Digitized by Google

BIBLIOTECA NAZ.
Vittorio Emanuele III
L
E
2
NAPOLI

Digitized by Google

Digitized by Google

L-E-2-

Digitized by Google

DE PROBATIS SANCTORVM HISTORIIS, PARTIM EX TOMIS ALOYSII LIPOMANI, DOCTISSIMI EPISCOPI, PARTIM ETIAM EX EGREGIIS MANVSCRIPTIS CODICIBVS, QVARVM

permultæ antehàc nunquàm in lucem prodiêre, optima fide collectis, & nunc recèns recognitis, atque aliquot Vitarum acceſſione auctis per F. LAVRENTIVM SVRIVM CARTHVSIANVM,

TOMVS PRIMVS,

COMPLECTENS SANCTOS MENSIVM

IANVARII ET FEBRVARII.

COLONIAE AGRIPPINAE,

Apud Geruinum Calenium & hæredes Quentelios Anno M. D. LXXVI.

Cum priuilegio PII V. Pontificis Maximi, & CAESAREAE Maieſtatis in decennium.

NAPOLI

Digitized by Google

PIVS PAPA V.

DILECTO FILIO F. LAVRENTIO CARTHVSIANO.

DILECTE fili, ſalutem & Apoſtolicam benedictionem. Librum, ſanctorum Patrum vitas continentem, à te nupèr editum, atq; ad nos miſſum, libentiſſimè accepimus: qui quidē eo etiā gratior nobis fuit, quòd opus in ſe continet à nobis ſemper deſideratum, & ad refellenda hęreticorum in eaſdem ſanctorum Patrum hiſtorias maledicta, aptiſſimum. Laudamus vehementer pium hunc laborem tuum, teque, quòd coram Domino vacuus apparére nolueris, ſed in eius Domum, pro facultate tibi ab eo conceſſa, quicquid potueris, vltrò obtuleris, debitis in Domino laudibus commendamus: cuius tamen laudabilis laboris tui gloriam inprimis ei tribuendam eſſe memento, à quo accepiſti & velle & perficere: quod & à nobis, & ab omnibus pijs & Catholicæ religionis ſtudioſis meritò laudaretur. Hortamur autem te, vt huiuſmodi opere proſequendo, & de Eccleſia Dei benè mereri, & tibi apud omnipotentem Deum merita augere nè deſiſtas, ſecurus, te à Redemptore noſtro laborum tuorum centuplum eſſe fructū percepturum. Datum Romæ apud ſanctum Petrum ſub annulo piſcatoris, die 2. Iunij, M.D.LXX. Pontificatûs noſtri Anno Quinto.

T. Aldobrandinus.

PIVS

Digitized by Google

PIVS PAPA V. DILECTO FILIO GERVINO CALENIO, TYPOGRAPHO COLONIEN.

DILECTE Fili Salutem & Apoſtolicam benedictionem. Cùm tu, ſicut accepimus, nonnullos de probatis Sanctorum hiſtorijs à dilecto filio Laurentio Surio optima fide collectis, necnō alios Tomos ſeu libros dilecti filij Petri Caniſij presbyteri ſeu religioſi Societatis IESV, de doctrina ſiue Inſtitutione Chriſtiana inſcriptos, vnà cum certis Annotationibus, nōdùm impreſſos, tua impenſa imprimi facere deſideres: Nos tibi, quem in excudēdis huiuſmodi Tomis ſeu libris graues impenſas ſubire neceſſè eſt, nè ex beneficio omnibus Chriſti fidelibus collato detrimētum aliquod ſentias, opportunè prouidere, ac te in tuo laudabili & Reipub. Chriſtianæ perutili propoſito confouere volentes, & à quibuſuis Excommunicationis, ſuſpenſionis & interdicti, alijsq́ Eccleſiaſticis ſententijs, cenſuris & pœnis à iure vel ab homine quauis occaſione vel cauſa latis, ſi quibus quomodolibèt innodatus exiſtis, ad effectū præſentium dūtaxàt conſequendum, harū ſerie abſoluentes & abſolutū fore cenſentes: Motu proprio nō ad tuam vel alicuius pro te nobis ſuper hoc oblatæ petitionis inſtantiam, ſed ex certa ſcientia & mera deliberatione noſtris tibi Tomos ſeu libros præfatos per te vel alium ſeu alios imprimendi, & impreſſos vendendi licentiam & facultatem plenam & liberam Apoſtolica authoritate per præſentes concedimus: Necnon omnibus & ſingulis impreſſoribus, librarijs, & mercatoribus tam in Italia quàm extra Italiā conſtitutis, in virtute ſanctæ obedientiæ & ſub Excōmunicationis ſententiæ, necnon in terris ſanctæ Romanæ Eccleſiæ mediatè vel immediatè ſubiectis, ſub amiſſionis Tomorum ſeu librorum huiuſmodi, ac mille ducatorū auri de Camera, pro vna Cameræ Apoſtolicæ, et altera medietatibus tibi, tuisq́ hæredibus & ſucceſſoribus irremiſſibiliter loco dannorū applicandorum pœnis, per alios abſq; tuì & hæredum vel ſucceſſorum tuorū expreſſo mandato aut licentia habita excudentes ſeu imprimentes, aut vendentes, totiès quotiès id fecerint, eo ipſo incurrendis, nè eoſdem tomos ſeu libros infra decennium proximè futurum ab illorum impreſſione computandum, in quibuſuis literarum characteribus, aut parua, mediocri, ſeu magna, vel alia quacunq; forma alicubì imprimere, neq; per alios impreſſos vendere abſq; expreſſa tuì vel hæredum & ſucceſſorum præfatorū licentia vel conſenſu audeant vel præſumant, & ità per quoſcunq; iudices & commiſſarios quauis authoritate fungentes, ſublata eis & eorum cuilibet quauis aliter iudicandi, interpretandi facultate & authoritate, iudicari & diffiniri debere: Ac quicquid ſecùs ſuper his à quoquam quauis authoritate ſcienter vel ignoranter attentari contigerit, irritum & inane decernimus: Mandantes nihilominùs Motu ſimili ſub interdicti Eccleſiaſtici & ingreſſus eccleſiarum Venerabilibus Fratribus noſtris Colonienſ. & quorūuis aliorum ciuitatum & locorum Archiepiſcopis, Epiſcopis, ac dilectis filijs illorum vicarijs ſeu officialibus, legatis, vel Vicelegatis, ac ſub primò dictis pœnis, Gubernatoribus, Poteſtatibus, & alijs quibuſuis Iudicibus quibuſcūque authoritate & officio fungentibus, quatenùs quotiès pro parte tua, & ſucceſſorū tuorum, vel alicuius eorum huiuſmodi fuerint requiſiti in præmiſſis, efficacis defenſionis præſidio aſſiſtentes, faciant authoritate

Digitized by Google

noſtra inhibitionem præfatā inuiolabiliter obſeruari: ac te, tuosq́ hæredes & ſucceſſores præfatos huiuſmodi, illorumq́ ſingulos conceſſione pacificè frui & gaudere: Ac impreſſores, librarios, mercatores, fautores, ſcientes & non reuelātes, quos inhibitioni præfatæ contrauenіſſe eis conſtiterit, excommunicationis & alias ſententias, cenſuras & pœnas huiuſmodi incurriſſe declarēt, ac pro talibus publicè nunciari mandent, & faciant contradictores quoſlibet & rebelles per eaſdem cenſuras & pœnas, appellatione poſtpoſita, compeſcendo: inuocato etiam ad hoc, ſi opùs fuerit, auxilio brachij ſecularis: Nō obſtantibus Cōſtitutionibus et Ordinationibus Apoſtolicis, Priuilegijs quoquè, Indultis, et literis Apoſtolicis ſuper imprimendorum Tomorum facultate quibuſuis perſonis cuiuſcūque dignitatis & præeminentiæ exiſtentibus etiam motu & ſcientia ſimilibus, ac ſub quibuſuis tenoribus & formis, necnon clauſulis & decretis conceſſis: Quibus omnibus etiamſi de illis, eorumq́ totis tenoribus ſpecialis, ſpecifica, expreſſa, & indiuidua: non autem per clauſulas generales idem importantes mentio, ſeu quæuis alia expreſſio habendā, aut aliqua alia exquiſita forma ad hoc ſeruanda foret, illorum tenores, àc ſi de verbo ad verbum inſererentur, præſentibus pro expreſſis habentes, illis aliâs in ſuo robore permanſuris, hac vice duntaxàt ſpecialiter & expreſſè derogamus: Aut ſi impreſſoribus, librarijs, & mercatoribus præfatis vel quibuſuis alijs, communiter vel diuiſim ab Apoſtolica ſit Sede indultum, quòd interdici, ſuſpendi, vel excommunicari non poſſint per literas Apoſtolicas non facientes plenā & expreſſam, ac de verbo ad verbum de indulto huiuſmodi mentionem. Volumus autem & eadem authoritate decernimus præſentium literarum tranſcripta in ipſis Tomis impreſſa in iudicio & extra ſufficere, & plenam fidem facere, regula contraria non obſtante. Datum Romæ apud S. Petrum ſub Annulo Piſcatoris die XXIIII. Septembris, M.D.LXIX. Pontificatus noſtri anno quarto.

Cæ. Glorierius.

ILLV

ILLVSTRISSIMO ET
REVERENDISSIMO IN CHRISTO PATRI ET DOMINO, D. GABRIELI PALAEOTO, S. ROM. ECCLESIAE CARDINALI, ET BONONIEN.

Epiſcopo, Domino & Patrono eximio,

S. P. D.

ANTE annos non adeò multos, Illuſtriſsime Cardinalis, Antiſtes Reuerendiſſime, vir immortali memoria dignus, Aloyſius Lipomanus, tum Veronenſis Epiſcopus, aliquot Tomos edidit de Vitis Sanctorum: ſed confuſè & abſque certo ordine, quòd ei tum primùm hoc opus multi & ſudoris & temporis ſuſcipienti, non ità facile & promptum eſſet in menſes diſtribuere Vitas, quas ex diuerſis authoribus collegerat: quanquàm poſteà id in Simeone Metaphraſtę ab eo præſtitum eſt. Sed cùm in illis Tomis permultę ſacræ Hiſtoriæ deſiderarentur, acceſſi ego rogatus ab amicis, & propè compulſus, & in ordinem aliquem redigere conatus ſum tum ab Aloyſio iam euulgatas, tum meo ſtudio vndecunque conquirendas Hiſtorias. Neque tamen omnia, quæ in ſuos Tomos contulerat Aloyſius, in meos referre volui: immò ex ijs plurima omiſi, quòd meo inſtituto minùs congruerent, nimiaque eſſet operis mei futura moles, ſi vellem omnia illius in mea transferre volumina. Vt autem maiori cum fructu id, quod conabar, poſſem efficere, D. Geruinus Calenius LL. Licentiatus, ſingularis amicus meus, & iuuandæ Reip. Chriſtianæ cumprimìs ſtudioſus, complures hincindè collegit manuſcriptos codices, nec pauci ab alijs amicis è diuerſis locis ad me miſsi ſunt: quorum fretus copia, non parùm multas, eaſque ſanè lectu dignas, in ſex Tomos congeſſi Hiſtorias Sanctorum, quæ ità gratæ fuerunt Chriſtianis lectoribus, vt intra paucos annos primus Tomus diſtractus ſit, & iam denuò recuſus. Quemadmodùm autem Aloyſio, quem dixi, id inprimìs curæ fuit, vt non niſi graues & fide dignas Sanctorum Vitas in lucem emitteret: ità ſanè etiam ego ſummoperè in id incubui, nè quid vanum aut commentitiũ, aut parùm grauiter conſcriptum, in meos Tomos admitterem: quæ etiam cauſa fuit, vt pleraſque, immò permultas hiſtorias omiſerim, non quòd contemnendas putem, ſed nè habeant vllam occaſionem ad maledicendum nati hæretici noſtri, vel calumniandi labores meos, vel Eccleſiæ Dei inſultandi. Atque interìm tamen affertur ad me à quodam amico, noui huius Euangelij concionatorculum quendam (qui etiam vt ſtultitiam declararet ſuam, auſus eſt decreta celeberrimæ Synodi Tridentinæ, cui tam multi interfuêre ſumma authoritate & doctrina viri, cenſoria virgula notare, & ea ſibi examinanda ſumere) tum Aloyſium, tum me quoquè hoc nomine palàm traducere, quòd ſub veterum nominibus nouas conſarcinauerimus Legendas, quas etiam confidenter fabulas vocat. De cuius hominis emi-

Digitized by Google

nenti audacia & impudentia equidem non video quid pro dignitate dici queat. Dolet infelici ex his hiſtorijs adſtrui inuocationem Sanctorum, & licèt grauiſſimos earum proferamus authores, ille nos ſub prætextu quaſi veterum & Græcorum authorum ait nouam fabulam in theatrum producere. O ſingularem hæretici petulantiam. O os impurum, non verbis, ſed verberibus contundendum. Non opus eſt multis tam magnum & impudẽs confutare mendacium: vnum aut alterum tantùm ex vetuſtis patribus attuliſſe ſat erit. Scripſit Gregorius Nazanzenus, quem Baſilius Magnus os Chriſti dicere non dubitat, Orationem in laudem Cypriani Epiſcopi & martyris: in ea extrema inuocat ſanctiſſimnm martyrem: Tu nos, inquit, è cælo benignus aſpicias, ſermonesque & vitam gubernes &c. Scripſit aliam in Baſilij, itemque tertiam in Athanaſij laudem, in vtraque illos inuocans. B. Hieronymus incomparabili doctrina & ſanctitate vir ſcripſit Vitam Paulę viduæ, & in ea his verbis eam inuocat: Vale, ô Paula, & cultoris tui vltimam ſenectutem orationibus iuua. Sed hæc & id genus innumera alia huic nugatori nõ niſi ab Aloyſio & Surio confictæ fabulæ erunt. Quid iſtis facias, qui non niſi dedita opera mentiri, & contra ſuam ipſorum conſcientiam, malo dæmone impellente, clariſſimam veritatem oppugnare videantur? Hæc teterrima mentiẽdi libido graſſatur in nouo Euangelio, hac innumeri ità faſcinãtur ab iſtis ſycophantis, vt turpiſſima eorum mendacia pro ipſo Euangelio complectantur, putentque vera eſſe, quæ iſti petulanter confingere non verentur. Et reuerà cum huiuſmodi deploratæ nequitiæ hominibus contendere, nihil eſt aliud, quàm bonas horas malè collocare, niſi quòd miſerorum ſaluti conſulendum eſt, quos iam ſub ſpecie veri in errorem induxerunt: & præmonendi illi, qui necdùm ab eis euerſi ſunt. Hac ego, Illuſtriſſime Cardinalis, paucis volui apud tuam Celſitudinem cõqueri de perfricta noſtrorum hæreticorum fronte, proiectaque audacia: nec mihi neceſſe fuit hæretici nomen exprimere, quippe quem ego indignum cenſeam, qui in hoc ſanctarum hiſtoriarum opere nominetur. Nobis id prorsùs curę eſſe non debet, quid de ſacris Hiſtorijs ſentiant tales, omni vera luce deſtituti: immò verò tanto gratiores eæ nobis eſſe debebunt, quanto ab illis impudentiùs reijciuntur. Nihil habent illi de ſpiritu Chriſti: non eſt igitur mirum, ſi faſtidiant illuſtria illius ſpiritûs munera & chariſmata, quibus is ornauit ſanctos ſuos. Atque vtinã faſtidirent tantùm, non etiam ſcelerate calumniarentur. Audent enim illi Paulo & Hilarioni, quorũ vitas ſcripſit B. Hieronymus, partim fidem detrahere, partim homicidij crimen affingere: S. Martinum Apoſtolicæ gratiæ põtificem, necromanticũ appellare, Brigidam Scotię ſanctiſſimam virginem, magam dicere: Antonij, Hilarionis, Macarij, &c. res geſtas non ſolùm incredibiles, ſed ridiculas etiam aſſerere: pleni ſcilicet illo ſpiritu, qui per os Phariſęorum olim de CHRISTO garriebat, eum in Beelzebub principe dæmoniorum eijcere dæmonia. (Luc. 11.) Ità planè in eam impietatis voraginem iam deuoluti ſunt, vt rectè quadret in eos illud Salomonis: (Prou. 18.) Impius cùm in profundum venerit malorum, contemnit. Indè adeò eſt, quòd ſemper ſeipſis fiunt deteriores, & ab alijs in alios errores prolabuntur, ex Luteranis ſubindè fiunt Caluiniani, miſereque tanquàm paleæ quædam à nequam ſpiritibus ſurſum deorsùm iactantur. Sed abeant illi, quò digni ſunt. Nos in ſanctis

ctis hominibus Chriſti potẽtiam ſuſpicimus & prædicamus. Diſcimus ex illorũ rebus geſtis, qua via nobis gradiendum ſit, ſi velimus ad Chriſtum peruenire. Ea via arcta eſt, nec admittit deſides & voluptarios. Propter verba labiorum tuorum, ait Propheta ex perſona ſanctorum omnium, ego cuſtodiui vias duras. Sed eæ tamen quanuis duræ ſint laborantibus, vt ait Auguſtinus, mireſcunt amantibus. Viam mandatorum tuorum cucurri, dicit idem Propheta, cùm dilatáſti cor meum, nempe ſpiritu charitatis. Et rursùs idem ipſe, In Deo meo, inquit, tranſgrediar murum. Et Apoſtolus, Omnia poſſum, inquit, in eo, qui me confortat. Et multa ſanè ille & fecit & pertulit, quæ impoſſibilia & incredibilia videantur, ſi humano ſenſu, non diuinæ gratiæ efficacia, ea metiri velis. Idem de innumeris alijs Dei amicis ſentiendum eſt: in quorum Vitis cùm legimus eiuſmodi res, quę fidem excedere videantur, animum ad Christi virtutem referre debemus, qui eſt mirabilis in Sanctis ſuis. Contemnere verò eas res, aut etiam calumniari, hominum impiorum eſt. O ſi ferueremus ſpiritu, ſi Chriſti ardens amor totos nos vendicaret ſibi, poſſemus & nos, quæ in illis admiramur. Animalis homo, ait Apoſtolus, nõ percipit ea, quæ ſunt ſpiritûs Dei. ſtultitia enim eſt illi, & nõ poteſt intelligere. Ex animali ergò fiat ſpiritalis, & ſentiet efficaciã ſpiritûs. Vtinàm efficere poſſemus, vt ſacrarũ hiſtoriarũ lectione delectarẽtur pleriq; omnes. Habẽt enim exempla Sanctorũ ſingularẽ quandã vim, & cùm attentè legũtur vel audiũtur, quibuſdã ſtimulis animos pungũt. Fatetur hoc de ſeipſo B. Auguſtinus in Confeſſionũ libris, cùm audiſſet legi vitam S. Antonij eremitæ, quam hæretici nõ ſolùm incredibiles, ſed etiam ridiculas res habere mentiuntur. Poteſt autem diligens Lector etiam hoc non abſque ingenti fructu in his hiſtorijs obſeruare, eos omnes, quorum in Tomis noſtris Vitas edimus, eiuſdem planè fuiſſe fidei & religionis, cuius eſt hodiè Romana, eademque Catholica Chriſti Eccleſia, à qua hæretici omnes, ceu paleæ ex horreis excuſſi, diſceſſerunt. Hinc illæ lachrymæ, hinc illud odium ſacrarum hiſtoriarũ. Vident boni viri ſuas nænias, quas puram doctrinam vocant, longè ab horum doctrina & moribus diſcrepare, vidẽt ſe horum illuſtribus exemplis, & inſignibus miraculis miſerè premi: & cùm non poſſint aliud, veritatis pondere oppreſſi, fabulãs eſſe calumniãtur, tametſi nos reuerà non niſi graues & fide dignas hiſtorias orbi depromere voluìmus. Scio laborem hunc meum gratiſſimum fuiſſe etiam maximis & clariſſimis Principibus, & in ijs duobus ſummis Pontificibus Pio V. & Gregorio XIII. quorum priori quidem inſcripſeram Primum Tomum, qui nunc aliquot hiſtorijs auctus dènuò prodit in lucem: ſed cùm ille ſanctiſſimæ memoriæ Pontifex abierit è vita, huic alteri editioni nouus quærendus erat patronus. Itaque tua Celſitudo, ampliſſime Cardinalis, non immeritò mihi cumprimìs digna viſa eſt, cui Tomum hunc & recògnitum diligenter & locupletatum propenſiſſimo animi ſtudio dedicarem. Non ſemel enim expertus ſum illius erga me ſingularem beneuolentiam & humanitatem, ità vt ego ingratitudinis turpem omninò notam vix euaſurus ſim, ſi non aliquo officio publicè omnibus teſtatum efficiam, multorum eius beneficiorum haudquaquàm immemorem me eſſe. Oro autem quàm poſſum obnixè, vt T. C. gratum habeat, quod ab homine tenui offertur. Nolebam hìc immorari T. C. laudibus, tametſi poſſem etiam abſque vlla adulationis ſuſpicione. Maior eſt eſt enim T. C. & lon-

Matt. 7.
Pſal. 118.
Pſal. 17.
Philip. 4.
Pſal. 67.
1. Cor. 2.

gè illuſtrior virtus, quàm vt debeat tam inepti & imperiti hominis inculta & rudi oratione celebrari. Deus Opt. Max. velit C. T. Eccleſię ſuę diù permanere ſaluam & incolumem, Cardinalis Ampliſſime, Patrone obſeruandiſſime. Ex Carthuſia Colonienſi 7. Martij, Anno LXXVI.

C. T. obſeruantiſſimus cliens
F. Laurentius Surius
Carthuſianus.

PIO ET CANDIDO
LECTORI S.

Quòd plùs moueant, fortiusq́ ad Chriſtianam pietatem extimulent exempla quàm verba, pleniusq́ ſit opere docere, vt inquit Magnus ille Leo Pontifex, quàm verbo, teſtantur tam multi ſancti & eruditiſſimi Patres, qui Sanctorum vtriuſque ſexûs hominũ Vitas deſcribendas ſibi ſumpſerunt, & cum ineffabili fructu ad poſteritatis notitiam tranſmiſerunt. Nouimus ex D. Lib.8.ca.6. *Auguſtini Confeſſionibus, quantùm illi adhuc vacillanti contulerit audita vita beatiſſimi Antonij Eremitæ: nec dubium, quin innumeris alijs idẽ euenerit. Noſtri inſtituti primus author & patriarcha Dominicus Patrũ exemplis ſummoperè delectatus, ad ſupremam vitæ ſpiritalis & religioſæ perfectionem peruenit. D. Thomas Aquinas, ſui patris Dominici veſtigijs inſiſtens, eiuſmodi lectione haud vulgariter afficiebatur: nec id ſanè abſq; ingẽti fructu. Quòd ſi verò his ſolidiora petimus, non deſunt nobis ne ipſius quidem ſcripturæ diuinæ teſtimonia. Ieſus Syrach à cap. 44. vſque ad quinquageſimumprimum in ſuo Eccleſiaſtico quid aliud, quàm Sanctorũ, qui in hac vita Deo placuerũt, exempla cõmemorat, eaq́ nobis* 1. Mach. 2. *ob oculos ſpectanda & imitanda proponit? Matathias ille legis eximius zelator cùm ab hac vita eſſet abiturus, filiòs ſuos nulla re alia magis, quàm recitãdis Patrũ geſtis, ad agendum fortiter pro Deo eiusq́ ſanctiſſimis legibus exhortatur & confirmat. Sed & in nouo* Heb. 11. *Teſtamento D. Paulus prolixus eſt in præcedentium ſanctorum Patrum celebranda fide. Poſſent huius generis permulta alia adduci, ſed res per ſe adeò illuſtris & perſpicua eſt, vt ſuperuacaneũ videri poſſit illi docendæ rationes & argumenta adhibere. Itaq; non poſſum non approbare, atque etiam commendare tam pium ſtudium R. Patris D. Laurentij Surij Carthuſiani, qui nõ paruo labore has Sanctorum Vitas ex diuerſis authoribus & egregijs manuſcriptis exemplaribus collegit, & tanquàm rarum quendam theſaurũ Catholicæ Eccleſiæ hominibus cõtulit: quàm ſpectabilis viri D. Geruini Licentiati vtriuſq́ Iuris diligentiam & ſedulitatẽ, tum in ponenda ſua in MS. exemplaribus conquirẽdis opera, tum in excudendo opere tam pio & Eccleſiæ ſalutari. Tu itaq́ his fruere, Lector amice, nihil ambigens, quin eorum lectio non ſolùm detrimentum nullum aut perniciem, ſed ingentes potiùs & vberrimos tibi ſit fructus allatura. Vale.*

F. Theodoricus Buſcoducenſis, fratrum
Dominicanorum intra Coloniam Prior,
& Apoſtolicus Inquiſitor.

INDEX GE-

INDEX GENERALIS VITARVM SS. HOC TOMO COMPRAEHENSARVM.

IANVARII DIE

I.	De circunciſione Domini &c.	1
	De S.Baſilio Magno.	4.& 5
	De S.Martina virgine & martyre.	20
	De S.Concordio martyre.	22
	De S.Fulgentio epiſcopo.	23.& 24
	De S.Euphroſyne virgine.	43
	De S.Odilone abbate.	48
	De S.Eugendo abbate.	56.57
	De S.Claro abbate.	63
II.& XV.	De SS.duob' Macarijs eremitis, Marcoq; monac.	66
	De S.Adelhardo abbate.	72
	De S.Petro Aulano martyre.	96
	De S.Gordio martyre.	97
III.	De S.Genoueſa virgine.	102
	De S.Gregorio Lingonenſi epiſcopo.	109
IIII.	De S.Rigoberto archiepiſcopo Rhemenſi.	111
V.	De S.Apollinari virgine.	116
	De S.Simeone Stylita.120. aliundè verſio alia.	125
	De S.Eduardo rege.127. eiusq; tranſlatione.	139
	De S.Ermenoldo abbate primo Brunfeningeñ.	141
VI.	De S.Raimundo confeſſore.	147
	De S.Andrea epiſcopo Feſulano.	148
VII.	De S.Luciano martyre.	154
	De S.Seuerino Norico apoſtolo.	159
VIII.	De S.Gudila virgĩe.167.eiusq; corporis eleuatiõe.	171
	De S.Laurentio patriarcha Veneto.	176.177
IX.	De S.Polyeucto martyre.	194
	De S.Iuliano martyre cum reliquis,& Baſiliſſa virgine.198. auctarium hiſtoriæ eiuſdem.	204
X.	De S.Paulo primo eremita.	216
	De S.Martiano preſbytero.	220
	De S.Guilielmo archiepiſcopo Bituricenſi.	228
XI.	De S.Theodoſio cœnobiarcha.	239
XII.	De S.Archadio martyre.	263
	De S.Benedicto Anglo abbate.	264
XIII.	De SS.Hermylo & Stratonico martyribus.	267
	De S.Hilario epiſcopo Pictauien. 271. eiusq; miraculis.	275.276
	De S.Remigio epiſcopo Rhemen. 278. 280. eiuſdem tranſlatio duplex.	306 308
XIIII.	De S.Pontiano martyre.	311
	De S.Felice Nolano confeſſore.	313
	De SS.Eremitis in Sina & circuncircà interemptis, ex relatione Nili.	318
XV.	De S.Iohanne Calybita.	336
	De S.Mauro abbate.	341
	De S.Bonito epiſcopo Aruernorum.	357
XVI.	De S.Marcello papa & martyre.	366
	De S.Honorato epiſcopo Arelatenſi.	370
	De S.Furſeo.	381

De SS.

De SS. martyribus, Berardo, Petro, Accurſio, Adiuto &c. ex ordine S. Franciſci. 388
XVII. De SS. martyrib. Speuſippo, Eleuſippo & Meleuſippo. 392
De S. Antonio abbate & eremita. 398
De SS. martyrum, Diodori, Mariani, & aliorum innumerabilium inuentione. 424
D S. Sulpitio Pio archiepiſcopo Bitur. 427
XVIII. De S. Leobardo recluſo monacho. 436
XIX. De S. Launomaro abbate. 438
De S. Vuolſtano epiſcopo Vuigornienſi. 445
XX. De S. Sebaſtiano martyre &c. 449
De S. Mauro epiſcopo Cæſennat. 467
De S. Euthymio abbate. 471
XXI. De S. Agnete virgine & martyre. 507
De S. Patroclo martyre. 511
De SS. Fructuoſo, Augurio, & Eulogio martyribus. 514
De S. Meinrado eremita & martyre. 516
XXII. De S. apoſtolo & epiſcopo Timotheo. 520
De S. Vincentio martyre. 323
De S. Anaſtaſio Perſa martyre. 529
De S. Bleſilla vidua. 540
De S. Epiphanio epiſcopo Ticinenſ. 545
XXIII. De S. Clemente Ancyrano epiſc. & martyre. 548
De S. Iohanne archiepiſcopo Alexandrino, Eleemone ſeu Eleemoſynario dicto. 570
De S. Hildephonſo epiſcopo Toletano. 590
XXIIII. De S. Babyla epiſcopo & martyre. 592
XXV. De SS. Iuuentino & Maximo martyribus. 612
De S. Euſebia Hoſpita. 615
De S. Præiecto epiſcopo & martyre. 621
De S. Poppone abbate. 626. 627
XXVI. De S. Polycarpo epiſcopo & martyre.. 646
XXVII. De S. Iohanne Chryſoſtomo. 651
De S. Paula vidua & abbatiſſa. 723
XXVIII. De S. Iacobo eremita. 716
De S. Margareta virgine, Regis Hungarici filia, ordinis Prædicatorij. 744
XXIX. De S. Valerio epiſcopo Treuireñ. 750
De S. Cõſtantio epiſcopo & martyre Peruſino. 751
XXXI. De SS. Cyro & Iohanne martyrib. 759
De S. Melana Romana. 765
De S. Marcella vidua. 777

FEBRVARII DIE

I. De S. Ignatio epiſcopo & martyre. 781
De S. Pionio martyre preſbytero. 787
De S. Ephræm Syro. 793
De teſtamento S. Ephræm Syri. 798
De S. Brigida virgine. 806
De S. Seuero epiſcopo Rauennatenſi. 809
De S. Tryphone martyre. 813
De S. Purificatiõe B. Mariæ virginis, Homilia Amphilochij epiſcopi Iconieñ. 818

De oc-

antonij vitam ab Anaſtaſio cognoſcit Marcella 778.b
antonium ſcire quòd fuerit perfecta ad virtutē via 397.b
antonius cùm literas non didiciſſet, erat tamen prudentiſſimus 417.a
S.antonius ad interius deſertum, Dei monitu, ſecedit 411.a beſtijs imperat b
D.antonius ſanitatum gratia donatus 413.a
antonium Imperatores & aulici celebrāt 419.b qualia Impp. reſcripſerit 420.a
antonij diſcipuli Amathas & Macarius 216.b
antonij ad fratres ſuprema oratio 422.a ad Balatium monachos perſequentem literæ 421.a
antonius centum & quinque annos natus moritur 422.423.a
B.antonius de Padua Ordinis Minorum 391.a b
antonius presbyter Antiochiæ, ob quam cauſam à perſecutione immunis fuerit 209.a 213.a
Aphrica à barbaris vaſtatur 28.a Mauris b
aphri Gręcè locuti 25.a
aphrodiſius Perſa Chriſtianos affligit ſub Maximiano 567.a
apollonius quidam epiſcopus latitando rabiem perſecutorum declinat 1036.a
apollinaris 3.b
S.apollinaris virginis vita 116.
apollinaris Alexandrinus epiſcopus, templū trium puerorum Alexandriæ extruit 759.b 760.a
apollinaris hæreticus falſa ſua dogmata duobus libris complexus 796.b
apollinis fallacia & ambigua reſponſa 606.b
apollinis delubrum euertitur, ſimulacrum comminuitur ad preces S.Martinæ 20.b
apollo diuinitùs, ad preces S.Babylę, in cineres redactus 608.a
S.apolloniæ martyrium 935.a
apophthegma Macarij, Vexo vexantem me 71.a
apophthegmata & pręclarè dicta Laurentij Iuſtiniani 189.a b
apophthegmata S. Vuilhelmi comitis Pictauorum 976.a b
apoſtolus Francorum Remigius 285.a
apoſtoli non ſoli iudicabunt cum Chriſto, ſed & oēs ij, qui ad eorum exemplum omnia ſua reliquerūt 265.a
apronianus martyrio coronatus 367.a
apum natura cuiuſmodi 97.b
Aras Chriſtianorum euertunt tyranni perſecutores 99.a
archadius ad Conſtantinopol. ſedem Chryſoſtomū accerſit 662.b
S.archadij martyrium 263.
archadij filius Theodoſius 711.a
archidiaconos quę curare oporteat 943.b
archidiaconi aliquot 7.b 15.a 104.a 344.b 355.b 621.a 926.a
archiepiſcopi à prouincię epiſcopis ſuffraganeis cōſecrari ſoliti 857.b 858.a Hamburgē antequàm ſuffraganeos haberet, à quibus conſecratus ibid.
archipresbyter curam paſtoralē vice epiſcopi agens 915.b
archipresbyter S.Amandi Landoaldus ibid.
archipresbyteri 514. 906.
arelatenſes Honoratum Epiſcopum petunt 377.b
argentinē epiſcopatum qua techna Poppo abbas ſubterfugerit 636.b
arrius 3.b
arriani 416.b
arrianorum doctrina dęmonum eſt ac patris eorum diaboli 420.b
arrianiſmus viget 223.a 472.a
arrianis dat Eccleſiam Catholicis ablatam Valens 16.a
arrianæ hęreſis protector Traſamundus rex 36.a
arriani Conſtantinopoli exacti 671.b rursùs coguntur ibid.
arriani Catholicos perſequuntur 28.b
arriani apud Valentem Baſilium accuſant 10.b
arrianæ hęreſeos perſecutionem declinans Athanaſius, Romam venit 778.b
arriani ſunt Gothi, item Burgundiones 294.b
arriani Gothi pręlio per Clodoueum deuicti 302.a
arrianizātes Celtas cōuertit D.Chryſoſtomus 667.a
arrianos palàm damnat Antonius 416.b idem per arrianos eccleſijs inferendam vaſtitatem prædixit 420.a
arrianorū ſtrenuus oppugnator S. Hilarius 272.a b
arrianos conuicit, eorumq; plurimos reconciliat S. Fulgentius 37.a b
Aqua benedicta 71.a
aquæ benedictio, & quomodò per eam Deus mira operetur 67.a
aqua benedicta cum ſale, contra dæmonum malas operationes adhibita 925.a
aqua benedicta S.Brigida lepram ſanat 807.a & alios morbos ibid.
aqua benedicta ſanatur morbus caducus 54.a amēs 55.a
aquæ benedictæ in dedicandis templis vſus 132.b
aquilinus pręfectus Orientis 815.a
aquitaniæ ſitus 272.a
aquitaniam ab Agarenis inuadi 1057.a
aquitani mobiles 307.a
Ariſtides magnus 805.a
arnulphi Marchionis genus 878.a & dñia. ibid. b
arſacius Conſtantinopolitanus epiſcopus 697.b
arſenius Archadiū & Honoriū Impp. inſtituit 484.a eius æmulator Euthymius ibid.
S.artemia à Maximiano fratre martyrio coronata 369.b
artemius reliquias S.Timothei transfert 522.b
S. Aſclepiades 787.a 789.b
aſpaſius vicarius Agnen neci dat 509.b
aſtrologiæ apud Chriſtianos non eſt locus 815.b
aſtrologicæ prędictionis vanitas explicata 262.a
aſtronomiam cognoſcit S.Baſilius 5.b
Athanaſius Alexandrinus perſecutionē Arrianæ hæreſios declinans, Romam confugit 778.b
athanaſius validum Eccleſię propugnaculum canone quodam impetitur ab Arrianis à ſe compoſito 691.b 692.a
S. athanaſius Antonium frequenter viſitare ſolitus 397.b eius vitam rogatus ſcripſit 398.a
athanaſius epiſcopus pallium Antonio dedit 219.b idem ei legat Antonius 423.a
S.athanaſia cum tribus filiabus martyriū ſubit 761.a 762.b
anthemius Chryſoſtomum ęmulatione proſecutus, à dęmone corripitur 653.b
Athenis S. Baſilius philoſophiæ dat operā 5.a Gregorius Nazanzenus, Iulianus, Libanius ibid. D. Chryſoſtomus 652.b 703.a
atrebatenſibus Euangelium prædicat Vedaſtus, eò à S. Remigio miſſus 904.a
attila Hunnorum rex, Atrebatum deuaſtauit 874.b attila mortuo, filij de regno decertant 159.a
Auaritia arx vitiorum 709.b
auaritia ad prodendos etiam coniunctiſſimos perducit 217.b
auaritia epiſcopi pauperum facultates vſurpantis

b a puni-

punita 925.b
auaritiam Chryſoſtomus aſſiduè inſectatur 676.b
idq́ faciens, multos offendit 712.a
auari felix conuerſio 580.b
auarus & largus an quis ſit, quomodò internoſcendum 78.b
S. audoënus velat Angadriſinam 939.a cõſecrat presbyterum S. Anſbertum 940.b moritur 942.b corpus transfertur 945.a
S. audomarus S. Auſtrebertham Chriſto conſecrat 951.a eius oſſa cum dẽte Blandiniũ trãslata. 880.b
auguſtini xxxvj. pſalmum exponentis diſputatio ad monachatum ſuſcipiendum, Fulgẽtium inflammat 26.a
auguſtinus Angliæ fidei lumen infert 132.a
auguſtudunenſis comitatus 109.b
auguſtudunenſes ad fidem per Andochium & Thyrſum conuerſi 393.a
aulici hęreſi addicti 671.b
aureliæ obſidione Hunnorum ad pias S. Aniani ad Deum preces ſoluuntur 104.a
aurelianus princeps Chriſtianorũ perſecutor 393.a 511.b. à ſuis interemptus 514.a
aurelianus conſiliarius Clodouei regis 295.a
aurelius Carthagineſi epiſcopus, ex Aphricano concilio dandas literas ſolus ſcribebat 35.b
auſtraſiorum rex Ludouicus 147.a b
S. auſtreberthæ virginis vita 949.b quam ſcripſit ei σύγχρονος 952.a
S. auſtregiſilus Bituriceñ epiſcopus, clementiſſimè & humaniter ſuſcipit S. Amandum 908.b
S. auſtremonij vitam S. Præiectus ſcripſit 622.a
auxentius qualia tantùm munera reciperet, & quò vteretur 1028.b
auxentius qualibus aut rhythmis, aut dramatis, aut canticis apud quos piè ſit vſus 1027.a
auxentij vigiliæ & prophetia 1030.a
auxibius quomodò ex Marci cõſilio, ſacerdotem Iouis aliquem conuerterit 1049.a b
auxibij Solenſis vita 1048.
auxibij ars & mirus in conuertendis ethnicis ſucceſſus 1052.a
auxibium à Marco Euangeliſta baptizatũ eſſe 1049.a
BAbylę epiſcopi & martyris paſſio 592.b
babylę cineres nec Imp. nec dęmon ſuſtinuit 607.a
balatius dux Aegypti Arrianus 421.a eius interitus ibid.b
baldricus comes 176.b idẽ Lambertus vocatus ibid.
balneis ſibi interdicit Fulgentius, prępărans ſic ſe ad vitam monaſticam 26.a & eis vti, ſuadẽtibus hoc medicis, infirmus S. Fulgentius detrectat 41.b
balneis tanquàm vſus Antonius 423.a
balneas niſi periclitans non adijt Paula 729.a
baptiſmi typus circunciſio 4.a
baptiſmus reſurrectionis typus 822.b
baptiſterium mirifici operis 225 a
baptiſmi fons cõſecratus à priſcis etiam Chriſtianis 294.a 368.a
baptiſmi fons ſanctificari & chriſmate perfundi ſolitus 297.
baptiſmi fontem conſecrâſſe Marcellum Papam legas 370.a
baptizantur in Iordane SS. Baſilius & Eubulus 7.b
baptiſmus ſanguinis 197.b
baptizata in ſuo ſanguine S. Emerantiana 510.a
baptiſmi neceſſitas 209.a 213.a 289.a
baptiſmum ſuſcipere cogẽdos per regẽ qui id ſpontè facere nollent, Amandus cenſuit 910.a
ſine baptiſmo defunctus infans, pœna futuri ſeculi non carere pronunciatur 274.a
baptizati à priſcis Chriſtianis infantes 295.b
baptiſmo regeneratus infans Melanæ ſimulàc natus 766.a
baptizatus infans XL. dierũ, ad orationem S. Amandi reſpondet, amen 911.b
baptiſmi miniſter ſacerdos 209.a 213.a 455.b 456.a
baptizat diaconus S. Siſinnius 366.b 367.a
baptizati multi à Theodoro exercitûs duce 919.a
baptizandi catechizati primùm & de fide inſtructi 394 a 366.b 368.a 460.b
baptizandis ieiunium indictum 296.a 456.b 460.b
baptizandis Quadrageſimæ tempus iniungi cur ſolitum 463.a
baptizãdus priùs ſecundùm eccleſiaſticas ſanctiones pœnitentię lachrymis abluitur Clodoueus 903.b
baptizatum antiquitùs ſabbato Paſchę poſtquàm de fide per Quadrageſimã eſſent inſtructi 106.b idq́ baptiſmi tempus legitimum 296.a 719.b
baptizati in ſabbato Paſchę ad 300 homines 720.b
ad baptiſmi fontem quibus cæremonijs procedi ſolitum 297.a
baptizandi nomina dabant 456.a 457.a
in baptiſmo teſtis regenerationis & ſpiritales matres ſeu patres 168.a
baptiſmi ex fonte maſculos viri, fœmellas fœminę ſuſceperunt antiquitùs 457.b
baptiſmi ex fonte matrem ſuſcipit filius 213.b
in baptiſmo nomina mutata inuenies 96.b liberis nomina ſanctorum cur à parentibus impoſita 990.a
baptizandi exuti veſtibus, & induti reſurrectionis Chriſti veſtimentis 7.b
in baptiſmo ſolennes interrogationes 463.a
in baptiſmo preces ſolennes 477. 556.a
in baptiſmo abrenunciatio 297.b
in baptiſmo iam olim chriſma adhibitum 457.b
baptizati in eccleſiaſtica traditione poſt abrenunciationẽ oleo exorcizato, poſt baptiſmũ ſacro chriſmate liniti 293.b 7.b ab epiſcopo 366.b
baptizati candidis veſtibus induti 720.b in Albis deceſſit Ingomirus 295.b
baptizatis ſacramenta viuifica data 19.a 7.b 366.b 556.a
baptizati octoginta dies apud presbyterum perſeuerant 530.b
in baptiſmo morbis obnoxij ſanati 457.b
in baptiſmo Baſilij miraculum 7.b
barbarorum crudelitas in Chriſtianos 318.b 327.a
barbarorum ſacrificia horrenda 322.a
barchinoneñ epiſcopus Raimundus 147.a
barnabas vbinàm martyrij corona redimitus 1048.b
barziorum familia Peruſiæ 751.b
baſilica S. Maioli Ticini vt videtur 50.b
baſilicas ſubuertunt Diocle. & Maxi. 981.b
baſiliſcus occupat Imperium 495.b
baſiliſcus epiſcopus 701.a appáret S. Chryſoſtomo
baſiliſcus martyr Chryſoſtomo appáret 722.b
baſiliſſæ & Iuliani vita & martyrium 198.
baſilius auxentij diſcipulus quid à dęmonibus paſſus 1029.a
baſilij vita 5.
baſilij vitam qui deſcripſerint 3.b 4.b
baſilius vndè ſic dictus 4.a
baſilij Magni encomium 2.b hęreticorum fuit profligator 3 a 5.a os Eccleſiæ, fons dogmatum 795.a
de S. Baſilio S. Ephræm viſio 795.a
baſilij ſcripta 10.b
baſilius Chryſoſtomi ſocius & familiaris, alius à Baſilio Cappadocum epiſcopo 654.a b

baſina regina Thuringorum 294.a
bauarorum fines Hungari populantur 175.a
S.bauo Allouinus vocatus à S.Amãdo ad finem conuerſus 915.a mortuum ad vitam reuocat ibid.
Bego 114.a
beatitudo quo acquiritur, nullus labor durus, nullũ tempus longum videri debet 354.a
S.benedicti excellentia 349.b
S.benedicti cœnobium in Caſſino caſtro 341.b eius abſtinentia 343.a claret miraculis 292.a in Gallias ablegat S. Maurum ad propagandam monaſticam religionem 342.a eidem regulam ſua manu ſcriptam tradit 345.a
S.benedicti in cælum tranſitus B.Mauro & alteri cuidam per viſum reuelatus 348.b 349.a
S.benedicti Angli hiſtoriola 266.a
S.benedictus fit monachus 266.a monaſterium conſtruit ibid. quomodò centuplum receperit ibid. a b feliciter exit è vita 267.a
beneuentum & Spoletum, Adelhardo ſequeſtro, reconciliantur 80.a
S.benignus apud caſtrum Diuionem martyrio coronatus 394.b
benneſenſe litus in Africa 32.a
S.berardi diſcipuli S. Franciſci & ſociorum eius aliquot martyrium 388.b
bercharius presbyter vitas epiſcoporum Virdunenſium ſcripſit 934.a
S.bernardi inſignis laus 958.a epiſcopatus recuſat ibid.b
S.bernardus fratrẽ Gerardũ laudibus exornat 177.a
S.bernardus in ſchiſmate vter Pontifex cenſendus decernit 959.a eidem componendo operam nauat 960.a
D.bernardi ardentes ac aſſiduæ preces pro comite Pictauorum &c.Vuilhelmo 962.a
berſoniacum villa monaſterij Cluniacẽ 50.a
S.bertini reliquiæ Blandinium translatæ 881.a
bertrada vel Berta ſoror Abbatis Bruvuilerẽſis ſcripſit vitam S.Adelheidis 886.a
bertrada Adelheidis ſoror 890.b
S.bertulphi vita 869.b
S. bertulphus Harlebecam primùm, deindè Blandinium translatus 880.a
beſtiæ in Leonem martyrẽ immiſſæ, quomodò immiſſores ipſos inuaſerint 1035.b
Bituticẽ epiſcopus Aquitaniæ primás 229.b 429.a
Bona & diuitiæ Eccleſiaſticæ ex piorum hominum largitione 769.b 623.a
bono id quod melius eſt, ſemper præferendum eſſe 1031.b
bona Eccleſię, Chriſti & pauperũ bona 589.a 677.b
S.bonifacius 114.
S. bonifacius archiepiſcopus Moguntinus Anglus 927.b ei committit filios Vuillibaldum & Vunnibaldum Richardus rex, ad limina Apoſtolorũ profecturus ibid.
bonifacius Papa approbauit hiſtoriam de S. Mauri vita 343.a
bonifacius epiſcopus Carthaginẽ 40.a 41.a
boniti Aruernorum epiſcopi vita 357.& ſeq.
bononiæ Galliæ ſitus 877.b
bononię ciuilem diſcordiam ſedat Andreas Feſularum epiſcopus, ad eam rem legatus ab Vrbano V. miſſus 152.b
Blandinium à B.Amando in caſtro Gandauo extructum, egregiè promouetur per Arnulphum 878.a reliquijs auctum & illuſtratum 880.b 881.a
S.blandinæ cœnobium viduarum 64.a
S.blaſij vita & martyrium 641.
S.blaſius quomodò memoriam ſuí voluerit peragi 642.b
S.bleſillæ vita 540.b
Bracbantenſis pagus 167.b
S.brigidæ vita 806.
brixia quorũ ſit martyrum ſub Adriano Imperatore mater 1033.b
brithuualdus Vuintonienſis in Anglia epiſc. 128.a
brumaſius Caralitanus epiſcopus 38.b
bruxellas S.Gudulæ corpus transfertur 176.a
Bullæ Apoſtolicæ epiſcopatûs grandem pecuniã requirunt 183.b
burgundionum ſedes 294.a
burgundiones Arriani ibid.
burgundiones à Clodoueo prælio victi 301.b
burgundionum principem & Lugdunẽ epiſcopum concordat S.Bonitus 361.a
burni Carthaginẽ diœceſi ſubiectus locus 41.a
Byzacium 24.b
byzacena prouincia Africæ 31.a 40.a
byzacenum concilium 31.a
C
Aballarij apud Perſas Magi 532.a
cædes pueri crudeliſſima 328.a
cædes ad faciendas exercentur iuuenes barbari 328.a
cæremonię veteris Eccleſiæ 297.a
in cæremonijs vſi thuribulo Chriſtiani priſci 245.b
cęremonię in ſepeliẽdis Chriſtianis 271.a ritus Chriſtianorum ſacros celebrari vetant Diocletianus & Maximianus 981.b
cæſarea 5.a
cæſareę excidium minatur Iulianus 9.b
cęſenna ſub ditione Romanę eccleſiæ 468.b
calamitates Deus iuſtis immittit, vt probet: peccatoribus, vt puniat 543.b 970.a
calceamẽta in ſcripturis quid myſticè deſignẽt 291.b
calix argenteus altaris 166.a
calimerus quidã Romanus quomodò ex improuiſo factus Mediolani epiſcopus 1037.b
calocerus recèns conuerſus, quomodò à quibus in tormentis confortatus 1037.a
calumnijs aures non ſtatim accommodandę 586.a b
campanis ſeu ſignis ad officium diuinum peragendum conuocandi mos 110.a ligno ad congregationem in eccleſiam conuocati 258.b 259.a 669.b
canonum obſeruator diligens Chryſoſtomus 715.b
canone Arriano oppugnatur Chryſoſtomus 703.a
canonicos inſtituit Rigobertus epiſcopus 112.a
canonicos vult canonicè viuere S.Paulus Virdunenſis epiſcopus 934.b
canonicatus conferendi ius collegium in epiſcopum transfert, iſtq; hoc repudiat 229.b
canonizatio Eduardi regis 139.
cantandi in Eccleſia mos antiquus 276.b 691.b per diem noctemq; 250.a
cantus in diuinis peragendis officijs 348.a 433.b in monaſterijs apud cœnobitas & eremitas 12.a 244.a 314.
cantica populis cantanda componit D. Chryſoſtomus 672.a
cantica martyrum agones exprimentia, cani à priſcis ſolita 158.a
cantus ſuis commendat S.Ephrem 781.a
cantandi peritia præditus S.Præiectus 622.a
cantici Simeonis explicatio 830.b
S.capraſius 373.b
captiuorum infelix conditio 319.a
captiuis redimendis vaſa ſacra impendit Rembertus 860.a b

carbonum candentium geſtatione innocentia comprobata 587.b
caralitanus antiſtes Bruma ſius 38.b
caralitana in ciuitate exul S. Fulgentius 35.b
carinus Imp. ad Margum occiſus 463.b Chriſtianis non nimiùm infeſtus ibid.
cariſius præſes Peruſiæ tempore perſecutionis 753.b
carmelitarum inſtitutũ amplexus Andreas pòſt Feſulanus epiſcopus 149.b
carni & vitijs perpetuum bellum indicendum 379.a
carnibus & vino plurimi monachi abſtinent 400.a
carnibus abſtinent eremitæ 322.b
carnibus abſtinent Ciſtertieñ 230.
carnibus perpetuò abſtinuit S. Fulgentius 34.b
carnium abſtinentia in Marcella laudata 778.a
carnium eſui qua occaſione renunciàrit S. Vuolſtanus 445.a
carnibus quadrageſimali ieiunio veſci non vult & ſeptuagenarius & ægrotus ac medico ſuadente 180.a
cum carne bellum quomodò geſſerint ſancti viri 179.b
carnutum barbari deditione occupant 444.b
carolus Martellus cum Remanfredo de principatu contendit 113.a 114.a cum Ragenfrido 278.b à S. Rigoberto baptizatur 113.a Rigobertum ſede ſua exturbat 114.a S. Eucherium ibid.
carolus Martellus ſupplicijs æternis quam ob cauſam addictus 114.a eius damnatio Eucherio reuelata 279.a 1057.b
caroli Martelli de Agarenis victoria 1057.a eius laus & vituperium 1056.b 1057.a b
carolus Magnus 516.b Deſiderij filiã, vel, vt alij, ſororem repudiat 74.a Saxones ad fidem cõuertit, epiſcopatusq; per Saxoniam conſtituit 853.a eſt eccleſiarum Dei amator 172.b Sanctimoniales Mortzellæ dotat ibid.
carolus Craſſus 425.b
carolus III. Nortmannos regno expulit 175.a
caroli ducis Lotharingiæ zelus erga religionẽ 175.b
carpaſius vicarius 369.a
carpophorus cum Conſtantio capitur 755.a
carthaginem Hunnericus rex victor ingreſſus, ſenatores exulatum in Italiam profligat 24.b epiſcopos Catholicos proſcribit 26.a
caſſianus Gentilium ſacerdos 761.b
caſſinenſe monaſterium totius fons religionis & origo exiſtimatum 75.b
S. caſſij vitam S. Præiectus ſcripſit 622.b
caſſius Alexandri cubicularius 22.a
caſtitas humilitate cuſtoditur, elatiõe perditur 859.a
caſtitatis exemplar Ioſeph 98.a
caſtitatem corporis conſeruauit S. Agatha 866.a
caſtulus Zetarius Chriſtianorum hoſpes & martyr 464.b 466.b
catana ab Aetnæ igne, S. Agathæ ob reliquias ſalua præſeruatur 869.
catechumeni 508.a
catechumenorum tabulatum in templis Chriſtianorum 924.a
catechizati primùm, qui baptizandi erant 10.b 460.b
catechumeni de fide per Quadrageſimã inſtruebantur olìm 106.b
catechiſtica S. Remigij ad Clodoueum regem oratio 296.b
catholica pro religione tanquàm pro patria vitam profundere paratus cœnobiarcha Theodoſius 253.a b
catholica fides auro tentata 254.b
catholicam religionem Arriani paganorum præſidijs oppugnàrunt 420.b
catholica Eccleſia perſecutiones perfert ab Acephalis fauente Imperatore 255.
catholicorum perſecutio ſchiſmatis tempore 959.b
catullacenſi vico S. Dionyſius ſepultus 104.b
S. Celerina martyr 840.b
S. celerinus Confeſſor 840.
celſus puer Martiani præſidis filius martyr 211.b
centuleñ monaſterium 95.b
centuplum recipere quid ſit 165.b
centuriones pij aliquot recenſentur 101.b
cerealis Conſul Marcellam vxorem petit 777.b
cerei & thuribulum 13.b
cerei ad Sanctorum ſepulcra accenſi 278.a 305.a 1058.b
cerei in dedicandis templis 132.b
cereos in manibus Purificationis feſto geſtandi peruetuſtus mos 836.a
cerei in feſto Blaſij vndè originem traxerint 843.a 845.a cereorum miracula 1058.a
Chalcedonenſis ſynodus 140.b 486.b eam Theodoſius pſeudomonachus oppugnat, propugnat autẽ Euthymius 487.a
chalcedonenſem fidem monachi multi amplectuntur, quam anteà damnârant 487.a
chalcedoneñ contra concilium Baſiliſcus conciliabulum cogit 495.b
charitas hoc virtutibus, quod pani ſal 494.a
charitatem dæmon nequit imitari 772.b
charitatis Chriſtianæ inſigne exemplum 29.a
charitas D. Chryſoſtomi eximia 666.a
childebertus rex ſuper monumentum S. Seuerini templum extruit, & muneribus auget 989.a
childericus Francorum rex 294.a occupat Aurelianum & Andegauos 294.b
childericus Francorum rex licèt gentilis, Genouefæ tamen deditus 105.b
childericus rex 623.b
childericus Francorum rex municipium largitur S. Amando, in quo monaſterium extruat 912.b
chilpericus Clotarij filius 442.a
chilmi ſcopulus in Circina inſula 41.b
chorepiſcopus 484.a
chriſmate ſacro baptizati à priſcis etiam Chriſtianis liniti 7.b 293.b 458.b
chriſmate epiſcopus conſignat baptizatos 366.b
chriſmatis in defectu precibus illud S. Remigius impetrat 293.b
chriſma cælitùs adfertur cùm Clodoueus baptizatur 297.b
chriſmate epiſcopi conſecrantur 663.b
chriſmate ſanitas reddita 443.b
de Chriſto vaticinia 833.a 834.b 835.a
chriſti humanitas opus totius Trinitatis 288.b
chriſtus Deus & homo non niſi vnus Dei filius 289.a
chriſtus à cælo ad terras cur deſcenderit 466.a
chriſtus cur homo factus à Chriſtianis colatur, eleganti ſimilitudine illuſtratur 459.a
chriſto anima rationalis, dum carnem ſuſcepit, nequaquàm defuit 37.b
chriſtus quibus in ruinã, & quibus in reſurrectionẽ poſitus 837.a b quóve hoc ſenſu dicatur 821.a
chriſtus cur circunciſus 1.b 2.b 822.a
chriſtus cur paſſus 549.b
chriſti mortis meritum explicatum 290.a
chriſtus ſacerdos & ſacrificium 289.b
chriſti meritum quomodò nobis applicetur 290.a
de chriſto quid credendum ex trium primorum generalium conciliorum decreto 487.a

chriſtum non corde tantummodò, ſed lingua & ore etiam confiteri oportet 101.b
de chriſto pijſſimæ contemplationes 823.b 834.a
de chriſto Iudæorum blaſphemiæ 790.b
chriſtus apparet per viſum Polyeucto 296.a
chriſtiana profeſſione nullum quis maius officium habere poteſt 96.b
chriſtianorum regum quis cur iam olim ſimul corpore & anima inferni pœnis addictus 1057.b
chriſtiani quomodò apud Imperatorem Adrianum habiti 1034.a
chriſtiani hominis inſtitutio 212.a
chriſtiani cur pœnas non metuant 453.b
chriſtianis ſancti propoſiti continuus rigor tenendus 403.a b
chriſtianorum ad perfectionem contendentium pia exercitia 168.
chriſtiani negligenter viuentes, mundi vanitatibus dediti 99.b
chriſtiani aliò modo, quàm philoſophi, bona ſua relinquunt 264.b
chriſtianos Iulianus Galilæos nominat 610.b
chriſtiana religio quo plùs afflicta, eo magis floruit 418.b
chriſtophori martyris eccleſia 305.a
chromatius præfectus, Chriſtianus efficitur 460.b huius pater, Tarquinius 261.b filius Tiburtius 262.b
chryſanthus & Daria ſub Numeriano paſſi 424.b
chryſippus presbyter ſcriptis clarus 490.a 493.a
ciborum tenuitas & delectus 154.b
cibo ſimplici pij viri vſi 473.
cibus & potus ad ſolam neceſſitatē reſtringēda 976.b
cilicium carnem domantium & piè viuentium 187.b 230.b 785.b 989.a eodem vſi ſancti 44.b 50.a 124.b
cilicium mollibus veſtibus præfert S.Euphroſyne 44.a
cilicio aſperrimo vſa Margareta Hungarica 745.b
cilicium S.Theodoſij induit comes Orientis, & debellat Perſas 259.a
circina inſula 41.b
circunciſio typus baptiſmi 4.a
circunciſio neceſſarium & ineuitabile anteà mandatum 1.b circunciſionis ſpiritalis vmbram geſſit, ibidèm.
circunciſio cur octauo die 2.a 822.a
ciſtertienſis Ordinis ſanctitas 229.a
ciſtertienſis Ordinis viri, hæreſi graſſanti ſe obijciūt 135.a
Clari abbatis Viennenſis vita ac res geſtæ 63.b 64.
claſius fluuius 756.a
claudius commentarienſis Chriſtianus factus 457.a & martyr 465.b
clementis Ancyrani epiſcopi vita 548.
clementis nominis interpretatio. 549.a
clerici à monachis, profeſſione, veſtitu & viuendi norma diſtincti 34.a 35.b
clericos ex monachis ordinat S. Fulgentius 40.b
clerum honore D.Antonius proſecutus 416.a
cleri mores quomodò formârit S.Fulgentius 40.b
clerici in vnum viuentes, ac Apoſtolicam vitam tenentes Viennæ 64.a
clerus candidis veſtibus amictus 15.a
clericorum tonſura 428.b
clericis pſallendi cura & canonicas Horas celebrandi incumbit 40.b
clericos prætextu cognationis mulieres ſecum habētes, grauiter à D.Chryſoſtomo repræhenſi 665.a
clodio Francorum rex 294.a
clodoaldus F.Clodomiri Clodouei N.clericus poſt Pariſijs presbyter ordinatus 303.a b
clodomirus natus 295.b
clodoueus 949.b eius parentes 294.a fugat occiditq; Syagriū Rom.ducē 294.b Crotildem ducit vxorem Thuringia ſubiugata 295.a liberi 295.b eius viſio, & victoria, 277.a bellū facit Alemanis 901.b gentilis etiamnùm preces offert Chriſto & votū 902.a qua occaſione Chriſtianus factus 296.a S. Vedaſtum ſocium adſciſcit, ad S.Remigium iturus 902.a à S.Remigio baptizatus 438.a Ludouicus, poſt baptiſmum nominatus 302.b
clodouei humanitas 294.a in Remigium liberalitas 212.b honorificè ſuſcipit S. Furſeum 387.
clodouei liberalitas erga eccleſiam 298.a 299.b
clodoueus ad S.Genoueſæ preces, multos abſoluit extrema ſupplicia meritos 109.a Templum mirabili opere extruere cogitat, perficit vxor Cloudis ibid.
clodouei cum Burgundionibus prælium 301.b
clodoueus cum Alarico de fœdere tractat, quē prælio victum cædit 201.b 203.a
clodoueus febri correptus, vocat ad ſe S. Seuerinum abbatem 987.b eius obitus 303.a
clotarius Clodouei filius 438.b
clotarij filius Chilpericus 442.a
clotildis regina 901.b
cluniacum monaſterium in Aquitania 52.b
cluniacēſis monaſterij rector Hugo 48.a Odilo ibid. Maiolus 49.a
cælibatum eiſdem armis ſatanam oppugnare legas, quibus hodiè hæretici 1004.a b
cælibes etiam apud Orientales presbyteri 667.a
cœmeterium Priſcillæ via Salaria 370.a
in cœna Domini pœnitentes reconciliari, antiquus mos 299.a
cœnobium ex diuina reuelatione extruitur 496.b
cœnobitis diuites ſubminiſtrare de ſuis facultatibus vide 244.b 245.a 248.a
cœnobitæ S.Theodoſij diſcipuli plusq̄ mille 250.a
cœnobitarum hoſpitalitas 246.b 247.a
in cœnobijs gerontocomia, noſocomia 248.b
cogitationibus à ſordidis animus præcuſtodiendus 422.a 772.b
cogitationibus improbis qui grauantur, eorum maximam eſſe agendam curam admonet S.Euthymius 494.a b
cogitationes ſordidæ à diabolo immiſſæ, oratione, vigilijs, ieiunijs ſummouentur 399.a 404.b
cogitationes noxias ſcribendo S.Leobertus diſcutit 437.b
cogitationes ſuas aperiunt cœnobitæ 251.a
collecta Chriſtianorum integrè celebratur cùm adeſt etiam presbyter 982.b
colobium monaſticum 540.a
colonia Agrippina à Francis capta 294.a inuaditur à Nortmannis 174.b
colonia Rheneſi, quantum aliquandò epiſcopū exulem hoſpitata 1057.b eiq; quid debeat exul epiſcopus Aurelieſi ibid.
colonienſis archiepiſcopi ſuffraganeus Mindēſis epiſcopus 858.a
columba aurea ſuper altare pendens, in quā Euchariſtia incluſa. 8.b
S.columbæ Viennæ cœnobium 64.a
columbanus in Gallijs abbas 839.b
columna celebris S.Simeonis Stylitæ 185.b
comes Orientis quis dictus 259.a
comes Tuſciæ Torquatus 22.b
comes Palatinus Badefridus 950.a

comitatus Auguſtudunenſis 110.a
commentarienſis 455.b 456.b
communione alienos clericos non impertit Chryſoſtomus, antequàm ad ſuum epiſcopum de eis perſcripſiſſet 683.b
compoſtellam ad S.Iacobi limina peregrinatur S. Vuilhelmus 972.a
compunctionis ardens ignis in Ephręm 793.b
conciliorum decreta ſeruanda 302.a etiamſi mors idcircò perferenda 253.a
concilia quatuor œcumenica 253.a eorum quantá authoritas 254.a
conciliorũ quatuor generaliũ fides profitẽda 489.b
concilium Chalcedonenſe 240.a
concilio generali V.Conſtantinopoli coacto, Origenis & Neſtorij dogmata damnata 506.a
concilium Rhemis habitum ab Eugenio 966.a
concionum ſacrarum fructus 679.b
concio S.Antonij ad diſcipulos 402.b
S.concordij martyrium 22.b
concordius & Pontianus dira tormenta pro Chriſto patiuntur 756.a
confeſſio pœnitentis 966.b
confeſſio peccati abſolutionem antecedat 589.b
confeſſionem ſacramentalem cõfirmans locus 739.a
confeſſio peccatorum à peccãdo pudore illa & confuſione quam hæc ingerit, abſterret 413.a
confeſſio peccatorum morbo à Deo viſitatis imperata 232.a
confeſſio ab epiſcopo audita 448.a
confitentur ſuas cogitationes monachi 475.a
confeſſores inter Chriſtianos 464.a
confirmationis ſacramẽto ſanat cæcum S.Rembertus 861.a
coniuges virginitatem in coniugio ſeruantes, Iulianus & Baſiliſſa 200.b
cõiugij incõmoda quaſi ad viuũ depicta 1031.b 1032.a
conradus Conſtantienſis epiſcopus 141.b
conſcientia magnas ad feriendum vires habet 676.b
conſecratio ſacrorum vaſorum 282.a
cõſiliorum euangelicorum mundiſſima, rectiſſima ac ſtrictiſſima ſemita 962.a
conſtantia inſignis martyrũ 533.a eius exempla pręclara 83.a 466.a 524.b
conſtantię admirandę in fœmina exemplum 330.a
conſtantinopolitana ſynodus 699.b
conſtantinopolitanus Imper.Emanuel 178.a
conſtantinus Magnus 158.b 522.b ęgros viſitat, idolorum templa demolitur, ſumptus baſilicis extruendis ſuppeditat 923.a
conſtantinus Magnus eiúſque liberi, Antonij amicitiam literis ambiunt, eius ſe filios nominari gaudent 419.b
conſtantini Imp.dictum memorabile 585.b
conſtantinus Hieratheon extruxit locum, in quo quotannis crux exaltetur 255.b
conſtantini filia Conſtantia ad ſepulcrum Agnetis orans, ſanatur 510.b
conſtantinus Imp.Heraclij ſucceſſor 573.a
conſtantius Conſtantini filius 522.b templum Apoſtolorum extruxit, ibid.
conſtantius epiſcopus Cæſennatis Eccleſiæ 469.b
S.conſtantij epiſcopi & martyris vita 751.
S.conſtãtius martyrij cupidus 751.a eligitur in epiſcopum Peruſiæ 752.a Attaſiæ mulieri cæcæ viſum reſtituit 752.b 753.a Creſcentium quendam à pedum morbo liberatum baptizat 753.a b pręclarè Lucio reſpõdet 754.a loris cęditur ibid. milites carceris cuſtodes conuerſos baptizat 754.b
S.conſtãtius & Creſcentius vincti ad Lucium deducuntur 754.a ad defectionem fruſtrà ſolicitantur 754.a b
S.conſtantius Cariſio reſpondet 755.a candentibus carbonibus torquetur 755.b in carcere ægrotos curat 755.b inuitus è carcere educitur ibidem. duriter cæſus, ab Angelo ſanatur 756.a Aſſiſium primò, inde Hiſpellum abducitur 756.b. capite à militibus truncatur. ibid. ſuauis odor ex interfecti corpore diffunditur 757.b
S.conſtantij educatio 751.b pietas & beneficentia in pauperes 751.b 752.b
S.conſtantij anima in cælum ab Angelis defertur 757.a corpus eius Peruſiam diuina vox deportari iubet 768.a
ad S.conſtantij interfecti corpus quatuor cæci viſum recipiunt 757.b 758.a
continentia presbyteri admiranda 14.a
conſuetudinis malæ vis 685.b
conſuetudo ad maiora via fit 229.a
continentia perpetua monachorum 25.b
continentiæ ſtudium in ſanctis 109.b
continentiæ certamen magnum, magnum etiã præmium 1032.a
continentiæ miræ exemplum 445.b
conuiuia cur vitãrit D.Chryſoſtomus 667.b 710.a
corbeia 74.b 82.a
corbeia aluearium monachorum 94.b mater religionis inclyta 95.b
corbeia duplex, Galliæ & Saxoniæ 90.a
corbeia Saxoniæ inſigne cœnobium fundatur 90.a
corbeiæ Saxonicæ abbas Adelgarius 857.b
cornelius ſub Decio & Valeriano paſſus 217.a
coſmia quædam vxor alicuius adhuc viuentis, quomodò religionem affectans, ab Auxentio excepta 1031.a
coſmas Medices 153.a
Creſcentianus martyrio coronatus 369.a
criſpinus ſcriptor vitæ S.Parthenij 922.a
crocus Ignatij comes 785.a
crotildis regina 303.a
crucis ſignum in nouo & veteri teſtamento nominatum 821.b
crux Domini ſalutaris 158.b
crucis quanta virtus 706.b
crucis cuſtodes conſtituti 489.b 493.a
S.crucis lignum quantę virtutis 346.a b
crucis Chriſti particula flammis iniecta, incendium reſtinguit 317.a
crux veneranda animæ propugnaculum 851.a
crucis viuificæ lignum in Perſidem tranſlatum 529.a
crucem venerandam & beatam reſurrectionem adorandi gratia Hieroſolymitana peregrinatio ſuſcepta 116.b
crux quotãnis exaltatur in loco à Conſtantino deſignato 255.b
S.crucis exaltationis feſtum 536.a
S.crucis lignum adoratur 499.b 500.b
crucis vexillum præferri ſolitum, clero ad eccleſias procedente 364.a
cruces in precio ſunt apud pios 1030.b
cruces prælatæ proceſſuris ad baptiſmi fontẽ 297.a
cruces in litanijs etiam antiquitùs geſtatæ 485.b
ante crucem proſtrata Paula, quaſi pendentem Dominum cerneret, adorat 726.a
crucem erga ſanctam ſingularis deuotio 744.b
crux lignea in publica via erecta ad quam miracula exhibita 948.b
crux collocata ex Chryſoſtomi mãdato, à leonis immanitate locum immunem facit 658.b
crucis ſignum & fides ad Dominum, murus inexpugna-

pugnabilis 401.a
crucis ſignum mundi ſalutare 823.b
crucis ſigno muniunt ſe ac frontem armãt SS. martyres martyrium ſubituri 20.b 21.ab 215.a 311.b 324.b 406.b SS. Gordius 102.a Iulianus 204.b Iſidorus 864.b Theodorus 921.b
cruce ſe per totum corpus ſignat Maximinus ex perſecutionis adminiſtro Chriſtianus factus 895.b
crucis ſigno conſignat Eduardum Chriſtus, ipſi viſibiliter in ara ſacrificij tempore appárens 133.b
crucis ſigno inſignitum nummum collo appendere iuſſa S. Genoueſa 103.a
crucis ſignum in labijs pingit Paula moritura 736.a
crucis ſe ſigno munit Chryſoſtomus moriturus 701.b item S. Seuerinus 166.a S. Ansbertus 246.b Martinianus 1008.b
crucis ſigno benedicit moriens ſuos 192.b 946.b
crucis ſignum frequentiſſ. Chriſtianis 1009.a
crucis ſigni efficacia 484.b
crucis ſignaculum quantoperè reformident dæmones 407.b
crucis ſigno dæmones fugantur, curanturq́ dæmoniaci 110.a 419.a 427 b 709.a
crucis ſigno & inuocatione S. Trinitatis, dæmoniacum curat D. Chryſoſtomus 665.a
crucis ſignum contra dæmonum oſtenta præſidium. 402. 404.b 645.a 735.a
crucis ſigno frontes armat contra dæmonum ſpectra Antonius 218.a
crucis ſe ſigno cõſignans ad S. Brigidæ monitionem, dæmonem cernit antè ſibi non viſum virgo quædam 807.a
crucis Chriſti ſigno conſignatur pœnitens contra diaboli inſultus 13.b
crucis ſigno expreſſo per S. Vedaſtum incantationibus infecta vaſcula franguntur 905.b
crucis ſigno immanem pellit ſerpentem S. Amãdus 908.ab
crucis ſigno & prece ſe munit Theodorus dux contra immanem draconem 912.b
crucis ſigno contra tentationes, contra pericula non fruſtrà vſi ſancti viri 445.b
crucis ſignum adhibitum in morbis miraculosè ſanandis 165.a 443.b 441.b 481.b 483.a 708.a
crucis ſigno pectus infirmæ mulieris munire nõ deſinit Iacobus eremita 738.b
crucis ſigno letale vulnus curatum 54.b
crucis ſigno cæcæ oculos aperit S. Amandus 913.a
crucis ſigno & oratione Terebonem ſanat Euthymius 477.a
cruce os Zoë ſignans Sebaſtianus, mutã curat 454.a
crucis ſigno per S. Genoueſam conſignata aqua ſe lauans viſum recipit mater 103.a
crucis ſigno os & ſtomachum ſignãs Paula, dolorem lenire ex ſuorum mortibus ortum nititur 733.a
crucis ſigno aqua ſignata Chryſoſtomus ſanat inteſtinorum dolorem 661.b
crucis ſigno & prece S. Vedaſtus ſanat cæcum 903.a
crucis edito ſigno S. Auſtrebertha cum alijs ſuper aquas ambulat 951.a
crucis ſigno edito mittit ſe in mare & delphinorum tergis ad litus vehitur S. Martinianus 1008.b
crucis ſigno reprimitur vis fluminis 163.a
crucis ſigno incendium profligatum 291.b 440.b
crucis ſigno hoſtes vincit Oſuualdus 129.a
crucis ſignum in miraculis edẽdis adhibitum 105.a 106.ab 107.ab 108.134.b 207.a 225.a 287.a 344.a 346.a 352.a 352.b 356.b 359.a 429.b 430.a 431.a 437.a 922.a 952.a 1008.a
crucis ſignum, ſignum cui contradicetur 821.b 823.b
crucis ſignũ nihil opis adferre hominibus, ludibrium & fraudem Chriſtianorum eſſe, magus affirmat 848.a
crucis irriſores hæretici 235.a
cruce ſignati cum crucis irriſoribus prælium commiſſuri 235.a
crudelitas immanis barbarorum 328.a 330.
crudelitas immenſa in infantes exerta 155.ab
Cuculla monachi priſci vſi 256.a 343.a 519.
cucullo S. Ephræm abbas indutus 15.a
cuculla monialium 117.a
cumanus epiſcopus 52.a
cunibertus antiſtes Colonienſis quantæ fuerit ſuo tempore authoritatis 1059.a
cupiditas virtutis æmula 81.a
in cupiditatem cæcam 81.a
curæ matrimonij quantæ 1031.b
S. Cyprianus magus pœnitentia ductus, martyrij coronam ſortitur 850.b
cyprianus ſub Decio & Valeriano paſſus 217.a
cyriacus Anachoreta 482.a
cyriacus diaconus à S. Marcello conſecratus 366.a Artemiam Diocletiani filiam & Iobiã regis Perſarum à dæmone liberat, & ad fidem cõuertit 368. martyrio coronatus 369.b
S. cyriaci templum 115.a
cyrillus Alexandrinus epiſcopus 771.a pro fide orthodoxa contra Neſtorium acriter pugnat 483.a
cyrilli Hieroſolymitani epiſcopi oratio in Purificatione B. Mariæ 533.
SS. Cyrus & Iohannes Gazæ 582.b
SS. Cyri abbatis & Iohannis vita 759. templũ 584.b
cyri reliquiæ 28. Iulij in Manutho translatæ 764.b
DAdo vir illuſtris ex Palatino ſacerdos egregius 911.b
dæmonum deſcriptio 453.a
dæmonem videndum Gordiano exhibet S. Tryphon 813.b
dæmones quòd mali ſint, ex eorum eſt voluntate, nõ ex natura 404.b
dæmonum ingens turba aërẽ peruolat 404.b 406.a
dæmonum alij alijs nequiores, & ad nocendum hominibus magis inſtructi 404.b
dæmones inter ſe voluntate differunt 67. b
dæmones quomodò nos oppugnent 1029.a & quomodò vincantur 1029.b
dæmones fornicationis ad accendendum in animis amorem 12.a
dæmonum legio flammea nuncupata 67.b
dæmones futurorum prædictionẽ ſibi arrogãt 405.b 407.a
dæmoni nec vera dicenti credendum 405.b
diabolus & mundus animarum hoſtes 376.b
dæmones cur hominibus infeſti 404.a 406.a quæ cauſa inuidiæ contra hominem 524.b
dęmones hominum poſt mortem accuſatores, quos tuentur angeli 382.b 383.a 415.b
dæmonum robur Chriſti aduentu elanguit 406.ab
dæmonibus aduersùm nos graſſandi poteſtatem dupliciter permittit Deus 406.b
dæmonum aſtus, verſutia & variæ artes 100.b 404.b 408.a 407. 408. 599.a 605.b 606.
dæmones in varias ſe beſtiarum formas transformãt 401.a 404.b
dæmones ad orandum, ad ieiunandum nõnunquàm fraudulenter incitant 405.ab
dæmonis tentationes, quas ingerit emendationem meditãtibus, & piã vitã aggreſſis 45. 169.a 909.b 973.a 948.b cùm omnes Chriſtianos tum maximè monachos & virgines inſidijs petũt 404.b

dæ-

dæmon in patris figura apparet & loquitur S. Vuilhelmo 973.a S. Melanam in mariti effigie apparẽs terret 774.a
dæmonum clamores & cum S. Macario colloquium 68.b
dæmones D. Antonium atrociſſimè verberant 400.b & S. Vuilhelmum 973.b
dæmones quibus armis Chriſtiani ſuperare queant 406.b
dæmonum infeſtationes ac tentationes quomodò ſuperârint viri ſancti 399.b 531.b 433.a b
dæmon famulum S. Amandi mergere volens, quomodo ſit fugatus 909.b
diabolo inſultat S. Baſiliſſa 203.b
dæmonis contra inſidias & oſtenta crux & fides ad Dominum præſidium 401.a
dæmon quis aut qualis quomodò à Iuliana virgine carcerata captus, ligatus & cęſus 1043.a b quo ſucceſſu rursùm Iulianam tentârit 1044.b
dæmones crucis ſigno fugantur 419.a eorumq́ ſpectra euaneſcunt. 404.b
dæmones in quos obtineant vires 814.b
dęmonibus vires p̃ noſtrã inertiã prębẽtur 409.a b
Debitoris aut obærati cuiuſdam ad ſacra confugientis mirus ſucceſſus 1073.a
Diabolo qui ſe mancipârat dato chirographo, vt Chriſto ſit reconciliatus 13.a
diabolus homines cur obſidere ſinatur 249.a
dæmoniaci qualia patiantur 503.b
dæmones adiurari poſſunt, fugiuntq́ cùm cõtra eos Chriſtus pronunciatur 805.a
dæmones pellẽdi gratia ſanctis viris tributa 187.b ac per eos curati dæmoniaci 67.b 69.a 71.a 110.a 108.a 923.a 924.a
dæmones per literas expellit S. Eugendus 59.b
dæmon expellitur ab officina purpuram tingentium 925.a
dagobertus S. Amandum ſe ob flagitia obiurgãtem regno pellit 911.a pòſt pœnitentia ductus, ad eius ſe pedes abijcit ibid.
dagoberti filius Sigebertus 912.a nepos Grimo qui etiã Adalgiſilus, Paulo Virdunẽſi familiaris 933.a
damnis in maximis inſignis patientia 584.b
danorum rex Canutus occupat Angliam 129.a
dani monaſterium Mortzellenſe incendunt 174.a
danorũ regis interitus per viſum S. Eduardo innotuit 130.a
datianus primâs 42.b
datianus iudex atrociſſimus 523.b
datiuus martyr 981.a eius inſignis conſtantia b
dauidis turris cœnobium 136.b
Decimas ſubtrahentis fraus diuinitùs punita 123.b
decius Imperator perſequitur Chriſtianos 194.b 814.a 787.a
decij perſecutione Quintilianus proconſul 792.b
decij perſecutione Polemo æditus Chriſtianos ad idolis ſacrificandum inducere conatur 787.b
decio & Valeriano perſecutoribus, Cornelius & Cyprianus paſſi 217.b Iſidorus 864. Agatha 865.b
dedicatio eccleſiarum 388.a 446.b 500.a
dedicationum antiqui ritus 498.a
in dedicationibus eccleſiarum ſub ara reliquiarum ſanctarum partes à priſcis collocatæ 497.b pauimento alphabetum duplex inſcriptum, oleo ſancto parietes liniti &c. 132.b
dedicat templum in ſui honorem extructum S. Petrus 132.a
dedicatio eccleſiæ S. Stephani Hieroſolymis 492.b S. Michaelis Bruxellæ 176.b
dedicationis Eccleſiarum dies apud priſcos celebres 222.b 775.b
dedicationis templi anniuerſaria apud antiquos 226.
defenſor 10.b 11.a
defenſor Prominius 107.b
defunctos ſcriptura cur dormientes vocet 72.b
defunctos laudari cur præſtet quàm viuentes 371.a
defunctorum corpora lauari ſolita 119.b
defunctorum animabus pia viuorum exercitia prodeſſe 53.a 53.b 293.b Anſgarius Remberti xl. dierũ ieiunio adiuuatur 856.a
defunctis proſunt quæ pro eis fiunt commemorationes, ſacra miniſteria & oblationes 582.b 802.a
defunctos memorijs noſtrarum oblationum oblectari, eleganti ſimili oſtenditur 802.a
defunctum ſe orationibus fidelium commendat S. Ephræm 797.b 801.a offerri pro ſe poſtulat, pſalmis & orationibus ſe vult comitari, trigeſimo die memoriam ſuî haberi 802.a b
defunctum ſe orationũ ſuffragijs vt populus proſequatur, deſiderat Eduardus 137.b itẽ S. Euſebia 619.a
defunctorum memoria celebratur 44.b
defunctorum exequiæ 877.a
defunctorum pro requie Miſſæ ſacrificium 352.b
defunctos orationibus & lachrymis proſequi pium eſt 980.a
defuncti ſepulcri honore vigilijsq́ proſequẽdi 204.
defunctos hymnis & pſalmis proſequi, traditio eſt Chriſtiana 219.b
defuncti Geminiani animam S. Seuerus Domino commendat 810.a
defunctum Ignatium hymnis & vigilijs ſepulcralibus proſecuti fideles 786.a ſuper Melanam defunctam tota nocte pro more canunt 776.b
pro defunctis fidelibus ſancti interceſſores implorantur 869.b
pro defunctis ſacrificia offerri 841.a
defunctus Arnulphus apparet Remberto, quæ circa ſe ſint exponens 856.b 857.a
delatoribus non temerè fides habenda 577.b
decretales epiſtolas, Gregorij 9. mandato, Raimundus collegit 147.a
depoſitionis ſanctorum dies celebres 165.b
depoſitionis dies S. Seuerini Norici 167.a
deſperationis cogitationes peccatoribus diabolus immittit 741.a
deſperationi ob flagitia & prementem paupertatem vicinus, in viam redit 188.a
detrahens viro ſancto, diuinitùs punitus 352.a
Deus in trinitate vnus & in vnitate trinus 213.a
Deus cur homo factus 1.b
de Deo diſſentientes monachorum Aegypti opiniones 681.a
Dei prouidentia 155. 245.a
Dei prouidentia & præſcientia 611.b
Dei mira prouidentia erga ſanctos homines 315.
Dei ſine iudicio nihil fit, eius quanuis ignota nobis ſint iudicia 583.b
Dei voluntatem nemo valet impedire quo minùs fiat 327.a
Deus neceſſario tempore auxilio ſuo præſtò eſt afflictis 335.a
Dei immenſa benignitas in peccatores pœnitentes 741.a
Dei diſciplina & caſtigatio non iræ, ſed dilectionis eſt, ad correctionem peccatorum 249.a
Deus cur toleret malos 611.b
Deus nihil fecit quod malum ſit 404.a
dij falſi irridentur 200.b perſtringuntur 418.a 458.a 555.a 606.a 783.a 867. 868.b

deos

deos ſuos quomodò allegoricè interpretentur philoſophi 817.a
diaconus 276.b 933.a
diaconus factus S. Ephræm abbas 15.b
diaconus conſecratur Deo miniſter 267.b
diaconus ſtolam accipit ordinatus 344.a eam primo anno geſtare mos antiquitùs 344.a
diaconus S. Siſinnius baptizat 366.b
diaconus S. Baſilius parabolicos ſermones ediſſeruit 7.b
diaconus D. Chryſoſtomus orationibus ſuis Eccleſiam irrigat 642.
diaconi myſteriorum tempore mulieri innuêtis pœnitentia 10.a
diaconiſſæ eccleſiæ 718.b
diaconiſſa ordinatur Dionyſia 473.a Euſebia hoſpita 618.a Olympias 693.b aliæ item 694.a
diaconicum 531.b
digamia diſſuadetur 831.b
diocletianus 761.a
diocletiani filia Arthemia fit Chriſtiana 368.a eiuſdem vxor Serena ibid.
diocletiani & Maximiani perſecutio 202.a 556.a
diocletiani in Galatia vicarius Domitianus ibid.
diocletianus & Maximianus tradi ſcripturas diuinas volunt 981.a baſilicas ſubuertunt ibid.
diocletianus in Dalmatia moritur 368.b
diodorus presbyter & Marianus diaconus martyres 425.a
diodori, Mariani & aliorum martyrũ inuêtio 424.a
diogenes perſtringitur 597.b
S. Diomedis templum 16.b
S. Dionyſius vico Catullacẽſi ſepultus, à S. Clemente in Gallias miſſus 104.b
S. Dionyſij baſilica conſtructa 104.b
diſciplina monaſtica à Paula obſeruata 732.
diſpenſante Adriano, monacha Conſtantia nubit Henrico Imperatori 178.a
diſpenſat cum Nicolao Iuſtiniano monacho Alexãd. 3. & vxorem ducendi poteſtatem facit 178.a
diſpenſare in voto ſolenni Papam poſſe, affirmanti Margaretæ Hungaricæ reſponſum 747.a
diuina officia curſus appellati 110.
diuina officia intimo cordis affectu & cum magna reuerentia celebranda 900.b
diuina officia morti vicinus nõ intermittit Guilielmus epiſcopus 237.b
diuina officia hymnodia & cantu priſcis peracta 249.b
diuina officia pſallendo peracta 110. ad ea ſignis pulſatis conuocati b
diuina officia chori altè canunt 93.a b
diuina officia alternatim chori decantant 50.a
diuina officia ſtatis temporibus peracta 473.b
diuina officia vigilijs, matutinis, & veſpertinis orationibus, cantu item peraguntur 40.b nocturnæ, matutinæ & veſpertinæ preces 668.a ad matutina cantica ligni pulſibus Conſtantinopoli excitandi mos 711.b
diuina officia noctis medio decantata 93.b noctũ hymnos Chriſtiani peruigiles dicere ſoliti 465. nocturnæ vigiliæ atque hymni 493.b nocturnæ preces monachorum 656.b Matutina cãtica 771.b matutina cantica in monaſterijs virginum 618.a Completorium. 518.a
diuina officia hymni & vigiliæ ſepulcrales 786.a
diuina officia formam incruenti ſacrificij tradit Chryſoſtomus, regulas itemq́ pſalmodię & orationum 697.a
diuina officia Miſſas duas in laudem Coſmæ & Damiani miro modulationis modo compoſuit Hildephonſus Toletanus 590.b ſcripſit librum Miſſarum hymnorum 591.b
diuina officia de S. Vedaſto Antiphona 907.a
diuina officia lingua ſua Armeni, & ſua Græci decantarunt in cœnobio Theodoſij vſque ad Euãgelia, poſt omnes in Græca Eccleſia collecti 249.b
diues quomodò ſaluari poſſit 190.a
in diuites inuectiua 220.
diuitiæ cur collatæ à Deo, cùm ſint ex eius præſcripto contemnendæ 452.a
diuitiæ immenſæ à Melana & marito in pauperes diſtributæ 768.a
Doctores lumina eccleſię 901.b
doctoribus eccleſiæ duo neceſſaria 23.b
doctrina quanuis præclara erubeſcit, quam propria reprehendit conſcientia 778.a
doloris lenimenta 319.a b
dominico die laborans, manuum officio diuinitùs mulctatur 109.a
dominicum, ſpem & ſalutẽ Chriſtianorũ eſſe 985.a
domitianus Iohannem in Patmon relégat 522.a
domitianus Diocletiani in Galatia vicarius 551.b
domitius apud Ameſenos præſes 562.a
domnus Antiochenus epiſcopus 125.b
S. Dorotheæ martyrium 896.
S. Dunſtanus calamitatem Angliæ imminentẽ prædixit 137.b

EBrietatis pernicies quæ aut quanta 1039.a
Eccleſia vna eſt, nec poteſt diſtrahi 956.a extra quam nulli ſalus 960.b
eccleſia vna catholica 789.b in qua permanendum 956.b cuiusq́ fides nequaquàm deſerenda 199.b 804.a
eccleſia perſecutionis Diocl. & Maxim. tempore nõ apud traditores, ſed apud martyres eisq́ communicantes 955.b
eccleſiæ pax reddita ab Arriana impietate 472.b
eccleſiæ lumina doctores 901.b
eccleſiæ res epiſcopis commiſſa, ciuilium rerum poteſtas Imperatorib. 693.a
eccleſiaſticis in rebus Imperatori, ſi velit eſſe pius, nihil licere debet 673.a
eccleſiarum Dei curam non abijcit Chryſoſtomus etiam in exilio poſitus 695.
eccleſiarum immunitas 300.a ad eas rei confugientes ſeruantur, ibid.
eccleſiarum immunitatem violare conatus, pœnam non euadit 307.a
eccleſiaſticam libertatem & ius etiam cum regis offenſa tuetur Guilielmus epiſcopus 133.b 134.a
eccleſiarum immunitati lege lata derogatur 671.a
eccleſiarum immunitatem imminuens lege lata, ſuo poſteà enſe iugulatus 712.b
eccleſiæ pecuniæ atque bona 572.a
eccleſiæ theſaurus & opes ex fidelium oblatione 10.b 302.b 934.b ex regum & principum largitione 112.a 298.a
in eccleſiam largi 176.a b 299.b
eccleſiarũ incremẽtis incũbit Ludouicus Pius 853.a
eccleſiaſtica bona in quos vſus expendenda 184.
eccleſiæ theſaurum & ſacra vaſa in pauperes elargitur S. Odilo abbas famis tempore 49.a eadẽ pro redimendis captiuis expenſa 232.b
eccleſiaſticarum rerum inuaſores & vſurpatores vltionem & pœnam non euadunt 114.a 176. 305.b 306.a 307.a b 308.b 501.b
eccleſiaſtica bona inuaſurus, diuinitùs terretur Pipinus 306.b
eccleſiæ pecunias Nicetam auferre volentẽ non quidem

dem

dem prohibet Iohãnes epiſcopus, nec tamē ſponte dare vult, ſacrilegiũ hoc eſſe ratus 575.b 576.a
Eden hortus deliciarum interpretatus 75.a
edeſſa ciuitas à Chriſto per Apoſtolos bñdicta 800.b
eduardi regis vita 127.b 128.
Electio abbatis vt ſemper libera monachis ſui monaſterij permitteretur, à Clotario impetrat S. Maurus 355.b
electorum duo ordines 265.a Item damnandorum 265.a b
eleemoſynæ quanta vis 580.a
eleemoſyna omnium bonorum operationem continet 709.b
eleemoſynæ, caſtitas, dilectio fraterna gradus in cælum præparant 900.b
eleemoſynis diues ſaluari poteſt 188.b
eleemoſynas largiēs S. Bertulphus, domini ſui opes auctiores facit 891.b
eleemoſyna an cuiuis danda 573.a
eleemoſynæ mercedem vana gloria tollit 584.b
eleemoſynarum largitas miraculo cōmendata 151.a
ad eleemoſynam & benignitatē in pauperes multos incitauit S. Ephræm 796.a
ad eleemoſynam conferendam alioquin tenaces inducit Iohannes eleemoſynarius 583.b
eleemoſynaria mirabilis Paula 734.b quæ eleemoſynis largiēdis ad egeſtatem deuenit, adeò vt magnum æs alienum filiæ dereliquerit 736.b
eleemoſynas largè diſpertit S. Odilo 49.a
eleemoſynarum liberaliſſimus elargitor 571.a
eleemoſynas largitur ex cibo ſibi diuturno ſuppeditato Launomarus puerulus 438.b
eleemoſyna ſæpè cauſa ſuperbiæ eſt ei, qui non aduertit 584.b
eleuthera quædam religionem affectans, quomodò ab Auxentio excepta 1031.a
eligius 911.b
eligius confeſſor tranſtulit corpus S. Amandi 914.b
S. Emerentiana Agnetis collactanea lapidibus obruitur 510.a
emeritus lector martyr 984.a
S. emmeramni monaſterium Ratiſponæ 142.a
Encomiorum quæ lex 98.a b
Epheſtion aurũ reſpuit à S. Melana obtruſum 771.b
epheſina Synodus coacta 483.b
S. ephræm Syri vita 793.
ephræm Græcè neſcit 15.a
ephræm Cæſareę Cappadociæ inuiſit S. Baſiliũ 794.a
ephræm abbas adeſt concioni S. Baſilij 8.b
ephræm in ſpiritu quid de Baſilio viderit 15.a
ephræm Baſilij Epitaphium ſcripſit 4.b
epiphaniæ feſtum 110.b
epiphanius 731.b
epiphanius Salaminæ epiſcopus, Romam ob eccleſiaſticam neceſſitatē venit cum Hieronymo & Paulino 779.a
epiphanius hoſpes S. Paulæ Romæ fuit 725 a
epiphanium per fraudē ſibi iungit Theophilus Alexand. contra Chryſoſtomum 714.a
epiphanius Synodum cogit, item ordinat in aliena diœceſi, idq; contra canones 715.b
epiphanius de Origenis libris vitādis ad Chryſoſtomum ſcribit fraude Theophili circũuentus 684.b vitat Chryſoſtomum 686.b
epiphanio prædicit Chryſoſtomus quòd ſedem ſuam viſurus non ſit 687.b
epiphanij Ticinenſis epiſcopi vita 545.a
epiphanius Ticinenſis legatus ad Anthemium principem miſſus 547.a
epiſcopi quorum auſpicijs cōſenſuq; electi antiquitùs a 429.a 857.b 933.b 943.a
epiſcopus per compromiſſum electus 229.a
epiſcopi epiſcopum Baſilium eligunt diuinitùs anteà præceſſori deſignatum 8.a
epiſcoporum electio potētium perſæpè beneuolentia gubernatur 662.b
epiſcopi in electione annua contentio laicorum & clericorum 42.a
epiſcopus deſignatus S. Seuerus miraculo inuitus ad ſedem rapitur 809.b
epiſcopatum largitione & malis artibus adeptus citò interit 622.b
epiſcopatum per vim inuadentis exemplum 698.a
epiſcopum ſibi ordinatum Maximianenſis plebs recipere recuſat 40.b
epiſcopiâ laicis donata 279.a
epiſcopatus regni Francorum laicis hominibus & comitibus confert Carolus Martellus 114.b
epiſcopi electio ad Metropolitanũ refertur pro approbatione & ordinatione 847.b
epiſcopi per baculum & annulum à regibus inueſtiti in Anglia 446.a
epiſcopatus dominium cum pōtificalis baculi commendatione Lud. rex Remberto tradit 857.b
epiſcopi electio regis calculo approbata 358.a 360.a
epiſcopatus bullæ Apoſtolicæ grādem pecuniam requirunt 187.b
epiſcopus anno 20 factus Clemens Ancyranus 551.a & S. Remigius 282.b electio alioquin cōtra canones facta, miraculo comprobata 283.a
epiſcopi viuentis ſedem inuadentis pœna 137.a
epiſcopo ſucceſſor futurus per reuelationē deſignatus 7.b
in epiſcopatu S. Valerius Maternum ſibi decernit ſucceſſorem ex diuina reuelatione 750.b
in epiſcopatu ſucceſſorem ſibi deſignat Bonitũ Auitus 350.a epiſcopatu ſic contra Canones adepto ſe abdicat 359.b 360.a
epiſcopus coadiutorem ſibi adiũgit, cùm officio ſuo ſenio grauatus ſolus non ſufficeret 432.a S. Rembertus 861.b
epiſcopatus oblatos qui refugerunt vel ſuſceperunt inuiti, exempla 151.a 161.b 182.b 129.b 316.a 446.a 546.a 571.a 622.b 636.b 663.a 708.b 909.a 933.b 941.a 958.b
epiſcopi ex cœnobitis 250 a
epiſcopus ex monacho factus Fulgentius, profeſſionem ſemel ſuſceptam ſanctè tuetur 34.a
epiſcopus ex monacho habitum non mutat 230.a
epiſcopi ex coniugatis ſumpti S. Gregorius Lingonenſis 109.b Hilarius 272.a S. Seuerus 809.b
epiſcopus ex coniugato 298.a idem per frequentem coniugis viſitationem cadens, per pœnitentiam reſurgit 298.a b
epiſcopos apud Orientales vxoribus renunciâſſe, & ſi ad eas reuerterentur, crimini datum 674.a
epiſcoporum conſecratio 8.a 229.b 692.b
epiſcoporum conſecrationi prouinciæ epiſcopi adſunt 233.a
epiſcopis in conſecratione manus imponuntur 812.b annulus tradi ſolitus 448.b
epiſcopi ſacro chriſmate vngi ſoliti 810.b 812.b 663.b in excelſo loco eccleſiæ collocantur 663.b
epiſcopus Remigius diuinitùs inungitur 233.a
epiſcoporum vnctio quid deſignet 233.a
epiſcoporum mitra, annulus 958.b
epiſcoporum ſacerdotales infulæ 233.a
epiſcopus ſtola candida indutus 15.a
epiſcoporum quanta poteſtas 598.b
epiſcopi perſonam ſuſcipiens de eius poteſtatis amplitu-

plitu-

plitudine nè quid detrahi ſinat 598.b 601.a
epiſcopi munus 664.a
epiſcopi munus q̃ ducis aut Imp. difficilius 189.b
epiſcoporum quantum periculũ, quantà item præmia 709.a
epiſcopis ſpiritualia pręcipuè, temporalia tamen curæ etiam ſint 301.a
epiſcopi œconomos habent 847.b
epiſcopo apertum periculum eſt nõ arguere iniquitatem 679.a
epiſcopus Babylas Imper. excommunicat 594.b
epiſcopus D. Chryſoſtomus Imperatricem Eccleſię ingreſſu arcet 686.a
epiſcopi munus, concionari ad populum 236.a dedicare eccleſias, monaſteria 352.b 446.b 480.a ordines tribuere 480.a conſignare baptizatos 1012.b in cœna Domini recõciliare pœnitentes 299.a
epiſcopi admirabilis diligentia & labor in pœnitentis reconciliatione 13.a b
epiſcopi parœcias & diœceſin viſitant 286.a 287.a 945.b 977.b
epiſcoporũ viſitandi diœceſes munus quod in quibus verſetur 231.b
epiſcopum extra terminum ſuæ diœceſis iudicare non oportere, neque alienis clericis communionem impartire antequàm ad proprium epiſcopũ ſcripſerit 683.b
epiſcopis abbates & monachi ſubiecti 15.a 32.a
epiſcopi benedicere populo ſoliti 988.a
epiſcopos populum capita inclinantem benedicere, antiquus mos 40.a
epiſcopis auſcultandum & mos gerendus 104.b
epiſcopi qua reuerentia venientes excipi ſoliti 13.b 14.a
epiſcoporum arma quibus rebelles debellent, preces, vigiliæ, ieiunia, admonitiones &c. 233.b
epiſcopus ius dicit pauperibus, viduis, orphanis 967.b
epiſcopus intercedit nè princeps populum exactione grauet 431.b
epiſcopi de iuſtitia implorati egregium reſponſum. 584.b
epiſcopus pauperes dominos ſuos vocat 571.a
epiſcopus viſitat in Noſocomio poſitos 574.a
epiſcopi de pauperibus ſingularis cura 571.a
epiſcopus exploratricibus viduis vtitur ad indagandos verè pauperes 184.a
epiſcopus bona pauperum vſurpans, morbo immiſſo punitus 410.a
epiſcopi de bonis Eccleſiæ in cognatos minimè largi exemplum 153.b
epiſcopi diſciplina domeſtica 447.b
epiſcopi frugalitas 435.a
epiſcopi viuum exemplar 183.a
epiſcopi accuſatio in Synodo diſcuſſa 674.b 675.a
epiſcopali munere abſtinet epiſcopus pœnitẽs 299.b
epiſcopo eccleſia & oues non deſerendæ 839.b
epiſcopatum ſeu eccleſiam ſuam niſi vi expellatur non ſibi ſponte deſerendam exiſtimat Chryſoſtomus 692.a 719.b
ab epiſcopatu ſuo clàm ſe abſentat S. Fulgentius 41.b
epiſcopatu ſe abdicat Raimundus Barcinonenſis epiſcopus 147.a
epiſcopi ſexaginta exules 35.b
epiſcopi in ſepultura epiſcopi pręſentes adſunt 927.a
epiſcopi cũ veſtibus ſacris ſepeliri ſoliti 946.b 947.a
epiſcoporum animas ritu pontificio Deo commendatas lege 810.b
epiſtolæ Eccleſiaſticæ tradi olim ſolitæ, vt qui has haberent, eos communicâſſe eccleſiæ cõſtare poſſet 780.a
epitaphium Paulæ 737.a
Eremiticæ vitæ commendatio 318.a
eremiticam nè exemplo Antonij plurimi ſectarẽtur plagis illatis ab ea Antonium abſterrere conatur dæmõ 400.b alijsq́ insidijs collocatis 401.b 402.a
eremitæ ſolitarij viuũt domibus ab inuicèm procùl diſiũctis 321.b cõueniunt Dominicis diebus ibid.
eremitis omnia communia, neque vllus inter eos contractus 323.b
eremum incolentium victus 322.b
eremitæ S. Bernardi ſeculo 962.b
eremus ab Arabia vſque ad Aegyptum rubro mari & Iordane hincindè diſtenta 221.b
S. ermenoldi vita 141.
S. ermenoldus Sueuus 142.a fit monachus & creatur Abbas Laurishaimenſis 142.a poſt Brunfeningenſis 143.a 141.b cur Abbatiam reſignârit 142.b clauſo oſtio in templum ingreditur 144.b mortem contemnit 145.a fuſte à quodam cæditur ibid. horam mortis prædicit 145 a moritur 145.b precibus ſuis monachum quendam liberat 146.a
S. ermenoldi tentationes 142.a ſtudium in obeundo munere b. vigilię, ieiunia 143.b verba ad Héricum V. Imperatorem 143.b inſignis humanitas 144.b charitas & liberalitas in pauperes & peregrinos, ibid. viſio 145.a
ad S. ermenoldi ſepulcrũ cæcus viſum recipit 146.b & alia fiunt miracula, ibid.
Eſaiam nudum vaticinari Deus cur voluerit 132.b
Ethelredus Angliæ rex 127.b ethelbertus rex in Cantia Auguſtini prædicatione fidem ſuſcipit 132.a
ethnicorum turpis & obſcœna religio perſtringitur 418.a
Eua vndenàm quõmodò ſupplantata 1039.a
euãgelium cur poſt reliquos ſcripſerit Iohãnes 522.a
euangelium Iohannis primas Chriſti continet actiones 522.a
eubulus magiſter Baſilij 5.b
euchariſtiæ epitheta & præclaræ appellationes, immaculata, immortalia & viuifica myſteria, 12.b Dominica, intemerata ſacramenta 491.a ſacrificium incruentum 1000.a ſancta myſteria 71.a diuina & myſtica menſa 838.b
euchariſtia viuificũ Chriſti corpus 14.b vera caro & verus ſanguis 290.b 244.a 293.b 339.a 236.b 929.b
euchariſtiæ in diuiſione infantẽ diuidi cernit, eamq́ ſumens, veram carnem ſumpſit Iudæus 8.b
in euchariſtiæ ſacramento tranſubſtantiatio 290.b
euchariſtiam eleuatam Spiritus ſanctus in ignis ſpecie circundat 14.b
euchariſtiæ adoratio 236.b aſſeruatio 8.b in Miſſa eleuatio 8.a 10.a 130.a 672.a
euchariſtia ad abſentes tranſmittitur à S. Luciano 157.b feſto corporis Chriſti circunfertur 186.a
ante euchariſtiã pœnitentia peccata expianda 488.b
euchariſtiæ ad ſumptionem vt ſe præparârit, Margareta Hungarica 745.a
euchariſtiam ſumendi mirum deſiderium 188.b
erga euchariſtiam reuerentia 236.b
euchariſtiæ frequens participatio contra præſtigias præſidium 67.b
euchariſtia claudus curatur 440.a
euchariſtia qui illuminati, qui obſcurati & morte affecti, reuelatione diuinitùs cognoſcit S. Euthymius 488.b
euchariſtiæ poſt communicationem aquam vel vinum vel paſtillũ cur guſtandum cenſuerit Chryſoſto-

ſoſtomus 688.b obiectum hoc ei 716.b
euchariſtia pulcherrimum viaticum ex hac vita migrantium 750.b 774.b eo ſe muniunt ſancti viri morti vicini 231.a 518.b 954.b 980.a S.Valerius 750.b Bertulphus 870.b Vedaſtus 906.a Anſbertus 996.b
euchariſtiam intemeratā oblationem pedibus conculcant impij tyranni 569.b
S.eucherius Aurelianēſis epiſcopus ſede ſua per Carolum Martellum eiectus 114.b Coloniæ ad Rhenum exulat 1057.a
eucherius Caroli Martelli damnationem per reuelationem cognoſcit 279.a
eucherius quomodo obtinuerit pontificatum Aurelianeñ 1056.b
eucherij epiſcopi Aurelianenſis natales, vita & geſta 1055.b & deiñ.& quomodò,is,velut Samſon,matri ſit prænunciatus 1055.b 1056.a
euthemon præſul dijs ſacrificat 791.b 792.a
eudoxia Imperatrix 773.b 775.a
eudocia templa plurima ædificauit, Gerontocomia item & Ptochotrophia & monaſteria 492.a eius obitus ibid.
eudociam contra Chalcedonenſem ſynodum in ſuam ſententiam pertrahit Theodoſius pſeudomonachus 486.b pœnitentia ducta, redit ad rectam fidem 489.a
eudoxia Imperatrix ancilla pecuniæ 676.b infeſta cur Chryſoſtomo 678.b vxorem Achab imitata 685.b Herodiadem item 687.a templo excluſa à S.Chryſoſtomo 715.a eius vox execrabilis b
euerhelmus vitam S.Popponis ſcripſit 646.a
eugendi abbatis vita 56.b
S.eugenij & Mariæ eius filiæ vita 928.
eugenius Papa Rhemis concilium celebrat 965.b
eugenius IIII.pontifex 153.a b
eulogiæ 438.a
eumenius 21. b Alexandri cognatus 22.a
eunica mater Timothei 520.a
eunomius 3.b
euodius Antiochenus epiſcopus 78.
S.euphemiæ templum apud Cæſareā Paleſtinæ 532.a
S.euphroſynes parentes,patria & reliqua vita 43.
euſebius Cæſareæ Cappadocum epiſcopus 7.b
euſebius celebris monachus 120. b
S.euſebiæ vita 615.
euſebonas monachus 121.a
euſtochiū virginitatis dec⁹ à Marcella nutrita 778.b
euthymius vir religioſus 39.a
euthymij abbatis vita 471.b
euthymij vitam Cyrillus monachus ſcripſit 506.a
S. eutyches 22.b
eutychetis quis error 254.b
Exactione inſolita plebem ac clerum grauans, diuinitùs punitus 432.a
excommunicatio miraculo comprobata 447.b à ſacris veſtibulis peccantes arcet D.Chryſoſtomus 670.a Babylas Imperatorem à Dei templo pellit 594.b
excommunicatis mulctam pecuniariam irrogat more patrio,nec exigit Guilielmus epiſcopus 233.a
excommunicationis comminatione ad probationes accuſator & reus proſequendas coguntur 674.b
excommunicationem etiam iniuſtè latam non contemptam vide 260.a
exemptio Vueſtmonaſterij in Anglia 133.b
exequiæ funebres 56.a 42.a à priſcis celebratæ 42.a 643.b 722.b 876.b ſanctorū funeribus per Chriſtianos adhibitæ 528.a mortuis in veteri lege exhibitæ 543.a
exequiæ cum pſalmis & hymnis & multis luminibus 930.b ſumptuoſæ leuiter taxatæ 540.b
exequijs S.Martini Ambroſius, Geminiani Seuerus Rauennas in ſpiritu interfuêre 188.b
exercitia ſanctorum pia 242.b 966.a
exercitia honeſta S.Melanæ 770.a
exhortatio grauis ad vitæ emendationem 251.a
exilium immerentes ſancti ſæpè pertulerunt 81.a
exilium ſanctis in paradiſum vertitur 84.a
exul mundo ciuis paradiſi 90.a
exorciſmis dæmones adiurantur 620.b 292.a
exorciſtæ inter eccleſiæ miniſtros 315.b
exorciſta à S.Hilario B.Martinus conſtituitur 147.b
extremæ vnctionis ſacramentum 236.a
Fabianus quidam de prædeſtinatione & gratia erronea ſcripſit, quem confutauit S. Fulgentius 41.b
fabianus vrbis præfectus perſecutione Diocletiani 465.b
fabianus iudex perſecutionis ſub Antonino 311.a
fabula de Daphne 602.a
falſus Dei teſtis laudator eius mendax 468.a
falſarius traditus à ſancto Ambroſio ſatanæ 164.b
fames Dei flagellū & malorū factorū fructus 247.b
fames in Bauaria 144.b
famis publicæ tempore fruges recondere reprehenſum 160.a
fame laborantes Viennēſes quibus remedijs releuati 159.b 160.a
fata neceſſitatem rebus non adferunt 334.a
fauni, Satyri, ſeu incubi cuiuſmodi figura 218.a Antonio apparuit ibid. Alexandriam Conſtantino Imp.Faunus perductus 218.b
fauſtinus & Iouita fratres, vbi & vndè religiōis Chriſtianæ ergò cōpræhenſi 1033.b & quid appræhēſori reſponderint, & cur Adriano Imperatori præſentati ibid.b.poſt multas pœnas cur Mediolanū ducti 1036.a quomodò à Mediolanenſi certamine Romam perducti 1037.a quō tādem à Roma Brixiam reducti, ibiq; ſint gladio cæſi 1037.b
fauſtini & Iouitæ martyrum natales & origo 1033.a
fauſtino & Iouitæ martyribus neque beſtias, neque ignem nocere 1035.a 1036.a
fauſtus epiſcopus pro fide catholica exulat 26.a grauior eius fit perſecutio 27.b
fauſtus presbyter ſcriptor vitæ S.Seuerini Auguñ ſis abbatis 987.a 988.b
fauſtus epiſcopus Galliæ Pelagianus 39.b
SS. Fauſtæ,Euelaſij & Maximini martyrium 893.b
Felicianus Ruſpenſis epiſcopus 23.b
felicianus Fulgentij ſucceſſor 42.b
felix abbas 27.b
felicis martyrium 984.b
felicis Nolani vita,authore Beda 313.
felix præſes adminiſter perſecutionis Decij 197.
felix presbyter Arrianus Fulgentio infeſtus 28.b parochiæ epiſcopi Carthagineñ 29.b
S.ferreoli reliquiæ 63.b monaſterium 64.a
feſta oportunis dieb.plebs Chriſtiana celebrat 905.b
feſta celebrant Chriſtiani à Deo beneficia adepti gratitudinis ergò 10.b
feſtiuitatibus SS.Chriſtiani congregari ſoliti 618.b
feſta vt Chriſtianis celebranda 825.b
feſtis diebus prædicandū populo Dei verbum 900.b
feſtum natiuitatis Chriſti 719.b
feſtus dies Theophaniorū ſeu Epiphaniæ 15.a 106.b 157.a 569.a 671.b Theophaniorum octauus dies 485.b
feſtū luminū 474.a Purificationis perantiquū 826.a
feſto Purificationis cereos in manibus ferre peruetuſtus

tuſtus mos 835.b
in feſto Purificationis SS. aliquot patrum homiliæ 518.a & ſeq.
dies feſtus palmarũ 247.a 474.a cœna Dñica 106.b
feſtum ſalutaris paſſionis Chriſti 775.a magnũ ſabbatum 787.a
feſtum Paſchæ 219.b
feſtorum præcipuum paſcha 844.a
feſtum reſurrectionis Dominicæ 531.a Dominicæ reſurrectionis diem violãtem vindicat Deus 434.b
feſtum Pentecoſtes 220.a 884.a
feſto corporis Chriſti Euchariſtia ſolenni pompa circunfertur 186.a
feſtum inſigne & ſolenne virginis Dei matris 247.b
feſta B. virginis quatuor 745.b
feſtum aſſumptionis B. Mariæ 691.b Exaltationis S. crucis 536.a 686.a 701.a B. Michaëlis 114.a
feſtum omnium Sanctorum primo die Nouembris 53.a. 881.
feſtum animarum ſeu fidelium defunctorum 881.b qua occaſione & à quo inſtitutum 53.a
feſti ſanctorum dies 19.b 98.b 222.b 441.a martyrum paſſiones & dies anniuerſaria commemoratione celebrati 841.a
feſta ſanctorum anniuerſaria, hymnodia & cantu celebrata antiquitùs 590.b ſplẽdidè ab antiquis celebrata 618.b cur celebrentur 651.a
feſta ſolennia martyrum ad imitationem exhortatio ſunt 424.a
feſta ſanctorũ, natales ipſorũ dies 425.a 441.a natali apoſtolorũ ad confeſſionẽ S. Petri orans Zoë à paganis cõpræhenſa 465.a octaua Apoſtolorum ad confeſſionem B. Pauli accedẽs Tranquillinus lapidibus obruitur à paganis 466.b
feſtum S. Laurentij 766.a S. Andreæ pridiè Calend. Decemb. 148.b
feſt. & celebris martyrij S. Polycarpi dies 651.a 787.
feſtum S. Agathæ 869.a Agnetis, Ambroſij ætate celebre 507.a S. Antonij antiquis item celebre 493.b
feſtiuitas annua diei reſolutiõis D. Baſilij 3.a S. Blaſi. q̃ ritu memoriã ſui celebrari voluerit 842.b 83.a
feſtum S. Hilarij 277.b B. Dominici 749.b S. Eduardi 138.b D. Ephraim epiſcopi Mylaſſeni 618.b S. Andreæ Feſulani epiſc. Florentiæ inſtituitur 153.b
feſtum depoſitionis S. Fulgentij 42.b S. Valentini Rhetiarum epiſcopi 165.b
feſtũ eleuationis S. Amãdi xij. Calend. Octobr. 915.a
feſtũ trãslatiõis S. Audoëni celebre Rothomagi 945.a
feſtum translationis reliquiarum Bertulphi, Amelbergæ &c. 886.a
feſti dies conſecrationis eccleſiæ 222.b
feſtum dedicationis templi 775.a
feſta epiſcopi in diœceſi ſua inſtituunt 886.a
Fides Chriſtiana operibus etiam demonſtranda eſt 1015.a
fides oppugnata magìs floret 613.a
fidei Chriſtianæ ſummaria explicatio 288.a
fidem obſeruant ſancti quam ſancta mater eccleſia tenet 199.a
fidei operationis quàm diſputationis ex argumẽtis ductæ, maior vis 418.b
fides, ſpes, charitas, funiculus triplex 73.b
contra fidem ſolam iactitantes locus inſignis 251.b
fidem datam violans, Deum teſtem contemnit 77.b
fidutia in Deum animæ vita 189.b
S. figdriani eccleſia 916.b
fiſcalini pauperes affligentes, puniti diuinitùs 307.b
Flandrorum monarchiam Arnulphus marchio ſortitur 878.a
flandriæ marchiones Arnulphus magnus, Arnulphus iunior, Balduinus 882.a
flandriæ princeps Balduinus 829.a 632.a 640.b
flãdrię marchio Robertus anno MLXXII. 881.b 885.b
flauia Domicilla exulat in Pontia inſula ſub Domitiano 725.b
flauiani martyris viſio, & qualis eius ad mortem acceſſus & præconia 1064.a b
florebertus abbas Blandinienſis 915.a
florentini Mediolanenſes cædunt 153.a
florentinam ad hiſtoriam pertinentia 153.
florianus tertius abbas à S. Mauro 370.a
florus vir illuſtris monachus factus 354.a b
flori Floriacenſis monaſterij conditoris encomium 350.b 351.a
fœminæ pietate inſignes 779.a
fœminæ mirabilis conſtãtia 330.a
fœminæ aditu templi S. Simeonis arcentur 327.a
folcardus abbas 869.b
folco presbyter 307.a b
fornicationis ſpiritu tentatus & victus 485.a
fornicatio ſacerdotis punita 70.b
fortitudo animi admirabilis 197.a
fortitudo ingens in fœmina 725.a
fortitudinis exemplar Samſon 98.a
fortuna apud Chriſtianos nec eſt, neq; dicitur 815.b
fortunatus Hilarij vitam ſcripſit 271.a
fortunati laus 278.b
Franci vndè oriundi 294.a quando in Belgicam reliquámve Galliã venerint ibid. Sicambria à Francis extructa 294.a
franci Merouingi vndè ſic dicti 294.a primi aliquot Francorum reges ibid. 295.b
franci Romanis de fide ſuſpecti fuiſſe apparent 77.b
francorum apoſtolus Remigius 279.b 285.a
franci qua occaſione Chriſtiani facti 296.a
franciæ in regno Eccleſia floret ſub Dagoberto 949.b
francorum aliquot reges 944. Carolus ab Heriberto comite Viromanduorum captus 876.b Childebertus, Dagobertus, Chilpericus III. Childericus 912.b Childericus II. 623.b Clodoueus 901.b Clotarius 428.a 905.b Clotarius, Childericus, Theodoricus, Clodouei filij 938.a Dagobertus 910.a quartus à Clodoueo. 949.b
francorum regem Hẽricum & Conradum Imp. concordat Poppo 636.b
francorum rex Philippus 886.a Robertus Rozalam relictam Arnulphi Flandriæ marchionis vxorem ducit 927.a Theodoricus princeps 428.a
francorum rex futurus prædicitur Theodoricus ab Ansberto 940.b Fontanellam bonis auget 941.b
francorum rex Theodoricus Lantbertum ad epiſcopatum Lugduneſi promouet 941.b 942.a
francorum rex Theodebertus 350.b 352.b
francorũ rex Theodebertus regnauit annis xiiij. 355.a eius filius Theobaldus ibid.b poſt hunc Clotarius ſolus regnat ibid.
francorum rex Theodoricus, cuius magiſter equitum Pipinus 358.b
franciæ principum diſcordia 945.b
francorũ in regno Præfecti 945.b
franci cum Alemannis & Sueuis prælium conſerũt 295.b
franci obſidione Pariſienſes cinxẽre 107.a
francorum fines inuadit Ludouicus rex Auſtraſiorum 174.b
franciſca bipennis vocata 295.a
franciſci Sforciæ Blanca vxor, filius Galeatius 190.a
S. franciſcus Mahometanis fidem prædicaturus, & ipſe & per ſuos fratres huic negocio diligẽter incumbit 388.b

franciſcus Taruiſanus Carthuſianus 176.b
fratrum ſyncerus & verus amor 187.a
frater fratrem perſequitur 135.a 138.a
fridericus dux 887.b
S.frigdiani baſilica, Lucæ in Italia 927.b
fructuoſus epiſcopus martyr 515.a
Fulradus abbas S.Dionyſij, Pipini regis ſummus Capellanus 114.b
fulgentij auus, parentes, patria, inſtitutio & reliqua eius vita 24.& ſeq.
fulgentij vitam ſcripſit eius diſcipulus 24.b
fulgentij ſcripta 37.b 39.b 41.a b
fulgẽtius obijt anno vitæ lxv. epiſcopatûs, xxv. 42.a
funus Paulæ epiſcopi ferunt, epiſcopi item alij lampades & cereos præferunt 736.b
S.furſei vita 381.& ſeq.
furſei fratres Foillanus & Vltanus 387.b requieſcit Peronæ 388.a
futurorum prædictio & prænotio quanti facienda 407.a

G

GAius adminiſter Alexandri perſequentis Chriſtianos 20.a
galliam à Rheno ad Ligerim Romani Aegidio duce, vltra Ligerim Gothorũ princeps Alaricus obtinent 294.a
galliarum pro conuerſione diſcipulos ſuos Polycarpus mittit 392.b
galliam Vuandali vaſtârunt 280.b pòſt Franci ibid.
gandauenſium priſcorum ſtultitia & impietas 909.b
gandaui Eccleſiam S.Iohãnis extruxit Lauſus 628.b
gandersheimenſe monaſterium 888.b
S.gaugerici eccleſia Bruxellæ excepit reliquias S. Gudilæ 176.a
Gebenna 57.a 60.b
geminianum defunctum abſens in ecſtaſi cognoſcit S.Seuerus 810.a
in genua procumbere oraturos, priſcus mos 331.a
genuum flexiones frequentes piorum 168.b
genuflexione preces fundere & cum lachrymis pietati dediti aſſueuêre 154.b
geniculatione ex frequenti calli in genibus & cubitis S.Ansberti 946.b
geneſius presbyter 105.a
S.genouefæ vita 102.b 103.
genouefa familiariſſima fuit S.Remigio 715.a in eius honorem altare Rhemis ibid.
genuenſe maximum & memorabile bellum 178.b
geraſimus & eius monaſticum inſtitutum 490.a
gerbertus Papa obſidet Cæſennam 470.b
gerbirga mater Adelheidis 887.a filia ducis Godefridi I. moritur 888.b
germania prima 305.b
germania diũ ſterilis multos tandẽ Samueles protulit 142.a
germanus Antiſiodorenſis epiſcopus, Pelagianã ad hæreſim extirpandam in Britãniam accitus 102.b 103.a b
S.germani Pariſiẽſis epiſcopi frater Paulus Virdunenſis 933.b
germanici martyris fortitudo 647.b
gerontocomium ab epiſcopo extructum 760.a
gerontocomium in cœnobijs 248.b
S.gertrudis è ſacro fonte ſuſcipit S.Gudilam 168.a à S.Amando velamine conſecrata 915.a miraculis clara ibid.
S.gerulphi martyris reliquiæ 885.a
Gloria virtutem velut vmbra ſequitur 725.
gloria pediſſequa & comes virtutis ſit, non domina 324.b
gloria vana cauenda 323.b
gloria inanis, virus virtutum eſt & dæmoniũ meridianum 964.a
gloria vana eleemoſynæ mercedem tollit 584.b
gloriam humanam quærens, excidit à vera mercede & gloria 323.a b 324.a
gloriam vanam vincit Macarius 71.b
S.Glyceriæ templum Heracleæ 926.a
Godegliſſus Burgundio 301.b
godefridus dux Gerbirgæ pater 887.b
godefridus alius eiuſdem Gerbirgæ frater 887.b ſine liberis moritur ibid.
godefridus tertius Gerbirgæ filius & frater Adelheidis 887.b occũbit in bello cõtra Bohemos 888.a
goduuinus pœnas proditionis luit 135.b
gordianus presbyter S.Concordij pater 22.b
gordianus 789.b
Imper.gordianus Chriſtianis non adeò grauis 813.b eius filia Gordiana corripitur à dæmone ibid.
S.gordij martyrium 97.b 98.
gothorum rex Alaricus in qua Galliæ parte dominatum tenuerit 294.a
gothorum rex Galliarum Alaricus magnam partem obtinens Toloſæ ſedem habuit 272.a
gothi à Clodoueo prælio victi, eorumq; rex Alaricus occiſus 302.a
gothi Aſpar & Ardaburius 228.a
gothi Pannoniam vaſtant 160.b
gothi Arriani 294.a
gothica lingua ſcriptura ſacra Conſtantinopoli legi permiſſa 228.a
gozelo dux 176.b
Gradenſis patriarchatus Venetias translatus 189.a
græcè erudita Melana 770.b
gratiæ & prædeſtinationis differentias explicauit S. Fulgentius 39.b
gratia Dei præueniens ac ſubſequens 341.a
gratitudo erga præceptorem 5.b
gratitudinis exemplum 259.a 311.a
S.gregorij Nazianzeni vaticinium impletum 222.a
gregorius Theologus Baſilium epitaphijs illuſtrauit 4.b
gregorius item Nyſſæ epiſcopus ibid.
gregorij Nyſſeni ſermo in feſto Purificationis 825.
gregorij Lingonenſis epiſcopi vita 109.a b
grimo nepos Dagoberti 933.a
S.Guarini epiſcopi Præneſtini & Cardinalis vita 916.a
S.guarinus fit clericus 916.a induit habitum Canonicorum ſecundùm D. Auguſtini regulam 917.a conſecratur epiſcopus Præneſtinus 917.b moritur 6. Februarij ibid. miracula ad eiuſdem ſepulcrum edita 917.b
S.gudilæ vita 167.b
S.guduuali Britonis corpus repertum 879.b tranſlatum Blandinium 880.
guilhelmus Pictauorũ epiſcopus profligatur 959.a reſtituitur 961.b
B.guilhelmus Abbas Hirſaugienſis 142.a
S.guilhelmi comitis Pictauorum eremitæ vita 955. eam quoquè deſcripſit eius protodiſcipulus Albertus 956.b
gula cauenda 323.b
gula & libido ſociæ 84.a
gundebaldus Burgundio 301.b
gundrada 82.a

H

HAereſes contentio & elatio animi gignit 253.b
hæretici Apoſtatæ Chriſti 780.a mulis comparati 420.b
hæreticorum faſtus 303.a verſutia 272.b 273.b

273.b ſimulatum & iactabundum ingeniũ 36.a b
hæretici calumnia & ſacras ſynodos onerát 487.a ſanctos viros ſecũ ſentire fraude ſumma in vulgus ſpargunt.ſic Arriani Antonio ſuum errorem affinxêre 416.b qualia deſignant flagitia 420.b
hęretici qui quomodò à Montano martyre confutati 1062.b
hæreticorum ſæuitia 28.b 29.b
hæreticos altaria & ſacra omnia ſubuerſuros,per viſum hoc mulos facere cernens, prædixit Antonius 420.a
hæretici diuinum cultum abolent, templa prophanant 234.b cãtica ſuæ opinioni cõuenienter cõpoſita frequentát 671.b graſſantur in Aqtania 234.b
hæretica tempeſtas Romæ exorta cũcta turbat 779.b hinc Orientem peruadit 780.a
hæretici Meletium expellunt 990.a
hæreticam gentem debellat Clodoueus 277.a
hæreticorum patroni cuiuſmodi 16.a
hæreſim auro & largitionibus ſuadere conatus Imperator voto excidẽs, auri iacturã etiã facit 252.a b
hæreticis etiam à ſeculari poteſtate propugnatis non accedendum 422.a
hæreticis templum permittẽdum renuit Chryſoſtomus etiam ab Imp. ſolicitatus 672.b
hæreticorum fugienda communio 422.a 423.a
hæreticorum amicitia atque ſermones animæ perditio 416.b
hæretici vitandi non minùs, immò ampliùs,quàm dæmones 805.a
hæreticorum conuiuia fugienda 272.a
hæretici Arriani non ſinuntur degere Cõſtantinopoli 671.b
hæretici etiam olim ab ingreſſu eccleſiarũ arcebantur 661.b 708.a
hæretici à Catholicis profligantur 235.b
hæretici maiori ſupplicio digni, quàm ædificatores Babylonicæ turris 503.b
in hæreticos grauis Dei vltio 708.a
hęreticos Marcioniſtas ruina domûs in qua congregabantur, Deus opprimit 662.a
hæreſis Seueri monachi participes pœnas dant 258.b
hæretici niſi errorem execrentur, ad cõmunionem non admittendi 680.a
hæretici apoſtatæ difficilimè erudiuntur 805.a
in hæreticos eccleſiæ catholicę deſertores S.Ephręm malę imprecationes 804.a
hæreticorum profligator S.Baſilius 3.a 5.a
hæreticos Apoſtoli & eorum diſcipuli quantoperè vitauerint 647.b S.Hilarius 272.a S.Antonius 416.b S.Euthymius 487.a S.Melana 770.b S. Ephræm 803.b
hereſiarchæ aliquot recenſentur 3.b 803.b Arrianorum cœtus cogi Conſtantinopoli nõ ſinit Chryſoſtomus 712.b
hęreticorum Arrianorum aduersùs eccleſiam bellũ & graſſatio cuiuſmodi etiã noſtra vidit ętas 420.a
hęreſis Marcionis 651.a Phrygum 790.a
S.heribertus epiſcopus Colonienſis 890.b præclarum Adelheidi dat teſtimonium 892.a
hamburgẽ I. Archiepiſc. Anſcharius 853. legatus ad Suedos, Nortuegos &c.conuertendos 854.a
hamburgenſis archiepiſcopus cõuertendorum gentilium legatione probè functus 860.a
hamburgẽ eccleſiæ monaſteriolũ in Gallijs nomine Turholt cur attributum 854.a
hartuuicus epiſcopus Ratisbonenſis 145.b
harlebecum incenditur 882.b
hasbania cuius epiſcopi exilio illuſtrata 1057.b
hasbanienſe bellum 627.a
hatto ex abbate Augienſi epiſcopus Baſileenſis 517.a
Hebraica ex lingua ſacros libros S.Lucianus corrigit 154.b
hebręę linguę difficultates paruò tempore vincunt Origenes, Bleſilla 540.b
hebræam linguam Paula didicit, & ea pſalmos decantauit 735.b & Euſtochium ibid.
S.helena Luciano martyri templum maximum ędificauit 159.b
helladius S.Baſilij ſucceſſor 11.b
hemorodromi 330.b
henricus Imperator Odiloni coronã donauit 49.b
henricus II.Imp. 176.b
henricus V.Imperator 143.a cõuentus agit Ratisbonæ 143.a excommunicatus 143.b cur monachis Brunſenſingenſis cœnobij pepercerit 144.a
henrici regis capellani Albericus & Landulphus 52.a
henricus Anglorum rex Canonizationem Eduardi ſolicitat 139.a
heracleæ metropolis Thraciæ 925.b
heraclides quõ Auxibiũ Solos introduxerit 1050.b
heraclius Imp. 571.a ducit in Perſas 530.a
heriberti Colonienſis archiepiſcopi quanta fuerit ſuo tempore authoritas 634.b
herenfrida 170.a
SS.hermyli & Stratonici martyrium 267.a
heſychio Syro viſio oblata de S.Chryſoſt.656.b 705.
heſychij ſancti & illuſtris martyris templum Cæſareę 19.b
Hierarchia eccleſiaſtica 3.a 8.a
hieronymus ob ſcripturarum intelligentiam celebris nominis 779.a cum Paulino & Epiphanio Eccleſiaſticam ob neceſſitatem Romã venit 779.a
hieruſalem trinominis 726.a
hieroſolymitana mater eccleſiarum appellata 496.a
hieroſolymam orationis cauſa petit D.Baſilius 5. b 6.b 7.b
hieroſolymis lapis ſeruatur, in quo Chriſti pedum veſtigia cernuntur impreſſa 291.b
hieroſolymitanam eccleſiam hæretici turbãt 496.a ei pax rurſùm reddita 498.a
hieroſolymitanũ templũ Chriſti virtute ſolo ęquatum, inſtaurare Iulianus fruſtrà molitur 610.a
hieroſolyma à Perſis capta 529.a
hieroſolymã Raſmiſzus dux exercitûs Choſroę depopulatur 572.a
hilarius Valente & Valentiniano Imp.moritur 275.a
S.hilarij vita per Fortunatum 271.a
hilarius filiã Abrã ad virginitatẽ per epiſtolã adhortatus 272. b tres libellos Imp. Conſtantio obtulit 273.a
S.hilarij epiſcopi Arelateñ ſermo de vita & morte Honorati 370.a
S.hilarius in locum Honorati epiſcopus Arelatenſis eligitur 380.a
hilariani pueri virilis animus in martyrio 986.b
hildephonſi epiſcopi vita 590.b ſcripta 591.a
hildericus rex Catholicus 39.b
hippocentaurus apparet Antonio 218. a
hiſtoriæ ſacrę quid conferant 141.a
Hodœporicum Paulę 725.
homiliæ à S.Fulgentio multæ perſcriptę 41.a
homilia venerabilis Bedæ de S.Benedicto Anglo abbate 264.b
homouſij fides à S.Baſilio propugnata 10.b
honor improbos deturpat magis 84.b
honores qui ſibi ab alijs deferuntur, ſuſpectos habẽt ſancti 537.a
S.honorati vita 370.a
S.honoratus baptizari deſiderat 731.a dat ſe pietati

371.b mundi delectamenta contemnit 372.a contumax patri vt ſit Dei filius 372.b tondetur ibid. fratrem exemplo ſuo conuertit 372.b
S.honoratus Lirinenſem inſulam ingreditur 374.a initiatur ſacerdotio 374.b
S.honoratus amatur ſimul atquè timetur, & quare 375.a ſeuerus in ſe, in alios humanus 375.b abundat cæleſtibus chariſmatis 377.b pecuniam ab alijs collectam diſtribuit 378.a
S.honoratus quomodò Hilarium Chriſto lucratus ſit 376.b 377.a mortem nec optauit, nec expauit 378.b ſuauiter obdormit 379.b martyr Chriſti 379.b etiam in ſomno de Chriſto loquitur 380.b
S.honoratus virtutum ſtudio cum fratre contendit 372.b noti hi duo fiunt omnibus dum latére cupiunt 373.a ſenes in iuuentute quomodò 373.a vendunt omnia bona ſua in vſum pauperũ 373.b
S.honorati hoſpitalitas & ſumma liberalitas 375.b 376.a vultus conſtantia 377.b ſtudiũ concordiæ ibid. feruor ſpiritûs 378.a mentis vigor 378.b mors 378.b 379.b exequiæ 379.b 380.a
horæ canonicę diuini officij 96.a 668.a 900.b 905.b 934.b
horarum canonicarum tempus certum, & miraculo ſtabilitum 205.b
ad horas diuini officij ſignis pulſatur 96.b
horæ canonicæ ſeptem à priſcis monachis frequentatæ 250.a 447.b
horæ canonicæ, vigiliæ, matutinæ, veſpertinę orationes 40.b manè, hora tertia, ſexta, nona, veſpere, noctis medio pſalterium per ordinẽ cantare cum ſuis virginibus Paula ſolita 732.a cantica cõſueta & hymnos matutinos frequẽtat S.Melana 776.b
horę nonæ preces 102.b
horarias preces B.Marię virginis quadrima perſoluit 744.b
hormiſdæ Papæ ad Remigium epiſtola 302.
hoſpitalitas ſectanda 804.b
hoſpitalitatis inſigne exemplum 78.b 375.b 376.a
hoſpitalitas monachorum 484.a 494.a
hoſpitalitas priſcorum cœnobitarum 246.a b vno die pluſquàm centum menſæ apparatę 247.a
hoſpitales domos ad infirmos refocillandos erigit Baſilius 11.a
hoſpitalis domus in diœceſi Hamburgenſi 858.b
hoſpitale conſtruit pauperum ad refectionẽ S.Vuilhelmus 972.b
Hubaldo cuidam opifici grauiter lapſo, qui S.Poppo mirè ſubuenerit 638.a b
hugo Cluniacenſis monaſterij rector 48.a
humanæ vitę fallacia 99.b
hunibertus 915.a
humilitas quid ſit, non cognoſcit niſi humilis 189.b
humilitas, cęterarum virtutum regina 180.b eius illuſtre exemplum ibid.
humilitas mater & cuſtos fidiſſima virtutum aliarũ omnium 665.b 230.b multa bona habenti conciliat 737.b torrenti cõparata 189.b in quibus maior emineat 977.a
humilitatis exempla illuſtria 40.b 269.a 323.a 577.a 653.a 784.b 930.a
humilitatis ſtudioſiſſ. D.Chryſoſt. 702.b
humilitas ſumma Paulę 729.a S.Ephræm 800.a
hungarorum rex Bela 744.b Fredericum Auſtriæ ducem prælio vicit 749.
hungari Bauarorũ & Lotharingię fines depopulantur 175.a ab Ottone ſuperantur 175.b
hunni Gallias vaſtant 104.a
ad hymnũ, Sanctus Sanctus Sanctus, Petri Cnaphæi blaſphema additio 571.b

IAcobi eremitę vita 733.b
ianitores templi 686.a
Iconomachorum iam olìm minę 1070.b & confutatio 1080.a
iconomachorum rabies viget 993.b
Ididi ciuitas Aphricæ Mauris finitima 30.a
idololatrię pernicies quanta 1039.b
idololatriam quę res conſeruent 597.a
idola perſtringuntur 899.b
idolorum templa demolienda mandat Conſtantinus Imp. 922.b
ieiuniũ cum cæteris virtutibus coniungendũ 773.a
ieiunia & orationes valent ad impetrandum beneficia à Deo 68.a ad promerendum aliquid à Deo 43.a 46.a
ieiunia & preces, in aduerſis Chriſtianorum præſidium 9.b
ieiunia & preces iungunt ſancti, à Deo aliquid impetraturi 428.b
ieiunijs, eleemoſynis, orationibus placant iratum Deum Pannonij, & hoſtes fugant 154. 159.b 160.a
ieiunio imminens periculum ſuadetur auertendum eſſe 164.b
ieiunijs & orationibus vt ſe contra hoſtium inſultus communirent, ſuadetur Pariſienſibus 103.b 104.a
ieiunium, preces, vigiliæ, Chriſtianorum in rebus neceſſarijs aſylum 199.b
ieiunium contra tyrannidem & vim principum indicitur 431.b
ieiunia ab epiſcopo ſiccitatis tempore ad impetrandam à Deo pluuiam indicta 359.a
ieiunio triduano & precib. paralytic⁹ ſanatus 739.b
ieiunium domat peſtes carnis 965.a
ieiunijs duplicatis frangit laſciuientium adoleſcentularum carnem Paula 732.a b
ieiunio, vigilijs, orationibus, diaboli inſidiæ ſubmouentur 399. 400.a 404.b 406.b
ieiunio & precibus obtinet S.Tryphon, vt vidẽdum Gordiano dæmonem exhibere poſſet 814.a
ieiunijs &c. pœnitentia peragitur 849.a 850.a
ieiunia, vigiliæ, orationes, Chriſtianorum piè viuere meditantium exercitia 99.b
ieiunium, vigilię, humicubatio, paupertas, piæ exercitationes 793.b
ieiunia, labores, vigilię &c. ſanctorum & piorum exercitia 45.b 109.b 969.b quibus ipſos inſiſtere ſeq; macerare legas pag. 22.b 150.a 163.a 286.a 946.a
ieiunijs aſſueſcit adhuc laicus Fulgentius, præparás hoc ſe pacto ad vitam monaſticam 25.b 26.a adſueſcit puerulus Launomarus 498.b multùm dedita Melana 770.a
ieiunijs & vigilijs ſe conficit S.Antonius 410.b
ieiunia ſuis commendat S.Ephręm 804.b
ieiunia in Marcella laudata ab Hieronymo 778.a
ieiunijs & orationibus quòd ſe ſubduceret, repræhenſus à Tiburtio Torquatus 465.b
ieiunia & orationes Annæ vidug imitandæ 832.b
ieiunia & abſtinentię Paulę 730.a
ieiunijs corpuſculi infirmitatẽ cõtraxit Paula 723.b
ieiunat quotidiè nihil ſumens præter panẽ & aquam S.Anaſtaſius, excepto Dominico & Sabbato 14.a ab animatis abſtinuit Clemens Ancyranus, leguminibus contentus 551.a
ieiunus xl. dies perſeuérat Geraſimus 492.a dies 14. S.Lucianus, cùm nil ei ꝙ quæ dijs erant immolata, ſuppeditaretur 157.a tota hebdomada S.Simeon 121.a item dies xl. idq; quotannis 121.b xl. dies pane & aqua victitat S.Rembertus 856.a
ieiunijs, precibus & ſacris ſtudijs dedita Anna & aliæ item viduæ, 831.b

ieiunium S. Genouefæ auſterum 104.b aſſiduum S. Vuilhelmi 977.b
ieiunia aſſidua 746.b
ieiunium quartæ ferię & ſextæ ſuis clericis, viduis & qui ex laicis poſſent, pręſcribit S. Fulgentius 40.b
ieiunium ante conſtitutam horam ſoluere non vult Fructuoſus epiſcopus 515.a
ieiunij indicti tempore carné qui comederat, defuncti pœna 856.a
ieiuniorum ſe cruce ante reſurrectionis Domini diē macerârunt priſci 548.a 296.a
ieiunium triduanum 9.b
ieiunium baptizādis imperatum 456.b 1013.b triduanum 460.b
ieiunium per ſcortum ſatanas impugnat 1004.a b
Ieſu crucifixi imago quę quid in qbus efficiat 1080.b
S. Ignatij vita 781.
ignatius Θεοφόρος dictus 782.a angelos videt per Antiphona Deum laudantes 712.b
ignatij epiſtola ad Romanos 784.a
Imago crucifixi Ieſu conſpecta quid efficiat 1080.b
imaginum vſus apud priſcos Chriſtianos 122.b 851.b
imaginem S. Pauli ſemper ſibi propoſitā habuit D. Chryſoſtomus 670.a
imagines Simeonis in omnium officinarum veſtibulis & porticibus Romę 122.b
imperator benedicitur à Chryſoſtomo 709.a
imperatori in eccleſiaſticis negocijs nihil licet 673.a
imperatoris cuiuſdam pręclarum dictum 709.a
imp. Carinus 209.a
imp. Claudij edictum cōtra Chriſtianos 1010.b Conradus 636.b Conſtātius Arrianorū patronus 272.b Henricus 632.a Marcus 198.a Martianus 220.b
imp. Henricus Frid. Barbaroſſę filius ducit Conſtantiam Guilielmi Siciliæ regis filiam 178.a
imperatrix Verina 767.b
Incommoda matrimonij quaſi penicillo ob oculos poſita 1031.b 1032.a
infantes martyrium fortiter ſubeunt 155.a
inferni pœnæ 451.b & terror 453.a
inferni ignem & æterna ſupplicia cogitās, reducitur à peccando 1005.a
innocentius Magnus Romæ epiſcopus ad Chryſoſtomum mittit literas 711.a
innocētio ſcribit Chryſoſtomus de damnatione ſua 689.a b 692.b eidem ſcribit Theophilus 690.a
innocētius hęreticos armis profligādos ſcribit 235.a
innocentius II. 139.a
innocentij II. laus 958.b 959.a
inobedientia plectitur 797.b 913.a
inobedientis monachi pœna 481.b
inobedientia, Soror immorigera abbatiſſę mandato opprimitur ruina parietis 954.a
inſidiæ quę quas artes aliquando pręuenerint 1073.b
inuentio Diodori, Mariani, & aliorum innumerabilium martyrum 424.a
inuidia inuictum malum quod ſemper bonis inſidiatur 671.a
inuidiæ pernicies quanta 1039.a
inuidia bona opera & virtutes ſequi ſolet 323.a 730.a
inuidiam patientia, non fuga, ſibi ſuperandam cenſet Paula 730.b 732.a
inuidiæ grauis vindicta 301.a
inuidia contra Chryſoſt. motum Anthemiū dæmon inuadit 653.b
interceſſio ſanctorum 288.a 292.a 293.a 880.b pro nobis aſſidua 308.b quàm efficax 285.a
interceſſio ſanctorum ambienda 275.b per quam beneficia & ſanitates multis tributa 276. Bleſilla rogat Dominum pro matre, & veniam peccatorum Hieronymo impetrat 544.b
inuocata S. Maria à pœnitente Theophilo, præſtò eſt cum auxilio 850.a b & filium pro eo rogat 851.b
Iohannes Euangelium cur ſibi poſt reliquos ſcribendum exiſtimârit 521.b
iohannes apoſtolus Epheſijs præficit Timotheum epiſcopum 521.b à Domitiano Imperatore in Patmon relégatus 522.b ſub Nerua Epheſum redit 523.a
S. iohannis apoſtoli de relaxando nonnunquàm animo ſententia 285.b
iohannes Apoſtolus quàm vitârit Cerinthum 647.a
iohannis diſcipuli Polycarpus, Ignatius 781.b
S. iohānem Apoſtolum ſingulariter amore complexus Eduardus rex 136.a eidem quàm grata Eduardi regis caſtitas 136.a
iohannis Calybitæ vita per Metaphraſten 336.b
iohannis Chryſoſtomi vita 651.
iohan. Chryſoſtomi vitæ epitome 723.a Chryſoſtomus mittitur in exilium 690.a 717.b reducitur in ſedem 691.a 718.b rurſùs eijcitur 713.
iohan. Chryſoſto. curat Iſauros ab omnibus morbis 721.a
iohannis Chryſoſtomi ſtudioſi, Iohānitæ ab æmulis eius vocati 720. variè 697.a obijt 14. Septēb. 722.b
iohannis Eleemoſynarij vita & res geſtæ 570.b
iohannes Silentiarius 500.b
iohannes abbas, Archicantor Romanæ eccleſię 266.a
S. iouillę egregia fortitudo & martyrium 397.a
iouis ſacerdos fit Auxibij diſcipulus 1049.b
iouita martyr quomodò cum Adriano Imperatore diſceptârit 1034.a
iordanis in flumine baptizari optat Baſilius 7.b
ioſeph Iudęus Baſilio familiaris, Chriſtianus factus cum familia 19.a
Irę pernicies quæ aut quanta 1039.a
S. irenęus admirabilis martyr. eius templum 219.a 865.a
irene vxor Caſtuli Zetarij S. Sebaſtianum refocillat 467.a
irenæus Lugdunenſis Ignatij ſępè meminit 786.a
irmentrudis auia Henrici ducis & Adelberonis Metenſis Epiſcopi 887.b
Iſarndorus vicus quidam Gallica lingua ſic vocatus 57.a
S. iſidori martyrium 863.a
S. iſidori mart. in memoriam templa extructa 865.a
S. iſidori templum, reliquiæ 225.b
iſidorus Peluſiota 680.a
S. iſidorus Sucelaurę monaſterij abbas 255.b
iſidori epiſcopi diſcipulus Hildephonſus 796.a
Italia & Pipinus rex Adelhardi conſilijs ſuſtentantur 77.a
italicus quidam comes ethnicus quomodò Adrianū Imperatorem contra martyres & fratres Fauſtinum & Iouitam incitârit 1033.b quomodò à quibus confectus beſtijs 1035.b
Iudęorū varię ex ꝗ ſpōtaneæ pręuaricationes 788.a
iudęi cur quandoquè ſub alieno rege fuerint 830.a
iudęorum de Chriſto blaſphemię 790.b in mortuis flendis ſuperſtitio 543.a
iudæi ad tantas redacti anguſtias, infantes pro pane vt comederent 704.a
iudęis ablatas ſynagogas reſtitui mādat Theodoſius, idꝗ ſtatim edictum reſcindit 126.a b
iudęorum conuiuia Chriſtianis fugienda 272.a
iudæus, euchariſtiā diſtribuente Baſilio, infantem ab eo diuidi cernens, ad fidē cum ſuis cōuertitur 8.b
iudæos conuertit prædicando in Gallijs Sulpitius Pius 429.b

iudæi ad fidem conuerſio mirabilis 18.b 19.a
iudicia Domini abyſſus 541.a
iudicij dies terminus à Deo conſtitutus remunerandi ea quæ facta ſunt 321.b
iudicij extremi metus incutitur 251.b
iudicium Dei extremum S. Ephræm perpetuò obuerſatur 793.b 798.a 801.a
iudicabit Deus quenq; in eo in quo inuenerit 403.a
iudicabit Deus hominem ſecundùm proprias cuiuſque actiones 799.b
iudicibus Dei timor odio & gratiæ anteponendus 421.a
iudicium non procraſtinandum 585.a
iudicia temeraria cauenda 582.a
ad iudicandum tardos eſſe oportet 585.586.587.b
S.iulianus martyr 49.b
S.iuliani eccleſia 299.a
S.iuliani & Baſiliſſæ vita & martyrium 198.a b
S.iuliana & Mamia 370.a
iulianus & Victoricus martyres quomodò martyriũ acceſſerint 1062.b
iuliana virgo & martyr quomodò à iudice ſponſo ſuo ad tribunal tractata 1042.b 1043.a & quibus affecta pœnis ibid.b quomodò ſatanam ſibi inſidiantem vinxerit aut tractârit 1043.b fornaci ardenti iniecta, quomodò illæſa exierit 1044.a quomodò tandem gladij ictum exceperit 1045.a nubere non vult præfecto alienæ religionis 1042.a
iulianæ martyrium 1041.a
iulianæ quãta & quàm diuerſa ſupplicia illata, & diuinitùs euaſa 1044.a b
iulianę reliquias à Nicomedia Romam tranſlatas 1045.a
iuramenta puniuntur lepra 1020.a
iulianus Imp. 472.a à teneris Chriſtianus Philoſophię Athenis operam dat 5.b idololatriã inſtaurat 604.b Apollinem conſulit b. Chriſtianũ nomen extinctum vult. Galilęos vocat Chriſtianos 610.b eius obitus 611.b Hieroſolymitanum templum Iudęis ſumptu ſuppeditato incaſſum inſtaurare molitus 610.a ſæpè ad pœnitentiã à Deo admonitus ibid. quemadmodùm cęſus 10.a
iuliani apoſtatę verſutia 613.a in Perſas mouentis, in Baſilium ſe alloquentem contumelia 9.a
iuliani mater Baſilina 674.a
iulianum Conſtantius Cæſarem creat 604.a
iulianũ S.Trinitatis hoſtẽ profligauit S. Baſilius 5.a
iuliateus 37.b
iupiter qualis fuerit & quibus genitus 816.a 418.a
iuramentis abſtinet D.Chryſoſtomus, neq; alijs defert 763.a
iuramentum ad Sanctorũ ſepulcra & reliquias præſtari ſolitum 505.a
iurenſes Alpes 54.a
iurenſis monachus S.Eugendus 59.a
iuſtis cur multæ hîc inferantur calamitates & moleſtiæ 715.a
iuſtinus præfectus Alexandro Imp.21.b
SS.iuuentini & Maximi paſſio 612.
KYrieeleiſon &c. populus preces fundens cantat 13.a b 16.b
LAbores huius vitæ præmium habent in cælis 264.b
lachrymarum gratia 359.a 748.a
lachrymarum gratia præcipua 79.a
lachrymarum gratia præditus S.Ephrem 793.b 795.b
laurentius Iuſtinianus 186.a
lachrymis & precibus vacant ſancti 154.a 642.b
lachrymis orationes ſuas rigant pij & ſancti viri 164.b 168.b 223.b 242.b
lachrymis preces rigat S.Agatha 866.a
lachrymarum quaſi fontes effundit Paula 729.a
lachrymæ pœnitentium quàm efficaces ad peccata diluenda 851.b
lampades ardentes in templis 519.a 625.b
lampades ad ſepulcra Sanctorum appenſæ 436.a 946.a
lamprotate loculum S. Ephræm vt facere poſſit, ipſum rogat 805.a
S. landoaldus presbyter S.Amãdi, reliquijs S.Bauonis iunctus 915.b
lantbertus abbas Fontanellenſis 939.a 941.a eius laudes ibid. fit epiſcopus Lugdunenſis 942.a
S.lantberti vitam ſcripſit Angradus monachus ibid.
laodicius Præfectus 366.b
S. laurentij Cantuarieñ archiepiſcopi quædam geſta 839.a
laurentij Iuſtiniani patrui ſui vitam ſcribit Bernardus Iuſtinianus 176.b 177.a
laurentius Iuſtinianus quę ſcripſerit 185.a b
laudenſe oppidum 50.b
Lebetis bullientis feruor quomodò iniectę Iulianæ fuerit loco lauacri 1044.b
lectores inter eccleſię miniſtros 313.a 515.655.a
lectoris in eccleſia officium & ordo 240.a
lectores ſuper pulpitum Euangeliũ & pręcepta Domini legunt 841.a
lector ordinatus D.Chryſoſtomus 704.b
lecticis geſtari, reprehenſum à S.Ephrem 805.b
lectorum mollitiem fugiunt ſancti viri 191.a
leo Iunior Imp. 495.b
leo Imperator obit ibid.
leonis Papæ epiſtola ad Eduardum Anglię regem 131.a
leo Pontifex Adelhardo familiariter vſus 77.b
leo martyr Patarenſis, qua in re Baptiſtę Ioãni ſimilis 1045.b quomodò itẽ Ioſeph Patriarchę 1046.a
leonis & Paregorij martyrum hiſtoria 1045.& deiñ.
leones in martyrem Leonem immiſſi, nihil ei nocent 1035.a
leontius epiſcopus 374.a
leopardos & vrſos Leoni martyri nihil nocuiſſe 1035.a
S.leoberti vita 436.
S.leochadię reliquię diuinitùs declarantur 591.b
leodium incendunt Normanni 174.b
leofricus comes in Anglia 134.b
S.leonilla martyr 397.a
leonilla illuſtris matrona Lingonicę vrbis 393.
leontij martyris monaſterium 499.a
leontius epiſcopus Cęſareenſis 19.b
leproſum horridum fouet domi ſuę S. Anaſtaſius, ſanat S.Baſilius 14.b
S.leunianus Viennenſis vrbis abbas 57.b
S.Launomari vita 438.
leuianus vir pius de ſepeliendo Conſtãtio in ſomnis admonetur 756.b 757.a
leunomari abbatis ſucceſſor Ragnobertus 443.b
lex vetus ad Chriſti aduentum obſoleta 829.b
lex vmbrã, non imaginẽ, bonorũ futurorũ habet 1.a
lex pędagogus ad perfectionem 2.a
lex, nè quis Imperatorem operto capite ſiue vir ſiue mulier adeat 767.b
lex iniqua 714.b
libanius ſophiſta Quęſtor Iuliani in Perſas ducentis 9.b narrat eius cędem 10.b fit Chriſtianus b.
libanius 5.b 6.b Chryſoſtomi in oratoria pręceptor 652.b 703.a
liberalitas in puero 438.b

liberalitas inſignis in pauperem 222.b
libero ex noſtro arbitrio Dei gratia adiuto, virtutũ ſtudium dependet 404.a
liberum arbitrium ſic, vt oportet, homini adminiſtrandum 324.b
libido & gula ſociæ 84.b
libidinoſus animus verbis turpibus oſtẽditur 732.b
libidinis flammas, flamma pedibus ſuis admota, extinguit puella 808.b
licentia mater vitiorum 482.b
licentia iuuenilis ſummum ſeruitutis genus 372.b
licinius ſororis Conſtantini maritus perſequitur Chriſtianos 918.a
licinij perſecutio 267.a
linguarum donum 15.b
linguarũ cognitione prędita Melana 770.b S. Adelhardus 93.b
linguæ libertate quemadmodùm vtendum 596.a 597.b
S. linus presbyter 787.a 790.a
lirinenſis inſula 63.b
litania 16.b
litaniarum antiquitas 485.b cruces in eis geſtatæ.
litaniæ Sanctorum nominibus acclamatis in proceſſione ad fontem 297.a
litaniæ triduanæ ante aſſumptionis feſtum ab Hildephonſo peractæ 592.a
litaniæ in translatione reliquiarum 885.a
literarũ ſtudijs traditus S. Baſilius ſeptennis puer 5.a
S. liuini martyris reliquiæ 885.a
Loca ſancta & venerabilia, templa ſeu monaſteria vocantur 11.b
locorum ſanctorum veneratio 337.a
loca ſacra reuerenter viſitant ſancti, & priſci Chriſtiani 7.b 548.a 971.b orationis gratia 532.a 909.a vide peregrinatio. relig. ergò &c.
longobardorum rex Aripertus 361.b
lois auia Timothei 520.a
lonatus 915.a
lotharingiæ dux Carolus, Lotharij Francorum regis frater 175.b
lotharingiæ fines Dani populantur 175.a
lotharingię regnum occupant Hungari ibid.
Lucij cuiuſdam martyris deſcriptio & commẽdatio 1062.b
luciani martyris vita 154.a
S. lucillus presbyter 166.b
S. lucillus presbyter diem depoſitionis S. Valentini Rhetiarum epiſcopi celebrat 165.b
lucina matrona SS. corpora condita ſepulturę mandat 369.b donat eccleſiæ bona ſua ibid. proſcribitur hanc ob cauſam à Maximiano ibid.
lucina ſepelit S. Sebaſtianum 457.b domum ſuam in eccleſiam mutat ibid.
lucius pręſes Ancyræ ſub Maximino 567.b
lucius conſul Conſtantium hortatur ad immolandũ dijs 754.a
lucius ſecundus Papa 917.a
ludouicus Imp. 517.a
ludouici Pij conſiliarij 81.b
ludouicus Imperator filię Alpaidæ donat monaſterium S. Petri Rhemis 113.b
ludouici Pij ſtudium erga eccleſias augendas 853.a
ludouici Pij filij regnum patris inter ſe poſt eius obitum diuidunt 307.b
ludouicus in fratres ducit. cum eiſdem pacem componit. confligit cum Normannis. moritur Francofort. 174.a b
ludouicum Germaniæ regem Carolus fugat regnũ ſuum inuadentem 306.a b
ludouicus Imp. publicam pœnitentiam egit 86.b
lumina in oratorijs. vide Lampades.
S. lupicinus 57.a
lupus Trecaſenus epiſcopus Pelagianam hæreſim exturpaturus, in Britanniam profectus 102.b

M Acarij duo, & vtriuſq; vita 66.
macarius Lucianum inſtruit in ſacris literis 154.a
macarius Antonij diſcipulus 216.b
S. macarius ſanctæ Apollinari cellam apud fratres ſuos prębet 118.a
S. macedonia 787.a
macedonius 3.b
machabæi martyres 550.a
magnanimitatis exemplum 328.b
magni viri multa patiuntur 378.b
magis angeli deſertores inſeruiunt 791.a vbi, an Samuel fuerit excitatus.
magorum patronus diabolus 848.a b
magi ad diabolum epiſtola 11.b
magus ſuam opem imploranti crucis ſigno ſe conſignare vetat 848.a
mahometanis conuertendis operam ponit S. Franciſcus 388.b & ſocij eius fratres 389.a
S. maiolus confeſſor 49.a
S. maioli baſilica 50.b
maledicentia punita 186.a 258.
maledicentiæ pernicies quanta 1039.a
malefici cuiuſdam prędigiæ, fœminã in equam conuertentis 66.b
malos Deus cur toleret 611.b
S. mamia & Iuliana 370.a
mandra ouium ſpiritalium 245.b
manichęi 417.a
manichęos auerſatus maximè Euthymius 486.a
manichæos conuertit Euthymius 478.b
maphæus patriarcha Venetus 180.b
S. marcelli Papæ geſta 366.a
S. marcellus ſeruitio animalium deputatur 369.b
S. marcelli martyris monaſterium 51.a
marcellæ domum Gothi ingreſſi, ipſam fuſtibus cædunt 780.b
SS. marcellianus & Marcus gemini, inſignes martyres 449.b eorũ pater Tranquillinus, mater Martia ibid. martyrio coronati 466.b
S. marcianus œconomus & presbyter templa in honorem SS. extruit 865.a
marcianus abbas 164.b
marcionis hæreſin per Orientem extirpat Chryſoſtomus 710.a
marcus Euangeliſta quomodò Auxibium baptizatũ inſtruxerit 1049.a conſummato Barnaba, fugiẽs, vbi aut quomodò Auxibium inuenerit 1048.b
marcus Imperator perſequitur Chriſtianos 751.a 753.b Lucium conſulem Peruſiam mittit ob eam cauſam ibid.
marcioniſtarum ex ſecta Metrodorus cum S. Pionio ſupplicio affectus 792.b
S. marcus monachus 71.b
marco Imperatore, Chriſtiana legio preces fundẽs, pluuiam impetrat in ſitus neceſſitate 198.a
mare mortuum 788.a
margaretæ filiæ regis Hungarorum vita 744. matrimonium ducis Poloniæ, regis Boëmiæ, & Caroli regis Sicilię recuſat 747.a
B. maria nihil peccauit 824.a
B. marię pręconia eximia & potentia 850.a b 851.a b 852.a
S. maria poſt Deum defenſio & protectio noſtra 851.b

mariam matrem Domini vndè agnouerit Simeon 836.b
marię virginis animam doloris gladius pertranſiuit 821.b 823.b
B. mariæ ſingulariter deuota Margareta Hungarica 745.b
B. mariæ ſingulariter deuotus S. Hildephonſus, veſtem ab ea accipit 592.a
B. maria appáret S. Andreæ epiſcopo Feſulano 150.b 152.a appárens S. Vuilhelmo, eius curat vulnera quę dęmones inflixerant 974.a
marianus diaconus martyr 425.a
marinus presbyter abbas Lirinenſis 63.a
S. marionilla præſidis Martiani vxor, Chriſtiana facta 212.b 213.a 216.a
martianus Imp. 240.b
martianus inuiſitur à Theodoſio cœnobiarcha 256.b
martianus perſecutione Diocletiani per Syriam pręſes 204.b eius filius Celſus martyrio coronatur 208. 211.
S. martiani presbyteri & œconomi Conſtantinopol. eccleſiæ vita 220.b
S. martinæ martyrium 20.
S. martini laus 273.b Exorciſta à S. Hilario conſtitutus ibid. mortuum excitat 274.a
S. martinus Vangiones eorumq; hoſtes cōciliat 104.a
martini de corpore contendunt Condatenſes & Turoni 194.a
S. martini in honorem templum conſecratum 351.a
S. martini ad tumulum infirmi curati 437.a
B. martino ſingulariter deuotus S. Adelhardus 93.a
S. martiniani vita 1002.b
ad martyrium exhortatio 102.a 156.a 549.a b
ad martyrium exhortatio grauis S. Sebaſtiani 450.a
martyrium quotidianum eſt deuotæ mentis ſeruitus, quotidiana 736.b
ad martyrium Chriſtiani tanquàm ad aluearíũ apes volare 613.a
martyrij deſiderium ingens 748.a
martyrij auidus S. Antonius 410.a Ignatius 784.a
martyres perſecutionis procella imminente latent 260.a
martyrũ multiplices cruciatus & iniuriæ 845.b 846. immania tormenta 920.a b
martyrum conſtantia & fortitudo 762.b
martyres cxxviij. Perſici ſimul occiſi, eorumq; ſub mortem precatio 1056.a
martyres eſſe noſtros patronos 1080.a
martyres pœnas cur non metuant 453.b
martyrum arma 982.a
martyrum nunc blanditijs, nunc tormentis tentata conſtantia 101.a 553.a 554.a
martyribus cognati moleſtiam generant, & grauiſſimè tentant 449.b
martyres tentati, vt verbis tantummodò Chriſtum negent, fortiter recuſant 536.a
martyriũ fortiter ſuſtinēt, priùs tormētis victi 156.a
S. martyres xlix. Viennę 65.b
martyres xl. milites Sebaſteæ, ccclxx. centuriones in Macedonia à Licinio neci traditi 918.a
martyres vij. fratres 215.b
milites xx. milites ibid.
martyrium infantes multi fortiter perferunt 155.b
martyrum plurimorum nomina Dioclet. & Maxim. perſecutione 981.b
martyrum carnifices ab ipſis ad fidem conuerſi 21.a
martyres viij. S. Martinæ tortores 17. die Nouēb. 21.a
martyrum corporibus canes ferę q; parcunt 539. a paſſiones conſcribi Steph. papa curat 424.b actus legendi 981. a certamina quid nobis conferant 424.a b
S. martyrum ad memorias orandi priſcus mos 63.b
S. martyrum ſepulcra religioſè viſitata 31.b orandi cauſa 465.a
martyrum gloriam cùm celebrant, innumeri Chriſtiani necantur 425.a
martyrum memoria quid pręſtet Chriſtianis 918.a
martyrum ad ſepulcra multa Deus ad eorum interceſſionem largitur beneficia 23.b 424.b 981.
vide miracula: Sepulcrum: Reliquiæ.
martyrum oleo dæmoniacus curatur 675.b vinculis cera impreſſa, remedium morbis curandis ſortita 538.a
martyrium locus in quo martyris reliquiæ conditæ 9.b 10.a
marzabanus 533.a
maternę fortitudinis erga filium iamiam pro Chriſto moriturum ſpecimen inſigne 1063.a b
maternus Valerio ſuccedit 750.b
mathematici perſtringuntur 462.a
matrimonij incommoda quomodò & quibus ob oculos poſita 1031.b 1032.a
matrimonium diſſuadet nepoti Apollinaris Alexandrinus epiſcopus 759.a
matrimonia diſparis religionis qualia 1042.b
matrimonium parentum conſenſu & voluntate initum 100.a
matrimonium contra parentis voluntatem contractum infelix 12.a b
matrimonij principalis finis liberorũ procreatio 43.a
matrimonium antè ſterile, fit fertile ieiunijs, precibus, benignitate in pauperes 43.a b
matrimonio iuncti, caſtitatē vouent Melana & Apenianus 766.b
matrimonium poſt ſuſceptas proles diſſolutum per religionis ingreſſum 320.a
matrimonio inito cum coniuge S. Eduardus paciſcitur de ſeruanda corporis integritate 130.a
matutinæ laudes 93.a
matutina cātica in monaſterijs ſanctimonialiũ 618.b
S. mauritius martyr in Auguneñ monaſterio requieſcit 987.a
S. mauritij templum 115.a 347.a
maurontus leuita à S. Amando tonſus 915.a
maurus S. Benedicti diſcipulus ad cœnobiticam religionem propagandam in Gallias miſſus 342.a
S. mauri comites Antonius & Conſtantinianus mortui 357.a
mauri cooperatores & ſocij 342.b
S. maurus xxxviij. à fundatione monaſterij anno, abbatē ſibi ſubſtituit Bertulfũ 356.a moritur 357.a
mauri Ruſpenſe territorium populantur 42.b
S. mauri epiſcopi Cęſennatis vita 467.b
S. maurus Cæſennę epiſcopus pręficitur 468.b ædiculam ſibi in monte conſtruit 469.a & paruam Eccleſiam ibid. iuxta quam ſepelitur ibid. b
S. mauri moderatio 466.a
S. mauri tumulus miraculo innoteſcit 469.b 470.a
ad S. mauri reliquias fiunt multa miracula 469.b 470.a b 471.a
maxentius centurio Licinij 920.a
maximianus martyr 985.a
maximiani perſecutio & in Chriſtianos ſæuitia 155.a 410.a 413.b
maximianus ex Aphrica Romam reuerſus perſecutionem in Chriſtianos excitat 366.a poſt mortem Diocletiani patris maiorem 368.b Artemiam ſororem Chriſtianam interfecit 369.b
maximiano in Nicomediā tranſmittitur S. Clemens Ancyranus 557.a

maxi-

maximiani perſecutione SS. Fauſta, Euelaſius & Maximinus martyres 593.b
maximianus impius ſceptra tradit Licinio æquè impio 918.a
ſub Maximiano Agrippinus pręſes 559.a
maximianeñ plebs 40.b
maximino ex oculis pupillæ exiliērunt 607.b
maximinus Imp. 567.b
maximinus ex miniſtro perſecutionis Chriſtianus fit 895.b
maximus Nolanus epiſcopus moritur 316.
Medicus nobiliſſimus Gerardus Veronenſis [illegible]4.a
medicus S.Cyrus 759.a
medicus Ioſeph Iudæus ex contactu arteriæ, obitûs diem prædicere nouit 13.a
mediolanum quorũ martyrũ certamine ſub Adriano illuſtratum 1036.b
mediolaneñ dux Philippus bellum cum Venetis gerit 190.b
mediolaneñ dux Philippus Maria Florentinos anno 1440. bello laceſſit 178.b Franciſcus Sfortia 190.a
mediolanenſe bellum 178.b
megengor Comes pater Adelheidis [illegible]7.a moritur 889.a apparet filiæ & alijs noctù in ſomnis ibid.b
meinradi eremitæ vita & paſſio 518.b
S.melanæ vita 785.
S.melana in lignea arca arctiſſimè degit 771.a in domunculam ſe includit 772.a
S.melania 71.b
meletius Antiochenus epiſcopus 7.b 122.a
S.meletij encomiũ 989.expellitur ab hęreticis 990.b
meletiani hæretici 422.a
melitene Armeniæ ciuitas 198.a
mellitus & Iuſtus in Angliam reuocantur 840.a
S. mena 117.a
mendacium res eſt timida 689.a
mendacium nequaquàm efferendum, veritas quanuis celari queat 617.a
mendicanti cuiuis ſuppeditandam eleemoſynã cenſet Ioannes Eleemoſyn. 573.a
mendicant monachi 180.b ad humilitatem eos mendicatio hæc informat. b
mendicantes monachi pro accipiendis eleemoſynis ſabbato ciuium domos adire ſoliti 150.a
menſam ad epiſcopi, lectio adhibita 447.a
meretrices conuerſæ 227.a 586.a
meretricem à ſe cõuerſam in mulierum monaſterio collocat S.Ephræm 794.b
meretricis pœnitentia 1006.a
meretricum continentiã precio redimit Vitalis monachus 585.b
meretrix impudica tentat S.Ephræm 794.a & ſuperata reſipiſcit 794.b
meretrix improperanti S. Ephræm, cur ſe fixis oculis intueretur, pulchrè reſpondet 794.a
meroueus Francorum rex 294.
meſquita 389.a
metropolitanus, adſtantibus epiſcopis ſuæ prouinciæ, conſecratur 663.b
metropolitanis priuilegia ſua ſalua eſſe, vult ſuas vices Remigio per Ludouici regnum committens Hormiſda 302.a b
metùs effectus 332.a
militaris viri deuotio 190.a
milo monachus monaſt. S.Amandi, vitam ſcripſit S. Amandi 907.b
miniſtri fidelis exemplum 871.
de miraculis S.Fulgentij ſententia 38.a
miraculum magnum facit, qui ſe vel alium de peccato conuertit 946.a
miracula 28.b 29.b 48.b 650.b
miracula edunt Sancti non ſua, ſed Dei & Chriſti ſeſu virtute 224.a 421.a
miracula diuina quomodò ethnici ſuis dijs falsò aſſcribere ſoliti 1035.a
miracula ad S.Eucherij tumulum qualia 1058.a b
miracula per Sanctos facta, maiora his quæ Chriſtus fecit 123.b
miracula à ſanctis viris edita 706.a 946. à S.Brigida 807.b à S.Odilone 50.a ad SS. reliquias & ſepulcra 23.b 865.b 915.b 955.b 978. 999.b 1000.a b 989.a ad corpus S.Theodori martyris 921. b ad tumulum S.Seueri innumera edita 811.a S.Bertulphi 877.a
miracula cur ad Sanctorum reliquias à Deo fiant 471.a
miracula in translatione reliquiarum Bertulphi & Amelbergæ 884.a
miraculum in defuncto corpore 914.b
miracula cur poſtremis temporibus tam frequentia non appareant 308.a
miſericordiæ opera 232.a non manu tantùm, verùm tota animi affectione exhibenda 248.b
miſericordiæ opera in cibandis veſtiendisq́ pauperibus 163.a
miſericordiæ operibus mirabiliter ſtudet Theodoſius cœnobiarcha 246.a b
Miſſa 14.a 19.a 169.170. 438.a 518.b
miſſæ inſignia epitheta, Sacrificiũ 229.a 440.a ſanctæ oblationis myſteria 558.b
miſſæ ſacrificium incruentum 488.a 577.a
miſſa ſanctum & diuinum ſacrificiũ 70.b intemeratum, incruentum & diuinum ſacrificium 569.a
miſſæ ſacrificium ſacrum myſterium 536.b
myſſæ myſterium vbi peragitur, vela cur appenſa 10.a
miſſarum in ſolennijs poſt lectum Euangeliũ ad populum S.Ansbertus concionatus 943.b
in miſſa ſacerdotis ſolennis exhortatio, SVRSVM CORDA 488.b & hæc item SANCTA SANCTIS. ibid.
in miſſa ter Sancti glorificatio 488.a
miſſæ in ſacro S.Euthymius angelorum viſionẽ ſecum ſacra contrectantem ſæpè conſpexit ibid.
miſſarum ſolennia S.Seuerus celebrans, ecſtaſin paſſus 810.a
miſſarum in ſolẽnijs Chriſtus in ara viſibiliter Eduardo regi & comiti Leofrico appáret 134.a b
in miſſa Euchàriſtiæ eleuatio 8.a 672.a
miſſa S.Baſilij 8.a
miſſæ incruenti ſacrificij formam tradit Chryſoſtomus 697.a
miſſarum celebratio 54.a 304.b
miſſas celebrat S. Marcellus Papa in Lucinæ domo, ex qua Eccleſiam conſecrauerat 369.b Rigobertus epiſcopus 115.a Eulalius 988.a
miſſę ſacrificium offert S.Seuerus 811.a
miſſas aſſiduè celebrat abbas Odilo 49.b quotidiè Laurentius Iuſtinianus 189.a
miſſam canit S.Vuolſtanus 445.a
miſſas in media perſecutione S. Marcellus celebrat 369.b
miſſam ſibi celebrari curat S. Ansbertus morti vicinus 946.b
miſſę ſeu ſalutaris hoſtiæ oblatio pro defunctorum animabus 393.b
miſſarum ſacrificium, defunctorum animabus præſidium eſt 53.a b
miſſarum ſolennia negligenter aliquando ob egoſtatem

ſtatem à Virdunenſibus celebrata 934.b
miſſarum ſolennijs aſſiduè adeſt Eduardus rex puerulus 128.a
miſſam quotidiè audit, licèt ægrotus, S. Adelhardus ſub mortem 93.b
miſſam celebrãte ſacerdote, mulieres accedere propiùs vetantur 10.a
Mocius martyr 226.a
modum tenere in omnibus eſt difficile 733.a
monachi hoſpitales valdè 1024.a
monachorum inſtitutum antiquiſſimum 216.b
monachatus aſpera quidem, ſed quęſtuoſa via, quæ ſola poteſt bonos mercatores traducere ad illam verè precioſam margaritam 994.a
monaſticę vitę pręconium 44.a felicitas 25.b 189.b
monaſtica vita angelica vita appellata 654.a ſumma philoſophia 120.b
monachorum Romæ frequẽtia 779.b & glorioſum illorum nomen habitum, quod antè fuerat vile ibid. 778.b
monaſterium epiſcopus ingreſſus 941.b
ad monaſticen multos S. Fulgentius pertrahit 36.a
monachatũ clariſſimi viri ſuſcipiũt 82.b ſub B. Mauro multi nobiles 354.b S. Lucianus 353.b S. Lucianus 154.a D. Chryſoſtomus 655.b 705.a
monaſticum complectitur inſtitutum Poppo poſthabitis nuptijs etiam arrha firmatis 629.b 630.a
monachorum decem millium pater Iulianus 202.b
monaſticæ religionis propoſitum à ſpiritu ſancto nõ ab humana perſuaſione eſſe debet 189.b
monachorum tentatio parentes relinquere 27.a
monachi futuri à parentibus oblati 341.b 343.a
monachus parentibus ignorantibus factus 338.a b
monachiſmi à profeſſione nè ætate etiã iuuenes arceret, in ſomnis admonetur Euthymius 480.a
monachus puerulus 54.a
monaſterium petit Heliodorus trium annorũ puer 121.a ſeptennis puer Fauſtus 341.b Maurus annos xij. natus 313.a Eugendus ſeptẽnis puer 57.b alius item puer octennis 351.b S. Sabas admodùm iuuenis 490.a Leontius valdè iuuenis 499.a Adelhardus xx. annorum adoleſcens 74.b alius xij. annos natus 994.a b
monachus factus Fulgentius, fratre iuniore pręterito, cur ſubſtantiæ ſuæ portionem matri donârit 27.b
monachi ſuorum epiſcoporum iuriſdictioni ſubiecti 32.b
monachi priſci regulas habuêre 251.a
monachorum regula 337.a
monachorum regula à Benedicto ſcripta 345.a
monaſticę exercitationis decreta atq; ordinem conſcripſit D. Chryſoſtomus 705.a b
monaſticæ leges fœminis datæ 772.a
monaſticum inſtitutum Geraſimi 490.a
monachorum certum numerum in ſuo monaſterio S. Maurus inſtituit 354.b
monachos ædiculis ſingulis in quibus cubabant dirutis, vno dormitorio concluſit Eugendus 62.a
monachi habitum & vitam mutant 658.a
monachi habitum mutabant 26.a
monachi & monales ſingularem habitum accipiũt, precesq; ſuper eos ſolennes fiunt 44.a b
monachorũ veſtitus & proprius habitus 117.a 338.b 351.a 354. 500.a 540.a 761.a 933.a
monaſticus, ſanctus habitus vocatur 117.b precioſus 585.b
monachorum venerandus amictus 534. 537. b ex vili panno 537.b 26.a
monaſticus habitus, lorica frigoris 89.a b
monachi cucullo induti 15.a 256.a
monachi ſuperhumerali indutus, & baculũ geſtans, in hoſtem feliciter ducit Theodoſius 764.a
monachi lanea interula ad carnem induti 49.b
ex monacho epiſcopus factus neque veſtitum neque profeſſionem mutat 34.a
monachi inſtitutum non deſerit Fulgentius epiſcopus factus 40.a
monachi comam capitis deponere ſoliti 353.a 354.a 761.a
monaſticum habitum quinam irrideant 1000.b
monachi eremitæ barbati 476.b
monachorum perpetua clauſura 121.b
monachum corporis ſola ſolitudo non facit 245.b
monachi veri qui cenſendi 38.b
monachus futurus Euangelium lectitat, vt ei conuenienter viuat 337.b
monachi inſtruuntur 90.b
monachis quæ ſectanda 475.a
monachum quanta eſſe præditum patientia oporteat 773.a
monachorum ſtudium conuertere peccatores 25.b
monachus tribus rebus opus habet 159.b
monaſticę vitæ ſolidum ac validum fundamentum obedientia 45.a
monachi obedientiam nouitiorum primùm explorant 149.b 150.a
monachi inobedientis pœna 481.b 638.a 913.a
monachos proprium non poſſidere 35.b 61.b hoc qui volunt, monachi non cenſendi 38.b
monachus ſi habet fidem, non indiget pecunijs 582.b
monachorum ſilentium 475.b
monachi ſub Geraſimo, quinque per hebdomadam dies ſilebant 490.a
monachus abhorret à propinquorum frequenti viſitatione eius exemplum pręclarum 187.a
monachi humanis confabulationibus reſoluuntur non ſecùs àc piſces ab aqua extracti 421.a
monacho vero frequentationes crebrę propinquorum moleſtæ 75.b
monachos pręcipuè infeſtant dęmones 404.b
monachũ cogitationes quæ à maligno ſuggeruntur, non oportet admittere 482.a
monachorum mira abſtinentia 217.b 490.b
monachorum plurimi carnibus & vino abſtinuerũt 400.a
monachorum priſcorũ ieiunia quotidiana 34.b veſtitus ibid. in tunicis dormiunt ibid.
monachi manibus operantur 25.b ſegetes ipſi metunt, & in horrea congerunt 344.a 440.b
monachorum priſcorum hoſpitalitas 931.a
monachi ſpectent, nè inopes fiant quorum ipſi largitione diteſcunt 90.b
monachi inſtitutum ſuum non deſeraut 483.b
monachus Nicolaus Iuſtinianus, Alexandro III. diſpenſante, vxorem ducit 178.a redit ad monaſterium ibid.
monachos olim ſacerdotes promiſcuè nõ fuiſſe 58.b
monachi ad reipub. negocia adhibiti cur aliquando fuerint 91.a
monachi iracundi exemplum 482.b
monachorum ſalutaris labor, inertię per calumniã accuſatur 150.a
monachorum inſectatio qualis, quæ à noſtris hæreticis ipſis infertur 544.a
monachos verberat in publico Balatius dux Arrianus 421.a
monaſteriorum encomium 410.a
monaſterio oblati, Deo offerri dicuntur 11.b
monaſterium ex monachis & clericis 36.a

monaſterij ingreſſu excluſæ fœminæ 502.b
in monaſterijs ampla ædificia diſplicent Laurentio Iuſtiniano 189.a b
monaſteria extruunt priſci Chriſtiani pietate inſignes, reges, principes, alijq́ fideles, eorumq́ libei ralitate dotantur & opibus augentur 352.353.354. 356.a 623.a 443.b 932.a 948.b 949.b 942.
monaſteria extruit S.Melana 774.a 775.a Fulgẽtius 24.b 30.a 32.a 38.b 41.a
monaſterium alterum extruit S.Fulgentius, agrum ad hoc offerente Poſthumiano 35.b
monaſteria extruit S.Amandus 911.a Eudocia 492.a virorum atque virginum Melana & maritus eius 770.a item Paula 732.a quæ in eis diſciplina ibid.
monaſteria ab Odilone conſtructa, inſtaurata, prædijs & donis aucta 55.b
monaſterium Agalieñ in Hiſpania 591.a Agaunenſe 63.a 302.b de cuius informatione monachus eiuſdem tres libros ſcripſit 63.a Altimontenſe 642.a ſeu Altus mons 637. Altummonteñ in territorio Hannortieñ ſuper Sambre fluuio 945.b Aſnitenſe 888.b Atrebati 640.b Augienſe à S. Pirminio extructum 517.b
monaſterium Blandinienſe 636.a 878.a Blandinium vocatum 878.a in Bellouacenſi pago virginum 939.b Boſenthorff 637.a Bremenſe 49.a Brunſeningenſe 142.a Brunuillarium 637.b
monaſterium Ciſtertienſis ordinis Carolilocus 228.b Clarguallis fundatũ 958.a Cella S.Gisleni 637.b Condateſcenſe 58.a 61.b Corbionis ſiue Turbionis extructum 442.a
monaſterium in Deibrenſe villa virginum, ab Hildephonſo dotatum 591.a S.Dionyſij in Taruanenſiũ finibus à Vuamberto comite extructum 870.a
monaſterium extruit S.Amandus in loco Nanto ſibi à rege donato 912.b quod vocauit Elnone 913.b in quo ſepultura S.Amandi honorifica ibid.
monaſterium Eluonenſe 631.b ad S.Eucharium Treueris 637. Fons rogi in pago Antiſiodorenſi à S. Romano ædificatum 348.a
monaſterium Fontanellenſe 938.a 939.a in territorio Rothomagenſi 939.b 946.b prædijs auctum 948.b attribuitur ei Duſera per Theodoricũ regem 941.b ex hoc alia monaſteria propagata ibid. eius priuilegium de abbatis electione 944.b
monaſterium S.Galli versùs Alpiũ iuga 637.a Gandersheimenſe 888.b Glaſtonienſe in Anglia 128.a in ſaltu Gemmeticenſi à Philiberto fundatum 949.b
monaſterium Haſternacum 637.b Herffeldiẽſe ibid.
monaſterium in Iurenſi territorio 54.a
monaſteriũ à S.Furſeo in Latiniaco in Gallijs extructum 388.a Lateranenſe S.Benedicti, eius abbates Valentinus, Theodorus 342.b Lintburg in Voſago ſitũ 637.a 639.b Lirineñ inſulę 63.b Lirinenſe 348.a 374.b
monaſterij Magnilocenſis abbas Bobo 359.a Adelphius 359.b eius ſitus 360.b & à quo extructum ibid.
monaſterium virg. Malbodienſe 914.a Malmesbiri in Anglia 448.a Malmundarienſe 635.a 638.b 639.a Malmũdarias & Stabulaus incendũt Normanni 174 b item Prumienſe ibid. Maluernię in Anglia 448.a S.Marcelli martyris 51.a S.Marię in monte Auentino 51.b B.Maioli Papiæ 53.a Marriliacenſium 630.b Martianas vocatum 641.b 915.a S.Maximini apud Treuiros 629.a 635.b 637.a ſanctimonialium Mortcellæ à Carolo Mag. dotatum 172.b Dani populantur 274.b
monaſterium Niuellenſe 171.b Niuilrarium 637.b
monaſterium Paterniacum 54.a S.Pauli apud Traiectum 637.b virginum Pauliacenſe 949.b à quo conditum & dotatum, auctum mirificè 953.a Paulinę apud Bethleem 1006.a S.Petri in Anglia 132.a S.Polyeucti apud Melitenam vrbem 473.b
monaſterium virginum Porcus appellatum ſuper fluuiũ Somam 951.b B. Martini ad publicam ſtratam vocatum 51.a
monaſterium Quedelinburgenſe 888.b
monaſterium Remeſiæ abbatia in Anglia 138.b Rubiacenſe virginum 360.a ſitum inter montes non procùl ab Aruernorum vrbe ibid.
monaſterium Seridonis Magni 585.a S.Seuerini Norici in loco Barotro 164.a S.Seuerini apud Neapolim 167.b
monachi Sinæ à Barbaris trucidati 324.b
monaſterium Stabulenſe 629.a 174.b 634.a 638.b 636.b Sucelauræ 255.b
monaſterium Tabuleium antiquitùs, poſteà Theolegium appellatum in Voſagi ſolitudine 932.a in Thebaide mille quadringentorum monachorũ 69.b magni Theodoſij cœnobiarchæ 246. 247. S.Trudonis 646.a Teclatẽſe in Gallijs 363.b Turholt in Gallijs 854.a
monaſterium Vallis aurea nuncupatum 50.a 55.a Vasloy ſiue Beloacus 628.b S.Vedaſti 632.a 633.a Veſprimienſe 744.b Dominicanorũ inſulę Marię in Danubio & diœceſi Veſprimienſi ibid.
monaſteria Viennenſis diœceſis 64.a
monaſterium ad Vincenſe litus 31.b 32.a Metis ad S. Vincentium 637.a Virdunẽſe 631.a Volnicenſe in Gallijs 363.a
monaſterium Vualciodorenſe 637.b
monaſterium S.Vuaploi Mauritij dictum 634.a mutato nomine Beloacum dicitur ibid.
monaſterium Vuigorniẽſe 445.a in Vuilika extruitur 888.a
monaſterij Auguneñ abbas S.Seuerinus 987.a
moniales regulam monaſticam antiquitùs habuère 116.a
monaſterijs in virginum, Prępoſita 953.b
monaſterium inſcio parente ingreſſa Euphroſyne 44. 46.
monaſterijs iñ virginum, Infantulæ 954.a
monaſterium ingreſſa trima S. Margareta Hungarica 744.b 749.b
in monaſterijs virgines manibus operatę 732.a nihil habẽt proprium b Vnus omniũ habitus ibid.
monaſterium virorũ Euphroſyne virgo petit 44.b 45.a
monaſterium virorum ingreſſa Maria virili amictu 928.a
monimus vir religioſus 139.b
mons Mauri 469.b
montanus monachus inſignis 280.b
montani alicuius martyris viſio 1062.a
montani martyris & ſociorum eius compluriũ hiſtoria 1060. & deiñ.
morbi fructus peccati nonnunquàm 797.b
morbi ob peccata immiſſi his pœnitentia expiatis auferuntur 925.b
mors duplex 292.b
mors quàm diuersè à diuerſis imaginetur aut æſtimetur 1060.a
mors quot modis contingat 102.a
mortaria qualis locus 916.b
mortis horam protrahere naturę author valet 19.a
morte omnis peccati effugitur periculum 330.
mortis meditatio quid conferat 916.b 917.a
mortis memoria vera philoſophia 245.a

mortis perpetuam memoriã quomodò animo obuerſari fecerit Iohannes Eleemon 579.a
mortis certæ incerta hora, à peccando nos debebat abſtrahere 403.b
mortis horror exaggeratus 450.a
mortis pro contemptu oratio 191.b 192.a
mortis ad contemptum exhortatio grauis 450.b
mortem contempsêre ſancti viri 444.b
mori præparato ſepulcro deſiderans, voti compos factus 243.b
mortẽ filię ſuis precibus impetrat S. Hilarius 274.b & coniugis 275.a
mortis dies reuelatus Sanctis 165.a 589.a 946.b 954.b
morituri, viuificis ſacramentis Euchariſtiæ viatico muniti 93.b 170.b 236.b 356.b 811.a
moriturus S. Seuerus ſacramentorum perceptione ſe munit 811.a
moriturus S. Bertulphus viaticum corporis & ſanguinis accipit 876.b S. Vedaſtus 906.a Seuerus 811.a S. Rembertus 862.b
morti vicinus, Miſſam celebrari curat, Euchariſtia ſe muniens, S. Anſbertus 946.b
morituri euchariſtia & crucis ſe ſigno muniũt 954.b
moriturus communicat, ſignat ſe cruce Chryſoſtomus 722.b
moriturus S. Vuilhelmus, eccleſiæ ſe ſacramẽtis per ſacerdotem munit 980.a
morituri inunguntur 236.a 862.b
mori in cinere & cilicio Chriſtianum decet 191.a
moriturus Laurentius Iuſtinianus cum fiducia metuit, & confidit cum timore 191.a b
morituri abbatis ad ſuos fratres elegans admonitio 92.b
apud morituros Sancti ſeriatim inuocati 955.a
moriẽtium in egreſſu Antiphona, ſubuenite Sancti, cum pſalmis dici ſolita 980.a
mortuos lauandi priſcus mos 227.a
mortuorũ corpora abluta, & induta veſtibus 989.a
mortui qui lugendi, & qui non ſint 542.a b
mortuos flere & quomodò liceat 72.b 73.a
mortibus ſuorum nimiùm Paula fracta 733.a
mortuis ſepulturæ mandandis dediti ſancti 226.b
mortuos pſalmis, hymnis & canticis ſpiritualibus perſecuta eſt antiquitas 42.a b
mortuis quæ ex vſu eccleſiæ fiunt Tertianæ, nonæ, quadragenę antiquiſſimæ 243.b
mortui per ſanctos viros ad vitam reuocati 430.a 923.b 924.b
mortuum ad vitam reuocat S. Agnes 509.a S. Remigius 292.b
mortui ſuſcitati oratiuncula 210.b
mortuorum reſurrectio comprobatur ex martyrũ illuſtribus poſt obitum factis 607.a
Mulierum de ornatu decretum edidit Laurẽtius Iuſtinianus maritis vxorijs ingratum 184.b 185.b
mulier leuis & inanis gloriæ ludibrium 678.b
mulieris iræ vehementia 715.b
mulierum colloquia tanquàm ſemina vitiorum fugiunt ſancti 151.b
mulieris adſpectus res valdè periculoſa & inſidioſa eſt 480.a.
mulieres à viris ſeparatæ in ſuperiori tabulatu 672.a
mulieres tentãt pios monachos 1004.a 1007.b 1008.a
mundus quid 6.a
mundus Chriſtianis exilium eſt 466.a
mundi oblectamentis non capiuntur ſancti 200.b
(miraculum inſigne de tribus pueris in puteum lapſis 1105.b)
Myrope veneranda & pia fœmina 864.b

N Atalis martyrum dies celebris priſcis Chriſtianis 425.a
naturæ vinculum 325.a
Nearchis 196.a
neceſſitas puram voluptatem non facit 334.b
nemeſis dea 393.a
S. neon martyr hiſtoriæ tergeminorũ ſcriptor 397.b
nerius Caponius 153.a
nero Perum & Paulum interfecit 521.b
nerua Imp. 523.a
neſtorius paruo tempore Conſtãtinopoli pręſidens, totum ferè orbem ſua hęreſi conturbauit 483.a aduersùs eum Epheſina Synodus coacta ibid.
neſtorius præfectus Alexandriæ 421.a
neſtoris epiſcopi & martyris zelus & conſtantia 1086.a
neſtoris crucifixi concio & obdormitio 1087.a
neſtorij hęreſis 254.b blaſphemia exorta 774.b
S. Nicaſij baſilica 291.a
niceæ eccleſiam Catholicis ablatã dat Arrianis Valens 16.a
nicenæ ſynodi canon citatus 717.b
nicenæ ſynodi ſecundæ patres catholici, quomodò ſe geſſerint erga conuerſos iconomachos 1072.
nicenam fidem oppugnans Imperator 252.a b
S. nicephori martyrium 938.a
nicolai Papę ad Eduardum epiſtola 133.a
nicolaus Piceninus 152.b
nicoſtratus Chriſtianus factus S. Sebaſtiani prędicatione 454.b martyrium ſubit 455.b
nitrię mons 680.b
nitrię monachus Ammon cęlo ſuſcipitur 414.b
Nobilitas vera non ex ſanguine, ſed ex virtute formã accipit 578.b
nobilitas ſumma, in filijs Dei numerari 371.a
nomen cùm à Deo imponitur, ſingularis meriti indicium eſt 281.b
norici Metropolis Tigurina 163.b
à nortmannis Chriſtiani vaſis ſacris redempti 282.b
nortmanni palatium Nouiomagi, Leodium, Traiectum, Tungros, Coloniam &c. incendunt 174.b
nortmannos omnia cæde & flammis vaſtantes Carolus III. regno expulit 174.b
noſocomia à Baſilio erecta 11.a
noſocomia peregrinis extruit D. Chryſoſtomus 667.b & medicos ac presbyteros adhibet ibid. bona eccleſiæ in quę inſumenda ibid.
noſocomio periti medici adhibentur 623.a
nouati & Iouiniani hęreſes apud Aruernos 360.b
Nudus conſpici erubeſcens S. Antonius, diuinitùs in altera Lyci ripa collocatur 414.b
numerianus grauiſſimè Chriſtianos pſequitur 425.a
nuptiarum commendatio 818.b
nuptiæ qua pompa celebratę 200.a b
nuptias reſpuit Dorothea 897.b Victoria 986.a
nuptias cum ſene eleganti reſponſo contrahere detrectat Marcella 777.b

O Bedientia 14.a
obedientia Sanctorum prompta 126.a
obedientia monachorum 259.b
obedientia monachorum ante profeſſionem ſolennem explorari ſolita 149.b 150.a
obedientia ſolidum & validum fundamentum ad perfectionem 45.a
ſine obedientia omnis ordo cadit 773.a
obedientia ſpiritum ex Deo eſſe probatur 126.a
oblationes monaſterijs pro peccatorum venia impetranda à fidelibus factę 443.b

obla-

oblationes piorum ſuſcipientes monachi, quid conſiderare debeant 96.b
oblationem pecuniæ raptu partæ reſpuit S. Launomarus 442.b
oblatio Chriſtianorum thymiama 99.a
oblatio pro defunctis 802.a
obuiari quomodò pijs aut gratis hoſpitibus ſolitum 1100 b
Oda Gazelonis ducis filia 176.b
odoacer Italiæ rex S. Seuerino Norico ſcribit 163.b quo de rebus futuris admonetur 161.a
odoacri frater Onulphus 166.b
odoacer expugnat Rugios ibid.
S. odilo 881.b
odilonis abbatis vita 48.b
odium ſummè vitandum 937.b
odij irrecôciliabilis exemplū eiuſq; fructus 936.a b
Oeconomus 221.a
œconomi adminiſtrationem eccleſię poſſeſſionum habuerunt 849.a
œconomus eccleſię Theophilus 847.a orphanis, viduis, pupillis neceſſaria ſuppeditat 847.a b 848.
Officia diuina nocturna & diurna audiendo cæcus addidicit 347.b Officia diuina cantando peracta 348.a nocturnę preces, horę Canonicę vij. 447.b nocturnale officium 345.a noctū nocturnalia officia cantatā 443.a b hymni nocturni 532. a Matutinæ pſalmodiæ ibid. 535.a
officiū nocturnale in itinere celebrat S. Maurus cum ſocijs fratribus 345.a
officium matutinale 351.a
officium in Paraſceue ſolenne 348.b
officium ſabbato ante Paſchæ ſecretò & priuatìm apud ſe quiſque dicit antiquo eccleſię Rom. more 348.b
officio quiſq; ſuo fungatur, etiamſi indè nullum ad alios lucrum dimanet 599.a
Oleum ſanctū ad quæ à viris ſanctis adhibitum 71.a
oleo ſancto ritu eccleſiaſtico epiſcoporum liniuntur manus 812.b
oleo benedictionis perungitur infirmus ex apoſtoli ſanctione 93.b
olei exorcizati in baptiſmo vſus antiquus 293.b
oleum ſanctum in dedicationibus templorum adhibitum 132.b
oleo ſancto morbi curati 64.b
oleo ſancto paralyſis curata 69.b 441.b
oleum benedictum ad dæmoniacos curandos adhibitum 108.b 441.a
oleo benedicto ſanatur ruina parietis ſauciata ſoror 957.a
oleum ſacrū curationibus adhibet S. Eugendus 60.a Parthenius 926.a
oleo ſanctorum curatur ægra 924.b
oleo ex B. Petri ſepulcro Romæ ſumpto ægri ſanati 372.a
oleum benedictum à S. Simeone tranſmiſſum Perſæ quanti fecerint 124.a
oleo benedicto arcentur noxia animantia 258.b
oleum in medijs flammis non inflammatur 61.b
olympias præclara fœmina 693.b 718.b
Oneſimus quid aut quàm pręclarè vrbis præfecto reſponderit 1039.a
oneſimi laus, & quomodò is à Tertullo vrbis præfecto tractatus 1038.b
oneſimi corpus ponitur in argentea theca 1040.b
oneſimum Paulo Apoſtolo & filium & fratrem fuiſſe 1038.b
oneſimi apoſtoli & martyris certamen pro Chriſto 1038. & deīn.
ad Opera bona ad beatitudinem adſpirantes excitantur 251.a b
per opera bona ſuadet vt nos confirmemus S. Ephrē, vt adſtare iuſtę ſententię immutabili iudici valeamus 805.a
operum bonorum meritum ac præmia 326.b 584.a
operum præmium pro cuiuſque meritis in iudicio Deus tribuet 799.b reddet Deus vnicuique conuenienter ſuis actionibus 816.a 851.a
opera noſtra debita Deus remunerat 336.a
opera ſua bona Sancti diuinę gratię tribuunt 323.a
opera bona ſibi adſcribere, & non Chriſti auxilio, grandis inſolentia vel amentia potiùs 249.a
per opera noſtra Deum glorificamus 248.a
orario omnes epiſcopi vſi 34.a non vtitur Fulgentius, ex monacho epiſcopus factus ibid.
oratio & operatio altera alteram fulcire debet 287.b
oratio cuiuſmodi eſſe debeat 772.b
oranti quid agendum 287.b
Preces ad Deum fuſuri omnes reliquas cogitationes ante oſtium relinquant 79.b precū fortiſſimum pręſidium 232.b
oratio martyrum etiam in medijs tormētis refugiū 563.a b 568. preces martyri medicina dolorum ſunt 268.b ardentes inter tormenta preces 982.b
oratio ſanctis conſuetum præſidium 912.b
oratio fideliſſimus conſiliarius Laurentio Iuſtiniano 185.a
preces Antonij ſolenne in aduerſis pręſidium 412.a
in orando ritus & cęremoniæ Chriſtianorum, genuflexio, manuum extenſio, in altum eleuatio 118.b 198.a 219.b 414.b 562.b 866.a 868.a 923.b 924.b 926.b
orat ad orientem ſolem conuerſus Iacobus eremita 738.b
oratio cum manuū extenſione & crucis ſigno 225.a
orat S. Maurus in modum crucis proſtratus 346.a
orant ſancti cum lachrymis, ijsq; preces ſuas rigant 118.b 232.b 334.b 562.b 919.b 925.
oratione & ieiunio nil non impetrari à Deo 1102.b
preces lachrymis irrigatę efficaces ad diaboli inſidias extinguendas 182.a
oratione cum lachrymis fuſa à ſacra æde ignis repellitur 223.b
orationis ieiunio iunctæ vis 43.a 46.b 925.b
orationi ad Deum inſtant Sancti 557.b 558.a
orationis magna aſſiduitas 747.b
precum ex frequentatione in genibus & cubitis S. Ansberti calli 947.a
oratio iuſti quantum valeat 17.b
oratio domat peſtes mentis 964.b
precum piarum tanta vis, vt per eas mortui excitentur 274.a
orationes piæ, ſiue ſanctorum ac piorum hominum preces, quàm ſint efficaces, & quāta earum vis ſit 63.b 104.a 106.b 124.a 170.a 180.a 199.b 212.b 244.b 148.a 258.a 335. 428.b 429.b 443.a 509.a 497.b 775.b 777.b 902.a 920.b 975.a
oratio S. Polycarpi 650.a S. Agnetis in medijs flāmis 509.b S. Fulgentij in ſummis doloribus 41.b Clementis Ancyrani epiſcopi pro ſua vrbe 553.b
oratio S. Melanæ morti vicinæ 776.a b Item S. Auſtreberthę 955.a
oratio S. Ephrem 794.a eiuſdem oratio morituri 801.b
precatio ad Deum in periculis conſtituti 334.a
orationes pro defunctis priſcis notę 619.a
precum publicarum quanta vis 162.b 225.a
preces publicæ quantum valeant ad impetrandum quiduis à Deo 13.a b

ordinibus ſacris ſe indignos viri ſanctiſſimi exiſtimarunt 336.b
ordines ſacri gratis tribuendi 300.b 576.b 577.a
ordinationum venditio graue crimen 674.b
ordinati Simoniacè, ſacerdotio priuantur 676.a & pecunia eis redditur ibid.
ordinantur coniugati apud Orientales 588.b
ordines ad maiores bigami non promouendi 576.b
in ordinationibus diligentiſs. & accuratiſſimus fuit D. Chryſoſtomus 676.a
ordinationes cum examine & ſine muneribus vt fierent, curat S. Ioannes Eleemoſynarius 571.b
ordines aliena in diœceſi tribuere, contra Canones eſt 715.b
ordinationem peragit in aliena diœceſi Epiphanius contra canones 686.b
ordines ſacri ab epiſcopis collati 474.a 480.a
ordinat Melitus epiſcopus Parthenium presbyterũ 922.a
ordines ſacri eorumq; gradus 15.b 221.a 313.a 333.a 428.a
ordo Leuitarum ſeu diaconorũ 523.b 267.b 659.b
ordo presbyteratũs 313.a 659.b in eius ordinatione man᷒ imponit epiſcopus 669.a initiatur chriſmate presbyterij Antonius patriarcha 711.b ad ſacerdotium per gradus intermedios aſſcenditur 711.
in ordinatione D. Chryſoſtomi columba eius capiti inſidet 660.b 707.a
ordo ſeu religio S. Mariæ 148.b
origeniſtæ 500.b
origenes paucis menſibus Hebrææ linguæ difficultates vicit 540.b
origenem auerſatur Theodoſius cœnobiarcha 255.a
origenis nugas maximè auerſatus Euthym. 486.a
origenis libros anathematizari poſtulant monachi Aegyptij 681.a
origenis ſcripta damnat cum Epiphanio Theophilus Alexand. 714.a
origenis libros priùs damnatos Synodicè, admittit rursùs Theophilus 690.a
origenis librorum lectionem prohibuit cum epiſcopis Cypri Theophilus Alexandrinus 684.b ſcribit aduersùs eos Epiphanius 686.b
Oſculator pedes Baſilij Anaſtaſius 14.a
Oſtiarius 333.a Exorciſta 274.a 313.a Lector 313.a 743.a 655.a Lector Emeritus 984.a Lector à Cypriano Celerinus ordinatus 840.b Lector Eccleſiaſticus S. Epiphanius 545.a Subdiaconus anno xviij. b Diaconus anno xx. b
S. oſuualdus rex eccleſiam extruxit 447.b
Otto Babenbergenſis epiſcopus extrũit Brunfeningenſe cœnobiũ 143.a viſionem mirã videt ibid.
Otto ſenior Hungaros Bauariam & Lotharingiã deuaſtantes bello ſuperat 176.a

P

Achomius 62.b 63.b
pachomij monaſteriorum diſciplinam ab Athanaſio cognoſcit Marcella 778.b
paderburneñ epiſcopus Moguntini ſuffraganeus 857.b
palmarum feſtum 493.a
panes miraculosè aucti 480.b
pannoniam vaſtant Gothi 160.b
pannoniæ euentura antè prędicta 165.a
papa epiſcoporum epiſcopus 464.a
papæ ſacerdotes appellati 214.a
paphiorum erga Auxibium reuerentia 1053.b
paphnutius Euphroſynes pater 43.a
S. paphnutio oculus Maximiani perſecutione effoſſus 413.b
papias & Maurus milites martyrio coronãtur 367.a
paradiſi cęleſtis gaudia & felicitas 451.b
paradiſus iuſti viri animus eſt 75.a
paraſceue 296.a
paraſcéues ſolenne officium 348.b
parentum de ſalute ſoliciti ſancti ſunt 340.a
parentibus non obediens, in miſeriam magnam decidit 12.b à dęmone corripitur 924.a
parente ignorante, & vbi reſciuit reclamante, monachus fit Fulgentius 26.b
pariſienſes à Francis obſidentur 107.a
pariſijs ſedem ſibi figit Clodoueus rex, Eccleſiã Apoſtolorum Petri & Pauli illic extruit 301.b
pariſienſes moliuntur necem S. Genouefę 104.a
S. parthenij vita 922.a
paſchæ ſabbato baptizatus Clodoueus cũ ſuis Francis 304.b
paſcha feſtorum pręcipuum 244.a
paſchæ feſtum non ſuo tempore à Scotis & Britonibus ſeruatum 839.b
paſchaſius Ratbertus vitam ſcribit Adelhardi 72.a
paſchaſius & Vrſicinus presbyteri 988.b
paſſer myſticè in ſcripturis quid deſignet 285.a
paſtor presbyter 1011.a
paterni amoris exemplum 333.
patientia Deo gratiſſimum ſacrificium 386.a
patientia inſignis in maximis damnis 584.b
patientia Iob inuicta 543.b
S. Melanię virtus ac patientia 543.b
patientia inſignis 124.a b 180.a 260.b 578.b
patriarchatus Gradenſis Venetias transfertur 189.a
S. patrocli martyrium 511.
paulæ vita 723.
paula obijt Honorio Aug. vij. & Areſtenio coss. 737.b
S. paulina & eius monaſterium 1006.a
S. paulinus 769.a
paulinus Antiochenus epiſcopus Romã venit 779.a
paulinus Felicis Nolani vitam carmine ſcripſit 312.b
paulinus epiſcopus Tigurinę 163.b
S. pauli Virdunenſis epiſcopi vita 931.
pauli primi eremitę vita per D. Hieronymum 216.
S. paulo Apoſtolo plurimùm delectatur D. Chryſoſtomus 668.b
paupertatis bonũ quantũ ſit, quínam intelligãt 189.b
paupertatis voluntariæ amator Felix Nolanus 316.a
paupertatis Euangelicę exempla 6.b 47.b 154.a 582.a 767.a 797.a 795.b
pauperrimi ſpontè fiunt ex ditiſſimis Melana & Apemianus 768.a
pauperes dominos ſuos vocat Ioãnes Eleemon epiſcopus 572.a
in pauperes largi vt eſſent, mutuò accipiunt pecuniã quidam ſancti 78.b
pauperes negligentis epiſcopi punitio 925.b
peccatis non contaminari, certa ſalus 274.b
peccatorum occaſiones cautè cauendæ 258.a
peccandi occaſio quam vim obtineat 1003.b 1004.a
peccati occaſiones quòd nõ præciderit quidam ſanctus, grauiſſimè cadit 740.b
peccatum, animæ mors 326.a
peccatũ qui facit, is ſolus ſeruus, coronas licèt ſexcentas geſtet 595.a
peccata tranſitum in cęlum pręcludunt 415.b
peccata noſtra Dei aduersùm nos iram commouẽt, vt varijs nos flagellis conficiat 249.a 485.b velut hoſtium ferociũ incurſu 280.b 904.b fame 247.b morbis alijſq; calamitatibus 661.a 706.a 707.b 797.b
peccãtes nõ ſtatim punit Deus, ſed tempus relinquit, intra quod peccatum pœnitentia deleant 594.a
peccata etiam grauiſſima pœnitentia expiantur, vt Chri-

Chriſti abnegatio 897.b
peccatum quod pœnitentia non deletur, acceſſione noua robur accipit 599.a
peccata ſua omnia in charta deſcripta epiſcopo offert mulier 17.a
peccatoris per omne genus peccatorũ volutati conuerſio 958.
peccatoribus deſperationis cogitationes immittere dæmon ſolitus 741.a
peccatorum de remiſſione ſcripſit S.Fulgẽtius 39.a
pecuniæ inſignis contemptus 129.b
pecuniam manu accipere ceu virus multi ſancti cauerunt 771.b
pedes Baſilij oſculatur Anaſtaſius 14.a
S.Pelagia martyr ex diſcipulis S.Luciani vna 156.b
pelagianus Fauſtus epiſcopus Gallus 39.b cuius contra gratiam libellis reſpondit S.Fulgentius 39.b
pelagiana hæreſis in Britannia graſſatur 102.b
pentapolis 788.a
peregrinatio religionis ergò voto concepta 337.a
peregrinationes ad loca ſancta voti & adorationis cauſa 581.a
peregrinatio ad ſancta loca Hieronymi ętate frequẽtiſſima 724.
peregrinatio religionis ergò 190.a 361.a 362.a
peregrinatio religionis ergò, ad ſacras adorandas reliquias & loca ſancta Edeſſam venit S.Ephræm 794.a
peregrinationem religionis ergò ſuſcipit Richardus rex Angliæ 927.b ad SS.reliquias 129.a
peregrinatio ad loca ſancta adorationis cauſa à Melana ſuſcepta 771.a 776.a ab Eudocia ſuſcepta 777.a eius fructus ibid.
peregrinatio religionis cauſa versùs Hieroſolymam ſuſcepta 5.b 6.b 7.b 116.b 258.b 486.a 967.a
peregrinatio ad loca ſancta, Hieruſalem orandi & adorandi gratia 416.b
peregrinatio Hieroſolymitana & ſanctorum locorũ adoratio 241.a
peregrinatio Hieroſolymitana ad ſepulcrum Domini adorandum ſuſcepta 136.a 627.b
peregrinatio pœnitentiũ Hieroſolymã versùs 227.b
peregrinatio religionis cauſa Bethleem 256.a
peregrinatio ad Apoſtolorum memoriam religionis ergò ſuſcepta 31.a 55.b 628.b 643.c 1010.b 1012.b
peregrinationem ad limina Apoſtolorum pietatis cauſa peragit S.Amandus 909.a
peregrinationem ad limina Apoſtolorum, Vuambertus comes cum vxore ſuſcipiunt 872.b ſecunda item vice 875.a
peregrinatio ad S.Iacobi limina 972.a
perſecutionibus res Chriſtianorũ inclareſcũt 596.b
perſecutionis tempore ſecedit Maximus Nolanus epiſcopus 313.
perſecutionis tempore amicorum hortatu fugit Polycarpus 648.a
perſecutione ſæuiente latent ſancti, nè temerè adire pericula videantur 155.a
perſecutio Chriſtianis inflicta 99.a
perſecutionis atrociſſimę duo exempla 217.a
perſecutio grauis Catholicorum epiſcoporum 31.a qua epiſcopos viduatis eccleſijs ordinari interdictum 32.b
perſecutio eccleſiarum & Catholicæ fidei ab Arrianis illata 420.b 421.a
perſecutione epiſcoporum Catholicorum etiam S. Fulgentius in exilium in Sardiniam miſſus 35.a
perſecutio ſub Antonino 311.a
pſecutio Chriſtianorũ à Balatio Aegypti duce 421.a
perſecutio Decij 787.a 863.b 865.b
perſecutio Decij & Valeriani 194.b cuius adminiſter Felix 196.b
perſecutio remiſſior Carino & Diocletiano Impp. 463.b Carino occiſo immanior. ibid.
perſecutio Diocletiani 761.b 155.a
perſecutio Diocletiani & Maximiani 208.b cuius præſes per Syriam Martianus 204.b
perſecutione Diocletiani ſeptem fratribus Chriſtianis libera ſua cur religio permiſſa 209.a
perſecutio Catholicorũ ab Hunerico intẽtata 24.b 26.a grauior deindè facta 27.b 28.
perſecutio atrox ſub Licinio 267.a
perſecutione Licinij xl. milites Sebaſtea ccclxx. centuriones in Macedonia neci traditi 918.a
perſecutio Maximiani in Chriſtianos 155.a 893.b Maximinus in ea præfectus 894.a
perſecutio Numeriani 424.a
perſecutio Chriſtianorum apud Perſas 476.a
perſecutio Traiani 782.a
perſecutio Traſamundi 36.b
perſecutio Traſamundi morte eius finita 39.b
perſecutio Valeriani & Galli 936.
peronæ S.Furſei corpus in eccleſia ab Erchenaldo extructa requieſcit 388.a
periurus diuinitùs punitus 504.a
perſarum regis Saporis ad fidem cum familia ſua conuerſio 368.
perſarum rex Choſroẽ 529.b
perſarũ rex Iſdigerdis perſequitur Chriſtianos 476.
perſæ Syriam populati 572.a Hieroſolymam capiũt 529.a
perſæ deuicti 239.b
petrus Clementem adiutorem & ſucceſſorem conſecrauit 839.a
petrus & Paulus martyrio affecti à Nerone 521.b
petrus Alexãdriæ antiſtes martyrio coronatus 155.a
S.petri Aulani martyrium 96.b
petri Cnaphæi blaſphemia 571.b
S.Pharaildis virginis reliquiæ 885.a
phengon & Eucarpus milites martyres 563.a
philibertus cœnobium fundat in ſaltu Gemmeticenſi 249.b
philippus Imp. execrandus & impius interfectus in bello aduersùs Troglodytas 814.b
philippus Maria vexat Florentinos 152.b
philoromus martyr Alexandriæ 198.a
SS.philoromi & Phileæ martyrium 845.b
philoſophiæ definitio 6.a
philoſophia mortis meditatio 779.a
philoſophis ſolenne diſputare de varijs rebus 5.b
philoſophiæ dat operã Baſilius Athenis, & alij item præclari viri 5.
philoſophi à S Antonio oppugnati 417.b 418.a b crux philoſophis ſcandalum 510.a
philoſophi taxantur 598.a
philoxenus 6.b
photina virgo ſancta 1010.a
picturæ piè coloratæ ſeu effigiatæ reuerẽtia q̃ 1080.
picturarum ſacrarum antiquitas 530.b
pietas inſignis in puerili ætate 745.a 950.a
pinta Arrianus epiſcopus 37.b
pionij presbyteri vita 787. eius geſta etiam Euſebius ſcripſit ibid.a
pipinus rex flagellatus à S.Remigio 306.b
pipinus Franciæ præfectus 945.b
pipinus Maior domûs Caroli Martelli pater qua munificentia proſecutus Rhemẽſ epiſc. 112.b
pipinus S. confeſſor, dux Brabantiæ, & S.Gertrudis pater, qualis quantúsve fuerit 1059.a b
pipinus ſenior regni monarchiam obtinet 170.b

pipini regis frater Bernardus cuius filius S.Adelhardus 89.a
pipinus rex Italię ab Adelhardi conſilijs dependet 77.a
pipinus Anſegiſi filius Vuādregiſili cōſobrinus 941.b
pipini è cognatione aliquot recenſentur 167.b
piſcium miraculoſa captio 1058.b
S.pirminus monaſterium Augienſe extruxit 516.b
pius Rom.pontifex 22.b
Plagę à Deo immiſſę hominibus quemadmodùm accipiendę & interpretandę 249.a b
planetę veſtium genus 40.a
plumbo liquefacto qui martyres quomodò vexati 1037.a
Pœnarum in Siciliæ loca 53.b
pœna ad ęternam vitā non perducit, ſed cauſa 455.b
pœnitentia citò mouetur eorum quę non rectè facta ſunt, generoſus & virtutis amans 576.a
ad pœnitentiam Deus inuitare calamitatibus immiſſis ſolitus 610.a
pœnitentia Dei à nobis iram & immiſſas calamitates remouebimus 661.a
pœnitētię portus tutiſſimus peccatorib. 741.a 742.a
pœnitentię quantus fructus 737.b
pœnitentię beneficio ijs pares euadimus qui nullum peccatum admiſerunt 594.a
pœnitentia peccati qui non ducitur, in deteriora ruit 599.a
pœnitentia quid naturę deprauatę proſit aut conferat 1028.a
pœnitentium exempla ex ſcripturis 850.a b
pœnitentium exemplar Dauid 664.a
pœnitentię aſſiduus inculcator D. Chryſoſtomus 664.b
pœnitentiam agere iubentur Chriſtiani qui idolis immolauerant 791.b
pœnitentia acta qui chirographo dato diabolo ſe mancipârat, miſericordiam conſequitur 12.b 13.
pœnitentia acta reſipiſcunt quę à Chriſto defecerāt Chriſte & Caliſte 897.b
pœnitentiam agit qui Chriſtum & eius matrem pactus per literas cum dęmone negârat 848.b
pœnitentia grauiſſimis ſceleribus expiatis miraculis claret Iacobus eremita 743.b 744.
pœnitentia dura 68.a
pœnitentia aſpera B.Fulgentij 41.b
pœnitentia ſeptennalis 299.a
pœnitentium exempla 299.a 741. 926.a
pœnitentis ſuſpiria 850.a
pœnitentia vera ieiunijs, precibus, & lachrymis peragitur 849.a b
pœnitentis & ſatisfactionis impoſitę illuſtre exemplum 965.a
pœnitenti ieiunium & vigilię & eleemoſynæ indicta 10.a
pœnitentiam publicam egit Ludouicus Imper. 86.b
pœnitentium veſtes certę 427.b
pœnitentes in cœna Dñi reconciliati à priſcis 299.a
pœnitentia Euchariſtię ſumptionē antecedat 488.b
ſine pœnitentia mortuus, in ſacro non eſt ſepeliendus loco 386.b
Polemo æditus Decij perſecutione Chriſtianos ſacrificaturos ducit 787.b
polycratia virgo ſancta curata S.Antonij ad Deum precibus 414.b 415.a
S.polycarpi geſta & martyrium 646.
polycarpi præclarum reſponſum 649.a
polycarpum Smyrnæ Ignatius ſalutat, cùm Romam beſtijs obijciendus duceretur 783.b
polycarpus diſcipulos in Gallias mittit Euāgelium illic annunciaturos 392.b
S.polycarpus presbyter perſecutione Diocletiani & Maximiani 456.a
S.polyeuctus Felicis prǽſidis gener 196.b ex legione fulminea Marco Imp. martyr ſub Decio 198.a
S.pontiani martyrium 311.
pontianus Thenitanus epiſcopus 42.b
popilienſis diœceſis 471.b
S.popponis abbatis vita 626. obitus 643.a
popponis pacifici laus 636.b
popponi virus porrectum, nihil nocet 645.a
poppo & Ezechias rex qua in re quodammodò ſimiles 636.a
popponi quid regionis aut dominij traditum ab Imperatore 637.a eius conuiciator vndè qua pœna affectus 638.a
S.poppo fit abbas Stabulenſ 644. b ac poſteà Maximinenſ ibid.
porphyrius Archimandrita 5.b
porphyrius epiſcopus periculum à ſeditioſis ſibi illatum, quomodò euaſerit 1108.b
porphyrij inſignis Gazæ epiſcopi obitus 1109.b
porphyrius epiſcopus vndè & quomodò in viſione inſtructus 1100.b
porphyrius epiſcopus Gazenſis vndè aut qui factus presbyter 1090.a
porphyrij epiſcopi virtutū catalogus 1089.b 1090.a
porphyrij epiſcopi cum Manthæa fœmina diſputatio, quàm mirum habuerit exitum 1106.b 1107.a
portarij ſeu ianitores in aulis principum, quāti conſtent hoſpitibus 1097.a
portugalliæ regina Oracha 388.b
Prædeſtinationis & gratiæ negocium pertractauit S. Fulgentius 41.b
prædicationis euangelicæ fructus 905.b
prædicatorij ordinis vicarius generalis Albertus Magnus, & eius ætate quis magiſter ordinis, aliquot item prouinciales recenſentur 147.b 148.a
prędicatorij ordinis terti⁹ magiſter Raimūdus 147.a
prædicatorij ordinis magiſter generalis renunciare quòd officio poſſit ſancitum, eadem ſanctio abrogata 148. b
S.præiecti epiſcopi vita 621.
præpoſitus inter monachos ſine abbatis officio nil agere finitur 38.b
præſtigijs addicti quidam 597.b
præſtigiarum pernicies quæ 1039.a
preces, vide, oratio
presbyteri iudicio pontificali ac plebis teſtimonio deſignati 58.a
presbyter fieri detrectat abbas Ephræm, quòd ſe peccatorem affirmaret 15.b
presbyteri veri viuum exemplar 14.b
presbyter agrum colit 13.b 14.a
ſine presbytero integrè non ſeruant collectam Chriſtiani 667.b
presbyter Anaſtaſius vxorem habet nomine tenus, quæ vſu non niſi ſoror erat 13.b apud eum xl. annos verſata virgo permanſit 14.a
presbyter S.Eugendi pater 57.a
presbyterium 15.a
primicerius Cantorum S.eccleſiæ Neapolitanæ 167.
primiſcrinius 454.a
primitijs in celebrandis pompam declinat Andreas Feſulanus epiſcopus 150.b
principij Sueſſionen epiſcopi parentes 181.a
priuilegia indebita illa qbus prioribus noſtris præferri volumus 41.b
priuilegia monaſterijs Roman. pontifex concedit & confirmat 131. b 133.b

pro-

proceſſiones iam olim quomodò fieri ſolitę 1104.b
proceſſiones cum crucibus cereisq; per vrbium circuitum 305.b
proclus Conſtantinop.epiſcopus 774.a
profeſſio monachorum ſolennis 150.a
prophetiæ dono ſancti claruêre 65.ab 136.a 151.a 157.a 160.b 162, 182 a, 187.b 259.b 484.b 569.b
prouidentię diuinæ arcana ſcrutatu difficilia 321.a
protoſcriniarius 454.a
Pſalmi quo ordine collocati 280.a
pſalmos decantat Gordianus tormentis laceratus 100.b
pſalmum, Exurgat Deus, cõtra dęmonis impreſſionem recitat S.Martinianus 1006.b aliosq; 1007.b
Publicæ vtilitati vir bonus ſtudere debet 598.a
publicani auari felix metamorphoſis 580.b
pudicitiæ encomium 82.a
pudicitia admirabilis 329.a
pudicitia inter carnalia blandimenta ſeruatu difficilis 189.b
puer editus ſeptimo menſe Poppo 627.a
pueri martyrium fortiter paſſi, Hilarianus, Saturnini F. 986.b
purgatorium 179.b
purgatorij ignis 293.a

Quadraginta dæmoniaci quo miraculo in via ad vrbem Solos liberati 1053.a
quartillosiæ martyris, quæ & vxor & mater martyris erat, viſio 1061.ab
quadragesima 10.b 296.a 544.
quadrageſimale ieiunium ſemper fuit in maxima veneratione 67.b
quadrageſimæ ieiunium quomodò peregerint monachi Thebaidis 69.b
quadrageſimale ieiunium quanta abſtinentia tranſactum à ſanctis monachis 343.a
quadrageſima tota fuerunt qui nil cocti cibi guſtarent 67.b
quadrageſimam integram ieiunus perſeuêrat Geraſimus 491.a
quadrageſimali ieiunio tribus per ſeptimanam diebus tantùm comedit S.Auſtrebertha 953.b
quadrageſimali ieiunio carnibus vt veſcatur & ſeptuagenarius & ægrotus adduci non poteſt 180.a
quadrageſimale S.Simeonis Stylitę ieiunium 121.b
quadrageſimæ diebus commercia ſecularium hominum declinare ſolitus S.Præiectus 621.b
quadrageſimalis ieiunij primæ hebdomada quarta feria caput ieiunij vocata 50.a
quadrageſimæ primo die cinerem cum benedictione accipiunt Chriſtiani 182.a
quadrageſimæ tempus his qui baptizabantur, cur indici ſolitum 463.a
quadrageſima Catechumeni in fide inſtituebantur in vigilia paſchatis baptizandi 106.b
Quingentos viros & 130.fœminas quomodò Iuliana conuerterit 1044.a
quintianus Siciliæ præſes perſecutione Decij 865.b perit in flumine 869.a
quintilianus proconſul Decij perſecutione 792.b
quirinus martyr 1010.b 1011.b
quintus martyr 985.a
Quoduult deus epiſcopus 41.a

Radegundes regina 82.b
radon abbas 968.a
ragenfridus cum Carolo Martello de principatu contendit 278.b
S.raimundi vita 147.a eius ſcripta b
ramuuoldus ſanctus abbas 142.a
ranganarius à Clodoueo occiſus 298.a
Rebaptizare Catholicos Giſa Felethi Rugorum regis coniunx conatur 161.a
redemptus Fulgentij ſocius 30.a
regulas & viuendi cõſtitutiones priſci cœnobitæ habuerunt 247.a 251.a
regula S.Baſilij 251.a
religio Chriſtiana cum gentilium comparata 418.a
religionis dogmata cui tractanda non ſint 16.a
religionis per ingreſſum ſponſalia contracta irrita fiunt 106.a
religionis ergò peregrinatio ad apoſtolorum memoriam 31.a Vide, peregrinatio.
regnum diuiſum in ſe deſolatur, exemplum huius rei 175.
regnum & ſacerdotium magno inter ſe interuallo diſſident 612.a 673.a
rex Alfredus primus à ſummo pontifice vnctus & conſecratus in regem 137.b
rex Eduardus inungitur & conſecratur 129.a
regum cæterorumq; hominum eadem naſcẽdi moriendiq; conditio 419.b
regum in monaſteria liberalitas 355. 356.
religioſarum fœminarum habitus ſub Auxentio abbate qualis 1031.b
reliquiæ ſanctorum 110.a
reliquias ſanctorum corpora vel beſtijs deuoranda proijcere vel mari mergere fruſtrà tyranni conantur 528.a
reliquiæ miraculosè conſeruatæ, impijs eas in cineres redigere fruſtrà molientibus 390.b
reliquias martyrum etiam cum vitæ periculo rapiũt & ſepulturæ mandãt pij viri 615.a
reliquias martyris in mare coniecti inquirunt diſcipuli 157.b S.Luciani corpus mari ſubmerſum miraculosè effert Delphinus 158.a S.Anaſtaſij corpus à carnifice precio numerato impetrant Chriſtiani 539.a
reliquiæ ſanctorum reuerenter quæſitæ & in vrbem delatæ 513.a Martyrum cineres colligunt Chriſtiani 515.b
reliquias S.Polycarpi quantoperè Chriſtiani habere deſiderârint 650.b carnes ex SS.corporibus flagellatis decidentes Chriſtiani velut theſaurum bonorum & benedictionem colligunt 566.a
reliquiæ martyrum inter alia cadauera miraculosè cognitæ 216.a
reliquias ſuas produnt ipſi ſancti, & ſepulturæ mandari deſiderant in ſomnis apparentes 528.a
reliquiæ S.Leochadiæ diuinitùs declarantur 591.b
reliquiæ S.Bertulphi miraculo declarantur 883.b
reliq.S.Anaſtaſij ad corpus ſtella videtur 539.b S.Epiphanij corpus luce & ſplendore cælitùs circunfuſum per triduum ſtetit 548.a
ex reliquijs martyrum odor mirificus 425.b corpora SS.diù integra & incorrupta perſeuêrant 126.b 138.b 140.a 166.b 308.b 914.a
reliquiæ ſanctæ ac venerandæ nuncupatę 47.b 120.a 805.b 930.b
reliquiæ ſanctorũ quãta in veneratione priſcis 261.b 262.b 309.a 518.b 620.ab
reliquias Chriſtiani ſalutant, oſculãtur, amplectuntur 256.b
ad reliquias SS.ardentes perpetuò lampades conſeruatæ 625.a
reliquias ſanctorum reuerenter accipit & colligit S.Seuerinus 161.b
reliquiæ Apoſtolorum reuerenter accipiuntur 61.a
reliquias ſanctorum & iam ſedibus pulſi ſecum fideles abſportant 877.b
reliquias furto ſublatas quàm anxiè ſibi reſtitui curârit,

rârit, qualem eis honorem haberi voluĕrit Arnulphus Marchio 879.b
reliquiæ ſanctorum emptæ à Chriſtianis 390.b
erga reliquias populi fidelis affectus & pium deſiderium nè incendio conſumerentur 883.a
reliquias ſacras & loca ſancta adoratum venit Edeſſam S.Ephræm 794.a
reliquias ad S.Chryſoſtomi confluunt turbę 701.b
reliquias ſacratiſſ. S.Petri ſe inuiſurum promittit rex Eduardus 129.a
reliquias Apoſtolorum venerantur Vuambertus comes cum vxore, Romam idcircò profecti 872.b 875.a
reliquię ſanctorum ad virtutẽ eorum æmulandam excitant 601.b
reliquiarum ſanctarum vis 345.b
reliquijs SS. quantũ tribuat D.Chryſoſtomus 615.a
reliquiæ S.Simeonis Stylitæ quanti factę 126.b
reliquias Tryphonis cuſtodes ſuę ciuitatis futuras recondere Niceenſes volunt 818.b
reliquias Philippicus pro felici expeditione habere apud ſe contendit 126.b ſanctorum corpora tanquàm opes & theſaurum priſci Chriſtiani habẽt 262.b ſanguis S.Polyeucti arma ſalutis & verè beata hæreditas Canangotis donatus 197.b
reliquiæ ſanctorum vrbes reddunt illuſtres 620. earum ſunt ornamentum, turres, theſauri 620. b. vrbes ijs muniuntur 363.b
reliquias S.Simeonis pro muro & munitionibus retinendas ſibi cenſent Antiocheni 126.b
reliquię dęmonum fuga à morbis liberatio appellatæ 764.a
reliq. ex oſſibus S. Ignatij ciuitates per quas delatę benedictionem accipiunt 785.b
reliquias Cyri & Marci in vico dęmonum domicilio collocari iubet angelus 764.b
ad reliquias SS. beneficia populis exhibentur 915.b dæmoniaca curata 930.b lintea reliquijs S.Euſebię impoſita ſanant morbos 620.b
ad reliquias SS. ſanitates & miracula exhibẽtur 47.b 125.a 167.a 172. 225. 275.b 307.a 309.a 364. 391.a 486.a 498.a 499.b 502.b 510.b 602.b 540.a 593.b 620.b 624.b 868.b
reliquiæ nouis eccleſijs & ſacris locis extructis quæruntur 163.b
reliquię reuerenter à Chriſtianis tranſlatę 390.b cum ingenti honore 881.a cum cereis & ſuffitibus 921.b
reliquijs in transferendis magna adhibita ſolennitas 885.a
reliquiarum translationi operam impendit S.Pręiectus 623.a
reliquiæ ſeu ſanctorum corpora translata in aliũ locum, integra & illęſa poſt longum tempus appârent 111.a
reliquię reuerenter ſuſcipiuntur 163.b
reliquias S.Agathæ cum omni reuerentia & honore deponit populus 868.b
reliq. amictus S.Agathæ profligat ignem 869.a
reliquiæ Amelbergæ quemadmodùm repertæ 884.a colobium S.Anaſtaſij pellit dæmonem 540.a
reliquiæ S.Babylæ trãslatæ 602.a ob quas in Daphne repoſitas Apollo reſponſum dare ceſſauit 605.a b
reliquiæ S.Bertulphi de Rentica Bononiam translatæ 877.b hinc Blandinium ibid.
reliquiæ SS.Cyri & Iohannis, Athanaſiæ item & trium eius filiarum religioſè conditæ, deindè etiam translatæ 739.b
reliquiæ Cyrici 631.b
reliquiæ S.Ferreoli martyris 63.b vbi conſeruẽtur b
reliquię SS. Geruaſij & Protaſij Viennam apportatę 161.b
reliqu. oſſa S.Ignatij fideles reuerenter colligunt & componunt, eadem poſteà Antiochiam translata 785.a
ad reliquias S.Hilarij eiuſq; interceſſione quæ miracula edita 275.
reliquiæ B. Chryſoſtomi Conſtantinopolim tranſlatæ 723.a S.Iſidori ad quas mira perpetrata 225.b
reliquias venerandas & ſanctas Iſidori inquirit Myrope 865.a
reliquiæ S.Mercurij martyris corpus eius, arma, lancea 10.a
reliquias SS.Petri, Pauli, Andréæ Roma curauit adferri S.Bonitus 265.a
reliquiarum S.Timothei translatio 522.b
reliquias Apoſtolorũ in eccleſia ſuę ciuitatis conſtituit S.Fulgentius 42.b oſſa & cineres S.Polycarpi reuerenter reponunt Chriſtiani 651.a
S.remacli reliquię in Stabulen̄ monaſterio 645.b
reliquiæ ſacræ S.Rigoberti epiſcopi 115.b
reliquiæ Tarachi, Probi, & Andronici 498.a
reliquię venerandæ & ſanctę Theodori martyris cũ cereis & ſuffitibus translatę 921.b
reliquijs ſacris S.Theodoſij diues ſpelunca 241.b
reliquię Vincentij precioſiſſimæ 528.a
reliquias SS.Zacharię proph. Stephani & xl. martyrum templo à ſe extructo infert Melana 773.a
reliquiæ vnius ſancti varijs in locis cõſeruatę 625.b
reliq. S.crucis ligni particulæ 499.a
reliquię ſanctę crucis tres portiunculæ de S.virgine Maria &c. S.Mauro in Gallias ituro à S.Benedicto tranſmiſſæ 345.b crucis Chriſti particula incendium reſtinctum 317.b
reliquiarum particulas accipit ab Arnulpho Theodradus presbyter 880.b
reliquias de Domini ſepulcro Hieroſolymis reportat Poppo abbas 628.a
reliqu. cineres Babylæ cum eius catenis conſeruati 600. b
reliquiarum S.Bertulphi portiunculam petunt fideles populi 885.a dentes fidelium manibus euulſi 126.b catena ferrea S.Simeonis aſſeruata b
reliquiarum S.Iſidori partem deponit in templum in eius honorem conditum Marcianus 865.a
reliquiarum particulæ de S. Amãdi corpore per Lotharium æditum ſumptę 914.b
reliquias trium puerorum Babylone ſibi impertiri epiſtola ad ipſos Martyres miſſa poſtulat Apollinaris Alexandrinus epiſcopus 760.a & miraculoſè manum impetrat 760.b
reliq. reſurrectionis lapidem oſculatur Paula & locum in quo Dominus iacuerat 726.b columna infecta cruore Domini ibid.
reliquias Bertulphi & aliorum furto ſubreptas venum exponit quidam ſacrilegus 878.b
reliquias ſui corporis Alexandriam Antonius deferri cur vetet 423.a
reliq. veſtes ſuas ſeruari monumenti cauſa prohibet S.Ephræm 800.a
rembertus Anſgarij vitam edidit 856.a
S.remberti Bremenſis archiepiſcopi vita 853.
S.remberti epiſtola ad ſacras virgines 859.
remigius Francorum Apoſtolus 279.b
remigius aliâs Remedius cognominatus & vtriuſq; nominis ratio 281.b 282.a
remigij cum ſanctis veteris teſtamenti collatio 309.b
de remigij vita ingens liber qua occaſione perierit 279.a
remigij ſobrina Celſa 287.a

remi-

remigio vices ſuas committit Hormiſda per Ludouici regnum 302.a b
S.remigius Clodoueũ regem baptiſmatis vnda abluit 438.b 902.a 983.a S.Vedaſtum epiſcopum Atrebatenſibus euangelizaturum ordinat 904.a etiam Laudunenſem eccleſiã reſpicit 298.b moritur anno ætatis 96. epiſcopatus lxiiij. 304.b
S.remigij translatio prima 306.a altera 308.b
reliquijs S.Remigij obtẽtis, oratorium ędificat nobilis quidam 307.b
reliqæ S.Remigij capilli, caſula, ac tunica ipſius 306.
res aduerſæ ſempiternam conciliant felicitatẽ 100.b
reſurrectio duplex 292.b
reſurrectio corporũ cuiuſmodi futura ſit 737.b 734.
reuelatio S.Ephræm facta 15.a S.Claro 65.a
Rhemorum ad vrbem Barbarica via vndè ſic dicta 294.a porta Collaticia ſeu Baſilicaris 113.b
rhemis antiquitùs quæ templa 113. 305.a Baſilica S. Iohannis 293.b
rhemenſis metropolis xij. ſub ſe epiſcopos habuit antiquitùs 302.a
rhemenſis eccleſia aucta bonis 299.b 300.a 303.a villam donatione accipit nomine Celtum 287.b
rhemenſis epiſcopatus vaſtatus 279.a 307.
rhetorum præcepta vbi Chriſtianis negligenda 98.b
Ribuariorum fines populantur Normanni 174.b
ricimer patricius 546.b
S.richarius 96.a
rigoberti Rhemorum archiepiſcopi vita 111.b
riſu ſibi temperant ſancti 154.
Roma à Gothis capta 780.b
romæ cuſtodia Mamertini 366.b
romæ locus palma aurea vocatus 31.b
romę thermas Diocletiãi extruit Maximianus 366.a
roma tutiſſimus Chriſtianæ communionis portus 778.b
romam Athanaſius, Petrus, Arrianam perſecutionẽ declinantes, fugiunt 778.b
rom. Pontificis authoritas 53.b 302.b
romano pontifici páret oĩs eccleſia ſanctorum 961.a
ad romanum epiſcopũ ſcribit Theophilus de Chryſoſtomi damnatione 718.a
romano pontifice inſcio & inconſulto quòd damnari fuerit Chryſoſtomum Archadius, indignè fert Honorius 718.a
romanum põtificem ſolicitat Archadius, vt legatos mittat cognituros Theophili Alexãdrini cauſam 714.b 716.a
romanus epiſcopus euocatur tanquàm maior cogniturus per legatos de cõtrouerſia inter Alexandrinum epiſcopum & monachos Nitriæ 684.a
romam euocati per imperiales literas Oriẽtis & Occidentis epiſcopi ob quaſdam eccleſiarum diſſenſiones 725.a
romano pontifici queruntur de iniurijs Chryſoſtomo illatis ipſi addicti 698.b cognoſcere de cauſa vult per legatos ibid.
romani legati ad cauſam Chryſoſtomi cognoſcendã miſſi, crudeliter vexantur 721.b
roman. pontificem de voto conſulit rex Eduardus 131.a
rom. pontifex priuilegia eccleſijs impertit & confirmat 131.a 133.b
rom. pontifex priuilegium archiepiſcopi Hamburgenſi ſedi contulit 857.b
romanum pontificem nudis pedibus adit Vuilhelmus Pictauorum comes, ſchiſmatis ſtudium in ſe puniturus 965.b eius oſculatur pedes 966.a
romanus pontifex alijs vices ſuas committens, ſuas ſic excubias releuat 302.a b
romã ex Anglia pecunia quæ S. Petri vocabatur, cur tranſmiſſa 133.a
romam S.Petro munera per reges ſæpè miſſa 302.b
roma hæretica tempeſtate turbata 779.b 780.a
romana ab eccleſia Thebaidis monachi perfidè diſſenſerunt 30.b
romani põtificis ob electionẽ graue ſchiſma 959. ab
romanam curiam fugit Laurentius Iuſtinianus 189.a
S.romanus 57.a
S.romanus adiutor S.Benedicti 348.b
robertus Cantuarienſis archiepiſcopus 137.a
rogatianus 514.b
rogatianus martyr 985.a
rotenenſis pagus in Aquitania 52.b
Rufinianus epiſcopus 31.a
rugiorum rex Flacitheus 160.b eius filius Feletheus 161.a huius Fridericus ibid.
rugiorum rex & populi ab Odoacre deuicti, in Italiam huius iuſſu migrant 166.a
rugiorum regem Feletheum vt S.Seuerinus inſtruxerit 164.b
rumor malus à mala cõſcientia facilè creditur 684.b
ruſpenſis in Africa epiſcopus Fulgentius 23.b
ruſticus quiſpiam quod reſponſum à S.Auxẽtio obtinuerit 1030.b 1031.a
S Abę vitam Cyrillus monachus ſcripſit 506.b
ſabbatum magnum 692.a
ſabellius 3.b
S.Sabina 787.b eius virile pectus 789.b Theodota cur vocata, ibid.
ſacerdotium nouæ legis 2.b
ſacerdotium & regnum magno inter ſe interuallo diſſident 612.a
ſacerdotij dignitas & eminentia 58.b 66.b quæ quanta ſit, eſt à D.Chryſoſtomo expoſitum 655.b 656.a
ſacerdotibus quantus honor deferendus 977.a
ſacerdotio ſe indignos ſancti etiam viri exiſtimãrũt 336.a
ſacerdotium à ſe amolitur Eugendus abbas 58.b
ſacerdotum collegia 99.a
ſacerdos fornicatus à morbo ob hoc crimen inflicto non antè curatur, quàm ſe ſacerdotis officio non functurum, inter laicos autem futurum ſponderet 70.b
ſacramentorum ſpiritalium claue ianua regni cæleſtis reſeratur 196.a
ſacramentorum liber aureis literis exaratus 54.b
ſacrificium diuinum celebrant ſacerdotes 232.b
ſacrificij Miſſæ oblatio 440.a
ſacrificium incruentum 8.a 707.a 1001.a
ſacrificio incruento offerendo in templo à ſe extructo altare erigit S.Parthenius 923.a
ſacrificium incruentum offert S.Euthymius 488.a
ſacrificat in altari Eulalius epiſcopus ex muto & ſurdo ſanus per Seuerinum abbatem factus 988.a
ſacrificium in carcere peragit S.Lucianus: vbi templum, circunſtantes ſe diſcipuli: menſa, cui ſigna ſacrificij impoſita, pectus ſuum 157.a
ſacrificia pro defunctis offerri 841.a
ſacrificium Miſſæ pro defuncto 352.b
in ſacrificio Chriſtianorũ corpus Chriſti 146.a 434.
ſacrificij tempore egredi ſolitos quo modo ab hac praua conſuetudine reduxerit S.Iohan. Eleemon 588.a
ſacrificia dęmonibus quę offerũtur, qualia ſint 604.a
ſacrificia barbarorum horrenda 322.a ad ea, quę nam adhiberi ſolita, tanquàm materiæ & inſtrumenta 334.a
ſacrorum locorum viſitatio 117.a 361.a vide ſepulcra, peregrinatio, loca ſacra

ſacrilegium quemadmodùm diuinitùs punitũ 166.a 171.a 426.a 500.a 501.a
ſacrilegi hominis ſupplicium 295.a
ſacrilegij grauis vindicta 306.a
ſacrilegus fugam molitus, fugere nequit 505.b
ſadoth epiſcopus quis, & quot habuerit ſibi cõmartyres 1054.a
ſadoth epiſcopus & ſui, quid ſuis cruciatoribus reſponderint 1055.a
ſadoth martyrem, Simeonis Stylitæ imitatorem fuiſſe 1054.b
ſadoth quid ſit aut ſonet 1054.b
ſadoth epiſcopus & martyr quo tandem ſupplicio conſummatus 1055.b
ſadoth (aut Sadothi) martyris ad commartyres ſuos hortatio præclara 1054.a
ſadoth quanta cum multitudine à rege Sapore compræhenſus 1054.a & quanta cum ijs in carcere paſſus ibid.b
ſalaminam Cypri, poſteà Conſtantiam dictam eſſe 1048.b
ſalaphtha quid ſonet, & quid eius nominis puella de Porphyrio epiſcopo merita 1108.b
ſalaphthæ mira poſtmodùm religio, continentia, & abſtinentia 1109.a b
ſalec & Cteſiphon quales Perſarũ ſint vrbes 1054.a
ſaluiani pręclarum de S. Honorato teſtimoniũ 375.b
ſamoſata Syriæ vrbs 154.a
ſamuel an & quomodò ad vitam reuocatus per Pythoniſſam 791.a b
ſanctia Sanctij regis filia 389.a
ſanctimonialis 981.b
ſanctimonialium præclara inſtitutio 772.a
ſanctimonialium habitus ſingularis 950.b
ſanctimoniales in monaſterijs pſalmos, hymnos & cantica ſpiritalia decantabant 12.a
ſanctimoniales Mortzellenſes à Carolo docentur 172.b
ſanctimoniales S. Columbæ Viennæ 64.a
ſanctimoniales Sueſſione 82.a
ſanctimonialem impudicus iuuenis ſeducit 587.a
ſanctorũ res geſtæ quo fructu commemorentur 98.a
ſnctorum virorum pia exercitia 437.b
ſancti de rebus futuris vaticinati 123.b
ſanctorum iniurias & necem aliâs Deus ſtatim vltus, aliâs vltionem diſtulit 321. 325.b 326.a
ſancti cur ſe vindicent 308.a
ſanctorum martyrum præclara & in vita & poſt obitum virtus 612.a
per ſanctos miracula operatur Deus 256.a b
ſanctorũ ſuperſtitũ vmbras & veſtes vita functorũ etiam loculos dæmones reformidant 603.b
ſancta Melana per zonam curat periculosè ex partu laborantem 776.a
ſanctorum corporum proiecta prorſus illæſa 331.a corpus Pionij inter flammas illæſum, & admirabile 793.a corpora ſanctorum incorrupta & illęſa diù perſeuerant 193.a 388.a 448.b diù mortua ſuauiter redolent 949.a
ſanctorum animæ in cælo 3.b
ſancti corporibus expediti, cælos penetrãt 293.a vbi apud Deum ſiue in regno Chriſti viuunt florentęs 275.b 330. 590.a Bleſilla Ieſum ſequi & angelorũ & ſanctorum conſortio frui dicitur 541.a 542.a 544.a b
ſancti non rectè mortui, cùm viuant in Chriſto, dicentur 248.a
ſancti in vitam felicem tranſlati, iuuare mortales poſſe exiſtimandi 51.a
ſanctos etiam poſt mortem morbos ſanare, peccata condonare legas 18.a noſtri curam gerere 19.a miraculis quæ per eos Deus operatur, clarere & illuſtres eſſe 227.a 248.a 309.a 504.a 999.b 1000.b
ſancti in cælis viuentes, patroni noſtri & præſentiores nobis ſunt, quàm cùm viuerent 348.a
ſanctus Iohannes Eleemon, patronus Alexãdrię nuncupatur 570.b
ſanctus Vedaſtus Atrebatum 907.a
ſancta Agatha patriæ redemptio nominata 869.a
ſancti in Dei lumine ſciunt quæ circa nos aguntur, ſic S. Petrus Agathę tormenta 868.a
ſancti per viſum atque ſomnum apparent viuis 61.a 256.b 259.b 510.a 516.a 705.b 999.b 1000.b
ſancti apparent ſępè viuis, vt B. Maria S. Vuilhelmo 974.a Iohannes & Petrus Chryſoſtomo 700.a 712.b Baſiliſcus item 701.a S. Eucharius S. Valerio 750.b S. Iſidorus Marciano œconomo 865.a S. Agathæ S. Petrus mamillam eius reſtituens 867.b 868.a idem S. Amando 909.a b Ignatius fidelibus vacantibus hymnis ſepulcralibus 786.a
ſanctus Tryphon apparens in ſomnis, Campſadem reliquias ſuas deferri mandat 817.b S. Anſgarius S. Remberto 861.a Petrus Laurentium Cantuarienſem epiſcopum flagellans 839.b
ſancti nobis patrocinantur 61. intercedunt pro nobis apud Deum 96.a 228.a 900.
ſancti multi in Germania 141.b
ſanctorum interceſſione nos adiuuari 885.b
ſanctorum ſuffragia & preces cur ſint ad impetrandum efficaces 615.a
ſanctorũ ſuffragia atq; interceſſio 363.b 396.b 437.a 503.b 570.a 842. 869. 885.b 972.a 989.a 1013.a
ſancta Maria ſemper intercedit pro peccatorib. 851.b
ſanctorum ſe indigere ſuffragijs S. Maurus agnoſcit 347.a Meletium precum ſuarum ſocium Antiochenos ſuadet accipere Chryſoſto. quòd ei maior fiducia & amor in eos ſit feruentior 992.a
ſanctorum Amandi & diſcipulorum ſuffragia & interceſſiones petit vitæ eius ſcriptor 915.b
ſanctorum ſe ſuffragijs commendant Vuambertus comes & Homburga vxor 875.a
ſanctorum pro ſe preces implorat Poppo 642.a
ſancti Babylæ defuncti ad preces, Apollo in cinerem redactus 608.a
ſanctorum pro defunctis fidelibus interceſſio 869.b
ſanctus Iſidorus Deum rogat, exaudire velit in neceſſitate in ſuo nomine Deum implorantes 864.b
ſancti vt pro nobis orent, inuocandi 109.a
ſanctorum inuocatio 73.b 139.b 149.a 501.a 503.b 570.a 645.b 1013.a
ſanctos piè inuocantibus Dominus propè eſt 980.b
ſanctorum pia inuocatio voti cõpotem fecit 177.a b vt pro ſe oret rogat S. Martinianũ epiſcopus Athenienſis 1008.b S. Maria ſecurè inuocãda 974.a inuocat S. Paulam D. Hieronymus 737.a auxilium S. Euthymij implorat naufragus & experitur 496.a
ſanctorũ patrocinia implorat S. Bonitus 361.b 362.a
ſancti Iuliani ſuffragia ambit S. Præiectus 621.b
ſanctorum pro inuocatione magnũ miraculũ 110.b
ſanctorum veneratio 108. 302.a 555.b
ſancti & priſci & recentiores alacriter à priſcis culti 612.b
ſanctos honorans, Chriſtum honorat 869.a
ſanctis qui exhibetur & qui Deo, diuerſus cultus 650.b
ſanctos quonam modo rectè honoremus 4.a
ſanctorum memoria non illorũ, ſed noſtri cauſa, celebran-

leranda 98.b
ſancti annuis celebritatibus honorantur obitûs ſui die 3.a 4.a
ſanctorum memoria cum hymnis & canticis ſpiritalibus celebranda 19.b
ſanctorum ad ſepulcra & baſilicas populus confluit 98.a 437.a
ſanctorum ad ſepulcra vigiliæ peractæ 510.a
ſanctorum ad ſepulcra munera priſci Chriſtiani obtulerunt 277.b
ſanctorum ad ſepulcra confugientes, beneficia conſequuntur 111.b
ſanctorum nomina liberis ſuis parentes cur imponant 989.b
ſanitas quibuſdam pernicioſa 164.a
ſanitatis reſtituendæ gratia præditi ſancti 164.
ſapores Perſarum rex, qualis Chriſtianorum perſecutor 1054.b
ſaporis Perſarum regis cum familia ad fidem conuerſio 368.
ſapricius præfectus in Dorotheæ martyrio 896.b
ſaraceni 63.b in Aegyptum mercaturæ cauſa commeant 411.a
ſaraceni multi Chriſtianiſmum amplectuntur 477.b 479.a & epiſcopum accipiunt 479.a
ſatanas ſub Veneris ſpecie quomodò Gazæos olim fefellerit 1101.a
ſatanæ traditi vitijs immerſi, ab eo cùm ſint liberati, vitia quoquè deſeruêrunt 164.b
ſatisfactionem pro delictis offert pœnitens de admiſſis ſceleribus 963.a
ſatisfactionis peccatis expiandis propoſitæ exẽplum 965.a
S. ſaturnini martyrium 367.a
ſaturninus presbyter, martyr 951.b
S. ſaturnini martyris baſilica 38.b
S. ſaturnini baſilica, Virduni 934.a
ſaturninus ſaturnini filius 983.b
ſatyri figura cuiuſmodi 218.a viuus quidam Alexandriam perductus 218.a Antonio ſe quidam offert 218.a
ſaxonum rex Sigebertus 357.b
Scetim deſerta in Aegypto loca 66.b 763.b
ſcetis patres 117.b 118.a b
ſcientia vera quæ 189.b
ſchiſma in Romana eccleſia 958.b 959.
ſcholam Antiochiæ erigit S. Lucianus 154.b
ſcholæ Antiochiæ præeſt Libanius Sophiſta 6.b 7.a
ſcythas ad Danubij fluenta pietatem doceri curat D. Chryſoſt. 667.a
ſclauis euangelium prædicat S. Amandus 910.b 911.a
ſcotis prædicat S. Furſeus 387.a
ſcriniarius maximi ordinis 815.b
ſcripturæ diuinæ mens ac ſumma quæ 1040.a
ſcripturæ ad omnem mandatorum diſciplinã ſufficere poſſunt 402.b
ſcripturæ ſacræ multa periêre 279.a
ſcripturæ ſacrę libros & temporis iniuria, & varia trãslatione, & gentilium improbitate corruptos, ex Hebraica lingua reſtituit S. Lucianus 154.b
ſcripturas ſacras qua S. Lucianus reſtituit, eam manum ſine honore Deus eſſe noluit 158.a b
ſcripturarum ſtudium excolendum cur ſit eccleſiaſticis 901.a
ſcripturas ſacras poſt philoſophiæ nauatam operam euoluit S. Baſilius 5.b
ſcripturæ ſacrę aſſidua lectio 250.b
ſcripturã ſacrã ter ſingulis annis plegit Melania 770.a
ſcripturarum diuinarum incredibili ardore tenetur Marcella 778.a Hieronymum de his ſæpè interrogat 779.a
in ſcripturis hiſtoricus ſenſus veritatis fundamentũ 735.a
ſcripturę de myſtica interpretatiõe allegorica 826.b 827.a
ſcripturã ſacrã Edeſſæ interpretatur Macarius 154.a
ſcripturis ſacris diligenter incumbit, eaſq; interpretatur D. Chryſoſtomus 655.b ex illi comprahẽſu faciles cœlitùs promittuntur 657.b 668.b exponit Pauli epiſtolas 668.b interpretanti has adeſt S. Paulus 669.a 711.b
ſcripturarum interpretationem non à ſeipſo, ſed ab illuſtrib. eccleſiæ viris Hieronymus deſumit 735.a
ſcripturarum ex intelligentia celebre nomen habet Hieronymus 779.a
ſcriptura ſacra vt Gothica lingua Conſtantinopoli legeretur, permiſſum 228.a
ſcripturas ſacras tradi ſibi volunt Diocle. & Maxim. 981.b
ſcripturæ diuino miraculo ſeruantur 982.a
ſcriptores. Chryſoſtom. ſex libros aduersùs Iudæos 704.b de ſacerdotio lib. 6. ad Stagiriũ tres de incomprahenſibili & diſſimili, & ſex de introductitijs 707.a Chryſoſtomi libri de ſacerdotio citati 654.b 655.b & alia item b
ſcriptor. Chryſoſtomus epiſtolis Conſtantinopolitanos inſtruit exul 721.b
ſcripta S. Praiecti 622.b Polycarpus epiſtolã ad Philippenſes ſcripſit 647.b
S. Sebaſtiani martyris geſta 449. eiuſdẽ inſigne martyrium 467.b
ſebertus Orientalium Anglorum rex 131.b
ſecretarium 15.b
ſecundiacenſis parochia 59.a
ſeditioſi idololatræ qui quas vbì pœnas dederint 1108.b
ſenuphius monachus precibus victoriam Theodoſio à Deo impetrat 764.a
de ſeptem dormientibus viſio mirabilis S. Eduardi 135.b
ſepulturæ curam geſſerunt ſancti 65.a
ſepulturæ locum ſibi deligunt ſolicitè etiam ſancti viri 946.a
ſepulturæ ſua corpora mandari cupiunt ſancti, in ſomnis ad hoc officium pios homines adhortantes 528.a
ſepeliri Babylas vult cum catenis ferreis 600.b
de ſepultura quæ ſuis mandârit S. Ephræm 796.a
ſepeliri in Maiorum ſuorum poſſeſſione vult S. Theodorus martyr 921.b
ſepulcra extra ciuitatem eſſe, quòd ea locus viuorũ ſit, voluit S. Vedaſtus 906.
ſepelire in baſilicis mortuos, fuit quãdo fas non eſſet 42.a
ſepeliendi in ſuis eccleſijs prælati ex eccleſiaſtico canone 193.b
ſepeliri ſe extra templum humilitatis cauſa mandat S. Rembertus 862.b
ſepeliri in cœmeterio vult S. Ephræm 801.b
ſepeliendus non eſt in ſancto loco impœnitens mortuus 386.b
ſepeliendi ſacerdotes cum ſacerdotalibus inſulis mos 643.a
ſepul. ſepeliri corpora epiſcoporum cum veſtibus ſacris ſolita 946.b
ſepeliri ſe precioſa in veſte vetat S. Ephræm 796.a 797.a
ſepulcra operoſa reprahenſa 220.b
ſepulturã ſibi S. Ephræm petit minùs ſumptuoſam 800.a ſine cereis, ſine aromatibus 800.a

ſepultura quam ſibi in horto Iamnès & Mambres mirificam extruxerunt 68.b
ſepulturę iuſta exoluunt ſancti viri charis ſuis 492.b
ſepulturæ officium pium priſci Chriſtiani defunctis exhibuerunt 550.a
ſepulturæ honorificæ Chriſtiani mandari ſoliti 19.b
in ſepultura Chriſtianorum eccleſiaſtici ritus 270.b
ſepulcri honore proſequuti ſe Chriſtiani, vigilias ſpiritales adhibentes 204.a
in ſepultura Paulæ pſalmi Hebræo, Græco, Latino, Syroq́ ſermone perſonant 736.b Feretrum epiſcopi geſtant, epiſcopi lampades & cereos præferunt ibid.
ſepultura Parthenij honorifica cum pſalmis, hymnis & ſpiritalibus canticis 927.b
ſepulcra floribus ſpargendi mos 73.b
ſepulturæ defunctorum corpora non mandare, immiſericordis cenſetur 746.b
ſepeliri martyres prohibiti à tyrannis 864.b
ſepeliunt martyrum corpora Chriſtiani 312.b 386.b 562.a 569.a 1013.b
ſepulturę vt officium S.Anaſtaſio impenderent, à carnificibus corpus eius redimunt Chriſtiani 539.a
ſepulcro, iuſtis ipſi de more factis, conditur S.Lucianus 158.b
ſepultura glorioſa honorati meritò ſancti viri 226.a
ſepultura S.Euthymij admodùm honorifica 495.a
ſepulturæ mandandum Iohannem eleemoſynarium duo epiſcopi defuncti locum dantes, miraculosè medium excipiunt 589.a
ad ſanctorum ſepulcra cerei accendi à priſcis ſoliti 305.a
ad ſepulcra ſanctorum lampades appenſæ 436.a 947. 863.a
ſepulturæ cum lucernis præclarę exemplum 569.b
ſepulcra ſanctorum floribus cereisq́ apportatis venerantur Chriſtiani 177.a
ſancta loca ſanctorumq́ ſepulcra in veneratione haberi, eaq́ orandi cauſa adiri, priſcus mos 117.a
ſepulcri tremendi cancellos appellari, in quo S.Hilarij corpus conditum vide 278.a
ſepulcra ad ſanctorum dæmones torquentur 728.a miracula Dei virtute facta 239.a 590.a
ex ſepulcro S.Euthymij oleum promanans, morbos curat 498.b dæmoniac⁹ apud illud curatur 500.b
ſepulcrum viuus ingreſſus S.Seuerus 811.a
ſepulcri violator diuinitùs punitus 171.b
ſepulcro non condebant nobilium & martyrũ corpora Aegyptij, quod redarguit Antonius 422.a b
ſerapidis apud Pataras feſtum quale 1046.b
S.ſerapion Sidonius 581.b
ſerapioni epiſcopo veſtem legat Antonius 423.a
ſerapion diacon⁹ infeſtus Chryſoſtomo 710.b 712.a
ſergius martyr 539.a
S.Seuerini Noricorum apoſtoli vita 159.a reliquię in Italiam deportatæ, & tranſlatę demùm honorificè in caſtellum Lucullanũ prope Neapolim 167.a
S.ſeuerini in honorem eccleſia extructa 353.a
ſeuerini Augunenſis abbatis vita 987.
S.ſeueri Rauennatis epiſcopi vita 809.
ſeuerus Sulpitius 164.b
ſeueri hæreſis affines monachi pœnas dant 259.a
ſeuerus præſes 96.b
ſextus proconſul Licinij perſecutione 921.a
Siccenſe territorium in Aphrica 28.b in parochia Carthag. epiſcopi 29.b
ſiccitate flagellat noſtra peccata nonnunquàm Deus 485.b
in Sicilia pœnarum loca 52.b
ſiciliæ rex Carolus 747.a
ſiciliæ regis Gulielmi filia Conſtantia monacha nubit, diſpenſante Alexandro, Henrico Imp. 178.b
ſigebertus rex 890.a
ſigebertus rex Dagoberti F. 167.b 911.b
ſigna quæ quibus pueris in puteum lapſis miraculosè impreſſa 1105.b
ſignorum ſeu campanarum vſus 96.b
ſilentium amplexi ſancti, meditationi incumbunt 154.a 445.a
ſilentij & quietis perquàm ſtudioſus S.Euthymius 477.479.a 484.a
ſilentium monachorum 475.b
ſilentium quinque dierum per hebdomadam monachi ſeruant 480.a
ſimeon primus & vltimus iuſtus 836.a
ſimeon vndè agnouerit matrem Domini 836.b
ſimeonis Stylitæ mors quomodò Auxentio diuinitùs innotuerit 1030.a
ſimeonis Stylitæ vita 120. per quos authores ſcripta 125.a b per ſpiritum cognouit S.Genouefam 106.a futura prædicit Theodoſio poſteà cœnobiarchę 240.b
ſimeonem orbis miraculum de recta fide cõſulit Eudocia 459.a
ſimilitudo à pictoribus petita 1.a
ſimulacra dęmonum corruunt ad preces martyrum 215.
ſimonia vndè quomodò profligata 1072.b inſigne muliebris fortitudinis exemplum 1063.a
ſimulator quidam Chriſtianiſmi, quomodò & vbi diuinitùs punitus 1103.a
ſimulationis pernicies quę 1039.a
ſimulacrum Veneris apud Gazæos olim quale 1101.a
ſinæ montis patrum interemptio 324.b
S.ſiſinnius diaconus à S.Marcello conſecratus, eius martyrium 366.b
ſitim triduanam fert S.Macarius 69.a
SS.ſixti & Sinicij templum 305.a
Slesuuici eccleſia apud Sclauos 860.a
Solitudinis magno deſiderio tenetur D.Chryſoſtomus 655.b
ſol quantus fuerit Adriano Imperatori deus 1034.
ſol & ignis, quanti ſint Perſarum dij 1055.a
ſolis ſtatua quomodò per quem coram Adriano Imperatore deturpata 1034.b
ſolorum vrbs cuius pontificatu illuſtrata 1050.a
ſolorum vrbis laus & claritas 1054.b
ſolenſes quomodò per quem conuerſi 1050.b 1051.a
ſomnium 329 b 330.a
ſomniorum varia genera 641.b
ſomnijs de futuris ſancti admonentur 531.b
ſomnus breuiſſimus S.Ephrem 795.b
ſomnum quemadmodùm repreſſerit & moderatus ſit D.Chryſoſtomus 656.a
ſomnum vt vincat, viginti diebus inſomnis perſeuérat S.Macarius 68.a
in ſomnis apparuiſſe pijs hominibus ſanctos legas 157.
in ſomnis diuinæ viſiones oſtenſę 386.a
in ſomnis viſio Terebonis 476.b
ſophiſtæ crudele inuentum 155.a
ſophronius 572.b 579.a
ſophronia vitam Marcellæ imitata 778.b
Spatha 21.a b
ſpatiani ſaltus qualis locus 469.a
à ſpectaculorum vanitate reducitur Imp. Popponis admonitione 633.b
ſpeuſippi, Eleuſippi & Meleuſippi martyrium 392.a
ſpiritus ſanctus cum patre & filio Deus vnus 37.a

ſpiritum ſanctum impugnauit Macedonius 3.b
ſpiritus ſanctus ignis ſpecie corpus Chriſti in altari eleuatum circundat 14.b
ſpiritûs ſancti donum lege non conſtringitur 280.b
ſpiritus boni à malis vt queant internoſci 407.b 409.b
ſpiritus ex Deo eſſet néc ne, quo ductus S. Simeon nouum viuendi genus ſequebatur, obedientia probatur 226.a
ſpoletum & Beneuentum Adelhardus ad concordiã reuocat 80.a
ſponſę annulus datus 436.b
ſponſalia per religionis ingreſſum irrita facta 106.a
ſpurius Tribunus 366.a
Stamfordbrig in Anglia loci nomen 138.b
ſtationem ſolennem in carcere celebrat S. Fructuoſus 515.a
ſtatua Veneris quanti Gazęis olim habita 1101.a
ſtatuarum gentilium & imaginum ſacrarum quale aut quantum diſcrimen 1042.b
ſtephanus papa martyrum agones conſcribi curat 424.b
ſtephanus vt ſanctorũ reliquias inquirit 425.a b eccleſiam renouauit quę ad Apoſtolos dicitur ibid.
ſtephani & Teclæ collatio 1080.a
ſtolam indeſinenter primo ordinationis anno diaconi geſtare ſoliti 334.a
ſtola candida epiſcopus induitur 15.a
ſtratonici & Hermyli martyrium 267.a
S. ſtratonicus Rhegij 226.b
ſtudia quę quibus prępotenda 1027.a
Subdiaconus 22.b 276.b
ſumma de caſibus conſcientiæ à Raimundo ſcripta 147.a
ſumma aut ſummarium totius ſacræ ſcripturæ, ex Oneſimi ſententia, quæ aut quod 1040.a
ſuperbia in rectè factis periculoſus ſcopulus 323.b
ſuperbiæ quis fructus 740.b
ſuperbia malorum omnium cauſa 385.b
ſuperbia caſtigata & ſanata 164.b
S. ſulpitij Pij Bituricen̄ epiſcopi vita 427.
ſupererogationis ad cacumina adſpirãt eremitę quidam 962.b
ſuppliciorum martyribus inflictorum varia genera 846.a
ſuſceptores in baptiſmo 463.b
in ſuſpiciones qui ſint maximè propenſi 587.
Syagrius fugatus & occiſus à Clodoueo 254.a
S. ſylueſtri vita citata 78.b
ſyluiniacum 56.a
ſimoniacè ordinati priuantur ſacerdotio 676.a
ſymphorianus martyr 465.a
ſymphorianus à patre baptizandus offertur 363.a
ſymphronius præfectus vrbis 508.a
ſynodo Ariminẽſi pręualuit diaboli mendaciũ 273.b
ſynodus Aurelianenſis ſub Clodoueo 301.b
ſyn. Conſtantinopolitana 659.b
ſynodi Gallicanæ crebrę per Hilarium coactæ 273.b
ſynodus Chalcedonenſis 1021.b
ſynodus magna Nicena vtitur ſententijs Patrum 1025.b
ſynodus in Gallijs ſub Remigio 303.a ob Arrianam vt appáret hęreſim.
ſynodus Rothomagenſis ann. dclxxxij. 944.b
ſardicenſe concilium abrogat canonem ab Arrianis conditum 691.b
ſynodus apud Seleuciam 273.a
Suphetanum concilium 41.a
ſyrianus preſes & iudex Diocletiani perſecutione 762.a

TArafij erga refugam aliquẽ mirabilis miſericordia 1073.a b
taraſius quomodò cõtra quos excommunicatiõe ſeu authoritate ſua vſus 1073.b
taraſij mors & laus eximia 1083.a b
taraſij ad tumulum miracula 1084.a b
taurinenſis epiſcopus 52.a
Teclę & Stephani collatio 1080.a
temperantia pij Marciani 1017.a
tempeſtas quę qui aliquandò ceſsârit 1101.a
tempeſtatum cauſę aliquando quę quales 1101.a
templum Gazenſe Chriſtianum quo ſtudio ædificatum 1104. & dein̄.
templa idolorum Gazæ quot, & quibus dicta nominibus 1101.b
templa idolorum Gazę olim quot aut qualia ibid.
templis reſtaurandis & ędificandis ſtudent pij & ſancti 104.b 221.b 224.b 226. 341.a 571.b 905.a
templa plurima extruit Eudocia 492.a Vuambertus pius comes 870.b
templum mirificũ extruit Clotildis à Clodoueo inchoatum 109.a
templorum ad extructionẽ ſumptus largitur Conſtantinus Imp. 922.b
templi extructionem ſigno edito probat Deus 246.a
templi ædificationem vrget Deus 224.b impediunt dęmones ibid. 221.b
templa domus orationis vaſtantur à perſecutoribus tyrannis 99.a
templa diripuerunt etiam Arriani 420.a
templa prophanant hęretici 235.a b
templa per Francos vaſtata 294.b
templa in honore SS. extructa 301.b
templum S. Agnes Romę 510.
templum venerandũ S. Irenes & S. Anaſtaſiæ, itemq; aliud S. Iſidori à S. Marciano conditum 865.a
templum in honorem Felicis Nolani extruit Paulinus 317.a
templum S. Luciano ædificat S. Helena 153.a Iſidori martyris Chij ciues extruunt 865.a
templum S. Mauritij apud Aruernos 363.b
templum S. Pauli Londonijs à Seberto poſt fidem ſuſceptam extructum 132.a
templũ ſuper S. Seuerini corpus extruit Childebertus rex 989.a
templum S. Simeonis Stylitæ 127.a
S. Theodori 224.a 1000.b
S. theodorici 115.a
S. Timothei & Apollinaris eccleſia 305.a
S. Vedaſti in honorem templum 870.a
templis in exornandis ſumptibus non parcunt ſancti viri 226.b
templum ornat S. Baſilius 10.b
in templo tabulatum catechumenorum 924.b
in tẽplis ſeparato à viris loco fœminę ſedebãt 672.a
templorum conſecratio 231.a 396.b 480.b
templa ab epiſcopis conſecrata 41.a 446.b 840.a
templa in honorem ſanctorum conſecrata 351.b
templum ſanctorum reliquijs conſecratum 773.b
templi Stabulenſis ſolennis conſecratio 638.b
templa ad religionis cultum ædificata, honore proſequenda 297.b
templa & diuinas congregationes frequentare, rem familiarem damno non afficit 588.
templa orationis & deuotionis ſtudio adeuntur viſitanturq; 103.a 105.a 115.b 168. 585.a
templũ ingreſſus S. Baſilius, preces cum populo neceſſario tempore fuſurus 16.b
templum Dei genitricis in monte Didymi cum populo

pulo orandi cauſa conſcendit S.Baſilius 9.b
templa viſitat S. Parthenius, conſuetas in eis preces peragens 926.a
in templo colloquijs vacantes, ab hac praua conſuetudine quomodò abducti 588.a
templorum pia viſitatio ſanctis vſitata 151.b
templa viſitat nocte, nudis pedibus viſitat S.Gudila 169.a
templum ſuum frequentãtibus B. Maria auxilio adeſt 850.a
templum primùm quærere, vrbem aliquam ingreſſos, antiquus Chriſtianorum mos 333.a 347.a
templis tanꝙ in aſylũ belli tempore bona illata 307.
tentationes diabolicæ 1003.b 1004.a 1007.b 1008.a
tentationes quales diabolus immittit piè viuere meditantibus 44.b 45.a b 745.a
tentationes immittit hominibus dæmon, vt à propoſito ſanctitatis abducat 969.b 973.a
tentatio vehemens martyribus à cognatis inflicta ſæpè 449.a 450.
tergemini fratres Lingonicæ vrbis Martyres 394.
teſtamentum epiſcopi 587.a
teſtamentum S.Ephrem 798.a
teſtamentum quale S.Fulgentij 42.a
tetramphodos quid ſonet 1101.a
Thebæis panes in ſex menſes & annum integrum perdurant incorrupti 401.b
thebaidis monachi rectam fidem reliquerunt 30.b
thelica martyr fortiſsimus 982.b
themiſtagoræ, qui fuit frater S. Auxibij, quanta humilitas 1053.b
thenitanus epiſc.Byzacenæ prouinciæ 42.b
theoctiſti abbatis obitus 493.a
S. theoctiſta puella xv. annorum, martyrium ſubit 762.a b
theodebertus Francorum rex 350.b 353.a eius filius Theobaldus 353.b 355.a
theodoretus epiſcopus Cyreñ Simeoni Stylitę familiaris 123.a
theodoricus in Italia Gothorum rex 31.a
S.theodorus in Tænaro 226.b
theodorus epiſcopus 266.a
theodoſius Iunior Imp. quando & quàm mirè natus & baptizatus 1098.a & quid in eius à baptiſterio domum relatione miri acciderit 1098.b
theodoſius princeps & author cœnobiorum ad monaſticen perductus à Marino & Luca 475.a
theodori ducis exercitûs martyrium 918.a deſcripſit hoc oculatus teſtis 920.b
theodoſij Cœnobiarchæ vita 139.
theodoſij cædem plangit Nilus monachus 318.b
theodoſius Imp. 774.b
theodoſius Imp. Senuphium monachum ad ſe vocat 676.b
theodoſium Imp. obiurgat Simeon Stylites 126.a
theodoſius pſeudomonachus, Chalcedoneñ ſynodi grauis aduerſarius 486.b obit 488.a
S.theodulus 326.b
theologiæ luminare S.Baſilius 3.a b
theophania 326.b 493. vide feſtum.
theophilus Alexandrinus epiſcopus Iſidorum Peluſiotam perſequitur 678.a & alios item pios viros 681.b eiuſdem malignę in Chryſoſtomũ machinationes 717.718.a
theophilus aduocatus pręſidijs Sapritij S. Dorotheę condemnantis, credit in Chriſtum 898.b
theophilus œconomus Adanę ciuitatis, eiusꝗ lapſus & pœnitentia 847.a & ſeq.
theopolis Antiochia etiam vocata 127.a
thraſon alit SS. martyres perſecutione Diocletiani 366.a
thuribulum 535.a
thuribulũ ad ſacras cæremonias habent priſci 245.b
thuribulo & cereis obuiàm itur epiſcopo 13.b
thuringiæ regnum 294.a
thuringiam ſubiugat Clodoueus 295.a
thymiamate vſi priſci Chriſtiani 99.a
thynnus piſcis 925.a
Timothei vita 520. peregrinationes 521.b Epheſiorũ epiſcopus 522.b
timotheus Aelurus conturbat Alexandriam, epiſcopum Proterium occidit 491.a
titulus paſtoris in vrbe Roma 22.b
Tonſi capilli eorum qui clero adſcribebantur 428.a 854.a
tondet caput S.Amandus in clerũ adoptandus 908.b
tonſura monachorum 338.b 761.b 353.a 354.a 531.a
tormenta cur non metuant martyres 453.b
tormentorum varia genera & inſtrumenta 554.a
tormentorum, quibus martyres torti, varia genera 155.a 156.b 21. 23. 100.a 555.b 556.b 560.a
tornacum 910.a
torquatus Tuſcię comes 22.b
Traditio patrum ſeruanda 422.a
traditiones ſine ſcripto pro certis habentur in eccleſia 242.a
traditio eccleſiaſtica exorcizati olei & chriſmatis in baptiſmo vſus 293.b
traditio Chriſtiana, hymnos & pſalmos in defunctorum ſepultura decantare 220.a
traditores qui diuinas ſcripturas exurendas tradidere 981.b
traianus Imp.781.b perſequitur Chriſtianos b
traiani de Chriſtianis reſcriptum 786.a
traiecteñ ſedi pręficitur S.Amandus 911.b
traiectum caſtrum incendunt Nortmanni 174.b
tranſlatio S.Anſberti ad monaſt. Fontanellenſe, qua celebritate facta 947.a
tranſlatio corporis S.Audoeni 945.a Eduardi regis 139.140.b corporis S. Gudilę 172.
tranſlata S.Gudila Bruxellas 176.a b corporis S.Euthymij 495.b reliquiarũ S.Timothei 522.b corporis S.Remigij 306.a 308.b S. Simeonis Stylitæ Antiochiam 126.b
tranſſubſtantiatio in euchariſtia 290.a
traſamundi perſecutio 36.b
traſamũdi mors, cui Hildericus ſuccedit, pacem catholicis reddens 39.b
treuerim incendunt Nortmanni 164.b
treueris ab Hunnis diruta 294.a à Francis item occupata ibid.
triangularis figurę excellentia 90.a
tribunus aliquis ſimulatè Chriſtianus, qui deimprouisò exuſtus 1103.a
tributum remittit Anglis Eduardus 134.a
trinitas 90.
trinitas vnus Deus 206.a
trinitatis fides ſummariè explicata 288.a
trinitatis diuiſores & hoſtes hęretici 804.a
trinitatis hoſtis Iulianus à ſancto Baſilio profligatus 5.a
trudonis in abbatia exulat S. Eucherius Aurelianen. epiſcopatu eiectus 114.b
tryphonis martyris vita 813.a
S.Turbon martyr 397.a
turpinus Aurelianeñ epiſcopus 114.b
Tychon mirabilium operum effector 589.a 590.a
tyranni cùm blanditijs nihil proficerent, martyrum conſtantiam tormentis tentant 156.b

Val-

VAlbodonis epiſcopi Leodienſis laus & ſtrenuitas 835.a
valens Imperator 472.a
valens Imp. Arrianus 5.a 10.b
valens eccleſiam Catholicis ablatam dat Arrianis 16.a
valentis filius Galates 11.a
valentis interitus 17.a 472.b
valens & Vrſatius Hilarij exilium & in Gallias reditum qua fraude procurârint 272.b 273.b
valentinus necatur medio noctis ſilentio eiectus de carcere 1016.a
valentinianus ad hoſpitalium extructionem multa largitur 11.a
valentinianus Baſilium muneribus honorat 11.a non ſecus ác parentem colit b
valentini epiſcopi Interamnenſis paſſio 1014.a
valerianus & Gallus Impp. 936.
S. valerij Treuirorum epiſcopi vita 750.a
vaſa ſacra 484.a
vaſa ſacra in templis Chriſtianorum 223.a 228.a
vaſa ſacra ad redimendos Chriſtianos expenſa 232.b
vaſa ſacra impendit captiuis redimẽdis S. Rembertus 860.a
vaſa ſacra Arriani temerant 420.
vaſa in ſacra contumelioſum Iuliani patruum grauiſſimè Deus eſt vltus 607.b
vaſconibus Euangelium prędicat S. Amandus 912.a
vaticiniorum varietas & vanitas 712.a
S. Vdalricus epiſcopus Auguſtanus 141.b
S. Vedaſtus 95.b
S. vedaſti vita per Albinum 900.
S. vedaſtus eccleſiam Atrebatenſem rexit annis xl. 905.b
S. vedaſtus ab Autberto & Audomaro epiſcopis trãſfertur 906.b 907.a
velum virginum ſacrarum 806.b 510.b 884.a 806.b 939.a 951.a
velum virginum ſacrarum ſubtiliſſimum 952.b
velamen ſacrum accipit à S. Audoëno Angadriſina 939. S. Gertrudis à S. Amando 915.a
velum accipit vidua Popponis mater 632.a
venantius S. Honorati frater moritur 373.b
veneficos quos quæ tandem ſecuta pœna 635.b
venus cur itá fœminis olim venerabilis 1101.a
venus quali effigie apud Gazæos coli ſolita ibid.
veneris oracula quæ qualia, aut quàm fallacia ibid.
venetorum bellum cum Philippo Mediolanẽ duce 190.b
venetorum clades, & ad Venetam hiſtoriã pertinentia 178.
veneti cum ſuis epiſcopis ſæpè diſcordes 189.a
venetias Gradenſis patriarchatus translatus ibid.
verbis laſciuis libidinoſus animus oſtenditur 732.b
verecundia bonorum operum mater 545.a
verina Auguſta 769.a
veſperæ pſalmodia 166.b 381.b
veſtes ſacræ 365.b
veſtes ſacerdotales peculiares 223.a
veſtitus ſacerdotalis allegoria 855.
veſtibus ſacris induti apparent angeli 535.b
veſtitus vilis Marcellæ 778.a
veſtitus S. Antonij 413.a
veſtimentum Antonio palma præbet 217.b & Paulo 219.b 220.a
veſtitu ſuperbientes 554.b
victoriæ virg. encomium & certamen ergegiũ 986.a
victorinus martyr 465.a
S. victorini vitam S. Præiectus deſcripſit 622.a
viduæ quæ memoriam coniugis cum eorum ſepulcris obruunt, repræhenſę 820.b
viduis ſpectatę fidei & virtutis ad indagandam inopiam vtitur Laurentius Iuſtinianus 184.a
viduitatis laudem & commendationem ſcripſit D. Chryſoſtomus 656.a
viduitatis ferrea fornax, cuius mala niſi quæ paſſæ ſunt, ſcire apertè nequeunt 654.b 655.a
viduitatis Chriſtianę exemplum 777.b 819.b
viduæ inſignis & ſingularis pietatis Quirina 178.b
viduitatis ſanctæ exemplar inſigne Anna 819.b
viduæ ſanctimoniales Viennæ 64.a
viduis ſanctimonialibus monachi præfecti ibid.
viduarum defenſor S. Chryſoſtomus 678.a
viennenſis diœceſis cœnobia 54.a
viennæ deprędatio prædicta 65.a
vigiliæ nocturnæ 16.b 93.b 417.b 623.b
vigilias precibus & ſupplicationibus peragere viris ſuadet, mulieribus id non permittit Chryſoſtomus 667.b 710.b
vigiliæ nocturnæ à clero officio ſolito celebrantur 276.b
vigiliæ precibus & hymnis traductæ 994.b
vigilię nocturnæ à ſanctis viris frequenter peractę 110.a
vigiliæ S. Ephręm 795.b
vigilię nocturnæ S. Genouefæ 105.b
vigilias ſuis commendat S. Ephręm 804.b
vigilię, orationes, ieiunia, Chriſtianorum piè viuere meditantium exercitia 99.b
vigiliæ nocturnę ad SS. ſepulcra & reliquias 510.a 514.a 884.b
vigilię defunctorum 165.b
vincẽ litus in Aphrica 38.a
vincenſe concilium 41.a
vinum vt bibat, perſuaderi Paula etiam grauiſſimè ægrota non poteſt 732.b
virdunenſium epiſcoporũ Catalogum ſcripſit Bercharius, rogatus à Dadone 634.a
virg. ſacro velo inſignitę, vt Gertrudis à S. Amando 915.a
virginitatis encomium 818.a
virginitatis præſtantia 665.b
virginitatis laudes ſcripſit D. Chryſoſtomus 655.b
virginitatem ſingulariter amat Deus, nec eſt ea Chriſti per gratiam ſeruatu impoſſibilis 199.b 201.a
virginitatem ſeruandam Ignatius ſuadet 782.a
virginitatem, quòd ſponſa Chriſti ſit, ſeruaturam ſe Dorothea nuptias ſuadenti reſpondet 897.b
virginitatem filiæ quæ ad nuptias ſolicitabatur, ſuadet per literas Hilarius 272.b 273.a
virginitatem amplexæ puellæ deſponſatæ Antonij hortatu 419.b
virginitatem repudiatis nuptijs ſectantur Ansbertus & Angadriſina deſponſati 938.b 939.a
virginitas corporis nihil proderit, vbi cordis ira & ſimultas fuerit 203.b
virgines ſacras conſecrat epiſcopus 103.a
virginum ſacrarum velamen ſacrum 951.a
virgines multæ ſacra velamina ſuſcipiunt Conſtantiæ exemplo 510.b
virgines velo ſumpto ſic parẽtibus conuixiſſe 951.a
virginibus ſacris velum ab epiſcopo imponi ſolitũ 806.b
virginem Angadriſinam velat epiſcopus Audoënus 939.a
virgo velum ſumit parentibus ignorantibus & inuitis 951.a
virgines ſacrę ſpiritalem matrem habent 103.a
virgines ſacrę, religioſo habitu indutæ 106.a
ad virgines ſacras epiſtola S. Remberti 859.

virginum violatio quantum ſit ſcelus 1032.a
virgines ſacræ à dæmonibus varijs laqueis petuntur 404.b
virgo virili habitu ſumpto, virorum ingreſſa monaſterium 928.b
viromanduorum comes Heribertus Carolũ Francorum regem capit 877.b
virtutum quadriga 76.b
virtus animos magis quàm quæuis cognatio coniungit 531.a
virtutes precioſiſſimæ opes 81.a
virtutes è calamitate quales & quàm variæ 1103.a
virtus poſſeſſorem vt lucerna ferentẽ oſtendit 241.a
virtutis comes & pediſſequa ſit gloria, non domina 190.a
viſio S. Baſilij 9.b Brituualdi epiſc. 129.b S. Eduardi 130.a Ephræm adhuc pueri 759.a S. Theodori ducis 919.b
viſio fratris cuiuſdam in obitu Ermenoldi 146.a alterius cuiuſdam ibid.
viſio in obitu S. Honorati 379.b
viſio triſtiſſima S. Antonij 420.a
viſio Eugendo puero oblata 57.a 58.a
viſio S. Porphyrij 1089.b 1098.a
viſio morituro oblata 63.a
vitæ noſtræ fallacia 455.b
vita præſens, viæ, item nundinis comparata 717.a
vita res moleſta & planè carcer 823.a
vitæ amor, ſcelerum omnium incentiuum 451.a
vita ſolitaria, egregia adiutrix ad philoſophiã 240.a
vita æterna quæ retribuitur fidelibus merces eſt & gratia 326.b
vitas Sanctorum cur ſcribendas ſibi putârint earum authores, & quem fructum earum ſcriptio lectióve habeat 4.b 72.a 98.a b 280.a 471.b 570.b 955. 956. 981.a
vitę æternę via qua ratione anguſta ſit 1046.a
vitas Sanctorum ſedulò legere, & apud alios narrare ſolitus Ioannes Eleemoſynarius 581.b
vitas Sanctorum expendere animum ad virtutem incitat exempli memoria 412.b
vitæ admirabiles monachorũ Aegyptiorum lectæ, mirificè affecerunt B. Fulgentium 30.a
vitæ Sanctorũ tanquàm exempla nobis ad benè operandum propoſitæ 471.b
vitas Sanctorum ſibi imitandas Adelhardus proponebat 77.b
vitis martyrũ legendis Anaſtaſius Perſa ad martyriũ inflammatus 531.a
vitas quorundam Sanctorum deſcripſit S. Præiectus 622.a
vitalis monachi hiſtoria memorabilis 585.a
vitalis comes 20.a
S. vito 632.a
vitia contrarijs virtutibus curanda 385.a
Vlricus XVI. Abbas Brunfeningenſis 141.b iubet ſcribi vitam Ermenoldi 141.b 145.b
vltionem ſuam differre Deus cur ſoleat 611. 612.
vltio diuina cur in loca ſępè & vrbes, & non in ipſos homines exeratur 609.a 609.b
vltio diuina in votifragum 470.b
Vnctio infirmorum 63.a
vnctio extrema morituri 191.a 627.a
vnctio extrema infirmorum Sacramentum 94.b
vnctionem extremam petit ſibi dari Poppo 642.a
vnctionem ſacram & Euchariſtiã moriturus S. Rembertus accipit 862.a
voluptas pura non eſt vbi neceſſitas eſt 332.b
voluptates cur reſpuendæ, cùm corporibus naturalis delectio ſit indita 452.a
voluptatum contemptus quid præſtet 452.a
voluſianus S. Melanę patruus vrbis pręfectus credit in Chriſtum 774.a
voracitas immanis 67.b 957.b
votum virginitatis 807.b
votum virginitatis Deo factum 199.b
votum monaſticum ſacræ virginis 951.a
vota ſolennia religionis 150.a
votum monaſticum quo tenebatur obſtrictus Rembertus, epiſcopus factus perſoluit 858.a
votum ſub conditione 42.b 335.b
votum S. Eduardi regis 129.a
vôtum impleat an redimat conſulens Pontificem Eduardus, redimere iubetur 131.a
votum parentum Andreę Feſulani epiſcopi 148.b
votum Hieroſolymitanæ peregrinationis 337.a
vrbis Gazenſis ante Porphyrium epiſcopi aliquot quales 1090.a
vrbis Gazenſis ſeditio aduersùs Chriſtianos 1108.a
vrbium vera ornamenta viri pij & religioſi 220.b
vrſi quo ſucceſſu in martyrem Leonem immiſſi 1035.a
Vuala Ludouici Pij intimus conſiliarius 81.b Corbeieñ abbas 82.b
vuala ſucceſſor Adelhardi 95.b
S. vualpurgis pater 927.b
vuadeltrudis neptis S. Gudilæ 168.a
vuambertus pius comes 870.b
vuandalorum graſſatio prædicta 65.b
vuandali Galliam vaſtârunt 280.b
S. vuandregiſilus 946.a 939.a monaſterium Fontanelleñ conſtruxit 939.b
S. vuandregiſilus Pipini Anſegiſi filij nepos 941.b 942.a
S. vuandregiſili ſepulcrum 947.a
vuarraton Francię præfectus 945.b
Vueſtmonaſterij in Anglia priuilegia confirmantur 133.a b
S. Vuillebaldi pater Richardus Anglię rex 927.b
S. vuillibrordus S. Amelbergam velauit 884.a
vuitgerus pater Gudulæ 167.b
S. Vunibaldi pater Richardus Anglię rex 927.b
Vuolſtani epiſcopi vita 445. moritur an. 1067. pag. 448.a
vultus animi imago 332.b. mentis ſpeculum 410.b virtutis nuncius 680.a
XEnodochium inſtituit S. Adelhardus 88.b
xenodochium à S. Ansberto extructum 942.b
ZElus pro religiõe Catholica S. Ephrę̃m 796.a
zeno Imp. 475.b recuperat Imp. ſuperato Baſiliſco b
Zoe fidelis facta ad S. Sebaſtiani prædicationem 451.a 457.a martyrio coronata 465.a
zophili feſtum 470.b

DE CIRCVNCISIONE
DOMINI NOSTRI IESV CHRISTI, QVAE FACTA EST OCTAVO DIE: ET BREVIS LAVS
Magni Baſilij, authore Simeone Metaphraſte.

VMBRAM quidem futurorum bonorum, non ipſam autem rerum imaginem, legem habere ſcripturæ, magnus pronunciauit Paulus. Quomodò enim pictores ad exemplar & ad formam animatam adſpectum intẽdentes, primùm quidem atramento, eius quod depingitur, ſpeciem in tabula adumbrant: deindè diuerſos colores artificioſè contemperantes, & adumbratæ figuræ adijciẽtes, primarium exemplar referunt per imitationem, quę fit ad imaginem: ità etiam lex ſpiritûs, tanquàm ad viua exemplaria, & ad res, in quas non cadit interitus, intuens ad bona quæ ſunt repoſita in cælis, ipſorum quidem vmbras & figuras per Moſem & vetus teſtamentum, priùs obſcurè & exiliter deſcripſit: per Chriſtum autem, & nouæ pietatis & veritatis dogmata, veluti floridiores & ſplendidiores colores adijciens, cæleſtium, & quæ ſub adſpectum non cadunt, bonorum imaginem ſubijcit eorum, qui vidẽt, oculis. Quomodò autem cùm imago perfecta eſt coloribus, & ſuam accepit pulchritudinem, quæ priùs delineata fuerat vmbra, deletur & euaneſcit: ità etiam cùm quę nunc abſconſa ſunt, in cælis poſteà reuelantur, ipſa quoquè imago rerũ ceſſabit & abolebitur. Siue enim, inquit, Prophetiæ abolebuntur, ſiue cognitiones ceſſabunt. Ex parte enim cognoſcimus, & ex parte prophetamus. Quandò autem venerit id quod eſt perfectum, tunc quod ex parte, abolebitur. IANVAR. I. Heb. 10. 1. Cor. 13.

Poſtquàm ergò vetera quidem præterierũt, noua autem facta ſunt omnia: & vmbræ quidem & figurę ſunt abolitæ, euidentes autem rerum imagines per gratiam ſpiritûs & Apoſtolicam exortę ſunt ſapientiam: legis deincèps figuras & vmbras negligamus, ipſius autem rerum expreſſioris formę curam geramus, & quod dicit diuinus Apoſtolus, eorum quidem quę retrò ſunt, obliuiſcentes, ad ea autem quæ antè ſunt, nos extendentes, ex inſtituto perſequamur brauium ſupernæ Dei vocationis: vt non ſimus ampliùs paruuli fluctibus agitati, & omni vento doctrinæ ſeu ſpiritu circumacti: neq; tanquàm infantes loquamur, aut ſentiamus, aut cogitemus, quomodò Iudæi, qui infantilia ſapiunt, aut deſipiunt: ſed in virum perfectum ad menſuram ætatis plenitudinis Chriſti perueniamus, peragendo & contemplando eius legem ſpiritaliter. Ad hoc enim vnigenitus Deus Verbum carne fuit indutus. Ad hoc Deus Dominus inter nos apparuit, ſe pro infante gerens, vt infantilem & imperfectam noſtram cogitationem, ad ſenſum perfectum, & qui virum decet, transmutaret. Quamobrem legales quoquè expiationes & obſeruationes, & alias adumbratas traditiones, & octauo quoquè die circunciſionem ſubijt is, qui eſt ſupra omnem eſſentiam. Quo factum eſt, vt cùm in his debitum pro nobis exoluerit, ab omni legali ſeruitute, & quæ paruulis conuenit, nos liberauerit cõſuetudine. Erat enim neceſſarium & ineuitabile mandatum circunciſionis, non ſolùm quatenùs eſt lege antiquior, & ab Abrahamo accepit initium, & ab ipſo Moſe & lege, & ijs qui deincèps ſunt ſecuti Prophetis, confirmata eſt & deducta ad poſteras generationes: ſed etiam quòd ea neceſſariò à Deo data ſignum melioris circunciſionis & ſpiritalis, in omnes ſuum iugum impoſuit, donec eius legiſlator, cùm æquè àc nos pro ſua benignitate fuiſſet carnis particeps, & ſe ad aliorum demittendo ſimilitudinem fuiſſet circunciſus, & deindè meliorem oſtendiſſet circunciſionẽ, nempe eam quę eſt in baptiſmate, eam decętero, vt quę eſſet imperfecta & inutilis, aboleuit, & vt ceſſaret effecit. 2. Cor. 5. Philip. 3. Ephe. 4. Deus cur homo factus. Gen. 17.

Circunciditur ergò Ieſus ex ea lege quam tulerat, die octauo: non vt doceret circuncidi, ſed vt faceret ceſſare circunciſionem: vel potiùs, vt veteris quidem & inutilis euelleret anticipationem, nouę autem & ſalutaris aperiret potentiam: vt aboleret qui- Chriſtus cur circunciſus.

A

quidem eam,quæ eſt ſecundùm carnem: produceret autem eam, quæ eſt ſecundùm ſpiritum: & illius quidem argueret imbecillitatem, huius autem oſtenderet fortitudinem. Circunciditur Chriſtus. Non enim venit ad diſſoluendam legem tanquàm alienam, ſed tanquàm propriam & à ſe compoſitam, eam re ipſa adimpleturus. Tanquàm ſuum dogma & Dei mandatum venit adimpleturus literam, & ſpiritum prędicaturus. Et quomodò quiſpiam pictor optimus, cùm in ſe, ſicut dictum eſt, veritatis vmbram priùs figurâſſet, & ità imaginis expreſſiſſet pulchritudinem, per ipſam recta erigit & deducit ad archetypi exemplaris perfectionem, idque apertiſſimè atque diuiniſſimè. Etenim quæ eſt ſecundùm carnem circuncifio, non deſcribit ſolùm & adumbrat peccatorum depoſitionem, & eam, quæ eſt in baptiſmate Chriſti, circunciſionem: ſed etiam tanquàm in vmbra deſcribit ipſam vniuerſi reſurrectionem & alterationem: per quam omnis carnalis hominum ſenſus & cogitatio circunciditur & execatur, & in aliam vitam transformatur. Huius veluti quædam obſcura & adumbrata prȩfiguratio erat ea, quȩ eſt ſecundùm carnem, circunciſio. Quocirca ea quoquè octauo die fuit primùm conſtituta, vtpotè quòd octauus dies, octauum, vt arbitror, ſeculum tacitè ſignificet.

Circũciſio cur octauo die.

Cùm ergò rerum imago, vt dictum eſt, & quæ eſt in ſpiritu circunciſio, nondùm locum haberet, neceſſaria fortè eſt exiſtimata ſecundùm carnem circunciſio. Cùm autem ea, quȩ eſt in ſpiritu, per Chriſtum manifeſta fieret, per ipſum oportebat omninò quoquè aboleri eam, quæ erat in carne, circunciſionem. Etenim ſi hæc circunciſionis, quȩ in carne fiebat, & animalium ſacrificiorum ratio aut lex fuiſſet perfecta, vt quæ poſſet perficere eos, qui illa ritè peragebant, ea nullo tempore aut modo potuiſſet diſſolui: Verbum enim Domini, inquit, manet in æternum. Quoniam autem data erat ad pædagogicam inſtitutionem eorum, qui erant habitu imperfecti & infantes, vſque ad tempus correctionis, cùm id, quod eſt perfectum, ſuo tempore refulſiſſet, oportebat omninò id, quod eſt imperfectum & minus, aboleri & ſupprimi: oportebat, oriente ſole, lunam & ſtellas obſcurari & minui, & aperta vera circunciſione & cultu, vmbroſas veritatis imagines & figuras cedere.

Eſa. 40.

Propterea ergò Deus verbũ, cùm priùs eſſet caro factus, hodiè octauo die in corpuſculo circunciditur, vt cùm literæ debitum pro nobis exoluiſſet, legem ſpiritûs, quæ manet in æternum, induceret: & id quod eſt minus, eo quod eſt præſtantius, occultaret & tegeret. Propterea Sacerdotium quoquè, quod eſt ſecundùm ordinẽ Melchiſedech, prælatum eſt Sacerdotio, quod eſt ſecundùm ordinem Aaron: vt vmbræ quidem ceſſarent, liberè autem ageret veritas: & vt legalium quidem traditionum imperfectio & infantia euaneſceret, Euangelicorum autem dogmatum exoriretur perfectio & magnificentia. Ideò cùm Petrum quoquè & Paulũ diuiniſſimorũ myſtarum ſummos, & omnes ſacros Apoſtolos & diſcipulos lege literæ priùs inſtituiſſet, & exercuiſſet in ea, quæ eſt ſecundùm carnem, circunciſione, traduxit ad eam, quæ eſt in ſpiritu & baptiſmo, circunciſionem: vt cùm etiam ſpiritum ſeruitutis per ipſos aboleuiſſet, ſpiritum gratiæ & filiorum adoptionis per diuinum baptiſmum in nobis excitaret in Chriſto Ieſu. Ideò omnes quoq; diuiniſſimos Sacerdotes, tam alios, quàm Magnum quoquè Baſilium, eo tempore magnum in Eccleſia excitauit Sacerdotem, qui non corpore peruaſit cælos, ſed contemplatione & ſpiritu eſt primus ſacrorum antiſtes, &, qui erat in principio Deus, imitãs Ieſum Chriſtum, & in velum ingreditur intimum, & illinc legum ſpiritûs & dogmatum magnificentiam magno ore detonat, & legem literæ, eiuſque, quæ eſt in carne, circunciſionis, angelica abolens & ceſſare faciens grandiloquentia.

Sacerdotiũ nouæ legis.

Encomium Baſilij Magni.

Hic eſt Baſilius, qui eſt magni & præclari nominis, qui eſt fax Catholicæ Eccleſiæ, qui Sol inſignis veritatis, qui illuſtrat omnem terram radijs ſuæ Theologiæ, qui in actione eſt inimitabilis, & in contemplatione talis, vt ad eum nequeat vllus peruenire: qui vita perfectus, & ſermone ſapientiſſimus: qui virtutis eſt omnibus numeris abſolutus, & in diuina & humana doctrina eſt planè conſummatus & cui nihil deeſt: qui omni mundana ſapientia & ſcientia priùs exercitatus, eas deindè ſubiecit veſtigijs diſcipulorum Ieſu: qui omnem librũm veterem & propheticum ſummè & ſacroſanctè meditando perlegit, & per ipſos ad perfectiſſimam Ieſu Chriſti fidem rectà deductus fuit & confirmatus: qui Euangelio quidem duce aut introductore vſus eſt ad pro-

ad propheticam veram cognitionem, diuina autem Prophetarum dictione ad ſacri Euangelij accuratam notitiam: & per vtrunque ſublatus eſt ad puriſſimam diuinitatis agnitionem. Hic eſt ſublimis & excelſa Eccleſiæ Dei columna, luminare Theologiæ, ornamentum Hierarchiæ, patris homo veriſſimus, vnigeniti nuncius acerrimus, ſancti ſpiritûs œconomus & ſcriba fideliſſimus, ſapientiæ partus, plenitudo intelligentiæ, penarium cognitionis, ludus docendæ pietatis, ſacri & diuini conſilij eruditor, & Chriſti potentiæ & virtutis turris infracta & immobilis. Hic eſt, qui Dei timorem, & præceptum Domini, & virtutem omnes homines docet, magnus Baſilius, Dei verbi tuba vel maximè regia, quæ ſuæ vocis magnitudine omnes fines orbis terræ compræhendit.

Hic eſt, qui eam, quæ eſt in ſpiritu & diuino baptiſmo, præclarè prædicauit circuncisionem, & ſi vllus alius ex Theologis, ceſſare fecit eam, quæ eſt in carne, circuncisionem. Quocirca eius ad Deum è terra & corpore ſolutio & tranſitus, non caſu nec temerè, vt inconſideratè exiſtimauerit quiſpiam, inter diuinum Chriſti natalem & baptiſmum, concurrit hodiè cum Ieſu circuncisione: ſed quomodò in laudando & extollendo Chriſti ortum & baptiſmum, eam quæ fit in ſpiritu, circuncisionem extulit beatiſſimus in ſacra eius commemoratione, ipſe quoquè dignus eſt habitus, qui vnà extolleretur per reſolutionem ad Chriſtum: & ſtatutum eſt, vt annuis eo die honoraretur commemorationibus & celebritatibus. Quamobrem ſanctiſſimam eius memoriam hodiè vniuerſa ſanctorum Eccleſia, in omni parte vniuerſi orbis terræ peragens & glorificans gratiſſimis Deo laudationibus, eum qui in ſanctis ſuis glorificatur, ſimul laudat & glorificat Chriſtum: vt quæ ab omni hæreſi per ipſum fuerit liberata, totius autem pietatis dogmatibus confirmata: & vt quæ à cuiuſlibet quidem, qui alienæ aſſentit, doctrina fuerit liberata: ſoli autẽ Dominicę fidei & doctrinę ſe adiunxerit.

Dies reſolutionis beati Baſilij annuis celebritatibus honoratur.

Etenim per huius, inſtàr tonitrui ſonantem, Theologi linguam, attonitus quidem fuit & ſublatus Arrius, Eunomius autem diſſolutus, & tanquàm ardentibus fulminibus, eius contradictionibus in cinerem fuit redactus & conſumptus: Sabellius autem interijt & eſt deletus: & Macedonius quidem, qui aduersùs ſanctum ſpiritum inſanijt, Baſilij ſpiritu eiectus fuit & perijt: Apollinaris autem amentiſſimus, & inſipientiæ diuinis eius dictis conuincitur, & ad perpetuam tranſmittitur ignominiam. & vt ſemel dicam, quæuis enata zizania, & quæuis Deo inuiſarum hæreſum differentia, quas & longum ante ipſum tempus attexuit, & quas poſt eius ad Deum exceſſum tempus eſt editurum, omnes diuini Baſilij theologiæ igni mandatæ, exuruntur & conſumuntur, non minùs quàm holocauſta & ara Eliæ & ligna, igne, qui per orationem fuit è cælo demiſſus. Hic excelſus Baſilius, non ſolùm Cæſareenſium eccleſiæ, cuius etiam fuit creatus epiſcopus, neque ſuo ſolùm tempori & ſuæ ætati, ſed etiam omnibus vniuerſi orbis terrę regionibus & ciuitatibus, & toti huic ſeculo, & omnibus hominibus fuit vtilis & maximè ſalutaris Magiſter.

Hęreticorũ profligator Baſilius.

3. Reg. 17.

Atque quiſnam quidem fuerit eius ab initio ortus & educatio, & quod ſtudium in ſacris diſciplinis, quomodò autem à Græca diſciplina tranſierit beatiſſimus ad Chriſtianam philoſophiam, & vita optima & oratione pulcherrima omnes ferè ſuperauerit, tam qui ante ipſum fuerunt Philoſophos, quàm qui poſt ipſum, & dehinc quomodo ad ſedem euectus Archiepiſcopalem, & tanquàm tota lucens lucerna poſitus ſupra candelabrum ſanctæ Eccleſiæ, ſacris, quæ actione exequebatur, verbis vniuerſum orbem terræ illuſtrauerit, & quemadmodùm cum hæreſiarchis & veritatis aduerſarijs fortiter pugnans, tanquàm lupos Arabicos à ſacro ſuo grege expulerit: & cum impijs quidem decertans Imperatoribus, cum iniquis autem manus conſerens Præſidibus, præclariſſima victoriæ trophæa aduersùs omnes erexerit, & cùm in bonis paſcuis & pinguibus, & ſacrorum miraculorum oſtenſionibus, verborumque & legum cęleſtium ac diuinarum expoſitionibus, Chriſti oues tanquàm bonus paſtor ipſe pulchrè pauiſſet, & tanquàm ſanctus Pontifex, ſimplex, impollutus, à peccatoribus ſeparatus, & ipſis cælis, ſi mihi quid eſt audacter dicendum, effectus altior, ipſe in Euangelio eſſet multorum ſalutem operatus, poſteà ab hoc humili ſolutus tabernaculo, & in loco tabernaculi admirabilis vſque ad domum Dei, [1] in voce exultationis & confeſſionis ſoni feſtum celebrantium peruaſiſſet, cum primogenitis cæleſtis Sion filijs vnà accubuerit & cum eis quieſcat: cùm de his omnibus à ſacris, vt arbitror,

[1] Animã Baſilij collocat in cælo.

(a) Gregorios Nazianzenũ & Nyſſenum, & Amphilochiũ dicit. a theologis ſit ſatis philoſophatum, eaque ſatis laudata fuerint, ſuperuacaneũ exiſtimaui de his loqui prolixiùs.

Nos autem glorificemus diuini patris memoriam: Hodiè hymnis & diuinitùs inſpiratis laudationibus Præceptoris virtutes celebremus pro dignitate. Quicunque ab eo didicimus honorare virtutem, cum tanquàm verum patrem honoremus, ſicut debemus: vt qui in Chriſto Ieſu nati ſimus per Euangeliũ, & ab eius doctrina internum noſtri cordis hominem, tanquàm Dei filij, habeamus formatum. Quomodò autem honorabimus? Circuncidamus, non carnem quidē noſtri præputij, vt vetus ille Iſrael, ſed internum cordis hominem. Circuncidamus omnes occultas animi perturbationes & mentis, eas auferentes aut morte afficiētes, & vnà cum Chriſto prompto & alacri animo morte affecti, & ſimul cum eo crucifixi & conſepulti in expoliatione corporis peccatorum carnis, in circũciſione Ieſu Chriſti in baptiſmo, quomodò magnus quoque doctor nobis pręcipit, & in alijs diuiniſſimis ſuis admonitionibus, & in exhortatorijs ad baptiſmũ orationibus. Sinamus ergò eam, quæ eſt ſecundùm carnem, *Circunciſio typus baptiſmi.* circunciſionem. Reſurgamus ad baptiſmum. Prætercurramus vmbram, accurramus ad veritatem. Moſen deſpiciamus, ad Ioannem exeamus. Modò enim clarè ſonat vox *Ioan 1.* clamantis in deſerto, & ad ſe conuocat orbem terræ. Modò vox præcurrit verbum, & *Matth. 3.* pronubus ſponſum: & nuncius Regis præmittitur, & præit ad dirigendas vias eius, & ad populum Domino præparandum, accedit ad Iordanem. Nunc Ieſus poſtquàm ex *Luc 3.* lege fuerat carne circunciſus octauo die, venit ad Ioannem triginta annos natus, vt aqua baptizaretur: vt cùm literæ infantilem feciſſet ceſſare circunciſionem, lege ſta*Ibidèm.*tueret eam, quæ eſt in ſpiritu, perfectionem. Nunc magnus ille præco & præcurſor, magna voce turbis præcipit in deſerto, vt agant pœnitentiam, quoniam appropinquauit regnum cælorum. Vbi enim Rex, illic eſt omninò cum eo regnum. Quoniam ergò Rex cælorum ad aquam baptiſmatis appropinquauit, neceſſariò ſimul quoquè *Baſilius dictus ἀπὸ τῆς βασιλείας, i. a regno.* cum eo aderat regnum cælorum. Nunc autem is quoquè, qui nomen aut cognomen habet regni cælorum, poſt magnum illum Baptiſtam, hodierno die, qui eſt dies ſuæ reſolutionis, dum & commemoratur, & tacet & loquitur, omnes populos ad baptiſmum adhortatur. Paremus ergò vias Domini Dei noſtri, dirigamus ſemitas eius. Chriſto omnium Regi, qui apparet in Iordane, corda digna reddamus per opera pœnitentiæ, & cum eo conſepulti per baptiſmum, & in vitę cõſtituti nouitate, vnà cum eo conglorificemur & conregnemus in ſecula, Amen.

DE BASILIO MAGNO, AVTHORE AMPHILOCHIO ICONII EPISCOPO: SED OB STYLI TVM BARBA-*riem, tum obſcuritatem, quo interpres incertus vſus eſt, hîc paulo Latiniùs pleraque omnia reddidimus, nihil de induſtria mutata ſententia, ſed additis non paucis ex vetuſtis manuſcriptis libris, quæ in excuſis deſiderantur.*

PRAEFATIO AMPHILOCHII EPISCOPI.

NON poteſt videri indecorum, dilectiſſimi, ſi fideles & probi filij patris obitu doleant: immò verò eius cauſa etiam lachrymari par eſt: quemadmodùm etiam omnes nos hucuſquè, dolore perurgente, fecimus. At poſtquàm lachrymarum, vt ſcriptum eſt, caliginem deterſimus, & ad obſecrandum omnium noſtrûm verum Deum cum gratiarum actione nos contulimus, neceſſarium putamus memoratu digna, veraque & inſignia patris & pręceptoris noſtri Baſilij miracula ſcripturę tradere, nè per temporariam afflictionem profunda obliuione obruãtur. Cùm enim tres admirabiles & ſacratiſſimi viri, Gregorius Theologus exi*admirandus* mius, Gregorius Nyſſæ epiſcopus * memorabilis, atque Ephræm beatiſſimus, diuerſis cum epitaphijs illuſtrârint: viſum eſt & mihi tãquàm abortiuo, vt verbis vtar Apoſto*1. Cor. 15.* li, quę ab ijs venerabilibus patribus in illorũ narrationibus, quas in manibus habeo, prætermiſſa ſunt, adijcere, vel hoc ipſo ceu integer filius optimo parenti debitum perſoluam. Si enim ea vis eſt nubium, vt poſſint ſolem obtegere: multo faciliùs eiuſmodi temporalis plaga bonas rerum geſtarũ explicationes ſiue narrationes obſcurare

rare obliuione poteſt. Iam igitur facta conquiſitione, dicere & commemorare aggrediar, quippe qui partìm præſens adfuerim, quemadmodùm magnus ille paſtor noſter, toto celebratus orbe, qui cum cęleſtibus Virtutibus miſcere colloquia conſueuit, angelicoq́; functus eſt miniſterio, grandiloquus Eccleſiæ prędicator, ſolida orthodoxorum dogmatum columna, earum quę ſunt, rerũ naturam explicârit, ſacroſanctæ Trinitatis hoſtem Iulianum apoſtatam profligârit, Valentis os blaſphemum oppreſſerit, Arrianorũ expugnârit cacodoxiam, ſiue prauam opinionem, Chriſtianorum planè confirmârit orthodoxiam, rectamq́; ſententiam, paſtor deſtinatus Eccleſiæ populi, regali ornatus ſacerdotio, ouium Chriſti aries, diuinæ fidei doctor glorioſus, & viuens & vita functus magnis claruerit miraculis, eius oratio, vt dictum eſt, Iuliani Deo inuiſi, extollentis in altum cornu, & loquentis aduersùs Deum iniquitatem, facta corripuerit vel eliſerit: deniquè vt Valens indignè arrepta Imperij purpura, & prauæ Arrianorum opinionis patronus, venerit ad eam, quæ apud nos eſt, illuſtrem Cæſaream. Sed iam ordine ab eius natiuitate ad finem vitæ vſque, illius virtutes narrare tentabimus.

VITA S. PATRIS BASILII MAGNI, CAESAREAE CAPPADOCIAE ARCHIEPISCOPI,

authore Amphilochio.

IANVAR. I. Sed Romanum calendarium habet eum 14. Iunij.

BAſilius itaq; ſolus, vt ità dicam, in tèrris æquabilẽ & decentem dictis & factis ſectatus eſt viuẽdi rationem, vitam ſuam ad diuinę ſapientię præſcriptum componens, omnia ſua Chriſto dedens, ſed & animã & corpus, ſermonumq́; manus, quibus gentiliũ errores perindè atquè aranearum telas diſſipauit. Cùm puer eſſet ſeptennis, à parentibus adhibitus eſt ſtudijs literarum: quibus quinquennium vacans, ingenij bonitate magnos in philoſophia fecit progreſſus. (Traditur literis.) Indè relicto paterno ſolo, erat autem natione Cappadox, Athenas ſe contulit ſermonum parentem: (It Athenas.) cumq́; eſſet caſtitate, cõtinentia, multaq́; abſtinentia ornatus, in diſciplinam Eubulo Græcę ſapientiæ magiſtro ſe tradidit. Atq; ità ille ſe doctrinæ dedit, ipſis etiam pręceptoribus admirandus. Cõdiſcipulos autem habuit Gręgorium Magnum, poſteà Nazanzi epiſcopũ, qui etiam Cõſtantinopolitanæ ſedis clauum tenuit. itemq́; Iulianum à teneris annis Chriſtianum, atq; Libanium. (Eius condiſcipuli. Alij Libanium volũt Baſilij & Gregorij fuiſſe præceptorem.) Porrò ſecum ipſe cõſtituit, vir omnium admiratione dignus, nihil neq; panis neq; vini ſumere, donèc diuinitùs id illi præſtaretur, ſcire vt poſſet diuinæ ſapientiæ arcana. Verſatus igitur in literis annos quindecim, Gręcamque omnem philoſophiam percurrens, ad extremũ etiam Aſtronomiam, atq; optima quæque colligens, nec tamen per hęc inuenire valens omnium conditorem, cùm nocte quadã vigilaret, diuinus quidam fidei ſplendor eum inflammauit, vt totius religionis ſcripturam perueſtigaret. Surgens itaque, in Aegyptũ profectus eſt: (Abit in Aegyptum.) adienſque Archimãdritam Porphyrium nomine, petijt ab eo ſibi ſuppeditari ſacros codices, è quibus diuina poſſet dogmata capeſſere. Ea re impetrata, manſit illic, oblectans ſeſe diuinorum meditatione ſermonum, & aqua herbiſq́; victitans. Annum autem ibì demoratus, verbumq́; veritatis fide conſiderans, in eius perſcrutatione permãſit. Poſteà verò Hieroſolymam orationis cauſa ſe dimitti petijt, ſimul etiam vt eius loci miracula videre liceret. (Inuiſit Hieroſolymã.) At ille ſuſa ſuper eum oratione, dimiſit eum. Vt verò eò peruenit, vbì Gręcæ philoſophiæ erat diſciplinis imbutus, cœpit multis perſuadere philoſophis, turbiſque gentilium, viamque eis ſalutis commonſtrans, offerre illos Chriſto. Inquirebat autem pręceptorem ſuum Eubulum, cuius erat ea in vrbe exiſtimatio celeberrima, cupienſque illi laboris rependere vicem, nitebatur eum immaculata fide imbuere, quippe qui ad eam capeſſendam non malè tendere videretur: eumque cæteri omnes, qui ſe philoſophiæ addixerant, veluti magiſtrum ſectabantur. Quærens aũt illum paſsìm per cuncta auditoria, in ſuburbio illũ offendit, cum cæteris philoſophis ſermonẽ conferentẽ. Hoc enim apud illos in more poſitũ erat, vel dicere, vel audire aliquid noui. Diſputantẽ ergò illũ Baſilius ſuperueniẽs repræhẽdit. At illi q cũ eo erant, Quis te, inquiũt, ô philoſophe, repręhendit? Tũ ille, Aut Deus, inquit, aut Baſilius.

Eubulus adhæret Baſilio.

Agnoſcens igitur Baſilium, dimiſſis qui apud ipſum erant, illi adhæſit, & triduò nihil accipientes cibi, inter ſe cõquirebant. Sciſcitabatur autem ex Baſilio Eubulus, quæ ſit philoſophiæ definitio. Reſpondit Baſilius, primariam philoſophiæ definitionẽ eam eſſe, quòd ſit meditatio mortis. Admirans Eubulus, porrò percontatur, quis ſit mundus. Ait ille: Qui eſt mundo ſuperior. Nam tametſi ſuaues ſunt mundi ſermones, at tamen amarus valdè mundus eſt illi, qui cum vitioſè complectitur. Alia eſt enim corporis voluptas, & alia ſubſtantiæ incorporeæ: nec quiſquam ſimul vtraq; poteſt perfrui. Nemo enim poteſt duobus dominis ſeruire. Veruntamen vt ſe virtus habet, frangimus eſurientibus panem ſcientiæ, & qui per malitiam ſunt abſq; tecto, illos per virtutem ducimus ſub tectum: ſi quem nudum cernimus, illum operimus, nec carnem noſtram deſpicimus. Hæc dicens, cumq; locutione parabolica exacuens, commemorando Saluatoris erga nos pœnitentes clementiam, tres catinos menti propoſuit in veſtibulo cogitationis: ſuperliminare quidem portarum, virtutem adducentem prudentiam, fortitudinem, iuſtitiam, temperantiam: à ſiniſtris verò ſuadelam. Ex vtraque autem eius parte intemperantiam, libidinem, ebrietatem, impudicitiã, ſegnitiem, maledicentiam, garrulitatem, maleficia, & id genus vitiorum examen: eamq; pœnitentiam honeſtè conſiſtentem, increpitantem & irridentem, leuem, aduerſarios quidem obiurgantem, ſed proprios nullos habentẽ populos. Porrò iuxta illam abſtinentiam, intelligentiam, lenitatem, reuerentiam, timorem, clementiam, pluriumq; bonorum frequentiam. Ipſius autem hiſtoriæ textus, menti quidẽ diuinis intentæ adducit cautionem, auditoribus verò meliorum æmulationum occaſionem. Hæc ergò ipſe contemplatus, benè affectus ſum, atq; eò perductus ô Eubule. Sunt enim apud nos non figuræ nec ænigmata, ſed ipſa planè veritas, ducens ad ſalutem. Reſurgemus enim omnes, alij in vitam ęternam, alij in opprobrium & ignominiam ſempiternam, adſtabimusq; ad tribunal Chriſti, vtì docent nos vocales admodùm prophetæ, Eſaias, Ieremias, Daniel, Dauid rex, & diuinus Paulus, atq; poſt hos ipſe etiam pœnitentię dator, & agonotheta ſiue præmiorum diſtributor, qui ouem quæſiuit perditã, & deſertorem filium è patris ſinu profugum, multas opes & ſeipſum quoq; prodigè perdentem, & poſteà fame afflictum atq; reuertentem ſyncerè amplexus eſt, & ſtola cãdida ornauit, precioſoq; induit annulo: atq; etiam fratrem à peccatis immunem, ſed indignabundum, hortatus eſt illi tãquàm fratri veniam dare: quod cùm ille, ſtimulante inuidia, facere contemneret, Dominus benignitate vincens eum ſuſcepit. Idemipſe aũt etiam parem mercedem reddidit ad vndecimã horam veniẽtibus, nobisq; pœnitentibus, atq; ex aqua & ſpiritu ſancto renaſcentibus ea daturus eſt, quę nec oculus vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis aſcenderunt, quę præparauit Deus diligentibus ſe.

Philoſophia quid.

Matth. 6.

Iohan. 5.

Luc. 15.

Ibidem.

Matth. 20.

1. Cor. 2.

Eubulus credit.

His obſtupefactus Eubulus, ait: O Baſili, cęleſtis demonſtrator Trinitatis, per te credo in vnum Deum patrem omnipotentem, deincèps vſq; expectans reſurrectionem mortuorum & vitam futuri ſeculi, Amen. Fidem autem meam hac ego ratione tibi teſtatam reddo: Res meas omnes tibi trado, & quod ſupereſt vitæ, ſi ſic Deo viſum erit, apud te tranſigam, atque ex aqua ſancta & ſpiritu volo regenerari. Ad quæ Baſilius: Benedictus ſit, inquit, Dominus Deus noſter ex hoc nunc & vſq; in ſeculum, qui in tua mente Eubule accendit lucem veram, & de multiplici errore tranſtulit te in cognitionem miſericordiæ ſuæ. Quando verò, vt dicis, apud me permanere vis, indicabo tibi quemadmodùm cõſulamus ſaluti noſtræ, nexibus huius vitæ nos expedientes & explicantes. Vendamus facultates noſtras omnes, & egenis diſtribuamus: ac deindè proficiſcamur ad ſanctam ciuitatem, viſuri quæ illic ſunt miracula, atq; apud Deum fidutiam nobis conciliemus. Venditis igitur, diſtractisque & diſtributis rebus ſuis, comparatisque ſolummodò veſtibus ad ſanctum baptiſma neceſſarijs, ibant Hieroſolymam, ingentem hominum gentilium turbam Chriſto lucrifacientes.

Vendũt facultates ſuas, & eunt Hieroſolymam.

Cùm veniſſent autem Antiochiam, ducti ſunt in diuerſorium quoddã. Porrò cauponis filius, nomine Philoxenus, aſſidebat portę multùm anxius: erat autem Libanij ſophiſtæ diſcipulus: à quo acceperat verſus quoſdam Homericos proſa oratione redditos, quibus non mediocriter diſcruciabatur. Viſo illo, dicit ei Baſilius: Quæ huius tui mœroris cauſa eſt ô adoleſcens? Cui ille, Ecquid verò, inquit, mihi cõtulerit, ſi id tibi dixero? Inſiſtente autem Baſilio, & promittente quòd nõ fruſtrà diceret, indicauit ei & ſophiſtam & verſus, & quòd hęc ſibi eſſet materia doloris. Tum Baſilius ad ſe verſus

acci-

accipiens, eorum dixit interpretationem. Stupens autem adoleſcens, & hilaritate perfuſus, rogauit ſcripto ſibi ea, quæ dixerat, digeri. Scripſit itaq; eorum triplicem explanationem. Lætus puer cum illis abijt ad Libanium, offerens ei carminum expoſitionem. Ijs acceptis attonitus Libanius, Per diuinā, ait, prouidentiam, nemo huius tempeſtatis ſapientum eiuſmodi poteſt adferre interpretationē. Quis igitur horum nouus effector eſt? At puer: Peregrinus, inquit, quidam ad meam diuertens cauponam, promptiſſimè hęc mihi interpretatus eſt. Nulla ergò mora interiecta, curſu rapido Libanius diuerſoriū petijt, vidensq; Baſilium & Eubulum, eosq; agnoſcēs, illorum necopinato aduentu exhilaratus, orabat nè dedignarentur ad ipſius ædes diuertere. Ea re impetrata, rogabat eos ſumere lautiores epulas. At illi pro ſua perpetua conſuetudine parùm panis & aquæ capientes, gratias agebant bonorū omniū largitori Deo. Eo cognito, Libanius quæſtiones eis mouit, & rhetorum ſermones pertexuit: illi contrà ei fidei ſermonem inijciebant. Sentiens Libanius verborū vim, Huius, inquit, rei necdùm opportunū adeſt tempus: vbì Dei iuſſerit prouidentia, non erit qui obſiſtat: plurimùm verò mihi contuleris Baſili, ſi hæc adoleſcētibus, qui apud me ſunt, dicere non graueris. Celeriter igitur in vnum coactis iuuenibus, docebat eos ſeruare animi munditiam, & corporis inconcuſſam integritatem, inceſſum ſedatum, pronunciationem articulatim diſtinctam, ſermonem benè compoſitum, cibum & potum minimè perturbantem vel concitantem, erga ſeniores taciturnitatem, erga ſapientiores auſcultationem, erga illos, qui in dignitate ſunt ſubiectionem, erga pares & inferiores charitatem non fictam: pauca dicere, capere plurima: verborum cauere temeritatem, fugere loquacitatem, non faciles eſſe in riſum, ſtudere verecundię, cum fœminis procacibus nō ſuſcipere diſputationem, oculos humì depreſſos, animum ad ſuperna erectum habere, vitare contentiones, magiſterij dignitatem neutiquàm vſurpare, mundanos honores omnes pro nihilo ducere. Quòd ſi quis veſtrûm, inquit, etiam alijs poteſt proficere, expectet mercedem à Deo, æternorumque bonorum retributionem in Chriſto Ieſu Domino noſtro. Hęc cùm apud Libanij diſcipulos dixiſſet Baſilius, illique omnes non ſine admiratione audiſſent, cum Eubulo cœptum carpebat iter.

Libanius inuitat Baſilium & Eubulum.

Concio Baſilij ad adoleſcentes.

VT autem peruenerunt Hieroſolymam, omnia ſacra loca fide & dilectione perquirentes, & in ijs Deum qui eſt ſuper omnia, adorantes, Maximo eius vrbis epiſcopo innoteſcunt: ad cuius ſe pedes abijcientes, rogabant diuinum ſibi conferri baptiſma ſiue regenerationem in Iordanis flumine. Quos vbì ille ſanctus epiſcopus vidit, cùm eſſet inſigni humanitate præditus, illorum annuit precibus, venitque cum fidelibus viris ad Iordanem: ibì tum Baſilius in ripa conſiſtens, humi ſe proſtrauit, & cum clamore valido & lachrymis petebat à Deo aliquod ſuæ fidei ſignum oſtendi: ſurgensque cum tremore, ſuis ſe veſtibus ſpoliat, vnaque cum illis veterem exuit hominem: deſcendensque in aquas, orabat. Vnà autem etiam ſacerdos deſcendit, eumq; baptizauit. Et eccè coruſcus ignis incidit ſuper eos, atque ex eodem fulgure columba exijt in Iordanem, turbansque aquam, reuolauit in cęlum. Eo viſo, qui adſtabant, timore correpti, glorificauerunt Deum: porrò Baſilius baptizatus, exiuit ab aquis. Admirans verò Maximus epiſcopus Baſilij in Deum amorem, orans induit eum reſurrectionis Chriſti veſtimentis. Baptizauit autem etiam Eubulum, vngensque eos ſacro chriſmate, tradidit illis viuificam communionem: rogauitque Baſilium idem Dei ſacerdos, vt orans cibum caperet: quod & fecit, dicens: Domine Ieſu Chriſte, Deus noſter, credo verbis euangelij tui, ſperoq; in benignitate tua cibum potumq; percipiens, aduersùs diabolum nobiſcū confligentem, ad futurā nobis ſancti ſpiritûs tui cooperationem. Stupens verò Dei ſacerdos ad illius fidē, repetijt vnà cum illis ſanctā ciuitatem: vbi cùm annū vnum feciſſent, de cōmuni ſententia venerunt Antiochiā. Et Baſilius quidē ſub Meletio epiſcopo illic diaconus ordinatus eſt, parabolicosq; ſermones cum omnium admiratione ediſſeruit. At nō diù pòſt cum Eubulo venit in Cappadocū regionē: vbì cum ingreſſuri eſſent Cęſareā, nocte per viſum Euſebio eius vrbis Epiſcopo reuelata fuit eorū præſentia, quodque Baſilium eſſet ſucceſſorem habiturus. Is itaque excitatus, reuerendum ad ſe acceſſit archidiaconum, & quoſdam venerabiles clericos: quibus cùm viſionem enarrâſſet, miſit eos ad orientalem vrbis portam. Illis verò abeuntibus, obuiàm facti ſunt in vrbem ingredientes: cumque ab illis conſpecti & agniti eſſent, rogati ſunt adire epiſcopum. Qui vt illos vidit intrantes, obſtupuit ad viſionis

Inuiſunt loca ſacra Hieroſolymę.

Baſilius in Iordane baptizatur.

Item Eubulus.

Vſus ſacri Chriſmatis in baptiſmo.

Baſilius fit diaconus.

ſimilitudinem,& gratias egit Deo: ſimul etiam percontatus eſt ex illis,vndè venirent & quò haberent iter, quíve vocarentur. Iis cognitis, iuſſit miniſtros eis menſam apponere. Ducti ſunt ergò in inſignem quendam locum, & appoſita quæ ad corporis curam pertinerent. Eadem autem hora ſanctiſſimus epiſcopus ciuitatis clerum conuocans,factam ſibi à Deo reuelationem illis expoſuit.qui vna voce dixerunt: Reuerà meruit hoc puritas vitæ tuæ, vt ex Dei voluntate indicaretur tibi, quis poſt te hierarchicam debeat ornare ſedem.Nihil ergò hęſitans,fac quod tibi viſum eſt.Acciuit itaque ad ſe Baſilium & Eubulum, cœpitq; cum eis ſcrutari ſcripturas: admiratusq; pelagus inhærentis eis ſapientiæ, habens eos dextra læuaque ſuſtentatores, non multò pòſt exceſſit è viuis.

Euſebius epiſcopus obit.

Baſilius creatur epiſcopus.

Conuenientes ergò epiſcopi, ſancto ſpiritu id agente, Baſilium elegerunt epiſcopum:qui accepta conſecratione,regebat eccleſiam diuina fretus prouidentia.Elapſo autem aliquanto tempore, rogauit diuinitùs ſibi dari gratiam, ſapientiam & intellectum,vt proprijs ſermonibus poſſet illi incruentum offerre ſacrificium, & vt adueniret in ipſum ſpiritus ſanctus.Poſt ſex igitur dies velut in ecſtaſi factus, ſeptimo die adueniente in illum ſpiritu ſancto, cœpit miniſtrare Deo per ſingulos dies: (Interpres habet,miniſtrare: vndè ſatis conſtat,in Græco haberi λειτουργεῖν,quod nos vertere poſſumus, Miſſam facerę,vel ſacrificare) atque aliquo interiecto temporis ſpatio, fide & oratione cœpit propria manu miniſterij (id eſt,Liturgiæ,ſic enim euidenter apparet in Græco legi) myſteria ſcribere. Porrò nocte quadam veniens ad eum Dominus in viſione cum apoſtolis,propoſitionem panis faciens in ſancto altari,excitauit eum, dicens ei: Secundùm petitionem tuam repleatur os tuum laude,vt proprijs ſermonibus offeras ſacrificium incruentum. At ille non ferens oculis viſionem,ſurrexit cum tremore,& accedens ad ſanctum altare, cœpit dicere, ſimul etiam ſcribere in charta: Repleatur os meum laude, vt hymnum dicat gloriæ tuæ Domine Deus, qui creâſti nos, & adduxiſti in vitam hanc: & cæteras orationes ſanctæ liturgiæ,vel ſancti miniſterij.Et poſt finem orationum exaltauit panem, ſine intermiſſione orans & dicens: Reſpice Domine Ieſu Chriſte Deus noſter de ſancto habitaculo tuo, & veni ad ſanctificandum nos,qui ſursùm cum patre ſedes, & hîc inuiſibiliter nobiſcum ades: dignare potenti manu tua tradere nobis,& per nos omni populo, ſancta ſanctis. Populus reſpondit: Vnus ſanctus, vnus Dominus Ieſus Chriſtus cum ſancto ſpiritu in gloria Dei patris, Amen. Diuidens autem panem in tres partes, vnam quidem ſumpſit cum timore multo,alteram verò reſeruauit, vt cum ipſo ſepeliretur: tertiam repoſuit in columba aurea, eamque pendére voluit ſupra altare. Porrò Eubulus & primi è Clero adſtabant ad templi fores, videbantque, lucem intelligibilem in templo, & viros glorioſos & illuſtres candidis amictos veſtibus: cumque audirent voces populi Deum glorificantis,& Baſilium cernerent altari aſſiſtentem,ſtupefacti in viſione,corruerunt in facies ſuas,glorificantes Deum. Exeunte autem Baſilio, ad illius pedes ſe deiecerunt: illoque ſciſcitante,quid ſibi vellet iſthæc adoratio & illorum præſentia, indicauerunt ei viſionem admirabilem, quam in templo vidiſſent. Tum ille gratias agens Deo ſine intermiſſione,quòd feciſſet mirabilia,accerſiuit aurifabrum, iuſſitq; confici columbam ex auro puro, in qua eam, quam diximus, repoſuit portionem, ſuſpendens eam ſupra menſam ſanctam,in ſpecie ſanctæ columbæ illius,quæ apparuit in Iordane Domino baptizato.Eo peracto,orationem conſolatoriam cœpit habere ad populum,conuenitq; in eccleſiam infinita multitudo, cui intererat etiam magnus ille Ephræm abbas,de quo poſteà referemus,quemadmodùm demonſtrante Deo viderit beatiſſimum patrem noſtrum Baſilium.

Miſſa S. Baſilij.

Pſal. 70.

Eleuatio Euchariſtię in Miſſa.

Aſſeruatio Euchariſtiæ.

Matth. 3.

Quodam tempore diuina illo celebrante myſteria, Iudæus quidam ſe ceu Chriſtianus populo immiſcuit, officij miniſterium explorare volens. videtque in manibus Baſilij in partes diuidi infantem: & cùm omnes communicarent,acceſſit & ipſe: dataq; eſt ei hoſtia,verè caro facta.Indè accepit & calicem ſanguine repletum, vtì reuerà eſt: illius quoquè particeps effectus,vtriuſque ſeruauit reliquias,& abiens domum, oſtendit vxori ſuæ in dictorum confirmationem, narrauitque quid ſuis ipſe oculis conſpexiſſet.Itaque credens,quemadmodùm re vera eſt,tremendum eſſe myſterium Chriſtianorum,altera luce venit ad Baſilium, poſtulans ſine dilatione ſe Chriſti ſigno conſignari. Sanctus autem epiſcopus nihil procraſtinans, ſed conſuetam Euchariſtiam offerens

Iudæi viſio ſtupenda.

Iudæus ad Chriſtum conuertitur cum ſuis.

offerens ei, qui vult omnes homines ſaluos fieri, baptizauit eum cum omni domo ſua credentem Domino.

Euntem quandoquè ſanctum virum muliercula adijt, & literas ab illo petijt ad regionis Præfectum, tanquàm qui plurimùm apud illum poſſet. Ille arrepta charta, ſcripſit Præfecto in hæc verba: Acceſſit ad me iſthæc inops muliercula, dicens literas meas habere apud te pondus: Si ſic eſt, id fac oſtendas. Traditque mulieri chartulam, quam illa obtulit Præfecto. At ille cùm legiſſet, ſic reſcripſit: Tua cauſa, ſancte pater, libens eſſem miſertus mulierculæ, ſed nō potui, eò quòd tributis ſubiaceat. Cui rursùs Baſilius ità reſpondit: Si quidem voluntas prompta fuit, at defuit facultas, tolerabile eſt. Si autem potuiſti quidem, ſed noluiſti, Chriſtus te rediget in ordinem inopum, vt vbi volueris, non poſſis. quod etiam re ipſa ità euenit. Nam non multò pòſt, Imperatoris ira in illum concitata, in vincula coniectus eſt, pœnas illis pendens, quos iniuria affecerat. Tum verò preces offert Baſilio, vt ſua interceſſione Imperatoris clementiam ipſi conciliet. idque ſic factum eſt. Poſt ſex nanque dies ab Imperatore iuſſus eſt vinculis abſolui. Et ille quidem declaratam erga ſe clementiam intelligens, venit ad Baſilium: & gratias illi agens, mulierculæ accitæ de ſuis facultatibus duplicatò reſtituit quod debebat.

Prophetia Baſilij.

Ea tempeſtate Iulianus impius Imperator bellum in Perſas ſuſcipiens, venit in partes Cæſareæ Cappadocum, obuiamque illi proceſſit Baſilius cum illis qui ei aderant. Quem vt vidit Iulianus, ait: In philoſophia ego te excello, Baſili. Cui Baſilius, Vtinàm, inquit, philoſophus eſſes: ſimul offerens illi pro benedictione tres panes hordeaceos: quos quidem Imperator voluit à ſatellitibus ſuis accipi, ſed illi fœnum reddi cum his verbis: Hordeum ab illo nobis datum, pabulum eſt iumentorum: recipiat igitur & ipſe fœnum. At Baſilius illud ſuſcipiens, ait: Nos quidem, ô Imperator, ea tibi obtulimus, quibus ipſi veſcimur: tu verò ea nobis reſtituis, vndè bruta victitant animantia: vltrò quidem nos irridens, ſed non ſponte nobis hoc fœnum in cibum conferens. Iis Iulianus auditis, furore percitus, Huius, inquit, fœni alimentum ſine ſubtractione dabitur tibi: at poſtquàm edomitis Perſis huc rediero, euertam vrbem hanc, eamque ſic aratro proſcindam, vt farris potiùs quàm hominum ferax ſit. Nec enim me clam eſt, vt te ſuaſore populus ad eam proruperit audaciam & temeritatem, vt quam ego collocâram deæ à me adoratæ ſtatuam, ille non ferens incantationem, penitùs diſſiparet & confringeret. His dictis, iter ad Perſas intendit. Porrò Baſilius reuerſus in vrbem, conuocata omni multitudine, expoſuit eis quæ Imperator dixiſſet. atque huiuſmodi ſanè optimum eis propoſuit conſilium, dicens: Fratres mei, argentum ducentes pro nihilo, saluti veſtræ conſulite, vt ſi tyrannus ſuperuixerit, muneribus eum placemus. At illi ſuas repetentes domos, ſinguli quæ habebant, ad eum ſuis manibus alacriter apportabant, putà auri, argenti, & lapidum precioſorum immenſam copiam. Ille conſpecta eorum alacritate & obedientia, repoſuit ea in gazophylacio, inſcribens vniuſcuiuſque nomen, aitque ad illos: Principum Dominus facilè poteſt & illum attrectare, & vobis reſtituere res veſtras. Mox verò præcepit clero & populo omni ciuitatis, vt cum fœminis & paruulis aſcenderent in montem Didymi, in quo honoratur & colitur Dei genitricis venerabile templum: vbi triduanum exigentes ieiunium, petiêrunt à Deo diſſipari impij Iuliani propoſitum. Hoc cùm illi precarentur, & in precibus corde contrito vigilarent, Baſilius in viſione multitudinem vidit cæleſtis exercitûs hincindè in monte, & in medio reſidentem quandam in throno præclaro in habitu muliebri, dicentemque viris eximijs, qui proximè illi adſtabant: Vocate ad me Mercurium, vt eat ad interficiendum Iulianum, ſuperbè blaſphemantem Deum & filium meum. Sanctus autem cum ſuis armis adueniens, ea iubente velociter abceſſit. Acciuit autem ad ſe eadem ipſa, muliebrem præ ſe ferens habitum, Baſilium Magnum, deditque ei librum, continentem hiſtoriam creationis totius mundi, à dextris verò, hominis à Deo conditi. A fronte autem libri hæc erat inſcriptio, Dic in finem: ad calcem autem creati hominis habebatur, Parce. Repentè verò expergefactus, timore & gaudio tenebatur. Non diſſimilem cęſi Iuliani viſum eadem nocte etiam Libanius ſophiſta vidit, qui cum eo erat in Perſide, quęſtoris functus dignitate. Stupens igitur Magnus Baſilius ad viſionem, & cum ſolo Eubulo euigilans, acceſſit ad vrbem: veniensq; ad ſancti Martyris Mercurij martyrium, vbi is conditus

Iulianus venit ad Baſilium.

Contumeliam reddit pro gratia.

Minatur Cæſareæ excidium.

Baſilius precibus pugnat cōtra tyranni minas.

Viſio Baſilij.

ditus erat,& eius arma aſſeruabantur, cùm ea non inueniret,accerſijt cuſtodem,perquiſiuitq; ex eo,vbinàm eſſent.Illo cum ſacramento aſſeuerante,hora veſpertina quo ſolerent loco ea fuiſſe: citra hæſitationem vllam pro indubitato habuit memorabilis pater noſter Baſilius, veram eſſe viſionem: & glorificans Deum, qui non ſpernit in ipſo confidentes, cum multa feſtinatione & gaudio ineffabili recurrit ad montem, cunctis etiamnùm ſopore correptis.Excitans autem illos,hortatus eſt vt precibus incumberent,atque hilari voce narrauit eis diuinitùs ſibi factam reuelationem, de tyranno ea nocte perempto.Gratias verò agens Deo cum omnibus,redijt ad ciuitatem, adiensque ſancti Mercurij martyrium, inuenit lanceam eius cruore madidam: rurſumque cum omnibus gratias agens Deo, præcepit vt cuncti ad magnam eccleſiam accederent,participes futuri diuinæ liturgiæ,vel miniſterij.

De eleuatione ſacræ hoſtię dicit.

Id verò cùm fieret, & Baſilius ſancta eleuaret,non extitit eiuſmodi ſignum, quale fieri conſueuerat,putà vt columba moueretur,quæ cum ſacramento Dominico pendebat ſupra altare,& cùm ſanctum ſacrificium eleuaretur,ſemper ter moueri ſolebat. Eo autem cogitante,quidnam hoc eſſet rei, vidit vnum ventilantium diaconum mulieri deorsùm procumbenti innuere: deponensque eum ab altari, intra eccleſiam iuſſit cuſtodiri: & ità cernens ſancti ſpiritûs aduentum,hortatus eſt omnem populum ſeptem diebus ibidèm in oratione permanere: porrò diacono ieiunium & vigilias indixit,& de ijs,quibus abundabat,iuſſit miſerorum inopiæ ſubueniri: atque hoc pacto diuinitate placata,tum demùm audere ad ſacrum miniſterium accedere. Vela etiam ſtatìm appendi iuſſit, præcipiens,ſi qua mulier viſa fuerit extra vela ſe inclinare vel procumbere,ipſo diuina myſteria peragente,eam foràs poni extra miniſterium vel liturgiam,& communione priuari.Populis autem feſta celebrantibus,& totos ſeptem dies in eccleſia congregatis, eccè Libanius Iuliani quæſtor fuga elapſus,venit Cæſaream:audiensque populum in eccleſia collectum,venit eò annuncians impium Iuliani tyranni obitum his verbis: Cùm eſſet, inquit, ad Euphratem fluuium, & tranſacta nocte ſeptima militum excubiæ eum cuſtodirent, quidam ignotus miles cum armis aduenit,& lanceam validè vibrans,terribili impetu eum confodit, moxque abcedens nuſquàm comparuit: at miſerrimus ille horrendum in modum dirè vociferans, blaſphemansque expirauit. Simul etiam per ordinem expoſuit viſionem, quæ ipſi nocte ſuprà dicta oblata fuerat: aduolutusque genibus ſancti pontificis, dari ſibi poſcebat Chriſti ſignaculum.Quod cùm eſſet conſecutus,ſub eius tectum receptus eſt. Poſtero die voluit magnus Baſilius, vt ſinguli ſuas pecunias reciperent: at illi omnes vna voce dixerũt:Si mortali Imperatori eas elargiri voluimus,nè vaſtaret vrbem noſtram: multo magis immortali Imperatori Chriſto eas offerri conuenit, qui ab hoc excidio nos ſeruauit.Itaque in tua poteſtate ſunt hæc omnia: fac indè,quicquid tibi præceperit Deus. Ille verò admiratus fideliſſimæ plebis magnanimitatem, tertiam partem etiam inuitis reſtituit: de reliquo ornauit omne preſbyterium cum ciborio, altare quoquè auro puro & gemmis precioſis: & conuocans ciuium frequẽtiam, menſamq; ſacram ſanctificans,tribus diebus iuſſit feſta ſolenniter celebrari.

Libanius narrat cædẽ Iuliani.

Libanius fit Chriſtianus.

Ornat templum Baſilius.

Poſt hæc quidam gentiliſmi erroribus implicati,ad eum veniunt, eique dicunt: En tuis precibus ciuitatem noſtram,nè deuaſtaretur,conſeruâſti,& templum Dei tui inſigniter ornâſti: ſupereſt vt quæ ſint virtutes Dei tui, nos efficias certiores. Ille verò perpaucis ſermonibus oſtendit eis ſalutis viam, certioresque reddidit, & catechizans baptizauit. Deniquè aduentante ſacratiſſima Quadrageſima, diuinam illam Hexaëmeri operis explanationem populo propoſuit, non abſque plurimorum tum Iudæorum,tum gentilium ad Chriſtianiſmum traductione.

Accuſatur apud Valentem.

Porrò quidam ex ijs, qui ethniciſmi erroribus adhuc tenebantur,& cum ijs Arriani,accusârunt eum apud Valentem Imperatorem,quòd Homouſij fidem laudibus efferens, Arrianam hæreſim reſpueret & abominaretur. Quibus inania ſentientibus Valens fidem adhibens, miſit qui eum Antiochiam adducerent. Cùm ergò Anaſtaſius defenſor Cæſaream veniſſet, & Baſilio Imperatoris mandata indicaret, ait Baſilius: Et ego fili ante paucos dies comperi, Imperatorem nullo iudicio præditis viris fidem commendantem, tres confregiſſe calamos,dum mei vellet exilij ſententiam ſcribere, & veritatem obſcurare. At calami nullo ſenſu prædıti, eius inconſtantem non tulêre impetum, potiusque ſe confringi voluẽrunt, quàm eius inſeruire iniuſtæ

ſtæ ſententiæ. Veniens verò Antiochiam Baſilius, ſiſtitur iudicio præſidis: quo percontante, cur Imperatoris non amplecteretur fidem, reſpondit: Abſit à me, vt veritatis viam deſeram, & erraticam Arrianorum prauamque opinionem amplectar. Homouſij quippe fidem à patribus accepi. Et quia Præſes necem illi comminatus erat, dixit ei Baſilius: Contingat mihi pro veritate huius corporis expediri vinculis. id enim iampridem mihi in votis eſt. Vos igitur veſtræ nolite promiſſioni deeſſe. Præfectus autem beati viri conſtantiam & immutabilem ſententiam aperuit Imperatori, dicens virum minis eſſe ſuperiorem, inflexibilemque atque ab adulatione alienam habere ſapientiam. Imperator igitur furore ardens, cogitabat qua illum morte afficeret. Et eccè filius eius Galates morbo corripitur, & à medicis vita eius deſperatur. Mater autem Imperatori reſiſtens, dixit: Malè diſpoſuiſti ea quæ à Deo ſunt, & eccè puer moritur propter illatam ſacerdoti Dei iniuriam. Quibus auditis, Valens aduocat Baſilium, eique dicit: Si vera ſunt Deoque grata dogmata tua, precibus tuis filij mei ægritudinem depelle. Cui Baſilius, Si amplexaris, inquit, Imperator, orthodoxam fidem, & Eccleſiæ reſtituitur vnitas & concordia, filius tuus viuet. Imperatore id promittente, Baſilius ſine mora pueri morbum releuauit. At prauæ ſententiæ epiſcopi ſuam non ferentes ignominiam, ſi non victoria potirentur, perſuaſerunt Imperatori nè de ſua opinione decederet, ſed ipſorum religioni ſubſcriberet, atque ità per ipſos puerum ſanatum iri. Sed continuò in illorum manibus puer ſpiritum reddidit. Vidit hæc defenſor, & poſteà ad Valentinianum Imperatorem retulit de Baſilij virtutibus: quas ille admirans, glorificabat Deum, per ipſum defenſorem multam illi largiens pecuniam, in vſus egenorum. Baſilius autem Imperatoris magnifica dona recipiens, extruxit domos hoſpitales languentium ſiue noſocomia, tum in vrbe, tum in quaque prouincia præfecturæ, in refectionem ægrotorum: in ijsque condidit grandem virorum, mulierum, puerorum multitudinem, curam illorum gerens, & tribuens quæ ad illos reficiendos pertinerent. Ijs verò cognitis, Imperator multa contulit ad illorum ſuſtentationem, Chriſti ſacerdotem haud ſecùs atquè parentem colens.

Baſilij conſtantia.

Valentis filius moritur.

Helladius autem, qui illum ſanctiſſimæ memoriæ virum vidit, & adminiſter factus eſt miraculorum ab illo perpetratorum, atque etiam ſedis ſucceſſor poſt obitum eiuſdem Apoſtolicæ memoriæ Baſilij, vir admirandus & omni virtute inſtructus, commemorauit id, quod iam dicturus ſum, apud me: Senator quidam (inquit) fidelis, nomine Proterius, loca ſancta & venerabilia adijt, vt filiam ſuam illic conſecraret, & in monaſterio collocatam, Deo offerret. Sed diabolus, qui ab initio homicida fuit, inuidens huic ſancto propoſito, vnum ex ſeruis illius in amorem puellæ inflammauit. Sed cùm ſe ſciret pro conditione indignum, qui aliquid eiuſmodi attentaret, execrabilem quendam magum aggreditur, multam ei vim auri pollicens, ſi eius opera poſſet ea puella potiri. At ille ſe id efficere poſſe negauit: ſed ſi vis, inquit, mittam te ad dominum meum diabolum, qui te faciet voti compotem. Reſpondit ille: Quicquid dixeris, faciam. Et magus, Abrenuncias, inquit, Chriſto in ſcripto? Ait illi: Etiam, abrenuncio. Tum ille iniquus, Si iſthuc, ait, facere non detrectas, ero tibi adiutor. Ego verò, inquit, facere paratus ſum, tantùm vt meo fruar deſiderio. Scripſit ergò iniquitatis adminiſter literas ad diabolum, miſitque illi in hanc ſententiam: Quandoquidem mi domine non cunctanter in eam curam incumbendum mihi eſt, vt à Chriſtiana religione homines abſtraham, & tuæ adiungam voluntati, quò tua pars fiat auctior: en mitto ad te hunc, qui præſentes perfert literas, puellæ cupiditate inflammatum, petoque vt liceat ei adipiſci quod appetit, vt & in illo glorier, & cum multa alacritate congregem alios, qui placeant tibi. Tradensque ei epiſtolam, ait: Abi, & tali noctis hora conſiſte ſuper hominis ethnici monumentum, chartamque in aëra ſuſtolle: aderuntque qui te perducant ad diabolum. Ille hilariter iuſſa capeſſens, ſublata miſera voce, implorauit dæmonis opem. Mox verò adſunt principes poteſtatis tenebrarum, ſpiritalis nequitiæ, & lætabundi appræhenſum miſerè errantem, ad diaboli conſpectum perducunt, monſtrantque eum illi in ſublimi throno ſedentem, vallatum vndiquè turbis malignorum ſpirituum. Accipiens autem ille literas à mago miſſas, dixit ad miſerum: Credis in me? At ille, Credo, inquit. Et abnegas Chriſtum tuum? Reſpondit: Abnego. Tum diabolus, Perfidi, ait, eſtis

De ſenatoris Proterij filia.

Epiſtola Magi ad diabolum.

Implorat deploratus dæmonis opem.

eſtis, vos Chriſtiani: qui cùm mea indigetis opera, venitis ad me: vbì autem, quod vultis, aſſecuti eſtis, abnegatis me, & reditis ad Chriſtum veſtrum, qui cùm ſit benignus & clementiſſimus, recipit vos. Sed manu tua ſcriptas mihi exhibe literas, quibus Chriſto tuo & baptiſmati vltrò renuncies, meque ſpontè inæternùm profiteatis, & quòd in die iudicij præparatas pœnas ſempiternas mecum libens ſis ſubiturus: & ità confeſtim efficiam te rei optatæ compotem. Scripſit ille propria manu, vt erat poſtulatus. Nec mora, animarum corruptor draco tortuoſus, miſit fornicationis dæmones, vt puellæ animum iuuenis amore accenderent. Illa corruens in terram, cœpit his vocibus compellare patrem: Miſerere, miſerere meî pater, quia dirè crucior illius ſerui amore. Miſerere viſcerum tuorum, declara in me vnicam filiam tuam paternum amorem, & iunge me puero, cuius amore ardeo. Quòd ſi id facere nolis, videbis me poſt paululum acerba morte exanimatam, & in die iudicij Chriſto pro me rationem reddes. Pater hæc audiens, cum lachrymis dixit: Heu me miſerum, quid accidit infelici filiæ meæ? Quis meum theſaurum furatus eſt? Quis meam filiam contaminauit? Quis dulce lumen meorum extinxit oculorum? Ego cæleſti te volebam ſponſo coniungere, cōciuem angelorum efficere, vt pſalmos, hymnos, cantica ſpiritalia Deo caneres, deniquè per te ſaluum me fore ſperabam, & tu laſciuos inſaniens meditaris amores. Sed ſine me, filia, ſicut conſtitui, deſponſare te Chriſto: non deducas ſenectutem meam cum dolore ad inferos, neque parentum tuorum nobilitati, ignominiæ notam inuras. Illa verò patris monita ducens pro nihilo, inſtanter vociferabatur: Pater mi, aut meum comple deſiderium, aut paulò pòſt extinctam me videbis. Pater itaque præ nimio deficiens animi dolore, & immenſo mœrore abſorptus, amicorum quoquè cedens conſilijs, hortantium vt eius morem gereret voluntati, nè ſeipſam perderet, iuſſit fieri quod illa petebat, nè ſibijpſi exitium adferret. Adduxit ergò ſeruum ad filiam, tradensque eis omnem ſubſtantiam ſuam, dixit filiæ: Vade filia verè miſera. multùm quandoquè lugebis, cùm te olim huius facti pœnitebit, nec tamen mederi poteris. Inito igitur iniquo matrimonio, & eo mali dæmonis facinore perpetrato, cùm non multum interceſſiſſet temporis, animaduerſum eſt à quibuſdam, ſeruum illum non ingredi in eccleſiam, neque accedere ad immortalia & viuifica myſteria, dictumque eſt infelici coniugi illius: Noſtin' virum tuum, quem tibi delegiſti, non eſſe Chriſtianum, ſed à religione extorrem & alienum? Quod illa audiens, caligine ac mœrore perfuſa, humì ſe proſternit, ſuis ſeſe vnguibus lacerat, pectus tundit & clamitat: Nemo parentibus non obediens, ſaluus vnquàm fuit. Quis patri meo annunciabit ignominiam meam? Heu me miſeram, in quantam me perditionis voraginem demerſi? Cur in lucem edita ſum, aut nata cur non continuò rapta ſum? Ità eam plorantem cùm cognouiſſet vir eius totus errabundus, accurrit ad eam, perſuadereque illi voluit, rem ſe ſic minimè habere. Illa verò ex eius verbis ad perſuadendum compoſitis aliqua accepta conſolatione, ait ad eum: Si vis mihi & miſeræ animæ meæ ſatisfacere, cràs mecum pariter accedas ad eccleſiam, me præſente immaculata ſumas myſteria: ità mihi erit ſatisfactum. Tum ille compulſus, dixit ei totius rei ſummam. At illa mox fœmineam abijciens imbecillitatem, optimumque illi adhibens conſilium, properè abit ad epiſcopum, Chriſtique ſectatorem Baſilium, clamansq; aduersùs impietatem, ait: Miſerere, miſerere meî ſancte Dei: miſerere meî ſectator Domini, quæ cum dæmonibus cōmercium habui: Miſerere, miſerere meî, quę proprio parenti nequaquàm obediui: remque vt geſta erat, per ordinem enarrauit. Sanctus autem Dei vocans ad ſe illius maritum, ſciſcitabatur num ſe res ità haberet. At ille cum lachrymis: Etiam ſancte Dei, inquit: quòd ſi ego ſilere velim, facta mea clamabunt: cœpitque etiam ipſe à principio ad finem vſque prauas diaboli machinationes exponere. Ait autem ad illum ſanctus epiſcopus: Viſne reuerti ad Dominum Deum noſtrum? Et ille: Vtiquè volo, inquit, Domine, ſed non valeo. Cur ità, ait Baſilius? Scripto, inquit ille, abnegaui Chriſtum, & profeſſus ſum diabolo. At Baſilius, Non ſit, ait, tibi curæ. Benignus eſt Deus noſter, & ſuſcipiet te pœnitentem. Condolet enim ille iniquitatibus noſtris. Coniunx autem eius iactans ſe ad pedes ſancti viri, Euangelicis verbis eum deprecata eſt, dicens: Sectator Chriſti Dei noſtri, ſi quid potes, adiuua nos. Dicit vir ſanctus ad eius maritum: Credis te poſſe ſaluum fieri? At ille, Credo, ait, Domine: adiuua incredulitatem meam. Et continuò apprehenſa ma-

Amoris inſania corripit puellã.

Immortalia & viuifica myſteria dicit Euchariſtiam.

Mar. 9.

ſa manu illius, Chriſtique ſignum illi imprimens,& orans, in quodam loco interioris periboli ſiue ambitûs eum incluſit, præſcripſitque ei quid ageret, & cum eo pariter etiam ipſe laborem ſuſcepit per tres dies. Quibus exactis, inuiſit eum, aitque illi: Vt habes fili? At ille: Multa,inquit,me Domine tenet defectio & anguſtia,nec ferre poſſum eorum clamores, terrores & ictus lapidum. Tenentes enim manibus chirographum meum, incuſant me his verbis: Tu veniſti ad nos,non nos ad te. Et Baſilius ad illum: Nè timeas, inquit, fili: tantùm crede. præbensque illi pauxillum eſcæ, conſignansque eum Chriſti ſigno,& orans,incluſit eum: rurſusque poſt dies paucos viſitauit eum,& ait: Quomodò habes fili? At ille,Pater ſancte,inquit,procùl audio clamores eorum & minas, ſed illos non video. Iterumque dans ei cibum, fuſa prece claudens oſtium,abſceſſit. Indè die quadrageſimo reuerſus,dicit: Vt tecum agitur frater? Et ille: Benè,inquit,habeo ſancte Dei. Vidi enim te hodiè in viſu pugnantem pro me, & vincentem diabolum. Mox ergò vir ſanctus more ſolito preces fundēs,eduxit eum, adduxitque in cubiculum ſuum. Manè facto,conuocat ſacrum clerum & monaſticæ vitæ cultores, omnemque Chriſto amabilem populum, aitque ad illos: Filioli mei dilectiſſimi, omnes gratias agatis Deo: eccè enim ouem perditam debet paſtor bonus reportare in humeris,& reddere ſanctæ Eccleſiæ. Decet igitur etiam nos hac nocte vigiles permanere, & poſcere eius clementiam, nè etiam in hoc opere victor euadat ille animarum perditor. Itaque populo alacriter congregato, per totam noctem cum paſtore bono Deum deprecati ſunt, cum lachrymis clamantes pro eo, Kyrie eleiſon: & maturè cum omni populi frequentia accepit eum vir ſanctus, tenensque eius manum dexteram,ducebat in ſanctam eccleſiam cum pſalmis & hymnis. Et eccè diabolus hominum perturbator,omni ſua ſtipatus peſtifera virtute accurrit,& inuiſibiliter appræhendens illum,nitebatur è ſancti viri manibus abripere. At ille clamare cœpit & dicere: Sancte Dei,adiuua me. tantaque inſtantia malignus ille aggreſſus eſt eum, vt etiam ſanctum virum impelleret, trahens hominem. Conuerſus autem vir ſanctus ad diabolum, ait: Improbiſſime, animarum corruptor,pater tenebrarum & perditionis, non tibi tua ſufficit perditio, qua te tibique ſubditos affeciſti, niſi etiam Dei mei tentes plaſma? At diabolus ad eum: Præiudicas mihi,inquit,Baſili: quas dæmonum voces plurimi ex nobis,audiêrunt,clamante populo,Kyrie eleiſon. Porrò vir ſanctus reſpondit: Increpet te Dominus,ſatan. Et rurſùs ille: Præiudicas mihi, ait, Baſili. Non ego illum adij, ſed ille venit ad me: Chriſtoque abnegato, mihi profeſſus eſt. Et eccè teneo chirographum eius, & in die iudicij ad communem omnium iudicem eum adducam. Tum verò Baſilius: Benedictus, inquit, Dominus Deus meus: non deponet hic populus ſupplices in cælum manus, donèc reddas chirographum. conuerſusque ad populum, Suſtollite,inquit,in cælum manus veſtras,clamantes cum lachrymis, Kyrie eleiſon, Chriſte eleiſon, Kyrie eleiſon. Itaque ſic permanente populo in horam multam ſursùm erectis manibus, en chirographum hominis illius per aëra delatū,cunctis cernentibus,lapſum eſt in manus ſancti patris & paſtoris noſtri. Suſcipiens autem illud vir ſanctus,& gratias agens DEO, gauiſus eſt valdè, & coram omni populo dixit ad hominem: Agnoſcis frater haſce literas? At ille: Immò,inquit, ſancte Dei,meis manibus ſcriptæ ſunt. Porrò Baſilius illas diſcerpens,duxit eum ad Eccleſiam,dignumque fecit ſancto miniſterio, & communione myſteriorum & munerum Chriſti: excipiensque omnem populum, refocillauit. Deindè cùm hominem illum inſtruxiſſet, ſiue viuendi congruum canonem illi tradidiſſet, reddidit eū coniugi ſuæ, inceſſabili voce glorificantem & laudantem Deum.

Baſilius diabolo deuotum hominē, vt Chriſto reconciliārit.

Diabolus vi nititur mancipiū ſuum ſibi vendicare, ſed fruſtrà.

Narrauit etiam aliud mihi idem vir beatus Helladius: Die quodam,inquit,diuino illuſtratus lumine ſanctus pater noſter & magnus Baſilius,de noſtra vrbe egreſſus fuit,nemini indicans quorsùm ire inſtituiſſet. Exiens autem, coram omnibus dixit nobis: Filij mei, ſequimini me, vt mecum pariter videatis gloriam Dei,& ex diſcipulis ſuſpiciamus,& admiremur magiſtrū. Poſtquàm ergò ex ciuitate exijt communis pater noſter Baſilius, præſenſit hoc reuelante illi ſpiritu Dei, presbyter Anaſtaſius, dicitque mulieri, quæ nomine quidem eius dicebatur coniunx, ſed vſu non niſi ſoror erat. Ego vado ad excolendum agrum, tu domina ſoror ſurge,& orna domum tuam: atq; circa horam nonā, ſumpto thuribulo & cereis, ito obuiàm ſancto Baſilio archiepiſcopo. venit enim, vt diuertat ad nos peccatores. Illa autem contremiſcens ad eiuſmodi ad-

Presbyteri Anaſtaſij mirabilis continentia & ſanctitas.

mirabilem ſermonem, fecit quod erat monita. Erat enim virgo venerabilis vitæ & conuerſationis, quæ iam quadraginta annos exegerat apud contubernalem ſuum, remque apud ſe tacitam habens, hominibus quaſi vidua apparebat. Venienti autem nobis obuiàm cum ea qua decebat reuerentia, & vt oportebat adoranti, primò quidem ſanctus pater noſter benè precatus eſt, deindè ait: Vt habes domina Theognia? Quæ expaueſcens ad ſui nominis expreſſionem, reſpondit illi: Benè habeo ſancte Dei. Et ſanctus pater ad illam: Vbi eſt, inquit, dominus Anaſtaſius presbyter, frater tuus? Cui illa: Maritus meus, ait, eſt, Domine, & iuit ad exercendam agricolationem. Et Baſilius: Domi eſt, inquit: noli turbari. Obſtupeſcens mulier ad has voces, & quòd ſe audiſſet nominatim appellari, tum etiam, quòd diuinus pater noſter dixiſſet eam vocabulo coniugem, vſu ſororem eſſe, tremore correpta eſt, & corruens in terram, clamauit: Sancte Dei, ora pro me peccatrice, quia res magnas & admirandas in te conſpicio. Ille fuſa ſuper eam oratione, coram omnibus dixit ei: Expande pannum inter vlnas tuas. Quod cùm illa feciſſet, iuſſit effundi carbones de thuribulo in pannum, iiſq; imponens incenſum, nos antecedebat. Venientibus autem nobis ad domum presbyteri, occurrit etiam ille, oſculatusque venerabiles pedes patris noſtri, cumque in Domino ſalutans, ait: Vndè hoc mihi, vt veniat ſanctus Domini mei ad me? Cui Baſilius: Benè habet, inquit, quòd te inuenio diſcipule Chriſti. Veni, eamus ad peragendum ſanctum Dei miniſterium. Solebat enim & ille presbyter ieiunare quotidiè, dempto ſabbato & Dominico die, nec ſumebat quicquam extra panem & aquam. Vbi ad eccleſiam ventum eſt, voluit vt presbyter faceret miniſterium, ſiue liturgiam. At ille: Nôſti, ait, ſancte Dei ſcripturam eſſe, minores à maioribus benedici. Et Baſilius: Domine Anaſtaſi, inquit, cum cęteris virtutibus tuis habeto etiam obedientiam. Tum ille acquieſcens, acceſſit ad ſanctum miniſterium: & cùm eleuaret viuificum corpus Domini noſtri IESV Chriſti, vidit ſanctus Baſilius & quidam alij ea viſione digni, ſpiritum ſanctum deſcendentem in ignis ſpecie, & tum ipſum presbyterũ, tum ſanctum altare circundantem. Poſtquàm autem communicauimus, gratijs Deo perſolutis, abceſſimus ad ædes presbyteri: & cùm ederemus, dixit ad eum Baſilius: Dic mihi, obſecro, vndè tibi hic theſaurus, & quæ eſt vita tua? Reſpondit presbyter: Ego, ſancte Dei, homo peccator ſum, publicis ſubditus tributis: & habeo boum iuga duo, quorum alterum ego ago, alterum mercenarius meus: & vnum quidem cedit in miniſterium peregrinorum, alterum verò ad pręſtanda tributa. Mecum autem ſeruit hæc coniunx mea, miniſterium impēdens tum egenis, tum mihi quoquè. Ait verò ſanctus Baſilius: Voca eam ſororem tuam, vtì etiam reuerà eſt: & explica mihi virtutes tuas. Dicit presbyter: Nihil in terris boni habeo, & omnis virtutis expers ſum. Tunc Baſilius communis pater noſter ad eum: Surge, inquit, & ſimul abeamus: duxitque eum ad quandam domûs eius cellulam, & ait: Aperi mihi oſtium. At presbyter, Nè, quæſo te, inquit, ſancte Dei, huc ingredi iubeas: ſunt enim hîc res domûs neceſſariæ. Et Baſilius: Ego verò, inquit, ad hæc neceſſaria véni. Cùm verò presbyter nollet claui patefacere oſtium, ſanctus Baſilius verbo illud reſerauit: ingreſſusque, inuenit ibì hominem leproſum, cuius iam multa corpus membra morbus exederat: nec quiſquam nôrat eum illic eſſe præter presbyterum & ſororem eius. Ait autem Baſilius presbytero: Cur voluiſti hunc tuum occultare theſaurum? Reſpondit presbyter: Domine, rabioſus eſt hic homo & contumelioſus. itaque verebar, nè ſermone laberetur. Cui Baſilius: Bonum, inquit, certamen certâſti erga illum: ſed ſine me nocte hac inſeruire illi, & ego per te mercedem accipiam. Relicto ergò illo in cellula cum leproſo, cui vis morbi etiam vocem ademerat, clauſoq; oſtio, abceſſimus. At ille vulnerum ſanator preces pro eo ad Dominum fundens, & tota nocte obſecrans Deum, qui morbos & languores omnes curat, reddidit illum ſanitati. Presbyter autem, qui nobiſcum erat, ità ait: Gloria tibi Deus, qui feciſti voluntatem timentium te, deprecationem eorum exaudiens. Eccè enim medicus morbidum ſanauit. Mox autem ſanctus Baſilius clamans ad oſtium, produxit leproſum incolumem, nullam in corpore maculam habentem, diſtinctè ſua promentem verba, & Deum glorificantem. Hoc autem confecto miraculo, regreſſi ſumus ad oppidum noſtrum, cum gaudio laudantes & benedicentes Deum.

Oſculatur pedes Baſilij. — *De Miſſa ſiue liturgia dicit.* — *Heb. 7.* — *Leproſus horridus clàm fouetur ab Anaſtaſio.* — *Leproſum illum Baſilius ſanat.*

Iam porrò, fratres mei, quippiam referre volo de celeberrimo patre Baſilio & Ephręm Syro, qui per viſum didicit, qualis eſſet apud Deum Baſilius: quod equidem

ex

ex homine ſancto & minimè vano atque fallaci audiui. Eſt autem eiuſmodi: Ephræm vir memorabilis cùm eſſet eremi cultor, quodam ſancti ſpiritûs edoctus lumine, vidit hominem Baſilij amantem, eumque percontatus, cognouit ex illo admiranda illius ſancti viri opera. Itaque ſine intermiſſione petijt ſibi à Deo reuelari, cuiuſmodi eſſet Magnus Baſilius. Vidit ergò in ecſtaſi columnam ignis, cuius vertex attingebat cælum, vocemque ſupernè allatam audiuit: Ephræm Ephræm, columna ignis, quam vidiſti, Magnus Baſilius eſt. Mox igitur adhibito ſibi interprete, (neſciebat enim Græcè) venit ad magnam eccleſiam celeberrimæ vrbis Cæſareæ, ipſa ſanctæ Theophaniæ ſacra ſolennitate. & ingreſſus clanculò, conſpexit Magnum Baſilium in eccleſiam procedentem, aitque ſocio ſuo: Fruſtrà nos, opinor, mi frater, laborem hunc ſuſcepimus. Hic nanque cùm tali ſit ordine conſtitutus, non eſt quemadmodùm per viſum didici. Cernebat enim eum indutum ſtola candida, clerumque ſacrum, qui iuxta illum erat, candidis amictum veſtibus. Baſilio autem procedente, ille ſtans in loco templi ſecreto, deſperabat viſionis ipſi oſtenſæ veritatem, ità ſecum dicens: Nos qui portauimus pondus diei & æſtus, nihil conſecuti ſumus: & hic tantis ſtipatus turbis, tantaque præditus dignitate, ignis columna eſt? id mihi quidem prodigioſum videtur. Eo igitur talia ſecum agitante, ſanctus epiſcopus mittit ad eum ſuum archidiaconum, dicens illi: Abi ad portam quæ reſpicit Occidentem, & illic in angulo templi inuenies abbatem opertum cucullo, & cum eo alium quendam barbatulum, ſtatura humili: & cætera addidit, quæ ad eius vultum pertinerent: diceſque ei: Velis ingredi in preſbyterium: vocat enim te pater tuus archiepiſcopus. Beatus Ephræm vt per interpretem cognouit quę dicebantur, reſpondit: Erras, frater: nos enim peregrini ſumus. Abiens ergò archidiaconus, retulit hęc ad virum ſanctum. Intereà illo legente ſacros codices, vidit ſanctus Ephræm linguam igneam loquētem per os eius. Ruſuſque vir beatus dicit Archidiacono: Vade, & dic ei: Domine Ephræm, velis te intrò recipere in ſanctum preſbyterium. Obſtupeſcens autem ſanctus Ephræm ad viſionem, dedit gloriam Deo, & flexo poplite, ait: Verè magnus Baſilius, verè columna ignis Baſilius, reuerà ſpiritus ſanctus loquitur per os eius. Petijt autem ab Archidiacono, vt ipſum excuſaret: liceretque potiùs, expleto miniſterio, in ſecretario eum ſalutare. Peracto igitur miniſterio, ſanctus Baſilius intrauit in ſecretariū, & accito ad ſe ſancto Ephręm, reddidit ſalutationem in Domino, dicens: Gratus nobis aduenisti, ó pater eremicolarum, qui Chriſti ſectatores in deſerto multiplicâſti, & dæmones in Chriſto profligâſti. Sed quorsùm Abba hunc tibi laborem ſumpſiſti? veniſti videre hominem peccatorem: ſed Dominus laborem tuum iuſta mercede compenſet. Reſpondit autem illi reuerēdiſſimus Ephræm, & cùm didiciſſet omnia quæ in illius corde ſuſpiciēda erant, vnà cum Abbate ſocio ex ſanctis manibus eius communionem accepit: cumque eos Baſilius cōuiuio excepiſſet, ait ad illum ſanctus Ephręm: Pater reuerendiſſime, vnam abs te gratiam peto: fac, oro, vt ea mihi donetur. Cui Baſilius: Dic, inquit, quid tibi velis: plurimum enim me tibi debere fateor, præcipuè quòd ad meam vſque præſentiam accedere voluiſti. Et reuerendiſſimus Ephræm: Scio, inquit, pater te facilè impetraturum à Deo, quicquid ab illo petieris: oroque vt preceris eum, præſtet mihi Græcè vt poſſim loqui. Ad quod Baſilius ità reſpondit: Rem poſtulâſti, quæ meas excedat vires: ſed quia cum bona fiducia petijſti, veni Abba colendiſſime & eremi magiſter, precemur vnà Dominum. poteſt enim is facere quod optas, ſicut ſcriptum eſt: Voluntatem timentium ſe faciet, & deprecationem eorum exaudiet, & ſaluos faciet eos. Simulque prolixè orantes, cùm tandèm ſurrexiſſent, dixit Magnus Baſilius: Cur, domine Ephræm, non te pateris ordinari preſbyterum, cùm ſis dignus & idoneus? Reſpondit ille per interpretem: Quia peccator ſum. At Baſilius: Vtinàm, inquit, talis ego peccator eſſem: addiditque: Flectamus genua. & cùm eſſent humi proſtrati, manus ſuas Magnus Baſilius ſancto Ephræm impoſuit, eumque diaconum ordinauit: aitque illi: Iube nos ſurgere. Soluta igitur lingua eius, dicit ſanctus Ephræm Græco ſermone: Suſcipe, ſalua, miſerere, & cuſtodi nos Deus gratia tua. Tunc nimirùm impletum eſt illud Eſaiæ: Tunc ſaliet ſicut ceruus, claudus, & aperta erit lingua mutorum. Eo igitur hora eadem Græcè loquente, Deum glorificârunt omnipotentem, preces orantium & timentium ſe exaudientem. Porrò tribus diebus ſpiritali iucunditate tranſactis, cùm Baſilius ſanctus ſacerdos interpretem quidem diaconū, Ephræm

Ephræm in ſpiritu quid de Baſilio viderit.

Matth. 20.

Lingua ignea Baſilij.

Pſal. 144.

Ephręm fit diaconus, & accipit facultatem Gręcè loquendi.

Eſa. 35.

Idem ſacerdos ordinatur.

verò preſbyterum ordinâſſet, dimiſit eos in pace, glorificantes Deum in omnibus, quæ audierant & viderant, ſicut locutus eſt ad eos.

Poſteaquàm à nobis diſceſſerat Deo inuiſus Valens Imperator, petêtem illum præclaram Conſtantinopolim, iterque facientem per Niceam, adierunt Arrianæ hęreſis hexarchi ſiue duces & principes, petiêruntque ab eo copiam orthodoxum Dei populum eijciendi ex eccleſia doctrinæ Catholicę & apoſtolicæ, eamque tradendi Arrianis. Itaque tyrannus ille, indignus purpura, quòd abominandæ hæreſis patronus eſſet, illorum precibus aſſenſit: miſſaque militari manu, expulit fidelem populum, & dedit eccleſiam Arrianis. Multùm igitur anxij pij omnes, noctuque diuque Deum deprecabantur, nè fineret eccleſiam ſuam cedere in ius hæreticorum. Acceſſit autem ad eam vrbem, putà Niceam, communis eccleſiarum defenſor & aduocatus Baſilius, veneruntque ad eum Catholici omnes, clamantes & annunciantes ei illatam ipſis ab Imperatore iniuriam. Quibus ille ait: Ceſſate à lachrymis filij chariſſimi: neque enim adextremùm permittet Deus, vt ità fiat. eſtote igitur longanimes, & Dei miſericordiam ſuſtinete. Abiens autem Conſtantinopolim vir ſanctus, vt vidit Imperatorem Valentem, ait ad illum: Scriptum eſt, ó Imperator: Honor regis iudicium diligit. & Sapientia dicit: Iudicium regis, iuſtitia. Quarè igitur tuum imperium voluit eijcere orthodoxos ex illorum eccleſia, & conſtituere in ea cacodoxos, homines deprauatę ſententiæ? Cui Valens: Iterùm, inquit, ad contumelias reuerteris Baſili? iſthuc minimè te decet. At Baſilius: Me verò, inquit, pro iuſtitia decet etiam mortem oppetere. Cumq; inter ſe verba conferrent, eccè Demoſthenes, epularum Imperatoris familiaris præfectus, hęreticis dum vult patrocinari, blaſphemias vomens, committit barbariſmum. Et Baſilius: Etiam Demoſthenem, inquit, vidimus ſine literis. Sed cùm ille adhuc inſtaret: Tuum eſt, ait Baſilius, de pulmentarijs cogitare, non dogmata diuina coquere. Et ille pudefactus, ilicò obmutuit. Ait autem Baſilio Imperator: Abi, & iudicis inter eos fungere officio: non ità tamen, vt immodico populi tui amore ducaris. neq; enim id par eſt. Et Baſilius: Si iurè, inquit, poteris meum culpare iudicium, & me iubeto ire in exilium. & orthodoxos eijce, & eccleſiam da victoribus. Acceptis ergò à Valente literis, profectus eſt Niceam, accitiſque Arrianis, dixit: Imperator vult, vt negocij, quod vobis eſt cum orthodoxis ratione eccleſiæ, quam rapuiſtis, ego iudex ſim. Tum illi: Iudica, inquiunt, ſed ex ſententia Imperatoris. Quibus Baſilius: Claudatur, ait, eccleſia, & tam vos quàm Catholici obſignate eam: primique vos tres dies atque noctes expendite in precibus, & deindè ſi vobis ad eccleſiam euntibus illa patuerit, ſit perpetuò veſtri iuris. Sin minùs, nos vnam vigilabimus noctem, & pſallẽtes cum litania ibimus ad eccleſiam: & ſi nobis aperta fuerit, nos æternùm eam obtinebimus. Quòd ſi reſerata nobis non erit, ſit veſtra, voſque eam occupate. Placuit is ſermo Arrianis: at orthodoxi contradicebant, affirmantes eum non æquam ferre ſententiam, ſed extortam metu Imperatoris. At verò multo ſtudio clauſa eſt eccleſia, vtriuſque partis hominibus poſtulantibus, vt accuratiſſimè & cautiſſimè obſeraretur. Orantibus igitur ex decreto Baſilij Arrianis tres noctes atque dies, ac deindè veniẽtibus ad ſanctam Dei eccleſiam, & hærentibus ibì ab hora matutina vſque ad ſextam, clamantibuſque Kyrie eleiſon, non ſunt recluſæ fores. at tandèm delaſſati, inanes diſceſſerunt. Ad quos ſanctus Baſilius: Feciſtis, inquit, vt eratis iuſſi: ſed vt audio, non ſunt vobis apertę fores. Iam igitur etiam nos nocte vna agemus vigilias, & cum litania ibimus ad eccleſiam: quæ ſi nobis quoquè reſerata non fuerit, vos eam ex mea ſententia vobis vſurpate. Tollens ergò vir ſanctus orthodoxum populum cum mulieribus & pueris, exijt extra oppidum ad ſancti martyris Diomedis ędem: factiſq; ibì vigilijs & matutinis precibus, produxit populũ, cantans: Sanctus Deus, ſanctus fortis, ſanctus & immortalis, miſerere nobis: ingrediensque in veſtibulum templi, vtì etiam priùs fecerant Arriani, dicit populo: Erigite ſublimes manus in cælum ad Dominum, & prolixè clamate Kyrie eleiſon. Quod cùm faceret plebs, ſanctus epiſcopus illos cõſignans, iuſſit ſilentium fieri, terque ſignans fores templi, dixit: Benedictus Deus Chriſtianorum in ſecula ſeculorum, Amen: populo autem pariter dicente, Amen, vi orationis contriti ſunt vectes, deciderunt claues cum peſſulis, oſtia tanquàm valido concuſſa vento patuerunt, & cum impetu quodam ferebantur ad parietes. Tum inſignis ille Dei contemplator ità præcinuit: Tollite portas principes veſtras, & eleuamini portæ æternales. & introi-

Eccleſiam catholicis ablatam, Valens dat Arrianis.

Baſilius eã repetit.

Pſal. 98.

Arriani fruſtra ſibi fores Eccleſię reſerari precantur.

Catholicis orantibus pateſiunt fores.

Pſal. 23.

introibit rex gloriç,ingreſſusque in ſanctum Dei templum cum omni orthodoxo populo,diuinum fecit miniſterium,ac deindè dimiſit populum,cum gaudio & pace glorificantem Deum,qui non deſpicit in ſe confidentes.

Innumerabiles autem Arriani, eo comperto miraculo, renunciârunt prauæ opinioni,noſtramque ſunt complexi Catholicam fidem. Imperator verò vt rem geſtam cognouit, reſpuit quidem Arrianorum prauè ſentientium voluntatem: neque enim poterat Dei, & diuini patris noſtri Baſilij iudicium repræhendere: at tamen cordis oculis obtenebratis, inſtàr multorum permanſit obſtinatus & inflexibilis,neque ſe ad Dominum voluit conuertere: atque tandèm infeliciter pugnans, in bello reddidit ſpiritum, palearum flammis concrematus in Thraciæ partibus, indè miſſus in pœnas ignis æterni. Valentis interitus.

Fœmina quædam generis nobilitate & diuitijs pollens, cæteriſque huius vitæ vanitatibus excellens,cùm quaſi viduam ſe exhiberet,turpiter ſe dedidit ventris ingluuiei,rerum ſuarum admodùm prodiga: nihil verò illi inerat ex his quæ placent Deo, ſed inſtàr porcorum in voluptatis cœno volutabatur. Tandèm autem quandoquè, Deo irà diſponente,ad mentem rediens,immenſitatem facinorum ſuorum diuinitùs illuminata, ſecum tacita conſiderabat,illorumque multitudine compuncta,cum lachrymis ingemuit, dicens: Heu me viliſſimam,nimiumque prodigam peccatricem: qua tandèm ratione excuſare potero facta & flagitia mea? Templum ſancti ſpiritùs violaui,& animam in corpore degentem pollui.Heu me omnium abiectiſſimam: putàsne vlli me potero ſuperiorum temporum meretrici,aut publicano comparare? Sed nemo ſic peccauit vt ego,maximè à percepto ſacro baptiſmate. Quî igitur certa eſſe potero, quòd me pœnitentem ſuſcipiet Deus? Hęc autem illa cogitante, qui omnes vult ſaluos fieri,& ad agnitionem veritatis venire,hanc illi mentem adſpirauit,vt à primis ætatis initijs vſque ad ſenectutem admiſſa peccata omnia in charta deſcriberet: quod cùm feciſſet, extremo loco ſcripſit quoddam grauiſſimum facinus, chartamq́; plumbo obſignauit. Deindè obſeruans tempus opportunum, quando ſanctus Epiſcopus ad ſolitas preces iret in templum, clàm accurrit, chartamque ad pedes eius proijciens, atque pronam ſe humì proſternens, ità clamabat: Miſerere meî ſancte Dei, quæ ſum omnium maxima peccatrix. Subſtitit autem vir Dei, & tanti cauſam doloris ab ea inquiſiuit. At illa: Eccè Domine, inquit, omnia peccata & ſcelera mea ſcripſi in hac charta,eamque obſignaui.Tu autem ſancte Dei illam,quęſo,nè reſignes, ſed tantùm precibus tuis dilue,quæ in ea ſcripta ſunt. Qui enim hanc mihi inſpirauit cogitationem,omninò exaudiet te pro me deprecantem. Magnus autem Baſilius tollens chartam, & ſuſpiciens in cælum, ait: Domine, tu ſolus hoc præſtare potes. Qui enim totius mūdi aufers peccata,etiā huius vnius animę haud difficulter potes abolere peccata. Omnes enim iniquitates noſtræ apud te numeratæ ſunt: miſericordia autem tua neque dinumerari,neque perueſtigari poteſt: atque his dictis, intrat in templum,tenens manu chartam,eaque iuxta altare depoſita,proſternit ſe,manens in prece peruigil, die quoquè ſequenti per omne ſanctum miniſterium, ſiue totam ſacram liturgiam Deum deprecans. Deindè ſacroſanctis completis myſterijs, vocat ſecretò ad ſe fœminam, paucis adſtantibus è clero,illique chartam oſtendens, ait: Audiſtìne mulier,neminem poſſe peccata dimittere,niſi ſolum Deum? Et illa, Audiui,inquit,ô ſenior,& propterea oraui te,vt pro me apud miſericordiſſimum Deum intercederes. Et his dictis,aperuit chartam,& inuenta ſunt prorsùs deleta omnia,præter vnum illud immane flagitium. Quod illa cernens,conſternata eſt, & verberans pectus ſuum manibus,ad pedes eius collapſa, clamabat: Miſerere mei ſerue Dei altiſſimi: & vt pro cæteris omnibus iniquitatibus meis laborâſti, & exauditus es: ſic etiam pro hac deprecare, & prorsùs abolebitur. Lachrymatus eſt autem ſanctus archiepiſcopus præ commiſeratione,dixitque illi: Surge mulier.nam & ego peccator ſum, & mihi quoquè opus eſt venia: qui peccata tua ea quæ voluit, obliterauit, poteſt iſthuc quoquè tollere, qui mundi aufert peccata,modò deincèps ſerues te immunem à vitijs, & ambules in vijs Domini: quod ſi feceris,non tantùm venia tibi dabitur,ſed etiam cæleſti gloria digna eris. Perge autem ad eremum,& inuenies illic virum ſanctū, maximeq́; celebrem, nomine Ephræm. Illi da chartam, & orans conciliabit tibi Dominum. Illa ſurgens, celeriter profecta eſt in deſertum,& longa viarum ſpatia emetiens,ad indi-

Mulier libidinibus dedita, reſipiſcit.

1.Tim.2.

Luc.5.

Baſilij precibus peccata eius, vno dempto, diluuntur.

Ablegatur mulier ad S.Ephræm.

catum ipſi locum magni eremitę peruenit: pulſanſque eius fores, clamitabat: Miſerere mei ſancte Dei. At ille iam diuinitùs edoctus erat, qua cauſa adeſſet, dixitq; illi: Diſcede à me mulier, quia etiã ego homo peccator ſum, auxilij indigus. Illa verò proiecit chartã, dicens: Archiepiſcopus Baſilius miſit me ad te, vt deprecans Dominum, deleas quæ in hac charta ſcripta ſunt: cętera nanq; ipſe ſuis precibus expũxit. Tu igitur noli detrectare vnius expiandi laborem. ad te enim miſſa ſum. At ille: Nequaquàm, inquit, filia: ſed qui in multis potuit placare Dominũ, etiam in hoc vno plùs poterit, atquè ego. Abi itaque ſine mora, vt poſſis eum inuenire ſuperſtitem. Properè igitur mulier redit Cæſaream: ſed dum in oppidum ingreditur, obuium habuit funus ſancti viri. Cœpit ergò clamare miſerè, & ſe humì volutare, querimoniamque habere de ſancto: Heu me, inquiens, heu me miſerã ſancte Dei. Ideóne ad eremum me miſiſti, vt liberatus hac moleſtia, hinc decederes? En nihil conſecuta, domum redij, tam longo itinere fruſtrà confecto. Videat Dominus, & iudicet inter te & me: quia cùm tu poſſes propitiũ mihi illum reddere, aliò me ablegâſti: ſicque clamitans, iactauit chartam ſuper ferettum, circunſpectè admodùm indicans cauſam omni populo. Vnus autem è clero ſcire cupiens, quale id eſſet flagitiũ, tulit chartam: eamq; reſerans, inuenit omni ſcriptura vacuam, magnaque voce dixit mulieri: Nihil hîc ſcriptum eſt, mulier: quid ità te diſcrucias, neſciẽs te conſecutam miſericordiam? Porrò omnis populi frequentia vt vidit ſtupendum miraculum, glorificauit Deum, qui dedit poteſtatem in terra remittendi peccata: atque ſeruis ſuis hanc contulit gratiam, vt etiam poſt mortẽ poſſint ſanare morbos omnes, & peccata quoquè cum fide accedentium condonare.

Remittitur ad S. Baſilium.

De Ioſepho Iudæo.

Ioſeph quidam Hebręus erat egregius, medendi peritiſſimus, & in ea arte inſignis, adeò vt ex contactu arteriæ ante tres vel quinque dies prædicere poſſet deceſſum hominis ex hoc turbulento ſeculo ad illam futuræ vitæ inconcuſſam tranquillitatem. Hunc non ſine multorum medicorum inuidia, diuinus pater noſter Baſilius, quòd ex Dei illuminatione pręſciret illum ſacrum baptiſma conſecuturum, valdè charum habuit, aſſidueque ad ſuum colloquium acciuit, docens eum regiam ſalutis & veritatis amplecti viam, pollutamque Iudæorum abijcere religionem, & per baptiſmum Chriſtum induere. Sed ille non acquieſcens, dicebat: In qua fide natus ſum, in ea etiã mori volo. Cui vir ſanctus: Crede mihi, inquit, Ioſeph, neque ego, neque tu ex hoc rerũ tumultu migrabimus, niſì te priùs renouato per aquam & ſpiritum. nam ſine his fieri non poteſt, vt cuiquam pateat aditus ad regna cælorum. An non etiam patres tui baptizati fuêre in nube & in mari, & biberunt ex ſpiritali conſequente eos petra? petra autem erat Chriſtus: qui in nouiſſimis diebus ex Virgine carnem aſſumẽs, & propter noſtram ſalutem homo factus, & mirifica agẽs opera, paſſus & à Maioribus tuis crucifixus & ſepultus, & tertia reſurgens die, in cęlum aſcẽdit, ſedetque ad patris dexteram, indè venturus cum multa maieſtate & multitudine angelorum, iudicare viuos & mortuos, & reddere vnicuique ſecundùm opera ſua. Vt ergò dictum eſt, impoſſibile eſt vt quiſpiam intret in regnum Dei, niſì per aquam & ſpiritum ſanctum, & participationem viuificorum & immaculatorum myſteriorum corporis & ſanguinis Chriſti. Et eiuſmodi quidem admonitionibus agebat apud eum probatus ille Dei adminiſter, ſed nihil proficiebat. Sed tandèm cùm viſum eſſet Deo, qui eũ ſegregauit ex vtero matris ſuæ, vt perciperet ſancti ſpiritûs gratiam, imminente iam tempore, quo ex his mundi perturbationibus tollendus erat vir Dei, ſub prætextu capiendæ medicinæ vocauit illum ad ſe, dixitque ei: Quid ſentis de his, quæ circa me ſunt? Tum ille ex venæ attrectatione ſentiens mortem illi impendére, dixit ad domeſticos illius, vt funeri neceſſaria indumenta præpararent. Hic enim iam planè moritur, inquit. Ad quem Baſilius, Neſcis, ait, quid loquaris. At contrà Ioſeph Hebræus: Crede mihi, inquit, domine: ſol cum ſole hodiè occumbet. Et Baſilius: Quid, ait, dicturus es, ſi vſque in tempus matutinum ſuperuixero? Dicit Iudæus: Id quidem, mi domine, fieri nulla ratione poteſt. nam vix hora dimidia vitam producturus es. Itaque diſpone iam de eccleſia tua & de rebus tuis. non enim ad occidentẽ vſque ſolem ſuperſtes eris. At Baſilius: Quid facturus es, inquit, ſi in craſtinum ad ſextam vſq; horam viuus permanſero? Ego profectò moriar, ait ille. Et vir ſanctus: Etiam moriaris, inquit, peccato, viuas autem Chriſto. Scio quid dicas, ait Hebręus, & faciam ſanè quod vis, ſi eouſquè vixeris: terribilibuſque ſe ſacramentis obligabat, quòd prorsùs ſancti ſpiritûs perciperet gratiam, ſi

1. Cor. 10.

vir

Baſilius obtinet à Deo mortis dilationem.

vir ſanctus ad eam vſque horam ſupereſſet. Itaque ſanctus pater noſter orabat Dominum, vt adderet aliquod vitæ ſuæ ſpatium, quò poſſet illum ſaluum facere. Facto manè, accerſiuit Iudæum ad ſe. Ille verò iam planè extinctum illum arbitratus, diffidenter aduenit: cernens autem illum viuere, planè obſtupefactus, corruit ad pedes illius, aitque: Toto pectore loquor: non eſt Deus magnus, ſicut Deus Chriſtianorum, nec eſt alius extra illum Deus. Itaque abiuro iam Chriſto inuiſam Iudæorum religionem, & fideliter accedo veritati. Iube ergò ſine dilatione conferri Chriſti ſignũ, ſacrumq; baptiſma & mihi & vniuerſæ familiæ meæ. Ait illi vir ſanctus: Ego meis manibus & te & omnem familiam tuam baptizabo. Accedens autẽ propiùs, denuò illius dexteram manum contrectauit Iudæus, dixitque: Delaſſatæ ſunt vires tuæ, domine, & natura ſuccumbit. At Baſilius: Habemus, inquit, naturæ authorem, vires nobis ſuppeditantem: ſurgensque venit in ſanctam eccleſiam, & ſub adſpectu totius populi baptizauit eum cum omni domo illius, vocauitque illum Ioannem: porrectiſque illi vitalibus ſacramentis, aſſumpſit eum, & adduxit in cubiculum ſuum, præbens ei eſcam, & inſtituens illum de ijs, quæ ad æternam vitam pertinent, adijciensque ſuo ouili nouum Chriſti tyronem cum mulieribus & liberis illius. Hebræus autem ille inſequentibus diebus per domos hoſpitales diſtribuebat pecuniã, ex arte medica conflatam, & quod ſupererat, pauperibus elargiebatur. Porrò circa horam nonam magnus pater noſter Baſilius ad Miſſæ miniſterium ſtetit in templo cum electis clericis, & Præfectis ciuitatis: iterumque cum eis panem ſumens, dimiſit eos benè inſtructos, adiuncto etiam oſculo ſancto: commendauitque Domino tum nouum Chriſti tyronem, tum cæteros omnes: atq; tertiam illam communionis portionem, à Domino ipſi datam, cum qua ſepulturæ tradi voluit, aſſumens, & in lecto recumbens, prolixè gratias egit Deo & Domino noſtro tum pro ſua è corpore migratione, tum pro medici Hebræi conuerſione. Et cùm gratiarum actiones adhuc eius ore promerentur, reddidit Domino ſpiritum, additus principibus ſacerdotum, magniſque Dei prædicatoribus, magnum ipſe verbi tonitruum. Cumque Hebræus ille ad fidem traductus cerneret, ita vt prædixerat, magnum illum principem ſacerdotum obdormiuiſſe in Domino, procumbens in pectus illius, cum lachrymis dicebat: Reuerà ſerue Dei Baſili, ſi non voluiſſes, neq; modò mortuus eſſes. Poſtero die congregata eſt multitudo, duxeruntque venerabile corpus eius cum aromatibus & thymiamate ſepulturæ mandandum: cumque fama obitûs eius ad aures Gregorij Nazianzeni perlata eſſet, properè accurrit: videnſque corpus venerabile, corruit ſuper illud, multumq; lachrymans, hortabatur populum ad orationem, & vt cum hymnis & canticis ſpiritalibus & honore cõgruo glorioſam magni ſacerdotis memoriam celebrarẽt. Simul autem etiam alijs duodecim eò confluentibus epiſcopis, & vrbis multitudine, depoſuerunt ſacrum corpus in ſarcophagum marmoreum in æde ſancti & illuſtris martyris Heſychij, vbì etiam Leontius eius deceſſor epiſcopus, cum cæteris quieſcit. Obijt autem Magnus Baſilius, angelicam in terris vitam degens, menſis Ianuarij die primo, quinto anno Imperij Valentiniani & Valentis, memoriam ſui derelinquens Eccleſiæ, quæ ſecundùm operationem ſpiritûs ſancti cum illo conſcripta eſt in libro vitæ, in laudem & gloriam Domini noſtri Ieſu Chriſti, cui cum patre & ſancto ac viuificante ſpiritu eſt honor & gloria nunc & ſemper & in ſecula ſeculorum, Amen.

Ioſeph Iudæus credit in Chriſtũ.

Eum cum tota familia baptizat Baſilius.

Baſilius feliciter migrat à corpore.

QVAE D.D. GREGORIVS NAZIANZENVS ET NYSSEnus de Baſilio Magno præclarè ſcripſēre, Lector in illorum operibus offendet, quò eum potiùs remittendum putauimus, quàm nimia prolixitate onerandum.

DE S. MARTINA VIRGINE ET MARTYRE, EX VETVSTIS MANVSCRIPTIS CODICIBVS,

quos etiam Ado Treuiren. Epiſcopus ſecutus eſt: ſed mutatus eſt hîc ſtylus per F. Lauren. Surium.

1. Ianvarii.

Genus Martinæ virginis.

MArtina virgo, generis nobilitate ſublimis, q̃ppe patre conſule nata, & multis aucta opibus, fidē Chriſti ea tempeſtatę conſtanter profeſſa eſt, cùm Alexander rerum potiretur. Aderat ei ſeruorum & ancillarum ampla familia: nec tamen rebus ſuis ad faſtum aut luxum, vt ſolent pleriq; diuites, abuſa eſt, ſed dedita operibus miſericordiæ, in miſeros & inopes valdè ſe benignam & liberalem præbuit. Accinxit fortitudine lumbos ſuos, intenta operibus bonis, optimis prędita moribus, mente peruigili ſemper in acię perſiſtens aduersùs inſidias rugiētis leonis, qui circumit [1.Pet 5.] quærens quem deuoret. Miſſi autem ab Imperatore Vitalis comes & Caſſius Imperatoris cubicularius, & cum ijs Gaius quidam, Romę in eccleſia beatam Martinam alacri vultu Deo preces offerentem offendunt: quam cùm appræhendiſſent, dicunt ei: Dominus orbis Alexander te veneratur, vtpotè Romana nobilitate inſignem: iuſſitque te ſpontè thura ponere Apollini magno deo. Reſpondit illa hilari vultu: Vbì me commendauero Deo, & ſanctiſſimo Epiſcopo, vnà proficiſcemur ad Imperatorem. Itaque ingreſſa templum, Deoque ſe commendans, abſoluta oratione, cum illis profecta eſt læta & alacris.

Vbì ad Imperatorem ventum eſt, nunciârunt illi, qui eam adduxerant, ſtare præ foribus palatij primæ dignitatis Chriſtianam fœminam, quæ vltrò ejus voluntati pārens, nihil recuſet ſacrificare dijs immortalibus, & cæteris etiam Chriſtianis perſuadere velit, vt ſimiliter faciant. Eo nuncio exhilaratus Alexander, iuſſit eam introduci, aitque ad illam: Cùm ſis animo liberali & ingenuo, accingere ad offerenda dijs ſacrificia, & immola Apollini hoſtias: ea re ità me tibi deuincies, vt maximos ſis à me honores conſecutura. At Martina virgo: Iube me, inquit, ſacrificare ſemper viuenti Deo, qui ex nihilo omnia creauit: vt ità me ſacrificante, pudefactus & eneruatus Apollo, deſinat poſthâc illudere animis hominum ſperantium in Dominum & Saluatorem noſtrum Ieſum Chriſtum. Alexandro autē pręcipiente, vt in delubrum ingreſſa, Apollini faceret ſacrificium, dixit illi: Ingredere tu, & ſacerdotes Apollinis & quotquot eius eſtis cultores, & coràm adſpicite, quàm benignè ſanctus & bonus Deus de manibus meis accipiat ſacrificium. Itaq; Imperator iuſſit omnes ſatellites ſuos, & qui ipſi aſſiſtebant, ire in templum, & videre quæ fierent à Martina. Illa verò ſigno Chriſti ſe muniens, Deo ſe commendauit: & cùm precandi finem feciſſet, terræmotus vehemens vrbem concuſſit, Apollinis delubrum partìm euertit, ſimulacrum comminuit, & cum ſacerdotibus prophanis magnam populi multitudinem extinxit.

Siſtitur Alexandro Imperatori.

Ijs rebus commotus Imperator, cùm præ cordis cęcitate non intelligeret, virtute diuina ea omnia accidiſſe, ſanctę virginis faciem iuſſit alapis cędi, & vncis ferreis eius palpebras lacerari. Inſtabant nefario operi cruenti carnifices, ſed inter cædendum viribus deſtituti, clamare cœperunt: Eheu dum hanc torquemus, nos ipſi multo acriùs cruciamur. Videmus enim quatuor viros ſplendidos ante illam, qui eam confirmant, & pœnas, quas illi inferre nitimur, in nos potiùs conuertunt. At verò ira percitus Imperator, culpanſque carnifices, quòd ſegnes manus ad torquendam illam adhiberēt, minaci & toruo vultu in eos reſpiciens, mandauit vt eam à terra leuarent, & teſtarum fragmentis cæderent. Tum illa ſursùm erectis luminibus: Benedictus es, inquit, Domine Ieſu Chriſte, qui gratiam tuam largiris ſpem ſuam in te reponentibus. Exaudi me Domine te deprecantem, & præſta mihi tolerantiam, & eos qui me excruciant, ad te benignus conuerte. Hæc illa orante, atque animo inuictiſſimo in pœnis perdurante, cæleſtis lux eos, à quibus torquebatur, circundedit: (erant autem octo) ruenteſque in facies ſuas, obſecrabant ſanctam Martinam, vt apud Deum veniam ipſis impetraret eorum, quæ compulſi ei irrogâſſent ſupplicia.

Adhibētur tormenta.

cia. Quibus illa ait: Si conuerti velitis ad Dominum meum Ieſum Chriſtum, & credere toto corde, quòd reddet vnicuique ſecundùm opera ſua, præmijs in cælo repoſitis perfruemini. Sin verò aliter ſenſeritis, æterna & horrenda vos tormenta excipient. Illi verò diuina iam illuſtrati gratia, in Chriſtum ſe credere teſtati ſunt, atque ilicò crudele miniſterium execrantes, vna voce Alexandro dixerunt: Nos quidem his, qui dicuntur dij, reuerà autem idola ſunt, deincèps non ſeruimus, edocti per beatam Martinam, quæ ſit virtus omnipotentis Dei, & filij eius Ieſu Chriſti. In eos autem accenſus valdè Imperator, voluit eos ſuſpendi, & carnes eorum ſpathis lacerari: & illi quidem dum ijs afficerentur pœnis, nihil loquebantur penitùs, ſed oculos habebant in cælum erectos. Sed cùm diù ità excarnificati eſſent, gladio in eos iuſſit animaduerti, veritus nè alij quoquè ab ijs diſcerent, quæ noſtræ ſunt religionis. Illi nihil territi, ſed Deum orantes, & Crucis ſignum pingẽtes digitis in frontibus ſuis, læti ictum carnificis exceperunt die 17. menſis Nouembris: ſicque felicia regna, martyres Chriſti effecti, petiêrunt.

Cõuertuntur ad Chriſtum eius tortores.

Signo Crucis ſe muniunt.

Alia die rursùs Martina virgo ad ſacrificandũ dijs ab Alexandro inuitatur, ſed verbis nihil obtinentibus, reditur ad ſupplicia. Iratus enim Imperator, iuſſit eam detractis priùs veſtibus ſuſpendi, & eius carnes toto corpore incidi: illa interim, dum ſic affligeretur, Deum precante atque laudante. Inde in quatuor palos diſtenditur, & à duobus centurionibus fuſtibus verberatur. Cumque in confeſſione Chriſti perſeueraret, mutati ſunt per vices, qui eam cæderent, ſeptem centuriones. Illa diuinitùs roborata, pœnas irriſit, centurionibus Imperatorem obſecrantibus, vt ab inferendis martyri ſupplicijs liceret ipſis deſiſtere, propterea quòd ſe grauiter torqueri, & concremari, viribusque deſtitui ſentirent. At Imperator magìs magiſque flagellari eam voluit. Aderat huic ſpectaculo vir quidam prædiues Eumenius nomine, qui Imperatori perſuaſit, vt Chriſti martyrem præciperet in carcerem retrudi, illicque adipe & pinguedine feruenti perungi. Ibat illa in carcerem gaudens & glorificans Deum, oransque feruenter, & totam noctem hymnis & laudibus Dei tranſigens: ſunt verò etiam auditæ voces cum ea pariter Deum laudantium virorum. Altera luce producitur è carcere, ſiſtitur rursùs Alexandro, iubetur ſe cõferre ad templum Dianæ, & offerre illi ſacrificium, nisì malè perire velit. Et martyr quidem ſignum ſibi Crucis imprimens, in Chriſti nomine in templum intrauit: ſed cùm preces fudiſſet ad Dominum, dæmonemque in ſimulacro commorantem indè abſcedere iuſſiſſet, tonitru cum fulgure repentè extitit, lapſusque è cælo ignis, idolum Dianæ in fauillam redegit, ſacerdotes templi exuſſit, & templum corruens, multos è populo oppreſſit.

Noua S. Martinæ ſupplicia.

Signũ Crucis ſibi imprimit.

Tunc Imperator timore correptus, tradidit eam cuidam Iuſtino pręfecto, vt impelleret eam ad ſacrificandum. Qui mox extendi eam mandauit in conto, & iterùm membra eius ſpathis incidi. Dixerat enim illi ſancta virgo: Afflige me quantùm vis: non me adducere poteris, vt dijs tuis immolem. Circa mamillas etiam vngulis eam attrectari voluit crudelis iudex, donèc centum & octodecim ab vncis vulnera accepiſſet. Sub his vngularum cruciamentis nihil omninò loquebatur, ſed oculis in cęlum defixis, Deum mente precabatur. Acceptis autem tot vulneribus cùm iam eam expiràſſe iudex putaret, carnifices ab inferendis vlteriùs plagis ceſſare iuſſit. Sed vbì eam adhuc viuere cõperit, ait illi: Víſne Martina ſacrificare, & lucrari ea quę etiamnùm ſuperſunt tormenta? aut certè obſtinato animo decreuiſti manere cum Chriſto tuo? Reſpondit illa: Ego Chriſtum habeo confortantem me, nec ſacrifico abominandis dijs tuis. Pręfectus ijs auditis, prę ira inſaniens, pręcepit carnificibus, vt eam de conto deponerent, & tanquàm prę nimijs doloribus pedibus conſiſtere nõ valentem, in grabatum impoſitam, ad carcerem deportarẽt. Illa verò ſtringens corpus ſuum, & impellẽs carnifices, properauit ad carcerẽ, pſallens in eo & glorificans Deũ, immenſo vallata lumine. Pręfectus aũt ad Imperatorẽ abiens iam cœnantẽ, narrauit ei rem geſtã, & quàm in ſua ſentẽtia conſtans & immobilis Martina perſtaret, nec vllis pœnis ab ea ſe deduci pateretur. Imperator ijs cognitis, beſtijs eam mãdauit obijci deuorandã. Ducitur igitur in amphitheatrũ iuſſu præfecti Iuſtini, & pſente Imperatore ad beſtias damnatur. Ibì tum leo immaniſſimus dimittitur, vt martyrẽ deuoret. Et ille quidẽ irrugiens accurrit ad illam: at non modò nihil illi moleſtiæ intulit, ſed etiam poſita omni

Damnatur ad feras.

omni feritate,ad eius ſe pedes abiecit.Itaque ſancta virgo prorumpit in laudes Dei,& cum ardenter orat,nè ſe ſinat ab ipſo ſeparari. Porrò leo cùm in caueam reduceretur, impetu facto in Eumenium Imperatoris cognatum,eum interfecit.Furore itaq; percitus Alexander, eam iubet in carcerem recipi: quem illa repetijt, laudans Deum,& feſtum illic agens diem.

Poſt biduum Imperatore ſacrificandi cauſa templum adeunte, iterùm illo iubente è carcere producitur,& in delubro idolis ſacrificium facere compellitur. At illa conſtanter dixit: Fac quod tibi viſum eſt.me enim non poteris auellere ab eo, quem mecum habeo, Domino Ieſu Chriſto. Rursùs ergò ſuſpenditur, & vngulis atrociſſimè laceratur, ità vt ad oſſa vſq; caro ſcinderetur, & ad ipſas etiam oſſium medullas ferrum penetraret.

Vngulis atrociſſimè diſcerpitur.

Tum verò clamabat præco: Confitere Martina Dianam deam,& ſalua eris.Reſpondit illa:Chriſtiana ſum: Chriſtum Deum confiteor.Iam defecerant,qui eam cruciabant,diſſolutis eorum brachijs & manibus. Alexander verò eam in ignem conijci voluit, vt periret. Fit ergò ignis copioſus, & martyr in illum iactatur: ſed ea orante,lapſus imber è cælo, & cõcitatus turbo diſcuſſit flammam, & incenſi ſunt qui illic adſtabant. Sed hæc omnia nõ virtuti diuinæ,ſed maleficis artibus adſcribens Imperator,ſtultiſſimaq; opinione imbutus, maleficia in eius capillis hærere exiſtimans, mandat radi pilos capitis eius.Párent miniſtri,radũt caput virginis. Imperator autem iam raſæ inſultat,tãquàm quæ omni ſit virtute nudata. Sed cùm neq; ſic eam ad ſuam poſſet inflectere voluntatem, in templo Dianæ tribus diebus & noctibus eam includunt, vbi illa more ſuo hymnis & laudibus Dei inſiſtebat: precibusq; ſuis obtinuit à Deo,vt Dianæ ſimulacrum in puluerem redigeretur.Tandèm educta è fano,gladioq; percuſſa,leta migrauit ad Dominum,atq; huiuſmodi fine, vt ait Ado Treuirenſis epiſcopus,martyr venerabilis cęli regnum meruit,præſtante Domino noſtro Ieſu Chriſto,qui cum patre & ſpirituſancto viuit & regnat per infinita ſecula ſeculorũ,Amen.

Cæditur gladio.

DE S. CONCORDIO MARTYRE, EX ANTIQVIS MANVSCRIPTIS EXEMPLARIBVS, QVIBVS FERÈ AD VERBUM ADO IN ſuo Martyrologio concordat: at nonnihil hîc mutatus eſt ſtylus per F. Lauren. Surium.

2. IANVARII.

TEmporibus Antonini Imperatoris grauiſſima perſecutio orta eſt in vrbe Roma, ità vt nec emẽdi,nec vendendi cuiquam facultas facilè daretur,niſi qui dijs immolâſſet.Erat per id tempus Romę vir quidam Concordius nomine,nobili familia ortus,cuius pater Gordian⁹ dicebatur, ſanctiſſima conuerſatione presbyter de titulo paſtoris. Hic itaq; habens filium Concordium, erudiuit eum omni ſanctæ ſcripturę doctrina,effecitq; vt à ſancto Romanæ vrbis epiſcopo Pio ſubdiaconus ordinaretur. Porrò vterq; ad nihil vacabat aliud,niſi vt ieiunijs & orationibus die noctuq;, & eleemoſynis pauperum inſiſterent:petebantq; à Domino,vt rabiem Imperatoris poſſent effugere.

Intellige natum eſſe Concordiũ, antequàm pater eius eſſet presbyter.

Interìm verò beatus Cõcordius dixit patri ſuo: Domine mi, ſi vis,permitte me ire ad ſanctum Eutychen, & habitare cum eo paucis diebus, donèc ceſſet rabies inimici Antonini Imperatoris. Dicit ei pater ſuus: Fili,hîc potiùs cõmoremur,vt poſſimus coronari. Ait illi beatus Cõcordius: Vadam, ſi iubes:quia ibì coronam accipiam,vbì me Chriſtus iuſſerit coronari.Dimiſſus igitur à patre ſuo, abijt ad ſanctum Eutychen amicũ ſuum, qui tum morabatur in prędiolo ſuo via Salaria iuxta ciuitatẽ Tribulim: quem beatus Eutyches cũ magno gaudio ſuſcipiens, cœpit Deo gratias agere: habitaueruntq; ſimul in eodẽ loco,orationibus & ieiunijs inſiſtentes.

Ieiunijs & orationib⁹ ſancti inſiſtunt.

Venerunt aũt ad illos multis & varijs languoribus vexati, quos illi orãtes,in nomine Ieſu Chriſti ſanabãt. Interim fama rerũ ab ijs geſtarũ perlata eſt ad Torquatũ Tuſcię Comitẽ,qui id tẽporis habitabat in ciuitate Spoletana. Miſit igitur, & accerſiuit ſanctum Concordiũ,aitq; illi:Quis vocaris?At ille reſpondit: Chriſtianus ſum.Dicit ei comes:De nomine tuo perquiro,nõ de Chriſto tuo.Sanctus Concordius reſpondit:

reſpondit: Iam tibi dixi, Chriſtianus ſum, & Chriſtum confiteor. Ait Comes: Sacrifica dijs immortalibus, & eſto noſter amicus: & ego te patris habebo loco, ſuggeramq́ue domino meo Imperatori Antonino, vt faciat te ſacerdotem deorum. Sanctus Concordius reſpondit: Vtinàm tu efficiaris particeps deorum tuorum. Dicit ei Comes: Audi me, & ſacrifica dijs immortalibus. Ego verò, inquit ſanctus Concordius, te hortor & admoneo, vt tu potiùs me audias, & ſacrifices Domino Ieſu Chriſto, vt poſſis euadere tormēta. Nam ſi non feceris, cum dijs tuis in igne ſempiterno ardebis. Tum Comes iuſſit eum fuſtibus mactari, & in cuſtodia publica includi. Venit autem nocte ad eum beatus Eutyches cum ſancto Antimo Epiſcopo: & quia Antimus Epiſcopus amicus erat comitis, rogauit Comitem, vt ad paucos dies Concordium apud ſe permitteret commorari. Permiſit id Comes Antimo, habitauitq́ue cum eo Concordius multis diebus. Tempore autem opportuno conſecrauit eum presbyterum, & cœperunt pariter orationibus vacare. Poſt aliquantum verò temporis reuocatus eſt à Comite Concordius, aitq́ue illi Comes: Ecquid de ſalute tua deliberâſti? Sanctus vir reſpondit: Salus mea Chriſtus eſt, cui quotidiè ſacrifico ſacrificium laudis. Nam tu vnà cum dijs tuis apud inferos concremaberis. Iratus Comes, iuſſit eum ſuſpendi in eculeo. Ille autem vultu alacri dicebat: Gloria tibi Domine Ieſu Chriſte. Iterùm autem iubenti Comiti, vt ſacrificaret magno Ioui, beatus martyr reſpondit: Ego non ſacrifico lapidi ſurdo & muto: quia habeo Dominū Ieſum Chriſtum, cui ſeruit anima mea. Commotus Comes, præcepit eum in imum protrudi carcerem, colloq́ue eius & manibus ferrum inijci: ſimul etiam vetans, nè quis ad eum ingrederetur, ſed fame necatus periret. Ibì beatus Concordius gratias agens Deo, Gloria, inquit, in excelſis Deo, & in terra pax hominibus bonæ volūtatis. Eccè autem nocte media angelus Domini ei apparuit, dicens: Noli timere, viriliter age, quia ego tecum ſum. Deindè poſt tres dies miſit ad eum Comes media nocte duos ſatellites ſuos, qui eum aut ſacrificare compellerent, aut recuſantem interficerent. Qui cùm ad eum veniſſent, paruam Iouis ſtatuam illi offerunt, aiuntq́ue ad eum: Audîſti, quæ Comes iuſſerit? Sanctus martyr reſpondit: Vos ſcitis. Aut ſacrificium, inquiunt, Ioui offeres, aut capitalem ſentētiam excipies. Beatus martyr gratias Deo agens, Gloria tibi, inquit, Domine Ieſu Chriſte: & expuit in faciem Iouis. Tum vnus ſatellitum euaginato gladio, amputauit ei caput: atq; ità in confeſſione Domini emiſit ſpiritum. Venientes autem clerici cum religioſis viris, tulerunt corpus eius, & poſuerunt non longè à ciuitate Spoletana, vbì multæ emanant aquæ. Paſſus eſt Calendis Ianuarij, eiusq́ue orationibus cæci illuminantur, ægri ſanantur, dæmones expelluntur, præſtante eo, pro cuius nomine paſſus eſt, qui viuit & regnat in ſecula ſeculorum. Amen.

[Margin: Cócordius initiatur ſacerdotio. — Luc. 2. — Cæditur pro Chriſto.]

VITA S. FVLGENTII RVSPEN. EPISCOPI, PER QVENDAM EIVS DISCIPVLVM CONſcripta grauiter & eruditè.

PROLOGVS AVTHORIS AD FELICIANVM *Epiſcopum, Fulgentij ſucceſſorem.*

OMnis noui teſtamēti diſpenſator fideliſſimus, in quo loquitur Chriſtus, ſancte pater Feliciane, vt exemplo ſuo credendū ſibi facilè perſuadeat, operum bonorum curam maximam gerit, & quicquid alijs faciendum dicit, ipſe primitùs facit. Sine cauſa quippe nititur docere ſapienter, niſi vixerit innocenter. Duo igitur Eccleſiæ Catholicæ doctoribus neceſſaria iudicantur vita: bona, & ſana doctrina. Vita enim bona commendat ſapienter docentem: doctrina verò ſana ornat benè viuentem. Vita bona facit amabilem, doctrina ſana laudabilem. Vita bona continuè creditur imitanda: doctrina autem ſana nunquàm iudicatur repudianda. Vita bona tollit occaſiones detrahentibus, doctrina ſana reſiſtit contradicentibus. Propterea mihi, diutiſſimè beati Fulgentij pontificis, tui ſcilicet præceſſoris, à quo ſimul nutriti ſumus, & nomen & gratiam cogitanti, dum frequenter ante oculos cordis magiſter egregius verſaretur, dolebam tanti viri ſolatio caruiſſe

[Margin: Doctoribus Eccleſiæ duo neceſſaria.]

populos

populos Africanos: & quanuis ille gaudijs cæleſtibus oble&andus, ad meliora migrauerit, apud nos tamen modò ſimilem deeſſe doctorem, ſapientiæ eius benè conſcius, ſuſpirabam. Dabatur ſanè flebili recordationi quędam reſpiratio, quotiès dulciſſimos libros eius, aut epiſtolas, aut quos edidit populo præſente ſermones, vel ego legebam, vel legente alio audiebam. Veruntamen in illis pręclaris opuſculis ingenium viri ſapientiamq; poſſe agnoſci, tacitus conſiderabã: cuius autem iuſtitiæ, probitatis & miſericordię fuerit, & quomodò laudabiliter vitã ſuam, quod tu benè nôſti, cum familiaribus ſuis tranſegerit, ſicut docuit viuens, ſcire pleroſq; non dubitabam, latére tamen plurimos ſentiebam. In poſterum verò nè obliuione longa, conuerſationis eius bona neſcirentur, ſemper & vehementiùs formidabam. Dixi ergò, diù cogitans: Eccè fulget beati Fulgentij ſana doctrina, quoniam legũtur ab omnibus libri eius: quaſi ipſe loquitur, quandò codex eius titulatus nomine, legitur: quî autem fiet, vt ſimiliter nota ſit omnibus vita ipſius bona? Quandiù viuunt adhuc, qui nouerunt eum, vel à certiſſimis teſtibus aliquid de eius virtutibus audièrũt, poteſt illi memoria præſens verum teſtimonium perhibere. Quid aget ventura progenies? Quid in tranſmarinis partibus longè conſtituta fideliũ turba? Cùm peruenerint ad notitiam lectionis, in qua idem beatiſſimus pontifex abſens loquitur, & mortuus viuit, admirabuntur profectò ſapientiam: vndè cognoſcent innocentiam? Sicut ergò clara eius eſt doctrina, ſic clarior fiat etiam vita. Loquamur & narremus fratribus noſtris, quomodò tantus pontifex vixerit. Nec timendum eſt, nè minori facundia ſacerdotem, qui per vniuerſas orbis eccleſias magnum nomẽ obtinuit, ego faciam paruum. Cuiuſlibet enim ſit meriti oratio mea, nec augere poterit tanti viri merita, nec minuere: ſed proficere tantummodò ad teſtimonium charitatis, in qua illi ſemper inhærere deſiderans, ſalutiferis eius monitis ad ſuſcipiendam profeſſionem monachorum conuerſus, in illo paruiſſimo monaſterio, quod ſibi apud Sardiniã pro Chriſti nomine relegatus effecerat, vbì iam tu presbyter habitas, diebus ac noctibus ante eum poſitus vixi: quandò me ſuper mel & fauum dulciora cæleſtis eius eloquij flumina frequẽter irrigabant, & niſì ſterilitas arentis ingenij præpediret, centeſimum fructum gleba noſtri pectoris attuliſſet. Sed indignus ego, de tanta plenitudine vix exiguam capere valui portionem. Tuę tamen paternitatis orationibus fretus, libelli præſentis laborem ſuſcipere cogitaui: in quo omnia, quæ memoriter nobis audientibus ipſe referebat, & illa inſupèr, quæ oculis noſtris adſpeximus, aut iam poſiti in doctrina illius, quemadmodùm ſint geſta, non ignoramus, breuiter explicabo, notam falſitatis incurrere nullatenùs timẽs. Cuncta quippe ſenilem tuam paternitatem minimè latent: nec tibi nunc aliqua quaſi neſcienti dicuntur, ſed tuo potiùs teſtimonio confirmanda ſimpliciter digeruntur.

INCIPIT VITA.

2. IANVARII. Cap. 1. Genus Fulgentij.

vide Victorem de Perſecutione Vuãdalica lib. 1.

BEatus ergò & verè Fulgentius, nobili ſecũdùm carnem genere procreatus, parentes habuit ex numero Carthaginenſium ſenatorum. Auus deniquè eius nomine Gordianus, dum rex Hunericus memoratam Carthaginem victor inuadens, ſenatores plurimos, immò cunctos, amiſſis omnibus bonis, ad Italiam nauigare compelleret, inter cęteros etiam ipſe impoſitã peregrinationem libenti voluntate ſuſcepit, volens, ſaltem facultatibus perditis, non perdere libertatem. Poſt cuius obitũ, duo ex filijs eius, ſpe recuperandæ hæreditatis, Aphricanã prouinciam repetentes, manere iam intra Carthaginem minimè potuerunt, domo propria donata Arrianis ſacerdotibus: ſed poſſeſſionibus ſuis ex parte per authoritatem regiam repetitis, ad

*Bithyniã

*Byzaciũ perrexerunt, ibiq; in Lepte ciuitate vnus eorũ, nomine Claudius, ex cõiuge nomine Mariana, Chriſtiana ſcilicet & honeſta fœmina, iſtum cui tanta gloria debebatur, feliciter genuit: cumq; ſtatìm, quaſi præſcia qualis eſſet futurus, Fulgentium nominauit. Quem religioſa mater, moriẽte celeriter patre, Græcis literis imbuendum primitùs tradidit, & quãdiù totũ ſimul Homerũ memoriter reddidiſſet, Menandri quoq; multa percurreret, nihil de Latinis literis permiſit edoceri: volẽs eum pere-

Inſtitutio Fulgentij.

gricæ linguæ teneris adhuc annis percipere notionem, quò faciliùs poſſet, victurus inter Aphros, locutionem Græcam, ſeruatis adſpirationibus, tãquàm ibì nutritus, exprimere. Nec fefellit matrem piam cauta prouiſio. Sic enim quotiès ei loqui Græcè placebat, poſt longam deſuetudinem locutionis eius & lectionis, non inconditis ſonis verba proferebat, vt quaſi quotidiè inter Græcos habitare putaretur. Literarum proindè Græcarum percepta ſcientia, Latinis literis, quas magiſtri ludi docere conſueuerunt, in domo edoctus, artis etiam Grammaticæ traditur auditorio, magnitudine ingenij cuncta ſibi tradita memoriter & veraciter retinens. Vndè tamen, domeſticorum negociorum cogente neceſſitate, citò ſublatus, paternæ domûs gubernationem ſuſcepit adoleſcens: ità ſe maternis ſubdens imperijs, vt ibì quoquè Chriſti exiſteret imitator, de quo ſacra Euangelia conteſtantur: Et erat ſubditus illis, id eſt, parentibus. Gaudebat venerabilis mater, & præclara indole ſapientis filij mœrorem viri amiſſi conſolabatur. Cœperat in illa familia eſſe, qui amicis obſequiũ beneuolus redderet, inimicos rationabiliter repelleret, ſeruos manſuetus & ſeuerus regeret atq; corrigeret, patrimonium diligens coleret, ſublimioribus poteſtatibus chariſſimus fieret. Cuius rei gratia, creſcente per ſingulos dies fama eius, repentè procurator ordinatur, hinc initium ſumens imperandi, & conſulendi, ac gubernãdi quàm plurimos.

Gubernat paternam domum.

Lucæ 2.

Fit procurator.

Accepta tamen hac poteſtate dum clementer vtitur, & neminem lędere pro ingenita ſibi bonitate deſiderat, atque in exigendis penſionibus crudelitatẽ iubetur exercere, cœpit ſecularium negociorum grauis apparere ſarcina, & diſplicere felicitas vana: paulatimque laudabili patientia ſuccedente, cœpit vitæ ſpiritalis amore exurgere deſideriũ, lectionis inſupèr & orationis indefeſſum creſcere ſtudiũ. Monaſteriorum proindè ſuauiſſimos greges frequentiùs viſitans, ſeruorũ Dei mores propoſitumque diſcebat. Inter abſtinentes nulla eſſe gaudia ſeculi, ſed nulla etiam eſſe tædia ſentiebat. In ſumma abſtinentia viuentes videbat neminem calumniatorẽ timere, ſed ſe inuicèm diligere. Conſiderabat etiam multos adoleſcẽtes perpetuę cõtinentię deditos, ab omni poſſe abſtinere concubitu. Talibus apud ſemetipſum cogitationibus fluctuabat, atq; in hęc verba prorumpens, Cur obſecro, aiebat, ſine ſpe futurorum bonorum laboramus in ſeculo? Quid nobis aliquandò pręſtare poterit mundus? Si gaudère deſideramus, licèt melius ſit benè flere, quàm malè gaudere: quanto meliùs tamen gaudent, quorum ſic in Deum tranquilla eſt cõſcientia, quos minimè terret exactoris improbi violentia, qui nihil timent niſì peccata, nihil agunt, niſì vndè poſſint diuina implere mandata? Non fatigantur publicis excurſibus, non damna rei familiaris cogũtur aut flere miſerabiliter, aut timere deformiter: operãtes manibus ſuis, nõ aduerſantur vtilitatibus alienis. Viuunt inter ſe pacifici, ſobrij, mites, humiles atque concordes. Nulla illis cura libidinis: immò magna ſolicitudo & iugis cuſtodia caſtitatis. Imitemur tam laudabiles viros: arripiamus hanc benè viuendi conſtantiam. Sit nobis vtile, quòd gratia reuelante meruimus meliora cognoſcere. Abijciamus priſtinos mores, & mutemus labores. Nitebamur priùs inter amicos nobiles apparere nobiliores: nitamur modò inter ſeruos Dei pauperes effici pauperiores. Si coacti ſumus exigere debitores, conemur modò conuertere peccatores. Solet etiam de publicis exactoribus efficere Chriſtus Dominus noſter magiſtros Eccleſiæ. De telonio enim vocatus eſt Matthęus, vt apoſtolus fieret. Neq; nos iſtius exactoris honori, perſonã conuenire credamus noſtram: ſed ſi ille depoſito officio exactionis, accepit officium prædicationis: mihi non licebit poſt depoſitam procurationem, pœnitentis aſſumere lamentationem? Refugium noſtrũ Deus eſt: nulla de ætatis imbecillitate naſcatur excuſatio. Potens quippe eſt Deus, qui dat continentiam tantis adoleſcentibus, quos videmus in monaſterijs viuere, mihi quoq; peccatori ſimilem gratiam donare.

Cap. 2.

Monachorum felicitas.

Seipſum incitat ad eorum conſectandam vitam.

Matth. 9.

Poſt hæc verba, diutiùs in pectore ſuo ruminata, decreuit ſanctoſpiritu reuelãte, ſecularibus omninò renũciare delicijs, & illius vitæ ſocius fieri, quam laudabat. Priùs tamen cogitans, nè ſubita mutatio mentem ſimul corpuſque perturbans, inter ipſa conuerſionis initia grauiſſimum ſibi vel impedimentum vel ſcandalum gigneret, occultè arripuit rara exercere ieiunia: dehinc paululùm progrediens, antiquorum ſodalium tentabat vitare conſortia: ſegregatus frequẽter à turbis, in poſſeſſione propria, neſcientibus omnibus, parentibus & clientibus, quaſi propter actionis laborem triſtis ſedebat, & ibi orabat, legebat, ieiunabat, epularumq; immoderatam co-

Cap. 3.

Meditatur monaſticæ vitæ complexum.

piam minuebat. Ad balneas penitùs non accedebat, & ſub ipſa adhuc pſeſſione laica, plenè iam monachus conuerſabatur. Stupebant omnes qui nouerāt eum, & tam delicati viri mirabilem parſimoniā, cauſamq; mutationis huius interpretabātur ex anguſtia natam puſillanimitatē. Apud illum verò per ſingulos dies amor ſanctæ profeſſionis, & mortificationis impēſior cura creſcebat. Aliquandò ergò, vbi omnia quæ ſibi dura videbantur, expertus, adiutorio gratiæ ſpiritalis, voluntati ſuæ ſenſit ſuppetere facultatem, beati Auguſtini, exponentis tricesimumſextum pſalmū, diſputatione compūctus, publicare ſuum ſtatuit votū, mutare geſtiens habitum: nè vt amicabiliter ad ſe venientes pati cogeretur, cum quibus ſeculariter diù vixerat. Cogitabat autem vir prudentiſſimus, conuerſionem ſui cordis ſibi ſoli vtilem futuram, ſi latére potuiſſet: Publicatam verò, multis alijs exemplum bonum dimittendi peccata priſtina præſtituram. Quis enim mediocris aut pauper, fieri monachus erubeſceret, dum Fulgentium videret, *genuini faſtûs arrogantia recedente, duras abſtinentiæ vias, patientię greſſibus ambulantem?

*genial

Cap. 4. Ad Fauſtū epiſcopum ſe confert.

Fuit autem tunc temporis epiſcopus quidam laudabiliter prædicandus, nomine Fauſtus, qui pro fide catholica nō longè à cathedra ſua iuſſus fuerat relegari. De multis enim ſacerdotibus hoc Hunerici tyranni perſecutoris aſtuta malignitas ordinauerat, vt iuxta patriam propriam peregrinationis incommodū ſuſtinentes, ad negandum Deum facilè flecterentur. In eodem proindè loco, vbì relegatus tenebatur, monaſterium ſibi conſtruxerat: in quo ſpiritaliter viuens, apud omnes Chriſtianos honorabilis habebatur. Ad hunc ergò ſanctus Fulgentius, quippe ei notiſſimus, alacriter venit, eique votum cordis ſui fideliter indicauit. Ille autem ſciens ſecularē omninò iuuenem, verebatur talia credere pollicenti, dicens ei: Quarè fili mentiris, vt ſeruos Dei fallere delecteris? Tu'ne eris monachus, aut antiquam deliciarum tuarū conſuetudinem ſic repentè mutabis, vt eſcarum vilium negligentior apparatus, & veſtium ſordidarum tuum animum non offendat abiectio? Prius eſt, vt ſis ſaltem laicus minùs delicioſus: & tunc forſitan credibile putabo, quòd renunciare ſeculo aut velis, aut valeas. Ad hæc ille iuuenis magìs ac magìs inflammatus, repellētis manū ſuppliciter oſculatus, ſic oculis in terram depoſitis precabatur: Potens eſt, Domine pater, dare volenti facultatem, qui nolenti tribuit voluntatem. Permitte me tantùm tuis inhærere veſtigijs: aperi mihi ianuā monaſterij: præbe ſanctæ ædificationis auditorium: fac me vnum de diſcipulis tuis: & Deus nouit, quomodò me liberet ab iniquitatibus meis. Hæc audiens beatiſſimus ſenex, grauiſſimum putauit, ſupplicantem diutiùs ſpernere: tandemque flexus ad conſentiendum, Mane, inquit, nobiſcum fili, ſicut vis. Experiamur paucis diebus, vtrùm verbis facta cōcordent. Vtinàm ſuperfluus ſit timor meus, & profeſſio tua inueniatur ſtabilis. Poſtquàm ergò ſupplicanti conſenſum præbuit ſanctus Fauſtus epiſcopus, ſonuit ilicò per affines & notos, Fulgentium monachum factum. Gratulabantur boni, confundebantur mali. Quoſdam faciebat vita eius in delicijs tranſacta deſperare, quoſdam ſingularis ingenij notiſſima ſcientia, magnum aliquid ſuadebat de profectu eius velociter ſperare. Quidam verò familiares eius, quibus ab infantia chariſſimus amicus & fideliſſimus fuerat, cū imitari cupientes, ipſi quoquè ſeculum contempſerunt, & ſe monaſteriorum gregibus mortificata voluntate iunxerunt.

Fit monachus.

Alij eius exemplum imitantur.

Cap. 5.

Mater eius propoſito cruciatur.

Audit hoc mater, referentibus multis, ad conſortia monachorum fugiſſe Fulgentium, totiusque domûs regendę atque gubernandę curā penitùs dimiſiſſe, nec omninò iam poſſe de tali propoſito reuocari. Turbatur, expaueſcit, & amoris nimij deſiderio concitante, quaſi iam Fulgentius moreretur, quāuìs benè moreretur, qui ſic moriebatur, cælum nimijs lamentationibus pulſat, & ſicut ſolent matres in funeribus filiorum, modum neſcit habere lachrymarum. Rapitur inconſideratis curſibus ad monaſterium furibunda, contumelijs & conuicijs ſanctum Fauſtum nihil dubitans aggreditur: Redde, inquiēs, filium matri, redde dominum ſeruis. ſacerdotes ſemper beneficia multa viduis præſtant, quarè nunc domus viduæ per te perit? Cui ſapienter reſpondit epiſcopus: Si tu mihi filium tuliſſes, ego te, mulier, deberem, quantùm dolor imperaret, arguere: modò tu mihi iuſtè cōtumeliam facis, quia ego tibi filium tuli. Quandò enim tibi diſplicet, quia ſeruiturus eſt Chriſto, benè facis contumelias inferens Fauſto. Sub his etiam ſermonibus æquanimiter tolerans, & affabiliter arridēs, videndi

videndi ſaltem filium nullam prorsùs licentiam dat. Illa ſciens, quantùm diligeretur à filio, magnis ante ianuam monaſterij clamoribus eiulabat, & Fulgentij nomen frequentiùs inclamans, deſolationem ſuam miſerabiliter allegabat. Hæc prima tentatio beatum Fulgentium multis viribus impulit, dum ſuam genitricem, quam ſemper amauerat, cui maxima deuotione ſeruiĕrat, audiret auribus ſuis flere. Sursùm tamen corde poſitus, audiebat, & non audiebat, nec illius preces aduertere dignum putabat, quia pietatem ſolitam religioſa crudelitate vincebat. Ibì iam futuræ patientiæ in laboribus multis exemplum fideliſſimum prębebat, & ſimilis ebrio per ſpiritalem gratiam factus, vtrùm mater eſſet, quodammodò ignorabat. Hîc cum beatus Fauſtus epiſcopus ex toto corde conuerſum primitùs approbauit, & cum gaudio cæteris fratribus dixit: Facilè poterit hic iuuenis tolerare quemcunq; impoſuerimus laborem, qui poteſt maternum deſpicere iam dolorem. Illa mater dum ſe plangere ſæpiùs, nec ad ſe filium prodire cognoſceret, in eodem loco eum iam non eſſe credebat: quia ſi ibì eſſet, non ferre poſſe dolorem matris, adhuc virtutis eius neſcia, putabat. Sæpè ergò iens ac rediens, & epiſcopo moleſtias, & filio plurimas afferebat inſidias, donèc tædio victa, propriam reuerteretur ad domum. Matri illū videndi copia negatur. Conſtantia Fulgentij.

Beatus ergò Fulgentius ſupra credibilem modum laboribus ſe abſtinentiæ cruciabat, ſine vino & oleo manducans & bibens ſic parcè & tenuiter, vt inediæ magnitudo ſiccatam corporis cutem fatiſcere diuerſis vlceribus cogeret, ac ſuperducta, quā dicunt, impetigine delicati corporis pulchritudo fœdaretur. Putabant plurimi, tunc beatum Fulgentium ſub occaſione ipſius infirmitatis aut receſſurum ſimul à propoſito ſanctitatis, aut reddendum deincèps tepidum, nè vel regulę communis parſimoniam cuſtodiret. Ille verò contra ſpem omnium, miſericordię Dei præuenientis auxilio gubernante, ex infirmitate corporis ampliores vires animi capiebat: & tanto abſtinentior, quanto debilior, de ſalute perpetua iugiter cogitabat: ſalutem verò corporis arbitrio Domini cōmittebat, hoc pleriſque dicens: Scimus omnes ex epulis vitam ſolere ſeruari, non ſanitatem poſſe conferri. Nam vt ſanetur infirmitas, ſi explenda videtur gulæ cupiditas: quarè infirmantur etiam illi, qui conuiuijs lautioribus quotidiè ſaginantur? Tolerabat ergò infirmitatem patienter, exercebat abſtinentiam ſatis humiliter. Paruum nanque putans omne quod faciebat, de die in diem melior fieri geſtiebat. Hoc propoſitum cordis eius miſerator & miſericors Deus adiutorio ſuperni iuuaminis fulciens, velociter ei corporalem reſtituit ſanitatem. Cap. 6. Abſtinentia eius incredibilis. Deſideriū proficiēdi.

Tunc animus viri ſapientis altiori pietate commotus, cùm tota mente mundū ſibi crucifigeret, & ipſe mundo crucifixus, iter rectum à iuuentute ſua, ſicut ſcriptum eſt, ambularet: portionem ſubſtantiæ ſuæ, quanuis haberet fratrem iuniorem, nomine Claudium, per donationem ſoli contulit matri, vt à matre poſtmodùm, ſi benè ſeruijſſet, donaretur & fratri: ſic ſalubri conſilio ſuperbiam iunioris fratris edomare deſiderans, vt qui eſſe nolebat humilis propter pietatem, diſceret humilis eſſe propter hęreditatem: mater quoq; poſt diſceſſum dulciſſimi filij, cuius iam non poterat obſequio lætificari, eius meruiſſet beneficio cōſolari. Quantas ibì tunc vniuerſi laudes & gratias Domino retulerunt, cùm viderent beatum Fulgentium ſeculari cupiditate calcata, rebus, quas diſtrahere & donare pauperibus nō poterat, nè offenderet bonam matrem, renunciâſſe penitùs, vt Chriſtum inuenire mereretur doctorem? Finita iam fuerant cuncta, quę eum in conuerſionis primordio videbantur affligere. Cap. 7. Thre. 3.

Sed quia hęc vita nunquàm poteſt ſine ſuis tentationibus præteriri, naſcitur rursùs talis perſecutio fidei, vt ſanctę memorię Fauſtum epiſcopum cogeret per diuerſas latebras commigrare: nec in ipſo monaſterio ſineret iugiter quieſcere. Tunc beatus Fulgentius timens aut illo loco ſolus remanere, aut de loco in locum frequentiùs tranſmigrare, conſulto priùs epiſcopo Fauſto, vicinum monaſterium petijt, vbì paucis & ſimplicibus fratribus Felix nomine Abbas pręerat, amicus eius ab adoleſcentia, cum quo ſemper etiam laicus familiariter vixerat. Tūc igitur eum Felix Abbas cum gaudio ſuſcipiens, imparemque ſe eius virtutibus ſciens, & nomen & poteſtatem ei tradidit abbatis. Ille plenus ſtudio humilitatis, recuſabat priuilegium poteſtatis. Et poſt multa certamina pietatis, ex conſenſu totius congregationis, paſſus violentiam charitatis, vix conſenſit eſſe collega boni conſortis. Ità duo viri ſanctiſſimi diligentes ęqualiter Deum & proximum, ambo moribus ſimiles, ambo meliores propoſito, Cap. 8. Fidei perſecutio. Fit Abbas monaſterij

poſito, conuerſatione æquales, vnus ſcientia ſuperior, iugum bonum gubernandæ congregationis excipiunt. O quàm felix ſeruorum Dei numerus fuit, quibus cœperat præeſſe Fulgentius: O quantùm fulgebat illud monaſterium, cui diſpēſator permanſerat Felix. Dabant ſibi mutuis nominibus etiam ipſi non minoris laudis auſpicium. Felix vocabatur Fulgentius, viam Domini currens, & fama creſcente Fulgētij, capiebat fructum ſui culminis Felix. Vnus tamen eorum, beatus videlicet Fulgentius, docendis fratribus peculiariter vacabat: alter in quotidiano miniſterio ſolicitiùs laborabat. Superuenientibus fratribus vnus verbum Dei ſingulariter prædicabat, alter hoſpitalitatem diligenter præparabat, & hilariter offerebat. Nihil alter ſine conſenſu alterius faciebat: ſed ſic ambo cæteris erant imperantes, vt ſub vnius ſe regula crederent conſtitutos. Ità dum timebat Fulgentium offendere Felix, Felicemq; Fulgentius, mortificatis voluntatibus proprijs vterq; viuebat, & de fratrum, quibus conſulebant, vtilitate laudabiles, & de mutua, quam ſibi reddebant inuicèm, ſubiectione ſublimes. Quis iſtius affectûs explicare poſſit loquendo virtutem? Quos quieta pax adunauerat, nec bella valuerunt feralia ſuperare.

Cap. 9. Cogitur fugam capeſſere.

Sed cùm ſubitò barbaricæ multitudinis prouincia turbaretur incurſu, videntes ſalutem temporalem fugæ præſidio vendicandam, labores ilicò perferendæ peregrinationis excipiunt, limatoq; conſilio procùl abſcedunt, vbì nulla belli naſcentis opinio, conſtruendi monaſterij præberet integram facultatem. Promouēt igitur caſtra ſpiritalia duces inclyti cæleſtis exercitûs, & per ignotas Aphricæ regiones, monachorum ſuorum caterua comitante, pariter gradiuntur, vbiq; facientes gaudium bonis, inuidiam malis. In territorio deniq; Siccenſi, dum cogitant certas ſedes ſtatuere, regionis fœcunditate delectati, virorum etiam fideliū fauore ſuſcepti, presbyter quidam ſectę Arrianæ in fundo Babardilla perfidiam prędicabat: cui nomen quidem fuit inter homines Felix, ſed voluntas aduersùs Deum ſemper infelix, natione Barbarus, moribus ſæuus, facultatibus potens, catholicorum perſecutor acerrimus. Hic beati Fulgentij nomen in illis regionibus clarum fieri ſentiens, reconciliandos occultè multos, quos deceperat, ſuſpicatur. Neque virum dignum ſacerdotio, verè adhuc eſſe monachum credidit, ſed eum ſub habitu monachi ſacerdotis officium putat implere. Et reuerà ſacerdotis officium etiam tunc laudabiliter implebat, nō aliquantos reconciliando, ſed omnes, quos attingere poterat, ad reconciliationem ſalutaribus monitis inuitādo: cuius ſermo dulcis & rectus, quia dura quoq; corda molliebat, nec immeritò hunc presbyterum ſic timere pro ſua perfidia compellebat. Arripit igitur presbyter, inſani furoris ſtimulis cōcitatus, Dei ſeruos crudeliter perſequi, & per omnes vias cuſtodibus diſtributis, ambulantium ſimpliciter obſidet itinera. Neceſſarium quippe fuerat athletas fortiſſimos, voluntarijs abſtinentię laboribus ad omnem tolerantiam præparatos, perſequentium paululùm tradi manibus: vt martyrialis agonis effecti participes, illata diſcerent ſupplicia tolerare, ꝓbaturi quid profeciſſent, ſi flagellis membra omnia diſſipantibus, à fide vera minimè defeciſſent. Neſcientes igitur cogitationes maligni ſerpentis, habentesque fidutiam conſcientię, nihil timentes, ſimul ambo gradiebantur ſecum loquentes.

Felix, presbyter Arrianus Fulgentio infeſtus.

Cap. 10.

Et eccè ſubitò quaſi violentia ſæuiſſimæ tempeſtatis inuadit incautos, diuidit iunctos, ligat diuiſos, & feralibus vinculis oneratos, perducit ad presbyterum vinctos: Efficiuntur ſubitò ſine crimine rei, ſine belli ſorte captiui. Quibus enim fugientibus nihil nocere potuerunt Mauri, pœnas ingerunt Arriani. Tunc antequàm tenerentur, Felix Abbas paucos ſolidos, vndè fratrum ſuſtentabatur inopia, ſimpliciter vbi metus ſuaſerat, proiecit, & cuſtodiendos Dei ſeruis, ipſi Deo committit. O diuini ſingularis potentia miraculi. Nemo valuit ſolidos illos proiectos adſpicere, nullus permiſſus eſt victum pauperum pauperibus tollere. Sed illi ſoli, qui ſic probandi fuerant, tenentur, ligantur, ad presbyterum perducuntur. Quibus ore terribili violentus presbyter intonat: Cur ex veſtris regionibus occultè veniſtis Chriſtianos reges euertere? Benè enim miſer Chriſtianos reges eſſe dicebat, in quibus Chriſtum regem regum miſerabiliter exufflauerat, & quos filium patri æqualem negare, ſimilis Antichriſto docuerat. Illis ad hæc veraciſſimę reſponſionis verba parantibus, inferri pręcepit verbera primitùs. Igitur Felix Abbas vehementi charitate commotus, Parcite, ait, fratri Fulgentio, qui non poteſt tormenta perferre. Nolite iſtum cędere, inter veſtras

Siſtitur Arriano presbytero cū ſocio.

Vide ſeruſ delitatem hæretici.

ſtras manus forſitan moriturum. Conuertatur in me veſtra crudelitas: ego ſcio quid confiteat, in me eſt omnis cauſa. Tunc dilectionis admiratione ſtupefactus, remoueri paulíſpèr beatum Fulgẽtium iubet, atque illum grauiùs cædi miniſtris ſæuiſſimus imperat. Tunc hilari animo Felix Abbas verberibus ſubditur. Dolorem quippe cum gaudio ſuſtinebat, quia beatum Fulgentium nihil adhuc pati videbat. Eccè qualis fuit beatus Fulgentius circa amicos, vt vſque ad mortem diligi mereretur. Iſta quippe charitas beati Felicis, vitæ illius ſanctæ magnum perhibet teſtimoniũ. Neque enim ſalutem ſuam pro ſalute illius deſpiceret, niſi priùs ſibi & multis vtilem iocundumq; ſentiret. Imitentur vtroſque, qui Deo placere deſiderãt. Alios doceat beatus Fulgentius ſic viuere inter fratres, vt amentur, foueantur, & in ſummis neceſſitatibus adiuuandi, etiam ſi periculum non defuerit, iudicentur. Sumant alij de bono facto Felicis Abbatis exemplum, melioribus fratribus & in Dei timore plùs proficientibus, omnem gratiam bonæ voluntatis impẽdere. Quando enim talis charitas inter fratres fuerit, qualis inter ſanctiſſimos viros fuit, vis totius tentationis ſuperatur: inimicorum verò pertinacia continuò frangitur: quanuis tũc ſæuiſſimus preſbyter etiã de Felicis Abbatis iniuria minimè ſatiatus, nec beato Fulgentio parcendũ putauit. Cęditur ſocius Fulgẽtij.

Beatus autem Fulgentius, vir omninò delicati corporis, vtpotè ex familia natus illuſtri, violentos impetus fuſtium, repentini doloris acerbitate creſcente, vix tolerans, ſicut ipſe nobis poſteà referebat, cogitauit preſbyteri furẽtis inſaniam vel mollire, ſi poſſet, vel certè paululùm, donèc recrudeſceret, auocare: quó faciliùs inter ipſas moras inueniret ſpatium reſpirandi, nè continuata pœna omninò intolerabilis fieret. Dico aliquid, ſi loquendi poteſtas tribuitur: dum cæderetur, exclamat. Tunc preſbyter, putans eum confiteri velle, iubet quieſcere cædentes, & ſic adhuc ad flagella ſuſpenſum, loqui præcepit quod volebat. Vbì dum beatus Fulgentius eloquentiæ ſolitæ ſermonibus blandis, ſuæ peregrinationis narrare aggreſſus hiſtoriam, preſbyterum faceret attonitum, diuq; nimia verborum ſuauitate delinitum, penè totius crudelitatis redderet oblítum, miratur preſbyter beati Fulgentij facundiam, probat ſapientiam, magnumque aliquem virum coniiciens, erubeſcit inferre violentiã. Sed nè proderet ſuis ſuam ſuperatam fuiſſe ſęuitiam, Cędite, ait, iterùm fortiter, & multiplicatis flagellis lacerate verboſum. Me etiam, puto, ſeducere cogitat, longoq; inanis fabulę circuitu quid conficere moliatur, ignoro. Recrudeſcit iterùm manus veſana tortorum, flagellisque innumeris beatus Fulgentius exaratur. Tandèm preſbyter de illata cæde confuſus, virorum laudabilium merita ſentit, nec apud ſe eos tenere diutiùs auſus eſt: ſed deformiter decaluatos, ablatis etiã omnibus veſtimentis, ex domo ſua nudos inanesque proiecit. Sed nec illa decaluatio viris ſanctiſſimis turpitudinem, nec nuditas attulit confuſionem: quos tolerata propter odium religionis iniuria, primę iam confeſſionis decorauerat ornamento, ſuperna gratia fulciendos. Proceſſerunt itaque de domo preſbyteri, tanquàm de loco glorioſi certaminis, inſignis victoriæ laureis coronati: reuerſiq; per campum, vbì fuerant capti, ſolidos, quos Abbatem Felicem proieciſſe diximus, integro ibì numero ſeruatos inueniunt, & quaſi ex diuina manu reſtitutos hilariter accipiunt: agenteſque ineffabiles gratias Deo, qui conſolatur humiles in omni tribulatione eorum, reuertuntur ad proximos fratres. Huius autem crudeliſſimi facti deteſtabilis opinio, cunctam ſimul mœſtificat regionem. nunciatur etiam Carthagine fama. Inter alios quoquè Arrianorum epiſcopus dolet mactatum graui cæde beatum Fulgentium: & quia parentes eius cognitos habebat idem epiſcopus, ipſumque beatum Fulgentium ſingulariter adhuc laicum dilexerat, aduerſùm preſbyterum ſuę religionis & parochię, qui cædis author extiterat, grauiter commouetur, vindicare beatum Fulgentium parans, ſi querelam de memorato preſbytero deponere voluiſſet. Sed beatus Fulgentius multis, vt hoc faceret, ſuadentibus: Non licet, ait, in hoc ſeculo vindictam quęrere Chriſtiano. Nouit Deus, quomodò ſeruorum ſuorum defendat iniurias. Iſte presbyter ſi grauiſſimi ſceleris inter homines, me agente, receperit vltionem, patientiæ nos apud Deum perdimus retributionem: maximè quia multos paruulos ſcandalizare poterit, ſi epiſcopi Arriani iudicium qualiſcunque peccator, tamen catholicus & monachus, quęram. Nolens ergò retribuere mala pro malis, & vitam ſuam ſciens neceſſariam bonis, nè quam forſitan hęreticorum violentiam denuò paterentur, ex illa

Cap. 11. Verberatur etiam Fulgentius.

Poſt verbera, cũ ignominia dimittuntur.

Cap. 12. prouincia rurſus egrediuntur, & ad vicina prouinciæ ſuæ loca celeriter regrediuntur: eligentes Mauros potiùs habere vicinos, quàm pati moleſtiſſimos Arrianos.

Iuxta ciuitatem proindè, quæ Ididi nuncupatur, fundare monaſterium incipiunt, vbì paruo tempore Domino ſeruientes, inſiſtebant operibus charitatis: donèc ſubitò beatus Fulgentius Aegyptiorum monachorum Vitas admirabiles legens, inſtitutionum ſimul atque collationum ſpiritali meditatione ſuccenſus, memoratas terras nauigio petere ſtatuit: duabus videlicet ex cauſis, vt vel ibì depoſito nomine abbatis, ſub regula viueret in humilitate, vel diſtrictioris abſtinentiæ legibus ſubderetur. Et quia deſiderium ſuum impediri poterat publicatum, quærit primitùs occaſionem proficiſcendi Carthaginem. Dehinc veniens ad ipſius mœnia ciuitatis, vno tantùm fratre, cui nomen fuit Redemptus, ſocio peregrinationis electo, nauē conſcendit, Alexandriam petiturus, nullos fortè ſumptus peregrinationi tantæ neceſſarios ſecum ferens, ſed in Deo, qui diues eſt, ſpem ſuam firmiter ponens, ſuauiter canebat cum Dauid: Dominus paſcit me, & nihil mihi deerit. Ventis itaque flatu proſpero conſequentibus, Syracuſanum contigit feliciter portum: Deique ſummi prouidentia gubernante, ductus eſt ad hanc ciuitatem, vbì tunc eccleſiam catholicam beatus papa Eulalius gubernabat, vir eximiæ ſanctitatis, admirabilis hoſpitalitatis, perfectiſſimæ charitatis: in cuius corde theſaurus ſapiētiæ ſpiritalis abſconditus, multos talentorum Dominicorum negociatione ditabat. Virtute enim diſcretionis ſuper omnia decoratus, monachorum profeſſionem ſingulariter diligebat: habens etiam ipſe monaſterium proprium, cui ſemper adhęrebat, quotiès ab eccleſiaſticis actibus vacabat. Ad hunc ergò beatus Fulgentius veniens, inter alios peregrinos hoſpitalitatis officio libenter excipitur, neque tamen diù latére permittitur. Mox enim, ſicut moris eſt, in conuiuio ſacerdotum, dum de diuinis rebus ortus eſt ſermo, virum ſingularis ſcientiæ locutio ſua continuò prodidit. Intellexit epiſcopus, ex ornatu ſermonis & reſponſionum moderatione, ſub monachico habitu magnum latére doctorē: diſtulit tamen eundem vel quis eſſet, cur've adueniſſet, conuiuis præſentibus, inter epulas quęrere. Poſt prādium verò cùm meridianis horis in domo ſua deambularet epiſcopus, per feneſtram reſpiciens, obſeruantem ſibi, ſicut cæteros, beatum Fulgentium vidit: quem continuò peculiariter vocans, De inſtitutionibus, ait, & collationibus loqui cœperas, dum pranderemus. Affer mihi, obſecro, codicē, ſi portas. Ille ſine mora iuſſis obediens, codicem detulit, in quo quid cōtineretur, verbis proprijs iuſſus exponit. Admiratur ſanctus Eulalius ſcientiam iuuenis, & tali hoſpite delectatus, cur ex Aphrica venerit, diligenter inquirit. Ille metuens arrogantiæ notam, ſi deſiderium ſuum fateretur, incurrere: Parētes, inquit, meos requiro, quos in illis partibus viuere peregrinos audiui. Verè enim parentes ſuos requirebat, quorū ſuauiſſimos mores imitari cupiebat. Intellexit epiſcopus reſponſum non manifeſtū, totiusque itineris eius per alterum fratrem, qui fuit ſimplex, inueſtigat cauſas. Ibì tūc beatus Fulgentius ſalubriter proditus, veritatem ſimpliciter confitetur: iturum ſe ad vltimam Thebaidę regionis eremum dicit, vt illic, ſicut lectio monebat, mūdo mortuus viueret, vbì maior abſtinentium numerus aſſumptioni ſuę nullum gigneret impedimentum, ſed forte potiùs pręberet exemplum. Rectè facis, reſpondit epiſcopus, cupiens meliora ſectari: ſed ſcis, quoniam Deo ſine fide impoſſibile eſt placere. Terras, ad quas pergere concupiſcis, à communione beati Petri perfida diſſenſio ſeparauit. Omnes illi monachi, quorum pręḍicatur mirabilis abſtinentia, non habebunt tecum altaris ſacramenta communia. Quid ergò proderit affligere ieiunijs corpus, vbì ſolatijs ſpiritalibus indigebit anima, quę multò melior eſt corpore? Reuertere fili, nè vitę melioris intuitu, periculum rectę fidei patiaris. Ego etiam quondàm iuuenis, antequàm me pontificalis honoris gratia prçueniret indignum, diù cogitaui ſanctiſſimæ huius profeſſionis in ipſius prouincię monaſterijs adimplere propoſitū, ſed hæc cauſa me prohibuit aſſumpta perficere. Conſentit beatus Fulgentius monentis patris conſilio ſalutari, ſuęque intentionis feruore depoſito, ſuadetur ibi apud Syracuſas paucis menſibus degere, ſancto Eulalio præbente victum & hoſpitium congruum. Sed quia bonę mentis indoles nunquàm vacat, charitatis opera ſemper exercens, in ipſo paruiſſimi hoſpitij quod acceperat, habitaculo cœpit hoſpitalitatem multis ſuperuenientibus exhibere, peregrinus & alterius indigens ſolatio, conſolan-

Margin notes: Fulgentius meditatur profectionē in Aegyptum. — Pſal. 22. — Appellit Syracuſas. — Eulali⁹, Syracuſanus epiſcopus. — Monaſteriū S. Eulalij. — Heb. 11. — Cōmunio Romanæ Eccleſiæ. — Hoſpes hoſpitalitatē exercet.

ſolandos ſuſcipere peregrinos. Miratur ſanctus Eulalius affluentem ſancti animi libertatem,magnoque gaudio ſaginatur,dum per manum beati Fulgentij,cui victum quotidianum nihil habenti miniſtrabat, alimenta miniſtrari non habentibus videret: Et ſi fas eſt dicere, comparatione minorum creſcere maiores ſolere, quãuis eſſet ſanctus Eulalius in pauperibus gubernandis omninò perfectus, opera tamen beati Fulgentij conſiderans,de die in diem plùs miſericors efficiebatur & largus.

Peracto itaque pręſentis hyemis tempore,cura vehemẽs beatum Fulgẽtium commouet, epiſcopum quendam Rufinianum nomine, qui perſecutionis violentiam fugiendo declinans, ex Byzaceno concilio nauigauerat, ibique prouinciæ Siciliæ vicinus, in quadam breuiſſima commorabatur inſula, vitam monachi laudabiliter gerens,videre indifferenter,vt eius admonitione ſecundò firmatus, quid facere deberet, agnoſceret.Hoc autem volebat,non quia Eulalio Pontifici minùs credebat,ſed quia in rebus dubijs vtiliſſimum ſemper eſſe multorum conſilium ſentiebat. Per multos itaque pedeſtris labores itineris ad illum Siciliæ veniens locum, cui plùs propinquior illa inſula fuerat, vbì ſanctus Rufinianus epiſcopus habitabat, modica nauicula deportatus,ſacerdoti venerabili velociter pręſentatur: à quo ſimiliter, nè in Aegyptum proficiſci perſeueraret,admonitus,redire protinùs ad proprium monaſterium,neque tamen Apoſtolorum memoriam prætermittere,ſtatuit.Occaſione igitur nauigij feliciorıs inuenta,Romam venit,& authorum ſecularium cõſono ſemper ore laudatam, caputq; mundi veraciter appellatam,feſtinus ingreditur ciuitatem.Fuit autem tunc in vrbe maximum gaudium, Theodorici regis præſentia Romani ſenatûs & populi lætificante conuentus. Vndè contigit,vt beatus Fulgentius,cui mundus fuerat olim crucifixus, poſtquàm ſacra martyrum loca venerabiliter circuiuit, omneſque ſeruos Dei,quorum in breui notitiam capere potuit, humili obſequio ſalutauit, in loco, qui Palma aurea dicitur, memorato Theodorico rege, concionem faciente, Romanæ curıæ nobilitatem,decus, ordinemque diſtinctis decoratum gradibus adſpectaret, & fauores liberi populi caſtis audiens auribus, qualis eſſet huius ſeculi pompa glorioſa, cognoſceret.Neque tamen in hoc ſpectaculo libenter aliquid intuetur,neque illis nugis ſecularibus ſuperflua illectus delectatione conſenſit: ſed indè potiùs ad illam ſupernam Hieruſalem feliciter deſiderandam vehementer exarſit, ſalubri diſputatione pręſentes ſic admonens fratres: Quàm ſpecioſa poteſt eſſe Hieruſalem cęleſtis, ſi ſic fulget Roma terreſtris? Et ſi in hoc ſeculo datur tanti honoris dignitas diligẽtibus vanitatem,qualis honor & gloria præſtabitur ſanctis,contemplantibus veritatem?

Cap. 13. *Rufinianus epiſcopus.* *Romã petit religionis ergo.* *Theodoricus 2. in Italia Gotthorum rex.* *Inuiſit ſacra martyrũ loca Fulgentius.*

Multa his ſimilia beatus Fulgentius illo die ſalubriter diſputauit, & iam toto corde monaſterium ſuum reuiſere cupiens, ad Aphricam velociter per Sardiniam nauigauit,vix credentibus præ nimio gaudio monachis ſuis,beatum redijſſe Fulgẽtium. Neſciebat planè ſancta fraternitas, quid primitùs ageret: vtrùm de abſentia patris quereretur,an potiùs de pręſentia lętaretur.Nullus tamen auſus eſt eum,quia diſceſſerat, culpare,ſed cuncti potiùs ſatagebãt pro reditu eius Deo gratias agere.Iunguntur ſeruorum Dei gaudijs etiam laici, lætantur omnes honeſti ac nobiles viri, quòd beatus Fulgentius Aphricanæ Eccleſiæ doctor prædeſtinatus, non diù fuiſſet in tranſmarinis regionibus occupatus. Certatìm deniquè ſinguli properant ampliora præbere ſolatia * pietatis,quibus foueretur animus reuertentis.Offertur à quodam, nomine Syluestrio,bene Chriſtiano,& prouinciæ Byzacenæ primario,locus aptus monaſterio fabricãdo, cuius gleba pinguis ac fertilis,inſtituendis hortis optabili fœcunditate congrueret, &quod plùs eligendum videbatur, longè adhuc à furore bellico conſtitutus, quietiſſimæ pacis ſecuritatem pleniſſimam daret, honeſtis plurimis per vicinas poſſeſſiones commanentibus: quorum frequens oblatio, tranſactionem monachis facilimam promittebat,vt regnum Dei quærentibus,nulla cura ſecularis tranſactionis obſtreperet. Libenter itaque beatus Fulgentius hominis religioſi deuotam ſuſcipiens oblationem, ſine mora in loco ſibi conceſſo monaſterium fundat, pluriмoſque ad conuerſionem pijs monitis inuitando, monachorum multiplicat numerum, & magnæ congregationis efficitur pater. Quanuìs ſanè ſpiritalia meditari iugiter concupiſceret, ampliori tamen ſolicitudine diſtendi compellitur, ocium ſanctum quærens ex dilectione veritatis, & negocia multa ſuſcipiens ex neceſſitate charitatis. Vndè victus aliquando contemplatione meliorum, lectioni &

Cap. 14. ** charitatis* *Conſtruit monaſteriũ Fulgentius.*

orationi tantùm vacare deſiderans: cogitauit diù, quomodò ſarcinam præſentis oneris abijceret, & ſub aliorũ regimine conſtitutus, ipſe potiùs ſub regula viueret, quàm viuendi regulam cæteris traderet, ſecundùm Dei præceptum magis vtile iudicans imperantibus obedire, quàm obedientibus imperare. Cogitanti verò ea diutiùs, talis ſubitò ſententia naſcitur. Eſt in medio vadoſi maris ſinu monaſterium * Viuecenſi litori proximum, Venneſenſi autem maxima ex parte contiguum: vbi neque hortos colere paruiſſimi ſcopuli limes finit anguſtus, neque ligni vel potabilis aquę conſolatio ſaltem miniſtratur exigua, ſed rei vtriuſq; per breuiſſimas nauiculas quotidiè ſufficientia præparatur. In hoc monaſterio rigidi propoſiti diſciplina antiqua ſeruatur, ab infantia ſua plurimis vſque ad decrepitam ſenectutem ſanctiſſimè ibì viuentibus, ſanctæque profeſſioni congrua opera laudabiliter exercentibus. Vbi tunc duo preſbyteri peculiares, & meritò mirabiles, & immaculatæ ſenectutis honore venerabiles, abbatis officio fungebantur, nunquàm de cœnobio recedentes, ſed eccleſiaſticæ dignitati multos viros idoneos nutrientes. Ad hoc igitur monaſterium clàm beatus Fulgentius proficiſcitur, ibique in congregatione tam maxima nomen ponit abbatis, & adunatus multitudini monachorum, fulget quidem ſuper cęteros ſcientia mirabili, eloquentia ſpeciali, ſed ſubijcitur omnibus laudabili humilitate, obedientia ſingulari. Memor quippe illius euangelicæ ſententiæ, qua Dominus noſter dicit, Non véni facere voluntatem meam, ſed voluntatem eius qui miſit me patris: Omnes ſuas mortificat voluntates: ieiunijs inſupèr, orationibus, vigilijs & abſtinentiæ vacans, totumque ſecum vitijs & concupiſcentijs ſecularibus crucifigens, manibus etiam ſuis delectabiliter operabatur. Nam & ſcriptoris arte laudabiliter vtebatur, & palmarum folijs flabellos ſępiſſimè contexebat. Cui operi, etiam cùm fuiſſet abbas, in ſuo monaſterio vacabat. Lectioni autem in cellula frequenter coram fratribus inſiſtebat, apud omnes amabilis, honorabilis & iucundus.

Clàm aliud petit cœnobiũ, poſito abbatis nomine.

Ioan. 6.

Cap. 15.

Sed quanta in eodem monaſterio lætitia, tanta in illo exorta eſt triſtitia. Gaudebant iſti, qui eum ſuſcipiebant: dolebant illi, qui amiſerant. Naſcitur inter eos noua pugna charitatis. Iſti nouum ſocium tenaciter amplectũtur, illi antiquum patrem reddi ſibi ſuppliciter deprecantur. Iſti ſe ornari de eius præſentia, illi de abſentia deficere confitentur. Beatus verò Fulgentius magìs volens diſcere quàm docere, conſentit hîc eſſe, vbì fuit inferior: & trepidat illuc redire, vbì cunctis poſſet eſſe ſuperior. Tunc abbatis Felicis & omnium fratrum, quos reliquerat, dolor ex neceſſitate conſilium ſumẽs, patrocinio ſancti Fauſti epiſcopi inſulanos monachos pulſat. Ille protinùs epiſcopali authoritate ſuum eſſe monachum Fulgentium allegat, ſibique reddi, & vbì ipſe iuſſerit, viuere debere confirmat. Minatur excommunicationem contradicentibus: ipſum verò Fulgentium, niſì conſentiat, inobedientibus ſimilem pronunciat iudicandum. Quid multa? Deponitur rursùs beatus Fulgentius ad monaſterium proprium, ſubire pręcipitur abbatis officium: & nè iterùm à deſiderio ſpiritali mutabilis fieret, repentè cum ſacerdos preſbyterum conſecrat, vt abbatis & presbyteri decoratus officio, nec monaſterium relinquere, nec in alia poſſet eccleſia fortuitò ordinari.

Humilitas ſancti viri.

Cogitur redire ad abbatis officium.

Fit ſacerdos

Victus ergò, & honoris compedibus vinctus, cœpit iam beatus Fulgentius æquanimiter monaſterium ſuum regere, famaque creſcente laudabili, ſuper omnes Aphricæ prouincias innoteſcere: in ipſo autem Vintorum territorio tãquàm proprius epiſcopus honorari, paratis omnibus, quandocunquè facultas ordinandi epiſcopum cõceſſiſſet, beatum Fulgentium primum ſacerdotem vocibus petere & mentibus, nec alterum niſì beatum Fulgentium ſibi conſecrari permittere. Deſiderium deindè populorum Deus videbat, ipſum quoquè beatum Fulgentium non latebat.

Cap. 16.

Non licet ordinare epiſcopos.

Sed quia tunc regalis authoritas epiſcopos ordinari prohibuerat, nec viduatis plebibus prouidere paſtores licebat, ſecurus huius interdictionis tempora tranſigebat, ſuperfluum iudicans honorem fugæ præſidio recuſare, quem nec dare alicui fas erat, nec accipere. Poſtquàm verò ſacra turba Pontificum, qui remanſerant, communicato inter ſe conſilio, definiẽrunt aduersùs pręceptum regis in omnibus locis celebrare ordinationes Pontificum, cogitantes aut regis iracundiam, ſi qua forſitan exiſteret, mitigandam, quò faciliùs ordinati in ſuis plebibus viuerent: aut ſi perſecutionis violentia naſceretur, coronandos etiam fidei confeſſione, quos dignos inueniebant promotione: miniſterium verò ſuum faciliùs impleturos, atque inter ipſas tribu-

lationes

lationes proprijs plebibus ſolatia præſtituros: fit repentè communis aſſumptio, presbyteros, diaconos, & ſi quos inueniret electio, rapere, benedicere, conſecrare, certatim in locis ſingulis properantibus, nè in tali ſtudio aliquis aut tardus, aut nouiſſimus videretur. Tunc beatus Fulgentius eligentium vota velociori præueniens fuga, latebris incertis abſconditur, nec quæſitus vllatenùs inuenitur. Plebs ipſius loci, vbi fuerat monaſterium conſtitutum, differre ſuam prorsùs electionem, donèc inueniret beatum Fulgentium, cogitabat. Veruntamen timens, nè, dum diù beatus Fulgentius quæritur, fama hęc Carthaginem perueniret, atque indè rursùs regalis interdictio naſceretur: ità compellente feſtinationis neceſſitate, ſuadentur ſibi de ſuis clericis alterum quærere. Sic per multa loca, vbì beatus Fulgentius aut ſolus, aut primus electus eſt, poſtquàm minimè potuit inueniri, dedit alijs honoris ſummi licentiam. Repleta iam fuerat prouincia Byzacena nouis ſacerdotibus, & penè vix paucarũ plebium cathedræ remanſerant deſtitutæ: regis quoquè commota ſęuitia cunctos iam decreuerat exilio mancipandos, in ipſum primitùs ordinatorem, id eſt, primatem, nomine Victorem, procedente ſententia: qui iam à ſeruis regis exeuntibus captus, ad Carthaginem ducebatur: & omninò ſuccedente maiore triſtitia, verſa fuit in publicos luctus ordinationis aſſumptæ lętitia. Tunc occultis nuncijs edocentibus, tranſiſſe tempus faciendæ ordinationis, beatus Fulgentius putans, cathedris quammaximè proximis epiſcopos haberi proprios, ipſe rursùs monaſterij ſui congregationi gubernator reuertitur, nihil dubitans, neque formidans, ſed omninò ſe pontificalis dignitatis euaſiſſe ſarcinam gaudens.

Fugit epiſcopatum.

Veruntamen altiori cõſilio Deus noſter prædeſtinata perficiẽs, cui dederat docendi ſalubriter facultatem, doctrinæ ſalutaris dare iam volebat authoritatem, nè deeſſet fidei Catholicæ contra Arrianos fideliſſimus prędicator. In tempore ergò tribulationis abſcondere noluit vas electionis, per quem diſpoſuerat implere officium prędicatiõis. Erat adhuc Ruſpæ oppidum nobile, clariſſimis habitatoribus prorsùs illuſtre, cui nullus fuerat epiſcopus ordinatus: quia Diaconus quidam Felix nomine, qui ambire voluërat, repudiatus, honorem Pontificis in illo loco nec ipſe merebatur, nec alterum patiebatur accipere. Frater quippe illius germanus, amicus procuratoris, per potẽtiam ſecularis actionis miniſtrabat vires ambitionis. Dolor honeſtorum ciuium mentes vehementer angebat, cur ſoli remanſiſſent ſine patre ſpiritali, qui videbantur ſuper cęteros excellere nobilitate carnali: cùm repentè fama verax dolentibus nunciat beatum Fulgentium, quem tot loca primo ſacerdotio iudicauerant dignum, nullatenùs tempore ordinationis inuentum, remanſiſſe presbyterum, gloria maiore veſtitum, quod honoris ſuperioris ſic calcauerat appetitum. Illis, quibus diſplicebat ſuperbus ambitor, placet iſte laudabilis excuſator. Conſentitur ab omnibus, ipſum ſibi eſſe ſeruatum, propterea minimè tantis plebibus ambientibus ordinatum. Neſciente igitur beato Fulgentio, Victor primâs in itinere petitur à Ruſpenſibus, & vicinis epiſcopis ordinandi Fulgentium licentia datur. Tunc aggregata violentæ multitudinis manu, repentè beatus Fulgentius, dolens oculos, in cellula propria reperitur: inuaditur, tenetur, ducitur, & Pontifex eſſe non rogatur, ſed cogitur.

Cap. 15.

Felix, diaconus ambitioſus.

Cogit epiſcopatũ Ruſpenſem ſuſcipere.

Indè ad epiſcopum, qui admonitus fuerat ordinationẽ celebrare, perductus, ignoti populi conſtituitur pater, ità vt in illo Propheticum illud compleri videretur oraculum, Populus quem non cognoui, ſeruiuit mihi. Nimìs aũt gratiſſimus viri ſapientis adſpectus, & fauores populi ſuffragantis augebat, & à quocunque tunc videbatur incognitus, humilitate veſtium blandus, modeſtoque inceſſu venerabilis habebatur. Cùm verò loqui quippiam, cogente interdùm ratione, voluïſſet, in eius ore omnis turba pendebat, ex locutione familiari conſiderans, qualis eſſet ſpiritalis magiſtri futura doctrina. Propter quod ex omnibus poſſeſſionibus, vbicunquè tranſibat, populus confluxerat ad fauendum, Ruſpenſi Eccleſiæ quanto ſeriùs, tanto meliorem confitentes proueniſſe Pontificem. Diaconus porrò videns ſuæ ambitionis conatus vaniſſimos defeciſſe, quod ſolum remanere deluſo poterat, ſæuit, & tardus, innumeris congregatis, venienti filio pacis ſcandalum, ſicut ſacer loquitur Pſalmus, iuxta ſemitam ponit. Viam igitur, per quam veniebat Dei ſeruus electus, obſedit ambitor infeſtus. Sed vbiquè ſimplicibus ſubuenit Chriſtus, nec impediri poteſt ab homine ſacerdotis electio, quam nõ pręcedit ambitio. Neſcio quo ſancti ſpiritûs admonentis imperio,

Pſal. 17.

Diacon⁹ repulſus ſęuit in Fulgẽtiũ.

Pſal. 139.

rio, per alteram viam populus qui pręcedebat, ambulauit, & beatum Fulgentium, dum adhuc hoſtis ſedet in via, ſuper ſuam cathedram collocauit. Celebrata ſunt eodem die diuina ſolenniter ſacramenta, & de manibus beati Fulgentij communicans omnis populus, lętus abſceſſit. Quod poſteà Diaconus audiens, diuinę voluntati, licèt tardiùs, ceſſit. Hunc ilicò reuertentem beatus Fulgentius benignè, affabiliter, clementerque excepit, ità vt eum poſteà presbyterum ordinaret. Sed vltionem debitam diuina iuſtitia demonſtrauit omninò velociter. Ipſe enim Diaconus, iam presbyter, intra annum mortuus, & procurator ei conſentiens ad penuriam redactus, dederunt pœnas temporalis audacię, quibus potens eſt Deus pręparare in futuro gratiã cęleſtis indulgẽtiæ. Nos illud propterea vel commemorandum putauimus, vt oſtenderemus hinc maiorem beato Fulgentio creuiſſe circa ſingulos authoritatem, dum cognoſcerent in iſtis vigilâſſe diuinam ſeueritatem.

Miſſam celebrat.

Suſcepit interìm beatus Fulgentius epiſcopatum ſine aliqua ambitione, cum maxima deuotione, manente in cõtradictores diuina vltione. Nec ità factus eſt epiſcopus, vt eſſe deſiſteret monachus: ſed accepta Pontificis dignitate, profeſſionis pręteritæ ſeruauit integritatem. Seruata verò profeſſionis integritas, plùs ornauit Pontificis dignitatem. Nunquàm denique precioſa veſtimenta quęſiuit, aut quotidiana ieiunia prętermiſit, aut conditos ſuauiter cibos vel inter hoſpites manducauit, aut diſcumbendo ſaltem requieſcere & reſoluere rigidum propoſitum voluit, ſed vna tãtùm viliſſima tunica ſiue per æſtatem, ſiue per hyemem patienter indutus fuit. Orario quidem, ſicut omnes epiſcopi, nullatenùs vtebatur: pelliceo cingulo tãquàm monachus vtebatur, ſic ſtudio humilitatis ambitionem veſtium corporalium fugiẽs, vt nec ipſa calceamenta ſuſcipiens clericorum, aut vltimis caligis in tempore hyemis, aut caligulis in tempore æſtatis ſimpliciter vteretur. Intra monaſterium ſanè interdùm ſoleas accipiebat, frequenter nudis pedibus ambulabat. Caſulam precioſam vel ſuperbi coloris, nec ipſe habuit, nec monachos ſuos habere permiſit. Subtus caſulam nigello vel lactineo pallio circundatus inceſſit, quãdo temperies aëris inuitabat, ſolo pallio intra monaſterium coopertus. Scapulis verò nudis nunquàm à nobis viſus eſt, nec depoſito ſaltem cingulo ſomnum petiuit. Suæ autem cõtinentiæ Deo teſte fidutiam gerens, in qua tunica dormiebat, in ipſa ſacrificabat: & in tempore ſacrificij mutãda eſſe corda potiùs, quàm veſtimenta, dicebat. Huic beatiſſimo ſacerdoti nullus aliquando extorſit cuiuſlibet generis carnes accipere, ſed ſola ſimpliciter olera, ptiſanas & oua, quãdiù iuuenis fuit, ſine oleo, poſtquàm verò ſenuit, ſuperfuſo oleo mãducauit: ideò perſuaſus oleum accipere, nè caligo præualens oculorum, lectionis impediret officium. A vino autem ſanus ſemper abſtinuit. Si quãdo verò compellente infirmitatis neceſſitate, vino modico vti compulſus eſt, calicibus plenis aqua ſuperfundens quippiam meri, nec ſaporis eius, nec odoris iucũditate fruebatur. Antequàm vigiliæ à fratribus nunciarentur, ipſe ſemper corde & corpore vigilans, aut orabat, aut legebat, aut dictabat, aut cuicunq; ſpiritali meditationi ſolus vacabat: qa ſe per diem filiorũ Eccleſię neceſſitatibus occupari iugiter ſciebat. Ad agẽdas cũ ſeruis Dei vigilias interdùm deſcẽdebat, ſed priuatas apud ſe vigilias ſtudijs, quę dixi, multo laudabiliùs exercebat.

Cap. 18. Honores nõ illi mutant mores. Veſtitus eius. Carnibus perpetuò abſtinuit. Item vino ſanus.

In nullo autem loco viſus eſt ſine monachis habitare: propter quod à ciuibus Ruſpenſibus hoc primum beneficium ordinatus epiſcopus poſtulauit, vt fabricãdo monaſterio locũ cõgruum darent. Tunc ex pluribus ciuibus, obedire feſtinantibus optimo ſacerdoti, quidam nomine Poſthumianus, Chriſtianiſſimus & inter ſuos nobiliſſimus ciuis, agellum proprium fideliter obtulit, non longè ab eccleſia conſtitutum: vbi pinis cõſurgentibus in excelſum, ſpecioſi nemoris virebat amœnitas. Excepit beatus Fulgentius libentiſſimè locum, cuius etiam ligna neceſſaria futuræ fabricæ conſpiciebat: protinusque beatum abbatem Felicem venire velociùs perſuaſit, cum maxima penè totius cõgregationis multitudine, niſi quòd pauciſſimos fratres in illo monaſterio dereliquit, quibus vnum ex fratribus, Vitalem nomine, prępoſuit. Tali verò charitatis lege monaſteria vtraque pręcipiebat vniri, vt quaſi non fuiſſent locis diuiſa, ſic eſſent vnanimitate coniuncta. Si quos autem nouos monachos vel in iſto, vel in illo monaſterio Chriſtus acquireret, tempus inter ſe conuerſionis ordinemque ſeruarent: & ſi quando ad ſe videndos, iubentibus duntaxàt prioribus, venirent, non vt hoſpites, ſed quaſi vnius congregationis homines ſuſciperentur: beati verò Fulgentij epi-

Cap. 19. Nuſquàm degit ſine monachis.

epiſcopi prouiſione communiter gubernati, patrem ſpiritalem ſimplici venerarentur affectu: ſic beato Fulgentio ſingula diſponente, nè ſuſcepta regendorum ſarcina clericorum, conſolationem perderet monachorum.

Intereà repentè diriguntur miniſtri regalis furoris, vt detentus etiam ipſe, cum cæteris in exilium Sardiniam confeſſor Chriſti nobilis truderetur. Abductus ergò velociter, licèt doleret eccleſiam ſuam nullis adhuc eloquiorum ſuorum monitis eruditam, remanſuramq; protinùs deſtitutam: ſapienter tamen triſtitiam gaudio maiore vincebat, quòd tam glorioſæ cõfeſſionis eſſe particeps inchoabat. Comitantibus ergò monachis ſimul & clericis, magiſter egregius vtriuſq; profeſſionis exijt, flentibus laicis omnibus, de cathedra honoris ad locum beati certaminis, paratus fidem Catholicam mente libera, voce forti coram regibus & poteſtatibus confiteri. Suſcepit eum Carthago venientem, fructumq; eius notitiæ in paucis diebus fideliter guſtans, multa obtulit munera: quæ beatus Fulgentius monaſterio illi, quod fabricari delegauerat, profutura mandauit. Ipſe verò nauem crucifixo corde & corpore nudus aſcendit, habens ſecum plurimas diuitias ſcientiæ ſingularis, quibus omnes vbicunquè veniebat, indeficiente largitate paſcebat. Inter alios ſanè epiſcopos, cum quibus exilium commune ſuſceperat, tempore ordinationis erat inferior, ſed patientiæ & charitatis virtute non inferior. In rebus enim dubijs, vbì quàm maximè conſilium petebatur, ſi quandò inter ſe cõfeſſores beatiſſimi de communi vtilitate tractabant, vltimus quidem ſedebat: veruntamen ipſius ſententiam Primâs vel omnes qui Primatem ſequebantur, audire & facere cupiebant: quanuìs ille nihil ſibi per inanem gloriam vendicans, deferret honorem congruum prioribus ſuis. Si enim cogebatur reſpondere conſulentibus, ità paratus erat ſemper obedire iubentibus, nè pręſumeret aliquid extorquere nolentibus. Poſt deliberationis autem longiſſimas moras, quicquid definitio communis inuenerat, eloquenter allegandum ſenſibus cęterorum beato Fulgentio dimittebatur. Hinc etiam quandocunquè tranſmarinis literis de fide vel de diuerſis quęſtionibus interrogabãtur epiſcopi, reſpõdere pro omnibus ab omnibus ei imponebatur. Ità ſicut ſanctæ memoriæ Aurelius, Carthaginenſis antiſtes eccleſię, inter ſua priuilegia meruit, vt literas ex Aphricano concilio dandas ſolus ipſe ſcriberet: ſic iſte meruerat, vt literas ex illo concilio dirigendas, ſolus ipſe dictaret. Sexaginta quippe & eo ampliùs epiſcopos tunc catena ligabat exilij, quorum lingua & ingeniũ beatus Fulgentius epiſcopus fuit. Propterea quandocunquè reſcribebat conſulentibus, epiſcoporum cęterorũ dicebantur nomina in titulo, ſed ſolius beati Fulgentij ſermo tenebatur in ſtylo. Pręter iſtas quoquè publici tractatûs epiſtolas, ſi quis fortè ex ipſis epiſcopis abſentem plebem ſuam corrigere vel monere voluiſſet, ad beatum Fulgentium accedebat, & per miniſterium linguæ eius, officium ſuæ diſpenſationis implebat. O mirabilem virum, non ſibi ſoli, ſed & omnibus natum. Sola eum Ruſpenſis Eccleſia meruerat doctorem, & pars maxima concilij Byzaceni de ipſius ſermone viuebat. Quicunque in qualibet ſacerdotum exulantium plebe tentabat inquietus exiſtere, vel epiſcopi proprij iuſſa contemnere, beato Fulgentio dictante, ſic corripiebatur abſens, vt ſatisfactionis remedium quęrens, enauigato mari, continuò fieret pręſens, & per ipſum beatum Fulgentium, cuius eloquentiam ſenſerat excommunicatus, impetraret veniam ſalubriter humiliatus. Ipſe nanque beatus Fulgentius erat vltor, ipſe interceſſor: cum collega vltor, pro miniſtro interceſſor. Ab ipſo procedebat gladius, vndè ſuperborum ceruix dura cæderetur: & per ipſum rurſùs beneuolentiæ medicina præbebatur, donèc ſupplicum fratrum puſillanimitas ſanaretur. Inter ipſa ſanè primordia glorioſi exilij, monaſterium congregare, paucos ſecum monachos ducens, minimè potuit: ſine fraterna tamen congregatione vitam ducere neſciens, coëpiſcopos ſuos, Illuſtrem ſcilicet & Ianuarium, habitare ſecum perſuaſit volentes: quibus vnico ſeruiens charitatis affectu, ſimilitudinem magni cuiuſdam monaſterij, monachis & clericis adunatis, ſapienter effecit. Erat quippe eis cõmunis menſa, commune cellarium, communis oratio ſimul & lectio. Nullus ſe ſuper alterum inſolenter efferebat, nec proprijs fratribus ampliùs aut peculiariùs conſulebat, niſi quòd magìs illi monachi, qui beatum Fulgentium ſequebantur, diſtrictioris abſtinentię regulam cuſtodientes, nihil omninò proprium poſſidebant, nec inter alios clericos clericorum more viuebant. Talis erat beati Fulgentij eruditio, quę ſpiritalibus monitis

ità

Cap. 20.

Truditur in exilium.

Ei⁹ ſentẽtiã quanti fecerint epiſcopi exules.

Nomine oĩm epiſcoporum reddit reſpõſa literis.

Sexaginta epiſcopi exules.

Efficacia ſcriptorum Fulgentij.

Monachi & clerici ſimul degũt.

ità ſubiectorum ſibi corda transferret à terrenis vluoptatibus ad ſpiritales cæleſteſq; delicias, vt boni propoſiti manente cenſura, non ſeducerentur infirmorum fratrum inertia, nolentium imitari, quæ quotidiè ante oculos eorũ gerebantur, exempla. Quis illius habitationis dignè explicet laudes? Domus illa, tunc Calaritanę ciuitatis oraculum fuit. Illuc enim veniebat afflictus percipere remedium conſolationis: ibì gerebantur inter diſcordantes pacis & concordiæ pacta fidelia. Diuinam volentibus audire diligentiùs lectionem, miniſtrabat ibì Dominus pleniſſimæ expoſitionis ædificationem. Delectabat nobiles viros, ſi fieri poſſet, quotidiè beatum Fulgentium cernere diſputantem: libebat indigentiam ſuſtinentes, indè petere ſuppliciter eleemoſynam corporalem, vndè doctrinam quoquè ſumerẽt ſpiritalem. Frequenter enim beatus Fulgentius, quos, multa largiendo, de temporali fame liberabat, renunciare ſeculo, ſapienter admonendo, faciebat, & quanuìs nihil habentes, habendi voluntatem contemnere ſuadebat: ità cupidus ſemper acquirendæ ad cœnobium fraternitatis, vt quanuìs omnibus omnia noſſet eſſe, monachorum tamen profeſſioni ſociare cunctos & optaret, & vellet. Hęc fama per ſingulos dies creſcens, Carthaginenſis quoquè eccleſiæ populos ad maiora gaudia prouocabat, & certiſſimis teſtibus ex illa prouincia venientibus, beatum Fulgentium commendabat abſentibus.

Pertrahit multos ad monaſticẽ.

Cap. 21. Perſecutio Traſamundi regis.

Intereà Traſamundi regis aduersùs religionem Catholicam mens implacabilis & ira terribilis, inter aſperas perſecutiones ſubdolaſq; factiones, quibus æqualem Deo patri negare Chriſtum Catholicos nunc terroribus cogebat, nunc promiſſionibus inuitabat, ſub intentione plùs decipiendæ multitudinis ſimulare cœpit, rationem ſe ſimpliciter inquirere Catholicæ religionis, reperiri neminem putans, cuius poſſet in ſuis erroribus aſſertione conuinci. Proponebat deniquè multas ineptarum tendiculas quęſtionum, nec ſi quis ei reſpondere voluiſſet, aut deſpiciebat, aut repellebat: immò quaſi patienter audiens, ſatisfieri ſibi non poſſe iactabat. Et reuerà quis homini tam obdurato corde valuiſſet lumen oſtendere veritatis? Efficiebat tamen plurimos religioſos, audaces fidei ſuæ conſtantia, per occaſiones à Domino præparatas, ſtudioſi regis conuincere blaſphemias. Dicitur autem requirenti diutiùs, quis pleniſſimè poſſet teſtimonijs euidentibus vendicare veritatem catholici dogmatis, eſſe inter epiſcopos exulantes beatum Fulgentium, cui nihil deeſſet in ſcientia, plurimùm redundaret in gratia, qui ſapiẽter & eloquenter roganti regi ſatisfaceret. Protinùs rex probare cupiẽs ſacerdotem, cui generaliter teſtimonium bonum tota noſtræ religionis perhibebat Eccleſia, ſeruum ſtrenuum celeriter dirigit: à quo ſine mora ductus atque perductus, intrauit Carthaginem lætus: vbì tãquàm fideliſſimus diſpenſator, erogandi talenta ſibi credita reperiens occaſionem, cœpit in hoſpitiolo proprio venientes ad ſe catholicos orthodoxos diligenter erudire, rationem reddens, quomodò pater & filius & ſpiritusſanctus, manente trium perſonarum differentia, Deus vnus à fidelibus prædicetur. Tanta autem fuit beato Fulgentio facundi ſermonis ſuauitas, tanta in vultu eius micabat hilaritas, vt certatìm fideles vniuerſos ſancta charitas traheret vel interrogare doctiſſimum virum, vel audire quotiès ad interrogata reſpondebat. Ille verò verbum Dei ſine inuidia tabeſcente communicans, occurrebat interrogationibus omnium, neminem deſpiciens, nullum iudicãs improbum: paratus etiã ipſe, ſi cui fortè Deus per ſpiritum ſanctum melius reuelãſset, audire vel diſcere, tenere, ſequi, approbare, ſub officio doctoris, humilitatem diſcipuli benignus & mitis exercens. Vndè contigit, vt multo doctior & ſeipſo melior fieret, lucra Chriſto maiora perquirens. Alios enim iam rebaptizatos, errorem ſuum plangere docebat, & recõciliabat: alios autem, nè ſuas animas pro terrenis commodis perderent, admonebat: & quos iam perditioni proximos ſentiebat, ità blandis ſermonibus leniebat, vt propter eius beneuolentiam verecundarentur cogitatam implere malitiam, reuerſique velociter agerent pœnitentiam. Confortati alij verbis eius, & doctrinæ eius ſale conditi, redarguebant Arrianos hęreticos cum omni fidutia. Sic mirabili gratia factum fuit, vt per vnum ſacerdotem, cuius ſapientiam rex voluẽrat experiri, ſapientium numerus apud Carthaginem creſceret, & per miniſterium perſecutoris fides Catholica incrementum potiùs, quàm defectum, acciperet.

Traſamundus ad ſe acerſit exulẽ Fulgẽtium.

Fructus doctrinę S. Fulgentij apud Carthaginẽ

Cap. 22.

Hæc omnia rex per occultos nuncios diſcens, egregij ſacerdotis ingenium, ſapientiam, doctrinam, fidem, pietatem, manſuetudinem, continentiam probat, & conuenientem

Traſamundus Fulgentio quæſtiones proponit.

entem famæ ſuæ præconijs talem eſſe, qualis prædicabatur, agnoſcit. Dicta proindè quædam, veneno plena perfidiæ, legenda ei celeriter dirigit, reſponſionem ſibi flagitans reddi. Suſcepit hæc doctiſſimus pontifex, & longiſſimæ narrationis ineptias per obiectionum capitula diuidens, reſponſiones ſubiecit breues, probabiles, neceſſarias, authoritate teſtimoniorum graues, & totius rationis lumine radiantes. Quas cum multis ſapientibus viris diù multumque collatas, & ad populi notitiam perductas, regi quoquè longa expectatione ſuſpenſo tradidit ingerendas: quas ille barbarus intentiſſimè perlegens, quia nunquàm prædeſtinatus fuerat ad ſalutem, laudat ſapientiam, miratur eloquentiam, prædicat humilitatem, neque tamen meretur intelligere veritatem. Carthaginenſis autem populus, triumphi ſpiritalis interpres, propoſitiones regis fuiſſe conuictas læto murmure confitetur, & catholicam fidem ſemper eſſe victricem, coniunctis beati Fulgentij laudibus, gloriatur.

Cap. 23.

Adhuc tamen rex virum doctiſſimum probare deſiderans, de alijs eum quæſtionibus rurſùs interrogat, & interrogationem ſuam ſemel tantùm beato Fulgentio præcepit legi, neque meditandi, neque deſcribendi tribuens facultatem. Timebat enim, nè verba eius conuincenda, ſicut priùs, ſermonibus eius ínſererentur, totiuſque ciuitatis iudicio victus eſſe iterùm reprobaretur. Beatus verò Fulgentius ſemel ſibi lecta vix recolere pręualens, reſpondere differebat: ſed reſpondere eum rex magìs ac magìs imperabat, reſponſionis arguens moras, & cautelam ſanctiſſimi viri, diffidentiam iudicans. Vndè idem pontifex diſcretionis virtute ſubnixus, nè qua forſitan per populum mendacia ſpargerentur, quibus fingeretur aut non potuiſſe, aut noluiſſe beatum Fulgētium regalibus quæſtionibus obuiare, tres libellos mirabiles facit: vbì memoratum regem ſimpliciter alloquens, totius quæſtionis ſeriem, quam tenui auditu perceperat, latè reuentilabat, docēs animam rationalem Chriſto Domino in ſuſceptione carnis minimè defuiſſe. Tūc rex admiratione maxima repletus, nihil ampliùs eſt interrogare auſus, niſì ꝙ vnus ex epiſcopis eius, Pinta nomine, quaſi reſpondere conatus, tacere potiùs noluit, quàm reſpondere aliquid potuit. Cui tamen ilicò beatus Fulgentius alterius operis, quod aduersùs Pintam titulauit, diſputatione veridica reſtitit, & in prima defenſione ſua victos aduerſarios, temerariè ſatìs oſtendit repetiſſe certamen.

Lib. 3. ad Traſamundum.

Opus Fulgentij aduersùs Pintam.

Cap. 24.

Itē cōmonitoriū de Spirituſancto.

De ſpirituſancto interroganti presbytero Abragilæ, per commonitorium paruiſſimum teſtimonia protulit plura, docens eum, cum patre & filio Deum vnum ſimpliciter confitendum. Cuius etiam commonitorij ſententias inter vtrunque illius temporis opus ordinauit oportere deſcribi, legentibus omnibus fidelibus Catholicis, & mirantibus: erubeſcentibus Arrianis, & dolore contra ipſum murmurantibus: donèc malæ ſuggeſtionis occaſione reperta, volenti eum regi intra Carthaginem diutiùs retinere, diceretur ab impijs & malis hominibus: Sine cauſa rex laboras: nihil tua diligentia proficit. Intantùm quippe iam doctrina Fulgentij epiſcopi præualuit, vt de ſacerdotibus tuis reconciliet aliquantos. Proindè niſì citò ſubueneris, religio noſtra deficiet: & quicunque à nobis eſt baptizatus, homouſion iterùm prædicabit publicè reconciliatus: nec ſi perſecutionem voluëris concitare, timeri poterit regalis ſæuitia. Multùm quippe confortat & ſtabiles facit omnes epiſcopos Fulgentij præſentia.

Cap. 25.

Iterùm relegatur.

Suggerentibus talia rex, quaſi magna neceſſitate cōſtrictus, aſſentit, & beatum Fulgentium rurſùs ad exilium Sardiniæ reuocare compellit. Intempeſta igitur nocte (ſic enim rex fieri delegauerat) ad nauem beatus Fulgentius populo ignorante perducitur: ſed contrario flatu reſiſtentibus ventis, ſuper litus tantas paſſus eſt moras, vt per dies plurimos omnis penè illuc ciuitas conueniret, & de manu eius valefaciens communicaret. Ibi autem prophetica gratia per ſpiritumſanctum repletus, Iuliateo viro religioſo nimìs afflicto, grauiterque pro diſceſſu beati Fulgentij pontificis ingemiſcenti: Diutiùs, ait, flere noli: Citò reuertemur ad vos: Catholicæ Eccleſię libertate reparata, videbitis nos. Hoc autem, quæſo, ſecretum ſit apud te, quod nimia charitas indicare compulit me. Sic ſolicitè ſemper beatus Fulgētius iactantiam fugit, nec in donis ſpiritalibus humanam gloriam quæſiuit, teſtimonio conſcientię ſuæ contentus, & ſola Dei miſericordia fretus. Vndè etiam miracula facere nunquàm delectatus, hanc gratiam ſibi dari nullatenùs deſiderauit. Sed ſi quandò petebatur pro infirmis & laborātibus, vel neceſſitatem tribulationum temporalium tolerantibus Dominum

Prędicit celerem reditum ſuum.

deprecari, preces ſuas ſub hac deuotione fundebat: Scis, Domine, quid animarum noſtrarum ſaluti conueniat. Poſcentibus ergò nobis quod admonet neceſſitas, hoc miſericordia tua concedat, vndè ſpiritalis non impediatur vtilitas. Oratio ergò noſtrę humilitatis, ſi expediat, ità exaudiatur, vt voluntas tua principaliter compleatur. Et frequenter quidem Deus omnipotens oranti ſacerdoti multùm conceſſit: ſed ille nihil proprijs tribuens meritis, eorum potiùs fidei, pro quibus exaudiebatur, omnia deputabat: neque ſibi, ſed illis, hoc conceſſum fuiſſe dicebat.

Cap. 26. Sed nè diù moras longiſſimas faciamus, vnam eius ſententiam de faciendis mirabilibus inſeramus. * Mirabilia, aiebat, non conferũt homini iuſtitiam, ſed notitiam hominum. Quiſquis autem fuerit hominibus notus, niſi fuerit iuſtus, ad æterna perueniet ſupplicia condemnatus. Ille verò, qui miſericordię cęleſtis ope iuſtificatus, in conſpectu Dei ſolius vixerit iuſtus, etiamſi parùm ſit hominibus notus, beata ſanctorum percipiet gaudia coronatus. Vir ergò mirabilis timuit habere laudem de mirabilibus, quanuis ampliora quotidiè miracula faceret, exhortatione ſanctiſſima multos infideles credere, multos hęreticos reconciliari, multos peſſimis moribus deditos, continentię faciens leges excipere: dum per eius ſaluberrima monita ſobrietatem diſcerent ebrioſi, caſtitatem ſectarentur adulteri, diſtribuere omnia pauperibus auari rapaceſque docerentur: & mutato propoſito, ſuperbis humilitas, litigioſis pax, inobedientibus obedientia fieret dulcis. Talibus planè mirabilibus beatus Fulgentius piam ſemper operam dedit, quibus ſecum comitãtibus, in omni loco & tempore glorioſus, fauente aliquandò ſereni aëris tranquillitate Sardiniam reportatus, exulantium coëpiſcoporum lętos animos reddidit, ipſamque prouinciam, cui tantorum pręſentia ſacerdotum tribuebat ornatum, pręſentię ſuę luce fecit ſplendidam, concurrentibus vndiquè cum gaudio Chriſtianis hominibus, videre athletam Chriſti fortiſſimum, qui certamine ſingulari ſæuientis impetum regis fregerat, ad diuina caſtra rediſſe inſignibus laureis adornatum, & antiquis commilitonibus iunctum, tanto ampliùs exhibuiſſe laudabiliter humilitatem, quanto ſciebat ſuam plùs enituiſſe virtutẽ: memor ſine dubio ſcripturæ monentis: Quanto magnus es, humilia te in omnibus, & coram Deo inuenies gratiam.

Marg.: * Miracula. — Redit in Sardiniam, cunctis lætantibus. — Eccli. 3.

Cap. 27. Noluit planè iam beatus Fulgentius in priori domo multis fratribus comitantibus diutiùs habitare, ſed iuxta baſilicã ſancti martyris Saturnini, procùl à ſtrepitu ciuitatis vacantẽ reperiens locum, Brumaſio Calaritanæ ciuitatis antiſtite venerabili priùs, ſicut decuit, poſtulato, nouum ſumptibus proprijs monaſteriũ fabricauit: in quo quadraginta & ampliùs fratribus congregatis, diſciplinæ cœnobialis ordinem cuſtodiuit illæſum, nemini dans licentiam profeſſionis ſanctæ regulam pręterire: ſed principaliter hoc obſeruandum monachis tradens, vt nullus eorum quicquam ſibi proprium vendicaret, ſed eſſent omnibus omnia communia. Dicebat enim frequenter, nec debere, nec poſſe monachum iudicari, cui voluntas habere priuatum peculium perſuaſerit. Vt enim monachus lautioribus forſitã cibis vtatur, interdùm cogit infirmitas corporis: vt autem cupiat in quamlibèt exiguis rebus iuris proprij dominium vendicare, ſuperbæ voluntatis & auaræ cupiditatis euidẽs teſtimonium eſt. Diſtribuebat ſanè ipſe cum ſumma diſcretione ſeruis Dei neceſſaria vitæ ſubſidia, ſingulorum vires infirmitatemque conſiderans. Veruntamen quibuſcunque plus cæteris conſulebat, eos humilitatem cuſtodire ampliùs admonebat, dicens eis: De ſubſtantia communi quiſquis aliquid plus accipit, omnium fit debitor, quorum eſt illa ſubſtantia. Debitorem porrò ſola iuuat humilitas. Sic efficiebat, nè quis ſcandalum pateretur, quãdo vni propter infirmitatẽ plus dare videbatur. Erat ei quoquè nimia ſolicitudo, præuenire cunctorum monachorum petitiones, antè tribuendo, quicquid tribuendum cuilibet vel neceſſitas, vel ratio manifeſta monſtraret. Si quis autem præſumpſiſſet, priuſquàm acciperet, petere: negabat ei continuò, etiamſi mereretur accipere, dicẽs monachos debere his, quæ acceperint, eſſe cõtentos. Cæterùm qui ſibi * tanquàm indigeant, petunt, deſiderijs adhuc carnalibus ſeruiunt, & omninò non perfectè de cæleſtibus cogitant, quandiù quid ſibi neceſſarium ſit, ipſi ſibi, quia non poſſunt negociando, petendo ſaltem prouidere feſtinant. Illos quoquè veros eſſe monachos dicebat, qui mortificatis voluntatibus ſuis, parati eſſent nihil velle, nihil nolle, ſed abbatis tantummodò conſilia vel pręcepta ſeruare. Propterea ſine conſilio ſuo nec cum

Marg.: Nouũ extruit monaſteriũ exul Fulgentius. — * plus q̃ — Veri monachi q̃ ſint.

fra-

fratrem, qui Præpoſiti gerebat officium, ſinebat aliquid agere. Laborantes fratres, & opera carnalia indefeſſis viribus exequentes, lectionis autem ſtudium non habentes, minùs diligebat, nec honore maximo dignos iudicabat: In quo autem fuit ſcientię ſpiritalis affectus, etiamſi virtute corporis deſtitutus, operari manibus nunquàm poſſet, peculiariter habebatur dilectus & gratus. Amabat autem, quando coram fratribus diſputabat, ſi quis ei quæſtiones propoſuiſſet acerrimas, in quibus excellētiſſimo laboraret ingenio: licebatq́; generaliter omnibus fratribus, etiã natura ſimplicibus, parúmve intelligentibus, vndè vellent, interrogare: nec priùs, quàm ſatisfactum ſibi confiterentur, rationem reddere, victus tædio vel labore, ceſſabat. Erat enim maxima ei & mirabilis gratia, corripere inquietos corde tranquillo: ità vt tunc magìs quando putabatur ab alijs vehementer iraſci, ſumma in eo vigeret regnaretque placiditas, & ſine perturbatione perturbato ſimilis, multos malè agentes ſalutari impetu perturbabat. Odiens enim vitia, diligens homines, tandiù ſeuerus apparebat, quandiù diſciplinæ ſpiritalis vtilitas exigebat. Aliâs autem circa ſingulos ità manſuetus fuit, communis & facilis, vt neminem fratrum puro nomine clamitaret, neq; cum † typho dominationis ſecularis, aliquibus quanuìs paruulis imperaret.

† τῦφος, ſuperbia. Sępè Auguſtinus hac voce vtitur.

Cap. 28. Quæ ſcripſerit Fulgentius.

Scripſit eodem tempore Carthaginenſibus epiſtolam, ſublimi exhortatione perſpicuam, vbì penè cunctos dolos & fallaciæ blandimenta, quibus infelices animæ ſeducebantur ad mortem, grauiſſima conqueſtione digeſſit. Tunc etiam de remiſſione peccatorum conſulenti Euthymio viro religioſo, duobus libellis ſine mora reſpondit, teſtimonia quoquè prędeſtinationis & gratiæ differentias cupientem nôſſe, ſaluberiter diſputans docuit. Iam familares epiſtolas, in quibus tamen ſpiritalis ædificatio continetur, & ibì in Sardinia commanentibus, & in Aphrica degentibus, & Romanis pręcipuè ſenatoribus, viduiſque ac virginibus, quarum fama laudabilis habebatur, frequenter direxit. Ad Probam virginem Chriſti, de ieiunio & oratione libellos duos conſcripſit. Ità notior omnibus gentibus, cùm duo libri, quos Fauſtus epiſcopus Galliarum contra gratiam ſubdolo ſermone compoſuit, fauens occultè Pelagianis, ſed Catholicus tamen volens videri, Conſtantinopoli offenſi, à pluribus fratribus ad beatum Fulgentiũ probandi dirigerentur, nè occultum ſerperet virus, ſeptem libris ipſe reſpondit, plùs laborans exponere, quàm conuincere: quia dubios ſermones eius exponere, hoc erat delirantis argumenta conuincere. Magnus planè huius operis labor mercedem debitam citò ſuſcepit. Vt enim eſt dictatio ipſa finita, protinùs eſt longiſſimæ captiuitatis catena diſrupta. Mors enim Traſamũdi regis, & mirabilis bonitas Hilderici regnare incipientis, Eccleſiæ Catholicæ per Aphricam conſtitutæ libertatem reſtituens, Carthaginenſi plebi proprium donauit antiſtitem, cunctiſque in locis ordinationes pontificum fieri clementiſſima authoritate mandauit.

Fauſtus epiſcopus Galliæ Pelagianus.

Hildericus rex catholicus.

Cap. 29. Redeunt exules epiſcopi in Aphricam.

Beatus igitur Fulgentius, poſtquàm ſapienter expugnauit Pelagianos, lætificatos meruit videre Catholicos: indè, ſecundùm quod per eum ſpiritusſanctus prædixerat, reuerſus eſt Carthaginem cum omnibus conſacerdotibus, vndè ſolus exiẽrat. Inuenit lætos, quos reliquerat mœſtos: inuenit nimia exultatione feruentes, quos reliquerat perſecutionis violentiam ſufferentes: inuenit habentes ſpiritalem patrem, quos reliquerat dolentes Eccleſiam matrem: inuenit expectantes ſe cum gaudio, quos reliquerat gementes in tædio. Tanta autem fuit deuotio Carthaginẽſium ciuium, beatum Fulgentium reuiſere cupientium: ſic vniuerſus populus expectabat ardenter, quem viderat in conſpectu ſuo pugnâſſe viriliter, vt alijs epiſcopis ante ipſum deſcendentibus, ſilens multitudo ſuper litus ſtaret, oculis & mentibus inter omnes epiſcopos beatum Fulgentium, quem familiariter nouerat, quærens, & à cunctis nauibus beatum Fulgentium expetens. Vbì verò facies eius apparuit, immenſus naſcitur clamor, altercantibus omnibus, quis primò ſalutaret agnoſcendus, quis benedicenti caput ſupponeret, quis extremis vel ſaltem digitis mereretur tangere gradiẽtem, quis videre vel oculis procùl ſtantem. Reſonabat diuina laus ex omnibus linguis. Ad ſancti quippe Agilei baſilicam ſequens populus & populus pręcedens, cõfeſſorum beatorum triumphum nobilem celebrabat. Multitudo autem maxima populi beatum Fulgentium, quem plùs cęteris honorabat, concurrens alacriter comprimebat, donèc cauta quorundam Chriſtianorum prouiſio, rotam in circuitu faciẽs, æſtuanti liberũ prębere iter in medio tranſeunti. Probare tamen adhuc Dominus cupiẽs viro-

rum fidelium charitatem, copioſis imbribus ambulantes mirabiliter inundauit. Et quis opera pietatis enarrare valeat,abſque diſpendio veritatis? Immenſa pluuia neminem terruit,aut obſequium ſacerdoti glorioſo præbere prohibuit: immò potiùs velut benedictione cæleſti deſupèr deſcendente, tantùm fides nobilium creuit,vt planetis ſuis ſuper beatum Fulgentium gratanter expanſis, repellerent imbres, & nouum tabernaculi genus artificioſa charitate componerent: imitatores eorum effecti, qui prioribus temporibus Saluatori ſuper pullum aſinę conſidenti, & Hieroſolymam venienti veſtimenta ſua,ſicut Euangelium loquitur, in via ſternebant. Tale quippe aliquid & iſti faciebant,qui proprijs indumentis beati Fulgentij nudum caput vnanimiter protegebant. Vix ergò appropinquante veſpere, ſanctæ memoriæ Bonifacio epiſcopo repræſentati, benedixerunt omnes & laudauerunt communiter Deum. Tunc beatus Fulgentius per omnes vicos ciuitatis Carthaginenſis, vbicunquè tranſibat, manibus & oculis demonſtrabatur, laudibusque innumeris prędicabatur. Poſtquàm verò domos omnium diligentium ſe petitus viſitauit, benedixit, & gaudere dignatus cum gaudentibus,qui priùs fleuerat cum flentibus, cunctorum deſideria ſatiauit,valefaciens fratribus, egreſſus eſt de Carthagine, per omnes prolixi itineris vias gaudia maiora reperiens, in occurſum ſuum populis vndiquè tendentibus cum lucernis & lampadibus,& arborum frondibus.Fauor & gratia ineffabilis beatum Fulgentium mirabiliter in conſpectu omnium fecerat glorioſum:per omnes eccleſias tanquàm proprius epiſcopus ſuſcipiebatur, & ſic de reditu eius omnis Byzacena prouincia velut plebs vna gaudebat.Quem,obſecro,gloriæ huius non extolleret magnitudo? Beatum tamen Fulgentium ad maius humilitatis ſtudium prouocauit. Veniens nanque cum gloria populari,dignitatem pontificis priuilegio ſpecialis venerationis accumulans, poſtquàm cathedram ſedit,inter monachos adhuc habitare deſiderauit. Et nè videretur abbatis Felicis aduentu ſuo minuere poteſtatem, imperandi monachis omnem ſibi ademit voluntariè facultatem, non ſuam, ſed alterius volens ipſe quoquè facere voluntatem:& qui adhuc monachus diſpenſationem ſuſceperat fratrum,iam epiſcopus dominari noluit in proprio monaſterio:ſic ſolicitè cauens,nè Felicem contriſtaret abbatem,vt exhibens ſuperuenientibus hoſpitalitatem,ſi quando vel multiplicari panem,vel aliquid amplius exhiberi neceſſitas expetîſſet, abbatis primò Felicis cõſilium requiſiſſet.In omni deniquè concilio Byzaceno, de rebus maioribus ipſe primò conſulebatur: in monaſterio proprio de rebus etiam minimis Abbatem Felicem ſuppliciter conſulebat. Parùm fuit beato Fulgentio verbis & operibus hanc humilitatem ſequi ac retinere,niſi per ſcripturam quoquè firmaret,nihil ſe in illo monaſterio proprium vendicare, nec pro poteſtate, ſed pro charitate inter monachos habitare. Conſiderans enim vir prouidus, nè quod ſerui Dei ſimplices præiudicium poſteà paterentur, obicem contradictionis in hac ſcriptura ſucceſſoribus ſuis oppoſuit, quia vtilitati monachorum ſeruientium Deo nihil præpoſuit. Emit tamen iuxta eccleſiam domum, cui fabricandæ curam maximam diligenter impendit, nè futuro ſucceſſori ſuo deeſſet hoſpitium.Clericorum verò,ſi qua defuiſſent,miniſteria reparans,probatos ſibi multos ex fratribus monachis ad eccleſiaſticam militiam tranſtulit: ibì quoquè charitati conſulens, vt dum penè omnes clericos ex illo monaſterio ordinat,antiquæ familiaritatis monente notitia,nulla lis aliquando inter monachos & clericos ventilaretur. Summam quoquè diligentiam præbuit, nè quis clericus ambitioſis veſtibus ornaretur,ac negocijs ſecularibus occupatus,ab officio eccleſiaſtico diutiùs vagaretur: iubens omnes non longè ab eccleſia domos habere, manibus proprijs hortum colere,pſallendique ſuauiter aut pronunciandi curam maximam gerere.Per ſingulas ſeptimanas omnes clericos ac viduas,& quicunque potuiſſet ex laicis,quarta & ſexta feria ſtatuit ieiunare, quotidianis vigilijs, matutinis, & veſpertinis orationibus adeſſe præcipiens omnes. Aliquantos inquietos verbis, aliquantos verberibus coërcebat. Vno flagellato,quem culpa manifeſta flagellari coëgerat, ità vitia cunctorum ſalubri diſputatione mordebat,vt nullius interſerens nomen, omnes cogeret metuere, & latentia quoquè peccata ſalubriter timendo deſerere. Veruntamen quomodò inter proprios clericos minorem poſſet habere cautelam, qui diuturnas etiã finitimarum plebium lites & contentioſa certamina dirimebat? Ipſe deniquè Maximianenſis animoſitatem plebis, ordinatum ſibi epiſcopum recipere nolentis, ſalubri admonitione ſeda-

Honorificè deducitur Fulgentius.

Matth.21.

Nota deuotionē catholici populi.

Oblata gloria reddit eum humiliorē, ô rara virtus.

Monachos miniſterijs eccleſiaſticis adhibet.

ſedauit, debitumque finem ſcandalo grauiſſimo ſtatuens, cuncta inter eos modeſtè & ſalubriter pacificans ordinauit. In concilio quoquè * Vincenſi iudicio ſacerdotum omnium, qui conuenerant, epiſcopo cuidam, nomine Quoduultdeus, qui priorem ſe illius exiſtere confirmabat, antepoſitus & prælatus, ipſo die tacuit, nec authoritatem concilij excuſando minuere voluit: ſed vbi poſt concilium dolere ſenſit epiſcopum, timens propter ſuum honorem generare ſcandalum fratri, meliusque iudicans per charitatem ſe fieri minorem, quàm ſine charitate maiorem, Suphetani poſteà concilij glorioſum reſpiciens adeſſe conuentum, precem ſupplicem coram omnibus fudit, vt ſibi rursùm, ſe volente, Quoduultdeus epiſcopus præferretur: vt nomine ſuo poſterius recitato, lætus deincèps viueret, conſacerdotis animo reconciliato. Mirati ſunt epiſcopi humilitatem talia poſtulantis, nec contriſtare voluërunt offerentem Deo ſacrificium humilitatis, ad cuſtodiendam ſpiritûs ſocietatem in vinculo charitatis. Vbì ſunt nunc illi, quibus eminendi ſuper cæteros dominatur affectus, qui ſe etiam ſuis Prioribus anteponūt, indebita ſibi priuilegia vendicantes? Eccè beatus Fulgentius nec primatum, quem meruit, defendere voluit: quia ſine charitate prior eſſe alicui minimè concupiuit. Catholicæ Eccleſiæ ſingularis magiſter & doctor, quamlibèt inter varias occupationes hìc in Aphrica parùm vacaret, plurimos tamen eccleſiaſticos ſermones, qui in populis dicerentur, ſcribendos dictauit. Vbicunquè ſermonem faciebat, mulcebat animos omnium, non inanes & vaniſſimos plauſus, ſed compunctionem generans cordis. Expectauit eum ſanctę memoriæ Bonifacius epiſcopus Eccleſiæ Carthaginēſis, apud Burnos eccleſiam dedicans, duobus diebus ſe præſente tractantem: quando tantum delectatus eſt audire verbum Domini de ore eius, vt donèc ille ſermonem finiret, ipſe terram lachrymis irrigaret, agens gratias Deo, cuius gratia ſemper in Eccleſia Catholica ſummos excitat præclarosque doctores. Iam reuerſus de exilio, nouem & decem libros Fabiani, mentientis falſa geſta, conuincens, de veritate prędeſtinationis & gratiæ libellos confecit tres, aliaq; multa digeſſit: quæ ſi quis ſcire voluërit, in eius monaſterio veraciter ſcripta reperiet.

*Margin: * Viucenſi — Nota inſignem tanti viri humilitatem. — Plurimas ſcripſit homilias ſiue conciones.*

Nobis autem iam tempus eſt dicere, quomodò poſt omnia bona opera ſua requieuerit, ad cęli regna tranſlatus. Ante annum fermè, quàm de iſto ſeculo raperetur, profunda cordis compunctione permotus, reliquit ſubitò eccleſiaſticas occupationes, & de ipſo quoquè monaſterio ſuo ſecretò recedens, ad inſulam Cirtinam, paucis comitantibus fratribus, nauigauit. Vbì in quodam breui ſcopulo, cui nomen eſt Chilmi, vbì iam monaſterium fabricari mandauerat, lectioni & orationi ac ieiunijs vacans, velutì ſciret appropinquare ſibi nouiſſimum diem, ſic ex toto corde ſuo pœnitētiam geſſit. Et quanuìs tota vita eius, ex quo monachorum profeſſionem conuerſus ex toto corde ſuſcepit, pœnitentiæ fuerit tempus, in hac tamen inſula multo ampliùs ac multo diligentiùs inchoanti ſimilis, membra ſua mortificauit, & in conſpectu ſolius Dei fleuit. Indè iam plurimis de abſentia ſacerdotis murmurantibus, charitatis neceſſitate conſtrictus, iterùm deſcendit ad monaſterium ſuum, conſueta hominibus religioſis exhibere ſolatia, laboresque duriſſimos pro vtilitatibus proximorum longanimiter ſuſtinere. Non multi autem fluxerant dies, & eccè ſeruum fidelem bonus Dominus requirebat. Incidit enim repentè in corporalis infirmitatis acerrimas paſſiones, vbì ſeptuaginta propè diebus ægritudine fatigatus, hoc ſolùm frequenter dicebat: Domine, da mihi modò hìc patientiam, poſteà indulgentiam. Nec ab iſto ſermone aliquando ceſſauit, ſiue dolor affligeret, ſiue febris incenderet, ſiue laſſitudo diſſolueret. Perſuadentibus autem medicis, vt lauacris balnearibus vteretur: Nunquìd balneæ, inquit, facere poterunt, nè homo mortalis, expleto vitæ ſuæ tempore, moriatur? Si verò proximam mortem nec aquarum calidarum poſſunt fomenta repellere, cur mihi, obſecro, perſuadetis, vt rigorem diù ſeruatæ profeſſionis in fine diſſoluam? Sic ſalutem ſuam ſupernæ voluntati fideliter credens, poſtquàm ſe ſenſit ſine aliqua dubitatione diſſoluendum, vocans vniuerſos clericos ſuos, præſentibus monachis, allocutus eſt eos, dicens: Ego, fratres, animarum veſtrarum ſaluti proſpiciens, moleſtus apud vos forſitan & difficilis extiti: Et ideò obſecro vos, vt ignoſcat mihi, quiſquis aliquid dolet. Et ſi forſitan ſeueritas noſtra modum trāſgreſſa eſt debitum, orate nè mihi hoc Dominus imputet ad peccatum. Cumque talia beato Fulgentio lachrymoſis ſingultibus exprimente, cuncti ſimul ſuper genua eius caderent, ſemper bonum, ſemper affabilem

Margin: Cap. 30. — Sub mortē vel maximè ſe dat pœnitētiæ. — Precatio Fulgētij in ſummis doloribus.

Num.27. bilem pro omnium ſalute,ſicut decuit,inuigilâſſe clamãtes:Prouideat ergò,ait,vobis Dominus Deus meus paſtorem dignum ſe.Tunc imperato ſilentio paululùm requieuit:& deindè curam pauperum gerens, requiſita ſumma pecuniæ, de qua fideliſſimus diſpenſator quotidiè egentibus miniſtrabat, totum iuſſit expẽdi, per ſeipſum memoriter recolens viduarum, pupillorum, peregrinorum, cunctorumque illic indigentium nomina: quibus quid ſingulatìm daretur,propria deliberatione conſtituit: hæredes in hoc ſeculo non habens,hæreditatem tamen huius beneuolæ ſolicitudinis pauperibus derelinquens. Sed nec ſuos clericos debita benedictione fraudauit, ipſorum quoquè paupertati miſericorditer conſulens: ac ſecretè omnibus ordinatis, orans iugiter,& intrantes ſingulos benedicens,vſque ad extremam horam ſana mente permanſit. Poſtremo die Calendarum Ianuariarũ poſt peractam veſperam beatum ſpiritum feliciter in manus Domini tradidit, annum ſui epiſcopatus agens viceſimumquintum, vitæ autem totius ſexageſimumquintum, ſicut multis antè fratribus morti proximus indicauit. Ipſo autem die ſanctum corpus eius ſepeliri minimè potuit, ſed in oratorio monaſterij conſtitutum, tota nocte illa in pſalmis, hymnis & canticis ſpiritualibus vigilare monachos ſimul & clericos inuitauit. Manè verò poſtquàm multitudo maxima populorum de locis finitimis ad exequias venit,ſacerdotum manibus ad eccleſiam ciuitatis, quæ Secunda dicitur, vbì etiam reliquias apoſtolorum conſtituerat,deportatus,ſortitus eſt honorabile monumentum. Primus planè in eadem baſilica Pontifex poni meruit, vbì nullum mortuum neque ſacerdotem, neque laicum,ſepeliri conſuetudo ſinebat antiqua:ſed magna vis dilectionis,remouebat impedimentum conſuetudinis:ambientibus vniuerſis ciuibus,& cum ſumma deuotione quærentibus, vt vbì vir ſanctus & Deo amabilis fuerat conſecratus, ibì orationibus ſingulorum ſemper etiam localiter videretur adiunctus. Probauerant quippe ſæpiùs, quanta bona illis oratio beati Fulgentij præſtiterat, & quanta mala repulerat: ſicut poſteà manifeſtis indicijs euidenter apparuit, quando non poſt plurimos dies deceſſionis eius,gens inimica Maurorum Ruſpenſe territorium repentè vexauit,rapinis,cædibus, incendijs multa deuaſtans, atque intra ipſos eccleſiæ parietes, quos inuenire potuit,iugulans.Quis beati Fulgentij gratiam non miretur? Quandiù vixit, furorem belli ciuitas illi commiſſa non ſenſit: & cùm tota penè prouincia captiuitatem ſuſtineret horribilem, Ruſpa fuit incolumis propter ſacerdotem venerabilem, cuius vita proprijs ciuibus murus fuit. Nec hoc prætereundum ſilentio iudicaui, quòd dum ei ſucceſſor idoneus quæreretur,*diſcordãtibus laicis & clericis,annum propè integrum prolixitas contentionis exegit, vt illa die ſanctitas tua ſuper eius cathedram ſederet, quo ipſe defunctus eſt. Ornari quippe hoc priuilegio meruit prima ſolennitas depoſitionis eius,vt multo ampliùs venerabilis fieret per gaudia tuæ ordinationis. Vis autem nôſſe, quomodò non fortuitis motibus iſta prouenerunt, ſed illius orationibus demonſtrantur eſſe conceſſa? Recole viſionem fideliſſimam beati Pontiani epiſcopi Thenitani, quam ſic ipſe narrauit: Eunti mihi ſecundùm præceptum Datiani primatis,vt Ruſpenſi Eccleſiæ eligeretur antiſtes, idem beatiſſimus Fulgentius per tempus quietis apparuit,& affabili,ſicut ſolebat,adſpectu ſalutans amicabiliter: Quò, inquit, nunc ſanctitas tua velociter ambulat? Cui reſpondi: Vt epiſcopus Ruſpenſi Eccleſiæ eligatur. Ille verò ſubridens,Iam,inquit,ordinatus eſt. Cui non appáret ipſius orationibus fuiſſe perfectum, quo eſt viſitante prædictum? Qui ergò nouerat confirmationem necdùm electi,vel ordinati,diem quoquè, quo in cathedra conſidere poterat ordinatus,iam orando meruerat. Votis itaque continuis & fideli deuotione ſemper optamus, vt gloriæ illius factus particeps in æternum, non indignus tanto prædeceſſore feliciter viuas,operiſque huius de perfectione nobiſcum Domino gratias agas, & pro his, quæ minùs fortè dicta ſunt eloquenter, ab omnibus ſapientibus lectoribus veniam petas.

Moriturus diſtribuit omnia pauperibus &c.

Moritur ſanctus epiſcopus.

Eius honorificũ monumẽtum.

Mauri Ruſpẽſe territorium populantur.

VITA

VITA S. EVPHROSYNES ALEXANDRINAE, AVTHORE SIMEONE METAPHRASTE.

IANVAR. I.
Quidam eã habent II. Februar.

CVM Romanorum ſceptra Theodoſius Archadij filius regeret, vir quidam, nomine Paphnutius, cognoſcebatur in magna ciuitate Alexandrina, diuitijs quidem locuples, ſed multo magis virtutis diuitijs, & animi nobilitate ſplẽdidus ac præclarus. Is matrimonio erat coniunctus mulieri virtutis ſtudioſæ, & quæ magna erat in Deum pietate, adeò vt eſſet hoc re vera minimè fallax coniugiũ, & quod beneuolentia vtrinquè tenebatur. Hanc filios non habentem cũ videret maritus, angebatur animo. Quid ni enim? Nam quicunque iunctus eſt matrimonio, hoc principaliter cupit, ſe filiorum eſſe patrem. Quærebat ergò inuenire rationem, qua ab hac liberaretur moleſtia: & cùm rem vitæ ſuæ ſociç rectè communicâſſet, conſulebat vt confugeret ad eum, qui poteſt omnia. Quocirca illa quidem vacans ieiunijs & precibus, Annam imitabatur, & ea, quæ illa, loquebatur: Adonai, dicens, Domine Eloi Sabaoth, ſi adſpiciens adſpexeris ſuper ancillam tuam, & dederis mihi filium ex vtero meo, offeram tibi Deo, qui es daturus. Ille autem ſacra obibat monaſteria, eos, qui in ipſis exercebantur, prouocans ad Deo ſupplicandum.

Euphroſyne parentes ieiunijs & precibus eã impetrant à Deo.
1.Reg.1.

Porrò autem cùm audijſſet in quodam ſacro monaſterio eſſe ſenem, cui magna vitæ puritas conciliabat apud Deum fiduciam, eum adiens Paphnutius, cùm, quç conueniebat, eſſet collocutus, deindè eum rogauit de ijs, quç erant propoſita: Adſpice, dicens, ad me, pater, & vide meam humilitatem, & luce tuarum orationũ diſcute nubem mœroris, quç me premit. Eſt enim iam longum tempus, ex quo verſans cum vxore, quç eſt æquè, atquè ego, iuuenis, & moleſtiarum matrimonij particeps, ijs quç ſunt ex eo, bonis, ſi matrimonij bonum eſt liberorum ſuſceptio, ſum priuatus miſerabiliter: & propterea quòd caream liberis, totius premor animi ægritudine, ſi nihil aliud, probra non ferens vicinorum, qui me irridentes, tanquàm ſterilem & infertilem conuicijs appetunt. Hæc ille quidem dicebat cum lachrymis, præhenſans pedes ſacroſancti illius ſenis. Ille autem (ſunt enim miſericordes, qui virtuti & Deo dant operam) verbis flectitur Paphnutij, & ſe totum cõfert ad orationem. Iuſti itaque oratio, operante apud Deum vi eorum, quç ipſum ad hoc prouocabãt, ieiunijs & precibus, & communicatione ac benignitate in pauperes, fuit exaudita ab eo, qui audit preces eorum, qui ipſum inuocant in veritate: & Paphnutio naſcitur filiola, quæ ab infantia præ ſe ferebat eximiam corporis pulchritudinem: quç etiam vtiquè ſubindicabat elegantem & ſcitum, qui in ea poſteà fuit, animum: & protinùs quidem ſoluit matris filiorum egeſtatem, ſoluit autem patris quoquè triſtitiam. Vt ergò ei etiam eſſet nomen conueniens illi rei, quam erant aſſecuti, eam protinùs nominant Euphroſynen, hoc eſt, lætitiam.

Pſal.144.

Euphroſyna nata, optimè educatur.

Hanc ergò Paphnutius, cùm eſſet fidei fructus, alebat potiùs virtute, quàm ijs, quç carnem pinguefaciunt: & ijs, quç ſtant ac manent, magis quàm ijs, quç efflorefcũt, perſuadet animum adhibere, & animæ curam gerere, rei immortalis, magis quàm eius, quod citò marceſcit, docebat corporis. Ipſaque adſpiciens ad virtutem parentũ, & ab illorum probitate animum non habens diſcrepãtem, creſcebat, vt corpore, ità etiam animç pulchritudine. Erat ei iam annus duodecimus, & mater è vita præſenti exceſſerat. Filia autẽ ſic formata, & ei çtate procedente virtutem magis habens accedentem, deſiderabat verũ ſpõſum, &, quam ille diligit, curam gerebat animç pulchritudinis. Qui autem attendebant res ſolas corporeas, & ſpectabant illius formam corporis, & rectè ſciebant, quàm eſſet nobili loco nata, octauumdecimum iam annum agentem, patrem conuenientes, petebant in matrimonium. Is autem, cùm nõ poſſet eorum poſtulata repellere, vni, qui pręſtabat omnibus, opibus, gloria & virtute, deſpondet puellam, conſilium capiens eius virtute longè indigniſſimum, vt qui nõ adſpexerit ad filiæ ſuæ ſtatum, & illius in Deũ pietatem, nec quòd tota euaſiſſet Deo familiaris, eiq; ſoli placere, & eius eſſe ſponſa perpetuò eſſet meditata. Horum ergò ille nihil reputans, parabat nuptias filiç minimè conuenientes. Sed zelans zelauit Dominus

Deſpondetur viro Euphroſyne.

nus eius verus ſponſus,& abripit quidem à matrimonio, & ijs, quæ conſequuntur matrimonium, vt procedens oſtendet oratio: eam autem ad vitam compellit præſtantiorem, quæ eam ipſi coniungebat per multam puritatem.

Nam cùm pater quidem hoc cepiſſet conſilium, non eſſet autem illa tuta, ſi non ſenis priùs precum particeps, quarum ipſa erat fructus, ſic veniret ad nuptias, benedictionis gratia ad magnum illum ſenem venit cum parente. Deindè cùm illius audijſſet ſermones, & Monachorum tunc primùm vidiſſet ſtatum, ſæpè dixit: Beati, qui hoc vitæ genus propter Chriſtum ſuſcipiunt. Ille autem cùm animi perſpicacibus oculis, quid puella vellet, eſſet contemplatus, preces quoq; fudit eius deſiderio conuenientes: Deus, ô filia, dicens, faciat quod ſit tuæ animæ futurum conducibile, & in eius timore confirmet, & dignam cēſeat bonis paratis ijs, qui ipſi placuerūt. Cùm hæc dixiſſet, & ſic ei eſſet precatus, illius animæ duplicem immittit erga Deum amorem, & vehementiùs accendit eam, quæ inerat, pietatem. Domum ergò reuertens, rurſùs dicebat: Beati, qui ſuſcipiunt vitæ genus monaſticum, quoniam & hìc ſic viuunt, vt parùm aut nihil ab Angelis differant: & poſtquàm hinc exceſſerint, vita fruuntur æterna.

Vitæ monaſticæ encomium.

Cùm domum autem veniſſet, negligebat quidem cultum corporis, adeò vt nec aqua quidem frigida faciem lauaret: lachrymis autem & ieiunijs, animæ lætificabat ſpeciem. Torques autem, inaures, & monilia, & aurum, quod manus exornabat, traducebatur ad ornatum animæ, ſuppeditatum pauperibus. Non erat ei curę mollis veſtis, ſed illius loco ei curæ erat induere cilicium. Ex æqualibus non ijs omninò delectabatur, quæ loquebantur ad voluptatem: ſed cum ijs, quę ſibi ſimilem habebant in Deum amorem, ſemper lubenter verſabatur. Aniles autem nugas, & vanos mulierū ſermones, ne ſummas quidem ſuas aures ſinebat tangere. Erat verò hoc quoquè ei ſtudio, cum ijs, qui illic verſabantur monachis, quique pia aliqua de cauſa ad patrem accedebant, diſſerere, & ab illis diuina diſcere.

S. Euphroſina vtitur cilicio.

Non multum interceſſit temporis, & pater accerſitus venit in monaſteriū, vbi erat ille magnus, ſimul cum monachis peracturus memoriam illius, qui extruxerat monaſteriū. Cùm illic ergò tres totos dies manſiſſet in monaſterio pater eius ſecundùm carnem, Euphroſyne accepta occaſione, & accerſito quodam monacho ex monaſterijs Scetis, qui tunc diuina prouidentia venerat Alexandriam, (erat autem is magnus virtute) ei ſuum communicat conſilium. Ille autē: Audijſti, inquit, ipſa quoquè, cùm ſis pia in Deum, quantùm poſſum videre, & verſata in doctrina diuina, quęnā Saluator dicit in Euangelijs, quòd qui patrem aut matrem honorat pluſquàm ipſum, ipſo indignus efficitur. Hac vtens doctrina, & hac ſententia tuum erigens animum, quod ſtatuiſti, citò velis effectum reddere: & ignem in corde ſuſcipiens eius, quicum miſit in terram, vide nè ſocordia & mora eum extinguas: ſed quàm primùm ad finem deducas id quod animo agitas. Nemo enim mittens manum ad aratrum, (vt diuina dicit ſcriptura) & retrò conuerſus, eſt aptus regno cælorum. Hæc cùm audiuiſſet à ſene, eius verbis páret protinùs, & ab eo petit, vt monaſticum conſequatur habitum. Ille autem prompto & alacri animo impleuit, quod petebatur. Et cùm ſtatìm preces conſuetas, & quicquid erat in more poſitum, impleuiſſet, monaſtico eam induit habitu. Et cùm precatus eſſet ei finem ſcopo conuenientem, in ſuum reuertitur monaſterium.

Matth. 10. Lucæ 12. Lucæ 9.

Induit habitum monaſticum.

Poſtquàm autem pius ille ſenex receſſiſſet, conſiderabat apud ſe Euphroſyne, quomodò, & vbì ſibi datum ad mercaturam exerceret talentum, maximè cùm ſciret patrem ſibi fore impedimento ad id, quod deſiderabat. Cùm ergò quęſiuiſſet modum, per quem poſſet omninò latére & beneuolentiam patris, & ſponſi amorem, ſtatuit quidem veſtem exuere muliebrem, virilem autem induere. Et quoniā ſciebat eos, qui ipſam erant perſecuturi tanquàm fœminam, eſſe ſcrutaturos in monaſterijs mulierum, ſtatuit ſeipſam collocare in numero monachorum. Hoc autem conſilium capiens, nocte quadam exuit quidem ſuā veſtem, & ſimul cum tunica etiam muliebrem exuit imbecillitatem: induit autem veſtem ſalutarem, & quamprimùm transmutatur in virilem habitum. Deindè cùm latuiſſet ancillarum multitudinem, & ipſos parentis oculos, & ædes deſpexiſſet pręclaras ac magnificas, Chriſti crucem tollēs, protinùs abijt, volens ſe dignam reddere eo, quod deſiderabat. & venit ad illud monaſterium

rium

rium, cui præerat ſenex, cuius precum fuerat fructus. Et cùm veniſſet in conſpectum Præfecti monaſterij, interrogata fuit, quiſnam eſſet, & vndè, & quanã de cauſa ad eum acceſſiſſet. Illa autem dixit, ſe vocari quidem Smaragdum, eſſe autem ex aula Imperatoris: (Sic enim dicebat volens latére) reliquiſſe verò omnia, vt infida & inutilia, ac deſideràſſe vitam monachorum: & ex vrbe quidem fugiſſe regia, vt quæ eſſet plena tumultibus, & quòd amicorum & familiarium nollet vexari congreſſione, & ab eis interrumpi ſuum quietis deſiderium: cùm autem de iſtorum ſanctitate monachorum multa audiuiſſet, eò veniſſe, ſi quo pacto digna haberetur referri in eorum numerum. Virorũ petit monaſterium.

Lætatus eſt vir ille, & verbis & morum modeſtia admirandus, &, Eccè monaſteriũ, inquit, fili, ſi tibi placet referri in numerum fratrũ, nemo eſt prohibiturus. Sed quoniam es ætate adhuc iuuenis, & ſtatùs monaſtici nondùm perfectam cepiſti experientiam, oportet te eſſe ſub magiſtro, & ab eo diſcere vitæ perfectionẽ. Illa autem, Hoc quoquè mihi eſt cordi, & volo non vnum ſolùm, ſi videtur, ſed multos etiam habere, qui ad virtutem me ſint inſtituturi. Sic ea, cùm tanquàm ſolidum & validum fundamentum, ſeni priùs ieciſſet obedientiam, traditur Agapio monacho, qui & in rebus diuinis erat eruditus, & proceſſerat ad ſummam impatibilitatem: & ab eo, vt dicam ſicut diuinus Dauid, diurno fingitur figmento, & componitur ad vitam piam ac religioſam. Verumenimuerò qui nobis inuidit ab initio, & gloriatur ſe totum orbem terræ, tanquàm nidum, compræhenſurum, non ferebat, videns mulierem callidos ſuos laqueos ſuperuolantem, & tanquàm columbam ſpiritum ferri ſublimẽ. Sed angebatur videns tam prudens conſilium, & quòd ità ſe ad latẽdum inſtruxerat: & ęgreferebat videre ſuas artes eludi à iuuenili corpore, eoque muliebri. Aliquando quidem certè eius in Deum curam ac meditationem ſtudebat auellere, parentum accendens deſiderium: aliquando autem diuitiarum, glorięq; & ſponſi memoria conabatur eius emollire ſpiritus. Præterea ei in memoriam reuocabat conſuetudinem familiarium & æqualium. Sed cùm omni ex parte eam aggrederetur, & ei immitteret tentationẽ, repellebatur. Quid ergò facit? Se aliorum oculis diſpertijt, & eos ſauciauit telis eius pulchritudinis. Illi autem cùm non poſſent continere vehementem cupiditatem: ſcirent autem non eſſe tutum celare morbum, rem Præfecto aperiunt: & triumphant de bello, quod illatum fuerat à maligno. Et hoc fit eis quidẽ mali remiſſio, illi autem maius incrementum ad perfectionem virtutis. Monaſterij enim Præfectus eis conuenientia dat morbi medicamenta: illi verò nihil ſcienti eorum, quę facta fuerant: Volo te, inquit, ó fili, ſeorsùm degere in cella aliqua, in qua traditam tibi ſeruãs regulam, neque vllos illic admittes, neque omninò egredieris, neque te vllis prębebis ad colloquendum. Solus autem, quę tibi erunt vſui, ſubminiſtrabit Agapius. Dixit, & ſtatìm pręcipit Agapio, vt Smaragdi, quam oportet, curam gerat, non ſolùm in ſpiritalibus, ſed etiam in ijs, quę ad corpus pertinent, quoàd eius fieri poterit, vt nulla re neceſſaria indigeat. Itaque beata illa, vt ei erat gratum, liberata à moleſtijs, in Chriſtum magìs auxit amorem, laboribus quidem addens labores, ieiunijs autem ieiunium, & prioribus vigilijs adiũgens maiorem aduersùs ſomnum decertationem, adeò vt & ipſe videns miraretur Agapius, & hęc alijs manifeſta redderet. Sed hęc quidem poſteà.

Obedientię laus.

Dæmon impugnat S. Euphroſynen.

Laboribus, ieiunijs, & vigilijs ſtudet Euphroſyne.

Quę autem prętermiſimus dicere, nunc recenſeamus. Cùm eius pater tandèm domì non adeſſe chariſſimam filiam cognouiſſet, primùm quidem adductis famulis & ancillis, rogabat quid hoc eſſet, & ſciſcitabatur, ad quemnam ex cognatis aut familiaribus profecta eſſet filia. Cùm autem ij quidem dixiſſent, eam veſpere, poſtquàm vt cõſueuerat, oſtiũ clauſiſſet cubiculi, in lecto dormijſſe: manè autem, ea non procedente, eos eſſe ingreſſos, & inueniſſe vacuum eius lectum & domũ, arbitrabatur eam abijſſe ad ſpõſum: & ad eum mittẽs, rogauit, an ad ipſum veniſſet Euphroſyne. Poſtq̃ autem ipſe quoq; ſponſus, qui nihil acceperat eorum, quę acciderant, repẽtino nuncio perturbatus ad eum acceſſit, inuenit Paphnutium victum à paternis viſceribus, barbamque vellentem, & genas lacerantem vnguibus, & miſerabiliter dicẽtem: Quò profecta es filia? Cur me tuum parentem, lugentem & triſtem reliquiſti? Non te ad hanc ſpem alebam, ſed vt haberem baculum ſenectutis, & ſolatium imbecillitatis. Hei mihi, filia, quomodò feram tuî orbitatem? Quomodò patiar ſolitudinem, cùm in

Eius diſceſſu cruciatur Paphnutius.

in te ſola ſpem defixiſſem? Non eſt mihi ampliùs vllus filius, vt ad eum adſpiciam, & quem propter te capio, doloris ex eo inueniam ſolatium. Nihilo minùs dolebat, q̃ pater, ſponſus, & contendebat cum illius lamentationibus, præter ſpem tali bono fruſtratus. Conſulebat tamen, vt viriliorem ſuſciperent cogitationem, & miſſis lamentationibus, ſurgerent ad eam quærendam. Mittunt ergò quamprimùm in omnẽ partem, qui illam ſcrutarentur: & proficiſcuntur equites in Libyam, & Aegyptum, & ipſam Palæſtinam. Portæ præoccupantur ciuitatum, occupantur portus, viæ, triuia, & ſi quid erat, quod latebat, & poterat celare. Sed Dei agna, q̃ ab ipſo celabatur, non poterat capi ab ijs, qui eam cupiebant capere. Quomodò enim, cùm ille nollet?

Item ſponſus.

Omni ergò ex parte dubius erat & perplexus Paphnutius, nõ habẽs, qui eum conſolaretur: nam & domus lamẽtationibus plena erat & fletibus, & quicquid ei occurrebat ſpectandum, ducebat ad maiorem mali reminiſcentiam. Siue enim veſtis eius, ſeu ornamentum aliquod, aut aliquid aliud fortè videretur præſens, id erat occaſio fletuum, & illud imponens oculis, & cum maximo verſans deſiderio, humectabat lachrymis. Mœrore ergò omni ex parte appetitus, & non valens medicamentum inuenire ad ſolatium, ſtatuit rursùs venire ad magnum illum ſenem, per quẽ dignus erat habitus vocari eius pater, & narrare quod euenerat. Sic enim ſtatuebat, ꝙ qui eam, quæ non erat, potuerat ſuis præbere precibus, is eam latentem poterit reddere manifeſtam. Venit itaque ad eum, & ad illius pedes prócidens: Hei mihi, O pater, clamauit: Perdidi fructum tuarum orationum, & ſum orbus liberis, qui per te pulchrã habebam prolẽ. Inuidia alicuius dæmonis perijt Euphroſyne domûs meæ lætitia: perijt præter ſpem, nullo ſciente ex domeſticis, vbì ſit, vel quonàm ſit profecta. Te ergò mihi paululùm concede, & eos, qui ſunt tecum: & huic rei vacans aliquantulùm, pete ab eo, qui à pijs colitur, vt mihi ſignificet, vbinàm ſit lux meorũ oculorum. Flexus itaq; ſenex, & animo perturbatus, cùm Paphnutij lachrymis eſſet illachrymatus, accerſit omnem fraternitatem, & eorum, quę Paphnutio acciderant, proponit narrationem: iubetque, vt totam hebdomadã ſe ieiunio dedant & orationi, ſi fortè alicui apparuerit, vbinàm terrarum lateat Euphroſyne.

Paphnutius à monachis petit, vt preces Deo pro illa offerant.

Hoc tamen facto, ad nihilum redibant eorum preces. Reſiſtebant enim illius orationes, petẽtis vt ignoraretur. Statuebat nanq; Deus ſinere illũ potiùs parùm lugere, q̃ ipſum liberans à dolore, dolore magìs afficere animam, quæ & naturæ, & paternæ beneuolentiæ propter ipſum nullam duxit rationẽ, & alioquì, nè retardaret & impediret virtutem, qua nihil eſt pręſtãtius. Cùm hęc ità cõtigiſſent, dicit ſenex Paphnutio: Nè ſis triſtis, O fili Paphnuti, neque vt quiſpiam ex infidelibus, & qui hac vita omnia metiuntur, nihil autem poſſunt ampliùs cogitare, puſillo & abiecto animo defleas receſſum tuę filię. Crede autẽ mihi ſeni, hanc pio & religioſo ſcopo eſſe progreſſam: aliâs enim nos non celâſſet, quod factum eſt, Dominus. Age ergò ipſi gratias, & venerare diſpenſationem, quę fit, vt ei videtur: & videbis quidem ipſam paulò pòſt etiã in hac vita, ſi hoc conducit vtriſq;: ſin minùs, poſtq̃ quidem certè ex hac vita exceſſeritis, diuina tabernacula ambos omninò excipient. Hoc enim mihi dat cogitandũ tanta illius pietas & amor in Deũ. Sic Paphnutius cùm multũ remiſiſſet de ſua animi ęgritudine, domũ redit, & rebus ſuis benè ordinatis, reuertitur in monaſteriũ.

Abbas eum conſolatur

Cùm autem ſic aſſiduè ventitaret in monaſterium, virtutis ſtudioſiores requirens monachos, vt qui lubenter eorum frueretur conſuetudine, (vide ineffabiles rationes prouidentiæ) audit ex fratribus monaſterij, quòd ſit apud eos quidam frater, qui non longo quidem tempore ſe exercuit, ad ſummam autem breuì peruenit virtutem: eiq; nomen Smaragdus, illuſtri quidem loco natus, & qui diuitijs abundabat, & pecunijs: his verò omnibus contemptis, vitam elegit monaſticam: tantumq; profecit in virtute, vt nemo ferè ſit ex omnibus alijs, qui poſſit cum eo contendere. Eum trahit auditio, vt veniat in eius conſpectum. Per Agapium itaque conuenit illum virum virtute ſuſpiciẽdum. Illa autem cùm patris faciem adſpexiſſet, & cognouiſſet quidem, nõ eſſet autem cognita: mutata enim erat propter nimiam aſperitatem & inediam, & habebat nõ aperta vultûs lineamenta: vincitur à natura, & ſensìm fontes emittit lachrymarum. Pater autem eius exiſtimabat hoc euenire ex compunctione, non valẽs conijcere ſe eſſe lachrymarum occaſionem, vt qui eam paterno ſauciâſſet ſpectaculo. Deindè cùm ceſsâſſet flere, nihil quidem fatetur eorum, quę pertinebant ad cognitio-

Inuiſit Euphroſynen neſcius.

gnitionem, velutì contendens vincere naturam, quæ iam eam vicerat, & effecerat vt ei orirentur lachrymæ. Tanta autem eum implet vtilitate, & ex morum moderatione, & ex doctrina ſermonum, vt plenus admiratione acceſſerit ad ſenem, & dixerit ſe multùm ei debere, quòd dignus ſit habitus, qui talem virum videret & cōueniret.

Cùm triginta itaq; & octo annos talem vitã Euphroſyne egiſſet in monaſterio, & quænam eſſet, nulli fuiſſet omninò cognita, quando oportebat eam ex hac vita excedere, patrem, qui omninò diuina quadam ꝓuidentia tunc erat in monaſterio propter vſum aliquem, accerſit illa beata, & rogat, vt tres dies maneat in monaſterio, dicens non inutilem eam moram ſibi fore. Sed cui ſummæ erat curæ de chariſſima aliquid ſcire filia, pater lubens obedijt. Cùm autem iam adeſſet tertius & vltimus, eum prope ſe aduocat, & dicit: Quoniam Deus res meas, vt voluit, adminiſtrauit, & vt in propoſito ab initio ſuſcepto vſque ad finem permanerem, mihi vires tribuit, volo te hodiè liberare multis ſolicitudinibus, & de filia tua, quod ſcio, dicere: quam ſat ſcio te ſitire, & eius ardere deſiderio. Scias ergò, inquit, ô pater, me eſſe tuam filiam, vultum oſtendens quàm fieri potuit euidentiſſimè: vt latérem autem, me in hunc trãſmutâſſe habitum, ex quo mihi omninò Dei benignitate euenit, vt licèt te viderim per totam vitam, nullum tamen à te mihi allatum ſit impedimentum in ſuſcipiendo certamine exercitationis: & tu nunc adſis, vt tuis manibus ſepulturæ meæ mandentur reliquiæ. Sic dixit, & Domino ſtatìm tradidit animam. *Euphroſyne ſe præbet ei agnoſcendam.* *Moritur.*

Ille autem re inopinata ſtupefactus, non reſpirans, humì cecidit, tanquàm mortuus, adeò vt aqua eius faciem adſperſerit Agapius, & cùm eum ad ſe reuocâſſet, rogaret quî factum ſit, quod ei defecerit animus. Ille autem dixit ſe vidiſſe res adeò admirabiles, vt cuperet etiam mox vitam cum morte commutare. Deindè cùm ſurrexiſſet, & circunfuſus ſanctis illis eſſet reliquijs, & eas irrigaret lachrymis, & commixtos gaudio fletus emitteret, & clamaret: Hei mihi, filia dulciſſima, cur non te mihi diù antè aperuiſti? Cur non me vnà tecum aſſumpſiſti ſocium in opere tui propoſiti? Heu me miſerum, quid mihi accidit? Quomodò fuit tanta mea ignorantia? Quomodò neſciebam me in manibus habere, quod quęrebatur? Quid agam? Feſtũ'ne celebrabo, hãc videns quæ proceſſit ex meis lumbis, an lugebo victus paternis viſceribus? Sed non eſt honeſtum eos lugere, qui poſtquàm hinc exceſſerint, vadunt ad vitam meliorem, etiamſi natura domeſticos amplectẽs, me cogat hoc facere. Verumenimuerò lugẽtem me excipit gaudium, fontes reprimẽs lachrymarum, & perſuadet vt poſtulem quamprimùm hinc excedere. Scio enim fore, vt eam videam, & ab ea videar, hoc concedente Dei benignitate, & ſimul viuam in ſecula cum ea, quæ à me quidem eſt genita, ei autem vixit, & beatam illi tradidit animam. *Eius morte valdè ille perturbatur.*

His verbis cùm totum actum intellexiſſet Agapius, id annunciat cum clamore & admiratione Præfecto & fratribus. Illi autem contendebant alius alium præuenire, obſtupefacti noua & aliena auditione: & ſtudebat vnuſquiſq; primus venerandas amplecti reliquias. Cùm autem acceſſiſſet quidã ex fratribus altero oculo orbatus, ipſe quoq; amplexurus, lucem eſt aſſecutus ab ea, quæ diuina luce digna erat habita, & duos habuit illæſos oculos, certum effectûs teſtimonium illius fidei & beatitudinis, quã illa fuerat aſſecuta. Non ampliùs ergò ſepulturæ meminerant, qui aderãt: ſed eius obliti, glorificatione & admiratione diuiſi erant cum lætitia. Cùm autem vix tãdèm reputâſſent, etiam poſt ſepulturã eundem eſſe theſaurum, illam deponũt in monumentis patrum, luce diuina in facie illuſtratã. Eius autẽ pater ne cogitauit quidem diſcedere à monaſterio. Cùm autem ſolùm tantùm receſſiſſet, quantùm ſatìs eſſet ad ſuas facultates diuidendas pauperibus & eccleſijs, & ijs qui alioquì piè viuunt, & non habent ea quę ſunt neceſſaria, & vt etiam aliqua conſecraret cœnobio, ſe deincèps refert in numerum fratrum, & illic reliquum vitæ tempus tranſigit, in ſtorea & cella Euphroſynes recumbens, & id eſſe magnum ducens ad lætitiam. *Monachus luſcus eius oſculans ſacrum corpus, lumen recipit.* *Paphnutius relictis omnibus, fit monachus.*

Cùm ergò ipſe quoq; decem annos tranſegiſſet in monaſterio, & vitam peregiſſet accuratam & perfectam, migrauit ad Dominum, cùm iuſſiſſet ſuum corpus deponi prope filiam, hoc etiam poſt mortem ducens eſſe ſatìs ſolatij, ſurdo pulueri corporis largiri propinquitatem eius, quod deſiderat. Ad perpetuam memoriam, & gloriam Dei, qui hæc ſic diſpenſauit. Quẽ decet omnis gloria, honor, & adoratio, nunc & in ſecula ſeculorum, Amen. *Abit è vita.*

LIBER

LIBER VITAE ET MIRACVLORVM SANCTI ODILONIS ABBATIS CLVNIACENSIS, AVTHORE *Petro Damiano, S.R.E. Cardinali Oſtienſi.*

Is Hugo fuit V. Abbas Cluniacenſis, Odilo 4.

PEtrus Damianus ſanctis Eccleſijs, quæ ſunt in occidẽtalibus Galliarum partibus conſtitutæ, ſalutem, quę eſt in Chriſto Ieſu. Hugo Cluniacenſis monaſterij rector, & ſpiritualis militiæ dux, ac præcipuus informator, hoc mihi laboris iniunxit, vt vitam beati Odilonis, deceſſoris videlicet ſui, proprio ſtylo ſuccinctè perſtringerẽ, & ex his, quę in anterioribus paginis latiùs reperiebantur eſſe diffuſa, vtiliora quæque, magisq; neceſſaria breui compendio deflorarem. Cuius ego compulſus imperio, non venuſtatẽ luculenti aucupabor eloquij: ſed ſicut ex oblatis apicibus depręhendere potero, cum Dei omnipotẽtis auxilio, merę veritati deſeruire tentabo. Superfluum quippe eſt, lucernā manibus adhibere, dum micantium ſtellarum conaris ſigna diſtinguere: ego quoq; dum actus mirabilis viri, tanquàm ſereni cuiuſdam atque perlucidi cæli ſtellas oſtẽdo, facetijs vrbanę facundię non indigeo. Ipſa quippe per ſe ſanctorũ vita fideliter enarrata, ſic rutilat, vt ſplẽdorem accurati ſermonis, ad illuſtranda fidelium corda non requirat. Huc accedit, qa ruſticitas ſermonis inculti, ſuſpicionem purgare conſueuit mẽdacij. Nam qui vix ſufficit, vt elimatum ſaltem depromat eloquium, quomodò nouerit fabricare cõmentum? Et certè maioris tibi honoris eſt, vt rex in ferro, quàm ſeruus attituleris in auro: & habilior eſt aqua perſpicua in vaſe fictili, quàm lutulenta vel lurida, quam non ſapor proprius, ſed exteriora commendant ornamenta gemmarum. Sic & melior eſt veritas in ſimplicibus verbis, quàm ſit mendacium in elucubrati venuſtate ſermonis. Sed iam res ipſa producatur in medium, & illius ſummæ veritatis auxilium imploremus, quę abbreuiatum verbum per prophetam promittitur: quatenùs in huius ſcri-
Eſa. 10.
ptionis articulo & competenti breuitate ſuccinctos, & à nota mendacij nos exhibeat alienos.

VITA S. ODILONIS.

1. IANVARII. Odilonis patria & genus.

Infantis morbus.

BEatus igitur Odilo Auernię oriundus, ex equeſtri quidem ordine genus duxit, ſed terrenę proſapię lineam cęleſtis vitę nobilitate tranſcendit. Hic dum adhuc puerili teneretur infantia, tanto repentè eſt omnium ferè membrorum languore conſtrictus, vt incedendi quoquè prorsùs amitteret facultatem. Accidit autem aliquādò, vt nutrix eum ante ianuam cuiuſdam Baſilicæ, quę in honorem beatę Dei genitricis erat dedicata, relinqueret, & ipſa intenta ſuis compendijs, per diuerſa procùl abiret. Puer itaque ſe conſpiciens ſine cuſtode relictum, ac nutricię ſedulitatis miniſterio deſtitutum, diuino quodam prouocatus inſtinctu, tentare cœpit, ſi valuas eccleſię quolibet niſu poſſet attingere. Fluctuabat igitur innocens reus Dei, & ſub diuino verbere cõſtitutus, quid ageret, neſciebat. Innocẽs, inquam, vtputà qui non peccauerat: reus autem Dei, quia cęleſti verbere vapulabat. Tandèm repens, & quaſi quodam ſe manuum pedumque remigio fulciens, vix peruenit ad ianuam, paulatìm progreſſus intrauit. Iamq; ſpe concepta valentior, pallam altaris arripuit, & ſic ſe erigere quibus poterat conatibus cœpit. Sed dum intempeſti-
Curatur diuinitùs.
uè conatur, necdùm ſoluti lãguoris adhuc nodoſitate reſtringitur. Quid plura? Tandèm diuinæ virtutis auxilium ſenſit: & omni languore depoſito factus incolumis, ad referendum Deo gratias intuentium animos prouocauit. Et quia tunc alius deerat, qui pro ſe intercederet, ſanctus ipſe (vt ità loquar) in ſe ſignum virtutis exhibuit, ipſe pro ſe interuenit: & de ſeipſo miraculum faciens, medicinā diuinę curationis obtinuit. Hoc eſt enim egregium & inſigne miraculum, cùm homo non per alium, ſed ipſe ſibi conſciſcit diuinę virtutis auxilium.

Fit clericus.
Qui prętereà dum ad grandiuſculę iam ętatis adoleſceret incrementũ, priùs apud ſanctum Iulianum martyrem factus eſt clericus: deindè beati Maioli cõfeſſoris egre-

gij ſe magiſterio tradidit, & in Cluniacenſi monaſterio habitum ſanctæ religionis accepit. Vbì dum quietus & ſimplex humiliter in ſancta religione perſiſteret, & in ipſo rudis ac nouitiæ conuerſationis exordio, quædam iam in eo perfectionis inſignia prælucerent, vix euolutis quatuor annis, beatus Maiolus obdormiuit in Domino: ſed antequàm humanitatis debitum ſolueret, proximus tamen beatæ dormitionis articulus immineret, beatum Odilonem ſibimet in paſtoralis officij cura ſubſtituit, ſuumque ſuper Dominici gregis cuſtodiam vicarium dereliquit. In quem protinùs omnium fratrum vota concurrunt, omnes ſe ad obedientiam ei vnanimi deuotione ſubſternunt: quique ſe eatenùs orbatos remanere defleuerant, deceſſionis paternæ iacturam, ſupparis vicarij reformatione compenſant. Iam verò in commiſſi regiminis ſolicitudine conſtitutus, plurimis ſanctæ religionis cœpit florere virtutibus: Nimirùm vt Pſalmodiæ ſtudijs vigilanter inſiſteret, dura corpus inedia maceraret, atque à ſacris altaribus non recedens, quotidianum ferè omnipotenti Deo ſacrificium laudis offerret. Inter quas profectò piæ deuotionis excubias, vberrimis plerunquè lachrymarum compunctionibus affluebat. Porrò autem Adraldus abbas Bremenſis monaſterij, vir videlicet religioſus, ac ſanctæ conuerſationis honeſtate conſpicuus, qui diſcipulus eius extiterat, nobis aliquando retulit, quia vir Dei dum in eo, quo poſtmodùm defunctus eſt, languore decumberet, illi præcepit, vt ex calcularis abaci ſupputatione colligeret, quæ poſſet eſſe ſumma Miſſarum, quas celebrauit per ſpatium quinquagintaſex annorum, quibus monaſterium rexit. In quo facto liquidò deprahenditur, quàm diuturna, quàm indeficiens diuini amoris flamma beati viri pectus excoxit, quod nimirùm ab offerendis quotidiè ſalutaribus hoſtijs cohibere tot curarum, tot ingruentium negociorum ſolicitudo non potuit.

Item monachus. *Maiolus eū ſibi Abbatē ſubſtituit.* *Virtutes Odilonis.* *Annis 56. abbas fuit.*

In erogandis prætereà eleemoſynis ità largus erat, vt nonnulli dum eum omnia diſpergentem ſine cunctatione conſpicerent, non diſpenſatorem, ſed prodigum iudicarent: Præſertim quodam tempore, dum fames valida Aquitaniæ fines vehementer affligeret, ac plurimas Galliarum prouincias peſtilenter arctaret, exhauſtis iam in pauperum vſus ærarijs, & horreis quoruncunque prouentuum nō mediocriter profligatis, mox etiam plurima ſacrarij vaſa confregit, inſignia eccleſiæ ornamenta diſtraxit, coronæ quoquè, quam ſibi Imperator Henricus ob ſuì memoriam deſtinauerat, non pepercit. Vt igitur tam acerbæ famis, in quibus valuit, temperaret inopiam, quicquid hincindè corradere potuit facultatum, in ſuſtentationes & alimenta contradidit egenorum.

Largitas eleemoſynarum.

Quodam ſanè die dum per publicum pius equitator incedit, duos in itinere pueros fame peremptos reperit. Mox equo deſiliens, laneam, qua indutus erat ad carnem, ſubduxit ſibi interulam: eaque, prout velaminis quantitas permittebat, vtrunque cadauer obuoluens, exhibet mortuis ſepulturam. Nam & veſpillones mercede conduxit, & funereis vſq; ad tumulum proſecutus exequijs, defunctis fratribus debitum humanæ pietatis exoluit. In eadem quoquè geſtorum eius reperitur hiſtoria, quia corpus ſuum non modò duris conſueuerat attenuare ieiunijs, aſperrimis edomare cilicijs, ſed & quibuſdam ferreis nexibus coarctabat. In percipiendis autem ità ſe moderabatur edulijs, vt appoſita quæque contingens, ac naturali duntaxàt neceſſitati diſpenſatiuè ſubſeruiens: & vanitatem ſuperſtitionis effugeret, & ſobrietatis continentiam reſeruaret. In promulgandis porrò iudicijs ac modis pœnitentiæ præfigendis, tam pius erat, & tanta mœrentibus humanitate compatiens, vt nequaquàm diſtrictum patris imperium, ſed maternum potiùs exhiberet affectum. Vndè ſe repræhendentibus, huiuſmodi verbis ſolebat eleganter alludere: Etiamſi damnandus ſim, inquit, mâlo tamen de miſericordia, quàm ex duritia vel crudelitate damnari. Inter cęteros autem ſanctos circa beatam Dei genitricem tam ardentiſſima deuotione flagrabat, vt cōſtitutus in choro pſallentium, cùm ad illum veniretur ex modulantium alternatione verſiculum, Tu ad liberandum ſuſcepturus hominem, non horruiſti Virginis vterum, in terram ſe proſterneret, ſicque per corpus oſtenderet, quibus deſiderij cęleſtis in mente facibus æſtuaret.

Seueritas erga ſeipſū. *Humanitas erga alios.* *Deuotio erga Dei matrem.*

Vir igitur ſanctus cùm in bonis moribus per quotidiana piæ conuerſationis incrementa ſuccreſceret, ſeſeq; quotidiè melior ad perfectionis culmen feruentiùs anhelaret: cœpit nonnullis coruſcare miracula: vt qui clarus erat in probitate morum, clareſceret etiam in oſtenſione ſignorum: Et qui in obtutibus omnipotentis Dei erat lucer-

Miracula eius.

na ardens, fieret etiam coram hominibus lucens. Vndè diuino diſponente iudicio factum eſt, vt quia de illis erat, quibus dictum eſt, Vos eſtis lux mundi, primum de luce miraculum exhiberet. Aliquando ſiquidem dum eſſet in quadam ſui iuris villa, quæ Berſoniacum dicitur, videt puerum venuſtum quidem forma, ſed cæcum à natiuitate. Super quo conſulens, didicit, quia filius eſſet villici, & quia viſum penitùs nunquàm habuiſſet. Cui mox pia benignitate compatiens, & apud ſe tacitis precibus latenter inſiſtens, vtputà qui talia nondùm expertus, aduocat tandèm paruulum, ſignum illi ſalutiferæ crucis in fronte depingit, & confeſtìm viſum, quem natura negauerat, puer accepit.

Matth. 5. Cæco puero oculos aperit.

Alio quoquè tempore dum eſſet vir Dei apud ſuum quoddam monaſterium, quod Vallis Aurea vocatur, quarta videlicet feria primæ quadrageſimalis hebdomadæ, quæ caput ieiunij dicitur, ſurgentibus à menſa fratribus, ille pugillum cineris latenter impleuit, & appoſito pane diſcubuit. Cumque cinerem tanquàm panem manducaret, vt potum quoquè, iuxta Prophetam, cum fletu temperaret, innuit fratri, vt clàm ſibi aquam nullo teſte deferret. Ille quod erat iuſſus, impleuit: aquam attulit. Quæ dum labijs adhibetur, auſteritatem vini redolere ſentitur. Reprimit ergò manum, abigit poculum: atque vt ſibi aquam miniſter afferat, ſignis euidentibus imperat. Ad quod miniſter obſtupuit: & vinum ſe à menſa referre, qui aquam propinauerat, admiratus expauit. Geminat tamen officium, vinum proijcit, conuaſat aquam: denuò porrigit diſcumbenti. Sed eccè dum aqua potanda repetitur, vinum rursùs in poculo reperitur. Iam itaque vir ſanctus diuinæ erga ſe pietatis beneficium recognoſcens, quod Deum ſibi miſericorditer indulgere conſiderat, cum gratiarum actione percipere non recuſat. Prætereà, cùm vir Dei cum Henrico rege, qui poſtmodùm factus eſt Imperator, in Ticinenſi ſimul vrbe conſiſteret, & Dominicæ natiuitatis gloriam celebraret, contigit vt velamen menſæ eius, artificioſa textrini laboris operatione conſpicuum, ſacrilega fuiſſet fraude ſublatum. Poſtquàm autem vir Dei cum rege diſceſſit, fur qui rapuerat, iam ſecurus, propoſuit velamen in foro venalium. Sed dum illi diſpoſitio cæleſtis obſiſtit, ſancta diſtrahi præda non potuit. Ter igitur quod ſubduxerat, inter nundinarum merces expoſuit; tertiò ſubtiliter attentauit: ſed cum emptoribus de precio penitùs conuenire non potuit, nec inter diſtrahentem & coëmentem paciſci valuit venale commercium: quia diuina diſpoſitio conatibus hominum negauit effectum. Intereà ſceleris huius authorem vltio diuina corripuit, & manus, quæ ſacrilegium perpetrauerant, ac pedes, quibus raptor aufugerat, areſaciens, intolerabili dolore conſtrinxit. Mox itaque compulſus languore, ad eccleſiam beati Maioli manibus alienis aducitur, mantile ſublatum ad reatûs indicium coram cunctis appenditur, & diuina clementia ab omni populo, qui percitus huius famæ rumore confluxerat, imploratur. Sic itaque beati Maioli meritis, ac precibus fratrum ſibi ſeruientium, ſanus & incolumis factus, velamen reddidit alienum, & recepit ſemetipſum. Probauit ergò quo præmio dignus eſſet, qui beatum offenderet Odilonem.

Aqua bis mutatur in vinum. Pſal. 101. Fur rē ablatam S. Odiloni diſtrahere non poteſt.

Alius quoquè fur, cùm vir Dei in eadem vrbe conſiſteret, ſtabulum eius nocturnus irrupit, & equum, cui ſpecialiter ipſe inſidere conſueuerat, cautè ſubduxit. Sed quia illis in partibus depræhendi fur ſacrilegus timuit, concitus ad oppidum Laudenſe profugit. Securus itaque recognoſcentium, proponit equum, emptores inuitat, vehiculum laudat, commercium flagitat. Sed ſic hominem diuina diſpoſitio præpediuit, vt nec cum quolibet emptore componere, nec animal potuiſſet pecunia permutare. Poſtremò autem reuerſus ad ſe, & pœnitentia ductus, beſtiam ad locum ſui criminis conſcium reuocat, & quid ſibi contigerit, ad ſuî confuſionem, & omnipotentis Dei gloriam, non occultat.

Idem alteri accidit.

Vir idem venerabilis dum eſſet in itinere conſtitutus, quia cauſa dictabat, Ticinum feſtinanter ac ſine mora tranſire cupiebat: ſed intumeſcentibus aquis, etiam nauigium deerat. Protinùs ergò confiſus in Deum, vnum è famulis vocat, ſeque in nomine Chriſti præcedere per alueum fluminis imperat. Obedit ilicò famulus: ſpumantes profluentium vndarum cumulos ingredi non moratur. Deindè vir ſanctus cum omni commeantium turba ſubſequitur: & ſic omnes in vlteriorem aluei crepidinem abſque vllo prorsùs incommoditatis offendiculo tranſponuntur. Quod dum nonnulli qui aderant, mirarentur, velut æmuli præcedentium, cœperunt attentare meatum. Sed mox vt adorſi ſunt extremos citerioris ripæ fluctus attingere, niſi equos ſub celeritate repreſ-

Tranſit flumen illæſus cum ſuis.

preſſiſſent, profluentis aquæ ſubmerſi voragine, proculdubiò naufragium pertuliſſent. Vnus autem ex his, qui tunc aderant, vt tam inſigne miraculum vidit, obſtupuit, hominemque Dei, vt ſuæ domûs ſubire dignaretur hoſpitium, fuſis humiliter precibus, impetrauit. Intempeſtæ verò noctis ſilentio vis venti vehementior irruit, & lucernam, quæ in dormientium cubiculo dependebat, extinxit. Expergefactus autem cubicularius, cùm lumen agnouiſſet extinctum, ad abigendam noctis tenebroſæ caliginem, diuini luminis infulgere poſtulat claritatem: Deus, inquit, omnipotens, qui lumen es verum, pro amore ſerui tui Odilonis, ab hac domo tenebras dimoue, eamque gratiæ tuæ luce perfunde. Confeſtim de cęlo coruſcæ lucis ſplendor emicuit, & totam domum ſuperni ſplēdoris claritas illuſtrauit. Si ergò hoc agebat Odilo tunc ſopore depreſſus, quid putas nunc apud Deum poteſt, carnalis ſarcinæ corruptione ſolutus? Domus cælitùs illuſtratur.

Paulò ante natiuitatem Domini, per hyemalium inclementiam imbrium ſanctus ſenex ad beati Marcelli martyris monaſterium feſtinabat. Venerunt autem ad quoddam flumen, quod ità fluctibus exundantibus inhorruerat, vt prorsùs intranſmeabile videretur. Cōfiſus autem in Domino, dirigit præuium, qui vada prætentet: & ipſe mox cum comitibus ſubſequens, pertranſiuit illæſus. Sed in hoc vadantium tranſitu illud mirabile fuit, quia cum cæteris aqua pertingeret vſque ad femora, viro Dei nec corrigia quidem pedis aquarum eſt inundatione perfuſa. In illo ſcilicet ſolo madoris ſui perdidit vnda vires: in reliquis autem naturalem ingenitæ * viris exhibuit facultatem. Iſtum aqua tangere potuit, humidare non nouit: illos autem, quod natura dictauerat, vndiquè madefecit. Aliud flumen trāſit. * viris, videtur vſurpāſſe pro genitiuo à vis

Prætereà, dum vir Domini apud monaſterium beati Martini, quod Ad publicam ſtratam dicitur, receptus eſſet hoſpitio, ſicut moris erat, vt vbicunquè maneret, quocunquè ſe verteret, monachorum ilicò frequentia non deeſſet: non paruus ei cœtus fratrum affluxit. Quos ille cum alacritate ſuſcipiens, & priùs eis ineffabilis eloquij familiaritate communicat, & poſtmodùm, vt ſibi pro charitate conueſcantur, inuitat. Sed dum in longum ſermo protrahitur, ſemotìm quoſdam ex familia ſeruos accipit: vtrùm ſit, vndè refici fratres valeant inuitati, ſolerter inquit. Qui de cęteris quidem alimentis conſtare vtiquè perhibent quantitatem: de piſcibus autem penè nihil eſſe, quod ad tantam hominum perueniat multitudinem. Ad quos ille: In nomine, inquit, illius qui nouit quinque millia hominum ex pane modico & gemino piſce reficere, nō quaſi nihil, vt dicitis, ſed vberrimam nobis & hoſpitibus noſtris piſcium copiam miniſtrate. Cùm igitur menſæ diſcumbentium pauci, qui aderant, piſces à dapiferis inferuntur, cœpit eſca in manibus diſcumbentium creſcere: & quo magìs à conueſcentium turba conſumitur, exuberantiùs abundare: adeò vt ſatiatis omnibus, plurima ſupereſſent, quę non modò ſeruitoribus cunctis, ſed & alijs, ſi ſuperuenirent, oblata ſufficerent. Cui protinùs famuli, Eccè pater, inquiunt, quod puſillanimitas noſtra non credidit, veſtræ fidei meritum diuinitùs impetrauit. Iam non dubitare didicimus, ſi promiſſionem veſtram in articulo cuiuſlibet difficultatis audimus. At ille, vt ſemper erat mitis & humilis, non ſuæ fidei, quod diuinitùs factum erat, aſſcripſit, ſed illorum potiùs obedientiæ, & ſanctorum hoſpitum meritis imputauit. Matth. 14. Piſces multiplicantur.

Huic etiam illud non diſſimile eſt, quia cùm Dei famulus in Romana vrbe conſiſteret, & hoſpitium in monte Auentino apud monaſterium beatæ Dei genitricis haberet, contigit vt, ſicut illius vrbis familiare eſt, omninò tale vinum deeſſet, quod ſancto viro ſaporis habilitate congrueret. Inquirit ergò abbatem loci, vtrùm melius habeat. Qui ſe confeſtim & profitetur habere, & quantum ipſe præceperit, libenter afferre. Vir autem Domini modicum, quod ante ſe erat vaſculum, dedit, vt ſibi plenum deferretur, expetijt. Allatum ergò ante ſe poſuit, & ipſe potiſſimùm more pincernæ ſibi duntaxàt & abbati, qui iuxta ſe diſcumbebat, expendit. Cumque iam à menſa ſurgendum refectio completa dictaret, & paululum adhuc vini in vaſculo ſupereſſet, pater ſanctus blandè ſubridens: Non, inquit, fratres mei, plenè circa vos officium charitatis exhibui, qui vinum, quod mihi ſapuit, vobiſcum participare neglexi. Arripiens ergò cyathum, infudit merum, & ſingulis ſingulum pro benedictione largitur. Res mira: cùm fratres eſſent ferè duodecim, & eis bibentibus potûs copia non defecit, & eorum completo numero, nil omninò ſuperfuit. Illis itaque quod factum fuerat admirantibus, vir veræ humilitatis cuſtos, vt in alium diuinæ gratiæ munus impelleret, & ipſe fauoris humani gloriam declinaret, charitati duntaxàt illius, qui vinum dedit, miraculum ſupernæ benedi- Vinum exiguū multis ſufficit.

Febrē pellit aqua, qua ſe vir ſanctus abluit.

ctionis applicuit. Dehinc dum egreſſus Roma, reuerteretur ad propria, quidam intra Taurinenſem vrbem nimium febris patiebatur ardorem. Hic furtiuè per miniſtros aquam, qua vir Domini manus abluebat, accepit: fideliter bibit: & ſic abſque mora, depoſita prorsùs omni febricitatione, conualuit.

Iamque Iouini montis prærupta conſcendens, obuios habuit pauperes, præ difficilis viæ laſſitudine potum æſtuanti deſiderio flagitantes. Pius itaq; pater ſuî negligens, alijs in neceſſitate compatiens, iuſſit vt quicquid vini proprijs haberetur in vaſculis, abſque vlla reſeruationis induſtria vel potùs diffidentia præberetur egenis. Paulò pòſt neceſſitate naturæ cogente, diſcumbunt omnes, vt capiant cibum. Et eccè vtres, qui ſtudio fuerant piæ compaſſionis exhauſti, vino reperiuntur, Deo ſcilicet debitum perſoluente, repleti. Nam iuxta ſcripturam, qui dat pauperi, Domino fœneratur. In hoc ergò felici commercio, vbì Dominus debitor, famulus fuerat fœnerator: quod à ſeruo fideliter eſt depoſitum, à bono debitore non ſegniter eſt ſolutum.

Vtres vacui, inueniuntur pleni vino.

Prou. 10.

Aliquando Imperator Henricus dum appoſita menſa diſcumberet, vas illi holouitreum valdè precioſum & Alexandrini operis arte compoſitum, cum tritis eſt pigmentis allatum. Mox aduocat duos aulæ regiæ capellanos, Albericum videlicet & Landulphum: quorum alter Cumanæ, alter verò Taurinenſis eccleſiæ poſtmodùm epiſcopi facti ſunt. His itaque vaſculum tradidit, & per eos beato viro Odiloni odoriferi nectaris xenium deſtinauit. Quod profectò vaſculum capellani ſancto viro, prout decebat, humiliter offerunt, ac pro eo poſtmodùm redituri, ad regis interìm conuiuium reuertuntur. Paulò verò pòſt, ſicut humanæ curioſitatis mos eſt, vt noua quælibet & inſueta inhianter adſpiciat, cœperunt monachi præfatum vas ſub admirationis intuitu contrectare, & de manu in manum ſolerter inſpiciendo tranſponere: cùm eccè de manibus incautè ſe tenentium labitur, & vt fragilis eſt naturæ, continuò frangitur. Quod mox vt vir ſanctus accidiſſe cognouit, grauiter tulit, & præſertim clericis, qui reliquerant, paterna pietate condoluit: nè videlicet Auguſtum innocentes offenderent, & non modò iacturam gratię, ſed & regij motùs periculum ſuſtinerent. Mox ergò cum fratribus eccleſiam pius pater ingreditur, & nè hi, qui erant immunes à culpa, motum regiæ indignationis incurrant, orationibus & pſalmis incumbens, clementiam diuinitatis implorat. Iam igitur oratione completa, vir Dei fractum ſibi vas iubet offerri. Manibus contrectat, oculis vndiquè ſubtiliter inſpicit: & eccè nulla prorsùs in eo fracturæ veſtigia deprǣhendit. Tunc indignatus in fratres, eos cum auſteritate redarguit, cur vas conquererentur confractum, quod omninò permanſerat illibatum. Illi verò vehementer attoniti, tam euidentis oſtenſione miraculi, & auſteritatem corripientis libenter accipiunt, & ad referendas omnipotenti Deo gratias feruentiùs accenduntur.

Vas magni precij confractū, ſuis precibus redintegrat.

Prætereà religioſus quidam vir, oriundus de pago Rotenenſi, reuertebatur ab Hieroſolymis. Qui dum mare tranſiret, quod à Sicilia versùs Theſſalonicam per plurima fluctuum periculoſa loca protenditur, eumque cum multis alijs furentium ventorum horror impelleret: applicuerunt ad inſulam quandam ſiue rupem, vbì ſanctus quidam ſeruus Dei manebat incluſus. Rotenenſis itaque vir illic aliquandiù commorans, & tranquillitatem ſedandi maris expectans, delectabatur cum ſeruo Dei frequenter habere colloquium. Sed dum hinc nonnulla dicuntur, illinc plurima referuntur, perquiſitus hoſpes à viro, vndè genus duceret, originaliter Aquitanum ſe eſſe reſpondit. Requiſitus inſupèr, vtrùm cœnobium illud, quod dicitur Cluniacum, & Odilonem eiuſdem loci nôſſet abbatē: optimè, quod quęrebat, ſe nôſſe perhibuit. Sciſcitatur homo, cur hoc Dei ſeruus ab eo requirat. Ad quem ille, Sunt, inquit, vicina nobis loca, ex quibus grauiſſima flammarum furentium euomuntur incendia: in quibus etiam locis animæ reproborum diuerſa luunt pro meritorum qualitate tormenta. Ad quorum ſemper exaggeranda ſupplicia innumerabiles ſunt dęmones deputati: qui intolerabiles eorum pœnas quotidiè renouant, & eos ad rediuiua ſupplicia indeſinenter inſtaurant. Quos tamen ego frequenter audiui querulis lamentationibus eiulantes, & lachrymabili vociferatione deflentes, quòd orationibus & eleemoſynis quorundam, aduersùs eos infœderabiliter concertantium, frequenter ex eorum manibus eriperentur animæ damnatorum. Inter cętera de Cluniacenſium cœtu permaximam & eorum abbate querimoniam faciunt, quia quàm ſępè per eos ſui iuris vernaculos perdunt. Quamobrem per terribile

Loca pœnarum in Sicilia.

ribile Dei nomen obteſtor, vt ſanctis fratribus illic hæc, quæ tibi dixi, fideliter referas, & ex noſtra quoquè illis parte denuncies, vt eleemoſynis & orationibus magìs ac magìs inſiſtant: ac præſertim huius intuitu, vt de manibus dæmonum eos, qui ab illis cruciantur, educant: quatenùs de quotidianis eorum rapinis & luctus inferatur generis humani inimico, & gaudium multiplicetur in cælo. Aliquantò pòſt homo regreſſus in patriam, quicquid ex viri Dei relatione didicerat, beato patri & ſanctæ congregationi fideliter narrat. Tunc venerabilis pater Odilo per omnia monaſteria ſua conſtituit generale decretum, vt ſicut primo die menſis Nouembris, iuxta vniuerſalis eccleſiæ regulam, omnium Sanctorum ſolennitas agitur: ità ſequenti die in pſalmis & eleemoſynis, & præcipuè Miſſarum ſolennijs, omnium in Chriſto quieſcentium memoria celebretur. *Dies omnium animarũ ab Odilone inſtituitur.*

Si quis autem non generalitate contentus, quis ſpecialiter per beatum Odilonem de pœnis vltricibus ſit ereptus, inquirit, quid de reliquis ſentiat, in papa Benedicto euidēter addiſcat: vt in Romanorum Pontifice, qui omnium Chriſtianorum caput eſt, valeat liquidò cõijci, quid de cęteris meritò debeat æſtimari. Apoſtolicus igitur iſte, quem diximus, dum adhuc viueret, beatum virũ affectuosè dilexit, reuerenter excoluit, & Apoſtolorum limina frequentanti, neceſſarij ſumptûs opima ſępè ſubſidia miniſtrauit. Huic planè mox, vt obijt, germanus eius Ioannes in apoſtolica dignitate ſucceſſit. Iam verò poſtquàm humanis rebus exemptus eſt, non parui temporis euoluto curriculo, iam dictus papa Ioanni Portuenſi epiſcopo, & alijs duobus, quorum nomina nobis nota non ſunt, per ſpeciem nocturnæ viſionis apparuit, eiſque quia pœnalibus eſſet conſtitutus in tenebris, indicauit: hoc inſupèr addens, qualiter beati Odilonis venerabilibus meritis eum ſuperna cenſura liberare decreuerit à tormentis. Obſecrat itaque per eos & humiliter flagitat, vt frater eius ad pręfatum vnicæ pietatis virum, agilem quantocyùs veredarium dirigat, eumque ſuppliciter obſecrans pro ſe orare depoſcat. Protinùs idem Ioannes Portuenſis epiſcopus, authoritatis apoſtolicę fultus epiſtolis, cõcito gradu Papiam vſque peruenit. Vbi longo & immoderatè fortaſsìs accelerato fractus itinere, per monachos cœnobij beati Maioli, Apoſtolicæ legationis apochas dirigit, omnemque per eos ſancto viro ſeriem à ſe conſpectæ viſionis exponit: Enimuerò diuino factum eſſe conſtat iudicio, vt eum apud Cluniacenſe monaſterium Apoſtolicæ legationis baiulus inueniret. Pręcepit itaq; venerabilis pater, pro illo pſalmodias & orationes ab omnibus priuatìm ac publicè fieri, eleemoſynas indigentibus erogari, ſacrificium Deo myſterij ſalutaris offerri. Nec in illo dũtaxàt loco id ſtatuere cõtẽtus fuit, ſed & per omnia ſui regiminis monaſteria eiuſdem ſanctionis edicta mandauit. Cumque hoc fratres intentiſſima deuotione ſatagerent, & ex ara ſanctorũ pectorum fraternę charitatis flamma proſiliens, diuinæ clementiæ ſacrarium penetraret, iam pręfixi temporis terminus propinquabat. Et eccèquidam ſanctę cõuerſationis monachus, Heldebertus nomine, qui videlicet hoc obedientię fungebatur officio, vt inopes aleret, indigentibus ſubſidia miniſtraret. Hic itaque per ſoporem vidit, quòd quidam pulcher ac ſerenus adſpectu, ac ſolenni quodam nitore conſpicuus, clauſtrum monaſterij magno candidatorũ agmine conſtipatus ingrederetur. In capitulum deindè, vbi pater Odilo cum fratribus reſidebat, intrauit, ad eius genua caput humiliter flexit, eique, ſicut in geſtu corporis videbatur, gratias egit. Cumque frater ille, qui hoc in viſione cõtemplabatur, inquireret, quiſnam eſſet ille tam decorus ac fulgidus, qui ſancto viro ſalutationis officiũ exhiberet: reſponſum eſt ei, quia ille eſſet Benedictus, ſummæ ſedis Epiſcopus, qui nimirùm idcircò viro Dei gratias ageret, quia pijs eius, ſanctorumque fratrum precibus, & Tartarei cruciatûs euaſiſſet interitum, & cum beatis ciuibus quieturus, ſupernæ Ieruſalem meruiſſet ingreſſum. In hoc valet liquidò depręhẽdi, quę de meritis beati Odilonis opinio iurè poſſit haberi: cùm is nimirùm, qui iuxta priuilegium apoſtolicæ dignitatis claues Eccleſiæ præ cunctis mortalibus tenuit, qui ligandi atque ſoluendi vires præminenti quodam iure poſſedit, in illo iam inuiſibili examine conſtitutus, non aliter quàm precibus iſtius vel à peccatis ſolui, vel de pœnali potuit ſupplicio liberari.

Loquit de Benedicto 8. Pontifice 151. apud Platinam.

Authoritas præcipua ſummi Pōtificis.

Porrò autem dum aliquando in monaſterio moraretur, quod Paterniacum dicitur, erat ibì quidam puerulus monachus nomine Rodulphus, quem ſtruma quędam gutturis intumeſcẽs deturpauerat vſqueadeò, vt & claritatem vocis auferret, & inſupèr quodammodò minaretur, quòd ſibi etiam aliquando auditum interciperet. Quem ad ſe vir

Strumoſum ſanat puerum.

Dei verè miſericors aduocat, palpante manu locum tumoris attrectat: Deindè ſignum crucis plagæ gutturis imprimit, & diuina quædam verba dicens, mox abire permittit. Deindè mirum in modũ ſicut in alijs morbus ille, poſtquàm ſemel oboritur, in dies ſolet exceſcere, totumq; guttur miſerabiliter occupare: ſic in iſto verſa vice cœpit extũc ſensìm quotidiè detumeſcere, donèc peſtis illa funditùs euaneſceret, & guttur pueri ad naturalem ſe ſpeciem per omnia reformaret.

Alio quoquè tempore de monaſterio, quod eſt in Iurenſi territorio conſtitutum, vir ſanctus exiërat, & ad Gebennenſem vrbem cœpto itinere contendebat. Cùm autem ad quendam concauæ profunditatis fluuium deueniſſet, accidit vt mulus, qui hominis Dei ſupellectilem, libros ſcilicet ac lectulum, deferebat, à publico vado procùl aberrans, in profundiorem aluei voraginem caderet: ſicque raptatus à gurgite, nullo membrorum, nisì ſolo capite, fluctibus emineret. Qui tandèm è naufragio protractus educitur: ad perſcrutandum, vtrùm res & maximè libri periërint, deſagmatur. Miro itaque ſupernæ diſpenſationis ordine, libri ſimul cum lectulo ità à fluctibus reperiuntur intacti, vt ne tenui quidem aquæ ſtilla videantur adſperſi. Mantilia verò ſimul & manutergia prorsùs vndiquè reperta ſunt madida. Vbi notãdum, quàm peruigil fuerit erga ſeruum ſuum diuina protectio, vt ea videlicet, quæ ablui frequẽtiùs indigent, madere permitteret: quæ verò madefieri ſine damno non poſſunt, à contactu fluctuum immunia cuſtodiret.

Libri & lectulus ab aquis nihil læduntur.

In eodem quoquè Iurenſi monaſterio vir Domini Odilo aliquando conſtitutus, reperit puerum, nomine Gerardum, terribili caducæ paſſionis languore detentum. Qui ſæpiſſimè quaſi lunaticus corruebat, & ſic eum occidui languoris impetus obruere conſueuerat, vt in eo neque vox, neque memoria, nec prorsùs aliqua membrorum officia remanerent, ac ferè à mortuo nihil diſtaret. Huic homo Dei miſericorditer condeſcendens, fratribus, vt pro eo Dei clementiam deprecentur, iniungit: ipſe verò ad ſacroſanctum altare, Miſſam celebraturus, accedit: æger etiam vt intereſſet, admonuit. Cui mox Euchariſtiæ ſalutaris munus tradidit: deindè, ſicut ſibi moris erat, ſanctificatam aquam cum beati Maioli calice propinauit. Nec mora, protinùs à puero languor omnis abſceſſit, ſalus optata ſuccedit: & ſic per merita beati viri reſtituti ſibi vigoris incolumitas permanſit.

Aqua benedicta &c. ſanat morbũ caducum.

Aliquãdo vir Domini per pęrupta Iurenſium Alpiũ iter habebat, & repentè ſagmarius, nõnullis oneratus ſarcinis, per montis deuexa collabitur, atq; per aſpera rupiũ ſcopulorumq; pręcipitia vſq; ad vallis infimæ profunda raptatur. Miniſtri protinùs in illud lubricæ ruinæ præcipitium deſcendentes, nonnulla quidem de ſarcinulis, quæ paſsim diſperſa fuerant, illæſa reperiunt: librum tamen ſacramentórũ, aureis literis exaratum, cum vitreis quibuſdam vaſculis anaglypha fuſilitate cęlatis, deeſſe perpendunt. Quibus interìm recedẽtes omiſſis, hoſpitium ſubeunt, corpora feſſa reficiunt, & nocturno ſoporati ſilentio quieuerunt. Manè autem facto, maturè ſurgentes, ad locum illum celeriter redeunt: & curioſiùs quæque diuerticula perluſtrantes, omnia quæ perijſſe ſuſpicabantur, inueniũt: Vaſa nimirùm vitrea reperiuntur illęſa: Deauratus etiam liber, cùm tempus ſcilicet imbriferum inhorreſceret, à nulla prorsùs eſt pluuiarum inundatione contactus. Sic itaque beati viri meritis, & vitrum frangere pręceps ruina non potuit, & perfundere codicem inundantium imbrium denſitas ignorauit.

Curat oculum hominis grauiter læſum.

Nobilis quidam vir dum iaceret ſub arbore, particula corticis in eius oculum cecidit: Cui nõ modò lumen omninò turbauit, ſed & aliarum calamitatum multiplex pondus inuexit. Nam cùm id, quod oculo ſemel inſederat, nullo modo potuiſſet expelli, fugit ſomnus ab oculis: & non modò iam homo non dormire, ſed nec ciborum quidem valebat alimenta percipere. Quem ſeorsùm vir ſanctus adducens, ſignum ſibi crucis impreſſit, ac mox inſufflans, ſuper locum doloris halauit: Deindè promittens ſe ſalutares pro eo victimas oblaturum, abijt. Abſcedente itaque viro Dei, protinùs homo ſuauiter obdormiuit: euigilans autem, particulam corticis ab oculo non ſine lanugine quadam proiecit: & eueſtigiò factus incolumis, nullam decætero doloris huius moleſtiam ſenſit.

Cuidam Turonenſis eccleſiæ clerico lethale vulnus in brachio peſtilenter excreuerat, vt ſibi iam non languoris ægritudinem, ſed ipſam potiùs interminaretur & mortem. Cumque vir Dei Lucenſi teneretur hoſpitio, accedit clericus, & periculum

tam

tam peſtiferæ calamitatis oſtendit. Quod ille quaſi videre diſſimulans, latenter brachium appræhendit, viuificæ crucis ſignaculum imprimit: cumque dimittens, vt ſibi cautè prouideat, præcipit. Qui paulò pòſt dum locum vlceris curioſiùs attendere ſtuduit, nulla prorsùs veſtigia deleti languoris inuenit. Stupefactus igitur nouitate miraculi, ad hominem Dei præſtò regreditur: quid ſibi contigerit, non tam relatione verbi, quàm oſtenſione ſui brachij euidētiſſimè cōfitetur. Quod ille ſatis moleſtè tulit, eumq; à ſuo conſpectu cum indignatione exturbauit. Nam tanquàm venena ſerpentium, ſic rumores hominum fugiebat. Aſſerebat enim, quia quantunlibèt ſublime ſancti operis ædificium, per vanæ gloriæ ſubitò corruit appetitum. Nota ſancti viri humilitatem.

Prætereà miles quidam tam mentis inops erat effectus, vt poſtpoſita penitùs omni cura priuata vel publica, per deuia ſoliuagus & nudus erraret, inconditas voces emitteret, & tanquàm dæmoniacum ſe per inordinati geſtûs inſaniam exhiberet. Cui vir Domini, paterna pietate compatiens, ſimul cum fratribus ante altare ſancti Petri proſternitur, diuinam clementiam cum pſalmis & litanijs implorat, vt perire creaturã ſuam ſub huius furoris inſania non permittat. Hinc ab oratione conſurgens, ad eum qui patiebatur, accedit: aqua ſanctificationis adſpergit, atque vt ex ea bibat, ſuadēdo compellit. Qui non multò pòſt ad Cluniacum ſanus & incolumis venit, xenia piſcium detulit, & quia ſibi pleniſſimè redditus eſſet, gratias referens indicauit. Aqua benedicta curatur amens.

Alius quoquè miles efficaciam edendi ſermonis amiſerat. Hic per viſionem admonitus eſt, vt ſi aquam, qua manus beati Odilonis abluebātur, hauriret: hac ſibi loquendi vires & amiſſę linguæ officium proculdubiò reformaret. Aqua igitur per miniſtros fideli furto ſubripitur: altera etiam aqua, à viro Dei benedicta, de calice ſancti Maioli, muto tranſmittitur. Quas ille cum nimia deuotione ſuſcipiens, mutatis veſtibus ingreſſus eccleſiam, quia lingua non poterat, ore cordis orauit: & ſic poculo benedictionis accepto, reparatum ſibi locutionis officium recognouit. Mox etiam expeditè loquens, mirum de ſe ſpectaculum cernentibus dedit, & quid beatus Odilo apud Deum poſſet, euidenter innotuit. Mutus ſanatur.

Prætereà cùm vir venerabilis apud quandam eccleſiam monaſterij, quod dicitur Vallis Aurea, cibum caperet, ſed locum magna vini laborare penuria didiciſſet, nè grauaret fratrem, qui eum cum alacritate ſuſceperat, hoc in commune præfixit, vt quiſque decumbentium vno tantùm ſcypho contentus eſſet: ſolis autem monachis pincerna poculum geminaret. Menſura tamen exceditur, & largus ad bibendum potus cunctis epulantibus exhibetur. Enimuerò cùm vas illud vinarium & vnum duntaxàt eſſet, & modicum, non modò tot indiſcretè bibentibus non defecit, ſed & illis recedentibus, abſque vlla diminutione repertum eſt plenum: vt per hoc euidētibus clareſcat indicijs, quia vir Domini nō tantùm id apud Deũ potuit impetrare, quod petijt: ſed & nonnulla per eum virtutum ſigna diuinitùs oſtēſa ſunt, quæ neſciuit. Et de ſignis quidem atq; virtutibus, quas vir ſanctus adhuc in corpore conſtitutus oſtēdit, iſta ſufficiunt: nunc ad explicãdum felicem eius obitum, auxiliãte Domino, propinquemus. Vinũ bibēdo non abſumitur, ſed augetur.

Enimuerò quanquàm homo Dei ſublimiter ſe in ſpiritalibus ſtudijs & diuina contemplatione ſuſpenderit, in corpore tamen vtilitatis induſtria non mediocriter laborauit. Monaſteria ſcilicet nonnulla à fundamentis erexit: alia vel iam ſemiruta, vel ruinam fortè minantia reparauit. Dilatauit illis prædia, nonnullis etiam inſignia contulit ornamenta. Quæ verò monaſteria noua condiderit, quibus parietina tantùm & ſarta tecta collatis ſumptibus inſtaurauerit, enumerare per ordinē idcircò poſtponimus, nè prolixitate ſtyli lacinias contexere videamur: præſertim cùm in ipſis viuis operibus geſtorum fidem multo clariùs experiantur oculi, quàm vllo ſermone valeant narrari. Diſpenſationis quoquè geminæ moderator inſignis, & in ſpiritali ſtudio coram diuinis obtutibus fulſit, & in terreni laboris induſtria non mediocriter floruit. Monaſteria ab Odilone conſtructa, inſtaurata, &c.

Porrò cùm vir Domini iam in extremis ageret, per quinquennium ferè compulſus eſt grauiſſimi languoris moleſtia cruciari. Mox itaque beatorum Apoſtolorum limina feſtinat inuiſere, vt quaſi ſub eorum pedibus, ſi ſibi daretur, quod ſemper in votis habuerat, poſſet ex hoc mundo tranſire. Veruntamen quia non eſt in homine via eius, aliter ſibi cōtigit q̃ ſperauit. Per quatuor planè menſes illic ęgritudine detentus elanguit: deincèps cōtra ſpem aliquãtulùm cōualeſcens, ad propria remeauit. Cluniacũ itaq; deueniens, per annũ ferè totus in oratione permãſit, ſeſeq;, quãtùm ęgritudo permiſit, Limina Apoſtolorũ inuiſit. Iere. 10.

 ieiu-

ieiunijs ac vigilijs vehementer afflixit. Decreuit autem, vt antequàm debitum conditionis humanæ perſolueret, quęque monaſteria ſua circuiens, ſanctę admonitionis ſtudio viſitaret. Expeditione igitur ſanctæ huius ædificationis incepta, Syluiniacum deuenit: ibiq; ſe circa feſtiuitatem Dominicæ circuncisionis ex ſeculo hoc migraturum, manifeſtè dixit. Porrò autem cùm iam in agonis eſſet anguſtia conſtitutus, diabolum adſtare conſpexit, eumq; per nomē tremendi iudicis, vt abſcederet, terribiliter increpauit. Anno itaq; Dominicę incarnationis 1048. ætatis autem ſuæ 87. ordinationis etiam quinquageſimoſexto, ea nocte, quæ Dominicę Circuncisionis ſolennia præcedebat, ſalutaris Euchariſtię ſacramenta percepit: ſicque beatum Deo ſpiritum reddidit. Paulò autem pòſt, eadem ſcilicet nocte, cùm beati viri corpus in eccleſiam iam fuiſſet delatum, frater quidam Gregorius nomine, * Iuueneta natione, naturę ſimplicis & innocentis vitæ, exequiarum funebrium laſſitudine prægrauatus, in eadem cella, in qua ſanctus obièrat, proprium ſtratum petijt, in quo ſe proijciēs, dormire tentauit. Sed necdùm planè reſolutus in ſomnū, beatum Odilonem ſibi videt adſtantem. Ad quem mox voce promptiſſima: Quid, inquit, agis domine pater? Et ille: Benè, frater, & optimè. Dominus enim meus Ieſus ſeruo ſuo per ſemetipſum dignatus eſt adeſſe, & ſuî præſentiā miſericorditer exhibere. Sed in ipſa meæ deceſſionis hora, in illo ſcilicet angulo (oſtendebat enim quaſi digito locum) vidi figuram quandam trucem nimìs atque terribilem, quę mihi teterrimę ſuę viſionis horrorem atque formidinem tentauit incutere: ſed Chriſti confortante virtute, nulla me potuit infeſtatione nocere.

Prædicit obitum ſuū. — *Moritur S. Odilo.* — **for. Venetus* — *Apparet cuidā poſt mortem.*

Proxima quoquè Quadrageſima ſuccedente, ſanctę ac venerandę memorię Laurentius, Amalfitanæ ſedis archiepiſcopus, qui potens in literis ac bigloſſus, Gręcè nouerat & Latinè, & quod longè pręſtātius eſt, laudabilis vitę claritate pollebat. Hic itaq; tunc Romę conſtitutus, obdormiuit in Domino. Cumque cadauer eius fuiſſet in eccleſiam illatum, honeſtus quidam clericus, Albero nomine, in eiuſdem eccleſię angulo laſſabunda dedit membra ſopori: Cumque ſubitò adhuc penè vigilanti vir beatus apparuit, ei mox clericus intulit: Domine mi, quādo huc & cur aduenisti? Ad chariſſimi (inquit) olim amici mei, domini Laurentij pōtificis, exequias véni: quibus expletis, antequàm te viderem, recedere nolui. Et his dictis, ſpecies loquentis euanuit. Vir itaque Domini, quia rectè vixit, feliciter obijt: & quia vitam mirabilem duxit, iure miraculis coruſcauit. Vita quippe beati huius viri velut aurea tabula eſt: cui quaſi margaritas quaſdam ac gemmas inſigimus, dum geſtis eius interlucentia virtutum miracula permiſcemus. Apud cuius venerabilem tumulum nihilominùs adhuc rutilant noua ſigna virtutum: quę nimirùm nos his inſerere ſuperfluum ducimus, cùm per alios iam apicibus exarata cernamus. Legentium igitur tædio conſulentes, his contenti ſumus, quæ ſuccincta breuitate perſtrinximus, ad honorem & gloriam redemptoris noſtri IESV Chriſti: qui cum Deo patre & ſpiritu ſancto viuit & * gloriatur in ſecula ſeculorum, Amen.

**glorificat*

VITA S. EVGENDI ABBATIS, AB EIVS DISCIPVLO FIDELITER, SED STYLO DVRIVSCVLO *conſcripta, vt ex ipſa narrationis ſerie facilè poteſt animaduerti.*

PROLOGVS.

QVantum, beatiſſimi fratres, deſiderio feruoriq; veſtro ex debiti ſumma ſuppleuerim, ſicut ex ratione apicū ex parte ſum opitulāte Domino iam ſecurus, ità conſcientię propriæ extraneiq; iudicij incertus, ago hęc quæ iniungitis, non præſumptione indocti, ſed obedientia, vt cernitis, regulari. Sic annuens diuinitas fecit, vt humana procliuior in dijudicādo fragilitas, dum melodia delectatur aut muſicis, dumque oratorias venuſtates, vocabulorum quoq; ac temporum ſignata proprietate miratur: hæc noſtra Tapinoſis nequaquàm iactantia ſuperba iudicum ventoſa ſuperfluitate calcetur. Porrò nos (vt pręfati iam ſumus) vobis propriè opuſcula iſta dicauimus, quos nouimus non oratorum, ſed piſcatorum eſſe diſcipulos: Nec in philoſophia ſermonis regnum Dei, ſed in virtute proſpicere: magiſque pura ac iugi obſeruantia Dominum exorare, quàm vana perituraque facundia perorare. Nunc ergò iam nobis in relatione vitæ beatiſſimi viri, narrationis ſumatur exordium.

NAR-

NARRATIO.

SAnctus nanque Chriſti famulus Eugendus, ſicut beatorũ Romani & Lupicini in religione diſcipulus, ità etiam natalibus ac prouincia extitit indigena atque conciuis. Ortus nanque eſt haud longè à vico, cui vetuſta paganitas ob celebritatem clauſuramque fortiſſimam ſuperſtitioſiſſimi templi, Gallica lingua Iſarndori, id eſt, ferrei oſtij, indidit nomen. Quo nunc quoquè in loco delubris ex parte iam dirutis, ſanctiſſimè micant cæleſtis regni culmina dicata Chriſticolis. Atque inibi pater ſanctiſſimæ prolis iudicio pontificali, plebiſque teſtimonio extitit in preſbyterij dignitate ſacerdos. Igitur cùm beatiſſimum pignus ab ipſis penè cunabulis quodam inſtinctu ſucceſſuque felicitatis ac luminis, virtute diuina, vt reor, præſagante ſuccreſceret, & nocte quadã venerabilis pater ipſius, vel ſoboles ſancta, ab * affectu profectuque futuræ beatitudinis tenerentur incerti: in viſione ſancta puer à duobus religioſis viris ſublatus, vltra domûs paternæ veſtibulum ſiſtitur, ità vt in Orientis plagam cæliq́ue aſtra, quaſi quondàm multigena Abraham patriarcha, intuitu diligẽti proſpiceret: atque ipſi typicè iam quodammodò dicebatur: Sic erit ſemen tuum. Poſt interuallum nanque modicum hinc vnus, aſt hinc alter, atque alius indè, donèc ſuccreſcens multitudo efficeretur innumera, beatum puerum vel ſanctos proculdubiò Romanum ac Lupicinum patres, qui eum in ſpiritu de cœno paternę domûs eduxerant, tanquàm enormitas apum in modum mellificantis vuæ quadam conſtipatione ſepſerunt: & ſubitò à parte proſpicua videt inſtàr ampliſſimæ portę culmina patefacta cæleſtia, & lento deductoque ad ſe vſque è cæli vertice cum lumine cliuoſo in modum recliuis ſcalę criſtata procliuitate deſcẽſum, & niueos fulgidoſque angelicos choros ad ſe vſque vel ſocios tripudiantes, in Chriſti nomine deuentare: ità tamen, quòd creſcente ſemper in loco ſocietate, nullus omninò reuerentia diuinitatis attonitus, aut ſermone mouebatur, aut nutu. Cumque ſensim cauteque mortalibus multitudo ſeſe inſeruiſſet angelica, collectis copulatiſque ſibi terreſtribus, concinentes angeli, vt venerant, cæleſtia ſacra repedantes aſſcendunt. Hoc ſolummodò puer inter carminum modulationem percepit, quod poſt annum circiter in monaſterio * intermiſſus ex euangelijs recitari cognouit. Illud nempe vice antiphonæ (vt benè, ipſo dignanter referente, commemini) reciprocis vocibus multitudo concinebat angelica: Ego ſum via, & veritas, & vita. Recepta igitur ſeſe clauſit aſtrigera, & ſolùm ſemel puer cõtemplatus in loco, excuſſus eſt ſomno, concutitur, ac viſionis terrore percuſſus, rem geſtam ilicò refert patri. Confeſtìm nanque preſbyter ſanctus, cui potiſſimùm proles ſanctiſſima dicari deberet, agnouit.

Ianvar. 1.
Horum vitam habes infrà 28. Februarij.
Gallica, pro Belgica.
Sentiẽdum eſt ante ſacerdotium cum habuiſſe vxorẽ, non in ſacerdotio.
* effectu
Viſio Eugendo puero oblata.
Gen. 15.
* for. inter Miſſas
Ioan. 14.

Mox igitur eum literarum inſtrui iubet elementis, & anni exacto circulo, tanquàm Samuel quondàm, non in typico excubaturus templo, ſancto Romano oblatus eſt patri. In quo verè ità beatorum abbatum, qui eum in ſpiritu de incolatu terreſtri eduxerant, gratiarum gemina confluxit vbertas, vt ſuccidua quoq; poſteritas vtrùm in Eugendo Lupicinum potiùs ſuſpiceret, an Romanum, iudicio fluctuaret incerto. Illis duntaxàt huc illucq́ue neceſſitate miſericordiæ è monaſterio ſæpè progreſſis: iſte verò à ſeptimo vſque ad ſexageſimum vitę, quo tranſijt, annum nuſquàm exindè poſt ingreſſum extulit pedem. Lectioni nanq; ſe intantùm die noctuque expletis conſummatiſque omnibus, quæ à præpoſito vel abbate iniuncta ſunt, dedit & impendit, vt præter in Latinis voluminibus, etiam in Græca facundia redderetur inſtructus. In veſtitu autẽ duabus tunicis nunq̃ eſt vſus, atq; vnã ipſam nunq̃ mutauit, niſi anteà fuiſſet plurima vetuſtate conſumpta, ſimili quoq; cucullę ipſius conditione ſeruata. Paleis verò lectuli incuentilatis multo tempore, viliq; ſagello conſtratis, pellicioq; ſuperpoſito conquieuit. Aeſtiuis nanq; tẽporibus caracalla vel ſcapulari cilicino vtebatur: quod ei quoq; vir ſanctitate conſpicuus Leunianus, Viennẽſis vrbis abbas, pignore tranſmiſerat charitatis. Fuit nanq; ſanctus iſte de Pannonijs quondã, & ſpargẽte barbarie in Gallijs, vinculo captiuitatis abductus: & nõ ſolùm in Viennẽſi, ſed etiam in Auguſtudunenſium

1. Reg. 3.
Traditur Eugendus monaſterio ſeptennis puer.
Eius legendi aſſiduitas.
Eius veſtitus.
Lectus.
Leunianus ſanctus abbas.

vrbe,

vrbe, multo tempore clauſtro peculiaris cellæ concluſus: ità vt ampliùs quadraginta annis in vtraque ciuitate coërcitus, nulli hominum ex prima retruſione vultu ac corpore, pręter ſola ſermonis notitia, noſceretur. Monachos iuxta cellulam haud plurimos regens, monachos verò procul intra vrbem monaſterioque conſeptos iuxta ſexagenarium numerum admirabili ordinatione rexit & aluit: præmiſitque maximas, magnas interim ſucciduasque in ſpiritu non dimiſit.

Præter, pro, præterquã.

Eugendi calcei.

Sed ſursùm redeo. habebat nanque Eugendus beatiſſimus calceamenta fortia ruſticaque, in modum priſcorum patrum, conſtrictus ocreis crura, faſciolisque plantas. At verò nocturnis matutinisque conuenticulis, nec in frigidiſſimis pruinis, nec in magnis niuibus, quicquam nuditati pedum pręter ligneas Gallicanasque caligas addidit vnquàm. Atque in hunc quoquè modum eminùs ſępiſſimè matutinis horis ad fraternum cœmeterium oraturus, gradiebatur in niuibus. Nemo nanque eum vnquàm aut in diurna, aut in nocturna ſynaxi ante cõpletionem conſpexit egredi foràs. Nam cùm ipſe noctibus certè oratu longiſſimo, atque ſecreto cunctos in oratorium diutiſſimè anteiret, poſt omnium quoquè diſceſſum nihilominùs formulę ſuę incumbens, oratione diutina paſcebatur in ſpiritu. Atque ità exindè quolibet tempore vultu hilari ac lęto egrediebatur ad fratres, vt ſolet exatiata ambitio vultus hominum laſciua iucunditate diſſoluere. Refectio ei omni tempore ſemel in die fuit. Quæ tamen æſtiuis diebus nunc in ſexta cum cęteris fatigato, nunc verò cum his, qui iteratò reficiebantur, terminabatur in veſpera: ità tamen, quòd nihil vnquàm, exceptis his, quę cunctis apponebantur fratribus, deguſtauit in menſa.

Nũquã abfuit precib⁹ in templo perſoluẽdis.

Eius victus quotidian⁹.

Igitur ad inchoationem ipſius adminiſtrationis reuertamur: Cùm ergò pater ille, quem beatiſſimus Romanus vel Lupicinus Condateſcenſi cœnobio ſignauerant ſucceſſorem, pręter labores ſolicitudinesque cœnobiales etiam corporeæ inęqualitatis frangeretur incommodis, vocatis ad ſe fratribus, ſic ſanctum Eugendum vicis ſuę ſolicitudine innexuit, vt ſibi tamen ius paternę eminentię in nullo penitùs imminueret, aut ſubtraheret. Tentauit nanque idem Abbas, vt antè dictum ſanctumque Eugendũ cum adminiſtrationis onere, etiam presbyterij dignitate arctiùs illigaret. Sed non ſolùm voluntati eius in hac parte ſæpiſſimè, immò ſanctiſſimè cõtradixit: verùm etiam ſacroſanctos pontifices, qui illuc cauſa orationis confluxerant, adiens, reuerẽtiam tanti honoris cautè ac diligenter effugit. Mihi tamen crebrò ſecretiſſimè teſtabatur, vtilius multò eſſe abbati, propter iuniorum ambitionem, liberum à ſacerdotio, pręeſſe fratribus, & non illigari dignitate, quam abrenunciantes ac remotos minimè conuenit affectare. Nouimus nanque, aiebat, pręter hanc, quam pędiximus, cauſam, multos etiam patres, poſt humilitatis profeſſę culmina, hoc officio grauiùs ac latentiùs ſuperbîſſe. Suſcepit ergò Dei ſanctus, ſicut etiam pater Lupicinus, abſque ſacerdotali eminentia iniunctę ſibi viciſſitudinis ſocietatisq; laborem, ea maximè ſecuritate fretus, quòd de paterna ſolicitudine ac prouiſione non habebatur incertus: ſed mox euidentiſſima reuelatione percellitur, nè de plenaria adminiſtratione velut in aliquo redderetur ambiguus.

Sacerdotiũ à ſe amolitur.

Viſio alia.

Nocte igitur ſubſecuta, ſubitò raptus in viſione, beatiſſimis quoquè Romano ac Lupicino abbatibus, vt in initijs quondàm, ità nunc in oratorij ſecretario à parte dextera pręſentatur, necnon etiam inter ipſos ſeniores ac ſuperſtites circunſpicit fratres, cereos ac lampades geſtare lucentes: & data ſibi à ſanctis patribus oratione vel pace, ilicò benedictum illum abbatem, deceſſorem ſibi vtiquè mox futurum, conſpicit intromitti, ac deſupèr dorſum ipſius vel ſcapulas rigentibus clauîs purpureis pallium album adſpicit dependére. Soluto nanque beatus Romanus ſancti illius cingulo, conſtringit ilicò lumbos Eugẽdi. Dehinc excuſſo, quod deſupèr (vt diximus) geſtabat, pallio, huius adequè humeris ſuperimponens, ait: Hęc tibi ad præſens noſce interim aſſignari: & digitis dalmaticam prædicti anteceſſoris adſtringens, etiam hãc tibi, inquit, probatam in acceptis vtilitatibus nóueris aſſignandam. Mox adſtãtes cum cereis fratres, incipiente primitùs vno, confeſtìm cuncti claritatis ac ſolatij lumina impacta parieti deprimunt & extinguunt. Cumque vir beatus tenebrarum anguſtijs coercitus, euentum rei attonitus præſtolaretur in viſu, vox ad eum facta eſt: Noli (ait) te Eugende fraude eorum præſentium ac materialium luminum contriſtare: Orientalem nanque cellulę huius attende proſpectum, & videbis ilicò tibi abſque opitulatione

tione humana lumen diuinitùs miniſtrari. At ille confeſtim illò porrigēs viſum, adſpicit ſenſim dilucescente aurora, radium diei ac lucis influere: & in ſemetipſum reuerſus, lectulo lætus excutitur. Nec mora: viſionem ſequitur effectus.

Nam ad Chriſtum deceſſore illo migrante, volens nolensque adminiſtrationem ſubterfugere non potuit ſubarrhatam. Illi verò, qui per viſionem luminis ſolatia præſtita ſubtraxerant, humanitatis malo aliquid paſſi, liuoris zelo inflammati, in beatiſſimum virum inuidiæ ardore turgeſcunt, & ſanctum Eugendum abbatem nunc deſpectione animi, nunc quoquè monaſterij profeſſionisque deſertione, tanquàm nouitium ac rudem, monachorum laicorumque patiuntur ſubiacere deſpectui. At non ille diuinæ pietatis obtutus famulum ſuum paſſus eſt prolixa fatigatione vexari. Cōfeſtim nanq; ipſi potentiæ ac virtutis ſuæ dexteram affluentiſſimè ſignorū largitate porrexit, dando atque oſtendendo per ſeruum ſuum ſanitatum dona ac prodigia multa: ità vt ſummæ ſeculi poteſtates, ſoſpitari ſe crebrò ac benedici eius literis exorarent, nec ſe diuinam clementiam crederēt habere placatam, niſi priùs Chriſti amici gratiam ſiue ſuffragia aut viſu aut literis potirentur: Epiſcopi quoquè ac ſapientiſſimi ſacerdotes præ ſe omnimodis ferre, ſi eum corporaliter cernere, aut affatu literario obtinuiſſent familiariùs compellari. Ipſi etiam pſeudofratres, qui pridiè cothurno elationis inflati diſceſſerant, tanquàm infelices ac degeneres notabantur à laicis, niſi depoſito inuidiæ viru, ad ſanctum Chriſti famulum quantocyùs repedarent. *Abbatis officium illi demandatur.* *Deſeritur à fratribus.* *Miraculis coruſcat.*

Dum hæc odorifera fama geruntur, puella quædam iuxta ſeculi dignitatem non infima, circa Secundiacenſem parochiam dæmonio correpta, nō ſolùm clauſtris retruſa, verùm etiam ferreis vinculis tenebatur obſtricta. Cumque ſanitatis cauſa à multis (vt ſolet) exorciſmorum ſcripta nexa ceruicibus necterentur, atque illa ignotas ſibi perſonas ſcriptorum per immundum ſpiritum cum nomine, quod dolendum eſt, carperet & vitia, ſeque magis illos, qui ſcripſerant, iam olìm in illo atque illo peccato latentibus apud humanitatem indicijs aſſereret poſſidere: tum ad ipſam energumenam de adſtantibus vnus, Quid nos alienis, inquit, immò proprijs vitijs terres immunde? Verè in Chriſti nomine non ſolùm iſtorum, quibus derogas, virorum, ſed cunctorum quoquè, ſi potuero, ſcripta ſanctorum ità ceruicibus tuis innectam, vt vel multitudine operantium obruaris, ſi hos paucos audire deſpicis & contemnis. Tu mihi (inquit diabolus) Alexandrinarum chartarum, ſi placet, onera exarata imponas, nunquàm tamen ex obtento vaſculo poteris propulſare, dummodò mihi ſolius Eugendi Iurenſis monachi ex hoc non afferas viſionem. Confeſtim nanque rapientes proximè dictum, ad beatiſſimum virum pleniſſima fide concurrunt, ac rem geſtam, pedibus eius prouoluti, narrantes, non ſe redituros eſſe teſtantur, niſi Chriſti miſericordiam præſtaret exoratus oppreſſæ. Victus igitur vel ratione, vel precibus pater, breuiter cum longa oratione (vt Gregorius quondàm Magnus Apollini) in hunc modum ſcribēs atque conſignans, ſpurciſſimo tranſmiſit epiſtolam: *Greg. Neocæſarienſis apud Ruffinū l. 7. hiſt. eccle. ca. 25.*

Eugendus ſeruus Chriſti, in nomine Domini noſtri IESV Chriſti, Patris, & Spiritûs ſancti, præcipio per ſcripturam iſtam ſpiritus gulę, & iræ, & fornicationis, & amoris, & Lunatice, & Dianatice, & meridiane, & diurne, & nocturne, & omnis ſpiritus immunde, exi ab homine, qui iſtam ſcripturam ſecum habet. Per ipſum te adiuro verum filium Dei viui, exi velociter, & caue nè ampliùs introeas in eam, Amen: & orans atque complicans, ſupplicibus tradidit deportandam.

Quid plura? necdùm itineris medij ſpatia confecerant, cùm eccè furcifer ille frendens atque eiulans, priùs egreſſus eſt ex obſeſſa, quàm calcarent domûs limina reuertentes. Ab hoc ferè tempore beati viri longè lateque fama nomenque enituit, vt qui ſanctus iam habebatur indigenis, potens etiam & verè apoſtolicus, procùl genitis haberetur. Materfamiliâs quondàm Syagria, nunc quoquè eccleſiarum monaſteriorumque per eleemoſynam mater, cùm graui obſeſſa incommodo, iamiamque haberetur à medicis deſperata, epiſtolam beati viri exoſculandam præcepit attingi. Cumque appræhenſam contactis ab eadem cum oratione oculis, lachrymis quoquè haud minimè deciduis infeciſſet, ori dehinc inſertam aliquantiſpèr dentibus cum oratione conſtringens, mox recuperata ſanitate ſurrexit. Quo gaudio atq; miraculo non ſolùm ipſa ſuique, verùm etiam ciuitas maxima Lugdunenſium, exultatione mira releuata atque lætata eſt. *Dæmonem per literas expellit.*

Cùm

Plurimi ab eo curãtur.

Sacrũ oleũ curationib⁹ adhibet.

Singulis ſingula vt officia demandãrit.

Cùm ergò fama vitaque viri virtutum relatione ſuccreſceret, tanta miſerorũ aceruatim cœpit in monaſterium turba concurrere, vt ſecularium, immò tribulantiũ multitudo, penè cateruis videretur monachorũ numeroſior. Intereà dum inibi mox nonnulli, alij etiam poſt bidui triduique, quidam verò poſt menſis ſpatium cõmoda votiua percipiunt, Dei ſanctus manum ad ſalutare compendium mittens, fatigationem miſeris auferebat. Dabat ergò ſupplicibus atque ſoſpitibus deportanda illigandaque infirmis, cum ſancti olei quantitate, contraria laruis atque miſerijs ſcripta mandata. Quæ ità cooperante fide porrigebant in prouincijs longè poſitis medicinam, vt illi quoquè obtinerent adſpectui: neque ſolus beatiſſimus pater in cœnobio, ſed & presbyteri multique inibì fratres, potiebantur clariſſima virtute meritorũ: & zeli ambitione ceſſante, illis potiùs quàm ſibi, Dei homo medendi delegabat officium: & hoc ſtudebat omnimodìs, vt vnuſquiſque illi rei vel ſtudio in monaſterio deſeruiret, in quo eum dono ſpiritûs ſancti pollere eminentiùs perſpexit: atque ideò manſuetum ac lenem illi ordinabat officio vel loco famulari, vbì mãſuetudinis ac patientiæ bonum nullatenùs inquietudo decoloraret alterius. Rurſumque ſuperbiæ forſan aut vanitatis vitio notatos, non patiebatur eſſe ſepoſitos: nè iudicio viroſæ ac propriæ elationis inflati, altiùs grauiuſque corruerent, cùm culpas ac vitia ſua non agnouiſſent, in medium crebriùs increpati. Si quos ſanè (vt ſeſe habet natura fragilitatis humanæ) edacis triſtitiæ morſibus intereà nouerat ſauciari, illis quoquè inopinantibus ità ſpecialiter ex induſtria blandus ſuperueniebat ac lætus, & ſancto dulcique fouebat alloquio, vt ✱decurſo triſtitiæ pernicioſiſſimo viru, quaſi quadam ſalutaris olei perunctione, exaſperata ſanaretur auſteritas. Diſſolutioribus verò ac leuioribus acriorem ſe ſeueriorem q; ſemper exhibuit. Presbyteris quoquè ipſis, quorum officio, conſtrictus ſæpè ab epiſcopis, humilitatis cauſa (vt diximus) noluit implicari, ità ſemper ob miniſterium ſacrificij ſalutaris quodam remotionis opere, conſcientiæ puræ tribuit facultatem, vt illo cuique pro delicto mordaciter forſitan quippiam (vt aſſolet) ſuccenſenti, illi verò dum reatûs culpam ignorarent, abſque notitia vel participatione alieni reatûs, corpus Dominicũ traderent ab altari: vt nec ſe conſcij plecterent communione delicti, nec alterum ſeueritate paterna. Ante enim dationem ſacramentorum indultu forſitan ſubtraxiſſe viderentur in aliquo.

for. ✱de cuſſo

Quàm alienus ab obtrectatione fuerit.

Videt Apoſtolos Petrum, Paulũ & Andreã.

Hic nanque fuit, immò eſt apud Chriſtum beatiſſimus homo, ex cuius ore (Deum teſtor) nunquàm proceſſit obloquium, cuius aures nunquàm polluit maleloqui oris ferale contagium. Tantùm nanque deteſtabatur hoc vitium, immò flagitium, quãtùm quis lethiferi anguis non ſolùm venenum metuit, verùm etiam concurſus ipſius vitat atque conſpectus. Intantùm mens ipſius abſtruſis vitijs pura pollebat, vt etiam beatiſſimorum apoſtolorum Petri & Pauli ſanctique Andreę, adęquè apoſtolici conſpicuique viri Martini epiſcopi, & colloquio fuerit & viſu potitus. Quodam nanque tempore, antequàm ipſi adminiſtrationis onus incumberet, diebus æſtiuis vltra monaſterium iuxta ſemitam, qua Gebennam vſque tranſcenditur, ſub arbore ſolitò quieſcenti, ſubitò tres ſe per ſoporem aduentantes offerunt viri. Quorum cùm poſt orationem & pacem, nouitatem vultûs habituſque contemplaretur attonitus, interrogat quoquè, quinam ipſi venerabiles eſſent, quorum benedici meruiſſet aduentu. Tum vnus, Ego, ait, Petrus, aſt hic germanus meus Andreas, & iſte frater noſter eſt Paulus. At ille confeſtìm in ſpiritu ad eorũ veſtigia prouolutus, Et quid eſt, inquit, domini, quòd vos in hęc rura cerno ſylueſtria, quos in magnis vrbibus Romę ac Patrìs poſt ſanctũ martyrium legimus corpore contineri? Verum eſt, inquiunt, & illic quidẽ, vt aſſeris, ſumus: & hic q; nunc habitaturi venimus. Et in hæc verba viſio finiuit & ſomnus. Cumq; cõfricata facie torporem ſomni depuliſſet ex vultu, conſpicatur eminùs duos, qui ante biennium circitèr deceſſerãt, fratres eo aduẽtare calle, quo ſanctos apoſtolos per viſionem conſpexerat aduenìſſe. Et proſiliens ilicò in occurſum, cõſalutans quoquè ex more, conſulit, vndè dilectiſſimi fratres poſt tam diuturnum commeatum ad cœnobium repedarent. Nos, inquiunt, inter alia ad vrbem vſque progreſſi, obtentis quoquè ſanctorum patrocinijs ſub trina martyrum ſera quidem, ſed fida interceſſione, reuertimur. Dominorum nanq; Apoſtolorum Petri & Pauli atque Andreę ditati reliquijs, ad caulas repedamus antiquas. In loco igitur, vt moris eſt, illis ſubſiſtentibus, currens Eugendus ſanctus ad monaſterium, ipſe patri ac patribus aduentantium ſanctorum efficitur nuncius,

eius, qui fuit paulò antè contemplator in viſione. Proſiliũt cõfeſtim obuiàm, & conſalutatis fratribus, deoſculatiſque reliquiarum vaſculis, cum tripudio & exultatione atque pſalmi ſono exhibitis, incluſis quoq; ſub altari, patrocinantur nunc exorantibus indefeſſa virtute, quorum laudes ac merita nequeunt localiter coërceri.

Reuerenter admodùm accipiuntur Apoſtolorũ reliquiæ.

Vt enim de ſancto ac beatiſſimo viro Martino dicamus, cuius mihi vultum ac habitum cum ſuprà dictorum ſecretiſſimè ſolebat exponere, parumque vobis referre nõ pigeat. Quadam nanque vice, dum diros metuunt ac vicinos Alemannorum incurſus, qui necopinantibus viatoribus, non congregatione, vel cominùs, ſed ritu ſuperuentuque ſolerent irruere beſtiali: ad mortem aut ſuſpicionem mortis penitùs euitandam, quæ crebro timoris iaculo totiès interimit, quotiès timetur, è limite Tyrrheni maris potiùs, quàm de vicinis Herienſium locis coctile decernunt petere ſal. Sed hoc totum vt fieret, & conſilium & ordinatio beati viri perſuaſerat. Cumque emenſo bimeſtri tempore, nullum darent proprij aduentûs indicium, vertitur in ſanctum imputatio fratrum, quòd alijs è vicino quod timuerant, ſoſpitibus iam reuerſis, non tam deſtinatis fratribus exilium, quàm peregrinantibus propria perſuaſione dediſſet. Ille verò incertus de reatu, quis ipſos ancipiti obſtrinxiſſet euentu, metuens tamen ſaltem indebitò increpari, miſericordiam Chriſti pro ſalute eorum diebus ſingulis exorabat ac noctibus. Cumque poſt lachrymas feſſus, fuiſſet ſoporatus in lectulo, ità claritate ſubita vallatur in grabáto, vt ſe plùs luce cerneret circunfuſum, quàm ſi puriſſimi ſolis illuſtraretur allapſu. Ilicò iuxta lectulum beatiſſimus Martinus aſſiſtens, conſalutatum quoquè, qualiter valeret, interrogat. At ille: Benè, inquit, agerem, ſi de ſalute fratrum, quos (vt increpor) exules feci, non haberer incertus. At ille: Non meminiſti, ait, quia euntes mihi eos, id eſt, Martino, in oratione propriè commendâſti? hac nanq; nocte in Pontianenſi parochia manent: craſtina verò vnus ex ipſis iſthuc veniet, ſuſpicionem cunctis ablaturus, ad manſum. Expergefactus igitur Chriſti homo, tanquàm memoratos fratres cunctis viſibiliter aſſignaret, ità diem & horam prædixit aduentùs, vt ipſe ſanctus Dei nunciauerat, vel ipſi continuò ſunt regreſſi.

Sæuitia Alemannorum.

S. Martinus apparet Eugendo.

Nam & hoc, quod inſequens ſum relaturus, licèt nullus ambigat beatiſſimi Martini mirabilibus applicari, tamen ignoro, quis tam ignarus ac brutus ſit, vt non illic ſpecialiùs nouerit virtutum dona clareſcere, vbi per vnitatem fidei familiariùs confortãs reſidere dignoſcitur gratia meritorum. Permiſit nanq; nocte quadam in ſecretario antedictum ſanctumq; Martinum tentari quidem incẽdio, ſed probari. Sic igitur & Condateſcenſe monaſterium exuſtum quondàm eſt flammis. ſed tamẽ Martini oleum, nullo flammarum eſt voratum incendio. Quod etiam beatus Eugendus tanta patientia atque æquanimitate ſuſcepit, vt mox illi diuina prouidentia non ſolùm ad victum ſiue veſtitum duplicia pro ſimplo reddiderit, verùm etiam tabernacula ipſa multo vtiliùs, congruentiusque, quàm fuerant, in vſus priſtinos reſtaurârit. Vice igitur quadam, imminente veſpera, omne illud, vt dixi, monaſterium, quia erat ex lignis, & non ſolùm contiguatis indiſcretisq; cellulis, verùm etiam pulchrè fuerat cœnaculis geminatum, ità ſubitò redactum eſt in fauillam, vt manè non ſolùm nihil reſideret ex ędificijs, verùm etiam celeritate arctis pabuli, ignis ipſe penè totus redderetur extinctus. Cumq; fratres illi, prout quiſq; ſarculum ſecurímve poſuerat, ferrum reuerà, quod ſolum exuri nequiuerat, prunis euentilatis inquirerẽt: eccè Antidiolus ſanctus presbyter proſpexit ampullam cum oleo beati Martini, quę ſalutis gratia, ad lectuli ſui capitium dependebat, plenam, clauſamque, vt fuerat, poſt vaſta incendia, poſtq; cœnaculorum deſupèr ruentium ardentiumque ruinas, ità integram ac ſtabilitam inter fumantes ignium reſidere fauillas, vt tres quondàm pueros roſcidis refrigerijs legimus in camino Perſico claruiſſe. Quæ etiam ampulla cum oleo ipſo, ad virtutum teſtimonium, vſque hodiè in eodem monaſterio reſeruatur. Vndè non ampliùs ſub Eugendo ſancto, incendiali arbitror caſui licuiſſe, quàm, vt dixi, beatiſſimo quondàm ceſſiſſe Martino: vel poſtmodùm Condateſcenſes monachos cum oleo virtuteque Martini reminiſcimur euaſiſſe.

Oleum in medijs flãmis non inflammatur.

Dan. 3.

Nam pręter iſta, quæ ob meritorum virtutumque teſtimonium pauca perſtrinximus, tam pręcipua extant, quę puritate ſpiritûs, diuina illuminatione præſciuit, vt in corpore poſitus, iam quodammodò cum ſupernis Virtutibus clareſcere putaretur: adeò vt vice quadam venerabilem virum Valentinum, eiuſdem monaſterij diaconem,

commoneret ſecretiùs, dicens: Conſtat te, chariſſime frater, inter hos viginti circiter dies ex hoc ſeculo ad præparata præmia migraturum: & ideò quanlibèt exutus peccatorum nexibus, paratus ad Dominum eas, moneo tamen, vt circa clauſulã vitę, dum tempus ſuppetit, profectuum collatione diteſcas, quó poſſis digna, vt vidi, acceptabiliorque hoſtia ex ara Chriſti aſſumi. Hac nanque nocte veſtitum te niueis linteis à ſanctis patribus vidi cum Pſalmi ſono in altari oratorij huius imponi. Igitur licèt meritum qualitatemque tuæ aſſumptionis agnoſcas: ſuadeo tamẽ, vt tibi interìm addas, quod poſſis illic felicitate perpetua poſſidere. Cumque ſermocinationem cum ala critatis lachrymis & oratione complêſſent, poſt decem circiter dies febricula leui correptus, paulatimque inæqualitate vexatus, curſum vitæ præſentis explicuit.

Prophetiæ claret ſpiritu.

Qualis q́ſq; in animo fuerit, vt perſenſerit.

Cæterùm ex cuiuſlibet ſuperuentu perſonæ, ità per odoris fragrantiam, fœtoriſque afflatum, meritorum inſignia dignoſcebat, vt præſciret ilicò, cui quis virtuti vel vitio ſubiaceret. Nam & aduentus fratrum, & ſecularium expectantium fidem, priùs ſæpè prædixit, quàm vlla aduentantis præſentia fratribus monſtraretur. Ità tamen magnis eximijſque bonis exuberans, nunquàm ſe meliorem emendatioremque altero vel leuiter iudicauit: ſed pietate refertus, non quid interìm eſſet, ſed quàm longè à perfectione adhuc eſſet, quaſi cunctis abiectior & infimus pẽſitabat. Habebat autem, nimirùm habitatore illuſtrante, magnam & in vultu lætitiam. Nam ſicut triſtem illum nemo vnquàm vidit, ità ridentem nemo adſpexit. Non illi beatorum Antonij atq; Martini geſta aut mores labebantur vnquàm ex animo. Nunquàm, vt de Antonio refertur, aut ira ſubitò patientiam rupit, aut humilitatem erexit in gloriam: nunquàm laudatus aut beatificatus, inflatus eſt: nunquàm vituperatus, fractus eſt aut triſtatus. Tantùm nanq; lectione reficiebatur, vt cùm lectitaretur ad menſam, ſæpiſſimè futurorum victus affectu, velut in ecſtaſi obliuiſcebatur appoſitorum. Nam præ gaudio attonitus, peregrinationem præſentis vitę deſpiciẽs, municipatum ſuſpirabat in cæleſtibus præparatum. Iſte nanque illic poſt priſcis patribus legendi propriè inuexit induſtriam. Iſte etiam, refutato archimandritarum more, vtiliùs omnes vniuit in medium. Deſtructis nanque manſionum ædiculis, vno cunctos ſecum xenodochio quieſcere fecit: vt quos cauſa vnitæ refectionis vna claudebat ædicula, diſcretis quoq; lectulis vna ambiret & manſio. Cui tamen lumen diei, ſicut in oratorio, indeficiens noctibus prębebatur.

Nota ſancti viri humilitatem.

Athanaſius in vita Antonij.

Iſte, inquam, Abbas ſanctus nec menſulam ſuam, (vt facere quoſdam nupèr audiui) nec victum vnquàm exceptauit à fratribus: omnibus omninò omnia erant. Non ille vnquàm imperio docuit, quod exemplo anteà aut opere non compleuit. Infirmis ſemper aut valdè ſenibus clementiſſimè obſequi fecit, adijciens quoquè, vt ipſis illi è fratribus in neceſſitate ſeruirent, quos ægroti potiſſimùm elegiſſent: & non ſolùm faciebat alimenta conuenientia miniſtrari, verùm etiam propter laborem infirmitatis, donèc ſanitas ſuppeteret, prę̨ſtitit ſequeſtratìm reficere vel manere. Nam & ſeculi hominibus abſque perſonali acceptione ſe prębuit. Pauperibus verò adęquè vt diuitibus oſculum conuictumque præſtitit atque conſeſſum, omni cautela iuxta patrum regulam ſeruans, nè ſe conſpectui aduentantium laicorum vel propinquorum ſaltem iniuſſus monachus prę̨ſentaret. Si quid verò cuicunque fuit à proximis fortaſsis oblatum, confeſtìm hoc abbati aut œconomo deferens, nihil exindè abſque paterno præſumpſit imperio. Cellam, armarium, arcellámve nullus omninò habuit vnquàm: nulla cuique de neceſſitate exigua proprietatis operandi dabatur occaſio. Nam vſque ad acum ipſam, lanaſque netas, etiam ſuẽndi cõſuẽndique cuncta prębebantur in medium, dummodò ſubtiliſſima fratribus deuiandi eximeretur occaſio. Interhęc autem omnia omnibus proprietatis cauſa ſolùm legere licuit aut orare. Cæterùm nouit fraternitas cuncta, quę dico: nunquàm in cœnobio declinandi cauſas deeſſe maximas, vbì non propelluntur etiam minima.

Erga ægros & ſenes vt ſe geſſerit.

Nulli monacho aliquid peculij permiſſum.

Et quia ſermo attulit, vt de inſtitutione Patrum per imitationem beati Eugendi aliqua tangeremus iuxta promiſſum, quod memet prędixi tertio opuſculo ſeruaturum, prout memorię, Chriſto inſpirante, ſuggeritur, abrenunciantium exordia primitùs intimamus. Sic nanque, quòd non omninò illa, quę quondàm ſanctus ac prę̨cipuus Baſilius, Cappadocię vrbis antiſtes, vel ea, quę ſanctorum Lirinenſium patres, ſanctus quoquè Pachomius Syrorum priſcus abbas, ſiue illa, quę recentior venerabilis edidit Caſſianus, faſtidioſa præſumptione calcemus: ſed ea quotidiè lectitantes, iſta, pro

qua-

qualitate loci & inſtantia laboris inuicta, potiùs quàm Orientalium perficere affectamus: quia proculdubiò efficaciùs hæc faciliuſque natura vel infirmitas exequitur Gallicana. Igitur quia oratiuncula hæc noſtra, inſtàr gubernatoris trepidantis, inſtitutionis pelagus contemplata, circunſpiciens vndiquè portum ſilentij gaudet attingere, paululùm circa tranſitum geſta beatiſſimi viri referam.

Cùm enim vltra ſexagenariam ætatem ferè ſex menſibus prædictus pater inæqualitate corporea laboraret, ſic tamen, quòd nunquàm canonico vſque ad horam defuiſſet Curſui, nec bìs in die feſſo corpuſculo coactus fuit aliquid impertiri, vocato vno ad ſe de fratribus, cui cum libertate peculiari olim etiam perungẽdi infirmos opus iniunxerat, ſecretiſſimè quoquè ſibi pectuſculum periji (vt moris eſt) perungi. Cumq; tranſacta nocte de nocturna quoq; quiete à nobis percõtaretur diluculò, in lachrymas ac ſingultum erumpens: Parcat, ait, vobis omnipotens Deus, qui me tanta inæqualitate conſtrictum, non permittitis corporeis vinculis iam reſolui. At cùm trepidi inter profuſas lachrymas, conuulſis quoquè in corde ſingultibus, ſileremus: Domini mei, inquit, abbates Romanus ac Lupicinus proprijs humeris feretrum ante hũc lectulum exhibentes, me quoquè, deoſculatum compoſitumque eleuantes, deferendum immiſerunt geſtatorio. Cumque eleuatum in oratorium introferrent, concurrentibus vobis in oſtio violenter excuſſus, in hoc ſum à vobis lectulo reportatus. Et ideò rogo, ſi quid ſeni, ſi quid verò paternæ pietati præſtatis, nème illic retinere diutiùs, ſed tandèm tranſire permittatis ad patres. Oro ergò omnes & obſecro filioli, vt accepta ac tradita Patrum in omnibus inuiolabiliter inſtituta, ad gaudium meum, ſanctorumque omnium ac veſtrum, ad palmam victorię perducatis. Igitur cùm verba inter lamenta noſtra complêſſet, quinto admodùm die huic ipſi lectulo ſemet imponens, tãquàm dormiens viſus, ſpiritum exhalauit. Cuius ſanctum ac beatũ corpuſculum, inter cateruas filiorum ac fratrum, poſteritatis quoquè deſeruiente famulatu, venerabiliter eſt in Chriſti nomine conſepultum. His interìm fidei feruoriſque veſtri ſitim, ô ſanctiſſimi, exatiatis tantiſpèr deſiderijs, reficite fratres. At ſi animos veſtros, ſpreta dudùm philoſophia, ruſticana quoquè garrulitas exatiare non quiuerat: inſtituta, quæ de informatione monaſterij noſtri Agaunenſis cœnobij, ſancto Marino preſbytero, inſulę Lirinenſis abbate, compellente digeſſimus, deſideria veſtra tam pro inſtitutionis inſignijs, quàm pro iubentis authoritate, CHRISTO opitulante, luculenter explebunt.

Viſionem ante obitũ ſibi oblatã refert.

Monet ſuos, vt Patrum inſtituta ſeruẽt.

Obdormit in Domino.

VITA SANCTI CLARI ABBATIS VIENNENSIS, CVIVS QVIDEM AVTHOR NOMEN SVVM SVP*preſſit, ſed magnam præ ſe fert grauitatem & integritatem: habeturque in vetuſtis & manuſcriptis codicibus.*

VITAM vel actus beati Clari preſbyteri & abbatis ſcripturus, Dei gratiam imploro: vt qui illi dedit benè & ſanctè viuere, mihi quoquè tribuat oſtium ſermonis, & illius laudabilia geſta inculpabiliter ſcribere. Hic à puero indicijs nimirùm clarus, in Dei omnipotentis gratia profecit, adeò vt precibus ſuis à Domino obtineret, quę ſpiritûs ſancti donum petenda eſſe perſuaderet. Accidit vt puer matrem orbatam marito haberet, quę deuotè ad memorias ſanctorum martyrum apud Viennam ſubindè orãdi gratia occurrebat: cum qua pediſſequus Clarus venire ſolebat. habitabat autem eadem fœmina in vico, qui Bellicampus dicitur. Hanc cùm pro more quadam die ad orationem Clarus ſequeretur, venerũt ad ſanctiſſimum cœnobium vltra Rhodanum: vbi tunc temporis oſſa beatiſſimi Ferreoli martyris quieſcebant. Cumque ibì mulier cum Claro ſuo puero in compunctione poſita, longiores horas protraxiſſet, iamque veſpere ad hoſpitiũ ſuum reuerti cuperet, Rhodanus agitantibus ventis in vndas periculoſiſſimè aſſurgere cœpit. Iam mater cum Claro puero ſuo nauim intrauerat: deſperatiſque nautis, penè vndis ſubmerſa naui,

Efficacia precũ Clari pueri.

Clarus puer extenſis manibus contra eccleſiam beati Ferreoli martyris, lachrymis fuſis clamaſſe dicitur: Deus, pro cuius nomine martyr Ferreolus mortẽ ſuſcepit, ſubueni nobis in periculo poſitis. Mox Rhodanus blandior effectus, nauim breui impulſu ad litora ſua tranſpoſuit. De periculo erepti, mirantes pueri fidem, DEO gratias reddiderunt.

De quo Ado Viennenſis in chron. ann. 686.

Cœnobia antiqua, intra & extra Viennam Galliæ.

Erat tunc temporis vir ſtrenuus & Deo placitus, Viennenſis Põtifex Cadoldus. Monaſteria tam virorum quàm ſanctimonialium, ſub ſancta profeſſione viuẽtium pia diſtrictione, tam in ciuitate, quàm extra muros ciuitatis, hæc præcipua erant quę regebat: Grimanenſium cœnobia, à ſanctis pontificibus vrbis fundata, in quorum maximo oſſa beatiſſimi Ferreoli martyris condita venerabantur. Sanctimonialium beatæ virginis Columbæ, triginta monachos habens. Nam Grimanẽſium loca quadringentos monachos alebant. Porrò ſancti Petri monaſterium, ad auſtralem partem vrbis ſitum, quingentos penè monachos continebat; Sanctorum Geruaſij & Protaſij venerabilis memoria, quinquaginta. Similiter S. Ioannis Baptiſtæ monaſterium, quinquaginta. Similiter ſancti Vincentij martyris, quinquaginta. Sancti quoq; Marcelli martyris cœnobium, triginta: Sanctæ Blandinæ viduarum ſanctimonialium locus, vigintiquinque. Sancti Andreæ infra mœnia vrbis, centum. Sancti Niceti, eius vrbis glorioſi epiſcopi, quadraginta. Sancti Martini cœnobium, centum quinquaginta monachos, ſub diſtrictione regulari viuentes, adunatos tenebat. Porrò in domo maiori ſanctorum martyrum Apoſtolicam vitam tenentes, in vnumque viuentes, plurimi clerici erant, ità vt turmis diſpoſitis myſteria peragerent. Apud ſanctum Seuerum quoquè cœtus clericorum venerabilis. Alia quoquè venerabilia ſanctorum in vnum conuerſantium habitacula penè ad ſexaginta, ſub cura pontificis degentia, in Viennenſi diœceſi ſatìs ordinabiliter ſita erant. Sic tunc temporis ad gloriam omnipotentis Dei, Viennenſis eccleſia florebat.

Clarus fit monachus.

Tam pia igitur loca mater Clari pueri, ſolicita quæ Dei ſunt, frequentiùs viſitabat. Claro autem puero cœnobio ſanctorum monachorum apud memoriam beati Ferreoli martyris tradito, ipſa nouiſſimũ diem apud ſanctam Blandinã clauſit. Clarus itaque puer ſanctè in monaſterio nutritus, eò profecit, vt ſibi monaſterium viduarum ad cuſtodiendum poſtmodùm crederetur. Abbas factus in monaſterio ſancti Marcelli à ſancto pontifice vrbis Claro, nomine Clarus, virtutibus clarus, omnis religionis obſequio ſtrenuus, omni actione ſua curam ſibi impoſitam per Dei gratiam ſolicitè adminiſtrabat. Contigit autem, vt mater monaſterij febribus ad mortem grauaretur. Clarus igitur ad lectum decumbentis cum fide acceſſit: vtque manum febricitantis tetigit, ſecretè ſecum orans in conuentu ſanctimonialiũ, ſancta mulier à lecto ſurrexit, & cum cæteris eccleſiam ingreſſa, hymnorum laudes Deo exoluit. Quidam frater etiam infirmitate graui viſcerum depreſſus, à patre Claro oleo ſancto perunctus, ſanitati reſtitutus eſt. Factum eſt, dum quodam tempore ad villam cum monachis iret, vt quidam totus vlceribus plenus, obuiàm ei fieret. Tunc Clarus imperauit cuidam monacho: Vade frater, miſellum iſtum laua in fluuiolo propè currente. Ilicò ille obediens, vt aqua miſerum tinxit, mirabile dictu, fons vulnerum clauſus, penitùs cutem integram, videntibus omnibus, eſſe monſtrauit. Eũdem ipſum ianitorem monaſterij poſtmodùm multi viderunt.

Curat febricitantē.

Oleo ſancto aliũ ſanat.

Vineã grãdine perditam reſtituit precibus.

Fortè vir Dei in grandinatam fratrum vineam deuenit. Vocato cuſtode, quæſiuit, ſi racemi ad vſum vini neceſſarij aliqui remanſiſſent: ſed cùm vix pauci eſſe ſunt inuenti, proſtratus in terra, noctem ibì fecit. In craſtinum, quod vix credi poteſt, ità dependens vinea racemis ſuis onuſta paruit, vt nullo modo, quòd grandine percuſſa fuerit, indicium dare poſſet. Item quodam tempore cùm fratres piſcatum iſſent, & ipſe propè ripam ſtaret, incautiùs quidam retia admouens, in aquam ruit. Rhodanus tunc fortè ripas ſuas impleuerat: fratres de periculo cadentis nimiùm pauidi erant. Clarus plena fide, vt ſignum crucis contrà fecit, mox à periculo exemptus eſt, quem aqua trahebat, & ad partem primam, qua vir Dei ſtabat, cum fratribus peruenit. Læti omnes, Miſericordias Domini cantare cœperunt. Sed vt lætiores etiam poſt tantum munus fierent, ingentem piſcem ad litus tractum habere ad ſuì ſubſidium meruerunt. Erat ei conſuetudo, nocte orationis cauſa ambulare per caſtrum, vbi cœnobium ſanctæ Blandinę ſitum eſt, & diabolus humana ſpecie aſſumpta, enormi magnitudine flãmantibus oculis

Submerſum ferè fratrem crucis ſigno ſeruat.

lis

lis ei ſe obuium fecit, quid ibi ageret, inquirẽs. Clarus perfectus in fide, cognoſcens inimici fraudes, impauidus ſtetit, &, quis ipſe eſſet, quæſiuit. Tunc diabolus, Miſſus ſum ad hoc, vt te ex iſto loco expellam, quia iam diù eſt, quòd in poteſtate noſtra locus iſte eſſet, ſi tu non obſtitiſſes. Clarus diuina virtute fretus, Vade Satan, ait: Obſiſtit tibi Chriſtus, cuius eſt terra & plenitudo eius. Cum grandi igitur ſono, ità vt totum caſtrũ videretur eſſe concuſſum, diabolus abſceſſit: arreptamque vnam famularum, quæ præ foribus monaſterij deſeruiebat, vexare cœpit. Clarus vbi accurrit, iniectis in os puellæ digitis, ſpiritum malignum effugauit. Sicque ſanitati reddendo ancillam Dei, lætitiam fecit. Multa ſunt, quę per ipſum Chriſtus in eccleſia Viennenſi operatus eſt. Profligat dæmonem.

Cùm inſtaret tempus dormitionis eius, & hoc ei à Domino reuelatum eſſet, quadam die in hortis fratrum ægrotus ſedit: vocatisque ad ſe fratribus, eos alloqui ſpiritualiter ac dulciter cœpit, dicens: Fratres mei, ſecundùm Apoſtoli dictum, per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum Dei. Quid mihi à Domino reuelatũ ſit, non tacebo. Sex epiſcopos iſta noſtra ciuitas ſub pace temporis Chriſti Eccleſiam gubernantes habebit: Sed ſub ſeptimo epiſcopo grauiſſima perſecutio Paganorum erit, & iſta ciuitas iuſto Dei iudicio illis in direptionem erit. Monachi inhabitatores terræ iſtius, partìm occidentur, partìm fugabuntur, incenſis ſacris domibus, vaſtatis omnibus, & penè in deſolationem redactis. Nunc ergò, fratres, Dei iudicium metuẽtes, curam agentes veſtrî, vigilanter intendite, vt cùm dies tribulationis venerint, paratiores ad tolerandum, ſi qui reperti fueritis, inueniamini. Corpus meum in eccleſia beatiſſimæ martyris Blandinę & ſociorum eius humate. Hęc audièrunt fratres, qui tum præſentes aderant. Quod poſteà rei euentus demonſtrauit, quando à Vuãdalis & à Saracenis non tantùm Viennenſis, ſed longè lateque aliæ prouinciæ vaſtatę ſunt. Cùm iam decumberet, tertia die antequàm clara anima eius corpus corruptibile deſereret, cumque ſemper in laudibus Dei perſeueraret, videt circa crepuſculum diei aperiri cęlum, & immenſum exercitum candidiſſimi & niuei candoris ſuper cellam, vbi iacebat, deſcendere: quem exercitum miræ pulchritudinis & ſplendoris iuuenis pręcedebat. Quod cùm Clarus irreuerberatis oculis lęto vultu inſpiceret, virgo beatiſſima Blandina, ab eo cognita, conſolari eum cœpit, & vt tantum exercitum ſequeretur, hortari. Cumque ipſe voto & deſiderijs annueret, ab illa audiuit: Tertia die, hora quinta, ſanctus Marcellus & ego ad te venientes, tum nobiſcum ad felicia regna ducemus. Et nè hoſtis tibi nocere poſſit, totus iſte exercitus Dei, quem vides, tecum erit. Sic viſione abſcedente, beatus vir in eccleſiam deportatus, cilicioque ſuperextentus, quandiù ſuperuixit, à Dei laudibus non ceſſauit. Appropinquãte hora exitûs ſui, pſalteriũ idem decantare cœpit. Vt ergò fratres, finitis pſalmis, dixerunt, Omnis ſpiritus laudet Dominum: cum luce odor ineffabilis cellam, vbi ſanctus Dei iacebat, repleuit: ſicq; beata anima carne ſoluta, migrauit ad Dominum. Manſit autem idem odor vſque ad locum ſepulcri. Quò cùm ferretur quidam paralyſi diſſolutus, admotus feretro beati viri, in conuentu omnium ilicò ſanatus eſt. Sepultus autem eſt in eccleſia beatę martyris Blandinæ, ſanctorumque martyrum Quadraginta octo, ante altare, vbi miraculis clarus diù iacuit. Obitus autem eius agitur Calendis Ianuarijs.

Acto. 14.

Reuelatio facta S. Claro.

Viſum videt ſub obitum.

Pſal. 150.

Moritur feliciter.

F. LAVRENTIVS SVRIVS CANDIDO LECTORI.

IN vetuſtis Martyrologijs duos Macarios Abbates inuenimus. Apud Palladium Cappadociæ Epiſcopum extant totidem Macariorum vitæ. Has propterea hoc loco inſerendas putauimus, quòd eas, ſempiterna memoria dignus Epiſcopus Aloyſius Lipomanus, non indignas cenſuerit, quas ſuis Tomis adſcriberet. Nam alioqui non ignoramus, quid de Palladio ſenſerit Diuus Hieronymus.

VITA DVORVM MAGNORVM MACARIORVM, VNIVS AEGYPTII, ALTERIVS ALEXANDRINI, *necnon & Marci monachi, per Palladium epiſcopum Cappadociæ ſcripta.*

2. & 15. Ianuarii. ILLA quæ de prædicabilibus ac beatis referuntur viris duobus Macarijs, vt innumera atque infidelibus incredibilia, dubito referre vel ſcribere, nè fortè etiã mendacis nomen incurram. Quòd autem apud Deum pereant omnes, qui loquuntur mendacium, ſententia ſancti Spiritûs declarauit. (Pſal. 5.) Me itaquè, fideliſſime virorum Lauſe, gratia Domini non mentiente, tu quoquè ſanctorum triumphis incredulus non exiſtas.

Ex his duobus Macarijs, vnus quidem genere Aegyptius, alter verò iunioris tempus ætatis vincens virtutibus, Alexandrinus negociator erat. Priùs tamen de illo Aegyptio loquar, qui vixit nonaginta omnes ſimul annos. Ex quibus ſexaginta in deſertis impleuit locis: ad quæ iuuenis fuerat ingreſſus tricesimo ætatis ſuæ anno. Tantoque abſtinentię monachalis intra decem annos vixit certamine, vt iam tunc diſcretionis ſapientia pręmunitus, ſenis puer nomen acciperet, eò quòd velociùs ad matura conſcendit certamina. Vbi enim primùm eſſe quadragenarius cœpit, & contra ſpiritus aërios, & in curationibus hominum, & denunciationibus futurorum diuinam gratiam meruit, poſtremò etiam ſacerdotis (vt dignus erat) nomen accepit. (Macarii duo diſcipuli.) Diſcipulos hic ſecum habebat duos in deſertis interioribus, quæ Scetim vocantur: quorum vnus miniſter ipſius erat, nec ab eius latere recedebat, propter eos qui cauſa curationis frequentare conſueuerant: alter autem ſeparatìm in propria cella manebat. Poſt aliquantum autem temporis, dum prouidentibus futura oculis intuetur, ait Ioãni nomine miniſtro ſuo, (qui poſtmodùm etiam ad preſbyteratum, loco eiuſdẽ ſancti Macarij, meruit peruenire) Audi, inquit, me ô Ioannes frater, & ſuadẽti mihi id, quod tibi proderit, acquieſce. Tentaris enim, & te cupiditatis atque auaritiæ ſpiritus vexat. Sic nanq; vidi & ſcio, quòd ſi acquieueris mihi, conſummaberis in hoc, quem adeptus es, loco, & gloriaberis, & flagellum non appropinquabit tabernaculo tuo. Sin verò me audire nolueris, Giezi tibi finis adueniet, cuius & morbo laboras. (4. Reg. 5.)

Euenit igitur, vt poſt obitum beati viri, tam ſalubria eius dicta contemneret, poſt quindecim vel viginti annos. Vndè eum ità totum ille execrabilis morbus inuaſit, (eò quòd in pauperes fratres more Iudæ, furti crimen admiſerat) vt non poſſet incolumis vel vna hora pars eius corporis inueniri, ne in tali quidem ſpatio, quod vnus alicuius digitus occuparet. Eſt ergò & hoc ex ijs, quę ſanctus Macarius longè antè prædixerat.

(Cibus & potus monachorum.) De cibo autem eius & potu referre ſuperfluum puto, præſertim cùm etiam à negligentibus monachis, videamus iſta ſeruari, nè aut delicioſis, aut ſecularibus pares eſſe dicantur: maximè in illis locis, vbi vix neceſſaria ipſis alimenta ſufficiunt, & vbi ſunt tantorum, quæ imitari ſtudent, exempla ſanctorum. De alijs igitur meritis ipſius loquar. Sine intermiſſione ſemper in quadam eſſe tranſlatione animæ putabatur, immò magis, plurimum vitę ſuę tempus cum Deo agere, & cæleſtibus ampliùs quàm terrenis negocijs intereſſe. In quo & diuina quędam miracula fuiſſe memorantur.

(Miraculum S. Macarij.) Nam Aegyptius quidam cùm amore veſano alienę vxoris arderet, nec poſſet ad effectũ tam ſceleſtę cupiditatis peruenire, eò quòd illa pudicitię dedita, virginitatis ſuæ coniugem nimis amaret, maleficum precatus eſt, vt ſe amari ab ea faceret, aut quocunq; illam modo à marito proprio repudiari. (Malefici præſtigiæ.) Maleficus autem multis muneribus illectus, ſolito proprię artis ingenio, fecit illam equam videri, non fœminam. Quam vbi talem vir eius, domum ingreſſus, adſpexit, tam monſtruoſa nouitate turbatus, (quòd iacere in lectulo ſuo equam videret) ingemiſcebat ac flebat, eò quòd ipſum alloquens animal, nullũ loquẽtis poterat audire reſpõſum. Rogabat igitur presbyteros ipſius vici, duxitq; eos domum, & quid illa pateretur, oſtendit: & ne tunc quidẽ cauſam tantæ calamitatis agnoſcunt. Quæ tamen iam per triduum, nec vt equa fœno, nec pane vt homines vtebatur, vtriuſq; eſcę alimonijs deſtituta. Ad poſtremũ vt magnificaretur gloria

ria Dei, & vt ſancti illius Macarij virtus innoteſceret cunctis, ſubitò in cor mariti eius aſſcendit, vt cum ea loca deſerta penetraret. Illigatam igitur eam, ità vt iumenta vinciri ſolent, ad deſerta deduxit. Cumque ità ſancti Macarij cellulæ appropinquarent, iuxta quam monachi ſtabant, obiurgare cœperunt memoratum virum eius, cur cum equa ad monaſteriũ venire voluiſſet. Ad quos ait ille: Véni huc, vt poſſit miſericordiam ſancti orationibus promereri. Illisque interrogantibus, quid mali haberet: Vxor, inquit, mea fuit hæc, ſed in equam videtur eſſe conuerſa. Habet autem hodiè tertiam diem, ex quo nullum penitùs cibum ſumit. Quod cùm ſupradicti fratres oranti ſancto Macario (cui iam & hoc ipſum Deus notum fecerat) retuliſſent, vt pro eadem inſtanter oraret, hæc fratribus dixit: Vos, inquit, equi eſtis, qui equorum habetis oculos. Illa enim mulier eſt, nec transfigurata in aliam naturam videtur, niſi eorum oculis, qui prçſtigij vanitate falluntur. Confeſtimque benedictam à capite ipſius nudæ infundens aquam, (oratione completa) ſubitò videri eam omnibus fœminam fecit, iuſſitque eam refici, & gratias agentem Deo, cum coniuge ſuo remeare prçcepit, hoc dicens: Nunquàm omninò à communione ſanctorum myſteriorum ſeparetur, nũquàm ab eccleſiæ oratione diſcedat. Hoc enim idcircò perpeſſa eſt, quia per ſeptimanas quinque myſteria diuina non attigit. Aquę benedictæ vſus antiquiſſimus.

Aliud iterùm ipſius factum proloquar: Per longum temporis ſpatium, cuniculum quendam ſub obſcuro terræ profundo, à cella ſua duxit, per dimidij ſpatium ſtadij, vſque ad ſoli alterius ſummitatem. Vbi ſpeluncam ſibi proprio ſudore perfecit, vt quotiès ferre non poterat moleſtias frequentantium, relicta cella ſua, per occultum iter ſe ad ſpeluncæ latebras conferret, ità quòd à nullo vnquàm, ſi voluiſſet, videretur. Referebat ergò nobis quidam de ſtudioſis ipſius aliquando diſcipulis, quòd quotiès de manſiuncula ſua ire ad ſpeluncam ſolebat, viginti & quatuor orationes eundo, & totidem redeundo faciebat. De hoc ipſo fama vulgauit, quòd & mortuum ſuſcitârit, dum quendam hçreticum vult docere, qui reſurrectionem corporum negabat futuram. Quæ fama in deſertis illis locis, ſicut eſt vera, permanſit. Cuniculus ſubterraneus. Mortuũ exſcitauit.

Ad hunc aliquando filium iuuenem, dçmone laborantem, lamentans mater exhibuit: cum quo duo, in ſingulis lateribus iuncti, cõtinebantur viri. Cuius dçmonis hanc operam eſſe dicebant: Poſteaquàm infelicem hominem, trium modiorum panes edere, & vnius amphoræ lagenã bibere coëgiſſet, ructando vniuerſa quæ deuorauerat, in aërem quendam fumumque conuertere conſueuerat, atque ità omnia vel comeſta vel potata, quaſi quodam ignis ardore ſolebat abſumere. Eſt autem & legio dçmonum, quæ Flammea nominatur. Sicut enim inter homines, ità & inter illos multa eſt diſtantia, nõ naturalis ſubſtantiæ, ſed diuerſæ ac diſſonç voluntatis. Iſte igitur iuuenis, cùm ei tam enormes cibos mater propria parare non poſſet, edebat frequẽter egeſtionem ſui corporis, ac bibebat. Ob quod flens mater infelix, de intolerabili calamitate filij ſui, ſanctum illum, vt miſerabilem iuuenem curaret, orabat. Cumque continuas apud eum preces, plurimasque fudiſſet, orante ſuper illum, Deumq; precante viro ſanctiſſimo, poſt vnum vel alterum diem cœpit tanti mali medicina procedere. Ait autem matri ipſius: Quantum vis vt comedat filius tuus? At illa: Decem, inquit, panes. Quam ex hoc ſanctus ille reprçhendens: Quid, inquit, locuta es? Septem itaque diebus ieiunans & orans pro eo, tres eum libras panis iuſſit accipere, ità tamen, vt opus proprijs faceret manibus. Quem hoc modo per gratiam Dei curatum, & ad priſtinam ſanitatem reductum, propriæ reddidit matri. Hoc quoquè miraculum per ſanctum famulum ſuum Deus fecit: quem virum ego in corpore videre non potui. Ante annum enim, quàm ad illas ſolitudines introirem, ille tantus decertator quieuit in Domino. Voracitas immanis. Vide vim precum & ieiuniorũ ſancti viri.

Illum autem Macarium, qui Alexandriæ preſbyter fuit, vidi in his locis, quæ Cellæ nominantur, in quibus Cellis ego per annos nouem manſi. In quibus triennij tempus cum eo vixi: & alia quidem miracula ſub oculis meis fecit, alia verò ex ore ipſius didici, cętera autem aliorum relatione cognoui. Habebat itaque hoc in propoſito vitæ ſuæ, vt ſi quid magnum à quibuſcunque ſanctis in abſtinentia fieri didiciſſet, hoc feruenter impleret. Cognito igitur à quibuſdam, quòd Tabennenſiotæ nihil cocti cibi per Quadrageſimam totam edere dicerentur, ſtatuit intra ſemetipſum, vt per ſeptem annos nihil, quod coctum fuiſſet igne, guſtaret, ſed crudo tantùm olere contentus eſſet, ità vt ſi fortè vnquàm leguminis aliquid reperiſſet, neq; indè guſtaret. Hoc ergò cùm ampliùs, Macarius Alexandrinus. Ieiunium Quadrageſimale.

quàm volebat, imitando feciſſet, de reliquo tanquàm nihil eſſet graue, contempſit. De alio iterùm, qui vnam tantùm panis libram comederet, audiuit eximius monachorum: cupienſque eum imitari, confractum atque in partes redactum modicas, bucellatìm in lagenas miſit, & ſtatuit tantum ex eo edere, quãtum poſſet manus ipſius vnà proferre: & ità mihi lætus ipſe poſteà referebat, hoc dicẽs: Plures quidem particulas bucellatìm intra lagenam comprehendebam, totum tamen, quicquid intrinſecùs tenere potuiſſem, foràs proferre non poteram propter anguſtias oris exigui. Publicanus etenim meus, vt omninò non ederem, non ſinebat. Per triennium ergò ſub hac obſeruatione vixit, quatuor aut quinque tantùm vncias panis aſſumens, & tantundem bibens aquæ, vnumque expendens ſextarium olei, quod per totum illi annum ſufficiebat.

Abſtinẽtia mirabilis.

Aliam rurſùs propoſiti ipſius agnoſce virtutem. Hic virorum fortiſſimus ſomnum vincere ſtatuit: & hoc ipſe dicebat, quòd per viginti dies nec ſemel quidem ſub tectum aliquod fuiſſet ingreſſus, vt ſic vinceret ſomnum, diurni quidem æſtûs ardoribus flagrans, nocturno autem frigore tremens: & quemadmodùm ipſe referebat, niſi velociùs ad tectum redijſſet, ſomnumque cepiſſet, vſqueadeò ſibi aruiſſe iam cerebrum intelligebat, vt ſine ſenſu propemodùm putaretur. Vici ergò, inquit, quantùm ad me pertinet, ſomnum: naturæ verò, quæ exigebat vſum debitum, ceſſi. Hic quodam die dum in cella ſua matutinus ſederet, culicem ſenſit. A quo vulneratus in pede, dolenſque manu ſua peremit, qui & moriens, plurimum cruoris effudit. Reprehendens igitur factum ſuum, in eo quòd iniuriam propriam vindicâſſet, ità condemnare ſe voluit, vt in pratis eorum locorum, quibus *Scythiæ nomen eſt, qui in ſolitudinibus extremis iacent, nudus per ſex menſes ſederet, vbì culices crabronibus ſimiles, aprorum quoq; perforant cutem. Ergò illic exulceratus eſt totus, quibuſdam tuberibus per omnia eius membra turgentibus, vt vnus crederetur ex illis eſſe, qui elephantioſi vocantur. Poſt ſex autem menſes regreſſus ad cellam ſuã, ſola, quòd ipſe eſſet Macarius, eius voce patefactũ eſt.

Bellum aduersùs ſomnũ ſuſcipit.

Dura pœnitentia.

Hic idem deſiderauit aliquando (ſicut ſolebat referre) hortum, in quo eſſent Iannes & Mambres malefici ſepulti, videre, qui ſub Pharaone plurimum potuiſſe memorantur. Qui longo in tempore, & grandi potentia ſuæ artis quadratis lapidibus ſupradictum opus extruxerant, in quo ſuperpoſita fuerat memoria prædictorum, vbì & aurum recondiderant, & varijs arbuſculis locum repleuerant. Puteum quoquè fecerant, eò quòd ſine aliquo videretur humore idem locus eſſe. Hæc autem omnia idcircò feciſſe dicuntur, quòd ſe poſt obitum in eodem loco tanquàm in paradiſo crederent eſſe manſuros. Ignorans itaque famulus Chriſti Macarius, quænam ad memoratum locum deduceret via, æſtimatione quadam animi ſolas cæli ſtellas (quod in mari à nautis ſolet fieri) dum per deſerta ambulabat, ſequebatur. Faſcem verò calamorum portauerat ſecum, vt per millenos paſſus ſingulos figeret, quò faciliùs poſſet, agnoſcens ſua ſigna, remeare. Per nouem igitur dies itinere confecto, præfatis appropinquauit locis. Cui ferociſſimus dæmon, qui ſemper aduersùm Chriſti athletas dimicare conſueuit, collectos omnes ex proprijs locis calamos à mille paſſibus, ſpe dictæ memoriæ quieſcenti ſubitò ad caput poſuit. Cumque ſanctus Macarius ſurrexiſſet à ſomno, agnouit eos, quos alibì reliquerat, calamos. Credo autem, quòd & hoc permittente Deo ad examinationem memorati viri contigerit, nè ſpem aliquam haberet in calamis, ſed magìs in Dei gratia, qui in columna nubis per quadraginta annos iter populo Iſrael in deſerto monſtrauit. Dicebat autem de ſupradicto horto ſeptuaginta dæmones ad aduentum ipſius proſiluiſſe, clamantes, & circa oculos eius ac vultum coruorum more volantes, dicenteſque: Quid vis Macari? Quid vis tentator monache? Quid ad loca noſtra veniſti, in quibus manere non poteris? Nunquid & nos aliquos monachorum tentauimus? Habes eremum propriam cum tuî ſimilibus, vndè noſtros quoquè propinquos expellere feſtinas: nihil nobis tecum commune eſt: Quid noſtras regiones ingrederis? ſi habitator es eremi, tua tibi ſolitudo ſufficiat: nobis hunc locum ſui tradiderunt incolere conditores. Quid hanc poſſeſſionem quæris irrumpere, in quam nullus vnquàm hominum, poſtquàm nobis à fratribus noſtra hîc manu ſepultis eſt tradita, viuens ingreſſus eſt? Cumque adhuc dęmones plurima replicarent, atque lugerent, beatiſſimus ille reſpondit: Ingrediar tantùm vt videam, continuoque diſcedam. Et dęmones: Hoc (inquiunt) nobis per tuam conſcientiam ſponde fideliter. Chriſti verò ſeruus ait: Simpliciter hoc faciam. Continuoque dæmones ab eius oculis receſſerunt. Ingreſſum

Clamores dęmonum.

ſe

ſe igitur, atque illic ſuſpenſum æneum cadum reperiſſe dicebat circa puteum cum catena ferrea, longa iam temporis vetuſtate conſumptum, mala etiam granata intrinſecùs vacua, ac nimio ſolis ardore ſiccata. Sic itaque indè diſcedens, per viginti totos ad cellulam ſuam reuertitur dies. Cui cùm aqua, quam portauerat cum panibus decem, deficere cœpiſſet, & grandi moleſtia penuriæ laboraret, ac penè deficeret, apparuit ei quædam (vt ipſe referebat) puella, puro linteo cooperta, ferens ampullam aquæ ſtillantis, vno à ſe ſtadio ſeparata. Quam per triduum ambulans, ſupradictum vas ſibi oſtendentem videbat, & velut ſtantem viciniùs, ac ſe inuitantem, ità vt putaret quidem aſſequi eam poſſe, nec tamen valeret. Igitur ſpe bibendi, laborem ſe trium dierum patienter ſuſtinuiſſe dicebat. Multitudo autem bubalorum grandis apparuit, (ſunt autem illic plurimi huiuſmodi greges) inter quos vna de bubalis cum pullo ſuo adſtitit ſubitò, vt & ipſe referebat, cui lac ex vbere fluebat in terram. Subieci me ergò, inquit, & labia ferinis vberibus in os meum expreſſurus appoſui, quouſquè ad ſatietatem refectus ſum, idq; ſibi ſuffeciſſe dicebat, vſquedùm ad cellam perueniret. Quem ipſa etiam beſtia ſubſecuta, vbera eidem ſua præbebat, neque proprium fœtum, ſancti illius contemplatione, ſuſcipiens.

Alio rurſùs tempore, dum ad requiem monachorum puteum facit, inter virgulta vel frutices aſpidis dente percuſſus eſt, cuius morſum neceſsè eſt continuò mors ſequatur. Correptam igitur eam, & vtraque manu ab ore diſtentam, ſcidit mediam, dicens ei: Cùm te non miſerit Deus meus, cur auſa es huc venire? Habebat autem diuerſas in deſertis locis cellulas, in quibus virtutum operabatur inſignia: Vnam in interiore ſolitudine cui nomen eſt Sceti, aliam in Libya, vbì cellæ vocantur, aliam in monte Nytriæ, ex quibus quædam ſine feneſtris erant, vbì per totam Quadrageſimam ſedere in tenebris hic beatiſſimus dicebatur. Alia cella anguſtior erat, in qua pedes iacens extendere non valeret. Alia latior, ad quam venientes ad ſe, ſuſcipere cõſueuerat. Tantas autem hic hominum dęmonijs laborantium curabat cateruas, vt numerus eſſe non poſſet, nobis etiam illic degentibus. *Aſpidis morſus nihil nocet S. Macario.*

De Theſſalonica ad eum nobilis ac diues virgo perducta eſt, quæ iam per multos annos paralyſi laborabat. Quæ cùm ei fuiſſet oblata, atque ante cellam beati viri proiecta, motus in eam miſericordia, per viginti dies proprijs manibus oleo ſancto perungens, ac Domino pro ea preces fundens, incolumem ſuæ reddidit ciuitati. Quæ poſteà pluri-ma ad ſolitudines, cùm fuiſſet proprijs pedibus regreſſa, tranſmiſit. *Sãcto oleo perunctam puellam à paralyſi ſanauit.*

Hic idem cùm audîſſet grandem vitæ conuerſationem Tabennenſiotas habere, veſte mutata ad ſimilitudinem alicuius operarij, ſumpto habitu ſeculari, intra quindecim dies per deſerta iter faciens, Thebaidem vſque peruenit. Cumque veniſſet ad monaſterium memoratorum hominum, primum, quem Archimandritam vocitant, requiſiuit, Pachomium quendam nomine, probabilem per omnia virum, & habẽtem ſpiritualem gratiam prophetiæ, cui tamen de Macario nihil fuerat reuelatum. Ad quem cùm veniſſet, hęc dixit: Quæſo, me in monaſterio tuo ſuſcipi facias: Monachus enim eſſe deſidero. Ait illi magnus ille Pachomius: Senilibus annis grauaris, & monachus eſſe iam non potes, neque inter cęteros fratres, qui hoc ab adoleſcentia didicerunt, viuere vales, eò quòd conſuetudinem eorum laboremque non pateris: Cumque abſtinentiæ tentationes non ferens, læſo animo egreſſus ab his fueris, maledicere eis incipies, quos non potueris imitando ſectari. Noluit itaque nec primo eum, nec ſecundo die, nec per totam ſuſcipere ſeptimanam. Dumq; iugiter perſiſteret in rogando ieiunus, ad poſtremum: Suſcipe me, inquit, Abba, & ſi me in ieiunio vel in opere inferiorem ipſis depræhenderis, ſtatìm de tuo monaſterio pelle. Quo audito, ille perſuaſit fratribus, vt in monaſterio reciperetur. Eſt autem illic vnus numerus manſionis, habens etiam vſque in præſentem diem ad mille quadringentos viros. Cùm igitur fuiſſet ingreſſus in eam ſanctus Macarius, & poſt breue tempus ſuperueniſſent Quadrageſimæ dies, videretque diuerſos vario more viuentes, alium veſpertinis horis ſoluentem ieiunium, alium verò poſt biduum, alios etiam poſt dies quinque guſtantes, alium ſtantem totis noctibus, & per diem ſedentem, laborantemque; ille de arboribus dactylorum cortices tenens infuſos, ac copioſos, in vno angulo ſtabat vſque ad Quadrageſimæ finem & principium Paſchæ, non panem, non aquam guſtans, non flectens genua, non in terram iacens, ſed tantùm modica cauliculorum folia cruda Dominico die ſumens, vt mandu- *Pachomius Abbas.* *Quadrageſima.* *Vt Quadrageſimale ieiunium ſeruarit.*

care

care alijs videretur. Siquando autem ad corporalem neceſſitatem fuiſſet egreſſus, confeſtìm remeabat, ac ſtabat, non os aperiens, nõ alicui quicquam loquens, ſed cum ſumma taciturnitate conſiſtens, & in corde ſuo tantùm iugiter orans, atque id ſolùm operis, quod in manibus tenebat, efficiens. Quem cùm eſſe tam duræ atque inimitabilis vitæ monachi omnes conſiderâſſent, quaſi quadam aduersùm principem ſuum ſeditione commoti: Vndè, inquiunt, nobis iſtum adduxiſti, quiità viuit, quaſi in carne non ſit humana, ad condemnationem omnium noſtrûm? Audi igitur, & aut tolle eum à nobis, aut ſcito omnes nos ex hoc monaſterio hodiè receſſuros. Ille autem, tali conuerſatione atque virtute eius audita, deprecatus eſt Dominum, vt quis eſſet, eidem reuelaret. Quo ſtatim facto, arrepta eum manu ad oratorium ſuum duxit: vbi erat altare diuinum, oſculatusq́; eum, dicit illi: Veni optime ſenex, tu ille Macarius es, & mihi te celare tentabas: ex multis annis te videre cupiebam, audiens de te magna miracula. Gratias tibi ago, quia colaphos infantibus noſtris dediſti, nè magnum aliquid in conuerſatione vitæ ſuæ facere ſe putarent. Reuertere nunc igitur ad loca vndè veneras: ſufficienter enim nos omnes ædificâſti; & ora pro nobis. His verbis rogatus ab omnibus, indè diſceſſit.

Quodam rursùs tempore hoc retulit nobis, dicẽs: Quodcunque genus vitæ, & quoſcunque mores abſtinentiæ ſpiritualis deſideraui, imitatus ſum atque perfeci. Iterùm, inquit, aliquando animum meum quædam nouæ cogitationis cupiditas occupauit, vt vellem quinque diebus continuis ſenſum cordis mei inſeparabilem à Deo facere. Statuensq́ue intra mentem meam, & clauſis ità oſtijs cellæ atque veſtibuli, vt nullus hominum reſponſum à me poſſet accipere, cœpi inſtare à principio ſeptimanæ, dicens ſenſui meo: Vide, nè velis à cælo ad terram deſcendere. Habes illic angelos, atque archangelos, altiſſimasq́ue Virtutes, Cherubin ac Seraphin, primumq́ue omnium creatorem Deum. Illic conuerſare: ſperne illa, quæcunq; infra cæleſtia videntur habitacula, nè carnales cogitationes incurras, atq; in hoc diebus duobus (inquit) ac duabus noctibus perſeuérans, vſqueadeò dæmonem prouocâſſe ac ſtimulâſſe me ſenſi, vt ille in flammam ignis ſubitò conuerſus, omnia quæ habere videbar, incenderet: ipſamq́ue etiam mattam, ſuper quam ſtare conſueueram, vt totum iam me arſurum eſſe crederem. Ad poſtremum tanto timore percuſſus, ab huiuſmodi propoſito tertia abſceſſi die, cùm viderem tam iugiter indiuiduum Deo animum me habere non poſſe. Deſcendi ergò iterùm ad cogitationes ſeculares, nè aliquod mihi ex perpetuo diuinitatis intuitu genus arrogantiæ naſceretur.

Noſtra autem côuerſatio in cælis eſt.

Ad hunc ipſum Macarium cùm aliquando veniſſem, reperi ante fores cellæ ipſius preſbyterum quendam, cuius totum caput adeò exeſum & conſumptum erat illa valetudine, quæ Carcinus nominatur, vt os etiam verticis videretur. Quiq́ue illuc vt curaretur aduenerat, nec tamen vſque in illum diem à ſancto Macario ſuſceptus fuerat, aut viſus. Ego itaque tunc ipſum rogans petiui, vt eius miſereretur, & ſaltem reſponſum ei daret. Ad quod mihi ille ſanctus hoc dixit: Non eſt dignus iſte curari: Hanc enim pœnam ex præcepto diuinitatis accepit. Si autem vis curari eum, perſuade illi priùs, vt à ſanctorum ſacrificiorum immolatione diſcedat. Cumq́ue ego dicerem: Cur, obſecro, id fieri iubes? Quia fornicatione, inquit, pollutus, miniſteria Domini violare conſueuerat: ob quod talis ſupplicij atrocitate cruciatur. Sed, ſicut dixi, ſi nunquàm velut ſacerdos ſacrificia contigerit diuina, accipere (Deo iuuante) poterit medicinam. Cùm ergò illi, qui hac valetudine laborabat, iſta dixiſſem, vt cum ſacramento mecum paciſceretur, non ſe vlteriùs ad officium ſacerdotis accedere, tunc demùm à ſancto illo vocatus eſt: qui eum his allocutus eſt verbis: Credis, inquit, Deum eſſe, cui nihil occultum eſt? Reſpondit, Credo. Non potuiſti (inquit) virtutem diuinitatis eius euadere? Reſpondit ille: Non potui, domine mi. Tunc magnus ille Macarius, Si cognoſcis, inquit, peccatum, & vis euadere iſtam, quam propter illud tibi Dominus intulit, pœnam, emendare de reliquo. Quo audito, ille proprium confeſſus eſt crimen, & decæterò ſe nunquàm peccaturum eſſe promiſit, neque functurum ſacerdotis officio, ſed inter laicos iam futurum, & tunc demùm illi manum ſanctus impoſuit: atque in paucis diebus capillorum quoquè recuperatione curatus, Deumq́; glorificans, ſancto etiam viro gratias referens, videntibus nobis ad propria remeauit.

Cancer morbus.

Eccè Miſſam appellari ſanctũ ſacrificium & diuinũ.

Poſt hęc adducitur ad eum in meî pręſentia puer quidam, qui ſæuiſſimi dęmonis ſpiritu

ritu laborabat. Cumq; vnam ſuper caput eius poſuiſſet manum, & ad cor ipſius aliam, tandiù deprecatus eſt Deum, quandiù ſuſpendi in aëre eum faceret: qui puer in morem vtris totus inflatus, ſuprà quàm æſtimare quis poſſet, intumuit, & ſubitò aquam ex omni parte membrorum cum clamore maximo vocis effudit. Itaque omni illo tumore reſidente, ad priſtinam ſui corporis rediјt ſanitatem. Quem ſancto perunctum oleo, & benedicta perfuſum aqua, proprio reddidit patri, pręcepitque, vt per quadraginta dies nec carnes eum edere, nec vinum potare permitteret: & ſic eum perfectæ reddidit ſanitati. Oleo ſancto & aqua benedicta ſanat dæmoniacū.

Hunc eundem ſanctum Macarium quodam tempore cogitationes vanæ gloriæ ſtimulando vexabant, volentes eum de cella ipſa vbì degebat, abſtrahere, & ſuadentes ei, atque demonſtrantes quandam velutì operis boni ſpeciem, vt eius cauſa pergeret Romam, ſanaturus videlicet eos, qui illic nequiſſimis dęmoniјs vexabātur: Summa enim gratia diuinæ virtutis hic beatiſſimus contra immundos ſpiritus vtebatur. Cùm ergò talibus incitamentis, quibus expulſare eum dæmon volebat, per multum tempus reluctaretur, fortiterque ſe videret vrgeri, proiecit ſe ſubitò ſupra cellulæ ſuæ limen, ità vt extra cellulam ſuos relinqueret pedes, ac diceret: Ducite me, ô dæmones, ſi poteſtis, & trahite. Ego enim pedibus meis non ibo, quò vultis. Si ergò hoc me modo portare poteſtis, en proficiſcar, ſacramenti quoquè adiectione confirmans, quòd vſque ad veſperam de eo non conſurgeret loco. Vndè ſi me, inquit, non moueritis, ſciatis vos vlteriùs à me non audiendos. Diù itaque iacens immobilis, tandèm profunda veſpera propinquante ſurrexit: ſed nocte quæ ſubſequuta eſt, rurſùs ei dęmones moleſti eſſe cœperūt. Ille verò ſporta, duos modios recipiente, arenis repleta, impoſitaque humeris ſuis, in deſertis locis ſpatiabatur. Huic Theoſebius quidam genere Antiochenus occurrens, cui & Coſmetor cognomen erat, dicit ei: Abba, quid tantum onus portas? in me potiùs, quod deuehis, transfer, & noli tuos humeros fatigare. Ille autem dicebat: Vexo vexantem me: Ocio enim fruens, iter aliquod agere me compellit. Cùm autem ità onuſtus ambulâſſet diutiùs, & confeciſſet illo pondere ſuum corpuſculum, regreſſus in cellam eſt. Vexo vexātem me.

Hic ipſe ſanctus aliud miraculum retulit nobis: (erat nanque preſbyter) Notaui mihi, inquiens, eo tempore, quo ſancta myſteria fratribus dabam, quòd Marco monacho nunquàm dediſſem, ſed ſemper ei ſancta de altari angelus dabat, ſolam tamen manum dantis videbam. Erat autem Marcus iſte ſummi ingeniј, qui, dum iuuenis eſſet, nouum ac vetus teſtamentum memoriter retinebat, admodùm placidus & quietus, & caſtitatis propoſito ſingularis. Vno igitur die, dum ego aliud quod agerem, non haberem, in vltima eius ſenectute ad eum vſque perrexi, & iuxta oſtium ipſius ſedens quaſi tyro, nouusque monachus, ſupra homines eum eſſe exiſtimans, ſicut & erat, audire quid loqueretur, vel quid ageret, deſideraui. Fuit autem ſolus intrinſecùs, centum circitèr annos agens, qui & dentes quoquè nimiùm longa ætate perdiderat. Contra ſe ergò ipſum, & contra dæmonem litigabat, dicens: Quid ampliùs decrepite ſenex quæris? eccè oleum, vinumque guſtâſti. Quid vltrà cupis in extremis ætatis tuæ deuorator, ac ventris cultor? huiuſmodi verbis in ſe iniurioſus exiſtens. Tum & dæmoni iſta dicebat: Nec adhuc tibi debeo aliquid, quod furari præualeas. nihil aliud inuenis? Iam recede à me hominum inimice, atque hoc ſibi quaſi inſultando dicebat: Veni peſſime ſenex: quandiù tecum morabor? Marcus monach⁹ egregius.

Referebat autem nobis Paphnutius quidam, diſcipulus huius beati viri, quòd aliquando belua quædam exhibuit ſancto Marco catulum ſuum cæcum, veſtibulumque oſtiј eius, capite percuſſit, & ingreſſa ad eum ſedentem foris in atrio, proiecit ante pedes ipſius catulum ſuum. Quem ille tenens, & expuens in oculos eius, orauit: continuoque lucem, quam amiſerat, vidit. Secumq; tunc ipſum proprio lacte nutritum, mater abduxit. Sequenti autem die eadem beſtia ſancto ac beatiſſimo Marco, pellem ouis exhibuit, quā memoratus ſeruus Chriſti, ſancto Athanaſio epiſcopo dereliquit. Quam ſancta Melania poſteà à beatiſſimo viro Athanaſio accepiſſe ſe dixit. Et quid mirum, ſi ille qui manſueſcere fecit Danieli leones, etiam huic beluæ talem ſapientiam dedit? Dicebatur pręterea de beato Marco, quòd ex quo lauacri gratiam ſpiritualem promeruit, nunquàm expuiſſet in terram, ſexageſimum poſt baptiſmum agens annum, & quadrageſimum ante baptiſmum. Dan. 6. & 14

Erat autem figura corporis huius athletæ Chriſti Macariј, (oportet enim me de hoc quoquè

Forma Macarij Abbatis.

quoquè tibi ſignificare famule Dei Lauſe, eô quòd paruitas mea cõuerſata cum eo diutiùs, eundem cognouerit diligenter) ſtatura breuis: non multa barba faciem veſtiebat, ſed circa labia tantùm erat, parumque circa mentum aliquid videbatur. Ex nimia abſtinentia, & penè iugi inedia, etiam vultus ipſius, nudus prꝗter cæterorum hominum conſuetudinem videbatur. Ad hunc ergò cùm admodùm triſtis aliquando veniſſem, dicerémque, Abba Macari, quid iubes faciam, quoniam variæ cogitationes animum meum conturbant, dicentes mihi, Proficiſcere hinc, quia nihil agere te cernis? Ille reſpondit: Dic, inquit, ipſis cogitationibus tuis: Propter Chriſtum parietes cellæ iſtius cuſtodio. Hęc tibi amator & famule Dei doctiſſime, pauca de multis ex factis ſancti Macarij vel dictis, ſignificaui.

VITA S. ADELHARDI ABBATIS CORBEIENSIS, AVTHORE PASCHASIO RATBERTO, QVI *ſextus ei fuit in Gallica Corbeia ſucceſſor.*

Die 2. Ianuarij.

In principio orationis funebris de obitu Valentiniani.

PRecium operis eſt, viros quoſq; doctiſſimos imitari, qui parentis affectu, charorũ in Chriſto funera pietatis opere defleuêre, flendo quoquè miris eos proſecuti ſunt laudibus. Quoniam, ſicut beatus Ambroſius in opere ſuper Valentinianum dixit, etſi incrementum doloris ſit, id, quod doleas, ſcribere: tamen plerunquè in eius, quem amiſſum dolemus, commemoratione requieſcimus, eô quòd in ſcribẽdo dum in eum mentem dirigimus, intentionemque defigimus, videtur nobis in ſermone reuiuiſcere, & totus medullam noſtræ mentis influere. Cæterùm poſteritatis negocium eſt, vt eorum exempla virtutum literis commendemus, quatenùs & noſtrum charitatis debitum proximis perſoluamus, & Patrum exempla, quos imitari debeant, filijs non negemus. Nouimus igitur eos non perijſſe poſt mortem, ſed beatiùs immutatos, vt moriendo ad immortalia ſummæ felicitatis gaudia peruenirent. Idcircò non omninò penitùs obliterandi ſunt à memoria, præſertim tales, quorum non deſijſſe hinc mortis euulſio fuit, ſed in melius commutâſſe. Neque enim fatendum eſt,

Sap. 2.

iuxta quorundam perfidorum inſaniam, quod ſcriptura inquit: Exiguum & cum tædio eſt tempus vitæ noſtræ, nec eſt refrigerium in fine hominis, & non eſt qui agnitus ſit regreſſus ab inferis. Neque hoc dicendum, quòd ex nihilo nati ſumus, & poſt hæc futuri ſumus, quaſi non fuerimus. Verum igitur eſt, & incunctanter profitendum, Chriſtum reſurrexiſſe à mortuis, & mortem moriendo viciſſe: vt ſimiliter omnes, qui in Chriſto

Matth. 22. Lucæ 20.

moriuntur, non iam mortui, immò in eo viui atque beati inueniantur. Deus enim viuorum eſt, & non morientium, eô quòd in illo qui viuit, omnes qui in ipſo ſunt, viui inueniuntur. Vndè & ſcriptura eos dormientes appellare conſueuit.

Quapropter officioſiſſimum eſt, ſicut dixi, ſanctos imitari viros, videlicet præfatum Ambroſium, & beatum Hieronymum, reliquoſq; ſacros imitabiles viros, qui ſuis epitaphia charis facundiſſimè condiderunt. Etſi nõ aſſequi eorum iura facundiæ queo, materiã tamen loquendi ſcias nõ deeſſe: quia cum recolere ſcribendo cupio virum, quem ſanctum & admirabilem vniuerſus penè prędicat orbis: quemq; vidimus, & vſi familiaritatis eius amore, licèt indigni, ſumus, omninò tacere, quãuìs indocti, nequimus: vt dũ cum oculis videre negamur, ſaltem mẽtis officio proſequi mereamur. Sed dum hoc cogitare incipio, duobus valdè cõtrarijs afficior intùs, mœroris videlicet atq; gaudij. Sed

1. Theſſ. 4.

cõtriſtari Apoſtolus pro tali negocio vetat: gaudere verò nõ ſolùm mea, verùm omnium noſtrorum ſubita deſolatio prohibet. Quibus vtriſque taxatis ſtipendijs pietatum, gaudere magìs, multumq; congaudere profectò ſpe promiſſionis æternæ de tanto patrono oportet: itaq; per felices eum iam trãſiſſe agones, quem proculdubiò requieuiſſe in Chriſto, ſine fine beatè mãſurum, minimè dubitatur. Sed quia fletu amoris vincor potiùs, quàm deſperationis ignauia, mihi parcendum nõ ambigo: prę̈ſertim cùm Apo-

Ibidem.

ſtolus non flere prohibeat, niſì tantùm, vt de dormientibus, tanquàm cæteri, qui ſpem non habent, non contriſtemur. Ergò longè aliud eſt, cum deſperatione contriſtari: aliud verò, dolere & condolere, quòd ſic peccati cauſa huc venimus, vt ad modicum,

vix

vix parùm aliquid eſſe videamur: vndè proculdubiò charorum lachrymis abluere ſepulturam, debitæ pietatis affectio eſſe debet, non erroris.

Qua pietate licèt mentis ingenio ſegnis, tuî recordor virorum chariſſime Adelharde pater, ſenectutis decus, ſpecies ſanctitatis, forma virtutum: Intantùm, inquam, tuî recordor amoris vinculo, vt vix admodùm me valeam inter vtraq; temperare negocia: Qui dum video Dominum Ieſum Chriſtum, Lazarum, quem diligebat, fleuiſſe mortuum, & non ſolùm fleuiſſe, verùm turbatum fuiſſe ſpiritu: nimiùm flere cogor, tali ac tanto cæli deſtitutus oraculo. Cæterùm ipſa natura docet, charorum non obliuiſci debere, ſed quibus poſſumus eos commendare ingenijs, vt & dilectio in mente firma teneatur, viſione carnis ſublata: & amor in mente qui dudùm accenſus fuerat, dum meliùs viuat quem diligimus, nō moriatur. Vndè mi votorum chariſſime, tuū ſuperſpargo more vulgi ſepulcrum ex floribus, ornare cupiēs funus literarum officijs: quatenùs tuarum aromata virtutum non tumulo teneātur clauſa, ſed longè lateq; in exemplum futuris fragrent temporibus. Neq; enim more quorundam cenſeo pueros hincindè ſuper tumulum conſtituere, qui tuas fingendo laudes debeant decantare, vt inſtàr lugubrium carminum ad fletus & gemitum audientum pectora concitent: ſed veritatis iura mihimet torpentis ocio nè abdicentur, literarum fidei commendabo, atq; ità tuo refrigeratus alloquio, tuî per ſecula memorabor. Neq; è meo poteris euelli animo, niſi nomen tuum laudesq; depromam. Fidelis eſt mihi conſcientia, quòd quicquid dixero, à tua minus eſt laude: ideò perſuadere mihi de te talia minimè erubeſco. vndè tua præſens abſentia mihi manens, nouos in me generat lachrymarum affectus: ità tamen, vt præſentia abſens faciat gratulari, quòd iam perueneris ad diù promiſſa gaudia felix.

S. Adelhardi encomiū.

Ioan. 11.

Item præclara laus beati viri.

Nè, quæſo, lachrymanti dicas, Gratulari de me potiùs, quàm flere, charorum fili debueras, præſertim cùm ſcias me euaſiſſe mundi ludibria, & perueniſſe ad fontem æternę vitæ: qui ſi me diligeres, gauderes vtiq; & congauderes, quia iam fruor immortalitatis ſtola, & ſatior intuendo maieſtatis gloriam. Scio, mi pater, ſcio, inquā, quia exutus carneis indumentis, cæleſti iam frueris viſione: ſed vincor itaque, pio perfuſus amore, pręſentem tuam flere abſentiam, quo mihi triſte videtur omne quod intueor, dum te ſuſpirans abeſſe ſentio. Et vt verbis Fortunati vtar,

Qualiter agnus amans genitricis ab vbere pulſus,
Triſtis & herboſis anxius errat agris:
Nunc fugit ad campos, feriens balatibus auras,
Nunc redit ad caulas, nec ſine matre placent.

Sic me de tuis pater abſentem ſuggero verbis. Dies, inquam, obitûs tui mihi vtinàm non luxiſſet, quia nec poterat peior eſſe mihi exiguo, neq; ſæuior vlla tuis omnibus illuceſcere: quo quid agam, quídve faciam perpendo, ſed mœrore amarus, non inuenio. Prohibente, vt dixi, Apoſtolo, multùm flere volens, non audeo: gaudere verò, quanuìs inuitus, tuę charitatis gloria perſuadeor. Iam enim tibi hyems, mi pater, abijt, & receſſit imber: ergò venerunt nuptiæ agni, inter delicias paradiſi frueris: vox tua ſonuit iam in auribus meis, exaudita eſt vox turturis, ità dicens: Sicut audiuimus, fili, ſic vidimus in ciuitate Domini: audiuimus quidem glorioſa, ſed cernimus potiora. In ciuitate Domini virtutum: virtutum ergò, & non vitiorum, quia Deus fundauit eam in æternum, fundamento perpetuitatis. Intelligo quidem planè talia te canētem, ſed ſuſpiro dolens & gemo anxius, longè interdùm à tuo ſeiunctus conſortio: Et quod ſerius eſt, orbis te virtutis virum prædicat, nec contingimus, nec videmus.

Pſal. 47.

Nóui igitur, quòd neque has velis accipere laudes, qui tuas iam in cælo ſcriptas proculdubiò tenes: ibi tuum prorsùs feceras horreum, ibiq; tuum ſemper erat mentis habitaculum. Vndè quanuis mihi exigam quod impendo, tibi exindè gratulor, quia frueris quod amâſti: mihi doleo, quem depulſum à lacte velociùs amiſiſti: iocundor tua cauſa, ſed mea plango. Tuis itaque gaudijs ſuperatus, tandèm gratias Deo agere non recuſo. Ago quidem gratias, quòd talem te habuimus: vincor verò affectu, quia priùs te caruimus, quàm comites paradiſi nos tuo adſciueris conſortio. Propter quod obſecro, mi Pater, proſpicias per cancellos, per feneſtras quoquè, Domino concedentę, voti intuearis filios. Nóui igitur, qua fueris charitate præditus, quáve fide firmus, qualique ſpe diù velut ancora Domino religatus. Certiſſimum idcircò teneo, quòd triplex iſte tuus funiculus difficilè, immò nunquàm, reſoluitur. Miraris non modò ſub

Fides, ſpes, charitas, funiculus triplex.

pedibus nubes ac ſidera, ſed etiam altam planitiem cęli, niueo candidatus habitu. Ideò precor nè differas miſereri humilium, quos dudùm ad talia prouocabas in certaminis campo. Fortis, mi pater, fuit vt mors dilectio tua: ideò nullo victus es hoſte, nullo ſuperatus agone. Viciſti oblectamenta mundi fortiter, & ideò coronaris, credimus, gloria triumphantis indubitanter. Venite filiæ Hieruſalem, & videte diadema, quo coronatus eſt ſenex noſter ſolennitate æterna, quibus ille inauratus eſt indumentis. Perpendite, quomodò adhuc iuuenis malignum vicerit hoſtem, quomodò puer mundum pedibus olim calcauerit.

Orditur vitæ narrationem.
Gen. Adelhardi.
Paulus Aemylius vult fuiſſe ſororē Deſiderij regis, ſed hic author, itēq; Eginhartus, filiā eius fuiſſe teſtantur.

Qui cùm eſſet regali proſapia, Pipini Magni regis nepos, Caroli conſobrinus Auguſti, inter palatij tyrocinia omni mundi prudentia eruditus, vnà cum terrarum principe magiſtris adhibitus, elegit magis iuſtitiæ fore & veritatis amicus, quàm in illicita conſentire, etiam multis oblectatus blanditijs. Vndè factum eſt, cùm idem Imperator Carolus deſideratam Deſiderij regis Italorum filiam repudiaret, quam ſibi dudùm etiam quorundam Francorum iuramentis petierat in cōiugium, vt nullo negocio beatus ſenex perſuaderi poſſet, dum eſſet adhuc tyro palatij, vt ei, quam, viuente illa, Rex acceperat, aliquo communicaret ſeruitutis obſequio: Sed culpabat modis omnibus tale connubium, & gemebat puer beatæ indolis, quòd & nonnulli Francorum eó eſſent periuri, atq; rex illicito vteretur toro, propria ſine aliquo crimine repulſa vxore. Quo nimio zelo ſuccenſus, elegit plùs ſeculum relinquere adhuc puer, quàm talibus admiſceri negocijs: vt propinquo, quem contrà ire prohibendo non poſſet, non ſe conſentire fugiendo mōnſtraret. Nec minùs igitur Ioanne pro iuſtitia mori paratus fuiſſe creditur, qui pari anniſu inlicitam repręhendebat regis audaciam, & ſpernebat huiuſmodi nuptias: nec conſiderans propinquitatis iura, vt carni aſſenſum præberet contra leges Chriſti, quas violare non ferens, ſibi in animo pręponebat. Vndè & voluit magis cum Chriſto mente ingenuus crucis ignominiam ferre, vt fortia quęque cōfunderet, quàm ſi etiam adoptaretur in regnum, vt eſſet regis filius.

Fit Monachus Adelhardus.

Deſpiciens itaq; Pharaonis regni diuitias, peruenit tādèm, vt monachus velut Moyſes in eremo Dei frueretur alloquijs. Neq; enim adhuc ſeculo ità calceatus, poterat cęleſte viſum in monte videre: ſed exutus his omnibus & ſanctificatus, Dei agente gratia, diſcipulus factus eſt Saluatoris. Legerat ergò, Niſi quis renunciauerit omnibus quæ poſſidet, adhuc & ſemetipſum, non poteſt meus eſſe diſcipulus. Neque igitur ignorabat, quòd facilius ſit camelum per foramen acûs tranſire, quàm diuitem in regnū cælorum intrare. Et ideò depoſuit aſelli onera, vt faciliùs arctam atque ſtrictam viā mandatorum Dei curreret. Quibus depoſitis, Corbeiæ, immò Chriſti ibidèm expetijt fontem, velut ceruus ille Dauidicus. Vbi cùm parùm fuiſſet immoratus, ſubitò humilitatis diſcipulus, factus eſt magiſter virtutū: & qui pridiè pediſequus videbatur aliorum, inuentus eſt dux & præuius ſuorum in Chriſto commilitonum. Elegeras enim, bone Ieſu, tibi tyronem & puerum: Nō quidem ille te, ſed tu illum elegeras & prælegeras, tua præuentum miſericordia. Elegiſti eum fermè cùm viginti eſſet annorum, quando infelix nimiùm ætas humana, fragilis & valde procliuis eſt ad peccandum: tunc quando omnes tyrones tui, cùm exirent de terra Aegypti à viginti annis & ſuprà, in libro vitę te conſcripti ſunt præmonente. Necnon & cùm rurſùs à Moyſe & Eleazaro recenſentur omnes hac ætate, & deincèps, qui poſſunt ad bella procedere, in cæleſte collegium ſupputantur. Hi tantùm in caſtris Domini figunt tentoria, hi ſoli procedunt ad bella. Sanè quia mirum admodùm eſt tunc vincere, cùm oblectatur varijs blandimētis: triumphare, multis cùm impellitur argumentis. Viginti etenim fiunt, quinq; quatèr ducti: aut quatuor, quinquiès ſupputati. Quibus ità collectis, cōſtat eos tātùm ad bella fore prōptiſſimos, qui veteris ac noui teſtamenti ætate ſenuerint, & eius ſapientia fuerint educati. Horū igitur virtus eſt ad bellandum aptiſſima: & vt ſe vincant primùm, monenda: pręſertim cùm tunc hoſtis, quantùm in carne eſt, maioribus vtitur decipiēdi ingenijs.

Luc. 14.
Matth. 19.
Corbeia Galliæ.
Pſal. 41.
Num. 1.
Num. 26.

Alludit ad Dauidem. 1. Reg. 17.

Tunc ergò tuus Chriſte ætate puer, mente ingenuus, proſtrauit mundi illecebras: tunc depoſuit arma Saul regis, vt te ſolo lapide, quem geſtabat in pectore, proſterneretùr ingens animarum deluſor. Te deniquè elegit ſecum in præcordijs ferre: te authore contra ſpiritalia nequitiæ in cæleſtibus dimicare. Quid plura? ità certaminis campum ingreſſus, peruenit ad cœnobium: vbì annuo pulſans voto, tandèm introiuit portas iuſtitiæ, per quas ſoli iuſti ingrediuntur. Deindè peruenit ad portam virtute mactus, quæ

Pſal. 117.

ſola ſuos quoſque ducit ad vitam.ingreſſus nanq; eſt arctam & ſtrictam viam, quę paucorum eſt, vt dilatato animo, viam mandatorum Dei curreret ſagaciſſimæ artis ingenio. Atq; cùm iamdiù ità totus effloruiſſet inter monaſticam diſciplinam, vt magìs inesse cæleſtibus quàm terrenis crederetur: neſcio quo ducti Patres affectu, quaſi ex iuſſu regio hortulanum eum conſtituunt. Qui gaudens vt bonus athleta Chriſti, àc ſi inter paradiſi delicias, ità obediens lætabatur animo. ſciebat nanq; Dominum in huiuſce ſepultum fuiſſe ſpelæo, ibiq; eum Mariæ, vt hortulanum, apparuiſſe. Sciebat eum in eodem loco reſurrexiſſe, etiam inibì viſiones angelicas apparuiſſe. Vndè profectò theſaurum effodiēs in hortis animi, multiplici corpus aromate vngebat Ieſu. Quid tunc putas dicebat, tali adſtipulatus officio? Nî fallor, dicebat ſine voce, mentis tamen affectu: dicebat, inquam: Veniat dilectus meus in hortum ſuum virtute conſitum, & comedat fructum pomorum ſuorum. Erant igitur illi in animo diuerſa virtutum olera: & idcircò dixiſſe non ambigitur, vt comedat fructum pomorum ſuorum. Suorum, inquam, quia non ſibi, ſed Domini applaudebat gratiæ, ſi quid boni mēte geſtaret. Alij labores agrorū ſuperexcolant, quàm virtutes animi obedientiæ cauſa defenſi: iſte talia nō omittens, hortum deliciarū animam ſuam Domino cōſecrauerat. Fecerat enim, quod ab eo ſibi dictū meminerat: Pone me ſicut ſignaculū erga cor tuū. Quo pręmio vallatus, ſecum in animo Domini magìs delectabatur colloquio, quàm rerum negocijs temporalium: Deſcenderat enim profectò dilectus eius Chriſtus hortum animi illius inuiſere: deſcenderat vtiquè ad areolam aromatis, & in eo virtutū delicijs paſcebatur. Hortus autem deliciarū eò vocatus eſt paradiſus, quòd intelligitur mens hominis, quia EDEN hortus deliciarū interpretatur. Vndè & quidā florentem eum dixerunt. Deſcenderat ergò in eo Chriſtus, vt lilia colligeret caſtitatis, & videret ſi iam màla Punica germinâſſent.

Matth. 7. Pſal. 118. Hortulani officium ei demādatur. Ioan. 20. Cant. 5. Cant. 8. Cant. 6.

Eſt autem boni viri animus, vt dixi, hortus plenus deliciarum virtutibus, atque ità alter deniquè paradiſus. Metitur ibì myrrha, membrorum ſcilicet mortificatio, cum virtutum aromatibus. Colligitur roſa, martyrij ſanguine rubricata: nitent poma conuallium, cæleſtibus diſciplinis irrorata: germinant màla Punica, propter odoramenta bonorum actuum: abſque eo, ſi quid intrinſecùs latet, Dei flagrans, pius ardor amoris. Indè eſt, frater, ſi velis aduertere, quòd noſter ſenex totus amabilis & ſuauis erat: indè, quòd aptus omni eloquio puritatis. Nonne tibi videtur mel & lac ex eius lingua manâſſe, qui ità ſe ſuo influebat eloquio, vt nonnunquàm aliquos quaſi ebrios redderet ſanctitate, omnes verò ſibi cōnexos præ dulcore nimio faciens? Et quid aliud erant eius labia, quàm fauus diſtillans? & vt altiùs dicam, quid aliud, quàm organum ſancti Spiritûs? Alioquin humana non potuiſſet appręhendere ſapientia, quæ loquebatur: Plena deniquè ſanctitatis munere, verba cæleſti manabat oraculo.

Anima viri iuſti, paradiſus eſt. Cant. 5.

Qui cùm idem ità longè diuq; à ſancto ageretur Spiritu, recordatus præcepti Abrahæ fuiſſe dicitur, vbì inquit ſcriptùra: Exi de terra, & de cognatione tua, & de domo patris tui, ac veni in terram, quam monſtrauero tibi. Qui cùm ſecū talia contuliſſet, cœpit intra ſe meditari & dicere, quòd nondùm hoc præcepti genus opere compleuiſſet: Qui ſi mente reliquerat natiuitatis ſolum, reputabat quòd adhuc corpore intereſſet: Etſi, iuxta Euangelij præceptum, patrem, aut matrem, aut cognatos iam reliquerat, vt Deo dignus haberetur diſcipulus, adhuc etiam ampliùs moleſtabatur: quia licèt pro dignitatis genere, ſæpiùs tamen eum inuiſendo propinqui & noti frequentarent, quàm quieti viri animus popoſciſſet. Quo factum eſt, vt ilicò alter Elias fuga laberetur, non Iezabel, ſed carnis fugiens voluptatem. Quærebat enim ſeuerus Chriſti miles effugere, vt ſeſe fugiendo pleniùs inueniret. Atque ità qui dudùm fuerat multis fulcitus blandimentorum obſequijs, factus eſt hoſpes peregrinationis: non habens cum Chriſto, quod egregium habendi genus eſt, ſaltem vbì caput reclinet. Itaque ſic ſe fugiens, vt ſe inueniret, peruenit ſecum in fortitudine verbi vſq; ad montem Caſſinum, nolēs patriæ cognoſcere curas, neq; prædicari de ſe vento iactantiæ laudes. Cogitabat autem ſolum ſe velle tantùm percepiſſe, necdùm diuiſum à vitijs, quouſq; moraretur infra patriæ fines. Et nè rursùs nouis diaboli retibus ligaretur, exiuit vltra ſe vadēs, ſi quo modo poſſet relatu veritàtis edicere: Viuo autem iam non ego, viuit verò in me Chriſtus. At vbì ità conſcius venit Caſſinum, quod totius fons religionis & origo putabatur, ſuſceptus quidē à Patre monaſterij, ſed Dei diſponente iudicio, ibì cū paululùm licuit immorari. Fertur nanque, quòd ilicò quidam ei anachoreta in Spiritu Dei prædiceret, quinam &

Gene. 12. Nō fert ꝓpinquorum crebras viſitationes. 3 Reg. 19. Matth. 8. Caſſinenſe petit cœnobiū deſiderio latitādi. Galat. 2.

vndè eſſet, & ob quam cauſam euſq; aduenisset. Ac deindè poſt modicum prædicit aduenturos regis nuncios, qui eum repeterent, ſuoq; in loco reſtituerent. Quod ille audiens, turbabatur plurimùm, quòd votis proſpera non ſuccederent. Qui aſſumens ilicò Abbatem loci illius, retulit ei ſua quæque, rogans atq; obſecrans, ſi quo modo poſſet effugere, clementer annueret, quò nomen illius vltrà etiam nec à longè audiretur.

Cogitur redire ad ſuos. Sed præoccupauit Deus mox eorum conſilia, & dum moras faciunt euoluendi, continuò præoccupatur nuncijs. Qui tenentes eum, reduxerunt in patriã. Quid putas, quàm amarus erat animus, quàm mœſtus, quia ad patriæ fines & dulcia proprij ſoli arua inuitùs rediret? Audiant igitur huiuſmodi virum noſtri côciues monachi, qui lenti requieſcunt vmbrarum delibuti fuligine: audiant, qui poſt ſe ſecularium greges trahunt: audiant, inquam, quòd non ſatìs tutum ſit, ſuorum ſe deliniri parentum affectibus. Christus ergò matrem neſcit, & ignorat fratres, vt veram nobis mentis oſtendat fraternitatem. Si quis, inquit, fecerit voluntatem patris mei, qui in cælis eſt, ipſe meus frater, ſoror & mater eſt. Deindè reuocat diſcipulum ab officio funeris, nè patrem liceat ſepelire debito carnis iure: Sine, inquit, mortuos ſepelire mortuos ſuos, tu autẽ ſequere me. Hòc igitur totum nouerat pius ſenex noſter, & ideò fugere feſtinabat è medio ciuium ſuorum. Recordabatur nanque, quòd Ieſus non ſit ſigna operatus in patria: neq; propheta ſit ſine honore, niſi in proprio ſolo. Hic autem honore mundi expoliatus, idcircò feſtinabat exire charorum vinculis, vt verè poſſet ſibi mentis honorem adſciſcere, atq; vt altiùs dicam, angelicam in terris degere vitam. Videbatur non ſatìs pauper poſſe fieri in medio parentum ſuorum, qui regni pollebant honore, & diuitiarum copijs renitebãt: Et ideò diſruptis vinculis clari nominis, voluit pauper fieri ſine ambitione, quondàm locuples. Sed ſui contemptor eximius, paupertate fit ornatior, fuga clarior, vilitate humilitatis ſublimior: & vt B. Hieronymi verbis vtar, ſint nonnulli ditiores monachi, quàm fuerant ſeculares: poſſideãt opes ſub paupere Christo, quas ſub locuplete & fallace diabolo non habuerant: vt ſuſpiret eos Eccleſia diuites, quos mundus tenuit antè mendicos: Adelhardus verò noſter mundi omnia calcans, vicit in ſchemate, & cuncta quæ mundi ſunt, ſub pedibus attriuit.

In monachos, carnalibus ꝓpinquorum affectibus deditos.
Matth. 12.
Matth. 8,
Luc 9
Matth. 13.
Hierony. epiſtola 2. ad Nepotianum.

Et dum ità quietus iam victor celſa ſederet in mentis arce, diſpẽſante Dei prouidentia, rurſùs ei nouus conſtituitur pugnandi ordo. Agitur nanq; non longè poſtquàm redierat, proprio conſentiente monaſterij Patre, vt nec multùm longè diſpar, id eſt, alter Auguſtinus, viuẽte prędeceſſore ſucceſſor eligatur: niſi quòd ille epiſcopus fuerit, iſtè verò Abbatis loco ſubrogatus ſit: vtriq; tamen perfecti diſpenſatores inueniũtur. Erat autem idem beatus præfati patris Auguſtini velut pediſequus, operum clariſſimus imitator, ſatìs acutus ingenio, voluntate promptus, eloquentia diues, dulcifluus affatu, auditorem tanto afficiens fructu, vt linguam eius vix aliud quàm calamũ ſancti Spiritûs credere potuiſſes. Prædicationis eius officium lachrymæ commendabant, & cordis duritiam gemitus molliebat. Fluebat itaq; lachrymarũ ab eo ſerotinus imber, quatenùs mentes vberiùs ſemen fructificandi caperent, & cor audientium huiuſmodi cenſu charitatis amore mulceret. Vox eius plena viroris gratia, & omni conſtantia fortior videbatur: ipſe verò vultu corporeo nitens, plenus pinguedine ſancti Spiritûs credebatur. Erat autem, iuxta illud Horatij, quod magnis laudibus prædicatur,

Eligitur in Abbatem.
Horat. 2. Sermo. Satyra 7.

Fortis, & in ſeipſo totus teres atque rotundus.

Fortis ſiquidem fide, conſtantia & virtûte ſolidus intantùm, vt nil trepidans, nihilq; dubitans videretur, etiamſi totus terrore anfractus orbis laberetur. Veruntamẽ ſi aliqua terroris procella impulſus eſſet, aliquando ſpe ſuperabat, aliquãdo verò ratione vincebat: timor autem mundialis eum nuſquàm potuit ſubrigendo transuerberare. Teres autem & rotundus ideò in ſeipſo, immò in Domino dicitur fuiſſe, quia non ſolùm ſibimet virtutibus ac moribus aptabatur: verùm etiam omnibus congruus erat, & amore digniſſimus: intantùm, vt omnia omnibus eſſet, & penè cũctis lucrifieret. Erat ſiquidem carne nobilis, ſed nobilior moribus: plenus Dei ſapientia, ſed opere non vacuus: pulchra facie, ſed fide ac ſanctitate pulchrior: diues progenie, ſed ditior almitate, quia propago erat natus de propagine cæli.

Totus igitur nouo homine indutus erat, & quãtùm hîc mortalibus fas eſt, in intimo Domino recreatus. Equitatus eius, erat quadriga virtutum: rotæ verò quadrigæ illius, prudentia, iuſtitia, fortitudo & temperantia. Porrò prudentia tanta illi inerat, vt fons

Virtutum quadriga. Rotæ quadrigæ.

conſilij

conſilij ex eius animo manare videretur. Cernebat enim ſimul præterita, præſentia & futura: vt de ſingulis prçuideret quid agendum, quídve ſequendum Dei conſilio monſtraretur. Iuſtitiam verò quantùm ſectatus ſit, teſtis eſt Francia, & omnia regna terrarum, conſultu ſibi ſubmiſſa: maximè tamẽ Italia, quæ ſibi commiſſa fuerat, vt regnum & eius regem Pipinum iuniorem, ad ſtatum Reip. & ad religionis cultum vtiliter, iuſtè atq; diſcretè honeſtiùs informaret: vbì tantam promeruit laudem, vt à quibuſdam, ità vt fertur, non homo, ſed pro * virtute amoris, angelus prçdicaretur.

Italia & Pipinus rex Adelhardi cõſilijs informãtur.

* virtutis amore

Fatẽtur enim, quòd nunquàm in iudicio alicuius perſonam inſpexerit: neque iuxta prouerbium vulgi, aureo pugno ſit murus eius animi fractus. Solus, vt aiunt, potuit illæſus fluuiũ tranſire Acherontis auari, & ſine diſcrimine cçcitatis ex Alpibus remeare per annos: Ante quem tremebat in promptu ſuperborũ altitudo, gloriabatur humilitas manſuetorũ. Depoſuit enim ilicò in ingreſſu omnem indè tyrannicam poteſtatem, qui velut prædones iniqui in populo furebant, tantoq; audentiùs, quantùm liciti auxiliabãtur dominij iure. vndè & omnem terram peſſima poteſtate vaſtabant. Primùm ergò his pacem reddidit: deindè ſua cuiq; pius arbiter iura reſtituit. Ergò tanta inerat ei ſapientiæ virtus, vt pro virga cenſoris iudicis vtererur verbo, neq; moram faciens, ſua cuiq; quæ iuſta fuerant, deſignando. Fecit igitur, vt ſuum quique adimplerent officium, & nullius vſurparent alienum. Erat autem theſaurarius pauperum, viduarum patrimonium: Pater verò orphanorum, mœrentium conſolator: brachium infirmorum, & forte ſuperbientium flagrum. Veruntamẽ omnes de ſupercilio mentis artificioſo deponebat ingenio; & nullum penitùs frangebat, niſì quem conſpiceret irreuocabilem eſſe.

Eius benignitas in miſeros.

Atq; ità virtute validus, mitis & manſuetus, Romanorum peruenit ad fines: vbì à domino Leone, tunc temporis Apoſtolico, tanto familiaritatis officio eſt ſuſceptus, vt neminem conſtiterit Francorum anteà ſuſcepiſſe.

Accipitur humaniſſimè à Leone Pontifice.

Vndè noſtrorũ quidam narrant, ſibi iocoſo dixiſſe animo: France, inquit, ſciẽdo ſcias, quia ſi te aliud inuenero, quàm te credo, non vltrà neceſsè eſt Francorũ aliquem huc venire, cui credere debeam. Quo profectò patet, quantum pondus idem vir habuerit, cuius euacuatio fidei, Francorum genus omne probauerit non credendum, cuiúsve firmitatis fuerit. Sed quantus ſit, plurimùm prodũt opera promiſſionis impleta: & teſtantur literæ, quas de hac, quæ inter homines eſt tenenda fides, Clothario Imperatori nupèr direxit, inter reliqua ità dicens: Quid putas, inquit, ô Princeps, ſi fides ſæpè inter cruores & ſçuientium arma, etiã inter paganos tantum valuit, vt quiſq; ſe cõmitteret alterius fidei ſacramentis: quãtum valere debeat fœdus Chriſtiani, in veritate promiſſum? Non te decipiat aliquis, obſecro, inquit, Imperator: quia fides cùm contra aliquem violatur, nõ homo, ſed Deus teſtis & veritas in ea contemnitur.

Eius literæ ad Clotharium Imperatorem.

Talibus dictis proculdubiò liquet, quòd facilius fuerit, ferri violari vincula, quàm huius viri fidei contaminari promiſſa, præſertim cùm in eius pectore nil toto, niſì fons veritatis & mera ſimplicitas radiabat.

Promiſſorũ eius fides & conſtantia.

Quem ſi diligenter inſpiceres, erat in eo animus ſigillo Chriſti impreſſus: ideò in nullo penitùs corrumpi poterat. Animus verò eius erat velut hortus paradiſi, fidei muro concluſus, vniuerſarũ conſitus virtutum generibus. Huius viri imitabatur humilitatem, iſtius lenitatem: ſequebatur autem alterius parſimoniæ victum, & mediocrem veſtimentorum habitum: Illius quoq; habebat patientiam, huius verò manſuetudinem. Cum frequẽti autem ſuſpirio tale mihi verbũ pietatis ore dicebat: Super quem requieſcam, niſì ſuper humilẽ & quietũ, ac trementẽ ſermones meos?

Eſa. 66.

Tu nôſti bone Ieſu, vt quid talia ſibi ſedulò replicabat mentis affectu: habebat enim ſibi diſtinctè & appoſitè ad perſuadẽdam hominibus ſanctitatem: vniuerſa tua prçcepta ſibi cõmiſſa animo tenebat, & indè conferebat ſecum, habens tuorum dicta mandatorum ſuos ante oculos, atq; ità omnium ſanctorũ vitas vno mentis intuitu conſiderabat, quorum ſedulò ruminabat virtutũ exempla, vt ex his omnibus vnum colligeret virum perfectũ, Deo plenũ, & religionis officio decoratum.

Scribit nanq; Tullius, rex eloquentię Latinæ, in lib. 2. de inuentione rhetoricę artis, his verbis: Crotoniatæ quondàm, cùm florerent omnibus copijs, & in Italia cumprimìs beati numerarentur, templum Iunonis, quod religioſiſſimè colebant, egregijs picturis locupletare voluërunt.

In ipſo 2. libri exordio.

Itaque Heracleotem Xeuxim qui tum longè cæteris excellere pictoribus exiſtimabatur, magno precio conductum adhibuerunt. Is, vt excellentẽ muliebris formæ pulchritudinem muta in ſeſe imago cõtineret, Helenæ ſe pingere ſimulacrum velle dixit: atq; ilicò quæſiuit ab eis, quaſnam virgines formoſas haberent. Illi

autē ſtatìm hominem deduxerunt in palęſtram,atq; ei pueros oſtenderunt multos,magna præditos dignitate. (Etenim quodã tēpore Crotoniatę multū omnibus corporum viribus anteſteterūt,atq; honeſtiſſimas ex gymnico certamine victorias domū cū maxima laude retulerunt) Cùm puerorū igitur formas & corpora magno hic opere miraretur: Horum,inquiunt illi,ſorores ſunt apud nos virgines: quarè,qua ſint illę dignitate, potes ex his ſuſpicari. Prębete igitur mihi,quęſo, inquit, ex iſtis virginibus formoſiſſimas,dū pingo id, quod pollicitus ſum vobis, vt mutū in ſimulacrū ex animali exemplo veritatis trāſferatur. Tūc Crotoniatę publico de cōſilio virgines vnū in locū cōduxerunt,& pictori,quas vellet, eligendi poteſtatē dederunt. Ille aūt quinq; delegit,quarum nomina multi poetę memorię tradiderunt,ꝙ eius eſſent iudicio cōprobatæ,qui veriſſimum pulchritudinis habere iudiciū debuiſſet. Neq; enim putauit omnia, q̃ quęreret ad venuſtatē,vno ſe in corpore reperire poſſe,ideò ꝙ nihil ſimplici in genere omni ex parte perfectum natura expoliuit.Itaq; tanquàm cęteris non ſit habitura quod largiatur,ſi vni cuncta conceſſerit,aliud alij commodi,aliquo adiuncto incommodo, muneratur.

Ità ſiquidē & ſenex noſter ingrediens palęſtram huius vitę,poſtq̃ ablutus eſt baptiſmi fonte, poſt abrenunciationē ſeculi, quo puro mentis intuitu conſpexit diuerſos ad diuerſa tendentes: Alios quidem vidit ſudare ad mundi honores,& pręſentis vitę gaudia: alios verò ad luxū & libidinē carnis: Nonnullos aūt ſectari iuſtitiā,necnon & aliquos futurā reſpicere vitā. Elegit tamē ex omnibus,quos potuit intelligere, quinq; virgines, q̃ pio charitatis oleo ſuas indeſinenter ornant lāpades, & parant exire obuiàm ſponſo & ſpōſę: & has imitatus eſt vigilāti animo, nè fortè fur nocte veniēs,dormiētē ſubriperet. Audiuit etiā ex gymnico carmine ſanctorū,q̃ dignas honore victorias: atq; ex his oībus vnā in ſe Chriſti reformauit imaginē. Illic,in vno videlicet Deo & homine Chriſto Ieſu,omnia q̃ ſunt venuſtatis & decoris ęternę vitę,vltrà q̃ intelligi poſſit,adinuenit. Sed perfectū,quod in oībus Eccleſię partib⁹ natura ꝓhibuit,gratia cōceſſit, vt ſit Deus oīa in oībus. Idcircò ex oībus ꝑ oīa ſatagebat, vt iā Chriſtū in oībus inueniret. Ob hoc aūt ab aliq̃bus, vt epiſtolę Magiſtri Albini ferunt, Antonius vocabatur: à nōnullis verò, vt ſuprà dictū eſt, Aureli⁹ Auguſtinus. Agebat nāq; iſtud Gregorij,aliud verò B. Syluestri.

Oleū charitatis in lāpadibus.

Teſtis eſt mihi conſcientia mea, quòd ſæpè mirabar, cur tātum mutuò vellet accipere,vt indigentibus,vel ſuorum erogaret vſibus, donèc vitam B. Syluestri inſpexi, cuius in hoc imitabatur exemplum: vt ſemper magìs mutuando pauper, quàm diues,inueniretur. Dicebat nanq; ſibi ſæpè cohærentibus: Vis nôſſe,ô inquam,tu, vtrùm auarus largúsve videaris? ſcias prorsùs, quòd ſi timueris quid magìs te dediſſe quàm oportuerit, auarus conuinceris. Quòd ſi minus quàm debueras, largitatis eſt vtiquè ſignum. Et ideò te, fili, moneo, vt magìs ſi neglexeris, in hoc reus appareas, vt de noſtro plus cenſeas tribuere, quàm minus aliquid erogare. Nouit altiſſima virtus, quòd frequentiùs intantùm liberaliter tribuebat, vt ipſe pauper, ac ſui ſimul viderentur egere. Sed tunc lætus, tunc gaudens exultabat in Domino. aiebat nanque: Vtinàm vel in modico paupertate Chriſti participaremur. Sed nunquàm ei viſum eſt, aliquando ad hoc potuiſſe peruenire negocium, eô quòd Chriſtus magìs in eo puſillanimes animaret aſſiduè, vt ſua liberaliter diſcerent erogare, & de Dei largitate præſumere. Præoccupabat enim eum diuina clementia miniſtrando. Vndè cum quodam die omne pulmentum caſei de monaſterio hoſpitibus ex integro expendiſſet, ità vt nihil fratribus reſeruaret, contigit vt quidam, cùm eſſet cellerarius,quaſi voce minaci quodam mētis affectu diceret: Miror,ait, Pater,quid tua velit ingentis rei expenſio: En nihil reſidui permittis eſſe fratribus,quo veſci libeat. Tum ille,vt erat ſuauis eloquio,arridēs: Dominus dabit,inquit. Et ille, Tu ſemper,inquit,ità polliceris: ſed nō ſic extemplò dabitur,quod tu indifferenter effundis. Interìm aūt dum hęc aguntur,eccè duo adſunt plauſtra præ foribus, vnum neſcio quid ferēs piſcium,& aliud plenū caſeis. Quod B. Pater audiens,lætus pro fratre, iuſſit eū adeſſe cōtinuò. Eccè frater,inquit,& ꝙ timebas,argueris: Eccè imprudēs conuincitur ignauia. Tum ille,vt erat ſimplex animo,videns ſe argui beneficijs, Da mi Pater,inquit,deincèps,da quantū voluèris. Iam enim non dicā vlteriùs, Non dabit Dominus: ſed dicā prorsùs,q̃a dabitur,quātum voluèris. Neq; igitur tātus vir prudēti affectu poterat ignorare,q̃d,cui & q̃tum daret. Hoc ſolū vitij,ſi libeat, deputetur,quod aiebat. dicebat enim ità: Si ad dandū mihi ità exiguū fuerit, vt nō habeā quod duobus impertiā indigentibus,quô ſolū eorū aliq̃s adiumentū capiat,bonū mihi videtur,cui iure magìs

Eius largitas in indigos.

Signū auaritiæ. Largitatis.

Deus eius liberalitatē miraculo compēſat.

Prudentia eius in dando.

com-

competit,vt ei totum tribuã,quàm vtriſq; nil penè impertiã,aut eos ex toto vacuos re-
linquam : vndè vni impendebat vtrunq; beneuolentię munus: alteri pietatis affectum.

Videte duricordes,videte viſcera pietatis.Eccè hic licèt nõ poſſet largiri omnibus,ta-
men omniũ doloribus & penurijs,atq; caſibus varijs, cõpaſſionis affectu quaſi proprijs
afficiebatur. Verè tãtus ac talis erat,vt de ſe,quippe relatu veritatis, potuiſſet aſſerere,
Vulneratus charitate ego ſum. Qui niſi vulneratus eſſet à charitate, omniũ caſus con- *Cant.2.*
tinuis lamẽtis vt proprios nõ lugeret. Flebat aũt diebus ſingulis,ſi nõ ampliùs,ſemel in *Lachrymæ compaſſionis quotidianæ.*
die,aut ſecũdò,manè videlicet & veſperì. Ignis ergò erat iſte in eo perpetuus,non defi-
ciẽs ex altari animi, ſed iugiter tali ardebat voto. Ibì enim fiebat ſuaue holocauſtũ Do-
mino: ibì victimę mactabãtur, pręcipuè in noctis medio: erat enim peruigil in oratio-
nibus. Omnẽ carnis adipẽ & concupiſcentiarũ illecebras tũc cremabat flãmarum in-
cendio, & omnia intrinſecùs vitalia,caputq; cũ pedibus,id eſt,initiũ vitę ac finem,Do-
mini in ſacrificiũ adolebat. Lauabat enim quęq; lachrymis primùm,vt deincèps omnia *Gratia lachrymarũ præcipua.*
Domino mũdiùs cremarentur. Fateor planè,nunq̃ me virũ inueniſſe,cui fons lachry-
marum tantus ineſſet,tantusq; gemitus. Putares enim intrinſecùs omnia fletibus reſo-
luta,profundis ſuſpirijs pectus diſrũpere. Videbãtur in eo quaſi tonitrua reſonare,dum
ſe crebris tũderet ictibus,vt lachrymarũ imbres vberiùs eliceret. Haud dubiũ,quin to-
nitrua fuiſſe rectè dicamus:quia tu intùs eras bone Ieſu,vt fletibus virtutũ rigares ſemi-
na,& agri pleni,quẽ benedixeras, fructum fonte adſperſionis ablueres. Cumq; exiguus
ego aliquando ab eo requirerẽ huiuſce lamẽti genus,& tanti fletûs gratiã,intulit ità,di-
cens: Plango,inquit,fili,me plango: Non quaſi humiliando flere me conueniã,aut vt al-
tiora cęli ſacramenta conſpiciã : ſed me,inquã,quid ſim conſiderans,plangendo lugeo.
Plango quidẽ,non quia ſic me vellẽ plangere: ſed quia me ità plangendũ nóui,procul-
dubiò plango. O profunda humilitas viri,&altiſſimum mentis ingenium. Dicebas enim
hęc, non ꝙ te talem ſcires, ſed vt me, quẽ talem fortè noueras,ad plangendum ſaltem
ſeriùs inuitares, & pectus ſaxeum ſic tuis fletibus emollires. Alioquin tu ideò flebas,ꝙ
velut intra ſancta ſanctorũ ingreſſus,nondùm continuare poteras,quod cernebas: Spes
nanq; quæ differtur, affligit animam. Ergò cernebas mentis oculo cęleſtẽ illã patriam, *Prouer.13.*
vbi hymnidici chori Deo laudes cõcelebrant : & fruebaris beato illo & felici cęli con-
centu, vbi indefeſſa voce reſultãt præ gaudio iubilationis organa : & quod maius eſt
adhuc,feceras tuã ipſius animam ſancti ſpiritûs habitaculũ. Sed cùm idẽ ſpiritus paulu-
lùm altiùs euolâſſet,vt cũ requireres,flebas prę amore nimio, multumq; flebas,ità di-
cens: Anima mea liquefacta eſt,vt locutus eſt mihi. ſiquidẽ locutus eſt,& abijt. Abijt,vt *Cant. 5.*
mens auida fruendi,feliciùs inardeſceret,& flammam,cùm inueniſſet,in eo charitatis
firmiùs retineret. Indè erat,mi pater,quòd in mortis articulo non recedebat ab ore pi-
us affectus,ac dicebas : Sitiuit anima mea ad Deum viuum : quando veniam & appare- *Pſal. 41.*
bo ante faciẽ Dei ? Iam enim cupiebas ingredi tabernaculi locũ admirabilis : iam vox
exultationis in auribus erat,& cõfeſſionis in ore : iam ſonus epulantis audiebatur: iam
quodãmodò intereras his,quorũ habitatio eſt ſicut lętantium omnium. Talia quippe, *Pſal. 86.*
dũ fleres,tibi ante oculos aſſiſtebant,& ideò amore totus elãgueras,ac dicebas: Adiuro *Cant. 5.*
vos filiæ Hieruſalem, ſi inueneritis dilectũ meum,vt nuncietis ei,quia amore langueo.

Nouerit pius lector,quòd ſi ſe à talibus paululùm pro quibuſlibet negocijs ſegregâſ-
ſet, quaſi à ſanctis exiens, feſtinabat ocyùs vt rediret : ſed continuò totum ſe inueni-
ens,totus aderat,quaſi ſi in die nihil aliud inter manus habuiſſet. Mox etenim aderant
lachrymæ,mox gemitus atque omnis deuotio. Reuirebat quoq; animus ilicò, & omnis
ſenſus corporis continuò mundo moriebatur. Quòd ſi ad Dei intrâſſet officium, vt *Preces Deo in templo perſolutu-*
idem iucundo animo ſolitus erat dicere, mox omnes cogitationes & cauſas rerum *rus vt ſe cõparauerit.*
temporalium ante oſtium reponebat,& ſecum totus ingrediebatur,vt totus Deo ac ſi-
bi adeſſet. Quem ſi conſpexiſſes,ſubitò videres eum introire ſuæ ſecretiora mentis, &
neſcio quid verenti vultu reſpicere. Tingebat quippe calamum linguæ fonte ſancti
Spiritûs,vt mundus Deo laudes diceret : atque inter ipſas laudes, neſcio quid muſicum
percipiens,aliquando abundantiſſimè flebat. Et quid mirum ? cùm,vt audiui quodam
referente Epiſcopo, inter ipſas palatij populorum frequentias, dum Rex & conſiliarij
eius aliud quid intenderent, & turba more ſolito vndiquè perſtreperet, ſæpè eorum in
medio poſitus lugebat, quaſi ad agonem flendi huc veniſſet. Itaque ibì reſidens, alibì
cęlorum Regi ſecretiùs adſiſtebat.

Quòd ſi inter mundi diſcrimina huc illucq́; pro Eccleſiæ negocio occupatus eſſet, inſtituta tamen regulæ minimè deſerebat: ſed pro lectione vacabat fletibus, & pro reliquis officijs, mentis iubilo Domino famulabatur. Nouerant igitur omnes ſui comites & itineris ſocij, nolle eum, vt continuè ſibi appropinquarēt: idcircò procùl ab eo gradiebantur, quatenùs ille ſoli Deo vacaret. Venerat enim illi iam tempus, vt neque in monte, neq; in Hieroſolymis, & vt ità dicam, neq; in aliquo loco, ſed vt in ſpiritu & veritate adoraret Patrem. Templum autem eiuſdem ſpiritûs, ſuam fecerat animam, veritatisq́; habitaculum. Idcircò vt mihi viſum eſt, totus vbiq; ſecum, totusq́ue cum Deo erat, ac ſolicitus cum eo gradiebatur. Indè erat, quòd profectò ſemper hilaris, ſemperq́; mitis ac lætus inueniebatur: indè, quòd tam patiens, tam longanimis, tamq́; benignus in omnibus habebatur. Erat enim filius pacis, charitatisq́; catena, vt fraterna ſibi viſcera inuicèm cohærerent. Nouit hoc Spoletum & Beneuentum: qui cùm hoſtili gladio ſe inuicèm indeſinenter cæderent, factum eſt, vt idem vir beatus illuc vſq; ob hoc progrediens deueniret, & Beneuentum intraret. Porrò ibì cùm eſſet, inter eos tantam reſtituit pacem, vt vſq; hodiè connexi & confœderati, ſibi mutuò in pace Chriſti cohærerant. Vndè non ſolùm apud eos, ſed etiam apud Græcos & omnes maris inſulas nimiam promeruit amoris gratiam, atq; famam virtutis. Perpendebat autem in hoc diſſidio, quòd vtriq; Chriſtiani & fratres eſſent: neq; cenſuit eos ità Deo placere poſſe, vt tanta cruentarentur cæde, & ſuarum prædas facultatum facerent: Quia omnis, inquit Apoſtolus, qui odit fratrem ſuum, homicida eſt: & ſcimus, quòd omnis homicida non habet vitam ęternam in ſe manentē. Vndè ſe medium inter eos pius Pater iniecit, & quam diabolus pacem Chriſti violauerat, ſanè ad plenum reſtituit. Igitur in huiuſcemodi negocio infatigabilis videbatur, & pro iuſtitia certator eximius.

Nō hoc dicitur, quòd templa aut loca ſacra contempſerit, ſed quòd etiā in itinere cōſtitutus, animū ſemper habuerit Deo cōiunctiſſimum.

Spoletū & Beneuētum redigit in cōcordiam.

1. Ioan. 3.

Vndè factum eſt, cùm Imperator Carolus diem vitę feciſſet extremū, & Ludouicus proles eius Auguſtus ſucceſſiſſet in regnū, vt diaboli agēte inuidia, in eo veritas prauorū rursùs ſolitis agitaretur inſidijs. Nec nouū aliquid: quia apud improbos ſemper inimica veritas fuiſſe cōperitur, & iuſtitia ſtultorū criminibus lacerata. Iam enim annoſa peruerſorum improbitas, iuxta illud Platonis, beatas & felices Reſpublicas eſſe ingemiſcebat, ſi eas ſtudioſi ſapientiæ regerent, vel ſi earum rectores ſtudere ſapientię contigiſſet. Vndè dolo accenſi atq; inuidia, excogitauerunt quomodò ceu Danielem ex Regis latere amouerent, vt iuſtitia vlteriùs non habendo defenſorem, ſtatum ſuū amitteret: & iniquitas ſuis perēpta fraudibus, locum dominandi reciperet. Noueras enim omnium animarum Deus inſpector, qui hoc conſilium illius cordi inſeruēras, vt Regis & Eccleſię cederet iuſſionibus, quòd non niſì ob commune omnium bonorum ſtudium hoc fecerat: videlicet vt libertas, potentiorum tyrānide releuata, propenſiùs Domino militaret, & vniuerſarum iure laudes Eccleſiarum deuotiùs Domino redderentur. Sed Deus, qui ſuos ad altiora ſemper inuitat, voluit hūc virū manifeſtiùs approbare, quantusq́; eſſet in aduerſis, oſtēdere: vt qui tātus Deo victor in proſperis triūphabat, in aduerſis etiā triūpharet: Vt quia iā gratia Dei ſeptem Euangelij beatitudines, vita & moribus ſibi acquiſierat, octauam quę ſupererat, operibus adimpleret: Beati, inquit Euangeliū, qui perſecutionē patiūtur propter iuſtitiā, quoniā ipſorū eſt regnū cęlorū.

Dan. 6.

Matth. 5.

Paſſus eſt igitur idē malignorū ſupercilio, & accuſatus fraude humanitatis, qui amore iuſtitię ac veritatis in prōptu nil ſibi tutū ſeruauerat, niſì ſe pro ea vſq; ad mortē modis omnibus tradidiſſet. Nunq̄ enim timore occuluerat veritatē, nunq̄ mendaciū locū habere cōceſſerat: ſed miſeros obiecta veri puritate clemēter tegebat, quos pręſertim auaritia & crudelis imperitorū vexabat ignauia. Vndè cùm cęcitas iniquorū doloſiùs aranearū telas, q̄ cautiùs venādi retia texuiſſet, noluit ante faciē apparére, nè fortè prauitatis turpitudo, iuſtitia relucēte, fœdiùs mōſtraretur. Quo factū eſt, vt ſine accuſatore, ſine cōgreſſu, necnō ſine audiētia atq; ſine iudicio iuſtitia plecteretur in eo. Qui pulſus præſentibus bonis, dignitate exutus, vulgi exiſtimatione fœdatus, ob beneficiū Reipublicæ exiliū tulit. Sed q̄ cęca & ſtulta peruerſorū calliditas fuit? Cogitabant enim infi cere bonorū ſemper & cōmaculare virtutis famā, ob dignitatis ambitionē: præſertim cùm eo magìs alterius torqueātur gloria, quo nolūt aſſequi eā, qua clari nominis honore digni habeantur. Sed ſi Deus pro nobis, quis cōtra nos? Ergò mentiti ſunt ſe poſſe polluere decus ac felicitatē eorū, qui ſua in cęlū facultatum tulerūt pręſidia. Illic enim neq; fures effodiūt, nec furātur. Nemo enim aliquid habet poſt Deū ſeipſo precioſius: & ideò

Vir ſanctus præter meritum, exulare iubetur.

Roma. 8

Matth. 6.

ideò qui ſemetipſum benè operando cuſtodit, neceſsè eſt ſe totum & Deum poſſideat. nunquàm ſe ſuo vacuare honore, ac facultatum precio, quo nihil ditius eſt, priuari poterit, ſi ſe quiſque extra ſe non proiecerit.

Precioſiſſimum ergò genus poſſeſſionis eſt virtutum decus, quibus nihil grauiùs acquiritur, nil ſuauiùs amando percipitur, nil feliciùs poſſidetur. Hunc theſaurum ſibi ſenex noſter laborando quæſierat, quærendo feliciùs adinuenerat, inuentum autem, quocunquè iret, ſecum poſſidendo ferebat. Atque ità quanto exoccupatus rebus mundi fuerat, tanto ſuæ poſſeſſioni intentus, hincindè locupletiùs & ſe cælo reſtituebat. Noueras iam impudens concupiſcentiæ quæſtus, quia miles Chriſti non tuis tenebatur vinculis, neque tua obfuſcabatur caligine: ſed celſa præſidens charitatis arce, mundum quaſi ſub pedibus ſuo liberalitatis dominio ſubiugârat. Idcircò non quocunquè inuidentium zelus, ſed quò Dei agebat Spiritus, quaſi ad epulas inuitatus, ſatis admodùm vltroneus ibat. Dic, quæſo, miſera mundi cupiditas, quid inanibus gaudijs raperis? Quid externa bona, & momentaneum luxum pro æternis vitæ delicijs amplexaris? Nôueris, quòd nunquàm tua facies eſſe, quæ à te natura rerum fecit aliena. Quòd ſi naturæ ſatisfacere quæris, ſcito quia parùm eſt quod requirit. Quòd ſi cupiditatis luxui nil ſatis eſſe poterit, ô miſera mortalium prꝗſumptio, & temeraria virtutum imitatrix cupido, vt quid tantis immergeris fluctibus? Quid mortis æternæ præoccuparis caſibus? Vt quid vltra te inconſultè tranſcendis, cùm indè, ſi quid eſſe potuiſſes, totum amittas? Eccè cum iuſtitia & veritate bellum te ſemper habuiſſe nouimus: & indè eſt igitur, quòd adhuc liuore torqueris. Tu primò mundum in Abel fratricidio cruentâſti: Deindè per omne tempus ſanctorum millia iniquitatis gladio trucidâſti, & quod ſceleſtius eſt, Dominum cupiditatis precio vendidiſti. Porrò adhuc vincendo vinceris, quæ iam ſanctorum pedibus conculcâtis. Quarè non audis infelix aduersùm te ſanctorum querimonias, ſub altari Dei clamantes: Vindica Domine ſanguinem noſtrum? Fortè cogitas, quòd in iſto ſanguinem non fuderis, ideò te excuſatum iri. Fateor planè, quia mentita eſt iniquitas ſibi. Audíſne dicentem Dominum, Mihi vindictam, & ego retribuam? Sed quod tu excogitaueras improuisè, vt ſenem noſtrum terrarum ſedibus exulare cogeres, Dominus eius hoc vſus eſt ad coronam: Igitur more ſolito tuum cæcitatis malum, conuertit in alterius bonum. Eccè rursùs ponitur aurum in fornace: eccè tentationis igne probatur: Tunditur ac limatur igitur, vt ſpecioſum vas, in honorem formatum, poſſit clariùs renitére. Sed dum præſens quiſque talium contemplatur rerum euentum, fortaſsìs cenſet, iuxta illud Vergilij,

Precioſiſſimæ opes, virtutes.

In cęcā cupiditatem.

Gen. 4.

Matth. 26.

Apoc. 6.

Deut. 32.

Roma. 12.

Nec curare deum mortalia quenquam. *Eclog. 8.*

Iuſtus enim aliquando eccè in ſua perit iuſtitia, calumniantium fraude perimitur, & prauus ſibi quiſque vendicat ſapientię laudem. Veruntamen vtrarunque rerum finem rei probáuit euentus.

Interim verò ſenex noſter, ſapientia probus, mittitur quaſi vnus ex ignobilibus ad Heri inſulam. Miſſus verò illuc, omni humano priuatus honore, ſed cæleſti interim vndiquè vallo fulcitur. Diſſoluitur autem ad tempus quàm felix quadriga germanitatis, in modum illius Ezechielis coniuncta: ſuper quos Ieſus, lorica virtutum ſuccinctus, decentiſſimè præſidebat. Erant igitur quinque vnius viri ſemine propagati: quorum trium Imperator Auguſtus familiari vſus conſilio, vnà ſecum fundabili quadratura Francorum imperium ſatis admodùm diſpoſitum regebat, Reipublicæ augmentatum. De his nanque equis Habacuc non incongruè Domino cecinerat, dicens: Qui aſcendes ſuper equos tuos, & equitatio tua ſalus. Quorum quidem impàr curſus, ſed par animus ad palmam in primordio ferebatur. Porrò iam deincèps præſidente eis ſpiritu ſancto, æquo voto in his vnum propoſitum conſummatur: qui primò quidem diſcolores videbantur equi currere, ſed voluntate concordes: poſtremò verò, vt B. Hieronymus ait, vnum aurigæ iugum trahunt ęqua ceruice, & propoſito pares, non expectantes flagelli verbera, ſed ad hæc vocis Chriſti hortamenta ità feruentes, vt magiſtri ac duces exercitui fierent ſanctitatis. Erat autem maior natu, ſenex noſter ſanctiſſimus, ætate ac gratia Domino conſecratus: maturior conſilio, eximior omnibus ſanctitate. Deindè Vuala virorum clariſſimus, qui ei ſucceſſit poſteà monachorũ pater eximius: tũc temporis primus inter primos, & cunctis amabilior vnus: nimia familiaritate Regi inhærens, & maxima prꝗfecturę dignitate ſubuectus: in ſenatu clarior cũctis, in militia verò pru-

Ezech. 1.

Habac. 3.

Hierony. Epiſtola 26. ad Pammachium.

Hunc quidam Vualachum vocant.

prudenti animo fortior vniuerſis. Quem tanta laus ſequebatur in omni vitæ negocio, vt longè plus cenſeretur amore poſſe, quàm omnium faſtus etiam & tyrannis reliquorum. Erat enim iuſtitiæ cuſtos, & decus honeſtatis, oppreſſorum quoquè iuſtus oppreſſor.

Oppreſſorũ, id eſt, qui alios opprimerent.

Quibus inhęrebat ex latere ſexu ſoror Gundrada, nomine diſpar, ſed virtutibus proculdubiò compar, fratribus aſſiduitate præſens: ſiquidem virgo familiarior Regi, nobilium nobiliſſima, quæ inter Venereos Palatij ardores, & iuuenum venuſtates, etiam inter mulcentia deliciarum, & inter omnia libidinis blandimenta, ſola meruit (vt credimus) reportare pudicitiæ palmam, & potuit, vt dicitur, carnis ſpurcitias illæſo calle tranſire. Pudicitiæ, inquam, ſceptra ſecum tenuit: quia prorsùs ſibi locupletius fore credidit integritatem ſeruâſſe carnis, quàm roſeos caſtitatum flores violare. Eſt autem pudicitia virtus, (qua feliciter, vt probatur, coronari meruit) velut Tertullianus facundiſſimus ait, flos morum, honor corporum, decor ſexuum, integritas ſanguinis, fides generis, fundamentum ſanctitatis, præiudicium omnis bonæ mentis. ac deindè, Quanquàm rara, inquit, nec facilè perfecta, vixque perpetua. Huiuſcemodi igitur Chriſti famula inter omnia caſtitatis diſcrimina delegit expetere campum certaminis, & meruit triumphum victrix obtinere pudoris. Reliqui verò duo, videlicet Bernarius noſter, & Theodrada ſoror eius Deo deuota, quæ iam reddito fructu nuptiarum, ſecundum caſtimoniæ gradum arripuerat, ad pedes Ieſu cum Maria domì ſedebant: illa quidem Sueſſione Sanctimonialium regens vitam: iſte verò Chriſti diſcipulatûs nobiſcum habens formam: Vtrique tamen ad vnum brauium ſupernæ vocationis currere feſtinabant.

Tertullian. libro de Pudicitia.

Video igitur in hoc eorum quinario numero dulci, ſonum vtriſque partibus reuolutum perſonare muſicum, & ad aliquid harmonię horum quantitates concinere. Porrò ſi primùm inſpicias viros, & ſecundò duas ſorores: erit diapente Græcum, & proportio ſeſquialteræ quantitatis. Tres enim duplum medietate ſuî ad aliquid vincunt: & concinit vnus, videlicet beatus ſenex noſter, inter duos & duas: atque ità mellifluam muſicæ ſymphoniam artis, & pyramidem, Geometricæ diſciplinę formam, reddunt. Sed quod operatur vnus, id eſt, Adelhardus ſenex inter quatuor, vt benè concinant: hoc verò is idem ſupereminens, vt in modum ignis quadrati, cæleſtis patriæ amore ardeant, inuitat. Alioquin ſi reſpicias eos in negocio Reipublicæ prælatos, erunt rursùs tres publicis, velut Martha, mancipati officijs: & duo ad pedes Ieſu intenti tantùm, vt audiant verbum. Atque ità medius eſt pater noſter ſenex: qui inter vtraſque vitas, actiuam ſcilicet & contemplatiuam, interim mediè temperatus incedit. Deniquè ſi eos rursùs diligenter attendis, tres eorum ſunt ſiquidem, qui continentiæ triumphum ſortiuntur: & duo, qui primùm caſtum meditantur connubium: ad poſtremum verò, vtrique par iugum monaſticæ diſciplinæ trahunt. In omnibus igitur veſtiti duplicibus, in omnibus conſoni & concordes atque concolores prędicantur. Conſpicio quidem eos cum Beniamin ſingulos inter Patriarchas quinque indutos ſtolis: ſed à Ieſu noſtro veſte ſimpliciter nuptiali poſtmodùm glorioſiùs decorari. Contueor autem quinque talenta credita: ſed his omnibus vnum præmium lego ſuperappenſum. Qui cùm ità his auidiùs in inuicèm, pro ſe & omnibus decertarent, venit inuidiæ ventus, & diſperſit eos procùl ab inuicèm, in quibus præſertim florebat totiùs regni decus: vt & ipſi probati manifeſti fierent, & ad quos deuenirent, eorum virtutibus fulcirentur. At verò Corbeia tunc, multorum quoquè ore iamdiù laudata, mœrens ac flens, cùm de tanto viduata patrono lugeret, in conſolationem ſuî meruit ſuſcipere Vualam clariſſimum virum, inter reliquos, quos habebat nobiles, velut tyronem Chriſti, quem poſteà poſt deceſſum fratris, vice Chriſti gaudens ſibi exultat patrem habere. O prouidentia Dei, & parati oculi diſcurrere in omnem terram, attingens à fine vſque ad finem fortiter, diſponensq; omnia ſuauiter, quàm incompræhenſibilia ſunt opera & iudicia tua vniuerſa: qui cæcitate humana vteris inæſtimabili lucis conſilio. flagellas enim ad tempus filios, quos coronare diſponis. Indè igitur eſt, mi Pater omnipotens, ꝙ Bernarius noſter Lirinum remittitur: Vuala verò tuus in Corbeia, vt dixi, tyro recipitur. Qui deponens militiæ cingulum, vt te totum veſte ſanctitatis indueret, arripuit primùm tyrocinia paradiſi, vt conſummaret in ſe menſuram Chriſti. Theodrada nanque quaſi innocens ſub ſancta profeſſione Sueſſione relinquitur.

Geneſ. 45. Matth. 25. Ventus inuidiæ. Vuala, ſiue Vualachus amplectitur vitam monaſticam. Zach. 4. Sap. 8. Rom. 11.

tur. Porrò pręſata Gundrada ad S. Radegundem quondàm Reginam mittitur idcircò, vt cui communicauerat ex parte florens inter palatij diſcrimina, imitaretur virtutum eius inſignia, & cùm ea die noctuq; Deum exorans, de ſe ſuiſq; interìm conſolationem obſecrando reciperet.

Sed cùm ijdem quaſi exhonorati ſecedunt à palatio, procedit ſenex noſter quaſi ad epulas inuitatus, inter eos, vt aiunt, fortis fide, mente alacer, conſcius puritate. Agebat nanque gratias, quòd dignus inuentus fuerit pro veritate contumeliam pati. Deindè nunc fratrem oſculo deliniens lachrymantem, nunc ſororem blanditijs & ſanctorum afficiens hortamentis, amicis perſuadens mentis fortitudinem, proceribus verò palatij exhibens virtutum exempla, porrò in omnibus mirabilem mentis ſuę conſtantiam demonſtrabat: ità vt quidam Archiepiſcoporum, duo flentes ab eo regreſſi, vt fertur, Imperatori Auguſto interroganti dicerent: Quid putas, inquiunt, ô Imperator? Nunquid vindicare te cupis hunc virum exhonorando, & qualibet terrarum parte eum exulare iubendo? Fatemur planè, quòd nunquàm ei gaudium huic ſimile facere potuiſſes, quo nunc ei probata patientia cælitùs condonatur: præſertim cùm hodiè ſibi nimiùm gratulatur, priſtinam in Chriſto recipere libertatem. Vndè ſcias, quòd nunquàm lætior, nunquàm iucundior à nobis viſus eſt aliquando. Itaque ad nullum ferientis, ſpe ſancta ſubnixus, pauet occurſum, neque eum vllus hinc penetrat dolor. Quod audiens Imperator, pudore ſuffuſus doluit ſe feciſſe, quod iam ruboris erat inhibere. At verò pius Chriſti famulus hoc Cæſari quaſi pro crimine imputantibus aiebat, dicens: Nolite, quæſo, fratres mei, nolite attendere, quaſi quod de nobis agitur, in hominis ſit poteſtate. Fateor enim, etiamſi idem aliud delegerit, quàm quod à Deo ſemel prolatum eſt, non poſſe penitùs retractari, nisi primùm hoc opere compleatur: neque poſſunt compleri diſpoſita, ſi non idem annuerit. Idcircò moneo vos, chariſſimi, attendite Deum in nobis, licèt per cuius non optâſſem manus, voluntatem ſuam explere: quia ſecundùm Iob, cùm iſta expleuerit, talia ei præſtò & quamplura ſunt alia. Alioquin cùm expletum fuerit, quod præfixum eſt, non quod in iſtius erit voluntate, ſed prout ſuo clementer annuerit nutu, quandoquè reuocabimur. Interìm verò, quæſo, parcite à Deo collato nobis principi, quòd non ſua quodammodò, ſed Domini Dei noſtri, cui peccauimus, interdùm vtitur voluntate. Cæterùm iuxta B. David vocem, ſi Dominus incitat eum aduersùm nos, precor ſuppliciter exorate, vt ſacrificium humilitatis noſtræ odoretur, & ſuos ſuſcipiat pœnitentes: in omnibus ità tamen, vt eius fiat voluntas. Eccè quanta & quàm immobilis patientia illi inhæſerat, quanta doctriná, quantaque viſcera pietatis. Igitur inter omnia hæc, & inter omnium voces gementium, & lachrymarum alloquia, medius de ſe conſolator erat & perſuaſor virtutum.

Constantia & inuicta virtus S. Adelhardi.

Excuſat Imperatoris contra ſe ſententiam.

Iob 23.

1. Reg. 26.

Erat enim quaſi ſpeculum ſanctitatis, & inter omnium querimonias irrogantium iura cauſidicus. Dic, rogo, quis tunc vel ſaxeum pectus habens, non fleret? Quis præciſus vel de ſilice, non doleret? Aut quis vel ferreis continere ſe poterat oculis, nè lugeret? maximè ea hora, cùm omnes vna voce plangendo clamarent: Peſſima cæcitas malumque conſilium, vt fons conſilij, in exilium deportetur. Iſtud, inquiunt, non recuperabitur, neque Francorum quiſquam ei ſimilis, tantusque charitatis ac veritatis inuenietur aſſertor. Planè fatemur, quia peſſima fraus, & callidus hic eſt veneni dolus. Eccè quàm iniquiſſimum inſtat tempus, dum iuſti & boni exhonorantur viri, & nemo eſt qui interdicat. Quid igitur, putas, erit de nobis? Eccè, aiunt, tollitur prauitatis interdictor, & quis vltrà iuſtitiæ locus erit? quæ conſilij ſanitas? præſertim cùm omnes ſua quærant. Nemo igitur Reipub. ſed peſſimè ſibi quiſque conſulit, conſilium pro muneribus venditur, ſequuntur retributiones, propria lucra conſiderant. His & huiuſcemodi querimoniarum vocibus vſi, generaliter omnium corda, ſingulorum fletibus ingemiſcere cogebantur. Ignorabant ergò, quòd Dei occulto iudicio factum ſit, vt ſenex noſter mala cùm fierent nè videret, & pœna peccati interìm in quoſdam liberiùs deſęuiręt. Tunc itaque quaſi ei hoc ſolùm deeſſet, quod primùm concupiuerat, Domino diſpenſante, ab humano pellitur orbe: & credimus, ꝙ cęleſtibus paſtus ſit ſacramentis, vt cui vetitum erat ſolum terrarum cernere, Ioannis exemplo cæleſtis patriæ inquiſitor fieret. Quid putas? nunquid Deus obliuiſci poterat, quòd primùm contra eius decreti voluntatem tali eum ab officio retardârat? Sed nunc fortaſſis ideò ei votum diù deſi-

Plangunt omnes iniquum S. Adelhardi exilium.

deſideratum conceditur, quaſi vt quem priùs Deus labore huiuſce honoris læſerat, tandèm poſteriùs conceſſu operis deliniret: & quem vel tenuis pulueris inter huius mundi diſcrimina maculæ ſordidâſſent, angelico aſſuefactus conſortio, fontibus lachrymarum ablueret. Quod factum proculdubiò creditur, vt ſeptem annis, qui & ad hoc ſacratus eſt numerus, ſancto ibidèm Spiritu ageretur, ſi quo modo ſeptiformem eiuſdem Spiritûs gratiam ex integro accipere meruiſſet. Alioquin non talis ac tanta fuiſſet collata virtutum fama, niſi quia diuino arbitrio conuentum eſt, vt qui penè omnibus Europæ partibus iam clarus inerat, etiam Aquitaniæ ſolum extremis finibus illuſtraret: vt qui ſibi pollebat vbiquè ſanctitatis nomine, illuc vſque cunctis clariùs redderetur, ac deindè vbiquè fultus Dei auxilio, præmijs meritorum vberiùs abundaret.

Exilium eius ſeptenne.

Huiuſce rei teſtes idonei ſunt & aſſertores ſancti fratres, inter quos idem beatus, vt ipſi fatentur, vita angelica per ſeptennium viſus eſt habitâſſe. Quos fratres idem ad omnia, quæ Dei ſunt, ſancta deuotionis flamma mouebat: quoniam tanta charitatis virtus in eo erat, vt omnibus ſe poſſet influere, & ſuo eos amore in Dei cauſa firmiùs ſolidare. Dei quippe altiſſima virtus aſperos ei quoſque ſecundabat vbiquè caſus, quæ tribus pueris medium fornacis fecerat tanquàm ſpiritum roris flantem. Vndè nec procellis allidebatur, neque vi ventorum impingebatur. Chriſti enim erat fundatus amore. Et vt cum Apoſtolo dicam, Quis eum ſepararet à charitate Chriſti? tribulatio, an perſecutio, an fames, an nuditas, an gladius? Verè, vt euidentiùs loquar, neque mors, neque vita, neque inſtantia, neque futura, ſed neque vlla creatura poterat eum ſeparare à charitate Dei, quæ eſt in Chriſto Ieſu. Fundati enim erant pedes eius ſupra petram, & ideò non poterat commoueri. Vndè cognoſcentes eum beati viri, inter quos quaſi ſub cuſtodia degere primùm videbatur, cœperunt magno eius amore inardeſcere, & nimiùm eum venerari: non ob regiæ quidem propinquitatis honorem, ſed pro venuſtate morum, & ſapientiæ documentis, necnon & pro ſublimitate virtutum, in tanto eum honore præferentes, vt etiam eiuſdem loci pater, & omne illud collegium ſanctum, patris eum venerarentur obſequio, & ſecundùm eius conſilium ſua cuncta tractarent, & obedirent ei in omnibus, prout is ſemel ore aliquid protuliſſet. Tu enim hæc omnia Deus Pater incomprænhenſibilis, tuo diſponebas nutu, vt & deuotus tuus famulus tandèm aliquando diù optato potiretur ocio, & deuoti milites tui eius fulcirentur conſilio. Vacabat igitur illic iam cæleſti ſabbato, fruitione perenni, & guſtauit, quàm ſuauis ſit Dominus. Vndè quàm immenſæ laudes & gratiarum actiones ibidèm eius reſonarent ab ore, puto, nemo eſt qui poſſit ad plenum edicere. Siquidem erat ei felix illa habitatio in modum paradiſi, ex quo ſerpentis inuidiâ primus eiectus eſt homo. Et mirabilis ſatìs admodùm ordo. ille quidem proiectus indè, confuſione tegitur: iſte verò eiuſdem ſuaſu quaſi reuectus, ibidèm gloriatur, eò quòd iam conſortio frueretur angelico. Erat igitur ei, vt quidam Poëtarum eximius ait,

Sancta eius in exilio vita.

Dan. 3.

Rom. 8.

Quantoperè eum & amârint & coluerint, apud quos exul degebat.

Quàm ſecura quies, & neſcia fallere vita,
Diues opum variarum, & latis ocia fundis.

Verg. 2. Georgic.

Atque ità nimiùm iucundus, inter mulcentia ſanctitatis ocia lætabatur, quaſi inter florigera paradiſi amœna: nec dubium veritatis odio cum B. Ioanne adeò vſque exilio deputatus, ſicut venerabilis Beda presbyter ait. Quin licuit cernere fluctiuagas vbiquè mundi rotas, & Babylonis ac Hieroſolymorum mixtìm confligere caſtra, hincindè vicibus tela atque fugam capi. Indè erat, mi pater omnipotens Deus, quòd tuus athleta tantùm pro diſcrimine huius vitæ flens lugebat, ac dolore ſuffuſus, nimio lamento gemebat, rogans ac petens preſertim, vt ſuorum parceres hoſtium cæcitati. Videbat enim & prouidebat iam ſenex Pater, hoc in tempore miſeram humani generis vitam delicijs eneruari, & Iezabel Propheten ſe dicere, & ſeducere ſeruos Dei, fornicari & manducare de idolothytis, ventris ingluuiem ſequi, & libidine coronari. Quia, inquam, monſtrum videri poſſet, ſi gula ſine luxu, aut luxus ſine gula regnaret. Heu quàm miſera conditio ventris, qui talium affinitate partium cohærens, vtroque cluditur fine, & malæ felicitatis faſtu caſſo veſtitur honore. Vndè, quanuis voce Poëtica vtar, moneo, vt vos qui legitis flores, & humì naſcentia fraga, hinc fugite, quoniam ſerpens his vſibus latet. At verò præfatus ſenex interim eos flere non ceſſabat, quos auiditate diteſcendi velut quaſdam aues nox illuminat, & dies cæcat: Qui dum non diſpoſitionem Dei, ſed ſuos intuentur affectus, licentiam vel impunitatem ſcelerum, omninò pu-

Exilium mutatur ei in paradiſum.

Apoc. 2.

Gula & libido ſociæ.

Vergil. 3. Ecloga.

nō putant eſſe felicem. Sed eorum interdùm immanitate flagitij, cæleſti viro beneficia cumulantur intantùm, vt omne ſibi gaudium æſtimaret adfuturum, dum tentatione ad victoriam functus ſit inuidorum. Idcircò quocunquè ſe verteret, proficiens vltrà atque creſcens ibat.

Gaudebat ergò, vt Dei in ipſo compleretur voluntas, quia totus Deo ſubiectus eſſe parabatur. Aiebat nanque inter reliqua patientiæ ſuæ verba, de ſuo quærenti exulatu, ouium ſe velle imitari ſimplicitatis exemplum, & inſtàr leporis mutationem loci non curare. Ouis enim, dicebat, propter aliorum caloris indumentum, ſuo ſine inuidiæ zelo nudatur vellere: & de ſui indumenti exuuijs, alterius fouetur nuditas. Ità ſiquidem & in me aliquod ſi eſt vtilitatis prudens opus, velim vt quilibet id gratìs ſine meo percipiat quæſtu. Atque ità ſi fuero huc illucque, addebat, pro inſidiantis impulſu more leporis fugatus, neque locum quietis, cui dudùm prorsùs inſederam, cum mœrore relinquo, neque ad quem propellor, cum amore teneo. Noſtra autem conuerſatio in cælis eſſe creditur: idcircò quæ ſursùm ſunt ſapimus, & non quæ ſuper terram. Mortui enim ſumus cum Chriſto, & vita noſtra cum eo in cælis eſt abſcondita: vt cùm Chriſtus apparuerit vita noſtra, tunc & nos ſimul cum eo appareamus in gloria. His & huiuſcemodi verbis ad petram, quæ Chriſtus eſt, fratrum animos ſolidabat: vt quia inter fluctus mari nos extra mundum poſiti videbantur, ſpe, quam velut ancoram habemus, cęlo profundiùs firmarentur.

Magna animi in ſancto viro libertas.

Philip 3.

Coloſ. 3.

Heb. 6.

Quibus paterna ex acie per ſeptennium ità diſcretione virtutum vallatis, factum eſt Domino annuente, vt ſui exulatûs iam finem faceret, & clarior proprijs honoribus redderetur. Proprijs ergò dico, quòd meritò ſibi competerent, & idem ſummum paternitatis officium meritis illuſtraret. Alioquin honoribus dixi reddendum, quem proprius meritorum honor vbiquè & ſapientia decorabat: non quòd amiſerit, quo reuerentia dignus cenſeri poſſet, ſed æſtimatione vulgi priuatus honoris officio, quantùm in ipſis fuit, dignitatum faſcibus redderetur. Cæterùm exhonorari, ſicut conſulta veritas patefacit, non poterat, quem cæleſtis gratia illuſtrabat: præſertim cùm indebitus honor potiùs turpet inſipientem, dum ſummis ſedibus inclareſcit, quàm decoret: quia minùs eius dedecus patuiſſet, ſi non altis ſublimaretur officijs: quòd velut ſtruma, vt quidam ait, in ſuperficie cutis eminet, vndè indigniùs prælatus videri poſſit. Sed ſenex noſter non tam alienis quàm proprijs meritorum honoribus vbiquè ab omnibus veneratur, ab omnibus interìm dignus honore cenſetur. Veruntamen quia improbos, vt dixi, dignitas reuerendos nequit facere, dum plùribus eos oſtentat, ſed deſpectiores, immò indignos eadem dignitas facit. Cæterùm ſenem noſtrum tanta præditum dignitatis magnificentia fuiſſe conſtat, vt non ſolùm per ſublimitatis gradus illum contingeret videri honoratum: ſed quia multo erat fultus conſilio, idcircò etiam inter ignotos nimiùm videretur honorabilis.

Honor improbos deturpat magis.

Quo factum eſt, vt peracto tempore cum ſummo tandèm reuocaretur obſequio, vt priſtinam reciperet dignitatem, paſsìm omnibus exultantibus & congratulantibus penè cunctis. Vndè lætitiæ voces hincindè ad cælum vſque tollebantur. Gratulabantur monachorum cœnobia, reſultabat iucunditate Clerus eccleſiarum, vulgi quoquè gaudia vbiquè ridebant. Factus eſt autem concurſus populi, quaſi ſi in communi omnium feſto, cæli præconio inſignis redderetur. Fratres autem, cum quibus interìm degerat, audito ſuæ regreſſionis die, cœperunt profectò contriſtari & mœſti eſſe, atque quodammodò gratulari: contraque præ nimio amore, ingenti animo lachrymabant: lachrymando quoquè, vix eum dimittere cogebantur. Inter quos virtute venerabilis Ragnardus, qui poſteà abbas eligitur, præcipuo feruebat mentis ſpiritu, flens mœrore animi, & flendo quoquè lætabatur. Lętabatur quidem, quia veritatis amator locum taxati meriti recepiſſet: ſed dolebat valdè, quòd tanti viri pręſentia priuabatur. Vndè factum eſt, vt cùm pius Dei cultor iam iamque indè abiret, & omnes fratres ardenti animo eius veſtigia greſſusque oſculando lachrymis abluerent, eique valedicerent, præfatus vir Dei domì intra lachrymarum cubicula ſeſe reciperet, nè proficiſcentem videret, quem plùs quàm ſe manere ſecum vellet, pro quo mori etiam proculdubiò paratus eſſet. Sed cùm ſenex eum multùm diuque expectando requireret, inuentus eſt in quodam obſcuritatis loco flens & eiulans, multaque trahens ſuſpiria. Qui cùm vocatus eſſet, vt ſeni valediceret, illeque nollet exire, precatus eſt internuncios, nè

Reuocatur vir ſanctus ab exilio, cunctis gratulantibus.

Dolet eius abitus fratribus, apud quos exulârat.

eum ibi plorantem detegerent. Quod audiens charitas ſancti viri, regreditur iam de naui, nè fratrem, quem ſanctum nouerat, inoſculatum omitteret. Veniente autem ad eum ſancto ſene, cœpit idem magnis vocibus inclamare ac dicere: Quid hîc quæſijſti felix Pater, vel cur te mihi nunc oſtendere voluiſti? Teſtem, inquit, Deum habeo, quia mallem te hîc mortuum ſepelire, quàm, me relicto, hinc viuus abires. Tunc omnes fratres & famuli magnis eum proſequuntur fletibus: leuantur vela, tandem remigia impelluntur: dant omnes gemitum, & ad litus vſquè expectant, quandiù eum poſſent conſpicere. Feruebat verò vnus in eis ſpiritus amoris: & ideò non ſe poterant continere.

Ille verò ſolutis carnis quidem, non cordis, adſpectibus, longa corporis attenuatus macie, tandem peruenit ad palatium. Vbi ſuſcepto eo ambitiosè ab omnibus, quæſitum eſt, quomodo ei celſitudo Regia ſatisfaceret: quia timebant pro tanti viri iniuria, futurum diſcrimen incurrere. Tunc beatus ſenex videns pudore animi talia meditantes, proruit ad medium, & verecundam Regis mentem blandis deliniuit affatibus. Perſuaſit autem, nil eum de huiuſmodi facto in animo retinere, ſed omnia Dei iudicio deputare debere. Intereà, tum eodem cogente Principe, compellitur recipere ſuum ſanctæ vitæ cœnobium, flagitantibus filijs ſuis, vt eum ſaltem quocunque modo recipere meruiſſent. Ad quos cùm aduenisset diù deſideratus, vt pijs eorum complecteretur iam iamque amplexibus, vexabat eum ſalutis inimica febris, ità vt gemini affectus ſingulorum animos ſauciarent. Pugnabat ſiquidem in ſingulis mœror compaſſionis, & lætitiæ feruor: eò quòd viderent membra chariſſimi viri ſæuiſſimè laniari, pro quo libenti animo etiam vitæ quàm ſoſtes diſpendium ſuſtinerent. Vincebat autem omnes, nunc iucunditatis magnitudo, nunc lachrymarum effuſio, & extollebant ſimul mixtìm vſque ad cælum lętitiæ laudes, vt in eo Dominum illuc aduenisse nullus ambigeret, cui ità ſuſcepto congratulantur omnes, idemque benignè allocutus eſt vniuerſos.

Accipitur honorificè in regis aula. — *Redditur ſuo monaſterio abbas.* — *Fratres & mœrent, & gaudent.*

Sed cùm ibidèm aliquantiſpèr dulciter quieuiſſet, charitatis officio iucundatus, iterùm ab Auguſto glorioſiùs accerſitur, & redit ad palatium. Vbi cùm introîſſet, velut quidam ait, virtutum radijs illuſtratus, quia venit Titan, marceſcũt ſidera. Apparuit autem ilicò nudata inſipientia, quæ tegebatur pallio caliginis, & factus eſt ſtupor nimius, quis Senatum populi ad tantam ineptiam deduxiſſet. Qui, comperto non parùm eos inuidia fuiſſe deluſos, duxerunt in irritum, penè quicquid per hoc tempus, vt eis viſum eſt, argumentosè tractauerant. Soluitur itaque ceu multorum captiuitas, eorum maximè, qui ex Regio pollebant ſemine: redditur in vno libertas omnibus, quocunque in loco tenerentur, niſi quos vità priùs mors priuârat. Tum deindè quorundam tonſura, propter furoris ſęuitiam illata, tranſijt ad coronam, & dant Deo ſponte, quod dudùm inuiti quaſi ad ignominiam ſuſceperant. Quid plura? Ipſe glorioſus Imperator publicam ex nonnullis ſuis reatibus pœnitentiam ſuſcipiens, factus eſt omnium humilimus, qui quaſi Regali elatione ſibi peſſimus perſuaſor fuerat: vt quorum oculi offenderant in delicto, ſatisfactione Regia ſanarentur, pręſertim quòd eius velle cunctos conſiderare, eiuſque nolle conſpicere, manifeſtum non ambigitur. Sed niſi reuerſus eſſet veritatis aſſertor, intereà minimè patuiſſet, quo lethargico ſpiritu premerentur. Vndè etiam matura ſenectus cęcitatis eorum vulneri, Chriſti antidoto mederi perſuadendo curabat.

Reuocatur ad palatiũ. — *Ludouicus Imperator publicam agit pœnitentiam.*

Ac deindè ſtuduit, vt iuſtitiæ virtus & ſapientiæ ſuas reciperent ſedes: vt vnuſquiſque ſibi ſeruaret commiſſum negocium, & ſua cuique largirentur iura. Porrò nouitates vocum, & temerarias, iuxta Apoſtolum, præſumptiones velut peſtem in omnibus reprimebat. Omne igitur, quod in lege charitatis non inueniſſet, inimicum ęſtimabat Deo, & velut venenum repudiabat. Cumque his & huiuſcemodi præconijs, velut aurum probatum per ignem, clariùs enituiſſet, factus eſt omnibus decuplo honoratior, ità vt in ore omnium egregiè reſonaret. Amplectebatur autem cunctorum manibus, & quaſi pater ab omnibus colebatur. Eratq; Eccleſiarum magiſtris velut humilitate filius, conſilio verò & prudentia quaſi ſubuector inclytus. Qui cùm ità ſatageret indefeſſus, vt perfecti omnes & Deo digni inuenirentur: videtur demùm nouus renaſci Francorum ordo, & aurora iuſtitiæ quaſi ab ortu ſurgere. Siluërat enim iam ex parte ſtratum furoris æquor, & ventoſi ceciderant, vt Virgilius ait, murmuris auræ. Redierat, vt idem inquit, virgo

1. Tim. 6. — *Eclog. 9.* — *Eclog. 4.*

virgo cupidinis, ſi parùm liceat immutari, redierant & Saturnia regna: quia progenies bonæ mentis iam quaſi cælo refulſerat alto. Omnibus igitur circuncircà catenùs ſatisfactionis ſtudio illuſtratis, & ſuis cum eo ſummo fruentibus ocio, voluit ſe demùm his exuëre curis, vt eſſet ſibimet & Deo totus intentus. Sed nequaquàm paſſi ſunt ſancti fratres, licèt multam eis excuſationem ſenectutis ſuæ prętenderet: quoniam quanto ætate maturior, tanto ad virtutum culmina tendentibus ſalubrior videbatur: præſertim cùm vigore ſancti Spiritûs, & viriditate adhuc non exhauſtæ carnis ſatis vigeret, curans ſe laboribus & vigiliarum negocijs fatigari, etiam plùs quàm iuuenum conſtantia ſequi poſſet.

Eius labores, vigiliæ, feruor, erga ſe ſeueritas.

Quis enim vnquàm tam feruidus, quàm idem fuerat? Et quis alterius tam crudelis arbiter, quàm ille ſuî videbatur? Fateor planè, quòd nunquàm, niſi erga ſe quòd durior eſſet, neceſſitatem corrigendi habuit. Vndè cùm à ſuis fratribus & filijs quàm ſæpè corriperetur publicè, cur ſibi tam infenſus eſſet, qui ſic diſcretus omnibus habebatur, aiebat, ità dicens, vt læſos eorum animos mitigaret: Ego meî curam habebo, & prorsùs veſtro prouidebo famulo, nè fame aut laboribus fatigatus pereat. Sed hoc peracto, paululùm deliteſcendo, non diù pòſt reſumebat eſuriem & laborum negocia, ità vt vix iuuenilia membra ferre poſſent, quibus ſe parſimonijs & vigiliarum operibus affligebat. Attamen ſemper erat viroris gratia plenus, ſemper diſcreta macie ſatis admodùm rubicundus: vultu quoquè decorus, & venuſtus adſpectu. Neque enim faciem eius ac frontem ignauus rugabat furor: ſed totum eum matura hilaritas decorum componebat & aptum. Canities verò ſancta eum candore niueo exornabat, & velut lilium ſuper roſeos amictus, hincindè coma capitis, quaſi claræ palmarum, ſuper cutem renitebat: eratque, ſicut ſcriptum eſt in Canticis, ſenex noſter candidus & rubicundus, electus ex millibus:† ità vt culparetur in eo natura humana, quòd antequàm adulta ſit, vitijs corrumpatur. Et ſi velim laudare tantiſpèr glebam corporis eius, multis confertam nitoribus, erit exiguum quod impendo, quia pulchriùs in eo renituit, ex quo Deo dilectus & omnibus gratus fuiſſe probatur. Nec dubium, quin omnis caro fœnum, & omnis gloria eius, flos fœni. Verbum autem Dei, quod ſemper in eo ſapientia vixit, manet in æternum. Cæterùm ſi nobilitatem & perſonam eius ſcribendo, quòd Græcè χαρακτηρισμὸς dicitur, ad purum pingere voluëro, ero ineloquens, ſuper quem facundia Rhetoricæ artis, atque omnis eloquentia puto quòd muta ſit: ſilebit illa Demoſthenis oratio, & abyſſus Tulliana conquieſcet.

Cant. 5.

† De hominibus dicit, qui corpora ſua luxu & intemperātia eneruát.

Eſa. 40.

Etſi verò ſecundùm huius artis peritiam omnibus modis eius perſona conſideretur, vt poſſit laudi idonea in negocio approbari, non immeritò his antefertur, in quo multum, quod ſupereſt, feliciùs inuenitur. Conſideratur autem Nomine, Natione, Patria, Genere, Dignitate, Fortuna, Corpore, Inſtitutione, Moribus, Victu: quomodò rem familiarem adminiſtret, qua conſuetudine domeſtica ſit, affectione, arte, conditione, item altera conditione: Habitu, Vultu, Inceſſu, Oratione, Affectu. Iſtis igitur modis conſideratis, perſona cenſetur: vtrùm improbus quis ad negocium, an idoneus perhibeatur. Sed videre iā iuuat, an luculentus ſenex noſter tot effloruerit præconijs, quot ſunt ad laudem ſuî Declamatoriæ artis inſignia. Nomine ergò harum in catalogo virtutum, primùm, an ſit ſapiens, quæritur. Et quis ſapientior, quàm qui vniuerſa cæleſtis magiſtri pręcepta, magìs quàm artis eloquentię, ſolicitus ſeruans, ſtuduit nō admittere cauſa Dei quæ prohibentur, & ſeruare cuncta, quæ iuſſa ſunt? Porrò cùm ſapientia ſit rerum humanarum diuinarumque cognitio cum ſtudio benè viuendi: non dubium, dici poſſe ſapientem, qui & quæ Dei ſunt, Deo: & quæ hominum ſunt, prudenter nôrit adminiſtrare, & velit propter Deum. Hoc igitur negocium prudentis viri eſt: & ideò is, de quo quærimus, ſapiens fuiſſe non ambigitur. Natione autem carnis, quod cunctis liquet, Francus erat: verùm & renatus in Chriſto, vbi & ſpiritu conuerſatus, totus cæleſtis efficitur, Patria verò, quanuis hîc natus veriſſimè videatur, Hieruſalem illa cęleſtis fuiſſe, qua nuſquàm feliciùs habitatur, proprijs perhibetur meritis. Genere quidem, nobilium nobiliſſimus Francorum, vt paulò antè prompſi, proſapia ortus: ſed gratia demùm à Deo in filium eſt nobiliùs adoptatus: Qui licèt dignitate regia magnus videretur, en maior effectus eſt ſublimitate perennis vitæ. Fortuna nanque qua fuerit auctus, probatur illo in loco, quo dictum eſt:

Vide Cicer. lib. 1. de Inuenti.

Laudatur Adelhardus ab attributis perſonę.

A nomine.

Sapientia quid.

Ità ferè Cicero 4. Tuſcul. & 2. Of.

A Natione.

A Patria.

A Genere.

A Fortuna.

H 2 Pau-

*anguſto Pauper in * auguſto regnat habendo Deum.

Siquidem quia contempſit modica, ingreſſus Domini ſui gaudia, ſublimatur, & ſupra
A Corpore. multa conſtitutus erigitur. Corpore verò, vtrùm validus an decorus fuerit, fides pro-
Cant. 5. bat, & morum eximietas. Vndè nec immeritò illi aptatur illud in Canticis: Caput eius, inquit, aurum optimum, comæ verò eius ſicut elatæ palmarum: quoniam quicquid ad
Ibidem. decorem ei collatum fuerat, ſursùm ad Deum nitendo conſcendere procurabat. Oculi eius velut columbæ deſuper riuos aquarum, quæ lacte ſunt lotæ, quoniam totus adſpe-ctus eius ſimplex fuiſſe & ſolùm in Deum intentus creditur, neque felle concupiſcenti-
Ibid. arum immixtus, ſed vera innocentia mentis lotus. Porrò genæ illius ſicut areolæ aro-matum, quę conſitæ ſunt à pigmentarijs, videlicet à ſanctis Doctoribus, omni flore doctrinæ & virtutum exornatæ oleribus. Manus illius tornatiles, ſanctitatis formam exprimentes, & motu ſphærico celeriter ad omne bonũ inſiſtentes: plenæ hyacinthis, cęli ſpecie in cęlis theſaurizando renitentes, quę multis replebantur muneribus. Venter eius eburneus, virtutum diſtinctus ordinibus. Guttur illius ſuauiſſimum, ob fauum eloquentię: & totus deſiderabilis probitate morum, atque charitate eximia. Idcircò quærimus te, Pater, dum paſcis inter lilia, quęrimus quem diligit anima noſtra. In le-ctulo enim per noctes quęrimus te cum lachrymis: ſonet vox tua, obſecro, in auribus noſtris: vox enim tua dulcis, & facies tua decora. Neque enim poſſumus te patrem non amare, quem pro nobis credimus adfuturum.

Ab inſtitutione. Iam ſi de inſtitutione agitur, eruditus fuit idem alter Moyſes omni ſapientia pręſen-
Act. 7. tis vitæ, quaſi vnus ex filijs Regis: deindè perductus ad Sina, in quo ipſius Domini præ-
A moribus. ſentia illuſtratur, & familiaritate continua fruiturus ingreditur. Moribus verò quibus fuerit exornatus, teſtis eſt vita eius, quæ ſummis redolet meritorum inſignijs, & præ-
A victu. conijs quammaximis prędicatur. Victus nanque, quem Philoſophi definiunt conſum-mati operis eſſe fruitionis exercitium, vt perueniat ad quietem, Dominus erat quem di-lexerat, quem amauerat, quem iugiter deſiderabat. Gradus autem harum virtutũ ſunt,
Cicero lib. 1. de inuentione. cùm apud eos primùm ponitur affectio mentis. Porrò eadem affectio, eſt animi aut cor-poris ex tempore aliqua de cauſa commutatio. Deindè ex hoc quod afficitur, vertit ſe in ſtudium, vt effectum ſuî obtineat. Studium autem eſt, animi aſſidua & vehemens ad aliquam rem applicata magna cum voluntate occupatio. Poſt quam habitus induitur
Cicero ibi. acquiſitæ rei, cùm ad plenum id quod perfectum eſt, obtinemus, de quo ſcriptum eſt:
Pſal. 131. Sacerdotes tui induantur iuſtitia, & ſancti tui exultent. Felix quippe indumentum vir-
Apoc. 16. tutis eſt, quo quiſquis induitur, & cuſtodit veſtimẽta ſua nè nudus ambulet, hic nuptia-
Matth. 22. li veſte indutus, foràs non eijcitur: quam ſi primus parens noſter in paradiſo dè nouè
Geneſ. 3. Luc. 10. conſeruâſſet, nequaquàm apertis oculis nudus inueniretur. Vndè, ſicut ſcriptum eſt, dum idem deſcenderet, expoliauerunt eum latrones, & plagis impoſitis abiêrunt. Sed ſenex noſter floridus, tali coopertus habitu, iam credimus, quòd audit: Ambulabit, in-
Apoc. 3. quit illi Chriſtus, mecum in albis, quoniam dignus eſt, & non delebo nomen eius de li-bro vitæ. Talique indutus habitu dum eſſet Pater eximius, exercebat ſe plurimùm, vt pro victûs alimonia frueretur Chriſto, quem induerat.

Porrò reſtat, iuxta præfatam diſciplinam, requirere, quomodò rem ſuam admini-ſtrârit. Quid verò dicam, rem ſuam quomodò adminiſtrauerit, qui nec ſe ſibi retinuit?
Matth. 19. Fecerat enim, quod audierat à Domino: Si vis, inquit, perfectus eſſe, vade, vende omnia quæ habes, & da pauperibus: & veni, ſequere me. Hoc impleto, cęterùm res eccleſiæ ſuæ quemadmodùm adminiſtrauerit, teſtes idonei ſunt ſancti fratres, quorum conſi-lio vſus eſt & obſequio: Per quos ità cuncta diſpoſuit, vt & omnibus ſatis eſſet, nec multum alicui ſuperflueret, neque in vacuum quid periret, ſed omnia ad Dei laudem humaniùs largirentur: fratribus ſalubria præſentis vitæ tribuens, & nociua quęque ac ſuperflua reſecans: hoſpitibus abundanter omnibus adminiſtrans, familiam quoquè ſatis illęſam à iugo ſeruitutis conſeruans. Siquidem viduas huiuſce familiæ deſtitutas, & cælibes viros per ſingulas villas conſtituens, eis ſtipendia iugiter miniſtrabat. Orpha-norum quoquè & debilium, necnon & hoſpitum in eiſdem locis, opportunius velut
Xenodochium inſtituit. Xenodochium conſtituerat, vt res eccleſiæ huius ſuum omnes quaſi patrimonium poſſiderent. Teſtem Deum habeo, quòd idem ipſe huius miniſtros officij velut medi-cus ſæpè inſtituebat, vt & ipſi excogitarent artificiosè, quomodò rerum aliquid eis ad comedendum pararent, & in huiuſcemodi cibis eorum ſanitas nè periret. Porrò Re-gi &

gi & diuitibus, noſtrorum nullus tam largus erat, idcircò vt in omnibus Deus largi- Erga diuitias vt ſe geſſerit.
tor omnium glorificaretur: Beatius, inquam, multotiès iudicans dare, quàm accipe-
re, atque medium inter paupertatem, quantùm ex ſe erat, & diuitias propter alios ſem- Act. 20.
per incedere: idque vt ij qui habent, tanquàm non habentes eſſe inſtruerentur. Iu- 1. Cor. 7.
ſtum etiam percenſuerat, vt omnes huius eccleſiæ famuli ſic tanquàm Patrem eum
ſentirent, vt tumidi quoquè dominum eum eſſe non ambigerent: Inſupèr ità eorum Item erga familiam.
virtutibus fautor & inſtitutor exiſteret, vt vitiorum quoquè dominus, quanuis diſcre-
tus, & ſeueriſſimus fieret perſecutor. Iam porrò qua domeſtica conſuetudine fuerit,
nouit menſura ſancti oraculi, in quo fuit manna abſconditum, & vrna aurea: altare
quoquè incenſi aureum, & virga Aaron quæ fronduerat, habens illud (nempe, oracu- Heb. 9.
lum) xx. cubitos in longitudine, & xx. in latitudine, xx. quoquè in altitudine: vt ex 3. Reg. 6.
omni parte gemino denario conſummatus, charitate Dei ac proximi, quadratura per-
petua fulciretur: nec dubium, quin Dominus ei fuerit fundamẽtum. Intra quam men-
ſuram articulatus, ſola nouit contemplatio diuina, quid ſenex noſter pro ſuo more do-
meſtico tractaret.

Affectione verò ità illectus omnium bonorum incitamentis, vt ſuper fraterna vi- Ab affectione.
ſcera charitatis officio ceu faculis vreretur. Deincèps igitur arte qua fuerit eruditus, Ab arte.
patet: quia fœcundus inuentus eſt eruditionis conſilio. Prudentiæ nanque, vt dicitur,
mille oculis inſpector, virtutum quoquè diſertiſſimus diſputator: liberalium artium
adeò vſque ſanctiſſimus inſtitutor, vt probares in eo illud beati Antonij: Quòd ſenſus Athanaſius in vita S. Antonij.
adinuenerit artem, & qui ſenſu ſit integer, eum arte non indigère. De conditio-
ne iam vlterà quid loquar, qui, vt præfatus ſum, Regali ex progenie clarus refulſit? A conditione.
Necnon & de altera conditione: verùm proprius, vt ipſi dicunt, adoptiuúsve, an
abdicatus fuerit, quid ingeram, quum & Bernardi filius fuiſſe, fratris Magni Pi- Parens S. Adelhardi.
pini Regis, & Dei eſſe adoptiuus non abnuitur? Habitu autem quo fuerit infula- Ab habitu.
tus, conſtat paulò ante me dixiſſe, quòd Chriſtus eius tunica talaris fuiſſe pro-
batur.

Cæterùm veſtimentorum habitus, vix ſufficiens, monaſticus fuiſſe oſtenditur, pro
frigore potiùs membra muniens, quàm honoris aliquid gerens. Dicebatur quippe à
quibuſdam pro ludo, lorica frigoris: quoniam erat pelliceus & quaſi thorax circa vi-
ſcera fomentum caloris. Vultu autem ſuauis idem, & ſtatura palmæ adſimilatus erat: A vultu.
eò quòd pulcher adſpectu & decorus eſſet, velut paradiſi delicijs enutritus. Quàm pul- Ab inceſſu.
chri greſſus eius, & quàm ſpecioſi pedes ad euangelizandum: quippe quibus expediti-
or damis, in calceamentis ornatior filia principis. Porrò eius oratio quàm facunda, Ab oratione.
quàm plena ſenſibus, quàm ſuauis auditu manauit? Extant eius epiſtolæ, ad plurimos
directæ, & omnium voces, qui nunquàm ſe vberiùs aut expreſſiùs loquentem audiſſe
teſtantur. Voce quidem canoriùs cygno mulcebat auditum: ſed & melle dulciùs pala-
to cordis melodia ſapiebat. Erat autem omnis narratio eius aperta valdè, breuis ac luci-
da, quod dictionis genus Oratores ſummis extollunt laudibus. Nil fæculentum admi-
ſcens, neque dubium quid in ſenſu reſeruans. At verò plano in clauſulis procedens
greſſu, ſenſus eius fauifluus pinguiſſimo claudebatur fine. Erat igitur ſonus aſſertionis
expoſitio dictionum: ità vt voce formaretur proprius verborum intellectus, & ſuis
ſingulæ partium qualitates reſtituerentur ſenſibus: Habens omnia membra narratio-
nis capitulatim diſtincta, & ad retinendum facilima, ad perſuadendum verò vel diſſua-
dendum promptiſſima: ſemper auidiùs ad intendendum promouens audientes, igne
calidiùs ad deſiderandum, torporem diſcutiendo, incitans deſidentes. Quæ ſi facundia
daretur mihi, luculentiùs explerem quod conatus ſum: nunc autem excuſatio pro
ignorantia, venia pro voto debetur: præſertim cùm ſtylus nullius ad hoc negocium
meliùs expediret, quàm eius, cuius vt vita præeminet, ità & ſermo antecellit. Sed quia
id ingenij vnda denegat, voluïſſe tantùm, charitatis iura implêſſe probabitur.

Reſtat nunc, affectu qualis fuerit, intimare. Sed quo artis ingenio pandam eius affe- Ab affectu.
ctum animi, qui vno ſemper mentis ardore afficiebatur in omni vitæ negocio? Iugiter
enim cupiens diſſolui & eſſe cum Chriſto, ſe laboribus fatigabat: permanere autem in Philip. 1.
carne, propter nos neceſſarium, licèt aliter fateretur, penitùs ſentiebat. Vndè toto anni-
ſu vitæ ſatagebat prodeſſe omnibus, mille, vt ità dicam, charitatum ſemper negocijs
occupatus: præſertim quòd eſſet conſilium totius patriæ, & pater omnium indigenti-

um: qui ore ac manibus, cum omni circunſtantia facultatum, pro libertate Chriſti erat omnium ſeruus.

Quoniam cùm eſſet ſemper accenſus ardore, peruenit vſque ad Saxoniæ fines, vbi iam paruiſſima cellula à ſancto viro, ſuo æquiuoco, Adelhardo nomine, ſumptu huius monaſterij ædificari cœperat, eò quòd idē beatus vir, quia ſuus fuerat nutritus & familiaris filius, intercesserat loco eius, dum ipſe Hero inſula exul haberetur mundi, & paradiſi ciuis. Videns igitur pius Pater ac ſenex ſanctiſſimus cœptum opus quòd pietatis eſſet officium, Regem adijt, & petiuit ab eo, vt daretur ei locus ædificandi: quia ille, in quo ſitum fuerat, non vtilis aut aptus eſſe probabatur. Quod audiens Imperator Auguſtus, gauiſus eſt valdè, volens ei multa largiri, niſi retineret eum ipſe, qui nulli vnquàm concedebat ſibi dare, quantum quilibet voluiſſet, ſed quantum idem vel ſi modicum cenſuiſſet: agens ſemper illud Apoſtoli, quia beatius eſt dare quàm accipere. Accepta autem poteſtate à Rege, vt vbi vellet, illud ædificaret, elegit locum valdè amœnum, & monachis nimis congruum ad habitandum: vbi & Rex poſteà plurima propter Dei omnipotentis amorem contulit beneficia.

Exul mundi, ciuis paradiſi. — *Act. 20.*

Eſt autem locus, pergentibus ad ortum Solis de fonte Patris, ſitus ſupra litus Vuiſiræ, in modum Δ literæ, vallis planitie collocatus: habet ad ortum Solis præfatum alueum, & montem porrectum in facie iuxta fluuium. Porrò à meridie mons alius egrediens è fluuio, ſinu tendit ad occaſum. A ſeptentrione verò alter eregione pari ſitu pergit, quouſquè ſibi inuicèm, viam per medium dantes, copulentur: atque ità in medio fit vallis, figuram Δ hoc modò, quantùm recordor, exprimens, nec immeritò. Nam magiſter veritatis, diuino nutu edoctus, talem elegit locum, qui & Chriſti nutriret diſcipulos, & ſuo eos deſcriberet charactere, & ſignaret ſitu. Nihil enim in omnibus Geometriæ figuris, triangulari conſummatius aut perfectius inuenitur. Eſt enim hic numerus totius latitudinis & ſuperficiei in Arithmetica ſolus principium: In Geometria idem planior inuenitur. Et quiſquis diligenter inſpexerit hanc figuram, neque in his artibus aliquid mirabilius reperitur, neque in noſtra diſciplina quicquam maius aut melius prædicatur, quàm Trinitas Deus verus. Igitur ſine hoc numero formatum aliquid, nihil perfectum innuitur, videlicet ſine principio ac fine, & horum medio inter principium atq; finem. Hæc verò figura princeps eſt, vt dixi, latitudinis, eò quòd cæteræ omnes ſuperficies in hac reſoluuntur. Ipſa verò, quoniam nullis eſt principijs obnoxia, neque ab alia latitudine, niſi à ſe, ſumpſit initium, in ſeſe ipſa reſoluitur. Quæ ſi ità ſurſùm erecta fuerit, vt oſtenſum eſt, igne charitatis flammare ibidèm habitantes debere monſtratur. Quòd autem ipſius à latitudine fit initium, oſtendit latum Dei mandatum nimis, non niſi dilatato corde perfici poſſe. Quòd verò omnes ſuperficies in ſe reſoluit, liquidò ſignatur, quòd omnes reliquæ virtutes eius latitudine conſummantur: & ipſa charitas non niſi Trinitatem colendo in vnitate perficitur, vt vera perfectio, in his tribus Vnitas indiuidua teneatur.

Corbeia Saxoniæ fundatur. — *Abbas Spanheimen. ait eã fundationẽ cœpiſſe anno Chriſti 822. qui fuit annus 9. Imperij Ludouici Pij.* — *Pſal. 118.*

Hæc ideò me dixiſſe ſufficiat, vt monſtrarem, quàm prudens idem ac ſapiens fuerit, quantoque charitatis ardore feruebat, qui talem ac tantum diſcipulis habitandi locum parârat, irriguum aquis, velut ſi minor Aegyptus eſſet, & alter paradiſus Domini, venientibus de fonte Patris in ortum Solis. Verè, de fonte Patris, dixi: quia in Chriſto renati, creduntur exindè non ſolùm ad ortum Solis, ſed etiam vltra Solem vſque tranſcendere. Quem locum B. Pater Corbeiam alterius de nomine vocitauit, vt ſignum eſſet in poſterum, à quo priùs illud eſſet fundatum. Quis, mi pater chariſſime, narrare ſufficiat prouidam doctrinam tuam in omnibus? Verè fateor, quòd quotiès tuî recordor ad liquidum, miror ſatis, quàm prouidus eras in omnibus. Recordor enim doctrinarum tuarum, quibus eos alebas & inſtituebas tenellos de fide & charitate, inter quas etiam ſpem mediam collocabas, deque moribus & de omni doctrina vitæ. Qualiter etiam oblatas ſibi res à quolibet ſuſcipere debuiſſent, cum ipſis inter ſolicitudinis negocia peragebas: commendans illis per omnia, vt in nullo terrenorum cupidi eſſent, neque quicquam vellent accipere, vndè alij grauarentur: & ſi hæredes eſſent rerum largitoris, cautè conſiderarent, nè fortè ipſi, quorum erat hæreditas, poſtmodùm inopes fierent. Hæc erat eius ſolicita & pia conſideratio in omnibus, quibuſcunque præerat locis: vt neque inhoneſtum quicquam acciperet, neque aliquis quaſi cauſa miſericordiæ poſtmodùm pœnitudine premeretur.

Corbeia duplex, Galliæ & Saxoniæ. — *Vt iuniores monachos inſtitueret S. Adelhardus.*

Dice-

Dicebat enim, quòd multi, non ſolùm rectores eccleſiarum, ſed etiam ipſi ibidèm Deo degentes, qui ſeculo renunciâſſe videntur, ob id decepti eſſent, quòd rebus nimijs abundarent intantùm, vt ſeculo ſeruire denuò cogerentur, qui mortui eſſe mundo debuerant. Quid, inquit, prodeſſe poterit rebus proprijs futuros expoliari hæredes, & rursùs eos mancipari negocijs ſecularibus? Conſtat igitur nos in præſenti tempore ideò Reſpub. deſeruire, quia ipſa noſtris attenuata cupiditatibus, ex ſe ſubſiſtere non poſſe manifeſtè cauſatur. Et idcircò nos infelices, qui liberi eſſe in Chriſto debuimus, facti ſumus turpiſſimæ ſeruitutis, etiam inuiti, ſerui. Occaſione itaque accepta, quaſi in Dei cauſa mundi militiã baiulamus, cùm Apoſtolus dicat: Nemo militans Deo, implicat ſe negocijs ſecularibus. Neque enim à nobis exigitur, quòd neceſſaria tantùm retinemus: ſed quia ſuperflua, vt ab ipſis dicitur, poſſidemus: & vndè miſeri lati in poſſeſſione eſſe cupimus, indè anguſtamur in omni opere bono. Quapropter, filioli, eſtote contenti paupertate Chriſti, ſine qua nemo eſt diues. Noueritis enim, quòd beati ſunt pauperes ſpiritu, quibus regnum cælorum repromittitur. Et ideò fratres mei, nolite quaſi pro pietatis opere, ſectando auaritiã, poſſeſſionem æternam perdere. Eſtote igitur, quod vos æterna Chriſti vocatio eſſe voluit: vt paupertate Chriſti participando, diuites eſſe cum eo ſine fine mereamini.

2. Tim. 2. *Matth 5.*

His & huiuſmodi cùm eos quotidiè corroboraret ac confirmaret, conſtruebatur ibidem, Deo agente, non ſolùm monaſterij, ſed etiam cæleſtis patriæ fundamentum. Quid putas, quanto tunc gaudio afficiebatur eius animus, quantaque lætitia, cùm Dei omnipotentis amor ità flagraret in eis, vt etiam omnis illa regio Deum per ipſos benediceret? Fateor itaque, quòd ad nos nonnunquàm rediens, præ amore pio & ſpiritali gaudio vix ſe poterat continere, hincindè exultans atque gaudens, quòd Chriſtus per eum glorificaretur in multis: nos quidem rigans ac paſcens cæleſti pabulo, illos plantans in Chriſto ac propagans, agebat vt fructum plurimum Deo ferrent. Itaque ſic in omnibus ſe exhibens, Chriſti vices agere credebatur: etiam & forma humilitatis omnib' anteibat. Qui ità iugiter vno iubilationis afficiebatur ſpiritu, appetebat ingreſſionis campum: quæ ingreſſio, ſecundùm B. Auguſtinum lib. de animæ quantitate, vna de ſeptem, & ſexta perfectionis eſt virtus. Quintus ſiquidem earum gradus, eſt Trãquillitas: ſextus, ingreſſio: ſeptimus, contemplatio: Quæ ità decentiſſimè poſſunt edici: In ſeipſa, dum anima quælibet ſecum ingreditur & verſatur: Ad Deum, dum quotidiè ardenter deſiderando, ad eum ingreditur, ità dicens: Sitiuit anima mea ad Deum fortem, viuum: quando veniam & apparebo ante faciem Dei? Apud Deum, cùm iam claro lumine indeſinenter contemplando ei inhæret, in quem deſiderant etiam angeli proſpicere. Quò nunc Senex noſter ſe perueniſſe lætatur, lætatur meruiſſe, gratias agit, atq; compræhendiſſe ſummo alacritatis animo amplectitur.

Tranquillitas. *Ingreſſio.* *Pſal. 41.* *Contemplatio.* *1. Pet. 1.*

Vndè quid aliud dicam, quàm illud Eliſei: Pater mi, pater mi, currus Iſrael, & auriga virtutum? Eccè nos quàm ſubitò deſolatos relinquis: & ideò quærimus te lachrymoſa voce, & ſcrutamur mellifluos mores tuos manè in præcordijs noſtris: nec vſquàm pupilla oculi noſtri ſilet, neq; conſolatur, niſi cùm ſibi te pro nobis meliùs adeſſe promittit. Recordamur enim, quibus nos lactabas vberibus, vel quanto in te Dei fruebamur oraculo, quantiſque ferebamur alarum remigijs, & nutriebamur charitatis viſceribus: ità vt ſi ſaxei eſſemus, tua nos molliret pietatis oratio. Omnia enim nobis omnibus factus eras, vt Chriſto nos lucrifaceres. Quòd ſi ad ſpeciale quorundam reuertiſſes negocium, vni in momento dabas vitæ conſilium, alium interdùm deliniebas oſculis. Porrò illius manum ſtringens, alterius animum miro demulcebas affectu: atque ità omnibus vnus eras, & totus ſingulis. Fratrum verò nomina, licèt ſcripta in viſcera ſanctæ ſolicitudinis imponeres, de manu tamen certus eorum numerus diligenter ſcriptus penè nũquàm aberat: idque ideò, vt omnes ſedulò inſpiceres, & mores ſingulorum apud te ſolicitus pertractares. Iam enim de ſingulis tecum in iudicio diſceptabas, nè damnũ poſtmodùm de creditis ouibus ſuſtineres. Benè igitur noueras, quid cuique expediret: & ideò omnibus exhibebas, quod ſaluti ſingulorum congrueret. Erat ergò diſcretio tua in nullo, quantùm dici fas eſt, exorbitans à propoſito, facilitate complendi, quę ſingulis expedirent: generaliter verò procurando cunctis congrua. Nullum fermè per hebdomadã familiaritatis affectu non allocutũ relinquens: nullũ quem

4. Reg. 2. *Qualem ſe erga fratres præbuerit.*

in die generaliter, niſi ex aliqua impoſſibilitatis cauſa, non inſtrueres: omnibus præbens ſalubria, nulli prorsùs denegans, vt credimus, neceſſaria. Idcircò filiæ Hieruſalem, prout compellor dicere, flete hunc ſenem noſtrum, & lamentum ſumite. Flete virum, qui veſtiebat nos charitatis coccino, deſupèr totum delicijs intextum, qui præbebat cultui ornamenta virtutum. Induite cilicium, & amarè plangite: quia qui conſolabatur nos, & fouebat quaſi nutrix in gremio, ſublatus eſt & receſſit. Vnde plorās plorabit anima mea, & erunt lachrymæ in maxillis meis, quandiù non intueor, quem diligit anima mea. Putásne veniat mihi, pater, tempus, quando vel ſi quoquo modo liceat faciem ſpeciemque vultûs tui conſpicere?

Sed quid interim iam deincèps agimus, anima? Eccè nuncuſquè quaſi inter roſeos verſati ſumus campos, & conſpeximus amœna virtutum, de fonte S. Spiritûs irrorata: Nunc verò inſtat, vt mortis eius finem pandamus, quem habuiſſe talem, glorificandum eſt: amiſiſſe, flendum: perueniſſe verò ad beatorum gaudia, congratulandum. Sed quanto nobis iucundius eſt, in eo quod amatur, verſari: tanto grauius eſt, eius abſentiam,
Maximum ſui mortuus deſiderium reliquit. quam ſemper præſentem cernimus, tolerare. Vndè ceu reſperſum nebula, mœſtum eſt omne quod inſpicimus: caligant oculi noſtri, operimur ſingultibus, tremunt digiti, rotatur caput, funduntur lachrymæ: & inſupèr eſt pio amoris affectu quædam flendi voluntas. Vndè & quanto hæc prolixiùs ad conſolandū cudimus, tanto ardentiùs amore afficimur, amando quoquè dolore premimur. Idcircò mi pater chariſſime, ocyùs tranſibo obitûs tui paginas, in quo diutiùs immoranti vehemēs languor ingruit. Hinc quidem interim adſtillat lugendi facultas, ſed paulò pòſt conſolabimur de peruentu, quo tu nunc lætaris in gaudio. Vndè quæſumus, priuſquàm incipiat calamus pulſare tui exitûs horam, reuertere Sunamitis, reuertere, inquam, paululùm, vt intueamur te. Recipiet enim indè ſpiritum linguæ calamus, & leuiùs tranſibimus amaros legēdi curſus. Reuertere, reuertere mi chariſſime, & quid videbimus in te, niſi vt caſtrorum acies quomodò ſis ordinatus? Ad nos ſaltem ſemel, quæſumus, cōuertere: vt omnes, qualem te priùs habuimus, quantúſve & modò ſis, videamus. Eccè aſcendiſti, nouimus, per deſertum quaſi aurora conſurgens, pulcher vt luna, electus vt ſol, terribilis in Deo, velut caſtrorum exercitus ordinatus.

Moriturus vt ſe geſſerit. Quid igitur terribilius humanis adſpectibus videri poteſt, quàm tui vultûs erant adſpectus in hora, cùm nobis indulgentiam dares? Præceperas enim, petētibus nobis, Pater, vt omnes humi ſederemus: quatenùs tu os noſtrum ex integro, & nos tuum erectis oculis potuiſſemus conſpicere. Quo, fateor, nil me ordinabilius à magiſtro audiſſe indultum, nilque flammantius aut horribilius aliquid me vidiſſe, quàm in tuis oculis. Preſ-
Oratio eius ad fratres. ſiùs itaque enucleans ſenſum, ità affatim cunctis es locutus: Eccè, inquis, de creditis ego ouibus rationem redditurus venio: vos autem, ó mihi commiſſus grex, de obedientia & inobedientia veſtra ſententiam excepturi, attendite, quòd idem, qui nunc adſiſto, in tremendo iudicio vobis coràm adero, & quid de talentorum pecunia ſim lucratus, vel quomodò illam expenderim, præſentabo. Attamen interim ſi quid eſt, in quo exceſſi in vobis ſciens aut neſciens, volens noléuſve, indulgete, prout ego iuxta quod oportet, ſi quid eſt quod meum ſit indulgere, vice Chriſti relaxo. His igitur tum ità præmiſſis, plenus feruore ſpiritûs receſſit, quaſi iam futurus arbiter in ſuo: vt inſtrueret ſe, quaſi contra ſpiritalia nequitiæ tunc in cæleſtibus pugnaturus, rationem villicationis ſuæ redditurum: licèt ſemper quaſi in mortis articulo pertractâſſet, tunc tamen velut contra legiones iturus, diligentiùs mentis aciem diſponebat, ſi fortè ludibria huius vi-
Luc. 14. tæ ſine impedimento poſſet effugere. Sed quia occurſor decuplum eius viginti millibus ſuperare legitur, ſemper quæ pacis ſunt, Dominū precabatur: Domine, inquit, po-
Iob 7. ne me iuxta te, atq; ità cuiuſuis manus pugnet contra me: alioquin turmas non effugi-
Pſal. 87. am iniquorum, quia tu ſolus inuentus es inter mortuos liber. Venit enim ad te exactor,
Ioan. 4. & in te non inuenit quicquam, quod ſuum eſſet. Idcircò fac me firmiùs in te inhærere: vt & ipſe per te tuo in corpore mali totius inueniar liber.

Qui totum ſe ità diſcutiens, adhuc inuenit in ſe qualiacunque, quaſi nōdùm exhauſta, & præcepit ea coram quibuſdam fratribus exponere, (quorum vnus, etſi indignus, ego eram) interrogans, ſi de his ſe in iudicium meritò venturum fore pertimeſceret. Quibus auditis, iuxta diuinam ſcripturam percenſuimus, non ad eum pertinere, quæ ipſe quaſi ſua longè diuq; plangebat. Quid putas quàm ſubtiliter ſecum reliqua diſpu-

diſputabat? quàm ſibi ſeuerus erat, qui pro alienis etiam, vt pro ſuis, ſe puniebat? Intereà ſingulos de ſingulis monens & inſtruens, aiebat, vt poſt obitum ſuum in electionis pace, caſtè ac rectè ſecundùm Deum inter ſe conuenirent. Expoſuit etiam fidem ſuam coram quibuſdam ex nobis, penè & omnem doctrinā quam docuerat, vt ex hoc eam firmiùs commendaret pectoribus noſtris. Hinc eſt, quòd tali abſentes mœrore ſuffundimur: indè verò gaudentes ſumus, quia de Patre talia recoluntur. Hinc ad hoc afficimur, ad aliud hinc protrahimur. Plangimus in eo ſiquidem maturitatem morum, fidei firmitatem, ſoliditatem ſpei, charitatis fundamenta, ex integro altiſſimam Chriſti humilitatem, & ditiſſimam in omnibus largitatem: nec vt Saluator, inquam, miſeram Hieruſalē ego lugeo: ſed ploro in vnius morte pariter omnes virtutes occubuiſſe: Non quòd nobis deſit ille, qui abijt: ſed quòd talem videre deſiuimus, quem ſine lachrymis vix aut nunquàm recordari valemus. Luc. 19.

Quis enim ſiccis oculis eius recordabitur, in quo penè omne honeſtatis decus ſublatum eſt? Aut quis non doleat præſidium totius Europæ ſubitò deperijſſe? Vel quis ſine mentis ſcrupulo poterit epiſtolarum eius nitorem eloquentiæ recitare? Quem ſi vulgò audiſſes, dulcifluus emanabat. Si verò idem barbara, quam Teutiſcam dicunt, lingua loqueretur, præeminebat claritatis eloquio. Quòd ſi Latinè, iam vlteriùs præ auiditate dulcoris, non erat ſpiritus. Idcircò mihi chariſſimi ô vos omnes, qui nôſtis quid boni habeat tanti viri præſentia, & tranſitis per viam, attendite & videte, ſi eſt dolor ſicut dolor noſtrûm omnium. Videte igitur, quàm ſubitò vindemiauit nos Dominus, & facti ſumus ſqualidi, venuſtate ſublata. Aurigo poſſedit nos, quia decus roſeum verſum eſt in fauillam. Peritia linguarum & eloquentia S. Adelhardi.

Parauerat ergò ſe Simeon ſenex ad natalem Saluatoris accenſis lampadibus occurrere, & Regem regum Dominum Ieſum, procedentem de thalamo ſuo, vlnis ſuis lætus ſuſcipere: ſed tetigit eum triduo ante natalem Domini validiſſima febris, dum iuxta conſuetudinem noctis medio in baſilica fleret. Qui ità perdurans ad vigilias vnà cum fratribus, hoſtiam iubilationis in pectore Domino conſecrabat: & quanto, vt multi teſtes ſunt, altiùs voce canebant chori, eo ampliùs idem flebat in iubilo. Sicque ſe pertrahens ad matutinorum vſque laudes, nec minùs amore Chriſti febricitans elanguebat, ſicut ſcriptum eſt in Canticis: Fulcite me floribus, ſtipate me mális, quia amore langueo. Et dum quotidiè magìs magiſque multis premeretur doloribus, ſpiritum non relaxabat, ſemper Deo intentus. Diſponebat igitur ità omnia prouidus, àc ſi nihil mali ferret in corpore: inſtituens & ordinans ità ſingulas officinas, vt nil finis eius imperfectum inueniret, præcipuè vt & ſanctus dies dignis celebraretur honoribus. Quo peracto, vehementiùs cœpit vrgeri febribus: quotidiè tamen ad oratorium B. Martini veniens, quem copioſo amore in vita ſemper dilexerat, ibidemque Miſſas audiens, communionem ſanctam percepit, donèc vltimus dies vitæ, à noctis huius eum eduxit caligine. Febre corripitur vir ſanctus. Cant. 2. Sub morte quotidiè audit, licèt ægrotus, Miſſam.

Interìm verò audiens beatus vir Hildemannus Epiſcopus, quem ipſe monachum nutrîerat, & per conceſſum Regis tanto Bellouaci ſublimârat honore, ſanctum ęgrotare patrem, aduenit ilicò, & excubabat iugiter ante eum, donèc viuendi finem fecit, & eum proprijs manibus vnà cum cunctis fratribus ſepeliuit. Qui dum aduenîſſet, gauiſus eſt S. Pater alacritate maxima & lætatus, vt vix ſe ferret pro nimio exultationis gaudio. Agebat nanque Deo immenſas gratias, quòd de huius eum cōſolaretur aduentu, & dicebat: Deus omnium inſtitutor & rector, gratias tibi ago, quia non ſum fraudatus à deſiderio meo. Intereà cùm cœpiſſet idem S. Epiſcopus à nobis percontari, vtrùm benedictionis oleo, ſicut à beato Apoſtolo ſancitū eſt, deberet perungi: interrogauimus eum, verúmne vellet, quem proculdubiò ſcieramus peccatorum oneribus nō detineri. Quod ille audiēs, erectis oculis in cælum, cominùs obſecrabat vt fieret. Quid putas tum ſanctus agebat animus? quantis tunc replebatur lachrymis? Erāt igitur oculi ad Deum defixi, manus verò ad cælos extenſæ, inuitanſque ſanctum Spiritum, dicebat: Nunc dimittis ſeruum tuum, Domine, ſecundùm verbum tuum in pace: quia percepi omnia tui myſterij ſacramenta. Et nunc quid ſupereſt, niſì vt ad te veniam? Veruntamen non ſicut ego volo, ſed ſicut tu vis: tantùm fiat voluntas tua. Alioquin ſitiuerat iam idem diù venire ad fontem. Vndè & quaſi iocoſa voce, plenus grauitate fidei, frequenter dicebat: Hinc ibo, & ad Deum meum veniam: lætus, inquam, veniam, lætus Iacob. 5. Luc. 2. Matth. 26.

moriar,

moriar, lætusque tranſibo ingentes huius vitæ foueas: quoniam ad gaudia peruenturus ſum ſempiterna, longè mihi antè promiſſa.

His & huiuſmodi dictis ſedulò ſe armabat Chriſti miles, donèc ingreſſus eſt locum tabernaculi admirabilis, in voce confeſſionis & laudis: vbi & inuectus eſt exercitus multitudinis feſta celebrantis. Ibique iam ſenex noſter tripudians, creditur præcinere: Nox præceſſit, dies autem appropinquauit. Qui cùm quotidianis diebus adhuc in carne febricitans, immenſis ſe Deo taliter commendaret laudibus, contigit ſubitò, dum ſolus apud ſe ageret, ad eum ingreſſum fuiſſe ſanctum Epiſcopum: ad quem continuò exclamans, ait: Curre velociter, ô Epiſcope, præcipio tibi, & oſculare pedes Domini mei Ieſu Chriſti, quoniam eccè adeſt. At ille audiens, valdè cōtremuit: quia quò iret, vel quid ageret, penitùs ignorabat. Ille verò hoc dicto, recepit ſe ſub ſilētio, & quieuit. Tum deincèps peracto die octauo natalis Chriſti, alacriùs cœpit inſiſtere, vt iam hinc ei celebratis diebus liceret abire, ſi quo modo ipſe tandèm perueniret ad feſtum, quod nox non intercipit, neque morbo corrumpi poteſt. Et peracto igitur iam noctis mediæ ſpatio, ità adorſus eſt, & fratribus dicebat: O filij, ſemper mihi in Domino multùm chariſſimi, ſcitote quoniam hodiè hinc ibo. datum eſt enim mihi iam hinc exire, ac videre (quod vtinàm fiat) & apparere conſpectui Redemptoris mei. Finitus eſt ergò iam curſus certaminis mei, & reſtat penitùs, quid accepturus ſim pro vocationis præmio vt ignorem. Credimus nos tamen pater, quod nec oculus vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis aſſcendit, (alioquin vacuus eſt labor fidei) præſertim qui dicere cum Apoſtolo veraciter potuiſſes: Curſum conſummaui, fidem ſeruaui: de reliquo quid aliud, quàm repoſita eſt mihi corona iuſtitiæ, quam reddet mihi iuſtus iudex in illa die?

Rom. 13. — Videt Dominum Ieſum. — Eccè quàm modeſtè de ſe loquitur vir ſanctus. — 1. Cor. 2. — 2. Tim. 4.

Tum manè iam facto, accerſitis nonnullis ex nobis, cœpit idem B. Pater vrgere, quatenùs matutinas ocyùs præuenirent. Quibus dictis, in laude Chriſti cæleſtis eius lingua obmutuit. Tunc verò ſimul conuenientibus omnibus ſanctis fratribus, cōmunionem ſanctam percepit fermè hora diei prima, ſicutì mos eſt: & cœperunt eum hymnidicis laudibus Domino cōmendare, ità perdurantes in eius exequijs, vſque in horam diei nonam. Tum idem, quando & Chriſtus in cruce, emiſit ſpiritum, vt daretur indicium, quòd cuius crucem in vita tulerat, quemque ſecutus fuerat, eius & in mortis articulo ſequeretur veſtigia, donèc perueniret ad eū quem quæſièrat, quem optârat, quem & diù de toto corde deſiderârat. Quis, putas, tunc ea hora luctus omnium erat, & quàm præcipua fuerint lamenta monachorum? Attollebatur autem ſurſùm vox vna canentium in excelſo, & fletus omnium deorsùm ſingulorum ſcindebat pectora: quoniam, ſicut alibì dictum eſt, & pium erat tanto viro congaudere, & pium erat eius abſceſſu flere. Quis enim non fleret, etiamſi de ſilice natus eſſet, ea hora, cùm inclytus Dei paſtor hinc abiens cælos peteret? Ipſe enim erat, bone Ieſu, quem in toto ex omnibus ſolum Abbatem reperi: ipſe ex vniuerſis, quem alterius plùs quàm ſua quærentem inueni. Qui ſicut mater amat vnicum, ità quoſque tenerrimè diligebat, atque vt ſolidiora caperent, inuitabat.

Matth. 27. — Feliciſſimè decedit. — Eximia laus S. Adelhardi.

Quapropter, quæſo, attendite viri, & videte vniuerſi populi matrem Corbeiam flentem, quod eſt aluearium monachorum: flentem, inquam, ac dicentem: Ablatus eſt magnificus meus mihi, & nullus eſt, qui conſoletur me ex omnibus charis: quoniam compleuit Dominus furorem ſuum in me, & fecit quæ cogitauit. Compleuit ergò, quæ præceperat à diebus antiquis: Terra es, & in terram ibis. Idcircò abijt chariſſimus mihi, & receſſit. Reuerſa eſt ergò virgo Iſraël ad ciuitates ſuas, & deincèps ambulat glorioſè ſuper aquas redemptionis æternæ. Ipſe nanque eſt, qui erat mihi votorum chariſſimus: Ipſe conuertens animam meam, & cuſtos vitæ meæ: Ipſe qui conſurgens pro nobis in principio vigiliarum, effundebat velut aquam cor ſuum ante conſpectum Domini. Nunc verò poſuit nos Dominus ad modicum deſolatos, propter eum mœrore confectos. Ideò ergò ponimus in puluere os noſtrum, ſperantes in miſericordijs Domini, ſi fortè ſit ſpes, vt peruenire poſſimus, quò iam pius patronus noſter perueniſſe creditur. Quod donèc fiat, donèc optata dies veniat: hæreat lingua mea faucibus meis, ſi tuî non meminero pater Adelharde, ſi non te propoſuero in principio recordationum mearum. Alioquin obliuiſcatur me dextera mea, niſì nomen tuum laudeſque pandam. Credo mi charorum chariſſime, quòd priùs maternus amor perire poſſit, quàm nos te non diligere. Quia etſi illa ſuorum obliuiſcitur, nos tuî nunquàm oblíti erimus: ſed dum

Thren. 2. — Gene. 3. — Iere. 31. — Pſal. 76.

dum ſecula manent,& nox cum die partitur vices,fama prædicabitur de te ſemper ſanctiſſimæ vitæ, noſq́; tua nunquàm immunes erimus à laude. Tu autem, quæſumus, trahe nos hinc poſt te,curramus in odorem vnguentorũ tuorum: quia meliora ſunt vbera tua vino,fragrantia vnguentis optimis. Recti enim te diligunt: & ideò quærimus, quouſquè perueniamus,vbi paſcis,vbi cubas: ſcimus nanque,quòd in meridie.

Neque igitur,iuxta quod fabulæ ferunt Threicium feciſſe vatem, gemimus apud inferos coniugis mortem: ſed ſuper aſtra tollimus patris nomen, quò te ſolenniter conſcendiſſe fatemur. Ergò etſi felix fuit ille,qui ficte potuit lucidum boni fontem viſere: & felix,qui potuit vincula grauis terræ ſoluere: feliciores ſumus nos, q́ poſſumus poſt te Patrem talia & tam ſancta vota dirigere. Fingitur enim ille præfatus vates flebilibus modis flendo poſt coniugem ſyluas currere feciſſe, amnes ſtare immobiles: iunxitq́ue intrepidum latus ceruæ ſæuis leonibus: nec timuit lepus iam cantu placidum canem. Cuius cùm feruor intima pectoris flagrantia vreret, nec ſic mulcerent animum cuncta quæ ſubegerat: it mites ad ſuperos, quærens coniugem: nec reperta, infernas adijt domos, illic ſonantibus chordis blanda carmina temperans, quicquid de præcipuis muſicorum fontibus hauſerat. Ad cuius voces vmbrarum dea miſerans, Tandèm, inquit, vincimur arbiter: & ideò donamus coniugem viro,emptam carmine. Quid putas tum ille,iuxta Poëticam narrationem, luctûs dabat? quantoſq́ue threnos geminans amor mouerat? quantiſve precibus veniam implorârat? Cuius noua carmina ſtupuerat infernus, vltrices ſcelerum deæ iam mœſtæ madebant lachrymis.

De Orpheo dicit. *Proſerpina.*

Sed nos,pater chariſſime, talia non ideò inferimus, quòd ignoremus neminem ab inferis ſine Chriſto regreſſum fuiſſe: ſed q́d boni habeat amor, volumus aperire. Amor enim,maxima lex ſibi eſt: & ideò imitando quærimus te quaſi per legem,quia omnis via tua,lex vitæ fuit: vt mereamur peruenire ad te,immò ad te,quia ad Chriſtũ, quò te perueniſſe credimus & optamus. Et precamur,vt Deus noſtris fletibus motus exaudiat, & doneris feliciter nobis,immò nos tibi,quia te paradiſo datum petimus. Credimus nanque,quòd ibidèm coronaris iam de capite Amana,de vertice Sanir,de cubilibus leonũ, de montibus pardorum. Iſta quippe omnia triumphando viciſti: idcircò factus es ſuauis inter delicias Paradiſi & decorus,nec eſt in te macula. Dextera igitur Chriſti amplecteris,& læuam ſub capite pacis ſomno dormiens premis: & ideò factus es coram eo quaſi pacem reperiens. Lectus ergò tuus, quia in pace Chriſti verſaris, floridus iuxta meriti qualitatem. Tigna domûs tuæ,cedrina: laquearia verò, cypreſſina. Et nos quidem, pater amiciſſime nobis,iuxta quod intelligimus,gaudemus & gratulamur tibi,quia euerſa domo,inuenta eſt in te drachma,quæ periërat. periërat enim noctis caligine circunfuſa,ſed accenſis lampadibus,tibi feliciùs denuò inuenitur. Vndè interim quando aliud non valemus, iura ſepulcri tui flentes circunſedemus, & ſuperadſpergimus orationum flores. Legimus ſuper illud nomen bonum,quod melius acquiſiſti,quàm diuitias multas. Nam noſtrûm alij pallentes violas tibi & candentia lilia carpunt: Alij narciſſum & florentes roſas, Alij ſerpillum benè olentem ſpargunt. Iſti colocaſia,& mollibus illud vacinijs pingunt: quidam & ſuaues intermiſcent odores: Nonnulli verò ſalſis lachrymarum rigant fontibus,& ego literarum ſuperintexo pallas: quatenùs æui temporibus futuris, ſanctum ſeruet nomen. Neque enim fucatæ artis eloquentiam texo: ſed ſindone munda,puritatis opere, illud inuoluo. Alioquin ſi quis pleniùs hunc virũ nôſſe deſiderat,quàm fortiter fide mundum vicerit, legat illud, vbi inſcribitur ei nomen nouum,& nomen ciuitatis nouæ Hieruſalem. Et cùm intellexerit, quibus ciuitas fulgeat ornamentis,hoc totum illi cõferat: eò quòd ibidèm quodammodò ipſe ciuitas, & poſſeſſor huiuſce ciuitatis à Deo creditur eſſe factus.

Amor,ſibi ipſi maxima lex. *Cant.4.* *Luc.15.* *Prou.22.* *Vergil. Eclog.2.* *Apoca.2.3. & 21.*

Vndè gaude & lætare virgo fidei,felix Corbeia,ex antiquo vocata: quia meruiſti talem in Chriſto frui & poſſidere patronum. Quæſo te, mater religionis inclyta, amplectere hunc virum, quem tu tyronem cæleſtibus ſobriè ac diſcretè inſtituiſti moribus: & imitare illum, qui te poſteà multis ampliauit honoribus. Quarè igitur mœrore conſumeris virgo & filia Dei ſummi, quaſi non ſit tibi conſiliarius? Eccè fratrem reliquit tibi hæredem, qui multis adhuc pro te ſudabit laboribus. Abſterge,quæſo, lachrymas: quoniam mittes obuiàm de medio tuî etiam hunc ſenem, cùm vniuerſæ terrarum partes miſerint eximios quoſque viros. Porrò vicina monaſteria cùm dederint, videlicet Vedaſtum Atrebates, & Centulum, ſanctiſſimum Richariũ: & alia circunquaquè viros

Vualã ſiue Vualachũ dicit, qui Adelhardo ſucceſſit. *Cẽtuleſis monaſterium.*

viros religione nobiles, dabis forſitan & tu non impari voto virum Deo digniſſimum. Neq; infœcunda tunc eris, cùm inter reliquos iſtum etiam Domino de terræ puluere
Exod. 17. generabis: immò lætabunda & gaudens veniendo venies, ſaltem paucos ferens manipulos. Idcircò confortare & robuſtiùs age, donèc Amalec occurrit in via, quoniam alter Ioſue iam tecum dux & præuius virtute, pugnat in acie. Fulci igitur iſtum, iam in capite inter plurimos dimicantem: Attende & illum in monte iam cum Domino, palmas ad ſublimia porrigentem. Hic pugnat, ille orat: hic hoſtem premit, ille vincit. Iſte nan-
2. Mac. 15. que eſt, chariſſima mihi mater, fratrum amator, & populi Iſrael. Hic, qui multùm orat pro ſuis charitate perpetuus. Hic qui iugis, vt credo, interceſſor erit pro ciuibus. Vndè & Domine, iuxta B. Ambroſij vocem, quia nemo habet quod alijs plùs deferat, quàm quod ſibi optat: non nos ab illo poſt mortem ſepares, quem in hac vita chariſſimum ſenſimus: Sed vbì es, nos facias eſſe ſimul cum illo, vt vel ſic eius perpetua viſione apud te fruamur in Chriſto, quem propter te in hac vita chariſſimum valdè dileximus, nunc in pace Chriſti ſepultum.

Vbi eius corpus conditum ſit. Sepulta ſunt autem decenter membra chariſſimi ſenis, in Baſilica B. Petri Apoſtoli ſub faſtigio inter eiuſdem medioximæ quatuor Eccleſiæ centra, tectus polito lapide: ſuper quem octonis ſculptum verſibus muſici carminis hauſtu dignè legitur:

S. Adelhardi epitaphium.

Hic iacet eximius meritis venerabilis Abba,
Noſter Adelhardus, dignus honore ſenex.
Regia proſapies, paradiſi iure colonus:
Vir charitate probus, moribus atque fide.
Quem dum ſub tumulo recolis tu quiſque viator,
Cerne quid es, quid eris, mors quia cuncta rapit:
Nam poſt octauas Domini hic caruo ſolutus,
Succedente die aſtra petiuit ouans.

Et ſunt ibidèm perhumati quatuor circunquaquè venerãdi viri, qui fuerant vno eiuſdem officio ſeruitutis, à Domino propagati. Quod factum non caſu contigiſſe puto: ſed vt quorum vna in Chriſto fuit militia, poſt Ieſum Crucem ſublimiùs eodem in loco ferre propriam, vnus eſſet & ſepulturæ locus, qui eos duntaxàt ſecundùm ſimilitudinem eiuſdẽ Crucis inſigniùs connecteret. Quorũ medius ſenex noſter cernitur, ſuper quem ſigna ad Horas diuini officij pulſantur, vt ex hoc clareat, iuxta quod proueniſſe creditur, quia fuerit lingua eius cymbalum ſancti ſpiritús, & inuitatorium ad diuini operis officium, ibidèm dedicatum. Vndè & octoni verſus, quòd poſt octauas Domini obierit, titulantur: quatenùs monſtretur eum opere conſummato, quò dudùm omnes inuitauerat, ad octauam Domini, nullo literarum imminuto numero, feliciter perueniſſe.

MARTYRIVM S. PETRI AVLANI, INTERPRETE ANASTASIO BIBLIOTHECARIO: QVANQVAM *necdùm certum habeo, vtrùm hæc illius verſio ſit: phraſis ſanè videtur ab Anaſtaſij dictione non abhorrere. Habetur autem in vetuſtis manuſcriptis exemplaribus.*

3. IANVARII. IN illo tempore Petrus, qui & Balſamus, cùm comprehen-
S. Petri patria. ſus fuiſſet apud Aulonam ciuitatem tempore perſecutionis, cùm eſſet oriundus à finibus Eleutheropolitanæ ciuitatis, oblatus eſt Seuero præſidi. Seuerus dixit ad eum: Quis
Conſtantia apud præſidem. diceris? Petrus reſpõdit: Nomine paterno Balſamus dicor: ſpiritali verò nomine, quod in baptiſmo accepi, Petrus dicor. Præſes dixit: Quod tibi genus eſt? Petrus reſpondit: Chriſtianus ſum. Præſes dixit: Quod officium geris? Petrus reſpondit: Hôc maius officium habere non poſſum: & quid eſſe poteſt ſuper hoc melius, vt ſim Chriſtianus? Præſes dixit: Parentes habes? Petrus reſpondit: Non habeo. Præſes dixit: Mentiris. audiui enim te habere parentes. Petrus reſpondit: In Euangelio mihi præceptũ eſt omnia denegare, cùm ad eius nominis venero confeſſionẽ. Præſes dixit:

Nôſti

Nôſti præceptum imperiale? Petrus reſpondit: Ego prçceptū Dei mei nóui, qui eſt verus & perpetuus rex. Præſes dixit: Prçceptū eſt à clementiſſimis principibus, vt omnes Chriſtiani aut ſacrificent, aut diuerſis pœnis interficiantur. Petrus reſpondit: Et veri perpetuiq; regis eſt prçceptum, ſi quis ſacrificauerit dæmonijs, & non Deo vero, in perpetuum eradicari. Tu iudica, ſi verè eſt in te aliqua iuſtitia. Præſes dixit: Sacrifica dijs. audi me, & comple iuſſa principum. Petrus reſpondit: Ego manufactis dijs, ligneis & lapideis, quales vos eſtis, non ſacrifico.

Præſes dixit: Iniuriā nobis facis. Neſcis quia poteſtatem habeo occidendi te? Petrus reſpondit: Ego iniuriam nō facio, ſed quod ſcriptum eſt in lege diuina, hoc dico. Simu- Pſal. 113. lacra, inquit, gentium argentum & aurum, opera manuū hominum. Os, oculos, nares, aures, manus, pedes habent: ſed de his neq; loquuntur, neq; vident, neq; odorant, neq; audiunt, neq; palpant, neq; ambulant, dicit Dominus. & ſubſequitur: Similes illis fiant qui faciunt ea, & omnes qui confidunt in eis. Si Dominus per Prophetam & ſpiritum ſanctum hæc dicit, quomodò tu mihi dicis, quòd iniuriā tibi fecerim, quia dixi ſimilem te lapidibus & lignis mutis & ſurdis, in quibus dæmonia colitis, & me perſuades tibi ſimilem fieri? Præſes dixit: Audi me, miſerere tuî, & ſacrifica. Petrus reſpōdit: Tunc meî miſereor, ſi non ſacrificauero, & à veritate non diſceſſero. Sed quia infidelis es, & nec mihi credis, nec legi diuinæ, quia qui dæmonijs ſacrificat, eradicabitur, & ſemper mihi hoc ingeris delictum, fac quod tibi iuſſum eſt. Præſes dixit: Adhuc gero patientiam, expectans vt tecū cogitans, ſacrifices & ſaluéris. Petrus reſpondit: Superflua tibi perſuades. fac iam, quod facturus es, & adimple opera patris tui diaboli. Nam & hoc non facturus ſum, nec mihi Dominus meus Ieſus Chriſtus permittat, quem colo.

Præſes iuſſit eum ſuſpendi: cumq; fuiſſet appenſus, dixit ad eum: Quid dicis Petre? Sacrificas, an non? Petrus reſpondit: Iube adhiberi vngulas: ego enim iam dixi tibi frequenter, quòd nō ſacrifico dęmonijs, niſì ſoli Deo meo, pro cuius nomine patior. Præ- Adhibētur ſes iuſſit eū fortiter torqueri. Cumq; vexaretur nimiùm prædicabilis Dei martyr, vo- ei tormēta. cem doloris non dabat, ſed tantùm pſallebat, dicens: Vnam petij à Domino, hanc requiram, vt inhabitem in domo Domini omnibus diebus vitæ meæ. & iterùm dicebat: Pſal. 26. Quid retribuam Domino pro omnibus, quæ retribuit mihi? Calicem ſalutaris accipi- Pſal. 115. am, & nomen Domini inuocabo. Hęc eo loquente, ampliùs excitatus Præſes, alios carnifices iuſſit accedere. Turba verò adſtans, cùm videret nimium ſanguinē currere per pauimentum, doluit, dicens ad eum: Miſerere tuî, homo, & ſacrifica, vt te liberes ab his crudeliſſimis pœnis. Sanctus verò Dei Petrus reſpondit: Hæ pœnę nullæ ſunt, nec mihi Contemnit aliquem incutiunt dolorem: ſed ſi negauero Deum meum, in veras pœnas, & in maiora immanes tormenta perpetua ingreſſurum me eſſe cognoſco. Præſes dixit: Quid dicis Petre? Sa- cruciatus. crifica, aut pœnitebis. Petrus reſpondit: Ego nec pœniteo, nec ſacrifico. Pręſes dixit: Ego ſententiā in te infero. Petrus reſpondit: Hoc eſt, quod tota auiditate expecto. Tunc Præſes dedit aduersùs eum ſententiam, dicens: Petrum contemptorem inuictiſſimorum principum propter legem Dei ſui, cruci affigi præcipio. Sic quoquè venerabilis Cruci affi- athleta Chriſti, complens agonem ſuum, dignus habitus eſt paſſionibus Domini parti- gitur. cipari. Martyrizatus eſt autem teſtis Chriſti Balſamus, qui & Petrus, apud Aulonam ciuitatem tertio Nonas Ianuarij, ſub Maximiano Imperatore, regnante Domino noſtro Ieſu Chriſto, cui eſt gloria in ſecula ſeculorum, Amen.

IN GORDIVM MARTYREM, MILITEM CAESAREENSEM, ORATIO BASILII MAGNI, EIVS *inſigne martyrium egregiè depingens.*

Eſt homilia 19.

NAturæ lex eſt apibus innata, fratres dilectiſſimi, vt niſì rex priùs In Grçcorū agmen pręcedat, ab aluearibus nuſquàm diſcedant. Vos autē Dei Menologio populum, cùm nunc primùm ad martyres, tanquàm ad flores cæle- feſtū S. Gordij habetur ſtes exeuntes, & huc frequentes conuenire viderim, quo id duce fe- 3. Ianuarij. ceritis, exquiro. Quis ingentē hunc æſtum excitauit? Quis hyemalem hanc triſtitiam in vernam ſerenitatē commutauit, vt populus ex ciuitatis ædificijs, tanquàm ex apum aluearibus, hilaris egreſſus, ad ſuburbanum decus pręclarumq; martyris ſtadium conflueret? Quoniam igitur &

nos, infirmitatis noſtrę oblitos, celebritas martyris excitauit, agè & ipſi quoquè, quantùm voce contendere licet, veluti bombantes apes, vernantibus floribus circunfuſæ, præclara ipſius geſta perſonemus: rem quidem piam agentes, ſimul & gratam ijs qui adſunt. In laude nanq; iuſti populus lætabitur. Salomonis lectio nobis nupèr recitata, quidnam per latentem huiuſcemodi prouerbij ſenſum ſibi velit, mecum ipſe cogitabam: an fortè dicat, quòd populus oratione magnifica, ac planè culta rhetoris cuiuſdā potentis, quę auditorum aures demulceat, oblectetur: prętereà ſermonis ornatum, rerumque inuentionem ac diſpoſitionem elegantem exoptet. Quod profectò mihi veriſimile non videtur, cùm ipſe nuſquàm huiuſcemodi dicendi genere vſus fuiſſe inueniatur. Nam & ſanctorum memorias, orationis & eloquentiæ fuco proſequi, non fas erat admonere, illi præſertim, cuius ſcripta ſermone ſimplici, nulloque ſtyli apparatu conſpiciuntur.

Prou.10. iuxta LXX.

Res geſtæ Sanctorum quo fructu cômemorentur.

Quis ergò illorum verborū ſenſus? Is videlicet, quòd populus ſpirituali lætitia gaudet, ſi eorum tantùm admoneatur, quæ iuſti patrârunt: atq; indè ad æmulationē rectè factorum ab ijs, quę audit, accenditur. Illorū enim, qui in fide claruerunt, hiſtoria ſimplex, velut lucem quandam Dei cultoribus ad virtutis iter oſtendit. Quamobrem cùm in ſacris voluminibus Moſis vitam, morumq; lenitatē, noſtræ naturæ magnoperè optatam, narrante ſpiritusancto audimus, ſtatìm ęmulamur. Quòd ſi reliquorum facta virorum eloquentiæ floribus ornantur, ſanctis tantùm ad ea, quæ maxima geſſêre, demonſtranda, ſat fuerit oratio ſimplex. Itaque dum vitam eorum, qui in pietate conuerſati ſunt, exponimus, Dominum cumprimìs per ſeruos ſuos glorificamus: Deindè & iuſtos ipſos teſtimonio eorum, quę ſcimus, celebramus, & populum per auditum rectè factorum exhilaramus. Ioſeph dum audimus aut legimus vitam, illius aſſequi caſtitatē magnoperè cupimus. Si verò Samſonis narratur hiſtoria, ad illius imitādam fortitudinem accendimur. Sacra igitur ſchola, pręcepta rhetorum aut inſtituta non ſequitur: nudam rerum expoſitionem pro encomijs habet, quam & ſanctis, ac nobis ſatis eſſe exiſtimat: illis quidem ad virtutis eorum præconium, nobis verò ad imitationis gloriam atque formam. Encomiorum nanq; lex eſt, patriæ dignitatem oſtendere, generis originem ex alto repetere, educationis incunabula diligētiùs referre. Noſtrum verò dogma hæc tanquàm ſuperuacua dimittit, & quę ſunt propria ac vernacula, ſectatur. Quidnam ego ſum melior, ſi mea ciuitas olìm magna bella geſſit, aut de hoſtibus triumphauit? Si eadem optimo ſit in loco ſita, æſtate ac hyeme, cæliq; temperie fruatur? Si fertilis eſt viris gignendis, ſi ager paſcendo pecori ſufficiat, ſi meliores nutriat equorum greges, quàm vſquàm reperiantur? Quid, inquam, iſta? An ad virtutem commendatiores nos reddere poſſunt? Nos ipſi profectò decipimus, ſi in montis cacumine cōſtituti, nubes nos tranſcendere, ac ſublime cęlum nobis cedere videntes, hac de cauſa nobis aliquid accedere exiſtimamus. Ineptum inſupèr, ſi ſanctis, qui res orbis vniuerſas contempſerunt, his eſſe opùs commendationibus putamus.

Gene.39.

Iudic.13.14.15.16.

Præcepta rhetorum, Chriſtianis vbi negligenda.

Igitur noſtri tantùm cauſa profectûs, ſat fuerit illorum celebrare memoriam. Non enim noſtris indigent laudibus ornari, ſed nos ipſorum vitæ hiſtoria & commemoratione, imitationis gratia, indigemus. Quemadmodùm enim ex igne naturaliter emicat ſplendor, ex vnguēto quoquè prędſtanti diffunditur odor: ſic è ſanctorum commemoratione geſtorum, ad omnes prouenit vtilitas. Fuerit haud modici momenti, eorum, quę olìm geſta ſunt, veritatem exactè tenere. Nam obſcura quędam fama, viri huius pręclara facta conſeruans, ad nos vſque venit. Quamobrem pictoribus rectè comparabimur. Illi enim cùm ex imaginibus imagines depingunt, vtì par eſt, à prima forma plurimùm recedunt. Nos item cùm rerum geſtarum adſpectu caruerimus, valdè metuendum, nè dicendo rerum veritatem atteramus. Verùm quando eius hodiè feſtum celebramus, qui in huiuſcemodi die certamen pro Chriſti nomine ſubijt, quantum ex eius hiſtoriæ notitia deprendere licebit, enarrabimus.

Sanctorum memoriā, non illorū, ſed noſtri cauſa celebrandam.

Fuit hic martyr beatiſſimus ciuis noſter Cæſareenſis: ex quo non mirum, ſi noſtræ mentis affectus ad eum potiſſimùm dirigitur, quod profectò ad verum ac domeſticum nobis facit ornamentum. Nam ſicut arbores, quæ bona ferunt poma, propriæ bonitatis laudē nutrienti tribuunt humo: ſic iſte ex noſtræ vrbis prodiēs vtero, ad ſummumq; gloriæ culmen euectus, patriæ, quæ eum produxit atque aluit, honorem glorioſiſſimi martyrij tribuit. Iucunda nempè ſunt quidē & externa poma, modò ſapore delectent: ſed

Hiſtoria S. Gordij martyris.

ſed longè noſtro gratiora guſtui propria, quàm peregrina: præterquàm quòd & gloriam quandam nobis conferre videntur. Militiam exercuit, in qua locum admodùm inſignem tenuit, ità vt centum milites eius imperio parêrent: quodq; animi virtute & corporis viribus præcelleret, cunctis inter ordines militibus præſtantior habebatur. Ea ſane tempeſtate, cùm tyrannus impius, qui tunc imperitabat, in Chriſtianum nomen virus ſuæ feritatis effunderet, manumque Deo inimicam aduersùs Eccleſiam exerceret, tota vrbe præconis tuba ſonabat, toto foro & per compita tyrannicum promulgabatur edictum, nè quis Chriſtum adoraret: qui verò contra iuſſa faceret, morte plecteretur. Idola proponebantur adoranda omnibus, lapideaque ac lignea hominum ſimulacra, pro vero numine colenda: & ſi qui recuſarent, extrema intentabantur. Confundebatur tota ciuitas, quæ rei nouitate attonita, tota tumultuabatur. Chriſtianorũ domus ſingulæ vaſtabantur. Innocentiũ facultates diripiebantur. Fideliũ & ingenuorum corpora, carnificum manibus diſcerpebantur. Matresfamiliâs per vicos trahebantur. Nulla iuuenum commiſeratio, nulla ſenum reuerentia erat. Inſontes, noxijs ac maleficis digna patiebantur. Complebantur ſupra modum carceres, domus inſignes & opulentæ vacuabantur. Pleni ſaltus, plena perfugis loca deſerta, ob vnum tantùm crimen, quòd Chriſtum colerent. Prodebat patrem filius. Pater filium accuſabat. Frater aduersùs fratrem inſaniebat. Seruus domino inſultabat. Adeò diabolicis artibus hominum animi affecti tenebantur, vt velut in tenebris agentes, ſeſe minimè cognoſcerent. Præter hęc autem, domus orationis, prophanorum manibus vaſtabantur: aræ ſanctiſſimæ euertebãtur, nec erat oblatio vlla, nec thymiama. Diuinæ rei nullus iam locus erat ampliùs relictus. Cuncta mœror ingens veluti diffuſa caligo occupabat. Sacerdotum collegia fugabantur. Sacer omnis conuentus cladem inſolitam expaueſcebat. Dæmones verò tripudiabant, & nidore ac ſanguine victimarum inſecta cuncta dabant.

Gordius centurio.

Inimici hominis, domeſtici eius.

Notent hoc loco hæretici aras, oblationẽ, thymiama &c.

Hæc igitur exempla crudelia cùm Centurio generoſus conſpiceret, tantorum malorum exitum præueniens, abiecto militiæ balteo, ſponte ſibi exilium delegit. Itaq; relictis honoribus, relictis omnis generis facultatibus, ſeruis, propinquis, amicis, voluptatibus & rebus alijs, quas cæteri maximè appetere, ac magno ſtudio parare ſolent, ad vaſta deſerta & hominibus inuia loca contendit: longè ſecum meliùs agi putans, ſi in ferarũ receſſibus, quàm inter idola vana cum hominibus habitaret, Eliæ prophetę ſecutus exemplum, qui cùm Sidoniorum conſpiceret impietatem quotidiè inualeſcentem, in montis Oreb ſpeluncam ſeceſſit, ac ſeſe ab omni humana conuerſatione, vt Deum quæreret ac videret, abdicauit. Vidit tandèm, quantùm fas eſt homini mortali. Eodem modo noſter Gordius, ſpretis omnibus, vrbanos fugiens tumultus, fori clamorem, magiſtratuum ambitionẽ, tribunalium faſtum, obtrectatores, emẽtes, vendentes, peierantes, mentiẽtes, mimos, ſcurras, cęterosq; huiuſcemodi generis homines, quibus magnæ vrbes refertæ ſunt, multosq; ſecum, tanquàm magnę naues, alligatas puppibus cymbas per ęquora trahũt. Inſupèr viſu audituque, ac animo à vitijs purgato & libero, Deum ipſum contemplando videre meruit, tum magna diſcere myſteria, quæ non ab hominib', nec per homines fuit edoctus, ſed magno vſus pręceptore, ſpiritu veritatis. 3. Reg. 19.

Quamobrem ſecũ meditans, quàm ſit fallax & inanis vita humana, ac ſomnij phantaſmatis ęquiparanda, in ſupernæ illius vocationis amorẽ exarſit, ac veluti fortis athleta, ſeſe vigilijs, ieiunijs, orationibus, ſtudijs demùm diuinæ eruditionis probè exercitatum, & ad certamen inſtructum animaduertens, hũc maximè diem obſeruauit, in quo frequens ciuitas viſendo equeſtri ſpectaculo erat intenta: quod hoc in loco ea tempeſtate in Martis, ſeu potiùs furentis bellorum dæmonis, honorem celebrabatur. Populus omnis ex edito ſpectabat, nec vllus deerat: non Iudæus, non gentilis, non item Chriſtianorum multitudo, quæ negligenter viuebat, & cum vanitatis concilio commixta ſedebat, non declinans conuentus malignantium, ſed & ipſa tum equorum curſum & aurigarum agilitatẽ ſpectabat. Serui eo die ab opere liberi, pueri è ſcholis ſpectatum currebant, fœminæ proſtitutæ ac ignobiles aderant. Plenum erat ſtadiũ, & omnis iam turba conſederat, equeſtre certamen videre intenta.

Humanæ vitæ fallacia.

Tunc magnanimus ac fortis heros per montis cliuum in theatrum properans, non populum horruit, non quàm hoſtilibus ſe manibus traderet, penſitauit: ſed corde intrepido & animo excelſo, quaſi quædam continua ſaxa, aut arbores multas, eos qui circa ſtadium ſedebant, prætercurrẽs, in medio conſtitit ſtadio, complens dictum illud: Iuſtus Prou. 28.

Vide admirandam S. Gordij virtutem.

 vt leo

vt leo confidenter agit. Quid plura? Adeò intrepido excelſoque animo fuit, vt cùm in eminentiore theatri parte ſtaret, ingenti voce, quam qui audiêrunt, extant adhuc aliqui, exclamauerit, & clarè illud Apoſtoli ad Romanos dixerit: Eccè inuentus ſum ab ijs, qui me non quęrunt: his qui me non interrogabant, palàm apparui. Quibus ſanè verbis ſe in eum veniſſe locum ſignificauit minimè coactum, ſed vltrò ſe ad certamen exhibuiſſe, Saluatoris exemplum ſecutum: qui cùm per atram noctem minimè videretur, ſe Iudæis manifeſtauit. Omnium igitur oculos ſtatìm in ſe conuertit. Erat enim adſpectu horridus, & quòd montana diù incoluerat, ſqualenti capillo, barba promiſſa, veſte obſita, corpore toto aridus, pera præcinctus, baculo innixus. Quæ ſanè omnia horrorem quendam vulgo adſpicienti incutiebant, ſimul & eum illuſtrem magno perè reddebant. Vbì autem quis eſſet, cognitus fuit, gentiliũ ſimul & Chriſtianorũ clamor eſt ortus: his quidem ob gaudium ſui cõmilitonis exultãtibus, illis verò, qui repugnant veritati, iudicis animum ad eiuscædem accendentibus, & iam ad mortem condemnantibus. Igitur clamor atq; tumultus omnia complebat: equos, currus, aurigas iam deſpiciebant. Fruſtrà rotarum ſtridor aërem verberabat: nullus aliud quàm Gordium videre mâlebat: nullus ꝙ Gordium verba ſonãtem audire ſtudebat. Totum deniquè theatrum murmure, more venti per aëra ſonantis, perſtrepebat, & equorum curſum ſuperabat.

Eſa. 65. *Rom. 10.* *Ioan. 18.* *Nota Lector.*

Vbì verò per præconem ſilentium imperatum, conticuêre buccinæ, ſopitæ fiſtulæ, varia muſicorum inſtrumenta ſiluerunt, ſolus adſpiciebatur Gordius, ſolus audiebatur. Hinc ad præſidis tribunal, qui tum in eodem loco ſedebat, certamenq; inſtituebat, confeſtìm adductus, & ab eo quiſnam, aut cuiâs eſſet, interrogatus, & patriam & generis & dignitatis locũ, quę tenuerat, prætereà cauſam fugæ ac reditûs pariter enarrauit. Reuerſus ſum, inquit, palàm oſtendens, ꝙ tua edicta nihil omninò curo, ſed Ieſum Chriſtum ſpem meam, meumq; præſidiũ profiteor: cumq; acceperim te reliquos homines crudelitate ſuperare, hoc ſanè tempus explendo meo voto maximè idoneum ſumpſi. His ſanè verbis velut ignis ira præſidis accenſa, quicquid in eo furoris erat, in hũc ſubitò conuertit. Præſtò ſint, inquit, lictores, flagella, plumbatæ: corpus rotis ſcindatur, in equuleo ſuſpendatur, omne tormentorum genus excogitetur. Feroces adſint feræ, igni tradatur, gladio feriatur, in altum barathrum deijciatur. Verùm parua hæc omnia viro execrando, digno qui non vna tantùm morte intereat. Quin, inquit Gordius, damnum me facere profectò videor, ſi ſæpè varijsq; modis extingui, variaque pro Chriſto pati ſupplicia nequeo. At ille his magìs iritatus verbis, magisq; ſe lædi ac ſperni ob talem loquendi licentiam exiſtimans, naturali eius feritati vehementer acceſſit impetus, ac eo truculentior fiebat, quo ille conſtantior in contemnenda pœna videbatur: cùm nulla tormentorum ratione, nullis armis à cœpto propoſito auerti poſſet: quin in cælum oculos attollens, ſacra pſalmorum carmina decantabat: Dominus mihi adiutor: non timebo quid faciat mihi homo. Et rursùs: Non timebo mala, quoniam tu mecum es. Et alia iſtis germana, quę de ſacris promebat voluminibus, ad animum confirmandum, & in propoſito perſeuerandum maximè facientia. Tantumq; abfuit, vt intentatas horreret pœnas, vt eas vltrò in ſe prouocaret, ſupplicijq; moras vehementer increparet. Quid, inquit, tardatis? Quid ſtatis? Corripite corpus: membra fruſtatìm cædantur. Deniquè quodcunq; de me ſupplicium voluëritis, ſumite. Nolite mihi beatã ſpem inuidere. Quanto enim mihi plus tormentorum acceſſerit, tanto plus referam pręmiorum. Res enim in hac vita aduerſæ, nobis apud Deum perpetuã pariunt voluptatem. Si vulnera mille ac cicatrices patimur, in reſurrectione ſplendido induemur amictu. Pro contumelia atq; ignominia palmas coronasq; aſſequemur. Pro vinculis & carcere, per ampla paradiſi ſpatia lęti vagabimur. Pro accuſatione demùm atq; iniqua condemnatione, gloriam ex Deo & angelis referemus. Minę veſtrę ſemina mihi ſunt diuina, vndè immortalitatem perpetuaque gaudia metam.

Obſerua & hic eius cõſtantiam. *Pſal. 17.* *Pſal. 22.* *Res aduerſæ ſempiternam cõciliant felicitatem.*

Cùm tandèm vir beatus hac ſeueritate à fide obſtinata auerti non poſſet, alia tunc via pręſes eſt aggreſſus. Illecebris & omni lenitate contaminare conatus eſt: cùm præſertim diabolus hac vti ſoleat arte, vt timidos metu pterreat, fortes leniat atq; palpet. Quod imitatus pręſes, vbì illum rebus terribilibus non flexit, dolis ac placabilitate circumuenire quęrebat. Quamobrèm magna ſe daturum ſpondebat: quorum alia tũc haberet, alia Imperatorem daturũ ei affirmabat, locum inter milites illuſtrem, facultates, opes, quicquid deniquè animus cuperet. At ille nec ſic quidem victus, pręſidis inſaniã

Verſutia diaboli.

ridebat,

ridebat, qui compenſare dignum aliquid ſupernis ſedibus exiſtimaret. Impius ille tunc laxatis iræ habenis, furore percitus, enſem vagina diripit, lictorē coràm adſtare iuſſit, & manu & lingua nefanda, ad viri damnationem ſe accinxit. Ad tribunal omnis theatri multitudo conuenit: reliquus verò populus, qui adhuc in vrbe fuerat, prorumpens, ad hoc nouum properauit ſpectaculum, quod & angeli & homines verebantur: dæmones verò perhorrebant. Quid plura? Concurrentibus eò cunctis, vrbs penè vacua facta eſt, fluminis inſtàr tota incolarum multitudine extra vrbem ad locum martyrij confluente. Matresfamiliâs nobiles, ignobiles properabant: domus ſine cuſtodibus relictæ, tabernę négociatorum deſertæ, in foro venalia diſiecta iacebant. Ex hoc tantùm vrbs tuta, quòd omnibus extra mœnia egreſſis, nemo intùs remanſerat, qui nefas aliquid perpetrare poſſet. Serui, miniſterio neglecto, auidi ſpectandi erant. Qui etiam publico non fuerant adſueti, ad virum hunc accurrebant. Virgines tunc primò extra domos prodeuntes, marium vultus conſpexêre. Valetudinarij ac ſenes ipſi quoquè extra muros contendebant.

In tanto itaq; ciuitatis concurſu, beatum Gordium, alteram vitam iamiam per mortem corporis ſpectantem atq; tenentem, neceſſariorũ amicorumq́; turba circunſiſtebat, amplectebantur, oſcula dabant: demùm flentes adhortabantur, nè ſeſe in ardentes flammas conijceret, nè florem proderet iuuentutis, aut æthereas auras, ſoliſque dulce iubar relinqueret. Nonnulli quando à fide omninò auertere non poterant, aut fas putarent, quibuſdam eum veriſimilibus aggrediebantur rationibus, & Chriſtum tantùm corde ſi cuperet retinere, ore autem negare ſuadebant. Non enim Deum verba, ſed loquentis animum, inſpicere. Hoc fermè modo exaſperatum iudicis animum demulceri, & Deum nihilominùs propitiũ poſſe reddi aſſeuerabant. At ille tanquàm cautes immota maris exagitantibus fluctibus, nulla vi, nulloq́; verborum impulſu quaſſatus, in obſtinato cœptoq; propoſito inexorabilis permanſit. Vt enim ſapientis domum, ſupra petram ædificatam, vis nulla ventorum, aut imber è cælo vehemens, nec torrentis impetus quaſſare poteſt: ità demùm nec preces vllæ, aut minę conſtantiam eius in fidem Chriſti euertere potuerunt. Cumq́; mentis acies huc illuc circuncurſantem diabolum, & eius impulſu ac arte hinc lachrymas oriri, indè vim eloquentiæ ſuadendique copiam ſubminiſtrari animaduerteret, illud Domini verbũ flentibus ait: Nolite flere ſuper me, ſed flete ſuper Dei inimicos, qui in Chriſtianos continuò graſſantur. Ipſos, inquam, flete, qui ignem nobis parant, ſibimet gehennæ incendia, iramq́; in die iræ theſaurizantes. Meum ſolicitare aut emollire animum deſinite. Ego enim pro nomine Domini Ieſu Chriſti mille pericula milleq́; mortes, ſi opùs foret, adire ſum paratus. Alijs verò, qui Chriſtum ore negare adhortabantur, reſpondit: Lingua quidem, quam Chriſti beneficio retineo, adduci non poſſum, vt ſuum neget authorem. Corde nanque credimus ad iuſtitiam, ore verò confitemur ad ſalutem. Num militaris ordo deſperatam habet ſalutem? Nullus'ne centurio pius erit? Primi centurionis exemplum ſuccurrat, qui cruci Saluatoris aſſiſtens, eius diuinitatem per prodigia facta cognoſcens, nõ eſt veritus, adhuc Iudæis furentibus in cæde, nomen eius palàm fateri. Quod enim animo ſenſit, id ore ſubitò manifeſtauit, Verè Dei filius erat iſte. Alius item centurio, Chriſtum adhuc in carne exiſtentem, Deum & regem virtutum eſſe nouit, qui poſſet ſolo verbo opem ſuam per miniſtros ſpiritus egentibus adferre: cuius & fidem Dominus Iſraëli vniuerſo prætulit. Cornelius item centurio angelum Domini videre, & per Petrum filius fieri meruit, cuius Dominus preces ſimul & eleemoſynas reſpexit. Horum igitur centurionum libenter diſcipulus & imitator eſſe cupio.

Improbum & ſtultum conſilium. *Luc. 23.* *Rom. 10.* *Matth. 27.* *Matth. 8.* *Act. 10.*

Negem ego Deum meum, in cuius cultu ſum educatus? Nónne cælum, ſol & aſtra omnia, lumen mihi clauderent ſuum? Credam profectò humũ, quam pedibus tero, mihi ruituram. Nolite errare. Deus nequaquàm irrideri poteſt. Ex ore noſtro nos iudicat. Ex noſtris, inquam, verbis nos ſeruat & damnat. Nónne tremendam Domini ſententiam audiuiſtis: Qui me negabit coram hominibus, negabo & ego eum coram patre meo, qui in cælis eſt? Mihi conſulitis, vt Deum nôſſe diſſimulem? Quamobrem? Vt vitã prorogem? mortem differam? dies adijciam? At ſupernæ vitæ longæuos perdam annos. An vt corporis cruciatus effugiam? At ſic nõ videbo bona iuſtorum. Nam iri perditum dedita opera, & fraude ac dolo ſæuas tartari pœnas mercari, manifeſta inſania eſt. Vobis igitur conſulo: ſi malè ſapitis, ſapientiam ac veritatem diſcite. Si verò diſſimulatis, tem-

Galat. 6. *Luc. 19.* *Matth. 12.* *Matth. 10.*

poriq; obſequimini: vos hortor rogoque, relicto mẽdacio, vera loquamini. Dicite, quoniam Dominus noſter Ieſus Chriſtus in gloria eſt Dei patris. Nam hanc vocem emittet lingua, quãdo in nomine Ieſu omne genu flectetur, cæleſtium, terreſtrium, & infernorũ. Omnes profectò morti ſumus obnoxij, ſed non omnes inclytã martyrij mortem ſortiuntur. Non igitur naturalẽ vitæ curſum præſtolemur: mundana funera, ſupremas noſtrorũ lachrymas deſpiciamus: cęleſtem gloriã violenta immaturaq; morte præueniamus. Velociter ex hac vita, quę potiùs eſt interitus longus dicẽda, breui quidem labore ad vitam veram commigremus. Quid miſeri ſupremum ætatis finem, inutilem, ſterilem, infructuoſum, ſtultum, vanum, hominibus pariter & brutis communem expectatis? Quicunq; enim nati ſunt, aut ſenio tabeſcunt, aut ægritudine corporis reſoluuntur, aut violento improuiſoq; caſu aliquo côncidunt. Quando igitur omninò ſemel è vita migrandum eſt, martyrium pro Chriſti nomine, vt ſemper viuatis, alacriter aſſumite, ac vitæ, quam omninò relinquere oportet, nè parcite. Sit pro neceſſitate volũtas. Quanquàm etiamſi ſempiterna eſſent terrena iſta, nihilominùs ſic quoquè pro cæleſtibus commutanda eſſent. Verùm quoniam fluxæ fragileſq; ſunt, & illorum comparatione magnoperè indignæ: quis furor, in his inuigilare, & illorum ſtudio ſpem illam beatam, credentibus repoſitam, negligere?

Philip 2. *Ibidèm.* *Exhortatio ad martyrium.*

Hęc vbi dixit Chriſti miles, crucis ſe ſigno communiuit, & animi magna cõſtantia, vultu intrepido, colore nuſquàm mutato, ad ſupplicium hilaris contendit: vbì tantam cordis prę ſe ferebat alacritatem, vt non lictorum, ſed angelorum manibus ſe committere videretur, qui ſubitò poſt interitum, ſublimem eum in cælũ deferrent. Ad hæc tantus illius populi clamor ac tumultus eſt factus, vt vel tonante cælo nunquàm ſimilis ſit auditus. Hoc igitur huius pręclari martyrij certamen fuit. Hoc hodierna dies ſpectaculum vidit: quod proculdubiò tale eſt, vt nec temporis diuturnitas vnquàm abolere, nec longæ conſuetudinis faſtidium tollere, nec aliud quippiam quanuìs magnum exuperare valeat. Nam quemadmodùm ſolem quanto magìs adſpicimus, tanto magìs eum admiramur, nec vllo modo aſſiduitate vileſcit: ſic & huius viri ſanctiſſimi memoria, quo maiori eam temporis ſpatio retinemus, eo recentior in noſtris animis floret. In memoria enim æterna iuſtus erit. In terris quidẽ, dum terra durabit: in cælis verò apud ęquum & altiſſimum iudicem, Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum: Cui honor & imperium in æterna ſecula, Amen.

Crucis ſigno ſe muniit. *Pſal. 111.*

VITA GENOVEFAE SANCTISSIMAE VIRGINIS, EX VETVSTIS MANVSCRIPTIS CODICIBVS *deſcripta, ſed mutato ſtylo, per F. Laurentium Surium.*

3. IANVAR. ** ſeptem*

VIrgo ſanctiſſima Genoueſa in Nemethodorenſi parochia, quæ à Lutetia Pariſiorum *quatuor ferè milliaribus abeſt, Seuero patre, Gerontia matre, progenita eſt. Ea quãtam ab ineunte pueritia Dei gratiam adepta ſit, quamque deuotè & religiosè à teneris annis Deo ſeruiërit, fideliũ auditui profectuique valitura, vt habet textus hiſtoriæ eius, edita in titulis verba teſtantur. In Britannijs graſſante hæreſi Pelagiana, acciti ſunt ad eam reprimendam præclariſſimi antiſtites Germanus Antiſiodorẽſis & Lupus Trecaſenus epiſcopi. Illi ergò iam carpentes iter, ad ſupradictam parochiam tum orandi, tum manendi cauſa diuerterunt. Occurrit autem illis vtriuſq; ſexûs ingens turba vici illius, benedictionem petens, & inter alios Genoueſa quoquè adoleſcentula, parẽtum veſtigijs inſiſtens, illis obuiàm proceſſit: quam cùm ſanctus Germanus procùl eſſet intuitus, neſcio quid in ea futuræ gratiæ & ſanctitatis, Deo reuelante, prę ſentiens, mox & nomen & parentes eius cœpit inquirere. Cumque circunſtantes & nomen & parentes illi indicâſſent, ſanctus Germanus ait ad parentes: Veſtra hæc eſt filia? Noſtra eſt, inquiũt illi. Et Germanus, Felices vos, ait, tam venerandæ prolis genitores. Deindè abeunt ad eccleſiã, & perſolutis horæ Nonæ precibus, ſanctus Germanus parentes vnà cum filia ad hoſpitium ſuum ire, puellamque Genoueſam poſtridiè

Hęreſis Pelagiana in Britannia.

poſtridiè ſibi, antè quàm abſcederet, maturè adduci iuſſit.

Itaque ſole oriente properant cum filia parentes ad Germanum epiſcopum: qui eam, præſcius futurorum, blandis verbis hortari cœpit ad complectendum vitæ religioſæ propoſitum. Illa verò ſe eiuſmodi vitæ inſtitutum, paruula quidem ætate, ſed non infantili ſenſu, ſummoperè exoptare reſpondit. Admiratus autem non mediocriter in tantilla ætate ſanctus pontifex & Dei donum & fidei exordia, in terram defigit obtutus, videnſque nummum ęreum humì iacentem, crucis imagine notatum, eum tollit, atq; Genouefæ quaſi pignus quoddam religioſi muneris donat, pręcipiens vt eum perforatum ſuo collo appenſum geſtet, nec vllius deincèps metalli vel margaritarum monilibus ornari ſe ſuſtineat: vti ſic contemptis mundi huius ornamentis, veri nitoris & cæleſtis gratiæ pulchritudine poſſit decorari. Atque ità valedicens ei, & commendans eam parentibus eius, in Britannias profectus eſt. Deindè poſt dies aliquot mater eius ſolenni die ad templum itura, Genouefam ſomno vacare, ac domi reſidere iubet. At puella dicens & clamitans, ſe memorem profeſſionis ſuæ, velle templum orationis & deuotionis ſtudio adire, cùm eam mater nulla ratione poſſet repellere, ab illa, ira incitante, in maxillam percuſſa eſt, ſed non impunè. Nam repentè oculorum priuata lumine, biennio ferè cæca permanſit. Sed tandèm Deo inſpirante reminiſcens, quæ de filia ſua Genouefa Germanus antiſtes prædixiſſet, eam ad ſe vocans, ait: Quęſo, cape vrnam, pergenſq; ad puteum, adfer indè mihi matri tuę aquam, quę orbata lumine, quaſi ſemiuiua eſſe videor. Itaque Genouefa cum ingenti feſtinatione abijt ad puteum, impletoq; vaſe, aquam optatam matri cęcę obtulit. Mater verò ad cęlum tendens manus, aquam à filia allatam fideliter accepit, oratq; filiam, vt ſignum crucis ſuper eam exprimat: ac deindè oculos illa illiniens, ſentit ſibi nonnihil reſtitutum eſſe viſum: itaque bis terque idem faciens, integram ſe oculorum aciem gratulatur recuperâſſe.

Mater Genouefæ fit cęca ob cæſam filiam.

Recuperat viſum.

Poſteà verò cùm duæ puellæ, quæ eam ætate longè antecederent, vnà cum illa epiſcopo conſecrandæ offerrentur, ille quoquè neſcio quid in ea latentis gratię animaduertens, ante alias conſecrationi vel benedictioni eam iuſſit offerri: atque ſic etiā duæ illæ poſteriùs conſecratæ, ab epiſcopi conſpectu cum Genouefa pariter abſceſſerunt. Cùm autem parentes eius defuncti eſſent, matre eius ſpiritali eam accerſiente & adhortante, Pariſios commigrauit, vbì illa degebat. Sed cùm eò ſe contuliſſet, paralyſi correpta eſt: verùm ex illo morbo Chriſti gratia ei peculiariùs collata, magìs cœpit ad vulgi notitiam propagari: cumq; eius corpus paralyſis acriùs ſæuiens adeò diſſolueret, vt vi noxij humoris populante, nulla prorſùs compago ſuis artubus adhæreret, morbi afflictione vehementer depreſſa, triduo ſemianimis iacens, ſolis genibus ſubrubeſcentibus palpitauit. At vbì corporis incolumitatem, Dei miſericordia opitulante, recuperauit, multa quæ in ſpiritu interìm viderat, quibuſdam ſpiritalibus perſonis indicauit: quæ, ob vitandas incredulorum oblocutiones & iactantiæ ſuſpicionem, nihil hîc opùs eſt explicare.

Genouefa fit paralytica.

Reſtituitur ſanitati.

Adueniente deindè ſancto Germano Pariſios, iterumq; Britanniā petente, ob tanti pontificis venerationē, omnis populus procùl extra vrbē pro fidei deuotione illi proceſſit obuiā. Ille verò mox de Genouefę vita & actibus cœpit inquirere. Ibì tū quidam è vulgo, inuidia inſtigante, ad loquendū procaces, ad obtrectandū prōptuli, illuſtrē vitæ illius claritudinem ſuis oblocutionibus & ſuſurris obſcurare nitebantur. At ſanctus pontifex Germanus, pontifice digna grauitate illos confeſtìm reſpuit, in vrbemque ingreſſus, Genouefæ hoſpitium ſibi indicari petijt: eamq; cum ſumma humilitate & veneratione ſalutans, vitæ illius rationem vniuerſo populo, ità vt in Nemethodoro fecerat, prędicauit. Deindè vrbe egreſſus, in Britannias ſuſcepto perrexit itinere.

Patitur obtrectatores.

Ea tempeſtate Attila Hunnorū rex prouincias Galliæ immani cœperat populatione vaſtare. Itaque Pariſienſes illius vim furoremque reformidantes, ſe vnà cū coniugibus ac liberis fortuniſq; ſuis ad munitiora loca, relicta Lutetia, transferre inſtituebant. Verùm ſancta Genouefa illorum coniuges magna cōſtantia adhortata eſt, nè vrbē, in qua & natæ & educatæ eſſent, ea animi deſperatione fractę desererent, ſed potiùs contra hoſtiles & enſes & arma ſe maritoſque ſuos ieiunijs & orationibus communirent, ſicque faciliùs, Deo opitulante, ſe confiderent euaſuras. His auditis, matronæ ſanctæ Genouefæ ſeſe conſilijs accōmodantes, & dies aliquot in baptiſterio vigilijs inſiſtētes, incumbunt precibus, ſpemq; ſuam in Dei miſericordia & auxilio reponere conſtituūt.

Attila vaſtat Gallias.

Illarum quoq; maritos modis omnibus S.virgo admonebat, nè ex deſperatione bona ſua ex vrbe exportarent, ſed potiùs Dominum fideliter deprecarentur, qui ipſos ab impendentibus periculis facilè poſſet eripere. Porrò vrbes illas, quas tanquàm munitiores petere decreuiſſent, aiebat ab hoſte immaniùs & acriùs oppugnatum iri: Lutetiam verò, Deo protegente, nihil mali paſſuram. Verùm hac occaſione incitati ciues quidam Pariſienſes, cùm ſancta & Deo grata virgo publicæ vtilitatis cauſa non ceſſaret & viros & mulieres adhortari, non dubitârunt ſacrilegos contra illā inire conuentus, atq; in necem ancillę Chriſti ſanctè & religioſè viuentis, nefaria conſpiratione coniuncti, & pœnas & ſupplicia illi ſceleratiſſimè velle inferre, quæ meritò adulteris & flagitioſis hominibus irrogarentur. Cumq; iam de inferenda illi ſine cunctatione nece inter ſe conſenſiſſent, ſed de mortis genere adhuc tractarent, lapidibúsne obruenda, vel in flumen demergenda eſſet, atq; hac occaſione deliberatū facinus nonnihil ſuſpenderetur: contigit intereà Antiſiodorenſem archidiaconum Pariſios ſubitò aduenire. Qui cùm ſolicitè quid illic ageretur, inquireret: quid ciues inter ſe tractarēt, agnouit. Tum verò ſic illos affatus eſt: Nolite, ô ciues, tantum facinus mente cōcipere. Hanc ego ſanctum Germanum venerabili voce laudare, & vitę eius merita prędicare crebrò audiui. Eccè quæ à memorato pontifice per me ad eam allatę ſunt eulogiæ, perſpicite. Hęc & id genus plura alia Archidiacono referente, ciuium animi in illum iam magìs quàm in ſanctam virginem inflammantur: verùm ille eos ſalubri allocutione compeſcuit. Sanctus quidem Martinus, virtutum ornamentis admirabilis, apud Vangionum ciuitatem à Pręfecto militum cuſtodiæ traditus, & altera die inermis hoſtium exercitui obijciendus, orationum ſuarum meritis vtriuſque partis fœdus obtinuit. Beatiſſimus quoquè pontifex Anianus Aurelianenſem vrbem, Hunnorum obſidione vallatā, & propè iam arietum ictibus ruentem, à pręſentiſſimo periculo, celeri per preces ad Deum fuſas Gotthorum impetrato auxilio, liberauit. Hęc autem virgo Hunnorum exercitum non ſolùm procùl adhuc manētem in oratione poſita pręuidit, ſed etiam, nè ad Pariſienſem ciuitatem propiùs accederet, à Deo impetrauit. Non immeritò igitur ſanctæ Genouefæ magnæ venerationis debentur officia, cui cum prędictis pontificibus in virtutum meritis quoddam gloriæ conſortium eſſe probatur.

Pariſienſes moliuntur necem S. Genouefæ

Victus S. Genouefæ.

Certè à decimoquinto ętatis ſuę anno vſq; ad quinquageſimum, bìs in hebdomada exigua cibi ſumptione ieiunium diſſoluit, panis hordeacei duntaxàt & fabæ capiens pulmentum, idq; Dominica duntaxàt die, & quinta feria. Vinum verò vel quicquid inebriare poteſt, toto vitæ ſuę ſpatio non bibit. Poſt annum autem quinquageſimum epiſcopis ſuadentibus, quibus contradicere ſacrilegium eſt, cùm Chriſtus dicat, Qui vos audit, me audit: & qui vos ſpernit, me ſpernit: piſcium & lactis vſum, ſed raro & perparcè, admiſit. Quotiès ad cælum oculos tolleret, lachrymas fundebat. Comites ſanè virgines pręclaras has ſemper habuit, fidem, abſtinentiam, magnanimitatem, patientiā, ſimplicitatem, concordiam, innocentiam, prudētiam, charitatem, veritatem, diſciplinam, caſtitatem, quę toto vitæ illius tempore perpetuò ei adhęrebant.

Luc. 10.

Vicum Catullacenſem, in quo ſanctus Dionyſius poſt paſſionem ſuam ſepultus eſt, grandi amore ac veneratione proſecuta eſt. Hic verò beatiſſimus epiſcopus, tertio à Lutetia milliari, martyrio vitam finiuit, qui à Clemente ſancti Petri diſcipulo fertur ad hęc loca ablegatus. Cupiebat autem ſancta virgo huic ſanctiſſimo martyri Dionyſio in iam dicto vico baſilicam eximij operis conſtruere: ſed ob rei familiaris anguſtiam, voluntati par facultas non aderat. Cùm autem ad eam preſbyteri pro more conuenirent, cœpit cum ijs de conſtruenda baſilica conferre ſermonem, vt vnuſquiſq; pro viribus & fidei ſuæ deuotione impēdium operi adferret. Illis verò potiſſimùm cauſantibus, ꝙ ad calcem coquendam deeſſet facultas, ſancta virgo de prępotentis Dei nihil hæſitans auxilio, ſolicitè auſcultare eos iubet, ſi quid à prętereuntibus fortaſsè dicatur. Obtemperant illi protinùs, libenter credituri, quicquid hac de re illis oſtenderetur: egreſſique foràs ſtant, indicto ſilentio, auribus excepturi, quid prætereuntes dicerent. Interim duos inter ſe ſubulcos colloquentes audiunt, quemadmodùm alter eorum porcum ob paſtum fortaſsis euagantem ſolicitè perquirens, calcariam fornacem, eamque miræ magnitudinis in locis deſertis & abditis reperiſſet: & alter itidèm aliam eiuſdem generis fornacem in ſylua inueniſſet. His auditis, preſbyteri prę gaudio lachrymantes, Deo gratias agunt, quòd famulam ſuam Genouefam tam eximiæ dono gratię ditârit: moxq;

Tractat de conſtruēda S. Dionyſij baſilica.

audita

audita ad illam referunt. Egreſſis autem è domo presbyteris, illa fixis humì genibus, ſeſe proſternens, Dominum tota nocte ſuppliciter obſecrabat, vt tenuitatem virium ipſius ad perficiendum opus, quod illi vouiſſet, ſua ope ſubleuaret. Expleta verò oratione, cùm dies proximus illuxiſſet, ad Geneſium presbyterum feſtina acceſſit, eique repertas fornaces ordine enarrauit, inuitans eum ad operis molitionem. At ille diligenter & accuratè ſe executurum promiſit, quicquid ab ipſa iniungeretur. Itaque ciuibus quoquè opem ferentibus, adhortante illos ſancta Genoueſa, beatiſſimi martyris Dionyſij baſilica conſtructa eſt.

Neque hîc ſilendum putaui, quid miraculi extiterit, cùm eius baſilicæ ſtructura attentiùs curaretur. Conuocatis enim artificibus, cędendorum, conuehendorum, dolandorumq; lignorum peritis, cùm permulti iam ſanctæ virginis inuitatione permoti, ad perficiendam baſilicæ fabricam pro fidei ſuæ deuotione conueniſſent, accidit quodam tempore, ignorante S. Genoueſa, vt potus propemodùm deficeret laborantibus. Ait ergò ad illam Geneſius presbyter, vt artifices intentiùs hortaretur, dum ad vrbem ipſe excurreret, allaturus potum neceſſarium. Illo egreſſo, ſancta Genoueſa vas ſibi indicari pręcepit, vndè hactenùs potus eſſet hauſtus: omnibusq; foràs exire iuſſis, cum lachrymis Dominum ſuppliciter orauit, vaſique ſignum crucis imprimens, id effecit, vt eiuſdem generis potu, quo anteà plenum fuerat, ad ſummum vſque denuò impletum cerneretur, perindè àc ſi nihil indè exhauſtum fuiſſet: atque etiam ad operis vſq; conſummationem artificibus ſatìs abundeque potus ille ſufficeret. *Potum precibus impetrat à Deo.*

Solebat virgo ſancta in obſeruandis vigilijs hac vti deuotione, vt noctem ſabbati vſque in craſtinam lucem, id eſt, Dominicum diem, peruigili prece tranſigeret. Accidit verò, vt ad domeſticæ volucris cantum, intempeſtæ noctis iam exacto curriculo, quadam vice è cubiculo ſuo ad baſilicam memoratam accenſo pręeũte cereo properaret, ſed inter eundum nimia ventorum importunitate cereus extingueretur. Cùm verò virgines comites illius, quæ circa illam erant, in denſis illis tetræ noctis tenebris & pluuia, quò irent, aut vbì greſſus ponerent, ignorarent, Genoueſa virgo è puellæ manu cereum arripuit, moxque ille vt priùs ardere cœpit: quem manu geſtans, cum comitibus abſque vlla greſſuum titubatione ad baſilicam peruenit. Porrò cereus ille à ſancta virgine ibidèm defixus, eadem flamma, qua accenſus fuerat, abſumptus eſt. *Eius vigiliæ certo tempore.*

Ferunt, cùm in cellula ſua virgo ſancta humì proſtrata orationi prolixè incumberet, preceque peracta è terra ſurrexiſſet, cereum nullo adhibito igne fuiſſe accenſum: cuius particulas cùm permulti fideliter expetijſſent, non minimum contra diuerſos morbos indè remedium haud difficulter adeptos. *Cereus diuinitùs accenditur.*

Mulier quædam calceamenta pedum eius furto abſtulit, ſed mox vt domum redijt, cęcitate percuſſa eſt. Vt agnouit ergò, ob iniuriam ſanctę virgini illatã, diuinitùs hanc ſibi pœnam irrogatam, ad illam acceſſit, pronamque ſe illius pedibus proſternens, veniam petijt, & multùm lamentans, oculorum lumen ſibi reſtitui orauit. At illa miſerata mulieris caſum, à ſolo eam leuauit: ſubridensq; ob rei ablatæ vilitatem, oculis eius crucis ſignum fidenter impreſſit, & priſtini visûs reddidit incolumitatem. *Cæcam illuminat.*

Lauduni quid per eam Dominus operari dignatus ſit, ipſius miraculi excellentia non nos patitur ſilentio pręterire. Cùm virgo ſancta ad eam vrbem accederet, maxima pars populi in occurſum illius properauit. Erant ibì inter alios puellæ cuiuſdam parentes, quæ iam nouem ferè annis adeò erat paralyſi diſſoluta, vt nullis poſſet membrorum officijs vti. Ad eius ergò lectulum ſancta Genoueſa, parentum flexa precibus acceſſit: factaque oratione, cùm diſſolutos puellæ artus manibus attrectâſſet, hoc illi à Domino obtinuit, vt è lectulo, in quo decumbebat, ilicò exurgere, & ſuis manibus calceos poſſet induere, ſeque veſtire, & cum illa, vt iuſſa erat, ad templum ire incolumis. Quod cùm eius loci homines vidiſſent, vehementi admiratione correpti, præcipua eam veneratione proſecuti ſunt, laudes promentes omnipotenti Deo, qui tanta gratia ſe diligentes dignatur impertire. *Curat paralyticam.*

Childericus rex Francorũ, tametſi non eſſet Chriſtiana religione initiatus, virginem hanc ſanctiſſimam ſingulari veneratione proſecutus eſt. Nã cùm aliquãdo quoſdã reos capitis pertinaci animi ſententia decreuiſſet occidere, nè ſanctæ Genoueſæ precibus poſſet flecti ad miſericordiam, ex vrbe egreſſus, iuſſit portas occludi. At vbì ſanctę Genoueſæ nunciatum eſt, regem eos necandi gratia extra oppidum proceſſiſſe, mox illis *Childericus rex quãti eam fecerit.*

veniam

veniam precatura, feſtina abijt: atque aduenientę illa ad portas obſeratas, confeſtim ei, ſtupefactis cuſtodibus, quaſi ad quoddam iubentis imperium, reſeratę ſunt: ſicque cœptum carpens iter, vbi ad regem peruenit, nè miſeri illi capite plecterentur, obtinuit. Ità illi iam iamque perituri, à præſentiſſimo mortis diſcrimine ſunt liberati.

Simeō Stylites per ſpiritum cognouit S. Genouefam.

In regionibus Orientis fuit vir quidam ſanctiſſimus, nomine Simeon, mundi huius contemptor egregius, qui quadraginta fermè annis in columna extra Antiochiam cōſtitit. Is per mercatores, negociandi cauſa crebrò veniētes, ſanctā Genouefam cum multa veneratione ſalutabat, & vt pro ipſo Dominum oraret, ſedulò precabatur. Qua ex re videre licet, quàm copioſa gratia fideles ſeruos ſuos Chriſtus locupletare & augere ſoleat, vt quos à mutua cognitione longinqui prouinciarum ſitus, & maxima locorum interualla ſeparant, eos Dei prouidentia interno quodam mentis adſpectu inuicèm ſe nôſſe faciat.

Puellæ tuetur integritatem.

Adoleſcentula quędam iam nubilis, Cilinia nomine, cuidam puero ſtipulationum ſponſionumque contractu, ſiue per ſponſalia, addicta fuit. At illa petijt à ſancta Genouefa, vt religioſi habitûs indumenta ipſi conferret, maritali copulæ & pompę ſeculari, religionis decus & virginitatis ornamenta præferens. Quod cùm fama volitante ad ſponſi aures perlatum eſſet, mox ille & amoris & furoris facibus inflammatus, ad Meldenſe oppidum, nuptias cum ſua ſponſa celebraturus, aduenit. Porrò ſancta Genouefa eius comperto aduentu, cum Cilinia ad templum acceſſit: & eccè ipſa interiora baptiſterij limina, portis vltrò apertis, illis mirabiliter pateſcunt: ſicque factum eſt, vt puella mundi huius procelloſi naufragia, virginitatis perſeuerantia ſuperârit.

Duodecim obſeſſi liberantur.

Oblati ſunt ei quodam tempore Pariſijs duodecim, grauiter à dæmonibus vexati: pro quorum liberatione illa Dominum obnixè deprecante, energumeni vel obſeſſi illi fermè ad teſtudinem vſq; exiliebant, occulto quodam igne intùs accenſi, ità vt non ſine intuentium formidine, iam in aëre, nullis adſtricta vinculis, corporum moles hæreret pendula, iam vociferantes ceu quodam vinculorum contracti pondere, inſtàr voluminis cuiuſdam complicarentur, iam verò reſupini aërem brachijs & crinibus verberarent, grauibusq; ſe vrgeri ſupplicijs voce lugubri prolixè teſtarentur. Orante autem ſancta virgine, diuerſo coque inuiſibili tormentorum genere torquentur. At cùm oratione finita è pauimento Dei famula ſurrexiſſet, iuſſit eos ad S. Dionyſij baſilicam properare. Illis verò dicentibus, non ſe poſſe eò proficiſci, niſi ab ipſa ſoluerētur, ſigno crucis eis impreſſo, iuſſit vt eò abirent: & nè corpora læderentur, illuc duntaxàt, quò iuſſi erant, vt irent, dimiſſi ſunt. Quò cùm perueniſſent, ſancta virgo, ſexûs fœminei tarditate impedita, poſt duas horas illos ſubſecuta eſt: cumque ibidèm pro eis, martyris Chriſti freta ſolatio, orationi, in terram more ſuo proſtrata, diù cum lachrymis inſiſteret, & pia fiducia Dominum obſecraret, totum illum à dæmonibus obſeſſorum gregem ſanitati reſtituit, immundis ſpiritibus profligatis, adeò vt illorum abſceſſum non ſolùm oris querimonię, ſed etiam teterrimus fœtor, teſtarentur.

Nouit occulta hominū peccata.

Multa flagitia quorundam hominum, habitu duntaxàt, non etiam vita & moribus, religionis propoſitum præ ſe ferentium, cognouit Domino reuelante, quę illi exiſtimabant alios penitùs latére: atq; ob caſtigandam eorum impudentiam, quædam in publicum protulit: ſed ea, nè honeſtas aures offendamus, tacita præterire maluimus.

Excitat puerum mortuum.

Erat apud illam fœmina quędam, quam ab immundi ſpiritûs vexatione liberauerat. Habebat illa filiolum quadrimum, qui cùm more puerorum temerè luderet, præceps in puteum ruit, & in ima demerſus eſt. Eum verò mater poſt trium ferè horarum ſpatium extractum è puteo, miſerabiliter complectens, ante pedes ſanctæ virginis, ſciſſis genis, depoſuit. At illa corpus exanime & rigidum pallio miſerata contexit, omnipotentemq; Dominum pulſare precibus & lachrymis non priùs deſtitit, quàm victrix & triumphatrix, orationum vi mortem profligaret, & filium matri viuum reſtitueret. Erant tum Quadrageſimæ dies, & puer adhuc Catechumenus, de fide inſtituebatur, vt in Paſchatis vigilia baptiſmatis vndis expiaretur.

In Meldenſi oppido, cùm gratiæ huius fama ſparſa eſſet, quidam ei occurrit cubito tenùs, neruis obrigeſcentibus, manûs officio deſtitutus, petens obnixè, vt precum ſuarum ſuffragio, huius ab ipſo morbi detrimenta depelleret. Tum illa membrum debile manu ſua cruce conſignans, hominem ſanum à ſe dimiſit.

A ſancto Epiphaniæ die vſq; ad Cœnam Dominicam, intra cellulę ſuę penetralia virgo ſan-

go ſancta omnipotenti Deo, cui ſe vouerat, ſecretiùs inſeruiebat, orationibus & vigilijs intenta. Quædam autem mulier, curioſa potiùs quàm religioſa, cùm quidnam ageret, explorare vellet, atq; ea cauſa ad eius cellulam propiùs ſe admouiſſet, ſtatim oculis captam ſe ſenſit, improbi conatûs pœnas luens. Sed ſancta virgo, expleto ſuæ conſuetudinis officio, poſtquàm è cella prodijt, precum ſuarum interceſſione lumen amiſſum reformauit. Cæcam illuminat.

Pariſienſes poſt diuturnum belli graſſantis excidium, cùm aliquot annis graui obſidione preſſi fuiſſent à Francis, diriſſima fame afflicti ſunt. Nam illa anterior belli ſæuientis immanitas, quæ extra vrbem erant ſita, vaſtauerat: at poſterior clades ipſa hominum viſcera depaſcebat. Tanta igitur miſerorũ calamitate permota beatiſſima Genouefa, nauim conſcendit, vt aliundè afflictis ciuibus alimoniam compararet: cumque Sequanam fluuium nauigaret, & aduerſo ſuperato flumine ad locum quendam perueniſſet, in quo arbor excreuerat, quæ in ima propendentibus ramis, naues quaſdam pernicioſi gurgitis præcipitio implicuerat, præcepit nautis, vt ad ripam nauigium appellerent: egreſſaque è naui, dum inter ſe conſultarent nautæ, qua ratione arborem illam poſſent excindere, ad ſolita orationis præſidia, quorum efficaciam iam crebrò eſſet experta, confugit. Ità factum eſt, vt nullo ferè ſecurium ictu verberata, arbor radicitùs euelleretur, non ferens precum illius vim, nec vllum deincèps naufragij periculum illàc nauigantes incurrerent. Exiliêrunt autem, vt fertur, ex eius arboris ſinu duo angues immenſæ magnitudinis, verſicoloribus ſquamis, odoris teterrimi. Arborem nauigantibus exitioſam precibus ſuis excindit. Cœpto deindè itinere pergente ſancta Genouefa, iam ad vrbem, quò tendebat, eam fama velox anteceſſerat: & eccè obuiàm illi procedit tribunus quidam Paſſius nomine, cuius vxor annis aliquot paralytici humoris pondere & pedum inceſſu, & membrorum omnium vſu ſic fuerat priuata, vt corpore velut præmortuo, anima tantùm quodam hoſpitij iure in illo demoraretur, membris ſuum officium facere prorsùs recuſantibus. Ad cuius lectum ſancta Genouefa mariti eius precibus perducta, excluſis turbis, ad deprecandum Dominum ſe contulit, humum lachrymis infundens: ac deindè mulier, crucis ſigno ab illa conſignata, membris reſtitutis, è lecto mox ſurrexit incolumis. Paralyticã ſanat. His ea in vrbe non ſine ſingulari Dei gratia virtutibus perpetratis, Trecas profecta eſt, vbì cęcos, & perplures alios, diuerſorum morborum ac febrium cruciatibus penè exanimes, ſigni crucis impreſſione ſanauit. Ex ea autem vrbe rursùs ad priorem illam reuerſa eſt: vndè cùm frugibus comparatis onuſtiſque nauibus Pariſios repeteret, ſubita vi turbinis naues eius inter rupes & arbores impelluntur, ità vt non multùm à ſubmerſionis periculo abeſſe viderentur, vndarum impetu in eas irruente. At illa ſublatis in cælum manibus, in tanto periculo diuinum popoſcit auxilium: ſtatimq; naues omnes, quæ ſimul erant vndecim, Deo miſerante, ſanctæ virginis precibus indè reuocatæ, cœptum iter felici curſu peragunt. Tunc Boſſus presbyter & alij, qui in nauibus erant, canticum Exodi pro gratiarum actione cum ingenti lętitia cecinerunt, dicentes: Adiutor & protector factus eſt nobis Dominus in ſalutem. Exod. 15. Deniquè Lutetiam proſpero curſu perueniunt, ciueſque fame confectos & decolores, ad priſtinum corporum ſtatum & robur, alimentorum ſuppeditatione reduxit.

Spem ſuam ſancta virgo non his quæ videntur, ſed quæ non videntur, collocârat, ſciebatque non fallaciter dictum à Sapiente: Fœneratur Domino, qui miſeretur pauperis. Prouer. 19. Et quia olìm in ſpiritu viderat patriam illam, vbì talium repoſitus eſt theſaurus, ſine intermiſſione orans, flere ſolebat, ſciens ſe in corpore poſitam, peregrinari à Domino.

Defenſor quidam, ex Meldenſi oppido, Prominius nomine, annis aliquot nullos auribus ſonos aut voces percipere poterat. Is Pariſios ſalutis conſequendæ cauſa aduenit: accedenſque ſanctam virginem, poſtquàm aures eius ab illa ſignatæ & manibus contrectatæ fuêre, auditum ſibi ſenſit inſtauratum. Surdo auditum reparat.

Aliquantò pòſt virgo Chriſti Genouefa Turones proficiſcens, Aureliam fortè venit. In ea ciuitate quædã materfamiliâs, Fraterna nomine, filiam ſuam Claudiam, propè iam exanimem, cum tota familia mœſtiſſimo vlulatu plorabat. Vt autem rumor ad eam perlatus eſt de aduentu ſanctæ virginis, feſtina ad illam accurrit, atque in ſancti Aniani baſilica pedibus illius ſe aduoluens, orat vt filiam ſuam incolumem ſibi reſtituat. Ad quam Genouefa, Surge, inquit, & flere iam deſine. Nam omnis ille febrilis ardor,

iam penè exanimem reddit vitę.

ardor, filiam tuam vaſtans, diuina miſeratione extinctus eſt. Cumque ad Fraternæ ędes è baſilica ambæ pariter aduenissent, Claudia eis ad oſtium incolumis ſuis pedibus obuiàm proceſſit. Quod cùm vidiſſent turbæ, Deum magnificauerunt.

In eadem vrbe cuidam domino pro ſeruo culpæ obnoxio fertur ſupplices obtuliſſe preces: ſed cùm ille pertinaci obduratus inſania, ad preces ſanctæ virginis ſeruo veniam dare nollet, illa ſic ei dixiſſe fertur: Si tu me orantem deſpicis, non me deſpiciet Dominus meus Ieſus Chriſtus. Et eccè ſubitò herum illum domum reuertentem, mortifera febris corripit: iamque magnis in lectulo exagitatus ardoribus, ad pedes tandèm ſanctæ Genouefæ ſpumans & æſtuans abijcitur, veniam petens. At illa, vt erat mitiſſima, pro illo Dominum obſecrauit, precibusque ſuis & herum ab illa moleſtiſſima vexatione liberum, & ſeruum à culpę admiſſæ animaduerſione immunem reddidit. Poſt hæc Turones ire pergit: cumque labentibus carinis, prona Ligeris terga remorum quaterentur crebrò repetitis ictibus, multa in illo itinere impedimenta & incommoda ei obijcere conatus eſt malignus diabolus. Sed illa protectione munita altiſſimi, ſui itineris aduerſarium & inſidioſum perturbatorem, nihil læſa, facilè ſuperauit. Vt autem ad portum vrbis Turonicæ acceſſit, egredienti è naui occurrit immundiſſimorum dæmonum in energumenis ſcelerata multitudo: eamque ad baſilicam euntem eminùs antecedens, vociferando querebatur gemino ſe torqueri incendio, eò quòd

Multos eijcit dæmones.

ob venerationem ſancti antiſtitis Martini, aulam eius introiret. Multos ibidèm tunc, dum ſancto ſacerdoti officium venerationis perſoluit, immundo ſpiritu vexatos, orationum & virtutum ſuarum meritis ſanos reddidit: quorundam etiam primariorum ciuium coniuges, eadem moleſtia infeſtatas, quas in publicum prodire non ſinebat maritorum erga illas amor & affectus, ab ijſdem orata maritis, per domos viſitauit, & ſimul atquè limen ædium attigit, fuſa prece, oleoque benedicto adhibito, nequiſſimos ſpiritus confeſtìm abire compulit.

Fugat nequiſſimum ſpiritum.

Accidit quandoquè, vt ſtans in oſtio domûs ſuæ, puellam quandam per plateam cerneret ampullam cum liquamine, quod erat mercata, deferentem: ſed ſimul in ampullæ eius ore conſpexit nequiſſimum illum ſpiritum, & humani generis aduerſarium inſidentem. Rogata igitur ab illa, manu ſua ampullam contigit, crucisque impreſſione ſignauit: moxque inſidiator ille à creatura, cui ſe inſeruërat, eiectus, ablato ſecum oris ampullæ fragmento, abſceſſit: & licèt intra ampullæ eius clauſtra ſe aſtutè admodùm verſipellis ille occultatum putaret, at tamen à Dei famula depræhenſus eſt, & nè nocere poſſet, ab illa fugatus euanuit.

Puerum cęcũ, ſurdum, & claudum ſanat.

Quidam puerulus nomine Meroneus, cęcus natus, ſurdus & claudus, ad ſanctam virginem obtinendæ ſalutis cauſa Pariſios à parentibus eſt allatus: qui ab ea benedicti olei vnctione delibutus, & cruce ſignatus, videns, loquẽs, ambulans, audiens, integram adeptus ſanitatem, cum parentibus domum ſe recepit.

Accidit in Meldenſi territorio, vt cùm collectis meſſoribus culmos ſpicarum truncaret, ſubitò effuſus imber ingrueret. Tum illa, cõturbatis operarijs, tentorium ingreſſa, orationi ſe dedit, humì more ſolito proſtrata. Itaque multorum agros circuncircà

Pluuiam auertit.

iacentes imber largus infudit, intra illius verò agri ambitum ne gutta quidem vlla è nubibus diſtillauit: ſicque meſſores illi, ingenti admiratione correpti, cœptum opus abſque vlla pluuiæ infeſtatione conſummârunt.

Dæmoniacus quidam, impetrandæ ſanitatis cauſa, ad ſanctam Genouefam à parentibus cũ multo gemitu & lachrymis perductus eſt. Tũ illa ampullã ſibi adferri iuſſit,

Sacro oleo pellit dæmonem.

in qua ſacratum oleũ aſſeruare ſolebat. Accidit aũt, vt nihil eius olei id temporis ampulla haberet: nec epiſcopus aderat, qui oleum ſacraret. Illa igitur hæſitante quidnam ageret, ad precandum Dominum humì proſternitur: cumque prolixæ orationis officium, diù terræ affixa, fideliter implêſſet, ampullam inter manus ſuas oleo plenam conſpicit: atque ità ſub vnius horæ momento, & de obſeſſi hominis emundatione, & de olei collatione, remunerante Chriſto, gratiam geminæ virtutis emeruit. Ego verò poſt tricenos (aliâs, tèr ſenos) ab obitu eius annos, quo tempore ad eius conſcribendam vitam animum appuli, in imo ampullæ oleum, quod illa orante creuerat, vidi.

Tandèm felici curſu longa vitæ ſpatia emenſa, laudabiliter diem clauſit extremum tertio Nonas Ianuarias. Vixit annos ampliùs octoginta, peregrina mundo, venerabilis populo, deuota Chriſto.

Qui-

Quidam puer, nomine Prudens, morbo calculi adeò vexatus fuit, vt vitam eius parentes deſperarent: ſed cùm ad tumulum ſanctæ virginis cum gemitu & lachrymis morbi ſui curationem peteret, calculus eodem die ab illo egreſſus eſt, nec eius vlteriùs moleſtiam perſenſit.

Gotthus quidam die Dominico laborans, vtraque manu contractus eſt. Itaque tota nocte orans ad ſepulcrum ſanctæ virginis, poſtera luce incolumis abſceſſit. Erat id temporis ſuper eius monumentum extructum ligneum oratorium: verùm glorioſæ memoriæ Clodoueus rex, qui ob eius amorem, in carcerem retruſis ſæpè veniam dederat, & ob diuerſa crimina animaduerſione digniſſima capite plectendos, in ipſo propè carnificis ictu, ſupplicante pro eis Genoueſa, abſoluerat, baſilicam mirabili opere extruendam ſuſceperat, ſanctæ virginis adhortationibus permotus, quæ poſteà, illo è rebus humanis excedente, ſtudio illuſtriſſimæ Clotildis reginę, coniugis eius, mirificè exędificata & ornata, in ſublime creuit faſtigium, triplici porticu inſignita. Oremus ſine intermiſſione virginem ſanctiſſimam, vt oret Deum pro peccatis quæ admiſimus, impetret mortalibus cibum & mentis & corporis, vt indiuiduæ Trinitati reconciliati, exultemus in ſplendoribus ſanctorum, & magnificemus Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum, cui eſt honor, gloria, imperium & poteſtas in ſecula ſeculorum, Amen. *Gotthus contractus ſanatur.*

VITA SANCTI GREGORII LINGONENSIS EPISCOPI, GREGORIO TVRONEN. AVTHORE,

Lib. de Vita Patrum, cap. 7.

EGregiæ ſanctitatis viri, quos palma perfectæ beatitudinis à terris eleuans euexit ad cælos, ij ſunt, quos aut non fictæ charitatis vinculum ligat, aut eleemoſynarum fructus ditat, aut flos caſtitatis adornat, aut martyrij agonizatio certa coronat. In quibus ad inchoandum perfectæ iuſtitiæ opus illud fuit ſtudium, vt in primis corpus ſine macula pręparatum habitaculum Spirituiſancto præberent, & ſic ad reliquarum virtutum excelſa contenderent, atque ipſi ſibi perſecutores facti, dum in ſe ſua perimerent vitia, tanquàm martyres probati, peracto curſu agonis legitimi, triumpharent. Quod tamen nullus ſine Dei ope valebit efficere, niſi Dominici adiutorij protegatur vel parma, vel galea. Itaque quod egerit, non ſui, ſed diuini, nominis gloriæ deputet, iuxta illud Apoſtoli: Qui gloriatur, in Domino glorietur. In hoc enim & beatus Gregorius omnẽ gloriam contulit, qui de excelſa Senatorij ordinis potentia, ad illam ſe humilitatem ſubdidit, vt omnibus ſeculi curis abiectis, ſoli ſe Deo dicaret, quem in pectore retinebat. *4. IANVA.* *Studiũ continentiæ in ſanctis.* *1. Cor. 1. 2. Cor. 10.*

Igitur ſanctus Gregorius ex ſenatoribus primis benè literis inſtitutus, Auguſtodunenſis ciuitatis Comitatum ambiuit. In Comitatu autem poſitus, regionem illam per quadraginta annos iuſtitia comitante correxit, & tam ſeuerus atque diſtrictus fuit in malefactoribus, vt vix eum vllus reorum poſſet euadere. Coniugem de genere ſenatorio habuit, Armentariam nomine, quam ad propagandam generationem tantùm dicitur cognouiſſe, de qua & filios, Domino largiente, ſuſcepit. Aliam verò mulierem, vt iuuenilis aſſolet feruor inardeſcere, non contigit.

Poſt mortem autem vxoris ad Dominum conuertitur, & electus à populo, Lingonicæ vrbi Epiſcopus ordinatur. Cui magna fuit abſtinentia, ſed nè iactantia putaretur, occultè ſubcinericeos panes ex hordeo alijs triticeis ſupponebat, quos frangens egenis erogabat, ipſe verò clàm hordeaceos, nemine intelligente, comedebat, ſimiliter & de vino faciens. Nam dum aquam ei pincerna porrigeret, ad diſſimulandum, aquam aliam deſupèr effundebat, tale vitrum eligens, quod claritatem aquæ obtegeret. Iam in ieiunijs, eleemoſynis, orationibus atque vigilijs tam efficax, tamque deuotus erat, vt in medio mundi poſitus, nouus effulgeret eremita. Nam cùm apud Diuionenſe caſtrum moraretur aſſiduè, & domus eius Baptiſterio adhæreret, in quo multorum ſanctorum reliquiæ tenebantur, nocte de ſtratu ſuo, nullo ſentiente, conſurgens *Vide virtutum catalogũ, in quibus ſanctus Epiſcopus exercebatur.*

ad orationem, Deo tantùm teſte, pergebat, oſtio diuinitùs reſerato, attenteque pſallebat in baptiſterio. Sed cùm hoc multi temporis ſpatio ageret, res tandèm ab vno Diacono cognita & manifeſtata eſt. Is enim cùm cognouiſſet hæc agi, à longè, nè eum vir beatus ſentire poſſet, proſequebatur, & quid ageret ſpectabat. Aiebat autem Diaconus, quòd cùm veniret ſanctus Dei ad oſtium baptiſterij, pulſaretque manu propria, oſtium nemine comparente aperiebatur, illoque ingrediente, diutiſſimè ſilentium erat, poſteà pſallentium, tanquàm multarum vocum ſonus, per trium horarum & ferè amplius ſpatium audiebatur. Credo ego, quòd cùm magnorum ſanctorum in eodem loco haberentur reliquiæ, ipſi ſe beato viro reuelantes, laudem Domino in commune redderent. Impleto autem curſu, reuertens ad lectulum, ità ſe cautè ſuper ſtratum deponebat, vt prorsùs nemo ſentiret. Obſeruatores verò oſtium baptiſterij obſeratum inuenientes, claue ſua ſolita aperiebant. Commotoque ſigno, ſanctus Dei, ſicut reliqui, nouus ad officium Dominicum conſurgebat. Cùm energumeni eum in primo die Epiſcopatûs ſui confiterentur, rogabant eum Preſbyteri, vt eos benedicere dignaretur. Quod ille viriliter, nè vanam incurreret gloriam, refugiebat, clamans indignum ſe ad manifeſtandas virtutes Dominicas eſſe miniſtrum. Sed tamen quia diutiùs hoc diſſimulare non potuit, adduci eos ad ſe iubens, ſine vllo tactu, facto tantùm ſigno Crucis econtrà, verbo dæmonia diſcedere imperabat. Quod illa protinùs audientia, corpora, quæ nequitia ſua diuexârant, abſoluebant. Et illo abſente, multi cum virga, quam in manu ferre ſolitus erat, ſuſpenſos atque ſignatos energumenos liberabant. Nam & de ſtratu eius ſi quis ægrotus quippiam abſtuliſſet, erat præſens medicamentum.

Signo Crucis & verbo dæmonia eijciebat.

Nota Lector.

Armentaria autem neptis eius, cùm grauiter quodam tempore in adoleſcentia ſua à quartano fatigaretur incommodo, ac medicorum ſtudio plerunquè fota, nullum poſſet ſentire leuamen, & ab ipſo confeſſore beato ſępiùs, vt orationi inſiſteret, hortaretur, quadam die lectum eius ipſa petijt: in quo poſita, ità febris cuncta reſtricta eſt, vt nunquàm ea deincèps ægrotaret.

Mors ſancti viri.

Beatus autem Gregorius cùm per diem ſanctum Epiphaniorum ad ciuitatem longinquam ambulâſſet, à modica febre pulſatus, relicto ſeculo, ad Chriſtum migrauit. Cuius beata facies ità erat glorificata poſt tranſitum, vt roſis ſimilis cerneretur. hæc enim apparebat rubea: reliquum verò corpus tanquàm candidum lilium refulgebat, vt æſtimares eum iam tunc ad futuræ reſurrectionis gloriam præparatum. Quod deferentes ad caſtrum Diuionenſe, vbì ſe iuſſerat tumulari, in planitie illa, quæ à parte aquilonis habetur, haud procùl à caſtro aggrauati geſtatores, non ſuſtinentes feretrum, ſolo depoſuerunt, ibique parumpèr reſumentes vires, & poſt paululum eleuantes, ad intramuraneam eum Eccleſiam detulerunt. Aduenientibus autem quinta die Epiſcopis, ab Eccleſia ad baſilicam beati Ioannis deferebatur. Et eccè vincti carceris ad beatum corpus clamare cœperunt, dicentes: Miſerere noſtrî, pijſſime domine, vt quos viuens in ſeculo non abſoluiſti, vel defunctus cæleſte regnum poſſidens, digneris abſoluere: viſita nos, quæſumus, & miſerere noſtrî. Hæc & alia illis clamantibus, aggrauatum eſt corpus ità, vt ipſum penitùs ſuſtinere non poſſent. Tunc ponentes feretrum ſuper terram, virtutem beati antiſtitis præſtolabantur. His ergò expectantibus, ſubitò reſeratis carceris oſtijs, trabes illa, qua vinctorum pedes coarctabantur, repulſis obicibus, ſcinditur media, confractiſque catenis, omnes pariter diſſoluuntur, & ad beatum corpus, nemine retinente, perueniunt. Dehinc eleuantes feretrum geſtatores, ij inter reliquos obſequũtur, qui à Iudice poſteà ſine damno aliquo ſunt dimiſſi. Poſt hęc beatus confeſſor multis ſe virtutibus declarauit. Aiebat enim quidam religioſus, cælos ſe apertos in die eius ſepulturæ vidiſſe. Nec enim ambigitur, quin poſt actus angelicos ſidereis ſit cœtibus aggregatus.

Magnum miraculum pro inuocatione ſanctorum.

Vinctus quidam per viam illam, qua beatum corpus à Lingonis eſt exhibitum, ad antedictum caſtrum adducebatur. Cumque milites cum equitibus præcedentes, poſt terga traherent vinctum, ad ſupradictum locum, vbì beati confeſſoris artus quieuerant, peruenerunt: quem dũ pręterirent, vinctus, inuocato nomine beati antiſtitis, petijt vt eum ſua miſericordia liberaret. Quo orante, laxati ſunt laquei de manibus eius: ſed ſentiens ſe ſolutum, non id euulgauit, coopertiſque manibus, putabatur adhuc eſſe ligatus. Ingreſſi autem portam caſtri, cùm ad atrium perueniſſent, hic exiliens, & corrigi-

rigi-

rigiam ligaminis trahentium in manu tenens, cum auxilio omnipotentis Domini, & obtentu beati Pontificis, liberatus eſt.

Admirabile autem eſt & illud miraculum, qualiter beatum corpus eius, cùm poſt multa tempora transferretur, apparuit glorioſum. Cùm enim beatus Pontifex in angulo baſilicæ fuiſſet ſepultus, & paruus fuiſſet locus ille, nec eò populi ſic poſſent accedere, vt deuotio poſtulabat, ſanctus Tetricus filius & ſucceſſor eius hæc cernens, & virtutes ibidèm aſſiduè operari proſpiciens, ante altare baſilicæ fundamenta iacit, erectamque abſidem miro opere conſtruit, & tranſuoluit. Ea verò tranſuoluta, diſruptoque pariete, arcum ædificat. Quod opus cùm eſſet perfectum atque exornatum, poſtquàm in media abſide loculum fodit, quò corpus beati Patris transferre volebat, conuocat Preſbyteros & Abbates ad illud officium. Qui vigilantes orabant, vt ſe beatus confeſſor ad hanc ſibi preparatam habitationem transferri permitteret. Manè autem facto, cum choris pſallentium appræhenſum ſarcophagum, ante altare in abſidem, quam beatus Epiſcopus ædificauerat, tranſtulerunt. Quod ſepulcrum dum diligenter componunt, ſubitò, &, vt credo, ad Dei iuſſum, opertorium ſarcophagi motum eſt in vna parte, & eccè apparuit beata facies eius ità integra & illæſa, vt putares eum non mortuum eſſe, ſed dormientem. Sed nec de ipſo veſtimento, quod cum eo poſitum fuit, aliquid oſtenſum eſt diminutum. Vndè non immeritò apparuit glorioſus poſt tranſitum, cuius caro non fuit corrupta ludibrio. Magna eſt enim corporis & cordis integritas, quæ & in præſenti ſeculo præſtat gratiam, & in futuro vitam largitur æternam. De qua Paulus Apoſtolus ait: Pacem ſequimini & ſanctificationem, ſine qua nemo videbit regnum Dei.

Corpus eius poſt multos annos quale fuerit. — *Item veſtis.* — *Heb. 12.*

Puella quædam die Dominico dum ſuum caput componeret, pecten appræhenſus manibus eius, credo ob iniuriam diei ſanctæ, adhæſit ità, vt affixi dentes tam in digitis, quàm in palmis magnum ei dolorem inferrent. Quæ cùm baſilicas ſanctorum flens atque obſecrans circuiret, ad ſepulcrum beati Gregorij antiſtitis, in eius virtute confiſa, proſternitur. Cumque diutiſſimè beati confeſſoris præſidium flagitâſſet, directa manus eius ad opus priſtinum, pectine decidente, reducitur. Sed & energumeni cum confitentes, ad eius ſepulcrum ſæpè purgantur. Nam plerunquè vidimus poſt eius tranſitum, virgula, cuius ſuprà meminimus, quam manu gerebat, per parietes ità eos affixos, vt putares illos validis atque acutiſſimis ſudibus retineri. Multa quidem de eodem geſta cognouimus: ſed nè faſtidium incitarent, de pluribus pauca perſtrinximus. Obijt autem triceſimo tertio Epiſcopatûs ſui anno, ætate nonagenaria: qui ſe virtutibus manifeſtis ſæpiùs declarauit.

Vide quomodò confugientes ad ſanctorum ſepulcra, ſanentur.

DE S. QVINTINI INVENTIONE, QVAE HAC DIE CELEbratur, videat Lector Tom. 6. die 1. Decembris Hiſtor. S. Eligij Epiſcopi lib. 1. cap. 6.

VITA S. RIGOBERTI, RHEMORVM ARCHIEPISCOPI, PER F. LAVRENTIVM SVRIVM EX MANVſcriptis codicibus, mutato ſtylo, paraphraſticῶs deſcripta.

TEmporibus Childeberti, Dagoberti & Chilperici regum Franciæ, extitit vir Dei Rigobertus, quem quidam Robertum vocant. Traxit ille originem ex ſpectabili proſapia in regione, quam Ribiariorum vocant, patre Conſtantino, matre è Francorum gente: porrò à primis ætatis initijs totum ſe cæleſtibus mancipauit ſtudijs & diſciplinis, caſtitati deditus, vigilijs & orâtioni intentus, ſermone verax, charitate feruidus, abſtinentiæ ſtudioſus, humanitate conſpicuus, ſapientia illuſtris, iuſtitiæ tenax, conſilio prudẽs, omniq; morum honeſtate venerabilis. Vndè factum eſt, vt ijs virtutum ornamentis inſtructus, breui ad perfectionis apicem pertingeret, & vt erat diuinitùs præordinatum, Pontificis dignitate afficeretur. Factus autem epiſcopus, diuina ipſum adiuuante gratia, talis ac tantus ilicò apparuit, vt & bonis

4. IANVA. — *Paulus Aemyl. hiſt. Franciæ lib. 2.* — *Epiſcopus factus, vt*

nis charus, & improbis formidabilis eſſet. Optabant boni eius ſalutaribus admonitionibus & inſtitui, & parére: at mali verebantur, nè ab ipſo depræhenſi caſtigarentur. Itaque, quod de beato Remigio quoquè legitur, erga benè agentes, Petri vultum prę ſe ferebat: erga delinquentes, Pauli in ſpiritu ſeueritatem: illius clementiam & lenitatem, huius in puniendis criminibus zelum imitans. Bonis, ſi caderent, minabatur pœnas: Lapſis, nè deſperarent, cuperentque ad meliorem frugem ſe recipere, veniam promittebat: Quoſdam ſanè aſſiduis adhortationibus & prędicationibus ſuis ad emendationem ſuî pertraxit: pleroſque grauitate & integritate multiplicis doctrinæ, deſiderio ſanctæ & religioſæ vitæ inflammauit: nonnullis ſuo exemplo conſuluit, aliquam multos ſuarum gregibus ouium adiunxit, aliquot etiam educauit: omnibus omnia factus eſt, vt omnes lucrifaceret.

ſe geſſerit.

Succeſſit in pontificatu Reolo, magnarum virtutum viro, &, vt quidam aiunt, ipſi ſanguine coniunctiſſimo. Cùm autem incertum habeatur, quot annis illo obeunte ſedes Rhemenſis antiſtite vacua fuerit, pleraque præcedentium Patrum ſtudio & vigore inſtituta, iam collapſa viſebantur, quæ ſua induſtria vir ſanctus in priſtinum reſtituit ſtatum. Nam canonica clericos religione contineri voluit, & pro numero illorum, qui tunc erant, ad victum pertinentia eis ſuppeditauit, vt diuino cultui & liberiùs & inſtantiùs vacare poſſent. Ante enim illius pontificatum nō dabatur eis panis, vt vocant, canonicus: nec erant, vt ſunt hodiè, canonici: quinetiam loca quædam cum illorum habitatoribus eis contulit, qui illorum vſibus neceſſarijs perpetuò inſeruirent. Et ipſe quidem primus inter Rhemorum epiſcopos fertur commune eis inſtituiſſe ærarium, quod generatìm omnibus eorum vſibus perenniter applicaretur: quæ verò huc contulerit, nihil opùs eſt hîc commemorare: poteſt autem facilè eius prudentia & benignitas animaduerti in diſtribuendis his rebus ſuis, inter alia quæ poſſedit, dum pauperes Chriſti facultatum ſuarum hęredes inſtituit, qui non habent vndè poſſint retribuere: retribuetur autem ei in reſurrectione iuſtorum.

Inſtituit Canonicos.

Luc. 14.

Quodam tempore vir ſanctus de Culmiſiaco villa epiſcopatûs ſui veniens, adijt Pipinum Maiorem domûs, quem plerique Magiſtrum equitum vocant, patrem Caroli Martelli, præmiſſis quibuſdam eulogijs ad illum à venatione redeuntem: quas quidem crebrò illi mittere conſueuerat. Morabatur tum Pipinus in pagi cuiuſdam loco, cuius vocabulum eſt Gremaca cortis: vbì id temporis non villa erat, vt eſt hodiè, ſed ſylua grandis, & fons, ad quem apri frequentes aduentabant, qui hodieque illic permanet. Cęperat tunc Pipinus eo loci feram quandam, quam ibidèm aſſari voluit, tanquàm illic pranſurus. Intereà verò oblatam ipſi epiſcopi Rigoberti benedictionem gratiſſimo accepit animo, dicens clientibus ſuis: Quid faciemus huic epiſcopo, qui nobis gratificari non deſinit? Illis tacentibus, Pipinus ad ſanctum conuerſus Rigobertum, his eum verbis liberaliter compellauit: Pete à me quicquid voluĕris, nec voto fruſtraberis tuo. Cui ſanctus Rigobertus: Da mihi, inquit, exiguam hanc manſiunculam, & ſufficit mihi. Tum ille, Et hanc tibi do, & quātum in eius circuitu tibi vendicare voles. Itaque ſicut olìm Clodoueus rex beato Remigio, ità ille quoquè ſancto Rigoberto tantum largitus eſt agri, quantum pôſſet ambulando circumire, dum ipſe meridie dormiret. Porrò ſanctus pontifex per apertos eius loci fines obambulans, paſsìm certos fixit limites, vt ſi qua lis oriretur, ijs eam dirimeret: omnibuſque peragratis, quæ ſibi dari mâllet, mox ad Pipinum à ſomno ſurgentem redijt: & ab illo quicquid circumierat locorum, impetrauit. Ferunt autem quâcunque tum vir ſanctus in circuitu ingreſſus eſt, ibì & æſtate & hyeme vernantiorem terram conſpici, quàm in locis cęteris illi adiacentibus. Additur etiam aliud ſanè ſtupendum miraculum, quod etiam hucuſquè illic cerni affirmant, iiſdem in locis poſtquàm eius dominio ceſſerunt, nullam vnquàm ſęuijſſe tēpeſtatem, nec grandinem illic decidiſſe, neque fines illorum attingere: quod non immeritò ſancti viri meritis attribuitur. Neque putandum eſt, ſanctum pontificem, praua cupiditate ductum has res petijſſe, ſed conſulere voluiſſe eccleſiæ, quam earum hęredem inſtituit: ſed & alias quaſdam eccleſias illarum voluit eſſe participes.

Pipini in S. Rigobertū liberalitas.

Erat ille vir ſanctus ità externis occupationibus & negocijs intentus, vt tamen nihil de ſtudijs internis remitteret: ſicque exercitijs internis deditus, vt tamen rebus externis adhibendam curam & prouidentiam non omitteret: nè aut totus ab intimis excideret, ſi ſola externa curanda ſuſcepiſſet: nec proximis impendenda officia negligeret,

gereret, ſi ſolis eſſet internis exercitijs addictus. Conabatur in omnibus prudentem ſe exhibere diſpenſatorem pariter & fidelem, ſciens ſe conſtitutum à Domino ſuper familiam illius, vt daret illis in tempore tritici menſuram. Longè verò ſemper ab illo abfuit illud Apoſtolicum: Qui ſuorum, & maximè domeſticorum, curam non habet, fidem negauit, & eſt infideli deterior. *1. Tim. 5.* Poterat autem dicere cum eodem Apoſtolo: Quis infirmatur, & ego non infirmor? *2. Cor. 11.* quis ſcandalizatur, & ego non vror? Itemque illud: Gaudere cum gaudentibus, flere cum flentibus. *Rom. 12.* Eratq; illi viuere Chriſtus, & mori lucrum: *Phil. 1.* & quia ſolo corpore in terris degens, ſpe iam in cæleſtibus verſabatur, non iniuria illud ſibi vſurpare poterat eiuſdem Apoſtoli: Noſtra autem conuerſatio in cælis eſt: *Philip. 3.* quippe qui in illorum numero computabatur, quibus dictum eſt, Vos eſtis lux mundi: *Matth. 5.* &, Non poteſt ciuitas abſcondi ſupra montem poſita: neque accendunt lucernam, & ponunt eam ſub modio, ſed ſuper candelabrum, vt luceat omnibus, qui in domo ſunt.

Amabat illum atque colebat haud vulgariter Pipinus, cuius ſuprà meminimus, miſitque ad eum Carolum filium ſuum, vt ab illo baptizaretur. Carolus hic ob feros animos, & quòd ab ineunte ætate vir ſtrenuus in armis & robuſto corpore fuerit, Martellus eſt appellatus. *Carolus Martellus à S. Rigoberto baptizatur.* Abluit autem illum vir ſanctus vndis ſalutaribus, & è ſacro fonte illum ſuſcepit, vt eius pater petiërat: ſed cùm ille poſteà patri decedenti in principatu ſuccederet, ſanctū antiſtitem è ſua ſede impiè & iniuſtè expulit, vt paulò infrà dicemus. Porrò vir ſanctus eccleſiam ipſius curæ commiſſam, ità vt cœperat, vigilantiſſimè & ſtrenuiſſimè adminiſtrabat, aſcendens ex aduerſo, & opponens ſe murum pro domo Iſrael, vt ſtaret in prælio in die Domini. Nam quibuſlibet poteſtatibus prauè agentibus (ſic enim locum hunc Ezechielis prophetæ exponit ſanctus Papa Gregorius) *Homil. 14. in Euangelia.* rationis libera voce contraibat, & fideles innocentes contra peruerſorum iniuſtitiā ex iuſtitiæ authoritate vindicabat. Itaque quadrabat in illum vel maximè illud ſancti Iob: *Iob 29.* Auris audiens beatificabat me, & oculus videns teſtimonium reddebat mihi, eò quòd liberâſſem pauperem vociferantem, & inopem cui non eſſet adiutor. Iuſtitia indutus ſum, & veſtiui me, ſicut veſtimento & diademate, iudicio meo. Conterebam molas iniqui, & de dentibus illius auferebam prædam. Nec dubium, quin ſicut paſtor bonus libenter *Ioan. 10.* poſiturus fuerit animam ſuam pro ouibus ſuis, ſi perſecutor adfuiſſet, cuius crudelitas id exigeret.

Intereà verò dum ille ſic pijs eſſet operibus intentus, ſuoq; clero & populo in omnibus tanquàm Pater filijs ſolicitè conſuleret, atque ea cauſa in Rhemenſi vrbe demoraretur, poſt obitum Pipini inter Carolum eius filium, atque Ramanfredum non leuis ſimultas de obtinendo principatu, ſiue Magiſterio equitum, exorta eſt. Accidit tum, vt Carolus Rhemorum vrbem præteriens, totam, vt aiunt, circumiret, donèc ad eam peruenit portam, in qua ſanctus Rigobertus congruis extructis ædibus degebat: quem ſanè huiuſmodi compellauit vocibus: Domine Rigoberte, iube portam ciuitatis aperiri, vt liceat mihi ire precatum ad ſanctam Mariam. Sed cùm ſanctus epiſcopus nullum ei vociferanti redderet reſponſum, quippe orationi intentus, cui perpetuò vacabat, fertur tertiò eiſdem vſus vocibus: ità vt tandèm vir Dei eius valido clamore compulſus, ſic ei reſponderit: Porta hæc tibi non aperietur, donèc certò conſter, vtri veſtrûm ceſſura ſit victoria. Tu enim & Ramanfredus inter vos de dignitate contenditis, nec adhuc ſcire licet, quem ſit res exitum habitura. Quòd ſi Dominus te voluërit victorem euadere, reuertenti tibi libens portam reſerabo, fidelemq; me exhibebo. His auditis, *Carolus minas intentat S. Rigoberto.* Carolus furibundus iuramento affirmauit, ſi victor rediret, non impunè id laturum epiſcopum. At vir Dei eius minas non valdè pertimeſcens, (Iuſtus enim quaſi leo confidens, abſque terrore erit) *Prouer. 28.* portam ei noluit patefacere. Facilè enim, vtpotè vir prudens, animaduertit, non orandi ſtudio illum velle ingredi, quod ſimulabat, ſed vaſtandi potiùs animo, quemadmodùm alias iam vrbes deuaſtârat: tum etiam verebatur, ſi hunc intrò admiſiſſet, Ramanfredum, ſi ad eum victoria inclinâſſet, ipſum infidelitatis incuſaturum.

Hæc autem porta à pleriſque Collaticia, ab alijs hodieque Baſilicaris vocatur, ibique portarum cæterarum totius vrbis claues apud ſe reconditas ſeruabat. Baſilicaris verò idcircò dicta putatur, ſiue quòd in eius circuitu plures, quàm apud portas alias, ferantur olim fuiſſe baſilicæ: ſiue quòd euntibus ad baſilicas, quæ in ſancti Remigij vico habentur, ſemper fuerit peruia. Iuſſerat autem ſanctus Rigobertus in pinnaculo templi

ſancti Petri, quod erat propinquum eius ędibus, oſtium fieri, per quod in illud templum, adiunctis illi gradibus, deſcendere ſolebat ad orandum: atque indè reuertens, per idem oſtium ingrediebatur in oratorium, quod iuxta domum ſuā extruxerat ſupra murum ciuitatis, dicaueratq́; ſancto Michaëli archangelo: quod quidem tempore non exiguo permanſit, & frequēs ad illud populus confluebat, in ipſa præſertim beatiſſimi archangeli ſolennitate: donèc Ludouicus Imperator ſancti Petri monaſterium donauit filiæ ſuæ Alpaidæ, quod quidem propter loci ſitum vocatur inferius: ſicut alterum illi vicinum, eandem ob cauſam dicitur ſuperius. Huius autem fœminę maritus, nomine Bego, hoc oratorium iuſſit dirui, quòd ſuo faſtigio iam dicti templi feneſtræ caliginem offunderet: vel potiùs, quòd ad eius oſtiolum grauiter caput alliſiſſet, cùm eſſet procero corpore, nec caput ſubmiſiſſet ingrediens per oſtiolum. Indè autem abiens, ità locutus eſt ad ſuos: Cauete, nè huc reuertens, iſtud hîc inueniam: alioquì certè pœnas luetis. Vt autem cœptum eſt deſtrui, ille mox arreptus eſt à dæmone, cùm tamen procùl abeſſet in pago, qui Begonis villa dicitur. Feruntur etiam horribiles tenebræ Rhemis extitiſſe per triduum, illo in loco, vbi deſtruebatur. Verùm his obitèr commemoratis, ad inſtitutum reuertor.

Carolus duodecimo Calendas Auguſti, qui tunc Dominicus erat dies, ſummo manè conflixit cum Chilperico rege, & Ramanfredo, quem Chilpericus Maiorem domûs, vel Magiſtrum equitum creauerat: & pro voto victoria potitus, mox vt reuerſus eſt, è ſede ſua exturbauit pontificem Rigobertum, & quidem iniuſtiſſimè, vt erat illi anteà comminatus: neque id tamen adeò mirum, cùm etiam alijs ſimiliter fecerit: porrò in depulſorum locum ſuarum partium ſtudioſos intruſit. De hoc Carolo, quem non iniuria tyrannum dixeris, annotatum eſt in Annalibus diuerſorum regum, quòd primus ipſe epiſcopatus regni Francorum cōtulerit laicis hominibus & comitibus. Senſit eum ſanè infeſtum ſibi ſanctus pontifex Rigobertus ad ſupremum vſque vitę eius diē, cùm illi debuiſſet eſſe fideliſſimus, quippe è baptiſmi fonte ab illo ſuſceptus. Pertulit hoc vir ſanctus exemplo Domini ſui, qui à proprio diſcipulo impijs traditus eſt. Præclarè autem dictum eſt à ſancto Gregorio pontifice: Omnes electi quia ſummi capitis membra ſunt, caput quoque ſuum in paſſionibus ſequuntur, & ipſos aduerſarios in morte ſua ſentiunt, de quorum vita præſumebant: vt tanto illis creſcat merces operis, quanto eis virtutis lucrum proficit ex alienæ damno charitatis. Verùm, vt ſcriptura dicit, qui reddit mala pro bonis, non recedet malum de domo eius.

S. Rigobertus è ſua ſede pellitur.

Homi. 35. in Euangelia.

Prouer. 17.

Quòd Carolus hunc virum Dei crudeliter è ſua ſede eiecit, & res eccleſiarum vſurpauit, iuſto Deus iudicio in illius caput reddidit, quemadmodùm antiquorum veridica traditione conſtat. Sanctus enim Eucherius Aurelianeń epiſcopus, quem etiam ſua dignitate priuârat, quiq́; in S. Trudonis cœnobio quieuit, cùm eſſet orationi intentus, raptus in ſpiritu, inter cętera, quæ illi diuinitùs oſtenſa ſunt, vidit hunc Carolum apud inferos damnatum. Cumque ab angelo ductore ſuo percontaretur eius rei cauſam, dictum eſt illi, quòd propter res ſanctis ereptas & ablatas, ante extremum iudicij diem iam corpore & anima addictus ſit ſupplicijs ęternis. Itaque ad ſe reuerſus S. Eucherius, ſanctum Bonifacium & Fulradum Abbatem S. Dionyſij, ſummum regis Pipini capellanum, ad ſe vocauit, eiſque hęc exponens, pro comperienda certiùs veritate iuſſit eos adire Caroli ſepulcrum, & ſi illic cadauer eius non inuenirent, de viſionis certitudine nihil ambigerent. Abeunt illi, apertoque monumento, vident ſubitò prodire indè draconem: porrò monumentum totum intrinſecùs denigratum, perindè àc ſi exuſtum foret. Sed de his ſatis.

Habet hæc etiā Paulus Aemylius Lib. 2. de rebus geſtis Francorū.

Meminit verò huius beati antiſtitis etiam Adrianus Pontifex Romanus in epiſtola, quam ſcripſit Turpino eius ſucceſſori, in qua ſanè multùm conqueri videtur de iniuria illi illata: ità enim ſcribit: Tua fraternitas nobis retulit, quia faciente diſcordia inter Francos, archiepiſcopus Rhemenſis, Rigobertus nomine, à ſede contra canones deiectus & expulſus fuit ſine vllo crimine, & ſine vllo epiſcoporum iudicio, & ſine vllo Apoſtolicæ ſedis conſenſu vel interrogatione, ſed ſolummodò quòd anteà non conſenſit in partem illius, qui poſteà partem de illo regno in ſua poteſtate accepit, in qua parte eſt Rhemenſis ciuitas: & donatus atque magìs vſurpatus contra Deum & eius authoritatem fuerit ille epiſcopatus ſimul cum alio epiſcopatu, & alijs eccleſijs, & ſecularibus poteſtatibus, Miloni cuidā, ſola tonſura clerico, nil ſapiēti de ordine Eccle-

Epiſt. Adriani Papę ad Turpinum nihil mutato ſtylo.

ſiaſtico:

ſiaſtico: & alij epiſcopatus de ipſa Rhemenſi diœceſi, diuerſo modo erant diuiſi: & aliqui ex magna parte in epiſcopio conſiſtentes, ad alios epiſcopos & metropolitanos epiſcopi & clerici ordinationes aliquando accipientes erant, & refugia indebita habebant, & à ſuis epiſcopis iudicari & diſtringi non ſuſtinebant: & clerici, & ſacerdotes, & monachi, & ſanctimoniales ſine lege Eccleſiaſtica pro voluntate & licentia viuebant. Locus hic obſcur' eſt.

Porrò ſanctus Rigobertus non immemor illius Dominici præcepti, Si vos perſecuti fuerint in iſta ciuitate, fugite in aliam: receſſit in Vaſconiam, ibique exilium patienter ferens, multas indefeſſus ſanctorum memorias inuiſebat. Inuenit autem illum ibi is, cuius mentio paulò antè facta eſt, Milo Abbas, qui ex Caroli largitione Rhemenſem obtinebat epiſcopatum, dixitq; illi: Quid hîc agis? Reuertere in Frãciam, vbi ſi mihi dederis res proprias, quas illic habes, efficiam apud principem, vt tuum tibi reſtituat epiſcopatum. Cui vir Dei: Si, inquit, dicta factis eris executus, faciam quod petis: atque ità vir ſanctus redijt in Frãciam, & in chorte Gremaca, quę illius erat peculiaris poſſeſſio, degebat. Adijt autem illum Milo, dixitq; ei: Trade mihi res, quas pollicitus es. obtinui nanq; apud principem, vt reſtituaris ſedi tuæ. At ſanctus pontifex: Quas res, inquit, donaui eccleſię Chriſti, eas non poſſum illi tollere, & alteri donare. Matth. 10.

Cui Milo furibundus reſpondit: Quandoquidem me fefelliſti, non obtinebis ſedem tuam. Mox verò epiſcopus ità illi ait: De rebus diœceſis fac quod tibi viſum eſt: tãtùm quæſo, vt ſanctę Marię altare mihi impetres. Morabatur igitur vir ſanct' in chorte Gremaca diù ſatis, in parcitate, humilitate, vigilijs, orationibus, eleemoſynis, cæteriſque operibus bonis vitam tranſigens: crebroque ciuitatem Rhemenſem ingrediens, in ara beatiſſimę Marię virginis, vt optârat, Miſſam celebrauit: atq; indè reuertens, ibat orationis cauſa ad S. Mauricium, pòſt ad S. Theodoricum, ſubindè ad beatum Cyriacum in villa Culmiſiaco, atq; poſtremò ad Gremacam chortem ſe recipiebat. Cumque id pro more faceret, cõtigit die quodam, vt ad ſanctum Cyriacum veniret, pro ſe ſuaque Eccleſia, vti conſueuerat, precaturus. Finita autem oratione, locutus eſt cum Vicedomino, qui illic aderat: à quo mox ſuppliciter inuitatus ad prandium, non aſſenſit, dicens in baſilica S. Petri Miſſæ ſacrum ſibi adhuc eſſe peragendum. Sub his autem colloquijs quędam inops vidua attulit illi Vicedomino anſerem. Moratur S. Rigobertus in chorte Gremaca.

At ille reſpiciens in ſanctum epiſcopum: Quando, inquit, non vis nobiſcum prandere, ſaltem anſerẽ hunc, oro, vt puer tuus ſecum ferat: & domum reuerſus, illum tibi iubeas edendum præparari. Accepit igitur puer anſerem, & aliquandiù geſtauit, ſed interim ſubitò ex eius euolauit manibus. Ea res puerum valdè afflixit, ſed mœrentem blandè conſolans Epiſcopus, admonuit ob rerum temporalium iacturam non debere hominem Chriſtianum lugere, ſed ſpem ſuam reponere in Deo, qui dat omnibus affluenter. His dictis, in ſilentio, vt erat ſolitus, hymnos Dauidicos promebat. In itinere enim poſitus, ſemper aut conferre aliquid, aut cantare de Deo ſolebat. Itaque poſt trium horarum ſpatia anſer ſpontè redijt: ſed eum vir magnæ ſimplicitatis & pietatis non paſſus eſt occidi, quandiù viuere potuit. Exegit autem ſanctus epiſcopus illo in loco annos non paucos, apoſtolicis clarus actionibus, multiſq; pollens virtutibus: atq; tandèm conſummata ſtrenuè huius vitę militia, plenus dierum migrauit ad patriam claritatis æternę pridiè Nonas Ianuarij, anno Dominicæ incarnationis plùs minùs ſeptingenteſimo ſeptuageſimotertio, Indictione octaua, eſtq; honorificè ſepulturę mandatus à ſacerdotibus & cęteris in eccleſia ſancti Petri apoſtoli, quam ipſe à fundamentis extruxerat, cõditusq; eſt iuxta altare à parte illius dextra. Claruit autẽ poſt obitum multis miraculis in teſtimonium eximiæ ſanctitatis, ſed hominum incuria non ſunt literis mandata. Erat apud eius loci preſbyterum puer quidam ſcholaſticus, qui irreuerenter & diſſolutè ſuper tumulum eius ſubſiliens, mox acri pedis dolore cruciari cœpit, ac ſi ſpinę aculeis atrociter pungeretur. Itaque claudus effectus, illo pede nuſquàm poſteà ingredi potuit. Quo viſo, preſbyter & eius loci indigenæ cancellos ibi appoſuerunt, ne quis temerè accedens, ſimilia pateretur. Sententia memorabilis. S. Rigobertus moritur. Miracula poſt obitũ eius.

In illa autem baſilica nocturnis horis tantę ſuauitatis voces ſæpiùs ſunt auditæ, vt non niſi angelicæ putarẽtur. Lux quòq; medijs noctibus tantæ claritatis illic emicuit, vt ſolis ſplendorem viciſſe videretur: quę etiam immenſo iubare ſuo ſacerdotis cuiuſdam, qui etiamnum illic degit, domiciliũ baſilicę muro inhęrẽs, adeò penetrauit, vt in-

gens timor ac tremor illũ occuparet. Porrò Hincmarus, qui ab illo quintus fuit Rhemorum epiſcopus, decimooctauo Calendas Iulij tranſtulit ſacras eius reliquias ad monaſterium S. Theodorici, vbi multa ſunt patrata miracula, quæ ſtudio breuitatis prætérimus. Per illum ſanè quicquid cum fide & religioſo animi affectu petitur, obtinetur, præſtante Domino noſtro Ieſu Chriſto, qui viuit & regnat in ſecula ſeculorum.

Eius tranſlatio.

VITA BEATAE APOLLINARIS VIRGINIS, AVTHORE SIMEONE METAPHRASTE.

Ianvarii 5.

IMperante inprimìs pio Imperatore Anthemio, Imperatoris filio, qui habuit duas filias: ex quibus vna habebat ſpiritum immundum, altera autem ab ineunte ætate vacabat eccleſijs, martyrijs, & orationibus. Erat verò eius nomen, Apollinaris. Cùm ea autẽ eſſet ætatis legitimæ, quærebant eius parentes eam marito coniungere. ea verò nolebat.

Ecce quomodò etiã antiquæ moniales regulas habebant.

Dicit verò quodam die ſuis parentibus: Cupio ire in monaſterium, & audire ſanctas ſcripturas, & videre regulam monaſticam. Ei autem dicunt parentes: Volumus te marito coniungere. Ea verò dicit eis: Nolo coniungi marito, ſed ſpero fore, vt quomodò Deus ſanctas ſuas virgines cuſtodijt impollutas, me quoquè in ſuo timore cuſtodiat impollutam. Nouum autem & admirabile videbatur parentibus, quòd cùm eſſet id ætatis, talia diceret, Deum deſiderans. Rurſùs eos rogabat, vt vnam adducerent monacham, vt eam doceret pſalterium & legere.

Imperator autem non parua affectus eſt moleſtia, quòd eam vellet iungere matrimonio. Cùm ea autem perſiſteret, & arrhas nollet accipere, ei dicunt eius parentes: Quid vis filia? Ea verò dicit eis: Rogo vos, vt me ad Deum adducatis, vt meæ virginitatis mercedem accipiatis. Illi autem cùm vidiſſent eius mẽtem eſſe adeò firmam & immobilem, & à Deo adeò fuiſſe amatam, dicunt ei: Speramus, filia, fore vt fiat Dei voluntas. Paucis verò pòſt diebus adduxerunt ad eam monachas, quæ eã docuerunt pſalterium & legere ſcripturas.

Peregrinationes ad loca ſacra religionis ergò.

Quodam autem die cùm vterque conſiderent, ea dicit parentibus: Rogo vos, vt me dimittatis in loca ſancta, vt orem & adorem ſanctam reſurrectionem & crucem venerabilem. Illi verò non habebant propoſitum dimittendi eam, quoniam eam magìs amabant, quàm ſororem eius, quæ vexabatur. Cùm autẽ interiecto aliquo ſpatio temporis, ea eis eſſet moleſta, iuſſit Imperator, vt ad eam deferrẽtur pueri & ancillæ, & aurum & argentum, & ei dicunt: Accipe filia, & recede: imple votum tuum. Deus enim vult te ſuam eſſe ſeruam: eaque in nauem impoſita, his pueris conſequentibus, dixerunt ei: Filia, memento noſtri in ſanctis locis. Ea verò dicit: Quomodò mihi ſatisfeciſtis, vos quoquè in die malo liberabit Dominus. & parentibus valere iuſſis, cœpit nauigare.

Cùm autem paucis diebus perueniſſent Aſcalonem, paucos dies illic manſerunt propter maris iactationem. Ipſa verò orans in omnibus eccleſijs & monaſterijs, eis quoquè exhibebat, quæ erant neceſſaria. Aliquot autem pòſt diebus, cùm inueniſſemus comites, venimus in ſanctam ciuitatem. Cumque in quendam locum diuertiſſemus propter noſtras ſarcinas, pueroſque & ancillas, qui vnà erant, paululùm requieuimus. Eis autem dixit beata Apollinaris: Agite, adoremus beatam reſurrectionem & venerandam crucem. Porrò autem eis orantibus, ea orabat pro ſuis parentibus. Cœpitque benefacere ijs, qui opùs habebant. Ibant verò aſſiduè ad monaſteria virginum perennium, & ad eos, qui vitam agebant monaſticam, & ſuppeditabat eis, quæ erant neceſſaria.

Adorat beatam reſurrectionẽ & venerãdam crucem.

Quodam autem die dicit vni ex ijs, qui cum ea verſabantur: Volo vos, ſi Deus velit, liberare. Hoc autem audito, affecti ſunt moleſtia. Illa itaque dixit eis: Ne ſitis animo anxij. Si Deus enim quid compungit meam humilitatẽ, præbebo ad vos alendos. Cumque ij accepiſſent eius benedictionem, ei ingentes gratias agebant. Cùm verò receſſiſſent, abijt cum ijs, qui ei remanſerant, ad Iordanem: & illic rurſùs præbuit ijs, qui

qui opùs habebant. Cumq; illinc profecti eſſent, rurſùs veniunt in ſanctam ciuitatem.

Elapſis autem aliquot diebus, cùm ſuam compleſſet orationẽ, dicit eis, qui vnà cum ea erant: Fratres mei, volo vos quoquè liberare. Sed nunc eamus Alexandriam vſque, & ſanctum Menam adoremus. Illi verò dixerunt: Vt iubes Domina. Cùm deſcendiſſet autem Aſcalonem, diſtribuit in via ijs, qui opùs habebant: inuentoque nauigio, quod ibat Alexandriam, eò nauigârunt. Audiuit autem is, qui erat præſes eo tempore, & miſit ad eam adorandam. Ea verò non paſſa eſt, ſed noctù venit in prætorium, & adorauit præſidem & eius vxorem. Adorare, pro venerari. Illi verò ad pedes eius prócidunt, dicentes: Quæſumus, Domina, cur ſic feciſti? Nos miſimus qui venirent ad tuos pedes, & tu Domina noſtra veniſti ad noſtros pedes? Ea verò dicit eis: Vultis mihi rem gratam facere? Dicunt ei: Certè Domina. Ea verò dicit eis: Dimittite me, quoniam volo ire oratum ad ſanctum Menam. Illi autem cum præclaris donis eam dimiſerunt. Ea verò accipiens, omnia diſtribuit pauperibus.

Cùm autem in ciuitate manſiſſet paucos dies, ibat vbiquè in monaſteria, & aſſiduè eis ſuppeditabat. In eo autem loco, in quo habebat domum, inuenit vnam vetulam, cui præbuit modicam benedictionem, & dixit ei: Accipe ſoror, & abi in eccleſiam, & Veſtes monaſticæ. eme mihi vnum lebetonarium monaſticum, & ſimiliter humerale, & cucullam, & accipe etiam cingulum. Abiens verò vetula, ei hac in re inſeruit. Cùm ea autem attuliſſet, ei precata eſt, dicens: Deus te adiuuet, Mamma. Cumque accepiſſet, occultauit propter pueros. Quando autem voluit egredi ad ſanctum Menam, ijs omnibus manumiſſis, dedit eis id quod erat ad victum neceſſarium, & eos dimiſit. Illi verò ei bene precati, receſſerunt.

Cùm autem ſecum accepiſſet eunuchum vnum, & vnum ſenem, naui venit in Lemnam. Cumque perueniſſent ad ædes Philoxeni, didicit is qui erat illic Paramonatius, venitque cum magno apparatu, dicitque ei prócidens: Domina mea, vbì iubes me manere donèc aſſcenderis, & tuam feceris orationem? Ipſa verò eum rogauit cum ſacramento, vt nihil ad ſe afferretur. Dicit autem ei: Fac officium charitatis. Affer ad me quatuor animalia, vt aſſcendens adorem ſanctum Menam. Ille autem die ſequenti adduxit animalia. Ea verò dixit: Crede Domino, eis non inſidebo, niſi eorum mercedem dedero. Cumque dediſſet pluſquàm dari conſueuiſſet, valedixit Oeconomo. Ipſe autem receſſit, accepta ab ea benedictione.

Cùm ea autem aſſcendiſſet, fecit vt agaſo etiam alterum animal aſſcẽderet. Cumq; perueniſſent ad ſanctum Menam, eius venerabile monimentum adorauêre. Audiuit autem Oeconomus, & venit in clero ad eam adorandam. Illa verò ex eo affecta eſt moleſtia. Nolebat enim cognoſci. Oeconomus autem eam rogabat, dicens: Domina, iube in domo mea. Ea verò dicit ei: Ego volo vnum diem manere in eccleſia, donèc me Deus dimiſerit eò, quò ſum abitura. miſitque ad eam ſancti benedictionem. Diſtribuit autem ijs, qui opùs habebant. Nota antiquum morem venerãdi ſepulcra Sanctorum. Poſt tres verò dies dicit Oeconomo: Fungere officio charitatis. Præbe mihi vnam lecticam, vt abeam & adorem patres Scetis. Is autem acceſſito vno lecticario, dixit ei: In nomine Dei affer ad me lecticam. Ille verò dixit: Iuſſiſti. Beata autem adducit ad ſe puerum, qui ei remãſerat, & benedictione ei data, eum quoquè dimiſit, dicens, Ora pro me.

Cùm ſequenti autem die veniſſet lecticarius, manſit donèc fuit veſpera. Cumq; valedixiſſet Oeconomo & puero, aſſcendit in lecticã, habens intùs veſtes monachicas, & fecit vt ponè aſſcenderet eunuchus, antè autem lecticarius. Cœpitq; beata orare, cùm eſſet intùs, & à Domino Deo petere auxilium. Circa mediam autem noctem peruenit ad paludem prope fontem, qui vſq; in hodiernũ diem dicitur Fons Apollinaris. Cumq; lecticæ pallas aperuiſſet, Dei prouidentia inuenit ambos dormientes. Cumque ſe veſtibus exuiſſet mundanis, induit ſe monaſticis, dicens: Qui dediſti principium, vt hunc Induit habitum monaſticũ, & ſanctum aſſequerer habitum, fac me dignam, vt eum ad finem perducam congruenter tuæ voluntati Domine. Cumq; ſe ſignâſſet, deiecit ſe è lectica, & ingreſſa eſt paludem. degit in palude. Deus autem cùm vidiſſet eius in ipſum charitatem, effecit vt quandiù vixit, ad nutrimentum ei palma ſuffecerit.

Cùm autem lecticarius & eunuchus excitati eſſent, & cognouiſſent eam non eſſe in lectica, valdè ſunt admirati. Inuenerunt enim veſtes, quas ferebat, in lectica. Redeunteſque venerunt ad ſanctum, & Oeconomo de ea retulerunt, eius quoquè veſtes

ſtes ei oſtendentes. Stupefactusque, in ciuitatem ingreſſus eſt cum lecticario & eunucho, & expoſuerunt Præſidi rem vniuerſam. Præſes verò perterritus, ſcribit epiſtolam ad patrem eius Imperatorem, ſignificans ei omnia cōſequenter, miſſis etiam eius veſtibus. Accepta autem eius epiſtola & lecta, fleuit amarè. Cùm verò vidiſſet etiam veſtes filiæ, magìs ſuis caligauit viſceribus, & cœpit flere cum matre eius, & toto ſenatu. Poſteà autem quieuerunt, Deo agentes gratias. Dixit verò Imperator: Deus qui eam elegiſti, cōfirma eam in tuo timore. Cùm omnes ergò rursùs fleuiſſent, quidam ex ijs dixerunt Imperatori: Re vera, domine, ea eſt filia pij Imperatoris, ea eſt filia tuæ potentiæ. Hinc magìs apparuerunt tua bōna opera. Cumq; ea dixiſſent, & his plura, omnes pro ea orabant.

Nota in tāta virgine vitæ auſteritatem.

Cùm beata autem multos annos manſiſſet in palude, & ſtrenuè decertâſſet aduersùs diabolum, euaſit eius corpus tanquàm pellis teſtudinis. Exeſum enim fuerat à culicibus. Ipſa autem conſumpta fuerat ab abſtinentia, & à regula quam ſeipſam docuerat. Quando verò Dominus Chriſtus voluit eam facere dignam corona ſanctorum patrum, fecit vt ea egrederetur è palude. Ignorabatur autem ab omnibus, eam eſſe fœminam, ſed putabatur eunuchus. Apparuit verò ei in ſomnis, qui dicebat: Si quis te interrogauerit, quomodò voceris, dic, Dorotheus. Cùm eſſet autem manè, occurrit ei ſanctus Macarius, & dicit ei: Benedic pater. Illi autem, data ſibi inuicèm, charitate, ambulabant in ſolitudine. Interrogauit verò Dorotheus, dicens: Pater, quis es? Ille autem dixit: Ego ſum Macarius. Is verò dixit: Fungere officio charitatis. Sine me habitare cum fratribus. Præbuit autem ei quoq; cellam protinùs. Totum ergò diem & noctem intensè offerebat Deo ſupplicationes. Cœpit autem eam tentare diabolus nocturnis viſionibus. Beata verò illa vehementer aduersùs eum decertabat, nè declararet ſe eſſe mulierem. Se autem ſupra modum exercebat, neque eccleſiam relinquebat, nec regulam, noctù diuque Deum orans.

Vide cōtinuas ſanctæ orationes.

Quodam autem die Abbas Macarius venit in eius cellam, & dicit ei: Fungere officio charitatis, bone frater: emitte nobis preces. Illa verò dicit: Pater, ego à te volo benedici. Cumque feciſſent preces, ſederunt. Eam autem rogauit Abbas Macarius, dicens: Dic mihi frater, vndenàm venis, & quod eſt tibi nomen? Illa verò dixit: Vocor Dorotheus, & cùm audijſſem de ſanctis, qui hîc ſunt, Patribus, volui vnà cum eis habitare, ſi ſim dignus. Dicit autem ei rursùs ſenex: Quodnam opus facis? Ea verò dicit: Faciam, ſi quid me iubes. Is autem oſtendit ei, vt faceret catenam. Deus verò volens oſtendere eius animi fortitudinē, non declarauit Abbati Macario eam eſſe fœminam, ſed is tanquàm virum eunuchum eam eſſe putabat. Multas autem curationes Deus per eam peregit.

Dæmon cū fruſtrà conatur prodere.

Proceſſu autem temporis dæmon, qui eſt bonis infeſtus, aggreditur eius ſororem, quæ vexabatur à dæmone: erat autem cum Imperatoribus. Cœpitque eam dæmon lacerare, & dicere: Nisì me acceperitis, & tuleritis in ſolitudinem, ex ea non egrediar. Volebat verò dæmon eius ſororem conuincere, quòd eſſet fœmina. Deus verò obſtruxit dæmonem, nè de ea diceret. Puellam autem valdè vrgebat dæmon, vt iret in ſolitudinem. Quidam verò ex proceribus cōſulunt Imperatori, vt eam mittat. Tunc Imperator dimiſit eam cum magno comitatu ad patres in ſolitudinem. Cumque ij veniſſent in Scetim, nouit ſanctus Macarius, propter quamnam cauſam adſint in illo loco, eisque progreſſus obuiàm, excepit eos, & dixit: Quid huc acceditis, ô filij? Illi verò dixerunt: Noſter inprimìs pius Imperator Anthemius miſit filiam ſuam, vt per Deum curetur & preces veſtras. Cùm eam autem accepiſſet à cubiculario, deduxit eam ad Abbatem Dorotheum, & dicit ei: Fungere officio charitatis: Quoniam eſt filia Imperatoris, & opùs habet patrum precibus & veſtris. Ora pro ea, vt curetur. Hæc eſt enim merces tua.

Hæc autem cùm audijſſet, cœpit flere, & dicere: Quiſnam ego ſum peccator, quòd de me talem concepiſtis opinionem? flexisque genibus, dicebat: Concede mihi pater, vt mea peccata defleā: nam multa ſunt. Ego enim ſum imbecillus, planeq; rudis & ignarus ad hanc rem. Dicit ei Abbas Macarius: An nō ſunt etiam alij patres, qui per Deum ſigna faciunt? Sed tamen hæc te manſit merces. Illa verò dicit: Fiat Dei voluntas. & mora pœnitentia, eam accepit in cellam, & nouit eam eſſe ſororem, flensq; conquieuit. Eam autem amplexa, dixit: Benè veniſti ſoror. Dei verò opere fuit os obſtructum

dæmoni,

dæmoni, nè argueret ancillam Dei, quòd eſſet fœmina. Cùm autem dæmon eam diù affligeret, per preces eum domuit.

Quodam autem die dæmon cœpit eam affligere. Illa verò exurgens, manus ſuas extendit in cælum, & flens Deo ſupplicauit pro ſua ſorore. Tunc clamans dæmon, dixit magna voce: O, vi pulſus à te egredior. Eaque proſtrata, eſt egreſſus. Cùm eam autem accepiſſet, fert ſanam in eccleſiam ad patrum pedes, dicens: Ignoſcite mihi, quòd inter vos peccârim. Illi autem data pace, vocârunt homines Imperatoris, & eis tradiderunt ſanam Imperatoris filiam. Qui adoratis omnibus patribus, profecti ſunt ad Imperatorem. Fuitque magnum gaudium in ciuitate propter filiam Imperatoris, Deumque glorificârunt, videntes magnam puellæ modeſtiam. Beatus autem Dorotheus ſe magìs humiliauit, ſupra modum exercens. Fuitque perfectus ſignifer. Sororem ſuam dæmoniacam curat.

Diabolus autem rursùs ſubit filiam Imperatoris, & facit vt prægnãs appareat. Cœpitq; Imperator affici magno dolore, & eam interrogauit, dicẽs: Ex quo es pręgnans? Ea verò illic nihil aliud reſpondit, niſi hoc ſolùm: Neſcio, vndenàm hoc mihi acciderit. Imperator verò eam magìs examinabat. Tunc ei ſatanas hanc ſuggerit cogitationem, quòd monachus, qui eam circunducebat, ipſe eam pręgnantem reddiderit. Tunc magna ira repletus Imperator, miſit ad perdendum eum locum. Cùm autem principes quamcelerrimè abijſſent in Scetim, quęrunt intelligere ea, quę illic fiebant, dicentes: Date nobis monachum, qui pręgnantem reddidit filiam Imperatoris. Dei verò ſanctus Dorotheus his verbis auditis, in medium proceſſit, dicens: Ego ſum. Afflicti ſunt autem ſancti patres, & dixerunt: Nos quoquè tecum ibimus. Ea verò dixit eis: Domini mei, ſolummodò orate pro me. ſperoque in Deo & in veſtris precibus, fore vt citò vos adorem. & abeuntes in eccleſiam, venerũt cum toto conuentu fratrum, factisque precibus ſimul egreſſi ſunt, deducentes Abbatem Dorotheum. Sciebat enim Abbas Macarius, in illo nil eſſe mali. Multùm ei inuidet malignus dæmon.

Cumq; ij perueniſſent ad Imperatorem, prócidit ad eius pedes Abbas Dorotheus, dicens: Rogo tuam pietatem, vt cum ſilentio audiat de tua filia. Eamus ſeorsùm, & ego vobis narrabo omnia. Non eſt enim ei allatum vitium, nec habet quidquam mali. abſit. Poſtquàm autem iuerunt ſeorsùm ipſa & parentes eius, dixit eis: Per Dominum pro mittite mihi, quòd ſi cognoueritis veritatem, dimittetis me in locũ meum. Quod cùm ei promiſiſſent Imperator & eius vxor, dixit eis: Qui poſt Deum ſanam fecit filiam veſtram, eſt mea humilitas per patrum preces. Illi verò his auditis obſtupefacti, manſẽre muti & attoniti. Eis autem dixit: Ego vos de hac re faciam certiores. & aperto collo ſui colobii, oſtendit ſuas mammas, & dixit: Pater, ego ſum tua filia Apollinaris. Quod cùm audijſſent eius parẽtes, obſtupuerunt, & multæ fuſæ ſunt in illo die lachrymæ. Adduxerunt autem ſuam ſororem, & dixerunt ei: Noſtíne hunc? Illa verò reſpondens, dixit: Re vera hic eſt ille eunuchus, qui poſt Deum me ſanauit. & prócidens ad eius pedes, rogauit eum de ſuo vtero. Qui cùm eam erexiſſet, & eius vtero manus impoſuiſſet, eam ſanam reddidit. Cùm hoc autẽm vidiſſent, admirati ſunt, & Deum glorificauerunt. Dixerunt itaque: Verè hæc eſt filia noſtra Apollinaris. Fuit autẽ fletus cum gaudio in aula Imperatoris. Venit ad parẽtes ſuos, & pudefacit dęmonem.

Cùm autem paucos dies verſata eſſet apud parentes, omnia eis narrauit. Quæ cùm audijſſent, Deum laudârunt. Rogârunt verò eam, vt cum eis maneret, ſed non tunc perſuaſerunt. Propterea autem quòd ei promiſerant, eam cum multis lachrymis emiſerunt. Rogauit autẽ parentes ſuos, vt pro ſe orarent. Illi verò ei dicunt: Deus cui fuiſti deſponſa, ipſe perficiet tecum miſericordiam. Memento autem noſtri, filia, in ſanctis tuis precibus. Quam cùm amplexi eſſent, ipſam dimiſerunt. Voluẽrunt autem ei dare pecuniam ad vſus patrum, ſed eas non accepit, dicens: Patres mei non habent opùs pecunijs huius mundi, nè à bonis excidamus cæleſtibus. Factisque precibus, dimiſerunt ſuam filiam lætantem & exultantem. Cùm ea autẽ veniſſet in Scetim, ſuſceperunt eam fratres & patres, & Deum laudauerunt, quòd redijſſet frater eorũ ſanus, & diem feſtum ei fecerunt. Non vult recipere pecuniam.

Paucis autem pòſt diebus, quando cognouit ſe eſſe è mundo exituram, dicit Abbati Macario: Fac officium charitatis. Si contigerit me è vita excedere, nè me componant monachi. Is verò dicit ei: Quomodò poteſt hoc fieri? Ea autem conſummata, venerunt ſancti patres, vt ſanctum eius corpus lauarent. Viderunt autem eam eſſe ſexu fœmi- Migrat ex hac vita.

fœminam,& exclamârunt,dicentes: Gloria tibi Chriſte,qui multos habes ſanctos occultos. Admiratus eſt autem Abbas Macarius, quòd hoc ſibi non fuiſſet reuelatum. Vna verò nocte videt viſionem, quæ ei dicit: Nè angaris propterea. Oportet enim te coronari cum ſanctis patribus,qui ſunt à ſeculo. Tunc ei narrauit vitam & nomen beatæ. Allatiſq; ſanctis eius reliquijs,eam poſuerunt ad Orientem ſanctæ Eccleſiæ, in antro Abbatis Macarij cum gaudio & gloria vſque in hodiernum diem, per Deum & ſanctos patres: & poſt ſanctæ dormitionem peragũtur curationes, gratia & clementia Domini noſtri Ieſu Chriſti. Cui gloria & potentia in ſecula, Amen.

Fiunt miracula ad reliquias eius.

VITA BEATI SIMEONIS SERVI DEI, PER THEODORETVM EPISCOPVM CYRENSEM SCRIpta, *Alberico Longo Interprete. Eſt autem in Philotheo (ſic enim appellatur liber) Cap. 26.*

5. IANVAR.

SImeonem virum illuſtrem, ac maximũ terrarum orbis miraculum, nouêre quidem omnes, & qui Romano imperio ſubiecti ſunt, & Perſæ, & Indi, & Medi, & Aethiopes, & ad Scythas etiam Nomadas huius geſtorum fama aduolauit. Ego verò, quanuìs omnes ferè homines eius actionũ teſtes habeam, illarum tamen narrationem aggredi pertimeſco: nè, quoniam ſupra humanam naturam ſunt, omnemq; fidem excedunt, fabuloſa & ab omni prorsùs veritate remota poſteris eſſe videantur: Homines enim ea, quæ de alijs dicuntur, natura ſua metiri conſueuerunt: & quæ ſibi quiſque facilia factu putat, æquo animo accipit: ſupra ea, veluti ficta pro falſis ducit. Sed quoniam id illis tantùm, qui diuinarum rerum imperiti ſunt, accidit: periti verò, pijq; homines multi ſunt, qui quidem, ſpiritûs ſancti gratia ſuadẽte, tantum aberit vt non credant, vt etiam maximam fidem præſtent: omnia eius geſta audacter, alacriterq; percurram: illinc autem initium faciam, vndè vir hic ſanctus vocatus eſt.

Simeonis Stylitę patria.

Oppidum quoddam intra noſtros Cilicumq; fines ſitum eſt, quod incolæ Siſan appellant. Hinc oriundus Simeones, ouiũ gregibus paſcendis primùm à parentibus pręfectus eſt, vt in hac re etiam viris magnis æquari poſſet: nempe Iacob patriarchæ, Ioſepho viro prudenti, Moſi legiſlatori, Dauidi regi & Prophetæ, ac omnibus demùm ſanctiſſimis illius claſſis viris. Cùm autem multa vi niuium oues in ſtabulis manere cogerentur, exiguum illud ocium nactus, ad ſacrum templum vnà cum parentibus, vt ipſemet mihi narrauit, profectus eſt: vbì cùm euangelicam vocem accepiſſet, quæ flentes ac lugentes, beatos: ridentes verò, miſeros eſſe dicebat, quæque illos fortunatos appellabat, qui mundam animam poſſiderent, adſtantium quendam interrogauit, ecquonam precio poterit ſibi quiſquam hæc omnia comparare. Qui ſanè reſpondens, Si monaſticam, inquit, vitam, ſummamq; philoſophiam ſectatus fuerit. Quarè accepto verbi Dei ſemine, atque in intimis pectoris penetralibus repoſito, in propinquum ſanctorum martyrum templum ſe contulit, vbì proſtratus humì, eum qui omnes vult ſaluos fieri, rogabat, vt ſibi rectum pietatis iter oſtenderet. vbì cùm hoc pacto diù moraretur, ſomno oppreſſus eſt: mox viſione quadam ità ſe affectum dicebat, vt fundamenta quædam effodere videretur.

Matth. 5. Luc. 6.

Videt viſum.

Dum hæc agerem, inquit, vocem adſtantis cuiuſdam audio, altiùs effodi opùs eſſe dicentis. Cuius ego imperio obſecutus, inſto operi: re tandèm, vt mihi videbatur, peracta, me ad ocium referebam, cùm rursùs ille mihi adhuc effodiẽdum eſſe dicit. Cùm hæc ter aut quater fieri imperâſſet, ſatìs, inquit: nunc autem ſi ędificium perfici cupis, indefeſsè tibi laborandum eſt: nam abſque aſſiduo labore fieri quicquam non poteſt. Quod ſanè vaticinium verum fuiſſe res ipſa indicat: quæ enim deincèps ab eo geſta ſunt, naturam omnem excedunt. Nam cùm illinc ſurrexiſſet, cõfeſtim in propinquum monachorum cœtum ſe contulit. vbì biennio commoratus, ſummamq; apud eos virtutem aſſecutus, Teledam, de qua ſuprà mentionem fecimus, profectus eſt: apud quam magni diuinique viri Ammianus & Euſebius gymnaſticam palæſtram inſtituerant. Sed

Fit monachus.

non

non in hanc beatus Simeones,verùm in aliam,quæ ab hac ipſa ducebat originē,ſe contulit.Euſebonas enim & Abibio,Euſebij diſcipuli,ſcholā hanc conſtruxerant.nam moribus & vita concordes, vnamque animam duobus corporibus præ ſe ferentes, multos imitatores habuêre. Et cùm ex hac vita non ſine maxima gloria migrâſſent, Heliodorus vir ſanè egregius,gregis illius dux creatus eſt: qui ſanè cùm quinq; & ſexaginta annos vixiſſet,duos & ſexaginta in monaſterio degit: quoniam triennio poſt natalem diem,omnium rerum quæ in vita aguntur,expers,ſemetipſum incluſerat.Dicebat hic,ſe neque porcos, neque gallos, neque aliud huiuſmodi vidiſſe vnquàm. Hunc ego ſæpiùs vidi,eiuſque morum ſimplicitatem, animique integritatem ſum admiratus.

Heliodorus puer trium annorum, monaſterium petit.

Ad hunc igitur profectus, magnanimus hic pietatis athleta, decem annos apud eum commoratus eſt: vbì cùm octoginta ſocios haberet,omnes ſuperauit. Cùm enim alij binis quibuſque diebus cibum ſumerent, hic certè totam hebdomadam ieiunus,idque inuitis monaſterij præfectis, modumque omnem excedere dicentibus,peragebat. Audiui plerunquè gregis illius ducem narrantem, quòd aſperrimo fune,ex palmarum folijs contexto,nudos lumbos cingebat,atque ità conſtringebat, vt omnem illam corporis partem, quam premebat, dilaceraret, aſſiduuſque cruor manaret ab vlcere. Quem cùm quidam vidiſſet, vndenàm ille cruor eſſet, rogauit.quo nil reſpondente,manibus violenter illatis cauſam edidicit: quam cùm præfectus etiam accepiſſet, confeſtim & iurgijs, & precibus ſæuitiam illam accuſans, fecit quidem, vt vinculum illud deponeret: verùm vt vlceri remedium aliquod adhiberet, perſuadere non potuit. Quarè cùm hęc aliaque huiuſmodi in ſeipſum admittere illum viderent,iuſſerunt vt ab eorum palęſtra excederet:verebantur enim,nè corpore imbecillibus,huiuſmodi rem imitari nolentibus,mali alicuius cauſa eſſet. Ille diù per montis ſolitudines vagatus, foſſam quandam non admodùm profundam, nec aquas habentem inuenit: in quam ſemetipſum conijciens,Deo pſallebat.Poſt quinque verò dies gregis illius duces dimiſiſſe illum pœnituit:quarè miſſis duobus ex fratribus,inuenire illum ac reducere iuſſerunt.Illi totum montem peruagati,in paſtores quoſdam incidūt:Quos cùm datis ſignis de illo interrogâſſent,oſtenſa à paſtoribus foſſa,confeſtim multis clamoribus funem afferunt,illumq; non abſque magnis laboribus extrahunt illinc: non enim aſcenſus æquè facilis eſt,atquè deſcenſus.

Tota hebdomada manet ieiunus.

Ob nimiū vitæ rigorē dimittitur è monaſterio.

Reductus itaque, parumque apud illos commoratus, in oppidum Telaniſum proficiſcitur,quod ſanè mōtis vertici,vbì nunc ſitum eſt,ſubiacebat. Vbì cùm anguſtam admodùm domunculam inueniſſet,totū triennium in ea incluſus permanſit: & cùm virtutis opes augere ſemper cōtenderet, Moſis & Eliæ diuinorum virorum exemplo,quadraginta dies ieiunare decreuit. Quarè Baſſum,qui ea tempeſtate oppidorum preſbyteris præfectus, multa loca circuibat, rogat, vt nulla re intra domunculam relicta, fores ipſas cæmentis obſtrueret.Qui rei difficultate propoſita,ab huiuſmodi incepto deterrebat,violentamque ſibi mortem conſciſcere quenquam,non eſſe virtutem,ſed vitium & primum & maximum,admonebat.His acceptis vir Dei,Depone,inquit,ô pater hîc decem panes & aquæ lagenam. nam ſi corpus cibi indigens ſenſero,ſumam illum. Rectè, inquit ille.Mox pane & aqua depoſita,fores obſtruxit,vt iuſſerat. Poſt quadraginta dies reuerſus Baſſus, dirutis foribus ingreditur, panumque numerum & aquæ lagenam ità,vt reliquerat certè,at illum exanimem atque mutum & immobilem inuenit.Quarè accepta ſpongia labra illius primùm madefacit, mox diuinorum myſteriorum ſymbola impoſuit: quibus ille refectus,ſurrexit, ac cibi aliquantulum ſumpſit, lactucas ſcilicet,cicoria,aliaque huiuſmodi: quas dentibus non admodùm confectas, dimittebat in ſtomachum. Quam rem admiratus Baſſus,in proprium gregem ſe recepit,magnumq; hoc miraculum ſuis enarrauit, quos pluſquàm ducentos habebat: illos tamen neque iumentum,neque molas poſſidere,neque allatas pecunias accipere, neque monaſterij foribus aut ad res neceſſarias parandas, aut ad amicos inuiſendos egredi, ſed intùs manere,& id tātùm,quod ſpiritûs ſancti gratia ſibi miſſum fuiſſet,accipere volebat. Quas ſanè leges vſque ad hanc tempeſtatem eius ſectatores obſeruant: & quanuìs eorum numerus iam auctus ſit,illis tamen minimè derogant.

Reuocat ad monaſterium.

Ieiunat ſanctus totos 40.dies.

En vt olim etiam monachi ꝑpetuò domi manſerint.

Nunc ad magnum Simeonem reuertor. Ab illa igitur vſque ad hanc tempeſtatem, octo & viginti anni præteriêre, quorum vnoquoq; quadraginta dies ieiunus peregerat. Verùm & tempus & imbecillitas,bonam laborū partem diminuêre.Primis enim tem-

Quotannis ieiunat dies 40.

poribus ſtans pſallere conſueuerat, mox cùm propter inediam attenuatum corpus ſtare ampliùs nō poſſet, diuinū officium ſedens celebrabat: deindè abſumpto penitùs, extinctoq; corporis robore, humì ſemimortuus iacebat. Cùm verò ſupra columnam eſſet, deſcendere quidem nolebat: ſed, vt ſtare poſſet, aliam machinatus eſt artem. nam trabe columnæ alligata, illi funibus annexus, quadraginta dies exegit: tandèm fauente ſpiritûs ſancti gratia, ne trabis quidem vſus eſt adminiculo, ſed ſuis fretus viribus, quadraginta dies ieiunus ſtetit.

Triennio igitur, vt dicebam, in domuncula illa commoratus, poſtremò diuulgatum hunc verticem aſcendit. ibique ſepto quodam conſtructo, parataque catena quadam ferrea viginti cubitorum longitudinis, alterum eius caput lapidi cuidam maximo affixit, alterum verò dextro pedi adnexuit ità, vt ne volens quidem extra fines illos abire poſſet: ſed intra illos permanens, cęlum & quæ ſupra cęlum ſunt, aſſiduè cōtemplari cogeretur. Ferrea enim vincula mētem ipſam, quin officio ſuo fungeretur, prohibere nequibant. Cùm verò Meletius, qui tunc Antiochenæ regioni pręfectus erat, vir ſanè magna ſapientia pręditus, ſuperuacaneum eſſe ferrum illud dixiſſet: rationalia ſiquidem mentis vincula corpus ipſum optimè cohibere poterant: eius admonitionibus obſecutus, fabrum vocari, ac vincula illa diſſolui iuſſit. Et quoniam pellis quędam hirſuta tibiæ alligata erat, nè ferri rigor illam mordere poſſet, ſoluto vinculo, ipſam etiam pellem diſcerpi ac proijci opùs fuit. In qua pluſquàm viginti cimices, qui in ea nidificauerant, inueniſſe dicebant, nec Magnus Meletius negabat.

Meletius epiſcopus Antiochenus.

Hæc ſanè inſerui, vt ex hac etiam re magnam viri patientiam oſtenderem: cùm enim pellem ipſam manibus confricare, & illos conficere poſſet, eorum tamen morſus ferre malebat: nempe, vt ex paruis ad maiora certamina aſſuefieret. Cùm igitur fama eius regiones illas peruagaretur, omnes ad illum vndiquè confluebant, nō vicini tantùm, ſed qui maximè diſtabant, alijque languida corpora adferebant, alij ægrotis ſalutem petebant, alij verò patres fieri rogabant, & quod à natura accipere beneficium nequibant, eius precibus poſſe ſe impetrare credebant. quibus ſanè rebus impetratis, mox ſe domum alacres recipiebāt: vbì acceptos fructus oſtendentes, multo plures ad virum ſanctum dimittebant. Quarè hominum pelagus vndiquè aduentātium, & more fluminum confluentium, apud illum videre eſt. non enim noſtrates tantùm, ſed & Iſmaëlitæ, & Perſæ, & horum finitimi Armenij, & Hiberi, & Homeritæ, & interiores etiam populi conueniunt. multi etiam illorum, qui vltimam Heſperiam incolunt, videlicet Hiſpani, Britanni, & Galli, qui in medio horum ſunt: nam de Italia dicere ſuperuacaneum eſt. Ità enim virum hunc celebrem apud Romanos eſſe dicunt, vt pro omnibus officinarum veſtibulis paruulæ huius imagines collocatæ ſint: quippe ſuî cuſtodiam ac tutelam in illis eſſe credunt.

Multi ad S. Simonem confluunt.

Nota de imaginib⁹. Habes hæc in 7. Synodo, Actione 4.

Cùm autem immenſa hominum multitudo ad illum confluerent, omneſque tangere illum, & benedictionem accipere contenderent, vt vanum illum honorem aſſiduamque moleſtiam effugeret, ſuper columna illa ſtare decreuit. Quæ ſanè primùm ſex, mox duodecim, deindè viginti, nūc demùm ſex & triginta cubitorum longitudinis eſt. Quod ſanè, meo iudicio, non abſq; diuina prouidentia factum eſt. Quamobrèm eos, qui facta aliorum carpere delectantur, rogo, vt linguam compeſcant, & deſinant maledicere, animaduertantque potiùs, quòd ſæpè Dominus, vt ſegniores ad virtutem excitaret, huiuſmodi technas excogitauit. Nam & Eſaiam nudum, & Hieremiam zona lumbos pręcinctum incredulis vaticinari, interdùm etiam vectes ligneos ac ferreos ceruici imponere iuſſit. Oſee etiam meretricem vxorem ducere, eandemq; malam & adulteram diligere voluit. Ezechielem quoquè in latus dexterum, quadraginta: in ſiniſtrum verò, centum & quinquaginta dies recumbere: rursùs carceris murum pertundere, ac fugere, & cùm fugiſſet, reuerti, ac ſeipſum in ſeruitutem tradere: iterùm autem enſem acuere, eodemque acuto caput radere, crineſque quadrifariàm hinc & hinc incidere præcepit. Et, nè cuncta percurram, hęc certè omnia rerum omnium creatoris imperio facta ſunt: vt eos, qui neque legibus obtemperabant, neque prophetas audire volebant, hoc nouo ſpectaculo ad eorum verba audienda cogeret. Quis enim non perterrefiat, ſi virum ſanctum ac diuinum, nudum incedentem videat? Quis autem eius rei cauſam ſcire non optet? Quis non percontetur, quamobrem propheta meretricem vxorem habere ſuſtineat? Quemadmodùm igitur rerum omnium Dominus ad cōmunem multorum vtili-

Stat in columna.

Eſa. 20. Ier. 13. & 28. Oſeę 3. Ezech. 4. Ezech. 12. Ezech. 5.

vtilitatem vnumquodq; eorum fieri iuſſit, ſic etiam vt deſides populos ad ſalutem excitaret atque alliceret, nouum hoc ſpectaculi genus edidit, vt homines illius nouitate moti conuenirent, ac proindè verbum Dei audirent, & ſalui fierẽt. Et quemadmodùm illi, qui in homines imperium habent, per aliquod temporis ſpatium nouas aliquas numiſmatibus imagines ſculpunt, leonũ videlicet, aut ſtellarũ, aut angelorum, vt aurum illud nouo impreſſum charactere, precioſius eſſe oſtendant: ſic etiam ille rerũ omnium imperator hoc vitæ genus, quaſi nouum characterem proponens, omniũ non fidelium tantùm, ſed infidelium etiam linguas, ad illius laudes decantandas excitat & inflammat.

Quòd autem hoc verum ſit, non verba, ſed res ipſa indicat: Infinitum enim Iſmaëlitarum numerum, in impietatis tenebris errantem, ſtans ille ſuper columnam illuminauit. Illuſtris enim lucerna hæc tanquàm ſuper candelabrum poſita, vt ſol quidam in omnes orbis partes radios emittit. Videre itaque eſt, Hiberos, Armenos, ac Perſas ad illum confluentes, baptizari. Iſmaëlitæ verò turmatim veniunt, patriumque deteſtantes errorem & idola, viri ſancti commercio, à rebus Venereis, quarum cauſa ſe in idolorum ſeruitutem redegerant, abſtinent, legibusq; à ſacro illo ore acceptis, patrijsque ritibus abdicatis, non aſinorum agreſtium, camelorumque carnibus veſcuntur ampliùs, ſed diuinis myſterijs fruuntur. *Simeon multis affert verum lumen.*

Horum ſpectator ego ipſe fui ſanè, & patriam impietatẽ deteſtantes, euangelicamq; doctrinam probantes audiui, nec ſine maximo meo periculo. nam cùm vir ſanctus iuſſiſſet, vt à me ſacerdotalem benedictionem illis profuturam acciperẽt, impetum in me barbarico more facientes, alij à fronte, alij à tergo, alij verò à latere diſtrahebãt, alij verò ſuper alios conſcendentes, manusq; protendentes, vel barbam vellebant, vel veſtem diſcerpebant: ac me illi profectò necâſſent, niſi vir ſanctus alta voce omnes à me abegiſſet. Tales irriſa illa à multis columna fructus ferebat, taleque diuinitatis lumen in cęcis barbarorum mentibus infundebat. *Mirus feruor Iſmaelitarum.*

Illud etiam, quod ab huiuſmodi barbaris factum eſt, addam: Duæ illorum tribus erãt, quarum altera virum ſanctum rogabat, vt eius tribuno ſuam benedictionem mitteret, altera verò refragabatur, dicebatque non illi opùs eſſe benedictione, qui iniquus eſſet & impius, ſed ſuo potiùs tribuno, qui vir bonus eſſet ac iuſtus. Cùm de hac re diutiùs contendiſſent, tandèm me ſuadente deſiſtere velle videbantur. dicebam enim, quòd vtrique benedicturus erat. Illi rurſùs inſurgentes, iniquum eſſe aiebant illum benedictione impartiri. alij verò de altero tantundem dicebant, donèc vir ſanctus comminatus vtriſque, caneſque illos appellans, litem diremit. Hæc adſcripſi, vt veram illorum fidem oſtenderem: non enim tanta altercatione inſaniuiſſent, ni magnam vim viri ſancti benedictionem habere credidiſſent.

Aliâs etiam ſtupendum ſanè miraculum vidi. Ingreſſus enim quidam Saracenorum tribunus, rogabat, vt cuidam ex ſuis opem ferret, cuius corporis membra in itinere ſoluta erant. in quem ſanè morbum apud Callinicum (erat autem hoc præſidium quoddam) incidiſſe dicebat. Vir ſanctus, cùm illum in medium afferri iuſſiſſet, imperat, vt Maiorum ſuorum impietatem deteſtetur. Cùm his dictis obtemperâſſet, rogatus an patri, & vnigenito filio, ac ſpiritui ſancto crederet, ait ſe credere: ſi credis, inqt, ſurge. Qui cùm ſurrexiſſet, iuſſit vt tribunum illum, virum ſanè maximè corpulentum, ſublatum humeris vſque ad tentorium ferret: qui ſubiens onus, cõfeſtim abſtulit quò iuſſus erat. Quo ſanè miraculo ſpectatores ſtupefacti, Deum laudabãt. Hoc autem iuſſerat illi Domini exemplo, qui paralytico, vt grabatum tolleret, imperauerat. Nec aliquis imitationes has tyrannidem eſſe dicat. Ille enim dixit: Qui credit in me, opera quæ ego facio, & ipſe faciet. Cui ſanè promiſſioni ſatisfieri ab illo vidimus. quãuis enim nuſquàm inueniatur, Domini vmbram aliquod feciſſe miraculum, vmbra tamen magni Petri, & mortes abegit, & morbos depulit, & dęmones fugauit. Verùm non dubium eſt, quin Dominus, qui per ſeruos ſuos huiuſmodi fecit miracula tunc, & nũc etiam per diuum Simeonem Petri cognominem, infinita faciat. *Curat paralyſi diſſolutum.* *Marc. 2.* *Ioan. 14.* *Act. 5.*

Equidem non ſolùm eius miraculorum ſpectator, ſed vaticiniorum etiam auditor fui. Siccitatem enim, atque illum ſterilem annum, & quæ poſt eum ſecutæ ſunt, famem & peſtem, duobus annis antè prædixerat, cùm ſe virgam, magna minitantem hominibus flagella, vidiſſe dicebat. Aliâs etiam vermium illorum, quos bruchos appellant, magnam futuram copiam, non multum tamen illaturam detrimenti, ſignificauit: eiuſdem *Immẽſa bruchorũ copia*

enim dexteræ, à qua calamitas proficiſcebatur, benignitas præſidio nobis futura erat. Poſt triginta dies tanta illorum vis exorta eſt, vt quaſi nubes ſolis radios offuſcaret. Fruges tamen illas, quæ ad iumentorum victum pertinent, radicitùs extirpârunt: quæ verò ad hominum, intactas reliquêre. Mihi etiam, quem quidam bello laceſſebat, poſt quindecim dies pacem futuram prędixit: quod ſanè verum fuiſſe comperij. Alia huiuſmodi multa ſciens prudensque gratia breuitatis omitto. nam ex his quæ dicta ſunt, ſpiritûs ſancti gratia, qua pollebat, ſatis ſuperque intelligi poteſt.

Oleum benedictum à ſancto viro, quanti fecerint Perſæ.

Huius etiam gloria maximè apud Perſarum Regem viguit. Cùm enim legati, qui à nobis ad Regem ipſum profecti erant, de hoc viro mentionem feciſſent, ſatis humanè, quænam eſſet vita hominis, & qualia miracula, interrogâſſe fertur. Dicitur etiam eius vxor oleum ab eo benedictum petijſſe, ac veluti precioſiſſimum munus domum reportâſſe. Omnes etiam Regis miniſtri, huius fama moti, quanuis multas à ſuis Magis contra ipſum ſycophantias accepiſſent, rem tamen diligenter perſcrutati, virum hunc pluſquàm humanum eſſe dicebant. Cætera verò Perſarum turba, ad regis miniſtros & cohortes confugiens, pecuniam dabat, vt oleum à viro ſancto benedictum ſibi impetrarent. Iſmaëlitarum etiam Regina, cùm ſterilis eſſet, & parere cuperet, viros quoſdam dignitate præditos miſit, per quos matrem ſe fieri rogabat: qua gratia impetrata, accepto Regio puero, ad diuinum ſenem properat. ſed quoniam mulieribus aditus præcluſus erat, miſſo ad illum infantulo, vt eius benedictionem acciperet, hęc verba ſuo nomine ferri ad illum iuſſit: Hic fructus tuus eſt. ego enim multis cum lachrymis tuæ benedictionis ſemen cõcepi, tu verò feciſti, vt ſemen illud fructus eſſet: illi enim imbrem diuinæ gratiæ tuis precibus impetrâſti.

Eximia eius patientia.

Sed quouſquè Atlantici maris profunditatem metiri contendo, cùm ea, quæ ab illo quotidiè geruntur, numerum omnem excedant? Equidem præ cæteris eius animi dotibus, patientia potiſſimùm mihi admiranda videtur. nocte enim ac die ſtans ſpectatur ab omnibus. foribus enim hoc tempore, ac magna murorum parte ſublata, nouo atque admirabili omnium ſpectaculo expoſitus eſt. Modò enim ſtans, modò verò humì proſtratus, Deum adorat. Multi etiam adſtantium eius inclinationes enumerant: ſemel autem meorum quidam mille ducentis quadragintaquatuor enumeratis defeſſus, tandèm numerare ampliùs deſijt. dum autem inflectitur, frontem pedum tenùs applicat. quippe, cùm ſemel tantùm in hebdomada cibum, & hunc exiguum, capiat, dorſum facilè incuruari poteſt. Fertur etiam, quòd continuè ſtando, pedum eius alter vlcus contraxit, ex quo multa ſanies aſſiduè ſcatere videtur. Verùm nihil horum ab inſtituto deterret: ſed æquiſſimo animo fert quæcunque ſibi, & ſponte ſua, & ſe inuito obtingunt. omnia enim inuicta patientia vincit.

Admirāda abſtinētia.

Hoc ſanè vlcus olìm oſtendere cuidam coactus eſt, hac de cauſa: Venerat quidam * à Rhamene vrbe vir ſanè egregius, & ad Chriſti miniſterium aſſumptus: qui cùm montis illius verticem aſcēdiſſet, Dic mihi, inquit, per illam quęſo veritatem, quæ humanum genus ad ſe conuertit, es'ne homo, an incorporea natura? Quam ſanè interrogationem cùm adſtantes moleſtè ferrēt, iuſſo omnibus ſilentio, Cur me interrogas ait? Quoniam, inquit, vna omnium voce audio te, quod ſanè proprium hominis eſt, neque comedere, neque dormire: quod ſi verum eſt, miror certè vndè viuas. Scalam columnæ primùm admouere illum, mox aſſcendere, ac manibus explorare iubet. Qui dextera per interiores cilicij partes iniecta, nõ pedes tantùm, ſed moleſtiſſimum vlcus illud palpabat. quo inuento, illius magnitudine ſtupefactus, auditoque quòd cibum etiam quandoquè ſumeret, deſcendit illinc, & cùm me conueniſſet, omnia narrauit.

* ab Arabe ac

Tota nocte ſtat ſublatis in cælū manibus.

In publicis autem ſolennitatibus aliud patientiæ ſpecimen præ ſe tulit. nam ab occaſu ad ortum ſolis, ſublatis ad cælum manibus, totam noctem ſtetit, neque ſomno victus, neque labore defeſſus. Tanta autem rerum geſtarum miraculorumque numero ſplendens, adeò modeſtus eſt, vt omnium hominum ſe infirmum atque poſtremum exiſtimet. Præter modeſtiam verò, ità facilis, affabilis, & humanus eſt, vt ad cuiuſlibet ſiue artificis, ſiue mendici, ſiue ruſtici, interrogata reſpondeat. Doctrinæ etiam munere Dei benignitate donatus eſt: ità vt bìs in die turbas hominum docens, aures eorum, verborum venuſtate ſpiritalique ſcientia demulceat pariter ac * referciat: horteturque illos, vt cælum tantùm ſpectent, ad illud contendant, terrena deſpiciant, promiſſa regna cæleſtia complectantur, & quæ futura ſunt, ſperent.

* reficiat

Eſt

Eſt etiam illum iudicia exercentem, æquaſq; ſententias proferẽtem, videre: quibus rebus poſt nonam horam operam dat. poſt quam adſtantes primùm docet, mox quorundam auditis petitionibus, illis ſubuenit, deincèps lites dirimit. Circa ſolis occaſum recipit ſe ad diuina colloquia. Et licèt his alijſque huiuſmodi negocijs impediatur, eccleſiarum tamen curam non omittit: ſed modò Græcorum impietatem expugnat, modò Iudæorum debellat audaciam, interdùm hæreticorum acies fundit, nũc de negocijs omnibus Regem certiorem facit, nunc magiſtratus ad zelum Dei excitat, illoſq; hortatur, vt magìs quàm paſtores ipſi, de Eccleſia Dei ſoliciti ſint.

Exercet iudicia, & lites dirimit.

Hæc ſcripſi, vt omnium virtutum eius minimam partem oſtenderem. omnia enim, quæ de eo narrantur, quis complectatur vnquàm? neq; ego me complexurum ſanè, ſed paucis tantùm enarratis, totius eius ſapientiæ quaſi characterem oſtendere ſum pollicitus. Scribent autẽ alij, vt par eſt, his multo plura, &, ſi vir hic ſanctus vixerit adhuc, maiora fortaſsè miracula adijcient. Equidem illum, cùm commune totius orbis, Chriſtianæq; pietatis ſit ornamentum, proprijs precibus adiutum, in huiuſmodi laboribus perſeuerare, eiuſque vitam euangelicæ legi conſentaneam eſſe & opto, & obſecro.

HACTENVS HABETVR IN VERSIONE LATINA ALBERICI LONGI: PORRO IN EDITIONE *Gentiani Herueti ea quæ ſequuntur, adiecta ſunt: incertum, vtrùm à Theodoreto, an ab alio quopiam.*

CVM poſt hęc autem diù vixiſſet, & multis miraculis, & laboribus, ardoreque ſolis, & hyberna glacie, & vehementibus ventorum inſultibus, & humanæ naturæ imbecillitate, ſolus ex omnibus, q vnquàm fuerunt, manſiſſet inexpugnabilis: poſtquàm eum deincèps oportuit eſſe cum Chriſto, & immẽſorum certaminum coronas accipere, quòd homo quidem eſſet, morte confirmauit ijs, qui non credebant: manſit autem etiam poſt mortem immobilis: & in cælum quidem anima peruenerat, corpus autem ne ſic quidem cadere ſuſtinuit: ſed rectum ſtetit in loco certaminum, tanquàm inuictus athleta, nulla parte membrorum volens terram tangere. Sic Chriſti athletis manet etiam poſt mortem cum eis ſimul verſans victoria. Variorum certè morborum curationes, & miracula, & diuinarũ virtus operationum, ſicut quando erat ſuperſtes, ità nunc quoquè fiunt: nõ ſolùm apud loculos ſanctarum reliquiarum, ſed etiam apud ſummæ eius virtutis & diuturnæ decertationis monimentũ: magnam, inquam, illam & celebratam columnam huius iuſti & laudibus celebrandi Simeonis: cuius ſanctis interceſſionibus cupio, vt ego adiutus in his ſanctis perſeuérem laboribus, Deumque precor, qui eſt communis ornatus, eſt ſplendor pietatis & veræ religionis, vt & mea vita corrigatur, & ad euangelicam vitæ formam dirigatur.

Perſoluit naturæ debitum S. Simeon.

Miracula poſt obitũ.

HAEC EX THEODORETO DESCRIPSIMVS, QVIBVS NVNC EA SVBIECIMVS IN HONOREM *tam eximij viri, quæ Euagrius Scholaſticus Epiphanenſis habet Eccleſiaſticæ Hiſtoriæ lib. 1. cap. 13. & 14.*

EIſdem temporibus (putà, ſub Theodoſio iuniore Imperatore) floruit, inque magna gloria fuit Simeones, vir & inſignis pietatis, & memoriæ percelebris. Hic primus ſtationem in columna inſtituit, domiciliumque in ea, cuius menſura vix duos continebat cubitos, conſtruxit. Per idem tempus Domnus Antiochenum procurauit epiſcopatum: qui vbi venit ad Simeonem, manſionem & rationem viuendi admiratus, ea quæ apud illum ſecretiora erant, cognoſcere valdè cupiebat. Ambo igitur ſimul ingrediuntur, & puro Chriſti corpore conſecrato, vitalem inter ſe mutuò participant communionem. Iſte Simeones vitam cæleſtium pote-

Lib. 1. Eccl. hiſt. cap. 13.

Domnus Antiochenus epiſcopus.

poteſtatum in carne æmulatus,ſe à rebus terrenis abſtrahere laborauit, vim adferre naturæ, quæ ſolet ſuopte nutu deorsùm ferri, res in ſublimi locatas perſequi, & inter cęlum & res terreſtres quaſi medius interiectus,cum Deo colloqui, eum pariter cum angelis laudibus extollere, & tum preces pro hominibus è terra in cælum ſubleuans, Deo offerre,tum miſericordiam Dei de cælo in terram deferens, hominibus impartiri. Huius res geſtas literis prodidit, cùm alius quidã,qui eũ oculis adſpexiſſet: tum Theodoretus eccleſiæ ✝Cyreſtẽſis epiſcopus,eadẽ diſertè expoſuit:à quo cùm alia, tum hoc, quod deincèps dicemus,inprimìs prætermiſſum eſt:quod quidem inuenimus apud ſanctos eremi incolas reſeruatum,ipſumque ab illis accepimus.

✝Cyrenſis

Probatur S. Simeon, nũ ſpiritu Dei ducatur.

Cùm Simeones iſte, qui in terra angelus, in carne cęleſtis Ieruſalem ciuis fuit, peregrinam hanc viuendi viam,hominibus planè incognitam, inſtitueret, ſancti eremi incolæ mittunt quendam ad illum,iubentq́; vt ab eo ſciſcitaretur,quid hęc noua & inuſitata vitæ ratio ſibi vellet,& quamobrem trita viuendi via,& ſanctorum preſſa veſtigijs, relicta,aliam quandam peregrinam,& hominibus omninò ignotam ſequeretur:eumq́; hortantur per nuncium, vt ex ſuo domicilio deſcenderet, viamque electorum patrum inſtaret. Quòd ſi alacri animo ac parato deſcendere videretur,mandârũt vt ei ſuaipſius viuendi via inſiſtendi poteſtas fieret:(ex obedientia enim ſatìs conſtare poſſe dixerunt, eum Deo duce in eam viam ingreſſum fuiſſe, tamq́; graue certamen ad ſe affligendum in vita ſuſcepiſſe)ſin reſiſteret,aut ſuæ inſeruiret voluntati,ac non ſtatìm ipſorum hortationi morem gereret,vt vi indè abſtraheretur. Nuncius vbì acceſſit ad eũ, & patrum mãdatum illi expoſuit,iſq́; extemplò alterum produxit pedem, patrum hortationi obſecuturus,permiſit ſua ac propria viuendi via incedere,ſic eum affatus:Bono animo ſis, & ſtrenuè rem gere:ſtatio tua à Deo eſt inſtituta. Hęc res ab alijs, qui de eo ſcripſerunt, prętermiſſa,digna tamen quæ literis prodatur,à me hoc loco commemorata eſt.

Simeonis prompta obedictia.

Virtus porrò diuinæ gratiæ tam penitùs in iſtius inſedit animo, vtì ad Imperatorem Theodoſium, per legem iubentem, vt Iudęis Antiochiam incolentibus, ipſorum ſynagogæ,quas antè Chriſtiani ab illis abſtuliſſent,redderẽtur,adeò liberè ſcripſerit,adeoq́; acriter eum propterea increpârit, (ſolum nanque ſuum Imperatorem Deum veritus eſt) vt Imperator Theodoſius, quò Chriſtianorum ſatisfaceret voluntati, ſua mandata reuocaret,præfectumque, qui ipſum de Iudęorum ſynagogis reddendis docuerat, abdicaret magiſtratu, & ſanctiſſimum ac aëreum oraret martyrem, vtì nominatìm pro ipſo Deum obſecraret, obteſtareturque, atque ſua ipſum impertiret benedictione. Iſte Simeones hoc ſeuerum viuendi genus in carne traducens, vitam vſq́; ad quinquagintaſex annos propagauit. Nam in monaſterio,in quo primùm diuinas viuẽdi pręceptiones didicit,annos vixit nouẽ: in Mandra autem(ſic enim vocatur)quadragintaſeptem: atq́; horum annorum decem in loco admodùm anguſto confecit,in columnis arctioribus ſeptem: deniquè in columna quadraginta cubitorum,triginta.

Obiurgat Theodoſiũ Imperatorẽ

Huius ſanctiſſimum corpus poſt migrationem è vita,Antiochiam deportatum fuit, Leone tum imperium gerente, & Martyrio adminiſtrante epiſcopatum Antiochiæ: Ardaburio præterea præfecto præſidiorum in Oriente, cum militum ducibus, & cæteris ordinibus, in ipſa Mandra commorantibus, ſeruantibusque ſanctiſſimum beati Simeonis corpus,nè vrbes vicinæ illud ſurriperent.Itaque corpus ſacratum,multis miraculis in itinere editis, defertur Antiochiam: quod Leo Imperator poſteà ab Antiochenis petiuit. At Antiocheni contrà Imperatori aliud poſtulatum offerebant, quod ità ſe habet:Quoniam ciuitas mœnibus caret,(Imperatoris nanque furor ea diruit)ſanctiſſimum Simeonis corpus huc apportauimus, vt nobis & muri & munimẽti loco ſit.Quibus verbis perſuaſus Leo, eorumque obſecutus poſtulationi, venerandum corpus illis conceſſit.Iſtius corporis cùm multæ aliæ partes,ad noſtram vſque ætatem fuère reſeruatæ,tum caput ipſe equidem conſpicatus ſum,Gregorio viro magni nominis id temporis epiſcopatum illius eccleſiæ gerente, & Philippico efflagitante, vtì ſanctorum reliquiæ, quò tutiùs in Oriente expeditiones militares faceret, ad ipſum mitterentur. Atque,quod valdè mirandum videtur, capilli in capite inhęrentes, minimè conſumpti ſunt,ſed perindè àc ſi viueret,& cum hominibus verſaretur,integri manſerunt.Frontis item cuticula,quanquàm cõtracta fuit in rugas, exaruìtque, tamen manſit incorrupta: multi etiam ex dentibus, qui hominum fidelium manibus minimè fuiſſent euulſi: hiq́; figura ſua indicârunt, qualis diuinus ille Simeones fuerit, & qua ſtatura. Ibi quoquè

Tranſlatio corporis eius.

En quanti fiunt reliquiæ S. Simeonis.

Capilli ei integri permanent.

catena ferrea, quam collo geſtabat, reponebatur: qua cum (nam ne mortuum quidē, charum illud ferrum, Simeonem deſeruit) corpus omnium ſermone celebratum, quod tam graues exantlâſſet labores, diuinos honores conſecutum eſt. Cuius ſingulas res geſtas cùm ad meamipſius, tum ad legentium vtilitatem narrando percenſerem, niſi de eiſdem à Theodoreto, vtì ſuprà dixi, vberiùs diffuſiuſque diſputatum eſſet.

Cap. 14.

Deincèps aliud, quod ipſe oculis vidi, ſcriptis mandabo. Permagno tenebar deſiderio templum iſtius ſancti Simeonis adſpiciendi. Abeſt autem Theopoli, id eſt, Antiochia, ſtadijs ad ſummum trecentis, poſitum in ipſo montis iugo. Iſtud Mandriam vocant indigenæ: cui loco ſeuera vitæ diſciplina, arbitror, quam ſanctiſſimus Simeones in eo exercuit, iſtud nomen tribuit. Montis autem accliuitas porrigitur ad viginti ſtadia. Templi ædificium extructum eſt in modum crucis, porticibus ex quatuor lateribus pulchrè illuſtratum. Porticibus verò columnæ, ex polito lapide concinnè fabricatæ, adiunctę ſunt, quę tectum ſcitè admodùm in ſublime erigunt. Versùs medium templum, atrium eſt ſub dio, ſummo artificio elaboratum: in quo ſita eſt columna illa quadraginta cubitorum, in qua vitam cæleſtem ille terreſtris corporeuſque angelus tranſegit. Atquì porticus, quas diximus, tanquàm cancellos, quos feneſtras vocāt, in tecto habent, tum ad atrium, tum ad ipſas porticus vergentes. Ad læuam columnę in vno cancellorum ipſe equidem cum tota agricolarum, circa columnam incedentium, multitudine ibì in vnum coacta, vidi ſtellam inuſitata magnitudine, diſcurrentem per totam rimam, iubarque fundentem, neque id quidem ſemel, bis've aut ter, ſed ſępiùs: eandemque crebrò euaneſcentem, & ex improuiſo apparentem denuò: quę ſolùm in iſtius ſanctiſſimi viri die feſto cernitur. Sunt qui memorāt, ac miraculo ſanè tum propter fidem eorum, qui idemipſum narrant, tum propter alia, quę ipſi ſumus conſpicati, credendum eſt, veram perſonę illius effigiem, huc illucque volitantem, ſe vidiſſe, barba demiſſa, & capite, vt ſolet, tiara operto. Viris, qui ad eum locum veniūt, liber & facilis patet introitus, hique cum iumentis ſuis columnam ſępè circumeunt. Fit autem cuſtodia accuratiſſima, nè mulier (qua de cauſa, haud equidem habeo dicere) aliquando in templum ingrediatur: ſed ſi quę accedunt, extra limen cōſiſtunt, miraculum admiratę. Nam eregionè ſtellę fulgentis, vna ex portis ſita eſt.

Templum S. Simeonis.

Nota miri quiddā de ſtella.

Fœminæ huius templi aditu arcentur.

S. EDVARDI REGIS VITA, AVTHORE EALREDO ANGLO, MONACHO ET ABBATE IN RHIEVALLE *Ciſtercienſ. Ordinis. Floruit is Ealredus Anno Domini* 1164.

5. IANVAR.

GLORIOSI ac Deo dilecti regis Eduardi vitā literis tradituri, ex verbis beatiſſimi Petri Apoſtolorum principis ſumamus exordium: qui Centurionis vocationem admirans, ait: In veritate comperi, quia non eſt perſonarum acceptor Deus: ſed in omni gente, qui timet Deum & operatur iuſtitiam, acceptus eſt illi. In omni enim gente, ordine, gradu & dignitate nouit Dominus, qui ſunt eius, & miſeretur cui voluerit, & miſericordiam pręſtat, in quem ſibi placuerit. Neque enim ex ſuiìpſius natura, vel paupertas præſtat, vel adimunt diuitię ſanctitatem: nec perfectum obſcuritas, nec reprobum claritas facit: nec claudit libertas, nec reſerat ſeruitus paradiſum. Primus patriarcha Abraham & diues ſcribitur, & perfectus, cuius fides admirabilis & obedientia inimitabilis in rerum omniū copia prædicatur. Ioſeph dominus Aegypti conſtitutus à rege, vniuerſo orbi præbuit caſtitatis exemplum. Sanctus Iob qualis in diuitijs fuerit, earum probauit ademptio: quē morbus corporis, tentatio vxoris, amicorum exprobratio, ſpectabili patientia reddidit clariorem. Rex Dauid, quo nemo ditior, ſed nemo & ſanctior, quo nullus ſublimior, ſed humilior nullus, & inter theſauros innumeros ſepelitur, & inter DEI amicos cæteris gratior computatur. Nemo proindè miretur, ſi noſter Eduardus & rex dicatur, & ſanctus: quem cernimus & in diuitijs egenum, & in delicijs ſobrium, in purpura humilem, & ſub corona aurea mundi contemptorem.

Acto. 10.

2. Tim. 2. Rom. 9.

Abraham & diues & perfectus.

Ioſeph caſtiſſimus.

Iob.

Dauid.

Cùm enim rex Ethelredus ex filia comitis Thoreti filium ſuſcepiſſet Edmundū, cogno-

Ethelredus rex.

gnomento Ferreum latus, ex regina autem Emma Alfredum: beatus Eduardus intra viſcera materna concluſus præfertur vtriq;, agente eo, qui operatur omnia ſecundùm conſilium voluntatis ſuæ, qui dominatur in regno hominum, & cuicunque voluërit, dat illud. Fit enim coram rege magnus procerum & epiſcoporum} conuentus, & quia iam futuræ cladis indicia ſæua proceſſerant, agitur inter eos de regni ſtatu tractatus. Alij verò Edmundum ob inuictiſſimum robur corporis æſtimant præferendum, alij ob virtutem Nortmannorum Alfredum promouendum tutius arbitrantur. Sed futurorum omnium præſcius, prioris breuiſſimam vitam, alterius mortem immaturam proſpiciens, in puerum necdùm natum, vniuerſorum vota conuertit. Vtero adhuc clauditur, & in regem puer eligitur: non natus, natis prefertur: & quem necdùm terra ſuſceperat, terræ dominus deſignatur: & læti proceres ſacramentum fidelitatis illi iurant, qui vtrùm naſceretur, ignorant.

Eduardus necdùm natus, eligitur in regem.

Paulò itaque poſt natiuitatẽ ſancti Eduardi irruentibus in Angliam barbaris, & maximam inſulæ portionem cæde incendioque vaſtantibus, regina cum filijs in Nortmanniam tranſpoſita eſt.

Virtutes Eduardi pueri.

Viuebat in auita domo inter pueros puer, immunis tamen à vitijs, quibus ætas illa ſolet implicari. Caſtus erat corpore, ſermone rarus, ſimplex actu, & purus affectu. Frequentare eccleſiam dulce habuit, crebriùs orationibus incumbere, ſacris Miſſarum intereſſe ſolennijs, viſitandis monaſterijs operā dare, & quos ſanctiores ſciebat, ſibi monachos in amicitiā copulare.

Barbari vaſtant Britanniam.

Sæuiebat interìm gladius hoſtilis in Anglia, cędibus & rapinis omnia replebantur: vbiq; luctus, clamor & deſolatio. Incenduntur eccleſię, monaſteria deuaſtantur, ſacerdotes à ſuis ſedibus fugati, in locis deſertis cõmunem miſeriam deplorãtes deliteſcebant.

Brithuualdus epiſcopus.

Inter quos vir venerabilis Brithuualdus Vuintonienſis epiſcopus, cœnobiū Glaſtoniẽſe mœrẽs ac triſtis ingreſſus, orationibus vacabat & pſalmis. Qui cùm aliquando pro regni plebisq; liberatione preces lachrymasq; profunderet, quaſi in hęc verba prorumpens, ait: Et tu Domine vſquequò? Vſquequò auertis faciem tuam? obliuiſceris inopię noſtrę & tribulationis noſtræ? Sanctos tuos occiderunt, altaria tua deſtruxerūt, & non eſt qui redimat, neq; qui ſaluum faciat. Scio Domine, ſcio, quia omnia quæ feciſti nobis, in vero iudicio feciſti. Sed nunquid in ęternum proijciet Deus, & non apponet vt cõplacitior ſit adhuc? Erítne Domine Deus meus, erítne finis horum mirabilium? aut in æternum tuus in nos mucro deſęuiet, & percuties vſque ad internecionem?

Pſal. 12. 43. 87. Dan. 3. Pſal. 76.

Viſio Brithuualdi epiſcopi.

Inter preces tandèm & lachrymas fatigatum ſopor ſuauis excepit, videtque per ſomnium, beatum Petrum in eminentiori loco conſtitutum, & ante eum pręclari vultûs in forma decenti, regalibus inſignijs amictum Eduardum. Quem cùm proprijs manibus Apoſtolus conſecrâſſet & vnxiſſet in regem, monita ſalutis adiecit: pręcipueque cęlibem vitam commẽdans, quot eſſet annis regnaturus; aperuit. Obſtupefactus præſul tanti miraculi nouitate, petit ſibi à ſancto huius viſionis myſteriū reuelari. De ſtatu inſupèr regni, & de inſtantis periculi fine Apoſtolicum exegit oraculum. Tunc placido vultu intuitus intuentem ſe, ait: Domini, ô pręſul, eſt regnum, & ipſe dominabitur in filijs hominum. Ipſe trãsfert regna & mutat imperia, & propter peccata populi regnare facit hypocritam. Peccatum peccauit populus tuus Domino, & tradidit eos in manus gentium, & dominati ſunt eorum qui oderunt eos. Sed non obliuiſcetur miſereri Deus, nec continebit in ira ſua miſericordias ſuas. Erit enim, cùm dormiëris cum patribus tuis, viſitabit Dominus populum ſuum, & faciet Dominus redemptionem plebis ſuæ. Elegit enim ſibi virum ſecundùm cor ſuum, qui faciat omnes voluntates ſuas, qui me opitulãte regnum adeptus Anglorum, Danico furori finem imponet. Erit enim acceptus Deo, gratus hominibus, terribilis hoſtibus, amabilis ciuibus, vtilis eccleſiæ, laudabilemque vitam ſancto fine concludet. Quæ omnia in beato Eduardo completa, rei exitus cõprobauit. Cùm autem Epiſcopus de poſteritate Eduardi quęreret, reſpondit ſanctus Petrus: Regnum Anglorum, regnum Dei eſt. Poſt iſtum prouidebit regem ad placitum ſuum.

Pſal. 21. Dan. 2. Iob 34. Pſal. 76.

Inſigne encomion S. Eduardi.

Pſal. 106.

Stabat adhuc ſpiritus procellæ, & exaltati ſunt fluctus eius, externisq; malis acceſſit ciuilis diſcordia, adeò vt quis cui mentis ſuę ſecreta committeret, neſciretur. Plena erat proditoribus inſula: nuſquàm tuta fides, nuſquàm ſine ſuſpicione amor, ſermo ſine ſimulatione. Tandèm euſquè proditio ciuilis, & aſtutia proceſſit hoſtilis, vt defuncto rege Ethelredo, magna pars inſulæ, legitimis hęredibus abdicatis, Canuto, qui regnum inuaſerat, manus darent: peremptoque inuictiſſimo rege Edmūdo, etiam filios

Canutus rex Danorū occupat Angliam.

filios eius, adhuc in cunis agentes, Barbaris mitterent occidendos. Alfredus demùm Eduardi frater in Angliam tranſuectus, inaudita crudelitate ab hoſtibus ciuibusq́; perimitur. Tunc Eduardus omni humano deſtitutus auxilio, exul patriæ, regni & honoris, viuebat: Impiorum inſidias timebat, & nè à ſuis proderetur, vel ab hoſtibus ad mortem emeretur, plurimùm formidabat. Inuento autem conſilio ſalutari, Deo proſternitur, talia proſequendo: Eccè Domine, non eſt mihi auxilium in me, & neceſſarij mei receſſerunt à me. Amici mei & proximi mei aduersùm me appropinquauerunt & ſteterūt. Pater meus poſt multos labores rebus humanis exceſſit, fratres meos crudelitas proditorum abſorbuit, nepotes in exiliū acti ſunt, mater æmuli noſtri nuptijs tradita eſt.Ità ſolus relictus ſum, & quærunt animā meam. Sed tibi Domine derelictus ſum pauper: pupillo tu eris adiutor. Tu quondàm Eduuinum morti expoſitum, mirabili modo & vitæ reſeruâſti, & regno. Tu illud Angliæ decus, ſanctū Oſuualdum ex exule regem factum, per ſignum crucis reddidiſti cūctis hoſtibus fortiorem. Si igitur fueris mecum, & cuſtodiëris me, & reduxeris me in regnum patris mei, eris tu mihi ſemper in Deū, & beatus Petrus Apoſtolus in patronum: cuius ſacratiſſimas reliquias in vrbe Roma, te annuente, te regente, te comitante, viſitaturum me promitto. Exhinc autem factus fide robuſtior, ſpe alacrior, expectans expectauit Dominum.

Iob 6. Pſal. 37. Canutꝰ matrem eius duxerat vxorem. 3. Reg. 19. Pſalm. 9. Gen. 28. Votum S. Eduardi.

Canuto autem rege rebus humanis exempto, filijs eius immatura morte præreptis, Angli Danico iugo liberati, Eduuardum in regem elegerūt, & cum maximo honore conſecrari & inungi fecerunt. Tunc ſacerdotes ſapientia & ſanctitate fulgebāt, monaſteria omni religione pollebant: agebat clerus in officio ſuo, populus ſtabat in gradu ſuo. Videbatur etiam terra fœcundior, aër ſalubrior, maris vnda pacatior. Reges enim & principes pro tanta rerum mutatione, admiratione perculſi, cum tanto rege fœdus inire, amicitias iungere, pacem componere gauiſi ſunt. Sola tamen * Dacia adhuc ſpirans & anhelans cædes, Anglorum interitum minabatur. In his omnibus vir beatus in gloriam non eſt elatus humanam, ſed hanc ſibi viuendi formam proponens, ſuis ſe domeſticis præbebat æqualē, ſacerdotibus humilem, plebi gratum, compatientem miſeris, & largum egenis. Nulla apud eum perſonarum acceptio: ſed iudicabat in iuſtitia pauperes, & arguebat in æquitate pro manſuetis terræ. Eratq́ue pater orphanorum & iudex viduarum. Si quicquam petebatur, præbebat: ſi accipiebatur, tacebat. Nullus vnquàm eum vidit aut inflatum ſuperbia, aut ira efferatum, aut gula dehoneſtatum. Supra humanum enim modum pecunię contemptor, nec in earum amiſſione triſtior, nec in adeptione videbatur hilarior.

Anglia ſub S. Eduardo floret. * Dania

Recumbente aliquando gratia quieſcēdi rege in lectulo, camerarius acceſſit ad thecam, in qua æs regium ſeruabatur, & repoſito intùs quod volebat, & illam claudere oblitus, foràs egreſſus eſt. Animaduertit hoc quidam, & accedēs ad thecam, pecuniam non modicam in ſinum recondit, & abſcedit. Reuerſus denuò, rege inſpectante, facinus iterauit. Quod cùm tertiò attentâſſet, cernens rex in ſpiritu theſaurorū adeſſe cuſtodem, ait: Importunè agis, ô homo: ſi mihi credis, tolle quod habes, & fuge: quoniam ſi venerit Hugolinus, (hoc enim cubicularij nomen erat) nec vnū tibi nummum relinquet. Fugit ille, & vix pedem extulerat: & eccè miniſter regis rediēs, & theſaurum ablatum reperiens, timore & tremore concutitur: anguſtiam cordis & furorem mentis clamor & ſuſpiria prodiderunt. Surrexit rex, & quaſi neſciens quid acciderit, perturbationis huius cauſam inquirit. Quam cùm didiciſſet, ait: Tace: fortè ille qui cepit, plùs nobis indiguit. Habeat ſibi: nobis ſufficit, quod remanſit.

Nota inſignem pecuniæ cõtemptum, & clementiam tanti regis.

Proceres autem terræ de ſucceſſione ſoliciti, regem de vxore ducenda conueniunt. Stupet rex, theſauro metuens ſuo, qui in fictili vaſe reconditus, facilè poterat calore diſſolui. Sed quid ageret? Si obſtinatus reſiſteret, timebat nè propoſiti ſui proderetur dulce ſecretum: Si ſuadentibus prȩberet aſſenſum, naufragium pudicitię formidabat. Tandèm importunè inſiſtentibus, cedere tutius ratus, huiuſmodi verbis pudicitiam ſuam Domino commendabat: IESV bone, tua quondàm miſericordia tres pueros inter flammas Chaldaicas illæſos ſeruauit. Per te Ioſeph, relicto pallio in manibus meretricis, cum titulo caſtitatis euaſit. Admirabilis Suſannę conſtantia, tua virtute de impudicis preſbyteris triumphauit. Sanctæ Iudith caſtitas ab Holoferne nec lædi potuit, nec tentari. Eccè ego ſeruus & filius ancillæ tuæ, qualiſcunque dilector tuus & vnicæ matris tuæ: ſuccurre mihi Domine, quatenùs ſic maritale ſuſcipiam

Dan. 3. Gen. 39. Dan. 13. Iudith 13.

Eduardus rex inuitus ducit vxorem.

piam ſacramentum,vt pudicitiæ periculum non incurram. Rege igitur procerum voluntati conſenſum præbente, Goduuini filiam duxit in vxorem. Erat autem Goduuinus vir magnarum opum,ſed aſtutiæ ſingularis, regum regnique proditor: qui doctus fallere, & quælibet diſſimulare conſuetus, facilè populum ad cuiuſlibet factionis inclinabat aſſenſum. Sed ſicut ſpina roſam, genuit Goduuinus * Editham. Hanc dilecto ſuo præparauit Chriſtus Eduardo,inſpirans ei ab ipſa infantia caſtitatis amorem,odium vitiorum, virtutis affectum. Legere, aut operari manibus, ocium fugiendo,conſueuit laſciuiam vitare, & colloquia iuuenum declinare. Conuenientibus igitur in vnũ, rex & regina de caſtitate ſeruanda paciſcuntur, nec huic fidei alium, quàm Deum, teſtem æſtimant adhibendum. Fit illa coniunx mente, non carne: ille maritus mente, nõ opere. Perſeuérat inter eos ſine actu coniugali coniugalis affectus,& ſine defloratione virginitatis,caſtæ dilectionis amplexus.Diligitur ille,ſed non corrumpitur: diligitur illa, nec tangitur: & quaſi noua quædam Abiſag regem calefacit amore, ſed non diſſoluit libidine: mulcet obſequijs, ſed deſiderijs non emollit.

* Edgidam.

Cum ſponſa paciſcitur de ſeruanda corporis integritate.

3.Reg.1.

Quadam verò die Pentecoſtes, cùm rex diuinis intereſſet myſterijs, hora eleuationis corporis Chriſti ſubitò rex vultu hilarior, & erectior oculis,in riſum modicum, ſeruata tamen regia grauitate,diſſoluitur. Mirari, qui aderant, cœperunt: nec ſine cauſa,cùm præter conſuetudinem id ei accidiſſe ſciebant. Peractis autem Miſſarum ſolennijs,cauſam riſûs inſtanter adſtantes ſibi exponi petunt. Ille, vt erat mirę ſimplicitatis, ſimpliciter quærentibus,ſimpliciter omnia confitetur, dicens: Cõuenit Danis cum rege ſuo antiquum facinus iterare, & quam nobis propitia diuinitas largita eſt, infeſtare quietem. In percuſſione quidem noſtra, qua caſtigans caſtigauit nos Dominus, ignorantes Dei iuſtitiam, & ſuam extollentes virtutem, dixerunt: Manus noſtra excelſa, & non Dominus fecit hęc omnia. Quia verò Deus patribus noſtris iratus, Danorum nos tradidit poteſtati, ſuis id viribus tribuentes, facilè hoc ipſum & nunc fieri poſſe arbitrantur: neſcientes quia qui percutit,ipſe & ſanat: & qui mortificat,ipſe & viuificat: & qui ducit ad inferos, ipſe & reducit. Igitur rex Daciæ,coacto in vnum exercitu, hodierna die ventis pro voto flantibus naues parari præcepit. Iam naues velis, & vela ventis fuerant committenda: & rex iniquus ob nimiam ſuperbiam quaſi ſemetipſum non ſuſtinens, dum de ſcapha in nauem conſcendere vellet, pede lapſo inter vtranque, in mare corruit: & ſtatìm abyſſus vallauit eum, & pelagus cooperuit caput eius: Sicque morte ſua vtrunque populum,Danorum ſcilicet & Anglorum, à peccato pariter & periculo liberauit.Et ſpero in Domino Deo meo & in dulciſſima matre eius, quòd temporibus meis nullum habebit conatus eorum effectum. Hęc ſunt,quę Chriſto reuelante cognoui, & vidi,& riſi, & gauiſus ſum. Riſum enim mihi fecit Dominus, & quicunque audièrit, corridebit mihi. Notantur tempus & hora: mittuntur nuncij in Daciam, & omnia quę beatiſſimo regi cęlitùs nunciata fuerant, vera & eadem hora accidiſſe reperta ſunt.

Viſio S. Eduardi de Danorum regis interitu.

Deut.32.

Deut.32.
1.Reg.2.

Succedentibus itaq; proſperis,rex voti ſui nequaquàm oblitus, recogitans quanta ſibi fecerit Dominus, qui ditauit egenum, ſublimauit humilem, inglorium coronauit, parat reddere vota ſua,parat ſumptus, parat donaria. Vocatis autẽ regni proceribus, habuit cum eis de ſtatu regni, vel de ſua peregrinatione ſermonem,dicens: Non excidit vobis, quomodò irruentibus in hęreditatem noſtram Barbaris, facti ſumus opprobrium vicinis noſtris,ſubſannatio & illuſio his,qui in circuitu noſtro ſunt. Alijs nanque interfectis,alijs fugatis, alijs iugo ignominioſę ſeruitutis oppreſſis, nihil ferè honoris, nihil glorię noſtro generi reliquerunt. Tandèm defuncto patre meo, peremptis fratribus, actis in exilium nepotibus, & cùm hoſtibus noſtris in omnibus fortuna faueret; mihi profectò nihil ſpei ſupereſſe videbatur. Ego verò contra ſpem in ſpem credens, & Domini mei miſericordię me totum dedens, peregrinationem meam ad ſanctorum Apoſtolorum limina voui, & deincèps diuinę me protectioni diſpoſitionique commiſi. Ille autem reſpexit in orationem meam, & non ſpreuit precem meam, & abſtulit opprobrium meum, & reſtituit me in regnum patris mei. Inſupèr cumulatum diuitijs auxit gloria, donis cęleſtibus illuſtrauit. Ipſe ſine ſanguine rebelles ſubegit, hoſtes ſubuertit, & omnia noſtra amabili quadam pace compoſuit. Abſit vt tot & tantis eius beneficijs inueniamur ingrati: quin potiùs de manu inimicorum noſtrorum liberati, ſeruiamus illi in iuſtitia & veritate, faciamusque quod ait propheta: Vouete

Oratio regis Eduardi ad proceres.

Pſal.75.

uete & reddite Domino Deo veſtro. Decernite ergò mecum, quomodò me peregrinante, regnum ſubſiſtat Anglorū: qua lege, qua pace, qua iuſtitia, quo iudice omnia diſponantur: quis caſtra, vrbes, priuata & publica negocia procuret. Erit autem vnus omnium cuſtos & protector Deus, & pacem quam dedit, ipſe ſeruabit, nobiſcū proficiſcens, & remanens: qui & vos cuſtodiat, & me reducat. Tunc omnes in communi vociferantes ad regem, ſe non deſerendos, ſe non exponendos gladijs, patriam hoſtibus non prodendam, nec pro vno, vt putabatur, bono tot admittenda pericula allegabant. Tunc rex eorum vocibus & precibus vrgeri ſe ſentiens, diù in animo fluctuabat: quia & voto ſuperſedere periculoſum, & tantorum precibus fletibusq; non cedere, inhumanum arbitrabatur. Tandèm peregrinationem differens, expectabat donec Apoſtolico fultus conſilio, aut votum redimeret, aut impleret. *Conſulit de voto ſummum Pontificem.*

Demùm Pontifex ſummus, conſideratis præmiſſis & diligenter diſcuſſis, regi epiſtolam ſubſcripta continentem tranſmiſit. Leo Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei, dilecto filio ſuo Eduardo Anglorum regi, ſalutem & Apoſtolicam benedictionem. Quoniam voluntatem tuam laudabilem & Deo gratam cognouimus, gratias agimus ei, per quem reges regnant, & principes iuſta decernunt. Sed quia propè eſt Dominus in omni loco omnibus inuocantibus eum in veritate, & ſancti Apoſtoli cum ſuo capite coniuncti, vnus ſpiritus ſunt, & pias preces æqualiter audiunt: & quia conſtat periclitari Anglicam regionem ex tua diſceſſione, qui fræno iuſtitię ſeditioſos eius motus cohibes: ex authoritate Dei & ſanctorum Apoſtolorum abſoluimus te à peccato illius voti, pro quo offenſam Dei times, & ab omnibus negligentijs & iniquitatibus tuis, ea poteſtate vſi, qua Dominus in beato Petro conceſſit nobis, dicens: Quæcunque ſolueris ſuper terram, ſoluta erunt & in cælis. Deindè præcipimus tibi ſub nomine ſanctę obedientiæ & pœnitentię, vt expēſas, quas ad iter iſtud paraueras, pauperibus eroges, & cœnobium monachorum in honore ſancti Petri Apoſtolorum principis aut nouum conſtituas, aut vetuſtum emendes & augeas, & ſufficientiam victualium fratribus de tuis reditibus conſtituas: quatenùs dum illi aſſiduè inibì Deum laudauerint, & ſanctis augeatur gloria, & tibi indulgentia. Cui loco quicquid cōtuleris, vel collatum eſt, vel conferetur, vt ratum ſit, Apoſtolica authoritate præcipimus, & vt ſemper habitatio monachorum ſit, & nulli laicę perſonæ niſì regi ſubdatur: & quæcunque priuilegia ibì conſtituere voluēris ad honorem Dei pertinentia, concedimus & robuſtiſſima authoritate confirmamus, & in fine fractores eorum æterna maledictione damnamus. *Epiſtola Leonis Pōtificis ad S. Eduardum.* *Matt. 16.*

Reſponſalibus autem regis & literis Pontificis oraculum cæleſte concurrit. Erat enim vir quidam in Anglia, Deo dilectus & hominibus, qui in ſpecu ſubterraneo multis annis incluſus, ſuorum erat meritorum ſtipendijs iam vicinus. Huic Petrus Apoſtolus in viſione noctis aſſiſtens, ait: Rex Eduardus pro voto, quo ſe cùm adhuc exularet adſtrinxerat, pro regni etiam pace pauperumque neceſſitate preceq; ſolicitus, Romanam eccleſiam de omnibus credidit conſulendam. Nouerit ergò ſe mea authoritate ab hac obligatione ſolutum, & de cœnobio ad mei nominis honorem conſtruendo, à ſummo Pontifice ſuſcepiſſe mandatum. Incunctanter itaq; literis Apoſtolicis fidem habeat, præceptis obediat, conſilijs acquieſcat. A me enim egreſſus eſt ſermo, quē ſibi quondàm patronū elegit, viæ comitem, gratię largitorem. Eſt autem mihi locus in occidentali parte Londoniæ à me electus, mihi dilectus, quē quondàm mihi proprijs manibus conſecraui, mea nobilitaui præſentia, diuinis etiam miraculis illuſtraui. Thorneia nomen eſt loci, qui quondàm ob peccata populi, Barbarorum traditus eſt poteſtati, pauperrimus ex diuite, humilis ex ſublimi, ex nobili factus eſt contemptibilis. Hunc me rex præcipiente in habitaculum monachorum ſuſcipiat reparandū, ſublimandū ædificijs, poſſeſſionibus ampliandum. Non erit ibi aliud, niſì domus Dei & porta cæli. Ibì erigenda eſt ſcala, per quam deſcendentes & aſcendentes angeli, preces & vota hominū perferant, & deferant gratiam. Indè aſcendentibus reſerabo ianuas paradiſi, vt ex officio, quod meus mihi Dominus ac Saluator iniunxit, & ligatos abſoluā, & abſolutos ſuſcipiam: & quam eis delictum occluſerat, iuſtificatis portam patrię cęleſtis aperiam. Tu aūt omnia, q̄ audiſti à me & didiciſti, literis tradens, regi mitte, vt munere Dei duplicato, & de abſolutione ſecurior, & præcepti executione deuotior, in meî autē dilectione & obſequio reperiatur propenſior. His dictis, lux cum loquente diſparuit. Scripſit itaq; ſenex omnia audita, & regi direxit. Eadem autem hora lecto Papæ reſcripto, *Viſio cuiuſdam ſolitarij.* *Obedientia regis erga Pontificem.*

beati

beati ſenis apices recitantur. Tūc rex lætus & alacris, pecuniam quam ad peregrinationem parauerat, pauperibus diſtribuit, & monaſterium ædificauit.

Tempore quo rex Ethelbertus, qui regnauit in Cantia, prædicante beato Auguſtino fidei ſacramenta ſuſceperat, nepos eius Sebertus, qui orientalibus Anglis præfuit, fidem eodem epiſcopo euangelizante ſuſcepit. Hic Londonijs, quæ regni ſui caput habebatur, intra muros eccleſiã beati Pauli fabricauit, & epiſcopali honore, Mellitum epiſcopum inſtituens honorauit. Extra muros verò in occidentali parte, in honore beati Petri monaſteriũ inſigne fundauit, & multis poſſeſſionibus ditauit. Nocte autem, dedicationem eiuſdem eccleſiæ præcedente, piſcatori cuidam Thamenſis fluuij, qui idem monaſteriũ præterfluit, vlteriori ripa in habitu peregrino beatus Petrus apparens, pro miſſa mercede, transponi ſe ab eodẽ & petijt, & promeruit. Egreſſus autem de nauicula, eccleſiam, piſcatore cernente, ingreditur. Et eccè ſubitò lux cæleſtis emicuit, miroque ſplendore illuſtrans omnia, noctem conuertit in diem. Adfuit cum Apoſtolo multitudo ciuium ſupernorum ingredientium, melodiaque cæleſtis inſonuit, indicibilis odoris fragrantia nares perfundebat. Peractis autem omnibus, quæ ad eccleſię dedicationem ſpectãt, ſolennijs, redit ad piſcatorem piſcium piſcator egregius hominum. Quem dum diuini luminis fulgore perterritum, & alienatũ penè ſenſibus reperiſſet, blanda conſolatione reddit hominem ſibi, animum rationi. Ingredientes cymbam ſimul vterque piſcator, ait Petrus: Nunquid pulmẽtarium non habes? Et ille, Inconſultæ, inquit, lucis perfuſione ſtupidus, & expectatione tuî detẽtus, nihil cepi, ſed promiſſam à te mercedem ſecurus expectaui. Ad hæc Apoſtolus ait: Laxa nunc retia in capturam. Paruit imperanti piſcator, & mox impleuit rete piſcium maxima multitudo. Omnes erant eiuſdem generis piſces, pręter vnum miræ enormitatis eſociũ. Quibus ad ripam extractis, dixit Apoſtolus: Hunc qui præ cæteris precio & magnitudine pręcellit, Mellito ex mea parte defer piſcem epiſcopo. Pro nautica verò mercede, cętera tibi tolle.

Mellitus Lõdonienſis epiſcopus.

S. Petrus dedicat templũ, in ipſius honorẽ extructum.

Huius generis copia abundabis in vita tua, & longo tempore poſt te progenies tua: tantùm nè vltrà piſcari audeatis in celebritate Dominica. Ego ſum Petrus, qui loquor tecum, qui cum meis conciuibus conſtructam in meo nomine Baſilicam dedicaui, epiſcopalemque benedictionem meæ ſanctificationis authoritate pręuéni. Dic ergò pontifici, quę vidiſti & audiſti: tuoq; ſermoni ſigna parietibus impreſſa teſtimonium perhibebunt. Superſedeat igitur dedicatione: ſuppleat, quod omiſimus, Dominici corporis & ſanguinis ſacroſancta myſteria: populumq; ſermone erudiens, notificet omnibus hunc locum me crebrò viſitaturum, hîc me fidelium votis & precibus affuturum: ſobriè verò, piè & iuſtè in hoc ſeculo viuẽtibus cæli ianuam reſeraturum. His dictis, confeſtìm ab oculis eius diſparuit. Manè autem facto, epiſcopo Mellito ad dedicandam eccleſiam procedenti, cum piſce piſcator occurrit, & omnia quę ſibi mandata fuerant, pandit. Stupet antiſtes, reſeratisque eccleſię valuis, videt pauimentum vtriuſq; alphabeti inſcriptione ſignatum, parietem bìs ſenis in locis ſanctificationis oleo linitum, totidem cereorum reliquias duodenis crucibus inhęrere, & quaſi recenti reſperſione adhuc cuncta madeſcere. Quod videns epiſcopus, vnà cum populo Deum benedicebat, & illi gratias referebat. Dat fidem miraculo piſcatoris illius tota ſucceſſio, quę ſicut à patre acceperat, totius emolumẽti, quod ars illa deincèps ei conferret, beato Petro eiq; ſeruientibus decimas offerebat. Vnus tamen ſemel fraudem auſus inferre, mox tandiù artis caruit beneficio, donèc confeſſus reatum, & ablatum reſtitueret, & promitteret correctionem.

Fraus piſcatoris diuinitùs punitur.

Hæc cùm ſanctus Eduardus relatione ac ſcriptis veterum didiciſſet, ad monaſterium illud ædificijs, poſſeſſionibus & dignitatibus altiùs extollendum exarſit animus eius, & pro priuilegijs illius loci cæteriſq; cauſis, nuncios Romam tranſmiſit, talem epiſtolam Papę deferẽtes: Summo vniuerſalis eccleſię patri Nicolao, Eduardus gratia Dei Anglorum rex, debitã & ſubiectionem & obedientiam. Glorificamus Deum, quia curam habet ſuę electę Eccleſię, quoniam in loco boni prędeceſſoris vos optimum ſucceſſorem conſtituit. Quapropter iuſtum iudicamus, apud vos velut ad ſolidam petram acuère & probare omnes bonas actiones noſtras, & veſtram notitiam atq; ſocietatem in bono habere: quatenùs eas donationes & priuilegia, quę obtinuimus apud prædeceſſorem veſtrum, renouetis & augeatis nobis, videlicet vt quod ille iniunxerat nobis

Epiſtola S. Eduardi ad Nicolaum Papam.

bis ſub nomine obedientiæ & pœnitentiæ propter votum, quòd voueram ire Romam, & in remiſſionem omnium peccatorum meorum, conſtruere cœnobium monachorum in honore apoſtoli Petri, ratum faciatis, & priuilegia poſſeſſionũ & dignitatum eiuſdem loci confirmetis, renouetis, & decernatis. Ego quoquè pro modulo meo augeo & confirmo donationes & conſuetudines pecuniarũ, quas habet ſanctus Petrus in Anglia: & ipſas pecunias collectas cum regalibus donis mitto vobis, vt oretis pro me, & pro pace regni mei, & continuam ac ſolennem memoriã inſtituatis totius gentis Angliæ coram corporibus ſanctorum Apoſtolorum. Eccè vt ſanctus rex libenter perſoluit Romano Pontifici quod debet.

Reſcripſit autem ei Papa in hunc modum: Nicolaus epiſcopus ſeruus ſeruorũ Dei, glorioſiſſimo ac pijſſimo, omnique honore digniſſimo, ſpeciali quoquè filio noſtro Eduardo Anglorum regi, viſitationem omnimodam, ſalutem mellifluam, & benedictionem Apoſtolicam. Omnipotenti Deo referimus grates, qui veſtram prudentiſſimam excellentiam in omnibus ornauit & decorauit, erga beatum Petrum Apoſtolorum principem, & nobiſcum habere dilectionem, & in omnibus Apoſtolicis conſentire cenſuris. Literas igitur veſtræ nobilitati tranſmittimus, & per eas ſanctorum Apoſtolorum ſocietatem & noſtram vobis damus, orantes miſericordiam illius, qui eſt Dominus omnium, & rex ſuper omnia ſolus, vt ipſe vos participem faciat ex omnibus, ſi qua ſunt coram Deo, bonis operibus noſtris, & fratres nos, ac ſocios in ſua dilectione conſtituat in omni tempore ampliùs, ac non minorem partem obſequij noſtri vobis in ſuo regno reconſignet, quàm nobiſmetipſis prouenire optamus. Erimus etiam deincèps pro vobis ſine dubio orantes aſſiduè, vt ipſe Deus ſubijciat hoſtes & inimicos, qui contra vos voluërint inſurgere: & confirmet vos in paterno ſolio & propria hæreditate, ac beatus Petrus ſit vobis cuſtos & adiutor in omni tribulatione. Renouamus ergò, & confirmamus, ac augemus vobis priuilegia veſtra, ſcilicet vt abſolutus ſitis ab illo voto quod timebatis, & ab omnibus alijs peccatis & iniquitatibus veſtris authoritate illius, qui me, licèt indignum, ſuæ ſanctę præeſſe voluit Eccleſiæ. Literę Nicolai Papę ad Eduardum regem.

Prætereà illi loco, quem ſub nomine ſanctę pœnitentię construẽdum & meliorandum ſuſcepiſtis, quoniam, vt fertur, primam antiquitùs conſecrationem à beato Petro accepit, cuius, licèt indigni, Vicarij ſumus, & quia regia antiquitùs ſedes eſt, ex authoritate Dei & ſanctorum Apoſtolorum atque huius Romanæ Sedis & noſtra concedimus, permittimus, & ſolidiſſimè confirmamus, vt ampliùs in perpetuum regię conſtitutionis locus ſit, atque repoſitorium regalium inſignium, & habitatio perpetua monachorum, qui nulli omninò perſonæ niſi regi ſubdantur, habeantque poteſtatem ſecundùm regulam ſancti Benedicti per ſucceſſiones eligere ex ſe idoneos abbates, neque introducatur per violentiam extranea perſona, niſi quam concors congregatio eſſe prælegerit. Abſoluimus etiam eum locum ab omni ſeruitio & dominatione epiſcopali, vt nullus epiſcopus illuc introëat ordinaturus aut præcepturus aliquid, niſi ex petitione & conſenſu Abbatis & monachorum. Et habeat idem locus liberum procinctum, id eſt, ambitum & cœmeterium mortuorum circa ſe, abſque epiſcopali vel cuiuſlibet reſpectu, vel exactione: & omnia, quę ad libertatem & exaltationem illius loci ad honorem Dei pertinentia, per noſtram authoritatem accedere poſſunt, hilari & promptiſſima voluntate concedimus. Poſſeſſiones autem, quas antiqui reges, ſeu quicunque alij homines, vos quoquè & veſtri barones ad eundem locum contuliſtis, & chartas, quę ex eis factę ſunt, diuina & noſtra authoritate roboramus, & ratas ac ſtabiles eſſe decernimus, & infractores earum, vel inuaſores, aut diminutores, aut diſperſores, venditores etiam, æterna maledictione cum Iuda proditore damnamus, vt in beata non habeant partem reſurrectione, ſed à beato Petro Apoſtolo ſe iudicandos ſciant, quando ſedebit cum ſuis coapoſtolis, iudicans duodecim tribus Iſraël. Vobis verò & poſteris veſtris regibus committimus aduocationem & tuitionem eiuſdem loci, & omnium totius Anglię eccleſiarum, vt vice noſtra cum conſilio epiſcoporum & abbatum conſtituatis vbiquè quę iuſta ſunt, ſcientes pro hoc vos recepturos dignam mercedem ab eo, cuius regnum & imperium non deſinet, nec minuetur in ſeculum. Cõfirmatio Priuilegiorum Vueſtmonaſterij. Exemptio eiuſdẽ monaſterij. Matt. 19.

Sanctus autem Eduardus tributum illud grauiſſimum, quod tempore patris ſui claſſi Danicę pendebatur, & poſtmodũ fiſco regio inferebatur, regia liberalitate remiſit, & ab hoc onere importabili in perpetuum Angliam abſoluit. Cùm enim collecta illa pe- Eduard⁹ remittit tributum Danicum ſubditis ſuis.

pecunia ante illum delata eſſet, diabolum ſuper cumulum ſedentem & ludentem vidit, & nè ampliùs exigeretur, præcepit. Cùm in palatio iuxta eccleſiam beati Petri rex aliquando moraretur, ſuperuenit quidam vir mirabilis, Hybernicus genere, pedis vtriuſque priuatus officio: (Nerui enim in poplite cõtracti, ad poſteriores corporis partes crura retorſerant, tali natibus inhæſerant, immerſique carnibus pedum articuli, à lumbis eius & deorsùm corpus omne peruerterant. Porrectis ad terram manibus, & ſcamnis ſuppoſitis repebat, & factus ſibimetipſi grauis, trahebat ſe poſt ſe.) Hic videns regis cubicularium, ait ad eum: Hugoline, non me reſpicies, nec miſereberis, nec mouebit te mea tanta calamitas? Et ille: Quid me vis facere? Cui pauper: Sexiès, inquit, Apoſtolorum limina repens (vt cernis) viſitaui, & ſanitatem needùm promerui. Quam tamen mihi Apoſtolorum princeps non negauit, ſed diſtulit, ſocium in hoc miraculo habere volens Eduardum, quem ſibi nouit in omnibus eſſe deuotum. Ab ipſo enim Apoſtolo in mandatis accepi regem adire, vt me ſuo ſacro ſubuectum dorſo ad eccleſiam eius, quæ palatio vicina eſt, perferat, recepturum, ſi id fecerit, membrorum meorum integram ſanitatem. Hęc vbì nunciata ſunt regi, gratias agit Deo, & citatus mox æger, acceſſit. Rex verò, vt ſpiritalis ille aſinus fortis, accubans in terminis, ſuppoſuit humeros ſuos ad portandum. Pendet de humero tanti principis plenus ſordibus pauper, ſqualidis manibus, brachijsque ſquamoſis regium illud pectus collumque complectitur. Intereà ex aſſiſtentibus ridebant nonnulli, alij à paupere regem deluſum iocabantur, alij ſimplicitatem iuſti, fatuitatem iudicabant. Cùm itaq; rex paululùm proceſſiſſet, ſubitò nerui extenduntur, rigantur oſſa, carnes marcidę recaleſcunt, emergunt à carne articuli, pedes à natibus ſoluuntur. Diſtendit homo crura, poplite iam flexibili, & ſanie cum ſanguine profluente, veſtis regia ornatur potiùs, quàm fœdatur. Iam tunc ſatìs eſſe clamant omnes, ſanatum languidum, onus ob ſordes vlcerum deponendum. Ille verò memor præcepti quod ſuſceperat, Syrenarum cantus obturata aure pertranſijt: ingreſſusque eccleſiam, ante ſanctum altare holocauſtum, quod detulerat, Deo ac beato Petro reſignat, incolumemque dimiſit. Suſcepto autem à rege itineris viatico, acturus gratias Deo & ſancto Petro, Romam profectus eſt.

Gen. 49.
Nota tanti regis humilitatem.

In monaſterio autem beati Petri ante altare ſanctę Trinitatis, Miſſarum ſolennijs ſanctus rex vice quadam cum comite Leofrico aſſiſtebat. Et eccè ſpecioſus ille forma præ filijs hominum CHRISTVS IESVS in ara conſiſtens, oculis vtriuſque viſibiliter corporalis apparuit, ſacraque dextera ſuper regem extenſa, ſignum ſanctæ crucis eum benedicendo depinxit. At rex, demiſſo capite, diuinæ maieſtatis adorabat pręſentiam. Comes verò quid in animo regis ageretur ignorans, volenſque regem tantæ viſionis eſſe participem, cœpit velle ad ipſum vſq; procedere. Verùm rex quid in mente comitis voluebatur, intelligens: Sta, inquit, Leofrice, ſta: quod vides, video & ego. Poſt Miſſam verò dixit rex ad comitem: Per eius, quem vidimus, maieſtatem mi Leofrice te obteſtor, nè, quoaduſquè vixerimus, ſermo iſte proferatur in publicum, nè vel nos in perniciem noſtram ob fauorem vulgi pulſet elatio, vel fidem deroget dictis infidelium æmulatio.

Hūc Leofricum quidā ſummoperè prædicant, q cum coniuge Gothgina ſanctè vixerit, & multorum cœnobiorū fundator fuerit.

Sub faucibus autem quaſi glandes mulieri cuidam ſuccreuerant, quę totam faciem deformi tumore fœdantes, putrefactis ſub cute humoribus, ſanguinem in ſaniem verterant. indè nati vermes, odorem teterrimum exhalabant. Iubetur tandèm in ſomnis adire palatium, & ex Regis manibus ſperare remedium: quibus ſi lota, ſi tacta, ſi ſignata foret, meritis eius reciperet ſanitatem. Cùm autem veniſſet ad Regem, & oraculum expoſuiſſet, ille nec ſordes cauit, nec fœtorem exhorruit: ſed loca tumentia manibus contrectans, & aqua lauans, ſignum ſanctę Crucis impreſſit. Et ſubitò rupta cute, cum ſanie vermes ebulliunt, recedit tumor, & dolor omnis abſceſſit.

Curat ſanctus rex morbidam mulierem.

Cæcus quidam docetur oraculo, lumen amiſſum ſancti Regis meritis ſe adepturum, ſi lympha, qua manus ablueret, ipſe faciem perfudiſſet. Cumque id cubiculario, & ille regi retuliſſet, obſtupuit ille plurimùm indignatus: illuſum phantaſmatibus hominem, nihil tale de peccatore ſperandum, Apoſtolicę id eſſe virtutis, nec fidem ſomnijs adhibendam aſſeruit. Aqua manus lauit, & ad eccleſiam proceſſit. Cubicularius autem cęco receptam in pelui aquam illam tradit, cum qua oculos & faciem lauans, viſum confeſtìm percipere meruit. Ciuis quidam Lincolnienſis cæcitate percuſſus, ad palatium Regis veniens, aqua lotionis manuum eius, faciem & oculos lauat; mox tenebris diuturnis

Cæcus ſanatur aqua, qua rex ſe lauerat.

Item alius.

turnis optata lux ſuccedit. Quidam cæcus regem adire & viſum ab eo percipere monitus, cubiculario, & ille rem regi pandit. Cui rex: Veniat, inquit. Quis ego ſum qui contriſter, & non potiùs exultem, ſi meis manibus, licèt indignis, promiſſum beneficium homini illi pietas diuina contulerit? Vocatus eſt autem vir, & à rege tactus & ſignatus, & inter manus eius ab oculis vtriſq; vbertìm ſanguis effluxit, pupillas ſerenauit, & tumorem palpebrarum depoſuit. Et dixit homo ille: Video te, domine mi rex, & facies tua tanquàm facies angeli, ſtantis ante me. Alia autem vice duo cæci, cum vno monoculo, aqua lotionis manuum ſancti perfuſi, viſum percipere meruerunt. Item alius. Item duo alij, & luſcus vnus.

Sedebat aliquandò rex ad menſam, & à latere eius comes Goduuinus. Huius duo filij adhuc pueri, Haraldus & Toſtius, ludebant coram eis: cumque vnus ex illis amariùs, quàm expetebat ludi ſuauitas, inſurrexiſſet in alterum, ludum vertunt in pugnã. Et eccè Haraldus vehementiùs in fratrem irruens, capillis eius vtranque manum inſerit, proſtratumque, nisì citiùs eriperetur, virtute ſuperior ſuffocâſſet. Tunc rex verſus ad ducem, ait: Nihil aliud, ô Goduuine, nisì ſimplicem in his vel ludum puerorum, vel pugnam contemplaris? Et ille: Nihil aliud, domine mi. Tunc rex dixit: Longè aliud mea mihi mens loquitur, & his quid futurum ſit pueris, per hoc mihi bellum reuelatur. Emenſis quippe puerilibus annis, cùm in virum vterque profecerit, tandèm aduersùs inuicèm liuor vtrunque aduret. Et primùm circunuentione inſidijsque priuatis quaſi ludere videbuntur: ad vltimum fortior infirmiorem proſcribet, rebellantem proſternet, & prioris mortem poſt modicum ſequens alterius calamitas expiabit. Quæ omnia ſic completa, tota Anglia teſte, probatur. Nam Toſtius ab Haraldo fugatus, cùm paulò pòſt in regnum ſucceſſiſſet Eduardo Haraldus, vnà cum rege Noruuegiæ Toſtius proſternitur, & totus ferè exercitus deletur. Eodem anno Haraldus ipſe regno ſpoliatus Anglorum, aut miſerè occubuit, aut, vt quidam putant, pœnitentiæ tantùm ſeruatus, euaſit. Pugna filiorum Goduuini quid portenderit.

Goduuinus cùm in menſa regi aſſideret, vnus miniſtrorum in obicem aliquem vno pede immoderatiùs impingens, penè lapſum incurrit. Quem tamen pes alius recto greſſu procedens, iterùm in ſtatum ſuum nihil iniuriȩ paſſum erexit. De hoc euentu pluribus inter ſe loquentibus, & quòd pes pedi ſubuenerit gratulantibus, comes quaſi ludendo intulit: Sic eſt frater fratrem adiuuans, & alter alteri in neceſſitate ſubueniens. Et ait rex ad ducem: Hoc meus mihi feciſſet, ſi Goduuinus hoc permiſiſſet. Ad hanc vocem Goduuinus expauit, & triſtem præferens vultum, ait: Scio ego, Rex, ſcio: adhuc de morte fratris tui tuus me accuſat animus, nec eis æſtimas diſcredendum, qui me vel eius, vel tuum vocant proditorem. Sed ſecretorum omnium conſcius Deus iudicet, & ſic buccellam hanc, quam manu teneo, guttur meum faciat pertranſire, & me ſeruet illęſum, ſicut nec tuę proditionis reus, nec de fratris tui nece mihi conſcius exiſto. Cumque vir beatus buccellam manu benedicens ſignâſſet, miſer ille eam ori inferens, vſque in medium gutturis pertraxit. Tentat interiùs trahere, nec valet: tentat emittere, ſed firmiùs hęſit. Mox meatus, quibus ducebatur ſpiritus, obcluditur, vertuntur oculi, brachia rigeſcunt. Intuetur infeliciter morientem rex, & vltionem in eum ſentiens proceſſiſſe Diuinam, adſtantes alloquitur, dicens: Extrahite canem iſtum. Et factum eſt ità. Hic Goduuinus ſimplicitate regis abutens, multa in regno contra iuſtitiam & Deum faciebat. Cunctos ferè regis cognatos & amicos, quos de Normannia adduxerat, fraude ſua, dolo & circunuentione de patria exturbabat, credens ſibi cuncta proceſſura pro voto, ſi rex amicis nudatus, ſuis tantùm conſilijs vteretur. At rex cuncta diſſimulans, diuinis vacabat obſequijs, vltionemque Dei ſibi futuram multis prædixit. Aliquando etiam ipſi Goduuino idipſum non tacuit. Vltio diuina Goduuinum proditorem extinguit. Goduuini flagitia.

In die Dominicæ reſurrectionis, cùm rex ad menſam ſederet, arctiùs ſolito ſe colligit ad ſe: & ponens præ oculis Deum, omnia iſta mundana arbitrabatur vt ſtercora. Et eccè ſubitò vultus eius plùs ſolito ſerenabatur, interiorque lætitia labia ſoluebat in riſum: rurſumque ſolita grauitate reſumpta, obſcuriorem faciem præferebat. Mirabantur qui adſtabant: nemo tamen audebat eum interrogare, quid accidiſſet. Menſis tandèm ſublatis, ſecutus eſt ad thalamum regem dux Haraldus, cum vno epiſcopo & abbate vno: ſimulque regem ſuper hoc ſermone conueniunt. Tunc ille ait: Quantùm ſe quiſque ſubtraxerit vanis, tantum veris arctiùs adhærebit. Eccè enim ego inter fœcundos calices, & pinguia fercula, ac radiantis metalli ſplendorem recordatus ſum Domini- Viſio mirabilis S. Eduardi de ſeptẽ Dormientibus.

ni Dei mei,& effudi in me animam meam: dilatatoque mentis ſinu, oculus interior ſpirituali perfuſus lumine, radios profectò vſque ad illam Epheſiorum ciuitatem mira celeritate porrexit, & vſque in montem Celion progreſſus, ſanctorum quidem Septem Dormientium, quieſcentium in ſpelunca, proprietatem vultuum, necnō membrorum quantitatem, ac qualitatem veſtium expreſſione manifeſtiſſima contemplatus eſt. Hæc dum, interiorem riſu ſignificante lætitiam, corde luminoſo conſpicerem, ſubitò, me cernente, à latere dextro, ſuper quod multis quieuerant annis, in ſiniſtrum ſe latus virtute diuina vertentes, dirum mortalibus omen hac laterum ſuorum mutatione ſignârunt. Exhinc enim ſurget gens contra gentem, & regnum aduersùs regnũ, & erunt peſtilentiæ & fames, & terræmotus magni per loca. His enim ſeptuaginta annis (tantum enim tempus in ſiniſtro latere repauſabūt) viſitabit Dominus iniquitatem plebis ſuæ, tradens eos in manus gentium, vt dominentur eis, qui oderunt illos. Inimici nanque nominis Chriſti inſurgent in Chriſtianos, ſerui dominis rebellabunt, reges inſidiabuntur regibus, & principibus principes, & in omnibus finibus terræ vltor iniuriæ Chriſti mucro deſæuiet. Et expoſuit eis rex vitam illorum, & nomina, & paſſionem, & dormitionis modum. Quibus auditis, inito conſilio, vt fidem poſteris facerent, ad explorandam ſermonis veritatem, dux militem, clericum pontifex, abbas monachum cum literis regijs ad Imperatorem Conſtantinopolitanum direxerunt. Qui omnia vera reperientes, incolumes ad regem regreſſi ſunt.

S. Eduardi prophetia.

Amor eius erga S. Ioānnem Apoſtolum.

Sanctus Eduardus nulli petenti in nomine ſancti Ioannis Euangeliſtæ aliquid denegabat: hunc enim poſt Apoſtolorum principem arctiùs diligebat. Vndè contigit, quòd quidam peregrinus, abſente camerario, in nomine ſancti Ioannis Euangeliſtę imporè tunè à rege eleemoſynam poſtularet. Cui rex precioſum annulum, cùm nil aliud in promptu haberet, dedit. Accidit poſt hęc, duos Anglicos ad adorandum Saluatoris ſepulcrum Hieroſolymam proficiſci. Qui die quadam à publica ſtrata declinantes, deuia quæque ſectati ſunt: & Sole ruēte, nox obſcura adducta eſt. Et cùm neſcirent quid agerent, quò ſe verterent, apparuit eis ſenex quidam venerādus, qui eos ad ciuitatem reduxit. Suſceptis autem hoſpitio, menſa paratur: lautiſſimeque refecti, dant membra quieti. Manè autem facto, egreſſis illis de ciuitate, ait ſenex: Viri fratres, cum ſumma proſperitate vos repatriaturos non dubitetis: quoniam proſperum iter faciet vobis Deus, & ego ob amorem regis veſtri, in omni via firmabo ſuper vos oculos meos. Ego enim ſum Apoſtolus Chriſti Ioannes, qui regem veſtrum ob meritum caſtitatis ſumma dilectione complector. Hunc ergò annulum, quem mihi in habitu peregrino apparenti tribuit, reportate, denunciantes ei obitûs ſui inſtare diem: quem infra ſex menſes viſitans viſitabo, vt mecum ſequatur agnum quocunquè iërit. His dictis, diſparuit: & illi ad patriam proſperè redeuntes, quę viderant & audiërant, regi ſeriatìm retulerunt.

Caſtitas regis q̄ chara Apoſtolo.

Ecſtaſis S. Eduardi.

Cùm autem rex infirmitate graui detineretur, in mentis raptus exceſſum, biduò ferè iacebat exanimis. Tandèm quaſi de graui ſomno euigilans, aperuit oculos, & ſedit, & aſſumpta parabola, ait: Cùm adoleſcens in Nortmannia exularem, grata mihi ſemper extitit bonorum amicitia: & quicunque ſacrę religionis meliores videbantur, hi mihi cæteris erant familiariores. Inter quos, duos monachos ſpeciali quadam mihi deuinxerant charitate conuerſationis honeſtas, vitæ ſanctitas, ſuauitas morum, verborum affabilitas. Hos frequentiùs viſitabam: quàm dulcia faucibus meis eloquia eorum. Hos ante plurimos annos tranſlatos ad cælum, vidi mihi paulò antè in ſomnis aſſiſtere: quid genti meę poſt obitum meum ſit futurum, ex Dei mandato mihi referentes.

Vaticiniū de cladibus futuris Angliæ.

Impletam dicunt Anglorum nequitiam, & iniquitas conſummata iram prouocat, accelerat vindictam. Sacerdotes pręuaricati ſunt pactum Domini: polluto pectore & manibus inquinatis ſancta contrectant. Et hi non paſtores, ſed mercenarij, exponunt lupis oues, non protegunt: lac & lanam quęrunt, nō oues: vt detruſos ad inferos mors & paſtores depaſcat, & oues. Sed & principes terrę infideles, ſocij furum, prędones patrię: quibus nec Deus timori eſt, nec lex honori: quibus veritas oneri, ius contemptui, crudelitas delectationi. Itaque nec pręlati iuſtitiam, nec ſeruant ſubditi diſciplinam. Et eccè Dominus gladium ſuum vibrabit, arcum ſuum tetendit, & parauit illum. Oſtendit deincèps populo huic iram & indignationem, immiſſiones inſupèr per angelos malos,

los, quibus traditi ſunt anno vno & die vno, igne ſimul & gladio puniendi. Ego verò ob intentatam meæ genti calamitatem dolens atque ſuſpirans, dixi: O cæleſtium ſecretorum conſcij, ſi conuerſi egerint pœnitentiam, nunquid non ignoſcet Deus, & relinquet poſt ſe benedictionem? Pœnitentia certè prolatam Dei ore in Niniuitas ſuſpendit ſententiam: quæ etiam imminẽtem impijſſimo Achab, debitam diſtulit vltionem. Suadebo igitur genti meæ, vt pœniteant de præteritis, & caueāt de futuris: & fortè miſerebitur Deus, vt non inducat ſuper eos malum hoc grande: ſed qui punire præparauit auerſos, recipiat in gratiam ſolita pietate conuerſos.

Ionę 2.
3. Reg. 21.

Nequaquàm inquiunt, hoc erit: quoniam induratum eſt cor populi huius, & excęcati oculi, & aures aggrauatæ, vt nec audiant corripientem, nec intelligant commonentem, nec terreantur minis, nec beneficijs prouocentur. His eorum verbis dum mihi maior accreſceret ſolicitudo, dixi: Num ità in perpetuum iraſcetur Deus, & non apponet vt complacitior ſit adhuc? Quando ergò tot triſtibus læta ſuccedent, aut tot aduerſa qualis conſolatio temperabit? Quale ſperandum eſt in his malis remedium, vt ſicut illinc terret & contriſtat futura correptio, ità hinc aliquantulùm mulceat diuinæ miſerationis promiſſio? Ad hęc ſancti talę mihi problema proponunt: Arbor quælibet viridis à ſuo trunco deciſa, ad trium iugerum ſpatium à radice propria ſeparetur. Quæ cùm nulla hominis manu cogente, nulla vrgente neceſſitate, ad ſuum reuerſa truncum, in antiquam radicem ſeſe receperit, reſumptoque ſucco rurſùm floruerit & fructum fecerit, tunc ſperandum eſt aliquod in hac tribulatione ſolatium, & de ea, quam prædiximus, aduerſitate remedium. Hęc cùm dixiſſent, ipſi cælo, vobis ego redditus ſum. Aſſidebant narranti viſionem regina, Robertus ſacri palatij cuſtos, Dux Haraldus, Stigandus, & qui aſcendit cubile patris ſui, & maculauit ſtratum eius, viuente adhuc archiepiſcopo Roberto, cathedram Cantuarienſem inuadens. Ob hoc à ſummo pontifice ſuſpenſus, paulò pòſt crepuit, & effuſa ſunt viſcera eius. Hic ad vocem narrantis obduruit, nec terretur oraculo, nec fidem habuit prophetāti: ſed potiùs regem ſenio confectum delirare ſubmurmurans, ridere mâluit quàm lugere. Cæteri verò, quibus mens ſanior erat, flebant vbertìm & ſuſpirabāt, qui nihil ſecùs quàm ipſe dixerat, aut à ſacerdotibus, aut à principibus fieri non ignorabant.

Pſal. 76.
Obſcura diuinę in Anglos clemẽtiæ ſignificatio.
Pœna inuaſoris alienæ ſedis.

Quidam enim præmiſſam ſimilitudinem dicunt regem pro impoſſibili ſtatuiſſe, illi maximè, qui totam Anglorum nobilitatem ſic deperiſſe lugebant, vt ex ea gente nec rex, nec epiſcopus, nec abbas, nec princeps quilibet vix in Anglia cerneretur. Mihi ſanè alia mens eſt, conſideranti ſanctiſſimum virum Dunſtanum, & ipſam calamitatem prædixiſſe, & conſolationem nihilominùs promiſiſſe. Poteſt proindè ſic non inconuenienter exponi: Arbor hæc regnum Anglorum ſignificat, decorum gloria, delicijs diuitijſque fœcundum, excellentia regiæ dignitatis ſublime. Radix, ex qua totus honor iſte proceſſit, regium ſemen fuit, quod ab Alfredo, qui primus Anglorum à ſummo Pontifice vnctus & conſecratus fuerat in regem, recta ſucceſſionis linea vſque ad ſanctum Eduardum deſcendit. Abſciſſa eſt arbor de trunco, quando regnum à genere regali diuiſum, ad aliud ſemen tranſlatum eſt. Ad ſpatium trium iugerum hęc facta eſt ſeparatio: quia in trium temporibus regum, nulla fuit nouis cum antiquo ſemine regali communio. Haraldus enim ſucceſſit Eduardo, Vuilhelmus Haraldo, Vuilhelmus iunior priori Vuilhelmo. Acceſſit ad radicem, quando rex Henricus, in quem totum regium decus transfuſum eſt, nulla neceſſitate cogente, nulla ſpe lucri vrgente, ſed ex infuſo ei amoris affectu, abneptem Eduardi Mathildam duxit vxorem, ſemen regium Nortmannorum & Anglorum coniungens, & interueniente opere coniugali, de duobus vnum faciens. Floruit ſanè arbor, quando de vtroque ſemine Imperatrix Mathilda proceſſit. Tunc verò fructum fecit, quando de ipſa Henricus exoriens, quaſi lapis angularis vtrunque populum copulauit. Habet nunc certè de genere Anglorum Anglia regem, habet de eadem gente epiſcopos & abbates, principes & milites, ex vtriuſque ſeminis coniunctione procreatos. Si autem alicui hæc diſplicuerit expoſitio, aut ipſe aliter exponat, aut aliud tempus, quo hęc expleantur, expectet.

Viſionis regiæ interpretatio.

Sciens itaque rex, quia appropinquauit hora eius, vt tranſiret de hoc mundo, ſuum tranſitum mox in circuitu propalari iuſſit, nè mortis ſuę agnitione dilata, orationum quoquè ſuffragia differrentur. Sicque ſenex, & plenus dierum ac bonorum operum, migrauit ad Dominum. Obijt autem anno Domini milleſimo ſexageſimo-

De obitu S. Eduardi regis.

ſexto, cùm regnâſſet vigintitribus annis, menſibus ſex, & diebus viginti ſeptem, pridiè Nonas Ianuarij: cum quo tota pariter Anglorum felicitas ruit, perijt libertas, vigor omnis interijt.

Ad eius ſepulcrũ contractus ſanatur.

Contractus quidam ad ſepulcrum eius veniens, membrorum ſanitatem deuotis lachrymis & precibus poſtulabat. Et eccè vis quædam occulta ſubitò neruos extendit, in naturalem ſtatum crura pedeſque retorquet, euulſiſque à carne articulis, ſanguis profluit, paulatimque ſucco reſumpto, arida priùs oſſa priſtinum robur recipiunt.

Item ſex cæci.

Sex quoquè cæci, vnum monoculum ſecuti, ad ſepulcrum regis properantes, cùm alter ab altero traheretur, & vnus præcedens oculus, viris ſeptem ducatum præberet, ſancto cum lachrymis miſeriam exponunt, opem flagitant, contra diuturnæ caliginis tædium, ſanctiſſimi regis depoſcunt auxilium. Nec mora, beati meritis & precibus viſum oculorumque claritatem percipere meruerunt.

Haraldus occupat regnum.

Intereà Haraldus filius Goduuini, regnum nec iure, nec natura ſibi debitum vſurpans, malum, quod Anglis ſecundùm ſancti regis oraculum Dominus præparauerat, tranſgreſſione pacti cum duce Vuilhelmo, & fidei læſione, accelerauit. Vt autem attenuatis viribus faciliùs ab his, quos iniuſtè prouocauerat, hoſtibus vinceretur, ſuſcitauit ei Deus à parte Aquilonis inimicos, ſcilicet Haraldum regem Noruuegiæ, & Toſtium fratrem ſuum, quem de Anglia expulerat ipſe, quiq; tempore Regis Eduardi exulabat in Flandria. Hi cum magna claſſe per Humbriam Eboracum properantes, cùm exercitum Northumbrenſium prælio excepiſſent, potiti victoria, magnam de obſtantibus ſtragem dederunt. His Haraldo nunciatis, exercitum copioſum ex omnibus finibus Angliæ collegit.

Viſio cuiuſdam abbatis.

Apparuit autem tunc ſanctus Eduardus cuidam Alexi, abbati Rameſię, viro religioſo, dicens: Vade, & dic Haraldo, vt homines, qui contra ius & fas regni huius fines inuadunt, aggrediatur ſecurè. Ego enim ero dux & protector exercitûs, quoniam iuſtitię gentis huius deeſſe non poſſum. Per me enim reportabit vice hac de hoſte triumphum. Et nè verbis tuis fidem deroget, ſecretum ei ſui cordis oſtende, vt cùm ei, quæ nullo conſcio mente voluebat, edixeris, non hęc tuæ adinuentioni, ſed meę promiſſioni, adſcribat:

Vident beati mentiũ arcana.

Nocte quidem pręterita, cùm dolore femoris torqueretur, licèt eum non parùm vrgeret imminens moleſtia, ſiluit tamen, reputans apud ſe, ſi publicaret languorem, quòd ſuis eſſet contemptui, & hoſtibus irriſioni. Verùm quia nunc ab illa peſte conualuit, de meo pręſumens auxilio, contra Barbaros iuſtum bellum ſuſcipiat, & ab imminenti periculo ſuos eripiat. Quod cùm abbas Haraldo reſerâſſet, ex cæleſti promiſſione factus audacior, in valida manu progrediens, apud Stamfordbrig hoſtibus occurrit. Conſertoque prelio, dux vterque proſternitur, ſcilicet rex Noruuegię, & frater Haraldi Toſtius, & penè totus eorum exercitus deletus eſt.

Corpus S. Eduardi diù manſit incorruptũ.

Anno triceſimoſexto poſt ſancti Eduardi obitum, cùm corpus eius de terra eleuaretur, integrum, incorruptum & flexibile cum veſtibus recentibus repertum eſt. Quod videns epiſcopus Roffenſis, pilum vnum deuotionis deſiderio accenſus extrahere, ſibique ſeruare conatur. Sed ille firmiùs hęrens, effectum mentis epiſcopi & voluntatem defraudauit. Mulier quędam in feſto ſancti Eduardi operibus vacans, paralyſis morbo correpta, ad corpus ſancti deducitur, & ſanitatem priſtinam ſe recepiſſe lætatur. Tres viri febre quartana vexati, viſitato ſancti ſarcophago, quaſi in momento curati ſunt.

Miraculũ.

DE

DE CANONIZATIONE ET TRANSLATIONE S. EDVARDI REGIS ET CONFESSORIS, EX ANTIquo manuſcripto codice: *ſed quædam ante Alexandri Pontificis literas videntur deeſſe, de legatione ad ipſum Pontificem miſſa &c.*

Alexāder 3.

ALexander Epiſcopus, ſeruus ſeruorum Dei, venerabilibus fratribus, Archiepiſcopis, Epiſcopis, & dilectis filijs, Abbatibus, Prioribus, alijsq́; Eccleſiarum Prælatis, per Angliam conſtitutis, ſalutem & Apoſtolicam benedictionem.

Deuotio eccleſię Anglicanæ erga Sedem Apoſtolicā

Illius deuotionis conſtantiam & fidei firmitatem, quam circa matrem veſtram ſacroſanctam Romanam Eccleſiam exhibetis, diligentiùs attendentes, in id * poſiti voluntatis adducimur, vt vos ſicut chariſſimos fratres & ſpeciales Eccleſiæ filios, ſyncera charitate in Domino diligamus, propenſiùs honoremus, & poſtulationes veſtras, quãtum cum Deo poſſumus, libenti animo admittamus. Indè vtiquè fuit, quod ſuper petitione, quam de Eduardo glorioſo quondàm rege Anglorum canonizando, & in ſanctorum catalogo adſcribendo, tam chariſſimus in Chriſto filius noſter Henricus, illuſtris Anglorum rex, quàm voſipſi nobis inſtantiùs porrexiſtis, ſolicitam cum fratribus noſtris deliberationem habentes, libro miraculorum inſpecto, quæ, dum in carne mortali viueret, & poſtquàm de præſenti ſeculo eſt aſſumptus, omnipotens Dominus per ſuam miſericordiam declarauit: viſis etiam literis anteceſſoris noſtri, piæ recordationis Innocentij papæ, veſtris quoquè teſtimonijs indè receptis: quanuìs negocium tam arduum & ſublime non frequenter ſoleat in ſolennibus concilijs de more concedi, de communi tamen fratrum noſtrorum conſilio, iuxta votum & deſiderium prędicti filij noſtri regis ac veſtrum, corpus ipſius Cõfeſſoris ità glorificandum cenſuimus, & debitis pręconijs honorandum in terris, ſicut eundem Confeſſorem Dominus per ſuam gratiam glorificauit in cęlis: vndè videlicet inter ſanctos Cõfeſſores decętero numeretur, qui hoc ipſum apud Deũ ſignis meruit & virtutibus obtinere. Quia igitur decet honeſtatis veſtræ prudentiam eum piè colere, & toto ſtudio venerari, quem authoritate Apoſtolica venerandum veſtra poſtulauit deuotio & colendum: vniuerſitatem veſtram per Apoſtolica ſcripta monemus, & exhortamur in Domino, quatenùs eum ità deincèps ſtudeatis debitis obſequijs honorare, vt ipſius interceſſionibus apud diſtrictum iudicem mereamini veniam obtinere, & glorioſum in æterna beatitudine pręmium inuenire. Datum Anagniæ, 7. Idus Februarij.

Innocentius 2.

Nuncijs itaque ab Apoſtolica ſede regreſſis, ſæpedictus Abbas, conuocatis venerabilibus perſonis, tam epiſcopis quàm abbatibus, in Eccleſia Vueſtmonaſterienſi, primò coram omnibus recitari fecit literas Apoſtolicæ authoritatis de beati regis canonizatione: ſicque vniuerſis applaudentibus, aſſentientibus, & Deum magna voce laudantibus, de glorioſo Domini confeſſore Miſſa ſolenniter celebrata eſt: quam tamen dominus Papa primò in Eccleſia Romana fecerat per vnum de Cardinalibus honorificè, ſicut dignum fuerat, decantari. Sed quia cauſis exigentibus, rex adhuc in tranſmarinis partibus agebat, iuxta mandatum ipſius & deſiderium dilata eſt vſque in reditum ſuum, & eidem ſeruata ſacri corporis reuelatio. Decurſis verò ferè duorum annorum curriculis, rege à Nortmannia in Angliam iam regreſſo, cupiens Abbas ſuſceptum negocium ad effectum perducere, & illud ſacrum corpus, quod iam diù in terra latuerat, in eminentiori & honeſtiori loco collocare, cum rege ſecretum & diligentem de celebranda beati Regis tranſlatione tractatum habuit, poſtulans vt bono principio manum debitæ conſummationis adhiberet, præſertim cùm ex eius mandato acceperit, præſentiam ipſius huic negocio eſſe expectandam. Annuit rex iuſta poſcenti, diemque certum, iuxta quod vtrique videbatur opportunum, indixit. Interìm verò accepto Abbas à prudentioribus viris conſilio, beati corporis glebam primò ſecretiùs inſpicere decreuit, vt ſic expeditiùs ad ſolennem tranſire poſſet reuelationem. Sed quia opus hoc ſanctum & dignum eſſe ſciebat, ſuam formidans indignitatem, ſemel & iterùm acceſſit & tentauit: ſed totiès conſcia ſibi mens infirmitatis ſuæ, manũ pia quadam hęſitatione trepidantem retraxit,

At creſcente timore, creuit & deuotio: creſcente deuotione, adfuit confidentia cum amore,qui ſæpè foràs mittit timorem.Ex ipſo itaq; timore confidentior effectus,& minùs timidus,tempus obſeruauit,quo tam ſecretum negocium opportunè tractaret.

Abbas cum ſuis reuerèter ſe præparat ad aperiendū ſarcophagū S. Eduardi.

Quadam itaque nocte fratribus poſt matutinas vigilias ad ſtrata reuerſis, ianuis eccleſiæ clauſis,ſeruientibusque laicis excluſis,remanſit in eccleſia ſolus Abbas cum Priore, & quibuſdam de fratribus ad hoc delectis, qui ſe ex mandato Abbatis ieiunijs & orationibus ad tam ſanctum opus tractandum deuotiùs præparauerāt. Quibus omnibus albis indutis, & nudis pedibus, præmiſſaque oratione, & cum pſalmis decantata litania ante altare,proceſſit ad tumulum Abbas cum Priore & duobus fratribus,cęteris ante altare in lachrymis & oratione perſiſtentibus.Cumq; lapidem,qui ſarcophago ſuperpoſitus fuerat,ſuſtuliſſent, admotis propiùs lucernis, conſpexerūt virum iacentem in veſtitu deaurato,calceatum caligis purpureis & calceamentis precioſis, caput & faciem cooperta mitra rotunda, auro ſatìs operosè intexta:barbam etiam niueam & prolixam,modicumque criſpantem,ſuper pectus decēter ordine ſuo iacentem.Accitis itaque fratribus,qui in oratione ante altare remanſerant, & ad tam deſiderabile ſpectaculum admiſſis, facta eſt lætitia magna cum gratiarumactione inter illos. Non tamen adhuc ſtetit,nec ſic quieuit vehemens ille ſpiritus deuotionis, & ardens deſiderium inſpiciendi,tractandi,& interiùs perſcrutandi theſaurum illum precioſum,quem ſe magna iam ex parte vidiſſe gratulabantur. Apponentes itaque manus debita cum deuotione & reuerentia,veſtes,capitis operimentum,tunicam & caligas pia quadam inquiſitione tractabant, tentantes,ſi quam fortè, ſicut dictabat ratio, expetebat natura, admiſiſſent corruptionem.Et eccè omnia ea reperiunt integritatem priſtinam retinuiſſe: ex parte tamen obfuſcatum aduertunt colorem & decorem eorum, tum ex diuturna lapidis contiguitate,tum ex puluere & cæmento,quod in ſarcophagi apertione introrsùm ceciderat:quod tamen linteo,ſicut poterant, amouentes, materiam, opus & colorem facilè depræhendere potuerunt.Suppoſitis itaq; manibus cum reuerentia & timore,corpus illud glorioſum alij ad caput, alij ad pedes, quidam ad humeros & per medium leuantes,& ſuper extenſum tapetum in panno ſerico precioſo inuoluētes,in ciſta lignea ad hoc præparata incluſerunt,omnia,quæ cum eo inuenta fuerant, intùs relinquentes, excepto annulo aureo,quem in digito regis inuentum,Abbas propter deuotionem retinuit,& ad huius memoriam ſatìs prouidè reſeruare decreuit.

Veſtes iāpridèm defuncti, incorruptæ inuentæ.

Transferūtur ſacrę eius reliquiæ valdè honorificè.

Adueniente itaque die,quem rex celebrandæ tranſlationi præfixerat, omnibus paratis,quæ tantæ rei neceſſaria videbantur, veniens in eccleſiam cum magno procerum & illuſtrium virorum comitatu, primò ciſtam, in qua precioſus ille theſaurus cōtinebatur, recludi fecit, aſſiſtentibusque archiepiſcopo Cantuarienſi & epiſcopis quampluimis,abbatibus quoquè & alijs venerabilibus perſonis, præſentem illam regiæ perſonæ maieſtatem oculis vidit, manibusque, quantùm timor & reuerentia permiſère, tractauit,omniaque ità ſe habere gauiſus eſt, ſicut ei ab Abbate primò fuerat intimatum. Facta igitur,ſicut diei ſolennitas expetebat,proceſſione, precioſoque incorrupti virginis corpore per clauſtrum monaſterij regijs humeris præcipuorumque totius regni procerum manibus reuerentiſſimè deportato, poſita eſt ſuper candelabrum pręclara illa lucerna in domo Domini,vt qui ingrediuntur,lumen videant,& illuminētur ab ea. Sicq; illud vas inſigne caſtitatis, & vniuerſæ virtutis domicilium in feretro precioſo, quod ei ex auro & argento conſtrui fecerat illuſtris rex & cōſobrinus eius,ſtrenuus Anglorum debellator, Vuilhelmus,regijs manibus honorificè collocatum eſt,laudantibus cunctis voce lætabunda & benedicentibus Deum, qui in ſanctis ſuis ſemper eſt glorioſus, & in omnibus operibus ſuis mirabilis.

S. Eduardo in cōiugio permanſit virgo.

Celebrata eſt autem tranſlatio iſta anno ab incarnatione Domini milleſimo, centeſimo ſexageſimotertio, 3.Idus Octobris, die Dominica, ab excellentiſſimo Anglorum rege Henrico, aſſiſtentibus venerabilibus viris Thoma archiepiſcopo Cantuariēſi,Gileberto epiſcopo Londonienſi, Henrico Vuintonienſi, Nigello Helienſi,Roberto Lincolnienſi,Vuilhelmo Noruuicēſi,Iacelino Salesberienſi, Vualtero Roffenſi,Hilario Ciceſtriēſi,Bartholomęo Exoniēſi, Richardo Ceſtrēſi, Godefrido Epiſcopo ſancti Aſaph: & de Normānia epiſcopis,Lexonienſi Ernulpho,Ebroicēſi Rotroto,Abricēſi Achardo. Abbatibus, Hugone ſancti Edmundi, Roberto ſancti Albani, Rogero Radingenſi, Gregorio Malmeſberienſi.Comitibus etiam,Roberto Legerceſtriæ, Hugone Comite de

Sub hoc Henrico 2. cæſus eſt S. Thomas Cantuariēſis Archiepiſcopus.

de Nottſule, Galfrido Comite de Eſſexia, Vuilhelmo Comite de Arundel, Reginaldo Comite Cornubiæ, Patritio Comite de Saleſbiria, Vuilhelmo Comite de Albamara, Richardo Comite de Penbroch: & procerum, militum, cæterorumq; diuerſi ordinis & officij innumera multitudine: ſummi Pontificatûs arcem regēte ſanctiſſimo Papa Alexandro 3. huius beneficij authore pariter & largitore, anno eiuſdem Papæ 4. regnante pijſſimo & glorioſo Anglorum rege Henrico 2. anno regni eius nono, pręſente & huic operi accuratiſſimè pręſidente iam dicto eiuſdem loci reuerendo patre Laurentio.

DE EPIPHANIA DOMINI MVLTAE EXTANT SANCTISſimorum Patrum Homiliæ & Sermones, qui ob Tomi huius molem commodè huc adſcribi non potuerunt.

VITA B. ERMENOLDI, PRIMI ABBATIS MONASTERII S. GEORGII IN BRVNFENINGEN, SCRIPTA

iuſſu Vdalrici XVI. Abbatis eiuſdem monaſterij Anno Chriſti 1281. *Stylum mutauit F. Laur. Surius, & hiſtoriam contraxit. eſt enim pleriſque locis verboſior.*

PRAEFATIO AVTHORIS.

EXtremis his diebus, quibus proh dolor defecit ſanctus, & diminutæ ſunt veritates à filijs hominum, eorū qui nos anteceſſerūt, ſanctitatem & res p̄clarè geſtas literis mādare tam ratio nos impellit, quàm inuitat vtilitas. Cùm enim ſanctus ſanctorum, à quo ceu fonte in ſanctos omnes promanat, quicquid in eis eſt virtutis & gratiæ, in eorū puritate cognoſcitur & laudatur, ſalutarē ſuî ſitim & deſideriū excitat in eis, qui ab eo deriuatā ſuauitatē in ſanctis eius, dum eorū legūt hiſtorias, deguſtant & experiuntur. Nos etiā, qui hîc manentē nō habemus ciuitatē, ſed futurā inquirimus, dum eorū & cōtemplamur & ſectamur veſtigia, qui tā aduerſantis mūdi ſiniſtrā, quàm malè blandientis dexterā cōtemnentes, via regia ingreſſi ſunt, non abducimur ad auia & tortuoſa multorū itinera, quę perducūt ad dolores ſempiternos. Huc accedit, ꝙ Sanctorū cōmemorandis & cōſcribendis virtutibus, eorū nobis patrocinia cōciliamus, dum gratiæ & gloriæ cōgratulamur, & lectores ad virtutis ſtudiū eorum exēplis incitamus, atq; à Domino certā expectamus remuneratione͂. Atq; his nos permoti, animū adiungimus ad cōſcribendam B. Ermenoldi primi Brunfeningēſis Abbatis vitā, q nos, vt aries inſignis & paſtor fidiſſimus, ad caulas ſummi paſtoris anteceſſit. Nec id facimus noſtris freti viribus, quę nullę ſunt: ſed eius ſubnixi ope, ſine quo nec inchoari aliquid boni poteſt, nec abſolui. Animat etiā nos volūtas & iuſſio venerabilis patris Vdalrici, decimiſexti Abbatis Brunfeningēſis, qui tāti deceſſoris ſui gratulās virtutibus, atq; eoipſo ſe declarās haudquaquàm virtutis inopē, anno ſalutis milleſimo ducēteſimo octogeſimoprimo, ſui aūt regiminis primo, hoc nobis onus impoſuit: qui etiā authoritate ſua aduersùs obtrectatores tueri nos poterit. Nihil aūt rebus geſtis beati viri vel addituri, vel adempturi ſumus, cùm Deus noſtro mendacio non egeat: ſed vt à patribus fideli narratione accepimus, hiſtoriam bona fide conſcribemus, porrò ſtylum adhibebimus aliquanto comptiore, nnè res ipſæ ob incultum ſermonem contemnantur. Sæpè enim crater tornatilis & elegans potum efficit bibenti gratiorem: deformis verò, etiam nectaris parit faſtidium.

Quid cōferant ſacræ hiſtoriæ.

Vdalricus Abbas XVI. Brunfeningenſis.

HISTORIA.

POſtquàm Apoſtolicæ prædicationis ſonus in omnē terram exiuit, & ex omni natióne, quæ ſub cælo eſt, cæli horrea fidelium fertili meſſe compleri cœperunt, etiam Germaniæ deſerta multos habuêre viros illuſtres: Auguſta Vindelicorum ſanctum Vdalricum, Conradum Conſtantia, alium Vdalricum Briſgauia, Henricum & Cunegundem atq; Othonem Babenberga: aliaq; Germaniæ loca permulta tam multis ornata ſunt egregijs viris, vt taceamus eos, qui vel hominū incuria, vel temporis longa intercapedine in obliuionē abiêre, licèt eos habeat vitæ liber aſſcriptos, vt ſi eos om̄es commemora-

IANVAR. 6.

Multi ſancti in Germania.

memorare velimus, quorum videmus res geſtas ſcripto comprӕhenſas, vel ſolis eorum pertexẽdis nominibus magnos poſſimus codices efficere. Quod idcircò dixerim, vt ſciamus terram noſtram, olìm incredulitate ſterilem, multos nobis peperiſſe germanos Samueles: qui tametſi diuerſis extitêre locis, at tamen vno ſpiritu, ſingulis prout vult ſua dona diuidente, vt quondàm Samuel, Domino ſeruiêrunt in iuſtitia & ſanctitate. In quibus numerari debet etiam beatiſſimus Ermenoldus, primus Abbas Brunfeningẽſis, qui non mediocriter Brunfeningenſem illuſtrat eccleſiam, præcipuis Germaniæ monaſterijs comparandam. *1.Cor.12.*

Patria & parentes S. Ermenoldi. Is aũt beatus vir in Sueuia habuit parentes genere claros: qui cùm eum ſibi à Domino datum accepiſſent, eius gratiæ non ingrati, in Hirſaugienſe monaſterium Domino ſeruiturũ adduxerunt, quemadmodùm olìm Anna ſuum Samuelem Heli ſacerdoti obtulit. *1.Reg.1.* Erat aũt puer magno ingenio, & optima indole, quorũ altero multam ſibi parauit eruditionem, altera virtutes eximias. *Fit monachus.* Non deerant aũt Chriſti tyroni malignorum dęmonum infeſtæ tentationes, ſed ille Chriſto capiti inhęrens, & eius armis ſe communiens, vicit tentationes, vt coronã victoribus promiſſam adipiſceretur. Porrò beati Benedicti regulam, ceu regiam amplectens viam, tam exactè viuendo ſectari conatus eſt, vt ex diſcipulo magiſter, ex monacho Abbas fieri promeruerit. Erat tum Hirſaugiæ Abbas beatus Vuilhelmus, cuius vitam & mores egregiè in ſe exprimere ſtuduit, vt illum planè repręſentare videretur, nec ambigi poſſet Eliæ ſpiritũ in Eliſeo requieuiſſe. *De hoc Vuilhelmo multa præclarè ſcribit Abbas Spanhemẽſis in Chronico Hirſaugienſ.* Fuerat is venerabilis Vuilhelmus in monaſterio S. Emmerammi martyris, quod eſt Ratiſponæ, ſub Ramuuoldo ſancto Abbate Prior, atq; illic nõ fama fallaci, ſed vera ſanctitate longè lateq; clareſcens, dignus viſus eſt, qui Hirſaugienſi monaſterio pręficeretur. Sub eo aũt intantùm excreuit fama virtutum beati Ermenoldi, vt & monachorum electione, & Henrici Imperatoris eius nominis V. conſenſu & fauore, creatus ſit * Laurishaimẽſis monaſterij Abbas: quæ quidẽ eſt Abbatia regalis, & per id tempus abũdabat rebus temporarijs, & multis dignitatũ prærogatiuis. **Lorſacẽſis* *Creat Abbas Laurishaimenſis.* Vbi ſanè B. Ermenoldus fratribus illis nõ tam præeſſe ſtuduit, quàm prodeſſe, nihil illis faciendũ imponens, quod ipſe præbendi exempli cauſa nõ priùs effeciſſet. Portauerat enim iugũ Domini à teneris annis, & Maiorum exequendis mandatis, didicerat quemadmodùm ſua ipſe minoribus iuſſa temperaret: longè alienus ab illa phariſęorũ & ſcribarũ nota, qui alligãt onera importabilia, & imponunt in humeros hominum, digito aũt ſuo nolunt ea mouere. *Matth.23.* Non ſic, inquã, Ermenoldus, ſed forma factus gregi ſuo ex animo, creditas ſibi ouiculas pauit verbo, pauit exemplo, pauit etiam ſubſidio temporali. Vndè factum eſt, vt non parùm grex ille excreuerit & numero & merito: nec tamen animum ſancti viri vel ſubditorum multitudo, vel copia facultatum, vel honoris culmen inflare potuit: quãdoquidem plùs ille delectabatur ſanctitate & profectu diſcipulorum, quàm magiſterij & officij dignitate.

Erat autem beato viro frater & nobilitate generis, & diuitijs pollens: qui cùm aliquando cum alijs veniſſet ad Imperatorem Henricum, ille ſubridens ait ioco fortaſsìs ad eum: Fratrem tuum regali Abbatiæ præfecimus, vt ſedeat cum principibus, & ſolium gloriæ teneat inter illos. Quid tu huic maieſtatis noſtræ munificentiæ rependes? Reſpondit ille: Scio vera dicere ſerenitatem tuam, planeque dignum reor, vt tantæ benignitati gratum me declarem. nec diù pòſt munera non contemnenda dedit Imperatori, Ermenoldo interìm prorsùs neſciente quid vel dictum, vel factum eſſet tum ab Imperatore, tum à fratre ſuo. *Abdicat ſe Abbatis functione.* Vbì autem percepit rem geſtam, Abbatiam illam reſignauit, nè vel leuiſſima Simoniacæ labis in ipſo nota hæreret. Quæ res abundè teſtari poteſt, quàm ille ab hoc crimine valdè abhorruerit, cuius nec tenuiſſimam opinionem ferre ſuſtinuit, vltrò ſe abdicans Abbatis dignitate, quam tamen ſine vllo munere gratìs erat adeptus, & frater eius cùm iam collata ei eſſet, gratitudinis ergò munera quædam Imperatori dediſſet.

Ea igitur relicta adminiſtratione, tanquàm bonæ famæ & exiſtimationis diluuio, ad arcam ſuam, id eſt, Hirſaugienſe monaſterium, & ad ſuum Noë beatum Vuilhelmum inſtàr illius columbæ ſe recepit, non tamen ſine ramo virentibus folijs veſtito. *Gene.8.* Sequebantur enim illum diſcipuli eius ampliùs quadraginta, quos vno illo anno, quo fuit Abbas, Deo collegerat: ità vt qui ſolus ad illud monaſterium Laurishaimenſe profectus fuerat, iam cum turmis diſcipulorum Hirſaugiam rediret, veræ illius vitis, quæ Chriſtus eſt, valdè fœcundum palmitem ſe oſtendens. *Ioan.15.* Non enim ſuſtinebant iſti ab

illo

illo ſeparari: itaq; ad Hirſaugiam vſq; eum ſecuti ſunt. Vbì ille ſanè, tanquàm angelus Domini honorificè exceptus, humaniſſimè tractatus eſt, vtpotè cuius ſanctitas illos minimè lateret. Factum eſt autem hoc propter ſalutem noſtram, qui hūc locum incolimus, vt hęc oliua fructifera indè ablata, hîc trāſplantaretur in hac vinea Domini Sabaoth, quam Deus prępotens per ſanctum Othonem Babenbergenſem Epiſcopum tunc plantauerat, vt ſub tam induſtrio cultore mitteret altiùs radices, rigante beato Ermenoldo, quod ſanctus Otho plātārat, & Domino propter vtriuſq; preces & merita dante incrementum. Ea enim tempeſtate Otho Deo dignus Epiſcopus Babenbergenſis, monaſterium Brunſeningenſe recèns fundauerat, eius fundo iuſto precio comparato. Vt id autem faceret, diuina reuelatione permotus fuit. S. Otho epiſcopus Babenbergēſis cōdit Brunſeningenſe monaſterium.

Indixerat enim conuentum principum omnium Ratiſbonæ Henricus Imperator, quem diximus. Cumq; principes eò properarent, venit cum illis etiam Otho venerabilis antiſtes eccleſiæ Babenbergenſis: cui tamen intra vrbem cōmodum non erat diuerſorium ob innumeram hominum, qui eò cōfluxerant, frequentiam. Itaq; ille turbas vitans, in agro vrbis fixit tentorium, vbì nunc noſtrum eſt monaſterium, idq; inter duas nucum arbores, è quibus etiā longè antè tinnitus & clangor campanarū crebrò auditus fuit, nō ſine multa vicinorū admiratione, futuri illic quandoquè cultûs diuini celebritatem pręſignificans. Ibì ille tunc cęteris dormientibus, quieti ſe tradēs, vidit viſionem admodùm conſimilē illi, quę olìm oblata fuit patriarchæ Iacob. A lecto enim ſuo viſa illi eſt ſcala ad cęlum vſq; ſe porrigere, per quam angeli deſcenderent & aſſcenderent: quod nos ſic poſſumus interpretari, non defuturos huic loco, qui ad ſubleuandos proximos cum Martha pia commiſeratione deſcendant, & cum Maria ad contemplandam diuinæ maieſtatis celſitudinem aſſcendant. Indè vir Dei euigilans, & prudenter intelligens quæ viderat, ad conſtruendum hoc monaſterium animum adiecit. Nota rem miram. Gene. 28.

Cumq; illud iam exædificatum eſſet, virū idoneum ardenti deſiderio expetebat, qui ei prę eſſet, & fratres illic Chriſto ſeruituros doceret aſſcēdere de virtute in virtutē, donèc viderēt Deū deorum in Sion. Non eſt aūt quiſquam illi viſus magìs idoneus beato Ermenoldo, qui huius cœnobij nouitiam ruditatem, intellectu etiamnùm cæcutiētem & affectu torpentem, ſanctitate vitæ accenderet, exemplorumq; & doctrinæ ſplendoribus illuſtraret. Miſit igitur literas tum ad Abbatē Hirſaugienſem, tum ad ipſum Ermenoldum, & quod voluit, ab vtroq; impetrauit. Itaq; miſſus eſt huc beatus Ermenoldus, primus huius cœnobij Abbas, & ad eius introitū benedixit nobis Dominus, multis cum eo fratribus pariter huc ſe conferentibus. Cura aūt regiminis ſuſcepta, ſtuduit ſeipſum omnibus exemplū exhibere, nè alios docēs, ipſe reprobus inueniretur. Valdè ei familiare fuit, vigilijs, precibus & ieiunijs incūbere, verbū Dei prędicare, regnū Dei & iuſtitiā eius feruenter inquirere, temporariā gloriā fugère, expetere ſempiternā. Qua aūt animi cōſtantia fuerit in cōtemnēdis mūdi huius fauoribus, id quod dicturi ſumus, declarabit. S. Ermenoldus præficitur monaſterio Brūſeningenſi.

Henricus Imperator ob culpas ſuas à Romano Pōtifice anathemate plexus aliquandò fuit. Interìm tamen non infimi Eccleſiæ proceres & quidam alij ob Imperatoriam dignitatem, ſolitam ei pręſtabant reuerentiam. Porrò is honoris & amoris cauſa, quo non mediocri proſequebatur S. Othonem Epiſcopum fundatorem noſtrum, cum eodem venit ad nouellam eius plantationē inuiſendam, multa nobilium & magnatū turba vallatus. Putabant omnes S. Ermenoldum Abbatē loci, tum ob Imperatoriæ celſitudinis maieſtatē, tum ob B. Othonis reuerentiā, obuiàm ei proceſſurū cum fratrū collegio, cum cāticis & hymnis, campanarumq; clangoribus, cum vexillis & ſacris reliquijs. At ille multùm diuerſus ab eis, qui conſuunt puluillos ſub omni cubitu manûs, & peccati parietem ſuis liniūt adulationibus, atq; ea cauſa in domibus regum mollibus veſtiuntur: tanquàm columna immobilis nec metu impellebatur, nec flectebatur gratia aut fauore, vt illi honorificè obuiàm veniret, aut blanditer illum ſalutaret, quem ſciebat à Pontifice Maximo Eccleſiaſtica communione priuatum. Sed cùm per nuncios didiciſſet aduentare Imperatorem, iuſſit omnia monaſterij oſtia obſerari, ſeuereque prohibuit, nè quis eum ſalutandi aut excipiendi cauſa foràs exiret. Interìm ipſe tamen exijt ad Imperatorem, nè putaret id faſtu quodam aut contemptu fieri, aitque ad eum: Equidem libens tibi, ô Imperator, ità vt par eſſet, honorificè & reuerenter occurriſſem, niſì te ſcirem anathematis nexibus implicatum. Tum Imperator ira inflammatus, exiſtimans eum nō iuſtitię zelo, ſed odio permotū, quòd à fratre eius munera accepiſſet, Ezech. 13. Vide vt ſe geſſerit erga Henricū Imperatorem excōmunicatū.

ità

ità ſe erga ipſum gerere: Inconſultè ac temerè, inquit, tanto te honore priuâſti, qui tibi à nobis delatus fuit. At vir Dei, Nouit, inquit, omnipótens Deus, me illius iniuriæ memorem non eſſe, ſed quod facio, eò me facere, vt Pontificis maximi præcepto morem geram. Tum beatus Otho Epiſcopus ſequeſtrum ſe interponēs, ait ad Abbatem: Non eſt, ait, neceſsè eum vitare, quem nos ignoramus communione priuatum. Sed contrà vir ſanctus fortitudinis ſpiritu roboratus, Non poſſum, inquit, eam ignorare ſententiam, quam me ſcio ore meo pronunciâſſe. Cernens igitur Imperator non niſi bono animo id feciſſe Abbatem, reuerenter cum ſuis abſceſſit, nec læſæ maieſtatis, vt quidam è ſuis interpretabantur, vltus iniuriam, licèt Pontifici Maximo non peperciſſet: ſed magìs etiam venerans eius iam ſibi compertam ſanctitatem.

Cùm autem nō multò pòſt idem Imperator monaſterium beati viri cum multa militum frequentia præteriret, & fratres in horto laborarent, qui tunc infirma ſepe munitus erat, quidam eum odio Abbatis in illos incitârunt verbis aculeatis, vt vlciſceretur ſuî contemptum, ab illis cucullatis, vt aiebant, eius maieſtati irrogatum. Nec longè abeſſe videbatur, quin in eos impetum facerent: ſed mandauit Imperator, nè fratres illos quiſquam vel verbo vel facto lędere auſus eſſet. Colligi indè poteſt, meritis beati Ermenoldi quanuìs abſentis corpore, at ſpiritu præſentis, protectos fuiſſe filios eius. Dixerat enim tunc Imperator militibus ſuis: Nolite contingere fratres iſtos. Nóui enim, apud Deum qua ſit dignitate Abbas eorum: qui etſi mihi non detulit zelo iuſtitiæ, at tamen permultùm confido me eius ſanctis precibus adiutum iri.

Imperator vetat, nè quiſquam lædat fratres ei9 monaſterij.

Cùm recèns adhuc extructum eſſet Brunfeningenſe monaſterium, multas moleſtias fratres illic degentes patiebantur ab illis, qui erant in beati Emmerammi monaſterio. Excreuit autem vſqueadeò illa æmulatio, vt per quoſdam ſuos operarios foſſa quadam excitata, anguſtiorem fratribus noſtris è monaſterio egreſſum efficere molirētur. Exijt interìm beatus Ermenoldus, vt videret illorum conatus. Iam verò prandendi hora aderat, & illi ſub opere deſudabant. Id ille vir pius conſpicatus, orabat eos, vt ſumpturi cibum, in monaſterium venirent. Non recuſabant illi: tamque benignè & hilariter accepti ſunt à fratribus, vt Abbatis & illorum charitate magìs delectarentur, quàm epulis quæ apponebantur. Vndè factum eſt, vt dimiſſi, ſic inter ſe loquerentur, vt tam fratrum, à quibus miſſi erant, inuidiam & rancorem deteſtari, quàm ſancti Abbatis & fratrum eius benignitatem & manſuetudinem eos admirari ſatìs appareret. Pręclarè igitur prę̄ſtitit vir Dei, quod Dominus admonet: Diligite, inquiens, inimicos veſtros, benefacite his, qui vos oderunt: itemque illud Apoſtoli, Noli vinci à malo, ſed vince in bono malum. Si eſurierit inimicus tuus, ciba illum: ſi ſitit, potū da illi. hóc enim faciens, carbones ignis congeres ſuper caput eius. Et habuit ea charitas effectum ſuum. Terram enim, quam egeſſerant illi, in locū ſuū repoſuerunt, nec deindè quippiam nobis moleſtiæ attulerunt.

Obſerua ſancti viri humanitatem.

Matth. 5. Rom. 12.

Inter alias virtutes, quibus ornatus erat vir Dei, pręcipua illi cura inerat & ſtudium recipiendorum peregrinorum & pauperum, quibus adeò benignum & humanum ſe præbuit, vt inopes, vſu & conſuetudine adducti, tam ſecurè & fidenter ab eo poſcerent opem, vt non tam beneficium petere, quàm debitum repoſcere viderētur, perindè ac ſi ab œconomo ſuo exigerēt res, quibus habebant opùs. Videbant enim eum inſtàr Apoſtoli, cùm eſſet liber ex omnibus, omnium ſe ſeruum feciſſe inopia laborantium. Vt autem eius liberalitas omnibus innoteſceret, fames dira totam oppreſſit Bauariam, ità vt non pauci pauperes inedia interirent. Confluebant verò omnes ad beatum Ermenoldum, isque iuſſit è granarijs omne frumentum expromi, atq; diſtribui in pauperes: nec priùs ceſſatum eſt elargiri, quàm compertū eſt nihil prorſùs relictum eſſe monaſterio. Cumque miniſtri dicerent nec tantillum ſupereſſe, quod ad vnum prandium poſſet ſufficere, ille nihil de Dei benignitate hæſitans, totum ſe contulit ad deprecandum Dominum, & ſanctum Georgium martyrem eius, monaſterij ſui patronum. Et eccè altera luce adeſt vir quidam nobilis & diues, honoransque Dominum de ſubſtantia ſua, abundè fratrum ſupplet inopiam.

Studiū eius & charitas erga peregrinos & inopes.

1. Cor. 9.

Obſerua liberalitatē.

Huic id ſubiungere viſum eſt, quod quidam narrauit ſenex fidę digniſſimus, tāti miraculi teſtis & conſcius. Stabat aliquando beatus Abbas ad fores eccleſiæ clauſas. Erat tum res quædam neceſſaria, ob quam vellet in templum ingredi. Aderat ei cuſtos templi, abijtque properè, vt fores reſeraret. Sed cùm eſſet intrò ingreſſus, videt Abbatem, quem forìs reliquerat, iam intrâſſe, ſtareque coram altari ſanctæ Crucis, obnixeque deprecari

precari Dominum,non tamen aperto oſtio. Valdè igitur ea re obſtupefactus, ſtat attonitus. At vir Dei poſtquàm preces abſoluit ſuas, ſeueriſſimè illi interdixit, nè cuiquam, dum ipſe eſſet in viuis,id quod viderat,indicaret. Clauſo oſtio,intrat in templū.

Veniendum nunc eſt ad beati viri deceſſum,illi quidem optatum,quippe qui ſemper cupierat diſſolui & eſſe cum Chriſto,nobis verò luctuoſum.Solebat ille,vt verus pater & paſtor,ſolicitè inuigilare commiſſo ſibi gregi,diligenterque in id incumbere,nè quid maneret incorrectum, quod contra monaſticæ vitæ leges ac inſtituta admiſſum eſſet. Etſi autem in ſpiritu lenitatis corriperet delinquentes,at tamen improbi quidam(ſemper enim ferè bonis admixti ſunt mali) videntes ſibi non licere ſuis indulgere voluptatibus, acerbiſſimo illum odio perſequi cœperunt, atq; eò amentiæ progreſſi ſunt,vt iam cultris acutis armati, necem ei ad certum diem molirentur, idque loco illo, quo eum ſciebant tranſiturum. Indicauit autem hoc quidam viro Dei, ſed ille nihil territus, Abſit,inquit,vt perdam mihi paratam à Domino coronam.Immò verò proficiſcar obuius. Et planè ſic fecit. Tum illi conſpicati eius conſtantiam, timore & terrore correpti,nihil auſi ſunt facere.Volebat Dominus fidelem ſeruum ſuum adhuc manere in corpore in bonorum conſolationem,& meritorum eius augmentationem. Quidam ei necem moliuntur. Contemnit mortem.

Vbi autem venit tempus, quo Dominus illum ad ſe accitum, feliciſſimè in cælis coronare ſtatuerat, filij nequam & tanto patre prorsùs indigni, in eius rursùs conſpirârunt necem,atque ex ijs vnus(Aaron is dicebatur)locum occupauit,qui neceſſariò erat beato viro adeundus, tenenſque vtraque manu fuſtem, tanta vi in illius caput illiſit, vt mox humi ſterneretur. Indè verò mox cœpit viribus deſtitui, atque pridiè Epiphaniæ Domini lecto decumbens,aliquandiù ſine voce fuit.Paulò pòſt ad ſe reuerſus,coniectis in diſcipulos oculis, hilariter eos intuebatur, at ſermone iucundiori omnes, qui tum aderant, exhilarabat.Sciſcitantibus autem fratribus,vbi fuiſſet, reſpondit: ad thronum Dei raptum ſe fuiſſe, bonaque verba & promiſſiones cōſolationis plenas illic accepiſſe: putà quòd nunquàm diuinus cultus illo in loco defuturus eſſet. Ait etiam oſtenſum ipſi librum vitæ, & in eo ſe vidiſſe ſcripta aureis literis nomina fratrum præſentium & futurorum. Vt autem non ambigerent vera ipſum dicere, addidit ſe die craſtino, cùm in ſummo Miſſæ ſacrificio illi canituri eſſent, Gloria in excelſis Deo, ſe à corpore diſceſſurum. Videte autem,inquit,cùm ſignū obitûs mei dabitur, nè quis ea cauſa error aut negligentia admittatur in officio diuino: ſed paucis egredientibus, cæteri cum omni deuotione ſacra Miſſarum ſolennia peragant. Dixit, & vera eum dixiſſe,res ipſa poſtridiè declarauit.Nam in ſacra Epiphania hora,qua dixerat,abijt in domum illam non manufactam & æternam, quæ in cælis eſt. Erat tum annus Chriſti milleſimus centeſimus viceſimuſprimus,ſeptimus autem electionis eius,qua creatus eſt menſe Auguſto Abbas Brunfeningenſis: quartus verò ab eo tempore, quo, rogante Hartuuico Epiſcopo Ratiſponenſi,ab Vdalrico Patauienſi Prçſule ſolenniter conſecratus eſt.Nemo auſus facilè erit dubitare, alienum eum eſſe à martyrum gloria, quando propter iuſtitiam occiſus eſt, idque tanta animi patientia pertulit, vt nihil durum percuſſori imprecatus ſit. Quanta autem conſcientiæ puritate fuerit,ſatìs indè liquet,quòd cùm prçdixiſſet horam obitûs ſui,magìs ſolicitus fuit curare ea, quæ ad diuinū officium, quàm quæ ad illius ſepulturam pertinerent. Cæditur à quodam in capite. Viſio eius. Ad Chriſtū proficiſcit.

Tu nunc igitur Ermenolde pater,memor eſto cōgregationis tuæ, quam poſſediſti ab initio fundationis eius,& in qua felicem curſum prçſentis ſtadij cōſummâſti.Supplices te rogamus,vt gregem tuum paſtor bone non deſeras, ſed apud beatos ciues tuos continua protectione cuſtodias ouiculas tuas, quas primus in hoc loco paſtor paſcendas à Domino accepiſti,cui eſt honor & gloria in ſecula ſeculorum,Amen. Precatio ad S. Ermenoldum.

Scripſimus iam ſuccinctè vitam beati patris noſtri Ermenoldi, iubente venerabili patre Vdalrico,qui, vt iam antè diximus, anno ſalutis milleſimo ducenteſimo octogeſimoprimo creatus Abbas Brunſeningenſis,id quod diù optârat,in rem contulit,ſuo ſtudio efficiens, vt vita beati Ermenoldi à nobis, quanuis parùm idoneis, conſcriberetur. Ea enim re exiſtimabat ſe non mediocrem illi reuerentiam præſtaturum. Iuſſit igitur,vt quæ de tanto viro iam anteà rudi ſtylo conſcripta erāt, nos aliquanto elegantiori calamo pingeremus,vt comptior ſermo lectorem alliceret, & qui eius didiciſſent ſanctitatem, incitarentur ad honorandum eum, atque ità cum illo æternos mererentur honores adipiſci.

Poſt obitum beati Ermenoldi quidam ex noſtris monachus, prouecta ætate, miraque ſanctitate & ſimplicitate, iam morti proximus, perquirebat ex miniſtro, qui decumbenti aderat, num quis illic eſſet. Illo dicente, nullum adeſſe, Eccè, inquit ægrotus, video cęlos apertos, & beatum patrem noſtrum Ermenoldum coram Deo in maxima gloria aſſiſtentem. Eius rei certum hoc erit teſtimonium, quòd iam eccè recedo ab hac vita. Quod vt dixit, confeſtìm deſijt eſſe in humanis.

Viſio fratris cuiuſdam ſub mortem.

Alius quidam ex noſtris in vindemijs miſſus in Auſtriam, in monaſterium quoddam cum alio monacho ingreſſus eſt. Vbi cùm pariter menſæ aſſiderent, cœna abſoluta, varios inter ſe contulêre ſermones. Inter cætera quæſiuit ille monachus ex fratre noſtro, fuiſſet'ne quandoquè apud nos Abbas, Ermenoldus nomine. Fratre dicente & fuiſſe, & quidem primum fuiſſe noſtri monaſterij Abbatem, ille ſubiunxit: Tametſi nulla mihi eius nominis notitia fuit, at tamen nupèr comperi maximi eum apud Deum meriti eſſe. Cùm enim adeò laborarem ex fluxu ſanguinis, vt de vita deſperarem, multosque inuocarem ſanctos, nimiùm debilitato mihi ſomnus obrepſit. Et eccè videbar mihi rapi ad tribunal Chriſti, & ob culpas meas ſeueriter caſtigari: Cumque me aſſpectante, permultæ animæ pro diuerſitate meritorum vel damnarentur, vel in cælo collocarentur à iudice, videbam quendam exhiberi monachum Benedictinum, quamprimùm in tartara relegandum: ſed tamen magnum quendam ſanctum, mihi quidem ignotum, pro illo deprecari iudicem hunc in modum: Etſi frater iſte, Domine Deus, vitam ſuam ſatìs egit negligenter, non tamen ſinat, oro, tua bonitas abire irremuneratum, quòd nunquàm deſeruït locum profeſſionis ſuæ, nec ad extremum tranſgreſſus eſt votum obedientiæ. Illo ſic orante, Iudex abſoluit reum, ſancti illius meritis placatus. Tum ego ſcire cupiēs, quis eſſet hic ſanctus, didici à quodam, eum eſſe Ermenoldum Brunfeningenſem Abbatem. Sub his expergefactus, totum me contuli ad illum deprecandum: optabamq́; Miſſæ facere officium, ſed verebar imbecillitate virium me præpeditum iri. Interìm adeò me ſentio confortari, vt ſacris indutus veſtibus, Miſſam de Confeſſore celebrârim: eaq́; abſoluta, prorsùs incolumem me ſenſi.

Alterius cuiuſdam viſio.

Sanaī idē, dicta Miſſa.

Multa autem poſt beati viri obitum diuinitùs ſunt miracula declarata, nec hodiè ceſſat Dominus ijs illuſtrare ſanctum ſuum. Honeſta quędam matrona Ratiſponenſis prę foribus monaſterij eius orans, miram ſenſit odoris ſuauitatem. Obſtupefacta, petijt ſibi templum aperiri: ingreſſaque, comperit è ſancti viri ſepulcro eam proficiſci. Itaque vouit Deo, ſe toto anno nudis pedibus illud viſitaturam: idque ità præſtitit, vt nullis vnquàm neque pluuijs, neque niuibus ſe paſſa ſit indè reuocari. Cœpêre tum multi alij, eius exemplo prouocati, inuiſere beati viri monumentum, & eius in quibuſcunque aduerſis rebus opem implorare, & feliciter experiri.

Cæcus recipit lumen.

Inter alios contigit aliquando cæcum illuminari ad ſepulcrum eius. Aderant complures eius miraculi inſpectores & teſtes, qui vno ore gratulabantur homini, Deum & ſanctum Ermenoldum pro tanto beneficio laudanti. Eccè autem frater quidam ex ijs, quos barbatos dicimus, malo dæmone impellente, cœpit hominem contumelioſè increpitare, impoſtorem & mendacem dicere. Ille verò pernegans, receſſit indè. Mox importunus frater è virgis confecto flagello, tèr monumentum beati Abbatis verberauit, atque ore ſacrilego in hęc prorupit verba: Quieſcas Ermenolde, & nobis deſine moleſtus eſſe. Vix ea finierat, cùm eccè ſentit faciem ſuam tanquàm feruenti perfuſam aqua, æſtu incredibili ardere. Ilicò è templo ſe proripiens, abit ad cubiculum ſuum, & in lecto iacens, expectat aliquod mali eius leuamentum. Sequebatur autem eum famulus eius, qui blaſphemas quidem eius voces audierat, ſed prorsùs quid accidiſſet illi, ignorabat: blãdè verò obiurgabat eum, q̄ tam malè locutus eſſet. At ille ſurdis auribus id accipiens, cum illo ad fontem venit, vbì iumentis monaſterij potus dabatur. Indè hauſta aqua faciem perfudit, ſed fruſtrà, ardore potiùs augmenta capiente. Redit ad lectulum, hortantur multi vt agat pœnitentiam, ille prorsùs cum Pharaone induratur: nec dormitat vltio cæleſtis. Percutitur lepra horribili, ſeparatur ab hominibus, nec tamen vult culpam fateri ſuam. Accidit indè die quodam, vt illo ad menſam ſedente, cui iam panis & potus impoſitus erat, miniſter iret cibos allatum. Reuerſus autem, videt miſerum illum facie in prunas collapſum, planeque extinctum.

Diuinitùs punitur cuiuſdam pueritas.

Permulta alia recitat miracula author hiſtoriæ huius, quæ operis magnitudo huc adſcribere non patitur.

VITA BEATI RAIMVNDI CONFESSORIS, TERTII MAGISTRI ORDINIS PRAEDICATORVM, AVthore F. Leandro Alberto Dominicano. *Etſi autem nondùm in diuos relatus eſt hic Raimundus, at tamen permiſit Paulus 3. Romanus pontifex, vt Barchinonenſes eius feſtum celebrent poſtridiè Epiphaniæ.*

RAimundus de Pennaforti, Cathalanus, originem retulit in Aragonũ reges. Is poſtquàm adoleuit, miſſus eſt ad gymnaſium, vt ſcientiam hauriret. In quo tantum breui admodùm tempore profecit, vt ea tempeſtate in Pontificio atque imperatorio iure inter viros clariſſimos facilè connumerari poſſet. Quamobrem ciues noſtri Bononienſes, tanti viri famam exaudientes, publico ſtipendio ipſum ad docendum conduxêre. Hanc autem ob cauſam togam induit religionis. fortè diſſuaſerat cuidam ſcholaſtico adoleſcenti plurimis rationibus ſanctæ cõuerſationis ingreſſum. Quapropter deindè conſcientia exagitatus, quod illi diſſuaſerat, ipſe amplexus eſt: videlicet, relictis mundi illecebris, fauore & gloria, cum omnium admiratione ordinem Prædicatorum ingreſſus eſt. Simul àc votum emiſit anno euoluto, pro more, accitus eſt in ſocium à legato Pontificis maximi, in Hiſpaniam concedente. Demùm cognita eius inſigni doctrina, à Gregorio 9. Pontifice iuſſus eſt epiſtolas Pontificum ac Conciliorum Decretales in vnum corpus redigere, (quod hactenùs in vſu habetur in gymnaſijs, & adamuſsìm ſeruatur) prout dinoſci poteſt in proœmio ex eius nominis citatione ab eodem pontifice. Fecit & ipſum pontifex Capellanum ſuum & pœnitentiarium : quæ dignitas temporibus illis non niſi valdè literatis conferebatur. Factus eſt etiam inopum cauſarum expeditor. Poſt epiſtolas Decretales in vnum congeſtas, Summam de caſibus conſcientiæ edidit, opus inſigne, & omni admiratione obſeruatióneque dignum.

6. IANVAR. — *Cur monachus factus ſit.* — *Epiſtolas decretales Põtificum in vnũ corpus redigit.*

Animaduertens Pontifex eius præclariſſimam vitam, mores, ingentemq́ue doctrinam & animi probitatem, præſulem ciuitatis Barchinonæ creauit. Qui cernens ſub tanto honore maximum latére onus, dicto approbante Pontifice, eamipſam dignitatem miſſam faciens, ad ordinem Prædicatorum remigrauit, mâlens tunica pallioque rudi & ignobili tegi, atque ſub eo egenus Deo ſeruire, quàm poſt tantæ dignitatis faſtigium, mox rationem tantæ villicationis reddere. Igitur ad ordinem Prædicatorum reuerſus humilimus pater, petiji ſibi quempiam virum bonum præfici, per quem poſſet erudiri ea, quę religionis eſſent: & vt erat mitis, ac naturæ compoſitę, ſic religionis moribus ornatus breui admodùm tempore euaſit, vt in cõuentu generali duodeuigeſimo (quod capitulum generale vocant) Bononiæ anno Domini milleſimo ducenteſimo trigeſimoòctauo celebrato, omnium patrũ conſenſu, prę ſidentia (eo abſente) totius ordinis Prędicatorum dignus nominaretur & approbaretur.

Fit epiſcopus. — *Se abdicat.*

Exordiar ab initio, vt rem ſeriatìm narrem, placituram, puto, legentibus. Vita functo Iordane viro ſanctiſſimo, totius Prædicatorum familiæ Præſidente, ad interregem, vt veterum more Romanorum loquar, ventum eſt. Interrex, quem Vicarium generalem totius ordinis Prædicatorum noſtri dicunt, Magnus ille Albertus vi & iuſſu inſtitutionum noſtrarum creatus eſt. Tandẽ indicto conuentu vniuerſali duodeuigeſimo, Bononiam Electores conuenêre, vt ſibi ordiniq́ue aliquem præficerent. Huic ſynodo duo inter cęteros electores, excepto Magno Alberto, viri & moribus & doctrina apprimè pollentes, videlicet Hugo de S. Theodórico, tunc prefectus Galliæ prouinciæ, poſtmodùm Cardinalis Eccleſiæ Romanæ, & Iuo prefectus prouinciæ terræ ſanctæ (hos enim prefectos, appellãt Prouinciales Priores) interfuêre. Ad certam diem omnes electores ſub quadam porticu conuenerunt pro Preſidente eligendo. Datis omnibus ſuffragijs, pari lance certatum eſt. Porrò in duas ſe ſubdiuiſerãt partes : alij quidem Magnum Albertum, vtpotè Germani: & Hugonem prelibatũ Galli elegerãt, cęteris partibus vtriſque fauentibus. Iterùm atque tertiò res incepta, in idem ſemper recidit. Animaduertentibus patribus electores ſimul non poſſe conuenire, orationes indictæ ſunt ante parentis Dominici ſanctiſſimum corpus. Sic igitur orantibus fratribus, mox extra ſe qui-

Albertus Magnus.

dam poſitus, videbat omnes electores cubiculum exeuntes, in templo maximam columnam erigere, guttulis ſanguineis purpuratam, à ſummo vſque deorſùm attingentem. Verùm cùm intuens frater lætaretur, extemplò ſignum electoribus datur, vt denuò ad electionem præſidentis conueniant.

In primo itaque ſcrutinio, cùm Barchinonæ eſſet, patres ipſum vnanimiter & concorditer elegerũt, cùm priùs antehàc nulla prorſùs illius mentio fieret. Timentes verò, nè oblatam Præſidentiam dictam aſpernaretur, pari conſilio miſerunt patres Hugonem, Boniſium Placentinum, Pontium de Sperra pręfectum Galliæ Narbonenſis prouinciæ, Philippum olìm pręſidẽtem Syriæ, ſed exauthoratum in dicta ſynodo, Stephanum Hiſpanum quondàm Lombardiæ prouinciæ pręfectum, cum nonnullis alijs patribus Barchinonam, vt ſuaderent Raimundo, vt acceptaret oblatam præſidentiam. Vt verò conuenerunt, virum Dei apprimè rogabant, vt ceruicem flecteret: ſed is ſecum magìs exoptans habitare, quàm tam grandem ſubire prouinciam, inexorabilem ſeſe prębebat. Tandèm tantorum virorum authoritate & rationibus ſuaſus, inclinato capite, tantum onus ſubijt. Verùm biennio duntaxàt hoc officio functus eſt: quippe in ſynodo prima generali, quæ ſub ipſo celebrata, quæ decimanona fuit, anno Domini 1239. edidit legem, vt pręſidens totius ordinis Prędicatorum, poſſet officio renunciare coram patribus, quos dicimus Diffinitores, & iſti obligarentur ceſſionem acceptare. Id quod tunc facere adnixus eſt, ſed minimè potuit, eò quòd patres admittere ceſſionem noluêre. Tandèm in ſequenti anno, videlicet 1240. in ſynodo vigeſima Bononiæ celebrata, ceſſionem petijt, corporis valetudinem allegans, & nonnulla alia. & cùm plurimùm hoc efflagitaret, tandèm voti compos factus eſt ob dictam legem, in præcedente anno editam.

Creat magiſter generalis Ordinis Prædicatorum.

Quamobrem animaduertentes patres ingentem perturbationem, quæ defacili ſuboriri poſſet in Ordine, ſi pro volũtate huiuſmodi pręſidentes ſeu Magiſtri generales ordinis vulgò dicti, officio renunciare poſſent, & ipſi eorũ vota admittere tenerẽtur, lege ſancitum eſt, nè in poſterum eorũ ceſſio admitteretur, nî propter impedimenta perpetua: ſicq; illa abrogata. Raimũdus igitur voti compos factus, lęto animo Barchinonam redijt, ibiq; vitam egit ſanctiſſimam, & in ſtudijs aſſiduis meditationibusq; occupatam. Edidit, vt pręmiſimus, plura opera, & Inſtitutiones ordinis fratrum Prędicatorum miro quodam ordine diſtinxit, quę priùs indiſtinctę erãt. Superuixit, poſtquàm pręſidentię ordinis renunciauerat, annis quinque & triginta. Vita functus eſt in die Epiphanię, 8. Idus Ianuarij, anno 1275. Ipſius ſanctitatem crebra miracula, ad inuocationem eius nominis per Deum facta, proteſtantur. Porrò dum viueret, & poſt mortem maximis claruit miraculis. Inter cętera enim legitur, quadraginta mortuos eum ſuſcitâſſe. Rex autem Aragonum, viſis miraculis tam inſignibus, plurimùm apud Pontificem inſtitit, vt inter diuos connumeraretur: ſed neſcio quo accidente tam egregium opus omiſſum eſt: ſicq; manet. Hęc ſunt, quę ad manus meas de tanto viro peruenêre.

Ei⁹ ſcripta.

Eius miracula.

VITA S. ANDREAE EPISCOPI FESVLANI, ORDINIS CARMELITARVM, DOCTE ET ELEGANTER *conſcripta: ſed codex Authoris nomen non habebat.*

6. IANVAR.

ANDREAS Corſinus Florentię ex Corſinorum nobili familia natus fuit, patre Nicolao, matre verò Peregrina. His, poſtquàm in vnum matrimonium conuenerunt, nihil fuit antiquius, quàm vt religionis pręcepta in omnibus obſeruarent. Itaque libidine terrenorum poſthabita, ijs quę Dei erant, ſtudentes, ſępiùs domum Domini viſitabant. Cùm verò, quod in Exodo legitur, audirent, primitias videlicet Deo offerendas eſſe: vt Deo eiuſque genitrici gratam oblationem facerẽt, admodùm cupiebant ex ſe filios procreare, vouentes primogenitum ſuum Marię religioni trádere. Quorum precibus beata virgo annuens, diuinitùs eorũ votum adimpleuit. Poſt paucos dies cõcepit Peregrina mater: cumq; iam tempus pariendi immineret, in ſomnis ſibi viſum eſt lupum peperiſſe pro homine: qui cùm eccleſiam intrâſſet,

Exod. 22. 23. &c.

Votũ parentum S. Andreæ.

traſſet, paulatìm immutatus, in agnū ſe vertit. Quam rem expergefacta tacitè conſiderans, nec viro quidē, quid in ſomnis viderit, eſt auſa cōfiteri. Proxima verò nocte, id eſt, pridiè Calendas Decembris puer naſcitur: qui cùm luſtraretur baptiſmatis ſacramento, Andreas nomē accepit, quòd eo die natus ſit, quo Chriſtiana religio beati Andreæ Apoſtoli ſolēnia celebraret. Puer educatus ingenuè, creſcit, ſtudijs literarum traditur. Cùm autem admodùm ſcitus puer eſſet & forma pręſtante, vtriq; parenti plurimùm charus erat. Poſtremò factus adoleſcēs, canes alere, equos mercari, ſodalitates parare, tractare arma, lites gerere cœpit, & ad hęc, omnia diuina pariter & humana promiſcua habere, parentibus non ſolùm inobediens, ſed nec eos ſe caſtigantes perferre poterat. Naſcitur Andreas. Adoleſcentia eiꝰ malè morata.

Parentes verò vbì intellexerūt, quantum periculum adoleſcenti imminebat, timentes nè ob eius facinora per dedecus vitam amitteret, à tam peſſimis moribus illum iam ætatis ſuæ quintumdecimum annum agentem reuocare ſtatuerunt. Igitur nacti opportunitatem, Andream ad ſe accerſiri iubent. Qui cùm iuſſa parentum negligeret, contumelioſa verba reſpondens, ab eorum conſpectu improbè diſcedebat. Quem mater, id iniquè ferens, animo cōcitato alloquitur: Tu profectò, inquit, lupus es, quem in ſomnis mihi viſa ſum peperiſſe. Quibus verbis perterritus adoleſcens, retrò ferens pedem, matrem orauit, vt qd ſibi vellent ea verba, ſignificaret. Tunc mater inquit: Audi fili mi verba mea, neq; matris tuæ dicta contemnas. Ego vnà cum genitore tuo ſterilis annos plurimos vixi, tantuſq; ſobolis amor fuit, vt etiam pro habendis filijs vota ſuſceperim. Itaq; primitias vteri mei Deo Mariæq; matri eius offerendas conſtantiſſimè voui. hoc idem Nicolaus pater tuus communi voto promiſit. Factum eſt, vt Mariæ precibus conciperem: & cùm iam pariendi tempus aderat, in ſomnis viſa ſum lupum parere: qui cùm ingreſſus eſſet eccleſiam, lupi formā deſerēs, agnus effectus eſt. Poſtridiè verò te peperi: qualis ſuperiorem ætatem vixeris, non te latet. non enim vt homo ratione vtens, ſed vt rapaciſſimus lupus. Nunc iam tempus expoſcit, vt in agnū te vertas, & quæ pro te vota ſuſcepimus, velis pia mente perficere. Nam non nobis, ſed Marię virgini natus es. Expergiſcere igitur fili, nec velis longiùs per ſocordiam atq; malos mores vitam inficere. Mater eum caſtigat.

Poſtquàm mater loquendi finem fecit, Andreas huiuſmodi oratione perculſus, ſuperiorem vitam ſuam tacitus conſiderans, pœnitētia motus, multis lachrymis Virginem precabatur, vt pro ſe ad filium preces fundere dignaretur, nè iuuentutis ſuæ delicta cognoſceret. Poſtridiè verò manè ad Carmelitarum eccleſiam profectus eſt, ibiq; orando diù ante aram Virginis glorioſæ, lachrymis faciem irrigauit, rogitans vt ſe lupum in agnum conuerteret. Tandèm ab oratione ſurgens, Hieronymum Melioratum, qui ea tempeſtate, videlicet anno ab incarnatione Domini milleſimo trecēteſimo decimoſexto, prouinciæ Tuſciæ curam gerebat, proſtratus orauit, vt eum intra religionem acciperet. Quod cùm audiret vir præſtans, miratus ingenuum adoleſcentem, ſummo loco natum, multiſq; educatū delicijs, cupere ſacris initiari, ſeruitutemq; religionis ſubire, miſit ad eius parentes, qui referant Andream filium habitum religionis petere. Parentes vbì cognouerunt per nuncios, in filio ſuo Spiritum ſanctum tam citò mirabiliter operatum, ſtupore gaudioque repleti, eò, vbì Andreas erat, properè conceſſerunt, atque vnanimes filium, quem orantem inueniunt, ſicut vouerant beatæ Virgini offerentes, ſuſcepti voti officia perfecerunt. Ità Andreas in agnum verſus, ad religionis obſeruantiam admittitur. Huic, vt eius animi firmitatem experirentur, cuiuſlibet viliſſimæ cōditionis ſeruitia demandabant: ædes verrere, oſtij curam gerere, interdùm etiam patinas purgare iubebant. Quæ omnia ità libenti animo perferebat, vt mirum ſit eius & obedientiam & humilitatem referre. Andreas ſe colligit, & reſipiſcit. Carmelitanū amplectitur inſtitutum.

Accidit, vt prandētibus cæteris, Andreæ ianuæ cuſtodia mandaretur, qui neminem, quoàd fratres cœnauiſſent, intrare permitteret. Diabolus verò tantæ humilitati inuidens, adoleſcentem ſubuertere conatus, prædiuitis viri formam accepit, & comitatu ingenti ante monaſterij portam aſſiſtens, ſibi fores reſerari iubet. Andreas hominis importunitatem miratus, quid ſibi vellet, interrogauit. Cui ille inquit: Nónne me nóſti? ex cognatione enim tua natus ſum: qui cùm audirem te religionem ſubijſſe, iniquo animo ferens huc acceſſi, vt ex tam turpi vitę conditione ad priſtinas delicias reuocarem. Itaque iam citò aperi, vt mecum domum pariter reuertaris. Iam tibi virginem ex nobilitate ingenti dote deſponſauit pater. Cui Andreas: Nec vos cognoſco, nec noſtro quidem ſanguine nati eſtis, qui me quæritis à tam ſalubri officio reuocare. Parentes Malignitas dæmonis.

tes enim antè, quàm natus eſſem, huc me genuerunt, vbì humilitatem amplexus, obedientiam ſponſam accepi. Ità hoſtis ille ianua pulſus, atq; deuictus conſtantia puerili, tantum facinus fruſtrà ſuſcepit.

Facit profeſſionem.

Poſtquàm fratribus Andreæ humilitas & obedientia ſatìs exploratæ ſunt, de more profeſſus eſt, & in verba Prouincialis, religionis ſolennia vota ſuſcepit. His exactis, animus adoleſcentis in dies magìs ac magìs in diuino amore atque virtute flagrabat, ieiunijs & abſtinentia atque corporis flagellatione terrenorum cupiditates ſuperabat: tantusq; ſilentij amator factus eſt, vt non niſi vbi maximè opùs eſſet, loqueretur. Diebus tribus in hebdomada ieiunabat, in quibus nihil cibi, præter panem & aquã, ſumere conſueuit. Obedientiam adeò obſeruabat, vt nihil magìs cupere videretur, quàm vt ſibi aliquis imperaret, non ſecùs, àc ſi intrâſſet religionem ob id ſolùm, vt ſeruiret. Orationibus atque ſacris literis incumbens, nullum tempus conterebat incaſsùm. Corpus ſuum aſſiduis flagellationibus macerãs, in ſeruitutem redigebat, domabat cilicio, ieiunio caſtigabat. Appetens ſolitudinem, delicias fugiens, à iocis & ludis plurimùm declinabat. Obturabat aures ſuas, nè audiret verba detrahentium ſibi. Nam, vt moris eſt mendicantium, ſabbato pro accipiendis eleemoſynis ciuium domos adire, Andreas ob humilitatem officium huiuſmodi plurimùm exercebat, & cùm à ſuis, qui in via maximas ædes haberent, eleemoſynam peteret, multis iniurijs ab eorum domibus pellebatur. nanque illis inuitis Andreas habitum religionis acceperat. Irridebatur à notis, à ſodalibus ſpernebatur, & tanto tamque ſalutifero labori inertiæ nomen imponebant. Huiuſmodi omnia Andreas ingenti patientia tolerabat, àc ſi religionis perfectio in tolerandis iniurijs haberetur.

Progreſſus eius in vitę ſanctitate.

Irridetur à ſuis & repellitur.

Ea tempeſtate Ioannes quidam Corſinus ex cognatione ſua, lupum morbum patiebatur in crure, quæ ægritudó per dies noctesque hominem plurimùm cruciabat. Et vt huiuſmodi cruciatum mitigaret, quocunque genere ludorum vtebatur, ità vt eius domum, luſorum porticum appellarent. Hunc vir Dei aggreſſus, ſic alloquitur: Ioannes, ſi meis conſilijs acquieſcas, priſtinæ te ſaluti reſtituam, & ab hoſtium tuorum inſidijs diuino munimine liberabo. Ille vix credens Andream in conſpectu Dei talem gratiam inueniſſe, vt morbos auerteret, tamen recuperandæ ſanitatis deſiderio pollicitus eſt ſe facturũ, quicquid optimus adoleſcens imperaret. Cui Andreas, Eſt, inquit, opùs inprimìs, vt omnes has luſorũ cõſuetudines abijcias: poſt hæc, vt vacando ieiunijs, virginem Mariam ſummis precibus dies octo flectere nitaris. Ioãnes ſimplicitate verborum motus, ſtatìm vota ſuſcipiens, quicquid ſibi ab Andrea iuſſum fuerat, mira deuotione perfecit, & meritis eius eſt ſolitam valetudinem conſecutus. Ità vir Dei ardens in virtutibus, & in dies magìs ſanctitate pullulãs, ad ſacros ordines admittitur. Corſini omnes ſtatuunt, vt primam Miſſam Andreas cantaturus, oblationem magnis apparatibus ingentique pompa celebraret. Sed ille vbì hoc audiuit, habita priùs licentia à Prouinciali, ſeceſſit ſeptimo milliari ab vrbe in Conuentum Syluarum, ibique deuotiſſimè ſacerdotij ſui primitias offerenti, beata Maria virgo cum comitatu angelorum apparuit, dicẽs ei: Seruus meus es tu: quia ego elegi te, & in te gloriabor. Et hæc dicens, paulatìm in auras ſe eleuauit. Andreas ſtupore perculſus, non elatione extollitur, ſed magìs per humilitatem nitebatur ſe dignum ſeruum efficere, humanas laudes fugiens, ſtudio bonarum artium ſibi immortalitatem parabat.

Curat hominè morbidum.

Declinat pompã in celebrandis primitijs.

B. Maria illi apparet.

Erat ea tempeſtate vir nobilis, cuius filia, quam vnicam habebat, morbo hecticæ febris languens, nulla poterat medicorum arte curari. Hæc cùm prodigia, quæ per virum Dei in dies fiebant, perciperet, ſperabat procul dubiò ſanitati reſtitui, ſi manibus ſuis vir Dei ſibi pabulum miniſtraret. Quod pater intelligens, à beato Andrea ſummis precibus impetrauit, vt filiam ſuam ægram inuiſere dignaretur, quæ in ſe vno omnem ſpem ſalutis poſuerat. Ille vbì puellæ fidem cognouit, diutina oratione præmiſſa, eam viſens, cibumque miniſtrans, priſtinæ reſtituit ſaluti.

Claret miraculis.

Poſt paucos annos Piſis Capitulum celebratur, Andreas Pariſios literis imbuendus mittitur: indè poſt tres annos in prouinciam reuocatur. Dum itaque in patriam reuertitur, per Diuionem iter faciens, patruum Cardinalem, ibidèm eo tempore legationis officio functũ, viſitat. Dum ibidèm apud Cardinalem aliquot dies eſſet, cæcum quendam, qui ad portam templi ſedens, à prætereuntibus eleemoſynam petebat, inuenit: à quo cùm cæcus ſtipem peteret, lumen recepit. Poſt paucos dies Florentiam redijt, vbì tunc

It Pariſios.

Cęco viſum reſtituit.

tunc Capitulum Prouinciale fiebat, in quo Andreas conuentui Florentino præficitur. In qua adminiſtratione tanta vitæ ſanctimonia claruit, vt narratu difficile foret. Venturam, Carmelitam Piſanum quendam, ab hydropis morbo curauit. Fit Prior.

Rogatus à quodam familiari, cui puer natus erat, vt eundem puerum baptizaret, nõ recuſauit. Sed dum infans illuſtraretur, vt moris eſt, aqua & chriſmate, Andreas, cui Deus futura reuelauerat, mirum in modũ lachrymis irrigabatur. A quo cùm pater pueri lachrymarum cauſam quæreret, Andreas inquit: Hic puer ſibi ac familiæ ſuę excidio natus eſt. Pater verò præſagium huiuſmodi paruifaciens, viri DEI verba contempſit. Puer autem creſcens, non ſecùs àc Andreas prædixerat, flagitijs atque facinoribus coopertus, cum multis contra Remp. coniurauit. Qui in iudicium vocatus, tanti ſceleris pœnas ſoluit, omnesque cognati eius ab omni adminiſtratione Reip. fuerunt abdicati. Claret ſpiritu prophetiæ.

Non longè pòſt, vbì Deo obedientia ſerui ſui ſatis probata fuit, illum ad maiorem curam voluit accerſiri. Nam factum eſt, vt Feſulanus antiſtes extremum diem clauderet. Poſtquàm illi pontificio more magnificè fecerant obſequia, Canonici cęterique, apud quos ius erat, conuenerunt in vnum, vt inter ſe de eligendo põtifice tractarent, à quorum vnanimi conſenſu Andreas Corſinus Carmelita deſignatur. Ea cùm Andreæ nunciarentur, timens nè ſub tanto onere premeretur, tertio milliario ab vrbe apud Carthuſienſes latitauit. Canonici verò illum per omnem prouinciam quęri iubent: ſed vbì nequeunt eum inuenire, iterùm congregatis de renouanda electione decernitur: & dum illorum vacillantia corda in ambiguo verſarẽtur, ſpiritus ſanctus per os infantis locutus eſt, dicens: Elegit Deus Andream in ſacerdotẽ ſibi: eccè enim apud Carthuſienſes orat. ibì eum inuenietis. Quibus verbis omnes ſtupore repleti, quicquid actum priùs fuerat, confirmant. Igitur decernitur, vt ad Carthuſienſes legati mittãtur, vt epiſcopum ad ſuſceptionem põtificatûs hortarentur. Dum hæc Feſulis gerebantur. Andreæ oranti puer in veſte candida apparuit, nuncians ei hoc diuino numine factum, vt epiſcopus crearetur, neque laborem ſubterfugeret. Nam datus erat ei cuſtos angelus, qui eius veſtigia in Dei voluntate perficeret. Andreas itaque angeli viſione perterritus, ab oratione ſurgens, Feſulanos ſe quęrentes offendit. Qui epiſcopum ſalutantes, hortantur vt gregem ſuum & oues paſcuæ ſuæ non contemnat. Andreas Deo gratias agens, onus, quod paulò antè excutere nitebatur, conſtanti mente ſuſcepit. Creatur Epiſcopus Feſulanus. At ille latitat.

Igitur factus epiſcopus anno ętatis ſuę 58. incredibile effatu eſt, quanta ſanctitate floruit. Omnes terrenorum cupiditates ſubiecit pedibus: tantę fortitudinis factus, vt cunctas animi perturbationes facilè ſuperaret. Mulierum colloquia, tanquàm ſemina vitiorum, magno ſtudio fugiebat: temperantiam amplexus, nulla concupiſcentia carnis premebatur. Macerabat corpus, ſobriè cibum ſumendo: ſubter tunicam ſuper nudo corpore catena ferrea cingebatur. Sarmenta vitium, membris ſuis requiem nocturnam præſtabant. Pacis ſeminis præcipuus ſeminator, bella inteſtina, ſeditiones ciuium & diſcordias plurimorum extirpabat. Diuinæ contemplationi intentus, nihil humanum, aut quę ad ſcurrilitatem pertinerent, loquebatur. Quãto enim dignitate ſublimior, tanto humilitate ſubmiſſior videbatur. In ædificijs ſacris plurimùm intentus, cathedralem eccleſiam Feſularum, quæ ruinam vndiquè minabatur, ſumptibus datis muniri fecit. Eius eximia virtus in Epiſcopatu.

Quid de eius commiſeratione erga pauperes, quid de pietate eius in populum ſuum referam? Non modò affectos egeſtate videre, ſed nec audire quidẽ ſine lachrymis poterat. Tantæ enim liberalitatis fuit in pauperes, vt omnes egenos, qui tunc Feſulis eſſent, literis mandaret, quibus clanculùm præbebat eleemoſynã. Nemo vnquàm egens ſine eleemoſyna ab eo recedebat. Quinetiam cùm annonæ magna penuria eſſet, & pro eleemoſynis ad eum confluerent plurimi, ipſe omnem panem in ſua domo repertum pauperibus erogauit: & cùm tantæ multitudini minùs ſufficeret, iuſſit ſibi vltrà panes adferri. Miniſtri verò, qui ſciebant, ne panem quidem vnum in arcula ſe dimiſiſſe, defeciſſe panes epiſcopo narrauerunt. Qui iuſſit, vt in arca attentiùs quærerent. Illi autem nè viderentur epiſcopi iuſſa negligere, in penum reuertentes, panes in magno numero repererunt. Quam rem mirati, detulerunt ad epiſcopum. Ille verò panes accipiẽs, pauperibus erogauit, vt in omnibus Saluatoris veſtigia imitaretur. Eius liberalitas in pauperes. Diuinitùs augetur panes.

Conſueuerat vir Dei qualibet quinta feria, in memoriam Dominicæ humilitatis Lauat pedes pauperum.

 pau-

pauperibus pedes lauare. Accidit vt quidam ex mendicis illis epiſcopo reſiſteret, nè pedes eius ablueret. A quo cùm cauſam Andreas peteret, inquit ille: Crura mea morbo in putredinem verſa, timeo nè excellentiæ tuæ ſtomachationem inferrent. Cui ait epiſcopus: Confide fili in Dominum Ieſum Chriſtum. & infuſa aqua in peluim, pauperis crura lauare cœpit. O rem mirandam. ille crura lotus, ſtatim morbo ſolutus eſt.

Conſueuerat noctù poſt matutinale officium, vno tantùm miniſtro comite, viſitare ædem ſiue eccleſiam, quæ vulgò Abbatia dicitur, non longè à metropolitana eccleſia. Factum eſt dum redirent, parietem ex tranſuerſo in via ædificatum inuenerunt. Quarè perterritus miniſter, dixit: Pater reuerende, quis hîc tam citò parietem conſtruxit? Cui inquit Andreas: Oremus, nè intremus in tentationem. Et proſtrati in terram, cantauerunt pſalmos, Deus in adiutorium: &, Domini eſt terra &c. Et oratione facta, paries euanuit.

Pſalm. 69. Pſal. 23.

Cùm Bononiæ diſcordia ciuilis orta eſſet, adeò vt tumultus ille nullius authoritate poſſet ſedari, Vrbanus quintus Pontifex maximus, qui etiam ob vitæ merita ſignis claruit, audita Feſularum epiſcopi probitate, eum legatum Bononiam mittit, vt diſſidentia pectora mitigaret, flecteretq; feroces animos ciuium. Andreas pontificis iuſſa perfecit, Bononiam profectus eſt. Ciues vbi pręſulis authoritatem ac verborũ ſuauitatem perceperunt, mox depoſitis animis reconciliantur: pauci verò, qui huic rei aduerſabantur, atroci morbo percuſſi ſunt. Qui tandèm meritis beati Andreæ liberati, depoſita animi ferocitate, pacificantur. Ità vir Dei perfecto negocio, vna omnium commendatione Feſulas regreſſus eſt. His artibus atque ſtudijs ad maturam ætatem peruenerat.

Bononienſes redigit in concordiam.

Anno igitur ætatis ſuæ ſeptuageſimoprimo, in nocte natiuitatis Domini in eccleſia cathedrali dum ſolenni pompa rem diuinam faceret, ei Virgo glorioſa apparuit, nuncians ei obitûs ſui diem in proximo menſe, videlicet octauo Idus Ianuarij: quo die Epiphania Domini celebratur. Qua quidem reuelatione tanto gaudio atque lætitia repletus eſt, vt qui priùs ob victûs parcitatem macilẽtus atque ſqualore perfuſus erat, Seraphico penè colore perfuſus ſit. Non ſecùs, vt beata Virgo prędixerat, morbo correptus diuus antiſtes, eo die naturæ conceſſit. In cuius tranſitu multa diuinitùs prodigia facta, illum ad ſuperos euolâſſe teſtantur. Ea nocte, qua vir beatus è vita deceſſit, multæ virgines viſiones viderunt. Nanque, vt fertur, puella decem annorum in ſomnis vidit reſeratum cælum, atque ſcalam, quæ ad cælum vſq; pertingebat, per quam epiſcopus pontificali veſte indutus aſſcendit. Hunc alij duo epiſcopi hinc & indè comitabantur. Quam rem cùm matri indicaret, Andreas Corſinus, ait illa, conſcendit ad ſuperos. Et pòſt cognouit beatum Andream eadem hora transîſſe, qua virgo ad cælos aſſcendiſſe epiſcopos in ſomno viderat. Ea nocte alia virgo nobilis, cui Andreas, cùm adhuc viueret, diem mortis prædixerat, moriens, alta voce clamauit: Eià Chriſti pręſul, expecta me, vt vnà cæleſtem patriam ingrediamur. His dictis, ad cęlum ſupplices manus extendens, ab hac luce migrauit.

B. Maria illi denunciat obitum ſuum.

Moritur.

Sed quid ego narrem, quę circa huius beati viri obitum geſta ſint: quæ verba, quę præcepta vitæ, quas traditiones religionis dederit, quæ lux circunfulſerit moriẽtem, quantę ſuauitatis odor à defuncti corpore ſpirauerit: quàm multi ex diuerſis languoribus ac morbis, tactu ſacri corporis, mirabiliter ſanitati reſtituti ſint? Mortuus eſt diuus Andreas anno ætatis ſuę 71. Pontificatûs anno 12. ab incarnatione verò Domini anno 1373. octauo Idus Ianuarij: cuius anima cum beatis ſpiritibus ſuperni regis faciẽ contemplatur. Corpus eius de more funebri pompa Feſulis in eccleſia cathedrali lapideo buſto conditur, licèt teſtamento reliquerit, corpus ſuum apud Carmelitas Florentię ſepultum iri. Oppidani verò, ob miram viri ſanctitatem, corpus Florentiam deferri non permiſerunt. nanq; in eo protectionis plurimum fore ſperabant. Carmelitę autem opportunitatem temporis nacti, noctù clàm corpus ſublatum, Florentiam deferunt, vbi ex eo tempore multis miraculis coruſcauit.

Miracula poſt obitũ.

Poſt multum verò temporis, anno videlicet incarnationis Dominicæ 1440. Eugenio 4. Pontifice maximo, Philippus Maria Mediolanẽſium dux, Eccleſię Florentiniſq; vltrò bellum intulit, ac per Nicolaum Piceninum, pręfectum militię ſuæ, Florẽtinorum oppida multa cepit, multaque vaſtauit, Itaque exercitus hoſtium iam loca vrbi propinqua occupauerat: Florentinos, Cardinaleſque, qui Florentiæ cum Eugenio ſummo Ponti-

Philippus Maria vexat Florentinos.

Pontifice erant, metus inuadit: res omnes turbulentæ aſperæq; videbantur. His rebus permota ciuitas, trepidare, feſtinare, armiſque diffidere cœpit, & ſuo quiſque metu pericula metiri. Decernitur, vt Decemuiri belli gerendi crearentur, qui darent operam, nè quid mali Reſp. pateretur, quibus legiones parére, bellum gerere, cohortari ciues atque ſocios permittitur. In quibus fuit Coſmas Medices, Nerius Caponius, Angelus Acciarolus eques, Iohannes Scodellarius. Hi in vnum conuenientes, de tutanda Repub. tractare cœperunt: tanti belli diſcrimine, eorum animi in ambiguo verſabantur: eorum Remp. imparatam, magnas forteſque copias hoſtium, deniq; euentus belli cogitabant. Dum hæc ſic agebantur, diuus Andreas Corſinus multis miraculis coruſcabat. Cùm verò ex maxima deuotione vniuerſa ferè ciuitas confluerет ad eccleſiam Carmelitarum, vbì huius antiſtitis corpus requieſcit, adoleſcens quidam præcipua deuotione, vnà cum cęteris aduenit. Appáruit autem ei beatus antiſtes, dicens: Adoleſcens, maturè propera ad Decemuiros belli præfectos, meaque hęc verba refer: Deus qui Iſraël de manu Pharaonis eripuit, ipſe confringet aduerſarios eorum: nè timeant cum hoſte cōgredi. nam Deus diſſipabit omnes vires illorum. Itaque audacter cum hoſte rem gerant armis; quinto die à proximo feſto S. Iohannis Baptiſtæ, quod hinc ad dies octo celebrabitur, de hoſtibus victoriam reportabunt. Adoleſcēs etſi viſione numinis perterritus extiterit, præfatos tamen viros adiens, quę ſanctus appárens dixerit, nunciauit. Quibus auditis, magiſtratus viſioni fidem adhibentes, animæquiores effecti ſunt. Exercitum itaque parant, 4. Calendas Iulij cùm hoſte confligunt: ſed vbì multum vtrinquè pugnatum eſt, hoſtium copię fuſę ſunt. Quod ſine nutu & ope diuina factum non creditur, quòd ingēs multitudo manu parua ſic pulſa ſit, vt vix pauci ex tam ingenti multitudine fuga euaſerint. Piceninus poſtquàm ſuos deficere, reſq; ſuas attritas videt, rebus ſuis diffidens, in Burgum ſancti ſepulcri cum paucis aufugit. Poſtquàm de huiuſmodi victoria Florentię nunciatum eſt, ſubitò ciuitas tota gaudio magno perſultat: indictę ferię, ludi inſtituti, atque alia id genus lætitiæ ſigna edita. Et nè pietatis viderentur immemores, decreto fit, vt omnis Clerus, omniſque magiſtratus vnà cum populo in Cathedrali eccleſia conuenirent: ex quo loco ſolenni proceſſione, vt moris eſt, ad eccleſiam Carmelitarum pergerent, vbì diui pręſulis corpus iacet, ibidemque Miſſam in honorem ſanctiſſimę Trinitatis ſolenniter canerent, corpuſque beati Andreæ Corſini vniuerſo populo cum funalibus atque thure multo oſtenderetur. Ac vbì hęc, quę ad cultum beati viri pertinerent, non poſſent fieri, quin priùs conſulerent Apoſtolicam Sedem, ſupplicatum eſt Eugenio Pontifici per Cardinales reuerendiſſimos, Columnenſem, Andegauenſem, Placentinum, S. Crucis, ſanctę Marię nouę, quòd huic corpori quotannìs legitimè huiuſmodi honores exhiberi poſſent. Eugenius tametſi multa priùs intellexerat de ſanctitate viri, tamen rumoribus nouis permotus, atque tantorum virorum ſupplicatione, legitimè fieri cōceſſit, quod à Florentinis petebatur. Hęc vbì impetrata ſunt, munus religionis, vtì ſtatutum erat, mira populi deuotione perficitur. Decretum item fuerat, vt omnes magiſtratus vrbis Florentię de more ſolenniter viſitarent Carmelitarum eccleſiam, eo videlicet die, quo ipſi Carmelitæ annua huius beati viri ſolennia celebrarent. Quod quidem vſque hodiè maxima deuotione obſeruatur.

Florentini cædunt Mediolanēſes.

Feſtū S. Andreæ inſtituitur Florentiæ.

Petrus Victorius ingenuus adoleſcens, çùm auunculum, qui Prati, quod oppidum decimo milliario eſt ab vrbe Florentia, prætor erat, viſitaret, vnà cum ſodalibus ſuis oppidi mœnia conſcendens, ex alta turri incautè cecidit. Qui cùm rueret, ſe beato Andreæ Corſino commendans, ex tanto vitę periculo illæſus euaſit. Fecit & alia permulta miracula, quę breuitatis ſtudio præterimus.

VITA

VITA ET MARTYRIVM SACROSANCTI MARTYRIS LVCIANI, AVTHORE SIMEONE METAPHRASTE. *Habet autem de hoc martyre quædam Euſebius Cæſareen. Hiſtor. Eccle. lib. 9. & diuus Hieronymus in lib. de Viris illuſtribus.*

7. IANVAR. Samoſata, Syriæ vrbs.

SAMOSATA eſt ciuitas Syriæ, quã præterfluit Euphrates. Ea ciuitas fuit patria Luciani, vbi fuit honeſto loco natus, vt hæc docebit, quæ de eo tractabit, oratio. Parẽtes eius erant Chriſtiani. Magnum autem ſtudium fuit parentibus, vt Lucianũ ab ineunte ætate in religione, & erga Deum pietate inſtituerent. Ambo verò è viuis excedẽtes, eum relinquunt puerum duodecim annos natum. Is autem, hac ſola velutì conſolatione inuenta, propter iacturam parentum, confugit ad diuinum quoddam templũ, omnibus ſuis diuitijs diſtributis pauperibus, & in prima ætate cum Macario, qui habitabat Edeſam, & ſacros libros interpretabatur, congreſſus & verſatus, quicquid erat in eis pulcherrimum, pauco tempore collegit.

Lucianus puer omnia ſua largitur pauperibus.

Fit monachus.

Et cùm primùm quidem acceſſiſſet ad lauacrum regenerationis, per aquam & ſpiritum regeneratus, declinauit ad vitam monaſticam: Deindè cùm ei viſum eſſet, à vino & obſoniorum eſu omninò abſtinere, ſtatim tanquàm ex carceribus depugnabat aduersùs omnes carnis voluptates. Seipſum autem formans ieiunijs, ſe ad hãc firmam & ſtabilem deduxit conſuetudinem, vt nona hora ſemel in die comederet. Erãt autem ei etiam quidam certi dierum ambitus, in quibus tota hebdomada permanebat ieiunus. Plurimum autem vitę ſuæ tempus impendebat precibus & lachrymis. A ſcurrilitate & riſu tantum aberat, quantum iudicabat ea eſſe verè ridicula. Contrà autem, eos qui lugebant, ſtudebat imitari, & exiſtimabat eſſe dignos beatitudinibus. Silentium autem amplexus, & aſſiduæ deditus meditationi, videbatur ſemper cogitabundus & triſtitia plenus ijs, qui ad eum accedebant, etiamſi ſpiritu in ſe perpetuò exultaret & lætaretur. Si quando autem verbum ei ex ore viſum eſſet emittere, diuinę ſcripturæ erant id, quod loquebatur. Tantus enim earum diuinus amor ipſum ceperat, vt vix ſomnum vellet capere propter continuam earum meditationem. Si quando autem corpus volebat modicum requieſcere, non abſque intenſa oratione, nec ſine calidis lachrymis & genuum flexione, ſomnum ſumebat. Sed hęc quidem, dum puerilem adhuc ageret ætatem, à ſancto rectè geſta ſunt.

Semel in die veſcitur

vacat precibus & lachrymis.

Item ſilẽtio & meditationi.

Poſtquàm autem ab ea iam exceſſit, & cœpit eſſe adoleſcens, carnem quidem nullam cum ſpiritu agitantem ſeditionem reddidit per ſancti ſpiritûs operationem. Quibuſdam autem, quę ſunt ad eſum valdè exilia, corpus reficiebat, adeò vt multos dies ſolo pane veſceretur, & ne pane quidem pluribus, ſed ijs, quę eo erant ad alendum magìs exilia. Aqua autem erat ei potus ſuauiſſimus. Nonnunquàm autem abſtinebat etiam ab vſu ignis. Cumque ſic perueniſſet ad omnem humanam virtutem, fuit citò clariſſimus omnium ſui temporis. Seipſum ergò tradit eccleſię Antiochenæ: & cùm proceſſiſſet ad Sacerdotium, conſtituit illic maximum ludum literarium, ijs, qui vbiq; erant ſtudioſiſſimi, aliundè ad ipſum accedentibus. In celeriter autem ſcribendo erat exercitatus, & quod ex eo acquirebat, ſimul quidem & ſibi ad alimentũ, & pauperibus ſuppeditabat. Etenim niſì, priuſquàm ipſe cibum ſumeret, alij victûs, quem manibus quęrebat, eſſent participes, iniquum eſſe ducebat. Is ergò cùm vidiſſet ſacros libros eſſe valdè adulteratos, cùm & tempus multa in eis corrupiſſet; continuaq; ab alijs in alia trãſlatio, & quidam homines ſceleratiſſimi, qui gentilitati pręerant, conati eſſent peruertere eorum intelligentiam, ipſe omnes rursùs ſumpſit, & ex lingua renouauit Hebraica, quam ipſam quoquè ſciebat accuratiſſimè, in eis corrigendis plurimùm laboris conferens. Porrò autem diuinorum quoquè dogmatum puritatem quis ab alio ex ijs, qui fuerunt illo tempore, meliùs quàm ab ipſo fuiſſe ſeruatam inuenerit?

Mira abſtinentia.

Conſtituit ſcholã Antiochiæ.

Euſebius & D. Hiero.

Cùm autẽ * Maximianus Imperator maxima quadã rabie eſſet percitus aduersùs Chriſti Eccleſiam, conareturq; Chriſtianum nomen delere ex hominibus, eos, q erant ſummi

ſummi inter omnes, longiſſimè remouere ſtudens, de illo quidem audijt, vt de quo magna fama peruaderet in omnes partes: magnum verò eum inceſſit deſiderium, illum in ſuam redigendi poteſtatem. Mittit igitur, qui eum compręhenderent. Ille verò cùm id reſciuiſſet, non ſe ſua ſponte coniecit in periculum, ſed diligenter cauebat, quantùm in eo ſitum erat, nè videretur temerè adire pericula, neque Eccleſiæ propter ſe magnā afferre triſtitiā. Sibi ergò cauebat pro viribus, vtpote ꝙ hoc quoq; Dominus feciſſet, & dixiſſet, & eius diſcipuli ſimiliter. E ciuitate itaque excedens, in agro quodam latebat. Pancratius autem quidam Antiochenus, qui preſbyteri quidem erat honorem aſſecutus, idem verò ſentiebat quod Sabellius, iamdiù antè illius gloriæ inuidēs, ipſum prodit ijs, qui quærebant. Et ille quidem Nicomediā ducebatur moriturus. Illic enim erat Maximianus, qui magnam & omne genus cædem faciebat eorum, qui Chriſtum non volebant negare. Nam & Anthimum, qui erat epiſcopus eiuſdem Nicomedię, interfectum igni tradidit, & Petrum antiſtitem Alexandriæ, & multos alios pręclaros & fortes viros. Quinetiam ad tantam proceſſit ſæuitiam, vt ne infantibus quidem parceret, ſed ipſos quoquè interimeret, quoniam nec poterat quidem eis perſuadere, vt guſtarent ea, quę ſacrificabantur dæmonibus. Non enim perſuadebat, ſed reſiſtebant pueri, apertè corroborati à quodam, quod ſub adſpectum apertè nō cadebat, auxilio, ad magìs arguendam dæmonum, & eorum qui eis inſeruiunt, non ſolùm improbitatem, ſed etiam imbecillitatem: ſiquidem apertę erat imbecillitatis, non poſſe firmam ac validam ſuam reddere ſententiam, maximè cùm omnia cuperent, & omnia experirentur. Fuit aūt maximum auxilium ijs, qui conſideratè & ex iudicio decertabant, puerorum ad mortem vſq; fortitudo & conſtantia, vt qui erubeſcerent, ſi cernerentur pueris inferiores, rebus grauibus & aſperis illatis, ſicut illi, non reſiſtentes. Quicunque autem rursùs frangerentur periculis, ijs puerorum perpeſſiones afferebant repręhenſionem, quòd non tam propter malorum grauitatem, quàm propter animi mollitiem, eos victos fuiſſe appareret. Sic nihil temerè, nec abſque optima ratione, neque eſt, neque fuit, neque vnquàm fuerit eorum, quę à Deo conceduntur & eius prouidentia: quomodò tunc multa quidem varia & multiplicia euenerunt in pueris. Ex quibus omnibus vnum narrabo, quod eſt maximè dignum vt mandetur memorię. Sic enim habet:

Maximianus cùm duos quoſdam pueros genere fratres, illuſtri loco natos, curâſſet ſiſtendos, primò quidem conabatur eos quibuſdam promiſſis ineſcare, quibus exiſtimabat pueros maximè illiciendos. Poſteà iuſſit eis afferri ex ijs, quę erāt apud ipſum, ſacrificijs, & quę videntibus pueris, ſacrificauerat, vt & guſtarent, & nullis malis afficerentur. Illis autem auerſantibus, & deflentibus, & vt poterant, lingua eis balbutiēte dicentibus, quòd non ſic didiciſſent à parentibus: ſed alius eſſet modus, quo ij vtebantur, minatus eſt, ab ira mutatus: quinetiam varijs eos affecit verberibus. Cùm verò pueri fortiter reſiſterent, & nullo modo cederent, eos vtiquè diuina roborante virtute, quidam è Sophiſtis, qui illic aderat ſimul cum Imperatore, & ad hæc eum maximè incitabat & inducebat, pollicitus eſt ſe ſtatìm effecturum, vt ipſi comederent. Ridiculum enim eſſe dicebat, ſi à pueris adhuc balbutientibus viderentur ſuperari Romanorum Imperatores. Tale quid ergò machinatur: Cùm ſinapij quandam acutiſſimam & toleratu difficillimam excogitâſſet confectionem, eorum quidē capita pilis nudauit. Cùm autem medicamenti id, quod erat craſſiſſimum, illiuiſſet, vt ex maiore materia, repentina & maior ſimul virtus profundum penetraret, in igne accenſum eos intulit balneum. Hoc in loco pueri, cùm veluti quodam fulmine icta eſſent eorum capita, hac ipſa hora fuerunt inclinati ad ſolum vſque. Nec multò pòſt cadens eorum ętate minor, prior eſt mortuus, cùm non potuiſſet reſiſtere magnitudini flammę accenſæ in caluaria. Cùm autem alter vidiſſet fratrem cecidiſſe, quàm maxima potuit voce bona verba eſt effatus, fratris exultans victoria, eumque amplexus eſt & oſculatus, & eum proclamauit victorem, aſſiduè exclamans: Frater mi viciſti: donèc hoc dictum eloquens, eumq; complectens & oſculans, ipſe quoquè expirauit & iacuit, fratrem iam vlnis tenens. Accidit autem illo tempore hęc perpeſſio maxima & ijs, qui videbant, maximè miſerabilis, ipſa quidem certè ætate attrahente plurimorum animos ad miſericordiam. Et eos quidem ij, qui ad ipſos genere attinebant, cùm ſuſtuliſſent, ſepeliērunt cum alijs pueris, propter cauſæ communitatem. Et hoc eſt martyrium circa Nicomediam, quod nominatur martyrium infantium, vſque in hodiernam diem.

Cùm

nymus Maximinum habent.

Matth. 10.

Maximini ſæuitia.

Infantium virtus.

Mira duorum infantium conſtantia.

Nota Sophiſtæ crudele inuentum.

Lucianus confirmat milites euerſos. Cùm autem Lucianus, dum duceretur, veniſſet in Cappadociã, & cõueniſſet quoſdam illic milites, qui erant quidem Chriſtiani, coacti autem fuerant abnegare, eorum mentem reuocauit, oſtendens & exponens, quòd ſit omnium turpiſſimum, viros eosq; milites, videri ignauos ac puſillanimes, & ad mortis adeũdum periculum timidiſſimos, quibus quædam iam fœminæ, atque adeò pueri, fuêre ſuperiores. Quomodò autem vos inquit, pro Rege caduco & terreno pericula adibitis, qui cæleſtẽ tam citò ꝓdideritis? Quod autẽ erit vobis munimentum aut prẹſidiũ ſalutis, ſi ille vos mox hinc accerſierit? Nõ cogitatis eum hoc vniuerſum & regere, & adminiſtrare? illumq; & vitę eſſe diſpenſatorẽ, & mortis Dominũ? Eſt ergò longè melius, præſentem vitã minùs curantes, conſequi, quę apud illum nunq̃ deſinit, beatitudinem, q̃ vitam, quę hîc eſt, amplectẽtes, ab hac nihilo ſeciùs excidere, vt qui fortè ſitis & hac priuãdi ab hoſtibus, & illã non aſſecuturi, & prætereà daturi pœnas puniẽdi immortales. Illi ergò cùm hæc audiuiſſent reſipuerunt, & eos pœnituit ſe negâſſe. Et cùm rursùs ad ſe redijſſent, & liberè eſſent locuti, plurimi propter Chriſtum mortẽ ſubiêrunt, cùm eſſent non pauciores numero q̃ quadraginta: nõnulli autẽ cùm decertâſſent aduersùs omnia genera ſuppliciorũ, vixerunt adhuc, cùm nihil turpe & ignauum præ ſe tuliſſent in ſecunda experientia, ſed prius quoquè iudicium negationis, inuicta deincèps pro pietate conſtantia deleuiſſent.

Perducitur Nicomediã. Lucianus autẽ, cùm in trãſitu itineris hæc, & plura huiuſmodi effeciſſet, delatus eſt Nicomediam. Huius autem viri fuêre multi familiares, & ex ijs nonnulli cum eo aderant decertante Nicomedię. Ex quibus aliqui cùm ad eos acceſſiſſent ij, qui cogebant Lapſos quoſdam erigit. Chriſtianos ritum ſequi gentium, primùm quidem ceſſerunt, vt qui non poſſent tormentis ſufficere: at cùm diuinus Lucianus (adhuc enim viuebat) eos ad ſe accerſiuiſſet, & omne genus ſermonibus eorum animos correxiſſet, & quantum ſit tranſgreſſionis periculum, oſtendiſſet, & ꝙ nemo eorum, qui ſuam prodiderit in Chriſtum confeſſionem, effugiet flammam gehennæ, quæ non poteſt extingui, ducti pœnitẹntia, ab eo reducti ſunt in eccleſiam. Ex ijs autem, qui ad Lucianum venerant Nicomediam, erat etiam Antoninus, diſcipulorum ſuorum dilectiſſimus: quo, poſtquàm venit, vſus eſt miniſtro ad ſcribendas epiſtolas, vt ipſe quoquè oſtendit Lucianus in vna epiſtola. Ex ijs autem, qui aberant, erant quidem plures viri, ex mulieribus autem Euſtolia, & Dorothea, & Seuera. Aiunt autem Pelagiã quoq; fuiſſe ex eius diſcipulis, quæ Antiochiæ Pelagia martyr. Syriæ vixit: quæ etiam dicitur ſeipſam è tecto altiſſimo deieciſſe, cùm acceſſiſſent, qui eam erant comprahenſuri, timens nè abominãdum quid per vim ſuſtineret, (erat enim virgo) & eo modo eſſe mortuam: quam etiam in hodiernum vſque diem honorãt, tanquàm martyrem, qui ſunt amantes martyrum.

Reuerentia vultûs S. Luciani. Porrò autem cùm de Luciano à multis audiret Maximianus, tantam in eius facie inſidere reuerentiam, vt ſi eum ſolùm vidiſſet, veniret in periculum nè fieret Chriſtianus, poſtq̃ iuſſit, vt ille adduceretur, timens nè ſibi tale quid accideret, velo interiecto, ſeparat ſermonis congreſſionem, & verba procùl ad eum emittebat, intermedio vtens Blanditiæ ſatanæ. ſermonis miniſtro. Et primùm quidem pollicebatur ſe innumerabilia ei eſſe largiturũ, & rerum gerendarum habiturum eum eſſe conſiliarium, & patrem Imperatorię dignitatis, & ſocium ſolicitudinis, quæ pro ſumma rerum ſuſcipitur, & plura alia huiuſmodi: pro quibus omnibus vnum ſolùm dicebat ſe petere, nempe vt dijs ſacrificaret. Cùm autem ille, audita donorum magnitudine, quę de eis dicebãtur, nihili feciſſet, & ne vniuerſum quidem mundum eſſe cum pietate in Deum conferendũ dixiſſet, tunc iam mutatus Imperator, minatus eſt ſe ad ſupplicium ei eſſe intentaturum, quicquid longum tempus inueniſſet, & ſi quid ipſe poſſet inuenire nouum & inauditum. Illo autem aduersùs hęc interritam opponente audaciam, & parato prodire in aciẽ, valdè indignatus Imperator, eum quidem noluit quamprimùm tollere de medio: putabat enim ſe ſic ei gratificaturum, vt qui eum ilicò liberaret à malis: ſed iuſſit in carcerem coniectum torqueri varijs modis.

Diris afficitur cruciatibus Lucianus. Cùm eum ergò accepiſſent ij, quibus hoc erat imperatum, eum multis & varijs afficẽre cruciatibus, quibus erat quidem grauem accepturus dolorem, lõgo autem tempore in pœnis duraturus. Et nunc quidem in cippum (eſt autem hoc tormẽti genus oblongum) ambos eius pedes immittebant, ad quatuor diſtrahentes foramina: quod quidem eſt in hoc ſupplicio grauiſſimum, cùm vtrinquè coxendices violenter è ſuis moueantur articulis: nũc autem in toto dorſo graues teſtarum aculeos, denſos & cõtinuos mali-

maligno animo ſubſternebant: & vt ne liceret quidem viro iuſto ſe vertere, & ne moueri quidem, dum talibus ſauciaretur aculeis, eius manibus extenſis, eas vinciebant in quodam ligno, quod erat poſitum ſuper eius caput. Quinetiã alijs quoquè multis eum afficiebant probris ac contumelijs, & eum etiam arcebant ab omni cibo, niſi vellet veſci ijs, quæ ab ipſis ſacrificabantur: ea enim affatìm porrigebant. Ille autem maluiſſet ſubire mortes vel innumerabiles, & lubentiùs manens ieiunus, paulatìm à fame eſſet conſumptus, quàm vel illorum ſolùm paſſus eſſet conſpectum. Sic igitur permanſit Chriſti ſeruus, qui à fame conſumebatur, totos quatuordecim dies, faciens conſueta, & verbis doctrinæ animum addens ijs, qui pro Chriſto erant incluſi in carcere, & eos confirmans conſtantiſſimis & perpetuis precibus.

Cùm autem aliquot iam dies tranſiſſent, ex quo eo modo, quo diximus, affligebatur, & iam appropinquaret quidem dies feſtus Theophaniorum, diſcipulos autẽ (iam enim ei plures aderant ex Antiochia, & ex alijs locis congregati) ſubijſſet triſtitia, reputantes fore, vt eis ſtatìm relictis, abeat quidem magiſter, non valens reſiſtere diuturnę illi fami: ipſi autem nequaquàm digni cenſeantur, qui Theophanię diem feſtũ cum eo celebrẽt: videbatur enim eis eſſe adhuc valdè remotus, & non poſſe magiſtri corpus vſq; ad eum diem ſufficere, vtpotè ꝙ inedia illud iam magna ex parte conſumpſiſſet, vir ille inclytus eos cõſolans, iubebat eſſe bono animo. Ero enim, inquit, vobiſcum, & diem feſtum Theophaniorum vobiſcum celebrabo: recedam autem poſtridiè. Ad effectum autem deductum fuit id, quod dixerat, apertè diuina in hoc oſtenſa virtute. Cùm ergò adueniſſet dies feſtus, qui expectabatur, deſiderabant quidem diſcipuli hanc vltimam à magiſtro conſequi myſterij diuini celebrationem. Videbatur autem eſſe dubium, quonam modo menſam quidem in carcerem inferrent, aut laterent impiorũ oculos, cùm multi quidem tunc partìm illic adeſſent, partìm autem accederent. Ille verò, Menſa quidem, inquit, erit vobis hoc meum pectus, non, vt arbitror, Deo futura minùs honeſta eâ, quæ fit ex inanimâ materiâ. Templum autem ſanctum vos mihi eritis, me omni ex parte circundantes. Et ſic hæc facta quidem ſunt hoc modo. Iam enim, vt ꝙ eſſet ſanctus in fine vitæ, & remiſſi erant cuſtodes, Deo, vt ego quidem arbitror, qui martyrem honorare volebat, & ſuorum diſcipulorum non ſuſtinebat inconſolabile videri deſiderium, efficiente, vt citra impedimentum fierent ea, quæ erant propoſita. Nam cùm omnes eos martyr feciſſet in orbem conſiſtere, vt inter ſe inuicèm alter prope alterum ſtantes, eum tutò comprehenderent, iuſſit ſuo pectori imponi ſigna diuini ſacrificij. Poſtquàm autem hæc feciſſent, & in cælum protinùs ſuſtulit obtutũ, cùm iam vix poſſet extollere, & preces peregit conſuetas. Deindè cùm diuina plurima eſſet effatus, & ſacro ritu omnia peregiſſet propoſita, ipſe & fuit particeps ſacramẽtorum, & tranſmiſit ad eos, qui aberant, vt ipſe quoquè oſtendit in vltima ad eos epiſtola. Et hũc quidem diem cum eis tranſegit, ſicut erat pollicitus.

Dies feſtus Theophaniorum.

Prophetia S. Luciani.

Poſtridiè autem cùm veniſſent quidam ab Imperatore, viſuri an adhuc viueret, (videbatur enim eis valdè mirandum, ꝙ vitam hucuſq; produxiſſet) poſtquàm prope ſe ſtantes adſpexit eos, qui aduenerant, cùm ſe, quantùm poterat, extendiſſet, & ter dixiſſet: Sum Chriſtianus, ſimul cum vltima voce emiſit ſpiritum. Sunt autem, qui dicãt eum adhuc ſpirantem, proiectum fuiſſe in profundum maris. Maximianus enim admiratus eius perpetuam ad finem vſque conſtantiam, iuſſit ijs, qui in eiuſmodi rebus inſeruiũt, ipſum in mare iacere, cùm magnum lapidem appẽdiſſent brachio eius dextero, vt ſubmerſus nuſquàm appareret, & corpus eius nullam aſſequeretur ſepulturam, nec iuſta ei fierent. Atq; fuit quidem in profundo quatuordecim dies, nempe totidem, quot in carcere decertârat aduersùs varias corporis perpeſſiones. Quintodecimo autem delphinus in ſiccum eum hoc modo extulit: Cùm eius diſcipuli circa ripas & litora alius alibì verſarentur, vt viderent, ſi quo modo poſſent eum è mari eiectum inuenire, tempore autem hyberno id valdè eſſet turbatum: diuturnum tempus effecit, vt planè deſperarent ſe poſſe id inuenire.

Reddit Domino ſpiritum.

Corpus eius diù in mari poſitum, indè effertur.

Interim verò adueniente quintodecimo die, martyr in ſomnis apparẽs cuidam Glycerio, germano ſuo diſcipulo, qui tunc verſabatur in regione aduerſa continenti Nicomedię, dicit ei: O tu, cùm primùm manè ſurrexeris, abi in hunc locum, oſtendens locum litoris. Te enim, inquit, conueniam, cùm illuc veneris. Ille autẽ, cùm primùm ex magna euidentia & admiratione eorum, quę oſtenſa fuerant, eum ſomnus dimiſiſſet,

& iam dies illuceſceret, ſurgens, & quoſdam alios ex pijs ſecum aſſumens, cum eis venit in locum, qui fuerat ei ſignificatus. In eo autem ingens delphinus aſſcendebat è mari, iam ex eo emergens: qui cùm eſſet extenſus ſuper aquæ ſuperficiem, valdè ſpirabat, & ad terram contendebat: eratque circa ipſum multa ſpuma, & murmur fluctuum, qui ab ipſo ſcindebantur. Ferebat autem extenſum mortuum, tanquàm in lecto iacentem. Eratque ſpectaculum admirabile, ſuper corpus adeò lubricum & rotundum quietè manens mortuus, & nec à ſuo pondere, neque à vi fluctuũ deuolutus ab eo, quod ipſum portabat, vehiculo. Cùm autem delphinus fuiſſet prope continentem, fluctu ſublimè fuit ſublatus, & terræ id appulit. Atque ille quidem ſtatìm expirauit.

Delphinus illud effert.

Mortuus autem, ſtatim in arenam delatus, iacebat ſaluus & omni ex parte integer, niſi ꝙ manus dextera, cui lapis fuerat appenſus, non eſt corpus quoquè reliquum conſecuta. Et ſunt quidem qui dicunt, eam nec poſteà quidem fuiſſe è mari emiſſam, ſed manſiſſe in profundo, effectam id, quod Deo viſum fuit. Nonnulli autem dicũt, eam quoquè non ità multò pòſt fuiſſe redditam, cùm effluxiſſet ei vinculum, eamq; in terram delatam, cùm ſuſtuliſſent ij, qui aderant, reſtitutam fuiſſe rursùs in eandem compagem corporis. Hoc autem accidit manui, cùm Deus, vt arbitror, eam ſeorsùm voluiſſet honorare, vt qui acceptum habuiſſet laborem, qui per eum fuit ſuſceptus in corrigendis ſcripturis. Nam in perpeſſionibus, quas pro Chriſto ſuſceperat, in maiori honore, fuit ea, quę erat grauior. Non autem exiſtimabit quiſpiam, corpus mortuum à delphino caſu fuiſſe allatum, neque id factum fuiſſe fortè fortuna. Nam ꝙ reuerà quidẽ delphinus eum eo modo, qui dictus eſt, exportârit, videtur eſſe manifeſtiſſimum, cùm multi, qui fuerunt illo tempore, huius fecerint mentionem. Quinetiam ipſe quoquè ſcio ab ineunte ætate de illo cani ſolitum hoc, cuius hęc eſt pars extrema:

Corpus illæſum & integrum, dempta manu, viſitur.

In terram dorſo portansque ex æquore delphin, Expirauit.

Quòd autem non factum ſit caſu, vel maximè quidem oſtendit ipſa magnitudo miraculi, quod factum eſt. Somnium quoquè, quod propter id euenit. Quinetiam ea quoquè, quæ poſteà ſunt oſtẽſa. E mari enim exportatum corpus, erat inſigne miraculum ijs, qui contẽplabantur, vt quod pręter id, quod in mari acciderat, illæſum alioquì maneret, & nec mare tam multis diebus ei nocuiſſet, neque vlli piſces id tetigiſſent, neq; vllus malus odor illinc emitteretur: adeò vt eſſet omni ex parte manifeſtum, fuiſſe diuinum id, quod factum eſt.

Neque verò priùs aliquo contemptu, neque ꝙ eum non poſſet defendere, ſiuit Deus tanta pericula adire martyrem. Neq; nunc ſine iuſtiſſima cauſa ſiuit ei diſiungi manum à reliquo corpore is, qui in eo tam multa fecerat miracula. Sed & tũc vniuerſam ornaturus eius virtutem, vocauit ipſum ad ſocietatem paſſionum ſui filij, optimã & iuſtiſſimam ei præbens occaſionem ad hoc, vt ipſum quoquè illius impertiret gloria. Et hæc eſt mihi communis ratio in omnibus martyribus, id eſt, teſtibus veritatis. Nunc autem volens confirmare ſtudium, quod contulit in ſacras ſcripturas, eſſe opus plurimi faciendum, manum, quæ ei propriè hac in re inſeruijt, voluit etiam proprijs honorare paſſionibus: quomodò etiam, vt arbitror, ſolent ſpectatores ſertis redimire brachia athletarum. Quòd ſi quis etiam crediderit eam in mari manſiſſe, ei licet & hęc conſiderare, & ꝙ Deus miraculis ſępè etiam admiſcet ea, quę procedunt à natura: vt per illa quidem oſtendatur virtus effectrix miraculorum, per hęc autem fides quoq; habeatur naturæ. Sed hęc quidem, & propter quam cauſam vnumquodq; cõtingit, purè demùm ſciat is, qui hęc adminiſtrat. Quinetiam in ſingulis eorum, quæ ab ipſo admirabiliter fiunt & geruntur, didicerit quiſque aliam quoq; eſſe arcanam, & quę ſit ſupra nos rationem, optimamque, & quæ compręhendi nõ poteſt, adminiſtrationem, neque temerè aliquid fieri aut fortuitò.

Tunc ergò ſic à Delphino exportatum corpus, delatum eſt in arenam. Concurrentes autem diſcipuli, primùm quidem, vt decebat, id ſalutabant, alius aliundè veniẽtes, & oſculabantur, & amplectebantur, vnuſquiſque pro viribus, ob promptum & alacre animi ſtudium. Deindè verò cùm id ſumpſiſent, & proprijs manibus extuliſſent, & ei iuſta omnia de more feciſſent, in loco inſigni depoſuerunt. Et tunc quidem illi ſepulcrũ, quale potuerunt, prout tempus vrgebat, ſtatuerunt. Poſteà autem, quę nobis ſalutarem Domini reſtituit crucem, & magnum inter claros Imperatores genuit Conſtantinum, veneranda Helena, quando reuertebatur Hieroſolymis, locum honorans, & in

Conditur in ſepulcro.

eo condidit ciuitatem, conuocatis habitatoribus ex ijs, quæ circuncircà erant, regionibus, & effectis operis participibus, & validis eam cinxit mœnibus, & martyri templum ædificauit maximum: quod nunc quoquè inſigne & pulchrè extructum cernitur ab ijs, qui & terra, & mari ingrediuntur ac nauigant: Ad gloriam Domini noſtri IESV Chriſti, & eorum, qui propter ipſum decertauerũt: Quoniam eum decet gloria in ſecula ſeculorum, Amen.

Helenopolis.

S. Helena martyri Luciano templum maximum ædificauit.

VITA S. SEVERINI, NORICI APOSTOLI, PER EVGIPPIVM ABBATEM EIVS CONTEMPORANEUM: *quanquàm non dubito quædam hîc omiſſa ab eo, vndè nos hæc deſcripſimus.*

8. IANVAR.

TEMPORE, quo Attila rex Hunnorum defunctus eſt, in vtraque Pannonia, cæteriſque confinijs Danubij, res turbabantur ambiguæ, ac primùm inter filios eius de obtinendo regno magna ſunt exorta certamina: qui morbo iniquæ dominationis inflati, materiam ſui ſceleris accepêre patris interitum. Quibus diebus ſanctiſſimus Dei famulus Seuerinus de partibus Orientis in Pannoniam veniens, morabatur in oppido, quod Caſturis dicitur: vbi ſecũdùm Euangelicam & Apoſtolicam doctrinam viuens, omni pietate præditus, in confeſſione Catholicæ fidei venerabile propoſitum ſanctis operibus adimplebat. Dum ergò talibus exercitijs roboratus, palmam ſupernæ vocationis ſequeretur, & quodam die ad eccleſiam ex more proceſſiſſet, cœpit presbyteris & clero atque omnibus ciuibus tota mentis humilitate prædicere, vt hoſtium inſidias imminẽtes, orationibus & ieiunijs ac miſericordiæ fructibus inhiberent. Sed animi contumaces ac deſiderijs carnalibus inclinati, viri Dei talia prædicentis oracula, infidelitatis ſuę reprobauerunt crimine. Famulus itaque Domini reuerſus ad hoſpitium, quo ab eccleſiæ fuerat cuſtode ſuſceptus, diem & horam imminentis excidij prodens, De contumaci, ait, oppido & citiùs perituro, feſtinus abſcedo.

S. Seuerinus venit in Pannoniã.

Hortatur homines ad opera pietatis.

Indè abiens, ad proximũ, quod Comagenis appellatur, oppidum declinauit: quod videlicet hoſtium intrinſecùs conſiſtentiũ cuſtodia ſeruabatur arctiſſima, nulliſque ingrediendi aut egrediendi facilè licentia præſtabatur, inita tantùm cum ſolis Romanis pace ſtabili, ac fœdere fidei. A quibus tamen famulus Dei, cùm eſſet ignotus, nec interrogatus eſt, nec expulſus. Itaque mox ingreſſus eccleſiam, cunctos de ſalute propria deſperantes, ieiunio & orationibus ac eleemoſynis hortabatur armari, proponẽs antiquę ſalutis exempla, quibus diuina protectio populum ſuum contra opinionem omnium ſaluâſſet mirabiliter. Cumque ſalutem omnium in ipſo diſcriminis articulo promittenti credere dubitarent, ſenex, qui dudùm in Caſturis ciuitate tanti hoſpitis ſuſceptor extiterat, aduenit, atque à portarum cuſtodibus ſolicita interrogatione diſcuſſus, interitum ſui oppidi habitu verboque monſtrauit, adijciens eodem die, quem homo Dei prędixerat, Barbarorum vaſtatione deletum. Quo audito, cuſtodes ſoliciti reſpõderunt: Putas'ne ipſe eſt, qui deſperatis rebus, Dei nobis auxilia pollicetur? Mox igitur in eccleſia Dei famulo recognito, ſenex eius pedibus proſtratus, aiebat ipſius ſe meritis liberatum, nè cum cæteris oppidanis ſubiret excidium. His auditis, habitatores memorati oppidi incredulitatis ſuæ veniam poſtulãtes, iuxta monita viri Dei operibus ſanctis inſiſtere cœperunt, ieiunijſque dediti & in eccleſia per triduum congregati, præterita errata caſtigabant gemitibus atque lamẽtis. Die autem tertio, cùm veſpertini ſacrificij ſolennitas impleretur, facto ſubito terræmotu, ità ſunt hoſtes intrinſecùs habitantes exterriti, vt exeuntes, fugam velociter inirent, æſtimantes ſe quamuicinorum hoſtium obſidione vallatos: auctoque terrore diuinitùs, & noctis errore confuſi, mutuis ſe gladijs cõciderunt. Tali ergò aduerſarijs internecione cõſumptis, diuino plebs ſeruata præſidio per ſanctum virum, armis didicit pugnare cæleſtibus.

Ieiunijs & eleemoſynis docet armari.

Ità placatur iratus Deus

Hoſtes ex vrbe fugiũt.

Eodem tempore ciuitatem, Fabianis nomine, ſæua fames oppreſſerat: cuius habitatores vnicum ſibi remedium âdfore crediderunt, ſi à ſupradicto oppido Comagenis hominem Dei Seuerinum religioſis ad ſe precibus inuitarẽt. Quos ille ad ſe venire prę-noſcens,

Fabiana, vrbs eſt, quę nunc Viena Auſtriæ appellatur.

noſcēs, cùm hæſitaret, vtrùm pergeret cum eis, nec'ne, admonetur à Domino, vt pergeret cum illis. Veniens igitur ad prędictam ciuitatem, cœpit ſuadere, dicens: Pœnitentię fructibus poteritis de tanta famis pernicie liberari. Qui cùm talibus proficerēt inſtitutis, beatiſſimus Seuerinus diuina reuelatione cognouit, quandam viduam nomine Proculam, fruges plurimas occultâſſe. Hanc nimirùm productam in mediū, arguit vehementer. Cur, inquit, tam nobiliſſimis orta natalibus, cupiditatibus te præbes ancillam & auaritiæ mancipium, quæ eſt, teſte Apoſtolo, idolorum ſeruitus? Eccè Domino famulis ſuis miſericorditer conſulente, tu quid de malè partîs facias, non habes, niſi fortè frumenta diù denegata, in Danubij fluenta proijciens, piſcibus exhibeas, quæ hominibus denegâſti. Quamobrem ſubueni tibi potiùs, quàm pauperibus, ex his, quę adhuc te ęſtimas, Chriſto eſuriente, reſeruare. Quibus auditis, magno mulier pauore perterrita, cœpit ſeruata libenter pauperibus erogare. Nec multò pòſt naues de partibus Rhetiarum, mercibus onuſtę quamplurimis, inſperatè videntur in litore Danubij, quę multis diebus craſſa fluminis glacie fuerant congelatę: ſed Dei tunc imperio ſolutæ, ciborum copias laborantibus illis detulerunt. Cœperūt igitur omnes Deum, inſperati remedij largitorem, continua deuotione laudare, qui ſe tabe diuturnę famis interire crediderunt, fatentes euidentiùs, extra legitimum tempus, glaciali ſolutas frigore, ſerui Dei precibus aduenifſe.

Ephe.5. *Viennēſes fame laborantes, releuantur.* *Irruptio Barbarorū.*

Per idem tempus inopinata ſubreptione prędones ac barbari, quęcunq; extra muros hominum pecudumque repererant, duxerunt captiua. Tunc plures è ciuibus ad virum Dei cum lachrymis cōfluentes, illatæ calamitatis exitium retulerūt, ſimul oſtēdentes indicia recentium rapinarum. Ille verò Mamertinum tribunum percontatus eſt, vtrùm aliquos ſecum haberet armatos, cum quibus latrunculos perſequeretur inſtantiùs. Qui reſpondit: Milites quidem habeo pauciſſimos, & ideò non audeo cum tanta hominum multitudine confligere. Quòd ſi tua veneratione pręcipis, quanuis auxilium nobis deſit armorum, credimus tamen tua nos fieri oratione victores. Chriſti famulus ait: Etiamſi inermes ſint tui milites, nunc ab hoſtibus armabuntur. Neque enim numerus aut humana fortitudo requiritur, vbi Deus pugnator comprobatur. Tantùm in nomine Domini perge velociter, perge confidēter: nam Deo miſericorditer pręeunte, debilis quiſque fortiſſimus apparebit. Dominus pro vobis pugnabit, & vos tacebitis. Hoc vnum ante omnia ſeruabis, vt ad me, quos ex Barbaris ceperis, incolumes perducas. Exeuntes igitur, in ſecundo milliario ſuper riuum, qui dicitur Taguntia, prędictos prędones inuenerunt: quibus in fugam repentè conuerſis, arma omnium ſuſtulerunt: cæteros viros ad Dei famulum, vt pręceperat, captiuos adduxerunt. Quos abſolutos vinculis, ciboque ac potu refectos, paucis alloquitur, dicens: Ite, & veſtris nunciate complicibus, nè auiditate prędandi vltrà huc audeant propinquare. nam certè ſtatim cęleſtis vindictę iudicio punientur, Deo pro ſuis famulis dimicante.

Fugiunt Barbari, relictis armis.

Rugiorum rex conſulit S. Seuerinū.

Rugiorum rex, nomine Flacitheus, in ipſis regni ſui cœpit nutare primordijs, habens Gotthos ex inferiori Pannonia vehemēter infenſos, quorum innumerabili multitudine terrebatur. Is ergò beatiſſimum Seuerinum in ſuis periculis tanquàm cæleſte conſulebat oraculum. Siquidem dum vehementiùs turbaretur, veniens ad hominem Dei, deflebat ſe à Gotthorum principibus ad Italiam tranſitum poſtulâſſe, à quibus ſe non dubitabat, quia hoc ei denegatum fuerat, occidendum. Reſpondit ei vir Domini Seuerinus: Si nos omnes vna fides Catholica annecteret, magis me de vitę perpetuitate conſulere debuiſti: ſed quia de pręſenti tantùm ſalute ſolicitus es, auſculta quę dico: Gotthorum aduerſitate non turbaberis: immò diſcedentibus eis, quantocyùs tu deſiderata proſperitate regnabis: humilitatis tamen meę monita noli contemnere. Non te pigeat pacem expetere etiam minimorum: nunquàm de proprijs virtutibus confidas: Maledictus, inquit ſcriptura, qui cōfidit in homine, & ponit carnem brachium ſuum, & à Domino recedit cor eius. Diſce igitur inſidias cauere, non ponere. in lectulo quippe tuo pacifico fine tranſibis. Tali animatus oraculo rex prædictus, dum lętus & alacer abſcederet, perlato ſibi, quòd turba latrocinantium Barbarorum aliquos captiuâſſet ex Rugijs, ad virum Dei protinùs miſit conſulendum. Qui ſanctis eum mandatis, nè prędones ſequeretur, Domino reuelante pręmonuit, dicēs: Si eos ſecutus fueris, occidéris. Caue, nè amnem trāſeas, & inſidijs, quę tibi tribus in locis paratę ſunt, improuida mente ſuccumbas. Citò enim nuncius adueniet, qui te de his omni-

Prędicit illi futura, eūq; optimè inſtituit. *Iere.17.* *Detegit poſitas regi inſidias.*

omnibus efficiet certiorem. Duo deindè captiuorum ab his hoſtium ſedibus fugientes, ea per ordinem retulerunt, quæ beatiſſimus vir prædixerat. Igitur fruſtratis inſidijs aduerſantium, Flacitheus incrementis auctus proſperioribus, vitam rebus tranquilliſſimis terminauit.

Intereà Odoacer, qui poſteà regnauit in Italia, viliſſimoq; tunc habitu iuuenis ſtatura procerus aduenit: qui dum ſe, nè humilimę tectum cellulę ſuo vertice contingeret, inclinâſſet, à viro Dei glorioſum ſe fore cognouit. Cui etiam valedicenti, Vade, inquit, ad Italiam, viliſſimis pellibus nũc coopertus, ſed multis citò plurima largiturus.

Odoacri quæ prædixerit.

Feletheus quoquè rex, memorati Flacithei filius, paternam ſecutus induſtriam, ſanctum virum pro regni ſui cœpit frequentare primordijs. Hunc coniunx eius feralis & noxia, nomine Giſa, ſemper à remedijs clementię retardabat. Hæc enim inter cætera iniquitatis ſuę contagia, etiam rebaptizari debere catholicos aliquos conata eſt, ſed ob ſancti reuerentiam Seuerini non conſentiente viro, à ſacrilega quantocyùs intentione defecit: Romanos tamen duris conditionibus aggrauans, quos etiam Danubium vſque iubebat abduci. Nam cùm quadam die in proximo Fabianis vico veniens, aliquos ad ſe trãsferri Danubium pręcepiſſet, viliſſimis illic miniſterijs ſeruitutis damnãdos, dirigens ad eam vir Dei, vt eos dimitteret, poſtulabat. Verùm illa facibus furoris exæſtuans, mandata iuſſit reportari aſperrima: Ora tibi, inquiens, ſerue Dei, intra cellam tuam deliteſcens: liceat nobis de ſeruis noſtris ordinare, quod volumus. Audiens autem hęc homo Dei, Confido, ait, in Domino meo Ieſu Chriſto, quia neceſſitate cogatur explere, quod praua deſpexit voluntate. Et continuò velox ſecuta correptio, proſtrauit animum arrogantis. Quoſdam enim aurifices barbaros pro fabricandis regalibus ornamentis clauſerat arcta cuſtodia. Ad hos filius memorati regis admodùm paruulus, nomine Fridericus, eodem die, quo regina ſeruum Dei contempſerat, puerili leuitate concitus introiuit. Tunc aurifices pectori infantis gladium impoſuêre, dicentes, quòd ſi quis ad eos abſque iuramenti pręſidio ingredi conaretur, moreretur, paruulumque regium primitùs transfigentes, ſemetipſos poſteà trucidarent: quippe cùm nullam ſpem vitæ ſibi promitterent, macerati diuturnis ergaſtulis. His auditis, regina crudelis & impia, veſtibus præ dolore conſciſſis, talia clamitabat: O ſerue Dei Seuerine, ſic illatę vindicantur iniuriæ? Hanc mei contemptûs vltionem effuſis precibus poſtulâſti, vt in mea viſcera vindicares? Itaque multiplici contritione ac miſerabili lamentatione diſcurrens, fatebatur ſe pro ſcelere contemptûs, quod in ſeruũ Dei commiſerat, plagę pręſentis vltione percelli. Confeſtimque directis equitibus veniam poſcens, Romanos, pro quibus rogantem contempſerat, tranſmiſit, & abiẽs ad ergaſtulum, vbi aurifices operabantur, dato eis ſacramento euadendi mortem, ſoſpitem ſuum recepit infantem. Mox etiam & illi dimiſſi, abiêrũt in ſua cum gaudio magno. His auditis, reuerentiſſimus Seuerinus gratias creatori referebat immenſas: qui ob hoc interdùm differt vota poſcentium, vt fide, ſpe, & charitate creſcente, dum minora petuntur, maiora concedat. Deniquè id egit omnipotentis Saluatoris miſericordia, vt dum liberam mulierem, ſed nimiùm crudelem, ſubiecit ſeruituti, ſeruientes cogeretur reddere libertati. Quibus itaque impetratis, regina tamen ad ſeruum Dei properãs vnà cum marito, monſtrat filium, quem fatebatur illius orationibus de mortis confinio liberatum: promittens, ſe nequaquàm vltrà iuſſionibus eius obuiare.

Hunc Crãtzius vocat Pheltreum.

Giſa crudelis fœmina.

Dat pœnas contemptûs ſui in S. Seuerinum.

Dum hæc agerentur, nuncius ſancti viri, quem pro deferendis reliquijs ſanctorum martyrum Geruaſij & Protaſij direxerat, eius ſe conſpectibus pręſentauit. At ille condigno honore ſuſcipiens allata munuſcula, in quadam baſilica collocauit officio ſacerdotum. Quo videlicet in loco plurimorum martyrum congregauit reliquias: quas tamen ſemper, pręeunte reuelatione, emeruit accipere, ſciens aduerſarium ſępè ſub nomine ſanctitatis ſubrepere.

Reuerenter accipit & colligit ſanctorum reliquias.

Epiſcopatûs plerunquè honorem vt ſuſciperet, poſtulatus, præfinita reſponſione concluſit, ſufficere ſibi dicens, quòd ſolitudine deſiderata priuatus, ad illam diuinitùs veniſſet prouinciam, in qua turbis tribulantium frequentiùs intereſſet. Daturus nihilo minùs formam monachis, ſolicitus admonebat beatorum patrum veſtigijs inhęrere, quibus ſanctę conuerſationis acquireretur inſtructio: adhibendamque operam ei, qui parẽtes reliquit & ſeculum, nè pompę ſecularis illecebras, reſpiciendo retrorsùm, cuperet, quas vitauerat: & ad hoc, vxoris Lot exemplum terribile proponebat.

Epiſcopatus oblatos recuſat.

Docet monachos optimè.

Gen. 19.

Memorabat etiam, timore Domini mortificanda eſſe incentiua libidinum: nec aliter ſuperanda corporeæ delectationis aſſerebat incendia, niſi fuiſſent per Dei gratiam lachrymarum fonte reſtincta.

Prædicit cuidam ſuum periculum.

Quidam nomine Maurus, monaſterij, cui beatus Seuerinus præerat, fuit æditus, quem & ipſe vir Domini redemerat de manu Barbarorum. Huic quadam die præcepit, dicens: Caue, nè alicubì hodiè digrediaris: alioquin imminenti periculo nõ carebis. At ille cõtra præceptum tanti patris, ſecularis cuiuſdam hominis perſuaſu, meridie ad colligenda poma irrecũdo à prædicta ciuitate Fabianis milliario egreſſus, mox à Barbaris Danubium trãſuectus eſt cum ſuo perſuaſore captiuus. Eadem hora vir Dei dum in cella legeret, clauſo repentè codice, Maurum, ait, citò requirite. Quo nuſquàm reperto, ipſe quantocyùs fluẽta Iſtri prætermeãs, latrones properanter inſequitur. Cuius venerandam præſentiam latrones minimè ferentes, ſupplices quos ceperant, reddidére captiuos.

Celebris eius fama.

Dum adhuc Norici ripenſis oppida ſuperiora conſtarent, & penè nullum caſtellum Barbarorum intraret incurſus, tam celebris S. Seuerini flagrabat opinio, vt certatim eum ad ſe ſingula caſtella pro ſuis munitionibus inuitarent, credentes quòd eius præſentia nihil eis deueniret aduerſi. Quodam tempore in confinio caſtelli, quod dicitur Cocullis, locuſtæ frugum conſumptrices inſederant copioſæ, noxijs morſibus cuncta vaſtantes. Tali ergò perculſi peſte presbyteri, cæterique manſores, ſanctum Seuerinũ ſummis precibus adiêre, dicentes: Vt tantę plagę auferatur atrocitas, orationum tuarum experta ſuffragia poſtulamus, quę magno dudùm miraculo in accenſis cælitùs cereis multùm apud Dominum valere conſpeximus. Quos ille religioſiùs allocutus: Non legiſtis, ait, quid diuina authoritas peccanti populo præceperit per prophetam, dicens: Conuertimini ad me in toto corde veſtro, in ieiunio & fletu. & poſt pauca: Sanctificate ieiunium, vocate cœtum, congregate eccleſiam, &c. Explete itaque dignis operibus, quę doceris, vt malitiam præſentem facilè euadatis. Nullus veſtrúm ad agrum exeat, quaſi humana ſolicitudine locuſtas vetiturus, nè diuina ampliùs indignatio prouocetur. Nec mora, omnibus in eccleſia congregatis, vnuſquiſque in ordine ſuo pſallebat & more, omnis ætas & ſexus. qui enim voce non poterãt, preces Deo fletibus offerebant. Eleemoſynę verò fieri non ceſſabant, & quicquid bonorum operum præſens neceſſitas exigebat, ſicut famulus Dei pceperat, implebatur. Omnibus ergò huiuſcemodi ſtudijs occupatis, quidam pauper opus Dei cœptum deſerens, & agrum propriæ ſegetis inuiſens, pro cauſa, quæ parua inter aliorum ſegetes iacebat, egreſſus eſt, totoque anxius die locuſtarum nubem impendentem, qua potuit, exturbauit induſtria, mox que eccleſiam communicaturus intrauit. Sed ſegetem eius exiguam, multis vicinorum circundatam frugibus, locuſtarum denſitas deuorauit. Quibus ea nocte ab illis finibus exterminatis imperio diuino, probatum eſt, quantum valeat fidelis oratio. Manè quippe ſancti operis temerator atque contemptor, rursùs ad agrum ſuum malè ſecurus egrediens, eum locuſtarum pernicie funditùs inuenit abraſum, & omnium circunquaquè ſationes integras vehementer admirans, ad caſtellum luctuoſa vociferatione reuertitur. Cumque hoc quod acciderat, indicâſſet, ad huiuſcemodi videndũ cuncti exiêre miraculum: vbì quaſi ad lineam regularem, contumacis hominis ſegetem locuſtarum morſus oſtenderãt. Tunc omnium veſtigijs prouolutus, interceſſionibus eorum delicti ſui veniam fuſa lamentatione poſcebat. Ob quam rem monendi occaſionẽ homo Dei reperiens, docebat vniuerſos, vt omnipotenti Domino diſcerent obedire, cuius imperio obediũt & locuſtæ. Prædictus verò pauper flebiliter aiebat, poſſe ſe mandatis decętero obedire, ſi vlla ſibi ſpes, qua viueret, remanſiſſet. Tũc vir Dei cęteros allocutus, Iuſtum eſt, inquit, vt Deo omnipotenti gratias agatis, qui de proximi ſupplicio, humilitatis & obedientiæ vobis dedit exemplum.

Ioel. 2.

Contra locuſtarũ infeſtationẽ quid agendum docuerit.

Orationis quanta vis.

Quintanorũ Colonia.

Quintanis appellatur ſecundarum Rhetiarum municipium, ſuper ripam Danubij ſitum, cui ex alia parte paruus fluuius, cui Quintanica item nomen eſt, propinquabat. Is crebra inundatione Danubij ſuperfluentis excreſcens, nonnulla caſtelli ſpatia, quia in plano fundatum fuerat, occupauit. Eccleſiam etiam extra muros ex lignis, loci eius manſores habuêre conſtructam, quę pendula extenſione porrecta, defixis in altum ſtipitibus ſuſtentabatur & furculis: cui ad vicem ſoli, id eſt, pauimenti, tabularum erat leuigata coniunctio: quam quotiès ripas exceſſit, aqua ſuperfluens occupabat. Quintanenſium

nenſium itaq; fide ſanctus Seuerinus illuc fuerat inuitatus; vbi cùm tempus ſiccitatis veniſſet, interrogat, cur tabulata, nudatis obſtaculorum regminibus, lapparérent. Accolæ reſponderunt, quòd frequenti fluminis alluuione, quicquid fuiſſet ſuperſtratum, continuò laberetur. At ille: Sternatur, inquit, ſuper tabulata nūc in Chriſti nomine pauimentum. nam videbitis fluuium amodò cæleſti iuſſione prohibitum. Pauimento igitur perfecto, ipſe vir Dei accepta ſecuri, facta oratione, poſtes percuſſit, atque ad aquā fluminis venerandæ crucis expreſſo ſignaculo, dixit: Non te ſinat Dominus meus Ieſus Chriſtus hoc ſignum crucis excedere. Ex eo tempore cùm ex more fluuius creuiſſet in cumulos, & ambiuiſſet viciniam quam ſolebat, ità ſpatijs eccleſiæ erat inferior, vt nunquàm ſanctæ crucis ſignaculum, quod impreſſerat homo Dei, prorsùs excederet. Signo crucis reprimitur vis fluminis.

Talibus S. Seuerinus pro CHRISTI gratia ditatus muneribus, captiuorum, egenorumq; tantā curam ingenita ſibi pietate ſuſceperat, vt penè omnes per vniuerſa oppida vel caſtella pauperes, ipſius induſtria paſcerentur. Quibus tam læta ſolicitudine miniſtrabat, vt tunc ſe crederet tantummodò ſaturari vel abundare bonis omnibus, quando videbat egentum corpora ſuſtentari, & cùm hebdomadarum ſępè continuatis ieiunijs minimè frangeretur, tamen eſurie miſerorum ſe credebat afflictum. Cuius largitionem tam piam in pauperes plurimi contemplātes, quanuìs ex duro Barbarorum imperio famis anguſtiam ſuſtinerent, deuotiſſimè frugum ſuarum decimas pauperibus impendebant. Quod mandatum licèt cunctis ex lege notiſſimum, tamen quaſi ex ore angeli pręſentis audirent, grata deuotione ſeruabant. Frigus quoquè vir Dei Seuerinus tantùm in nuditate pauperum ſentiebat. Siquidem ſpecialiter à Deo perceperat, vt in illa frigidiſſima regione, mirabili abſtinentia caſtigatus, fortis & alacer permaneret. Pro decimis, vt diximus, dandis, quibus pauperes * Norici, populum miſſis hortabatur epiſtolis. Ex qua conſuetudine cùm ad eum nonnullam erogandarum veſtium copiam direxiſſent, interrogauit eos qui venerant, ſi ex oppido quoquè * Tigurinæ, ſimilis collatio mitteretur. Reſpondētibus autem illis, etiam protinùs indè adfuturos, vir Dei nequaquàm eos venire ſignauit, ſed dilatam eorum oblationem, prædixit Barbaris offerendam. Itaque non multò pòſt ciues * Tigurinæ, vario cum obſidentibus Gotthis certamine dimicantes vix inita fœderis pactione, inter cætera etiā largitionem veſtium iam in vnum collectam, quam mittere famulo Dei diſtulerant, hoſtibus obtulerunt. S. Seuerinus captiuorum & inopum patronus præcipuus. * deeſt, ſuſtētaretur, aut aliqd eiuſmodi.

Paulinus quidam ad S. Seuerinum, fama eius latiùs excurrente, peruenerat. Hic in conſortio beati viri diebus remoratus aliquantis, cùm redire vellet, audiuit ab eo: Feſtina venerabilis presbyter, quia citò dilectionem tuam populorum deſiderijs, vt credimus, obluctantem dignitas epiſcopatûs ornabit. Remeante presbytero ad patriam, ſermo in eo prædicentis impletus eſt. Nam ciues * Tigurinæ, quæ metropolis eſt Norici, coëgerunt eundem presbyterum ſummi ſacerdotij ſuſcipere principatum. Predicit Paulino, quod futurus ſit epiſcopus.

Baſilicæ extra muros oppidi Patauini in loco, nomine Boiotro, trans * Rhenum fluuium conſtitutæ, vbi paucis monachis Cellulam ipſe conſtruxerat, martyrum reliquiæ quærebantur. Ingerentibus ergò ſe presbyteris, vt mitterentur ad ſanctuaria deferenda, hæc beatus Seuerinus monita præbebat: Quanuìs cuncta mortalium opera prætereāt, hæc tamen ædificia præ cæteris celeriùs relinquenda ſunt. Et ideò pro reliquijs ſanctorum nullum laborem ſuſcipite, quia vltrò eis S. Iohannis benedictio defertur. Dum igitur S. Seuerinus in monaſterio Fabianis euangelium legeret, oratione completa conſurgens, ſcapham ſibi iubet ilicò præparari. Admirantibus autem his qui aderant, ait: Sit nomen Domini benedictum: ſanctuarijs beatorum martyrum oportet nos occurrere. Nec mora, tranſmeato Danubio, inueniunt hominem in ripa vlterioris fluminis conſedentem, & multis eos precibus poſtulantem, vt ad ſeruum Dei, ad quem fama vulgante olim venire cupiërat, duceretur. Mox itaque Chriſti famulo demonſtrato, ſuppliciter S. Iohannis reliquias obtulit, multis apud ſe ſeruatas temporibus. Quas Dei famulus debita veneratione ſuſcipiens, baſilicam, ſicut prædixerat, vltronea benedictione collata, ſacrauit officio ſacerdotum. for. * Oenū. En quàm reuerēter occurrit ſacris reliquijs.

Poſt hæc leproſus quidā Mediolanenſis territorij ad S. Seuerinū, fama eius inuitante, peruenit. Quem ſanitatis remedia ſuppliciter implorantē, monachis ſuis indicto ieiunio cōmendauit. Et continuò, Dei gratia operāte, mundatus eſt homo, & gratias egit Deo. Leproſum mundat.

Iiſdem temporibus Odoacer ſancto Seuerino familiares literas direxit, rogans, vt quicquid ab eo vellet, peteret, memor illius præſagij, quo eum quondàm expreſſerat Odoacer Italiæ rex, illi ſcribit.

 regna-

regnaturum. Quibus ſanctus alloquijs inuitatus, Ambroſium quendam exilio damnatum rogabat abſolui. Cuius precibus annuens deuotè rex, præfatum virum abſoluit. Quondàm dum memoratum regem multi nobiles, coram ſancto viro humana, vt ſolet fieri, adulatione laudarent, interrogat, quem regem tantis præconijs prætuliſſent. Reſpondentibus illis, Odoacrem: inquit vir Dei, Odoacer integer erit inter tredecim & quatuordecim annos, videlicet integrum regnum eius ſignificans.

Ab oppidanis Comagenenſibus, apud quos primùm innotuerat beatus Seuerinus, ſuppliciter rogatus aduenit. Cuius comperta præſentia, quidā optimatum Felethei regis, filium ſuum adoleſcentem, diuturno languore vexatum, cui iam parabat exequias, traiecto Danubio, pedibus eius appoſuit: & lachrymans, Credo, inquit, homo Dei, te filio meo velocem impetrare poſſe diuinitùs ſanitatem. Tunc data oratione, qui ſemiuiuus allatus fuerat, ſtatim incolumis, patre mirante, & perfecta reuertitur ſoſpitate.

Sanat periculosè laborantem.

Elephantioſus quidam, Thegio nomine, de longinquis regionibus, S. Seuerini inuitatus virtutibus, venit, rogās ſe eius orationibus mundari. Suſceptus itaq; à viro Dei conſuetæ ſibi more benignitatis, iubetur Deum, totius gratiæ largitorem, ſine ceſſatione lachrymabiliter exorare. Quid plura? Precibus beati viri idem leproſus opitulatione diuina mundatus, dum commutauit mores in melius, mutare meruit & colorē, regis æterni magnalia tam ſuis, quàm plurimorum vocibus longè lateq; denuncians.

Item leproſum.

Bonos, monachus S. Seuerini, Barbarus genere, qui reſponſis eius inhærebat, oculorum imbecillitate plurimùm prægrauatus, medelā ſibi præſtari eius orationibus poſcebat, dicens, Aduentitios & externos ſalutaris gratię ſentire pręſidia, ſibi verò nullam remediorum opem aliquatenùs exhiberi. Cui ſanctus Dei, Non tibi, inquit, expedit, fili, corporeis luminibus aciem habere perſpicuā, & exterioris oculi pręferre conſpectum. Ora magis, vt obtutus vegetetur interior. Talibus igitur monitis informatus, dedit operam corde magìs videre quàm corpore, meruitque abſq; vllo faſtidio in oratione effici iugitate continuus, & quadraginta ferè annis in monaſterij excubijs perſeuérans, eodem quo conuerſus eſt fidei calore, tranſiuit ad Dominum.

Quibuſdā ſanitas perniciosa eſt.

In loco Barotro quoſdam tres monachos ſui monaſterij doctor humilis, ſuperbiæ fœditate reſperſos, dum ſingulos pro ſuis exceſſibus durare in pernicie probâſſet, orauit vt eos Dominus in adoptionem filiorum recipiens, paterno dignaretur flagello corripere. Priùs ergò quàm orationem effuſis lachrymis terminaret, vno momēto ijdem monachi dæmone corripiente vexati, contumaciamq; ſuam pectoriſque faſtum ac ſuperbiam cordis miſerabilibus vocibus confitebantur. Abſit, vt cuiquam hoc crudele videatur aut noxium: quia traditi ſunt huiuſmodi homines ſatanæ in interitum carnis, ſicut beatus docet Apoſtolus, vt ſpiritus ſaluus ſit in die Domini: cùm beatus Ambroſius Mediolanenſis epiſcopus ſeruum Stiliconis, authorem falſarum epiſtolarum depręhēſum, dixit oportere tradi ſatanæ, nè talia in poſterum auderet admittere: quem etiam eodem momento, cùm adhuc ſermo eſſet in ore ſacerdotis, ſpiritus immundus arreptum cœpit diſcerpere. Seuerus quoquè Sulpitius refert ex relatione Poſthumiani, virum quendam magnis virtutibus ſigniſque mirabilem, ad expellendam de corde ſuo iactantię vanitatem, quam incurrerat, exorâſſe, vt permiſſa in ſe menſibus quinque diaboli poteſtate, ſimilis his fieret, quos ipſe curauerat. Idemq; poſt pauca: Itaque correptus à dæmone, tentus eſt in vinculis, & omnia quæ energumenis ſolent inferri, perpeſſus, quinto menſe curatus eſt, nō tantùm à dæmone, ſed quod illi erat vtilius atque optatius, ab elationis vanitate. Prædictos itaq; monachos vir Dei delegatos fratribus, per dies quadraginta arduis abſtinentiæ remedijs mancipauit. Quibus expletis, data ſuper eos oratione, à poteſtate dæmonis & mentis faſtu liberauit: & non ſolùm corporis, ſed & cordis ſanitatem reſtituit. Quo facto miraculo, ſancto viro reuerentia ac terror accreuit, ità vt cæteros fratres maior diſciplinæ metus obtineret.

Tres ſuperbos monachos vt petierit caſtigari à Domino.

1. Cor. 5.

Marcianum monachum, qui poſteà presbyter effectus, monaſterio ante me præfuit, ad Noricum cum Renato fratre direxit: & cùm dies tertius laberetur, ait fratribus: Orate chariſſimi: grandis enim hac hora tribulatio Marcianum comprimit & Renatum, de qua tamen citiùs Chriſti liberabuntur auxilio. Tunc monachi quæ ab eo dicta ſunt, protinùs annotantes, illis poſt menſes plurimos reuertentibus, diem horamq; periculi, qua Barbaros euaſerunt, indicantibus, ſicut ſignauerant, approbauerunt.

Hic author huius hiſtoriæ ſeipſum indicat.

Iſte beatus Seuerinus vni ex fratribus, nomine Vrſo, repentè præcepit, quadraginta dierum

En vt vult ieiūio auer

dierum diſtrictiori ieiunio venturæ calamitati occurrere, dicens: Imminet tibi corporale periculum, quod Dei præſidio parui panis & aquæ remedijs expiabis. Quadrageſimo deindè die, mortis papula in brachio ieiunantis apparuit, quam ipſe mox ad venerabilem patrem ingreſſus demonſtrauit. Cui ſanctus Dei famulus: Noli, inquit, metuere prænunciatum tibi ante dies quadraginta diſcrimen. Statimque propria manu ſigno crucis obducto, mirantibus vniuerſis, papula lethalis euanuit. Hoc vnum de domeſticis ſanitatibus narrâſſe ſufficiat, prolixa operis faſtidia declinando. Nam ſępiùs ſuorum ægritudines monachorum, Chriſto ſibi reuelante, pręnuncians ijſdem, quibus pręuidebat, muneribus & ſanabat. ti imminés periculum.

Deindè poſt multos agones & diuturna certamina, cùm ſe beatus Seuerinus de hoc ſeculo tranſiturum Domino reuelante cognouiſſet, memoratum Rugiorum regem Feletheum cum vxore eius crudeliſſima, nomine Giſa, ad ſe venire commonuit. Quos cùm ſalutaribus eſſet exhortatus affatibus, vt ità cum ſibi ſubiecto agerent populo, quô ſe iugiter cogitarent pro ſtatu regni ſui rationem Domino reddituros: alijſque verbis intrepidè monuiſſet, protenta manu regis pectus oſtendens, reginam his interrogationibus arguebat: Hanc, inquit, animam Giſa, an aurum argentumque plùs diligis? Cumque illa maritum ſe diceret cunctis opibus anteferre, vir Dei ſapienter adiecit: Ergò, inquit, deſine innocentes opprimere, nè illorum afflictio veſtram magìs diſſipet poteſtatem. Etenim manſuetudinem regiam tu ſępè conuellis. At illa: Cur, inquit, nos ſic accipis ſerue Dei? Cui ipſe: Conteſtor, ait, vos ego humilimus iam profecturus ad Dominum, vt ab iniquis actibus temperãtes, bonis operibus inſiſtatis. Hucuſquè regnum veſtrum ab omnipotente Domino proſperatum eſt: iam ex hoc vos videritis. His monitis rex cum coniuge ſua ſufficienter inſtructi, valedicentes ei, profecti ſunt. Regem Rugiorum vt inſtruxerit.

Tunc ſanctus Seuerinus non deſinebat de ſuæ migrationis vicinia ſibi ſubiectos fratres alloqui dulcedine charitatis, quodque facere nec antè ceſſauerat: Scit[illegible], inquit, fratres, ſicut filios Iſraël conſtat ereptos eſſe de terra Aegypti, ità cunctum populum terræ huius oportet ab iniuſta Barbarorum dominatione liberari. Omnes nempe cum ſuis facultatibus de his oppidis emigrantes, ad Romanam prouinciam abſq; vlla ſuî captiuitate peruenient. Sed mementote pręcepti ſancti Ioſeph patriarchæ, cuius vos ego indignus & infimus atteſtatione conuenio: Viſitatione viſitabit vos Dominus: tollite offa mea hinc vobiſcum, quod non mihi, ſed vobis erit profuturum. Hęc quippe loca nunc frequentata cultoribus, in tam vaſtiſſimam ſolitudinem redigẽtur, vt hoſtes æſtimantes auri ſe copiam reperturos, etiam mortuorum ſepulturas effodiant. Cuius vaticinij veritatem euentus rerum comprobauit. Leuari verò ſuum corpuſculum ſanctus pater ideò iuſſit, vt dum generalis populi tranſmigratio prouenitſet, indiuiſa fratrum, quam acquiſierat, congregatio proficiſcens, obtentu memoriæ eius, in vno ſanctæ ſocietatis vinculo permaneret. Diem etiam, quo tranſiturus eſſet ſanctus Seuerinus è corpore, ante duos ſeu ampliùs annos hac ſignificatione monſtrauit. Epiphaniorum die, cùm ſanctus ſe Lucillus presbyter ad beatiſſimi Valentini Rhetiarum quondàm epiſcopi, diem depoſitionis annua ſolennitate in craſtinum celebrandum ſolicitus pręparâſſet, & hoc ſancto patri intimâſſet, ille reſpondit: Si beatus Valentinus hęc tibi ſolennia delegauit celebranda, ego quoquè tibi in eodem die vigiliarum mearum ſtudia derelinquo. His ille ſermonibus tremefactus, cùm ſe magìs, vtpotè homo decrepitus, enixiùs commendaret, quaſi primitùs tranſiturus: Hoc erit, inquit, ſancte presbyter, quod audiſti, nec Domini conſtitutum humana voluntas pręteriet. Prophetia morituri. Gene. 50. Diẽ obitus ſui lõgè antè indicat.

Nonis itaque Ianuarij cœpit tenuiter lateris dolore pulſari: quo durante per triduum, medio noctis tempore fratres adeſſe præcepit. Quos de corpore ſuo commonens, & paterna informatione corroborans, inſtanter proſecutus talia, aiebat: Filij in Chriſto chariſſimi, ſcitis quòd beatus Iacob de ſeculo receſſurus, conditione mortis inſtante, filios ſuos adeſſe præcipiens, propheticæ benedictionis affatibus ſingulos quoſque remunerans, myſteriorum arcana prodidit futurorum. Nos verò infimi & tepidi, tantæque impares pietatis, hanc prærogatiuam noſtris vſurpare viribus non audemus. Vnum tamen, quod humilitati congruit, non tacebo, mittens vos ad exempla Maiorum, quorum intuentes exitum conuerſationis, imitamini fidem. Abraham nanque vocatus à Domino, fide obediuit in locum exire, quem accepturus erat in poſſeſſionem: & exijt, neſciens quò iret. Huius igitur beati patriarchæ imitamini fidem, imitamini Oratio eius iam morituri, ad fratres. Gene. 49. Gene. 12. Hebr. 11.

ſancti-

ſanctitatem: terrena deſpicite, patriam cęleſtem ſemper inquirite. Confido autem in Domino, quòd indè vobis æterna lucra prouenient. Video enim vos gaudium meum feruore ſpiritûs ampliâſſe, amare iuſtitiam, fraternæ charitatis vincula diligere, caſtitati operam dare, humilitatis regulam cuſtodire.

Totũ corpus ſuũ ſigno crucis munit.

Pſal. 150.

Reddit animam.

Poſt huiuſmodi ædificationis alloquium, cunctos per ordinem ad oſculum ſuum iuſſit accedere, & ſacramento cõmunionis accepto, fleri ſe penitùs prohibet: totumq; corpus ſigno crucis extenſa manu conſignans, vt pſallerent imperauit. Quibus mœroris ſuffuſione cunctantibus, ipſe pſalmum protulit ad cantandum, dicens: Laudate Dominum in ſanctis eius: &, Omnis ſpiritus laudet Dominũ. Sexto itaq; Iduum Ianuariarum die in hoc verſiculo, noſtris vix præ fletu reſpondẽtibus, quieuit in Domino. Quo ſepulto, credentes omnimodò ſeniores noſtri, quæ de trãſmigratione prædixerat, ſicut multa alia, infecta præterire non poſſe, locellum ligneum parauerunt, vt cùm prænunciata populi tranſmigratio prouenißet, prędictoris imperata complerent.

Calix argẽteꝰ altaris.

Vide pœnas ſacrilegij.

Fridericus verò quidam, ſancti Seuerini morte comperta, pauper & impius, barbara cupiditate ſemper immanior, veſtes pauperibus deputatas, & alia nõnulla credidit auferenda. Cui ſceleri ſacrilegium copulans, calicem argenteum cæteraque altaris miniſteria præcepit auferri. Quæ cùm poſita eſſent in ſacris altaribus, nec auderet directus villicus ad tale facinus ſuas manus extendere, militem quendam Anicianum nomine, compulit diripere memorata. Qui quamuis inuitus pręcepta perficiens, mox tamen inceſſabiliter vexatur omnium tremore membrorum, dęmonioque corripitur. Is autem velociter conſilio meliore correxit errata. Suſcepto nanque profeſſionis ſanctę propoſito, in inſulæ ſolitudine armis cęleſtibus mancipatus, militiæ commutauit officium. Fridericus, vt iam dicere cœpimus, immemor conteſtationis & præſagij ſancti viri, abraſis omnibus monaſterij rebus, parietes tantùm, quos Danubio transferre non potuit, dimiſit: [illegible] mox in eum cæleſtis vindicta peruenit. Nam intra menſis ſpatium à Friderico fratris ſui filio interfectus, prædam pariter amiſit & vitam. Quapropter rex Odoacer Rugijs intulit bellũ: quibus deuictis, & Friderico fugato, patrem eius Feletheum regem captiuum duxit, atque ad Italiam cum noxia coniuge, ſuprà memorata, videlicet Giſa, tranſmiſit. Audiens verò poſteà idem Odoacer Fridericum ad propria reuerſum, miſit ilicò cum multis exercitibus fratrem ſuum Onulfum: ante quem denuò fugiens Fridericus, ad Theodoricum regem, qui tunc apud Nonas ciuitatem prouinciæ Mœſiæ morabatur, profectus eſt. Onulfus autem, ſecundùm quod ei præceperat frater ſuus, vniuerſos populos illic habitantes iuſſit ad Italiam migrare. Tunc omnes incolæ, tanquàm de domo ſeruitutis Aegyptiæ, ità de quotidiana barbarie frequentiſſimæ prædationis educti, ſancti Seuerini oracula coguouerunt. Cuius præcepti non immemor venerabilis presbyter noſter Lucillus, dum vniuerſi per Comitem Pigerium compellerentur exire, præmiſſa cum monachis veſperæ pſalmodia, ſepulturæ locum imperat aperiri. Quo patefacto, tantæ ſuauitatis fragrantia omnes nos circunſtantes accepit, vt præ nimio gaudio & admiratione proſterneremur in terram. Deindè humaniter æſtimantes oſſa funeris inueniri diſiuncta, (nam annus ſextus depoſitionis eius effluxerat) integram corporis compagem reperimus. Ob quod miraculum immenſas gratias retulimus omnium conditori, quia cadauer ſancti viri, in quo nulla aromata fuerant, nulla manus acceſſerat condientis, cum barba pariter & capillis vſque ad illud tempus manſiſſet illæſum. Linteaminibus igitur immutatis, in loculo multo iam tempore præparato, funus includitur, & carpento trahentibus equis impoſitum mox euehitur, cunctis prouincialibus idem iter agentibus: qui oppidis ſuper ripam Danubij derelictis, per diuerſas Italiæ regiones, varias ſuæ peregrinationis ſortiti ſunt ſedes. Sancti itaque viri corpuſculum ad caſtrum nomine, Montem * Feletem, multis emenſis regionibus, apportatum eſt.

Odoacer expugnat Rugios.

Aperitur ſepulcrum S. Seuerini.

Corpꝰ eius integrum inuenitur.

* Fiũt miracula ad corpus ſancti viri.

Per idem tempus multi varijs occupati languoribus, & nonnulli à ſpiritibus immundis oppreſſi, medelam diuinæ gratiæ ſine vlla mora ſenſerunt. Mutus etiam quidam ad id caſtellum perductus, dum in oratorio, in quo ſancti viri corpus carro adhuc impoſitum iacebat, vtpotè clauſo oris ſui oſtio, in cordis cubiculo ſupplicaret, ilicò lingua eius in oratione ſoluta, laudem dixit altiſſimo. Cumque reuerſus ad hoſpitium, interrogatus fuiſſet ex more, nutu ſignoque pulſatus, & orâſſe & laudem Deo obtuliſſe ſe clara voce reſpondit. Quo loquente, pauefacti qui eum nouerant, ad oratorium cum clamore

clamore cōcurrentes, ſancto Lucillo presbytero, ſimulque nobis, qui cum illo eramus, ignorantibus quod euenerat, indicauerunt. Tunc omnes exultantes in gaudio, diuinæ clementiæ gratiarum retulimus actionem.

Igitur illuſtris fœmina Barbaria beatum Seuerinum, quem fama vel literis cum ſuo quondàm iugali optimè nouerat, religioſa deuotione venerata eſt. Quæ poſt obitum eius audiens corpuſculum ſancti viri in Italiam multo labore perductum, & vſque ad illud tempus terræ minimè commendatum, venerabilem presbyterum noſtrum Marcianum, ſed & cunctam congregationem literis frequentibus inuitauit. Tunc ſancti Gelaſij ſedis Romanæ pontificis authoritate, & Neapolitano populo exequijs acuerendis occurrente, in caſtello Lucullano per manum ſancti Victoris epiſcopi in mauſoleo, quod prędicta fœmina condidit, collocatur. Qua celebritate multi diuerſis languoribus afflicti, quos recenſere longum eſt, receperunt protinùs ſanitatem. Inter quos quędam venerabilis ancilla Dei, Proceſſa nomine, ciuis Neapolitana, cùm grauiſſimum ægritudinis pateretur incommodum, ſancti viri prouocata virtutibus, in itinere properanter occurrit: & ingreſſa ſub feretro, quo corpus ſanctū portabatur, ſtatìm caruit omnium languore membrorum.

Tráſfertur eius corpus.

Laodiceus etiam quidam cęcus, inopinato pſallentis populi clamore perculſus, ſolicitè adſtantes, quid hoc eſſet, interrogauit. Reſpondentibus autem illis, quòd cuiuſdam ſancti Seuerini corpus tranſiret, compunctus, ad feneſtram domûs, in qua manebat, eſt perductus, de qua poterat à ſanis eminùs multitudo pſallentium atque vehiculum ſancti corporis contemplari. Cumque feneſtræ enixiùs incumberet & oraret, protinùs vidit, ſingulatìm demonſtrans omnes notos atque vicinos. Quo facto, cuncti qui viderāt & audiērant, gratias Deo lachrymantibus oculis retulerunt.

Cæcus illuminatur.

Marianus quoquè primicerius Cantorum ſanctæ eccleſiæ Neapolitanæ, cùm ſanitatem poſt immaniſſimum languorem recipere pro ineffabili capitis dolore non poſſet, caput vehiculo credens appoſuit, & mox dolore liberum ſubleuauit: memorque beneficij, ſemper in die depoſitionis occurrens, deuotum ſacrificium Deo cum gratiarum-actione reddebat. Monaſterium igitur eodem loco conſtructum ad memoriam beati viri, hactenùs perſeuērat: cuius meritis multi obſeſſi à dæmonibus, curati ſunt, & diuerſis obſtricti languoribus, receperunt & recipiunt ſanitatem, Dei gratia operante, cui eſt gloria & honor in ſecula ſeculorum, Amen.

Monaſterium S. Seuerini poſt obitū eius conſtructū.

VITA S. GVDILAE VIRGINIS APVD BRABANTOS CELEBERRIMAE, EX PERVETVSTO

manuſcripto codice tranſſcripta, paſſim modicè emendata phraſi per F. Laur. Surium.

8. IANVAR.

IGitur Sigeberti regis temporibus, qui fuit Dagoberti regis filius, extitit quidam comes Vuitgerus in pago Bracbantenſi, probabilis moribus, cuius thalamis inhærebat coniunx digniſſima, nomine Amelberga, Maioris domûs Pipini inclyta ſorore progenita: qui vterq; diuinis parili modo obtemperabant monitis. Quibus in ſeculo piè degentibus, ſanctum & iuſtum contulit germen Dominus: vtpotè beatum Emebertū, Cameracenſium præſulem glorioſum, vita admirabili & meritis inſignem: cuius etiā extitêre ſorores, ſimili ſanctitate probabiles, Reinildis ſanctiſſima, & Pharaildis moribus egregia. Horū ergò genitricē, tam felici prole pollentem, omnipotēs Dominus etiam alia fœcundauit prole digniſſima: & iam more parturientium anxietatis fluctuantem procella, qui in ſeruis ſuis cōſolatur, huiuſmodi refocillatione recreare dignatur. Nox erat, & in terris mortales ſomnus habebat, cùm eadē materfamiliâs ſopori dedita, angelū adſpicit, hęc ſibi proferētem verba: Solue metum corde, vtpotè fœcūdata precioſo germine. Ipſe enim rex cæli ferre iubet hęc ſolamina tibi. Cōcepiſti fideliter, paries feliciter, venerabilis filiæ clariſſima mater, q̄ ab ipſa puellari ętate diuinis adhęrebit cęremonijs: in q̄bus perſeuērās vſq; ad metas ęui breuis, palmam

Genus S. Gudilæ. Pagus Bracbātenſ. pro Brabantia.

Mater eius per viſum admonetur.

palmam capiat vitæ perennis. Tali ore locuta viſio angelica, eam cõpleto reliquit ſermone, & in tenues euanuit auras. At illa talibus exhilarata viſis, corpus è ſtratis corripit, & ad cęlum manus cum voce tendit, & parans cęlitùs delatis credula corda reſponſis, largitori omnium bonorũ gratias reddidit. Orta eſt ſanè hæc virgo Bracbantẽſium finibus, vt prædictum eſt, à parentibus tam religioſis quàm nobilibus, eo tempore, quo beata Gertrudis vixit celeberrima in Dei rebus.

S. Gertrudis eam è ſacro fonte ſuſcipit. Cùm ergò prædicti parentes virginis, filiam ſuam ſacro fonte regenerare decernerent, pręſentiam huius virginis expetunt, & vt eius regenerationis fieret teſtis, in omnes preces deſcendunt. Beata autem Gertrudis tam pię preci aſſenſum prębuit, virginisque Gudilæ regenerationi non ſolùm interfuit, ſed etiam manuum ſuarum munditia eam ſanctificauit, & de ſacro fonte leuauit. Vndè factum eſt, vt virgo virginis mater per ſpiritum fieret, atque vlteriùs ad vbera doctrinarum ſuarum educandam ſuſpenderet.

Aldegũdis. Vualdetrudis. In monaſterio inſtituitur. Huius etiàm ſanctæ virginis neptes, extitêre ſanctæ ſorores Aldegundis atq; Vualdetrudis, vbertìm bonorum operum flore fulgentes. Ergò cùm iam beata virgo Gudila intra monaſterij clauſtra ſacræ ſcripturæ lacte aleretur, & à ſua ſancta cõſanguinea, necnon ſpirituali matre paſceretur, Euangelicis ſententijs non abſurdè auditis, mentem ad cęleſtis patriæ deſideria cœpit erigere, & ad beatam atque æternam vitam mirificè exardeſcere. Beata ſiquidem Chriſti virgo Gertrudis, eius animum inceſſanter incitabat, vt ſacræ virginitatis inuiolatam palmam ſeruaret, vt veniẽte ſponſo, pulſans, nõ cum ſtultis ad oſtium remaneret, ſed cũ prudentibus cęleſtẽ gloriã feliciter poſſideret. (Matth. 25.) His nanque atque alijs huiuſcemodi quamplurimis beata virgo accenſa monitis, huius ſeculi pompam reſpuens, moribus ætatem ſuperans, & ſanctam mentem ſuſpendens ad aſtra, totam ſe mirum in modum in Dei redigebat famulatum, à quo perenne flagitabat præmium. Vndè contigit, vt ſemper in dies melior ſe fieret, ætatulamque ſenſu præcelleret: quia ſecundùm illud Sapientis, doctrinam, & non pecuniam, diſciplinamque magìs elegit, quàm aurum. (Prou. 8.) Creſcente verò de die in diem ætate, creſcebat morum probitate, vtì Dei famulæ congruebat. (Virtutes S. Gudilæ.) Erat ſanè corpore incorrupta, mente caſta, amabilis cunctis, affabilis vniuerſis, prudentia ſolers, fortitudine ingens, ſtudio temperantiæ ſerena, iuſtitiæ zelo ſeuera, patientia laudabilis, manſuetudine inſignis, pietate ineffabilis, feruens charitate bìs tincta, ſtabilis fide robuſta, longanimis ſpe inconcuſſa. Harum nanque omnium virtutum ornamenta augebat in eius animo cuncta diſponens ſapientia.

Poſtquàm ergò ſpiritualis eius genitrix, ſanctiſſima videlicet Gertrudis, de huius mũdi peregrinatione tranſiuit ad patriam, & ab eiulatu & conuállè lachrymarum ad cæli regiam, vbì deſiderati ſponſi facie perfruitur, pijſſima Chriſti virgo Gudila tantæ cognatæ ſolatio deſtituta, redit ad parentes ſuos, referens pectus ſitibundum, potu ſapientiæ refertum, parentibus deincèps ſubiecta, iuxta Apoſtoli pręceptum. (Epheſ. 6. Coloſſ. 3.) Erat autem in cõfinio villa, Morſella vocabulo, diſtans ab eorum manſione duorum milliariorum interſtitio, in quo ædificatum fuit oratorium in honorẽ ſancti Saluatoris. Hũc locum deligens Dei virgo, crebrò expetijt remota à ſuis, vitans eis eſſe moleſtiæ in omnibus etiam modicis rebus, atque appetens vacare contemplationi ſolius diuinitatis. (Exercitia S. Gudilæ, apud parẽtes manentis.) Orationibus prolixis deputabat dies, continuabat & noctes, pernox in vigilijs, ſtrenua in pſalmodijs, exercitata in ieiunijs, mactabat ſe holocauſtum Chriſti conſpectibus, cui ſe totam deuota tradiderat ab annis puerilibus. & cùm ſolo hîc eſſet corpore, quotidiè animo ad æterna tranſibat. Sermo quoquè illius erat, iuxta Apoſtolum, ſale conditus: (Coloſſ. 4.) ſæpiſſimè gennum flexionibus accommodata, cum lachrymis & compunctionibus cordis Dominum obſecrabat, vt quęcunque meditaretur vel ageret, conſpectui eius accepta forent. Quantos autem pro huiuſmodi facto aduersùs virginem Dei fraudum ſuarum diabolus laqueos tetenderit, explicare quìs poterit? Sed virgo Dei tot tegebatur diuinis adminiculis, quot contra ſe omnium hoſtis vſus eſt tendiculis: tantoque ei obnixiùs reſiſtebat, quanto ad inſidiandum inſtare ipſum videbat.

Quadam igitur nocte, dum ad idem oratoriũ ſancti Saluatoris, quod diximus, declinaret, vt in cõtritione ſpiritûs ſui ad cęleſtia ſuſpirãdo illic pernoctaret, eccè hoſtis, q primæ parentis Euæ calcaneo inſidiabatur, (Gene. 3.) huic virgini fraude, qua potuit, inſidias moliebatur. (Patitur infeſtationes dæmonis.) Nam quia nox lumen negabat, ſecum virgo DEI lucernam habebat, quam pediſſequa eius tunc fortè ferebat. Hanc non ſine detrimento ſuî inimicus extinxit, ſi fortè

ſi fortè virginem fraude ſua præoccuparet, eandemque à cœpto itinere reuocaret. Sed eluſit fraudem inimici in virgine virtus Chriſti. Nam virgo Domini, vt diabolicæ fraudis diſſiparet laqueos, orationum clypeum aſſumpſit: vtque lucerna per diabolum extincta, reaccendatur, flexis genibus Deum deprecatur.

Exaudiuit Deus preces virginis, quas pro receptione fudit luminis: & tenebras quas ingeſſit princeps tenebrarum, diſpulit luce miſerationum ſuarum. Videres itaque lucernam ſine manibus accendentis reaccendi, & in obſequium virginis, velut in nictu oculi, lumen extinctum reſtaurari. Cœptum ergò læta peregit iter, & ad orarorium, quò tendebat, peruenit, reliquumque noctis obſecrationibus & vigilijs tranſegit. Cumque aurora in matutinam lucem prorumperet, rebusque vultu ſuo colorem redderet, preces vigiliasque, in quibus hęc virgo totam noctem pernoctârat, longis ſuſpirijs iam in diem continuabat. Nam pro carnis ſpiritusque ſui contritione, & pro declinando populari fauore, ſola, propria comite famula, pedibus nudis ſanctorum loca ſub nocturnis horis frequẽtare erat ſolita. Diebus verò, vt humanum vitaret fauorem, quaſi dimidijs vtebatur calceis, vt ſuperior pars pedum videretur tecta: ſicque Dei feruens amore incedebat, inferiore nuda relicta. Eſt pernox in precibus. Nudis pedib' noctũ ſacra inuiſit loca.

Sed dum id, quod piè egit, homines latére vult, fit res palàm, quam innoteſcere nolebat. Nam ſolo proſtrata, & ſpe atque animo in cælos erecta, plantas quas nudas videri noluit, prætereuntiũ obtutibus non ſine obliuione videndas reliquit. Sacerdos etiam id vidit, qui celebraturus Miſſam aduenerat, & quid ea res ſibi vellet, ſatis ſuperque mirabatur: atque horrore tanti facti perculſus, eiusque algori condolens, diutiſſimè præſtolabatur. Poſtquàm autem illa ab oratione ſurrexit, continuò chirothecas de manibus ſuis extraxit, eiusque veſtigijs ſuppoſuit, vt tam illuſtris meriti puellam religioſo officio honoraret. Quas in manus humiliter virgo accipiens, & recedente ſacerdote in alteram partem ſe vertens, longè à ſe proijcere voluit: ſed diuina operante clementia, ferè vnius horæ ſpatio in aëre manſêre ſuſpenſæ. Quo ſtupendo rursùs animata miraculo, immenſas retulit gratias omnipotenti Deo: non ſuo imputans merito, ſed illi qui ſuis ſemper adeſt fidelibus.

Expletis tandem à ſacerdote Miſſarum ſolennijs, in quibus ſancta virgo ſuum ſpiritum contribulatum Deo ſacrificium immolauerat, ad proprij limina domatis remeat. Iam ferè medium iter emẽſa fuerat, & ecce cuidam mulieri venit obuiàm, quam longus mœror & diutina calamitas torquebat. Geſtabat ſiquidem filium ſuum in humeris, qui cum languore natiuo ab aluo ipſius malefœtæ parẽtis deciderat in hanc lucem: iamq; ſol nonum voluebat annum, ex quo eundem puerum triplici malo debilitatum viderat. Etenim erat contractus, incuruus, caducis vultibus, & ſolam terram deſpectans cernuus. Organa etiam vocis erant impedita, & obmutuerat lingua. Quinetiam dira chiragra contuderat manuum articulos, intantùm vt ori non ingereret cibos, niſi adiutorio alienæ manûs. Tanta igitur eius calamitate permota virgo Dei, & ex viſceribus miſericordiæ in lachrymas eſt ſoluta, ità vt ex lachrymarum indicio eum genuiſſe, & per omnia mater illius videri poſſet. Acceſſit ergò, & in humeros ſuos eũ accepit, atq; pro ſoſpitate eius coram Domino aliquantulùm fleuit. Cuius preces mox in aures Domini Sabaoth peruenerunt, effectumq; ſuî celerem inuenerunt. Iam enim puero vocis membrorumq; retinacula laxabãtur, & ad officium ſuum penitùs excitabantur: membra in vſum mouendi roborabantur, atq; lingua ad officium diſtinguebatur loquendi, primumq; ſermonem hunc habuit, quo matrem lætus ſic inclamauit: Mater veni, mater veni. Mirabatur beata Gudila virtutem Dei oſtenſam per ſe: gaudebat etiam mater pueri, miſericordiam Dei per beatam virginem declaratam erga ſe. Curat puerum valdè morbidũ.

Ambæ gaudebant, ambæ ſtupebant, Dominiq; miſericordiam ſemper ſuperexaltare iudicium perpendebant. Sed hoc factum humilis virgo nube ſilentij appetens obumbrari, interdixit mulieri, nè id per eam aliquando ad aliorum notitiam deduceretur. At illa longè aliter actitabat, quàm virgo Dei iuſſerat: quia pro inopinata ſalute filij ſui, pietatem nequibat tacere filij Dei: non vt verborũ virginis Dei aſpernatrix, ſed vt deuota beneficiorum Domini veneratrix. Perlatum eſt igitur huiuſcemodi miraculum ad populum circunquaquè manentem, & celebre factum vſque in præſentem diem. Iacob.2.

Eſt adhuc quod in virgine Dei miremur, quod per eam de excelſo cælorum habitaculo patratum fide fateamur. More ſuo, quodam die in cella ſua orationis penſum

P perage-

peragebat, & in cæleſti contemplatione ſpiritum ſuſpendebat ſuum: cùm ecce quædam mulier leproſa accedit, non ſine fide ſoſpitatis ſuæ mox futuræ illò adueniens: cuius carnem ex diutina infirmitate putredo penè in vermes conuerterat, & ad mortem vſque perduxerat, niſi iam ex pietate diuina precioſa per virginem ſuccurreret medicina. Porrò pro deformitate ſuî, à præſentia & conſuetudine hominum intantùm (vt ità dixerim) exulauerat, vt vix vlla cum quoquam ei eſſet familiaritas. Sed beata Gudila ſpiritu contrito & humiliato intrinſecùs perfuſa, præ commiſeratione ſermone cum illa ſatis multo eſt vſa, atque ex nomine ſic inclamauit, & pro ſoſpitate ſuî, nè diffideret, admonere curauit: O Herenfrida, inquit, mens tua fidei ſuæ ancoram in eum figat, qui ſanat contritos corde, & alligat cõtritiones eorum. Preces proindè ingeminat ſolitas, ſuſpiriorum atque gemituum acceſſione munitas: vt qui decem leproſis mundatis, vnius tantùm alienigenæ fidem inuénit, & pro gratiarum actione reuertentem laudauit, huius etiam mulieris fidem inſpiceret, & eidem miſericordiæ ſuæ antidoto conſuleret. Cuius preces Dominus exaudiuit, omnemq; lepram miſerationis ſuę manu deterſit, vt nec cicatricum ſigna in ea relinquerentur, quibus lepræ indicia notari poſſent. Quantis verò pro ſubita incolumitate ſua gaudijs indulſerit, facilè ex ſimilibus quiſque colligere poterit.

Pſal. 146. — *Luc. 17.* — *Precibus ſuis ſanat leproſam.*

Hæc & alia innumerabilia, & plura certè, quàm poſſit humana colligere ſcientia, per famulam ſuam operata eſt virtus diuina: quæ ideò notitiam mortalium fugerunt, quòd ex iudicio diuino publica non fuêre. Ea tamen, quæ ſciri contigit relatu antiquorum, ſuiſque ſcriptis fides Maiorum præſtitit, fideli ſufficiant, atque pro ſanctitate virginis illi ſatisfaciant. Voluit autē eam Dominus coruſcare miraculis, quoniam in vita ſua iuſtè & irrepræhenſibiliter viuere ei conceſſit. Igitur in eius præſenti & inimitabili vita, qualis eſſet meriti, crebrò diuina declarabant miracula: quæ ad ſcribendum nimiùm multa ſunt, ſed ex his paucis etiam eius cætera cognoſci queunt. Soluta autem ab ergaſtulo corporis, multa prioribus ampliora & admiranda edidit miracula: quia etſi non viuit corpore, viuit tamē cum illo ſpiritu, qui eſt glorioſus in ſanctis ſuis, & magnificus in omnibus operibus ſuis. O verè beata & multis præconijs digna, in qua dolus non fuit: neminem iudicans, neminem condemnans, nulli malum pro malo reddens, ſed coram Deo & hominibus iuſtè ac ſanctè viuens. In hac itaque conſtantia animi perdurans, nedùm per ſingulos dies, ſed etiam per ſingula horarum momenta feruebat flagrantia interni deſiderij videndi Deum deorum in Sion cæleſti: quo quidem deſiderio ſuo, & petitione, qua petijt, vt in domo Domini habitaret omnibus diebus vitæ ſuæ, non eſt fraudata.

Miraculis poſt obitū mirificè coruſcat.

Nam felici & vltimo eius præſentis vitæ termino accedente, Dominici ſacramenti ſeſe viatico circunquaquè vallans, iturum ad cælos ſpiritum roborans, Pipino ſeniore principatum obtinente, ſexto Idus Ianuarias, flentibus fidelium catervis, ſupernorum ciuium gaudentibus turmis, illa ſancta anima ſanctorum cœtibus ſocianda, de mundi ludibrio migrauit ad Chriſtum, ab ipſo perceptura æternæ felicitatis palmam, cui eſt honor, virtus & gloria in ſecula ſeculorum. Adminiſtrata autem ſunt honorificè corporis ipſius funebria, & vt tantæ nobilitatis puellam decuit, ex concurſu plebis non parùm celebria fuêre: vbì virtutes eius, quibus plurimùm vſa eſt quoàd vixit, etiam ab inuitis lachrymas extorquebant, & ab ipſis vix quenquam abſtinere permittebant. Lugebant certè hanc nobiles quique, qui affuêre, quibus humilitas & ſumma eius ſubiectio exemplo erant. Lugebant etiam orphani & pauperes, oſtendentes tunicas & veſtes, quibus illos hæc altera Dorcas veſtierat, & quotidianis alimoniarum ſtipendijs ſuſtentârat. Sepulta eſt autem in villa Ham, quam hodieque eo ipſo vocabulo conſtat nominari. Neque ad tumulum eius diuinæ glorificationis defuêre magnalia, quæ viuenti ei ſemper præſentia fuêre. Nam vno eodemque die ipſius ſepulturæ, ſole in Capricorni ſidere poſito: nunc quippe brumam facit deflexus ad auſtrū: arbor, quam ferunt pópulum, viſa eſt ſubitò ibidèm vireſcere, & quod natura temporis non habuit, in propagines formari & frondeſcere, in teſtimonium eiuſdem virginis, in domo Domini vt palma florentis. Tanta nanque hincindè frondium ſeu ramorum iucunditate diffundebatur, vt omne æſtiui temporis nemus viciſſe putaretur. Magnus proindè in ore omnium ſuper hoc miraculo rumor, & duplex in omnes permiſcetur ſtupor, arborem & inſperatè & intempeſtiuè creuiſſe. Vtrunque enim non ſatis quiſquam admirari

Sanctū Domino ſpiritū reddit. — *Act. 9.* — *Pópulus arbor hyeme ad eius tumulū viret mirabiliter.*

mirari potuit. Mirum nanq; fuit, arborem ſubitò pullulâſſe: ſed mirabilius extitit, eam hyemis tempore, quod natura (vt prædictum eſt) non habuit, vernâſſe.

Fecit autem Deus hęc conſilio, quo nouit & voluït: fecit etiam poteſtate, qua valuit, qui in principio creaturarum terram iuſſit germinare herbam virentem, ſemenq; iuxta genus ſuum facientem. Deindè pro miraculi huius admiratione plebs vndecunquè accurrit cum exultatione, Deoque in tam præclara virgine ſupplices offert preces, & miraculum, quod vidit, vbiquè gentium explicat. Contigit autem dum humaretur corpus ſanctiſſimum, furem quendam exequijs eius intereſſe, & videre ornamenta, cum quibus ſepulturæ tradebatur. Tertia verò nocte, nefas quod corde conceperat malitiosè, mortifero debriatus veneno auaritiæ, opere feſtinabat adimplere. Proh nefas: Ad ſepulcrum acceſſit, glorioſam margaritam detexit, & vt lupus ad prædam, ità impudens furcifer glorioſum irruit deprædari ſepulcrum. Nobilis ergò cùm eſſet virgo, atque inclyta proſapia, & præpotentibus ac ditiſſimis parentibus, vt diximus, orta, non ſua voluntate, ſed fidelium potiùs amicorum apparatu, eius ſacroſanctum corpuſculum auro & argento, veſteque precioſa honorificè fuerat redimitum. Qui omnia ſecum abſportans, diripuit, ſolo relicto ſarcophago cum ſacra virginis gleba. Quo facto, illius nutu, cui nuda & aperta ſunt omnia, ſtatìm vltio ſubſequitur diuina. Nam eiuſdem ſceleſti furis filia non multò pòſt fœminarum choreis ſe admiſcens, quum per plateas decantando, & huc atque illuc ſaltando cum cæteris diſcurreret, quædam illic adfuit mulier, ſanctiſſimæ virginis familiaris & amica: quæ eam diligenter intuens, eaſdem armillas, quas in brachijs ſacrę virginis, dum ſepeliretur, reliquerat, in eius lacertis eſſe certiſſimè recognouit. Tanta ergò admiratione commota, hoc illic adſtantibus denudauit celeriùs.

Sacrilegus fur eius ſepulcrum diripit.

Heb. 4.

Quibus admirantibus, confeſtim ea ad ſanctiſſimæ virginis fratrē, Emebertum ſcilicet, delata fuêre. Hic itaque pro atrociſſimi immanitate ſacrilegij dolore tactus cordis intrinſecùs, quandoquidem ille locus, in quo furtum factum fuerat, ſuæ diœceſi erat attributus, totus authoritate canonica in reos furti inſurgens, maledictionis iaculū in eos vibrauit, & à ſanctæ Dei Eccleſiæ gremio atque fidelium conſortio ſequeſtrans, damnauit. Quibus tam meritò mulctatis, veluti arbor quædam ſi à proprio ſit abciſa ſtipite, continuò vniuerſi rami à priori areſcunt atque deſtituuntur viriditate: ità omnis illa progenies, tam deteſtabili profluens ſtirpe, graui & varia poſtmodùm eſt infirmitate vexata. Nulla enim huius generationis perſona extitit, quin clauda vel aliqua pedum debilitate detenta, vel etiam gutturoſa, præteritum luat facinus. Atque ità vſque in præſens huiuſmodi in illis perſeuérat infirmitas. Vndè datur intelligi, ſacra virgine intercedente, illis temporaliter pœnitere à Deo conceſſum eſſe, nè igni inextinguibili (quod multo conſtat eſſe deterius) æternùm cruciarentur.

Sacrilegiū illud, horrendum in modum punitur.

De ſacri corporis eius eleuatione.

CVM igitur ex ſignis ad tumbam èius quotidiè crebreſcentibus, odorem virtutum eius fama adſpiraret omnibus, ex conſilio & diſpoſitione altiſſimi, placuit fidelibus de loco ſepulcri eam leuare, & in locum honori ipſius magìs congruum transferre. Factumque eſt, vt ex conſenſu pariter & conuentu probabilium vtriuſque ſexûs perſonarum, certus præfiniretur dies transferendarum beatæ Gudilę reliquiarum, quas ad Niuellenſe viſum eſt transferre cœnobium ex conſilio eorum, qui conuenerant, quandoquidem indignum cenſebatur theſaurum tanti precij occuli angulo humilimi viculi, quem loco celebri reponi oporteret. Sed conſilium humanum, diuino non roboratum, in ipſo ſuo conatu fruſtratum eſt. Nam cùm feretrum, recipiendis reliquijs præparatum, mouere tentarent, vt eò, quò prædictum eſt, tranſportaretur, tanto pondere ibidèm fixum eſt, àc ſi catenis inſolubilibus teneretur adſtrictum. Itaque quid agere debeant, præ ſtupore & ſolicitudine vtrobiquè hęſitant: nec enim videbant quid agerent, vbì de occulto Dei iudicio quicquam præſumere non audebant. Venit proindè in mentem quibuſdam religioſis conſanguinitas beatæ Gudilæ, Aldegundis atque Vualdetrudis virginum Chriſti: ſi fortè hæc virgo illuc membra ſua transferri vellet, vbì altera harum virginum ſedem ſuæ quietis haberet.

Corpus S. Virginis moueri loco non poteſt.

Obtinebat autem tunc reliquias earundem virginum Chriſti beatæ quidem Alde-

 gundis

Iterùm manet immobile.

gundis Malbodium, ſanctæ verò Vualdetrudis Caſtrilocus. Deſtinabant ergò animo nunc huc, nunc illuc transferre: at ſimiliter in mouēdo vires perdidêre. Nam & huius rei adinuentio, per omnia in nihilū redacta eſt. Fatigari poterant, ſed ſanctā glebā mouere non poterāt. Singulis verò huic pōderi fruſtrà ſuccedentibus, & in ipſo conatu deficientibus, pietas diuina diutiùs ſuſpenſos tenere noluit, quos ad id operis inſpiratione ſua excitârat. Nam reuerendæ huic eleuationi quidam prouectæ, immò decrepitæ ætatis intererat, qui vſque ad id temporis longum duxerat ſenium, ſolusque à diebus ſanctæ Gudilæ ſuperſtes, cæteriſque natu & induſtria prouectior erat. Huius ſpiritum diuina inſpiratio mox excitauit, & quò virgo Dei transferri deberet, edocuit: Nanque in hæc verba prorumpens, Videtur, inquit, mihi eam quietis ſuæ ſedem in oratorio ſancti Saluatoris iam elegiſſe, in quo eam, quoàd vixit, aſſiduis ſuſpirijs ſpiritū ſuum claruit vouiſſe Deo. Tunc ad nutum ſenis intuitus omnium pendebat, eiusque ſententiæ eorum, qui aderant, conſenſus ſe accommodauit. Et accedentes ad feretrum, tanta mox facilitate vſi ſunt in ferendo, quanta priùs difficultate fruſtrà laborauerant in mouendo.

Fit facilè mobile.

Deportatum eſt ergò ad prædictum locum, putà Morſellam, illud venerabile corpus, populis promiſcui ſexûs cum laude & tripudio comitantibus, miraculiſque ex glorificatione diuina proſequentibus. E quibus ea, quę fidelium relatu didicimus, vt poſteris nota ſint, narrabimus. Cùm à plebe, ſanctum corpus in hymnis proſequente, dimidium itineris emenſum fuiſſet, & iam eccleſiæ, ad quam feſtinabat, cantantium populus propinquâſſet, eccè ſurdus quidam, cui longa infirmitas aurium meatus clauſerat, pro incommoditatis ſuæ remedio ad corpus ſacrum propiùs acceſſit, & vt fidelibus in deportandis ſanctorum corporibus moris eſt, propè * lipſana ſacræ virginis ex pietate ire voluit. Cuius fidem eueſtigiò ſanitas repentina conſecuta eſt, quam meritorum beatæ Gudilæ præſtitit medicina. Haurit aure ſonum, chorus indè ſtupet populorum. Tum verò pro receptæ ſanitatis commodo gratias Deo ſanctæque virgini agit, atque ſacrum corpus ipſius ſequendo, reliquum itineris peragit, & cum populis, pro nouitate rei voces in altum dantibus, ad definitum ſancti corporis locum peruenit. Vbì in Baſilicam ſancti Saluatoris ſancta oſſa introduxêre, & cum magna lætitia poſt ſacrum depoſuêre altare, & nomen ſanctum eius iuſtè in aliorum ſanctorum ſerie adſcripſerunt. Cumque Miſſarum celebrâſſent ſolennia, perfecto honore, læti redeunt domum, prædicantes ſanctę virginis nomen famoſiſſimum, ac in ſanctis ſuis mirabilem magnificantes Deum.

* id eſt, reliquias.

Surdus recipit auditum.

Hoc verò die, quo tranſlatum eſt corpus virginis in baſilicam Morſellenſem, virtus altitonantis ad nominis ſui laudem, & ſuę virginis ampliandū honorem, patefecit ſuæ omnipotentiæ vim in transferenda illa arbore, cuius ſuperiùs fecimus mentionem: quæ videlicet in vico Ham cœperat creſcere ad veſtigia ſanctæ virginis, depoſitionis eiuſdem die. Hæc enim arbor olìm appoſita cuſtos fidiſſima ſanctarum reliquiarum, non defecit à ſuo obſequio etiam in tranſlatione earum. Nam altera die eiuſdem tranſlationis in Morſellam, ea arbor ſacrę virginis membra eſt ſubſecuta, & è priori loco tam mirificè eradicata, atque ità conuenienter tranſplantata ante prędicti oratorij fores, quaſi ibidèm à primordio germinare cœpiſſet ac creſcere, cùm vtraq; villa à ſe inuicèm decem abſit milliarijs. Neque paruum erat ſpectaculum videre arborem ex eo loco, vbì olìm ſine manibus creuerat putantium, etiam ſine manibus ſubitò tranſiſſe eradicantium. Quod ad iuſſum Dei omnipotentis actum angelico miniſterio intelligit, qui diuina prouidentia diſponi omnia fideliter credit. Huius autem rei rumor circunquaquè per cunctorum ora volitans, ad palatium vſque peruenit. Ea tempeſtate Romani Imperij habenas Carolus moderabatur, qui à tropheis frequentibus cognominatus eſt Magnus. Itaque fama volucri peruulgante, certatìm ſtudebant illuc aduentare tam longinqui quàm proximi, & miraculum, quod Chriſtus ad gloriam ſuæ virginis monſtrauerat, ardebant intueri. Rex autem Carolus tam mirificis auditis miraculis, illuc deuotus aduenit, vbì ex miraculo prędictę arboris nouum ſpectaculum ſibi iniecit, & ex ſpectaculo compunctionis gratiam perſenſit. Qui vt eccleſiarum Dei amator ſemper extitit, defenſorque ſtrenuus, in cunctis deuotiſſimus, eandem villam Morſellenſem ſacrę virgini teſtamentis donauit legalibus, & prędictum prędiolum Ham, vndè arbor aduenerat, ſub pluribus ac idoneis tradidit teſtibus: vt ei loco tota villa

Stupēdum diuinitùs tranſlatæ arboris miraculum.

Carolus Magnus prędicatur.

villa deincèps ſubiecta maneret, vbì primùm arbor diuinitùs proceſſerat. Atque idem rex eo in loco ſanctimonialium inſtituit collegium, decretiſque regalibus facultatem illis famulandi Deo attribuit ſatìs opportunam. Quæ ſingula teſtamento mandauit, ſubſcriptis teſtibus aſſignauit, & eccleſiæ, in qua ſancta iacebat, in perpetuam hæreditatem delegauit. Quæ quidem traditio vſque ad Vuenemarum rata permanſit: cuius vſurpatione iniuſta, ad poſteros ſuos eadem villa non ſine offenſa diuina pertranſijt.

Poſt hæc memoratus rex Carolus, venationi pro more deditus, locis vicinis venationi aptis exturbabat rabidas feras à ſuis ſaltibus: inter quas miræ magnitudinis vrſum inſequitur, qui iam multo ſpatio victus, cùm nullum eſſet effugium, vndiq; campis latè patentibus, ac mortem imminentem iamiamq; capiendus, crebris differret flexibus, properè curſu recto tendit Morſellam, & in ſancti Saluatoris irrumpit eccleſiam: vbì tum res contigit, quam facilius ſit admirari, quàm eloqui. Nam Deus, qui, vt ſcriptum eſt, homines ſaluat & iumenta: beſtialem quodammodò vrſi ſenſum permutauit, rationemque quandam intelligendi in eo formauit. Erat nanque cernere, prope lipſana ſacræ virginis eum ſe inferre, & ſub tanta protectrice, à ſtrepitu inſequentium iam ſecurum, procumbere. Deindè oblitum feritatis ſuæ, flexa ceruice, ſubmiſſoque humiliter capite, Sanctimonialium aduenientium veſtigia lambere, ac more laſciuientium catulorum omnibus blandiri, & hoc ipſo ſatis indicare, ſe fuiſſe defenſum patrocinio famulæ Dei, eiuſque deincèps paratum eſſe deſeruire obſequijs. Quod vbì nunciatum eſt regi, cum ſuis rem, quæ in beſtia diuinitùs agebatur, intellexit, Deique magnalia in virgine venerans, receſſit, ſine eiuſdem vrſi quidem læſione, ſed non ſine rei, quam viderat in vrſo, admiratione. Idem verò vrſus è ſylueſtri, cœpit eſſe domeſticus, & in reliquum apud eiuſdem loci ſanctimoniales non aliter vixit, quàm ab illis iuſſus eſſet.

Pſal. 35.

Operæprecium mihi videtur non prętermitti ſilentio, vtì eandem famulam ſuam clarificauerit opifex rerum per fines tranſmarinos. Rex quidam regebat populos ſub placida pace, qui ſuſceperat filiam ex legitima coniuge. Huic autem prima natiuitatis dies dedit initium vitæ cum membrorum labe, quippe quam languor coæuus debilitate contraxerat. Cui in viſu perſona muliebris, vultu & ſtatura ſpectabilis apparuit, eamque ad tumulum virginis Gudilæ iam breuì ſoſpitē fore prædixit. Expergefacta autem, patri & matri quę viderat, retulit, ſtuporemque ipſis ea re attulit: quibus pro viſione gaudium quidem creuit, ſed quia locum ignorabant, ſolicitudo triſtitiam auxit. Tunc nocte ſequente eadem viſio puellæ apparuit, vtque bonis eſſet operibus intenta, admonuit. Quæ ſomno excitata, noctem illam diemque ſequentem lamentationibus tranſegit, donèc tertia ſe nocte eadem, quæ antè apparuit, mulier pręſtò dedit, & conſolationis viam primùm ingreſſa edocuit, quo beata Gudila pago orta, vbì poſt mortem ſepulta, & ad quem locum poſteà eſſet tranſlata: adijciens etiam ſanctimonialium collegium illic inſtitutum, quæ in ipſius obſequijs verſarentur, Chriſto deſponſæ. Manè ergò his, quę viderat, publicè enarratis, patreque & matre in gaudium excitatis, naui vnà cum militum manu imponitur, emenſo mari ad locum, vbì virgo Dei ſedem ſuæ quietis elegerat, aduehitur. Vbì à ſanctimonialibus ſuſcepta, ac prope lipſana ſacræ virginis poſita, orationis inſtantia ab eiſdem per triduum fouetur: tandemque ſoſpitatem, quam per viſum accepturam ſe didicit, adipiſcitur. Sicque pro membrorum officio reſtituto, incredibili affecta gaudio, licèt adhuc paganis eſſet detenta ritibus, Deum in tanta virgine miraculis coruſcantem confitetur: ad patriam repedat, Deumque Chriſtianorum publicè prædicat. Cuius incolumitas ſtuporem, gaudium, & fidem regi ſuiſque attulit: ſtuporem, rei nouitate: gaudium, in filiæ recuperatione: fidem, in vnius Dei confeſſione. Tandèm & ipſe ad cœnobium ſacræ virginis, ſatìs terrarum mariſque emenſus, vnà cum plurimis regni ſui viris eſt adductus, baptiſmumque, quibuſdam ſuarum rerum copijs ibidèm oblatis, eſt adeptus. Poſt cuius perceptionem eidem beatæ virgini vas argenteum donauit, quod in deferendis ad Eccleſiam oblatis longo pòſt tempore ibidèm manentium conſeruauit ætas. Indè patriam cum ſuis reuiſit, edictumque propoſuit, vt omnes ſui regni homines baptiſmi fonte abluerentur, quod latè diuulgatum, in vnum credere Deum fecit. Poſtremò, nullum

De cuiuſdā regis filia.

lum permiſit regno militare ſuo, qui per paganiſmum rebellâſſet Chriſti regno. Sic per ſalutem vnius, multis prouenit animarum ſalus. Facilè autem colligi hinc poteſt, quanta inter circummanentes ſignorum gloria fulſerit, quæ longè etiam remotos populos illuſtrauit miraculis. Magna verè in cælis & in terris eius gloria, magna æquè ipſi apud Deum obtinendi, quæ poſtulat, efficacia: cuius meritis veri notitia Dei tranſmarinis data eſt gentibus: non illis, quos vocant Anglos: iam enim illi, docente Auguſtino, in Chriſtum crediderant, quem, admirabili viro Gregorio authore, doctorem acceperant: ſed longè nimirùm remotioribus, in infidelitatis cœno tūc temporis ſordeſcētibus. Conſtat verò, ſanctimonialium inibì floruiſſe collegium vſq; ad Hunnorū irruptionem. Vt autem cum illo ſanctimonialium collegio actum ſit, ſequens ſermo declarabit.

Auguſtinus miſſus à S. Gregorio Papa, eius nominis I. in Angliā.

Poſt multa & magna miracula oſtenſa Morſellæ, diſpenſatione Domini collocata illic ſanctimonialium congregatione in honorem dilectæ Deo Gudilæ virginis, multiplicata populorum malitia, læta & proſpera diaboli verſutia perturbauit. Ipſe quippe aduerſarius noſter, qui bonis inuidet, & malis lætatur, tanquàm leo rugiens circuit, quęrens quem deuoret, & ſi qua adhuc virtutum veſtigia remanſerunt in terris, ea nititur omni impietatis abolere molimine. Vt ergò iacula atrocitatis ſuæ in corpora liberiùs contorqueret, heu dolor & facinus, primò venena ſua in animas diffudit, tanto grauiùs, quanto abundantiùs. Indè aſſcendente ad Dominum clamore nequitię Chriſtianorum, vt ſimilem inuenirēt pœnam, fines Lotharingię gens inuadit Danorum. Sanctuaria vertebantur in deriſum, in prædam ſubſtantiæ incolarum. Ità pace turbata, res cœnobij Morſellenſis paulatìm diripit aduerſariorum inſatiabilis cupiditas.

1. Pet. 5.

Barbari populantur regiones Chriſtianorum.

Qua tempeſtate, metu paganorum agente, ſacratiſſimæ virginis Gudilę corpus à ſupradicto cœnobio in locum, qui dicitur Capræmons, deportatur. Intereà pagani impietatis ſuę funiculos latiùs protendentes, atque rapinæ vaſtationiſque fomitem magìs ac magìs ſitientes, quæcunque poterant, planè euaſtârunt, nec etiam à cœnobio Morſellenſi abſtinuère manus. Nam igni ab eis vſqueadeò concrematum eſt, vt nulla noſtro tempore eius veſtigia ſuperſint. Sed ſicut nobis Dominica vox teſtatur, omne regnum in ſe diuiſum, deſolabitur: Ludouicus rex Auſtraſiorum, fines Francorum iniuſtè inuaſerat contra fratres ſuos. Facta indè pace inter eos, datiſque ſacramentis, cum reuerteretur, Nortmannis, qui erant progreſſi vſque ad Carbonariam, in loco, qui dicitur Thimnim, obuiàm venit, & cum illis abſque mora conflixit, & Deo propitio, ex eis maximam partem gladio ſtrauit: reliqui in fugam dilapſi, in fiſco regio ſe communiunt: deindè noctù ad claſſem ſe recipiunt. Poſteà Vuahalim fluuium ingreſſi, Nouiomagi ad regium palatium applicuerunt, ibique caſtra poſuerunt. Quod cùm ad notitiā Ludouici perlatum eſſet, abſque dilatione cum exercitu venit, & munitionem obſidione cinxit. Conſerto cum eis nonnullis diebus prælio, non adeò præualuit: quòd palatium ingentis magnitudinis mirique operis, hoſtibus tutiſſimum pręberet receptaculum. Poſtremò rex accepta pollicitatione, quòd ſi ab obſidione ceſſaret, Nortmanni continuò de regno eius diſcederent, cum omnibus copijs receſſit. Illo recedēte, Pagani palatium vnà cum munitione exurentes flammis, nauibus aſſcenſis, maiori numero congregato, cum inęſtimabili multitudine peditum & equitum conſederunt in loco, qui dicitur Haſlon iuxta Moſam. Et primo impetu finitima loca depopulantes, Leodium ciuitatem, Traiectum caſtrum, Tungrenſem vrbem incendio cremant. Altera incurſione Ribuariorum finibus effuſi, cædibus, rapinis ac incendijs cuncta deuaſtant. Coloniam Agrippinam, Bonnam, ciuitates cum adiacentibus caſtellis, Tulpiacum, Vulpiacum, & Noueſium igne comburunt. Poſt hęc Aquiſgranenſe palatium, indè & Malmundarienſe & Stabulenſe monaſteria in fauillam redigunt. Arduennam percurrentes, Prumienſe cœnobium ingrediuntur ipſo die Epiphanię Domini: Interfectis omnibus, quos ibì inuenerunt, monaſterium igne conſumunt: & onerati pręda, ad caſtra redeunt.

Lucæ 11.

Nortmanni Nouiomagum obtinent.

Multas vrbes flāmis exurunt.

Dum hæc aguntur, Ludouicus rex apud Franconofort moritur. Nortmanni audita morte regis, nimio exultabant tripudio: & iam non de conflictu, ſed de præda cogitabant. Igitur cum omni feſtinatione exeunt, & Treuirorum ciuitatem nobiliſſimā die ſacratiſſimo Cœnæ Domini occupant: In qua vſque ad ſanctum diem Paſchæ feſſa ab

ſa ab itinere corpora recreantes, omne tentorium vrbis circunquaquè vſque ad ſolum demoliti ſunt. Deindè ciuitatem flammis exurentes, ad Mediomatrices dirigunt aciem. Quod cùm comperiſſet eiuſdem vrbis antiſtes, adiunctis ſibi alijs epiſcopis vel comitibus, vltrò illis obuiàm ad pugnam procedit. Inito certamine, Nortmanni victores extiterunt, & epiſcopo interfecto, cæteri fugerunt. Pagani iter, quod cœperant, deſerentes, cum ingenti præda ſumma celeritate ad claſſem reuertuntur. Iiſdem verò temporibus Carolus, huius nominis & dignitatis tertius, licèt grauibus & multimodis regni negocijs occupatus, tamen aduerſantes Nortmannos, Deo auxilium ferente, regno depulit.

Treuiris cōburitur.

Alij habēt, quòd data pecunia, è regno deceſſerint.

Poſteà verò gens Hungarorum finibus ſuis egreſſa, regnum Bauarorum ac Lotharingiæ occupat, cædibus, rapinis ac incendijs omnia vaſtat, & vſque ad Carbonariam ſyluam igne & præda demolitur. Sed Otho ſenior tunc temporis Imperator, multimodis regni & ſuorum procerum impeditus incommodis, dum aduerſantes non cohibet hoſtes cenſura regiæ ſeueritatis, maiorem licētiam iniuſtè agendi tribuit etiam domeſticis. Bellum tamen contra Hungaros ſuſceptum, Deo miſericorditer diſpenſante & pro ſuis pugnante, ſatìs feliciter peractum eſt. Rex ipſe Hungarorum cum ſuis principibus captus eſt: cæteri verò interfecti, & funditùs ſunt extincti.

DE RELIQVIIS S. GVDILAE.

Igitur poſt tanta flagitia recedentibus paganis, beatæ Gudilæ corpus ad prædictum cœnobium, ab Danis iam in nihilum redactum, redijt. Quod quanquàm hoſtium irruptione ſuique deſtructione viliſceret, beatæ tamen virginis corpus ibidem ſeruabatur, eaque reuerentia, qua loci eiuſdem tulit paupertas, illud venerabantur, donèc Vuenemarus quidam ſubintrauit, qui vt altera peſtis eundem locum iniuſto poſſidendi deſiderio vſurpans, omni crudelior belua, ſpecie Chriſtianus, non opere, paganos ipſos nimia vicit crudelitate. Bona eccleſiaſtica in vſus ſuos & ſuorum ſtipendia ſatìs audacter præſumpſit vendicare, & ancillas Chriſti iniurijs & egeſtate afflictas, compulit fugere, & vt oues ſine paſtore circunquaquè vagantes, errare. Si quam autem è numero DEO ſeruientium mors occupabat, locum eius auaritia Vuenemari ſupplere nolebat: ſed non mirum erat, quippe qui & viuentibus ſua negabat. Hoc tandèm iuſto Dei iudicio tam animæ quàm corporis morte damnato, dolet eccleſia ipſum reliquiſſe filios. Quorum vnus Hermenfridus res eccleſiæ ſupradictæ inuaſas iniuſtè, non timuit mortuo patre ſuſcipere, & quidem per aliquot annos ſine alicuius contradictione vel defenſione.

Vuenemarus bona eccleſiaſtica ſibi ſceleratè vendicat.

Hoc enim tempore, vt clamat veritas ſcripturæ, neque rex, neque dux in Iſraël erat: ſed vnuſquiſque in via cordis ſui ambulabat. Tanta nanque aliorum malorum pericula, tanta vndiquè aduerſitatum creuerant incommoda, tanta inſupèr principum erat negligentia, vel defenſorum impotentia, vt res eccleſiarum minui vel diripi in his finibus ab aliquo, iam eſſet pro minimo. Poſt hæc Ottone ſecundo tenente imperium, Carolus frater Lotharij regis Francorum, in regno Lotharienſi adeptus eſt ducatum. Qui ſtatum imperij dolens perturbari multipliciter, ad melioranda negocia multorum animum ſolerter aduertit. Vndè inter cætera res ablatas eccleſiæ Morſellenſi inuaſorum partibus niſus eſt ſubtrahere, & ſanctæ Gudilæ famulantibus reſtituere. Sed quiuis ſcire facilè poteſt, quàm difficilè corrigantur, quæ in conſuetudinem venerunt diutina dilatione. Sua loco ſancto volebat reddere induſtria Caroli Ducis, ſed obſtabat audacia peruaſoris, nec Deum timentis, nec hominem reuerentis. Inſurgunt teſtes iniqui, & mentita eſt iniquitas ſibi. Hermenfridum omnes ſuæ partis clamant eſſe patris ſucceſſorem, & paterni boni hæredem. Ducis autem præualente potentia, Hermenfridus ſuique complices, amantes terrena, paruipendentes cæleſtia, inito conſilio inuaſas terras retinent ſibi, & precioſam margaritam, omnibus datis comparandam, corpus ſcilicet ſanctæ Gudilæ, dant bono negociatori, Carolo videlicet glorioſo duci. O miſeros & miſerandos, qui inſtàr brutorum animalium terram reſpicientes prono pectore, ac ventri obedientes, non Deo, ipſi ſe indignos iudicant tanto dono. Et ſicut paternam rapacitatem eis hęreditate ceſſiſſe gauiſi ſunt, ſic quaſi æterno mucrone perfoſſi, paternæ necis exitum ſibi cōtigiſſe triſtati ſunt. Nam vniuerſos eiuſdem

Iudic. 17. 18. 21.

Carol9 frater Lotharij, fit dux Lotharingiæ.

Vltio diuina in vſur-

Paſtores rerum eccleſiaſticarũ. poſſeſſionis cohęredes; inaudita miſerabilique nece notum eſt finiri ad extrema venientes.

Carolus verò dux pro nihilo ducens damna terrarum, felici commercio gaudet ſe cęleſtem accepiſſe theſaurum. Quem cum debito honore in eccleſiam ſancti Gaugerici Bruxellas intulit, & quid ſibi ceſſiſſet boni, volens probare oculis, temerè, quamuis deuotè, aperuit thecam virginis: ſed mirum dictu, eccleſiam totam derepentè nebula circunfundit, omnemque diurni luminis adſpectum in nocturnas tenebras permutans, oculos præſentium caligo retundit, atque ſic prouidentia Dei omnes ab incepta temeritate retraxit. Saniori interim dux innitens conſilio, ſe vnà cum aliquanta fidelium plebe in contritione carnis ac ſpiritûs coarctauit triduo, vt quod faciendum incauta perſuaſit temeritas, ſumma, quę omnia vincit, humilitas impetraret. Et iam tertia dies illuxit, memoratusque princeps ad loculum beatæ virginis cum ſacerdotibus ac thymiamate acceſſit, aperuit, & quod deſiderabat vidit, inuocataque Dei maieſtate occluſit, ac ſigillo obſignauit. Poſteà verò partem quandam villæ, quæ vocatur Molenbecca, ſanctæ Gudilæ tradidit, & ſex familias addidit, & alia complura altaris veſtimenta donauit. Illic non ſine magna veneratione quieuit vſque ad tempora comitis Baldrici, nepotis Caroli ducis. Milleſimo quadrageſimoſeptimo anno incarnationis Dominicæ, XV. indictione, Damaſo ſummo Pontifice Apoſtolicæ ſedi præſidente, Henrico II. regnante, dedicatum eſt in monte Bruxellis templum XVI. Calend. Decemb. ad laudem noſtri redemptoris, in honorem ſancti archangeli Michaëlis à Gerardo Cameracenſi epiſcopo. Lambertus verò, qui & Baldricus comes, Henrico fratri ſuccedens, cuius præſentia tunc omnia illic congruenter erant ordinata, eodem die illud corpus ſanctiſſimum de eccleſia ſancti Gaugerici cum epiſcopo cæteriſque ſacris ordinibus leuauit, atque cum ſummo honore in eccleſia ſancti Michaëlis repoſuit. Et annuente in omnibus vxore ſua Oda, quæ fuit Gozelonis ducis filia, ad ſeruiendum Deo ſanctęque Gudilæ virgini, ibì clericos conſtituit, & ad vſus eorum ipſam eccleſiam cum decimis, & alia plura legaliter contulit. Ibì nunc quoquè, ad oſtendenda glorioſæ virginis merita, multa & magna fiunt miracula. Hæc de virgine Dei pauca tantùm è multis in noſtrã venêre notitiam, omiſſis proculdubiò plurimis, quæ nos præteriêrũt. Sed hîc noſtra de virgine claudatur oratio, eiuſdemq; nobis non deſit interceſſio, quę & me ſcribentem, & te Chriſtiane reſpiciat legentem, Amen.

Margin notes: S. Gudila transfertur Bruxellas. — Carolus dux quę ſit largitus eccleſię eius. — S. Gudila ad S. Michaelis ędē transfertur.

BERNARDI IVSTINIANI ORATORIS EXPOLITISSIMI, IN BEATI LAVRENTII IVSTINIANI *Venetiarum protopatriarchæ vitam, ad monachos Carthuſienſes Præfatio.*

ETſi non dubito, venerandi patres, quin Patriarcha Laurentius ſicuti viuens ſolebat, ità etiam vita functus excipietur à vobis omni pietatis officio: iucundiorem tamen eius aduentum eſſe exiſtimaui, ſi rationem, qua ſuauiſſimus gratiſſimusque hoſpes ad vos veniat, cognoueritis. Nam quum eum à teneris annis dilexiſſem, plùs etiam quàm parentem, atque illius diſceſſu mœrens, deſiderarem aliquid ſolatij, optabam (vt amantium mos eſt) aliquam illius imaginem, non Lyſippi quidem manibus, aut Apellis, ſed quæ potiùs exprimeret & mores illius, & actiones, & verba: quæ niſi literarum viua (vt ità dixerim) pictura fideliter atque perfectè repræſentari non poſſent. Illud igitur vnum cupiebam, illud optabam, ſingulares illius cæleſteſque virtutes, & cuiuis pontificum veterum merito non impares, præſtantis alicuius ingenij literis illuſtrari. Quod cùm ipſe mecum ſæpiùs agerem, ſępè etiam cum his venerabilibus patribus veſtris, qui apud nos ſunt, & præſertim cum angelici ſpiritûs viro Franciſco Taruiſano, præfecto veſtri cœnobij, accidit inter nos officij quędam & pietatis plena contentio. Quum orarem ego illum, & ille contrà me, vt aliquid de vita noſtri pontificis ſcriberem: dicebam eſſe illi authoritatē, eſſe doctrinam: conſueuiſſe per multos annos cum Laurentio, multa vidiſſe, multa cognouiſſe: ſingulari charitate ac reuerentia ei fuiſſe deuinctum: Vereri me prętereà dicebam, nè ſi ego ſcribe-

Margin note: Franciſcus Taruiſanus.

ſcriberem,ſanguinis propinquitas obeſſet fortaſsè Laurenti) cauſæ, & (velut in foro ſolet) teſtimonium nepotis in cauſa patrui ſuſpectius haberetur. At ille eiſdem contrà me rationibus vrgebat enixiùs,& facultatis,& conſuetudinis,& amoris: atque (vt eſt pręſtanti doctrina & vſu rerum) intueri iubebat Ambroſium, qui Satyri fratris laudes duobus libris complexus eſt: adſpicere Bernardum, qui Gerardo fratri, inter cæteras nobiliſſimas ſuper Cantica homilias,locum pręcipuum eius laudibus inſeruit. Neque Latinos ſolùm memorabat,ſed Græcos etiam. Nam & Chryſoſtomus parentis,& *Baſilius ſororis vitas & laudes,quemadmodùm noſter Aurelius Monicæ matris,proſecuti ſunt. An (prætereà dicebat) ſi quotidiè vides alienos & externi generis homines concurrere ad illius ſepulcrum,qui aut ſtatuas, aut flores, cereóſve in teſtimonium venerationis apportent: quid tandèm tibi neceſſitudine nepoti,pietate filio,tantis illius beneficijs obſtricto agendum eſt? Te certè audiui,quum diceres illum tibi ſæpè magnis in laboribus pręſenti adfuiſſe numine, quemadmodùm promiſit ipſe tibi,dum migraret è vita. Nónne igitur ad illius honorem & gloriam,(niſi ingratiſſimus eſſe vis & haberi) quicquid in te eſt aut facultatis & ingenij, aut deniquè ſtudij & diligentiæ, conferendum? Hęc igitur ille quum diceret non minùs prudenter quàm amicè,certè in memoriam redigebat, idipſum vſu accidiſſe ferè per omnes ętates. Omitto enim priſcos illos gentiles, vt Catonem,vt Cæſarem, vt Thucydidem & Xenophonta: quorum hi Græcis, illi Latinis literis res illuſtrauêre ſuas: adeò non de amicis aut propinquis, ſed de ſeipſis ſcribere non dubitârunt. Dicam de noſtris. Certè Athanaſius Antonij, Martini Seuerus,Bernardus Malachiæ,Gregorius Baſilij,Gregorij Chryſoſtomus ſcripsêre vitas, aut diſcipuli omnes, aut amiciſſimi. Itaque refragari iamiam poteram ſummæ authoritatis exemplis: ſed illa pręcipuè ratione non poteram,quam de illius erga me memorauerat beneficijs. Abijt enim optimus pater ea maximè tempeſtate,quum me familiamque meam turbulentiſſimi fluctus & procellæ varijs modis impeterent, vt mergi penitùs neceſsè fuerit,(tu ſcis bone Deus) niſi inuocatus ſemper à me beningniſſimus pater,in tantis malis atque periculis opem tuam impetrauiſſet. Vt extaret igitur aliquod grati animi officium,quod profectò ab nepote erga patruum ſine ſcelere omitti non potuit, appuli animum ad ſcribendum. Quę autem narrabimus, verè poſſumus dicere cum Apoſtolo,quia non ſolùm à fidiſſimis teſtibus audiuimus, ſed pleraque ipſi vidimus oculis noſtris,& manus noſtræ contrectauerunt: pręſertim cùm ab initio pontificatûs ad vltimum vſque vitæ diem,ab illius (vt aiunt) latere nunquàm ferè diſceſſerimus. Placuit autem vobis potiſſimùm inſcribere, clariſſimi athletę Chriſti. Nam quum Leonardi parentis cineres atque oſſa, meî,apud vos habeam pignus eximiæ erga vos familiæ noſtræ obſeruantiæ & pietatis: cur germanos optimos atque dulciſſimos, qui ſe incredibili pietate dilexerunt,quantùm in me eſt, pari quoquè contubernio non donem? Venit igitur ad vos Laurentius,pater & vita ſanctus, & doctrina inſtructus,& miraculis coruſcans: quibus quidem ornamentis quid accedere poſſit, non video. Sunt autem ſumma omnia hęc, & habitant adhuc in oculis omnium: ex quibus & voluptatem in legendo, & fructum in imitando percipere poſſitis.

Serm. 26. in Cantica.

ſor. * Gregorius Nazanzenus.

Nota quid cōferat pia inuocatio Sanctorum.

1. Ioan. 1.

QVO GENERE, QVIBVS PARENTIBVS SIT ORTVS, ET QVO PACTO ADOLESCENS AD DISCIplinam monaſticam ſit profectus. Cap. I.

NAtus eſt igitur Laurentius Venetijs, Bernardo Iuſtiniano patre, matre verò Quirina. De vtriuſque familiæ nobilitate neque multa dicere,neque omninò ſilere licet ſine illius iniuria. Nam ſicut his fortunæ donis gloriari,ſuperbæ leuitatis eſt: ità fortiter contempſiſſe, quod Laurentius fecit, ſummæ grauitatis. Celebre igitur eſt, & in antiquis Venetorum monumentis extat,Iuſtinianam familiam à Iuſtiniani poſteris defluxiſſe: tres fratres Conſtantinopoli pulſos per ſeditionem, veniſſe in Italiam, atque Venetijs conſediſſe. Huius familiæ virtus cùm multis in bellis, tum in eo maxi-

S. IANVA.

Genus S. Laurentij.

Familia Iuſtiniana.

maximè claruit, quod à Vitali Michaële duce Veneto aduerſùs Emmanuelem Imperatorem Conſtantinopolitanum feliciori initio, quàm euentu, geſtum eſt. Claſſem nobiliſſimam centum triremium, & viginti nauium dux Venetus centum diebus confecit, & in altum deduxit: quæ quum omnem oram Illyrici maris, portus deindè Epiri atque Achaiæ, & deindè maris Aegæi inſulas penè omnes recepiſſet, captaque deniquè ac ſpoliata Chio, ad inſulam, quæ nunc dicitur ſanctæ Panagiæ, diuertiſſet, & deſcendiſſet aquatum, (ſeu peſtis illa fuit, corrupto cæli tractu, ſeu, quod magis creditum eſt, infectæ ab hoſtibus veneno aquæ) ſanè incredibili lue vaſtata eſt. Iuſtiniani quicunque per ætatem potuerant capere arma, claſſem eam conſcenderant, quaſi patrias ſedes bello repetentes: ſed tãtum conatum infelix exitus excepit. Nam ad vnum omnes, ſic volente Deo, aut ferro, aut morbo extincti ſunt domì, præter aliquot ſenes, ſufficiendæ ſoboli frigidiores. Fortè euenit, vt vnus tantùm supereſſet adoleſcens, Nicolaus nomine, apud monachos ſancti Nicolai. Vitalis dux laceram, & tam milite quàm remige vacuam claſſem trahens, in patriam reuerſus: & cùm prçter alia publica incommoda, tum etiam quaſi excidij illius familiæ cauſa fuiſſet, quæ toti ciuitati fuerat chariſſima, incidit in populi odium. Et vt quoquomodò poſſet, reconciliaret, ſtatuit non ſolùm reſtituere illam in lucem, ſed copulare etiam ſibi ſanguine. Impetrat ab Alexandro tertio pontifice maximo, vt liceat adoleſcenti monacho ſoluere vinculum religionis, ad reparandam ſobolem ſuæ gentis: eique vnicam filiam deſpondet, Annam nomine. Fauſtç fuêre nuptiæ. Donauit illos Dominus maribus ſex, & tribus fœmellis. Lætus tam proſpera ſobole Nicolaus, & Deo gratias agens, voti veteris religioniſque non immemor, ad monaſterium reuerſus eſt: ædificato priùs apud Amianum cœnobio virginum ſub nomine ſancti Adriani: in quo vxor ipſa Anna quoquè monaſticam cepit vitam. Multis miraculis ambo claruerunt, atque eorum imagines apud ædem ſancti Nicolai, in teſtimonium ſanctitatis ad noſtram vſque çtatem perſtitêre. Quod, nè cui fortè mirum videatur, iiſdem temporibus idem Alexander pontifex Conſtantiam, Gulielmi Siciliæ regis filiam & monacham, & plùs quàm quadragenariam Henrico Imperatori, Frederici Barbaroſſæ filio, nuptui conceſſit, ad ſobolem Gulielmi patris, qui Siculis fuerat chariſſimus, ſuſcitandam. Ex hac igitur ſanctitatis propagine Laurentius ortus. Bernardus pater iuuenili ætate è medio magnorum honorum curſu ſurripitur. Quirina mater, & ipſa clariſſimo genere, anno ætatis quarto ſupra vigeſimum, amiſſo viro, & quinque ſuſceptis liberis, reliquam ætatem cælebem duxit, domum ſuam regens, vt Apoſtoli verbis vtar, & filios in timore Dei & mandatis inſtituens, inſtans orationibus die & nocte: & nè in delicijs mortua eſſet, cilicium & catenam æream, quoàd vixit, circa lumbos geſtauit, ieiunijs & vigilijs florentem ætatem caſtigans: præcipuè autem in pauperes miſericors & benefica, & quæ ad eleemoſynas filios ſemper & verbo inſtrueret, & exemplo. Acceſſit ad eximium Laurentij ornamentum, germanorum fratrum par memorabile, Marcus & Leonardus: quorum neceſſaria mentio me diù tenuit ancipitem, ſcriberémne hîc aliquid de illorum vita moribuſque: ſed quum magni res operis videretur, mâlui nunc ſoli Laurentio dare operam. Vnum tamen illud non ſilebo, cum bona venia legentium, tres eiuſmodi fratres tanta virtute, ſanctimonia, & omnium bonarum artium ſciẽtia præditos (quod quidem ſcriptorũ monumentis extet) vix vlla vnquàm ſecula tuliſſe. Nec falli me amore, neque fallere prorsùs ſcio. Natus eſt Laurentius ſub finem belli Genuenſis illius maximi & periculoſiſſimi: & natus, quo die pro inſigni apud Clodiam victoria, vniuerſa ciuitas ſupplicationibus & omni lætitiæ genere redundabat. Dicere ſolebat Quirina mater, dum in ea lætitia pareret, gaudio quodam animi perfuſa, Deo primùm gratias egiſſe, quòd eum partum, quem tantis in laboribus periculiſque geſtâſſet, in lucem ederet cum tanta ciuitatis lætitia: deindè Deum ſuppliciter orâſſe, vt hoſtibus aliquando formidini eſſet, & ſaluti ciuibus: quod certè vidimus eueniſſe bello Mediolanenſi, ſicuti ſuo loco dicemus. Statìm autem primçua ætate declarauit morũ elegantiam ſingularem. Nihil illo venuſtius, aut amabilius: cum maioribus natu libenter eſſe, cum çqualibus facilis, minores amplecti. Cçterũ excellẽti videbatur animi magnitudine, & ad ſummas res ſemper intẽta. Nihil illũ ludicri delectabat, vt ſolet cæteros iuuenes: ſed ad magnas res diuina ſapientia rapiebat, vt aliquàndo Quirina mater metuens, nè aliorsùm erúperet ille ardor animi, & mũdi honores amplecteretur plusq̃ par eſſet: Quin tu, inqt, hanc

Venetorum clades.

Redit ad monaſteriũ Nicolaus Iuſtinianus.

1. Tim. 5. Nota ſanctitatem nobilis matronç.

Mores adoleſcentis S. Laurentij.

hanc mi fili inſaniam mittis? Infernum ſapit iſta ſuperbia. Cui ſubridens Laurentius velutì per iocum, Noli timere, ait, mater: magnum me Dei ſeruum adhuc videbis. Hoc de ſeipſo puerile præſagium haud multò pòſt Dominus impleuit. Annū erat natus vndeuigeſimum, eius ſcilicet ętatis, in qua carnis illecebrę ancipitē facere ſolent humanæ vitæ viam. Dominus autem Ieſus manum illi adhibere volens, apparuit illi, ſicut ipſe in eo libello, qui Faſciculus amoris inſcribitur, meminit. Ipſius verba ſubijciemus: Erā veſtrî ſimilis, quęrens æſtuanti deſiderio pacem in rebus extrinſecis, nec inueniebam. Tandèm quędam virgo ſole ſplendidior mihi apparuit, cuius nomen ignorabam. Hæc propiùs accedens, venuſto vultu placidoq; affatu: O iuuenis, inquit, dilecte, cur effundis cor tuū, & pacem ſectando per multa variaris? Quod quęris, penès me eſt: quod concupiſcis, tibi polliceor, ſi tamen in ſponſam me habere volueris. Quum verò nomen ipſius, & genus, & dignitatem ſcire peroptarem, ſe ait ſapientiam Dei eſſe, quę propter hominum reformationem humanā formam ſuſcepit. Aſſenſi igitur, & dato pacis oſculo, læta diſceſſit. Hac igitur viſione perculſus, rem detulit ad Marinum, Quirinę matris conſobrinum, qui fuit tam vita quàm doctrina ſanctiſſimus. Is quanquàm magnū aliquid portenderet, & ardentē iuuenem ad omnem altiſſimæ vitæ rationem intelligeret, perſpicere tamen penitiùs illius animum, & corporis firmitatem experiri mâluit. de veſtitu nihil mutauit, nè cultus ſordidior proderet animi propoſitum: ſed matri nimiùm amanti ſecretum eſſe non potuit. Quæ quum præter ſuſpiciones alias, ligna quædam rudia ſuper lectum ſternere, ſuperq; his lignis cubitare filiū depræhendiſſet, (vt eſt matrum natura mollior) metuens nè filius nō ſatìs difficultates religionis intelligeret, induxit in animum tentare illius propoſitum, & nuptias apparare. Et quidem virgo offerebatur, forma, nobilitate & amplis diuitijs prę̄ſtans, quā ego ſenem cognoui. Id quum animaduertiſſet filius, & fratres cum matre coniurâſſe perſpiceret, fugam maturauit, atq; ad Marinum auunculum ſe contulit in religionem canonicorum collegiatorum, qui S. Georgij in Alga nuncupantur. Dicebat autem initio conuerſionis propoſuiſſe animo, hinc omnia bona fortunæ, nobilitatem, magiſtratus, honores, vxorem, liberos, pecuniā, & omnis prætereà generis voluptates: illinc inedias, vigilias, æſtus, algorem, ſeruitutē: ſediſſe deindè quaſi iudicem inter iſta, & ab ſeſe ità exegiſſe: Conſidera nunc etiam atq; etiam Laurenti, quid agas: Putáſne hęc perferre poteris, aut illa contemnere? Tum ſeſe ad Domini crucem conuertiſſe: Tu es Domine ſpes mea: ibì poſuiſti certiſſimum refugium tuum. Sic confirmatus animo, relicta matre, fratribuſque calcatis, prætereà opibus & honoribus, & florentis ætatis illecebris, ad cæleſtem militiam profectus eſt.

Christus illi apparet. *Nota ſtratū ſancti adoleſcentis.* *Spernit nuptiarū voluptates.*

De ſiti, fame, vigilijs, & omni corporis attritione, de dolorum tolerantia per omnem ætatem declarata. Cap. 2.

PRimum igitur ſibi certamen inſtituit cum corporeis illecebris, cuius viā breuiſſimam iudicauit, ſi nihil illis molle concederet, ſed bellū gereret quaſi cum hoſte capitali. Nihil dicam de cibi parcitate, quem nunq̄ ſaturitate, ſed vix vltima neceſſitate definiret: nihil de ſitis tolerantia, qua nunq̄ ſic torreri viſus eſt, vt vel per ieiuniū, vel manuū operationem, vel peregrinationem, vel valetudinē adduci potuerit, vt potum depoſceret: quin ſi inuitaretur à fratribus, dicebat: Quo igitur pacto feremus Purgatorij calores, ſi paruam hanc ſitim ferre non poſſimus? Vigilias à patribus inſtitutas, non ſolùm ità ſeruauit, vt ad matutinum primus veniret, vltimus diſcederet: ſed quum omnium monachorū mos ſit, poſt matutinum ad ſomnum redire, donèc ſol illuceſcat, Laurentius per omnem vitam nunq̄ de eccleſia diſceſſit, donèc ad Primam fratres conuenirent. Rigente hyeme, accedere ad ignem nunq̄ viſus eſt: quod fuit admirabilius propter corporis imbecillitatem. Accidit autem, vt pater quidam ad ignem inuitaret: recuſante illo, palpauit pater illius manum, quumq; obrigentem frigore ſenſiſſet, admirans, inquit: O fili, magnus calor eſt, quo intùs ardes, ſi frigora iſta non ſentis, quibus obriguiſti. Quid illud, vt ne in hortum quidem remittendi animi cauſa vnq̄ acceſſerit, quod vnum ſolet eſſe monachorum remedium? Stabat gradu nixus, dum diuina canerentur officia: non dextra, nō lęua ſedilibus *hęrere: quē ſtatū ſemper in pſallendo ſeruauit. Vidētur hęc fortaſsè minùs admirabilia his, qui nūquàm experiuntur. Vos aūt nobiles Chriſti athletę, qui quotidiè facitis harū rerum periculū, ſcio facto

Pugnat aduerſùs voluptates inſigniter. *Vigiliæ eius.* *Tolerantia frigoris.* *Statio eius in templo. *hærebat.*

ctu difficiliora quàm dictu iudicatis. Huius propoſiti atq; conſtantiæ perſeuerauit vſq; ad vltimam ſenectutem, vt in ipſis ægritudinibus vix vlla corpus remiſſiori ratione foueret. Nam quum medicus eum laborantem iam fermè ſeptuagenarium ad edendas carnes inuitaret Quadrageſimę tempore, & quò faciliùs ſuaderet, afferret exemplum ſancti cuiuſdam ex his recentioribus, qui ob ęgritudinem haud maiorem die Dominicæ paſſionis pulpā phaſiani comediſſet, petiuit primùm Laurentius, an abſtinere poſſet ſine vitę periculo. quū ille non negâſſet, Vnuſquiſque, inquit, abundet in ſenſu ſuo: ſed vt verum fatear, valdè me delectant veterum exempla ſanctorum. Video autem confeſſores per carnis macerationem, martyres autem per ſanguinis effuſionem ad cæleſtem patriam contendiſſe. Itaque vt ad priores annos redeam, quum factus eſſet ętate vergente debilior, cogebant eum patres ex capituli decreto, vt cibo & ſomno, & veſte moderatiùs vteretur. Quod ille ægrè ferens, quaſi ad delicias compelleretur, Iubete, dicebat, vt lubet, parebo iuſſis: ſcire tamen vos velim, ei qui pro Chriſto pati decreuerit, patiendi viam non defuturam. Quęrebam ab eo patre, qui hęc narrabat, quid his verbis ſignificare voluiſſet: Diſciplinas credebat, id eſt, verbera & plagas, quibus ſolebat affligi vehementiùs. Notas quippe & ſanguinis maculas ſępiſſimè apparuiſſe. Non ſolùm autem euicit has communes naturæ neceſſitates, ſed dolorum patientiam admirabilem vbiq; pręſtitit. Incidit initio religionis in morbum fiſtularū, quas medici appellare ſcrophulas ſolent. His omne collum repletum eſt. Deſperabant medici de iuuenis ſalute. Vnum remedium dabant, ſi ſetis equinis per tranſuerſum collum ſępè deductis, corrupti humores educerentur: adurerentur deindè ferro candenti. Verùm timebant, nè dolorem ferre non poſſet. At Laurentius vultu, quo ſemper erat, æquali, Quid dubitatis, ait, fratres? ſecet & vrat medicus, vt libet: an non poterit Dominus mihi dare fortitudinem, qui tribus pueris dedit in fornace candenti? Traiectus itaque, & ſectus, & aduſtus eſt. Vbi illud admiratione dignum, quòd pręter vnam vocem Ieſu ſemel emiſſam, ne minimum quidem gemitum edere deincèps auditus eſt. Cęterùm hoc nobis incredibile fuiſſet, niſi oculis noſtris vidiſſemus, in vltima ętate, quum pontifex eſſet, eandem animi firmitatem, & quum guttur intumuiſſet maiorem in modum, ac reſolutio tardior appareret, eademq; difficilis, angeretur autem animi piįſſimus pater, domi atq; in cubiculo incluſum vacare non poſſe ouibus ſuis, ad ictum ferri ſtetiſſe penitùs immobilem, quum timenti medico diceret, Incide audacter. neque enim laminas martyrum nouacula tua ſuperabit.

Obſerua iter in cælos.

Patientia eius eximia.

Dan. 3.

De humilitate & manſuetudine, de contemptu ignominiæ, de paupertatis amore, de dono orationis & conſtantia. Cap. 3.

HAEC de corporis attritione, & quidem pauca de multis: ſed veniamus ad animū, vbi plus negocij videtur. Incipiemus aūt ab humilitate, quam ipſe cęterarum virtutum reginā appellabat. Si rector erat monaſterij, velut id ſibi muneris contemptui potiùs eſſet, q̄ honori, infima quęq; miniſteria diligere, quæ relatu etiā ſint indigna: nihil niſi de peccatis ſuis loqui, ſua deteſtari, cōtemni ac deſpici cupere, ſemper de humilitate Domini Ieſu, aut beatiſſimę virginis loqui. Sed omiſſis quotidianis iſtis, videte patres, quomodò cōtumelias tulit. Quū de monaſterij negocijs aliquando in capitulo ageretur, frater quidā ſimplicioris ingenij, accuſauit neſcio quid à Laurentio factū. Laurentius aūt quanuis intelligeret hominis ingeniū, & purgare facilè poſſet quod obiecerat, ſubſtitit primū, quaſi non audiret: tandèm leni gradu in mediū procedens, genibus flexis: Ignoſcite, inquit, patres: peccaui in cęlum & coram vobis. eccè pœnitentiā, quam dederitis, agam. Tactus pœnitētia frater ille, ad Laurentium accurrit, & veniā petens, eius pedibus aduolutus eſt. Iterùm aūt quū ſimile quippiam falsò obijceretur, compreſſa Laurentius mordicùs lingua, nihil reſpondit: ſcilicet, nè aut mendax confeſſio malū exemplum proderet, aut negatio contentionem gigneret: loquendi & tacendi tempora prudentiſſimè diſcriminans. Mundi verò faſtus atq; ſuperbiā quàm magnificè perdomuit? Non dico, vt opes reliquerit & honores: Neq; enim tantę virtutis eſt, honores contemnere, quàm contemptū appetere. Plus eſt enim, vt malè affici negligas, quàm vt benè affici non cupias. Cęterùm illud ſummę perfectionis, vt malè affici deſideres. Itaq; nō ſilebo, quod Maphæus patriarcha, qui illi ſucceſſit, & fuerat eius diſcipulus, mihi narrauit. Nam quum de more exiſſent, ad petendum panem,

Eius inſignis humilitas.

Cōtemptus ſuperbiæ & faſtûs mundani.

panem, fortè accidit, vt frequentiora vrbis loca penetrarent. Senſit eum Laurentius motum loci celebritate,& declinare homines cupientem: Maphæe,inquit,quid moueris? Vadamus conſtanti gradu. Nihil enim profecimus, ſi reliquimus verbo mundum, niſi etiam opere declaremus. Eamus cum ſaccis iſtis quaſi crucibus, & glorioſum hodiè de ſeculo triumphum referamus. De paupertatis aũt amore quid dicã? Accidit fortè,vt tectum monaſterij igni cõflagraret,vbi fratres omne penu in ſpem anni repoſuerant. Aberat eo die Laurentius. Aduenienti verò mœſti fratres triſte nuncium cùm attuliſſent,hilari vultu Laurentius: Eià filij,quid mali actum eſt nobis? Nónne paupertatem vouimus? Benedictus Deus,qui nos voti compotes facit. Ipſe qui dat ſemen ſerenti,panẽ etiam ad manducandum præſtabit: tantùm nè amittamus confidentiam noſtram filij: quę,vt inquit Apoſtolus,magnã habet remunerationem. Sicut igitur omnes & carnis & mundi illecebrę viluerãt, ità vna illi voluptas erat, ex eccleſia aut cella non diſcedere. Et orationis quidẽ & contemplationis gratia eum nemo ſuperauit. Qualis enim veneratio ſubibat animũ, cùm illum ad altare conſpiceres? quę corporis immobilitas,quę vultûs intentio,quę lachrymæ? Ex fratre quodã audiui,illius inprimìs familiari, dum celebraret Miſſam nocte Dominicæ natiuitatis,poſt cõſecrationem Euchariſtiæ ſolutum in mẽtis exceſſum. Cumq; diutiùs perſeueraret,accedit diaconus ſemel atq; iterùm. Ille perſiſtit immobilis. Tandèm caſulam tractus à fratre, velut à ſomno euigilans, Eccè proſequor,inquit,frater. Sed quid de infantulo iſto tam pulchro faciemus? Quomodò ſolum & nudum in tanto frigore relinquemus? Conſtantia autem fuit admirabili. Poſtq̃ Deum ſecutus eſt,maternam aut fraternã domum ingreſſus non eſt. Memini puer adhuc cùm eſſem,videre eum ad domûs noſtrę ianuam pulſantem, panes petere,domum tamen aut limen non ingredi,ſed forìs ſtantem panes opperiri. Mater autem filium ægrè ferens tanto onere grauem diutiùs per vrbem vagari, iubebat miniſtris,vt ſaccũ illi panibus implerent. Recuſare ſemper Laurentius,& panibus duobus contentus diſcedebat, vt operam nauaret humilis mendicationis, & non domeſtici quæſtûs. Matris dormitioni intereſſe,pietatis eſſe putaũit: Ibique noctem egit, vt materni amoris præceptum adimpleret. Dignum illud memoria, quòd matrem, quã vnicè dilexit, morientem videre potuit ſine lachrymis: & plorantibus alijs, ipſe ſiccis oculis vltimum perſoluit officium. Idem vbiquè erat, nunquàm eum quiſquam aut lætitia exhilaratum,aut ira commotiorem, aut ſolutiorem remiſſione animi videre potuit. Non vllum deniquè veſtigium metûs, cupiditatis,doloris,voluptatis.

Amor paupertatis.

2. Cor. 9.

Heb. 11.

Mentis exceſſus in Miſſa.

Eius conſtantia.

Affectus vt edomitos habuerit.

De dono & efficacia verbi: quo pacto fratrum tentationibus ſubueniret, de ſpiritu prophetiæ, & de vocatione illius ad pontificatum. Cap. 4.

ERat autem illius conſtantia (quod raro ſolet accidere) mira ſimul humanitate & veneratione condita. Sermone fuit ſuaui,breui,& pondere pleno: &(vt ſcriptum eſt) verbum quod ex illius ore egrediebatur,vacuum non redibat. Fuit illi pręcipuus in adoleſcentia ſocius, tam genere quàm diuitijs clarus. Is fortè aberat, & in Oriente negocia gerebat, quando Laurentius Dominum Ieſum ſecutus eſt. Hoc cùm accepiſſet & iuuenis & ignarus, quid eſſet animus diuino ſpiritu afflatus, pergit ad monaſterium cum cantoribus & citharœdis, & cum aliquibus armatis, planè non dubitans ſocium ad reditum pellicere: & ſi fratres fortè negarent,tum vi & armis vſurus,accerſit Laurentium: quem cùm vidiſſet non tam habitu veſtis mutatũ, quàm oris & geſtûs & inceſſûs,obſtupuit. Laurentius benignè ſalutatum, incipit illius animum blando priùs ſermone tractare: tum paulatìm à mundi rebus ad cæleſtia deducere. Quid multa? Impulit iuuenem, & qui laqueum ad amicum capiendum tetenderat, in rete improuiſus incidit. Reſpondens autem Laurentio,inquit: Frater,verba æternæ vitæ habes: & quoniam fruſtrata mea ſpes eſt, teque ex hoc loco educere non poſſum, tu ſanè ex hoc ſeculo me ad te deducere poteris. ſtatutum eſt tecum viuere, tecumque mori. Prædicationis facultas ad populum ei defuit: quia nec ſpiritu,nec lateribus eſſet benè firmis: ſed nihil fuit ſuauius,quàm ſedentem inter fratres audire. Cuius quidem rei vos inprimìs,venerandi patres,optimi teſtes eſtis,à quibus vocari ſæpè ſolebat. Vbi aliquando audiui à fratribus veſtris, cùm ſediſſent ad vmbram patulæ fagi, & dicere aliquid pararet, extemplò nimbis & tonitruis incredibili cum fragore miſceri cælum viſum eſſe. Cùm verò fratres hinc pluuiam grandinemque metuerent, hinc ęgrè ferrent

Eius ſermo qualis.

Eſa. 55.

Eſt frequẽs apud Carthuſianos.

concupita prædicatione fraudari, ſubridere cœpit Laurentius, & manu monere: Quieſcite, inquiens, fratres: hęc ſunt ſatanæ ludibria, qui mendax fuit ab initio, & in veritate non ſtetit. Nunquid verbum Dei alligare poterit? Vix igitur ſermonem inſtituit, & eccè cęlum viſum eſt aperiri, diesque lętiſſimus pio fratrum deſiderio obſequentiſſimum præbuit officium. Non minori prętereà cura fratribus aderat: Mœſtos conſolari, curare infirmos, laborantibus ſubuenire, cogitationes & diabolicas inſidias exquirere. Vexabatur frater (vt mihi narrauit) ſpiritu ad ſeculum redeundi, & aliquotiès à Laurentio confirmatum, non ceſſabat diabolus inſtigare. Ferre ille ampliùs tentationem non poterat. Ad Laurentium autem ſe conferens, Succumbo pater, ait, fer opem. Eccè niſi adiúueris, ad ſeculum redeo. Tum Laurentius: Sine modò, mi frater, & tantùm hodiè nè abeas. Cràs, vt libuerit, deliberato. Nox vna in orationibus ac lachrymis abſumpta, ſic diabolum fugauit, vt nunquàm deincèps eum ſit auſus impugnare. Sed quod ſequitur, admirabilius: quod quidem narrare dubitarem, niſi accepiſſem à patre venerandæ fidei & authoritatis. Quum frater quidam ſimili inſtigatione premeretur, & ad certiſſimam Laurentij opem recurriſſet, accepit Laurentius lauri ramuſculum, qui decoctus aqua, relictus erat in vaſculo. Ad fratrem autem conuerſus, Accipe, inquit, frater, & in horto planta: & ſi quidem reuireſcet, ſecurus eſto de perſeuerantia tua. Abijt ille & plantauit, & reuiruit: & de miraculo gaudens, memoriam virgæ Aaron, & palmę Macarij reuocauit. Cęterùm prophetiæ ſpiritu vberrima quadam menſura Dominus eum donauit: & hoc ità celebre & diuulgatum fuit, vt non aliter ad eum, quàm ad oraculum concurreretur. Innumerabilia dicere poſſum, & aliqua dicemus ſparsìm, vbì res poſtulabit. Intereà vnum eligemus è multis, vel homine in quo accidit, vel multiplici varietate, vel certitudine rei præſtantiſſimum. Fantinum Dandulum ſcio cognouiſtis, genere, dignitate, vita & doctrina clariſſimum: qui fuit nupèr epiſcopus Patauinus. Hic dum ſecularis eſſet adhuc, & primarium in noſtra Republica locum teneret, primo die Quadrageſimæ ad ſuſcipiendum de more cinerem accedit. Suſcepto cinere & benedictione, Laurentius ait: Memento frater, quia futuro anno tu alijs horum cinerum officium impendes. Quod vt audiuit homo ſecularis, & plùs quàm quinquagenarius, ſurrexit admirans: neque aliud tamen ibì percontatus eſt propter loci maieſtatem, ſed in clauſtro prætereuntem expectat. Factus autem ad illum propior, rogat quid illis verbis ſignificare voluèrit. Laurentius ſubſtitit aliquantulùm cogitabundo ſimilis, deindè ſubiecit: Dico tibi frater, quòd cinerem quidem non impones, ſed certè populo diſtribues ramos oliuarum. Fantinus quanuìs maiori adhuc admiratione teneretur, quonam modo hoc poſſet accidere, tamen aliud ſub his verbis latére dubitans, diſceſſit. Eccè autem haud multò pòſt Martino defuncto, Eugenius Venetus pontifex eligitur. Ad eum Fantinus legatus ab ſenatu noſtro deſtinatur. Suſcipit eum Eugenius maximo cum honore, & inter ſacros ordines initiat. Deniquè ante vertentem annum legatum Apoſtolicum Bononiam mittit: quò cùm veniſſet, & primo die Quadrageſimæ imponere cinerem populo neceſsè eſſet, inuitatur legatus ad id muneris. Ille recuſat, quòd ab alio, quàm ſacerdote, fieri non liceret. Inſtant enixiùs illi, dicentes id muneris à Legatis ſemper exerceri conſueuiſſe. Fantinus in propoſito permanet, atque id officij non paruo tandèm labore deprecatur, nihil adhuc de Laurentij verbis aduertens. Die verò Palmarum, cùm ſimilis contentio oriretur, & canonici peterent, vt oliuæ ramos populo diſtribueret, ille autem ex humilitate eadem ſacerdotij excuſatione vteretur: tandèm canonici ſummis precibus poſtulant, vt ſi in cineribus Legatum ſeſe gerere noluit, ſaltem non recuſet oliuarum officium. Quid multa? Victus Fantinus, illud officium, vt prædixerat Laurentius, proprijs manibus abſoluit. Has autem ſancti viri virtutes Eugenius pontifex cùm audiret, animum induxit Venetis epiſcopum dare. Quo animo acceperit, iudicate, ſi poteſtis. Bìs fugiendi cepit impetum, & in abdita aliqua loca ſecedendi: bis reſtitit, & ſtare demùm in patrum ſuorum ſententijs deliberauit. Erant autem ex ijs qui ſuaderent, non eſſe ſummo pontifici obluctandum, ſed parendum Chriſti vicario. Nonnulli verò, vt nullo modo ſuſciperet, ſuadebant, mundi faſtus, onera inſueta, & corporis imbecillitatem memorantes. Fuère etiam, qui ſuaderent vt fugeret: & afferebant ſinguli exempla ſanctorum, qui vel ſuſcepiſſent, vel renuiſſent, vel incogniti profugiſſent. Indicto tamen ieiunio & oratione ſolenni, decreuerunt patres conari apud Eugenium & literis & nuncijs, nè ſibi patrem ducemq; ſuum auferre

Ioan. 8.

Confirmat fratrē de inſtabilitate vexatum.

Admirabile quiddam. Num. 17.

Abundat prophetiæ ſpiritu.

Fantinus Dandulus epiſcopus Patauinus.

Abhorret ab epiſcopatu.

auferret,ſine quo ſocietas illa planè periclitaretur. Bis miſêre, bis reſcripſit Eugenius: & extant duæ illius epiſtolæ, quibus dulciſſimis verbis patres illos conſolatur. Rationibus prætereà grauiſſimis, & ſanctorum patrum exemplis admonet, nè diuinæ voluntati aduerſentur. Non parêre igitur non potuit Pontifici ter iubenti.

De aſſumptione pontificatûs. familia, veſte, victu & pecuniæ contemptu. Cap. 5.

Fit epiſcopus ſine vlla pompa.

ANno ętatis quinquageſimoprimo inijt epiſcopatum, & quidem nulla pompa aut comitatu, vt fratres etiam germanos adeſſe noluerit, & aduenisse priùs nouum præſulem omnis vicinia cognoſceret, quàm penè intelligeret aduenturum. Eam noctem duxit inſomnem, Deum precatus orationibus & lachrymis, vt ſi id muneris ad ipſius honorem ſuſcepiſſet, nolens alioquin & inuitus, nè ſe deleret: ſcire ſe quantum negocij ſuſciperet, nôſſe populi multitudinem, ordinum varietatem, amplitudinem principatûs ſecularis: quales & quàm crebras diſcordias habuiſſent cum ſuperioribus epiſcopis: contrà verò, vires ſibi tenues & imbecilles, quippe nuſquàm niſi in monaſticis cellulis exercitatas. Quum hęc & pleraq; alia cum lachrymis effunderet, dicebat ſe tanta animi luce repletum, vt non aliter deincèps illius epiſcopatûs, quàm alicuius monaſterij, munera obiêrit. Familiam ſic inſtituit. Elegit duos de ſuo cœtu fratres: quorum altero vtebatur ad officia diuina, cum altero partiebatur curas maiores. Quinque prętereà miniſtros habuit per tres & viginti annos, quibus fuit in eo pontificatu: quanquàm per liberalem iocum dicere ſolebat, familiam ſibi grandem eſſe, cuius cura premeretur: pauperes Chriſti ſignificans. Veſte vſus eſt colore, quem dicunt, cęleſtino, iuſta longitudine. Tapeta, & aulæa, & cętera ornamenta ędium omninò ſpreuit. Menſa non ſordida, ſed ſumma munditie, ad quam de more monaſtico legebatur: nihil omninò argenti. Veſcebatur in vitreis & fictilibus: cibo vulgari ſemper vſus, amauit oua, quòd & ſtomacho amica eſſent, & voluptatem non irritarent. Nihil appetere, aut damnare: Quicquid apponeres, ſumere. Accidit ſemel, vt pincerna deceptus colore, acetum pro vino apponeret. Cùm Laurentius admouiſſet ori, vt acetum eſſe ſenſiſſet, nihil vltrà queſtus, prandium exigebat ſine potu. Pincerna vt aduertit, veniam ſupplex errori deprecatur. Cui Laurentius placido vultu: Eià, inquit, curato diligentiùs deincèps officium tuum. Cubile habuit vix ſex pedes protenſum, tomento palcari, & opertorio, quod veteres centonem, noſtri ſclauinam vocant: excluſis ſemper de thalamo omnibus, vt liberiùs vacaret lachrymis & orationi. Statìm autem operam dedit, vt pontificalis eccleſia, ſuperiorum epiſcoporum aut incuria aut auaritia neglecta, pro dignitate ſedis excoleretur. Canonicorum ordinem, ad nihilum redactum, reſtituit, addidit ſacerdotes, cantores inſtituit. Eandem adhibuit curam circa alias eccleſias, vt plurimæ, in quibus vix Miſſa dicebatur, nunc videantur eſſe pontificales. Mores deindè cleri caſtigare adortus, deque ijs edidit pulcherrimas conſtitutiones. Sed nihil erat, quod non facilè impetraret liberalitate & bonitate naturæ. Erat enim alioquin non grauis. Frui clerum ſuis fructibus patiebatur, vt nihil illi oneris impoſuerit vnquàm. Pari cura proſequebatur monaſteria, præcipuè ſacrarum virginum ob ſexûs infirmitatem, quibus nihil deeſſe pateretur, vel ad corporis neceſſitates, vel ad regulares etiam diſciplinas. Collapſa reſtituit, noua conſtruxit. Pulchrum huius rei teſtimonium, quòd cùm initiò viginti aut circitèr obſeruantia ſuſcepiſſet, moriens reliquit quinque ſupra triginta. Non minori ſtudio aliarum etiam ouium curam gerebat. Non fuit credibile, quantus quotidiè concurſus fieret mœſtorum & laborantium, qui conſolari cuperent, qui iuuari ope, oratione, conſilio. Ad eum omnes confluere. Plebanos quidem ſedulò monere, reddituros aliquando proprij officij rationem. Cæterùm pecuniam contempſit, vt neminem vnquàm magìs contempſiſſe crediderim. Domus erat aperta omnibus, omne penu pauperibus patebat. Si procurator rationes afferret, nihil accepti vel expenſi videbat ampliùs, quàm quid deeſſet aut ſupereſſet: indignũ omninò ratus, vt qui animarum quæſtui præfectus eſſet, ſederet ad calculos. Primum illi de pecunia inſtitutum fuit, vt nullum penitùs ſibi cum fratribus eſſet commercium: quia nihil exiſtimauit ad amorem ſuæ plebis conciliandum, fidemque comparandam efficacius, quàm ſi tolleret prorſùs omnem ex animis omnium de hac re ſuſpicionem. A qua vt longiùs abeſſet, cùm Leonardus frater aliquando pauperem eleemoſynam petentem Laurentio commendâſſet: Vade, inquit ille, & reſponde Leonardo meis verbis,

Familia eius qualis fuerit.
Eius veſtis.
Menſa.
Cubile.
Eccleſiam cathedralẽ inſtaurat.
Item cæteras.
Clerum reformat.
Item monaſteria.
Cõtemptus pecuniæ quantus fuerit.

 bis,

bis,vt tibi ipſe ſubueniat,poſtquàm à Domino habet,vt de ſuo dare poſſit.Illud in amoris fraterni ſignum retinuit,vt in Paſchate, & in natiuitate Domini, & feſto Apoſtolorum Petri & Pauli,eos donaret duobus panibus,ex farinæ flore confectis. Poſt mortem autem fratrum, idem tributum mihi ſemper pendit: quin potiùs & à fratribus iuuatus ipſe eſt pecunia grandi in bullis Apoſtolicis epiſcopatûs, & à me deincèps non minori, præſertim cùm ad patriarchatum euectus eſt. In cognoſcendis autem penurijs hominum adhibere ſolebat viduas aliquot ſpectatæ virtutis & fidei, quòd & ille ſexus eſſet ad huiuſmodi miſericordiæ opera feruentior, aptior etiam ad indagandas paupertates occultas, eorum præcipuè,qui ex opibus in inopiam decidiſſent,quorum generi hominum maximè miſerabatur. Mâlebat autem aliquandò decipi, quàm nimius eſſe in examinando : vt ſi in alterutro eſſet offendendum, mâllet,cui non oporteret, dare, quàm non dare cui oporteret. Libentiùs dabat res humano vſui neceſſarias, quàm pecuniam: & plures libentiùs ſummas, quàm maiores, vt eſſet communior in tanto populo beneficentia. Orauit aliquandò Laurentium conſanguineus eius non ità pauper, vt pecunia eum iuuaret in filiæ dotem. Reſpondit Laurentius: Conſidera, quęſo,frater, ſi parùm dedero, non eſt quo opùs habes: ſi multùm, defraudabo multos,vt vni ſatisfaciam: & præterea quicquid illud eſt, quod eſt, ad cibos potiùs pauperum, quàm ad intortos crines aut margaritas, ab Eccleſia traditum eſt. Igitur ignoſce, ſi dare non poſſum. Sed nihil fuit ciuitati gratius, quàm lignorum naues onuſtæ, quas ſequente hyeme diſtribuebat pauperibus. Pecuniæ ad eum quotidiè confluebant,vndè non crederes. Vidi aliquandò,cùm ab eo eleemoſyna peteretur, quòd pecunia non poſſet,promiſſione ſatisfacere: ſæpè, quum domi nihil reliquiſſet, æs alienum contrahere. Et quum procurator rogaret eum, qua ſpe faceret, Domini mei,dicebat,qui pro me diſſoluere facilè poterit. Nec ſpes illum fallebat. Nam continuò ſubmittebat illi Dominus pecuniam inſperatò multis de locis. His moribus & diſciplina incredibile eſt, quantum beneuolentiæ & authoritatis apud omnes ordines comparauerit.

Benignitas eius in pauperes & calamitoſos.

Eius in Deum fiducia.

De gratia verbi,conſilio,ſapientia,prudentia, iuſtitia,conſcientia, & infuſa ſcientia. *Cap. 6.*

HAbuit autem hoc donum diuinitùs collatum,vt omnes, cum quibus eſſet, lætos ſemper placidosque dimitteret, omnibus ſatisfaceret. Boni iuxtà maliéue, modeſti,facinoroſi ſine vllo penè diſcrimine illum colebant.Sic verba,& oculi,& motus,& omnia quæcunque aut diceret, aut faceret, (tanta erat virtutis & gratiæ vis)rapiebant animos omnium in amorem.Initio quidem pontificatûs,quum de mulierum ornatu decretum edidiſſet, vxorijs quibuſdam maritis ingratum, dux noſter illorum querelis deceptus, quaſi libertati ſeculari metuens, accerſiri eum iubet. Queritur ea de re verbis acrioribus: vt fuit natura vehementior. Tum Laurentius pater manſuetè ſimul grauiterque reſpondens, ſic illius animum demolliuit, vt dux conuerſus ad adſtantes, neque lachrymas continens, Angelus,inquit,non homo, locutus eſt: Vade pater, & fungere officio tuo. Illum deincèps velut Apoſtolum veneratus eſt, vt aliquando per iocum dicere ſoleret, præter Laurentium neminem eſſe mortalium, cum quo animam commutaret. Conſulebatur autem dubijs in rebus, & quanquàm irent quaſi ad hominem diuino potiùs quàm humano ſpiritu reſpondentem, res tamen humanas,tam publicas quàm priuatas, quas nondùm illi experiri contigerat: (ſiquidem ante vigeſimum annum confugit ad ſolitudinem, primo & quinquageſimo redijt) ſic callere videbatur,perindè àc ſemper tractauiſſet: vt dicere non verear, nihilo mihi minùs prudentiorem eſſe viſum, quàm meliorem: ſi tamen prudentia, bonitatis pars non ſit.Iam verò in iure dicendo ſapientiam illi dicant, qui viderunt, & præſertim curia Romana: quæ nihil vnquàm ab eo iudicatum reſcindi paſſa eſt. Sententiæ illiùs inappellabiles habebantur: & quanquàm in irrogandis pœnis clementior eſt habitus, iuſtitia tamen fuit,quæ neque precibus,neque lachrymis frangi poſſet. Nulli illius cœnaculum vel cubile non patuit. Non cauſarum multitudine potuit, non proteruitate litigantium defatigari. Stabat velutì rupes immobilis ad turbines cauſarum, quibus nulla ferè,vt opinor,in orbe eccleſia magis agitatur, propter amplitudinem ciuitatis & cleri.Grauiſſima inprimìs fuit breuitas reſpondendi, qua & paucis abſoluebat, & cæteris

Omnibus eſt gratus & venerabilis.

Etiam humanarum rerum fuit callentiſſimus.

Aequitas in iure dicendo.

ris adeuntibus ſatisfaciebat faciliùs. Sed qua iuſtitiæ luce afflatus ad iudicandum veniret, præſertim maioribus in cauſis, erit ſatìs apertum teſtimonium, quod referemus. Matrimonij lis orta Paduæ eſt inter haud vulgares familias. Ad Fantinum epiſcopum, de quo dixi, defertur. Ille cauſa cognita, quum leges fauere mulieri *, quæ virgo aſſerebatur, pro muliere pronunciat. Iuuenis, qui ſponſionem factam pernegabat, innocentiæ conſcius, aduersùs tantæ authoritatis iudicem Laurentium pro ſecundo impetrat. Laurentius autem quum videret à ſapientiſſimo & optimo alioquin iudice ſecundùm mulierem iudicatum, tamen lachrymis iuuenis permotus, opem implorantis cauſam non ſuſcipere non poteſt. Ad orationem autem ſe confert, quam grauioribus in cauſis habebat pro fideliſſimo conſiliario. Hac diligentiùs facta, iudicat ſecundùm virum. Propinqui mulieris nihilo ſegniùs tertium iudicem petunt, & impetrant epiſcopum Taruiſanum. Is quoquè pro muliere pronunciat. In diſcrimine videbatur Laurentij ſententia duabus aduerſis, & expectabant omnes attentiùs tantæ contentionis exitum: quum iudex æquiſſimus Deus ipſe ſe pro quarto gerere voluït, & litem omnem dirimere: in lucem producit inceſtum mulieris, quæ ex conſobrino & eodem clerico grauida, quum partum ampliùs differre non poſſet, amiſſo pudore & patefacto flagitio, diuinam fuiſſe, non humanam, Laurentij ſententiam confeſſa eſt. Conſcientia autem fuit explicata, pura, integra. quæ omnia dirigeret æquitate: ſcientia verò potiùs diuinitùs infuſa, quàm humanitùs acquiſita, videri poſſet. Vix enim elementa prima didicit à præceptore, & tamen nihil eſt in ſacra ſcriptura diſputatum, de quo non poſſet grauiſſimè reſpondere. Dicam quod accidiſſe memini. Venit ad eum theologus, qui audierat de illius doctrina, & pręſertim quòd didiciſſet ſine doctore. Audire voluït & periculum facere. Mouet illi quæſtionem de diuinis relationibus. Reſpondet Laurentius. Ille reſponſum laudans, repetit adhuc, velut cum circulatore ſophiſta ſibi res eſſet. Tum Laurentius: Scriptum eſt, frater: Contentiones & pugnas legis deuita: ſunt enim inutiles & vanæ. Dixi quid ſentirem: ſi ſatisfeci, placet: ſin minùs, quære qui tibi reſpondeat ſapientiùs. Compunctus ille & gratias agens, petita benedictione diſceſſit. Scripſit autem volumina quindecim, & ſermones quadraginta. Crebra illius ſcripturarum vſurpatio, deuota traditio, ſtylus redundans & copioſus: qui ſi gentilium literis dediſſet operam, potuit inter ſcriptores elegantes annumerari. Voluminum tituli, hi ſunt: Lignum vitæ De diſciplina monaſticæ profeſſionis. De ſpirituali & caſto connubio verbi & animæ. De humilitate. De ſpirituali interitu animę. De triumphali agone mediatoris Chriſti. De interiori conflictu. De complanctu Eccleſiæ. De corpore Chriſti & ſanguine. De vita ſolitaria. De contemptu mundi. De ſermone Domini in cœna. De officio paſtorali. De obedientia. De gradibus perfectionis. Sermonum autem titulos apponere, operæprecium non iudicaui.

*deeſt, videntur, aut tale quippiam.

Oratio illi pro optimo conſiliario eſt.

Eius conſcientia.

Scientia.

Theologus quidã eius tentat doctrinam.

Tit. 3.

Eius lucubrationes.

De manſuetudine & dono lachrymarum, & corporis figura. Cap. 7.

QVanto aũt magìs authoritate & gloria creſcebat, eo in dies fiebat humilior. Audite manſuetudinē. Nam quum pręlatus magnę, plùs ob pecuniam ꝙ vitã, authoritatis ductus inuidia, varijs eũ quotidiè calumnijs laceraret: vt expleret animi malitiã, indicit conuentum plurimorũ pręſtantium & doctrina & dignitate virorum, quaſi de theologica aliqua quęſtione diſputaturus. At concluſiones quaſdam proponit, decretis illis contrarias, quę Laurentius ediderat de ſumptu & ornatu mulierum. Ridere partìm qui aderant, partìm mirari, quam ad rem eſſent conuocati. Qui verò grauiùs ſentiebant, indignè admodùm pati, quòd illud ſpectaculum nõ honor Dei, ſed maledicēdi cupiditas coëgiſſet. Tandèm bonus paſtor manu ſilentio indicto, longam pro mulieribus orationem habet: cuius epilogo quum miſericordiam & lachrymas mouere vellet, pluribus ſimul locis excitatus riſus eſt. Gratiæ ijs, qui venerant, actæ: Diſputatores ad cœnam vocati, atque ità diſceſſum. Affuit quidam, patris noſtri dilectus in ſpiritu filius, qui huiuſmodi re mirificè commotus, quòd homo petulans ſanctiſſimum virum huiuſmodi contumelijs inceſſiſſet, accurrit ad Laurentium. Aderam tum ego fortè, quum hic & ira & via feſſus, Et quid, inquit, pater? Patieris'ne honorē tuum ab iis improbis lacerari? Tum Laurentius: Quid eſt, fili? Ille rem omnē, vtì ſe habet, narrat, non verbis ſolum, ſed & ore & oculis & manibus ſic indignantibus,

Eius eximia lenitas & tolerantia iniuriarum.

vt non eum ſolum in quem eſſent illa iactata, ſed quenuis alium immunem ab Iniuria, facilè commoueret. Quid tum Laurentius? Putatis'ne aliquod irati animi ſignum protuliſſe? Teſtor Dominum Ieſum, quum intentos in eum ad id vnum conieciſſem oculos, nihil mutationis in eo vultu perſpicere potuiſſe. Nihil indoluit, aut queſtus eſt: immò noluit ſcire, quis affuit, quis dixit: non fronte aut vultu aut ſignũ aliquando vel minimum edidit animi cõmotioris. Vt autem mœrentẽ filium ſolaretur, placido vultu: Noli, inquit, te afflictare fili: Dominus Ieſus, cuius negocium eſt, ipſe aderit honori ſuo. Neq; ſanè in eo falſus eſt. Nam paucis pòſt menſibus dux ipſe cum ſatellitibus ſuis partìm exilio, partìm vinculis, morte nõnulli affecti ſunt. Quanquàm autem nihil videtur addi poſſe ad hanc manſuetudinem, neſcio tamen an id, quod accidit iterùm in ſimili genere, ſit admirabilius. Nam quum ſolenni pompa Euchariſtiæ ſacramentũ feſto corporis Chriſti circunferretur, comitatu (vt ſolet) totius populi frequentiſſimo, heluo quidam, qui clerici ſcelera ab epiſcopo damnata impudentiùs defenderat, ante oſtium propriæ domûs conſiſtens, dum indè Laurentius tranſit, Deum nihil veritus, qui ante oculos eius incedebat: En, inquit, qui pro ſancto colitur. O inſani, qui talem hominem adoratis. Audit Laurentius. Sed quid arbitramini? Gradu quo vadebat, perſeuérat: non vultum, non oculos deflectit ab Sacramento: & quum aliquot pij homines commoti rei indignitate, cum facibus ad illius domũ vellent concurrere, vix à me qui tunc aderam, repreſſi ſunt. Quod tamen facinus vindicauit paulò pòſt Senatus, maiori Laurentij gloria, illa præter cæteros inflicta pœna, vt perditus ille frequentiori populo in eccleſia pontificali ſuper pulpito publicè mendacium fateretur. Certauit autẽ Dominus cum Senatu noſtro in pœna ſupplicioq; miſeri. Nam paulò pòſt pulſus vrbe eſt, profugusq; nunc errat procùl à domo liberisq;, inops atq; mendicus. Sed penè infinita ſunt talis manſuetudinis teſtimonia. Erat autem verborum actionumq; tanta menſura, vt ſi inferiora hæc cæleſtibus conferri fas eſt, (cæleſtis enim certè animus eſſet) vix ego motus cælorũ & reuolutiones & gyros agi maiori ordine atq; menſura crediderim. Ipſe quidem diſcipulo reuelauit, ſibi à Deo datum fuiſſe, vt quouis loco aut tempore ſe colligere vellet, & in cælum mẽtem erigere, ſemper poſſet. Quòd ſi fortè aliquibus, vt ſolet, imaginibus turbaretur, nõ aliter abigere ſe diceret phantaſias illas, quàm ſi muſcas oberrantes pelleret ab oculis. Erat in illis cauſarũ actionumq; turbinibus ſemper quietus & immobilis. Nihil audire diceres: quaſi in cælo eſſet animus, corpus in terris. Rursùs autem, ſi ſtylo aut orationi ſeſe dediſſet, & interpellaretur, vt ſępè fit, ab aliquo eum adeũte, videres ſine vlla moleſtia, cœpto opere intermiſſo, quaſi ocioſum iucundo vultu venientẽ excipere, quoàd vellet, audire: tanta profectò animi pace, vt angelica interdùm videretur potiùs, quàm humana. Hanc tam admirabilem conſtantiam ſola diuinæ bonitatis meditatio poterat emollire. Dixi ſuperiùs, quum de matris dormitione loquerer, in illius funere lachrymam non emiſiſſe. Videte patres, vbì lachrymæ profluerent. Donum enim habuit lachrymarum, vt nemo ferè alius. Quum poſt prandium aliquando ſederet, & de diuinis, vt ſolebat, ſermonem haberet familiarem, conuerſus ad eos, qui aderant, feruentiori quodam mentis affectu, Quid, inquit, agam fratres, quid agam, quum ad iudicem deducar? Quid egi miſer, in quo ſperare poſſim? Nihil habeo, niſi quòd ad illius ſanctiſſimi ligni radicem prouoluar & plangam. Hæc quum dixiſſet, totus ſolutus in lachrymas eſt: quas cùm profuſiùs emiſiſſet, & erectus vidiſſet nos, qui aderamus, compungi, & illas lachrymas admirari, veritus nè quid ex his laudis humanæ ſurreperet, Videtis'ne, inquit, has lachrymas? Affectûs cuiuſdam ſenſualis fuerunt, non veræ deuotionis, à qua abſum longiſſimè. At quàm pulchrè diuina bonitas conuenientem illi animo ſedem tradiderat. Omittite virtutes aut ſanctitatis nomen: facite vos tunc primùm eum videre: angelum, non hominem, credideritis. Fuit proceritate corporis altiore quàm iuſta, gracilioribus membris, colore candido, ſtatu erectus & celſus, omni facie admodùm decora. Oculis verò vniuerſum corpus ità moderantibus, vt venerationem & ſanctitatem vndiquè ſpirare videretur.

Vltio diuina in eius obtrectatores.

Dictorũ factorumque eius moderatio.

Donũ ſiue gratia lachrymarũ.

Extenuat lachrymas ſuas.

Figura corporis egregia.

De amore fraterno, de prophetia, de eiectione dæmoniorum, de miſericordia, & moniali, cui per ſpiritum Euchariſtiam communicauit.

Cap. 8.

Sed

Sed quia de Marco & Leonardo fratribus nihil hactenùs dixi, nolim aliquis existimet, vllos vnquàm ſeſe maiori charitate dilexiſſe. Viſebatur ab his quotidiè: ad eum publica omnia & priuata deferebant: ſed omnes ferè illorum ſermones erant de æterna vita. Cæterùm quàm diuino ſpiritu omnibus in actionibus ſuis ageretur, vltimis illorum horis apparuit. Laborauerat Marcus valetudine diuturna, domo per annum non exiërat: cupiebat fratrem videre, quo nihil in terris charius haberet. Recuſabat Laurentus venire. Domo enim fraterna, ſicutì materna, vt anteà diximus, ſemper abſtinuit. At ille orare enixiùs, & obſecrare per fraternæ iura pietatis, vt mori eum nō vellet ſine ſua benedictione. Solabatur eum, & promittebat venire Laurentius, ſed tamen differebat. Ibat ad eum Leonardus pater, ibam ego, orantes vt veniret, ſi quidem viuum reperire vellet. Dicebat, bono animo eſſemus: venturum ſeſe, quum tempus exigeret: & certè aliquotiès videbatur meliùs habere. Quum autem apparuit hora, quam expectauit, fallere chariſſimum fratrem noluit. Eccè venit ad eum, quum minimè expectaremus. Iam propinquus emiſſioni ſpiritûs. Ingreſſus, & ſuper lectulum fratris incumbens, ſalutat eum dulciſſimis verbis, quaſi promiſſum perſolutum veniſſet. Marcus hilariori vultu conuerſus, ſignificato gaudio de illius aduentu, inter eius amplexus lætus & voti compos, in Domino requieuit. Nè tamen aut fortè, aut caſu hoc accidiſſe aliquis exiſtimet: idem penitùs nono pòſt anno in Leonardo fecit. Quintum ferè menſem domo exire, & Laurentium videre non potuit. Ibam aut mittebam, qui diceret fratrem extremum ſpiritum agere. At ille reddebat, horam adhuc non eſſe. Sic per multos dies rem duximus, ego eundo aut mittendo, ille differendo. Hora ea, qua promiſerat, venit: quumque ſumma cum lætitia eum pater excepiſſet, veſpera eius diei inter illius brachia ſpiritum feliciter emiſit. Addam illud etiam ad eius gloriam & ſolatium meum. Orauit pro fratre illis diebus precibus ardentiſſimis: & quum poſt aliquot dies ad eum veniſſem, afflictus mœrore adhuc recenti, poſt prima verba ſalutationis, Gaude, inquit, Bernarde fili: Leonardus pater tuus ſaluus eſt. Hoc ego quum ingenti gaudio excepiſſem, Et quomodò, inquam, ſcis pater? Saluus, inquit, eſt: & aliud nè cures. O lachrymas dulces, plenas lætitiæ & pietatis, quas ibì fudi ante pedes illius, quum tantæ lætitiæ nuncium nuncius tam fidelis attuliſſet. Quid autem alia innumerabilia conſecter de ſpiritu prophetiæ? Vitam ſanctiſſimæ Abbatiſſæ à medicis derelictam, dilatam à Domino, dixit: & paucis diebus liberata eſt. In eodem monaſterio ſororem miræ ſanctitatis comploratam, & iam penè exanimem, lugentibus alijs, bono animo eſſe iuſſit: & illo triduo omninò libera euaſit. Propinquum ſuum, qui triremem conduxerat ad cōuehendas ex Ponto merces, cauere iuſſit, nè triremem in Ponto dimitteret. Ille verò non ſolùm triremem dimiſit, ſed maximo etiam fortunarum naufragio eſt affectus. Cæterùm & filiorum orbitates, & lucra, & damna, & honores repulſaſque, ægritudines & incolumitates, aliaque tum proſpera, tum aduerſa, quæ quotidiè accidunt, innumerabilia antè dicebat. Filium meum deſperatum à medicis, extremum ſpiritum agere ad eum detuli, vt conſulerem de loco ſepulturæ. Ille ſuſpenſo aliquantulùm & vultu & ſermone, reſpondet tempus adhuc non eſſe talis conſilij. Ego quia ex peſte familia extra ciuitatem aberat, admiratus huiuſmodi reſponſum, Quonam, inquam, modo potero pater tempeſtiuè deliberare, quem iam expirâſſe exiſtimo? Rursùs ille: Redi bono animo: tempus adhuc non eſt. Reuerſus igitur domum, reperi puerum pręter omnem ſpem meliùs habere. Neq; tempus illud benignitate Dei ad hunc vſque diem apparuit: & ſpero filium potiùs de mea, quàm me de filij ſepultura cogitaturum. Sanè ipſe ſuum obitum prædixit virginibus ſanctæ Crucis per dies aliquot antequàm accideret. Neque minor in eo fuit dęmoniorum pellendorum, & diſcernendorum gratia ſpirituum. Qui affuit & vidit, mihi narrauit mulierem ad eum deductam, ſpumantem ore & dentibus frendētem. Quod ille videns, Attuliſtíſne, inquit, mihi hunc dęmonē, tanquàm ad apoſtolum? Ite fratres, & quęrite qui ſit me ſanctior: ſum enim homo peccator.

Charitas erga germanos fratres.

Salutē fratris indicat nepoti.

Eius prophetiæ.

Facultas pellendi dęmones, & diſcretio ſpirituum.

Enimuerò illi magìs orabant, genibus prouoluti. Agè, inquit, valeat fides veſtra, quæ Chananææ profuit & centurioni. Impoſita arreptitij capiti manu, Quid, inquit, male dęmon veniſti pauperculam hanc vexare? Vbi nūc ſuperbia tua, quum de cęlo decidiſti? Non te pudet depugnare cum muliercula? Agè, dimitte illam: Dominus Ieſus te præcipitem agit. Signaculo ſuo inſignita eſt. Videres inter hæc verba illam

Mat. 15. & 8.

Eſa. 14.

contumaciam,atque oris diſtorti prauitatem explanari,illum tremorem palloremq́ue in naturalem verti faciem. Admirantibus omnibus, & omnipotenti Deo gloriam reddentibus, liberata eſt.

Spirituum verò cogitationumq́ue diſcretio vbinàm maior apparuit? Decreuerat monaſterium monialium reformare: quod vt faciliùs aſſequeretur, aſſignare volebat illis in confeſſorem virum fidelem & ſanctum. Is autem, vt erat bonus & ſimplex, recuſabat, timens cum mulieribus implicari. Poſtquàm negauit, tactus pœnitentia eſt: deliberat redire. Hunc autem cùm Laurentius procùl venientem conſpexiſſet, priuſquàm verbum presbyter ille faceret, aut diceret,ad quid veniret, dextra cingulum tenens,Benè facis,inquit,frater: nóui ad quid venias. Velim autem ſcias, veluti cingulum iſtud, (manu ſiquidem cingulum ſuum tenebat) ſic à Deo te mihi eſſe permiſſum. Admirans ille, & magìs corde compunctus: Accipe pro ſeruulo me,inquit: nunquàm mandata tua relinquam.

De Plebano non tacebo,adulterio, ſimonia, furto,& omnibus probris infami: qui ad vltimam inopiam redactus, vt omninò neque ſe, neque filios poſſet alere, quos occultos alebat,impias ſibijpſi manus afferre ſtatuerat. Hoc quum cognouiſſet in ſpiritu Laurentius,accerſit illum,dicit quid cognouerit: ſolatur eum verbis charitate plenis. Tum declarat,accidiſſe hoc,permittente Domino, propter eius flagitia: & niſi reſipiſcat, maiora minitatur: Miſereri tamen illius inopiæ: Dat illi deindè aliquot aureos. Quum eximiam charitatem miſer ille vidiſſet: quippe qui vitæ malè actę conſcius,pœnas potiùs aliquas,quàm eleemoſynam expectaret: prócidit ad pedes illius,& totus liquefactus in lachrymas, non poterat diuelli, promittens & iureiurando conteſtans vitam reformare: & comprobare quidem opere, quod promiſit. Vixit autem poſteà aliquot annos,timens Dominum, & in mandatis illius incedens, magna cum admiratione hominum,qui eum antè cognouerant.

Conſolatur hominem iam planè deſperatũ.

Statueram,optimi patres, delibare potiùs miracula,quàm narrare. Mores etenim & angelicam in terris conuerſationem deſcribẽdam præcipuè ſuſceperam: ſed veluti incurrens in hæc, ſilere non potui. Poſteà verò quàm neceſsè fuit, non omittam hoc, quod eſt genere præclarum, & magnitudine rarum, & fama notiſſimum. Sacra quædã virgo erat magnæ ſanctitatis.Hęc per multos annos abſtinẽtia,vigilijs, orationibus ſteterat ante Dominum. Accidit autem, vt ſolennitate corporis Chriſti, neque ſorores aliæ, neque ipſa communicare diuinis myſterijs poſſent: & quum ægrè ferrent, & illa inprimis ſanctiſſima mulier, oratum Laurentium mittunt, quia prope eſſet monaſterium, vt ſi gratiam communicandi eo die habere non poſſent, ipſe ſaltem dignaretur, dum celebraret, pro ancillis ſuis orare. Promittit Laurentius. Quum autem celebraret ad populum, poſt eleuatum ſacramentum factus extra ſeipſum eſt: detulitq́ue eum ſpiritus ad illam mulierem in cella clauſam, & contemplationi vacantem: quæ fortè tunc miro quodam deſiderio communicandi teneretur, & ſacra illi myſteria communicauit: ſiue in corpore, ſiue extra corpus,Deus ſcit. Ab oculis quidem totius populi non diſceſſit, donèc ad ſeipſum reuerſus ab illo pietatis officio, reliquum Miſſæ peregit. Quum autem virgo illa quod acciderat, ſacerdoti nunciâſſet, ſacerdos patriarchæ, iuſſit ille, vt gratias omnipotenti Deo agerent, non ſibi: & vt nunquàm, donèc viueret,manifeſtarent. Hęc ego, Patres,& huiuſmodi alia multa à Laurentio fieri optimum Deum crediderim voluiſſe, ſiue vt ſuam bonitatem atque potentiam nec temporum edacitate conſumi,nec immutari malignitate morum, nec fidei noſtræ tepiditate imminui crederemus: ſiue vt ea etiam, quæ ſacris literarum monumentis edita ſunt, & alioquin videri ſolent impoſſibilia, faciliùs crederentur à nobis: quippe cùm legerimus Ambroſium, cùm eſſet Mediolani, Martini exequijs interfuiſſe apud vltimas Gallias: Seuerum item Rauennatem epiſcopum, ad Geminiani exequias Mutinam in ſpiritu conceſſiſſe. Increbreſcere tanti viri fama quotidiè, & latiùs atque latiùs diffundi cœpit. Habere eum ſæpè apud ſe Eugenius Pontifex voluit: ſemper excuſauit, metuens nè quid ei noceret curia Romana. Cùm autem Eugenius vrbe pulſus, Bononiam veniſſet, efflagitatus ab eo, refragari non potuit, quòd ampliùs neque alpes, neque itineris longitudinem, ſicut anteà fecerat, cauſari poſſet. Exceptus eſt à ſummo Pontifice, frequentibus cardinalibus, his verbis: Salue decus & gloria præſulum: ab vniuerſa autem curia, maxima veneratione habitus. Voluit eum Eugenius apud ſe retinere, ſed

Nota admirabile quiddam.

Excipitur à Pontificè honorificè admodùm.

ſed imbecillitatē corporis excuſans, paucos ibi moratus dies, rediјt indè lætior, quàm ierat. Reliquit ibi maximum odorem ſanctitatis. Pari amore ſeu maiore etiam Nicolaus quintus Pontifex nobiliſſimus eum dilexit, vt in illo ornando certauerit cum Eugenio. Nam ſicut ille epiſcopum, cùm primùm potuit, fecit: ità hic patriarcham, cùm primùm oblata occaſio eſt, creauit. Gradenſi ſiquidem patriarcha mortuo, patriarchatum à Grado, nobili quondàm vrbe, tranſtulit Venetias, idque nec cognita, nec poſtulata Senatûs noſtri voluntate: quippe qui non minùs hominem, quàm ciuitatem, eo facto exornare cuperet. Allata res haud ſatìs placuit Senatui, verenti nè ſpiritualis & eccleſiaſtica dignitas, aucta opibus & authoritate, veteres, quas cum ſuperioribus epiſcopis diſcordias habuerant, renouaret: beatiſſimi tamen patris manſuetudo diremit facilè dubitationem. Adiјt enim cōtinuò ducem & collegium, ſeſe dixit abhinc duodeuiginti annos inuitum epiſcopum factum, & à quiete ſua in hos turbines ſeculares iniectum: deſiderare nunc quietem, & minui magìs pondus præſulatûs quàm augeri, ſibi eſſe in animo, hoc oneris quibuſcunque poſſet modis deprecari, niſi ipſe dux, ad quem ciuitatis ſuæ dignitas pertineret, fortè ſentiret aliud: pro cuius honore, quoniam ità de ſe merita ciuitas eſſet, nullum laborem recuſare deberet. Excitauit omnium lachrymas ſanctiſſimi patris miſta charitati humilitas. Dux, qui rem hanc ægerrimè antè tulerat, & ab Eugenio tentatam ſemper impugnauerat, ſtatìm ex ſua totiusq; collegij ſententia enixè eum rogare cœpit, vt libenti animo id muneris ſuſciperet. Sic quod inuidioſum fuerat in dignitate, ex manſuetiſſimis ſancti viri moribus gratiſſimum factum eſt.

Nicolaus V. fecit eū Patriarchā.

Patriarchatus Venetias transfertur.

De dictis ab eo memoratu dignis, & ſumma nominis eius celebritate. Cap. 9.

SED quia mores & actiones illius hactenùs proſecuti ſumus, ſubiјciemus etiam de dictis aliqua memoratu digna, quantùm meminiſſe ex domeſtica conſuetudine potuimus. Dicebat, ſerui Dei non eſſe, à magnis peccatis cauere: id enim eſſe ſecularis hominis: ſed parua vitare, nè charitas refrigeſceret. Non ſimul àc corpus extenuatum fuerit, de abſtinentia remittendum: propterea enim abſtinendū. Tribus monacho opùs eſſe: deſiderio, moderatione, & gratia. Nam vbì horum aliquid deſit, ibì perſeuerantiam eſſe non poſſe. Humilitatem eſſe torrenti ſimilem, qui æſtate tenuior, quaſi ſerperet: hyeme verò atque vêre, inundaret. Sic humilitas in proſperis quidem exigua, in aduerſis magnanima eſſe debet. Minimè ſibi placebant in monaſterijs ampla ædificia: & cùm videret latiora celláſve ampliores, caput quaſſans, dicebat: Nō ſic patres noſtri, non ſic. Dormitorium ipſe fecit apud Leonicū ex ſepe & creta, cùm tamen lateritiū facere facilè poſſet propter monaſterij facultates. Dicebat enim, nullam rem monachum adſpicere debere in hoc ſeculo, quæ deſiderium illius teneret. Maximè penſanda eſſe eorum propoſita, qui ſe conferrent ad religionem, nè, dum ineptus ſuſcipitur, ab eo aptus corrumpatur. Dicebatque, cùm augeretur nimiùm numerus, rigiditatem vitæ atque monaſticum vigorē diutiùs non poſſe conſiſtere. Raram ſiquidem eſſe perfectionem. Memini adoleſcentem nobilem ad monaſterium confugiſſe: quem cùm intellexiſſet fratrum nimiјs ſuaſionibus pellectum, patri flagitanti reddidit, dicens: Accipe filium tuum. religionis propoſitum à ſancto ſpiritu eſt, non ab humana ſuadela: & eſt longè deterius, ab religionis vita deficere, quàm eam nunquàm ſuſcepiſſe. Ex quo die factus eſt ſacerdos, quotidiè Miſſam celebrauit, niſì valetudine impediretur. Dicebatque, qui, cùm poſſet Domino ſuo frui, non frueretur, facilè ſe declarare, Domini ſui curam non habere. Pudicitiam cum carnalibus blandimentis, nihil aliud eſſe, quàm ignem extinguere velle, & ligna ſuperinijcere. Paupertatis donum quantum eſſet, neminem nôſſe, niſì qui ſecreto cubiculo & contemplatione delectaretur. Conſultò Deum gratiam religionis hominibus occultâſſe: nam ſi cognoſceretur illius felicitas, omnes ad eam concurrerent. Neminem benè ſcire quid eſſet humilitas, niſì qui a Deo accepiſſet, vt eſſet humilis. In nullo enim tam falli homines, quàm in vera humilitate cognoſcenda. Veram ſcientiam eſſe, ſcire hæc duo: Deum eſſe omnia, & ſe nihil. Sæpè monebat, nunquàm amittendam de Deo fiduciam. Illam eſſe in qua animæ vita conſiſteret. Diuitem dicebat non poſſe ſaluari, niſì per eleemoſynam. Tanto facilius eſſe munus Imperatoris aut ducis, quàm epiſcopi, quāto difficilius eſſet, quæ nō videas regere, quàm quæ videas. Inter labores publicos bellorū, quæ eius

Eius ſententiæ memorabiles.

Quotidiè ſacrificat.

Religionis monaſticæ felicitas.

Vera ſcientia.

ætate

ætate plurima fuêre, dicebat ſenatoribus noſtris: Si vultis Dominum veſtrî miſereri, nihil vos ex vobis aut eſſe, aut poſſe iudicetis. Bonum principem aſſimilabat capiti: quia ſicut caput & lingua implorat auxilium pro reliquo corpore ſe non mouente, ità principis oratio poteſt placare Dominum, quanuìs populus alijs intendat. Vitanda monebat, quę multis obſtaculis impedirentur: quia opera ſpiritusſancti facilia eſſent & ęquabilia, diaboli aſpera & plena ſentibus. Et cùm de rectoribus ciuitatum ſecularibus loqueretur, quaſi illorum laboribus condolens, non ſine clementia Dei fieri putabat, vt virtutis comes eſſet gloria, & quaſi laborum curarumque delinimentum aliquod: tantiſpèr autem gloriæ cupiditati ignoſcendum, dum virtutem velut ancilla ſequeretur, non autem quaſi domina præcederet. Innumerabilia alia ſapienter & dixit, & ſenſit, quę quidem referre, infinitum eſt. Cęterùm iam plenus erat dierum, nomenque illius & fama latiùs quotidiè fundebatur. Nemo veniebat ad hanc vrbem, qui non vel in primis ſpectaculis appeteret hunc patrem videre. Taceo vulgus & turbam ſine nomine, qui, quâcunque incederet, ad eum viſendum, veluti ad angelum de cælo demiſſum, per vias & compita concurrebant. Cardinales omnes, duces & principes domì eum inuiſere, vitam inueſtigare, thalamum, cubile, cœnaculum, omnia luſtrare oculis & venerari. Franciſcus Sfortia Mediolani dux & Blanca vxor, Galeatium maiorem natu & magnę ſpei filium adhuc impubem, Venetias cùm miſiſſent, illud inprimìs mandauêre, vt puerum ad ſanctum virum deducerent, vt imponeret illi manum, & eius orationibus commendarent. Bartholomęus Collionus, clariſſimus hac ętate dux, magnam ad eum vim auri detulit, quam in pauperes diſpertiret. Quod fuit & in militari viro propter deuotionem, & in patre noſtro propter opinionem, rarum & ſingulare. Iam aduenæ & peregrini omnis ordinis & generis, Pannones, Germani, Galli, Hiſpani, vel qui Romã ad limina Apoſtolorum, vel qui in Orientem ad Dominicũ ſepulcrum pergerent, tum felices auras ſperabant, ſi benedictione huius patris accepta diſcederent. In maximis verò patrię periculis dux noſter atq; ſenatus non aliter ad illius orationem confugêre, quàm ad oraculum quoddam. Quantùm autem illius oratio proficeret, vnum aliquid priùs, quàm partem hanc claudam, in teſtimonium referemus. Eſt prope Corcyram locus aſper & incultus, vbì vir habitauerat eremita triginta & ampliùs annos, vitę abſtinentia & orationibus, & quod primum ferebatur, prophetię ſpiritu inſignis. Gerebat fortè Corcyrę negocium vir quidam de noſtris, tam genere quàm moribus pręſtãs: qui cùm arderet bellum, quod cum Philippo Mediolani duce gerebamus, & afflictiores viderentur eſſe res noſtræ, adijt virum Dei: rogat eum, nunquid Veneta reſpublica, vt ferebatur, deplorata eſſet. Ad quem eremita: Commotus eſt furor Domini, inquit, contra vos, quia verbum Domini proieciſtis: & niſì põtificis veſtri lachrymę interpellarent pro vobis, iamdudùm quaſi Sodoma perijſſetis. Tale de Laurentio teſtimonium retulit eremita in medijs Corcyrę rupibus & ſpeluncis. Cui non ſolùm Laurentius, ſed omnes ferè mortales incogniti erant & inauditi.

Celebritas nominis ſancti viri.

Efficacia precũ eius.

Charitas erga oues ipſi commiſſas.

Porrò charitas illa, qua ſuas oues proſequebatur, vix animo concipi poſſet, nedùm verbis explicari. Totus illi pontificatus inter grauiſſimorum temporũ maximorumq; bellorum turbines conſumptus eſt. Non erat contentus propria oratione: animabat hortando, monendo, obſecrando, iubendo, vt profectò tantæ charitatis & ardoris vel minima pars vim cælo inferre potuerit. Et hoc, ſi mihi liceat, proculdubiò dixerim fuiſſe Quirinæ matris ſuæ præſagium, quod filio naſcenti precata eſt: ijs præcipuè temporibus, quibus ter quatérve in præcipiti fuit Venetum imperium.

De vltima ipſius valetudine, & quæ in ipſa dixit aut fecit. *Cap.* 10.

AGebat annum quartum ſupra ſeptuageſimum, corpore quidem imbecillo & tenui, ſenſibus autem integris, & ſine vllo vitio valetudinis: niſì quòd ingraueſcens ætas, additis ediæ, vigiliæ, algoriſque ab ipſa adoleſcentia ſuſceptis incommodis, totum corpus pariter attriuerat. Nos aũt de eius vita pluſquàm de noſtra ſoliciti, hortabamur vt audiendi onera deponeret. Quibus ille, vultíſne locum, qui mihi commiſſus eſt, deſeram? Nam quòd ad ieiunia, vigilias & caſtigationem carnis attineret, ſeneſcere corpus, ſpiritus iuueneſcere videbatur: & aut Paulum referebat, qui nonagenarius veſcebatur palmulis: aut Hilarionem, qui octogenarius farinula, aut alium de patribus antiquis. Vt autem nihil ad cumulatam gloriam deeſſet, perſecue-

perſeuerauit ſcribere vſque ad eam diem. Fortè tunc librum de gradibus perfectionis abſoluit. Dum autem poſt cibum mecum de more ambularet, Quàm libenter abirem, inquit, ſi Domino placeret. Neque enim melior ſum, quàm patres mei: ſed tu bone Ieſu obſequi non debes voluntati meæ, ſed vtilitati populi tui. Voluit autem Dominus preces eius audire. Febri poſt paucos dies acerrima corripitur. Lectum paramus: ille commotior & indignanti ſimilis, Mihíne plumam paratis? Qui mollibus ſternuntur, in domibus regum ſunt. Non in pluma Dominus meus, ſed in duriſſimo ligno cubitauit; An non meminiſtis, quid beatus Martinus in re ſimili reſponderit, nō decere Chriſtianum hominem mori, niſi in cinere & cilicio? Nihil igitur tunc profecimus, victique ad eius mattam detulimus inter brachia. Cùm autem neque medicis, neque pecuniæ parceretur, & miniſtrantium circa ſe ſtudium videret, compungebatur animo: En quanta, dicebat, ob huius ſacci vilis ſanitatem parantur? quanta perduntur? cùm intereà pauperes Chriſti non panem, non ſtratum, non ignem habeant, vbi calefiant. Intellexit aūt vir ſanctus migrationis diem aduenisſe. Hactenùs, inquit, filij per iocum res acta eſt, ſeriò nunc agitur. Propè eſt ſponſus: eundum ei obuiàm. Et ſublatis in cælum oculis, Venio, inquit, ad te bone Ieſu. Obſeruatum eſt autem ab ijs, qui miniſtrabant ei, quòd aliquando plenus animi, ardore quodam ſpiritûs in cælum ferri geſtiebat: interdùm verò in profundum ſeſe humilitatis abijciens, pertimeſcere videbatur diuinum iudicium. Nam dum ego ad eum non ſine lachrymis dicerem, Quàm læto animo migrare debes, ô pater, cui palma cælorum parata eſt: Decerni, inquit, fili fortibus ſolet hęc palma, non ignauis meique ſimilibus. Hæc humilitatis: illa verò quàm plena fiduciæ? Nam cùm nos lachrymari videret, Abite, ait, hinc cum veſtris lachrymis: tempus lætitiæ eſt, non lachrymarum. Sic in fiducia Macarium, in timore Arſenium referens: inter vtrunque incedens, vt cum fiducia metueret, nec ſine timore confideret. In campum igitur cum morte deſcenſurus, armari ſe ſacramentis Eccleſiæ, & ad ſacellum inter manus deferri poſtulauit. Et cùm è ſtrato ſubleuatus, innixus humero meo, labantia membra regere non poſſet, paululùm reſedit. Effundebar totus in lachrymas. Quod ille aduertens: Quid ploras, inquit, Bernarde fili? Da mihi dexteram. Quam quum ambabus ſuis tenuiſſet, Confide, inquit, & bono animo eſto: nunquàm enim te deſerā. O vocem dulcem pariter & acerbam. Neſcio quomodò non elanguit cor meum: niſi quòd temperata fuit tam certa promiſſione mœſtitia. Certè illius diei, illius loci, patres clariſſimi, debeo nimìs crebrò meminiſſe. Legatum, quod à dulciſſimo patre mihi relictum eſt, omni fide & ſpe veluti brachijs amplexabor, quaſi obſignatū ab angelis, ſubſcriptum à beatis ſpiritibus: quorum glorioſam & innumerabilem multitudinem ad ſuſcipiendam fidelis conſerui animam cubiculum illud compleuiſſe non dubito. Quam verò ſupellectilem creditis fuiſſe compertam in his ędibus? Putatíſne aurum aliquod aut argētum? Illud admirabilius, quòd nullum omninò librum poſſederit. Cùm quotidiè legeret aut ſcriberet, librum tamen vllum poſſidere noluit. Teſtamētum omne, quod fecit, efferri ſeſe iuſſit nulla pompa ad monaſterium ſuum, quod abeſt duo millia paſſuum extra ciuitatem, ibiq; in ſepulcris fratrum reponi. Neq; ſemel pręcepiſſe contentus, quaſi diuinaret, quid cōtentionis de illius ſepultura eſſet futurum, vocari nos iterùm iubet: Scitis, inquit, quæ de ſepultura mandaui? Facite quod iubeo: nolite pompam parare. Neq; enim is ſum, quem fortè exiſtimatis: Antonium imitatus & Hilarionem, qui in locis obſcuris ſepeliri voluērunt, nè colerentur à vicinis.

Cupit diſſolui, & eſſe cū Chriſto.

Correptus febri, omnē mollitiem reſpuit.

Vult muniri Eccleſiæ ſacramentis ſub mortem.

De oratione, quam habuit antè quàm migraret è vita, & de duobus miraculis. *Cap.* II.

SVſcepta verò paulò antediem ſacri olei vnctione, ſermonem habuit de mortis vtilitate ac de cæleſti vita, miro quodam ſenſu ac grauitate verborūm. Nam vt erat ſupinus, aliquandiù tenuit in cęlum oculos. Tum denuò ſemiclauſis, in hanc ſententiam fari cœpit: (verba etiam, quantùm potuimus tenere, ſubijcientur) Videtis, ô filij, horam meā aduenisſe: benedictus Deus, qui eam tandèm venire voluit, cùm nulla ſit alia via, quę ducat in cęlū. Ille enim venit nobis via, veritas & vita, vt eiectis de paradiſo miſeris exulibus, viam ſignaret in patriam redeundi. Si enim in hac vita tantùm ſperantes ſumus, miſerabiliores ſumus omnibus hominibus. Sed abſit à nobis tam ſtulta cogitatio. Quid enim vita hæc, niſi lanugo quædam (vt ille inquit) & veluti

Ioan 14.

1. Cor. 15.

Sap 5.

1. Cor. 15. & velutì memoria hoſpitis vnius diei prætereuntis? Chriſtus pro nobis mortuus eſt primitiæ dormientium. Pudeat nos mortem timere, cùm Dominus noſter propter nos mori voluerit. Hunc diē ſemper ante oculos habui: tu ſcis Domine: quanquàm dum vitam meam conſidero, confuſio ſit mihi potiùs appellanda, quàm vita. Sed in ſpiritu humilitatis ſuſcipe me, bone Ieſu, vita & ſalus animæ meæ. Neque enim in iuſtificationibus meis proſterno preces meas ante faciem tuam, ſed in miſerationibus tuis multis. Illa ego ouis amiſſa, ad te paſtorem redeo. Vocem tuam nóui, non alienorum: peto Domine, vt ad ouile me reducas. Potésne ſpernere vocem clamantis & confugientis ad te? Nónne tu ille, qui dixiſti, Clamabit ad me, & ego audiam eum: cum ipſo ſum in tribulatione? Eccè clamo plùs corde, quàm ore, Domine: eccè tribulatio proxima eſt, & non eſt qui eripiat, nisì tu bone Ieſu. Sed neque felicium ſpirituum ſedes affectare auſim, qui ſpeciē intuentur ſanctiſſimæ Trinitatis. Portio tamen aliqua creaturæ tuæ, poſtulat micas ſuauiſſimæ menſæ tuæ. Nimium mihi fuerit, & heu quàm nimium, ſi ſubtus calceos infimi electi tui loculum aliquem huic puſillo tuo ſeruulo non negaueris. Conuerſus deindè paululùm ad adſtantes, ait: Vos intereà fratres, ſeruate Domini præcepta. Omnis enim caro fœnum, & omnis gloria eius tanquàm flos fœni. Contemplamini me: Eccè aruit fœnum, & flos eius cecidit. Horam hanc quis poterit euadere? Sed mihi credite, filij, nihil eſt præſtantius, quàm ſeruire Domino. Hæc cùm dixiſſet, ſublato pauliſpèr brachio, quod denudatum tenebat, caligantibus oculis, vt Iſaac illum antiquū videre te diceres, adſtantibus crucis ſigno, Benedicat, inquit, vobis Dominus Ieſus, fratres & viſcera mea, & benedicat filijs meis qui abſunt, quos in Domino parturij. Det vobis cor, vt colatis eum: aperiat animum in lege ſua, neque vos deſerat in tempore malo. Benedicat principi noſtro, & vniuerſo ſenatui, vt ſortem cōmiſſi ſibi principatûs, ad honorem Dei & commune omniū ordinum bonum, ſibi traditam recordentur. Benedicat deniquè populo meo, cuius amorem, pacem, cōcordiam Dominus in dies magìs atque magìs conſeruare & augere dignetur. Dilucēſcere cœperat, & iam anteà percrebuerat viuere diutiùs eum non poſſe. Mota igitur vniuerſa ciuitas eſt. Canonici quidem primo diluculo ſunt ingreſſi: quos dulciſſimè recognoſcens, ab his veniam petebat, ſi muneri ſuo non ſatisfeciſſet. Diuinum honorem commendabat & eccleſiæ cultum: tum vt mutuam inter ſe charitatem ſeruarent. Poſtremò rogabat, vt in diuinis officijs ſuî meminiſſent. Quid ibì rursùs lachrymarum, bone Deus, quid clamorum edebatur? Illum patrem, illum dominum, præceptorē, ducem. Paulò pòſt procuratores ſancti Marci ingreſſi ſunt, & alij principes ciuitatis, ſacerdotes & religioſi viri. Nullus deniquè ciuitatis ordo arceri foribus potuit. Loquebatur vnicuique aliquid ad ſalutem. Procuratoribus & principibus pauperes, iuſtitiam: ſacerdotibus honorem Dei, negociatoribus charitatem, aduocatis pauperum cauſas, ſingulis deniquè officiorum ſuorum munera commendat: vt admirabile fuerit artus illos penè exanimes, intento ſemper ſpiritu laborem loquendi, benedicendique per totum biduum (tantum enim ſuperuixit) perferre potuiſſe. Nuſquàm magìs enituit illa puritas & altitudo animi. Neminem reſpuit, omnes pari fronte ſuſcepit: vt neque pauperis, neque diuitis, neque ſecularis vlla apud eum videretur eſſe diſtinctio. Plura intereà tum prędixit, tum fecit digna memoratu: quorum duo tantùm ſubijciemus, vt appareat, omnem huius ſanctiſſimæ vitæ partem, ſignis atque portentis, ſicut cæteris claruiſſe virtutibus. Erat ei chariſſimus in Chriſto filius Marcellus nomine, clarus genere, ſed vita clarior, vir bonus & iuſtus. Laurentium autem ſic diligebat, vt palàm diceret, ſi quid de eo accideret, ſe nullo modo ſuperuicturū. Cùm audîſſet igitur de illius valetudine, continuò accurrit: introducitur ad eum: cui ad eius oſculum inclinato Laurentius ſubmiſſa voce: Marcelle, inquit, quid de diſceſſu meo cruciaris? Ego quidē præcedo, ſed tu me propediēm ſequêris. Sic Domino placitum eſt, vt hoc Paſchate nos iterùm mutuò amplexemur. Lætior ille huiuſmodi verbo, quàm triſtior, initio Quadrageſimæ acri valetudine corripitur, & in Paſchate, vt prædixerat, ad ſepulturam elatus eſt. Dilectiſſimo autem filio Hieronymo, grauiter laboranti, ſalutem & prędixit, & reddidit. Nam cùm deſtitutus à medicis pro mortuo haberetur, mater autem & ſorores nihil iam ſpei nisì in patris huius orationibus haberent, miſit ad eas ſanctus hic pater, qui dicerent, bono animo eſſent: neque enim illa ægritudine moriturum. Quod ſicut dixit, ità factum eſt. Paulò enim pòſt reliquit eum febris, & priſtinæ valetudini reſtituitur.

Margin notes: Dan. 9. — Pſal. 90. — Eſa. 4. & 40. — Gene. 27. — Benè precatur moriturus omnibus ſuis. — Singulis ad ipſum accedentibus optimas tradit inſtitutiones. — Prædicit obitū Marcelli. — Alia prophetia.

Deuota

Deuota ſpiritûs emiſſio, & inhumati corporis diuturna permanſio. *Cap. 12.*

SED iam diſſoluebantur ſanctiſſima illa vincula carnis & ſpiritûs, & quę indiſſolubili pace per tot annos atq; concordia vixerāt, iubente Deo, illa terræ, ſpiritus cælo reddēdus erat. Claudere paulatìm cœpit oculos facie quadam hilariori, & membra omnia explicare, quaſi de labore ad requiē tranſiturus. Quas ibì cateruas angelorū aduenisſe vidiſſemus, ſi corporeis oculis potuiſſet videri illa ſocietas? Tali igitur comitatu inter eorum cæleſtes voces & cantus feliciſſimus ille ſpiritus, velut igniculus in cælū emicuit. Hic finis ſanctiſſimi patris verè felix, verè beatus. O ſi mihi nunc liceat laxare habenas lachrymis, & liberiùs lamentari. Vim facio mihi, patres. Erumpunt lachrymæ, nec cohibere me poſſim: ſed non eſt huius loci: ſecretum cubiculum aptius eſt: ibì promiſſa tua, optime pater, quū neceſsè fuerit, repetā: ibì dexteram tuam teſtabor, præſertim cùm ſæpè aliâs in maximis periculis inuocatus, me miris modis adiuueris. Orta altera luce, effuſa incredibili concurſu tota ciuitas eſt: vi penè fores effractæ, vt in eccleſiā ſubitò deferri neceſsè fuerit ad oculos populi depaſcēdos. Tanta autem continuò circunſtetit feretrum multitudo, vt à gradibus chori, vbì poſitus fuerat, raptus deindè ſit, non hominum manibus, ſed ſola ſeſe comprimentium atq; impellentiū turba, vſque ad valuas eccleſiæ. Diſciſſæ veſtes, ſublati calcei, omnia ad venerationē direpta. Cæterùm vt primitiæ aliquæ ſanctificationis, & publicum iam apparére teſtimonium inciperet, ſcholæ illæ quatuor celeberrimæ (ſic enim eas appellamus) nō quaſi ad mortuum, ſed ad viuentem & ſanctum, & viris frequentiſſimæ, & ornatu ac pompa, non quidem lugubri aut funebri, vt ſolent in mortuorum elationibus, ſed vt in proceſſionibus ac ſupplicationibus, quum gratiæ publicè Deo redduntur: ſic nullo publicè aut priuatìm iubente ſuadentéve, ſed ipſæ per ſeſe ſic inſtructæ auratis cereis, & omni honoris ac lætitiæ ſignificatione accurrêre. Quale illud etiam teſtimonium, quòd bini ex veſtris fratribus, quum ad illud officium, vt cæteri, adiſſent, audire ſibi viſi ſunt ſuauiſſimos quoſdam cantus & inauditas modulationes? Redeuntibus autem ad monaſterium, & illis non ceſſantibus, tum alter ad alterum, Audíſne frater has melodias? Quídni audiam, inquit alter: angelicus planè mihi videtur iſte concentus, non humanus. Idem affirmare alius cœpit. Vtriſque igitur admirantibus, nunquàm illi cantus, quoadusq; ad monaſteriū peruenerunt, cōticuêre. Expletis officijs, quū efferendi tempus aduenisſet, eccè quo pacto, præcipuo quodam Dei iudicio, tunc quidem occulto, ſed paulò pòſt aperiendo omnibus, lis oriri cœpta inter patriarchales canonicos, & fratres ſancti Georgij: Hi quum ex pręcepto patris noſtri repeterent, quod mandauerat de loco ſepulturæ: illi ſacros canones afferrent, vt prælati in proprijs eccleſijs ſepelirētur: neq; ſemper defunctorum ordinationibus parendum, ex Marcellini Pontificis exemplo: qui quanq̄ corpus ſuum inhumatū ſub anathemate permanere iuſſiſſet, viſum eſſet tamē ſanctis patribus non tā hominis, q̄ pontificis habere rationem. Interìm autem ſacrum illud corpus in eccleſiæ ſacrario reponitur, quaſi litis euentum expectaturum. Accidit autem res omnibus retrò ſeculis inaudita: pace dixerim ſanctorum aliorum omniū: quod quidē extet ex eorum monimētis. Nam ibì corpus illud dum reponitur, altero ac tertio die, nec corruptionis aliqd, nec fœtoris appáret. Itemq; & quinto & ſexto nihilominùs integrū perſeuérat. Tantæ rei miraculo excitata, accurrit vniuerſa ciuitas: vident & exquirunt diligentiùs, nunquìd ſit delibutum vnguentis: omnia membra contrectant. Nihil pigmenti aut artis, nihil rigoris in membris, fœtoris longè minùs: quin potiùs odorem ſuauiſſimum membra illa ſpirare videbantur. Additur miraculum miraculo. Nam poſt biduum rubeſcere genæ, & viuus per membra ſanguis conſpici cœpit. Et iam capere non poterat ſacrarium illud concurrentem turbam, & ſeſe inuicèm comprimentem: vt octauo tandèm die neceſsè fuerit in eccleſiam publicè deferri, ad oculos populi exatiandos. Tum verò & admiratio, & ſtupor, & clamores. Igitur qui litigant, & hi inſtantiùs poſtulant, & hi cuſtodiunt diligentiùs. Reponitur iterùm in ſacrarium, vbì per dies quadraginta perſeuerauit incorruptus & integer. Omnibus illis diebus nunquàm non viſitatus eſt: nunquàm ſacrarium illud non apertum omnibus fuit, videre & venerari volentibus, donèc ſeptimo ſupra ſexageſimum die, quum alioqui ſatis cōmodè ſeruari poſſe non videretur, ſepulturæ traditus eſt officijs & honoribus, non quibus cæteri ſolent, de quorum virtute & meritis ambigatur: ſed quaſi ſancti

Reddit ſpiritū S. Laurentius.

Publicū eius ſanctitatis teſtimoniū.

Carthuſiani duo audiūt angelicas cantiones.

Contentio de eius ſacro corpore.

Inſigne miraculum.

Diebus 67. manet corpus incorruptum.

cuiuſdam reliquiæ, ſic cum omni honore collocatæ, decimoſexto videlicet Calendas Apriles, quum ſexto Idus Ianuarias migrâſſet ad Dominum. Multi non ſolùm ex Italia, ſed Illyrico etiam atque Epiro, ad id oſtentum domo profecti. Medici omnes, & præſertim Gerardus Veronenſis, medicus ætate noſtra omnium nobiliſſimus, qui eum in hac ægritudine viſitauit, naturæ nulla vi fieri poſſe teſtati ſunt, præſertim cùm putrida febri laborâſſet. Diffuſus enim per venas putridus & corruptus humor, corruperit neceſſè fuit reliquum corpus: vt impoſſibile penitùs extiterit, abſente calore naturali, vel paruum aliquid temporis integrum incorruptumq; manere. Quantum igitur, quamq; admirabile ſpectaculum fuerit, aliorum ſit iudicium. Nam ſi beatiſſimo Bernardo honori datum eſt, vt dandum erat, quòd corpus eius triduo inhumatum ſubſtiterit: quid Laurentio noſtro tribuendum, qui tot dies & penè menſes integer & incorruptus euaſit? Mota ciuitas tantæ rei miraculo, dare operam voluit, nè eiuſmodi ornamento, vel primi ſcilicet, vel ſanctiſſimi patriarchæ reliquijs, patriarchalis ęcclesia ſpoliaretur. Hoc facto relatũ in memoriam illud beatiſſimi Martini Turonenſis epiſcopi: qui quum apud Condatenſem Pictauorum vrbem diem obijſſet, & Pictaui, apud quos obijſſet, retinere vellent: Turonenſes autem repeterent proprium antiſtitem, tandiù in contentione res illa verſata eſt, donèc à Turonenſibus furto ſublatus, propriæ eccleſiæ reſtitueretur. Quæ autem miracula deincèps acciderint, quæq; accidant quotidiè, ad ſepulcrũ illud diuinam opem poſcentibus, ea non aggredi ſatiùs exiſtimaui: quippe quæ innumerabilia ſunt. Inquirentur fortaſsis aliquando diligentiùs ab ijs, quorum ſicuti authoritas maior eſt & officium ſolennius, ità vix crediderim fieri poſſe, vt tanti luminis ſplendorem Deus iacere diutiùs in tenebris patiatur.

Miracula creberrima ad eius ſepulcrum.

CERTAMEN SANCTI MARTYRIS POLYEVCTI, AVTHORE SIMEONE *Metaphraſte.*

IANVAR. 9. Beda & Vſuardus hunc habent Idibus Februarij.

SI eſt vlla alia pulcherrima narratio, pulcherrima quoquè eſt narratio admirabilis martyris Polyeucti. Nam cum vtilitate, magna quoquè eſt coniuncta iucunditas. Huius autem rei poteſt ea non falſam teſtem adducere experientiam. Dicatur ergò, & à nobis in medium proferatur pijs Deique amantibus auditoribus, vobis quoquè pro viribus quæ veſtra ſunt afferentibus, aures orationi attentas exhibentibus, promptumque & alacrem animum præbentibus narrationi.

Nearchus & Polyeuctus milites amiciſſimi.

Tempore Imperatorum Decij & Valeriani, erat quidam Nearchus & Polyeuctus, ſtudio quidem milites, amicitia autem ità inter ſe deuincti, vt longè magìs, quàm ſi inter eos interceſſiſſet ſanguinis & cognationis neceſſitudo, ſummo ſuî inuicèm deſiderio & inſigni concordia ac conſenſione coniuncti eſſent eorum animi, & vterque in alterius corpore ſe putaret viuere & ſpirare. Erat autem Nearchus quidem Chriſtianus & fidelis, pietateq; ac vera religiòne perfectus. Egregius autem Polyeuctus, gentilis quidem religione, & veritatis luce nondùm illuminatus, alioquì ſe Chriſtianum accuratè conſeruans, & omni virtute exornans: & erat quidem olea frugifera, hoc autem ſolùm ei deerat, quòd nondùm erat in domo Dei. Quoniam autem Decius ille & Valerianus non rectè vtebantur imperio, nec eum, qui illud eis dederat, agnoſcere & colere volebant, immò verò manum impiam & cum Deo pugnantẽ, in ipſum erexerant: & non ſolùm eum negabant, ſed omnes quoquè ſubiectos ſcriptis edictis incitabant, & omnibus modis arcebant à Dei cognitione: & deos proh dolor falſos & vanos, in veri Dei locum conſtituebant, & illos colere & adorare cogebant, qui minùs habent ſenſûs, quàm lapides & ſtatuæ.

Quoniam ergò hæc ità habebant, & propoſita erant ſupplicia & præmia: ijs quidem qui parebant, honores, dona, & pecuniæ: ijs autem, qui non parebant, minæ, pœnæ, & vltimum malum mors: amico timuit Nearchus, & putauit hoc eſſe tempus, quod effecturum eſſet, vt diſſenſio in religione, eorum quoquè diſſolueret amicitiam. Hæc cùm in ani-

in animo haberet & apud ſe verſaret, apertè oſtendebat ſe cruciari animo, magniſque agitari fluctibus, & occultè deflere amicum. Præſtantiſſimus autem Polyeuctus cùm videret ſic ſe habere amicum, pungique aculeis doloris, & qui verbis explicari nequeunt, gemitibus conari leuare magnam animi ægritudinem, & veſtigia lachrymarum indicare oculis: amicè ad eum accedens interrogat, & cauſam quærit diſcere, cur ità ſe habeat. Nam ipſe quoquè nihilominùs dolebat, cùm eum videret ſic affectum, qui erat eiuſdem cum eo animi. Ille autem volebat quidem dicere, & ſignificabat ſe nihil poſſe celare amicum: eſſe autem aliquam cauſam, propter quam, etiamſi velit dicere, neceſsè habeat tacere, & amici conſolationem hac in re minimè conſequi. Cùm autem valdè diuinus vrgeret Polyeuctus, & poſtularet vt ei ſecretum aperiret, & ei exprobraret contemptum amicitiæ, & mutatam affectionem, Nunquid, dicens, aliquid offendimus? Quanam in re tibi moleſti fuimus? Quænam res tam dira & tam atrox facta eſt, vt Polyeuctum tuum à venia arceas? Cruciatur Nearchus Polyeucti errore.

Hæc cùm diceret & animo angeretur, non ferens Nearchus, oculos ſuffuſus lachrymis, & profundo ſuſpirio internam cordis flammam ſignificans: Cùm, inquit, ô amiciſſime, noſtræ conſenſionis & dilectionis apud me cogito ſeparationem, neceſsè quoquè habeo animum abrumpere. Hæc poſtquàm ille audijt, corde grauiſſimè perculſus, Quomodò hæc, inquit, Nearche, quomodò? & cur hæc verba dicis præter ſpem? & vndenàm hæc erit nobis ſeparatio, quam ſtatuimus ne mortem quidem poſſe nobis facere? Hoc eſt, inquit, ô amiciſſime, quod me propemodiùm ſuffocat, & ipſum comprimit ſpiritum & animam, quoniam hæc, quam dixi, ſeparatio eſt nobis humana morte validior & grauior. Cùm autem nondùm, quid ſibi vellet oratio, intelligeret Polyeuctus: ſtatìm ſurgens, & amicum complexus, & ei ità vt eum tenebat, ardentiſſimè circunfuſus: Sed dic, inquit, mihi, ô Nearche, dic apertè, & explica quemadmodùm hæc ſit futura ſeparatio. Non enim fero ampliùs hoc minimè amicum ſilentium. Sin minùs, videbis iam tuum Polyeuctum in terra iacentem mortuum & exanimem. Atque videbatur quidem Nearchus velle dicere, ſed victus ab animi perturbatione, vinctam habebat linguam: & ſolùm mœſtus ac conturbatus, amicum fixis adſpiciebat oculis, & immoderatum ſignificabat dolorem. Poſtquàm autem vidit Polyeuctum mœrore confectum, abieciſſe animum, & humì procidere, & eſſe iam à dolore omninò ſuperatum, cogitur in hanc vocem erumpere: Valdè vrget Polyeuctus, vt dolorem ſuum Nearchus indicet.

O amiciſſime, inquit, Polyeucte, hoc edictum Imperatoris nobis ſeparationem afferet & diſiunctionem. Poſtquàm autem hanc vocem ſapientiſſimus audijt Polyeuctus, ſtatìm conijciens quid ſibi vellet, quod dixerat Nearchus: Cogitauit enim, quòd amborum in religione diſſenſio iam examinanda, & acerbitatem ſubitura iudicum, coget eos à ſe inuicèm diſiungi: conuertit eum ad diuiniorem quandam cogitationem, & reuoluens animo quam viderat viſionem, & eam iudicans tempori conuenientem, cœpit repleri gaudio & voluptate: & quemadmodùm hæc fuerit viſio, communicauit amico, Eſt aliquid, dicens, ô Nearche, quod prohibebit nobis hanc fieri ſeparationem.

Vidi enim ego Chriſtum, quem tu adoras, ad me accedentem, hac ſordida, qua ſum indutus, veſte me exuiſſe, alia verò valdè precioſa (ô quis illius pulchritudinem dixerit & ſplendorem?) induiſſe, cuius humerum fibula cõſtringebat aurea. Deindè verò mihi quoquè equum tradidiſſe alatum. Atque talis quidem fuit viſio, quam vidit diuinus Polyeuctus: eius autem nequaquàm fuit vanus exitus, ſed pręclarè expreſſit id, quod erat futurum. mutata quidem illa veſtis pulcherrima, mutationem in melius ex eo quod eſt deterius: nempe, vt ex terrena militia in cæleſtem & diuinum militum referretur numerum, per quem erat in chorum martyrum cooptandus. Alatus autem ille equus quid aliud poſſit ſignificare, quàm illius celerem à terra in cælos aſſcenſum? Viſionem ſuam Nearcho narrat Polyeuctus.

Hæc cùm audiſſet Nearchus, lætatus eſt, hilariſq; effectus, ei dixit: Chriſtum cognouiſti? Chriſtum, ô Polyeucte, qui verè eſt Deus? Ille verò ei dicit: Quando autem eum ignoraui? Num, cùm tu de eo diceres, tremor meũ ſubibat animum? aut cùm legeres, non eius admirabar ſermones? ſolum enim mihi nomen deerat: alioquì enim eram affectione Chriſtianus, & ſtudebam me Domini Chriſti mancipare ſeruitio, multùm valere iubens cultus inanes ſimulacrorum. Quid ergò facimus, ô Nearche: Cur non apertè oſtendimus noſtram in Chriſtum confeſſionẽ? Cùm hæc autem lubenter

 accepiſſet

Animus Nearchi verè Christianus.

accepiſſet Nearchus, dixit, ſe veluti nudans & aperiens: Mihi, ô Polyeucte, non diuitiæ, non gloria, nec omninò dignitas militaris, nec aliquid aliud ex ijs, quæ ſunt huius mundi, præfertur vitæ, quæ eſt in Chriſto. eam enim ſolam deſidero: alia autem ſunt apud me parua & nullius precij. Deindè rursùs diuinus Polyeuctus eius animi veluti faciens periculum: Quid verò, inquit, an non concupiſcis hanc, quæ adeſt tibi, dignitatem? Nearchus autem exiſtimans hæc ab eo dici ex animo, & non eius tentandi gratia, Vidéris, inquit, mihi ô Polyeucte, ignorare veram in Chriſto dignitatem, & eam quæ eſt apud illum gloriam, & quæ nunquàm ceſſat, beatitudinem. Sic quidem inter ſe conferebant ſermones, & ſibi inuicèm ſuam aperiebant ſententiam.

Egregius autem Polyeuctus iucundè & lepidè volens aliquid amico dicere: Tu quidem ſuſpicaberis, inquit, me ignorare eam, quæ eſt in Chriſto, gloriam, & quæ eſt apud illum, beatitudinem. Ego autem, ô Nearche, videor te præceſſiſſe, & imperatoriam, vt ſcis, & cæleſtem chlamydem accepiſſe per reuelationem. Sed tamen volo ex te ſciſcitari aliquod caput ſpiritale. Vereor enim, nè, ſi abſque ſacramentis & myſterijs acceſſerim ad Seruatorem, ei videar minimè acceptus, & indignus qui referar in numerum eius militum. Poſtquàm hæc audiuit Nearchus, ſtatìm ſurgit, & euadit animo acrior & vehementior: & amicum incipit recreare, promptiorique & alacriori animo eum reddere ad Chriſti fidem, dicens: Nulla, ô amiciſſime, ſit tibi de hac re dubitatio. Scriptum eſt enim, poſſe Deum vel ex his lapidibus ſuſcitare filios Abrahæ. Quod quidem quid eſt aliud, quàm hoc, poſſe etiam gentiles ex inſperato ſalutem aſſequi, & eſſe milites Chriſti? Nam omnibus, vt ſemel dicam, aperta eſt porta cæli: nulli omninò ex omnibus occluſus eſt ſalutis aditus. Quamobrem is quoquè qui credit, magnam recipiet mercedem paruæ illius fidei. Propterea enim ijs quoquè, qui prima & tertia & nona hora acceſſerunt ad vineam, æqualis merces decernitur. Quamobrem, etiamſi ipſe tardus acceſſeris, eadem quæ primi, prçmia conſequéris. Ad hæc D. Polyeuctus tanquàm eius ſubijſſet animũ recordatio, Per veritatem, inquit, Nearche amiciſſime, audiui aliquando latenter te aliquid eiuſmodi legentem ex diuina ſcriptura, quòd eos, qui vnam horam eſſent operati, æquali Chriſtus honorâſſet portione ijs, qui ſuſtinuiſſent totũ çſtum diei. Nearchus autem, Multa quoquè, inquit, ô vir egregie, inuenies eiuſmodi exempla. Eccè enim, inquit, latro, qui fuit cum Chriſto crucifixus, cùm innumerabilium reus eſſet criminum, pro modico & breui verbo magnas inuenit remunerationes: & quæ multis emitur ſudoribus in paradiſo conuerſatio, admodùm facilè ab eo paratur. Nam vel parua fides poteſt magnos montes transferre.

Polyeuctus cupit baptizari.

Matth. 3.

Matth. 20.

Ibidèm.

Luc. 23.

Hæc cùm diuinus audiſſet Polyeuctus, animo ſtatìm in altum extollitur, & vt corporeorum & terrenorum omnium planè oblitus, Paciſcamur, dicit Nearcho, nos firmiùs & ſtabiliùs eſſe ſeruaturos ea, quæ viſa fuerint. Ego enim rebus humanis deæterò renunciaui. Quodnam autem de Chriſto nos oporteat ferre teſtimonium, planum fecit, quæ id præſciuit, diuina Domini clementia. Eccè enim, ô Nearche, eam quæ eſt in cælis, pulchritudinem mihi viſione appræhendit cogitatio: quam quidem aſſiſtere, & Chriſtum video ante oculos, & ſplendore eius viſionis mihi vultus illuminatur. Sed iam tempus eſt legere impium edictum Imperatorum, & rectè ſcire, quidnam velit nos facere. Sic dixit: cumque id accepiſſet, perlegit, inter legendum conſpuit: & cùm id in fruſta minuta confregiſſet, ventis mandauit. Deindè ſic conuerſus, videt idola quæ portabantur, & à ſtultis adoranda deducebantur ad aras. Quæ cùm iucundiſſimè & vehementiſſimè riſiſſet, priùs quidem ſimulat ſe prompto & alacri animo ad ea accedere; Deindè illorum ſingula accipiens, & protinùs humì allidens, ſimul contriuit omnia, & redegit in ſubtilem puluerem.

Polyeuctus conſpuit & confringit edictũ Imperat.

His ergò factis, cùm eius ſocer veniſſet Felix: fuerat enim iam conſtitutus perſecutor ab Imperatoribus: & vidiſſet quæ fecerat Polyeuctus, admodùm çgrè ferens, Heu, dixit, Felix eſt priuatus liberis: & qui priùs eram inſignis, & ſuſcipiebar propter filios, repentè me affligit filiorum orbitas. Nullus deorum nec hominum poteſt miſereri Polyeucti, qui talia eſt auſus, & noſtros deos contriuit. Adhæc D. Polyeuctus, eo quod factum fuerat, veluti magis glorians, tantum aberat vt reformidaret aliquid & extimeſceret: Nunc quidem, inquit, ego eos contemnens, re ipſa oſtendi quàm ſint imbecilli. Quòd ſi ſunt tibi *alij*, ij quoquè in medium adducantur. Hinc enim ſcies, quemadmo-

admodùm nos Christi ſeruos ea conſpuere oporteat. Felix autem cum humana & miſerabili quadam affectione de ſancto cogitans & loquens, Si velis, inquit, ô Polyeucte, aliquantiſpèr viuere, donèc tuam videas vxorem. Quænam autem adhuc, inquit ſanctus, vxoris mihi cura eſt & filiorum, qui ex rebus humanis nihil omninò curo, cùm in ſolis cæleſtibus mens verſetur, & ijs in quæ non cadit interitus? Tua autem filia, ſi me quidem ſequatur, beata erit propter ſuum animum & inſtitutum: ſin minùs, ipſa quoquè cum veſtris dijs mala malè peribit. Admirabilis animi fortitudo.

Poſt hæc Felix profundebat lachrymas, vt qui ſpem omnem abiecisſet. Qua de re dupliciter cæcutiens, nempe & ex ægritudine animi, quæ eum angebat, & ex inſania, qua laborabat in ſimulacra, loquebatur verba digna tantis tenebris & tanta dementia: Hei mihi, dicens, te quoquè, ô Polyeucte, Chriſti artes fefellêre magicæ? Martyr autem admodùm prudenter & fortiter, Non per ſacra, inquit, martyrum certamina. Non nego, inquit, me ab illo eſſe vocatum ad cognitionem veritatis. Ipſe enim eſt, inquit, qui cùm ſuis manibus meam demulſiſſet animam, à tenebris ad lucem, & ab errore deduxit ad veritatem, & dignum cenſuit, qui eſſem & nominarer eius miles. Cùm autem hæc dicerentur, accedentes ſanctorum perſecutores, cùm martyrem compræhendiſſent, ſacrum os eius pulſabant, verè odio habentes confutationem, quæ erat in foribus, & malis auribus non valentes ferre vim veritatis. Præclaro autem Polyeucto eæ quidem plagę nullo modo erant curæ. Videbat enim Chriſtum, qui pro eo erat paſſus, prope ipſum aſſiſtere. Quem cùm ſuum poſuiſſet refugium, nec pro malis habebat ea, quæ ipſum inuadebant: nec ſcuticam, quæ eius corpus cædebat. Os S. Polyeucti verberatur.

Has ergò plagas, vt dictum eſt, parùm curabat Polyeuctus: luctabantur autem aduerſùs aliam diaboli maligni artem. Nam cùm ille ad eum adduxiſſet ſocerum & vxorem lachrymantes, & miſerabiliter eiulantes, ſic conabatur eius animam ſuis decipere præſtigijs, & pro viribus diſſoluere eius robur & conſtantiam. Is autem non ignorans maligni inſidias, cùm ſeipſum valdè vtiliter conturbâſſet, animæq; fortitudinem & iram excitâſſet, & quæ ex lachrymis oritur, effœminatę mollitiei eam oppoſuiſſet, grauiter admodùm & fortiter: O ſcelerate, inquit, & profanorum myſtagoge ſimulacrorum, cur me inſidioſis tuis & vxoris lachrymis ſtudes abducere à confeſſione in Chriſtum? Cur autem defles Polyeuctum, cùm teipſum multo magìs deflere & lugere oporteat, proptereà quòd cùm principibus, qui ſunt ad tempus, ſeruiëris, igni ſis æterno tradendus? Et hæc quidem dixit ſocero Felici. Poſtquàm autem vidit vxorem quoquè ſuam Paulinam miſerabiliter lachrymantem, & dicentem, Quid tibi accidit, ô Polyeucte? Quomodò autem fraude es inductus, vt duodecim deos noſtros confringeres? Eam ſuauiter irridens ſanctus, Si ſolus, inquit, ego duodecim deos tuos vici & contriui: eccè deorum es omninò egena. Adeſdum ergò, inquit, Paulina, & faciam vt verum Deum cognoſcas, quem ipſa ſtude diligenter adorare, & hac breui vita æternam commutare. Cùm hęc ſic dicerentur, & multi infideles per ipſum ad fidem in Chriſtum cõuerterentur, & omnes perſecutores ſimul congregarentur, & partìm quidem promiſſis, partìm verò etiam minis ſanctum ſtuderent in contrariam traducere ſententiam: quoniam nulla via & ratione id effici poterat, nec eius rei vlla erat ſpes reliqua, fertur in eum ſententia, vt enſe ſtatim mortem ſubeat. Diabolus ei inſidias tendit per vxoris lachrymas.

Cùm autem ei iam res fuiſſet aperta, erat videre Polyeuctum nihil mœſtum, nihil triſte, nihil omninò, quod eſſet effœminati & puſilli animi, aut dicentem, aut pati pręſe ferentem: quod quidem accidiſſet alicui alij, qui ab hac iucunda luce & vita ſepararetur. Immò verò tanquàm ex tenebris & afflictione ad gloriã tranſiret & delicias, magnam oſtendebat lętitiam & animi alacritatem, vt qui iam frui inciperet ea, quæ eſt illic, beatitudine. Nam ijs quoquè, qui aderant, affirmabat ſe quendam accedentem videre adoleſcentem, & ſecũ eloquentem, & omnibus modis efficientem, vt obliuiſceretur omnium terrenorum. Sed quis, ô diuine Polyeucte, hoc vel tuî ſolum laudandum aſſumens, te dignam poſſit laudem contexere? Nam cùm iam eſſes cõſummandus, & per ſacrum tuum ſanguinem, diuinum baptiſmũ & in Chriſto ſignaculum accepturus: ô generoſam animam, ô mentem firmam & ſtabilem, & à mendacio alienam: nec ſic amicitiæ Nearchi es oblitus, ſed eum adſpiciens, Vale, inquis, Nearche, & pactorum conuentorum recordare. Hanc cùm tu vir fortis vocem, tanquàm vltimum aliquod donum, amico reliquiſſes, ad enſem proceſſiſti, & per eum illatam mortem prompto & alacri animo ſubijſti. Cæditur gladio.

Cùm ſic autem fuiſſet conſummatus Polyeuctus, precioſum [quidem] eius corpus, qui ex fratribus erant ſtudioſiores, depoſuerunt in Melitene ciuitate Armeniæ, æternam hæreditatem ſic ſibi acquirentes.

ἡμερῶν τε-τάρτ.

Fuit autem dies quartus, qui vidit finem Polyeucti & corporis depoſitionem. Inſeruijt autem hîc quoquè Nearchus, qui accepto ſanguine martyris, cùm eum in nitido impoſuiſſet linteo, portauit in ciuitatē Cananæotarum, donans eis arma ſalutis, & verè beatam hæreditatem.

Hæc geſta ſunt tempore Decij & Valeriani in prima Orientis perſecutione. Nam fuit quidem primò martyr Hieroſolymis ſacratiſſimus Stephanus, ſecundò autem Philoromus in Alexandria ciuitate Aegypti, & tertiò D. Polyeuctus in Melitine Armeniæ 4. Idus Ianuarij.

Sancti curãt res noſtras.

Is ſæpè ſe magnam curam agere Chriſtianorum, etiam poſt mortem, non leuiter & obſcurè, ſed apertè & euidenter oſtendit. Quidni enim faceret, qui talis erat, & genus illinc ducebat, & eiuſdem fuerat ſodalitatis? nobilium, inquam, & illuſtrium ex fide in Chriſtum: qui ſequebantur quidem Marcum Imperatorem, bellum gerentem aduersùs Barbaros, aquæ autem penuria laborabat Romanorum exercitus, triſtisque erat Imperator, cùm hoſtes quidem valdè inualeſcerent, ſitis autem inter cætera noſtros vexaret.

Vide Tertulliani apologeticū, & Euſe. Cæſa. hiſtor. Eccl. lib. 5. cap. 5.

Ij autem Chriſti fortes milites, qui eandem implebant legionem, quam hic venerandus martyr, cùm ſe ſeparaſſent, & procùl ab exercitu remouiſſent, manus quidem pias ad Deum tollunt, piam, quæ ab eis honorabatur, fidem acerrimè proferentes. Rogant autem Dei miſerationes, vt eos benignis oculis adſpicerent, & hanc ſoluerent neceſſitatem, quæ opprimebat multitudinem. Cùm illi ſic oràſſent, ſuis non ſunt fraudati precibus. Nondùm enim precationibus finem impoſuerant, & denſa nubes cælum ſubiens, aërem quidem impleuit tonitru: fulgura autem eliſa micabant, & multa erupit pluuia, adeò vt dum ſic ferrentur fulmina & imbres, recreati quidem ſint Chriſtiani, plurimi autem barbari interièrint, & ex eo ſit legio nuncupata

Alij vertũt, Fulminea.

κεραυνοβόλος, id eſt, Fulminũ iaculatrix, hucuſq; cognita ex hac magni miraculi effectione, ad gloriam Patris & Filij & Spiritûs ſancti, vnius & conſubſtantialis diuinitatis: Cui conuenit omnis gloria, honor & adoratio, nunc & in ſecula ſeculorum, Amen.

VITA SANCTORVM IVLIANI MARTYRIS CVM RELIQVIS, AC BASILISSAE VIRginis, *ex Simeone Metaphraſte.*

9. IANVAR.

SANCTORVM martyrum Iuliani, Baſiliſſæ, & reliquorum certamina hæc ſunt, quæ pro religione perpeſſi, ſempiternum poſt ſuum hinc exceſſum, nobis hoc beneficium reliquerunt: ſua enim facta, & quæ ipſi pro Chriſto perpeſſi ſunt, ad eos, qui poſteà certare vellent, certiſſimum exemplum tranſmiſerunt. Itaque errantibus viam monſtràrunt, & cæcorum oculi, infirmorum fides, omnium deniquè hortatores fuerunt, qui ſuarum virtutum ſpecimen ad alios tranſmiſerunt, & ſplendore ſancti Spiritûs homines illuſtràrunt. Ex hoc iuſtitiæ theſauro nemo eſt, qui haurire non poſſit, vel errare queat, niſi qui velit perfidiam retinere.

Matth. 17.

Vos autem, qui hæc auditis & legitis, nobiſcum vnà credite, omnia poſſibilia eſſe credenti, ob idque ſine aliqua hæſitatione bonam hanc hæreditatem, quam nobis Martyres imitandam reliquerunt, accuratè & diligenter perſequamur. Peto igitur à vobis, qui hæc lecturi eſtis, vt attentis animis audiatis, quàm glorioſum ſit terrena hæc derelinquere, quò per anguſtam ſanctorum hominum viam contendentes, illorum inſtitutionem aſſequi poſſimus. Illud igitur, vt dixi, vos rogatos velim, vt cùm eorum facta legitis, vera eſſe credatis.

Ioan. 20.

En ſe vidiſſe aiũt martyrũ geſta.

Nam beati quidem ſunt qui viderunt, & crediderunt: ſed longè beatiores, qui non viderunt, & crediderunt. Nos, qui noſtris oculis vidimus, Martyrum facta conſcribimus: quamobrem exiguam beatitudinis partem nobis fore credimus. Vobis verò neceſſariò maior quædam gloria futura eſt, qui auditis, & creditis, Deum in ſanctis ſuis perfectiſſima quæque opera implere poſſe. Huius igitur ſanctiſſimi martyris Iuliani certamen, quod ille perpeſſus eſt, in medium afferam: neq; ſilentio

lentio prę teribo, quemadmodùm ab ipſa pueritia vitam Deo gratam exercuerit. Velim fidem noſtris verbis habeatis, vt id facientes, diſcatis, qualis merces fidelibus hominibus parata ſit.

Beatus hic Iulianus claris fuit parentibus, quòd ad mundi huius ſplendorem pertinet. Illum parentes vnicum habebant ſuorum viſcerum ac generis pignus, quem omni eruditione & ſapientum virorum diſciplina inſtituēdum curauerunt. Nulla enim Dialecticæ, aut Rhetoricæ artis pars eum fugiebat: ità ingenij acrimonia prę ſtans erat. Ille verò non aliter mundi ſapientiam, quàm vt bonum Chriſti athletam decet, exercebat: mundo autem ipſo ſic vtebatur, tanquàm nō vſurus eſſet: legerat enim apud omnium Chriſtianorum magiſtrum Paulum: Præterit figura mundi huius. Ità deniquè ſeipſum Deo charùm prębebat, vt mundi huius ſapientiam ſtultitiam duceret: ſemper enim in votis habebat, mundi huius memoriam nullam habere, ſed cum Chriſto eſſe. Fidei verò, quā ſancta mater Eccleſia tenet & obſeruat, amator erat ardentiſſimus, quotidiè ſanctorum virorum ianuas frequentans: neq; diem vllum intermittebat, quin ad eos iret, & tanquàm bonus aliquis operarius, theſaurum in corde ſuo reponebat, omniumque ſanctorum & electorum Dei virorum facta imitans, & ad vniuſcuiuſq; virtutes properans, Chriſti gratia florebat.

Genus Iuliani. 1.Cor.7. Fidē colit S. Eccleſiæ, & ſanctorū facta imitatur.

Inerat in eius viſceribus perfectus quidam amor, timorem eijciens. ità enim ſeipſum ab huius carnis & mundi affectibus atq; infirmitatibus remouit, vt rectè illud Domino Deo confiteretur: Quandiù in hoc mundo ſum, peregrinor à Domino. Ille & homines latére cupiebat, quoniam Chriſto ipſi placere ſtudebat, quamobrem ſuum propoſitum & ſanctiſſimum deſiderium occultabat. Hunc cùm parentes viderent tanta attentione animi Chriſtianæ fidei exercitationem ſequi, iuuenem ad ſe vocârunt, & his verbis hortati ſunt: Suauiſſime noſter fili, audi parentum tuorum ſanas admonitiones. Quoniam in ſanctiſſima Chriſti lege à beato Apoſtolo, omnium Chriſtianorū magiſtro, ſpirituali doctrina inſtructi ſumus filios gignere, familiam regere, nullam occaſionem inimico relinquere: propterea te hortamur, vt non tantùm nobis placeas, quantùm Domini Ieſu Chriſti legibus fidelem te prębeas. Ad hęc beatus Iulianus dixit: Neq; propoſiti mei ratio, neq; ætatis tempus poſtulat, vt ea faciam, quæ adhortamini. Tum parētes: Annos decem & octo natus es: quî potes igitur recuſare, quin cōiugem ducas? Nolumus ætatem excuſes, ſed facere ſtudemus, vt vxorem habeas, quò liberos gignere poſſis, & puerum aliquem Deo ipſi offeras. Verum quo tempore corporis libidines deferbuerint, tu & vxor concordi animo & voluntate in caſtitate viuentes, ſalutarem Chriſti doctrinam attendere poteritis.

2.Cor.5. 1.Tim.5.

Hæc parentes agebant, vt ſemen propagare poſſent, quod finem habiturum credebant, niſi generis ſucceſſione renouaretur. Ille verò cùm parentum verba moleſtè ferret, neque illis acquieſceret, cumq; tam cōſanguineorum, quàm eorum, qui patris amicitia vtebantur, conſilia execraretur, illis reſponſum hoc dedit: Neque vxorem ducere in animo habeo, neque licet recuſare, quod vos cupitis: quocirca ſeptem dierum tempus à vobis peto, & quale conſilium Deus ipſe per Spiritum ſanctum mēti meæ ſuggeſſerit, tale vos à me reſponſum referetis. Hæc cùm parentes audiuiſſent, multis cogitationibus ſolicitabantur, quoàd definitus ille dies præteriret, quo audire poſſent, quid filius reſponderet. Adoleſcens autem ille honeſtiſſimus ſeptem dierum ſpatio, quod à parentibus impetrauerat, diurna & nocturna tempora in precibus tranſigebat, à Deo petens, nè pateretur virginitatem, quam illi ſeruandam promiſerat, quauis cauſa violari. Cùm igitur ſeptimi diei nox aduenifſet, & eius corpus ieiunio extenuatum eſſet, cumque ſomnum cepiſſet, præſtò fuit illi Dominus, & fidelem ſeruum conſolatus eſt, ac eius mentem confirmauit, iubenſque facere, quod parentes admonebant: Surge, inquit, nè timeas, neque parentum tuorum conſilia, vel propoſitum metuas: duces enim coniugem, quæ te non maculabit, neque à meipſo ſegregabit, ſed tua cauſa virginitatem etiam ſeruabit. Itaque & te & illam virgines in cælum recipiam: multa enim caſtitas per vos propagabitur, multique iuuenes & puellæ per veſtram doctrinam cæleſtis vitæ ciues fient. Ego tibi præſtò ero, in te habitans, vt omnes corporis libidines & carnis bellum expugnem: quin etiam illam ipſam virginem, quæ tecum copulata fuerit, talem efficiam, qualem ipſe volo. Faciam igitur, vt ipſa inſtitutum tuum ſequatur, & illic quidem in thalamo vobis præparato me cum angelorum choro videbitis, &

Virginitatem Deo promiſerat. Chriſtus ei apparet.

cum innumerabilibus vtriuſq; ſexûs virginibus, quos natura quidem ipſa diſſimiles fecit, at fides, quæ in me habetur, ſimiles facit: quorum & tu imitator eſſe agnoſceris.

Hęc cùm dixiſſet Dominus, & illum tetigiſſet: Viriliter, inquit, age, & cõfortetur cor tuum. Hac Dei virtute confirmatus admirabilis ille adoleſcens, ſurrexit, & ait: Gratias ago tibi, Domine Deus, qui es cordis & renum ſcrutator, quiq; mundi huius delicias ac voluptates procùl à me remouiſti, ità vt corde firmo caſtitatis meæ te adiutorem mihi futurum ſperem, eaque te daturum confidam, quæ neque oculus vidit, neq; auris audiuit, ea ſcilicet, quæ pręparâſti his, qui ex toto animo te ſecuti fuerint. Tu dignum me feciſti, qui poſſem in via tua ambulare: vel potiùs tu, quęſo, mihi ſis bona illa via, & his, qui caſtitatem amant, & animæ integritatem, corporisque munditiam amplectuntur. Nouiſti tu Domine, quemadmodùm ex eo die, quo * genitus ſum, vſq; ad hanc horam, qua me vocare dignatus es, nihil mihi optandum, niſì teipſum propoſui: idque ſolum in votis habeo, vt quod ab ore meo exijt, tu confirmes. Tunc enim meipſum credam cœpiſſe id exequi, cùm ea, quæ dixero, re ipſa pręſtabo.

Sentit à ſe ablatas mũdi voluptates.

** in te renatus ſum,*

Exijt igitur è cubiculo ità hilaris, vt ſui adſpectûs hilaritate omnem parentum triſtitiam ademerit, quibus ait: En ego, vt optabatis, nuptias ipſas, rectam quãdam viam, non peccati, ſed gaudij, mihi futuram eſſe cognoui: itaq; iam faciam, quod vos adhortamini. Ea re parentes valdè lętati ſunt, futurum ſperantes, vt ab eo prolem ſuſciperent. Quid multa? Dabant parentes operam, vt fœmina inueniretur, quæ ſimilis ei foret tum moribus, tum generis nobilitate, queq; ad filios procreandos fœcunda iudicaretur. Diuina igitur prouidentia factum eſt, illius, inquam, Dei, qui ex eo coniugio tantum boni futurum prouiderat, vt virgo quędam inueniretur, quæ multarum poſſeſſionum facultatibus abundaret, generis ſplendore par, cui nomen erat Baſiliſſa, parẽtibus ſuis etiam ipſa vnica. Cumque, vt hominibus mos eſt, nuptiarum tempore aduentante, parentes conſenſum puellæ habuiſſent, nuptiarum tempus definitur, omniaq; illa confecta ſunt, quæ conſueuerunt in eorum, qui nuptijs copulantur, ſponſionibus contineri. Beatus verò Iulianus ità nuptiarum diem expectabat, tanquàm bonus aliquis athleta, qui, ſuperata corporis libidine, cęleſti Deo gratus eſſe ſtuderet.

Quæritur ei ſponſa.

Cùm igitur dies conſtitutus aduenifſet, finitimarum vrbium ciues conuenerunt, multa & varia oblectationum genera ſecum afferentes, quibus delicatæ & elegantioris ætatis mentes ad amoris illecebras excitarentur. Itaque plateæ muſicis omnium generum vocibus reſonabant, virginum multitudo illic aderat, aureis vittis crines contextos habentium, quæ ſuauiſſimis canticis vel conſtantes & fortes viros ad intemperantiæ illecebras prouocare poterant. Inter eiuſmodi barbaricas nationes Chriſti athleta Iulianus conſtanti & forti animo verſabatur, nulli occulta cordis ſui conſilia patefaciens, niſì Domino ipſi, à quo victoriæ ſpem certam expectabat. Prolatam igitur è thalamo ſpõſam hilari vultu accepit, cum qua & exultauit in Domino: & ijs quidem, quorum multitudo illic aderat, hilarem vultum oſtendebat: in animo autem Deo ipſi illud cum timore canebat: Domine, vre renes & cor meum, nè vetus ille draco contra me bellum exuſcitet. Cùm verò hora illa propè eſſet, qua ſibi & virgini ſecum copulatæ thalamus nuptialis adeundus erat, religioſus ille adoleſcens à Domino communitus, thalamum ſecuro animo ingreſſus fuit: quo loco cùm primùm preces ad Deum miſiſſet, tantus liliorum & roſarum odor emiſſus eſt, vt virgo ipſa eo in loco ſibi eſſe videretur, qui verno tempore varijs & ſuauè redolentibus floribus abundaret. Nocte verò intempeſta virgo iuuenem, cui fuerat copulata, ſic allocuta eſt: Mirum eſt, quod ſentio, valdè certè mirandum, quod velim mihi dicas, an & tu ſentias. Ad hæc beatus Iulianus: Narra, inquit, fideliter, quæ ſentis. Tum virgo: Cùm ſit hyemis tempus, & terra ipſa nullos habeat flores, ità in hoc meo thalamo omnes flores odorum ſuauitatem emittunt, vt iucunditate hac ſuauiſſima vndiquè perfuſa, tota certè obſtupeſcam, neq; omninò cubilis copulationem appetam. Tum illi beatus Iulianus dixit: Suauiſſimus odor iſte, quem ſentis, non temporis, ſed ipſius Chriſti caſtitatem amantis opus eſt, qui corporis caſtitatem intactam ſeruantibus, æternam vitam largitur. Si Chriſti ipſius pręcepta mecum vnà ſeruare volueris, vt eum tota animi attentione diligamus, vt virginitatem ingenti pręmio remunerandam conſeruemus, vt deniquè in hoc ſeculo vaſa ipſius electa efficiamur, in his ipſis in futuro illo æuo habitabimus, cum Chriſto ipſo regnabimus, & nunquàm diſiungemur. Ad hęc beata virgo Baſiliſſa: Et quęnam, inquit,

Iulianus nõ afficitur mundi oblectamẽtis.

Pſalm. 25.

Vide miraculum.

Encomiũ caſtitatis.

inquit, alia tam neceſſaria ſalus eſt, quàm vt virginitatem ſeruemus, & vitam æternam conſequamur? Idq; ità eſſe credo, vt dicis. Itaque cupio tecum vnà cõcordem animum habere, vt ſempiternam mercedem Chriſtum Dominum meum poſſidere valeam.

Hęc cùm virgo illa dixiſſet, beatus Iulianus in ſolo proſtratus, Dei adorandi cauſa iacebat, ità clamans: Confirma hoc, Domine, quod operatus es in nobis. Id cùm virgo ab adoleſcente ſponſo factum vidiſſet, ipſa etiam idem fecit: & eccè ſubitò fundamenta cubiculi, in quo erant, commota ſunt, & lumen, quod verbis exprimi non poteſt, ità effulſit, vt lumẽ, quod in eo thalamo erat, illius lucis magnitudine obſcuratum ſit: impletumque tunc illud eſt: Spectaculum facti ſumus & angelis, & hominibus. Maximum profectò & diuinum ſpectaculum in cubiculo illo tunc erat. Ex vna parte æternus ille rex Chriſtus ſedebat cum innumerabili quorundam candidas veſtes habentium multitudine: Ex altera parte innumerabilium virginum cœtus, quarum primas tenebat glorioſa Mater & Virgo illa Maria. Ex æterni Regis parte ſummis vocibus illud canebatur: Viciſti, Iuliane, viciſti. Quæ verò cum Virgine illa Regina Maria erant, clamabãt: Beata es Baſiliſſa virgo, quę ſalutaribus admonitionibus obtemperâſti, & mundi fallacias reſpuens, ad ſempiternam gloriam percipiẽdam teipſam pręparâſti. Rursùs ex æterni Regis parte clamabatur: Milites mei, qui veteris ſerpentis voluptatem expugnârũt, ſurgant è terra, & attento corde librum æternæ vitæ recitent. Liber autem ipſe propoſitus erat in cubiculo ipſis pręparato.

Orat Sãctus in ſolo proſtratus.

1. Cor. 4.

Hac voce audita, qui erant ex vtraque parte ſedentes, reſponderunt, Amen. Venerũt autem duo quidam viri candidis veſtibus induti, quorum pectora zonis aureis cincta erant: & ſinguli ſingulas coronas in manibus geſtantes, illosque erigentes: Surgite, inquiunt, quoniam viciſtis, & noſtro numero aſſcripti eſtis. Videte, quod in pręparato vobis cubiculo propoſitum eſt. Legite & cognoſcite, quoniam fidelis eſt Dominus in verbis ſuis. Cumque illorum manus tenerent, eas coniunxerunt. Erat autem illic poſitus quidam liber argento ſeptiès purgato ſplendidior, aureis literis conſcriptus. Circa cubile verò quatuor ſenes erant, qui habebant in manibus phialas aureas plenas aromatibus varijs, multi odoris ſuauitatem emittẽtibus, è quibus ſenibus vnus dixit: Eccè in his quatuor phialis cõtinetur perfectio veſtra: ex his enim quotidiè ante faciem Dei odoris ſuauitas aſſcendit. Quamobrem beati eſtis, qui plurimas huius ſeculi voluptates deuiciſtis, ad illas properantes, quas neq; oculus vidit, neq; auris audiuit, quæq; in cor hominis non aſſcenderunt. Abi nunc, Iuliane, & lege, quod vna ſancta Trinitas iubet.

Pſalm. 144.

Eſa. 64.
1. Cor. 2.

Acceſſit multa cum fide Iulianus, & cœpit legere, quæ in hanc ſententiam ſcripta erant: Quiſquis meî deſiderio detentus, mundum hunc contempſerit, in eorum numero erit, qui mulieribus non ſunt coinquinati. Baſiliſſa verò, quæ animo ſyncero atq; intacto eſt, in ordine virginum numerabitur, quarum vera mater Domini Ieſu Chriſti Maria primas partes obtinet. Hæc cùm dixiſſet, librum complicuit, & rursùs multa iſta millia dixerunt, Amen: & multa illa alia millia eandem dictionem vna voce repetentes, hilaritatem ſimul præ ſe tulerunt. Rursùs ad illos ſenex dixit: In hoc libro, vt videtis, ſcripti ſunt caſti homines, ſobrij, veraces, miſericordes, humiles, mites, qui non fictam charitatem habuerunt, qui res aduerſas atque acerbas ſuſtinuerunt, qui calamitates & ærumnas perpeſſi ſunt, qui deniquè ſuæ in Chriſtum charitati nihil prætulerunt, non patrem, non matrem, non vxorem, non filios, non agros, non diuitias, non reliqua omnia, quæ in hoc ſeculo humanos animos impediunt. Illi deniquè in hoc libro ſunt ſcripti, qui ne ſuas quidem animas Chriſti cauſa in mortem tradere cũctati ſunt, è quorum numero & vos eſſe digni habiti eſtis. His dictis, ſtatìm viſio ab illorum oculis ablata eſt. Tunc beati virgines, Chriſti viſione gaudentes, reliquum noctis ſpatium vigilantes, in hymnis & canticis tranſegerunt.

Quid plura? Cùm dies illuxiſſet, frequens hominum multitudo lętabatur, & eiuſmodi copulationem ſe viſuros exiſtimabat, quali homines ipſi ſolẽt inter ſe copulari, cùm non intelligerent neque ſentirent, totam illam diuinam fuiſſe copulationem. Illi enim beati homines cœperunt ſpiritu, non carne, diuinæ gratiæ myſterium copulare: quod in ſe occultantes, dabant operam, vt quod faciebant, tantùm à Chriſto Domino, & eius angelis cognoſceretur. Quoniam verò Deus ipſe non deſtituit eos, qui cordis & animi ſynceritate vitam agunt, ità diuinæ gratię dona progreſſum habuerũt, vt breui tempore vtriuſque parentes ex hac vita deceſſerint, & idoneos hęredes eos reliquerint, per

Tegunt ſuam continentiam.

quos

quos cęlorũ regno non priuarentur. Erãt autem & ipſi Chriſtiani fideliſſimi. Tunc beatus Iulianus & Baſiliſſa hilares, libertatis occaſionem ſibi datam arripuerunt, præmium ſe accepturos ſperantes, quo poſſent per fragiles mundi huius facultates, ſedes illas cęleſtes habitare. Quoniam verò laborioſum eſt, religioſæ illorum vitæ facta ſingulatim narrare, ex tot tantisque pauca quędam percurremus.

Beatus Iulianus & Baſiliſſa concordem ſententiam in ea quoquè re habuerũt, vt non ſolùm eſſent ſoliciti de ſalute ſua, ſed etiam multarum animarum curam haberent. Diuiſerunt igitur ſibi domicilia, & ſuper duo illa candelabra duæ lucernæ altæ effulgebant: æternusque ille rex immenſam gratiæ ſuæ miſericordiam ignotis etiam hominibus impartiens, per ardentem illorum hominum orationem, tribulos & peccatorum ſpinas comburebat. Potens quoquè Chriſti Domini vox, per ora ſanctorum Iuliani & Baſiliſſæ in omnes partes tranſcurrens, hęc dicebat: Venite ad me omnes, qui laboratis & onerati eſtis, & ego reficiam vos. Conſtituerunt igitur monaſteria, in quibus animarum meſſem ex huius mundi ſpinis atque ærumnis abreptam, colligerent: neque erat quiſquam, qui audiens ſancti Iuliani ſermonem, aliqua re detineretur, quo minùs ad Dominum conuerteretur. Relinquebant igitur viri mulieres, filij parentes, ſponſi ſuas ſponſas, & paternas facultates, & propter ſempiternam illam vitam ingentes diuitias pauperibus largientes, anguſtam viam arripiebant: neque quiſquam illorum imponens manum aratro, reſpiciebat retrò. Erat autem beatus Iulianus ſacri illius gregis, ferè decem millium monachorum, pater. nam quicunque ad cęleſtem vitam animos ſuos conuertebant, apud Iulianum ipſum ad Deum ſe transferebant, adeò vt nemo poſſet enumerare animarum multitudinem, quæ per ſanctum Iulianum conuerſa, & ad cælum traducta eſt. Eodem modo & beata mulier Baſiliſſa, virginum & mulierum animas ab huius mundi ſordibus liberatas, ad cælum dirigebat. Itaque à beato Iuliano ſancta illa virorũ mercatura tractabatur: per ſanctam verò Baſiliſſam, inter virgines & mulieres caſtitatis victoria effulgebat.

Dant operã ſaluti animarum.

Matth. 11.

Multi ad illos confluunt, relictis omnibus.

Quoniam verò planum omnibus factum eſt, qualis fuerit ſancta illorum inſtitutio atq; vita: cùm, inquam, Deo adiuuante, id per nos planum factũ ſit, nunc ad illud tempus oratione noſtra progrediemur, quo martyrium aſſecuti ſunt, eorumq́ue glorioſa facta & victoriæ pręmia declarabimus. Temporibus Diocletiani & Maximiani, perſecutionis furor & impetus vndiquè ferueſcebat. Eius autem rei fama per omnem Orientis regionem peruagata erat. Tũc ſanctus Iulianus cum ſancta Baſiliſſa in ieiunio & precibus perſeuerantes, tales orationes in conſpectu Dei effundebant: Domine, qui es occultarum rerum cognitor, humanarum mentium teſtis, cordis & renum perſcrutator, te obſecramus, vt tranquillo vultu tuo nos illumines, & aures verbis tuis obedientes nobis prębeas: non enim dormis, neq; dormitas tu, qui vtriuſq; noſtrûm caſtitatis propoſitum ac ſtudiũ cuſtodis. Hoc ſtudio tu Domine Ieſu Chriſte vides nos lętari: nè permittas igitur gregis tui ſimplicitatem corrumpi, neq; inſatiabilis lupus, qui ſemper nobis aduerſatur, poteſtatem habeat, vt aliqua in re fidei tuæ murum ac ſignum diſſoluat, quod ſignum in ſeruos tuos & ſeruas per nos abiectos contuliſti. Et illos igitur, & nos Chriſte protegas: plùs enim poteſt dextera tua nos erigere, quàm perſecutoris potentia opprimere. Cognoſce & perſcrutare ſingulorum vires, & pro tuæ prouidentiæ & pręnotionis gratia omnes ad illos viuentium choros perducas, vbì nulla ampliùs mortis ſuſpicio reliqua eſt: ſed in ſecula omnia regnandum erit, vt die illo, quo venies magnus & terribilis, concedas nobis Domine, vt ſerui tui & ſeruæ, te authore, per nos in militia tua verſantes, integri atque intacti in conſpectu tuo ſtare poſſint, nosq; hilares dicamus: Eccè nos & filij, quos dediſti nobis: nemo ex illis perijt.

In ieiunio & precibus perſeuerãt.

Eſa. 8.

Cùm orationi finem impoſuiſſent, in domos ſuas reuerſi ſunt, eodemq́ue illo tempore nocte intempeſta Dominus ipſe in ſomnis ità beatam mulierem Baſiliſſam allocutus eſt: Baſiliſſa nomine tuo digna, ſcito, quęcunque optâſti, ea me firmare decreuiſſe, vt vaſa illa vniuerſa, quę per tuam ipſius operam mihi purgaui, tu viuens ad cęleſtia regna pręmittas, & habeas dimidium annum, quo poſſis ex omni loco, vbì tritici ſementem feciſti, colligere, & laboris tui meſſem tutò reponere. Itaque & ipſa poſteà ſequêris, vt horrei bonarum animarum pleni claues accipias: ex hoc enim quotidiè odor ſuauitatis in conſpectum angelorum aſſcendit. Iulianus verò pugnabit & vincet: neque enim vnquàm vinci poterit is, in quo regnat caſtitas: multa verò mihi per ipſum animarum

Chriſtus appãret S. Baſiliſſæ.

marum

marum copia conciliabitur. Itaque oportet illum pro nomine meo multa pati. Verùm ego multa prodigia ac ſigna in conſpectu inimicorum ipſius oſtendam, & priuſquàm me ille inuocauerit, dicam, Eccè adſum.

Hæc cùm audîſſet ſancta Baſiliſſa, experrecta gaudebat valdè, quod Domini Ieſu Chriſti vultum & characterem ſplendidum, & inſtàr ſolis exorientis effulgentem vidiſſet. Ordine igitur Iuliano rem omnem narrauit. Cumque ſanctam virginum multitudinem conuocâſſet: Agitè, inquit, ſanctæ virgines, gaudium meum & corona capitis mei, agitè, ad Deum preces mittamus, & ſacrificium laudis corde contrito & humili offeramus Deo ipſi, quandoquidem dignâtus eſt nobis reuelare myſteria occulta, viamque & tempus definiuit, quo animas noſtras purgatas habentes, illius ſigillo imprimamur: vt ſingulæ proprij cordis occulta conſiderantes, in hoc mundo benè peregrinemur, & ad æternam illam vitam tranſmigremus: vt nihil proprium in nobis inueniant potentiæ illæ, quæ animas in cælum proficiſcentes impediunt: vtque dæmones ipſi nihil in nobis inuenientes, timeant, cùm ſanctum illud præſidium nobiſcum vnà venire, & caſtitatis ſpiritum nobiſcum eſſe viderint. Conſiderate, & mentium veſtrarum occultiſſima quęque inquirite, vt quoàd tempus nobis ſuppetit, animas noſtras ab omnibus vitijs ac peccatis purgemus pura illa aqua: & actionibus bonis inſiſtentes, Deo ipſi tales nos offeramus, (hoc autem ſi cum fide petierimus, à Domino impetrabimus) vt peccatorum maculis purgatæ, ad cæleſtia illa regna peruenire poſſimus, vbì eſt ſponſus noſter Dominus Ieſus Chriſtus. Quamobrem vos hortor, ſanctæ meæ ſorores, nè aliquod fermentum malitiæ in corde veſtro reſideat, ſed omnes viciſsìm vobis veniam detis: & ſi quid mutuò contra vos habetis, viciſsìm vobis remittatis, vt à Domino mercedem reporteris: ſi quid, inquam, aliæ aduersùs alias commiſerunt, læto animo vobis condonetis, vt perfectam animæ & ſynceri corporis coronam accipiatis, & me matrem veſtram Deus ipſe victricem vnà cum veſtro grege incorrupto efficiat. Illudque ſcitote, nihil valere corporis virginitatem, vbì cordis ira & ſimultas habitauerit.

Oratio S. Baſiliſſæ ad virgines.

Hæc cùm narrâſſet beata Baſiliſſa, locus ille, in quo erant, commotus eſt, & illis adſpicientibus, columna ignea viſa eſt, auream habens inſcriptionem: ex qua columna vox quædam emiſſa eſt multo cum ſplendore & odoris ſuauitate: illincque & Crucis ſignum effulſit. Vox illa hęc dixit: Baſiliſſa, quę nomine tuo digna es, lege quod ſcriptum vides. Inſcriptionis autem ſententia talis erat: Hæc dicit primus & nouiſſimus: Omnes virgines, quarum tu dux es, vaſa pura ſunt, & oculis meis gratiſſima: neque enim aliquid reprobatum in illis inuéni, quas tu iuſtitiæ purgatione & igne probationis, tanquàm aurum purum effeciſti. Venite igitur ad regna vobis præparata. Hæc cùm legiſſet Baſiliſſa, viſio ab oculis earum ablata eſt. Tunc omnes illæ virgines gratias egérunt Deo, qui diuinitatis ſuæ teſtimonio animas illas ſanctas eſſe comprobauerat. Beata verò Baſiliſſa animo & vultu hilari, Gratias, inquit, ago tibi Domine Ieſu Chriſte, qui corporeas pugnas deuiciſti. Addidit autem & illud: Nihili facio te, diabole: quinetiam cōtemno, quippe qui fraudum tuarum fructum perdidiſti. Deſpicio te, ſerpentis voluptas, quæ vaſa Deo ſegregata & electa, nullis artibus ſubripere potuiſti. Nihil te curo, mendacij magiſter, quoniam de grege mihi commiſſo nulla eſt, quæ tecum vnà perierit. Nihili facio te, & ebrietatem tuam, quòd ſobrias pectorum noſtrorum cogitationes vincere non potuiſti, neque tu amator mundi huius animas noſtras, Dei ſeruitio intentas, ad tuam libidinem reuocare valuiſti: non artibus, non machinis, nō tuis laqueis nos irretire aut detinere potuiſti. Tu igitur tua confuſione contentus ſis, tu ſolus tuo ſupplicio læteris: vides enim prædam è manibus tuis abreptam, & regna cęleſtia, è quibus tu excidiſti, hominibus patefacta. Gaudete mecum, ſorores, quoniam regnant in vobis virtutum ſigna: & mundi contemptio, cęleſte regnum percepit: parentum abnegatio, angelorum coheredes vos fecit: abiectio & frugalitas, tanquàm cedrus in Libano, & cupreſſus in monte * Ebron, erecta eſt: deuicta voluptate, temperantia cumulata eſt. Nulla ab hoſtibus noſtris vis ampliùs metuenda eſt, neque dubitatio aliqua ſupereſt, quòd animæ noſtræ detineri poſſint, quo minùs ad genitorem ſuum aſcendant. Omnes inimici noſtri erubeſcant, quòd nihil de ſuo in nobis inueniant. Hæc cùm læto animo Virgo diceret, cœpit vitis illa Domino conſecrata, iuſtitiæ florem producere: & itá diuina prouidentia completa fuit, vt intra promiſſum tempus omnes illæ virgines ad Deum commigrauerint.

Inſultat Baſiliſſa diabolo.

* *Hermon.*

Cùm

Cùm igitur ſancta Baſiliſſa de illarum animarum, quę illius fidei, vt depoſitum quoddam, cõmiſſæ fuerant, oblatione & fructu non eſſet ampliùs ſolicita, hora diei ſexta orationi & precibus incumbens, ſopore correpta, vidit omnem chorum ſanctarum virginum, quæ erant ferè mille, ſplendidis ſtolis indutas, & regalibus zonis cinctas, quæ regiam Crucem baiulantes, vna voce beatę virgini Baſiliſſę dicebant: Hoc reſponſum accepimus, vt tecum vnà Dominum & regem adoremus. En teipſam expectamus, vt tu nos offeras Chriſto illi, cui nos conciliâſti. Experrecta verò beata Baſiliſſa, gauiſa eſt gloria illa, quam futuram audiuit, & ſancto Iuliano rem omnem ſignificauit. Dei verò prouidentia ità factum fuit, vt dum precibus & orationibus vacarent, ſancta Baſiliſſa ad Deum migraret. Quam beatus Iulianus meritò ſepulcri honore proſecutus eſt, dies & noctes ſpiritales vigilias ad eius memoriam adhibens.

Migrat ad Dominum, & Iulianus ad eius ſepulcrũ vigilat.

Ipſe verò cum choro ſanctorum hominum verſabatur, quibus talis gratia data eſt, vt alius alio nõ eſſet inferior, ſed virtutibus inter ſe certarent. Multa enim curationum ſigna per ipſum & eius diſcipulos Deus efficiebat. Neminem ſol ipſe iratum vel inuénit, vel dereliquit. Si quis verò aliquo modo in aliquem ſe arrogantem & ſuperbum oſtendiſſet, cibum non ſumebat, in humilitate & fletibus perſeuérans, quoàd charitatem fratri reſtituiſſet. Eiuſmodi ſtudio ità laborabant, vt ſanctarum orationum fructus ſacrificium laudis Deo ipſi offerrent. Gaudebat pater ipſe filiorum ſtudio. Tunc ſinguli dicebant ſe incipere, quando finiebant. In hac ſancta congregatione nunquàm diabolus aliquem ſuis laqueis irretire potuit.

F. LAVRENTIVS SVRIVS CANDIDO LECTORI.

HVcuſquè reuerẽdiſſimus Aloyſius Lipomanus, vir ſempiterna memoria digniſſimus, in ſeptimo Tomo Vitarum Sanctorũ, hanc Iuliani & Baſiliſſæ hiſtoriam, ex Græcis ipſius hortatu Latinè conuerſam, ponit, tantùm nõ perſuaſum habens, nihil eius hactenùs Latinè extitiſſe. At nos, totam hiſtoriam, cum Græco Aloyſij exemplari ferè vbiquè conſentientem, quamq́ antiquiſsima etiam allegent martyrologia, in manuſcriptis codicibus inuenimus, libenterq́ ea, quæ in Græco exẽplari deſiderari teſtatur Aloyſius, his, quæ ille elegãter curauit Latinè transferri, adiecimus, vt habeat lector integram totius rei geſtæ narrationem. in quibus tamen interdùm ſtylum abſque ſententiæ damno mutauimus.

HAEC agebantur Antiochiæ, quæ eſt metropolis Syriæ. Quid multa? Vis perſecutionis incubuit, ſed Dominus non dereliquit ſanctos ſuos, conſeruans eos etiam in confeſſione martyrij, cuius regnum permanet in ſecula ſeculorum, Amen. Adueniente autem Martiano prę ſide in vrbem Antiochiam, adeò furor ſacrilegus exarſit, vt non villa, non vicus remaneret, vbì non idolum ſtatueretur: vt ſi quis aut emere aut vendere voluiſſet, priùs idolis immolaret. Antiocheni aũt iuſſu præſidis compellebantur ſinguli in ſuis ædibus ſimulacrum Iouis collocare: & ipſe quidem prę ſes Martianus, author erat perditionis cum coniuge & vnico filio ſuo. Perfertur autem ad illum Iuliani fides, & quòd multos ſecum in hac religione ſocios haberet, qui ſe pararent ad mortem potiùs, quàm idolis ſacrificarent. Iratus itaque Martianus, accito ad ſe aſſeſſori ſuo pręcipit, vt beatum Iulianum & eius ſocios omnes conueniat, horteturque ex decreto inuictiſſimorum principum dijs immolare, nè cum contemptoribus diuerſis ſubdantur pœnis. Aſſeſſor verò vnà cum Corniculario & principe ac primarijs viris ciuitatis, pergit ad eum locũ, vbì ſanctus Iulianus Domino vacabat: quò permulti ſacerdotes & diaconi & miniſtri Eccleſiæ ſe receperant, rabiemque perſecutionis declinantes, parati erant ad necem. Nunciatur igitur Iuliano, aſſeſſorem iudicis cum principe & primoribus vrbis præ foribus adeſſe. Ille igitur ſic alloquitur eos, qui illic erant congregati: Iam, fratres, oremus: quandoquidem iuxtà ſunt perſecutores noſtri, qui inſtàr aquæ abſorbere nos volunt. Videamus ergò, quid nobis reſponſuri ſint.

Dira Chriſtianorum perſecutio.

Hęc dicens, armat frontem crucis ſigno, & ſcuto fidei communiens pectus, iubet eos ingredi: & quia erat primarij viri eius vrbis filius, pro dignitate ei à magiſtratu ciuitatis honor exhibebatur. Porrò iudicis aſſeſſor in has prorupit voces: Puto non te latére, Iuliane,

Armat frõtem crucis ſigno.

liane, ſacratiſſimorum principum decreta, quibus orbi cōſulunt, vt vna ſit apud omnes deorum cultura. Nam dominus meus Martianus pręſes, audiens nobilem generis tui ſtirpem, hoc pro ſua ſapientia decreuit, vt ſecūdùm moderationem legum, cum gratia conueniaris: quam legem dominorum principum præ manibus habeo, tibi recenſendam: ex quibus ſalutiferis dictis veritate comperta, reddas te generi tuo, & proprijs bonis vtaris, & amicitiam conſequaris principum. Cui beatus Iulianus ſic reſpondit: Sapientiam tuam non credo fugere, quia non ſerpens mouetur ex propria ſede, niſi ex ore incantantis verborum cognouerit carmina. Nam ſicut non proficit, nec valet mouere ſerpentem, qui carmina neſcit: ità nec decreta principum, nec philoſophia iudicis, quæ in te cognoſcitur, Chriſticolas mentes ad dęmonum poterit inclinare culturas. Aſſeſſor dixit: Ergò cōtemnis ac deſpicis, & indignum ducis audire principum iuſſa? Sanctus Iulianus dixit: Audiant principum iuſſa, qui ipſis militant: nos autem, qui regem habemus in cęlo, terrenum principem non audimus. Aſſeſſor dixit: Et hoc potes geſtis edicere? Iulianus ſanctus dixit: Geſtis aliquid proſequantur, qui in hac vita ſpem habent: nobis autem, quibus mundus crucifixus eſt, quid cum foro? Aſſeſſor dixit: Vt video, deſperáſti de te, vt non viuas: vel iſtius multitudinis, quā tibi aggregâſti, miſerere. Sanctus Iulianus dixit: Multitudinis huius voluntas ſimul mecum ex Dei pendet arbitrio. Nam qualem me vides loquentem, tales ſunt & iſti tacentes. Vnus eſt Dominus, quem confitemur, qui eſt Chriſtus filius Dei. Aſſeſſor dixit: Hęc quæ proſequeris, renūcio domino præſidi. Sanctus Iulianus dixit: Quod in nobis cognouiſti, occultari non ſinas. Nos potiùs parati ſumus nūc temporalem mortem ſuſcipere, vt inæternùm viuamus, quàm viuere temporaliter, vt æternis pœnis mancipemur. Aſſeſſor dixit: Audio etiam, quòd epiſcopos & omnem clerum tecum aggregâſti. Nunquid & ipſi diſcipuli tui effecti ſunt? Sanctus Iulianus dixit: Diſcipuli nō ſunt, ſed patres. Per ipſos enim veram natiuitatem ſuſcepimus. Pro qua re ſatìs dignum eſt, vt filij cum patribus, & patres cum filijs pergant ad regna cælorum.

Epiſcopos & Cler: os dic: t patres ſuos, & quidem reuerenter.

Rediēs igitur aſſeſſor, pręſidi Martiano omnia nunciauit, quę fuerāt geſta. Tūc Martianus pręſes cōſilio diaboli armatus, hāc dedit authoritatē, vt Iulianus ſolus obtutibus ſuis ſuæ audientię reſeruaretur: multitudinem verò ſanctorū in eodē loco, quo agebant & Dei laudibus vacabant, iuſſit ignibus cōcremari. Quod & impletum eſt, & omnes ibidèm igne conſumpti ſunt. Huic ergò loco talis diuinitùs gratia collata eſt vſq; in hodiernum diem, vt omnes prętereuntes, vbì tempus pſallendi certiſſimū venerit, Tertia, Sexta, Nona, Veſpera, & nocturno tempore ità audiant pſallētium multitudinem, vt ſi quis his temporibus aduenerit, quacunque fuerit infirmitate detentus, ſanus abſcedat. Nunciatur Martiano impletum fuiſſe quod iuſſerat, & beatiſſimum Iulianum ſub cuſtodia degere. Tunc exarſit inimicus, & ſequenti die tribunal ſibi pręparari iubet in foro. Ilicò igitur pręſidis iuſſio impletur. Cucurrit vndiquè omnis ætas, omniſque ſexus, vt beatum Iulianum, cuius amore tenebantur, viderent cum diabolo dimicantem.

Martyres cōburunt.

Tunc præſes ſub voce terribili iubet beatum Iulianum ſuis adſpectibus præſentari. Quem cùm offerrēt iudici, intuitus in eum Martianus pręſes, dixit: Tu es Iulianus, pręceptis principum rebellis, & diuinorum numinū contemptor contumax? Tu es, qui innocentem multitudinem magicis artibus aggregâſti, & omnium mētes immutâſti? Ad hęc beatus Iulianus ſtudebat ſilentio. Ad quem iterùm Martianus ait: Video te ſceleribus tuis oppreſſum, nihil ad ea, quę interrogo, reſpōdere. Sanctus Iulianus dixit: Ego nec rebellis, nec ſacrilegus vnquàm fui: ſed legi diuinæ, in qua regalia vitæ cōtinentur mandata, pareo. Nam quòd me ſtudentem ſilentio miraris, tecum colloqui ſanè erubeſco, quem video fallacia & mendacijs armatum. Nam horum Imperatorum iuſſio quomodò poteſt eſſe ſacra, quæ ſacrilegium imperat? Martianus dixit: Doleo vicem tuā, quòd ſic magicis artibus occupatus es, vt non intelligas, quantam vim habeāt principum iuſſa: per quæ obediens conſequitur laudem, & principum meretur amicitias: inobediens autem, qualis tu eſſe dinoſceris, pœnis ſubiacet, & mortis hęres efficitur. Nam audio te tam nobili familia exortum, vt adhuc Imperator natalibus tuis parcere velit. Itaq; hortor te quaſi filium meum, vt ad laudem generis tui, dijs thura offerre lętus properes.

Iulianus ſiſtitur ad tribunal pſidis.

Hęc audiens beatus Iulianus, dixit: Pręſes ſpiritu malitiæ cęcate, nō recto ordine proſequeris, vt intelligere poſſis, quæ ſit laus generis mei. Tu mihi ſuades, vt dijs quos colitis, thura offeram, vt gloriam & amicitias principum merear adipiſci. Vos dinoſcimi-

ni multorum deorum dearumq; eſſe cultores:nos autem Trinitatis vnicæ veri eſſe cultores manifeſtamur. Dij veſtri lapidei ſunt, aut æreí. Si ærei ſunt, ſatis eis meliores ſunt cucumę,quę ad vſus hominum ex ipſo metallo fiunt.Si lapidei ſunt,reſpuēdi ſunt,quia ex ipſis ſternuntur plateæ ad euadēdum lutum:& cùm ſint omnes, quos colitis,ex quolibet metallo,aut cõflatili,aut ſculptili, dicitis eos ſacrificio & thure placari, vt per hęc ſint propitij his,qui eos colunt.Nos autem,qui vnum Deum,qui eſt in cęlis,colimus,dicitis magicis artibus occupatos:pro qua re torqueri nos iubetis,verum Deum cõfitentes.V ndè debes ſcire quod neſcis: quia ſicut non eſt ſocietas luci & tenebris, nec firma habitatio agni cum lupo:ità non poterit fides noſtra ſubiugari imperio veſtro.Martianus dixit: Mihi iuſſum nõ eſt verbis agere tecum:ſed audi,quod iubent inuicti principes, vt ex eorum lege cognoſcas,quid te agere oporteat.Sanctus Iulianus dixit:Quid iubeant,audiui:quid autem me oporteat facere,cõſilio ſalutari definiui. Nefas eſt enim,grege premiſſo,paſtorem minimè ſequi. Martianus dixit: Illi mortem dignam pro errore ſuo conſecuti ſunt: tu verò vt euadas tormenta, quæ contemptoribus debentur, & vt generi tuo & natalibus reſtituaris, hoc elabora. Sanctus Iulianus dixit: Labora pro te, vel pro tuis,quos diabolus ſibi fecit eſſe hęredes:pro me autem ille ſolicitus eſt,qui me ex limo terræ formauit.Martianus pręſes dixit:Sic tecum debeo agere,quaſi cum infirmo cardiaco medicus, quoaduſquè ſanitatem recipias. Quòd ſi te ſanum reddidero, & diuinorum numinum cultorem effecero,magnum mihi honorem apud principes conflauero.Nam & ipſi domini rerum,multùm tuæ inſaniæ condolent.Sanctus Iulianus dixit:Nunquàm auditum eſt,vt cęcus illuminet vidētem,aut morbidus curet ſanum,aut errās corrigat recto itinere gradiētem.Martianus dixit: Ergò vt dicis,cęcus ſum,morbiduſq; & errans,qui ſaluti tuæ conſultum eſſe cupio: & tu ſolus plenam obtines ſanitatem?Sanctus Iulianus dixit:Hęc omnia in te dominium obtinēt. Quòd ſi velles te cognoſcere,vt toto pectore ſalutem inquireres tuam,nõ te horreret medicus noſter, per quem omnes Chriſtiani veriſſimam obtinent ſanitatem.Quos aũt vos colitis,dęmones eſſe manifeſtum eſt:qui perdere poſſunt ſibi credentes,liberare verò non poſſunt.

Irridet falſos deos.

Hęc audiens Martianus, exclamat tortoribus ſuis: Extendatur ad verbera, vt vel ſic ſtultitia eius omnibus innoteſcat. Beatus Iulianus dixit: Non eſt ſtultitia Deum nôſſe, ſed gloria: tu verò ſecularibus oppreſſus illecebris, quid ſit congruum, non agnoſcis. Martianus dixit:Extēdite eum,& fuſtes rigidos & nodoſos afferte,& omnia eius membra fortiter diſſipate.Cùm hęc facerēt,vnus de cędentibus ictu percutiēs oculum amiſit:& is erat de neceſſarijs pręſidis,qui etiam Imperatoribus notiſſimus fuit.Hęc videns Martianus,fremuit,dicens: Tantum valuit magica ars tua,vt tu nihil ſentias, & aliorum oculos euellas?Sanctus Iulianus dixit:Martiane vides,quia hoc eſt verum,quod ſuperiùs dixi:cęcus es,& morbidus,& errans. Sed tādèm amota ſęuitia tua, qua in me baccharis, audi quę propono.Martianus dixit:Si pro ſalute tua,audiam te libentiſſimè.Sanctus Iulianus dixit: Cõuoca omnes,quos habes,deorum & dearum probatiſſimos ſacerdotes, & inuocent nomina deorum ſuorum ſuper oculum euulſum, & reſtituant cultori ſuo viſum.Cùm autem non valuerint,ego Domini mei Ieſu Chriſti nomen inuoco, & non ſolùm euulſum oculum corporalem ei reſtituo,ſed & cordis oculos illuminabo.

Cædit nodoſis fuſtibus atrociter.

Tunc Marianus tam vera ratione confuſus, iubet omnes pontifices adeſſe,dicens ad eos: Ite, & immortales deos ſacrificijs optimis honorate, vt huic rebelli ſuo Iuliano oſtendant virtutem ſuam,& homini meo neceſſario oculum reformantes,ipſum culturę ſuę inclinent.Ingrediuntur lapides ad lapides,lapidum iuſſa complentes.Qui cùm ritu illo nequiſſimo dęmonia appellarent,hoc accipiunt in templo reſponſum:Diſcedite à nobis:nos igni perpetuo mancipati ſumus.Nam tantũ valet deprecatio Iuliani ad Dominum, vt à quo die compręhenſus eſt, nobis pœna centuplicata ſit. Et cùm tenebris clauſi retineamur, quomodò huic viſum reddimus, quem ipſi non habemus? Hoc reſponſum accipientes in templo, egrediuntur falſa promittentes. Beatus verò Iulianus, quem nihil latebat,oratione facta,dicit ad pręſidem:Martiane,feſtina celeriter ingredi templum:vocāt te dij tui.Et licèt nõ volũtate parērēt,ſed inuitus,tamen paruit.Cumq; ingrederetur ianuam templi, vidit omnia ſimulacra ærea, cryſtallina, electrina, aurea, vel ex omni metallo ſculpta, quę fuerant ampliùs quinquaginta, ità comminuta & in puluerem eſſe redacta,vt quid fuiſſent, penitùs non apparērent. Tunc Martianus pręſes cęcatus à diabolo,clamare & dicere cœpit:O maleficia ſic pręualentia: ô apodixes carminum,

Dęmonum ſimulacra deſtruũtur.

minum, vt & vires deorum ſuperent, & precioſa numina in puluerem redigant. Sed hæc deorum ſapientia laudabilis eſt: qui adhuc iniurias ſibi irrogatas ſuſtinent, vt rebelles ſuos patiendo ſubiugent. Ipſum autem videamus, ſi pollicitationis ſuæ impleat effe- ctum, vt oculum ictu percutientis extinctum, ſola inuocatione nominis Dei ſui valeat reformare.

O cęcas hominū mentes.

Tunc Martianus prę ſes ad beatum Iulianum dixit: Patientiſſimos deos te ſuperâſſe gloriaris, quorum circa te pietatem minimè cognoſcis. Nunc autem promiſſum tuum imple, vt in Chriſti nomine, quem colis, oculum reſtituas extinctum. Sed nè hoc magicis artibus exerceas, lotio te perfundi iubeo, per quod maleficia omnia profligãtur. Beatus Iulianus dixit: Hoc quod facturus es, non ad iniuriam meam, ſed ad laudem Domini mei proficiet: vt & oculum priſtinæ ſanitati reſtituat, & putens lotium in odorem conuertat nectareum. Cumque eum perfunderent, ità completum eſt, vt à ſancto Iuliano antè prędictum fuerat, vt non lotio, ſed balſamo putares eſſe perfuſum. Ad quod miraculum prę ſes, licèt incredulus, tabeſcebat. Tunc ſancto Iuliano ſuper oculū extinctum crucem Saluatoris faciente, & nomen Domini inuocante, ſtatìm ità reſtitutus eſt oculus, quaſi nihil fuiſſet paſſus. Sed hęc omnia non Dei virtute, ſed magicis artibus credebat fieri Martianus. Ille verò, qui oculum recepit, clamabat, dicēs: Verus Deus eſt Chriſtus, & ipſe ſolus eſt colendus, ipſe ſolus adorandus. Quem talia proſequentem prę ſes gladio animaduerti iuſſit: ſicq́; roſeo ſanguinis ſui rubore perfuſum, Chriſtus ſibi martyrem conſecrauit.

Fœtor lotij in gratiſſimos mutaſ odores.

Cęc9 videt.

Sanctum verò Iulianum impijſſimus Martianus diuerſis pœnis afflictum, & vinculis ferreis per omnes artus oneratum, ſub voce prę conis circuire ciuitatē prę cepit, dicendo: Hęc merentur rebelles deorum, & principum cōtemptores. Cumq́; veniſſent ad locum, vbì filius prę ſidis literis ſtudebat, puer ait ad condiſcipulos ſuos: Rem video inauditam. Qui dixerunt: Quam? Et ait: Eccè video reum illum Chriſtianum, quem milites ducunt, & multitudinem candidatorum, cum illo loquentem, & coronam ex lapidibus precioſis & auro ſuper caput eius, cuius fulgor aëris huius obſcurat lumen: & alios tres viros albeſcentibus comìs aureoq́; vultu, in ſimilitudine aquilarum, ſuper eum excubias celebrantes. Et hoc mihi videtur, quia dignum eſt huic tali Deo credere, qui ſic ſuos tuetur cultores, & tali decore circūdat. Nam credite mihi fratres, in eius cōfeſſione delector, & talia pati deſidero, ſi velit eius Deus eſſe Deus meus. Hęc audientes cōdiſcipuli eius & magiſter, turbati ſunt, eumq́; blādo ſermone corripiē tes, ab intentione reuocare volebant. Timebant enim, quia vnicus erat patri. Et adiecit puer: Verè magnus eſt Deus Chriſtianorum, in quem credere cōſilio ſalutari decreui. Ipſe eſt verus Deus, qui credentes in ſe non deſerit. Quæ eſt enim gloria huius vitæ? Sicut vento vter diſtentus plenus appâret oculis, & intùs eſt vacuus: ità & huius ſeculi gloria, in qua nos temporalem habemus lętitiam, & æternam Dei potentiam non cognoſcimus. Volumus dominationem exercere, & dominatorem rerum, qui eſt in cęlis, corde incredulo volūtariè non agnoſcimus. Quanto meliora ſunt nobis pecora & iumenta, vel canes, qui vocem vel iuſſum dominorum ſuorum agnoſcunt: iniuriam verò eorum, morſibus vindicant & calcibus. Nos autem rationales facti, creatorem noſtrum dimittimus, & colimus lapides & ligna. Sufficiat mihi hucuſquè erràſſe: iam non errabo, quod mihi defuit, oſtenſum eſt. Tempus acceptum inueni: quarè non elaborem, vt adquiram tempus ſine tempore, fruar luce ſine fine? Contemno diuitias labiles, vt ęternas adquiram. Nam impedimenta huius mundi ſeparant à Deo: poteſtas verò temporalis ſucceſſione finitur, & vita ipſa à morte ſeparatur. Illi credere debeo Deo ſancto, in cuius regno ſi militem, nullus venit mihi ſucceſſor: cuius æternitati ſi ſociatus fuero, mortem nūquàm pertimeſco. Hęc eſt vera gloria & nobilitas generis, pro eo pati: quem, cùm torqueor, nunquàm amitto: quem cùm confiteor, nunquàm derelinquo.

Viſio filij Præſidis.

Gloria huius vitę proc ſùs inanis.

Spirit9 Dei loquitur in puero.

Hęc dicēs prę ſidis filius, proiecit volumina doctorū, & ipſas veſtes, quas indutus erat, abiecit à ſe, dicens: Polluta veſtimenta mea ad Dei hominem properantem, neceſsè eſt abijcere: nudū me maternus vterus huic ſeculo fudit: ideoq́; quod mundi eſt, mundo relinquam. Et hęc dicens, per plateam ciuitatis curſum arripuit, quouſquè ad locum, vbì ſanctus Iulianus torquebatur, veniret. Ità enim iuſſerat iniquiſſimus Martianus, vt per omnes plateas & vicos ciuitatis diuerſis pœnis affligeretur. Tunc puer proſtratus pedibus ſancti Iuliani martyris, clamabat, dicens: Te deſidero patrem ſecundę natiuitatis,

Mira conuerſio filij Præſidis.

quem Chriſtus Dominus adeò clarum exhibet. Martianum verò genitorē meum, iniquum veridicorum omnium veritatiſq; perſecutorem, abnego & deſpicio: tibiq; adhærens, opto pro Chriſto Domino & Saluatore meo, quem vſq; in hunc diem ignoraui, ſimilia tibi pati. Hęc vidētes miniſtri pœnarum & milites, tabuerunt admirantes, ſtupore perterriti, nec ſermonem edere potuerunt. Doctores verò atq; magiſtri fugam meditabantur, totaq; ciuitas ad ſpectaculum tantæ rei concurrebat. Omnes hęc audientes & videntes tremor inuaſit, cognoſcentes pręſidis filium ſancto Iuliano ſic adhęrētem, vulnera eius oſculantem, taliaq; proclamantem: Vniuerſi populi, qui conueniſtis, cognoſcite me: quia ego ſum filius pręſidis, qui cum impio meo patre ſanctorū veneranda corpora, licentia paternæ poteſtatis elatus, diſſipabam: Et hęc ignorans, contra Deum feci. At vbi Deum cognoui, immò cognitus ſum ab eo, dijs abrenuncio, patrem & matrem abnego, diuitias ſuperfluas reſpuo, Chriſtum confiteor, beati Iuliani me ſectatorem profiteor. Quid tardatis miniſtri & milites? Ite, renunciate parentibus meis, me verum Deum cognouiſſe: & huic adhęrere, quem veri Dei verum cultorem cognoui.

Innotuit res toti ciuitati, totamq; prouinciam fama peragrauit. Nunciantur hęc patri eius & matri: at illi audientes, vt cera ab igni tabeſcebant: & quia innumerabilis venerat multitudo populi, iubent filium à Iuliano ſegregatum, ſibi reſtitui. Domini verò miſericordia ità adfuit precibus ſancti martyris ſui, vt ſi quis vellet extendere manum, vt eum ſepararet à cōplexu ſancti Iuliani, ſtatìm contraherentur manus & brachia illius. Reſciſcēs id pater, iubet eos ad ſe ſimul perduci. Cumq; eius adſpectibus ſiſterentur, ait ad beatum Iulianum: Spei meæ fructum magicis artibus auferre conaris, & tenerum pectus illicitis carminibus genitorum affectus negare compellis? Hęc dicente pręſide, aduenit mater eius cum innumerabili familia vtriuſq; ſexûs, crineq; ſoluto & vberibus nudatis laceratoq; pectore, vocem dabant in cęlum. Tunc pręſes videns hęc, ſciſſis veſtibus, lacerata facie, dicit ad beatum Iulianum: Iuliane crudeliſſime, adſpice dolorem patris & matris: adſpice tantæ familiæ planctum, & magicis artibus ſolue innocentiam, vt nobis vnicum reddas filium, & huic tantæ familiæ reſtituas dominum: vt & ego pro te Imperatoribus ſuggeram, vt culpa tua neglecta, ſanus abſcedas. Sanctus Iulianus dixit: Suffragio tuo opùs nō habeo, nec ab Imperatoribus tuis dimitti quęro: ſed hoc rogo Dominum meū Ieſum Chriſtum, vt me vnà cum iſto agno, de luporum viſceribus nato, & omnes qui crediturì ſunt, martyrio impleto, in eorū numero, quos tu in innocentia viuentes, igne conſumpſiſti, computare dignetur. Nam eccè adeſt, qui ex te natus eſt, & modò mecum credendo renatus eſt. Aetatem habet: ipſe tibi reſponſum det, ipſe genitricis adſpiciat lachrymas, ipſe vbera, quibus nutritus eſt, doleat morſibus fœdis eſſe conſumpta.

Parētes eius mirè cruciātur eius cōuerſione.

Ad hęc venerabilis puer dixit: Cōtingere ſolet, vt de ſpinis roſæ naſcantur, nec amittit odorem ſuauiſſimum roſa nata de ſpinis: neque frutex, qui genuit roſam, ſpinarum ſuarum amittit aculeos. Vt igitur conſueuiſtis, pungite, & me odorē ſuauitatis credentibus permittite propinare. Vobis obediant, qui perire parati ſunt: me imitentur, qui de tenebris ad lucem tranſire contendunt. Ego pro Chriſto Ieſu Domino meo vos parentes abnego: vos propter deorum veſtrorum cultum, filium veſtrum tormentis affligite. Per iſtam enim temporalem mortem, vitam acquiro æternam: nec poſſum in vos pius eſſe, & in me crudelis exiſtere: nec veſtrum amorem præpono æternæ lætitiæ. Quid moramini? Quaſi incredulus & crudelis pater, non quaſi verus Abraham, appręhende gladium, & Chriſto filium victimam offer. Sed ſi te viſcera pietatis vincunt, dirige me ad ſęuiſſimos principes, vt & ego pro Domino meo Ieſu Chriſto ornamenta martyrij pœnis adimpleam. Nam vani & inanes ſunt luctus veſtri, falſæ lachrymæ: me verò ab hac confeſſione pietatis non valebunt diſiungere nec definitiones omnes philoſophorum. Diſcedite ergò à me, quia paternum nomen & maternum Chriſti nomini poſthabeo. His auditis, exclamauit Pręſes: Cuſtodia priuata aſſeruentur, & opes neceſſariæ eis ſubminiſtrentur. Tum verò ſanctus Iulianus, Opes, inquit, quas nobis præberi iubes, tibi conſentientibus largiaris.

Oratio Celſi pueri ad parentes ſuos.

Hęc audiens Martianus pręſes, fremuit vt leo: Et exiſtimās pœna terrere, quos blandimentis obtinere non potuit, iubet eos in carceris ima retrudi, vbì damnatorum membra, diuturno tempore tabefacta, horribilium vermium examina exhalabant: & fœtor teterrimus ſentiebatur. Introducuntur eò ſancti martyres: quos pręcedens gratia Dei, locum

locum horrendum illum delectabilem eis reddidit,tenebraſq; conuertit in lucem,exhibens cereorum officia,nectareumq; ſpirans odorem, ità vt pœna euaneſceret. Hęc videntes milites circiter viginti,qui eos cuſtodiæ mancipandos addnxerant, cōuerſi, adinuicèm dicunt: Non pudet nos ferreo eſſe pectore? Nunquid iuſtum eſt,vt ab hac tali luce ad tenebras reuertamur,à vita ad mortem,ab odore nectareo ad horrendas effuſiones ſanguinis, à tali patre ſic nos monente ad iudicem iraſcentem, à veritate ad mendacium,à ſobrietate ad ebrietatē,à caſtitate ad libidinem? Turpe eſt reuerti & eſſe quod fuimus,& negligere ſalutem quam inuenimus. Hęc dicētes,ad pedes ſe aduoluunt ſancti Iuliani,laudantes & confitentes nomen Chriſti. Tunc beatus Iulianus cum venerabili puero,Deo gratias referūt. Audiens hęc Martianus pręſes, pręponit cuſtodiæ crudeliſſimos cuſtodes,donèc tormentis pręparatis,omnibus pœnas inferret. Beatus verò Iulianus ſolicitus de ſalute eorum,quos Chriſto acquiſierat,orabat Deum, vt baptiſmi gratia eos faceret confirmari.

Horridus carcer fit martyribus delectabilis.

20. milites credunt.

Nec hoc ſilebitur,aliud inſigne donū in eadem ciuitate cōceſſum. Ante tempus enim perſecutionis, Imperatores Diocletianus & Maximianus primarium virum ciuitatis illius vnicè diligebant, quòd ex genere Carini Imperatoris deſcendiſſet. Hic defunctus cum vxore ſua Chriſtiana,ſeptem filios perfectos Chriſtianos ſuperſtites reliquit,quos Imperatores retinentes amore patris eorū,iuſſerunt eos ſine aliqua perſecutione Chriſtianæ religioni deſeruire. Hi habuerunt ſecum presbyterum, qui eis ſancta myſteria celebrabat. Viſitantur ergò à Domino, & iubentur vnà cum presbytero carcerem petere,vt venerabilis puer & milites gratiam Baptiſmi perciperent. Statìm igitur ſancto pręcepto obediunt: cumq; ad carcerem venirent nocte, viderunt angelum Domini ante ſe pręeuntem:qui vt tetigit ianuas carceris,ſtatìm omnia clauſtra aperta ſunt. Et orantes ſimul cum beato Iuliano,Deo vota perſoluunt. Tūc illi ſeptem fratres vnà cum ſancto presbytero Antonio videntes tantum ſplendorem gratiæ,clamabant,dicentes: Eccè adſumus: Huc nos Dominus direxit vnà cum ſacerdote ſuo,vt omnes hi gratiam baptiſmatis conſequantur, & nos omnes per te pater Iuliane, verax Chriſti miles,in agone martyrij Chriſto pleniùs militemus. Hęc audiens beatus Iulianus, dixit: Gratias tibi Ieſu bone refero, qui dignatus es ità implere deſiderium meum, vt hi, quos per me tibi acquiſiſti,per baptiſmi gratiam vera fidei membra confirmentur,& quos impietas Imperatorum quaſi agnos paruulos inter tanta agmina luporum reliquerat, ad tui ſancti nominis confeſſionem aggregentur.

Presbyter ſancta myſteria celebrat, id eſt, Miſſam.

Nunciātur interìm hęc impio Martiano,cumq; comperit ſeptem germanos ſine aliqua perſecutione Iuliano ſociatos,& optare mori pro Chriſto,contremuit: Et educēs eos de cuſtodia,ſic alloquitur: Quid vobis contigit,infantuli,quos ità principes tuentur & diligunt,vt ipſi arbitrij veſtri effetis,& fidei veſtræ cultores? Quid patimini, vt ſine aliqua perſecutione optetis mori,quibus conceſſum eſt viuere? Si ego maleficijs amiſi filium, & militum mentes neſcio quibus carminibus immutatæ ſunt, cur ità vos, veſtro permiſſi arbitrio, vltroneos offertis neci? Audite me, & eſtote ſecuri, vt fuiſtis. Ad hęc ſenior frater venerabilis ait: Pręſes,audi quæ à me dicuntur. Pręſes dixit: Dic,& libens audiam. Puer dixit: Maſſa auri naturæ ſuæ obtinet claritatem; ſed niſi per manus artificis,igne & malleis & limis in partes diſſecetur, diadema indè in capite regis non perficitur. Vt verò ex ipſo metallo auri, induſtria artificis diuerſarum adhibito ordine margaritarum & lapillorum,precioſum componitur diadema,ità vt omnes qui vident,mirentur,& vt auro,natura ſua ſplendido,diuerſarum margaritarum & lapillorum natura adhæret: ità ſumus & nos, nati de Chriſtianis parentibus,& facti Chriſtiani: ſed niſi natiuitas hęc in publico omnibus fuerit manifeſtata,in occulto non coronatur:& niſì beati Iuliani veſtigia immaculato calle ſecuti fuerimus, in diademate regis æterni Domini noſtri Ieſu Chriſti eſſe non poſſumus. Satìs abominabilis eſt illa arbor,quę folijs vernat, & creatori ſuo melliflua poma non exhibet. Hęc audiens Martianus,iubet eos in cuſtodiam recipi:in qua pro eis beatus Iulianus & omnes ſancti Dominum deprecabātur, nè per ſerpentis falſa blandimenta innocua pectora declinarent ad verba maligna: ſuſcipiuntque ſancti lętos,quos antè ſuſpectos habuerant.

Septē fratres cùm poſſent viuere, vltrò ſe pœnis offerunt.

Tunc Martianus pręſes ſuggeſtionem fecit Imperatoribus,dicēs: Pijſſimi principes, ſubuenite legibus veſtris,& diuinis numinibus,quæ remanſerunt,prębete munimina: & magnum Iulianum veſtris cōſpectibus præſentate, qui magicis artibus ampliùs quin-

Præſes refert ad Imperat.

quaginta deorũ ſimulacra,per quos mũdus florebat,cõminuit,filiumq́; meũ vnicũ à me ſeparauit,& militũ mẽtes,neſcio qua magica arte immutauit:quin & ſeptẽ germanos, quos clemẽtia veſtra legis ſuæ iuſſit eſſe cultores, ſua magica arte ad ſe allexit, & beneficijs veſtris fecit eſſe ingratos. Quid ergò iuſſu veſtro definiatis, decernite. Hęc audiẽtes Imperatores impijſſimi,hãc dederũt ſentẽtiã,vt ſi Iulianus cũ ſocijs ſuis in hac confeſſione permaneret,ad exemplũ cęterorũ, cõgregata omni prouincia,vniuerſo vulgo expectãte,ſingulis ſingulas cupas iuberet pparari,& in eas picẽ,bitumen & ſulphur mitti,& ſingulos in eaſdẽ deponi cupas,& igne ſuppoſito cõcremari. Quòd ſi aduersùs hęc magicæ artis præualeat carmen,haberet poteſtatem qua vellet eos pœna affligendi.

Siſtuntur martyres tribunali præſidis.

Accepta hac authoritate,pręſes iubet ſibi in foro ſedem pręparari. Alia verò die cùm conſediſſet,iubet ſanctum Iulianum cum ſocijs eius ſuis adſpectibus ſiſti. Et cùm ſiſterentur, in hanc vocem ſerpens prorupit: Nihil de veſtra ſalute in tanti temporis ſpatio cogitâſtis? Sanctus Iulianus reſpondit: Cogitatus noſter qui eſt ab initio,in quo cœpit, in hoc & finit: tu verò ſi aliquid cogitâſti pœnarũ,exerce. Martianus pręſes dixit: Quod cogitaui,hoc implebo. Et adiecit: Audîſtis,quid de vobis ſtatuerint inuictiſſimi principes? Venerabilis puer reſpondit: Audîſti & tu nec nominande, nec dicende, nec vidende pater,pœnã, quam pręparauit Deus diabolo & vobis, qui effecti eſtis angeli eius? Subſecutus ſanctus Iulianus,dixit: Quod iuſſerunt, imple. nam nos quidem te audire non delectat. Cùm iſta dicerentur, eccè corpus ferebatur exanime per plateam, ſepulturæ mancipandum. Tunc Martianus pręſes cęco corde iubet corpus reduci. Cumque hoc factum fuiſſet, iubet illud in medio foro deponi. Omnes ergò hęc videntes, vehementer obſtupeſcũt. Et ait ad ſanctum Iulianum: Magiſter veſter Chriſtus dicitur antequàm crucifigeretur,mortuos ſuſcitâſſe. Hîc iam patebit,ſi verè Deus eſt,ſi vos,ſicut & magiſter veſter,mortuum ſuſcitaueritis. Sanctus Iulianus dixit: Quid prodeſt cęco,quòd hic ſol oritur? Martianus dixit: Hîc nunc parce fabulis,& ſi aliquid pręuales,aut Deus tuus, ſicut ſuperiùs dixi,hunc mortuum ſuſcita. Beatus Iulianus dixit: Licèt infidelitas veſtra hoc non mereatur à Domino,tamen quia tempus eſt,vt virtus eius manifeſtetur, & nè hoc impoſſibile putetis, fidele habeo promiſſum Domini mei, credens quicquid eum petiëro, non me fraudatum iri. Tunc verò Iuliano oculorum intentionem in cęlum defigente ferè vnius horæ ſpatio,ſubitò immutata eſt facies eius,& facta eſt vt nix: & his verbis coram omni populo,audientibus cunctis,fudit orationem ad Dominum,dicẽs:

S. Iuliani precatio.

Domine Ieſu Chriſte,qui es verus filius Dei,qui in principio natus es de patre,ſine tempore, & in nouiſſimo mundi carnem de Virgine ſumpſiſti ſine ſemine: adſpice in hac hora de ſummitate cęlorum ad confuſionem inimicorum tuorum, & ad corroborandam fidem credentium in te hęc,quæ operatus es poſitus in terris: exaudi nunc de cęlis, & ſuſcita hunc mortuum, vt viui non moriantur, ſed mortui reuiuiſcant. Et hęc dicẽs, ait ad corpus: Tibi dico,terra arida,in ipſius nomine, qui quarto die Lazarũ ſuſcitauit, ſurge & ſta ſuper pedes tuos. His dictis, ſurrexit qui erat mortuus,& voce magna clama-

Mortuus excitatur.

bat: O acceptabilis oratio,ô immaculata virginitas,quãta meretur? Quò enim ego ducebar,& vndè reductus ſum?

Tunc Martianus cęcatus à diabolo,irridendo dicebat: Vndè rediſti? Tunc ille,qui fuerat mortuus,dixit ad pręſidem: Permitte me ordine proſequi. Martianus iterùm ridẽs,

Mortui ſuſcitati oratiuncula.

dixit: Proſequere. Ad hęc ille,q fuerat mortuus,dixit: Ducebar neſcio à quibus Aethiopibus, quorum ſtatura erat vt gigantũ, adſpectus horrendus, oculi vt fornax ignis,dentes vt leonum,brachia vt trabes,vngulæ vt aquilæ: in quibus nulla miſericordia erat. Hi me lętantes ducebant in infernum, & iam propè ad os putei cùm eſſem, hoc expectabatur,vt caro mea redderetur terræ, ex qua ſumpta eſt. At vbi tu pręſes corpus meum feciſti reuocari, & beatus Iulianus orationem fudit ad Dominum cælorum, infernus omnis conturbatus eſt, & audita eſt vox de throno Dei,dicens: Propter dilectum meum Iulianum reducatur anima. In nullo enim volo eum contriſtarę, in quo ſic pater & ego & ſpiritusſanctus lętamur. Poſt hanc vocem venerunt duo viri albis induti,& auferentes me de damnatione impiorum, huic luci reddiderunt, vt per eum qui me ſuſcitauit,cognoſcam eum poſt mortem,quem antè viuus negabam. Hęc audiens pręſes, turbatus eſt: & nè diſſenſio fieret inter tantas multitudines,iubet eum cum ſanctis in cuſtodiã retrudi,& clauſtra annulo ſuo ſignari. Quem beatus Iulianus fecit baptiſmi gratiam conſequi: atque ità cum illis cœpit martyrij agonem ſubire.

Iubet

Iubet autem impius Martianus præparari pœnam, quam Imperatores decreuerant. Cumque parata fuiſſet, illuxit dies altera, & populi vtriuſque ſexûs currebãt ad ſpectaculum circi. Sedit autem pro tribunali præſes, & vniuerſa ætas concurrit: & qui nolebant, à miniſtris vrgebantur. Statuuntur cupæ per ordinem triginta & vna: terror verò intolerabilis inuaſit homines: implentur cupæ ad medium vſque pice, bitumine & ſulphure: aggregatur copia lignorum & ſarmentorum, iubetque impius Martianus ſanctos produci de cuſtodia. Sanctus verò Iulianus & puer vno vinculo tenebantur: cæteri autem onerati diuerſis vinculis catenarum, trahebantur ad ſpectaculũ, hymnum Domino vna voce cantantes & dicentes: Bonum mihi Domine, quia humiliâſti me, vt diſcam mandata tua. In quorum adſpectu nouam pulchritudinem omnis ætas mirabatur, & eorum mentes ad fletum conuerſa pietas inclinabat. Clamabant omnes confusè, Viri dicebant: O iniuſtitia, & nos filios habemus. Mulieres, ſolutis crinibus, clamabãt: O fletus felle acerbior, cur talis iuuentus igne crematur? O poteſtas cæca, quæ nec viuis parcit, nec reſurgentibus credit. Tunc ſanctus Iulianus ſilentium petens, ait ad populum: Nè prohibeatis auro, quô minùs per ignem tranſeat: ſcientes viſuros omnes & credentes & incredulos, igni conſumpto, illæſos nos permanere. *Producũtur iterũ martyres ad ſupplicium.*

Iuſſit autem præſes ad ſuum illos conſpectum adduci, quibus ſic ait: O deſperata voluntas, per quam decus iuuentutis ad interitum quaſi ad epulas properat. Neſcio quo carmine ſic alienatæ ſunt iſtorum mentes. Conuertimini, & licèt tardè, pro veſtra ſalute immortalibus dijs, qui pro vobis laborant, ceruices flectite. Quòd ſi voluèritis, ego obtinebo ab Imperatoribus, vt ſine aliqua perſecutione religionis veſtræ ſitis cultores: tantùm, nè vnicus filius meus in ipſo flore vernantis ætatis crudeli incendio concremetur. O inſanabilis dolor pectoris mei, quem primùm plangam? Cùm omnium decora ſunt corpora, at filij mei dulciſſimi vultum conſidero elegantiorem. Væ tibi Iuliane, omnium malorum architecte: quàm multa bona tecum trahis ad mortem, vt vnicus filius me neget patrem, nec matrem velit agnoſcere. Vel antequàm pereas fili, ex ore tuo dulciſſimo verba audiam tua. Eccè venit & mater tua, quæ partûs ſui dolores, quos non ſperàbat, inuenit: Eccè & innumera familia, quæ te ſibi futurum dominum ſperabat, tibi valedictura aduenit. Venerabilis puer Celſus dixit: Lugeant te & ſe, quos fallacia dæmonum blandimenta decipiunt: nos autem quos conſpiciunt ad regna cælorũ contendere, cur lugent? Nam nos tranſibimus per ignem iſtum, & illæſi tibi apparebimus, & huic tanto populo, qui agonem noſtrum expectat. Dæmones verò quos colitis, & illos, quos Imperatores pijſſimos dicitis, ceu quædam purgamenta deſpicimus. Præſes dixit: Ipſa eſt contumax audacia veſtra, quæ vos viuere non permittit. Beatus Celſus dixit: Per ipſam vanitatem quam colis, te obteſtor, vt præſtes quæ te poſtulo intrepido corde, & petitioni meæ tribuas effectum. Præſes dixit: Quicquid voluèris, pete. Puer dixit: Cùm me videris illæſum poſt ignem, permitte ad me venire matrem meam, & habebo cũ ipſa conſilium, tridui dilatione conceſſa. Si verò mihi illa vnam rem, quam voluèro, conceſſerit, nec me, nec ipſam amittes. Mater hæc audiens, vrgebat fieri. Tunc impius Martianus cæcatus à diabolo, dixit: Si ex igne illæſus exièris, (quod fieri poſſe non credo) faciam quæ deſideras. *Celſi pueri egregia conſtantia.*

Tunc præſes non ſuſtinens videre incendium filij, aſſeſſorem reliquit, qui principum iuſſa impleret: ipſe autẽ ſciſſis veſtibus eiulans, cum vxore iam propè mortua domum reuertitur. Exurgit verò luctus immanis, plangentibus cunctis: lugebantque parentes filium, familiæ multitudo dominum: nec erat, qui conſolaretur. Quid multa? Aſſeſſor munus ſibi iniunctum adimplens, iubet ſanctos ſingulos in ſingulas cupas deponi. Sanctus verò Celſus, qui nunquàm à ſancti Iuliani latere fuit disiunctus, dans pacem patri, ad præparatum ſupplicium ibat intrepidus. Et cùm ſinguli à miniſtris appræhenderentur, & deponerentur in cupas, ſicut ſuperiùs contexuimus, pice, bitumine & ſulphure impletas: aggregata copia lignorum, ſarmentorum & ſtupæ, iubet aſſeſſor ignem ſupponi. Quod vt factum eſt, erupit flamma triginta cubitis excelſior. De medio verò ignis ità multitudo pſallentium reſonabat, quaſi vox aquarum multarum. Conſumptis autem omnibus, igneq́; ſopito, cunctis mirantibus apparent ſancti vt aurum vel argentum mirificè rutilans, hac modulatione hymnũ Deo canentes: Tranſiuimus per ignem & aquam, & induxiſti nos Deus in refrigerium. Et iterùm: Ignis ardens & coruſcans, vim naturæ ſuæ oblitus eſt. *Deponũtur martyres in cupas.* *Pſal. 65.* *Sap. 16.*

Nunciantur hæc præſidi, Dei ſanctos illæſos omnibus apparére, & cum vxore ad ſpectaculum properat, exitum rei volens agnoſcere. Tunc in hanc vocem prorupit: Iuliane, te obteſtor per Deum tuum, vt mihi dicas, vndè tantam virtutem maleficiorum didiceris. Beatus Iulianus dixit: Quia me per Deum meum obteſtatus es, qui eſt horum mirabilium author, referam quomodò poſſint mereri, qui talia deſiderant nôſſe maleficia, vt, ſicut & ego, huius carminis efficiantur authores. Si quis primùm elaborauerit, vt ſe ab omnibus actionibus huius ſeculi faciat alienum, & ſolam vocem Domini audiat, imperantis & dicentis: Si quis vult poſt me venire, abneget ſemetipſum, & tollat crucem ſuam, & ſequatur me: ità vt nihil amori Chriſti præponat, nihilq; aliud deſíderet, niſi quod ipſe Dominus promittit: non conſíderet patrem aut matrem, non vxorem, non filios, & cætera, quæ in hoc mundo impedimenta ſunt animæ: qui ante omnia pauperum curam ſolicitè gerit, qui contentus eſt eſurire, vt alij reficiantur: quia ſatis Deo acceptum eſt munus, quo indigens ſaturatur, & nudus veſtitur: quando ira non perficitur: qui malum pro malo non reddit, qui iracundiæ tempus non reſeruat, qui impatientiam patientia ſuperat: & qui non dicitur ſanctus, antequàm ſit, ſed elaborat, vt ſit. Multi enim dicuntur, quod non ſunt, & ipſa ſpe ſecuri, quia dicuntur quod non ſunt, ſegnes efficiuntur. Elaborare autem debent, vt quod de eis dicitur, non verbis tantùm, ſed etiam operibus comprobetur. Et multi ſunt, qui verè ſunt ſancti, nec tamen de eis dicitur quod ſunt: ſed humilitate & gratia pleni, ab hominibus audire nolunt, quod ſunt: vt ab illo recipiant mercedem, qui nouit, quid ſint. Hi tales hanc artem, quam ego didici, ſcire poſſunt: & non ſolùm in hoc corpore degentes hanc merebuntur gratiam, ſed etiam æternam Chriſti ſibi conciliant amicitiam, qui docti à Chriſto, alijs communicant donum ipſis collatum: qui illatas ſibi iniurias pro laude deputant, qui ſibi iniuriæ tempus non reſeruant, qui reconciliant ſe proximo, & proximum ſibi, & ſic offerunt munera Chriſto: deniquè qui humilitatem obtinent, quæ eſt culmen omnium bonorum.

S Iuliani aureæ inſtitutiones. *Luc. 9.* *Humilitatis laus.*

Martianus præſes dixit: Et quis tam ſit inſipiens, qui huius vitæ lætitiam fugiat, & ad iſtam tantam iniuriam & indignitatē ſemetipſum abijciat? Sanctus Iulianus dixit: Deus noſter omnibus paratus eſt dare, ſed pauci digni ſunt, qui mereantur accipere.

Martianus præſes dixit: Ad te, Iuliane, meus ſermo iam finem accepit. Sanctus Iulianus dixit: Hoc & ego ſemper optaui. Tunc præſes ad filium ſuum ait: Eccè mater tua, vt poſtulâſti: triduo cum ea habebis inducias. Hæc enim ad omnia parata eſt tibi conſentire: tantùm, nè te vnicum ſolatium dolorum ſuorum amittat, & dulciſſimum filiū. Sanctus Celſus dixit: Hoc triduo mihi matre conceſſa, nulli licebit tuorum intereſſe.

Præſes dixit: Sicut vis, ità concedo. Et adiecit: Recludantur ſimul priuata cuſtodia. Impletur iuſſio præſidis. Tunc ſancti martyres recluduntur in cuſtodia vnà cum matre pueri. Ingreſſi verò ſancti, hanc orationem fuderunt ad Dominum: Domine Deus, qui præſcius es futurorum, qui tranſacta velut præſentia conſpicis, qui mentes magìs comprobas quàm ætates: tu Domine oculos cordis huius aperire dignare, & acceptabilem tibi fac terram, ex qua ſuſcepiſti fructum, in quo lætari cognoſceris. Statim ergò commotus eſt locus, in quo erant ſancti orantes, & fulgor argento ſeptiès ſplendidior emicuit: nec odor conſuetus ſanctis defuit, & vox pſallentium in aëre ſonabat: Verè pius es Deus, qui iuſtificas ſine operibus animas peccatrices. Hæc videns mulier & audiens, clamabat: Nunquàm in diebus vitæ meę tantum odorem comperi. Nam ſicut in amœniſſimis hortis liliorum & roſarum, & crocei, & nectarei, & balſami, & nardi redundat odor: ità his donis ſum refecta, vt omnium dolorum meorum oblita ſim: nec aliud cordi meo remanere ſentio, niſi vt illum verum Deum eſſe confitear, pro quo filius meus agonizat.

Oratio ſanctorū martyrum pro matre Celſi. *Mater Celſi conuertitur.*

Hæc audiens beatus Iulianus cum omnibus ſanctis, talem fertur matronæ illi tradidiſſe doctrinam: Beata tu, credens quæ ſit ſpes fructûs tui: meritò animæ & corporis medicinam celeriter conſequêris. Nam talis eſt medicus, qui tuā ſuſcipit infirmitatem, vt non ſecando curet vulnera tua, ſed ſemel probando fidem tuam. Venerabilis verò puer Celſus ſubſecutus, dixit: Verè te nunc veram matrē confiteor, verè genitricem meā agnoſco: nec tu amittis filium, nec ego matrē, ſi vnà mecū ad illud contendas donum, pro quo omnes ſancti tanta in hoc ſeculo patiuntur. Venerabilis autē matrona, cuius intima pectoris diuina gratia iam illuſtrauerat, reſpondens filio, dixit: Cognoſce

me,

me, fili, nihil amori eius præponere, quem tu ſic diligis: pro qua te quicquid neceſſarium ſaluti meæ cognoſcis, exerce. Venerabilis puer reſpondit: Corde creditur ad iuſtitiam, ore autem confeſſio fit ad ſalutem. Rom. 10. Itaque hoc tibi deeſt, vt purificationem baptiſmi accipias, per quam poſſis effici habitaculum ſpiritusſancti. Matrona reſpondit: Ecce nos omnes clauſtra obtinent, & militum cuſtodiæ circunuallant, nec introitûs nec exitûs licentia permittitur: & quomodò hîc inuenimus talem hominem, qualem mihi proponis? Cui ſanctus Iulianus dixit: Hîc habemus ſanctum & venerabilem virum Chriſti ſacerdotem, qui te purificet: tantùm, vt tu ex corde abneges deos patrios, & in vnum Deum credas, qui regnat in cælis, in Trinitate vnus, & in vnitate trinus: ſub cuius imperio imperant principes, cuius gratia confirmantur duces, cuius timore contremiſcunt gentes, cuius ſapientia prudentes fiunt homines, cuius imperio operiuntur cæli nubibus, cuius voluntate dantur terræ pluuiæ, cuius dono terra fœcundatur, cuius voluntate quæ neceſſaria ſunt hominibus, gignit, cuius dono manant fontes: ipſe eſt Dominus Ieſus Chriſtus, æternus autem pater cum filio & ſpiritu ſancto. Illius ſplendore illuminãtur cæci, tenebræ incredulitatis fugantur: illius nutu gubernantur vniuerſa, quia eius voluntate creata ſunt cuncta. Hæc audiens matrona, dixit: Qui hæc ità eſſe non credit, ferreum habet pectus: nec hominum gerit ſenſum, ſed pecudum.

Tunc omnes ſancti gratias referunt Domino, qui dignatus eſt de luporum faucibus ouem perditam liberare. Ad quam iterùm beatus Iulianus conuerſus, ait: Itaque credis, vt audîſti, vnum Deum verum eſſe in cælis? Matrona reſpondit: Ipſum verum credo eſſe Deum, quem per tuam prædicationẽ eſſe cognoui creatorem omnium, qui certis limitibus fixit mare, qui ei poſuit terminum, quem non tranſgreditur, qui cælum ſuſpendit, & illud diuerſarum ſtellarum ſplendoribus adornauit: qui perpetuum ſolis ardorem fundauit, & lunæ initium & finem conſtituit: ipſe eſt Dominus Ieſus Chriſtus, Mater Celſi confitetur cui, relicta omni vanitate, credo, cupiens hac vita, quam temporalem eſſe cognoui, ca- Dominum rere, vt ad illam vitam æternam vobiſcum merear pertingere. Hæc dicente matrona, Ieſum. locus in quo ſtabant, cõtremuit, & audita eſt vox in aëre, dicens: Credidi, propter quod Pſal. 115. locutus ſum. Et poſt hanc vocem dixerunt, Amen. Tunc beatus Antonius preſbyter baptizauit eam: quam venerabilis filius eius Celſus ſuſcipiens, pater eius in baptiſmi gratia factus eſt. Cumque de eius ſalute omnes lætarentur, audita eſt vox in aëre, dicens: Viriliter agite, & confortetur cor veſtrum in Domino. Pſal. 30. Poſt huius verò conceſſæ gratiæ munus, ait beatus Iulianus ad ſanctos: Vox, quæ intonuit auribus noſtris, prænunciat nobis futuras paſſiones & genera tormentorum, quæ aduersùm nos cogitat inimicus. Pro qua re, ſancti martyres, fidei noſtræ curſum ei commendemus, qui poteſt fidem noſtram conſeruare, & curſum conſummare, vt repoſitam iuſtitiæ palmam & coronam mereamur percipere.

Quid multa? Cognoſcit impius Martianus, vxorem ſuam martyrum prædicatione conuerſam, atq; in Chriſti fide & amore eſſe confirmatam, & iubet intra domum ſuam martyres priuatìm exhiberi. Cumq; eius adſpectibus præſentarentur, ait ad venerabilẽ puerum Celſum: Matrem tuam ſub hac ratione poſtulâſti, vt tibi conſentiret: ſicque noſtræ acquieſceres voluntati. Itaque quid geſtum ſit, nunc edicito: cognoſcere enim cupio. Venerabilis puer dixit: Gratias ago Deo meo, qui voluntatem meam ità perfecit, vt in æternum eam poſſideam matrem, & ipſa me filium. Tu verò ſcito nos pro Chriſti amore in hac vita ſpem penitùs non habere. Pro qua re nec ego te nóui patrem, nec illa maritum. Tunc ira repletus præſes, iuſſit matronam comprehendi, & domo teneri. Ad quam cùm appropinquarent miniſtri, volentes eam contingere, cæci efficiebantur.

Hæc videns Martianus, cæcatus à diabolo, iubet omnes in ima carceris recludi. Alia verò die ſedens pro tribunali, iubet viginti milites illos, qui in agone certabant pro 20. milites Chriſti nomine, decollari: ſeptem verò germanos, igni tradi præcepit. & 7. fratres Quod cùm fuiſſet peremũtur. factum in atrio illius, conſummauerunt martyrium ſuum in pace. Iulianum autem cum Antonio preſbytero, matrem & filium cum illo, qui à mortuis erat excitatus, iudicio ſuo reſeruari iuſſit. Et cùm ſederet pro tribunali in foro, iubet beatum Iulianum, & reliquos ſanctos, quos memorauimus, exhiberi. Ex officio ergò dictum eſt: Adſtant. Tunc Martianus ſic erupit: Tecum loqui, Iuliane, penitùs dignum non cenſeo. Et adiecit: Tu es Antonius, quem papam ſuum iſti teſtantur? Conſtat te huius magicæ artis

eſſe

eſſe authorem. Beatus Antonius preſbyter reſpondit: Gratias ago Domino meo Ieſu Chriſto, qui benignitatis ſuæ me voluit eſſe miniſtrum. Præſes dixit: Vel tu mihi dic Antoni: Quæ eſt ars magica veſtra, vt ſic ſeparetis coniugia, & filios à parentibus diſiungatis, & immortales dij per vos blaſphementur? Quæ ſit ergò hæc audacia veſtra, edicito: nam ſcire cupio, vt ex ore tuo re cognita, videam quale vobis & magicis artibus veſtris nomen imponam. Tantum enim præualuiſtis ad decipiendum populum, vt gloriemini vos mortuum ſuſcitâſſe, per quod tot innoxia pectora irretijſtis.

Ad hæc beatus Antonius preſbyter dixit: Optaueram quidem, vt ducem huius agonis noſtri Iulianum tibi prouocares, & ab eo reſponſum acciperes: ſed quia vnus eſt Dominus noſter Ieſus Chriſtus, qui tangit organa cordis noſtri, quandoquidem tu interrogâſti quem voluiſti, audi à me quæ inquiris. Magiſter & author huius magicæ artis, quam Matth. 7. nos dicis exercere, hoc nobis dedit præceptum, nè margaritæ precioſæ à nobis porcis Matth. 10. mittantur. Qui etiam dixit: Non véni pacem mittere, ſed gladium: Véni enim ſeparare filium à patre, filiam à matre, &c Qui & alio loco conſequenter dicit: Qui amat patrem aut matrem, aut vxorem, aut filios, aut aurum, aut argentũ, aut domos, aut agros plùs quàm me, non poteſt meus eſſe diſcipulus. (Luc. 14. ſententialiter.) Hanc vocem audiens filius tuus, non pluris fecit te carnalem genitorem, quàm Chriſtum creatorem ſuum. Similiterque illa, quam dicis tuam vxorem, hac voce Domini comperta, contempſit vitam temporalem, vt Chriſtum immortalem, & requiem conſequatur æternam. Et adiecit: Nihil verius, nihil dulcius, modò id cognoſcere poſſes. Hæc audiens Martianus, iubet eos in cuſtodia recludi, dicens: Excogitabo pœnas, quibus iſti intereant.

Alia die conuocans ad ſe ſacerdotes templi, dixit ad eos: Ornate venerandum templum Iouis, quod pro conſuetudine ſemel in anno ſolet patefieri: vbi habentur veneranda numina, id eſt, Iouis, Mineruæ & Iunonis ex electro puro confectæ imagines, quibus ſuauiſſimus Cupído delectamenta miniſtrat: ſimulque libamina & ſacrificia præparate. His illi auditis, ſolitas inſtruunt hoſtias. Quid multa? Illuxit dies, patefactoque templo, vniuerſa multitudo conuenit, admirans templum patefactum, quod vix ſemel in anno in principum natalicijs pateſceret. Tale enim erat opus fabricæ illius, vt non marmore, ſed tabulis aureis parietes & pauimentum inſtructum ſplenderet, auroque puriſſimo & margaritis vel lapidibus precioſis criſparent cameræ. Cumque omnia pararentur, ingreſſus præſes templum, iubet Dei ſanctos adduci. Quibus præſentatis dixit: Eccè nunc Iuliane & tu Antoni tempus aduenit, in quo vos & conſortes veſtri ſalutem conſequamini. Hoc enim elegi pro veſtra ſalute, vt in iſto terribili templo deorum, thura immortalibus numinibus offeratis. Quòd ſi verò adhuc in iſta contumacia perſtiteritis, abnegantes deos, pro quibus hucuſquè vobis peperci, diuerſis tormentis in vos debacchabor. Tu itaque Iuliane, quem conſtat eſſe authorem ſceleris huius, accedens, concilia tibi deos immortales, per quorum diuinitatem generi tuo reſtituaris. (S. Iulianũ falsò putat Prẹſes ſacrificare velle.) Beatus Iulianus reſpondit: Iam quidem Præſes definieras, nullum deincèps mecum habere ſermonem: ſed quia tempus illud aduenit, quod tu ipſe dixiſti, quo nos ſalutem conſequamur: vt numina à nobis honorentur, fac omnes ſacerdotes deorum intùs adeſſe, vt cognoſcant quale ſacrificium offeramus. Præſes ait: Benè ſit tibi: optimè locutus es.

Sanctus Iulianus dixit: Quandoquidem multam nos laudem reportaturos dicis & gloriam, hortariſque vt omnibus in vnum conuenientibus, dijs veſtris immolemus: id quidem facere non piget. Nam ideò ſemper diſtulimus, vt in hoc templo mirabili magnum ſacrificium cunctis cernentibus immolaremus. Tunc enim lætatur qui conuiuium parat, ſi omnes adfuerint inuitati, vt nullum prætereat epulum, quod paratur, nè poſteà ſit qui ſuccenſeat. Tunc Præſes non intelligens, qua ratione hæc proſequeretur, dixit: Gaudeo de vobis: qui etſi tardè, tamen cœpiſtis dulciſſimam hanc lucem, omnibus bonis redundantem, dijs immolando non amittere. Deindè iubet vincula ab omnibus auferri, dicens: Turpe eſt vinculis adſtrictos teneri, quibus cœperunt dij eſſe propitij. Cumque exonerarentur ferro, quo erant conſtricti, dixit ad venerabilem puerum & matrem eius: Accedite, & placate deos, quibus hucuſquè ſeruîſtis. Cui venerabilis matrona hoc ſolum dedit reſponſi: Non permittat verus Deus, quem cognoui, vt vltrà tecũ colloquia miſceam. Et per ignorantiam quidem feci quæ dicis: ſed iam cognoui veritatem, à qua nunquàm recedam. Tunc præſes conuerſus ad beatum

Iulia-

Iulianũ, ait. Ecce omnia parata ſunt: implete quæ ſpopondiſtis. Sanctus Iulianus dixit: Iam eſt tempus & hora, in qua gloriemur, vt omnibus vidẽtibus glorioſi appareamus, noueritꝗ; omnis poſteritas, quale ſacrificium hodiè Deo obtulerimus. Præſes præcedit, & iubet ſanctos de priuata cuſtodia venire, æſtimans eſſe certum, quod volebat.

Ingreſſi verò ſancti in templum, vexillo crucis armant frontem. Tunc ait beatus Iulianus ad præſidem: Quid præcipis præſes? Omnibus dijs offeremus ſacrificium? Præſes dixit: Omnes quos conſpicis, immortales ſunt, pares virtute, æquales in gloria: nec inuident ſibi in cultoribus ſuis, præcipuè in vobis, qui tam tardè cognouiſtis. Hæc dicente præſide, fixit genua ſua ſanctus Antonius presbyter, & beatus Iulianus cum ſocijs ſuis. Ait autem ſanctus Iulianus: Deus qui es ſine initio, ſine fine, ſine tempore, & æternum poſſides nomen: qui non in manufactis habitas, quem non capit mundus, ſed requieſcis in corde mũdo: qui per ſanctum prophetam dixiſti, Omnes dij gentium dæmonia: tu autem ſolus Deus Abraham, Iſaac & Iacob: qui per tuam ſapientiam feciſti cælos, fundâſti terram, congregâſti maria, terminum eis ponens, quem non tranſgrediuntur, quem murmur aquarum ſua voce collaudat, quem diuerſarum volucrum garrulæ voces ſuauiter collaudantes, ſuum creatorem agnoſcunt, qui arbitrio CHRISTI creâſti vniuerſa: adſpice nunc in ſubuerſionem templi huius, & has dæmonum imagines, easꝗ; colentium frange audaciam, vt ad nihilum redigantur hęc omnia, in quibus gloriantur hi: & te ſolum cognoſcant verum eſſe Deum, & glorientur in te, qui credunt nomini ſancto tuo, & Ieſu Chriſto filio tuo, quem cognoſcimus tibi coęqualem & coęternum in vnitate ſpiritus ſancti, per omnia ſecula ſeculorum. Et cùm dixiſſent omnes ſancti, Amen, omnia ſculptilia illa ad nihilum redacta ſunt, & templum ità ſubuerſum eſt, vt quid fuerit, penitùs non pateret. Multi quoquè ſacerdotum, circiter mille, cum templo ſubuerſi ſunt, & alia multa paganorum turba ſimul interijt. Ignis autem eructat in eodem loco vſque in hodiernum diem.

Signo crucis frontes ſuas muniũt ſancti martyres.

Pſal. 95.

Templum corruit funditùs cum ſimulacris dæmonum.

Tunc beatus Iulianus dixit ad præſidem: Præſes, vbì ſunt manufactæ imagines dæmonum, in quibus gloriabaris? Vbì electrum, vbì aurum, vbì argentum, vbì templi pulchritudo, vbì parietes & pauimentum aureũ, vbì metalla precioſa? Inuocato nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti, in terram conuerſa ſunt, vndè aſſumpta erant. Sicut autem illa omnia vterus ſuſcepit terræ, ità vos & Imperatores veſtros, & omnes cultores dæmonum perpetuus accipiet infernus: vbì ignis edax non extinguetur, & vermis deuorans non morietur; vbì corpus ſemper reparatur ad pœnam, vbì miſericordia quæritur, & non inuenitur. Hic vos talis locus expectat, & ſcelerum authorem diabolum. Tunc Martianus ingemiſcens, aiebat: O virtus magica: ô carmen inauditum, ſic præualens, vt etiam terræ ſinus aperiat, & tanta bona ab oculis piè fruentium auferat. Iam non miſerebor, iam non parcam, donèc eos gladio feriri iubeam, & eorum pœnis me exatiem. Iubet ergò ſanctos in imo carcere includi.

Eſa. vltimo.

Ea nocte cùm in Dei laudibus verſarentur Iulianus & ſocij eius, in ipſo mediæ noctis ſilentio adeſt multitudo ſanctorum cum ſacerdotibus, qui iam martyrij palmam retulerant, omnes ſtolis albis induti: inter quos viginti milites & ſeptem illi fratres glorificati aduenerunt: adeſt & beata Baſiliſſa cum omni choro virginum, in qua multitudine ſola vox Alleluia reſonabat. Tunc beata Baſiliſſa ità alloquitur ſanctum Iulianum: Regna cælorum tibi patefacta ſunt: & hoc præceptum accepimus à rege æterno, Domino noſtro Ieſu Chriſto, vt die apparitionis ſuæ te cum comitibus ad ſe recipiat. Omnis patriarcharum & prophetarum & apoſtolorum glorioſus vobis occurret numerus, in quorum vos ſanctorum numero Dominus Ieſus Chriſtus perpetua lætitia ſibi ſociabit: ſicꝗ; viſio ab oculis eorum ablata eſt. Alia die iubet Martianus præſes in medio foro tribunal ſibi præparari, & adduci ſanctos Dei, excogitans nequiſſimus ſerpens noua & exquiſita genera tormẽtorum. Deindè præcipit miniſtris, vt manuum & pedum digitos licinijs oleo madentibus colligent, & ignem ſupponãt. Cumꝗ; factum fuiſſet, licinijs conſumptis, illæſa permanebant ſanctorum corpora. Videns hoc inimicus, iubet à ſancto Iuliano & venerabili puero cutem capitis auferri: ſancto verò Antonio presbytero & Anaſtaſio, qui reſuſcitatus fuerat, clamantibus & dicentibus, Gloria tibi Chriſte, iuſſit oculos vncis ferreis effodi. Sanctam verò Marionillam matrem pueri, quam Dominus præſciẽrat pœnas tolerare non poſſe, cùm eam iuberet eculeo applicari, ſi quis ex miniſtris eam voluiſſet contingere, cæcus efficiebatur,

S. Baſiliſſa cum multis apparet S. Iuliano &c.

Noui cruciatus martyrum.

Marionilla mater Celſi à pœnis præſeruatur.

eiusq́; nerui adeò contrahebantur, vt manus ſuas ad ſe reducere non poſſet. Sanctos verò ſuos Dominus ità curauit & illuminauit, vt omnibus quaſi nihil paſſi viderentur.

Tunc exclamauit Martianus: Heu me, vincimur: ſed adhuc vnum ſupereſt. Iubet ergò amphitheatrum præparari: in quod ingreſſus, iubet in ſanctos omne genus ferarum immitti. At feræ laxatæ, nihil læſerunt ſanctos, immò verò illorum pedes lingebant. Hæc videns præſes, conuocans omnes magiſtratus ciuitatis, iubet omnes cuſtodias perſcrutari, & perſonas iam morte dignas in amphitheatrum intromitti: atq; ſanctos Dei inter diuerſorum criminum reos & ſacrilegos decollari præcepit. Tunc ſanctus Iulianus cum ſocijs ſuis dixit: Gloria tibi Chriſte, qui nos ad hanc horam ſalutis perduxiſti. Tunc venerabilis puer cum ſancta matre ſua dixit ad præſidem: Nota tibi facies noſtras, quas in hoc ſeculo gratia Chriſti ſic vides immutatas. Tua enim perfidia conabatur fœditatem nobis imponere: gratia verò & pietas Domini noſtri Ieſu Chriſti induit nos magna gloria & decore: vt in illa die cognoſcas nos in gloria, cùm tu fueris in pœna. Ità ergò ſancti martyres capite plexi ſunt. Cumq́; hoc factum fuiſſet, ſtatìm terræmotus extitit ingens, vt propè tertia pars ciuitatis à fundamentis ſubuerteretur, nec locus aliquis perſtitit, in quo idolum fuiſſet: acceſſerunt quoquè fulgura & tonitrua & grando, quæ maximam partem incredulorum conſumpſerunt. Ipſe autem præſes Martianus ſemiuiuus euaſit: verùm non poſt multos dies vermibus ſcatens expirauit.

Sancti martyres decollantur.

Ea nocte venerunt ſacerdotes ac religioſi viri, vt ſanctorum reliquias colligerent, ſed præ multitudine cadauerum, ſanctorum corpora non agnouerunt. Poſitis ergò genibus, oratione completa, apparuerunt eis in ſpecie virginum animæ ſanctorum, & vnaquæque ſuo corpori inſedit: ſicque ſanctæ reliquiæ collectæ ſunt. Domini verò gratia ità ordinauit, vt ſanguis eorum, quaſi lacteus panis, circa vnumquenque eorum congelaret: vt nec terra auderet os ſuum aperire ad ſanctorum cruorem recipiendum, quia ſceleratorum ſanguine iam fuerat ſatiata. Sanctorum igitur corpora auferentes ſacerdotes, ſepeliêrunt in eccleſia ſub ſacroſancto velamine altaris: vndè Domini pietas indeficientem fontem prodire iuſſit, cuius vndis ſacroſanctum baptiſterium inundatur. In quo loco ea diuina beneficia credentibus tribuuntur, vt ſi quis adueniat fide & credulitate plenus, cuiuſlibet morbi ſtatìm conſequatur medicinam. Nec ſilebo miraculum, quod ibì Dominus ad fidelium confirmandam fidem operari dignatus eſt: nec quiſquam debet ambigere, quin idem hodieque efficiat. Decem leproſi iam exeſis & putrefactis carnibus, ad fores adducti ſunt, vt in die paſſionis eorum baptiſmi gratiam conſequerentur. Completo igitur in eis ſacramento, cùm eos baiularent, quia manibus tangi non poterant, eam ſunt adepti corporis ſanitatem, vt vix quiſquam mortalium pulchrior videretur. Simul autem etiam vox audita eſt: Iuliani dilecti mihi fides hæc omnia promeruit, & his maiora merebitur. In eodem venerabili loco cæci illuminantur, & dæmones profligantur: neque ibì duntaxàt, ſed vbicunq; in nomine Domini Ieſu Chriſti, & ſancti eius Iuliani baſilicæ constructæ ſunt. Gloria ergò Chriſto, qui eſt fidelis in verbis ſuis, & tantam gloriam præſtat ſanctis ſuis, regnans cum Deo patre in vnitate ſpiritusſancti, Amen.

X. leproſi ſanantur.

I. Tomo Epiſtolarū.

VITA S. PAVLI PRIMI EREMITAE, AVTHORE D. HIERONYMO.

10. Ianvar. alij 15. Ianuarij.

INTER multos ſæpè dubitatum eſt, à quo potiſſimùm monachorum eremus habitari cœpta ſit. Quidam enim altiùs repetentes, à beato Elia & Iohanne ſumpſêre principium: quorum & Elias plus nobis videtur fuiſſe, quàm monachus, & Iohannes antè prophetare cœpiſſe, quàm natus eſt. Alij autem in quam opinionem vulgus omne conſentit, aſſerunt Antonium huius propoſiti fuiſſe caput: quod ex parte verum eſt. Non enim tam ipſe ante omnes fuit, quàm ab eo omnium incitata ſunt ſtudia. Amathas verò & Macarius, diſcipuli Antonij, quorum ſuperior magiſtri corpus ſepeliuit, etiam nunc affirmant,

Monachorum inſtitutum antiquiſſimum.

Paulum

Paulum quendam Thebæum, principem iſtius rei fuiſſe: quod non tam nomine, quàm opinione nos quoquè comprobamus. Nonnulli & hæc, & alia, prout voluntas tulit, iactitant, ſubterraneo ſpecu crinitum calcaneo tenùs hominem fuiſſe, & multa, quæ perſequi ocioſum eſt, incredibilia fingentes: quorum quia impudens mendacium fuit, ne refellenda quidem ſententia videtur. Igitur quia de Antonio, tam Græco, quàm Romano ſtylo, diligenter traditum eſt, pauca de Pauli principio & fine ſcribere diſpoſui, magis quia res omiſſa fuit, quàm fretus ingenio. Quomodò autem in media ætate vixerit, & quas ſatanæ pertulerit inſidias, nulli hominum compertum habetur.

Sub Decio & Valeriano perſecutoribus, quo tempore Cornelius Romæ, & Cyprianus Carthagine, felici cruore damnati ſunt, multas apud Aegyptum & Thebaidam eccleſias tempeſtas ſæua populata eſt. Voti tunc Chriſtianis erat, pro Chriſti nomine gladio percuti. Verùm hôſtis callidus tarda ad mortem ſupplicia conquirens, animas cupiebat iugulare, non corpora: & vt ipſe, qui ab eo paſſus eſt, Cyprianus ait, volentibus mori, non permittebatur occidi. Cuius vt crudelitas notior fiat, duo memoriæ cauſa exempla ſubiecimus. Perſeuerantem igitur in fide martyrem, & inter eculeos, laminaſq; victorem, iuſſit melle perungi, & ſub ardentiſſimo ſole ligatis manibus poſt tergum reſupinari, ſcilicet vt muſcarũ aculeis cederet, qui ignitas ſartagines antè ſuperâſſet. Alium iuuenili ætate florentem, in amœniſſimos hortulos præcepit abduci, ibique inter lilia cādentia & rubentes roſas, cùm leni iuxtà murmure aquarũ ſerperet riuus, & molli ſibilo arborum folia ventus præſtringeret, ſuper extructum plumis lectum reſupinari, & nè ſe indè poſſet excutere, blandis ſerico nexibus irretitum relinqui. Quò cùm, recedētibus cunctis, meretrix ſpecioſa veniſſet, cœpit delicatis ſtringere colla complexibus, &, quod dictu quoquè ſcelus eſt, manibus attrectare virilia: vt corpore in libidinē concitato, ſe victrix impudica ſuperiaceret. Quid ageret miles Chriſti, & quò ſe verteret, neſciebat. Quem tormenta non vicerant, ſuperabat voluptas. Tandèm cælitùs inſpiratus, præciſam morſu linguam in oſculantis ſe faciem expuit, ac ſic libidinis ſenſum ſuccedens doloris magnitudo ſuperauit.

Exēpla duo atrociſſimę perſecutionis.

Inuicta martyris virtus.

Per idem ergò tempus, quò talia gerebantur, apud inferiorem Thebaida, cum ſorore iam viro tradita, poſt mortem amborum parentum, in hæreditate locupleti Paulus relictus eſt annorum circitèr quindecim, literis tam Græcis quàm Aegyptiacis apprimè eruditus, manſueti animi, DEVM valdè amans: & cùm perſecutionis procella detonaret, in villam remotiorem & ſecretiorem ſeceſſit. Verùm quid non mortalia pectora cogis Auri ſacra fames? Sororis maritus cœpit prodere velle, quem celare debuerat. Non illũ vxoris lachrymæ, non communio ſanguinis, non ſpectans cuncta ex alto Deus, ab ſcelere reuocauit. Ad hæc inſtabat crudelitas, quæ pietatem videbatur imitari. Quod vbi prudentiſſimus adoleſcens intellexit, ad montium deſerta confugiens, dum perſecutionis finem præſtolaretur, neceſſitatem in voluntatem vertit, ac paulatìm progrediēns, rurſuſque ſubſiſtens, atque hoc idem ſæpiùs faciens, tandèm reperit ſaxeum montem: ad cuius radicem haud procùl erat grandis ſpelunca, quæ lapide claudebatur. Quo remoto, (vt eſt cupiditas hominum occulta cognoſcere) auidiùs explorans, animaduertit intùs grande veſtibulum, quod aperto deſupèr cælo, patulis diffuſa ramis vetus palma contexerat, fontem lucidiſſimum oſtendens: cuius riuum tantummodò foràs erumpētem, ſtatìm modico foramine, eadem quæ genuerat, aquas terra ſorbebat. Erant præthereà per exceſum montem haud pauca habitacula, in quibus ſcabræ iam incudes & mallei, quibus pecuniæ olìm ſignatæ, viſebantur. Hunc locum Aegyptiorum literæ ferunt furtiuæ monetæ officinam fuiſſe ea tempeſtate, qua Cleopatræ iunctus eſt Antonius. Igitur adamato, quaſi quod à Deo ſibi offerretur, habitaculo, omnem ibidèm in orationibus & ſolitudine duxit ætatem. cibum & veſtimētum ei palma præbebat. Quod nè cui impoſſibile videatur, Ieſum teſtor & ſanctos angelos eius, in ea eremi parte, quæ iuxta Syriam Saracenis iungitur, vidiſſe me monachos, de quibus vnus per triginta annos clauſus, hordeaceo pane & lutulenta aqua vixit: Alter in ciſterna veteri, quam gentili ſermone Syri cubam vocant, quinque caricis per ſingulos dies ſuſtentabatur. Hæc igitur incredibilia eſſe videbuntur his, qui non crediderint, quia omnia poſſibilia ſunt credentibus.

Aeneid. 3.

Affinis vult Paulũ prodere.

Vide hîc mirã Monachorum abſtinentiā & ciborum delectum.

Marc. 9.

Sed vt ad id redeam, vndè digreſſus ſum, cùm iam centum tredecim annos beatus Paulus vitam cæleſtem ageret in terris, & nonagenarius in alia ſolitudine Antonius

moraretur, vt ipſe aſſerere ſolebat, hæc in mentem eius cogitatio incidit, nullum vltra ſe perfectum monachum in eremo conſediſſe. At illi per noctem quieſcenti reuelatum eſt, eſſe alium vlteriùs multò ſe meliorem, ad quem viſendum deberet proficiſci. Ilicò erumpente luce, venerabilis ſenex infirmos artus baculo regente ſuſtentans, cœpit ire velle, quò neſciebat. Et iam media dies, coquente deſupèr ſole, feruebat: nec tamen à cœpto itinere abducebatur, dicens: Credo in Deum meũ, quòd ſeruum ſuum, quem mihi promiſit, oſtendet. Nec plura his, conſpicit hominem equo mixtum, cui opinio poëtarum Hippocentauro vocabulum indidit. Quo viſo, ſalutaris impreſſione ſigni armat frontem, &, Heus tu, inquit, quanam in parte hic ſeruus Dei habitat? At ille barbarum neſcio quid infrendens, & frangens potiùs verba, quàm proloquens, inter horrentia ora ſenis blandum quęſiuit alloquium, & dexterę protenſione manûs cupitum indicat iter: & ſic patentes campos volucri tranſmittens fuga, ex oculis mirãtis euanuit. Verùm hęc vtrùm diabolus ad terrendum eum ſimulauerit, an (vt ſolet) eremus monſtroſorum animalium ferax, iſtam quoquè gignat beſtiam, incertum habemus.

Signo crucis armat frontem.

Stupens itaque Antonius, & de eo quod viderat, ſecum voluens, vlteriùs progreditur. Nec mora, inter ſaxoſam conuallem haud grandem homunculum videt, aduncis naribus, fronte cornibus aſperata, cuius extrema pars corporis in caprarum pedes deſinebat. Infractuſque & hoc Antonius ſpectaculo, ſcutum fidei & loricam ſpei, vt bonus præliator arripuit: nihilominùs memoratum animal, palmarum fructus eidem ad viaticum, quaſi pacis obſides, afferebat. Quo cognito, gradum preſſit Antonius, & quiſnam eſſet, interrogans, hoc ab eo reſponſum accepit: Mortalis ego ſum, & vnus ex accolis eremi, quos vario deluſa errore gentilitas, Faunos, Satyroſque & Incubos vocans, colit. Legatione fungor gregis mei: precamur, vt pro nobis communem Deum deprecẽris, quem pro ſalute mũdi veniſſe cognouimus, & in vniuerſam terram exijt ſonus eius. Talia eo loquente, longæuus viator vbertim faciem lachrymis rigabat, quas magnitudo lætitiæ, indices cordis effuderat. Gaudebat quippe de Chriſti gloria, & de interitu ſatanæ: ſimulq́; admirans, quòd eius poſſet intelligere ſermonem, & baculo humum percutiens, aiebat: Væ tibi Alexandria, quæ pro Deo portenta veneraris. Væ tibi ciuitas meretrix, in quam totius orbis dæmonia cõfluxêre. Quid nunc dictura es? Beſtiæ Chriſtum loquuntur, & tu pro Deo portẽta veneraris. Needùm verba compleuerat, & quaſi pennigero volatu petulcum animal aufugit. Hoc nè cuiquam ob incredulitatem ſcrupulum moueat, ſub rege Conſtãtino, vniuerſo mundo teſte, defenditur. Nam Alexandriam iſtiuſmodi homo viuus perductus, magnum populo ſpectaculum præbuit: & poſteà cadauer exanime, nè calore æſtatis diſſiparetur, ſale infuſo, Antiochiam, vt ab Imperatore videretur, allatum eſt.

Monſtrum.

Ephe. 6.

Sed, vt propoſitum perſequar, Antonius cœptam regionem pergebat, ferarum tantùm veſtigia intuens, & eremi latam vaſtitatem, quid ageret, quò verteret gradum, neſciebat. Iam altera effluxerat dies. Reſtabat vnum, vt deſeri ſe à Chriſto non poſſe, conſideret. Pernox ſecundas in oratione exegit tenebras, & dubia adhuc luce, procùl intuetur lupam, ſitis ardoribus anhelantem, ad radicem mõtis irrepere. Quam ſequutus oculis, & iuxta ſpeluncam, cùm fera abijſſet, accedens, intrò cœpit adſpicere, nihil curioſitate proficiente, tenebris arcentibus viſum. Verùm (vt ſcriptura ait) perfecta dilectio foràs mittit timorem: ſuſpẽſo gradu, & anhelitu temperato, callidus explorator ingreſſus, ac paulatim progrediẽs, ſępiuſq́; ſubſiſtens, ſonum aure captabat. Tandèm per cæcæ noctis horrorem procùl lumen intuitus, dum auidiùs properat, offenſo in lapidem pede, ſtrepitum concitauit: poſt cuius ſonitum beatus Paulus oſtium, quod patebat, occludens, ſera obfirmauit. Tunc verò Antonius præ foribus corruens, vſque ad ſextam, & eo ampliùs horam, aditum precabatur, dicens: Qui ſim, vndè vel cur venerim, nôſti. Scio me non mereri conſpectum tuum: tamen niſi videro, non recedam. Qui beſtias recipis, hominem cur repellis? Quęſiui, & inueni: pulſo, vt aperiatur. Quod ſi non impetro, hic moriar ante poſtes tuos: certè ſepelies vel meum cadauer.

S. Paulus in ſpelunca degit.

1. Iohan. 4.

Talia perſtabat memorans, fixuſq́; manebat.
Ad quem reſpõnſum paucis ità reddidit heros:

Nemo ſic petit, vt minetur: nemo cum lachrymis iniuriam vel calumniam facit. Et miraris ſi non recipiam, cùm moriturus adueneris? Sic arridens Paulus, patefecit ingreſſum. Quo aperto, dum in mutuos miſcentur amplexus, proprijs ſe ſalutauêre nominibus:

Admittit Antonium Paulus.

bus: gratiæ Domino in commune referuntur. Et poſt ſanctum oſculum reſidens Paulus cum Antonio, ità exorſus eſt:

En quem tanto labore quæſiſti, putridis ſenectute membris operit inculta canities. En vides hominem, puluerem mox futurum. Verùm quia charitas omnia ſuſtinet, narra mihi, quæſo, quomodò ſe habeat humanum genus: an in antiquis vrbibus noua tecta conſurgant: quo mundus regatur imperio: an ſuperſint aliqui, qui dæmonum errore rapiantur. Inter has ſermocinationes ſuſpiciunt alitem coruum in ramo arboris conſediſſe: qui indè leniter ſubuolans, integrum panem ante mirantium ora depoſuit. Poſt cuius abſceſſum, Eià, inquit Paulus, Dominus nobis prandium miſit, verè pius, verè miſericors. Sexaginta iam anni ſunt, quòd accipio dimidij ſemper panis fragmentum: verùm ad aduentum tuum militibus ſuis Chriſtus duplicauit annonam. Igitur, Domino gratiarum actione celebrata, ſuper vitrei marginem fontis vterque conſedit. Hîc verò quis frangeret panem, oborta contentio, penè diem duxit in veſperum. Paulus more cogebat hoſpitij, Antonius iure refellebat ætatis. Tandèm conſilium fuit, vt appræhenſo eregionè pane, dum ad ſe quiſq; nititur, pars cuique ſua remaneret in manibus. Dehinc paululum aquæ in fonte prono ore libauerunt: & immolantes DEO ſacrificium laudis, noctem tranſegêre vigilijs. Cumque iam eſſet terræ redditus dies, beatus Paulus ad Antoniũ ſic loquutus eſt: Olìm te frater in iſtis regionibus habitare ſciebam: Olìm te conſeruum mihi promiſerat Deus: ſed quia iam dormitionis meæ tempus aduenit, & quòd ſemper cupiebam diſſolui, & eſſe cum Chriſto, peracto curſu ſupereſt mihi corona iuſtitiæ, tu miſſus es à Domino, qui humo corpuſculum meum tegas, immò terræ terram reddas.

1. Corin. 13

Coruus panem adfert Paulo.

Philip. 1. 2. Tim. 4.

His Antonius auditis, flens & gemens, nè ſe deſereret, atque vt comitem talis itineris acciperet, precabatur. Et ille: Non debes, inquit, quęrere quæ tua ſunt, ſed quæ aliena. Expedit quidem tibi, ſarcina carnis abiecta, agnum ſequi: ſed & cæteris expedit fratribus, vt tuo inſtituantur exemplo. Quamobrem, quæſo, perge, niſì moleſtũ eſt, & pallium, quod tibi Athanaſius epiſcopus dedit, ad inuoluẽdum corpuſculum meum defer. Hoc autem beatus Paulus rogauit, non quòd magnoperè curaret, vtrùm tectum putreſceret cadauer, an nudum, (quippe qui tanto temporis ſpatio, contextis palmarum folijs veſtiebatur) ſed vt à ſe recedenti mœror ſuæ mortis leuaretur. Stupefactus ergò Antonius, quòd de Athanaſio & pallio eius audiërat, quaſi Chriſtum in Paulo videns, & in pectore eius Deũ venerans, vltrà reſpondere nihil auſus eſt: ſed cum ſilentio lachrymans, exoſculatis eius oculis, manibusq;, ad monaſteriũ, quod poſteà à Saracenis occupatum eſt, regrediebatur. Neque verò greſſus ſequebantur animum, ſed quanuìs corpus inane ieiunijs, ſeniles etiam anni fregerant, tamen animo vincebat ætatem. Tandèm fatigatus & anhelus, ad habitaculum ſuum confecto itinere peruenit. Cui cùm duo diſcipuli, qui ei longo iam tempore miniſtrare conſueuerant, occurriſſent, dicentes: Vbì tandiù moratus es pater? reſpondit: Væ mihi peccatori, qui falſi monachi nomen fero. Vidi Eliam, vidi Iohannem in deſerto, & verè vidi Paulum in paradiſo. Et ſic ore compreſſo, & manu verberãs pectus, ex cellula pallium protulit: rogantibusq; diſcipulis, vt pleniùs quidnam rei eſſet exponeret, ait: Tempus tacendi, & tempus loquẽdi. Tunc egreſſus foràs, & ne modicum quidem cibi ſumens, per viam qua venerat, regreſſus eſt, illum ſitiens, illum videre deſiderans, illũ oculis ac mente contemplans. Timebat enim, quod euenit, nè ſe abſente, Chriſto debitum ſpiritum redderet.

Obſeruã, vt per ſpiritũ didicerit abſentia.

Eccle. 3.

Cumque iam dies alia illuxiſſet, & trium horarum ſpatio viam remeauiſſet, vidit inter angelorum cateruas, inter Prophetarũ & Apoſtolorum choros niueo Paulum candore fulgentem, in ſublime conſcendere. Et ſtatìm in faciem ſuam prócidens, ſabulum capiti ſuperiaciebat, ploransque & eiulans, aiebat: Cur me Paule dimittis? Cur inſalutatus abis? Tam tardè notus, tam citò recedis? Referebat poſteà beatus Antonius, tanta ſe velocitate, quod reliquum erat viæ cucurriſſe, vt inſtàr auis peruolâſſet: nec immeritò. Nam introgreſſus ſpeluncam, vidit genubus complicatis, erecta ceruice, extenſisq; in altum manibus, corpus exanime. Ac primùm & ipſe viuere eum credens, pariter orabat. Poſtquàm verò nulla, vt ſolebat, ſuſpiria precantis audiuit, in flebile oſculum ruens, intellexit quòd etiam cadauer ſancti Deum, cui omnia viuunt, officioſo geſtu precabatur. Igitur obuoluto & prolato foràs corpore, hymnos quoquè & pſalmos de Chriſtiana traditione decantans, contriſtabatur Antonius, quòd ſarculum, quo terram

Anima eius in cœlos proficiſcitur.

En vt corpore exanime Deũ flexis genibus precatur.

T 2 fode-

foderet, non haberet: fluctuansque vario mentis æſtu, & ſecum multa reputans, dicebat: Si ad monaſterium reuertar, tridui iter eſt: ſi hîc maneam, nihil vltrà proficiam. Moriar ergò, vt dignum eſt, & iuxta bellatorem tuum, Chriſte, ruens, extremum halitum fundam.

Talia eo animo voluente, eccè duo leones, ex interioris eremi parte currentes, volantibus per colla iubis, ferebantur: quibus adſpectis, primò exhorruit. Rurſusq; ad Deum referens mentem, quaſi columbas videret, manſit intrepidus. Et illi quidem directo curſu, ad cadauer beati ſenis ſubſtiterunt, adulantibusque caudis circa eius pedes accubuêre, fremitu ingenti rugientes, prorsùs vt intelligeret eos plangere quomodò poterant. Deindè haud procùl cœperunt humum pedibus ſcalpere: arenamque certatìm egerentes, vnius hominis capacem locum foderunt: ac ſtatìm quaſi mercedem pro opere poſtulantes, cum motu aurium, ceruice deiecta, ad Antonium perrexerunt, manus eius pedesque lingẽtes. At ille animaduertit, benedictionem eos à ſe precari: nec mora, in laudationem Chriſti effuſus, quòd muta quoquè animalia Deum eſſe ſentirent, ait: Dòmi- Matth. 10. ne, ſine cuius nutu nec folium arboris defluit, nec vnus paſſerum ad terram cadit, da illis, ſicut tu ſcis. Et manu annuens eis, vt abirent, imperauit. Cumq; illi receſſiſſent, ſancti corporis oneri ſeniles curuauit humeros, & depoſito eo in foſſam, deſupèr humum congregans, tumulum ex more compoſuit. Poſtquàm autẽ alia dies illuxit, nè quid pius hæres ex inteſtati bonis non poſſideret, tunicam eius ſibi vendicauit, quam in ſportarum modum de palmę folijs ipſe ſibi contexuerat. ac ſic ad monaſterium reuerſus, diſci- Dies ſolennes Paſchæ & Pentecoſtes etiam Antonij tẽpore. pulis cuncta ex ordine replicauit, diebusque ſolennibus Paſchæ & Pentecoſtes ſemper Pauli tunica veſtitus eſt. Libet in fine opuſculi eos interrogare, q ſua patrimonia ignorant, qui domos marmoribus veſtiũt, qui vno filo villarum inſuunt prædia, huic ſeni nudo quid vnquàm defuit? Vos gemma bibitis, ille naturæ cõcauis manibus ſatisfecit. Vos in tunicis aurum texitis, ille ne viliſſimum quidem indumentum habuit mancipij veſtri. Sed econtrariò illi quidem pauperculo paradiſus patet, vos auratos gehenna ſuſcipiet. Ille veſtem Chriſti, nudus licèt, tamen ſeruauit: vos veſtiti ſericis, indumentum Chriſti perdidiſtis. Paulus viliſſimo puluere coopertus iacet, reſurrecturus in gloriam: vos operoſa ſaxi ſepulcra premunt, cum veſtris opibus arſuros. Parcite, quæſo, vobis, parcite ſaltem diuitijs, quas amatis. Cur & mortuos veſtros auratis obuoluitis veſtibus? cur ambitio inter luctus lachrymasque non ceſſat? An cadauera diuitum niſì in ſerico putreſcere neſciunt? Obſecro, quicunque hæc legis, vt Hieronymi peccatoris memineris: cui ſi Dominus optionem daret, multo magis eligeret tunicã Pauli cum meritis eius, quàm regum purpuram cum pœnis ſuis.

VITA SANCTI PATRIS NOSTRI MARTIANI PRESBYTERI, QVI FVIT OECONOMVS MAGNAE *Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ, authore Simeone Metaphraſte.*

IANVAR. 10. SVNT quidem multa quoquè alia, quæ hanc regiam exornant ciuitatem, Imperatorum ſedes & opes, & omne genus pulchritudo, ſitusq; & magnitudo, & mœnia, quæ ſunt hoſtili manu potentia. Nihil autem ei adfert æquè magnum decus & ornamẽtum, atquè vita virorum bonorum & virtutis amantium. Ij enim maiorem quidem adferunt delectationem, & maiorem etiam admirationem: quinetiã ma- Ornamenta vrbium. iorem pariunt vtilitatem. Proptereà maior eſt gloria ciuitatis, ornari potiùs viris pijs & religioſis, quàm murorum propugnaculis. Atq; ea quidem multos viros tulit præclaros, qui eam decorant varijs virtutis ornamentis: ex quibus ſi quis primos accuratè elegerit, & ijs vitam Martiani conferre, vel etiam præferre voluërit, is mihi non videatur à recto excidere iudicio. Quòd autem ſit non mala de eo noſtra, ſed recta ſententia, ipſe, vt aiunt, oſtendet, eritque procedens fide digna oratio.

Martiani patria, Parentes. Hîc ergò Martianus floruit quidem tempore eius, cui fuit idem nomen, nempe Martiani, qui tunc erat dominus Romani imperij. Patriam autem ſuam veterem Romam ab alto repetens à parentibus, (illi enim ex ea profecti, in hanc Conſtantini ciuitatem,

quæ

quæ erat recentior, migrârunt) conſequenter erat & illuſtri natus genere, inſigniq́; opibus & dignitate, & quòd nobilitatem referebat ad ſplẽdorem Imperatorium. Tanta autem gloria inſignes nactus parentes, pietate autem & religione longè inſigniores, ipſe quoquè educatur liberaliter, & eruditionem pulchrè docetur, noſtram, inquam, & externam. Deindè ſicut Moſes quoquè ad Aegyptios, ità etiam Martianus optimè ventitat ad Byzantinos, & ad maiorem & perfectiorem ſapientiam, eam, inquam, quæ eſt ex ſpiritu, conuertitur. Qua quidem ex re & vitæ ſplendor, & ſermonis gratia illi accedens, nomen ei peperit, & inſignem fecit inter omnes laicos: Paulò pòſt autem etiam cooptat in clerum eccleſiæ: & cùm ſacris eſſet dignus, deducit ad gradum ſacerdotum. Qui autem ei ad hoc vim attulit, fuit huius ciuitatis Patriarcha. Nam illum quoquè cepit ſiren illius virtutis, & plenæ erant aures ijs, qui de illo ſpargebantur, ſermonibus & laudibus. Cùm ergò gradus, qui inter ſacerdotium intercedũt, nihil eſſet quod prohiberet, ſed multò magis, vt ad maiora procederet, inuitaret: cùm omnes breui tempore perruaſiſſet, vocãte tempore, refertur etiam in numerum ſacerdotum. Deindè etiam fit Oeconomus maximæ eccleſiæ communi ſuffragio, non vim afferens, ſed inuitus, & non tam honoratus, quàm eos honorans, qui eum prætulerant. Sed hæc quidem poſteà. *Promouetur ad ſacerdotium.*

Modò autem cùm ei admodum iuueni creditum eſſet ſacerdotium, & eius parentes è vita iam exceſſiſſent, & vtriuſq; facultates, quæ erãt luculentæ, accepiſſet, eum iuuentutem quidem moderatè, ſacerdotium autẽ honeſtè, opes verò piè regere & adminiſtrare fuit cognitum: vt qui egenos ſuæ hæreditatis aſſumeret cohęredes, & eis maiori parte cederet: vel vt hoc potiùs dicam, cum eis quæſtuoſam exerceret negociationem, & in paruis ſuppeditandis maxima viciſsìm acquireret. Atque alias quidem voluptates magno quodam & excelſo animo apparuit eum deſpicere, & eis minimè vti: ab vno autem ſolo victus fuit amore, à verbis, inquam, diuinæ ſcripturæ: & ad illa oculos perpetuò conuertebat, & eis perpetuò aſſidebat. quo fiebat, vt nihil eſſet in eis adeò occultum & inuentu difficile, quod non manifeſtum & notum euaſiſſet laborioſæ eius diligentiæ. Ventri autem & oculis fortiter imperabat, vt qui ſciret florem & robur iuuentutis per ea facilè impelli ad lapſum. Sunt autem caſus, qui ex ijs oriuntur, multi & difficiles. Precibus autem & vigilijs ſe dedebat plurimùm, & valdè pueros edocebat, quod ad virtutis rationem attinet, non ſolùm eos, qui erant relati in numerum ſacerdotum, ſed, vt ſemel dicam, quotquot in canitie erant pij & religioſi, & curam gerebant philoſophię. Illo autem ſuo præclaro boni & honeſti amore, valdè quoquè amabat ſacras ædes Chriſti Martyrum, & ex eis alias quidem, quæ laborabant, & ruinam minabãtur, reficiebat: alias autem, quæ nondùm factæ fuerant, excitabat. Quod autem ardentiſſimè amabat, & ſui deſiderij finem exiſtimabat, hoc erat, vt pręclaræ & inſigni inter martyres Anaſtaſię pręclarum templum extrueret. Laborabat autem in loco inueniendo, in quo opportuniſſimè ſacram ei ædem extrueret. *Precibus & vigilijs ſete dedit.* *Templa inſtaurat & extruit.*

Cùm de eo autem eſſet ſolicitus, mulier quædam, quæ genus ducebat ex Syrorũ Antiochia, Nico nomine, cùm paulò antè coniugem amiſiſſet, inſignem domũ, quæ ei hæreditate obuenerat, poſita autem erat in medio Conſtantinopolis foro, volebat vendere, vt cùm eius precium accepiſſet, ad ſua reuerteretur. Hæc cùm reſciuiſſet hic ardens amator martyris, & locum vidiſſet conuenientem, & ſitum eſſe aptum ſuo propoſito, prò lucro rem eſſe ducit: & ad mulierem veniens, loquitur de precio, & numeratis bìs mille aureis, perſuadet ei domum vendere. Cùm ſic feciſſet, planum erat eum iam velle opus aggredi. Sed qui bonis omnibus aduerſatur, ne hîc quidem oſtẽdit ſe ſuæ artis oblitum, neque omninò ceſſare aut ceſſaturum eſſe malefacere: ſed ſe mulieri aſtutè inſinuans, & ei grauem immittens pœnitentiam, eius mentẽ validè oppugnabat: tanquàm aliquas machinas ei pudorem admouens, quòd ſcilicet à vulgo haberetur ludibrio, quæ ſic pulcherrimas conſumeret poſſeſſiones. erat enim domus antiqua & magnifica, & cui longo antè tempore, magni ſcilicet Conſtantini, contigiſſet ædificari: locari autem mercedibus & annuis poſſeſſionibus, ſatìs magnum commodũ afferebat. His mulier, vt mulier, labefactata, cõtractum ſoluere conabatur. Martianus autem, qui nulli volebat eſſe moleſtus, nec cogere vt aliquid faceret quod nollet, ſuo iure ceſſit, & poſſeſſionem dimiſit mulieri, quærẽs actionis ſacrum eſſe fundamẽtum, & nihil volens offerre ſanctæ martyri, quod non prompto & alacri daretur animo, aut quod eſſet coactũ. Ex hoc ergo videbatur malignus victoria potitus: ſed fuit illud principium, quo factum eſt, *Maligni dęmonis fraus*

vt maximè vinceretur. Nam Deus, qui ſcit omnia traducere ad id quod eſt conducibile, is prouidet, vt huius rei exitus ſit longè melior & præclarior.

Hic enim Martianus cùm hoc amore teneretur, & aliquando verſaretur in legendis orationibus eius, qui & ſermone & moribus & theologia præclariſſimè refulſit, ſapientis, inquam, Gregorij, & de huius martyris templo cognouiſſet, vt ille dicit, quòd poſitum quidem eſſet in ijs, quæ Domini Roſtra vocabantur: erat autem tunc velutì quædam ſedes Orthodoxis aduersùs Arrianos. Cùm ergò cognouiſſet, quæ ille de eo templo prædixerat, ſuum gregem incitans, & ei addens animum: Hanc Anaſtaſiani, hanc, inquam, quæ cognomen accepit ex reſurrectione, videbitis (ſat ſcio) ampliorem & maiorem. Cumque didiciſſet non ſine Dei numine nec temerè prædictum fuiſſe à magno illo viro: etſi non magìs prædictum fuiſſet de templo, quàm de populo: &, vtpotè quòd is, qui per illum hæc prædixiſſet, poſſet quoquè verba in opus deducere, neque reputans impenſarum multitudinē, neq; quòd maior eſſet conatus, quàm qui eius viribus conueniret, ei, quæ omnia poteſt, fidei rem credens, opus cœpit vrgere: & illud quidem minus & vetus templum relinquit in priori figura, vt ſic omnibus ad ſpectandum propoſitum, apertiùs quàm lingua prædicaret Theologi prophetiam: alterum autem ei excitat maximum & pulcherrimum, in orbem quidem varijs porticibus atrijsque & veſtibulis, quæ vel ante templum elegātem præ ſe ferunt ſpeciem, compræhendens: id autem velutì quandam magnam ſtellam vel lunā, à multis ijsque pulchris ſtellis circundatam, in medio erigens. Qualis enim id complexa ſit pulchritudo, columnarum ſplendores, & colores, & magnitudo, lapidumq; fulgor, & claritas materiæ, aurū tectū ſuprà illuſtrās, & vbiquè picturæ, quæ artis quidē perfectione mentes obſtupefaciunt, oculos autē demulcent varietate materiæ. Iam verò domum venerandæ illuminationis, aut eam quæ eſt conſtituta ad reponenda ſacra vaſa & donaria, quomodò quis dicens, non minus dixerit, quàm poſtulet operum dignitas? Ipſorum autem vaſorum multitudinem, aut materiam, aut artem qui volet oratione perſequi, ſciet omninò, ſe ea ſolùm mirari poſſe, non lingua exprimere. Adeò ſunt omnia æquè excellentia, vt etiam ſi nemo prædixerit, vel ex hoc poſſit eſſe manifeſtum videntibus, quòd ea mente diuina proceſſerunt, & manu diuina opem ferente è ſuperis.

Omnibus autem conuenientibus, noui quidem templi, vt par eſt, encænia celebrabantur, & dies quoquè, quo ipſa martyr certamen conſummauit, ipſo, inquam, Decembre. Vocabant autem encænia & fideles Imperatores & ſacrum Senatum, & vniuerſam (vt ſemel dicam) ciuitatem. Oportebat autem, qui latebat, Martianū eo die videri, qualis eſſet moribus, qualis virtute, & quantum ſe vltra mandata extendebat. Nam cùm tota concurreret ciuitas, & egentes vnà cum ea quodam pacto attraherētur, pauper quidam accedens ad hunc virum egregium, (ij enim exquirunt ac diſcunt benignas & clementes animas, non ſecùs atquè ij, qui laborant, medicos) accedēs ergò, reſpexit ad eius dexteram, & petijt vt acciperet aliquod medicamentum famis. Ille autem (tunc enim nihil geſtabat in ſinu, ſed reuerà habebat intra animæ ſinum benignitatem multam & clementiam, cùm remotus fuiſſet ab omnibus, & locum adſpexiſſet valdè latētem, nullo autem alio, niſi vna tegeretur tunica, quod quidem fuit ei tota vita familiare, vt duabus non vteretur tunicis: cùm ſic ſe haberet vir diuinus, etſi facile erat excuſando egeſtatem, repellere ſupplicationem: nam quòd nihil portabat, teſtes habebat omnia intuentes oculos. Ille, perindè àc, ſi non daret, fieri non poſſet, vt non Deo afferret moleſtiam, cùm ſe ea ipſa, qua ſola indutus erat, veſte exuiſſet, dat egenti prōpto & alacri animo: & decætero habebat ſolam veſtem ſacerdotalem, & penulam, quæ corpus contegebat, quam etiam vndiquaquè contrahens, cupiebat quantùm fieri poterat, latére, & id quod factum fuerat, omnium celare oculos.

Poſtquàm autem fuerunt intra ædem ſacram, ei autem diuinum celebrare ſacrificium iuſſit primus ſacerdotum: ille quidem penulam ſimiliter contrahebat & complicabat, cupiens, vt diximus, rem latére. Qui autem aderant, & vnà cum eis Pontifex, cùm oculos in eum defixiſſent, vidēt quoddam nouum & arcanum miraculum, & propemodùm ijs ſolùm credibile, qui adſpexerunt: vident eum intùs indutum eximia quadā veſte regia, & auro nitenti intertexta, quæ tunc etiam magìs apparebat in manibus, quando eos qui accedebant, diuino corpore impertiebat. Hæc videntes, alij quidem apud ſe mirabantur: alij autem alijs quoquè enunciabant, nonnulli quidem vt admirātes, nonnulli

Vaticinium S. Gregorij Nazanzeni

Templum S. Athanaſiæ cōdit S. Martianus.

Dedicatio templorū, & natalitia martyrum etiam olim celebrata.

Nota inſignem liberalitatem in pauperē.

nulli verò, vt eſt veriſimile, etiam inuidentes. Qui etiam ad ipſum pontificem Gennadium accedentes, tanquàm exiſtimantes eum neſcire, quæ eum ſcire maximè volebant, ei renunciant. Deindè ei etiam conabantur detrahere, & mouebant calumnias aduerſùs beatam illam animam. Et ille ſeipſum quoquè dicebat vidiſſe, modum autē ignorare, & ſe re vera de eo dubitare.

Habet virtus ſemper æmulos ſuos.

Poſtquàm autem à Martiano fuit impoſitus finis ſacrificio, eum acceſſit Patriarcha, & eum ſeorsùm conueniens, de veſte repræhendit, dicens eam magìs Imperatoribus conuenire, quàm ſacerdotibus. Ille autem magìs animi dubius, quàm is qui dubitabat, prócidit ad pedes illius, & in eos multas fundens lachrymas, negabat omninò id quod dictū fuerat, & dicebat deceptos fuiſſe eius oculos. Tale quid enim vel ſolùm cogitâſſe, aperta eſt inſania. Adhæc Patriarcha (ſtultum enim exiſtimabat & à ratione apertè alienum, proprijs non credere oculis) manu propria ſtatìm tangens, relaxat ipſe penulam ſimul cum veſte ſacerdotali, & decæterò miraculum videbatur & dicebatur. Nam illa quidem aurea, quę paulò antè videbatur, tunica, nuſquàm erat: nudus autem ſanctus videbatur ſicut erat, exceptis his indumentis ſacerdotalibus: nudus, inquam, qui verè aureis virtutis tunicis, quę ſub adſpectum non cadunt, tegebatur. Hoc Pontificem quidem adducit in admirationem: in admirationem autem adducit etiam Imperatores, cùm iam fama ad eos perueniſſet: clarum autem erigit trophæum ſimul & aduersùs malignam & ſceleratam Arrij inſaniam, quæ, proh dolor, vſque ad id tempus defendebatur ab aliquibus. Fidelium enim multitudo, cùm miraculo ei eſſet velutì additus animus, & in recta eſſet confirmata ſententia, Arrij quidem dogmata reſpuebat tanquàm nugas: ipſi autem perindè àc quędam amnium fluenta, prompto & alacri animo ad templum confluebant, partim quidem contemplaturi eius pulchritudinē, partim autem rectos quoquè audituri ſermones. Tanta autem & tam innumerabilis cōfluebat multitudo, vt vel ſolùm acceſſiſſe prope ambitus, eſſet præmium multorum ſudorum, & à multis exiſtimaretur dignum, de quo acriter contenderent.

Arrianiſmus needùm extinctus.

Conueniebāt ergò, diem vnum feſtum frequenti deincèps tempore celebrātes. Nam ab eo quoquè frequentia fiebant miracula. Ex quibus, nè in multis dicendis immorer, aliquod vnum accipiens narrabo, quod ſatìs eſt & ad oſtendendam Magni Martiani gratiam, & quòd hoc ſacrum templum Dei voluntate factum ſit: Incēdium, quod non multa habuit ſimilia, exitio dabat Roſtra Domini. Nam cùm ignis appręhendiſſet loca, quæ ſunt ad mare boreale, totam vrbem cingebat, & ſic ſerpens ferociter, vſque ad mare, quod eſt in meridie, depaſcebat omnia quę intercedebant. Conſequenter ergò hanc quoquè ſacram ædem ignis compræhendebat impetus. Vnuſquiſque ergò proprijs neglectis calamitatibus, ad templum acriter procedebant, igni qui non cernebatur, eorū inflammatis animis. Homo autem Dei nihil perterritus, & ne ſi quidem eum in orbem circunſideret ignis, nihili faciēs, ſed fidei in Deum credens omnia cedere, ſacris acceptis Euangelijs, in ſummum tectum aſſcendit, & ſtans in medio flammæ, & ſe conuertens ad preces: Chriſte Deus, dicebat, Deus patrum noſtrorum, qui Abrahæ ſacrificiū ſuſcepiſti, & quem ei ex promiſſione præter ſpem præbuiſti filium, præter ſpem à cæde liberâſti: qui etiam in fornace Babylonica tres pueros captiuos eo effeciſti potētiores: ipſe nunc quoquè Domine hāc tuam domum cōſerua, nè lædatur ab igne: & nè concedas, vt opus tuum quod nos multo labore & tanto perfecimus deſiderio, ignis deſtruat, nè adhuc pergat inimicus in nos inſolenter gloriari, nec ora Arrianorū, qui ſunt nobis propinqui, nos probris appetant: ſed nunc quoquè oſtende aliquid dignum tua benignitate & maieſtate, ad gloriam tui nominis, & ad noſtram, qui veritati credimus, glorationem & exultationem.

Claret miraculis Martianus.

Gen. 22.

Dan. 3.

Hæc cùm ille diceret, vnà cum verbis effluebant lachrymæ, & oſtendebant eum intùs extabeſcere. Deindè cùm ſubiunxiſſet, Amen, videbant omnes ferè qui aderant, primùm quidem ignem ſibilantem circa totam ædem, & in illam velutì facientem impetum: deindè verò recedentem, & velutì repreſſum à quadam inexpugnabili & fortiſſima virtute. Certè hæc quoquè ſacra ædes, quomodò diuinorum puerorum aliquando corpora tota illæſa, tota intacta, in tanto, ô Chriſte Seruator, igne eſt conſeruata. Nec hoc ſolùm, vt iam antè diximus, ſed plurima quoquè alia admirabilia in hoc templo oſtenduntur: multa quidem & tunc per Martianum, multa autem poſt illius

Precibus incendium auertit.

Miracula. quoquè mortem, partìm quidem magna inter martyres Anaſtaſia: partìm autem ipſa quoquè communi omnium regina, intemerata, inquam, Deipara operãte. Quę quidem euidentiſſimè apparens ijs, qui in eo ſunt paulò meliores, cum figura & forma conſueta, nõ ſolùm in ſomnis, ſed reuerà, cauſa eſt vt fugentur dæmones, morbi & ægritudines: veneficijsque & alijs malis medicamentum verè eſt inexpugnabile. Sed hæc quidem dicere certamẽ eſt non facile, & enumerare perindè eſt, àc mare metiri cyatho.

Quòd autem non ſolùm viui, vt rectè viuerent, ſed etiam iam mortui, vt viuerent, in hoc templo acceperunt, iam volens declarare oratio, inueniat eorum, qui adſunt, aures paratas ad accipiendum miraculum. Mulier quędam ex ſuperiori porticu dexteræ partis deſpiciens, & plùs, quàm tutum eſſet, ſe in altum extollens, ſimul & cadit ex alto: & ſibi quidem mortem affert, affert autem, proh dolor, mortem quoquè fœtui, qui in ea habitabat. Quod quidem cùm vidiſſent diuinus Martianus & populus, id ferre non poterant: ſed in medio feſto erat lamẽtatio & lachrymarum occaſio id quod acciderat. Verumenimuerò is qui eſt natura bonus, non ſinit diù dominari illam affectionẽ: ſed antequàm è templo exirent, qui congregati fuerant, (oportebat enim ſimul & Dei clementiæ, & in eos, qui ipſum amabant, gloriæ opus conſpici) cùm in altum manus ſuſtuliſſet Martianus, & communiter oraret cum populo, & mulier ſurrexit pręter opinionem, & intùs motus eſt infans admirabiliter. Sed de miraculis quidem ſatìs ſit in præſentia. Inſigne miraculum.

Oportet autem omninò alia quoquè templa complecti oratione, quę ille piè ac religiosè ædificauit: Irenes, inquam, quę eſt inter martyres admirabilis, quod eſt ad mare poſitum: & eius, quod eſt illi continens, diuini ſcilicet Theodori. Hoc enim templũ martyris Irenes, erat quidem in principio, neque propter magnitudinem, nec pulchritudinem, nec vllum alium ornatum aut magnificentiam, dignũ quod ſpectaretur. Sed Deo omninò curæ fuit id excitare in eam, quæ nunc cernitur, magnitudinem & pulchritudinem. Quamobrem Gennadio quoq; Patriarchæ diuina quędam apparet viſio. Dicebat autem viſio: Solue hoc templum: tempore enim tui ſucceſſoris ſum id rursùs excitaturus. Atq; ille quidẽ ſimul iuſſum impleuit, & vitam finijt. Martianus autem ille admirabilis, cùm ad eius aures peruenìſſet hæc viſio, atque ei etiam fuiſſet tradita magnę eccleſiæ diſpenſatio, exiſtimans ſomnium id ad ſe deferre, varias apud ſe verſabat cogitationes, quonam modo fieri poſſet, vt ei ſuccederet hoc opus ex ſententtia. Inſcientibus itaq; ferè omnibus, cum paucis aliquot illuc venit. Deindè etiam cùm ipſos iuſſiſſet recedere: iam enim erat nox: ſolus & genu & anima Deo inclinata, vbì nunc ſacra ara eſt poſita, Deus, orabat, dicens, qui execranda templa ſimulacrorum tuo nutu & ſalutari voluntate euertiſti, ab eorum autem deceptione opus tuarum manuum liberâſti: ædes autem ſacras & templa ſancta excitari iuſſiſti, in quibus tu quoquè ſemper diuina multa ſigna peragis: ipſe nunc quoquè conuenienter tuo diuino promiſſo, ad hunc locum reſpice, & eum ſanctifica tua ineffabili gratia & virtute: per nos Domine excitans iam tibi pręcognitam domum ad tuam gloriam, ad noſtram exultationem, ad multarum animarũ ſalutem, quę tuum nomen inuocant. Certè Deus & rex omnium, cuius voluntati cedũt omnia, & cuius verè eſt opus cogitatio. Cùm ſic orâſſet, eius oculis ſomnum immittit Deus, & ſtatìm ei oſtendit in ſomnis, & templi ſitum, & magnitudinem, & aliam omnem ædificationem. Deindè etiam diuinam tanquàm in ſomnis audit vocem: O Martiane, fieri poſſunt omnia credenti. Tẽplũ Irenes & Theodori. Deus vult templa extrui. Viſio S. Martiani.

Cùm itaque ſurrexiſſet, metu & gaudio plenus, accedit ad archiepiſcopum, & exponit viſionẽ. Illius autem gratum aſſenſum aſſecutus, ad opus aggreditur, & vt, prout ei oſtenſum fuerat, ædem faceret magnificam, cùm proximum mare, quod tunc templi fores propemodùm alluebat, labore & magnis ſumptibus effodiſſet, templi ſic iacit fundamentum: adeò vt huic quoquè templo conueniat, quod dictum eſt: Ipſe ſuper maria fundauit eam, omnium ſcilicet opifex. Iactis autem fundamentis, reliqua quoquè pergit ędificare. Magnificas enim columnas per ſeriem vtrinq; ſtatuens, deindè alias ijs ſupernè imponens, effecit inferiores & ſuperiores porticus. Deindè cùm totam ędem omni ex parte compræhendiſſet ὑπαίθροις, ità tectum imponit, maximis id complexus trabibus. Quid autem dixerit quiſpiam, quàm ſint validi parietes, quàm ſit amœnum pauimentum, quàm ſint alia omnia ornata, accurata & elegantia? Pſal. 23. Templi mira elegantia.

Nam

Nam vbicunquè quiſpiam oculum defixerit, exiſtimās ſe immorari in eo quod eſt pulcherrimum, deindè rursùs aliud attenderit: eum pœnitebit moræ, quam in priore traxerit: & ſic omnia peruadens inueniet, cùm ſemper id quod præceſſit, videatur vinci ab eo quod adeſt. Cuiuſmodi autem inuaſit quoquè dæmon, hoc præclarum opus impedire aggrediens? Nam cùm duę magnæ columnæ, quę ſtaturę erant ante arā venerandam, iam eſſent erigendæ, altera ex ijs manibus hominum diù parére noluit, vixque contineri poterat, & à ſtatu concinno diuertebat, & inſtrumenta continenter dirumpebantur: ijsque, qui ad hoc miniſtrabant, defatigata iam erat induſtria. Tandem cùm fieri poſſe veluti deſperâſſent, ad ſanctum vno conſenſu accedũt, & id quod factum fuerat, renunciant. Is autem non ſtatuit ſe dédere ocio & ſocordiæ. Neque verò afferendi remedij ſpem abiecit, reſpiciens imbecillitatem cogitationum & manuum humanarum: ſed ſpei in Deum vniuerſum permittens, venit ad locum. Et cùm primò manus extendiſſet, & ſe totum contuliſſet ad precationem, & figuram crucis ſignâſſet, increpauit dæmonem, qui erat cauſa impedimenti: Inimice, dicens, & hoſtis omnis boni, ceſſa inuidere & ea impedire, quæ fiunt ad Dei gloriam. Deindè ipſe quoquè cum alijs, manibus iam ſenio affectis, opus vnà attingens, magnũ attulit momentum, ex ſpiritu potiùs, vt ità dicam, quàm ex corpore: & protinùs moueri cœpit columnę ſtatus, & ceſſit manibus. Appáret autem in hodiernum vſque diem in columna miraculũ, per hoc quòd à recto paululùm declinauerit. Hanc autem dicimus columnã, quæ poſita eſt à ſiniſtris aræ ſacrarius, qui adſpiciunt ad Orientem. *Precibus & ſigno Crucis dæmon eneruatur.*

Sed quomodò pulcherrimi quoquè ab eo cõſtructi illuminatorij, quod quidem ſolemus vocare baptiſterium, paucis explicare quis poſſit pulchritudinem, quod videntibus cum admiratione magnam profundit voluptatem? Compręhenſum enim eſt à quinque porticibus, ſicut Probaticam quoquè aiunt piſcinam, quæ eſt in Hieruſalem. Sed hîc quoq; maiora, quàm illic, videntur fieri miracula. Nam in illa quidem erat qui accedebat angelus, & vno die vnus aſſequebatur curationem. Hîc autem, non eſt ſeruus qui miniſtrat, ſed aduenit quidem Dominus. Curatio autem nõ vno fit die, ſed aſſiduè: & non ſolùm corporum, ſed etiam apertè animarum. Oſtendit autem diuinus Martianus hac quoq; figura baptiſterij, ſe vniuerſum feciſſe ad formam huius, quę ſermone celebratur, piſcinæ. Cùm enim tectum tholis diuiſiſſet, & aureis lapillis quæcunque erãt illius ornâſſet, & ægrotorum figuras deſcripſit ad vnguem, & ipſum etiã Chriſtũ ęgrotos curantem: vt non ſolùm eos qui laborant, ſed medicum quoquè videre liceat. Optimum autẽ fuerit, non ità valdè indigendo pręſenti oratione, ea quę dicta ſunt, ipſis oculis appræhendere. Nam quę illic ſunt, maiora eſſe exiſtimo, quàm vt ea poſſimus oratione conſequi, & quæ poſſit ſolus viſus compręhendere. Quamobrèm ea quidem ſtatuo prætermittere. Quæ autem ſunt his germana, & ſimul propinquo tempore perfecta fuêre, ea dicam vtiquè: & quod iam mihi fuit in memoria, diuini Iſidori templum, adhuc magìs literis memorię mandabo. *Baptiſteriũ mirifici operis. Iohan. 5.* *S. Iſidori templum.*

Cùm diuinorum oratoriorum ędificationis quodam vehementiſſimo teneretur amore bonus re vera Martianus, nec magnum quoquè neglexit Iſidorum: ſed vt eius ſacras afferret reliquias, & magnificentiſſimam ei ædem extrueret, magno ſibi duxit ſtudio contendendum. Nec ceſſabat omnem locum conſiderare ac contemplari. Et ideò adhuc quidem differebatur ędificatio. cùm autem eius collegiſſet reliquias, & in loculo depoſuiſſet, eas ſtatuit in pręſentia ſeruare in hoc templo martyris. Vbi autem breui aliquo pòſt tempore aggreſſus eſt eas transferre, accidit ibì aliquid admirabile & arcanum. Neque enim ipſe, nec alia multa manus hominũ potuit thecam ampliùs mouere. Diuinam ergò aliquam rem eſſe arbitratus, & cùm alioquì ei in ſomnis ipſe ſignificâſſet martyr, ſe loco delectari, neque velle hinc ſuas transferri reliquias, deinceps párens viſioni, conſtruxit hãc ędem, quę ſita eſt prope templum martyris Irenes. Quòd hæc ędes autem ſit grata martyri, per multa hoc ſigna ſignificat, euidenter appárens, & magna miracula aſſiduè efficiens, & à dęmonibus quidem liberans eos qui ab eis detinentur: naufragis autem fluctus ſedans, & ventorum ſęuitiam increpans: eos qui moleſtia afficiuntur, conſolans, & triſtitię cauſas eis adimens, & alioquì ęgrotantibus aut ègentibus ea, quæ ſunt grauia, ceſſare faciens: & quę bona ſunt, præbens. Hæc cùm magnus perfeciſſet Martianus, & his veluti alijs muris aureis, ornatûs gratia & ſecuritatis, ciuitatem decorâſſet, diſſoluit vitam in profunda ſenectute, priuſquàm ma- *Nota mira de ſacris martyris reliquijs & miraculis.*

ximo

ximo templo Irenes celebraret encænia: hoc veluti excedenti appoſitum quidpiam elocutus: Hæc ambo in manus tuas commendo Domine, nempe animam quam ipſe creâſti,& templum quod ego tua voluntate conſtruxi. Quæ cùm dixiſſet,deceſſit decimo menſis Ianuarij.

S. Martiani obitus.

Concurrit autem vniuerſa ciuitas, deductura reliquias, ipſeque qui tunc erat pontifex,& quicunque erant ſortis Eccleſiaſticæ, & multitudo monachorum, & cœtus honeſtarum mulierum, & ex magiſtratibus, quotquot erant pij ac religioſi. Atq; ſacras quidem eius reliquias Iohannis Baptiſtę monaſterium, quod etiam dicitur Danielis, ſuſcipit: quod ſitum eſt prope diuinũ templum præclari martyris Mocij: quod ipſum quoquè fuit opus illius manûs, vel, vt veriùs dicam,propoſiti. Quo quidem in loco in hodiernum vſque diem præclarè & piè eius memoria celebratur. Aedis autem magnæ Irenes, quam ipſe fuerat fabricatus, maximè pia Verina (ea autem erat vxor Magni Leonis) curam ſuſcipit. Quæ quidem, quæ ei ad ornamentum deerant, implet diligentiſſimè,auroque tectum ornat magnificè. Hæc autem declarat, quæ illic eſt inſcriptio. Templi verò encænia quotannìs peraguntur viceſimo Ianuarij. Quo tempore magnus quoquè eſt concurſus multitudinis,& frequens in ore omnium decantatur Martianus, tanquàm illius filias hęc duo templa vidente multitudine, & eius memoriam per ea renouante: adeò vt nonnulli inter ſe lepidè dicant cum voluptate: Eccè hæc quoquè eſt alia filia magni Martiani, pulchritudine & magnificentia ſoror magnæ Anaſtaſiæ. Quod certè ille quidem ipſe ſolummodò de diuina dixit Anaſtaſia, quemadmodùm cenſuerit quiſpiam eſſe prætermittendum? Nam cùm quidam ex eius familiaribus magnam miraretur impenſam: Si deſponſurus eſſem, inquit ille, meam filiam, non quæ ad eius decorem pertinerent & ornatum, ſtatuerem mihi eſſe præbenda quàm poſſem magnificentiſſimè? Nunc autem cùm impenſas ſtatuerimus facere in templum ſponſæ CHRISTI, & ſponſę adeò pulchrę, & quę pro ipſo ſanguinem non parſit fundere: non longè ampliùs & alacriùs ſumus ſumptus facturi, nullumque ornamentum ſpeciemque & elegantiam prætermiſſuri? Tam ſplendidus & magnificus erat Martianus in ijs, quę DEO grata erant, operibus: neque vllis parcebat ſumptibus.

Celeberrima eius ſepultura.

Templi dedicationis anniuerſaria etiam apud antiquos.

Etenim non harum ſolùm fuit conditor, ſed multarum quoquè aliarum ędium non tantùm ſe pręſtitit opificem, verùm etiam refectorem atque reparatorem. Vt magni quoquè martyris Theodori, qui fuit in Tænaro: & Stratonici martyris, qui fuit Rhegij. Et quod eſt magìs admirabile, cùm in ſacris ędibus eius eſſet manus tam liberalis, ea erat multo magìs profuſa in cura gerenda pauperum. Quod quidem nunc vult curſim perſequi oratio, adeò vt non ſolùm manifeſta fieret illius in egenos benignitas, ſed hæc ipſa quoquè beneficentia qualibus donis dignaretur illius amatores. Noctù vir ille admirabilis obiens plateas & ciuitatis angiportus, huius quoquè curam gerebat. Sicubì inueniſſet mortuum prę nimia paupertate abiectum, & cuius nemo curam gereret, & quem talem vidiſſet,tanquàm magnum aliquod lucrum aſſecutus,eum lubenter videbat: cumque eum diligenter lauiſſet & induiſſet, & alia iuſta pro more ei feciſſet, deindè etiam mortuum tanquàm viuum alloquebatur: Agedùm, dicens, ſis quoquè nobiſcum particeps eius, quę eſt in Chriſto, charitatis. Quę cùm ſic diceret, habebat eum qui iacebat, audientem. Surgebat enim, (ô miraculum, quod verbis non poteſt explicari) & bonum amplectebatur Martianum, curam quę eius gerebatur, nõ illum, ſed Chriſtum potiùs oſtendens ſuſcipere. Deindè ſic mortuus, rurſùs erat mortuus: & talis videbatur ab ijs, qui erant ſuperſtites. Hoc autem fuit aliâs quoquè cognitum: ſed ex hoc euaſit manifeſtius.

Studiũ eius erga ſepeliendos mortuos.

Media nocte, quãdo maximè putabat fore vt à nemine videretur, vẽtitabat ad quendam argentarium ſibi familiarem, vt aurum permutaret: & accipiens multum minutæ monetæ æneę, vt haberet quod poſſet diſtribuere pauperibus, ſtatìm reuertebatur. Argentarius autem accipiens noctem intempeſtiuam ad lucri occaſionem, iniqua trutina ponderabat aureos. Ille autem nihil contradicens, nec omninò accuratè conſiderans, apertè oſtendebat ſe omnia permittere conſcientię eius qui ponderabat. Cùm autem hoc ſæpè fieret, & Martianus ſimulans ſe non intelligere, nequaquàm inſimularet argentarium, eum magna ſubijt admiratio: & ſimul tempus conſiderans, nempe medium noctis, ad meliorem venit cõſiderationem: cœpitq; ſuſpicari id, quod erat veritati pro-

Moneta ænea.

propius, & Martiani vitæ conuenientius. Vnum certè ex ſuis pueris iuſſit eum ſequi egredientē, vt ſciret, quidnam ab eo illa minuta fieret pecunia. Neque enim ab argentario cognoſcebatur Martianus, vt qui aptè vultum celaret, quando ad ipſum ingrediebatur, vt illam minutam acciperet pecuniam. Atque puer quidem ſequebatur. Poſtq̃ autem incidit vir diuinus in quendam pauperem mortuum in lecto iacentem, & acceptum ex quadam cauponis domuncula, lauit & induit: & cùm ſurrexiſſet, eſt amplexus, & eo deindè reclinato, rursùs abijt: puerum, cùm hæc vidiſſet, horror inuaſit, & conuerſus, quàm citiſſimè fieri potuit, omnia declarat ei qui illum miſerat. Illum autem ſubijt pœnitentia eorum, quæ fecerat: & quòd ſe iniquiſſimè in ſanctum geſſerat, deflebat, & pœnas ſumebat de ſua conſcientia. Certè cùm is rursùs veniſſet, vt faceret ſimilia, prócidit ei ad pedes, & confeſſus eſt ea, quæ malè fecerat: & quicquid per fraudem lucratus fuerat, enumerauit. Ità bona tacens actio plura poteſt facere, quàm verborum multitudo: & quibus nihil proſunt reprehenſiones & ſuaſiones, ijs opus laudabile procedens ſilentiò, & latenter tranſmiſſum ad eorum conſcientiam, meliores reddidit, & effecit vt bonum ſua ſponte diſcerent. Diuinus autem Martianus cùm dixiſſet ſe fuiſſe nulla affectum iniuria, ab eo quod dabatur, & eo qui dabat, ſe deincèps abſtinuit: non tanquàm improbū aliquem auerſans: illi enim non ſolùm ignouit, ſed etiam profeſſus eſt ſe eum habere amiciſſimum: ſed toto pede fugiebat cramben, ex vana gloria proſerpentem, & non volens ſua alicui homini fieri manifeſta, ſed ea apud Deum ſolum reponens. Licet ergò ei qui velit, conſiderare, quidnam priùs poſſit admirari, inſignéne miraculum, an beneficētiæ ſtudium, an in vniuerſa machinatione eius animi libertatem. Verumenimuerò de illius beneficentia oratio aliud quoquè bonum mihi reuocat in memoriam.

Mortuum Martianus lauit & induit.

Fugit vanā gloriam.

Hæc virtus ei tantæ erat curæ, vt propter eam ne in meretricum quidem domos venire dedignaretur, neque eam rem eſſe turpem exiſtimaret: ſed ad illum ipſum, quē diligebat, Chriſtum adſpiciens tanquàm ad exemplar, qui cum publicanis & peccatoribus propter eorum ſalutem ſæpè habuit conſuetudinem, & malis ſuaderet mulieribus, quę erant ſalutaria: quibus nonnunquàm inopia erat cauſa ſui interitûs, dum vellent, proh dolor, ſuo corpore quæſtum facere. In eas ergò magìs erat profuſiùs, & dextera magìs promptus optimus Martianus: & maximè ſi contigiſſet feſtum agi die ſequenti. Tunc enim erat paratus plura eis præbere, quàm illæ erant accepturę ex abominanda nequitia: perſuadebatque eis & vti lauacro, & ſe in ſequētem diem ſeruare impollutas, & ad eccleſiam deindè accedere, & recordantes eorum quę præceſſerant, horribilis gehennę metum ſibi incutere, & Deum placare lachrymis. Quod quidem cùm ſæ, è factū eſſet, nonnullas boni vincebat conſuetudo, diuinusque eis ingruens metus efficiebat, vt non ſolùm ſtupris, ſed omni etiam ornamento valedicentes, ad monaſteria & aſceteria, id eſt, loca in quibus ſe exercerent, prompto & alacri venirent animo. Multę quoq; ex ijs ſtatuerunt ire Hieroſolyma, cùm ab illo accepiſſent ſumptus, qui ſufficerent ad viaticum. Quę cùm vitam maximè puram & priori ex diametro oppoſitam oſtendiſſent, ne boni quidem ſpiritûs donorum fuêre expertes: ſed alię quidem ex ipſis morbos ſoluerunt oratione, aliæ autem dæmones quoquè, quos priùs diligenter coluerant, facilè eiecerunt ex hominibus. Hęc ille, non vt faceret aliquis ex ijs, qui magnis affluunt opibus, id quod redundat exinaniens, ſed propter magnum quod egentibus afferebat auxiliū, ne ipſis quidem parcens neceſſarijs. Sed nōnunquàm cùm omnia etiam extuliſſet & erogâſſet, quæ habebat in manibus, ſibi ſolam ſpem bonā & ad Dei ſolùm manus adſpicere, relinquebat: adeò vt cum alijs, quę habebat bonis, etiam ꝙ ad nihil poſſidendum attinet, primas partes nulli cederet.

Meretricibꝰ quoq; præſtat beneficia, vt reſipiſcant.

Quædā ex ijs, ad bonā frugem ſe recipiunt.

Huius autem quod dico, ſignum eſt. Dicitur enim, quòd à feſto ſanctorum reuertens aliquàndo: nam nec ijs, nec Domini, quę fit in medio multorum, laudationi deerat diuini cultûs & religionis gratia. Reuertens ergò, quoniam pluuiam erumpere contigerat, madefactus & domum ingreſſus, cùm ſe incluſiſſet & veſtem exuiſſet, paucis exiccabat carbonibus. Accidit autem, vt Dei amantiſſimus pontifex tunc eum acceſſeret. Qui autem miſſi fuerant, cùm domum inueniſſent clauſam, pulſabant oſtium, & iubebant egredi. Illum verò pudor, nè nudus videretur, cogebat intùs manere, quoniam ne alia quidem ei veſtis aderat, vt poſſet indutus progredi. Et ideò renunciauit quidem ſe venturum, ſed tamen adhuc differebat, donèc vnus ex ijs qui aderant, ſe gerens

S. Martiani magna paupertas.

rens paulò curioſiùs, cùm vni foramini oculum admouiſſet, & contemplatus eſſet id quod fiebat, & ipſe repletus fuit admiratione, & effecit vt alijs vteretur huius rei teſtibus, dum ſuis cernerent oculis. Poſtquàm itaque id quod viſum fuerat, omnes obſtupefeciſſet, reuerſi ſunt, & Patriarchæ cum admiratione omnia aperuêre. Illi autem nō modò venit in mentem admirari, ſed potiùs eos increpare, quòd ex adeò paruis ſtatuerint magnum iudicare Martianum, cùm liceret ex multis alijs, & quæ nullus poſſet alius facilè efficere, illum exiſtimare admirandum & beatum.

Eſt apud omnes in magna veneratione.

Quanta autem fuerit ex æquo omnium in hunc magnū reuerentia, populi, inquam, & Senatûs, & ipſius Imperatoris, teſtatur quidem fama: teſtantur autem etiam, qui tunc fuêre potentiſſimi, Aſpar & Ardaburius. Qui etſi eſſent mala opinione prædit, & ijs qui rectè ſentiebant, inimiciſſimi, diuinum tamen Martianum ne facilè quidem intueri poterant, inſignem eius virtutem reuerentes: & ideò illi magnum honorem tribuebant, & templum magnæ Anaſtaſię, quod ab illo fuerat conditum, precioſis vaſis ex auro & argento factis decorauerunt. Ille autem donum remunerans, decreuit vt diebus ſolennibus, patria eorum lingua (Gotthi enim erant) diuinitùs inſpiratæ ſcripturæ in eo templo legerentur. Sed Byzantinis quidem erat Martianus adeò venerandus. Vocabat autem fama eas quoquè, quę procùl ſitæ erant, ciuitates, & vndiquè confluebant: alij quidem percepturi peccatorū curationem, alij verò morborum: & nec deerant quidem, qui à Roma veteri veniebant. Inter quos alio quoquè, quod factum eſt dignum memoratu, non par eſſe arbitror fraudare veſtras aures.

Morbida mulier curatur ab eo.

Quædam enim mulier laborans diuturno fluxu ſanguinis adeò grauiter, vt omnis medicinæ, quòd ad eam attinebat, vanum exiſtimaretur ſtudium & ſuperuacaneum. Ea, Roma relicta, (eam enim vocabant diuina ſigna Martiani, quę canebantur ab omnibus) peruénit Conſtantinopolim. Neque verò eam tantum iter confeciſſe pœnituit, vt quę tanta vexatione nihil dignum conſecuta ſit: ſed ſimul vt ad iuſtum acceſſit Martianum, & morbum ſignificauit, curata eſt mulier. Talis enim fuit hic vir diuinus, vt nec tactu quidem ſæpè, ſed ſola precatione & nudo adſpectu liberaret eos qui accedebant, & ei exhibebant negocium. Tantus quidem fuit Martianus miraculis. Talis autem ijs quoquè, quæ rectè & ex virtute geſta ſunt, conuenienter diuinæ promiſſioni, quæ dicit: Eos qui me glorificāt, glorificabo. Cuius interceſſionibus nobis concedatur, illius eſſe bonorum participes, in Chriſto IESV Domino noſtro, cui gloria & potentia nunc & in ſecula ſeculorum, Amen.

1.Reg. 2.

VITA S. GVILHELMI, ARCHIEPISCOPI BITVRICEN. ORDINIS CISTERTIENSIS, PRAECIPVE QVAM *geſſit toto illo tempore, quo fuit pontifex: ſcripta ab eius quodam contemporaneo, & qui ſatis indicet, ſe res compertas & ſui temporis conſcribere: qui tamen quòd in pleriſque verboſior eſſe videatur, per F. Lauren. Surium, mutato ſtylo, in compendium redactus eſt.*

10. IANVAR. Henricus Archiepiſcopus Bituricenſis.

CVM ex hac luce migrâſſet felicis memorię Henricus Bituricenſis Archiepiſcopus, qui inter nos degens, erga clerum & populum ſumma ſemper vſus eſt manſuetudine & humanitate: paucis pòſt diebus Eccleſię illius Clerici ad eligendum idoneū ſucceſſorem cōuenêre: ſed cùm primùm inter ſe non concordarent, tandèm ex inſtinctu ſpiritûs ſancti in eam pariter iêre ſententiam, vt eccleſię Pariſiēſis antiſtitem, qui ex illorū collegio ad id erat dignitatis aſſumptus, accerſirent, eius in Epiſcopo eligendo conſilio & prudentia vſuri. Erat enim vir magnus, & cunctis venerabilis, conſilijs prouidus, iuſtus ac timēs Deum: cumq; erga alias Galliarum eccleſias multa vteretur ſolicitudine, æquum eſſe exiſtimabant, vt matri ſuæ, id eſt, eccleſię deſolatæ, in qua à teneris annis fuiſſet enutritus, tam neceſſario tempore minimè deeſſet. Ille verò nullas nectens moras, tāquàm deuotus filius afflictę matri omnibus quibus poſſet modis conſulturus, vocatus mox aduenit. Itaq; vbi ad præfixum

fixum diem conuentum eſt iterùm ab eius eccleſiæ clericis, poſt multam deliberationem, id tandèm omnibus vnanimiter placuit, vt ex ordine Ciſtertienſi, cuius tum erat in eccleſia Dei eximia ſanctitas, Abbas aliquis in pontificem deligeretur. Ibì tum inter cæteros quos morum ſanctitas commendabat, crebrò nominatus eſt Guilhelmus, id temporis Caroliloci religioſiſſimus Abbas: qui poſtquàm arduum illud amplexus fuerat inſtitutum, in dies ad perfectiora contendebat, & ſicut generis nobilitate, ità vitę ſanctimonia cæteris antecellere videbatur. Tandèm ex compromiſſo & hūc & alios, ab ipſis nominatos, ad Pariſienſem epiſcopum detulerunt, ex eius arbitrio proculdubiò ſuum antiſtitem habituri, quem ipſe eſſet indicaturus: quippe qui illorum omnium mores probè cognitos haberet. Sed quia iam hora tardior erat, vir ille prudentiſſimus noluit in re tanti ponderis præcipitare ſententiam: ſed negocium omne in diem alterum diſtulit. Etſi autem inuitus admodùm eam in ſe prouinciam recepit, nulla ratione recepturus, niſi ſchiſmatis certa diſcrimina impendére vidiſſet: at ceſſit tamen, decreuitque ea nocte ſolitis vigilijs & precibus incumbere, & diuinum implorare auxilium, vt Dominus deſtitutę eccleſiæ paſtorem idoneum daret. Ordinis Ciſtertienſis ſanctitas

Sequenti indè die in beatiſſimæ Mariæ virginis templo manè ſacrificium Miſſę cum ingenti deuotione obtulit. Aderant verò illi duo eximię ſanctitatis & prudentię viri, quorum vnus poſteà Turonenſi, alter Meldenſi eccleſię præfectus eſt: Sub horū conſpectu ſchedulas, quibus cera obſignatis Abbatum nominatorum erant inſcripta nomina, ſub altaris palla repoſuit, penitùs ignorans, quę cuius nomen haberet. Abſoluto autem ſacrificio, cum lachrymis & multo gemitu humì proſtratus, orat Dominum Ieſum & eius ſanctiſſimam genitricem, vt qui ſolus corda nôſſet omnium, oſtendere dignaretur, quem vellet eius eccleſiæ paſtorem conſtitui. Expleta oratione, nihil iam hæſitans de miſericordia Dei, ſurrexit, & ex omnibus ſchedulis vnam ſolam appræhendens, nomen inuenit domini Guilhelmi Carolíloci Abbatis: moxq; rem duobus illis ſocijs ſuis indicauit: atque vnà cum illis properat ad clericos congregatos, & ipſius aduentum pręſtolantes. Interìm rem apud ſe & duos illos tacitam habet, dilaturus eius propalationem, donèc certius aliquod diuinitùs indicium apparéret. Et eccè non minima pars eorum, qui cōuenerant, obuiàm illi procedit: vna voce clamitāt omnes Guilhelmum Abbatem, vtpotè virum religioſum, iuſtum, ſanctis moribus conſpicuū, ſacris inſtructum literis, illuſtri ortum proſapia, reliquis omnibus debere anteferri. Ità Dominus Ieſus, quem ipſe iam deſignâſſet pontificem, illorum quoquè animis inſpirauit. His verò auditis, & lætitia & admiratio cepit Epiſcopum, ità vt lachrymas tenere non poſſet, videns rem diuinitùs geri, exclamauitque: A Domino factum eſt iſtud: ſimul Deum benedicens, mox properat cum illis ad reliquos paucos, qui in electionis loco permanſerant: atque indè cum omnibus ad beati Stephani metropolitanam acceſſit eccleſiam: vbì ante aram proſtrati cùm preces Domino fudiſſent, ex omnium fratrum voluntate & conſenſu, ipſo die S. Clementis Guilhelmus Abbas in archiepiſcopum & totius Aquitaniæ primatem eligitur. At illum quidē res tota latebat: poſtquàm verò illi innotuit, nō eſt ſuperbia elatus: immò verò dolere cœpit & mœſtus eſſe, quòd à ſublimi diuinarum rerum contemplatione animus ad tractanda ſecularia & temporalia deincèps auocandus eſſet. Hinc ergò gemitus, hinc eximo pectore ducta ſuſpiria. Sed quanto ille à tanti honoris dignitate magìs abhorrebat, tanto honor ipſe eum arctiùs complexus eſt, vt poſſit de illo quoquè dici, quod de S. Paula D. Hieronymus ait: Fugiendo gloriam, gloriam merebatur, quæ virtutem quaſi vmbra ſequitur, & appetitores ſuî deſerens, appetit contemptores. Petitur in epiſcopum Guilhelmus abbas. Eligitur ab omnibus. In vita S. Paulæ.

Intereà poſitus in deliberatione, quid potiſſimū ſequi deberet, reciperéne tam moleſtum in ſe onus, an fugere potiùs: videt ſolennes ad ſe venire nuncios eccleſiæ Bituricenſis, obnixè rogātes, vt vocationi diuinę obſecundet, & electioni de ipſo factę aſſenſum prębeat. Et hi quidē, licèt cum veneratione multa ſuſcepti, paſſi fuiſſent haud dubiè repulſam, niſi maior authoritas obſtitiſſet. Acceſſit igitur ad has preces Ciſtertienſis Abbatis mandatum, cui iam reluctari, niſi ſuę profeſſionis vellet eſſe transgreſſor, nō poterat. Et nè poſſet vlla ratione effugere, addidit grauius pręceptū etiā Apoſtolicę ſedis legatus, qui id tēporis in Gallijs erat. Scripſerat autē vterq; epiſtolā ad illum, plenam ponderis, admonentem illū, nè ſe diuinæ voluntati pręberet refractariū: cogitaret verò quandoq; reuerſurum Dominum, & talenta collata repetiturū cum vſuris. Compellitur electioni aſſentire.

Itâ igitur ille compulſus, licèt valdè initiò reniteretur, ſeque indignum clamitaret, velle tandèm cogitur, quod nolebat, ſciens meliorem eſſe obedientiam quàm victimam. Valedicens verò fratribus, quibus præfuerat, nec ſine multis lachrymis multoq; cordis gemitu, ſingulorumq́ſe precibus commendans, receſſit ab illis corpore tantũ, non animo. Porrò feſtinus iter habuit Bituriges: quò cùm perueniſſet, à populo & Clero, illi procedente obuiàm, inprimìs reuerenter acceptus eſt: deindè ab epiſcopis ritu ſolenni conſecratus, curam commiſſi ſibi gregis, non vt mercenarius, ſed vt verus paſtor ſuſcepit. Et nè ſibi deeſſet, ſuique ipſius curam neglexiſſe videretur, omnes animi motus ità ſtuduit rationis continere imperio, adeoque omnia quæ ſunt mũdi huius contemnere, vt nihil in ipſo repræhenſione dignum animaduerti poſſet à ſubditis, quibus ſeipſum virtutis & ſanctitatis atque bonorum operum exemplar præbere volebat: non ignorans, quòd ſemper componitur orbis Regis ad exemplum: nec ſic inflectere mentes humanas edicta valent, quàm vita Regentis. Domabat carnem, vt & anteà conſueuerat: & qui cunctis animi perturbationibus & affectibus à puero bellum indixerat, nunc acriùs indicit, vt poſſet ex ſententia dicere cum Apoſtolo: Caſtigo corpus meum, & in ſeruitutem redigo: nè fortè, cùm alijs prędicauerim, ipſe reprobus efficiar. In opibus & copijs, in honore & dignitate eximia, quę ſolent permultos euertere, pauper eſſe ſpiritu ſtudebat: inter lautas epulas & in ciborum apparatu nouerat eſurire: inter veſtitos mollibus aſperrimo cilicio terebat corpus, monaſtico retento habitu, vt non tam pontifex quàm monachus videri poſſet. Veſtes habebat, quæ corpus tegerent, non quæ luxum & pompam præ ſe ferrent: neque his quicquam aut aſpera hyeme adijci, aut feruente æſtate detrahi ſiuit: pondere illarum preſſus potiùs, quàm adiutus. Ab eo tempore, quo, relicto ſeculo, monaſticum vitæ genus amplexus eſt, nunquàm carnibus veſci voluit: licèt ob gratiam hoſpitum, tam ex aucupio quàm venatione apparata fercula iuberet menſæ ſuæ inferri, cùm id ratio poſtularet. Inter mundanos ſtrepitus & aulę tumultus, inter litigantium rixas & controuerſias pacem pectoris ità coluit, vt etiam cum his qui oderant pacem, forìs pacis ſtudioſum ſe exhiberet.

1. Reg. 15. Eccle. 4.

1. Cor. 9.

Non depo-nit habitũ monaſticũ.

Nunquàm veſcitur carnibus.

Cùm ſciret autem non poſſe eum incendere alios, qui ipſe non ardeat, igne ſancti ſpiritûs inflammatus, ſubditos quoquè ſuos accendebat ſanctæ conuerſationis exemplis: non modò nulla admittens illicita, ſed à multis etiam licitis vltrò abſtinẽs. Si qua autem ab alijs eſſent mala perpetrata, ea haud ſecùs atquè propria lugebat: vt è diuerſo bonis alienis non aliter quàm ſuis delectari videbatur. Interioris hominis ſui maculas, ſi quas inueniſſet, lachrymis compunctionis diluebat: ità vt deindè faciliùs non modò feſtucas, ſed etiam ingentes vitiorum trabes, ab aliorum oculis verbo ſanctæ prædicationis & irrepręhenſibilis conuerſationis exemplis amoueret. Cauebat enim, nè ſi proprijs ſcateret morbis, audiret illud ſibi obijci: Medice, cura teipſum. Qui enim apud Deum pro alijs interceſſor eſt, non debet ſuis offendere culpis, quem pro alienis deprecatur. Verumenimuerò cùm ſanctus pontifex nihil ſibi malè eſſet conſcius, at tamen ſeruum ſe putabat inutilem, ſemperq́ue ſibijpſi ſuſpectus & pauidus, ibi etiam culpam agnoſcebat, vbì non ęrat, clamãs cum Propheta: Delicta quis intelligit? Ab occultis meis munda me, & ab alienis parce ſeruo tuo.

Luc. 4.

Pſal. 18.

Porrò non ignorans virtutum omnium cuſtodem fidiſſimã, eſſe humilitatem: tum quoquè vnigenitum æterni patris filium, cùm Dominus eſſet omnium, non tamẽ veniſſe vt ipſi miniſtraretur, ſed vt miniſtraret, ad illius ſe componens exemplum, omnibus humilem & benignum ſeſe exhibuit: quantoque maior erat ex dignitate pontificia, tanto ſe gerebat ſummiſſiùs, humiliabatque in omnibus, memor illius apoſtolicæ ſententiæ, Non dominantes in Clero, ſed forma facti gregis. Valdè autem dabat operam, vt nec integram vitam peruerſa doctrina, nec ſanam doctrinam vita improba deturparet. Agebatque diligenter apud ſubiectos, vt ex animis eorum tribulos & ſpinas vitiorum extirparet, & virtutum ſemina inſereret: ſciens non ad ocium, ſed ad immenſum negocium à Domino ſe eſſe vocatum, cui quandoquè adminiſtratæ tam amplæ prouinciæ rationem eſſet exactiſſimam redditurus.

Humilitati præcipuè ſtudet. Matt. 20.

1. Pet. 5.

Etſi autem ob patientiæ & humilitatis ſtudium, quas in virtutum ſtructura fundamenti loco poſuerat, quibuſdam videretur iuſtitię cenſuram nonnihil negligere, ab ijſque propterea temerè remiſſus & tepidus diceretur: at Cleri tamen & eccleſiæ iura

iura atque libertatem,in nullo paſſus eſt violari. Viſus quidem fuit indulgentior erga delinquentes: ſed pius paſtor ſua patientia illos prouocabat ad pœnitentiam: quos ſi vidiſſet ea humanitate fieri obſtinatiores, iam zelo accenſus iuſtitię, ad caſtiganda & vindicanda flagitia commiſſę poteſtatis gladium exerebat: nihil ea in re nec minis principum,nec tyrannorum ſæuitia abſterritus, nec amicorum blandis precibus fractus aut delinitus. Cur erga lapſos fuerit lenior.

Non ſe ſinebat inſtàr Heli ſacerdotis falſa ſuperari pietate, qui quòd in corrigẽdis filijs eſſet remiſſior, cum illis pariter extinctus eſt. At tamen contemplans humanæ conditionis fragilitatem, & ex natura vitijs deprauata ſemper in deteriora procliues hominum animos, in alienis culpis propriam attendebat infirmitatem: ſicq; ſeipſum conſiderans, libenter veniam dabat peccata ſua lugentibus ex vera cordis contritione: ità maternis eos fouens complexibus,vt tamen, vbì res poſceret, etiam paternę virgę adhiberet diſciplinam: ſeuerus in vitia hominum,benignus erga naturam. Itaq; nec in miſericordia remiſſus,nec in humanitate mollis & effœminatus, nec in rigore iuſtitię ſęuus & crudelis, nec in pietate plùs ęquo indulgẽs fuit,ſanandis peccatorum vulneribus & vinum & oleum prudenter infundens: vt vini acrimonia vulnerum ſaniem abſtergeret, & olei lenitas dolorem temperaret. 1. Reg.4. Erga peccantes vt ſe geſſerit. Luc.10.

Quàm autẽ circa miſericordiæ & benignitatis opera ſedulus & intentus fuerit, non eſt ſilentio tegendum. Miſeris & egenis pręſtabat alacriter eleemoſynam, ſciens ſcriptum eſſe, quòd hilarem datorem diligit Deus: quoſque abiectiores nouerat, eos ſua liberalitate ſolitus erat anteuertere ac præuenire: debiles & claudos reficere,maximè à quibus nullam expectaret beneficij compenſationem, hoſpites & peregrinos non modò tecto recipere, ſed compellere etiam vt intrarent. Eos verò duntaxàt admittebat ad familiaritatem, quos ſanctitatis opinio commẽdabat: à quibus vt magìs magiſque diſceret eſurire & ſitire iuſtitiam, crebris eorum collocutionibus frui volebat: illis planè à familiaritate excluſis, quos vel ſciret notatos infamia, vel quibus ipſa familiaritas cauſa eſſet eius contemnendæ dignitatis & functionis. Benignitas in pauperes. 2.Cor.9.

Neque tamen quenquam non amabat in Chriſto: immò verò prodeſſe cupiebat omnibus. Nudos pro cuiuſque conditione, paucis admodùm conſcijs, veſtiebat: non ab hominibus gloriam quęrens, ſed mercedem expectans à Domino: Aegrotos & carceribus incluſos & viſitare & conſolari ſtuduit,aduersùs deſperationem & impatientiam,ſcripturę diuinæ ſententijs & exemplis eos confirmans. Erant in ijs tertiana & quartana febre vexati, qui concepta in Deum fidutia,quòd per ſancti viri preces & merita curari poſſent, rogabant eum, vt manu ipſis impoſita, febrem diſcedere iuberet. At ille moleſtiſſimè ferens ſe ſanctum vel appellari,vel exiſtimari,eos ſilere iuſſit,& ad diuinam poſcendam opem ſe conferre. Illis autẽ cum ingenti gemitu in ſua prece perſiſtentibus, vt erat mitis & humilis corde, manus illis imponebat: & alij quidem quamprimùm, alij paulò pòſt integram recepère ſanitatem. Ex ijs ſanè quoſdam nos vidimus bonæ exiſtimationis viros, qui hæc nobis ità, vt diximus, geſta teſtarentur. Et quia vitę ſanctitas ſtudioſè occultata, per miracula ſe ſolet prodere, libet hîc quędam ſancti viri miracula commemorare,quæ per eum Dominus efficere dignatus eſt, dum adhuc in carne degeret. Hinc poteſt colligi, auctorẽ huius hiſtoriæ res compertas ſcribere.

Cùm more ſolito vir ſanctus diœceſin ſuam circumiret, & gregem ſibi creditũ paterna ſolicitudine viſitaret, ſuumque munus fideliter exequeretur concionando, ſacros ordines conferendo, templa & aras conſecrando,diſcordes conciliando, baptizatos ſacro chriſmate confirmando: puer quidam continuo capitis tremore iam menſes tres & eo ampliùs agitatus,apud montem Falconis illi à parentibus offertur: quem cùm vidiſſet vir pius, manus illi impoſuit, & intra triduum ille ſe ſenſit incolumem. Miracula eius.

Capellanus S. Germani de Podio,cuius eccleſia duobus à noſtra vrbe milliaribus abeſt, dimidio ferè anno ſiniſtrę manûs officio priuatus, Miſſas celebrare non potuit. Ea re non mediocriter ille afflictus & confuſus,à medicis petijt tanti mali medicinam, ſed fruſtrà. Tandèm ad virum Dei venit,manum illi propè aridam oſtendit. Suſceptus ab illo benignè, hoc reſponſi accepit, vt humiliter peccata ſua cõfiteretur. Abijt ille, accepta priùs ſancti patris benedictione,& paulò pòſt reddita ſanitate, die tertio Miſſæ ſacrificium obtulit. Conſecrauerat quodam die vir ſanctus eccleſiam quandam,& tanto defatigatus labore, cum clericis & alijs indè reuertens, in prato conſedit, paulùm

lùm ibi cibi ſumpturus. Illi prato coniuncta domus erat, ex qua egreſſa mulier, Huberta nomine, iam partui vicina, ſanctum virum alloquitur, eiq́ue cum multis ſuſpirijs infelicitatis ſuæ pertexit hiſtoriam, quòd iam quartò aut quintò peperiſſet quidẽ, ſed non niſi fœtum mortuum: ſe verò eo nomine accuſans, ſua culpa id fieri aiebat. Cernens pius paſtor calamitatem ouiculæ ſuæ, blãdis eam verbis conſolatur, ſimulq́; iubet ſacerdoti ſua peccata confiteri, ac deindè bono eſſe animo. Deniquè extenſa manu benedixit illi, & de cibo ac potu ſuo præbuit. Vbì illa cibo ſumpto confortata eſt, abijt, & aduenięte partûs tempore, prolem ſaluam & incolumem enixa eſt, nec vnquàm poſteà abortum fecit, licèt crebrò deindè pepererit.

Nõ temerè ad faciendã confeſſionẽ hortatur.

Si quos vir ſanctus cõperiſſet in Eccleſiaſtici iuris & libertatis iniuriã carceri mancipatos, tandiù ante fores carceris ſub dio perſiſtebat, donèc ei eſſent redditi illæſi. Exemplo autem Tobię prouocatus, non tantùm mortuos ſepulturæ mandabat, ſed etiam ſine perſonarum acceptione fratrum funera proſequebatur, pauperum & peregrinorum humandis corporibus libens neceſſaria præbebat. Intererat autem huiuſmodi triſtibus ſpectaculis, vt indè in memoriam rediret conditionis humanæ, extremorumq́ue ſuorum, & hac cogitatione aduersùs peccata ſe muniret.

Opera miſericordiæ ſpiritalia.

Eadem autem miſericordiæ opera etiam ſpiritaliter ſuis impendebat. Eſuriẽtes pane verbi Dei paſcebat, ſitientes aqua ſapiẽtiæ ſalutaris & doctrinæ cæleſtis reficiebat, nudos ſecundùm animam, ac bonorum operum indumentis deſtitutos, verbis & exemplis optimis communiebat, ad charitatis ſtudium eos prouocans, quę eſt veſtis nuptialis: Chriſtum Dominum ad ſui cordis hoſpitium inuitabat, cæleſtibus cogitationibus intentus, nè quid intra ipſum, tantum hoſpitem offenderet. Infirmos & in carcere detentos viſitabat: vitiorum æſtu tanquàm quibuſdam febribus exagitatos, ſaluberrimarum admonitionum medicamentis fouens & curans, & peccatorum nexibus conſtrictos & vinctos abſoluens. Mortuos ſepeliebat, peccata mortifera oris confeſſione docens explicanda. Cùm enim ſponte hìc noſtra in confeſſione peccata detegimus, id efficimus, vt in ſuo iudicio Chriſtus ea tegat.

Crebræ eius preces. 1. Theſſ. 5.

Crebras ad Deum fundebat preces, idq́ue & ſecretò & prolixè, ſciens dictũ ab Apoſtolo, Sine intermiſſione orate. Sub ipſis autem precibus & Miſſæ ſacrificio mirabili afficiebatur gratia compunctionis. Vidiſſes ex oculis, tanquàm ex fonte quodam indeficienti, vbertìm manare lachrymas, pia quadam dulcedine & ſanctę deuotionis ardore conditas. Si quę ſe animo illius voluiſſent peregrinę cogitationes ingerere, cum S. Abrahamo eas abigebat, noſtrę redemptionis myſteria in tanto ſacrificio nõ ſine maxima ſpiritûs delectatione reuoluens, nec aliter illud peragens ſacrificium, quàm ſi Chriſtum Dominum coràm cerneret pati & crucifigi. Erat eius animus totus in cęlis, ardẽti deſiderio cupiens ad illam beatam patriam pertingere: ſed interìm tamen non ſic vni vacabat ſibi, vt ſuarum ouium obliuiſceretur. Ab illis ſublimibus animi exercitijs, ab illa cæleſtium ſublimi contemplatione dimittebat ſe ad conſulendum ſubditis ſuis, ad defendẽdos pupillos & viduas, ad ſubueniendũ oppreſſis, ad tractãda multiuaria negocia crediti ſibi gregis. Itaque & diuinis ſic inhærebat ſtudijs, vt curam populi ſui non negligeret: ſicq́ue vacabat ſuorum procurãdę ſaluti, vt à cæleſtibus appetendis & conſecrandis non auelleretur.

Gen. 15.

Videns autem ſerpens tortuoſus, antiquus noſtrę ſalutis aduerſarius, virum ſanctum multiplici gratia & varijs virtutum vernare floribus, multas, eaſdemq́ue occultas, cõtra eũ inſtruit machinas: modò generis nobilitatem, modò functionis excellentiam, modò ordinis Ciſtertiẽſis pręſtantiã, modò vitam in eodẽ ordine ab adoleſcẽtia innocenter tranſactam ob oculos illi ſtatuens, vt tam multis vanę glorię incitamentis, ad animi tumorem & faſtum eum impelleret, hortareturq́ue præ ſe alios contemnere, nec omninò ſuî ferre contemptum, ſubditis imperare ſeueriter, immorigeros punire atrociter, cũcta ſibi licita arbitrari, plùs omnibus ſibi ſapere videri. At verò hoſtis verſuti fraudes intelligens vir ſanctus, doctus ad prælia ſpiritûs, inexpugnabili humilitatis ſcuto ſe munit, & ſuperbi hoſtis callida machinamenta in illius caput retorquet, ſicq́ue fraus in ſe conuerſa, eliditur. Nam quæ ille ad commouendam ſuperbiam adhibuerat, vir ſanctus ſcripturæ diuinę & ſententijs & exemplis facilè profligauit. Simul autem ad fortiſſimum ſanctarum precum præſidium confugiens, ità Dominum orabat: Domine IESV CHRISTE, qui ad te clamãtes, à tua miſericordia non repellis,

Tentatiões dæmonis.

Precum fortiſſimũ præſidium.

pellis, quiduė dixiſti, Ego ſum lux mundi: qui ſequitur me, non ambulat in tenebris, ſed habebit lumen vitæ: illumina oculos meos, nè vnquàm obdormiam in morte, nè quando dicat inimicus meus, Præualui aduersùs eum. Qui tribulant me, exultabunt ſi motus fuero: ego autem in miſericordia tua ſperaui. Non veniat mihi pes ſuperbiæ, & manus peccatoris non moueat me. Iohan. 8.

Poſtquàm autem virulentus ſerpens ſuis ſe artibus nihil in ſancto epiſcopo profeciſſe vidit, etſi turpiter pudefactum ſe doluit, at nec ſic tamen à nocendi ſtudio ceſſauit. Suggerebat animo illius, vt quos ob illorum ſcelera communione priuâſſet, illis ex more totius eccleſiæ Gallicanæ mulctam pecuniariam irrogaret, præter illam ſatisfactionem, quam pro qualitate criminum impoſuerat: vt vel ſic à ſimilibus admittendis coërcerentur. Nec hîc deerant viri magni nominis, qui dicerent eiuſmodi pecuniam poſſe eum in ſuos vſus conuertere, aut certè, ſi id màllet, pauperibus erogare. Sed hac in re vir ſanctus admirabili vſus eſt moderatione & diſcretione, vt nec Deum offenderet, cui ſoli placere cupiebat: nec proximis ſcandali materiam offerret, quos videbat non ità ſubitò ab hac conſuetudine poſſe reuocari, nec æquo laturos animo, ſi ea pecunia priuarentur: immò potiùs hac occaſione maioris quæſtûs rationes & vias meditaturos in ſuæ ſalutis perniciem. Itaque media quadam incedens via, morem patriæ nec damnare planè voluït, nec approbare: ſed accepta cautione de ſoluenda mulcta pecuniaria, congrua ſatisfactione, pro criminum ratione impoſita, excommunicatos clementer abſoluit, gratias agens Deo, quòd rebelles filij ad ſinum matris Eccleſiæ ſe recepiſſent: pecuniam verò poſteà nullam ab eis accepit, licèt ob incutiendum ſalubrem timorem, ſæpiùs ſe accepturum minaretur. Omnes enim mundi huius opes haud ſecùs atquè ſtercora aſpernabatur, theſauros ſuos in cęlis collocans, vbi tota animi eius intentio verſabatur. Vt ſe geſſerit erga excommunicatos.

Eundem in modum cùm illi perſuaderetur, vt in malitia obſtinatos & incorrigibiles collecto exercitu debellaret, quô illis profligatis, tranquillitate & pace Eccleſia frueretur, & liberiùs diuinis officijs vacaret: quam ad rem confirmandam itidèm adducebantur patrum exempla, mos regionis à patribus inſtitutus, à poſteris obſeruatus: nè quid pręproperè vir ſanctus ageret, ad deliberandum, Deumq; obſecrandum temporis ſpatia accepit. Valdè enim ab effundendo abhorrebat ſanguine, nec libebat militaribus accingi armis, hoſtileſque vaſtare terras & prędas agere. Nè tamen vel ritum patrię temerè damnare, vel Maiorū inſtituta explodere videretur, promiſit quidem ſe facturum, quę illi ſuaſiſſent: ſed hoſtes non ferro aut igni, ſed ſpiritaliter oppugnandos ſuſcepit. Obduratos igitur & peruicaces ſeorsùm ad ſe euocat, acriter obiurgat, gladio ſpiritûs, quod eſt verbum Dei, proſternit: adhibet cōminationes æſtuantis gehennę, illam fornacem pice & ſulphure ſemper arſurā ob oculos ponit: & nè parùm efficax ſit ſermo, aſſiduis & quotidianis ſe macerat ieiunijs, orationibus & vigilijs, vt Deus illorum duritiam emolliat. Nec eſt ſpe fruſtratus ſua. non ſine ſtupore & admiratione multorum, ſubitò ex lupis agni, ex perſecutoribus amici, ex alienis amici & familiares fiunt: & quibus anteà contemptibilis & vilis habebatur, iam non modò archiepiſcopum, ſed ſanctum vocant archiepiſcopum: párent ſubditi ſuo paſtori, ad votum celeriter iuſſa capeſſunt. Si qui autem necdùm obtemperare volunt, ab alijs non alio, quàm ethnicorum & publicanorum, loco habentur. Felices putantur, quibus imperare dignatur, quibus obuiàm procedentibus benè precatur, quibus vel fimbriam veſtimenti eius contigerit attigiſſe. Sancta conuerſatio eius omniū animos illi conciliabat, præſertim quòd ex ſignis haud obſcuris animaduerterēt eum eſſe apud ſeipſum humilem, quod meritò deberēt imitari: nec deeſſe illi authoritatem, quam non immeritò formidarent. Præfractos & obſtinatos vt correxerit. Ephe. 6. Humilitas eius omnes illi conciliat.

In ipſis ſanè pontificatûs ſui initijs multas perſecutiones & infeſtationes pertulit: quibus etſi fortaſsè concuti potuit, deijci tamē aut euerti nequaquàm potuit. Regem Francorum, alioquì Chriſtianiſſimum, ob cauſas quaſdam, quę in Eccleſiaſtici iuris detrimentum cederent, diù iratum patienter ſuſtinuit. Non deerant ęmuli, qui regis ex ignorantia peccantis iram, admotis facibus, magìs magiſque inflammarent. Videre tum licuit multos ex ijs, qui ſereno tempore amici putabantur, inimicorum induiſſe animos, & quidē regni optimates. Erant & ſatrapę regis, plùs homini quàm DEO placere appetentes, qui improbis ſermonibus hortarentur eum, vt regem iniuſtè, vt Perſecutiones patitur.

mentiebantur, offenſum ſibi reconciliaret: quòd ſi cũctaretur, ſe illius facultates minarentur in fiſcum regium redacturos, & illum tanquàm læſæ maieſtatis reum, proſcripturos. Sed eccleſiæ columna nec blanditijs eneruatur, nec terroribus concutitur, ſciens, Deo magìs oportere, quàm hominibus, obedire.

Actor. 5.

Extiterunt autem, ſua zizania ſeminante omnis diſſenſionis ſatore diabolo, etiam diſcordiæ grauiſſimæ inter ipſum & clericos metropolitanæ eccleſię, adeò vt quidam ex illis, non leuibus eum contumelijs & probris afficerent: quorum ſanè ille furori cedere màluit, quàm maledictum reddere maledictis, & liti atque contentioni inſeruire. Verùm omnipotens Deus quorundam bonorum virorum opera & interceſſione, & regem pontifici, & filios patri conciliauit, omni illa tempeſtate ſedata. Sanctus autem pontifex ex vtraque hac infeſtatione creuit exiſtimatione & gloria, vbi robuſtę mentis eius conſtantia & pręclara apud Deum merita, quę priùs homines latuerant, ſeſe declarare cœperunt. Rex enim, auditis ſanctitatis eius teſtimonijs, ſuo illum fauore complexus eſt: & clerici puncti pœnitẽtia, patrem ſuum & amare ardentiùs, & maiori proſequi reuerentia ſtudent. Ille è diuerſo rebelles priùs filios ampliùs & veneratur & diligit, & alijs, qui nunquàm eum offenderant, etiam præfert & anteponit. Nulla poſtmodùm in illa Eccleſia extitit rebellio, omnia pro ſuo arbitratu ſtatuit: cuius rei nos teſtes ſumus oculati. Tam enim certis indicijs plenum eum eſſe ſpiritu ſancto crebrò comperimus, vt aliquid illi ſtatuere volenti ſi quis eo abſente reſiſtere deliberâſſet, illo præſente non poſſet: immò verò, quod plus habet ſtuporis & admirationis, votis omnium non ſine miraculo in id conſentientibus, vt ius conferendi ſacerdotia, quæ vulgò Præbendas vocant, in illum, & eius gratia in ſucceſſores illius trãsferrent, quod anteà ſemper ad totum illorum collegium pertinuerat: ille hoc præſentiens ad Eccleſię damnum quandoquè ceſſurum, ſpontè & liberaliter hanc oblatam donationem nullo pacto admittere voluit.

Vides hinc quoq; authorẽ huius hiſtoriæ res cognitas ſcribere.

Defendit Eccleſiæ iura.

Interìm verò nè deeſſet ſancto viro ſatan ſuus, qui eius patientiam exerceret, erat quidam vir doloſus, qui ſicut eius anteceſſores, ità & illum pertinaci odio infeſtabat. Cernens enim ſanctum epiſcopum manſuetum, modeſtum, ſimplicem, cõfidentiùs iura eccleſiæ violare tentauit, & toto malignitatis ſpiritu debacchari in hominem Dei. At ille hominis verſuti fraudes non ignorans, columbæ ſimplicitatem ſerpentis prudentia temperat, minimeque patitur ab impio eccleſiam ipſi creditã opprimi: ſed opponens ſe murum pro domo Iſraël, quantùm exigere iuſtitia videbatur, euſq; humiliter reſtitit illi perſecutori, donèc ex hac luce migraret.

Hæretici graſſantur in Aquitania.

Extitit autem alia quædam longè grauior perſecutionũ procella, & pugnandi magna neceſſitas, vt victori ſua gloria & præmia cumularentur. Eo nanque tempore in Aquitania, in extremis regni finibus hæretici Eccleſiam Dei adeò exagitârunt, vt penè mergi videretur. Soluebatur ab illis catholicę fidei vnitas, & iam in eam euaſerãt multitudinem, vt inſtar locuſtarum operirent terræ ſuperficiem, non occultantes, ſed palàm prædicantes perfidiam ſuam. Cumque ſcripturę diuinę ſententias prauè interpretarentur, vinum ſibi vertebant in venenum, & ex lumine ſibi faciebant materiam cęcitatis. Iactabant miſeri licere ipſis omnia, ſectatoribus ſuis impunitatem promittebant flagitiorum, cæci duces cęcorum. Ea autem propoſita impunitate, facilè homines, alioquì nimiùm in vitia procliues, ſibi alliciebant plurimos. Vtque apud vulgus imperitum ſcientię ſibi exiſtimationem pararent, ſummoperè in eam curam incumbebant, vt ab alijs rectè intellecta corrumperent, & prauas ſuas opiniones falſis aſſertionibus communirent. Iam cultus diuinus illis locis maxima ex parte erat abolitus, & templa haud ſecùs atquè iumentorum ſtabula vileſcebant, dum nemo parietes ruinam minitantes inſtauraret, & brutis animantibus in ea pateret aditus, quę locũ baptiſterij & altaria tua Domine cõtaminabãt: atque etiam ſordes & immũditię in conſpectu introëuntium hominum ante fores iactarentur, vt pollueręt ſanctuarium Dei.

Ad horum indoctam doctrinam confutandam, ſanandamque inſaniam, miſſi ſunt à ſanctiſſimo Pontifice Innocentio viri religioſi Ciſtertienſis ordinis, multa ſanctitate conſpicui: qui cùm eò veniſſent, cum magna humilitate verbum Dei ſeminaturi, inuenerunt terram prorſùs ſterilem & inutilem: planeque deriſi ſunt & contempti ab illis ſuperbis hæreticis, nec fructum apud illos facere potuerunt. Ea re comperta, & animo & corpore à deploratis hominibus receſſerunt, excuſſo in illos puluere pedum ſuo-

ſuorum. Verùm nè modicum fermētum totam maſſam paulatìm corrumperet, viſum eſt ſummo Pontifici, vt funeſtæ arbores, non niſi acerbos & exitioſos ferentes fructus, nè latiùs ſuos propagarent ramos, radicitùs ſuccidérētur. Mittit igitur literas ad prouincias omnes, vt arma capeſſant ad edomandam hæreticorum peruicaciam, abolendumq; eorum nomen in terris, quorum iam nomina de libro vitę deleta erant. Dignum enim erat, vt qui à capite Chriſto ſe ſeparauerant contumaciter & obſtinatè, nec vllis admonitionibus ab errore poterant reuocari, meritas pœnas luerent. Pontificis acceptis literis, omniū animi accenſi ſunt ad capiendas & profligandas vulpeculas, vineam Domini Sabaoth demolientes. In ijs autem facilè primus fuit beatiſſimus Primâs noſter Guilhelmus, qui non ſine lachrymis multis magnoq; animi mœrore, lectis publicè ſanctiſſimi Pōtificis literis, inſtàr Phinees zelo inflammatus eſt, crucemq; veſti aſſuēs, eam voluit virtutum ſuarum quaſi coronidem vel conſummationem relinquere, vt Eccleſiaſticæ vnitatis perturbatoribus eliminatis, pacem Eccleſiæ reſtitueret. Etſi autem eſſet imbecillis corpore, non tamen illi deerat animi conſtantia & fortitudo: nec tam erat ſenio fractus, quàm ieiunio aſſiduisque vigilijs confectus. Igitur conuocatis ſubditis ſuis, exponit illis Chriſti Saluatoris beneficia, humano generi collata, crucis myſteria explicat: in ea ſola eos gloriari docet, & vt ſe gratos declarēt, hortatur vt cruce ſe ſignari ſinant contra crucis irriſores: profert illam Chriſti ſententiam: Si quis vult poſt me venire, abneget ſemetipſum, & tollat crucem ſuam, & ſequatur me. His alijsque eius ſermonibus egregiè animati, pollicentur ſe quocunquè intendere velit iter, illum alacriter ſecuturos. Et illi quidem promiſſis ſtetêre ſuis: at ſanctus epiſcopus priùs è viuis exceſſit, quàm poſſet voto ſuo ſatisfacere. At nec ſic tamen putandus eſt ſacræ militiæ non interfuiſſe. Cùm enim in Domini exercitu Abbas Ciſtertienſis dux & præceptor eſſet conſtitutus, ſub cuius ille magiſterio in habitu monaſtico diù Chriſto militauerat, quonam pacto in re tanti momenti illum deſerere potuit? Etſi igitur corpore abſens, ſed præſens erat ſpiritu. Nam viſi ſunt multis militiæ cæleſtis exercitus, præcedente crucis ſigno, quo etiam illi ſignati erant. Hinc illa inſignis victoria Chriſtianorum Catholicorum, qui illos impios mirabiliter debellârunt, neque ætati parcentes, neque ſexui. Capta eſt velut momento temporis populoſa vrbs, quam Biteres vocant, quæ iam non exigua ſcelera meditabatur, ſed in id vſque amentiæ prorupit, vt magnam ſibi videretur aſſumpſiſſe religionem, quòd nullam reſpuiſſet falſitatem. Inter vbera matrum paruuli quoquè cæſi ſunt, & neque eccleſiæ, neque monaſteria tueri eos poterant, qui Eccleſiæ ſciderant vnitatem. Indè itum eſt Carcaſſonem munitiſſimam vrbem, ex eaque perfidi omnes eiecti ſunt. Tandèm etiā terræ princeps comprehenſus eſt, genere quidem ſpectabilis, ſed moribus ac religione degener, qui illam hominum fæcem ſuſceperat fouendam atque tuendam. Detentus autem eſt in vinculis, donèc miſerandum in modum ſpiritum exhalauit. Contritis igitur & exterminatis impijs, expiantur altaria, extruuntur templa, eccleſiæ dirutę inſtaurantur: in ijsq; conſtituuntur ſacerdotes, diaconi & clerici, qui diuina celebrent officia, cultumq; diuinum reparent.

Literę Pontificis cōtra hæreticos.

Cruce ſignati cōtra crucis irriſores.

Luc. 9.

Hæretici à Catholicis profligantur.

Sed vt ad narrationis ordinem reuertamur, cùm beatus Guilhelmus audiuiſſet migrâſſe ex hoc ſeculo venerabiles antiſtites, Turonenſem & Pariſienſem, valdè quidem contriſtatus eſt, & planxit planctu magno. Erant enim illi quaſi duæ oliuę ſpecioſæ & fructiferæ in domo Dei, & velut lucernæ ſupremo ardentes lumine, quas verus Oriens miſerat ad Occidentis regiones illuſtrandas. Expectabant autem mox ipſos ſecuturum Bituricenſem Pontificem, vt qui in vita ſe eximiè dilexerant, in morte quoquè non ſepararentur. Fuerat enim inter illos ſyncera quędā familiaritas, & cùm ſe animi cauſa inuicèm inuiſerēt, de his, quæ ad animarum & eccleſiarum ipſis commiſſarum curam, adminiſtrationē & ſalutem pertinerent, inter ſe ſecretò conferebāt, ſuaq; inter ſe arcana ſibi mutuò cōmunicabant. Illis igitur vita functis, paucis mēſibus noſter epiſcopus ſuperuixit. Cupiebat enim diſſolui, & eſſe cum Chriſto, & licèt obitùs ſui diem ex diuina reuelatione præſciret, tamen longa illi omnis mora videbatur. Intereà ſic vixit in carne, vt quaſi carnis ſarcinam exuiſſe videretur: adeò iam conſumptis carnibus, pellis oſſibus adherebat, & artus admodùm cōfecti atq; extenuati viſebātur: nec tamen ceſſabat exigere à carne, vt ſpiritui ſeruiret. Porrò cùm non parùm vereretur, nè poſt ipſius obitū gregem ſuū lupus rapax ceu paſtore orbatū diſſiparet & diſcerpêret, valdè

Obitus epiſcoporum, Turonēſ. & Pariſieñ.

Phil. 1.

cœpit animi eſſe dubius, quid potiſſimùm eligeret. Nam nec à beata illa ſupernorum ciuium iucundiſſima ſocietate diutiùs abeſſe, nec gregem volebat deſolatum relinquere: ſed inter hæc totum ſe diuinæ permiſit prouidentiæ & voluntati.

Iam Saluatoris natalem diem, Circũciſionem quoquè ſanctus præſul cum fideli populo ſolenniter celebrauerat: porrò pridiè Epiphaniæ Domini ſentiens adeſſe tempus migrationis ſuæ ab hoc exilio ad patriam diù concupitam, populi multitudine congregata in eccleſia protomartyris Stephani, cœpit ad illos concionari, vtì ſæpiùs conſueuerat: nec ab hoc officio, neq; à laudibus Dei ſe retrahi paſſus eſt febre acutiſſima, qua tunc laborabat. Nam etſi vi morbi corporis vires tabeſcerent, at ſpiritu roborabatur, vt poſſet dicere cum Apoſtolo: Cùm infirmor, tunc potens ſum. Interioris enim hominis vires ipſa firmat corporis infirmitas. Sumpſerat autem ſibi Thematis loco illud Apoſtolicũ, Hora eſt iam nos de ſomno ſurgere, &c. Nimirùm paſtor bonus iam propediè diſceſſurus ab ouibus ſuis, exhortabatur ad vigilandum, nè intrarent in tentationem: & nè improuiſa illis ſubreperet mors, admonebat vt ſemper eſſent parati, & id genus alia multa, tanquàm vltimum Vale illis dicens, proponebat. Sermone abſoluto, & data populo benedictione, ex imbecillo imbecillior factus abſceſſit. Sæuiebat tum ſolito acriùs hyemis frigus, & ille nihilo minùs caput habebat nudũ, membris febrili languore fatiſcentibus. Locus enim ille, in quo ſermonem habuit ad populum, omni ex parte vento erat expoſitus, quod ſic affecto corpori non potuit nõ eſſe incommodiſſimum. Et tamen perindè àc ſi opùs non haberet, nullius poſcebat auxilium, & ſine adminiculo domum reuertebatur. Creuit in dies febris, & ſanctum Pontificem egregiè exercuit. Deindè quinto Idus Ianuarij, cùm iam omnibus ritè peractis, etiam teſtamentum, multis aſſiſtentibus religioſis & prudentibus viris, condidiſſet, fratribus conuocatis, extremę Vnctionis ſacramentum humiliter ac deuotè percepit: eo percepto, etiam ſacroſanctam Euchariſtiam ſibi porrigi inſtantiſſimè poſtulauit, vt tanto itineris duce munitus, poſſet ſecurus hoſtium cuneos penetrare. Vt autem Dominum & Creatorem ſuum ad ſe veniſſe cognouit, ilicò reſumptis viribus, de ſtratu proſiliens, tanquàm iam febris omnis abſceſſiſſet, non ſine ſtupore circunſtantium, maximè quòd iam ferè in ſupremo ſpiritu poſitus videretur, & vix aliquid liquoris poſſet in os admittere, concito gradu procedit obuiàm ſuo Saluatori, vires certè ſubminiſtrante charitate, flexisq; genibus, totus lachrymis diffluens, illum adorat: vtq; ſæpiùs genua poſſit flectere, crebrò proſtratus erigitur, illique ſuum agonem tota deuotione commẽdat, orans vt quicquid purgandum ſupereſt, ipſe purgare dignetur, nè quid funeſtum in ipſo poſſit inuenire inimicus.

Concionatur ad populum. 2. Cor. 12. Rom. 13. Extremam vnctionem accipit. Item Euchariſtiam. Nota reuerentiam.

Fuerat autem biduò ferè maxima ex parte loquendi priuatus facultate, ità vt extremas vocum partes tantummodò exprimeret, quas nos coràm poſiti ægrè poſſemus intelligere: ſed interim tamen nutibus & ſignis euidentibus declarabat, integrã ipſi ſemper permanere memoriã. Porrò coram Domino ſic proſtratus, prolixè orauit, ſed eius verba ad plenũ intelligi non poterant, linguæ, vt diximus, impedimẽto obſtante. Deindè expaſſis in crucis formã manibus, & oculis in cælum ſublatis, carnẽ Saluatoris non ſine lachrymis, corde contrito & humili, manducauit. Hoc facto, lætior effectus, confortatur in Domino, ſciens ſe fortiſſimum in illo ſupremo certamine habere adiutorem, ducem itineris, præmij largitorem. Mox ad ſtratum rediens, ſubleuantium illum manibus adiutus, cùm paululùm reſpirâſſet, cœpit nutibus indicare, velle ſe vt corpus ipſius defuncti apud Carolilocũ humaretur. Illi enim monaſterio diù præfuerat, nec immeritò locum illum præ cæteris amare viſus eſt. Aderant autem etiam illi morienti aliquot eius monaſterij fratres, nec deerant, qui putarent, illis petentibus, hoc ità illum conſtituiſſe.

Hic iterùm author ſatis ſe prodit certa ſcribere.

Verùm initiò ab omnibus ibì coràm poſitis reclamatum eſt, ità dicentibus: Abſit à nobis, pater ſancte, vt corpus tuum noſtræ eccleſiæ ſubtrahi patiamur. Corporis tui præſentia carere nolumus, quæ nobis boni paſtoris memoriam iugiter refricabit. Obnixè oramus, vt ſicut hactenùs plebem tuam ab imminentibus malis protexiſti viuus, ità tuearis & vita functus: quosque in vita varijs malorum caſibus ſæpè eripuiſti, etiam ſepultus apud nos, tuis meritis & precibus eripere digneris. Ille verò nulla ratione ſe paſſus eſt à ſẽtẽtia deduci, ſed cum lachrymis obſecrabat, vt quod cuiuis catholico licet, liceret etiam ipſi, nempe ſepulturæ locum ſibi deligere. Cedũt igitur qui aderant,

rant,& nè patrem affligerent,coguntur velle quod nolūt. Sacrilegum enim putabant, ea præſertim hora,eius ſupremę reſiſtere voluntati. Ea re ab inuitis impetrata, omnes oſculatus eſt,nutibus orans,vt pro ipſo Dominum deprecarentur, & ceu filij pacis pacem inter ſe amarent & colerent. Illi verò omnes ſe eius precibus commendabant, & cùm viciſsìm petijſſent omnium,ſi quæ interceſſiſſent,offenſionum veniam,veriti nè multorum pręſentia illi eſſet oneroſa,accepta ab eo benedictione & licentia diſcedendi,non ſine lachrymis domum abiérunt. Manſerunt autem apud illum pauci familiares & domeſtici,ſecretorumq; eius cōſcij. At ille nihil à morbo impeditus,vt erat ſemper orationi intentus,totus in Dei opere verſabatur. Labia diuinis aſſueta laudibus, ſine intermiſſione moueri ad preces videbantur:& vt ſanus conſueuerat,temporibus & horis congruis diuina coram ſe officia celebrari voluit, & quos ore promere non poterat pſalmos, patulis auſcultare auribus, & animo altiùs affigere ſtudebat. Ità omni tempore aut vacabat precibus,aut raptus in ſpiritu,cæleſtia contemplabatur:nec iam de præmio hæſitabat,qui ſe angelicorum ſpirituum viſionibus ſentiebat confirmari.

Oſculatur oēs, & petit veniam, ſi quem offēderit.

Perpetuò orat.

Nocte verò ſubſequente(ſolet autem nox exaggerare vim morbi)vir ſanctus acrioribus cœpit vrgeri doloribus: & iam præſentiens extremam ferè adeſſe horam, iuſſit ſub adſpectum ſuum è ſcrinijs proferri veſtes pontificales. Ex ijs quaſdā minoris precij ad ſe adduci voluit,quibus etiam tunc vſus fuerat,quando eſt conſecratus antiſtes: quas immutabili animi propoſito ad ſuam ſepulturam diligenter curârat aſſeruari. Eas verò omnes cuidam è ſuis familiaribus, cuius fidem habebat exploratā, ad breue tempus ſeorsùm ſeruandas tradidit.

Solitus erat vir ſanctus circa noctis medium ſurgere ad preces nocturnas, hymnos, pſalmos,& alia à ſanctis patribus inſtituta, cum omni deuotione, & qua par erat ſolennitate decantare, illud obſeruans propheticum, Media nocte ſurgebam ad confitendum tibi. Ijs verò omnibus ritè peractis,inuictum ab oratione ſpiritum non relaxans, nunquàm dabat membra ſopori, nunquàm defatigata ſinebat quietē capere: ſed tandiù manebat in oratione proſtratus, donèc illuceſceret dies. Sed nunc morbo magìs magiſque inualeſcente,cùm ſtatutum tempus expectare non poſſet,quo,vt diximus,ad perſoluendas noctis preces ſurgere ſolebat: nè illis nondùm abſolutis hinc fortaſsis abſcederet,horam ſolitam voluit anteuertere,nè mors ipſum anteuerteret. Signo itaque dato ijs,qui ipſi aderant,fratribus,vt laudes Domini inchoarent,ipſe prior labijs & pectori ſuo ſigno crucis impreſſo,hęc duo verba,Domine labia,vtcunquè pronūcians, reliqua formare non potuit.

Pſal. 118.

Præuenit nocturnas preces iam moriturus.

Illi verò mente eius perſpecta,finem illius impendére, ex precum anticipatione veriſimilibus coniecturis didicerunt.Itaque vnus ex ijs,ſacerdos religioſus,admodùm illi familiaris,à memoratis verbis preces auſpicatus eſt,& cętera omnia,quæ ſequuntur, alijs adiuuantibus,debito ordine ad finem vſq; perduxit,viro ſancto mente eaſdem preces perſoluente. Quibus completis,voce & manu ſignificauit,ſe velle in terram deponi. Párent illi iuſſis eius: & quia non decet Chriſtianum niſi in cinere & cilicio mori, in ſparſos humì cineres eum deponunt,cilicio ſemper indutum,licèt pauci admodùm eius rei eſſent conſcij: quod etiam nunquàm ſibi paſſus eſt ab aliquo detrahi. Cumque paulo ſpatio temporis ſic iacuiſſet,benedicens fratribus,ſpiritū ſuo reddidit conditori.

Vult deponi in terrā.

Perpetuò vinctus cilicio.

Moritur.

Audito autem pijſſimi patris obitu, vniuerſa ciuitas commota eſt: paſsìm omnis ætas & vterq; ſexus cum cereis & lùminaribus properant ad eccleſiam beati protomartyris Stephani, quò corpus exanime cum hymnis & canticis pſallentium deferebatur. Videre illic multos licebat,qui nullam viuo reuerentiam præſtare voluërant: & eam nunc defuncto exhibent, ſeque hominem ſanctum aliquando contempſiſſe,aut dictis vel factis afflixiſſe, ducti pœnitentia, palàm lugere non erubeſcunt, & ad ſanctum corpus proſtrati,adorare non deſinunt. Deniquè tota illa nox ab alijs in pſalmis & iubilo, ab alijs in planctu & mœrore exacta eſt. Illuceſcente altera die, ſparſo iam circūquaquè rumore de morte ſancti viri, ex locis vicinis multitudo populi haud aliter atquè ad feſtum confluxit diem, domus & tuguria cuſtode vacua relinquuntur. Vidiſſes ibì fœminas,dum ſe verentur ad pij patris exequias tardiùs venturas, relinquere in cunis vagientes paruulos, & non obſeratis domorum foribus, properare ad funus. At eædem,cùm quid egiſſent, & quo in periculo paruulos reliquiſſent,ſecum poſteà perpenderent, conſternatæ animis, quòd metuerent nè infantes à feris beluis deuorarentur,

cum

cum multo eiulatu accedentes ad corpus ſancti pontificis, illi ſuas proles commendabant: quas deindè, domum reuerſæ, non ſine magna admiratione ſaluas repererunt: ſicut etiam illi, qui oſtijs apertis, præ ſancti patris amore, diſceſſerant properè ad exequias, poſtquàm domum rediêre, nullum penitùs alicuius detrimentum ſe paſſos admirati ſunt. Diem autem illum omnes habuêre feſtiuum & ſolennem, nec vllo admonente, omnes ab omni ſeruili opere ſpontè abſtinebant. Erat ſanè & iucundum, & admiratione dignum ſpectaculum, videre omnis generis & ætatis homines ad ſanctum corpus vndiquè confluere, vt vultum intueantur angelicum, & manus ac pedes deoſculētur: quos tamen ſemel exoſculari non fuit ſatis, ſed crebrò reuertebantur, vt oſcula denuò infigerent.

Vultus angelicus defuncti.

Eodem autem die circa horam veſpertinam, cùm vniuerſus clerus & populus ad celebrandas paſtoris ſui exequias conueniſſet, quaſi globus igneus in aëre ſuſpēſus, ſupra ſancti protomartyris Stephani eccleſiam inſtàr ſtellæ coruſcantis apparuit: quem non ſolùm illi qui aderant, ſed etiam nonnulli aliundè ad noſtram vrbem properantes, dimidiæ ferè horæ ſpatio ſe vidiſſe, cunctis admirantibus, nunciabant. Interim parabatur cum multa feſtinatione feretrum, quo ſacrū corpus ad Carolílocum, quemadmodùm ſanctus vir decreuerat, deportaretur, populo hanc eius volūtatem adhuc penitùs ignorante. At poſtquàm rei veritas innotuit, ſubitò commoti ſunt vniuerſi: & ſole iam ad occaſum inclinante, omnes vnanimiter ſtatuerunt, vt omni ſtudio, adhibitis cuſtodibus, valuas & omnes aditus templi etiam armata manu obſeruarent, nè quis ſacrum corpus per vim poſſet auferre: neque illorum pars minima intra Eccleſiæ parietes tota illa nocte egêre excubias. Manè autem alterius, id eſt, Dominicæ diei, iuxta altare ſancti martyris humo altiùs effoſſa, & omnibus ad ſepulturam neceſſarijs celeriter præparatis, nè quod poſſet impedimentum incidere, ſanctum corpus etiam ante ſacra Miſſarum ſolennia ſepulturę mandare conſtituerant. Verùm ille moderator & rerū & temporum, qui ſerui ſui gloriam nulla ex parte minui, ſed augeri potiùs voluït, nihil abſq; ratione & ordine fieri permiſit.

Globus igneus videtur.

Celebrato igitur priùs Miſſę ſolenni ſacrificio, ſtabant ſeorsùm fratres Carolíloci, animi dubij, quid agerent: & neq; propiùs audent accedere, neq; vt ſupremę ſancti patris voluntati fiat ſatis, poſtulare. Iam enim turbæ conſpirauerant, vt ſi alienę manus auferendo ſancto corpori admouerentur, aut ſi qui aduenę vel ignoti illud appręhendere conarentur, repentè trucidarentur. Et quidem ex ſenioribus & maioribus Eccleſię nonnulli, nè fidem datam ſancto epiſcopo infringerent, liberam illis fratribus tollendi corporis fecêre poteſtatem: ſed id eo & libentiùs & liberiùs, quòd ſatìs ſcirent ne ſeipſos quidem, etiamſi vellent, cęteris fratribus Eccleſię illius non conſentientibus, & turbis renitentibus, ſacrum corpus indè poſſe amouere. Ità ergò fratres Carolíloci videntes ſe nihil poſſe proficere, Cleri & populi mirantur deuotionem: ceduntq; turbis, ſpe & expectatione ſua fruſtrati, præſertim cùm ipſis præſentibus cum honore debito ſacrum corpus beatiſſimi viri ſepulturę traderetur.

Turbæ pertinacia in aſſeruando ſacro corpore.

Nec defuerunt miracula, quę illius ſanctitati illuſtre redderent teſtimonium. Nam eo ipſo die per merita illius, necdùm humato eius corpore, inter cętera inſigne quoddam contigit miraculum, quod noluimus ſilentio pręterire. Puer quidam non omninò decem annorum, toto curuatus corpore, cęlum intueri non potuit, ſed prono ſemper vultu terram ſpectabat. Iam triennio id incommodi pertulerat, manuum ac pedum officio penitùs deſtitutus. Cibus aliena manu eius ori inferebatur, & ad naturę neceſſaria à matre portabatur, quæ ſic languente filiolo ſuo, ipſa pariter languebat, eiuſq; afflictione acriùs affligebatur. Vt autem percepit hic puer ſanctum epiſcopum è corpore exceſſiſſe, multa inſtantia obſecrat matrē, vt ipſum perferre non grauetur ad Eccleſiam, quò poſſit ſancti patris corpus exoſculari. Acquieſcit tandèm mater eius crebrò repetitis precibus, eumque ſuis complexa vlnis, difficulter in templum inferre potuit præ turba. Vt autem propiùs acceſſit, conſtanti animo proſtrauit ſe cum paruulo ſuo coram ſacro corpore, & ambo oſculati ſunt eius manus & pedes. Ea ipſa hora audit mater quaſi fragorem quendam & commotionem oſſium filij ſui, quæ (vt ipſa teſtabatur) potuiſſet etiam audiri à multis, ſi non obſtitiſſet circunſtantis populi ſtrepitus & tumultus. Redit mater cum illa ſua ſibi multùm chara ſarcinula, & cùm iam procùl à turba receſſiſſet, exclamat filius, & dicit: Sine me, mater, meis

Miracula.

meis ingredi pedibus: eccè enim per merita ſancti Epiſcopi ſentio me redditum ſanitati.

Quibus auditis, mater illum deponit, & conſolidatę ſunt baſes eius & plantæ, & ſine vllo adminiculo, cunctis admirantibus, iter capeſſit. Stupet mater, ſtupet vicini omnes, qui nouerant puerum triennio tam malè affectum fuiſſe. Timens autem mater puero ob recentem adhuc curationem, niſi ad eccleſiam reuerſa, gratias ageret omnipotenti Deo, & eius glorioſiſſimo confeſſori Guilhelmo, illuc redire ſtatuit poſt turbæ diſceſſum. Sed dum illa expectat, & miranda Dei opera ſecum admiratur, eccè Dominus volens clarificare ſanctum ſuum, ad eius tumulum cateruatìm confluentibus populis, antiqua potentiæ ſuæ innouat miracula, ſignisq́; alijs alia ſuccedunt. Igitur nolens expectare diutiùs, appręhenſa manu pueri, non obſtante populi concurſu, ad eccleſiam properat, & cum alijs ſanitati reſtitutis, atque ea cauſa gratias agentibus, ipſa quoquè pro filij ſui ſalute gratias agit totius gratiæ largitori.

Eodem Dominico die, cùm turbæ receſſiſſent, multi & noſtræ vrbis homines, & locis finitimis degentes, varijs afflicti morbis, qui præ populi frequentia ingredi anteà non poterant, humiliter ac deuotè ad ſancti tumulum acceſſerunt, ſperantes in eo, qui ſanat contritos corde, vt per eiuſdem beati patris merita, optata potirętur ſoſpitate. Sed quia nimìs longum eſt, immò impoſſibile, non ea modò, quæ ad ſancti viri ſepulcrum, ſed etiam in diuerſis regionibus ad eius inuocationem quotidiè eduntur miracula, ſingulatìm commemorare, dicemus in ſumma duntaxàt: nempe, videre cęcos, claudos ingredi, hydropicos curari, ſurdos audire, loqui mutos, dæmoniacos liberari, aperiri carceres, vincula ſolui, ſanari lethaliter ſaucios, mortuos ad vitã reuocari: atque adeò etiam bruta animantia non vno morbo liberari: multos iam penè deſperatione obrutos, ad ſancti patris recordationem mirificè releuari: deniquè quacunq; vel ægritudine correptos, vel periculo expoſitos, à malis omnibus eius interceſſionibus ereptos, ſentire pręſentem virtutem Domini noſtri Ieſu Chriſti, qui cum patre & ſpiritu ſancto viuit & regnat per omnia ſecula ſeculorum, Amen.

Multi varijs affecti morbis, curantur.

VITA SANCTI PATRIS NOSTRI THEODOSII COENOBIARCHAE, AVTHORE SImeone *Metaphraſte.*

IANVAR. 11.

INter tempora quidem ver eſt iucundiſſimum, inter ſtellas autem ſol eſt pulcherrimus: inter vitas autem optima quoquè eſt vita magni Theodoſij. Theodoſij, inquam, qui nomen non ſolùm eſſe nomen oſtẽdit, ſed id ad rerum perduxit veritatem, vt qui verè conſpectus ſit hominibus θεοῦ δόχοσ, id eſt, donum Dei, & vniuerſæ vitæ, quæ virtutis amore tenetur, exemplar commune. Qua quidem de cauſa cum iuſtius fuerit nuncupare Cœnobiarcham, quàm quòd cœnobio præfuerit. Nam hoc quidẽ eſt magis eius proprium: alterum verò, multorum quoquè aliorum: & hoc quidem oſtendit imperij beatitudinem, ſicut re vera fuit: alterum autem finem habet incertum, & nondùm manifeſtum euẽtum. Is autem quiſnam fuerit ab initio, & ex quibuſnam ortus ſit parentibus, & quemadmodùm ad ſpiritalia aggreſſus ſit certamina, priùs oportet perſequi: deindè verò dicere de eius monaſterio, quod ab omni lingua communiter decantatur, & de alijs rebus illius dicere pro viribus, nec aures grauando immoderata oratione, neq; rursùs nimia breuitate in ijs quę ſunt opportuna, dando damnum egregijs animis.

Beatum Theodoſium tulit quidã vicus, nomine Magariaſſus, ſitus in regione Cappadocum: qui tunc quidem erat multis ignotus & obſcurus: nunc autem ferè omnibus propter ipſum cognitus. Oportebat enim eum eſſe potiùs cauſam ſplendoris patriæ & parentibus, quàm illa vitæ Theodoſij decus afferre & gloriam. Erant autem ei parentes & vero Dei cultu religioſi, moribusq́ue pij & Deo grati: qui vel ex ipſis nominibus bonam vitam & mores ingenuos optimè ſignificabant. Vocabatur enim pater qui-

Theodoſij patria.

Parentes.

ter quidem Proæreſius: Eulogia autem, quæ eum genuerat. Quæ quidem poſteà quo-
Mater eius fit monacha. què vitam amplexa monaſticam, vt quæ boni huius inſtituti occaſionem inueniſſet ex bona vita filij chariſſimi, cum patrem habuit ſpiritalem, cuius ipſa fuerat mater ſecundùm carnem: pro carnali generatione rectè accipiens ſpiritalem regenerationem. Et ſi difficile eſt filio, dignas gratias referre parentibus, qui vt ſit, ſunt authores: cur non hic quoquè eſt ſuperior, qui fuit cauſa matri, vt benè eſſet?

Ex his ergò ille ortus, generoſa & beata planta, piè ac religioſè nutritur & augetur, ſimul in corporea & ſpiritali ætate, & quomodò omninò oportebat eum, qui ex talibus quidem eſſet natus, & talis quoquè eſſet euaſurus. Cùm autẽ eam iam attingeret ætatem, quæ prouidet & diſcernit, ſtatìm oſtendit, ad quænã eſſet eius propenſus animus: A puero q̃bus deditus fuerit. non amans pecunias, non corpora, quæ quidem ſunt exultationes & germina non generoſæ & non rectè eductæ iuuẽtutis: tanquàm equi, qui fręno minimè aſſueuit, & terræ, cui non obtigêre manus & labores agricolæ: ſed vitę philoſophicę amorem parturiens, & loca ſancta videre cupiens, in quibus omnium opifex & Deus, toti mundo ſalutares ſuſtinuit paſſiones: has ipſas Chriſti vtiquè reueritus paſſiones, ſi illas ipſe tam parui faceret, vt propter corporis laborem cedens ocio ac ſocordię, ad ſancta illa loca non veniret: pręterea autem volens etiam accipere ſolitudinem, adiutricẽ egregiam ad philoſophiam, & amplecti vitam planè ſolitariam & quietam. Non enim cupiebat nomen, quod eam, quæ eſt in rebus, mentitur veritatem. Quænam autem fuerit ei occaſio huius peregrinationis, vult iam perſequi oratio.

Dexter erat ad diuinas legendas ſcripturas pręclarus Theodoſius, ſi vllus alius. Lubenter enim audiebatur, non ſolùm quòd hac in re pulchrè eſſet eruditus: ſed etiam, quòd acre inijceret omnibus deſiderium, & ex morum moderatione & verecũdia, qua Lectoris fugit officio. nihil aliud magìs decet iuuenes. Propterea ergò ei mandatum fuerat, vt ſacros libros legeret populo. Quos quidem concinnè & numeroſè legens, cùm aliquando quidem Gen.12. Deum Abraham præcipientem, vt exiret è terra & cognatione: aliquando autem & Mat.19. patriæ derelictionem, & domûs, & parẽtum, & fratrum, quę fit propter ipſum, ijs qui ſic fecerunt, eſſe cauſam vitæ æternæ. Hæc legens, & ea quæ ſunt his ſimilia, & in mẽtis ſinus immittens, ità vt par erat, accendebatur animo, & ſequẽdi Chriſtum magno tenebatur deſiderio, per viam anguſtam & aſperam. Cumq́; has aſſiduè verſaret animo co-Pſal.85. gitationes, preces fundit, quæ vitæ pulcherrimæ fuêre procemium: Deduc me Domine, dicẽs, in via tua, & ambulabo in veritate tua. Deindè diligenti ſtudio init viam, quæ ducit Hieroſolyma: illo quidem tempore, quo Martianus Imperator erat in vitæ occaſu: Chalcedonenſis autem ſynodus (eam autem eſſe quartam & ſanctã cognoſcimus) * Eutychen congregabatur aduersùs * Neſtorium & alios hæreticos.

Cùm autem iam veniſſet Antiochiam omni ex parte bonus Theodoſius, nõ ſtatuit Simeonem Stylitem inuiſit. oportere eam tranſire, niſi ad inſignem Simeonem, Simeonem, inquam, Stylitẽ, id eſt, in columna ſtantem, priùs veniret, & eius vultum contemplaretur, & ſermones audiret, & ex his velutì viæ ſolatium caperet, orationiſque & benedictionis eius eſſet particeps, quę ſimul & virtutis viam, quam habebat in animo, & eam quę cernebatur, leuem facilemque redderet. Cùm ad eum autem abiret, ſtatìm non contemnendum nec leue ſignum accipit illius apud Deum fiducię & familiaritatis, priusquàm ad ſacram accederet columnam & vocem emitteret, ipſe deſupèr illum audiens clamantem, & ipſum nominatìm vocantem. Vox autem ità habebat: Benè veniſti homo Dei Theodoſi. Ille autem obſtupefactus, & ei genu inclinat, & ſe humì proſternit, glorioſiorem appellationem ſpecie humiliore reſpondens. Deindè ad ipſum lætus aſcendit, cùm ille iuſſiſſet, & amplectentem eſt complexus: hoc quoquè magni faciens, membra attingere venerabilia, & illius complexum ſuſcipiens tanquàm diuinum aliquod ſignaculũ, confirmantem ei greſſus ad virtutem. Ille autem ei omnia diuiniſſimè prædixit, & qualem-Simeon illi futura prædicit. nam ſit huius vitæ finem inuenturus, & cuinam ſit gregi poſteà præfuturus, & quòd multas pecudes ratione præditas abrepturus ſit à lupo, qui percipitur intelligentia: & alia, quę paulò pòſt finem ſingula accepêre: quæ etiã per vnumquodque tempus procedens dicet oratio.

His ergò adhuc magìs animo confirmatus, cùm preces admirabilis Simeonis tanquàm duces quaſdam & cuſtodes accepiſſet, alacriùs quàm priùs iter perſequebatur, & peruenit ad ſanctam ciuitatem, cùm Iuuenali tunc eſſet commiſſus archiepiſcopa-

tus

tus Hieroſolymorum. Cùm autem totum illum diuinum locum obijſſet, & ſancta ſanctè adoràſſet, apud ſe in animo verſabat, quomodò inciperet philoſophari, & vtrum ex duobus vitę inſtitutis eligeret: id'ne, quod eſt planè ſolitarium, & quod non habet aliquam cum vllo conſuetudinem: an quod agitur cum alijs pijs, & qui eundem ſcopum perſequuntur. Cæterùm ſeparatìm ſilere, & quietem agere, nō probauit in præſentia, id nequaquàm tutum eſſe iudicans ei, qui nondùm eſſet expertus per ſe luctari cum ſpiritibus nequitiæ. Si enim ex ijs qui in mundo militant, nemo, inquit, eſt tam inuicta audacia, & tā inſigni ſtultitia, vt ſi ſit planè rudis & in re militari omninò inexercitatus, à linea in medios ſtatim hoſtes irruat: quomodò ego, cui manus non ſunt eruditę ad prælium, nec digiti ad bellum, neq; ſuperna ſum accinctus potentia: idq; cùm ſit conflictus longè periculoſior, aduersùs principatus, aduersùs poteſtates, aduersùs mundi principes tenebrarum huius ſeculi, aduersùs ſpiritalia nequitiæ, poſſem in acie conſiſtere? Reſtat ergò, vt cùm ego à ſanctis Patribus didicerim, qui ſe in his priùs rectè exercuerunt, & ſatìs ab eis fuerim inſtitutus ad decertandum contra hoſtes, qui percipiuntur intelligentia, deindè in tempore percipiam fructus, qui colliguntur ex quiete & ſilentio.

Inuiſit reuerẽter ſanctam ciuitatem.

Hæc cùm ſapientiſſimè cogitàſſet: erat enim ei inter alia, perfecta quoquè intelligentia: ſtatìm ſe conuertit ad eos quærendos, qui bonum cum labore meditātur, vt qui ſciret, quòd patiendo tutiùs docetur & diſcitur. Longino itaq; beato ſeni, qui erat excellētiſſimus patrum ſui temporis, ſeipſum tradit: vndiquè cum eo & degit & habitat, illius moribus admodùm delectatus, & ideò totus ei velutì inhærens, &, vt dicam cum diuino Dauide, anima poſt eum agglutinatus. Nam cum quo quis verſari delectatur, talis etiam eſſe creditur: & id pulchrè dicitur ab antiquis. Admirabilis autem hic Longinus ſe in quadam domuncula turris diuini Dauid: hoc enim perhibet longi temporis traditio: incluſerat, & illic dulce mel virtutis laborioſè conficiebat. Apud quem cùm omnes ſenſus pius Theodoſius, ità vt oportebat, exercuiſſet, & in ijs quæ ſunt expetēda & fugienda, diſcernendis ſummè elaboràſſet, in veterem ſedem (eum enim locum ità vocāt: eſt autem in via publica, quæ tendit versùs Bethleem) commigrat, inuitus quidem, ſed cedens paternæ voluntati, cui potiùs quàm ſibijpſi morem gerebat. Quænam autem fuit cauſa migrationis? Mulier quędā admodùm pia & honeſta, nomine Icelia, diues facultatibus, ſed virtute ditior. Ea cum aliquo quidem priùs cohabitauit: poſteà autem Chriſti fit miniſtra propter pietatem. Etenim templum quoquè, quod illic eſt, dicitur poſuiſſe omnium Dominæ & Deiparæ. Cùm ea ergò tunc ſeni magnoperè ſupplicàſſet, vt in templo, quod ipſa condiderat, collocaret Theodoſium: ille quidē páret inuitus: perſuadet autem multo magìs nolenti Theodoſio, vt admittat tranſlationem. Cui enim iucundum erat ſimul habitare, conſequens eſt, vt ei quoquè moleſta fuerit ſeparatio: maximè cùm beatus Theodoſius mâllet parére, quàm imperare, ſicut declarabit oratio.

Præfert initiò vitã cœnobiticam anachoreſi.

Pſal. 62.

Cùm itaq; perſuaſus & tranſlatus eſſet, & diuinum illud templum habitàſſet, eius deindè fama ad omnes peruadente: ſolet enim virtus non minùs eum, qui poſſidet, oſtendere, quàm eum, qui illam fert lucerna: non ferens illic verſari diutiùs, tranſit in hunc ſacrum montem & hanc ſpeluncam: ex qua facit ille vnam ſolā eam, quæ eſt ad Deum, tranſitionem, illic relicto corpore. Tribus autem de cauſis piè fit eius in montē tranſlatio. Primùm quidem, vt præfecturam tanquàm magnum aliquod onus fugeret, quam illi erāt impoſituri Patres, vel potiùs eius virtus eximia. Secundò, vt loci quoquè tranſlationem, ad excelſioris vitę inſtitutum tranſlationem efficeret, hominum ſolitudinem multiplices virtutis fructus producere arbitrans. Tertiò autē, quòd non à ſe, ſed à Deo motus fuerit, vt ei Chriſti phalanx ducenda committeretur, vbì tot militum, vel fortiſſimorum potiùs hominum millia, erat communi Domino oblaturus. Sic ergò pia mente commotus, accedit ad verticem montis, & in hac ſpelunca perpetuò habitat, quæ etiam hucuſquè eius ſacris diues eſt reliquijs.

Recedit à Lōgino inuitus.

Spelunca, eius ſacris diues reliquijs.

Quædam autem fama ab alto à patribus tradita, ad nos vſque peruenit, quæ dicit, fideles illos Magos, qui Bethleem venerunt ab Oriente, cùm Deo, qui ex ſuperna ſpecula in Occidentem huius mundi venerat, aurum, thus & myrrham piè admodùm obtuliſſent, deindè ab angelo reſponſum accepiſſent, nè eandem viam rursùs inirent, ſed per aliam potiùs redirent in ſuam regionem: Hos, inquam, dicit Magos in hac ſpelunca in reditu fuiſſe diuerſatos: cumquè hîc noctù dormijſſent, manè ingreſſos eſſe viam, quæ

Matth. 2.

ducebat in patriam. Et tale quidem eſt id, quod dicitur, & fortaſsè eam nulla labefactat improbabilitas. Nam primùm quidem, cùm ſtatuiſſent ingredi iter per Hieroſolyma, non eſt admodùm facile, vt ij alia ex Bethleem domum reuerterentur. Sicut etiã nunc videmus eos, qui à Bethleem, vel ab ea quæ eſt circuncircà regione, tranſeunt, per hanc proficiſci. Prçtereà autem multa ex ijs, quæ olìm quidem facta ſunt, ſita autẽ non ſunt in diuina ſcriptura, ſola ſcriptis non mãdata traditio, efficit vt in hodiernum vſq; diem pro certis habeantur. Qualia ſunt ea, quæ dicuntur de loco cranij, quæ ſunt, inquam, tractata à magno Baſilio. Ille enim dicit in quadam ſua oratione, (oportet enim ea tanquàm condimentum aliquod addere orationi) non ſcriptam nobis exponens traditionem: Adam, inquit, primus noſter parens in hoc, qui nunc dicitur cranij, loco dicitur eſſe ſepultus: vbì meus quoquè Chriſtus pro nobis crucem & mortẽ ſuſcepit, propter eam, quæ verbis explicari non poteſt, benignitatem. Et hæc quidem ſic.

Traditiões ſine ſcripto, pro certis habentur in Eccleſia.

Sapiens aũt Theodoſius cùm fuiſſet in hoc loco, & ſemper cuperet excelſiora, diuino Apoſtolo ſibi veluti exemplari ꝓpoſito, euaſit illius imitator, omnia quidẽ ſacra amans mandata ſimiliter: pręcipuè aũt captus amore diuinę dilectionis. Eius enim ſuaui iaculo ſic erat illius ſauciata anima, & ità eius inſolubilibus adſtringebatur vinculis, vt excelſum illud & diuinũ pręceptum, Diliges Dominũ Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota mẽte tua, re ipſa ab eo impleretur: quod quidẽ non aliter fieri potuerit, niſì oẽs naturales animę facultates ad nihil aliud, quod adſit, cõtendant, niſì ad ſolum creatoris deſideriũ. Has, inquam, intelligentes animę operationes, vt qui muſicę eſſet peritus, pius Theodoſius cõcinnè & numeroſè mouẽs ad ea, quę oportet, & quando & quantùm oportet, & vt par eſt, vnamquanq; coniungens, omniũ harmoniarum numeroſiſſimã & iucundiſſimam effecit ſuæ vitę temperaturã, vnum ſolum ſcopum ſibi proponẽs, vt ex Deo à ſe omnia fierent, & nihil ab eo diſſentiret & diſcreparet.

Charitati præcipuè ſtudet.
Matt. 22.

Quis enim in ijs, quæ pro Deo ſuſcipiuntur, periculis æquè excelſi & fortis animi viſus eſt atquè ille, qui neq; vincebatur à minis potentiorum, neq; illiciebatur inducebatúrve blanditijs, quando de Deo fortaſsè, ſed non ex Deo, erat quod iubebatur? ſed de ea re quidem differatur oratio. Quis autem ſignificauit iudicare cordis cogitationes, & accuratè eas examinare, & maligni nôſſe artes, quæ ſuffurantur per dexteras, ſicut ille? Quis ſic animam quidem comprimere, ſpiritum autem conterere, omnem autẽ intelligentiam & altitudinem deprimere, quæ extollitur aduersùs Dei cognitionem? & vt ſemel dicam, Quomodò quis res illius imitatus fuerit, quas ne dignè quidem laudare potuerit? ieiunij conſtantiam, vigilandi perſeuerantiam, orãdi aſſiduitatem, pulchrum pſalmodię ordinem, oculorum in lachrymas innatam profuſionem, vt priùs ſpes eſſet ſiſti perennia fluuiorum fluenta, quàm fontes illius lachrymarum: per totas noctes ſtationem, illa quæ occultè ſuſpendebantur, propter quæ, eó quòd in ſomnum diffflueret & reſolueretur, dolor incumbebat in inguinem: humilitatem ſpiritûs, manſuetudinem, animum vtplurimùm cogitabundum & attẽtum, acre ingenium, & quod admodùm facilè rectà ad cælos vſque volabat? Hęc optare quidem poſſunt etiam alij: ſunt autem ad imitandum omninò difficilia.

Eccè ſancti patris ſancta exercitia.

Quis ventri ità imperauit, aut eum abſtinentię legibus magìs habuit obedientem? Qui eo vtebatur non ſecùs àc ancilla, cibũ ſumente quando ipſe iuberet. Sumente autem cibum, non quantum ipſe vellet, ſed quantum ſufficeret ad continendum vinculum naturalis coniunctionis. Alimẽtum autem erat fructus palmæ, aut paucæ ſiliquæ, aut legumen aliquod aqua madefactum, aut etiam quæ ex agreſtibus herbis erãt eſculentæ. Quòd ſi horum quoquè, quæ dicta ſunt, erat penuria propter ſummam ſolitudinis inopiam, oſſa dactylorum madefacta, erant illi lautum & ſplendidum nutrimẽtum propter neceſſitatem, & famis ſcitum ſolatium. Perpetuis autem triginta annis panis nihil guſtauit penitùs. Sed etſi ità parcè & ſtrictè ſe gerebat in ijs, quæ pertinebant ad vſum corporis, non ità tamen ſe habebat in ijs, quæ pertinebant ad animam: ſed illam contrà abundè & copioſè noctù diuq; alebat: vt qui in lege Domini quotidiè meditaretur, & ſacris elogijs quotidiè rigaretur. Quo factũ eſt, vt viſum ſit tanquàm lignum, quod plantatum eſt ſecus decurſus aquarum, & fructum dedit in tempore iucundiſſimum & copioſiſſimum. Atque corporis quidem in iuuentute ad libidines incitationem ſic pulchrè effecit conquieſcere. Hanc autem abſtinẽtię legem non ſtatuit ſimul abijcere cum flore iuuentutis, neque eam repulit tanquàm adhuc inutilem & minimè neceſ-

Sancti viri abſtinentia & victûs auſteritas.
Pſal. 1.

neceſſariam: ſed conſeruauit vſque ad profundiſſimam ſenectutem, augens & non remittens: & non ſecùs àc quendam ſocium nauigationis, qui vnà nauigauit in hyeme & tempeſtate, multorumq; laborum & ærumnarum fuit particeps, cùm iam fuerit in portu, erubeſcens amandare.

Amplectebatur itaq; labores, ſicut alij voluptates: remiſſiones autem & delicias repellebat vt hoſtes, cùm longa cõſuetudo ei talem impreſſiſſet habitum. His non ſecùs àc ſtella iucundiſſima, ſplendidiſſimè ac pulcherrimè micans radijs, iam etiam procùl apparebat. Nam ciuitatem quoquè ſitam ſupra montem, eſt celari difficile. Ergò nec latuit, etiamſi illud ipſum perpetuò fugeret. Cùm non lateret autẽ, conſentaneum erat omninò, vt boni & honeſti ſtudioſas animas ad ſe traheret, non ſecùs àc magnes ferrum: aut potiùs vt bonas quaſdam apes, iucundum illud mel virtutis. Ad illum itaq; iam ventitabant quidam ex ijs, qui erant amatores virtutis, & mâlebant cum eo incolere ſolitudinem, quàm cum Imperatoribus præclaras ciuitates. Qui vim afferentes, vix quidem, ſed tamen perſuadent, nè ſua ſolùm conſideraret, ſed ea etiã, quæ ſunt proximorum: & eius, quæ eſt ex Deo vita, eum accipiunt velutì pædotribam. Et tunc quidem ſex vel ſeptem numero erant chorus, qui erat circa ipſum. Cùm autem ſciret ille magnus, ijs qui ex Deo viuere elegerint, nihil æquè conducere ad parandam virtutem & ad partam conſeruandam, àc mortis memoriam: quę etiam vera philoſophia & dicitur & creditur: quid facit? Sepulcrum iam cõſtruere his ſuis iubet diſcipulis: ſimul quidem vt eius eſſet monimentum finis, ſicut etiam vocatur: & ſic eos magis excitaret ad decertandum, & diligentiùs ſtimularet ad virtutem: & ſimul etiam, & mortuos acciperet: quin etiã ille ex futuris aliquid prępuidens & prę ſagiens, iam enim hæc chariſmata & gradus attigerat, in luce gratiæ lucem videns. Quid autẽ erat quod prę ſagiebat, iam declarare aggreditur oratio.

Labores appetit, ſpernit voluptates.

Quidam ſe illi adiungunt.

Mortis memoria vera philoſophia.

Paratum enim erat ſepulcrũ, & adſtabat quidem ipſe deſupèr: diſcipuli aũt ipſum circunſiſtebant. Ille autem acuto mentis oculo intuens id, quod erat euenturum, ſic lepidè dicit, eos adſpiciens: Sepulcrum quidem eſt paratum: quiſnam autem ex vobis eſt encænia eius celebraturus? Et ille quidem ſic, lepidæ & vrbanæ orationi miſcens ſeria. Solebat enim ipſe quoquè inter alia tempus nôſſe, auſteritatemque & triſtitiam gratia moderata ſoluere. Quidam autem Baſilius, dignitate quidem ſacerdos: propter rerum autem bonarum deſiderium, expreſſos apertè ſeruans paternos characteres: & eum qui ipſum genuerat ſpiritaliter, non minùs referentes ſimilitudine virtutis, quàm carnales patres ij, qui ex illis nati ſunt. & alioqui ſciens quæſtionem non fruſtrà dictam eſſe propoſitam à magiſtro, primus arripiens ſermonem, erat prompto & alacri animo ad mortem eligendam, tanquàm rem non repudiandam, ſed valdè vtilem & conducibilem. Protinùs ergò genibus flexis, cùm ſe humì proieciſſet, Benedic mihi, inquit, Pater. Ego autem, inquit, huius ſepulcri primus celebrabo encænia. Hic ergò petijt, ille verò dedit. Et ipſum quidem habuit ſepulcrum. Iubet autem pater omnia ipſi fieri, quę lex vult fieri mortuis, tertianas, inquam, & nouenas, & conſequenter etiã quadragenas. Cùm autem iam finẽ acciperent quadragenę, ô quomodo explicauerit oratio id, quod eſt valdè quidem verum, ſed eſt valdè creditu difficile, propterea quòd modũ exuperat? Baſilius neq; à febre arreptus, nec capitis dolore vexatus, nec vllum dolorem ſentiens in vlla parte corporis, tanquàm molli quodam & ſuaui ſomno ſopitus, exceſſit ad Dominum, prę miũ virtutis, & quòd prompto & alacri animo illinc trãſire voluerit: quod quidem apertè ſignificauit eum eorum, quę hîc ſunt, nequaquàm affici voluptate: vt qui primus vt ante Deum ſiſteretur, & primus coronaretur, tulerit: adeò vt ipſe hac in re laudem magiſtri ſuperauerit, niſi fortè nimìs videatur curioſum id, quod dictum eſt. ſiquidem magna res eſt, Dei facies benignè & beneuolè adſpiciens.

Obſerua hic vſum antiquum tertianarũ, &c. pro defunctis.

His ſic perfectis, miraculum conſecutum eſt miraculum. Quadraginta enim deincèps dies, in canticis veſpertinis inter ſacrum chorum diſcipulorum hic diuinus quoquè ſtans Baſilius, & vnà cantãs videbatur & audiebatur à magno Theodoſio. Et ex alijs quidem nullus alius, neq; vocem audiebat, neq; illius formam cernebat. Solus autem quidam Aëtius, vir qui ipſe quoquè magiſtri ſequebatur veſtigia, & volebat eſſe diſcipulus Theodoſij: non ex eo ſolùm, quòd res illius & ſciret & narraret, ſed eum etiam imitaretur, ipſum quidem videre non poterat, ſed vocem audiebat. Rogauit autem magiſtrum, an ipſe mortui quoquè vocem audiret. Ille verò dixit ſe & videre & audire:

Res mira.

X 2 &, ſi

&, ſi vellet, ſe ei eſſe oſtenſurum eo tempore, quo apparuerit. Atq; nox quidem ſucceſſit, & peragebatur conuentus, & homo Dei rurſus planè videbat Baſilium cum ijs, qui ſtabant & canebant, ſimul ſtantem & canentem, eumq; digito oſtendens Aëtio, preces quoquè addidit: Aperi Domine, dicens, huius quoquè oculos, & videant hoc quoquè magnum tuorum operum myſterium. Cùm is autem ſtatim vidiſſet & agnouiſſet, atq; etiam accurriſſet, & præ deſiderio eum complecti voluiſſet, Baſilius non ſolùm appræhendi non potuit, ſed etiam euanuit, cùm dixiſſet alijs audientibus, Salui eſtote, ô patres & fratres, ſalui eſtote: me autem decætero non videbitis ampliùs. Quamobrem id quod à Chriſto dictum fuit in Euãgelijs, Qui credit in me, etiam ſi mortuus fuerit, viuet: oſtendit id quod factum fuit, eſſe veriſſimum & fide digniſſimum.

Iohan.11.

Hoc fuit primum teſtimonium virtutis Theodoſij. Secundum autem mea iam vult perſequi oratio, quod priori nullo modo eſt inferius: Dies erat feſtus, & feſtorũ omniũ primus & pręcipuus: ipſum, inquam, Paſcha, mei Chriſti, vel mea potiùs reſurrectio & reformatio. Sacræ autem noctis aderat quidem veſpera: ijs autem, qui ad eum ventitabant, nihil erat ex ijs, quæ ſunt ad veſcendum neceſſaria: non panis, non oleum, nõ aliquid aliud ex ijs, quæ ſunt eſculenta. Atq; chorus quidem diſcipulorum ęgrè ferebat, vt eſt veriſimile, qui iam erant numero duodecim: ægrè ferebant autẽ non pro ſe tantùm, ſed quòd cùm iam nõ adeſſet panis, qui offerretur ad ſacrificium, erat eis futurum paſcha abſq; ſacrificio, & abſq; corpore Chriſti dies feſtus celebrandus. Circunſiſtentes itaq;, aduersùs magiſtrum murmurabant, cùm cauſam rationi conſentaneã veluti ex re cepiſſent. Ille verò cùm tantùm dixiſſet, Parari oportet ſacrã menſam: reliquorum autẽ, inquit, nihil vlli curæ ſit. Nã qui olim tot Iſraëlis millia in ſolitudine, deindè etiam non paruam multitudinem aluit ad ſatietatem: hic ipſe noſtri quoquè curam gerens, nec eſt viribus imbecillior, nec ad prouidendum debilior. Hæc ille quidem dixit: ſed quemadmodùm eius verba effectum ſint quamprimùm conſecuta, nec ſpe fraudauerint diſcipulos, iamiam dicet oratio. Quomodò enim olim ouis in planta Sabec adfuit parata ad holocauſtum, ità etiam huic quoq; beato, ſole iam terram relinquente, accedit par mulorum, per quos afferebatur ſarcina variorum alimentorum, conuenientium hominibus, qui ſe exercent: & nec aberat quidem ipſe ſacræ menſæ, qui videtur, & intelligentia percipitur, panis: ſed erat vnà cum alijs. Propter quod magìs læti ſunt Theodoſij quidem diſcipuli, Chriſti autem cultores. Et hoc quidem donum, fuit donum illius precum, quod non ex cælo deſcenderat, vt priùs manna: ſed ex terra ſcaturiẽrat nutibus cæleſtibus: & aluit non ſolùm ſenſiliter, ſed etiam ſpiritaliter, quòd ad panem quidem attinet, qui fuit oblatus ſanctificationibus. Sic ergò cùm ſimul terreſtribus bonis & cæleſtibus ſe iucundè ſatiâſſent, qui apud ipſum erant, vſque ad ſanctam Pentecoſten, paulatim diſcebant, qualis eſſet illorum Doctor. Et hoc quidem ità ſe habuit.

Sãctum Paſcha feſtorũ pręcipuum.

Gen. 23. iuxta 70.

Ab inſperato alimenta afferũtur S. Theodoſio.

Quod autem conſequitur, illius dico eſſe fraternũ, & ſimilis fidei & ſpei fœtum germaniſſimum. Vir quidam, cuius erant magnæ opes, bonis aũt operibus laudem aſſequi ſtatuerat, ſuas facultates diſtribuebat in benedictionibus, & pecuniæ materiã efficiebat animæ ſalutarẽ. Is, inquam, cùm omnibus alijs, & pręcipuè ijs, qui viuebant ex Chriſto, & ſe à mundo remouere, ad Deum aũt propè accedere rectè cogitabant, dextera appa- ruiſſet iucũdiſſima, vt diuina dicit ſcriptura: aut rurſùs, vt cum ſcriptura magìs dicam, hortus eius non concluſus, & fons conſpectus eſſet non ſignatus, ſolis Theodoſij diſcipulis, per obliuionem aut ignorationẽ non impertijt beneficentiam: aut fortè etiã Deo in his ſanctum probante aut glorificante. Atq; diſcipuli quidẽ accedentes, ei exhibebãt moleſtiam, vt & ſe & illos manifeſtos redderet diuiſori, & magno ſtudio inſtabant: neq; enim ſe habere, quo deincèps alantur: qui paucas quidem habebant ſiliquas, & cùm eæ nonnunquàm deficerent, ea quæ reſtabant oſſa, coquebant, vt iam dictum eſt, & eis vtebantur ad famis ſolatium. Sic ergò illi hominem, qui ſemper latére ſtuduerat, manifeſtum fieri cogebant propter puſillum ſuum & abiectũ animum: & eum, qui ad Deum oculos conuertere conſueuerat, vrgebant, vt turpiter manus porrigeret hominibus, relicta manu, quæ eſt aperta, & implet omne animal benedictione, vt qui eam eſſe anguſtam vel parcam ac ſordidam iudicâſſet in præſentia. Atque illi quidem erant triſtes. Is verò eos ſenſim admonens: Quis, aiebat, ex ijs qui in Deo confiſi ſunt, omninò eſt derelictus? Aut quis, qui ipſum ad finem vſq; ſuſtinuit, non accepit conſolationem?

Verus diuitiarũ vſus.

Cant. 4.

Pſal. 144.

Qui

Qui inebriat omnem ſitientem animam. Hæc nobiſcum dicat diuinus Hieremias: Et omnem eſurientem implet animam. Qui pręparat coruis cibum, & pullis coruorum: vt Iob quoquè & diuinum Dauid introducam ſimul loquentes. Cognoſcamus quantum intereſt inter humanum ſtudium & diuinam prouidentiam, quæ pertingit vſq; ad extrema: & ſciemus, quemadmodùm ijs etiam, quę propter Christum lubenter reliquimus, diuina rursùs prouidentia abundè & copioſè fruimur. Ierem 31. Pſal. 146. Iob 39.

Hæc dixit, & paulò pòſt apparuit quidam, ducens animal onuſtum. Ibat autē non ad magni Theodoſij monaſterium: ſed ſcopus quidē erat ei id tranſire, onus autem in aliquo alio loco deponere. Poſtquàm verò fuit iam prope monaſterium, vel inuitum virum ſiſtit iumentū: cumq; ei flagello multas plagas incuteret, illud erat immobile, non ſecùs àc ſi eſſet ſaxum. Cùm homo ergò rectè exiſtimâſſet id nō fieri ſine Dei numine, mox conuerſo ordine, animali vtebatur tanquàm duce, & laxato fręno, ei permittebat ire, quò eum ferret impetus. Cùm homo ſic feciſſet, animal cōfeſtìm nuſquàm quidem aliò, ſed perindè àc ſi aliquis fręnum, cùm à nemine videri poſſet, traheret & dirigeret, rectà vadit ad monaſterium. Quò cùm vir eſſet ingreſſus, & inopiam, quæ eos vrgebat maxima, didiciſſet, & Dei prouidentię arcanū eſſet admiratus, quemadmodùm ſcilicet effeciſſet, vt inopię moleſtia eis eſſet occaſio coronarum, & vt ipſe eam ſolueret moleſtiā: & quòd ea de cauſa non parebat animal, cum diuina vocante prouidentia ad alendas animas, quæ Deo quidem miniſtrabant, miniſtrantis autem corporis laborabāt imbecillitate. Hęc cùm ille didiciſſet, duplum præbuit eius eleemoſynę, quam primus diuiſor dederat. Decętero ergò eius diſcipuli ceſſantes ei exhibere moleſtiam, & eſſe puſillo & abiecto animo, ſtudebant potiùs eum imitari, beatumq; eum ducebant propter firmam ſpem & fidem in Deum. Sed hæc quidem hucuſquè. Nota mirā Dei prouidentiam.

Quoniam autem ei quotidiè accedebant diſcipuli: fontes enim illius gratiarum, vocabant bonas & virtutis ſtudioſas animas: ceruas rationis compotes dixerit aliquis, aquas amantes ſpiritales: alijq; plurimi acceſſerunt, & non pauci ex ijs, quorū magna erat authoritas & opes. Et iam magnus quidem erat numerus diſcipulorū, ſpelunca autem exigua & planè minor, quàm vt eos poſſet capere: ipſi autem accedentes ſolicitabant, vt excitaret monaſterium, & ampliorē eis faceret mandram ouium ſpiritalium: dicentes, nihil oportere eum curare ſumptus faciendos ad ædificationē. Nam & ſumptu, aiebant, qui ad eam ſufficit, manus, & manu nobis ea animus largior. Sic cùm maiori gregi cogeretur præeſſe verè bonus paſtor, dięi non poteſt, quātis iactaretur curis, & quàm varijs diſtraheretur cogitationibus. Quando enim ad bonum quietis & ſilētij reſpiciebat, & ad puram & tranquillam mentē, ab hac chara quiete tanquàm à matre ſe auelli dolebat. Quando aūt conſiderabat, curam eſſe gerendam eorum qui ventitabant, & non oportere ſibi ſoli viuere, ſed multo magis etiā proximis, & eius rei ipſum Dominum fuiſſe nobis ab initio exemplar propoſitum, qui & ſibi congregauit diſcipulos, & conſpectus eſt paſtor ouium rationis compotum, & pro eis emiſit animam. Augetur in dies numerus diſcipulorum eius.

Hæc ergò quando per ocium conſiderabat, & in contrariam partē trahebatur animus, neq; ſciebat cuinam purè adhęreret. Nam quietis quidem & ſilentij fructus non ignorabat. Rursùs autem ſciebat, quinam eſſent fructus curæ, quæ gereretur fratrum: & ideò vtriſq; adhęrebat, & neutrius erat penitùs: & ab vtroq; recedebat, & cum ambobus rursùs cōueniebat. Quid ergò facit? Deo permittit vniuerſum, qui vel ſolus poteſt miſcere, quę miſceri non poſſunt: & illius auxilio credit poſſe fieri, vt & conſeruetur bonū quietis & ſilentij, & non priuetur mercede præfecturæ. Non enim in eo, quòd ſit corpus ſolitarium, ſed in eo, quòd ſit cor benè compoſitum & tranquillum, vitam rectè geri monaſticam, vt à diuino Dauid eſt definitum. Certè etiamſi itā ſe haberet, iudicium tamē Deo permittit, & ei ſupplicat, ſi omninò ei gratus eſſet conatus: (ei enim in mēte verſabatur, quod olim diuinus Simeon de eo prædixerat) ſi ergò omninò Deo placeret, vt hoc ſigno declararet, & locum apertè indicaret, in quo erat monaſterij iacturus fundamenta. Corporis ſola ſolitudo nō facit monachū.

Cùm ergò in manus ſumpſiſſet thuribulum, & impléſſet carbonibus, & deindè abſq; igne impoſuiſſet ſuffitum, peruaſit ſolitudinem, labris preces decantans. Preces autem itā habebant: O Deus, qui per multa & magna miracula feciſti Iſraēlem fidelem, qui famulo tuo Moſi multis & varijs prodigijs perſuaſiſti, vt eos regendi onus ſubiret: & virgam quidem in ſerpentem, in alborem autem leproſam manum mutâſti, & deindè Exod. 4.

Exo.4. & 7. ei rursùs priorem reſtituiſti colorem. Qui aquam quidem mutas in ſanguinem: ipſum
Iudic.6. autem rursùs facilè in aquam reſtituis. Qui Gedeoni ſignum victoriæ vellus exhibes,&
Eſai.38. quæ ad vellus pertinẽt.Qui omnia fabricaris & contines. Qui Ezechiæ vmbræ graduum
3.Reg.18. retrò reuerſione deſcripſiſti vitæ additamentum.Qui etiam Eliæ preces priùs exaudijſti,ignemq; de cælo demiſiſti: & propter eorum,qui ſe impiè gerebant,ad te conuerſionem,ligna & holocauſta & aquam vnà cum ipſis lapidibus combuſſiſti:ipſe etiam nunc es Domine, ipſe quoquè exaudi me ſeruum tuum, & oſtende vbì tibi placeat, vt templum quidem tuæ potentiæ,tuis autem ſeruis & meis diſcipulis habitaculum ædificem. oſtendes autem omninò, vbì iubebis accendi hos carbones, ad gloriam quidem tuam, multorum autem agnitionem,& veritatis confirmationem. Hæc & his ſimilia decantans,obibat loca,quæ nouerat alijs aptiora.

Cùm autem ſolitudinis multam terram peruaſiſſet vſq; ad locum,qui dicitur Cutilla,& ripas lacûs Aſphaltidis,ſic mortuis & minimè ignitis carbonibus: cùm vidit eos minimè accendi,neq; conatũ ei ex animi ſententia ſuccedere,conſtituit reuerti.Cùm hoc autem feciſſet,& parùm eſſet remotus à ſpelunca,(ô quis tuam dignè laudârit potentiam,ô rex immortalis)fumus repentè aſcendit ex carbonibus,fumus benè olens, cùm ignis modo ineffabili percurriſſet carbones,& eos latenter ſuſcitâſſet. Cùm itaq; ignis meliùs quàm lingua locum ſignificâſſet,& iacta ſunt fundamẽta. & templum ex-

Monaſteriũ vocat virtutum habitaculum, &c.

tructum eſt,& ædificatum eſt monaſterium, vel, vt meliùs dicam, virtutum habitaculum,aut tabernaculum in terra,quod eſt re vera terrâ ſuperius & cæleſte: quod quidem eſt & magnitudine maximum,vt quod paulatìm creuerit ijs,quæ factę ſunt,acceſſionibus: & abundat bonis omnibus,non ijs ſolîs, quæ ſunt ex ſpiritu & virtute,ſed ijs etiã, quæ ſunt ad vſum corporis. Nam eis quoquè erat illis opùs,cùm eſſent homines: non lautis quidem & ſuperuacaneis,ſed quorum eſt neceſſarius vſus & ineuitabilis. Quomodò enim in pręclara ciuitate & populo frequenti, ità etiam hîc quoquè licet videre omnigenas artiũ officinas, quæ communi fraternitati omnia prębent citra laborem, & ab externis,quæ eos auellant,curis liberant.

Commẽdat cœnobium Theodoſij.

Iam verò habitationum varietas & diuerſitas quemnam oculum quidem non mouet ad contemplandum? quamnam autem non linguam ad laudandum? Quam enim omninò animam,aut quod corpus eorum,qui diuerſantur,non curat? Hæc eſt monachorum,illa eorum qui promiſcuè vitam agunt: alia egenorum, alia eorum, qui aliâs peregrinantur.Et vt in ſumma dicam,vnicuiq; eorum qui accedunt,& locus quo excipiantur,& modus quo curentur,alius alij eſt attributus. Vnũ eſt, quod ex æquo omni-

Benignitas eius in pauperes.

bus exhibetur,nempe ſumma hoſpitij hilaritas & benignitas. Cæterùm pauperũ quidem magnam curam gerebat Theodoſius: quorum ille egeſtatem vincens ſuppeditatione, eam rursùs habebat voluntate inferiorem: quomodò etiã voluntatem ſemper victam à liberalitate & munificentia ſpiritûs, vt paulò pòſt oſtendetur. Hoc autem eſt ipſis rebus conſentaneũ & valdè cõſequens. Si enim ipſe cùm eſſet homo, ſtudebat hominum egentium ſuperare cupiditates volũtatis magnitudine: quomodò non humana rursùs voluntas ſuperanda erat ab opibus diuinis & benignitate?

Cùm autem in omnes,qui egeſtate premebãtur, ità eſſet miſericors,eius magis au-

Item ægrotos.

gebatur miſericordia in eos, in quibus rursùs erat malũ grauius, & cum egeſtate erat pręterea morbus,aut membrorum mutilatio,eaq; ſacra,quod eſt grauiſſimum,excrucians. Ea ratione erat etiam oculus quidem cęcorum,pes verò claudorum,indumentum autem nudorum: eorum qui tecto carebant, tegumentum: ægrotorũ medicus, largitor, adminiſter, famulus: omnibus omnia factus propter excellentem benignitatem: ſanguinem abluens, vulnera mundans,labra admouens labris eorũ,quorum erat caro mutila,& ità eos ſapienter conſolans,& perſuadens vt moderatè ferrent calamitatem,cùm ſcirent eos,qui ſapiunt,non modò ipſos non aduerſari,ſed eos potiùs beatos ducere & amplecti. Non autem ſe ſuperbè & inhumanè gerens,vt complures: quos cùm oporteret miſerando fratrum,in eos benignitatem exercere & clementiam, illi, ô inhumanitatẽ,adeò ſunt elati & ſublimis animi,aut (vt veriùs dicam) nimìs ſuî amãtes,& tam puſilli & abiecti animi,vt non ſolùm eos non admittant, ſed eos etiam videre non inducant in animum: perindè àc ſi nolint meminiſſe neq; omninò ſcire, quòd ipſis quoquè ſunt carnes ſubiectæ talibus affectionibus. Sed non ſic hic beatus, ſed fuit magno (ſicut diximus) & generoſo animo. Et ſunt huius quidem multi oculi teſtes:

maxi-

maximè autem ex iis, qui hoc miniſterium vnà cum eo obibant: qui cùm primò hanc inſignem benignitatem & commiſerationem ſimiliter atquè alij auerſarentur, illius deindè egregiam reueriti moderationem, perſuaſi fuerunt rectè ſapere, &, vt par eſt, imbecillitatem humanam & humilitatem.

Quamobrem ſi quis eum dixerit communem portum, & communem medicinæ officinam, communem domum, commune penarium, rectè dixerit & congruenter veritati, ægrotantium, eſurientium, algentium, peregrinantium. Eorum enim omnium ea, quam par erat, cura ab eo gerebatur. Qui autem contemneretur aut deſpiceretur propterea, quòd eſſet vilis & humilis, ſi quęſiuiſſes, illic inueniſſes neminem: ſed propter hoc ipſum, quòd eſſet, inquam, vilis & minimus, maiorem conſequeretur curationem. quoniam Chriſtus quoquè eſt inter minimos, & quæ ſunt illorum, apertè ſibi tribuit. Quarè eorum qui expellerentur, nulla illic habebatur ratio. Nullus deſpiciebatur, nullusquè indignus reputabatur commiſeratione. Quod quidē patrum quoq; nonnullis non eſt admodùm facile ſeruare in filios. Sed alijs quidem veſtes quoq; dabantur, quibus ijs erat opùs: omnibus ſimiliter dabantur alimenta. Atque meminerunt quidem, qui ad hæc miniſtrabant, ſe vno die pluſquàm centum menſas paràſſe. Et humanus quidem miſericordię fons erat huiuſmodi, & tam abundè ſcaturiens: DEI autem fons qualis? Num eſt manifeſtum, quòd multis atque adeò infinitis partibus ſuperabat? Nunc autem declarabit oratio, quibuſnam indicijs, & finem imponet ei, quod eſt pollicita.

Neminem quàuis humilem deſpicit.

Vno die plusq̃ 100. menſæ parantur.

Caſtigabat aliquandò terram Deus, caſtigabat autem fame: érat autem non breuis aliqua fames, neque in hos quidem dominabatur, in alios verò nō: ſed ex æquo omnes inuaſerat flagellum. Cùm ſic autem affligerentur homines, vt eorum, quæ ſcelératè fecerant, pœnas darent: malorum enim ſtudiorum hæc eſſe fructum dicit diuinus Micheas: & adeſſet dies feſtus Palmarum, quo pauperum & agreſtium multitudo, feſti accepta occaſione, in eo loco verſabatur, iam hoc quidem pro more facientes, ſed tūc magìs à fame iuſſi. Qui itaque ad parandum prandium inſeruiebant, ad tantam caligantes multitudinem, conabantur quibuſdam libris & trutinis alimentum diſtribuere, vt hac accurata ſubtilique ratione & parcitate poſſet pluribus alimentum ſufficere. Pondus autem eis ad libram, vt dixerit quiſpiam vtens lingua Romanorum, redibat. Accedens autem magnus ille Theodoſius, cùm id quod fiebat, viſu appręhendiſſet, & à magna multitudine vim afferri ianuis, & idem quod Iob, didiciſſet ſentire & diceret: Foris non diuerſabatur hoſpes, & patebat oſtium omni viatori: iubet portas aperiri, & permittere, vt omnes volētes poſſent ingredi: & hominibus menſas conſuetas apponere, quos difficile erat vel numerare, non ſolùm cps cibo ſatiare. Quicunque ergò ei erant inſeruituri, quandò ad ſolam tantummodò adſpiciebant multitudinem, non credebant: tantum abeſt, vt aliquid facerent, propterea quòd modum iuſſus exuperabat. Poſtq̃ autem adſpexerunt ad virtutem & gratiam eius, qui iubebat, ab humanis deſtiterunt, & altiùs adſpexerunt, & portas ſtatìm aperuerunt, & lubēter admiſerunt eos qui veniebant: & deindè etiam parandis menſis dabant operam, & hilariter ea etiam apponebant, quę habebant. Quid ergò Deus admirabiliū? Rurſùs quoq; ſuffecit ad paucis alendam magnam multitudinem, ſicut etiam priùs quinque panibus quinque millia. Simul ergò & eorum impleti ſunt ventres, & arcæ panarię oſtendebantur plenę panibus: & illi quidem exiſtimabant fore, vt omnia deficerent: eæ verò erant plenæ, & plura tenebant quàm præbuerāt, & per orationem velutì ad replendos ventres pauperum plurimum fructum produxerant. Sic pro eius propoſito Deus ipſum eſt remuneratus, & pro eius beneficentia in pauperes, non ſolùm abundè deſupèr pluens propter eius munificam voluntatem: ſed etiam efficiens, vt vir ille in admiratione haberetur & celebraretur, propterea quòd ſit minimè falſum promiſſum. Promiſit enim eos glorificare, qui eum ſciunt glorificare per opera.

Mich. 6.

Dies feſtus Palmarum.

Iob 31.

Præclarum miraculum

Iohan. 6.

1. Reg. 2.

Poſt hoc autem aliud quoquè dicatur, quod eſt ſimilis munificentię & virtutis in faciendo miraculo. Rurſùs erat dies feſtus, & feſtus virginis Dei matris: in quo, propterea quòd erat valdè inſignis ac ſolennis, tam magna conuenerat multitudo (oportebat enim & feſti cauſa eſſe multos celebraturos, & eius qui feſti celebritatem peragebat, dexteram, aut vt potiùs dicam propoſitum, habere etiam conuenienter multos qui alerentur) vt ne ſufficerent quidem ad faciendum accumbere eos, qui accedebant,

Valdè inſignis feſtus dies S. Mariæ.

debant, illi quibus hoc commiſſum fuerat: tantum abeſt, vt haberent quod ſatis eſſet ad eos alendos, niſi in vna menſa oporteret vnum panem apponere. Qui autem arcas panarias antè impleuerat Dominus, larga & copioſa dextera, quæ aperitur & nutrit, quicquid ab ipſa eſt creatum: is tunc quoquè menſas impleuit, vel vt potiùs dicam, ventres: adeò vt cùm innumerabilis ille hominum conuentus, fuiſſet plenus ad ſatietatem, tot eſſent ſportæ reliquiarum, vt ipſi quoquè, qui accubuerant, multa domum tulerint, & ijs qui ſeruiebant, ex ijs ſint opiparæ poſteà menſæ appoſitæ. Videntur autem hæc eſſe difficilia non ſolùm ad imitandum, ſed etiam ad laudandum, & ad rectè explicandum oratione. Quis enim adhuc videns Aegyptios cōfluentes ad magni Theodoſij monaſterium, non exiſtimauerit vel puteos eſſe tantæ multitudini defecturos ad ſolum potum? Illi autem ità ad ſatietatem fruuntur appoſitis, vt ijs etiam, qui poſt ipſos veniebant, ſufficerent quæ remanſerant, ad ſecundum cōuiuium. Quis ergò videns, quæ in hodiernum vſque diem fiunt in ſolitudine, non ſtatìm eſt habiturus fide dignum teſtimonium, quòd qui per Moſem in ſolitudine mirabile priùs pluit Hebręis nutrimentum, hic ipſe nunc quoquè per Theodoſium (etenim in Chriſto viuere creditur) hoc quoquè magnum & diuinum efficit, & tot viris nutrimētum copioſè ſuppeditat? Propterea ergò multos quoquè videris ad hunc locū feſtinantes, hunc ipſum reuerà eſſe illum exiſtimantes, propter quem Seruator & quinq; priùs panes benedixit, & tot hominum millia aluit ad ſatietatem. Sed hęc quidem ità ſe habēt. Nobis autem redeundum eſt ad ea, quę conſequuntur.

Eſca diuinitùs augetur. — *Nota miracula, quæ in Theodoſij fiebant monaſterio.* — *Exo. 16.*

Quoniam enim pręcipuum indicium charitatis in proximum, eſt cura quę geritur ægrotorū: quę etiam maximè nouit purgare patibilem noſtrę animæ facultatē: quoniam non ſufficit ad perfectionem, fratrem nutrire eſurientem, & potum dare ſitienti, eumque qui eſt hoſpes & nudus, in domum introducere & cōplecti: ſed oportet prætereà eius etiam cum mutuo quodam ſenſu miſereri, vt non ſit ſolummodò bonū, ſed etiam benè fiat, ex animę ſcilicet affectione: vt nō manu ſolùm, verùm etiam anima oſtendat miſericordiā. Qualis autem ille eſſet in ea re, iam vult declarare oratio. Cùm tres domos ędificâſſet, vnam quidem ijs, qui propter Chriſtum erant ſeiuncti, & toti mundo crucifixi, tribuit ad curam corporis in infirmitatibus. Deindè duas permiſit ijs, qui in mundo viuebant & verſabantur: & ex ijs ipſis vnam quidem ijs, qui erant inſigniores & honeſtiores: alteram verò ijs, qui erant viliores & pauperiores, & qui opùs habebant alterius auxilio. Quinetiam ſuis monachis, quorum propter ſenium & labores longę exercitationis ſoluta erat vis membrorū, (Oportebat enim ne hoc quidem effugere Theodoſij ſolicitudinem) ijs cùm in loco ſeparato aptum extruxiſſet gerontocomion, id eis permiſit ad recreationem diuturnę afflictionis, tanquàm bonis viatoribus, longa via & aſpera defeſſis, accommodatum diuerſorium. Prętereà autē aliud quoq; ab eo conſtructum eſt noſocomium, nempe ad opera commiſerationis verè miſericordi & clementi animę: quod etiam erat donum mulieris verè honeſtę, moribusque piæ & religioſæ: quæ quidem eius admirans bonitatem, domumque & ſeipſam cum filijs ei largitur: mundo quidem renuncians, Deo autem totam ſeipſam permittens, & volens vt ſui filij ſub illo viuerent.

Tria valetudinaria extruit.

Quinetiam, quod maius eſt ſignum clementię & benignitatis, quicunque in montibus & ſpeluncis degere quidem propter Chriſtum, ſed non ex Chriſto, elegerant, inconſiderato & non ſtabili calore ſecuti exercitationem: & humanę quidem imbecillitatis, & Chriſti verborum, quòd abſque illo nihil poſſumus facere, obliti: inani faſtu & vana perſuaſi arrogantia, & quæ rectè geſſerant, miſeri ſibi adſcribentes: ô mea mala, ô grandem inſolentiam, vel potiùs amentiam. Quid enim boni fecerit humana natura, tuo, ô Seruator, nudata auxilio? qui me doces per linguam Prophetę, dicētem: Remiſi manus, & aruërunt: & facti ſunt tanquàm fœnum ſiccum ſuper domos, tanquàm gramen. Quid verò per hęc ſignificat? Quòd amiſſo flore virtutis, quem qui tuam habēt manum opem ferentem, amplexi ſunt, deindè exiccati defectu tuę pinguedinis, dedecus deformitatis miſerabiliter induerunt. Qui ergò ſic ſtultè ſenſerant, & ideò traditi erant ſatanę ad interitum carnis, vt ait Paulus, vt ſaluus fiat ſpiritus: aut alioqui mente erant lęſi & malè affecti, & pœnas dederant in eo, quod peccauerāt, vt diſcerēt cùm in honore eſſent, effecti rationis compotes, intelligere ac noſcere opificem & auxiliatorem, & non eſſe ingrati in eum, qui eis dederat gratiam: ij experti ſunt eum valdè beni-

Ioan. 15. — *Eſa. 37. iuxta 70.* — *1. Cor. 5.*

benignum, & paternè in ipſos ſe gerentem. Pro eis enim accendebatur, tanquàm pro filijs proprijs, & alioquì beneuolè in eos afficiebatur: cumque eis conſtituiſſet locum quietum & tranquillum, permiſit vt in eo agerent: vt eſſet ei quodammodò alterum monaſterium, & ob multitudinem eorum, qui erant congregati, & ob ordinem miniſterij, & ob ſtatum eorum qui miniſtrabant, & ob ſumptum eorum, quæ ſuppeditabantur. Magìs ergò quàm aliorum, homo Dei, ſicut diximus, vincebatur ipſorũ commiſeratione, & in eis recreandis magnam adhibebat curam & diligẽtiam, & eos conſolabatur verbis aptis ad perſuadendam tolerantiam:

Nequaquàm ô filij, dicens, nequaquàm reſoluamini & eneruemini hac temporali afflictione. Neque hoc vobis videatur optandum, à Deo omninò non corrigi. In laboribus enim, inquit, & in flagellis caſtigare Hieruſalem. Sic dicit Deus per Hieremiam: Anima mea nunquàm à te deficiat. Caſtigat enim, ſed benignè: & caſtigat omnẽ filium, quem recipit, poſſum dicere ex diuina ſcriptura, adeò vt diſciplina eius & caſtigatio non ſit iræ, ſed dilectionis, ad correctionem peccatorum, inducta propter benignitatem. Bonum eſt ergò, ô fratres, & valdè bonum, cùm hìc ſpiritaliter caſtigati fuerimus, illic Dominicas plagas non experiri: & cùm hìc ad tempus afflicti fuerimus, quæ finẽ non habent, tormenta effugere. Hìc enim nihil pati, longè eſt grauius, quàm pati: & excedere è vita abſque tentationibus, vt cuius nõ fuerit purgata materia peccatorum multis afflictionibus, quod eſt apertum indicium terribilium afflictionum, & nothorum potiùs, quàm germanorum filiorum ſignum euidens. Quanquàm ne illud quidem omninò conturbabit animum eorum, qui ſapiunt, ſi figmenti diuini dæmon euadit dominus. Nam datur quidem eis poteſtas ab eo, qui creauit, tãquàm quibuſdam punitoribus, hei mihi, ad caſtigationem filiorum qui declinârunt. Datur autem, quantùm ille nouit ſufficere ad caſtigationem, non quantùm ipſi volunt. Vix enim parcerent hominibus, qui ne brutis quidem pepercerunt, vt ſacra docent Euangelia. Conſpiciamur ergò per hanc diſciplinam ſenſum accipere peccatorum, & non egere alijs plagis grauioribus, quòd incorrecti maneamus poſt plagam. Efficiamur probati per afflictionem. Quod contra noſtram voluntatem eſt illatum, fiat etiam proprium voluntatis, in eo quòd moderatè feramus ea, quæ contigerunt, & gratias agamus ei, qui intulit diſciplinam legibus benignitatis. Ipſe percuſſit, & ipſe nos ſanabit. Et hoc habeo à Propheta: Percutiet, & alligabit, & non tardabit ad curationẽ. Hæc dicens admirabilis Theodoſius, omnibus quidem procurabat conſolationem, & nonnullis etiam à morbo liberationem: alios admonens, vt forti & magno animo ferrent ea, quæ ſunt grauia: & perſuadens eſſe vtilius ea tolerare, quàm ab eis liberari. Hac ratione plurimùm ſtudij ponebat Theodoſius, non vt eos qui malè habebant, liberaret ab eo, quod erat eis moleſtum: ſed vt potiùs eis perſuaderet, vt ea forti & magno animo ferrent.

Adhortatio ad patientiam.
Ierem. 6.
Heb. 12.
Cur diabolus ſinatur obſidere homines.
Matth. 8.
Oſeæ 6.

Sed enim quomodò aliorum illius bonorum epulis auditores excipiemus? Quid enim, perindè àc ſi deſint res præclarè ab eo geſtæ, excogitabimus, quemadmodùm poſſimus immorari in oratione? Quis enim cùm eas, quæ hìc fiunt, audièrit hymnodias, non demulcetur quidem auribus, lætatur autem animo, corde autem vehementer exilit, promptoque & alacri animo labra mouet ad laudandum eum, qui fecit: quòd diuerſis quidem linguis, vna autem mente & ſententia canãtur piè & religiosè? Quomodò enim in lyra, ea quæ fit viciſsìm pulſatione, contemperatur vocum diuerſitas numero admirabili: ità etiam hìc quoquè diuerſis linguis, quidã varius & valdè concinnus cantatur hymnus. Hic enim vir ſapiens, ſicut olìm Beſeleel diuini architector tabernaculi, ſapientiſſimè & pulcherrimè diſpenſat & adminiſtrat in hoc ſancto monaſterio, & quatuor ædes intra id ædificat. Ex quibus vnam quidem dimiſit ijs, qui lingua Græca vtuntur: in qua ipſa aliorum quoquè patrum choro hymnus canebatur. In ſecunda autem genus Beſſarum ſua voce communi Domino fundebat preces. Tertiam autem ſortita fuit gens Armeniorum: in qua quidem ipſi quoquè lingua patria Deo hymnos emittebant. Vltimam autem & quartam ſeorsùm ab alijs ij, qui vexabantur à dæmone: Qui cùm erant alioquì furioſi & emotæ mentis, vt antè meminimus, cùm ipſi ad ſe reuerſi, erant compoſitæ mentis, cum ijs, qui eis miniſtrabant, in ea preces emittebant altiſſimo. Ità ab eis peragebatur hymnodię regula, quæ (vt dictũ eſt) ſeptiès in die offerebatur DEO vniuerſorum. Sed hęc quidem alio tempore.

Etiam antiquis patribus hymnodia & cantus fuit in vſu, tam in die, quàm in nocte.
Eccè ſeptẽ horæ canon

Nam

nicæ etiam à priſcis monachis frequẽtatæ.

Nam quando oportebat venerãda participare ſacramenta, lex erat apud eos pulchrè admodùm conſtituta, vt vſque ad diuinitùs inſpirata Euãgelia vnuſquiſque in ſua Eccleſia ſimul & lingua diuinam audiret vocem: poſteà autem omnes congregarentur in vna, exceptis dæmoniacis: in magna ſcilicet Græcorum Eccleſia. Quod quidem in hodiernum vſque diem faciunt: & illic ſunt participes ſanctificatorum.

Et quid opùs eſt omnia recenſere, illius, inquam, ſacri paſtoris & gregis: & vtrùm eorum magis admiretur virtutem, an multitudinem? Nam quos tota quidem ſua vita parturijt ſpiritaliter, paternè autem nutrijt, & deindè etiam ad Deum emiſit, cùm pulchrè ſuam vitam finijſſent, fuerunt numero ſexcẽti & nonagintatres. Quos autem præfectus, qui poſt illum ſucceſſit monaſterio, fuerunt pluſquàm quadringenti, ſpiritalis virtutis apertum ſeruantes characterem, filij patrem amantes, & filij, qui inſigniter amabantur à patre. Cauſa autem amoris, qui erat in vtriſque, erat non natura, quæ eſt res laude carens & mercede: ſed bona voluntas & bonum animi inſtitutum, amans id quod bonum eſt & honeſtum: & ideò laudem omninò meretur. Et poſſem quidem dicere cum magna voluptate, quot paſtores, quot Epiſcopos protulerit eius educatio, & quot ex eius ouibus fuerunt paſtores aliorum, & præfuerunt ſacris monaſterijs: non ipſi amantes imperium, ſed potiùs iudicati digni qui imperarent, & digni quibus crederetur præfectura animarum: & quorum multi per ſe vixerunt, propter quietis ac ſilentij deſiderium, & cupiditatem maiorũ certaminum: quorũ nonnullis producta fuit exercitatio vſque ad octoginta annos, & eis annorum multitudo congregauit multitudinem diuitiarum ſpiritalium: per quę omnia cognoſcebatur & prædicabatur Theodoſius, & ei aureum cõſeruabatur genus, quod honore, inquam, antecellit. Per quæ ei implebantur fructus & manipuli, & merces augebatur. De vnoquoque ergò eorum libenter meminiſſet oratio, niſi produceretur ad immoderationem. Oportet ergò paucis dicere, nullum fuiſſe relictum locum, qui non commodi & vtilitatis aliquid ex eo ſit conſecutus.

Eius diſcipuli quales extiterint.

Multi ſe in eius tradũt diſciplinã.

Poſtquàm ergò huius viri diuini fama per vniuerſum orbem terræ iam peruaſiſſet, & virtutis ſtudioſas ad ſe attraxiſſet animas, multi quidem ex militibus bella multùm valere iubentes, referebantur in numerum eius phalãgis: multi autem ex ijs quoquè, qui valebant dignitate, & honores fuerant conſecuti, hæc nõ ſecùs atquè ſomnia deſpicientes, aut potiùs vt alias Sirenes, quæ demulcent ad eorum, qui eas attendunt, exitium, dimittentes, toto pede ad ipſum contendebant: propter Chriſtum ignominiam, veram eſſe gloriam, & ipſo etiam regno meliorem credentes. Multi autem ex ijs quoquè, qui erant inſignes eruditione, libros quibus adhærebant, tanquàm aliquibus vberibus aut fontibus, vel tanquàm iucundiſſimas voluptates, vel tanquàm pulcherrima ſpectacula deſpicantes, mâluerunt attingere inſtitutiones elementorum vitæ, quę ex Chriſto agitur: relictiſque plauſibus & laudibus ciuilibus, humanæ ſapientię prętulerunt eam, quæ eſt propter Chriſtum, ſtultitiam. Quibus admodùm aptè vſus fuit hic bonus paſtor: imbecillioribus quidem labores alleuans, augens autẽ robuſtioribus: adeò vt neq; imbecillitas opprimeretur immoderatione, neq; vires inſoleſcerent ſi non comprimerentur: erga omnes ſeipſum varians & mutans ſpiritali ſapientia: Nõ virga caſtigans, ſed ſermone inſtituens, ſermone ſale condito, & qui peruadebat vſque ad profundũ motuũ mentis, vt qui vim haberet ex ipſa operum fiducia. Ea ratione & conſolans, erat multis terribilis: & increpans, deſiderabilis, & iucundus in omnibus. Quis ità fuit, & cum multis conuerſans, vtiliſſimus, & ad ſenſus colligendos, & ad efficiendum vt intrò conuerterentur, aptiſſimus? adeò, vt is in maiori eſſet trãquillitate in medijs tumultibus, quàm ij, qui ſunt in ſolitudine: & idem ſimul eſſet & cum multitudine, & ſeparatus: & illud quidẽ alijs, hoc verò ſibi afferret vtilitatem: vel ſuam potiùs per vtrunque. ſiquidem iuuare proximum, eſt apertè iuuare ſeipſum.

In illis inſtituendis eius prudẽtia.

Lectio ſcripturæ aſſidua.

Quod autem & permanſit cum eo toto vitæ ſuę tempore, & eſt veluti neceſſariũ aliquid & ſemper conſequens, erat diuinorum lectio eloquiorũ: quam non tempus, non morbus, non ſenium, non aliquid aliud ex ijs, quę accidunt, interrupit. Quinetiã cùm iam eſſet imbecillus, & iam ad extremam veniſſet ſenectutẽ, nec decæterò poſſet ampliùs progredi, liber erat in manibus, & vincebantur labores à laboribus: à meditationis, inquam, laboribus, labores ſenectutis & imbecillitatis. Ad quos cùm dies non ſufficeret, illius lucem lucerna ſupplebat in noctibus.

Quo-

Quoniam autem cùm eſſet homo, oportebat eum eſſe multis defeſſum & exhauſtum laboribus, non poterat quidem noctù vnà eſſe cum fratribus canentibus, & admonere quę oportebat: miniſtro autẽ tanquàm lingua vtens, qui ei fundebat aquam manibus, per eum ſignificabat fratribus, & quiſnam eſſet canticum incepturus, & quiſnam facturus lectionem ſedentibus, & quis chorum ducturus. Hæc autem faciebat his duabus de cauſis, & ſibi quidem prouidens, vt aſſiduè vigilaret: & illis, vt regulam ſpiritalis officij ſeruarent citra vllam repręhenſionem. Sed noctù hęc quidem illi magno erant præcepta eccleſiaſtica: interdiù autem ad eum accedentes, qui erant ex ſpiritu ei geniti filij, eum ſeorsùm interrogabant propter cogitationem, quæ eis afferebat moleſtiam, Apertè autem ea ſuadebat, quæ pertinebant ad eorum vtilitatẽ, non ſermone ſolùm docens, ſed etiam vita ea, quæ dicebantur, cõfirmans. Quo quidem tempore erat, quod fiebat, non procùl à miraculo. Nam vir ille, qui externam nę guſtauerat quidem ſapientiam, & in libris gentiliũ ne linguam quidem exercuerat, tantą verborum copia faciebat admonitiones, vt nullus eorum, qui in his libris conſenuerant, & arte dicendi linguam ſatis acuẽrant, facilè poſſent cum eo contendere. Docebat itaque non ex humana ſapientia, ſed ex gratia boni ſpiritûs, qui ad eum velutì dixerat: Eccè dedi verba mea in os tuum, ſicut olìm Hieremiæ ſapienti: ex ſeipſo quidem multa dicens, eaque elegantia: multa autem etiam ex dictis Apoſtolicis. Maximè autem crebrò recordans ſalutarium conſtitutionum & ſermonum, qui inſtruũt ad exercitationem, Magni, inquam Baſilij: cuius etiam vitam imitans, & eius orationis magno captus amore, ſtudebat animam quidem illius moribus, linguam autem eius ornare eloquentia. Certè per ipſam quoquè proferebat ea, quæ ſunt rerum illius pulcherrima, meditando aſſumens, & conſeruans memoria, quę poſſent prompti animi ſtudium inijcere vel ſocordioribus. Bonũ autem fuerit illorum ipſorum quoq; meminiſſe verborum, quæ memoria tenere curæ erat Theodoſio:

Singularis eius copia in adhortando.

Ierem. 1.

Conſtitutiones monaſticæ Baſilij Magni.

Rogo, fratres, per charitatem Domini noſtri IESV Chriſti, qui dedit ſeipſum pro peccatis noſtris, aggrediamur aliquando curam gerere noſtrarum animarũ: dolore afficiamur ob vanitatem vitæ noſtræ præteritæ. Decertemus pro futuris ad gloriam Dei & filij ſui. Nè remaneamus in hac ſocordia & mollitie, præſens quidẽ ſemper ociũ admittentes, in craſtinum autem diem & perendinum, principium operum diſferentes: Nè ſi compręhenſi fuerimus ab eo, qui noſtras animas decipit, nequaquàm inſtructi operibus, excludamur quidem à thalamo gaudij: fruſtrà autem & incaſsùm defleamus, deſpectui malè habitum vitę tempus lugentes, tunc quando nihil iuuabit eos, qui agent pœnitentiam. Nunc eſt tempus acceptabile, nunc eſt dies ſalutis. Hoc eſt tempus pœnitentiæ, illud remunerationis: Hoc eſt tempus operãdi, illud verò dandæ mercedis: Hoc eſt tolerantiæ, illud conſolationis. Nunc Deus eſt adiutor eorum, qui conuertuntur à mala via. Tunc erit terribilis, & qui decipi non poterit, examinator rerum & verborum & cogitationum. Nunc fruimur patientia: tunc iuſtum cognoſcemus iudicium, quando reſurrexerimus, alij quidem ad æternum ſupplicium, alij autem ad vitam ęternam, & recipiet vnuſquiſque congruẽter ſuę operationi. In quod tempus Chriſto obedire differimus, qui vocauit nos ad regnum ſuum cæleſte? Non expergiſcemur? Non nos reuocabimus à vita conſueta, ad perfectionem Euãgelij? Quomodò oculis appræhendemus illum terribilem & inſignem diem Domini, in quo eos quidem, qui dexteræ Domini per bonas appropinquant actiones, excipiet regnũ Domini: eos verò, qui ad ſiniſtram ſunt abiecti, propterea quòd à bonis deſerti ſint operibus, abſcondet gehenna ignis, & tenebræ æternæ, & ſtridor dentium? Nos autem dicimus quidem nos cupere regnum cælorum: ea autem non curamus, quibus id poſſimus aſſequi, ſed pro præcepto Domini nullum laborem ſuſcipiẽtes, in vanitate mentis exiſtimamus nos eſſe æquales honores conſecuturos ijs, qui vſque ad mortem reſiſtunt contra peccatum.

Eius exhortationes ad fratres.

2. Cor. 6.

Iohan. 5.

Matt. 25.

Aduertant hæc, qui ſolam fidem iactitant.

Deindè cùm hucuſquè perfeciſſet orationem, nonnunquàm ea etiam, quæ ſua erant, addebat: & quæ excitabant ad obedientiam, & parabant ad tolerantiam, & vnibant ad concordiam. Addebat autem ſua, non vt quiſpiam ſe iactans & glorians: ſed qui ſeipſum oſtenderet eadem ſentire. & ſimul ea quidem, quæ iam dicta ſunt à veteribus, propter breuitatem verò vel ſententiæ magnitudinem, vulgi captum excedũt, ipſe ſuis additamentis reddens apertiora, manifeſtaque & clara reddens omnibus.

Atque

Atque ſic quidem vtebatur ſacer Theodoſius ea, quę ad docendum comparabatur, oratione: ea verò, qua traduntur dogmata, quomodò ſe habebat? & quis erat eius in ijs ſermo & zelus? An ne de hoc quidem eſt ſciſcitandum, vtpotè quòd res omnes loquantur quauis voce apertiùs, & eius zelum pro pietate prędicent? Illud autē eſt potiùs diligenter quærendum, quęnam lingua ſit erudita & facunda, vt poſſit rectè explicare illius linguę trophęa. Nam is quidem in alijs quidem omnibus erat manſuetiſſimus & promptiſſimus, vt honeſtè potiùs vinceretur, quàm non laudabiliter vinceret. Vbi autem erat in pietate & vera religione periculum, erat illic ſtabili & forti ſentētia Theodoſius, & nullius cedebat obiectioni: vt qui cerneretur acri & inuicto animo, ignis comburens, aut ſecuris ſcindens, aut rhomphęa pugnatoris, vt dicam quæ diuinæ ſunt ſcripturę. Eius autem, quod dico, argumenta ſunt multa quidem alia, mihi autem ſufficiet vnum reducere in memoriam.

Zelus pro pietate & religione.

Tulit aliquandò noſtrum quoquè tempus Imperatorem, qui priùs quidem fuerat, quantùm apparebat, paradiſus voluptatis: poſtremò autem rebus fuit cognitus campus deſtructionis, & vnus ſcilicet ex ijs paſtoribus, qui ſui gregis oues diſpergunt & perdunt, & eas turbida potant ſubuerſione. Et vt reliqua illius prętermittam, hoc quidem accipiet, quod poſt nos ſequetur, tempus. Neque enim par eſt, vt id mandetur obliuioni propter eos, quorum eſt ſcelus inſigne: qui, vt dicit Eſaias, concipiunt laborē, & pariunt iniquitatem. Heu mihi, impius, ſiue ab alijs ad hoc motus, ſiue hunc ſceleratum fœtum ex ſe produxerit: (Stultus enim, inquit, ſtulta loquetur, & cor eius vana cogitabit) Patrum, qui Niceæ fuerunt, ſacra dogmata, tanquàm montem Sion & turrim fortitudinis ſcilicet aggreditur, illa quidem volens abrogari, valere autem ſententiam Acephalorum, quam à ratione alienam, & verè ἀκέφαλον, hoc eſt, carentem capite, iure quis dixerit. Potentiæ autem admiſcet improbitatem, vt hac quidem deciperet, illa verò effectum redderet quod contendebat: vt neque vis, ſi eſſet immixta & perſuaſione minimè contemperata, moleſta videri poſſit, & planè violenta, vt quę robur accepiſſet ex ſola occaſione. Neque rurſùs perſuadere, ſi impotens ſit, ſit imbecillum, & quod poſſit pauca & apud paucos efficere. Hinc alios quidem ex Epiſcopis adoriebatur minis & exilijs, alios autem honoribus & aſſentationibus: & nonnunquàm etiam corrumpere pecunia, & ſuum malum aliorum quoq; efficere, & morbū cōmunicare contendebat, mutabilis non minùs quàm Proteus, vt Græci dicunt, & non minùs mente, quàm ille adſpectu, varius. Poſtremò autem hanc quoq; magnam turrim aggreditur. Machinæ autem erant aurum, idque non paucum, vt poſſet cōtemni, ſed quod redibat ad ſummam triginta librarum: eratque donum non nudè & apertè donum, nè non acciperetur, vt quod ſuſpicionem pareret auaritiæ: ſed id quoq; occultabat prętextus ſpecioſus & valdè probabilis, nempe pauperes, & quę erant neceſſaria ad vſus fratrum ęgrotantium. His virum conabatur ingenuum redigere in ſeruitutem. Et ſi bonum exiſtimas & gratum piorum animis id, quod à te, ô vir egregie, innouatur, ego illi dixerim, cur non ab eo ipſo ſinis trahi amatores, & propria vinci pulchritudine eos, qui ſunt pulchri amatores: ſed id pecunijs ornas & muneribus, quod ſolet fieri turpibus & deformibus, vt quæ ſint aliena ornamenta & artificia?

Eſa. 59.

Eſa. 32.

Acephali hæretici.

Auro oppugnatur vir ſanctus.

Cùm ergò cognouiſſet ille magnus id, quod fiebat ab illa puſilla & abiecta anima, temerè aduersùs ſe cōparari, erat, vt vulgò dicitur, aquila in nubibus: vt qui nec poſſet capi, nec vinci: ſed reuerà potiùs eum capit, qui ſimulabat. Nam aurum quidē non repellit, nè fortè videretur temerè ſuſpicari, & offenſionis aliquam præberet occaſionem: ſed duplici damno afficit aduerſarium: ſimul quidē priuans pecunijs, cùm eſſet alioquì auarus: & ſimul etiam ſpem vanam & inanem oſtendens, qua ducebatur, & quę ſcopo nihil habebat conſequens. Sed quem leonem exiſtimabat ſe iam habere in pedicis, eum cùm in ſe concitâſſet vehementiſſimè, præclarè oſtendit, vt eſt in prouerbio, capream inijſſe pugnam aduersùs leonem. Nam cùm iam tempus aduenisset, & ille ab eo petijſſet confeſſionem, & adeſſent qui ea de cauſa miſſi fuerant, hîc mihi conſidera eius animi virtutem & fortitudinem. Nam cùm omnes ſimul congregâſſet ciues ſolitudinis, & dixiſſet eſſe tempus, vt finem acciperet dictum illud Propheticū, quod iubet mitem fieri pugnatorem, & eos inſtruxiſſet ad ſuſcipienda pro pietate certamina, ſe oſtendit eſſe ducem, ſe militem, ſe virum ſtrenuum & fortem, & primum in omnibus, & cum Imperatore per literas eſt congreſſus. Et lubētiſſimè quidem meminiſſem

Egregiè eludit artem hæretici Imperatoris.

niſſem illarum ipſarum probationum, quibus Theodoſius apertas nugas eſſe oſtendit ea, quæ ex propoſitis videbantur eſſe validiſſima: ſed propter prolixitatem, & ea ſpectans, de quibus agitur in præſentia: multis enim manibus opùs eſſet & libris: ſolùm meminero eius dicendi libertatis, qua vſus eſt in fine. Sic enim paucis oſtendetur, quàm eſſet homo liber, & qui nequaquàm deijci deprimíve poterat. Sic autem habent ea, quæ ſcripta ſunt:

Cùm hæc duo ſint nobis propoſita, ô Imperator, vel turpiter & illiberaliter viuere conſentiendo Acephalis, vel honeſtè mori ſequendo recta Patrum dogmata: ſcito mortem à nobis eſſe præferendam. Tantum enim abeſt, vt hęc noua ſequamur dogmata, vt non ſolùm in loco manſuri ſimus, præcedentes Patrum leges ſequentes: ſed eos etiam, qui præter hæc alia tueri ſuſtinuerint, piè abdicabimus, & ſubijciemus anathemati: ſed nec vllum ex Acephalis ordinatum, per vim ſuſcipiemus. Abſit vt hoc fiat, ô rex Chriſte. & ſi tale quid contigerit, veritatis Deum præſidem teſtantes, vel potiùs illum ipſum, qui nunc ab ipſis, maledictis & blaſphemijs appetitur, vſque ad ſanguinem reſiſtemus: & quomodò pro patria, ità pro recta fide lubenter animas profundemus, etiamſi ipſa ſancta loca igne perdenda viſuri ſumus. Quid enim opùs eſt ſolo nomine, quando ipſa ſacra, reuerà afficiuntur contumelia? Nos ergò nequaquàm admittemus aliquid ſentire, tantum abeſt vt dicere, quod diſcrepet à ſanctis & œcumenicis concilijs. Ex quibus primum quidem ornatur trecentis & octo Patribus, qui cùm aduersùs Arrium in ſancto ſpiritu Niceæ conueniſſent, anathemati miſerum ſubijciunt, & à corpore abſcindunt Eccleſiaſtico, alienantem à patris eſſentia eum, qui eſt natura filius, & introducentem dogmata aliena à recta fide. Secundum autem impulſu diuino congregatum aduersùs Macedonium, qui ipſe quoquè ſceleratè loquebatur aduersùs bonum ſpiritum, eum abdicat. Tertium autem aduersùs prophanam & execrandam linguam Neſtorij, qui ipſe quoquè abſurda erat locutus aduersùs Chriſti carnis ſuſceptæ conſilium, pulchrè Epheſi conuenit. Poſt hæc, quod fuit etiam Chalcedone ſexcentorum & triginta diuinorum Patrum: qui cùm etiam ea dixiſſent, quæ conueniebant prioribus, & quæ illi dixerant, adhuc accuratiùs expoſuiſſent, infelicem & execrandum Eutychen vnà cum Neſtorio abſcindunt à corpore Eccleſiæ, & fidem confirmant Apoſtolicam: & quicunq; non ità ſentiebat, decernunt eſſe alienum ab Eccleſia. Aduersùs hæc & ignis accendatur, & enſis acuatur, & mors quoquè nobis acerba adferatur: immò verò, ſi fieri poſſit, pro vna innumerabiles: nos verò nunquàm prodemus veram religionem, neq; ea quæ rectè placuerunt Patribus, ea abrogando probro afficiemus. teſtes ſint eorum ſudores, quos pro fide ſuſceperunt, & multæ dimicationes: ſed ea manebunt firma & immobilia, & apud nos, & apud eos, quos fas eſt & Deum & nos ſequi. Pax autem Dei, quæ ſuperat omnem mentem, ſit cuſtos & dux tuæ potentiæ.

Epiſtola eius ad Imperatorem.

Quatuor Concilia œcumenica.

Nicenum.

Conſtantinopolitanũ.

Epheſinum.

Chalcedonenſe.

En quàm conſtanter vir ſanctus Conciliorũ decretis cenſuerit inhærendum.

Cùm hanc Imperator accepiſſet epiſtolam, mittens & vim afferre, & conari perſuadere, ſe potiùs ſubmittens, aggreſſus eſt ſe de ijs excuſare, quorum accuſabatur, & ſic compoſuit epiſtolam: Huius innouationis, ô homo Dei, nos non ſumus authores. Teſtem confidenter inuocamus, qui omnia cernit, Dei oculum: ſed ab illis oritur hic motus, quos plùs, quàm alij, oportebat hæc honorare ſilentio. Nunc autem cupientes ſinguli primi videri & dicendi facultate & dignitate, ſeipſos feriunt, & nos ad ſe inuicèm attrahunt. Quid nos ergò aliud oportet facere, quàm dum ij mouentur, nos non ſimul moueri, ſed quietem amplecti: vt ſic perſuadere poſſimus eis, qui hîc mouere ſtatuerint, dimiſſa tali contentione, vnà nobiſcum quieſcere? Omninò enim tuam non latet pietatem, quòd quidam monachi & clerici, qui rectam fidei ſibi vendicant ſententiam, hæc mouere ſcandala, ſeipſos, vt diximus, ſtudentes oſtendere primas obtinere partes in harum rerum cognitione: & quòd myſterium & fidem in ore ſuo circunferant. Quæ quidem cùm non poſſint comprænhendi ab hominibus, nihil aliud quàm illos mendaces oſtendunt & ſycophantas. Ex quo etiam proficiſcitur magna Dei in nos indignatio, eò quòd exiſtimamus myſterium non eſſe myſteriũ, nec ex ſola fide conſiſtere, ſed ex abſurdis nugis: & condemnamus eos, qui nos docuerunt Deum fide & myſterio colere. Vos ergò nunc quoquè oportet, ſi vnquàm, orare pro Eccleſia, vt nos benignis oculis adſpiciat, & pacē ſuis conciliet eccleſijs, quę tam malè ſunt diuiſæ propter ſtudia ipſorum Præſulum. Quæ autem à vobis miſſæ ſunt eulogiæ, nobis admodùm lubenter

Epiſtola Imperatoris ad illum.

oſtenſæ ſunt: noſtrum autem quale ſit inſtitutum, annunciabunt pij monachi, qui à vobis miſſi ſunt. Et hoc quidem modo ſe habuit epiſtola.

Sed qui hæc quidem ſcripſerat, Imperatorem, & tunc de furore paululùm remiſerat, & bellum, quod aduersùs rectam opinionem, vel ſuum potiùs caput gerebat, repreſſerat: non multo interiecto ſpatio, grauis ſubit pœnitentia: & perindè àc ſi eum pœniteret, quòd omninò parùm eſſe pius ſtatuiſſet, & ſe facilitatis nimiæ condemnaret, ad priora eſt reuerſus. Difficile enim eſt, vt eſt in prouerbio, aſinum confricantem auertere. Rursùs ergò edicta aduersùs pietatem, ruſuſque hic egregius martyr citra ſanguinem: ſiquidem conſideranda eſt voluntas, & non rerum exitus. Nam cùm omnes eſſent planè conſilij inopes & dubij quid agerent: & alij quidem blaſphemiam defenderent, alij autem vererentur vel ſolummodò contradicere: fortaſsè autem etiam hac in re communi Patri, dicendi libertate cederent, & veluti ducis ſignum expectarent: tũc tunc euadit manifeſtum, qualis etiam ſenectus, quando zelo cõfirmatur, ſe fortiter & iuueniliter gerit aduersùs ea, quæ pro bono & honeſto ſuſcipiuntur pericula. Contemptis enim illis ſcriptis & decretis, minisq; innumerabilibus, turbaq; quæ Imperatorem & Deum ex æquo reuerebatur, militibusq; qui eos obſeruarent, qui eſſent tale quid dicturi: Illis omnibus contemptis, tanquàm vanis ſtrepitibus, & dicens non eſſe ſuum, ſed puerorum talia horrere tonitrua, leonis ſuſcipiens imperium, cùm Dei templum eſſet ingreſſus, & ſuggeſtum conſcendiſſet, in quo ſolent legere Sacerdotes, manu populo ſignificans ſilentium, Si quis, inquit, quatuor ſanctas ſynodos non tanti eſſe exiſtimat, quanti quatuor Euangelia, ſit anathema. Hæc cùm dixiſſet, & tanquàm angelus populum adduxiſſet in admirationem, & vocem omnibus ademiſſet præ miraculi magnitudine, per ſilentium procedit per medium eorum tanquàm dormientium, & exiſtimantium ſe in ſomnis videre, non autem verè, id quod fiebat. Et fuit hoc quidem viri ſtratagema, ex quo dictas quoquè ſanctas ſynodos in ſacris diptychis collocare ſtatuerunt.

Conſtantia Theodoſij.

Ecce quãta ſit quatuor Conciliorũ generalium authoritas, quæ etiã D. Gregorius vt quatuor Euangelia amplectit.

Cùm poſt hæc autem nihil eſſet cunctatus, & nec parùm quidem ſubſtitiſſet, obijt ciuitates quæ erant circuncircà, diſcipulos & alios ſuos ſectatores ex ſolitudine, veluti quidam dux exercitûs, eos qui ſub ſe erant, inducens: primus canos, primus etiam oſtendens promptum animi ſtudium. Omnes obiens, factus omnia omnibus, certiores reddens eos qui dubitabant: adhuc confirmans eos, qui erant ſtabiles: eos excitans, qui erant ſocordiores: eorum, qui erant prompto & alacri animi ſtudio, augens diligentiam: addens animum ijs, qui extimeſcebant: adhortans eos, qui decertabant: terrens aduerſarios, quòd tam eſſet magno ac generoſo animo, vt ad eum non pateret aditus: medicinæ celeritate omnem morbum præueniens, docens omnes, quòd Dei verbum eſſet quidem idem ſimul Deus & homo, vna autẽ hypoſtaſis ſiue perſona, vtrunq; eorum habens natura, diuinitatem ſcilicet & humanitatem. Ad ea autẽ, quæ dicta ſunt, probanda adduxit illam ſanctam ſynodum œcumenicam, quæ ipſa quoquè de Chriſto ſic agit, & ea ratione effugit declinationes hæreticorum, quæ fiunt in vtranq; partem. Nam eo, inquit, quòd vnam confiteatur perſonam, repellit impiam Neſtorij hæreſim: eo autem, quòd non neget duas naturas, Eutychetis & Dioſcori magìs impiam exturbat hæreſim: neq; ſimiliter vt Neſtorius, Chriſtum vnum diuidens in duos filios & hypoſtaſes: neq; ſimiliter àc Eutyches & Dioſcorus & etiam Seuerus, in vnam confundens naturam, vnius ſcilicet Chriſti diuinitatem & humanitatem. Nam plus, quàm par ſit, habet vnuſquiſq; eorum: vnus quidem fugiens diuiſionem, alter verò contractionem: ille quidem ad hoc, vt duos diceret filios: alij verò, vt ne vnum quidem propriè filium faterentur, miſerè exciderunt. Nam Neſtorio quidem, quoniam vtiquè timebat confuſionem, venit in mentem, vt diceret habitudine ſolùm & dignitate ſeu authoritate factam eſſe diuinitatis vnionem humanitati: adeò vt cum naturis duas quoquè valdè impiè defenderet hypoſtaſes, & duos introduceret filios: vnum quidem Deum, genitum ex patre ſeorsùm & ſeparatìm: alterum verò, qui ex ſancta Virgine, per gratiam ſolùm ei tribuens dignitatem adoptionis.

Error Neſtorij.

Eutyches autem & Dioſcorus, & etiam Seuerus, qui ſe eis nupèr adiunxit, & impietatis elegit eſſe particeps, vt qui vellent abſurdiſſimam Neſtorij tollere diuiſionem, malum malo medicantur: & ipſi quoquè rursùs ſtultè audent introducere confuſionem, vnam & eandem nominãtes naturam diuinitatis & humanitatis, & ad paſſionem,

Eutychetis, Dioſcori & Seueri.

quantùm

quantùm ad eos attinebat, non verentes deducere impatibilem diuinitatem. Si enim ex eorum ſententia vna eſt Chriſti natura, is autem eſt reuerà Deus & homo: fuit ergò diuinitas mortis quoquè particeps. Sed ſcelerata his ora obſtruantur, & mali malè cum ſuis pereant dogmatibus. Eos autem increpet beatus quoquè Petrus, Chriſto paſſo pro nobis carne, dicens, ſed non etiam diuinitate. *1. Petri. 4.* Nam etſi quòd attinet ad eſſentiam, vnita erat Chriſti diuinitas carni patienti, non fuit tamen ipſa ſocia paſſionis. Nam quomodò eſſet? eſt enim diuinitas omninò impatibilis. Rectè ergò & ſecurè prædicatum eſt ab hac ſancta ſynodo, duas naturas diuinitatis & humanitatis, inconfusè, immutabiliter, citra diuiſionem, in vna honorari perſona: eundem ante ſecula quidem genitum ex patre, quòd attinet quidem ad diuinitatem: in extremis autem rursùs temporibus natum ex ſancta Virgine, recentiori lege humanitatis: patri & matri ſimilem eſſentia, eundem ſine patre & ſine matre: vt qui illud quidem pulchrè eſſe cognoſcatur ex ea, quæ infernè fuit, generatione: hoc verò ex ea, quæ ſupernè, vnigenitum & primogenitum. Illud quidem, quòd attinet ad naturam diuinitatis: neque enim, quòd ad eam attinet, eſt ei frater: hoc verò, quod attinet ad eſſentiã humanitatis. Multi enim poſt eum fuerunt à patre in filios adoptati per baptiſma.

Hæc ergò & his ſimilia docens ille lingua libera, & quã acuerat confidenter loquendi audacia: quoniam Imperatorem ad iram magìs prouocauerat, ab eo perpetuo damnatur exilio: *Ab Imperatore damnatur exilio.* ab eo, inquam, qui iam ineuitabilem ſuam exterminationem, & quæ hinc erat futura, venientem ignorabat migrationem. Et ideò ipſe quidem à vita tunc præſente, hic autem vir diuinus liberatur ſtatìm ab exilio, & vehemens ille fluctus ſedatur eccleſijs, *Reſtituitur.* nutu eius planè facit iudicium ijs, quibus fit iniuria, & diuiniore decreto. Et qui in eam quidem prædonum inſtàr impetum fecerant, quod facturi erant, ipſi paſſi ſunt: & teſta, vt eſt in prouerbio, conuerſa, damnati ſunt exilio. Qui autem expulſi fuerant è ſuis ſedibus, in eas glorioſè ſunt reſtituti, *Reſtituũtur etiam alij.* & gregi ſuo vnuſquiſq; redditus eſt mirabiliter. Sic ille conſeruatus, non ijs ſolùm, qui aderant & ſpectabant certamina, ſed ijs etiam, qui omninò longè erant remoti, fuit admonitio & zelus ad virtutem. Nam cùm de eo intellexiſſent, & qui veteris Romæ ſedem pulchrè tenebat, (is autem erat Agapitus) & qui Antiochenam ſedem regebat Ephraim, ipſi quoquè literis rectam fidem prædicabant. In quibus multa quoquè ſunt ad laudem huius beati compoſita, quæ non minorem afferebant gloriam ijs, qui ſcripſerant, quàm ei qui laudabatur: ꝙ non ad gratiam, ſed planè ad veritatem fieret laudatio. Quoniam autem difficile eſt, recenſere omnia eius certamina pro fide orthodoxa, oportet illud in ſumma dicere, quòd ipſi quoquè cum Propheta inimicos Chriſti odiſſe mirabiliter inerat: maximè autem *Pſal. 138.* oſtendebat ſe auerſari Origenem, qui exiſtimauit ſuum in hoc ponendum ſtudium, vt *Auerſatur Origenem.* diuinæ apoſtolorum prædicationi nugas contexeret gentilium, & luderet in rebus minimè ludicris.

Sed tempus eſt tranſeundi ad ea, quæ deincèps ſequuntur, & huius viri miraculis piorum ac religioſorum auribus gratificandi. Nam cùm Imperator impius edicta in omnes partes miſiſſet, vt omnes, per cognationem, inquam, & ſodalitatem, in eundem locum conuenirent: congregatus quidem eſt hic quoquè ſacer cœtus, ſenum qui erant in ſolitudine, inſignis canities, circa locum qui dicitur Hieratheon, cum communi patre & filiorum amante. Eſt autem hoc, locus cathedræ; quod fama eſt excitâſſe Conſtantinum, magnum inter Imperatores: in quo mos eſt, qui perpetuò ſeruatur, vt crux *Crux quotannis exaltatur.* veneranda quotannìs exaltetur. Quædam autem mulier, quæ morbo laborabat in mamilla: cancrum eum ſolent nominare medici: Ea autem cùm iam longo tempore ab eo premeretur, & à nulla quidem abſtinuerat medicina: ex ea autem nullum adiumentum ceperat, niſi quòd in Deo magìs ſperabat, quòd humana deſperaret remedia. Ea cùm ingreſſa eſſet per Angelicam, quæ dicitur, portam, triſtis ſtetit prope chorum, qui erat circa ipſos: & ad vnum ex ijs (is erat religioſiſſimus Iſidorus) adſpiciens, qui poſtremò præfuit ſancto Succlauræ monaſterio, cùm & figura & adſpectu & lachrymarum fluxu ſignificâſſet dolorem, qui eam vehementer cruciabat, & deindè propiùs eum acceſſiſſet, (neque enim ſinebat dolor eam ſeruare illum pudorem, qui decet mulieres) rogauit an cũ ſacra hac multitudine magnus quoquè eſſet Theodoſius, & qualis is eſſet adſpectu. Viri enim fama ad eam ſatis peruenerat. Is autem cùm didiciſſet cauſam, propter quam eum quærebat, & ſimul morbum vidiſſet, & quàm vel ſolo adſpectu eſſet

 moleſtus,

moleſtus, auertens oculos ab acerbo ſpectaculo: deindè etiam ſciens, quòd illius fuerit, & eius qui eſt in eo ſpiritûs, hæc potenti ſoluere medicamento gratiæ: quoniam nec ipſe erat ignarus illius in Chriſto virtutis, mulieri medicum oſtēdit digito, & ſignis eum accuratè deſcribit.

Matth. 9. Illa verò ſenſim & ſine vllo ſtrepitu accedit, eum valdè ſitiens, & in animo habens illam, quæ laborabat profluuio ſanguinis. Deindè cùm propè eſſet, mamillam ſenſim aperuit, fecitque vt cucullam attingeret, & rursùs ſicut illa, ſuffuratur curationem, & à magnis doloribus citra laborem inuenit ſolutionem. Simul enim àc pannum attigit, eius dolor receſſit: perindè àc ſi tenebræ aliquæ ſolutæ eſſent aduentu luminis, aut fœnum ignis irruptione. Ille autem (nullo enim modo poterat ignorare, quòd ea tam pulchrè & ex fide fuerat ſuffurata) protinùs eſt conuerſus, & cùm vidiſſet mulierem, ſoluit timorem, qui eam inuaſerat, in magnum gaudium curationis: Eſto, dicens, bono animo ó filia. Meus enim dixit Dominus: Fides tua te ſaluam fecit. Diuinus autem Iſidorus confeſtìm currens ad mulierem, (cupiebat enim oculos quoquè ſuos paſcere adſpectu miraculi) cùm ad eam perueniſſet, & curioſiùs adſpexiſſet, videt mamillam planè ſanam, & omnis morbi adeò expertem, vt nec cicatrix, nec vllum in eo eſſet impreſſum veſtigium grauis, quod paulò antè fuerat, vlceris. Ità Deus aperit eam, quæ latet, virtutem, & eos, qui illius ſolùm oculis volunt manifeſta fieri, quæ ab eis rectè geruntur, non ſinit abſcondi, nec relinquit in angulo: nec vt prædicentur, eis ſolummodò reſeruat in futurum: ſed eos quoquè, qui hìc ſunt abditi, producit in lucem & prædicat: & eos, qui ſunt ſæpè obſcuri & inglorij, claros facit & illuſtres, & ſedere facit cum populo potentum. Verumenimuerò hoc quidē eſt eiuſmodi. Oportet autem alia quoquè perſequi.

Etiam priſci monachi cuculla vtebantur.

Inſigne miraculum.

Matth. 9.

Poſtquàm enim tyrannum quidem falx mortis abſtulit, patribus autem certè ſucceſſit id, cuius ſtudio tenebantur, & vnuſquiſq; ad ſuum redierat monaſterium, modò quidem ibat Bethleem hic vir præclarus: modò cùm oràſſet, reuertebatur. Magnum autem laborem itineris recreans, diuertit ad Martianum. Cùm autem veniſſent ad amplexus, & ſe inuicèm ſpiritali impertijſſent oſculo, cum eo anima quoquè congredientes, primùm quidem fuit eis appoſita menſa ſermonum, quibus prȩclarè ſuos paſcebant animos, ſe oblectantes ſanctorum eloquijs, & ſenum narrationibus, cum quibus intercedebat eis morum cognatio. Cùm autem tempus inuitaret, vt meminiſſent etiam alimenti corporis, non aderat quidem frumentum, vt panis apponeretur: lentem autem diſcipulis iuſſit coquere Martianus. Et illa quidem fuit appoſita ſine pane: Cùm autem cognouiſſet magnus Theodoſius tam apertam inopiam, qui egens erat, fuit diues in inopia, ipſeq; magnoperè ſtudebat, vt lautiori conuiuio exciperentur hoſpites. Iuſſit ergò diſcipulo, vt è pera proferret panes, quos parauerat ad viaticū. Et illi quidem producti ſunt & appoſiti. Ij verò propter charitatem quæ lætificat, non minùs lautum celebrârunt conuiuium ex ijs, quæ erant neceſſaria, quàm ſi prolati eſſent cibi ſuperflui.

Menſa ſermonū optimorum.

Nota lautitias ſanctorum patrū.

Vt ſolet autem fieri, ſermones quoquè admiſcentur conuiuio, & complures ex ijs lepidi & iucundi. Hilariter autem diuinus eum rogabat Martianus, dicens: Noli ægrè ferre tanta fame laborans hoſpitium, nec conqueri quòd panem vobis non appoſuerimus, cùm frumentum nobis admodùm turpiter defecerit. Cùm hoc dixiſſet, admirabilis Theodoſius defixis oculis in barbam Martiani, vidit granum frumenti, quod neſcio vndè ceciderat, & illinc ſuſtulit hilari & cauta dextera, & dixit: Eccè frumentum. Quomodò autem dicitis vos egére frumento? Et hoc quidem ab eo dictum vel etiam factum fuerat lepidè & iucundè. Ille autem cùm granum, tanquàm egregiam aliquam & præſtantem ſementem, ſupinis manibus accepiſſet, id ponit in horreo frumenti, credens eam ſine labore multum fructûs allaturam, & eſſe ſuperaturam agricolarum induſtriam. Id autem ei accidit longè ampliùs & copioſiùs, quàm ſperabat. Nam cùm ſequenti die eſſet horrei oſtium aperturus, (ó arcana tua Domine miracula) videt quæ intùs erant plena fructibus: qui reuerà prouenerant abſq; agricultura, aut potiùs cum agricultura ſolius orationis. Cùm ergò nihil eſſet in hoc cunctatus Martianus, ſtatìm mittit vnum ex ſuis diſcipulis ad magnum Theodoſium, ei ſignificans mirum & ineffabilem rei euentum, & ſimul ad admirabilis ſpectaculi ſocietatem eum vocans. Poſtquàm ergò is quoquè venit, oſtium quidem erat parùm apertum, frumentum autem à ſeipſo extrudebatur, cùm non poſſet horreum capere multitudinem, & ſic ex eo permultum

Nota eximium miraculum.

multum foràs effundebatur. Hoc eſt prioribus quoquè ſimile,& miraculo de panibus nihil diſſimile,quod olìm meus effecit Chriſtus. Nam vna omninò eſt in vtriſque operatio: niſi quòd illic quidem ipſe erat præſens & adminiſtrans: hîc autem ſuo famulo vtēs miniſtro miraculi,ſicut priùs quoquè Apoſtolis. Poſt hoc autem oportet illius quoquè meminiſſe.

Matth. 14. & 15.

Mulier quædam, cui inſignis patria erat Alexandria, ingentibus autem abundabat opibus: dicatur id etiam, quod erat in ea multo melius, & dignius quod committatur auribus, nempe quòd & diues erat bonis moribus, & curam gerebat vitæ piæ ac religioſæ. Ea cùm accepiſſet filium, (erat autem hic ei vnigenitus, & ſolus in ſe rectè ſeruans ſemina generis) ventitabat ad monaſterium, & adducebat eum ad pedes magni Theodoſij. Puer verò etiam antequàm adduceretur à matre,vbì procùl vidit Theodoſium,protinùs illum eſſe exclamauit,qui eum ſuper puteum ſuſtinens conſeruauit. Rogata autem mulier,quidnam ſibi vellent ea,quæ dicebantur à puero,dicebat eum quidem luſiſſe vnà cum æqualibus: cùm autem ludo eſſet intentus, & non præuideret,quæ erant in pedibus, deiectum fuiſſe in puteum, eumq́; profundiſſimum. Et qui aderant quidem,immaturam & acerbam mortem pueri deflebant. Nemo enim erat, qui non exiſtimaret puerum fuiſſe ſtatìm ab aqua ſuffocatum.Quid enim ex ea re poterant aliud ſuſpicari? Deindè etiam ſe humanè gerentes,ſeipſos ſtatìm demittunt in puteum: non vt eum acciperent antequàm moreretur: (Quomodò enim eius eſſe poſſet vel ſpes minima?) ſed vt antequàm corrumperetur, eius corpus attraherent,matri donum calamitatis, & acerbum oculis ſpectaculum, & ſtimulum doloris, tanquàm ex naufragio conſeruatum,ſimul & fugiendum & deſiderandum matris oculis. Poſtquàm autem deſcenderunt,& eum inuenerunt ſedentem ſuper aquas, & nec tantillùm quidem madefactum, ſed qui ſuſtinebatur veluti ab aliquo ſolido, ore aperto manebant,mirabantur, dubitabant,neſciebant quidnam cogitarent de eo, quod cernebant. Sed cùm eum ex aquis extraxiſſent,& non abſque diuina prouidentia rem factam fuiſſe iudicâſſent, eum rogabant: is dixit,quendam adſtitiſſe Monachum, tali habitu, amictu & forma præditum: dicens omnia inſignia, quæ erant patris Theodoſij longè ſimilima. Et huius, inquit,mihi manus cauſæ ſunt,nè in aquis interiĕrim,quę me rectè ſuſtinebant,& efficiebant vt eſſem aquis ſuperior.

Matronæ ditiſſimæ & religioſæ filius mirè ſeruatus.

Hæc mater & narrabat,& adijciebat: Ego,inquit, cùm ex illo tempore filium accepiſſem, vrbes obeo & vicos & montes& præcipitia,labores ſubiens, multos quidem, ſed non iniucundos,vt liceret mihi incidere in eius ſeruatorem. Nunc autem cùm eminùs eum agnouiſſet filius,mihi quoquè matri dedit vt agnoſcerem: & cum apertè prędicat libera lingua, & quæ ſuſpicionem omnem ſuperat & mendacium,meque gaudio repletam & admiratione, & veluti quodam diuino furore percitam, non ſinit quieſcere. Hæc cùm dixiſſet,ad opus quoquè acceſſit,vt quæ protinùs ad genua patris aduolueretur, & illius poplites ambabus prenſaret manibus, & complecteretur labris ſimul & animo,calidas in eos lachrymas effundens: & ſeruatorem,& vitæ authorem, non ſolùm filij, ſed ſuæ quoquè magnum vocans Theodoſium. reuerà enim ei fuiſſe futuram deincèps vitam non vitalem,aut vel ipſa morte longè amariorem, ſi tam intempeſtiuè, inquit, & miſerè ei filius interijſſet.

Is agnoſcit S. Theodoſium, à quo fuit ſeruatus.

Poteſt autem oratio quoquè aliquid aliud dicere,ſimile præcedenti. Nam quædam alia mulier, quæ in partu quotannìs grauiter laborabat, & nec ex eo aliquam capiebat vtilitatem. Priuſquàm enim infans editus eſſet in lucem, è vita exceſſerat, & labores luctus,& mors partum excipiebat. Hæc ergò quæ ſic & multos pariebat filios, & erat orba filijs, cùm iam longo tempore eo malo eſſet vexata, vix tandèm inuenit mali medicamentum: & cùm ad ſanctum confugiſſet, eique affectionem ſuam dixiſſet & calamitatem, lachrymis potiùs quàm verbis virum orat vehementer, vt malum ei ſiſteret, nè ampliùs progrederetur. Siſtetur autem,inquit,non aliter, quàm ſolo tuo nomine, ſi permiſeris id quod naſcetur,ſic vocari. Et hoc erit,inquit, mihi & ſolutio calamitatis, & filio cauſa vitæ. Hæc cùm petijſſet, & annuentem magnum nacta eſſet Theodoſium, & quod deindè natum eſt, Theodoſium nominâſſet,vehementi quoquè fide dignam inuenit mercedem. Non ampliùs enim partûs labores ei peperēre lachrymas, ſed apertè lætitiæ occaſionem, cùm eum, qui inter viuos erat primogenitus, Theodoſium adhuc videret ſuperſtitem, & complentem chorum monachorum eius, qui illum genuerat

Mulier poſt crebros abortus ſaluā edit prolē.

ſecundùm ſpiritum: & orationis fructũ potiùs, quàm alui, conſpici ex operibus: quandoquidem hæc quidem morientium, illa verò viuentis mater fuit: & ideò adductus eſt ad monaſterium ab ea, quæ genuit, & viciſsim Deo eſt redditus: vt, ſicut præſentem, ità etiam manentem vitam conſequeretur. Multa alia eiuſmodi poſſet quiſpiam illius recenſere.

Item alia.

Quædam itaq; alia mulier, profecta quidem ex ciuitate Bethleem, quæ ſimiliter in partu laborabat, æquè autem infelix erat eius euentus, & in pariendo grauiter affligebatur, & in magnum vocabatur periculum, eadem quoquè impetrat à magno Theodoſio, eodem medicamento vſa ad curationem, & filio ſuo eodem, quo ille, vocato nomine. Quem non ſolùm vidit grandem, & qui iam ad virilem ætatem peruenerat: ſed manuum quoquè artificio præſtantem, & qui fuit ædificator optimus ſui temporis. Sunt admirabilia, quæ dicta ſunt: ſed quæ reſtant, ſunt ijs longè admirabiliora.

Cùm bruchus aliquando & locuſta terras depopularentur, ineuitabilibus ſenectutis vinculis vinctus magnus Theodoſius, & qui nec liberis quidem pedibus vti poterat, ſaluti multorum poſtponens omnia, ità vt erat affectus pedibus, & baculo more ſenum ſupplens quod ſibi deerat, viam peragit: vt ſic magìs Deum quoquè traheret ad miſericordiam, vt qui adſpecturus eſſet neceſſitatem eius profectionis. Diſcipulis ergò manus ſuſtinentibus, & omnibus modis eius ingreſſum adiuuantibus, peruenit ad locum eis innixus, vbì bruchorum & locuſtarum multitudo ingens, agros non minùs quàm hoſtes, populabatur & deuaſtabat. Cùm ergò ſanctus illic ſtaret, & manus ſuſtuliſſet

Bruchos & locuſtas, nè noceant, coërcet.

Deo ſupplices, & deindè horum bruchorum & locuſtarum vnum in manus ſumpſiſſet: & partìm quidem cum viliſſimis & breuiſſimis animalibus, tanquàm cum conſeruis, diſſeruiſſet: partìm autem iuſſiſſet, vt labori pauperum & agriculturæ parcerent: hoc enim vobis, inquit, communis quoquè præcipit Dominus. Cumque cum eis ità placidè locutus eſſet, tanquàm cum animatis, ea quæ dicta fuerant, conſecutum eſt miraculum. Tantum enim examen deincèps manſit in regione, & nec tranſiuit aliò, nec damnum dedit ijs locis, in quibus verſabatur: ſed velutì fœdere inito cum agris, decæterò circunuolabat quidem, & arrodebat ſpinas: amicitia autem & pax ei intercedebat cum fructibus, & ab eis omninò abſtinebat.

Sed hæc quidem per ſe: alia autem rectè quoquè geſſit per alios. Nam cùm aliâs flagellum ſimile terram premeret, & videbatur fore, vt mox ei vico incumberet, ex quo & vicini omnes parabant commeatum, & qui multis benignè communicabat ea, quibus

Oleo benedicto arcet noxia animantia.

opùs habebant: cùm vas quoddam implêſſet oleo, & hoc inuocatione diuina ſanctificâſſet, id mittit in vicum: & cùm viris tradidiſſet fidelibus & pijs, hoc ſolum ſuffecit, vt eſſet tanti mali ſolutio. Tunc enim repentè de medio ſublatum eſt id, quod lædebat, & vicus conſeruatus eſt illæſus.

Veſtimentis aliquando fuit opùs fratribus: & illi quidem ei exhibebant moleſtiam, vt aliquid præberet ad emendum: quoniam ſi velle & commiſerari tolleretur, nihil erat: Sed tamen confidens veridicæ Domini promiſſioni, ea tunc apud eos eſt vſus, dicens:

Matth. 6.

Nolite eſſe ſoliciti de craſtino. Sequenti autem die effectum ſunt conſecuta ea, quę promiſſa fuerant. Protinùs enim quidam alicundè adueniens, centum dedit aureos: qui quidem dati, ad vſum veſtimentorum ſ[illegible]ſerunt fratribus.

Iulianus quidam, qui ab ineunte quidem ætate ventitauit ad magnum Theodoſium, poſteà autem fuit ipſe quoquè cognitus Paſtor optimus, eccleſiæque, quæ eſt in Boſtra, fuit ei credita adminiſtratio. Is ergò de ipſo quoquè hæc narrabat, quòd cùm fuiſſent in ciuitate Boſtrenorum: ſemper enim magnus Theodoſius eum habebat ſocium vitæ ex Chriſto agendæ, volebatque cum eo philoſophari, & eſſe ſocius ſolitudinis. Cùm ergò fuiſſent in dicta ciuitate, primùm quidem mulier quędam inſignis & vitio nobilis, cùm ſanctum dixiſſet planum & impoſtorem, in oculis eorum dedit pœnas, intemperantis linguæ acerrimum ſubiens ſupplicium, cùm graui morte eius erupiſſet anima.

Mulier atrocis conuicij in ſanctum, diras luit pœnas.

Deindè autem, inquit, nos quidem ciuitate egreſſi, proficiſcebamur ad Apoſtolorum templum, quod eſt propinquum. Monachi autem quidam ex monaſterio propinquorum, qui morbo Seueri laborabant, cùm nos vidiſſent accedentes, lignum quod conuocat ad eccleſiam, pulſabant ante horam conſuetam, & ſynaxim ſignificabant fratribus. Magnus autem Theodoſius, intellectis inſidijs, cùm diuino zelo accenſus eſſet eius

Luc. 21.

animus, verbis Domini opportunè eſt vſus: & eos, qui ipſi inſultabant, iuſtè eſt vltus, lapidem

lapidem non eſſe manſurum ſupra lapidem in eo loco, ipſe quoquè minatus. Porrò autem minas conſecutus eſt effectus. Breue tempus interceſſit, & quędam Agarenorum multitudo, nocturna facta incurſione, illud quidem igni mandant monaſterium, & diripiunt etiam quęcunq; illic erant: & abducunt captiuos monachos, & nunc proponitur locus, acerbũ oculis ſpectaculum, qui non magis meretur videri, quàm defleri. Sed hęc quidem narratio apertè eſt diſciplinæ & caſtigationis. Alteram autem, quæ eſt planè gratiæ particeps & vtilitatis, vult addere oratio.

Dux Romani exercitûs, (mos eſt autem eum vocare Comitem Oriẽtis) nomine Cericus, in bello audax, in Deum autem pius. Is iam incurſionem facturus contra Perſas, exiſtimauit oportere ſe primùm currere Hieroſolyma, & illinc aduersùs hoſtes aſſumere auxilium. Cùm aũt ſtatuiſſet in tranſitu ire ad hominem Dei: eum enim valdè trahebat illius fama, & virtutis illecebræ: dum abiret, & multa alia licuit ei audire ex ſacra illa lingua, & hoc inter cætera, Nè, quomodò diuinus Dauid, in arcu ſperaret, nec poneret ſalutem in gladio: ſed nec in multorum hominum confideret millibus: vnum autem ſciret adiutorem, vim inexpugnabilem, cui eſt facile, vt vnus mille perſequatur, & decem millia profligentur à duobus. Hęc cùm Comiti ſanctus diſſeruiſſet, ità fuit ille captus ab eius admonitionibus, & ità flagrare cœpit eius deſiderio & ardenti fide, vt ipſum ciliciũ, quo magnus ille interiùs induebatur, loco cuiuſuis alterius rei arma peteret, quibus ſe conſeruaret. Quod quidem cùm accepiſſet & induiſſet, & conſueta aggreſſus eſſet certamina, paulò pòſt victor redijt, cùm & animi & manûs pclara oſtendiſſet facinora, & digna quæ commemorentur. Pſal.43. En quanti fit cilicium ſancti viri.

Cùm rebus ergò fortiter in bello geſtis, inſignis & clarus eſſet reuerſus, nequaquàm ingratus fuit in benefactorem, neque vt multi, qui poſtquàm ſunt cõſecuti, obliuiſcuntur beneficij: ſed ſe ſimilem cõſeruans in omnibus, rursùs venit ad ſanctum cum vehementi cordis exultatione, & gratias agens, & ei vniuerſam adſcribens victoriam. Dicebat enim: Illo ipſo tempore pugnæ, mihi quidem cùm pro thorace tuum induiſſem cilicium, veniebat in mentem confidere, & in hoſtes irruere. Cùm autem manus conſeruiſſemus, magnæ exoriebantur tenebræ, tanquàm in denſa caligine: & ab alijs quidem omnibus ea etiam, quæ propè erant, cerni non poterant: ego autem te ſolum mihi videbar videre me pręcedentem, & manu ſignificantem, & admonentem vt has quidem pręlij partes dimitterem, in has autem pugnarem: & te duce equum agere, donèc conſpectus terribilis & intolerabilis inimicis, vehementi terrore omnibus iniecto efficerem, vt ſe conijcerent in pedes, & turpem fugam lubenter eligerent. Et hæc quidem ille, qui etiam dignus eſt habitus diuina hac apparitione. Obſerua victoriam admirandam.

Non ad illum autem ſolùm, ſed etiam ad alios magnus Theodoſius, ad multos quidem inter nauigandum, ad multos autem in faciendo itinere, & ad alios quidem, qui cum furenti mari & vi ventorum colluctabantur, ad alios autem qui in ora ferarum inciderant, & ad alios quidem in ſomnis, ad alios autem videntibus reuerà eorum oculis accedens, liberauit à periculis. Non hominibus autem ſolùm adeò acris fuit adiutor, ſed bonæ huius quoquè animæ benignitatem vel in bruta animantia, parata eſt oſtendere oratio. Viatori enim aliquando aſinum deducenti, ſæuus leo occurrit, qui viatorem quidem neglexit, in aſinum autem irruit. Atq; viatorem quidem, vt accidit ijs malis, quæ pręter ſpem eueniunt, ſtupor inuaſit & metus: temporis autem velocitas effecit, vt vnum ſolum inueniret medicamentum ad ferendam opem, nempe nomen ſancti Theodoſij. Quod quidem cùm dixiſſet, ſtatìm ceſſauit & ira feræ, & repreſſus eſt vehemens eius impetus. Nota quàm multis adhuc in corpore poſitus appareat.

Iam verò qualis fuit in futurorum præſcientia? Oportet enim paucis quæcunque ſunt illius oſtendere, & velutì eorum guſtum prębere: vt ſit etiam manifeſtum omnibus, quòd quomodò nullius ex ijs, quæ ex virtute geruntur, ità nec chariſmatum ſeu gratuitorum donorũ fuit expers. Iuſſit aliquãdo, vt pręter ſolitam horam pulſaretur lignum: nondùm enim erat hora ſecunda diei: & pręcepit, vt fratribus ſignificaret ſynaxim. Illi autem conuenerunt quidem: neq; enim poterant contradicere, vt qui optimè didiciſſent obedientiam. Cùm autem fuiſſent congregati, rogabant curnàm conueniſſent ante tempus. Ille verò (ô puram animam: ô oculum, qui procùl omnia adſpicis) flebiliter lugens & miſerabiliter, Orandum eſt, inquit, ô patres, orandum eſt. Video enim iram Domini, quæ iam mouetur aduersùs Orientem. Hæc ille quidem dixit. Claret ſpiritu Prophetiæ.

Illi autem tunc quidem neque videbant aliquid, neque vnà cum eo dolorem accipiebant: quoniam nõ ijſdem, quibus ille, intuebantur oculis. Sexto autem aut ſeptimo die, poſtquàm prædixerat, auditum eſt, Antiochiam fuiſſe magno terræ motu euerſam, illo tempore, quo iam prędixerat ille magnus: totque ornamenta, tantamque cecidiſſe ſpeciem & pulchritudinem, & in vilem puluerem redactam iacere ciuitatem: quæ neque tanto caſu dignas conſecuta eſt lachrymas, neque luctum, qui exæquaretur calamitati. Atque talis quidem fuit eius pręſcientia. Res autem multas pręclarè ab eo geſtas, præcedens oſtendit oratio.

Antiochia corruit.

Oportet autem hoc quoquè addere, ad quantam humilitatis altitudinem peruenerit. Contendebant & depugnabant inter ſe aliquando duo ex fratribus. Is autem ſuadebat, vt componerent inimicitias, & odium commutarent amicitia, quæ decet omnem Chriſtianum: multo autem magis monachos. Quoniam autem dicens non perſuadebat, videbat autem illorum eſſe maiores inimicitias, quàm vt ſuis verbis placari poſſent: fit ſupplex protinùs paſtor, ouium: magiſter, diſcipulorum: pater, filiorum: & illorum bonum poſtulabat ipſe, tanquàm proprium beneficium: eorumque morbum & vulnus medicus rogabat vt ſanaret. Rogabat autem non leuiter nec contemptim, ſed magnoperè & vehementer, ſed magnam moderationem afferens & humilitatem. Se enim humì deijciens iacebat, aperta figura humilitatis mollire ſe credens duritiem inimicitiarum: nec priùs deſtitit rogare, quàm eorũ odium mollierit, & eos, qui à ſe inuicèm malè erant diuiſi, amicitiæ vinculis colligârit.

Nota eximiam humilitatem.

Segregauit aliquem ex fratribus, iuſtè ſe gerens, cum iuſto ſcilicet cõiuncta clementia. videbat enim morbum egére tali medicamento. Ille verò bona malis commutans, ſimul & ordinem tranſilijt, & eandem rursùs intulit pœnam ei, qui nihil habebat ſimile, perindè àc ſi quis iuberet ſanos ea tolerare, quę tolerant ęgroti: adeò vt ſit manifeſtum, fratrem quoquè alio morbo laborare grauiori, nempe impudentia. Quid ergò magnus Theodoſius, moderatione & humilitate valdè excelſus & cęleſtis? Pœnam quidem ſuſcipit, tanquàm quæ rectè fuerit impoſita, & vt quæ in ipſo locum habeat: neque priùs diuinis communicauit ſacramentis, donèc ipſe, qui ligauit, induxit ipſe quoquè ſolutionem. Erat enim Moſis euidenter imitator, terribilis quidem & inexorabilis ijs, qui in Deum peccabant: valdè autem mitis & manſuetus ijs, qui ipſum offendebant. adeò vt nec veniret in cõtemptum propterea, quòd eſſet mitis & manſuetus: nec grauis ac moleſtus propter nimiam auſteritatem, & vt qui ſolùm corporibus imperaret, non animis. Voco enim, quod ex metu quidem ſolùm eſt imperium, imperium corporum: id autem quod deſiderium quoquè habet contemperatum, etiam animorum.

En, vt etiã iniuſtè excõmunicatus nõ contempſerit.

Non ſolùm autem Moſis, ſed etiam cuiuſuis alterius in virtute excellentiam imitabatur: vtpotè Abrahæ, quòd Deo paréret in omnibus, & omnia propter illum contemneret: non ſolummodò pecuniam aut patriam, aut familiares & cognatos, ſed ipſam quoquè naturam & vitam. Ijs enim, qui genere attinebant, non Deum ſolùm, ſed eos etiam, qui ex Deo viuebant, putabat eſſe pręferendos, & eos magìs attrahebat ad cognationem, propter virtutis rationem & ſtudij & volũtatis, quæ in idem confertur. Iſaac in ſpiritales Patres vſque ad mortem obedientiam, & eius corporis gratum & acceptum ſacrificium: Iacob perfectam ſinceritatem & libertatem ab omni improbitate. Huius autem ſunt fide digni teſtes, qui cum eo conſuetudinis & familiaritatis fecêre periculum. Ioannis ſolitudinem & inediam: Petri, cum exacta fide, vehementiam & ardorem: Pauli, pro eo quod eſt honeſtum, perpetuam actionem, afflictionem & diligentiam: & quòd propemodùm vniuerſum orbem terræ, ſicut ille, partìm quidẽ pedibus, partìm verò ſermonibus, partìm verò fama peruaſerit: & vt ſemel dicã, quomodò quis pictor præſtantiſſimus, qui præſtantiſſimos virtutis colores vndiquè collegit & rectè miſcuit, is velutì quoddam exemplar ſuam vitam, laudatu quàm imitatu faciliorẽ, propoſuit virtutis ſtudioſis.

Virtutes Patrum vt in ſe expreſſerit.

Neque verò Iob admirabilis erat extra chorum eorum, qui ſumpti ſunt ad imitandum: ſed eius etiam tolerantiam, ſemper quidem, in fine autem apertiùs eſt imitatus. Nam cùm iam eſſet è vita humana exceſſurus, & pro ijs, quos tulit, laboribus mercedes & remunerationes, quas ſperauit, accepturus, poſtremò eum inuadit morbus diuturnus, & propemodùm ne iuueni quidem & florenti corpori tolerabilis, nedùm tanta ſenectute confecto, & quam virtutis cauſa ſuſceperat, afflictione. Ea de cauſa & toto

* animo iacebat in lecto, cum inexpugnabilibus colluctans doloribus, & talibus dilatatus afflictionibus. Tunc enim attractam habens illium pellem, & vt dicitur, vmbræ ſimulacrum effectus, adeò vt nihil ei prçter oſſa relinqueretur: nihil tamen molle, nihil illiberale, nihil indignum aut fecit, aut eſt locutus eo ſpiritu, qui tali vitæ conuenit. Quinetiam cùm quidam ſenex intenſam ac vehementem vim morbi adſpexiſſet, & ei dixiſſet, Roga Deum. fortè enim malum ſic ſiſtetur: non amico nec benigno, vt ſolebat, eum adſpectu intuẽs: Nè tu mihi, inquit, ô pater, quidquam de eo dixeris. Nam cùm me ſçpè tales ſubijſſent cogitationes, arbitratus has eſſe potiùs maligni inſidias, quàm conſilium, eas toto ſtudio repuli: vt qui illud apud me reputauerim, quòd prçſentis quidem vitæ bonorum ſatìs magnum fructum ceperimus, vt qui gloriã ſcilicet & nomen ſimus conſecuti. Oportet ergò omninò affligi, & mala perpeti, & aliquam habere partem, quæ digna ſit ea, quæ eſt illic, conſolatione: nè nobis quoquè meritò illud dicatur, quod diuiti dictum eſt: Prçcepiſti bona tua in vita tua. His auditis, ſe abſcondit ſenex: & nec habebat quidem omninò, quod ſancto reſponderet. *for.* * *anno* *Ei* *inuicta patientia.* *Lucæ 16.*

Cçterùm illius patientiæ & tolerantiæ multa quidem ſunt alia quoquè ſigna: teſtes autem ſunt ij quoquè, qui in tempore infirmitatis ei inſeruiêre, quòd nihil ex animæ operationibus à morbo fuerit ei ſurreptum, nec in amore diuinorum eloquiorum ipſe omninò ſeipſo viſus ſit inferior aut frigidior. Eſt aũt hoc quoquè ſignum vehementis illius rerum diuinarũ meditationis. Nam etſi illius oculus ſomnum ſçpè guſtauit, vtpotè flexus ab ea, quæ omnia vincit, natura: at eius quidem certè labra faciebant, quod conſueuerant. Quocirca etiam interìm, dum à ſomno ſurgeret, canticum ad Deum comprçhendebat labris: adeò vt, quod dicit diuinus Dauid, in eo impleretur: Et noctù canticum eius eſt apud me. Porrò aũt multa quoq; dicunt eum in morte diuinâſſe: multa aũt etiam prçdixiſſe de futuris, per ſpiritũ qui in ipſo cohabitabat. Nam cùm eum circunſiſtens totus cœtus fraternitatis, ſpecie quidem illum, reuerà autem ſeipſum vnuſquiſq; deflebat, vt qui talem patrem amitteret, qui eos in Chriſto genuit, ex Pauli ſententia, quiq; carnalium Patrum viſçera longè vincebat ſua in illos affectione: & cum quo vnà maluiſſent deficere, ſi fieri potuiſſet, quàm eum videre excedentem. *Etiam dormiens orat.* *Pſal. 41.* *Moriens multa prædicit.* *1. Cor. 4.*

Is autem cùm eos ſatìs eſſet adhortatus, vt in loco permanerent, & vt ingruentes tentationes ad finem vſque fortiter ferrent, & vt eis obedirent, qui poſt ipſum prçfuturi eſſent monaſterio, & prçdixiſſet omnia, quæ erant euentura, dat eis illud ſignum, quòd finem eſſent acceptura ea, quæ dicta ſunt. Si enim poſt meum, inquit, deceſſum videritis mihi gregem augeri, & quo magìs tempus proceſſerit, tanto ſe maiorem euadere & meliorem, tunc dico vos de alijs quoquè bonam ſpem oportere cõcipere. Quòd ſi non ſint hçc hoc modo ſe habitura, clarum eſt, fore vt nec reliqua finem ſint acceptura. Quæ quidem an euenerint, ſicut ille prçdixit, & finem acceperint, ipſa ante alia teſtantur, quæ videntur, magnitudo quidem ædificiorum monaſterij, & multitudo eorum, qui inhabitant, & eorum virtus eiuſmodi, vt cum eis nemo poſſit contendere. Viuam autem illius poſt mortem quoquè gloriam, & quanta ei fuerit apud Deum fiducia, quinam alij apertiùs oſtẽderint, quàm oculi quidem cçcorum, pedes verò claudorum, & manus eorum, qui erant manci ante illius preces: ex quibus illç quidem vt mouerentur, hi verò vt currerent, oculi autem vt viderent, per eum acceperunt: & ante hçc ipſe loculus reliquiarum, qui vnguenti fons eſſe cognoſcitur? *Cœnobiũ eius & structuris & monachis auctum.*

Sed hîc quidem oratio, quæ nos portat tanquàm fluentum aliquod, admonet me, vt in eius morte ampliùs immorer, & tractem quemadmodùm exceſſerit, & ea etiam, quæ poſt ipſam ſunt conſecuta, apertiùs eloquar. Poſtquàm enim vidit Magnus illam appropinquare, & ſciuit futurum, vt poſt tres dies ad communem patrem & cçleſtem trãſmitteret: cùm tres ſolos Epiſcopos accerſijſſet, perindè àc de re aliqua communi cum eis tractaturus: turbam enim & tumultus vitabat ille maximè: & ſimul etiã, vt dierum numerum per ipſos oſtenderet, quòd ſcilicet pluſquàm tres non viueret: Cùm eos ergò accerſijſſet, ſalutat lçtus triſtes, lachrymantes non lachrymans, animo anxios ipſe hilaris, ſicut etiam erat conſentaneum. Nam illi quidem priuabantur eo, qui deſiderabatur: Hic verò deducebatur ad eum, quem magìs deſiderabat. & illi quidem ſe patre priuari ægrè ferebant, hic verò proficiſcebatur ad Patris tabernacula. Hic quidem videbat finem eorum, quæ ei afferebant moleſtiam: illi verò ducebant illius mortem eſſe rerum moleſtarum principium. Deindè cùm manus ſuſtuliſſet ad orandum, & labra

ſenſim

ſensìm mouiſſet,ità vt ijs qui adſtabant,relinqueret cogitandum,quòd extremi ad Deum exceſsûs verba loqueretur, & poſt oratione eas decorè pectori impoſuiſſet, generoſam illam & verè dęmonibus terribilem & inexpugnabilem animam commendat in manus Dei,cùm omnes annos vixiſſet centum & quinque,& paulo ampliùs.Deus autem eius mortem ſtatìm honorat diuino miraculo.Hoc autem fuit:

Moriĩ vir ſanctus 105. annorum.

Vir quidam nomine Stephanus,genere Alexandrinus, qui iam lõgo tempore vexabatur à maligno ſpiritu: & Magnum quidem priùs rogârat Theodoſium,vt eum curaret, & ideò vſque ad extremum eius ſpiritum permanſerat, non autem impetrauerat, quodam diuiniori omninò conſilio, vtpotè quòd poſt vinculi ſolutionem, & beati Patris dimiſſionem,maligni quoquè ſpiritûs reſeruaretur dimiſſio.Hic ergò cùm fuiſſet prope lectum, qui corpus ferebat iam mortuum: tunc enim erat ſanæ & compoſitæ mentis, quod maiorem quoquè ei dolorem afferebat, vt qui poſſet conſiderare, in qualem incidiſſet infelix calamitatem, & quòd quam ſolam habebat ſpem liberationis, ea quoquè ſit priuatus, manſurus ſit autem perpetuò hanc grauem ſuſtinens tyrannidem, & ferens motum dæmonis, ſecretos illos impetus, furorem horribilem, & quæ dici nequit, agitationem, caſuſque miſerabiles, qui ex eis oriuntur, & inenarrabilem apud homines ignominiam. Hæc cùm in animo verſaret, & rectè intelligeret, quòd nulla ſpes decætero, & nulla ab eis relicta eſſet liberatio, graui dolore cor ei feriebatur, igne viſcera incendebantur, grauiſſimo luctu anima tenebatur: quid non dicens, quid non faciens miſerabile? capillos acerbè vellens, pectus valdè feriens, fronte miſerè ſolum pulſans, longùm & acutùm eiulans, pedes rigans lachrymis, eum qui iacebat, tanquàm mortuum alloquens: Qui ſolus erat ſpes, ſolus ſeruator recedit, reliquit nos deditos dæmoni. Quodnam eſt adhuc refugium? Quænam eſt adhuc expectatio? Nunc enſi melius eſt ſua ſponte incumbere: nunc ignem, nunc mare ingredi, & ſic dæmonis inſultus effugere.

Hæc deflens infelix, ſe in lectum deiecerat, amplectebatur reliquias: mâlebat vnà cum eo ſepeliri, quàm lucem adſpicere, tali tyranno ſeruiens. Quid ergò Deus rerum admirabilium? Mouet quidem dæmon interìm, dum flet, hominem, & cùm eum humì deieciſſet, & totum ipſum in oculis omnium dilaceràſſet, vt vel ſic inuoluntarium ſignificaret receſſum, quamque ſit hominibus infeſtus, & quanto in eos cieatur furore, cum relinquit: aut potiùs ipſe exturbatur, motus flagello diuiniore. Sic ergò ei & viuo & poſt mortem ceſſit terra, & cęlum, & mare, & aër, & dęmones. Terra quidem à feris, cęlum verò à ſiccitate, mare autem à periculis, aër verò à locuſta & brucho, dęmones autem à plagis homines liberantes: & nihil fuit, quod non deinceps eius teſtaretur virtutum apud Deum fiduciam.

Dæmoniacus ad eius corpus exanime liberatur.

Cùm autem fama repentè in omnem locum peruaſiſſet, quòd & magnus Theodoſius ad ſuum Dominum iam exceſſiſſet, & magnum de dęmoniaco miraculum eſſet à non paucis auditione acceptum, Petrus ille magnus, qui tunc Apoſtolicam ſedem tenebat Hieroſolymis, ille, inquam, Petrus, cuius magna quidem fuit fama, famam autem ſuperabat virtus: accedit cum multis alijs Epiſcopis ad ſepeliendas reliquias. Vndiquè autem concurrebat, & multitudo monachorum ſimul, & eorum qui ſimul promiſcuè verſantur cum alijs. Omnes autem multùm ponebant ſtudij, vt & partem aliquam attingerent, aut ſanctorum illius capillorum, aut ſacræ veſtis, aut certè vt vel ſolùm appropinquarent, & beatum illum vultum viderent: & de eo tanta certabatur contentione, vt ne diù quidem permitteretur ſepelire reliquias, ſed melius exiſtimaretur, prætermittere iuſta quæ fiunt mortuis. Deindè verò tandèm permittente multitudine, honorificè ſimul & ſplendidè illud venerandum & cælis dignum corpus terræ mandatur & contegitur: non vt quod oporteret quidem abdi & latére, ſed quod ſeruabatur potiùs pijs, tanquàm opes & theſaurus: Ad gloriam Domini noſtri Chriſti, ſimul cum Patre & ſancto Spiritu, nunc & ſemper & in ſecula ſeculorum, Amen.

Petrus Epiſcop. Hieroſolymorum.

Eccè quibus encomijs ſancti viri corpus celebret.

VITA

VITA SANCTI ARCHADII MARTYRIS, PER DIVVM ZENONEM EPISCOPVM VERONENSEM

ſcripta, ſed nunc demùm locis non paucis emendata & aucta.

DVm beati Archadij martyris geſta, fratres chariſſimi, cæle- 12. IANVAR.
ſtis triumphi honore ſublimia, fidei annalibus recenſenda
mandamus, in agone immortalis laudis Chriſtianus ſem- Eſt ſermo
per ardor animatur, fit geminum de religioſitate commer- 49. inter ſermões eiuſ-
cium, cùm ad cęleſte præmium populus accenditur, & de dem libr. 3.
martyris meritis non ſiletur. Sed quis illuſtris martyrij pal-
miferam tot trophęis coronam competenti valeat ſermo-
ne diſſerere, cùm in ſpiritali palęſtra multiplex luceat ſuî
numeroſitate victoria, cùm in vno corpore tot martyria
videantur eſſe, quot membra?

Armauerat diabolus ſatellites ſuos in Dei populum, ve-
terano odio deſertor antiquus, & totam familiam Chriſti impaſtæ feritatis graſſatione
turbabat. Indixerat in homine Deo bellũ, & infauſtæ ſuperſtitionis buſto in nefas con- Sæua perſecutio.
ſcium toto mundo funereum fecerat rogum. Scatebat per tecta culminum publicum
ſcelus, nec fuerat locus, in quo non erat pro religione ſacrilegium. Cogebatur Chriſti
populus * vanis ſuperſtitionibus intereſſe, atq; in cultûs nefandi ritus, nunc aut libamina * varijs
inceſta profundere, aut ornatas ſertis victimas trahere, aut grauia nidoribus thura ſuc-
cendere, aut inter fumidos ignes pallenti aruina funeſto ſanguine prolitare, vt illicita
adminiſtratione miniſterij Chriſtianis mentibus Deus poſſet expelli.

Sed dum bellum duri certaminis geritur, & familia Domini cęlo ſpectante probatur,
Archadius beatiſſimus martyr, huius inopinati nũcij horrore perculſus, paululùm diſ-
tulit pugnam, iam debitus ad coronã. Nam poſteaquàm turbari vrbem funeſta conuen-
tione cognouit, ac ſingulos quoſq; ad funebre illud ſpectaculum trahi, cõtemptis vni-
uerſis facultatibus ſuis, amputatis radicibus ſeculi, deliteſcens, ſeceſſionis ſe commen- Archadius
dauit vmbraculo: vtrunq; Chriſtiano explicans voto, vt & non longiùs videretur à prę- primò latitat.
lio, & ſecedendo Euangelicæ iuſſionis animaretur exemplo. Matth. 10.

Eccè itaq; in eius hoſpitium, velut in hoſtilem prędam, graſſantium ſatellitum præ-
ceps irruit manus, ſperans occupatione feſtina Dei famulum poſſe depręhendi. Quem
beati propinquus martyris, qui in eius fortè degebat habitaculo, abſentem eſſe aſſiduis
vocibus inclamabat. Hunc verò profitentem, ad nefandam cuſtodiam noxiè mancipes
rapuerunt. Quem oblatum ſibi, iubet crudeliſſimus rector acri obſeruatione detineri.
Ad futuræ gloriæ teſtimoniũ, tale beatus Archadius debiti martyrij quodammodò ſe-
queſtrauerat pignus, in quo nec Chriſtum relinqueret, nec propinquum. Statim itaque Prodit in
beatiſſimus martyr ſe latére non paſſus eſt, ſe vltrò offerens iudici, moram ſuam volun- publicum.
tarię oblationis pręiudicijs excuſauit. Cui cùm prouincię rector, priſtinę eius fugę ve-
niam ſub pactione promitteret, ſi ſe vel ſerò nefandis ſuperſtitionibus immiſcuiſſet, ta-
libus in eum ſanctiſſimus martyr vocibus exilijt:

Quid (inquit) vaniſſime omnium iudicum? putáſne, aut de lucis iſtius incõgruis vſu- Eius egregia cõſtantia.
ris, aut de properæ mortis ſubitis damnis familiã Dei poſſe terreri, cùm ſciamus Apo-
ſtolica fide eſſe perſcriptum, Mihi viuere Chriſtus eſt, & mori lucrum? Excogita quibus Philip. 1.
potes ſupplicijs tormẽta grauiora: maioribus te furoris ſtimulis accende: cuiuſuis cru-
ciatûs exerce molem: nos à Deo non poteris ſeparare.

Statim igitur crudeliſſimus rector, viperei veneni felle commotus, iubet noua & in-
uſitata animaduerſione pœnarum, nec vſuali in reos lege, carnificum manus in marty-
ris membra ſęuire. Viluërunt vngulæ, inutiles ictus viſi ſunt plumbatarum, ſtetit con-
temptus eculeus, crebri fuſtium imbres, maioris pœnæ contemplatione neglecti ſunt.

Excogitatur nouum ſtupendumq; ſuppliciũ, quo ſe in homine vincere crederet De- Nota ſæ-
um. Iubet ſanctiſſimum martyrem furoris ſui conſcijs tradi: quibus nihil aliud imperat manitatem
mandatorum, niſi vt non prępropero diſceſſu martyris ſpiritus migraret ad cęlum. Ex- ſæui iudicis.
pectet, inquit, mortem ſuam, & per membra diſtentus, proprij corporis laniatione vi-
uum cadauer adſpiciat. Incidãtur (ait) ab articulis manus, à cruribus pedes. O inſane ho-
minum, fraudauit te furor tuus: Adhuc erat in victima Domini, quod poſsit offerre.

Ampu-

Amputãdam linguam mandare neſciſti, quæ in colluctatione martyrij prior ſolet Domino confiteri. Ductus eſt tandem beatus Archadius ad exoptatum iuſtis orationibus locum. Et intuens cęlum, ſtetit Deo ſpectante ſecurus. Parauerat extenſa futuris ictibus colla, nudauerat gladijs venientibus iugulum, putauerat ſe feralem iudicis amentiam citæ mortis ſorte ſatiare, dum ſubitò manus iubetur extendere, ac ſuper ceſpitem nudus proiectus in faciem, pedum extrema nudare. Eccè inter ipſa ſupplicia vacare non ſinitur, ſed orationis inſtàr per carnificis tormenta meditatur.

Erexerat ſecurim percuſſor inſanus, & ſignans oculis vulneribus lineam, feralis ictus aſſidua contemplatione vibrabat. Hęſerant confeſſionis ſuæ glutino intrepidæ martyris manus, nec ſalientes digiti futuræ mortis exitio palpitabant. Tanta fuit in martyris

Horrendũ in modum ſanct' martyr excruciatur.

deuotione conſtantia, vt omni corpore paratus veniret ad gloriam. Mox itaque vt deuotum vulneribus corpus carnifex vidit, ſtatìm cadentis ſecuris ictu neruorum connexa diſſoluit, & cunctas compage diſcuſſa iuncturas corporis rupit: exilièrunt ſectæ manus, & redeũte in ſe venarum meatu, paululùm ſtupore fugitiuo, rursùs in ſe riuos ſanguinis, ruens vnda cruoris effudit. Dehinc poplitibus ſuriſque porrectis, à germana coniunctione naturæ, gladio ſęui latronis plantarum limes inciditur, & obſequio pedum corpus martyris viduatur.

Numerent martyria, qui poſſunt numerare ſupplicia: & in vno corpore quãtum diabolus publicatus eſt furere, tantum cognoſcatur Dominus triumphâſſe. Sed durat inter hęc martyris ſpiritus, & morarũ numeroſitate ſeruatus perſtat viuus, parte ſui corporis iam ſepultus: remoratur in luce detentus, cuius membris iam plenus eſt tumulus.

O dignus glorioſi exitûs finis. Aſcẽſurus altitudinem cęli, corporis ſui impedimenta pręmittit, & exequias funeris ſui ipſe pręcedit. Cui hęc eſt cõparanda confeſſio? Machabęorum iungenda eſt numero, Eleazari eſt adæquãda propoſito, comparanda conſilio. Archadius beatiſſimus martyr adhuc demoratur in ſeculo, & iam martyr recitatur in cęlo: vt ſit nomen Domini benedictum, qui regnat in ſecula ſeculorum, Amen.

2. Mac.7.
1. Mac.6.

DE S. BENEDICTO ANGLO, ABBATE MONASTERII SS. PETRI ET PAVLI, HOMILIA

partim hiſtorica venerabilis Bedæ presbyteri. Extat Tomo 7. Operum eius in Homilijs hyemalibus de Sanctis.

In illo tempore, dixit Simon Petrus ad Ieſum: Eccè nos reliquimus omnia, & ſecuti ſumus te, &c. Matt. 19.

11. IANVAR.

AVdiens à Domino Petrus, quia diues difficilè intraret in regnum cęlorum, ſciensque ſe cum ſuis condiſcipulis ad integrum mundi fallentis ſpreuiſſe delicias, voluit agnoſcere, quid vel ipſi, vel cęteri mundi contemptores, pro maiore mentis virtute, maioris pręmij ſperare deberent, & reſpondens Domino, ait: Ecce nos reliquimus omnia, & ſecuti ſumus te. Vbi ſolerter intuendum, quòd non ſolùm ſe omnia reliquiſſe, ſed & Dominum ſequi gloriatur: quia ſtultum profectò eſt, iuxta Platonẽ & Diogenem, & quoſdam alios philoſophos, vitæ quidem huius diuitias calcare, & hęc non pro æterna adipiſcenda vita, ſed pro inani agere mortalium laude captanda: ſtultum, pręſentes labores vltrò, abſque ſpe futuræ

Matt.19.

ſubire quietis & pacis. Perfectus autem ille eſt, qui abiens vendit omnia quæ habet, & dat pauperibus, ac veniens ſequitur Chriſtum. Habebit enim theſaurum non deficientem in cęlis. Vndè benè interroganti Petro, dixit talibus Ieſus:

Amen dico vobis, quòd vos, qui ſecuti eſtis me, in regeneratione cùm ſederit filius hominis in ſede maieſtatis ſuæ, ſedebitis & vos ſuper ſedes duodecim, iudicantes duodecim tribus Iſraël. In hac quippe vita pro eius nomine laborantes, in alia pręmium ſperare docuit: id eſt, in regeneratione, cùm videlicet in vitam immortalem fuerimus reſurgendo regenerati, qui in vitam caducam mortaliter eramus geniti. Et iuſta prorsùs retributio, vt qui hîc pro Chriſto humanæ gloriam celſitudinis neglexerũt, illic à Chriſto glorifi-

Labores huius vitæ, præmium habent in cælis.

gloriſicati,iudices ſingulariter cum eo humanæ conuerſationis aſſideant: & quia à ſequendis veſtigijs eius nulla ratiõne poterant auelli. Nemo autem putet duodecim tantùm Apoſtolos, quia pro Iuda præuaricante Matthias electus eſt, tunc eſſe iudicaturos: Act. 1.
ſicut nec duodecim ſolæ ſunt tribus Iſraël iudicandæ. Alioquin tribus Leui, quæ tertiadecima eſt,iniudicata recedit: & Paulus,qui tertiuſdecimus eſt Apoſtolus, quia pro Iuda pręuaricante Matthias electus eſt, iudicandi ſorte priuabitur, cùm ipſe dicat,Neſcitis quoniam angelos iudicabimus,quanto magìs ſecularia? 1.Cor. 6.

Sciendum nanque eſt, omnes qui ad exemplum Apoſtolorũ ſua reliquerunt omnia, & ſecuti ſunt Chriſtum,iudices cum eo venturos,ſicut etiam omne mortalium genus eſſe iudicandum. Quia enim duodenario ſæpè numero ſolet in ſcripturis vniuerſitas deſignari,per duodecim ſedes Apoſtolorum,omnium numeroſitas iudicantium:& per duodecim tribus Iſraël,vniuerſitas eorum,qui iudicandi ſunt,oſtenditur.V ndè notandum, quòd duo ſunt ordines electorum in iudicio futuri; vnus iudicantium cum Domino, de quibus hoc loco memorat, qui reliquerunt omnia,& ſecuti ſunt illum. Alius iudicandorum à Domino, qui non quidem omnia ſua pariter reliquerunt, ſed de ijs tamen,quæ habebant,quotidianas dare eleemoſynas Chriſti pauperibus curabant. Vndè & audituri ſunt in iudicio: Venite benedicti patris mei, poſſidete præparatum vobis regnum à conſtitutione mundi. Eſuriui enim,& dediſtis mihi manducare: ſitiui, & dediſtis mihi bibere, & cætera, quorum & in ſuperioribus huius lectionis Dominus meminit,cùm principe quodam interrogante,quid boni faciendo vitam poſſideret ęternam, Si vis,inquit,ad vitam ingredi,ſerua mandata.Non homicidium facies,nõ furtum,non falſum teſtimonium dices: vel, honora patrem & matrem, & diliges proximum tuum ſicut teipſum.

Cum Chriſto qui ſint iudicaturi. *12. Sedes Apoſtolorum, & 12 tribus Iſrael.* Matt. 25. Matt. 19. Exod. 20.

Ergò qui mandata Domini ſeruat,ad vitam ingreditur æternam: qui autem non ſolùm mandata ſeruat, verumetiam conſilium Domini, quod pro contemnendis diuitijs mundi & luxibus tribuit, ſequitur, non tantùm vitam ipſe percipiet, ſed etiam de vita aliorum cum Domino iudicabit.Atque ità fit,vt in iudicio,vt diximus, duo ſint ordines bonorum. Sed & reproborum duos ibì futuros ordines, Domino narrante, comperimus:vnum eorum ,qui Chriſtianæ fidei myſterijs initiati, opera fidei exercere contemnunt,quibus in iudicio teſtatur:Diſcedite à me maledicti in ignem æternum,qui pręparatus eſt diabolo & angelis eius. Eſuriui enim, & non dediſtis mihi manducare, &c. Alterum eorum, qui fidem & myſteria Chriſti vel nunquàm ſuſcepêre, vel ſuſceptam per apoſtaſiam deſeruêre,de quibus ait: Qui autem non credit, iam iudicatus eſt,quia non credit in nomine vnigeniti filij Dei. Qui quoniam nec verbotenùs Chriſtum colere voluërunt,nec verba ſaltem eius, quibus coarguantur in iudicio,merentur audire: ſed ad hoc tantùm veniunt in iudicium,vt cum eis,qui iudicantur, peccatoribus,in damnationem mittantur æternam. Verùm his cum timore & pauore debito pauliſpèr commemoratis, ad lętiſſima potiùs Domini & Saluatoris noſtri promiſſa conuertamus auditum. Videamus quæ tantæ gratia pietatis, non æternæ tantummodò vitæ præmia ſuis ſequacibus,ſed & pręſentis munera pollicetur eximia. Matt. 25. Ioan. 3.

Et omnis,inquit,qui reliquerit domum, vel fratres, aut ſorores, aut patrem, aut matrem,aut vxorem,aut filios,aut agros propter nomen meum,centuplum accipiet,& vitam æternam poſſidebit. Qui enim terrenis affectibus ſiue poſſeſſionibus pro Chriſti diſcipulatu renunciauerit, quo plùs in eius amorem profecerit, eo plures inueniet, qui ſe interno ſuſcipere affectu, & ſuis gaudeāt ſuſtentare ſubſtantijs: eius nimirùm profeſſionis vitæque conſortes, qui ſe pro Chriſto pauperem factum in ſuis domibus agriſq; ſuſcipere, & maiori prorsùs quàm vxor, parens, frater aut filius carnalis deuotione charitatis refouere delectentur. Centuplum nanque,quod ait, non numerum amantium in Chriſto, & ſeruiëtium pro Chriſto fidelibus, ſed vniuerſitatem perfectionemque, qua pèr charitatem inuicèm ſeruiunt,oſtendit. *Centuplũ à Chriſto promiſſum.*

Cuius rei & in nobiſipſis, fratres chariſſimi,ſæpè exemplum ſumpſimus,cùm alicubì pro rerum neceſſitate digredientes, cuncta nobis monaſteriorũ habitacula quaſi propria patére cognouimus, cunctos in noſtrum obſequium ſynceriſſima deuotione pronos adſpeximus: & maximè in beatæ memoriæ patre noſtro beato Benedicto,cuius hodiè venerandam aſſumptionis diem debita ſolennitate recolimus,totum lectionis huius tenorem videmus perfectiſſimè compleri.Derelictis enim omnibus,ſecutus eſt Chri- *Hiſtoriola S.Benedicti Angli.*

Z ſtum,

ſtum, quando ſpretis iјs, quæ in miniſterio regali acquiſierat, vel acquirere valebat, cùm eſſet nobilis natu, ad beatorum Apoſtolorum limina peregrinaturus aduolauit: vt quia rudis adhuc in gente Anglorum fides & eccleſiarum inſtitutio florebat, ibì potiùs perfectam viuendi formam ſumeret, vbì per ſummos Chriſti Apoſtolos totius Eccleſiæ caput eminet eximium. Ibì ergò eruditus in Chriſto, illis in partibus attonſus, ibì eſt monaſterialibus imbutus inſtitutis: ibidèm totum vitæ ſuæ tempus erat exacturus, ſi non Apoſtolica domini Papæ prohiberet authoritas: qui eum propter ducendum in Britanniam ſanctæ recordationis Archiepiſcopum Theodorum, in patriam redire præcepit.

S. Benedictus fit Romæ monachus.

Nec longo pòſt tempore etiam reges ſeculi, cognito virtutum eius ſtudio, locum ei conſtruendi monaſterij, non ab aliqua minorum perſonarum oblatum, ſed de ſuis proprijs donatum dare curabant. Quem ille acceptum, mox perfectiſſimè iuxta regularem diſciplinam interiùs exteriuſque conſtituit, non pro ſuo captu decreta nobis ſtatuens, ſed antiquorum ſtatuta certiſſima monaſteriorum, quæ peregrè didicerat, ſibi ſuiſque obſeruanda proponens. Nec cuilibet veſtrûm, fratres, graue debet videri, ſi nota loquamur: ſed delectabile potiùs æſtimare, quia vera loquimur, quando patris noſtri ſpiritalia geſta narramus, cui manifeſto miraculo Dominus, quod fidelibus ſuis promiſit, adimpleuit: quia omnis qui reliquerit domum, vel fratres, aut ſorores, aut patrem, aut matrem, aut vxorem, aut filios, aut agros propter nomen meum, cẽtuplum accipiet in hoc tempore, & in ſeculo futuro vitam æternam.

Conſtruit monaſteriũ in Anglia.

Reliquit quippe cognatos, quando patriam deſeruit: accepit verò centuplum, quia nõ ſolùm à cunctis in hac terra, pro virtutum induſtria merita veneratione habitus eſt, ſed & in Gallia atque Italia, Romæ atque in maris inſulis, ab omnibus qui eum nôſſe potuerũt, dilectus: adeò vt ipſe Papa Apoſtolicus ad profectum monaſterij huius, quod illum nupèr fundâſſe gaudebat, Iohannem illi Abbatem atque archicantorem Romanæ Eccleſię, ſicut charitas veſtra benè meminit, in Britanniam Roma deducendum pręſtaret, per quem idem monaſterium morem canendi ac miniſtrandi canonicum, iuxta ritum ſanctæ Romanæ atque Apoſtolicæ Eccleſię perciperet. Reliquit domos & agros, quos habuerat, pro Chriſto, de quo agrum ſemper virentis paradiſi, & domum non manufactam, ſed æternam in cęlis accipere ſperabat. Reliquit vxorem & filios, non quidem vxorem acceptam, & filios ex carne natos: ſed vxorem prorsùs accipere, ex qua filios habere poſſet, caſtitatis amore cõtempſit, mâlens ad illa centum quadragintaquatuor millia electorum pertinere, qui cantant canticum nouum ante ſedem Dei & agni, quod nemo poteſt dicere, niſì illi: Hi enim ſunt, qui cum mulieribus non ſunt coinquinati, & ſequuntur agnum quocunquè abiẽrit. Et accepit centuplum, quando non in his ſolummodò, ſed & in * marinis eum partibus plurimi in domos ſuas recipere viantem, ſuorum fructibus agrorum reficere deſiderabant, quando * patronum perplures illi, quando viri Deo deuoti pro animi conſtantis excellentia, non minori quàm coniugibus aut parentibus proprijs, dilectionis inſtantia ſeruiebant.

Apoc. 14.

* transmarinis, legendũ videtur. for. * vt patrono

Accepit centuplum domos & agros, quando hæc, in quibus monaſteria conſtrueret, adeptus eſt. Vxorem nanque dimittere pro Chriſto, & in hoc centuplum accipere eſt: quia animarum centuplum, maius eſſet tunc meritum charitatis inter continentes propter fructum ſpiritûs, quàm inter laſciuientes quondàm propter deſiderium carnis: filios, quos carnaliter habere deſpexit, centuplùm accipere meruit ſpiritales. Centenarius quippe numerus, vt ſæpe dictum eſt, perfectionem figuratè ſignificat. Nos nanque ſumus filij eius, quos in hanc monachiam demùm pius prouiſor induxit: nos ſumus filij eius, ſi iter virtutum eius imitando tenemus, ſi non à ſemita regulari, quam docuit, torpendo deflectimus. Meminimus nanque, fratres, qui illum nôſſe potuimus, dicere crebro auditu, quos poſt obitum illius in noſtræ fraternitatis conſortium pietas ſuperna congregauit, quia quandiù ſoſpes erat corpore, pro gloria ſanctæ Dei Eccleſiæ, & maximè pro huius monaſterij pace, honore & quiete ſemper laborare perſtabat: totiès mare tranſijt, nunquàm, vt eſt conſuetudinis quibuſdam, vacuus & inutilis redijt: ſed nunc librorum copiam ſanctorum, nunc reliquiarum beatorum martyrum Chriſti munus venerabile detulit, nunc architectos eccleſiæ fabricandæ, nunc vitrifactores ad feneſtras eius decorandas ac muniendas, nũc cantandi & in eccleſia per totum annum miniſtrandi ſecum magiſtros adduxit, nũc epiſtolam priuilegij à domino Papa miſſam, qua

Locus deprauatus.

Multis bonis auxit monaſteriũ ſuum.

qua noſtra libertas ab omni extrinſeca incurſione tutaretur, apportauit, nunc picturas ſanctarum hiſtoriarum, quæ non ad ornatum ſolummodò eccleſiæ, verumetiam ad inſtructionem intuentium proponerentur, aduexit, videlicet vt qui literarum lectione non poſſent, opera Domini & Saluatoris noſtri per ipſarum contuitum diſcerent imaginum. [Vide vſum ſacrarum imaginum.]

Qui in his & huiuſmodi rebus ideò tam plura laborare ſtuduit, nè nobis ſic laborandi remaneret neceſſitas: ideò totiès tranſmarina loca adijt, vt nos omnibus ſcientiæ ſalutaris dapibus abundantes, intra monaſterij clauſtra quieſcere, & cum ſecura libertate Chriſto ſeruire queamus. Qui etiã cùm corporis infirmitate corriperetur, premereturq́; acerbiùs, ſemper interìm debitas gratiarum actiones, de monaſteriorum, quas didicerat, docueratque, regulis ſeruandis, ſemper de Eccleſiaſticis obſeruationibus, quas per omnes ciuitates & maximè Romæ viderat, ſemper de locis ſanctis, quæ ſe luſtrâſſe iuuenem meminit, loqui & iterare, delectabile habebat. Sic longis virtutum ſtudijs exercitatus, longo inſupèr anno ſemper infirmitatis martyrio excoctus, poſt centupla gratiæ pręſentis munera ad vitam tranſiuit æternam. [Feliciter exit ex hac vita.]

Vndè neceſsè eſt, fratres chariſſimi, vt tanquàm boni filij, & tanto parente digni, exempla ac pręcepta illius in omnibus ſeruare curemus, neque vlla nos à veſtigijs tanti ductoris ſequendis animæ vel carnis illecebra reuocet: quatenùs & ipſi, qui carnales affectus ſubſtantiamque reliquimus terrenam, qui vxores ducere ac filios procreare, angelicæ conuerſationis amore faſtidiuimus, augente ſpiritalium virtutum merito, & in præſenti centuplum accipere de ſocietate ſanctorum, & in ſeculo venturo vitam poſſidere mereamur æternam: Præſtante gratia redemptoris noſtri, qui viuit & regnat cum patre in vnitate ſpiritusſancti Deus, per omnia ſecula ſeculorum, Amen.

MARTYRIVM SANCTORVM CHRISTI MARTYRVM HERMYLI ET STRATONICI, AVTHORE *Simeone Metaphraſte.*

[13. IANVAR.]

IMpio imperante Licinio, & magnum adhibente ſtudium, vt idola honorarentur ſacris & ſacrificijs, impendebat mors grauis omnibus Chriſtianis, ciuitatesque propter ipſos indagabantur, & regiones viciq́; & agri curioſè perquirebantur: & quicunque Chriſtianum vnum deferebat ad Imperatorem, videbatur is eſſe ei beneuolus, & dignus maximis honoribus. [Perſecutio atrox ſub Licinio.] Quocirca & ipſe, & quicunque ei ſuberant, hac in re magna vtebantur diligentia: cùm ille quidem varijs dijs, hi verò Imperatori gratificarentur impio & ſcelerato. Ad hunc ergò Licinium aliquãdo in ſublimi ſedentem tribunali, accedit quidam ex ordine militari, diuinum deferens martyrem: Eſt, dicens, vir quidam Hermylus nomine, qui ordinem obtinet diaconi: qui diù quidem abhinc obſeruat & colit ritus Chriſtianorum: deos autem & te ſubſannat & nihili facit ô Imperator. Hęc cùm audijſſet Licinius, non diſtulit nec protelauit: ſed ijs, qui aderant, ſtatìm iuſſit, vt eum vbicunquè eſſet comprændeherent, & ad tribunal adducerent. [Hermylus compræhenditur.] Atque illi quidem cùm in omni loco ſcrutati eſſent, & eum alicubì orantem, & ſanctas manus tollentem comprę hendiſſent, ei ſignificãt iuſſum Imperatoris. Is verò ſtatìm alacer alacres eſt ſecutus, nihil ignauum nec molle adſpectu præ ſe ferens: quibus ex rebus manifeſta fit animæ affectio: ſed gaudens potiùs & magna repletus lętitia, quòd eſt propter Chriſtum paſſurus.

Ille verò, Reſponde, inquit, & apertè ſignifica, an te Chriſtianum fateris eſſe, ſicut audiuimus. Hic verò, Non ſolùm hoc, inquit, cum pręclara ſententia & voce confiteor: ſed etiam, quòd Deo, qui ſub viſum non cadit, ſum conſecratus: & ei aſſiſto, vt qui illius factus ſim Diaconus. [Eius præclara confeſſio.] Imperator autem volens ſe oſtendere vrbanum, & valdè ingenioſum, Ergò te, inquit, dijs diaconum, hoc eſt, miniſtrum exhibe. Martyr autem in riſum vertens eius promptum & verſatile reſponſum: Videris, inquit, mihi eſſe ſurdus ô Imperator, aut etiam ſtultum agere. [Irridet Tyrannum.] Dixi tibi me miniſtrare Deo, qui non cadit ſub adſpectum: Non autem horum, qui videntur, aut potiùs ne vident quidem, eſſe Diaconum,

quos ipſe, vt qui fallaris, perindè àc deos colis: cùm ſint lapides & ligna omninò inanima, & ſurda opera manûs humanæ, & quæ ijs, qui ſapiunt, ſunt potiùs ridenda quàm adoranda. Non tulit Imperator dicendi libertatem, ſed ſtatìm quibuſdam inſtrumentis æneis, ad ſumendum ſupplicium cõfectis, iubet genas quidem verberari martyris, præconem autem hęc proclamare: Nè ſis lingua nimiùm profuſus, ô Hermyle: honora Imperatorem, dijs ſacrifica, & liberare à ſupplicio. Is autem, etiamſi ſic verberaretur, perindè àc ſi nihil ſubiret moleſtum, contrà Tyranno etiam exprobrabat imbecillitatem, vt qui dubij perplexiq; eſſet animi, & planè victus: & ideò non ſecùs àc ij, qui ſunt puſilli & abiecti animi, ex ira inferret ſupplicium. Deindè etiam clariore voce vtens: Plagas, inquit, quæ nunquàm deſinunt, & diuinas manus experieris, quòd eo, qui te fecit, relicto, ſurdis & mutis dijs attendis: & quod eſt grauius, aliorum veluti ſaluti inuidens, contendis ad eundem trahere interitum.

Magna eius in ſupplicijs libertas.

Poſtquàm autem viſum eſt Imperatori ſufficere ſupplicium, & ira aliquid remiſit de nimia acerbitate, tradit martyrem carceri, & tres dies iuſſit in eo manere, Fortaſsè, dicens, ducetur pœnitentia vanæ ſuæ pertinaciæ. Martyr itaque abiens in carcerem, pſallebat: Dominus mihi adiutor, non timebo quid faciat mihi homo. Dominus mihi adiutor, non timebo quid faciat mihi caro. Iam autem ingrediens cuſtodiam, Qui paſcis Iſraël, dicebat, attende, qui deducis tanquàm ouem Ioſeph: Qui ſedes ſuper Cherubim, manifeſtare, & veni ad nos ſeruandos. Sed ſic quidem martyr, & ſic quæ erant grauia & moleſta, propter Chriſtum pati voluit. Chriſtus autem quomodò ſe habuit? Num famulum contempſit? Num illo patiente, neglexit ipſe conſolationem? Et quomodò fuerit hoc noſtri Dei, benignitatisq; & clemẽtiæ, quæ omnem ſuperat cogitationem? Non ergò defecit opem ferens, ſed etiam incitauit ad animi fortitudinem, & ad eum Angelum mittit conſolatorem, dicentem: Hermyle, eſto bono animo, & noli timere: loquere, & noli tacere. Decerta, & noli timere. Mox enim vinces tyrãni machinas, & deſupèr feres præclaram coronam martyrij. Sic Deus armat potiùs aduersùs tyrannum, qui nõ apparet. Sic accingit virtute, & docet quidẽ manus ad bellum, dat arcum autem æneum: Ponit brachia & clypeum ſalutis.

Traditur in carcerẽ. *Pſal. 117.* *Pſal. 79.* *Angelus eũ confortat.* *Pſal. 17.*

Poſt tertium certè diem, cùm tribunal aſſcendiſſet Licinius, protinùs diuino adducto Hermylo, Num modò, inquit, ſtatuiſti dijs ſacrificare, & ab imminentibus terroribus, minisque & periculis liberari? An adhuc, inquit, ferris per præcipitium, & eadem rursùs te cepit amentia? Ad hæc fortiter admodùm Chriſti miles, & pro dignitate eius, qui illum armauerat: Semel, inquit, dixi tibi, ô Imperator, & oportet contentum prioribus, de ijſdem non mouere ampliùs. Eſt enim mihi Deus in cælis, cui ſoli viuo, & cui mox meipſum hoſtiam offerre propero: & à quo ſpero maximum venturum auxilium. Videã ergò, inquit Imperator, an is, qui cęlos habitat, ſatìs tibi afferet auxilij. Statimq; iuſſit, & viri ſex raptìm, quod iuſſi fuerant, exequentes, viri manibus robuſti, immites & crudeles animo, cędem & furorem ſpirantes, cùm humì martyrem extendiſſent, virgis cędebant crudeliſſimè. Atque illi quidem ſic faciebant, mortali regi ſeruiẽtes. Martyr autem perindè àc ſi nihil haberet commune cum carne, quæ ſic patiebatur, neq; dolorum vllum ſenſum caperet, quietè perſeuerabat in oratione, & Deo attendebat. Hęc autem erat oratio:

Conſtantia eius. *Cæditur virgis.*

Domine Deus meus, qui propter me ſub Põtio Pilato flagella & plagas toleràſti, ipſe me rursùs propter te patientẽ confirma, vt poſſim curſum pręſentem perficere, vt cùm ſocius fuero perpeſſionis, dignus quoquè ſim, qui ſplendoris efficiar ſocius. Et talis quidem fuit eius oratio, vox autem protinùs audita eſt deſupèr, dicens: Amen, Amen Hermyle, Poſt tres dies liberaberis à pręſentibus moleſtijs: Pręclaras autem & magnificas accipies pręſentium laborum remunerationes. Et vox quidem martyri magnam attulit audaciam & animi fortitudinem: lictoribus aũt magnum incuſſit timorem: omnesq; repentè in terram procidentes, tremebant & trepidabãt, adeò vt nec ipſe Imperator, nec vlli alij fuerint immunes ab animi perturbatione, ſed omnes ex æquo moti fuerint: etiamſi ille præ impietate cęcutiẽs & grauiſſimè furens, noluerit intelligere vt benè ageret: nec vitium eſt auerſatus, vt dicam cum diuino Dauide, nec vllam eius, qui hęc faciebat miracula, vel minimam acceperit notitiam: ſed in carcerem rursùs obſcurum & tenebricoſum luciſque expertem tradidit martyrem.

Cælitùs cõfirmatur. *Pſalm. 35.* *Reducitur in carcerẽ.*

Sed mentem adhibere oportet orationi, & Dei ſapientiæ arcanum intelligere. Hinc enim

enim proficiſcitur id, quod eſt orationis iucundiſſimum, & eſt athletæ coniunctum commilitonem. Is enim, cui in cuſtodiam fuerat ſanctus creditus, & qui curam gerebat carceris, erat ei valdè amicus & familiaris. Quis hic eſt? Stratonicus ille ſapiens, qui videbatur quidem eadem ſentire quæ amicus, & eſſe in religione eiuſdem ſententiæ: nondùm autem audebat pietatem liberè profiteri. Neque Ioſeph occultam ſuperauerat diſciplinam: ſe amici tamen miſereri, & eius ægrè ferre cruciatus, oſtēdit multorum oculis. Sed de Stratonico quidem in præſentia dicere differamus. ea enim perſequitur oratio, quæ ad diuinum pertinent Hermylum, nec patitur eorum abrumpi conſequentiam. Martyri ergò Hermylo ingredienti carcerem, hæc opportunè canebantur & prudenter: Dominus illuminatio mea & Saluator meus: quem timebo? Dominus protector vitæ meæ: à quo trepidabo? Dum appropinquant ſuper me nocentes, vt edant carnes meas. Qui tribulant me & inimici mei, ipſi infirmati ſunt & ceciderunt. Si conſiſtant aduersùs me caſtra, non timebit cor meum. Si inſurgat aduersùs me bellum, in hoc ego ſperabo. Sic dixit: & ſtatìm lux mirabilis deſupèr in ipſum erumpit ad confirmandum id, quod canebatur: & vox rursùs illinc eſt audita, iubens athletam bono eſſe animo: & pſalmum ſimiliter confirmans, & ſicut erat ei pollicitus, poſt tertium diem finem eſſe venturum.

Stratonicus clàm Christianus.

Pſalm. 26.

Iterùm diuinitùs animatur.

Sequenti autem die cùm procedendum eſſe ſignificâſſet Licinius, & pręſediſſet in tribunali, proclamari iuſſit per pręconem, vt duceretur Hermylus. Ille verò lęto animo ductus eſt, lętis oculis, & cor habens plenum lętitia. externus enim adſpectus hoc apertè ſignificauit. Subridens autem & caput mouens Licinius, & veluti ſanctum apertè ludificans, Agè, inquit, quàm tibi conducibilis fuit illa obſcura cuſtodia? Quomodò hoc, quod interceſſit, ſpatium tibi reuerà attulit aliquam ſententiæ mutationem, & perſuaſit iuſſis cedere Imperatoris, & dijs reddere ea, quæ debentur: an adhuc nobis opùs erit tormentis aduersùs tantam tui cordis duritiem? Martyr autem, Mihi quidem, inquit, tetrum illud & tenebricoſum domicilium magnam lucem conciliauit: & nunc mea verſatur anima in tranquillitate, & voluptate, & inexplicabili illuminatione, quæ futuri mihi ſpem bonam porrigit. Ego autem valdè miror, quemadmodùm quæ in te habitāt tenebræ, nullam ſuſcipiunt mutationem: ſed ſemper profundæ & cōcretæ inſident tuis animæ oculis, quæ nequaquàm ſinunt adſpicere veritatem. Cùm tam apertè impietatem Imperatori exprobrâſſet, Licinius illi vehementer & cum magna reſpondens acerbitate: Nihil aliud, inquit, vt videtur, didiciſti, niſi ſolummodò appetere contumelijs: quod quidem eſt linguæ intemperantia, & animæ audacia, & vt ſemel dicam, amentia. Sed tamen reſponde, & dic apertè: Dijs'ne ſacrificabis, & nobis cedes ſic imperantibus, an te vti oportet vt mereris? Chriſti autem martyr Hermylus: Habes, inquit, reſponſa ô Imperator. & nihil ex ijs à nobis amplius audieris. fac deinceps quod velis, & exequere ea quæ ſtatueris.

His ira percitus Licinius, iubet eum porrectū ſupinū virgis figura triangulis in ventre verberari. Et erat quidem hoc graue tormētum, & corporibus humanis minimè tolerandum. Anguli enim virgarum, non ſecùs àc quidam enſes, carnes vehementer tangebant. Sed athletæ, etiam cùm verberaretur tam immiſericorditer, vnum erat ſolatium, nempe Chriſtum fixis oculis adſpicere. Vnum benignum medicamentum preces, quas ad illū fundebat, quibus plagas iucundè adſpergebat, dicens: Domine, ad adiuuandum me feſtina. Ille verò citò ei adfuit, & faciens vt ferret dolores faciliùs, & annuncians eius conſummationem. Imperator igitur, vt qui eſſet iritatus eò quòd non parēret, & egregiam illam athletæ pro pietate conſtantiam, exiſtimaret eſſe ſuæ contemptum potētiæ, manebat adhuc puniens, & vi eum eſſe perſuaſurum arbitrans. Quocirca iuſſit eius ventrem perfodi aquilarū vnguibus, donèc ſuis, inquit, oculis ſua videat inteſtina. Propter quæ dixit martyr: Cor meum & caro mea exultauerunt in Deum viuum. Sicut ex adipe & pinguedine repleta eſt anima mea, & labijs exultationis laudabit os meum. Et hęc quidem ſic. Quæ autem ſunt deincèps conſecuta, quomodò?

Crudele martyris ſupplicium.

Preces, medicina dolorum.

Pſalm. 83.

Pſalm. 62.

In animo quidem habebat tyrānus eum rursùs dare in cuſtodiam, vt eum rursùs puniret acerbiùs. Egregius autem Stratonicus (iam enim poſtulat oratio, vt ad finem deducam promiſſum) cùm videret Hermylum ſic patientem, nec ei poſſet omninò opem ferre, faciebat id quod poterat: amici miſerebatur, & acerbum dolorem capiebat, vultusque eius conciderat, & ex eius oculis guttatim profluebant lachrymæ. Quo factum

Stratonicus multùm dolet eius cruciatu.

eſt,vt cùm ſic ſe haberet,nō potuerit latére: ſed cùm quidam ex commilitonibus eum triſtem vidiſſent & mœrentem, & cauſam rei depręhendiſſent, ad Imperatorem accedentes, Stratonicus, inquiunt,ó Imperator,Stratonicus cuſtos carceris, apertè oſtendit ſe erroris & Chriſtianiſmi ſocietatem habere cum Hermylo. Videtur enim eius miſereri,& eius cauſa in animo magnum dolorem concipere. Ille verò cùm ſtatim acceſſiuiſſet Stratonicū, rogauit an eſſet amicus Hermyli. Diſcipulus autem veritatis, minimè eſt mentitus, nec ſuſtinuit ignauam & puſilli abiectique animi pietatem apud ſe occultare.Sed tempus eſſe arbitratus,vt hæc Dei ocioſa cognitio prodiret ad opus,& magnum ſibi pararet fructum per confeſſionem, ſe eſſe amicum Hermyli & Chriſtianum protinùs eſt confeſſus,& eos,qui colunt ſimulacra,magnę condemnat ignorationis. Timeo enim, inquit, ego ſolum Deum, qui fecit cęlum & terram.

Stratonic° liberè Chriſtum profitetur.

Ad hæc mouetur Imperator, & iubet eum grauiſſimum ſubire ſupplicium. Id autem erat, vt ex illis virgis plagas nudo toto corpore acciperet: atque adeò euſquè, donèc ipſa vox eum deficeret.Et ſic quidē Licinius.Martyr aūt etſi eſſet tot malis implicatus, amicum fixis adſpiciebat oculis, & eum vocabat, eoque vtebatur ad Chriſtum interceſſore,dicens: Hermyle, ora pro me Chriſtum, vt cùm erga ipſum firmam ac ſtabilem ſeruauero confeſſionem,poſſim facilè ſuperare Tyranni inſidias.Interim autem ipſum quoquè ludificabatur Licinium,cæcis ijs ſacrificare prohibens, & veri Dei vindictæ ei terrorem incutiens:in cuius manus incidere,verè terribilem habet & ineuitabilem perfectumque interitum. Licinius autem cùm vidiſſet ſanctum Stratonicum ſatis ſaucium,parſit eum ampliùs punire: non quòd humana mens & clemens animus eum moueret ad miſericordiā,ſed vt ei locum daret pœnitentiæ,cùm eum priùs tormento terruiſſet.Et ideò eum in præſentia tradidit in cuſtodiam. Ille verò etſi eſſet in cuſtodia,Ieſum ducebat ſuam eſſe conſolationem, & cum eo per preces colloquebatur: Domine, dicens, nè memineris noſtrarum antiquarum iniquitatum. Fer nobis opem,Deus ſeruator noſter: propter gloriam nominis tui. & ſimul vox diuina eſt conſecuta, dicens: Curſum conſummauiſtis, fidem ſeruâſtis. Decæterò vobis eſt repoſita corona iuſtitiæ, quam cràs accipietis.

Flagellatur atrociſſimè.

Ducitur in carcerem.

Pſal.78.

Cùm autem iam eſſet dies, adductum Hermylum rursùs interrogauit Licinius, an dijs ſacrificaret.Ille autem:Eadem quę priùs,inquit,ô Imperator,do tibi nùnc reſponſa. Quamobrem vre,puni,ſcinde,fac quicquid tuo inſederit animo.Didici enim non timere ab ijs,qui corpus occidunt,animam autem non poſſunt occidere. Hęc cùm audiuiſſet Imperator, & deſperâſſet fore omninò, vt ſanctum in aliam traduceret ſententiam, eum ſuſpendit in ligno.& iubet eum vehementer ſcindi. Sed etſi eius carnes tam acerbè ſcinderentur,non ignorabat,vndenàm eſſet ſalus iuſtorum,nempe quòd à Domino, & quòd eſt eorum defenſor in tempore afflictionis. Et ideò eſto mihi adiutor Domine & redemptor,dicebat aſſiduè, & perindè ac ſi videretur aliquem deſupèr audire dicentem,Noli timere: ſum enim tecum, & Deus tuus ego ſum. Veritus ergò Licinius,& ex auditione velutì conturbatus,ex ligno deducit martyrem,& eum cōdemnat,vt in Iſtro fluuio intereat, iubens vt in eum iaceretur: ſtultus fortaſsè arbitratus, quòd ſic paſſus Hermylus omninò interiret, & nec venerabilis quidē eius corporis futura eſſet inuentio.Ad ipſum autem adducto Stratonico,viſus eſt ſuggerere & admonere ea,quę eſſent vtilia.Crede,inquit,mihi ô miſer,crede,& dijs velis ſacrificare,nè tu eadem quoquè patiaris, quæ amicus, & ambo ſubeatis eandem pœnam inobedientiæ. Reſpondens autem Stratonicus,Reuerà,inquit, miſer fuerim,ſi tibi pârens, cùm ille ſit mortuus propter Chriſtum,ipſe velim viuere. Licinius autem, Quid ergò? Vis mori cum Hermylo? Maximè quidem,inquit diuinus Stratonicus.Etenim,inquit,ſi oportet amicos communes habere calamitates,oportet omninò eos quoquè bonis frui communiter.Quid autem nobis fuerit iucundius aut precioſius, quàm pati propter Chriſtum? Propter quæ cùm deſperâſſet Imperator fieri poſſe, vt perſuaderet Stratonico, ſimilem quoquè in eum fert ſententiam, & eodem fine vtrunque condemnat: quos etiam reuerà par finis excepit,communiſque beatitudo & exultatio.

Hermyli corpus ſcinditur.

Pſalm.36.

Conſtantia inuicta Stratonici.

Ad mortem itaque ducebantur martyres, dicentes: Gloria in excelſis Deo, & in terra pax, in hominibus bona voluntas: qui quidem eſt hymnus conueniens ijs, qui ſunt bonum aliquod conſecuturi: non eorum,qui deducuntur ad mortem, aut ad aliquam aliam cauſam triſtitiæ. Poſtquàm autem iam perueniſſent ad fluuium, in rete iniecti ab

Lucæ 2.

Merguntur in flumen martyres.

ab iis, quibus hoc datum erat negocium, tranſmittuntur in profundum. Cùm ſuſcepiſſet autem fluuius corpora ſanctorum, & quanto oportuit fluento eſſet ſanctificatus, ea rursùs tradit manibus fidelium: vt qui talem, vt arbitror, theſaurum apud ſe diutiùs abdere non ſuſtinuiſſet, & tanti boni iactura afficere Chriſtianos, cùm prima eorum non apparuiſſet bonitas. Tertio ergò die poſteà, viſa ſunt corpora martyrum: in quæ cùm incidiſſent quidam viri pij, & quorum erat officium venari corpora ſanctorum, & ea optantibus manibus piè ac religiosè ſuſcepiſſent, & ſacros hymnos ceciniſſent, & quæcunq; mos eſt Chriſtianis, peregiſſent: in quodam loco, qui octodecim ſtadijs abeſt à ciuitate Singedone, ea ſimul deponunt, vt eis eſſent omnia communia & amica: in Chriſtũ confeſſio, in carcere habitatio, in flumine demerſio, ſupernæ gloriæ cõſecutio, in vno loco corporum depoſitio: gratia & benignitate Domini noſtri Ieſu Chriſti, cum quo patri ſimul cum ſancto ſpiritu gloria, potentia, honor & adoratio, nunc & in ſecula ſeculorum, Amen.

Nota hic Eccleſiaſticos erga funera ritus.

VITA S. HILARII PICTAVORVM EPISCOPI, AVTHORE FORTVNATO, TVNC ADHVC PRESBYTERO. *Præfatio.*

DOmino ſancto, & meritis beatiſſimo patri, Paſcentio papæ, Fortunatus. Religioſi pectoris ſtudio ſolicitante commonitus, papa beatiſſime, diuinis in actibus cùm ſacri conuerſatione propoſiti iugiter exercitaris intentus, & intendis exercitandus: vt facile ſit perſpicuum, ad culturam Eccleſiaſticæ diſciplinæ & fuiſſe te genitum, & eſſe prouectum, cùm irrefragabiliter veteris diſpoſitionis catholici dogmatis fundamenta cuſtos obſeruas, & ad ædificationem plebis amantiſſimæ, veluti bonus inſtructor, adijciendo aliquid, culmen fabricæ continuare feſtinas, non ſine timore diuino. Cuius operis amore præuentus, me dignatus es perurgere, quó de actibus ſacratiſſimi viri Hilarij confeſſoris, qui te ab ipſis cunabulis ante ſua veſtigia, quaſi peculiarem vernulam, familiariter enutriuit, vt impenſi muneris vel verba rependerem, & ſi non plenè, vel quędam ex parte complexa perſtringerem: quatenùs dum gregis auribus vox quodammodò & vita paſtoris antiquiſſimi reſonaret, & ille probaret miniſterium, & ipſe tuum non celares affectũ. Sed cùm mei ingenij breuitatem menſuro, adeò beati Hilarij immenſitatem fortem cognoſco, vt penè mihi videatur æquale, tam iſtud poſſe dicere, quàm digito cælum tangere: præſertim quod etiam beati (vt audio) Hieronymi torrens illud eloquium recuſauerit attentare, qui huic materiei ſe imparem catenùs iudicauerit, vt taceret. Ego verò, cui nullius ſcientiæ irrigua fluenta ſuccurrunt, quem vix ſtillicidij pauperis attenuata gutta perfundit, nihil proprio de fonte reſpirans: qua temeritate inter ingentia flumina, Euphratem beati Hilarij, & Nilum Hieronymi, ſiccos velim curſus extendere, cùm de illo etiam doctiſſimi viri quicquid dicere potuerunt, minus eſt quàm meretur? Et cùm virum ſanctiſſimum conſultius mihi ſit mirari quàm loqui, æquabilius fuerat hęc beato Ambroſio de fratre ſcribenda mandare, cui verba virtutibus coniuncta florebant. Tamen etſi cum mea verecundia vobis quidem obedientiam, & illi impendo, de quo non dignè loquor, fortaſsè iniuriam: ſed concedi per veniam credimus, quod deuotione peccatur. Et nè protracta pagina faſtidium potiùs generet, quàm prouocet auditorem, nunc de eius vita proponamus.

Paſcentius à S. Hilario enutritus.

VITA B. HILARII EPISCOPI.

13. IANVAR. IGITVR beatus Hilarius Pictauorum vrbis epiſcopus, re-
gionis Aquitaniæ partibus oriundus fuit: Quæ ab Oceano
Patria. Britannico ferè millibus nonaginta ſeiungitur: apud Galli-
canas verò familias nobilitatis lampade non obſcurus, im-
Genus. mò magìs præ cæteris gratia generoſitatis, nitore pectoris
addito ornatus, quaſi refulgens lucifer inter aſtra proceſſit.
Cuius à cunabulis tantæ ſapientię primitiua lactabatur in-
fantia, vt iam tunc potuiſſet intelligi, Chriſtum in ſuis cau-
Coniunx & filia Hilarij. ſis pro obtinenda victoria, neceſſarium ſibi iuſſiſſe militem
propagari. Deniquè coniugem habens & filiam, ità plenitu-
dine Domini venerabiles animos eccleſiaſticę regulæ tradi-
dit informandos, vt adhuc in laicali propoſito conſtitutus, diuino nutu pontificis gra-
tiam poſſideret: ità ſeipſum propria diſciplina coërcebat intentus, quaſi futuram ſpe-
ciem indicans, vt irrepræhenſibilis in templo Chriſti præpararetur ſacerdos. Nam quod
Hæreticos quàm ſit auerſatus adhuc laicus. inter mortales adhuc valdè videtur difficile, tam cautum eſſe quenquam, qui ſe à Iudæis
vel hæreticis cibo ſuſpendat: adeò vir ſanctiſſimus hoſtes catholicæ religionis abhor-
ruit, vt non dicam conuiuium, ſed neq; ſalutatio fuerit cum his prætereunti communis.
Pſalm. 67. Vitabat hæc Dauidico ſuffultus exemplo, nè cum hæreticis menſam participando, fie-
ret illi in ſcandalum. O quàm perfectiſſimum laicum, cuius imitatores ipſi etiam eſſe deſide-
rant ſacerdotes: cui non fuit aliud viuere, niſì Chriſtum cum dilectione timere, & cum
timore diligere. Cuius ſequaces, currunt ad gloriam: diuertentes, ad pœnam: credenti
ſuccedunt præmia: recuſanti, tormenta. Qui omnes de piæ religionis opere commo-
nens, nunc alios de confeſſione inæſtimabilis ſanctæ Trinitatis informans, nunc reli-
quos promiſſione regni cæleſtis inuitans, non ceſſabat in plebem verba veritatis, fructu
fidei redundantia, ſeminare. Quo cognito de ſancto Hilario, quoniam tantum lumen,
& ſi voluiſſet, latére non potuit: quippe neceſſarium, vt alienas tenebras in lucem tranſ-
ferret: concordante fauore populi, aut potiùs Dei ſpiritu proclamante, vir olìm myſte-
Eligitur in Epiſcopum. rijs deputatus, aliquando ſacris altaribus ſacerdos electus eſt. Creſcebat in eo quotidiè
opinio, famulatrix virtutum: nec erat fama eius contenta, circumiectas tantùm Galli-
as illuſtrare, ſed exteras nationes & regiones implebat, meritorum gratia percurrente:
idque actum eſt, vt in toto orbe velociter beati pontificis gloria militaret.

Igitur Conſtantij Imperatoris tempore, cùm Arriana hæreſis, venenata de radice,
flore toxico pullularet, tunc ſanctiſſimus timore nudus, fidei feruore veſtitus, quaſi
Arrianorũ validiſſimus oppugnator eſt. ſignifer belligerator per medias acies inter hoſtiles fremitus, inter hæreticos gladios
ſe ingerebat, Chriſti charitate ſecurus: nihil de ſua morte formidans, illud ſolùm me-
tuebat, nè præiudicium religioni, quod abſit, illatum præualeret. Hinc à Valente & Vr-
ſatio epiſcopis, qui praua credulitate Eccleſiam Dei turbare pertinaciter inſiſtebant,
Imperatori perſuaſum eſt, vt virum eruditiſſimum, de quo loquimur, & Dionyſiũ Me-
diolanenſem, & Euſebium Vercellenſem exilio condemnaret. Nihil enim poterat ante
inſuperabilem ſancti Hilarij facundiam hæreticus obtinere. ſperabat enim hoſtis fidei,
Hæreticorũ verſutia. aliquas ſe nebulas ſplendori catholico poſſe prætendere, ſi retruſus exilio, vir talis à
certamine defuiſſet: quoniam ſi quis peruerſus voluit cum illo confligere, àc ſi mutus
& claudus, nec verba poterat proferre, nec reſponſionibus currere: ſed quaſi natans in
Cõdemnatur exilio. pelago, ante fluctum eius eloquentiæ mergebatur. Itaq; in Phrygiam Aſiæ regionem
miſſus exilio, ad augmentum virtutis gratias egit: quia quantum pro nomine Chriſti
longiùs diſcedebat de ſolo proprio, tantum merebatur fieri vicinior cælo. Qui dum
ad locum perueniſſet optabilem, nobis tacendũ non eſt, quod illi diuinitùs conceſſum
eſt. Nam eo tempore, ſancto ſibi ſpiritu reuelante, cognouit, quòd beatiſſimã Abram
filiam ſuam, quam cum matre Pictauis reliquerat, quidam iuuenis nobiliſſimus, præ-
diues, pulcherrimus, coniugij vinculo ſibi quæreret adnectendam. Sed ipſe interuen-
Epiſtola illius ad filiã Abram. tu orationis aſſiduæ, cæleſtem illi ſponſum ſine contaminatione prouiderat. Mox op-
portunitate reperta, manu propria ſubſcriptam filiæ direxit epiſtolam, ſufficienti ſale
conditam, & velut aromaticis vnguẽtis infuſam, quæ tenetur Pictauis pro munere con-
ſeruata: indicans ei, quòd talem ſponſum pater anxius prouidiſſet, cuius nobilitas cæ-
los

los aſcenderet, pulchritudo roſarum & lilij comparationem præcederet, oculi gemmarum lumine luminarent, veſtis candorem niuis opprimeret, ornamenta inæſtimabili fulgore vernarent, diuitiæ intra ſe regna concluderent: eius ſapientia incompræhenſibilis emanaret, dulcedo faui mella poſtponeret, pudicitia incontaminata perſiſteret, odor ſuauitate fragraret, theſauri ſine defectione conſtarent. Addit ergò monitis, vt filia nulli ſe priùs à matre diuiſa coniungeret, quàm vt patrem expectaret ſibi pollicitum, & ſponſum pariter cum promiſſione venturum. Quod Abra dulciter excipiens, & quaſi ſponſum futurum in epiſtola patris amplectens, admonitionem ſecuta eſt, nulli ſe in coniugio reſoluens. Sed qualiter ad illum ſponſum peruenerit, locus in ſequenti ſeruatur.

Intereà cùm toto orbe Arrianæ hæreſis peruerſitas pullularet, dato generaliter Imperatoris edicto iuſſum eſt, vt omnes orientales epiſcopi apud Seleuciam Iſauriæ oppidum conuenirent, diſceptaturi quid ſentirent de fidei veritate. Tunc inter reliquos, quarto iam exilij anno, de Phrygia ſanctus Hilarius in prædicto loco data ſibi pergendi euectione, ad ſynodum venire compellitur. Qui quoddam caſtellum dum adîſſet, die Dominico ingreſſus eſt templum: moxq; Florentia puella gentilis, irrumpens multitudinem populi, voce magna ſeruum Dei illuc adueniſſe teſtata eſt: & ad pedes eius accurrens, non ceſſauit petere, niſi ſignum crucis ab ipſo ſibi fieri, fideliter impetrâſſet. Quam Florentius pater ſecutus & cuncta familia, in nomine Domini meruerunt pariter baptizari. Quæ Florentia, relictis parentibus, veſtigijs eius inhęrens, vſq; Pictauos perducta eſt. Patrem verò ſe habere, non à quo generata eſt, ſed per quem regenerata eſt, prædicabat. Cumq; Seleuciam perueniſſet, magno fauore à cunctis exceptus eſt, eò quòd diuina miſericordia tam prudentiſſimum virum, & ſingulari eruditione compertum, in ſpectaculum mundi produxerit, vbì erat de fide cenſendum. Hinc poſt examinationem agnitis hoſtibus & oppreſſis, decretis in ſcripto conditis, proſpera gerens ſynodi ad Imperatorem dirigitur legatio: cum qua perrexit ſanctus Hilarius, quanuìs ei non fuiſſet iniunctum, metuens nè adhuc contra religionis dogmata reſpiraret damnata perfidia.

Synodus apud Seleuciam.

Hilarius venit Seleuciã ad Synodũ.

Sed differere longum eſt, qualiter in Ariminenſi ſynodo, compoſita mentione, aliud ex alio referens, fraus hæretica ſerpentino lapſu ſubrepſerit, & quomodò poſteà legatis Seleucenſibus per Imperatoris impietatem ipſa eſt illata calumnia. Quod tamen Athleta Chriſti beatus Hilarius agnoſcens, grauiter dolet apud Ariminum diaboli præualuiſſe mendacium: intantùm, vt orientales partes ſimili compoſito prauitatis fuco inficeret. Imperatori autem tribus libellis oblatis, preces effudit, vt in eius conſpectu collectis aduerſarijs, eſſet ei contra hæreticos diſceptandi de religione licentia, nè veritatem falſitas obnubilaret, nè iniquitas æquitati præualeret, nè Imperator Deo reſiſteret, nè Trinitatis fidei, iniquitatis perfidia rebellaret. Vndè Valens & Vrſatius, conſcientiæ reatu perterriti: quoniam ſi daretur facultas certandi, mox ſe recognoſcebant Hilarij contentione proſterni: ſolicitant Imperatoris animum, iam magna ex parte captiuum, vt ipſum Dei virum ad Gallias redire perurgeret, dicentes, illo præſente hæretica non poſſe machinamenta proficere. Quo obtentu, ad Gallias compulſus reuertitur, putans ampliùs ſe pati exilium, quòd illuc perturbationem Eccleſiæ relinquebat, termino diſceptationis non conſecuto. O beatum pontificem, qui in ſummo diſcrimine, inimico etiam ſibi iudice, adijt tribunal Imperij, ſine timore tormenti. Verè totis viſceribus diligebat Chriſti regnum, qui non formidabat in principatu Conſtantium. Nam quòd ſe pro Domino ſic ingerebat aperto periculo, optabat martyrium, ſi non deeſſet percuſſor: & tamen animus ſumpſit gloriam, etſi tempus non intulit pœnam. Sed hunc ipſum diuino nutu ſeruatum teſtificor pro correctione multorum. Nam penè totum mundum graui errore confuſum, factis ſæpiùs in Gallia ſynodis, per Hilarium fuiſſe ad viam veritatis adductum, confitetur lingua multorum. Quid autem intereſt, vel ſibi pro æterna vita factum fuiſſe martyrem, vel ampliùs vixiſſe, reliqui nè perirent? Igitur ſanctiſſimam animam etſi gladius perſecutoris non abſtulit, ipſe tamẽ palmam martyrij non amiſit. Itaq; dum regrederetur Hilarius ad propria, tunc beatus Martinus, æquè meritorum lumine non abſconſus, qui ab eodem ſancto Hilario exorciſta eſt poſteà conſtitutus, cognito aduentu eius, Romam feſtinanter occurrit. Quem cùm iam præteriſſe cognoſceret, eſt vſque ad Gallias proſecutus. Neque enim Martinus,

Synodus Ariminẽſ.

Nota artes hæreticorũ.

Crebræ in Gallia Synodi.

S. Martinus prædicatur.

Martinus, qui adhuc catechumenus Chriſtum chlamyde ſua tectum videre meruit, illi deuotus occurreret, niſi per omnia myſterijs plenum in eo ſpiritum præuidiſſet. Nec mirum, ſi illę, qui Deum priùs vidit in paupere, poſteà illum habitare cognoſceret in doctore.

Illud etiam nobis non conuenit tam nobile præterire miraculum. Nam cùm circa Gallinariam inſulam propinquaret, relatione agnouit vicinorum, ibidèm ingentia ſerpentium volumina ſine numero peruagari: & ob hoc quanuìs illis hæc inſula videretur vicina, propter inacceſſibilem tamen locum longiùs illis videbatur eſſe, quàm Aphrica. Quo audito, vir Dei ſentiẽs ſibi de beſtiali pugna venire victoriam, in nomine Domini, præcedente crucis auxilio, deſcendit in inſulam. eoque viſo, ſerpentes in fugam conuerſi ſunt, non tolerantes eius adſpectum. Tunc baculum figens in terram, quaſi metam, quouſquè deberent excurrere, virtutis potentia deſignauit. nec ampliùs libertas eſt illis occupare, quod vetuit: & tanquàm hæc inſula non ſit terra, ſed pelagus, qui dum ſemper illam partem verentur attingere, facilius eſt illis mare tranſire, quàm vocem. O inmutabilem terminum, de ſermone plantatum. Appáret, quantùm eſt melior Adam ſecundus antiquo. Ille ſerpenti paruit: iſte ſeruos habet, qui poſſunt ſerpentibus imperare. Ille per beſtiam de ſede paradiſi proiectus eſt: iſte de ſuis cubilibus ſerpentes excluſit. Depoſuit anguis antiquum mendacium, qui didicit implere mandatum. O Hilarij dulce medicamentum & meritum, ante quem ſine mora venena fugata ſunt: addidit terram hominibus, quia in loco beluæ incolæ tranſmigrant. Sed reuertamur ad ordinem.

Fugat ſerpentes ex inſula S. Hilarius.

Gene. 3.

Cùm de exilio regreſſus, introiuit Pictauis, ſummo fauore plaudebant omnes pariter, eô quòd eccleſia recepiſſet Pontificem, grex paſtorem: & acſi omnes cum ipſo tunc redîſſent ad patriam, ità ſine illo ſe exules fuiſſe deflebant. Itaque beatum Martinum in vico Tegiaco nomine dum præcepiſſet conſiſtere, virtute diuina meruit ibì beatus Martinus mortuum ſuſcitare. Deindè poſt aliquot dies infans ſine baptiſmi regeneratione defunctus eſt, duplici morte damnatus: præſentem amiſerat lucem, & pœna futuri ſeculi non carebat. Tunc mater extincti, quæ iam mater non erat, dum filium non habebat, prouoluta ad pedes ſancti Hilarij, præcedentibus lachrymis, nati ſui corpus effudit, exclamans: Martinus adhuc incipiens, catechumenum mortuum reuocauit: tu pōtifex redde, rogo, filium aut mihi, aut baptiſmo. Qui populi pater agnoſceris, vt ego mater vocer, quæſo obtineas. Sic illa plùs lachrymis petente, quàm verbis, commotus pietate vir Dei & ſpectante populo, ad conſueta arma recurrens, in terram proſternitur. Mox paulatìm defuncti pallor in ruborem conuertitur, frigida membra reuocato ſpiritu intepeſcunt, oculorũ apertis ianuis palpebræ, peregrinum lumen agnoſcunt: vox adducto aëre de pectoris domicilio conflata profertur, greſſus ſuis veſtigijs rediuiuus extenditur, in anterioris fundamenti ſtatum tota fabrica renouatur. Quid plura? Tandiù iacuit ſacerdos in puluere, donèc pariter ſurgerent, ſenex de oratione, infans de morte. Eccè vita laudabilis, quę de alterius corpore necem precibus fugauit: ſpoliauit tartarum, ſpem habens in Chriſto. Mors ibì iura non tenuit, vbì Hilarius vim orationis ingeſſit. Sed tanta res non poteſt noſtris verbis plùs ornari, quàm ipſius meritis. Nunc verò memorandum eſt, quod ſuprà prætermiſimus, qualiter miracula reliqua hoc ſubiecto miraculo cumulauit.

Pictauorum ſumma gratulatione excipitur.

S. Martinus mortuũ excitat.

S. Hilarius itidẽ ſuſcitat defunctum.

Deniquè cùm beatiſſimam Abram filiam ſuam, ad quam de exilio deſtinauit epiſtolam, incolumem inueniſſet, alloquitur eam, quomodò dulcedo poterat patris, & facundia oratoris. Quid dicam? Alloquitur illam Hilarius, cuius eloquentiæ poſt ipſum, comparare aliquem vix audemus, niſi qui fuerit ſpiritu diuino, vt ille, repletus: tentat eius animum, ſi vellet attingere ſponſum, quem patris gratia prouiderat. Tunc libenter ac deſideranter, vt celeriter ei iungeretur, optabat. Quam voluntatem pius pater agnoſcens, intentus orationibus, non ceſſauit, donèc ſine dolore, ſine contagio, ſe præſente, de mundi ludibrio migraret ad Chriſtum: quam proprijs manibus, vt decuit, venerandæ tradidit ſepulturæ. O funeris gloria, quæ melior habetur quàm vita: quia quod terræ ſubripuit, in cælum tranſmiſit. Verè, vt ego conſidero, plus fuit, quàm reſuſcitari, ſic mori. Certa enim ſalus eſt, non contaminari peccatis. Quanti cuperent, rebus cum vita traditis, talem tranſitum comparare, ſi mercatorem forſitan inuenirent? Quid diſtat inter viuificati infantis, & filiæ mortificatæ myſterium, niſi quòd illum

Filiæ mortẽ ſuis precibus obtinet.

illum reſuſcitauit ad baptiſmum, hanc prædeſtinauit ad regnum? & quòd in illo adhuc ſpes peccandi reſtabat, hæc immaculata finierat? Quod cùm vidiſſet mater beatæ Abrę, à pontifice poſtulat, vt & ipſa, ſi mereretur, erepta de mundi crimine, cum filia præſentaretur ad regnum. Cuius vota conſiderans, aſſidua oratione & ipſam ante ſe tranſmiſit ad gloriam. Quis æſtimaturus eſt, talem virum ità dilexiſſe Dominum, coniugis & filiæ affectu contempto? Tamen in hoc magis illas amâſſe cognoſcitur, cùm per ipſum lumini perpetuo transferuntur. Itidèm coniugis quondam ſuæ.

Quis verò abundantiam rigantis ingenij contendat euoluere, aut eius verba verbis valeat exæquare? Qualiter ille indiuiſæ Trinitatis libros ſtylo tumente contexuit, aut ſcripta Dauidici carminis ſermone cothurnato per ſingula reſerauit? Quàm fuit in diſcretione prouidus, in tractatu profundus, per literaturam eloquens, per virtutem mirabilis, in complexionibus multiplex, in reſolutione ſubtilis, aſtutus, iuxta prophetam: Matth. 10. immò prudens, iuxta Domini vocem, vt ſerpens, columbæ ſimplicis gratiam non amittens. Ipſe conditi ſal ingenij, fons loquendi, theſaurus ſcientiæ, lux doctrinæ, defenſor Eccleſiæ, hoſtium oppugnator. Cuius dicta qui legit, non credit dicere, ſed tonare. Hoc fuit vltra homines ſapere, tam cautè de religione cenſere. Sed qui vult ipſum agnoſcere, eius exilia memoret, merita reſpiciat, volumina relegat, dicta perpendat, ſigna quotidiana percenſeat. Qui dum ſuperſtes fuit in hoc ſeculo, aut ſcripſit Eccleſiaſticæ fidei documenta, aut pugnando calcauit hæretica crimina, aut petenti tribuit miraculorum ſuffragia: quæ, volente Domino, vſque in hodiernum diem eius orationibus perſeuérant. Sed mea lingua non ſufficit ſingula de ſpiritu ſancto, qui per eum operatus & locutus eſt, ſicut illi dignum eſt, proferre. Det mihi pius veniam, quia multa prę-teriui, qui vix pauca conſcripſi. Ità beatiſſimi Hilarij de præſenti ſeculo vita, Valente Abit è vita. & Valentiniano regnantibus, cum gloria migrauit ad Chriſtum, terra plorante, cælo gaudente, Amen.

PRAEFATIO FORTVNATI IN LIBRVM SECVNDVM DE MIRACVLIS S. HILARII.

DOmino ſancto, & meritis beatiſſimo patri, Paſcentio Papæ, & in Chriſto florigera perenniter charitate vernãtibus Eccleſię Pictauenſis habitatoribus, Fortunatus. Cùm veteres & infideliũ conditores voluminum, eloquentiæ ſuæ pompam cunctis oſtendere, cauſa prouocauerit opinionis inflatæ: dum inter regum vota ſeu funera, id eſt, proſpera vel aduerſa confuſo vocis ordine, quodammodò niſi ſunt cantare pariter & plorare: vt hi qui dixerunt, vel de quibus locuti ſunt, ſaltem in libris viuerent, & ſi vacuis actibus inaniter defeciſſent: cur ego melioris ſpei ſolicitatus inſtinctu, patiar reticere ſummi confeſſoris viuentia merita & victorias, non ſine, quod abſit, vindictæ cæleſtis incurſu: cùm vix debita ſoluerem, ſi de beati Hilarij indeficientis lampadis ſplendore, infatigabili voce, die continuata cum nocte pariter decantarem? Qua verò vel irretitus inſcitia, vel impulſus offenſa, in ea voluntate ſub graui torpore perſiſterem, vt cùm illi plurimo decepti tractatu, de reſoluta vmbrarum imagine nonnulla conficerent, & in puluerem redacta cadauera, falſis quaſi Beatorum laudibus animarent: ego de ſanctis permanentibus, & quod eſt felicius, in regno Chri- interceſſio ſti quotidiè florentibus, nihil referrem: præſertim vbì diuerſa diuerſarum partium vi- ambienda. detur eſſe cauſa mercedum: quòd gentiles fructum laboris ſui, inani tantùm fauore voluerunt conſiſtere: nos autem oporteat in beatorum virorum interceſſione plantare? Quibus hîc ſi verba ſoluimus, illic gaudia comparamus. Idcircò reddat illi mobilis lingua præconiũ, à quo priùs pectora hunc conceperunt affectum. Nam bonis eius apertè creditur inuideri, ſi quæ de illo cognouimus, ſilentio videantur abſcondi.

Meritò itaque cum cæteris & me de ſe loqui compellit, qui etiam mutos, vt loquantur, abſoluit. Sed quàm plura ſuperſtes in corpore fecerit, vel quanta operatus ſit, poſtquàm æterna in requie, plaudentibus angelis, ad Chriſtum victor de mundi certamine tranſmigrauit, & ſi non potui, annorum vetuſtate ſubripienre, contingere: attamen vel quæ præſenti tempore miracula miſericors præbuit, cupio indigenti memoriæ non fraudare: vt quiſquis hæc fideli, ſicut condecet, auditu perceperit, & prætéri-

præterita ſe cognoſcere gaudeat, & ſimilia fieri virtute confeſſoris in futuro confidat.

LIBER SECVNDVS, QVI EST DE MIRACVLIS S. HILARII.

IGITVR Probianus cùm dubio iam vitæ penderet in fine, & ſpem conualeſcendæ infantiæ mors inuida parentibus ſubripere feſtinaret: nec paruuli funus acerbum conſiderans, nec deſideria ingemiſcentis ſenectutis ſpectans, auida quicquid inuenit extra ſortem cuncta concludens, ſola tamen interceſſione beati Hilarij reſtiterat moribundo ſalutis occaſio. Quem Franco ſuus genitor, & Periculoſa mater, quæ magìs conuerſo nomine, filij periclitabatur in nece, iam quaſi defuncti præmeditantes exequias, cum ingenti fletu in confeſſoris tabernaculum detulerũt. Tunc ſanctus Hilarius ab authore ſuo ſecretæ artis exhibens medicinam, conſuetus de diſpendio funeris reddere compendia ſanitatis: ſubitò membrorum fluentem fabricam, verbo operante erexit, & in ſtatum priſtinũ, tanquàm ſi nihil in ea fuiſſet ſolutum, reformauit: Moxque parentum lachrymas, lætitiæ mole ſuperueniente, ſiccauit, gemitus voto ſuccedente præcluſit: vbì iam per dolorem non erat, ſed per gaudia, quod plorarent. Quas pœnas, quæ tormenta mors ipſa tunc pertulit, quando illud, quod credebat inuadere, ſic amiſit? Profectò quando alterum victrix ferire non potuit, ſeſe ipſam victa percuſſit. Qui tamen Probianus poſteà apicem promeruit obtinere pontificis, & vſque in hodiernum diem ad luminaria ſui medici, ſingulis annis vitæ debitor tributa perſoluit.

S. Hilarius ſanat puerũ moribundum.

Probianus Epiſcopus.

Illud quoque nobis eſt tam ſingulare miraculum, pro gloria collatoris, ad memoriam populi reuocandum. Nam cùm à Cadurcis veniſſent duo homines, lepræ maculis immutati, ſpem ſuæ ſalutis in ſancti interceſſione fundantes, de puluere, qui ab eius ſepulcro abſtergebatur, ſua lauantes capita, & membra reliqua perungẽtes: tam diù ſibi talem curam fideliter impẽderunt, donèc infirmitatis ipſius vlceroſa varietas de corpore, quod captiuauerat, captiua migraret: vt decepta ſuis ſolatijs, colorem, quem inuaſerat, inuiolatum relinqueret, & quam ſecum attulerat, turpitudinis ſpeciem non teneret. Poſt innumerabilia itaque vulnera, membris omnibus inſtaurata eſt cutis vna. Vultus ille diuturna deletus ſorde, ſua cœpit in ambobus repingi imagine, nec agnoſci potuit, qualis fuerat per infirmitatem. Per fideliſſimum nanque pulueris lauacrum, Pictauis illis purificus Iordanis inuentus eſt: & non ipſi ad fluuium, ſed ipſis fluuius hìc occurrit: ex quo tam prædicabilis patuit miſeratio confeſſoris, quòd & laborem eis longinqui itineris abſtulit, & ſalutis vota porrexit. O quàm inæſtimabilium claruerunt documenta virtutum, vbì ſepulcri immunditiæ, mundauerunt maculas lepræ. Cuius hoc facere cura potuiſſet artificis, qui de tali puluere, ferret beneficia medicinæ? Ex quibus Caſtorius, diaconus: & Criſpus, ſubdiaconus inſtitutus, ad eius obſequium vſque in finẽ ſuum, per quem ſanati ſunt, adhæſerunt. Et meritò illius elegerunt ſuſtinere iuga Domini, à quo à pœna liberi ſunt effecti.

Leproſi duo curantur puluere ſepulcri S. Hilarij.

Aliud miraculum.

Quædam puella in hanc vitam veniens, dextram mortuam traxerat, natura formante, & debilem manum in ſpeciem globi collegerant neruorum fila contracta, fluxa ſuo ſtamine digitorum tela marcebant. Tunc occurrens ad beatiſſimi ſepulturam, interceſſione eius viuacibus eſt officijs ordinata: Paulatim mobilis vigor articulos ſtupentes & vngues irrepſit. Poſt longa tempora manus illi tunc nata eſt, cùm ſenſit munera confeſſoris: extincta manus venit ab vtero, viua redijt de ſepulcro. Eccè quàm larga remuneratoris eſt pietas, vt quæ natura non genuit, hic membra ſuppleret.

Cæco redditur oculorum lumen.

Nec illud quidem præterire conuenit, quod cæco poſt vota felici ſucceſſit. Nam cùm ad beati Martini limina pro recipiendo lumine intentus properaret, in ſancti Hilarij præteriens templum ingreſſus eſt. Quo dum vigilias officio ſolito Cleri celebrarent, manè facto, apertis oculis, ipſe diem cœpit alijs nunciare, qui ſemper egebat audire. Apud quem vna ſemper nox erat, tenebras illa nocte purgauit. Qui nunquàm viderat orna-

ornamenta diei, cœpit illi nouus ſol naſci. Tunc illi fabricata ſunt omnia, quando eorum meruit videre facturam, &, vt ità dicam, quodammodò illi poſt ſe mundus eſt natus, cùm factus eſt agnitus. Cæcus ad beati Martini Eccleſiam feſtinabat accedere: iſte hunc in ſuo templo dignatus eſt illuminare. Quanta micat gratia donatoris, qui præuenit deſideria ſupplicantis?

Quid dignum etiam referam de tam regali myſterio, quod ab ipſo eſt in regem collatum? Deniquè Clodoueus rex dum contra hęreticam gentem pugnaturus, armatas haberet acies, media nocte meruit de baſilica beati viri lumen ſuper ſe veniens adſpicere, admonitus vt feſtinanter, ſed non ſine venerabilis loci oratione, aduersùs hoſtes conflictaturus deſcenderet. Quod ille diligenter obſeruans, & orationi occurrẽs, tanta proſperitate, altero pro ſe pugnaturo, proceſſit ad bellum, vt intra horam diei tertiam, vltra humana vota ſortiretur à Domino victoriam. Vbì multitudo occiſorũ cadauerum tanta iacuit in loco, vt collis ipſe ob hoc viſus ſit ſe erexiſſe in altum. Eccè terribiliter formidanda prodigia, & delectabiliter amplectenda miracula. Parùm illi fuit pro ſolatio regis, ſignum oſtendere luminis, niſì apertè monitus addidiſſet & voce. Simile quoddam contigit Iſraëliticæ gentis tempore huius cauſa virtutis. Nam ibi columna ignis populum pręceſſerat: hìc figura lampadis admonebat. Vellem nôſſe, cur fuerit tanti ardoris ſecretum myſterium, & tam manifeſtè prolatum. Sed quãtùm ipſo inſpirante videor agnoſcere, non tacebo. Contra hęreticas acies, ſicut olim in corpore, non ceſſauit ſpiritu dimicare. Quanta fuit illi ſemper pro cultu catholicę religionis auiditas, cùm in requie poſito, adhuc ſolicitudinis nõ deſit vbertas? Nam qui tunc in ſynodo ad confundendum hoſtem verba fidelia protulit, hic in campo nũc arma tractauit.

Clodouei regis viſio & victoria.

Exo. 13.

Mulier in vico Tonaciaco, dum aquam ad opus ſuum deportaret die Dominico, (non eſt meum nôſſe, quo pręuenta peccato) manu attracta eſt, venarum areſacto diſcurſu. Tunc reuelatione commonita eſt, vt ad ſancti limina, ſi vellet ſalua fieri, properaret. Quo illa fidens nuncio, tanquàm cum ipſo ſanitatis ſuæ præuiatore, læta pręcucurrit. Et dum in Eccleſia pſalleretur, ſimiliter in abſolutione, die Dominico, quo pręceſſerat pœna, ſecuta ſunt gaudia. Eccè conſuetudinem patroni ſingularis amabilem, qui vt inueniat cui pręſtet, & cauſas exquirit. O beate Hilari, omnium corde, ore, voce canende: Cuius tam larga benignitas, non ſolùm ſe alicui non abſcondit, ſed vltrò ingerit. Veniamus ad alios venerandi fructus miraculi.

Mulieris manus contracta ſanatur.

Quædam paralytica, annis adulta puella, non merito, ſine vitę viuebat officijs. Cui in funus extincti corporis tantùm ſuperſtes anima palpitabat, & in toto cadauere lumina quaſi ſola vigebant: velut mortua in ſe membra vigilantes oculi cuſtodiebant. Non lingua torpens intra palati cameram, volubilis excurrebat, nec imo ducta de pectore, vox collata poterat per verba diſponi: non manus, cùm ſoluta langueſceret, naturæ debita ſeruitia diſſoluebat: neque pes inſtabilis, membrorum ruinas ſuſtinebat. Adhuc totius corporis infabricata maſſa torpebat. Quæ in eius ſolennitatis die, intra Eccleſiam poſita, cum ingenti fauore, ſpectantibus omnibus, eſt erecta: ſicque in vnius debilis corpore miracula plura compleuit: Attenuata genuum veſtigia roborauit, linguam rigentem flexibilitate & facilitate vocis aptauit, ad vſum lanificij debiles quondàm palmas armauit, lineamenta viſcerum, gratia pij muneris animauit. Aliquandò igitur vetus infans in verba prorupit, & quod eſt conſpicuum, voce prima lactis alimenta quęſiuit. Ergò vt talis cibus inter omnes poſceretur, quid aliud datur intelligi, niſì quando ſanata eſt, tunc priùs crediſſet ſe naſci?

Puella paralyſi liberatur.

S. Hilarij ſolennitas.

Nec illud tam fidele myſterium obliuione noxia ſubtrahatur. Itaque cùm duo negociatores ad beati baſilicam occurriſſent, habentes formam cerę quaſi ſocialiter in commune, quidam ex his alloquitur alterum, vt eam, etſi tam paruam rem, tamẽ tanto confeſſori vel libenter offerrent. Sed incaſsùm ſua verba in animo ſocij nolẽtis expendit. Ipſe tamen cum collega ſuo in oratione proſternitur, ceram illam occultè antetremendi ſepulcri cancellos exponit. Mox ad omnem æqualitatem cerę ipſius forma ſe diuiſit, & parte illius fidelis oblatoris accepta, pars altera, videntibus plurimis, voluendo vſque ad alios cancellos, nutu diuino cum omni contumelia eſt repulſa: quaſi nollet ſanctus inuadere, quod alter illi deuotus non obtulit: & quoniã ſemper abhorruit, quod ex fide non venit: tam certus in iudicio, quàm miſericors eſt in voto. O

Repellitur munus nolentis offerre.

quàm incorruptibilis arbiter claret: cautior eſt iſte in examinatione iudicij, quàm in electione florum illa, quæ ceram caſta producit. Tunc itaque ille, qui offerre noluit, admiſſi criminis ſe teſte confuſus, & immenſi pudoris reatu perculſus, poſtquàm vidit ſibi à radice ſuæ conſcientiæ tantę turpitudinis opprobria pullulâſſe, & in faciē ſuam occultę cogitationis facinora reuelata adſpexit: conſiderauit, ingemuit & defleuit: vt ſaltem lachrymarum fonte rigãte dilueret, quod corde delinquēte fœdauit. Qui poſteà maiora obtulit dona exactus, ceræ iudicio caſtigante.

Ignis nihil lædit operimentum ſepulcri eius.

Item cùm iuxta conſuetudinem, quadam nocte cereus illuminatus fuiſſet, caſu ſuper ſepulcrum eius, qui interceſſione ſua mortuos viuificat, ardens corruit: ità vt ſuper mafortem, quò cecidit, ſine læſione aliqua perarderet. Nam inquantùm fuit cereī longitudo, cera iacens inuenta eſt, papyro conſumpta: tanquàm ſi confinium cera ipſa feciſſet inter ignem & pallium, vt ab ipſa inueniretur defendi, per quam potuiſſet exuri. Attendit beneficium, vt obediret pręcepto. Quam ſemper ſcit ſubindè conſumere, hîc ceram ignis expauit: quam ad ardendi auxilium ſumpſerat, ipſa ei viſa eſt repugnare. Sed inter hæc illud potiùs admonet, vt dicatur, In virtute confeſſoris, quas dèducit cera flammas, extinxit, & conuerſo ordine illud, à quo vorari potuit, præfocauit. Diuerſæ ſpecies ſuam viſæ ſunt naturam mutâſſe. Nè quid enim hîc incendia læderēt, pallium pro marmore, cera fuit pro flumine. Sed quantum eſt apud illum cerei lumē extinguere, qui cæcorum lumen accendit? aut cùm ad alterius cadaueris ſepulturam oculorum ignem redintegrat, quàm facilè credimus de ſepulcro proprio vt flammas expellat? Vellem adhuc inſatiatus ſacratiſſimi viri miracula quaſi peculiariter decantare: ſed vereor, nè vndè meam cupio deuotionem oſtendere, auditoris animum, faſtidio naſcente, videar obturare. Da mihi pie veniā de textûs huius paruitate: da caſui culpam, de quo exiguum dicerem, ſi libros implerem: nè, dum hominis cupio vitare faſtidia, videar incurrere confeſſoris offenſam. Sed præſumo plurima de te minùs dicere, vt de te legere populum breuitas plùs inuitet.

VITA S. REMIGII, RHEMORVM ARCHIEPISCOPI, SCRIPTA AB HINCMARO, AEQVE *Rhemenſi Archiepiſcopo. Claruit is circa annum Domini 850.*

PRAEFATIO.

HINCMARVS nomine, non merito, epiſcopus, ac plebis Dei famulus, dilectis fratribus ac comminiſtris noſtris, huius ſanctę Rhemenſis eccleſię filijs.

Sicut à ſenibus, & iam ætatis prouectæ viris religioſis, qui de tempore Tilpini vrbis huius præſulis adhuc viuebant, quando in ſeruitium iſtius ſanctæ eccleſiæ, authore DEO, fui electus atque prouectus, & poſteà per aliquot annos vixerūt, fideli relatione didici, à ſuis Maioribus audierunt narrari, eos vidiſſe librum maximę quātitatis, manu antiquaria conſcriptū, de ortu ac vita ac virtutibus atq; obitu beati Remigij, ſanctiſſimi patroni noſtri. Qui hac occaſione deperijt: quoniam Aegidius, poſt beatū Remigium quartus iſtius ciuitatis epiſcopus, quendā virū religioſum, Fortunatū nomine, metricis verſibus inſignē, qui à multis potentibus & honorabilibus, in his Gallicis & Belgicis regionibus, per diuerſa loca tunc vitę ac ſcientiæ ſuę merito inuitabatur: petijt de eodē libro, cothurno Gallicano dictato, aperto ſermone aliqua miracula, quæ in populo recitarētur, excipere, quatenùs ea ſine tædio audire & mente recōdere, atq; per ea ad amorē & honorem atq; deuotionem Dei & ipſius protectoris ſui idem populus excitari valeret. Quod & in eadem excerptione lector poteſt aduertere, vbi ſcriptū eſt: Studeamus pauca diſſerere, plurima præterire. Et cùm ipſa excerptio cœpit lectione in populo frequentari, & à multis propter breuitatis ſuæ facilitatem transſcribi, ipſe magnus codex à negligentibus negligentiùs cœpit haberi: vſque dum Caroli principis tempore, quando propter diſcordiam & contentionem de principatu, inter eum & Ragenfridum, frequentia ac ciuilia, immò plùs quàm ciuilia, quia inteſtina & parricidalia bella in Germanicis & Belgicis ac Gallicanis prouincijs religio Chriſtiani-

Liber ingēs de vita S. Remigij vt perierit.

Fortunati laus.

Carolum Martellum dicit.

tatis

tatis penè fuit abolita: ità vt epiſcopis in paucis locis reſiduis, epiſcopia laicis donata, & per eos rebus diuiſa extiterint: adeò vt Milo quidam, tonſura clericus, moribus, actu, & habitu irreligioſus laicus, epiſcopia Rhemorum ac Treuirorum vſurpans inſimul, per quadraginta circiter annos peſſundederit. Cuius infelici tẽpore, de iſta Rhemenſi eccleſia non ſolùm precioſa quæque ablata fuerunt, ſed & eccleſiæ atque domus religioſorum deſtructæ, & res ab epiſcopio fuère diuiſæ. Illi quoquè pauci, qui erant reſidui, clerici negocio victum quærebant, & denarios, quos mercimonio conquirebant, in chartis & librorum folijs interdùm ligabant. Sicque præfatus liber cum alijs partim ſtillicidio putrefactus, partim à ſoricibus corroſus, partim foliorum abſciſſione diuiſus, intantùm deperijt, vt pauca & diſperſa indè folia reperta fuerint. Cùm verò tempore Pipini regis, prædicti Caroli principis filij, reuelatio oſtenſa Eucherio, Aurelianenſis ciuitatis epiſcopo, de damnatione æterna eiuſdem Caroli, qui res eccleſiarum diuiſerat, fuit: idem Pipinus, ſicut & aliarum eccleſiarum epiſcopijs, huic Rhemenſi epiſcopio partem de rebus eccleſiaſticis reddidit, & Tilpinum in hac vrbe Rhemorum epiſcopum ordinari conſenſit. Hoc enim in hac eccleſia Rhemenſi nouiſſimo ſeculi tẽpore de libro memorato, ſed & de alijs accidit, quod antiquo tempore de authenticis ſcripturis eueniſſe ſanctus Ioannes Chryſoſtomus in Homilia 9. Euangelij ſecundùm Matthæum, memorat, dicens: Multa enim ex propheticis perière monimentis, quod de hiſtoria Paralipomenon probare poſſibile eſt. Deſides enim cùm eſſent Iudæi, nec deſides modò, ſed & impij, alia quidem perdiderunt negligenter, alia verò tum incenderunt, tum conciderunt profanè. Et de prophanitate quidem tali Ieremias refert. De negligentia verò in quarto Regum libro legimus, quomodò poſt multum temporis vix Deuteronomij ſit volumen repertum, defoſſum quodam in loco, ac penè deletum. Sed & plura de ſcripturis in his, quæ habemus, memorata legimus, quę non habemus: ſicut eſt liber iuſtorum, qui commemoratur in libris Regũ: & ſicut eſt liber bellorum Domini, cuius in libro Numerorum mentio eſt: neq; Carmina Salomonis, neque Diſputationes eius ſapientiſſimas de lignorum natura herbarumque omnium, itemque iumentorum & volucrum, reptilium & piſcium: vel quod in libro, Verba dierum, dicitur: Reliqua verò operum Salomonis priorum & nouiſſimorum, ſcripta ſunt in verbis Nathan prophetæ, & in libris Ahię Silonitis: in viſione quoquè Addo Videntis contra Ieroboam filium Nabath, & multa huiuſmodi volumina, quę ſcriptura quidem fuiſſe probat, ſed hodiè conſtat non eſſe. Vaſtata nanque à Chaldæis Iudæa, vt in patrum literis legimus, etiam bibliotheca, antiquitùs congregata, inter alias prouinciæ opes, hoſtili eſt igne conſumpta: ex qua pauci, qui nunc in ſancta ſcriptura continentur, libri poſtmodùm Eſdrę pontificis & prophetæ ſunt induſtria reſtaurati. Vndè ſcriptum eſt de eo: Aſcendit Eſdras de Babylone, & ipſe ſcriba velox in lege Moyſi. Velox videlicet, quia promptiores literarum figuras, quàm eatenùs Hebręi habebant, repererit. Et in epiſtola regis Perſarum: Artaxerxes rex regum, Eſdrę ſacerdoti, ſcribæ legis Dei cæli doctiſſimo, ſalutem.

Rhemenſis eccleſia valdè afflicta.

Iere. 36. 4. Reg. 22. 2. Reg. 1. Num. 21. 3. Reg. 4. 2. Par. 9. 1. Eſd. 7. Ibidèm.

Quocontrà & nos, multis alijs perditis, plura in quibuſdam hiſtorijs & diuerſis pitaciolis, ac vſitata relatione, à præcedentibus relicta poſteris, de ortu & vita, ſeu virtutibus & obitu domini & ſanctiſſimi patris ac pręctoris noſtri Remigij habemus, quę in memorata excerptione non continentur. Vndè bonis veſtris deſiderijs placuit, vt illa mea ſeruitus ad ignorantium & ſubſequentium notitiam in vnũ colligeret. Quod etiam diù feciſſem, niſi me ſpes vana deluderet, quibuſdam dicẽtibus, quia in illo & in illo loco magnum librum de virtutibus & vita ipſius domini & patroni noſtri reperire valerem. Ad quæ mittens, quæ mihi promiſſa fuerunt, penitùs falſa inueni. Nũc autem, opitulante Domino, qui in ſe confidenti, & opera ſua, qui mirabilis eſt & glorioſus in ſanctis ſuis, volenti loqui, promittit: Aperi, inquiens, os tuum, & ego adimplebo illud: meritis ipſius ſancti Francorum apoſtoli & patroni noſtri, veſtriſq; adiutus orationibus, aggrediar quæ diù diſtuli, à progenitoribus & ortu eius incipiens, & ſic tam ea, quæ in hiſtorijs, à Maioribus editis, de illo inueni, quàm & illa, quæ in diuerſis ſchedulis diſperſa reperi: verùm & illa in ſerie digerens, quę vulgata relatione percepi: quia vt longè ante nos dictum eſt, & etiam in ſanctis ſcripturis, ſed & in euangelica veritate comperitur: vera eſt lex hiſtoriæ, ſimpliciter ea, quæ fama vulgante colliguntur, ad inſtructionem poſteritatis literis commẽdare. In quibus omnibus lectorem di-

Pſal. 67. Pſal. 80. Remigius Francorum Apoſtolus.

uerſitas ſtyli non perturbet: quoniam ea, quę de hiſtorijs Maiorum adſumam, & ea, quæ in antiquis ſchedulis reperiam, ità vt inuenta fuerint, ponam.

Illa verò, quæ ex antiquis vulgata relatione percepi, & quę ad inſtructionē legentium vel audientium addam vel eorum verba, de quorum dictis mutuabor, ponere procurabo, vel meo ſermone dictabo: volens quiddam debiti mei obſequij in laude, qua non indiget, offerendo, ipſi benefactori meo retribuere pro omnibus, quæ indigno mihi gratìs potiùs tribuit, quàm meritis vllis retribuit. Deniquè in deſcriptionibus virtutum eius ordinem, quo per illum eas Dominus dignatus eſt operari, ſeruare non potero: ſed ſicut eas vel ſcripto vel auditu accepi, deſcribam. Sic enim ſaluo altiore propheticæ inſpirationis munere, diuino allatę myſterio, & pſalmos ſanctus Hieronymus dicit in ordine digeſtos, non ſicut fuerunt editi, ſed ſicut ab Eſdra diuerſis temporibus fuerunt inuenti. Veruntamen prout notitiam temporum inuenero, vel ordini geſta congruere videro, ea digerere procurabo. In his autem, quę deſcriptis virtutum miraculis, à Domino per beatiſſimum patronum noſtrum operata ſunt, ad exhortationem legentium ſiue audientium, pro modulo intellectûs mei, de catholicorū dictis ſubiungere ſtudebo: veſtigia beati Gregorij, licèt non valeam, proſequi moliar. Qui deſcribens ſanctorum actus, prauorumque caſus, exhortatione indè aſſumpta, ſecundùm ſapientiam ſibi à Deo datam, multa neceſſaria & vtilia legētibus ac audientibus interpoſuit. Verùm & non ab re agere à quoquam videri puto, ſi ea, quę de ortu, & actu, atque obitu domini & patroni ac protectoris noſtri in ſchedulis, vetuſtate propè deletis, inuenta ſunt, reparo, & de abditis ad lucem reduco: & ea, quæ veterum certa relatione cognoui, literis commendare procuro: cùm, ſicutì præmiſi, ſancti Eſdræ pontificis ſtudio ſacras ſcripturas, deſidia & prophanitate impiorum Iudęorum abolitas, noſcamus fuiſſe reſtauratas, & non ſolùm euangelicam & apoſtolicam hiſtoriam, ab euangeliſtis ſacratiſſimè conditam, ſed & plurimorum ſanctorum geſta plurimos Eccleſię magiſtros, ad inſtructionem multorum, & etiam hiſtoriographos agones ſecularium, ad poſterorum memoriam deſcripſiſſe, gentiles quoque poëtas ſua figmenta grandiſonis pompare modis, ſtuduiſſe legamus.

In lib. Dialog.

VITA S. REMIGII RHEMORVM ARCHIEPISCOPI.

13. IANVAR

POST vindictam ſcelerum, quæ facta eſt à Domino cæde Galliarum, proſequente Vuandalorum crudelitate, miſericordiam cęli diſtillârunt: cùm ad mitigandam, generis Francorum barbarica ferocitate ſuperuenturam, diuinæ animaduerſionis propter iniquitates perſeuerantes vltionem, mundo præſulem à Deo prędeſtinatum, Remigium pontificem hoc ordine protulerunt.

Montanus monachus inſignis.

Erat quidam venerabilis, ac dignus profeſſione & nomine, Montanus monachus, in recluſione ſolitariam vitam ducens, ieiunijs, vigilijs, atque orationibus continuè vacans, necnon cęterarum virtutum inſignibus adeò diuinitati ſe commendabilem reddens, vt angelicis ſępè frueretur alloquijs, & frequenter cęleſtibus viſionibus ac reuelationibus intereſſet. Is ergò cùm peruigil in oratione pro pace ſanctę eccleſiæ, quæ multis ac diuerſis afflictionibus apud Galliarū & Belgicarum prouincias vexabatur, Dei omnipotentis clementiam indefeſſis precibus exoraret, nocte quadam plùs ſolito orationem protelans, vſque lucis crepuſculum in contemplatione permanſit. Qui cùm, laſſitudine ac fragilitate carnis compellente, paululùm membra ſopori dediſſet, ſubitò per diuinam gratiam angelorum choris & animarum cœtibus, beatiſſimorum hominum iam cum Deo regnantium, & immortalitatem adhuc corporum expectantium, ſpiritibus interfuit, & familiariſſimū cœpit audire colloquium. Inter cætera igitur, quę in conuentu illo cælico audiuit, etiam illi ſancti ſpiritus, humanæ ſalutis auidi, queritari cœperūt de Gallicanę deiectiōe eccleſię, & qd facto ad talia opùs eſſet, crebro verſare ſermone, dicētes, quia iam tēpus eſſet

Eius ecſtaſis.

miſerendi

miſerendi eius. Duplicia enim receperat pro omnibus peccatis ſuis, quanquàm fæx eius non ſit exinanita. His ità inter ſe conferentibus, ſubitò vox adfuit, à ſuperioribus atque ſecretioribus adytis ſaluberrimè atque ſuauiſſimè intonans, quæ & præſentium ſolaretur ſpirituum mœſtitiam, & quod futurum erat, gratulabũda promulgaret ſententia, ità dicendo: Dominus proſpexit de excelſo ſancto ſuo, Dominus de cęlo in terram adſpexit, vt audiret gemitus compeditorum, vt ſolueret filios interemptorum: vt annuncietur nomen eius in gentibus, in conueniendo populos in vnum, & reges vt ſeruiant ei. Cilinia in vtero concipiens, filium pariet nomine Remigium, cui à me ſaluandus populus committetur. Beata ſiquidem Cilinia, intenta pijs operibus, licèt corpore teneretur in mundo, mente conuerſabatur in cęlo. Quæ in flore iuuentutis pepererat de vnico viro ſuo Aemylio Principium, Sueſſionum ciuitatis poſteà ſanctum epiſcopum, & fratrem eius, patrem beati Lupi epiſcopi eiuſdem Principij ſucceſſoris, qui vſque ad vltima glorioſi Remigij tempora, ſacerdotio eſt functus, ſicque defunctus. Pſal. 101. Cilinia laus. Principius Sueſſionũ Epiſcopus.

Vir autem ille venerabilis, inter illius temporis innumera pericula, tanta conſolatione accepta, Ciliniæ diuinum oraculum, gratia Dei perceptum, innotuit. At illa dixit ad Mõtanum: Quomodò fieri poteſt, vt anus lactem filium, cùm mihi à temporibus diù tranſactis muliebria defecerint, & vir meus Aemylius vetulus ſit, ac in ęuoſo eius corpore frigidus extet circũ pręcordia ſanguis, & voluptatis opera in eo penitùs emarcuerint? Erant enim ambo genere nobiles, & gratia inter ſuos nominatiſſimi. Et quia liberorum parentes proceſſerant in diebus multis, effœti, & carne iam infœcundi, coniugale commercium non quęrebant, nec eis ſpes vltrà vel appetitus generãdi ſobolem inerat. Cui beatus Montanus reſpondit: Scias, quia cùm ablactaueris puerum Remigium, de lacte tuo perunges oculos meos, & recipiam lumen. Nam vt merita illi accreſcerent, ſicuti & ſancto Tobiæ, iuxta diuinum ſermonem, vt iuſtus iuſtificetur adhuc, idem beatus Montanus lumen corporalium oculorum amiſerat. Tandèm credẽtibus parentibus verbis viri Dei, fit gaudium, quòd talem ſuſcepturi eſſent prolem, in cuius conceptione non foret ardor explendæ libidinis, ſed amor generandæ iuxta diuinum pręſagium ſobolis. Concipitur ergò futurus Chriſti pontifex, & Chriſti adminiculante miſericordia, mater beatiſſima, quem auſpice Deo concepit, feliciter filium genuit, cui Remigij ſecundùm Domini dictum, in baptiſmate nomen imponi fecit. Et ablactatus, ſicut ſuus pręnũciator pręd ixerat, lacte matris oculos ſui vatis, matre obſtetricante, perungens, lumen illi gratia diuina reſtituit. Nec incredibile videri debet, ſi puer iſte, antequàm per ætatem corporis ſciret vocare patrem & matrem ſuam, virtutes munere diuino operatus eſt: qui etſi vt homo in iniquitatibus cõceptus eſt, contra morem tamen humanæ conditionis, non in delictis eum pręuaricationis, ſed in gratia remiſſionis, mater ſua peperit. Neque enim dubitandum eſt, quia ſpirituſſanctus, qui eum talem futurum pręd ixit, & cuius munere cõceptus fuit, etiam à peccatis abſoluit. Conſtat quippe veridica patrũ ſententia, quia lege non conſtringitur ſpirituſſancti donum. Et proptereà qui Cornelium ac domum eius ante perceptionem baptiſmi ſua gratia conſecrauit, ipſe vtiquè beatum Remigium non ſolùm ante baptiſmum, ſed etiam ante natiuitatem eiuſdem gratiæ munere perfudit. Ortus eſt autem ex anu & vetulo diù ſterilibus per repromiſſionem, vt Iſaac & Iohãnes, vir iſte, ſanctus, antequàm natus: nomine deſignatus, antequàm mundo cognitus, in pago Laudunẽſi, alto parentum ſanguine: vt monſtraretur in ortu, qualis futurus erat in actu. Tob. 2. Apoc. 22. Montanus recipit viſum. Pſal. 50. Act. 10. Gen. 17. Luc. 1.

Singularis autem meriti indicium datur, quotiès hominibus à Deo vel imponitur nomen, vel mutatur. Sic Abram, quia pater multarum gentium erat futurus, Abraham eſt vocatus. Sic Iacob, quia Deum vidit, Iſraël appellari meruit. Sic Ioſias rex, ob eximiæ virtutis culmen, nominatus à Deo eſt multò antè quàm natus. Sic Iohannes, eò quòd diuina ſibi gratia adminiculante, plus eſſe meruit, quàm propheta, & quòd nemo inter natos mulierũ maior illo ſurrexit: & Petrus à firmitate & ſtabilitate petræ ſumpſit cognomen. Et qui antè Saulus, poſteà nominatus eſt Paulus, quoniam legis zelo contra Chriſtum erectus, ab eo, quem in membris ſuis perſequebatur, de cęlo in terrã proſtratus, apud ſe factus eſt Paulus, id eſt, paruus, modicus & humilis: demùm gratiæ Dei magnus defenſor & vas electionis effectus, atque totius eſt Eccleſiæ magiſter & pręd icator egregius. Et filij Zebedęi, eò quòd verbum Dei terribiliter mundo peccanti intonuerunt, filiorum tonitrui aſſumpſerunt cognomen. Et Dominus ac redemptor noſter, Ieſus, Gen. 17. Gen. 32. 3. Reg. 13. Luc 1. Matth. 11. Matth. 16. Act. 13. Act. 9. Marc. 3.

Matth.1. ſus,id eſt,Saluator eſt cognominatus antè,quàm carne natus, eò quòd ſaluum facturus eſſet populum ſuum à peccatis eorum. Ità ergò & beatus Remigius ab eo, quòd eccleſiam ſibi credendam,inter fluctiuagos mundi recturus eſſet anfractus,Remigij cognomen à Deo aſſecutus eſt. Seruorum nanque Dei proprium eſt, à Deo nominatìm ſciri.
Exod. 33. Vndè vni eorum dicitur: Nóui te ex nomine.& beato Ieremiæ, ad verbi diuini prędicationem ituro,dicitur: Priuſquàm te formarem in vtero,nóui te,& in ventre matris tuę
Iere.1. ſanctificaui te. Ieremias enim ab idolorum cultu populum reuocaturus, in ventre ſanctificatur: Iohannes populum ſuo illuminaturus alloquio, in vtero materno propheticam
Luc.1. ſuſcepit gratiam: & beatus Remigius gentem Francorum à tenebris ignorantiæ ad lucem perducturus euangelij, itidèm diuina donatus eſt gratia, vt quod perfecturus erat miniſterio,cum participibus ſuis pari clareſceret munere: & qui, vt dictum eſt,Eccleſiam Dei, ſpeciali autem cura Rhemorum ciuitatem atque prouinciam, remigio alarum ſanctarum,ſcilicet verbo & exemplo, meritis & orationibus erat Dei prędeſtinatione recturus, & perfecto certamine, ſpiritu cęleſtia regna petiturus, angelorũ vtiquè ſubuectus auxilio,Remigius eſt iure Dei pręceptione vocatus.

Remigius, aliàs Remedius dictus. Nec illud ſilendum eſt, quia in chartis recẽti tempore poſt illius obitũ,ſed & poſt plura annorum curricula factis,de rebus Rhemẽſi Eccleſiæ traditis, Remedium fuiſſe nominatum legimus. Quod qui merita & acta illius attendit, congruè hoc eum nomine appellatum fuiſſe intelligit.Qui mitigator furoris Domini,in tempore iracundiæ factus eſt reconciliatio, & magnificatus à Domino in conſpectu regum, in verbis ſuis, ſicut in ſequentibus oſtendemus, monſtra, videlicet paganos feroces, placauit. Meritò igitur eum Remedium fuiſſe nominatum in baptiſmate crederemus, niſi in emendatioribus geſtis illum oraculo diuino per ſanctum Montanum,Remigium vocari debere,cognoſceremus. Sed & in verſibus metricis ab ipſo cõpoſitis,& iuſſione illius in quodam vaſe ab eo conſecrato ſculptis,ità legimus:

Carmina S. Remigij.

> Hauriat hinc populus vitam de ſanguine ſacro,
> Iniecto æternus quem fudit vulnere Chriſtus.
> Remigius reddit Domino ſua vota ſacerdos.

Quod vas vſq; ad noſtra tempora perdurauit,donèc fuſum,in redemptionem datum eſt Chriſtianorum,vt à miniſtris diaboli Nortmannis redimeret precium argentei calicis, quos de poteſtate tenebrarũ redemerat effuſus ſanguis calicis,Chriſti videlicet paſſiõis.

Traditur literis. Traditus autem à parentibus ſcholæ literis imbuendus,in breui coęquis & etiam natu maioribus ſuis doctrina excellentior eſt effectus. Studebat quoquè teneros annos morum maturitate vincere, & beneuolentiam cordis, charitatis melle condíre, turbas
Puer degit ſolitarius. frequentium populorum vitare, & vt præconem ſuum feciſſe didicerat, vita ſolitaria in recluſione Domino ſeruire: qui locus in caſtro Lauduno hactenùs deſignatur,& venerabiliter colitur. In qua recluſione ſecundis ſucceſſibus certatìm ſanctæ conuerſatio-
Adoleſcens rapitur ad pontificatũ nis ſtudijs iuſtus adoleſcens Domino militauit. Et cùm ad viginti & duos ætatis ſuæ annos peruenit,defuncto Bennadio archiepiſcopo in hac vrbe Rhemenſi, omnium generaliter votis ad pontificij culmen raptus fuiſſe dinoſcitur potiùs, quàm electus. Fit ergò concurſus populi,diuerſi quidem ſexûs, conditionis ac dignitatis,necnon & ætatis: ſed vnius atque eiuſdem ſententiæ cuncti hunc verè Deo dignum, & qui populis pręfici deberet,acclamabant. Vir autem beatiſſimus his anguſtijs depreſſus,nimijs afficiebatur angoribus:quia nec fugæ locus vſquàm patebat, nec populo,vt ab intentione cœpta reſipiſceret, vllo modo ſatisfacere poterat. Diuinæ nanque erat voluntatis, vt qui omnium ſaluti proſpecturus erat, omnium acclamationibus eligeretur: & qui vnitati fidei cum iam fidelibus,& futuris fidelibus erat prouiſurus, vnione cuncti populi ad ſedem eueheretur ſacerdotalis honoris. Sanctiſſimus quidem vir cùm his acclamationibus ſe vrgeri conſpiceret, de infirmitatis & ætatis ſuæ tempore conqueri cœpit, & quia Eccleſiaſticus ordo infirmam ætatem ad hanc non reciperet dignitatem,voce publica fatebatur. Timebat enim, nè immatura ætas inimici verſutijs impugnata,aliquid contraheret ſiniſtri. Sed diuina gratia, & vocem populorum conſtantiſſimè in ipſius perdurare fecit electione, & ſanctum virum ab antiqui hoſtis protexit malignitate. Et cùm populi acclamaret frequentia, & ſanctiſſimus vir magna reniteretur conſtantia, placuit omnipotenti Deo ei manifeſtiſſimis monſtrare indicijs,quod ipſe de eo haberet iudicium.

Etenim

Etenim cùm modo prædicto reniti conaretur, videntibus cunctis qui aderant, deſcendit ſubitò radius noui luminis ſuper ipſius viri ſancti verticem, àc ſi ipſe ſol de cælo motus, ſuper eum cecíderit: & quia illuminandarum lux parabatur animarum, ipſe quoquè, cùm ad hoc opus adſciſceretur, lumine debuit declarari viſibili. Ipſe nanq; erat lucerna, quæ non ſub modio curæ corporeæ, ſed ſuper candelabrum puriſſimæ ac Deo dilectæ conuerſationis erat ponenda: quatenùs his, qui in domo ſanctæ Eccleſiæ futuri erant, lumen optimæ inſtitutionis præberet. Eius electio diuinitùs approbatur.

Placuit etiam omnipotentiæ diuinæ, huic miraculo aliud addere, ad oſtenſionem meritorum beatiſſimi viri. Etenim radio ſupradicto ſe illuſtrante, ſenſit capiti ſuo vnguinis ſacri infuſum liquorem, quo totum eius delibutum eſt caput. Et meritò: vt qui oleum ſpirituale populis, quo eorum quidem capita viſibili, mentes autem prædicatione, ſancto ſpiritu in ſe loquente, vncturus erat chriſmate inuiſibili, id eſt, gratia eiuſdem ſpiritusſancti, ipſe quoquè priùs tali vnctione inſigniretur. Acceptis autem talibus ac tantis auſpicijs, diuinis timuit contraire ſtatutis. Neque enim tutum illi videri poterat, tot ſignis præcurrentibus, diuinæ contradicere iuſſioni, præſertim cùm luce & vnctione ſancti ſpiritûs, quæ oleo viſibili deſignatur, interiùs illuſtratus atq; perunctus, vt & ſanctus Eſaias, admittendum ſe in diuinum miniſterium, debere ſe potiùs offerre, quàm excuſare, didicerit. Diuinitùs vngitur. Eſa. 6.

Poſthabita ergò omni dubitatione, atque ancipiti ſubmota ſententia, vnanimitate epiſcoporum Rhemenſis prouincię, infulis induitur ſacerdotalibus, benedictione conſecratur epiſcopali, atque in ſede præſulatûs collocatur huius ciuitatis Rhemorum. Vbi ſtatim ſic apparuit aptus & deuotus, tanquàm ſi officio, ad quod nouiter aſſcenderat, iugiter præfuiſſet. Fuit itaq; in eleemoſynis largus, in vigilijs ſedulus, in oratione deuotus, in humanitate profuſus, in doctrina præcipuus, in charitate perfectus, in ſermone paratus, in conuerſatione ſanctiſſimus. Synceritatem mentis, vultûs ſui ſerenitate monſtrabat: & pietatem clementiſſimi cordis, oſtendebat in lenitate ſermonis. Quicquid ad ſalutẽ poſſet pertinere æternam, non minùs implebat beatiſſimus opere, quàm ſermonis prædicatione docebat. O virum, per omnia Deo dignum. Eminebat in ipſo habitu, animi pulchritudo: in ſpecie exterioris hominis, ipſam putares expreſſam imaginem ſanctitatis. Erat irreuerentibus terribilis adſpectu, reuerendus inceſſu, metuendus ſeueritate, venerandus benignitate. Cenſuram authoritatis, temperabat manſuetudo humilitatis. Delinquentibus quidem minabatur frontis auſteritas, ſed blandiebatur cordis ſerenitas. Erga benè agentes, Petrus apparebat in vultu: erga delinquentes, Paulus in ſpiritu: ac ſic conueniente in vno diuerſitate gratiarum, illius pietatis, huius erat æmulator diſtrictionis: ità vt cùm præſentiam eius quiſquam vix ſuſtineret, abſentiam ferre non poſſet. Internorum autem bonorum ſuorum formas ac ſpecies, ſicut nemo ad plenum potuit inſpicere, ità nemo ſufficit explicare: Quas ſicut ille ſtuduit excolere, ità & laborauit occulere: & cùm hæc vellet augeri, nolebat agnoſci. Sed quia hæc eſt natura iuſtitiæ, vt quanto ſtudioſiùs abſcondi optat, tanto clariùs innoteſcat, & occultatio ipſa, prædicatio ſit: per populos tantorum bonorum fama volitabat. Eminebat in admiratione omnium, velutì ciuitas ſuper verticem montis expoſita, nec iam lucerna poterat latére ſub modio. Glorioſa illa anima aperuit latentes in ſe diuitias cæleſtium munerum, & de armario ſuaueolentium virtutum, aromata ſanctificationis & gratiarum ſuarum ſupra omnem hanc eccleſiam effudit. Neglector quietis, refuga voluptatis, appetitor laboris, patiens abiectionis, impatiens honoris, pauper in pecunia, diues in conſcientia, humilis ad merita, ſuperbus ad vitia. Sic in ſe excoluit diuerſas gratiarum virtutes, vt vix pauci tenerent ſingulas, quomodò ille impleuit vniuerſas. Semper in operis exercitio, ſemper in compunctionis affectu. Nulla illi ex omnibus propenſior cura, niſi vt aut de Deo in lectione atque ſermone, aut cum Deo in oratione loqueretur. Qui contrita continuatis ieiunijs oſſa ſtudebat de perſecutore inimico, longo triumphare martyrio, pro cibo ac potu hoc ſecum inceſſanter ruminans: Fuerunt mihi lachrymæ meæ panes die ac nocte. Concupiſcit & deficit anima mea in atria Domini. Cor meum & caro mea exultauerunt in Deum viuum. Defecit in ſalutare tuũ anima mea. Sitiuit in te anima mea, quàm multipliciter tibi caro mea. Sitiuit anima mea ad Deum fontem viuum: quando veniam & apparebo ante faciem Dei? Et conſolando ſe dicebat: Quarè triſtis es anima mea, & quarè conturbas me? Spera in Deo,

Conſecratur in epiſcopum. Eius virtutes. Iuſtitiæ indoles. Nota eximia ornamenta. Pſal. 41. Pſal. 83. Pſal 118. Pſal. 62. Pſal. 41. Ibid.

Deo, quoniam adhuc confitebor illi: ſalutare vultûs mei & Deus meus. Satiabor, dum manifeſtabitur gloria eius. Pſal. 16.

Nam quia ſpecie ſui conditoris ad quam anhelabat, necdùm ſatiabatur, continuis ſuſpirijs atq; gemitibus, diurnis atque nocturnis lachrymis illum deſiderans, pio luctu ad ſuperna gaudia ſubleuata, flendo ſe anima ſancta paſcebat: & intùs quidem doloris ſui gemitum tolerabat, ſed eo refectionis pabulum percipiebat, quo hîc vis amoris per lachrymas emanabat. Præter vitam auidè nihil eſuriebat, prçter iuſtitiam nihil delectabiliter ſitiebat. Præſentia tanquàm inania atque tranſacta, abſente ſpiritu non videbat, & in futuro repoſita quaſi oculis ſubdita concupiſcebat. Et verè felix terra, quç talem genuit, ac de alumno nobis patronum, de homine angelum ac doctorem nobis emiſit. Benè igitur & congruè, ſecundùm prophetam, de illo dicamus: In memoria çterna erit iuſtus. Dignè enim in memoria verſatur hominum, qui ad gaudia tranſijt angelorum. Qui ideò gratiam Dei glorificatus inuenit, quia mundi gloriam, adiutus Dei gratia, non quæſiuit. Qui gubernaculum fidei viriliter tenens, ancoram ſpei tranquilla iam in ſtatione compoſuit. Qui contra impetum diaboli, ſcutum Dei ità infatigabiliter tenuit, vt ad victoriam perueniret. Habemus in eo medicum è cælo, cum quo ſanctitas, immò ipſe ſanctitatis author ciuitatem noſtram intrauit. Quantis cæcis, à via veritatis errantibus, viſum quo Chriſtus videtur, aperuit? in quantorum auribus, ſermonibus cæleſtium mandatorum, precioſum infudit auditum? Quantos intrinſecùs vulneratos, angelici oris arte & orationis virtute curauit? quantorum animas, peccatis iam in corpore defunctas, ad emendationem tanquàm ad lucem vocando reſuſcitauit? Docebat quotidiè filios ſuos, nè res alienas concupiſcerent, nè eis coniuges extraneæ pulchræ eſſent, nè peccati venenum per adſpectum animam penetraret. De quantorum cordibus ille, quos iniquitas & impietas poſſidebat, fugauit luxuriam, remouit iram, reſtrinxit inuidiam, reuocando illuc fidem & caſtitatem atq; miſericordiam? Quantos vir ille Apoſtolicus pœnitentiæ medicamentis à peccatorum morte reſuſcitauit, cuſtos animarum, cupiditates reſecans, iram comprimens, malitias extirpans? His magìs vir ille temporibus neceſſarius fuerat, quibus tanta iniquitas ſumptis quotidiè, deficiente iuſtitia, viribus, cõualeſcit. Et quidem ille in hac peregrinatione ſeculi ſolo corpore conſtitutus, cogitatione tamen in illa æterna patria conuerſatus eſt. Qui huic mundo crucifixus ac mortuus, quicquid laborauit, de hac vita ad illam tranſtulit, & de ſiniſtra ſemper tranſmiſit ad dexteram, atque in cælo ſuos repoſuit ſudores. Et inter hæc omnia intendebat vir beatus iactantiam virtutum fugere, in quo non poterat gratia excelſa latére: adeò vt non ſolùm corda hominum, beluina feritate crudelia, ad manſuetudinem Chriſti domaret fidelis ſeruus eius & prudens, ſciens conſeruis eius dare in tẽpore tritici menſuram, id eſt, pro captu audientium menſuratè & opportunè diuini verbi pabula miniſtrare: verumetiam aues, vt innocentia & poteſtas primi Adæ, antequàm peccaret, cui omnia irrationalia ſubiecta fuerunt, vt ſcriptura demonſtrat, in iſto ſancto viro per ſecundum Adam, Dominũ noſtrum Ieſum Chriſtum, reformata intelligerentur.

Pſal. 111. — Beneficia per S. Remigiũ hominibus præſtita diuinitùs. — Iactantiam deuitat. — Gen. 1. Pſal. 8.

Cùm enim inter domeſticos ſuos contingebat illum ſecretius habere conuiuium, & delectaretur in hilaritate charorum, deſcendebant ad eum intrepidi paſſeres, & in manu eius, menſæ reliquias colligebant. Diſcedebant alij ſaturi, accedebant alij ſaturandi. Sic manſueſcebat feritas auium, in operatione virtutum. Delectatio nanq; illius talis erat in hilaritate charorum, ſicut de beato Iob legimus, quoniam nõ cadebat lux vultûs eius in terram: quia nimirùm in tãta grauitate vultũ tenere conſueuerat, vt nunꝗ contemptibili lætitia reſolueretur: ſed quotieſcũquè hilariorem ſe prçſentibus exhibebat, certa ſemper hoc cauſa vtilitatis eorum faceret. Ità & hic ſanctus, religioſa grauitate diſcretus in omnibus, nõ vanitatis iactantia hæc vel diſſolutione agebat: ſed vt Dei oſtenderetur cõllata ſibi gratia, & ad eius amorẽ & fidem, qui mirabilis in ſanctis ſuis, ſeruos ſuos multis modis cõſolari ac mirificare dignatur, ſuorũ corda excitarẽtur, & illius ſeruituri ſe propenſiùs manciparent. Sed & nõ ſine conſideratione videtur prçtereundum, cur iſte ſanctus in iocunditate charorũ, ampliùs in mãſuetudine ac paſtione paſſerum, quàm aliarũ auium delectabatur. Et vt primò dicamus ſimpliciter, ſolent homines alias aues domeſticas habere in domibus ſuis, paſſeres autem, licèt in tectis, ſicut legimus, & videntes ſcimus, ſoleãt habitare, humana gaudentes vicinitate, intra domos tamẽ ſuas domeſticos habere nõ ſolẽt. Vndè cõſtat quia ſi aues, quç in domibus domeſticç haberi ſolent,

Iob. 29.

ſolent,in manu paſceret,pro nullo haberetur miraculo, nec eſſet,vndè conuiuantibus iocundatio proueniret. In domum quoquè ſecretiorem alijs auibus, quæ intra cubicula domeſticæ haberi non ſolent,niſì paſſeribus,qui in tectis, humana vicinitate gaudentes,habitare ſolent,ad hanc ſeruo Dei diuinam collatam gratiam demonſtrandam, facultas non erat conueniendi.

Sed ſi altius aliquid in hoc ſancti Dei facto pſcrutari volumus, intelligere poſſumus, quia nullæ aues tam ſępè in ſcripturis cõmendantur,ſicut paſſer,colũba & turtur. Columba quippe & turtur,quę gemitus pro cãtu edere ſolẽt, quia luctus ſanctorũ in præſenti ſeculo,& ſuperna deſideria per ſecretas orationũ lachrymas, & * cantus eccleſiæ publicos deſignẽt.Paſſer verò auis corpore parua,ſed maxima ſagacitate ſolicita,quæ nec facilè laqueis irretitur,nec per ingluuiem vẽtris,eſcarũ ambitione decipitur. Hæc propter infirmitatẽ ſuam,nè aut ipſa à ſuo inſidiatore capiatur,aut fœtus eius ſerpentinis deuorentur inſidijs,ad domorum faſtigia celſa concurrit.Huic meritò prudens & humilis quiſq; cõparatur, qui diabolicę calliditatis fraudes fugiens,vigilijs & orationibus ac pœnitentię lachrymis intra ſanctæ eccleſiæ ſepta ſe munire feſtinat. Redemptor etiam & Saluator noſter ſe paſſerẽ dignatus eſt deſignari, Pſalmiſta teſte,qui dicit: Etenim paſſer inuenit ſibi domũ. Iam quippe paſſer domũ ſibi inuenit,quia ęterni cęli habitaculũ noſter redemptor intrauit:vbì factus eſt ſicut paſſer ſolitarius in tecto,quia ſolus inter mortuos liber,ſedet ad dexteram maieſtatis in excelſis,tanto melior angelis effectus,quanto differẽtius præ illis nomen hæreditauit,vt ſit & vocetur filius Dei. Hic eſt verus Deus,& vita æterna.Ad quẽ in hac peregrinatione poſiti anima cuiuſq; fidelis ſuſpirans,ſic iocundatur,dum per fidem rectã & ſancta deſideria ac per bona opera, in cælorum regno manſionem ſuam ſentit eſſe pręparatã: ſicut paſſer in foramine parietis exultat: id eſt,etiã veraciter fidelis in foramine macerię, ſcilicet in vnitate eccleſiæ, quę de perforato in cruce Chriſti latere,lauacro rigatur & poculo,à maligni ſpiritûs & membrorũ eius malignitate protectus,exultat: & qui ex ſanguinibus,& volũtate carnis & volũtate viri natus,ſed ſanguine Ieſu filij Dei de poteſtate tenebrarũ redẽptus,& ex aqua & ſpiritu,quo idẽ Dominus Deus noſter ex glorioſa ſemper virgine Maria Domina noſtra eſt natus,& ipſe à virgine matre Eccleſia, immaculato diuini fontis vtero eſt renatus,ac Chriſto incorporatus,gaudio inenarrabili & exultatione exultat.

* Ita legendũ videtur: nam dictio erat oblitterata.

Paſſer myſticè.

Pſal.83.

Pſal.101.

Heb.1.

1.Iohan.5.

Sunt & alia,quæ de hoc beati Francorũ apoſtoli facto (Signa enim apoſtolatûs eius, Franci ſunt, ſicut in proceſſu monſtrabimus) ad noſtræ vtilitatis augmentũ conſiderantes trahere poſſumus,cõparantes illud actioni Iohannis apoſtoli. Fertur enim relatione Maiorũ,quia cùm B.Iohãni apoſtolo auis,quę perdix vocatur,viua & ſana à quodam oblata fuiſſet,cœpit eam leni manu demulcẽdo tractare. Quod videns quidã adoleſcentiũ,ad coæuos ſuos ridendo dixit:Videte quomodò ille ſenex cum auicula,ſicut & puer,ludit.Beatus verò apoſtolus iſta per ſpiritũ cognoſcens,vocauit ad ſe iuuenem, interrogãs quid manu teneret.Cui iuuenis,Arcũ,inquit.Et B.Iohannes:Quod habet officiũ illud,quod in manu tenes? Et iuuenis:Sagittamus,inquit,indè beſtias,ſiue aues,vel alia quæq;.Et B.Iohannes,Quomodò,inquit,vel quali ordine? Et iuuenis curuato arcu tetendit illũ,& tenſum in manu tenuit.Sed cùm B.Iohãnes nihil ei ſubſecutus loquẽdo fuit,poſt aliquod ſpatiũ iuuenis arcũ diſtendit.Cui B.Iohãnes, Cur, inquit,arcũ diſtendiſti? Ad quẽ iuuenis:Quia ſi diutiùs tenſus teneretur,infirmiùs tela iactaret.Et ad hæc ſanctus apoſtolus: Sic & humana fragilitas ſi ſemper in rigore contemplationis perſiſtat,& ſibi nõ condeſcendat,minùs neceſſariò valida contemplationis penna ſubleuatur. Quod pia prouiſione cõditoris & ſaluatoris noſtri agitur,vt per collatam gratiam creſcamus in profectu virtutũ,& per infirmitatis noſtræ recognitionem, diſcamus humilitatis cuſtodire virtutem. Quo facto & ſermone audientibus magnam inſtructionis ædificationem & præſentibus contulit,& futuris ſeq; ſequentibus dereliquit. Sic & de hoc beati Remigij facto maximam inſtructionis ædificationem, & in charorũ chara dilectione, & in fragilitatis noſtrę diſcreta condeſcenſione, nobis valemus aſſumere, ſi vt ille paſſeribus ſubminiſtrans, qui non ſerunt, neq; congregãt in horrea,ſed Deus paſcit illos,alijs ſaturatis,alios ſaturandos ſuſcepit,nos qui res & facultates, vel cognationis ſucceſſione, vel fidelium collatione ſuſcepimus, fratribus, qui non præparauerunt ſibi, (quia hilarem datorẽ diligit Deus) cum gaudio bona,quæ poſſumus, miniſtrantes, alios quibus bona miniſtremus, adſciſcimus: plùs gaudentes de bono opere,

Remigius, Francorum apoſtolus.

Similia Caſſianus habet Collatione 24.cap.21.

Admittẽda nõnunquã animi relaxatio.

2.Cor.9.

quàm

quàm de bona poſſeſſione: vt & Deus colletetur bono operi noſtro, qui operarijs pietatis ſe in iudicio dicturum prędixit: Quod vni ex minimis meis feciſtis, mihi feciſtis. Matt.25.

Accidit autem quodam tempore, cùm paſtorali ſolertia ex more parochias circuiret, vt ſi negligenter aliquid in diuinis cultibus ageretur, fidelis Chriſti ſeruus agnoſceret, & vt bonus agricola, quę inculta erant, ad bonæ operationis fructus proferendos excoleret, vt ad vicum, cui vocabulum eſt Calmaciacus, perueniret. Vbi dum quidam cęcus, per interualla temporum occultātis ſe dęmonis inuaſione poſſeſſus, ab eo opem miſericordię poſtulâſſet, quoniam ante ipſius ſancti viri pręſentiam occultari non potuit, (erat enim illius generis, de quo Dominus in Euangelio dicit, quod nō eijcitur, niſi in oratione & ieiunio) cœpit, qua dudùm captus fuerat, dęmonis infeſtatione idem cęcus corporis vexatione torqueri. Tunc B. Remigius in oratione, qua ſemper animo ad Dominum intendebat, corpore, quod ieiunijs & bonorum operum exercitio inceſſanter afficiebat, ſe humiliter ad terram proſtrauit, ſtatimq; lumen priſtinum cęci oculis reddidit, & ab eo peſtem immundi ſpiritûs effugauit, & nè vltrà eum vexare pręſumeret, in nomine Chriſti pręcepit, opemq; victûs petitā pauperi tribuit. O ineffabilis gratia pietatis, à quo dum ſola ſubſtantia petitur, triplex remedium obtinetur. Victu pauit egenum, munerauit viſu cęcatum, reddidit libertati captiuum. Atq; ità contigit per hoc inſigne miraculum ſanctæ Trinitatis myſterium, vt cùm apparuit vnus in paupere, Trinitas ſe oſtenderet in ſalute. Mat.9. Cæci dæmoniaci curatio.

Qui ergò tentationibus, ſiue occultis in mente, ſiue apertis in corpore, antiqui hoſtis ſentit ſe infeſtatione vrgeri, opem interceſſionis eius obnixè depoſcat: & ſi fideliter petierit, ab infeſtatione immundi ſpiritûs ſe ipſius meritis & orationibus à DEI gratia liberari non dubitet. Qui supernę lumen contemplationis ignorat, qui præſentis vitæ tenebris preſſus, dum venturam vitam nequaquàm diligendò conſpicit, & quò greſſum operis porrigat, neſcit: lumen intelligentię ac contemplationis, atq; neceſſariam cordis compunctionem, per interceſſionem eius apud Domini pietatē expoſtulet, nihil hęſitans, quia pro certo accipiet. Qui paupertate ſpiritualis victûs atq; veſtitûs, fidei videlicet, ſpei & charitatis, ac cęterarū virtutū ſe arctari cognoſcit: vel etiam temporalibus neceſſitatibus ac tribulationibus ſentit affligi, eius interceſſionū ſolatia gemitibus & lachrymis expetat, & quod pauper, cęcus atq; dęmonioſus per illum obtinuit, ſe ſolatio conſolationum obtinere confidat. Verùm ſi ad primas rogantis lachrymas Dominus precibus huius interceſſoris noſtri reſpondere, id eſt, erranti ſoſpitatem mentis dare, vel opem ferre neceſſitatem patienti diſtulerit: nec ſic quidem à petēdo, quærendo, pulſando deſiſtendum eſt, neq; impetrandi ſubeunda deſperatio: ſed tanta potiùs perſeuerandum inſtantia, tam obſtinato frequentandus eſt, cum interceſſionibus huius protectoris & adiutoris noſtri, clamore Saluator, donèc & ipſe de cęlis Domino pro ſupplicatore ſuo ſupplicet: ſicq; fiet, vt ſi mentē ab intentione propoſita non mutauerit precator, nequaquàm fructu pię petitionis fraudetur. Sed & ſi pro ſua fragilitate quis, ſeu pro alijs interuenerit, deſiderati potietur effectu: niſi fortè petentē cor in petitione repręhenderit, cùm reſiſtere ſe præceptis eius meminit: quia dignum profectò eſt, vt ab eius beneficijs ſit quiſq; extraneus, cuius nimirùm iuſſionibus non vult eſſe ſubiectus. Qua in re hoc eſt ſalubre remedium, vt cùm ſe mens ex memoria culpæ repræhēdit, hoc priùs in oratione defleat, quòd errauit: quatenùs erroris macula cùm fletibus tegitur, in petitione ſua cordis facies ab authore munda videatur. Curandum eſt etiam, nè ad hoc rursùs proruat, quod ſe mundâſſe fletibus exultat: nè, dum plorata iterùm culpa committitur, in conſpectu iuſti iudicis ipſa etiam lamenta leuiētur, & cor iterùm præterita in petitione repręhendant. Grauiter nanq; vnuſquiſq; confunditur, quando mandata Dei vel legendo vel audiendo reſpicit, quæ viuendo contempſit: & indè dubitatione confuſus, ſe ad orandum Deum conuertit. Vndè Iohannis voce dicitur: Si cor noſtrum non repręhendit nos, fidutiam habemus apud Deum, & quicquid petierimus ab eo, accipiemus. Ac ſi diceret: Si id quod pręcipit, facimus: id quod petimus, obtinemus. Valdè nanque apud Deum vtraque hęc ſibi neceſſariò congruit, vt & orationē operatio, & operatione oratio fulciatur. Hinc etenim Ieremias ait: Scrutemur vias noſtras, & quęramus, & reuertamur ad Dominum: leuemus corda noſtra cum manibus ad Deum in cęlos. Vias etenim noſtras ſcrutari, eſt, cogitationū interna diſcutere. Cor verò cum manibus leuat, qui orationem ſuam operibus roborat. Nam quiſ-

Interceſſio ſanctorum q̃ efficax. Virtutes, victus & veſtitus animi. Oranti Deū quid agendum. 1.Iohan.3. Oratio & operatio. Thre.3.

quiſquis orat,ſed operari diſſimulat: cor leuat,ſed manus nõ leuat. Quiſquis verò operatur,& non orat: manus leuat,& cor non leuat. Iuxta Iohannis vocem, tunc cor fiduciam in oratione accipit,cùm ſibi vitæ prauitas nulla contradicit.

Erat enim hic præſul beatiſſimus, internorum curam in exteriorum occupatione non minuens, exteriorum prouidentiam in interiorum ſolicitudine non relinquens. Vigilantia paſtoralis. Cùm ergò circumiens parochiã ſolicitudine paſtorali,tranſiret per* condumam epiſcopij villæ,cuius vocabulum eſt Tudiniacus, adſpexit meſſores meſſem ſecantes: accedensq; ad eos,cum verbo prędicationis exhortatus eſt eos,dando cibum & potum in conſolationem laboris. Et dum hæc agerẽtur,accidit,ſobrinam illius, nomine Celſam, Deo ſacratam,proindè tranſire,& villam ſuæ proprietatis,nomine Celtum,adire. Quæ cùm cognouit ſanctum Remigium iuxta tranſitûs ſui viam eſſe, venit ad eum, & benignè,vt par erat,ab illo ſuſcepta, petijt eundem virum ſanctum, vt vnà cum illa domum ſuam,quò ibat,dignaretur adire. Idem vir ſanctus,vt erat præſtabilis ſuper iuſtis petitionibus,ipſius ſobrinæ ſuæ poſtulationi præbuit aſſenſum. Et cùm pariter ad domum perueniſſent,& inter ſe familiaria & ſpiritalia haberent colloquia, venit miniſter ipſius Celſæ,ad auriculam eius,dicens,quòd villicus eius vinum, quod in eadem villa fuerat, venditum iam habebat,excepta paruula quantitate,quam pro ſaluando vaſculo reſeruauit. Cuius vultum ſanctus Remigius videns rubore perfuſum, interrogauit quid ei ſuus miniſter in auriculam dixerit. Quæ illi promptè reſpondit, quoniam non tantum pro eo de ipſo nuncio verecundabatur,quantum pro eis,qui cum eo aduenerant. Cognita verò cauſa,beatus Remigius hilari vultu conſolatus eſt eam, dicens: Pro hac re, filia,noli contriſtari: dabit enim indè Dominus largitate pietatis ſuæ ſolitam conſolationem,qui per prophetam ſuum ſe timentibus nihil deeſſe promiſit. Pſal. 33. Et dixit eidem ſobrinæ ſuæ,audientibus illis qui aderant,vt alia illa curaret: ipſe aũt vellet interim hortum & viridarium atq; domos illius circumire,& videre qualiter illa maneret. Et ſic de induſtria priùs alia circumiens,peruenit vſq; ad cellarij oſtium. Et interroganti, quid in illo tecto haberetur,reſpondit miniſter,cellarium eſſe. Idem autem vir ſanctus dixit, ſe illuc introire velle. Cui cùm nemo auderet contradicere,interrogauit cellarium,ſi haberet in aliquo de ipſis vaſculis vel aliquid vini. Et deſignato vaſculo, in quo aliquid vini remanſerat,dixit: Claude oſtium,& ſta de iſta parte,vſquedùm ego ad te reuertor. Et pergens ad alteram frontem vaſculi,quę erat iuxta parietem,fecit crucẽ ſuper idem vaſculum,quod erat non modicæ quantitatis: & genua flectens ad orationem, orauit diutiùs: & cœpit vinum per foramen ſuperius, per quod eidem vaſculo infuſum fuerat,adeò redundare,vt ſuper pauimentum ipſius domûs largiter inundaret. Crucis ſignũ edit, & orat,vinũq; abundat in vaſe penè vacuo. Et viro ſancto adhuc decumbente in oratione,cellarius timore perculſus exclamauit, dicens: In nomine Chriſti,quis vnquàm tale vidit? Quod cùm audiuit ſanctus Remigius,ſurrexit ab oratione,& præcepit illi,vt nemini hoc indicaret, ſed diceret dominæ ſuæ miniſtris, impetratum vinum ſe habere,vndè miniſtrare valerent. Sanctus verò Domini rediens ad præfatam ſobrinam ſuam,conſolatus eſt eam, dicens: Filia,noli contriſtari,ſed ſpera in Domino,& fac bonitatem,& paſcéris in diuitijs eius. Pſal. 36. Habes nunc vinũ: lætemur & exultemus in Domino. Quod factũ cùm ipſa & homines eius per cellarium cognouiſſent,quia,vt ſcriptum eſt, opera Domini narrare honorificum eſt, Tob. 12. dixit ad eum ſobrina ſua: Nunc cognoui ſancte pater,quia diuina inſpiratione ad hanc domum hodiè te vocaui: propterea de hac villa te & eccleſiam tuam perpetuò hæredem eſſe faciam. Et præſentialiter ipſam villam ad Rhemenſem eccleſiam tradidit,& eidem ſancto præſuli indè chartam & veſtituram ſecundùm morem legalem fecit.

Miramur,quia iuxta verbum Eliſei,paruo olei liquore magna vaſa infuſa,oleo fuẽre repleta. 4. Reg. 4. Miremur, quia benedictione & oratione Domini & patris ac patroni noſtri Remigij, vas non modicæ quantitatis, de paruo liquore, quod in eo erat, vinum ſuperfuſum etiam in pauimentum cellarij redundauit. Et nos qui carnis * voluntatibus debriati, for. * voluptatibus alios etiam peccare facientes, peccatis inebriauimus, & ad peccandum noſtro vel exemplo vel verbo illeximus, euacuati à Chriſto, vaſa donis ſpiritualibus vacua, ſi ad memoriam huius beati Pontificis à fundo cordium noſtrorum,venenum iniquitatum noſtrarum,quod delectabiliter vt vinum nos ingurgitando bibimus,per puram confeſſionem cum contritione & cordis rugitu euomuérimus, euacuantes nos felle peccatorum,quo repleti ſumus,& lachrymis nos eluérimus,leuãtes corda noſtra Confeſſio peccatorũ.

cum

cum puris manibus ſine ira & diſceptatione ad Deum, meritis eius & precibus obtinere nos poſſe credamus, vt repleamur abundante gratia Dei, & fiat in nobis fons vitæ, ac in eius lumine videamus lumen.

Summaria explicatio fidei Chriſtianæ. Ioan.18.

Tunc ad iuſtitiam credentes corde, & ad ſalutem confitētes ore, quia in patre totus eſt filius, & in verbo totus pater: in patre ſimul & filio, totus eſt ſanctus ſpiritus: à patre ſimul & filio totus idē procedit ſpiritus ſanctus, Quod in futuro ſpecie videbimus, quādo ſecundùm promiſſionem ſuam Dominus noſter Ieſus Chriſtus nobis palàm de patre annunciabit: quia per patefactam tunc maieſtatis ſuæ ſpeciem, & quomodò ipſe gignenti non impar oriatur, & quomodò vtriuſq; ſpiritus vtriq; coęternus procedat, oſtendet. Apertè nanq; tunc videbimus, quomodò hoc quod oriendo eſt, ei de quo oritur, ſubſequens non eſt: quomodò is, qui proceſſione producitur, à proferentibus non pręitur. Apertè tunc videbimus, quomodò vnum indiuiſibiliter tria ſunt, & indiuiſibiliter tria vnum. Credamus igitur & confiteamur ſanctam & inſeparabilē Trinitatem, patrem, & filium, & ſpiritum ſanctum, coæternam & conſubſtantialem ac coæqualem ſibimet eſſe, vnius diuinitatis, eſſentiæ, omnipotētię, glorię, magnitudinis, maieſtatis, & quicquid ad ſe, id eſt, ſubſtantialiter dicitur: relatiuè autem tres perſonas, patrem & filium & ſpiritum ſanctum, & quòd inſeparabilis naturę vnitas, non poſſit ſeparabiles habere perſonas. Quod & in hoc oſtenditur, perſonas non poſſe diuidi in Trinitate, quia cuiuſlibet perſonę nomen, ſemper ad alteram reſpicit perſonam. Si patrem dicis, filium oſtendis. Si filium nominas, patrem prędicas. Si ſpiritum ſanctum appellas, patris & filij eſſe ſpiritum neceſsè eſt intelligas. Et hoc regulariter ſit tenendum, quòd omnia naturę nomina vel eſſentiæ, ſicut in vna perſona ſingulariter, ſic etiam in tribus ſemper ſingulari numero ſit dicendū, & in Deo nihil ſecundùm accidens ſit dicēdum, quia nihil in eo mutabile eſt. Et qualis ac quantus ſit pater, talis ac tantus ſit filius, talis ac tantus ſit ſpiritus ſanctus: nec aliquod maius ſit, tres ſimul dictæ perſonę, quàm ſingula quæq; perſona: quia eadem magnitudo eſt in vnaquaq; perſona ſemel dicta, quæ eſt in tribus perſonis ſimul nominatis.

Perſonę inſeparabiles.

Sola filij perſona incarnata.

Vna verò tantùm ex eadē ſancta Trinitate perſona filij, per quem omnia facta ſunt, operatione ſpiritûs ſancti ex immaculata carne perpetuę virginis Marię, noſtræ carnis ſubſtantiam, animatam noſtræ naturę anima rationali & intellectuali, de incompræhenſibili nobis virtutis ſuæ opere, totum ſcilicet hominē, vt totum ſaluaret hominem, aſſumpſit in vnitate perſonæ diuinitatis ſuæ. Natiuitas enim Domini ſecundùm carnem, quanuis habeat quædam propria, quibus humanę conditionis initia tranſcendit, ſiue quòd ſolus ab inuiolata Virgine ſine concupiſcentia eſt conceptus & natus, ſiue quòd ità viſceribus matris eſt editus, vt fœcunditas pareret, & virginitas permaneret: non alterius tamen naturę erat eius caro, quàm noſtra eſt, nec alia illi, quàm cæteris hominibus, anima eſt inſpirata principio, quæ excelleret, non diuerſitate generis, ſed ſublimitate virtutis. Nihil enim carnis ſuæ habebat aduerſum, nec diſcordia deſideriorum gignebat compugnantiam voluntatum. Senſus corporei vigebant ſine lege peccati, & veritas affectionū ſub moderamine Deitatis & mētis, nec tentabatur illecebris, nec cedebat iniurijs. Verus homo vero vnitus eſt Deo, ſed ſecundùm exiſtentem priùs animam deductus è cælo, nec ſecundùm carnem creatus ex nihilo. Eandem generis in verbi diuinitate perſonam, & tenens communem nobis in corpore animaq; naturam. Non enim eſſet Dei hominumq; mediator, niſi idem Deus idemque homo, in vtroque & vnus eſſet & verus. Quam ſeruilem formam, à ſolo filio Dei ſuſceptam, tota ſancta Trinitas, cuius vna eſt voluntas & operatio, in vtero glorioſę ac ſemper virginis Marię fecit, ſicut euangelizauit ei archangelus: Spiritus ſanctus, inquiens, ſuperueniet in te, & virtus altiſſimi obumbrabit tibi. Ideoque quod naſcetur ex te ſanctum, vocabitur filius Dei. Quæ tota ſancta Trinitas, ſcilicet Deus pater, nuncupatione altiſſimi deſignatus: & eius virtus & ſapientia, quę ædificauit ſibi domum, vnigenitus videlicet filius, ipſe author operis, ipſe opus authoris, cooperante ſpiritu ſancto, eiuſdem Saluatoris noſtri humanitatem, corpus nimirùm & animam, cōdidit in viſceribus virginis, quę facta eſt ancilla hominis, per diuinitatem: & mater verbi, per carnem. Non autem priùs in vtero Virginis caro concepta eſt, & poſtmodùm diuinitas venit in carnem, ſed mox verbum venit in vterum, mox verbum, ſeruata proprię veritate naturæ, factum eſt caro. Et perfectus homo, id eſt, in veritate carnis & animę rationalis, natus eſt per vterum

Luc.1.

Prou.9.

Humanitas Chriſti, opus totius Trinitatis.

Pſal.44.

Virgi-

Virginis filius Dei, vnctus oleo lętitiæ, id eſt, dono ſpiritûs ſancti, præ conſortibus ſuis, Pſal. 44.
ſcilicet præ cæteris hominibus. Nos priùs homines peccatores efficimur, & poſtmodùm per vnctionem ſancti ſpiritûs ſanctificamur: ipſe autem exiſtens Deus ante ſecula, per ſpiritum ſanctum in vtero Virginis homo conceptus eſt in fine ſeculorum. Ibì ab eodem ſpiritu vnctus eſt, vbì conceptus, nec antè conceptus, & poſtmodùm vnctus eſt: ſed hoc ipſum de ſpiritu ſancto & carne Virginis concipi, à ſpiritu ſancto vngi fuit. In Coloſ. 2.
quo complacuit inhabitare omnem plenitudinē diuinitatis corporaliter, id eſt, ſubſtantialiter: quia verbum per omnipotentiam ſuam, voluit hunc perfectū hominem, quem aſſumpſit, hoc fieri ex tempore, quod ipſe ſemper fuit ſine tempore, id eſt, proprium filium Dei: vt non poſſint dici duo filij Dei, alius ante tempora genitus, & alius factus ex tempore, nè quaternitas (quod abſit) pro incarnatione ipſius in ſancta Trinitate dicatur: quoniam Deus, Dei filius humanam aſſumpſit naturam, non perſonam, in æternam ſuſcipiens perſonam diuinitatis, temporalem humanitatis ſubſtantiam. Homo tranſiuit in Deum non vertibilitate naturæ, ſed propter diuinæ vnitatem perſonæ. Nam ſicut in ſancta Trinitate alia eſt perſona patris, alia filij, alia ſpiritûs ſancti: ſed non aliud eſt pater, aliud filius, aliud ſpiritus ſanctus: ità in Dei filio Domino noſtro Ieſu Chriſto, aliud eſt diuinitas, aliud anima, aliud corpus: ſed non alia eſt perſona diuinitatis, & alia humanitatis, ſed vna eademque perſona. Ideò non ſunt duo Chriſti, nec duo filij: ſed vnus Chriſtus, & vnus filius, Deus & homo, iuxta Euangeliſtam, plenus gratia: quia plenitudo humanitatis, anima & corpus, aſſumpta eſt à verbo in vnitate perſonæ ſuæ diuinitatis. Plenus veritate, quia in plenitudine humanitatis, inhabitat plenitudo diuinitatis: quem beata virgo Maria, ſalua integritate ſui corporis, Deum & hominem, vnicum filium edidit, quemadmodùm ſalua virginitate concepit, creatorem corporum & animarum humanarum, quæ ab eodem opifice ſuo Deo incorporantur, & priuſquàm ſuis inſpirentur corporibus, non fuerunt. Sed quia per primi hominis præuaricationem, tota humani generis propago eſt vitiata, nemo poteſt à conditione veteris hominis liberari, niſi per ſacramentum baptiſmatis Chriſti, in quo nulla eſt diſcretio renatorum: quia quos aut ſexus in corpore, aut ætas diſcernit in tempore, omnes in vnam parit gratia mater infantiam, dicente Apoſtolo: Quicunque enim in Chriſto baptizati eſtis, Gal. 3.
Chriſtum induiſtis. Non eſt Iudæus & Græcus, non eſt ſeruus neque liber, non eſt maſculus neque fœmina: omnes enim vos vnum eſtis in Chriſto Ieſu. Cuius humanitatem in nulla proprietate operum, quæ naturas in eo diſtinguunt, diuinitas deſeruit, poſtquàm eam aſſumpſit, nec in ipſa etiā paſſione, quanuìs ipſa diuinitas impaſſibilis ſemper in ſua permanet natura.

Chriſt. Deus & homo, nō niſi vnꝰ Dei filius. *Ioan. 1.*

Et quoniam Iohannes Baptiſta eidem Domino noſtro Ieſu Chriſto ſingulariter ac Ioan. 3.
ſine menſura datam ſpiritûs largitatem, dixit, in quo omnis plenitudo diuinitatis habitat, cuius anima & caro, cū verbo vnus eſt Chriſtus, & vnicus filius, anima eius plenam in ſe diuinitatis habuit ſemper, & habet notitiam, cum qua naturaliter vnam creditur habere perſonam. Ipſe eſt enim, qui dat ſanctis ſpiritum, ipſe eſt, qui accipit: æqualis patri ſecundùm diuinitatem, minor patre ſecundùm humanitatem. Et quia potens eſt ad menſuram dare, ideò non debuit ad menſuram accipere. In forma enim Dei manens, ſpiritum dat: formam ſerui accipiens, ſpiritum accepit. Ipſum enim, quem ad menſuram dat, totum accepit. Idem ſacerdos & ſacrificium, veniens ad nos offerre pro nobis, quod aſſumpſit ex nobis, vt auferret à nobis, quod inuenit in nobis, id eſt, peccatum, mediator Dei & hominum, habens cum patre eandem diuinitatis naturam, & humanitatis eandem cum matre ſubſtantiam. Habens ex nobis, vſque ad mortem, noſtræ iniquitatis pœnam, habens incommutabilem de Deo patre iuſtitiam. Propter noſtram iniquitatem temporaliter mortuus, propter iuſtitiam ſuam & ipſe ſemper viuus. Qui Dominus & rex gloriæ crucifixus eſt ex infirmitate noſtra, ſed viuit ex virtute ſua. Pſal. 23.
Idem Deus, qui in cruce homo factus pependit, & in ſepulcro idem Deus homo factus 1. Cor. 13.
iacuit: ſed in ſepulcro ſecundùm ſolam carnem idem Deus iacuit, & in infernum ſecundùm ſolam animam deſcendit, & reſurrexit tertia die carne: quia peccatum non fecit, à quo reſurgeret anima. Ipſe Deus & homo aſcendit in cælum, & ſedet ad dexteram patris, venturus iudicare viuos & mortuos. Quicquid enim in Chriſto factum eſſe legitur, ab vno Chriſto & ab vno Dei filio geſtum eſt. Hæc verò perſonaliter totus Chriſtus dignatus eſt agere. Ipſe quippe ſuas paſſiones inuenitur operatus, qui nihil

Chriſtus ſacerdos & ſacrificium.

habuit, quod pateretur inuitus. Cuius anima tantæ ſanctitatis & iuſtificationis eſt, vt omnes in ſe credentium animæ, per eam ſanctificari & iuſtificari queant. Et caro tantæ munditiæ & libertatis eſt à peccato, vt omnes in ſe confidentium carnes, diuina in eo operante gratia, purgari & liberari poſſint: quia ſanguis, qui de eadem carne lancea militis vulnerata fluxerat, precium eſt ſalutis humanę. Per cuius effuſionem, extincta eſt flammea illa paradiſi cuſtodia, & via fidelibus aperta eſt ad lignum vitæ, quod plantatum eſt ſecus decurſus aquarum viuentium. Cuius ligni ſapientiſſimus Salomon, cùm de laude ſapientiæ multa dixiſſet, recordatus eſt, ità dicens: Beatus homo, qui inuenit ſapientiam, & qui affluit prudentia. Et paulò poſt: Viæ eius viæ pulchræ, & omnes ſemitæ eius pacificæ. Lignum vitæ eſt his, qui appræhẽderint eam: & qui tenuerit eam, beatus. Quem ſcilicet Chriſtum Dei virtutem & Dei ſapientiam videns Iohannes Baptiſta & præcurſor ſuus venientem ad ſe, populis, quibus diù illum prædicauerat, digito demonſtrauit, dicens: Eccè agnus Dei, eccè qui tollit peccata mundi. Eccè agnus Dei, eccè innocens & ab omni peccato immunis, vtporè qui os quidem de oſſibus Adam, & carnem de carne Adam, ſed nullam peccatrice de carne traxit maculam culpæ. Eccè qui tollit peccatum mundi, eccè qui iuſtus inter peccatores, mitis inter impios, hoc eſt, quaſi agnus inter lupos apparens, etiam peccatores & impios iuſtificandi habet poteſtatem.

Ioan. 19. *Prou. 3.* *Ibidem.* *Ioan. 1.*

Quomodò autem peccatum mundi tollat, quo ordine iuſtificet impios, apoſtolus Petrus oſtendit, qui ait: Non corruptibilibus argento vel auro redempti eſtis de vana veſtra conuerſatione paternæ traditionis, ſed precioſo ſanguine, quaſi agni incontaminati & immaculati Ieſu Chriſti. Et in Apocalypſi Iohannes Apoſtolus: Qui dilexit nos, inquit, & lauit nos à peccatis noſtris in ſanguine ſuo. Non ſolùm autem lauit nos à peccatis noſtris in ſanguine ſuo, quando ſanguinem ſuum dedit in cruce pro nobis, vel quando quiſque noſtrûm in myſterium ſacroſanctę paſſionis illius baptiſmi aquis ablutus eſt: verumetiam quotidiè tollit peccata mundi, lauatque nos à peccatis noſtris quotidianis in ſanguine ſuo, cùm eiuſdem beatæ paſſionis ad altare memoria replicatur, cùm panis & vini creatura, in ſacramentum carnis & ſanguinis eius, ineffabili ſpiritûs ſanctificatione transfertur: ſicque corpus & ſanguinis illius, non infidelium manibus ad perniciem ſuam funditur & occiditur, ſed fidelium ore ſumitur in ſalutem. Cuius rectè figuram agnus in lege paſchalis oſtendit, qui ſemel populum de Aegyptiaca ſeruitute liberans, in memoriam eiuſdem liberationis per omnes annos immolatione ſua populum eundem ſanctificare ſolebat, donèc veniret ipſe, cui talis hoſtia teſtimonium dabat. Oblatuſque patri pro nobis in hoſtiam odoremque ſuauitatis, myſterium ſuæ paſſionis, ablato agno, in creaturam panis viniquè transferret, ſacerdos factus in æternum, ſecundùm ordinem Melchiſedech, qui per proprium ſanguinem ſemel introiuit in ſancta, æterna redemptione inuenta. Quia verbum, quod erat in principio Deus apud Deum, cibus ſempiternus ſanctorum angelorum, vndè viuunt ſupernæ virtutes, caro factum eſt: id eſt, idem Deus verbum, quod erat apud Deum, homo factus eſt, ſicut dictum eſt, & ſemper credendum atque dicendũ eſt. Quo authore & redemptore, nunc in cęlo viuunt cibo ſempiterno beatorum ſpiritus, ac perpetuò omnis viuet Eccleſia ſanctorum. Et nos vera eius carne de cruce paſcimur, & ſanguine vero ac vino, qui de latere eius in cruce manauit, potamur: qui manducatus & potatus, integer perſeuerat & viuus, quia ſurrexit occiſus. Et in hac myſtica diſtributione ſpiritualis alimoniæ, hoc impartitur, hoc ſumitur: vt accipientes virtutem cæleſtis cibi, in carnem eius, qui caro noſtra factus eſt, tranſeamus, & in quo crucifixi, cui commortui, & conſepulti, & conreſuſcitati, ipſum per omnia carne & ſpiritu geſtemus. Nam aliter in ſancta Eccleſia, quæ corpus eius eſt, nec rata ſacerdotia, nec vera ſunt ſacrificia, niſi in noſtræ proprietate naturæ, verus nos pontifex reconciliet, & verus immaculati agni ſanguis emundet. Qui licèt in patris dextera ſit conſtitutus, in eadem tamen carne, quam aſſumpſit ex Virgine, ſacramentum propitiationis exequitur, dicente Apoſtolo: Chriſtus Ieſus qui mortuus eſt, immò qui & reſurrexit, qui eſt in dextera Dei, qui etiam interpellat pro nobis.

1. Petri. *Apoc. 1.* *Transſubſtantiatio in Euchariſtiæ ſacramento.* *Exod. 12.* *Heb. 5. & 6.* *Vera caro, verus ſanguis in Euchariſtia.* *Rom. 8.*

Huius ſiquidem fidei gratia repletos, & in ea vſque ad exceſſum vitæ perſeuerantes, poſcamus nos iſtius patris noſtri meritis ac precibus multiplicari, à fructu frumenti & vini & olei Dei, id eſt, doctrina ſancta, ſapientia ſuperna, diuinæ gratiæ miſericordia, vt in-

vt inebriati ab vbertate domûs eius, ac pinguedine, videlicet gratia ſancti ſpiritûs, qua repletur Catholica Eccleſia, quæ eſt domus & corpus eius, flumina de ventre noſtro fluant aquæ viuæ, de mentibus ſcilicet noſtris ſpirituales doctrinæ, quæ ſunt animæ vita: & quos per baptiſmum ab omnibus mundauit ſordibus peccatorum, per lachrymas pœnitentiæ, à cunctis ablutos facinoribus, in vitæ conſeruet mũditia, & ad vitam mundos perducat æternam.

Quia humani generis aduerſarius non deſiſtit oſtendere nocendo malignitatis ſuæ potentiam, immiſſione ſua ſurgẽtibus ſubitò flammarum globis, hanc ciuitatem Rhemorum ſuccendit. Et nimia vaſtatione oborta, iam partem ferè tertiam fauillis extantibus, concrematio peracta conſumpſerat, & quod reſiduum erat, victrix flamma lambebat. Cuius rei nuncius cùm ad beatiſſimi Remigij antiſtitis perueniſſet auditũ, ilicò ad orationem in baſilica beati Nicaſij vrbis huius pontificis & martyris (nam ibi tunc morabatur) ſe proſtrauit: & ſurgens ab oratione, ſuſpiciens in cælum, ingemuit & dixit: Deus Deus meus, adeſto voci meæ. Et concito curſu per gradus, ante ipſam eccleſiam petris compoſitos, egreſſus ciuitatem petijt. In quibus petris, àc ſi ſuper molle lutum, impreſſa eius fuerunt veſtigia, quæ hodieque ibì ad memoriam diuini miraculi demonſtrantur. Et ſic celeri velocitate cucurrit, atque ſe igni oppoſuit. Statimque vt extenſa dextra contra ignem, cum inuocatione Chriſti nominis ſignum ſanctæ crucis fecit, totum illud incendium, velut quodam reatu cognito, fracta & conciſa atque in ſeſe relîſa virtute, cœpit ante viri Dei præſentiam fugere. Quod vir Dei ſemper inſequebatur, & inter ignem, & ea quæ adhuc erant reſidua, cum ſigno ſanctæ crucis & inuocatione Chriſti ſe opponebat. Sicque totum flammarum globum, ante ſe fugientem, per Patentem portam (ſic enim tunc temporis vocabatur, quia portis alijs clauſis ob ciuitatis cuſtodiam, pro exeuntium & introeuntium commoditate in die patebat) diuina potentia expulit, & alia porta ad hoc officium deputata, præfatam portam clauſit, & vt nunquàm ab aliquo aperiretur, cum interminatione vindictæ, qui illam præſumeret aperire, prohibuit: ſicut & Ioſue imprecatus eſt vltionem de eo, qui muros Hiericho, Dei virtute deiectos, denuò reſtauraret. Poſt quoſdam verò annos, ciuis quidam nomine Ferecintus, ſecus illam portam manens, pertuſum in maceria, qua eadem porta obſtructa fuerat, fecit, per quem fimum ſuæ cortis eijceret. Quem mox tanta eſt vindicta ſecuta, vt non homo, non pecus clade ſuperueniente in eádem domo remanſerit. In quo miraculo omnibus gratia Dei declarauit, quòd vir Dei plenus fide, plùs igne diuini amoris caluit, qui ſæuitiam tantæ indignationis meritis ſanctis euicit, expulit & extinxit. In eo enim, quia in ſilicibus eius fuerunt impreſſa veſtigia, & beati Petri in elemento inſtabili ſoliti greſſus iuſſione Domini extiterunt, licèt diuerſo modo, non tamen diuerſa fide ac gratia, operationem Chriſti conſpicimus. Nam & in veris hiſtorijs legimus, quia in ſancta ciuitate Ieruſalem ſeruatur lapis duriſſimus, in quo monſtrantur pia redemptoris veſtigia, quando ante Pilatum iudicem ſtetit, cuius cordi ſaxo duriori, exigentibus culpis, eius verba imprimi nequiuerunt.

Incendium Rhemorũ.

Signo crucis profligat incendium.

Ioſu. 6.

Matth. 14. Ioan. 21.

Et ſilicibus impreſſis veſtigijs ſerui ſui Remigij, contra malitiam diaboli, cuius membrum Pilatus extitit, pugnaturi, dignatus eſt demonſtrare, quia dedit ei, ſicut diſcipulis ſuis in carnis præſentia dixerat, poteſtatem calcandi ſupra omnem virtutem inimici. Verùm & in hoc facto gratia ſuæ potentiæ voluit demonſtrare, quàm ſpecioſi ſunt pedes euangelizantium pacem, euangelizantium bona: per quem auferebat à duris corde, & ablaturus erat ab infidelibus Francis corda lapidea, & dabat pertinacibus atque daturus erat infidelibus corda mollia, ad recipienda diuini verbi ſemina, vt per patientiam referrent fructum in tempore ſuo. Sed & per ſe Dominus, qui perforato in cruce latere ſuo ædificauit Eccleſiam, profundens aquam & ſanguinem, quibus eadem Eccleſia lauacro rigatur & poculo: & per hunc ſeruum ſuum, cui regendam ſuam commiſit Eccleſiam, impreſſis in petra veſtigijs, quando robuſtiora ſaxis veſtigia, & molliora veſtigijs ſaxa oſtenſa ſunt: demonſtrare figuraliter voluït, quòd de eadem Eccleſia per Moyſen figurata locutione prędixit: Ferrum & ęs calceamentum eius. Calceamentum quippe in ſcriptura ſancta, munimen prædicationis accipitur, ſicut ſcriptum eſt: Calceati pedes in præparatione euangelij pacis. Quia ergò per ferrum virtus, per æs autem perſeuerantia exprimitur, ferrum & æs calceamentum eius dicitur, dum prædicatio illius acumine ſimul & conſtantia munitur. Per ferrum enim, mala aduerſantia

Luc. 10.

Eſa. 52.

Deut. 33.

Ephe. 6.

penetrat: per æs autem, bona quæ propoſuit, longanimiter ſeruat. In eo quòd inter ignem, & ab incendio necdùm tacta ſtans, cum ſigno crucis & inuocatione Chriſti nominis iſte vir ſanctus, qui cum ſuis collegis dicere poterat, Chriſti bonus odor ſumus Deo in omni loco, ſe tranſgredi flammas prohibuit, Dei miraculum fuit repræſentatũ, quando Aaron pontifex, vt iram Domini placaret, thuribulum cum incenſo odoriſero ſumpſit, atque inter mortuos & viuẽtes ſtetit. Cuius meritis & precibus poſtulemus in nobis extingui flammas vitiorum, noſque liberari ab igne perpetuo intolerabilium tormentorum. De eo, quòd præfatus ciuis contra vetitũ beati Remigij, quod ille clauſerat, aperire præſumpſit, & vltione non caruit: nos quoque pertimeſcamus ſanctorum verba & præceptiones paruipendere: quia Deo in ſe loquẽte, ſine mutabilitate manentes ſententias exprimit eorum ſermo, qui tranſit.

2.Cor.2.

Num.16.

Quædam puella ab vrbe Toloſa, præclaris orta natalibus, ab infantia maligni ſpiritûs tenebatur obſidione captiua. Quã cùm tenero amore diligerẽt pijſſimi genitores, ad ſancti Petri ſepulcrum in Romanam vrbẽ cum plurima multitudine & multa deuotione duxerunt. In iiſdem nanq; partibus erat tunc vir vitæ venerabilis, gratia & nomine Benedictus, plurimis effulgens virtutibus. Cuius famam audientes ipſius puellæ parentes, ad eũdem Dei ſeruum illam perduxerunt. Qui multis ieiunijs & orationibus pro ipſius emundatione ab infeſtiſſimo dæmone laborans, Domini potentiam ſtuduit exorare. Quã cùm nulla potuiſſet interceſſione curare, nec ab ipſa callidi dæmonis virus valuiſſet expellere, multis ac validiſſimis exorciſmis adiuratus, hoc reſpõſum antiquus hoſtis reddidit, diuini nominis obteſtatione conſtrictus, quòd nunquàm alterius de eodẽ habitaculo, niſi huius beatiſs. Remigij antiſtitis orationibus poſſet expelli. Tunc parẽtes eius cum ipſius viri Dei Benedicti literis hanc Rhemorum ciuitatem adire cœperunt. Et quoniam apud Alaricum regem Gotthorum, qui in Toloſana ciuitate ſedẽ ſuam cõſtituit, & vnà cum regno Gotthico magnam partem Galliarum ſibi obtinuit, prędictę puellæ parentes valdè honorati ac familiares, &, vt ferebatur, carne propinqui eius erãt, cum literis ac legatis ipſius ad beatum Remigium pro emũdatione ſępedictę puellę ab antiquo hoſte, in hanc vrbem, illã ſecũ vinctam adducẽtes, venerunt, vt Chriſti per eum virtutem agnoſcerẽt in purgatione ſobolis, quam pręſcierant confeſſione latronis. Beatus autẽ Remigius cùm diuturna reluctatione ſe non eſſe ad tantum opus dignũ aſſereret, & conſueta patientia repugnaret, precibus eſt populi ſupplicantis eiuctus, vt orationem pro ea funderet, & parentum lachrymis condoleret. Tunc meritis ſanctitatis armatus, verbi pręcepit imperio, vt iniquus pręd o per quod ingreſſus fuerat, diſcederet, & Chriſti famulam relaxaret. Itaq; cum nimio vomitu & obſcœno fœtore per os, quo intrauit, egreſſus eſt. Sed paulò pòſt diſcedente pontifice, ſub ipſius tamen horę ſpatio, dum nimio labore feſſa nutaret, vitę calore decepta, ſpiritum ſalutis amiſit. Iteratis ergò precibus ſupplicãtium turba recurrit ad medicum. Vir autem ſanctus ſe accuſat potiùs perpetrâſſe facinus, quàm ſanitatis pręmiũ indulſiſſe: & extitiſſe homicidij reum, non contuliſſe remedium. Ad baſilicam igitur ſancti Iohannis Baptiſtę, vbì corpus iacebat exanime, populi obtentus deprecatione, regreditur, ibique ſanctus Remigius cum lachrymis ad pauimenta ſanctorum in oratione proſternitur, & reliquos vt ità facerent, adhortatur. Et effuſo lachrymarum imbre, conſurgens ſuſcitauit mortuam, quam priùs ſanauit ęgrotam. Appræhendens nanq; manum eius, dixit: Puella, in nomine Dñi noſtri Ieſu Chriſti ſurge. Quæ mox cum integra incolumitate, ſicut ipſa poſteà fatebatur, ab ipſis inferni clauſtris ſurrexit, & ad propria feliciter remeauit.

S. Benedictus claret miraculis.

Nota humilitatẽ S. Remigij.

Curat dæmoniacam

Excitat mortuam.

Poteſt enim fragilitate carnis exutus, & choris angelicis ſociatus, plebem ſuam & quemlibet cum fide petentem, de caſu cuiuſlibet periculi imminentis, meritis & precibus ſuis eripere, & quemcunq; à malis ad bona conuerſum, de cuiuſcunq; peccati morte reſuſcitare, ſed & de futura perpetua morte liberare, qui adhuc in ergaſtulo corruptibilis carnis poſitus, vitam mortuę valuit reſtaurare. Propterea quoniam duę mortes ſunt in vnoquoq; noſtrũ, vna videlicet animę per peccatum, & altera corporis propter peccatum ad pœnam peccati: quia mors eſt animę, quando Deus eam deſerit ob magnitudinem peccatorum: & mors eſt corporis, quando ab anima deſeritur: & duę ſunt reſurrectiones, nunc animę in Eccleſia per filium verbum Dei, quãdo per gratiam eius reſurgit à morte iniquitatis: & hęc eſt prima reſurrectio, quam qui habet, & in ſecunda, quę eſt corporis, feliciter reſurget in vitam ęternam, per verbum Dei carne factum filium ho-

Duæ mortes.

Duplex reſurrectio.

Iohan.5.

um hominis,qui poteſtatem accepit iudicium facere: quod iudicium in fine erit ſeculi: & ibi non erit reſurrectio animarum, ſed corporum. Petamus igitur corde contrito, cum lachrymis,bonis operibus ſuffragantibus, per huius patroni noſtri interceſſionem nos reſuſcitari à morte animę in pręſenti vita,vt viuamus in Chriſto: & vt reſurgentes corpore in fine ſeculi,æternaliter viuamus cum Chriſto: credentes firmiter, nos per eius interceſſionem hoc apud Domini miſericordiam obtinere poſſe, ſi fideliter petiérimus: qui in curatione priùs à dæmone,& pòſt in reſurrectione corporis à morte pręfatæ puellæ, certiſſimum pignus de meritis eius accepimus.

Habeamus ſeduli ante mentis oculos horam exitûs noſtri de corpore: præueniamus faciem Domini in cõfeſſione peccatorum noſtrorum, & lachrymis ac bonis operibus: indulgentes his,qui in nos peccauerunt, vt indulgentiam peccatorum noſtrorum obtinere poſſimus apud Domini miſericordiam: & non negligamus bona, quæ nunc agere poſſumus: quia exuti corporibus, poſteà nec mala nec bona agere poterimus: ſed pro his, quę in iſto ſeculo egimus, condignam remunerationem in illo ſeculo accipiemus ab eo, qui,vt ſcriptum eſt,reddet vnicuique ſecundùm opera ſua. Nam vt taceamus de apoſtolis,martyribus,confeſſoribus, & cæteris arctioris ac perfectioris vitæ viris,qui mox corruptione carnis ſoluti,cælos penetrant,& quem in ſua cognouêre carne mortalẽ,iã in natura diuinitatis patri & ſpiritui ſancto videre poſſunt ęqualem:quorum vnus,certaminum ſuorum conſcius,non dubitauit de ſeipſo teſtari,Cupio diſſolui, & eſſe cum Chriſto: ſunt plures in Eccleſia iuſti, qui poſt carnis ſolutionem, continuò in beata paradiſi requie ſuſcipiuntur,expectãtes in magno gaudio,in magnis congaudentiũ choris, quando recepto corpore veniant & appareant ante faciem Dei. At verò nonnulli propter bona quidem opera ad electorum ſortẽ præordinati, ſed propter aliqua mala,quibus polluti de corpore exiêrunt,poſt mortẽ ſeuerè caſtigãdi, excipiuntur flãmis ignis Purgatorij:& vel vſq; ad diẽ iudicij,lõga huius examinatione,à vitiorũ ſorde mundãtur:vel certè priùs amicorũ fideliũ precibus,eleemoſynis,ieiunijs,fletib⁹ & hoſtię ſalutaris oblationibus abſoluti pœnis,& ipſi ad beatorũ perueniũt requiẽ. Vndè penſandum eſt,ꝙ tutior via ſit, vt bonũ,quod quiſq; poſt mortẽ ſuã ſperat agi ꝑ alios,agat,dũ viuit,ipſe ꝑ ſe.Beati⁹ ꝗppe eſt,liberũ exire, ꝗ̃ poſt vĩcula libertatẽ quęrere.

Rom. 2. *Philip. 1.* *Sancti mox euolant in cælum.* *Ignis Purgatorius.*

Deniquè cùm quidam ægrotus familię non ignobilis, necdùm baptizatus, ſe à ſancto poſtularet Remigio viſitari,& iam velut in vltimo ſpiritu poſitus, credere ſe fateretur & baptizari depoſceret,ęgroto abrenunciante,& benedicto fonte,ſanctus Remigius à presbytero loci illius exorcizatum oleum & chriſma quęſiuit. Qui ſimplex oleum ſe habere,ſed oleũ exorcizatum & chriſma in ampullis,in quibus fuerat, iam penitùs defeciſſe reſpondit. Sanctus autem Remigius ipſas ampullas ſibi afferri præcepit: quas vacuas ſuper altare miſit,& ſe in orationem proſtrauit. Surgens autẽ ab oratione, ampullam,in qua breuis habebatur olei exorcizati: & alteram ampullam,in qua breuis continebatur ſacri chriſmatis, plenas inuenit. Sicq; infirmum,qui antè abrenunciauerat,poſt abrenunciationem oleo exorcizato perunxit: demumq; baptizatum,ſecũdùm traditionem eccleſiaſticam,chriſmate ſacro liniuit. Qui mox animę ſanitate recepta, etiam corporis incolumitatẽ promeruit. Quem,fratres chariſſimi, quem imitatũ atq; ſecutum in hoc miraculo beatũ Remigium debemus aduertere,niſi eũ,qui in nuptijs, ad quas venire,& eas ſua pręſentia dignatus eſt ſanctificare,hydrias vacuas aqua impleri pręcepit,& eandẽ aquam nutu ſuo in vinũ cõuertit? Et quidem Dominus potuit implere vacuas hydrias vino,qui in exordio mũdanę creatiõis cũcta creauit ex nihilo: ſed mâluit de aqua hydrias impleri, & de ipſa aqua facere vinũ: vt miniſtrorũ obſequio hydriæ aqua replerentur,& benedictionis ſuę nutu aqua verteretur in vinum: vt patenter oſtẽderet,quia ſicut omnia fecit ex nihilo,ità & naturas rerũ ſanctificatione ſua mutat, vt ipſe volet. Et beatus Remigius,ſeruus & amicus ſponſi eccleſię,credentẽ per diuina myſteria ſocians eidẽ corpori eius,verbis ſolẽnibus poterat ſimplex oleũ exorcizare,& ſanctũ chriſma,ſicut & fontẽ,ſacrare: ſed mâluit,vt Dominus ſingulatìm de ſacramentis ſanctificatis ampullas,in quibus fuerãt,benedictionis ſuę potẽtia repleret,& ſe fidelem in verbis ſuis,quibus dixerat,Si quid petieritis patrẽ in nomine meo, dabit vobis, ad confirmandã fidem neophyti credẽtis obſequio famuli ſui,oſtenderet. Certũ eſt,quoniam qui in exordio creationis,creaturis ſingulis benedixit,& eas ſemper ipſa benedictiõe in vſus hominũ creſcere & multiplicari fecit:& de creaturis panis ac vini aqua mixti,ſed

Precibus impetrat ſacrum chriſma. *Nota hic Eccleſiaſticã Traditionem.* *Iohan. 2.* *Iohañ. 16.* *Gen. 1.*

& olei, ſecundùm ſuā traditionem, ad inuocationē ſacerdotis ſemper bona creat: nō faciendo, quod iā erant: ſed ſacroſancta myſteria faciēdo exiſtere, quod nódùm erāt, corpus videlicet & ſanguinem ſuū, & chriſma ſalutis ęternę: idē ampullas ſingulas oleo repleuit, & ad inuocationē ſacerdotis ſui, ſanctificatiōis benedictionē ſingulatìm infudit.

Tranſſubſtantiatio.

Vide librū 1. Pauli Aemylij de geſtis Francorum.

Cùm gentis Francorum, vt hiſtoriæ produnt, de Troia ciuitate, impugnantibus & expugnantibus Gręcis, pars cum Aenea in Italiam perrexit: pars eorum, videlicet duodecim millia in finitimas Pannoniæ partes ſecus Mæotides paludes peruenerunt, ibiq; ciuitatem aduenientes ædificauerunt, quam ob ſuam memoriam Sicambriam vocauerunt: in qua multis annis habitauerunt, & in gentem magnam vſq; ad tempora Valentiniani Imperatoris creuerunt. Et ità ſub principibus crinitis, iuxta morem gentis ſubindè ſuccedentibus, per Thuringiam regionem Germaniæ à caſtello Diſpargo, in quo diù habitauerunt, ad Belgicæ prouinciæ Tornacum atq; Cameracum ciuitates aggreſſi ſunt. Indeq; vſq; ad Sommam fluuium partem Belgicæ prouinciæ occupauerunt, vbi plurimis tēporibus degerunt ſub Clodoueo & Meroueo rege vtili, à cuius nomine celeberrimo, Franci vocati ſunt Merouingi: ſicut à Valentiniano Imperatore Attica lingua vocati ſunt Franci, hoc eſt, feroces. Cui Meroueo in principatum ſucceſſit Childericus, qui de * Baſina regina Thuringorū habuit filium Clodoueum, qui fuit rex magnus ſuper omnes ante ſe reges Francorum, pugnator bellicoſiſſimus atq; egregius. In illis diebus vel temporibus ceperunt Franci Agrippinam ciuitatem ſuper Rhenum, quam Coloniam vocauerunt, & Treuirorū ciuitatem ſuper Moſellam, quę ab Hunnis anteà diruta & afflicta fuerat, ſuccendētes ceperunt. In illo tēpore in his partibus circa Rhenum vſq; Ligerim fluuiū habitabant Romani, quorū princeps erat Aegidius. Vltra Ligerim autem dominabātur Gotthi, quorū princeps erat Alaricus. Burgūdiones quoquè Arriani, vt & Gotthi, habitabāt iuxta Rhodanum fluuiū vſq; ad ciuitatem Lugdunum, & ei confines vrbes, quorū princeps erat Gundebaldus. Eo tempore mortuus eſt Aegidius, & ſucceſſit in principatum Romanorum, qui habitabant in Gallijs, filius eius Syagrius. Mortuo autem Childerico, qui Aurelianum & Andegauos ciuitates cum ſuo exercitu Francico occupauit atque vaſtauit, Clodoueus filius eius ſagaciter Francorum regnum ſuſcepit. Anno quinto, Clodoueo regnante, Syagrius filius Aegidij dux Romanorum, qui in Gallijs habitabant, in Sueſſionis ciuitate, quam pater eius tenuerat, reſidebat: ſuper quem Clodoueus cum hoſte aduenit atque deuicit: quemque ab Alarico, apud quem in Toloſa, fugiens Clodoueum, aliquandiù habitauit, ſibi tranſmiſſum recepit, & occidi præcepit, & omnia, quæ illius erant, ſuæ poteſtati ſubegit.

Aemylius * Biſinam vocat.

Eo tempore multæ eccleſiæ à Clodouei exercitu deprædatæ ſunt. Erant autem, ſicut & rex illorum, fanatici & pagani. Attamen audientes miracula, quæ fiebant per beatum Remigium, reuerebantur eum: & licèt pagani, diligebant illum, in quo lux cæleſtis gratiæ omnibus reſplendebat: & rex illorum libenter illum audiebat, & audito eo, multa faciebat, & à multis nequitijs ſe cohibebat. Erat enim ſanctus Remigius vir ſapiens atque ſanctiſſimus, egregius rhetoricus, præclarus in virtutibus, cæcis viſum reſtituens, mortuis vitam reparans, dæmonia eijciens, omniumque infirmitatum languoribus medelam præbens.

Etiā ethnici Franci reuerentur S. Remigium.

Tranſitum autem rex faciens ſecus ciuitatem Rhemorum per viam, quæ vſque hodiè, propter Barbarorum per eam iter, Barbarica nuncupatur: noluit eandem ciuitatem introire, nè ab exercitu ſuo aliquod malum ibì fieret. Sine voluntate autē & conſcientia ipſius, pars quædam indiſciplinatorum, quoniam non erat poteſtas temporalis inhabitantium, quæ eis reſiſteret, eandem ciuitatem intrauit, & quædam ornamenta atque ſacra vaſa indè rapientes, vt prædones ſolent, abſportauerunt. Inter quæ vrceum miræ magnitudinis atque pulchritudinis rapientes tulerunt. Sanctus autem Remigius miſſos ſuos ad regem Clodoueum direxit, deprecans, vt ſi aliud de ſacris vaſis eccleſiæ recipere non mereretur, vel illum vrceum miſſis ſuis reddere iuberet. Hęc audiens rex, ait ad miſſos eccleſiaſticos: Sequimini nos vſque Sueſſionum ciuitatem, quia ibì cuncta, quæ acquiſita ſunt, diuidenda erunt. Cumque ille vrceus mihi in partem obuenerit, quæ epiſcopus poſtulat, adimplebo. Veniens autem Sueſſionum ciuitatem, cunctam prædam, quæ abſportata vel acquiſita fuit, rogat afferri in medium. Cumque omnia fuiſſent in præſentiam regis allata, dixit: Rogo vos, ô fortiſſimi pugnatores, vt mihi dare vrceum iſtum non negetis. Hoc rege dicente, Franci illi, qui bono animo fuerunt,

Clodouei humanitas

erunt, aiunt: Omnia, glorioſe rex, quæ cernis, tua ſunt, & nos tuo dominio ſumus ſubiecti. Quod tibi bonum videtur, hoc fac: nullus enim tuæ poteſtati reſiſtere audet. Cumq; hęc illi benignè dixiſſent, vnus Francus leuis, cum vociferatione eleuata bipenni, quæ alio nomine vocatur Franciſca, percuſſit vrceum illum, dicens: Tu nihil hinc accipies rex, niſi quod tibi ſors vera donauerit. Obſtupefactis omnibus, rex iniuriam ſuam patienter ſufferens, acceptum vrceum nuncio eccleſiaſtico reddidit, ſeruans iram in corde abſconſam. Tranſacto anno Clodoueus rex, vt omnium armorum nitorem videret, omnem exercitum iuſſit cum armorum apparatu venire ſecundùm morem in campum Martium. (ſic enim conuentum illum vocabant à Marte, quem pagani deum belli credebant, à quo & Martium menſem, & tertiam feriam, diem Martis appellauerunt: Quem conuentum poſteriores Franci Maij campum, quando reges ad bella ſolent procedere, vocari inſtituerũt.) Verùm vbi rex cunctum exercitum circumiuit, venit ad hominem illum, qui vrceum pręterito anno cum bipenne percuſſerat, & ait ad eum: Nullus hîc tam inculta & ſordida habet arma, ſicut tu: quia neque clypeus, neque lancea, neque bipennis eſt vtilis. Accepit autem rex Franciſcam eius, quæ vocatur bipennis, & proiecit in terram. Cùm autem ille ſe inclinâſſet eam recolligere, rex ſtatìm eleuata manu Franciſcam ſuam in caput eius defixit, & ait: Sicut tu in Sueſſionum ciuitate ſuperiori anno in vrceo illo feciſti, ſic & facio tibi. Mortuoque illo, exercitum rex de ipſo campo iuſſit ad propria in pace diſcedere. Grandis pauor & timor pro hac re in Francorum populo ſurrexit.

Militis cuiuſdam temeritas.

Nota ſupplicium hominis ſacrilegi.

Clodoueus decimo anno regni ſui, commoto exercitu, ſibi Thuringiam prouinciam ſubiugauit. Indè Gundebaldi regis Burgundionum neptim, filiam videlicet fratris ſui Chilperici, quem gladio interfecerat, nomine Crotildem, pulchram ſatis puellam & verè Chriſtianiſſimam, interueniente Aureliano cõſiliario ac legatario ſuo, nutu diuino in coniugem ſumpſit, ſicut lector in ſuo loco pleniùs legere poteſt. In diebus illis dilatauit rex Clodoueus regnum ſuum vſq; Sequanam: ſequẽti tempore vſq; fluuium Ligerim occupauit. Accepitq; Aurelianus caſtrum Milidunẽſe, quod & in ducatũ obtinuit.

Clodoueus Crotildem ducit vxorem.

Concepit deniquè ac peperit filium Crotildis. Quem cùm ſacro baptiſmate conſecrari vellet, rex non acquieſcebat ei. Necdùm enim credebat in Dominum Deum cęli. Regina autẽ quotidiè illi pręđicabat eum: at ille nolebat eam audire. Intereà regina parat filium ad baptiſmum, ornat eccleſiam velis atque cortinis, vt regis cor ad credendum compungeret. Baptizatus eſt puer, quem Ingomirum vocauit, quique in Albis deceſſit. Vndè rex nimìs contriſtatus, reputabat reginæ, increpando dicens ad eam: Quia ſi in nomine meorum deorum puer dedicatus fuiſſet, vtiquè incolumis diù vixiſſet. Quia verò in nomine Dei veſtri baptizatus eſt, viuere non potuit. Regina verò dicebat: Deo gratias ago, qui me non duxit indignam, vt de vtero meo primogenitum in regno ſuo recipere dignatus ſit. Ego autem nullum dolorem in corde meo pro hac cauſa retineo. Poſteà verò genuit filium alium, quem in baptiſmo Clodomirum vocauit. Et hic cùm ægrotare cœpit, dixit rex: Non poteſt aliud, niſi de iſto ſic fiat, quomodò fuit de fratre eius, vt baptizatus in nomine Chriſti veſtri, citò moriatur. Sed orante regina, & Domini miſericordia præcurrente, recepit ſanitatem. Regina quoquè non ceſſabat regi prædicare, vt Deum verum coleret, & idola, quæ colebat, vana relinqueret: ſed nullo modo animum eius ad credendum poterat commouere, donèc tandèm aliquando bellum contra Alemannos Sueuoſque moueret, in quo compulſus eſt Deum confiteri, quem anteà negauerat.

Nota, in Albis.

Clodomirus naſcitur.

Factum eſt autem bellantibus inter ſe, Francis videlicet & Alemannis atque Sueuis, vt Clodouei exercitus nimìs corrueret. Aurelianus conſiliarius eius intuens regem, ait: Domine mi rex, crede modò Deum cæli, quem domina mea regina prædicat, & dabit tibi ipſe rex regum & Deus cæli atque terræ victoriam. Ille verò eleuatis in cælum oculis, commotus in lachrymas, ait: Ieſu Chriſte, quem Crotildis regina mea pręđicat eſſe filium Dei viui, qui ſubuenis in tribulatione, qui das auxilium in te ſperantibus, tuum adiutorium deuotus poſtulo. vt ſi mihi victoriam ſuper hos hoſtes dederis, & expertus fuero virtutem illam, quam de te populi prædicant, credam tibi, & in nomine tuo baptizabor. Inuocaui enim deos meos, &, vt experior, elongati ſunt ab auxilio meo. Vndè credo eos nulla poteſtate eſſe præditos, qui ſibi credentibus non ſuccurrunt. Te Deum verum inuoco, & in te credere deſidero: tantùm vt liberer ab aduerſarijs meis.

Clodouei ad Chriſtũ preces.

Cumq́ue hęc orans clamaret, Alemanni in fugam verſi, terga dederunt: & videntes regem ſuum interfectum, Clodouei poteſtati ſe ſubdunt, dicentes: Parce, precamur, Domine rex, nè pereat plùs populus: iam tui ſumus. Tunc iuſſit rex imminentem plagam ceſſare, & Alemannos cepit, ipſosq́ue ad terram eorum ſub iugo tributario conſtituit. Sicq́ue facta victoria, reuerſus eſt in Franciam ad reginam ſuam, & narrauit ei qualiter per inuocationem nominis Ieſu Chriſti victoriam meruit obtinere. Acta ſunt hęc anno decimoquinto Clodoueo regnante.

Victoria Clodouei.

1.Cor.7. Tunc regina, vt impleretur dictum Apoſtoli, Saluatur vir infidelis per mulierem fidelem: vocauit ſanctum Remigium, vrbis huius Rhemenſis antiſtitem, deprecans eum, vt regi ſalutis viam prędicaret. Quem ſanctus ſacerdos per multam ſalutaris vitæ doctrinam ad baptiſmum venire prędicabat. Et ille ait: Libenter te audiam, beatiſſime pater: ſed vnum reſtat, quia populus, qui me ſequitur, non vult deos ſuos relinquere. Vadam autem adhortari eos, iuxta verbum tuum. Et veniens rex ad populum, cœpit hortari eos, vt Deum, qui eis victoriam dederat, crederent, quoniam dij eorum in tribulatione ſua nihil eis prodeſſe potuerunt. Acclamauerunt autem omnes, pręcurrente miſericordia & potentia Dei: Mortales deos relinquimus, glorioſe rex, & verum Deum immortalem, quem Remigius prędicat, credere parati ſumus. Nunciantur hęc ſancto Remigio. Ille quoq; gaudio magno repletus, regem & populum, qualiter diabolo & operibus ac pompis eius abrenunciare, & in Deum credere deberent, apertis & breuibus verbis inſtruxit. Et quia dies ſancti paſchæ imminebat, ieiunium ſecundùm Chriſtianorum conſuetudinem eis indixit.

Franci credunt.

Die verò paſſionis Dominicæ, quem paraſceuen vſus Eccleſiaſticus vocat, pridiè ſcilicet antequàm baptiſmi gratiam rex & populus eius percepturi erant, cùm ſanctus Remigius & venerabilis coniunx regis Crotildis, pro regis & populi eius ſalute in oratione pernoctarent, epiſcopus ante altare ſanctæ Mariæ multas effundens lachrymas, & regina in oratorio ſancti Petri, iuxta domum regiam: expleta oratione, pontifex ad oſtium regij cubiculi pulſaturus acceſſit: vt videlicet per alta ſilentia noctis alijs curis regi abſoluto, liberiùs poſſet committere ſacra myſteria verbi. Quem oſtijs apertis cubicularij regis reuerenter ſuſcipiunt, & cum honore debito vſq; ad penetralia regis introducunt. Sed & rex alacriter ei obuiàm proſiliuit, eumq́ue amplexus, cum ipſo & venerabili coniuge in oratorium beatiſſimi Petri principis Apoſtolorum, quod, vt diximus, cubiculo regis contiguum erat, proceſſit. Cumq́ue illi tres, pontifex ſcilicet, & rex, atque regina, diſpoſitis ſedilibus conſediſſent, circunſtantibus quibuſdam clericis, qui cum pontifice venerant, & familiaribus regis atq; reginæ, & ſanctus pręſul regem monitis inſtrueret ſalutaribus, ac euangelicis diſciplinis imbueret: ad confirmandam verę fidei prędicationem, per ſanctum depromptam pontificem, etiam viſibiliter oſtendere Dominus voluit, quod cunctis fidelibus promiſit: Vbi ſunt duo vel tres congregati in nomine meo, ibì ſum in medio eorum: Repentè nanque lux tam copioſa, totam repleuit eccleſiam, vt claritatem ſolis euinceret: & cum luce vox pariter audita: Pax vobis: ego ſum. nolite timere. manete in dilectione mea. Et poſt hæc verba lux, quæ aduenerat, receſſit, & incredibilis ſuauitatis odor in eàdem domo remanſit: vt patenter oſtenderetur, illuc authorem lucis & pacis atque ſuauitatis veniſſe. Quem nemo eorum, qui aderant, præter epiſcopum, propter fulgorem luminis timore perculſi, intueri valuerunt: tantaque claritatis gloria pontificem ſanctum perfudit, vt ſplendor ex eo procedens, plùs conſpicuam domum, in qua ſedebant, reddiderit, quàm lucernarum lumina ibidèm lucentia.

S.Remigij ad regem oratio catechiſtica.

Matth.18.

Lux.

Vox.

Odor.

Nota reuerentiam. Rex itaque & regina pedibus ſancti ſe proſternunt ſacerdotis, & cum magno pauore ac gemitu conſolationem eius requirunt, & quid ſibi ad vtilitatem atque ſalutem pertinens eſſet agẽdum, cum magna expetunt deuotione, parati audire & opere complere, quæ à ſancto pontifice diſcerent. Nam lumen, quod eos exteriùs perfudit, etiam interiùs illuminauit, & ad quęrendum ſalubre conſilium incitauit. Delectabantur nanque in verbis illis, quæ audièrant, licèt exterriti eſſent de luminis claritate. Atverò vir ſanctus, ſancta repletus ſapientia, cœpit eos inſtruere, hanc eſſe viſionis diuinæ atque angelicæ conſuetudinem, vt in aduentu ſuo terreant corda mortalium, ſed ſubſequenti conſolatione demulceant præcedentem timorem: inſtruens eos ex authoritate ſanctarum ſcripturarum, quomodò ſingulis, quibus apparuerant, & in primordio

mordio apparitionis incuſſerint videntibus ſe timorem, ſed pòſt per gratiam conſola-
tionis, gratiſſimam eorum cordibus præbuêre lętitiæ hilaritatem. Cumque vir ſanctus
de talibus eos ſufficienter inſtruxiſſet, prophetico repletus ſpiritu, cuncta quæ eis vel
ſemini eorum euentura erant, prædixit: qualiter ſcilicet ſucceſſura eorum poſteritas
regnum eſſet nobiliſſimè propagatura atque gubernatura, & ſanctam Eccleſiam ſub-
limatura, omniq́ue Romana dignitate regnoq́ue potitura, & victorias contra aliarum
gentiũ incurſus adeptura: niſi fortè à bono degenerantes, viam veritatis reliquerint, &
diuerſos vitiorum fuerint ſecuti anfractus: quibus negligi Eccleſiaſtica ſolet diſcipli-
na, & quibus Deus offenditur: ac per hoc regna ſolent ſubuerti, atque de gente in gen- Exod.34.
tem transferri. Quod de Moyſe ſcriptum legimus, quia ſplendida facta eſt facies eius, 2.Cor.3.
dum reſpiceret in eum Dominus: hoc & in beatum Remigium luce ſplendida illuſtra-
tum, factum fuiſſe audiuimus: quoniã ſicut Moyſes legiſlator populi veteris erat à Do-
mino conſtitutus: ità & beatus Remigius euangelicæ gratiæ lator populo, in proximo
per fontem baptiſmatis innouando, extitit munere Chriſti electus.

Intereà eundi via ad baptiſterium à domo regia præparatur, velis ac cortinis depi-
ctis ex vtraque parte protenditur, & deſupèr adumbratur, plateæ ſternuntur, eccleſiæ
componitur baptiſterium, balſamo & cæteris odoramentis conſpergitur: talemq́ue
gratiam Dominus ſubminiſtrabat in populo, vt æſtimarent ſe paradiſi odoribus refo-
ueri. Sicque præcedentibus ſacroſanctis euangelijs, & crucibus cum hymnis & canti- Cruces &
cis ſpiritualibus atque litanijs, ſanctorumq́ue nominibus acclamatis, ſanctus ponti- litaniæ &c.
fex manum tenens regis, à domo regia pergit ad baptiſterium, ſubſequente regina &
populo. Dum autem ſimul pergerent, rex interrogauit epiſcopum, dicens: Patrone, eſt
hoc regnum Dei, quod mihi promittis? Cui epiſcopus: Non eſt hoc (inquit) illud re-
gnum, ſed initium viæ, per quam venitur ad illud. Cùm verò perueniſſent ad baptiſteri-
um, clericus, qui chriſma deferebat, à populo eſt interceptus, vt ad fontem venire ne-
quiuerit. Sanctificato autem fonte, nutu diuino chriſma defuit. Et quia propter populi
preſſuram vlli non patebat egreſſus eccleſiæ vel ingreſſus, ſanctus pontifex oculis ac
manibus protenſis in cęlum, cœpit tacitè orare cum lachrymis. Et eccè ſubitò colum- Chriſma
ba niue candidior attulit in roſtro ampullulam, chriſmate ſancto repletam, cuius odo- cęlitùs ad-
re mirifico ſuper omnes odores, quos antè in baptiſterio ſenſerant, omnes qui aderant, fertur.
ineſtimabili ſuauitate repleti ſunt. Accipiente autem ſancto pontifice ipſam ampullu-
lam, ſpecies columbæ diſparuit. De quo chriſmate fudit venerandus epiſcopus in fon-
tem ſacratum.

Viſo autem rex tanto miraculo, abnegatis diaboli pompis & operibus eius, petijt Abrenũcia-
ſe à ſancto pontifice baptizari. Procedit nouus Conſtantinus ad lauacrum ſalutiferum, tio regis.
in quo delendi erant lepræ veteris morbi, ſordenteſq́ue antiquæ peccatorum macu-
læ diluendæ, diuino muneri obſequente beato Remigio, in quo apoſtolica doctrina
& virtutum gratia alter repræſentari videbatur Sylueſter. Ingreſſo autem in fontem
vitalem Clodoueo, ſanctus epiſcopus dixit ore facundo: Mitis depone colla Sicam-
ber: adora quod incendiſti, incende quod adorâſti: præceptis ſalutaribus illum inſti-
tuens, humili deuotione venerari eccleſias, ad cultum religionis ædificatas, vt Deum
adoraret in eis, quas rigida profanitate incendere conſueuerat: & idola, quæ in aſy-
lis ſuis pro deo adorare ſolebat, fidei ardore ſuccenſus, deijciendo incenderet. Cuius
ſapientia miranda eſt in breuitate ſermonum, quibus diſcretionem oſtendit inter il- Adoratio
lam adorationem & ſeruitutem, quam ſæpè à ſanctis viris honore venerationis & amo- duplex.
re obſequij, angelis & hominibus exhibitam legimus: & illam adorationem & ſer- Deut.6.
uitutem, quam cultu diuinitati debito, Deo ſoli iuxta præceptum ipſius, non autem Matth.4.
vlli creaturæ exhibendam, ſanctæ ſcripturę lectione cognoſcimus. Et ſic poſt confeſſi-
onem orthodoxę fidei, ad interrogationem ſancti pontificis ſecundùm Eccleſiaſticum Rex bapti-
morem, baptizatus eſt trina merſione in nomine ſanctę & indiuiduę Trinitatis, patris zatur.
& filij & ſpiritusſancti. Et ſuſceptus ab ipſo pontifice de ſancto fonte, perunctus eſt ſa- Vngitur
cro chriſmate, cum ſigno ſanctæ crucis Domini noſtri Ieſu Chriſti. Baptizantur autem chriſmate.
de exercitu eius tria millia virorum, exceptis paruulis & mulieribus. Baptizantur ſoro-
res eius Albofledis & Landehildis, & factum eſt gaudium magnum in illa die angelis
ſanctis in cęlo, & hominibus deuotis in terra. Multi deniquè Francorum exercitus, nec-
dùm ad fidem conuerſi, cum Raganario vltra Sommam fluuium aliquandiù degé-
runt,

runt, donèc Chriſti gratia cooperãte, glorioſis potitus victorijs, eundem Raganarium, flagitijs turpitudinum inſeruientem, vinctum à Francis, ſibi traditum rex Ludouicus occidit, & omnem Francorum populum per beatum Remigium ad fidem conuerti & baptizari obtinuit.

Clodoueũ alij annotãrunt in baptiſmo dictum eſſe Ludouicũ.

De miraculo ſiquidem, quod Dominus dignatus eſt oſtendere per columbæ ſpeciem in allatione chriſmatis, ſicut & de alijs, rata eſt Catholicorum Patrum ſequenda ſententia, qua dicitur: Diuina operatio ſi ratione comprehenditur, non eſt admirabilis: nec fides habet meritum, cui humana ratio præbet experimentum.

Baptizatus aũt rex cum gente integra, plurimas poſſeſſiones per diuerſas prouincias ſancto Remigio tam ipſe quàm Franci potentes dederunt: quas ipſe per diuerſas eccleſias tradidit, nè Franci eum rerum temporalium cupidum eſſe, & ob id ad Chriſtianitatem eos vocâſſe putarent, & fidem Chriſti ac ſanctum ſacerdotium vilipenderent.

De quibus rebus in Orientalibus Franciæ partibus, petentibus traditoribus, portionem quandam epiſcopio Rhemenſi adiunxit: & de his quæ in Rhemenſi prouincia illi fuerunt traditæ, non modicam partem eccleſiæ ſanctæ Mariæ in caſtro Lauduni clauati Rhemenſis parochiæ, vbi nutritus fuerat, tradidit: ibiq; Genebaldum, virum carne nobilem, & tam in ſcripturis ſanctis, quàm & in ſecularibus literis eruditum, qui relicta cõiuge, nepte ſcilicet ipſius beati Remigij, vitam religioſam expetiërat, epiſcopum ordinauit, & parochiam ipſius comitatûs Laudunenſis præfato caſtro ſubiecit. Qui Genebaldus plùs quàm neceſsè fuerat, de anteacta vita & gradûs ſublimitate confidens, cùm debuerit cogitare, quia nec Dauid ſanctior, nec Salomone ſapientior eſſet, qui mulierum delinimentis periclitati ſunt: incautè ſuam vxorem, quam relinquens mutauerat in ſororem, quaſi pro inſtructione ſalutari, frequentiùs ſe viſitare permiſit, oblítus ſcripturæ, dicentis: Lapides excauant aquæ, & alluuione terra conſumitur, & rupis transfertur de loco ſuo. Vndè contigit, vt crebræ viſitationes, & blanda ac frequentia mulieris colloquia, durum contra luxuriæ mollitiem cor epiſcopi emollirent, & quaſi rupem ſaxeam de loco ſuæ ſanctitatis ad luxuriæ inquinamenta tranſtulerint. & item contra ſcripturam, dicentem: Quis alligabit ignem in ſinu ſuo, & veſtimenta eius non comburentur? admota igni palea, id eſt, muliebris carnis materia, libidinis ignem ſuaſione diabolica, quaſi vento vehementi, exagitante, ardor luxuriæ in flammas erupit, & concũbente eo cum eádem, quondàm vxore ſua, mulier concepit: & poſt partum mandauit epiſcopo, filium ſe peperiſſe. Genebaldus verò confuſus & dolens, nuncio dixit: Quia latrocinio, vt latéret homines, quod Deum latére non potuit, in cubiculi abſconſo generatus eſt, rectè vocabitur Latro. Sic ei nomen imponat. Et quia culpa hominibus non innotuit, nè ſuſpicio indè procederet, ſi ſeà ſolita viſitatione fœmina illa ſubtraheret, cœpit vt anteà domum frequentare epiſcopi. Sicq; factum eſt, vt tecta hominibus culpa, & in cordibus tam epiſcopi quàm fœminæ tectus luxuriæ ardor, quoniam, vt notum eſt, quo magìs tegitur, tectus magìs æſtuat ignis: contra culpam compunctus epiſcopus, poſt fletum ad culpam redijt, & oblítus eſt quod planxerat, cùm extinguere noluit, quod per deſiderium ardebat. Iterauit peccatum, quod egerat. Concepitq; iterùm mulier, & miſſo nuncio, mandauit epiſcopo ſe fœminam peperiſſe: quam iuſſit nominari Vulpeculam. Quod, cur ità eam nominari voluërit, qui fraudes & ſignificationes in ſcripturis ipſius animalis cognoſcit, quas ad dolos ac verſutias deceptoris diaboli, & ad carnis petulantis illecebras & anfractus retulit, facilè ſatìs aduertit. Tandèm Domino, qui beatum Petrum reſpexit, & negationem amariſſimè fleuit, illum reſpiciẽte, Genebaldus in ſe reuerſus, ad ſanctum Remigium miſit, petens vt Laudunum veniret: quia tales cauſæ ibì emerſerant, quas per ſe diffinire non poſſet. Beatus autem Remigius, ſicut Genebaldus petijt, Laudunum peruenit. Et ſuſceptus cum debita reuerentia, ac ſecreta cubiculi petens, Genebaldum interrogauit, pro qua cauſa illum vocauerit. Genebaldus verò cum maximo fletu & eiulatu volens tollere ſtolam de collo ſuo, & procidere ad pedes ſancti Remigij, cum magna virtute à beato Remigio eſt detentus, nè ſtolam de collo ſuo tolleret. Et poſtquàm diutiùs ambo fleuerunt (intellexerat enim beatus Remigius Genebaldum admiſiſſe crimen, pro quo ſtolam vellet deponere) vix ſingultibus & lachrymis Genebaldus per ordinem omnia retulit, quæ commiſerat. Quem ſanctus Remigius videns contritum & penè deſperatum, blandè conſolatus eſt, dicens: Non tantùm doleo de admiſſo à te crimine, quantùm quòd ſic malè

Nota caſum ſancti viri, & caue peccãdi occaſiones.

Iob 14.

Prou. 6.

Matth. 26.

ſentis

ſentis de Domini bonitate, cui ſecundùm Euangelicam veritatem, non eſt impoſſibile omne verbum. Ipſe de nihilo cuncta fecit, primumque parentem, in quo omnes peccauerunt, gratia ſaluum fecit: nullumque peccantem ad ſe reuerſum deſpicit, qui peccatores ſanguine ſuo redimere venit. Quatriduanum etiam fœtẽtem Lazarum, lachrymis ſororũ, quæ ſignificant ſolicitas ac flebiles pœnitentium cogitationes, compatiendo, fleuit & à mortuis ſuſcitauit, ſuſcitatum cõuiuio ſuo admiſit. Mulieris etiam ipſius, quæ fuerat in ciuitate peccatrix, manibus iniquitate pollutis, ſanctiſſimos pedes ſuos is, qui ſuper angelorum omnium verticem ad patris dexteram conſidet, attrectari non renuit. Nunquàm vlli quantiſcunque vel qualibuſcunque peccatis mortuo, ſeu mole ac ſcelerum enormitate ſepulto, gratiam reſuſcitationis à peccatis denegat. Dignè pœnitentem, atque peccata ſua deflentem, per ianuam reconciliationis communioni altaris ſacroſancti reſtituit. Luc. 1. Iohan. 11. Ioan. 12. Luc. 7.

Et vt erat doctiſſimus, ac orator eloquentiſſimus, teſtimonia de latitudine ſanctæ ſcripturæ, & exempla pœnitentium in vnum colligens, ad animandum eum illi propoſuit, & exhortato pœnitentiam indixit. Factaque manſiuncula cum lecto in modum ſepulcri, & paruiſſimis feneſtellis, ac oratorio, quæ hodieq; manent ſecus eccleſiam ſancti Iuliani, Genebaldum in ea recluſit, & clerum ac parochiç ipſius populum per ſeptem annos, vt & propriam parochiam, gubernauit, & vnam diem Dominicam Rhemis, alteram apud Laudunum celebrauit. In qua reclusione pœnitentiæ, quantæ contritionis & continentiæ idem Genebaldus fuerit, diuina miſericordia demonſtrauit. Nota pœnitentiam tanti viri.

Septimo ſiquidem anno in vigilia cœnæ Domini, cùm idem Genebaldus in oratione pernoctaret: & ſeipſum defleret, quoniã is, qui ad hoc ordinatus fuerat, vt in illa die pœnitentes Deo reconciliaret, ipſe ſuis criminibus exigẽtibus, nec inter pœnitẽtes in eccleſia merebatur cõſiſtere: circa mediam noctem angelus Domini cũ magna venit luce ad eum in oratoriũ, vbi pronus iacebat, & ait ad eum: Genebalde, exauditæ ſunt pro te orationes patris tui Remigij: ſuſcepit quoquè Dominus pœnitentiam tuam, & dimiſſum eſt peccatum tuum. Surge, & hinc egredere, facque miniſterij epiſcopalis officium, & reconcilia Domino pœnitentes de criminibus ſuis. Genebaldus autem nimio terrore perculſus, reſpondere nil potuit. Tunc angelus Domini confortans eum, & nè timeret, hortatus eſt, ſed gauderet in miſericordia Domini ſibi collata. Qui animatus, dixit ad angelum: Non poſſum hinc egredi, quia dominus & pater meus Remigius clauem huius oſtij ſecum habet. quod & ſigillo ſuo ſignauit. Et angelus ad eum: Vt nõ dubites, inquit, me à Domino miſſum, ſicut patet tibi cęlum, ſic & oſtium iſtud patebit. Et ſtatìm ſaluo ſigillo ac ſera, oſtium illud apertum eſt. Tunc Genebaldus in modum crucis ſe iactans in limine, dixit: Etiamſi ipſe Dominus Ieſus Chriſtus dignatus fuerit ad me venire peccatorem, hinc non egrediar, donèc ille venerit, qui me in eius nomine in iſta reclusione conſtituit. Et ſtatim angelus Domini diſceſſit ab eo. O eximium cordis contriti exemplum.

Beatus quoquè Remigius in crypta, quæ retro ſedẽ erat eccleſiæ ſanctæ Mariæ Rhemis, pernoctabat in oratione, & quaſi dormiens, in exceſſum eſt raptus: Et vidit angelum aſſiſtentem ſibi, qui ei omnia, ſicut dicta & geſta fuerant, narrauit, & iuſſit vt quantocyùs Laudunum peteret, & Genebaldum ſedi epiſcopali reſtitueret, & coram ſe miniſterium epiſcopale agere perſuaderet. Mox ſanctus Remigius, nihil dubitãs, cum ſumma celeritate Laudunum petijt, & in limine oſtij, ſaluo ſigillo & ſera reſerati, Genebaldum iacentem reperit: quem extenſis brachijs cum gaudio & lachrymis laudans Domini miſericordiam eleuauit, cumque ſedi & officio epiſcopali, veluti angelus Domini pręceperat, reſtituere maturauit, & Rhemos cum gaudio repedauit. Genebaldus itaque in ſanctitate & iuſtitia poſteà omnes dies vitæ ſuæ gratia Dei peregit, prędicans cunctis, quanta illi fecerat Dominus. S. Genebaldus reſtituitur ſedi ſuæ &c.

Ludouicus rex ſedem ſuam in Sueſſionum ciuitate, vndè Syagrium expulerat, cõſtituens, delectabatur præſentia & colloquio beati Remigij. Sed quia villas, quas ſibi rex & Franci in Pagis, Sueſſonico videlicet & Laudunenſi, dederunt, vt ſupradictũm eſt, epiſcopio Laudunenſi & alijs caſis Dei donauerat, nõ habebat in vicinitate ipſius ciuitatis Sueſſionum, niſi vnam villulam, quæ ſancto Nicaſio data fuerat. Vndè ſuadẽte religioſiſſima regina, & petentibus locorum incolis, qui multiplicibus xenijs erant grauati, vt quod regi debebant, eccleſiæ Rhemenſi perſoluerent, rex ſancto Remigio conceſſit, vt quantum circumiret, dum ipſe meridie quieſceret, totum illi donaret. Sanctus Liberalitas regis erga S. Remigiũ.

autem

autem Remigius per fines, quæ manifeſtiſſimè patent, pergens, ſigna ſui itineris miſit. In quo fine quidam homo habens molendinum, repulit ſanctum Remigium, nè intra illos fines ipſum molendinum concluderet. Quem beatus Remigius blandè alloquens, dixit: Amice, nō ſit tibi moleſtum, vt ſimul habeamus hoc molendinum. Ille autem reiecit eum. Et ſtatim rota molendini verti in inuerſum cœpit. Idem autem homo clamauit poſt beatum Remigium, dicens: Serue Dei, veni, & habeamus ſimul hoc molendinum. Cui ſanctus Remigius: Nec mihi, nec tibi. Et ſic talis foſſa in eodem loco deuenit, vt extunc & nunc vſque in perpetuum molendinum ibi eſſe non potuerit. Et quia repulſus eſt à quibuſdam hominibus, nè ſyluulam quandam intra terminos ſuos concluderet, dixit vt nec folium vnquàm de ipſa ſylua intra terminos ſuos, cùm eſſet contigua, euolaret, nec fuſtis versùs illos terminos indè caderet. Quod & obſeruatum eſt, quandiù illa ſylua manſit. Abindè quoquè procedens, venit ad villam, nomine Cauiniacum. Quam concludere intra fines illos volens, ab hominibus eiuſdem villæ reiectus eſt. Tum ille hilari vultu modò reiectus, modò repropinquans, ſigna per ſuum iter miſit, ſicut loca demonſtrant, per quæ reiectus & per quæ propinquans perrexit. Tandem reiectus, dixit illis: Semper laborate, & egeſtatem ſuſtinete: ſicut hodieque manentis ſententiæ verborum illius virtus oſtendit. Surgente intereà rege à ſomno meridiano, reuerſus eſt ad eum ſanctus Remigius, & omnia, quę ambitus circumitionis illius continuit, ei pręcepto ſuæ authoritatis rex donauit: quæ vſque hodiè Rhemenſis eccleſia, quarum rerum capita ſunt Iudiacus & Ociliacus, iure quieto poſſidet.

2. Reg. 1. Legimus in ſacra & antiqua hiſtoria, ſanctum Dauid montes Gelboë maledixiſſe, vt nec ros nec pluuia veniret ſuper eos, neque eſſent agri primitiarum. Habemus ſanctum Remigium ore prophetico maledixiſſe inſenſibilibus creaturis, vt poſſeſſores earum, ſterilitatis damno in vindicta retributionis ferirentur.

S. Remigi⁹ Eulogium ſeruat. Eulogius quidam vir prępotens, conuictus apud regem Ludouicum de crimine regiæ maieſtatis, cùm ſe purgare non poſſet, ad Eccleſiam ſanctæ Mariæ, & ad interceſſionem beati Remigij confugium fecit. Cui ſanctus Remigius & vitam & rerum ſuarum apud regem obtinuit poſſeſſionem. Idem autem recompenſationis gratia ſancto Remigio Sparnacum villam ſuam in proprietatem dare voluït. Sanctus autem Remigius retributionem temporalem pro interceſſionis ſuæ beneficio recipere noluit. Sed quoniam idem Eulogius verecundiæ confuſione addictus, quia contra natales ſuos vita donari per alterius indulgentiam meruit, in ſeculari habitu ſtare non voluit, ſanctus Remi-
Matt. 19. gius ei dixit, vt ſi perfectus eſſe vellet, venderet omnia ſua, & daret pauperibus, & ſequeretur Chriſtum. Et ſic de theſauro eccleſiaſtico taxatum precium, quinque ſcilicet millia argenti libras, Eulogio dedit, & eandem villam in poſſeſſionem eccleſiæ comparauit: bonum exemplum omnibus epiſcopis, tam ſuo tempore in carne viuentibus, quàm poſt eum in ordine ſuccedentibus derelinquens: vt pauperibus, aut viduis, aut pupillis, vel pro his, qui ad miſericordiam Eccleſiæ confugiunt, qui iniuriam patiuntur, aut qui peccantes, in exilio aut in inſulis damnantur, aut certè quamcunque ſententiam ſuſcipiunt, iuxta ſacros canones ſubuenientes, vel quæcunque agentes bona, pro tempora-
Matth. 10. li retributione non faciant: ſed iuxta Dominicam vocem, Gratìs accepiſtis, gratìs date: quod Dei gratia, id eſt, gratis data acceperūt, gratìs etiā, id eſt, ſine retributione temporali proximis largiantur. Vndè benè, cùm virum iuſtum deſcriberet, propheta ait: Qui
Eſa. 33. excutit manus ſuas ab omni munere. Neque enim dixit, munere, tantùm: ſed adiunxit,
S. Gregori⁹ Papa Homilia 4. in Euangelia. Ab omni: quia aliud eſt munus ab obſequio, aliud munus à manu, aliud munus à lingua. Munus quippe ab obſequio, eſt ſubiectio indebitè impenſa: Munus à manu, pecunia: Munus à lingua, fauor. Qui ergò ſacros ordines tribuit, vel quodcunque bonum, vndè retributionem à Deo ſibi in futuro ſeculo reddi cupit, tunc ab omni munere manum excutit, quando in diuinis rebus non ſolùm vllam pecuniam, ſed etiam gratiam non requirit.

Partem etiam maximam ſyluę in Voſago precio comparauit, & manſioniles ibidèm conſtituit, qui ab aquis, ſuper quibus conſtituti ſunt, Coſla & Gleni vocantur: homineſque in eiſdem manſionilibus de vicina epiſcopij villa, quæ Berna dicitur, à Francis ſibi data, manere diſpoſuit, vt picem annuatim religioſis locis eccleſię Rhemenſis adminiſtrarent: quibus & Penſam dedit, quæ vſque hodiè ab incolis ipſorum locorum habetur, cum qua debitum ſuum exoluunt. Ipſius quoquè comparationis ſuæ fines per gyrum

rum adeò exterminauit, vt & omnibus videntibus pateat ipſa exterminatio, & à progenie in progenies hactenùs ipſæ exterminationes, ab eo factæ, nominetenùs vocitentur ac deſignentur. In quibus exterminationibus quodam loco in fuſte cauo manu ſua petram miſit, quam omnes, qui volunt manum in cauerna, in qua petra poſita eſt, ponere, poſſunt & ipſam petram vóluere, & eam à cauerna nullo ingenio valent extrahere. Poſt quædam verò tempora quidam inuidens, quòd multi ad laudem ſancti Remigij hoc pro religione tenebant, manu ipſam petram de cauerna extrahere voluït. Quod nõ valens, ſecuri ipſum pertuſum ampliare tentauit: & eleuante eo ſecurim, vt fuſtem percuteret, dextera manus illius exaruit, & oculorum lumen amiſit: & qui famam ſancti Remigij extinguere voluït, laudis venerationem adauxit. In hac ſolicitudine, quam ſanctus Remigius de pice locis religioſis Rhemẽſis eccleſiæ, ſuo vel ſucceſſorum ſuorum tempore conſulturus ſategit, rectoribus Eccleſiæ patenter oſtendit, quia internorum ſolicitudinem non relinquentes, externorum prouidentiam non debent minuere: nè aut exterioribus dediti, ab intimis corruant: aut ſolis interioribus occupati, quæ foris debent, proximis non impendant. Sed ſic ſibimet ad ſpiritualia vacent, vt exteriorum adminiſtrationem non relinquant: nè, cùm curare corporalia iam funditùs negligunt, ſubditorum neceſſitatibus minimè concurrant: & ſi eis neceſſaria præſentis vitæ nõ tribuunt, neque eos libenter audiant. Egentis etenim mentem doctrinæ ſermo non penetrat, ſi hunc apud eius animum manus miſericordiæ non commendat. Tunc autem verbi ſemen facilè germinat, quando in audientis pectore pietas prędicantis rigat. Vndè rectorem neceſsè eſt, vt interiora poſſit infundere, cogitatione innoxia etiã exteriora prouidere. Hanc paſtorum ſolicitudinem Paulus excitat, dicens: Qui ſuorum, & maximè domeſticorum, curam non habet, fidem negauit, & eſt infideli deterior. Quæ beati Remigij ſolicitudo quantùm Domino placuerit, miraculo oſtenſo in eo, qui eius bonis operibus inuidebat, euidenter oſtendit.

Inuidiæ grauis vindicta.

1.Tim.5.

Ludouicus rex cum Dei benedictione per ſanctum Remigium accepta, de victoria ſibi ab eo prędicta ſecurus, & in mandatis accipiens, vt tam diù ad dimicandum pergeret, quàm diù illi benedictum vinum, ſibi ab eo datum, in quotidiano vſu potatum ſufficeret: iter arripuit contra Gundebaldum & Godegliſlum fratrem eius, commoto exercitu maximo: & Burgundiones cum ingenti multitudine venerunt contra eum ſuper Oſcharam fluuium ſecus caſtrum, quod Diuion dicitur: ibique inter ſe atrociter confligentes, Gundebaldus ac Godegliſlus cum Burgũdionibus terga verterũt, & vix fuga lapſi euaſerunt. Ludouico, vt ſolebat, exiſtente victore, Gundebaldus ſe in Auinione recluſit, & per Aredium conſiliarium ſuum pacem à Ludouico expetijt. Ludouicus verò, ablatis theſauris, cum prędа maxima & Francorum exercitu ad propria eſt reuerſus. Et mittẽs legatum, nomine Paternum, virum induſtrium, ad Alaricum regem Gotthorum, de amicitiæ inter eos cõditione mandauit. Alaricus verò cùm per Paternum vellet Ludouicum decipere, à Paterno exploratis, quæ circa eum erant, & theſauris eius ingenio ſubarratis, illuſus eſt.

Prælio cum Burgundionibus.

In diebus illis rex Ludouicus cùm veniſſet Pariſios, vbi ſedem ſuam conſtituit, ait ad reginam & ad populum ſuum: Satis mihi moleſtum eſt, quòd Gotthi Arriani partem optimam Galliarum tenent. Eamus cum Dei auxilio, & eijciamus eos de terra ipſa, noſtriſque ditionibus, quia valdè bona eſt, eam ſubijciamus, habentes iuſtitiam aduersùs Alaricum, ad quem pro amicitiæ conditione legatum direximus, per quem nos decipere voluït. Placuit hoc conſilium proceribus Francorum. Tunc per conſilium reginæ ſuæ fecit Eccleſiam in honore Apoſtolorum Petri & Pauli in Pariſiorũ ciuitate, & per conſilium beati Remigij in Aureliano ciuitate Epiſcoporum ſynodum conuocauit: in quo conuentu multa vtilia conſtituta fuëre. Rex quoquè deuotiſſimus, pergens cõtra Alaricum Arrianum, benedictionem petijt à ſancto Remigio. Cui & benedictionem dedit, & victoriam in verbo Chriſti ſpopondit: deditque illi plenum vas, quod vulgaris conſuetudo flaſconem appellat, de vino quod benedixit: ſicut & fecerat, quando poſt baptiſmum contra Gundebaldum perrexerat, præcipiens illi, vt tam longè ad bellum procederet, quàm diù illi & ſuis, quibus indè dare vellet, illud vinum de prædicto flaſcone non deficeret. Bibit ergò indè rex, ac regalis familia, & numeroſa turba populi, & exindè vberrimè ſatiantur: & vas vini detrimentum non patitur, ſed benedictione Dei, per ſanctum Remigium indita, more fontis inundatione repletur. Mouit autem rex

Synodus Aurelianẽſis.

Inſigne miraculum.

cunctum exercitum ſuum de populo Francorum, versùs Pictauos ciuitatem: ibì enim tunc Alaricus rex Gotthorum commorabatur: & ſic per pagum Turonicum pergens, & reuerentiam ſancto Martino atque beato Hilario exhibens, ſicut locis ſuis lector inueniet, cum Alarico rege Gotthorum in campo Moglotinſe ſuper fluuium Glinno, milliario decimo ab vrbe Pictauorum, bellum conſeruit. Illisque inter ſe compugnantibus, Gotthi cum rege ſuo nimìs colliſi, terga verterunt. Ludouicus ſicut ſolebat, victor extitit.

Nota reuerentiam erga ſanctos. Aemylius habet, In câpis Vogladêſibus.

Alarici cædes.

Cumque Alaricum interficeret, duo Gotthi cum contis eum ex aduerſo in latere feriunt: ſed propter loricam, qua indutus erat, lędere nequiuerunt. Magìs autem lorica fidei indutum Dominus per orationem ſancti Remigij, patris & patroni ſui, adiuuit eum. Patrata ſiquidem victoria, & multis ciuitatibus ſuæ ditioni ſubiugatis, vſque Toloſam perrexit: & theſauros Alarici accipiens, per Engoliſmam ciuitatẽ, cuius muri ante conſpectum eius corruërunt, interfectis Gotthis Arrianis, qui ibì erant, cum glorioſa victoria de multis ciuitatibus, ad propria redijt.

Ludouicus Conſul ſalutatur. Blattã pro purpura ponit Sidonius.

Per idem tempus ab Anaſtaſio Imperatore codicillos Ludouicus rex pro conſulatu accepit. Cùm quibus codicillis etiam illi Anaſtaſius coronam auream cum gemmis & tunicam blatteam miſit: & ab ea die conſul & auguſtus eſt appellatus. Sed & Hormiſda Romanæ Sedis pontifex ſancto Remigio, antiquæ metropolis epiſcopo, quæ tunc temporis habebat ſub ſe duodecim ciuitates & totidem Epiſcopos eiſdem præſidentes, vices ſuas in regno Ludouici regis, nupèr cum integra gente ad fidẽ conuerſi per ſanctam eius prædicationem, Domino cooperante & ſermonem confirmante ſequentibus ſignis, commiſit hoc modo:

Epiſtola Hormiſdæ Papæ ad Remigium.

Dilectiſſimo fratri Remigio Hormiſda. Suſcipientes plena fraternitatis tuæ congratulatione colloquia, quibus nos germanæ ſalutis tuæ lætificauit indicio corporali cum ſpiritualibus officijs incolumitas ſubnixa: congruum eſſe perſpeximus, hanc ipſam, quam mente gerimus, verbis aperire lætitiam. Agis enim ſummi documenta pontificis, dum & prædicanda facis, & ea inſinuare non differs. Prærogatiuam igitur de noſtri ſumpſimus electione iudicij, quãdo id operatum te eſſe didicimus, quod cæteris agendum obnixiùs imperamus, vt in prouincijs tanta longinquitate diſiunctis, & Apoſtolicæ ſedis vigorem, & patrum regulis ſtudeas adhibere cuſtodiam. Vices itaque noſtras per omne regnum dilecti & ſpiritualis filij noſtri Ludouici, quem nupèr, adminiculante ſuperna gratia, plurimis & Apoſtolorum temporibus æquiparandis ſignorum miraculis, prædicationem ſalutiferam comitantibus, cum gente integra conuertiſti, & ſacri dono baptiſmatis cõſecrâſti, ſaluis priuilegijs, quæ metropolitanis decreuit antiquitas, præſenti authoritate committimus: augentes ſtudij huius participatione miniſterij dignitatem, releuantes noſtras eiuſdem remedio diſpenſationis excubias. Et licèt de ſingulis non indigeas edoceri, à quo iam probauimus acutiùs vniuerſa ſeruari: gratius tamen eſſe ſolet, ſi ituris trames oſtenditur, & laboraturis iniuncti operis forma monſtratur. Paternas igitur regulas, & decreta ſanctiſſimis definita concilijs, ab omnibus ſeruanda mandamus. In his vigilantiam tuam, in his curam & fraternæ monita exhortationis oſtendimus. His ea, quanta dignum eſt, reuerentia cuſtoditis, nullum relinquit culpæ locum ſanctæ obſeruationis obſtaculum. Ibì fas nefasque præſcriptum eſt: ibì prohibitum, ad quod nullus audeat adſpirare: ibì conceſſum, quod debeat mens Deo placitura præſumere. Quotiès vniuerſale poſcit religionis cauſa concilium, te cuncti fratres euocante cõueniant: & ſi quos eorum ſpecialis negocij pulſat intentio, iurgia inter eos oborta compeſce, diſcuſſa ſacra lege determinando certamina. Quicquid autem illic pro fide & veritate cõſtitutum, vel prouida diſpenſatione præceptum, vel perſonæ noſtræ authoritate fuerit confirmatum, totum ad ſcientiam noſtram inſtructa relationis atteſtatione perueniat. Eo fit, vt & noſter animus officij charitate dati, & tuus ſecuritate perfruatur accepti. Deus te incolumem cuſtodiat, frater chariſſime.

Apoſtolica ſigna S. Remigij.

Conciliorũ decreta ſeruanda.

Nota Rom. Pontificis authoritatem.

Nota de corona Pontificis.

Huius ſancti Hormiſdæ pontificatûs tempore, ſępè fatus Ludouicus rex glorioſus coronam auream cum gemmis, quę regnum appellari ſolet, beato Petro, ſancto Remigio ſuggerente, direxit. Hic beatus Hormiſda Papa miſit Conſtantinopolim ad Iuſtinum

rium Imperatorem in legatione Germanum Capuanum Epiſcopũ, cuius animam vidit ab angelis in cælum deferri ſanctus Benedictus, qui pro curatione puellæ dęmoniacæ, ad beatum Remigium literas ſuas direxit.

Poſt hęc omnia mortuus eſt Ludouicus rex in pace, & ſepultus eſt in baſilica ſancti Petri Apoſtoli, quam ipſe & regina ſua ædificauerunt. Mortuus eſt autem anno quinto, poſtquàm cum Alarico rege Gotthorum pugnauit. Regnauit quoquè ſimul annis triginta. Et eodem momento, quo mortuus eſt Ludouicus Pariſijs, reuelante ſpiritu ſancto beatus Remigius, cùm eſſet Rhemis, defunctum fuiſſe cognouit, & ſibi aſſiſtẽtibus indicauit. His ità geſtis, filius Clodomiri, filij Ludouici regis, nomine Clodoaldus, interfectis fratribus ſuis, quos vnà cum eo poſt patris obitum Crotildis regina nutriebat, in clericum ſe totondit, & proceſſu temporis, vitæ ac religionis ſuæ merito, partem hęreditatis à patruis regibus obtinuit: de qua Duziacum villam in pago Moſogamenſi, cum appendicijs ſuis, ſancto Remigio & Rhemenſi Eccleſiæ tradidit, & villam Riuiliacum in pago Biturico ſancto Dionyſio delegauit. Villam quoquè Nouientum in pago Pariſiaco, cum omnibus ad ſe pertinentibus, matri Eccleſiæ Pariſienſis ciuitatis, vbì presbyter extitit ordinatus, donauit: In qua villa, plenus virtutibus, migrans ad Dominum, in Eccleſia, quam ipſe ædificauerat, corpore fuit in pace ſepultus.

Ludouici regis mors.

Clotarius hos occidit

Cùm Epiſcopi demùm Galliæ ac Belgicę prouinciarum, cauſa fidei ad ſynodum conuenerunt, beatum Remigium vndecunquè doctiſſimũ, & in ſcripturis ſanctis eruditiſſimum, ac in Eccleſiaſticis dogmatibus exercitatum, ad idem concilium venire petiẽrunt. Cui ſynodo Arrianus quidam hęreticus, acerrimus diſputator, & dialecticis propoſitionibus ac concluſionibus confiſus, & indè nimìs elatus, intererat. Ingrediente autem ſancto Remigio Epiſcoporum concilium, à multitudine fratrum expectantium, aſſurgentibus omnibus, reuerenter ſicut angelus Dei ſuſcipitur. Superbus autem hęreticus, & malè de viro Dei ſentiẽs, dedignatus eſt ei aſſurgere. Qui protinùs, cùm ſanctus Remigius ante eum tranſijt, ità obmutuit, vt nec verbum quidem vllum effari potuerit. Expectantibus autem omnibus, vt poſt allocutionem ſancti Remigij hęreticus ille aliquid diceret, nihil potuit loqui: ſed ad veſtigia ſancti Remigij pronus cadens, nutibus veniam petijt. Cui ſanctus Remigius dixit: In nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti, veri filij Dei viui, ſi ità de eo rectè ſentis, loquere, & de illo, ſicut catholica credit Eccleſia, crede & confitere. Ad cuius vocem antè ſuperbus hęreticus, humilis iam & catholicus, catholicam fidem de ſancta & inſeparabili Trinitate, & de Chriſti incarnatione catholicè confeſſus eſt, & in eadem confeſſionis ſuæ fide ſe permanſurum profeſſus eſt. Sicq; anima per infidelitatem perdito, & corporali voce propter ſuperbiam cõdemnato, virtute diuina ſanctus Remigius & animæ & corporis reddidit ſanitatem: cunctis, qui aderant, ſeu hęc audituri erant, ſacerdotibus patenter oſtendens, de malè ſentiendo peccante in Chriſtum, qui per humanitatẽ proximus & frater nobis fieri dignatus eſt, quomodò erga peccantes in ſe vel in Eccleſiam, atque rebelles, & erga pòſt recognoſcentes & pœnitentes debeant agere.

Synodus alia.

Eruditio eximia S. Remigij.

Hæreticus obmuteſcit

Seneſcente autem ſancto Remigio, & DEI ſpiritu ſibi reuelante, quoniam abundantiam ipſius anni ſecutura eſſet fames: ſecutus ſancti Ioſeph prouidentiam, de annona, quæ in villis Epiſcopij nata fuerat, vel quam ab alijs comparauerat, aceruos, quos metas dicimus, fecit, vt populo, fame poſtmodùm laboraturo, indè ſubuenire valeret. Vndè & in villa, quæ Celtus dicitur, plures metas fieri iuſſit. Ipſi autem homines Celtenſes, ſemper rebelles & ſeditioſi fuerunt. Qui quadam die Dominica inebriati, cœperunt inter ſe dicere: Quid ille Iubileus (ſic enim appellabatur propter ætatis prolixitatem ſanctus Remigius) facere vellet de illis metis, quas congregauerat? an ciuitatem indè facere vellet? quia ſicut turres per muros ciuitatis, ità per circuitum cortis, metæ habebantur. Et ſuadente diabolo, ſe mutuò adhortati ſunt, vt focum in eas mitterent. Quod cùm ſancto Remigio in propinqua villa, quæ Baſilicæ cortis dicitur, conſiſtenti, celeri nuncio eſt delatum, aſcendit equum, vt ad tantam præſumptionem compeſcendum, ad Celtum veniret. Quò cùm peruenit, iam ipſæ metæ ardebant. Beatus autem Remigius & ætate & veſpertino frigore, ſicut in autumno ſolet fieri, frigidus, de equo deſcendit, & à longè ſe calefacere cœpit, tranquillo corde & ore dicens: Semper bonus eſt focus, ſi non ſuper poteſt. Veruntamen omnes, qui hoc egérunt, & qui de eorum germine nati fuerint, viri ponderoſi fiant, & fœminæ gutturnoſæ ſint. Quod ità

Fami futuræ proſpicit S. Remigius.

Vltio diuina in homines improbos. completum eſt. Nam vſque ad tempora Caroli Magni Imperatoris, qui eoſdem homines de Celto, quoniam Vicedominum in eâdem villa morte crudeliſſima occiderunt, exterminauit, & authoribus interfectis, conſentientes per diuerſas prouincias diſpergi, atque perpetuo exilio cōdemnari fecit, & de cęteris villis Epiſcopij Rhemenſis eandem villam reſtaurari præcepit: ità viri & fœminæ mulctati permanſerunt, ſicut ſancti viri ſententia promulgauit. Quoſdam etiam de eorum progenie, qui tunc fuga lapſi, cùm alij diſpergebantur, remanſerunt, & ad eandem villam redièrunt. nos hanc

4. Reg. 5. vindictæ ſuſtinentes ſententiam vidimus, ſicut & Giezi cum domo ſua, maledictione Eliſei l,epra mulctatus eſt.

Aptè quidem ſententia viri Dei, ſpiritu eius repleti, quo ſicut pręſentes vidit, ità poſteros eorum rebelles ac ſeditioſos pręuidit: vindictam huiuſmodi pręſumptores non ſolùm in ſe, verùm & in genere contraxerunt: vt ſicut peccato primi parentis, per traducem ſeminis, cuncti ex eo geniti peccatum eius & mortem corporis pro peccato illatam traxerunt, ità & genitalibus eorum pręſumptorum generati, vindictam illatam generantibus ſuſtinerent. Et quia in fœmineo ſexu nō erat, vbì vindicta ſimilis in membris ſimilibus monſtraretur: ſicut per guttur primæ matris guſtus illicitus tranſiens, ad pręuaricatricis ſobolem deriuauit culpam, ſic & ad genitas de hac ſtirpe propagaretur

Exod. 34. ignominioſa hęreditas: veluti per Moyſen Domino dicitur: Qui reddis iniquitatem patrum filijs ac nepotibus.

Poſt pręmiſſas autem & alias multas virtutes, quas Dominus per hunc ſanctum ſu-

Pſalm. 41. um operari dignatus eſt, gemitus & ſuſpiria illius exaudiens, quibus dicebat: Quando

Pſalm. 16. veniam & apparebo ante faciem Dei: &, Satiabor, dum manifeſtabitur gloria tua: reuelauit ei Dominus, conſolans eum, imminere diem obitûs ſui: Qua de re, ſecundùm ſacros canones, teſtamentum rerum ſuarum condidit, ad hęreditatem illam feſtinans, de

Pſalm. 126. qua Propheta dicit: Cùm dederit dilectis ſuis ſomnum, hęc eſt hęreditas Domini. Omnis qui dormit in morte, perdit hęreditatem. Sed cùm dederit dilectis ſuis ſomnum, hęc eſt hęreditas Domini: quia electi Dei poſtquàm peruenerint ad mortem, tunc inueniunt hęreditatem. Sic ſanctus Remigius terrenam derelinquens hęreditatem, accepit æternam: quia oliua fructifera per lucida miſericordiæ opera extitit in domo, vi-

Pſalm. 41. delicet Eccleſia Dei. Vndè ſperauit iure in miſericordia Dei ſui, veraciter dicens: Fuerunt mihi lachrymæ meæ panes die ac nocte: quia ſicut corpus ſatiatur pane, ità de lachrymis reficitur anima, quoniam exindè ſperat remiſſionem peccatorum habere. Dies verò & nox, pro ſeculi diuerſitate ponuntur: quia ſiue in proſperis rebus, ſiue in ad-

Pſalm. 126. uerſis, deſiderij ſui lachrymas Deum deſiderans anima fundit, ſciens ſcriptum: Vanum eſt vobis ante lucem ſurgere. ſurgite poſtquàm ſederitis, qui manducatis panem doloris. Ante lucem quippe ſurgere, eſt, priùs quàm claritas æternæ lucis & retributionis appareat, in pręſentis vitæ nocte gaudere. Sedendum ergò priùs eſt, vt pòſt rectè ſurgamus: quia quiſquis nunc ſe ſpontè humiliat, hunc ſequens gloria exaltat. Manducat autem panem doloris: qui gemit in hac peregrinatione, & cæleſti deſiderio ad

Iohan. 15. æternam anhelat patriam. Condito ſiquidem teſtamento, & diſpoſitis omnibus, quia vt ſcriptum eſt, verus agricola omnem vitis veræ palmitem fructum ferentem purgat,

S. Remigius fit cæcus. vt fructum plùs afferat: oculorum corporalium lumine aliquandiù eſt priuatus, quatenùs mentis oculis intentiùs quæ ſuperna ſunt, ad quæ toto deſiderio anhelabat, contemplari valeret. Studebat autem in ſuæ probationis tentatione ſemper gratias agere, hymnis Dei & laudibus diebus ac noctibus vacans, & fideli mente intelligens, quoniam qui humiliter flagella ſuſcipiunt, poſt flagella ſublimiter ad requiem ſuſcipiuntur. Quod & in eo Dominus in pręſenti volens oſtendere, quaſi pignus æternæ lucis ante-

Recipit viſum. quàm decederet, viſum ei reſtituit: Vndè, ſicut & de amiſſione luminis, nomen Domini benedixit. Et non poſt longum ſpatium ſciens adeſſe diem ſui tranſitûs, per Miſſarum celebrationem ac ſacræ communionis largitionem, valefaciens & dans pacem fi-

Epiſcopus fuit annis 74. lijs ſuis, poſtquàm per viginti & duos annos in clericali ordine: in Epiſcopatu verò ſeptuagintaquatuor continentiſſimè ac religioſiſſimè fidelis ſeruus & prudens Domino

Moritur. miniſtrauit, nonageſimoſexto ætatis ſuæ anno, Idibus Ianuarij, ſancti certaminis curſu conſummato, fide ſeruata, cum multiplici bonorum operum fructu & animarum lucro, vt diù deſiderauit, anima cælos penetrans, terræ corpus reddidit: accipiens ſtolam albam, animę ſcilicet beatitudinem ſempiternam, donèc in reſurrectione alteram

acci-

accipiat ſtolam, beatam videlicet vnà cum anima reſumpta glorificandi corporis immortalitatem.

Beatus igitur athleta Dei, confeſſor officio, martyr quoquè ſtudio, inuictus certamine, palmam quærens ſanguine. Quem quia diù contigit in corpore viuere, neceſſe fuit etiam longiora carnis & diaboli & prauorum hominum tentamenta tolerare. Quia enim, adiuuante ſe Domino, virtutem patientiæ fortiter ſeruare contendit, & in pace Eccleſiæ vixit, & tamen martyrij palmam tenuit. Conſummato ergò feliciter curſu, ad ſanctorum Apoſtolorũ ac martyrum conſortium, confeſſor Domini precioſus Remigius poſt mortẽ corporis glorioſè peruenit, ſicut atteſtatur Apoſtolica illi gratia collata, gens videlicet Francica, ad fidem Chriſti per eum conuerſa, & baptiſmi gratia conſecrata: martyrij palma, longanimitas patientiæ in longęuitate ipſius vitæ: confeſſionis gloria, orthodoxæ fidei prędicatio, & virtutum tam in vita ipſius corporis, quàm & poſt obitum pręclara oſtenſio.

Cæterùm cùm funus ſanctiſſimum deferretur ad ſepulturam versùs Eccleſiam ſanctorum martyrum Timothei & Apollinaris, ſecus Eccleſiam ſancti Chriſtophori martyris, in loco, vbì extunc & nunc crux eſt poſita, & vbì multa miracula Deus poſteà pro ſancto Remigio oſtendit: ità feretrum eſt aggrauatum, vt nullo modo quocunque ingenio, vel à quantiſcunque hominibus poſſet moueri. Et ſtupentibus omnibus, & petentibus Dei omnipotentiam, vt dignaretur oſtendere, in quo loco eiuſdem ſancti ſui corpus vellet reponi: deſignauerunt ad baſilicam pręfatorum martyrum, & feretrum moueri non potuit. Propoſuerunt, vt ferretur ad Eccleſiam ſancti Nicaſij, & moueri non potuit. Propoſuerunt, vt ferretur ad Eccleſiam ſanctorum Sixti & Sinicij, & nec ſic moueri potuit. Tandèm coacti, quoniam parua eccleſiola erat in honore beati martyris Chriſtophori, ſed nullũ corpus nominati ſancti in ea iacebat, & in qua eique circuniacentibus atrijs ex antiquo erat cœmeterium Rhemenſis Eccleſiæ: petièrunt vt Dominus declararet, ſi in eâdem eccleſiola vellet illud corpus ſanctiſſimum poni. Et ſic tanta facilitate motum eſt feretrum, vt nullum onus portantes ſentirent: Sepultum eſt autem illud venerabile corpus in eâdem eccleſiola, vbi altare eſt in honore ſanctæ Genofeuæ, quæ familiariſſima extitit beatò Remigio. Quod manifeſtum eſt actum fuiſſe diuina diſpoſitione, atque ipſius voluntate, vt ſicut res ſuo nomine adquiſitæ, iuxta ſacras leges epiſcopio Eccleſiæ Rhemenſis erant vnitæ: ità & quæ ipſius meritis erant decætero acquirendæ, Rhemenſi Eccleſiæ, in cuius iaceret territorio, vnirentur.

Feretrum immobile.

Tādèm mouetur feretrum.

Poſt cuius obitũ cùm lues inguinaria populũ primæ Germaniæ deuaſtaret, & omnes Rhemenſis prouinciæ incolæ huius cladis terrerentur auditu, concurrit Rhemenſium populus ad ſancti ſepulcrũ, congruum huius cauſæ flagitare remedium. Accenſis quoquè cereis, lychnisq́; non paucis, hymnis pſalmisq́; cęleſtibus per totã excubat noctem. Manè autem facto, quid adhuc precatui deſit, in tractatu rimatur. Repererunt etenim, reuelante Deo, qui ſanctum ſuum mirificari voluit apud homines, quem apud ſe mirificatum habebat, qualiter oratione pręmiſſa, adhuc maiori propugnaculo vrbis propugnacula munirẽtur. Aſſumpta igitur palla de beati ſepulcro, cõponunt eam in modum feretri: accenſiſque ſuper cruces cereis atque ſuper ceroferarijs, dant voces in canticis: circumeunt vrbem cum vicis, nec prętereunt vllum hoſpitium, quod non hac circumitione concludant. Quid plura? Non poſt multos dies, fines huius ciuitatis Rhemenſis lues aggreditur memorata. Veruntamen vſque ad eum locum accedens, quo beati pignus acceſſit, àc ſi conſtitutum cerneret terminum, intrò ingredi vllo modo non eſt auſa: ſed etiam quæ in principio peruaſerat, huius virtutis repulſu reliquit. Qui beatiſſimus pontifex & in vita corporis, & poſt obitum, ſicut infirmis ſanitatum gratiam reddidit, ſic & in peruaſores ſępiſſimè vltor extitit.

Pſalm. 4.

Nota populi deuotionem.

Eius deuotionis effectus.

Erat enim haud procùl à baſilica campus tellure fœcundus, (Tales enim incolæ olcas vocant) & hic datus ſancti baſilicæ fuerat. Quem vnus è ciuibus peruadit, deſpiciens hominem, qui eum ſancto loco contulerat. Qui cùm ab Epiſcopo ac loci pręposito crebrò conuentus fuiſſet, vt quæ iniuſtè peruaſerat, redderet: paruipendens verba, quæ audiebat, pertinaci direpta defenſabat intentione. Deniquè cauſa extitit, & non deuotio, vt properaret ad ſancti baſilicam. Arguitur iterùm à loci pręposito pro peruaſione campi, ſed nihil dignum ratione reſpondit. Explicitiſque negocijs, aſcenſo equo ad do-

mum redire diſponit: ſed obſtat niſui eius ſacerdotis iniuria. Nam ſauciatus à ſanguine, diruit in terram. Obligatur lingua, quæ locuta fuerat campum tollere: clauduntur oculi, qui concupierant: manus contrahuntur, quæ rapuerant.

Nota cæleſtem in ſacrilegũ vltionem.

Tunc balbutiens, & vix ſermonem explicare valens, ait: Deferte me ad baſilicam ſancti, & quantumcunque ſuper me auri eſt, ad ſepulcrum eius proijcite: Peccaui enim, auferendo res eius. Adſpiciens autem dator campi hunc cum muneribus deferri, ait: Nè accipias, quęſo, ſancte Dei, munera eius, quæ nunquàm cupidè accipere conſueuiſti. Nè ſis, deprecor, adiutor eius, qui inflammante cõcupiſcentia, rerum tuarum nequam poſſeſſor extitit. Nec diſtulit ſanctus audire vocem pauperis ſui. Nam homo ille licèt iuſſiſſet dari munera, oſtendit ſanctus Domini, ſe illa non acceptâſſe. Vndè rediens peruaſor domum, amiſit ſpiritum, recepitque eccleſia res ſuas.

De Tranſlatione S. Remigij.

SEpulto ſiquidem, vt prędiximus, corpore beati Remigij in eccleſia ſancti Chriſtophori, cùm multa & ſtupenda miracula in eádem Eccleſia per merita eius, Domini gratia fierent, ampliata & exaltata eſt ipſa Eccleſia. Et facta crypta retro altare, in quam trãsferretur corpus ſanctiſſimum, effoſſum eſt de loco, in quo erat, vt in foſſam, factam in memorata crypta, deponeretur, ſed nullo modo moueri potuit. Superueniente autem nocte, & pernoctantibus fratribus in hymnis & cánticis, multis accenſis luminaribus, circa mediam noctem ſopor in omnes irruit. Et euigilantibus eis, Calendis Octobris cum ſanctiſſimo corpore ſepulcrum inuẽtum eſt, angelicis manibus poſitum, in foſſa cryptæ, retro altare factæ. Tantaque euigilantes odoris ſuauitate repleti ſunt omnes, qui adfuerunt, vt humana lingua hoc effari non valeat: & ſic per totam diem & in craſtinum ipſe odor in eádem Eccleſia perſeuerauit. Ipſaque die tranſlationis eius, cum diuinis laudibus ſumptæ ſunt reliquiæ à corpore illius, de capillis videlicet eius, & caſula ac tunica ipſius: & inuolutum eſt corpus illius integrũ, ſed exiccatum de brandeo rubeo.

Corp⁹ moueri non poteſt.

Proceſſu deniquè temporis Pipinus rex, Caroli Magni pater, volẽs Epiſcopij Laudunenſis villam, quæ Aniſiacus dicitur, accipere quaſi ſub cenſu, ſicut & alias quaſdam fecerat, venit in ea manere. Vbì cùm dormiret, venit ad eum ſanctus Remigius, dicens: Tu quid hìc facis? Quarè intrâſti in hanc villam, quam mihi te deuotior homo dedit, quamque ego Eccleſiæ Dominæ meæ ſanctæ Dei genitricis donaui? Et flagellauit eum ſatis duriter, ità vt liuores poſteà in corpore eius parérent. Et cùm diſparuit beatus Remigius, Pipinus ſurrexit, ac valida correptus febre, quantocyùs ab ipſa villa receſſit. De qua febre non paruo tempore laborauit. Et deincèps princeps regni, vſque ad moderna tẽpora, ibì nõ manſit, ſicut nec in Codiciaco vel Iuliaco, niſì Ludouicus rex Germaniæ, quando ſuper fratrem ſuum Carolum regnum eius inuaſit, in Iuliaco manſit, & in die craſtina turpiter ante ipſum fratrem fugiens, vix euaſit.

Pipinus rex flagellatur à S. Remigio.

Noſtra ætate colonus quidam villæ Rhemenſis Epiſcopij, quæ Plumbea Fontana dicitur, manebat iuxta fiſcum regiũ, qui Roſetus vocatur, & nec peculium, nec meſſem, vel pratum propter fiſcalinorum infeſtationem quietè habere valebat. Vndè ſępè iuſtitiam apud regios miniſteriales petijt, quam obtinere non potuit. Tandèm inuenit ſibi ſalubre conſilium. Nam coxit panes & carnes, & accepit ceruiſiam in vaſculis, prout potuit. Quæ omnia in vaſe, quod vulgò benna dicitur, collocauit, & carro ſuperpoſuit: ſicque iunctis bubus, candelam in manu habens, ad baſilicam ſancti Remigij properauit. Quò perueniens, de pane & carne ac ceruiſia matricularios pauit, candelam ad ſepulcrum ſancti poſuit, & eius auxilium contra opprimentes ſe fiſcalinos expetijt. Pulueremquoquè de pauimento Eccleſiæ, quantùm valuit, collegit, & in panno ligauit, & in prædictam bennam miſit, & deſupèr linteum, ſicut ſupra corpus mortui affectari ſolet, compoſuit, & cum carro ſuo ad propria remeauit. Quicunque autem de obuiantibus eum interrogabant, quid in illo carro duceret, reſpondit ſe ſanctum Remigium ducere. Et admirabantur omnes in dicto & facto illius, putantes illum eſſe amentem. Perueniens autem cum eodem carro in pratum ſuum, in eo paſtores paſcentes diuerſi generis animalia de fiſco Roſeto inuenit: & inuocato ſancto Remigio, vt eum contra oppreſſores ſuos adiuuaret, cœperunt boues & vaccæ cum maximis mugitibus inuicèm ſe cornibus impetere, hirci hircos, capræ capras cornibus impu-

Nota plam ruſtici ſimplicitatem.

Vide cæleſtẽ animaduerſionem.

impugnare, porci cum porcis confligere, verueces cum veruecibus ſe collidere, paſtores ſe fuſtibus & pugnis mutuò percutere. Et leuato maximo turbine, paſtores eiulantes, animalia ſecundùm genus ſuum cum maximo ſonitu & ſtrepitu ità cœperunt versùs Roſetum fugere, àc ſi maxima multitudo inſequentium eos cum flagellis perſequeretur. Quod videntes & audientes fiſcalini, nimio terrore perculſi, non putauerunt ſe vel vna hora viuere poſſe. Vndè correcti à præſumptione ſua, ab afflictione pauperis ſancti Remigij adeò ceſſauerunt, vt poſtmodùm idem pauper homo pacificè & ſine inquietudine poſſideret ſua. Et quoniam iuxta fluuium Saram in loco lutoſo manebat, maximam moleſtiam in ſuis habitaculis à ſerpentibus ſuſtinebat. Qui accipiens puluerem, quem de pauimento Eccleſiæ ſancti Remigij colligens ſecum detulit, per ſua habitacula ſparſit, & poſteà ſerpens in eis locis, in quibus puluis ſparſus fuerat, non apparuit. Quibus oſtenſis miraculis, certo indicio colligere poſſumus, quia ſi non hæſitantes in fide, in tribulationibus noſtris auxilium ſancti Remigij ex corde petiĕrimus, & ab angelorum ſatanæ, qui in ſerpente matrem humani generis allocutus deceperat, infeſtationibus, & à prauorum hominum improbitatibus, eius meritis & interceſſionibus liberabimur.

Nota lector miraculum ex puluere.

Gene. 3.

Tempore Ludouici Imperatoris, duo fratres Franci foreſtarij eius, inuaſerunt partem de ſylua, quam in ſaltu Voſagi, vt ſuprà oſtendimus, ſanctus Remigius in vita ſua precio comparauerat, intra fines eius, dicētes quòd plùs pertineret ipſa ſylua ad fiſcum Imperatoris, quàm ad partem ſancti Remigij. Contradicentibus autem hominibus de poteſtate Rhemenſis Eccleſiæ, vnus eorum altercando venit ad porcos ſuos, quos in eandem ſyluam ad paſtionem miſerat, inter quos lupum inuenit. Quem, aſſcendens equum, velociter eſt inſecutus. Et volens eum percutere, equo expaueſcente, colliſit caput ad vnum fuſtem de ipſa ſylua, ità vt cerebrum illius in terram defluxerit: & mortuus eſt. Frater verò eius concitè pergens in partem alteram, peruenit ad quandam petram, & dixit: Omnibus notum ſit, quia vſque ad hanc petram eſt iſta ſylua Imperatoris. Et cùm percuteret eandem petram dolatoria, quam in manu portabat, exiliêrunt ab illa particulæ in oculos eius, & excæcatus eſt. Sicq; ambo receperunt mercedem præſumptionis & mendacij ſui.

Pœna vſurpantium res eccleſiaſticas.

Quidam vir nobilis de territorio Niuernenſi, obtentis reliquijs beati Remigij, oratorium in eius honore in proprietate ſua ædificauit: vbi Dominus multas virtutes per merita ipſius ſancti ſui oſtendit. Cùm autem defuncto Ludouico Imperatore, Aquitani gentilicia mobilitate abſque iugo principis, prout quiſque poterat, ſe efferre, & ad inuicèm pugnare, ac per contiguos pagos debacchari cœperunt, pauperes homines ſubſtantiolas ſuas in Eccleſijs reponere ſtuduerunt. Vndè confiſi opinione virtutū, quę ibì fiebant, ad ſaluandum ſua in eodem oratorio quique poterant, certatìm repoſuerant. Audientes autem prædones idem oratorium multis plurimorum opibus refertum, aggreſſi ſunt eas diripere. Quorum vnus obſeratum oſtium pede percuſſit, vt ſeram effringeret, & mox eidem oſtio pes eius adhæſit, & reſupinus præſumptor in terram cecidit. Quod videntes alij, aufugerunt. Ipſe autem miſer cruciatu cogente, cum maximo eiulatu cœpit culpam ſuam fateri, & cum lachrymis amariſſimis profiteri, quòd ſi Deus per merita ſancti Remigij pedem illius ab ipſo compede ſolueret, nunquàm vlteriùs de ipſa vel de alia Eccleſia quicquam tolleret, vel tolli, quantùm in ipſo eſſet, vllo modo conſentiret. Caballum quoquè ſuum cum ſella, & alia, quæ potuit, ad eandem Eccleſiam donauit: ſicque poſt confeſſionem & lachrymas atque profeſſionem & votum, pes eius ab oſtio, cui inhæſerat, eſt ſolutus. Veruntamen poſteà de ipſo arido pede claudus remanſit, vſquedùm computreſcente crure ac femore, poſt diutinum laborem mortuus fuit.

Nota vltionem diuinam.

Quando tres fratres reges, Clotarius, Ludouicus, & Carolus, regnum poſt patris ſui obitum inter ſe diuiſerunt, epiſcopium Rhemenſe, quod tenebat Folco presbyter, Carolus inter homines ſuos diuiſit, villam Iuliacum Richuuino in beneficium dedit. Cùm autem vxor illius, nomine Berta, in cubiculo villæ ipſius iaceret, venit ad eam ſanctus Remigius, dicens: Non eſt iſte locus tuus ad iacendum. Alterius meriti & officij debet eſſe, qui hanc villam habere, & in hoc cubiculo iacere debet. Surge quantocyùs, & hinc abſcede. Quod illa paruipendit, putans ſe viſum inane videre. Altera vice venit ad eam ſanctus Remigius, & dixit ei: Cur hinc non abſceſſiſti, ſicut tibi pręcepi?

Vide nè ampliùs te hîc inueniam. Quod illa, vt priùs, pro nihilo duxit. Tertiò vt venit ad eam ſanctus Remigius, dixit: Nónne iam ſemel & ſecundò tibi præcepi, vt hinc abſcederes? Sed quia contẽpſiſti hinc pergere, aliorum deportatione abſcedes. Et percuſſit illam virga, quam tenebat in manu. Quæ toto corpore in maximum tumorem conuerſo, quod vidit, viro ſuo Richuuino & alijs quàm plurimis dixit, & per aliquantos dies ſeueriſſimè cruciata, vitam finiuit. Cuius corpus vir eius in Eccleſiam ſancti Remigij deportari, eamque ibidem ſepeliri fecit. Mirantur quidam, quòd cum vindicta mortali illam de prædicta villa expulit, & corpus eius in Eccleſia ſua ſepeliendum recepit. Quod nemo mirabitur, ſi perpenderit, qua intentione ſancti vindictas in delinquentes exerunt: Videlicet vt ſi ſe recognouerint, hîc recipiant quod merentur, nè poſt mortem æternis ſupplicijs crucientur, ſicut in libro Regum legimus de propheta illo, qui inobediens ori Domini extitit, & à leone percuſſus interijt: & poſt vltionem perceptam, à leone corpus illius intactum permanſit. Si autem hîc ſe non correxerint, in quos vindictæ procedunt, vt alij de flagellis eorum emendentur, & metuentes corrigantur, ſicut ſcriptum eſt: Mulctato peſtilente, ſapientior erit paruulus. Cauſantur etiam aliqui, quoniam ſanctus Remigius nunc in rerum ſuarum inuaſores, & familiæ ſuæ oppreſſores non vindicat, ſicut præcedentibus temporibus egerat, vſurpantes Pſalmi verſum: Signa, inquiunt, non videmus, iam non eſt propheta, & nos non cognoſcet ampliùs. Sed non hinc cauſandum, verùm dolendum atque timendum eſt, quia impletur noſtris, quod prædictum eſt antiquis temporibus. Scriptum eſt enim in Apocalypſi: Factus eſt ſol vt ſaccus cilicinus. In extremo quippe noſtro tempore ſol quaſi cilicinus ſaccus oſtenditur: quia fulgens vita prædicantium, ante reproborum oculos aſpera & deſpecta probatur, & ſanctorum miracula per contemptum peccantibus, iuſto iudicio ſubtrahuntur, ſicut ſcriptum eſt: Nè quando conuertantur, & ſanem eos: quatenùs pleniùs obruantur ſupplicijs, qui nunc gaudent etiam in delictis. Veruntamen hic ſanctus imitator Domini ſui, qui non omnia vindicat, vt eius oſtendatur patientia: nec omnia inulta dimittit, vt eius probetur prouidentia: licèt non tam frequenter exerat in pernicioſos vindictam, non vſquequaquè inulta noſtris temporibus deſerit præſumptorum piacula.

Aliud horrẽdum ſupplicium. — *Cur ſancti ſeſe vlciſcãtur.* — *3. Reg. 13.* — *Prouer. 21.* — *Pſalm. 73.* — *Apoc. 6.* — *Eſai. 6.*

Nam Blithgarius quidam nupèr manſum de theſauro Eccleſiæ in villa Tenoilo precio apud Bernardum cuſtodem obtinuit, vndè famulos ſancti Remigij cum flagellis eiecit. Conclamantibus autem eis ſanctum Remigium, vt eos adiuuaret, idem Blithgarius cum irriſione illis reſpondit: Modò parebit, qualiter vos ſanctus Remigius adiuuabit. Videte, quomodò in adiutorium veſtrum venit. Et inter hæc verba cum maximo clamore ingemuit, & incredibiliter inflando intumuit, ſicque medius crepuit & mortuus eſt. Quibus auditis, diuinam in nobis vindictam pertimeſcentes, blaſphemiam in Deum & ſanctos eius magnoperè caueamus, ſtudentes nè eccleſiaſticam familiam crudeliter tractemus, & nè contra mala proximi, pertrahamur ad retributionem mali, vel ad liuorem odij: nè per tentamenta diaboli, ad delectationem vel conſenſum peccandi: nè contra flagella ſummi opificis, proruamus in exceſſum murmurationis. Licèt enim non fiant nobis tam frequentia ac reuerenda per hunc ſeruum ſuum miracula, tamen certi eſſe debemus, quia non ſubtrahit ciuitati ſuæ, ac nobis ciuibus ſuis continua interceſſionis ſuæ auxilia, ſicut de Ieremia legimus: Hic eſt, inquit, fratrum amator, & populi Iſraël: hic eſt, qui multùm orat pro populo & vniuerſa ſancta ciuitate Ieruſalem.

Nota horrendum irriſoris ſupplicium. — *2. Mach. 14.*

De ſecunda S. Remigij Tranſlatione.

ANNO incarnationis Dominicę octingenteſimo quinquageſimoſecundo, nupèr adhuc ampliata ipſa Eccleſia, cùm de loco cryptæ prioris, ſepulcrum vnà cum beati Remigij corpore tranſlatum eſt in cryptam, maiori & pulchriori opere factam, ipſum corpus ſanctiſſimum, ſicut & in anteriori tranſlatione, ab Epiſcopis Rhemorum diœceſeos integrum inuentum eſt, & brandeo rubeo inuolutum. Et cùm de ipſo ſepulcro in locello argenteo eſt tranſpoſitum, pars de ipſo brandeo cum ſudario, quod fuerat ſuper caput eius, aſſumpta in ſcriniolo eburneo, ſecus altare ſanctæ Marię in ciuitate honore debito veneratur. Locellus autem argenteus, cum

Corpus S. Remigij integrum inuentum.

cum corpore ipſius ſancti, ſepulcro marmoreo, in quo antè iacuerat, ſuperpoſitum fuit, & reliquiæ, quæ ad caput illius extra ſepulcrum repertæ fuerant, in ſepulcro, in quo iacuerat, à præfatis Epiſcopis fuerunt poſitæ Calendis Octobris: Quo Calendarum die & altera eius translatio ante plures annos fuerat celebrata. Cùm autem ſanctiſſimum corpus eius de ſepulcro in prædictum locellum argenteum tranſlatum fuit, Rado tunc ſubdiaconus Eccleſiæ Sueſſonicæ, qui cum epiſcopo ſuo Rothado illuc conuenerat, iam per annum integrum dolore dentium adeò die noctuque vexabatur, vt ſenſum præ nimio dolore metueret perdere. Qui, dum Epiſcopi in compoſitione ſancti corporis intenderēt, maxillam in qua dolore vexabatur, loco in quo corpus ſanctum iacuerat, appoſuit: & mox ab ipſo dolore liberatus, deinceps dentium dolorem nō ſenſit, ſicut poſt viginti quinque annos idem referre curauit. Et ipſo die in quodam oratorio, vbi memoria beati Remigij colitur, in pago Ribuario, duo contracti ſanati fuerunt. Ex tempore quidem primæ ac ſecundæ tranſlationis, ſicutì & antè, multę & inſignes virtutes in eodem loco per ipſius ſancti merita ex diuerſis infirmitatibus ſunt operatæ. Quas quidem habemus deſcriptas, ſed hîc propter pluralitatem, & quia ſæpiùs ibidèm oſtenduntur, omiſimus ponere. Miraculū. Item aliud.

Quia ex digeſtis virtutibus abundantiſſimè claret, quàm inſigni illum Dominus gloria & honore dignatus ſit coronare, &, vt erat in cōſpectu eius, mirabilem hominibus demonſtrare: de quibus, fratres chariſſimi, breui epilogo quædam commemoremus, vt contemplemur, qualiter hic beatiſſimus patronus ac protector noſter, ſanctorum, tam veteris quàm noui Teſtamenti, patrum ſpiritu, ſcilicet diuerſitate operationum, vnius eiuſdemque ſpiritûs à diuerſis accepta, viuens in corpore plenus fuerit, & poſt obitum conſors miraculis claruit. In eo nanque, quòd cælitùs prænunciatus, & ex nomine deſignatus extitit, repræſentatos nobis Iſaac patriarcham & Iohannem Baptiſtam videmus: In eo, quòd ſanctificatus necdùm natus, & ab adoleſcentia in recluſione, populi deuitauit præſentiam, item Ieremiam & Iohannem Baptiſtam: In eo, quòd ab Epiſcopis prouinciæ Rhemenſis & clero ac populo electus, & ſignis ſuper eum diuinitùs oſtenſis eſt ordinatus Epiſcopus, Matthiam, qui ab apoſtolis & cæteris fidelibus electus & oblatus Domino, diuina eſt ſorte ordinatus Apoſtolus: In eo, quòd inter amariſſimos huius ſeculi fluctus, meritorum atque virtutum, orationum ac prædicationum remigio ſanctam Eccleſiam ad portum æternæ lucis gubernauit, Noe, qui arcam, præſignantem Eccleſiam, in diluuio erexit. In eo, quòd ſplendida facta eſt eius facies de præſentia Chriſti, Moyſen. In eo, quòd inter flammas & reſidua, quæ necdùm ignis vorauerat, ſtetit, & incendium ſe tranſire prohibuit, Aaron. In eo, quòd rebus inſenſibilibus maledicens, cultores earum damnauit ſterilitate, Dauid. In eo, quòd tria millia virorum, prædicatione ſua conuerſorum, vigilia ſancti Paſchę baptizauit, & puellam à morte reſuſcitauit, beatum Petrum, qui in ſancta Pentecoſte totidem millia Iudęorum ad fidem conuertit, & baptizari fecit, & Dorcam à morte reſuſcitauit. In eo, quòd ferociſſimos Barbaros à feritate ſua mitigauit, & Rhemis ad baptizandum concluſit, quibus poſt ſacrum baptiſma panem cæli & ſpiritualem potum dedit, Eliſeum, qui hoſtes venientes in Samaria concluſit, quibus cibum & potum dari pręcepit. In eo, quod paruiſſimos liquores ſuperabundari fecit, Eliam & item Eliſeum. In eo, quòd regi Ludouico pṙdixit prophetico ſpiritu, quæ ſibi ſuiſque poſteris erant ventura, Eſaiam, qui regi Ezechiæ, quæ illi ſuiſque erant futura, prædixit. In eo, quòd longè poſitus corpore, præſens ſpiritu, obitum regis cognouit, itidèm Eliſeum, cuius cor præſens erat, quando Naaman in occurſum Giezi de curru ſuo deſcendit. In eo, quòd reuelante ſibi ſancto ſpiritu famem futuram pręnoſcens, prouidentiam, quomodò laboraturo fame populo ſubueniret, adhibuit, Ioſeph. In eo, quòd vt iuſtus iuſtificaretur adhuc, corporalium lumen oculorum aliquandiù amiſit, & poſteà viſum recepit, Tobiam. Sed & quia vitis verę palmes fructum ferens, purgatus eſt, quô fructum plùs afferret, cum oculorum mentis lumine, quod non amiſerat, lumen corporalium oculorum, quod aliquandiù amiſerat, in tentatione patiens & laudes referens, poſt tentationem autem probatus, lumine corporalium oculorum recepto, vt in amiſſione, Dominum benedixit, Iob conſideramus: qui patiens in tentatione, nomen Domini benedixit, & poſt tentationem probatus, duplicia ſua poſſedit. In eo, quòd die ſui receſsûs cognito, per Miſſarum celebrationem ſuis

Gene. 17. Luc. 1. Ierem. 1. Luc. 1. Acto. 1. Geneſ. 7. Exod. 34. Num. 16. 2. Reg. 1. Act. 2. & 9. 4. Reg. 6. 3. Reg. 17. 4. Reg. 4. 4. Reg. 20 4. Reg. 5. Geneſ. 41. Tob. 2. & 11 Iob 1. & 42.

valeſ-

valeſecit ac obijt, beatum Iohannem Apoſtolum & Euangeliſtam. In eo, quòd palla
Act. 19 ſepulcri cladem inguinariam reſtrinxit ac repulit, egregium Paulum, cuius ſudario ac
ſemicinctijs ſanabantur ægroti. In eo, quòd zelo iuſtitiæ & viuens in corpore, & poſt
obitum in delinquentes vindictas exercuit, item Moyſen, Phineen, Ioſue & Eliam,
Act. 5. & 13. Petrum Simonis Magi, Ananiæ & Sapphiræ percuſſorem, & Paulum Elymæ magi ex-
cæcatorem. In eo, quòd ſanctiſſimum corpus eius priùs in deſignata nutu diuino Ec-
cleſia ſepultum, & poſteà angelico miniſterio de loco ad locum eſt deportatum, Aba-
Dan. 14. cuc Prophetam, qui manu angeli de Iudæa ſuper lacum Babylonis eſt deportatus, in-
deque in Iudæam reuectus: & Moyſen qui à Domino, angelico vtiquè miniſterio, fuit
Deut. 34. ſepultus: cuius ſepulcrum ſicut nemo vſque in præſens nouit, ità cuiuſmodi ordine ſe-
pulcrum iſtius ſancti tranſlatum fuerit, nemo cognoſcit.

VERSVS INSCRIPTI SEPVLCRO S. REMIGII.

HIC famulus Hincmar Domini, ſacra membra locauit
Dulcis Remigij, ductus amore pio.
Qui priùs eſt ſanctus, mundo quàm matre creatus,
Et magnus dictus cælitùs ore Dei.
Bis denos binoſque gerens feliciter annos,
Sorte Dei ſumpſit pontificale decus.
Sexaginta ſimul bis ſeptem manſerat annis,
Iſtius vrbis honor, præſul, & orbis amor.
Vitam defunctis reddens, quoquè lumina cæcis.
Egerat & viuens plurima mira ſatis.
Nam domuit fera corda animo pius, ore profuſus,
Sicambræ gentis regia ſceptra ſacrans.
Nonaginta quidem ſex cùm compleuerat annos,
Splendida lux noſtras deſeruit tenebras.
Idus iam plenas cùm Ianus menſis haberet,
Emeritus miles præmia digna capit.
Iſdem Hincmarus priùs hac in ſede ſacerdos,
Poſt triginta loco conſtitit & numero.
Cui ſextus decimus ſub hac radiante lucerna.
Remigio, Rhemis munia chara dedit.
Annis ſeptenis, quinis ac menſibus egit
Paſtoris curam, hæc recolenda patrans.
Octingenteno quinquagenoque ſecundo,
Quo Deus eſt anno virgine natus homo:
Tertius & Carolus regni componeret actus,
October primam cùm daret atque diem.
Ac ter centenus octauus tangeret annus,
Hic iuſtus Domini quo petit aſtra poli,
Ter centum fuerant tres & deni quatuor anni,
Quo vitæ Francos gurgite lauit ouans,
Ipſius is precibus cæleſti in ſede locetur,
Quem terris coluit verus amator, Amen.

F. LAV-

F. LAVRENTIVS SVRIVS LECTORI.

AD calcem vitæ huius beati Remigij ab Hincmaro conſcriptæ, quędam deerant in exẽplaribus MS. quę nos habuimus: quæ cùm poſteà ab alijs accepiſſem, animaduerti nihil habere hiſtoricum, ſed pleraque penè ad verbum deſcripta ex Gregorio Romano Pontifice, eius nominis primo, itemq́; Hilario Pictauorum Epiſcopo, alijsq́; patribus. Itaq; omittenda putaui, nè Tomi huius moles nimiùm excreſceret.

DE S. PONTIANO MARTYRE, EX LIBRIS PERANTIQVIS MANVSCRIPTIS. EX

hac hiſtoria petita ſunt, quæ in antiquiſſimis Martyrologijs leguntur. Stylum aliquot locis nonnihil mutauimus in gratiam lectoris.

TEMPORIBVS Antonini Imperatoris excitata eſt perſe- 14. IANVAR.
cutio in Chriſtianos, vt cõpellerentur idolis immolare. In- Alij habent
ſidiabantur autem infideles fidelibus, & Chriſtianorum no- cũ 19 Ianu.
men haud ſecùs, atquè inquinamentum quoddam, abominabantur. Porrò iubente Antonino Imperatore, Fabianus quidam ad vrbem Spoletanam profectus eſt, vt eius loci Chriſtianos ad idolorum culturam adigeret. Is ergò cùm eò perueniſſet, ſedit pro tribunali, omnemq́ue ad ſe populum conuocari iuſſit. Qui cùm adueniſſet, his verbis allocutus eſt: Pijſſimus Imperator Antoninus ablegauit me ad hanc vrbem, vt, ſi quis eius pręceptis nolit obtemperare, capitali ſententia puniatur. Itaque multi de populo ei conſentientes, idolis ſacrificârunt: multi verò in fide Domini noſtri Ieſu Chriſti permanentes, multas tolerauerũt afflictiones & tribulationes, vt, animas ſuas Domino per martyrium conſecrarent. Impius nanque iudex Fabianus Chriſtianos multis modis perſecutus eſt.

Erat tunc temporis quidam Pontianus nomine, in Dei timore firmus & ſtabilis, qui noluit idolis offerre ſacrificium. Iuſſu igitur Fabiani à ſatellitibus eius compræhenſus
eſt, & ad illius tribunal adductus. Cui ſic ait Fabianus: Quis vocaris? Reſpondit Ponti- Pontianus
anus: A parentibus quidem meis nomen mihi Pontiani impoſitum eſt: ſed ego aliud compręhẽ-
maius & pręclarius habeo, nempe Chriſtiani. Dixit ad eum Fabianus: Iuuenis benè na- ditur.
te, abijce animi tui incredulitatem. Error enim te inuaſit, quo fit, vt derelinquas pijſſimos deos noſtros, & colas hominem, quem Iudæi perſecuti ſunt de ciuitate in ciuitatem, & tandèm cruci affixerunt, qui te adiuuare non valebit. Accede ergò, & adora miſericordes deos, & noli ſeduci hominum maleficis artibus: quia Deus tuus, in quem
tu credis, non poterit te liberare è manibus meis. At ſanctus Pontianus in illum reſpi- Conſtantia
ciens, ait: Non poteris me ſeducere impuris ſermonibus tuis: neque Imperator tuus martyris.
me abſtrahere valebit à Domino meo Ieſu Chriſto, vt adorem idola ſurda & muta, quæ non poſſunt liberare cultores ſuos.

Tunc iratus Fabianus iudex, ſanctum Pontianum veſtibus nudatum, iuſſit virgis Virgis cæ-
cædi, nec ceſſari à verberibus, donèc ſanguis eius largiter in terram difflueret. Cùm ditur.
autem huic operi inſtarent miniſtri, ſanctus Pontianus dixit iudici: Horribilis vultu, & abominabilis cum dijs tuis, non te pudet tuî, cùm cernas me non ſentire pœnas, quas mihi inferri voluiſti? Credo enim in Dominum meum Ieſum Chriſtum, quòd ille te pudefaciet, quemadmodùm ſolet confundere patrem tuum diabolum. Iratus Fabia-
nus, præcepit vt ſuper prunas nudis plantis ingredi cogeretur. At ſanctus Pontianus Signũ cru-
ſignum Chriſti in frõte ſibi fecit, & ſuper ardentes carbones nudis pedibus ambulauit, cis ſibi im-
dicens ad iudicem: Eccè ego in nomine Domini mei Ieſu Chriſti nudis plantis arden- primit.
tes calco carbones: tu quoquè, ſi auſus es, mitte manum tuam in aquam calidam in nomine Iouis tui, & vide num te ſeruare poſſit illæſum. Tunc Fabianus ira inflamma-
tus, iuſſit eum ſuſpendi in eculeum. Vbi cùm à carnificibus torqueretur, illi viribus de- Torquetur
ſtituti, clamare cœperunt: Væ nobis, quia nos maiori afficimur cruciatu, quàm iſte. in eculeo.

Manus

Manus noſtræ iam elanguërunt, & vnci fracti ſunt, nihilque poſſumus efficere. Tum verò impius iudex præcepit, vt in ima carceris conijceretur. Venerunt autem ad eum omnes religioſi, confirmabantque animum eius, vt in agone martyrij conſtantem ſe exhiberet.

Audiens hoc impius Fabianus, iuſſit eum è carcere educi, & adduci in amphitheatrum, duosque leones ſæuos in eum dimitti, vt oſſa eius comminuerent. Beſtijs autem

Leones mãſueſcunt. corrixantibus, ſanctus Pontianus ità Dominum orauit: Domine Ieſu Chriſte, ſalua me de ore leonum, vt enarrem nomen tuum fratribus meis. Et cùm orationem compléſſet, venerunt ad eum leones rugientes, illoque viſo, adeò ſunt manſuefacti, vt demiſſis ceruicibus beatum Pontianum adorarent. Quod cùm vidiſſet omnis populus, exclamauit voce magna, dicens: Verè magnus eſt Deus Chriſtianorum: dimittatur ſanctus Dei. At Fabianus cernens in populo ſeditionem oriri, iuſſit eum iterùm in carcerem retrudi, & ibì duodecim dies ſine cibo potuque relinqui, vt fame confectus, ſpiritũ exhalaret. Sed cùm ille in carcerem incluſus eſſet, circa noctis medium angelus Domini apparuit ei in imo carcere, cibum cæleſtem adferens, eumque confortans his verbis: Forti animo eſto. Elapſis indè diebus duodecim, venerunt miniſtri vt tollerent corpus eius: putabant enim famis nimietate iam extinctum eum eſſe. Et eccè inuenimunt

Pſal. 55. unt illum pſallentem atque dicentem: In Domino confido: non timebo quid faciat mihi homo. Renunciauerunt ergò Fabiano, quòd nihil mali paſſus eſſet Pontianus. Præſes ergò Fabianus è carcere produci eum mandat, plumboque liquefacto dorſum

Plumbo liquefacto perfundit. eius perfundi. Miniſtri his auditis, æneum adferunt cacabum, plumbumque feruenter liquefaciunt. Deindè annunciant præſidi paratum eſſe ſupplicium: Tum ille iuſſit ſanctum virum in lecto ferreo extendi, plumboque feruente perfundi, vt perterritus pœnæ acerbitate, dijs ſacrificaret. Itaque miniſtri arrepto æneo cacabo, infuderunt plumbum in dorſum martyris: ſed ſicut enatat aqua in marmore, ità de eius dorſo plumbum enatauit. dixitque ſanctus martyr ad Præſidem: Eccè Deus meus ex omnibus ſupplicijs tuis me eruit, & necdùm erubeſcis? Fabianus reſpondit: Audi me Pontiane, & ſacrifica dijs, & ſerua animam tuam. Sanctus Pontianus dixit: Obmuteſce infelix, & noli auribus meis hanc iniuriam irrogare: quoniam dij tui dæmonia ſunt ſurda & muta, quæ non poſſunt adiuuare.

Audiens hæc Fabianus iudex, ira feruefſcens, ità dixit: Contemptor deorum Pontianus, qui dijs ſacrificare noluit, ſpiculatori tradatur, & caput eius amputetur. Quo dicto, adduxerunt eum vt decollaretur. Ille verò poſitis humì genibus, ſanctas preces obtulit Domino, dicens: Gratias tibi ago omnipotens Deus, qui me ad hanc horam perduxiſti, vt per agonem paſſionis diabolum confunderem in tuo ſancto nomine: & nunc

Capite plectitur. Domine ſuſcipe ſpiritum meum in pace. His dictis, percuſſit eum ſpiculator, & ſanctus martyr conſummauit agonem ſuum decimonono Calendas Februarias. Porrò Chriſtiani noctù abſtulerunt corpus eius à ponte ſanguinario, & ſepeliërunt eum in pace non longè à muro vrbis Spoletanæ, in fundo qui appellatur Lucianus. Sepultus verò eſt 15. Calendas Februarij, dederuntq́; omnes gloriam Deo, qui vincit inimicos, & coronat ſanctos ſuos. Ipſi honor & gloria in ſecula, Amen.

PROLOGVS BEDAE IN VITAM S. FELICIS NOLANI, CONFESSORIS.

FELICISSIMVM beati Felicis triumphum, quem in Nola Campaniæ ciuitate, Domino adiuuante, promeruit, Paulinus eiuſdem ciuitatis Epiſcopus verſibus hexametris pulcherrimè ac pleniſſimè deſcripſit: qui quia metricis potiùs, quàm ſimplicibus habiles ſunt lectoribus, placuit nobis, ob plurimorum vtilitatem, eandem ſancti Confeſſoris hiſtoriam planioribus dilucidare ſermonibus, eiuſque imitari induſtri-

Quære Tomo4. *am, qui martyrium beati Caſſiani de metrico opere Prudentij, in commune apertumque omnibus eloquium tranſtulit.*

VITA

VITA S. FELICIS NOLANI, CONFESSORIS, AVTHORE VENERABILI BEDA *presbytero.*

IGITVR Felix natus eſt in Nola quidem Campaniæ, ſed patre Syro, nomine Hermia, qui de Oriente Nolam veniens, ibidemque quaſi indigena inhabitans, genuit filiũ Felicem: eique defunctus reliquit hæreditatem ſubſtantiæ locupletis, cui tamen ipſe promiſſæ in cæleſtibus hęreditatis dona præpoſuit. Habuit autem & fratrem cognomine ſui patris, id eſt, Hermiam, cum quo patrimonium diuideret terrenum. Qui longè à Felicis moribus agens, atque ideò felicitate indignus perpetua effectus eſt. Nam terrena ſolummodò bona diligere ſtuduit, & Cæſaris potiùs, quàm Chriſti, eſſe miles elegit. At contrà Felix, nominis ſui myſterium factis exequens, mox à puero ſe diuino famulatui ſubiecit, & creſcente gratia virtutum, primò Lectoris officium in Eccleſia ſuſcepit, ac pòſt ad Exorciſtæ gradum prouectus, immundos ex obſeſſis corporibus ſpiritus eijcere cœpit. Cumque & in hoc miniſterio virtutibus clarus extitiſſet, non mora, condignum meritis Presbyterij gradum ſubijt: nec minor gradu, mente & opere remanſit, ſicut etiam adueniens tentationum turbo probauit.

14. IANVAR. Patria & pater Felicis. Hermias frater eius. Felix fit presbyter.

Nam tempore eodem exorta infidelium perſecutio, graui Eccleſiam certamine pulſauit: nec tamen portæ mortis, portas filiæ Sion, vt non nunciarent laudem ſui creatoris, auertere potuerunt. Cumque magiſtri authoreſque perfidiæ primum ſuæ veſaniæ conflictum contra ipſos veritatis ac fidei Dominicæ magiſtros intendiſſent, primosq; epiſcopos vel presbyteros eccleſiarum, ad terrorem minorum, aut morti tradere, aut ad negãdam fidem cogere conſpirâſſent: factum eſt, vt miniſtri erroris & infeſti furoris, Nolam quoquè peruenientes, epiſcopum vrbis illius, nomine Maximum, virum doctrina, pietate atque ætate venerabilem, ad tormenta quærerent. Quod ille animaduertens, memor Domini præcepti, quo dictum eſt, Cùm vos perſecuti fuerint in ciuitate iſta, fugite in aliam: petit ad tempus ſeceſſum loci remotioris, relicto ad tuitionem ciuitatis Felice presbytero, quem filij loco complectebatur, atque hæredem ſuæ ſedis accipere deſiderabat. At perſecutores vbi epiſcopum inuenire nequiuerunt, nihil morati, manus in Felicem mittere contendunt, cumque primùm quaſi maximam poſt epiſcopum vrbis arcem, à conſtantia famoſæ ſuæ virtutis deijcere, vel blandiendo promiſſis, vel pœnis terrendo ſatagunt. Comprehenſus ergò Felix ab aduerſarijs furentibus, ſed ipſe multùm de interna ſpiritûs ſancti conſolatione confiſus, mittitur in carcerem tenebroſum: vbi manus ſimul & collum ferrea vincula ſtringunt, neruo pedes arctantur. Fragmenta quoquè teſtarum ſubter eum ſternebantur, nè inter horrorem & frigora longę noctis ligatus, vel ſomnum vel requiem capere aliquam, continuo horum acumine compunctus, ſineretur.

Maximus Nolæ Epiſcopus. Matth. 10. Felix comprehenditur. Mittitur in carcerem.

Intereà Epiſcopus, qui ad montium latibula hoſtem fugiendo ſeceſſerat, & ipſe non minore martyrium paſſione gerebat, quàm ſi ferro vinctus, aut teſtis ſuperpoſitus, vel flammis eſſet vrendus. Vrebat nanque animum illius cura maxima ſui gregis, vrebat & corpus fames, vnà cum gelidæ rigore hyemis: qui inter ſpineta ſine tecto & alimento iacens, noctem vnà cum die peruigil, ſolicitis continuabat in precibus. Nec difficilè membra ſenilia, & longis exhauſta ieiunijs, tanta vis malorum comprimens, vel ad mortem vſque coëgit. Sed vt ſuperna pietas apertiſſimè, quanta ſuî cura vir ille dignus eſſet, oſtenderet, mittitur è cælo angelus, qui beatum Felicem confeſſorem vinculis exemptum, ad quærendum recreandumque ac domì reuocandum antiſtitem ocyùs venire præciperet. Erant autem plures eodem in carcere clauſi: ſed angelus adueniens, ſoli Felici, qui pietatis gratia vinctus erat, apparuit, luce ſplendens coruſca, & ipſam quoquè domum gratia lucis adimplens: cuius voce ſimul & luce Felix motus intremuit, ac primùm quidem ſe ſomnij imagine illudi putauit. At angelus ſurgere illum, & ſe ſequi exeundo pręcepit. Qui ſtupens ad imperium iubentis, cauſabatur ſe exire non poſſe, quia & vinculis, & clauſtro carceris, & cuſtodum diligentiâ teneretur.

Epiſcopi afflictio. Angelus Felicem vinculis abſoluit.

 Porrò

Porrò angelus iterata voce ſurgere illum properè,nihil obſtantibus vinculis,iuſſit: & dicto citiùs catenæ de manibus & collo eius,compedeſque ceciderē de pedibus. Eduxit autem illum foràs miro rerum ordine, aperta ſibi quidem ianua carceris, ſed cæteris clauſa: ità vt per ipſos cuſtodes,quibus claudebatur,ignaros rerum iter agerent,ipſo angelo inſtàr columnæ Moſaicę,& ducatum Felici & lumen,vſquedùm hoſtium manus euaderet, præſentiæ ſuę fulgore prębente. Vt autem peruenit beatus Felix confeſſor ad locum deſerti, quò epiſcopus ſeceſſerat, inuenit eum ægra ſuſpiria tenui flatu trahentem. Et quidem gauiſus,quòd eum viuentem inuenerit: contriſtatus verò eſt multùm,quòd inuentum morti proximum vidit. Itaque complexatus & oſculatus eſt patrem,cœpitque tentare,ſi fortè crebro anhelitu ſui oris, & ſui fotu corporis aliquid caloris poſſet gelidis eius artubus adferre. Cùm verò diù laborans,neque clamando,neque tangendo aliquid ſenſús vitalis in eius poſſet vel animo excitare vel corpore, ſed neque ignem aut alimentum in proximo, quo eum rigentem ac tabeſcentem recrearet,haberet: tandèm inuento ſalubri conſilio, flectit genua ſua ad patrem Domini noſtri Ieſu Chriſti,ſuppliciter obſecrās,vt ipſe cælitùs eum iuuaret, quô miniſterium pietatis, quod iuſſus erat, erga patrem ſuum explere valeret. Nec mora: exauditus vidit pendentem vicinis in ſentibus vuam,& illius eſſe munus agnouit, qui naturarū conditor atque author omnium, & aquam de petra produxit arida,& ipſam cùm voluīt in vinum conuertit. Lætatuſque multùm hoc munere diuinæ pietatis, tulit racemum,atq; ad os epiſcōpi morientis admouit. Sed quia ille ſtrictis dentibus inſtàr mortui, vtpotè omni ſenſu & cordis & animæ carens,oblatum ſibi guſtum prorsùs accipere neſciebat: tandèm ſanctus presbyter Felix,felici manuum ſuarum luctamine aperuit arida eius labia, & ſic ori eius, reſoluta vua, quantum potuit ſucci ſalutaris infudit. Quo guſtato, mox pater ſenſum & animæ recepit & corporis: aperiuntur deindè oculi, linguaque, quę ſiccis hærebat faucibus, ad loquendum ſoluta eſt. Et vbì plenè reuiuiſcens, Felicem eſſe,qui ad ſe quærēdum veniſſet,agnouit,paterna illum pietate complexus,& quare tam ſerò veniret, conqueſtus eſt: Vbì, inquiens, tam diù demoratus es fili? Nam te iamdudùm Dominus ad me venturum promiſerat.

Felicis erga epiſcopum charitas

Num. 20. Iohan. 2.

Epiſcopus penè exanimis redit ad ſe.

Vides autem, quia & ſi fragilitate victus corporis,ad horam ceſſi,ſolidam tamen animi fidelis conſtantiam ſeruaui, ſicut etiam loci huius, ad quem ſucceſſi,ſtatus indicat. Poteram quidem ad vicum aliquem, ſiue aliam vrbem, vbì ab hoſtibus eſſem tutus, intrare,ſi mihi vilis fides,& cara hęc vita fuiſſet. Nunc autē cuncta hominum refugia declinans, ad deſerta verò montium confugiens, diuinæ tantùm me gratiæ tuitioniq́ue credidi,vt videlicet me ipſe quocunque modo vel ordine vellet, aut in hac vita conſeruaret, aut in futuram transferret. Neque verò me ſpes, quæ in Deum erat,fefellit, ſicut tuo manifeſtè probatur aduentu,per quem ab ipſo,vt ità dixerim, limine mortis ſum reuocatus ad vitam. Vndè, nate mi,complere feſtinus cœptum pietatis opus curato, & impoſitum me humeris tuis,domum reportare ſatage. Quibus dictis, Felix celerrimè quod iubebatur expleuit,reuectumq́ue humeris antiſtitem, ſuam ad domum retulit, quam vnica ſeruabat anus.

Portatur à Felice domum.

Intantùm autem antiſtes venerabilis à mundi erat rebus alienatus, vt illi de omni turba domûs & ſumma cenſûs,anus vna ſupereſſet. Pulſatis ergò foribus, hanc ſuſcitauit Felix, ſurgentique ac ianuam aperienti dedit & commendauit epiſcopum. Tunc epiſcopus pro impenſo ſibi officio pietatis, beato Felici debitam gratiarum retulit actionem,& impoſita capiti eius dextera, paterna illum benedictione donauit. Qui egreſſus indè,paucis diebus & ipſe in domo ſua, donèc perſecutionis turbo ceſſaret,delituit. Quod dum fieret,deſeruit latebram, & lętantibus de ſuo aduentu ciuibus, ſeſe lætum reddidit,ac per omnia digrediens, ſolabatur & confortabat verbo exhortationis animos ſingulorum, qui acerbitate pręmiſſæ tempeſtatis non modicùm fuerant conturbati. Nec ſolùm verò verbo,ſed & ſuo illos docebat exemplo & proſpera mundi & aduerſa deſpicere,ſola æternę patrię gaudia quęrere,ſolam ſuperni iudicis iram formidare. Rurſùm mota perſecutione,quęritur Felix, veniuntq́ue hoſtes vſque ad habitaculum eius,illum ocyùs rapere ac morti tradere ſitientes: qui tum fortè ab ędibus ſuis abſens,in medio ciuitatis cum amicis conſiſtebat,& more ſibi ſolito verbum fidei circunſtantibus turbis prædicabat. Quem eo loci eſſe audientes aduerſarij,mox ſtrictis gladijs accurrunt: ſed peruenietes ad eum,mutato diuina prouiſione aut vultu ipſius, aut corde illo-

Felix latitat in domo ſua.

Noua perſecutio.

de illorum, nequaquàm eum, quem optimè nouerant, agnoſcere valebant. Interro- gantibus ergò ipſum, vbì eſſet Felix, intellexit vir prudentiſſimus diuinitùs actum eſſe, nè eum agnoſcerent, ridensque inquirentibus: Neſcio, inquit, Felicem, quem quęritis. nec prorsùs fefellit: nemo enim ſeipſum facie nouit. Qui ſtatìm relinquentes eum, diuerterunt aliò, & quos fortè obuios habebant, interrogabant vbì eſſet Felix: è quibus vnus, prorsùs cauſæ ignarus, & furere eos credens, cœpit obiurgare eos dementiæ, qui pręſentem non poſſent agnoſcere eum, cum quo loquebantur: pariterque eis quò diſcederet ille, quem quęrebant, oſtendit. Qui grauiùs furentes, ſtatìm veſtigia beati Felicis inſequuntur. At ille appropinquantibus eis, admonitus tumultu pręcurrentis ciuitatis, & clamoribus attoniti aduentu hoſtium vulgi, ſeceſſit locum in ſecretiorem, qui nil quidem munimenti firmioris habens, ſemiruti tantùm muri erat fragmine pręſeptus. Sed mox vt virum Dei recepit, miro eum diuinæ manûs eſt opere tutatus. Repentino enim rudere concreuit ibidèm agger, qui eundem locum præcluderet: ſed & aranea diuino nutu, cui omnis creatura deſeruit, confeſtim nutantes ipſo in loco telas ſuſpendit. Quò cum perueniſſent, obſtupuerunt hoſtes, & preſſo gradu, loquebantur mutuò, dicentes: Nónne ſtultum eſt nos huc hominem quærendo ingredi, cùm liquidò appareat neminem hîc præîſſe? quia ſi quiſquam intrâſſet, nequaquàm hîc aranearum fila integra remanerent, quę etiam muſcę perrumpentes minimę, nonnunquàm ſcindere ſolent. Conſtat ergò quia qui huc ſeceſſiſſe Felicem dixit, aſtu fecit, vt nos ab eius inuentione longiùs abſtraheret. Ergò recedamus, ac omittamus hîc hominis latebras ſcrutari, vbì ipſa loci facies neminem intrâſſe præmonſtrat. Sic deluſi, diſcedunt properè, frementes, & non minùs, quàm in Felicem, rabida mente frendentes in eum, qui ſe in loca talia ſuis dolis induxerat.

Felicem nõ agnoſcunt perſecutores.

Nota miraculum.

Vbì multa claruit ſapientia pij conditoris ac protectoris noſtri. Certè nonnunquàm muri vrbium altiſſimi ac munitiſſimi, ciues ſuos obſidentibus aduerſarijs produnt magis, quàm liberant: & humilem Chriſtus famulum ſuum à perſequentibus armatis hoſtibus, tremulis aranearum caſſibus, nè inueniri vel capi poſſet, abſcondit. Verè, vt venerabilis pater Paulinus de his loquens ait, vbicunquè Chriſtus adeſt nobis, & aranea murus fiet: at cui Chriſtus abeſt, & murus aranea fiet. Diſceſſerunt ergò, incũbente iam veſpera, hoſtes, & Felix, illis abeuntibus, liberiùs alias petit latebras, gaudens de adiutorio diuinæ protectionis, ſecumque decantans: Nam etſi ambulem in medio vmbræ mortis, non timebo mala, quoniam tu mecum es. Die autem facto, ſeceſſit in locum inter ipſa ędificiorum tecta ſecretiorem, vbì ſex menſibus continuis ab hominum quidem notitia omnium ſegregatus, ſed diuinæ gratiæ præſentia fruitus, manebat abſconditus, videlicet iuxta vocem Pſalmiſtæ, in abſcondito vultûs eius à conturbatione hominum: qui etiam miro illum atque hominibus inuſitato ordine tanto temporis ſpatio pauit.

Si Chriſtus pro nobis, quis contra nos?

Pſal. 22.

Pſal. 30.

Manebat nanque in vicinis ædibus quædam mulier Deo deuota, cuius miniſterio conſcientis ſcienter ipſe, qui eſt totius ſcientiæ fons & origo, Dominus vtebatur. Coquebat enim panes mulier, coquebat alias eſcas in cibaria domûs ſuæ, & facta in exceſſu mentis, eo loco inferebat has, vbì Felix confeſſor latebat, ibique ſumendas illi ponebat, ità vt neque huc ſe intrâſſe, neque redîſſe vnquàm ſcire poſſet: ſed præparatas eſcas domì ſe poſuiſſe credens, ità ſemper abibat, ponendæ memor, & mox poſitæ immemor eſcæ. Et ſic beatum Felicem ferunt ſex, vt dixi, menſibus in ijſdem latebris obſcuri & anguſti tecti manſiſſe, ab humana quidem ſocietate ſeiunctum, ſed nunquàm ciuium ſupernorum præſentia deſertum: & parco nimirùm victu, ſed cælitùs miniſtrato, vitam duxiſſe felicem: quo tempore perhibetur etiam diuinę collocutionis dono ſæpiùs dignus fuiſſe habitus. Erat autem ijſdem, in quibus morabatur, habitaculis ciſterna vetus, de qua ipſe inprimìs pauperem potum hauriebat: ſed hæc cùm nimio æſtatis eſſet ſiccata calore, non tamen beato confeſſori, vndè viueret, defuit. Etenim pius conditor ac prouiſor ſalutis noſtræ, qui quondàm ſicco aëre cætero, vnum ſolummodò vellus pluuia cæleſti perfudit: ipſe ſuo confeſſori ſilenti prorsùs ac ſereno aëre, prout opùs habebat, occulti roris gratiam, qua ſitiens recrearetur, miniſtrauit.

Inſigne miraculum.

Iudic. 6.

Item aliud.

Completo autem hoc tempore, admonitus eſt oraculo diuino procedere de latebris, eò quòd iam perſecutionis turbo pertranſiſſet. Qui vt repentinus apparuit in publico, gratiſſimè ab omnibus, quaſi à paradiſo veniens, ſuſceptus eſt. Cœpit autem ex

tempore fidem confirmare omnium, quę ſæuitia tempeſtatis erat non minimùm conuulſa. Intereà Deo dilectus antiſtes Maximus, longa prouectus ætate, diem clauſit vltimum: nec mora, Felix in epiſcopatu omnium iudicio eligitur, qui & confeſſor exiſtens inuictiſſimus, & doctor ſuauiſſimus, quęque bona ore docebat, ipſe cuncta opere compleſſet. Verùm Felix, vt etiam humilitatis quantam in corde haberet ſublimitatem, inſinuaret, verecunda ſe voce, nè hunc gradum ſuſcipere deberet, excuſauit, dicens compreſbyterum ſuum Quintum, multo digniùs honorem præfati gradûs poſſe ſubire, eô quòd is ſeptem diebus antè, quàm ipſe, ad ordinem preſbyterij fuiſſet promotus. Quod ità, vt poſtulabat, expletum eſt, ſuſceptumque epiſcopatûs officium ità idem Quintus adminiſtrauit, vt humiliter beatiſſimo confeſſori ſubmiſſus, illum pro ſe ſermonem ad populum facere iuberet, & ipſe plebem officio, Felix doctrina regeret.

S. Felix recuſat Epiſcopatum.

Qui videlicet Felix, cum conſtantia confeſſionis & virtute humilitatis, etiam ſummus voluntariæ paupertatis amator extitit. Poſſederat nanque ex paterna hæreditate prædia multa, domosq; ac diuitias plurimas, ſed tempore perſecutionis proſcriptus, cuncta amiſerat. At verò pace eccleſijs reddita, cùm poſſet iura ſua repetere, nequaquàm vltrà volebat: ſed amicis ſuadentibus, vt debita ſibi iura reciperet, quæ recepta cum fœnore magnæ mercedis diſpergere ac dare pauperibus poſſet, nullatenùs id facere conſentiens, forti ſententia ſuggeſtiones eorum repellebat, dicens: Omnia mihi licent, ſed non omnia expediunt. Abſit enim, vt res, quas cauſa confeſſionis perdidi, repetam: abſit, vt terrenas opes, quas cæleſtium bonorum contemplatione ſemel contempſi, quaſi hęc minùs ſola ſufficiant, vlla ratione repoſcam: quin potiùs pauper ſpiritu ſequar Ieſum, quô opulentiùs regni cælorum dona percipiam: nec diffidendum quin ille, qui me & vinculis tenebriſque diri carceris eripuit, & ab hominibus ſecretũ tanto tempore pauit, etiam cætero vitæ meæ ſpatio iactantem in ſe cogitatum meum enutriet. Hunc retinens animum beatus confeſſor, tria tantùm iugera ruris modici, & hæc conducta, & vnum hortulum proprij iuris, vndè viueret, habuit. Sed & vtraque, ne vno quidem famulo adiutus, propria manu coluit: fructum autem eiuſdem ſuę meſſis vel hortuli adultum, cum pauperibus ſemper communicare gaudebat. Eandem autem & in habitu parſimoniam vir beatiſſimus ſectabatur, ità vt ſimplici tantùm veſtimento, & quod nunquàm vel ſibi ſufficeret, eſſet contentus: ſi quid verò ſupereſſet, pauperibus erogaret: & ſi fortè aliundè contingeret, vt geminum haberet indumentum, mox nudum meliore refouit.

Amator voluntariæ paupertatis. 1. Cor. 6. Eius veſtitus.

Tali ergò viuens pietate, vir & nomine & merito Felix, plenus dierum atque operum bonorum defunctus eſt, ac viam patrum ſecutus, æterna eſt receptus in gloria: ſicut etiam ſigna, quæ in eccleſia, in qua ſepultus eſt, ſunt facta perplura, teſtãtur. Erat enim ibì quidam ruſticus, pauper rebus, ſed fide integer: qui anguſtam pauperiem duorum ſolummodò boum poſſeſſione ſuſtentabat, vel ipſe videlicet his vtens, vel vicinis vtendos pacta mercede commodans: quos cùm multa inops cura diligeret atque ſeruaret, quadam nocte furto ablatos perdidit. At manè facto cùm eos furatos certiſſimè comperiſſet, amiſſa omni ſpe ſuæ quæſitionis vel inuentionis, petit rapido curſu eccleſiam ſancti Felicis: ibidemq; adueniens, ante fores domûs ſanctæ proſternitur, fixoque in terram vultu, implorat & obſecrat ſanctum Felicem reddere ſibi boues quos perdiderat, teſtatus multùm cum lachrymis, nunquàm ſe indè, niſi boues receperit, exiturum. Quod cùm die toto voce quidem ruſtica, ſed fideliſſima mente feciſſet, ſuperueniente veſpera eiectus eſt violentia turbæ, & ſacris propulſatus ab ædibus, venit ad ſuã domum, nec omittit continuis in lamentis noctem ducere peruigilem. Verùm quia omnis qui petit, accipit: & qui quęrit, inuenit, & pulſanti aperietur: &, ſicut Pſalmiſta ait, deſiderium pauperum exaudiuit Dominus: medio noctis tempore, cùm cæteris hominibus quieſcentibus, ac rebus omnibus quietis, ipſe ſolus, excitãte ſe ſuo dolore ac paupertate peruigil iacéret, mirũ dictu, contigit venire ſubitò ad eius oſtium boues, quos quęrebat: diuino videlicet nutu, & prędonibus erepti, & ad domũ domini per loca auia inter tenebras noctis erroreſque reuocati, pulſanteſq; cornibus oſtia eius, in quo manebat, tugurij, iam ſeſe aduenisſe ſignabant. Sed ille multùm tremens, non iam boues ſuos, ſed fures ſibi rurſùs adeſſe credens, diutiùs fores aperire tardauit, donèc ijdem boues, quaſi cauſam tardantis domini intelligentes, per mugitus quoquè emiſſos, ſe eſſe, qui ad oſtia domeſtica pulſarent, demonſtrarent. Receptis aũt bubus, ruſticus non ruſticè, ſed doctè

Miraculum poſt obitũ S. Felicis. Luc. 11. Pſal. 9.

ac fideliter agens, feſtinauit primo manè debitas redditori ſuo gratias repéndere. Aſſumens enim ſecum boues, venit ad eccleſiam ſancti Felicis, omnibus & illò iter facientibus, & ibidèm perueniens, beneficia quæ à ſancto percepiſſet, lætabunda voce replicans & oſtendens. Et quia multùm plorans, vel inquirendo ſuos boues, vel in recipiendo præ gaudio, oculorum quoquè aciem non minimùm læſerat, & huius detrimenti ſolatium à beato Felice quærens accepit: ſicque domum rediјt, duplici gratiæ cæleſtis munere lętatus.

Aliud miraculum.

Cumque in honorem eiuſdem beati confeſſoris auguſtior eccleſia ædificaretur, erant in proximo ipſius eccleſiæ duo ruſtica ędificia, importuna ſitu, ſimul & deformia viſu, quæ omne decus eccleſiæ non parùm ſua obſcuritate fœdabant. Volens autem venerabilis ac Deo dilectus antiſtes Paulinus tolli hęc ædificia, & emundari loca, in quibus ſita erant, poſtulabat eos, ad quorum poſſeſſionem pertinebant, hanc beato Felici præbere reuerentiam, vt ad illuſtrandum decorandumque locum eccleſiæ eius, priuata ſua tecta paterentur auferri. At illi preces eius ruſtica obſtinatione ſpernentes, magis ſe animas dare, quàm ſuas poſſeſſiones relinquere poſſe dicebant. Cumque epiſcopum tæderet ruſticos rixa vincere, victi ſunt potentia manûs diuinæ. Nam nocte quadam quieſcentibus cunctis, ſubitus ignis ex vna cellarum earundem exoriens, vicina paulatim ædificia petere cœpit, ità vt magis magisque ſuis incrementis adauctus, & propè & longè poſita habitacula cuncta conſumpturus eſſe videretur. Tunc tantis excitati fragoribus & globis ignium, ciues accurrerunt, vt vel incendium, ſi poſſent, omnes aquam fundẽdo reſtinguerent, vel de ſuis ſinguli domibus quæcunq; poſſent igni præripientes auferrent. Cumq; ſe nil valere poſſe conſpicerent, cœperunt quærere diuinum, vbi humanum ceſſabat, auxilium. Aduolant ergò, duce epiſcopo, ad eccleſiam ſancti Felicis, flectuntque genua, ſupernæ auxilia protectionis implorãtes, diuertuntq; indè ad eccleſiam beatorum Apoſtolorum, quæ continua erat eccleſiæ beati Felicis, & indè per interceſſionem apoſtolicam cęleſtis præſidij dona flagitantes. Vbi poſtquàm oratum eſt, rediјt domum epiſcopus, ſumptamque de ligno Dominicæ crucis non grandem aſtulam, miſit in medium incendij furentis: ſtatimque immenſa illa volumina flammarum, quæ tanta virorum manus aquas ſpargendo extinguere nequiuerat, ipſe lignum addendo reſtrinxit. Tanta etenim ſanctæ crucis erat virtus, vt ſeſe natura relinqueret, & ignis, qui omnia ſolet ligna vorare, ipſe ligno Dominicæ paſſionis velut exuſtus abſumeretur. Vbi verò tempeſtas tanta ſopita eſt, & manè redeunte, ciues dira noctis opera conſiderare venerunt, credentes ſe non parua tantis incendijs damna eſſe perpeſſos, inuentum eſt nihil prorsùs exuſtum, niſi quod debebat exuri. Ex illis etenim domibus duabus, de quibus prędiximus, quas & homines conſumere atque auferre diſpoſuerunt, vnam flammis abſumptam videbant. Quo facto, multùm erubuit ruſticus ille, qui ſua tecta contra decorem ſanctorum ædificiorum ſtolida obſtinatione defenderat, cernens ſe iniquitum nulla mercede perdidiſſe, quæ in gratiam ſanctorum ſpontè nolebat amittere. Et mox ipſe, quod igni ſuperfuerat de ſuis ędibus, propria cœpit manu abolere, quatenùs ocyùs omnis circa eccleſiam beati confeſſoris locus congrua ſanctis claritate ac luce redderetur inſignis. Ablata autem omni ruderum fœditate ac ſordium earundem, perſtabat beatus antiſtes Paulinus eccleſiàm, quam cœperat, ad perfectum deducere: cuius ædificium omne tribus annis perfecit, & in picturis atq; omni ornatu ſuo debito fine concluſit: in quà feliciſſima beati Felicis vita & paſſio, in ęternum memorabilis celebratur: qui die quartadecima menſis Ianuarij, conſummato curſu certaminis glorioſi, percepit coronam vitæ, quam repromiſit Deus diligentibus ſe. Explicit liber de vita & confeſſione ſancti Felicis, quem ego famulus Chriſti Beda, de metrico opere beati epiſcopi Paulini, ſimplici ſermone tranſtuli.

S. Paulinus Epiſcopus.

Nota vim particulæ crucis Chriſti.

Nota de picturis templi.

NILI MONACHI, DE INTEREMPTIONE SANCTORVM PATRVM, QVI ERANT IN SINA *& Rhaiti regione: ex Simeone Metaphraſte.*

IANVAR 14.

Eremiticæ vitæ commendatio.

Summum bonum.

CV M poſt incurſionem Barbarorum errarem ego, véni in Pharan. Quidam autem ex ijs, qui aderant, cùm audiſſent me laudare vitã eremiticam, ipſi quoquè ex ſe multa adijciebant encomia, dicentes eam eſſe plenãm tranquillitate, liberam ab omni perturbatione: vt quę animæ ſtatum, quę in ijs, quæ non videntur, philoſophátur, ſilentio & quiete amplificet, & per hæc, via progredientem ducit propè Dei cognitionem: quam quidem eſſe extremum expetendorum, & extremam beatitudinem, omnes qui fuerunt à ſeculo ſapientes, tanquàm vna lingua & vno animo opinantur. Cùm lachrymantibus autem defixiſq; oculis eos attenderem, & miſerabiliter admodùm eiulâſſem: ſedebã enim valdè conturbatus propter eas, quę mihi acciderãt, moleſtias, ipſoq; vultu manifeſtè annunciabã meam calamitatem.

Poſtquàm illi hæc viderunt, adhuc fortaſsè volentes producere ſeriem orationis, cùm à recta paululùm declinâſſent, & ſimul in orbem circunſediſſent, & deindè paululùm ſiluiſſent, rursùs loqui aggredientes, diligenter & cum quadam commiſeratione me rogârunt cauſam, cur ſic eſſem perturbatus. Vbì autem ad eorum rogatum fleui adhuc lamentabiliùs: maiorem enim mihi commouit animi perturbationem interrogatio eorum, quæ acciderant, & rursùs coëgit cogitatione res tanquàm præſentes intueri: illi rursùs ſtatim, Nunquìd, dixerunt, ô ſenex, eorum quę à nobis dicta ſunt, aliquid fuit tibi cauſa doloris? an errorem noſtræ deflens ſententiæ, nos dicere falſum depræhendiſti? Non paruam enim intrinſecùs triſtitiam oſtendit & ipſe adſpectus, & lachrymæ oculorum. Sed ſic illi quidem: Ego autem eis dixi:

O patres & fratres, quid vobis primùm dicam? Ad quid autem reſpondebo, cùm iam nubes mœroris, menti meæ offundat tenebras? Nam ſum quidem ipſe quoquè veſtræ, vt videtis, ſententiæ. Solitudinis autem ſciens quanta ſit vtilitas, eam olim ſum admiratus: & cùm propter eius deſiderium ſtatuiſſem omnia relinquere, domum, patriam,

Nilus dat ſe ſolitudini.

cognationem, amicos, conſanguineos, facultates, totum illi me dédidi: ſed ea mihi cum perdidit, qui erat omnium chariſſimus, & ſolum, vt videre licet, reliquit, deſertum ab omni conſolatione: & propterea eam non ſinit omninò laudare animi perturbatio, cùm deſiderij velutì tyrannidem vicerit graue malum, quod accidit. Sed ô ſtultitiam, pro-

Plangit Theodoſij cædem.

greſſus ſum ad philoſophandum, relicta filij lamentatione, & mihi inuenit ocium cogitatio, quæ nunc quoquè nihil aliud ſuſcepit cogitandum, pręter cędem Theodoſij. Mihi enim perpetuò eius remanet ſimulacrum, aliâs aliter viſione appræhendens, varijs modis factam fuiſſe interemptionem, & flebilem vocem mihi audire videor: & eum ob ictum humì ſe temerè volutantem adſpicio, illa mente appræhendens, quæ par erat pręſentem cum viſu didiciſſe: Hei mihi, miſerande fili, etiamſi adhuc vixiſſes, eſſes mortuus: O acerbam ſeruitutem, etiamſi mortem effugiſſes: O inſepultam ſepulturam, ſi barbaricus enſis te confeciſſet. Quid ſeruitutem lamentabor? Quid mortem deflebo? Nam ſi viuis ſuperſtes, (quod non ſinit, vt exiſtimem, probabilitas: quandò enim non fuit manus barbarica prompta ad occidendum, inſeruiens iræ, quæ ſemper ſitit humanum ſanguinem?) quis eſt tuus vitæ ſtatus? flagella omninò quotidiana, & iuſſa planè inhu-

Immanis crudelitas barbarorũ.

mana, minæq; citra veniam, & violentia. His quoquè accedunt opera grauiſſima, quę tuas vires excedunt: & cuſtodia, quæ caueri non poteſt: & libertas, quæ omninò eſt à ſpe aliena: immò verò metus quoquè mortis quotidianus, qui propè habet enſem, eo enim ſcit barbarus metiri ſuam iram, vt qui non loris, nec viminibus vti ſolet ad verbera, ſed paruis & magnis delictis vnam pœnam imponat, mortem: quàndo etiam abſq; peccato, aut ebrietate debacchans, aut temerario cedens impetui & inconſideratæ appetitioni, facilè aliorum ludere interitum didicit conſuetudine.

Sin autem es mortuus, vbinàm accepiſti occiſionem corporis? vndenàm proceſ-

ſerunt

ferunt fluenta tui ſanguinis? Quomodò palpitâſti atro cruore conſperſus, & miſeris pedibus mortiferam ſaltans ſaltationem? Quomodò ſupplex fuiſti ei, qui te interimebat, barbaro, eius ſęuitiam volens emollire miſerabilibus geſtibus? Nam alter alterius vocem minimè intelligebatis: in qua quis aptè & concinnè componens precationem, iratam animam ſępè flectit ad miſericordiam. Quiſnam locus tuum cepit corpus? Quænam feræ tuum corpus dilaniârunt? Quænam aues repleræ fuerunt tuis carnibus? Quodnam ſidus oriens vidit tui ventris myſteria, & adſpexit tua effuſa viſcera? Quidnam feros ferarũ vicit dentes, vt quod vel fuerit reliquum ſatietati, aut propter duritiem manſerit non confectum? quod quidem aprico eſt Soli expoſitum, & propter ſolitudinem, ſepulturam minimè eſt conſecutum. Si quis hoc allatum mihi dediſſet, aut me duxiſſet & iuxta id ſtatuiſſet, haberem ſaltem aliquam paruam doloris cõſolationem, tanquàm viuum & ſentiens relictum membrum alloquẽs, ſeu os, ſeu caro, ſeu pilus eſſet id, quod viſum fuiſſet. Nam quorum in calamitatibus moderatæ ſunt res aduerſæ, habent magnum vt in malis commodum: & ſe reuerà ſecunda quadam explent voluptate, dum eos, qui ad ipſos attinent, in morbo diù curant, & vidẽdi ſatietatem tempore accipiunt, eiſque aſſident, dum deficiunt & agũt animam, & extrema verba audiunt, eoſque, dum efferuntur, ſequuntur, & ſepulcro vident extremum impoſitum ſignaculum. Quæ quidem omnia ei, qui luget, magnam afferunt conſolationem: deductio, inquam, & ſepultura, & amicorum commiſeratio, leuantia animi ægritudinem.

Ego autem quonam horum conſolabor dolorem, qui nec ſciam quidem quomodò ſit mortuus, neque mortui habeam ſimulacrum viſione expreſſum, quale eſſet in fine? Quorum enim adſpectus memoriæ non mandauit figuras, eorum ſunt formæ inſtabiles & minimè terminatæ, & aliâs aliter expreſſæ, & ſimulacrorum varietatibus deceptam cruciantes cogitationem. O malorum incertitudinem: O dubiam & inopem calamitatem. Neſcio quid primùm defleam, quid conquerar ignoro: mortuum lugebo, an viuum? vinctum, an omninò ſublatum de medio? acerbam tolerantem ſeruitutem, an qui cędem ſubierit miſerabilem? Captiuus enim, eſt obnoxius & ſubiectus omni contumeliæ, poeniſque ac ſupplicijs vel inuitus ſubmittitur, vtpotè quòd ſit in eius domini poteſtate, quam velit ferre ſententiam. O qui mihi in hodiernum vſque diem fuiſti omnium, quæ erant in vita, ſocius, & ſolus captiuus ſeruitutis feciſti periculum. Fuiſti ſocius longæ peregrinationis, ſenſiſti mecum ærumnas in terra aliẽna, fuiſti in ſolitudine particeps afflictionis. Iſaac in ijs, quæ patri videbãtur, imitatus es obediẽtiam. Quomodò ergò nunc ſolus ſubijſti extremam calamitatem, & ſolus exantlas mala captiuitatis? Cur ergò propter clementiam enſis euaſi periculum? Cur nõ me alijs quoquè mortuis adiecit crudelis dextera? Sed mihi parſum eſt, vt mala fortaſsè maiora experirer: & quòd meæ breui inuideretur liberationi, vt modò longum de te luctum ſentirem. Sed magna quidem animi ægritudo hęc mihi præbet dicenda. Quoniam autem vos quoquè video mecum tangi miſericordia, & non aliter eſſe affectos, quàm ipſe, qui eſt paſſus: eius autem, quod dico, ſignum eſt & intenſa auditio, & continui luctus, omnia mea vobis ſingulatim, vt ſe habent, narrabo: & maximè, ſi vos ad me audiendum breue ocium accommodaueritis, & nulla res neceſſaria vos vocet ad propria. Nam ipſi quoq; ſcitis, grauem eſſe narrationem, ſi diſtrahatur animus, atque adeò tędium præbere & moleſtiam.

Captiuorũ infelix conditio.

Gen. 22.

Hęc cùm ex illo audiuiſſent, & vultu & voce oſtendentes ſe ęgrè ferre quòd rogâſſet, Quod aliud, dixerunt, eſt ocium pręſtabilius, quàm curare cor excruciatum, & exinanire dolorem animæ, quæ moleſtia afficitur? Leuatur enim anima ægritudine, cùm narratione eorum, quæ ſunt moleſta, veluti exinanitur animi ægritudo. non ſecùs àc nubes aliqua, à qua diſtillant guttę pluuiæ, vtpotè quòd caligo paulatim expurgatur: ſicut rurſus feritur ſilẽtio, perindè ac ſi pus aliquod humidum inflammaret, & in vulnere ſaliret & palpitaret, & neſciret quonam modo poſſet egredi & exinaniri. Viſi ſunt itaq; dicere probabilia. Cùm illi certè ſic dixiſſent, ego ſic promiſſum exequi incipio, ſic dicens:

Doloris leuamentũ.

Mihi miſero, ô amici, fuẽre duo filij: & hic, qui mihi modò fuit luctuum occaſio: & alter, qui remanſit apud matrem. Poſt hos ſuſceptos, diſſolui cum mea vxore conſuetudinem, ſiue ad ſucceſſionem generis, ſiue ad curã gerendam ſenectutis, arbitratus hos ſufficere. Me autem traxit quoddam vehemens deſideriũ, vt huc venirem: eramq; toto animo erectus ad quietem & ſilentium, neque aliud poteram animo cogitare aut adſpicere, pręter hoc. Quando enim cuiuſlibet rei deſiderium animum inuaſerit, ab omnibus

rebus per viſn abſtrahit, etiam à rebus bonis, & in quas eſt ſtudium conferendum: & fert ad id quod deſideratur, propter nullum laborem aut defatigationem deſiſtens ab appetitione. Cùm ergò iuberet mihi, vt peregrinarer: nec liceret repugnare ſic iubenti tyrannicè, accepi filios: erant autem paruuli & planè infantes, & adduco ad matrem: & vnum quidem ei trado, alterum autem apud me detineo: & dixi quod conſtitueram, & conſtanter aſſerui fore, vt nequaquàm ab hac traducerer ſententia.

Potiùs ſpeciali ſpiritùs ſancti inſtinctu, poſt matrimoniū per carnalē copulam conſummatū, potuit ſanctus religione ingredi, vxore id concedente inuita, q̃ ex iure communi.

Illa autem priùs quoquè erudita minimè cōtradicere, & tunc meum videns vultum rogari minimè ferentem, vim non ferens, ſed nec omninò valens continere lachrymas, permittit, vt peregrinarer, potiùs cedens neceſſitati, quàm voluntate conſentiens. Cùm enim videret firmum ac ſtabile iudicium, & apud ſe conſideraret dolorem ſeparationis, eo neglecto, quod ſibi eſſe poſſet moleſtum, id ſpectabat, quod mihi futurum eſſet gratum: mâlens vinci in ijs, in quibus, etiamſi vellet, nō poterat vincere. Scitis autem omninò, quanta res ſit diſiunctio eorum, qui fuerunt vniti coniunctione legitimi matrimonij, & qui facti ſunt corpus vnum, arcano eius qui coniunxit, conſilio. Non minùs enim in his moleſta eſt ſeparatio, quàm ſi corpus ſecaret gladius. Ego autem virtutem ſum admiratus cupiditatis, quādo vidi eam vicisse & naturam, & diuturnum habitum. Quanta enim eſſet, coniectabam ex eo, quòd vincula ſoluit inſolubilia, quæ ſola mors nouit ſoluere, quæ propterea quòd deſit ſenſus, efficiat vt careatur moleſtia. Senſus autem viuis vehementiorem, atque adeò intolerabilem immittit dolorem, vt qui & conſuetudinem reuocat in memoriam, & naturalem affectionem, cuius ego, propter maioris boni deſiderium, nullam ducebam rationem, vt qui magìs propoſito feſtinarem ad ſeceſſum. Ea me fecit amatorem huius quietis & ſilentij, & deduxit ad eam quæ deſiderabatur, ſolitudinem: effecitque, vt diù iucundè viuerem, magna fruens tranquillitate, & ſecundo vento ad ſcopum tenderem: donèc procella, quæ neſcio vndè & quomodò ſpirauit, illam inuexit tempeſtatem, quæ ſanctorum corporum vexauit cateruas innumerabiles, etiamſi non profundo obruit. Solùm enim contriuit, neque tamen eos vllo damno affecit eorum, quæ exportabātur. Nam cùm totum onus mercium in ſe recepiſſent gubernatores, & proram ad cęlum erexiſſent, ijs, quæ ſolutæ erant, tabulis relictis prędonibus, ad Dei portum appulerunt.

Illi autem rursùs excipientes: Et quonam modo, dixerunt, ô frater, fuerunt ſancti interempti? & quomodò, qui Deo ſeruiebant citra repręhenſionem, traditi ſunt impijs & ſceleſtis hominibus, & fuerunt dexteræ ludibrium barbaricæ: & ceſſauit virtus prouidentiæ in tali actu ſilens, neque inſultum prohibere aggrediens, neque rursùs impudentes ferire cęcitate: aut etiam iniquas exiccans dexteras, quæ aduersùs pios extollebantur, qualia beatis viris ſępè facta eſſe narrant ſcripturæ? Babylonij enim, aiebant,

4. Reg. 19. Eſa. 37.

qui aduersùs Ezechiam aliquando iniuſtè bellum mouerunt, reuerſi ſunt re infecta: & nec potuerunt iniuriam facere ijs, quos populabantur, & pręterea amiſerunt multos ex ſuis copijs: vt qui omnes cum toto fuerint exercitu ſopiti, exiguus autem viuorum numerus manè fuerint inuenti. erant enim interemptorum centum & octogintaquinque millia. Quomodò autem fuerint interempti, aut quis interemerit, non poterant omninò dicere: ſed in vna nocte vnius angeli opera fuit tāta cędes facta per ſilentium, & iacebant omnes, exiſtimabanturque potiùs dormire, quàm eſſe mortui: vt qui nec ictum haberent gladij, animæque eis ſimul totæ ablatæ fuerant. verè mortui, & nullum habentes veſtigium occiſionis; & diù dubium fecerunt id, quod acciderat. Proximum enim pungebat vnuſquiſque à ſomno excitans: vocabat, & mutus manebat: ſcrutabatur corpus, & non erat ſaucium: in naribus quęrebat ſpiritum, & non inueniebatur in loco, in quo quęrebatur, donèc ſol manè illuceſcens, oſtēdit quid accidiſſet, colore eorum, qui interempti fuerant, oſtendens ſigna mortis.

4. Reg. 6. Gen. 19.

Et rursùs qui Eliſeum inuaſerant Aſſyrij, & ſanctum quærebant ad cędem, & qui Lot obſidebant Sodomitæ, ab angelis in domo percuſſi ſunt cęcitate, in irriſionem & ludibrium dati ijs, quos quærebant, quoniam eos omninò volebant afficere iniuria. Nam hi quidem, ſolutis membris, contrectando quærebant oſtium; illi autem neſciebant, quonam tenderent, fortè propè habentes eum, qui quærebatur: ſed eis non permittebatur ad eum accedere. Atq; vnum quidem inermem tanta hoſtium captiua ſequebatur multitudo, quæ foſſis & pręcipitijs facilè poterat deleri, ſi is qui ducebat, voluiſſet: quæ tunc demùm fuit ſalua, quādo viſum recepit prophetæ prouidentia, & potuit videre viam,

am,quæ eos ad ſua ferebat.Neque verò hæc ſolùm,ſed etiam cùm propheta aliquando regem impium argueret iniquitatis,quoniam à ratione aliena ira motus,armauerat dexteram ad illius cędem, ſic nutu Dei manſit dextera omninò ſublata & planè immobilis,perindè àcſi eſſet ſtatuæ potiùs, quàm hominis : non aliam ob cauſam, niſi vt prophetæ corpus maneret illęſum. Quomodò ergò, qui nupèr morte fuêre affecti,mortui ſunt citra auxilium:& eorum,qui interemerunt, animus rem facilè confecit,cùm nihil graue vlla ex parte occurriſſet? 3. Reg. 13.

Ego autem rursùs loqui aggrediens, Sed quid vobis opùs eſt,inquam, rationes mouere prouidentiæ? Quis eſt autem idoneus ad compręhendendum arcana Dei iudicia, vt in tanta rerum difficultate ius oſtendat Domini diſpenſationis? Imbecilla enim eſt humana ratiocinatio ad ea perſcrutanda,& décidit ſuperata, propterea quòd non pateat via compręhenſioni: vt quæ non inueniat cauſam rationi conſentaneam, quam accommodet ijs quæ fiunt. Multa enim ſępè eiuſmodi facta ſunt : & finem acceperunt malorum inſidiæ: cùm interìm iuſtitia ſilentiò prętererit vltionem eorum, quæ fuerũt perpetrata: quandoquidem omninò tempus iudicij expectat talium rerum inquiſitionem. Quomodò enim Abelem, cui Deus dedit teſtimonium pietatis, inuidia motus interemit Cain, qui primus parentes affecit triſtitia, cùm nunquàm vidiſſent mortuum, nec omninò mortis feciſſent periculum? Quomodò ergò is abſque ſupplicio prætericrit,qui Deum ſic ad iram prouocauit ob primam cędem perpetratam, & in noua creatione minuit genus, quod modò cœperat creſcere: & neq; eius,vt fratris, eſt miſertus, qui ortûs & educationis ei fuerat ſocius, & in tanta terræ amplitudine conuerſaturus, erat vnà cum parentibus,& eis ablaturus moleſtiam ſolitudinis? Quomodò autem Nabuthen lapidibus obrui iniquè ſe gerens iuſſit Iezabel,quòd ei non ceſſiſſet poſſeſſione vineæ? Quomodò autem vna Doëg rhomphęa ceciderũt ſexcenti & triginta ſex ſacerdotes: aut rursùs infinita iuſtorum multitudo de medio ſublata fuit in Hieruſalem, feriſque & volucribus excdenda eſt expoſita? Quorum etiam Pſalmographus contexens lamentationes, Poſuerunt, inquit, morticina ſeruorum tuorum eſcas volucribus cæli, carnes ſanctorum tuorum beſtijs terræ. Effuderunt ſanguinẽ ipſorum tanquàm aquam in circuitu Hieruſalem,& non erat qui ſepeliret. Quomodò autem prophetarum quoquè ſunt mortui & apoſtolorum chori violentis & iniquis manibus? ſecti,occiſi,lapidibus obruti:qui non ſolùm nihil morte dignum fecerant, ſed multi quoquè ex ijs beneficio affecerant eos,qui interemerunt? Mitto enim dicere de ætate infantium, qui mala non fuerant experti, quemadmodùm alij quidem iuſſu Pharaonis in fluuij aqua fuerunt ſuffocati, alij verò iuſſu Herodis gladio crudeliter periêrunt: qui priùs quàm quæ erant vitæ iucunda guſtâſſent, mortalis doloris fecêre periculum, nè omninò lateret educatus is rex,quem ſuſpicabatur.

Iudicia Dei temerè non ſunt diſcutienda.

Gen. 4.

3. Reg 21.

1. Reg. 22.

Pſal. 78.

Exod. 1.

Matt. 2.

Et in his quidem omnibus quieuit Iudex, relinquens impunè ferri & citra vllum impedimentum parricidarum inſolentiam. Diem enim iudicij poſuit terminum remunerandi ea, quæ facta fuerint. Et ideò intereà eſt patiens, vt qui legum tranſgreſſionem & vitæ actæ rationem in illud tempus reſeruet. Sed hæc quidem nec ſunt præſentis temporis, nec meæ dicendi facultatis, vt dixi anteà, & magno tempore & cognitione indigent, vt ea diuinæ iuſtitiæ, vt par eſt, exæquentur. Quæ autem vrgent, vt eloquar id quod mihi accidit, ea iam dicam : & fortaſsè leuiùs me habebo, dolore parùm remiſſo. Non fero enim memoriam illius, quod re ipſa vidi: vt qui neſcio, quomodò illius rei fecerim periculum, cuius ne recordationem quidem poſſum facilè ſuſtinere. propemodùm autem ipſis quoquè ſuccenſeo oculis, qui mihi cauſæ fuerunt figurarum, ad quas dum cogor adſpicere, habeo dolorem perpetuò pungentem, & noctù quidem in ſomnijs, interdiù autem vexantem cogitationibus. Neque enim me dormientem cura omninò remittit : neque ſinit dormire abſque ſolicitudine : ſed tunc quoquè me quædam conturbat viſio eorum, quæ facta ſunt, & oſtendunt ſimulacra recenter occiſum & palpitantem: & veluti propter caſum recentem rursùs dolorem renouant. Neceſsè eſt ergò, cùm conſequentia hoc poſtulet orationis, narrare priùs vitam ſanctorum, qui erant in illis locis, & exponere vitam barbarorum, qui inuaſerunt: vt concinnè compactum, vt par eſt, ſit corpus hiſtoriæ, nullo prætermiſſo ex ijs, quæ debeant cognoſci à ſtudioſis.

Atque gens quidem, quę dicta eſt, habitat ſolitudinem, quę ab Arabia vſque ad Aegyptum

Homines feri & barbari.

gyptum rubro mari & Iordane hincindè terminis diſtenditur, quę nō artem, non mercaturam, non agriculturam vnquàm exercet: ſed ſolùm habet gladiū, quo ſibi victum ſuppeditet. Aut enim feras venantes ſolitudinis, viuunt veſcentes carnibus: aut prædas agentes de ijs, qui incidunt in eas vias, quas inſident, quæ ſunt ad vſum neceſſaria, ſibi quomodocunquè comparant. Quando autem eis vtraque defuerint, & rerum neceſſariarum laborârint inopia, tunc iumentis (ſunt autē ea cameli dromades) pro cibo vtuntur, beluinam & ſanguinariam vitam omninò eligentes. Per cognationes enim aut per contubernia ipſi vnum occidentes, & modico ignis calore carnium mollientes duritiem, vt ſolùm cedant eorum dentibus, ità, vt ſemel dicam, aluntur inſtàr canum, Deum non cognoſcentes, nec qui intelligentia appręhenditur, nec qui fuerit fabricatus manibus: aſtrum autem adorantes matutinum, & orienti ei ſacrificantes ea, quæ meliora iudicant ex ſpolijs, quando ex incurſione, quæ fit pro prędis agendis, ad eos peruenerit aliquid aptum ad occiſionem. Pueros autem offerre, eſt eis magnum ſtudium, qui præſtant & ſpecie, & vigore ætatis. In quibuſdam autem cōgeſtis lapidibus eos manè ſacrificant. Quod quidem, ó amici, me valdè cōturbat & angit, nè fortè forma pueri habens aliquid, quod ſceleratos moueret & alliceret ad impium cultum de more faciēdum, ad id quod videbatur, viſa fuerit vtilis: & caſtæ corpus animæ ab impuris oblatum, ſit hoſtia ſęuis & qui cęde delectantur dęmonibus. Quamobrem qui hęc offerunt ſacrificia, nulla ſolent moueri miſericordia puerorum qui occiduntur, & ſi omnia faciant, etiamſi rogantes lamententur vel Sirenum vocibus. Quòd ſi quādo eis ad ſacrificium tale corpus defuerit, camelum colore album & minimè vitioſum, in genua inclinantes, ter circumeunt, iacentem cum tota populi multitudine in orbem obeuntes. Præit verò & circuitionem & canticum, quod ab eis in aſtrum factum eſt, aut ex regibus quiſpiam, aut ex ſacerdotibus, qui ſunt ſenectute venerabiles. Qui poſt tertiam circuitionem, cùm nondùm canticum finiërit populus, & extremam hymni partem adhuc in lingua habeat, ſtricto enſe valdè percutit eundem, & primus magno ſtudio guſtat ſanguinem: & ſic reliqui cum gladijs accurrentes, alij quidem aliquam paruam pellis partem excindunt cum pilis: alij autem quodlibet rapientes, ex carnibus abſcindunt: alij autem vſque ad viſcera procedunt & inteſtina, nullam hoſtiæ partem relinquentes non confectam, quæ poſſit deindè videri à ſole apparente. neque enim abſtinent ab oſſibus & medullis, perſeuerantia vincentes fortitudinem, & tandèm diuturnitate ſuperantes repugnantiam. Atque hic quidem eſt barbarorum ritus vitæ & religionis: & ſic viuentes in ſolitudine, loca locis commutant, illic caſtrametantes, vbi iumentis luxuriantia inuenerint paſcua & aquam copioſam.

Horrenda illorum ſacrificia.

Ritus planè barbari.

Qui autem vitam ſolitariam exercent & quietam, cùm pauca quędā loca elegerint ſolitudinis, vbi poſſint neceſſitatem corporis vtcunquè recreare aquæ abundantia: alij quidem fixis tugurijs, alij verò abſconſi in antris & ſpeluncis, ſic viuunt virtutem perſequentes. Et pauci quidem nórunt alimentum ex frumento, nempe quicunque ſterilem ſolitudinem poſſunt cogere ſtudio & diligentia, vt producat frumētum: qui paruo quodam ligone parùm terræ, eiuſque malæ, operantur, & quantum cogit vſus ad viuendum cum egeſtate. Multi autem veſcuntur crudis oleribus & baccis, menſam minimè artificioſam & nullis cōdimentis inſtructam amplectentes, eorum qui obſonia condiunt, & panem conficiunt, curioſitatem multùm valere iubentes: nè ſi in curando corpore multum temporis ponerent, negligentes eſſent in eo, in quo oportet perſeuerare: ſed pura mente Deum colerēt, nec carnium crapula grauatam habētes cogitationem, neque ciborum varietate ventris voluptati blandientes. Ij enim non ſolùm renunciârunt omni qualitati iucundorum: ſed etiam, propter redundantem quandam abſtinentiam, rurſùs quoquè ad quantitatem, ſuam extendunt contentionem: tātum ſumentes ex rebus neceſſarijs, quantum ſufficiat ad viuendum, & nè qui viuunt, violēta morte interempti, priuētur mercede rerum bonarum & honeſtarum operationis. Proptereà alij quidem cibum capiunt die Dominico, totos ſeptem dies ieiuni permanentes. Alij verò tempus dimidiant, bis in hebdomada alimenti recordantes. Alij verò poſt vnam diem. Et hi quidem omnes per hoc ſtudium abſtinentiæ oſtendunt ſe id diligere, quod nullius indiget, & propemodùm ſe contendere cum vita angelorum. ſeruiunt tamen legibus naturæ, & flectuntur corporis neceſſitatibus, ſed vix tandèm, quādo ſenſerint ſuas vires defatigari magnis virtutis laboribus.

Crudis oleribꝰ & baccis veſcunt eremitæ.

Abſtinent à pane & à carnibus.

Mira eremitarū abſtinentia.

In

In his nummus Cæſaris nec ad auditionem quidem vſque eſt cognitus. Nam neque venditionem ſciunt, nec emptionem. Vnuſquiſque enim vnicuique gratìs præbet id, quod eſt ei opùs: gratis viciſsim accipiens id, quod ſibi deeſt. Olerum autem & baccarum fructus,& rarus panis,eſt inter ſe inuicèm liberalitas, quæ ex eo, quod adeſt, oſtendit ſigna charitatis, & animi munificentiam vel in his paruis donis abundè indicat. Sed nec inuidia, quæ bona opera maximè ſequi eſt ſolita, illic vnquàm locum habuit: nec eum, qui bonis minùs abundabat, eius qui magìs reſplendebat, excellentia incitauit ad inuidiam. Sicut nec hunc aduersùs illum extulit arrogantia, ad glorioſam de ſe perſuaſionem ſeducens,vt res rectè ab eo geſtæ, magnos ei facerent ſpiritus. Qui enim virtute præſtabat, non proprijs laboribus, ſed Dei virtuti adſcribens vniuerſum, poterat ſe moderatè gerere : vt qui ſibi perſuaderet, non ſe eſſe rerum bonarum & honeſtarum per ſe opificem : ſed eſſe inſtrumentum gratiæ, quæ in ipſo operatur. Et qui rursùs in his erat inferior, fortè propter imbecillitatem corporis, vel lubens ſeipſum demittebat, humilemque reddebat, animi ſocordiæ, non naturæ imbecillitati, defectum attribuens. Sic ergò alius alio, & omnes omnibus ſunt moderatiores, non in magnifica de ſe perſuaſione, & in ingentibus ſpiritibus, ſed in copijs virtutis ſtudentes excellere. Ideò enim fugientes terram, quæ habitatur, incolunt ſolitudinem, non hominibus, ſed Deo ea, quæ à ſe rectè geruntur, volentes oſtendere : à quo etiam eorum, quæ rectè gerunt, ſperant remunerationem. Hominibus enim manifeſtas reddere, quæ ex Deo fiunt, actiones, ſimul promptum perdit animi ſtudium & mercedem : illud quidem emolliens arrogantia, hanc verò minuens laudibus, quæ proficiſcuntur ab hominibus. Qui enim ob ea, quæ facit, quærit humanam gloriam, accepta quam quærebat mercede, ab ea quæ eſt, éxcidit, vt qui ſuperatus ſit ab humana gloria, & ideò vera priuatur.

Nota inſignē & humilitatē & modeſtiā.

Faciunt autem ſuas habitationes nō ſibi inuicèm propinquas, ſed ſatìs procùl diſtantes: vt qui viginti & eo ampliùs ſtadia abſint alius ab alio: non propter odium,(quomodò enim, qui ſic inter ſe affecti ſunt, vt dictum eſt?) ſed in magna quiete & ſilentio volentes mores inſtituere ac formare ad id, quod Deo placet, & ſtudentes cum Deo indiuiſam habere conſuetudinem. Quod quidem vt in turba ac tumultu rectè fiat, aut eſt difficile, aut nec omninò quidem poteſt fieri. Diebus autem Dominicis ad vnam veniunt eccleſiam,& inter ſe conueniunt poſt vnam hebdomadam:nè rursùs perfecta ſeparatio diſrumpat vinculum concordiæ, paulatìm inducens obliuionem ſuorum inter ſe officiorum.Solet enim quæ eſt nimis intenſa, ſolitudo mores efficere ingratos & agreſtes,qui longa conſuetudine dediſcunt charitatis ſocietatē & communionem. Diuinis itaque communicant ſacramentis,& ſe inuicèm excipiunt conuiuio exercitationis eorum,quæ conuenit,eloquiorum,& ſe inuicèm inſtruunt adhortationibus,quæ ad mores pertinent.

Viuunt ſolitarij.

Dominicis diebus cōueniunt.

His enim maximè opùs habet vita ſtudioſa virtutis aduersùs certamina, aduerſariorum latentes artes publicans :* nè ijs capiatur aliquis, qu ignorat erroris inſidias. Quibus enim non adſunt rerum materiæ & imagines, ijs ocioſum quidem eſt peccatum ad operationem. Quibus autem bellum in mente conſiſtit, hic mors eſt vtplurimùm facilis & incerta ijs, qui cernunt quæ ſunt intrinſecùs : vt quæ conſtet in aſſenſione voluntatis, quæ caret teſtibus : & ideò imperitos, & qui * adductam nunc primùm adgrediuntur, pulchrè inſtituentes qui ad certamen rectè ſunt inſtituti, per abſtinentiam quidem fortiter conſulunt reſiſtere vitio gulæ. Nam qui ciborum ſe dedidit voluptati,facilè proſternitur ab eo, quod eſt ſub ventre, vitio, eò quòd à minore vincatur, maiorem caſum pollicens. Et hæc quidem,vt diximus, ſuadent ijs, qui ſunt adhuc recentiores, ij, qui iam ſunt prouecti, & longo tempore & exercitatione conſecuti ſunt ſatìs magnam earum rerum experientiam. Sibi autem & inter ſe inuicèm prohibent perfectiores vanam ſimul gloriam & ſuperbiam, iubentes eas cauere non ſecùs àc petras quæ latent in mari prope portum : vt quæ poſt multum laborem nauigationis, ferunt ad extremum & graue periculum eos,qui in maximis vitiorum fluctibus,& tempeſtate immundarum cogitationum,nauem nequaquàm fregerunt. Multi enim, qui nequaquàm fracti fuerant inſultibus tentationum, ſed totum curſum illæſi confecerunt, cùm ſæpè poſt victoriam confidiſſent habitui eorum, quæ rectè geſſerant, aut in eos, qui ſe videbantur negligentiùs gerere, ſe erexiſſent, ceciderunt caſu valdè lachrymabili.

*luctam, legēdum videtur.

Gula cauenda.

Item vana gloria.

mabili. Nam priuat quidem fortaſsè vana gloria ijs mercedibus, quæ dantur propter laborem, & facit operationem ijs, qui laborant, inutilem. Eſt autem cum damno arrogantia ac ſuperbia, & nouit magnum conciliare periculum, vt quæ Deum inficietur eſſe honeſtarum rerum cooperatorem, & rerum rectè geſtarum ſibi adſcribat poteſta-
Agg. 1. tem. Atque de illis quidem ſic dicit Propheta: Qui congregat mercedes, congregat in dolium perforatum: vt quæ nondùm inijciantur, & iam effluant: quæ non diù maneant in dolio, ſed mox è dolio prętercurrant. Talis eſt enim vana gloria. habet interitum, qui cum lucro concurrit: vt quæ in ipſo opere deleat id, quod ex eo redit. Dicit autem de
Iaco. 4. 1. Pet 5. alijs is, qui ſcripſit Prouerbia: Dominus, inquit, ſuperbis reſiſtit, infenſum hoſtem exhibens eum, qui fuit contemptus ijs, qui contempſerunt. Et ideò animo cogitantes ciues illius ſolitudinis, Moſem, inquam, & Eliam, magno ſtudio contendunt exercere illorum à faſtu & arrogantia alienationem: æquum eſſe arbitrantes, vt quorum incolunt regionem, eorum quoquè imitentur virtutem. Neq; enim Moſem extulit ad arrogan-
3. Reg. 18. tiam magnitudo imperij: neque enim Eliam tumefecit miraculum ſacrificij. Manſerunt autem ſemper ſeruantes eundem ſtatum in omni tempore, & non cum rerum mutationibus ſuos vnà mutantes ſpiritus. Moſes quidem Aegyptiorum fugiens inſidias, dum pa-
Exod. 3. ſceret oues Iethro, fuit ſpectator admirabilis illius viſionis: vt qui tunc didicerit rubi fruticem eſſe edaci igne potentiorem, & in media flamma viride germen florere viderit. In hoc monte legiſlator, tunc quidem ſolius Iudaicæ, nunc autem omnium gentium conſtituitur, cùm per naturæ cognationem in totum genus gratia peruaſerit. Ful-
Exo. 20. etc. ſerunt enim ſuper candelabrum poſitæ vitæ degendæ leges, etiamſi fuerunt aliquando
3. Reg. 19. abſconſæ ſub modio dictionis, antequàm aperirētur. Porrò autem inclytus quoquè Elias huc venit fugiens Iezabel: & cùm in hac terra dormijſſet, experrectus inuenit panem ſubcineritium & vas aquæ. Hanc ille habitauit ſpeluncam, ouilla veſte corpus indutus, antiquo ſuorum Maiorum indumento: & ſic vidit Deum in aura tenui, & vocem audiuit decernentem ea, quæ viſa fuerant. Eſt autem hoc poſtremum & primum indicium virorum fortitudinis. Illam per totam vitam habitāt ſolitudinem, quam Iſraëlitæ cùm ſolùm tranſijſſent, murmurârunt, cùm parato è cęlo diuino alerentur nutrimento, &
Exod. 32. de menſa conquerentes illi, quadraginta dies non tulerunt abſentiam eius, qui illis præerat. Neque verò ſtatuerunt ità, vt oportet, liberum ſuum adminiſtrare arbitrium: ſed ſtatìm defecerunt, ad impietatem libertate abutentes. Ij toto tempore philoſophantur in ſolitudine, egentes rebus neceſſarijs: & ſunt ſibi magiſtri pietatis. Sed quid opùs eſt plura dicere?

Ijs ſic affectis, & ſic Deum colentibus, repentè inſperata velutì procella, eis alicundè phalanx ingruit barbarica, & ſummo manè cùm paulò antè deſijſſent hymnos canere, pios inuaſerunt impij. Ego autem tunc quoquè illic aderam cum filio. à ſancto enim
Barbari monachos ſanctos trucidant. monte deſcenderam, viſitaturus ſanctos, qui erant in rubo, quod iam diù antè facere conſueueram: & ſtatìm inſtàr canum rabidorum irruentes, inconditis vocibus & nihil ſignificantibus aërem repleuerunt, & rapuerunt quæcunq; hyeme ſanctis parata erant ad cibum. Frigunt enim illi ex fructibus, quicunque ſunt vtiles, & poſſunt omninò permanere: & eis cōſolantur naturæ neceſſitatem. Cùm ergò noſipſos eos feciſſent afferre, educunt omnes ex eccleſia: & cùm exuiſſent centonibus, nudos ad occidendum per ſeriem ordinant eos, qui ætate pręſtabant. Deindè verò circunſiſtentes, ſtringunt enſes: & cùm oculos ira replêſſent, & ardentem adſpectum obliquè quodammodò circumagerent, & ſancti loci Sacerdoti iuſſiſſent primùm collum porrigere, inferunt, non ambo (Duo enim erant circa eum) ſed alius poſt alium, vtrinquè enſes in eius tergum infligentes, cùm is neque præ dolore eiulâſſet, neque vultum auertiſſet, & nec vel paruum doloris oſtendiſſet veſtigium: ſed ſe tantùm ſignâſſet, & oris ſuſurro dixiſſet, Benedictus Dominus. Atque peruaſit quidem vnus ictus à dorſo vſque ad maxillam, cùm per aurem tranſijſſet: alter verò ab humero peruenit ad mamillam. Et ſic vir diuinus ſenſim conuerſus, honeſtè ac decorè cecidit, nihil nec imperfectionis, nec nuditatis, quod turpe eſſet, oſtendens. In eius autem corpore florebat quędam gratia, & nuditatis tegebat deformitatem. Hoc autem veſperè & rebus & verbis propemodùm prędixerat vir ille admirabilis, eos, qui in cœna aderant, benigniùs quàm conſuêſſet alloquens, & dicens: Quid enim ſcimus, an rurſùs ante mortem nos ſimul congregatura ſit menſa & conuiuium? Deindè poſt illum capiunt & interimunt eum, qui vnà cum ſene habitabat: qui

ipſe quoquè erat & ſenex tempore,& ſatis afflictus laboribus exercitationis: & rurſùs puerum,qui eis miniſtrabat.Hic autem fuit modus interfectionis:

Iubebat vnus ex barbaris colligere aliquem ex ijs, qui erant effuſi, fructibus. Ille autem vt placebat ei qui iuſſerat, diligenter terræ aſſidens, ſinum relaxabat, manibus attrahens ea,quæ erant appoſita:vt ei qui iuſſerat,videretur aptus ad miniſterium,& ideò vita ei concederetur. Sed nihil profuit: neque ſic barbaricam emollijt impudentiam. Alius enim,qui ponè ſtabat, enſem è vagina clàm ſtrinxit. Ille verò ſiue eum trahi ſenſiſſet, ſiue etiam cædem habuiſſet alioquì ſuſpectam, tanquàm perterritus vultum parùmpèr circumagit. Qui autem adſtabat,eum terruit & clamore barbarico, & contortis oculis. Et ſic quidem cùm is rectum enſem in iugulum defixiſſet, magnis viribus eum ab hepate adegit ad thoracem. Ille verò, priuſquàm is reuelleretur, iacebat mortuus, vt qui vel timore perijſſet, aut propter certitudinem & opportunitatem vulneris non perueniſſet ad mortis cognitionem: quæ à vaſis corporis citò exemit animam, & eam repentè liberauit à vinculis, à quibus vix recedit, vt quæ ſit colligata violẽtis nexibus creatoris. Reliquos autem nos,neſcio quanam re impulſi,abigunt, geſtu manûs fugere permittentes. In ea autem cruentos adhuc enſes geſtabant. Et alij quidem currebant per conualles,feſtinantes ad montem peruenire. Eis enim ad illum nõ patebat aditus,propterea quòd Deus ſuper ipſum ſtetiſſet,& populo aliquando reſpondiſſet. *Non flectitur barbarica crudelitas.* *Quidã monachi ſinũtur abſcedere.*

Ego autem ore aperto planè hæſeram obſtupefactus,vt quem retineret inopia conſilij, & ab adoleſcentis victus eſſem viſceribus, & nec omninò poteram recedere, nec volebam omninò conſeruari:vt qui conſtrictus eſſem firmo naturę vinculo,donèc puer annuens oculis,& vt recederem,hei mihi ſignificans,vix perſuaſit vt abirem.Et pedes quidem anteriùs proceſſerunt, & eos neſcio quomodò ſequebatur corpus,quod ferebatur: cor autem nolebat recedere, vultum ad puerum aſſiduè conuertens, & iactum oculorum ad ſe minimè valens congregare, qui non ad iter ingrediendum erat attentus, ſed ad tergum conuertebatur miſerabiliter. Perrexi itaque ego quoquè ad montem, ſequens eos qui præcedebant: & è ſpecula contemplabar infelicem puerum, qui abducebatur, qui ipſe quoquè non liberè circunſpiciebat, ſed clandeſtina ad me conuerſione furtìm fallebat eos,qui abducebant. Tale enim eſt naturæ vinculum. Non ſoluitur ſeparatione corporum, ſed intenditur vehementiùs, cùm hoc quoquè in brutis animantibus ſimiliter fieri cernere liceat. Et vacca quidem,quæ abducitur, miſerabiliter mugit & frequẽter, aſſiduè cõuerſa ad vitulum, qui eſt abſtractus, & habitu oculorum indicans doloris magnitudinem. Quinetiam equus quoquè priuatus eo,qui vnà paſcebatur: quoniam caret ſermone, hinnitu dolorem ſignificat, amicum frequenter reuocans. *Vinculum naturæ.*

Ego aũt cùm neſcio quomodò perueniſſem ad montis cacumen, etſi non haberem mentẽ,quæ vnà cum corpore ambularet,volens videre filium veluti è ſpecula,non poteram ampliùs adſpicere, vt qui propter longum interuallum abſconſus eſſet à meis oculis. Reſtabat itaque mihi deincèps perplexus & anceps animus: & à me ad Deum verba fiebant, & filium deflente captiuum, & ſanctós interemptos vehementer deplorante: O beati,dicebam, & ter beati, vbì tandèm nunc ſunt labores veſtræ abſtinentiæ? Vbì ſunt perpeſſiones tolerantiæ? Multorum'ne vtiquè certaminum coronam accepiſtis? Hæc'ne ſunt vobis repoſita præmia longæ decertationis? Num iuſtitiæ eſt vanus curſus? Num temerè ſuſcipitur pro virtute perpeſſio? Quòd vos interficiendos abſque auxilio reliquit prouidentia: nec iuſtitia reſtitit interimentibus.ſed vires habuit manus iniqua aduerſùs ſancta corpora, & gloriatur vitium ſe aduerſùs pietatem victoria eſſe potitum, omninò fremens & geſtiens tanquàm aduerſùs ſuperatam veritatem. Quomodò veterem flammam non nunc quoquè accendit rubus? Quomodò non ſceleratos exuſſit incendio? Quomodò autem non eos dehiſcens terra accepit,vt cùm aliàs ſimul cum tabernaculis & cognationibus totam Core deuorauit ſynagogam? Quomodò autem Sinæi montis ſiluẽrunt prodigioſi terrores, tonitruum ſonitu, & triſtitia caliginis,& innumerabilibus fulgurum coruſcationibus impios non terrefacientes? Sed ocioſa fuit vltrix potentia, nec eos, qui iniuriam faciebant, fulminibus & procellis rectè puniens: neque eos valida manu liberans, quibus fiebat iniuria: vt cùm ipſi poſtremò docti experientia vim animaduertiſſent miraculorum, cognoſcerent robur admirabile virtutis inexpugnabilis. Sed in ipſo rubo & in monte, in quo fuit lata lex, ceciderunt *Num.16.* *Exod.19.*

derunt pij abſque vllo auxilio, perindè àc hoſtiæ expertes rationis.

Exod.14. Iosu.10. V binàm tandèm fuit potentia, quæ in mari ſubmerſit Aegyptios, & profundum eis effecit ſepulcrum? Vbi autem, quæ grandinis percuſſit lapidibus alienigenas, qui bellum gerebant aduersùs Iſraëlitas, & ſine ſanguine & labore victoriam dedit ſuo populo? Indic.7. & quæ rursùs aliquando eis terrorem incuſſit, cùm aggrederētur terram ſanctam, & eos inter ſe conuertit ad pugnam, neſcientes, vt qui verſarentur in tenebris, ſe alterum alterum occidere, & non poſſe ſuos qui interficiebantur, agnoſcere? V binàm tandèm ſuum occultauit auxilium, non protegens eos, quibus parabantur inſidiæ? ſed Dan.3. ſæuorum quidem leonum iram aduersùs eos, qui ipſis obiecti fuerāt, & ignis inexpugnabilem refrenauit potentiam, efficiens vt eos reuererentur, & oſtendens eos eſſe pietate claros: horum autem quomodò dubiam fecit virtutem, eos relinquens omni defectos auxilio, & efficiens vt omninò exiſtimarentur indigni auxilio? Sed hæc quidem dicere nos fortaſsè perſuaſit animi ægritudo & dolor, & ab eo, quod erat decens, nos exturbauit. Danda eſt autem venia dolori, qui perſuadet ei, cui ægrè eſt, multa loqui præter animi ſentētiam, victo fortaſsè à rerum aduerſarum magnitudine. Nam iuſtos quoquè ſæpè diuinum reliquit auxilium, eos tradens Tyrannis varijs tormentis cruciandos, & impia morte afficiendos: vt eorum, qui decertabant, virtutis oſtenderetur ſpectata probitas, & eorum fides tanquàm fax reſplenderet, de fiducia nihil remittens vſque ad mortem, ſed totam eſſe vanam Tyrannorum inſaniam patiendo arguens. Nam ij quoquè, qui nunc remanſerūt ſancti, à ſolitudine minimè volunt recedere, ei, quæ promiſcuè & indifferenter in vrbibus agitur, vitæ mortem præferentes. Quod ipſum quoquè viſum eſt ijs, qui ſunt interempti, vt potiùs morerentur, quàm ſuſtinerent vitium, quod verſatur in ea parte orbis, quæ habitatur. Sciebant enim mortem animæ, eſſe morte corporis grauiorem: & eam, quæ eſt in peccato, apertè eſſe magìs periculoſam ea, quæ affertur gladio: quoniam hæc quidem habet paruum, & qui eſt ad tempus tantùm, dolorem: illa verò longum ſupplicium, & quod nunquàm deſinit. Et ego quidem hæc dixi.

Mors animæ, peccatū.

Barbari autem cùm multos alios interemiſſent, & depopulati eſſent in ſolitudine, ſatìs magnam viam confecerunt: & cùm die iam inclinato præbuiſſet nobis nox deccterò poteſtatem ambulandi ſine metu, de monte deſcendentes, conuerſi ſumus ad ſepeliendi corpora. Et alios quidem inuenimus diù antè mortuos: ſanctum autem Theodulum adhuc ſpirantem, & qui poſſet vtcunquè loqui. Ei itaque aſſidentes, & quæ acciderant deflentes, pernoctauimus: rogante nos ſene, nè hęc nobis viderentur aliena. Satanæ enim eſſe morem, eos qui tententur, à Deo expetere. Quàm multos Iob filios interemit, alios quidem igne, alios verò enſe, alios autem euerſa domo perdens? Sed nè vos, inquit, ea quæ fiunt, conturbent. Scit enim agonotheta, quo iudicio tradat athletas aduerſario: vt qui pręclara pręmia & brauia propoſuerit ijs, qui plagas æquo animo accipiunt, eaque talia, qualia oſtendit magnus Iob, qui omnia accepit duplicia, quæ iam viſa fuerant perijſſe, vel potiùs longè maiora, & quæ citra vllam excedunt comparationem. Quæ enim oculus non vidit, & auris non audiuit, & in cor hominis non aſſcenderunt, ea Deus parauit ijs, qui pro ipſo decertârunt, & pietatis pręmijs ſuam vitam glorioſè coronârunt. Sic enim Deum decebat munificum ſuperare labores remunerationibus, & coronis ſuperare certamina, & illa præbere athletis, quæ neque ſperabantur, neque expectabantur ab ijs, qui ea quæ dantur accipiunt, vt & reddat mercedem quæ debetur, & gratiam efficiat remunerationem, propter inſignem honorem. Hæc dixit, & præſentes ſalutauit oſculo, quandiù loqui & linguam mouere ei virtus præbuit. Mortuum autem nos multis lachrymis proſecuti, terrę cum alijs mandauimus: & cùm tenebrę adhuc incertum ad vos facerent aditum, huc venire potuimus.

Iob 1. Iob 42. 1.Cor.2.

Nota q vita æterna, q retribuitur fidelibus, eſt merces & gratia.

Ex ijs autem, qui fuerunt interempti, duo quidem vocabantur Paulus & Iohannes: Preſbyter autem, Theodulus. Mortui autem ſunt conſummati ſeptimo die poſt Theophania, qui eſt quartusdecimus mēſis Ianuarij. Omninò enim viris pijs ac religioſis ipſa quoquè temporis & nominum cognitio digna eſt magno ſtudio, qui memoriæ ſanctorum volunt eſſe participes. Interempti verò ſunt quoquè alij multis antè temporibus, quorum ipſorum quoquè commemorationem, propter viæ longitudinem, & eorum qui congregantur multitudinem, eodem die peragunt.

Vnus effu.

Nobis hęc adhuc loquentibus, nūciatur quidam ſaluus euaſiſſe è caſtris: & paulò pòſt

ad

ad nos accedit,timoris veſtigijs nondùm ex oculis depoſitis:nec animi perturbationem adhuc valens reprimere: & magno adhuc curſu & animi angore anhelans & conturbatus,perindè àc ſi propè eſſent, & futurum eſſet vt aſſequerentur ij, qui perſequebantur. Deindè rogatus,quomodò effugiſſet: Me,aiebar,& tuum filium in cœna loquētes denunciabant fore,vt diluculò aſtro ſacrificarent.aramque excitârunt,& ligna appoſuerunt,ignorantibus nobis,cur hęc fierent. Mihi autē hęc dixit clanculùm vnus ex concaptiuis,qui eorum vocem intelligebat.Ego autem illi ſignificaui conſilium barbarorum,& quòd niſì nobis fuga ſalutem pepererimus,non nobis viuis manè ſol illuceſceret.Ille autem veritus nè compręhenderetur,remanſit,dicens: Quod Deo viſum fuerit, vbicunquè ſit,non effugiet aliquis, etiamſi lateat in adytis.Ego autem in tenebris cùm vidiſſem omnes ſomno grauatos, (torpeſecerat enim eos nimia ebrietas) humì pronus primùm ſerpens,nè,ſi quis vigilaret,me recta corporis vmbra proderet: deindè à caſtris parùm remotus, curſu ad hunc ſcopum contendi, timoris pennis portatus velociter, quæ apud illos ſtatuta erat cędem vel me ratus fuga euaſurum, vel ſi etiā compręhenderer, conſtituta morte me nihil grauius paſſurum eſſe ratiocinatus, & alioquì certo malo pręferens ſpem incertam. Quod enim,ſi manerem, non licebat omninò effugere periculum, veriſimile erat poſſe me euadere, ſi pedum auxilio meam ſalutem credidiſſem. Accepi enim, multos ſępè à pedibus plus eſſe auxilij conſecutos, quàm à plurimis defenſoribus. Eccè ergò me mea non fefellit opinio, ſed eis quibus poſt Deum credidi, ſum ſeruatus,& adſum apud vos,vt videtis,nullo malo affectus.

git manus barbarorū.

Meis autem oculis adhuc inſidet metus crudelitatis barbarorum, & eorū facta ſcelerata me in ſtuporem adducunt, & impleor horrore, propter ea quæ ab eis facta ſunt. Cùm dominum enim meum,vnà cum Prætore munus obeūtem reipublicæ, & ad vos reuertētem offendiſſent in ſolitudine, ad ſe abduxerunt cum omnibus eorum facultatibus:& alium quidem,qui reſtiterat,cum famulis membratìm diſcerpunt: meum autem vnà cum filio(erat autem is valdè iuuenis) ſequentem abduxerunt. Sole autem iam appropinquante horizonti occaſûs, figunt tabernacula, vbì eos veſpera appræhenderat:& cùm ex noſtris ſpolijs magnum feciſſent conuiuium, eum & filium adhibēt conuiuam,iubentes eum bono eſſe animo & nihil extimeſcere.Saluus,enim,aiebant, & illęſus domum reuertéris cum filio,cùm ſufficiant alij, vt ſint duarum animarum precium redemptionis:& videbātur paulò pòſt impleturi promiſſum,permittendo vt ad ſua redirēt:aquam autem portari,& ad viaticum panes afferri iubebāt, ad hoc vt commentum videretur probabile:vt ſpes vitæ ex viatico apud eos fraudem haberet fide dignam, doluſque barbaricus & ſcena,videretur eſſe vera cura,quæ eorum gereretur.Duos autem ephebos iuuenes, procurantes ſcilicet, vt eis eſſet iter ſecurum, vnà emittunt, qui eos deducerent.Quibus iuſſerunt clanculùm, vt cùm eſſent aliquantulùm remoti à caſtris,eos conciderent.Cùm eos ergò circunſtitiſſent, qui eo modo, quo dictum eſt,deducebant,ilicò ij,qui eſſe videbātur ſeruatores,& ſi alij inuaſiſſent, eorum,vt par erat, propugnatores, ij ipſi fiunt pręter ſpem occiſores: & mactant quidem filium ante patrem,vt videndo mortem ſui filij,& ſuæ mortis faciendo periculum,ei dolorem conduplicarent. Protinùs autem illum quoquè multis interimunt vulneribus, eorum infidelitatem & inſidias magna voce deflentem. Audiui enim alterum quidem flentem miſerabiliter, alterum verò valdè clamantem, & ad vnumquenque ictum grauiter eiulantem,& veluti laboribus concedentem, vt plagas dimetirentur. Atque ipſe quidem bonis promiſſis ſic deceptus, miſerabilem paſſus eſt interitum. Oportebat enim ipſum ex aliorum malis ſua diuinare,quod ſcilicet mors quidem minimè vitari poſſet,eſſet autem potiùs toleranter ferenda cùm expectaretur. Malum enim quod venit pręter expectationem,omninò perturbat cùm aduenerit. Quod autem eſt expectatum, cùm ad id experiēdum paratam inuenerit rationem, exiſtimatur leuius, vt quod iam ſit meditatum, & effecerit,vt eius aduentus nequaquàm ſit nouus & alienus.

Nota barbaricam ferocitatem.

Mira fraus barbarorū.

Iacula præuiſa minùs feriunt.

Veſpere enim in cœna, in qua eum præbibendo inuitabant poculis & benignis verbis,volentes ludere ludum ſibi conſuetum & gratum,(erat autem id,quod ad delectationem agebatur,hominis cædes)mittūt ad eum calicem,vt * bibat vni ex ſuis filijs,cùm alterum paulò antè mactâſſent. Ille autem vix quidem accepit inuitus, vt cuius appetitus eſſet metu mortuus ante corpus.Accepit tamen metuēs.Bibens enim,ſignificabat ſe neceſſitate adductum id facere,vt qui violētis oſtenderet ſonis,id à ſe fieri præter ani-

for.» præbibat

mi ſententiam. Non enim quietè fauces permeabat potus, ſed in genis quodammodò reſtagnans, ad mentum velutì ad vallem aliquam aſperam, cum maximo ſonitu deuorationis vix peruaſit thoracem. Cùm ſic ergò tandèm per vim potum accepiſſet, mittunt, qui eum interficeret. Erat autem is iuuenis. Nam eis quoquè cędes committunt, ab ineunte ætate prouocãtes eos ad crudelitatem. Ille autem ob ebrietatem bacchico furore percitus, ad tam inhumanum opus magno cõtendit ſtudio, quam ex actione capiebat voluptatem, riſu indicans: & ad iacentem accedens, primùm quidem eum ferit in colli vertebris, & cùm propter oſſium duritiem parùm ſcidiſſet, protinùs illinc quidem tollit enſem: per iacentis autem latus eum tranſadigit. Deindè cùm rursùs in prima vertebræ ſectione certiùs & opportuniùs percuſſiſſet, reuertitur exiliẽs, manu enſem in aëre quatiens. Puer verò præ dolore diù quidem palpitauit & ſubſultauit, & eiulans volutatus eſt in ſanguine. Tandèm autem cùm in ſpiram conuolutus, caput inclinâſſet ad ventrem, & pedes ad eum contraxiſſet, vt qui vellet erigi, illa conuerſione ad prunas appoſitas ſe deuoluit. Cùm verò maiorem, vt eſt conſentaneum, ex igne ſenſiſſet dolorem, rursùs quidem pedibus & manibus neceſſariò inſtàr piſcis ſubſiliebat, aſſiduè erigens partem quæ torrebatur. Cùm verò non poſſet ampliùs ſibi ipſi opem ferre, vtpotè quòd vna cum ſanguine excretæ eſſent vires, rogo liquefactus interijt, duobus ſimul affectus ſupplicijs, nempe enſis & ignis.

Iuuenes exercentur ad cædes faciendas.

Crudeliſſima pueri cædes.

Die autem ſequenti poſtquàm hoc feciſſent, ambulantes in ſolitudine, non recta via, ſed aberrante, locaque aſpera & difficilia, modò hîc, modò illic obeuntes, altosq́; & arduos montes circumeuntes, & per non tritas & confragoſas & propemodùm inuias valles pedibus ingredientes, lõgo remotum ſpatio vident locum paulatìm herbeſcentem: & cùm ex viriditate cõiectâſſent eſſe locum aptum ad diuerſandum, aut etiam exiſtimâſſent illic aliquos habitare monachos, ſcopum ſuum eò conuertunt, tanquàm à mari ad portum iter iumentis dirigentes. Cùm autem veniſſent, vident locum, qui nihil erat deterior quàm putârant, nec falſa viſione eorum ſpem fefellerat. Nam & erat aqua in eo copioſa: & antequàm guſtaretur, ſua viſum delectabat puritate. Ori autem allata, paruam arguebat eſſe viſûs delectationem, ſi conferretur cum voluptate guſtûs: eratq́; fœnum aptum ad paſcendum animalibus. Cùm ergò camelos exonerâſſent, illos quidem liberè dimittunt ad paſcendum: ipſi autem ſtatìm currunt ad aquam, eam bibentes, ſe adſpergentes, lauantes, & neſcientes, vt ſemel dicam, quomodò vterentur illa liberali & profuſa aquæ abundantia.

Dum autem ad eam choros ducerent, & fontem laudibus celebrarent, vident in latere montis quoddam paruum domunculæ veſtigium, omneſque vno ſpiritu eò currunt, curſu alius alium ſuperare contendentes. & cùm appropinquâſſent, circunfuſi ſunt ſpeluncæ. Ea autem erat in oſtio paucis extructa lapidibus, nè, ſi eſſet nimìs magnus hiatus, feris facilem præberet ingreſſum. Deindè cùm intrò accurriſſent pauci & ſinguli, (non capiebat enim multos) virum educũt ſpecie & habitu venerandum: eumq́; ducebant trahentes, nihil omninò conturbatum, & qui neque expalluerit, neque illiberale aut triſte aliquid oſtenderit aut locutus ſit. & cùm eum ſupra quandam petram poſuiſſent, lapidibus (non enim habebant enſes) interficiunt ſcelerati, ridentes & ſua voce pæana decantantes. Deindè rursùs parùm progreſſi, alterum compræhendunt adoleſcentem, pallidum, macilentum, & qui adſpectu aperta præ ſe ferebat veſtigia abſtinentiæ: & ipſum ſimiliter lapidibus interficiunt, multas voces emittentem, quibus agebat gratias, & fatentem ſe eis debere, quòd qui virtutem ſequebatur, è vita eduxiſſent. Dicebat enim ſe non parùm timere finis incertitudinem, nè mentis fortis lapſus, aut quædam externa neceſſitas liberæ animi voluntatis mutaret conſtantiam: vt quæ vel eſſet perſuaſa aut coacta alia ſentire, quàm quæ apud Deum ſunt certa & extra controuerſiam.

Cædes venerandi eremitæ.

Item alterius.

Non multùm illinc proceſſerant: & ecce appáret locus quidam herbidus, & multis comatus arboribus: & rursùs quàm maxima potuerunt barbari celeritate ad ipſum cucurrerunt. Cùm autem appropinquâſſent, in paruam quandam íncidunt domunculam, in qua exercebatur adoleſcens, cuius magnus & excelſus animus, exiſtimatus eſt vel ab ipſis barbaris dignus admiratione. Neque enim his oſtendere latentia quædam monaſteria, & ea ratione mortem effugere, ſuſtinuit. Hoc enim ei polliciti erant barbari. Sed neque in hoc, vt exiret è domo, neque vt omninò tunicam exueret, obediuit: indica-

Adoleſcentis eremitæ inſignis cõſtantia.

indicare quidem eos,qui poterant latêre, dicens proditionem: omninò autem obedire, quicquid per vim cogeretur, puſilli & abiecti dicebat eſſe animi. Ijs enim qui exercentur, dicit oportere adeſſe magnum & excelſum animum, & non fas eſſe cedere aut metui,aut minis,etiamſi id videatur magnum habere periculum. Conſuetudo enim fit via ad maiora: & timiditas,quæ ſemel didicit dominari, iubet etiam magna bona contemnere,atque adeò ipſam etiam pietatem poſtremò prodere, quãdo metus malorum, timiditate confectum animum inuenerit.

Si enim nunc,inquit,facilè prodidero liberum mei animi arbitrium, timens nè breuì moriar; quomodò ſi proponantur ſupplicia, & minæ intententur tormentorum,ad impietatem non facilè transfugiam, cùm doloris vacuitatem aſſueuerim vtili præponere? Quocircà cùm vobis planè denegetur ea,quæ ſperatis, conſequi, nè cunctemini ea,quæ vultis,facere.Neque enim loca,in quibus viri pij habitant, etſi ſciam,indicabo: ſed nec extra oſtium vobis iubentibus egrediar, neque veſtem exuam, vt me quis adhuc ſentientem,& mei liberi arbitrij compotem, cernat nudum, & contueatur corpus, quod in hodiernum vſque diem meis non eſt conſpectum oculis. Poſt mortem autem in me non ſentientem faciat deincèps vnuſquiſque, quod velit. Eorum enim qui faciunt, crudelitatis, ſed non eius qui patitur, animi eſt ea repræhenſio. Intùs enim moriar indutus, vt conſtitui, neque faciam quidquam præter ſententiam, meipſum prodens vt mancipium: & in hac cauea, in qua decertaui, potiùs interficiar. & erit mihi ſepulcrum hæc domuncula, quæ priùs virtutis ſudores, & ſtrenuitatis ac probitatis nunc accepit ſanguinem. Sic eum liberè loquentem cùm non tuliſſent ſcelerati, ſed aduerſùs generoſum eius animum eſſent acerrimè commoti, tot eum plagis interficiunt, quot potuit eius corpus capere. Vnuſquiſque enim volens ſuam iram in eum re ipſa oſtendere, non exiſtimabat priorum enſes ſufficere ad vindictam, niſi cùm ipſe quoquè ſuum gladium ſua manu tinxiſſet, ſic indignationem ſuam poſſet conſolari. Cùm plures itaque mortuum quàm viuum illum magni & excelſi animi virum iam ſauciâſſent, ità receſſerunt, animis ægrè ferentes, quòd non ad maius ſupplicium eis ſuffeciſſet corpuſculum.

Item pudicitia admirabilis.

Cędes atrociſſima.

Poſt eum autem tres nobis occurrunt, ingredientes per ſolitudinem, qui adhuc feruentem eorum iram paululùm ſedârũt: vt qui eorum in illum furoris defectus ſuppleuerint. Quomodò enim agreſtes feræ,aut canes venatici, ſi oſtenſa ſolùm fuerit pręda, & euaſerit, ad maiorem prouocantur inſaniam, quòd eam non fuerint conſecuti, & quod rursùs inciderit, maiori ſtudio perſequuntur, ſecunda cautione priori medentes ludibrio: ità ad eos,qui apparuerant, currentes, cędem ſpirantes ſcelerati, cùm enſes ſtrinxiſſent priuſquàm appropinquarent, cum tanta in ipſos proceſſerunt crudelitate, cum quanta ſi ipſum accepiſſent,qui eos irritauerat.Cùm autem nondùm enſes in vaginas miſiſſent,ſed nudos manu tenerent, calidoque & exhalanti ſanguine inquinatos,in eo loco, in quo ambulabãt, vident poſita duo monaſteria, non ex aduersò quidem itineris,ſed ex obliquo ad alteram manum.Erat autem,quod inter ſe inuicèm quidem intercedebat, ſpatium, triginta ſtadia:inter eum verò locum, in quo eramus, quindecim, vnumquodq; tanquàm à centro ad circuli lineas, quæ ſunt in circunferentia, pari menſura diſtantia. Diuiſi itaque proceſſerunt, dimidia pars ad vtrunque eorum, tota præda, quam collegerant,in regione relicta cum iumentis.Et eos quidem,qui erãt ad auſtrum, quomodò interfecerint,aut quoſnam,nequaquàm cognoui. Ex ijs autem,qui erant ad clima boreale, poſtquàm iam propè acceſſiſſent illum, qui ex multo curſu tela in pharetris ſonantia ſenſerat, & fugere cœperat, ipſi arcus intendentes multis iaculis tranſfixerunt. Deindè cùm ipſum,qui pronus ceciderat, compræhendiſſent,non ſinunt eum mori cum ijs ſolìs, quæ priùs acceperat, vulneribus: cùm tot haberet plagas,quæ ad id ſufficerent: ſed cùm adhuc ſpirantem & animam agentem ſupinum conuertiſſent, ſtatìm diſſecant à pube ad thoracem: reſpirantia autem per diſſectionem viſcera, & lateribus circunfuſa, contis vtrinquè conturbabant, donèc ea quoquè dilacerauerint priuſquàm recederent.

Aliorũ triũ trucidatio.

Itẽ alterius cuiuſdam.

Poſt hæc autem ego quidem aufugi,vt priùs dixi:filio autem tuo quidnam factum ſit, neſcio. Nam eum quidem viuum reliqui,ſed qui de vita nequaquàm bonam ſpem conceperat propter mortem, de qua ſuſurratum fuerat. Cùm hæc ego audiuiſſem, & nocturnam haberem viſionem in auribus reſonantem, (In ſomnis enim legebam epiſto-

lam, quæ ab aliquo ex familiaribus nupèr mihi data fuerat. Quæ quidem priuſquàm explicaretur, ità habebat in plicatura: Domino meo poſt Deum & patri, beatus Theodulus) quonam modo oportebat meam tunc affectam eſſe animam, ô fratres, ſi modò adhuc habebam animam? Cor mihi deſiderabatur, viſcera diuellebantur, vires diſſoluebantur: ſudor, vt ſemel dicam, diſtillabat totis membris, cùm audiuiſſem nuncium ſomnio conuenire, qui mihi non ampliùs faciebat dubiam aut ancipitem mortis ſuſpicionem: ſed potiùs confirmatam duobus teſtimonijs, ſomnio, inquam, & ſignificationibus eius, qui fuerat conſeruatus. Quid deindè ſequitur? Cùm ipſa vox iam mihi eſſet extincta, neque flebam, neq; poteram lamentari, ſed ad eum ſolum fixis adſpiciebam oculis, donèc quędam mulier ex ijs, qui illic erant, cuius etiam filius ab eis fuerat interfectus, (Is autem erat, quem quæ pręceſſit oratio, ſignificauit fuiſſe inſignem, propter magnum excelſúmque animum) me recreauit, & vt me à vehementi dolore colligerem, effecit. Poſtquàm enim illa intellexit interfectum eſſe filium, & aduersùs eos, qui interemerant, ſtrenuè decertâſſe, actione ipſa quoquè in eum ſuam oſtendit cognationem, vt quæ vera ac germana illius mater apparuerit: & cùm ſe ſplendida veſte protinùs induiſſet, & ad lętitiam totum mutâſſet habitum, manus in cęlum extendit, & ad Deum Seruatorem tales voces emiſit:

Exēplū admirandę in fœmina cōſtantiæ.

Tibi Domine commendaui filium, & eſt mihi ſaluus nunc & vſque in ſecula. Tibi credidi adoleſcentem, & mihi fuit cuſtoditus verè ſaluus & inuulneratus. Non enim quòd ſit mortuus, neque quomodò vitā finiērit reputo: ſed conſidero, quòd omnis peccati effugit periculum. Non quòd corpus ſit ſauciatum, & mortem acerbam ſuſtinuit: ſed quòd puram animam & nulli repręhenſioni affinem illinc tulit, & ſpiritum immaculatum tuis commēdauit manibus. Ego cędes, brauia numero: ego plagas, tot eſſe coronas cenſeo. Atque vtinàm tuum corpus plures plagas cepiſſet, ô fili, vt tibi ex eo plures accederent mercedes. Hinc quòd te conceperim, reddidiſti mercedem. Hinc me remuneratus es propter dolores, quos ego ſenſi in partu. Hinc mihi dediſti honorem propter educationem. Quid ergò: Non me quoquè es accepturus participem pręmiorum? Communis enim fuit labor vtriſque. Tu decertâſti, & ego ſum quoquè tibi particeps certaminis. Tu certâſti, & ego tuo gratulor certamini. Tu iræ reſtitiſti barbaricæ: ego autem reſiſto naturæ tyrannidis. Tu mortem videlicet contempſiſti: ego autem viſcera deſpicio. Tu cędis dolorē tuliſti tolerabiliter: ego cùm mihi lanientur viſcera, fero tormenta. Mea, quæ ſunt tuis æqualia, & non inferiora, tu vincis acerbitate doloris: ego autem ſupero longitudine temporis. Nam etſi tibi valdè magnum dolorem mors attulerit, vna tamen hora mors pręterijt. Ego verò longum traho dolorem, & eum moderatè fero, philoſophans & certò ſciens te apud Deum vitam viuere, in quam nullus cadit interitus. credo fore, vt mea illic curetur ſenectus, quādo mihi quouis modo confractum fuerit hoc vas teſtaceum, & ad id, quod illic eſt, æuum profecta fuero. Beata ego in matribus, quæ Deo talem exhibuerim athletam. Rursùs quoquè ego beata. verè confido enim fore vt deincèps glorier, cùm tu in Chriſtum fueris reſolutus, & vnà cum eo futurus ſis perpetuò, & deliciarum, quæ nunquàm deſinunt, ſis particeps.

Hæc ego audiens, erubeſcebam quòd tam molliter & tam puſillo animo ferrem caſum pueri, & mihi eſſet minor virtus animi, quàm fœminæ, & eorum qui aderant, me mouebat verecundia. Deindè illam quidem admirabar: meipſum autem irridebam, vt qui egregię illius mulieris verba acciperem, perindè àc meî ſugillationes: & illius moderationem, meam iudicarē inſaniam. Nam cùm exiſtimâſſem me iure poſſe cum Deo conqueri propter ea, quæ paſſus fueram: tunc rectè cognoui me eſſe paſſum, quòd mulieris exemplo didiciſſem, eſſe cuiuſuis mali inſultum tolerabilem. Viſum eſt autem conſilio eorum, qui Pharan incolebant, poſtquàm audijſſent, quæ renunciata fuerant, non præterire ſilentio, id quod auſi fuerant, ſed hoc ſignificare Regi Barbarorum. Et ad eum quidem mittunt duos ex ijs, qui apud ipſos vocantur Hemerodromi, accuſantes quòd inita infregiſſent fœdera. Sunt autem adoleſcentes, ephebis paulò ætate maiores, barbæ propemodùm primam emittētes lanuginem, qui his rebus inſeruiunt, & nihil ferunt præter arcus telaque & iacula & ſilices. hęc enim eis in via ſunt ad vitam vtilia: illa quidem venationem, hi verò ignem præbentes ad coquendum. lignorum enim & ſtipularum eſt eis vtiquè magna in omni loco copia, cùm nullus, quæ naſcebantur, ſecaret in ſolitudine.

Hemerodromi.

Cùm

Cùm ij autem illam viam conficerent, nos egreſſi ſumus ad efferenda corpora: & cùm acceſſiſſemus, inuenimus eos, qui quinque antè diebus interempti fuerant, nihil paſſos ex ijs, quæ veriſimile erat paſſurum eſſe mortuum, qui vno antè die eſſet mortuus: non malè olentes, non putrefactos, & nihil læſos ab ijs, quibus innatum eſt vt perdant, à carniuoris, inquam, auibus, aut feris agreſtibus. Tanto autem antè tempore eos fuiſſe interfectos, dixit filius Megadonis. hoc enim erat nomen Senatori, qui à Barbaris fuerat interemptus. Erat verò, qui occiſus erat in Bethrambe quidem, Proclus: Hypatius autem, qui in Geth. Iſaac verò, qui in monaſterio Salaël. Macarius autem & Marcus, qui fuerunt occiſi in ea, quæ eſt extrinſecùs, ſolitudine. Beniamin verò in ea, quæ eſt extra Elim. Euſebius autem in Thola, & Elias in Aze. Porrò autem ipſorum quoquè duorum alterũ inuenimus, qui multa vulnera habebat lethalia: ſed adhuc viuebat & ſpirabat. Quem quidem cùm portâſſemus, in cella depoſuimus, conuerſi ad ſepulturam aliorum corporum. Cùm autem ad ipſum redijſſemus, viuum quidem non ampliùs offendimus: apud hydriam autem inuenimus iacentẽ iam mortuum. Nam cùm omninò ſiti laborâſſet propter inflammationem vulnerũ, poſtquàm bibit, cecidit pronus in genua, in hoc habitu eum mortuum relinquente anima. Cumq; ei vt cæteris iuſta feciſſemus, egreſſi ſumus, vt ſciremus quidnam ſignificaretur à principe Barbarorum.

Corpora ſanctorum extincta prorſùs illæſa.

Nomina occiſorum.

Iam autem nobis Pharan ingredientibus, aderant qui miſſi fuerant, ab eo afferentes literas, quæ & pacem confirmabant, & ad ſe venire iubebant eos, qui affecti fuerant iniuria: & maximè eos, qui attinebant ad captiuos adhuc viuentes. Quòd ſi quis etiam vellet ſumere pœnas de ijs, qui occiſi fuerant, dicebat ſe eſſe paratum dare authores ad ſupplicium. Quinetiam ſe profitebatur omnia daturum ſpolia ijs, ex quibus prædæ actę fuerant. Nolebat enim ſoluere leges pacis, vt qui lubenter eſſet cum eis confœderatus, proptereà quòd ex ijs vtiquè accepiſſet ſolatiũ. agnoſcebat enim eis non paruum afferre emolumentum, quod cum eis intercedebat commercium, vt qui in ſuæ egeſtatis neceſſitatibus apertè adiuuarentur eorum abundantia. Cùm dona itaq; parâſſent, & legatos conſtituiſſent tanquàm ad renouandam pacem, quæ iam diſſoluta fuerat, die ſequenti & ipſos emittunt, & nos qui bona vtiquè ſpe eramus venturi. Octauo autem die ambulantes (duodecim enim diebus iter conficiebatur) aquæ penuria laborauimus, magnaque nos ſitis vrgebat neceſſitas: morsque deincèps ſperabatur, quæ ſemper aſſidet inopiæ. Dicebant autem vtiquè propè eſſe fontem ij, qui locorum habebant experientiam: idque multos ſolabatur laborantes, futuri expectatione, quæ malo præſenti medetur. Currebant itaque multi ante multitudinem, properantes inuenire illud quod quærebatur, & deſiderantes eo ſecurè frui, cuius laborabant inopia, alius aliò conuerſi, prout vnumquenque ducebat ſpes aſſequendi. Deindè etiam oculis conſiderantes, firmo fixoque obtutu procùl intuebantur, oculorum lumine tanquàm lucerna id, quod latebat, indagantes. Ibam autem ego quoquè, paulatìm ſequens eos, qui præcurrebant, vt alij quidem fortaſsè dixerint, qui prę ſenectutis imbecillitate non poſſem eos aſſequi, qui magìs valebant viribus: vt ego autem dico, qui nollem nimiùm inordinato pede facere iniuriam honeſtati & grauitati morum. Adhuc enim valebam viribus, neceſſitate ad id quod vrgebat, magìs animi impetum impellente, quàm natura ei inſitum fuerat.

Princeps Barbarorũ paratus eſt vlciſci necem ſanctorum virorum.

Exaduersò autem mei itineris erat fons poſitus: latebat autem in medio cuiuſdam collis. Ijs itaque, qui ex vtraque eius parte diſpergebantur, ſemper relictis, pergebam in medio eius, quæ hìc aut illic futura erat, inuentionis, coniectans me non procùl abfuturum. Cùm verò me paululùm inclinâſſem, quando acceſſi ad dorſum collis, & primus vidi fontem, & barbaros multos ei circunfuſos: & cùm ſic in immanes incidiſſem hoſtes, neque conturbatus ſum eo quod acciderat præter expectationem, neque magno fui timore affectus. Sed cùm eſſem medius inter timorem & gaudium, de eo quod euenerat, me tali ſolabar conſideratione. Aut enim, dicebam, me apud ipſos inuenturum filium, & prompto & alacri animo cum ipſo ſeruiturum, ſeruitutis moleſtiam leuans voluptate adſpectùs: aut omninò eſſe interimendum, & ſic eſſe liberandnm à graui, quæ me premebat, moleſtia. Sed ij quidem exiliẽtes, ad me permixtìm accurrerunt: cumque me comprehendiſſent, qui tanquàm mutus ſtabam, vtpotè cogitabundus, inhumanè trahebant. Qui autem ad inquirendam aquam mecum miſſi fuerant, cùm ſe

vidiſſent ab ipſis nondùm fuiſſe conſpectos, ſenſim conuerſi, clàm ſtatìm rediêrunt, pronos non ſecùs àc ſerpentes ſe per terram trahentes, & ſic ſe fuga ſubripientes. Ego verò etſi ab eis vincirer, traherer, conuellerer, (Quid enim non graue patiebar?) eorum quidem neque vllam ducebam rationem, neque vllum ſenſum accipiebam: ſed tota mente verſabar in inquirendo filio, illumque oculis ſcrutabar, in omnem partem circunſpiciens, ſicubì viderem eum qui deſiderabatur.

Barbari vertuntur in fugam.

Cùm hæc autem fierent, non multum tempus prǫterijt, & eccè ex noſtris copijs aderant viri bellicoſi. Qui cùm ſuper tumulum ſublimes apparuiſſent, magnam perturbationem attulerunt barbaris. Poſtquàm enim clamore ſignificârunt aduentum, nullus fuit qui in loco manſerit: nudus autem totus locus repentè oſtendebatur, qui paulò antè plenus erat corporibus. Saluti enim conſulere feſtinans fugiebat vnuſquiſq;, ſecum nihil valens accipere: tantusq; timor eorum, qui apparuerant, ex tanta ſecuritate eis irruit, vt nec ad perſequentes quidem ſe omninò conuerterint, dubitantes nè comprætenderentur: putarent autem ſe habere, qui retrò ſemper ſequerentur, & qui ſtrictos haberent gladios, & verberarent aliquos, & multos de medio ſuſtuliſſent, & ſuam perturbationem eſſe exiſtimarent aduentum aduerſariorum: donèc longum fugæ ſpatium eis conceſſit, vt reſpirarent, præbens facultatem circunſpiciendi, & videndi eos qui perſequebantur. Efficit enim metus, vt quæ ſunt continentia, putentur ſemper maiora, & plura viſione appræhendantur, quàm rei habeat veritas, plus quàm capere poſſint eorum vires, res veluti augente timiditate. Atque illi quidem ſic ſoli fugiebant, illic relictis omnibus, quæ habebant, impedimentis. Qui autem acceſſerant, cùm ex ijs, quæ inuenerant, magnam accepiſſent vtilitatem, illic reliquum diei tranſegerunt. Deindè cùm ſequenti die cœpiſſemus ambulare, & quatuor dierum iter confeciſſemus, in caſtra peruenimus. Cumque ſignificatum eſſet aduenisse legatos, ij vocati ſunt, vt conuenirent Amanem. hoc enim erat nomen Regi Barbarorum. Ad quem cùm attuliſſent munera, benignum reſponſum nacti ſunt, & acceperunt prope illum tabernaculum, benigneq; & comiter ab eo ſunt tractati: donèc diligens & accurata perſcrutatio omnia manifeſta reddidit, quæ ad illam iam factam pertinebant incurſionem. Atque illa quidem ab eis breui peracta ſunt tempore.

Effectus timoris.

Amanes, rex Barbarorum.

Mihi autem cor vehementer palpitabat, & ad nuncium ſuſpenſo animo erigebar: omnis autem ſonus cuiuſlibet rei, mihi videbatur ſuſurrare famam eius, de quo eram ſolicitus: erantque aures paratǫ vocum ſonis, & mens attendebat eos tanquàm nuncios: ſpectans, quiſnam eſſet mihi renunciaturus aut vitam, aut mortem filij. Quando autem veniebant non admodùm læto vultu, mœſtum ſignificari nuncium eorum triſtitia coniectans: Non opùs eſt, aiebam, vt loquamini. Calamitatem enim viſus nobis renunciat, & etiam ante linguam clamat animi motus, quod dicendum erat ſermone, geſtu priùs eloquens. Non fallar ergò orationibus, neq; decipiar verbis compoſitis ad perſuadendum. non enim attendam ſermones, qui poſſunt omninò figurari ad probabilitatem, cùm in ipſo vultu videam animi perturbationem. Hoc eſt enim aperta illius imago, vt quod exprimat internam eius affectionem, non ſecùs àc ſpeculum. Neque enim poteſt ille vultus lætitiam oſtendere, qui cóncidit mœrore, & plenus eſt triſtitia. Aut ergò citra fictionem dicite verum mihi roganti, aut ſcitote vos hoc veſtris iam dixiſſe vultibus, ſicut etiam dixi anteà. Quid enim prodeſt verbis paululùm conſolari eum, qui cruciatur: poſteà autem maiori afficere moleſtia, quando quod angit, verum depræhenſum fuerit?

Vultus, animi imago.

Cùm itaque iureiurando frequenter affirmâſſent, non eſſe mortuum Theodulum, viuere autem venundatum cuidam in ciuitate Eluza, conſulebant vt irem in ciuitatē. dicebant enim me illic inuenturum filium. Sed ne ſic quidem dolorem vel modicè curârunt. Quid tum enim, cogitabam, ſi viuit, & maior quidem metus mortis eſt diſſolutus: ſeruit autem venundatus, & nè mecum viuat, eſt prohibitus? Non facit enim omninò purā voluptatem neceſſitas, quǫ impedit appetitionem liberi arbitrij, & animi libertatem retinet aliena voluntate. Poſteà tamen profectus ſum ad eam, quæ mihi ſignificata fuerat, ciuitatem, cum duobus, quos mihi dederant, viǫ ducibus. In via autē quidam nobis occurrit adoleſcens, qui ſequebatur animalia, quæ onera portabant. Is autem me priùs viderat in caſtris, & quæ ad me pertinebant omnia, accuratè didicerat. Is cùm fuiſſet Eluzæ, & quæ de filio meo dicebantur, audijſſet, quòd ſcilicet captiuus

Eluza ciuitas.

Liberum arbitrium.

abductus eſſet à barbaris, ei de me ſignificauit: acceptiſque literis, veniens eas afferebat tanquàm bonum nuncium. Cùm autem me vidiſſet eminùs, cœpit accedere ſubridens: & ego quoquè, cùm virum agnouiſſem. vbi verò propè fuimus, ipſe quidem me læto vultu alloquitur, & dexteram extendens, eam ponè diuertit, & volam manûs applicans humero, epiſtolam ſummis digitis extrahit ex pharetra, & eam mihi reddit, filium meum nuncians viuere, & hortans vt eſſem bono animo, & non perindè, àc ſi eſſet ſeruus, ſpem haberem bonis vacuam. Nam is qui emit, inquit, eſt ſacerdos Chriſti ſacramentorum: & filius cœpit quidem ipſe quoquè eſſe in ordine ſacro, vt cui ſint credita prima munera æditu(o)rum. magnam autem mox futuri profectûs ſpem oſtendit, vt qui breui tempore magnam virtutis dederit periclitationem, & morum bonitate effecerit, vt hoc omnes ſtatuerent. Ego autem, vt qui eſſem & inops & domo carens, eum benignis verbis ſum proſecutus, & ei bona multa ſum precatus: quoniam nihil habebam, quo hominis bonum honorarem miniſterium: vniuerſum autem permiſi Dei prouidentiæ, & pro inexpectata lætitia ei cum lachrymis egi gratias, qui mihi, vt erat verſimile, cœpiſſet ſoluere ingentem calamitatem, & veterem reddere proſperitatem.

Poſtquàm autem véni in ciuitatem, primùm quidem ſanctum templum quæſiui, tanquàm cauſam bonorum, & ei eum, quem par erat, honorem tribui, ſolum rigans lachrymis, & implens Dei ædem vocibus lamentationum. & illinc deductus, véni in domum, in qua manebat filius, multis præcedentibus, & mei aduentûs felicem nuncium ſignificare ſtudentibus. Nouerant enim omnes ex fama, quæ præceſſerat, me eſſe, qui vulgò iactabar, patrem pueri, qui apud ipſos fuerat venundatus: nec vllus erat, qui non vultu ſigna gaudij præ ſe ferret. Vnuſquiſque autem cùm tanquàm ſuum vidiſſet, de quo omnis ſpes periërat, hilari vultu exilientes, ſe mei animi affectioni cõſentire oſtendebant. Poſtquàm autem ianuæ appropinquauimus, cùm eum vocâſſent, & me venire dixiſſent, ducunt ſalutaturum. Cùm nos verò alter alterum ego & ille vidiſſemus, neq; lætari, neque admirari primùm cœpimus, ſed ambo potiùs lamentari, vultus lachrymis inquinantes, & ſimiliter veſtes, quæ tegebant pectora. Et ille quidem accurrit non admodùm cognoſcens: eram enim & capillis & veſte ſordidatus, ità vt nõ poſſem facilè cognoſci. Ijs tamen qui renunciauerant, vt videtur, potiùs credens quàm oculis, venit paſſis manibus, vt mihi vehementi animi impetu circunfundendus. Ego autem, etſi multi eſſent circa eum, ipſum agnoui protinùs, vt qui adhuc eandem haberet vultûs figuram, quæ aſſidua eius meditatione apertè erat meæ impreſſa memoriæ: & cùm non potuiſſem continere gaudium, mihi repentè diſſolutum fuit robur corporis: & cùm cecidiſſem, hianti ore humì iacebam, exiſtimatus à nonnullis eſſe mortuus. Diuturno enim mœrore, niſi quòd reſpirabam & videbam, à mortuo nihil omninò differebam. Cùm me autem compræhendiſſet & eſſet complexus, qui defecerat, animum vix mihi reſtituit, fecitque vt cognoſcerem quis eſſem, & vbi eſſem, & quemnam meis cernerem oculis. Eum ergò viciſſim complexus, eiſdem excepi nexibus, inſatiabiliter diuturnum explens deſiderium.

Obſerua Chriſtianũ morem primò templum adeundi in itinere.

Deindè ad loquendum conuerſus, ego me excuſabam, & perſuadere volebam, me fuiſſe authorem omnium, quæ ſenſerat, malorum: vt qui eum eduxiſſem extra patriam, & eum feciſſem incolere regionem, quę continenter diripitur: & verè erat ità, vt dicebam. Quando enim vnquàm eam, quæ genuerat, incolens, aliquid deprecandum ſenſiſſet, cùm ex omni parte in pace ageret, & nullum haberet eiuſmodi metum inſidiarum? Valeant, qui, quæ ſunt in fatis, opinantur eſſe ineuitabilia, & ex fato ijs, qui patiuntur, imponunt neceſſitatem. Poſt hæc rogabam, vt mihi narraret quæ ei acciderant eo tempore, quo fuit apud barbaros. Neque enim ampliùs moleſta erat enunciatio, cùm prætcrijſſet iam periclitatio. Nam quomodò poſt morbum ſanitas, & curatio poſt vulnera lætificat, & non afficit moleſtia: ità etiam rerum triſtium narratio poſt liberationem, vel maximam habet voluptatem, quantum priùs dolorem habuit experientia.

Ipſe autem cùm grauem è profundo gemitum edidiſſet, Quid iuuat, inquit, ô pater, eorum quæ ſunt moleſta, reminiſci? Solet enim officere recordatio, vt eius qui paſſus eſt, recrudeſcant vulnera, etiamſi auditorum aures fortè demulcet, alienis alioquì malis delectationem afferens. Sed quoniam ſcio fore, vt nequaquàm ceſſes, donèc ea, quæ deſideras, tibi ſcire licuerit: admirabilem enim euentum meæ ſalutis, vis efficere argumentum

De rebus omnibus Deo gratias agere. mentum glorificationis, quomodò ſoles de rebus omnibus Deo agere gratias, audi, magni animi virtute tuos implens ſpiritus, nè ad aſperos & difficiles caſus eorum, quæ euenerunt, ipſe quoquè miſerabiliter fractus paternis viſceribus, me quoquè flectas ad luctum & lachrymas, & eiulatibus lamentationis confundas orationem: vtpotè quòd luctus ſæpè vocem interrumpat, & non ſinat quempiam ea, quæ vult, lingua narrare libera. Atque magnam quidem actûs partem omninò vobis apertè narrauit poſt fugam * Megadonis. filius * Medagonis. Illa ergò rursùs referre, ſimul & ſuperuacaneum fuerit, & moleſtũ. Quę autem poſt fugam illius euenerunt, neceſsè eſt, quoniam tu hoc mihi iubes, dicere.

Narrat Theodulus quid de ipſo barbari deliberauerant. Viſum fuerat barbaris, vt dixit, (omninò enim dixit ille) nos mactare: & quę pertinent ad ſacrificia, iam veſperè parata erant omnia, ara, enſis, libamen, phiala & thus. Summo ergò manè certa erat mors, niſi Deus erat prohibiturus, ſicut certè prohibuit. Poſtquàm autem ille, cùm me ſuam non celauiſſet fugam, aufugit, & propter longum viæ ſpatium, & quòd incerta eſſet perſecutio, dubium eſſet an eum poſſem aſſequi, quòd non ſolùm tempus (erat enim veſpera) vſque ad manè, eſſet ſufficiens terminus ei, qui fugeret: ſed etiam itineris incertitudo faciebat, vt neſcirem quonam modo poſſem eum perſequi. Quis enim eſt tam egregius ſimul inueſtigator, & tam bona coniectura præditus, vt in tanta latitudine ſolitudinis, itineris inueniat veſtigia? eſt enim tota aſpera & lacunoſa, & quæ nullum omninò oſtendat veſtigium quod acceperit. Cùm hæc ità ſe haberent, ego pronus iacebam, vultum quidem humi defigens, propter anguſtias autem afflictionis mentem ſursùm erigens, & ſic Deum vniuerſum ſenſim & apud me rogans, vtpotè quòd nihil ex ijs, quæ ad hanc vitam pertinent, ad nullam rem vtilem me poſſet deducere & attrahere, propter celerem neceſſitatem: ſed efficeret, vt eſſem potiùs ſobrius & vigilans, & ſoli Deo mentem adhiberem, & à ſpe in eum, penderem.

Precatio eius ad Deum. Quocirca dicebam: O Domine & Deus, qui ſolus es opifex vniuerſæ, quæ cernitur & quę mente intelligitur, creaturę: habes in manu tua corda eorum, quæ es fabricatus, & conuertis ſæpè ad miſericordiam, ferociam impetûs alieni à ratione, quando volueris iuſto & rationi conſentaneo iudicio, eos qui tuæ poteſtatis ſententia morti traduntur, conſeruare: qui ſedas iras ferarum agreſtium, quæ proſiliunt ad humana corpora deuoranda. Qui vim ignis hebetâſti, & ſolo nutu tuo pueros tuos illæſos conſeruâſti, & eorum pilos & colorem arcana tua & admirabili potentia flamma reddidiſti potentiora: tu me quoquè ſerua rex Chriſte, qui nulla ſpe nitor auxilij, qui mox inimicorum iudicio ſum vita priuandus, qui (vt eſt veriſimile) iam ſum mortuus: & nè permittas ô Domine, vt meus ſanguis ſit libamen dæmonibus, neque mearum carnium nidore lætificentur mali ſpiritus. Statuerunt me aſtro ſacrificare matutino, quod cognomen accepit ex vitio libidinis. Sed nè permittas Domine, vt corpus meum, quod in hodiernum vſque diem caſtum eſt conſeruatum, ſit hoſtia dæmonis, qui cognomen accepit ab intemperantia. Muta autem cor ferinum ferarum verè immanium ad clementiam & manſuetudinem, qui mutâſti iram in Eſther inflammatam Aſſueri regis Mediæ, & eius immitem animum conuertiſti ad miſericordiam. Serua animam, quę tibi ſeruire propoſuit. Redde me patri ſeni & tuo famulo, filium rudem malorum, & qui, quòd ad propoſitum attinet, ſum pius Dei cultor futurus. Non enim propter metum periculi hanc nunc incipio confeſſionem, vt videatur promiſſum rependi pro ſalute. Certaminis enim neceſſitatem anticipaui libera mea cogitatione. Oſtende fidem eſſe ad ſalutem pedibus perniciorem, & tuam ſpem eſſe quauis fuga tutiorem. Effugit mortem is, qui mecum erat manè ſacrificandus, & fuga ſibi ſalutem peperit. Ego autem manſi, expectans quod tibi videretur, & ſum in manibus inimicorum, tuo confidens auxilio. Ille ſuis pedibus, ego tuæ credidi potentiæ. Nè ſit diuina expectatio ad ſalutem infirmior ſpe corporis. Conſeruatus eſt ille, qui tenebris vſus eſt ad fugam, & rectè quidem ſit conſeruatus. Ad me iam peruenit lux diei. Tu deincèps me conſerua tua ſapientia, qui viuis lucem largiris ad tua exequenda præcepta.

Dan. 3.

Eſther 15.

Me ſic orantem cum acerbis lachrymis, manè inſomnem occupauit. Cumque reſpexiſſem, vidi iam luciferum prodeuntem ex horizonte. Surgens autem ab eo loco, in quo iacebam, ſedi, manus meas complicans genibus, & faciem ſuper ea inclinans, ſinum implebam lachrymis: & rursùs corde clamabam ad eum, qui me poterat eximere, intenſa vi ſpiritûs: Mirifica, dicens, mecum Domine tuam miſericordiam, qui

ſolus

ſolus habes vitæ & mortis poteſtatem, ſicut mirificâſti cum ſanctis, qui olìm conſtituti fuerunt in neceſſitate, & liberati fuerunt ab omni afflictione: vt nos habeamus fiduciam te inuocandi, & confidendi, fore vt liberemur ab ijs, in quibus ſumus malis, cùm illos habeamus tui exemplar auxilij. Tu redemiſti Iſaac qui iacebat ad ipſam aram occiſionis, & patrem, qui tincturus erat enſem ſanguine, ſono vocis retraxiſti. Tu Ioſeph eripuiſti à fratrum dextera, quæ cædem moliebatur: & rursùs cùm ei paratæ fuiſſent inſidiæ, ab iniuſtis liberâſti vinculis & cuſtodia, & poſt longum luctum patri reddidiſti regnantem. Tu huius patrem Iacob redemiſti à neceſſitatibus, cui frater ſimiliter inuidebat, ſeruans in Meſopotamia. Vbi etiam cuſtodiſti Moſem, qui Aegyptiacam fugiebat tyrannidem. Tu cùm duos pueros mortuos oratione prophetica è lecto feciſſes ſurgere, præbuiſti viduis matribus. Tu ipſe, ô Domine, in quem non cadit mutatio, qui hæc diuina virtute feciſti admirabilia: Tu quoquè me nunc exaudi, & largire viuum patri eum, qui te altiſſimum ſuum duxit eſſe refugium, & ſolue luctum, qui ſuperat omnem conſolationem: & da ijs, qui norúnt nomen tuum, vt admirentur vim tuæ potentiæ, ô rex maximè celebrande.

Gen. 22. Gen. 37. Gen. 41.46. Gen. 28. Exod. 2. 3 Reg. 16. & 4 Reg. 4.

Cùm ego autem in his eſſem, ſurgunt repleti tumultu, vtpotè quòd ſacrificij tempus præterijſſet: iam enim ſol lucebat ſuper terram: & cùm non inueniſſent alterum, neque ſcirent quidnam confactum eſſet, me interrogârunt. Poſtquàm autem reſpondi me neſcire, cùm eſſem apud eos, ſiluerunt, & neque minati ſunt, neque oſtenderunt vlla ſigna iracundiæ. Tunc quietus ac compoſitus fuit mihi ſpiritus, & Deo benedixi, qui non deſpexerat meî humilis orationem. Me autem deincèps ſubijt audacia & fiducia, cùm Deus omninò hæc mihi conceſſiſſet: cumque iuberent vt nefarijs veſcerer, contradixi: & luderem cum mulieribus, non parui imperantibus, donèc venimus prope terram, quæ habitatur. Tunc enim cùm neſcio quid communiter conſultâſſent, introducunt in vicum, qui dicitur Subaita, & ijs qui illic erant, ſignificant ſe me velle vendere. Cùm autem nihil agerent, ſed re infecta ſæpè reuerſi eſſent, vtpotè quòd nullus vellet dare plùs quàm duos aureos, tandèm vbi eduxiſſent, & vt mos illis erat, nudum ante vicum ſtatuiſſent, enſem collo meo imponunt, ſi nullus me emat, dicentes ſe me ſtatìm interfecturos. Ego autem ijs, qui ad emendum veniebant, ſupplex eram, manus extendens, vt darent quantum petebant barbari, & nè viderentur parci, cùm precium darent humani ſanguinis, dicens me eſſe precium propedièm redditurum, & ei qui emiſſet, lubenter, ſi vellet, eſſe ſeruiturum, confitens eum eſſe dominum etiam poſt redditum precium, qui meam vitam emiſſet. Quidam itaque meî miſertus clamantis & lachrymantis, vix tandèm me emit: & ex eo hìc, vt vides, emptus ſum, vt multa dicam breuiter. Video enim te perturbatum, & non longè abeſſe à lachrymis, & eſſe planctu confuſurum gaudium. Hæc quidem ſum paſſus, pater, & paſſus, fui liberatus. Te autem deincèps Deum glorificare conuenit pro mea hac inopinata, & quæ præter ſpem & expectationem reddita eſt, ſalute.

Vide morem barbaricum.

Sed tu quidem, dixi, ô fili, innumerabilia tolerâſti pericula, & multas ſuſtinuiſti mortes expectatione, etiamſi Dei gratia eius effugeris periclitationem. Idem enim eſt, mortem verè ſperare, & eam diſcere experientia: mitto dicere, quòd etiam grauiorem.

Non enim tantum affert dolorem diſſectio, quantum, quæ eam præcedit, expectatio, quę ſenſum doloris longo quodam metu extendit, & facit vt verè maneat, quę ſperatur, moleſtia. Ego autem in tempore illius afflictionis os meum ad Dominũ aperui, & continentiæ & alterius malorum perpeſſionis profeſſus ſum auſteram ſeruitutem, ſi te viuum ſolùmodò reciperem, & audiui vocem dicentem: Stabiliet Dominus, ſtabiliet verbum quod egreſſum fuit ex ore tuo. Non oportet autem, ô fili, transgredi profeſſionem, nec eum fallere, qui diuino reſponſo confirmauit promiſſum.

Votum ſub conditione.

Cùm ſic bonum finem votum acceperit, ego quoquè ô pater, inquit puer, tecum prompto & alacri animo laborem ſuſcipiam, & promiſſi ero ſocius, quandoquidem fui gratiæ quoquè particeps, & beneficij maximum percepi fructum. Nam tu quidem luctum, ego autem mortis euaſi periculum: cùm etiam vniuerſum à Deo in tuam gratiam factum ſit. Si enim Iepthe, qui pro conſequenda in bello victoria votum fecit, inſeruijt filia, ſuî cæde & ſacrificio, dans ſeipſam futuram hoſtiam propter conſeruandam patris exiſtimationem: quiſnam ego fuerim, ſi non velox & præcurrens ſim debiti paterni exolutor? idque cùm ſim Deo redditurus debitum, qui ſcit exolutionem Iudic. 11.

rursùs

rurſùs ſecunda rependere gratia: & quod redditur debitum, non accipit tanquàm debitum: ſed hoc accipit fœnori, & ſe confitetur debere exolutionem in remunerationem grati animi debitoris: qui ſemper quidem profundit gratias, & ſe ſemper ſcribit eſſe debitorem ijs, qui fœnori accipiunt beneficia: & eorum omninò redditionem, reputat liberalitatem & munificentiam: vt & ſemper incipiat benefacere, & tanquàm debitor referat gratias. Quamobrem cùm me in exoluendo promptum ſocium habeas pater, incipe reddere. Omninò autem Deus, qui noſtras nouit vires, conuenienter eis exiget debitum: nec maiores poſtulabit labores, quàm poſſit robur præſtare, naturæ ſciens imbecillitatem. Ego autem his quoquè verbis ſum precatus: Os, ô fili, detur exire ad opus, & in rebus conſpici: vt & promiſſum ſuum finem accipiat, ſitque votum efficax, & merces conſequatur labores. Hoc eſt enim finis & terminus vniuerſi operis, quod fit ex Deo, vt obſignentur actiones remunerationibus, & certamini coronæ ferant teſtimonium: quandoquidem quæ digna datur merces, ſolet eſſe argumentum, quòd ſit opus probatum, & ſunt præmia certum teſtimonium decertationis. Sed hæc quidem ſic habent.

Non exigit Deus labores ſupra vires.

Eorum autem, qui illic erant, verè pius & religioſus Epiſcopus cùm nos diù curâſſet, & à priori afflictione nos non parùm recreâſſet, rogabat vt nos apud eum maneremus, benigneque pollicebatur, ſe noſtri curam habiturum in omnibus. Nè videretur autem vim afferre, quòd reputaret precium datum pro filio, nec omnis iure domini exigere vt maneremus, permiſit vt faceremus quicquid videretur ex noſtra animi ſententia: in hoc ſolo in nos exercens tyrannidem, quòd ſacri ordinis iugum vel inuitis nobis impoſuerit. Nos enim reputantes onus miniſterij, ægrè ferentes deflebamus, vt quod noſtris eſſet viribus ſuperius, & vix ſolis ſanctis cõueniret, quòd ad vitæ gerendæ rationem attinet. Nam illis quoquè viſum eſt graue, & vocati, confeſſi ſunt dignitatem eſſe maiorem, quàm vt eis conueniret: & Deo contradicebant, producentes ſuam indignitatem, & recuſabant ordinationem, cauſantes imbecillitatem, etſi omnibus, qui nunc ſunt, eſſent ad munus aptiores, & ex rerum honeſtarum exercitatione maiorem in colendo poſſent habere ad Dominum fiduciam. Ille autem dicebat munus conuenire laboribus, & certaminis perpeſſionibus dabat mercedem, vt putabat, dignitatem. Volentes autem diſcedere, & domum proficiſci, liberali viatico proſecutus, vtpotè quòd longa eſſet via, & vt Dei gratia nos comitaretur, precatus, quæ deincèps nobis pacẽ conciliaret, ſic dimiſit: cùm nec de dominio ſe arroganter iactâſſet, vt aliquis fortaſsè alius, eius quem emerat, authoritatem prædicans: ſed etiam quod videbatur fuiſſe infortunium, leuâſſet multa conſolatione: & opinionem inſolentiæ, vitâſſet moderatione. Mihi autem hîc deſinat oratio, vbì rerum grauium ceſſauit periclitatio, quæ Dei gratia poſt multam afflictionem, lætioris vitæ præbuit principium: Qua detur nobis omnibus frui & nunc, & in futuro ſeculo, virtute & bonitate ſanctæ & conſubſtantialis Trinitatis, Amen.

Humanitas epiſcopi.

Sancti viri vt ſe ſacerdotio indignos putàrint.

VITA, ET INSTITVTIO SANCTI PATRIS NOSTRI IOHANNIS CALYBITAE, HOC EST,
qui ſub tugurio habitabat: Authore Simeone Metaphraſte.

15. IANVAR

VIRI iuſti & perfecti vitam, honeſtè, purè & cum virtute actam, vobis qui concordes in hunc locum cõueniſtis, narrare in animo habeo. Vixit enim ille temporibus noſtris. Qui cùm huius vitę negocia ſingulari ſapientia, & in Chriſtum fide ac pietate contempſiſſet, cæleſtia bona conſecutus eſt. Res ipſa cuiuſmodi ſit, narratione hac explicabitur.

Iohannis Calybitæ parentes & patria.

Fuit in vrbe Roma vir quidam valdè diues, & dignitate illa prędictus, qua ij ſunt, qui exercitus ducunt. Nomen viro illi erat Eutropius: eius autem coniunx, Theodora vocabatur. Is habuit tres filios, è quibus duo ciuilibus magiſtratibus ab ipſo occupati erant. Qui verò natu erat minor, Iohannes

hannes appellabatur. Eum ad literas diſcendas pater magiſtro tradidit. Itaque cùm primas eruditionis literas didiciſſet, ad Rhetoricos & Philoſophicos libros cognoſcendos ſe traduxit. Cùm verò duodecimum annum ageret, & omnia ferè perfectè didiciſſet, cò quòd boni & elegantis ingenij eſſet puer, cumque Chriſti fidem ſeruaret, præter cætera, ſanctis eccleſijs vacabat, neque horam vnam à libris diſcedebat, ità vt Grammatici homines adoleſcentuli perſeuerantiam obſtupeſcerent. Quodam autem die Abbas quidam è ſuperioribus partibus ex venerabili eorum monaſterio, qui vocantur Acœmeti, eó quòd nunquàm cubare ſoliti ſunt, cùm votum feciſſet, vt Hieroſolymam proficiſceretur, venit in eam domum, in qua Iohannes docebatur, & eos qui illam habitabant, exorauit, vt apud ipſos diuerſari poſſet. Eius viri habitum, & exercitationis inſtitutionem cùm beatus Iohannes vidiſſet, à ſancto ſpiritu inflammatus, cœpit ab eo quærere, vndenàm eſſet, quò iret, & quænam foret exercitationis ratio, quam monaſterium illud, è quo diſceſſerat, teneret. Monachus igitur ille à puero interrogatus, omnem vitam & exercitationis regulam enarrauit. Patefecit autē & res ſuas, quòd ſcilicet deuotionis cauſa Hieroſolymam proficiſceretur, vt illic Deum oraret, & ſancta loca veneraretur, ac rursùs in ſanctum monaſterium, è quo diſceſſerat, rediret.

Felicitas ingenij eius.

Monachi Acœmeti.

Hæc cùm Iohannes audiuiſſet, manu appræhendit monachum illum, & ſeorsùm duxit, ac iureiurando valdè horribili eum adſtrinxit, vt poſtquàm iter illud perfeciſſet, ad eum rediret, vt ſecum vnà ipſum ad ſanctum illud monaſterium duceret. Tunc dicebat illi beat⁹ Iohannes: Audi, quæſo, mi Abba, & meî commiſeratio te tangat. nam parentes mei, cùm me præter cæteros fratres, & alios omnes domeſticos diligant, & eruditionis ac doctrinæ literis plurimis me inſtituendum curent, cogitant ad magnum aliquem dignitatis gradum me extollere. Vt enim dicit dominus & pater meus, vult me prouehere ad dignitatem aliquam, quæ maior ſit, quàm gradus ille eſt, quem Tribuni militares obtinent. Poſt hęc omninò me nuptijs copulare in animo habet. Sed ego partìm in ſanctam eccleſiam veniens, partìm ex ijs, quæ legi, & mecum ipſe cogitaui, res omnes, quę in hac vita ſunt, vanas eſſe cognoui, & illum ſolum ſaluum eſſe, qui huius vitæ rebus contemptis, conſtanter in iſto veſtro habitu Chriſto ſeruit. Quamobrem à te ſupplex peto, domine, vt me ducas, & in illo ſancto monaſterio connumeres. Hæc cùm audiuiſſet monachus ille, iureiurando ſe rediturum promiſit, & eum ſecum vnà in monaſterium ducturum.

Peregrinatio ad Hieroſolymā religionis ergò.

Cùm ità igitur inter ſe conueniſſent, vterque in ſuam viam abijt. Cùm verò monachus ille diſceſſiſſet, hæc ſecum beatus Iohannes dicebat: Intereà hoc primùm faciam: à meis parentibus ſanctum Euangeliorum librum petam, ex quo Chriſti traditiones ediſcam, & quomodò poſſim ea facere, quę Chriſto grata ſunt. Itaque parentes adiens, Non poſſum, inquit, præ pudore in gymnaſium ire, cùm omnes, qui mecum vnà literas diſcunt, poſtquàm res illas expediërint, quę in gymnaſio exercētur, ſecum habeant Euangelia, & ſedentes ea legant: at ego talis ſum, quaſi vnus ex ijs, qui parentes non habent, cùm Euangelijs caream. Itaque ſupplex à vobis peto, domini mei, vt mihi quoquè iubeatis Euangelium dari, quô & ipſe illud in manibus meis habens ediſcam. Hęc cùm eius mater audiuiſſet, valdè læta eſt, quòd eius filius tanto diſcendi ſtudio teneretur: & cum viro collocuta, Agè, inquit, domine mi, cura, vt talis Euangeliorum liber conſcribatur, & filio noſtro detur, qui non ſolùm literarum figuris, & his, quæ intùs ſcripta habuerit, deſiderium filio commoueat, ſed etiam ipſius conglutinatione & exteriori ſpecie ità pulcher ſit, vt eius deſiderium magìs excitet. Statim verò eius pater iuſſit aurificem vocari, eique dixit, vt tantum pecuniæ ſumeret, quantum ſatìs eſſet ad Euangeliorum librum filio conglutinandum. Aurifex igitur cùm quingenta numiſmata, & precioſos lapillos ac margaritas ſumpſiſſet, librum Iohanni conglutinauit. Cùm verò Euangelium ipſum Iohannes accepiſſet, & in manibus teneret, ſtudioſè illud didicit, expectans quoàd monachus, de quo ſuprà dictum eſt, reuerteretur.

Futurus monachus Euangelium lectitat, vt ei conuenienter viuat.

Magni precij codex ei datur à patre.

Interuallo temporis monachus ille reuerſus eſt, quemadmodùm ſe facturum promiſerat. Quem cùm vidiſſet Iohannes, valdè gauiſus eſt, & occurrens animo admodùm læto, eum amplexus, his verbis affatus eſt: Domine mi, parentum meorum affectum, & nimiam ipſorum in me beneuolentiam nemo ſcit, vt ego ipſe. Noui enim matrem meam præcipuè talem in me eſſe, vt ſi quid huiuſmodi præſenſerit, lachrymis ſuis propoſiti mei curſum impediat. Itaque te precor, vt tacitè diſcedamus, nè quis id ſciat, quod

Ff facimus.

facimus. Tum monachus: Faciamus,inquit,fili,quod vis: votis enim tuis Deus ſatisfaciet. Itaque Iohannes ſecum ducens monachum illum, ad fluminis ripam acceſſit, & nauclero quodam inuento,ait:Rogamus te,frater,vt liceat nobis nauigium tuum conducere, quo ad eorum monaſterium, qui Acœmeti vocantur,nos vehas. Quibus ille: Ego,inquit,propterea hîc ſedeo,vt onus aliquod capiam,& nauigium meum impleam, centumq́; nummi ſunt ipſius merces. Tunc Iohannes dixit: Expecta,frater,vſq; ad tertium diem,& à me nauigium conducetur. Cùm ità inter ſe conueniſſent, diſceſſerunt. Tuncq́; Iohannes dixit monacho: Multa erit merces, qua nauigium hoc conducitur: illud autem conſilium valdè placet,vt rationem ineamus, qua parentes diſceſſum meum non impediant. Ibo igitur, & aliqua ficta excuſatione à parentibus meis petam, vt mihi pecuniam largiantur: ea verò nauigium conducemus. Tum monachus: Vade fili: Dominus dirigat omne tuum conſilium bonum.

Venit igitur Iohannes,& matri ſuæ dixit: Mater mea domina, quæ ab initio ità me educâſti,vt paucę admodùm matres filios ſuos educârunt, & propter ſummam tuam in me beneuolentiam, quicquid ipſe optaui, mihi præſtitiſti: vnum eſt, quod prætereà ego à te ac patre meo peto, idq́ue veſtræ gloriæ cauſa exopto. Ad hæc mater: Pete,inquit, fili, quicquid vis. Tum Iohannes: Mater mea domina, omnes pueri qui ſunt in gymnaſio,non ſemel tantùm atque iterùm,ſed ſæpiùs me in conuiuium vocârunt:ego cùm illos ſimiliter accipere non valeam, in gymnaſium ire non poſſum: ità pudore multo perfundor. At illa: Expecta, fili,hodiernum diem, & ego patri tuo perſuadebo, vt tibi det pecuniam, qua inuitare poſſis,quoſcunque velis. Hæc dixit mater,& abſente filio,ſingula viro ſuo narrauit,quę à Iohanne acceperat. Cui vir:Demus,inquit,illi centum aureos nummos, & puerum, qui eum cuſtodiat & obſeruet,nè quo modo adoleſcens procliuior euadat, & in ſordidum ac turpem aliquem vſum pecuniam conferat atq; conſumat. Placuit vtrique conſilium illud. Cùm igitur Iohannem accerſiuiſſent, dederunt illi pecuniam,& puerum cuſtodem. Iohannes verò,acceptis centum illis aureis nummis, ea re valdè gaudens, ad monachum venit vnà cum puero illo,& ait: Mi domine, hic homo meus eſt: ipſe tecum hîc manebit: ego verò ad ſocios meos adibo, vt ab ipſis audiam certum diem,quo illos in conuiuium accepturus ſim. Abijt igitur,& ſecum habens pecuniam, nauigij dominum adijt, ac dixit: Rogo te, frater, vt mihi & monacho tantùm nauigium loces. Cui nauigij dominus: Dixi,inquit,tibi multa mercede nauigium conduci: quòd ſi expectetis, vos vnà cum reliquis oneribus accipiam. Tunc illi Iohannes: Accipe à me mercedem tuam,modò nos ſaluos peruehas. hoc cùm dixiſſet, centum nummos aureos ei numerauit: Quos cùm daret: Rogo,inquit,te frater,vt cælum ipſum benè inſpicias,cumq́; is ventus flare incipiat, qui ad nos vehendos idoneus eſſe poſſit,tunc in nauigio tuo ſtans,noſipſos nutu voces: ſuſpectos enim habemus quoſdam homines,& fuga vti volumus. Tum ille centum aureis nummis acceptis, valdè lætatus,dixit: Vade,domine mi,& ſecurus eſto, quòd vos incolumes perueham. Abijt igitur Iohannes, & monacho rem narrauit clam puero illo, quem pater cuſtodem appoſuerat.

Dantur etiam centum aurei.

Illis conducit nauigium.

Poſt aliquod temporis interuallum, Iohannes monacho & puero dixit: Eamus ad fluminis ripam,eò quòd intra duos dies futurum eſt,vt ego ſodales meos in conuiuium accipiam,vndè boni alicuius piſcis obſonio indigemus. Cùm igitur eò veniſſent,Dei voluntate factum eſt, vt ventus nauigationi accommodatus flare cœperit. Itaq; nauclerus è nauigio ipſo crebris nutibus illos vocabat.Cùm verò puerum ipſum,ſi ibì maneret,latére non poſſent,ei dixerunt: Abi,puer,in gymnaſium,& vide,quid adoleſcentes illi faciant,& redi huc,vbì nos inuenies. Abijt puer. Iohannes verò & monachus nauigium conſcenderunt, & illinc nauigantes, ad ſanctum illud monaſterium incolumes vecti ſunt. Narrauit autem monachus ille fratribus totum id,quod verum erat, & quanta eſſet pueri fides. Quem cùm Archimandrita inſpexiſſet: Nimiùm, inquit,adoleſcens es,ô fili: nobis autem mos eſt, vt qui monaſticam vitam profiteri velit, quadraginta dies apud monaſterium maneat,& cùm exercitationis noſtræ regulam conſiderauerit,ità tondeatur. Ad hæc Iohannes:Obteſtor te per puriſſimam Trinitatem,vt hodiè me tondeas,quoniam iſto angelico habitu indui vehementer cupio ac ſtudeo. Tunc Archimandrita puero illi benedixit: cumq́; eum totondiſſet, habitu induit. Ipſe verò multo ſtudio & animi alacritate,exercitationi monaſticæ vacabat, Deum ipſum nocte & die

Clàm fugit è patria.

Tondetur & habitu monaſtico induitur.

& die precans. Manſit autem annis ſex in monaſterio illo, & omnibus qui illic erant, exemplo fuit, quo pacto humilitatem exercere, ac Deum ipſum orare deberent. Talem autem continentiam ſibi præſcripſit, vt nihil aliud guſtaret, niſi precioſum Chriſti corpus & ſanguinem, itá vt Archimandrita ille miraretur, ac diceret: Tu quidem adhuc puer multum laboris tibi ipſe impoſuiſti: itaq; corpus tuum imbecillius efficitur, quàm vt diuinæ gloriæ miniſterio ſufficere poſſit: Continentia enim, ieiunium, & vigiliæ multæ ipſum corrumpunt. Mira eius abſtinentia.

Iam verò bonarum rerum hoſtis diabolus, cùm adoleſcentis illius ſtudium multum, & ſancti propoſiti curſum intentum videret, vehementer contra illum furere cœpit. In quem cùm acerbiſſimè affectus eſſet, & generoſam eius mentem & cogitationes ſuperare, & à Chriſti ſpe remouere non poſſet, talem mœrorem, & tantum parentum deſiderium in eius adoleſcentis mentem iniecit, vt nocte & die de illis cogitaret, & ante oculos haberet, quanto comitatu ac ſeruorum miniſterio parentes vterentur: deniquè omnem vitæ huius fallaciam ac vanitatem propoſitam habebat. Itaq; multis ieiunijs, vigilijs, & nimio parentum deſiderio factum eſt, vt eius corpus non caro, ſed inſtàr vmbræ tenue videretur. Archimandrita verò cùm adoleſcentem ità extenuatum atq; afflictum vidiſſet, vt iamiam è viuis exceſſurus putaretur: An non tibi dixi, inquit, fili Iohannes, Deum ipſum hoc tantùm à ſeruis ſuis poſtulare, vt eum pro viribus colant? Tu verò ſupra vires tuas iſta exercitatione vtens, teipſum nimis extenuatum & gracilem reddidiſti. Ad hæc Iohannes: Scito, pater, non ieiunijs me domari, ſed peccata mea impedimentum mihi afferre. Multis enim ab hinc diebus bonarum rerum inimicus diabolus cor meum conturbauit, & parentum ac videndæ familiæ meæ deſiderium animo meo ſuggeſſit: neq; perditus hic hoſtis illud videt, quòd, Deo meo volente, & veſtris precibus mihi opitulantibus, quanuis ad videndos parentes meos profectus fuero, ipſum tamen conculcabo, & eius conatum imbecillum atque inanem eſſe oſtendam. Tum illi Archimandrita: Nonne, inquit, fili, tibi dixi, cùm primùm monaſtica profeſſione initiari voluiſti, noſtræ huius exercitationis certamen magnum, & laborem multum eſſe? Hæc cùm dixiſſet, & adoleſcentis cauſa lachrymatus eſſet, ei benedixit. Tentatur immodico parentum deſiderio.

Poſtero autẽ die Iohannes Archimandritam adijt, cumq; ad eius pedes ſe abieciſſet, ipſum rogauit, nè ſibi ſuccenſeret, ſed pro ſe Deum precaretur, & concederet, vt ſibi liceret abire, & parentes videre, eaq; ratione diabolum, Domino adiuuante, conculcare. Archimandrita cùm omnes fratres, qui erant in monaſterio illo, congregâſſet, & attentis precibus pro adoleſcente illo Deum orauiſſet, cum gemitu & lachrymis: Vade, inquit, fili, in nomine Patris & Filij & Spiritûs ſancti, & tecum vnà venientem habeas Dominum Ieſum Chriſtum, qui te ducat in via iſta, prout ipſe vult. Iohannes verò cùm è terra ſurrexiſſet, fratres omnes obſecrando, genibus flexis, petijt à ſingulis, vt extenſis manibus illi benedicerent: & ità eos ſalutans, Salui eſtote, inquit, omnes patres & fratres: ſalua eſto laudabilis & ſancta ſocietas, quæ me benè ſuſcepiſti: ego omninò veſtro tecto indignus ſum.

Cùm igitur à ſanctis illis patribus Deo commendatus eſſet, exijt è monaſterio illo, & ab eius ianua longiùs progreſſus, ſe conuertens, & ſanctum monaſterium adſpiciens, triſtem atque acerbum gemitum emiſit, & flexis genibus, Deum ipſum ſic orauit, vt eius lachrymæ in terram defluxerint: atque ità finitimam illam regionem ſalutauit, & lachrymas non intermittens, diſceſſit, iterque ſuum fecit. Cùm verò dimidium itineris confeciſſet, vidit inopem quendam hominem lacera veſte indutum, cui dixit: Salue, frater, & viæ comes. An placet, vt vnà iter faciamus? Maximè, inquit ille, gratum mihi hoc eſt. Cùm verò vnà iter facerent, Iohannes ait: Video te, frater, veſtem tam laceram habere, vt illam ferre non poſſis: te igitur rogo, vt veſte iſta te exuas, & meam capias: ego autem tua me induam. Cumq; ad locum quendam veniſſent, viciſſim ſe ſalutantes, ſinguli viam ſuam aggreſſi ſunt. Cùm verò Iohannes eò veniſſet, vndè parentum ſuorum ædem eregionè proſpiciebat, ſeipſum in terram deiecit, & Deum ità precabatur: Domine Ieſu Chriſte, nè derelinquas me. Cumque ad multam noctem parentum ſuorum ianuam adijſſet, rurſùs in terram proſtratus ac lugens, Deum ità precatus eſt: Domine Ieſu Chriſte, en parentum meorum domus, quam mihi oſtendiſti: ſed nè à gratia tua décidam, da mihi, quæſo, vt ſuperato diabolo, hoc in loco benè moriens, non ampliùs tentationem aliquam patiar. Manſit itaque illic tota nocte illa. Abſcedit à monaſterio cũ bona venia præfecti. Venit ad ædes parentum.

Vt verò dies illuxit, atrij fores patefactę ſunt, vt ſolebant, eò quòd eius parentes paulò pòſt egreſſuri eſſent. Exijt autē familiæ Prǽfectus, qui cùm ipſum lacera veſte indutum vidiſſet: Quis, inquit, tu es, & vndenàm, & quarè cùm talis ſis, huc accedere auſus es? Diſcede iſthinc, quoniam domini mei egreſſuri ſunt. Tum Iohannes: Quęſo, domine, vt miſericordia me proſequaris: ſum enim homo pauper. Sine igitur me in hoc angulo manere, (nihil enim mali facio) atque huius rei mercedē à Deo ipſo expecta, ſi me pauperem ad huius atrij fores manēre permittas. Permiſit ille, & abijt. Exiérunt autem eius parentes in atrium. Quos cùm Iohannes vidiſſet, totus lachrymis repletus eſt, ac ſecum dixit: En diabole, & parentes meos, Deo ità volēte, adſpexi, & ſagittas tuas ardentes contēno, Chriſti ope adiutus. Ac rursùs dixit: Domine Ieſu Chriſte, nè derelinquas me. Et manebat in illo angulo. Cœpit autem eius pater è menſa ſua cibum illi mittere, dicens: Huius pauperis patientia multa eſt: quippe qui in tantis pluuijs, & multa glacie tam patienter ac fortiter in hoc atrio commoratur. Poteſt Deus ipſe per hominem hūc nobis ſalutem afferre. Omninò enim propterea huc miſſus fuit homo iſte, vt & nos per illum ſalutem aſſequamur. Exiens autem domo quodam die mater illius, cùm eum ità abiectum vidiſſet, indignans ſubſtitit, quòd tanquàm horrendum aliquid videre ſibi viſa eſſet, & ad pueros ſuos cōuerſa: Auferte, inquit, iſthinc hominem iſtum, quòd non poſſum, illo ſic iacente, tranſire. Statim igitur ſerui hominem illum vi pertraxerunt. Cùm verò aliquantulùm à foribus illis longè abeſſet, manebat illic, neque aliquò diſcedebat. Egredienti autem aliquando familiæ Præfecto: Rogo te, inquit Iohannes, vt quemadmodùm initiò miſericordia me proſecutus es, ità & nunc paruum aliquod tugurium mihi conſtruas, vt à glacie defendi poſſim, neque à veſtra domina vnquàm videar. Hęc cùm ille audiuiſſet, nihil moratus, paruum quoddam tugurium ei compoſuit: in quo manebat, Deum orans. Ei autem pater quotidiè cibum mittebat. Verùm quæ à patre mittebantur, pauperibus ipſe diſtribuebat, ex eis non edens, neque bibens, ità vt omnes pauperes ad eum currerent, & ab illo nutrirentur. Itaq; eius corpus ſic extenuatum erat, vt oſſium compages numerari poſſent: tanta continentia ſe affixerat.

Moratur in angulo quodam patiētiſſimè.

Item in tugurio.

Tertio autem pòſt anno, cùm benignus Deus multum eius laborem adſpexiſſet, cumq; virtutis exercitatione perfectam vidiſſet, apparuit ipſi & dixit: Salue Iohannes, qui reuerà hoc nomine appellaris: eo enim, quod feciſti, te illi Iohanni, qui virgo fuit, ſimilem oſtendiſti: nam cùm omnia dereliqueris, me ſecutus es. Tuæ igitur exercitationis tempus, & laborum tuorum certamen completum eſt. Poſt tres dies ad me venies, ad illam iuſtorum hominum requiem. Experrectus autem Iohannes, flere cœpit, & Deum ità precari: Ago tibi gratias, Domine Deus, quòd me indignum hominem illa iuſtorum requie dignum facere velis: ſed memento, quæſo, & parentum meorum, & ipſos miſericordia proſequere, illorum peccata non reputans, ſed delens, quoniam ſolus tu clemens es & miſericors. Cumque has preces compleuiſſet, prædictū familiæ Prǽfectum ad ſe accerſitum, ſic affatus eſt: Quemadmodùm ab initio vſq; ad hanc horam miſericordia me proſecutus es, ità, quæſo, & nunc facias. Vnum eſt, quod à te peto, vt meis verbis, dominæ veſtræ ſignificetur. At ille: Agè, inquit, dic, ſi quid vis. Tum Iohannes: Eas igitur, & illi hæc dicas: Pauper ille, quem ad fores iacentem expelli iuſſiſti, per me à te petit, nè ſuperbo animo pauperem & inopem deſpicias, Ieſum Chriſtum Dominum reſpiciens, ſed patienter digneris ad eum accedere, quippe qui habet quædam tibi dicere. Abijt ille, & dominæ ſuæ nunciauit, quæ à Iohanne acceperat. Tum illa: Num, inquit, aliquid eſt, quod pauper iſte mihi habeat dicere, quæ non poſſim ad eum accedere, neque ipſum adſpicere? Virum autem ſuum adijt, & ipſi hæc ſignificauit. Cui ille dixit: Abi vxor mea, & pauperem nè deſpicias: pauperes enim Deus elegit. At illa adhuc iter ſuum differebat. Rursùs Iohannes ad eam miſit, qui eius verbis diceret: Poſt tres dies ego moriar: at tu ſi huc venire, & me videre nolueris, poſtremò teipſam pœnitebit. Illa cùm de eius morte audiuiſſet, exijt, & pueris ſuis præcepit, vt pauperem illum ad ſe ferrent.

Chriſtus ei apparet.

Ille verò cùm eſſet contectus, agnoſci non poterat, ſed hæc dixit: Merces tua, ô domina, completa eſt, ſicut Dominus dixit in Euangelijs ſuis, quo loco ait: Quæcunque feceritis vni ex iſtis fratribus meis minimis, & mihi feciſtis. Ego verò, vt pauper & nihil habens, benedictionem quandam tibi volo derelinquere: ſed iureiurando promittas velim, te facturam quæ dixero, & ità benedictionem accipias. Iurauit illa ſe obſeruatu-

Matt. 25.

naturam quæ audiret. Tum ille: Per eum, inquit, ipſum te obteſtor, per quem & tu iuràſti, nè iubeas me alia veſte tectum ſepeliri, niſi hac ipſa, quam nunc habeo: & in hoc ipſo loco, vbi tugurium meum eſt, facias me humari: quoniam neque alijs veſtibus, neque nobiliore aliquo loco ego dignus ſum. Hæc cùm dixiſſet, illi Euangelium tradidit, ac dixit: Hoc tibi in hac vita propugnaculum, & illius futuri æui bonum tam tibi, quàm domino meo viro tuo ſit viaticum. Illa cùm Euangelium accepiſſet, vndiquè illud verſans, ait: Simile Euangelium hoc illi eſt, quod olìm dominus meus filio noſtro dedit. Cucurrit igitur, & viro ſuo librum oſtendit. Quem cùm ille agnouiſſet: Verè, inquit, Euangeliũ illud hoc eſt, & non aliud. Sed vndenàm ipſe hoc habuit? Par eſt illum interrogare, vbinàm ſit filius noſter Iohannes. Cùm igitur ad ipſum veniſſent, dixerunt: Obteſtamur te per puriſſimam Trinitatem, vt nobis verè dicas, vndenàm Euangelium hoc habueris, & vbì ſit filius noſter Iohannes. Ille cùm lachrymarum vim ferre non poſſet: Ego, inquit, ſum Iohannes filius veſter: ego ſum multarum lachrymarum vobis cauſa. Euangelium hoc illud eſt, quod vos mihi dediſtis. Sed Chriſtum meum deſiderans, ſuaue illius iugum portaui. Hæc cùm parentes audiuiſſent, ad filij collum ſe abiecerunt, & ab hora prima vſque ad ſextam ità fleuerunt, vt omnes, qui vrbem habitabant, vnà cum illis filium agnitum fleuerint.

Vide ſancti viri humilitatem.

Confitetur parentibus quis ſit.

Vt verò eius recta & ſancta inſtitutio, nulla vitæ huius perturbatione macularetur, illius Spiritûs, quem loquentem in ſe habebat, ope adiutus, animam ſuam Deo reddidit. At eius mater oblíta quod iurauerat, laceratis veſtibus illum exuït, & aureis induit: quibus cùm ille indutus eſſet, repentè mater paralytica effecta eſt. Cùm verò eius pater verba illius memoria repeteret: Seruetur, inquit, quod ſancti noſtri filij voluntas poſtulauit. Cùm igitur aureis veſtibus eum exuiſſent, laceris illis induerunt, quas antea habere ſolitus fuerat. Quo facto, ſtatim eius mater ſanata eſt. Illius autem ſancti viri reliquias in tugurio illo parentes condiderunt, & ſacram ædem illic ei conſtruxerũt, omniaque bona ſua ſacro illi tẽplo dedicârunt. Cumque multas pecunias in peregrinorum miniſterium contuliſſent, in pace diem ſuum obiérunt. Hæc fuit Iohannis inſtitutio, hæc vita, & ſanctæ ipſius exercitationis ratio. Hic, inquam, cùm diabolum conculcâſſet, ſupernæ vocationis brauio dignus effectus eſt, gratia & benignitate Domini noſtri Ieſu Chriſti: Cui gloria ſit & imperium in ſecula ſeculorum, Amen.

Excedit à vita.

Boni parentes ſancto filio templum conſtruunt, omniaq; ſua bona illi dedicãt, ei⁹ reliquijs ibidèm collocatis.

VITA S. MAVRI ABBATIS, PER FAVSTVM EIVS CONDISCIPVLVM SCRIPTA.

PROLOGVS.

FAuſtus, famulorum Chriſti famulus, omnibus monachis, qui ſunt in Oriente & Occidente, meridie & ſeptentrione, & fidem, quę ſecundùm pietatem eſt, vnà nobiſcum in Deo retinent, gratia, miſericordia, pax, & propitiatio à Deo patre omnipotente, conditore omnium: & ab Ieſu Chriſto vnico filio eius, Domino, Redemptore ac Saluatore noſtro: atque à Spiritu ſancto, illuminatore & viuificatore animarum noſtrarum.

Cùm à parentibus meis omnipotentis Dei ſeruitio nutriendus, ſecundùm regularis normam inſtitutionis, ſeptennis beato Benedicto in eius ſanctiſſimo cœnobio, quod idem totius ſanctitatis vir in Caſſino ædificauerat caſtro, traditus fuiſſem iuxta miſerentis Dei voluntatem, qua & velle & operari in nobis perficit pro bona voluntate, gratuita nos & omnipotemtiſſima miſeratione vt velimus præueniẽs, ac miſericordiſſima gratia, nè fruſtrà bona, quæ inſpirare dignatur, aggredi conemur, ſubſequens: quin magis, vt recta in illum fide credentes, atque in bonitate & ſimplicitate cordis de illo ſentientes, pro his quæ ipſe tribuit & immittit, præmia nos æternorum ab eo recipere ſperemus gaudiorum, ſi tamen propoſiti noſtri & fidei rigorem ad finem vſque firmum ac inconuulſum ſeruemus: Poſtquàm, vt ipſi ſuperno placuit opifici, annos puerilis ætatis emenſus ſum, & vti iam liberæ facultatis cœpi permiſſione, ex integro me pro

Fauſtus puer ſeptennis fit monachus.

Phil. 2.

viribus & ſcire, monaſticæ mancipaui obſeruationi: adeò vt ne momento quidem à viſione beatiſſimi ac ſanctiſſimi Benedicti diſiungi vllo modo vellem, ſed ſemper eius Deo placita, & hominibus imitanda inſtrui doctrina, ac radiantibus ædificari exemplis, ardentiſſimo deſiderabam amore.

Multis modis probari ſolent monachi.
1. Tim. 2.

Cernens itaque beatiſſimus Pater me per omnia ſaluti propriæ, & regulari inſtitutioni operam dare, multis ſæpiſſimè argumentationibus propoſitum animi mei niſus eſt experiri, etiam de his, quæ ipſe homini impoſſibilia ac importabilia eſſe ſciebat. Sed vbì per gratiam omnipotentis Dei, qui omnes homines vult ſaluos fieri, me paratiſſimum atque promptiſſimum ad omne, quicquid illud erat, aggrediendum ac tentandum, ſiue etiam perferendum eſſe peruidit, ilicò ſpecialiùs præ cæteris obſequiorum meorum vti ſeruitijs cœpit, meque arcanis quibuſque, & nulli penè ab eo, vt aſſerebat, antè prorsùs creditis, paterno affectu inſtruere, ac contra tentantia præmunire vitia. Vndè factum eſt, vt cum beatiſſimo Mauro diſcipulo ſuo, qui ab eo religioſiſſimè nutritus & eruditus fuerat, quique vitæ merito & perfectione virtutum magiſtri cooperator extiterat, me ad partes dirigeret Galliarum, quô illi aliquod ſolatium mea præberet cohabitatio. (ego quippe ex prioribus, qui ab eo educati primi fuerant, ſolus ſuperſtes eram tyronibus) Gratia ſiquidem fundandæ cœnobialis religionis, ad tam longinquas exterasque ab eo tranſmiſſus eſt regiones.

Pſal. 138.

Deniquè diuinitatis maieſtas omnipotentiſſima, quæ omnia circumplectens & penetrãs, intelligit cogitationes à longè, & nouit omnia nouiſſima & antiqua, & omnes vias ſingulorum præuidet: cùm eidem ſanctiſſimo patri, ſuum monaſterium in loco, ſuperiùs iam dicto, ab ipſo conſtructum, occulto ſuo iudicio deſtruendum euertendumque prodidiſſet, & vir Domini inconſolabili pro hoc afflictione fletûs indeſinenter afficeretur, reuelatio illum cæleſtis tali releuare ac confortare eſt dignata oraculo: Noli, ait, probatiſſime ac electiſſime Deo Benedicte, pro his, quæ huic euentura didiciſti loco, mœſtum vllo modo gerere animum, quoniam quod ſemel præfixum atque decretum eſt inſcrutabili ſummæ Deitatis conſilio, intranſibile atque irreuocabile, ſine dubio patrabitur, ſolis tibi tuo merito cunctorum conceſſis habitantium animabus. Sed aderit omnipotentis quamnuperrimè diuina propitiatio & conſolatio, quæ & locum hunc in priſtinum, immò in ampliorem, quàm nunc videtur, tuis nihilominùs meritis reſtituet gradum, & alijs perindè nationibus huius lumen religioſitatis de hoc eodem irradiabit loco. Pro quo vt interpellatus, vel potiùs efflagitatus fueris, extemplò quos probabiliores in huius grege ſanctæ habes congregationis, quò depóſceris, mittere maturato, ſciens proculdubiò, quoniam laboris eorum fructus vberrimus, & tibi ad cumulum recipiendorum augmentabitur præmiorum, & illos ad habitationem perennis introducet beatitudinis.

Diuinitùs reuelatur S. Benedicto deſtructio monaſterij ſui.

Hoc ergò ſanctiſſimus Deoque chariſſimus pater certior factus reſponſo, mox vt legatione Cenomanici antiſtitis conuentus & exhortatus eſt, continuò ſummæ religionis virum euocans Maurũ, cum conſilio totius congregationis, legatis eum ipſius aſſignauit præſulis, dans illi ſocios & cooperatores, Simplicium, & Antonium, ac Conſtantinianum: me quoquè laboris eorum & peregrinationis, non dico operum perfectorum, comitem deputans. Ego itaque cùm longè poſt tranſitum egregij confeſſoris Chriſti Benedicti magiſtri noſtri, operum mirabilium patratoris, ſepulto iam beatiſſimo Mauro, & duobus comitibus noſtris, Conſtantiniano ſcilicet & Antonio, ad noſtrum monaſterium vltimam iam penè agens ætatem, vnà cum Simplicio, iuxta mandatum beati Mauri fuiſſem regreſſus, compulſus ab omnibus fratribus congregationis Caſſinenſis cœnobij, de quo profecti fueramus, & præcipuè à religioſiſſimo viro, ac cum honore nominando Theodoro, qui tertius poſt ſanctæ memoriæ Valentinianum prolixiori tempore Lateranenſis congregationem rexit monaſterij, hiſtoriam de vita & conuerſatione, ſiue etiam de profectione eiuſdem beatiſſimi Mauri, necnon etiam de conſtructione cœnobij, quod, Deo ſe iuuante, ſtrenuè atque comptiſſimè ædificauit, quin & de miraculis, quæ per illum Dominus ad laudem & gloriam nominis ſui operari dignatus eſt, quæ & nos ipſi coràm poſiti, oculis noſtris inſpeximus, altiùs & ab ipſa eius repetens natiuitate, ſcribere ſum aggreſſus, ad omnium ædificationem monachorum. De veritate porrò geſtarum rerum & narrationis, neminem ambigere ſuadeo, quia multo melius eſſe de toto ſilere ſcio, quàm aliquid mendoſum effictumque narrare.

Monaſterium Lateranenſe.

narrare. Deniquè hoc opuſculum beatiſſimo Papę Bonifacio oſtendi. Quod ipſe ſanctiſſimus Pontifex approbans, laudę dignum duxit, ſuaque ſancta authoritate roborauit.

Historia hæc à ſummo Pontifice approbata.

Deprecor autem eos, qui hoc ad legendum ſumpſerint, nè ruſtico incultoque conſcripta ſtylo faſtidiant, ſed potiùs veniam mihi tribuant: qui quanuìs imperitus exiſterem, ac nullius prærogatiua literariæ artis, qua inniti valerem, eſſem inſtructus, ea tamen, quæ per ſeruum ſuum Dominus operari voluit, & quibus ipſe interſui, ſilentio nō ſum paſſus abſcondi: præſertim cùm ad hęc exaranda, quoquo modo poſſem, tam fraterna charitate & deprecatione, quàm nō paruipendendo ſanctorum virorum ſim prouocatus imperio.

VITA SANCTI MAVRI ABBATIS.

15. IANVAR. S. Mauri parentes. Duodennis tradit monaſterio.

BEatiſſimus igitur Maurus, clariſſimo ſenatorum genere, patre Eutychio, matre verò Iulia exortus, duodennis ſanctiſſimo Benedicto, omnipotenti Deo ſub regulari nutriendus inſtitutione, à parētibus eſt traditus. Qui cùm adhuc iunior bonis polleret moribus, ſicut etiam ipſi vidimus, & frequenter experti ſumus, magiſtri cœpit adiutor exiſtere, ac eius miraculorum cooperator eſſe. Hunc ſanctiſſimus Benedictus prę omnibus ſemper chariùs dilexit & inſtruxit, atque ità in omnipotentis Dei informauit ſeruitio, vt nemini poſt ipſum in cœnobiali ſacroſancta obſeruatione fuerit ſecundus. Quis enim vnquàm auſteriùs corpus proprium iciunijs, abſtinentia ac vigilijs, ſqualoribus quoquè & nimijs edomuit frigoribus? Frequenter enim eum vidimus in diebus ſanctæ Quadrageſimæ nec tunica, nec cuculla, niſi ſolummodò ſacco vti cilicino, & duabus tantummodò vicibus in hebdomada paruiſſimum potiùs pręguſtare, quàm ſumere, cibum. Iſte quippe mos in omni vita ſanctiſſimo fuit Benedicto: cuius ille exemplo prouocatus, afflictione perualida carnem maccrabat, inquantùm illi eiuſdem patris ſui permittebat licentia. Nam reliquo totius anni tempore, ſub monachali tunica, ſemper aſperrimo à ſcapulis vſque ad renes induebatur trogulo, eiuſdem ſubtegminis in ſtratu, ſuper aggeſtum calcis & ſabuli, tantummodò excepto Quadrageſimali tempore, vſus eſt cilicio. Tunc enim, inquantùm poterat, ſolicitè ſatagebat, non iacendo, ſed potiùs ſtando, vel cùm nimia eum laſſitudo compuliſſet, ſedendo ſomnum capere. Nemo illum vnquàm vidit de lectulo cum cęteris ſurgere fratribus, ſed ſemper nocturnos vigilando pręuenire hymnos attentiùs procurabat, plerunquè quinquagenos, ſępè etiam centenos pſalmos: nonnunquàm verò totum ex ordine Pſalterium ante nocturnalem cōſummans ſynaxim, exceptis duntaxàt horarum ſpatijs, quibus orationum, lachrymarum, ac creberrimorū profundebat preces ſingultuum. Silētio verò ac lectioni ità aſſiduè vacabat, vt pro hoc etiam ipſi ſanctiſſimo Benedicto admirabilis haberetur.

Nota veſtē & abſtinentiam ſancti viri. Item S. Benedicti. Item ſtratū & ſomnū. Itē vigilias & preces. Silentium & lectionē.

His ergò alijſque, quas enumerare longiſſimum eſt, eo ſuccreſcente virtutibus, ſanctiſſimus de illo Benedictus plerunquè in conuentu fratrū, ſuppreſſo eius nomine, quaſi de alio loquebatur, iunioribus & negligentioribus illum proponens ſequēdum. Vidimus, aiebat, noſtra ætate quendam ſtrenuiſſimæ nobilitatis iuuenem, infra annos adoleſcentiæ, ità omnis monaſticæ religionis ſubitò arripuiſſe perfectionem, vt alicui ex prioribus ſimilis, immò æqualis per omnia digniſſimè iudicetur. Sed licèt hęc beatiſſimus, Deoq; dilectiſſimus Maurus, ac nonnulli ex fratribus, de eo ſanctiſſimi ore Benedicti proferri ſcirent, nūquàm tamen ille pro hoc, vitio ſuccubuit iactantiæ, ardua ſemper & ſanctiora appetens, ac toto conamine de virtute in virtutem proficere ſtudens.

Humilitas S. Mauri.

Dum quodam tempore ſanctiſſimus Benedictus, à quodam nobiliſſimo ſecundùm ſeculi dignitatem viro, exoratus fuiſſet, vt ad domum eius dignaretur per ſemetipſum accedere, quò vxorem eius & filium, quem nupèr enixa fuerat, à dęmonio, quo grauiſſimè pariter vexabantur, ſuis ſanctis meritis & orationibus liberaret, & ſanctus Domini pro eo, quòd ei familiaris pro aliquibus operibus, ab eo religioſè geſtis, exiſteret, ire non diſtuliſſet: beatiſſimus Maurus, qui tunc in monaſterio noſtro, imperio ſanctiſſimi Patris noſtri, præpoſiti ac totius cœnobij procuratoris & adminiſtratoris poſt

ipſum fungebatur officio,cum fratribus ad fruges colligendas,longiuſculè à monaſterio eſt egreſſus: A quo opere dum ad ſextam refectionis horam cum eiſdem fratribus rediret, antequàm ad portam ventum fuiſſet monaſterij, claudum quẽdam & mutum puerulum inuenit in itinere. Cumque pater & mater pueri, eius pedibus prouoluti, & cum clamore valido & lachrymis terribile nomen Dei obteſtantes,vt filium ſuũ eis ſanum redderet, genua eius firmiſſimè vtriſque conſtringentes manibus, precarentur, refugit pauore nimio tale attentare miraculum, ſe peccatorem eſſe, nec talis vllo modo operis effectorem vociferans poſſe fieri:maximè,inquit,cùm hæc ſanctorum Apoſtolorum ſint opera,aliorumque perfectorum,qui eorum exempla credendo & imitando ſectantur.

Nos ergò hæc ab eo dici audientes,ſimul & perfectiſſimam Deoque acceptiſſimam ad talia peragenda eius vitam & meritum ſufficere cognoſcentes, iuncti parentibus pueri,pro reſtitutione ægroti eum rogare cœpimus. At ille,vt erat pijſſimus,lachrymis perfuſus,atq; in oratione proſtratus, poſtquàm diutiſſimè orauit, ſtolam cum qua eodem anno,iubente Benedicto,beato magiſtro ſuo,ordinatus ad miniſterium fuerat Leuiticum, & quam iuxta morem, gratia ſanctitatis primo indeſinenter ferebat anno, de ſanctiſſimo collo ſuo protulit, & ſuper caput infirmi, crucis ſignum faciens, poſuit, & ad cælum oculos erigens,dixit: Domine Ieſu Chriſte,qui diſcipulis tuis polliceri dignatus es,dicens: Amen dico vobis,quia omnia quæcunq; orantes petieritis, credite, quia accipietis, & venient vobis: oſtende etiam nunc, quia nos ſerui tui, exigui licèt & peccatores, in te & in verbis tuis ſanctis, prout ipſe largiri digneris, eandem fidem habemus. Et hęc dicẽs,ait ad debilem:In nomine ſanctæ & indiuiduæ Trinitatis,adiutus meritis ſanctiſſimi magiſtri noſtri,ſta ſanus & incolumis ſuper pedes tuos rectus. Et continuò ſoſpitati redditus, cœpit rectiſſimè ante nos pergere, ac Dominum voce exultationis & laudis benedicere, dicens: Benedictus Deus creator omnium, qui me redintegrare dignatus eſt meritis ſanctiſſimi ſerui ſui Benedicti, per beatiſſimum diſcipulum eius Maurum.

Nota quod hic de ſtola dicitur.

Matt.11.

Curat claudum et mutum puerũ.

Perfectiſſimus ergò Benedictus,cùm reuerſus ad monaſterium, ſanatis, pro quibus ierat, fuiſſet, nobiſque narrantibus & laudantibus Dominum, ea quæ contigerant, comperiſſet, in magna deincèps admiratione ac veneratione beatiſſimum Maurum habere cœpit: nec iam loco diſcipuli cenſebat æſtimandum, quem ità Deo proximum iam videbat effectum. Per idem tempus legati ad noſtrum aduenerunt monaſterium, miſſi à beatiſſimo Bertigramno, Cenomanicæ ciuitatis Epiſcopo. Nam idem ſanctiſſimus Pontifex, audita fama ſanctitatis eximij Patris noſtri, Flodegarium Archidiaconem, & Harderadum Vicedominum ſuum, ſtrenuiſſimos ſcilicet atque clariſſimos viros, à latere ſuo cum magnis xenijs ad eundem Patrem noſtrum tranſmiſit, omnibus eum exorans precibus, vt illi perfectiſſimos dirigeret fratres, qui monaſterium illi ſecundùm regularis ordinem obſeruationis in fundo eccleſiæ, quam regebat, ædificare deberent. Perfectiſſimus verò Pater noſter, iuxta rationem & reuelationem, quæ in præfatione huius operis à nobis pleniter eſt expoſita, quanquàm finem dierum ſuorum iam iamque ſciret imminere, ſecundùm quod ſpiritu ſancto didicerat reuelante, legatis ſupradicti Antiſtitis tam beatiſſimum Maurum, quàm nos quatuor, quorum nomina proœmio inſeruimus, aſſignauit, præcipiens nobis, vt non minùs ipſi beatiſſimo Mauro, quem nobis magiſtrum conſtituebat, quàm ei eatenùs, in omnibus pareremus.

Bertigramnus Cenomanenſis Epiſcopus.

Maurus mittitur in Gallias.

Iam verò quis dignè explicet, quantus mœror, quantuſque luctus totam ſanctiſſimam noſtram ſubitò corripuit congregationem? Quia enim ſanctus pater eis iam obitûs ſui reſerauerat diem, ſpes & conſolatio totius congregationis in beatiſſimo Mauro pendebat, illum ſe patrem, illum ſe gaudentis poſt eius tranſitum habere rectorem. Sanctiſſimus autem pater noſter tantis fletibus & ſuſpirijs motus, omnem euocans congregationem, talem ad eos protulit orationem: Si triſtandum, dilectiſſimi fratres ac filij, pro tali eſſet negocio, mihi magìs, quàm vobis hinc eſſet mœrendum, qui quantùm ad præſens, magnis videor deſtitui ſolatijs. Sed quia dicente Apoſtolo, Charitas benigna eſt, benignitatem charitatis noſtræ omnimodis impéndere debemus his, quos aliquo modo ea indigere cognoſcimus, nec noſtra tantùm, quàm aliorum, quærere. Quapropter vos amoris paterni ſolicitudine à fletibus & mœrore tem-

Oratio S. Benedicti ad fratres.

1.Cor.13.

temperare depoſcimus, quia potens eſt Deus meliores nobis poſt huius depoſitionem corporis, huic ſanctæ immittere congregationi, quorum meritis & exemplis lõgè pręſtantiùs, quàm noſtris, ædificemini. Sed & illud ſummoperè nobis eſt procurandum, nè verſutia antiqui hoſtis, vndè alijs ſalus acquiritur, indè nobis triſtitiæ malo detrimentum in aliquo ingeratur. Nos etenim, quos vnitatis ſemel in ſancta charitate iunxit concordia, nunquàm vel longiſſima diuident terrarum ſpatia: quoniam ſemper interioris hominis adſpectu, qui renouatur ſecundùm imaginem eius, qui creauit eum, nos quoàd vixerimus tẽmpore, inuicèm intuebimur. Vos autẽ fratres chariſſimi, quos ad opus Domini conſtruendum ad illas dirigimus partes, viriliter agite, & confortetur cor veſtrum in ſancto propoſito & religione: proculdubiò ſcientes, quia quanto auſteriora, cauſa ſalutis aliorum, in huius via ſeculi pertuleritis, tanto maiora à Deo recipietis cæleſtium gaudia prę miorum. Nec vos vllo modo reſolutio huius noſtri mœſtificet corpuſculi, quoniam prę ſentior vobis, carnis depoſito onere, ero, veſtrique, Dei per gratiam, cooperator exiſtam aſſiduus. Nota Lector.

Et hęc dicens, dans oſculum nobis, proſecutusque nos cum omni congregatione vſque ad oſtiũ monaſterij, oſculatis rursùm nobis, ac benedictione ſuper nos tradita, dedit ſanctiſſimo diſcipulo Mauro librum regulæ, quem ipſe ſanctus manu ſua ſcripſerat, proferrique iuſſit pondus libræ panis, & vaſculum æneum, vini heminam capiens, & ità nos ſiuit abire: dans mandatum miſſis ſupradicti Prę ſulis ad eundem Pontificem, vt ſua vice paternò affectu nos ſuſcipiens tractaret, ac nobis aptum locum ad ædificandum, ſicut pollicebatur, cœnobium traderet. Regula S. Benedicti.

Igitur nos quinta Epiphaniorum ſabbati iter arripientes, primam manſionem in poſſeſſione noſtri monaſterij in villa, quæ * Eucheia nuncupatur, habuimus. Quò aduenientes, honorificè ſatis à duobus fratribus noſtris, Probo videlicet & Aquino, ſuſcepti ſumus, quos ſanctus pater noſter huius rei gratia pridiè illuc direxerat. Ea nocte celebrantibus nobis nocturnale officium, aduenerunt illuc duo nihilominùs ex fratribus noſtris, Honoratus beatæ recordationis vir, ac Feliciſſimus egregiæ indolis adoleſcens, conſobrinus ſancti Mauri, miſſi à ſanctiſſimo Patre noſtro Benedicto. Quos vt vidimus, gaudio non modico gauiſi ſumus, certum tenentes apud nos, aliquid magni de parte eiuſdem Patris noſtri nos ab eis vel audituros, vel percepturos. Nec noſtra fruſtrati ſumus æſtimatione. Nam vt completis hymnis matutinalibus in vnum conuenimus, Honoratus monachus magnifica à pectore ſuo beato Mauro protulit munera, capſulam ſcilicet eburneam, & paginulam Epiſtolæ, breuia quidem continentem verba, ſed amore prophetiæ, & ſanctæ charitate dilectionis grauida ſatìs ac deſiderabilia, quæ idem ſanctiſſimus Benedictus ipſi deportari antequàm de loco egrederemur, perniciter iuſſerat. Siquidem tres portiunculas ligni ſalutiferæ Crucis, & reliquias ſanctæ Dei genitricis, ſanctique Michaelis Archangeli, ex palliolo ſanctæ ſcilicet eius memoriæ, Stephani quoquè protomartyris, ac beati confeſſoris Chriſti Martini, in ipſa poſuerat capſula. *Euchelia Preces nocturnæ. Nõ temerè vir ſanctus ſuis mittit reliquias.

Textus verò Epiſtolæ, quam & conſepelire ſibi amore Patris ſui beatus iuſſit Maurus, hęc continebat: Accipe, dilectiſſime, extrema inſtitutoris tui dona, quæ & longum noſtrum teſtentur amorem, & tibi ac commilitonibus tuis contra omnium perpetìm munimen præbeant impedimenta malorum. Poſt expletam enim totam trinam vicenorum decurſionem annorum, ex quo monaſterialem adîſti perfectionem, in gaudium Domini tui es introducendus, vt nobis Dominus heſterno die, poſtquàm à nobis digreſſus es, oſtendere eſt dignatus. Prædico etiam tibi, moram vos in eundo eſſe paſſuros, ac cum difficultate habilem locum inuenturos pro his, quæ & Deo ordinãte perficientur, & quæ inimicus humani generis molimine calliditatis ſuæ in vos concitabit. Nuſquàm tamen benignitas miſericordis Dei vobis deerit, ſed potiùs, differendo licèt, ac deſiderium animi veſtri in longum experiendo, aliorsùm quàm ſperauimus, aptiſſimam dignabitur largiri manſionem. Iamque valeas felix in profectione, felicior futurus in peruentione. His beatus Maurus recitatis, & abundantiſſimè pro his, quæ & merebatur, & pręmonebatur, hilaris effectus, ad Patris Benedicti prę ſentiam eoſdẽ cum gratiarum actione remittit fratres, adoleſcenti iam dicto Feliciſſimo, quinquiès ſiue ſeptiès perfectioris normæ religionis operam dare inculcans. Nota vim ſanctarũ reliquiarum. Prophetia S. Benedicti.

Porrò nos cœptum iter carpentes, quinquageſimoquinto die Vercellas aduenimus. Quo

Quo in loco dum biduo ab ipſius ciuitatis clericis deteti fuiſſemus, qui nos pleniſſima receperant charitate, prophetia ſanctiſſimi Patris noſtri impleri iam in nobis cœpit. Supradictus enim Harderadus per gradus cuiuſdam altiſſimæ ac mirificæ turris deambulans, ac impediente ſatana deorſùm præceps ruens, ità toto corpore debilis, immò penè exanimis, ad noſtrum nõ aliter, quàm in linteo, deportatus eſt diuerſorium, vt omnes de eius vita deſperare cogeremur. Quæ res grauiſſimam nobis, & præcipuè Flodegario Archidiacono, triſtitiam intulit. Nam quatuordecim dies ibì morati ſumus, in quibus irremediabili ac deteriori ſemper idem vir attritus eſt dolore, adeò vt dextera ſcapula eius cum brachio & manu, inflatione nimia intumeſceret, & medicus iam ad ſecandum eum ſolicitè inquireretur. Illuceſcente ergò crepuſculo tertiædecimæ diei, quo ibidèm adueneramus, Flodegarius nullo modo ſe ferre poſſe vt ſecaretur, affirmãs: oratorium, in quo beatus Maurus orationi vacabat, concitus irrupit, pedeſque eius vtraque conſtringens manu, ac lachrymis vbertìm perfundens, oſculaque figens frequentia, deprecari eum & obteſtari cœpit, vt ſuis precibus infirmo ſubueniret, opem ſui adiutorij illi ferendo, nec ſineret eum ferro ſectionis, & igne vſtionis, acerbiſſimo cruciatu tormentari, quem ſciebat eius interuentu facilè poſſe ſaluari.

Beatus verò Maurus tam miſeratione infirmi, quàm profuſione deprecantis lachrymarum, quamque etiam itineris retardatione ad fletum vſque permotus, ante altare in orationem ſe dedit, & diutiſſimè orationum precibus, ſuſpirijs ac ſingultibus aures vicinæ ſibi ſupernæ pietatis pulſans, cùm à loco, quo in modum crucis proſtratus iacuerat, ſurrexiſſet, accipiens de ſuper altare capſulam reliquiarum, quam illi beatus magiſter ſuus direxerat, aſſumptis etiam nobis, ad lectum pergit ægroti. Ibique rursùm oratione præmiſſa, ſalutiferum retegit lignum, & de eo à ſcapula vſque ad vngulas manuum ex omni parte ſignum crucis faciens, dixit: Deus omnium conditor creaturarum, qui ad reſtaurationem humani generis vnicum filium ſuum, operante ſpiritu ſancto, ex Maria ſemper virgine incarnari conſtituit, qui per hoc ſacroſanctum ac glorioſum viuificæ crucis lignum, vulneribus & languoribus animarum noſtrarum, nos redimendo, ſubuenire dignatus eſt, ipſe te per virtutem vitalis ligni huius ad priſtinam reducere dignetur ſanitatem. Hæc cùm beatus oràſſet Maurus, continuò per tria loca omnis excoctio ſanguinis, qua brachium totum intumuerat, vehementer decurrere cœpit. Erat autem ipſe Harderadus nobilis quidem ſecũdùm ſeculi dignitatem, ſed nobilior, prout ſeculari poſſibile erat, in omni religione.

In modum crucis proſtratus orat

Eccè quãtæ virtutis eſt glorioſum lignũ viuificæ crucis.

Flodegarius deniquè viſo tanto miraculo, nullo modo ſe à fletibus præ gaudio poterat temperare, Deum aſſidua magnificãs collaudatione, & ſanctiſſimum patrem noſtrum Benedictum frequẽtiſſima extollens veneratione, qui tales habere ac nutrire dignus fuerit diſcipulos, per quos talia Domino operari ſit placitum. Fit continuò concurſus totius ſuburbani populi, felicem ſe vnuſquiſque fore exiſtimans, ſi beatum Maurum vel videre contigiſſet. Ipſe verò non ſuam, ſed patris, qui in cęlis eſt, ſemper gloriam quęrens, adſpectus ſe videre quęrentium fugiebat, dicens: Hoc quod per lignum redemptionis noſtræ diuina perficere voluit maieſtas, redemptori magìs omnium eſt aſſcribendum, quàm homini: quanquàm ſanctiſſimi patris noſtri Benedicti merita, vt id efficeretur, obtinuiſſe nulli dubium eſſe poſſit. Aeger igitur noſter penè iam incolumis effectus, beatum deprecatus eſt Maurum, vt ſequenti etiam die ab ipſa non egrederemur vrbe, quouſquè ille per omnes orationis domos, quæ ibidèm constructæ erant, vota piæ laudationis & ſacrificium veræ confeſſionis, pro reddita ſibi perſoluere Domino poſſet ſoſpitate. Quod beatus libẽtiſſimè annuit Maurus: valdè enim eum diligebat, pro eo maximè, quia religionem ordinis noſtri ab eo pręferri videbat.

Quintodecimo demùm die vrbem illam relinquentes, ac diſpoſitum iter accelerare feſtinantes, cùm iuga alpium media ferè trãſiremus die, famulus noſter nomine Sergius, de equo, cui inſederat, ſuper immane ſiniſtrorsùs cadens ſaxum, pedem ſibi concitè reſurgere volens, ità atterens extorſit, vt oſſa omnia in vnum coadunata, non iam ſpeciem pedis, ſed ſimilitudinem alicuius præfigurarent teretis. Qui nimio affectus cruciatu, cùm frequenter vitali quaſi carere videretur flatu, beatiſſimus Maurus ad eum accedens, ſiniſtraque manu colliſum eius appræhendens pedem, & dextera ſuper eum ſignum crucis faciens, ait: In nomine Dei omnipotẽtis, qui ſua virtute ſoluit compeditos, ſurge ſanus, & prouide miniſterium obſequij ſeruorum Dei, ad quod peragendum

Signo crucis manu impreſſo, colliſum pedem Sergij Maurus ſanat.

dum à beatiſſimo patre noſtro nobis es aſſignatus. Qui ilicò ſaniſſimus effectus, gaudium nobis lętitiamque ſuſcitauit non modicam.

Exindè cùm eccleſiam precioſorum martyrum Chriſti Mauricij & ſociorum eius gratia orationis omnes ſimul fuiſſemus ingreſſi, cęcus quidam ex matris vtero, pro foribus eiuſdem baſilicæ ſedens, & ab intrantibus ac egredientibus quotidianum mendicando victum depoſcens, comperit à ſocijs itineris noſtri illic Maurum aduenîſſe diſcipulum ſanctiſſimi Benedicti, cuius fama ſanctitatis iam vbiquè percrebuerat. Cumq; oratione completa oſtium baſilicæ egreſſi fuiſſemus, cæcus idem in pauimento toto proſtratus corpore, deprecari & obteſtari beatum Maurum cœpit, dicens: Adiuro te Maure ſerue Dei per hos precioſiſſimos Thebææ legionis martyres, & per venerabile magiſtri tui nomen Benedicti, vt ſanctis tuis precibus oculorum mihi lumen conferri obtineas à Domino. Sanctus ergò Domini hoc audito, parumpèr figens gradum ſubſtitit, eumque de pauimento ſurgere pręcepit. Cumque ſtetiſſet ante illum, interogauit eum, dicēs: Dic mihi homo, quantū temporis iam emenſum eſt, ex quo hæc ſancta ſanctorum adîſti limina? Qui reſpondit, dicēs: Vndecimus penè iam elabitur annus. Et ſanctus Domini ad hęc ait: Nunquid ſi voluîſſent hi ſanctiſſimi, ac Deo chariſſimi martyres, qui corpora ſua ſancta pro Chriſto gladiatoribus perimenda expoſuerunt, vt animas pro ipſo ponerent, lumen oculorum tibi à Domino dari impetrare nō potuiſſent? Iſtos itaque attentiùs exorando deprecare, quorum magìs hęc quàm noſtra ſunt opera, & quorum ipſi non minùs cęteris indigemus ſuffragijs. Et hæc dicens, cœpit abire. Cęcus verò quędam horrenda & pauenda vociferādo inclamare ſacramēta non intermittebat, vſquequò ſanctus vir, nobis etiam compellentibus, ſedibus oculorum eius, quibus catenùs lucicomi ſolis non ſplenduerat claritas, lachrymis madefactis, dexteræ manûs ſuæ impreſſit digitos, cæloque aliquantiſpèr intendens, ac ſuper eos ſignum noſtræ redemptionis edens: Dominus, ait, & Saluator noſter Ieſus Chriſtus, qui eſt vera lux, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum, ipſe te per inuocationem ſui nominis, & merita horum beatorum ſanctorum, ac magiſtri noſtri Benedicti, illuminare dignetur, vt vidēs mira opera altiſſimi, quibus diſtinguere mundanæ voluit formam creationis, ipſum cōditorem horum ac reſtauratorem noſtrum voce exultationis, & opere veræ credulitatis collaudes.

Sanctorum ſuffragijs indigemus.

Signū noſtrę redemptionis edit in oculos.

Hæc cùm orâſſet ſanctus vir, ſtatìm ſanguis vbertìm ab oculis eius defluere cœpit, & continuò clariſſimis luminibus ſphæram ſolis reſpectans, hymnum trium puerorum ex ordine decantare clara voce cœpit. Vocabatur autem vir ipſe Linus: qui, vt ab ipſo comperimus, tam pſalterium, quàm omnia & diurna & nocturna audiendo didicerat officia. Habitatores autem loci illius, videntes tale miraculum, per beatum Maurum celebratum, ſimul in vnum conglobati, deprecabantur eum, vt benedictionem ſuam ſuper eos daret. Quibus ipſe hac tantùm reſpondit voce: Benedicat vobis Dominus Deus veſter, qui habitat in Sion, vt videatis bona eius, quæ ſunt in Hieruſalem, omnibus diebus vitæ veſtrę. Deditque mādatum illi, qui illuminatus fuerat, vt nunquàm iam ab ipſa eccleſia diſcederet, ſed iugiter ibì Domino ac ſanctis martyribus deſeruiret. Quod ipſe poſteà deuotiſſimè impleuit. Cùm enim poſt tranſitum beati Mauri ad noſtrum reuerteremur monaſteriū, clericatûs eum functum officio in ipſa inuénimus eccleſia, & decrepitam iam agentem ſenectutem.

Cęcꝰ videt.

Indè igitur egreſſi, cœptum iter exequi attentiùs conabamur. Cumque nocte quadam iuxta eccleſiā ſanctæ Dei genitricis & ſemper virginis Mariæ, iam in locis hoſpitaremur virentibus, & mulier quædam vidua Remeia nomine, quæ in contigua nobis manebat domo, filium ſuum iam adoleſcentem, quem ex defuncto nupèr viro ſuo ſuſceperat, quique iam vltimum trahens flatum, vicinam in lecto iacens opperiebatur mortem, inſomnem plangendo & eiulando duceret noctem, vir Domini Maurus more ſibi ſolito, nobis quieſcentibus, ipſam eccleſiam, vota Domino precum ac ſupplicationum vt redderet, ingreſſus eſt. Cùm verò iam vigilia propinquaret matutina, & mulier nec momento quidem à plangoribus & eiulatibus ceſſaret, vir Domini tenerrimè motus ad pietatem, ſe cum lachrymis Domino proſtrauit, & vt miſeræ mulierculæ miſereri dignaretur, filium ſuum illi reſtituendo incolumem, precabatur. Cumque ab oratione ſurrexiſſet, cellulam in qua dormiebamus, latenter introiens, Simplicium monachum cautè tetigit, annuens illi, vt cautiùs ſurgens ſe ſequeretur. Ille autem

mox

mox eum in eccleſiam ſequutus, attonitus quid ei vellet iubere, expectabat. Sanctus verò Domini accedens ad illum, ait: Doloribus huius infelicis mulieris animus meus nimia compatitur teneritudine. Quapropter plena fide ad lectulum ſimul accedamus iacentis: forſitan recuperabit illum ſuperna dignatio. Veniens ergò ante ſtratum penè iam exanimis cadaueris beatus Maurus vnà cum Simplicio, ait: Chriſtus Dominus & Saluator noſter, vnica ſpes & cõſolatio dolorem patientibus & perferentibus, qui miſericordia motus ſuper viduam, filium eius extra portam elatum, intuentibus populorum exuſcitauit turbis, eâdem nunc pietate & huic adeſſe dignetur mulieri, filium eius reſtituendo incolumem. Et hęc dicẽs, abſceſſit. Ille verò, qui duobus iam diebus ſine ſenſu & voce iacuerat, matrem ſuam vocare ac conſolari cœpit, dicens: Noli mater flere, quia lachrymis cuiuſdam ſerui Dei, quas fudit tuo compatiens dolori, vitę ac ſanitati ab ipſis Auerni faucibus redditus ſum. Cui cùm illa diceret, Eccè in hac noſtra baſilica cum alijs eiuſdem habitûs viris matutinos decantat hymnos: ille àc ſi nihil incommodi pertuliſſet, de lecto cõtinuò ſurgens, eccleſiam intrauit, & abſque hęſitatione ſanctiſſimum adijt Maurum, vociferans & dicens: Verè tu idem ipſe es, qui me tuis lachrymis & meritis à tribunali, de quo triſtem exceperam ſententiam, qua iam incendioſis deputatus eram locis, ad ſuperos reuocâſti. Fama huius facti totam continuò repleuit regionem. Ruunt præcipites nobis obuiàm viri cum mulieribus, ſenes cum iunioribus, laudes Domino vndiquè cõcrepantes, qui taliter mirificat ſanctos ſuos. Vocabatur autem idem adoleſcens Eligius, qui poſteà (vt nobis relatum fuit) in monaſterio Lirinenſi monachus eſt effectus.

Luc. 7.

Eccè hora matutina in obſeruatione etiã apud antiquos.

Nos itaque cùm iam appropinquante ſolennitate Paſchali, quotidiè profectionem acceleraremus, eo die, quo Dominica celebratur cœna, in pagum deuenimus Antiſiodorenſem. Audiẽs autem beatus Maurus opinionem ſancti Romani monachi, qui beatiſſimo patri noſtro Benedicto in initio adiutor & cooperator extitit, vt in hiſtoria vitæ eius pleniſſimè inuenitur, quique per reuelationem Gallias petens, cœnobiolum in eodem pago, in loco, qui Fons rogi nuncupatur, ædificabat, petijt duces itineris noſtri, vt eò diuertentes, ibidèm ſacroſanctum Paſcha celebraremus. Hoc autem beatus Maurus maximè idcircò expetebat, quia & ſequẽti die tranſitũ ſanctiſſimi magiſtri noſtri complẽdum eſſe ſciebat, & colloquio beati Romani monachi deſiderabiliter frui cupiebat. Ductores verò itineris noſtri, petitionibus viri Dei libenter annuentes, cõcito greſſu illuc tendere feſtinârunt.

Paſchalis ſolennitas.

Die itaque paraſceue hora illuc ſexta peruenientes, deuotiſſimè à beato Romano ſuſcepti ſumus. Cumq; omnes nos, qui cum beato Mauro pergebamus, ad ea, quæ opùs ad diem feſtum erant, pręparanda vel emẽda occupati eſſemus, ipſi ſanctiſſimi viri dulcia inuicèm perennis vitæ ſerebant colloquia. Et cùm iam veſpertina hora poſt ſolenne officium, quod ſpecialiter, vtporè annuatìm, eo celebratur die, appropinquaret, vir Dei ſanctus Maurus beato Romano dixit: Craſtina die beatiſſimus Pater noſter Benedictus, terreno depoſito corporis onere, cæleſtem gaudens & hilaris ſcandet ad patriam. Quod audiens ſanctus Romanus, ilicò in lachrymas reſolutus, flere inconſolabiliter cœpit. Quem beatus Maurus cõſolari cupiens, aiebat: Gaudere potiùs, quàm flere ideò de eius migratione debemus, quia & patronum magnum pręmittimus, & pręſentiorem eum nunc, quàm ſi carne viueret, ſumus habituri. Hęc tamen dicens, nec ipſe à fletu ſe poterat cohibere. Noctem verò illam, quæ duodecimo Calẽdarum Aprilis habebatur, & qua ſacratiſſimum vigiliarũ Paſchæ illuceſcebat ſabbatum, tam beatiſſimus Maurus ac nos, qui cum eo ibamus, quàm ſanctus Romanus cum aliquibus diſcipulis ſuis, ieiuni peruigilem duximus vnuſquiſque noſtrûm ſecretò apud ſe, vt in illis diebus in Eccleſia Romana mos erat, pſalmos & orationum preces deuotè pro exitu eiuſdem patris noſtri Deo dilectiſſimi Benedicti conſummantes.

Paraſceue, eius ſolenne officiũ.

Nota de ſanctorum præſentia.

Item antiquũ eccleſię ritum.

Cùm verò tranſacta iam hora quaſi tertia ipſius ſacratiſſimæ diei, beatiſſimus Maurus in eccleſia conſiſteret, vt tranſitum eius, qualicunque eueniret hora, orando & pſallendo pręmunire, longe licèt poſitus, ſatageret, ſeque pauimento in orationem dediſſet, raptus ſpiritu, ſubitò ſe tranſpoſitum in loco, de quo egreſſi fueramus, vidit, conſpexitq; viam pallijs ſtratam, ac innumeris coruſcam lampadibus, recto Orientis tramite, ab eius cella in cælum vſque tendentem. In qua etiam viſione duos congregationis noſtræ fratres ſocios habuit, cum quibus ſimul eandem viſionem conſpexit. Itaq; cùm viam, quam

Viſio S. Mauri.

quam cernebant, mirarentur attentiùs, venerando habitu vir deſupèr clarus aſſiſtens, cuius eſſet via, quam cernerent, inquiſiuit. Quod illi ſe neſcire profeſſi ſunt. Quibus ille ait: Hęc eſt via, qua dilectus Domino cęlum Benedictus aſcendit. Hanc viſionẽ vnus ex illis duobus fratribus noſtris, qui eam ſimul cum beato Mauro viderunt, in noſtro morabatur cœnobio: alter verò, vt beatus Gregorius ſcripſit, longiùs poſitus vidit. In Vita S. Benedicti.

Mox verò vt beatus ad ſe reuerſus eſt Maurus, ocyùs ſanctum Romanũ ac nos euocans, cuncta quæ viderat, lucidè nobis per ordinem retulit. Diem illam, & ſequentem Dominicam, qua ſpecialiter reſurrectionis Dominicæ celebratur dies, ſolẽnem & celebrem cum omni gaudio ac lętitia peregimus. Secunda autem feria feſtiuitatis ipſius, antequàm proficiſci cœpiſſemus, ſanctus Romanus beato Mauro dixit: Si abſque animæ periculo locum hunc deſerere potuiſſem, meliùs tecum, amantiſſime frater, cuperem habitare, quàm alicubì finẽ vitæ terminare. Sed quia & hos deſerere periculoſum eſt, & vltimus mihi iam iamque imminet dies, perge felix, quò mitteris, ac proſperè felici vtere ſorte: Deus autem omnipotẽs ſemper ſit tecum, & cum fratribus, qui tecum pergunt, & recto itinere perducat vos ad veram repromiſſionis terram, quam omnibus electis ſuis polliceri eſt dignatus: vbì pręparauit eis, quæ nec oculus vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis aſcenderunt, nisì in illorum, qui terrena omnia amore eius proterentes, ac deſiderio cęleſtium abdicãtes, dicere cum Apoſtolo valent: Nobis autem reuelauit Deus per ſpiritum ſuum. 1. Cor. 2. Ibidèm.

Ex eo loco recto calle Aurelianis cùm veniſſemus, grauiſſimus duces itineris noſtri mœror inuaſit. Audièrũt ſiquidem, certis deferentibus nuncijs, beatum Bertigramnum Epiſcopum iam migrâſſe ad Dominum, aliumque in loco eius iam ſubſtitutum pontificem. Hoc autem cùm beato Mauro ac nobis intimâſſent, magno tędio deficere cœpimus, neſcientes quid facere deberemus. Sed beatus Maurus, memor prophetiæ ſanctiſſimi patris noſtri, qua nos, cum difficultate licèt, aptum locum inuenturos eſſe prędixit, deiectos animos blandis conſolationibus ac promiſſionibus roborabat, dicens: Nolite, fratres dilectiſſimi, in pręſenti afflictione animos ità triſtitiæ ſubdere: quoniam & Deus tribulationem patientibus eos releuando, præoccurrere conſueuit, & precibus beatiſſimi patris noſtri adiuuabimur, qui ſe nobis ſemper præſentem & cooperatorem adeſſe pollicitus eſt. Nam & Abraham patriarcha imperio Dei egreſſus de domo & de cognatione ſua, terram peregrinationis ſuæ poſteà in poſteris accepit in hęreditatem. Itaque & nos noſtræ congaudentes peregrinationi, expectemus, vt deuotiſſimi ſerui, conſolationem Domini, & per omnia veſtigia patris noſtri ſanctiſſimi Benedicti imitari ſatagamus, qui relicta domo & rebus patrijs, & ad vltimum nutricem ſuam occultè fugiens, ac ſoli Deo placere deſiderans, tantam à Domino promeruit gratiam, vt nemini poſt beatos & primos Apoſtolos vnquàm fuerit ſecundus: ſed potiùs, Deo ſe iuuante, tot ſanctorum extiterit fundator cœnobiorum, tantaque Domino acquiſièrit millia perfectorum monachorum. Gen. 12. Excellentia S. Benedicti.

Hac itaq; exhortatione beati Mauri aliquo modo confortati, tractare ſimul cum ductoribus noſtris cœpimus, quid potiſſimùm nobis eſſet agẽdum. Tunc nobiliſſimus vir Harderadus cùm ad latus beati reſideret Mauri, ità exorſus, talia proferre cœpit: Dignũ mihi atq; conueniens, pater ſancte ac religioſi fratres, eſſe videtur, vt nos, qui legatione huius rei functi ſumus, propter quam tot ac tanta perluſtrantes terrarum ſpatia, laborem hunc iuſſu noſtri pontificis aſſumpſimus, iſtum nouum atque incognitum nobis adeamus antiſtitem, & cauſam itineris noſtri notam illi ex ordine facientes, voluntatem eius ſuper tali negocio reſcire valeamus: ſimul etiam & noſtrî ſolicitudinem apud eum gerere nos oportet. Tu verò pater venerande cum fratribus, quos tecum habes, noſtrum ad vos hîc expectare reditum debes, qui infra octo, vt reor, cõſummabitur dies. Etenim ſi ille hoc, quod beatus deceſſor ſuus implere cupiebat, facere renuerit: alia proculdubiò reperietur via, quò id, ad quod miſſi eſtis, cum ſuperno adiutorio perficere valeatis, nè fruſtrà tanti laborem itineris aſſumpſiſſe videamini.

His dictis, aptiſſimam manſionem nobis in eàdem vrbe iuxta eccleſiam beati Petri Apoſtoli aſſignauerunt, deputatis ad cuſtodiam noſtrî, quos honoratiores in ſuo habebant famulatu: ſimul pręcipientes eis, vt nõ minùs obſequijs tam beati Mauri ac noſtris, quàm illorum ſolicitè inuigilarent. Hęc itaque honorificè cùm ordinâſſent, cum benedictione ſancti Mauri profecti ſunt. Cumq; Cenomanis veniſſent, & Epiſcopo nunciati S. Maurus cum ſocijs ſuis hæret Aureliæ.

 fuiſſent,

fuiſſent,honorificè ab eo ſuſcepti ſunt,atque in proprijs reſtituti officijs,amplificatis ſibi etiam ab eodem præſule priorum poſſeſſionum honoribus. Sed cùm cauſam legationis ſuæ ei narrâſſent, ac quid ipſe ſuper hac re vellet, inquirerent, reſpondit ſe proprijs magìs,quàm aliorum,velle inſiſtere cœptis,nè ſuper alienum videretur ædificare fundamentum: præſertim, inquit, cùm incumbat nobis nunc ordinatio ac diſpoſitio tam propriorum negociorum, quàm & eccleſiarum peruigil ſolicitudo. Hoc autem agebatur ſecundùm diſpoſitionem occulti conſilij Dei,qui locum, quem beati Mauri magiſterio,atque inſtitutione doctrinæ regularis ſublimandum eſſe decreuerat,nullo modo obtentu alterius differri vel ad modicum volebat loci. Siquidem locus ille, qui à beato Bertigramno ad conſtruendum cœnobium prouiſus ac delegatus fuerat, non admodùm aptus vel congruus regulari erat religioni, vt nobis noſtri dicebant ductores: nam ex ipſo nomine,quo Rumpiacus vocabatur, deformis à nobis & ſcabroſus æſtimabatur.

Domnolus Epiſcopus Cenomanenſis.

Harderadus proindè certiſſimè comperiens,quòd Domnolus epiſcopus nihil de hac re facere vellet,lætiſſimus effectus, licentiam ab eo ad nos reuertendi petijt. Qua ſibi conceſſa, nepotem ſuum ſtrenuæ iuuentutis virum, nomine Hademarum, beato tranſmiſit Mauro, mandans illi, vt nullo modo mœſtum gereret animum, ſed quantocyùs poſſet cum omnibus, quos cum eo dimiſerat, ad Andegauenſem ire feſtinaret regionem, quò ille nobis ſe occurrere per nuncium deſignauerat. Cùm itaque tam beatus Maurus,quàm & nos omnes, qui cum eo remanſeramus, alacriores tali effecti nuncio fuiſſemus,decimo die,poſtquàm Aurelianis ciuitatem fueramus ingreſſi,iter arripientes,tendere quò iuſſi fueramus,ſummoperè certabamus. Quinto tandèm die ad locum,qui Reſtis nuncupatur,peruenientes, honorabilem virum Harderadum, & vxorem eius ac filios,aduentum noſtrum iam per biduum ibì præſtolantes,inuenimus.Qui cùm honorificè nos recepiſſent,poſt abundantiſſimam,quam nobis præparauerant,refectionem,ſupradictus vir Harderadus cum coniuge ſua, Cæcilia nomine, ſecretiorem expetens locum, adſcito beato Mauro,omnia illi, quæ cum ſuo inuenerat epiſcopo, per ordinem nunciauit. Et cùm beatus ei diceret Maurus: Quid nobis nunc agendum vir illuſtriſſime, vel potiùs eligendum eſſe decernis? Ille amabiliter, vt vir iucundiſſimi erat vultûs,reſpondit:

Flori inſignis viri encomion.

Eſt mihi conſobrinus, nomine Florus, magnis tam in his, quàm in alijs regionibus poſſeſſionibus pollens, qui primus inter primos totius regni Francorum proceres, decentiſſimè omnia iuſſus à Rege palatina diſponit moderamina. Hic itaque ab ineunte ætate in ſeculari licèt habitu cõſtitutus, omnipotenti Deo ſolicitè placere ſtuduit ſemper.Cui ex amiſſa cõiuge,quam vt acciperet,inuitum eum tam rex,quàm noſtri coēgēre parentes, vnus tantummodò ſupereſt filius, qui ſi alicubì perfectos in hac religione poſſet inuenire viros, in ſua propria poſſeſſione, quæ ei de paterna euenit hęreditate, monaſterium conſtruere deſiderat,filiumque ſuum ibidem Deo offerre cupit: ac ſic demùm relictis omnibus, quæ ſunt huius mundi, negocijs, Deo in eodem ſeruire liber ex omnibus, optat cœnobio. Ad hunc ergò miſſum noſtrum directum habeo, qui illi aduentûs veſtri cauſam pleniter enarrare valeat, vel ſi in deliberatione animi ſui perſeuérat, explorare. Nos tamen, ſi placet, vſquedùm aut ipſe, aut ille,quem ei direximus,reuertatur,locum ipſum,de quo loquimur,inſpicere & conſiderare habeamus. Hoc beatus Maurus audiens,gaudio gauiſus eſt magno,& ſtatìm altera die cum eodem honorabili viro pergit ad conſiderandum locum.

Theodebertus Frãcorum rex.

Eo tempore Theodebertus rex nobiliter regni Francorum apicem gubernabat. Cui ſupradictus clariſſimus vir Florus ità familiaris & chariſſimus in omnibus erat,vt quicquid in omni ditione eius facere vellet, abſque alicuius contradictione permiſſus à rege obtineret.Qui cùm relatu nuncij,quem ei Harderadus direxerat,tam beatum Maurum, quàm & nos cognouiſſet aduenîſſe, & quia Cenomanicus antiſtes nos recipere noluiſſet: ilicò accedens ad regem, cauſam ei aduentûs noſtri pleniter narrauit, ac voluntatem ſuam, quam de ædificando cœnobio habebat, ei aperuit: petijtque ab eo, vt nos eius permiſſu ſuſcipere mereretur,quatenùs ei monaſteriũ,ſicut deſiderabat, conſtrueremus.

Eius erga ſanctos monachos beneuolentia.

Cui Theodebertus rex reſpondit, dicens: Non ità nobis hactenùs ſeruîſti, vt aliquid tibi negare,aut contradicere poſſimus.vndè perge quantocyùs, & noſtra comitatus gratia,ac roboratus authoritate,eoſdem ſanctiſſimos viros omni ſuſcipe reuerentia, peragens cum eis deſiderium, quod animo tuo ſuperna inſpirauit dignatio, ſimulque

mulque deprecare illos, vt pro nobis ac liberis noſtris, populoq; totius regni, à Deo nobis collati, ipſius aſſiduè exorare dignentur miſericordiam: Paratiſſimos etenim nos atque promptiſſimos in omni ſuo inuenient obſequio, ſi formam huius religionis itá ab eis obſeruari compererimus, ſicut iam fama vulgante, ab eorum magiſtro arduè ſatis eam traditam audiuimus. Tuum verò erit, artifices illuc ad operandum, vbicunquè eos in omni noſtra inueneris poteſtate, adducere & adunare, vt opus ipſum celeriùs poſſit expleri: nec noſtra, iuxta voluntatem & cõſilium tuum, regia loco illi deerit largitas, ſi aptè cum conſtructum, & conuenienter perſpexerimus ordinatum.

Talibus ac tantis regis promiſſionibus nobiliſſimus vir Florus roboratus, concitus ad prædium poſſeſſionis ſuæ, quod Glannafolium dicebatur, aduenit. Cuius aduentu Harderadus audito, cum beato Mauro ante fores portarũ in eius pergit occurſum. Videns verò Florus beatum Maurum humilimo monachali indutum habitu ſtantem, de equo, cuius tergo inſederat, perniciter deſiliuit, ac tertiò antequàm ei appropinquaret, toto corpore in terram ſe proſternens, cùm ab eo humiliter receptus, ac modeſtè, vt dixerat, eleuatus fuiſſet, diutiùs ſe inuicèm complexantes, ac alterutrùm conſtringentes, lachrymas quoquè præ gaudio inuicèm effundentes, immorati ſunt. Tunc deindè prędictus vir, oſculatis nobis omnibus, appręhendẽs iterùm dexteram beati Mauri manum, & ſtrictìm eam exoſculãs, ait ad illum: Benè te veniſſe gaudemus ſerue Dei excelſi, & diſcipule ſancti viri Benedicti, cuius honor & nomen, quod in ſancta emeruit ſeruitute, penè iam omni ſeculo innotuit: & benedictum nomen Domini glorioſum, qui te ac commilitones tuos, iſtos reuerẽdos viros, ad adiutorium nobis in iſtam miſit prouinciam. Et hęc dicẽs, ducebat eum ad domum, pręcedẽte nos Harderado, & filijs eius. *Nota reuerentiam viri erga S. Maurum.*

Die verò alia cùm poſt matutinale officium in vnum conueniſſemus, aperuit beato Mauro voluntatem ſuam, quam de conſtructione cœnobij habebat, ſimul & referens regis promiſſionem ac deprecationem, qua eum & pro ſe ac filijs, omniq; populo Dominum attentiùs implorare expetebat. Tunc beatus Maurus ait ad illum: Obſeruatio ordinis noſtri ſummã depoſcit quietem & ſecuritatem. Quapropter ſi nobilitati generoſitatis tuæ videtur non eſſe cõtrarium, primùm omnium res, quas Deo, eiusq; famulis tradere pro remedio, vt aſſeris, animæ tuæ deſideras, ſimul perluſtrantes inſpicere debemus. Indè verò facto teſtamento, te tradente nobis coram teſtibus, recipere eas conuenit in noſtram dominationem. Cui cùm aſſenſum ſuum Florus præbuiſſet, aſſcenſis equis poſt diem tertium, inſpectis omnibus, ad ſupradictum reuerſi ſunt locum.

Tunc clariſſimus vir Florus ſcripto, iuxta conſilium beati Mauri, teſtamento, tradidit ei omnia, & de ſuo iure in eius delegauit poteſtatem atq; dominium. Obtulit etiam ipſo die Domino filium ſuum, nomine Bertulfum, puerulum octo circitèr annorum, nutriendum & inſtituẽdum doctrina & magiſterio beatiſſimi Mauri, ſicut & ipſe à ſanctiſſimo magiſtro ſuo Benedicto educatus in omni noſtra fuerat obſeruatione. Poſt cuius oblationem ait beato Mauro: In hoc ſanctiſſime vir, & te, & qui tecum ſunt, certos tam de hoc loco, quàm de rebus ibì à me collatis eſſe cõuenit, cùm & filium meum ſeruiturum Deo per veſtrum obtulerim magiſterium: & meipſum, ſi vita comes Deo propitio fuerit, opusque perfectum, relictis omnibus, quæ ſunt huius mundi, in hoc eodem diuinis mancipandum ſeruitijs polliceor loco. Congregatis igitur plurimis artificibus & operarijs, iactisq; fundamentis, opus cœptum quotidiè certatìm accelerabãt. Sed quia paruus deorsùm ſuper ripam fluminis erat locus (ex vna enim parte obiectu montis, ex altera verò Ligeris alueo anguſtabatur) in deuexo ipſius montis latere fabrica omnis ædificari cœpta eſt. Primùm ibì vnam non admodùm magnam ædificauerunt orationis domum, quam beatus Maurus in honorem ſancti Martini confeſſoris Chriſti conſecrari fecit: In qua etiã Dei diſpoſitione, & ſua electione eum ſepeliuimus. Nam ſicut ſanctiſſimus Benedictus in oratorio eiuſdem beatiſſimi Martini, in quo deſtructa ara Apollinis, eius memoriam poſuerat, ſe ſepeliri iuſſerat: ſic perfectiſſimus eius diſcipulus, nè vel in ſepultura ab eius videretur diſcrepare qualitate, in domo eiuſdem orationis ſe præcepit tumulari. *Puerulus oblatus offertur religioni.* *Cõſtruitur monaſteriũ S. Mauri.*

Prædictus deniquè vir Florus, cùm Theodeberti regis in omni regno ſummam obtineret poteſtatem, ac vice Comitis in Andegauenſi eo tempore fungeretur pago, peritiſſimos vndiquè illuc conuenire fecit artifices, tam lignarios, quàm cæmentarios, quàm etiam in alijs doctos artibus.

Cumque die quadam cum beato Mauro operarios inſpiciens reſideret, & vir Domini lectioni ecótrà operam daret, ac interdùm ea, quæ legebat, ipſi Floro exponeret: quidam Clericus, qui cęmentariæ arti pręerat, & quem idem Florus de palatio regis ob hoc adduxerat, de altiſſimis gradibus, in quibus operarij ſtantes, altiùs iam porrectam ædificabant macceriã, retrorsùm corruẽs, ſuper deportatum illuc montem lapidum cecidit. Cumque eum omnes mortuum crederẽt, ac de ſola eius ſepultura tractarent, pro eo maximè, quia per omnes corporis meatus ſanguis vndatìm profluens egrederetur, vir Dei cum Floro aduenit, eumque continuò ad oſtium eccleſiæ beati Martini deportari fecit. Cumq; omnes abſceſſiſſent, ipſe in terram ſe ante altare orationi dedit. Qua completa, egrediens & ſuper colliſa membra ſignum crucis faciens, ait: In eius nomine, qui corpus hominis de limo terræ formauit, & ſpiraculum vitæ ei inſpirauit, ſurge ſanus Langiſe, & perfice opus tuum quod cœperas. At ille ſtatìm velut à ſomno ſurgẽs, mirari cœpit, quando illuc adueniſſet. Sanctus verò Domini ad eum ait: Non tuis huc pedibus, ſed aliorum delatus es manibus. Sed perge quantocyùs, nè fortè tua abſentia opus intermittatur. Illo itaque egreſſo, Florus, qui in parte cum Simplicio monacho ſtans, cuncta quæ vir Dei egerat, vidit, concito curſu adueniens, ſeq; ad pedes eius proijciens, clamare cœpit: Verè diſcipulus es, ſancte Maure, beati Benedicti, de quo talia narrare frequenter audiuimus. Ex illo die idem Florus ità eum in maxima habuit admiratione, vt nunquàm propiùs ei accedere auderet.

Oratione & ſigno crucis Maurus colliſum ſanũ reddit.

Nota reuerentiam.

Itaq; cùm clericus, qui ſanatus fuerat, ad opus ſuum fuiſſet reuerſus, quidam ex operarijs beato Mauro detrahere cœperunt, dicentes eum non religionis obtentu, ſed gratia cupiditatis, quô honoratior in alijs eſſet regionibus, ſuum reliquiſſe monaſterium, & tam longinquas adiſſe terras, & hæc quæ faciebat, non virtute Dei, ſed potiùs quibuſdam obtinere præcantaminibus. Cùm ergò hæc inter ſe ſermocinarentur, malignus ſpiritus tres ex illis ſubitò inuaſit, & ità grauiſſima vexatione atterere cœpit, vt vni ex illis, nomine Flodegiſo, animam extorqueret. Quod vbi vir Domini, quid eueniſſet, agnouit, vehementer flere cœpit: iterumq; oratorium beati Martini ingreſſus, attentiùs Dominum tam pro his qui torquebantur, quàm & pro illo, qui mortuus fuerat, deprecabatur. Et cùm per tres continuas horas orationi incubuiſſet, ad eos qui vexabantur, & ſe inuicèm dentibus lacerabant, acceſſit, & ſignum crucis tertiò contra eos faciens, dixit: Filius Dei vnigenitus Dominus noſter Ieſus Chriſtus, qui diſcipulis ſuis poteſtatem dedit calcandi ſupra ſerpentes & ſcorpiones terræ, & ſuper omnem virtutem inimici, ipſe vos abſoluat ab hac dæmoniaca vexatione. Et cùm adhuc dentibus frenderent, puluereque ſe conſpergerent, vir Dei propiùs accedens, digitos vtriuſque manûs illis in ora miſit. Spiritus verò immundi, fœtida relinquentes veſtigia, ventris egeſtione fugati ſunt.

Pœna detrahẽtium miraculo.

Et hic oratione & ſigno Crucis dæmones expellit.

Luc. 10.

Iuſſit deindè vir Domini corpus defuncti tolli, & in porticum eccleſiæ deferri. Noctem illam ieiunus totam duxit inſomnem, aſſiduis Dominum exorans gemitibus, vt animam in corpus defuncti reddere dignaretur, nè diutiùs de ea diabolus, qui illam extorſerat, triumpharet. Manè autem primo Simplicium preſbyterum adſciſcens, vt ſacrificium noſtræ redemptionis pro eâdem Deo anima offerret, imperauit. Quod dum ille deuotiſſimè conſummâſſet, cum ipſo Simplicio vir Domini ad locum, in quo mortuus iacebat, accedens, ait: Domine Ieſu Chriſte, qui quatriduanum Lazarum de monumento ſuſcitâſti, & ad preces ſerui tui Eliæ, filium viduæ vitę reſtituiſti: adeſto & nũc nobis famulis tuis, & redde in hoc defuncti corpore animam, quam te permittente, hoſtis humani generis cruciando de eo effugauit. Et cùm hęc dixiſſet, cõtinuò corpus defuncti totum concuſſum eſt. Ilicoque conſurgens, ab eo mandatum accepit, vt ſi viuere vellet, quandiù in hac vita eſſet, in locum ipſum iam non introiret. Hoc autem ſanctus pro ſola imperauit humilitate, nè ſcilicet pro tali facto plauſum & fauorem hominum quærere, ac delectari videretur.

Sacrificiũ Miſſæ pro defuncto.

Iohan. 11.

3. Reg. 17.

Igitur octauo anno, poſtquàm ibidèm adueneramus, monaſterium omne ſatis conuenienter in omni conſtructione conſummatum, atque ab Epiſcopis prouinciæ ipſius dedicatum eſt. Regebat autem per idem tempus Andegauenſem eccleſiam vir ſanctiſſimus Eutropius. Porrò in ipſo monaſterio, eccleſiæ quatuor ædificatæ ſunt. Quarum maior, in qua fratres tam ad diurnum, quàm ad nocturnũ conueniebant officium, conſecrata eſt in honore beati Petri Apoſtolorũ principis. Secunda (vt dictum iam ſuperiùs eſt)

Monaſterium ab epiſcopis dedicatur.

eſt)in honore beati Martini. Tertia verò, quę & minor erat cęteris, in veneratione ſancti Seuerini. Quarta aũt, quæ in modum turris quadrifidæ, in ingreſſu monaſterij altiſſimè ædificata eſt, benedicta fuit in honore ſancti archangeli Michaëlis. His itaque expletis, prędictus vir Florus non immemor promiſſionis, quam Deo vouerat, pergens ad Theodebertum regem, licentiam ab eo expetijt, vt ei regularem liceret ſuſcipere habitum, & peccata ſua, quæ plurima in ſeculari contraxerat conuerſatione, ieiunijs & orationibus, cęteriſque ſpiritûs fructibus redimere. Quam cùm ei rex negare nequiuiſſet, triſtis licèt & mœrens, pro eo quòd ab eo ſeparari nollet, permiſit illi, quæ depoſcebat implere, eumque aliquãtis diebus ſecum in palatio retinens, de virtutibus, quas per beatum Maurum fieri audiebat, interrogare cœpit, vel qualiter ipſe cum diſcipulis ſuis in ſancta viueret religione, ſeu quantus iam fratrum numerus ibì adunatus eſſet. Quæ cùm illi omnia Florus enarrâſſet, prout ea certiſſimè ſciebat, rex dixit illi: Si placere hoc ipſi Dei ſeruo ſcirem, multùm tam eum, quàm locum illum, videre cuperem, eumque noſtro regio honorare munere. Cui Florus reſpondit: Quæratur primùm, ſi veſtræ placet celſitudini, ſuper hoc viri Dei voluntas: & tunc demùm, ſicut ipſe ordinauerit, ea quæ vultis, implere poteritis.

Dimittẽs ergò rex eum, cùm in eius oſculis diutiùs immoratus fuiſſet, dixit ad illum: Quæ cum viro Dei de noſtra ad locum illum inueneris profectione, citiùs nobis remandare ſatage. Multùm enim vellem, ſi poſſibile eſſet, die quo capitis comam depoſueris, ibì præſens adeſſe. Veniẽs ergò ad monaſterium cum multis optimatibus ac nobilibus viris, qui eum de palatio regis fuerant ſecuti, viro Dei voluntatem regis aperuit. Qui cùm ei reſpondiſſet, nil loco officere, ſed potiùs in meliorationem eius, ipſius ad eum aduentum, quantùm ipſe intelligere poterat, proficere, certum diem regi Florus, quo ad monaſterium venire deberet, mandauit. Quò cùm veniſſet, & magnificè, vt regiam decebat ſublimitatem, à beato Mauro, & congregatione, cuius ſanctiſſimus grex iam quadragenarium exceſſerat numerum, ſuſceptus fuiſſet, poſt orationem in conuentum fratrum pergens, regiamque dignitatem paruipendens, beato ſe Mauro ac congregationi, regali indutus purpura, humiliter proſtrauit, & vt pro illo Dominũ exorare dignarentur, lachrymis perfuſus precabatur. Cumq; vir Dei à pauimento eũ eleuâſſet, rex ait ad eum: Celebre nomen magiſtri veſtri Benedicti, ad noſtram olìm delatum fuerat notitiam: cuius ſanctitatis & virtutis opera inſignia, quæ de illo audiuimus, per vos quotidiè fieri, gaudio non modico lætamur.

Quicunque monachus fiebat, comam capitis deponebat.

Rex humi proſternitur coram conuentu monachorum.

Tunc rex beatum Maurum petijt, vt fratres eum in ſuam recipere dignarẽtur ſocietatem, & nomen eius inter ſua nomina ſcribere: Filiumque ſuum Theobaldum ſancto viro ac fratribus commẽdabat attentiùs, pręcipiens ipſi, vt ſemper deuotus erga locum illum eſſet, ac in omnibus ſanctæ illi congregationi adiutor & defenſor exiſteret. Interrogauitque virum Dei, quinam illi fratres eſſent, qui venerant cum illo. Cui cùm nos digito ille deſignâſſet, in parte nos ſtare præcipiens, intuebatur attentiùs, nomen vniuſcuiuſque ab eo ſciſcitans. Quæ cùm didiciſſet, oſculatus eſt nos, deindè omnem congregationem. Videns autem Bertulfum adoleſcentem inter reliquos fratres ſtantem, interrogabat quis eſſet. Cui beatus Maurus cùm hunc eſſe Flori filium indicâſſet, vocans eum ad ſe rex, atque ad pectus ſuum amplexando ſtringens, beato Mauro eum attentiùs, amore patris eius, commendare cœpit, & vt chariſſimè ab eo nutriretur, depoſcere.

Indè cùm omnia habitacula monachorum circumiens perluſtrâſſet, ac conuenienter cõſtructa eſſe laudâſſet, ingreſſus iterùm eccleſiam ſancti Petri, dedit ad ipſum locum fiſcum regium, qui Boſcus vocatur, cum omnibus villis & reditibus, qui ad eum pertinebant. Vocanſque Anſebaldum, qui ſcriptoribus teſtamẽtorum pręerat, pręcepit ei, vt, antequàm de ipſo monaſterio egrederetur, teſtamentum de eiſdem ſcriberet rebus, ac de anulo eius regali firmaret more: conceſſitque beato Mauro, vt, ſi quid ex illo die apud eum obtinere vellet, ipſumque ei adire placuiſſet, liberam haberet facultatem introëundi, quocunque eum ſciret. Poſuit quoquè ſuper altare beati Petri pallium precioſiſſimum, & Crucem auream cum lapidibus valdè precioſis.

Rex liberaliter donat monaſterio fiſcũ regiũ.

Itẽ Crucem auream.

Florus autem accedens ad regem, deprecatus eſt eum, vt pręceptum regiæ dignitatis facere iuberet ſuper teſtamentum, quod ipſe de proprijs rebus, quas loco illi tradiderat, ſcribere rogauerat. Quod rex libentiſſimè annuit. Tunc in conſpectu regis allata

ſunt munera non modica in auro & argento, gemmis quoquè & diuerſarum veſtium multiplicitate, quæ idem vir eo die Domino & ſanctis eius obtulit. Dimiſit etiã viginti ex ſeruis ſuis liberos, priùs eos ditans magnis donis. Deindè veniẽs ante ſacroſanctum altare, adſtante beato Mauro & omni congregatione, rege quoquè ex altera parte cum populi numeroſitate, quæ cum illo venerat, ac cingulum militiæ, quo eatenùs vſus fuerat, deponens, ſuper altare miſit. Cui, iubente viro Dei, rex primus poſt eum de coma capitis eius totondit, deindè quicunque ex optimatibus eius voluit. Rex verò præ gaudio lachrymas fundebat, congaudens deuotioni animi eius: vocansq́ue ad ſe nepotem ipſius Flori, nomine Landramnũ, dedit per ſceptrum regale, quod manu geſtabat, quæcunque Florus patruus eius ex regali poſſederat dono.

Flori tõdetur caput.

Poſt hęc ſanctus Domini deprecatus eſt regem, vt domũ, quæ hoſpitibus ſuſcipiendis aptiſſimè omni compendio ac decore conſtructa fuerat, intrare dignaretur. Quam cùm ingreſſus fuiſſet rex, antequàm vir Dei pedibus eius toto corpore proſtratus fuiſſet, ab eo cum nimio eleuatus pauore, ac inquiſitus quid vellet, reſpondit, dicẽs: Hęc eſt petitio, qua veſtrã vice omnium ſeruorum Dei, qui in hoc degunt cœnobio, expoſco ſublimitatem, vt veniat rex cum ſeruis ſuis, & alimẽta cibi ac potûs, quæ ei deuotione & ſeruitute ſunt pręparata monachorum, percipiat cum gratiarum actione. Quod cùm rex renuere cœpiſſet, ſeq́ue, nè id fieret, humiliter vellet excuſare, vnus ex cõſiliarijs eius, vir ſapientiſſimus, nomine Ebbo, dixit ei: Perpéndere te domine mi rex conuenit, quorum deprecatione iſtam ſumere depóſceris refectionẽ: ſi enim hi, qui ità Deo, ſicut tua conſpicit celſitudo, deſeruiunt, tua aliquo modo triſtes effecti fuerint contradictione, Deũ propitium habere non poteris. Quod Rex audiẽs, ilicò quod petebatur annuens impleuit. Cumq; abundantiſſimè cum ſuis omnibus, qui cum eo venerãt, refectus fuiſſet, antequàm egredi à monaſterio cœpiſſet, Florum amantiſſimũ ſibi virum ad ſe adduci pręcepit. Qui cùm ei monachali iã indutus habitu, adductus fuiſſet, rex vſq; ad ſuffuſionem vultûs lachrymis permotus, ait illi: Gratias omnipotenti Deo pro tua referimus conuerſione: ſed tibi ſolicitè procurandum, ac ſummoperè peruigilandum eſt, vt ſicut in ſeculari conſtitutus habitu, ſtrenuè ſemper ac nobiliter abſq; dedecore conuerſatus es: ità nunc quoq; in hac ſanctiſſima, quã expetiſti, religione, ſine repręhenſione Deo ſemper placere ſatagens, proficias quotidiè de virtute in virtutẽ, quouſquè Deum deorum in Sion felici cernere poſſis exultatione. His dictis, diutiùs in oſculis eius immoratus, ac benedictione, quã expetiërat, beati Mauri roboratus, Andegauis ipſo die reuerſus eſt.

Obſerua hanc regis adhortationem.

Rex à S. Mauro benedictionẽ expetit.

Beatus verò Maurus altera die ad inuiſendum recipiendumq́ue fiſcum, quem idem rex ad ipſum contulerat monaſterium, eſt egreſſus. Cumq; per biduum ibì commoratus fuiſſet, paralyticus quidam, qui in eàdem villa per ſeptem iam annos toto corpore deſtitutus, in lecto abſque ſenſu iacebat, ei deportatus atque oblatus eſt. Super quem cùm vir Dei benedictionem ſuam dediſſet, ità ſanus effectus eſt, àc ſi nihil vnquàm mali de ipſa pertuliſſet deſtitutione. Indè reuerſus ad monaſterium, ſolicitè more magiſtri ſui ſingulorum ſecum habitantium mores & vitam perſcrutans, ac verbum vitæ publicè & priuatìm eis annuncians, atq; antiqui hoſtis verſutiſſimas & multiplices inſidias detegens, proficere eos ad meliora quotidiè hortabatur. A ſecundo ſiquidem aduentûs noſtri ad eundem locum anno, nobiles ad eum viri conuenire vndiquè cœperant, ac ſe in omnipotentis Dei ſeruitio tradentes, eius cohabitationem expetere: nonnulli verò filios ſuos Deo per eius magiſterium inſtituendos offerre. Vndè factum eſt, vt vigeſimoſexto anno fundationis ipſius cœnobij, congregatio centum quadraginta fratrum illic adunata eſſet. Qui numerus tunc à beato Mauro ſcriptus, & authoritate tam eius, quàm totius congregationis pręfixus atque ſtatutus eſt: vt nemo deincèps exiſteret, qui hunc numerum vel excedere, vel minuere vnquàm in ipſius cõgregatione cœnobij auſus fuiſſet: quoniam eæ res, quæ ibì tum delegatæ erant, tanto fratrum numero in his, quæ neceſſaria erant, ſufficiebant: & ſi amplior eſſet numerus, occaſionem patiendæ neceſſitatis fortè inferre potuiſſet.

Paralyticus curatur.

Nobiles cõfluunt ad vitam monaſticam.

140. monachi.

Sed vt ad id redeã, vndè digreſſus ſum, cùm prędictus Florus annis duodecim, menſibus tribus, ac diebus totidem ſanctiſſimè, vt nobiliorem decebat, nobiliſſimus in omni vixiſſet religione, duodecimo Calendarũ Septembrium feliciter migrãs ad Dominum, diem clauſit vltimum. Filius verò eius Bertulfus quàm perfectus in omni ſacroſancta fuerit obſeruatione, ſequens lectio demonſtrabit.

Theode-

Theodebertus igitur rex, cùm quatuordecim annis ſtrenuè ac nobiliter Francorum gubernâſſet regnum, Theobaldo filio ſuo ſedem regni poſt ſe dereliquit. Qui iuxta patris ſui imperium, non minùs quoàd vixit tempore, tam beatum Maurum, quàm noſtram dilexit congregationem. Hic itaque Patris ſui ſequens veſtigia, qui nobiliter locum congregationis huius, cùm ibidèm, ordine, quo ſuprà inſeruimus, aduenißet, honorauit: cùm & ipſe poſt mortem patris beatum Maurum, ac ipſum locum aliquando veniſſet inuiſere, contulit & ipſe nihilominùs ibidèm, vt magnificentia regia dignum erat, teſtamẽtaria authoritate villas duas: quarum vna vocabatur villa Fabrenſis, altera verò Voſda. Sed & hic cùm paruo tempore regni apicem honorificè cum pace obtinuiſſet, immatura præuentus morte, Clotario principatùs dimiſit monarchiam. Qui Clotarius, audita fama beati Mauri, frequenter eum ad ſe euocans, eius ſapientiſſimis vtebatur conſilijs. Deniquè cùm aliquando beatus Maurus duos ex fratribus pro aliquibus neceſſitatibus ad eum tranſmiſiſſet, ac ipſe benigniſſimè omnia, pro quibus ierant, annuiſſet, inquirere ab eis ſolicitè cœpit, quid vel qualia reges deceſſores ſui noſtro contuliſſent loco. Quæ cùm ab eis reſciſſet, ait: Et noſtra, Deo propitio, largitas ipſi non deerit loco, præſertim cùm & ampliorem illis tam regni quàm diuitiarum obtineamus poteſtatem, & bona operandi à Domino perceperimus voluntatem. *Clotarius ſolus regnat.*

Huius temporibus dum beatus Maurus villas ac prædia, monaſterij curam gerendo & diſponendo, circuiret, quadam die in poſſeſſione monaſterij, cui Gaudiacus nomen eſt, ingreſſus refrigerandi gratia, ſecretiorem locum petijt. Quo cùm ſederet, & cum duobus monachis, qui cum eo venerant, pſalmos decantaret, nunciatur illi, Anſegarium archidiaconem eccleſiæ Andegauenſis ſtare pro foribus, & cum eo colloqui deſiderare. Cumque vir Dei vt ingrederetur iuſſiſſet, & ille ea, pro quibus venerat, perorâſſet, vir Domini ſanctus Maurus Simplicium vocans monachum, ait illi: Virum hunc, qui nobis pro ſua reuerentia & affabilitate dudùm familiaris effectus eſt, poculo charitatis potare, ac vino ſanctæ dilectionis inebriare, vt ſpiritales, ſpiritaliter debemus. Cui cùm Simplicius dixiſſet: Non eſt quicquam vini nobis, niſi tantummodò in vno paruiſſimo vaſculo, quod ad ſellam pendére conſueuit, ſanctus Domini Maurus dixit illi: Defer illud huc. Cumque allatum fuiſſet, adiecit: Panem etiam huc deferte. Et cùm coram eo panem quoquè attuliſſent, ſignum Crucis contra paruiſſimum vaſculum faciens, dixit: Potens eſt Deus, qui menſam populo ſuo in eremo parauit, & aquam in abundantia de petra produxit, etiam nobis ſeruis ſuis de hoc paruulo vaſculo ſufficienter vini miniſtrare affluentiam. Mirum dictu, penè & incredibile facto, opus eſt ſequutum. Cùm enim ſexaginta & eo ampliùs homines ibi adeſſent, qui tribus vicibus de ipſo biberunt vaſculo, ità plenum ſemper repertum eſt, àc ſi intactum poſt primam permanſiſſet impletionem. Hoc miraculum nobis Simplicius, cùm ad monaſterium cum ipſo beato Mauro reuerſus enarrâſſet, Eliſeo eum ſimilem decreuimus æſtimandum, qui paucis de cibarijs plurimos in longum pauit artifices. Ex eo loco cùm ad monaſterium reuerteretur, obuium habuit in media via quendam virum plebeium, cui cancri vlcus ſuperius occupans labrum, tam naſum, quàm maiorem genarum abſumpſerat partem. Cuius calamitatem vir Domini miſeratus, decontrà ſigno Crucis edito, priſtinæ eum reſtituit ſanitati. *Signo crucis S. Mauri vinum parui vaſculi mirè auget.* *4. Reg 4.* *Miraculũ.*

Per idem tempus Clotarius Andegauis veniens, viro Dei ad monaſterium ſe ire velle mandauit. Cui cùm à viro Dei vt veniret, remandatum fuiſſet, paucis ſecum aſſumptis, ire perrexit. Cumque veniſſet, tradidit ad ipſum locum fiſcum regium, qui Blazon nuncupatur. Villam etiam quæ Longus campus dicitur, authoritate regia ibì delegauit. Quem etiam beatus Maurus deprecatus eſt, vt regali edicto firmare dignaretur, quatenùs congregationi loci illius electionem propriam per ſuccedentia liceret habere tempora. Quod cùm præcepto regiæ poteſtatis iuxta petitionem viri Dei rex libenter annuiſſet, comitatus eius benedictione, profectus eſt. *Vide regiam liberalitatem in monaſterium.* *Rex à beato Mauro benedicitur.*

Ex eo tempore beatus Maurus non facilè iam de monaſterio egredi vſpiàm volebat: ſed ordinatis Præpoſitis, ac reliquis adminiſtratoribus, ipſe ſoli Deo, orationi quotidiè ac lectioni vacans, feruẽtiùs multo quàm cœperat, deſeruire in ſancto procurabat propoſito. Cumque gregi ſuo de die in diem incrementa ſanctæ religionis in melius augmentari conſpiciens, omnipotenti Deo labijs exultationis ſacrificium offerret deuotiſſimæ laudationis, trigeſimooctauo à fundatione ipſius monaſte-

rij anno, cùm & ad perfectam iam veniſſet ætatem, & iuxta prophetiam beatiſſimi magiſtri ſui, qui poſt conſummatam trinam vicenorum annorum decurſionem, mercedem operum ſuorum à Domino ei recompenſandam eſſe prædixerat, finem vitæ ſuæ iam propinquare cognoſceret, ædificata ſibi domuncula iuxta beati Martini eccleſiam, remotiorem delegit vitam ſumere. Sed quia grex ſanctæ congregationis ſine rectore, qui ſuper eum ſolicitè intenderet, eſſe non poterat, conuocans omnem congregationem, de ſubſtituendo ſibi Abbate ſolicitè pertractabat. Cumque omnis congregatio cœnobij hoc in eius poſuiſſet deliberatione, vtpotè qui omnes meliùs, quàm ſe vnuſquiſque eorum cognoſceret, ipſe pater ſanctiſſimus Bertulfum, nobiliſſimum ac perfectiſſimum in omni religione virum, quem ipſe ſanctiſſimè edocuerat, ad tale onus ſuſcipiendum idoneum eſſe iudicauit. Cui cùm omnis congregatio in tali electione aſſenſum præbuiſſet, ipſe pater ſanctiſſimus in loco eum ſeſſionis ſuæ ſedere conſtituens, ac ſingula ei, in quibus tanti gregis curam gerere deberet, paterno inſinuans amore, intra domum, quæ ei, vt diximus, prope eccleſiam ſancti Martini conſtructa fuerat, ſe recepit, duobus tantummodò ad ſibi cohabitandum & ſeruiendum, ipſius congregationis electis fratribus, Primo ſcilicet, atque Aniano. Nobis enim, qui cum eo veneramus, Bertulfo, quem Abbatem conſtituerat, ſolicitè adeſſe ac inuigilare præcepit, nè fortè in aliquo à rectitudine regularis tramitis deuiaret.

Bertulfum ſibi ſucceſſorem accipit S. Maurus.

Cumque duos ac dimidium taliter in contritione ſpiritûs & corporis maceratione complêſſet annos, quadam nocte cùm more ſibi ſolito eccleſiam beati Martini intrare vellet, & vota precum ac lachrymarum Domino perſoluere, diabolus magna obſequentium conſtipatus caterua, ab ingreſſu eum prohibuit baſilicæ, dicens: Eià Maure, qui nos à proprijs deturbare ſperas ſedibus, tam longiſſimas tibique hactenùs incognitas adîſti regiones, nunc videndo ac experiendo noſtræ perferes immiſſionis deſtituendiſſimam populationem. Ego enim, prout libuerit, ſtrages diuerſarum mortium inferendo, de tuis nunc debacchans triumphabo, ità vt vix aliqui de tanta iſtic adunata remanere videantur congregatione. Cui cùm vir Domini reſpondiſſet: Increpet Dominus in te ſatan & in verbis tuis, quibus mendax es & pater tuus: ſtatìm inimicus velut fumus euaneſcens, ſtrepitum immaniſſimum ac terrificum dedit, ità vt etiam ipſi viro Dei monaſterium omne funditùs contremuiſſe fuerit viſum. Quo ſonitu fratres expergefacti, ingentique pauore perculſi, ſtratis ilicò exilientes, ſigna pulſare cœperunt, ac ſynaxim cantare nocturnam.

Diabolus S. Mauro inſultat.

Fugit cum ingenti ſtrepitu.

Intereà cùm vir Dei, nimia afflictione ac tædio pro his, quæ audierat, mœrens, ingreſſus eccleſiam beati Martini, Dominum precaretur, quò illi certiùs ea, quæ malignus ſpiritus ei dixerat, reuelare dignaretur: angelus Domini ei continuò, candidiſſimo amictus habitu adſtans, dixit: Quid, dilectiſſima Deo anima, tanto mœrore pro his, quæ à Deo agi diſpoſita ſunt, afficeris? Nam diabolus, licèt totius caput obtineat mendacij, multa tamen conijciendo, de ijs pręcipuè quæ frequenter eſt expertus, prænoſcit. Vndè ſcias eum non ſua voluntate, ſed imperio Dei ea quę tibi prodidit, reſerâſſe: nam aliquo modo verum eſt, quod audîſti. Pars enim huius congregationis maxima, infra breue tempus colligetur ad Dominum, vt ab ipſo præfixum atque præordinatum eſt. Sed non propter hoc ipſe, vt aſſeruit, de aliquo iſtorum vel ad modicum triumphabit: Tuis enim admonitionibus & exhortationibus inſtructi, paratus vnuſquiſque, vocationis ſuæ diem expectabit gaudens. Quos cùm omnes moderno obeuntes tempore pręmiſeris felix, vt promeruiſti, felicior ſubſequêris.

Angelus Domini S. Maurum conſolatur.

His dictis, viſio angeli adſtantis & colloquentis ablata eſt. Sanctus autem Domini facto manè, omni congregationi cuncta, quæ viderat, per ordinem enarrauit. Deindè paterna erga eos vſus ſolicitudine, taliter illos allocutus eſt: De his, quæ ſerui Dominum velle cognouerint, ſi aliquo modo triſtari cœperint, voluntati Domini contraire ipſa ſua videntur triſtitia. Et ideò quia ipſe mortalibus terminum finiendæ iſtius poſuit vitæ, qui præteriri à nullo natorum valet: ſed ex eo quo primis hominibus mortem minatus eſt, ita eius in hoc irreuocabili permanet ſententia: nos, quibus quo voluit ordine dies huius vitæ in proximo finiendos eſſe patefecit, maculas commiſſorum facinorum lachrymis pœnitentiæ, & maceratione tergamus corporis: & ſicut propheta admonet, ſcrutantes ſolicitè vias operis noſtri, præueniamus faciem Domini in confeſſione, vt atria ſupernæ ciuitatis in hymnis valeamus intrare confeſſionum,

Thren. 3. Pſal. 94.

num, eiuſq́ue claritatem cum ſanctis omnibus reuelata facie perpetuò contemplari digni inueniamur. Et quia, dilectiſſimi fratres, nunc tempus adeſſe cognouimus, vt incipiat iudicium de domo Domini, iudicia eius, quæ aliquando quidem occulta, nunquàm tamen ſunt iniuſta, reuerenter, vt ſeruos boni Domini decet, ſuſcipientes ac perferentes, ſursùm erectis adoremus cordibus, ſummoperè procurantes, nè qua minùs perfecta nos accuſet actio, ac attentiùs inuigilantes, nè calcaneo noſtro tentator inſidians, muſcipula nos deceptionis in via hac, qua iam vndecima ingredimur hora, illaqueare poſſit.

Hac exhortatione & admonitione ſancti viri ità omnis congregatio ad horam vltimam liberè expectandam, pręparare ſeſe cœpit, vt omnes, qui illo tempore ab hac vita de ipſo loco migrauerunt, cæleſtem aſſcendiſſe ad patriam, nulli dubium ſit. Factum eſt autem, vt infra quinque menſes, centum & ſexdecim ibì morerentur fratres, nec plus de tanto grege, quàm vigintiquatuor remanerent monachi. Inter quos etiam tūc Antonium & Conſtantinianum comites & ſocios noſtros ſepeliuimus. Expleto autem tanto numero, eo tempore, in eodem loco mortuorum, dolor lateris grauiter beatum inuaſit Maurum. Qui languore ingraueſcente, quadrageſimoprimo aduentûs ſui ad eundem locum anno, octauodecimo Calendarum Februariarum die, ante altare beati Martini, ſuper cilicium ſtratûs ſui decubans, cùm exitum ſuum viuificorum muniſſet perceptione ſacramentorum, adſtantibus qui relicti fuerant diſcipulis, migrauit feliciter ad Dominum, ſepultusq́; eſt in eádem baſilica ad dexteram partem altaris. In quo loco, meritis & orationibus eius, multa magnifica & admiranda operatur Deus ad laudem & gloriam nominis ſui.

Permulti fratres intra menſes 5. moriuntur.

S. Maurus exit è corpore.

Poſt obitum deniquè ipſius ſancti viri, cùm ego vnà cum Simplicio, ſicut ipſe nobis ipſo die depoſitionis ſuæ præceperat, ad noſtrum decreuiſſem reuerti monaſterium, vir Domini Bertulfus nos obteſtando deprecatus eſt, nè illum quo aduiueret, deſereremus tempore. Quem cùm offendere pro ſua ſanctitate auſi non fuiſſemus, per biennium, quo ſuperuixit, cum illo morati ſumus. Quo defuncto, cùm Florianus totius religionis vir, ac filius ductoris noſtri Harderadi, qui à beato Mauro nutritus fuerat, ei in monaſterij regimine ſucceſſiſſet, ac nos multis precibus retinere voluïſſet, reuerſi ad vos, ô ſanctiſſimi Patres, Deo gubernante ſumus: atque hæc veſtris obſecundantes imperijs, de vita & cōuerſatione ſeu virtutibus beati Mauri, imperito licèt ſermone cōſcripſimus. Dies autem vitæ B. Mauri ità ſupputantur: Oblatus eſt Deo ac traditus beato Benedicto, cùm duodecim eſſet annorum: Habitauit cum eo viginti annis: Commoratus eſt in monaſterio ſuo, quod ipſe ædificauit, annis quadraginta, diebus quatuordecim. Qui ſimul fiunt anni ſeptuaginta & duo, dies quatuordecim. Per omnia benedictus Deus, qui regnat in ſecula, Amen.

Bertulfus moritur.

VITA S. BONITI ARVERNORVM EPISCOPI, SCRIPTA AB EIVS AEQVALI AD BEATISSIMOS PAtres *Adelphium & Eucherium, illis ità iubentibus. Qui autem hiſtoriæ huius author eſt, nomen quidem ſuppreſſit ſuum, ſed in prologo teſtatur, quandoquidem Illidij & Galli Aruernorum epiſcoporum & confeſſorum luculento ſtylo vita eſſet exarata, doluiſſe Adelphium & Eucherium Boniti vitam non extare. Ea verò in gratiam lectoris nunc demùm paraphraſticôs reddita eſt per F. Laurentium Surium.*

ORIGINEM traxit Bonitus ex inclyta Aruęrnorum ſtirpe: patre Theodato, matre Syagria, qui ad Romanos Senatores ſuos referrent natales. Priùs autem quàm in hanc eſſet lucem editus, ſacerdos quidam, Fregio nomine, fertur ad eius parētum veniſſe ædes, atque à genitrice illius cum magno acceptus gaudio, & pro more rogatus, vt ipſi benè precaretur, his verbis eſſe vſus: Tu mihi benedic Dei ſacer

15. IANVAR.

Genus Boniti.

ſacer ac venerabilis Domine: Quæ verba tacitè ſecum expendens Syagria, tandèm ex ſacerdote percontatur, quid illa ſibi vellent. Tum Fregio: Non equidem, vt tu putas, à te petij benedictionem, ſed ab illo, quem geſtas in vtero: quippe quem diuinitùs video ad ſummum vocari ſacerdotium. Illa his exhilarata, Quæſo te pater, inquit, vt tuis precibus eueniat, quod dicis. Poſteà vbì natus puer adoleuit, in Aruernorum vrbe traditur literis imbuendus, ſubindè etiam iuri ciuili dat operam: facileque cæteros condiſcipulos ipſi coætaneos eruditione antecellit. Porrò eius parente defuncto, non abſque Dei voluntate & prouidentia, in regis aulam & miniſterium ſe contulit: cui cùm inprimìs charus eſſet, ab eo pincernarum princeps inſtitutus eſt: nec multò pòſt à regis manu accepto annulo, illud eſt officij adeptus, quod Referendarijs, vt vocant, attribuitur. Quo ille quidem tam accuratè & ſplendidè functus eſt, vt & principi & cunctis proceribus gratus atque præcipuè charus haberetur. Erat autem eleganti corporis forma, ſed mente pulchrior, & caſtitate conſpicuus. Nec multùm interceſſit temporis, cùm illi à rege magnus delatus eſt honor & gratia. Eo autem rege defuncto, apud eius quoquè ſucceſſorem in tanta fuit gratia, vt præfecturam Maſſilienſem primæ prouinciæ illi demandârit: vbì ſanè cauſas ipſi commiſſas ea ratione perorauit, vt non tam iudex, quàm ſacerdos eſſe videretur. Neque enim, vt more illic comparatum erat, homines venundari, aut exilio mulctari, vel captiuos detineri vnquàm iuſſit: ſed potiùs, ſi quos reperire poſſet venditos, vtì ſemper conſueuerat, redimere atque ad ſua remittere ſtuduit. Inter hæc autem vacabat ieiunijs, vt iam non vni, ſed plurimis ſummo ſacerdotio dignus videretur. Erat ſermone lenis, inter diſcordes manſuetus, paciſque conciliandæ ſtudioſus.

Fregionis vaticiniū. *Poſt ſtudia literarum venit ad aulam.* *Fit præfectus Maſſiliæ.*

Per idem tempus eius germanus frater Auitus pontifex, vir & humanioribus & ſacris literis inſtructus, & omnibus diuinis officijs præpotens, quindecim ferè aut eo ampliùs annis præclarè Aruernenſem gubernauit eccleſiam: tandemque correptus morbo, cùm extremum cerneret aduentare vitæ ſuæ diem, conſentiente ipſi eccleſia, Bonitum virum Dei cumprimìs idoneum ſucceſſorem, ſediſque ſuæ digniſſimum iudicauit ſacerdotem. Miſſa autem ab illo ad regem legatio eſt, vt is authoritate regia electioni Boniti ſuum quoquè calculum adijceret. Eo tempore ſub Theodorico rege Pipinus, magiſter equitum, curam palatij & regni gerens, cuncta ferè pro ſuo moderabatur arbitratu. Non defuit hac in re conſenſus regis, Domino illius cor permouente, qui eccleſiæ ſuæ opportunum paſtorem, & aduersùs immanis beluæ rabiem defenſorem parabat. Reuerſis itaque legatis cum gaudio, vir Dei Bonitus ſumma omnium voluntate, lætitia & fauore, in cathedra eſt collocatus. Ille verò ſuſcepto epiſcopatu, cùm eſſet vir prudens, non honorem, ſed onus impoſitum ſibi arbitrabatur. Itaque non ocio ſe dedit, ſed curſûs ſui auxit laborem: ieiunijs, orationi, vigilijs incumbens: lectioni quoquè & ſilentio atque remotioris loci ſolitudini, idque Quadrageſimæ præſertim tempore, ità ſtudens, vt nō modò epiſcopus digniſſimus, ſed etiam monaſticæ vitæ profeſſor iure dici poſſet. Ieiunabat biduo, triduoque, interdùm verò etiam quatriduo eum manſiſſe ieiunum comperimus.

Deſignatur Aruernorū antiſtes. *Is Pipinus fuit Caroli Martelli pater.*

Quodam tempore cùm nimio æſtu populum ſuum defatigari cerneret, maximè quòd etiam magna flumina calor vehemens torreret: timens nè ciuitati ſuæ periculum crearetur, tanquàm paſtor bonus ab omnipotenti Deo remedium popoſcit: ſimul admonens ſuos, vt ad eccleſiam omnes conuenirent, & inſtàr Niniuitarum pro viribus quiſque biduano aut triduano ſe ieiunio afficerent, Deique miſericordiam ſupplices poſtularent: ſi qui verò id non poſſent, in pane & aqua, vel ſaltem ad Solis occaſum vſque cum cordis contritione ieiunarent. Non eſt autem vir ſanctus ſuo fraudatus deſiderio. Cùm enim iuxta morem crux è templo ſacerdotis manu efferretur, & beatiſſimi leuitæ ac martyris Laurentij eccleſiam eſſemus ingreſſi, peractis à ſancto epiſcopo, quæ ad Dei pertinent miniſterium, repentè Auſtro flante denſiſſimę nubes cælum omne operuērunt, eademque nocte tanta vis imbrium è nubibus ſeſe effudit in terram, vt poſtera luce ægrè potuērit vir Dei cum plebe indè procedere. Cumque tantas conficiendi itineris difficultates ſibi obiectas videret, ſacerdotum ipſi adſtantium fidem explorare volens, Quid vobis, inquit, videtur? Cernitis nimirùm, quàm ſit præ imbre difficilis egreſſus. Quibuſdam autem reſpondentibus, ſatius eſſe citra laborem intra templi ambitum pſalmodię & hymnorum modulationi immorari, quàm ea plu-

Ionæ 3. *Proceſſionū vſus antiquiſſ.*

ea pluuiæ tempeſtate madefieri: vir Dei ad Bobonem virum reuerentiſſimum & Magnilocenſis monaſterij abbatem conuerſus, Tu quidem, inquit, nobis quid ſentias, depromere nè graueris. Tum ille, vt ſemper erat ſolitus, reuerentiſſimè atque conſtantiſſimè ſic reſpondit: Quandoquidem Dominus etiam immerentibus nobis tantam impendit miſericordiam, æquum eſt, nos in cœptis non modò perſiſtere, ſed ſuſceptos etiam cumulare labores. Hoc reſponſo exhilaratus vir ſanctiſſimus, quòd rectè conſuluiſſet, tam per ſeipſum, quàm eundem Abbatem magìs magiſque plebem adhortatus eſt, vt inchoato operi perſeueranter inſiſteret. Ipſe verò pro more ſuo, quatriduano ſe ieiunio afficiens, in oratione pernoctabat, idque tãta cum humilitate, vt poſſet ei aptari illud Pſalmographi: Elegi abiectus eſſe in domo Dei mei, magìs quàm habitare in tabernaculis peccatorum: & ſi quis rei ignarus, in templum eſſet ingreſſus, epiſcopum minimè crederet illic adeſſe, & quidam etiam in pſallentis pedes impingerent. *Magniloceñ monaſterium.* *Quatriduo ieiunat.* *Pſal. 83.*

Lachrymarum tanta ei gratia aderat in diuinis officijs, vt capitis tegmen ex earum infuſione madére quadam ſuî parte videretur. Peregrinos lætiſſimus excipiebat conuiuio, nec, iuxta Apoſtolicam admonitionem, pauperi præponebat diuitem, ſed ſordidis indutum veſtibus, annulos geſtanti anteferebat: nec quenquam omninò mendicum, quantùm quidem in ipſo erat, à ſe vacuum diſcedere patiebatur. Sacerdotes & fratres feruenter amabat in Domino, eiſque crebrò ſacrorum canonum decreta proponebat, adhortans, vt caſtè & dignè Deo viuerent. Curabat etiam, vt presbyteri idonei ad populum ſacras haberent conciones, eumque docerent & formidare gehennæ ſupplicia, & ad cæleſtem patriam adſpirare. Interim verò maiori inflammatus feruore ſpiritûs, timens nè propter ſacerdotium à germano fratre, vt ſuprà dictum eſt, ipſi delatum, graue quandoquè apud Dominum iudicium experiretur: cupienſque ſanctorum Apoſtolorum inſiſtere veſtigijs, qui relicto patre cum retibus & naui, Dominum Ieſum ſecuti ſunt: adijt quendam celeberrimum Dei famulum Tillonem, cognomento Paulum, vt cum illo communicato conſilio, animi ſui propoſitum poſſet explere. Cumque ad eius monaſterium perueniſſet, cum ingenti gaudio atque officioſiſſimè à fratribus ſuſceptus eſt. Deindè perductus ad Tillonem hominem Dei, poſt longa colloquia ad id deuoluti ſunt, quod cum illo tractare conſtituerat ſanctus epiſcopus. Ambo igitur facta inquiſitione, & ſancto inflammati ſpiritu, Nihil, inquiunt, melius, quàm quod temerè contra ſanctorum Canonum inſtituta vſurpatum eſt, abdicando reijcere. Nec immemor ſanctus epiſcopus euangelicæ illius ſententiæ, Omnis qui reliquerit domum, aut agros, & cuncta quæ poſſidet, propter nomen meum: centuplum accipiet, & vitam æternam poſſidebit: apud ſe planè deliberauit, non modò ſedem, ſed & patriam & parentes ſpontè exulando deſerere: quod quidem vt ab illo geſtum ſit, ſuo loco referemus. nunc paucis annotanda ſunt miracula, quæ illo in loco Dominus efficere dignatus eſt. *Gratia lachrymarũ.* *Iacob. 2.* *Sacri canones.* *Matth. 4.* *Matt. 19.*

Reſurrectionis Dominicæ illuceſcente die, rogârunt illum fratres, vt Miſſarum ſolennia apud illos perageret. Cùm igitur ex more ad aram manus aqua ablueret, & venerabilis pater Adelphius, tunc adhuc Leuita, ſed poſtmodùm antè dicti Bobonis viri Dei in Magnilocenſis monaſterij regimine ſucceſſor, id temporis ad altare viro Dei aſſiſtens, Diaconi fungeretur officio: quidam frater non commoda affectus valetudine, Audemarus nomine, petijt à Leuita, vt aquam, qua ſacerdos Domini manus abluerat, ipſi potandam præberet. Qua hauſta, ilicò ſe ſenſit priſtinæ redditum incolumitati, ſeditque lætus ad menſam cum fratribus. Alium quoquè eiuſdem monaſterij fratrem, Natholenum nomine, eâdem aqua vtentẽ, quamplurimi aſſeuérant febris ardoribus leuatum. Et hæc quidem, quæ ſuprà commemorauimus, ex venerabilis patris Adelphij relatione didicimus, cæteraque noſtro ſtudio in his paginis exarata, illo rogante & approbante conſcripſimus. *Vis aquæ, qua manus abluerat.*

Cùm autem ex illo monaſterio ſacerdos Domini ad ſua remearet, quidam in itinere claudus, quo poterat conatu à tergo illum ſubſequens, his vocibus compellabat: Expecta Domine, expecta. At vir Dei illius calamitatis miſertus, paululùm ſubſtitit, neſciens, quid ſibi vellet homo. Claudus autem, Quæſo, inquit, Domine, vt impoſitione manûs tuæ ſanes hunc morbum meum. Ille verò ſubridens, Non quidem recuſo, inquit, facere quod petis: ſed perindè ex meo contactu eſ ſalutẽ conſecuturus, àc ſi bos te pede attingat. His dictis, locum morbidum ſigno Crucis munit, & æger ſoſpes mox *Claudum ſanat.*

& in-

& incolumis diſcedit. Hæc autem quę iam diximus, vir fideliſſimus, ſancti epiſcopi cubicularius, Donno nomine, ſe vidiſſe teſtatus eſt: Bonitus quoquè vir induſtrius, & in antedicta eccleſia ſacrarij cuſtos atque presbyter, curioſiùs poſteà inquirens, comperit hominem illum Dei gratia illo incommodo liberatum.

Item duos dæmoniacos.

Alio die cùm vir Dei iter ageret, duo dæmoniaci obuiàm illi venêre, obſecrantes eum, vt ipſis, confirmandi eos gratia, manus imponeret. Ille autem ignarus dæmoniacæ occupationis, qua tenebantur, orans & manus eis imponens, cœpto perrexit itinere. Porrò qui cum illo erant, poſt tergum reſpectantes, atque accuratiùs rem explorantes, vident illos, miſſo ſanguine, à dæmonum infeſtatione abſolutos.

Per idem tempus fama viri Dei intantùm iam increbreſcente, vt non in vicinas duntaxàt vrbes, ſed etiam ad mare vſque in inſulam Britannorum ſeſe diffunderet, mulier quædam in eadem inſula, Blada nomine, quæ iampridèm vtroque orbata lumine, & manuum ac pedum officio deſtituta fuerat, cùm die quadam peregrini gentis ſuæ in eius domum hoſpitij cauſa diuertiſſent, eamque tam malè affectam cernerent, ab eis his verbis appellata eſt: O mulier, ſi noſtris dictis fidem accommodes, & Boniti Aruernorum epiſcopi interceſſionem apud Deum ambias, nos ſine vlla ambiguitate credimus, ſanctum virum poſſe hiſce tuis incommodis mederi. Illa verò huiuſcemodi exhilarata ſermonibus, educi ſeſe in locum remotiorem iuſſit: ibique orationi incumbens, ſimul vt è terra ſurrexit, & oculorum lumen, & membrorum aliorum ſe ſenſit recepiſſe integram ſanitatem. Tum illa ob viri Dei merita hęc ſibi beneficia diuinitùs contigiſſe intelligens, relicto proprio ſolo, relictis parentibus ſuis, ad beatum virum properauit: cumque iuxta vrbem Aruernorum iam peregrina incederet, virum Dei pręter omnem expectationem, ad Rubiacenſe monaſterium tum viſendi, tum conſulendi cauſa euntem, obuium habuit. Situm illud monaſterium eſt intra montes, haud procùl ab vrbe, patetque ad illud aditus ab Oriente. Videns autem illum mulier, humili & ſubmiſſa voce eum compellat, ſeque peregrinam & eius fama permotam eò aduenisse dicit. At vir ſanctus vt eam aliundè eò acceſſiſſe animaduertit, paululùm ſubſtitit, & quid ſibi vellet perquiſiuit. Tum illa ex ordine aduentûs ſui cauſam explicat, eumque apud præpotentem Deum ſalutis ſuæ authorem proclamat. Epiſcopus verò eius fidem & deuotionem miratus, iuſſit eam ſecum ad monaſterium abire, ipſiusque monaſterij matri, ſuæq; nepti eam in cœtu virginum commendauit: vbi illa quidem aliquandiù morata eſt, ſed poſt diſceſſum beati viri, in Britanniam reuerſa eſt.

Præclarum in cęca miraculum.

Nodobertū ſibi ſubſtituit.

Ea tempeſtate ſanctus epiſcopus virum Dei Nodobertum cumprimìs excellentem & induſtrium, genere nobilem, ingenio valdè perſpicacem, obſecrauit, vt ipſi ſucceſſor, & plebi ipſi commiſſæ rector, patriæque defenſor eſſe vellet. Miſſi autem ſunt ad regem legati idonei, qui illud negocium agerent, putà, Cantinus archidiaconus, & aliquot eius comites benè digni. Illi vbi ad virū Dei, re confecta, ſunt regreſſi, cum magno omnium fauore Nodobertum ſua in cathedra repoſuit.

Fit monachus.

Indè verò ad Magnilocenſe profectus cœnobium, in ſanctæ religionis habitu, ſicut ſemper optauerat, illic aliquandiù permanſit. Locus autem ille tam eſt ab hominum conſuetudine remotus, tamque ad vacandum veræ philoſophiæ accommodus videtur, vt omnes eum ſui nominis vindicem affirment. Nam vndiquaq; collium præſidio munitus, & nemoribus amœnis eſt obſitus, amneque rigante herbæ comantes germinant, & contra cœnobij hortulum prata viridi facie læta pateſcunt: quem largum ab Auſtro aditum triplici itinere portæ communiunt. Sole autem ſuos ſpargente radios, ſanctorum martyrum aulæ ſplendeſcunt. Inſignis emicat beatiſſimæ ſemperq; virginis Mariæ turris, cæteris celſior, Apoſtolorum quoquè ædes fulget eximiè, ſanctorum nitent aræ, columnę priſco ſculptæ more ſeſe ſubrigunt, miroq; artificio camerę ligna celata viſuntur: pluraque illic habentur alia, locum omnem mirificè exornantia. Vndè tibi gratias agimus omnipotens pater, quem cum filio & ſpiritu ſancto vnius ſubſtantiæ confitemur. Hunc autem locum iam pridèm Geneſius nobiliſſimus pontifex in ſolo proprio voluit eſſe monaſterium, eiq; patrem prępoſuit venerabilem virum Euodium: qua tempeſtate hæreſis Nouatiana, ſiue incuria, ſiue ignorantia quorundam, in Aruernorum irrepſit vrbem, impurum quoq; Iouiniani dogma illic extitit. Contra quas hęreſes in eodem Magnilocenſi monaſterio edita extat Epiſtola, quam fortaſsìs operæ precium fuerit quandoq; in lucem proferre. Vt enim ex parte iam cernimus, ante aduentum

Hęreſis Nouati & Iouiniani apud Aruernos.

uentum immaniſſimi illius Antichriſti, multas oportebit hęreſes emergere. Nam quod de duabus gentibus Gog & Magog illum anteceſſuris ſcripta diuina pronunciant, B. Hieronymus non ità vult accipi, tanquàm hæ ſpeciales quædam gentes futuræ ſint: ſed per Gog, hęreticorum principes: per Magog, eos qui illorum ſuſcepêre doctrinam, vult intelligi. Sicut autem catholicis & benè fidelibus ad ſummam quandoq; cedet gloriam inuicta in fide conſtantia: ità illi, qui hęreſibus ſe ſinunt deprauari, in ęterna æſtuantis gehennę ſupplicia protrudentur. Sed his obitèr inſertis, ad narrationis ordinem reuertamur. Apoc. 20. In 38. cap. Ezechielis.

Cùm Dei ſacerdos aliquantiſpèr illic demoratus fuiſſet, relictis patria & parentibus, rebusque omnibus per monaſteria & eccleſias diſtributis, Romam iter intendit, ſacra Apoſtolorum viſitaturus limina, & pauperem Chriſtum ſectaturus. Relicto igitur Aruernorum ſolo, Lugdunum peruenit, ſolitisque inſiſtens pietatis operibus, Lugdunenſem Pontificem & Burgundionum principem adijt, illosque ad pacem & concordiam reuocauit. Hærebat interìm ad tempus aliquod in monaſterio, quod Barbaræ Inſulam vocant, quędamque illic memorabilia atque iucunda miracula effecit. Nam die quodam proficiſcente illo per Ararim fluuium, qui cum illo erant, mœſti inter ſe conferebant, quòd pro illo die nihil eſcarum ipſis ſuppeteret. Quod vt vir ſanctus audiuit, diffidentiam illorum arguens: Si fidem, inquit, haberetis, non difficile eſſet præpotenti Deo citra moram vllam nobis præbere res ad victum neceſſarias. Necdùm ille ſermonem abſoluerat, & eccè è flumine piſcis in nauim pręter omnium expectationem inſiliens, illo die ſufficiens eis exhibuit alimentum. Quadam etiam nocte cùm ad nocturnas vigilias ſurrexiſſet, lumen in ea baſilica, vbì ſolitus erat ſacris incumbere vigilijs, extinctum eſt. Eius autem miniſtro ignem quærente, vndè lampadem rursùs accenderet, nec tamen inueniente, ſacerdos Domini ad lampadem accedens, lumen reſtituit: atque ità omnibus, qui illi aderant, lætitia perfuſis, vnà cum illis ad Dei cultum pertinentia peregit. Et hęc quidem audiuiſſe ſe teſtatus eſt reuerendus Abbas Arnoldus, qui hoc in itinere ſancti viri comes fuit. Miraculum haud vulgare.

Alio quodam tempore pueri ſancti pontificis piſcatum iuêre, & tota die omni fruſtrati ſpe ſua, nihil capere potuerunt. Itaque ad monaſterium reuertentes, obuiàm ſibi conſpiciunt venerabilem Abbatem Adelphium, cuius eſt iam antè habita mentio, quique id temporis virum Dei ex deuotione hactenùs erat comitatus, eiusque ſe miniſterio tradiderat. Is ergò ait ad illos: Cur adeò mœſti reuertimini, nec quicquam vobiſcum adfertis? Reſpondentibus illis, ſe nullum omninò piſcem compręhendere potuiſſe, ille rursùs ait ad eos: Ite ad fluuium, & in fide beati viri mittite rete. Credo enim per eius merita mœrorem veſtrum, præſtante omnipotente Deo, in gaudium mutatum iri. Obtemperant illi continuò, & ad flumen pernici curſu reuertuntur: miſſoque in aquam reti, piſcem attrahunt, eumq; cum ingenti gaudio deferunt ad epiſcopum. Miraculū.

Poſteà vbì ad Agaunenſe monaſterium vir Dei peruenit, ſanctorum implorauit patrocinium: fratrum quoquè orationibus ſe commendans, non paruam illis contulit eleemoſynam. Id verò non ibì duntaxàt, ſed vbicunquè toto illo itinere ſacrum aliquod reperiſſet monaſterium, ità præſtitit. Deniquè in Italiam ingreſſus, à rege Longobardorum & deuotè & amanter acceptus eſt: qui cùm viri Dei colloquijs frueretur, audit ad ſe referri, vrbem ab exercitu obſideri. At ille mox exiliens, iubet ſuos arma capeſſere, ſecumque contra hoſtes dimicaturos, eſſe paratos ad pugnam. Conuerſus autem humiliter ad virum Dei, Quæſo te pater, inquit, vt pro me Domino preces offeras. Nam mihi res eſt cum hoſtibus meis. Liceat mihi tua interceſſione ex illis palmam referre. Mox indè vrbem egreſſus, prælium cum hoſtibus inijt. Adeò verò partibus Ariperti (ità enim ille rex Longobardorum vocabatur) fauit victoria, vt multis cæſis atque proſtratis, rege quoquè in inguine vulnerato & capto, cum magno tripudio ad virum Dei redierit, eique pro precum illius ſuffragijs gratias agens, denuò ſe eius orationibus commendârit multa cum humilitate, & in regno ſuo res neceſſarias illi præberi curauerit. Implorat ſanctorum patrocinia. Is regnauit circa annū Chriſti 706.

Indè autem profectus vir Dei, vbì ad maris litora acceſſit, nauim conſcendit: ferueſcente autem mari, cùm fluctus tumeſcentes quibuſdam comitibus mortis terrorem incuterent, maximè quòd aliæ naues iam diſiectæ eſſent, ità vt vix pauci mortales li-

tus poſſent attingere: blandè ſuos conſolari cœpit. At illi nihilominùs partìm mortis metu in naui ſe pronos proſternebant, partìm res quas intulerant, pro exoneranda naui in mare iactabant. Sed oppoſuit ſe vir Dei, Nolite, inquiens, iſthuc facere: præſtat has res vel nobis egentibus, vel pauperibus conſeruate: ſimul autem ad cælum attollens oculos, & tacitus imbrem lachrymarum effundens, pro ſalute omnium Dominum obſecrauit. Eodem autem temporis puncto, vndarum impulſu nauis à litore longiùs protracta eſt. Ità ergò Romam tandèm perueniens, & ſanctorum Apoſtolorum martyrumque loca circunquaq; perluſtrans, eorum ſibi patrocinium atque ſuffragium ſupplici & inæſtimabili deuotione popoſcit. Ad extremum non paucos captiuos redimens, ſecum reduxit.

Sacra Romæ loca inuiſit.

Cùm autem ex Vrbe diſceſſiſſet, & Cluſinam perueniſſet, cæca quædam mulier ab eius miniſtris petijt, vt aquam, qua eius eſſent lotæ manus, ſibi darent, quô illa ſuos remedij cauſa poſſet oculos abluere. Et illi quidem eius precibus cupiebant ſatisfacere: ſed eccè vir Dei aquam, qua erat ablutus, in terram effundi iubet, ità vt vix guttam indè ſuffurari poſſent. At eam ipſam tamen mulieri porrigentes, hortabantur vt in baſilica S. Petri, quæ in vrbe illa erat, poſtera nocte cum ea aqua vigilaret, atque manè indè oculos cum fide, ſicut petiĕrat, contingeret. Credimus enim, aiebant, id tibi ſalutem allaturum. Abijt mulier, & vt iuſſa erat, faciens, lucem optatiſſimam ſanis iam oculis adſpexit. Itaque ad comites viri Dei cum multa annona venit, gratam ſe exhibere volens reddita ſanitate, & Deum pro ſancti viri meritis laudans ac benedicens. Porrò ſanctus epiſcopus videns illius erga peregrinos beneuolentiam ac liberalitatem, eius deuotionem probauit, ſuaque eam benedictione impertiuit: qua percepta, mulier ad ſuas ædes abijt. Nemo enim ex viri Dei comitibus miraculum, quod illo ignorante contigerat, ei auſus fuit indicare. Cùm autem multa infirmorum turba eum vbiquè proſequeretur, ille vbicunquè poterat, in hoſpitiolum ſeſe abdidit, iactantiæ virus ſummo perè deuitans: ægros autem oleo, quod ex beati Petri ſepulcro pro benedictione aſſumi iuſſerat, vngi mandauit. Mox autem percepta ſalute, cum Dei laudibus illi ad propria diſcedebant. O beatum ſancti viri commercium. Dedit terrena, & recepit cæleſtia: pauper rebus, ſed virtutibus locuples.

Cæca videt miro modo.

Aegros oleo iubet vngi.

Per id tempus nihil iam illi ſupererat, quod poſſet pro eleemoſyna elargiri, adeòque iuxta Euangelium ſeſe expoliârat, vt ne duas quidem, quibus poſſet indui, tunicas haberet: liceretque ei dicere cum beatiſſimo Apoſtolo: Argentum & aurum non eſt mihi. ſed interìm diuinis diues virtutibus, curationis beneficium multis impendebat. En quod à Saluatore in Euangelio promittitur: Qui reliquerit omnia propter nomen meum, centuplum accipiet, & vitam æternam poſſidebit. Centuplum accepit, qui in ſanctitate & diuina charitate firmus atque fundatus, ad perfectionis culmen aſſcendit, vt poſſet dicere cum Apoſtolo: Noſtra autem conuerſatio in cælis eſt: non ſicut plerique ſolent interpretari, cum qui reliquerit omnia, etiam in hoc ſeculo centuplum recepturum in honoribus aut rebus terrenis, & poſteà vitam habiturum æternam. Neq; tamen id ità dictum quis putet, quaſi ignorem etiam ſanctos viros in hoc ſeculo ad honores & dignitates eſſe prouectos. At illi id non arbitrantur retributionis præmium, ſed officium & diſpenſationem: quemadmodùm neque hic ſanctus Domini ſacerdos, qui multa pro Chriſti amore reliquerat, terrenum aliquid poſteà vel expetijt vel obtinuit: ſed centuplum accepit, quandoquidem perfectionis gratiam adeptus eſt, vitamq; modò ſempiternam poſſidet cum beatis omnibus in gloria patriæ cæleſtis. Poſt hæc autem vir Dei Lugdunum reuerſus, quatuor annis illic permanſit, in ſanctis operibus iugiter perſeuerans.

Luc. 10.
Acto. 3.
Matth. 19.
Philip. 3.
Diù hæret Lugduni.

Cùm autem obitûs ſui diem ex diuina reuelatione iam impendére cognoſceret, cum ſucceſſore ſuo, & quidem æmulo, pacem fecit: neque poſt multos dies lecto decumbens, podagræ moleſtia increſcente, ad extrema perductus eſt. Adſpirans autem ad cæleſtia, antequàm Domino redderet ſpiritum, feneſtram cellulæ, in qua quieſcebat, iuſſit patefieri, & ſolito oculos lachrymarum imbre perfundens, pſalmum, qui ea hora iuxta morem canendus erat, inchoauit, atque in Domino feliciter obdormiens, cælorum arcana penetrauit, in omnem æternitatem eorum conſortio fruiturus, quorum vitam & mores expreſſit in terris.

Domino ſpiritum reddit.

Porrò cum ex more ad ſepeliendum alijs deducentibus, quidam paralyticus acceſſit,

Paralyticus ſanatur.

ſit, atque ex ſacri corporis præſentia integram ſibi ſenſit corporis reformatam ſanitatem. O virum beatum, qui eximia Dei ornatus gratia, & hîc præclara nobis ad imitandum virtutis reliquit exempla, & illic apud Deum pro culpis noſtris perpetuum pręſtat patrocinium. Reliquit in terris omnia, vt tanquàm nihil habens, in Chriſto omnia poſſideret. Luxit in hac vita temporaria, vt ſempiterna cum angelis lætitia perfrueretur. Parentum nobilium aliorumque ſodalium adſpectu & conſuetudine, pro Chriſti amore ſibijpſi vltrò interdixit, vt in beatorum omnium iucundiſſimam ſodalitatem recipi mereretur. Hîc ad tempus voluntariam complexus paupertatem & inopiam, & in ipſa egeſtate laudans nomen Domini, deinceps & hîc & illic diues eſt: hîc coruſcans miraculis & virtutum ſignis, illic immortali affectus gloria. Hunc ſibi proponant imitandum proceres, ad huius exempla ſe componant Chriſti ſacerdotes. Huius beati viri mortificationem ſpontaneam, & frugalitatem atque parſimoniam, etſi fortaſsis imitari non poſſumus, omnes tamen ſuſpiciamus, & cum lachrymis ad memoriam reuocemus. Mirentur alij ſanè in eo virtutes & ſigna, quæ per eum Dominus dignatus eſt oſtendere: ego quidem nihil tam puto admiratione dignum, quàm eius longanimitatem & inuictam conſtantiam atque patientiam: maximè cùm Dominus noſter Ieſus Chriſtus ſuos diſcipulos à ſe diſcere iubeat, vt ſint mites & humiles corde. Atque vtinàm hanc gratiam ſuis ille nobis precibus apud Dominum impetret, & quod noſtris meritis non valemus, eius patrocinio aſſequamur. *Magna patientia Boniti.* *Matth. 11.*

Iam verò in Lugdunenſi territorio ſacris beati viri oſſibus in arca conditis, illius ſucceſſor Nodobertus præſul, eius vel exilij, vel erga ſe beneuolentiæ contemplatione permotus, legatos ad beatiſſimum virum Godinum Lugduni epiſcopum miſit, qui ſacrum corpus repeterent. Legati poſtquàm mandata ſua expoſuerunt, tale ab epiſcopo reſponſum tulêre: Mihi ſacrum beati viri corpus à Deo commendatum eſt: non patior me meoſque tanto munere priuari. Illi igitur non ſine magno animi dolore paſſi repulſam, ad ſuum antiſtitem redeunt, & quid Lugdunenſis pontifex reſponderit, exponunt. Quos ille blandè conſolans, Et mihi, inquit, eâdem nocte, qua vos Lugdunum eſtis ingreſſi, vir Domini per viſum apparuit, veſte, qua aliquando, vti ſolebat, indutus, meque his compellauit verbis: Quid agis frater Nodoberte? Putas'ne idoneam te tui gregis curam gerere? hiſque ſubiunxit: Noli meam modò interpellare quietem. Nam vbì mihi redire viſum fuerit, ego id ſignificabo. Ex his ergò verbis certior factus ſui, vos nullum petitionis veſtræ effectum eſſe conſecutorus. *Godinus Lugduni Epiſcopus.*

Poſteà verò iam ad Aruernenſem epiſcopatum promoto venerabili viro Proculo, dignum ille ſuo munere ſuſcepit opus. Nam B. Mauricij ædem cernens omni ex parte deformem, quædam etiam illius diruta, miro modo non ſolùm in priorem illam reſtituit ſtatum, ſed etiam ad eius ſplendorem non parùm adiecit: Simul etiam cum clero & populo communicato conſilio, denuò mittendos decreuit, qui B. Boniti corpus repeterent, vt eius præſentia vrbs muniretur, & S. Mauricij templum magìs etiam nobilitaretur. Eodem autem tempore cuidam ſanctus pontifex in eâdem S. Mauricij eccleſia in ſomnis apparuit, dicens: Vade, & dic confratri meo Proculo epiſcopo: Hoc atq; hoc in loco (ſimul indicans, qua via eſſet ſacrum corpus eius inferendum in templum) ità ſe gerat. Quibus auditis, nihil iam hæſitans Proculus antiſtes, ad ſancti Boniti reliquias repetendas dignos ablegauit preſbyteros, putà reuerendum Adelphium, monaſterij Magnilocenſis abbatem, Eualdum Volnicenſis cœnobij patrem, Moderatum Teclatenſis monaſterij rectorem, vnà cum reliquis ſacerdotibus & monachis, quos tali exequendo negocio idoneos eſt arbitratus. Qui vt ad Fulcoaldum, virum induſtrium, tum temporis Lugdunenſem epiſcopum, peruenêre, eique ſui aduentûs cauſas expoſuêre, ille ait: Diuinam imploremus voluntatem, cui nemo poteſt reſiſtere; & ſi ille veſtris precibus propitius fauet & annuit, ego ſanè vobis reluctari non potero. Hoc vbì noſtris reſponſum eſt redditum, indicto ieiunio, ſanctorum circunquaq; eccleſias adiêre, illiſq; interceſſoribus, à Deo, vt voti ſui compotes fierent, cum magna cordis contritione obſecrârunt: veriti ſcilicet haud parùm, nè ſpe fruſtrati ſua, caſſo labore ad ſua vacui redirent. Die illo ità tranſacto, optabamus in illo monaſterio, vbi ſancti viri corpus quieſcebat, nocturnas celebrare vigilias, ſed id monaſterij mater non ſinebat, ne aditum quidem nobis ad illud patefaciens. Itaque habito conſilio, ſtatuimus in eccleſia beati protomartyris Stephani vigilias agere. Vnde cùm admodùm manè in vr- *Vrbes muniûtur ſanctorum reliquijs.* *Fulcoaldus Lugdunẽſ Epiſcopus.* *Ambiunt legati ſanctorum ſuffragia.*

bem eſſemus ingreſſi, præter ſpem duo ad nos ab epiſcopo miſſi ſunt, qui nobis plùs ſatis optatum attulêre nuncium, licere nobis ſine mora reliquias ſancti epiſcopi leuare è tumulo. Eam enim eſſe Dei voluntatem, literis allatis nobis indicârunt. Vbi igitur ad ſacrum corpus peruentum eſt, & reuerendus Domini ſacerdos Adelphius ad altare ſacrificium offerret, coram omnibus duo edita ſunt, nequaquàm ſilentio tegenda, miracula. Nam cùm eiuſdem vrbis ſacerdotes cum clero & cantu, ex more crucis prælato vexillo, adueniſſent, adeò mox eccleſia contremuit, vt à ſummo vertice vſque ad fulcra parietum planè collapſura videretur. Ea autem baſilica, coniuncta erat templo S. Petri Apoſtoli, in qua vir Domini quieſcebat. Itaque dubium non eſt, ſanctum antiſtitem, cum alijs ſanctis illuc aduenientem, ſe indicâſſe fauere ciuibus ſuis, atque hoc miraculo alios deterrere voluiſſe, nè illis ſe præberent difficiles & refractarios: id quod magis etiam ſequens declarabit miraculum.

Duo miracula.

Quædam enim Deo dicata puella, paralyſi vexata, reptando cunctis videntibus ad viri Dei ſepulcrum peruenit: quæ ſomno oppreſſa, ab vno ex noſtris, vt citò ſurgeret, admonita eſt. Quæ è ſomno ſurgens, mox ſuis conſtitit pedibus, membrorumque, quo fuerat deſtituta, officium ſibi ſenſit reſtitutum, ad matremque monaſterij regreſſa, ſic locuta eſt: Ego vidi beatum antiſtitem, meque ille hunc in modum ſuæ voluntatis indicia perferre iuſſit: Vade, inquit, & dic Abbatiſſæ Didæ, vt partem tegminis, quo caput meum opertum eſt, ſibi retineat. Quæ idcircò vir ſanctus dixit, vt & illa & cæteri omnes luculenter agnoſcerent, velle ipſum ad propriam reduci vrbem, & plebem, quam viuens reliquerat, ſuarum reliquiarum aduentu conſolari. Atque hæc res magnam noſtris attulit ſacras leuandi reliquias fiduciam: moxque omnes noſtrarum partium ſtudioſi, magna nobis præbuêre adminicula & ſolatia, donèc Aruernorum ſumus fines ingreſſi.

Paralytica curatur.

Reliquiæ ſanctorum ſolatia viuentium.

In illo autem itinere quàm multi ægri ad illud ſacrum corpus, tanquàm ad probatiſſimi medici ſcholam, confluxerint, dici vix queat. Et reuerà bonus ille medicus, qui cùm ſit naturaliter bonus, nec poteſt vnquàm non eſſe bonus, tales habet diſcipulos, qui non modò in corpore degentes, ſed etiam iam exuti corpore, & corporum & animarum morbis medicinam facere nouerunt. Multi verò in eodem itinere curati ſunt, qui tamen noſtram effugerunt notitiam. Vt enim viuus erat ſolitus, ità & nunc defunctus efficit miracula. Nam ſi quis ſanitatem, ſancti viri meritus ipſi collatam, alijs indicare velit, mox in priſtinam relabitur ægritudinem. Et ego quidem, quæ vel oculis conſpexi meis, vel à fidedignis viris accepi, refero. Sed quid opùs eſt multis immorari? Cui enim pauca non ſufficiunt, illi nec multa ſatisfacient. Certè cùm humeris ſacræ reliquiæ geſtarentur, vbicunquè illæ depoſitæ fuêre, mox vexillum crucis apparuit, & rarò accidit, vt non illic ſacræ ædes ædificarentur.

Nota ſancti viri humilitatem.

Porrò vbì ſumus Aruernorum ſolum ingreſſi, permulti accurrêre nobiles ſexûs vtriuſque, qui ſuis humeris cum multa & deuotione & alacritate ſanctas reliquias deportandas exciperent: eratque inter eos pia altercatio, quis vel prior, vel crebrior eo in officio ſuum ſtudium declararet. Et vt propiùs ad vrbem ventum eſt, magìs magiſq; ſuæ ad virum ſanctum confluebant ouiculæ, & plerique præ nimio gaudio flentes, ità dicebant: Recognoſce Domine vrbem, quam reliquiſti, gregem tibi commiſſum tua interceſſione defende. At poſtquàm ſacræ reliquiæ ad oppidum acceſsêre, dici non poteſt, quanta cum deuotione & apparatu epiſcopus ei proceſſerit obuiàm. Nam ex vtroque latere tanta erat Cleri & populi multitudo, vt aut exercitum collectum, aut nundinas celebrari facilè crederes. Procedebat epiſcopus ſanctorum pignora humeris deferens, idque tam accuratè & reuerenter, vt ſe corporaliter venienti ſancto ſacerdoti occurrere putaret. Indè cùm ſacræ reliquiæ ab eodem epiſcopo ad ædem S. Mauricij deportarentur, in ipſo templi aditu claudus quidam, nomine Valdinus, iacens, ſancti epiſcopi in eccleſiam inferendi præſtolabatur aduentum: moxque vt viri Dei corpus ſuper eum pertranſijt, ſanus effectus, in hunc vſq; diem eiuſdem eccleſiæ cuſtos permanet.

Eius reliquiæ honorificentiſſimè excipiuntur.

Claudus ſanatur.

Condita autem ſunt oſſa beati viri iuxta altare beatorum Petri & Pauli atque Andreæ Apoſtolorum, quorum reliquias ille curârat ex Vrbe adferri, & magna cum deuotione locum illum conſecrârat. Dignum autem erat, vt quorum flagrabat amore, ſancti ſpiritûs igne accenſus, eorum etiam ſacræ aræ eius monumentum coniungeretur.

Porrò

Porrò beati viri monumentum auro& argento mirificè ornatum eſt,ad quod etiã multa ægrotis & malè affectis diuinitùs conferuntur beneficia: è quibus vnum in præſens commemorâſſe ſufficiat.

Cæcus quidam ex Burgundionum prouincia, Ceronius nomine,ad viri Dei acceſſit ſepulcrum, ſibique lumen reſtitui petijt: & ecce nobis cernentibus,viſum recepit: neque ille duntaxàt, ſed etiam quotquot præterea ex ea prouincia morbidi aduenerunt, incolumes ſunt regreſſi. Cæcus viſum recuperat.

Inſigne & indubitatæ fidei miraculum de S. Bonito.

SAnctus Aruernorum antiſtes Bonitus, cùm ſe totum contuliſſet ad perfectè amandum Chriſtum & eius ſanctiſſimam genitricem, quodam tempore cum turbis ingreſſus templum S. Michaëlis, in angulum ſe abdidit. Peractis myſterijs,alijs abſcedentibus,ille in ſuo permanſit latibulo. Et cuſtodes quidem more ſuo circunſpexerunt, num quis adeſſet: ſed nutu Dei factum eſt, vt ad eius latebram non pertingerent. Obſeratis indè foribus,ſanctus vir tanto liberiùs,quanto ſecretiùs, coram Domino effudit animam ſuam, taliſque ei prolixè oranti viſio oblata eſt: Repentè è cælo inſonuit vox tanquàm ſuauis melodiæ, & micantibus luminaribus vir ſanctus quaſi multitudinem quandam conſpexit eò aduentantium. Ingreſſa autem in templum eſt virgo mater Maria cum candidiſſimo angelorum & ſanctorum hominum cœtu, tanquàm regina circunſtante exercitu. Cantabant autem omnes illi laudes Chriſto & matri eius: atq; ipſa etiam ſanctiſſima virgo in laudibus filij ſui vocem exercebat ſuam. Procedebant autem per medium templi chorum, cumque ventum eſſet ad altare, quæſitum eſt à ſanctis nonnullis,quiſnam Miſſam celebraret. Tum virgo beata, Ecce,inquit,adeſt hic Bonitus præſul verè bonus, & benè dignus, cui hoc muneris demandetur. Audiens hoc ille, extimuit, ſeque ſubducere conabatur: cui ſanè lapis ceſſit,in quo hodieque eius rei appàrent veſtigia. Tandèm quæſitus & inuentus, ad illum beatiſſimum conuentum perductus eſt, ſanctiſque miniſtrantibus, veſtibus ſacris indutus eſt, & diuinæ aræ applicatus. Conſummato autem ea, qua par erat, ratione ſancto illo opere, beatiſſima virgo valefaciens dilecto ſuo, pro munere cæleſtem illi veſtem largita eſt. Res eſt nota ſatis,& apud Aruernenſes celebris, maximè in ipſa Aruernorum vrbe, vbì vſque in præſentem diem populis illa veſtis oſtenditur: cuius quidem materia & textura à nullo mortalium poteſt dinoſci. Eſt autem candoris eximij, miræque tum lenitatis, tum leuitatis. Alius deindè ad eam euectus cathedram, ſed non eâdem morum honeſtate præditus, ſe quoquè par beneficium conſecuturum arbitrabatur, ſi in illa S. Michaëlis æde quieſceret. Venit igitur procax & temerarius, ingreſſuſque in illam ſobrietatis officinam benè ebrius, mox graui correptus ſopore obdormiuit. Interìm verò non exarſit in illum impudentem furor Domini, ſed ſine flagellis eum dimittens,procùl à ſanctificationis ſuæ domo iuſſit exportari. Nam facto manè, in ædibus ſuis, adeoque in ipſo lecto ſuo ſe inuenit iacentem. Indè progreſſus ad famulos ſuos, confeſſus eſt mentis ſuæ maleſanam arrogantiam,nec tacuit,quàm eſſet ignominioſè repulſus. Itaque iam ſummiſſiùs ac modeſtiùs de ſe ſentiens, didicit in cordis ſimplicitate quærere Deum.

Viſio S. Boniti.

Miraculum inſigne.

Veſtem mirificam B. Virgo S. Bonito largitur.

GESTA S. MARCELLI PAPAE, QVAE IN ANTIQVISSIMIS MARTYROLOGIIS CITANTVR, GRAuiter & fideliter conſcripta, vt docti viri cenſent, à Romanæ Eccleſiæ Notarijs.

16. IANVAR.

TEmpore illo, quo Maximianus redijt de partibus Aphricæ ad vrbem Romam, volens placere Diocletiano Auguſto, vt in nomine eius thermas ædificaret, cœpit ob inuidiam Chriſtianorum, omnes milites ſiue Romanos, ſiue alterius gentis, ad afflictionem laboris compellere, & per varia loca alios ad lapides, alios ad arenam fodiendam damnare. In ipſo tempore erat vir Chriſtianus, nomine Thraſon, vir potens & facultatibus locuples, & vita fidelis. Hic cùm vidiſſet affligi Chriſtianos fatigatione & labore, de ſua facultate ſanctis martyribus alimoniam & victum miniſtrabat per viros Chriſtianos, Siſinnium, Cyriacum, Smaragdum & Largum. Hoc audiens beatus Marcellus, vrbis Romæ Epiſcopus, gaudio repletus eſt: cumq́; ab illis ad ſe accerſitis, rem omnem didiciſſet, inito conſilio, conſecrauit Siſinnium & Cyriacum diaconos eccleſiæ Romanæ. Factum eſt autem, vt vna nocte, dum deferrent humeris ſuis ſanctis martyribus victum, quem Thraſon miniſtrabat, tenti ſint à militibus paganis, & perducti ad tribunum Spurium. Suſcipiens autem eos tribunus, retruſit in cuſtodiam publicam. Poſt diem verò tertium nunciauit Maximiano Auguſto. Qui iuſſit, vt ſub cuſtodia foderent arenam, & humeris ſuis portarent vſque ad locum, vbi thermæ ædificabantur. Erat autem vir ſenex inter eos nomine Saturninus, qui iam ſenectute maceratus fuerat, & cœperunt eum ad portandum iuuare. Hoc cùm fieri viderent cuſtodes, quia Siſinnius & Cyriacus diaconi & ſuas & aliorum ſarcinas cum adiutorio Chriſti portarent, mirati ſunt, & nunciauerunt tribuno Spurio. Qui etiam nunciauit Maximiano Auguſto, dicens, quòd cum hymnis & laudibus Dei & omni veneratione Chriſto gloriam redderent.

Thraſon alit ſanctos martyres.

Cyriacus cum ſocijs mittitur in carcerem.

Eodem tempore miſit Maximianus Auguſtus, & iuſſit ſibi Siſinnium præſentari. Qui cùm præſentatus fuiſſet, dixit ad eum Maximianus: Quis vocaris? Reſpondit: Ego peccator, ſeruus ſeruorũ Domini noſtri Ieſu Chriſti, Siſinnius vocor. Maximianus Auguſtus dixit: Quæ carmina ſunt vobis? Reſpondit Siſinnius diaconus, dicens: Si cognoſceres, quę ſunt carmina fidelium, ſcires creatorem tuum. Reſpondit Maximianus, dicens: Et quis eſt creator, niſi inuictus Hercules? Reſpondit Siſinnius diaconus: Nobis turpe eſt vel nominare, vel audire illum. Maximianus dixit: Vnũ tibi è duobus elige feſtinus: Aut ſacrifica deo Herculi, aut carnes tuas ignibus cremabo. Siſinnius diaconus dixit: Ego quidem ſemper hoc optaui, ſi tamen meritus fuero, vt coronam deſideratam accipiam. Iratus Maximianus Auguſtus, tradidit eum Laodicio præfecto. Qui retruſit eum in cuſtodia Mamertini, & fuit ibi in cuſtodia diebus ſeptendecim.

Siſinnius ſiſtitur Maximiano.

Siſinnij fortitudo.

Poſt hos dies, iuſſit Laodicius præfectus adſpectibus ſuis Siſinnium præſentari. Qui cùm præſentatus fuiſſet ab Aproniano Commentarienſi, ſubitò lux de cælo facta eſt, & vox de luce exijt, dicens: Venite ad me benedicti patris mei, percipite regnum, quod vobis paratum eſt ab origine mundi. Tunc Apronianus tremefactus, cecidit ad pedes Siſinnij diaconi, dicens: Adiuro te per Chriſtum, quem confiteris, nè tardes me baptizare, & facias me tecum pertingere ad coronam. Eádem hora allata eſt aqua, & catechizauit eum, & benedixit fontem, & depoſuit eum nudum in peluim, dicens ei: Credis in Deum patrem & filium & ſpiritum ſanctum? Et ille reſpondit: Credo. Et Siſinnius diaconus dixit ei: Illuminet te Chriſtus. Et eleuauit eum de pelui, & duxit eum ad ſanctum Marcellum epiſcopum, qui eum chriſmate conſignauit, & poſt hæc altare conſecrauit. Tunc participati ſunt omnes corpore & ſanguine Domini noſtri Ieſu Chriſti.

Matth. 25.

Apronianus credit in Chriſtum.

Chriſmate conſignatur.

Eodem die poſt meridiem iuſſit ſibi Laodicius præſentari Siſinnium diaconum. Veniens autem cum Siſinnio Apronianus Commentarienſis iam baptizatus, cœpit clamare & dicere: Quid vos coarctat diabolus in Dei ſeruos tanta mala exercere? Præfectus autem dixit Aproniano: Quomodò video, & tu Chriſtianus effectus es. Reſpondit

dit Apronianus: Væ mihi infelici, qui perdidi dies meos. Præfectus dixit: Verè modò perdes dies tuos. & iuſſit eum capitalem ſubire ſententiam, dicens: Si hic extinctus non fuerit, multi per eum peribunt. Qui ductus in viam Salariam, milliario ſecundo capite truncatus eſt ſub die quarto Nonarum Februariarum. Aproniani cædes.

Tunc iuſſit retrudi in cuſtodiam Saturninum ſenem & Siſinnium diaconem, dicens: Si non immolauerint dijs, diuerſis eos pœnis interficiam. Cumque eſſent in cuſtodia, veniebant ad eos multi gentiles, & baptizabantur cum omni fiducia. Audiens hoc Laodicius præfectus, iuſſit ſibi tribunal parari in Vrbe in Tellure. Et poſt dies quadragintaduos, miſit & exhibuit Saturninum & Siſinnium. Qui vincti catenis, adducti ſunt in cõſpectu Laodicij nudis pedibus. Quibus dixit Laodicius: Quid eſt? Depoſuiſtis vanam ſuperſtitionem, & adoratis deos, quos Imperatores adorant? Reſpondit Siſinnius diaconus: Nos peccatores adoramus Dominum Ieſum Chriſtum, filium Dei. Nam dæmonibus & lapidibus nunquàm humiliamur. Laodicius dixit: Deferatur tripoda, & thurificent maieſtatibus. Saturninus dixit: Conterat Dominus deos gentium. Et continuò ſoluta eſt tripoda ærea velut lutum. Quod videntes duo milites Papias & Maurus, cœperunt clamare & dicere: Verè Deus eſt Dominus Ieſus Chriſtus, quem colunt Siſinnius & Saturninus. Papias & Maurus milites credũt.

Iratus itaque Laodicius, iuſſit eos in eculeo leuari. Et cùm traherentur neruis, fuſtibus & ſcorpionibus cæſi ſunt. Illi autem clamabant, dicentes: Gloria tibi Domine Ieſu Chriſte, quia meruimus ſocij fieri ſeruorum tuorum. Tunc Papias & Maurus clamabant, dicentes: Vt quid vos coarctat diabolus in ſeruos Dei iſta exercere? Iratus Laodicius, iuſſit ora eorum lapidibus contundi, & retrudi in carcerem, Saturnino autem & Siſinnio flammas ad latera poni. Et cùm in eculeo pendentes, vultu alacri gratias Deo agerent, iuſſit eos capitalem ſubire ſententiam. Et depoſiti de eculeo, ducti ſunt in viam Numentanam milliario ſecundo ab vrbe, & ibi capite truncati ſunt. Eorum autem corpora collegit Thraſon cum Iohanne presbytero, & ſepeliuit in prædio ſuo via Salaria tertio Calend. Decembris. Siſinnius et Saturninus decollãtur.

Poſt dies verò duodecim, iuſſit Laodicius præfectus Papiam & Maurum milites, qui baptizati fuerant à beato Marcello epiſcopo, ſibi præſentari in circo Flamineo. Quos cùm vidiſſet, dixit ad eos: Nunc cognoui, quòd & vos Chriſtiani ſitis. Papias dixit: Verè Chriſtiani. Dixit ad eos Laodicius: Deponite vanam fallaciam, & adorate deos, quos principes adorant. Reſpondit Maurus, & dixit: Adorent eos, qui deſperauerunt de animabus ſuis, vt in æternum pereant. Laodicius præfectus dixit: Modò vos deſperatis de animabus veſtris, ſi non ſacrificatis dijs immortalibus. Audite & facite quæ dico, & viuite. Reſpondit Papias: Sacrifica tu, & viue in tormentis æternalibus. Tunc iuſſit eos ſterni in terram, & fuſtibus cædi. Et cùm diù cæderentur, nulla vox ex eis audita eſt, niſi tantùm, Chriſte adiuua nos ſeruos tuos. Tunc iuſſit eos leuari de terra, & plumbatis cædi. Et cùm diù cæderentur, emiſerunt ſpiritum. Quorum corpora collegit noctũ Iohannes presbyter, & ſepeliuit in via Numentana ſub die quarto Calendarũ Februariarum ad * Lymphas beati Petri, vbi baptizabat. Poſt dies autem multos, narrauit omnia Laodicius præfectus Auguſtis Diocletiano & Maximiano de militibus, & de ſanctis, quos interfecerat: & gauiſi ſunt Diocletianus & Maximianus Auguſti. Deindè poſt paucos dies nunciatum eſt Diocletiano Auguſto, quòd filia eius Artemia à dæmonio vexaretur. Vndè grandi afflictione contriſtatus eſt, & die præſenti noluit comedere cibum. Et dum multo tempore eſſet in cuſtodia beatus Cyriacus, & iam de eo obliuio eſſet facta, multi Chriſtiani pergebant ad eum in cuſtodiam, & cæci illuminabantur, atque infirmi ſalui fiebant à languoribus ſuis. Intereà cœpit vrgeri Artemia Diocletiani filia à dæmonio. Hoc cùm nunciatum fuiſſet Diocletiano Auguſto, intrauit ad eam in cubiculum: & eccè ipſe dæmon clamare cœpit per Artemiam præſente Diocletiano: Niſi venerit Cyriacus diaconus, non exeo. Confeſtim autem miſit Diocletianus ad eum in cuſtodiam, vbi erat incluſus & conſtrictus cum Largo & Smaragdo, & eiecit eum de cuſtodia. Et cùm præſentatus ei fuiſſet, rogabat eum, vt intraret ad filiam eius. Papias & Maurus perimuntur. *Nymphas

Cumque intrâſſet ad eam Cyriacus, dixit: In nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti præcipio tibi, vt exeas ab ea. Dæmon autem reſpondit per os Artemiæ, dicens: Si vis vt exeam, da mihi vas, vbi ingrediar. Dicit ei Cyriacus: Si potes, eccè corpus meum ingrede-

re. Reſpondit diabolus: In vas tuum nō poſſum ingredi, quia vndiquè clauſum & ſignatum eſt. Dicit ei Cyriacus: In nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti crucifixi, exi, vt fiat vas mundum ſuperuenienti ſpiritui ſancto. Et dixit ad Artemiam: Filia, crede in Deum patrem omnipotentem, & in Ieſum Chriſtum filium eius vnicum, Dominum noſtrum. At ille exclamauit, dicens: O Cyriace, ſi hinc me eijcis, in Perſidem te faciam venire. Dicit ei Cyriacus: In nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti, exi. Tunc exclamauit Artemia, dicens: Per ipſum nomen te coniuro, vt me baptizes: quia video de longè Dominum, quem tu prędicas beate Cyriace. Et tenentes manum eius beatus Largus & Smaragdus,

Artemia fit Chriſtiana.

leuauerunt eam. Altera autem die ſecundùm conſuetudinem catechizauit eam, & allatam aquam benedixit ſanctus Cyriacus, & baptizauit eam præſente matre ſua Serena Auguſta. Ab eodem die ſemper dicebat Serena filiæ ſuæ, vt fideliter amaret religionem Chriſtianam. Poſt menſes verò decem & annos duos, explicata fabrica thermarum cum gloria, cœpit Diocletianus Auguſtus benè habere Cyriacum diaconum, & donauit ei domum, & pręcepit, vt ſecurus viueret in vrbe Roma, faciente Serena vxore ſua.

S. Cyriacus ſecurè degit Romæ.

Poſt paucum verò tempus, venit legatio à rege Perſarum ad Diocletianum Auguſtum, vt Cyriacum diaconem ad eum dirigeret: quia filia eius à dęmonio vexabatur. Diocletianus verò videns tantam ſupplicationem Saporis regis Perſarum, pręcepit vxori ſuæ Serenæ, vt rogaret ad ſe venire Cyriacum diaconem. Et cùm veniſſet Cyriacus ad Serenam Auguſtam, dixit ei legationem Saporis regis Perſarum, ſicut dixerat ei Diocletianus Auguſtus maritus ſuus. Dixit ei Cyriacus diaconus: Cum auxilio Domini

Serena Auguſta Chriſtianiſſima.

mei Ieſu Chriſti Saluatoris, vadam ſecurus. Itaque Serena Auguſta Chriſtianiſſima dedit ei vehicula, vel neceſſaria quæque in naui, & cum Largo & Smaragdo perrexit vſq; in Perſidem: milites verò cum veredis ibant. Beatus autem Cyriacus cum baculo ſuo pergens, iugiter pſallebat Domino, vſquedùm perueniret ad Saporem regem Perſarum. Cumque pręſentati fuiſſent regi Cyriacus diaconus, & Largus & Smaragdus, dixit ad eos: Quis ex vobis dicitur Cyriacus diaconus? Et vt cognouit, quis eſſet diaconus, adorauit eum, rogauitque vt introiret in cubiculum ad filiam eius, nomine Iobiam. Eâdem hora exclamauit diabolus ex ore puellæ, & dixit ad Cyriacum: Quid eſt Cyriace? Reſpondit Cyriacus: In nomine Domini mei Ieſu Chriſti pręcipio tibi immunde ſpiritus, exi, & iam vltrà non reuertaris in eam. Reſpondit diabolus: Fatigatus es. Reſpondit Cyriacus: Ego huc véni in nomine Domini mei Ieſu Chriſti, cuius auxilio non ſum fatigatus, ſed in omnibus gubernatus. Dicit ei diabolus: Tamen ego te perduxi, ad quod voluï. Cyriacus autem diaconus cùm vidiſſet puellam fatigari, proiecit ſe in pauimentum, orans & flens & dicens: Imperat tibi Dominus meus Ieſus Chriſtus, quem cōfeſſus es, vt exeas. Reſpōdit diabolus: Da mihi vas, quod ingrediar. Sanctus Cyriacus dixit: Dominus Ieſus Chriſtus, Deus de Deo, imperat tibi vt exeas. Et ecce cū vlulatu magno exiens, clamabat in aëre, dicēs: O nomē terribile, quod me coarctat exire. Et ab eâdem ho-

Cyriacus expellit dęmonem à filia regis Perſarum.

ra ſalua facta eſt Iobia. Tunc beatus Cyriacus dixit ei: Filia, crede in filium Dei, & ſemper ſana eris. Reſpondit Iobia: Ego credo in Dominum Ieſum Chriſtum, quem prædicas. Et fecit eam catechumenam more ſolito, & catechizauit eam. & allata aqua, depoſuit eam nudam in concham argenteam: & benedixit aquam, & dixit ei: Iobia, credis in patrem & filium & ſpiritum ſanctum? Reſpondit: Credo. Et dixit ei: Credis car-

Iobia baptizatur, & pater eius &c.

nis reſurrectionem? Reſpondit: Credo: Et leuata de concha, cœpit dicere Iobia: Verè Dominus Ieſus Chriſtus, quem prædicat beatus Cyriacus, ipſe eſt Deus. Eâdem hora omnes affines eius baptizati ſunt, & ipſe rex baptizatus eſt, & alij promiſcui ſexûs, numero quadringenti & viginti. Tunc rex multa dona vel pecunias obtulit beato Cyriaco. Cui ſanctus Cyriacus dixit: Nos gratiam Domini noſtri Ieſu Chriſti precio non offerimus, ſed fide æſtimamus. Et nihil accepit, ſed tantùm pane & aqua cum Largo & Smaragdo vſus eſt.

Poſt dies autem quadragintaquinque aſcendentes nauim, cum commendationibus epiſtolarum reuerſi ſunt Romam. Quem cum grādi honore ſuſcepit Diocletianus Auguſtus cum vxore ſua & filia: & cœpit habitare cum Largo & Smaragdo in domo, quam ei donauerat Diocletianus iuxta thermas Diocletianas. Hinc poſt menſes duos am-

Diocletianus morit.

bulauit Diocletianus Auguſtus ad Dalmatiam: ibique ægritudine fatigatus, per teſtamentum fecit cohæredes filios ſuos, & mortuus eſt. Hoc audiens filius eius Maximia-

nus

nus Auguſtus,pręcepit vt Chriſtiani, vbicunquè inuenti fuiſſent, punirentur. Et zelo ductus propter ſororem ſuam Artemiam, miſit & tenuit Cyriacum diaconum, poſuitque in cuſtodia, & pręcepit, vt in die proceſſionis ſuæ, ad exemplum Chriſtianorum, Cyriacus nudus & catenis obligatus ante rhedam eius traheretur. Veniẽs autem in die proceſſionis ſuæ Marcellus epiſcopus,obtulit ſe Maximiano Auguſto,dicẽs ei: Pietati tuæ ſuggero,ſeruos Dei,qui orant pro regno tuo & pro Rep. quarè trucidas? Tunc iratus Maximianus Auguſtus, p̄cepit vt fuſtibus cęderetur & expelleretur ab Vrbe Marcellus epiſcopus. Et Carpaſio vicario mandauit in hęc verba: Audi Carpaſi: Cyriacum ſacrilegum, qui carminibus & incantationibus magicis ſuadet hominibus Chriſtum confiteri,diuerſis pœnis afflige,ſi non libamina dijs obtulerit.

Mittẽs autem Carpaſius vicarius ad cuſtodiam, adduxit Cyriacum diaconum, Largum,Smaragdum & Creſcentianum, & iuſſit eos in Tellure præſentari. Quibus & dixit: Quarè non obauditis pręceptis principum, & offertis libamina dijs immortalibus? Reſpondit Cyriacus cum Largo,Smaragdo & Creſcentiano: Nos Domino Ieſu Chriſto libamina offerimus. Carpaſius vicarius dixit: Quod vobis iubetur, facite. Senectus tua alba facta eſt Cyriace,ſed modò eam iuuenem faciam. Et iuſſit picem liquari:& cùm liquata fuiſſet, pręcepit vt in caput beati Cyriaci diaconi funderetur. Ille autem clamabat,dicens: Gloria tibi Domine,qui nos ſeruos tuos dignatus es cęleſtis regni portas facere introire. Dicit & alijs Carpaſius: Num ſacrificatis,aut peribitis ſicut perfidus Cyriacus? Dixerunt: Nos peccatores Domino Ieſu Chriſto noſmetipſos ſacrificium offerimus. Tunc Carpaſius vicarius adduxit in conſpectum ſuum eculeum, & iuſſit ſuſpendi in eo Creſcentianum,in conſpectu Cyriaci, Largi & Smaragdi. Et cùm diù traheretur neruis,& fuſtibus & vnguibus raderetur,voce magna clamauit,dicens: Gloria tibi Domine Ieſu Chriſte,qui nos ad gratiam tuã dignatus es euocare. Carpaſius dixit: Date flammas ad latera eius. Et cùm diù incendio cõſtrictus vreretur,emiſit ſpiritum. Cuius corpus iuſſit iactari ante cliuum vrſi,in platea ante templum Palladis. Ipſa nocte venit Iohãnes presbyter,& collegit corpus eius,& ſepeliuit in cœmeterio Priſcillæ,in arenario via Salaria,octauo Calend. Decembris.

Pix liquida funditur in caput S. Cyriaci.

Creſcentianus reddit animam.

Poſt mortem autem Creſcentiani, retruſit in cuſtodiam Largum & Smaragdum & Cyriacum. Poſt dies verò quatuor reſedit in eodem loco in Tellure,& præcepit ſibi pręſentari Cyriacum diaconem,cui ſic dixit: Quarè dies ſenectutis tuæ cum tormẽtis ad inferos deducis? Cyriacus reſpondit: Ego ſemper pro Chriſto mori optaui. Dicit ei Carpaſius: Sacrifica dijs immortalibus, & viues. Cyriacus reſpondit: Sacrificent eis, qui non cognouerunt creatorem ſuum Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum. Tunc iuſſit eum in cataſta extendi, & attrahi neruis, & fuſtibus cędi. Cyriacus autem clamabat,dicens: Miſerere mihi peccatori Domine Ieſu Chriſte. Eodem die nunciauit Carpaſius vicarius Maximiano Auguſto omnia, quæ exercuerat in ſanctos Dei. Iratus ergò Maximianus,iuſſit omnes vinctos,qui erant in cuſtodia,vnà cum Cyriaco capite truncari. Et data ſententia,ducti ſunt cum Cyriaco diacono promiſcui ſexûs viginti & vnus,& decollati ſunt via Salaria intra thermas Saluſtij foràs muros. Quorum corpora collegit nocte Iohannes presbyter, & ſepeliuit alios in eàdem via: ſanctum verò Cyriacum collegit, & commendauit ſub die xvij. Calend. Aprilis. Ipſo tempore Maximianus interfecit ſororem ſuam Artemiam. Poſt dies autem octo, veniens Marcellus epiſcopus cum Lucina matrona Chriſtianiſſima, condiuit corpora ſanctorum cum aromatibus & linteaminibus,& impoſuit noctù in pauone cum eunuchis ſuis: & ſuſtulit indè, vbì commendata fuerant, & tranſtulit cum ſancto Cyriaco in prędium ſuum via Oſtienſi, milliario ab vrbe Roma ſeptimo, vbì requieſcunt in ſarcophagis lapideis, quos manu ſua recondidit beata Lucina in pace, vj. Idus Auguſti.

Cyriacus capite plectitur cum alijs 21.

Artemia necatur.

Eodem tempore beata Lucina fecit donationem de facultate ſua & ex omnibus quę habuit,eccleſiæ catholicæ. Hoc audiens Maximianus Auguſtus,indignatus proſcriptione eam damnauit. Illa aũt rogauit ſanctum Marcellum epiſcopum,vt domum eius eccleſiam conſecraret. Quod cum omni deuotione fecit Marcellus epiſcopus: At vbì frequenter in eàdem domo Miſſas celebrâſſet in media ciuitate via Latina, & audiret hoc Maximianus Auguſtus,iratus pręcepit,vt in eàdem eccleſia plancæ ſternerentur ad animalia ſtabulãda, & eundem Marcellum epiſcopum ad ſeruitium animalium deputauit cum cuſtodia publica. Vbì etiam poſt multos annos ſeruiendo emiſit ſpiritum,ſeptimo-

Nota de Miſſarũ celebratione.

decimo

Marcelli Papæ felix obitus. decimo Calend. Februarij. Cuius corpus rapuit Iohannes preſbyter noctù cum beata Lucina,& condiuit cum aromatibus,& ſepeliuit in cœmeterio Priſcillæ via Salaria,nõ longè ab vrbe Roma,milliario tertio,vbì requieſcit in pace.

Eodem tempore Maximianus Auguſtus prçcepit ad ſe venire Carpaſium,& interrogauit eum de diſcuſſione & nece ſanctorum. Et cùm vidiſſet Carpaſius placatum ſibi Maximianum,petijt ab eo domũ beati Cyriaci. Qui confeſtim quod petebatur,ei conceſſit: Et cùm introiſſet in eãdem domum, quam donauerat beato Cyriaco Diocletianus Auguſtus,inuenit locum,vbì ſanctus Cyriacus fontem ædificauit, quem conſecrauit beatus Marcellus epiſcopus, vbì frequenter baptizabat ſanctus Cyriacus venientes ad fidem. Tunc Carpaſius vicarius paganus crudeliſſimus,cùm in eadem domo inueniſſet baptiſterium, fecit in loco eodem balneum,quaſi ad deridendam legem Chriſtianorum. Vbi frequenter meretrices & ſcenici lauacra ſibi exhibebant, turpi lucro gau- Vltio diuina in Carpaſium & alios prophanos. dentes in loco ſanctificato.Et cùm frequẽter iſta fierent ab impijs & ſceleratis, quadam die cùm ſe lauiſſent, & exhiberent ſibi epulas, exeunte Carpaſio de balneo cum multis ſceleratis, decem & nouem cum Carpaſio vicario ſubitò ceciderunt, & mortui ſunt. Ab eodem die clauſerunt balneum,& factus eſt timor magnus in eãdem regione vſque in hodiernum diem.Sanctorum verò corpora,hoc eſt, Cyriaci, Largi, Smaragdi, Creſcentiani, Mamiæ & Iulianæ, ſepulta ſunt in via Oſtienſi milliario ab vrbe Roma plùs minùs octauo: vbì orationes eorum florent nunc & ſemper, & quouſquè mundus iſte voluitur,regnante Domino noſtro Ieſu Chriſto,cui eſt honor & gloria in ſecula ſeculorum, Amen.

SERMO SANCTI HILARII EPISCOPI ARELATENSIS, DE VITA ET MORTE BEATISSIMI *Honorati, Patris præcipui monachorum Lirinenſium, & Epiſcopi Arelatenſis.*

16. IANVAR. AGnoſcitis, dilectiſſimi, diem publicis fidelium * mœroribus conſecratum: Qui mihi quandiù caducos vitæ huius dies Dominus indulſerit, ſemper quidẽ acerbitatibus grauis, plenus tamen * conſolatoria laude adueniet. Hodiè enim ille ſanctæ recordationis,eccleſiæ huius Antiſtes,virtute, ſacerdotio, nomine Honoratus, corpore exutus: quicquid ad clauſulã elocutionis adiecero, abſurdũ poterit iudicari: Si enim dixero, Ad aſtra migrauit: ille etiam dum in terris moraretur, inter ſplendidiſſima regni Dei aſtra numeratus eſt: Addam, Chriſto adſtat? Quando autem ei in vita ſua ille non adſtitit, cui omnis vita illam Eliæ 3.Reg.18. vocẽ habuit, Viuit Dominus,cui adſto hodiè? Dicam, Terrena deſeruĩt,cuius, vt Apoſtolus ait,cõuerſatio ſemper in cçlis fuit? Philip.3. Similiter itaque, quãtum certò animus meus habet,quicquid de tali viro dicendũ occurrerit, ipſa ſui magnitudine cõgruo exitu caret.Cõpugnant mœroribus gaudia: Talem reminiſci,dulce eſt. Tali carere,ſuppliciũ.

* memorijs

* & dignitatis

Duplex itaq; materia me prouocat: illic me laudum ſuarũ gratia ad ſermonem trahit,hinc ad ſingultus retrahunt damna communia.Ignoſcite itaque, ſi diripientibus ſibi duobus his affectibus mentem meam, oris mei officium,tanquàm duobus dominis famulatum congruum negat. Quicquid recordatio in laudis partibus ſuggerit, totum hoc ſibi inter damna numerans dolor vendicat: Quanquàm,etſi adeſſet mihi ſerenitas mentis, & famulatu idoneo menti lingua ſeruiret, num abundantiùs laus eius proferri ſermonibus mçis poterat,quàm in veſtris ſenſibus manet?Nemo eſt,vt puto,cui non illius viri gratia maior occurrat, quàm poſſit opulentiſſima cuiuſlibet proferre facundia. Prou.10. Viri illuſtrium meritorum. Quia ergò,vt Scriptura loquitur,Iuſtorum memoria cum laudibus ſemper eſt, nec poteſt quiſquam meritorum illuſtrium viros non cum laude memorare: proferam, vt facultas datur,aliqua ex his,quæ de illo dilectiõnis veſtræ corda meditãtur. Adiuua bũt vtiquè ſenſus veſtri conatus meos,& quod ſermone meo expediri difficile eſt,veſtra ſibi pectora proprijs cogitationibus eloquentur:

Scriptura

Scriptura quodam loco continet: Sapientia in exitu canitur. hoc eſt dicere: Sapientis conuerſatio in conuerſationis fine laudatur. vndè & in alio loco: Nè laudes, inquit, hominem in vita ſua. & iterùm: Ante mortem nè laudaueris quenquam. tanquàm ſi diceret: Lauda poſt mortem. in viuentis enim laudibus, & laudato, locus vanæ exultationis offertur, & laudatori maximè nota aſſentationis affigitur. Multis autẽ modis vtile eſt laudare defunctum: primùm, quia dum abeſt, cui gratificari laudatione poſſimus, neceſsè eſt, vt ad largitorem gratiæ Deum laus tota referatur: deindè, quia ſola virtutis admiratio reſidet, vbi ſuſpicio aſſentationis aufertur. Defuncti itaque laus in ſancta fidelium congregatione prolata, plena eſt ædificationis, vacua iactantiæ: merita quoquè eius, qui laudatur, in hoc accreſcunt, quia plures ſua laude proficiunt. Nec verebor, nè nimis forſitan fauorabiliter de meo loqui credar: quia præterquàm quòd nihil non inferius dici ſuis virtutibus poteſt, nemo eſt qui non illum ſuum computet, ſuum ſenſerit, ſuumque crediderit. Non tamen ego ingenij fiducia, neque fretus eloquio ad attingendam tanti viri vitam manum mitto: quam ſi quis priſcæ eloquentiæ author attingeret, non ſolùm facundia non ornaret, ſed victus materiæ mole ſuccumberet. Veſter me amor prouocat, veſter affectus de illo loquendi fidutiam ſubminiſtrat. Animabitur ipſius, vt credimus, merito ſermo, quanuìs * tepentis ingenij, & quod iacet verbis, eleuabitur rebus, & effuſa in illum charitate veſtrorum pectorum condietur.

Eccli. 11. — *Laudare defunctos, multis modis vtile.* — *repentis

Eſt illud notum omnibus oratoriæ diſciplinæ, quorum laudandam receperint vitam, patriam priùs & originem prædicare: vt quod in proprijs virtutibus deeſt, in patrũ gloria præceſſiſſe videatur. Nos autem in Chriſto vnum ſumus omnes, & faſtigium eſt nobilitatis, inter filios Dei computari: nec addere nobis quicquam ad dignitatem terrenæ originis decus, niſi contemptus ſuî poteſt. Nemo eſt in cæleſtibus glorioſior, quàm qui repudiato parentum ſtemmate, elegit ſola Chriſti paternitate cenſeri. Prætermitto itaque commemorare auita illius ſecularium honorum inſignia, & quod concupiſcibile, ac penè ſummum mundus habet, vſque ad conſulatùs prouectam familię ſuę nobilitatem, maiore generoſitate pectoris faſtiditam, nec placuiſſe illum ſibi de ſuperuacuis ſuorum honoribus, qui pro amore veritatis iam non ſuos optabat. Ad illud potiùs meus ſermo feſtinat, qua fide baptiſmum, in adoleſcentiæ annis proprio concupierit arbitratu, quàm maturo conſilio ſanus mortem expauerit, qui eam ante baptiſmum vita carituram eſſe perſpexerat: Qua ſiti vitam ſuam deſiderauerit vitali fonte renouari, quàm dulcis ei infantia, quàm modeſta pueritia, quàm grauis adoleſcẽtia fuerit, quàm omnes etiam ætatum gradus, gratia ſemper & virtute tranſcenderit, maiorque ſe ſemper inuẽtus ſit, vt prorsùs diuino quodam pędagogio educatũ putes. Eruditur ſine aliqua ſuorum inſtantia, ſeruat, iuuante Deo, baptiſmum præter vllam hominum ſolicitudinem, &, quod his maius eſt, recenti adhuc & illibato nitore fontis, ſine admonitore conuertitur: ſine admonitore dixi? & vbì eſt illud, quòd patria obſtabat? quòd obluctabatur pater? quòd propinquitas tota renitebatur? Intrauerat enim gratia ſua omnium ſenſus, & cùm eum ſibi Chriſtus aſſumeret, certatim in ſuis omnibus mundus tenebat: alios dulcedo ipſius obligauerat, alios collegij blandimenta deuinxerant, alios in varijs iuuenum exercitijs admiratio ſecularium virtutum tenebat. Quot illi vitę prioris gratiæ fuerant, tot à conuerſione vinculis retrahebatur. Commune quoddam familiæ decus pręripi omnes timebant: Et verè quis vnquàm illum habitus non quaſi proprius accepit? quos aliquando amictus non ornauit? Itaque velut ſplendidiſſimã gemmam, & commune omnium decus eripi ſibi ſimul patria, ſimul familiares, ſimul parentes putabant. Neque enim immutanda hęc omnia, & reformãda in melius, vt vidimus, ſed quaſi moritura eſſe credebant.

Summa nobilitas, in filijs Dei numerari. — *Expetit baptiſmum adoleſcens Honoratus.* — *A baptiſmo dat ſe vitæ religioſæ.*

Et indè illud erat, quòd quia omnia, quæ adorſus erat, ſtrenuè eum pater agere perſpexerat, à baptiſmate, quandiù potuit, auertit: timens, nè totus ſimul, ſicut conſecutum eſt, religionis amore raperetur. Inualuit tamen deſiderium & amor Chriſti, & baptiſmum, diſcuſſis patris diſſimulationibus, pueritia fidelis inuaſit: ità enim adhuc ſe catechumenus inter prima fidei rudimenta formauerat, laſciuiam pro reuerentia accipiendi quandoquè baptiſmatis reſpuens, clericos vt patres honorans, & puerili interdùm cenſu pauperem iuuans. quicquid habere adhuc illa ætas, & plus vtiquè pro nouitate habendi amare poterat, miſeratione prodigus offerebat, iamtunc in paruo pręmeditans cuncta contemnere, & ſua ſimul vniuerſa largiri. His itaque & talibus exercitijs

Catechumenus adhuc, viuit admodùm piè.

tijs ad baptiſmum ſe fides catechumeni robuſta proripuit: hinc iam prouidus pater, & teneræ pietatis ſuſpicione ſolicitus, varijs eũ oblectationibus prouocare, ſtudijs iuuentutis illicere, diuerſis voluptatibus mundi irretire, & quaſi in collegium cum filio adoleſcente iuueneſcere: venatibus, ludorumque varietatibus occupari, & tota ad ſubiugandam illam ætatem, ſeculi huius dulcedine armari. Nec immeritò eum ſecularis pater ſibi à Chriſto præripi timebat, quem inter reliquos ornatiſſimos iuuenes velut vnicum complectebatur.

Parſ eum nititur mũdi vanitatibus implicare.

Verùm illi maior inter hęc omnia erat cuſtodiendi baptiſmatis cura: faſtidiebat adoleſcens, quo grandęuus oblectabatur pater, tali ſe ſemper adhortatione compellans: Delectat hęc vita, ſed decipit: alia in eccleſijs pręcepta recitãtur: alia ibì in auribus meis mandata ſonuerunt: illic modeſtia, continentia, & pudor traditur, hîc effręnata luxuria nutritur: ibì pietas viget, hîc exercitatio corporalis: illic ad æternum Chriſtus inuitat, hîc diabolus ad temporale ſolicitat: Omne quod in mũdo eſt, vanitas eſt, & cõcupiſcentia oculorum: & mundus tranſit, & concupiſcentia eius: Qui autem fecerit voluntatem Dei, manet in æternum, ſicut & Deus manet in æternũ. Feſtinemus ergò erui ab his laqueis, dum adhuc minùs tenemur: difficilè diù illigata ſoluũtur: facilius eſt tenera euellere, quàm robuſta ſuccidere: In monte ſaluam fac animam tuam, nè fortè appręhendãt te malæ cogitationes: citò ſerpit voluptatis venenum. Seruanda eſt Chriſto per Chriſti gratiam ſumpta libertas: alij aurum, argentumque mirentur: dominantur, vt video, metalla dominantibus. Alij prædia atque mancipia non ſine animi ſui captiuitate poſſideant, & honorem diuinæ in ſe imaginis premant: Mihi ſatìs eſt, mancipium non eſſe vitiorum: mihi ſalus, gaudium: mihi coniunx, ſapientia: mihi in virtutibus, voluptas: mihi Chriſtus theſaurus ſit. Qui penſabit gaudia caduca melioribus: dabit & in hac vita ſtudijs diſciplinæ me oblectari & ornari, & inter hęc dignum fieri cęleſtibus regnis.

Ille omnia contemnit.

1. Ioan. 2.

Alludit ad id, quod eſt Gen. 19.

Nec longas talis meditatio moras pertulit, ſed ilicò in flamma conuerſionis nutrita huiuſmodi fomentis ſcintilla prorupit. Iugum Dominicæ ſeruitutis ſubdita ceruice ſuſcipiens, iugum libertatis excuſſit, intelligens ſummum eſſe captiuitatis genus licentiam iuuentutis. Rediguntur ad breues capillos luxuriantes comæ, transfertur ad nitorem mentis veſtium ſplendor, ceruicis lacteæ decus pallijs rigentibus occupatur, tranſit lętitia in grauitatem: membrorum vigor, animi vigore mutatur: virtus corporis, in virtutē ſpiritûs migrat, palleſcit ieiunio ſpecioſa facies, & priùs ſucci plena, fit plena grauitatis. Et quid plura? ità repentè totus alius ex alio oſtenditur, vt non aliter genitor ipſius, q̃ orbatus filio pater lamentaretur. Et verè plena mortificatio corporis, ſed vita illic ſpiritûs erat. Tota hinc parentum perſecutio inſinuatur, & ſuſcitatur: tunc ſolùm & primùm patri contumax fuit, cùm Dei patris filius eſſe contendit, ordinata iam tunc in Deo, ſicut Salomon pręcepit, charitate. Ità enim propheta memoratus ſub Dei voce pronunciat: Ordinate in me charitatem. Ordinauit planè eam ille, & ſub charitatis diſpoſitione, perſpexit primò Deum, tum proximum diligendum. Condemnari itaque ſe ſenectus patris, ætatis illius cõuerſatione credebat: occurrit, renititur, comminatur: nec tamen vllo horum pueritia Deo freta, concutitur.

Summum ſeruitutis genus, licẽtia iuuentutis.

Cant. 2.

Adſiſtit tyroni ſuo Dominus conſolator, nec diſtulit vnum ei ex germanis in collegium ſuſcitare: qui exemplo ipſius ad conuerſionem vocatus, & ſenior iuniorem ſecutus, in ipſo breui quo vixit tempore, ſicut collegio illum, ità etiã virtute comitatus eſt. Hinc iam inter illos certamina grata propoſiti, cuius mens ad pietatem mollior, cuius cibus durior, cuius ſermo blandior, cuius amictus aſperior: Quis loqui rariùs, quis orare crebriùs poſſet: Quem minùs detineret lectus, quem magìs lectio: quem minùs moueret inuidia, quem magis miſericordia: Quis daret promptiùs, quod ſibi detraxiſſet, quis libentiùs hoſpiti ſtratum cilicij, & ceruical illud cõſueti lapidis offerret. Quis peregrinum promptiùs ante eleemoſynæ diſpenſationem lachrymis foueret, & affectu priùs Chriſtum, quàm aduenam cõuiuio paſceret: cui in ore rarior mundus, cui frequentior Chriſtus. Quis in illa ſublimitate virtutum ſibimetipſi minor videretur, & quo magìs merito aſſcenderet, eo magìs compunctione deſcenderet. Priuatus quidam tunc iam in conuerſatione eorum epiſcopatus gerebatur. Mentior, niſì plurimi epiſcoporum didicére ab illis, dum excipiuntur, excipere: nam ſi qui rigorem illum propoſiti non expauerunt, plus illinc humanitatis animo, quàm refectionis corpore ſecum tulerunt. Ornabant itaque omnem patriam, & quantum apud animos multorum manet, cuſtodieban-

Frater S. Honorati, eius exẽplo cõuertitur.

Certamen virtutum.

Lapis illis pro ceruicali.

diebantur aliorum ab illis corpora, aliorum ſpiritus: prout quiſque indigens erat aut veſtimentis, aut doctrina, aut ſumptibus, veſtiebantur, inſtruebantur, alebantur. Nullus illuc peregrinationis labore defeſſus, non tanquàm ad patriam & patrimonij ſui rura peruenit. Nullus illinc ad vlteriora diſcedens, non tanquàm iterùm à domo ſua pedem mouit, & iterùm ſibi relinquere ciues ſuos viſus eſt, iterùm propinquos.

Magnum hoſpitalitatis ſtudium.

Intereà amor in illos omnium creſcebat, multiplicabatur, diſſeminabatur, & fama in vlteriora quæque ferebatur: Totaq; iam erga illos patria, obſequijs & amore ac honore certabat: peruenire illis ad ignobilitatem & paupertatem nō licebat. Quanto magìs eorum vita abſcondebatur, tanto magìs fama emicabat, & alter alterum laudi obijcere, & gloriæ exponere, & ad vnum communem virtutum apicem referre. Sed dum vnuſquiſque ſub vmbra alterius obſcurari volebat, tanquàm repercuſſa claritas vtrinquè radiabat. Iam quæ illorum grauitas, quàm ſenilis maturitas, quàm rara fœminarum viſitatio, etiam proximarū, & quæ inter tot virtutes totius vanitatis fuga, quàm blanda conſolatio, & quàm ſolicita cuſtodia erga eorum ſalutem, qui ſe eorum doctrinæ mancipauerant? Angelica ab illis vita in terris ducebatur, in multa patientia, in vigilijs, in ieiunijs, in caſtitate, in ſcientia, in longanimitate, in ſuauitate, in ſpiritu ſancto, in charitate non ficta, in virtute Dei. Pauebāt intereà illi gloriam ſuam, & odorem bonæ conuerſationis longè lateque diffuſum, licèt ad Dei laudem referrent, ſibi tamen vanitatis periculum inferre metuebant: Percepiſſe ſe in vita ſua mercedem ſuam reputabant: humanam conuerſationem & gratiam faſtidientes, eremi amore flagrabant.

Creſcit fama eorum, dum latére cupiunt.

Dolent ſe ab alijs laudari.

Inito itaque conſilio, & quodammodò paſſi honoris ſui perſecutionem, ad peregrina contendunt. Iterùm patria conſurgit, iterùm propinqui reluctantur: Spoliari ſeſe hoc ſimul lumine metuunt omnes. Quod illic, Ieſu bone, certamen fidei atque amoris fuit? qui tunc conſiliorum, qui precum, qui lachrymarum ambitus? quis non illic ſibi officium propinqui vendicauit? aut cuius lachrymæ, non cum lachrymis patris certauerunt? Amittere enim ſe omnis patria in iuuenibus illis patres ſentiebat: & verè erat in illis ſenectus, non annis cana, ſed gratijs: non carioſa artubus, ſed moribus vetuſta. O quāta, Domine, diſpenſatio procurationis tuæ, qui lampadas tuas, fidei igne fulgentes, non loco fixas ſtare pateris, ſed præfers eas illuminationi diuerſorum locorum, inſpirans migrandi voluntatem, & fugiendi gloriam: quæ vtiquè multiplicāda erat ipſo per ſuſceptam peregrinationem virtutis augmento. Diripitur itaque dudùm quidem vario miſericordiarum opere vexata, adhuc tamen larga ſubſtantia, & æqualiter ad patrimonium propinquus atque extraneus auctionator admittitur. Itá nullus in lucris duntaxàt parentum reſpectus eſt, àc ſi rem non ſuam vendant. Poſſeſſio quæ pauperibus, ex quo ab ipſis fuerat poſſeſſa, ſeruierat, pauperibus nunc diſtribuenda diſtrahitur. Excepit patria effuſam miſericordiam, & fletibus effuſis repenſat.

Diſtrahunt res & facultates ſuas.

Dant pauperibus.

Exeuntes de terra, & de domo, & de cognatione ſua, exemplo pares, verè Abrahæ filij demonſtrantur. Nè quid tamen iuuenili auſu temerè ab ipſis inceptum putaretur, aſſumunt ſenem perfectæ conſummatęq; grauitatis, quèm ſemper in Chriſto patrem computantes, patrem nominârunt, Sanctum Capraſium, angelica adhuc in inſulis conuerſatione degentem: Cuius quanquàm dilectio veſtra nomen hactenùs ignorauerit, & adhuc neſciat vitam, amicis cum ſuis Chriſtus annumerat: hunc tanquàm ordinatorem in Domino atq; cuſtodem ſuæ ætatis aſſumſit, quos iam cuſtodes ſibi plurima iuuentus elegerat. Quæritur ergò peregrinatiōis latebra, fugitur fama virtutis: at vbicūquè itur, ibì alia, velint nolint, fama pariebatur. Felices terræ, & portus beati, quos cęleſtem patriā ſitiens peregrinus illuſtrat. Alij Orientis oras, & quæcunq; alia plena ſanctis loca, accipiendi exempli gratia, accedunt: hi quicquid adeunt, exemplis bonis ſuſcitāt: Spargitur vbiquè ſubſtantia. & in omni acceſſu eorum bonus Chriſti odor fragrat: expetunt litora, quibus barbara eſſet etiam illa, quæ plurima in ipſis erat, Romana eloquentia. Longum eſt percurrere, quem ab illis profectum vnuſquiſque locus traxerit, quam ſalubritatē eccleſijs, ſine vllo clericatûs actu inuexerint, quot magiſtris magiſtri in ſilentio fuerint. Illud commemorâſſe ſufficiat, intrepidè ab illis, pro Chriſti deſiderio, maris reuma toleratum, ſquallorem ac ſterilitatem Achaici litoris expetitam, & tam delicatè, tam molliter educatos, contra tantas aquarum & aurarum varietates decertâſſe. Quod quàm graue, quàm intolerabile illi teneritudini fuerit, exceſſus illic germani ſui beatiſſimi in Chriſto viri Venantij, & infirmitatis ſuę, ſuorumq; proteſtabātur. Iam quid in illo

Gen. 12.

Capraſium ſibi patrem adſciſcunt.

Venantius frater S. Ho

norati, Me tonę decedit. funere Metona aut extuliſſe ſe, aut percepiſſe crediderit, multiplicibus pſallentium in-dicauit agminibus: hinc Hebręus, hinc Gręcus, hinc Latinus exultãt: Iudęus ipſe Chriſtum reſpuens, fidelem Chriſti ſeruum admiratur. Aſtra ipſa feruẽtes chori pulſant, &, vt credimus, cum humanis vocibus angelici chori concinunt: fideli famulo ſuo Chri-
Matth.25. ſtus occurrit: Eugè Venanti, ſerue bone & fidelis: & dum audis, Intra in gaudium Domini tui, memento noſtrî, quos adhuc ſeculi gaudia impugnant. Accipiunt finem carnis animæque certamina, ſumit principium vitæ perennis gloria.

S. Honoratus redit in Italiam. Hinc iam vobis Honoratum veſtrum Chriſtus reducit, & occulta manu ſalubritatem regreſsûs ſui temperat. Nam quicquid præterfluens tangit, illuminat: huius Italia benedici gaudet introitu, hunc Tuſcia veneratur, complectitur, & blandiſſimas per ſacerdotes ſuos moras nectit. Porrò Dei prouidentia nobis proſpiciens, cuncta diſrumpit, & quem è patria eremi deſideria prouocârant, hunc in eremum huic vrbi propinquam, Chriſtus inuitat. Vacantem itaque inſulam ob nimietatem ſqualloris, & inacceſſam venenatorum animalium metu, Alpino haud longè iugo ſubditam petijt, pręter ſecreti
Leontius Epiſcopus. opportunitatẽ, ſancti ac beatiſſimi in Chriſto viri Leontij epiſcopi oblectatus vicinia, & charitate conſtrictus, plurimis à nouo auſu retrahere illum conantibus. Nam circunîecti accolæ terribilem illam vaſtitatem ferebãt, & ſuis illum occupare finibus fidei ambitione certabant. Verùm ille humanæ conuerſationis impatiens, & circuncidi à mundo, vel obiectu freti concupiſcens, illud corde & ore geſtabat, nunc ſibi, nunc ſuis pro-
Pſal. 90. ferens: Super aſpidem & baſiliſcum ambulabis, & conculcabis leonem & draconem. Et
Luc. 10. in euangelijs Chriſti ad diſcipulos factam promiſſionem: Eccè dedi vobis poteſtatem
S. Honoratus ingreditur in Lirinẽſi inſulã. calcandi ſuper ſerpentes & ſcorpiones. Ingreditur itaque impauidus, & pauorem cęterorum ſecuritate ſua diſcutit. Fugit horror ſolitudinis, cedit turba ſerpentium. At quæ non tenebræ illud lumen refugerunt? quæ non illi medicamento venena ceſſerunt? In-
Inſigne miraculum. auditum verè illud, & planè inter miracula ac merita illius mirandum reor, quòd tam frequens, vt vidimus, in illis ariditatibus ſerpentium occurſus, marinis præſertim æſtibus excitatus, nulli vnquàm non ſolùm periculo, ſed nec pauori fuit.

Quid longiùs morer? Cooperante, vt ità dicam, Chriſto, omni quæ priùs deterruerat aduerſitate ſuperata, Honoratus veſter caſtra illic quædam Dei collocat, & qui locus dudùm homines à ſua commoratione repulerat, angelicis illuſtratur officijs: Illuminatur latibulum, dum ibì lumen occulitur: Cedit ignoti priùs exilij obſcuritas, voluntarij
*Quid ergò emendatio illa exulis claritati. * Quis ergò mendacio illud conferat? Quocunquè Honoratus acceſſerit, adeſſe illic etiam honorem neceſſe eſt. Hîc primùm illigatur, diù euitans, clericatûs officio: hîc refugam ſuum ſacerdotalis infula nectit, & qui venire ad dignitatem de-
Initiatur ſacerdotio. trectauerat, ad ipſum dignitas venit. Apparuit illic preſbyter, non duplici tantùm, ſed multiplici honore digniſſimus, coram quo nullam ſacerdotij diſtantiam, nullum nominis priuilegium epiſcopatus agnoſceret. Nemo vnquàm epiſcoporum ſibi tãtum vſurpauit, vt ſe preſbyteri illius collegam computaret. Verùm ille tam integram in ſacerdotio monachi humilitatem conſeruabat, quàm plenè monachus ſacerdotij merita poſ-
*ilicò ſederat. Induſtria * illic ſua ſufficiens electis Dei eccleſiæ templum excitatur, apta mo-
Cõſtruitur Lirinenſe monaſterium. nachorum habitaculis tecta conſurgunt, negatæ à ſeculis aquæ largiter fluunt, in vno ortu ſuo duo veteris teſtamenti miracula præ ſe ferentes. Nam cùm è ſaxo erumperent, in media maris amaritudine dulces profluebant. Certatìm iam illuc omnis regio quærentes Deum dirigebat: Honoratum expetijt, quiſquis Chriſtum deſiderauit: & planè Chriſtum, quiſquis Honoratum expetijt, inuénit. Ille enim illic totus vigebat, pectus eius, quaſi præcelſam arcem, & ſplendidiſſimum templum inſederat: Illic caſtitas, fides, ſapientia, & virtus habitauit: Ibì iuſtitia fulſit & veritas. Itaque velut vlnis
*patentibusque effuſis, * protenſiſque brachijs, in amplexum ſuum omnes, hoc eſt, in amorem Chriſti inuitabat: Omnes vndiquè ad illum certatim confluebant.

Monachos ſuos pręclarè inſtituit. Etenim quæ adhuc terra, quæ natio in monaſterio illius ciues ſuos non habet? quam ille barbariem non mitigauit? quotiès de immanibus belluis quàm mitis fecit columbas? quàm amaros interdùm mores Chriſti dulcedine aſſperſit? & quorum prauitas ſibimetipſis priùs pœnalis fuerat, eorum poſtmodùm gratia oblectamento omnibus erat: deguſtata deindè boni ſuauitate, non potuerunt non magìs odiſſe quod fuerant. Nam velut educti in nouam lucem, antiquum illum diù inſidentium errorum carcerem deteſtabantur. Pulſa eſt per exhortationes ipſius varia peſtis animorum: amaritudo,

do, aſperitas, rabies locum dabant libertati, quam Chriſtus obtulerat, & delectabat requies poſt longam & grauem Pharaonicam ſeruitutem. Stupenda & admirabilis permutatio: non Circéo, vt aiunt, poculo ex hominibus feras, ſed ex feris homines, Chriſti verbum tanquàm dulciſſimum poculum, Honorato miniſtrante, faciebat. Quid enim non extunderet illa inſtantia cum alacritate coniuncta? Aut qui lapides non in Abrahæ filios verterentur, vbì tanta erat in expoliendis mentibus officina virtutum? Quòd ſi minùs hominem ad ſalutem ſuam viuidis exhortationibus permoueret, Deum oratione conſtringeret. Omnium ille paſſiones, ſuas credidit, & tanquàm ſuas fleuit: profectus laboreſque omnium, ſuos computauit, ſciens gaudere cum gaudentibus, flere cum flentibus, ſimul & vitia & virtutes omnium, in meriti ſui cumulum transferebat. Sicut enim virtus ad virtutem excitat, ità miſeratio miſeris impenſa, fructificat. Metet enim in ſingulis plus, quàm ſibi * ſinguli. ſingulorū enim ſalus vnam illi gloriam inſtruit. Impiger, feſtinus, infatigabilis perſeuérat: prout cuiuſque naturam, moreſque perſpexerat, hunc ſecretò, illum palàm: hunc ſeuerus, illum blandus aggreditur, & ad caſtigandi immutationem, ipſam plerunquè faciem caſtigationis immutat. Indè illud erat, quòd non facilè quenquam tantum vel amari vidimus, vel timeri. Ità enim duos hos affectus ſuî, in vnoquoq; ſuorum collocabat, vt & amor ſuus delicti metum, & timor diſciplinæ amorem introduceret.

Deprauatos multorum mores egregiè corrigit.

*ſingulo

Incredibile eſt, quantæ illi curæ fuerit, nè quem triſtitia affligeret, nè cogitatio ſecularis vrgeret: Quàm facilè perſpexerit, quid quenque vetaret, tanquàm ſingulorum mentes mente geſtaret: Quanta prætereà pietatis diſpenſatione prouiderit, nè quem nimius labor grauaret, nè quis nimia quiete torperet: Ipſos, ſi dici poteſt, ſingulorum ſomnos pio penſauit affectu: valentes corpore, à deſidia ſemper excutiens: feruentes ſpiritu, cogebat ad requiem. Omnium vires, omnium animos, omnium ſtomachos inſtinctu, credo, Dei nouerat: verè ſeruus omnium factus propter Chriſtum Ieſum. Mirandum eſt, quomodò vnus tot ſimul officia compleuerit, tam varia præſertim infirmitate vexatus: fortiſſimos quoſque & recenti adhuc conuerſatione præualidos, in ieiunijs vigilijsque, impar viribus, pari lege comitatus eſt. Infirmos ipſe infirmior viſitauit: Refrigeria animarum ſimul prouidit & corporum, & nè quid cuiquam minùs fuiſſet impenſum, animo ſemper recurrebat: hic alget, hic ægrotat: illi hic labor grauis eſt, huic hæc eſca non conuenit: ille ab alio læſus eſt: graue quòd hic intulit, nec minùs graue, quòd hic ſenſit iniurias: Orandi inſtantia opùs eſt, vt offenſi gratiam hic conſequatur, & hic ſibi illatam contumeliam aut leuem, aut nullam computet: hic autem ſe grauiſſimam intuliſſe ſuſpiret. Hæc illius iugis opera, iugis intentio erat, leuigare omnibus iugum Chriſti, & quicquid diabolus inieciſſet, auertere: diſcuſſo culparum nubilo, virtutum ſerena reuocare, amorem Chriſti & proximorum amando inſerere, & mentes omnium, tanquàm pectus ſuum excolere, innouare gaudia, & ad Chriſti ſemper deſiderium tanquàm primo conuerſionis die inardeſcere.

Inſignis eius moderatio.

Magna vitæ eius ſeueritas.

Quæ illius cura perpetua.

Hinc illud erat, quòd omnis congregatio illa, diuinæ cupida ſeruitutis, ad nomen ipſius ex diuerſis terrarum partibus collecta, tam moribus quàm linguis diſſona, in amore illius conſpirabat: Omnes dominum, omnes patrem vocabant, in illo ſibi patriam, propinquos & omnia ſimul reddita computantes. Didicerant omnes, ipſo ſibi compatiente, dolores illius, ſuos computare, vt non immeritò egregius, & in Chriſto beatiſſimus vir Saluianus presbyter, charorum ipſius vnus, in ſcriptis ſuis dixerit, quòd ſicut cæli faciem pro ſua ſol aut obſcuritate, aut ſerenitate mutaret: ità congregatio illa cælum ſitiens, & cæleſtibus ſtudijs mancipata, ab ipſo vel nubila, vel ſerenitatem mentium quaſi à peculiari in Chriſto ſole ſuſciperet, ipſo quoquè & afflicto affligaretur, & reſpirante reualeſceret. Hinc illa erat, & adhuc orationibus eius permanet diffuſa in monaſterio ipſius ſancti ſpiritûs gratia, tanti doctoris & exemplo & admonitione firmata, in varijs chariſmatum donis, in humilitate & manſuetudine, & in charitate non ficta, & vna capitis gloria, in diuerſitate membrorum.

Monachi eius omnes mirè eum amant.

Saluiani p. clarū de eo teſtimoniū

Magna illi inter hæc omnia erga aduenas & hoſpites cura. Quis enim illum aliquando præteriret? quis non quanlibèt proſperam nauigationem, & quantunlibèt ſecundos ventos, pro tanti viri deſiderio, commodi ſui contemptor, abrupit? Aut ſi inſulam tenere non licuit, violentum ſecundæ nauigationis obſequium, acerbiſſimam tempeſtatem computauit? Nemo illuc non feſtinus acceſſit, nemo illic moras ſuas

Magnū eius erga peregrinos ſtudium.

ſenſit, nemo illinc non ſecuriſſimus ſoluit, proſequente ipſo amore vota illorum. Et tunc primùm agnitis, tanquàm dudùm ſuis, enitentes in ſquallore eremi delicias conſpectu ſuo miniſtrabat, cum tanto omnes gaudio & alacritate ſuſcipiens, tanquàm expectâſſet. Aderat præterea munificenti animo par ſubſtantia, pari fide miniſtrata. Nam qui libenter audierat, Vende omnia tua, & da pauperibus: & veni, ſequere me: huic libentiſſimè vnuſquiſque, ſi quid munificentiæ animo deuouerat, diſpenſandum ingerebat: ſecurus illi ſua committens, cuius in relinquendis omnibus ſecutus fuerat exemplum. Hinc ad eum frequens ille ex diuerſarum regionum vaſtitate concurſus: & verè is ille erat, qui non vt parcus diſpenſator aut timidus, reſpectu ſibi creditæ & creſcentis quotidiè congregationis aliqua tribueret, plura ſeruaret: ſed quid quotidiè in alieno non faceret, quod in ſuo ſemel fecerat? hoc eſt, nihil ſibi, nihil ſuis, præter præſentium dierum victum & veſtimentum reſeruaret. Exhauſta eſt aliquando diſpenſationis ſubſtantia, fides nunquàm.

Matt. 19.

Quadam enim vice, cùm vnum iam ex multis millibus aureum nummum profluа ad munificentiam arca retineret, hunc etiam ipſum in multarum rerum defectu conſtantiſſimè pauperi prætereunti dedit, & mihi atque alijs adſtantibus dixit: Certum eſt iam appropinquare qui deferat, ſi iam non habet munificentia noſtra quod proferat. Vix trium aut quatuor horarum ſpatium, die fluente tranſierat, & continuò qui verbis ſuis fidem faceret, occurrit. O felix munificentia, cui fides miniſtrauit: ô felix fides, cui munificentia nunquàm moram fecit. Et verè quantum fides ſua ſuppetebat, diſpenſare ſua tantum manu non occurrit: Plurimos multis locis probatiſſimos viros habuit, quorum ſemper manibus, quod ſibi deferebatur, expénderet. Sic vnius diſpenſatoris gratia diſpenſatores multos habebat, & fides ſua, quaſi communis quidam fons, & dantibus & accipientibus plurimis profluebat. Nullius penè anguſtiæ ad ipſum peruenerunt, quæ non vltra ipſum protenderentur, aut non in ipſo metam reperirent. Hinc iam certatìm ad illum, vt putabat, aut certè vt optabat, latentem vndiquè literarum officia perlata ſunt: Quibus ille quàm nouis affectibus variata reddebat, quàm grauia, quàm blanda, quàm dulcia? Vndè pulcherrimè ſplendidus mundo, ſplendidior Chriſto, æmulus virtutis eius, beatus Eucherius, cùm in eremo in tabulis, vt aſſolet, cera illitis in proxima ab ipſo degens inſula literas eius ſuſcepiſſet, Mel, inquit, ſuum ceris reddidiſti. Quis itaque non beatum ſe, beatam domum, beata ſcrinia ſua credidit, in paruo ex ore ipſius munere, magna benedictione ditatus? Et ſanè tantum in ſcriptis illius ſalis, tantum dulcedinis erat, vt non ſcrinijs aut armarijs, ſed arca pectoris condi mererentur. Indè eſt, quòd plurimi ea inſcripta mentibus ferunt, & libentiſſimè ad teſtimonium amoris ipſius proferunt. Deniquè quis vnquàm tantos ſibi amicos præſentibus illigauit officijs, quantos ille qui ſe diligerent, & auidiſſimè deſiderarent, habuit ignotos?

Eximia eius liberalitas & fiducia in Deû.

Multos habet diſpenſatores.

Is Eucherius fuit Epiſcopus Lugdunenſis.

Intereà ego dum multimodam eius in omnes gratiam memoro, in me infinitam curam prætermitto, cùm ipſius vtiquè mihi cura non minùs in Chriſto ſalutis attulerit, quàm amor inter vos ornamenti & honoris reliquit. Meî enim gratia, quod ad meritum eius, & iudicium meum pertinet, patriam quam faſtidierat, non dedignatur accedere, nec refugit laborem tanti itineris, ſuis præcipuè multis iamdudùm infirmitatibus grauem: Venit, meque in illis iam annis nimis amicum ſeculo, & contumacem Deo, vt ſeductor, & verax, ad amorem Chriſti blanda manu tentat. Longum eſt intromittere illam in exhortationibus ingenij ſui violẽtiam, quibus cùm iam ante propoſitum acerrimos ſibimetipſi ad conuerſionem ſtimulos admouere potuiſſet, hauſtis diù ſapientiæ fontibus multipliciter diffundebatur: ſed cùm parùm in aures noſtras pietatis illius verba deſcenderent, ad ſolita orationis præſidia conuertitur, & affectùs ſui clamor repulſus duritia mea, pijſſimas Dei vſque ad miſericordiam pulſauit & penetrauit aures. Et verè obluctanti mihi, & per ſecularem illam nimìs periculoſam conſuetudinem, obſtinationem interdùm meam ſacramento obſtringenti, prophetico (vt ità dicam) ſpiritu antè iam præmiſerat, Hoc (inquiens) quod mihi tu non præſtas, Deus præſtabit. Et ô, quàm diù mollire duritiam meã nixus eſt imbre lachrymarum? quàm pijs mecum pro ſalute mea amplexibus oſculiſque certauit? Ad præſens tamen, vt ille ait, vici peſſimam victoriam. Exagitandum me illinc & edomandum dextera Dei ſuſcepit: illi enim me oratione tradiderat. Qui tunc in corde meo fluctus, quæ tempeſtates diuerſarum, & inter ſe compugnantium voluntatum excitatæ ſunt? Quotiès ſibi in animo

Hilarij lucrandi gratia quæ fecerit.

Quas in animo ſuo pugnas ſen-

mo meo velle & nolle ſucceſſit? Et quid plura? Abſente illo, partes in me ſuas Chriſtus exequitur, & poſt biduum orationibus illius per miſerationem Dei mea contumacia ſubiugatur: fugauerat enim ſomnium cogitatio, & inuitante me pio Domino, totus eminùs cum voluptatibus ſuis mundus adſtabat: Quid expetendum, quid relinquendum ſuaderet animus mecum meus, tanquàm collatis apud amicum tractatibus ventilabat. Gratias tibi, bone Ieſu, gratias tibi, qui dirupiſti vincula mea, famuli tui Honorati pia ſupplicatione permotus, & inieciſti mihi vincula amoris tui, quibus ſi tenear, nunquàm peccati vincula recaleſcent. Occurro itaque ſubditus, qui ſuperbus abſceſſeram, & omni contradictione depoſita, nouus precator accedo. Sic ſic ſancti oratio fugitiuos ſuos reducit, ſic contumaces ſubiugat, ſic expugnat rebelles.

ſerit Hilarius, illi nõ acquieſcẽs.

Tãdem obtemperat eius adhortationibus.

Iam quibus ille tunc lachrymis ariditatem meam irrorauit? quàm pio fletu me quoquè traxit in lachrymas? Tali me humilitate & blandimento, tanquàm ſi ipſe à me exciperetur, excepit: ablata eſt ilicò cauſa remorandi: Tum primùm illam patriam, quam fugiendam dudùm crediderat, agnouit. Educit me ſecum ſuam prædam: gaudet, triumphat, exultat. Eremo me iam * tamen exemplo ſuo ſecreti cupidum feſtinat includere. Alit primùm lacte, & poſtmodùm cibo. Potat me profluo illo, qui in ſe erat, cæleſtis fonte ſapientiæ. Atque vtinàm tantum anguſtia ſpiritûs mei recepiſſet, quantum ille ſtudebat infundere: præparâſſet me profectò vobis, & deſiderio veſtro dignum dediſſet, & ſucceſſorem ſibi idoneum neſciens erudîſſet. Iam verò proflua illius in omnes charitas, quod ſine inuidia dixerim, quantum in me adiecerat, & leue illud Chriſti iugum quantùm mihi leuius blandimentis ſuis fecerat? Quotiès mentem meam, quotiès animum, quotiès linguam nominabat? Quàm impatiens abſentiæ? quàm ſemper indigniſſimi cõſpectûs mei cupidus erat? Quid de his omnibus dicam, niſi propheticum illud, quòd Dominus retribuat pro me?

*for. *tum*

Intereà ego, dilectiſſimi, ſtrictìm contingens potiùs cuncta, quàm referens, de ſolertiſſimo paſtore veſtro ea, quæ alijs potiùs quàm vobis erant nota, refricaui. Sacerdotium quippe illius in eccleſia hac nomine auctum vidimus: ſanctimonia verò & actibus iam priùs ſummum. Sed vndè illud, quæſo, quòd tam è longinquo, tam ignotus expetitur? Quis illam abſentis, nec priùs viſi gratiam veſtris pectoribus affixit? quis illud deſiderium ſuſcitauit, vt orbatis ijs, quibus à Domino apud eremum indultus erat, vobis naſceretur? Ille vtiquè, qui cuncta diſpenſat: ille qui eum & patriæ ſuæ quandiù congruum videbat, indulſit, & per maria & per terras ad vtilitatem videntium, hanc tantam cultoris ſui gratiam circumegit. In ſumma verò ex illo breui, quo vobis indultus eſt tempore, facilè metiri datur, quid plus de illo in his, quid minus dixero. Vidiſtis enim, dilectiſſimi, illam ſolicitudinis vigilantiam, illud diſciplinæ ſtudium, illas pietatis lachrymas, illam iugem ac perpetuam mentis ſerenitatem, cuius teſtimonium vultus immutabilis erat. Audiſtis quoquè os illud congruens vitæ, in quo erat conſentanea puritati pectoris, ſermonis luculentia. Vidiſtis illam latitudinem charitatis, quæ tanta in illo fuit, vt non immeritò de illo ſanctus, cuius proximam ſententiam propoſui, dixerit: Quòd ſi arbitrio hominum charitas exprimenda eſſet, Honorati potiſſimùm pingi vultu debere videretur. Quis itaque illum vnquàm ſufficienter vidiſſe ſibi viſus eſt? Cui non loco omnium affectuum fuit? Quis ità blandimentum cum ſeueritate coniunxit? Quis ità mixtam lętitiæ diſciplinam propinauit? Quem non cum ipſius gaudio, qui corrigebatur, correxit? Quando lætitia eius quicquam laſciuiæ redolens? Quando triſtitia non ſalubris? Quando gemitus, niſi de peccati alieni mœrore deſcendens? Quis eum non * auctiorem inuénit, quàm priùs viderat? Semper in ſummitate virtutum poſitus, ſemper quo creſcere poſſet, inuénit.

Expetunt Arelatẽſes Honoratũ Epiſcopũ.

Mira vultus eius cõſtantia.

** altiorem*

Iam verò ſub exhortatione ipſius quis anxius non dolorem ſuum ſpreuit? Quis feris moribus, non inſaniam ſuam execratus eſt? Quis arrogans, non plùs quàm omnes, ſuperbiam ſuam ipſe abominatus eſt? Quis laſciuus luxuriam non deteſtatus? Et quid plura? Omnibus omnia, vt Apoſtolus ait, factus, communis omnium medicina erat. Nullam penè gratiam non in ſe tam plenam habuit, vt ipſam ſpecialiter excolere & poſſidere tanquàm vnicam putaretur. In nullo vitæ ordine non ità viguit, vt ipſi ſpecialiter aptus videretur. Deniquè vt primùm ſanctæ huius eccleſiæ regimen accepit, prima ei cura concordiæ fuit, & pręcipuus labor fraternitatem, calentibus adhuc de aſſumendo epiſcopatu ſtudijs, diſſidentem mutuo amore connectere. Tanquàm probatus Iſraëlis

Vis & efficacia exhortationum eius.

1.Cor.9.

Abũdat cæleſtib⁹ chariſmatis.

Studium concordiæ.

 agita-

agitator probè nouerat, non facilè quicquam diſcordantibus imperari. Studebat præterea amore potiùs regere, quàm terrore dominari: vt voluntaria magis, quàm coacta correctio hunc quoquè ſubditis adijceret ornatum, nè ad officium ſuum compulſi putarentur. Confeſtim itaque excluſa diſcordia, illi, quæ virtutum omnium mater, charitati locum præbuit. Floruit igitur ſub illo Chriſti eccleſiâ, ſicut monaſterium antè floruerat: creuit gratijs, decreuit metallis. Ingreſſa videlicet diſciplina, tanquàm domum ſuam domina, mammona iniquitatis excluſit, & quæ ocioſè diù congeſta fuerant, dignis tandèm vſibus deputauit: dudùm defunctis theſauros ſuos miſit: iterumq́; qui obtulerant, oblationum ſuarum refrigeria ſenſerunt. Hóc ſolum quod miniſterio ſufficiens erat, reſeruauit: ſed ſi exegiſſet vſus, nec miniſterio, vt reor, pepercisſet. Alieni tẽporis vota diſpenſationem ſuam fecit.

Liberaliter diſtribuit pecunias congeſtas ab alijs.

Operari etiam inter extrema non deſtitit: multos in lectulo ſuo verbi diſpenſatione ditauit. Sed quãdiù illum lectulus tenuit, cui etiam ſuperare vicinas morti laſſitudines iam in cõſuetudinem venerat? Vltimum, doloribus iam reluctantibus, Epiphaniorum die in eccleſia ſermonẽ habuit, neſciens vnquàm, colluctante cũ infirmitatibus fide, dolori magìs corporis, quàm ſpiritûs feruori acquieſcere, ſeruiuit deſiderijs veſtris ſuper vires ſuas. Non illũ ſiquidem aliqua extrinſecùs ſuperueniens ægritudo, non ſubitus febriũ æſtus abſorbuit: ſed diù dilata infirmitas, nimio dudùm propoſiti rigore cõtracta, & adhuc remiſſioni parùm acquieſcẽdo ingraueſcens, octauo eum vel nono die à ſolennitate prędicta paulatìm extenuãdo confecit. Vix quatriduò tamen nobis ſuam in officijs charitatis debitis pręſentiam denegauit, timens vtiquè, nè ſuos vicinia tranſitûs ſui cõtriſtaret. Nulli vnquàm grauis inter grauiſſimas ægritudines fuit: nulli, vt aſſolet, vllum infirmitates eius horrorem intulerunt. Et quidem hoc ordine illud ſancti ſpiritûs receptaculum conquieuit.

Inſignis feruor ſpiritûs eius.

Cęterùm impollutæ illius mentis vigorem incredibile eſt quàm integrum vſq; in extrema ſeruauerit: Ac primũ ſemper vberrimè ſuos conſolatus eſt, ac nihil magis timuit, quàm nè diutina nos deſperatiõe cõficeret, intelligẽs penè faciliùs ferri extrema, quàm dubia. Abſterſit ſemper ſermone cõdito circunſtantiũ lachrymas: quas tamen quo magìs abſtergit, irritat. Indè grauiorẽ ſuo, dolorẽ noſtrũ computabat. Non facilè quiſquam tam forti pectore inter quęlibet aſpera, & diù tolerata, nec optauit aliquãdo mortem, nec expauit. Nam is, quem viuere inter quęlibet grauia in Chriſti ſeruitute nõ piguit, ad nouam vitã per cõmunem illam nouæ vitæ ianuam tranſire nõ timuit. Pręmeditata enim illi vltima omnium neceſſitas, nõ repẽtina aduenerat. Itaq; ſub ipſo iam finis adſpectu, tanquàm emigraret, tanquàm valediceret, nè quid imperfectũ derelinqueret, nè quid minùs plenè quàm ꝓpoſuerat, ordinaret: interrogare ſingulos noſtrûm, & ad ſuggerendum, ſi quid memoriam ſuã ſubterfugiſſet, hortari: omnia interim ſubſcriptione firmare, & parcentes nos fatigationi ſuæ, ad omnia quæ agenda erant, cogere: cogere aũt blando illo, ſicut ſemper, imperio. Quadam aũt vice, cùm cõprimere lachrymarum mearũ tempeſtatẽ, & abrumpere riuos fletuũ laboraret, Quid, inquit, fles ineuitabilem humani generis neceſſitatẽ? Imparatũ ergò te inuenire meus tranſitus debuit, cùm me nõ inuenerit imparatũ? Cumq; ego impedita ſingultibus vtcũquè poterã verbis ipſius verba ſubnectere, ꝙ iã nõ deſtitutionẽ eius dolerẽ, quippe q mihi orationũ ſuarũ patrocinia nunq̃ defutura conſiderẽ, quin & poſt tranſitũ ſuũ validiora ꝑſumerẽ: vno me dolorũ ſuorũ vulnere, & difficiliũ inter extrema luctaminũ grauiter affligi. Et qd ego, inquit, minimus omniũ fero ad ea, q̃ ſanctorũ plurimi in ſupremis ſuis acerbiſſima pertulerunt? & commemoratis aliquot, adiecit, quod credo alicubi legerat: Magni, inquit, viri multa patiuntur, & vt alios pati doceant, nati ſunt in exemplum.

Mentis eius vigor.

Sub mortẽ quàm fuerit religioſè ſolicitus.

Patrocinia ſanctorum.

Magni viri multa patiuntur.

Confluentibus autem ad ſe poteſtatibus, pręfecto, & pręfectorijs viris, quàm feruentia ſub mortali iam frigore mandata deprompſit, ab ipſo exitu ſuo ſumens acerrimum exhortationis exordium? & dignum planè erat, vt qui vitæ ſemper exempla prębuerat, etiam mortem ſuam in exemplum aduocaret: Videtis, inquit, quàm fragile habitamus hoſpitiũ: Quantumlibèt vinculo aſcenderimus, illinc morte detrahimur: ab hac neceſſitate neminẽ honores, neminẽ diuitiæ liberãt: hęc iuſtis & iniuſtis, hęc potentibus humilibusq; cõmunis eſt. Magnas Chriſto debemus gratias, q morte & reſurrectione propria, mortẽ noſtram ſpe reſurrectionis animauit, æternã vitam offerẽs, diſcuſſo æternæ mortis horrore. Sic ergò vitã agite, nè vitæ extrema timeatis, & hoc quod mortẽ appellamus,

Oratio eius ad præfectum &c.

lamus, quaſi cõmigrationẽ expectetis. Mors pœna non eſt, ſi non ad ſupplicia deducit. Dura quidem eſt carnis animæq; diuiſio: ſed multo durius in gehennæ flammis erit carnis animæq; conſortium, niſi in omni vita generoſitatem ſuam ſpiritus recognoſcens, bellum corpori, & corporalibus vitijs certamen indixerit: & felici diſcretus à carnis colluuione diuortio, æternę paci impollutam ſeruet vtranq; ſubſtantiam, illic feliciter copulandam, vbi exultabunt ſancti in gloria & lætabuntur in cubilibus, hoc eſt, in corporibus, tanquàm in receptaculis ſuis, cùm ea quę iuſtitiæ dedicauerant membra, ſocialia, tanquàm conſueta hoſpitia recognoſcẽt. Hoc itaque agite: hanc vobis Honoratus veſter hęreditatem relinquit, ſupremo halitu ſuo ad hęreditatem vos regni cæleſtis inuitat. Nullus nimiùm mundi huius amore teneatur: optimum eſt, vt voluntate faſtidias, quo te vides neceſſitate cariturum. Nemo opibus * defluat, nullus pecuniæ deſeruiat, neminem diuitiarum pompa corrumpat: Scelus eſt, precium ſalutis in materiam perditionis aſſumere, & illo capi quenque, quo redimi poteſt. Plùs intereà vultu, plùs oculis emicante in cælum ſenſu monebat. Impar eſt quidem ignito ſermoni eius, ſermo referentis, ſed non minùs imparia ſpiritui ſuo verba erant morientis. Tali itaq; exhortatione, & inſolito quodam motu oratione perfuſa, inuſitatum quoddam munus benedictionis impendit.

Bellum perpetuũ carni & vitijs indicendum. Pſal. 149.

Præclara ſententia.

* diffluat.

Opes, ſi beneveris, precium ſalutis ſunt.

Deficiente membrorum miniſterio, noua ſemper mentis gratia pullulabat. Ordinatis itaq; omnibus, (neq; enim multa in actibus ſuis minùs plena reſtabāt) cùm omnes charos ſuos mente percurreret, quantos nominatìm proferre laſſitudo non vetuit, miſſa per eos qui adſtabant ſalutatione ditauit: Mihi verò in aurẽ, Excuſa, inquit. Sic ſancto illi fieri non potuiſſe quod voluit, cognoui. Magna & admiranda ſolertia, inter graues illas mortis anguſtias prouidiſſe, nè cuius triſtitiam non, quantùm in ſe erat, abſtergeret, nè quid certè inexcuſatum relinqueret. Quid illud, quęſo, quòd cùm omnes ſuos, quos ad hanc vrbem amor ſuus traxerat, vtiquè inter peregrina deſereret, nullum vlli reditum, nullam ſocietatem commendauit, non loca viuendi certa diſtribuit, tanquàm verè pręſcius, nullam ſuorum diſperſionem futuram, niſi eorum, qui iam & ſe ſuperſtite animi diffinitione migrâſſent? Et verè non facilè quenquam à ſocietate noſtra abeſſe nouimus, niſi quem abfuturum ipſe pręmonuit: qui aut chariorẽ conſpectu ſuo patriam, aut grauiorem ſenſerat diſciplinam. Intereà grauior illum ſomnus vrgebat: quem cùm interdùm pauidi interpellaremus, Miror, inquit, in tam graui mea laſſitudine, poſt tam longa inſomnia, quæ præceſſerunt, grauem vobis meum ſomnum videri. Et cùm ſuſpectis omnibus ſedere eum in vltimo prohiberemus, ioculari, vt erat ſolitus, blandimento, & conſuetudinaria mentis ſerenitate, reſpondit, quòd moleſtos nos in hac ſolicitudinis parte pateretur. Ità penè antè vita eius quàm dulcedo, conſumpta eſt.

Sub mortem graui ſomno premitur.

Somno deindè vltimo exceptus, in mortis quietem dormiens tranſijt, ſine vllo, vt ſeſe habent extrema, luctamine, nullas difficiles obitûs moras ſenſit. Angelicis choris anima illa ſancta, generoſa, ſincera, & ab omni contactu mundi incontaminata ſuſcipitur. Multorum intereà varijs viſionibus ſomnus incutitur, quarum tamen vna omnium facies erat, quòd ſcilicet ſancto illi occurrerent officia ſanctorum. Et verè ilicò in eodem mediæ noctis puncto eccleſiam in occurſum ſancti corporis conuentus compleuit, vt non niſi angelicis nuncijs ſuſcitatus putaretur. Relinquitur vegetatum ſemper ſpiritu, plenum gratiæ corpus exanime: integrum ſiquidem vultûs decorem facies omnibus grata ſeruabat. Probè vos iſta nôſtis, & multo pleniùs vos vobis, quàm ſermo ſufficit is: qui animorum meditatione deſcribitis. Neq; vllus non magno ſibi damno affici viſus eſt, ſi conſpectu corporis ipſius caruit, ſi non vt quenq; aut reuerentia, aut amor ſuaſerat, oſculum aut ori, aut quibuſcunq; membris ipſius impreſſit, aut feretro, in quo ſanctum illud corpus, magna fidei ambitione veſtitum, maiore poſtmodùm ſepulcro admouetur penè nudatum. Nec enim pepercit ſanctitatis amictu eius pallijs fides, quæ precioſiſſimi muneris loco habuit, aliquam de velaminibus illius fimbriam decerpſiſſe. Certauit in exequijs illius veſter affectus: refeciſtis in funere ſuo latentẽ adhuc inter vos peregrinationem meam: pauiſtis me tã effuſa in ipſum animi charitate. Quem enim illo die ſua tecta tenuerunt? Aut quem non tanquàm peculiari luctu obrutum baſilicæ huic mœnia vrbis huius dederunt? Pro magno munere habitum

Suauiter & feliciter obdormit in Domino.

Multorum viſiones de illo.

Corpus eius examine plenum gratia.

Auidiſſimè decerpuntur fimbriæ velaminũ eius.

Exequiarũ eius mira religio. Patrocinia ſanctorum. * præſumimus.

bitum eſt, lecticæ manum admouiſſe, aut ceruicem ſubieciſſe. Vidiſtis non ſine gloria veſtra, gloriam eius. Nam & illa exequiarum religio, fidei deuotio erat, & tam lætum erat habuiſſe talem, quàm graue, talem amiſiſſe: nec parùm fiduciæ dat ſepulcri ſui gratia. nam cuius hîc oſſa condidimus, in cælo vtiquè patrocinia * præmiſimus. Prælata tunc ante feretrum ipſius aromata & incenſum vidimus: ſed maiora de veſtris mentibus Deus in tanto erga tantum paſtorem affectu veſtro odoramenta ſuſcepit. Exultauit in gloria illius Dei gloria, & in diſſonis diuerſarum linguarum choris amor conſonus.

In eius locum ſubſtitutus Hilarius.

Pius Dominus, qui ſtimulando animos veſtros ad electionem paruitatis meæ dedit, nè à ſepulcro illius longè abeſſem, illud etiam vobis orantibus dabit, nè à vijs illius longè recedam: ſed vt quicquid illum egiſſe cognouero, id ſine expoſtulatione aliqua aut diſceptatione factorum agere feſtinem. Vobis enim me, vt video, iam tunc per illum Deus genuit: vobis, licèt indignum præparauit: vobis ille me neſciens tanto labore quæſiuit: vobis tam propenſa ſolicitudine & cura vtcunquè erudiuit, quærens in me fidei ſicut ſanguinis ſui venam: vobis me tanto labore per literas, tanto per excurſum ſuum ambitu ab inſula, cui me, derelictis epiſcopatûs eius principijs, ſecreti amore redddieram, non audeo dicere neſciens, fortaſsè præſcius amouere ſatagebat, vt mihi iuxta ſepulcri ſui ſedem in amore veſtro patriam collocaret. Sed quid agimus, quòd immaturum me maturo exceſſu tradidit? Non eſt noſtrum, ſecretum æterni regis in vllo vel leuiter culpare iudicio. Non facilè ſentiretis, quantum amiſiſſetis boni, ſi redintegratum vobis bonum veſtrum fuiſſet. O magna & inclyta, Honorate, tua gloria: non indiguit meritum tuum ſignis probari. Ipſa enim conuerſatio tua plena virtutibus & admirationis nouitate præcelſa, perpetuum quoddam ſignum miniſtrauit. Multam quidem tibi diuinitùs ſignorum ſpeciem indultam nouimus, quicunque propiùs aſſiſtebamus: ſed in his tu minimam partem tuam computabas, maiusque tibi gaudium erat, quòd merita & virtutes tuas Chriſtus ſcriberet, quàm quòd ſigna homines notarent. Et tamen quod maius ſignum virtutis eſſe poteſt, quàm ſigna fugere, & occultare virtutes? Et verè tam familiaris quodammodò oratio tua Chriſti auribus erat, vt efficaciſſimis precibus impetratum putem, nè virtutem tuam ſigna clamarent. Habet & pax martyres ſuos: Chriſti enim perpetuus, quàm diù in corpore moratus es, teſtis fuiſti. Illud enim ſtupendum quondàm adoleſcentiæ tuæ robur, perpetuo abſtinentiæ rigore tenuatum, & in illam quam vidimus, adſpectûs licèt decore ſeruato, exilitatem redactum, crux vtiquè quotidiana conſumpſit: quam tamen ſine vlla ſemper notabili ſuperſtitione ſeruâſti, omnes ſemper nimietates, & cognatum nimietatibus gloriæ fugiens appetitum. Nunquàm in tuo ore, niſi pax, niſi caſtitas, niſi pietas, niſi charitas: nunquàm in corde, niſi horum omnium fons Chriſtus habitauit. Qui tibi, & per te plurimis charitatis, gaudij, pacis, longanimitatis, bonitatis, benignitatis, fidei, modeſtiæ, continentiæ fructus miniſtrauit exuberantes in multiplicem copiam, & multorum ſalutem & gaudia: vt non immeritò illi cantaueris: Qui timent te, videbunt me, & lætabuntur: Cui ſemper omne conuerſationis tuæ bonum aſſcripſiſti, illud aſſiduè tibi ac tuis ingerens: Quid enim habes, quod non accepiſti? Aut ſi accepiſti, quid gloriaris, quaſi non acceperis? Sed hoc magis tuum erat vitæ tuæ bonum, quo magis tuum negabas.

Vita eius ſanctiſſima, perpetui inſtar miraculi fuit. Quanta ei cum Chriſto familiaritas. Fuit martyr Chriſti perpetuus. Fructus ſpiritus. Pſal. 118. 1. Cor. 4.

In te commune omnium Deum deſiderantium ſolamen fuit. Quidam gloriantur in huius vitæ proſperis: tu econtrà in Deo exultare ſuadebas, reſonantemq; affectum tuum voce blandæ modulationis immurmurans: Lætetur cor quærentium Dominum. Nulla tibi maior, quàm in orationibus & pſalmis, voluptas. Tuis intantùm medullis Chriſtus inſederat, vt interdùm, quod expertus loquor, membris tuis placido ſopore deuinctis, illum etiam in ſomnis officio ſolito tua lingua reſonaret. Sæpè dormiens ſaniſſimę exhortationis, ſæpè orationis affectu officioſiſſimo verba fudiſti. Agebatur quippe in lectulo corporis requies mentis in Chriſto. Et quidem, prout quiq; affuimus, experti ſumus: tu verò vnica ſemper omnium requies, quàm alacer ſæpè referebas ſomnia, non aliquid præſagientia, neq; aliqua in futurum anxietate ſolicita, ſed inquietis animæ deſiderijs excitata, martyrium ſcilicet, quod ſemper meditatione geſtabas,

Pſal. 104. Etiam dormiens, ſæpè exhortationis & orationis verba fudit.

credo,

credo, interdùm alludente, & prouocante cupiditatem tuam Domino, tanquàm excitata in fidem tuam perſecutione peragebas. Et verè puto neminem diffiteri, tibi ad martyrium tempus, non animum, defuiſſe. Quotidiana ſiquidem in ſinceriſſimis tractatibus confeſſione patris & filij & ſpiritûs ſancti teſtis fuiſti: nec facilè tam exertè, tam lucidè quiſquam de diuinitatis trinitate diſſeruit, cùm eam in perſonis diſtingueres, & gloriæ æternitate ac maieſtate ſociares. Memento itaque amice Dei, memento iugiter noſtrì: Deo incoinquinatus aſſiſtis, canens illud canticum nouum, & ſequens agnum quocunquè vadit. Tu illi pediſequus, tu pro nobis patronus, orationum noſtrarum interpres acceptabilis, & fortis aſſertor. Profuſas ad ſepulcrum tuum alumni gregis preces perfer: Impetra, vt conſpiratione communi Sacerdos & populus, quæ iuſſiſti, quæ docuiſti, aliquatenùs obtinere mereatur: Per Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum, qui te in gloriam ſuam aſſumpſit, atq; cum patre ſuo ſanctoque ſpiritu, viuit & regnat Deus per omnia ſecula ſeculorum, Amen.

Quàm fuerit martyrij cupidus.

Apo. 14.

VITA S. FVRSEI, CVIVS PRAECLARE ET PROLIXE MEMINIT BEDA VENERABILIS LIB. 3. *Cap. 19. Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ gentis Anglorum: vbi etiam multa ad verbum ex hac recitat vita. Extat in egregijs M S. codicibus.*

FVIT vir vitæ venerabilis, Furſeus nomine: nobilis quidem genere, ſed nobilior fide: ſeculi dignitate inter ſuos clarus, & in diuinorum gratia munerum præcipuus. Huius viri infantia, claris quibuſdam miraculorum præſagijs apparentibus, pollebat. Summis etiam ſacerdotibus per diuinam prouidentiam commiſſus, ſacris literis & monaſticis erudiebatur diſciplinis. Creſcente verò ætate, gratia prouidentiæ erga illum bonorum affectuum quotidiè creſcebat. Erat forma præcipuus, corpore caſtus, mente deuotus, affabilis colloquio, amabilis adſpectu, prudentia præditus, temperantia clarus, in interna fortitudine firmus, cenſura iuſtitiæ ſtabilis, longanimitate aſſiduus, patientia robuſtus, humilitate manſuetus, charitate ſolicitus, & ità eum decor ſapientiæ adornabat, vt ſecundùm Apoſtolum, ſermo illius ſemper in gratia ſale eſſet conditus. Bonorum ergò operum gratia plenus, patriam parenteſque relinquens, ſacræ ſcripturæ ſtudijs aliquot vacabat annis: inſtructuſque, monaſterium in quodam conſtruxit loco, vbi vndiquè religioſis confluentibus ad eum viris, aliquos etiam parentum ſuorum pia ſolicitudine euocare curauit.

16. IANVAR.

S. Furſei egregię virtutes & dotes.

Coloſſ. 4.

Condit monaſterium.

Hac ex cauſa dum patriam parenteſque viſitare properaret, vt inter illos ſacri verbi ſemina ſpiritualibus ſeminaret eloquijs, quadā die corporis ęgrotantis moleſtia corripitur, ac deindè ad paternam, amicis ſuggerentibus, commigrauit domum. Ille verò malè habens, ſuperq; alterius manum innitens, quò volebat, perrexit: & haud longè à domo veſpertinalem exorſus pſalmodiam, & orationi intentus, tenebris ſubitò circundatus ſterit. Nec enim pedes mouere infirmatus valebat, ſed quaſi iam mortuus, ad proximam deportatus eſt caſam. Et cùm ſe tenebrarum caligine circundari vidiſſet, quatuor manus deſupèr ad ſe extenſas conſpexit, quæ tenentes illum per brachia, niueis ſubuolabant pennis. Manus quippe ſub pennis erant, quę illum ex vtraq; parte ſuſtinebant, & quaſi per caliginem angelica cernebat corpora. Altiùs verò perueniens, mirifico ſplendentes fulgore, facies ſanctorum cernebat angelorum: vel, vt certiùs dicam, claritatem eximiæ lucis ex ipſis angelicis intuebatur conſpectibus, nec aliquid corporeum, niſi luminis claritatem potuit videre. Tertium quoq; angelum, armatum ſcuto candido, & fulgureo gladio, claritate præcipuum ſe pręcedere conſpexit. Hi tres cęlicolæ, ſplendentes pari fulgore, miræ ſuauitatis dulcedinem alarum ſonitu, carminum modulamine, conſpectûs pulchritudinē, illius animæ inferebant. Canebant aūt vno incipien-

Viſio mirabilis.

Pſal. 83. cipiente: Ibunt ſancti de virtute in virtutem, videbitur Deus deorum in Sion. Eratq; in carmine eleuatio, & ad finem poſitio. Audiebat quoque aliud quaſi ignotum canticum multorum millium angelorum, vndè pauca vix poterat intelligere: hoc eſt, Exiêrunt autem obuiàm Chriſto. Facies verò omnium, inquantùm intelligere potuit, erat lucida, angelorumque parem ſimilitudinem videbat: quanuis propter claritatem luminis, perſpicuè diſtinctionem corporeæ non poſſet videre formæ.

Tunc vnus ex ſupernis agminibus armatum præcedentem angelum iuſſit ad corpus venerandum reducere virum, ſuamq; ſecum deferre debere ſolicitudinem. Protinùs ergò ſancti obedientes angeli, quò venerant, iter repedârunt. Tunc primò vir ſanctus ſe corpore exutum cognoſcens, à ſanctis comitibus, quò ſe deferant, inquirit: ſanctuſq; angelus à dextris conſiſtens, dixit eum oportere proprium corpus ſuſcipere, quoáduſq; debitam reportaret ſolicitudinem. Tuncq; vir ſanctus tædio affectus ſeparandi à ſocietate angelica, dixit ſe ab eis ſeparari noluiſſe. Angelus verò Domini ſanctus reſpondit: Ad te, completa prędicta ſolicitudine, ſuſcipiendum reuertemur, cantabantq; dimidium verſiculum, Videbitur Deus deorum in Sion. Tunc autem qualiter anima corpus intrauerit, huius carminis ſuauitate lætificata, intelligere non potuit. Tuncque in pullorum cantu, roſei coloris vultu perfuſus, in momento temporis, angelicis ceſſantibus carminibus, audiuit verba admirantium plangentiumq;, qui veſtimenta ſuperpoſita remouentes, denudauerunt faciem eius. Tunc vir Domini circunſtantibus dixit: Quid, ſtupentes, ſonos inquietos emittitis? At illi reſpondentes, omnem rei referebant ei ordinem, qualiter veſpertinali hora tranſiſſet, & quomodò vſque ad gallorum cantus corpus exanime in medio ſeruâſſent. At ille ſedens, angelicamque claritatem ac dulcedinem mente reuoluens, de quali ſolicitudine admonitus fuiſſet, pertractans, mœſtus iam erat, quòd non habebat ibidèm ſapientem hominem, cui ea, quę viderat, clarè exponere potuiſſet, nè reuertentibus angelis, cum inuenirent imparatum: petijtque & accepit ſacri corporis & ſanguinis communionem, vixitque infirmus ipſo die & altero.

Anima eius corpori reſtituitur. *Pſal. 83.*

Media verò nocte tertia feria, parentibus & cognatis, multiſque vicinis illuſtrem virum viſitantibus, tenebris irruentibus, pedes eius frigore ingrauati duruerunt, manibuſq; in oratione extenſis, lætus excepit mortem. Recordabatur enim iucundiſſimæ viſionis, quam per eadem ſigna viderat anteà: décidenſque in lectum, quaſi ſomno grauatus, audiuit horribiles magnæ multitudinis voces, clamantium atque illum exire compellentium: apertiſq; oculis, nullum niſi tres ſupradictos ſanctos vidit angelos, duos vtroque latere poſitos, tertium verò armatum ad ſuum ſtetiſſe caput. Mirumque in modum humanis conſpectibus ac vocibus priuatus, ſanctos angelos vidit, ac illorum cantica cum omni ſuauitatis dulcedine audiebat. Tunc angelus Domini, qui à dextris eius erat, conſolans eum, dixit: Noli timere, defenſionem habens. Leuantibuſque eum angelis, nihil tecti aut domûs adſpiciens, vlulatuſque & clamores dæmoniorum tranſiens, audiuit vnum ex illis dicentem: Antecedamus, ante faciemque illius bella commoueamus.

Rurſùs miraci offertur viſio.

Tunc vidit nigram nubem, à ſiniſtra parte criſpantem, ante faciem illius bellicam aciem conſtituentem. Corpora dæmonum, inquantùm animæ illius apparére poterant, plena deformitate & nigredine erant, collo extẽto, macie ſqualentia, ac omni horrore plena, capite in ſimilitudinem cacabi intumeſcente. Quando verò volabant, vel quando pugnabãt, nullam corporis formam, niſi horribilem & volaticam vmbram videre poterat. Sed quis prudentium lectorum ignorat, hæc etiam de immundis ſpiritibus ad terrorem videntis animę fieri? Et facies eorum nunquàm potuit videre propter horrorem tenebrarum, ſicut nec ſanctorum angelorum propter nimiam claritatem. Bellicantia verò dæmonia ignitas ſagittas iactabant contra illos, ſed angelico ſcuto omnia tela nequiſſimi extinguebantur. Cadebant verò aduerſarij ante conſpectum pugnantis angeli, qui quaſi rationem poſuit cũ eis, dicens: Nolite tardare iter noſtrum, quia hic homo non eſt particeps perditionis veſtræ: contradicente aduerſario ac blaſphemãte, iniuſtum eſſe Deo, hominem peccatoribus conſentientem, nihil damnationis habere, cùm ſcriptum ſit: Non ſolùm qui faciunt, ſed etiam qui conſentiunt facientibus, digni ſunt morte. Pugnante verò angelo, exiſtimabat vir ſanctus, clamorem pugnæ & vociferantium dæmoniorum in omni terra audiri.

Dæmones cum angelo pugnant. *Rom. 1.* *Nota improbas dæmonum accuſationes.*

Cumq;

Cumq́; victus ſatanas, ſicut contritus coluber, caput releuâſſet venenoſum, dixit: Ocioſos ſermones ſæpè protulit, non debere eum illæſum vita perfrui beata. Sanctus angelus dixit: Niſi principalia protuleritis crimina, propter minima non peribit. Accuſator antiquus dixit: Niſi remiſeritis hominibus peccata eorum, nec pater veſter cæleſtis dimittet vobis peccata veſtra. Sanctus angelus reſpondens, ait: Vbi ſe vindicauit, vel cui iniuriam fecit? Diabolus dixit: Non eſt ſcriptum, Si vindicetis: ſed, Si non remiſeritis de cordibus veſtris. Sanctus angelus excuſans, dixit: Indulgentiam in corde habuit, ſed conſuetudine humana continuit. Diabolus reſpondit: Sicut accepit malum ex conſuetudine, ità accipiet vindictam à ſuperno iudice. Sanctus angelus dixit: Iudicemur ante Deum. Ter victus inimicus, viperea reſtaurat venena, dicens: Si iuſtus eſt Deus, hic homo non intrabit in regnum cælorum. Scriptum eſt enim: Niſi conuerſi fueritis & efficiamini ſicut paruuli, non intrabitis in regnum cælorum. Hoc verbum minimè impleuit. Sanctus angelus dixit: Iudicemur ante Dominum. Præliante ſancto angelo, contriti ſunt aduerſarij. Matth. 6. Matth. 18. Ibidem.

Tunc ſanctus angelus, qui à dextris eius erat, dixit: Reſpice mundum. Tunc vir ſanctus reſpexit, & vidit vallem tenebroſam ſub ſe in imo poſitam, & vidit quatuor ignes ibidèm in aëre, aliquibus ſpatijs à ſe diſtantes. Dixitque rurſùm ſanctus angelus: Qui ſunt hi ignes? Vir Domini ſe neſcire reſpondit. Cui angelus ſanctus dixit: Hi ſunt quatuor ignes, qui mundum ſuccēdunt, poſtquàm in baptiſmo homini omnia peccata dimittuntur, per confeſſionem & abrenunciationem diabolo, & operibus eius & pompis. Vnus eſt mendacij, cùm hoc, quod in baptiſmo abrenunciare ſatanæ & omnibus operibus eius promiſerunt, minimè implent. Alter cupiditatis, cùm mundi diuitias amori cæleſtium præponunt. Tertius diſſenſionis, cùm animos proximorum etiam in ſuperuacuis rebus offendere non formidant. Quartus impietatis, cùm infirmiores ſpoliare & eis fraudem facere pro nihilo ducunt. Ignis verò creſcens in maius, effectus eſt vnus, & illi appropinquabat: timensq́ue ignem minacem, ſancto angelo ſecum loquenti ait: Ignis mihi appropinquat. Cui reſpondit angelus: Quod non accendiſti, non ardebit in te. Licèt enim terribilis ſit & grandis iſte ignis, tamen ſecundùm merita operum ſingulos examinat: quia vniuſcuiuſq; cupiditas in iſto igne ardebit. Sicut enim corpus ardet per illicitam voluptatem, ità & anima ardebit per debitam pœnam. Tunc vidit ſanctum angelum præcedentem ignem, flammamq́ue diuidere in duos muros vtroque latere: & duo ſancti angeli erant vtroque latere, ab igne qui defendebant eum. Quatuor ignes, mundum inflammantes.

Vidit quoquè quatuor dæmonia immunda, per ignem volantia, bellum horribile in medio ignis conſtruentia. Et dixit vnus ex illis: Seruus, qui ſcit voluntatem domini ſui, & non facit digna, plagis vapulabit multis. Sanctus angelus reſpondit: Quid enim iſte de voluntate Domini ſui non adimpleuit? Satanas reſpondit: Dona iniquorum recepit. Sanctus angelus reſpondit: Credidit enim quòd vnuſquiſque eorum egiſſet pœnitentiam. Diabolus dixit: Antè debuit probare pœnitentiæ perſeuerantiam, & ſic fructus ſuſcipere. Munera enim excæcant oculos ſapientium, & peruertunt verba iuſtorum. Sanctus angelus reſpondit: Iudicemur ante Dominum. Fallax diabolus ſuccumbens, in blaſphemias contra authorem erupit, dicens: Vſq; nunc æſtimauimus Deum eſſe veracem. Sanctus angelus reſpondit: Quid enim aliud eſt? Procaciſſimus dæmon dixit: Quia omne delictum, quod non purgatur ſuper terram, in cælo eſſe vindicandum promiſit, per Eſaiam prophetam clamans: Quòd ſi nolueritis, & me ad iracundiam prouocaueritis, gladius deuorabit vos. Hic homo non purgauit delicta ſua in terra, nec vindictam hîc recipit: vbi eſt ergò iuſtitia Dei? Sanctus angelus increpans in eos, dixit: Nolite blaſphemare, dum neſcitis occulta Dei iudicia. Diabolus reſpondit: Quid enim hîc occultum? Sanctus angelus dixit: Quandiù ſperatur pœnitentia, comitatur hominem diuina miſericordia. Satanas reſpondit: Sed nullus tamen hîc eſt locus pœnitentiæ. Angelus reſpondit: Profunditatem myſteriorum Dei ignoratis: fortaſsè etenim erit. Diabolus dixit: Diſcedamus ergò, dum iudicandi ratio non eſt. Luc. 12. Deut. 16. Eſa. 1.

Alius verò ſatellitum eius dixit: Adhuc reſtat illi anguſta porta, per quam niſi pauci non intrant: ibi illum ſuperare poterimus: Diliges proximū tuum ſicut teipſum. Sanctus angelus reſpōdit: Vir iſte in proximos ſuos operatus eſt bona. Aduerſarius reſpondit: Non ſufficit operari bona, niſi etiā ſicut ſemetipſum proximū dilexerit. Sanctus angelus reſpōdit: Fructus dilectionis, eſt bona operari: quia Deus reddet vnicuiq; ſecūdùm Rom. 2.

opera

opera ſua. Improbus dæmon dixit: Sed quia verbū Dei diligendo non impleuit, dānandus eſt. Pugnāte turba nefanda, ſancti angeli victores fuēre. Victus ſex vicib' diabolus, more ſuo in blaſphemiam erupit, dicens: Si Deus iniquus non eſt, & ſi mendacium, & verborum illius tranſgreſſio ei diſplicet, vir iſte pœnarum expers non erit. Promiſit enim ſeculo abrenunciare, & econtrariò ſeculum dilexit, contra Apoſtoli præceptum, dicentis: Nolite diligere mundum, neq; ea quę in mundo ſunt. Virum ergò hunc nec propriæ ſponſionis ſermo, nec Apoſtoli prohibuit ſententia. Sanctus angelus reſpondit: Non ſibi ſoli ea, quæ ſunt ſeculi, ſed omnibus indigentibus diſpenſanda dilexit. Nefandiſſimus diabolus dixit: Qualicunq; modo diligatur, contra pręceptum diuinum eſt, & contra ſponſionem Chriſtianitatis in baptiſmo. Victis aduerſarijs, angelis vincentibus, rursùs diabolus ad callidas cōuertitur accuſationes, dicens: Scriptum eſt, Niſi annunciaueris iniquo iniquitatem ſuam, ſanguinem eius requiram de manu tua. Hic non annunciauit dignè peccantibus pœnitentiam. Sanctus angelus reſpondit: De hoc enim tempore ſcriptum eſt: Prudens in tempore illo tacebit, quia tempus peſſimum eſt. Quando enim auditores deſpiciunt verbum, lingua etiam doctoris loqui præpeditur, dum videt quòd audita prædicatio deſpicitur. Accuſator antiquus reſpondit: Ille tamen vſq; ad paſſionem annunciare debet, nec conſentire, nec tacere.

1. Iohan. 2. *Ezec. 3.* *Amos 5.*

In omni verò contradictione dæmonum prævalida nimìs extitit pugna, donèc iudice Domino triumphantibus eius angelis, contritis deuictisque aduerſarijs, immenſa claritate vir ſanctus circunfulſus eſt, ſanctorumque angelorum choris concinentibus: Nullus labor durus videri debet, nullum longum tempus, quo gloria æternitatis acquiritur, quæ lætitia ſimul & dulcedine completur. Tunc ſursùm adſpiciens, vidit immenſa agmina, eximia claritate fulgentia, angelorum præcedentium, ſanctorumq; hominum aduolantia, quaſi alìs immenſæ coruſcationis circundantia eum, omnemq; formidinem ignis ac deformium ſpirituum terrores procùl abijcientia. Conſpicit verò duos venerabiles viros illius prouincię, in qua ipſe vir Domini Furſeus notus erat: quos videns obiſſe credebat. Hos præſules cunctorum memoria vſq; ad noſtra tempora celebrat: propiusq; ad ſe accedentes vidit, ac familiariter propria dicentes nomina: qui vocabantur Boëanus & Meldanus: & loqui cum eo cœperunt. Tunc adſpiciebat magnam cæli ſerenitatem, & duos angelos proximam cæli iucunditatem repetentes, quaſi per oſtium intrantes æthereum, ac repentè circa illos magnitudinem claritatis, & quaſi per quatuor choros cantantium multitudines angelorum ac dicentium: Sanctus, ſanctus, ſanctus, Dominus Deus Sabaoth. Tunc anima illius dulcedinem ſupernæ modulationis ac ſonitum ineffabilis lætitiæ, intra cælum ſonantis intendente, circunfunderunt eam agmina angelorum, ſtantia à dextris eius, de quibus vnus ait: Scis, vbì agitur hæc lætitia & gaudium? Illo reſpondente ſe neſcire, ſanctus angelus reſpondit: Apud ſupernum conuentum, vndè & nos ſumus. Tunc mens omnem laborem tribulationis obliuiſcens, immenſa complebatur lætitia: quia ſuperna audiens carmina clariùs & modulatiùs reſonare, pro ſe ſola decantari computabat, admiranſq; ait: Magnum eſt gaudium, hæc auſcultare carmina. Cui dixit angelus Domini: Hoc auditu nos pro miniſterio diſpenſationis humanæ ſæpè priuamur, & quod nos annunciando laboramus, dæmonia humana corrumpendo corda diſſipant.

Sententia memorabilis. *Boëanus & Meldanus Epiſcopi cū eo loquuntur.*

Rurſumque angelus Domini beato viro, ad carmina cæleſtia audienda intento, loquitur: In hoc cæleſti regno nulla vnquàm triſtitia, niſì de hominum perditioue fieri poteſt. Tunc prædictos ſacerdotes cum ingenti claritate à ſecreto cæli procedere, angelica forma radiantes, & ad ſe venire conſpicit, ac ſibi ad ſeculum redire præcipiunt. At ille tacēs, & huius nuncij triſtitia ſtupefactus, in momento reuerſus eſt, ſanctis angelis eum reportantibus: præfati verò viri venerabiles ſpatium poſcunt cum eo loquendi, & dicunt: Quid times? Vnius diei iter eſt, quo laboraturus es. Prædicans ergò, omnibus annuncia, quia in proximo eſt vindicta. Beato autem Furſeo interrogante de mundi fine, aiunt finem creaturæ etiam tunc non eſſe, quanuìs in proximo ſit: ſed famis & mortalitatis plagis humanum genus eſſe vexandum: quod etiam ſigno Solis, cùm radios ſuos præterito anno abſcondiſſet, in modum lunę iugiter ſplendente ſignificatum eſt. Duo verò genera ſunt famis: vnum in abundantia ſapientiæ intelligendi verbum Domini, & non implendi: aliud verò, tenacia mentis in abundantia diuitiarum: ſed de vna radice amaritudinis generantur. Sicut enim auarus non impletur pecunia, quia aua-

Famis duo genera.

auaritiæ amaritudo non ſentit dulcedinem de perceptis bonis, inhiando ad ea, quæ illicita ſunt: ſic etiam ſermonis Domini dulcedinem, malitiæ amaritudine occupatæ & detentæ non ſentiunt animæ. Mortalitas verò propter Dei patientiam, modicùm quidem detenta eſt: ſed quicunque hæc ſigna videt, vel monita ſanctæ ſcripturæ deſpicit, ſi non egerit pœnitentiam, mors illius proxima eſt.

Et quãuìs omnibus diuina monita contemnentibus ſuperni iudicis ira iamiàm immineat, maximè tamen ſuper doctores eccleſiæ ac principes furor illius iratus eſt: quia pereunt animæ fidelium per huius mundi illecebroſa vitia, per ſuggeſtionem militantis diaboli, per negligentiam Doctorum, per mala exempla prauorum principum. Doctores nanque, prophetarum libros conſiderantes, intelligant, & quale ſit hoc tempus, cognoſcant. Viri nanq; dimidij operis ſunt: quia per omnipotentis Dei miſericordiam alij largitatis gratiam ſunt adepti, ſed carnis incontinentia ſunt lubrici: Alij verò corpore quidem ſunt caſti, ſed auaritiæ æſtibus ſunt cupidi. Alij quoquè habent gratiam lenitatis, ſed rancore animi ſunt puſillanimes. Alij autem non recordando iniurias ſuas, citò ignoſcunt: ſed minùs cor cautè cuſtodiendo, citiusq; iraſcendo, rixas prouocant. Alij quod Deus ſingulis largiendo donauit, in hoc illi, quaſi proprio labore acquirentes, gloriantur. Alij verò dum qui impugnabant, eos deiicerunt, corde vigili & bonorum operum econtrà inſtantia eos vincere omittunt. Sunt quoq; nonnulli, qui ſpiritalibus vitijs impugnantur: ſed his omiſſis, corpus in abſtinentia affligunt, Verbi gratia: Nocturnas illuſiones pati, magnum crimen exiſtimant: ſuperbiam verò quę angelos de ſupernis deiecit, pro nihilo computant: auaritiam, quę primum hominem de paradiſi expulit amœnitate, nõ execrantur: nec inuidiam, per quam parricida Cain fratrem ſuũ Abel interfecit: Falſum quoquè teſtimonium, per quod Saluator damnatus eſt, aut blaſphemiam non execrantur: non conſiderant, quales vel quantæ vindictæ ſuper eos, qui talia egerint, venturæ ſunt. Multi enim cibis, quos Deus ad percipiendũ cum gratiarum actione creauit, abſtinentes, hęc nefanda quaſi licita ſumunt: hoc eſt, ſuperbiam, auaritiam, inuidiam, falſum teſtimonium, blaſphemiam: per quę detrahendo, quaſi carnes proximi cum ſanguine illius comedunt: & quę leuiora ſunt in Dei iudicio, grauiora iudicant: grauia verò, leuiora putant. Omnis ergò doctor ſingulis vitijs congrua debet opponere medicamenta. Nam qui hęc vitia leuiora eſſe aut gula aut fornicatione exiſtimat, animarum inimicus potiùs, quàm doctor, iudicandus eſt.

Bona ſua qui vitijs corrũpant.

Gen. 4.

Vitia contrarijs curanda virtutibus.

Curatio ergò ſuperbiæ, eſt increpatio coram omnibus, humiliatioq; crebra in luto & cinere. Auaritiæ verò medicamentum, eſt largitatis diſpenſatio in vniuerſos per beneuolentiam & benignitatẽ. Medicinam autem facit falſo teſti, humiliter confiteri ei, in quem falſa congeſſit verba, & ab eo indulgentiam ſupplicare. Blaſphemiæ quoquè malum, medicamento ſanatur per humilitatem ſubiectionis, & per linguæ ab omni inutili locutione refrænationem, atq; per orationis inſtantiam. Contraria enim vitia, contrarijs virtutibus curãtur. Nec ſatis eſt corpus affligere, ſi animæ à malitia & nequitia non curantur. Principes ergò & doctores eccleſiæ Chriſti, animas fidelium ad pœnitentiæ lamentum poſt culpas prouocent, & eas ſpiritali paſtu doctrinæ, ac ſacri corporis & ſanguinis participatione ſolidas reddant. Nolentes verò excommunicent, nè reatum damnationis de neglectis ſuſtineant, vlmum pro vite, & alnum pro oliua plantantes, dum plùs terrenum & infructuoſum laborem diligunt, quàm charitatem, quæ omnium radix eſt & culmus eſſe dinoſcitur bonorum operum.

Contra doctores iratus eſt Dominus, eò quòd diuinos libros negligentes, curas huius mundi cum omni dilectione gerunt. Si enim legentes prophetarum dicta intelligerent, contingeret, quòd nec is, qui à mortuis reſurrexit, plus timoris atq; compũctionis, quàm illa, audientibus inferre poſſet. Sed nemo eſt qui prohibeat, aut qui propellat. Rex enim & ſacerdos, vnuſquiſque ſecundùm quod rectum ſibi videtur, hoc facit. Cauſa verò & radix omnium malorum, eſt ſuperbia. Populus enim contra regentem erigitur, clerus contra ſacerdotem, monachi contra abbatem, filij contra parentes, iuuenes contra ſeniores ſuperbiendo diſſentiunt. Sed ſicut vnuſquiſque eorum ſubiectus, prælato ſibi non didicit obedientiam humilitatis exhibere: ſic iuſto Dei iudicio agitur, vt illi cæteris prælato nullus humilietur: & quod ab illo ſuperbiente alius iniuſtè ſuſtinuit, ille ab alio per diſtricti iudicis iuſtitiam dolens ſufferat. Malum ergò ſuperbiæ, quod ſupernam angelorum curiam deſtruendo corruperat, præſens quoquè ſeculum inordinatè

Superbia, malorum omnium cauſa.

dinatè peruertendo deſtruit. Conuerſus quoquè ad beatum Furſeum præfatus ſacerdos Boëanus, qui hæc diligenter perorabat, ait: Vitam tuam, creaturis Dei vtendo, ſerua: omne quod malum eſt, abnegando reſpue. Eſto ſicut fidelis diſpenſator, nihil tibi præter victum & veſtitum vendicans, ſisque in offerendo lucro, ſicut in augendo, temperatus. Qui enim ſic libenter donat, ſicut donatum ſuſcipit, os mutorum aperire poterit, nihil mendicans, nulli negans. Deo odibile eſt, aliena petere, & propria retinere. Pauperibus enim & vinctis conuenit petere: habentibus autem, egenis diſpenſare. Elemoſynę verò, nullo rogante, diſpenſandę ſunt pauperibus. Bona quoquè in omnes homines operanda ſunt, maximè in domeſticos fidei. Iniquorum verò dona in pauperes & omni ſolatio deſtitutos impertienda ſunt. Nulla ergò diſcordia in eccleſia Dei ſit, ſed qui in plebe ſunt, apoſtolico ordini & doctrinæ ſanctę inſiſtāt. Qui verò in monaſterijs degunt, cum ſilentio operantes, ſuum panē manducent. Sunt verò nonnulli, qui à doctrinæ officio ſe excuſant, & propter curas ſeculi in publicum proſiliunt. Bonum igitur quod agunt, in occulto ponentes, lucem boni exempli proximis abſcondunt: ſeculi verò cauſas ſeu contentiones in publico agentes, mortiferæ cupiditatis venenum publicè eorum cordibus infundunt. Te ergò ipſum nec ſemper remotum, nec ſemper in publico decernas: ſed quando te remotum eſſe voluëris, omni cuſtodia teipſum ſerua, omnia diuina obſeruando præcepta. Et quando in publicum proceſſeris, ad animarum ſalutem, non ad huius mundi inhianda lucra, animum intentum adhibeto. Sed & ſi quis tibi prima hora diei dona contulerit, & ante veſperum pœnituerit, ſicut libens ſuſcepiſti, ità hilaris ei reſtitue. Nullam quoquè patrimonio cuſtodiam, nullam curis huius ſeculi intenti cordis diligentiam adhibeas: ſed omnibus aduerſantibus vel contrarijs, puri pectoris indulgentia, bona pro malis rependas, pro inimicis ſummum ſupplica Deum. Qui enim cordis lenitatem contrarijs & ſibi reſiſtentibus illęſam ſeruauerit, omnium ferarum & beſtiarum ferocitatem in manſuetudinem conuertit. Nullum enim boni operis ſacrificium ſic Deo acceptabile eſt & probatum, quàm patientiſſimi cordis contra omnes iniurias lenitatis manſuetudo, pro qua omnia aduerſa ac damna, quaſi lucra & proſpera, ſpe futurę remunerationis lætus, Domino iuuante, ſuſcipit.

Suo quiſq; munere vt fungi debere.

Deo gratiſſimum boni operis ſacrificium.

Duo enim humanę animę inimici eſſe probantur, diabolus & mundus: & vnuſquiſque eorum viciſsìm alterius dilectionem inſinuat, vt per hoc, quòd anima mundi huius illecebris ſubſternitur, ab aduerſario vincta & poſſeſſa teneatur. Vade ergò, terræ huius Hyberniæ principibus verbum Dei annuncians, vt relicta iniquitate, per pœnitentiam ad ſalutem perueniant animarum. Tum deindè excellentioribus ſanctæ eccleſiæ ſacerdotibus hæc ipſa annuncia, quòd omnipotens Deus zelotes eſt, ſi plùs amant ſeculum, quàm ipſum. Negligentes enim animarum vtilitates, lucris huius ſeculi deſeruiunt, & ad mortem ſeram prædicant pœnitentiam: & tunc eorum dona ſuſcipientes, ignem de illorum tormentis perferunt.

His dictis, ſupernum illud angelorum cælo receptum eſt agmen, beatoque Furſeo cum tribus angelis ſolis ad terram reuerſuro, maximus appropinquabat ignis. Sed angelus Domini, ſicut antè, medium diuidens findebat ignē, virumque vnum ex igne proſilientem vidit, dæmonibus illum proijcientibus: qui veniens ſuper humerum eius, maxillam maxillæ eius impreſſit. Cognoſcebat autem virum, quia ei veſtimentum proprium moriens perdonauit, humerumque eius ac maxillam incendens, ab angelo ſancto in ignem, vndè exijt, proiectus eſt. Angelo autem, qui à ſiniſtris volabat, inter beatum virum & ignem ſtante, dexter illum virum angelus in flammas proiecit. Tunc diabolus antiquas repetens fallacias, dixit: Nolite repellere, quem antè ſuſcepit: & ſicut eius bona ſuſcepit, ſic de pœnis eius particeps eſſe debet. Angelus Domini reſpondit: Non propter auaritiam, ſed propter animam eius liberandam ſuſcepit. Ceſſauitq; ignis. Tunc dixit angelus Domini: Quod incendiſti, hoc arſit in te. Si enim huius viri, in peccatis ſuis mortui, veſtimenta non ſuſcepiſſes, nec pœnæ illius in corpore tuo arderent.

Pœnitentia agenda.

Prædica ergò omnibus, quòd pœnitentia agenda eſt, & à ſacerdote ſuſcipienda vſq; in extremam horam: ſed tamen niſi pœnituerit, nihil ſubſtantiæ eius ſuſcipiendum, nec corpus eius in ſancto ſepeliendum eſt loco. Viuo tamen prædicetur acriùs, quatenùs cor illius amaritudo compunctionis tangat, tangensque purget, omnibusque priſtinis renuncians iniquitatibus, eleemoſynas vbertìm pauperibus diſtribuat. Nihil tamen exindè

exindè à ſacerdote ei prædicante ſuſcipiatur, ſed iuxta ſepulcrum eius bona illius pauperibus diuidantur, nè in aliquo iniquitatis illius particeps ſit. His atque alijs ſanctæ exhortationis ſermonibus inſtructus, ſuper tectum eccleſiæ inter ſanctos conſtitit angelos, ſuumque corpus conſiderans, nec parietes domûs, nec turbam lugentium, nec ipſa corporis indumenta videre potuit: iubeturque ab angelo proprium cognoſcere & reſumere corpus.

Tunc ille quaſi ignotum cadauer timens, noluit illuc appropinquare. Cui reſpondit angelus: Noli timere hoc ſuſcipere corpus, quod ſine vlla repugnatione infirmitatis vel vitiorum expugnantium, quanuis inualidum, ſanum tamen habere poteris. Concupiſcentias enim illicitas in hac tribulatione ſuperâſti, vt vetera contra te non præualeant. Tunc vidit pectus illius corporis aperiri. Dixitque ei angelus: Reuiuiſcens corpus tuum, aqua fontis ſuperfundatur, & nullum dolorem, niſi tantùm concremationis, ſentire poteris: Benefacientemque te omnem greſſum tuum vſque in finem videbimus, & ſic te lætum beneque operantem ſuſcipiemus. Exurgens autem vir ſanctus quaſi ex profunda mortis quiete, conſpiciensque parentum multitudinem vel vicinorum, ſiue etiam clericorum, ingemiſcensque magnitudinem humanæ ſtultitiæ, arduumque & difficilem trãſitum admirans, magnitudinem quoquè remunerationis peruenientibus ad beatas ſedes, ſingulis per ordinem annunciabat: cumque viua ſuperfuſus eſſet aqua, incendium inter ſcapulas illius, quod de iniquo ſumpſit viro, & in facie eius apparuit, mirumq; in modũ quod anima ſola ſuſtinuit, in carne demonſtrabatur. Egreſſus indè, verbum Dei prædicabat, & ea, quæ viderat vel audiërat, omnibus populis Scotorum annunciabat.

Reducitur anima Furſei ad corpus.

Erat verò in illo incomparabilis gratia, nihil terrenum vſquàm petente, omnipotentique Deo ſe tribuente: Prælatis & ſubditis, æqualibus & minoribus, magnatibus & regibus timendo: humilibus & contemptoribus ſeculi imitando, omnibus bonis amabili, iniquis & peccatoribus terribili, diuiniſque virtutibus claro. Ex obſeſſis corporibus dęmonia fugabat, & pauperes recreabat. Dumque vnius anni ſpatio Hyberniæ inſulæ populos per doctrinæ ſtudium circumire ſtuduiſſet, inſtabat dies anniuerſarius, quo viſionem à corpore ſublatus viderat, memorans ſemper vnius diei iter ſibi fuiſſe iniunctum. Multis deniquè ſapientibus ac religioſis eum comitantibus viris, eâdem nocte moleſtia corporali correptus eſt, in ſoloque tantùm pectuſculo vita palpitãte, vidit angelum Domini ea, quæ ad opus prædicationis ſunt congrua, ſibi annunciantem, & vnius diei iter exponẽtem, ac duodecim annos in opere prædicationis completurum prædicentem: quod & ità factum eſt. Completis verò annis decem, omnibus ſine perſonarum acceptione verbum Domini annuncians, & irruentium populorum multitudines non ferens, aliquantorum etiam animos inuidia ſtimulante contra ſe commotos eſſe depræhendens, relictis omnibus, quę habere videbatur, paucis cum fratribus ad inſulam quandam paruulam in mare profectus eſt, atque exindè non multùm pòſt de Hybernia peregrina litora petens, per Britannias in Saxoniã tranſuectus eſt: vbì honorificatus à Sigeberto rege & ſuſceptus, verbo Domini Barbarorum mitigabat cor.

Incomparabilis in Furſeo gratia.

Angelum videt.

Hanc Saxoniam, vocat Beda prouinciam Orientalium Anglorum.

Completis verò duodecim annis, quos angelus prædixerat ſanctus, quadam infirmitate correptus, angelica fruitur viſione: vbì etiam de prædicationis inſtantia admonitus, nullum viuendi finem audiuit: tertiumque diem peregit tacendo, euangelicum pręceptum admonens: Vigilate, & orate: quia neſcitis diem neque horam. Quod vir Deo plenus intelligens, locum monaſterij à prædicto rege ſibi traditum accelerauit conſtruere. Quod monaſterium in quodam caſtro conſtructum, ſyluarum & maris vicinitate amœnum, rex gentis illius Anna, ac nobiles quiq; tectis & muneribus adornârunt. His ritè geſtis, vir ſanctus ab omni ſeculi, atque ipſius monaſterij cura alienare ſe cupiens, cum ſapientibus fratribus hoc tractauit. Habuit enim ſecum reuerentiſſimos & ſpiritales viros, qui exemplo tanti viri, & in monaſterij probatione, & in diuerſis laboribus viæ, ad humilitatis & charitatis gratiam profecerant, inter quos etiam germanos proprios habuit, Foillanum, ſanctum admodùm virum, cui etiam ſancti monaſterij & animarum dereliquit curam: alterũ verò Vltanum, diuturna monaſterij probatione ad eremitalem vitam inſtructum, multis iam annis ab eodem electam: qui derelictis omnibus curis & rebus, nudus ad fratrem ſuum, qui iam theorica paſcebatur vita, ſolus profectus eſt. Labori hi duo quotidiano & orationibus continuis deſeruientes, annum

Matth. 25.

Anna, rex Orientaliũ Anglorum.

integrum ibidèm philoſophabantur. Tunc quibuſdam cauſis ingruentibus, à populo & rege altioris ingenij ad conſilium vocatus, immò etiam compulſus, deſideratum ſibi eremi dereliquit locum, omniaque animo peruigili tractans, ac turbatam eſſe prouinciam gentilium incurſione proſpiciens, nec ibi diuturnum monaſterialem

Furſeus in Gallijs condit monaſterium.

ordinem perpenſans, ad Galliarum litora dimiſſus, ordinatis omnibus, cauſa viſendi Romam nauigauit: ibique à Francorum rege Clodoueo & Patritio Erchenaldo honorificè ſuſceptus, monaſterium in loco, quem nuncupant Latiniacum, conſtruxit. At non multò pòſt fratribus ordinatis, cum rege & Patritio iter agens, infirmitate corripitur. Ibique illo diù iacente, & virorum nobilium, vel ipſius reuerentiſſimi regis viſitatione frequentato, ab ore illius ſermonis gratiam & condimentum vitæ aſſumebant æternæ. Et ſic præſentia relinquens, ad æterna migrauit regna.

Obitus S. Furſei.

Corpus verò illius ab illuſtri viro Erchenaldo Patritio retentum cauſa eccleſiæ, quam ſibi magno opere conſtruxerat, in villa, cui Perona vocabulum eſt, ponitur. Et quia ipſius eccleſiæ dedicatio intra triginta parabatur dies, in quodam loco in porticum interim corpus ſanctum ſumma cum diligentia cuſtoditur, ac poſt tot dies ità illæſum inuenitur, àc ſi eâdem hora de hac luce fuiſſet egreſſus. Reuerenter ergò iuxta morem prope altare reconditur, ibique annis ferè quatuor demoratur. Constructa verò ad orientalem partem altaris domuncula, ibi poſt tot annos immaculatum corpus à reuerendiſſimis ſubuectum epiſcopis Eligio & Autberto, transfertur ſine vlla putredine. Vbi etiam recta fide petentibus, merita illius clareſcunt diuinis virtutibus, adiuuante Domino noſtro Ieſu Chriſto, qui cum patre & ſpiritu ſancto viuit & regnat Deus in ſecula ſeculorum, Amen.

Corpus eius poſt 4. annos adhuc incorruptũ.

PASSIO BEATORVM MARTYRVM, BERARDI, PETRI, ACCVRSII, ADIVTI ET OTTONIS, *diſcipulorum beatiſſimi patris Franciſci.*

16. IANVAR.

SAnctorum martyrum Berardi, Petri, Accurſij, Adiuti & Ottonis feſtiua gaudia nobis, fratres chariſſimi, celebrantibus, ipſorum quoquè ordinem martyrij breuis ſermo perſtringat: vt quò illi per lucis vitæque contemptum, terrena quæque calcauerunt, eò mens noſtra ad ſublimiorem virtutum palmam ſe erigat. Beatus nanque Franciſcus, Minorum pater & fundator inclytus, cùm diuina cerneret reuelatione ſe & ſuos pro aliorum ſalute vocatos, etiam impiæ Mahometicæ legis obſeruatores pro poſſe deducere ad lucem fidei cupiebat. Vndè anno à ſua conuerſione vndecimo multis cum periculis iter aggreſſus, vt Sulthani adiret præſentiam, ad Miramolini regnum præſentes deſtinauit ſanctos, vt ipſe Orientis, illi Occidentis populis Mahometicis ſalubre Chriſti prædicantes euangelium, quaſi totum ad Chriſtum conuerterent mundum. Hos autem potiſſimè pater beatus diuinitùs reuelatos elegit, in quibus diuina virtus, rerum geſtarum gloria, & ſplendidiſſimis actionibus illuſtrata clarebat. Quibus vt itineris laborem cum obedientiæ merito ſuſciperent, fratrem Vitalem, virum vtiquè omni ſanctitate & diſcretione præcipuum, in prælatum præfecit.

S. Frãciſcus proficiſcitur ad Sulthanum.

At illi omnem ſpem & cogitatum in Dominum iacientes, & beati Patris pijs ſermonibus & orationibus confortati, iter aggreſſi, tandèm in Aragoniam peruenerunt. Vbi pater eorum Vitalis, diutini languoris morbo præuentus, diuina putans voluntate ſuum iter impediri, cæteros abire permiſit. Haud multo pòſt interiecto tempore, Colimbriam Portugaliæ regni vrbem deuenientes, ad reginam Oracham nomine ſe contulerunt. Apud quam per aliquot dies commorati, ipſius precibus deuotiſſimis victi, vt ipſius vitæ terminum demõſtraret, ſuppliciter Dominum rogauerunt. Factumque eſt, vt primò martyrij ſui ordinem, & deferendas ſuas Colimbriam reliquias, ac ab ea honorificè ſuſcipiendas, & pòſt vitæ ipſius exitum reuelarent: quod & rei demonſtrauit euentus. Siquidem poſt eorum ſacra oſſa, ab eadem regina in monaſterio ſanctæ Crucis de Columbria condita, paucis euolutis diebus, matutinali hora iuxta ſanctorum vaticini-

Veniunt in Luſitaniam.

ticinium, deuota regina debitum humanæ carnis exoluit. Hora verò eadem Petrus, ordinis Canonicorum monaſterij ſacriſta, & reginæ confeſſor, vir omni ſanctitate præclarus, pręfatos quinque martyres indicibili claritate circundatos, & Minorum fratrum multitudinem numeroſam matutinales Horas in ipſo ſanctæ Crucis templo decantantes vidit. intellexitque quòd ibi conuenerant, vt exequiarum cultum debito honore pręfatæ reginæ impénderent. Et miranti de reginæ tranſitu, vnus eorum dixit: De reginæ tranſitu nihil dubites. nobis enim egredientibus, nūcius tibi aderit. Quod & ſtatim factum eſt: vt in hoc vno ſimul appareret, quòd prælibati ſancti prophetiæ ſpiritu pleni fuerant, & præmonſtrata viſio authentica redderetur. *Viſio Petri reginæ Luſitanię confeſſarij.*

Igitur apoſtolici viri ab ipſa regina recedentes, Alanquearium ad Sanctiam, Sanctij regis filiam, reginam vtiquè Deo deuotam, peruenerunt. At illa ſecularibus veſtibus ſuperindutos, quia aliter non erat ipſis tranſeundi facultas, Hiſpalim quæ nunc * Sibilia dicitur, tranſmiſit. Vbi ſecularibus abiectis indumentis, ad infidelium Meſquitam, vt prędicarent, acceſſerunt. Impetu autem facto, repulſi & verberibus pluribus laniati, non à concepto ſpiritûs feruore deficientes, aulam ingreſſi, fidem Mahometicam damnantes, Chriſtum corā rege prædicauerunt. Rex verò in furrorem verſus, eos decapitari præcepit. Filius autem regis naturali quadam pietate illis compatiens, paterni furoris ardore compreſſo, vt maturiùs in his ageretur obtinuit. At rex ſeniorum hãbito conſilio, poſt publicam Chriſtiani nominis ex alta turri, vbi primò retruſi ſunt, prædicationem, poſt etiam ſqualidi carceris oppreſſionem, ad ſe vocatos, miſericordiam pollicens, auertere nitebatur à Chriſto. Cui illi: Vtinàm tibi rex miſericordiam, quam nobis præſtare niteris, maturiori vſus conſilio ipſe tibi præſtares. Age, quod malueris. Corpora eripere potes, ſiderea loca animas detinebunt. Stat nobis firma promiſſio, & pro pręſenti morte immortalitatis dono fouebimur. Tunc rex eorum immobilem animum cernens, Marochium cum quibuſdam Chriſtianis deſtinauit. ** Sibiglia* *Concionātur ad Mahometanos.*

Inter cæteros verò, qui Marochij morabantur, Chriſtianos erat dominus Petrus Infans Portugaliæ regis frater, & regis Marochiorum ductor exercitûs. Hic ſiquidem in ſua fratres recipiens domo, pio venerabatur affectu. At illi quod facturi venerant cogitantes, omni ſublato timore, vbicunquè collectos Saracenos videbant, Chriſtum prædicabant. Contigit autem ſemel regem Miramolinum ipſos in legis ſuæ authorem conuicia iactantes audire. Qui nimio furore ſuccenſus, iuſſit cum impetu eos expelli, & ad Chriſtianorum terras, datis à domino Petro Infante comitibus, deduci. Verùm illi martyrij deſiderio flagrantes, dimiſſis in via comitibus, iterùm Marochium reuertuntur. Quo audito, rex ira vehementer efferbuit, præcepitque vt teterrimo carcere concluſi, fame ſitique interficerentur. Stant igitur beati vinculis innodati, & diuina ſuper inſideles manus aggrauatur. Nam intenſi vltrà, quàm humana patitur natura, calores & aëris intemperies ſic infirmos affecit, vt iam clarè cernerent, quòd pro ſanctis ſuis ſit diuina vltio inſecuta. Ex quo rex perterritus, à vinculis abſolutos, illæſos abire permiſit. Mirabile dictu: Cùm per viginti dies fuerint ſine aliquo corporali cibo carceribus incluſi, ſola diuina virtute refecti, ſic inuenti ſunt fortes & alacres, vt meritò in ſtuporem conuerterent ſe videntes. *Diuina vltio in Mahometanos.* *20. diebus manent ieiuni.*

Iterumque ad Chriſtianorum plagas miſſi, relictis comitibus, ſecundò Marochium redierunt. Interim contra ſibi rebelles rex exercitum mittit, & dominus Petrus Infans ſecum fratres adducit. Redeuntes autem cum victoria Marochium Saraceni ſimul & Chriſtiani, per triduum aquam non reperientes, nimio ſitis ardore cruciabantur. At Berardus, ſanctę Trinitatis cultor, tanto compatiens hominum labori, oratione cum cęteris præuia, breui paxillo terram fodiens, aqua à Domino impetrata, iumentorum ſitim extinguit & hominum. In ipſo verò loco nec fons antè viſus fuerat, nec pòſt. Reuerſi autem Marochium, ſeruabantur nè prædicarent: ſed illi quadam ſexta feria in publicum proruperunt. At iuſſu regis cuidam principi, qui aquæ miraculum viderat, decapitandi traditi ſunt. Quos præcepit carceri mancipari. Ad locum igitur carceris adducti, alapis à miniſtris & varijs ſunt opprobrijs ſaturati. Poſt triduum verò de carcere tracti, nudi & manibus poſt terga ligatis, duriſſimis flagellis afflicti, tandem impio iudici ſunt præſentati. At ille cernens eorum in fide conſtantiam nulla poſſe ratione mutari, iterùm iuſſit duriſſimè tandiù virgis & fuſtibus cædi, donèc penè viſcera apparerent & oſſa. A miniſtris etiam feruente oleo & aceto vulneribus infuſis, per totam ſequen- *Impetrant diuinitùs aquam.* *Immaniter flagellātur.* *Horrendis*

afficiuntur pœnis. ſequentem noctem ſuper teſtas volutati ſunt, & à pluribus ſibi inuicem ſuccedentibus acerbiſſimè afflicti. Nocte verò illa cuſtodes magnam de cælo lapſam lucem videntes, & præfatos ſanctos cum innumerabili multitudine ſublimari, putauerunt diuinitùs fuiſſe liberatos: ſed in carcere inuentos, ſuis fecit rex tribunalibus prę ſentari.

Miniſtri verò illos nudos trahentes, continuis flagris terga eorum & corpora nouiter flagellabant. Occurrit autem illis quidam princeps, Mahometicam ſuadens fidem. Otto verò illius perſuaſionem confutans, etiam in contemptum prophanæ legis in terram ſpuens, graui ab ipſo alapa percuſſus eſt. At ille verborum Domini non immemor, alteram præbuit maxillam, dicens: Ignoſcat tibi Deus, quia neſcis quid facis. *Matth. 5.* Ad impij demùm regis conſpectum adductis, ſic ad eos exorſus eſt: Eſtiſne vos impij illi, qui fidem veram vituperantes, ad tantam etiam inſaniam adducti eſtis, vt Dei nuncium blaſphemetis? At illi: O rex, fidem veram minimè ſpernimus: tuam autem falſam, & eius iniquum conditorem, omninò abhorremus: pro vera autem & pati & mori parati ſumus. *Dei nuncium, vocat impurum Mahometem.* Tunc rex eos delicijs & voluptatibus à Chriſtiana veritate exiſtimans poſſe reuocari, pecunias & formoſarum mulierum, quæ aderant, delicias repromittit, ſi Mahometi perfidiam reciperent, aliâs ſuo gladio trucidandi. Sed viri Dei immobiles animo, conuerſi ad regem: Sint tibi, inquiunt, mulieres & pecuniæ: nobis autem ſit Ieſus Chriſtus. Adhibe vincula, carceres, ignes, tormenta & mortem: omnis nobis leuis eſt pœna, cùm de cæleſti gloria cogitamus.

Trucidantur ſancti viri. Tunc rex tantam cernens in ſanctis conſtantiam & immobile propoſitum, arrepto gladio, miniſter iniquitatis effectus, capita eorum per medium frontis amputauit. Et illi quidem optato iam potiti, poſt maximos perſecutionum aculeos, poſt ingentiſſimas ærumnarum moles, æternæ vitæ adepti brauium, martyrij corona dotati ſunt. Paſſi ſunt verò beati martyres anno Domini 1220. decimoſeptimo Calendas Februarij, ante mortem beati Franciſci anno ſexto. Qui illorum vt audiuit martyrium, tanto geſtiuit gaudio, tanta perfuſus eſt lætitia, quòd facilè exprimi non poſſet. Corpora autem eorum iuſſu regis extra palatium proiecta, à Saracenis ligatis pedibus extra vrbẽ varijs ludibrijs circa mœnia tracta, tandèm penitùs in partes conſciſſa, in campo relicta ſunt, vt beſtijs eſſent in cibum. Chriſtiani verò nocte ſequenti ad colligendas ſacras reliquias exeuntes, lapidibus à Saracenis ſunt repulſi. Sequenti verò die, quorundam conſilo, nè reliquiæ venerarentur à Chriſtianis vt ſanctæ, rex igni comburendas decreuit. *Illuſtre miraculum.* Sed igne copioſo accenſo, cùm in eum ſanctorum corpora iactarentur, hincindè flamma declinans reliquit intacta: immò (quod dictu mirabile eſt) cùm vnum de capitibus in ignem pluriès proiectum eſſet, diuina faciente virtute, de igne ſemper exiliens, nec in capillis eſt læſum: & nunc cum pelle & capillis integrum demonſtratur. Poſteà verò Saraceni precio ſumpto, ſanctorum Chriſti martyrum reliquias Chriſtianis vendiderunt. Dominus autem Petrus Infans Capellano ſuo & quibuſdam iuuenibus tradidit eas deſiccandas, aromatibusque condiendas. Cùm autem quidam fornicarius eò vellet accedere, immobilis factus, in medio ſcalæ vt ſibi ſuccurreretur, exclamauit. Qui confeſſione præmiſſa de ſcala deſcendens, loquelam amiſit, nec priùs recuperauit, quàm voto facto, ſuper pectus eius vnum de ſanctorum capitibus poſitum eſt.

Nota hic reuerenter habendas ſanctorum reliquias. Sanctorum autem reliquię dum ſic exiccarentur, quodam appropinquante, vt eas ſolito more contingeret, ſic in aëre cum vmbone ſunt eleuatæ, vt non poſſent humano ſubſidio contingi. Qui ſtupefactus, & de fornicatione contritus & confeſſus, ſtatìm valuit de ſublimi demiſſas reliquias contingere. Vndè factum eſt, vt in maiori reuerentia habitis, nonnulli à facinoribus abſtinerent, nè deprǽhenderentur. Demùm eorum capitibus cum carnibus in quadam theca argentea depoſitis, oſſibus verò in alia, in ſua capella collocatis, præfatus Petrus Infans anxiè ſanctos precabatur, vt redeundi in Portugalliam aditus Chriſtianis concederetur. Quorum meritis factum eſt, vt rex ei ad Portugalliam redeundi cum vniuerſa familia licentiam daret, tametſi conſultius illi fuiſſet, vt eum occideret. *Reliquiæ eorum tráſferuntur.* Ipſe verò reliquias, ſuper mulos poſitas, læto gradu inſequens, liberè ac ſine periculo de Saracenorum terra exiuit. In itinere autem poſitus ad quendam locum peruenit, vbì immani atrocitate leonibus auditis, non paruus cunctis terror ingeritur: ſed ſacris reliquijs interpoſitis, omnis profectò mugitus & timor abſceſſit. Indè ſolitaria & penitùs inuia loca peragrantes, quà ſibi pergendum foret, ignorabant.

rabant. Nec defuit diuina pietas humiliter ſupplicantibus, qui errantibus, ſanctorum meritis viæ ducatum præbuit. Siquidem iumentum, cui ſacræ inſidebant reliquiæ, Infans præire,& alios ſequi iuſſit: nulloq; ductore præcedente, Saracenorum inſidias per inuia & aſpera euadentes, ad Septam vrbem, vbi ad transfretandum parata erant nauigia, peruenerunt. Igitur naues conſcendentes,cùm ſequenti nocte ſanctorum patrocinio,lumine de cęlo delapſo,naufragium euaſiſſent,Hiſpalim deuenerunt. Et vix ventis vela commiſerant,cùm eccè regis nuncij,vt eos captiuos reducerent,ad litus applicuerunt: ſed his euaſis,ſecundis ventis Colimbriam tandèm appulerunt. Ad ſacras autem reliquias ſuſcipiendas regina Orocha & populus vniuerſus cum iubilo exeuntes, in monaſterio S.Crucis Regularium Canonicorum, cum maximis, quæ longũ foret narrare,ſolennijs ſepelièrunt: vbi multis coruſcant miraculis. Ad eorum enim mirificam inuocationem cęci vident,claudi ambulant,muti loquuntur, leproſi mundantur,paralytici curantur,obſeſſi à dęmonibus liberantur,& varijs infirmitatibus detenti, deſideratam obtinent ſanitatem. Ex ipſis quoquè reliquijs vſque hodiè liquor ſanguineus & odoriferus manans,multis confert integram ſanitatem.

Miracula ad eorum ſacras reliquias.

Nec tacendum puto grauem ſuper Saracenos diuini iudicij vindictam. Nam ab eo anno,quo ſancti palmam meruêre perennem,omnium penè rerum ſterilitas & ſęua peſtis per quinquennium ſic in eos debacchata eſt, vt morbo incurabili inualeſcente,maxima pars gentis illius fuerit crudeli morte deleta.Ipſius quoquè impij regis brachium dextrum & dextrum latus totum vſque ad pedes,eo anno,quo ſanctos interemerat,aridum ſic factum eſt & ſiccum, vt nulli deincèps vſui fuerit. Horum ſanctorum felici audito martyrio & viſis reliquijs,inclytus Chriſti confeſſor Antonius,tunc quidem illius monaſterij canonicus,fidei feruore ſuccenſus & amore martyrij, ad Ordinẽ ſe tranſtulit Minorum.Gaudeat igitur Eccleſia,cęleſtium militum illuſtrata natali.Gaudeat & ſacra Minorum religio, ſanctorum martyrum virtutibus laureata, & nouis micãs ſanctorum ſplendoribus, gratiarum Chriſto referat actiones, & ſanctorum martyrum ſectetur veſtigia:ad laudem & gloriam Domini noſtri Ieſu Chriſti.

Diuina vlatio in Saracenos.

S. Antonius de Padua.

Bulla Sixti 4.Pontificis Maximi,de illorum Canonizatione: quæ etiam facit ad hiſtoriæ huius confirmandam veritatem.

SIXTVS, ſeruus ſeruorum Dei, vniuerſis fratribus Ordinis Minorum, dilectis filijs vbicunquè morantibus ſeu commoraturis, ſalutem & Apoſtolicam benedictionem. Cùm aliâs animo reuolueremus merita beatorum martyrum Berardi,Petri, Ottonis, Accurſij & Adiuti, qui ex Ordine fratrum Minorum, ſub quo & nos coaluimus,fuerunt:qui poſt multa tormenta ſub rege Marochiorum pro Chriſto mortem ſubièrunt, & martyrij palmam glorioſè promerentes, plurimis miraculis in ipſa morte & pòſt claruerunt. Ex quo incenſus beatus Antonius de Padua,ex Ordine Canonicorum Regularium in quo tunc erat, ad Ordinem ipſum fratrum Minorum ſe legitur tranſtuliſſe:Conceſſimus ex Apoſtolica dignitate viuæ vocis oraculo,vt fratres prædicti Ordinis Minorum poſſent publicè & ſolenniter celebrare in ſuis eccleſijs Miſſæ & Horarum officium de ſuprà memoratis ſanctis martyribus. Verùm cùm frequenter aduerſarius humani generis, nitatur bona & ſancta opera perturbare, nè tam diuinum & pium opus poſſet aliquis in poſterum impedire:tenore præſentium, ex certa noſtra ſcientia, Authoritate Apoſtolica concedimus,quòd prædicti fratres MINORES vbique ſolenniter & publicè officium plurimorum martyrum pro ipſis Berardo, Petro,Accurſio,Adiuto & Ottone,ſub officio duplici maiori,ac diem 16.Ianuarij, qua die ab hoc ſeculo per martyrium deceſſerunt, liberè ac cum ſana & ſerena conſcientia dicere & celebrare *: Inhibentes præfata Apoſtolica authoritate, nè quis huic noſtræ conceſſioni audeat ſe opponere : non obſtantibus in contrarium facientibus quibuſcunque.Præterea quia difficile eſſet, præſens Breue ad omnia loca deferri,volumus * vt illius tranſſumpti, alicuius publici notarij ſubſcripto, & ſigillo generalis dicti Ordinis, vel vicarij generalis fratrum Minorum de Obſeruantia, non immeritò ea prorsùs fides adhibeatur,quæ adhiberetur,ſi idem præſens Breue originaliter oſtenderetur.Datum Romæ apud ſanctum Petrum ſub annulo piſcatoris, die 7.Auguſti, Anno Domini 1481.Pontificatûs noſtri anno XI.

*deeſſe videtur, queant, aut aliquid eiuſmodi.

*legẽdũ apparet, vt illius tranſſumpto, alicuius publici notarij manu ſubſcripto.

PASSIO SANCTORVM MARTYRVM SPEVSIPPI, ELEVSIPPI ET MELEVSIPPI: SED IN GRAtiam *Lectoris paßim ſtylo mutato.*

PROLOGVS VVARIHARII.

Cerannius Pariſienſis Epiſcopus circa annũ Chriſti 600

SAncto & à me pontificali apice præferendo Cerannio papæ, Vuariharius. Præcipuis beatißimorum perſonis epiſcoporum aßiduè coæquari meritis non deſiſtis in omni conuerſatione ſacerdotij, ſancta quotidiè exornari religione feſtinans, diuinarum ſcripturarum legendi ſtudio vniuerſa dogmata peragrâſti. Nunc ſanctorum martyrum geſta, ad laudis tuæ cumulum, pro amore religionis congregare in vrbe Pariſiaca deuotus intendis. Vndè ſancto Euſebio Cæſareenſi in æmulationis ſtudio coæquandus es, & pari gloriæ dono perpetualiter memorandus. Da veniam noſtræ imperitiæ, quoniam te laudare tantum non ſufficimus, quantum es cordis facundia ſuccurrente præferendus. Geſta ſanctorum geminorum, qui in ſuburbio Lingonicæ ciuitatis precioſam adepti ſunt conſummationem martyrij, vel beatißimi Deſiderij martyris & Antiſtitis ipſius ciuitatis ſicut deuotionis ſtudio imperâſtis, ità deſiderantißimæ famulationis obedientia deſcripſiſſe cognoſcatis.

PASSIO PER NEONEM PRIMùM CONSCRIPTA.

IANVAR. 17.

Tergemini fratres.

GLorioſa martyrum certamina ſtudioſiùs reſerare Chriſto authore cõpellimur, pro cuius fidei amore ſuſcepta fuiſſe proculdubiò confitemur. Igitur ſancti tergemini fratres, Speuſippus, Eleuſippus & Meleuſippus cũ quãtis ad martyrij dignitatẽ pręmijs peruenerint, explicare potiùs, quàm ſilentio pręterire, rectæ rationi conſentaneum eſt. Admirandum ſatìs id eſt, & ad Dei omnipotentis prędeſtinationem multipliciter referendum. Ergò huius rei ordinẽ proſequentes, & gratiarum largitoris beneficia accuratè penſantes, rem totã à principio explicemus. Itaq; ſanctus Polycarpus Smyrnęorum vrbis antiſtes, doctrina beatiſſimi Iohannis Apoſtoli & Euangeliſtæ perfectè inſtructus, ſpiritu ſancto repletus, fideli ducatu cupiens Chriſti militiam amplificare, per diuerſas mũdi partes ſuos dimiſit diſcipulos, Verbum Domini Ieſu Chriſti gentibus cum fidutia prędicaturos.

S. Polycarpus mittit ſuos ad diuerſa loca.

Audiens itaq; crudeliſſimam denuò ſuſcitatam perſecutionẽ, & principem ſucceſſiſſe in regno, qui in Galliarum prouincijs coram ſe ſuiſq; pręſidibus Chriſtianos diuerſis interimeret ſupplicijs, generali etiam propoſito apud omnes de illis trucidandis edicto: beatiſſimus Polycarpus ſanctos Dei ſacerdotes, Andochium & Benignũ, & Thyrſum diaconum illuc prędicationis ſtudio deſtinauit, viros ſcilicet virtutibus pręſtantiſſimos, in Dei amore diffuſos, ad certaminis agones feſtinos, ad ſuſcipiendos pro Chriſti amore itinerum labores omninò deuotos, ad pericula maris adeunda non tardos, peregrinationes cupidè amplectentes, parentes pro religione Chriſti libenti animo relinquentes, pœnarum ſupplicia vel beatæ mortis paſſiones expetentes potiùs quàm timentes. Qui viri tres obedientes ſanctis monitis, nauiculam aſcendunt: ſanctusque ſanctis valedicens Polycarpus, hęc eis mandata dedit: Ite, inquit, viri fortes, in fortitudine Chriſti fortiter dimicantes: per ſanctam Chriſti cõfeſſionem plures commilitones acquirite, cum quibus de victoria triumphantes, nomen & dignitatis gloriam poſſitis adipiſci ſempiternam. Fructus laboris veſtri multiplici opulentia cumulentur, iuſtorum paradiſi ſedes per vos de ſanctarum animarum acquiſitione eximiè lętentur. His & alijs multis eos proſequitur ſanctus Polycarpus orationibus.

Benè precatꝰ ad Gallias euntibus.

Illi verò nauigantes feliciter, gubernatione diuina ad Maſſilienſium litora celeriùs peruenerunt. Egreſſique ad terras, D E I angelo præcedente, proſperum iter agentes, * Eduam ciuitatem ingrediuntur: ibique D E I prouiſione reperto Fauſto, nobiliſſimæ familiæ viro, ſenatoria dignitate conſpicuo, & prætorianis faſcibus ſublimi,

mi, gratiſſimè ab eodem hoſpitio ſunt recepti. Quos cùm perdidiciſſet eſſe presbyteros, ſuppliciter poſtulauit, vt amicos vel familiam ſuam per ablutionem baptiſmatis efficerent Chriſtianam. Ille autem propter imminentem perſecutionem Chriſtum colebat occultè. Obtulit verò etiam & filium ſuum Symphorianum adoleſcentem, ſanctorum prædicationibus diuinaq; prędeſtinatione ſucceſſuris temporibus pręclarum martyrem futurum: ſanctorumque eum tradens manibus, vt à ſancto Benigno baptizaretur, atque de ſacro fontis lauacro à ſancto ſuſciperetur Andochio, attentiùs deprecatus eſt. Illi verò opus, ad quod venerant, alacriter peragentes, & tanti viri obtemperantes precibus, per baptiſmi gratiam voluntatis ſuæ deſiderio in omnibus ſatisfecerunt. Poſt hęc cùm idem Fauſtus cauſam aduentûs eorum ex mutua cum illis collatione diligentiùs explorâſſet, ſororem nepoteſque eius in memoriam pietas diuina reduxit, aitq; ad illos: Eſt mihi germana ſoror, nomine Leonilla, illuſtris matrona, ciuis vrbis Lingonicæ, cui ſunt nepotes ex filio tergemini fratres, vno partu ſimul editi, literis liberalibus eruditi, paterna tamen traditione adhuc gentili errore viuentes, quos deſiderat Chriſti militiæ mancipare. Subuenite, ſanctiſſimi ſacerdotes, eius deuotioni, & nobiliſſimam nobilitate familiam, vt cœpiſtis. *Baptizâtur quidā à S. Benigno.*

His dictis, ſancti viri rem, cuius cauſa eò venerant, attentiùs pertractantes, inter ſe pariter conſtituunt, vt ſanctus Benignus ad territorium Lingonicum illuſtrandum ex Dei ſentētia properaret: ſancti verò Andochius & Thyrſus in Auguſtudunēſi villa plurimos ſuis diuinis prędicationibus ad religionem Chriſtianam traducentes, non poſt multum ſpatium ſub Aureliano principe felici ſunt martyrio coronati. Sanctū autem Benignum iam dictus Fauſtus ſorori ſuæ pro munere diuino, ſicut erat, tranſmiſit, quæ eum velut manna de cęlo deſcendens, cum omni veneratione ſuſcepit. Eodem die memorati nepotes eius in agro, cui Paſmaſius nomen eſt, ad ſimulacrum deæ Nemeſis ritu ſolito prophana ſacrificia offerebant, & de ſuperſtitioſis libaminibus auiæ ſuæ reliquias reſeruauerant. Quam inuitantes ad conuiuium, ſeruata protulerunt. Illa verò omnia proijciens canibus, reſpuit tanquàm ſtercus.

Tunc accedens ad eos, coram S. Benigno, talia cœpit verba proferre: Chariſſimi nepotes, cognoſcite Dominū noſtrum Ieſum Chriſtum, Deum verum & viuum eſſe, cui angeli & omnis creatura iuſtam exhibent ſeruitutem, qui mundum omnem conſtituit, omnemq; rerū materiam libratā ſubita verbi diſpoſitione cōpoſuit, cęli altitudinem eadem iuſſione extendit, terrarū ſpatia dilatauit, immenſum abyſſi pelagus congregari, & litoribus coarctari firma ſententia ordinauit: pinxit cęlum ſtellis, & duo luminaria pręcipua conſtituens, vt omnia ab ipſo facta, ſua viciſſitudine exornarent, veſtitaque lumine cuncta detegerent, omninò decreuit. Mare omne piſcium habitationi conceſſit: diuerſis arboribus & herbis tellurem omnem veſtiuit, cunctaq; orbis animantia, qualiacunque demùm ea ſunt, ſua volūtate creauit. poſtremò hominem ad imaginem & ſimilitudinē ſuā formare dignatus eſt: quē ad hoc ſapientiæ, ſciētię & intelligētię ſingulari dono locupletauit, vt tam immēſę fabricæ Dominū, omniaq; q̄ patrauit, diligētiùs perquirat: nō per ignorātię deſidiā poſtponat authorē: vt diſcernat bonū à malo: vt ſimulacra hominū manibus facta ex diuerſis metallis, ſenſu carentia, & omni vitali ſpiramine deſtituta, ad homines fallēdos diabolica adinuētione efficta, nō ſolùm nullo venerationis ſtudio colat, verumetiā ceu immūda & omni abuſione deſpecta defugiat. Illius enim peruerſa adinuētio in hoc mūdo idola figurauit, qui Adā primum hominē in paradiſo conſtitutum, per pręuaricationē decepit. Derelinquite ergò, dulciſſimi nepotes, omnia idola dęmonibus cōſecrata, & creatorē omniū rerū Dominū noſtrū Ieſum Chriſtū, ſinē vlla ambiguitate cōfitemini. Hūc virū ſanctū Benignū, quē ſtantē corā vobis cernitis, de lōginqua regione ad vos pietate diuina fuiſſe credite trāſmiſſum. Attēdite ad verba oris eius. Dei enim ſunt pręcepta, quæ de ipſius ore procedunt. Diſcite ab eo ſanctam doctrinā, plùs omni munere copioſam, & veſtrę ſaluti præ omnibus opportunam. *Leonillę ad ſuos nepotes oratio.* *Hinc perſpicuū fit, de quibus ſimulacris loquatur.*

Dum hęc ſaluberrima monita cum ſancto Benigno beata Leonilla ſuis nepotibus prędicaret, & in corda corū iam inſpirata gratia diuinitùs conualeſceret, miro pariter adſtiterunt ſtupore defixi: & ſe inuicèm intuentes, conſiderantesq; omnia, quæ eis dicta fuerāt, cōuerſi ad auiam ſuā, vna voce dixerūt: Quarè tantā & tam pręcipuam rem tandiù tectam ſilentio tenuiſti? Cur nobis veritatis viā & lumen pręclarum tantis temporibus occultâſti? Quibus illa blando ſermone reſpondens, eleuansque oculos, & manus

ad cælum expandens, Deoque gratias agens, ait: Filius meus, pater veſter, in tanta cordis perſeuerauit duritia, in tartaream iam ſedem demerſus, ſcelerum obumbratus caligine, omnis expers ſapientiæ & intellectûs, cæcatus peruerſitatis conſilio, vt Chriſtum Deum nec crediderit, nec vnquàm voluerit confiteri. Quid ergò prodeſſe illi poterat ſermo diuinus, cuius interiora cordis incredulitatis malitia adintegrùm poſſidebat, quique lumen verum, circunſeptus idolorum caligine, videre nó poterat? Ipſe verò me fecit hactenùs intra taciturnitatis ſilentium contineri, dum timui, nè ſua inimica ſuaſio faceret vos à recto tramite perpetuò deuiare. Voluntate autē Dei eo deficiente, omnia impedimēta ſublata ſunt. Eccè nunc tempus acceptabile. Aperite oculos cordis & corporis, cœlum potiùs intuentes: idolorum inimicam veſtræ ſaluti culturam, Domini noſtri Ieſu Chriſti repleti gratia, ab animis veſtris radicitùs extirpate, vt poſſitis ad æterna gaudia peruenire. Poſt hęc cùm & alia multa Leonilla cum ſancto Benigno nepotibus ſuis narrâſſet, vt credulitatis indicia diuina pietas in eiſdem patefaceret, viſiones, quas nocte pręterita viderant, in memoriam reuocârunt.

Viſio Speuſippi. Primus Speuſippus viſionem ſuam narrauit, dicēs: Videbam me in ſinum auiæ meæ receptum, mammillæ ſuæ plenitudine, lactis abundantia ſatiari, quæ compellebat me etiam ſuis monitis, dicēs: Speuſippe, bibe lac ſalutiferum magìs, vt plùs bibendo, meliùs poſſis ſumma virtutis cōſtantia, in certamine poſitus cōtra aduerſarios glorioſam promereri victoriam. Finita primæ viſionis ſentētia, Eleuſippus ait: Credite & me huiuſcemodi viſionem vidiſſe. Vidi in cęlo ſuper ſedem magnam ſedentem, quaſi ex electro & gemmis, maieſtatis potentia radiantem: cuius ſplendor immenſus meum obumbrabat adſpectum, & ob ſtuporem nimium pauor cordis mei terruit intellectum. Tunc vultu ſereno me vocans ad ſe, ait: Noli timere. coronam victoriæ promereberis. Tertio loco Meleuſippus viſionem ſuam expoſuit. Vidi & ego, neſcio quem, regem magnum, ſatìs ſingularia ſceptra tenētem, qui nos tres pariter ad ſuam militiam prouocabat, pręclaris balteis accingebat, magno nos precio à captiuitatis vinculis redimebat, perpetua libertatis noſtræ pręmia literis aureis ſcribebat, donis nos indeficientibus ſimul remunerabat. Super his ad me exhortandum addidit, dicens: Meleuſippe, vos tres fratres in meo palatio collocare decreui, & æternis præmijs pariter coronare. Auia veſtra perpetìm diebus ac noctibus pro veſtra ſalute ſupplices preces effundit, vt recto tramite gradientes, liberati de tenebroſa caligine, verum lumen contemplari poſſitis, & de condemnatione mortis, ad vitam perueniatis perpetuam. Hęc & alia plurima adhortationū verba mihi rex, quem dixi, narrauit in viſu. O quàm admiranda, quàm cōcordantia & vnius rei indicia deſignata, vel ſempiterna memoria retinenda. In noctis tenebris adhuc poſiti, illuminati iam prędeſtinatione, ex pari gratia ſancti gemini videre meruerunt viſiones. His tribus pueris obtentu auiæ antè eſt Trinitas reuelata per gratiam, quàm plenam Chriſti perciperent diſciplinam.

Item Eleuſippi.

Item Meleuſippi.

Viderunt, obumbratis ex parte oculis, priùs Dominum Deum, quàm per oris cōfeſſionem pleniùs cognoſcerent Saluatorem. Penſantes deniquè ſancti tergemini intra ſe de concordia viſionum, prędicationibus ſancti Benigni, ac beatæ Leonillæ orationibus inceſſanter inſtructi, cogitabant attentiùs, quid agere curarent: deſiderātes, vt deterſa nube caliginis, purum claritatis lumen in viſu luciditàs viſibiliter contemplarentur, & Deum viuum & verum ſine vlla ambiguitate cognoſcerent. Tunc dixerunt ad auiam ſuam: Indica nobis quid faciamus, vt prędicatio veſtra, omnibus erroribus effugatis, noſtram poſſit proficere ad ſalutē. His dictis, cum ſancto Benigno beata Leonilla exultans de ſancta confeſſione nepotum ſuorum, & Deo gratias agens, dixit ad eos vnà cum ſancto Benigno: Cuſtodite omnia mandata diuina, & regē regum Chriſtum Deum eſſe ſine dubio credite: ſeparati à nefandis idolis, voſmetipſos creatori veſtro Deo offerte. Docuit autem eos ſanctus Benignus omnem ſanctam doctrinam, & vt perfectos in fide Chriſti, confeſſionem credulitatis veram & manifeſtam per infuſionem ſancti ſpiritûs eos cognouit adintegrùm recepiſſe, baptiſmatis ipſos gratia cōſecrauit. Deindè S. Benignus ad caſtrum Diuionem perrexit, vbì plures laboris ſui fructus cōgregans, non poſt multū tempus pro multis meritis condignam martyrij coronam promeruit.

Obſerua hæc.

Tergemini fratres baptizantur.

Sancti verò tergemini fratres confirmati in omni fide Chriſti, ſeruis ſuis pręceperunt, vt ſimulacrum Nemeſis frangerent, duodecim fana, quæ in domo eorum conſtituta erant, funditùs euerterent, ipſas etiam idolorum ſtatuas, ſimul in fragmenta redactas,

protinùs

protinùs diſſiparent. Feceruntque ſerui omnia, quæ à dominis fuerant imperata. Interea fama velox cunctos ciuitatis Lingonicæ fines peruaſit, tergeminos fratres, nepotes Leonillæ, illuſtribus ortos natalibus, ad Chriſti cultum deuotionis ſtudio manifeſtiſſimè declinâſſe, & Ieſu Chriſti omnipotentis Dei fiducia, deorum ſimulacra pro nihilo habentes, & omni abuſione deſpicientes, à fundamentis euerti iuſſiſſe. Creſcit rumor immenſus in populo, excitantur in iracundiam primates, iudices & ſacerdotes idolorum, & nimio furore ſuccenſi, ad Dei pueros vndiquè conueniunt. Congregatique in vnum, dixerunt primores ad eos: Quæ vos tam repentina inuaſit temeritas? Quis vobis perſuaſit deorũ noſtrorum culturam relinquere, quam noſtri veſtriq́; Maiores ab antiquis temporibus coluiſſe noſcuntur? Itáne decretum principum cõuellitis? Chriſtum, quem pro Deo adoratis, Iudęi morti adiudicatum cruci affixerunt. Tunc ſancti tergemini repleti ſpiritu ſancto, dixerunt ad eos: O obcęcati corde, in profunda demerſi caligine, perpetuis tenebris obumbrati, nimiùm pondere peccatorum depreſſi, pœnis indeficientibus & morti perpetuæ addicti, antiqui hoſtis errore decepti, qui nos ſaxa & cętera metalla in humanas formas ab hominibus redacta adorare cõpellitis, quæ nullum vitæ ſpiraculum habent, quæ nihil ſentiũt, prorſusq́; pro nihilo à ſtultis coluntur. Dominus noſter Ieſus Chriſtus, ipſe eſt Deus viuus & verus, cũ Patre & Spiritu ſancto, vnius in Trinitate deitatis, & trinus in maieſtatis vnitate credendus: Deus de Deo, lumen de lumine, ſplendor à ſplendore procedens, qui ſemper eſt, ſemperq́; fuit, ſemper etiam & ſine fine manebit. Ipſe fecit omnia, quæ in mundo ſunt. *Tergeminorum fratrum conſtantia.*

Permoti ſunt his auditis populi, primates, iudices ac ſacerdotes, qui ad ſpectaculum venerant, nimia iracundia in Dei famulos. Exurgens autem Quadratus ira repletus, Speuſippum & Eleuſippum pugno percuſſit in faciem. Ipſi duo tantùm locuti fuerant. Condolens Meleuſippus exclamauit, dicens: Cur me iſtius beneficij, ictûs, inquam, huius, cum fratribus meis non feciſti participem? In illos declarâſti optabile paſſionis principium, me autem quaſi incredulum cum tuis incredulis honorans, à ſancto conſortio excluſiſti. Vnanimes in Chriſti confeſſione ſumus, æqualiter per veſtram perfidiam de Chriſti remuneratione congratulamur. Quadratus reſpondit: Hodiè vos pro cõtemptu deorum noſtrorum diuerſis cruciatibus punire conſtituimus. Eleuſippus dixit: Quanto nobis maiora tormenta parabitis, tanto ampliùs nos de Dei gratia confirmatis. Palmatus dixit: Niſi linguas eorum radicitùs amputemus, non ceſſabunt loqui in iniuriam noſtram, vel deorum noſtrorum. Speuſippus reſpondit: Si linguas noſtras crudelitas veſtra carnales abſciderit, in interioribus noſtris magnalia Dei narrabimus, & de ſancta in Chriſtum fide nunquàm nos veſtra malitia ſeparabit. Iterùm Palmatus & Hermogenes dixerunt: Infelices, vnanimiter ad mortis veſtræ interitum feſtinatis. Speuſippus reſpondit: Mori pro Chriſto, glorioſum eſt: indè ad vitam celeriùs peruenimus æternam, vbi nulla triſtitia eſt, ſed gaudia, quæ nullo tempore finiuntur. Videntes autem eos Palmatus, Quadratus & Hermogenes in Chriſti confeſſionis cõſtantia perdurare, cogitabant attentiùs, quibus eos grauiſſimis tormentis excruciarent, & quo genere mortis propter metum eorum, qui aduenerant, crudeliſſimè perimerent. Dum hæc diligentiùs pertractarent, beatam Leonillam ad ſe accerſiri præcipiunt, ſi forſitan per eius blandimenta ſermonum & ſuaſiones reuocari poſſent ad ſimulacrorum culturam: ſicque Chriſti maieſtatem ac diuinitatem per omnia abnegarent. Cùm ergò beata Leonilla ad eos perueniſſet, dixerunt ei iudices: Perge ad nepotes tuos, & ſi eos ſeruare deſideras, & à pœnarum ſupplicijs mortiſque interitu liberare, ſuade eis, vt fana reſtituant, quæ deſtruxerunt, deoſque noſtros adorantes, conſueta ijs offerant ſacrificia. *Vide egregiã S. Meleuſippi virtutem.* *Mori pro Christo, glorioſum eſt.*

Hęc & alia illis dicentibus, ait ad eos Leonilla: Ibo, & ſuadebo eis, quæ mihi ad eorum videbuntur pertinere ſalutem. Veniens deniquè beata Leonilla ad nepotes ſuos, cùm cognouiſſet eos in ſancta confeſſione perſeuerare, multa exultatione gauiſa eſt: & prębens ſingulis dulcia oſcula, lachrymanſque præ gaudio, & multas Deo omnipotẽti preces effundens, Chriſtoque gratias agens, dixit illis: Nullus veſtræ ſtirpis nobilior, nullus ditior, nullus melior, nullus Deo gratior inuenitur. Omnem familiam veſtram præclara Chriſti confeſſione illuſtratis: in tenera ætate poſiti, cunctos Maiores generis veſtri ſapientia præceſſiſtis: theſaurum immenſum, nulloque precio æſtimandum, per Chriſti militiam acquiſiſtis. Eſtote ergò in ſancta CHRISTI religione conſtantes, & *Leonilla ſuos confirmat nepotes.*

perſeue-

perſeuerate fortiter. Nulla vos frangat aduerſitas, nullæ minæ, nulla tormẽtorum ſupplicia veſtros terreant animos, viriliter Chriſti fide armatos. Regna huius mundi, quæ videntur, & cum vita hac temporaria finiuntur, nihil ſunt. Regnum autem Dei inuiſibile & ſempiternum concupiſcere, perpetua eſt atque perfecta, & ſuper omnia opportuna ſapientiæ plenitudo. Per hos momentaneos labores & celeriter tranſituras pœnas ad æterna gaudia peruenietis.

His dictis, vt vidit eos plenos gratia Chriſti in ſua ſtabilitate permanere, & datã Deo fidem præſtare fortiter, Chriſto illos cum integra deuotione commendans, diſceſſit ab eis. Interrogati autem à iudicibus, ſi vellent ipſis conſentire, & deorum ſuorum ſimulacra adorare, iubentur id publica voce confiteri. Sed cùm illi pertinaci ſententia in Dei fide & amore perſiſterent, nec vlla ratione aſſenſum præberent petentibus, ligatis ſurſùm manibus, pedibus verò deorsùm, in arbore vna ſuſpenſi ſunt. Tanta verò tormentorum adinuentione ſunt extenſi, vt penè putarentur ab ipſa membrorum compage ſeparari. Confortati tamen à Chriſto, & virtutis tolerantia interiùs diuinitùs miniſtrata, in confeſſione & fide Chriſti viriliter permanebant. Et in ipſis tormentis, ſuſpenſus cum fratribus Meleuſippus iudicibus inſultabat, dicens: Dominus noſter & Saluator Ieſus Chriſtus clauîs cruci affixus, pro noſtra redemptione ſancto pependit in ligno, vndè crucis ſignum obtinere meruïmus. Nos quoquè tres eius famuli, in vno hoc ſtipite pendentes, pro eius nomine efficiamur martyres glorioſi. O beatum fructum ipſius arboris, quæ tres portauit martyres, Trinitatis nomini conſecratos. Videntes autem iudices eos confortari, non contriſtari in ſupplicijs, dixerũt ad eos: Non in hac arbore, ſicut vos velle dicitis, moriemini, ſed igne vltore peribitis. Meleuſippus iterùm reſpõdens, ait ad eos: Maior erit nobis beatitudinis augmentatio, ſi per ignem probati tranſierimus ad Deum, & de tenebris per hunc ignem perpetuam peruenerimus ad lucem. Tunc deniquè iudices propter metum, qui aderant, populorum, congregari iuſſerunt ligna, & cętera, quæ ſolent igni fomenta præbere.

Crudeliſſimè ſancti martyres cruciantur.

Ignis itaq; copioſus accẽditur, ligatis manibus & pedibus ſancti tergemini in ignem pręcipitantur. Affuit Chriſtus Saluator in medio, & diruptis vinculis, ſancti gloriabantur in igne, nec vllum ex eis contingebant incendia. O beatum ignem, qui tantùm originale purgauit peccatum, & nullum ſanctorum membris de incẽdio intulit detrimentum. Adiuuit potiùs ignis ſanctos, per quem eis nocere voluït, at non potuit, inimicus. Ignis interìm ab incredulis acriùs accẽditur, vt ſanctorum corpora ſine mora comburantur: ſed vertens illud diuina miſericordia in melius, indè ſanctis lumen inextinguibile pręparauit. Flammæ ardentes altiùs quidem eleuatæ ſunt, ſed Chriſti voluntati obſequentes, ſanctorum pręcipuam gloriam oſtendebant, quæ in exitioſam à perſecutoribus ruinam erant pręparatæ. Ignis ad ſanctorum membra conſumenda vires proprias habere nõ potuit, quoniam Dei potentia caloris æſtum ſuis ſanctis pro ſua benignitate temperauit. Viderunt impij & iniqui perſecutores inter immenſas flammas exultare ſanctos tergeminos, perſeuerare illęſos, quos putauerunt per tantum incendium, quod illis admouerant, ſubitò conſumptum iri. Ambulandi verò etiam in igne ſanctis tergeminis eſt à Chriſto data facultas, vt maior incredulis accederet, myſteria diuina inuidentibus, de confuſione triſtitia. Defecerunt itaq; ligna, & omnia ignis fomenta: ſancti verò tergemini, deficientibus flammis, in medio ſtantes, perſecutorum malitiam irridebant, dicentes: Data nobis eſt, ſi volumus, de pręſenti ad Chriſtum migrandi poteſtas: at ſi adhuc deliberamus veſtræ dementiæ viuentes in ſeculo inſultare, conceſſum eſt. At verò melius nobis eſt, ad eius epulas feſtinare, vbì fœneratio non deficit largitoris. Poſt ſopitum ergò ignem, cùm increduli ad ſanctos tergeminos propinquâſſent, nullas quanuis curioſi videre potuerũt in ſanctorum membris de incendio cicatrices.

Indè in ignẽ iactãtur, ſed manent illæſi.

Ambulant in igne.

Sed vt maior non fieret deſiderantibus mora martyrij, & vt pręparatas dudùm, iam acciperent immarceſcibiles à Chriſto coronas, vident choros angelorum ad ſe excipiendos ante oculos ipſorum ſtare paratos: Flectentesque genua in terra, in oratione proſtrati, felici euocatione Chriſti inuitati, ſancti ſimul emittentes ſpiritum, pariter emigrâſſe noſcuntur ad cęlos. Delata ſunt autem ſanctorum corpora ac ſepulta à deuotis ſecundo milliario ab vrbe Lingonica in vico, qui vocatur Vrbatum, vbì ſe duæ viæ maximæ coniungunt, & aliæ ante has à diuerſa parte ſubiunguntur, vt ibì & expedita voluntatis deuotione, & iter agẽtium opportuniùs ſubiuncta collectione, ſemper frequens

Sancti martyres ad cęlos migrãt.

aſſit

affit populorum ad eorum limina orationis cauſa vndiquè concurſio. Ibì ſanè quicquid cum deuotione petitur, obtentu ſanctorum tergeminorum quotidiè, Deo largiente, præſtatur. Sanitatum ibidem ſuffragia per eoſdem ſedulè infirmantibus miniſtrantur, mœrentibus confortationis cõſolatio ſine mora conceditur, & pręcipuus baſilicæ eorum ſemper additur cultus, & opum largitas in melius à deuotis quotidiè augetur. Illud etiam rationabiliter videtur annectendum, quod ad laudem ſanctorum tergeminorum augendam, vel cultum religionis dinoſcitur pertinere: quoniam per eorum ſanctam acquiſitionem numerus eſt martyrum, inſpirante Domino, augmentatus.

Videns deniquè Iouilla quędam mulier tam precioſam ſanctorum tergeminorum martyrij conſummationem, ſpreto maritali conſortio, paruuli & vnici filij dulcem derelinquens amplexum, inter incredulas turbas, adhuc in perſecutionis ardore commotas, veloci curſu properans, exclamauit, dicẽs: Et ego ancilla Chriſti ſum: Chriſtum Deum viuum & verum ſine vlla ambiguitate pronuncio. idola veſtra ignominioſa & vana omninò adorare deſpicio. His dictis, continuò comprę henſa, & propter metum circunſtantium populorum à capillis ſuſpẽſa, multiſque afflicta ſupplicijs, cùm Chriſtum negare coacta nullatenùs voluiſſet, vnà cum beata Leonilla auia ſanctorum, ad locum deducta martyrij, ad memoratum videlicet vicum Vrbatum, à perſecutoribus cum eâdem gladio eſt perempta. *Iouillę egregia fortitudo & martyrium.* *Item Leonillæ.*

Neon quoquè, textor hiſtoriæ huius atque ſcriptor, tradens Turboni codicem, inter medias turmas perſecutorum ingreſſus, cupiens ſanctorum tergeminorum militię beatiſſimæ ſociari, Chriſti nomen confeſſus, tantis eſt patienter ictibus mactatus, vt vita temporali expoliatus, martyrij palma continuò meruerit coronari. Turbon autem non poſt multum tempus, doctrina beatiſſimorum tergeminorum perfectè inſtructus, à perſecutoribus captus, & ipſe eſt martyrij remuneratione locupletatus. Acta ſunt hęc ſub Aureliano principe, Palmato, Quadrato & Hermogene præſidibus, ſub die xvj. Calend. Februar. At inuentio ſanctorum corporum tergeminorum, vel dedicatio ipſius baſilicæ, eſt colenda xiiij. Calend. Octobr. regnante Domino noſtro IESV Chriſto, cui eſt cum Deo patre & ſpiritu ſancto honor, virtus & gloria in ſecula ſeculorum, Amen. *Itẽ Neonis.* *Item Turbonis.*

Candido Lectori F. Laurentius Surius.

IN hãc ſanctorum tergeminorum martyrum hiſtoriam aliquot mendæ neutiquàm tolerabiles irrepſerant. Nam Polycarpum MS. codices pleriq; habebãt Epheſi epiſcopum. Item Aurelianum Imperatorem ſucceſſiſſe Seuero patri, quorum neuter fuit Polycarpi ætate: falſumq́; eſt, Seuerum hũc fuiſſe Aureliani parentem. Et quamuis etiam antiqua typis excuſa Martyrologia Aurelianum legunt, tamen propter Polycarpum, qui ſub Antonino Vero, qui etiam Aurelius Verus appellatur, paſſus eſt, planè arbitror pro Aureliano Aurelium eſſe legendum. Intereà nihilominùs reliqui Aurelianum, nè quid temerè mutâſſe viderer: vno dempto loco, vbì ſcriptum erat, temporibus Polycarpi Aurelianum ſęuiſſimam in Chriſtianos excitâſſe perſecutionem, quod librarij alicuius imperiti incuria vel inſcitia ità perperàm ſcriptum fuiſſe appáret. Facilè autem in nominibus principum fit lapſus aliquis, dum exemplaria negligenter deſcribuntur: nec tamen propterea ſtatìm hiſtoriæ fides detrahenda eſt. Vale.

S. Athanaſij epiſcopi in vitam S. Antonij monachi præfatio.

ATHanaſius epiſcopus ad peregrinos fratres. Optimum, Fratres, inijſtis certamen, aut æquari Aegypti monachis, aut ſuperare nitentes virtutis inſtantia. Etenim apud vos iam plurima ſunt monaſteria, monachorum quoquè nomen eſt celebre, & hanc voluntatẽ iuſtè quiſq; mirabitur, orantibusq́; vobis optatum Deus tribuet effectum. Quoniam igitur exegiſtis à me, vt vobis ſciberem de conuerſatione beati Antonij, volẽtibus diſcere quemadmodùm cœperit, quid've fuerit ante ſanctum propoſitum, qualem etiam habuerit terminum vitæ, & ſi vera ſunt ea, quæ de ipſo fama diſperſit, vt ad eius æmulationem atque exemplum vos inſtituere poſſitis, magna cum lętitia ſuſcepi veſtræ charitatis imperium. Etenim mihi ingens lucrum eſt, atque vtilitas hoc ipſum, quòd recordor Antonij, & vos cum admiratione audientes, ſcio eius propoſitum cupere ſectari. perfecta eſt ſiquidem ad virtutem via, Antonium ſcire quid fuerit. Ergò, vt breuiter dicam, ex omnibus, quæ de eo referentium ſermo iactauit, *Perfecta eſt ad virtutẽ via, ſcire Antonium quid fuerit.*

 credi-

credite,& minima vos exiſtimate audiſſe de maximis: quia nõ ambigo nec eos omnia potuiſſe cognoſcere, cùm & ego rogatus à vobis, quantacunque per epiſtolam ſignificauero, non æqualia ſim eius meritis narraturus. Sed & vos omnes hinc nauigantes ſtudiosè percontamini, quó ſingulis quæ nôrunt referentibus, congrua dignaque tanti nominis relatio complcatur. Diſponebam itaq; poſt lectionem literarum veſtrarum aliquos ad me monachos inuitare, & maximè eos, q crebrò ad eum ire conſueuerãt, vt pleniùs aliquid addiſcens, munera vobis maiora tranſmitterem. Sed quoniam & nauigationis tempora labebantur, & literarum portitor vehementiſſimè feſtinabat: ideò ea quæ & ipſe noueram,(frequenter enim eum viſitaui) & quæ ab eo didici, qui ad præbendam ei aquam non paululùm temporis cum eo feci, dilectioni veſtræ indicare properaui: vtrobiquè curam veritatis habens, vt neque plùs aliquis audiẽs, miraculorum congeſtionem non credat: nec rursùm meritis eius inferiora cognoſcens, non putet dignũ eſſe miraculo pro tanti nominis viro.

VITA S. ANTONII ABBATIS, AB ATHANASIO EPISCOPO ALEXANDRINO CONSCRIPTA, *& ab Euagrio presbytero è Græco in Latinum tranſlata.*

17. IANVAR. ANtonius nobilibus religioſisque parentibus natus, in Aegypto oriundus fuit, tanta ſuorum nutritus cura, vt nihil
Antonij genus & patria. aliud prȩter parentes, domumq; cognoſceret. Et cùm iam puer eſſet, non ſe literis erudiri, non ineptis infantium iungi paſſus eſt fabulis: ſed Dei deſiderio flagrans, ſecundùm
Pſal. 100. quod ſcriptum eſt, innocenter habitabat domi. Ad eccleſiam quoquè cum parentibus ſȩpè cõueniens, nec infantum
Sancta pueritia. laſciuias, nec puerorum negligentiam ſectabatur: ſed tantùm ea, quæ legebantur, auſcultans, vtilitatẽ prȩceptorum vitæ inſtitutione ſeruabat: nõ ſuis, vt ſolet illa ætas, pro varijs & delicatis cibis vnquàm tȩdio fuit: non eſcæ mollioris blandimenta ſectatus eſt, his ſolùm, quæ dabantur, contentus, nihil ampliùs requiſiuit.

Poſt mortem autem parentum, annorum circiter decem & octo, ſeu viginti, cum ſorore admodùm paruula derelictus, & domûs, & ſororis honeſtam curam gerebat. Necdùm verò ſex fluxerant menſes, quibus ad eccleſiam (vt ſolebat) accurrens, recor-
Matt. 19. dabatur, quomodò & Apoſtoli omnibus ſpretis, ſecuti fuiſſent Saluatorem, & multi,
Acto. 4. vt legitur in Actis Apoſtolorum, facultatibus ſuis venditis, precia ad pedes eorum detuliſſent egentibus partienda: quæ ve aut quanta ſpes ijſdem repoſita eſſet in cȩlis. Talia ſecum voluens, intrauit eccleſiam: & accidit vt tunc legeretur euangelium, in quo
Matt. 19. Dominus dicit ad diuitem: Si vis perfectus eſſe, vade, vende omnia tua quȩcunque habes, & da pauperibus, & veni, ſequere me, & habebis theſaurum in cȩlo. Quo audito, quaſi diuinitùs huiuſmodi antè memoriam concepiſſet, & velutì propter ſe hȩc eſſet ſcriptu-
Vẽdit poſſeſſiones ſuas. ra recitata, ad ſe Dominicum traxit imperium: ſtatimque regreſſus, poſſeſſiones, quas habebat, vendidit. Erant autem ei trecentæ palmæ vberes, & valdè optimæ, quas vicinis largitus eſt, nè in aliquo aut ſibi, aut ſorori moleſtia gigneretur. Cȩtera verò, quæ in mobilibus poſſidebat, vniuerſa vendidit: & aggregato non exiguo precio, indigentibus dedit: paucis tamen ob ſororem reſeruatis, quæ & ſexu, & ætate videbatur infirmior. Rursùm autem eccleſiam ingreſſus, cùm audiſſet Dominum in Euangelio dicentem,
Matt. 6. Nolite cogitare de craſtino: reliquam quoquè portionem pauperibus diſtribuit, neque ſe verſari paſſus eſt domi. ſed ſorore fidelibus ac notis virginibus commẽdata, vt earum nutriretur exemplo, ipſe iam omnibus ſeculi vinculis liber, aſperum atque arduum arripuit inſtitutum.

Necdùm autem tam crebra erant in Aegypto monaſteria, neq; omninò quiſquam auiam ſolitudinem nouerat: ſed quicunque in Chriſti ſeruitute ſibimetipſi prodeſſe cupiebat, nõ longè à ſua villula ſeparatus inſtituebatur. Erat igitur in agello vicino ſenex quidam, vitam ſolitariam à prima ſectatus ætate: hunc Antonius cùm vidiſſet, æmula-
Degit ſolitarius. tus eſt ad bonum. Et primò quidem incipiens, etiam ipſe in locis paululùm à villa remotioribus manebat: exindè autem ſi quem in hoc ſtudio vigilantem comper
erat, pro-

cedēs quęrebat vt apis prudentiſſima, nec ad habitaculum ſuum antè remeabat, niſi eius, quem cupiebat, frueretur adſpectibus: & ſic, tanquàm munere mellis accepto, abibat ad ſua. Tali ibidèm inſtitutus exordio, cùm per dies ſingulos ità animum roboraret, vt nec opum paternarum, nec ſuorum meminiſſet affinium, omne etiam deſiderium & ſolicitudinem erga id, quod cœperat, exerceret, operabatur manibus ſuis, ſciens ſcriptum eſſe: Qui non operatur, non manducet: mercedem ſanè operis ſui, precio panis 2.Theſſ.3. excepto, egentibus largiebatur. Orabat frequenter, quippe qui didicerat, quòd oporteret 1.Theſſ.5. ſine intermiſſione Dominum orare. Auditioni etiam ſcripturarū ità ſtudium commodabat, vt nihil ex eius animo laberetur: ſed vniuerſa Domini pręcepta cuſtodiēs, memoriam pro libris haberet. Sic ſuam vitam inſtituēs, ab vniuerſis fratribus puro diligebatur affectu, & omnibus, ad quos ſtudio diſcēdi pergebat, obediens, proprias ſingulorū Aliorum in ſe virtutes exprimit. gratias hauriebat. Huius continentiam, iucunditatem illius ſectabatur: iſtius lenitatem, illius vigilantiam, alterius legendi æmulabatur induſtriam: iſtum ieiunantem, illum humì quieſcētem mirabatur: alterius patientiā, alterius māſuetudinem pręcabat: omnium quoquè vicariam erga ſe retinens charitatem, atque vniuerſis virtutum partibus irrigatus, ad ſedem propriam regrediebatur. Ibì ſecum vniuerſa pertractans, omnium in ſe bona nitebatur exprimere. Neque verò aduersùm coæuos aliquando mouebatur, ſed ea tantummodò flamma egregio viro creſcebat in pectore, nè ſecundus cuiquam in pdictis operibus inueniretur. Et hoc ità faciebat, vt cùm omnes gloria anteiret, omnibus tamen charus eſſet. Nam & vicini & monachi, ad quos ſępè veniebat, Antonium videntes, Deicolam nuncupabant, indultiſque naturæ vocabulis, quidam vt filium, alij vt patrem diligebant.

Dum hęc gereret Antonius, quibus omnium in ſe prouocaret affectum, inimicus nominis Chriſtiani diabolus, impatienter ferens tantas in adoleſcente virtutes, veteranis Diabolicis infeſtatur inſidijs. eum aggreſſus eſt fraudibus. Et primò quidem tentans, ſi quo modo poſſet ab arrepto eum inſtituto detrahere, immittebat ei memoriam poſſeſſionū, ſororis defenſionem, generis nobilitatem, amorem rerum, fluxam ſeculi gloriam, eſcæ variam delectationem, & reliqua vitæ remiſſioris blandimenta, poſtremò virtutis arduum finem, & maximum perueniendi laborem, necnon & corporis fragilitatem ſuggerebat, & ætatis ſpatia prolixa, prorsùs maximam ei cogitationum caliginem ſuſcitabat, volens eum à recto propoſito reuocare. Poſtquàm autem diabolus orationibus eius ad Deum per paſſionis fidem ſe intellexit elidi, conſueta aduersùm omnes adoleſcentes arma arripiens, nocturnis eum inquietabat illecebris. Et primùm noctibus infeſta multitudine, & horribili metu ſonitùs eum exagitare conabatur. Per dies etiam tam apertis in eum telis irruebat, vt nullus ambigeret, quin Antonius contra diabolum dimicaret: nam & ille co- Vigilijs & ieiunijs corpus omne vallabat. gitationes ſordidas conabatur inſerere, & hic eas oratu ſummouebat aſſiduo. Ille titillabat ſenſus naturali carnis ardore: hic fide, vigilijs & ieiunijs corpus omne vallabat. Ille per noctes in pulchræ mulieris vertebatur ornatū, nulla omittens figmenta laſciuiæ: hic vltrices gehennæ flammas, & dolorem vermium recordans, ingeſtæ ſibi libidini opponebat. Ille lubricum adoleſcentiæ iter, & ad ruinam facile proponebat: hic æterna futuri iudicij tormenta conſiderans, illęſam animæ puritatem per tentamenta ſeruabat.

Iſta autem omnia ad confuſionem diaboli fiebant. Qui enim ſimilem ſe Deo fieri poſſe exiſtimabat, nunc ab adoleſcente, vt miſerrimus, deludebatur: & qui contra carnem & ſanguinem ſęuiebat, ab homine, qui carnē portabat, eliſus eſt. Adiuuabat enim ſeruum ſuū Dominus, qui noſtrì gratia carnem ſuſcipiens, victoriam corpori cōtra diabolum largitus eſt, vt ſingulis ità certātibus, Apoſtolicum liceret proferre ſermonem: Non autem ego, ſed gratia Dei, quę mecum eſt. Poſtremò cùm nec hoc argumēto de- 1.Cor.15. ſtruere poſſet Antonium draco deterrimus, & videret ſe ſemper ab eius cogitatibus repelli, ſecūdùm quod ſcriptum eſt, ſtridens dentibus, & vlulans, qualis eſt merito, talis ap- Matt. 8. parebat & vultu: puer horridus atque niger, ad eius ſe genua prouoluens, humana voce Turpiſſima ſpecie videt dæmonē. flebat, dicens: Multos ſeduxi, plurimos decepi: nūc autem vt à cęteris ſanctis, ità & tuo ſum labore ſuperatus. Quem cùm interrogaret Antonius quiſnam eſſet, qui talia loqueretur, ait: Ego ſum fornicationis amicus, ego multimoda aduersùm omnes adoleſcentes turpitudinis arma ſuſcepi, hinc & ſpiritus fornicationis vocor. Quantos pudicè viuere diſponentes fefelli? quot tenuiter incipientes, ad ſordes priſtinas redire perſuaſi? Ego ſum, propter quem Propheta lapſos increpat, dicens: Spiritu fornicationis ſe- Oſee 4.

ducti eſtis: & reuerà per me illi fuerant ſupplantati. Ego ſum, qui teipſum ſępè tentaui, & ſemper repulſus ſum. Cùm hoc Chriſti miles audiſſet, gratias agens Deo, & largiore aduersùs inimicum confortatus audacia, ait: Multùm ergò deſpicabilis, multumque cõtemptibilis es. nam & obſcuritas tua & ætas, infirmarũ ſigna ſunt rerum. Nulla mihi
Pſal.117. iam de te cura eſt: Dominus mihi adiutor eſt, & ego exultabo ſuper inimicos meos. Et ſtatim ad vocem cantantis phantaſma, quod videbatur, euanuit.

Hæc autem Antonij contra diabolum fuit prima victoria, immò virtus in Antonio
Rom.8. Saluatoris, qui peccatum in carne condemnauit, vt iuſtificatio legis, in nobis compleretur: quia non ſecundùm carnem ambulamus, ſed ſecundùm ſpiritum. Sed neque Antonio ſecuritatem dedit hîc vnus triumphus, nec diabolo ſemel fractæ defecêre vires. Nam & iſte, vt leo rugiens, quęrebat aditum, per quem poſſet irrumpere: & ille ſcripturarum doctus eloquio, non ignorabat multas eſſe dęmonum captiones. Propter quod ſolerti propoſitum labore ſeruabat, conſiderans quia poſſet ſatanas in carnis colluctatione ſuperatus, nouarum aduersùs ſe artium machinas acriùs commouere. Idcircò magis ac magis ſubiugabat corpus ſuum, nè victor aliorum, in alijs vinceretur. Diſponens igitur duriori ſe vitæ lege conſtringere, cùm omnes infatigabilem adoleſcentis mirarentur inſtantiam, ſanctum toleranter ferebat laborem, & voluntariæ ſeruitutis
Inediæ, vigiliæ & orationes Antonij. longum in Dei opere ſtudium, conſuetudine in naturam vertebat. Inediæ autem & vigiliarum intantùm patiens erat, vt credulitatem viribus vinceret. Pernoctabat in oratione ſæpiſſimè, edebat ſemel in die poſt ſolis occaſum: nonnunquàm biduo, triduoque ſic permanens, quarta demùm die reficiebatur. Sumebat verò panem & ſal, potumque aquæ perparuum. de carnibus verò & vino tacere melius puto, quàm quicquam dicere: quoniam nec apud plurimos quidem monachorum iſtiuſmodi eſcæ in vſu haberen-
Lectus eius tur. Quieti autem membra concedens, iunco contexto atque cilicio vtebatur: nonnunquàm etiam ſuper nudam humum iacebat, vnguenta penitùs repudians. Dicebat enim minimè poſſe vtentium, & pręcipuè iuuenum, corpora roborari, ſi olei eſſent lenitate mollita: oportere verò aſperos carni labores imperare, ſecundùm Apoſtoli præ-
2.Cor.12. ceptum, dicentis: Quando infirmor, tunc fortior ſum & potens. Aſſerebatque ſenſum ſic animi poſſe reuiuiſcere, ſi corporis fuiſſet impetus fatigatus. Vndè nec temporum longitudine laborum merita penſabat, ſed amore & famulatu ſpontaneo ſemper tanquàm in principijs conſtitutus, ad profectum diuini metûs deſiderium concitabat: nouiſque cupiens augeri pręterita, ſupramemorati doctoris ſermonum recordabatur, qui
Philip.3. ait: Pręterita obliuiſcens, & in futurum conualeſcẽs. Meminerat quoquè Eliæ prophe-
3.Reg.17. tę, dicẽtis: Viuit Dominus, cui adſto hodiè ante ipſum. & diſſerebat, cur Hodiè eſſet appoſitum, quia non computabat Elias pręteritum tempus: ſed tãquàm quotidiè in certamine cõſtitutus, talem ſe præbere cupiebat, qualem ſciebat dignum Dei eſſe conſpectibus, purum corde, & paratum obedire voluntati eius.

Igitur ſanctus Antonius ſecum reputans, oportere Dei famulum ex inſtituto magni Eliæ exemplum capere, & ad illud ſpeculum vitam ſuam debere componere, ad ſepulcra non longè à villa conſtituta ſeceſſit, vni de cognitis mandans, vt ſtatutis diebus
Atrociſſimè verberatur à dęmonibus. ſibi alimẽta deferret. Et cùm in vna marmoraria ſupradictus frater eum clauſiſſet, ſolus ibidèm morabatur. Metuens ergò diabolus, nè acceſſu temporis eremum quoquè habitari faceret, ità eum aggregatis ſatellitibus ſuis varia cæde lacerauit, vt doloris magnitudo & motum auferret, & vocem. Nam & ipſe poſteà referebat, vulnera fuiſſe tam grauia, vt vniuerſa hominum tormenta ſuperarent: ſed Dei prouidentia, quæ nunquàm in ſe ſperantibus deeſt, conſeruauit eum. Alio die is, quem ſupradiximus, frater aduenit, cibos deferens aſſuetos, atque eum iacentem in terra ſemimortuum, fractis foribus, inuenit. Quem impoſitum humeris, ad villulæ domicilium reportauit. Quo audito, ingens vicinorum atque affinium multitudo concurrens, triſti in medio poſiti funeri debitum reddebat officium. Et iam media noctis parte tranſgreſſa, grauis peruigiles omnium oculos vicerat ſopor: Antonius, anima paululùm redeunte, ſuſpirans eleuauit caput: cęteris verò alta quiete proſtratis, eum, à quo delatus fuerat, vigilare conſpexit, cumque nutu aduocans, obſecrauit, vt nullo penitùs excitato, ad priſtinum ſe referret habitaculum.

Relatus ergò, iuxta conſuetudinem ſolus iterùm permanebat: & ſtare quidem propter recentes plagas non poterat, orans verò proſtratus, poſt orationem clara voce dicebat:

cebat: Eccè ego hìc ſum Antonius: non fugio veſtra certamina, etiam ſi maiora faciatis: nullus me ſeparabit à charitate Chriſti. Pſallebatque dicens: Si conſiſtant aduerſùm me caſtra, non timebit cor meum. Talia eo dicente, bonorum hoſtis diabolus admiratus, quòd poſt tot verbera fuiſſet auſus reuerti, congregatis canibus ſuis, & proprio furore ſe lanias: Videtis, ait, quòd nec ſpiritu fornicationis, nec corporis doloribus ſuperatus, inſupèr audacter laceſſit nos. Omnia arma corripite, acriùs nobis impugnandus eſt. Sentiat, ſentiat: debet ſcire, quos prouocet. Dixit, & in adhortantis vocem audientium turba conſentit: quia innumeras diabolus habet artes nocendi. Sonitus igitur repentinus increpuit, ità vt loco funditùs agitato, & parietibus patefactis, multifaria dæmonum exindè turba ſe effunderet: nam & beſtiarum, & ſerpentium formas induentes, omnem protinùs locum repleuêre phantaſijs leonum, taurorum, luporum, aſpidum, ſerpentium, ſcorpionum, necnon & pardorum atq; vrſorum. Et hæc ſingula ſecundùm ſuam fremebant naturam. Rugiebat leo, occidere volens: taurus mugitu & cornibus minabatur: ſerpens ſibilo perſonabat: luporum impetus inhiabat: pardus diſcolorâ tergo, authoris ſui calliditates varias indicabat. Truces omnium vultus, & vocis horridæ dirus auditus. Antonius flagellatus atque confoſſus, ſentiebat quidem aſperiores corporis dolores, ſed imperterritus, durabat mente peruigili. Et licèt gemitum vulnera carnis exprimerent, ſenſu tamen idem permanens, quaſi de inimicis luderet, loquebatur: Si virium aliquid haberètis, ſufficeret vnus ad prælium: ſed quoniam Domino vos eneruante frangimini, multitudine tentatis inferre terrores: cùm hoc ipſum infirmitatis indicium ſit, quòd irrationabilium induitis formas beſtiarum. Rurſumque confidens aiebat: Si quid valetis, ſi vobis meî poteſtatem Dominus dedit, eccè præſtò ſum: deuorate conceſſum: Si verò non poteſtis, cur fruſtrà nitimini? Signum enim crucis, & fides ad Dominum, inexpugnabilis nobis murus eſt. Multa contra ſanctum Antonium minantes, fremebant dentibus ſuis, quòd nullus eorum tentamenta ſequeretur effectus, ſed maximè econtrariò gigneretur illuſio.

Pſal. 26.

Varia dæmonum procacium terricula menta.

Signum crucis & fides ad dominũ, murus inexpugnabilis.

Non oblitus Ieſus colluctationis ſerui, eidem protector factus eſt. Deniquè cùm eleuaret oculos, vidit deſupèr culmen aperiri, & deductis tenebris, radium ad ſe lucis influere. Poſt eius ſplendoris aduentũ, nec dęmonum aliquis apparuit, & corporis dolor extemplò deletus eſt. Aedificium quoquè, quod pauloantè diſſolutũ fuerat, inſtauratũ eſt. Ilicò pręſentiam Domini intellexit Antonius, & ex intimo pectore trahens longa ſuſpiria, ad viſionẽ, quę ei apparuerat, loquebatur, dicens: Vbì eras, bone Ieſu? vbì eras? Quarè non à principio affuiſti, vt ſanares vulnera mea? Et vox ad eum facta eſt, dicens: Antoni, hìc eram, ſed expectabam videre certamen tuum. Nunc autem quia dimicando viriliter non ceſſiſti, ſemper auxiliabor tibi, & faciam te in omni orbe nominari. His auditis exurgens, intantùm roboratus orabat, vt intelligeret ſe plus recepiſſe tunc viriũ, quàm antè perdiderat. Erat autem tunc Antonius annos natus trigintaquinque.

Exindè cùm voluntati promptæ merita religioſa ſuccreſcerent, vadens ad ſupradictum ſenem, precabatur vt in deſerto pariter abirent. Cauſante illo ſenile æuum & rei nouitatem, ſolus contendit ad montem, & eremi adhuc monachis ignotæ vitæ, rupto metu, viam conatus eſt pandere. Sed nec tunc ceſſauit infatigabilis aduerſarius: nam impedire eius propoſitum volens, argenteũ diſcum in itinere proiecit. Quo viſo, Antonius callidi artificis agnouit aſtutiam: ſtansque intrepidus, & diſcum toruis intuens oculis, doli authorem in phantaſmate obiurgabat argenti, talia ſecum reputans: Vndè hìc in deſerto diſcus? auium hoc iter eſt: nulla ſunt veſtigia commeantium: lapſus de ſarcina, præ magnitudine latére non potuit: ſed & qui perdiderat reuerſus, ob ſolitudinem locorum inueniſſet profectò, quod ruerat. Hoc artificium, diabole, tuum eſt: non impedies voluntatem meam: argentum tuum tecum ſit in perditionem. Hęc illo dicente, diſcus, vt fumus à facie eius euanuit. Dehinc non vt antè in phantaſmate, ſed ingentem auri maſſam in itinere conſpexit. Verùm hanc vtrùm diabolus ſimulauerit, an ad Antonium comprobandum, quia nec veris opibus ineſcaretur, virtus cæleſtis oſtenderit, ignoratur: hoc tamen agnouimus, quia quod viſum eſt, aurum fuit. At ille magnitudinem admiratus radiantis metalli, rapido curſu, quaſi quoddam vitaret incendium, ad montem vſque perrexit: ibique flumine tranſuadato, inuenit caſtellum deſertum, plenum ob tempus & ſolitudinem venenatorum animalium, in quo ſe conſtituens nouus hoſpes habitauit. Statim ad eius aduentum ingens turba ſerpentium, quaſi perſecu-

Petit eremum.

Inſidię maligni dęmonis.

Fugit auro conſpecto.

ſecutorem paſſa, profugit. At ille obſtructo lapidibus introitu, panes menſium ſex, vt Thebęis mos eſt, ſecum recondens: nam crebrò per annum incorrupti durare ſolent: necnon & exiguum habens aquæ, ſolitarius perdurabat, nuſquàm indè procedens, nunquàm aliquem ſuſcipiens: intantùm, vt cùm bis in anno per tectum deſupèr panes acciperet, nullum cum deferentibus haberet alloquium.

Dæmones infeſtant Antonium. Multis igitur videndi eum deſiderio, & ſtudio requirendi ante oſtium eius pernoctantibus, audiebantur vt vulgi voces aduersùm Antonium, tumultusque dicentium: Quid te noſtris ingeris habitaculis? quid tibi & deſerto? Abſcede à finibus alienis: non potes hîc habitare, non noſtras inſidias ſuſtinere. Et primò quidem, qui foris erant, exiſtimabant aliquos homines ſcalis poſitis introîſſe, ibique contendere. Poſtquàm autem per cauernam introſpicientes nullum viderunt, dæmones intellexerunt contra eum contendere: & nimio metu perterriti, Antonij auxilium flagitabant. At ille oſtio propinquans, ad conſolandos fratres, nè timerent, atque vt indè recederent, precabatur: trepidantibusque aſſerebat à dæmonibus incuti metum: Signate vos, inquiens, & abite ſecuri, ipſosque ſemetipſos ſinite deludere. Itaque illis reuertentibus, hic remanebat illęſus, nec vnquàm in certamine laſſabatur. Accedentium autem augmentum profectuum, vel debilitas repugnantium, maximum eius contentioni leuamen addiderant, tum eius animo conſtantiam ſuggerebant. Rurſusque ad eremum venientibus turbis,
Pſal. 67. quidam mortuum eum ſe exiſtimauerant reperturos: ille pſallebat intrinſecùs: Exurgat Deus, & diſſipentur inimici eius, & fugiant, qui oderunt eum, à facie eius: ſicut deficit fumus deficiant, vt liqueſcit cera à facie ignis, ità pereant peccatores à facie Dei. Et
Pſal. 117. iterùm: Omnes gentes circundederunt me, & in nomine Domini vindicaui in eis.

Sic Antonius annis viginti ſolitariè tranſactis, atque ab hominum ſegregatus conſpectibus, perdurauit. Cùm ergò multorum, & propoſitum imitari cupientium, & notorum multitudo ad eum concurreret, necnon & patientium infinita ſe caterua conglomeraret, tandèm penè iam per vim foribus euulſis, quaſi ex aliquo cæleſti * adytu conſecratus apparuit. Obſtupuerunt vniuerſi & oris gratiam, & corporis dignitatem: quòd nec per inquietem intumuerat, nec ieiunijs dæmonumq́; certamine faciem eius pallor obſederat: ſed econtrariò quaſi nihil temporis egiſſet, antiquus membrorum decor perſeuerauit. Porrò quanta miracula, quæ in illo animi puritas fuit? Nunquàm hilaritate nimia reſolutus in riſum eſt: nunquàm recordatione peccati triſtia ora contraxit: non magnis ſtupentium ſe elatus eſt laudibus. Nihil in illo indecens ſolitudo, nihil aſperum quotidiana cum hoſtibus bella contulerant: ſed temperata mens æquali ad cuncta ferebatur examine. Plurimos igitur ab immundis ſpiritibus, & infirmitatibus varijs Dei gratia per Antonium liberauit. Sermo eius ſale condítus conſolabatur mœſtos, docebat inſcios, concordabat iratos, omnibus ſuadens, nihil amori Chriſti anteponendum. Proponebatq́; ante oculos bonorum magnitudinem futurorum, & Dei clementiam & beneficia retexebat indulta, quòd proprio filio ſuo non pepercerit Deus, ſed pro noſtra omnium ſalute eum tradiderit. Nec mora, plura audientium corda ad humanarum rerum contemptum hæc eius ſuaſit oratio, & habitandæ eremi iſtud eius exordium fuit. Quid ſanè & Arſenoitarum oppido geſtum ſit, non tranſibo ſilentio. Nam cùm fratres vellet inuiſere, & riuulum fluminis Nili, qui crocodilis & multis eiuſdem fluminis beſtijs plenus erat, tranſuadare eſſet neceſsè, tam cum comitibus ſuis tranſiuit illæſus, quàm indè redibat incolumis. Rurſusque in priſtinis laboribus perſeuerans, multos magiſterio ſuo fratres confirmauit, ità vt breui tempore plurima fierent monaſteria: nouos, antiquosque monachos pro ætate vel tempore, paterno moderabatur affectu.

Marginalia: * adyto — Antonij eximiæ virtutes. — Item miracula.

Quadam autem die cùm ſanctus Antonius congregatis fratribus rogaretur, vt eis inſtitutoria largiretur præcepta, cum prophetica fiducia exaltans vocem, aiebat: Ad omnem quidem mandatorũ diſciplinam ſcripturas poſſe ſufficere: ſed & hoc optimũ fore, ſi mutuis ſe inuicèm Fratres ſermonibus conſolarentur. Et vos ergò, inquit, vt patri referte, quę nôſtis: & ego, quæ per longam ætatem conſecutus ſum, quaſi filijs indicabo. Hoc ſit autem primũ cunctis in commune mandatum, nullum in arrepti propoſiti vigore laſſeſcere: ſed quaſi incipientem augere ſemper debere quod cœperit, pręſertim cũ humanæ vitæ ſpatia ęternitati cõparata, breuiſſima ſint & parua. Ità exorſus, paululùm ſiluit, & admiratus nimiùm Dei largitatem, rurſùs adiecit, dicens: In pręſenti

Marginalia: Concio S. Antonij ad diſcipulos.

hac

hac vita æqualia ſunt pro rerum commutatione commercia, nec maiora recipit ab emente, qui vendit. Promiſſio autem vitę ſempiternę vili precio comparatur. ſcriptum eſt enim: Dies vitæ noſtræ, ſeptuaginta anni: ſi autem in potentatibus, octoginta anni: quicquid reliquum eſt, labor & dolor eſt. Quando ergò octoginta, aut centum, aut multos annos laborantes, in Dei opere vixerimus, non pari tempore regnaturi ſumus in futuro: ſed pro annis prædictis omnium nobis ſeculorum regna tribuentur. Non terram hęreditabimus, ſed cælum: corpus quoquè corruptum relinquentes, idipſum cum incorruptione recipiemus. Ergò, filioli, non vos aut tædium defatiget, aut vanæ glorię delectet ambitio. Non ſunt enim condignæ paſſiones huius temporis ad ſuperuenturam gloriam, quæ reuelabitur in nobis. Pſal. 89. Rom. 8.

Nemo, cùm adſpexerit mundum, reliquiſſe ſe arbitretur ingentia: quia omnis terra ad infinitatem comparata cælorũ, breuis ac parua eſt. Si ergò nec vniuerſo orbi renunciantes, dignum aliquid habitaculis poſſumus compenſare cæleſtibus: ſe vnuſquiſque conſideret, & ſtatìm intelliget, paruis theſauris & parietibus, vel modica auri portione contempta, nec gloriari ſe debere, quaſi magna dimiſerit: nec tædere, quaſi parua ſit recepturus. Vt enim contemnit aliquis vnam æream drachmam, ad drachmas centum aureas conquirendas: ità etiam qui totius orbis dominium dereliquit, centuplum de melioribus præmijs in ſublimi ſede recipiet. Ad ſummum, illud perſpicere debemus, quòd & ſi noſtras velimus retentare diuitias, cùm lege mortis ab ipſis diuellamur inuiti, vt in libro Eccleſiaſtes ſcriptum eſt, Quia neſcit homo, quid ſit poſt eum in labore ſuo. Cur ergò non facimus de neceſſitate virtutem? Cur non ad lucranda regna cæleſtia vltrò relinquimus, quod lucis iſtius fine perdendum eſt? Nihil eorum curę ſit Chriſtianis, quæ ſecum auferre non poſſunt: illud potiùs debemus expetere, quod nos ducat ad cælum: ſapientiam ſcilicet, caſtitatem, iuſtitiam, virtutem, ſenſum peruigilem, pauperum curam, fidem in Chriſto robuſtam, animum iræ victorem, hoſpitalitatem. Hæc ſectantes, manſionem nobis in terra quietorum ſecundùm Euangelium, præparabimus. Conſideremus Domini eſſe nos famulos, & ſeruitutem debere ei, à quo creati ſumus. Vt enim ſeruus pręteriti gratia famulatûs, præſens aut futurum non contemnit imperium, nec audet aſſerere, quòd ex labore tranſacto inſtantis operis habere debeat libertatem, ſed iugi ſtudio (vt in Euangelio ſcriptũ eſt) eandem ſemper exhibet ſeruitutem, vt & domino placere poſſit, & metũ lucretur & verbera: Sic & nos diuinis congruit parére præceptis, ſcientes quòd æquus ille retributor, in quo quenque inuenerit, in eo ſit iudicaturus, quod prophetica per Ezechielem voce teſtatur. Nam & infelix Iudas, propter vnius noctis impietatem, omni pręteriti temporis labore priuatus eſt. Eccleſ. 2. Iohan. 14. Luc. 12. Ezech. 18.

Idcircò tenendus eſt continuus inſtituti rigor, habentibus Deum auxiliatorem, ſicut ſcriptum eſt: Quia omni proponenti bonum, Deus cooperatur. Ad inertiam autem calcandam, Apoſtoli præcepta replicemus, quibus ſe mori quotidiè teſtabatur: ſimiliter & nos humanæ conditionis vitam ancipitem retractantes, non peccabimus. Cùm enim excitati à ſomno, ad veſperam nos peruenire dubitemus, & quieti corpora concedentes, de lucis non confidamus aduentu, & vbiquè naturæ ac vitæ incertæ memores, Dei nos intelligamus prouidentia gubernari: Hoc modo non delinquemus, aut aliqua fragili cupiditate raptabimur: ſed nec iraſcemur quidem aduersùs aliquem, nec terrenos congregare theſauros ambiemus: quin potiùs metu quotidiani receſſûs, & ſeiungendi coporis iugi meditatione, omnia caduca calcabimus. Ceſſabit mulierũ amor, libidinis extinguetur incendium: inuicèm nobis debita noſtra donabimus, ante oculos ſemper habentes vltimæ retributionis aduentum: quia maior formido iudicij, & pœnarum timor horridus, ſimul & lubricæ carnis incentiua diſſoluit, & ruentem animam, quaſi ex aliqua rupe, ſuſtentat. Ideoq; precor, vt ad finem propoſiti omni labore tendamus. Nemo poſt tergum reſpiciens, Lot imitetur vxorem, præſertim cùm Dominus dixerit, nullum ponentem manum ſuper aratrũ, & reſpicientem retrorsùm, dignum eſſe regno cælorum. Reſpicere autem retrorsùm, nihil aliud eſt, quàm in eo pœnitere, quod cœperis, & mundanis rursùs deſiderijs obligari. Rom. 8. 1. Cor. 15. Gen. 19. Luc. 9.

Nolite, quæſo, virtutis, tanquàm impoſſibile, nomen pauere: nec peregrinum vobis, aut procùl poſitum videatur hoc ſtudium, quod ex noſtro, Dei gratia pręcedente, pendet arbitrio. Huius operis homini inſerta natura eſt, & eiuſmodi res eſt, quæ noſtram tantummodò expectat voluntatem. Græci ſtudia tranſmarina ſectentur, & in alieno

orbe conſtitutos, inanium literarum quærant magiſtros: nobis verò nulla proficiſcendi, nulla transfretandi fluctus neceſſitas imminet: in omni ſede terrarum conſtituta
Luc. 17. ſunt regna cælorum. Vndè Dominus in Euangelio ait: Regnum Dei intra vos eſt. Virtus, quę in nobis eſt, mentem tantùm requirit humanam. Cui enim dubium eſt, quia naturalis animæ puritas, ſi nulla fuerit extrinſecùs ſorde polluta, fons ſit & origo omnium virtutum? Bonam neceſsè eſt eſſe eam, quam creauit bonus creator. Quòd ſi fortè
Ioſu. 24. cunctabimur, audiamus Ieſum filium Naue, populo dicentem: Rectum facite cor veſtrum ad Dominum Deum Iſrael. Nec Iohannes diſſonam tulit de virtute ſententiam,
Luc. 3. prędicans: Rectas facite ſemitas eius: ſiquidem hoc eſt rectam eſſe animam, cùm eius principalis integritas nulla vitiorum labe maculatur: ſi naturam mutauerit, peruerſa tunc dicitur: ſi conditio ſeruetur, virtus eſt. Animam noſtram commendauit nobis Deus. ſeruemus depoſitum, quale accepimus. Nemo cauſari poteſt extrinſecùs ſitum, quod in ſe naſcitur: facturam ſuam, qui fecit, agnoſcat: opus ſuum inueniat, vt creauit. Sufficit nobis naturalis ornatus: nè deturpes, homo, quod tibi largitio diuina conceſſit. Opera Dei immutare velle, polluere eſt.

Illud etiam ſolicitè prouidere debemus, vt tyrannicam iræ ſuperemus inſaniam:
Iac. 2. quia ſcriptum eſt, Iracundia viri iuſtitiam Dei non operatur. Et iterùm: Deſiderium
Iaco. 1. concupiſcens parit peccatum: quo perfecto, mors gignitur. Diuinæ vocis pręceptum
Prou. 4. eſt, vt iugi cuſtodia tueamur animam noſtram: quia exercitatos ad ſupplantandum habemus inimicos, dæmones ſcilicet, contra quos nobis, ſecundùm Apoſtolicam conte-
Ephe. 6. ſtationem, pugna ſine intermiſſione eſt. Ait enim: Non eſt nobis colluctatio aduerſùs carnem & ſanguinem: ſed aduerſùs principatus & poteſtates huius mundi, aduerſùs ſpiritalia nequitiæ in cæleſtibus. Ingens eorum turba iſtum peruolat aërem: non procùl à nobis hoſtium caterua diſcurrit. Et diuerſitatem quidem eorum non eſt meę paruitatis exponere, ſed hanc maioribus concedo rationem. Quod autem in promptu eſt, & ignorare non expedit, dolos ſcilicet eorum aduerſùs nos compoſitos, breuiter indicabo. Hoc primùm debemus mentibus affigere, nihil Deum feciſſe, quod malùm eſt, nec ab eius inſtitutione dæmonum cœpiſſe principia. peruerſitas iſta, non naturæ, ſed voluntatis eſt vitium. Boni etenim, vtpotè à Deo conditi, ex proprio mentis arbitrio ad terras ruêre de cælis: ibique in cœni ſordibus volutati, gentilitatis impias conſtituêre culturas: & nunc de nobis torquentur inuidia, atque vniuerſa mala commouere
Diuerſa dæmonum nequitia. non ceſſant, nè priſtinis eorum ſedibus ſuccedamus. Diuerſa autem eorum & partita nequitia eſt. Quidam enim ad ſummum nocendi verticem peruenêre: alij ex comparatione peiorum, videntur eſſe leuiores: atque omnes pro poſſibilitate virium, diuerſa contra ſingulas cauſas ſumpſêre certamina. Idcircò neceſſarium eſt, donum ſpirituum diſcernendorum à Domino petere, vt poſſimus tam fraudes eorum, quàm ſtudia pręuidentes, aduerſùm diſparem pugnam vnum Dominicæ crucis eleuare vexillum.
2. Cor. 2. Hoc munere Paulus accepto, docebat, dicens: Non enim eius ignoramus aſtutias. Ad cuius exemplum etiam nos oportet ex his, quæ paſſi ſumus, mutuis nos inuicèm inſtruere ſermonibus.

Hoſtile illis contra omnes Chriſtianos, maximè verò contra monachos & virgines Chriſti, odium eſt. Eorum ſemitis laqueos tendunt, eorum mentes impijs atque obſcœnis cogitationibus nituntur euertere: ſed nihil vobis in hoc terroris incutiant. Fidelium enim orationibus atque ieiunijs ad Dominum, ſtatim corruunt: nec tamen, ſi paululùm ceſſauerint, prorsùs plenam putetis eſſe victoriam. Solent ſaucij grauiùs aſſurgere, & mutata arte pugnandi, cùm cogitatione nihil egerint, pauoribus terrent, aſſumentes nunc mulierum, nunc beſtiarum, nunc ſerpentium formas, necnon & ingentia quædam corpora, & vſque ad tectum domûs porrectum caput, infinitas ſpeci-
Nota vim ſigni crucis Chriſti. es & militum cateruas. Quæ omnia ad primum quoquè crucis ſignum euaneſcunt. His quoquè agnitis fallaciarum modis, incipiunt præſagire, & futurorum dierum euentus velle prædicere. Cumque & in his contēpti fuerint, ipſum iam ſuæ nequitiæ principem, ac totius mali ſummitatem, ad ſubſidium ſui certaminis vocant. Crebrò deniquè
Iob 41. Antonius talem à ſe viſum diabolum aſſerebat, qualem & beatus Iob, Domino reuelante, cognouerat. Oculi eius àc ſi ſpecies luciferi: ex ore eius procedunt lampades incenſæ. Crines quoquè incendijs ſparguntur, & ex naribus eius fumus egreditur, quaſi for-
Ibidem. nacis ęſtuantis ardore carbonū. Halitus eius, vt pruna, flamma verò ex ore eius glomeratur.

ratur. Cum huiuſmodi terroribus viſus eſt princeps dæmonum,inquit Antonius,& ingentia ſæpè,vt dixi,promittens,impietatis ſuę definit lingua magniloqua, de qua Dominus triumphauit, ad Iob dicens: Arbitratur enim ferrum, vt paleas: æramentum, vt lignum putridum: maria, vt ſata eraſa: tartara profunda, tanquàm captiua æſtimabit: abyſſum, vt deambulatorium. Per prophetam quoquè increpat,dicens: Perſequens compræhendam,& omnem orbem terrarum manu mea vt nidum tenebo,& vt oua derelicta auferam. *Ibidem.* *Eſa. 10.*

Sic iniquus funereas euomens voces,benè viuentium aliquos frequenter illaqueat, ſed nos nec eius pollicitationibus credere, nec minas formidare debemus. fallit enim, nihilque verum ſemper promittit. Nam ſi non mendacia cuncta loqueretur, quomodò talia & tam infinita promittens, hamo crucis vt draco aduncatus à Domino eſt, & capiſtro ligatus vt iumentum, & quaſi mancipium fugitiuum vinctus circulo, & armilla labia perforatus, nullum omninò fidelium deuorare permittitur? Nunc miſerabilis vt paſſer, ad ludendum irretitus à Chriſto eſt, calcaneo Chriſtianorum ſubſtratus gemit. Ille,qui vnuerſa maria à ſe deleta plaudebat,ille,qui orbem terrarum manu ſua teneri pollicebatur,eccè à nobis vincitur,eccè me aduerſùm ſe prohibere non poteſt diſputantem. Contemnenda eſt, filioli, penitùs cum inanibus verbis ſuperba iactantia: fulgorque ille, qui lucere ſe ſimulat, non veri ſplendor eſt luminis, ſed quibus arſurus eſt,indicat flammas. Nam dicto citiùs recedens,ſuarum ſecum refert ſimulacra pœnarum. Solent etiam cum modulatione nonnunquàm apparentes pſallere. Proh nefas, ad hęc & impuro ore ſacra ſcripturarum eloquia meditantur. Frequenter enim legentibus nobis, quaſi Echo ad extrema verba reſpondent. Dormientes quoquè excitant ad orandum,vt totius noctis ſomnum eripiant: pleroſque etiam,dum ſe in monachorum nobilium habitu transferunt,monachos coërcent,& priſtina,quibus conſcij ſunt, peccata imputant: ſed ſpernendæ ſunt eorum increpationes,& admonitiones ieiunandi,vigiliarum quoquè fraudulenta ſuggeſtio. Ob id enim familiares nobis ſpecies aſſumunt, vt affinitate virtutum nocentes, faciliùs virus interſerant, & innocentes quoſq; per ſpeciem honeſtatis elidant. Impoſſibile poſteà, durumque hoc ſtudium prædicantes,vt dum oneroſum eſſe videtur quod cœptum eſt, ex deſperatione tædium, & ex tædio ſuccedat ignauia. Idcircò propheta miſſus à Domino,luctuoſa denuncians,ſublimi voce dicebat: Væ qui potat proximum ſuum ſubuerſione turbida. Huiuſmodi enim exhortamenta deprauatoria ſunt itineris, quod ducit ad cælum. *Iob 40.* *Fallacia dæmonum.* *Habac. 2.*

Idcircò cùm veniſſet Dominus ad terras,& vera de eo dæmones prædicarent, (verè enim dicebant, Tu es Chriſtus filius Dei viui) vociferantium ora claudebat,qui vinctas hominum linguas ſoluebat,nè cum præconio veri,peruerſitatis venena miſcerent,& vt nos eius exemplo,etiam ſi profutura ſuaderent,in nullo his commodaremus aſſenſum: quia profectò non congruit,nos poſt libertatem à Domino conceſſam,& ſcripturarum præcepta vitalia, à diabolo viuendi capere exempla, qui ſuum deſerens ordinem, ſacrum Chriſti temerauit imperium. Propterea etiam Dominus eum de ſcripturis loquentem iubebat tacere, quia peccatori dicit Deus, Quarè tu enarras iuſtitias meas, & aſſumis teſtamentum meum per os tuum? Omnia dæmones ſimulant,colloquuntur ſæpè cum fratribus, & eos ſæpè conturbant, ſæpè inconditos excitant ſonitus, manus appræhendunt, ſibilant, inſipienter cachinnant, vt vel in puncto peccati Chriſtianum pectus introëant. Cumque ab vniuerſis fuerint repulſi,ad extremum debilitatem ſuam lamentatione teſtantur. Et Dominus quidem quaſi Deus,& ſuæ conſcius maieſtatis, obmuteſcere his imperabat: nos autem veſtigijs ſanctorum inhærentes, eandem gradiamur viam,qui memoratas ſubtiliùs fallacias peruidentes,canebant: Cùm conſiſteret aduerſùm me peccator,obmutui,& humiliatus ſum,& ſilui à bonis. Et iterùm: Ego verò tanquàm ſurdus non audiebam, & ſicut mutus non aperiens os ſuum: Et factus ſum vt homo non audiens. Chriſtus ſilentium vt Dominus imperauit: nos diabolo nihil credamus, & vincimus. Si orare compellunt,ſi ieiunia ſuadent, non ex eorum nos monitis,ſed ex noſtra conſuetudine id agamus. Deniquè etiamſi irruentes mortem nobis intentare videantur,ridendi potiùs ſunt,quàm timendi: quia cùm ſint debiles, minantur cuncta,nec faciunt. *Luc. 4.* *Nec vera dicenti dæmoni credendum.* *Pſal. 49.* *Pſal. 38.* *Pſal. 37.*

Equidem de iſtis iam tranſitoriè me dixiſſe memini, tamen eadem nunc explicanda ſunt latiùs, quia non mediocrem affert repetitio medelam. Adueniente Domino, deſtructus

ſtructus eſt inimicus, & omne penitùs eius robur elanguit. Propter quod priſtinæ virtutis memor, quaſi tyrannus iam ſeneſcens, cùm ruiſſe ſe videat, in perniciem graſſatur humanam: nec tamen poteſt firmum Deo pectus, cogitationum & cęterarum arte fraudum peruertere. Nam luce clarius eſt, cùm aduerſarij noſtri nec humana carne ſint ſepti, vt cauſare valeant, idcircò nos à ſe non poſſe ſuperari, quia clauſo oſtio interiore, intrare non valeant. Et reuerà ſi fuiſſent hoc fragili corpore colligati, obſerato introitu, ijſdem negaretur acceſſus. Cùm autem (vt diximus) hoc impedimento ſint liberi, & obſtructa penetrent, atque in omni licenter volitent aëre, manifeſtum eſt ob eneruationem eorum permanere Eccleſiæ corpus illæſum. Deniquè ſatellites im-
Iohan. 8. pij cum principe ſuo diabolo, quem Saluator in Euangelio homicidam & patrem malitiæ ab initio fuiſſe firmat, nobis aduersùm ſe dimicantibus fortiter nullo modo ceſſiſſent, ſi poteſtas eorum non fuiſſet ablata. Nam ſi mentior, cur nobis, ſatanas, parcis, qui vbiquè diſcurris? Cur qui nullo clauderis loco, aduersùm te benè viuentium & diſputantium non potes labefactare conſtantiam? Sed fortaſsè nos diligis, quos quotidiè conaris obruere: aut credibile eſt te eſſe bonitatis magiſtrum, & fauere magis optimis, quàm nocere? Et quid tam charum tibi eſſe poteſt, quàm lædere, maximè eos,
Eccl. 1. qui tuis ſceleribus viriliter repugnant, ſecundùm quod ſcriptum eſt, Quia abominatio eſt pietas peccatori? Quis tam fœcundum ad malitiam poſſidet pectus? quis tam me-
Imbecillitas ſatanæ. ditatas implere conatur inſidias? Scimus te impuriſſimum cadauer, ſcimus quia idcircò viuimus Chriſtiani, & contra te nobis eſt ſecura congreſſio, quia infirmatus es à Domino. Ideò de tuis confoderis iaculis, quia minationem tuam non ſequitur effectus: Quòd ſi fallimur, cur cum terrore ſimulato, cur magnitudine corporum noſtram aggrederis fidem? Si voluntatem ſequitur poſſibilitas, tantùm tibi velle ſufficiat. Is enim potentiæ mos eſt, non extranea fallaciæ adiumenta conquirere, ſed ſua virtute implere quod cupiat. At nunc dum theatrali mutatione formarum, quaſi rudem infantiam ſcenica niteris ſimulatione deludere, exhauſtas vires manifeſtiùs probas. Nunc
4. Reg. 19. quidnàm verus ille angelus, contra Aſſyrios miſſus à Domino, aut populorum eguit ſocietate, aut ſonitus quęſiuit, aut plauſus: & non potiùs tacitam exercens poteſtatem, centum octogintaquinque millia hoſtium ſermone velociùs iuxta iubentis Domini proſtrauit imperium? Vos ergò cùm fragiles ſitis viribus, perpetuus vos conſequitur interitus.

Iob 1. At dicet aliquis: Cur diabolus egrediens, beati Iob omnem in ruinam impulit domum? cur eius opibus penitùs diſſipatis, parietum quoquè fundamenta ſubuertens, vnum numeroſæ ſobolis coaceruauit ſepulcrum? cur ipſum ad extremum diri vulne-
Iob 2. ris nouitate percuſſit? Qui hoc opponit, audiat è diuerſo, non diabolum potuiſſe hoc, ſed Dominum, à quo poteſtas aduersùm nos dupliciter datur, vel ad gloriam, ſi probamur: vel ad pœnam, ſi delinquimus. Quin potiùs ex hoc animaduertat, ne contra vnū quidem hominem diabolum quicquam potuiſſe, ſi non poteſtatem accepiſſet à Domino. Nullus enim, quod ſuæ ditionis eſt, ab alio deprecatur. Sed quid Iob memoro, quem nec expetitum potuit vincere? ſed nec contra iumenta quidem eius, nec contra oues, nec contra ſues ſine conceſſu Dei propriū robur exercuit, ſicut in Euangelio ſcriptum
Matth. 8. eſt: Dæmones autem rogabant eum, dicentes: Si eijcis nos hinc, mitte nos in gregem porcorum. Quomodò igitur qui porcorum expetunt mortes, imaginem Dei hominem, & tam charum conditori animal, ſuo valebunt iure peruertere?

Nota quid ſatan reformidet. Magna, dilectiſſimi, aduersùm dæmones arma ſunt, vita ſyncera, & intemerata ad Deum fides. Credite mihi experto: pertimeſcit ſatanas rectè viuentium vigilias, orationes, ieiunia, manſuetudinem, voluntariam paupertatem, vanæ gloriæ contemptum, humilitatem, miſericordiam, irę dominatum, & pręcipuè purum cor erga Chriſti amorem. Nouit deterrimus coluber, ex pręcepto Domini ſub iuſtorum ſe iacére veſtigijs,
Luc. 10. qui ait: Eccè dedi vobis poteſtatem calcare ſuper ſerpētes & ſcorpiones, & ſuper omnē virtutem inimici. Si autem & diuinationem ſe habere ſimulantes, venturos fratres nunciauerint, & affuerint quos venire prædixerant, nec ſic fides eſt commodanda mendacibus: ob id enim præceſsêre venientes, vt credulitas ſibi paretur ex nuncio, & poſteà aditus ex credulitate fallacię. Verùm in hoc nullū Chriſtiano debet eſſe miraculū, cùm non tantùm, qui leuitate naturę per cuncta diſcurrūt, valeant pręuenire gradientes, ſed homines quoquè equorum velocitate præuectos, nuncient affuturos. Non enim ea,

quæ

quæ nondùm fieri cœpta ſunt, referunt: quia Dominus ſolus conſcius eſt futurorum: ſed quorum conſpiciunt in actu initium, eorum ſibi tanquàm apud ignaros vendicant de futuris notionem. Nam quantos nunc putatis velocitate pernice iſtum cœtum, noſtroſq; contra ſe ſermones, ante relatum alicuius hîc poſiti, longè manentibus indicare? Hoc quod dico, vobis perſpicuum fieri poteſt exemplis. Si quis à Thebaide aut alicuius regionis oppido cœperit proficiſci, & hunc dæmones viderint in itinere ambulantem, pernicitate memorata poſſunt prædicere venientem. Ità & de Nili inundatione ſolenni, cùm multas in Aethiopia viderint pluuias, è quibus fluuius intumeſcens, vltra alueum effluere conſueuit, præcurrentes ad Aegyptum, nunciant amnis aduentum. Hoc autem & homines, ſi illis celeritas eſſet tanta naturæ, facilè nunciarent. Vt enim ſpeculator beati Dauid ad verticem loci celſioris aſſcendens, prior, quàm hi, qui in terra erant, proſpiciens venientes, non quædam incerta de futuris, ſed de his, qui venire cœperant, nunciabat: ſic & dęmones, cura peruigili omnia conſiderantes, rapido curſu ſibi inuicèm nunciant. Sed ſi fortè contigerit, vt Dei nutu ad finem cœpta non veniant: hoc eſt, ſi aut viator è media regrediatur via, aut ſuſpenſis nubibus, aquæ ad altum cæli cardinem deferantur, tunc decipientium vnà cum credentibus error aperitur. 2. Reg. 18.

Hæc gentilitatis fuêre principia, his præſagorum dolis apud delubra dæmonum quondàm credebantur oracula, quę aduentu Domini noſtri Ieſu Chriſti, indicto ſibi ſilentio, obmutuerunt, ſuoſque perdidêre captiuos. Quis (rogo) medicum ex obſeruatione membrorum, cùm animæ æſtuantis incendia, venarum pulſu, leniqne digitorum attractu ſcrutatur, diuinam arbitratur habere notitiam? Quis gubernatorem, nauigationis ſuæ viam inter cæli ſidera requirentem, maieſtatis honore veneratur? Quis agricolam de aridis æſtatis feruoribus, aut de hyemali aquarum largitate, vel frigore diſputantem, non potiùs de experientia laudat, quàm Dei conſecrat nomine? Verùm vt concedamus pauliſpèr vera dæmones nunciare: reſpondete mihi, quis fructus eſt nôſſe venientia? Nunquid aut ſciens hæc aliquando laudatus, aut punitus eſt neſciens? In hoc vnuſquiſque ſibi præparat ſeu tormenta, ſeu gloriam, ſi vel negligat ſcripturarum mandata, vel faciat. Nullus ob id noſtrûm hanc arripuit vitam, vt habeat præſcientiam futurorum, ſed vt pręceptis Domini obediens, amicus eſſe incipiat de ſeruo. Curandum eſt non pręſcire quæ veniunt, ſed implere quæ iuſſa ſunt: nec inſtituti boni hanc flagitare mercedem, cùm magis debeamus victoriam contra diabolum ab auxiliatore Domino poſtulare. Sed ſi fortè aliquis hoc libenter aſſumat, vt futura cognoſcat, habeat purum cor: quia credo animam Deo ſeruientem, ſi in ea perſeuerauerit integritate, qua renata eſt, plùs ſcire poſſe, quàm dęmones. Talis erat anima Eliſei, quæ alijs incognitas virtutes faciebat.

Nunc iam cæteras vobis dęmonum explicabo fallacias. Solent nocte venientes angelos Dei ſe fingere, laudare ſtudium, mirari perſeuerantiam, futura pręmia polliceri. Quos cùm videritis, tam vos, quàm domos veſtras crucis armate ſignaculo, & confeſtim ſoluentur in nihilum: quia metuunt illud trophæum, in quo Saluator aëreas expolians poteſtates, eas fecit oſtentui. Solent etiam varijs ſimulationibus membra torquere, & noſtris procaciter offerre ſe viſibus, vt mentem pauore, & corpus horrore concutiant. Sed & in hoc fides Deo tuta & immota, fugat eos quaſi infirma ludibria. Non eſt autem difficilis bonorum ſpirituum malorumque diſcretio, quę ſic, Deo tribuente, panditur: Sanctorum angelorum amabilis & tranquillus adſpectus eſt, quia non contendunt, neque clamant, neque audiet aliquis vocem eorum: verùm tacitè leniterque properantes, gaudium, exultationem, fiduciam pectoribus infundunt: ſiquidem cum illis eſt Dominus, qui eſt fons & origo lætitiæ. Tunc mens noſtra non turbida, ſed lenis & placida, angelorum luce radiatur: tunc anima cæleſtium pręmiorum auiditate flagrans, effracto (ſi poſſet) humani corporis domicilio, & membris exonerata mortalibus, cum his, quos videt, abire feſtinat ad cælum. Horum tanta benignitas eſt, vt ſi quis pro conditione fragilitatis humanę, miro fuerit eorum fulgore perterritus, omnem continuò ex corde auferant metum. Ità Gabriel, cùm Zachariæ loqueretur in templo, & angeli, cùm diuinum virginis partum paſtoribus nunciarent, & qui Dominici corporis agebant excubias, ſecuris videntium ſe mentibus oſtendentes, nè metuerent imperabant. Metus enim non tantùm ex pauore animi, quantùm ex magnarum

Crucis ſignaculum quàm reformident dęmones.

Boni à malis ſpiritibus vt queant internoſci.

Luc. 1. 2. Matth. 28.

rerum

rerum ſæpè incutitur adſpectu. Peſſimorum verò vultus truces, ſonitus horridi, ſordidi cogitatus, plauſus motusque indiſciplinatorum adoleſcentum, vel latronum: è quibus confeſtim timor animæ, ſenſibus ſtupor incutitur, odium Chriſtianorum, monachorum mœror tædiumque, ſuorum recordatio, metus mortis, cupido nequitiæ, laſſitudo virtutis, cordis hebetatio.

Si igitur poſt timorem horrore concepto ſucceſſerit gaudium, & ad Deum fiducia, atque ineffabilis charitas, veniſſe ſciamus auxilium: quia ſecuritas animæ, præſentis
Iohan.8. maieſtatis indicium eſt. Sic nanque & Abraham Patriarcha videns Deum, gauiſus eſt:
Luc. 1. & Iohannes cùm Mariam ſuperueniſſe ſentiret, quæ in ſacri ventris hoſpitio vniuerſitatis geſtabat parentem, exultauit necdùm natus in gaudium. Si autem incuſſa formi-
Ibidem. do permanſerit, hoſtis eſt qui videtur, quoniam nec refouere nouit: vt Gabriel pauentem virginem, nè metuat, iubet: & ſicutì paſtores nuncio conſolati ſunt: quinimmò pauorem duplicat, & vſque ad profundam impietatis foueam, vt ſibi homines proſternantur, impellit.

Exindè miſera gentilitas, Dominicæ interdictionis ignara, falsò dæmones deos opinata eſt. Chriſtianorum autem populos his fallacijs irretiri non paſſus eſt Dominus, qui diabolum in Euangelio, audacter ſibi principatum omnium præſumentem, repulit, di-
Matth.4. cens: Vade ſatanas. ſcriptum eſt enim: Dominum Deum tuum adorabis, & illi ſoli
Deut. 6. & 10. ſeruies. Horum verborum etiam nobis licentia eſt tributa, quia idcircò locutus eſt talia, vt ſimilitudo tentamentorum, authoris noſtri frangatur eloquijs. Illud, mei quoquè chariſſimi, admoneo, vt vitæ magìs ſit vobis, quàm ſignorum, ſolicitudo. Nullus ex vobis hæc faciens, aut ipſe ſuperbia intumeſcat, aut deſpiciat eos, qui facere non poſſunt. Conuerſationem magìs ſcrutamini ſingulorum: in hac vita & imitari vos quæ perfecta ſunt, conuenit, & implere quæ deſunt. Nam ſigna facere non eſt noſtræ paruitatis,
Luc. 10. ſed Domini poteſtatis, qui ad diſcipulos gloriantes in Euangelio ait: Nè gaudeatis quia dæmones vobis ſubiecti ſunt, ſed quòd nomina veſtra ſcripta ſunt in cælis. Nominum enim in libro vitæ conſcriptio, teſtimonium eſt virtutis & meriti: expulſio autem ſatanę, largitio Saluatoris eſt. Vndè his, qui non in vitæ laboribus, ſed in prodigijs exulta-
Matth.7. bant, dicentibus: Nónne in nomine tuo dæmonia eiecimus, & in nomine tuo virtutes multas fecimus? reſpondebit Dominus: Amen dico vobis, Non nóui vos. Diſcedite à me operarij iniquitatis. Non enim nouit Dominus vias impiorum. Hoc ergò magnoperè poſtulemus, vt donum ſpirituum diſcernendorum mereamur accipere: quò, ſe-
1. Ioan.4. cundùm ſententiam ſcripturarum, omni ſpiritui non credamus.

Voluëram quidem iam finire ſermonem, & ſilentio premere, quæcunque meæ acciderant paruitati: ſed nè putetis me fruſtrà commemoràſſe, quæ euenire non poſſint, idcircò licèt inſipiens fiam, (tamen Dominus, qui ſecretæ mentis eſt inſpector, nouit non me cauſa iactantiæ, ſed veſtri gratia profectûs hoc facere) pauca replicabo de plu-
S. Antonius vt à ſe dæmonum tentationes repulerit. rimis. Quotiès me nimijs laudibus efferre conati ſunt, cùm à me in nomine Domini maledicta reciperent? Quotiès augmenta Nili fluminis futura dixerunt, cùm à me audirent, Et hoc ad veſtram quid pertinet curam? Quotiès minitantes vt milites armati, ſcorpionibus, equis, beluis & varijs ſerpentibus circundederunt me, & domum, in qua
Pſal. 19. eram, repleuerunt, cùm ego econtrà pſallerem: Hi in curribus, & hi in equis, nos autem in nomine Domini Dei noſtri magnificabimur? & ſtatìm miſericordia Chriſti fugabantur. Quodam autem tempore cum ingenti luce venientes, dixerunt: Venimus, Antoni, noſtrum tibi præbere fulgorem. Et ego clauſis oculis, quia lucem diaboli dedignabar adſpicere, orabam: & dicto citiùs impiorum lumen extinguebatur. Poſt menſes autem paucos cùm coram me pſallerent, & de ſcripturis ſibimet ſermocinarentur, ego tanquàm ſurdus non audiebam. Commouerunt aliquando monaſterium meum, & ego mente immobili Dominum deprecabar. Sæpè ſtrepitus, ſæpè ſaltationes, ſæpè ſibilos ingeſſerunt, & me pſallente, ſonus eorum in voces flebiles vertebatur. Credite mihi, filioli, quod dicturus ſum vobis: Vidi aliquando diabolum excelſum corpore, qui ſe Dei virtutem & prouidentiam auſus eſt dicere, & ait ad me: Quid vis, vt à me tibi donetur, Antoni? At ego ſputum vi maxima in os eius ingeminans, totum me in eum Chriſti nomine armatum ingreſſi: Et ſtatìm ille procerus adſpectu, inter medias manus exiliuit.

Ieiunanti etiam mihi viſus eſt vt monachus, & panes offerens, his ſermonibus ſuade-

bat vt veſcerer, & huic aliquid indulgerem corpuſculo: Et tu, inquit, homo es, & humana fragilitate circundaris: labor paululùm conquieſcat, nè ægritudo ſubrepat. Ilicò luridam faciem ſerpentis agnoui, & cùm ad conſueta Chriſti munimenta confugerem, tanquàm per feneſtram fumus laberetur, euanuit. Auri quoquè decipulam mihi in deſerto frequenter tetendit, quod ideò offerebat, vt aut viſu irretiret me, aut tactu commacularet. Cùm vapularem autem, (nam ſæpè me à dæmonibus nō denego verberatum) canebam: Nullus me ſeparabit à charitate Chriſti. Ad cuius vocis auditum in ſe inuicèm deſurentes, non meo, ſed Domini fugabantur imperio, qui ait: Vidi ſatanam quaſi fulgur cadentem de cælo. Hæc ego, filioli, Apoſtolici memor eloquij, in me transformaui, vt propoſitum veſtrum nec dæmonum terror, nec aliqua laſſitudo diſſolueret. Sed quoniam ob veſtram vtilitatem multa memorando inſipiens factus ſum, & huius rei vobis impertiri cupio notionem, quam veram eſſe nullus ambigat audientium.

Sæpè eum dæmones verberâ-runt. Luc. 10.

Pulſauit aliquando dæmon monaſterij oſtium: Egrediens video hominem enormi ſublimitate, porrectum caput vſque ad cælum. Cùm ab hoc quiſnam eſſet, inquirerem, ait: Ego ſum ſatanas. Et ego, Quid, inquam, hîc quæris? reſpondit: Cur mihi fruſtrà imputant monachi? cur mihi omnes Chriſtianorum populi maledicunt? Et ego: Iuſtè faciunt. tuis enim frequenter moleſtantur inſidijs. At ille ait: Nihil ego facio, ſed ipſi ſe inuicèm conturbant. Nam ego miſerabilis factus ſum. Rogo, Nónne legiſti, Quia defecerunt inimici frameæ in finem, & ciuitates eorum deſtruxiſti? En nullum iam habeo locum, nullam poſſideo ciuitatem: iam mihi nulla ſunt arma: per omnes nationes cunctaſque prouincias Chriſti perſonat nomen: ſolitudines ipſę quoquè monachorum ſtipantur choris. Ipſi ſe, quæſo, tueantur, & me ſine cauſa non lacerent. Tum ego Dei gratiam cum alacritate miratus, ſic ad eum locutus ſum: Non tuæ veritati, quæ nulla eſt, tam nouam & tam inauditam adſcribo ſententiam: nam cùm fallaciæ caput ſis, hoc ſine mendacio coactus es confiteri. Verè enim Ieſus tuas funditùs ſubruit vires, & honore nudatus angelico, volutaris in ſordibus. Vixdùm verba compleueram, & ille ſublimis, Saluatoris deletus eſt nominatione. Quæ ergò iam, ô filioli, poterit reſidere cunctatio? quæ trepidatio manebit vlteriùs? Quis nos eorum turbo poterit conuellere? Securæ ſint animæ ſingulorum: non ſibi fingat cogitatio vana diſcrimina: non aliquis timeat à diabolo ſublatum, ad præcipitia ſe poſſe deferri. Pellatur omnis anxietas: Dominus enim, qui noſtros proſtrauit inimicos, manens, vt promiſit, in nobis, à varijs nos ſatanæ muniuit incurſibus. En ipſe diabolus, qui huiuſmodi cum ſuis ſatellitibus exercet aſtutias, nihil ſe poſſe contra Chriſtianos fatetur.

Pſal. 9.

Chriſtus ſatanæ conteruit vires.

Iohan. 14.

Iam curæ Chriſtianorum & monachorum ſit, nè per eorum inertiam vires dæmonibus præbeantur. Nam quales nos & noſtras ſeperèrint cogitationes, tales ſe nobis * prę ſtare cōſueuerunt. Et ſi quod in pectoribus malæ mentis & pauoris ſemen inuenerint, quaſi latrones, qui deſerta obtinent loca, cœptos cumulant timores, & crudeliter imminentes, infelicem puniūt animam. Sin autem alacres fuerimus in Domino, & futurorum bonorum nos cupído ſuccenderit, ſi ſemper omnia manibus Dei committamus, nullus dæmonum ad expugnandum valebit accedere: magìs enim cùm munita in Chriſto corda cōſpexerint, confuſi reuertentur. Ità & Iob firmatum in Domino diabolus refugit, & infeliciſſimum Iudam expoliatum fide, vinculis captiuitatis innexuit. Vna eſt ergò ratio vincendi inimicum, lætitia ſpiritualis, & animæ Dominum ſemper cogitantis iugis recordatio, quæ dæmonum dolos, quaſi fumum expellens, perſequetur aduerſarios potiùs, quàm timebit. Non eſt enim inſcius ſatanas ignium futurorum, & æſtuantis gehennæ copioſa nouit incendia. Sed vt mea iam claudatur oratio, illud in fine commemoro: Cùm aliqua ſe vobis obtulerit viſio, audacter inquirite, quis ſit ille, & vndè venerit: ac ſine mora, ſi ſanctorum fuerit reuelatio, angelica conſolatione timor vertetur in gaudium. Si verò diaboli fuerit oblata tentatio, fidelis animæ percontationibus euaneſcet: quia maximum eſt ſecuritatis indicium, interrogare quiſnam ſit & vndè. Sic & Ieſus Nauæ filius auxiliatorem ſuum interrogando cognouit: nec Danielem percontantem latére potuit inimicus.

* immittere

Arma contra dæmones.

Ioſu. 5.

Poſtquàm Antonius dicendi finem fecit, lætantibus cunctis, in alijs virtutis cupído exardeſcebat, in alijs infirma refouebatur fides, ex aliorum mentibus falſæ opiniones pellebantur, ex aliorum ſenſibus inanium terrorum pellebatur acceſſio: ſimulq; vni-

uerſi cùm iam dęmonum inſidias contemnerent, mirabantur in Antonio tantam gratiam ſpirituum diſcernendorum, quam, Domino tribuente, perceperat. Erant igitur in monte monaſteria, tanquàm tabernacula plena diuinis choris pſallentium, legentium, orantium: tantumq; ieiunandi & vigiliarum ardorem cunctorum mentibus ſermo eius afflauerat, vt futurę ſpei auiditate ad charitatem mutuam, & miſericordias indigentibus exhibendas, iugi ſtudio laborarent: qui infinitam regionem quandam, & oppidum à mundana conuerſatione ſeiunctum, plenum pietatis & iuſtitiæ videbantur incolere. Quis tantum monachorum agmen adſpiciens, quis virilem illum concordiæ cœtum cernens, in quo nullus nocens, nulla detractio ſuſurronis, ſed multitudo abſtinentium, & certamen officiorum erat, non in hanc ſtatìm erumperet vocem? Quàm bonę domus tuę Iacob, tabernacula tua Iſrael? tanquàm nemora obumbrantia, tanquàm paradiſus ſuper fluuios, tanquàm tabernacula, quæ fixa ſunt à Domino, tanquàm cedri Libani circa aquas.

Encomion monaſteriorum.

Num. 24.

Dum hęc ità geruntur, quibus indiès beatę vitę ſtudium ſuccreſceret, Antonius manſionum in cælo poſitarum recordans, & pręſentis vitæ deſpiciens inanitatem, quaſi parua eſſent quęcunque iam geſſerat, ſeparatus à fratribus inſtituebatur. Cumque eum ſiue cibum, ſiue ſomnum indulgere corpuſculo, aut alias naturæ neceſſitates cogeret humana conditio, miro afficiebatur pudore, quòd tantam animæ libertatem modici carnis termini coërcerēt. Nam frequenter cum fratribus ſedens, à cibo, qui fuerat appoſitus, memoria eſcæ ſpiritalis abſtrahebatur. Edebat tamen, vtpotè homo, ſępè ſolus, ſępè cum fratribus. Et cùm hęc mira (vt pręduxi) ageret, cum confuſione tamen animę adhibendam magnoperè corpori diligentiam perſuadebat, dicens, nec corpus eſſe penitùs enecandum, nè operatio contra voluntatem creatoris diſſolueretur: & ob id omne ſtudium animæ conferendum, nè vitijs ſuperata corporeis, ad æternas inferni tenebras truderetur: quinimmò indultum ſibi in carne imperium vindicans, domicilium ſuum, vt Apoſtolus Paulus, ad tertium cælum ſubleuaret. Aſſerebatque hoc à Saluatore præceptum, in quo ait: Nolite ſoliciti eſſe animæ veſtrę, quid manducetis, aut quid bibatis: nec corpori, quid veſtiamini: quia hæc gentes quærunt: veſter autem pater nouit, quòd indigetis his omnibus. Quærite ergò primùm regnum Dei & iuſtitiam eius, & hęc omnia adijcientur vobis.

S. Antonius viuit ſeparatim.

2. Cor. 12.

Matth. 6.

His rebus itaque tranſactis, cùm perſecutio impijſſima Maximiani furore veſano vaſtaret eccleſiam, ſanctis quoquè martyribus Alexandriam perductis, relicto & ipſe monaſterio, ſecutus eſt futuras Chriſti victimas, dicens: Pergamus ad glorioſos fratrum triumphos, vt aut ipſi congrediamur, aut ſpectemus alios prælíantes. Et amore quidem iam martyr erat: ſed cùm tradere ſe vltrò non valens, adminiſtraret confeſſoribus in metallis vel in carceribus conſtitutis, magna cum libertate & cura intrantes ad iudicem exhortabatur, nè terrore impiorum ſubacti, Dominum negarent. Iamque ſententia coronatos exultans, quaſi ipſe viciſſet, vſque ad locum felicis ſanguinis proſequebatur. Quamobrem commotus iudex Antonij ſociorumque eius conſtantia, præcepit nullum penitùs monachorum aut obſeruare iudicium, aut in ciuitate verſari. Et cæteris quidem omnibus in illa die placuit abſcondi: Antonius autem impauidus, neglecto perſecutoris imperio, lauit ependiten ſuam. Et alia die ſtans in quodam eminenti loco, candente præcinctus veſte, procedentem iudicem ſuo prouocabat adſpectu, flagrans cupiditate martyrij: oſtendebatque nobis, contemptorem pœnarum & mortis Chriſtiani animum perſeuerare debere, intantùm vt contriſtaretur, quia volenti pati pro nomine Chriſti, martyrium non dabatur. Sed Dominus, qui ſuo gregi parabat magiſtrum, ſeruauit Antonium: vt inſtitutio (ſicutì factum eſt) monachorum, non ſolùm oratione eius, ſed & conſpectibus firmaretur. Nunquàm tamen à ſanctorum confeſſorum veſtigijs ſeparatus eſt: quin anxia circa eos cura, & charitatis vinculis colligatus, magìs carcerem patiebatur excluſus. Poſtquàm autem perſecutionis turbo defluxerat, & beato epiſcopo Petro iam ob martyrij gloriam coronato, ad priſtinum monaſterium regreſſus, quotidianum fidei ac conſcientiæ martyrium merebatur, acrioribus ſe ieiunijs vigilijsque conficiens, veſtimento cilicino intrinſecùs, deſupèr pelliceo vtebatur: nunquàm corpus lauans, nunquàm à pedibus ſordes abluens, niſi cùm per aquas neceſſitas tranſire compuliſſet. Nullus deniquè Antonij corpus nudum, antequàm moreretur, vnquàm vidit.

Antonius auidus martyrij.

Seruit officioſè martyribus.

Ieiunia, vigiliæ, veſtes Antonij.

Quo-

Quodam autem tempore, cùm ab omnium ſe remouiſſet oculis, & clauſo monaſterio neminem omninò ſuſciperet, Martinianus militum præpoſitus, cuius filia immundi ſpiritûs infeſtationibus quatiebatur, pulſans oſtium, obſecrabat, vt ſuo pignori ſubueniret, & exiens, Dominum pro filia deprecaretur. Tum ille aperire quidem minimè voluit: proſpiciens verò deſupèr, ait: Homo, quid meum poſcis auxilium? mortalis & ego ſum, & tuæ ſocius fragilitatis: ſi autem credis in Chriſtum, cui deſeruio, vade, & ſecundùm fidem tuam ora Deum, & ſanabitur filia tua. Confeſtìm ille credens abijt, & inuocato Ieſu, filiam reduxit incolumem. Multa & alia mirabilia per eum Dominus operatus eſt, & meritò. Qui enim promiſit in Euangelio, Petite, & dabitur vobis: inuento, qui mereretur accipere, ſuam poteſtatem non negauit. Nam plures vexatorum ante monaſterium eius, clauſo introitu, dormientes, fuſis per eum ad Chriſtum precibus, purgabantur. Hæc illi multitudo venientium, deſideratam ſolitudinem auferens, tædio fuit. Metuens itaque, nè ſignorum copioſa conceſſio aut ſuos animos extolleret, aut alios plùs de ſe, quàm videbant in ipſo, cogeret æſtimare, ad ſuperiorem Thebaidem pergere cogitauit, vbì nullus eum agnoſceret. Et à fratribus acceptis panibus, ſedebat ſuper fluminis ripam, tranſitum nauis obſeruans. Illo talia cogitante, vox ad eum deſupèr facta eſt, dicens: Antoni, quò pergis, & quarè? At ille intrepidè, quaſi conſuetam vocem loquentis agnoſceret, reſpondit: Quoniam non ſinunt me quieſcere populi, idcircò ad ſuperiorem Thebaidem ire optimum duxi, præcipuè quia & ea exigor, quæ virtutem meæ poſſibilitatis excedunt. Et vox ad illum ait: Si ad Thebaidem vadas, & ad paſtoralia (vt cogitas) pergas, maiorem ac duplicem ſuſtinebis laborem. Si autem verè quieſcere cupis, vade nunc ad interius deſertum. Cumq; Antonius diceret, Quis mihi locum auium poterit oſtendere? ignarus enim ſum locorum: confeſtìm ei qui loquebatur, Saracenos indicauit, qui mercandi gratia ad Aegyptum venire conſueuerant. His appropinquans Antonius, rogauit vt & ſe pariter adducerent in deſertũ. Nullus obnixus eſt, ſed tanquàm à Deo miſſum comitem ſuſcipientes, amplexi ſunt eius ſocietatem.

Dæmoniaca ſanatur.

Matth. 7.

Tribus autem diebus & noctibus itinere confecto, inuenit montem valdè excelſum, ad cuius radices fons aquæ dulcis labebatur, & campus haud magnus totum ambiens montem, qui palmulis perpaucis, & his neglectis, conſitus erat. Hunc Antonius locum, quaſi à Deo ſibi offerretur, amplexus eſt. Is enim erat, quem ſibi ad fluminis ripam ſedenti, qui loquebatur, oſtenderat. Et primò quidem accipiens à comitibus panes, ſolus remanſit in monte, nullo alio cum eo conuerſante. Quaſi enim propriam domum agnoſcens, habebat locum illum. Saraceni quoquè videntes eius fidutiam, optato per eum tranſitu, panes eidem cum lætitia deferebant: necnon palmarum, licèt mediocri, attamen aliquanto ſolatio refouebatur. Exindè cùm fratres agnito loco, tanquàm ad patrem filij, ſolicitè alimenta tranſmitterent, videns Antonius quòd ob ſuum refrigerium multis oneroſus labor indiceretur, & parcens etiam in hoc monachis, rogauit vnum de aduenientibus, vt ſarculum ſibi bìs acutum cum frumento deferret. Quibus allatis, circuiens montem, haud grandem culturæ aptum reperit locum, ad quem deriuata deſupèr aqua poterat influere: ibique ſeminauit, atque exindè annuum ſibi panem elaborans, gaudebat, quòd ſine cuiuſquam moleſtia ex proprijs manibus viueret in deſerto. Sed cùm rursùs etiam illuc quidam venire cœpiſſent, miſertus eſt laſſitudini eorum, & olus in paruo terræ ceſpite coluit, vt poſt aſperũ iter aliquo venientes ſolatio refouerentur. Hoc fratrum refrigeriũ, & paruulam meſſem beſtiæ, propter aquas illuc conuenientes, depaſtæ ſunt, è quibus vnam appræhendens, dixit omnibus: Cur me læditis nihil à me læſæ? Abite, & in nomine Domini nè huc appropietis vlteriùs. Quis non credat poſt hanc denunciationem, quaſi timentes, nunquàm illuc beſtias appropinquâſſe? ſic Antonio impenetrabilia montium & deſerti interiora captanti, orationibus etiam dedito, introëuntes fratres magnis vix precibus extorſerunt, vt oliuas & legumen & oleum, quod poſt menſes aliquot miniſtrabant, dignaretur accipere, & ſenili modicum laxaret ætati.

Antonius ad montẽ ſe recipit.

Verbo abigit beſtias olus depaſcentes.

Proh quantas ibì conuerſans expertus eſt luctas? Verè, ſecundùm quod ſcriptum eſt, non illi aduersùs carnem & ſanguinem fuiſſe colluctationem, ſed aduersùs principatus & poteſtates, ab his, qui ad eum veniebant, agnouimus. Illic enim tumultus & voces populi, armatorumque ſonitus, prorsùs plenum montem dæmonum multitudine ſe vidiſſe

Ephe. 6.

diſſe referebant, ipſum etiam quaſi contra inimicos palàm reſiſtentem,& fortiter colluctantem. Qui tamen & aduenientes ſuo refouebat hortatu, & flexis genibus, armis quoquè orationum omnem ſatanæ proſternebat exercitum. Admiratione planè dignum eſt,in tam immani ſolitudine vnum hominem nec dæmonum quotidianas expauiſſe congreſſiones,nec tantarum beſtiarum,quadrupedum,ſiue reptilium diuerſę ceſſiſſe feritati. Iuſtè Dauid cecinit: Qui confidunt in Domino, ſicut mons Sion, non commouebitur in æternum. Immobilem & tranquillam retinens animi firmitatem,& dæmones fugabat,& feras (ſicut ſcriptum eſt) ſecum pacificabat. Sed & diabolus, vt ſupradictus propheta ait, obſeruans eum, frendebat dentibus ſuis: Et ille Saluatoris auxilio ab vniuerſis tutus perſeuerabat inſidijs.Quadam ergò nocte,cùm peruigil Antonius obſecraret Dominum,tantos in monaſterium eius beſtiarum greges coaceruauit,vt omnes eremi beluas circum ſe adſpiceret. Quæ cùm rictu oris morſum corpori minitarentur,intellexit hoſtis aſtutias, dixitque: Si aliqua à Domino in me vobis eſt tributa licentia,deuorate cõceſſum: Sin autem dęmonum huc veniſtis impulſu,quantocyùs abite, quia Chriſti famulus ſum. ità factum eſt, & ad iubentis vocem omnis beluarum multitudo,quaſi maieſtatis verbere cæderetur,aufugit.

Pugnat cum dęmonibus. *Pſal. 124.* *Iob 5.* *Pſal. 36.*

Non multi poſt hęc fluxerant dies,& alia oritur cum eodem hoſte certatio. Operante illo (nam ſemper, vt venientibus pro his, quę ſibi detulerant, aliquod munuſculum repénderet,laborabat) traxit quandam ſportellę,quam texebat, * tritiam ſiue funiculum. Ad cuius motum exurgens,vidit beſtiam pubetenùs humanam faciem præferentem,quæ exindè in aſinam finiebatur. Poſt cuius adſpectum vexillum crucis in fronte ſua pingens,hoc tantùm ait: Chriſti ſeruus ſum: ſi ad me miſſa es,non fugio. Nullum in medio ſpatium, & ſtatim informe prodigium quantocyùs cum ſatellitum turba fugit,& in medio curſu ruens,extinctum eſt. Iſta autem exploſi mors atque enecati prodigij,dęmonum erat communis interitus,qui omni ſtudio laborantes,Antonium à deſerto deducere non valuerunt. Mirandis plùs miranda ſuccedunt. Non grande poſt iſta tempus exceſſerat,& tantarum victoriarum homo,fratrum precibus vincitur. A monachis enim rogatus, vt eos dignaretur inuiſere,vnà cũ his profectus eſt, impoſitis camelo aqua & panibus: quia nuſquàm præter monaſterij locum, ex quo hauſerant, potabilis aqua per arentem viam reperiebatur. Verùm in medio itinere bibendi ſubſidia defecerunt: Ardor nimius,æſtus intolerabilis, mortem cuncta minantur. Circueũnt, & quęrunt ſaltem collectam pluuijs lacunam: nihil prorsùs remedij,nihil occurrit penitùs ad ſalutem. Camelus quaſi periturus & ipſe ęſtuans, dimittitur, æſtuantis pectus exuritur, & ſitis deſperatione ferueſcit. Mouit ſenem fratrum commune diſcrimen,& vehementiſſimè contriſtatus ingemuit. Dehinc ad ſolita precum auxilia confugiens, paululùm ab eis ſeceſſit, ibique genibus flexis, ſupplices manus tetendit ad Dominum. Nec mora, & ad primas rogantis lachrymas,in orationis loco fons ebulliens erupit: ibique extincta ſiti,& arentia membra refecta ſunt, & plenis vtribus inuentum potant camelum. Ità enim caſu euenerat,vt camelus errans per eremum,dum funiculum trahit,in quodam lapide eiuſdem funiculi alligatione teneretur.

** triciam* *Monſtroſa beſtia.* *Fratres, eorum victus precibus,inuiſit.* *Fons erumpit ad eius preces.*

Tandèm confecto itinere,ad monachos, qui eum inuitauerant,peruenit. Tunc verò quaſi Patri omnes obuiàm occurrerunt, honorifico ſalutatu in oſcula eius & amplexus certatìm ruunt. Propoſito feruenti gaudet Antonius, & lætantibus de aduentu ſuo cunctis,quaſi xenia de monte portans,ſpiritualia impartitur alimenta. Laudat veterum ſtudia, hortatur nouorum. Sororem quoquè iam vetulam virginem videns, & aliarum puellarum magiſtram, mira exultatione ſuſtollitur. Exindè quaſi diù abeſſet ab eremo,rursùm feſtinauit ad montem: plurimis iam ad illum venientibus,cùm etiam vexati à dęmonibus,malo neceſſitatis coacti,auderent deſerta penetrare,quos ille conſolans,& monachis in commune pręcipiens,aiebat: Credite in Ieſum fideliter,mentem à cogitationibus ſordidis, carnem ab immunditijs ſeruate puram,& iuxta eloquia diuina,nè ſeducamini in ſaturitatem ventris: odite vanam gloriam,orate ſæpiſſimè,pſallite veſperè,manè,& meridie,mandata ſcripturarum reuoluite: Recordamini geſtorum, quæ ſancti quiq; fecerunt,vt exempli memoria animã incitet ad virtutem,refrenet à vitijs. Suadebat etiam iugi meditatione retinendum Apoſtoli ſermonem, quo ait: Sol non occidat ſuper iracundiam veſtram. Non tantùm autem ſuper iracundiam ſolem occidere non debere interpretabatur,ſed & ſuper omnia delicta hominum,nè peccatorum

Ephe. 4.

rum

rum vnquàm noſtrorum aut in nocte luna, aut in die ſol teſtes abſcederent. Illius quoquè admonebat præcepti memores eſſe, quo dicit in alijs: Dijudicare voſmetipſos, & probare, vt rationem diei noctiſque facientes, ſi in ſe delictum deprehendiſſent, peccare deſiſterent: Sin autem nullus error decepiſſet, perſeuerantes inſtarent potiùs incepto, quàm arrogantia tumidi aut alios contemnerent, aut ſibi iuſtitiam vendicarent, iuxta ſupradicti doctoris eloquium, dicentis: Nolite iudicare ante tempus: magìs debere eos Chriſto, cui ſoli occulta patent, reſeruare iudicium. Multas eſſe (vt ſcriptum eſt) vias, quæ videntur hominibus iuſtæ, ſed fines earum ad profundum reſpicere inferni: ſæpè noſtra non poſſe nos intelligere peccata, ſæpè falli in ratione geſtorum: aliud eſſe Dei cuncta cernentis iudicium, qui non ex ſuperficie corporum, ſed ex mentium iudicaret arcanis. Aequum autem eſſe nos nobis compati, & inuicèm onera noſtra portare, vt conceſſo examine Saluatori, proprias conſcientias noſmetipſos dijudicantes intueremur. 2. Cor. 13. 1. Cor. 4. Prou. 14. & 16.

Necnon dicebat, magnam eſſe ad virtutem viam, ſi ſinguli vel obſeruarent quid gererent, vel vniuerſas mentium cogitationes fratribus referrent: Non enim poſſe aliquem peccare, cùm relaturus eſſet ad alium quæcunque peccâſſet, & ſubire pudorem in publicum turpia proferendi. Deniquè nullum peccantem coram alio audere peccare: etiam ſi peccet, tamen teſtē vitare peccati: mentiri magìs & negare ei, & vetus delictum nouo inficiandi augeri delicto. Igitur quaſi ſub oculis, aiebat, noſtris & cogitatu confundimur, & actu, ſi omnia referenda faciamus: multò autem magìs, ſi peccata noſtra fideliter deſcribentes, digeramus in ordinem. Tunc verò annotatio delictorum, fratrum videbitur oculis: timebimus peccati ceras conſcias, ipſi nos arguent apices: & quomodò meretricibus membra miſcentes, confunduntur ad prǽſentiam cæterorum, ità nos erubeſcemus ad literarum ſcripturas. Hæc agamus, hanc virtutis gradiamur viam, & corpora mentibus ſubiugantes, pernicioſas diaboli conteramus inſidias. Talibus ſermonum hortamentis & venientes ad ſe monachos incitabat ad ſtudium, & patientibus condolebat, pluresq; eorum Dominus per Antonium liberauit. Nunquàm tamen aut de incolumitate curatorum eſt inflatus ad gloriam, aut contriſtatus de obſeſſis adhuc corporibus, murmurauit. Magìs autem eodem ſemper animo & vultu manens, gratias Deo referebat: ſuadens occupatis, vt correptionem, qua vexabantur, patienter ferrent: Non enim Antonij aut cuiuſquam omninò hominum hanc eſſe medicinam, ſed Domini ſolius, qui conſueuit & quibus vellet, & quo vellet tempore, dare ſanitatem. Ità conſolatione ſua, & vexatos æquanimiter ferre tentationem, & iam liberatos non ſibi, ſed Domino gratias referre docebat. Multi curantur obſeſſi.

Fronto autem quidam vir ex Palęſtinis, qui infeſtiſſimo dæmonio vexabatur, (nam & linguam eius laniabat dentibus, & oculorum nitebatur lumen extinguere) perrexit ad montem, rogauitq; beatum ſenem, vt pro ſe Dominum rogaret. Orauit Antonius, dixitq; ad eum: Vade, & curaberis. Illo incredulo ſibi, & violenter ibidèm contra præceptum remoranti, eadem geminans Antonius, dixit ad eum: Hic curari non poteris. Egredere, & calcata Aegypto, ſtatìm te miſericordia Chriſti conſequetur. Tandèm credidit, & profectus eſt, ac viſa Aegypto, ſecundùm promiſſionem ſenis, quam ei Dominus oranti reuelauerat, infeſtatio ceſſauit inimici. Virgo quædam, quæ à Tripolitanæ regionis ciuitate * erat, inauditis ac flebilibus doloribus laborabat. Etenim narium purgamenta, oculorum lachrymæ, aurium putridus humor in terram cadens, confeſtim in vermes conuertebantur. Augebat calamitatem corpus paralyſi diſſolutum, oculos quoquè peruerſos contra naturam habens. Huius parentes cùm ad Antonium monachos ire didiciſſent, credentes in Domino, qui pertinacem ſanguinis fluxum in Euangelio tactu fimbriæ ſtare præceperat, rogauerunt, vt miſerabilem filiæ comitatum ſuſciperent. Illis renitentibus eam vſq; ad Antonium perducere, remanſere parentes eius foris cum filia debili apud beatum confeſſorem & monachum Paphnutium, qui effoſſo pro Chriſto oculo ſub Maximiano perſecutore, tali dehoneſtamento corporis plurimùm gloriabatur. Peruenerunt autem ad Antonium monachi: Cumq; de puellæ morbo referre diſponerent, relationem eorum ſenis ſermo prǽuenit, & omnem debilitatis & itineris vſque ad ſanctum Paphnutium cauſam, quaſi ipſe interfuiſſet, expoſuit. Rogantibus autem monachis, vt parentibus cum filia permitteretur ingreſſus, non conceſſit, ſed ait: Ite, & inuenietis puellam, ſi non eſt mortua, curatam. Et adiecit: Nullus Fronto dæmoniacus liberatur. * deueniebat. Matth. 9. Paphnutius monachus & confeſſor.

lus debet ad meam humilitatem venire, quia largitio curationum non eſt humanæ miſeriæ, ſed Ieſu Chriſti miſericordiæ, qui vbiquè in ſe credentibus præſtare conſueuit auxilium. Quamobrem & illa, pro qua petitis, ſuis precibus liberata eſt: & cùm ad Dominum orarem ego, mihi præſcientia ſanitatis eius indulta eſt. Dixit, & verba eius puellæ incolumitas ſecuta eſt. Nam exeuntes foràs ad beatum Paphnutium, & filiam ſoſpitem, & parentes lætos repererunt.

Vide ſancti viri humilitatem.

Non multos autem poſt illos dies cùm duobus fratribus euntibus ad Antonium aqua in itinere defeciſſet, & vno ſiti mortuo, alter iacéret in terra mortem expectans, Antonius ſedens in monte, celeriter ad ſe duos monachos vocat, qui fortè ibidèm ſunt reperti, & feſtinatò præcepit, vt lagenam aquæ aſſumentes, inuaderent iter, quod ducit ad Aegyptum, dixitque: Vnus è fratribus huc aduenièntibus modò migrauit ad Dominum: alter, ſi non ſuccurreritis, addetur: hoc enim mihi nunc oranti reuelatum eſt. Sic ait, & iuxta præceptum eius monachi feſtinantes, extinctum corpus inueniunt, terraq; illud operientes, alterum refocillatum, ſuo iunxerunt comitatui: erat autem ſpatium itineris vnius diei. Fortaſsè hîc aliquis quærat, cur non antequàm moreretur homo, Antonius dixerit. Incongruo prorsùs Chriſtianis argumento vtitur: quia non Antonij, ſed Dei fuit iudicium, qui & de recedente, quam voluït, ſententiam tulit, & de ſitiente reuelare dignatus eſt. Hoc tantùm in Antonio mirabile eſt, quòd in monte remotiſſimo ſedens, corde peruigli cuncta procùl poſita, Domino indicante, cognoſceret. Alio rursùs tempore cùm ſederet in monte, & oculos ſubitò tetendiſſet ad cælum, vidit neſcio quam animam, lætantibus in eius occurſum angelis, ad cælum pergere. Cuius ſpectaculi nouitate ſtupefactus, beatum dixit ſanctorum chorum, orauitq; vt ſibi rei præſentis agnitio panderetur. Et ſtatim vox ad eum facta eſt, inquiens, iſtam eſſe Ammonis monachi animam, qui Nitriæ morabatur. Erat Ammon vir grandæuus, qui perſeueranter à pueritia vſque ad ſenectutem in ſanctitate vixerat. Itinere quoquè dierum tredecim à Nitria, locus, in quo ſedebat Antonius, diuidebatur. Videntes ergò eum monachi admirantem, qui venerant, deprecati ſunt, vt cauſam hilaritatis ediceret. Quibus ait, modò Ammonem quieuiſſe, quem propter frequentem eius ad Antonium commeatum, & propter celebritatem indultorum ei à Domino ſignorum, optimè nouerant: de quibus etiam hoc vnum dicendum eſt. Neceſsè ei fuit aliquando flumen nomine Lycum, ſubitis aquis inundatum, tranſuadare, rogauitq; Theodorum, qui cum ipſo erat, vt paululùm à ſuo ſepararetur adſpectu, nè nuditatem inuicèm corporis vterq; conſpicerent. Receſſit Theodorus: nihilominùs ille ſeipſum cùm vellet nudare, erubuit. Cogitantem autem eum in alteram ripam virtus diuina tranſpoſuit. Rurſusq; Theodorus cùm videret hoc, & ipſe Deo deuotus, tranſiens ad ſenem, mirari cœpit, quòd tam velociter fluuium tranſuadâſſet. Cumq; nihil humoris in pedibus, nihil in veſtibus eius aquæ conſpiceret, rogauit eum, vt tam incredibilem tranſlationem quaſi filio pater exponeret. Nolente illo dicere, quæ acciderant, amplexus eſt pedes eius, iurauitq; non ſe priùs dimiſſurum, quàm ſibi id, quod celabat, referret. Videns ergò ſenex contentiosè vincere volentem fratrem, exegit viciſsìm ab eo, vt nulli hoc ante ſuam mortem indicaret: atque ità confeſſus eſt, ſe ſubitò in alteram ripam fuiſſe tranſpoſitum, neque omninò vndis impreſſiſſe veſtigia, Dominici corporis hoc tantummodò priuilegium aſſerens, & eorum, quibus ipſe, vt Apoſtolo Petro, donauerit, vt aquarum leuitati humanum corpus inſiſteret. Hæc autem Theodorus promiſſo tempore poſt eius mortem retulit. Monachi verò, quibus dixerat Antonius de morte Ammonis, notauerunt diem, & venientibus de Nitria fratribus poſt dies triginta, ſciſcitantes repererunt illo die, illaq; hora dormîſſe Ammonem, qua animam eius ferri ſenex viderat. Vtriq; igitur puritatem mentis in Antonio mirati ſunt, quomodò rei tam longè geſtæ ſtatim ad eum fuiſſet perlata cognitio.

Multa cognoſcit ex diuina reuelatione.

Ammonis anima it in cælum.

Obſerua pudicitiam & miraculũ.

Matth. 14.

Archelaus quoq; comes cùm eum inueniſſet in exteriori monte, rogauit vt oraret pro Polycratia Publij filia, quæ in Laodicea erat, admirabili & Chriſto dedita virgine. Patiebatur enim peſſimos ſtomachi & lateris dolores, quos ieiunijs nimijs, vigilijsque contraxerat, & erat penitùs toto debilis corpore. Orauit Antonius, & diem, quo fuerat oratio facta, annotauit Archelaus. Redit Laodiceam, & inuenit virginem incolumem. Percontatus diem ſanitatis, reperit tempus medelæ cum annotatione congruere. Et omnes admirati ſunt, agnoſcentes eo tempore illam fuiſſe à doloribus liberatam à Domi-

Polycratia virgo curatur.

Domino, quo orans Antonius pro ipſa bonitatem Saluatoris inuocauerat. Sæpè etiam ad ſe venientium turbarum ante dies & menſes, & cauſas prædixit, & tempora. Nam quoſdam videndi eum tantùm deſiderium, alios imbecillitas, nonnullos obſeſſa à dæmonibus corpora pertrahebant: nemo tamen vnquàm vexationem aut detrimentum laboris itineris conqueſtus eſt: regrediebantur omnes ſpiritali cibo pleni. At ille præcipiebat, non ſuæ laudi hanc admirationem ab eis applicari debere, ſed Domini, qui ſuî notionem hominibus pro capacitate mortalitatis indulſerit.

Quodam autem tempore cùm exiſſet ad exteriora monaſteria, & rogatus eſſet à fratribus, vt in naui quadam cum monachis proficiſcentibus oraret, aſcendit, & ſolus ex omnibus odorem ſenſit teterrimum: Aſſerebant cuncti piſcium ſalſorum, & caricarum in naui poſitarum hunc eſſe putorem. At ille alterius rei ſe fœtorem ſentire affirmauit. Adhuc loquente illo, adoleſcens quidam poſſeſſus à dæmone, qui præcedens iuxta carinam ſe nauis abſconderat, repentè exclamauit. Quo ſtatim per Antonium in nomine Domini noſtri Ieſu Christi curato, intellexêre vniuerſi, illum diaboli fuiſſe putorem. Alius quoquè ad eum, vir inter ſuos nobilis, dæmonioſus adducitur, tanta oppreſſus inſania, vt non ſciret ſe eſſe apud Antonium, necnon & corporis ſui ſuperflua comederet. Quamobrem rogatus ſenex ab his, qui eum adduxerant, vt pro illo Dominum oraret, intantùm iuuenis miſeriæ condoluit, vt tota nocte peruigilans cum eo, aduersùs patientis inſaniam laboraret. Sed cùm iam luceſceret, & obſeſſus, impetu in Antonium facto, vehementer eum impuliſſet, iraſci cœperunt qui eum adduxerant, cur ſeni feciſſet iniuriam. Quibus Antonius ait: Nolite alienam culpam iuueni miſero adſcribere: furor iſte obſidentis eſt, non obſeſſi. Idcircò autem in hanc prorupit dolens hoſtis audaciam, quia Dominus ad aridam regionem ire eum iuſſit: & expulſi ſatanæ indicium, iſte aduersùs me impetus fuit. Nulla poſt verba mora: adoleſcens recepto ſenſu, & gratias agẽs Deo, & locum vbì eſſet, agnouit, & totum Antonium complexans, deoſculatus eſt. Innumera & alia iſtiuſmodi ſigna ſunt, quæ monachorum concordi ſępè relatione cognouimus.

Dæmonis fœtorē ſolus ſentit Antonius.

Sanatur obſeſſus.

Verùm non tantùm his adhibendus eſt ſtupor, quia multo plùs, quæ ſequuntur, conditionem noſtræ fragilitatis excedunt. Hora circiter nona, cùm ante cibum orare cœpiſſet, raptum ſe ſenſit in ſpiritu, & ab angelis in ſublime deferri. Prohibentibus tranſitum aëris dæmonibus, cœperunt angeli contradicentes requirere, quæ eſſet cauſa retinendi, nullis exiſtentibus in Antonio criminibus. Illis verò ab exordio natiuitatis replicare peccata nitentibus, calumnioſa angeli clauſerunt ora, dicentes, non debere eos à natiuitate eius delicta narrare, quæ iam Christi eſſent bonitate ſopita: ſi qua autem ſcirent ex eo tempore, quo eſſet factus monachus, & Deo ſe conſecrâſſet, licere proferri. Accuſabant dæmones, multa procaciter mentientes, & cùm deeſſent probamenta fallacibus, liber Antonio conſenſus aperitur. Et ſtatìm rediens in ſe in eo loco, quo orare cœperat, hoc ſe rursùm vidit eſſe quod fuerat. Tunc verò oblitus eſcæ, ex illa hora noctem gemitu ac lamentatione tranſegit, reputans ſecum humanorum hoſtium multitudinem, & colluctationem tanti exercitûs, & laborioſum per aërem iter ad cælum, & hoc Apoſtoli dictum, quo ait, Non eſt nobis colluctatio aduersùs carnem & ſanguinem, ſed aduersùs principem poteſtatis huius aëris. Qui ſciens aëreas poteſtates ob id ſemper tentare, luctari, contendere, nè nobis liber tranſitus eſſet ad cælum, hortabatur monens, Aſſumite arma Dei, vt poſſitis reſiſtere in die malo: vt nihil mali habens, quod de vobis dicere poſſit, inimicus confundatur. Nos autem Apoſtolici ſermonis recordemur, dicentis: Siue in corpore, ſiue extra corpus, neſcio: Deus ſcit. Et Paulus quidem vſque ad tertium cælum raptus eſt, ibique auditis verbis ineffabilibus deſcendit: Antonius autem vſque ad aërem ſublatus, poſt colluctationem liber apparuit.

Antonius accuſatur procaciter à dęmonibus.

Ephe. 6.

Ibidem.

Tit. 2.

2. Cor. 12.

Habebat etiam iſtiuſmodi donum: ſi cuius rei ſedens in monte ignarus fuiſſet, & eius ſecum inquireret notionem, oranti ei à Domino reuelabatur, & erat, ſecundùm quod ſcriptum eſt, à Deo doctus. Deniquè cùm à fratribus haberetur iſte tractatus, & ab eo ſedulò ſciſcitarentur, quemadmodùm ſe poſt corporis ſarcinam anima gereret, quíve ei locus poſt exitum concederetur, proxima nocte vox deſupèr inclamitans nomen eius, ait: Antoni, exurge, exi & vide. Qui exurgẽs, egreſſus eſt. ſciebat enim, quibus

Iohan. 6.

Eſa. 54.

Viſio S. Antonij. reſpondere deberet. Et eleuatis ad cælum oculis, vidit quendam longum atq; terribilem, caput vſque ad nubes attollentem: vidit etiam pennatos quoſdam volare cupientes ad cælum, atque illum extenſis manibus prohibere tranſitum: è quibus alios appræhenſos, elidebat ad terram: alios fruſtrà retinere contendens, dolebat ſuper ſe ad cæleſtia tranſuolare: & maximum gaudium mixtum mœrore, victi victoresq; tribuebant. Statimq; ad eum vox facta eſt, dicens: Animaduerte, quod vides. Et tunc cœpit illuminato corde intelligere, animarum eſſe conſcenſum, & diabolum prohibentem; qui & ſibi retineret obnoxios, & ſanctorum, quos decipere non poterat, cruciaretur volatu. His viſionum exemplis incitatus, quotidiè ad meliora creſcebat. Neq; verò id, quod ſibi reuelatum fuerat, cauſa iactantiæ fratribus indicabat: ſed cùm orans iugiter, Dei laudaret auxilium, interrogantibus compellebatur edicere: nec ſpirituales filios pura in Chriſto anima celare quicquam volebat, præſertim cùm huiuſmodi ſignorum relatio, & amorem miniſtraret propoſito, & fructum laboris oſtenderet.

Nunquàm ille aut ira ſubita concitatus, patientiam rupit, aut humilitatem erexit in gloriam. Nam omnes clericos vſq; ad vltimum gradum ante ſe orare compellens, Epiſcopis quoquè atq; preſbyteris, quaſi humilitatis diſcipulus, ad benedicendum ſe caput ſubmittebat. Diacones verò, quia ad eum vtilitatis cauſa veniebant, cùm pro adiutorio eorum eis præſentibus diſputaret, ad orandum Dominum ſibi præponebat, non erubeſcens & ipſe diſcere. Nam & interrogabat eos frequenter, cum quibus erat, & ſi aliquid ab eis neceſſarium audierat, ſe fatebatur adiutum. Habebat autem & in vultu magnam gratiam, & admirabile à Saluatore etiam hoc munus acceperat. Si quis enim ignarus eius, inter multitudinem monachorum eum videre deſideràſſet, nullo indicante, cæteris prætermiſſis, ad Antonium currebat, & animæ puritatem agnoſcebat ex vultu, & per ſpeculum corporis, gratiam ſanctæ mentis intuebatur. Nam ſemper hilarem faciem gerens, liquidò oſtendebat, ſe de cæleſtibus cogitare, ſicut ſcriptura ait: Corde lætante vultus floret, ſed in mœrore continuò triſtatur. Ità & Iacob agnouit Laban ſocerum ſuum inſidias ſibi machinantem, dicens ad filias eius: Non eſt facies patris veſtri, ſicut herì & nudiuſteriùs. Sic Samuel agnouit Dauid: lætificatos enim habebat oculos, & dentes ſicut lac candidos. Similiter agnoſcebatur Antonius, quia ſemper eandem faciem inter proſpera & aduerſa retinens, nec ſecundis extollebatur, nec frangebatur aduerſis. Erat enim & in vultu amabilis, & in fidei puritate mirabilis.

Defert clero Antonius.

Prou. 17.

Gen. 31.

1. Reg. 16.

Nunquàm ſchiſmaticorum ſe miſcuit communioni, antiquam eorum ſciens prauitatem atque tranſgreſſionem: Nunquàm Manichæis aut alijs hæreticis ſaltem amicabilia verba largitus eſt, niſi tantùm ea, quę eos poſſent ab iniquitatis errore reuocare, denuncians talium amicitias atque ſermones perditionem eſſe animæ. Sic etiam Arrianos deteſtabatur, vt omnibus diceret, nec iuxta eos quidem eſſe accedendum. Nam cùm veniſſent quidam Arrionitæ, reperit poſt eorum examinationem infeliciſſimam ſectam, & fugauit eos de monte, dicens, multò ſerpentibus deteriores horum eſſe ſermones. Mentientibus autem Arrianis aliquando, Antonium ità vt ſe credere, admiratus eorum audaciam, & iuſti doloris ira commotus, rogatusque ab Epiſcopis atque vniuerſis fratribus, Alexandriam deſcendit, ibique Arrionitas publico ſermone condemnauit, vltimam hanc eſſe hæreſim, & Pręcurſorem Antichriſti affirmans, prædicauitq; in populo filium Dei non facturam, non ex vllis extantibus, ſed proprium, & vnius cum Patre ſubſtantiæ: nè creatura potiùs, aut adoptio, aut appellatio videretur: impium eſſe dicens vel mente concipere, Erat, quando non erat, cùm verbum Dei Deus, qui eſt ſemper, Patri ſit coæternus: quia ex eo natus eſt Patre, qui ſemper eſt. Vndè aiebat: Cum Arrianis vobis nulla ſit coniunctio. Quæ enim ſocietas luci ad tenebras? Vos fideliter credentes, Chriſtiani eſtis: illi verbum, id eſt, filium, qui ex Deo Patre eſt, creaturam docentes, nullo interuallo à gentibus ſeparantur, qui ſeruiunt creaturæ potiùs, quàm creatori qui eſt benedictus in ſecula. Ipſa (mihi credite) iraſcuntur elementa, & omnis contra Arrianum furorem, ſecundùm Apoſtoli dictum, ingemiſcit creatura, quòd ſibi Dominum ſuum, per quem omnia, & in quo omnia facta ſunt, videat aggregari.

Hæreticos vitat & deteſtatur.

Antoni⁹ palàm dânat Arrianos.

Rom. 1.

Rom. 8.

Hæc tanti viri prædicatio exprimi non poteſt, quantùm ad fidem populos roborauerit. Lætabantur quippe hoſtilem & Chriſto inimicam hæreſim anathematizari ab

Eccleſiæ columna Nulla tunc ætas, nullus ſexus domi remanſit. Taceo de Chriſtianis. Pagani quoquè, & ipſi idolorum ſacerdotes, ad Dominicum imperium conuolabant, dicentes: Precamur, vt videamus hominem Dei: quia hoc apud vniuerſos conſpicuum erat nomen Antonij. Ambiebant quoquè ſaltem fimbriam veſtimenti eius attingere, multùm ſibi & tactum prodeſſe credentes. Quot tunc diabolica obſidione, & varijs infirmitatibus liberati? quot ſimulacris erepta ſunt ſpolia? quanti etiam ab errore gentilium retracti, noſtro iuncti ſunt gregi? Tanti certè, vt paucorum dierum ſpatio, ex idolorum ſuperſtitione conuerſio, omnem per annum credentium vinceret turbam. Præterea cùm irruentem multitudinem comites repellerent, æſtimantes illi tędio conuentum populi fore: ille tranquillo animo dicebat: Nunquid hic cœtus, dęmonum maior eſt turbis? nunquid obſequentium multitudo, colluctatorum in monte noſtrorum cateruis eſt numeroſior? Accidit etiam, vt cùm eum redeuntem circa portam proſequeremur, à tergo quędã mulier clamitaret, dicens: Expecta homo Dei, filia mea atrociſſimo vexatur dęmonio: expecta, obſecro, expecta, nè & ego corruens interea m. Hoc audito, mirabilis ſenex à nobis admonitus, volens tamẽ & ipſe, paululùm ſubſtitit. Cumq; appropinquante muliere puella iacéret exploſa, orauit tacitus Dominum Ieſum, & ad comminationem eius ſtatim ſpiritus impurus egreſſus eſt. Puella incolumis, populus in laudibus Dei, mater in gaudio fuit. Ipſe autem lętabatur, quia ad deſideratam ſolitudinem repedabat. Erat autem valdè ſapiens, & hoc in ſe mirabile habebat, quia cùm literas non didiciſſet, ingenioſiſſimus & prudentiſſimus erat.

Permulti ab eo curantur.

Dæmonem eijcit.

Aliquando enim Philoſophi duo gentiles venerunt ad eum, putantes Antonium ſe poſſe decipere: erat verò in exteriori monte. Quos cùm vidiſſet, paganos intellexit ex vultu: & procedens ad eos, per interpretem ità cœpit loqui: Quarè tam longè ad ſtultum hominem ſapientes ſe vexare voluẽrunt? Illis dicentibus, non eſſe illum ſtultum, ſed & nimiùm ſapientem, vigilanter reſpondit: Si ad ſtultum veniſtis, ſuperfluus eſt labor veſter: ſi autem putatis me ſapientem eſſe, & ſapientiam habere, bonum eſt: imitamini quod probatis, quia bona conuenit imitari. Si ego ad vos veniſſem, vos imitarer: ſed quia vos ad me, quaſi ad ſapientem veniſtis, eſtote, ſicut ego ſum, Chriſtiani. Abſceſſerunt Philoſophi, vtrunque mirantes, & acumen ingenij, & dæmonum expulſiones. Alios quoquè ſimiliter mundi ſapientes, qui eum irridere cupiebant, quia literas ignoraret, tali diſputatione colligauit, dicens: Reſpondete mihi: quid prius, ſenſus, an literæ? & quid cuius exordium? ſenſus ex literis, an literæ oriuntur ex ſenſu? Illis aſſerentibus, quòd ſenſus eſſet author atque inuentor literarum, ait: Igitur cui ſenſus incolumis eſt, hic literas non requirit. Quis pręſentium poſt hanc colluctationem non exclamauerit, cùm obſtupuerint & ipſi, qui victi ſunt, tantam in imperito literarum, ſagacitatem animi admirantes? Neque enim vt in ſolitudine & montibus verſatus, atque omnem ibidèm exigens vitam, agreſtis & rudis erat: ſed iucundus atq; affabilis, ſermonem, ſecundùm Apoſtoli pręceptum, diuino cõditum ſale proferebat, ità vt inuidia careret, & amore omnium potiretur.

Philoſophi tentãt Antonium.

Itèm alij.

Coloſſ. 4.

Inter hæc, quaſi parùm eſſet bis gentilitatem fuiſſe ſuperatam, & tertiò venerunt viri ad eum, omnis ſecularis prudentiæ nube cęcati, atque vniuerſis philoſophiæ ſtudijs artium ſuarum æſtimatione doctiſſimi. Hi cùm rationem ab eo exigerent fidei, quam in Chriſto habemus, & niterentur arguta ſophiſmatum interrogatione de diuina cruce eum illudere, in ſilentium paululùm voce compreſſa, primùm eorum miſeratus errorem eſt: deindè per interpretem, qui eius verba diligentiſſimè in Græcum ſolebat exprimere ſermonem, ità exorſus eſt, dicens: Quid pulchrius eſt, quid ve honeſtius, crucem colere, an adulteria, parricidium vel inceſtum his aſſignare, quos colitis? cùm in altero ſit contemptus mortis, inſigne virtutum: in altero turpis religio, obſcœnitatis magiſtra? Quid melius eſt dicere, quòd Dei verbum manẽs vt erat, ob ſalutem noſtram humanum corpus aſſumpſerit, vt ſocietate mortalitatis nos eueheret ad cælum, participeſque naturæ cęleſtis efficeret: an, vt ipſi aſſeritis, diuinæ mentis hauſtum ad terrena veneranda caput ſubmittere, & pecudum atque ſerpentum formis cęleſte * nomen includere? Quo ore Chriſtianorum credulitatem audetis irridere, dicentium Chriſtum filium Dei, ſine ſuî detrimento & cœpiſſe eſſe quod non erat, & manſiſſe quod fuerat: cùm ipſi animam de cęleſtibus detrahentes, non tantùm hominum, ſed & pecudum ſoleatis ſepire corporibus?

Rurſus alij, ijque doctiſſimi.

Nota acumen ſancti viri.

** numen*

Chri-

Chriſtiana credulitas pro ſalute mundi Dominũ ſuũ veniſſe teſtatur: vos verò innatam animã prędicãtes, vltrò citroq; transfertis. Chriſtiana fides, quæ omnipotentiã Dei clementiamque veneratur, conſequenter incarnationem dicit Deo fuiſſe poſſibilem: ità tamen, vt non euacuauerit dignatio dignitatẽ: vos qui ex ſplendidiſſimo Dei fonte manantem, turpiter decidiſſe iactatis, qui mutabilem atque conuertibilem eam poſt ſuî diminutionem audetis aſſerere, iam illam quoquè naturam, dominam ſeculorum, per animæ contumelias impia lingua temeratis. Imago enim, quæ ſecundùm vos naturalem ſimilitudinem ſui retinet authoris, cui vna eſt, ex quo defluit, eademq; ſubſtantia, humilitates proprias & iniurias conſequenter ad ſuam originem remittit. Igitur animaduertite, cõtumelias animarũ ad patrẽ (vt appellatis) earũ per veſtrã blaſphemiã redundare. Crux Chriſti Domini noſtri hîc nobis ingeritur. Rogo, quæ hęc eſt religionis obſcœnitas? Nónne potiùs eſt crucem attollere, aut alicuius generis mortẽ ab iniquis hominibus illatam patienter ſuſtinere, quàm Iſidis plangere poſt Oſirim vagos incertosque diſcurſus? Pudeat vos, quęſo, inſidiarum Typhonis, pudeat Saturni fugæ, & deuorationis crudeliſſimæ liberorum: Erubeſcite parricidium Iouis & inceſtum, erubeſcite raptum eius & coitum mulierum atque puerorum. Ille, ſicut veſtri fingũt Poëtæ, ad explendum immaniſſimæ libidinis furorem, molles dedit in amore vagitus, ille in Danaæ fluxit ſinus, ipſe amator & precium: ille modulatus ales Ledæos petiuit amplexus: ille in proprium ſęuiens ſexum, regium puerum miniſtris auibus polluit. Hęc vos creditis, hęc colitis, hęc ſunt veſtrorum ornamenta templorum. Aequo, deprecor pro veſtra ſalute, noſtra dicta penſate iudicio. Cuncta, an nihil, in libris credenda ſunt Chriſtianis? Si nihil, nec crucis quoquè, cui detrahitis, nomen agnoſcetis. Si vniuerſa credẽda ſunt, cur, cum in iiſdem libris Cruci reſurrectio copuletur, paſſionem diuinam ſtolido laceratis eloquio, & nõ ſtatìm iungitis cęcorum viſum, ſurdorum auditum, claudorum greſſum, lepræ emundationem, ſeruiens ambulanti Deo ſuo mare, dęmonum fugas, reſurrectionem mortuorum, & defunctorum ab inferis reditus? Hęc omnia ſcripturis diuinis, quas interpellatis, inſerta ſunt, & iiſdem voluminibus continentur pręconia maieſtatis & mortis. Quamobrem odio, quo imbuti eſtis, abiecto, inuenietis ilicò & Deum verum eſſe IESVM, & ſalutis humanæ gratia fragilem aſſumpſiſſe naturam.

Perſtringit falſorum deorũ flagitia & turpitudines.

Veſtram tamen nobis, ſi non pudet, narrate religionem. Sed quas error infelix poterit referre culturas de tanta rerum fœditate atque vecordia? niſi fortè (vt audio) fabulas aſſeratis deorum veſtrorum, & obſcœnitates, & crudelitates, & vanitates, & mortes, tegentes eas allegoricis velaminibus: Liberum vinum, terram Proſerpinam, ſemiclaudum Vulcanum & debilem ignem, Iunonẽ aërem, Apollinem ſolem, Dianam lunam, Neptunum maria, & libidinum principem Iouem ætherem interpretantes. Nec poſt hanc excuſationis procacitatem Deum, ſed creaturas, contempto creatore, ſuſcipitis. Quòd ſi pulchritudo vos elementorum ad ſuam traxit venerationem, modum fas erat cuſtodire, & oportebat mirari tantùm, nec colere, nè facturæ veneratio creatoris eſſet iniuria. Nam iſtiuſmodi, quam vos ſequimini, ratio eſt præpoſtera atq; peruerſa, & architecti honor migrauit ad domum, & medici ſcientia ad remedia confertur, omnium quoquè artificũ merita vel laudes ad opera transferuntur. Quid ad hæc dicitis, vt agnoſcamus quæ ſit Crucis ridiculæ vobis ignominioſa confeſſio?

Elementorum mirãda pulchritudo, non colenda.

Hac diſputatione conuertentibus inter ſe philoſophis oculos, ſimulque muſſitantibus, ſubridens Antonius, rurſùm per interpretem ait: Prædurum nanque cuncto videtur operi, quotiès iuſto vniuerſæ rei tenore calcato, laboris merita factis magìs quàm factoribus adſtruuntur. Elementa quidem, vt memoraui, ex ipſo conſpectu ſuam comprobant ſeruitutem. Sed quoniam vos obſeruatione dialectica neceſſaria, vt putatis, quęque colligitis, hoc quoquè artificio etiam nos noſtram religionem compellitis affirmare. Reſpondete mihi: Cognitio Dei quemadmodùm manifeſtiùs approbatur? per lectionem verborum, an per operationem fidei? Et quid antiquius eſt, operatio fidei, an diſputatio per argumenta procedens? Illis reſpondentibus firmiorem ſermonibus operationem eſſe, & hanc liquidam de Deo cognitionem, benè eos & ipſe dixiſſe conſenſit: quia operationem quæ ex fide deſcendit, animi generat affectus, dialecticam verò ex artificio componentium ſumpſiſſe oppoſitionis exordia. Cùm ergò, ait, operationem fidei animo inſitam quis habuerit, ſuperflua erit verborũ compoſitio, per quã cõceptam ſenſu noſtro credulitatẽ tẽtatis euellere, & tamẽ ſępè vos veſtras explicare intelligẽtias

Oppugnat Philoſophos ratione dialectica.

non

non valetis. Ità ſolidiora ſunt mentis opera, quàm ſophiſmatum fraudulenta cõcluſio. Nos Chriſtiani myſterium vitæ noſtræ non in ſapientia mundi habemus repoſitum, ſed in virtute fidei, quæ nobis à Deo tributa per Chriſtum eſt.

Hanc orationis meæ veritatem, rerum quæ geruntur quotidiè, ordo commẽdat: nobis imperitis, & literarum veſtrarum ignaris, ad Dei cognitionem eius ſola verba ſufficiunt. Eccè nos tot gentilitatis gregibus abſtracti, in vniuerſum orbem quotidiè propagamur: vobis verò poſt aduentum Domini noſtri nodoſæ ſophiſmatis defecêre verſutiæ. Eccè nos ſimplicem Chriſti fidem docti, idololatriam debellauimus, & per prędicationem ignominioſæ crucis aurata templa ceciderunt. Vôs, ſi poteſtis, oſtendite, qua contextione verborum gentilitatem Chriſto pręponere ſuaſeritis. Per omnes iam terras Deus Dei filius Chriſtus eſt agnitus: nihil eloquẽtia ſophiſmatum, nihil diſputatio philoſophiæ multitudini poteſt obeſſe credẽtium. Crucifixum nominamus, & vniuerſi dęmones, quos vos vt deos colitis, rugiunt, atque ex obſeſſis corporibus ad primum Dominicæ Crucis ſignum fugantur. Vbì ſunt illa fabuloſa oracula? vbì Aegyptiorum incantationes? quò magorum profecêre carmina? Certè tunc vaſtata ſunt omnia, cùm de ſua cruce mundo Chriſtus intonuit. Nihilominùs vos, prętermiſſis debilitatorum cateruis, glorioſam Ieſu mortem irridere conamini. Illud autem quale eſt, quòd nunquàm infeſtatione regali cõcuſſa gentilitas, immò verò ſeculo chara, & hominum pręſidijs fulta, iam corruit? Nos famuli Chriſti, quo plùs premimur, eo magìs aſſurgimus & floremus. Veſtra ſimulacra, ornatis quõdàm ſepta parietibus, iam vetuſtate collapſa ſunt: Chriſti verò doctrina, quę vobis ſtultitia videtur & ludus, licèt tyrãnica perſequentium principum tentamẽta pertulerit, licèt varijs ſit incurſata terroribus, nullo tamen terrarum orbe concluditur, nullo gentium barbararum fine prohibetur. Quando tot ſimul in ſe conuenêre virtutes? continentia in matrimonio, virginitas in Eccleſia, floret martyrum pro Domino ſuo glorioſa conſtantia: quorum omnium crux Chriſti principium eſt. Cùm interìm vos, inter tãtos virtutum choros, ſyllogiſmorum retia tenditis, & veram rerum lucem tenebroſis conamini argumentationibus obuóluere. Eccè nos, vt dixit doctor noſter, non in gentili perſuaſione, ſed in fide apertiſſima ſuademus, quæ verborum affirmationem pręuenire conſueuit.

Crucis ſignum pellit dæmones.

1. Cor. 1.

Adſunt quippe patiẽtes, à dęmonibus vexati: quos cùm in medium produxiſſet, verba repetiuit, dicens: Nunc vos collectionibus veſtris, & quo vultis malefico carmine deos veſtros, quos putatis, expellite: ſin autem non poteſtis, victas ſubmittite manus, & ad Chriſti trophęa confugite, & ſtatìm crucifixi credulitatem maieſtatis potentia proſequetur. Dixit, & inuocato nomine IESV, cùm vitale ſignum in ſacro numero Trinitatis preſſiſſet in frõtibus, vnà cum expulſis dęmonibus vana pręſentium philoſophorum confutata ſapientia eſt. Expauerunt enim ſtupentes hominem, cui poſt tantum ingenium afflueret ſignorum diuina largitio. At ille vniuerſa Chriſto, qui curauerat, adſcribens, vſus eſt affatu reciproco, & ait: Nolite me putare his ſanitatem dediſſe: Chriſtus per ſeruos ſuos facit iſta miracula. Credite & vos, & videbitis, quia deuota Deo fides, non eloquentiæ vanus tumor, talia ſigna mereatur: confugite ad Crucifixi legem, voſque eius imitamini famulos, & hoc ſcientiæ fine contenti, nulla deincèps ſecularis imprudentiæ argumenta quęratis. Hactenùs Antonio dicente, miro philoſophi ſtupore perculſi, cum honorifico ſalutatu ab eo recedẽtes, multùm eius ſibi fatebantur profuiſſe conſpectum.

Signi Crucis mira vis

Hoc in eo viro mirabile eſt, vt hominem in extremo mundi limite conditum, & fauor principum, & omnis celebraret aula regalis. Nam & Conſtantinus Auguſtus, & eius liberi Conſtans atq; Conſtantius, talia cognoſcentes, crebrò ad eum, quaſi ad patrem, miſſis literis obſecrabant, vt reciprocis eos ſcriptis hilararet. At ille eiuſmodi manens, qualis & antè, quàm literæ ad eum venirent, fuerat, nec ſalutatione principum mouebatur, & tanquàm non acceptis literis, conuocatis monachis aiebat: Reges ſeculi ad nos miſerunt epiſtolas: quæ hîc Chriſtianis adhibenda miratio eſt? Licèt enim diuerſa ſit dignitas, attamen eadem naſcendi moriendique conditio eſt. Illa ſunt omni veneratione percolenda, illa toto animi affectu retinenda ſunt, quòd hominibus Deus legem ſcripſerit, quòd per filium ſuum proprijs Eccleſias ditauerit eloquijs. Quæ monachis eſt ratio cum epiſtolis Regum? Cur accipiam literas, quibus conſueta neſciam reddere ſalutationis obſequia? Igitur rogatus ab vniuerſis fratribus, vt Chriſtianos

Antoniũ & Imperatores & aulici celebrant.

reges

reges ſuis literis refrigeraret, nè ſcilicet per ſilentium eius exaſperarentur, ad ſuſceptas Epiſtolas conuenientia reſcripſit: Laudauit primùm, quòd Chriſtum colerent: deindè ſalutat a perſuaſit, nè magnam putarent Regiam poteſtatem, nè pręſenti carnis imperio tu...entes, ſe homines eſſe neſcirent, & iudicandos à Chriſto obliuiſcerentur. Ad poſtremum, clementiæ circa ſubiectos & iuſtitiæ, curæ quoquè inopum admonuit, atque vnum ſempiternum eſſe regem omnium ſeculorum Ieſum Chriſtum epiſtolis teſtatus eſt. His Principes ſuſceptis, vehemētiſſimè lętabantur. Sancta quoquè apud cunctos Antonij flagrabat opinio, ità vt eius ſe filios cuperent nominari. Magna etenim cum aduenientibus affabilitas, omnium in ſe ſtudium conuerterat.

Poſtquàm ergò gentiles confutati, reges admoniti, fratres ab eo ſunt conſolatione releuati, ad interiorem montem, & ad rigorem ſolitum regreſſus eſt: ibique ſæpè cum introëuntibus deambulans, ac reſidens ſtupebat, ſicutì in Daniele ſcriptum eſt: & interiectis horarum ſpatijs, conſequentia reſpondebat, vt intelligeretur aliqua reuelationis vidiſſe ſecreta. Nam in monte poſitus, ea, quæ in Aegypto longè gerebantur, præuidēs, Epiſcopo Serapioni ibì cōſtituto narrauit. Lamentabilis ſequitur viſio, & omni lachrymarum fonte plangenda. Cùm enim fratribus circa ſe ſedentibus operaretur, intentè fixit oculos in cęlum, gemens atque ſuſpirans: & poſt aliquantum ſpatium reuelationis inceptæ, nimio dolore contremuit, & ſtatim fixis genibus, ante Dei vultum prouolutus orauit, vt clementia ſua futurum ſcelus auerteret. Succedunt orationi lachrymæ, metus ingens inuadit prę ſentes: obſecrant, vt tantæ calamitatis exponeret viſionem. Singultus occupant vocem, lingua fletibus prępeditur, & in medio conatu ſermo gemitu interrumpitur. Vix tamen cum vociferatione luctuoſa ait: Melius erat, ô filioli, impendens piaculum cita morte lucrari. Sic incipiens, rursùm lachrymis vincitur, & inter ægra ſuſpiria tandèm pectori commodans vocem, Magnum, inquit, quoddam & vniuerſis ſeculis inauditum imminet nefas. Magno fides Catholica turbine ſubuertetur, & homines iumentis ſimiles, Chriſti ſancta diripient. Vidi enim altare Domini mulorum circundatum multitudine, qui crebris calcium ictibus omnia diſſipabant. Hęc eſt cauſa gemituum meorum, quos audîſtis. Et facta eſt vox Domini, dicens: Abominabitur altare meum, nec mora, viſionem ſequitur effectus. Nam poſt annos duos ſęua Arrianorum erupit inſania. Tunc eccleſiarum fuerunt rapinæ, tunc diuinorum temeratio vaſorum: tunc pollutis ethnicorum manibus ſacra polluta ſunt miniſteria: tunc paganorum opificum pręſidia, aduersùs Chriſtum cōparata, cum aſſumptione palmarum, quod idololatriæ apud Alexandriam inſigne eſt, ad Eccleſiam pergere compellebantur Chriſtiani, vt Arrianorum populi crederentur. Proh ſcelus, horret animus replicare quę geſta ſunt. Virginum, matronarumque ereptus pudor, ſanguis ouium Chriſti in Chriſti templo effuſus, veneranda reſperſit altaria: Baptiſterium pro voluntate gentilium pollutum eſt. Nihil defuit, viſionis veritatem monſtrauit effectus, quòd calcitrantium mulorum indiſciplinatio, Arrianorum eſſet impietas.

Sed iſtam triſtitiam conſequentis reuelationis proſperitate conſolatus eſt, & ait: Nolite, filioli; mœrori vos penitùs dare: vt enim iratus eſt Dominus, ſic rursùm miſerebitur, & ſuum citò Eccleſia recuperabit ornatum, eosque, qui in perſecutionibus fidem Domini ſeruauerint, ſolito videbitis fulgore relucēres. Reuertentur ad foueas ſuas ſerpentes, & religio longiùs propagabitur: tantùm videte, nè fidei veſtræ ſynceritas Arriana labe ſordeſcat. Non Apoſtolorum, ſed dęmonum, & patris eorū diaboli iſta doctrina eſt: ob id per inſipientiam iumentorum, ſimilis pecudum eorum expreſſus eſt animus. Hucuſquè Antonius. Sed nos minimè conuenit diſſidere, tam grande miraculum per hominem potuiſſe oſtendi. Saluatoris enim promiſſio eſt, ità dicētis: Si habueritis fidem vt granum ſinapis, diceris huic monti, Transfer te, & transferetur, & nihil impoſſibile erit vobis. Et iterùm: Amen amen dico vobis, omne quod petieritis patrem in nomine meo, dabit vobis. Petite, & accipietis. Ipſe enim ſuis diſcipulis, & vniuerſo credentium gregi nunc ſubiectionem dęmoniorum, nunc variarum infirmitatum pollicens curationem, aiebat: Gratis accepiſtis, gratis date. Nunquid ſuæ virtutis imperio curabat Antonius? nunquid ſuæ poſſibilitatis arbitrabatur eſſe quod fecerat? orationibus, non pręceptis, dęmones morbique ceſſerunt, & ad Chriſti Dei noſtri nominationem ſemper vniuerſa perfecta ſunt. Nemo ſapientum, ſanitatum admirationem adſcribat Antonio, ſed Domino Ieſu, qui ſolitam erga creaturas ſuas exhibens beneuolentiam, nunc quoq; per

Dan. 8.

Viſio triſtiſſima S. Antonij.

Nota, et cōfer cum noſtris temporibus.

Matth. 17.

Iohan. 14.

Matth. 10.

per electum famulum ſuum indulgenter exercuit. Antonius tantùm orabat, & ob vitæ eius merita, cuncta Dominus largiebatur.

Sæpè autem & cõtra voluntatem ad exteriorem montem à fratribus perducebatur. Et cùm iudices, qui ad interius archiſterium propter aſperitatem itineris, & obſequentium multitudinem, & horridam ſolitudinem ire non poterant, precariò quæſiêrunt, vt eius fruerentur adſpectibus, vt impetrare poſſent, quia moleſtiſſimè ferebat vexationem diſcurſuum: ipſos catenatos, quos aut noxietas, aut vigor publicus conſtrinxerat, ad eum deſtinabant, ſcientes tales ab Antonio non poſſe contemni: quorum fletibus ſuperatus, pertrahebatur ad exteriorem montem, agnoſcens laborem ſuum vtilem miſeris fore: ſuadebatque iudicibus, qui eum inuitauerant, vt in ſententia proferenda, & odio & gratiæ, Dei timorem anteponerẽt, nec ignorare eos debere, quod ſcriptum eſt: Quocunq; iudicio iudicaueritis, in eo iudicabitur de vobis: attamen inter medios ſermones charæ ſibi ſolitudinis recordabatur. Poſt coactam itaq; pręſentiam, quam Ducis preces, & quod verius eſt, miſerorum fletus extorſerat, poſt ſalutaria monita, poſt reorum commendationem, quorũdam etiam abſolutionem, poſtulanti Duci, vt paulò largiùs eidem ſuam pręſentiam indulgeret, ait, non poſſe ſe diutiùs ibidem morari, grato vſus exemplo, quòd ſicutì piſces ab aqua extracti, mox in arenti terra morerentur, ità & monachos, cum ſecularibus retardantes, humanis ſtatìm reſolui confabulationibus. Ob id ergò, inquit, conuenit vt piſces ad mare, ità nos ad montem feſtinemus, nè tardantibus nobis aliqua propoſiti ſuccedat obliuio. Pro tanta hominis ſapientia Dux miratus, iuſtam de eo tulit veramque ſententiam, dicens: Verè iſtum eſſe Dei famulum agnoſco, nec in ruſtico homine potuiſſe tantam aliquando ineſſe ſapientiam, niſi diuino amore regeretur. Matth. 7.

Prętereà cùm Balatius, qui ſub Neſtorio pręfecto Alexandriæ, dux Aegypti fuit, homo Arrianæ iniquitatis ſtudioſiſſimus fautor, ità Chriſti Eccleſiam perſequeretur, vt animo veſano virgines monachoſque verberaret in publico, ad eum Antonius literas miſit, quarum iſta ſententia eſt: Video iram Dei venientem ſuper te: deſine perſequi Chriſtianos, nè te ira occupet, quæ proximum iam tibi minatur interitum. Legit infelix epiſtolam & irriſit, atq; in eam expuens, proiecit in terram: portitores quoquè multis afficiens iniurijs, Antonio talia renunciari pręcepit: Quoniam cura tibi tantoperè monachorum eſt, etiam ad te mei vigoris tranſibit diſciplina. Sed confeſtìm minitatorem oppreſſit ſupplicium. & poſt quinque dies os effrenatum vltio diuina compeſcuit. Egreditur enim ad primam manſionem Alexãdriæ, quæ appellatur Chęreum, cum ſupradicto Aegypti pręfecto Neſtorio, vehuntur equis, quos inter omnes Balatius, cuius erant, manſuetiſſimos nutrierat. Cùm ergò pariter ſolito ſibimet equi alluderent, mitior, quo Neſtorius vehebatur, morſu repentino Balatium decuſſit in terram, ac ſic in eum inhians, femora eius lacerauit atque corroſit, vt ſtatìm relatus ad ciuitatem, poſt tertium diem moreretur, vniuerſique agnoſcerent minarum ab Antonio pręd̃ictarum effectum quantocyùs conſecutum, digno perſecutoris fine completo. Nota odiũ in monachos &c. Epiſtola Antonij ad Balatium Arrianum. Balatij interitus.

Cæterùm ad ſe venientes mira cum modeſtia Antonius admonebat, vt [illegible]lita ſeculi dignitate, remotioris vitæ beatitudinem appeterent. Si qui autem maiori poteſtate premebantur, nec poterant obtinere iuſtitiam, ità eos obnixè defendebat, vt ipſe pro illis pati videretur iniuriam. Multis vtilis fuit præclari ſenis oratio: multi magnis diuitijs, & altiori militiæ gradu derelicto, eius adhęrere cupiebant curriculis. Et vt infinita breui ſermone compræhendam, bonum Aegypto medicum Chriſtus indulſerat. Quis non triſtitiam apud Antonium mutauit in gaudium? Quis non iram vertit in pacem? Quis orbitatis luctum non ad eius temperauit adſpectum? Quis non mœrore paupertatis, quo premebatur, abiecto, ſtatìm & diuitum deſpexit opulentias, & in ſua lætatus eſt paupertate? Quis poſt laſſitudinem monachus, non eius iuuatus eſt hortatu? Quis adoleſcentiæ ætatis accenſus ardoribus, non ex eius admonitu pudicitiæ amator fuit? Quis vexatus à diabolo, ſine medela redijt? Quis inimici cogitationibus diſtractus, cæca tempeſtate ſopita, ſereno non regreſſus eſt animo? Sciebat enim quo quiſque laboraret incommodo, & ex vitæ meritis diſcretionem ſpirituum agnoſcens, adhibebat morborum, prout erant vulnera, ſanitatem. Vndè effectum eſt, vt poſt eius diſciplinam omnes diaboli panderentur inſidiæ. Multæ quoquè deſponſatæ puellæ ad eius conſpectum ab ipſo penè thalamo recedentes, in Eccleſiæ matris gremio conſederunt. Quid Bonus Aegypti medicus Antonius.

Ex toto orbe ad eum confluunt.

plura? Totius orbis homines ad eum confluebant, & vniuerſarum gentium varietas belicoſiſſimum contra dęmones virum conſpicere geſtiebat. Nullus ſe fruſtrà illuc veniſſe conqueſtus eſt: omnibus delectabile atque iucundum laboris commercium fuit. Fatigatio enim itineris, emolumentum viatici reportabat, ſicut rei probauit effectus. Nam poſt reſolutionem eius, quaſi communi vulnere orbitatis excepto, proprium ſinguli parentem luxerunt.

Suprema S. Antonij ad fratres oratio.

Quis autem finis vitæ eius fuerit, dignum eſt & me commemorare, & vos cum deſiderio audire, quia & hoc imitabile in eo cunctis fuit. Iuxta conſuetudinem ad viſendos fratres, qui in exteriori monte erant, venit, ibique à diuina prouidentia de ſua morte condiſcens, ità exorſus eſt: Vltimam, filioli, patris audite ſententiã: non enim arbitror, quòd in hoc ſeculo iterùm vos viſuri ſimus. Cogit cõditio naturæ, vt poſt centenarium numerum, quem annis quinque ſupergredior, iam reſoluar. Ità locutus, audientium pectora contriſtauit: gemitus lachrymæque dicta mœrentia conſecutæ ſunt. Amplexabantur eum vniuerſi, quaſi iam de ſeculo receſſurum. At ille tanquàm aliena deſerens, ad propriam patriam profecturus, magna cum lętitia pręcipiebat, deſidiam inſtituto nõ debere ſubrepere, ſed tanquàm quotidiè morituros, vt antè prædixerat, à ſordidis cogitationibus animam cuſtodire, & omnem æmulationem ad ſanctos quoſque conuertere: ad Meletianos verò ſchiſmaticoſque, ne propè quidem accedere. Scitis enim, aiebat,

Vitandi hæretici.

eorum antiquam peruerſitatem: neq; cum Arrianis communione iungamini, quia impietas eorum iam omnibus manifeſta eſt. His etiam illud addebat, nullum debere Chriſtianum, cùm ſeculi viderit poteſtates pro Arrianorum & Meletianorum pugnare nequitia, à Chriſti territum diſcedere veritate: mortalium illam eſſe defenſionem, nec diù fallacem permanere poſſe phantaſiam. Quapropter, aiebat, cuſtodienda eſt pia fides in

Traditio Patrũ ſeruanda.

Chriſto, & patrum religioſa traditio, quam ex ſcripturarũ lectione, & crebro meæ paruitatis didiciſtis admonitu.

Finito ſermone, fratres eum vehementiſſimè retardabant, glorioſo patris cupientes termino decorari. Sed multas ob cauſas, quas & ſilentio demonſtrabat, pręcipuè tamen ob prę ſumptam Aegypti conſuetudinem, contradixit. Mos etenim Aegyptijs eſt, nobilium & pręcipuè beatorum martyrum corpora linteamine quidem obuóluere, & ſtudium funeri ſolitum non negare, terra verò non abſcondere, ſed ſuper lectulos domi poſita reſeruare. Hunc honorem quieſcentibus reddi, inueteratæ conſuetudinis vanitas tradidit. De hoc Antonius ſępè & Epiſcopos deprecatus eſt, vt populos Eccleſiaſtica conſuetudine corrigerent, & laicos viros ac mulieres rigidiùs ipſe conuénit, dicens: Nec licitum hoc eſſe, nec Deo placitum: quippe cùm patriarcharum & prophetarum ſepulcra, quæ ad nos vſque perdurant, hęc facta conuincerent. Dominici quoquè corporis exemplum oportere intueri iubebat, quod in ſepulcro poſitum, lapide vſque ad reſurrectionis diem tertium clauſum fuerit. Atque his modis vitium circa defunctos Aegypti, etiam ſi ſancta eſſent corpora, coarguebat, dicens: Quid maius aut ſanctius corpore poteſt eſſe Dominico, quod iuxta conſuetudinem gentium cæterarum, humo conditum eſſe ſcimus? Hæc iuſta perſuaſio multorum inſitum euellit errorem, & repoſitis in terra cadaueribus, Domino gratias pro bono magiſterio retulerunt. Metuens ergò conſuetudinem ſupradictam, nè eodem etiam circa ſe laberentur errore, celeriter valedicens monachis, qui confluxerant, ad amicum virtutis habitaculum repedauit.

Verba S. Antonij extrema ad duos diſcipulos.

Poſt menſes autem paucos, cùm non mediocre incommodum ſenilia membra turbâſſet, vocatis ad ſe duobus fratribus, quos ibidèm ante quindecim annos modico interuallo ſeiunctos inſtituerat, quique etiam ei iam ſeni cœperant miniſtrare, ait: Ego quidem, filioli, ſecũdùm eloquia ſcripturarum, Patrum gradior viam. iam enim Dominus me inuitat, iam cupio videre cęleſtia: ſed vos, ó viſcera mea, admoneo, nè tanti temporis laborem repentè perdatis. Hodiè vos religioſum ſtudium arripuiſſe arbitramini, & cœptæ voluntatis fortitudo ſuccreſcat. Varias dęmonum nôſtis inſidias, vidiſtis eorum & impetus feroces, & vires effœminatas: Ieſum ſuſpirate, & credulitatem nominis eius veſtris figite mentibus, & à certa fide vniuerſi dęmones fugabuntur. Mementote etiam admonitionum mearum, & incertæ conditionis vitam ancipitem quotidiè pertractate, & cęleſte vobis pręmium ſine cunctamine tribuetur. Schiſmaticorum quoquè & hęreti-

Cauẽdi hęretici.

corum venena vitate, meumque circa eos odium ſectamini, quia Chriſti ſunt inimici.

Scitis

Scitis ipſi, quòd nullus mihi nec pacificus quidem ſermo cum eis aliquãdo fuerit, propter prauam eorum voluntatem, & pertinax contra Chriſtum bellum. In hoc autem magis eſtote ſoliciti, vt Domini pręcepta ſeruetis, vt poſt mortem veſtram ſancti quique, quaſi amicos & notos, in æterna vos recipiant tabernacula. Hęc cogitate, hęc ſapite, hęc retexite: & ſi qua meî vobis cura, ſi qua Patris memoria eſt, ſi mihi vicarium repręſentatis affectum, nullus ad Aegyptum meas perferat reliquias, nè vano corpus honore ſeruetur, nè vituperati ritûs a me, vt nóſtis, etiam circa me ſeruentur obſequia: huius enim rei gratia maximè huc ſum regreſſus. Vos igitur humo tegite, vos patris operite corpuſculum: & illud quoquè ſenis veſtri cuſtodite mandatum, vt nemo præter veſtram dilectionem locum tumuli mei nouerit. Confido in Domino, quia neceſſario reſurrectionis tempore, hoc corpuſculum reſurget incorruptum. Veſtimentorum autem meorum ſit iſta diuiſio: Melotem & pallium tritum, cui ſuperiacco, Athanaſio Epiſcopo date, quod mihi nouum ipſe detulerat: Serapion Epiſcopus aliam accipiat melotem: vos cilicinum habetote veſtimentum, & valete viſcera mea: Antonius enim migrat, & iam non erit in pręſenti ſeculo vobiſcum. Eccè qualis Antonij veſtitus.

Verba finierat, & oſculantibus ſe diſcipulis, extendens paululùm pedes, mortem lętus adſpexit, ità vt ex hilaritate vultûs eius, angelorum ſanctorum, qui ad perferẽdam animam eius deſcenderant, præſentia noſceretur. Hos intuens, tanquàm amicos videret, animam exhalauit, & additus eſt patribus, ſecundùm ordinem ſcripturarum. Seruauerunt mandata diſcipuli, inuolutum, vt pręceperat, corpus humo operientes: & nemo interim vſque ad hanc diem, pręter eos, vbì ſit conditum, nouit. Legatarius autem Antonij benedicti, qui tritum pallium cum melote imperio eius meruerat accipere, Antonium in Antonij muneribus amplectitur, & tanquàm magna hęreditate ditatus, lętanter per veſtimentum recordatur imaginem ſanctitatis. Hic Antonio vitæ terminus fuit, iſta principia meritorum: quæ licèt parciori, vt pręedixi, ſermone narrauerim, tamen ex his poteſtis aduertere, qualiter homo Dei à pueritia ad ſenectam vſq; peruenerit: & quòd omni ſemper dubitatione calcata, nec languori, nec lòngæuæ quicquam ætati aliquando conceſſerit. Magìs autem æqualitatem propoſiti tenens, nec veſtimentum mutauit, nec pedes lauit, nec eſcam ſectatus eſt molliorem: oculorum quoquè aciem, & numerum dentium, licèt paululùm ob ætatem viderentur attriti, necnon & pedum inceſſum, totius etiam corporis firmitatem, ità & contra iura naturæ meritorum gratia cuſtodiuit, vt lauatorum corporum, quæ balneis atque delicijs confouentur, hilarior eius caro videretur. Firmitas corporis vſque ad obitum.

Hoc etiam fratres, quòd per omnes prouincias amor eius famaque volitauit, quem nec librorum diſſeminatorum oratio luculenta, nec mundanę ſapientiæ diſputatio, nec nobilitas generis, nec opum infinita congeſtio commendauit, cui omnium ore eſt adſcribendum, niſì Chriſto, cuius hoc donum eſt? qui deuotos eius animos erga ſuam pręuidens maieſtatem, hominem alió penè orbe celatum, & inter tantas poſitum ſolitudines, Africæ, Hiſpaniæ, Galliæ, Italiæ, Illyrico, ipſi etiam, quæ vrbium caput eſt, Romæ, vt in exordio promiſerat, demonſtrauit. Creatoris eſt iſta benignitas, qui famulos ſuos, licèt nolẽtes, nobilitare conſueuit, vt virtus poſſibilis, nec vltra humanam eſſe naturam, ſanctorum doceatur exemplis, & ad beatæ vitæ imitationem, ex fructu laboris optimus quiſque impellatur. Hunc itaq; fratribus librum magnoperè perlegere curate, vt agnita fideli vita ſublimium monachorum, ſciant quòd Saluator noſter Ieſus Chriſtus glorificantes ſe glorificat, & ſeruientibus ſibimet non tantùm regna cęlorum, ſed etiam hîc in ipſis montium ſecretis latére cupientibus, famæ tribuit nobilitatem: ſcilicet vt & ipſi fruantur laude meritorum, & cæteri eorum prouocentur exemplis. Si autem neceſſarium fuerit, & gentibus legite, vt vel ſic agnoſcant, quia Dominus noſter Ieſus Chriſtus, non ſolùm eſt Deus Dei filius, ſed etiam his, qui eum ſolicitè colunt, & in eum fideliter credunt, hanc dedit poteſtatem, vt dæmones, quos illi deos eſſe arbitrantur, conculcent atque eijciant, deceptores ſcilicet hominũ, & totius corruptionis artifices. Chriſti benignitas in ſeruos ſuos.

DE INVENTIONE SANCTORVM DIODORI, MARIANI, ET ALIORVM INNVMERABILIVM MARtyrum hiſtoria, grauiter & eruditè conſcripta circa tempora Caroli Craſſi, vel Arnulphi Imperatoris. Habetur in vetuſtis manuſcriptis codicibus.

PRAEFATIO.

GLorioſiſſimos martyrū triumphos venerari, piæ deuotionis eſt, quatenùs & eorum ſuffragijs muniri, & exemplis accendi vnuſquiſq; fidelium ſtudeat, qui Chriſti ſanguine lotus, ad illam conſcendere Ieruſalem feſtinat, vbì angelorum frequentia Deo gaudet aſſiſtere, vbì Cherubim & Seraphim nimio ardore intuēdi ineffabilem claritatem diuinæ dulcedinis inflammaſcunt: vbì throni Apoſtolici inenarrabili fulgore coruſcāt, vbì martyrum legiones cum coronis exultant, vbì virginum chori byſſino candore niteſcunt, vbì diuerſi ſanctorum ordines indeſinenter ſine vlla tædij laſſitudine cum tripudio iubilare gloriantur: cui agnus ille immaculatus pręſidet, qui æreas portas & ferreos vectes confregit inferni, qui crucis cuſpide draconis illius antiqui, qui humanum genus abſorbebat, perforauit maxillam, ac ſuo fulgore omni ſolis radio incomparabiliter ſplendidiùs eam illuſtrat: quem videre, gaudere eſt: cui aſſiſtere, regnare eſt: cuius conſpectibus adſtare, feliciter eſt viuere. Solennitas enim martyrum, euidens exhortatio imitationis eſt: quam hi ſolummodò celebrare ritè cenſentur, qui eos imitari pro viribus ſatagunt, & eorum ſequi veſtigia delectantur. Ineffabilis enim pietas Dei noſtri in ſuorum martyrum triumpho, cùm ſit multiplicis bonitatis, artificioſum noſtræ ſaluti proſpexit cōmodum: quatenùs dum illos mundus conterit, nos erudiat: & cùm eos cruciatus afficit, nos ab horrore perpetui cruciatûs abſoluat. Verùm quia, quantum oportet, dicere nequimus, à laude tamen Domini linguam cōpeſcere, & eius miracula tacere nullo modo debemus: quia licèt ſecretum regis celare bonum ſit, mirabilia tamen Domini & laudes eius prędicare laudabile eſt.

Cęleſtis Ieruſalem.

Iob 40.

Martyrum certamina quid nobis conferant.

Tob. 12.

NARRATIO.

EO itaque tempore, quo beatus Stephanus Romanæ præerat Eccleſiæ, qui beato Petro Apoſtolorum principi viceſimusquartus in Apoſtolica Sede ſucceſſit, grauis perſecutio in Chriſtifideles exarſit. Is cùm plurimos quotidiè perſecutionibus Chriſtianos affici conſpiceret, & ipſe ad ſubeundum pro Chriſti nomine martyrij agonē proximus eſſet, duos presbyteros, teſtimonio fidei probabiles, inſtituit, * Varinum videlicet & Armenium, qui ſanctorum paſſiones, quos aſſiduè pati videbant, conſcriberent, & per quatuor mundi climata diuulgarent ad inſtructionem fidelium, ſanctorumque memoriam, & ad laudem illius, qui in ſanctis ſuis mirabilis eſt, & eis poſt mortem fluctiuagi ſeculi coronam confert felicitatis perpetuæ. Quæ ergò tantorum virorum teſtimonio tūc facta didicimus, & noſtris reuelata temporibus videmus, inuocato Domini Ieſu Saluatoris noſtri nomine, aggrediamur ipſo adiutore dicere.

27. IANVAR.

* Viridianū

Pſal. 67.

Temporibus ergò Numeriani impijſſimi Cæſaris, dum in Romana vrbe idolorum cultura à ſacrilegis haberetur, in Chriſti cultores grauis perſecutio exarſit impijſſimi Cæſaris iuſſu. Beatus igitur Chryſanthus & Daria virgo, plurimis iam martyrijs affecti, gratia Chriſti cùm victoriæ coronam in omnibus conſequerentur, eiuſdem Imperatoris furia extra portam Romanæ vrbis via Salaria in arenario depoſiti, terra & lapidibus obrui iuſſi ſunt viui. Cumque omnipotens Deus multa fidelibus præſtaret eorum interuentionibus beneficia in loco eodem, euenit vt die natalis eorum infinita populi multitudo inibì conueniret, viri ſimul ac mulieres, pariter & infantes, & innuptæ puellæ & iuuenes. Hoc igitur cùm fuiſſet Numeriani auribus intimatum, iuſſit vt in introitu cryptæ paries leuaretur. Quod cùm fuiſſet impletum, montem qui cryptæ imminebat, ſuper

Martyriū Chryſanthi & Dariæ.

ſuper eos deiecit: & ità factũ eſt, vt omnes pariter, dum diuina perciperent ſacramenta, & martyrum gloriam celebrarent, ipſi quoquè ad gloriam martyrij pertingerẽt. inter quos erant Diodorus preſbyter, & Marianus diaconus, & plurimi venerabiles clerici. Populi autem multitudinis numerum, & nomina vtriuſque ſexûs & ætatis ipſe ſolus nouit, qui eos in cęleſtibus ſedibus collocauit. O quantus angelorum exercitus adfuit, qui tot millia ſanctarum animarum cum iubilo ad mœnia Ieruſalem deportauit. O quanta in cęlis exultatio, cùm tot millia ſanctorum vno Chriſtus momento coronauit. O mira Apoſtolorum lętitia, cùm eorum numero tot millia fidelium Deus ſimul adiunxit. Iubilent throni Apoſtolici, tantorum ſacerdotum & clericorum conuentu. Gaudeant ſancti martyres, tantorum virorum & iuuenum coronatorum contubernio. Lętentur virgines, tantarum innuptarum & matronarum conſortio. Innocentes, plaudite (qui non loquentes, ſed morientes confeſſi eſtis Chriſtum, & induti ſtola gloriæ, agnum ſequimini immaculatum) de tantorum puerorum collegio. Diuerſi ſanctorum ordines, immenſis laudibus Chriſto confitemini, qui vno momento veſtris choris tantos prȩuidit martyrum addere ſocios.

Innumeri Christiani dum martyrum celebrant gloriam, necantur.

Hic theſaurus in paradiſo collocandus, iniquiſſimi Cęſaris perfidia montium ruina abſconditus, per plura latuit tempora : & licèt à plurimis ſit exquiſitus pontificibus, à nullo tamen reperiri potuit. Sed omnipotens Deus, qui immutabilis perſeuérans, mutabiliter diſpenſat tempora, ſuorum martyrum gloriam reuelare voluït ſuis fidelibus. Vndè ſanctum Stephanum ſuæ ſanctę prȩfecit Apoſtolicę Eccleſiæ, cuius ad hoc inſpirauit animum ardore mirabili, vt tantorum ſanctorum quęrere aggrederetur theſaurum, ruina obrutum. Hic igitur foſſores aduocat, & benedictione munitos, vbi & qualiter fodere debeant, inſtruit. Reliquit foſſas, quas prȩdeceſſores ſui plurimi plures fecerant, & oſtendit eis locum, vbi fodere debeāt, quem ei reuelatum diuino affamine non ambigimus. Incipiunt foſſores terram egerere, ſed plùs omnibus ipſe inſiſtit Deo digno operi. Nam illi fodiunt manibus, hic Deum dignis orat precibus. Illi quęrunt fodiendo, hic orando inuenit. Hoc quis ambigat diuina factum prouidentia? Circa primi nanque Stephani martyris tempora, cùm ipſe Romanam gubernaret Eccleſiam, hęc in Chriſti martyribus perſecutio exorta eſt, & ſexto Stephano Romanæ prȩſidēte Eccleſiæ, ipſorum facta eſt inuentio. Ille itaq; martyrij coronatus eſt gloria, hic omnium virtutum redimitus eſt diademate. Circa illius tempora cœtus ſanctorum per diuerſa tormenta ad cęlorũ gaudia angelicis choris aggregatus eſt: huius temporibus per eius ſacræ doctrinæ documenta plurimi quotidiè eruditi, ad virtutes cõuertuntur à vitijs. Illius, inquam, exemplo plures coronam conſecuti ſunt martyrij: iſtius exemplo plures bonis operibus locupletati, ad paradiſi mœnia feſtinant, diuerſis virtutibus adornati. Ab eo conſtituti ſunt, qui ſanctorum triumphos ſcribendo innoteſcerēt poſteris: ab hoc ſtatuti ſunt, qui quȩſitos & inuentos prodant venerationi fidelium.

Stephanus Pontifex quærit eorũ corpora.

Innoteſcerẽt, pro, facerent innoteſcere.

Inuento igitur ſacratiſſimo theſauro, nullis copijs coæquando, ipſe prior accinctus cryptam ingreditur, & ſtipatus diuerſis venerabilis ſacerdotij gradibus, ac cœtu populi orthodoxæ fidei, Deo dignas laudes cum exultatione referẽs, inter ruinas & lapidum congeriem, proprijs cœpit manibus omni mũdo venerabiles margaritas legere de ſanctorum corporibus, nec ceſſat ſuo ſancto ſtudio, donèc omnia fragmina artuum à ruinæ ſegregaret congerie. Collectis itaque artubus per dies aliquot, propter maximam ruinæ montium congeriem, tanti odoris nectar inerat loco, vt omnes reficeret qui aderant. Quamobrem foſſores magìs ac magìs labori operam dare exardeſcȩbant, laſſitudinis & corporei alimenti immemores. Nocturno ſiquidem tempore angelicæ voces in crypta audiebantur, & pſalmodiæ hymnizantium, tantuſque ſplendor illam illuſtrabat, vt nullus auderet nocturno tempore accedere. Peracto autem opere, idem ſanctiſſimus Papa litaniam indixit, & congregato omni cœtu Cleri & populi Romanorum ciuium, diſcalceatis pedibus; cum lampadibus & crucibus, omnique apparatu eccleſiaſtico aduenieus, in feretris cum pſalmis & canticis ſpiritalibus, ſanctorum corpora introduxit in Vrbem: ipſeque prior incedens, & feretrum proprijs geſtans humeris, cum exultatione & iubilo, ſub die decimoſexto Calendarum Februariarum, anno incarnationis Domini noſtri Ieſu Chriſti octingenteſimo octogeſimo & ſexto, Pontificatûș verò ſui anno primo, Imperij autem domini Caroli excellentiſſimi Auguſti anno quinto, Indictione quarta : quorum in Lateranenſi palatio aliquos apud eccleſiam, quam ipſe

Odor mirificus ex reliquijs.

Is eſt Carolus Craſſus.

idem iam ruinæ proximam, à fundamentis renouauerat, quæ ad Apoſtolos dicitur: alios per diuerſos cardinales titulos condidit digna honorificentia: alios etiam circunquaquè per diuerſa largitus eſt monaſteria, vbì plurimis hodieq; coruſcant miraculis, ad laudem & gloriam Domini Dei & Saluatoris noſtri Ieſu Chriſti, cui eſt honor & gloria in ſecula, Amen.

De miraculis, quæ in horum martyrum inuentione facta ſunt.

SAnctorum Diodori & Mariani, ſociorumq; ſuorum reuelationis tempore, quæ Deus dignatus eſt miracula oſtendere, operæprecium dicere duxi Erat igitur vir quidam illuſtris, genere & nomine Franco, quem dominus Stephanus ſanctiſſimus Papa foſſoribus præeſſe inſtituit: vt & operi admoniti attentiùs inſiſterent, & de inuento cæleſti theſauro, ipſius ſolicitudine vel quippiam fraudare nequirent. quo narrante ſub proteſtatione diuina, didici quæ dico. Cùm propter ineſtimabilem ſcopulorum ruinam, ſanctorum fragmina graui labore legerentur, per dies plurimos tanta inibì fragrantia inerat, acſi lapidum congeries in roſarum flores & liliorum ineſtimabilem multitudinem verteretur. Hic prudentiori conſilio lampadem aqua plenam, deſupèr oleo modico miſſo vix ad craſſitudinem vnius digiti, accendi in crypta præcepit, quatenùs lumine locus non indigeret, qui tanto odore fragrabat. Accenſa igitur lampas, continuis ſeptem diebus ac noctibus ſemper arſit, vt nec oleum deficeret, nec eius flamma vllo ventorum flamine extingueretur. quibus indicijs manifeſtè datur intelligi, quanta gloria digni habeātur in cęlis, quorum fragmina artuum inter ruderum cœnum talibus virtutibus coruſcant.

Miraculum inſigne apud reliquias.

Prędictus autem vir cùm die quadam opportuno commodo aliquantùm decreuiſſet abeſſe, quem fidelem ſibi arbitrabatur, Adalfredum quēdam ſua vice, donèc rediret, operi prȩfecit: ſed hic ſacerdotis cuiuſdam, nomine Albini, exhortationibus ſuaſus, de inenarrabili theſauro, ſanctorum artuum partem quandam furatus eſt, non ob ſanctitatis venerationem, ſed pro lucri venalis amore, prout res geſta demonſtrat. Hic redeunte domino, licentiam petijt propriam domum reuiſendi, volens furtum, quod fecerat, ſuo domino neſciente, abſcondere: ſed domum veniens, ſcrinio furtum repoſuit & celauit. Nocte autem eādem graui lãguore percuſſus, cœpit tremere, & toto corpore emortuo acerrimè vexari, & quantùm poterat balbutire, reum ſe in ſanctos clamabat, nullum cibum, nullumque potum appetens, ſomni nunquàm ſopore vel ad momentum quieſcens. Cumque per aliquot dies ſemiuiuus commiſſum lueret, & omnibus horis mortuus crederetur, tandèm clamare cœpit ſeniorem ex nomine. Cui cùm nunciatum fuiſſet, compaſſione motus, ad viſitandum eum profectus eſt ſuprà memoratus Franco. Venit igitur ad domum, in qua ſemiuiuus iacebat languidus. Quam cùm ingreſſus fuiſſet idem Franco, mox vt eum æger conſpexit, qui ab omnibus exanimis putabatur, ſub celeritate ſurgēs, proſtrauit ſe ad pedes eius, & furtum, quod de ſanctorum artubus perſuaſus fecerat, anxius prodidit. Cumque interrogaretur, an ſe cõualeſcere poſſe ſperaret, ait: Ad hoc mihi aliquantæ induciæ cõceſſæ ſunt, & ſpatiolum vitæ prȩſtitum, vt tuis reddam manibus, quod furari reus auſus ſum. Nam duos reuerendiſſimos viros in veſtibus albis vultu terribili ad me veniſſe conſpexi, & vt eorum corpora redderem, aut quomodò ea auderem contingere, acerrimè cœperunt exigere. Quod cùm nimio terrore emortuus negare vellem, & corū nunquàm me corpora tetigiſſe aſſererem, his qui adſtabant, dixerunt: Findite eum à vertice vſque ad pedes, & de occultis ipſius abditis oſſa noſtra abſtrahite. At ij euaginato gladio imminentes, caput, gulam, pectus, ventrem & ilia findentes, hincindè trahere me cœperunt: ſola dorſi ſpina cum ceruice & occipitio ſciſſa non eſt. Tenuerunt etiam cor, & ſtringentes illud, acerrimè me cruciabant. Quotiès autem cor quantulumcunquè relaxabant, anhelitus reddebatur, & reſpirare mihi modicùm dabatur: quotiès verò cor tenebatur, moriebar inter manus eorum, & de pectore meo oſſa, quæ maleſanus rapui, omnium gemmarum fulgore ſplēdidiora, trahebantur: & ità per continuos hos ſeptem dies punior, ſimiliter & per noctes. Modò verò priori fiſſura vincta, retrò per occipitium, & ceruicem, & dorſi ſpinam findendus ſum. quamobrem nullo modo me euaſurum ſcio, quia ad hoc tantummodò relaxatus ſum, vt hæc proderem, & quod furto rapui, reddam. Hæc dicens, acceſſit ad arcellam, in qua ſanctorum pignora abſconderat, quam ità clauſam reperit, vt niſi ſecuri inciſa, nullo

Vltio cęleſtis in furē reliquiarū.

Non ſunt temerè cõtrectandæ ſacræ reliquiæ.

modo

modo aperiri poſſet. Quod ideò factum credo, nè vas, in quo ſanctorum pignora celata fuerant, alio vſui deincèps habile aptaretur. Reddito igitur furto, & impetrata à ſeniore venia, cœpit cum lachrymis & graui gemitu coram ipſis pignoribus petere indulgentiã, & vt citiſſimè de domo eius deducerentur, obnixè popoſcit. Quæ cùm educta eſſent, ille ad lectũ redijt, continuò ſe findendum expectans. Sed omnipotentis Dei Pſal. 67.
miſericordia, qui in ſanctis ſuis mirabilis eſt, & neminem perire, ſed omnes vult ſaluos 1.Tim. 2.
fieri, vltrà eos, quibus ad puniendum datus fuerat, non vidit: ſed ab ipſis venerabiliſſimis viris commonetur, vt hęc palàm nunciet, & vlteriùs de eorum corporibus nihil pręſumat attingere. Poſt hæc ergò cœpit cibum quærere, qui continuos ſeptem dies nullo alimento percepto, continuatìm ſub tanta anguſtia languërat, & poſt paucos dies priſtinæ eſt ſanitati redditus. Verùm nè quis hæc me arbitretur fingere, in veritate fateor, ipſo Francone ſub proteſtatione Domini Ieſu Chriſti nominis narrante didici.

VITA S. SVLPITII, COGNOMENTO PII, BITVRICENSIS ARCHIEPISCOPI, AB EIVS AEQVALI *ſcripta optima fide, ſed ſtylo rudi ac ſimplici, eaq́ cauſa in Lectoris gratiam mutato per F. Laurentium Surium.*

ORtus eſt beatus Sulpitius claris parentibus, inter ciues penè primarijs, & in caſtris regijs alitus. Idem autem ipſe in ipſo primæ ætatis flore, ruptis ſeculi laqueis, Chriſti militiam ſic complexus eſt, vt in ea cõſtanter perſeuerare, immutabili animi propoſito conſtitueret. Et erat ſanè in illo adhuc valdè tenero ea religionis capeſſendæ cupído & feruor ſpiritûs, vt eius cauſa, ſi oblata fuiſſet à perſecutore occaſio, vltrò ſe ſupplicijs omnibus obiecturus videretur. Cœpit interìm diuinarum ſeſe tradere lectioni ſcripturarum, & in ijs, quæ ad fidei eruditionem pertinent, non ſegniter exercere: & vt ætatis feruefcentis illicitas edomaret cupiditates, & in ſapientiæ ſtudijs quotidianos faceret progreſſus, ſedulis ad Deum orationibus & abſtinentiæ laboribus incumbebat. Ità ille ab ipſis propè incunabulis adeò fuit diſciplinæ Eccleſiaſticæ ſtudioſus & obſeruans, vt permultos tum ſenes, tum iuuenes ad ipſum confluentes, & quæ noſtræ religionis ſunt, ab ipſo percontantes, non ſolùm ad fidem conuerteret, ſed etiam perfectæ vitæ inſtitutionibus imbueret. Aderat enim illi haud obſcurè gratia ſpiritûs ſancti, qua fretus, innumeros ad ſuî in fide Dei imitationem permouebat. Præcepta euangelica & doctrinam Saluatoris ante omnia ſummo ſtudio exequendam dicebat. Etſi autem iuuenis eſſet, at tamen erat continentiſſimus, & hanc virtutem caſtitatis quaſi fundamenti loco reponens, cæteras porrò ſuperſtruere perrexit virtutes. Itaque quod Dominus in Euangelio dicit, Sunt eunuchi, qui ſeipſos caſtrauerunt propter regnum Dei, id ità ille complexus eſt, vt ſpretis nuptijs, virginitatis propoſitum obtinuerit.

Ianvar. 17. — Eius genus. — Feruor ſpiritûs. — Egregia cõtinentia. — Matt. 19.

Quantùm autem eorum relatione didicimus, qui ei ab ipſa pueritia ad noſtra vſque tempora comites vel miniſtri fuêre, in ſeculari adhuc habitu poſitus, magnam nauabat operam conſtruendis monaſterijs, baſilicis à fundamento nouis exædificandis, dirutis verò inſtaurandis, ope & auxilio ſubleuandis miſeris, in pauperes conferendis eleemoſynis, in vincula coniectis non ſolùm ſermone & exhortatione, verùm etiam ſua opera & officio ex carcerum ſqualore liberandis. Templum quoddam haud procùl paterna eius domo aberat, ab hoſtibus vaſtatum & deſtructum, adeò vt nulla ibì cleri vel populi frequentia cerneretur. Eò ſe crebrò conferre ſolebat orandi cauſa: ſed vt inanis gloriæ flatus vitaret, intempeſtæ noctis captans ſilentia, veſtes clàm aſſumebat, quibus ex more pœnitentes vtuntur, atque ità diuinis vacabat meditationibus, donèc reuertente ſole, iterùm ſeculari ſe habitu tegeret. Hæc eius pueritiæ fuêre ſtudia & exercitia, quibus eius in DEVM animus accendebatur. Accidit autem, vt cùm nocte quadam in eo templo cum duobus puerulis precibus inſiſteret, & delectaretur in

Optima ſtudia.

Domino, duo teterrimi & immanes ſpiritus appræhenſos pueros per vim extrahere ni-
terentur. Senſit tandem à tergo clamantes & eiulantes pueros, conijcit oculos in il-
los nigerrimos ſpiritus, ſublata manu incipit crucis exprimere ſignum, & ecce repentè
illis diſparentibus, pueri manent incolumes.

Crucis ſigno pellit dæmones.

Ex illo verò tempore damnatus & inuidus ſatan machinas ſuas omnes admouit ad euertendum hominem Dei, & cuius mentem corrumpere non potuit, eum minis & terroribus phantaſticis conatur in ruinam impellere: ſed de hoc ſuo dicemus loco fuſiùs. Intereà cœpit coruſcare ſignis & miraculis, adeò vt in ipſo etiam ſeculari habitu dæmones fugaret verbo, & ægros ſuis precibus curaret. Valdè autem modis omnibus cauebat, nè quid ſancto eius propoſito, quod celatum volebat, humanus fauor & aura popularis gratiæ, detrimenti adferret, ſeque arrogantiæ vitio contaminaret. Cumq; ea quæ diximus, ab eo fierent, & ipſe operum atque virtutum ſplendor ceu tacita quadam prædicatione, pijs diuinæ veritatis inferret lucem, impijs & obtrectatoribus perfidiæ tetram caliginem offunderet: perindè vt olim apud Aegyptios tenebræ erant denſæ & horribiles, quæ palpari poſſent, porrò apud filios Iſrael lux: perrexit omnipotens Deus magnificari in ſancto ſuo, & cœptum virtutis opus magis magiſque prouehere. Iam enim fama ſancti viri longè lateque diffuſa, Auſtregiſilus Bituricenſis antiſtes à Theodorico principe obtinuit, vt liceret ipſi ſancto Sulpitio docendi in eccleſia munus deferre: videbat enim doctrinæ gratia multos ad eum confluere. Annuit ſine mora rex, vt tonſis capillis, in Clerum ille tranſiret. Itaque per gradus ad altiora promotus, etiam Leuiticum eſt adeptus miniſterium: ſeruiebatque in Eccleſia, & in dies maiori ſignorum copia illuſtrabatur. Suggerentibus autem quibuſdam, Clotarius rex petijt ab Epiſcopo, vt pro ſua & exercitûs ſui ſalute permitteret virum beatum in ipſius caſtris Abbatis fungi officio: cumque in eius & omnium, qui cum illo erant, ſumptus ea eſſent collata, quæ in triduum ſufficerent, illis duntaxàt ſeruatis, quæ ad vnius diei expenſas eſſent ſatis, reliqua egenis elargitus eſt. Quæ res malè habuit ipſius familiares, quòd metuerent victum neceſſarium defuturum. Ad quos vir ſanctus: Oculos, inquit, veſtros, filioli, ad Deum referte, eiusq; regnum & iuſtitiam primùm quærite, & omnia apponentur vobis. Recordamini illius propheticæ ſententiæ: Inquirentes autem Dominum, non minuentur omni bono. Et ecce ſubitò ad virum Dei tanta annonæ copia à fidelibus hominibus tranſmiſſa eſt, vt non abſurdè ea, quæ erogârat, centuplicato fœnere, quemadmodùm Dominus ſuis promiſit diſcipulis, ſe recepiſſe citra iactantiam gloriaretur.

Coruſcat miraculis.

Exod. 10.

Fit Leuita.

Magna in Deum fiducia.

Matth. 6.
Pal. 33.

Matt. 10.

At non poſt multos dies, ſæuiſſimo rex correptus morbo, ad extrema tendebat. Regina repentino luctu obruta, monilia abijcit, veſtes lacerat, euellit capillos, genas diſcerpit, regemque haud aliter atquè iam extinctum plorat. Turbatur omnis regia domus, iunguntur dominæ lachrymis planctus aulicorum: fit concurſus omnium ad virum Dei, eius amplectuntur genua, infundunt lachrymis: obſecrant, vt pro ſalute regis, in ſupremo diſcrimine conſtituti, preces DEO offerat. Permotus vir ſanctus, faciem lachrymis rigat, tundit pectus, alta trahit ſuſpiria, producit vigilias, conficit ſe ieiunijs, perpetuis Deum precibus pulſat. Exactis indè diebus quinque, regis fit etiam deploratior ſalus. Tum verò orant aulici virum ſanctum, vt deſinat ſe inedia conficere, paulumque cibi accipiat. At ille, Non comedam, inquit, donèc ſalutem principi obtineam à Chriſto, cui ſeruio. Illis contrà aſſerentibus, principem iam penè exhalâſſe ſpiritum, nec debere eum fruſtrà ſe inedia tabefacere: vir Domini reſpondit: Vbi ſeptem dies ieiunus permanſero, vnà cum principe ſanitati reſtituto cibum capiam. Aduenit dies cunctis optatiſſima, implentur ſancti ſacerdotis dicta, regi ſalus repentè redditur, omnium ore ſacerdos prædicatur, & ad regis conuiuium honorificentiſſimè euocatur. fecerat enim hæc res charum eum omnibus & gratum. Hactenùs ea diximus, quæ à Maioribus noſtris, ſancti viri æqualibus ſiue contemporaneis accepimus: nunc porrò ea commemoraturi ſumus, quæ partìm ipſi vidimus, partìm à noſtris condiſcipulis didicimus.

Regem ſuis precib. reddit incolumem.

Cùm igitur eius virtutum floribus, ſignorumque gemmis & gratia multiplici, regis aula ergregiè vernaret, odoriſque ſui fragrantia paſsim omnia complêſſet, accidit vt ſacer epiſcopus, cuius antè meminimus, feliciter migraret ad Dominum. Vbi autem ad noui pontificis electionem ventum eſt, & è populo alij alium, vt ſolet fieri, nominatur,

Auſtregiſilus Epiſcopus obit.

rent: pars etiam quædam inſanioris vulgi, primoribus nonnullis conſentiret in cuiuſdam ſimoniacam electionem, regisque conſenſus, magna vi auri oblata, ad id impetratus eſſet: noſtri verò, quibus Saluator dicit, Nolite timere puſillus grex, quia complacuit patri veſtro dare vobis regnum: ab omnipotente Deo peterent beatum virum ſibi dari Epiſcopum, mitterentque ad regem paucis verbis compræhenſam legationis formulam, eamque per vnum ex ijs, de quibus dicitur, Beati pauperes ſpiritu, quoniam ipſorum eſt regnum cælorum, regijs auribus inſinuarent: tametſi rex tam copioſæ pecuniæ deſiderio nonnihil ineſcatus teneretur, at tamen eius coniunx, diuino amore ſuccenſa, admonebat eum, poſt tanti pontificis è vita exceſſum, eum iure meritoque illi ſubſtitui debere, qui & meritis & miraculorum ſignis, & virtutum oramentis illi par eſſet: ſimul etiam ei in mentem reducebat, quòd eius precibus paulò antè ab ipſis mortis ianuis ad vitam eſſet reuocatus. Itaque rex maturiori omnia iudicio perpendens, ſpretoque maleſuadæ cupiditatis conſilio, repudiatis malorum conſultorum perſuaſionibus, abſque vlla dilatione iuſſit impleri, quod diuina erat prouidentia conſtitutum. Ità vir ſanctus, Deo volente, primam obtinuit Aquitaniæ ſedem, eodemque fauente & efficiente, vulgi inter ſe diſcrepantes animi in mutuam ſunt concordiam redacti, pontificemque Sulpitium pariter amore complexi ſunt.

Luc. 12. *Matt. 5.* *Fit Bituriceñ epiſcopus.*

Ille verò iam factus pontifex, non honori, ſed oneri ſuas ſuppoſuit ceruices. Deniquè omnibus omnia factus, non quæ ſua ſunt quæſiuit, ſed quæ aliorum, vt ſalui fierēt. Vidiſſes ibi ſanctum ſacerdotem, velut lampadem diuinitùs accenſam, tradere ſe ieiunijs multis, immò perpetuis, & vigilijs propè continuis, adeò vt ſi naturæ neceſſitas ſomnum interdùm exigeret, eum non in molli ſtrato, quo nunquàm vſus eſt, ſed humi, ſubſtrato cilicio & mattula, parcè captaret: Erat in eo inſignis vitæ puritas & animi virtutes eximiæ: nec magnoperè curauit ſermonis phaleras, ſed cùm eſſet tot clarus virtutum chariſmatîs, & ſignorum quoquè gloria illuſtris, diſſeminabat quotidiè verbum Dei per omnem regionem: breuiq; ſpatio tantum profecit apud populum, Iudaica perfidia contaminatum, vt quaſi nouam veritatis lucem ſibi adſpicere viderentur: cumq; multa verbis, plura exemplis & factis doceret, nec imperaret alijs, quod non priùs ipſe feciſſet: nullum ſanè non ſalutari expiatum lauacro, in ea vrbe Iudæū habitare permiſit. Orabat autem iugiter Dominum pro illorum conuerſione, docebatque eos per baptiſmum habere peccatorum veniam, nec ſine illo poſſe eos ſaluos fieri.

Viuit in Epiſcopatu ſanctiſſimè.

Ità factum eſt, vt eius ſermonibus permoti, verique Solis iam illuſtrati radijs, planè obſtupeſcerent, & veterum errorum ducti pœnitentia, cum fideli confeſſione accederent, & à ſancto pontifice baptizarentur. Sic ille bellator egregius, diuina fretus ope, prædam ex inimici faucibus eripuit, & ſuo reſtituit authori, pulſo ab animi penetralibus infidelitatis ſqualore. Ex ijs plerique in noſtra religione hodieque ſuperſtites degunt. Iam verò ità cœpit in eo ſignorum gratia augeri, vt haud ſecùs, atquè olìm apoſtoli, miraculis coruſcaret. Nam cùm paulò ſuprà dixerimus, dæmones eum verbo fugâſſe, & ægros curauiſſe precibus: iam Deus noſter hanc in eo gratiam ità cumulauit, vt proceſſu temporis etiam cæcis lumen, ſurdis auditum, mutis loquelam, vitam mortuis, mancis manuum, claudis pedum officia reſtituerit: pluraque alia, quæ nimìs longum ſit explicare ſingulatìm, mira effecerit: è quibus tamen volumus in præſens ſaltem pauca referre.

Iudæos multos conuertit.

Gothaldus quidam filium ſuum, annorum circitèr decem, adeò ex linguæ impedimento propè mutum, vt ſermo integer ab eius ore nunquàm prodierit, ad pedes ſancti viri depoſuit, & filij morbum ſimul indicauit. At ille motus miſericordia, ſuſpirans, ad cælum oculos manusque ſuſtulit, Chriſtique clementiam plena fide cum lachrymis implorauit: deindè facta prece, in linguam pueri ſignum crucis impreſſit: moxque linguæ laxantur vincula, & in hunc vſque diem promptè expediteque loquitur.

Sanat elinguem.

Eo tempore, quo dira fames prouincias omnes obtinuerat, puer quidam ex inedia ferè extinctus, ad ſancti pontificis genua aduoluitur, orans vt ſuî velit miſereri. Reſpiciens ergò vir pius ad domûs ſuæ Præfectum, Hunc, inquit, puerum ſummo ſtudio tibi noueris commendatum. Pollicetur ille ſe, quod erat iuſſus, diligenter curaturum. At interìm varijs ille negocijs diſtractus, cœpit puerum habere negligentiùs. Itaque frigore & inedia confectus, in fornacem ſe iactauit, cumque deficiente ſpiritu feſſa membra iam trahere non poſſet, exanimatus eſt. Inquirit deindè Epiſcopus de puero, perlu-

perluſtransque loca omnia præfecti domûs ſuæ, cùm nulla de puero indicia reperiret, ab illo repoſcit commendatum. Ille ad eius ſe abijciens pedes, eum ſe perdidiſſe fatetur. Protinùs vir Dei in ſuum ſe cubiculum recipit: humi proſtratus, vbertim lachrymatur, crebrò ſuſpirat, Dominum Ieſum obnixè rogat, vt reddat ipſi puerum. Intantùm enim amiſſi pueri interitu cruciabatur, vt haud aliter coram Deo lugeret & plangeret, tanquàm apud Chriſti tribunal de ipſius manibus anima pueri eſſet requirenda. Intereà is, cui hoc ex officio incumbebat, ad fornacem inflammandam properat: viſoque puero, rigida membra trahere conatur: ſed ſentiens exanimem, beato pontifici renunciat. Tum ille rursùs in terram proſternitur, fundit preces, prolixè ſuſpirat. Deindè caput ſubrigens, iubet cadauer pueri calida aqua perfundi: precesque ſine intermiſſione continuans, pectusque verberans, Dominum Ieſum interpellat. Et eccè ſensim mouentur membra pueri, atque ad pedes orantis epiſcopi adrepit, ijsque contactis, priſtinas recuperat vires, crediturque in præſentem vſq; diem ſupereſſe. Nam multo poſteà tempore apud nos demoratus eſt.

Extinctum ſuſcitat puerum.

Gurges erat in Viriſionenſium agello, adeò copioſus aquis, & quidem dæmonibus conſecratus, vt ſi quis qualibet ex cauſa in illum eſſet ingreſſus, ilicò demergeretur, præfocatus à dæmone. Sed Dei benignitate contigit, vt illuc quandoquè adueniret ſanctus Sulpitius: ad quem eius loci habitatores accedunt, ſupplices orant, vt ipſis velit opitulari, quandoquidem multos iam in eo gurgite & propinquos, & famulos amiſiſſent. Ille ſolita pietate iuſſit chriſma cum oleo & aqua parumpèr commiſceri, idque cùm benedixiſſet, tradidit diſcipulo, præcipiens vt his Eliſei prophetæ verbis vteretur: Sanaui aquas has, & non erit in eis vltrà mors, neque ſterilitas. Quod cùm ità factum fuiſſet, confeſtìm malignus dæmon adeò loco pulſus eſt, vt deincèps feliciter omnes illic egerint, & ſine periculo piſces frequentes in litus trahantur.

4. Reg 2. *Profligat dæmonem ab aquis.*

Breui interiecto tempore, ruſticus quidam, ob æſtatis temperandos ardores, vltrò ſe in flumen miſit: ſed repentè dæmonis laqueis conſtrictus, necatur. Non longè aberat is locus ab ædibus baſilicæ, vbì in quadam exhedra vir Domini cum fratribus cibum ſumebat. Anus autem quædam eminùs poſita, vt vidit hominis interitum, manu innuit miniſtris, qui in ſancti pontificis conſpectu adſtabant. Illi vnum è ſuis mittunt, qui ex muliere, quid ſibi velit, ſciſcitetur. Audit is à fœmina, quendā illic in aquis petijſſe. Euocat ergò ſocios, & res ad pontificis notitiam perfertur: qui extinctum corpus iubet ex aquis extrahi, & in nonam vſque horam ſeruari. Peracto prandio, ad locum orationis ſe confert: & quidem mox pro voto obtinuit extincti reditum ad ſuperos: ſed idcircò à ſexta ad nonam, id eſt, tribus horis voluit differri, vt nulli poſſet ambiguum videri, hominem illum verè fuiſſe defunctum. Tandèm ab oratione ſurgens, iubet ad ſe adduci cadauer: cui vt ſignum crucis impreſſit, cœperunt membra agitari, rurſusque iubente antiſtite, ilicò ſurgit homo incolumis, ſuisque pedibus abſcedit.

Alium defunctum vitæ reſtituit.

Quidam ex optimatibus, Theodegeſilus nomine, viſendi gratia acceſſit ad ſanctum pontificē, qui ea qua ſolebat, humanitate & beneuolentia eum excepit: & quia hyems erat & ingens frigus, focus inſtruitur. Miniſtri neſcio quibus alijs intenti rebus, non magnoperè habebant ignis curam. Erumpit interìm flamma vorax, & tectorum faſtigia vaſtat: ſequitur ædium concuſſio, & igne creſcente, iam cuncta ruinam minantur. Omnes igitur animis conſternantur, & cùm difficultate rei abſterriti, non auderent tectum conſcendere, cuncti in fugam vertūtur. At ſacerdos Domini manum eleuat, opponit flammis ſignum crucis, & è veſtigio, cunctis ſtupentibus, priuſquàm manum ille deponeret, adeò ignium globi extincti ſunt, àc ſi denſiſſimi imbres è cælo delapſi eſſent.

Signo crucis flammas extinguit.

Intra vrbis mœnia quædam illuſtris matrona frumentis plenum habebat horreum grande. Intempeſta nocte quidam furcifer clàm in illud ignem conijcit, & ſubitò flammæ vndiquè erumpunt. Fit communis omnium luctus & tumultus. Porrò vir ſanctus inſolito tum ſomno depreſſus, tandèm ex diſcipulo, quid acciderit, cognoſcit. Currit igitur feſtinus ad ignem, eumque cum canticis ſpiritualibus circuit: certosque cum baculo igni limites præſcribit, quos non debeat prætergredi. Cùm igitur omni ex parte vicinas contiguasque ædes flammæ voraces attingerent, indè reiectæ & repulſæ, in ſeipſasq; reuerſæ, & extinctæ ſunt. Lætus vir Dei, pergit ad eccleſiam, matutinas preces & laudes Domino perſoluturus.

Item aliud ſopit incendium.

In eadem vrbe vir ſanctus monaſterii Virginum magno ſtudio conſtruxerat, in quo Virginum & Continentium fœminarum agmen incluſerat. Ibi cuiuſdam negligentia ignis correpto pariete, in flammas ſe diffudit. Nox erat, & periculum etiam vicinis ædibus intentabatur, igne iam inſtàr montis intumeſcente. Tum verò Dei ſacerdos ouicularum ſuarum interpellatus precibus, ad locum feſtinat, contra immenſæ altitudinis flammas crucis ſignum obijcit: ſtatimque adfuit auxilium è cęlo in columbæ ſpecie, in qua ſpiritus ſanctus olim ſuper Dominum baptizatum deſcendit: ſimulque compreſſæ flammæ, non audent alias contingere domos. Hoc periculo liberatas ouiculas illas ſuas pius paſtor ſalutaribus monitis inſtituit, eiusque doctrina effectum eſt, vt apud illas hodieque caſtitatis propoſitum eniteſcat: quæ dum diuinæ ſapientiæ ſtudio deditæ ſunt, & mentes & corpora virginitati & integritati conſecrant, ſeipſas ſapientiæ vaſa munda exhibentes, nec ſponſi alicuius mortalis & corruptibilis, ſed diuini verbi caſtiſſimos & immortales concubitus expetentes, vndè ſuccedat poſteritas nequaquàm corruptioni obnoxia. Quanta etiam apud eas abſtinentiæ, ſobrietatis & honeſtatis ſtudia & exempla præclarè emineant, nos pro dignitate explicare nequimus. Sed his obitèr dictis, ad narrationem redeamus. Signo crucis rurſus extinguit ignem. Matt. 3.

Erat procùl ab vrbe in loco, qui Auatra dicitur, arbor immanis, quam vir ſanctus ſecuribus iuſſit ſuccidi. Ea cùm iam laberetur, puerum ſibi non proſpicientem penè oppreſſiſſet. Sed vir ſanctus extenſa protinùs manu, ſignum crucis edidit contra cadentem arborem: qua modo admirabili in aliam ſe partem reflectente, puer præſentiſſimum mortis periculum illęſus euaſit. Signi crucis virtus.

Cùm hunc in modum vir beatus, inſtàr clariſſimorum ſiderum, innumeris fulgeret miraculis, & omnes in Dominum Ieſum crederent, totius boni inimicus diabolus malignos quoſdam viros, apta ſuæ nequitiæ organa, commouet ad infeſtandam inteſtinis bellis eccleſiam, eiusque plebem, iam tranquilla pace fruentem. Incitat quendam Galliarũ principem, admotis ei prauæ cupiditatis facibus, occultisq́; perſuaſionibus, vt à Bituricenſi clero & populo pecunias per ſcelus extorqueat. Miſit ille quendam ex amicis & fautoribus ſuis, hominem duplici ſibilantem ore, geminaque lingua virus exitiale vibrantem, vt is populum iam dictum exagitet. At quia non deſerit ſuos clementia Dei, præſertim vbi diſcrimen præſens imminet, cùm nefarius ille regiæ crudelitatis adminiſter multitudinem illam Chriſtianæ plebis, quæ ſemper libera fuiſſet, in ſeruitutem non ferendam redigere conaretur, omnes ad paſtorem ſuum confugiunt, ſublatisque cum ingenti planctu & clamore vocibus, Pie paſtor, inquiunt, fer opem gregi tuo, quem hucuſque paterno fouiſti affectu: nè patiaris commiſſos tuæ fidei perire: defende nos à lupo, qui rabido nos dente diſcerpit. His auditis, vir pius toto animo ad miſericordiam commotus, indicit omnibus ieiunium, agitque cum principis nuncio, vt impiam deſiſtat exequi iuſſionem. Sed cùm ille ſuperbia tumidus nihil hac ratione moueretur, ſpretisque ſancti viri ſermonibus, magis etiam inſoleſceret, ille ſe in cellulam recipit, humi abijcit, pectus crebris ictibus tundit, petit à præpotenti Deo, quod à præſide obtinere non potuit: nec tamen inimicorum perniciem, ſed conuerſionem potiùs petit. Erat enim erga ſuos aduerſarios mitis ſemper & pius. Intereà quendam è ſuis ſolitarium virum, Ebregiſilum nomine, qui cunctis abdicatis, propudiatoq́; mundo & operibus eius, vita & ſermone cæteris excellentiùs ad viri Dei imitationem totum ſe compoſuerat, ad ſe accerſit, mittitque ad regem, vt eius arguat crudelitatem, indicetque, ni vitam corrigat ſuam, repentinum illi impendére interitum. Is vbi ad regem venit, dixit quæ iuſſus erat: inſupèr etiam de perpetratis facinoribus eum admonuit, ſi fortè poſſet duci pœnitentia, flere admiſſas iniquitates, & vltrices æſtuantis gehennæ flammas lachrymarum imbre extinguere. Non enim vult Deus mortem peccatoris, ſed vt conuertatur & viuat. Rex vbi hæc audiuit, adeò totus eſt timore correptus & fractus, vt abſque mora ſuam agnoſcens culpam, in lachrymas erumperet: ſpretoq́; regali faſtigio, ageret pœnitentiam, libenterque executioni mandaret, quæ per diſcipulum ſuum beatus antiſtes illi indicàrat. Confeſtim igitur inſolita illa abrogatur exactio, impia conſcriptio aboletur, populo ſalus reſtituitur: & ſicut poſt horribilem tempeſtatem ſole iterùm ſuo ſplendore terras illuſtrante, mortalium hilareſcunt animi: ità pace eccleſijs reformata, ſacerdotum gaudia cumulantur. Addidit verò hanc rex conſtitutionem, nè futuris temporibus aliquid eiuſmodi attentaretur. Dæmon nititur eius perturbare ſubditos. Indicit ieiunium cõtra vim. Ezech. 33.

Porrò

Diuinitùs punitur exactor inſolens. Porrò ille vir crudelis, quem rex negocij huius conficiendi cauſa ablegârat, cùm nollet regi in melius mutato ſubſcribere & aſſentiri, diuinitùs percuſſus, cum ignominia vitam dignè perdidit, qua fruebatur indignè. Non enim potuit tanti facinoris administer impunè euadere. O verè beatum antiſtitem, qui aduersùs hoſtiles inimicorum furores nunquàm ſe vel armis vel manu defendit ſua, ſed ieiunijs & vigilijs continuis, & ſub ara proſtratus, feruentibus orationibus defenſorem ſibi atque eccleſiæ ſuæ Deum parabat. Ecquis verò vllis vnquàm machinis aut infeſtationibus eum deijcere & debellare potuiſſet, qui auxiliante Chriſti dextera, ſemper tutus inuictusque manebat?

Per idem tempus cùm vir Dei ſignis & omnigenis virtutibus mirificè eſſet ornatus, & in verbo Dei diſſeminando Apoſtolicam æmularetur ſimplicitatem, eſſetque iam in omnibus perfectus Dei ſacerdos & hoſtia, pauperum quoquè curam ſolicitam gereret, & impoſitum ſacerdotij munus ſtrenuè exequeretur: ætate iam ingraueſcente, & in decrepitam propendente ſenectutem, cernens omnibus ſe non poſſe ſufficere, & neque in rerum diuinarum ſublimi meditatione atque ſanctæ orationis ſtudijs, vti optabat, iugiter permanere, neque eorum, qui quotidiè ad noſtram religionem traducebantur, Multi ab eo conuerſi. inſtitutioni poſſe vires adferre neceſſarias: quæ quidem adeò illum ſolebant habere occupatum, vt vix horæ vnius ſpatio reſpirare permitteretur, dum à prima luce vſque Adiungit ſibi coadiutorem. in profundam veſperam, ab alijs ſemper ad alia auocaretur: hoc nimirùm illi conſultiſſimum fore viſum eſt, vt vni ex primoribus regionis illius, Vulfelento nomine, viro iam exactè & accuratè inſtructo, partem ſui demandaret officij, diuiniq́ue verbi committeret miniſterium. Iam verò quis dicendo conſequi poſſit, qua humilitate, beneuolentia, charitate erga miniſtros ſuos & pauperes deincèps vſus ſit? Semper enim illud Matth. 20. Euangelicũ & mundiſſimo ruminabat ore, & totis viribus exequi conabatur: Qui voluerit inter vos primus eſſe, erit veſter ſeruus. Et quia mentis oculos ſemper habebat in Deum defixos, perpetuoque contemplabatur Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum, propter nos hominem factum, id nos docere voluiſſe, vt vſque ad ſupremum ſpiritum Philip. 2. aduersùs peccatum decertemus: nam & ille non rapinam arbitratus eſt, eſſe æqualem Deo, ſed ſemetipſum exinaniuit, formam ſerui accipiens, & habitu inuentus vt homo, humiliauit ſeipſum, factus obediens vſque ad mortem crucis: hac de cauſa labores omnes, mentiſque & corporis cruciatus vltrò ſuſcepit, nè fidei propoſitum peccati conſcientia violaret.

Verùm ſi nos eius porrò virtutes mentiſque inuictam conſtantiam commemorare velimus, nec præ ſermonis inopia id poterimus, nec fidem dictis noſtris habituri ſunt, niſi qui ſuis ea oculis perſpexerint. Malumus igitur quædam eius narrare miracula, quę ab eo fecit tempore, quo ſibi laborum ſuorum ſocium adiunxit.

Alia eius miracula. Quadam nocte homo ſceleſtus, ſed inops, in penu beati viri ſe per vim ingeſſit, furtoque indè quędam auferre nitebatur. Sed cùm celeriter indè vellet abſcedere, omnem ſibi exeundi copiam ablatam, & tanquàm carcere vndiquè concluſum ſe vidit. Tota igitur nocte multùm fruſtrà deſudans, qui facilem ſibi aditum parauerat, exitum inuenire omninò non poteſt. Sole interìm ſuos radios ſpargente, vir Dei vnum è cuſtodibus ad ſe accitum, iubet adire cellam penariam, & ſi quem illic offenderet multa laſſitudine defatigatum, & quaſi nexibus quibuſdam irretitum, eum indè educere. Abijt ille è veſtigio, ſociumque ſibi adiungens, hominem nequam in penario inuenit: cumque eum vellent ambo comprædendere, ille inſtàr anguillæ ex eorum manibus mira lubricitate elabitur: ſed cùm in flagranti facto depræhenſum, turbiſque vndiquè vallatum ſe cerneret, malletque repentina morte perire, quàm acerbas flagitij pœnas luere, in puteum ſe dedit præcipitem, qui octoginta ferè erat cubitos altus, interìm nihilominùs in ipſo puteo beati antiſtitis ſuffragia implorans. Mox igitur vir ſanctus eò aduolat: puerum funibus ligatum, ad miſerum illum demitti iubet, præcipiens vt diligenter appræhenſum, ſecum faciat educi. Clamantibus verò cunctis, eius vitam iam In puteum altiſſimum inſiliens, manet incolumis. planè eſſe deploratam, qui in tam profundam eſſet putei voraginem demerſus: vir ſanctus pergit vrgere, vt puer ipſius iuſſa ſine mora capeſſat. Deſcendit igitur famulus in puteum, ſigno ab Epiſcopo ipſi impreſſo munitus, cernitque incolumem, quem iam omnes extinctum arbitrabantur: iniectiſque illi funibus, ſursùm vnà ſecum attrahit. Accurrit ad huius rei ſpectaculum penè vniuerſa ciuitas: fit vnus omnium plauſus & gratulatio, miranturque ſoſpitem, quem in tantam profunditatem per pręceps collapſum,

pſum,omni vitali ſpiritu prorsùs deſtitutum exiſtimauerant. At miſer ille ſui ſceleris conſcientia confuſus, ad ſancti pontificis ſe pedes proſternit, petit maleficij veniam. Ille verò pietatis viſceribus affluens, ignoſcit celeriter: addit etiam vitæ ſuſtentandæ neceſſaria,crebroque admonet,vt petere mâlit quàm rapere,& ex benficio potiùs alieno, quàm furto ſuo ſibi parare vitæ ſubſidia. Diſcimus ex his ſancti viri perfectam humilitatem, procliuem miſericordiam, ſanctam ſimplicitatem. Neque minor in eo fuit patientia & longanimitas, vt ſequentia declarabunt.

Inobedientia caſtigatur.

Vnus ex eius diſcipulis diaconus,copiam ab illo petijt ad patriam redeundi. At vir Dei,metuens nè ex occaſione longinqui itineris in aliquod periculum incideret,noluit ei facere diſcedendi poteſtatem. Ille verò ſpiritu ſuperbiæ agitatus, in ipſa nocte arrepto vehiculo, celeriter fugam arripit, nec tamen cæcitate percuſſus,poteſt iter inceptum proſequi,ſed tota nocte vltrò citroq; ſe transferens,vbi terris lux reddita eſt, poſt multos fruſtrà exantlatos labores, in eodem loco, vndè primùm aufugerat, ſe cernit conſtitutum. Deniquè à ſacerdote ſanctiſſimo,quem nihil horum latuiſſe puto,veniam ſupplex petit,eiusque adhærens genibus, totam rei geſtæ ſeriem exponit. Vir pijſſimus,nihil eius iritatus peruicacia,libenter ignoſcit culpam agnoſcenti.

Infeſtationes dæmonum.

Multas vir Dei pertulit ab antiquo hoſte infeſtationes, & præ cæteris Chriſto ea tempeſtate militantibus,cum vniuerſo exercitu ſuo illi moleſtus fuit: id quod pauca è pluribus teſtabuntur, quæ huc ſumus adſcripturi. Iam antè dictum eſt,ſanctum virum nocturnis vigilâſſe horis,& in preces peruigilem incubuiſſe. Cùm igitur nocte quadam in baptiſterio pſalmodiam abſoluiſſet, paucis ſibi adhibitis, ad beati Martini baſilicam proceſſit,vt quod noctis ſupererat,ibidèm in precibus & laudibus Dei exigeret. Vt autem puer lucernam ferens ad baſilicæ fores propè acceſſit, in formam auis horribilis & teterrimæ ſe transfigurat ſatan: primò nititur lucernam extinguere: mox in faciem oculoſque beati antiſtitis cum magno impetu ſe ingerit, atque hac & illac circunuolitans,ridiculis ambagibus ludens,identidèm violentus in ſanctum virum irruit. Cernens autem vir Dei, improbi malignas machinationes: Scio, inquit, quis ſis: nec te ſinis latére eum,cui penè ſemper perſecutorem nequiſſimum te exhibes. Deindè eleuata manu ſignum crucis pingens, improbum illum repentè in fugam compulit, ità vt cum ſuis ludibrijs planè euaneſceret.

Signo crucis abigit dæmonem.

Vnus ex pueris, mente & moribus ſimplex, Anſulphus nomine,à ſancto Epiſcopo ad locum quendam pro fratrum & pauperum victu neceſſario parando quandoquè miſſus eſt. Is poſtquàm iuſſa perfecit,domum feſtinus redire contendit: & eccè obuiàm illi venit ſæuiſſimus dæmon cum grege ſuorum ſatellitum, exturbat eum è curru, & flagris peſſimè mulctatum relinquit: quem fratres ſemiuiuum domum reportârunt. Sed cùm ea res ad iniuriam ſancti pontificis pertineret, nemo ei voluït, quid actum eſſet,indicare. Tandèm diuinitùs edoctus (habebat enim etiam prophetiæ gratiam) animaduertit, miniſtrum continuis decem diebus cæcum mutumque permanere, membris omnibus iam præmortuis,itaque obſtructo compreſſis dentibus ore,vt nec aquæ gutta illi poſſet inſtillari. Exponit ergò fratribus rei geſtæ ſeriem, non ſine lachrymis ex pietate & commiſeratione erga afflictum profluentibus: dolet ſua cauſa ouiculam tam acerbis doloribus cruciari: ſimul autem humì ſe proſternit, & completa oratione ſurgens, iubet panis bucellam cum vino offerri iam propè animam exhalanti. Abeunt miniſtri, vique ore illius patefacto, vinum ab Epiſcopo miſſum inſtillant: ille ſibi redditur,vigoremque priſtinum membra præmortua recuperant. Id verò nos ab illo ipſo,cui id accidit, percepimus, & eſt etiam aliorum fidedignorum hominum teſtimonijs confirmatum.

Curatur propè extinctus.

Non multò pòſt iterùm vir Dei poſt ſolis occaſum in Eccleſiam cum paucis abijt, ibì pernoctaturus in precibus. Adeſt tortuoſus ſerpens, tenui primùm ſibilo lenes demulcet auras: deindè in ipſis tranquillæ noctis ſilentijs cum magno ſe impetu intra templi parietes infert: teſtudinem, aras, lucernas, cæteraque omnia adeò concutit, vt diſcipuli eccleſiam omnem è fundamentis euerti putarent: nimiumque pauidi, intermiſſo cantu, in terram ſe abijciunt, tanquàm repentè perituri. At vir beatus in diuinis canticis permanſit intrepidus, floccipendens nequiſſimi ſerpentis præſtigias, ità vt nec in proſperis quidē ſucceſſibus conſtantior vnquàm fuiſſe videretur. Tandèm tota illa dæmonum turba in vnam ſe molem colligit, ſperansq; atrociori ſonitu & ſtrepitu inui-

Conſtantia ſancti viri in dæmonum ſpernendis terriculamentis.

ctam illius animi conſtantiam frangi poſſe, cum immenſo tumultu coram ſanctopontifice, pauimentum cædens, præceps collabitur, adeò vt diſcipuli illum in fruſta diſcerptum exiſtimarent. Et illi quidem diù manſore attoniti, at eximius Chriſti ſacerdos diuina in hoſtem tela vibrans, in canticis ſpiritalibus perpetim immorabatur: obiurgauitque poſteà diſcipulos, quòd omiſſis ſacris hymnis, phantaſticis inimici terroribus ceſſiſſent. Optabat ſanè diabolus extinctum virum Dei, quippe quem videret tam præclarum eſſe ducem & paſtorem populi Dei: & quia ſine intermiſſione malitia bellum gerit aduersùs virtutem, & ſeruos Chriſti totius boni æmulus ſatan perſequitur, non ſat habuit iniquus ille ſanctum Sulpitium infeſtâſſe, ſed etiam gregem ipſius curæ commiſſum, atroci furore ſibi ſumpſit oppugnandum & diuexandum: idque tam multis modis, vt illis commemorandis ſufficere non poſſimus: vnum tamen eius malignitatis exemplum, quod in quendam ſancti præſulis ſeruum ſub multorum teſtimonio edidit, non volumus taciti præterire.

Diabolus cędit Leguntium.

Quidam Leguntius, ex eorum numero, ad quos pertinet iugiter in templo laudes Deo canere, properabat ad eccleſiam, nocturnas illic vigilias celebraturus. Occurrit autem illi ſatan furibundus, volens eum ab opere pietatis retardare. Itaque multis eum verberibus affectum, penè exanimem relinquit. Manè facto, inuenitur homo proſtratus humi, & omni penè ſenſuum officio deſtitutus. Fortè id temporis procul vrbe aberat vir Dei. Vt eſt autem triduo pòſt reuerſus, cumque flagris laceratum & iam ſemiuiuum inuenit, iuxta eum ſe in terram deijcit, fortiterq; ingemiſcit. Deindè diducto eius ore, ſacrificium (ſic habet hiſtoriæ huius textus) in illud ſuis manibus infundit: mireq; cunctis rei euentum ſuſtinentibus, cùm eius manum ſacerdos ſanctus apprehendiſſet, mox adeò ſurrexit incolumis, acſi nihil illi incommodi anteà accidiſſet.

Pœna violantis diem Dominicæ reſurrectionis.

Non multum interceſſit temporis, & ecce ruſticus quidam arrepta ſecuri, nefario opere ſanctiſſimum Reſurrectionis Dominicæ diem polluit. ſed non eſt lenta Dei vindicta. Ilicò manus ſacrilega aruit, cuteque & neruis tabeſcentibus, adhæſit manui ſecuris. Sentiens miſer plagam numinis, feſtinus abit ad virum Dei, ad eius ſe veſtigia deprimit, opus temerè admiſſum manus arida prodit. At ſanctus epiſcopus lugentem illum iubet ad eccleſiam ſecum ire. Ibì ſub ara proſtratus ſacerdos Dei, preces iungit precibus, vt poſſit reo Chriſti conciliare miſericordiam. Deindè more ſuo ad cellulam ſuam ſe confert, conſperſuſque cinere, cum lachrymis noctem in oratione tranſmittit: cumque manè debitas Deo perſoluturus laudes, ad templum veniſſet, promiſcuum cernit vulgus hominem illum cum ſecuri intuentem: at ipſe pronum ſe abijcit ad obſecrandum pro illo Dominum. Tum verò miſer ille non ferens doloris acerbitatem, immaniter vociferatur, vt locus ille concuſſus videri poſſet, cunctoſque pauor immenſus corriperet. Interìm verò ſacrilega manus reſtituitur: oſſa, cutis, & neruì ſuccos priores obtinent, ſecuris indè miro reſilit modo, fundit reus vberes lachrymas, peccatum confitetur & abſoluitur, domumq; repetit ſuam, & corporis & animi nexibus expeditus. Ità nimirùm immenſa Dei miſericordia animę mòrbis corporis afflictione medetur, conuenienter illi propheticæ ſententiæ: Viſitabo in virga iniquitates eorum: miſericordiam autem meam non diſpergam ab eo.

Pſal. 88.

Ioan. 14.

Nota.

Cùm autem dixerit in Euangelio Dominus: Qui credit in me, opera quæ ego facio, & ipſe faciet, & maiora horum faciet: vſqueadeò tandèm fidei feruor in ſancto viro excreuit, vt ſi quis aquam, qua manus abluerat, clàm ſubriperet, & cuiuſcunq; ægroti corpus ea contingeret, cōfeſtim morbi pellerentur: maximè verò tertianis & quartanis febribus vexati, admirabiliter priſtinæ redderentur virium integritati. Et multa ſanè ad extremum ſtupenda per eum Dominus miracula deſignauit, quæ fidem excedere viderentur, niſi eſſent conſpecta oculis. Et quia iam cum angelis potiùs in cælis, quàm cum hominibus in terris degere viſus eſt, omnia huius mundi blandimenta & fallacias adeò protriuit & reſpuit, vt cum Apoſtolo diceret ex ſententia: Mihi viuere Chriſtus eſt, & mori lucrum. Optabat enim cum eodem diſſolui & eſſe cum Chriſto, niſi eorum cauſa adhuc vellet viuere, pro quorum ſalute etiam mori non dubitaret. Pompas huius ſeculi ceu ſtercus quoddam ſpreuit: aurum & argentum non alio quàm luti habuit loco. Coëgit etiam epiſcoporum concilia, in quibus crebrò illos admonere ſolebat, vt memores eſſent præcepti illius Domini Saluatoris, Nolite poſſidere aurum, neque argentum, &c. atque ſecundùm Apoſtolum, habentes, inquiebat, victum & quibus tegamur,

Philip. 1. Ibidem.

Matth. 10. 1. Tim. 6.

mur,his contenti ſimus. Et ipſe quidem vir ſanctus alijs ſe virtutis præbebat egregium exemplum,caſtigabatque corpus ſuum & in ſeruitutem redigebat, nè fortè alijs prædicans,ipſe reprobus efficeretur. Multo ſanè tempore neque vaſa argentea habere voluït, neque illis vſus eſt, contentus ligneis, fictilibus,& marmoreis. Cumque alios ea doceret,quę priùs opere ipſe implêſſet, dubiū non eſt ex ſententia Saluatoris, quin magnus ſit in regno cęlorū: & quia crucifixit in ſeipſo corpus propriū cum vitijs & concupiſcentijs,nouū adeptus eſt,non moriendo corpore,ſed carnē mortificando,martyrium. 1. Cor. 9. Matth. 5.

Conſtruxit quoquè vir ſanctus eccleſias,monaſteria & cellas, innumerabiliumque clericorum ac monachorum pater effectus eſt. Multi enim,immò quamplurimi renunciantes rebus & facultatibus ſuis,eiuſmodi ſe philoſophiæ dedidêre,vt omnibus ſuis in egenorum vſus diſtributis,curiſque huius vitæ procùl abiectis, extra vrbem in hortulis, vel exiguis agellis degerent: vel etiam, quod in Actibus Apoſtolorum de illis annotatum eſt,qui primi ex Iudæis in Dominum Ieſum crediderunt,poſſeſſionibus prædijſque diſtractis,precia eorum ponerent ante pedes aliorum, ịvndè ſingulis diuidebatur,prout cuique opùs erat. Atque ij omnes ſpiritalibus diſciplinis pleniſſimè inſtituebantur, & ſtudijs Chriſtianæ philoſophiæ,exemplo beati viri,adeò erant dediti, vt nonnulli etiam poſt triduum demùm cibum caperent,non tam eſcæ deſiderio, quàm vt naturæ neceſſitati ſatisfacerent. Plerique enim in diuinæ ſcripturæ altiori haurienda intelligentia, tanquàm in ditiſſimis & lautiſſimis ſumendis ferculis ità diuerſabantur, vt famem ſuam explere non poſſent, ſcripturaſque contemplando, acriori deſiderio inflammarentur: perpetuoque ſtudio ità aduersùs carnem decertarent, vt nulla ex parte eius libidini prauiſque cupiditatibus indulgerent: porrò animam ſapientiæ & ſcientiæ dapibus magìs magiſque opimādam curarent. Eiuſmodi autem filiorum ſtudijs pater ſanctus mirificè lętabatur. At cùm iam optaret diſſolui & eſſe cum Chriſto, non diſtulit pius Dominus fidelem ſeruum ad requiem tandèm euocare. Multa condit loca ſacra. Act. 4. Nota hanc abſtinentiam.

Aderat iam beatæ conſummationis diù optatum tempus: & quanuìs graui ſenecta vires exhauſtæ deficerent, at tamen propè emortuum corpus ipſum abſtinentiæ onus confirmabat & roborabat: quodque natura non potuit, meritorum gratia conceſſit. Deniquè plenus iam dierum, multoque inſignium meritorum ſplendore coruſcans, terreno terræ relicto corpore, ſpiritu ſublimes cælorum petit ſedes. Tum verò,eius audito deceſſu, ex locis omnibus oppidi Bituricenſis populus innumerabilis certatìm accurrit: mœnia, atria, plateæ omnes complentur, idque adeò, vt nisì ſancti pontificis preces interceſſiſſent, pars maxima populi contrita pedibus, ſpiritum fuerit exhalatura. Erat autem omnium planctus immenſus,dolor intolerabilis, tamque gementium triſtis & lugubris vox,vt etiam ſaxea pectora in lachrymas ſoluerentur: atq; haud ſcio, num tam adamántinum cuiquam poſſit ineſſe pectus,vt ſe illo loco à lachrymis continere valeret. Cumque eſſet omnium mœror inæſtimabilis, Clerici præ nimijs ſingultibus hymnos canendos vix explere potuerunt. Inter ipſos ſingultus, hæc verba dolor immodicus extorquebat: Heu grex deſolate, quid agis? En amiſſo paſtore diſpergéris: & quis te à rabidorum luporum dentibus tuebitur? Deniquè in obitu tuo omnes nos, ô paſtor bone,interijſſe quis ambigit? Obitus ſancti viri. Luctus omnium.

Ventum tandèm eſt ad baſilicam,vbì nunc ſacerdos eximius, extremum illum futuræ reſurrectionis diem expectans, decenter admodùm conditus iacet: quam quidem baſilicam ipſe iampridèm ſummo ſtudio conſtruxerat. Vbi autem corpus illatum ſepulcro eſt, plebs vniuerſa non ferens optimi paſtoris abſentiam, humì proſtrata,vltra humanum modum mugitus edebat triſtiſſimos, ità vt eccleſiæ miniſtris copia non daretur officij perſoluendi. Et illi quidem lugebant eum quaſi abſentem, quem tamen non amiſerant,ſed ante ſe præmiſerant: neſcientes planè,aut certè non conſiderantes, quòd legatione pro illis apud Dominum functurus, ad cælos properârat, vt ibì precibus ſuis obtineret,quod illis hîc petentibus impénderet. Sed neque vir ſanctus ſe diù paſſus eſt tanquàm abſentem deſiderari. Quos enim corpore reliquerat, ſpiritu mox inuiſit,varijſque morbis præſens adferendo remedium, ſe præſentem declarauit. Vndè factum eſt,vt quemadmodùm in meſſe ſolent innumeræ ſegetes cumulatè inferri in horrea: ità ad eccleſiam populorum turmæ ex vicinis vrbibus & vicis confluerent: & ipſa quidem baſilica niſì aucta fuiſſet,morbidorum hominum multitudinem haudquaquàm capere potuiſſet. Creuit eius rei fama, nec in propinquas modò diffundebatur Miracula poſt obitū eius.

ciuitates,ſed etiam per regna terrarum mira celeritate peruaſit. Quòd ſi Dominus me propitius adiuuare dignabitur, quandoquè breui ſermone explicare tentabo,quæ verè ſanctus,triumphator egregius etiamnùm efficit.

Et à Maioribus quidem noſtris iam olìm locus,vbì hæc fiunt,Nauis dictus eſt ob nauium ſtationem: quod mihi non ſine quodam futurorum præſagio factum videtur. Huic enim noſtræ naui qui adhęrent, per huius ſeculi procelloſum tranſeunt mare, & ad patriam claritatis æternæ,iam omnibus malis liberi, perferuntur. Hoc in loco tanquàm portus quidam offertur omnibus contra imminentes tum viſibilium, tum inuiſibilium malorum procellas: ad quem liceat tutò confugere, & euadere ſeculi fluctus & tempeſtates. Ibì per interceſſionem beati patris noſtri æternus & inuiſibilis medicus gratis confert malè habentibus medelam: & exules atque naufragi ad patriam reducuntur. Verùm cæteris interìm prætermiſſis,de quibus aliâs me dicturum ſuprà teſtatus ſum,pauca hìc de lampade ad viri Dei ſepulcrum pendente, referam: Fertur ea ſemel à miniſtris oleo impleta, adeò poſteà ſancto redundâſſe liquore, vt iugiter indè ſe effundat,eiuſque vnctione pleroſque varijs liberatos eſſe ægritudinibus.

Sanctorum interceſſio. *Inſigne miraculum.*

Contigit etiam quandoquè veſpertino tempore, quod ſine admiratione neque dici, neque audiri poteſt,vt Clero in eccleſia diuinę laudis cantica depromente,ſubitus quidam tanquàm fulminis ictus, lampadis ellychnium percutiens,cunctis cernentibus miro quodam modo illud accenderet: nec vnquàm deincèps lumen illud extinctum eſt, quandiù fomenta miniſtrorum opera adhibentur. Hucuſquè,etſi nequaquàm pro dignitate,de clariſſimi viri rebus geſtis dixiſſe in præſens ſufficiat. Nos iam intra ſilentij portum recipere, & introrsùs ad conſcientiam redire maturamus: & quia virum ſanctum ob vitæ excellentiam imitari non poſſumus, vt nobis apud Deum patronus eſſe velit, obnixè precamur: vt cuius natalitia celebramus, eius quoquè meritis adiuuemur,præſtante Domino noſtro Ieſu Chriſto,qui cum patre & ſpiritu ſancto viuit & regnat Deus per infinita ſecula, Amen.

Lampas cęlitùs accenditur.

VITA S. LEOBARDI, RECLVSI IN MAIORI MONASTERIO PROPE TVRONES, AVTHORE GREgorio Turonenſi Epiſcopo, lib. de vitis Patrum, Cap. vltimo.

IANVAR. 18.

Eccleſia fidelis ædificatur,quotieſcunquè Sanctorum geſta deuotiſſimè replicantur: & licèt teneat maximum gaudium,quòd hi, qui ab initio ætatis religioſam vitam duxerũt, peruenire meruerunt ad perfectionis portum: tamen & de his, Domino iubente, lætatur, qui conuerſi à ſeculo, opus inchoatum valuerunt perducere,diuina opitulante miſericordia,ad effectum. Igitur beatiſſimus Leobardus Aruernici territorij indigena fuit,genere quidem non ſenatorio, ingenuo tamen:qui ab initio Deum in pectore tenens,cùm non floreret natalibus glorioſis,meritis præfulgebat. Hic tempore debito cum reliquis pueris ad ſcholam miſſus, quempiam de pſalmis memorię commendauit, & neſciens ſe clericum eſſe futurũ, iam ad Dominicum parabatur innocens miniſterium. Sed cùm ad legitimam perueniſſet ætatem,cogentibus iuxta conſuetudinem humanam parẽtibus,vt arrham puellæ,quaſi vxorem accepturus,daret,impellitur. Illo verò reſpuente,ait pater: Cur,dulciſſime fili,voluntatem paternam reſpuis,nec te iungere vis connubio, vt ſemen excites noſtro de genere,ſeculis ſequentibus profuturum? Caſſo enim labore exercemur ad operandum, ſi poſſeſſor deerit ad fruendum. Quarè implemus domus opibus,ſi de genere noſtro non proceſſerit,qui vtatur? Quid mancipia dato precio noſtris ditionibus ſubiugamus,ſi rursùm alienis debent dominationibus ſubiacére? Obedire filios debere voci parentum,ſcripturæ teſtantur diuinæ: ſed tu cùm inobediens eſſe parentibus probaris, vide nè te cæleſtibus eruĕre nequeas ab offenſis. Hæc pater loquens,facilè tali ętatulæ perſuaſit,voluntati ſuæ non contraire. Deniquè dato ſponſæ annulo, porrigit oſculũ, præbet calceamentum,celebrat ſponſalium diem feſtum.

Genus Leobardi. *Adhibetur literis diſcendis.* *Ephe. 6.*

Intereà

Intereà genitor genitrixque, mortis ſomno ſopiti, migrauerunt à ſeculo, vitæ pręſentis curriculo iam peracto. Hic verò, tempore luctûs expleto, oneratus donis nuptialibus, fratris pergit ad domum: quem intantùm reperit vino madidum, vt nec cognoſceret, nec recipere vellet propria in domo germanum. Ille verò ſuſpirans & lachrymans, ſeceſſit in partem: venitque ad tugurium, in quo fœnum fuerat aggregatũ, atque ibì colligato præbens equo pabulum, decubuit ſuper fœnum ad quieſcendum. Expergefactus autem media nocte, ſurgit de ſtratu ſuo: erectiſq; ad cælum manibus, gratias agere cœpit omnipotenti Deo, quòd eſſet, quòd viueret, quòd aleretur donis eius, & alia multa huiuſmodi proſecutus. Cumque ſuſpiria longa protraheret, atque lachrymis crebris genas vbertìm rigaret, Deus omnipotens qui illos, quos præſciuit & pędeſtinauit conformes fieri imaginis filij ſui, compunxit cor eius, vt relicto ſeculo, manciparetur ad cultum diuinum. Tunc ille quaſi iam ſacerdos animæ ſuæ, prædicare ſibi ipſi exorſus eſt, dicens: Quid agis anima? quid in ambiguo ſuſpenſa teneris? Vanum eſt enim ſeculum, vanæ ſunt concupiſcentiæ eius, vana gloria mundi, & ea, quæ in illo ſunt, omnia vanitas. Melius eſt igitur relinquere eum, & ſequi Dominum, quàm ad eius opera præbere conſenſum.

Eius parentes moriuntur. *Rom. 8.* *Seipſum excitat ad mundi contemptum.*

Hæc effatus, cùm diem terris reddere lux diurna cœpiſſet, aſcenſo equo, cœpit ad hoſpitium ſuum reuerti. Cumque per viam iam alacris pergeret, vóluere intra ſe cœpit, quid ageret, quò abiret: dixitque, Expetam Martini beati tumulum, vndè procedit virtus alma ſuper infirmos. credo enim, quòd & mihi eius oratio iter referet ad Deum, qui deprecatus ipſum Dominum, mortuos reduxit à tartaro. & ſic viam carpens, oratione comite, ſancti Martini baſilicam eſt ingreſſus. Circa quam paucis diebus commoratus, tranſito amne, ad cellulã maiori monaſterio propinquam, de qua Alaricus quidam receſſerat, deuotus acceſſit: ibiq; ſe, proprijs manibus membranam faciens, ad ſcribendum aptauit, atque, vt ſcripturas ſanctas intelligeret, ac Dauidici carminis pſalmos, qui dudùm exciderant, memoria retineret, exercuit. Sicq; diuinarum ſcripturarum lectionibus eruditus, cognouit verum eſſe quod ei Dominus priùs inſpirauit in corde. Sed nè hæc cuiquam fabuloſa videantur, quæ retulimus, teſtor Deum, quia ab ipſius benedicti hæc ore cognoui.

Is verò interpoſito pauci temporis ſpatio, humilem ſe tantùm præbuit, vt honoraretur ab omnibus: acceptoque ſarculo, cellulam, in quam ingreſſus fuerat, incidens lapidem, ampliauit: in qua cellula delectabatur ieiunijs, oratione, ſilentio, lectione: nec vnquàm à diuinis officijs & oratione ceſſabat. Scribebat interdùm, vt ſe à cogitationibus noxijs diſcuteret. Intereà verò, vt ſe tentator manifeſtaret Dei ſeruis ſemper inimicum ac inuidum, cùm quidam de ſanctis monachis litem quandam cum vicinis habuiſſet, immiſit ei cogitationem, vt relicta cellula illa, ad aliam tranſmigraret. Cumq; ibì ad orationem ſolitam deueniſſemus, dolum nobis veneni graſſantis aperuit. Ego verò ſuſpirans non minimo dolore, increpare hominem cœpi, aſſerens diaboli eſſe calliditatem, libroſq; ei & vitas patrum, ac inſtitutionem monachorum, vel quales, qui recluduntur, eſſe debeãt, vel cum quali cautela monachos viuere oporteat, abſcedens ab eo, direxi. Quibus relectis, non ſolùm cogitationem prauam à ſe diſcuſſit, verumetiam tanto ſenſum acumine erudiuit, vt miraremur facundiam locutionis eius. Erat enim dulcis eloquio, blandus hortatu, eratque ei ſolicitudo pro populis, inquiſitio pro Regibus, oratio aſſidua pro omnibus eccleſiaſticis Deum timentibus. Veruntamen nec ſibi, vt quidam, demiſſis capillorum flagellis, aut barbæ demiſſione plaudebat: ſed certo tempore capillum tondebat & barbam. In qua cellula viginti & duos annos in hoc opere degens, tanta Domini gratia confortatus eſt, vt puſtulis malis ſaliua oris ſui perunctis, vim veneni ſæuientis opprimeret. Frigoriticis verò per poculum vini, charactere Crucis beatæ ſanctificatum, frigus accedens, æſtumque reſtinxit, non immeritò diſcutiens incommodas febres ab alijs, qui in ſe extinxerat incentiua criminis noxialis.

Vide ſancti viri exercitia. *Potione vini Cruce ſignati, morbum curat.*

Quodam autem tempore cæcus ad eum veniens, ærumnas doloris ſui humiliter deplorabat, ac depoſcebat, vt tactu dextræ ſuæ ſanctus lumina clauſa palparet. Quod ille diutiſſimè renuens, tandèm fletibus hominis victus, miſericordia motus, cùm per triduum orationem pro eo fudiſſet ad Dominum, quarta die imponens manum ſuper oculos eius, ait: Domine omnipotens, fili vnigenite Dei Patris, qui cum eo ac Spiritu ſancto regnas in ſecula, qui homini à natiuitate cæco reddidiſti lucem beati oris ſputo,

Iohan. 9.

 tu red-

tu redde & huic famulo tuo luminis viſum, vt cognoſcat quia tu es Dominus omnipotens. Et hęc dicens, vt Crucem ſuper oculos cæci depinxit, mox pulſis tenebris, lucem de præſenti reſtituit. Huius virtutis teſtimonio Euſtachius Abbas adſtipulator aſſiſtit.

Cæco lumen reſtituit.

Deniquè hic de labore lapidis ſubmontani, quem aſſiduè cædebat, confractus, ieiunij auſteritate confectus, oratione indeſinenti debilitatus, cœpit paulatìm corporis firmitate deſtitui. Quadam autem die, dum nimiùm feſſus haberetur, nos aduocari præcepit. Ad quem accedentes, poſtquàm funeris ſui neceſſitatem defleuit, eulogias à nobis peccatoribus flagitauit. Quibus acceptis, hauſto mero, ait: Tempus meum iam impletur, vt me Dominus ab huius corporis vinculis iubeat relaxari: ſed adhuc paucis diebus erit ſpatium: veruntamen ante diem ſanctum Paſchæ vocandus ſum. O beatum virum, qui ſic ſeruiuit creatori omnium, vt ſuum obitum reuelatione diuina cognoſceret. Erat enim menſis decimus, quando hæc eſt effatus. Duodecimo autem menſe cœpit iterùm grauiter ægrotare. Aduenit dies Dominica, vocat miniſtrum ſuum, & ait: Præpara quiddam cibi, quod accipiam, quia valdè defeſſum me ſentio. Illo autem reſpondente: Præſtò eſt, Domine. ait ad eum: Egredere foràs, & adſpice ſi iam celebratis ſolennibus, populus de Miſſis egreditur. Hoc autem dicebat, non quòd cibum capere vellet, ſed tranſitûs ſui nullus teſtis adeſſet. Ille igitur egreſſus, ac poſtmodùm reuertens, cùm ingreſſus fuiſſet cellulam, inuenit virum Dei extenſum corpore, clauſis oculis, ſpiritum exhalâſſe. Vndè factum eſt manifeſtum, eum ab Angelis ſuſceptum, qui hominem adeſſe noluit ſuum ad tranſitum. Hæc cernens miniſter ille, eleuauit vocem in fletu, ſicq; concurrentibus reliquis fratribus, ablutus, ac veſtimentis dignis indutus, in ſepulcro, quod ipſe ſibi in antedicta cellula ſculpſerat, reconditus eſt. Quem in conſortio ſanctorum adſcitum, nulli fidelium haberi reor incertum.

Nota laborem, ieiunium & orationem.

Decedit è vita.

VITA S. LAVNOMARI ABBATIS ET CONFESSORIS, AB EIVS QVODAM AEQVALI CONSCRIPTA, *ſed per F. Laurentium Surium reddita paraphraſticôs.*

IANVAR. 19.

CVm Franci Gallias occupâſſent, abiectoque teterrimo dæmonum cultu, Chriſtiana religione initiati eſſent, ea tempeſtate, qua Clotarius, filius magni illius Clodouei, qui primus ex regibus illius gentis in Chriſtum credens, à beato Remigio Rhemorum epiſcopo baptizatus eſt, regnum obtinuit, intra Galliam Lugdunenſem Launomarus apud Carnotenſes parentibus eſt Chriſtianiſſimis editus in hanc lucem. Qui cùm etiamnùm puerulus in paternis ædibus verſaretur, demandata illi cura eſt paſcendi pecoris: id quod ſedulò fecit, inſtàr Iacob aut alicuius è cæteris patriarchis. Interìm verò pius puer iam bonæ ſpei præ ſe ferebat initia, virtutiſque haud obſcura argumenta: quandoquidem ex victu quotidiano, quem parentes illi ſuppeditabant, liberaliter impertiebatur vel egenis, vel peregrinis, aut certè coætaneis pueris, in paſcendo pecore occupatis: cumque necdùm præceptorum Dei haberet notitiam, diuina in eo relucens gratia id illi contulit, vt in tenera ætate & puerili corpuſculo pectus ſenile circunferret. Et quia ea, qua diximus, erga conſodales pueros & inopes, ardebat dilectione, in ipſa pueritia iam cœpit ſe parſimoniæ ſtudijs accommodare, vt illis poſſet benignè facere ac opitulari. Faciebat enim charitas, qua iam tum ſic affluebat, vt pauperum iuuãdorum pia quadam teneretur ſolicitudine, licèt interìm corpuſculum illud ſuum in tantilla ætate ieiunijs affligaret, atque ſibi ipſi rigidus eſſet & parcus. Socijs verò ſuis non ſe aſperum, non incommodum, non durum & tetricum, ſed ſermone affabilem, moribus ſuauem, vultu iucundum & alacrem, beneuolentia & amore, pro eius & ætatis & facultatis captu, præſtantiſſimum exhibebat. Euangelium quidem nondùm didicerat, ſed in corpore delicato crucis mortificationem perferre geſtiebat, ad ſolis vſque occaſum ſæpè ieiunus permanens.

Patria S. Launomari.

Pietas & liberalitas puerilis.

Ieiunijs ſe macerat adhuc puer.

Sed cùm parentes in ipſo primæ ætatis flore illum viderent corporis curam negligere,

gere, lubricæ voluptatis illecebras rigore abſtinentiæ conterere, nõ ſine ſtupore & admiratione cogitare cœperunt, vndè in illa tam imbecilla pueritia, tanta morum grauitas ſubitò extitiſſet: tacitè verò paulatimq́; pueri vitam & viuendi rationem explorantes, cùm illum mundi huius impuram colluuionem excelſo animo faſtidire & reſpuere viderent, eius profectus non ſolùm non retardare, ſed longè potiùs vrgere voluerunt. Itaque in ipſa adhuc agentem pueritia literarum ſtudijs admouerunt, & cuidam vitæ venerabilis ſacerdoti Cherimiro inſtituendum commendârunt: qui id temporis in Carnotenſi vrbe degens, ob vitæ integritatem celebris habebatur. Is verò in ſuam curam ſuſceptum puerum tenerè fouebat, ſenſimque tum ad literarum cognitionem, tum ad veræ ſanctitatis ſtudia incitabat. Sed diuina gratia, quę membris puerilibus iam maturæ ætatis animum indiderat, egregiam quandam diſcendi induſtriam illi cõtuliſſe videbatur. Cernens autem presbyter ille, cum ætatis incremento ſimul in puero etiam religionis & pietatis creſcere deſiderium, animumque capeſſendæ doctrinæ magis magiſque fieri idoneum & opportunum, intra ſe lętabatur, bonæ ſpei permotus indicijs, ſperans talem eum quandoquè fore, per quem multorum poſſet ſalus promoueri: quod quidem non multò pòſt re ipſa comprobatum eſt. Adhibetur literis.

Porrò ſimul atquè ad eam peruenit ætatem, qua iam poſſet ſapere, vbì vocem Saluatoris Christi & corporis & cordis auribus accepit, nihil à parentibus admonitus, ſed diuina intùs gratia inſtigatus, omnibus ſuis renunciauit rebus & facultatibus, vt in illa beatè viuentium terra portionem poſſet obtinere hęreditatis nunquàm amittēdæ. Neque deindè ad mundanos voluit redire ſtrepitus, ſciens dictum eſſe à Domino: Nemo mittens manum ſuam ad aratrum, & reſpiciens retrò, aptus eſt regno Dei: ſed doctrinæ ſacræ verborumq́; cęleſtium pabula ardenti deſiderio hauriens, illorum iugi meditatione adoleſcentis ætatis annos caſtis moribus ornabat. Eodem tempore diuini amoris flammis incenſus, captandæ ſolitudinis magno feruebat deſiderio: ſed ad tempus animi propoſitum celans, cùm adhuc in Carnotenſi vrbe degeret, ad presbyterij gradum Dei benignitate promotus eſt: nec multum interceſſit temporis, cùm à fratribus, apud quos verſabatur, & cum quibus pariter ad cæleſtia anhelabat, rei familiaris diſpenſator eſt inſtitutus. Quo in officio cunctam ſubſtantiam, omnemque penum ſolicitus curabat, ſummaque prudentia & moderatione paternoque affectu cunctis fratribus ità ſubminiſtrabat res neceſſarias, vt nec quicquam ex illis ſubtraheret, nec cuiquam prodigum ſe præberet. Erat iam longa ſpiritalium exercitiorum eruditione firmatus, & in ſacerdotio ſuo ità ſtuduit ſe gerere, vt dignum Deo miniſterium exhiberet: Apoſtolico quoquè doctus exemplo, ad primæ Eccleſiæ formam ſe componere nitebatur, de qua ſcriptum eſt: Diuidebatur autem ſingulis, prout cuique opùs erat. Deindè verò aliquot iam elapſis annis ab eo tempore quo hoc ei fuerat munus delatum, cordis ſui deſiderium tandiù celatum, Domino authore & cooperatore in opus contulit. Intempeſtæ enim noctis captans ſilentia, cunctiſque alto preſſis ſopore, ſcipionem appręhendens, poſthabito rerum temporalium curandarum officio, ad optatam ſe eremum contulit. Non defuiſſent illi, ſi priori in loco hærere voluiſſet, quibus ſe poſſet oblectare, ſibique indulgere: ſed ſancto quodam impatientis erga Deum amoris zelo permotus, mundum ſpreuit cum vniuerſis oblectamentis & voluptatibus eius, fortiterque calcatis fluctibus illius, ab hominum ſe frequentia ſubduxit, vt angelico poſſet frui conſortio per ſublimem rerum cęleſtium contemplationem: quemadmodùm Elias quondàm propheta in illa deſerti ſpelunca degens, cùm Dominum tranſeuntem vidiſſet, ſenſiſſetque ſpiritu grandi ſubuerti montes & petras conteri, & poſt ſpiritum commotionem, atque poſt commotionem ignem, nec tamen in his omnibus Dominũ eſſe didiciſſet: tandèm in ſibilo auræ tenuis, id eſt, ſubtili contemplatione ſupra ſe eleuatus, raptìm illum ſentire potuit.

Matt. 19. Relinquit omnia ſua. Luc. 9. Fit presbyter. Item fratrum œconomus. Act. 4. Eremum petit. 3. Reg. 19.

Locus aũt, in quem ſe vir ſanctus recepit deſiderio viuendi & vacandi ſoli Deo, procùl ab vrbe fuit in abditiſſima ſolitudine ſyluæ illius, quæ Pacticus appellatur. Ibì tota animi intentione & ab ipſis intimis cordis medullis Domino familiarìus inhęrebat. Conſtruxit aũt eodem in loco ex frondibus tuguriolum, & cùm nocte quadam diuinis hymnis & ſanctæ meditationi inſiſteret, à latronibus diù laborioſiſſimè quæſitus eſt ſpe prædæ, quòd putarent eum apud ſe habere aliquam auri copiam: & tandèm poſt longos totius noctis errores, manè ab illis conſpectus & inuentus eſt: nimioque timo- Latronum errores.

re eos corripiente, ſic ab eis compellatus eſt, cùm ad eius pedes corruiſſent: Parce nobis, vir Dei, parce: facinus noſtrum agnoſcimus, veniamque precamur. At ille obſtupefactus, Quid eſt, inquit, fratres, quid eſt, quod à me petitis? aut quæ vos ratio ad nos vſq; accedere compulit? Tum illi, quid contra illum cogitâſſent, quídve moliti eſſent, ei confeſſi ſunt. Quibus vir ſanctus ità reſpondit: Et ego machinationes veſtras, filij, nõ ignorabam. Miſereatur veſtri clemens & benignus Deus. Abſcedite hinc cum bona pace, & tandèm à veſtris flagitijs animum reuocate. Faceſſant cædes & latrocinia, manus à rapinis ferientur, vt quandoquè poſſitis diuinam experiri miſericordiam. Mihi quidem nihil nummorum eſt: ſed diuitiæ meæ, Chriſtus eſt. His illi beati viri ſermonibus ad meliora prouocati, ab illo receſſerunt, & vix poſt triduum ad ſua domicilia ſunt reuerſi. Cœpit autem ſancti viri iam nomen celebrari, & ad eum frequentes confluxêre, qui eius exemplis & inſtitutionibus cuperent renouari ſecundùm animum & hominem interiorem, & ſpiritu mentis ſuæ, ſicut dicit Apoſtolus, & induere nouum hominem, qui ſecundùm Deum creatus eſt. Itaque breui tempore inſtàr monaſterij cœperunt in illa vaſta ſolitudine habitacula cõſtruere, vbì ſanè etiam multa viri ſancti miracula coruſcârunt. Multi enim ad eius preces ab ægritudinibus corporum ſe ſensêre liberatos: multi etiam interioris hominis, quod longè pręſtantius eſt, ſanitati ſunt reſtituti, qui ad Dei caſtra ſe conferentes, didicerunt contra antiqui hoſtis tela ignita ſcutum fidei obijcere, & eius inſidijs fortiter reluctari.

Multi ad eũ confluunt. Ephe. 4. *Multis claret miraculis.*

Quodam die claudus illi oblatus eſt in ipſis monaſterij foribus, idque ab illius ægri parente, qui ad eius genua ſe demittens, cum lachrymis dicebat: Homo Dei, miſerere meî, & huic puero tuis precibus redde priſtinam ſanitatem: aut certè donèc erit in viuis, tuo ſumptu hîc illi victus quotidianus ex officio miſericordiæ ſubminiſtretur. Ait autem ad illum vir Dei: Vndè mihi hęc virtus, vt tuo poſſim filio ſalutem reſtituere? Creatoris hoc opus eſt, non creaturæ. Interìm verò potens eſt Deus, nec difficile illi eſt pręſtare fidei tuæ hoc quod petis. Suſtine parumpèr, & vnà cum filio tuo accipe benedictionẽ: ac deindè recipere te licebit ad locũ, vndè huc veniſti. Itaq; ſancto viro Miſſę ſacrificium offerente, & ſub ipſo ſacrificio pro pueri ſalute Dominum obſecrante, ſolenni peracta prece, fragmento panis benedicti (ſic enim loquitur hiſtoriæ huius author) & patrem refecit, & puerum debilem curauit, ſimulque ambos ad propria dimiſit.

Claudum ſanat.

Agebat quandoquè ſacerdos venerabilis cum monachis ſuis de ſylua ſuccidenda, vt poſſet aliquã efficere planitiem, capiendis ſeminibus aptam. Caſu verò accidit, vt oſtiarius clauem perderet oratorij. Abijt ergò vir Dei, miniſtro illius illum comitãte, ad oratorium, vt ibì preces Domino offerret: & cùm non inueniret clauem, ante fores ſe proſtrauit, & orationi aliquandiù incubuit. Mox illi vltrò patent oſtia, ingreſſusque oratorium, preces ſuas abſoluit. Vt autem ab oratione ſurrexit, miniſtro pręcepit, nè cuiquam in illius vita id quod viderat, indicaret: ſecutus exemplũ Dei ac Domini ſui, qui ſua virtute ſanitate donatis prohibuit, nè beneficij accepti authorem alicui proderent.

Fores templi vltrò ei patent. Matt. 8.

Per idem tempus in monaſterio viri Dei quiddam non abſimile accidit. Cùm enim poſt frugum ſectionem, manipuli in horrea cõdendi eſſent, neceſſitate compulſi monachi, ex viminibus confectæ machinæ ſegetes, quas meſſuerant, impoſuêre, ignemque adhibuêre: qui paulatìm vires capiens, omnibus in res alias intentis, nec quicquam de igne ſolicitis, ſubitò & fruges & domum peruaſit. Cernẽs iſthuc vir Dei, totum ſe & animo & corpore contra ignis vim & impetum opponit: editoque ſigno crucis, & fuſis ad Dominum precibus, omnem nocendi vim ab igni extorſit, eumque iam ſæuientem atque graſſantẽ, haud ſecùs atquè imber largiſſimus extinxit. Porrò nocte proxima cùm ante tempus ad orationẽ ſurrexiſſet, inter ipſas ſacras vigilias inuidus ſatan virum ſanctum infeſtare cœpit: & quia ab illa luce ſempiterna miſer in æternas tenebras corruit, ter lampadis lumen tanquàm lucis inimicus extinxit. Sed ſenſit militẽ Chriſti ſuis machinis & inſidijs ſuperari non poſſe. Nam quotiès ille malignus lucem extinxit, non intermiſit vir Dei officium ſuum: immò verò Dominum obnixè deprecans, per veram atque ſempiternam lucem, quæ Chriſtus eſt, lampadem extinctam rursùs accendit. Animaduertimus hinc, quàm eximia fide noſter hic confeſſor fuerit, cuius hodiè natalicia deuotis mentibus excipimus: quippe cui diuinitùs id collatum ſit, vt quemadmodùm ſancti plerique per fidem vicerunt regna, ità & ipſe per fidei firmitatem creaturis imperaret. Sic enim Dominus virtutum ſuos conſueuit glorificare ſanctos, qui ei toto corde

Signũ crucis opponit flammis, & eas extinguit. *Miraculũ.* *Heb. 11.*

corde famulantur, vt ipſius virtute freti, de illo poſſint glorioſiſſimè triumphare, qui olim in illis beatis ſedibus facilè primam obtinuit, & præterea etiam pro voto exercere dominium vel imperiũ in creaturas. Ità nimirùm Launomarus, pater venerabilis, modò flammarum extinxit globos, modò extinctam crebrò lampadem rurſùm accendit: atque hunc in modum vtrobiquè ille ſpiritus tenebrarum pudefactus eſt, & vir beatus, qui iam vita & conuerſatione erat eximius, etiam ſignorum potentia oſtenſus eſt venerabilis & admirandus. Quod vt poſſit etiam conſtare euidentiùs, aliud referam, quod poſteriori tempore ab illo geſtum eſt.

Vir quidam, Sicaptus nomine, genere nobilis, prædiorum ampla poſſeſſione valdè locuples, dęmone infeſtante miſerè exagitabatur, adeò vt ſi vel telum, vel fuſtem poſſet appręhendere, mox vel in ſeipſum, vel in alios quoſcunque obuios impetum faceret. Cumque diù hoc furore & vecordia fuiſſet debacchatus, & ſatanæ furijs atrociſſimè agitatus, ſerui illum conſtrictum vinculis, ceruici etiam & collo iniectis catenis, ad viri Dei pręſentiam frementem & vociferantem perducunt. Viſo autem Dei homine, confeſtim furere & fremere cœpit, ſtridereque dentibus & ore atque vultu palleſcere. Cernens hoc vir Dei, & antiqui ſerpentis machinamenta animaduertens, ingemuit, ſtatimque ad vſitata ſanctæ orationis pręſidia cōfugit. Expletis autem precibus, miſerum hominem conſignans, totum olei vnctione perfudit, manusque illi imponens, malignum dęmonem abſcedere coëgit: aitque ad viros, qui eum adduxerant: Tollite ab illo pondera catenarum, & liberum abire ſinite. poteſt enim Deus, cuius figmentum eſt & plaſma, excludere ab illo ſatanam, miſeramque animam ex ſęuiſſimi carnificis poteſtate liberare, vosque his leuare moleſtijs. Ilicò ſanus factus, ſana mente horridos vultus & dentium fremitus ad placidam manſuetudinem compoſuit: & quaſi à graui mortis excitatus ſomno, dixit ad ſuos: Quid me hiſce vexatis vinculis? ſoluite me, & abite ad ædes veſtras. Ego verò aliquantiſpèr hìc hęrebo apud hominem Dei, qui me curauit. Soluerunt igitur illum, & domum abiêrunt. Beatus autem Launomarus retinuit eum apud ſe, & hortabatur vt ieiunijs & orationibus daret operam. Libēter ille ſancti patris admonitioni paruit, ac deindè poſt dies aliquot ſoſpes & incolumis ſe recepit ad ſuos. Eiuſmodi autem pietatis officia nō ſolùm hominibus ille tribuit, ſed etiam feris ac brutis animantibus.

Dæmoniacum oleo perfuſum ſanat.

Arma aduersùs ſatanam.

Ambulabat quādoquè in ſolitudine iuxta monaſterium ſuum, & ſecum neſcio quid de ſcripturis ruminans, in occurſum ſuum properantem cōſpicatus eſt ceruam, luporum infeſtam rabiem pennigero volatu effugere cupiētem. Vt vidit autem lupos illos, miſertus ceruæ, exclamauit: Ceſſate immanes & cruētæ beſtiæ ab infeſtatione animantis huius, & ad deſerta loca diſcedite. addiditque: En peſſimum & crudele beluarum genus lupos iſtos, qui ſemper diripiēdo & deuorādo inhiant pecori, nec vnquàm deſinunt ſuam ingluuiem alienis explere carnibus, expreſſamq; gerunt ſimilitudinem illius lupi rapaciſſimi, quotidiè circumeuntis & quęrētis, quos de Chriſti Eccleſia abſtrahat, perdat & deuoret. Ad has viri Dei voces ilicò ſubſtiterūt lupi, miſſaq; ceruæ inſectatione, in ſuas latebras aufugerunt. Ceruа autem illud, quo venerat, iter repetere reformidans, liberatorem ſuum comitata eſt, pręceſſitq; illum in oratorium: cumque eam vir ſanctus blande palpâſſet manu ſua, poſt duas ferè horas dimiſit eam in ſolitudinem.

1. Pet. 5.

Lupi fugiunt eo iubente.

Alio tempore quidam Laudocramnus, ſtirpis nobilitate clarus, grauiſſima paralyſis moleſtia adeò vexabatur, vt membra omnia vigore deſtituta, ſuum nollēt officium facere. Itaque ſeruulorum manibus in lecticam impoſitus, ad hominem Dei perlatus eſt. Iacebat miſer homo iam toto penè corpore pręmortuus, niſi quòd ſolo pectore ſpiritum haurire videbatur. Eum vir ſanctus cruce conſignat, & ſacro perungit oleo. Vt autem illum manu ſua attigit, repentè, ſicut vir ille ſub teſtificatione referre ſolebat, tanto tamq; acri algore à ſummo vertice vſq; ad ima pedum correptus eſt, vt ipſe apud ſe miraretur, quid ſibi accidiſſet. Subito enim horrore totus concuſſus, nihil niſi præſentem mortem cogitabat, maximè cùm vitalis calor omnis propè in illo extinctus eſſet. Deindè verò ſenſim caleſcētibus membris, celeriter paralyſis profligata, ſalus ægro inſtaurata eſt, multosq; poſteà ſuperuixit annos. Deniquè cellę illi, quā Carbonariam vocant, præfectus fuit, & ipſe hoc miraculum diuulgauit.

Cruce & ſacro oleo pellit paralyſim.

Poſt annos aliquot, fama virtutum eius longè lateq; iam increbreſcente, vir ſanctus humanas laudes & fauores refugiens, cupiensque neſciri & latére homines, illa relicta cellula,

cellula, cum ſocijs ſuis ad alium commigrauit locum, quem iam olìm alij conſtruxerāt & incoluerant, & nunc planè incultus, ſentibusq; & virgultis vaſtisq; arborum frondibus obrutus viſebatur. Id temporis in ea prouincia vir erat illuſtris, opulentus & latiſſimorum fundorum dominus, nomine Ragnofointhus. Is vt conſpexit Chriſti militem in eo, quem diximus, incondito & horrido loco aliquid moliri velle, quod futuris temporibus alijs quoquè vtilitatem eſſet allaturum, explorata eius ſanctitate, & indefeſſo in diuinis rebus ſtudio ac labore, cœpit venerari illum & toto deſiderio complecti: accenſusq; flamma amoris illius, quem in Dei homine comperit & arctiùs amplectebatur, locum hunc illi donauit, iusq; ſuum omne in illum eiusq; poſteros tranſtulit, vt perpetuis temporibus illum occuparent, certis vndiquaquè deſcriptis accuratè limitibus: quemadmodùm, ſi quis id nôſſe velit, ex ſcrinijs huius ſancti cœnobij abundè doceri poteſt. Cœpit igitur eo in loco vir Dei ad laborem ſe accingere, Deoq; iuuante illum repurgare, * Turbionis priſtino permanente vocabulo: ſtatuitq; ibi oratorium, inſtarq; cœnobij cellulas ædificauit, in ijs cum ſuis habitans. Factum hoc eſt anno ſecundo Chilperici regis, qui fuit filius Clotarij ſupradicti.

Corbionis — Conſtruit monaſteriū

Die quadam monachi venerandi patris vetuſtam quercum amputârunt, ceſſuram in ſtructuram oratorij: Vbi autem hora cibi capiendi aduenit, vir Domini illos iuſſit abſcedere: ipſe verò cum ſuo miniſtro in opere permanſit. Erat arbor illa loco importuno ſita, vt à fratribus neq; ſecuri, neq; dolabris aptari poſſet ad vſum ædificij. Itaque ſeruus Dei ad ſolitum præſidium recurrens, precibusq; pulſans Dominum, illius virtute & ope fretus, arborem immēſæ molis & roboris, quò illi collibitum fuit, tranſpoſuit. Ità vbi ab hominibus non ſuppetebat adiutorium, non deerat fideli ſeruo manus auxiliatrix præpotentis Dei. Fertur autem ea arbor tantę fuiſſe vaſtitatis, vt vix quadraginta viri illi deportandæ ſufficerent. Pręcepit aūt vir ſanctus miniſtro ſuo, vt venientibus fratribus diceret, à prętereuntibus allatā fuiſſe opem. In cūctis enim operibus ſuis valdè id ſtudebat, vt hominum fugeret notitiam & ſpiritum vanitatis atque iactantiæ, admonebatque vt omnis laus vni Deo tranſcriberetur, cuius etiam reuerà totum eſſet, quicquid feciſſet boni. Atque idcircò iure tu Domine Deus fideli ſeruo tuo requiem contuliſti, in cęlis repoſitam diligētibus te, qui ex virtute ſignorū nihil tribuit ſibi, ſed ſemper te admirabilem, te omnis gratiæ fontem & authorem prędicauit.

Immanem quercum precibus transfert.

Fuit poſt hęc vir quidam nobilis, Ermoaldus nomine, qui iam ad extrema perductus, mortis angoribus premebatur. Miſit igitur ad virum Dei ſolidos quadraginta, obnixè rogans, vt ipſi iam in ſupremo conſtituto ſpiritu velit benignus opitulari, & ſuis apud Deum precibus efficere, vt ſpes obtinendæ ſanitatis ipſi præſtetur. Illam pecuniam vir ſanctus prorsùs recipere noluit: at tamen vrgēte latore, tandem accepit illam quidem, ſed ingreſſus in oratorium, fudit preces ad Deū, vt accepta foret in conſpectu illius oblatio hominis: imponensque altari pecuniam, & multo ſtudio ſingulos appendens ſolidos & manu reuerſans, crebroque flectens genua & orans Dominum, ad extremum non niſi vnum ex omnibus ſibi retinuit ſolidum, quem per ſpiritum cognouit non rapina, ſed iure partum eſſe. Reliquos autem reſtituens illi, qui eos attulerat, ait: Hæc pecunia per iniquitatem conflata eſt, nec poteſt mutare ſententiam Dei, nec vitæ ſpatia producere, nec peccatorum veniam impetrare. ſcriptum eſt enim: Victimæ impiorum abominabiles Domino: vota iuſtorū placabilia. Hinc eſt illa prophetæ exprobratio: Sacrificate de fermento laudem. De fermento quippe laudem immolat, qui Deo ſacrificium de rapina parat. Tu ergò frater celeriter annuncia domino tuo, vt pro animæ ſuæ ſalute ſit ſolicitus, iniuſteque alijs ablata reſtituat, *noueritq; hoc morbo vitam ſe amiſſurum temporariam. Nos verò, Chriſto propitio, bonis omnibus abundamus, nec quidquam nobis in Chriſtum firmiter credentibus poterit deeſſe. Dominus tecum ſit, fili: vade in pace. Ille his auditis, abijt ad dominum ſuum: quem tum quidem adhuc viuentem reperit, ſed idem tamen, inualeſcente morbo, exceſſit è viuis.

Pecuniam male partā reſpuit.
Prou. 15.
Amos 4.

Venerunt aliquando fures ad ſancti patris cellam, ingreſſique nocte, quæ ſemper id genus maleficis hominibus amica eſt, bouem à pręſepio abduxerunt. Id vbi ad monachorum notitiam maturè perlatum eſt, ad ſanctum virum querelas detulerūt. Ille verò timens, nè ab accepto temporali incommodo animi eorum à ſuo ſtatu nonnihil dimouerentur, & quadam impatientia perturbarentur, ait ad illos: Patientes eſtote, fratres, & propter iacturam rei caducæ, nolite Dei in vobis ſimilitudinem corrumpere.

Memo-

Memores eſtote illius beati Iob, qui cùm res & facultates omnes repentè perdidiſſet, filijs quoquè omnibus vno momento orbatus, atque inſuper ſæuiſſimo vulnere percuſſus eſſet, ità de illo ſcriptura loquitur: In omnibus his non peccauit Iob labijs ſuis, neq; ſtultum quid contra Deum locutus eſt: ſed potiùs ait: Dominus dedit, Dominus abſtulit: ſicut Domino placuit, ità factum eſt. ſit nomen Domini benedictum. Neque igitur res proſperæ, ſi adſit copia eorum quæ ad vitam degendam ſunt neceſſaria, nos debent animis extollere, nec diſpendia terrena perturbare vel deijcere, vt poſſimus ad eius quandam accedere ſimilitudinem, de quo pſalmographus dicit: Sicut tenebræ eius, ità & lumen eius. Interìm verò fures illi, qui bouem tulerant, magno labore tota illa nocte & ſequenti die ſe miſerè confecêre, nuſquàm valentes inuenire viam, per quam extra illam ſolitudinem ſe proriperent. Altera iam nox aderat, & immodica fatigatione exhauſti, poſt tot exantlatos labores cernunt ſe illum in locum redactos, vndè bouem abſtulerant: cumq; monachorum pſallentium audirent voces, verſi in ſtuporem, Quid, inquiunt, accidit nobis? En in eo iam conſiſtimus loco, vndè hoc animal abegimus. Itaque ſua ſe ſpe fruſtratos, conatumque improbum malè ſibi cedere conſpicati, ſtatuunt ſecum reſtituere ablatum bouem. Iob 1. Pſal. 138. Fures non poſſunt eius bouem abigere.

Porrò nocturnis expletis hymnis, vir ſanctus pro conſuetudine ſua exijt, vt in circuitu luſtraret Cellulam. (ità enim vocatur ab illo, qui ſcripſit hanc vitam) Et ecce obuios ſe illi prębent infauſti prędones, ſcelusque ſuum & verbis confitentur, & manibus produnt. At vir pius libenter illis culpam omnem condonauit, aitque ad illos: Rectè facitis filij, quòd tandèm poſt multos ſudores crimen veſtrum agnoſcitis. Deincèps, quęſo, ab huiuſmodi maleficijs abſtinete: & quia multos ſanè tuliſtis labores, venite & cibum ſumite, vt poſſitis celeriùs ad veſtra redire. Cauete autē, nè vel monachi, vel paſtores vos videant. Poſteà cùm illi iam abijſſent, reddidit fratribus bouem, quem ſolicitè perquiſierant: diſſimulansque ſe nôſſe quæ geſta eſſent, non illis indicauit rem totam, ſed quaſi paſtorum negligentia bos aberrâſſet, dicebat ſe illum errabundum præ foribus offendiſſe: verùm poſt eius felicem obitum miniſter eius, cuius fidei multa familiariter committebat, rei expoſuit veritatem. Eius humanitas in fures.

Quædam nobilis materfamiliâs, Vulphrada nomine, in adoleſcentia ſua morbo grauiſſimo, membra omnia tabefaciente, adeò laborabat, vt vitalis calor in ſolo pectuſculo palpitare videretur, atque, vt ipſa referre ſolebat, iam penè exanimis, nō in pedes erigi. Ea igitur famulorum manibus, obtinendæ ſalutis cauſa, ad ſanctum Dei hominem adducta eſt: qui chriſmate eam perungens, & ſignum ei crucis imprimēs, ſanam à ſe dimiſit. Multis ea poſteà annis vixit in pace, & poſt venerandi patris deceſſum, eius cellulam ſuis muneribus pręclarè auxit & fouit. Dedit enim conſentiente marito Cramnulpho, de prędio ſuo Lontuei villam & Britnogilum, ea mente ac deſiderio, vt illic monachi & ſerui Dei collocarentur, qui laudes Domino cantarent: quod etiam ità factum eſt. Habuit enim Launomarus pater in ouium Chriſti regimine ſucceſſorem Ragnobertum, virum modeſtiſſimum, qui ex eius collegio miſit eò fratres benè idoneos, effecitque vt ſupradictæ Vulphradæ eiusque mariti votis fieret ſatìs: qui etiam pro ſuo erga virum ſanctiſſimum amore villam Togiam trans Ligerim ſitam, alijs donis ſuis addidêre, vt per ſancti viri interceſſionem poſſent apud Deum obtinere peccatorum veniam & remedia ſempiterna. Cruce & chriſmate curat penè mortuam.

Et ille quidem beatus pater, virtutibus & gratia locuples, gregem monachorū, quos Domino lucratus erat, in diuturna pace rexerat: ſed ad alia iam mentis deſiderio feſtinans, & de ſua emigratione ſolicitus, hortabatur eos quotidiè, vt ad diuina exequenda mandata ſemper promptiores ſe exhiberent, nec inertię & ignauię deditì, à cœpto curſu ſe ſinerent retardari: ſed vigilarent omni tempore, vt digni haberentur fugere venturam iram extremæ damnationis, & ſtare ante filium hominis. Id genus ſanctis exhortationibus, inuicta animi conſtantia & paterna ſolicitudine, oues ſibi creditas contra luporum inſidias communire non deſtitit. Adhortationes eius ad monachos. Luc. 21.

Per id tempus eccleſiæ Carnotenſis pręſul erat Malardus: qui comperta fama viri Dei, & eius meritis & ſanctitati cōgratulans, optabat eius ſanctis colloquijs crebrò frui. Eo nomine ab illo accerſitus vir Dei, cùm etiam non ignoraret propinquum eſſe vitæ ſuæ terminum, iam grandęuus ad Carnotenſem vrbem properauit: vbì aliquot moratus dies, febris moleſta exagitatione laborare cœpit. Audiens verò epiſcopus eum graui Malardus Epiſcopus Carnotenſis.

graui teneri morbo, feſtinus venit ad illum, animique ſui dolorem lachrymis prodens, Heu me, inquit, venerande pater & præcipuo affectu colende, cur amicum & in fide Chriſti ſocium, inter huius mundi procelloſi naufragia ſolum deſeris? Magna mihi ſanè erat ex te conſolatio, ingens me obtinuit amor tuî, à quo me leuatum iri ſperabam inter curarum & ſolicitudinum irruentes fluctus ac tempeſtates, cuius iucundis & ſuauibus colloquijs me ſentiebam ad cæleſtia appetenda incitari & inſtaurari. Cui vir ſanctus ità reſpondit: Ceſſa à lachrymis, pater beatiſſime. hæc eſt rerum conditio humanarum. hanc vitæ metam prætergredi nemo poteſt. Ego quidem lætiſſimo animo ineffabilem Dei mei miſericordiam appello, vt ianuam pietatis ſuæ mihi velit patefacere, meamque ſpem & expectationem certa promiſſionum ſuarum remuneratione ſolari.

Pſal. 83. Quàm ſunt enim dilecta tabernacula tua Domine virtutum, rex meus & Deus meus? Cōcupiſcit & deficit anima mea in atria Domini: quia melior eſt dies vna in atrijs tuis ſuper millia.

Pſal. 41. Sitiuit anima mea ad Deū fortem, viuum: quando veniam & apparebo ante faciem tuā Domine, ſpes & fortitudo mea, vita & ſalus mea? Quòd ſi verò etiam optio mihi detur, liceatque hîc adhuc permanere, ſcias reuerende pater, amarum eſſe hîc viuere, huiusque regionis clades & excidia videre, ciuium neces & cruciatus cernere, ſacrorum locorum ab hoſtibus impendentes prophanationes intueri. Atq; hęc quidem omnia huic loco euentura ſunt, & ſola vexatio hoſtiliſq; vaſtitas intellectum dabit auditui. Nam propter immania hominum facinora, Deo permittente, crudeles dominos patiētur. Satius igitur eſt iam Domino reddere ſpiritum, quàm propinquam videre vaſtationem & populationem prouinciæ huius. Eſt autem certè dulcis illa mors, per quam ad immortalem gloriam nos peruenturos ſperamus. Tu verò homo Dei, ne timeas. non enim viſurus es mala, quæ Dominus in terræ huius habitatores immiſſurus eſt. Antè enim, quàm vrbs hęc hoſtium obſidione prematur, tu militiæ tuæ curſum feliciter abſolues, & ad patres tuos adiungêris. Qui autem manſerint ſuperſtites, totam hāc ciuitatem & loca adiacentia vaſtari videbunt. En egregium Chriſti confeſſorem, qui diuina plenus gratia, quo ſpiritu homini, argentum offerenti, indicauit illud malè partum, ipſumq; moriturum: eodem, hoſtiles incurſiones poſteà futuras, lōgè antè & prævidit, & pręnunciauit. Spiritus enim Chriſti ſicut illi rei pręteritæ notionem, ità etiam imminentium è longinquo calamitatum pręnotionem contulit.

Predicit futuras clades.

Poſtquàm igitur Epiſcopo hæc locutus eſt, illeque abijſſet, vir ſanctus obitum ſuum, in Dei miſericordia confidens, intrepidus expectabat: cumque incrementis quotidianis aucta febris eius vires cōtereret, in eâdem vrbe iam ſenex & plenus dierum, vita functus eſt, eiusque ſpiritus ad cœnam nuptiarum agni vocatus, recumbit cum Abraham, Iſaac & Iacob in regno cælorum. Bonum enim certamen, Chriſti miles inuicte, certâſti, Chriſtū ſemper portâſti in corde & corpore tuo: iam frueris corona iuſtitiæ & gloria ſempiterna. O te verè beatum Chriſti confeſſorem: cui ad patriam feliciſſimè reuertenti cum palma victoriæ, lętiſſimi angelorum chori occurrūt. Dominus tecum erat: itaque ſecurus hinc exceſſiſti, & vſque ad ſolium beatæ & indeficientis viſionis penetrâſti. Illinc nos perpetuis foue & adiuua patrocinijs, vt in hoc ouili, quod exēplis optimis illuſtrâſti, & virtutibus luculenter ornâſti, ſit iugis pax, optata peccatorum remiſſio, & Chriſtianæ pietatis atque religionis perēnis cultus & exercitatio: prętante Domino noſtro Ieſu Chriſto, qui cum patre & ſpiritu ſancto viuit & regnat Deus per infinita ſecula ſeculorum, Amen.

Obitus ſancti viri.

Inuocat author S. Launomarum.

Aliquantò pòſt etiam vrbis eius epiſcopus viam vniuerſæ carnis ingreſſus eſt. Tum verò, vt erat prædictum à ſancto viro, regionis populatio ſecuta eſt: cumque barbari obſiderent vrbem, per occultos meatus aquam ad ſe ciues adducebant. Id vbi ſenſit hoſtis, eam aliò auertit. Itaque aquæ penuria adacti, vltrò ſe dedidêre, hoſtili gladio prędæ futuri. Obijt ſanctus Launomarus 14. Calend. Februarij, & conditus eſt in baſilica ſancti Martini, vbi etiam ſanctus Labinus eiuſdem vrbis antiſtes humatus eſt.

DE

DE SANCTO VVOLSTANO, VVIGORNIENSI EPISCOPO ET CONFESSORE: CVIVS VITAM SCRIpſit *Brauonius quidam, monachus Vuigornienſis: quanquàm ignoro vtrùm hæc ſit, vel eius vitæ potiùs quædam epitome.*

AMabilis Deo Vuolſtanus in prouincia Vuarevuicenſi oriundus, & in monaſterio de Burgo literis & officijs eccleſiaſticis inſtructus, Miſſam moroſè cantabat, aliaſque orationes adijciens, ſolis fidelium oblationibus contentus erat. Hic virgo exiſtens, ſuperflui potûs ſemper expers, eſui carnium indulſit: quibus tamen ſpernendis occaſio talis fuit. Die quadam cùm ad placitum quoddam exiturus, Miſſa celebrata cibum ſumere ſtatuit, appoſita igni auca, nidor aduſtæ carnis nares celebrantis oppleuit, odor mentem auocauit. Sed cùm diù reluctans, cogitationem auertere non poſſet, iuramentum ad ſacramēta, quæ tractabat, fecit, nullo ſe ampliùs pacto id genus cibi comeſturum. Completa verò Miſſa, ieiunus ad negocium diſceſſit. Seculo tandèm relicto, in monaſterio Vuigornienſi, in quo pater ſuus ſeruiĕrat, monachus effectus, per omnia penè loci officia gradiens, ad Prioratum aſſcendit. Ieiunijs, vigilijs & orationibus iugiter indulſit: ſuper ſcamnum in eccleſia, libro, in quo orabat, capiti ſuppoſito, dormire conſueuit.

19. IANVAR. — S. Vuolſtanus virgo fuit. — Renunciat eſui carniū. — Fit monachus.

Nocte autem quadam ante altare in eccleſia orans, dæmonem ad luctam eum importunè prouocantem, quanuis paſſione fatigatus, illum ter complectens proſtrauit. Apparuit autem illi in forma ſeruientis cuiuſdam de curia, quem poſtmodùm quotiès Vuolſtanus videret, expalluit, ad cætera ſemper timore vacuus. Affirmabat enim ſe neſcire, quid eſſet timor. Pro fractura pontis equum nunquàm deſcendit: quin etiam in ſummitate fabricarum anguſtarum ſecurus incederet. Cùm matrona quædam pulcherrima, nobilis ac diues, in concupiſcentiam eius inſano amore ac illicito decepta, intantùm vexaretur, vt tentationi reſiſtere non valeret, deſiderium ſuum ei aperit, ſuſpirando rogat & orat, vt cubile ſuū, paululùm rigore poſtpoſito, ingredi dignaretur. Ille verò vocem funeſtam vlteriùs non ferens, ſermone loquentis interrupto, & facto fronti crucis ſignaculo, dixit: Fuge fomes laſciuiæ, mortis filia, vas ſatanæ: alapamque mulierculæ tanto niſu impegit, quòd crepitus illiſæ palmæ circunquaquè auditus fuit. Sicque alter Ioſeph muliebrem laſciuiam animo reſpuens, manu compeſcebat.

Contemnit mulierē nobilem, ad ſcelus inuitantem.

Solebat autem ſedula deuotione omni Dominica populo verbum Dei prædicare: quem frater quidam increpans, ſolius aſſeruit eſſe pontificis prędicare: monacho ſilentium & clauſtrum competere. Cui ſanctus reſpondit: Verbum Dei nō eſt alligatum, nihilque Deo gratius, quàm Chriſtum annunciare, populumque ab errore viæ ſuæ reuocare: ideoque ſe non omiſſurum. Nocte ſequente frater ille ad tribunal ignoti iudicis in viſione ductus, & cur ſeruum ſuum obiurgâſſet, redargutus, in pauimentum iuſſus eſt ſterni & cędi. Lachrymæ verò in maxillis, & liuores euidenter in ſcapulis euigilantis apparuerunt. Cuius calamitate motus vir Dei, benedictionem ei dedit, & ſtatìm ſanitas ei redijt, omneque doloris veſtigium conquieuit. Cùm quidam de campanili præceps rueret, Vuolſtanus eminùs ſtans & intuens, condoluit, & ſignum crucis oppoſuit: caſuſq; ruentis corpus non ſolùm non attriuit, ſed nec animum frigente ſanguine, vt ſolet, hebetauit. Surrexit incolumis, ſuæ temeritati imputans, quòd cecidit: & Vuolſtani ſanctitati, quòd euaſit. Tribus in hebdomada diebus omnis cibi abſtinens, perpetuo linguam cohibuit ſilentio: reliquis tribus porros vel caules elixos & panem hordeaceum comedebat.

2. Tim. 2. — Nota vim crucis. — Mira eius abſtinētia.

† Cumque electioni de ſe factę ad conſentiendum minimè flecti poſſet, à viro Dei Vuolſino, per quadraginta annos incluſo, acriter pro obſtinatia correptus, diuinoque oraculo perterritus, electioni conſenſit. Cùm autem Vuilhelmus rex literaturæ inſufficientiam & Gallici ſermonis imperitiam prętendens, Vuolſtanum officio priuare niteretur, conuocato concilio, iubet Lanfrancus archiepiſcopus venerabilem virum baculum reſignare cum annulo. Vir autem Dei nec vultu mutatus nec animo, erexit ſe, &

† Hic omiſſum eſt, quomodo fuit creatus Epiſcopus.

virgam paſtoralem manu tenens,dixit: Verè domine archiepiſcope,verè ſcio,quia nec hoc honore dignus ſum,nec huic aptus oneri,nec ſufficiens labori. Sciebam enim hoc, cùm me clerus eligeret,cùm epiſcopi cogerent,cùm me dominus meus ad hoc officium inuitaret. Ipſe authoritate ſedis Apoſtolicæ in meos humeros hoc onus refudit,& per hunc baculum,me epiſcopali gradu inueſtiri pręcepit. Nunc tu paſtoralem virgam exigis,quam non tradidiſti:officium adimis,quod non contuliſti. Et ego quidem inſufficientiam meam non ignorans,& huic ſanctæ ſynodi ſententiæ cedens, reſignabo quidem baculum;ſed non tibi:ſed potiùs ei,cuius eum authoritate ſuſcepi. His dictis,accedens ad tumulum ſancti Eduardi,& ſtãs ante ſepulcrum,dixit: Tu ſcis domine mi,quàm

*onus puto legendum

inuitus hoc * opus ſuſceperim, quotiès ſubterfugerim,quotiès me, cùm quęrerer,abſentauerim. Fateor,inſipiens factus ſum:ſed tu me coëgiſti. Nam licèt non deeſſet fratrum electio,plebis petitio,epiſcoporum voluntas,gratia procerum: his tamen omnibus pręponderabat tua authoritas,tua magìs vrgebat voluntas. Et eccè nouus rex,noua lex,nouus pontifex,noua iura condunt,nouas ſententias promulgant. Te erroris arguunt,qui iuſſiſti:me pręſumptionis,qui conſenſi. Et tunc quidem falli potuiſti,vt homo: ſed nunquid modò coniunctus Deo? Non igitur illis,qui exigunt, quod non dederunt:qui cùm ſint homines,fallere poſſunt & falli:ſed tibi,qui dediſti, & iam deductus in ipſam veritatem,ignorantiæ vel erroris tenebras euaſiſti,tibi reſigno baculum,tibi curam eorum,quos mihi commendâſti,dimitto. Tibi ſecurè eos committo,cuius ego merita non ignoro.

Sancti in cęlis coniūcti ſunt Deo.

Hæc cùm dixiſſet, eleuata paululùm manu, in lapidem, quo ſanctum corpus tegebatur,baculum infixit,dicēs: Accipe domine mi rex,& cui libuerit,trade illum. Et exutus pōtificalibus,inter monachos ipſe iam monachus ſimplex reſedit. Admirabātur omnes, cernentes virgam lapidi immerſam, & quaſi radicibus vreretur, non moueri. Cumque baculum tentantes,nulla ratione euellere poſſent, res defertur in ſynodum, & Gundulfus Roffenſis epiſcopus,à Lanfranco miſſus eſt ad ſepulcrum: qui cùm baculum nullatenùs mouere valeret, Lanfrancus nouitate miraculi ſtupefactus, vnà cum epiſcopis & rege ad tumulum properans, facta oratione, manum fruſtrà ad eruendum baculum appoſuit. Exclamat rex,orat pontifex, & ad ſanctum ait: Verè iuſtus Dominus, & cum ſimplicibus graditur,& cum humilibus ſermo eius. Deriſa eſt à nobis, frater, tua ſancta ſimplicitas: ſed eduxit quaſi lumen iuſtitiam tuam. Errauit in te iudicium noſtrum, & ſimplicitatem Deo gratam omnibus propalauit. Authoritate proindè, qua fungimur, immò diuino iudicio, quo conuincimur,curam, qua te inconſultiùs exuïmus, iterùm tibi committimus & imponimus. Ille autem impoſſibilitatem ſuam, & onus ſupra vires pretendens, aſſerit in loco ſancto miniſtrum ſanctum ſtatuendum. Victus tandèm precum inſtantia,coram omnibus ad ſepulcrum acceſſit,virgam manu tetigit, & mox manum eius ſecuta,acſi in molli luto fuiſſet impreſſa,deſilijt. Lanfrancus ergò ad pedes eius prouolutus,fatetur delictum,veniam implorat,dicens ſimplicitatem eius Deo acceptam & beneplacitam,qui ſapientiam huius mundi ſtultam facit,vt fortia confundat,& gratiam infundat humilibus.

Inſigne miraculum.

Gundulfus Roffenſis Epiſcopus.

1.Cor.1.

Mulierem quandam à dęmonio vexatam, per camporum deuia ſpiritûs impetu vagantem,ſua benedictione valetudini priſtinæ reſtituit,ac præcepit, vt nō Vuolſtanum, ſed Deum benediceret,virtutes amaret,pudicitiam non perderet,nè deterius ei aliquid contingeret. Mulier eius monita ſequens, in ſanctimoniali habitu placentem Deo vitam egit. Dęmoniacus quidam,ferreis catenis poſti alligatus,tanta vocum variarum confuſione locutus eſt,vt ex vno ore quaſi exercitum loqui crederes. Viſo autem pontifice,totis intremiſcens membris,ſtridebat dentibus:patulo rictu ſputa euomens,magno hiatu obſtrepere cœpit. Tanto incommodo ſacerdos impalluit, & expanſis in cælum manibus,orauit,& infirmus ſtatìm cōualuit. Leproſus quidam viſu horridus,carne maculoſus, aqua lotionis manuū ſancti viri in balneo poſita ſe lauit, & puſtularum continuò tumor reſedit, mortiferum virus effluxit, omniſque caro in puerilem puritatem breuì refloruit: & impetigine & ſcabie capitis abolita, cęſaries ſuccreſcentibus capillis reformatur. Gunnildis ſanctimonialis,regis Haraldi filiæ,tumor infeſtus oculos inuaſit,& moles palpebrarum viſum obducens, maſſa carnea oppleuit. Suſcepta verò epiſcopi ſancti benedictione, deiectis & erectis palpebris, lucem ſerenam virgo conſequitur.

Sanat dæmoniacā.

Item dæmoniacū.

Leproſus mundatur.

Elſinus

Elſinus regis Eduardi quondàm miniſter, ad conſecrandam eccleſiam epiſcopum précibus aduocauit. Erat autem in cœmeterio arbor nucea, patulis frondibus vmbroſa, quæ luxuriante ramorum amplitudine, luminibus officiebat eccleſiæ. Solebat autem vir ille aleis & epulis ſub eadem arbore vacare: & cùm iuſſiſſet eam epiſcopus abſcindi, mâluit eccleſiam non dedicari, quàm arborem indè penitùs deponi. Vir ergò ſanctus maledictionis iaculum in arborē offenſus intorſit, & illa quaſi vulnerata, paulatìm ſteriléſcens, radicitùs exaruit, & fructu caruit. Exacerbatus indè dominus, eam abſcindi iuſſit, & dixit: Nihil Vuolſtani maledictione amárius, nihil eius benedictione dulcius poterit inueniri.

Cùm quidam de Anglia versùs Hyberniam nauigarent, mutata cęli clementia, flauit ſpiritus procellæ, inhorruit fragor ventorum, factaque eſt tempeſtas valida. Diruptis rudentibus & mâlo effracto, inuocato ſancti Vuolſtani ſuffragio, quidam in eius effigie appárens, armamenta conſolidat, rudentes coaptat, & vt animos reuocarent exhortās, erigerent antennas, quia tranquillitatem daturus eſſet Dominus. Et conteſtim ſerenitate reddita, mare tranquillum efficitur. *Abſens inuocatur, & fit quod petitur.*

Vilioribus indifferenter vtebatur pellibus, magìs tamen agninis, frigus depellens. vndè & cuidam ſuggerenti, vt pelles ſaltem catinas admitteret, air: Crede mihi, cantari non áudiui, Catus Dei: ſed, Agnus Dei: ideò agno volo calefieri. Legebantur ad menſam eius ædificationum libri, cunctis interim ſummum pręſtantibus ſilentium. Quiete verò epulis data, vt cæleſtem impartiret alimoniam, qui bus miniſtrauerat corporalem, lectionem patria lingua exponebat. Cùm verò poſt prandium ſecundùm morem potus porrigeretur, ipſe aquam puram, ſolo miniſtro conſcio, ſumere conſueuit. Primis quidem annis meram hauriebat aquam: confectus ſenio, vino vel ceruiſia mixta. Diſciplinam domûs ſuæ tam in laicis quàm in clericis ſeueriſſimè exercens, legem ſtatuit, vt omnes tam Miſſæ quàm omnibus Horis intereſſent. Cuſtodes ad hoc conſtituit, vt nullum impunè ridere ſinerent: alioqui aut potu eo die caruit, aut palma ictum ferulæ excepit. Laicum nullum de ſuis quoquàm miſit, cui non preces ſeptiès in die dicendas iniungeret: hoc aſſerens, vt ſicut clerici ſeptem Horas, ità laici ſeptem orationes Deo libarent. Si quis ante eum iuraret, ſtatìm ferulæ vindicta ſequebatur. Indignè ferebat, ſi quis coram eo aliorum vitam roderet, vel carperet mores: quoniam hoc ſummæ malitiæ deputabat. *Lectio ad menſam.* *Diſciplina domûs eius*

Noctibus autem poſt modicum ſomnum ſurgens, pſalterium dicebat, nonnunquàm ſolus, nè aliorum quietem impediret: quandoquè cum ſocio, quem cęteris vigilantiorem depręhendit. Et cùm ſomnolentiam cuiuſdam fratris nutu nocte quadam argueret, & ille oſcitabundus & inuitus reſideret, cùm corpus quieti daret, magna vi per viſum concuſſus, flagris cęſus, inconſultæ temeritatis pœnas pertulit. Dat poſtremò fidem, quòd nunquàm vlteriùs virum DEI à bono opere impedire præſumeret. Miſſas duas ad minus quotidiè audire, & ipſe tertiam cantare ſolebat. Aſſcenſo equo, pſalterium incipere, nec pauſam, niſi ad finem, facere conſueuit. Eius cubicularius præſtò eleemoſynam deferebat, nulli egenti denegādam. Vbicunquè iacéret, ſtaret vel ambularet, ſemper in ore pſalmus, ſemper in corde Chriſtus. In ſingulis villis ſuis habebat ædiculas, in quibus ſe à manè poſt Miſſam incluſit, donèc clericus pulſatione oſtij, tempus prandij vel Horarum nunciaret. Quando erat Vuigorniæ, Miſſam maiorem locō hebdomadarij quotidiè ferè cantabat, à quo, vt dixit, officio pro epiſcopatu reſignando noluit abſolui. Collationi monachorum interfuit, & confeſſione dicta, & benedictione data, ad ſua redijt. *Eius nocturnæ preces.*

Dum quadam vice monachi ſui ad maiorem eccleſiam migrarent, quā ipſe conſtruxerat, & videret eccleſiam antiquam deſtrui, quam ſanctus Oſuualdus conſtruxerat, lachrymas fudit. Super quo modeſtè redargutus, quòd potiùs gaudere deberet, quòd ſe ſuperſtite tantus honor eccleſiæ ſuæ accidiſſet, quòd multiplicatis monachis ædificia augerentur, dixit: Ego longè aliter intelligo, quòd nos peccatores & miſeri opera ſanctorum deſtruimus, vt nobis laudem comparemus. Non nouerat illa ætas pompatica conſtruere, ſed ſub qualicunque tecto ſeipſos Deo immolare, ſubiectoſque ad exemplum attrahere. Nos econtrà nitimur, vt curam animarum negligentes, cumulemus lapides. Dum tempore quodam ſanctus Vuolſtanus ſermonem de pace faceret, & multi ad concordiam redirent, vnus inter eos nullo ſuaſu, nec etiam epiſcopi rogatu, pro fratris ne- *Nota ſancti viri eximiam humilitatem.*

ce homicidæ veniam petenti indulgere voluit. Huic in medium adducto, dixit epiſcopus: Beati pacifici, quoniam filij Dei vocabuntur. Conſtat ergò, quòd pacifici, ſunt filij Dei & beati: & diſcordantes, ſunt miſeri & filij diaboli. Illi igitur, cuius es, te committo, & trado carnem tuam ſatanæ. Statìm ille mancipium hoſtile effectus, dentibus ſtridere, ſpumas iácere, caput rotare cœpit. A Vuolſtano demùm ſanatus, cùm pacem adhuc repudiaret, iterùm & tertiò arreptus eſt, quouſquè ex corde iniuriam & offenſam remitteret. Ailuuinus quidam apud ſaltum Maluerniæ anachoreticè degens, deſiderio Hieroſolymitani itineris ſępiùs afflatus erat. Quod cùm Vuolſtano panderet, diſſuadēs epiſcopus, dixit: Deſiſte ſodès Ailuuine: crede mihi, mirareris, ſi ſcires quæ per te Deus facturus ſit. Acquieſcens ille, in loco illo ad numerum tricenarium monachos congregauit, & Maluerniæ monaſterium fundauit.

Matt. 5.

Vltio terribilis in hominē ignoſcere nolentem.

Quidam nomine Feuolfus, dum ſæpiùs eadem peccata epiſcopo panderet, ait epiſcopus: Opportunitas, vt video, latronem facit: ideò conſulo, vt monachus fias: & ſic vitiorum importunitate carebis. Cùm verò ille pro rigore ordinis hoc renueret, Vade, inquit, monachus fies, velis nolis. Tandèm ille ſeneſcens, & apud Malmeſbiri tonſuratus, quotiès dictum Vuolſtani menti ingeſſit, mitiùs ſe habuit.

Dum alumni ſui Nicolai caput palparet, qui iā iuuenis calueſcere cœpit, ait ad eum: Puto fili, quòd citò caluus eris. Et ille: Quarè pater non tenes crines meos? Cui epiſcopus: Crede fili, quandiù vixero, reſidui non deficient. Et factum eſt ità. Hebdomada nanque illa, qua epiſcopus obijt, omnes capilli eius ità euanuerunt, vt quaſi nudam cutem relinquerent. Anno autem Domini milleſimo ſexageſimoſeptimo, epiſcopatûs ſui triceſimoquarto, ætatis ſuæ octogeſimoſeptimo, quartodecimo Calend. Februarij defunctus ſeculo, viuere cœpit in Chriſto. Annulus autem, quem in conſecratione acceperat, multis annis digito eius hęrere non potuit, & crebrò lapſus, nunquàm amiſſus fuit. Quippe caro digitorum ità exinanita fuerat, vt vix pellicula oſſibus inhęreret. fertur enim ſępiùs ipſum dixiſſe: Annulum, quem ſine ambitu ſuſcepi, inſeparabilem mihi in humum portabo. Poſt obitum eius quidam annulum digito ſubtrahere inuanùm tentauerunt. ità enim pellis plena, protuberantes articuli, neruorum integritas reſtituta videbantur mortuo, quæ præ abſtinentia, exinanita fuerant viuo. Elapſis autem poſt obitum eius annis centum, dum transferretur corpus eius, & in ſcrinio precioſo collocaretur, repertum eſt vnà cum veſtimentis pontificalibus integrum & incorruptum.

Ars mira.

Mors ſancti pōtificis

Corpus eius poſt annos cētum manſit incorruptum.

Miracula.

Inter multa verò miracula pro famulo ſuo à Deo patrata, mulierem quinque annis incurnatam ac inclinatam, humique accliuem curauit, linguam pueri à nouerca abſciſſam reparauit, cęcos quinq; illuminauit, dęmoniacos quinq; ſanauit, mutis quatuor loquelam reddidit, mortuos tres reſuſcitauit, leproſos duos mūdauit, & hydropicis duobus ſanitatem contulit. Infra triduum vice quadā trigintaquinq; varijs morbis oppreſſi, ſalutem conſecuti, gratias Deo & ſancto eius referebant.

Oculos iuuenis cuiuſdam, ab æmulis effoſſos, & in campum proiectos, ſanauit. Non autem illi proprios reſtituit, ſed nouas & modicas in foſſarum profunditate pupillas tanquàm duas poſuit prunulas, & quas varias habuit à natura, nigras recepit ex gratia. De die autem in diem vſque ad quantitatem competentem creuerunt. Teſticuli eiuſdem iuuenis ab eiſdem æmulis à follibus ſuis eruti & præciſi, longiusque proiecti, eidem ſunt reſtituti, vulneraque omnia, diuerſis corporis locis accepta, in momento ſunt curata. Iuuenis iſte Thomas nomine, cùm pecuniam multam congregâſſet, quædam domina mutuò pecuniam ab eo recepit, & tandèm ad fornicandum cum ipſa allexit. Qui tandèm compunctus, cùm dignè pro commiſſo ſatisfeciſſet, illa contemptam ſe dolens, & repulſam erubeſcens, quendam iniquum & malefactorem in maritum aſſumpſit, & ad ſupradictum opus nefarium eum inſtigauit.

GESTA

GESTA BEATI SEBASTIANI CLARISSIMI MARTYRIS, GRAVISSIME CONSCRIPTA, E QVIBVS BE-

da & Vſuardus multa non vno loco deſcripſerunt, & in ſua martyrologia tranſtulerunt: habenturq́; in antiquis manuſcriptis codicibus. Eſt autem paßim nonnihil mutatus ſtylus, ſed modeſtè per F. Laurentium Surium: quòd alioquì ſtylo eleganti maxima ex parte ſcripta ſint.

IANVAR. 20.

SEbaſtianus vir Chriſtianiſſimus, Mediolani eruditus, ciuitate Narbonenſi oriundus, Diocletiano & Maximiano Imperatoribus ità charus erat in omnibus, vt principatum ei primæ cohortis traderent, & ſuo eum conſpectui iuberent ſemper adſtare. Erat enim vir totius prudentiæ, in ſermone verax, in iudicio iuſtus, in conſilio prouidus, in commiſſo fidelis, in interuentu ſtrenuus, in bonitate cōſpicuus, in vniuerſa morum honeſtate pręclarus. Hunc milites quaſi patrem venerabantur, hunc vniuerſi, qui præerant palatio, ſummo amoris ſtudio complectebantur atque colebant. Erat enim verus Dei cultor, & neceſsè erat, vt quem Deus larga perfuderat gratia, is ab omnibus amaretur. Et quotidiè ille quidē ſedulum Chriſto exhibebat officium, ſed tamen dabat operam, vt id ſacrilegis regibus eſſet incompertum: non paſſionis timore perterritus, nec patrimonij ſui amore conſtrictus, ſed ad hoc tantùm ſub chlamyde terreni imperij, Chriſti militem tegebat abſconditum, vt Chriſtianorum animos, quos inter tormenta videbat deficere, cōfirmaret, & Deo redderet animas, quas diabolus conabatur auferre. Deniquè poſtquàm multas martyrum mentes à timore paſſionis eripuit, & ad capeſſendam coronam perpetuæ vitæ incitauit, ipſe quoquè quis eſſet aperuit, quia lumen latére in tenebris non potuit.

Virtutes S. Sebaſtiani.

Celat religionē ſuā.

Marcus & Marcellianus, inſignes martyres.

Clariſſimis igitur viris Marcelliano & Marco, duobus geminis fratribus, pro Chriſti nomine in vinculis conſtitutis, quotidiè ſolatium exhibebat, & tam ipſis, quàm etiam ſeruis eorum, cum quibus tenti fuerant, ſalutaria fidei conſilia miniſtrabat, vtì fugitiua ſeculi blandimenta reſpuerent, & momentaneos corporum cruciatus non timerent. Qui cùm ſaniſſimis conſolationibus acquieſcerent, & verbera carnificum conſtanti animo perferrent, capite damnari ſunt: idq́; hac conditione, vt ſi eo temporis puncto, quo gladio feriendi eſſent, ſacrificare vellent, & parentibus & coniugibus & liberis & facultatibus ſuis redderentur. Erant enim non ſolùm, vt diximus, genere clariſſimi viri, ſed etiam facultatibus locupletes: patre Tranquillino, matre Martia progeniti, qui illos ſequebantur cum vxoribus eorum & filijs, quos illi, vtpotè nepotes ſuos, ingenti ſanè amore proſequebantur. Vndè factum eſt, vt ab Agreſtio Chromatio, vrbis Romæ pręfecto, triginta dierum inducias impetrarent: quo temporis ſpatio ageretur cum illis, vt ad ſacrificandum idolis accederent.

Tentatio vehemens SS. martyrum à cognatis.

Accedentes itaque amici eorum ad illos, ità eos compellare cœperunt: Vndè vobis tam dura mens, tamq́; ferreum pectus, vt neque patris canitie permoueamini, & matri iam decrepitæ nouos partûs dolores afferatis? Olìm quidem illa partûs ſui dolores his conſolationibus ſuperabat, quòd vno cruciatu duos filios pareret, & geminum patri filiorum affectum funderet: at nunc inſanabilis dolor, pœna incurabilis, immedicabilis cruciatus, incomparabilis parturitio eſt, dum ſpes & gaudium eripitur, vita contemnitur, reſpuitur gloria, & proculcatis omnibus pietatis affectibus, mortis atrocitas appetitur potiùs quàm timetur. Obſecramus vos, ó amici chariſſimi, tandèm hiſce finem date calamitatibus, & vos patres eſſe dulcium filiorum vel admoniti mementote. Hæc & his ſimilia amicis dicentibus, miſeram ſe clamitans mater aduenit, ſolutiſque crinibus, canos ſuæ ſenectutis oſtentans, in conſpectu eorum veſtem, qua tegebatur pectus, ſcidit, & cunctis lachrymantibus, oſtendebat eis, laxis iam pellibus marcidas, quas ſuxerāt mammas, & blandimenta, quæ illis adhuc infantibus exhibuiſſet, multùm ciulans commemorabat, ità inquiens:

A matre.

Tu mihi ſemper plùs blanditus es fili, & tu ampliùs verecūdatus es. In illo imaginem

meam peperi, in te paternos vultus effudi: tu patri vtilior, iſte ſimilior. Heu me, heu me miſerã: circũuallat me ex omni parte incomparabilis luctus, inaudita miſeria & geminata orbitas, nullis penitùs calamitatibus æquiparanda. Amitto filios ad mortem vltrò properantes: quos ſi mihi hoſtes auferrent, per medias ſequerer acies bellatorum: ſi iudicia violenta concluderent, carcerem ſimul irrumperem moritura. Nouum hoc pereundi genus eſt, in quo carnifex rogatur vt feriat, vita optatur vt pereat, mors inuitatur vt veniat. Nouus hic luctus eſt, noua miſeria, in qua natorum iuuentus ſponte ſua interit, & miſeranda parentum ſenectus compellitur vt viuat.

A patre. Hęc & his ſimilia proſequente matre, infirmus pater & iam ſenio grauis, manibus ſeruulorum adducitur, qui cygnæum caput puluere conſpergens, huiuſmodi dabat voces ad cælum: Ad mortem vltrò proficiſcentibus filijs valedicturus aduéni, vt vniuerſa, quæ à filijs ſepulturæ meæ exhibenda paraueram, ego infelix filios ſepulturus expendam. O filij mei, baculus ſenectutis, & geminum viſcerum meorum lumen, nati feliciter & proſperè educati, excellentiſſimæ memoriæ & ingenij ſingularis, omniumque liberalium peritia literarum imbuti, quæ iſta repentè inſania, veſtra voluntate ſuſcepta, mortis vos fecit eſſe amantes? quæ ſanè vita præditis nunquàm grata fuit, nunquàm ne morituris quidem ſuî amorem attulit: ad quoſcunque autem peruadere potuit, violenter admiſſa eſt, nec mortalium quiſquam ſua eam voluntate excepit. Quòd ſi hanc nudus debitor, ſub auaro fœneratore poſitus, nulla poteſt ratione diligere, immò non ſolùm non diligere, ſed timere etiam illam cõſpicitur: qua ratione eam appetit, qui & bonis omnibus exuberat, nec vlli quicquam debet? Venite, quęſo, huc iuuenes, & plorate iuuenes ſua ſponte pereuntes. Venite ſenes, & mecum meos plangite filios, quotquot vos paterna habere viſcera ſentitis. Huc accedite patres, & cauete, nè ſimilia etiam vos patiamini. Deficite plorando oculi mei, & caliginem obducite, fundentes flumina lachrymarum, nè videam cædi gladio, quos dum virga leuis tangeret, tremui: dum mœrentes leuiter viderem, expaui. Dum hæc & eiuſmodi ſenior pater ageret, en amborum quoquè coniuges cum liberis aduenıũt, & eorum adſpectibus offerentes infantulos, in has voces cum multo eiulatu prorumpũt: Quibus nos ſeruituras relinquitis? quibus coniugij noſtri traditis charitatem? Qui, putatis, erunt horum infantium domini? qui veſtrarum ædium auidiſſimi inuaſores? qui veſtræ occupatores familiæ? qui ſibi diuiſuri vernaculos, quos nutriuiſtis? Heu quàm ferreo, heu quàm impio crudelitatis genere parentes deſpicitis, amicos reſpuitis, vxores abijcitis, filios abdicatis, & voſipſos carnifici vltrò iugulandos exhibetis. Intereà dum hęc dicuntur & fiunt, inter vxorum lachrymas & ſuſpiria filiorum, cœperunt milites Chriſti molleſcere, & animi dolore permoueri.

Memoria, ingenium, eruditio eorum.

A coniugibus & liberis.

Molleſcunt animi martyrum.

Huic autem ſpectaculo, vt antè diximus, intererat ſanctus Sebaſtianus, vir per omnia Chriſtianiſſimus, quem occultabat militaris habitus, & chlamydis vſus celabat: cumque cerneret athletas Dei immenſo certaminis pondere fatigari, in medium eorum ſe inferens, ait: O fortiſſimi milites Chriſti, ô inſtructiſſimi diuini prælij bellatores, per eximiam animi virtutem fortiter perueniſtis ad palmam, & nunc per miſera blandimenta coronam deponitis ſempiternam? Diſcat per vos nunc Chriſti militum fortitudo fide potiùs armari, quàm ferro. Nolite victoriarum veſtrarum inſignia per mulierum blandimenta abijcere, & ſubiectas pedibus veſtris hoſtis deuicti ceruices, ad rediuiua iterùm bella laxare: cuius quanuis ſæua contra vos extiterit & periniqua inſtantia, ſæuior tamẽ efficitur ira repetita. Erigite igitur à terrenis affectibus glorioſum veſtri certaminis trophæum, & nolite illud amittere ob fletus paruulorum. Iſti, quos plorantes attenditis, gauderent hodiè, ſi poſſent ſcire quæ nóſtis. Putant enim, quòd hęc vita ſit ſola, quæ vbi finem acceperit, nulla vitalis animę, corpore deficiente, valeat portio remanere. Si enim ſcirent eſſe aliam vitam, ignaram mortis, triſtitiæ neſciam, in qua regnat immortalitas, & perpetua gaudia commorantur, profectò vobiſcum ad illam feſtinarent pertingere: & hanc vitam pro nihilo putantes, illam appeterent, quæ in iugi exultatione permanet, & penitùs finiri non nouit. Hęc autem pręſens vita fugaciſſima eſt, & vſqueadeò infida, vt nec ſuî amatoribus fidem ſeruare potuerit vnquàm. Ab ipſa enim mundi origine in ſe fidentes fefellit, omnes ſuî cupidos deluſit, cunctos de ſe præſumentes irriſit: & ità nullum omninò certum reddidit, vt omnibus probetur fuiſſe mentita.

Inſignis oratio S. Sebaſtiani.

Vitæ huius fallacia.

Atque

Atque vtinàm ſolius mendacij culpæ eſſet obnoxia, & non per flagitia omnia ſuos cogeret peruagari amatores. Ipſa edacitatem ſuggerit voracibus, ebrietatem temulentis, naufragium pudoris adulteris, execrabilem peruerſitatem inceſtis: ipſa furem inſtigat vt capiat, iracundum vt ſæuiat, mendacem vt fallat. Ipſa inter coniuges diuortia ſeminat, inter amicos diſcordias, inter pacificos lites, inter iuſtos iniuſtitiam, inter fratres ſcandala. Ipſa iudicibus eripit iuſtitiam, caſtis pudicitiam, artificibus peritiam, moribus diſciplinam. Et vt immaniora, quæ ſuis amatoribus ingerit, crimina memoremus, ſi fratrem aliquando germanus frater occidit, ſi filius necauit patrem, ſi interemptus eſt ab amico amicus: cuius hæc inſtinctu perpetrata ſunt ſcelera, cuius intuitu, cuius vel ſpe vel fiducia hæc nefanda admiſſa ſunt facinora? An non præſentis huius vitæ amore ducti, dum hęc committunt, illamq́; plùs æquo diligunt, iniquo homines odio proſequuntur? Cur enim pirata iugulat nauigantem, cur latro viatorem interficit, diues opprimit pauperem, ſuperbus humilem, & nocens omnis quęcunque poteſt infeſtat innocentem? Certè hæc mala omnia illi deſignant, qui huic vitæ obſequi cupiunt, ſibiq́; perſuadent, ſe eius in amore poſſe per longa temporum ſpatia durare. Non ergò alterius rei cauſa fiunt ſcelera, niſì vt infeliciſſimæ huic carnali vitæ à carnalibus inſeruiatur. Ipſa eſt, quæ eis crimina imperat, iubet facinora, ſuadet iniuſta: & poſteaquàm omni eſt crudelitate omniq́; ſpurcitia ſaginata, ſeruiẽtes ſibi tradit filiæ ſuæ morti ſempiternæ. Ex ipſa enim, & ex eius vtero nata eſt mors æterna, quando gulæ ſuę & libidini & oculorum oblectamentis primi homines obſecuti ſunt: atque ideò qui ad æternam capeſſendam vitam conditi erant, in hanc mortis regionem ſunt detruſi, atque hinc porrò ad inferos deuoluti, nihil ſecum abſportantes. *Vitæ amor ſcelerum omniũ incentiuum.*

Hæc ergò vita eſt, quæ vos fallit, amici chariſſimi, vt amicos veſtros ad vitam euntes ſempiternam, iniuſto conſilio reuocetis. Hæc vos inſtigat, ó parentes ſanctiſſimi, vt filios veſtros proficiſcentes ad cæli comitatum, ad honorem incorruptibilem, ad amicitias Imperatoris æterni, ſtultiſſimis lamentationibus retrahatis. Hęc eſt, quę vos ô caſtiſſimæ coniuges beatorum, ſub pietatis prætextu ad impietatem mentes martyrum fecit impellere, & mortem pro libertate illis adferre. Si enim conſenſiſſent perſuaſionibus veſtris, pauco quidem tempore vobiſcum eſſe poterant, at poſteà neceſſe eſſet illos à vobis ſeparari: & ità ſeparari, vt non niſì inter tormenta perpetua mutuò vos iterùm conſpiceretis, vbì edax flamma incredulorum animas deuorat, vbì dracones tartarei blaſphemorum labia comedunt, vbì ſerpentes morſibus ſuis incredulorum pectora lacerant: vbi vlulatus, gemitus & mugitus horrendus perſonat, confuſusq́; clamor, quem vis tormentorum excitat, & incendij ardor intolerabilis extorquet. Hæc autem calamitas, quæ illic infideles excipiet, nullo vnquàm termino definitur, nullo fine concluditur: ſed flammarum atrocium combuſtione miſeri illi corroduntur, & ad rediuiua incendia iterùm qui aduſti fuerant, reparantur. Has igitur pœnas & hos ſinite euadere, & voſmetipſos ab illis eripere conamini: permittite interim hos ad coronam pertingere ipſis præparatam. Nolite timere, non ſeparabuntur à vobis, ſed vadunt vobis pręparare in cælo ſidereas manſiones, in quibus vnà cum illis & cum filijs veſtris ſempiterna felicitate perfruamini. *Pœnæ inferorum.*

Si ergò vos domus veſtræ ex lapidibus conſtructæ delectant, quanto magìs illarum vos debet pulchritudo inuitare domorum, vbì ſunt triclinia auro puro radiantia, quæ ex gemmis & margaritis habent Zetas inſtructas? Ibì flos roſarũ purpureus nunquàm marceſcit, ibì nemora floribus amœna, perpetua viriditate vernant: illic prata ridentia mellifluis ſemper ſcatent riuis, illic croceis gramina floribus redolent, & albeſcentes campi odores ſpargunt ſuauiſſimos. Ibi auras vitales nares hauriunt, lumen illic perpes vmbræ neſcium: ibì ſerenitas ſine nubilo, & abſque noctium alternis tenebris die oculi ſempiterno perfruuntur. Nulla ibì interpolatione abrumpuntur delicię, nulla prorsùs ſolicitudine ſecuritas interturbatur. Mugitus, vlulatus, gemitus, lamenta, luctus procùl illinc abſunt: nihil vnquàm fœdum, deforme, tetrum, horridum, ſordidum in illic degentium incurrit oculos. Pulchritudine in amœnitate nemorum, ſplendore in iucundo aëre, & omni elegantia ſine intermiſſione ſuauiſſimè oblectantur oculi: nec quicquam omninò, quod perturbet mentem, ingeritur auribus. Sonant ibì iugiter organa hymnos concrepãtia, quos ad laudem regis immortalis angeli & archangeli concinunt. Amaritudo & fellea acerbitas ibì locum non habẽt, tonitrua nunquàm illic *Gaudia & felicitas cęleſtis paradiſi.*

 audita,

audita, fulgura & coruſcationes nunquàm viſæ. Cinnamomum illic virgulta gignunt, & in balſamum arbuſta proficiunt. Odor inæſtimabilis membra omnia mirè afficit, nec eſca in fæces mutatur. Sicut enim bono nuncio aures, & bono odore nares, & grato adſpectu oculi recreantur, & eiuſmodi oblectatio non poteſt ad malam ſtomachi concoctionem prorumpere: ità illius vitæ beatæ refectio melliflua, vniuſcuiuſq; palatum pro ſuo deſiderio afficiet: moxq; votis ſuis omnibus perfructur anima, cunctis illi ad ea obſequentibus, & delectationibus omnibus paratiſſimus ſeruiet effectus.

Voluptatū contēptus quid præſtet. Quiſquis ergò in hac mortali vita concupiſcentijs & delectationibus ſuis bellum indixerit, nec ijs ſeſe permiſerit, illic à creatore ſuo integras conſequetur. Deus enim ità creauit hominem, vt viueret: porrò iuxta delectationis introitum mortem poſuit, vt quibus in hac vita libet viuere, & mortis timore abſolui, vitam aliam inquirant; & dum præter hanc mortalē, aliam eſſe didicerint, explorent num & illa poſſit ſenectute intercipi, aut morte finiri: cumq; immortalem eſſe cognouerint, inueſtigent itidèm, vtrùm poſſit illa æternitas vel honore iuſtos, vel iniuſtos pœna afficere. idq; vbì ſpeciatìm didicerint, conſequenter inquirant, cur à creatore diuitię ſint collatę, ſi ex eius legis pręſcripto ſunt contemnendę: cur item quadrupedum, & volucrum atq; repentium tanta varietas ab illo condita ſit, ſi gulæ renunciandum eſt: cur deniq; ille naturalem illam corporibus indiderit delectationem, quæ ad libidinem incitat, ſi eius vſus nō ſolùm culpæ reum facit, ſed etiam æternis tradit incendijs?

Diuitiæ cur collatæ à Deo. Si igitur quęrat, cur à creatore diuitię ſint conceſſę, ſi ſunt contemnendę, ità reſpondemus: Diuitiæ à Deo conditæ, ſuos amatores hoc ferè pacto alloquūtur: Sic nos amate, vt nos à vobis nunquàm ſeparemur. ſequi vos morientes non poſſumus, antecedere autem vos viuentes poſſumus, ſed ſi ipſi iubeatis. Auarus fœnerator & cupidus agricola exemplo vobis ſint. Ille aurum tradit homini, quod duplicatum recipiat: hic diuerſa terræ ſemina committit, vt, ſi poſſit fieri, quod ſimplum tradidit, centuplū referat. Debitor ergò creditori aurum reddet duplicatum, & terra ſemen centuplex. Proh nefas, poteſt & debitor reddere fœneratori, & terra agricolæ: Deus verò diuitias ſuas, ſi eas à te accipiat, amplificatas & auctas reſtituere tibi non poteſt? Si roges, cur diuitias tibi dederit, ſi ſint illi reddendæ: certè tradidit ille eas tibi, vt ſcias, quanta in eis requies, quanta voluptas, quantus luxus, quantæque in eis poſſint eſſe deliciæ, vt his cognitis, ſi verè amas diuitias tuas, ipſi eas tradas cuſtodiendas: quas ſi tu illi nolis credere, aut edacitas gulæ inuadit eas, aut luxuria libidinum mater tibi eas eripit, aut ſine dubio, quod nôſti optimè, mors de improuiſo aggrediens, ità tibi illas extorquet, vt tu illas deincèps nec habere, nec videre queas. Quæſo te, ſi tranſires per medias acies barbarorum, & inuenires fortem virum qui te ſemper dilexiſſet, qui tibi crumenam pecunijs plenam donâſſet, diceretq; tibi, Da mihi pecunias cuſtodiendas, quas dedi tibi, quia hi barbari inſidiantur, vt eas tibi auferant, quas cùm abſtulerint, ſuis te gladijs laniabunt: an non pedibus eius aduolutus, rogares vt ipſe eas reciperet, nihil ambigens, quòd & ampliora quàm acciperet, ſit redditurus, & te ab hoſtibus liberaturus?

Voluptates reſpuendæ. Reſtat nunc, vt diuitijs veſtris in tuto repoſitis, ad delicias veniamus: quas, qui habet aures audiendi, audiat eas dicentes ſibi: Si verè amatores noſtrî eſtis, illi nos commendate, qui nos vobis integras illibataſq; in illa regione reſtituat, in qua vobiſcum iugiter manere poſſimus. In hac enim vita caduca ſi nos vobis obſequi voluĕritis, quaſi hîc expenſæ & exhauſtæ, ibì vobis omninò negabimur. Dimittite nos interìm ſeruire morituris: quia idcircò breuiati ſunt dies mortalibus, vt immortalibus perpetuò famulemur. Sic enim propter electos breuiabūtur dies, vt ſeruitute noſtra diù frui non poſſint iniuſti. Seruímus interìm feſtino curſu impijs, ſceleratis & turpibus: at non ſpontè, ſed propter eum qui nos ſubdidit: liberabimur tamen à ſeruitute corruptionis, & reuocabimur ad libertatem gloriæ filiorū Dei. Omnis itaque delectatio futuræ vitæ ſeruata, nequaquàm perditur. Neque enim repoſiti theſauri exiſtimantur ab eo, qui eos abſconderit in terris, interiſſe: ſed magìs tanto ſecuriùs eos habere ſe confidit, quanto eos occultiùs & tutiùs collocârit. Sint ergò repoſitæ omnium deliciarum affluentiæ, vt non contingantur in hac vita quæ præterit: quia ſi hîc in vſu fuerint, in illa vita, quæ nunquàm præterit, amittuntur. Eſto, quòd vita hæc per centum tendatur annorum ſpatia:

Vitæ huius breuitas. an non, vbì extremus aduenerit dies, ſtatìm videbitur quaſi non fuiſſe, & tanquàm hoſpitis, vno die apud nos manentis, veſtigia reliquiſſe? Illa autem vita manet iugiter, perſeuérat

ſeuérat conſtanter:anniſq; labentibus iuueneſcit & pullulat,& indè renouationis ſumit
initium, vndè finis accipitur. O verè illum degenerem & omnis boni expertem, qui
huius tam formoſæ vitæ amore non capitur, qui timet hãc perituram perdere,& illam
accipere,quæ perire penitùs non nouit: in qua deliciæ,delectationes, diuitiæ & gaudia
ſic ſemper inchoant, vt terminum ignorent: ſic principium capiunt, vt finiri prorsùs
non queant. Nam qui huius tam præclaræ vitæ amator eſſe noluerit, non ſolùm hanc
mortalem perdit,& illam ſempiternam non inuenit: verùm etiam,vt dixi,à morte per-
petua capitur & tenetur: in qua eſt iugis flamma,perſeuérans tribulatio,& pœna indefi- Dæmonum
ciens: in qua atroces ſpiritus commorantur, quorum brachia, capita draconum ſunt: truces ſpe-
quorum oculi igneas ex ſe ſagittas iaculantur: quorum dentes ſicut elephantis promi- cies.
nent,& ſtimulant ad tormentum velut caudæ ſcorpionum: quorum voces ceu leonum
fremitus ſonant: quorum adſpectus tremorem incutit, pariter & dolorem,& mortem.
Atque vtinàm mors poſſet in his anguſtijs conſtitutis occurrere: ſed,quod eſt acerbius,
ad hoc viuitur, vt cruciatibus ſubdantur: ad hoc redintegrantur, vt exeſa ſerpentum
morſibus membra,iteratis ſubindè & iterùm reparatis morſibus dilacerentur. Hæc eſt
omnis cauſa certaminis, quæ pœnas martyrij quantumuìs atroces, æquo docet animo
tolerari debere.

Nolite ergò,ô amici,ô parentes,& ô coniuges venerandæ ſanctorum, nolite à vita
ad mortem,quos diligitis, reuocare, à gaudio ad luctum deducere, à lumine ad tene-
bras trahere, & ab æterna requie ad pœnas ſempiternas accerſire. Hoc eſt enim cum
diabolo quaſi piſcibus hamum tendere,& illicere ad exiguam hauriendam ſuauitatem,
in qua intùs lateat dirus cruciatus viſcerum, & mors interiorum tormentis extorta.
Eſt hoc planè æternarum compenſationi deliciarum fugitiua gaudia anteponere, &
pro paruo riſu æterna lamenta adſciſcere. At hoc profectò etiam in gladiatoribus,qui Gladiatorũ
ſe vltrò neci offerunt,nemo eſt qui non damnet: qui vnius anni voluptates attendunt, amentia.
nec conſiderant quis fructus ex illis delicijs oriatur. Poſteà enim cruciãtur ictibus gla-
diorum,& alterna cæde intima viſcera, ſciſſo ventris tegmine, in conſpectum profe-
runt populorum,vt pinguedo, quam inconſulta ſagina attulerat, diabolo voranda of-
feratur. Hoc nimirùm maligni dæmonis conſilio,quo gladiatores iſthuc faciunt,marty-
res Dei ad vitam æternam proficiſcentes reuocantur,quando,vt paucorum dierum vi-
tam viuant, docentur perpetuos ſibi conciliare cruciatus, & mortem æternam,quę vel
maximè metuenda eſt, non timere. Sed fortaſsis opponitur nobis, quam ob rem Chri-
ſtianus tormenta non metuat,& præſentis non terreatur pœna tortoris. Nimirùm id- Chriſtiani
circò non frangitur metu, ideò dolores non pertimeſcit,quia ſcit ſe per breuis crucia- cur pœnas
tûs precio perpetuæ ſalutis & ſanitatis gaudium emere, & per momentaneam tribula- cõtemnant.
tionem ad perennem felicitatem & ſempiternam lætitiam peruenire.

Sed ſi tamen omninò timendus eſt dolor,timendus eſt carnifex,timenda eſt noua &
exquiſita pœna tortoris: quę magis metuenda,quæ horrẽda & fugienda magis? iſta'ne,
quę hodiè exardeſcit,& cràs refrigeſcit:quę ſub vna hora inducitur,& ſub hora vna ex-
cluditur: an illa potiùs,quæ nullo fine cõcluditur,nullo tẽpore extinguitur,nulla pror-
sùs conſumitur vetuſtate? Nam præſens dolor aut leuis eſt,& poteſt tolerari: aut gra-
uis eſt,& citò glorioſo certamini adfert finem. Ille autem pœnarũ dolor,& cruciatus in-
cendij,qui huius vitæ amatores manet,cùm ſit quouis tormentorum genere vehemen-
tior,nunquàm finiendus aggreditur,& acriùs ſubindè quàm inchoauerit, ſæuit, & ter-
minus ſæuiendi nullus,nullus omninò finis occurrit: ſed habens ſecum vniuerſa ſuppli-
ciorum genera,ſubindè renouatur vt ſæuiat, augmẽtatur vt exurat, inflammatur vt du-
riùs excruciet. Ab hoc ergò interitu hortemur euadere quos amamus, & noſipſos ad
euadendum fortiter pręparemus: nec timeamus vna hora ferre dolorem in corpore,qui
optamus æternum gaudere cum Chriſto. Permittamus animas noſtras cum palma ex
hoc egredi corpore, vt poſſimus pœnas æternas effugere, & ad poſſeſſiones ſidereas,
plenas delectationibus,peruenire. Lachrymas noſtras mutemus in gaudium,nec quaſi
morituros plangamus,quos cum Chriſto credimus ſine fine regnaturos. Congratule-
mur potiùs victoribus hoſtium, conculcata eorum ceruice: congaudeamus martyrij
prætexta indutis, & cæli deſignatos conſules gloriemur. En dies,in quo vincere ſe ty-
rannus exiſtimabat: qui dum capit, captus eſt: dum tenet, vinctus eſt: dum torquet, Stultitia
tortus eſt: dum inſultat,irriſus eſt: dum iugulat, occiſus eſt. Nunc porrò in amorem dęmonum.

mar-

martyrij etiam noſtros excitemus affectus, vt illum, qui de noſtra captiuitate voluit triumphũ agere, fortiter capiamus, & quaſi à graui ſomno expergefacti, aperiamus oculos animorum, vt videntes foueas, quas in noſtrî perniciem inimicus aptauerat, nos quidem auxiliante Deo euadamus: & ipſo diabolo cum ſatellitibus ſuis in ipſam, quã parauerat, foueam incidente, nos cum propheta dicamus: Foderunt ante faciem meam foueam, & ipſi inciderunt in eam.

Pſal. 56.

Hæc cùm beatus Sebaſtianus, indutus chlamyde, accinctus balteo, ex ſuo ore proferret, ſubitò per vnam ferè horam ſplendore nimio, de cælo veniente, perfuſus eſt, & ſub ipſo ſplendore pallio candidiſſimo ab angelis ſeptem clariſſimis amictus: apparuitque iuuenis iuxta eum, dans ei pacem, & dicens: Tu ſemper mecum eris. Hęc autem gerebantur intra domum protoſcriniarij (quem primiſcrinium author vocat) nomine Nicoſtrati, apud quem cuſtodiebantur Marcellianus & Marcus: qui Nicoſtratus habebat vxorẽ nomine Zoën, quæ ante annos ſex nimia morbi infeſtatione facta erat muta: facultatem tamen audiendi & intelligendi non ſolùm non amiſerat, verùm etiam meliùs quàm priùs, obtinebat. Hæc itaq; cùm intellexiſſet omnia, quę beatus Sebaſtianus dixerat, & tantum lumen circa eum vidiſſet: cumq; omnes tremefacti, miraculi ſtupore tenerẽtur, innuebat manu omnibus, quòd magno illis probro futurũ eſſet, ſi tam euidenti aſſertioni non crederent. Deindè genibus eius aduoluta, rogare eum cœpit quibus potuit manuum indicijs. At beatus Sebaſtianus videns eam animi ſenſa linguæ expreſſione declarare non poſſe, cauſam eius ſilentij percontatus, didicit ſermonis copiam nimia illi vi infirmitatis ereptam. Itaq; dixit: Si ego verus Chriſti Ieſu ſeruus ſum, & vera ſunt omnia, quæ ex ore meo hæc mulier audiuit & credidit, iubeat Dominus meus Ieſus Chriſtus, vt redeant ad eam officia labiorum: & aperiat os eius, qui aperuit os Zachariæ prophetę Domini. Et fecit crucem in os eius. Statìm ergò ad hanc vocem ſancti Sebaſtiani exclamauit mulier voce magna, dicens: Beatus es tu, & benedictus ſermo oris tui: & beati, qui credunt per te Chriſto filio Dei viui. Ego enim vidi oculis meis angelum ad te venientem è cælo, & librum ante oculos tuos tenentem, ex cuius lectione vniuerſa ſermonis tui oratio decurrebat. Benedicti ergò, qui omnibus, quæ locutus es, credunt: & maledicti, qui dubitauerint vel in vno verbo ex his omnibus, quæ audièrunt: quoniam ſicut aurora ſuperueniẽs vnuerſas noctis tenebras excludit, & omnium oculis lumen, quod nox cæca negauerat, reddit: ità lux ſermonũ tuorum omnem caliginem omnemque ignorantiæ meę cæcitatem exterſit, & oculis rectè credentium ſerenum poſt noctis tenebras diem reddidit. A me autem non ſolùm incredulitatis tenebras expulit, verùm etiam ſermonis mei oſtium, ſex annis ex infirmitate clauſum, patefecit.

Cæleſti luce perfunditur S. Sebaſtianus.

Lucæ 1.

Muta loquitur, cruce ſignata.

Videns autem Nicoſtratus vir eius tãtam Chriſti virtutem in ſua vxore declaratam, cœpit eius pedibus aduolui, petijtque veniam, quòd Imperatoris & prætoris iuſſu ſanctos Dei Marcum & Marcellianum habuiſſet in vinculis: & auferens à manibus illorum ferreos nexus, genua eorum amplexus, rogare cœpit, vt dignarentur abſcedere, dicens: O quàm beatus eſſem, ſi pro veſtra poſſem ſalute conſtringi: forſitan ſanguinis mei effuſione abluerentur peccata mea, vt mortem illam pœnarum æternarum euaderem, & ad illã vitam pertingerem, quam nobis Deus per os domini mei Sebaſtiani manifeſtare dignatus eſt. Cumq; rogaret ſanctos martyres, vt abſcederent, dixerunt ei: Si tu fidei gloriam, quam nunquàm habueras, accepiſti, quomodò nos, quã ſemper ab infantia habuimus, relinquentes, tibi paſſionis noſtrę calicem dabimus, quem tibi nos propinare poſſumus, dare non poſſumus? Diues enim in omnibus Chriſtus eſt, & larga vbertatis ſuæ affluentia omnibus ad ſe venientibus meliora præſtat quàm rogetur. Si ergò cùm eſſetis increduli, donatum vobis eſt lumen veritatis agnoſcere: quanto magìs credentibus vobis, omnia quæcunq; popoſceritis, donabuntur? Diuina enim clementia ſemper parata eſt votis omnibus gratìs pręſtare, & cunctis gratiæ ſuæ dona eo magìs multiplicat, quo mens eorũ altioris fidei ſuſceperit normam. Fides igitur veſtra à magiſterio ſumpſit exordium, & omnia quæ eruditio annoſa vix confert, ſpatio vnius horę vos cepiſtis. Nulla parentũ memoria vos impedit credere, nullus erga tenerę ętatis filios reuocat nutritus affectus: contẽnitis ſubitò, quod ſemper amâſtis, & quæritis quod nunquàm ſciuiſtis. Per ignotas ingreſſi vias, repentè perueniſtis ad Chriſtum: & animo iam intrâſtis cælũ, qui nullũ in terra ſolatium quæritis. O quàm incomparabilis

Nicoſtratus credit in Chriſtum.

Mira gratiæ vis.

præconij facinus, ô quàm imitabile virtutis exemplum. Nondùm vos ad Chriſtum ſacri baptiſmatis vnda perduxit, nondùm per tyrocinij rudimenta, militaria ſaltem ſigna ſumpſiſtis: & iam pro vero rege arma corripitis, & eius milites à vinculis ferreis ſoluentes, voſipſos intrepidos optatis pro occidendis morti offerre.

Cùm hæc audientes, omnes pariter lachrymis pœnitentiam præteritæ perſuaſionis oſtenderent, Marcus ait: Diſcite parentes chariſſimi, & veſter, ô coniuges, diſcat coniugalis affectus, aduersùs pugnam diaboli & contra omnes carnalium deſideriorum ſagittas clypeum virtutis opponere, atq; inter acies tyrannici exercitûs hoſti non cedere, dimicare, acriùs gradum figere, & ad regem fortiter peruenire. Inſurgant quantùm volunt, & ſæuiant ſatellites dæmonum, & quibus volunt pœnis corpora noſtra dilanient: corpus occidere poſſunt, ſed animam vincere non poſſunt pro fidei veritate pugnantem. Glorioſiores faciunt milites vulnera, pro imperatore ſuſcepta. Idcircò enim diabolus, tyrannidis ſuæ furore percitus, nunc ſæuit, quòd præuidet perſeuerantiæ noſtræ trophæo ſe poſſe torqueri: & ideò tormenta infert, nè ſpes eius pereat: mortem minatur, vt terreat: vitam promittit, vt eripiat: ſecuritatem pollicetur, vt tollat. Hæc tota belli calliditas, hoc fraudis conſilium: à ſupplicijs corpus eripere, & vitijs animam ſubiugare. Nos contrà contendimus hoſti non cedere, corpus contemnere, animæ ſubuenire. Cur enim fortiſſimi ducis milites miſerrimis terga vertant, & in eo bello deficiant, in quo poſſunt eſſe victores? vel qua ratione mortem timeant, qui ſciunt hanc hominis naturam eſſe, non pœnam? Cur, inquam, mori timeant, qui credunt hanc vitam falſam eſſe, & veram vitam inuenire non poſſe niſì eum, qui ab amore ſuo falſam hanc & caducam abijciat? quæ ſuis amatoribus non niſì peccata imperat, ſuadet facinora, ingerit crimina, atq; hoc vnicè hortatur, vt de vita æterna ne cogitent quidem, futurumq; Dei regnum deſperent? Videamus, oro, quibus caſibus ſubiaceat, quibus periculis ſeruiat ancilla: vt cùm didicerimus eam nec ſeipſam poſſe regere, ſeruitia noſtra eius dominio ſubtrahentes, aliam cui meritò ſeruiẽdum ſit, inquiramus. O quàm multos eius amatores ſubitò grauis ruina oppreſſit, fulmen perculit & incendit, perdiderunt naufragia, Charybdis vorax abſorbuit, gladius iugulauit? Et hanc miſeri cum dolore amittentes vitam, illam penitùs inuenire non poſſunt. Ad illam enim vitam non pœna perducit, ſed cauſa. Vno deniquè eodemq; pœnarum genere, & innocentibus ſalus æterna confertur, & delinquentibus pœna irrogatur.

Marci præclara adhortatio.

Cur ſæuiat diabolus in pios.

Fallacia vitæ huius.

Hæc & his ſimilia cùm Marcus perſequeretur, cœperunt omnes, qui aderant, Deo gratias agere, fundenteſque lachrymas, pœnitentiam præ ſe ferre, quòd charitati Dei carnis amorem prætuliſſent, atque ab agone martyrij auſi fuiſſent animos reuocare ſanctorum. Cumq; omnes, qui ad decipiendos ſanctos venerant, vnanimiter crederent Chriſto, Nicoſtratus cum coniuge ſua vrgebat, dicens: Non capiam cibum neque potum, niſì myſterium Chriſtianæ religionis mihi fuerit traditum. Cui ſanctus Sebaſtianus dixit: Muta dignitatem tuam, & incipe magìs Chriſti eſſe protoſcriniarius, quàm præfecti. Audi itaq; conſilium meum, & omnes quos carcer incluſit, & vincula tenent atq; ergaſtula conficiunt, in vnum redige. Quod cùm feceris, antiſtitem ſacræ legis adhibebo, vt cum omnibus, qui credere voluèrint, myſteria ſancta ſuſcipias. Si enim diabolus Chriſto ſanctos ſuos auferre conatus eſt & conatur: quanto magìs nos pietatis argumento hos, quos diabolus iniuſtè lucratus eſt, curare debemus, & ſuo reſtituere creatori? Ad quæ Nicoſtratus ità reſpondit: Quomodò iniquis & criminoſis poſſunt ſancta committi? Sebaſtianus ait: Saluator noſter propter peccatores ſuam dignatus eſt mundo exhibere præſentiam, oſtenditq; myſterium, per quod peccata & crimina omnia hominibus auferantur, & virtutes Domini conferantur. Inter initia igitur conuerſionis tuæ hoc munus primum ſi tu Chriſto præſtiteris, aderit tibi remunerationis eius pręmium, corona martyrij, habens ſecum virtutũ omnium immarceſcibiles flores, æternæ vitæ gaudijs profuturos. His auditis, Nicoſtratus protoſcriniarius abijt ad Claudium Commentarienſem, iuſſitq; vt reos omnes in vinculis detentos, ad domum ſuam adduceret, dicens: Proxima ſeſſione omnes diſcutiendi ſunt, & volo, vt cum illis Chriſtiani, qui apud me ſunt, præſtò ſint, nè quiſquam diſcuſſioni pretoriæ deſit. Igitur cùm omnes ad domum protoſcriniarij perducti adſtarent catenarum nexibus vincti, hoc modo eos vir Dei Sebaſtianus alloquitur:

Martyrum cognati credunt in Chriſtum.

Crimina diabolica ſi diuinis virtutibus cedent, reatus veſter immunis à mortis ſupplicio.

Sebaſtiani ſermo ad vinctos.

plicio, ad gaudia votiua reuocatur. Egit enim per ſuos ſatellites hoſtis iniuſtus, vt animos militum Chriſti, ad virtutum culmen erectos, euerteret: & in ipſo perfectionis faſtigio poſitos, in cœnum conabatur demergere inferorum. Hac de cauſa incaluit animus, hoſtium dimicatione prouocatus, vt vos, quos iam lucratus fuerat inimicus, de eius captiuitate tollentes, veſtro creatori reddamus. Diabolus enim nec dominus veſter, nec creator, nec pater eſſe dinoſcitur: Deus autem, & pater, & Dominus, & conditor veſter eſſe comprobatur. Itaq; ſi hunc relinquentes, ad illum abijſtis, qui veſter eſt atrociſſimus hoſtis, adeò vt ad mortis æternæ pœnas vos adducere, & ad hunc lethalem exitum impellere conatus ſit: quanto magìs ad eum redire iam debetis, qui vnicum filium ſuum paſſioni & morti tradidit, vt nos ab æternis pœnis & morte liberaret? Hæc & id genus alia dicente ſancto Sebaſtiano, illi ſe cum lachrymis in terram proſtrauerunt, & flexis genibus cœperunt cordis mugitum edere, ſeque peccâſſe & impiè egiſſe pœnitentiæ vocibus confiteri: atque amaras fundentes lachrymas, Chriſto ſe velle credere magnis clamoribus perſonabant. Tunc beatus Sebaſtianus iubet eos omnes à catenarum vinculis abſolui.

Deindè abijt ad ſanctum Polycarpum preſbyterum, vbì ille perſecutionis cauſa latitabat, & narrauit ei omnia quæ geſta erant. Quibus auditis, ſanctus Polycarpus gratias egit Deo, & vnà cum eo venit ad domum Nicoſtrati protoſcriniarij: vidensq; turbas credentium, ſalutauit eos cum omni gaudio, dicens: Beati vos omnes, qui audiſtis vocem Domini noſtri Ieſu Chriſti, dicentis: Venite ad me omnes, qui laboratis & onerati eſtis, & ego vos requieſcere faciam. Tollite iugum meum ſuper vos, & diſcite à me, quia mitis ſum & humilis corde, & inuenietis requiem animabus veſtris. iugum enim meum ſuaue eſt, & onus meum leue. Itaq; vobis fratres noſtri, quos baptiſmatis vnda diluet, & conſecrando Deo omnipotenti chariſſimos filios faciet, hanc ob cauſam, quòd à propoſito ſuo ſancto reuocare conati eſtis beatiſſimos milites Chriſti, opùs erat pœnitentia, vt per ipſam ad indulgentiam veniretis. Nunc autem quando ad tantam gloriam acceſſiſtis, vt etiam ad paſſionem, à qua alios reuocare voluïſtis, voſipſi deſideretis gratis & libentibus animis properare: ſciatis vos & obtinuiſſe veniam, & palmam eſſe adepturos. Vetus hoc artificium Chriſti eſt. Nam ille, qui vas electionis eius eſt, & quem voluït magiſtrum eſſe gentium, non ſolùm credentium animos à fidei propoſito retrahebat, ſed etiam volentes ad Chriſtum accedere lapidibus obruebat. Atque hunc ipſum nobis Dominus Apoſtolum donauit, tribuitq; nobis ex Saulo Paulum, ex apoſtata fecit Apoſtolum, atq; ex perſecutore ſuæ Eccleſiæ doctorē dedit. Idemq; amator paſſionis effectus eſt, qui perſecutionis author extiterat: & qui in alienis afflictionibus priùs gratulabatur, in ſuis poſtmodùm perſecutionibus gloriatus eſt. Qui ergò hanc in Apoſtolo ſuo virtutem tum exercuit, ille nunc quoquè vos de inferorum penetralibus, & ex ipſis draconum faucibus captiuas animas veſtras eripuit, vobiſq; à tenebris ad lucem remeantibus, æternæ vitæ ianuam patefecit.

Matth. 11. Oratio S. Polycarpi ad baptizandos.

S. Paulus ex perſecutore Apoſtolus.

Quia ergò dæmones omnes, qui filij tenebrarum ſunt, contriſtantur, & omnes ſancti Angeli, qui ſunt lucis filij, gratulantur: accedat vnuſquiſq; & det nomen ſuum, hodierna die vſq; ad vèſperum præcurrente ieiunio, vt feſtinum baptiſmatis ſacramentū, opportunum tempus inueniat. Iuſtum eſt enim, vt luce mortali à mundo abſcedente, ad noſtras mentes lux immortalis accedat, & in huius ſeculi cœno volutatos, & cæcæ noctis caligine iacentes in loco tenebrarum, nos aqua ſanctificationis ablutos ſanctificet, qua mundati iam & ſynceritatem induti, alacres pergamus ad Chriſtum.

Multi dant Chriſto nomina ſua.

Hęc & his conſimilia pertexente ſancto Polycarpo, omnes gauiſi ſunt, & vnuſquiſq; nomen ſuum etiam priùs, quàm interrogatus eſſet, feſtinabat offerre. Cumque hęc agerentur, venit Claudius Commentarienſis ad Nicoſtrati domum, dixitq; ei: Vehementer præfectura commota eſt, quòd perſonas reorum tuæ domùs cuſtodiæ tradi iuſſiſti: hac de cauſa ſuis te adſpectibus iuſſit præfectus præſentari: tu vìderis, quale illi interrogatus ſis reſponſum redditurus. Ingreſſus itaque Nicoſtratus ad præfectum, cùm interrogatus fuiſſet, cur eas perſonas, quas carceris clauſtra retinebant, ſuæ voluërit domùs mancipari cuſtodiæ, reſpondit: Amplitudinis veſtræ iuſſu Chriſtianorum intra domum meam cuſtodiendas ſuſcepi perſonas: quibus vt terrorem paſſionis incuterem, reorum illos feci ſociari perſonis, vt ſi iuſſioni veſtræ, noſtręque perſuaſioni ſua ſponte conſentire nolint, ſaltem alieno experimento conſentiant, metuantque nè ſimilis eos

Nicoſtratus adit præfectum.

pœna

pœna concludat. Libentiſſimè hæc audiens præfectus, dimiſit eum à ſe, dicens: Magno te à parentibus eorum munere affici curabo, ſi per te illis filij incolumes fuerint reſtituti. Reuertens itaque ad domum ſuam Nicoſtratus cum Claudio Commentarienſi, cœpit ei referre omnia, quemadmodùm ſanctus Sebaſtianus cùm ſit amicus Imperatorum, ſit etiam Chriſtianiſſimus, & in eruditione diuina perfectus, & vt animos Chriſtianorum ſua exhortatione corroborârit, ſatiſque idonea perſuaſione docuerit vitam hanc fugitiuam & imaginariam eſſe, ità vt vbì teneri putatur, abſcedat. Narrauit prætereà, quomodò veniens repentè lux è cælo, perluſtrârit eum, vtque vxorem eius, quæ ſex annis muta fuerat, loqui fecerit. Cùm hæc exponeret Nicoſtratus Claudio, corruit ad pedes Nicoſtrati Claudius, dicens: Ex amiſſa coniuge duos filios habeo, quorum alter hydropis morbo fatigatur, alter diuerſis vulneribus opprimitur: rogo te, vt illum iubeas eos viſitare. Non enim dubito, quin ille, qui potuit facere, vt poſt ſex annos loqueretur vxor tua, efficere etiam poſſit, ſi voluerit, vt ad filios meos ſanitas redeat. His dictis, proripuit ſe domum, fecitque inter manus adduci filios ſuos, & introducens eos in ædes, vbì erant ſancti Dei, proiecit ſe ad pedes eorum, dicens: Nulla penitùs dubitationis ſigna in corde meo reſident, ſed toto pectore credens Chriſtum, quem vos colitis, eſſe verum Deum, attuli huc duo pignora mea, nihil hæſitans, quin poſſint per vos à mortis periculo liberari. Dicũt ei omnes ſimul viri Dei: Omnes, quos hîc hodiè aliqua tenet infirmitas, mox vt Chriſtiani fuerint facti, ſanabuntur. Cumq; clamaret Claudius, credere ſe & deſiderare fieri Chriſtianum, iuſſit ſanctus Polycarpus preſbyter, vt darent vniuerſi nomina ſua. Primus itaq; omnium dedit nomen ſuum Tranquillinus, pater Marcelliani & Marci. Poſt hunc ſex amici eorum, Ariſton, Creſcentianus, Eutychianus, Vrbanus, Vitalis & Iuſtus. Et pòſt hos Nicoſtratus cum fratre ſuo Caſtorio, & Claudius Commentarienſis: & poſt hos filij Claudij, Feliciſſimus & Felix. Indè Martia, mater Marcelliani & Marci, & Symphoroſa vxor Claudij, & Zoë Nicoſtrati coniunx. Poſt has familia omnis, quæ erat in domo Nicoſtrati, animæ promiſcui ſexûs & ętatis trigintatres. Poſtremò vincti omnes, è carceris ſqualore adducti, numero ſexdecim.

Claudius Commentarienſis credit.

Dant ſua nomina baptizandi.

Igitur omnes iſti, ſimul animæ ſexagintaquatuor, à ſancto Polycarpo preſbytero baptizati, & à ſancto Sebaſtiano ſuſcepti ſunt. Fœminarum autem matres ſpiritales factæ ſunt Beatrix & Lucina. Primos itaq; Claudij filios, hydropicum vnum & alterum vulneribus plenum, mox vt in nomine Trinitatis intinxit, ità ſani de fonte leuati ſunt, vt nec ſignum in eis alicuius morbi præteriti remanſerit. Poſt hos autem infantulos Tranquillinus adductus eſt, adeò podagra & chiragra conſtrictus, vt vix, ſicut ſuprà dictum eſt, manibus portaretur. Hunc cùm exuerent indumentis, & ille intolerabili ſe diceret torqueri dolore, interrogauit eum Polycarpus preſbyter, num ex toto crederet vnigenitum filium Dei, Dominũ noſtrum Ieſum Chriſtum, poſſe ipſi ſalutem cõferre, & omnia condonare peccata. Si ità credis Tranquilline, inquit, ore proprio edicito. Tranquillinus reſpondit: Ego indulgentiam ſolam peccatis meis dari & deſidero, & opto, & credo. Cæterùm ſi poſt baptiſmatis huius ſanctificationem in doloribus permanſero, non potero tamen de fide Chriſti vlteriùs dubitare. Probaui enim, & ex toto corde credens, in mente mea conſenſi, quòd filius Dei ſit Dominus Ieſus Chriſtus, qui poteſt & animabus & corporibus ſalutem tribuere, & à morte perpetua ad vitam æternam reuocare. Hæc cùm dixiſſet voce magna, omnes ſancti præ gaudio lachrymas fuderunt, rogantes Dominum, vt fidei eius fructus oſtenderetur. Sanctus igitur Polycarpus confeſſor & preſbyter, mox vt eum Chriſmatis liniuit vnguento, interrogauit eum, ſi crederet in patrem & filium & ſpiritum ſanctum. Statimq; vt reſpondit, Credo, reſolutæ ſunt manus eius, quę erant nodoſæ: & genua ſimul, plantæq; pedum eius ità ſunt incolumes redditæ, vt velut paruulus renouatis pedibus ſuis in fontem deſcenderet, clamans ac dicens: Tu es Deus vnus & verus, quem miſer iſte mundus ignorat. Hoc itaq; ordine ſuo baptizato, vniuerſi, prout congruum erat, baptizati ſunt, & per decem & ſex dies, qui ſupererant dilationi, quam meruerant, in Dei laudibus perdurantes, ducebãt dies & noctes in hymnis & canticis: & quaſi fideles milites parabãt animos ſuos ad dimicandum pro Chriſti nomine, in martyrio bellaturi, ità vt & mulieribus & infantulis amor ferueret martyrij, & inuicèm ſe ad confeſſionem ſancti nominis contra diabolicas acies communirent.

64 baptizantur.

Præclara miracula ex baptiſmo.

Chriſma iſ olim adhibitum in baptiſmo.

Diebus itaq; acceptæ dilationis expletis, Agreſtius Chromatius, vrbis Romæ præfectus, ad ſe Tranquillinum, Marcelliani & Marci patrem, venire iubet: quem cùm de ſuorum ſententia filiorum inquireret, Tranquillinus reſpondit: Ad referendas beneficijs tuis gratias, nullus mei oris ſermo ſufficit. Niſi enim currentem ſententiam frena veſtri moderaminis tenuiſſent, & ego filios amiſiſſem, & me patrem filij non haberent. Congratulantur mihi omnes, quos paternus tenet affectus, & pungit charitatis ſtimulus, etiam tua, nî fallor, mihi congaudet celſitudo, quando morituris vita collata eſt, anxijs lętitia reddita, ſolicitis ſecuritas reſtituta. Tunc præfectus exiſtimans filios eius ſuis velle idolis inclinare ceruices, ait: Venite ergò poſtero die, vt debita numinibus thura ponant filij tui, per quæ & tu filijs ſerueris incolumis, & tibi illi condonentur. Audiens hæc Tranquillinus, dixit: Illuſtriſſime virorum, ſi examinis tui erga me & filios meos libram æqua velis lance expendere, agnoſcere poteris hoc Chriſtianum vocabulum magnæ eſſe virtutis. Præfectus ait: Inſanis Tranquilline. Tranquillinus reſpondit: Hucuſquè inſaniam paſſus ſum & animi & corporis: ſed ſtatìm vt credidi CHRISTO, & animi mei & corporis recepi ſanitatem. Præfectus dixit: Vt ego video, ad hoc inducias ſceleratis filijs tuis dedi, vt non ſolùm tu illos ab errore non reduceres, ſed illi te ſuis erroribus irretirent. Tranquillinus reſpondit: Per gloriam tuam, nomen ipſum erroris diſcute, & vide quę opera erroris nomine appellanda ſint. Pręfectus dixit: Tu dic potiùs, in quæ opera nomen erroris competat.

Tranquillinus agit cũ præfecto.

Tranquillinus reſpondit: Primus error eſt, viam vitæ relinquere, & per viam mortis ingredi. Præfectus dixit: Et quæ eſt mortis via? Tranquillinus reſpondit: Non tibi videtur via mortis eſſe, mortuis hominibus deitatis nomen imponere, & figuras eorum in lignis & lapidibus adorare? Pręfectus ait: Ergò non ſunt dij, quos nos colimus? Tranquillinus reſpondit: Certè pro dijs habendi non ſunt, de quibus in publicis codicibus legitur, & quàm malè nati ſint, & quàm iniquos, crudeles, ſceleratos parentes habuerint, & quàm flagitioſè, iniuſtè, fraudulenter vixerint, & quàm deniquè miſerabiliter mortui ſint. Num antè quàm Saturnus Cretenſibus imperaret, & filiorum ſuorum voraret carnes, Deus in cælis non erat? An verò Creta inſula ſuum habuit regem, & cæli non habebant Deum? Nimiùm profectò errant, qui putant Iouem filium eius ciére tonitrua, imperare fulminibus homuncionem, in quo malitia & libido regnabant. Quem non ille perſecutus eſt, qui patri ſuo non pepercit? aut quibus ſordibus pollutus non eſt, qui germanam ſororem ſuam accepit vxorem? In foro, in plateis, in domibus & vbiuis locorũ quotidiè legitur iactare ſe ſordidiſſima Iuno, quòd Iouis & ſoror & cõiunx ſit: rapti quoq; Ganymedis turpiſſimus atque inceſtiſſimus honor ab ipſis Iouis cultoribus non negatur. Non igitur errare te credis, vir clariſſime, qui tales colis, quales Romanæ leges pro ratione criminum iubent pœnis ſubdi: & relicto Deo omnipotente, qui in cælis regnat, lapidi dicis, Deus meus es tu: & ligno dicis, Adiuua me?

Inſignis cõfutatio falſorum deorum.

Præfectus dixit: Poſteaquàm cœpiſtis deos blaſphemare, & à cultura eorum recedere, diuerſis cladibus Romanus orbis opprimitur. Tranquillinus ait: Non ità ſe res habet. Nam ſi Liuij Decades recenſeas, inuenies illic dæmonibus ſacrificantis vna die amplius quadragintaduo Romani exercitûs millia cecidiſſe: nec illud te fugit, vt Galli etiam Capitolium ferè occupârint, & omnem Romanam manũ ſuis ludibrijs ſubiecerint. Multiplices fames, & inenarrabiles diuerſaſq; captiuitates, varias cædes Romana vrbs perpeſſa eſt antè, quàm homines vnum colerent Deum. Nunc verò quando inuiſibilis & verus Deus cœpit à credentibus coli, aucta pace Romanum exultat imperium: ſed interim tamẽ, quod peius eſt, Deus qui hoc præſtat, non agnoſcitur, & creaturæ adſcribitur, quicquid à creatore præſtatur. Præfectus dixit: Si ille colendus eſt, qui hominibus multa largitur commoda, nemo ſole iuſtiùs pro Deo habebitur: qui ſuo adſpectu terræ viſcera vegetat, vt ſemina ſuſcepta parturiat, & genuinæ ſobolis grana in culmen producat: idemq; cunctis noſtræ ſalutis vſibus & vtilitatibus & lumen, & inſtaurationem, & vigorem tribuit. Tranquillinus ait: Et in hoc quoq; error eſt infinitus. Nam ſi quiſquam hodiè per ſeruum ſuum clientibus ſuis conferat quod rogatur, infinita ſtultitia eſt, ſi neglecto illo, qui pręſtitit, ſeruus honoretur, per quem pręſtitit. Et vt aliquam huius dicti adhibeamus ſimilitudinem, num tibi nauibus alimenta aduehentibus gratiæ potiùs referendæ videntur, quàm regibus? Si igitur non nauibus, ſed regibus annona apportata adſcribitur: quanto magis vni Deo noſtro gratiæ agendæ ſunt, cuius nutu & elemen-

Ethnicorũ in Chriſtianos calumnia.

elementa hæc noſtris vſibus inſeruiunt, & ſol ipſe quotidiè terræ mariq́ue & occumbit & oritur? Præfectus ait: Si ergò vnus idemq́; inuiſibilis eſt, quem colitis: Chriſtũ, quem Iudæi crucifixerunt, non colitis? Tranquillinus reſpondit: Rectè hæc inquireres, ſi credere conſtituiſſes. Incredulis autem vanum videtur omne, quod nolunt. Semel etenim in præceps lapſa voluntas mortalium, quicquid ipſa vituperat, ab alijs quoquè vituperari vult: laudari item ab omnibus, quod ipſa probat: ſed ſapientes pro merito ſuo vnicuique rei aut vituperationem aut laudem adhibere nituntur.

Præfectus dixit: Ego de Chriſto veſtro interrogo: Quod ergò hiſce oculis non videtur, ſi id ſolum à vobis colitur, cur Chriſtum colitis, qui & viſus, & auditus, & interrogatus eſt, & omnia quę humanę fragilitati competunt, in eius paſſione legũtur eſſe completa? Tranquillinus reſpondit: Audi tu ſimilitudinem, & intellige veritatem. Si hodiè annulum tuum, gemma precioſa inſignitum, videas in cloaca aut ſterquilinio volutari, & ad eum extrahendum mittas ſeruos tuos: illi autem non modò illum non queant appræhendere, ſed & ſeipſos intereà inquinent: poſteà verò tu ipſe poſitis ſericis, quibus indutus es, veſtibus, ſeruilem te tunicam induas, & deſcendens in cloacam, mittas manus tuas in ſtercus, vt annulum aureum vnà cum gemma recuperes: an non illo recepto præ gaudio amicos tuos inuitabis ad epulas, & ob extractum è cloaca & ſordibus annulum gemmamq́ue lætaberis? Elegans ſimilitudo.

Præfectus dixit: Cuius rei cauſa hãc adduxiſti ſimilitudinem? Tranquillinus reſpondit: Vt oſtenderem tibi, vnum Deum inuiſibilẽ nos colere. Pręfectus dixit: Et quid ſibi vult annulus, quid aurum, quid gemma in ſtercore volutata? Tranquillinus reſpondit: Aurum, corpus hominis: gemma verò, anima quæ in ipſo incluſa eſt corpore. Corpus ergò & anima vnum hominem faciunt, ſicut aurum & gemma vnum efficiunt annulum. Sed quemadmodùm tibi precioſus & charus eſt annulus, ità vel centuplo precioſior eſt Chriſto anima hominis. Tu miſiſti ſeruos, vt annulum è ſordibus leuarent, nec eum tamen vlla ratione extrahere potuerunt: ità & Deus miſit prophetas ſuos, de cælo loquens ad eos, vt humanum genus è cœno huius mundi educerent: at nullo pacto, nulla id inſtantia facere potuerunt. Tu poſuiſti veſtes aureas, & ſeruili ſumpto habitu, deſcendiſti in cloacam, manusq́ue tuas miſiſti in ſordes, vt annulum indè eriperes: ſic & diuina Maieſtas ſuo ſe ſplendore exuĩt, non tamen ſuperna deſerens, & induit ſe ſeruili noſtri corporis indumento, atq; huc in cloacam huius mundi è cælo deſcendens, miſit manus ſuas in ſordes paſſionum noſtrarum, & paſſionem, quæ noſtris debebatur meritis, in ſe ſuſcipiens, gloriæ nos ſuorum reddidit digitorum. Nam qui per incredulitatem volutabamur in ſqualoribus mundi, per fidem abluti à ſordibus, diuinis ſumus manibus, vt ille tuus annulus, reſtituti. Intereà verò, ſi qui ſerui tui, dum te in ſeruili cernerent habitu, ſuum negâſſent dominum, an non iure vt rebelles occìdi potuiſſent? Ità nimirùm, qui negant Chriſtum Dominum ſuum, propter eà quòd à Maieſtate ſua ſe exinaniuit, formam ſerui accipiens, haudquaquàm poterunt æterni ignis pœnas euadere. Atque ideò nobis, qui in eum credimus, æterni fontis vnda ſubuenit, vt ignis ſempiternus à fonte perenni vincatur, & infidelitatem fides ſuperet. Anima hominis Chriſto chariſſima.

Præfectus dixit: Vt video, non vt filios tuos ab hac intentione tolleres, popoſciſſe probaris inducias, ſed vt has aniles fabulas ad noſtra tribunalia meditatas adferres. Tranquillinus ait: Non meditantur diſcipuli Chriſti, quid in conſpectu iudicum proſequantur. Sic enim pręmonuit nos Dominus, dicens: Quando poteſtatibus huius mundi vos cauſa mei nominis trademini, nolite cogitare, quomodò aut quid loquamini: dabitur enim vobis in illa hora diuinitùs, quid dicatis. Non enim vos eſtis qui loquimini, ſed ſpiritus Dei, qui loquitur in vobis. Non ergò meditando ego, ſed credendo inueni creatorem meum: & qui eram podagrico & chiragrico dolore contractus & conſtrictus, mox vt in Chriſtum credidi, inſtàr pueruli omnium membrorum meorum recepi ſanitatem. Conſtat ergò apud animum meum, illum me creâſſe, qui me renouare dignatus eſt: & ſicut mihi dedit reſtaurationem corporis, ità quoquè animæ poſt hanc vitam ſe daturum promiſit, ſi tamen non dubius vel timidus hominum terroribus frangar, ſed in eius confeſſione perdurans, fidem integram, quam ille mihi præſtitit inuenire, conſeruem. Præfectus dixit: Ignoras Tranquilline, quàm atrox inuictiſſimorum principum in Chriſtianos ira ſæuiat: & ideò quaſi ſecurus, quod tibi videtur, proſequeris. Tranquillinus reſpondit: Stultus timor eſt, quo plus humana timetur quàm diuina indigna- Matth. 10.

 tio.

tio. Quæſo te, ſi in medium canum latrantium veniremus, qui nos vano furore perciti morſibus appeterent, poſſent'ne illi ex animis noſtris tollere hoc ipſum, quòd homines ſumus rationales, cùm ſint canes inſani & nulla ratione præditi? Ità ergò etiam illi, qui nobis rectè credentibus iraſcuntur, ſæuire quidem poſſunt & inferre iniuſta ſupplicia, at nunquàm tamen de cordibus noſtris id auferre poſſunt, quòd Dominum Ieſum Chriſtum & creatorem noſtrum eſſe credimus, & redemptorem ac inſtauratorem noſtri generis eſſe gaudemus.

Tranquillinus nocte reuocatur ad præfectum.

Tunc præfectus iuſſit eum recipi à commentarienſibus, dicens: Proxima te audiam ſeſſione. Poſt hæc mittens clanculò, iuſſit eum nocte ad ſe adduci, & offerẽs ei immenſum pondus auri, dixit: Indica mihi medicamentum, vndè tibi ſanitas comparata eſt. Tranquillinus ait: Scias grandem iram & furorem Dei illis impendére, qui gratiam eius vel vendi, vel emi debere exiſtimant. Itaque ſi vis podagræ abſolui dolore, crede Chriſtum filiũ Dei eſſe, & liberaberis, & ſicutì me vides, ità tu quoquè ſaluus eris. Ego quidem vix manibus deferebar, & vndecim annis per omnes neruorum iuncturas in corpore meo dolorum nodis conſtrictus, alienis manibus cibum ori meo admotum ægrè capiebam. Ilicò autem, vt Chriſtum verum Deum eſſe credidi, ſalutis meæ gaudia recepi: & ſum nunc incolumis, quia verum Saluatorem agnoui. Tunc præfectus dimiſit eum, dicens: Adduc eum ad me, qui te ſanum fecit, vt ſi mihi promiſerit ſalutem, poſſim & ego fieri Chriſtianus. Mox itaque Tranquillinus veniens ad ſanctum Polycarpum preſbyterum, dicta geſtaque omnia illi enarrauit: ducenſque illum in domum præfecti, occultè eum eius adſpectibus præſentauit. Cui Præfectus ait: Licèt grauis animaduerſio principum Chriſtianis infeſta ſit, tamen ſpe recuperandæ ſalutis offeram vobis, quicquid illud eſt, vſque ad dimidium bonorum patrimonij mei, ſi ab hac nodoſitate condylorum corporis mei mẽbra fuerint ſoluta. At ſanctus Polycarpus ſubridens, ait: Potens eſt Deus & Dominus Ieſus Chriſtus, & ignorantiæ tuę veritatis valuas aperire, & oſtendere tibi, quòd ipſe ſit corporis tui inſtaurator. Nam pecuniam qui vel offerunt, vel oblatam accipiunt, non ſolùm nullam dolentibus conferunt medicinam, ſed etiam ſibijpſis morbum inſanabilem adducunt.

Præfectus fit catechumenus.

Dicit ei Præfectus: Dic ergò mihi quid faciam, vt conſequi valeam quod ſpero. Reſpondit Polycarpus: Si credideris ex toto corde tuo, vt credidit Tranquillinus, ſaluus eris. Dicit ei Præfectus: Quo ordine debeam credere, explicato. Tunc ſanctus Polycarpus catechizauit eum, indixitque ei triduanum ieiunium: & accito ad ſe ſancto Sebaſtiano, tribus diebus & noctibus cum eo ieiunauit: orabantque pariter cum lachrymis, vt fidem nominis ſui in ſalutẽ volentis credere Dominus demonſtraret. Igitur cùm dies tertia, quæ conſtituta erat, aduenifſet, ad domum ſuſtinentis Præfecti veniunt ſimul properantes, eamque ingreſſi, dixerunt: Pax fidei tuæ. At ille reſalutauit eos officioſiſſimè, & hortatus iuxta ſe ſedere, dixit: Ex ore Tranquillini egreſſa oratio, oculorum meorum aſſertione declaratur. Vidi enim hunc ſaniſſimũ, quem podagrico noueram dolore contractum: à quo genus medicamenti, vndè curatus eſſet, inquirens, tale ab eo reſponſum accepi: Dum fidem meam in idolis ponerem, debilis effectus, & nimia ſum infirmitate contractus: at vbi vnum Deum in cælis didici oſtenſione Chriſtianorum, abnegaui vniuerſa, quæ ſine cauſa colueram, & fidem animi mei Chriſto tradidi. Mox autem vt vnum & verum Deum in cælis regnare confeſſus ſum, ſtatìm omnis, qua vndecim annis caruëram, ad me reuerſa eſt ſanitas, & infirmitas omnis à me ſeparata. Hæc ego audiui auribus, probaui oculis, corde credidi: ſupereſt, vt quod feciſtis Tranquillino, etiam mihi prę ſtetis, vt poſſim corporis recipere ſanitatem. Polycarpus preſbyter dixit: Si tranſeuntes dolores anima hominis non ſuffert, quid de illis doloribus

Acerbitas pœnarum apud inferos.

actura eſt, quibus nullus vnquàm accedet finis, nulla datur omninò ſucceſſio? Nam hi dolores momentanei illorum dolorum quandam referunt imaginem: & quantum intereſt inter ignem viuum & pictum, tantum diſtat inter dolores quos nunc patitur corpus, & illos quos anima paſſura eſt, ſi ignara creatoris ſui, præſentis vitæ munus expleuerit. Age ergò nobiſcum priùs de illis doloribus, & eſto de illa pœna ſolicitus, quę habet ignem ſemper ardentem, & vermem perpetuò rodentem.

Pręfectus & eius filius dant nomina ſua.

Tunc Chromatius Vrbis præfectus cum vnico filio ſuo Tiburtio dedit nomen ſuum, dicens: In hoc de fide mea certos vos eſſe conuenit, quòd etiam filium meum vnà mecum Chriſtianum fieri exopto. Cui Sebaſtianus dixit: Vide nè ſola recuperandę ſanitatis

nitatis ſpe ductus, te Chriſtianum cupias fieri: ſed potiùs ſpe vitę ęternę mentem tuam expurges ad intuendam veritatis rationem. Niſi enim agnoueris, quis ſit creator tuus, non poteris ſalutem inuenire quam quæris. Chromatius dixit: Ergò ruſticos & ſimpliciſſimos homines non videmus eſſe Chriſtianos, ità vt inter mille viros vix vnum reperias, qui ſit vel dicendi arte inſtructus? Num hi omnes ad hanc veri inquiſitionem pertingere potuerunt, cùm fierent Chriſtiani? Sebaſtianus ait: Hoc reſponſum tuum affirmat noſtrę partis aſſertio. Nam ab origine mundi cum ruricolis & paſtoribus ouium Deus ſermonem habuit, & in fine ſeculorum non elegit Grammaticos & Oratores, ſed ſimplices & piſcatores, eiſque tradidit ſuî notitiam. Chromatius dixit: Cur ergò me dicis priùs debere agnoſcere, quis ſit creator meus, quem niſi cognouerim, ſalutem inuenire non queam? Sebaſtianus reſpondit: Quia multos deos deaſque coluiſti: quos niſi à corde tuo excluſeris, & imagines eorum confregeris, vnumque verum Deum cognoueris, vitam & ſalutem conſequi non poteris. Chromatius dixit: Indica ergò mihi, quis eſt vnus & verus Deus?

Sebaſtianus ait: Si ſeruum tuum ad hauriendam aquam miſeris, dum ad fontem venerit, adſpicit priùs, nè quæ ſordes intùs lateant in lagena, nec eſt auſus aquam in eam mittere, niſi mundatam à ſordibus viderit. Nos igitur quo pacto veritatis fontem tibi trademus, niſi priùs ab omni idolorum ſqualore & ſpurcitia te feceris alienum. Chromatius dixit: Et quo ordine ab his potero alienus effici? Sebaſtianus ait: Fac nobis poteſtatem idola omnia, quæ intra domum tuam inuenerimus, lapidea quidem confringendi, lignea comburendi, ærea, argentea & aurea conflandi, & precium eorum pauperibus diſtribuendi. Chromatius dixit: Et cùm hæc feceritis, quis mihi indè fructus accedet? Sebaſtianus reſpondit: Omnium neruorum tuorum, quorum nodoſitate conſtringeris, mox conſequeris ſanitatem, & quaſi nihil vnquàm doloris ſenſeris, ità pedibus currere incipies, & agnoſcere, quòd inimicos ſalutis tuæ deos dilexeris: tuum verò parentem hunc eſſe, qui te ſtatim vt eum nôſſe & colere cœpiſti, inſtaurârit & ſaluum reſtituerit. Chromatius dixit: Nolite voſipſos ad hanc iniuriam deponere, Sed ſeruis meis præcipiam, vt ipſi vniuerſa confringant. Sebaſtianus ait: Dubij, & timidi ac infideles ſi ea confregerint, inuenit facilè diabolus per quæcunque negligentiam eorum, occaſionem lædendi eos: porrò ſimul atquè læſi fuerint, dicent infideles propterea læſos eos eſſe, quòd idola confregerint. Non poteſt ſe tueri contra ictus ſagittarum, qui lorica munitus non eſt. Galea enim & ſcuto & haſta vtitur docta manus in prælio, vt ex armorum munimine ſumat audaciam, quæ neſcit terga vertere. Ità etiam illi, qui fidei ſcuto protecti ſunt, & lorica tegminis Chriſti muniuntur, habentes galeam ſpei & ſalutis, tutò in certamen deſcendunt. Pugnant enim acerrimè, & fortiter vincunt, quia contra inuiſibilem hoſtem die noctuque infatigabiliter præliantur, & ſunt membris omnibus tecti, fideque potiùs armantur quàm ferro. Chromatius dixit: Fiat voluntas Dei & veſtra.

Pulchra ſimilitudo.

Idola Præfecti confringuntur.

Tunc ſanctus Polycarpus preſbyter & ſanctus Sebaſtianus præcingentes ſe, orauerunt, & poſt orationem pluſquàm ducenta idola confringentes, gratias egêrunt Deo. Poſt hæc acceſſerunt ad Chromatium, dicentes ei: Confringentibus nobis idola, tu debuiſti ſanitatẽ recipere, niſi fortaſsis aliqua in animo tuo infidelitas inhæſit. Nos enim hoc apud nos indubitatum habemus, aut reſtare quippiam etiamnùm, quod necdùm fractum ſit: aut ſi omnia fracta ſint, aliquid hærere in animo tuo: quod nobis, quæſumus, euidentiùs manifeſta. Tunc ille ait: Habeo cubiculum ex toto vitreum, in quo omnis diſciplina ſtellarum ac matheſis mechanica eſt arte cõſtructa, in cuius fabricam pater meus Tarquinius ampliùs ducenta auri pondera dinoſcitur impendiſſe. Cui Sebaſtianus reſpondit: Si tu hoc integrum habere volueris, te ipſum integrum non habebis. Chromatius dixit: Quid enim? Matheſis'ne aut ephemerides aliquo ſacrificiorum ritu coluntur, in quibus menſium & annorum curſus certo numero per horarum ſpatia diſtinguuntur, & lunaris globi plenitudo vel diminutio, digitorum motu, rationis magiſterio & calculi ſupputatione præuidentur? Polycarpus reſpondit: Illic ſignati ſunt, quorum conſiderandorum ars inimica eſt Deo, cuius artis fallacis conſultor atq; conciliator, diuinæ veritatis remedia nulla conſequitur: illicque ſigna ſunt leonis, & capricorni, & ſagittarij, & ſcorpionis, & tauri. Illic pleraque dæmonum monſtroſa figmenta, ex quibus illa ars Deo inuiſa cognoſcitur. Hæc enim qui non ità recuſant, vt

non ſolùm ipſi ea non audiant,non colant,non credant,non teneant: verumetiam nec illos amicos habere velint, qui his nugis ſuum occupant pectus, Chriſtiani non ſunt. Omnia enim hæc vana,ac deceptionis miniſteria ſunt: ſimilitudo quædam veritatis in eis eſt,non ipſa veritas.

Contra mathematicos validiſſimæ rationes.

Chromatius dixit: Quid quòd nonnunquàm futura prænunciant? Sebaſtianus reſpondit: Hæc omnia eſſe vaniſſima & falſa, Chriſto reuelante, cognouimus, quę tibi nunc manifeſtiùs aperiemus. Pręcipe nunc venire ad te Matheſeos doctorem,eiq; dicas illo tempore te aſperis laborâſſe caſibus,& inquiras quæ ſtellæ id tibi creârint mali. Reſponſa eius proculdubiò erunt talia,quòd tempus illud à maligno Marte ſuſceptum fuerit,aut Saturnus apoſtaticus regnârit,aut annus tuus ex diametro ſuſceptus ſit, aut climacterica tibi in centro ſint nata,reditúsve fuerit cum malo, aut inuiſibilis deniquè, aut in ſtigmate,aut immobilis circa te extiterit curſus ſtellarum. Hęc & his ſimilia cùm dixerit,quædam veriſimilia & rationi quaſi conſentanea, quibus ea probet, adferre conabitur. Tu verò etiam alium conſulas mathematicum,cui eaſdem ipſas horas idemq; tempus tibi bonis exuberâſſe rebus dicas. Ilicò ſanè videbis etiam eum tibi rationabilia infinita proferre ſchemata, quibus doceat, illo tempore hæc tibi bona euenire debuiſſe. Circulum enim tenet ex omni parte collectū, in quo multiplices ac varias cauſas contemplatur,ex quibus occaſionem capiat dicendi ea,quæ vult. Nam futura dum penitùs pręuidere non poſſunt,climactericas dicet,id eſt,naturæ incerta perfugia. Etenim coniecturis quibuſdam mendaciſſimæ artis ſuæ,hominibus propria vota pronunciant, eaque confundunt per callidas verborum ambages: vt, ſi ab eis prædicta euenerint, ſibi arrogent præſcientiam: ſin minùs,ignauiam ſuam diuerſis rerum neceſſitatibus excuſare nituntur. Nam penitùs,vt dixi,futura præuidere nequeunt.

Mathematicorum fallaces coniecturę.

Diuerſis enim temporibus nati,vno naufragio periêrunt:& vna hora diei vel noctis exorti,alter ad mendicitatem deponitur,alter aſcendit ad regni gubernacula. In vno prælio innumerabilis multitudo proſternitur, & vno die, immò eádem puncti atomo duæ natæ ſi ſint fœminæ,altera pudiciſſima,altera impudica euadit. Vtriſque igitur ſi ſtellæ meritum contulerunt,nec meretrix vituperanda eſt,nec caſta laudanda. Certè legumlatores & principes,ſcitorum ſuorum præuaricatores puniunt:& ideò forum,ideò iudex,ideò iura, vt iuſti rectè laudentur, & iniuſti meritò puniantur. Sed nec hoc quidem ocioſum exiſtimes,quòd teipſum necdùm ſaluum cōſpicis. Nam ſi ex toto inimici humani generis ſuperſtitiones & cæremonias abijceres, in teipſo quod verum eſt didiciſſes. Audiens hęc Chromatius,dixit: Verus eſt Deus ille,qui vos tales probatur habere cultores. Nam omnis ſermo veſter ità rationibus affluit,vt & pecudum mentes ad aſſentiendum permouere poſſit. Itaque nè ſaluti meæ impedimento ſit, etiam hoc ipſum, quod ad ornatum domûs meæ viſus ſum excepiſſe, prorsùs diſſipetur. Credo enim,& hæc fides mea eſt,quòd ijs omnibus, quæ lex Chriſtiana abominatur ac prohibet,à me penitùs ſegregatis,& præſentem ſalutem conſequi merear, & futuram. His auditis,filius eius Tiburtius dixit: Nulla patior ratione hoc opus præcipuum & incomparabile deſtrui: nè tamen paternæ ſaluti videar eſſe contrarius, adferantur duo clibani, & accenſi ante ianuam cubiculi præparentur, vt vbi diſſipatum ab eis fuerit, & pater meus non receperit ſanitatem, ambo in ſingulos clibanos demergantur. Audiens hæc pater,prohibebat fieri: ſancti verò non ſolùm non meruebant intentatum exitium, verumetiam præparari clibanos conſtanter hortabantur. Deindè acceſſerunt ad vniuerſa idola cryſtallina & vitrea, & omne illud opus affabrè elaboratum confregerunt.

Prefectus & animo & corpore fit ſanus.

Credit etiam Tiburtius.

Atq; ecce repentè inter frangendum apparuit ante oculos Chromatij iuuenis, cuius facies flammeo radiabat adſpectu, & dixit ei: Miſit me Dominus Ieſus Chriſtus, in quem credidiſti,vt omnium membrorum tuorum recipias ſanitatem. Ad hanc vocem ſaniſſimus redditus,cœpit currere poſt iuuenem,vt eius pedes oſcularetur. At ille dixit ei: Vide nè contingas me, quia nondùm baptiſmatis ſanctificatio te à ſordibus abluit idolorum. Videns hęc Tiburtius, aduoluitur pedibus ſancti Polycarpi. Ipſe autē Chromatius ſtringebat pedes ſancti Sebaſtiani,& ambo vna voce clamabāt: Vnus verus Deus Dominus Ieſus Chriſtus,omnipotentis Dei vnigenitus filius, quem prædicatis boni miniſtri eius. Tunc beatus Sebaſtianus dixit Chromatio: Sicut ipſe nôſti,principatum primæ cohortis ago: ſed vtrùm ſit militia hominis, nec ſcire velle iam olìm decreui.

Ad

Ad hoc tantùm ſub chlamyde latére volui, vt nutantium animos erigerem, & vacillantes confirmarem, nè pœnarum doloribus cederent, quos fides fecerat Chriſti bellatores. Tu autem ampliſſimæ poteſtatis apicem tenens, non potes teipſum vel à ſpectaculis ſubducere, vel à iudicandis negocijs abſentare. Simulans igitur ægritudinem, poſtula tibi ſucceſſorem, vt liber à mundi occupationibus, poſſis futuræ vitæ rudimenta ſuſcipere, & ſecunda natiuitate regeneratus, æterni parentis proles effici. Eodem itaque die miſit ad amicos ſuos in palatio poſitos, per quos teſtimonialia ſcripta recipiens, tyrocinium diuinæ militiæ, antequàm baptizaretur, ſuſcepit. Quid hîc ego commemorem, quàm pleniſſimæ fidei fuerit, quamque acri ingenio cõtra infidelium aſſertiones conſtiterit? In ipſo ſanè initio, priùs quàm ſacroſancti fontis vnda eſſet perfuſus, mentis eius fides euidenter enituit.

Interrogatus enim ſi crederet, reſpondit, Credo. Item interrogatus, vtrùm renunciaret omnibus idolis, reſpondit: Abrenuncio. Rursùs ſacerdote interrogante, num renunciaret peccatis omnibus, ille ait: Iſthuc primùm inquirere debuiſti, antequàm has aulas regis cælorum intrarem. Nunc autem reinduam me non baptizatus, vt priùs omnibus ignoſcam, in quos cõmoto fui animo, vt debitoribus meis Chirographa reſtituam, & ſi cui quicquam vi abſtuli, integrè reddendum curem. Tum quoquè duæ mihi poſt vxoris obitum concubinæ fuêre, quas dotabo & maritis tradam, & omni ſeruitutis nexu expeditas, ingenuas efficiam, atque ità tum priuatim, tum publicè actuum meorum nodos diſſoluam, ſicque demùm promittam me renunciaturum cunctis diaboli peccatis, & mundi voluptatibus. Dicit ei Polycarpus presbyter: Beatiorem te cæleſtis vnda perfundet, quum ea, quæ arbitratu tuo te dicis eſſe facturum, tota feſtinatione compleueris. Nam & Quadrageſimæ tẽpus ideò baptizandis iniungitur, vt omnibus illis diebus diſcant renunciaturos ſe eſſe omnibus artibus inimici, mundique commercijs hi, qui veriſſimè volunt effici Chriſtiani. Tunc Tiburtius iuuenis ſapientiſſimus dixit: Pater, ſi tu tibi abdicandis negocijs tempus flagitas, ego qui adhuc ſuſcepturus eram negocia fori, ſoli ſuſcipiendorum voluntati renuncio: & qui futurus eram aduocatus ad agendas cauſas mortalium, amplectar Chriſtianiſmum ad exercendas angelicas actiones, cùm vnus eſſe cœpero ex eorum numero, qui æternam percipiunt vitam, & efficiuntur cauſidici ſanctitatis. Tum complexus eſt eum beatus Sebaſtianus, cumque eum baptizâſſet ſanctus Polycarpus, ipſe pater ſuſceptionis vel ſuſceptor eius eſt factus. *Quadrageſimę tẽpus.*

Igitur dum pauci admodùm tranſacti eſſent dies, omnibus à Chromatio mundi negocijs ritè abrenunciatis, ſuſcepit etiam ipſe ſancti baptiſmatis nouitatem, & cum eo de familia eius promiſcui ſexûs mille quadringenti ſerui, quos omnes manumittens, donis egregijs inſtruxit, dicens eos, qui Deum incipiunt habere patrem, ſeruos hominum eſſe non debere. Erat id temporis Papa vrbis Romæ Caius nomine, vir magnæ prudentiæ & eximiæ virtutis. Imperantibus autem Carino & Diocletiano, primò remiſſior fuit in Chriſtianos perſecutio, quòd Carinus haberet quoſdam in amicitia, quos huius confeſſionis titulus decorabat. Porrò occiſo Carino ad Margum, conſulibus Maximo & Aquilino tam immanis orta eſt perſecutio, vt nulli quicquam vel vendere vel emere liceret, niſi paruis quibuſdam ſtatuis, poſitis eo in loco, vbi emendi gratia conuentum eſſet, thura incenderet. Tum etiam circa inſulas, vicos & aquas poſiti erant compulſores, qui neque molendi, neque aquas hauriendi poteſtatem facerent, niſi qui idolis libâſſent. Itaque ex ſancti Caij pontificis conſilio, Chromatius vir illuſtriſſimus Chriſtianos omnes in domum ſuam recepit, cunctoſque ità fouit, vt nullus omninò ſacrificandi neceſſitati ſuccumberet. Verùm quia tanta perſecutionis extitit vis, vt opinio Chriſtianæ religionis ab eo ſuſceptæ celari iam non poſſet, meruit ex ſacro reſcripto Chromatius, vt medelæ gratia in Campano litore, vbi lati ceſpitis erat dominus, demoraretur. Fecitque copiam Chriſtianis omnibus, cum ipſo ire volentibus, eò commigrandi ad perſecutionis rabiem declinandam. Tum verò orta eſt pia contentio inter ſanctos Polycarpum & Sebaſtianum, quis in vrbe remaneret, & quis iret cum Chromatio, qui tam multos ad ſe receperat Chriſtianos. Quibus ità altercantibus, venerabilis Papa Caius dixit: Dum ambo coronam paſſionis appetitis, populum Domini ſolatio deſtituitis. Vndè mihi videtur, vt tu frater Polycarpe, qui & ſacerdotij rectum tramitem tenes, & ſcientiæ Dei repletus es donis, proficiſcaris ſimul ad *Præfectus cum 1400. ſeruis baptizatur.* *Sæua perſecutio.*

confortandas credentium mentes, & animos dubios confirmandos. Quibus ille auditis, acquieuit, & blandum Papæ imperium æquanimiter tulit. Venit itaq; dies Dominica, in qua Caius pontifex agens quæ Dei ſunt intra domum Chromatij, omnibus aggregatis, cunctos hac voce alloquitur: Dominus noſter Ieſus Chriſtus præſcius fragilitatis humanæ, duos credentibus in ſe gradus conſtituit, confeſſionis ſcilicet, & martyrij: vt qui martyrij pondus ſe non poſſe ferre verentur, confeſſionis gratiam teneant, & concedentes laudem bellaturis Chriſti militibus, ac pro eius nomine pugnaturis, illorum ſoliciti curam gerant. Pergant itaque qui volunt, vnà cum filijs noſtris Chromatio & Tiburtio, & mecum in hac vrbe qui voluërint, remaneant. Non enim nos terrarum ſpatia diuidunt, quos Chriſti gratia nectit: nec abſentiam veſtrã ſentiunt oculi noſtri, qa interioris hominis vos intuemur adſpectu. Hęc & his ſimilia dicente Papa Caio, exclamauit Tiburtius voce magna, dicens: Obſecro te pater, & epiſcoporum epiſcope, nè me patiaris terga perſequentibus dare. Mihi enim valdè iucundum eſt & optabile, pro vero Deo milliès, ſi poſſim, occidi: tantùm vt illius vitæ dignitatem appręhendam, quam nullus mihi ſucceſſor eripiat, & cui nulla tempora finem imponant. Tunc ſanctus Caius, congaudens fidei eius, lachrymas fundebat, orabatq;, vt omnes qui cum ipſo remanſiſſent, certaminis victores exiſterent, triumphum martyrij aſſecuti.

Cōfeſſores & martyres.

Papa, epiſcoporum epiſcopus.

Remanſerunt autem cum venerabili Papa, Marcellianus & Marcus, & pater eorum, vir clariſſimus, Tranquillinus, itemque beatus Sebaſtianus, & iuuenis corpore pulcherrimus, ſed pulchrior mente ſanctus Tiburtius: tum quoquè Nicoſtratus protoſcriniarius, cum fratre ſuo Caſtorio & coniuge Zoë, & Claudius etiam cum fratre ſuo Victorino & filio Symphoriano, qui fuit ab hydropis morbo liberatus. Hi ſoli, reliquis omnibus cum Chromatio proficiſcētibus, in vrbe cum Caio pontifice remanſerūt: qui Marcum & Marcellianum diaconij honore ſanctificauit, Tranquillinum verò patrem eorum fecit presbyterum, & beatum Sebaſtianum, qui ad multorum profectum ſub ſpecie militiæ latebat, Eccleſiæ defenſorē conſtituit: cęteros verò, ſubdiaconos fecit. Sed quia tutus nullus inueniri poterat locus ad latebram cōfouendam, morabantur omnes apud Caſtulum quendam Chriſtianum, zetarium palatij, qui eiuſdem palatij altiſſimo loco commanebat. Ea verò manſio idcircò idonea viſa eſt, quòd & Caſtulus ipſe cum omnibus ſuis Chriſtianiſſimus eſſet, & lex de ſacrificijs lata cùm vbiquè ſuo feruore ſęuiret, in illos, qui palatio adhęrebant, quia nec ſuſpicio de illis eſſe poterat, minimè executioni dabatur. Morabantur ergò hi omnes, vt diximus, cum ſancto Papa Caio apud Caſtulum; & diù noctuque gemitibus, fletibus, ieiunijs & orationibus occupati, orabant Dominum, vt digni haberentur tolerantia cōfeſſionis eius, & in numerū ſanctorum martyrum admitti mererentur. Aſſcendebant autem ad eos occultè religioſi viri & fœminæ, quippe qui à ſanctis diuerſas ſanitatum gratias impetrarent. Nam & cęcorum oculi illuminabantur eorum precibus, & ſalus reddebatur ægrotis, & de obſeſſis corporibus dęmones pellebantur.

Aliquot martyres Romæ permanent.

Alij abeūt.

Vide exercitia futurorū martyrum.

Intereà dum hæc agerentur, tranſiens beatus Tiburtius, occurrit homini, qui de alto lapſus fuerat, & caput membraque omnia ità quaſſauerat, vt parentes eius non niſi de ſepultura illius cogitarent: quibus ille flentibus dixit: Permittite me verbo vno illum alloqui: forſitan recuperabit ſanitatem. Cumque omnes dediſſent ſpatium, acceſſit iuxta eum, & dicta tractim oratione Dominica & ſymbolo ſuper vulnera eius, adeò ſolidata ſunt oſſa eius, caputque & viſcera omnia, adeoque factus eſt incolumis, quaſi nihil mali paſſus eſſet. Hoc facto, cœpit abire Tiburtius. Tenebant autem illum parentes eius, dicentes: Veni, & habe eum ſeruum, & omnia bona noſtra tibi trademus cum eo, quandoquidem cùm eſſet nobis vnicus, tu eum nobis ex mortuo viuum reddidiſti. Quibus beatus Tiburtius reſpondit: Si ea quæ vobis dixero, feceritis, magni pendam mercedem ſanitatis huius. Dicunt ei illi: Noſipſos ſi ſeruos habere voles, contradicere non valebimus: immò verò optamus etiam, ſi ipſe dignum iudicaueris. Tùnc appręhenſa illorum manu, duxit eos ſeorsùm à turba, & indicauit eis virtutem nominis Chriſti: videnſque animos eorum firmos in timore Dei, perduxit eos ad Caium pontificem, dicens ei: Venerabilis papa ac diuinæ legis antiſtes, ecce quos per me hodiè Chriſtus lucratus eſt, in quibus fides mea velut arbuſcula nouella primum prorupit in fructum. Tunc ſanctus Caius baptizauit iuuenem cum parentibus eius, gratias Deo referentem.

Tiburtij inſigne miraculum.

Verùm

Verùm quia prolixi nimis operis eſt proſequi ea omnia, quæ per illos Chriſtus fecit, ijs omiſſis, quomodò ſinguli ad palmam martyrij peruenerint, explicemus. Itaque beatiſſima Zoë cùm in Apoſtolorum natali ad confeſſionem ſancti Petri Apoſtoli oraret, ab inſidiantibus paganis arctata, ducitur ad patronum regionis Naumachiæ, & compellitur Martis paruæ ſtatuæ, quæ illic erat, thura incendere. Cui illa reſpondit: Mulierem Marti ſacrificare compellis, vt oſtẽdas Martem veſtrum fœminis delectari. At verò ſi ille impudiciſſimæ Veneri potuit pudorem eripere, mihi certè, trophęum fidei in fronte geſtanti, non poterit præualere. Non enim ego contra eum luctor meis viribus: ſed Domini mei IESV Chriſti freta virtute, & vos & illum pariter contemno. Tunc patronus regionis miſit eam in cuſtodiam obſcuriſſimam, fecitque vt diebus quinque nec lumen videret, nec cibum potumque caperet: intentabat quoquè illi minas famis & cęcitatis, niſi dijs libaturam ſe promitteret. At qui eam clauſam tenebant, vocem illius audiebant, Deum interim laudantis & benedicentis. Cùm autem ſex tranſiſſent dies, ſuggeſſerunt de ea Præfecto ſequenti: qui iuſſit eam à collo & capillis in arbore excelſa ſuſpendi, & ſub ea fumum è ſterquilinio excitari. Statim ergò vt ſuſpenſa eſt, in confeſſione Domini emiſit ſpiritum. Illi autem tollentes corpus eius, grandi alligatum ſaxo in Tiberim demerſerunt, dicẽtes, nè Chriſtiani corpus eius tollant, & faciant eam ſibi deam.

Zoë orat ad confeſſionem S. Petri.

Dirè cruciatur.

Migrat ad Dominũ.

Eius igitur celebrato martyrio, apparuit illa in ſomnis beato Sebaſtiano, indicans ei ſuum pro Chriſto ſuſceptum martyrium. Quod cùm Sebaſtianus alijs narrâſſet, in has Tranquillinus voces prorupit: Fœminæ nos ad coronam pręcedũt: vt quid viuimus? Et octaua Apoſtolorum die ad beati Pauli confeſſionem accedens, ſenſit etiam ipſe paganorum inſidias, & à populo lapidibus obrutus, mortuus eſt, & corpus eius in Tiberim iactatum eſt.

Tranquillini cædes &c.

Nicoſtratus quoquè & Caſtorius vnà cum Claudio & Victorino & Symphoriano, dum corpora ſanctorum per ripas Tiberis quærunt, tenti ſunt, & ad Vrbis Præfectum Fabianum perducti: qui eos hortabatur vt ſacrificarent, diebusq; decem minis & blanditijs cum illis agens, nihil prorsùs mouere eos potuit. Suggeſſit igitur de illis Imperatoribus, qui iuſſerunt eos tertiò torqueri: cumque nulla ratione tormentis cederent, lata ſententia eſt, vt in medium mare pręcipites mitterentur. Immenſis itaq; conſtricti ponderibus, pelagi fluctibus dati ſunt, vt in loco mundo inter aquas coronam martyrij reportarent. Atq; ità fidelibus infideles inſidiabãtur, & iniquo furore eos perſequebantur, adeò vt nec videre æquo eos poſſent animo, nec eorum ferre nomen.

Alij 5. torquentur.

Intereà ſancto Caio epiſcopo Torquatus quidam ſe ſimulata fide ſociauit, dicens ſe eſſe Chriſtianum. Erat autem apoſtata, & homo fraudulentus in omni ſermone, & callidus in omni commiſſo. Quid multa? Cùm à beato Tiburtio viro nobili, erudito & ſancto frequenter argueretur, quòd capillos ſuper apicem frontis, tonſoris arte componeret, quòd aſſiduè commeſſaretur, & ludendo pranderet, quòd fœminarum adſpectu delectaretur, quòd à ieiunijs & orationibus ſe ſubduceret, quòd ſomno deditus non intereſſet peruigil hymnos Deo noctù dicentibus: cùm propter hæc inquam, à beato Tiburtio acriùs obiurgaretur, ſe eius monita ſimulat libenter accipere, egitque arte, vt orantem ſanctum Tiburtium infideles compræhenderent, in qua compræhenſione ſe quoquè fecit teneri, & ſimul perduci ad ſecretarium iudicis ſæuientis. Quò cùm perducti fuêre, Fabianus præfectus dixit ad eum, qui ſe arte tradiderat: Quis diceris? At ille reſpondit, Torquatus. Fabianus dixit: Quid profiteris? Torquatus dixit: Chriſtianus ſum. Fabianus ait: An ignoras iuſſiſſe inuictiſſimos principes, vt qui ſacrificare dijs nolint, diuerſis ſupplicijs macerentur? Torquatus ait: Hic magiſter meus eſt, & ipſe me ſemper docuit, quod eum videro facere, mè quoquè facere neceſsè eſt. Fabianus conuerſus ad Tiburtium, dixit: Audîſti quid Torquatus aſſerat? Quid ad hæc reſpondes? Tiburtius ait: Diù eſt, quòd Torquatus ſe Chriſtianum eſſe mentitur. Virtus enim ipſa ſancti nominis grauiter fert & moleſtè, ſuum nomen à non ſuis amatoribus vſurpari. Reuerà enim, vir illuſtriſſime, hoc Chriſtianum nomen diuinæ virtutis eſt, ſectatorum ſcilicet Chriſti, qui verè philoſophati ſunt, qui ad obterendas libidines fortiter dimicârunt. Credíſne vir illuſtriſſime, hunc eſſe Chriſtianum, qui in ſui lenocinio moliendo capitis fimbrias admittit, qui tonſorem diligit, qui ſcapulis molliter geſtit, qui fluxum greſſum improbo niſu diſtendit, qui neglectis viris, fœminas curioſiùs intuetur? Nun-

Torquatus, homo fraudulentus.

Vide fraudem apoſtatæ.

Obſerua quos Chriſtus nolit habere ſeruos. Nunquàm tales peſtes Chriſtus dignatus eſt habere ſeruos ſuos. Verùm quando hic ſe imitaturũ me aſſeruit, iam tuipſe corâm eum probabis eſſe mentitum. Nam qualis ſemper fuerit, nunc euidenter oſtendit. Fabianus dixit: Conſultiùs feceris, ſi ſaluti tuæ proſpiciens, principum decreta nõ ſpernas. Tiburtius ait: Ego verò ſaluti meæ meliùs non conſulo, quàm vt deos deasque contemnens, vnum Dominum Ieſum Chriſtum Deum meum eſſe confitear. Torquatus dixit: Non ſolùm ipſe Chriſtianus crudelis eſt, verumetiam decipit alios, perſuadens & docens deos omnes eſſe dęmones: ipſe autẽ cum ſocijs ſuis, cum quibus magicas artes exercet, diù noctuque incantationibus occupatur. Tiburtius dixit: Falſus teſtis non erit impunitus. Prou. 19. Hic, quẽ vides, vir illuſtriſſime, malitiæ ſuæ curis exęſtuans, nullam aliam ob cauſam Chriſtianis ſe adiunxit, niſi vt nobis Chriſtianum ſe fingeret, & alijs fideliſſimum mentiretur. At ego repręhendebam in eo Cycoplęam edacitatem, emergentem è vino putorem, & ſepultam diuini nominis ſanctitatem. Ebrius patiebatur ſitim & eſuriem vomens: nec vt Chriſtianus, ſed vt Antonianus quondàm ille conuiuator, edebat, potabat, vomebat: & nunc Chriſtianos arguit, Chriſtianosque accuſat, & in eos mitem iudicem incitans, gladium nolenti porrigit, vtque dęmonibus ceruices inclinemus, hortatur.

Videmus votum tuum, videmus cruenta conſilia, & ſcelerata arte verborum conflata tui pectoris venena intuemur. Egregia Tiburtij conſtantia. Accingere ergò crudeliſſime, & vtere carnificis officio. Vindica tibi ipſius iudicis vocem, applica equuleos, ſuſpende Chriſtianos, damna, percute, incende: vniuerſa deniquè ſupplicia adhibe. Si exilium minaris, hoc philoſophantibus totus eſt mundus: ſi mortis ſupplicium, euadimus mundi carcerem: ſi ignes, maiora his incẽdia in cupiditatibus vincimus. Decerne quicquid libet: omnis nobis vilis eſt pœna, vbì pura comes eſt conſcientia. Fabianus dixit: Reſtitue te generi tuo, & hoc eſto, quod natura dictauit. Nobiliter enim natus, ad eam deuolutus es fęcem, vt poſſis & ſupplicium & infamiam, & mortem perpeti. Tiburtius dixit: O prudentiſſimum virorum, & Romanis iudicem cõſtitutum. Quia meretricem Venerem, inceſtum Iouem, Mercurium fallacem & Saturnum filiorum occiſorem colere nolo, generi meo dedecori ſum, & infamiæ mihi notam inuro. & quia vnum verum Deum, qui in cęlis regnat, adoro & veneror, ſupplicijs me macerandum minaris. Non abnuimus, non renitimur: non negamus Chriſtum filium Dei ad hoc deſcẽdiſſe de cęlo ad terras, vt à terris homo ad cęlos poſſit aſſcendere. Ideoq; iſtas vanas effigies omnes, quas colitis ſine cauſa, proculcans pedibus meis, Deo me omnipotenti ſubieci.

Tunc Fabianus iuſſit ante pedes eius carbones ardentes effundi, & ait ad eum: Elige tibi vnum è duobus: aut thura his carbonibus impone, aut pedibus ſuper eos nudis incede. Tiburtius illęſus calcat pedibus prunas. Tiburtius itaque faciens crucis Chriſti ſignum, conſtanter ſuper eos nudis ingreſſus eſt plantis, dixitque pręfecto: Depone infidelitatem, & diſce quia hic ſolus eſt Deus, quem confitemur creaturis omnibus dominari. Tu verò, ſi potes, mitte manũ in aquam calidam in nomine Iouis tui, & ſi poteſt Iupiter deus tuus, faciat te non ſentire ardorem. Nam mihi quidem in nomine Domini mei Ieſu Chriſti videtur, quòd ſuper flores roſeos gradiar, quia creatura ipſa creatoris ſui famulatur imperio. Fabianus dixit: Quis ignorat artem magicam vos docuiſſe Chriſtum veſtrum? Tiburtius ait: Obmuteſce infelix, & noli auribus meis has irrogare iniurias, vt audiam te rabido ore latrantem, vel nominare ſanctum & mellifluum nomen. Tunc iratus Fabianus, hanc in eum dictauit ſententiam: Blaſphemator deorum, & reus atrocium iniuriarum, gladio animaduertatur. Ductus eſt igitur in viam Lauicanam tertio ab Vrbe milliario, & effundens orationem ad Dominum, vno gladij ictu cæſus deceſſit, & in eodem loco apparente quodam Chriſtiano ſepultus eſt: quo in loco plurima ſemper beneficia præſtat Chriſtus ad laudem nominis ſui vſque in pręſentem diem. Capite truncatur.

Caſtuli martyriũ. Poſt hęc Torquatus egit, vt Caſtulus palatij zetarius, ſanctorum hoſpes, appræhenderetur: qui tertiò appenſus, & tertiò auditus, cùm in Domini confeſſione perſeueraret, miſſus eſt in foueam, demiſſaque ſuper eum maſſa arenaria, etiam ipſe cum palma martyrij migrauit ad Chriſtum. Item Marci & Marcelliani. Tenentur deindè Marcellianus & Marcus, & ambobus ad ſtipitem ligatis, in pedes eorum claui acuti infixi ſunt: dixitque ad eos Fabianus inſaniſſimus iudex: Tandiù ità confixis ſtabitis plantis, donèc dijs debitum reddatis officium. Pſal. 132. At illi ad vnum confixi lignum, pſallebant dicentes: Eccè quàm bonum & quàm iucundum, habitare fratres in vnum. Ad quos Fabianus, Deponite, inquit, amentiam

tiam infelices & miſeri,& liberate vos à tormentis imminentibus. Cui ambo reſponderunt: Nunquàm tam benè epulati ſumus: quia modò cœpimus eſſe fixi in amore Chriſti. Vtinàm nos ſic eſſe permittas, quandiù huius corporis tegimur indumento. Cumq; tranſiſſet vnus dies & nox,& illi in pſalmis & hymnis perſeuerarent, iuſſit ambos vbi ſtabant, lanceis per latera verberari, atque ità etiam ipſi cum martyrij gloria ad ſiderea regna migrârunt: ſepultiq; ſunt via * Appia, milliario ſecundo ab Vrbe, in loco qui vocatur Ad arenas, quia cryptæ arenarum illic erant, ex quibus Vrbis mœnia ſtruebantur. *Alij habẽt, Ardeatina.

His igitur expletis, beatus Sebaſtianus conuentus eſt: & quia, vt diximus, videbatur ſub chlamyde latére, cùm Chriſti eſſet digniſſimus miles, ſuggeſſit de eo præfectus Diocletiano Imperatori. Eum itaque ad ſe vocans Diocletianus, ait illi: Ego te inter primos in palatio meo ſemper habui, & tu contra ſalutem meam in deorum iniuriam hactenùs latuiſti? Sebaſtianus dixit: Pro ſalute tua Chriſtum ſemper colui, & pro ſtatu orbis Romani illum, qui in cælis eſt, ſemper adoraui, conſiderans à lapidibus auxilium petere, inſani eſſe & vani capitis. Tunc iratus Diocletianus, iuſſit eum duci in medium campum, & ligatum ibi, perindè vt ſignum, ſagittis peti à ſagittarijs. Poſuerunt ergò eum milites in medio campo, & hincinde iaculis adeò repleuerunt, vt inſtàr hericij ex ſagittarum denſitate hirſutus videretur. Exiſtimantes autem illum mortuum, abiêrũt. Tunc relicta martyris Caſtuli Zetarij, nomine Irene, abijt noctù, vt corpus tolleret & ſepeliret: & inueniens eum viuentem, per ſcalam excelſam adduxit eum in domum ſuam, vbi manebat, in palatium: vbi intra paucos dies membrorum omnium integerrimam recuperauit ſanitatem. Cumque Chriſtiani omnes ad eum conuenirent, hortabantur eum abſcedere. Ille autem oratione facta deſcendit, & ſtans ſuper gradus Heliogabali, venientibus Imperatoribus dixit: Iniquis ſurreptionibus animos imperij veſtri templorum pontifices obſident, ſuggerentes de Chriſtianis falſa commenta, tanquàm illi ſint Reip. aduerſarij, cùm illorum orationibus Reſp. in melius proficiat & creſcat. nõ enim ceſſant pro imperio veſtro & pro ſalute Romani exercitûs orare. Cùm hæc & id genus alia diceret, Diocletianus ait: Tu'ne es Sebaſtianus, quem nos dudùm ſagittis iuſſeramus interfici? Sebaſtianus dixit: Ad hoc me Dominus meus Ieſus Chriſtus reſuſcitare dignatus eſt, vt conueniam & conteſter vos coram omni populo, iniuſto iudicio perſecutionem veſtram in Chriſti famulos ebullire. Tunc iuſſit eum in hippodromum palatij duci, & tandiù fuſtibus cædi, donèc exhalaret ſpiritum. Tulerunt autem corpus eius noctù, & in cloacam maximam miſerunt, dicentes, Nè fortè Chriſtiani eum ſibi martyrem faciant. Porrò beatus Sebaſtianus apparuit in ſomnis matronæ religioſæ, Lucinæ nomine, dicẽs ei: In cloaca illa, quæ eſt iuxta Circum, quære, & ibi inuenies corpus meum pendens in vnco: quod cùm leuaueris, perduces ad Catacumbas, & ſepelies me in initio cryptæ iuxta veſtigia apoſtolorum. Itaque beata Lucina cum ſeruis ſuis media nocte abijt, & eleuans corpus eius, poſuit in pilento ſuo: perductumque ad locum, vbi ille imperauerat, cum omni diligentia ſepeliuit, perque dies triginta à ſancto loco illo non receſſit. Poſt aliquot autem annos, pace Eccleſiæ reddita, domum ſuam mutauit in eccleſiam, omnes opes ſuas pro Chriſtianorum conſolatione illi derelinquens, & eccleſiam earum hæredem inſtituens in Chriſto, qui viuit & regnat Deus per omnia ſecula ſeculorum, Amen.

Sebaſtiani inſigne martyriũ.

Sagittis cõfectus ſanatur diuinitùs.

Fuſtibus cæſus reddit ſpiritum.

VITA S. MAVRI EPISCOPI CAESENNATIS,

Authore D. Petro Damiani, Epiſcopo Oſtienſi.

PRAEFATIO.

CVpientes aliquid ſcribere ad gloriam Dei noſtri de beato Mauro Põtifice, ſic auditorum deſiderio ſatiſfacere cupimus, vt iuxta digeſtæ relationis modum, veritati per omnia conſulamus. Contemnendus quippe pincerna eſt, qui dum vini copiam iactat, fæcem quoquè punienda temeritate propinat. Improbus opipator eſt, qui tanta ambitione alijs conuiuium præparat, vt in ſemetipſum æſtuantis famis incendiũ ſæuire permittat. Temerarius nihilominùs narrator eſt, qui dum laudum præconijs alios extollere nititur, ipſe mergi in falſitatis barathrum non vere-

veretur. Nonnulli enim Deo ſe deferre exiſtimāt, ſi ad deferenda laudis eius inſignia, falſitatis argumenta componant. Qui nimirùm ſi egregij prędicatoris verba diligenter attenderent, talia non ſentirent. Ait enim Corinthijs: Si autem Chriſtus non reſurrexit,
1. Cor. 15. inanis ergò eſt prędicatio noſtra, vana eſt fides veſtra. Inuenimur autem & falſi teſtes Dei, quoniam teſtimonium diximus aduersùs Deum, quòd ſuſcitauerit Chriſtū, quem non ſuſcitauit. Secundùm hæc ergò Apoſtolica verba falſus teſtis DEI meritò dicitur, qui indiſcretè eum cupiens laudare, mentitur: & aduersùs Deum proculdubiò perhibet teſtimonium, quiſquis in eius laude peruerſa molítur arte commentum. Propheta quoquè terribiliter intonat, dicens: Odiſti omnes qui operantur iniquitatem, perdes eos qui loquuntur mendacium: nimirùm manifeſtè declarans, quia ſicut leuius eſt odire, quàm perdere: ità etiam tolerabilius eſt, iniquitatē ex infirmitate perficere, quàm ex ſtudio mendacia fabricare. Hinc eſt quòd per Ieremiam de mendacibus dicitur: Docuerunt linguas ſuas loqui mendacium: vt iniquè agerent, laborauerunt. Qui enim ſimplicem veritatem vltrò oblatam proferre poterant, ſatagunt vt mendacia cum labore confingant. Hîc ſi quis nos longæ præfationis fortè redarguat, atque id, quod in Machabæorum libro ſcriptum eſt, auſterus cenſor opponat, Stultum eſt, inquiens, ante hiſtoriam profluere, in ipſa autē hiſtoria ſuccingi: Hanc reddimus rationem, quia vbì materiæ abundantia ſuppetit, ipſa ſtyli prolixitas prohibet in talibus immorari. Hîc autem, vbì de beati viri virtutibus pauca quæ ſcribi debeant, prę̀ſtò ſunt, vtilius arbitramur ad ædificationem audientium, ad quam omnis eccleſiaſtica intēdit ſcriptura, in procemio contra mendacium ſcribere, quàm pro narrationis inopia ipſam hiſtoriam mendaciorum ſinibus protelare. Igitur quæ de vita vel miraculis beati Mauri ad noſtram notitiam peruenire potuerunt, ſecundùm quod iuxta quorundā monachorum non omninò contemptibilium, conijcere narrationē potuimus, fidelibus Chriſti fideliter intimamus.

Falſus Dei teſtis, laudator eius mendax. Pſal. 5. Ierem. 9. 2. Macha. 2.

HISTORIA.

IANVAR. 20. Cæſenna ſub ditione Romanæ Eccleſiæ.

EO itaq; tempore, cùm adhuc Romana Eccleſia ſpatioſiùs multo iura protenderet, & inter cętera Cæſennate etiam oppidum poſſideret, contigit vt eadem Cęſenna ſuo priuaretur Epiſcopo. Cumq; Romanus Pontifex cerneret nepotem ſuum, beatum videlicet Maurum, virtutum gradibus ad alta conſcendere, & in ſanctę conuerſationis ſtudio non ſegniter vigilare, congruum duxit, vt talem virum ad ſacerdotalis officij apicem promoueret, quatenùs lucerna ſpiritusſancti non ſub modio deliteſceret, ſed ſuper candelabrum poſita, omnes qui in domo Dei ſunt, ſacrę doctrinę radijs illuſtraret. Quid plura? Tandèm beatus Maurus
S. Maurus Cęſennæ pficitur Epiſcopus. Cęſennatis eccleſiæ cathedram, diuina prouidentia diſponēte, ſuſcepit. Idcircò autem vel Regis qui tunc imperabat, aut ipſius Apoſtolici pſulis hîc interponere nomina prętermiſimus, quia cum ipſis, qui nobis reliqua dictant, hęc pariter ignoramus. Eorū nanque vocabula in antiquis quidem codicibus ſe vidiſſe commemorant, ſed cùm ciuitas ante hęc flammis fuiſſet exuſta, monumenta quoquè perhibent ſimul fuiſſe cōſumpta. Cùm igitur vir Dei Maurus tam arduæ curæ ſibi conſpexiſſet onus impoſitum, ſicut de
Galat. 1. B. Paulo legitur, nequaquàm acquieuit carni & ſanguini, ſed cœpit ſe in diuinis obſequijs tanto vigilantiorem reddere, quanto ſibi nouerat & tot ſubditorū cuſtodiam imminére. Perpendens nanq; quia ars eſt artium, regimen animarū: congruum iudicabat, nec internorū curam, exteriorū occupatione minuere, nec rursùs exteriorū prouidentiam, internorū ſolicitudine funditùs declinare, nè videlicet aut exterioribus deditus, ab intimis omninò corrueret, aut ſolìs interioribus occupatus, quæ foris debebat proximis, negligentiùs exhiberet.

Sępè nanq; nonnulli velut oblíti, quòd fratribus animarum cauſa prę̀lati ſunt, tanto
In quoſdā nimiùm deditos externis occupationibus. cordis anniſu ſecularibus curis inſeruiunt, quòd has, cùm adſunt, ſe agere exultant: ad has etiam cùm deſunt, turbulentis cogitationū æſtibus anhelant. Cumq; ab his, ceſſante forſitan opportunitate, quieti ſunt, ipſa deteriùs ſua quiete fatigantur. Voluptatem nanq; decernunt, ſi actionibus deprimantur: laborem putant, ſi in terrenis negocijs non laborant. At contrà nonnulli gregis quidem curam ſuſcipiunt, ſed ſic ſibimet vacare ad ſpiri-

ſpiritualia appetunt, vt rebus exterioribus nullatenùs occupētur. Qui cùm curare corporalia funditùs negligunt, ſubditorum neceſſitatibus minimè occurrunt. Quorum nimirùm prędicatio plerunquè deſpicitur: quia dum delinquentium facta corripiunt, ſed tamen eis neceſſaria præſentis vitæ non tribuunt, nequaquàm libenter audiuntur. Egentis etenim mentem doctrinæ ſermo non penetrat, ſi hunc apud eius animum manus miſericordiæ non commendat. Tunc aũt verbi ſemen facilè germinat, quando hoc in audientis pectore pietas prædicantis rigat. Hæc aũt idcircò de diuerſis paſtorum moribus loquimur, vt, quàm prudens, quàm moderata in B. Mauro fuerit diſcretio, demonſtremus. Qui nimirùm dum neque contemplatiuę vitæ ocium ſectando, actiuã omninò deſeruit, neq; per actiuę latitudinem liberè diſcurrendo, à contemplatione receſſit, vt ità dixerim, per auream viam cęleſtis regni celſitudinem penetrauit. Magna B. Mauri moderatio.

Deniquè dum in Epiſcopio ſuo degeret, & commiſſam ſibi eccleſiam ſtrenuè gubernaret, cœpit talem locum ſolicita mẽtis indagatione perquirere, vbì ad tempus & à ſecularium turba ſecedere, & ſoli Deo poſſet ſpecialiùs adhęrere: Domini ſui non ſegnis imitator, qui per diẽ in vrbibus prędicabat, noctù verò, in monte orationibus inſiſtebat. Dumq; in dies huius anxietatis magìs ac magìs cura ſuccreſceret, tandèm adiecit oculum ad breue quoddã promõtorium, quatuor ferè ſtadijs ab exigua vrbe ſemotũ. Vocabatur autẽ ſaltus Spatiani, locus ſcilicet nec pręruptis cacuminibus ſubliims ad alta porrectus, nec omninò depreſſus in ima, ad arualem videbatur planitiem coęquatus. Sed ità erat congruo tenore in quodam meditullio conſtitutus, vt & ſuper ſe poſitis liberã viſendæ totius penè diœceſis facultatẽ tribueret, ſe autem aſcendẽtes nequaquàm excellentior decliuis proceſſibus fatigaret. Erat enim mons ille nemoroſa diuerſarum arborum denſitate veſtitus. Hic itaque mons beati viri adſpectibus placuit, àc ſi montem Oliueti adiacere vrbi Hieruſalem cerneret, atque hunc Pſalmum non immeritò cum Propheta concinere potuiſſet: Memor, inquit, ero tuî Domine de terra Iordanis, & Hermonij à monte modico: quem videlicet montem priùs à Romano Pontifice, ſub cuius iure detinebatur, petijt: deindè cellulam ſibi illic cum exigua eccleſia fabricauit, vbì quadrageſimali tempore perſeuẽrans, ieiunijs & orationibus operam dabat. Et ſi quando de eccleſiaſticis negocijs furari poterat, ad eandem cellulam velut ad dulcium epularum conuiuium recurrebat. Illic deniquè fluentum diuinæ contemplationis auidis mentis ſuę faucibus hauriebat, vndè poſtmodùm arentia proximorum pectora ſanctæ prædicationis poculo recreabat. Illo planè loco quaſi pro balneo vtebatur: ibì enim curabat abluere, ſi quam ex ſecularium hominũ collocutione aut verbi aut cogitationis maculam contraxiſſet, & puluerem mundanę conuerſationis, ſine quo hæc humanę mortalitatis via non carpitur, crebris illic lachrymarum fontibus expiabat. Ille igitur locus, qui ſancto viro in vita tam dilectus & familiaris extitit, poſt mortem quoquè eius ſepultura meruit inſigniri. Nam corpus eius in ſaxea arca recondiũt, iuxta paruam baſilicam, quam ipſe conſtruxerat, eſt collocatum. Luc. 21. Pſa. 41. Conſtruit ſibi cellulã & ædiculã in colle. In ea conditũ eſt corpus eius.

Hæc igitur ſunt, quę de vita beati viri ad noſtram potuerunt peruenire notitiã; non quòd ſunt à noſtris relatoribus viſa, ſed ſuccedentium generationum celebri memoria diuulgata. Quidam autem antiquus admodùm ſenex, & corpore marceſcente iam tremulus, noſtris nupèr temporibus extitit, qui ſe vidiſſe huius beati Mauri nepotem, Conſtantium videlicet nomine, Epiſcopum Cęſennatis eccleſiæ teſtabatur. Sed quoniam de vita beati Mauri ea, quæ nobis audire contigit, ſtylo currente digeſſimus, nunc qualiter omnipotens Deus ad gloriam ſui nominis eius merita reuelauerit, breuiter explicemus. Eſt autem nunc celebre monaſterium in prędicto monte, in quo vir Dei orare conſueuerat, ad honorem beatę Dei genitricis & virginis cõſtitutum, vbì mons Mauri ex antiqua populi conſuetudine dicitur, quia locus ille non immeritò ſancti viri vocabulo decoratur. Mõs Mauri.

Cùm igitur arca illa, vbì beati viri corpuſculum claudebatur, iuxta pręfatam eccleſiam, terræ vndiquè creſcente congerie, deliteſceret, & vix ſaxi ipſius ſummitas ſolotenùs emineret, contigit vt homo quidam cum litanijs adueniẽs, ſoluta caligæ ligula, repentè illic pedem poneret, & nil tale exiſtimans, ſecurè ligaret. Vincto igitur talo, cùm iam vellet abſcedere, pedem nullo modo potuit amouere. Cumque diù conaretur, & omnia tentans, huc illucque ſe verteret, pes nihilominùs ſtabat immotus, & velut quibuſdã clauîs ſaxo tenebatur affixus. Stabat miſer ignoti criminis reus, & qui ſibi cor- Vide miraculum.

rigiam ligare voluĕrat, ſemetipſum potiùs ſaxo ligâſſe dolebat. Volebat ſtare, ſed vna innixus planta, non poterat. Optabat iacére, ſed à ſuo pede corruere non valebat. Tandèm repentino populi aduentante concurſu, alij malleis, alij ſecuribus geſtientes, partem lapidis præciderunt, & poſt multa vix hominem de ſaxo exculpere potuerũt. Mox lætantis turbæ clamor exoritur, mira Dei virtus attollitur, & beati Mauri tumulus dignus reuerentia indicatur.

Tumulus ſancti viri innoteſcit.

Itèm prædicti cœnobij monachus, Tenzo videlicet nomine, grandęuus iam & ipſa canitie venerandus, cuius hoc relatione didicimus, aliud miraculum retulit, quod nequaquàm ſilentio præterimus. Aliquando ipſe prædictus frater acerrima vi febriũ vrgebatur. Cumq́; nulla medicinali cura, nullo prorsùs humano ſtudio ad incolumitatis ſtatum redire potuiſſet, cuidã ſuæ materterę, religioſę videlicet ſanctimoniali, nocturno ſilentio beatus Maurus apparuit, eiq́; dixit: Si vis, inquit, nepotẽ tuum ex ea, quam patitur, ægritudine conualeſcere, denũcia ei, vt ſuper ſepulturam meam ſignum ſanctæ crucis infigat, omniq́; anno ſolennitatẽ mihi celebrare deuoueat. Cumq́; ille beati viri oraculum, quod ſanctimoniali referente cognouit, gratanter impleret, mox ferreã crucem ſuper tumulũ fixit, deindè commotis viſceribus pręcipitãter euomuit, atq; ità protinùs omnẽ ignei languoris moleſtiã velut ipſo vomitu egerente proiecit. Iamq́; priſtinæ ſanitati integriter reſtitutus, dignas Saluatori Deõ gratias retulit, & B. Mauri miraculum, quod in ſe expertus fuerat, ad gloriã nominis Dei multis indicare curauit. Iam igitur celebri vtriuſq; ſigni fama volitante per populũ, cœperunt multi ad ſacras beati viri reliquias deuotè cõcurrere, pijsq́; eius meritis ſuas animas attẽtiùs commendare. Nõnulli etiã diuerſis valetudinũ incommoditatibus laborantes, dum vel detritã ſepulcralis marmoris limaturã biberent, vel beati confeſſoris miſericordiã fuſis tãtummodò precibus implorarent, ſani & incolumes ad propria ſunt reuerſi, quocunq; fuiſſent vinculo ægritudinis obligati. Videres miſerabilium languidorum ſoluta cadauera alieno priùs adminiculo ſuſtentante deferri, qui mox cum magna exultatione atque tripudio remeabant, ſaluti priſtinæ reparati.

Liberatur febricitans miro modo.

Multi curãtur morbidi.

Cumq́; tot miraculis coruſcãtibus magìs ac magìs prǽclara B. Mauri fama crebreſceret, & virtutes, quas per eum Dominus oſtẽdebat, nõ ſolùm cõtigua quæque, ſed & remotiora locorũ ſpatia perſonarẽt, tandèm conuocatis Epiſcopis vicinarum vrbium, multisq́; populorũ turbis vndiquè cõfluentibus, certatìm arca illa, in qua beati viri patrocinia recondũtur, effoditur, & terebrato pariete eccleſię, inter abſidã & altare cum hymnis & laudibus ſumma diligẽtia collocatur. Proceſſu verò temporis eadem baſilica maior facta eſt, atq; vt inprę̨ſentiarũ cernitur, feſtiuiùs decorata, vbì ad declarãda beati cõfeſſoris merita, multa fiunt vſq; in præſentẽ diem, Domino operãte, miracula. Ex quibus nos pauca perſtringimus, quæ nimirũ hi, qui nobis referunt, ſe vidiſſe teſtãtur. Papa Gerbertus iuxta Cæſennã caſtra metatus erat, eiusq́; oppidũ circunfuſi exercitûs obſidione vallabat. Tunc temporis ad B. Mauri tumulum delatus eſt quidã ruſticus, gemina morborũ paſſione depreſſus, cõtractus videlicet ac cæcus: ſed poſtquàm eſſet oratũ, & lux amiſſa ad oculos redijt, & rigida membra fugatus languor abſoluit. Protinùs vidẽs ſe homo ſanitati tam mirabiliter redditũ, vtpotè quas valebat gratias agens, beato ſe in eius ſeruum perpetuo iure cõtradidit, mãſurumq́; ſe in eius obſequio, donèc aduiueret, deuotauit. Qui perceptę ſalutis munere penè per decennium fruens, poſtmodùm fragilitati carnis eneruiter ceſſit, vxoremq́; ſibi non fauſto coniugio copulauit. Mox enim vt luxuriandi voluptate potitus eſt, oculorum lumen funditùs perdidit, & quàm diù vixit, in eádem cæcitate permanſit. Et certè dignum fuerat, vt quia iuri B. Mauri, cui ſe mancipauerat, † libidinis iugo turpiter colla ſuppoſuit, dono, quo ab vno Domino fuerat ditatus, amitteret, & qui interiores ſpontè inciderat, inuitus exteriores tenebras incurriſſet.

Sanatur contractus, idemq́; cæcus.

Vide vltionem in voſtifragum.

Videtur deeſſe, † ſe ſubtrahẽs, aut aliquid ſimile.

Alio quoq; tempore dęmoniaca quædã ad altare beati viri deducta eſt, quã tanto peſtifer ſpiritus furore repleuerat, vt eam ſibi quaſi organũ faciens, multa per os eius ſacrilega inſania proferret, diras voces emitteret, & velut canis rabida crebris naubatibus elatraret. Triduo aũt poſtquàm illuc perducta eſt, vehemẽti quodã impetu ſanguinem vomuit, & ità malignũ ſpiritũ, à quo tenebatur, eiecit. Alia quædã mulier neceſſitati rei familiaris plusq̃ deberet, intenta, in feſtiuitate S. Zophili triticum purgare non timuit: ſed dum beato Cõfeſſori digni honoris reuerentiã nõ exhibuit, dignæ animad-

Liberatur dęmoniaca.

uerſionis

uerſionis ſententiam non euaſit. Nam ilicò diuino percuſſa iudicio, brachijs attractis obriguit, & eodem modo àc ſi capiſtrum adhuc ventilare videretur, tremere infeliciter cœpit. Hęc itaq; ante B. Mauri altare deducitur, & in prędicta ſolennitate nunquàm ſe vlteriùs quippiã tale facturam inſtantiſſimè pollicetur. Mox largiſſima omnipotentis Dei miſericordia clemẽter adfuit, & ſtupida mulieris brachia ad libertatem proprij vigoris pleniter reformauit. Rursùs alia mulier profluuiũ ſanguinis patiebatur: quę cùm inſanabili plaga iugiter vexaretur, & hæc atq; illa tentans, nullũ ſalutis potuiſſet inuenire remedium, tandèm in extremis anguſtijs cõſtituta, reperit neceſſitas ipſa cõſilium. Nitido itaq; iuxta poſſibilitatem ſuam linteo B. Mauri mauſoleum cooperuit, & ità diuinitùs liberata, omnem prorsùs moleſtiã luridi languoris euaſit. Enimuerò cùm Apoſtolus dicat, fide mundans corda eorum, quia mundo corde, vtpotè, plena fide beati viri tumulum tetigit, dignè promeruit à profluentis ſanguinis immunditia liberari.

Punitur feſtum diem violans. — *Sanatur.* — *Itèm alia morbida.* — *Act. 15.*

Itèm alia mulier ità erat violentiſſimi languoris immanitate cõtorta, vt ſoluto naturæ ordine, ora teneret poſt ſe, ceruicẽ faceret ante ſe. Quæ ſimiliter ſuper B. Mauri memoria linteum poſuit, & protinùs ſanitate recepta, quibuſq; membris ius ſuum natura reſtituit, & ad tenendum vigorem proprium arteriarũ organa temperauit. Alia quoquè mulier, amiſſo lumine, de Aquitaniæ finibus deducta eſt, quæ Gallicæ animoſitatis genium ſeruans, & ex more patriæ verba violenter infringẽs, obſtinatiſſimè teſtabatur, quòd nunquàm indè recederet, niſì per B. Mauri merita lumen, quod amiſerat, recepiſſet. Sicq; magno fidei feruore ſuccenſa, breue tuguriolum iuxta eccleſiæ parietẽ compilauit, vt quodammodò potiùs habitaculum, quàm præparare videretur hoſpitium. Cumq; per octo dies inſtantiſſimè fuiſſet oratum, lumen quod quærebat, diuina gratia largiente recepit, & dignas illuminatori ſuo Deo & Mauro eius famulo gratias retulit. Popilienſis diœceſis turba ad beati Arduini limina orationis cauſa tendebat, cumq; per oratorium B. Mauri tranſitũ habuiſſent, contigit vt quædam ex illis fœmina, genu Abbatis ipſius monaſterij humiliter oſculata, commeandi licentiam peteret: Quæ vix vnius ſagittæ emiſſione progreſſa, arrepta mox à dęmonio, in terram proijcitur, concutitur, volutatur, & multa cõuicia aduersùs eundem Abbatem inordinatè euomebat. Hæc itaq; ante B. Mauri altare deducta, † multò pòſt diuinæ virtutis eſt imperio liberata, ità vt redeuntibus ſocijs, iam ſibimet reddita, ſimul cum eis ſana & incolumis reuerteretur ad propria.

Rursùs alia — *Cęca reſtituitur lumen.* — *† non multò, legendũ puto.*

Hæc igitur fratres chariſſimi de virtutibus, quas omnipotens Dominus per beatum confeſſorem ſuum Maurũ operari dignatus eſt, pauca perſcripſimus, vt ad glorificandã diuinæ maieſtatis potentiã veſtrę charitatis ſtudium incitemus. Qui dum nobis adhuc in via poſitis miraculorum ſuorum dignatur exhibere virtutem, per hæc nos ad capeſſendam cæleſtis patriæ inuitat & prouocat hęreditatem, teſtante Pſalmiſta, qui ait: Virtutem, inquit, operum ſuorum annũciauit populo ſuo, vt det illis hęreditatem gentiũ: quatenùs dum ipſa ſanctorũ ſepulcra tot miraculis radiare conſpicimus, de immenſa eorum gloria qua iam cum Chriſto regnant, minimè dubitemus: vt deſpectis terrenis, illuc ſe noſter animus iam per deſiderium transferat, vbì ſe gaudere in perpetuum ſperat: illuc ſe liberè ſpiritus dirigat, vbì imperator cęli Chriſtus cum ſupernę curiæ ſenatoribus ineffabiliter regnat: Cui ſit gloria & imperium cum coæterno patre & ſancto ſpiritu per omnia ſecula ſeculorum, Amen.

Pſal. 110.

VITA ET RES GESTAE S. PATRIS NOSTRI, MAGNI ILLIVS EVTHYMII ABBATIS, AVTHORE

Cyrillo monacho. Fortaſsis autem tota hiſtoria à Metaphraſte paraphraſticῶs reddita eſt.

20. IANVA.

CViuſlibet quidem rei exercitatio, ęgrè abſq; exemplo & difficiliter rectè geri poteſt: multò magìs autem virtutis operatio, quo eſt difficilior & laborioſior, & perpetuo labore & tolerantia indiget. Idcircò multis quidem exemplis, multa autẽ eorum, quę ab alijs in vita geſta ſunt, hiſtoria opùs eſt ijs, qui hanc vitam aſperã ingredi conſtituerũt: quæ quidẽ & viam faciunt planiorem, nec ſinũt eos defatigari, qui, quàm ea ſit aſpera & ardua, reſpiciunt. In ijs enim inueniens, quibuſ-

Sanctorum exempla quid conferant.

 nam

nam modis, monitis & prǫceptis, & quanā deniq; ratione res eis rectè ſucceſſerit: quin etiam quaſnam ipſi rurſùs conſecuti ſint & cōſequentur remunerationes, etiamſi eius hebes ſit & obtuſus animus, etiamſi ignauus & ſupinus: volet tamen aliquando excitari, & ad parem accendi æmulationem, & aggredi ad imitationem. Qualis quidem mihi videtur eſſe vita magni patris Euthymij, ſimul & iucūdiſſima, & laborioſiſſima, & aptiſſima ad lętificandos & demulcendos eos, qui eam legerint, & ad rerum ſimiliū ſtudium excitandos: adeò vt ſi quis eum voluërit imitari, is & viuus & mortuus fuerit clariſſimus. De eius itaq; rebus incipiendū eſt mihi ab alto dicere, & eæ narrandę ſunt auribus, quàm fieri poteſt, maximè pijs.

Valentis imperium. Cùm impius paulò antè Iulianus miſerè cum imperio vitā quoq; amiſiſſet, & deindè paulò pòſt imperium delatum fuiſſet ad Valentem, bella difficilia propter acerbam Arrij communionem circunſiſtebant omni ex parte eccleſias: & cùm ceſsâſſet paganiſmus, Arrianiſmus admodùm inualeſcebat, & apertè laborabant eccleſiæ. Arrianiſm' graſſatur. Erat autem Melitenæ, quæ eſt vrbs Armenię ad Euphratem, quidam nomine Paulus, cui vitę conſors erat cōiunx nomine Dionyſia, ambo clari & virtute & genere. Cùm eſſet verò ſterilis & careret liberis, id ducebat non moderatum eſſe infortunium, neq; parua dignū ſolicitudine: ſed grauibus curis agitabatur, & doloribus lacerabatur: eiusq; cor & viſcera propter liberorum egeſtatem igne quodammodò accendebantur, vt quæ fructus ventris deſideraret. quæ quidem res eſt pluribus mulieribus vel maximè optāda, & quæ ſit oculis iucundiſſima, & quę poteſt eis afferre gloriam, & efficere, vt non ſit humilis & abiectus earum obtutus, neq; fidutia & libertate priuentur in maritorum oculis. Cùm ſic ergò ſe haberet, & tali premeretur calamitate, ad propinquū diuini Polyeucti martyris templum veniens cum coniuge, (eum enim accepit voti quoquè ſociū, quem neceſſariò habuerat anteà triſtitiæ) in eo perſeuerârunt multis diebus in oratione. Polyeucti martyris templum. Petebant autem, vt ſibi ſoluerentur vincula ſterilitatis: & rogabant, vt fructum ex ſe natum viderēt, Noctù autem eis aliquando ſeorsùm orantibus, diuina quædam appáret viſio, dicens: Eſtote, eſtote bono animo. Dat enim vobis Deus filium, qui à bono & trāquillo animo, nempe euthymia, nomen accipiet, & eo dignos mores eſt habiturus. In illius autem ortu animi quoquè tranquillitatem dat Deus ſuis eccleſijs.

Atq; illi quidē cùm tempus ſignâſſent viſionis, propterea quòd eſſet admirabile ſpectaculum, domum rediērunt: & ſe, quod natum fuerit, Deo eſſe dedicaturos profeſſi ſunt. Euthymius naſcitur. Paulò pòſt autem vteri quoquè tumor conceptum confirmabat, & Dionyſię animus implebatur lętitia. Deindè cùm eis natus eſſet puer quarto cōſulatu Gratiani, eum quidem congruenter viſioni nominant Euthymium. Viſionem autem res quoquè eſt conſecuta, & componi cœpit bellū aduersùs Orthodoxos, & à difficili tempeſtate iam reſpirabant eccleſię, & vis illuceſcebat pietatis: & ad animi tranquillitatem res triſtes eis cōuertebantur. Nam cùm tempore Conſtantij eccleſias vexâſſet perſecutio, & tempore Iuliani Tyranni, vt iam priùs diximus, & Valentis, qui fuit Imperator Orientis, nō minùs quàm quadraginta annos Arriani ingentes efflâſſent ſpiritus aduersùs pietatem, Eccleſiæ pax. Euthymio iam nato, cui à tranquillitate nomen eſt impoſitū, compoſitæ & ſedatæ fuerunt res omnes triſtes eccleſiarum. Valens enim, cùm nōdùm aduenîſſet quintus mēſis poſt ortum Euthymij, exercitum ducens aduersùs barbaros, qui ſecurè vexabant & populabantur Thraciam, cæſis copijs, ipſe quoquè eas poſteà luit pœnas, quas eius merebatur impietas. Valētis interitus. Ad quendam enim vicum fugientem, qui erat circa Adrianopolim, incurſiones facientes Barbari, eum turpiter capiunt, & vnà cum vico incēdunt, hîc ignē, qui eſt ad tempus, accipientem, veluti prooemium ignis, qui eſt illic futurus.

Tertio autem pòſt anno, Paulus quidem Euthymij pater è vita excedit: Sola verò cum filio mater viduaque relicta, accedit ad fratrem Eudoxium, filium adducens: quem quidem Otreius, qui Melitenenſi præerat Eccleſiæ, ſuum fecerat confeſſorem: & cùm ante eius genua poſuiſſet puerum, vehementer orabat, lachrymas emittens ex oculis, & eas eſſe credens validum medicamētum perſuaſionis. Rogabat autem, vt & infantis & ſuî miſereretur, & ad Otreium puerum adduceret, & ei pro patre dedicaret. Atq; mater quidem videt ſuam petitionem ſibi ſucceſſiſſe ex ſententia, & puer fuit dedicatus 1. Reg. 1. Otreio, & per eum Deo, ſicut diù antè ab Anna Samuel. Cùm autē vidiſſet Otreius, non ſolùm adſpexit, ſed etiam animi profundum ſimul ſubijt, quaſdam etiam eius paulò ſecretiores motiones, quoàd eius fieri potuit, acutiſſimè cōiectans. Cùm verò de matris

ſterili-

ſterilitate audiuiſſet, & de diuina apparitione, & quemadmodùm opus precationis fuerat eius conceptio, & quòd antequàm naſceretur, parentes eum Deo dedicauerāt, fuit futuri verus propheta: & re vera, inquit, requieſcet ſpiritus Dei ſuper hunc puerum. Deindè cùm eum baptizâſſet, & pilos, qui ex lege tondentur pueris, totondiſſet, in gradum Lectorum eum cooptat. Atq; matrem quidem Dionyſiam, vt quæ diuinis vacaret aſſiduè, Diaconiſſam ordinat ſuæ eccleſię. cùm autem puerum adoptâſſet, non ſolùm ei fuit nutritor & pędagogus, ſed etiam pater & mater, quòd attinet ad affectionem: non eo nomine magìs puero quàm ſibi gratificans, & talis pueri curam gerere cupiens. *Euthymius fit lector.*

Cùm itaq; Euthymius ſic ab ineunte ætate Deo fuiſſet dedicatus, & in eccleſiaſticū catalogum cooptatus, ſtatìm conſequenter Theodoſius ille Magnus potitur imperio: & ſic vno & eodē tempore, Deus admirabiliter & prǽter opinionem, tam ciuilibus rebus quàm Eccleſiæ pacem conciliat: illis quidem præbens Theodoſium, his verò largiens Euthymium, adeò vt in eis conſequenter res quoquè conuenirent nominibus. Procedente autem tempore, cùm iam exceſſiſſet ex infantia, literarum magiſtris cum tradit epiſcopus. Illi autem erant Acacius & Synodius, qui propter nobilitatem & prudentiam & moderationem clari erant in choro Lectorum, & in diuinis ſcripturis rectè exercitati, & neque externam neglexerant eruditionem: qui poſt multa propter Chriſtum ſuſcepta certamina, Melitenenſis eccleſię adminiſtrationi ſeorsùm & ſuo tempore ambo præficiuntur: quorum multarū rerum geſtarum pręclaris narrationibus in hodiernum vſque diem iucundiſſimè recreatur ciuitas Melitenenſis, vt quæ & eccleſiæ præfecturæ, & animarum curæ verè cōueniant. Puer itaq; his traditus, cùm vberem doctrinæ ſementem in animi ſinus accepiſſet, breuì fructûs plurimum & ſupra ætatē produxit. Nam in diuinis quidem verſabatur ſcripturis, ſtudioſeque ac diligenter eis dabat operam. Quando autem alicuius ex viris antiquis & diuinis virtutis eos inueniebat facere mentionem, eum venabatur Euthymius ſtudioſiſſimè & diligentiſſimè, ipſumq́; eius viri ſtatìm tenebat deſiderium, & ad illius ſimilem accendebatur æmulationem. Talis eſt bona anima & honeſti ſtudioſa, ſi vel virtutis modicam acceperit occaſionē, nempe id quod nouacula ad corem, torris ad ignem, equus in campo, vt vulgò dicitur: adeò, vt omni tempore Euthymio opus adeſſet, cuius magno ſtudio tenebatur: nempe vt perlegeret libros diuinarum ſcripturarum, & vim eorum, quæ eis inſunt, mandaret memoriæ. *Theodoſij imperium.* *Traditur literis Euthymius.*

Porrò autem fuit etiam æmulator morum Acacij pręceptoris, & eos imitabatur pro viribus: vt non ſolùm eius doctrinæ, ſed etiam factorum ſe eſſe oſtenderet diſcipulum: & quomodò ſermocinanti aures, ità etiam facienti pulchrè ac ſtudioſè oculos accommodaret: cibo quidem vtens, non vario & compoſito & ſuperuacaneo, ſed minimè curioſo, & neceſſario & ſimplici: lautas autem & magnificas delicias animæ apponebat in eloquijs ſpiritûs. Et diuinum quidem Eccleſiaſticæ regulæ officium, attenta mente & cum cordis contritione præfinitis peragebat temporibus: non riſui & ſuſurris, ſicut multi, animum adhibens, ſed vt qui adſtaret ante oculos communis Domini & regis omnium, & coràm cum eo loqueretur. Eo autem tempore quod intercedebat, domì ocium agens, non ocioſo alicui ſermoni & vanæ meditationi erat intentus: ſed Dei legem diù noctuq; meditabatur, & fructū ſuo tempore afferebat, ſicut arbores, quę ſunt plantatæ iuxta aquas, vt habetur in pſalmis. Erat itaq; tempus iræ & excandeſcentię: Ille autem manſuetudinem producebat & charitatem. Aderat rursùs tempus gulæ & deliciarum: Illi autem fructus egregius erat continentia. Et inanis quidem glorię cogitationes, animi moderatione: multarum autem rerum cupiditatem, voluntaria paupertate vincebat. & ſic vnaquaque virtute contraria fundebat & profligabat vitia. *Eius cibus.* *Officium eccleſiaſticū vt perſoluerit.* *Pſal. 1.* *Pugna contra vitia.*

Cùm ſic autem fuiſſet educatus & inſtitutus, & proceſſiſſet per omnem graduum conſequentiam, ab eo qui tunc erat epiſcopus Melitenes, inuitus, eum tradēte virtute, ordinatur, & eius fidei committitur cura monaſteriorū, quæ erāt in ciuitate. Sed quoniam quietis & ſilentij eum ab ineunte ætate magnum tenebat deſiderium, veniebat aſſiduè ad diuini martyris Polyeucti monaſterium, & trigintatriū ſanctorum martyrū, & longiſſimo tempore in eo verſabatur. Porrò autem ab ipſa quoquè ciuitate omninò ſecedebat, & honoratos dies ieiuniorum in monte propinquo tranſigebat: qui tunc quidem erat ſolitudo, & mons Aſſumptionis vocatus fuerat ab accolis. Nunc autem eſt monaſterium non citra admirationem, quod eſt ædificatum proximè ciuitatem. Cùm *Cura monaſteriorum ei committitur.*

hęc ità ſe haberẽt,& ità diù antè erat quietis amator Euthymius,quod eius intùs compoſitum & tranquillum indicabat animum: ratus curam monaſteriorum ei ad virtutẽ afferre impedimentum,fugę ità,vt erat, ſe mandat, & clàm ex vrbe egreſſus ætatis ſuæ anno viceſimonono,ad adoranda ſacra & veneranda loca prompto & alacri animo vadit Hieroſolymam. Cùm autem conueniſſet patres,qui erant in ſolitudine,& didiciſſet inſtitutum vitæ vniuſcuiuſq;,euadit eius impetus acrior,& quodammodò pennis in altum tollitur: & ſimilis vitę degendę vehementiori punctus ſtimulo, illinc peruenit ad Pharam lauram,quæ ſex milliaribus diſtat Hieroſolymis. Et cùm extra lauram inueniſſet quandã cellam, quę erat valdè appoſita ad quietẽ & ſilentium, illic decæterò verſabatur,palmarũ quidem ramos in ea texens, ſibi & egentibus ſuos labores cõmunes efficiens: vt non ſolùm neminem grauaret,ad aliorum manus non reſpiciens: ſed etiam Deum coleret, & cùm ipſe eſſet potiùs manus alijs, ab omni autem cura rerum terreſtrium animum liberâſſet, ſe ità comparat, vt omninò dependeat à ſpe futurorum bonorum.

It Hieroſolymam religionis ergò.

Degit in cella ſolus.

Erat autem quidam ex eius vicinis,nomine Theoctiſtus,qui eandem vitam quam ille,exercebat,& idem ſibi vendicabat inſtitutum. Amor verò rerum ſimiliũ, & laborum ſocietas,ità eos colligauit vinculo charitatis,& vſqueadeò ſunt inter ſe contemperati dilectione ſpiritûs,vt vterq; eorum eſſet poſitus in anima alterius, & quæ alter eorum ſentiret,ea etiam cordi eſſent alteri.Cùm ergò eſſet tam fraternus inter eos contentus, in Catilæ ſolitudinem peruenerunt,octauo die poſt feſtum luminum: ſeparati quidem ab omni humana conſuetudine: cum Deo autem ſolo verſantes per precationem,& totum tempus,quod intercedebat, tranſigentes in ſolitudine, donèc aduenißet dies feſtus Palmarum.Tunc enim vterq; reuertebatur in cellam,magnas virtutis afferẽtes diuitias, quas erant oblaturi Chriſto qui reſurrexerat, auro longè precioſiores,quod ei qui natus erat, Magi obtulerunt. Morum autem benignitate & ſimplicitate & inſigni humilitate magnus excellebat Euthymius: & ideò in dies ei creſcebat ad Deum fiducia, & abundantiorem gratiam euocabat ſpiritus.

Poſt feſtum luminum, id eſt, Epiphaniarum.

Matth. 2.

Cùm autem quinque annos tranſegiſſet in Pharam, illinc recedit cum Theoctiſto, conſueto eis tempore ſeceſſûs: & accedentes per ſolitudinem,ad pręcipitem quẽdam & profundum torrentem,offendunt magnam quandam ſpeluncam ad boreale torrentis præcipitium,veluti tracti à quadã manu deducente. Ea ergò dei cauſa lætat animis, & rati non hoc eis oſtendi ſine Dei numine,illic ſuam faciunt habitationem quod quidem cùm eſſet priùs ferarum refugium,ſacrum templum poſteà factum eſt & ſanctorũ habitaculum.Atq; diù quidem latuerunt in ſpelunca: nec vllus ad eos accedebat, nec aliquid eis impertiebat,quod eſſet ad vſum neceſſarium: ſed ſolis, quæ propè natę erãt, herbis,vt licebat,alebantur. Cùm autem celari illorum virtutem Deus nõampliùs ſuſtinuiſſet, (quomodò enim,cùm nec horti clauſi, nec fontis ſignati ad multos redeat vtilitas?) ſed vellet potiùs eos quoquè eſſe alijs cauſam ſalutis,& copioſum aliquod bonum & in commune vtile,hoc in eos vtitur conſilio & prouidentia.

Mira res: ſolis tantùm herbis alebantur.

Quidam paſtores Lazarij adducunt aliquando oues ad torrentem, & cùm obtutum in ſpeluncam immiſiſſent, vident eos imminentes capiti. Repentino autem & non ſolito territi ſpectaculo, ij quidem ſe protinùs in pedes conijcientes, fugiebant: illi verò eis timorem dementes appoſitiſſimè, voce quàm potuerunt benigniſſima & leniſſima: Nè timeatis,ô fratres,dicebãt,nè timeatis. Nam nos quoquè ipſi ſumus homines, etiãſi propter peccata noſtra præſentem locum habitare conſtituimus.Tunc autem paſtores auſi ad eos aſſcendere: & ingreſſi ſpeluncam,quam ipſi habitabant, cùm nihil inueniſſent eorum, quæ ſunt vtilia corpori, reuerſi ſunt valdè admirantes, & ſuis ſingula aperuerunt. Deindè verò nõ ceſsârunt decętero incolę Lazarij eis miniſtrare,quę ſunt neceſſaria, Deo ſic ſapienter & benignè diſpenſante, vt ipſi quoquè ea haberent, quibus opùs habebant ad vſum corporis,& ijs,qui ea impertiebant,darẽt id quod eſt longè melius,nempe ſalutem animæ.

Cùm autem de ijs quoquè quæſiſſent Pharę habitatores,& didiciſſent vbinàm habitarent,aſſiduè ad eos ventitabant.Et primùm quidem duo ex fratribus ad eos accedentes,Marinus & Lucas,non ſunt ampliùs reuerſi: ſed à verbis eorum & virtute capti,tanquam ab aliquibus Sirenibus, ſe ipſis tradunt tanquàm patribus & animarũ curatoribus.Quos cùm ſupinis manib[9] magnus excepiſſet Euthymius, exercitationis monaſticæ in-

Marinus & Lucas ſe adiungunt Euthymio.

cæ inſtitutum eos tam pulchrè docet, vt ijdem quoquè tempore, quod eſt cōſequutum, in locis, quæ ſunt circa vicum Metopa, clari extiterint, & monaſteria conſtruxerint: & magnum illum Theodoſium, qui fuit princeps & author cœnobiorum, quæ ſunt in ſolitudine, ad monaſticam perduxerint perfectionem. Cùm talis fama Euthymij breui tempore in omnem partem peruaderet, multi ad ipſum, tāquàm ab aliquo vnguenti odore moti, quotidiè confluebant: & rogabat vnuſquiſque eorum, vt cum ipſo habitaret, & ſub eo duce viueret, & animam componeret, & doceretur ea, quæ ſunt ſpiritalia. Sed ille volens habere purum & immixtum bonum quietis ac ſilentij, omnem eorum, qui adueniebant, curam beato commiſit Theoctiſto. Ille autē, qui ei nunquàm recuſabat parére, protinùs quidem mandatum accipit: omnia verò adminiſtrabat ex ſententia Euthymij.

Deindè autem in loco quoquè ad habitandum conſtruendo occupabantur, & in animo habebant in ſpelunca conſtituere lauram, ad figuram Pharæ: ſed quæ loco inerat aſperitas, & quòd is eſſet propemodùm inuius, non ſinebat in eo aliquam conſtituere lauram: ſed in ipſo aditu præcipitij cœnobium ædificant fratribus, & ſibi ſpeluncam tranſmutāt in eccleſiam: in qua in quiete & ſilentio magnus aſſidens Euthymius, erat curator animarum, & earum, quas à vitijs accipiunt, plagarum, & vulnerū, à quibus ſæpè malè afficiuntur, medicus peritiſſimus. Quotidiè enim ad eum accedentibus fratribus, & ei cogitationes aperire non verentibus, dabat vnicuique conueniens malo medicamentum. Quæ quidem experientia & prudentia & egregia diſcernendi ſcientia apud ſe collegerat, adeò vt in eo propemodùm impleretur illud diuini Hieremiæ: Probatorem te dedi populi mei: & dum tu probas, cognoſces viam eorum. *Conſtruit cœnobium.* *Ierem. 6.*

Certè ſæpè etiam admonebat paternè, & cōmuniter cum eis diſſerebat, dicens oportere quidem eos, qui mundo renunciant & ijs quę ad mundum pertinent, vbiquè curam gerere obedientiæ & humilitatis, & propriam non ſequi voluntatem, & in votis ſemper habere mortem: & ſupplicium quidem perhorreſcere, regnum autem calorum deſiderare: & ſe omni tempore dédere laboribus, manuumque artificio & operationi: & maximè quidem, ſi is eſt iuuenis, & cuius appetitio & impetus ii cueatur ab ætate. Tunc enim oportet præter aliam eius cuſtodiam, corpus quoquè exercere multa afflictióne, vt pareat rationi, & feruor flacceſcat iuuentutis: & vt Pauli imitatores, & diuinarum eius legum ſimus adimpletores, non ocij crimen ſolummodò vitantes: ſiquidem ne alimento quidem eum dignum iudicat, qui eſt adeò hebes & negligēs. Ocioſus enim, inquit, nè comedat quidem: ſed eaſdem quoquè, quas ille, manus habentes. Manus enim, inquit, hæ mihi ſuppeditârunt, & ijs qui erant mecum. Eſt enim abſurdum, homines quidem, qui in mundo verſantur, vxorem & filios & totam familiam alere labore ſuarum manuum, & annuum ab eis ſolui tributum: quinetiam ſuorum quoquè laborum Deo dare primitias, & benefacere pro viribus: nos autem ne aliosquidem impertiri fructu noſtrarum manuum. *Monachis quæ ſectanda.* *2. Theſſ. 3.* *Acto. 20.*

Porrò autem hęc quoquè ex illius pręceptis digna ſunt, quę mandentur memoriæ. Suadebat enim honeſtum amplecti ſilentium in templo Domini, & in ſynaxi fratrum nihil omninò loqui, cùm ſacra peraguntur myſteria: ſed nec in cœnaculo ad cœnam collectis fratribus, linguam laxare, ſed in vtriſque manere in eodem ſilentio. Ei autem diſplicebat, quòd nonnulli ex fratribus, & maximè iuuenes, reliquis maius & publicum oſtenderent ieiunium, & communem ſoluerent fratrum regulam, ſuam ſequendo voluntatem & legem. Neque enim ille bonum tuba cani, neque apertum eſſe ad publicum, ſed quammaximè fieri poterat, latére volebat. Et ideò dicebat eam eſſe optimam abſtinentiam, quę pręuenit ſatietatem, & indigentibus adhuc nobis reprimit alimentū: quod quidem eſt propemodùm minus alimenti ſumere, quàm ſit opùs. Clàm autem reſiſtere carnis affectionibus, eſſe verò armis monachorum omni ex parte ſecurè communitum. ea autem ſunt, humanitas, moderatio, meditatio, diſcretio, & quę eſt ex Deo obedientia, & re vera virtus, quæ Deum imitatur. Atque tali quidem à ſuauiſſima illa lingua fratres quotidiè fruebantur doctrina. Nobis autem iam deinceps incipit pergere oratio ad res veteris Terebonis: quę omnes quidem, qui ſunt ſeniores ex Patribus, mihi narrârunt: accuratiùs autem ille Terebon, qui fuit nepos huius veteris Terebonis, & præfuit tribui apud Saracenos, & in eis maximum nomen reliquit ad clari- *In tēplo nō loquēdum.* *Arma monachorum.*

claritatem. Oportet autem ab alto ordiri principium narrationis, vt ſic faciliùs poſſit à nobis perſpici oratio.

Chriſtianorũ perſecutio apud Perſas.

Erat apud Perſas quidam Græcus, nomine Aſpebetus, qui fuerat dux tribûs Saracenorum. Cùm autem circa finem regis Iſdigerdis mota eſſet à Magis perſecutio aduersùs Chriſtianos, illi ducentes hoc ſibi eſſe magno ſtudio contendendum, vt omnes venarentur Chriſtianos, omnes quotquot erant tribuum apud ſe præfectos, quinetiam ipſum quoquè Aſpebetum, vt omnes vias diligenter cuſtodirent, conſtituunt, vt nullus Chriſtianus poſſet clanculùm confugere ad imperium Romanorũ. Is itaque Aſpebetus, videns tantam in Chriſtianos incurſionem & inſaniam, & motus miſericordia eorum calamitatis, non ſolùm non prohibuit quô minùs fugerent, ſed eis quoquè manum præbuit adiutricem. Qua de cauſa accuſatus apud regem Iſdigerdem, & illius veritus crudelitatem, acceptis protinùs ſuis facultatibus, cognationeque & puero Terebone, transfugit ad Romanos. Quos cùm accepiſſet Anatolius, (is enim tunc erat vnus ex præfectis Orientis) eum collocat in Arabia, & quæ illic Romanis ſuberat, Saracenorum præfecturam tradit in manus Aſpebeto: ſic apertè oſtendens ſynceram & omnis doli expertẽ fuiſſe eius acceptionẽ. Cùm is ergò ſic ad Romanos acceſſiſſet, eius quidem filius Terebon, cùm eſſet adhuc impubes, atque adeò verè puer, percuſſus erat flagello dæmonis, vt qui dexteram partem corporis ex dimidio haberet ſiccam mortuæque ſimilem, & quæ minimè operari poterat. Hoc autem ei ità ſe habebat à capite vſque ad pedes, adeò vt cùm pater magnã partem facultatum cõſumpſiſſet in medicos, Terebon ex arte illorum nullum acceperit adiumentum.

Aſpebeti humanitas.

Viſione Terebon iubetur ire ad Euthymium.

Poſtquàm verò migrârunt in Arabiam, videt puer in ſomnis aliquid: & ad viſionem expergefactus, eam patri narrat. Ille autem cùm ſtatìm puerum accepiſſet, & multos ex ijs, qui eius imperio parebant, barbaris, venit ad ſpelũcam huius Euthymij & Theoctiſti. Nam vt eò veniret, præcipiebat quæ ei apparuerat viſio. Atque fratres quidem cùm tantam vidiſſent multitudinem, inuaſit animi angor & metus: neque ſciebant, quidnam ſe fieret. Sed beatus Theoctiſtus cùm illum timorem eieciſſet ex animo, audenti animo accedit ad barbaros, & rogat, cuiuſnam rei opus eos huc adduxiſſet. Illi autem, Venimus, dixerunt, ad videndum Euthymiũ. Beatus verò Theoctiſtus, At ille, inquit, nunc quieſcit & ſilet, & neque vſque ad ſabbatum venit in alicuius conſpectum, neque ad colloquium cum aliquo. Tunc Aſpebetus manus accipiens, oſtẽdit ei filium, qui erat ſemiaridus, & cuius pars dextera erat velutì mortua. Deindè etiam filio annuit ſupercilijs. Ille autem incipiens, rem omnem narrat ordine:

Cùm ego, inquit, in Perſide hanc plagam accepiſſem, multis & medicinæ & magicæ artibus contritus, nihil ampliùs ex ijs fructûs percepi, niſì quòd eas ſolùm damnaui, & in illis nequaquàm poſſim magnam habere fidutiam. Deindè poſtquàm in hanc Arabum venimus regionem, hîc quoq; rursùs cum priori luctabar calamitate, & malis vexabar ſimilibus. noctù autem apud me aliquando cogitans, & conſiderans an vſquàm ab hoc morbo aliquam inuenirem liberationem: quoniã ab ijs, qui erant apud nos, nullam videbam mali curationem: ipſe ſic mecum colloquebar: O Terebon, vbì nunc ſunt, quę apud Græcos & Perſas feruntur medicinæ artes & magicæ, & quæ ſunt in his nugæ, & quę earum vulgò iactatur vtilitas? Vbì ſunt autem præſtigię aſtrologorum & fabulę noſtrarum ſuperſtitionum, & inutiles inuocationes? Sunt omnia re vera fraudes & riſus manifeſtus: quę nihil, inquam, poſſunt efficere abſque vniuerſorum opifice & Domino. Cùm hęc ergò apud me dixiſſem, & diſſeruiſſem, Deum rogaui vehementiſſimè, & ab eo petij à morbo liberationem, & me ei viciſsìm eſſe relaturum vitę mutationem, & me Chriſtianum futurum ſum pollicitus.

Viſio Terebonis.

Intereà autem dum hæc fierẽt, & Deo hoc modo eſſem ſupplex, paulatìm in ſomnũ deductus, mihi videbar videre quendam monachum, cui barba propendebat hiſpida, quique iam ſeneſcebat, & canìs erat conſperſus, me rogãtem quiſnam eſſet morbus, & ſciſcitantem quidnam mali nobis incubuiſſet. Cùm ego autem ei morbum oſtendiſſem, ille, Implebiſne, inquit, quæcunque Deo es pollicitus? Deindè cùm ego rursùs promiſiſſem, me prompto & alacri animo omnia impleturum: Ego ſum, inquit, Euthymius, qui ad Orientalem ſolitudinem habito in torrente, qui eſt prope viam, quæ tendit versùs Hiericho, decem millibus diſtans Hieroſolymis. Si vis ergò inuenire mali ſolutionem, veni ad me, & te Deus per nos ſanabit. Hæc cùm in ſomnis vidiſ-

vidiſſem, & eſſem excitatus, Patri ſtatìm narraui. & eccè omnibus poſtpoſitis, vt iuſſit viſio, huc nunc venimus: teque valdè & enixè rogamus, vt nobis oſtẽdas eum, qui per viſionem nobis fuit indicatus, verè diuinum & admirabilem medicum.

Hæc cùm beatus audijſſet Theoctiſtus, & viſionem vt apertum Dei gratiæ indiciũ eſſet admiratus, Euthymio interrumpit quietem ac ſilentium, & ei omnia recenſet ordine: pueri morbum, egeſtatem eius, qui illum eſſet curaturus, eius promiſſa, quę fecit communi Domino, ſomnum illum, viſionem quæ apparuit: & vt ſemel dicam, narrat ſingula. Ipſe autem cùm ſibi quoquè perſuaſiſſet eam rem diuino quodam geri conſilio, ſtatìm deſcendit ad barbaros: cumque vehementer oràſſet pro puero, & ei figuram crucis impoſuiſſet, nõ aliquo opùs habuit tempore, neque vt in oratione diutiùs perſeueraret: ſed eum valentem & omninò ſanum ſtatìm efficit. Stupent barbari id quod factum fuerat, & citiùs quàm eius, qui laborabat, corpus, eorum quoq; curantur animæ: vel potiùs animæ ſanitatem communiter accipiunt, & fiunt ſtatìm fideles. Quocircà proni humì cadentes, rogant illam ſanctam animam, vt Chriſti obſignentur ſignaculo, & partem Chriſtianorum conſequantur & nomen. *Oratione & ſigno crucis ſanatur Terebon.*

Non erat omninò viri pij & Deum amantis, cunctari in rebus huiuſmodi. Neque ergò fuit Euthymio in his rebus vlla cunctatio. Sed cùm vidiſſet eos corde potiùs quàm ore ſacrum baptiſma poſtulantes, iubet paruam piſcinam fieri in quodam angulo ſpeluncæ: quæ quidem conſiſtit vſque in hodiernum diem. Cumque dixiſſet preces, quæ dici conſueuerunt, & quæ lex in his poſtulat, feciſſet omnia, primùm quidem baptizat Aſpebetum, eum Petrum nominans. Deincèps autem Marin, fratrem vxoris Aſpebeti, ambos claros genere, & inſignes diuitijs, vel diuitias potiùs ornantes prudẽtia & virtute, vel potiùs ipſis diuitijs vtentes pro cauſa & inſtrumento exercendæ virtutis. Deindè autem Terebonem, & poſt ipſum reliquos. Quos cùm quadraginta dies apud ſe detinuiſſet, & monuiſſet, pietatemque ac religionem accuratè docuiſſet, & omnibus modis ea firma ac ſtabilia reddidiſſet, quæ pertinent ad ſalutem, eos dimittit in pace: ſed non ampliùs Agarenos, nec Iſmaëlitas: ſed à Sarra oriũdos, & certos hæredes promiſſionis per diuinum baptiſmum. Maris autem, qui fuit Terebonis auunculus, non ampliùs voluit retrò adſpicere, neque ampliùs omninò ſuſtinuit diſcedere à monaſterio. Sed cùm ei omnes conſecràſſet facultates, & parui feciſſet quæcunque ſunt in mundo, nec generoſo & excelſo animo dignum eſſe duxiſſet deſiderium, quod in ea confertur, ſoli Deo adhæret, & per totam vitam ſub eo viuere ſtatuit, magno duce & præceptore vtens. *Barbari baptizantur.*

Cùm autem miraculum eſſet diſperſum per multas partes ſolitudinis, multi, qui morbis laborabant & ægritudinibus, ad diuinum Euthymium vndiquaquè confluebant: & ſic ſine mercede, promptamque ac facilem colligentes curationem, læti reuertebantur. Quamobrem ſic breuì per totam clarus euaſit ſolitudinem, vt nec eius quidem nomen tota caperet Palæſtina: ſed tranſiret etiam ad eas, quæ erant circuncircà, Præfecturas, & in eis valdè celebraretur. Quod alij quidem fortaſsè fuiſſet voluptati: Euthymio autem valdè veniebat in mentem ſuccenſere & ægrè ferre: non ſolùm quòd humanam auerſaretur gloriam, ſed etiam quòd prioris meminiſſet quietis & ſilentij, & quemadmodùm in eo eſſet indiuulſus, & ab omni tumultu alienus. Et ideò ſtatuit ad Ruban ſecedere clanculùm. Sed diuinus Theoctiſtus cùm eius rei, quam cogitabat, ſenſum neſcio quomodò accepiſſet, & hoc fratribus ſignificàſſet, & omnes congregat, & preces adhibet communes & vehementes, vt miſereatur eorum orbitatis: & non ſic deſpiciat gregem, quem ipſe conſtituit, qui poſt eius receſſum erat miſerè dilacerandus à communi hoſte omnium. Hæc dixit, & perſuaſit, nè in præſentia diſcederet, nec eos relinqueret. *Multi curantur ægri.*

Sed cùm poſteà eum vehementiùs inuaſiſſet amor quietis & ſilentij, nec ſciret quid ageret, quodam ſecum aſſumpto, cui nomen quidẽ erat Domitianus, qui erat quidem genere Melitenus, virtutis autem amator non negligens: vnà cum eo egreditur, cùm id nemo ſenſiſſet, & in ſolitudinem Rubę, quę vergit ad Auſtrum, venit iuxta mare mortuum: & deindè in altum quendam montem & remotum ab alijs montibus aſcendit, qui appellatur Marda, tranſmigrans in montes ſicut paſſer, vt ait diuinus Dauid, & arcus fugiens peccatorum. Quo quidem in monte cùm inueniſſet puteum, & humì iacta ędificia, templumque excitàſſet & erexiſſet altare, quę quidem adhuc ſtant in ho- *Fugit in aliam eremum.* *Pſal. 10.* *Degit in monte.*

benter & vidiſſet & viſus eſſet, & ſpiritaliter eum eſſet complexus, nolebat ab eo diſiungi, amoris ineuitabilibus alligatus vinculis, & à non fallacibus Euthymij Sirenibus adſtrictus. Rogabat ergò, vt ad cœnobium & fratres deſcenderet, & communem cum eis vitam ageret, & communiter ſe exerceret. Ille autem cùm quietis & ſilentij magno amore teneretur, in hoc quidem non annuit Theoctiſto: ſed pollicitus eſt ſe ſingulis Dominicis ad eum acceſſurum, & ſe quoquè ſynaxi adfuturum. Cùm autem eius aduentus neſcio quomodò fuiſſet ſignificatus Aſpebeto, qui fuit poſteà cognominatus Petrus, licebat ſtatim videre congregatam Agarenorũ multitudinem. Nam cùm ille multos eorum ex omni genere & omni ætate congregâſſet, vt qui ipſe primus bonum guſtâſſet, & ſtuderet vt illi quoquè eſſent participes dulcedinis, accedit ad Euthymium. Ille autem, quòd eos adduxiſſet valdè lætatus, cùm & hilaribus eos vidiſſet oculis, & eis de more benè eſſet precatus, adducit ad fratres & monaſterium. Deindè cùm eos illic baptizâſſet & inſtituiſset, & ex illo tempore ſeptem dies cum eis eſset verſatus, cum multis habitare non ſibi ampliùs ducebat tolerabile: ſed quietis & ſilentij, ſicut diximus, magno captus deſiderio, ad conſuetam rursùs redit ſolitudinem. Agareni baptizantur.

Cùm ergò Petrus eum vidiſſet & domo carentem, & inopem ſedentem in ſolitudine, pro maximis beneficijs mediocrem vtiquè referens gratiam, ædificatoribus magna mercede accerſitis, magnam ciſternam, & quæ duo habebat oſtia, fodit in horto, quæ in hodiernum vſque diem foſſa remanet: & panis faciendi officinam apud ciſternam ædificat, & tres cellas conſtruit Euthymio. Inter eas autem excitat etiam oratorium, adeò vt nullius eorum, quæ ad vſum pertinebãt, egeret Euthymius. Agarenorum verò multitudo, quæ, vt priùs dixi, fuit ab ipſo baptizata, ſuauiſſimum fluentum ſemper bibere deſiderans, quod quidem apertè erat lingua Euthymij, non ampliùs ne minimùm quidem ab eo diſcedere ſuſtinebat: ſed vehemẽter contẽdebat, vt apud ipſum maneret, & delicias & aquam vitæ, nempe eius perciperet orationes. Ille autem ſibi conſeruans indiuulſum bonum quietis & ſilentij, eos quidem nõ ſinit hîc verſari: ſed cùm eos aliò duxiſſet, & eis templum & tabernacula circũſcripſiſſet, (eſt autem locus inter duo monaſteria) iubet vt ea extruant, prout ſe habet deſcriptionis figura & magnitudo, & in eis habitẽt. Quo quidem in loco cùm ſibi & domos ædificâſſent, & in eis deincèps perſeuerâſſent, aſſiduè magnus ventitabat Euthymius, & quemadmodùm ſe haberent, ſemper viſebat. Sciebat enim, quantum ex eo lucrifaceret: nec priùs deſtitit hoc facere, donèc illorum animas purgauit & exercuit, & effecit vt presbytero ſubeſſent & diaconis. Quamobrem illic lubenter manſerunt non ij ſoli, qui fuerunt priores baptizati: ſed etiam multi alij ex ijs, qui quotidiè ad eum veniebant & baptizabantur. Ingens ſilentij & ſolitudinis ſtudium.

Cùm ergò vſqueadeò multiplicarentur filij Agar, & ad veram traducerentur nobilitatem, & in diuerſas excreſcerent copias, mittit diuinus Euthymius ad Iuuenalem Patriarcham Hieroſolymitanum, poſtulans vt eis ordinaretur Epiſcopus. Ille verò mittit ad eum Petrum patrem Terebonis, vt qui eſſet idoneus præeſſe animabus, & deducere ad ſalutem. Petrus ergò ſic quidem primus ordinatur epiſcopus copiarum, quę erant in Palæſtina. Saracenorum autem multitudo, non ſecùs àc fluuiorum fluenta, affluebat perpetuò: & qui nunc accedebant, adijciebantur prioribus: & ij omnes ſignati baptiſmi ſignaculo, connumerabãtur cum grege Chriſtianorum. Sed de his quidem ea, quæ dicta ſunt, ſufficiunt. Nobis autem deincèps eò conferenda eſt oratio, vndè ad hæc dicenda digreſſi ſumus. Petrus fit epiſcopus Agarenorũ.

Non habebat magnus Euthymius in animo, nec cœnobium, nec omninò Lauram in illo loco conſtruere. Propterea quando aliqui ad eum venerant, ſiue mundo renunciantes, ſiue aliqua afferentes, quæ ad vſum corporis eſſent neceſſaria, ab eo rursùs tranſmittebantur ad beatum Theoctiſtum. Cùm autem iam supernè diuina ſapienter ſtatueret prouidentia, vt hæc habitaretur ſolitudo: vt quę pulchrè ſciret id, quod erat futurum: nempe quòd ea res eſſet futura multis cauſa ſalutis: ad eum accedunt quidam numero tres, fratres ſecundùm carnem: qui germina quidem erant Cappadociæ, educati autem in Syria, & in virtute & doctrina ſe illic exercuerant, Coſmas, Chryſippus, & Gabrielius. Is autem faciens vt conſueuerat, nec eos etiam admiſit, & ætatem cauſans iuuenilem, & mutuum naturæ deſiderium, quod etiam nouit

& parcitatem vehementi rependens pœnitentia. Ille autem cùm Domitiano beneuolam & mentem & manum porrexiſſet, ô fili, inquit, Qui ſeminat in benedictionibus, in benedictionibus quoquè metet. Qui itaque accedentibus commune tectum præbent & ſalem, imprudentes ſibi potiùs comparant copioſam ſuppeditationem: vt qui non tantum dent, quantum accipiunt. Quod quidem à vobis quoquè eſt ſeruandum, ô fratres, ſi Deo eſtis gratificaturi, & rerum neceſſariarum vobis benignè ſuppeditatam copiam conſecuturi. Hinc conſtitit bonorum, vt dicitur, cumulus: cœpitque proſpera & felix eſſe Laura, & eius amplificari multitudo: & deductus eſt fratrum numerus ad quinquaginta, & vnicuique eorum fuit ædificata cella, & quotidiè ſacra peragebantur myſteria. 2. Cor. 9. Miſſa quotidiana

Cùm autem animo agitaret is, cui credita fuerat diſpenſatio, tantæ fratrum multitudini magno quoquè opùs fore miniſterio, Lauræ quoquè mulos parauit. Erat autem quidam in ea, genere Aſianus, nomine Auxentius, qui erat aptus ad ſeruiendum mulis. Is cùm ab hoc Oeconomo rogaretur, vt hoc ſubiret miniſterium, differebat, & non obediebat. Cùm res verò eſſet neceſſaria & vtilis, Iohannem quoquè ſecum accipiens & Cyrionem presbyteros Oeconomus, rursùs rogabat cum eis Auxentium. Cùm autem ſic quoq; minimè audiret, & iam aduenıſſet ſabbatum, quo tempore licebat magnum conuenire Euthymium, omnia de Auxentio ei refert Oeconomus. Et ille quidem fratrem ſtatìm accerſit: ſuadet autem vt obediat, & nè ſit vſqueadeò contumax & inobediens, & propriam ſequens voluntatem, & quod eſt communiter fratribus vtile, recuſans miniſterium. Cùm is autem nec adhortationem, nec talem eius adſpectum eſſet reueritus, ſed ſic quoquè apertè recuſaret, & quem non prætextum afferret, vt ſolam voluntatem in ſua eſſe poteſtate oſtenderet: & nunc quidem cauſaretur, ſe eſſe alienigenam, nec peritum ſermonis illius regionis: Nunc autem carnis inſidias & varias maligni artes: nè ſi fortè, inquit, me à veſtris oculis remotum inuenerit, ſupplantet, & exerceat ſuæ opus malitiæ: & prætereà, nè aſſuefactus curis & tumultibus, permaneam decætero diſcrepans & alienus à quiete & animi tranquillitate. Cùm hæc diceret, & animæ damnum, vt quod ad mouendum ſatis eſſet, proferret: magnus rursùs Euthymius, Sed Deum, inquit, rogabimus ô fili, vt propter tuam obedientiam à nullo ex ijs, quæ lædunt, capi poſſis. Eius enim vox eſt: Non véni miniſtrari, ſed miniſtrare: &, Non facio voluntatem meam, ſed eius, qui miſit me, Patris. Matt. 20. Ioan. 5.

Cùm ex his autem adhuc magìs irritaretur Auxentius, & nequaquàm cederet, grauiùs in eum inuehens diuinus Euthymius, Nos quidem, ô fili, inquit, quod tibi ipſi quoquè eſſe conducibile videbatur, conſuluïmus: tu autem in eádem manens inobedientia, mox ſcies, quiſnam ſit fructus inobedientiæ. Eorum, quæ dicta ſunt, nondùm finem fecerat, & agitationem motumque corporis neſcio vndenàm paſſus Auxentius, miſer in terram décidit, ſolis dignus lachrymis propter calamitatem. Qui verò aderant ex fratribus, fractis eorum animis ex eo, quòd is eſſet tam miſerè affectus, rogabant Euthymium, ſupplicabant, obſecrabant, vt iacenti opem ferret, & qui ſatis graues pœnas luerat inobediētiæ. Is autem, vt erga adeò contumacem & inobedientem eis obediret, præſtò fuit: & cùm ſuis accepiſſet manibus, adhuc tremebundum facit ſurgere Auxentium, & pendentem pœnas per omnia ferè membra corporis. Deindè cùm etiam veluti quoddam medicamentum crucis ſignum ei immiſiſſet, ſoluit hominem ab ea affectione, & eum reddit ſanum protinùs. Cùm itaque ad ſe rediſſet Auxentius, & ei in mentem veniſſet inobedientia, & affectionem quoquè intellexiſſet, quæ ei incubuerat, & non ignoràſſet id eſſe opus ſolius inobediētiæ, maiores luebat pœnas à conſcientia, & eum vehemens quædam ſubijt pœnitentia: certè ad pedes quoquè prócidit Euthymij, partìm quidem petens veniam eorum, quæ fecerat, partìm autem in futurum ſecuritatem. Cùm is verò ei ſtatìm ignouiſſet (Nam qui vix tandèm ad iram conuerſus fuerat animus, quemadmodùm non erat promptè curſurus ad commiſerationem, & ei in futurum cauturus per orationem?) ille lubenter promptoque & alacri animo ſuſcipit mulorum miniſterium. Ità diſciplina Domini, vt dicā cum diuina ſcriptura, & aures aperit, & planè adijcit intelligentiam: & qui deliquerat, priuſquàm deprimeretur humiliſque redderetur, inobedientia, poſt humilitatem & diſciplinam, acceptam, cognitus fuit promptus ac paratus ad obedientiam. Pœna inobedientis monachi. Crucis ſigno ſanatur. Facit lubēs quod iubetur. Eſa. 28.

Hæc mihi narrauit Cyriacus Anachoreta: ille, inquam, Cyriacus, qui ab ineunte

Cyriacus ab ineunte ætate monachus. quidem ætate tonſus fuerat in cœnobio Euthymij: poſtquàm autem cum eius ſucceſſoribus ſatis longo tempore eſſet verſatus, & ab eis omnem eius exercitionem & vniuerſum eius vitæ inſtitutum accuratè didiciſſet, poſteà in Laura veteris Sucæ ſeptuaginta ferè totis annis ſe exercuit, omni virtute & honeſtæ vitæ rectè factis illuſtris. Illud autem ipſe quoquè mihi narrauit, quòd duo quidam ex fratribus, Maro & Clematius, aſperam illam & difficilem in Laura agendo vitam defeſſi, inter ſe conuenerunt, vt illinc clanculùm effugerent, & ſe noctù furtìm ſubriperent. Hæc illi quidem inter ſe loquebantur, & apud ſe cogitabant. Sed qui ſecreta aperit, & ijs, qui ſunt ſibi dedicati, dicit per Eſaiam: Non erit tibi ampliùs ſol in lucem diei, neque ortus lunæ illuminabit tibi noctem: ſed erit tibi Dominus lux æterna: ipſe hoc quoquè ſuo aperit famulo. Sic autem facit: Silenti enim ac quieſcenti aliquādo huic magno & admirabili Euthymio, viſus eſt malignus, Maroni & Clematio, tanquàm ſancti oculis ſubiectis, frænum inijcere, & eos in laqueum trahere grauiſſimum. Is verò cùm ſtatìm coniecisſet inſidias, accerſit fratres Maronem & Clematium, eis ſuadens, admonens, rogans, docens; diſſerens, prolixam orationem habens de tolerantia, & quòd vbiquè opùs ſit diligenti cuſtodia & cautione. Deindè eis etiam Adæ & Iobi exemplum adducens: ex quibus alter quidem in paradiſo præceptum non ſeruauit, alter verò omne genus virtutis oſtendit in ſterquilinio. Neque hæc prętermittens, quòd oportet monachum non admittere cogitationes, quę à maligno ſuggeruntur: ſiue ille triſtitiam, ſiue odium, ſiue iniuſtitiam, ſiue in alium locum migrationem ſubijciat: & nec ab initio ei omninò animum adhibere, ſed ea tota manu repellere & reijcere, nè fortè nos imprudentes per inſidias ſupplantet, & in caſum præcipitet lachrymabilem. Si quis autem hîc fortè non poſſit virtutem exercere, nè exiſtimet, ſi aliò tranſiuerit, id cuius ſtudio tenetur, alibi poſſe faciliùs & rectiùs gerere. Non enim ex loci natura, ſed ex libero noſtri animi inſtituto boni fit operatio. Contrà autem hoc eſt & periculoſum monachis, & quod eos poteſt reddere imbecillos & virtutum carentes fructibus. Nam nec planta quidem poteſt ferre fructus, quæ aſſiduè tranſplantatur.

Eſa. 60.

Viſio S. Euthymij.

Geneſ. 3.
Iob 2.

Ad maiorem verò fidem eorum, quæ dixerat, eis quoquè narrabat de quibuſdam ſenibus Aegyptijs. Dicebat ergò, fuiſſe quendam fratrem in Aegypto, qui in quodam reſidebat cœnobio. Is cùm ad iram aſſiduè moueretur, efferabatur & conturbabatur, acerbitateque & indignatione os eius implebatur. Cùm eum autem quædam ſubijſſet pœnitentia, quòd propter hanc iram & facilitatem ad perturbationem ſecum bellum gereret: & ſi quid boni iam antè acquiſijſſet, id quoquè perderet: ei perſuadet, vt recederet à cœnobio, & ſolus per ſe quietè viueret, vtpotè quòd ſolitudo ei multùm conduceret ad tranquillitatem, & ad vacuitatem perturbationis. Exiſtimabat enim, quòd ſi nullus eſſet cui iraſceretur, & in quem vti poſſet indignatione, omninò ſenſìm extingueretur vehemens ille & qui citiſſimè accenditur ignis iracundiæ: futuruſque eſſet deincèps mitis & manſuetùs, & tranquillitate omni plenus & quiete. Cùm ille autem hæc apud ſe eſſet ratiocinatus, diſceſſit deincèps à cœnobio, & ſolus vitam egit in quiete & ſilentio: & cùm aliquando propter vſum aliquem aqua implêſſet poculū, & id humì aliquantiſpèr voluïſſet deponere, arte quadā maligni id eſt euerſum. Quod quidem cùm non ſemel, ſed bis & ter deincèps factum eſſet, & iratus eſt frater, & cùm ab iræ impetu victus eſſet, ſtatìm ità vt habebat, humì deiecit poculum, & confregit: & ſic ab inimico maiori & vehementiori habitus eſt ludibrio.

Exemplum iracundi monachi, & locu temerè mutantis.

Ad hæc ridet quidem Clematius, vt cuius delectatus eſſet animus lepida narratione. Cùm id autem diuinus animaduertiſſet Euthymius, Nunquìd, ait, tu quoquè frater, motus es à malo aliquo dæmone, quòd tam inuerecundè rides & tam impudenter, cùm oporteret potiùs deflere eum, qui illius admittit ſuaſionem, ſi verum dicit, qui tūc noſter eſt iudex futurus, Beatos quidem appellans, qui lugent, quoniam ipſi quoquè, inquit, accipient conſolationem: miſeros autem eos qui rident, & ſibi non adhibent animum? Et alioquì apertæ eſt inſcitiæ, & quòd diſciplinæ ſit ignarus, argumentum, ſi monachus loquatur ſupra modum, aut ad quodlibet moueatur, aut etiam in loquendo nimìs profuſa vtatur licentia. Patres etiam vocant licentiam planè matrem omnium vitiorum. Cùm ille ſic quidem increpâſſet Clematium, ingreſſus eſt in interiorem cellam: eum verò eueſtigiò perſecuta eſt vltio, pronuſque in terram cadens, agitabatur tremore & horrore. Domitianus autem cùm ſic iacentem vidiſſet Clematium, & ſimul quidem

Matth. 5.
Lucæ 6.

Loquacitas in monacho vitioſa.

quidem Euthymij manſuetudinem & auſteritatem eſſet admiratus, quòd ſcilicet in eo optimè eſſent contemperatæ: & ſimul etiam miſericordia eſſet ductus eius, quod fratri acciderat, congregat aliquos ex patribus, qui pro eo eſſent intercesſuri, & eos vnà cum Marone introducit ad Euthymium. Ille autem cùm & ſuapte natura eſset propenſus ad miſericordiam, & illorum interceſſionem minimè deſpiceret, vnà cum eis accedit ad iacentem Clematium, eiuſque horrorem extinguit ſigno crucis, & ſtatìm ſiſtit tremorem, & præbet perfectam ab illa affectione liberationem, Attende tibi ipſi, dictitans, & noli contemnere patrum doctrinam & admonitionem: ſed efficere totus oculus, ſicut de Cherubim audiuimus, teipſum omni ex parte circunſpiciens, vt qui ſemper trāſeas in medio laqueorum. Hęc cùm ſuaſiſſet & ſuggeſſiſſet Clematio, & eius exemplo alios feciſſet cautiores, eum dimittit in pace. Sed hoc quidem eſt eiuſmodi. non minus eſt autem id quoquè, quod deincèps ſequitur: ſi non ſit multo etiam maius & lepidius. Signo crucis ſiſtit tremorem Clematij.

Cùm magna & œcumenica Synodus Epheſi tunc primùm congregaretur, Synodius, qui cum Acacio fuerat magiſter huius magni Euthymij, cùm eſſet adhuc puer, poſtquàm veniſſet in Palæſtinam ad adoranda loca venerabilia, accedit etiam ad Lauram quinquageſimo & quarto anno ætatis magni Theodoſij: partìm quidem illum ipſum viſurus Euthymium, partim autem ſuos quoquè conſobrinos, Stephanum, Andream & Gaianum ſalutaturus. Cùm autem vidiſſet Euthymium, ei quidem narrauit de valdè impia hæreſi Neſtorij, qui impiè (ô iuſtitia & pudor ſacerdotum) paruo tempore præſedit Conſtantinopoli, & prophanis ſuis & corruptis dogmatibus totum ferè orbē terræ conturbauit. Expoſuit verò ei quoquè de Cyrillo Alexandrino, & Acacio Meliteno, quemadmodùm acrem & vehementem zelum oſtenderent pro fide orthodoxa: & quòd œcumenica Synodus eſſet mox Epheſi congreganda aduersùs illum impium. His ergò ſic dictis à Synodio, animo lætatus eſt Euthymius, cùm talia audiuiſſet de Acacio, ad quem vētitabat cùm eſſet puer, & à quo fuit inſtitutus in literis. Deindè verò cùm ei vale dixiſſet Synodius, diſcedit è Laura, aſſumens Stephanum conſobrinū, & abit in ſanctam ciuitatem, & perſuadet ei, cui commiſſa fuerat eccleſiæ adminiſtratio, vt Stephanum quoquè cooptaret in numerum ſuorum Diaconorum. Ille autem vnà cum eo ordinat etiam Coſmam Cappadocem, & vtrunque refert in catalogum chori Diaconorum. Neſtorij hæreſis.

Cùm autem iam vndiquè congregarentur Epiſcopi ad Synodum, & illuc quoquè mox conuenturi eſſent Epiſcopi Palæſtinæ, iubet magnus Euthymius Petro Epiſcopo Saracenorum, vt accederet Cyrillo Alexandriæ & Acacio Melitenes Epiſcopis, & quę eis viderentur, ſe quoquè illis aſſentiri. Ille verò peracta Synodo reuerſus ad Euthymium, ei omnia ſingulatìm exponit, quæ in ea euenerunt, & quonàm proceſſerint. Is autem cùm & alia didiciſſet ex ijs, quæ facta fuerant ab Epiſcopis Orientis, & quòd Iohannes, qui præerat Antiochiæ, cùm eſſet Orthodoxus, inductus eſſet, vt eadem ſentiret quæ Neſtorius, fuit graui triſtitia cor eius ſauciatum. Eodem modo affectus fuit etiam Domnus, illius conſobrinus. Rogauit itaque Euthymium, vt ei permitteretur ire Antiochiam, vt auunculum ſuum, qui ſupplantatus fuerat, reſtitueret, & iam veluti iacentem erigeret. Ille autem cùm præuidiſſet non futurum illuc tutum aduentum, ſed ei potiùs inutilem & minimè conducibilem, Nequaquàm, inquit, ô fili: non oportet te à Laura recedere. Neque enim ille tua opùs habet præſentia. Sed etſi paululùm à recta fide declinauit, Deus tamen, qui nouit cor illius rectè ſe habere, ipſe ipſum conuertet, & reducet ad id, quod benè erit. Et tu quoquè ô fili, ſi quidem in quo vocatus es loco, in eo perpetuò manſeris, proficies & gloriam adipiſcéris, veram, inquam, gloriam, & quæ ex Deo eſt, & quæ nunquàm excidit. Sin autem his neglectis, & tolerantiæ contemptis cogitationibus, à Laura tentabis diſcedere: obtinebis quidem adminiſtrationem, quam tuus habet auunculus: ſed eam rursùs tibi auferent mali homines & præſtigiatores, cùm ab illis priùs ſeductus fueris ignoratione. Et hæc quidem, qui eſt in ſanctis, Euthymius. Synodus Epheſina cogitur. Vides non debere monachum inſtitutum ſuum deſerere.

Domnus autem cùm hæc mandata non multùm curâſſet, proficiſcitur Antiochiam, & nec vale quidem dixit ſancto, & nec ei vllo modo ſuum ſignificauit receſſum. Cùm illic verò fuiſſet, omnia quæ ei prædicta fuerant, effectum ſunt ſortita: illeque poſteà magna ductus pœnitentia, quòd non obedijſſet, ad ipſum reuertitur, graui do-

lore viſceribus cruciatus, & acerbè deplorans. Iunenalis autem Stephanum quidem Melitenum ordinat Iſmeniæ Epiſcopum: Coſmam verò Cappadocem refert in ordinem Preſbyterorum, & ei cruces tradit cuſtodiendas. Hæc autẽ de eo relata ſunt monacho Cyriaco à familiaribus eius & ſucceſſoribus. Nobis autẽ Cyriacus omnia aperuit, quòd nemo eum vnquàm viderit comedentem, niſi Sabbato aut die Dominico, non cum aliquibus colloquentem, & nullo modo quempiam conuenientem, niſi fortè vſus aliquis poſtularet, vt eum conueniret: nunquàm ſuper latus cubantem, ſed nũc quidem ſedentem & parùm oculis conniuentem, nunc autem funem, qui ab aliquo angulo tecti cellæ dependebat, ambabus tenentem manibus, & ſic ſomnum aliquem moderatè guſtantem, illud fortè magni Arſenij, ei dicentem: Adeſum ſerue nequam. Affirmabat enim eum quoquè fuiſſe æmulatorem Arſenij: Arſenij, inquam, qui in patris quibuſdam moribus educauit & inſtituit Archadium & Honoriũ Imperatores: & ideò Patris appellatione, à ſanctis ſcilicet patribus, eſt appellatus: poſteà autem in ſolitudine Aegypti fuit inſignis virtutibus.

Arſenius Abbas.

Hunc ergò diligenter admodùm imitabatur Euthymius, & ijs, qui ex Aegypto veniebant monachis, & de illius vitæ inſtituto aliquid referebant, animum lubenter adhibebat, & ſuæ animæ quibuſdam veluti tabulis bona illius curabat inſcribere, illiuſque quietem & humilitatem & eius imitabatur ſilentium: prætereà autem veſtitûs quoquè humilitatem, & ventris abſtinentiam, vigilantemque & attẽtum eius animum & ſobrium, & illud, quod ab eo dicebatur, Arſeni, cur egreſſus es? Compunctionem autem quomodò? Lachrymas, nocturnaſque vigilias, illumque amorem ſolitudinis, & cum nullo conuerſationem, & prætereà commiſerationem, diſcernendi poteſtatem, in precatione alacritatem & conſtantiam, & eius in omnibus inſignem fortitudinem? Num autem, cùm ſic illius vitæ imitaretur inſtitutum, nõ etiam fuit dignus illius chariſmatibus? Aut fuit quidem, ſed non paribus? Nequaquàm: ſed etiam illum re vera ſuperauit in aliquibus. Verumenimuerò alijs interim omiſſis, quẽadmodùm futura cognouit & prædixit, veridicè oſtendemus.

Euthymius in ſe exprimit virtutes Arſenij.

Eum videre valdè deſiderabat Anaſtaſius, cuius fidei credita erat cuſtodia ſacrorum vaſorum ſanctæ reſurrectionis, eratque Chorepiſcopus, fuitque ſimul diſcipulus & imitator ſancti Paſſarionis. Cùm ergò teneretur tanto eius videndi deſiderio, Phido Ioppes epiſcopo, & Coſmæ, cuius munus erat cuſtodire cruces, illam pulchram communicat cupiditatem. Cumque eos aſſumpſiſſet, quinetiam alium quoquè Phidum, Phidi epiſcopi nepotem, (erat autem is adhuc ætate iuuenis, & in chorum Lectorum cooptatus, qui etiam Cyriaco hæc tradidit & narrauit) cum eis proficiſcitur ad magnũ Euthymium. Poſtquàm autem fuerunt iam propè Lauram, ab alijs quidẽ, cùm nondùm perueniſſent, ignorabantur: Euthymio verò arcano quodam modo eos aperuit ſpiritus. Cùm ergò ſtatìm vocâſſet Lauræ œconomum Chryſippum, Sint, inquit, tibi parata, quæ ſunt ad accipiendos hoſpites neceſſaria. Eccè enim ſimul cum fratre tuo ad nos venit etiam patriarcha. Cùm autem ipſi iam adueniſſent, diuiniore quadam contemplatione magnus correptus Euthymius, colloquebatur & diſſerebat cum Anaſtaſio, tanquàm cum Patriarcha Hieroſolymorum. Atque qui aderant quidem omnes admirabantur: Chryſippus verò ipſe quoquè obſtupefactus, & ad aurem ſe inclinans Euthymij, Sed non eſt apud nos, inquit, Patriarcha ô venerande pater: Hic autem eſt ſacrorum vaſorum cuſtos Anaſtaſius. Vides quiſnam ſit eius veſtitus? oſtendens eius veſtes. eæ autem erant ſplendidæ & ſericeæ: quas quidem, inquit, non eſt fas Hieroſolymorum Patriarcham induere. Cùm aliquo autem tempore ſe repreſſiſſet ſenex, & veluti ad ſe rediſſet, Sed mihi crede, fili, inquit: Hunc vidi candida veſte indutum, & quali decet indui Patriarcham, & exiſtimo me non eſſe deceptum. Sed quod Deus præſciuit, id ad finem quoquè deducet. Sunt enim eius chariſmata minimè pœnitenda. Ille ergò hęc quidem dixit multis audientibus, & conſecutus fuit rerùm euentus.

Anaſtaſius cuſtos ſacrorum vaſorum.

Euthymius ſpiritu prophetico vẽtura indicat.

Terebon ille, qui erat genere Saracenus, cum vxore habitans ſterili, non gignebat liberos. quod quidem planè efficiebat vitam ei minimè vitalem, eratque cauſa doloris minimè tolerabilis. Accedit itaque aliquãdo cum vxore ad admirabilem Euthymium, rogans, ſupplicans, quid non faciens ex ijs, quę poſſunt mouere ad miſericordiam, vt is ex natura ſolueretur defectus, & ei aperiretur matrix ad pariẽdum. Ille autem cùm ter eis inieciſſet ſignum crucis, & deindè lapideum illum ventrem tetigiſſet, Abite, inquit,

Vide crucis ſigni efficaciam.

quit, læti in Domino. Is enim vobis concedit, vt cernamini patres trium filiorum. Illi verò in ſermone, tanquàm in re ipſa collocantes fiduciam, receſſerunt pleni gaudio. Iam autem partûs quoquè tempus aduenerat, & primùm quidem parit Petrum quendam, patrem Terebonis, qui Euthymij familiaribus hæc verè & apertè narrauit. Cùm verò poſt hæc multum interceſſiſſet temporis, veridicum Euthymij promiſſum alios quoquè duos fratres præbuit Tereboni.

Frater erat in Laura, Romanus genere, nomine Aemilianus, qui bonam vitam exercebat, modeſtiamque ac moderationem vel maximè ex ipſa amplectebatur adoleſcentia. Ei noctù aliquando, cùm eſſet dies Dominicus, inimicus ex carne bellum graue commouit. Cui cùm deſperâſſet ſe poſſe perpetuò reſiſtere, ceſſit & ſuccubuit cogitationibus. Cùm ità ſe haberet, & ab ea perturbatione animi obſideretur, manè fit obuius ſancto, venienti ad ſynaxim. Ex eo autem quidam teter odor exibat, qui grauem illam animi perturbationem illi magno ſignificabat. Cùm eũ ergò diuinus eſſet odoratus Euthymius, & cognouiſſet inſidias, increpat malum dæmonem, qui ei exhibebat moleſtiam. Et ſtatim frater quidem humi iacebat, ſeipſum conuellens, lacerãs & agitans, & ſpumam ore expuens. Ad eum autem multi quoquè conuenerunt monachi. Cùm itaque lumen magnus iuſſiſſet afferri Euthymius, proptereà quòd eſſet locus obſcurus & tenebroſus, Videte fratrem, ô patres, inquit eis, quemadmodùm cùm ab ineunte ætate in virtute viueret, & temperantiæ curam ageret, nunc vexetur proptereà, quòd parùm ceſſerit impudicis carnis cogitationibus. Efficiamini ergò illo meliores, & ex ſupplicio illius lucrifaciatis. Cæterùm Deum, inquit, rogemus, vt is à talibus liberetur inſidijs. Et ille quidem ſtatìm pro fratre eſt precatus. Locus autem fuit ſtatim totus tetro odore plenus, veluti ardentis cuiuſdam ſulfuris, & tetrum illum odorem vox eſt conſecuta: Ego ſum, dicens, ſpiritus fornicationis. & deindè ſurrexit frater temperans & ſanæ mentis, vt qui ex illo tempore ſit ipſe factus, ſicut diuinus Apoſtolus vas electionis. *Aemilianus infeſtatur à fornicationis ſpiritu.*

Circa illud autem tempus cùm terra laboraret ſiccitate, proptereà quòd non plueret, adeò vt eſſet quidem cælum ſuper caput, prout dictum eſt, æneum, terra autem ſubtùs ferrea: & quæ erãt in Laura ciſternæ, eſſent intùs aridæ & plenæ puluere: valdè affligebantur fratres, & cum magno accedentes Theoctiſto, magnum rogabant Euthymium, (ſciebant enim, quanta eius eſſet apud Deum fiducia) vt cælum per preces aperiret, & illinc aquam ad eos deportaret, qui ſiccitate mirandum in modum laborabant. Ille autem id non in animum inducebat, eam rem vocans Dei diſciplinam & inflammationem inuectam propter peccata. Viæ enim tuæ, inquit diuinus Hieremias, & tua ſtudia hæc tibi fecerunt. & proptereà fortè ne me quidem exaudiet rogantem eius benignitatem. Nè ores enim, inquit rursùs idem Propheta, pro hoc populo, & nè roges pro eis, quoniam te non exaudiam. Et hæc quidem D. Euthymius, differens de eo Deum rogare, propter ſuam inſignem modeſtiam. Cùm autem intenderetur flagellũ, ſiccitasque & pluuiæ inualeſceret defectus, & deindè etiam vici, qui erant circuncircà, grauiori premerentur neceſſitate: quoniam erat dies octauus ſanctorum Theophaniorum, & iam aduenerat dies præfinitus, quo is exibat in vaſtam ſolitudinem, innumerabilis quidem ad eum confluit multitudo, cruces habens in manibus, & Kyrie eleyſon, id eſt, Domine miſerere, de more, non ore ſolùm, ſed labris quoquè cordis inuocans. Ille autem illorum flexus precibus, ad eos egreditur. Mihi quidem, dicens, ô filij, nulla eſt ad DEVM certa fiducia, & cum liberè alloquendi audacia, vt qui ſim peccator, & plùs quàm vllus alius, eius opùs habeam clemẽtia: & maximè tali eius in nos iræ tempore, nimiæ fuerit meæ audaciæ, Deo preces offerre, qui, vt ait diuinus Eſaias, dat panem afflictionis & aquam anguſtam: Qui aperiet, & nõ erit qui occludat: & claudet, & non erit qui aperiat. Peccata enim noſtra inter ipſum & nos ſeparant. Inquinauimus eius imaginem, templum polluimus, ſeruimus libidinibus & varijs voluptatibus, inuidię & auaritiæ hæremus: ei exoſi euaſimus, dum alter alterũ odimus. Verumenimuerò quoniam benignus & clemens eſt nobis Dominus, qui ſola indiget occaſione, & abundè protinùs omnem effundit miſericordiam, ſupplices ei procidamus, & eum vehementer oremus: & ſcio fore, vt nobis ignoſcat, & quod ſuum eſt faciat, & nobis decernat irrigationem, & noſtrî paternam curam gerat. Eſt enim propè Dominus omnibus inuocantibus eum, inquit diuinus Dauid, in veritate. Eo autẽ adhuc loquente,

Deut. 28. Magna terræ ſiccitas. Ierem. 4. Ierem. 7. Nota hic antiquitatẽ litaniarũ. Eſa. 30. Eſa. 22. Eſa. 59. Pſal. 144.

te, illi veluti vna lingua & voce reſpondentes, Ipſe, dixerunt, ora pro nobis ô pater. Voluntatem enim eorum, qui ipſum timent, facere nouit omninò Dominus.

Cùm hęc & quæ ſunt eiuſmodi, non poſſet diuinus deſpicere Euthymius, & populo quidem præcepiſſet, vt intensè orarent, ipſe autem aſſumpſiſſet ex monachis eos, qui erant præſentes, ingreditur cum ipſis oratorium: cumque ſeipſum humi proieciſſet, Deum orabat cum lachrymis. Deus verò exaudijt orationem, ſtatimq; audiebatur quidem ſonus vehementis ſpiritûs, & aër implebatur nubibus, & erumpebant tonitrua, vehemensque magno impetu cadebat pluuia, & affluentibus aquis, terra inebriabatur. Cùm ille ergò humo ſurrexiſſet, & ſe turbis oſtēdiſſet, Eccè, inquit, Dominus veſtris precibus exauditis, viſitauit terram ſua viſitatione, & eius ſulcos inebriauit, & vt eam ditaret, multiplicauit. Benedicet autem coronam anni huius ſupra alios, & implebuntur quidem campi pinguedine: pingueſcent verò ſpecioſa deſerti, & valles multiplicabunt frumentum, & accingentur colles exultatione. Ille autem cùm hęc dixiſſet, dimittit multitudinem. mox verò ſecutus quoquè eſt euentus prædictionis, & terra lætata eſt, in ſuis viſceribus germinans. Illa certè vehemens pluuia vſqueadeò deorsùm cecidit, vt eum diù prohibuerit, quo minùs ſecederet in ſolitudinem. Quid ergò? Hæc'ne ſufficiunt ex bonis Euthymij? an pijs damnum animis afferemus, ſi bonorum illius factorum reliqua prætermiſerimus? Sunt ergò illa quoquè narranda, quę mihi Iohannes, ſilentiarius, inquam, & Epiſcopus, & Thalelæus presbyter (ij autē adhuc in Laura beati Sabæ ſe exercentes adſunt) tradiderunt.

Precibus impetratur diuinitùs pluuia.

Pſalm. 64.

Dicebant enim, quòd & multis alijs, & ipſi quoquè diuino patri Sabæ hic vir admirabilis fuit admirationi: quòd ſcilicet cùm tanta eſſet eius moderatio & lenitas, pro rectis Eccleſiæ dogmatibus tantum zelum attulerit, vt idem re vera eſſet mitis & pugnator: & vt ſemèl dicam, aduersùs omnes quidem, qui non rectè ſentiunt, magno erat & ardenti zelo: maximè autem Manichæos, & eos qui nugas tuentur Origenis. Qui cùm multi tunc eſſent in locis, quæ ſunt circa Cæſaream, & ad ipſum etiam venirent pietatis prætextu, erat tanquàm leo aduersùs vulpes, ſermone inexpugnabilis, & qui ſuſtineri non poterat: quæ ex diuinis ſcripturis ſumebantur demonſtrationibus, eos validè comprimens & ſuffocans: & vt ait Hieremias, vt ipſi ex gloriatione afficerentur pudore, efficiens, quæ apud eos fabulis iactatur, præexiſtentiam & reſtitutionem omnibus viribus euertens & deprimens. Quinetiàm aduersùs eos, qui Arrij & Sabelli laborabant inſania, ingentis erat ſpiritûs, & eos, vt ait Propheta, perfecto perſequebatur odio. Septuageſimo autem & quinto anno ætatis magni Euthymij, congregata fuit Synodus Chalcedone, in quam omnes ferè totius orbis terrarum vndiquè conuenerunt Pontifices. Eos enim ad conueniendum vocabant, quæ Epheſi ſcilicet innouata fuerant, à Dioſcoro, inquam, Alexandrino, quem ſimul cum ijs, qui illius tuebantur dogmata, è ſacris eijciunt catalogis, & accuratum fidei decretum expoſuerunt. Ei autem ſynodo inſignis quoq; Euthymij diſcipuli intererāt, Stephanus Iamneæ, & Iohannes Epiſcopus Saracenorum, cùm Petrus quidem iam è vita exceſſiſſet: qui cum autem ſecutus eſt Auxolaus, Dioſcoro acceſſiſſet, & ideò magno, proh dolor, Euthymio inuiſus vitam finijſſet. Ij ergò, Stephanus ſcilicet & Iohannes, cùm Synodo intereſſent, quoniam fidei decretum iam erat mandatū literis, ad ſtatim arripiētes, quàm potuerunt celerrimè accedunt ad Euthymium. Quanam de cauſa? Volentes ſcire, an ipſe quoquè conſentiret ijs, quæ ſcripta fuerant. Non mediocriter enim eos terrebat id, quod Auxolao acciderat: neque ſciebant an aſſentirentur, an differrent, priusquàm ſcirent illius ſententiam. Poſtquàm autem ille legiſſet, & quæ ſcripta erant, rectè ſe habere inueniſſet, & concinere rectæ regulæ veritatis, peruaſit repentè fama totam ſolitudinem, quòd magnus quoquè Euthymius ſequatur Synodum Chalcedonenſem.

Manichæos & Origeniſtas auerſatur Euthymius.

Pſal. 138.

Synodus Chalcedonenſis.

Hoc autem omnes propemodùm monachos ad eam attraxiſſet, niſi quidam Theodoſius, habitu quidem monachus, moribus verò præſtigiator importuniſſimus, & mente corruptiſſimus, veniens in Palæſtinam, cùm de dicta Synodo quædam improbè confinxiſſet, quòd euerteret quidem dogma rectæ fidei, introduceret autem vel potiùs reuocaret dogmata Neſtorij, cepiſſet Eudociam, quæ tūc verſabatur in Palęſtina. Per ipſam autem induxit omnes monachos: & deindè etiam ſedem Hieroſolymitanam inuerecundè, ô iuſtitia, & impudēter inuadit, & cùm ex poteſtate accepiſſet facultatē, bellum

Theodoſius pſeudo-monachus oppugnat Synodum Chalcedonenſem.

bellum gerit aduerſus diuinos canones & leges: hincque factum eſt, vt homines probi & moderati, à ſedibus & ſacris expellerentur, & nonnulli etiam ab eo interimerentur, & manus ſceleratas Pontificum ſanguine proh dolor pollueret: malefici autem & præſtigiatores, & peſtes, & carceribus potiùs digni quàm ſedibus, ſacrorũ interpretes crearentur & ſacerdotes, & apud hunc ſceleratum & exitioſum hominem magnã aſſequerentur potentiam. Cùm verò ipſe ſic haberet omnes monachos à ſe pendentes, & eos duceret quò vellet, ij ſoli, qui erant magni ſectatores Euthymij, fugiebant eius communionem, tanquàm aliquod ſcelus & piaculum. Quoniam autem eum quoquè tentabat impius Theodoſius, & ad ſe accerſebat, illo ne ipſius quidem ſermonẽ audire ſuſtinente, rurſùs ad eum mittit legationem, Elpidium & Gerontium: quorum vnus quidem magni Paſſarionis, alter autẽ beatę Melanes erat ſucceſſor, rogãtes vt ſi ad ipſum nollet venire, conuenirent tamen vterque in locum aliquem, & de ijs, quæ vterq; haberet, inter ſe diſſererent. Ille verò ad hæc grauiter exclamans, Abſit, inquit, vt aut iniuſtè fuſo ſanguini ſacerdotum, aut hæreſi communicem cum Theodoſio. Illi autẽ, ſed neceſsè eſt, inquiunt, vt tu communices Neſtorio, quoniam & is duas tuetur naturas: quod quidem ne in hodiernum quidem diem ab aliquo accepimus, & eum ſecuta eſt Chalcedonenſis Synodus. Nota calumniam.

Magnus autem reſpondens Euthymius, Quæ ab ea quidẽ Synodo ſunt ſtatuta, nondùm, inquit, ſingulatìm conſideraui omnia: ſed quod attinet ad decretum ab eis expoſitum, non poſſum ea, quæ illi viſa ſunt, repræhendere. Statuit enim ipſa quoquè ſequi ſententiam trecentorum decem & octo ſanctorum patrum, qui Niceæ conuenerunt: & ſuadet amplecti Synodum centum & quinquaginta patrum, qui congregati fuerunt Conſtantinopoli: & iubet eos ſequi, qui Epheſi conuenerunt aduerſùs impium Neſtorium. Cyrillum autem Alexandriæ Epiſcopum ſibi adiungit, tanquàm qui ſit eiuſdem ſententiæ, & rectæ ſententię fatetur eſſe magiſtrum. Deiparam ſanctam virginem libera lingua nominat, & vnigenitum Dei filium ex ea natum eſſe aſſerit: ſine tempore quidem & ſine corpore ex patre, in tempore autem & ſecundùm carnem ex matre, vnum Chriſtum, qui à nobis inconfuſè, immutabiliter, citra diuiſionem in duabus naturis cognoſcitur: & propter eos, qui audent quandam inducere diuiſionem in inexplicabili & arcana vnione, quæ in hypoſtaſi ſeu perſona facta eſt in vtero: & eos, qui per conuerſionem dicunt carnem factam eſſe Dei Verbum, & vnigeniti carnem aſſerunt eſſe eiuſdẽ eſſentiæ cum diuinitate: & alioquì propter eos, qui non confitẽtur verbi factam eſſe carni vnionem in hypoſtaſi, ſed per confuſionẽ, & coaleſcentiam. & deindè etiã συνουσίωσιν, hoc eſt, ſimul iunctam eſſentiam, impiè & prodigioſè affirmant. qui quidem diuinitatis & carnis dicunt vnam fuiſſe naturam, adeò vt ſi ea ſpectẽtur, quæ ab illis dicta ſunt præter rationem, non poſſit ſeruari id, quod eſt Chriſti patibile, propter diuinitatis impatibilitatem: neq; id quod eſt impatibile, propter patibilitatem ipſius humanitatis. Conuenienter ergò inſtituto huius rectæ ſententię, illud, In duabus naturis, decreto additum eſt à Synodo: non tanquàm ſeorſùm & per partes Chriſtum diuidens, ſed eundem in vtroque confitens, & vtrunque in eodem. Quatuor primariæ Synodi vniuerſales.

Hæc perſequẽte Euthymio, laudabat quidem Elpidius, & fatebatur rectè habere, quę dicta fuerant, etiamſi non receſſerit à communione Theodoſij, & ſtatìm oſtendit mutationem: Gerontius autem manebat in eãdem ſententia: & ſic reuerſi, minimè inter ſe conſentientes, Theodoſio reſponſa annunciant. Cùm ille verò hæc audijſſet, quoniam in Palæſtina iam omnia obtinebat, maius ſtudium adhibebat, vt eum in ſuam naſſam traheret: magnoque Euthymio aſſiduè tendebat laqueos, & eum ineſcabat, & quotidiè aliquos ad eum mittebat, qui bona ſcilicet ſuaderent & vtilia, nempe vt diſcederet ab ijs, quæ rectè & piè ſibi viſa fuerant: Theodoſio autem aſſentiretur, & amplecteretur illius communionem. Ille verò, quòd ij quotidiè venirent, ægrè ferens, quid facit? Cùm qui ſub ipſo erant, omnes fratres conuocãſſet, & eis pręcepiſſet, vt diligenter cauerent, vt nullo modo cederent, nec aſſentirentur malę Theodoſij ſentẽtiæ: ſed potiùs ora obſtruerent eorum, qui ſic ſentiunt, & pro viribus deducerent ad veritatem: nunc quoquè recedit in vaſtam ſolitudinem, cùm effeciſſet, vt multi quoq; alij imitarentur ſeceſſum. Erat autem illic quidam magnus Anachoreta, qui nupèr quidẽ venerat è Lycia, vocabatur verò Geraſimus: qui cùm omne vitę inſtitutũ, quod Monachos decet, in patria oſtendiſſet, multos quoq; paſſus erat ſudores aduerſùs ſpiritus nequitiæ. Is ergò Theodoſius impius venatur Euthymium. Euthymius diſcedit in ſolitudinẽ.

cùm pulchrè exerceretur in ea,quæ eſt ad Iordanem, ſolitudine, & ſępè dęmones percuteret, pulſatur ipſe quoquè, vel potiùs ſupplantatur ab eorum improbitate, & abducitur ab hęreticis. Cùm autē ab omnibus ferè Anachoretis audiret de Euthymio,ijsdę, quæ de eo ſermone celebrabātur,aures haberet oppletas,aliquādo ad eum venit in Ruban: cumq; cum eo diù eſſet verſatus, & illius linguæ bibiſſet fluentum ſuauiſſimum, velutì quendam morbum euomit hęreſim, & ad ſanam fidem reuertitur, quòd deceptus eſſet,magna ductus pœnitētia,& cor vanis corruptum ſermonibus, doloris ſtimulo caſtigans & puniens. Hunc autem ipſum alij quoquè conſecuti ſunt Anachoretæ, Petrus cognomine Gurnitis,& Marcus,& Iulon,& Syluanus: & ipſi quoquè Theodoſij noxiam ſectabantur communionem.

Geraſimus Anachoreta poſt errorem redit ad ſanam fidem.

Cùm autem ſecundus poſt hæc annus interceſſiſſet, ex hominibus quidem excedit Theodoſius: à Ruban verò ad Lauram redit magnus Euthymius.& aliquando quidem vno ſabbatorum,ille quidem Deo miniſtrabat,& ei incruentum obtulit ſacrificiū: Domitianus autem adſtabat ad dexteram cum myſtico illo ventilabro,cùm iam eſſet peragenda ter Sancti glorificatio, Terebonq; Saracenus,& Chryſippi frater Gabriëlius, alter quidem propè,alter verò ſtans intra aram, (ô magnam Chriſte tuam in Euthymiū gratiam)vident ignem,velutì in quodam diffuſum linteo,deſupèr deſcendentem,quinetiam ipſum magnum Euthymium,& cum eo Domitianum intùs complexum,ſic circa ipſos permanſiſſe ab initio ter Sancti vſq; ad completum ſacrum miniſterium. Terebonem autem ait metu correptum & exterritum ab ara receſſiſſe,& non ampliùs audacter & temerè eſſe ingreſſum adyta: ſed in templi conſtitiſſe veſtibulo cum magna in ſynaxi reuerentia,vt mihi poſteà narrauit Cyriacus Anachoreta,qui hęc audiërat à Terebone & Gabriëlio qui viderant. Non hoc autem ſolùm, ſed hęc quoquè mihi retulit de Gabriëlio,quòd eſſet quidem natura eunuchus. poſt viginti verò & quinque annos accedebat tunc primùm ad ſynaxim fratrum. Præterea hoc quoquè renunciatum eſt à Patribus, à Deo datum eſſe Euthymio, vt internos animi motus ex externo adſpectu velutì per quoddā ſpeculum intelligeret, & accuratè cognoſceret, & cum quibuſnam decertaret cogitationibus,& quaſnam quidem ſuperaret, à quibuſnam autem maligni inſtinctu ſuperaretur.

Incruentū Miſſæ ſacrificium.

Euthymius videt ſecreta mentiū.

Aiunt verò eum quoquè aliquando dixiſſe quibuſdam fratribus, qui cum eo ſeorſùm verſabantur,quòd ſæpè videret terribilem Angelorum viſionem, vnà ſecum Deo miniſtrantem & ſacra contrectantē, & quòd in Dominici corporis ſumptione, aliquos quidem ex ijs qui accedebāt,videret ab ipſa illuminari, aliquos autem velutì obſcurari & morte affici,quicunq; ſcilicet erant indigni ea luce & ſplendore. Quamobrē non ceſſabat teſtificari fratribus,& illud Apoſtoli optimè admonere,vt vnuſquiſq; attendat & ſeipſum probet, & ſic cum tremore ſumat panem & calicem, cùm benè ſciat is, qui accedit,quòd iudicium ſibi comedit & bibit,qui ea indignè ſumit. Propterea enim ſtatìm quoquè, cùm hoc primùm offert ſacerdos ſacrificium, multitudinem velutì præmunit & iubet vt caueat,Surſùm habeamus corda, eis acclamans: & cùm ab illis promiſſum acceperit,ſic audet deincèps offerre oblationem. Qua etiam perfecta, ille etiā rurſùs manus in cælum tollens, & oſtendens eſſe diſpenſatum pro noſtra ſalute myſterium,clara voce ſic dicit: Sancta ſanctis. perindè àc ſi dixerit quiſpiam: Quandoquidē ego ſum homo,ęquè àc vos patibilis,ignorans quemadmodùm vnuſquiſq; vixerit: proptereà hoc antè apertè teſtificor, & hanc communē probationem veſtræ ſuggero conſcientiæ: Si quis captus fuit ab odio, & iniuriæ acceptæ recordatione: Si quis ab inuidia,aut ira,aut ſuperbia: Si quis à maledicto, aut à turpi ſermone, aut ab improba cupiditate,aut ab aliquo alio vitio fuit cōpręhenſus,nè priùs accedat,quàm per pœnitentiam à ſcelere fuerit expiatus. Hæc enim ſancta,inquit,non prophanis, ſed ſanctis exhibentur. Quicunque ergò veſtræ confiditis conſcientiæ,ad eum accedite,& illuminemini,& veſtri vultus nequaquàm pudore afficiantur. Sed neſcio, quomodò dulcedo doctrinæ Euthymij me vel nolentem aſſumens, præcedentium abrupit conſequentiam,& vt induceretur perturbatio,propemodùm effecit.Neceſsè eſt ergò,vt vos narrationem reuocetis rurſùs in memoriam.

1.Cor.11.

Antè eucharistiæ ſumptionem agenda pœnitentia.

Pſal.33.

Capta ergò fuit,vt iam antè oſtendimus, improbi Theodoſij laqueis beata Eudocia, & à catholica communione ſeiuncta, & decętero toto ſtudio contendebat aduersùs Orthodoxos. Induxit autem omnes quoquè Monachos, qui habitabant in ſolitudine

& in

& in ſancta ciuitate, & perſuaſit vt eadem, quæ illa, tuerentur & probarent. Poſtquàm verò iuſtitia aggreſſa eſt Theodoſium, & ille quidem procùl abeſt, Iuuenalis autẽ ſuam ſedem recipit, & ea diſſoluuntur, quæ eccleſijs afferebant moleſtiam, Valerij fratris & Olybrij generi ſæpè mittuntur literę ad Imperatricem hac de cauſa, vt Eutychianiſtarũ relicta communione, ſequatur ea, quę decreta fuerũt ab Eccleſia catholica. Illa autem primùm quidem cunctabatur, & differebat mutationem: neq; ſciebat, quemadmodùm dimitteret ea, quę ſibi viſa fuerant. Poſtquàm verò intellexiſſet ſuum generum fuiſſe in Thracia interemptum, filiamq; & eius filias eſſe in poteſtate hoſtium, & captiuos abduci Carthaginem: corde valdè ſauciata, & rerum chariſſimarũ amiſſione ea eſſe repenſa arbitrata, inuenit calamitatem magiſtram eius quod rectè habet, (Ipſa enim, inquit, tua diſciplina me docebit:) & ad rectam & veram fidem per illam deducta, ſtatuit deinceps viris diuinis vacare, ab eis inſtructa, & vtens ducibus ad ſalutem. Et ideò Anaſtaſium Chorepiſcopum cum quibuſdã alijs, qui ei inſeruiebant, mittit Antiochiam ad Simeonem κιονίτην, id eſt, in columna habitãtem, qui erat multò altiùs ſublatus virtute, quàm columna, & verè totius orbis miraculum: ei ſcopum cordis per literas ſignificans, rogansque vt ab illo rursùs acciperet, quænam ſua eſſet ſententia. Quidnam autẽ reſpondit? Scias, inquit, quòd malignus videns opes tuarum virtutum, expetiuit te vt cribraret ſicut triticum, & per peſtiferum illum Theodoſium piam ac religioſam tuam corrupit animam. Sed eſto bono animo. Non enim defecit fides tua. Mihi autem ſuccurrit hoc valdè admirari, quòd cùm ſit tibi fons propinquus, ipſum quidem deſpicis, procùl verò quęris eandem aquam haurire. Habes autem diuinum Euthymium, cuius ſequens doctrinam, non aberrabis à ſalute.

Genſericus capta Roma id fecit.

Simeõ monachus ſcribit Imperatrici.

His auditis, non fuit negligens Eudocia, neque ſupina in boni inquiſitione. Sed cùm ſtatim de viro inquiſijſſet, & intellexiſſet ei eſſe prohibitum ad ciuitatẽ aliquam accedere, turrem in ſolitudine, quæ vergit ad Orientem, in altiſſimo ædificat promontorio, quod non plùs quàm triginta ſtadia diſtat à Laura. Et illa quidẽ in eam aſſcendit, vt nullo prohibente, frueretur ad ſatietatem doctrina Euthymij. Statim autem mittit ad eum quęrendum Coſmam crucis cuſtodẽ; & qui à me ſuperiùs dictus eſt, Anaſtaſium Chorepiſcopum. Illi autem cùm ardenti mandato æquè vehemens ad parendum ſtudium attuliſſent, in Lauram quidem protinùs perueniunt. Cùm verò accepiſſent eum non adeſſe, ſed iam diù antè tranſijſſe ad Ruban, ne ſic quidem à cœpto deſtiterunt: ſed cùm ſimul beatum accepiſſent Theoctiſtum, ad eum abeunt, & eum vehementer ſimul orãt & obſecrant, & tandem perſuadent, vt ad turrim veniat, vbi nunc eſt ædificatum Scholarij monaſterium. Cùm eum autem vidiſſet Imperatrix Eudocia, non leuiter adſpexit, ſed vt qui æſtate aquam ſitit, & ad illius pedes præ gaudio procidens, Nunc cognoui, inquit, quòd Deus me viſitauit. Ille autem cùm eam ſolita impertijſſet benedictione, Sed oportet, inquit, ô filia, te tibi deinceps attendere, & in futurum diligenter cauere. Nam quoniam vel parùm abducta fuiſti vnà cum Theodoſio, propterea tibi moleſta euenerunt in rebus chariſſimis. Sed vt per totã vitam abſtineas ab hac à ratione aliena contentione, oportet te pręter tres ſanctas & œcumenicas Synodos, nempe Nicenam, quæ conuénit aduersùs Arrium, & Conſtantinopolitanam, quę ipſa quoquè cõgregata fuit aduersùs Macedonium, & Epheſinam priùs aduersùs Neſtorium, accipere etiã decretum, quod fuit editum ab ea, quænunc fuit congregata Chalcedone: & cùm te ſeparâris à communione Dioſcori, Iuuenali Hieroſolymitano Archiepiſcopo omninò communicare, & cum eo omninò conſentire.

Eudocia ad ſe accerſit Euthymiũ.

Proſternitur ad pedes Euthymij.

Cùm hęc quidem dixiſſet, & precatus eſſet pro Imperatrice, & deindè ei vale dixiſſet, recedit. Illa autem ſtatim re ipſa eſt executa ea, quæ mandata fuerant: ſanctamque ingreſſa ciuitatem, Iuuenali & catholicę communicat eccleſiæ, magnamq; & frequẽtem inducit multitudinem Monachorum & laicorum, vt quæ ſicut diſſenſionis, ità etiam communionis optimum fuit exemplum. Quorum fuit etiam vnus Archimandrita Elpidius. Nam Gerontius cùm in malo maluiſſet conſeneſcere, non ſibi ſolùm, ſed multis quoquè alijs fuit cauſa interitûs. Cui viam ſimilem & ſimiliter ducentem ad exitiũ duo quidam ingreſſi ſunt Elpidij conuentus Marcianus & Romanus, & conſtruxit vterque monaſteria: Vnus quidẽ circa ſanctam Bethleem, alter verò in vico Theocorũ. Et beata quidem Eudocia accerſit è Laura fratres cuſtodis crucis, nempe Chryſippũ & Gabrielium, & efficit vt ordinentur Presbyteri. Et Chryſippus quidem cùm fuiſſet in preſbyteratu

Redit ad Eccleſiam.

ratu inſignis, reliquit ſcripta digna, quę mandentur memoriæ. Gabriëlio autem committit præfecturam monaſterij Stephani protomartyris. Baſſa autem pia & Dei amans, cùm Andream fratrem Stephani & Iamneæ Epiſcopi è Laura acerſiuiſſet, eum paſtorem efficit & præfectum monaſterij, quod ab ea fuerat ædificatum: ædificatum autem fuerat in nomine Menæ martyris.

Sabas venit ad Euthymium.

Octogeſimo verò & ſecundo anno ætatis Euthymij, accedit beatus Sabas, cùm adhuc eſſet iuuenis, & nec barbæ quidem primam haberet lanuginem, quæ genas contegeret, rogatque vt ſub eo maneret, & ſub eo ſe in virtute exerceret. Ille autem primùm quidem accipit, Domitiano verò tradit diſcipulo. Deindè cùm eum acceſſiſſet, Non oportet, ô fili, inquit, te, cùm ſis adeò iuuenis & imberbis, in Laura verſari. Magìs enim expedit, vt qui tales ſunt, vitam degant in cœnobio. Cùm hæc dixiſſet, per quendam ex fratribus eum tranſmittit ad beatum Theoctiſtum, dicens: Accipe adoleſcentem, & diligenter ſub te ſimul exerceatur & educetur. Nam vt mihi videtur, in exercitationis inſtituto & in rectis factis erit inſignis. Atque ille quidem hæc de Saba prædixit, prædictionem autem congruens quoquè conſecutus eſt exitus. Non eſt enim nunc, non eſt, non vrbs, non regio, non ſolitudo, in qua illius diuini viri res non celebrentur, & ſimul ei qui dicit, & ijs qui audiunt, voluptatem afferant. Quorum quidem non par eſt in tranſitu meminiſſe inter res geſtas Euthymij: ſed ſi Deo placuerit, de ijs opus integrum conſcribemus, quandoquidem neque pium eſt, neque ſanctum, gentilium quidem vitam apud externos columnis honorari & ſcriptis: nos autem tam pręclara facta virtutis digna iudicare ſilentio, & æterna damnare obliuione. Oportet autem etiam de magno tractare Geraſimo, & quales ipſe dederit regulas & formas ijs, qui ſub ipſo exercebantur, & velutì condimentum adtexere narrationem, quę magnam vtiquè habet vtilitatem.

Laura & cœnobium Geraſimi.

Hic ergò magnus Geraſimus, qui Iordanis ſolitudinis ciuis fuit ſimul & patronus, cùm maximam illic Lauram, quę non pauciores quàm ſeptuaginta Anachoretas habebat, conſtruxiſſet, & pręthereà cœnobiũ in medio eius optimè collocâſſet, curabat vt, qui introducebantur quidem Monachi, manerent in cœnobio, & vitam monaſticã exercerẽt: Qui autem crebris & longis ſe laboribus exercuërant, & ad perfectionis menſuras iam peruenerant, eos in ijs, quę vocantur, cellis collocans, ſub hac iubebat viuere regula, vt quinq; dies hebdomadæ vnuſquiſq; in ſua cella ſileret, nihil guſtans quod eſſet eſculentum, niſì panem & aquam & dactylos. Sabbato autem & Dominica veniẽtes in eccleſiam, cùm participârint ſanctificata, cocto vterẽtur in cœnobio, & ſumerẽt parùm vini. In cella verò nulli permittebatur aut ignem accendere, aut coctum guſtare. Nihil autem poſſidere tantæ erat eis curæ, quantę nihil aliud: & humilitate maximè ornabantur. Vnuſquiſq; verò laborem ſuarum manuum, qui per hebdomadam ab eis factus fuerat, ſabbato ferens in cœnobium, circa crepuſculum Dominicę, hebdomadæ ſumptus rursùs accipiens, panes, inquam, & dactylos & aquam in vaſe aliquo & palmas, rursùs redibat in cellam. Erant autem adeò remoti ab omni ſolicitudine, & à negocijs humanis ità diſiuncti, vt nihil haberent pręter ea, quibus induebantur, adeò vt non eſſet ſecundus amictus. Stratum autem quid erat aliud, quàm ſtorea? & quæ ſolent appellare centonium & embrymium, & vas fictile ad aquam: quod quidẽ ſimul ſufficiebat ad potum & ad palmas irrigandas.

Nota abſtinentiã, &c.

Item ſtratum.

Hæc lex autem eis eſt optimè tradita à Geraſimo, vt exeuntes cellas, dimitterẽt apertas, vt liceret ei, qui vellet, ingredi, & quod vellet, accipere ex illis vilibus & ad vſum neceſſarijs, nemine prohibente, quinetiam ipſi quoquè cernerentur viuẽtes Apoſtolicè, & eſſet eorum quoquè, qui habitabant in ſolitudine, eis conſimiliter cor & anima vna: quandoquidem nemo ex ijs, quæ habebat, iudicabat eſſe aliquid proprium, ſed omnia eis ex æquo eſſe communia. Porrò autem hoc quoquè dicitur de Anachoretis, quòd cùm quidam ad eum acceſſiſſent, & peterẽt vt ſibi liceret aquam calefacere, & coctum ſumere, & ad lucernam legere, magnum reſpondentem Geraſimum, dixiſſe: Si ſic vultis viuere, multò magìs expedit, vt vos viuatis in cœnobio. Ego enim nequaquàm permittam toto meæ vitæ tempore hoc fieri apud Anachoretas. Adeò vt cùm Hierichũntini audirent eorum, qui erant apud Geraſimum, eſſe adeò arctum & omnis ſolatij expers vitæ inſtitutum, eſſeque admodùm aſperum & violentum, hanc ſibi legẽ tulerint, vt Sabbato & die Dominico ad eos abirent, & eis non modicam afferrent conſolationem.

Act. 4.

nem. Sed hoc quidem eſt laus Hierichuntinorum, & euidens argumentum animarum virtutis amantium.

Cùm autem multi ex ijs, qui ſub hoc magno Geraſimo erant, decertatoribus, viderent multos mundanos cum hoc propoſito & ſcopo ad ſe venientes, tantũ abeſt, vt eis gratus & iucundus eſſet eorum aduentus, vt nec eos quidem in regione omninò videre aut tolerare poſſent: ſed potiùs, vt valdè læſuros, eos fugerent & declinarẽt. Illi enim pulchrè ſciebant, perfectæ temperantiæ matrem eſſe abſtinentiam, vt quę poſſit & turpes expellere cogitationes, & ſomni leuare grauitatem: Vt qui non ſolùm verbis, ſed etiam factis hoc à patre optimè didiciſſent. Hi enim illum dicebant tanti feciſſe abſtinentiam, vt quadraginta ieiunij dies ieiunus tranſigeret, contentus ſola ſacramentorũ participatione. Cùm ſic vixiſſet Geraſimus, & ijs, qui ſub eo erant, fuiſſet exẽplar virtutis & occaſio ſalutis, communis aduenit finis * quinto menſis Martij, indictione tertiadecima, in cõſulatu Zenonis Auguſti ſecundo. Nobis autem rursùs redeundum eſt, vndè digreſſi ſumus.

Abſtinentiæ vis.

Mira abſtinentia Geraſimi.

*ſor. * quarto*

Cùm iam tunc Leo pius & Chriſti amãs, Marciani ſucceſſiſſet imperio, Timotheus quidam cognomine Aelurus, totam concutiebat & conturbabat Alexandriam. Deindè autem cùm ipſum quoquè Patriarcham ciuitatis (ô iniquas & impias manus) in diuini baptiſmatis piſcina interfeciſſet, ſedem audacter & impudenter inuadit. Cùm ergò in Aegypto omnia eſſent plena turba & tumultu, duo quidam Anachoretæ, quibus nomen erat Martyrius & Elias, vnus quidẽ Cappadox, alter verò Arabs, profecti ex monte Nitriæ, ad magnum illum veniunt Euthymium, & vnuſquiſque eorum in cella ſeparata apud ipſum lõgo tempore ſunt verſati: quos quidem hic vir diuinus amplectebatur lege amicitiæ, & aſſiduè inuitabat ad collocutionem, & ad Cutilam & Ruban receſſûs & deſcenſûs, eos quoquè ſimiliter faciebat participes. Cum quibus & vnà cum Geraſimo & alijs deincèps Anachoretis, ſanctæ illæ manus vnaquaque Dominica intemerata ſumebant ſacramenta. Præuidit autem magnus Euthymius perſpicaci oculo animæ ea, quæ erant euẽtura Martyrio & Eliæ, nempe fore, vt Iacobi, qui clarus erat in choro Diſcipulorum, vnuſquiſque eorum ſedis ſit ſucceſſor futurus.

Proterij epiſcopi Alexandrini cædes.

Poſt hæc verò Elias quidem cùm deſcendiſſet in Hiericho, ędificat ſibi cellã ante ciuitatem: quæ acceſſionibus ab eo factis paulatìm dilatata, tranſmutata eſt in ea, quæ nunc cernuntur, monaſteria. Martyrius autem ſpeluncam quandã ad Occidentem, quæ quindecim ſtadijs diſtat à Laura, ingreditur: & cùm ſatìs temporis in ea permanſiſſet, magnum quoddam & inſigne is illic quoquè conſtruit monaſterium. Sequenti autem anno Iuuenalis quidem Patriarcha quartodecimo anno eius patriarchatûs ex hac vita excedit: Anaſtaſius verò communi omniũ ſuffragio ad ſedem illius promouetur, de quo Euthymij fuerant prędictiones, & de eo verę promiſſiones. Quarum is ſtatìm recordatus, Pheidum, qui in Lauram cum ipſo acceſſerat, & illas audiuerat prędictiones, ordinat Diaconum, & rursùs ad magnum illum mittit Euthymiũ vnà cum cuſtode crucis, & prophetię ſignificans euentum, & rogans vt ſibi permitteretur ad eum deſcẽdere. Is autem dat hęc reſponſa: Ego quidem ſemper deſidero veſtram videre perfectionem, & ſic lucrum conſequi ſpiritale. Sed prior quidem veſter aduẽtus erat ab omni turba remotus, & ſeparatus ab omnibus negocijs. Nunc autem veſtri magiſtratûs magnitudo dat vobis alium locum & ordinem, Deo ità volente. Quamobrem longè meam ſuperat imbecillitatem veſtra ſcilicet præſentia. Rogo ergò te, nè ampliùs vexeris huc iter ſuſcipiendo. Sin minùs, ego quidem te venientem prompto & alacri animi ſtudio accipiã, & deindè neceſsè erit, vt non poſſim alios ampliùs repellere, nec potero deincèps ampliùs hîc verſari, vt qui ab eorum, qui accedunt, ſim opprimendus multitudine. Sed quę ad magnum quidem ſpectant Patriarchã, ſic habent. Vult autem nunc oratio, vt reuertamur ad Terebonem.

Iuuenalis epiſcopi mors.

S. Euthymius non vult vt Epiſcopus ipſũ inuiſat.

Hic ergò Terebon pręfectus Saracenorum, cùm aliqua de cauſa veniſſet Boſtras, & à quodã ſuo collega per calumniã eſſet accuſatus, ab eo, cui commiſſa fuerat regionis adminiſtratio, compręhenſus fuit & coniectus in carcerem, in quo habitare fuit longo, quod interceſſit, tempore condemnatus. Cùm autem ſycophantiæ actum magnus cognouiſſet Euthymius, ſcribit ad Antipatrum, qui tunc regebat eccleſiam Boſtrenorum, vnà cum literis mittẽs Gaianum fratrem Stephani epiſcopi Iamneæ, vt omnem adhiberẽt diligentiã, vt Terebon liberaretur à vinculis. Ille verò cùm accepiſſet literas, & excepiſſet

Terebon epiſcopus cõpręhenditur.

piſſet Gaianum, & liberâſſet quidem Terebonem ab omni accuſatione, & ſumptum, quo erat ei opùs ad iter conficiendum, ei ſuppeditâſſet, ad magnum mittit Euthymiũ: Gaianum autem, velutì quaſdam ſcintillas virtutis Euthymij, ſtatuit retinere, cumque Medaborum ordinat Epiſcopum.

Eudocia multa condit templa, &c. Beata autem Eudocia cùm quàm plurima templa Deo ædificâſſet, Gerontocomia, & Prochotrophia, & monaſteria, quæ ne facilè quidẽ poſſunt numerari, piè conſtruxiſſet, iuſſit in quodam ex ijs templis, quæ erant ab ea ædificata, quod eſt ſacrũ Petro principi Apoſtolorum, ſitum autem eſt è regione Lauræ Euthymij, non diſtans minùs quàm viginti ſtadia, ciſternam valdè profundam ſimul & latam fodere gratia alicuius vſûs neceſſarij. Cùm autem aliquandò veniſſet ad eam ſpectandam, videt Lauram Euthymij poſitam in media ſolitudine, & quemadmodùm cellę fratrum erant à ſe inuicèm ſeiunctę: & cùm illud ſcripturę apud ſe cogitâſſet, Quàm pulchri ſunt pedes Iacob, tabernacula Iſrael: & ex eo anima eſſet valdè compuncta, ad eum ſtatim mittit Gabriëlium, rogans vt ſibi permitteretur ad eum accedere, & frui illius ſermone & doctrina, & ſimul etiam Lauræ, eique dare reditus, habebat in animo. Cauſa autem erat, vt fratribus daretur decętero ſufficiens neceſſariarũ rerum ſuppeditatio. Ille verò eam ſic priùs compellat: Cùm tuus deceſſus ſit in foribus, cur ſolicita es, ô filia, & diſtraheris circa plurima? Illa ſint tibi ſolũ parata, quę pertinent ad exceſſum ex hac vita. Noſtrì autẽ nè memineris, quantùm ad redditus & pecunias: ſed communis Domini memineris, apud quem rogamus, vt tu noſtrì potiùs recorderis. [Num.24.] [Euthymius Eudociæ obitũ prædicit.]

His illa auditis, his duabus affectionibus bifariàm diuiſum habuit animum, admiratione & animi ægritudine: illud quidem magni Euthymij tribuens præſcientię, & quemadmodùm quod ipſa de ipſo animo agitabat, ille longo antè ſpatio intelligat: hoc autem propterea, quòd ipſa à ſua ſpe excidiſſet. Volebat enim ei pecunias relinquere & redditus, vt diximus. Hinc verò venit ad ſanctam ciuitatem, & cùm Anaſtaſium accerſiuiſſet Patriarcham, & ei expoſuiſſet, quæ à diuino audijſſet Euthymio, ea fecit, quæ illi priori cogitationi reſpondebant, & erant planè fraterna. Et primùm quidem Stephani Protomartyris Chriſti templum, quod nondùm erat plenè conſtructum, dedicat quintodecimo menſis Ianuarij. Deindè cùm ei etiam multum tribuiſſet reditum, & eius curam dediſſet Gabriëlio, neque alias quoquè neglexit eccleſias, quæ ab ea ædificatæ fuerant: ſed eas quoquè valdè diligenter obibat, & dedicans & ſufficientem redditum vnicuique attribuens. Cùm quatuor autem menſes iam præterijſſent poſt dedicationem, ipſa quoquè, humana vita relicta, excedit ad Dominum. [Eccleſiæ S. Stephani dedicatio & reditus.]

Longo autem poſt tempore, cùm eſſet Euthymius iam nonaginta annos natus, in grauem morbũ incidit ſanctus quoq; Theoctiſtus: qui erat adeò morti vicinus, vt ipſe quoq; ſe mox eſſe deceſſurum ſignificârit, vt cuius iam eſſet ſenectus profundiſſima, & humanorum eſſet plenus dierum. Cùm ergò ad eum viſendũ magnus veniſſet Euthymius, & adſpexiſſet eum verſari in magno periculo, ſtatuit paucos aliquot dies cum eo manere, vt cùm iam eius ſancta ad Dominum excederet anima, ipſe iuſta corpori faceret, & ea omnia, quę mos eſt, in eo impleret. Cùm autem cognouiſſet Patriarcha apud Theoctiſtum aſſidere Euthymium, & id exiſtimâſſet ſatìs opportunam ad eum veniẽdi occaſionem, cùm beatus Theoctiſtus iam ad Deũ exceſſiſſet, tertio die Septembris ad eum accedit, & communiter ab eis facta reliquiarum ſepultura, deindè & quę erga Euthymium vehemẽs iubebat deſideriũ, fecit Patriarcha, & cùm ſacras illas manus ſuauiter pręhẽdiſſet, & eis eſſet circũfuſus, & vehementer eſt amplexus, & inter amplexus dixit verba teſtantia deſiderium: Iandiù ab hinc ego ſanctas has manus deſiderabam, & eccè Deus mihi impleuit deſideriũ. Sed rogo te venerãde Pater, & valdè rogo, primùm quidem, vt Deum preceris, vt tuæ in me perpetuò conſeruentur prædictiones: Deindè, vt ad me etiam aſſiduè ſcribas de ijs, quæ videntur, quæcunq; lex præcipit filio. [Anaſtaſij patriarchæ ſtudium erga Euthymium.]

Hæc cum Euthymio benignè admodùm colloquebatur, & quæcunque alia tempus poſtulabat, & poſt longum tempus cum eo congreſſio reuocabat in memoriã. Is verò cum ſolita illa ſua moderatione, Hoc ego, reſpondit, potiùs peto à tua beatitudine, vt in tuis ad Deum interceſſionibus & ſupplicationibus noſtrì quoq; recorderis. Ille verò reſpondens: Nequaquàm, inquit, ô pater, hanc tibi concedã petitionẽ. Hoc enim, inquit, rogo, vt à te primus accipiam. Pulchrè enim iam ſum expertus diuinorum chariſmatum, quæ in te eſt, operationem & virtutem. Ille autem placidè admodùm & leniter, [S. Euthymij humilitas.]

Con-

Concede, inquit, venerande pater, & exorare, vt præſentis monaſterij, mea & tua cauſa, & ipſorum etiam fratrũ curam geras, eiq; vt par eſt, prouideas. Ad hęc patriarcha, Cùm, inquit, adhuc ſanctus eſſet ſuperſtes Theoctiſtus, tu huic pręfuiſti ſolitudini, eamq; effeciſti ciuitatem inſignem multitudine & virtute eorum, qui inhabitant, & reddidiſti veluti quandam aliam Chriſto Hieruſalem: & nunc rursùs cùm ille è vita migrauit, ſua tibi relinquit. Ille ergò cùm hęc dixiſſet, & ſancto vale feciſſet, reuerſus eſt ad ſuam habitationem. Magnus autem Euthymius, cùm Marin patruum Terebonis, ex virtute viuentem, & iam ætate prouectum, monaſterij pręfectum cõſtituiſſet, reuertitur ipſe quoquè in ſuam Lauram. Cùm ipſe autem in monaſterij pręfectura duos annos vixiſſet, & deindè è vita migrâſſet, deſcẽdens rursùs magnus Euthymius, ſacrum quidem eius corpus in Theoctiſti magna theca piè deponit: cuidam autem Longino, propter vitam laude digno, committit curam monaſterij.

Statim autem poſt magni Theoctiſti deceſſum, cùm Olympius Scythopolis Epiſcopus vitam reliquiſſet, Coſmas quidẽ cuſtos crucis pro illo ordinatur Epiſcopus: Chryſippo autem cuſtodis crucis committitur miniſterium, & nec in eo excidit prędictio Euthymij. Sed beatus quidem Coſmas cùm totos triginta annos manſiſſet in eo munere, in ſecunda Paleſtinæ prouincia magnis claruit pulchriſque rebus ex virtute geſtis. Chryſippus autem, qui erat illius quoquè frater, cùm duodecim annos obijſſet munus cuſtodiendæ crucis, ſcriptis relictis & numero multis, & propter ea quæ tractant, laude dignis, vita excedit. Horum verò frater Gabriëlius, cùm fuiſſet, vt priùs diximus, Preſbyter & Pręfectus vigintiquatuor annos, ædificauit ſibi breue quoddam monaſterium in valle venerabilis templi ad Orientem, quod nominatũ fuerat ſanctæ Aſſumptionis. In quod quidem, ad imitationem beati Euthymij, poſt diuinorũ Theophaniorum octauum diem ſecedens, in eo morabatur vſque ad feſtum Palmarum. Cùm autem eſſet ſtudioſus, habuit ingenium quoquè ei opem ferens. Quo factum eſt, vt linguam exerceret & ad Gręcorum ſermonem & Romanorum & etiam Syrorum. Moritur verò octogeſimo ætatis anno in monaſterio, & fit illic viro ſepulcrum, qui ſignis maximis eſt inſignis. Atque quæ ad Euthymij quidem pertinẽt diſcipulos, ea ſunt huiuſmodi, & fuit talis vniuſcuiuſque deceſſus.

Theophania & feſtũ Palmarum

Ego autem ad ea, quæ conſequuntur, eius rectè facta reuertor. Nam hęc quoquè mihi cum alijs Iohannes ſilentiarius & Epiſcopus, & Thaleleus Preſbyter narrauerũt. Dicebant enim, quòd verſantibus aliquando ipſis in ſolitudine, in eos incidens beatus Saba colloquebatur, dicens, quòd cùm adhuc eſſet in cœnobio, aſcendiſſet poſt mortem Theoctiſti ſimul cum Longino Pręfecto, ad magnum Euthymium. Cùm autem aliquot dies morati eſſent circa Ruban cum Martyrio & Elia, & vnà cũ eis adeſſet ſanctus Geraſimus: Quoniam, inquit, prompto & alacri animo videt magnus Euthymius me & Domitianum, vtroque aſſumpto, tranſibat per interiorem ſolitudinem. Cibus autem nobis erant radices melagriorum. Deindè peruenimus ad quandam terram admodùm incultam, ſiccamque & omninò aquæ expertem. Ego autem, qui planè eram rudis & imperitus conuerſationum, quæ fiunt in ſolitudine, vehementiſſima ſiti oppreſſus deficiebam animo, & nec pedes quidem habebam, qui poſſent itineri conficiendo ſufficere. Conuerſus verò, inquit, magnus Euthymius, cùm me ſic iam deficientem & defeſſum adſpexiſſet, mea cauſa eſt animo commotus: & cùm ſe paululùm à nobis ſeiunxiſſet, & ad terram proſtrauiſſet, orabat, dicens: Domine, da aquam in terra ſitienti, fratris ſitim conſolans. & poſt preces ſurgens, appręhendit ligonem, quo herbarum excindentes radices, alimentum nobis comparabamus, & ſolum parùm ſcindit, & ſtatìm aqua è terra ſcaturit, & bibere permittit. Cùm ergò bibiſſet, & ſitim quæ eum premebat, depuliſſet, Deo egit gratias, qui pręter opinionem per ſuos ſeruos talia facit miracula.

S. Euthymius precibus aquam impetrat à Deo.

Cùm ergò apud Deum tantam haberet Euthymius fiduciam, & tantam ſpiritûs gratiam è ſuperis attraxiſſet, ne communis quidẽ mortis ei tempus eſt celatum, nec quęcunque euentura erant in eius Laura, ſicut diuini Patres de ijs mihi narrârunt. Dicunt enim, quòd octauo quidem die poſt feſtum luminum, quo ſolebat ad interiorem proficiſci ſolitudinem, conuenerunt quidem ij qui erant ipſum dedu cturi, & quicunque eius peregrinationis omninò volebant eſſe ſocij: inter quos erat etiam Martyrius & Elias. Cùm autem nihil parati inueniſſent, neque quod eſſet ſeceſſui conueniens, quinetiam eum omninò offendiſſent imparatum, rogârunt an non eſſet cràs profecturus. Ille verò,

Feſtum luminum.

Tota, inquit, hebdomada ero vobiſcũ in Laura, & ſabbati media nocte à vobis ſeparabor. Hoc autem dixit, priùs ſignificans ſe tunc eſſe moriturum. Tertio itaque die, qui eſt poſteà conſecutus, cùm aduenisset dies feſtus diuini Antonij, præcipit vt vigilent in templo per totã noctem: & nocturnis illis hymnis ab eo peractis, cùm aſſumpſiſſet Presbyteros in eo, quod Diaconicum appellatur, Nullas, inquit, ô fratres, vobiſcum ampliùs peragam vigilias. Me enim iam vocat Deus à vita pręſenti. Sed nunc quidem exite, & accerſite mihi Domitianum: manè autem patrum veluti quidam cœtus conueniat. Manè ergò magno ſtudio omnes ad eum conuenerunt, & cùm ſe parùm retinuiſſet, ità eos cœpit alloqui:

Nota, dies feſtus S. Antonij.

Patres mei & fratres dilecti in Domino, & filij, ego quidẽ iam poſtremam viam meorum patrum ingredior. Vos autem oportet veſtrum in me amorem in cuſtodiendis pręceptis oſtendere: ex quibus pręcipuè eſt charitas, quæ eſt vinculum virtutum perfectionis. Quod enim ſal pani, hoc eſt charitas virtutibus. Nec ſine ea fieri poteſt, vt ſe virtus rectè gerat: quandoquidem vniuerſa virtus per charitatem & humilitatem firma & ſtabilis cognoſcitur. Nam humilitas quidem nouit eum, qui ea vtitur, ad ſummum rectè factorum extollere: Charitas verò & firmiter continet, nec ſinit, vt cadat ab illa altitudine. Eſt autem charitas maior humilitate: quod quidem manifeſtum eſt ex ipſo exemplo Domini & opificis. Nam propter ſuam in nos charitatem ſeipſum ſua ſponte humiliauit, & factus eſt ſicut nos. Oportet ergò ei perpetuò confiteri & hymnos offerre. Nam hęc quidem omnes, vt ſemel dicam, homines honeſtum eſt exercere. Nos autem præ cęteris, & propter pacta conuenta cum eo inita, & quòd ab omni perturbatione liberi, & à negocijs, quæ ad victum comparãdum pertinent, minimè diuulſam & diſtractam vitam noſtram agamus, & ſoli nobis ipſis ſeorsùm attẽdamus. Et corpora & animas, ô fratres, ſemper caſtas conſeruare oportet, & conſueta in ſynaxi glorificatio, & quæ nobis deſupèr tradita eſt, regula conſeruanda eſt à vobis omni diligentia. Eorum, qui affliguntur, cura eſt gerenda pro viribus. Qui ex fratribus colluctatur cum improbis cogitationibus, is ſemper à vobis confirmetur, & perpetua fruatur admonitione & doctrina & pręceptione, nè imprudens paulatìm ſupplantetur, & caſu graui à diabolo proſternatur. Porrò autem hoc quoquè vobis vltimum adijcio mandatum: Nunquàm ijs, qui * adſunt, occludatur ianua: ſed ſit ſemper aperta cuiuis viatori, & ad excipiendum veluti paratiſſima. Quinetiam ipſum tectum ſit vobis commune hoſpitibus atque tranſeuntibus, & ea, quæ habetis, egentibus proponantur communia. Sic enim copioſam ſuppeditationem à ſuperis conſequemini.

Suprema oratio Euthymij ad ſuos.

Humilitatis & charitatis encomium.

for * aduenıunt,

Hęc cùm eis mandâſſet, deindè etiam eos interrogauit, quemnam eis vellent imperare & præeſſe. Illi autem vno veluti conſenſu reſponderunt omnes, Domitianum. Ille verò, At hoc, inquit, nequit fieri. Domitianus enim non hîc lõgo tempore poſt me manebit: ſed cùm ſeptimũ ſolùm diem tranſegerit, ſequẽti, me conſequetur. Hoc omnes, qui aderant, obſtupefecit, cùm tam apertè & tam liberè dictum eſſet. Cùm de Domitiano itaque ſpem perdidiſſent, petunt quendam Eliam, œconomum inferioris monaſterij, genere Hierichuntinum. Ad eum ergò protinùs conuerſus magnus Euthymius: Eccè, inquit, omnes patres te ſibi paſtorem & præfectum eligunt. Tu autem vide, vt tibi ipſi attẽdas & toti gregi. Oportet verò te hoc quoquè ſcire ante alia, quòd Deo viſum ſit, haud ità diù abhinc hanc Lauram fieri cœnobium. Deincèps autem & vbinàm ædificari cœnobium, & quemadmdùm conſtrui oporteat, & de hoſpitum exceptione, pſalmodiaque & ſtudio in regula adhibendo pręcepit Eliæ, & de non negligendis fratribus, & maximè ijs, qui improbis grauantur cogitationibus. Deindè verò hoc poſtremò dixit omnibus: Si inuenerim aliquam ad Deum fiduciam, hanc primam petam à Deo gratiam, vt vobiſcum & cum veſtris poſteris ſit ſemper ſimul ſpiritu in ſeculum.

Prædicit mortem Domitiani

Hæc cùm dixiſſet, dimiſit quidem omnes pręter Domitianum: & cùm tres poſteà dies manſiſſet in diaconico, ſabbato noctù dormit in pace, & ad eam quæ illic eſt, tranſit beatitudinem, re vera ſenex & plenus dierum, viceſimo die menſis Ianuarij: in anno quidem à mundi creatione, conuenienter temporibus ſcriptis ab Hippolyto, qui fuit antiquus & ipſis notus Apoſtolis, & ab Epiphanio Cyprio, & ab Herone philoſopho & confeſſore, quinquiès milleſimo quingenteſimo & ſexageſimo, Domini autem noſtri Ieſu Chriſti in carne aduentûs quadringẽteſimo & ſexageſimoquinto. Sciantur autem hęc quoquè de Euthymio, quòd habitu quidem erat minimè fictus & mitiſſimus: adſpectu

Obitus S. Euthymij.

ctu autem teres & albus, valdeque lætus & iucundus ad videndum, omninò canus propter ætatem, paulò breuior, denſa barba & vſque ad zonam promiſſa, membris ſanus & integer, vt cui non digitus, non vnguis, non dens, non parua nec magna pars abeſſet corporis. Atque natus quidem fuit, vt ſuperiùs dictum eſt, ex reuelatione. Tres autem annos natus, Deo fuit conſecratus, in principio ſcilicet magni Theodoſij. Cùm verò tranſijſſet per omnes eccleſiaſticos ordines, venit Hieruſalem circa viginti & nouem annos vitæ propriæ. Cùm verò ſexaginta & octo annos tranſegiſſet in ſolitudine, nonageſimo quidem & nono anno ſuæ ætatis, decimo autem ſexto imperij Leonis, excedit è vita.

Eius effigies.
Mira res in tanta vitæ aſperitate.

Cùm autem fama celeriter per omnem ſparſa eſſet regionem, Monachorum & laicorum congregata eſt multitudo, quæ non poterat facilè numerari. Quinetiam Anaſtaſius Patriarcha Hieroſolymitanus, cùm ſimul aſſumpſiſſet examen Clericorum & militum, acceſſit. Cum eo autem aderat Chryſippus & Gabriëlius, & Diaconus quoq; Pheidus: Anachoretæ quoquè, qui erant in ſolitudinibus, vndiquè conuenerunt: Quorum erat vnus quoquè Geraſimus. Omnes autem in ſtuporem adducebat continuatio miraculorum. Cùm ergò conueniſſet multitudo propè innumerabilis, prohibebatur ſacrum illud corpus à ſepultura, cùm iam eſſet hora nona, donèc milites, vt eis iuſſum fuerat à Patriarcha, repellunt multitudinem: & ſic vix tandèm datur aditus diuinis patribus, vt corpori illi, quod tam ſtrenuè decertauerat, & multa paſſum fuerat, iuſta peragerent, & cum ijs, quos decet, hymnis in locupleti loculo deponerent. Atq; dolor quidem Euthymij priuationis, multis erat cauſa lachrymarum: Martyrium autem & Eliam longè tangebat vehementiùs, & ij valdè lachrymabantur. Sed cùm illos quidem conſolatus eſſet Patriarcha per Chryſippũ crucis cuſtodem, & cùm ijs, quibus opùs erat, vſus eſſet admonitionibus, hortatus eſt vt frequentiùs ad eum accederent. Cùm autem reliquiſſet Pheidum in Laura Diaconum, ei ædificandi committit negocium: & cùm eſſet in ſanctam reuerſus ciuitatem, mittit opifices ad opus & materiam, vt beatę illę Euthymij reliquiæ in apto & conuenienti loco deponerentur.

Miracula.
Honorifica admodùm ſepultura.

Domitianus verò, qui magni erat verè magnus & germanus diſcipulus, vt qui eſſet eius vitæ imitator accuratiſſimus, cùm pluſquàm quinquaginta annos ſancto inſeruijſſet, à loco non receſſit: ſed permanſit deincèps ad ſextum vſque diem ab illo tempore, vt qui ſtatuiſſet non eſſe ſibi viuendum decæterò, nec ferendum eſſe, vt hanc lucem omninò adſpiceret. Cùm ſeptimus autem iam dies aduenıſſet, ei lętus noctù apparet Euthymius: Veni huc, dicens, tibi paratam gloriam conſecuturus. Eccè enim, inquit, Deus tibi conceſſit, vt nos quoquè hîc degamus communiter. Hęc Domitianus annunciat fratribus, cùm veniſſet ad ſynaxim. Sicque ipſe in gaudio & ſpe bonorum futurorum, è vita excedit.

Obitus Domitiani.

Diaconus autem Pheidus, multis collectis operîs, & magno adhibito ſtudio, ſpeluncam, quæ in principio tenuit ſilentem diuinum Euthymium, pulcherrimam & maximam ædem efficit: cuius cùm medium attribuiſſet thecæ magni illius patris, ex vtraque parte elaborat thecas Presbyterorum, Pręfectorum, & reliquorũ ſanctorum virorum. Poſtquàm autem perfecta iam fuiſſent omnia, tabulam, quæ erat ſepulcro imponenda, & argenteum vrceum, & cancellos Patriarcha ſtatìm mittit Hieroſolymis. Deindè ille ipſe quoquè deſcendit ad Lauram, cumq; ſanctum illud beati viri corpus cum lampadibus & hymnis proprijs crediďiſſet manibus, transfert ad eam ædem, quam ipſe recenter fuerat fabricatus, & in ſacro ſuo deponit loculo, vt nunquàm poſſet ampliùs aperiri, & nec vel vllæ paruæ poſſent illinc eius auferri reliquię. Cùm tabulam autem impoſuiſſet, vrceum deſupèr quaſi circa pectus defigit. Illa verò ab eo tempore in hodiernum vſq; diem omne genus gratiæ dat ijs, qui ad eum accedunt fideliter. Atque cùm ſic quidem pręclarè feciſſet reliquiarum tranſlationem ſeptimo die Maij, adſumpto ſecum Martyrio & Elia, rurſùs reuertitur in ſanctam ciuitatẽ, & eos ordinat Preſbyteros, & refert in catalogum cleri ſanctæ reſurrectionis. Et hęc quidem ſic habent.

Spelunca mutatur in templum.
Trãsfertur corpus S. Euthymij.
Miracula.

Reſtat autem nunc, vt perſequamur quanam de cauſa, & quemadmodùm Euthymij Laura tranſmutata ſit in cœnobium. Neceſsè verò eſt orationem paulò altiùs repetere, vt ſic apertam & dilucidam faciamus narrationem. Cùm vnus iam præterijſſet annus poſt mortem magni Euthymij, Leo ille magnus & Chriſti amans Imperator excedit è vita, relicto Leone ſuo nepote planè infantę ſucceſſore imperij. Ei autem, cùm pa-

rùm in imperio vixiſſet, ſuccedit pater Zeno, ſed ille quidem, cùm ex inſidijs Baſiliſcus quidam inuaſiſſet imperium, fugit in Iſauriam. Cùm verò Baſiliſcus occupâſſet imperium, facit conciliabulum aduersùs diuinam Synodum Chalcedonenſem: quo quidem nitens pars eorum, qui erant ſchiſmatici in ſancta ciuitate, cùm ſibi Gerontium quendam præfeciſſet Archimandritam, multa innouat aduersùs Eccleſiam, nec minora ijs, quæ priùs auſus fuerat Theodoſius. Quinto autem anno poſteà moritur quidem Anaſtaſius Patriarcha, iam incipiente menſe Ianuario. Zeno verò reuerſus ab exilio, vincit quidem Baſiliſcum, qui adhuc tenebat imperium: rursùs autem recuperat imperium, quod amiſerat. Et ſedi quidem Hieroſolymitanæ ſuccedit Martyrius, de quo mihi ſuperiùs ſæpè facta eſt mentio, qui ad ipſum Imperatorem Zenonem & Acacium Epiſcopum Conſtantinopolitanum ſcribit de ſchiſmaticis & illorum blaſphemia & vitanda hæreſi: & cùm Pheido Diacono dediſſet literas, mandat ei quoquè non pauca ore dicenda.

Côcillabulum contra Concilium Chalcedonenſe.

56. Ille autem cùm Ioppen perueniſſet, & quoddam aſcendiſset nauigium, quod proficiſcebatur in Corycium, vbi fuit in ipſo mari Parathenico, in magnam incidẽs procellam & tempeſtatem, media nocte patitur naufragium. Cùm verò iam demergeretur, nec ſe ſupra fluctus poſset omninò tollere, ſed propterea quòd in medio mari eſset, & quòd nox eſset obſcura & incerta, periret, in quoddam lignum ex inopinato, vel potiùs quòd Deus id dediſset, incidit: & cùm in quendam locum enatâſſet, & à tanta calamitate ſe paululùm recreâſſet, venit ei in mentem admirabilis Euthymius, & ſtatim illius implorabat auxilium aduersùs periculum, & ambas ei manus tendebat, & illius nomen ſępè inuocabat. Cùm ſic ergò laboraret, ei alicundè magnus appáret Euthymius, per mare tranſiens, & ſecurè in ipſis fluctibus inambulans. Quem cùm repentè vidiſſet Pheidus, adductus eſt in admirationem. Eum autem ab animi angore & timore volens rursùs ſtatim liberare, ea qua priùs quoquè ſolebat allocutione: Noli, inquit, timere. Ego ſum Euthymius, Dei ſeruus. Scias non eſſe bonum hoc iter in conſpectu Dei. Neque enim afferet vtilitatem aliquam matri eccleſiarum. Et ideò oportet te reuerti ad eum, qui te miſit, & ei meo nomine iubere, nè ſit ſolicitus de diſiunctione ſchiſmaticorum: haud enim ità diù abhinc, ſed illo Pontificatum obtinente, futuram vnionem, & omnes, qui ſunt Hieroſolymis, futuros vnum gregem, & ſub vno paſtore. Te autem oportet venire ad meam Lauram, & fratrum quidem cellas diruere ab ipſis fundamentis, cœnobium verò ædificare illic, vbi meum ædificâſti cœmeterium. Nõ enim Lauram, ſed cœnobium potiùs eſſe locum Deo placet. Hæc ille quidem mandat Pheido, & ſuo eum pallio induit. Ille autem re ipſa, & non in ſomnis protinùs raptus, nõ diſſimili fortè modo ei, quo Abacuc, ità facilè & momento temporis ſtatuitur in litore, & perindè àc ſi à ſomno ſurrexiſſet, ô diuinam prouidentiam, in ſancta inuenitur ciuitate. Sic autem pręter opinionem in domo conſeruatus, deponit quidem illud diuinum Euthymij pallium, quod tantum pelagus tranſuolare penna citiùs effecit & tutiùs, conſueto autem induitur veſtimento: illud verò, (ſed eſt attendendum: miraculo enim cognatũ & conſimile ſequitur miraculum) à quadam veluti manu abreptum, euaneſcit & tollitur de medio. Cùm ad ſe ergò rediiſſet Pheidus, & quęnam eum mala oppreſſiſſent cõſiderâſſet, vndæ, fluctus, nox, deſperatio, & quęcunque ſunt mala tempeſtatis: deindè verò animo agitâſſet repentinam huius inexpugnabilis calamitatis ſolutionem, magnumq́; Euthymium, & quemadmodùm cùm iam eſſet defeſſus, & grauiter ſuffocaretur, ei appáret pedibus ingrediens in fluctibus, & veluti manum illam porrigens hilarem, vultumque vnà & vocem, & ei mandans ea, quæ dicta ſunt, & tandèm imponens pallium, & tantum mare veluti alatum per aërem tranſmittens, & domi ſuæ reddens inſenſiliter. Hęc cùm apud ſe conſiderâſset Pheidus, emiſit illas voces cum magna admiratione: Nunc ſcio verum eſse & germanum Dei ſeruum magnum Euthymium, ab eoque miſsum, me liberâſse à calamitate.

Obſerua de innocatiõe Sanctorũ.

Matrem eccleſiarũ dicit Hieroſolymitanam indè, ortæ ſint ec eccleſiæ.

Dan. 14.

Inſigne miraculum.

Deinceps autem hęc quoquè matri narrauit. Illa verò eis aures lubenter accommodans, (amabat enim non ſolùm filium, ſed etiam Deum) & propterea tam eius, qui ſeruat, quàm eius qui ſeruatur, delectata narratione, & etiam lachrymas profundens ex oculis, cõſuluit filio omnia impleret. Deindè autem ad Patriarcham quoquè tranſiens, ei Pheidus renunciauit omnia. Ille verò admiratus narrationem, quæ omnem rationem ſuperat & opinionem, Reuerà, inquit, Dei Propheta eſt magnus Euthymius, magnaq́;

eſt

eſt & quæ dici non poteſt apud illũ fiducia. De ijs enim, quę Laurę euentura eſſent, cùm nos omnes eſſemus teſtes, prędixit iam in Chriſto conſummandus. Hęc cùm dixiſſet, ipſo quoquè Pheido permittit, vt ædificet cœnobium, & cõcedit, vt ad id proficiſcatur: ſimul profeſſus, ſe quoquè omnibus viribus opùs vnà eſſe aggreſſurum. Cùm aũt Pheidus magnam manum accepiſſet miniſtrorum & domùs ædificatorum, & vnũ ex mechanicis, deſcendit in Lauram, & cùm ædificâſſet cœnobium, ſepiquè & foſſa eſſet complexus, vetus quidem templum attribuit fratribus ad cœnaculum: alterum autem templum ſuperiùs ædificat. Intra cœnobiũ verò excitat turrim, quæ eſſet apertè veluti propugnaculum totius ſolitudinis, & eam collocat in medio cœmeterio. Loci verò poſituram, in qua hoc ſacrum collocatum eſt cœnobium, & eſſe pulchram propter æqualitatem, & Monachis eſſe aptam ad exercitationem propter aëris maximè temperationem, oratione deſcribam & oſtendam, quantùm potero. Aedificatur cœnobium ex diuina reuelatione.

Eſt quidam collis admodùm breuis inter duas valles, quæ ex Oriente & Occidente ſimul paulatìm coëunt, & ad Auſtrum inter ſe commiſcentur. Ad Boream autem patet pulcherrima campi planities circiter tria ſtadia, quàm fieri poteſt optimè excogitata ad voluptatem & delectationem. Per eam autem mediam torrens perfluit, qui ex alto deſcendit ex colle, qui eſt ad Orientem, fitque loco veluti quædam zona. In ipſa verò collis in planitiem inclinatione, & eorum eleganti mixtione & coniunctione, exurgit turris veluti quidam vertex & arx quædam: & turrim deincèps conſequitur porta, quæ eſt versùs planitiem, quæ cum voluptate tranſmittit eos, qui exeunt, veluti à quadam ſpecula deſpicientes pulchra illa planitiei ſpectacula. Sed quid loci naturam recenſeat aliquis, quemadmodùm eſt quidem mitis & fertilis: quali autem ſuper caput eſt aëre contemperatus: & neque maiore quàm opùs ſit calore, neq; frigore vtatur: ſed cùm ex ambobus fugerit ea, quæ moleſtiam afferunt, vniuſcuiuſque prȩclarè tenet medium: & eſt frigidioribus quidem calidior: calidioribus autem rursùs ſensìm frigidior, & cõſequenter valdè humidis ſiccior, & immoderatè ſiccis humidior, cùm ea, quæ vnicuique congruit, commoderatione? Situs cœnobij.

Cùm ergò totum eiuſmodi cœnobij ædificium ſimul & ornatus, non opùs habuërit plus quàm tribus annis propter multas manus, vehemensque & intenſum miniſterium, volebant quidem diuini Patres illud cum alio ornatu & artificio eccleſię reddere & dedicare: eos autem arcebat rursùs aquæ penuria. Nam in illa quidem ſolitudine pluit ſola hyeme. Cùm ea autem fuiſſet magna ex parte ſicca & aquæ expers, eis aqua defecerat, maximè circa vernam conuerſionem: niſi fortè in aliquibus cõcauis ciſternarum conſiſterẽt aliquæ breues aquæ reliquiæ. Quod quidem eos valdè reddebat animi dubios & perplexos, vt qui premerentur inexorabilibus naturæ neceſſitatibus. Significant certè præfectus Elias & Diaconus Pheidus Longino præfecto inferioris monaſterij, & Paulo præfecto monaſterij Martyrij, vt ſuis iumentis aquam curent ad eos transferendam ex Pharis. Sequenti autem nocte eis paratis ad iter, cùm iam congregata eſſent iumenta, illa nocte appáret beato Eliæ magnus ille Euthymius, Quid hoc ſibi vult, rogans, quòd hodiè iumenta congregetis? Cùm is verò reſpondiſſet, Vt aquam afferamus ex Pharis: propterea quòd ea nunc nobis omninò defecerit, increpauit illum, dicens: O vos modicæ fidei, quanam de cauſa Deum non rogauiſtis? Num is, qui ex prærupta petra inobedientem potauit populum, & aquam ex aſini maxilla Samſoni aliquando fecit ſcaturire, non poterit vobis quoquè ad vſum ſuppeditare, ſi ſolùm cum fide offeratis petitionem? Deindè eis etiã prohibuit iter ad Pharas, vt minimè neceſſarium. Aqua enim vobis implebuntur vel maximæ ciſternæ, ſi ne tres quidem horas expectaueritis. Pluit hic ſola hyeme. S. Euthymius appáret Eliæ. Num. 20. Iudic. 15.

Cùm ad hanc viſionem è ſomno excitatus fuiſſet beatus Elias, & ſtatìm eam Pheido & reliquis annunciâſſet, iumenta quidem à propoſito ſoluit miniſterio: cùm nox autem iam tranſijſſet, & ſol quantam videt terram ſuis illuſtraret radijs, nubes neſcio vndè aërem, qui erat ſuper cœnobium, repentè complexa, protinùs erupit in pluuiam. Et omnia quidem circumcircà ſimile adhuc puniebat flagellum ſiccitatis: ij autem ſoli, qui erant in cœnobio, præter opinionem aquam erant adepti, perindè ac ſi aliquis pluuiam circumſcripſiſſet, & rursùs vlteriùs non fineret progredi. Poſtquàm autem & ciſternæ fuerunt aqua plenæ, & non erat ampliùs opùs imbribus qui è cælo deſcendunt: diſſipata eſt ſtatìm nubes, & vehemens imbrium procella rursùs reducta fuit ad ſerenitatem. Cùm verò miraculum breuì totam peruaſiſſet ſolitudinem, & perueniſſet iam etiam Pluuia diuinitùs data.

ad ipſum Archiepiſcopum Martyrium, deſcendens ille multis copijs ad cœnobium præclaram quidem egit ſynaxim & vigiliam cum multis lampadibus & ſuffitibus. Splendidam autem & magnificam facit dedicationem, deponens ſub ara quaſdam partes reliquiarum martyrum Tarachi, Probi & Andronici ſeptimo menſis Maij. erat verò iam duodecimus annus poſt deceſſum Euthymij. Cùm aliquod autem tempus tranſijſſet, Diaconus quoquè Pheidus ſuſcipit Epiſcopatum ciuitatis, Doron quæ vocatur.

Nota antiquos ritus dedicationum.

Sed cùm ego in hunc locum venerim, mihi venit in mentem, vt de ſchiſmaticis illud addam, quod mihi etiam dignum videtur, de quo dicatur: vt quæ in mari fuit diuini Euthymij prophetia, euidentiùs hinc oſtendatur. Nam cùm iam quidem Patriarcha Martyrius, fidem tribuens Phidei viſioni admirabili, & ijs quæ in mari prædixit ille magnus, de his quidem ſchiſmaticis ceſſauit cogitare. Non multum autem temporis interceſſit, & velutì ex diuiniore quadam viſitatione Marcianus, cuius paulò antè memini, omnes ipſo conuocat in cœnobio, quod ab ipſo conſtructum fuerat in ſancta Bethleem, &, Quouſquè tandèm, inquit, ô fratres & patres, contendimus corpus Eccleſiæ diuidere in partes, idque cùm nec nobis quidem conſtet, quæ ſit Dei voluntas, ſed rem ſic credamus proprijs cogitationibus? Eſt ergò nobis conſiderandum, nè fortè exiſtimantibus recta via ingredi, in auia cõtingat incidere. Sunt enim incertæ hominum cogitationes, ſacra aiunt eloquia, & ſi videtur, ſequentes illud Apoſtolicum, & velutì exemplo vtentes, iaciamus ſortes in conſpectu Epiſcoporum & Monachorum: & ſi ſors quidem venerit ad Monachos, oportet omninò perſeuerare in ijs, in quibus nunc manemus, & quæ nobis placent. Sin autem ad Epiſcopos, cum ipſis communicare. Cùm hanc attuliſſet ſententiam Marcianus, nullus erat ex ijs, qui aderant, qui non laudaret. Iactam itaque ſortem Monachi quidem eam habuerunt: omnes autem ei ſtatìm communicabant, tanquàm ex Deo eſſe cognitam arbitrati, præter Gerontium ſolum & Romanum: & omnes ſeipſos præbent * ferentes vnioni Eccleſiæ, eique decæterò germanam ac ſynceram faciunt communionem. Cùm eos autem Patriarcha pulchrè non ſolùm ſupinis, vt quis dixerit, manibus, ſed etiam cordis ſinibus excepiſſet, præclarum & celebre feſtum agit. Admodùm enim pulchrè ciuitati exortum eſt bonum pacis, & lætatæ ſunt plateæ Hieruſalem, & per omnia Deus glorificabatur. Gerontius autem & Romanus, alter quidem cùm quadraginta quinque annos præfuiſſet beatæ Melanæ monaſterijs, alter verò in Theocorum, vt ſuprà diximus, regione monaſterium conſtruxiſſet, & deindè ex ipſis quoquè turpiter fuiſſent expulſi propter eorum, quæ ipſis viſa fuerant, impietatem, mali malè huc & illuc obeuntes receſſerunt. Sed hęc quidem facta ſunt temporibus Zenonis.

Sap. 9. Act. 1.

for. * ferueutes

Pax eccleſiæ Hieroſolymitanæ reformata.

Sequentibus verò annis, cùm Anaſtaſius poſt ipſum accepiſſet imperium, incurſionem autem feciſſent barbari, & magnam partem ſolitudinis vaſtâſſent & depopulati eſſent, euerterunt ipſa quoquè Agarenorum tabernacula, quæ eis nupèr magnus fixerat Euthymius. Deindè qui ex his quidem erant inſigniores, alia ſibi excitant in Martyrij Monachi monaſterio, & templa erigunt. Barbari autem cùm rurſùs eos eſſent aggreſſi, alios quidem interimunt, alios verò captiuos abducunt: aliquos autem in alios vicos compellunt, nempe eos, qui ex inopinato hoc periculo euaſêre ſuperiores, cùm magna & grauiſſima fuiſſet hæc illic barbarorum incurſio. Beatus autem Elias, qui Euthymij rectè præerat ouibus, cùm triginta & octo totis annis adminiſtrâſſet præfecturam, multaque præclara & egregia in ea feciſſet opera, & magnum ſuî amorem reliquiſſet fratribus, qui in eis viget vſque in hodiernum diem, ipſe quoquè feliciter excedit ad Dominum. Cùm quidam autem Simeon Apamenſis poſt illum ſuſcepiſſet adminiſtrationem, & in ea tres tantùm annos vixiſſet, Stephanus Arabs genere ei ſuccedit: qui cùm mortuus eſſet, * ei frater Procopius ſexcentos aureos ex bonis paternis tribuit monaſterio.

Irruptiones Barbarorum.

for. * eius

Sub eadem autem tempora Cæſarius quoquè quidam Antiochenus, qui in ciuilibus magiſtratibus ſæpè bonam erat aſſecutus exiſtimationem, cùm ad ſanctam veniſſet ciuitatem, & ſatis longum eſſet illic tempus moratus, incidit in quandam corpoream valdè grauem affectionem. Quoniam verò deerat manus, quæ eum curaret, & omnem ſuperabat tolerantiam & amicorum conſolationem, cùm non haberet quidnam deincèps faceret, confugit ad ſepulcrum admirabilis Euthymij, & quod ex illo fluebat oleum, fit ſtatìm ad liberandum hominem remedium, cùm ſolùm morbus fuit inunctus.

Oleum è ſepulcro S. Euthymij ſanat morbum.

Is

Is autem referens gratias pro beneficio, pecunias ſancti monaſterio alias quidem iam prębuit ſplēdidè ac magnificè, alias autem etiam quotannis præbiturum eſſe promiſit. Domum verò reuertens, cùm ad Tripolitanum Epiſcopum acceſſiſſet, quomodò ſolet animus in rebus huiuſmodi lubenter rerum meminiſſe grauium, quæ iam pręteriērunt, narrauit ei ſingula, quemadmodùm malum quidem eum inuaſiſſet, & manus medicorū & præſentia familiarium, illæ quidem ad curationem, hæ verò ad conſolationem nihil valebant: & quemadmodùm omnibus deſperatis, venerit ad ſepulcrum Euthymij, & quemadmodùm illic ſolùm vnctus oleo, protinùs & citiùs, quàm quis ſperare atq; adeò optare auſus fuerit, inuenit curationem.

Hæc ille quidem ſingulatim narrabat Epiſcopo. Quidam autem Leontius, illius conſobrinus, cùm eſſet ætate valdè iuuenis, contigiſſet verò eum intereſſe narrationi, animo protinùs, vt audiuit, incitatus, & maius aliquid animo agitans, quàm pro ætate, cùm quęcunq; ſunt mundana condemnâſſet, à quibus vtplurimùm facilè decipi & capi poteſt iuuentus, rectà venit in magni Euthymij monaſterium, & vitam ſuſcipit monaſticam. Quem vtiq;, cùm virtute euaſiſſet inſignis, accerſens Stephanus Epiſcopus, ei tradit curam monaſterij, quod conditū fuit in honorem magni martyris Leontij. Paulopòſt verò cùm ſedis etiam reliquiſſet ſucceſſorem, excedit è vita viceſimoſecundo menſis Ianuarij, cùm annos viginti & vnum integros pręfuiſſet cœnobio. Porrò autem Leontius quoquè, huius conſobrinus, Nilum quendam cœnobij presbyterum euntem Antiochiam, & ab eo hoſpitio exceptum, cùm ex ijs quæ aderant, ſatìs accepiſſet, Oreſtiadis ordinat Epiſcopum. Et hæc quidem ità ſe habent. *Leontius valdè iuuenis fit monachus.*

Reuertendum eſt autem ad magni Euthymij monaſterium, & quæ deincèps conſequuntur, ea ſunt addenda narrationi. Poſt Stephani Epiſcopi conſummationem, Thomas, qui genus trahebat ex Apamea, cùm id felix & florens accepiſset, minuit & circuncidit. Quo autem tempore is adminiſtrationem tenebat monaſterij, ad eum rurſùs venit Antiochenus Cæſarius, & ab illo humanè & benignè acceptus, cùm in eodem cum eo accubuiſſet conuiuio, deindè vt ſolet inter eos agitati eſſent ſermones, & audijſſet quòd in Diaconico eſſent illius ligni partes, in quo Dominus illo ſuo admirabili conſilio fuit crucifixus: petit ab eo, vt liceat ſancta illa ligna adorare, & eorum exiguam aliquam partem accipere. Cùm ergò annuiſset is, qui præerat monaſterio, eâdem quidem hora ei aperit ambas fores Diaconici, reſerat autem thecas rerum precioſarum, aliquid ardentiùs faciens & amantiùs: & ingreſsus eſt Cæſarius cum ijs, qui erant circa ipſum. Cùm autem adorâſsent & complexi fuiſsent, aliquam quoq; partem accipiunt illius ſalutaris & venerandi ligni. Deindè etiam ingreſſi interiorem cellam Diaconici, rurſùs conuertuntur ad ſe reficiendos. *Lignum S. Crucis adoratur.*

Theodotus autem Galata quidam, qui eis miniſtrabat, frequenter exiens per Diaconicum, & ad eos ingrediens, ſacris illis thecis apertis, ſexcentos illos ſurripit aureos, de quibus antè diximus, qui poſiti erant in tribus crumenis. Et Præfectus quidem, Cæſario & ſuis mentem adhibens, non ſenſit quod factum erat. Manè autem ſurgens Theodotus, ſimulabat ſe iraſci, & præ ſe ferebat ſe valdè indignari, quòd non liceret ei frui quiete & ſilentio. Quocircà recedit ex monaſterio, ſpecie quidē quòd deſideraret locum vacuū à tumultu: re vera autem, quòd cuperet latēre, & aurum abſcondere. Cùm ergò ad ſanctam ciuitatem iter eſset ingreſsus, vbì fuit exaduersò monaſterij Monachi Martyrij, & ſensìm ſedens, & genibus crumenas imponens, aureos quinquaginta numero ex vna harum ſumpſiſset, ponit reliquos ſub magno quodam lapide: & cùm locum ſignâſset, & ſibi notum, quoàd eius fieri poſset, feciſset, rectà profectus eſt Hieroſolyma: illinc verò Ioppen. Cùm equos autem conduxiſset, & arrham dediſset, reuertitur ad lapidem, ſub quo latebat aurum: & cùm iam propè fuiſset, (ô oculum qui omnia intueris, ô iuſtiſſima iudicia) videt quendam magnitudine maximum & adſpectu terribilem ſerpentem, qui è lapide prorepſerat, & erat veluti collocatus ad ſeruandos aureos, conari arcere eum à re aliena. Ille ergò timore affectus, tunc quidem vacuis manibus reuertitur. Sequenti autem die rurſùs redit, & rurſùs inuenit terribilem illum auri cuſtodem adeò diligenter vigilantem ad auri cuſtodiam, vt ne liceret quidem omninò accedere ad lapidem: quinętiam cùm aggredi perrexiſset, diù ſerpens ità eſt eum perſecutus, vt ſatìs habuerit illinc ſaluus recedere. Poſtridiè autem venit rurſùs ad locum, & protinùs aduolans quædam virtus aërea, cùm veluti quandam clauam incuſſiſset *Video rem admirandam.*

Nota diuinam vltionem in ſacrilegum. Theodoto,& certam ei plagam inflixiſſet,illum quidem euertit & propè exanimatum humi deijcit. Quidam autem Lazariotæ cùm tranſeundo aduenıſſent,& tam miſerè iacentem inueniſſent,accipiunt & deferunt in Noſocomium,quod eſt in ciuitate.

Cùm illic autem diù iaceret, videt in ſomnis quendam ſenem eum acriter corripientem,& dicentem: Non aliter tibi licet ſurgere, niſi ſurreptas pecunias priùs reddas Euthymij monaſterio. πανδοχεῖα Cùm itaque exindè accerſijſſet eum,qui accipiendis præfectus erat ęgrotis: & furtum confitetur, & dolum aperit, & cauſam,quæ tunc latebat, cur è monaſterio receſſerit, propalat & profert in lucem veritatis: & quemadmodùm ſub quodam lapide aurum depoſuerit,& quemadmodùm cùm ſępè acceſſiſſet & conaretur tollere, primùm quidem ſerpens & magnitudine & adſpectu terribilis, qui è lapide prorepſerat, eum expulerit admirabiliter & præter opinionem: deindè autem quędam virtus, quæ alicundè aduolauit, eum ſic affecerit. Hæc cùm accepiſſent Præfectus Thomas & Leontius, ſtatìm aſſcendunt ad ſanctam ciuitatem,& cùm Theodotum in quodam vehiculo impoſuiſſent,vt eis oſtenderet locum,in quo aurum erat abditum: ipſum quidem inueniunt ſub lapide poſitum, formidabilis autem illic cuſtos (ô miraculum) nuſquàm aderat: vt qui velutì veris dominis theſauro ceſſiſſet. Atq; illi quidem ſtatìm tollunt aureos,parùm curantes eos,qui conſumpti fuerant à Theodoto. Ipſe autem nihil ampliùs mali ſentiebat, & erat ſano corpore.

Atq; Thomam quidem, qui octo annos Euthymij præfuerat monaſterio, viceſimo quinto menſis Martij, ſeptuageſimo anno poſt diſceſſum Euthymij, benignus & clemens Dominus hinc euocat. Author hiſtoriæ huius fuit monachus. Leontius autem poſt eum ſuſcipit præfecturam monaſterij,à quo ego,qui hęc ſcriptis mãdaui,referor in catalogum fratrum illius gregis. Quæ ergò de hoc diuino & admirabili Euthymio Patres mihi narrârunt, vt dicam ſicut diuinus Dauid, Pſal. 27.2. non abſcondi à filijs eorum in generationem & generationem. Oportet autem omninò ea,quæ meo tempore facta ſunt,non deſpicere,cùm qui ſunt affecti beneficio, ſint adhuc ſuperſtites, & interſint ijs quæ gerũtur, & ſui intuitûs vtantur teſtimonio: ſed & in hodiernum vſq; diem ea,quæ ſunt præter opinionem, fiant miracula,quæ ſunt eorum quæ præceſſerunt,probatio & perfectum ſignaculum, quòd de illis nihil ſit omninò dubitandum.

Decimoſexto itaq; anno, cùm Monachorum ſuſcepiſſem habitum,vehementique quietis ac ſilentij tenerer deſiderio & habitandæ ſolitudinis,quærebam honeſtam alioquì occaſionem, vt ea conſequerer. Cùm nullam autem aliam inuenirem,prę me tuli magno me teneri deſiderio videndæ dedicationis eccleſiæ Hieroſolymitanæ, & petij vt illuc ire liceret. Dimiſſus autem à Præfecto, cùm iam eſſem receſſurus à Metropoli Scythopolitarum, mater hoc mihi dat mandatum, vt nihil ex ijs, quæ pertinent ad animam,ex me facerem abſq; admonitione & conſilio Iohannis ſilentiarij: Nè fortè, inquit,ſtatìm ab initio imprudens irretiaris errore Origeniſtarum. Cùm ergò veniſſem in ſanctam ciuitatem,& ſacra quidem loca adorâſſem, in quibus Dominus popter nos moras traxit ſalutares, & cùm diuinæ quoq; crucis lignum adorâſſem, deindè ad eum me confero. Nota adorationem. Is autem cùm & mihi alia monita dediſſet & conſilia, tandèm hoc quoq; mihi pręcipit: Si vis, inquit,ſaluus eſſe, vade ad magni Euthymij monaſterium,& in eo habita. Hæc cùm ego audiuiſſem, venio per ſolitudinem quamcitiſſimè ad Iordanem; & cùm ſatìs longum tempus cum ijs, qui illic erant, patribus eſſem verſatus, in illius magni monaſterium delatus,ſum ſuſceptus. Leontius autẽ erat, cui & ſuſcipiendi curæ,& monaſterij præfectura fuerat credita.

Cùm illic ergò verſarer,video ea æſtate quendam genere Cilicem,habitu monachũ, Paulum nomine, ex Martyrij monaſterio profectum, quem malus quidem poſſidebat ſpiritus: ab ijs autem, qui ad ipſum attinebant,adducebatur ad monumentũ Euthymij. Dæmoniacus curatur ad ſepulcrũ S. Euthymij. Cùm poſitus ergò fuiſſet monachus ad thecam reliquiarum, appárens paulopòſt magnus Euthymius,media nocte fugat dęmonem. Fuit autem hoc certum curationis teſtimonium. Nam cùm ipſa nocte aſſcendiſſet Paulus ad horam nocturnæ Pſalmodiæ,fit vnus ex ijs, qui canebant: & nobis omnibus præſentibus,ſe fatetur fuiſſe à Deo curatũ. Cùm autem quod factum fuerat, didiciſſent monachi Martyrij monaſterij, veniunt vt eum rursùs reducerent in ſuum monaſteriũ. Sed ille cùm vellet oſtendere,ſe eſſe grato animo,& apud ſe ſcriptã conſeruaret gratiã,manſit deincèps in cœnobio,omnemq; laborem & miniſterium alacri animo vnà ſubijt cum fratribus.

Cùm

Cùm nos autẽ aliquando colligeremus alimentum in ſolitudine, id verò erat quod vulgò ſolet nominari Manuthia, in colligendo rogauimus Paulum, qui ipſe quoq; aderat, quidnam ei accidiſſet, & quanam de cauſa veniſſet in cœnobium, & quamnam curationem eſſet conſecutus apud thecam reliquiarum. Ipſe autẽ, vt qui iam eſſet nobis familiaris, & apud nos nõ poſſet quidquã fingere, omnia apertè recenſet. Ego, inquit, cùm mihi Diaconatûs munus eſſet creditum in monaſterio Martyrij, neſcio quomodò laboraui auaritia, & captus ſum amore pecunię. Cùm autem eſſem inops, & neſcirem vndè vel mihi drachmam pararem, venit mihi in mentẽ ex ſacris vaſis aliqua ſurripere, & vnumquodq; eorum precio vendere, & ſic aliquo modo mihi parare poſſeſſiones. Cùm verò victus eſſem ab his improbis cogitationibus, & Dei timorem excuſſiſſem, ſurripio claues ex ara: & cùm locum aperuiſſem, in quo erant repoſita vaſa ſacra, ex ijs alia quidem mihi vſurpaui, alia autem alijs quoq; contemptìm diſtribui. Deindè cùm illo Diaconatûs munere functus eſſem, claues quidem reddo rurſùs ad aram referens. Cùm autem ad cœnam veniſſem cum quibuſdam fratribus, & me vini potione exatiâſſem, in ſtrato miſer recumbo. Protinùs verò omnis intemperantiæ cogitatio in meam diffunditur animam, perindè àc ſi omnes ſimul concurriſſent. Ego autem, cuius animus erat adhuc corruptus à temulentia, me lubenter tradidi his cogitationibus: quę me aſſumptum ſic affecerunt, vt viderer ſentire fœminam, quę vnà mecum eſſet, & vnà cum ea iacére. Protinùs ergò ad me venit obſcura quędam nubes & caliginoſa: ea autem erat ſceleratus dæmon, qui me inuaſerat: à quo victus tanquàm ab aliquo hoſte captus, manſi ab eo longo tempore cruciatus, & quid non graue patiens? Vbinàm enim malefaciendi ſatietatem hoſtis ceperit, quandò hoc facere fuerit in eius poteſtate? donèc fratres mei ducti miſericordia me tollunt, & ad ſancti capſam adducunt: & ſtatìm perindè àc ſi reſipuiſſem, & ad me eſſem reuerſus, cum calidis orabam lachrymis, vt meî magnus miſereretur Euthymius, & me ab hac ſcelerati dæmonis liberaret contumelia: & veſperè proptèr eam iacebam ſupplicans, & non intermittebam orare.

μανοῦθια

Et hic habes vindictam cæleſtem in ſacrilegum.

Implorat S. Euthymiũ.

Iam autem crica mediam noctem videbar mihi verſari in quodam loco diuino & admirabili, cuius poſituram, pulchritudinem, gratiã optauerit quidẽ videre quiſpiam, ſed verbis nequaquã poterit exprimere. Videbatur autem mihi nigra quoq; quędam cuculla & lana plena eſſe meo capiti impoſita: ea autem lana (ó malorum depulſor Dei ſerue Euthymi) abſit vt vllis alijs imponatur. Nam intrinſecùs quidem pro lana, ornata erat ſpinis, ijſq; non tolerabilibus vtiq; aut mediocribus, ſed ſtylorum ſtimulis magnitudine longitudineq; ſimilibus. Caput autem meum valdè pungebat, & nec omninò quidem hiare ſinebat aut reſpirare. Cùm tali ergò malo premerer, lingua mihi videbar verſare nomen Euthymij, & eum orare. Ille autem ſtatìm mihi appáret, multa luce circuncircà refulgẽs, pilis canus, grauis adſpectu, lætus oculis, ſtatura breuis, promiſſa barba, nigra veſte indutus, & virgam manu tenens. & quanam re, inquit, tibi opùs eſt? Quid autem vis tibi faciam? Cùm ego autem timidè & ſubtremebundè reſpondiſſem, Miſerere meæ calamitatis, & à graui me libera dæmon: ille verò auſteriùs reſpondens, Sed eſt'ne tibi, inquit, perſuaſum ex ijs quę fiunt, nihil Deum latére? Didiciſti ex ijs quę paſſus es, quantum malum ſit, res eccleſię aut Dei potiùs deſpicere, & inconſideratè ac temerè profundere? Nam quomodò rerum eccleſijs cõſecratarum gratia apertè tranſit ad Deum, ipſe autem rurſùs ſcit ex alto prębere remunerationes: ità qui eis malè vtuntur, non in alium, ſed in illum ipſum ſunt contumelioſi, & ei meritas luunt pœnas: Si enim olìm Ananias cum vxore, cùm ex ijs quæ ipſi obtulerant, ſurripuiſſent, tantas dederunt pœnas, vt ipſi vnà cum furto morerentur: quamnã veniam conſequetur, qui ne alienæ quidem parcit oblationi? Verumenimuerò, inquit, ſi pactum conuentum feceris, te non ampliùs rebus ſacris manus iniuſtas immiſſurum, nec te malas admittendo cogitationes, ſuauiter oblectaturũ, te, inquit conſolabitur Deus, & te curabit. Eſt enim benignus & clemens, & non vult mortem peccatoris, vt diuina docent eloquia, ſed vt ipſe conuertatur & viuat. Propterea enim tibi mala euenerunt pręſentia, quòd cùm tibi rerum ſacrarum creditum eſſet miniſteriũ, non tamen teipſum Deo conſeruâſti fidelem: ſed ſtatim ad dolum reſpexiſti, & furtum metens, vt verè dicam, vbì non ſeminâſti, & colligens vbì non diſperſiſti. Hinc proficiſcitur, quæ fit ab ipſo, derelictio: hinc inſultus carnis & intemperantia, & hic grauis dæmonum fluctus hinc in te inundauit.

S. Euthymius ei appáret.

Notent hęc vſurpatores rerũ eccleſijs conſecratarum.

Actor. 5.

Ezec. 18. & 33.

Hęc cùm ego audiuiſſem, ei polliceor me in poſterum cautionem eſſe adhibiturum.

Et

Et tūc,inquit,cùm in ſceleratum dæmonem infremuiſſet, & manu meam cucullam apprehendiſſet, vix, inquit, & vi eam aufert capiti, ea autem ſtatim mutauit formam, & mihi in ſancti manu breuis quidam videbatur Aethiops,habens oculos igni ſimiles. Viſa eſt autem ante eius quoq; pedes defoſſa eſſe foſſa profundiſſima: & illum quidem deiecit in foſſam: ad me verò rursùs conuerſus,illud dicit,quod Chriſtus paralytico: Eccè

Iohan. 5.

ſanus factus es, noli ampliùs peccare: ſed attende tibi ipſi,nè quid contingat deterius. Ab ea autem liberatus affectione,ardentiùs Deo actis gratijs, ab illo tēpore ſum conſeruatus,vſq; in hodiernū diem nullo malo affectus. Hæc cum mihi Paulus narrauerit, ego omnibus communem adieci narrationem. Verumenimuerò nunc mihi rursùs incitatur oratio ad rebus alijs paſcendas veſtras aures. Non ſinit enim ceſſare miraculorum cōtinuatio,ſemper magìs prouocans orationem,& vehementi ſemper ſtudio contendens progredi ad anteriora, quę ſunt pręſtantiora atq; iucundiora, velutì ipſa ſecum certans,& ea quæ præceſſerunt ijs,quæ ſequuntur,volens vincere.

Duas enim ciſternas, quas fama eſt ab initio fodiſſe Amorrhæos, diſtantes duobus ſtadijs à cœnobio,renouat quidem,cùm adhuc eſſet ſuper terram magnus Euthymius, vt iam antè declarauimus: & cùm alterius ori impoſuiſſet oſtium, tribuit Lauræ ad aquationem. Alteram autem ijs,qui ab ipſo baptizati fuerant,Agarenis,certo concedit tempore. Cùm ſic ergò haberent ciſternæ,& vna quidem Lauræ, altera verò attributa fuiſſet Agarenis,ſolitudinem illam,quæ erat alioquì arida, & propemodùm aquæ expers, pluuiæ inuaſerat penuria. Qui Lauram itaq; incolebant, aquæ veriti inopiam, ciſternæ quidem oſtium clauis & vectibus communiunt. Cùm verò Præfecti, qui Romano ſuberant imperio, Aretha & Aſuades, contra ſe inuicèm arma & bellum ſuſcepiſſent, per ſolitudinem ſæpè diſperſi barbari, & pecunias diripiebant, & domos euertebant, & quæcunque alia in his rebus violenta ſolent & tyrannica contingere, faciebant. Cùm nos autem aliquando ſederemus ante aditum cœnobij, accedunt quidam duo barbari:cum eis verò aderat quoq; Chriſtianus quidam,Thalamas nomine,qui erat cognatus Agarenorum,qui fuerant olìm baptizati ab Euthymio. Adducebant autem vnum ex ſua multitudine barbarum, qui ipſe quoq; à quodam ſæuo poſſidebatur dæmone. Cùm ergò acceſſiſſent,expoſuit nobis cauſam Thalamas,nempe quòd cùm aliquando barbari veniſſent ad Lauram,vt potarent ſuos camelos, & ciſternæ impoſitum inueniſſent oſtium,hic quem poſſidet dæmon,paulò magìs barbaricè commotus,graui quidem lapide illud confringit: cum autem ſtatim viciſsìm longè grauiùs ferit dæmon,& deincèps iacebat tortus ac dilaceratus,& os habens ſpuma oppletum. Ego verò,inquit,accedēs,& quòd ità ſe haberet barbarus animo fractus, vnà cū his viris cum tollo,& ad ſancti capſam affero, vt vndè accepit calamitatē,illinc inueniat mali quoq; medicamentum. Eiuſdem enim eſt & caſtigare propter audaciam, & curare rursùs propter clementiam. Cùm ergò ad loculum poſitus eſſet is,qui laborabat,& non multum deincèps tempus manſiſſet, curationem inuenit maiorem quàm petierat: non liberatus ſolùm ab affectione, ſed etiam diuiniore luce animum habens illuminatum, &non multis poſteà diebus baptizatus.

Barbarorū incurſiones.

Dæmon inuadit barbarum.

Curatūr obſeſſus ad reliquias.

Huius autem ipſius quoq; Thalamæ ſororis filia, immundi dæmonis dominatu tenebatur. Ea igitur à Lazario (illic enim habitabat Thalamas) portata ad capſam reliquiarum, nullum quidem aliud medicamentū applicatum, niſì huius loculi ſanctificatio: dies autem non plures quàm tres, ad perfectam ſufficiunt liberationem ab eo, qui opprimebat. Quid verò de filio dixeris Agareni Argobi? (hoc enim erat nomen patris) Quem cùm paſcentem greges in ſolitudine,quidam execrādus inuaſiſſet ſpiritus, non ſolùm mente,ſed adſpectu & oculis quoq; erat peruerſis. Delatus autem ipſe quoq; ad capſam reliquiarum,breuì omninò erigitur,& omnia ſuo loco reſtituta habēs,patri redditur. Multa quis poſset alia eiuſmodi recenſere, atq; adeò innumerabilia. Quandam enim mulierē,quę in vico Betabudiſon cum marito habitabat,meridie domì aliquando ſedentem grauis inuadit dæmon: & totos quidem ſex menſes cum eo colluctabatur,& marito morte grauiorem vitam efficiebat. Cùm itaq; is eum caſum ferret intolerabiliter, & nullam poſſet moleſtiæ inuenire conſolationem, conſtituit ad magnum confugere Euthymium: & cùm ſic furore percitam accepiſſet coniugem, cum ea venit ad monaſterium. Quoniam verò non licet introire mulieribus,aſſidebat in veſtibulo, faciens quæ poterat, ieiunio vtens & oratione, & ſingulis veſperis bibens ex capſæ

Item obſeſſa.

Alij innumeri ſanantūr.

ſancti-

ſanctificatione, cum oleo lucernæ. Tertia autẽ conſequenti nocte ei magnus apparens Euthymius, ei dicit: Eccè ſana facta es, vade in domum tuam. ſtatimque & morbus eſt diſſolutus, & ceſſauit inſania; & domum mulier ſana mente reuertitur. Ab illo autem tẽpore, vtpotè memor beneficij, quod à ſancto acceperat, quotannis veniebat ad monaſterium, ipſumq; limen & ſolum, quod eſt ante ingreſſum, & puluerem ipſum complectens, oſculabatur, fratresq; inuitabat ad conuiuium, & quàm humaniſſimè poterat, accipiebat. Et hoc quidem eſt eiuſmodi, & quod nulli priorum cedit magnitudine. Eccè mirã curationẽ.

Illud autem ipſe quoq;, qui ſubijt calamitatem, & ad ſancti ſepulcrum conſecutus fuit curationem, cùm ſit adhùc ſuperſtes in monaſterio, & vnus ex ijs, qui in eo ſunt Monachis, ſua lingua & voce teſtificatur. Eſt enim quidam frater in monaſterio, genere Galata, nomine Procopius. Hic ergò Procopius cùm adhuc in ciuilibus verſaretur tumultibus, occupatus fuit à malo dæmone, & eum habuit diù ſimul habitantem, & ea, quæ intùs erant, opplentem ſtrepitu, ſicut ipſe mihi narrauit. Poſtquàm autem mundo relicto acceſſit ad monaſterium, & à conuentu fratrum fuit acceptus, & adorauit capſam reliquiarum, malus ſtatìm dæmon eſt conuictus tanquàm lux à tenebris, & in apertum productus, & eſſe dæmoniacus cognitus eſt Procopius, omnia illa patiens, quæ ſunt propria ijs, qui ſic ſunt affecti: vt qui crebrò diſrumperetur, & humì prouolueretur: & vinctam prætereà haberet linguam; & nec ſineretur quidem loqui, vt conſueuerat: quem ipſum quoquè magnus curat Euthymius, & ab affectione ſimul & inſania liberat, & à linguæ vinculis: ſicut in hodiernum vſq; diem oſtenditur præſens in monaſterio, non ſolùm ſanus & liber ab omni affectione, ſed omni temperantia & tolerantia inſignis, & in eo ſuaue Chriſti iugum trahens pro viribus. Adorauit, pro, veneratus eſt.

His conſequens fuerit ea perſequi, quę illi Xenico euenerunt. Nobis enim aliquandò ſedentibus in ingreſſu monaſterij, & ligonem quendam in manu habentibus & purgantibus, aduenit hic cum magno tumultu, tanquàm procella quædam à malo actus dæmone, & clara voce exclamans: Quid mihi & tibi, Dei ſerue Euthymi? Quò me violenter trahis? Non exeo. Deindè eum ante fores proijcit malus dæmon, ceciditq; caſu ijs, qui videbant, miſerabili. Cùm ergò cum ianitore Babyla ſurrexiſſemus, & vix eum ſuſtuliſſemus, ad reliquiarum capſam eum deducimus. Ille autem adhuc ſimiles quoq; voces vſurpabat, ſic clamans: Cur me per vim diuellitis & diſtrahitis? Cur me ad meum hoſtem ducitis? Cur me ad eum vehementer trahitis, qui me ſemper incendit? O violentiam. Non ambulabo vobiſcum, ſed egrediar, & non manebo ampliùs. Poſtquàm autem ad ipſum ſancti ſepulcrũ cum Xenico multùm defeſſi peruenimus, eum rursùs quoq; deijcit dæmon: & cùm totam illam noctem mutus omninò tranſegiſſet, manè ſurgit moderatus & ſanæ mentis, ne minimas quidem habens priorum reliquias. Cùm itaq; cum eo inijſſemus conuiuium, inter cœnandum eum interrogauimus, quidnam herì ei accidiſſet, & quemadmodùm huc veniſſet, & quidnam clamaret. Ille verò dicebat, ſe omnia ignorare, & neq; quemadmodùm veniſſet, neq; quid clamaret, ſe omninò ſciuiſſe. Hæc autem cùm ſint eiuſmodi, & quòd ad miraculorum rationem attinet, nihil relinquunt, quod ea ſuperet, ijs ſolis cedunt, quæ facta ſunt in vico Betagabæorum, ad quæ noſtra nunc conuertitur oratio. Nota, dęmonem incendi à S. Euthymio.

Erat enim quidam Preſbyter in monaſterio, ex eo vico ortus, nomine Achthabius, qui quadragintaquinq; annos in eo peregerat, & Chriſti mãdata ſe probè exequi oſtenderat. Erat autem ei quoq; quidam frater genere in vico Tagabæorum: qui quidem ad duodecimum lapidem diſtat à Gaza, nihil fratris ſimilia aut cognata faciens, Romanus, (ità enim vocabatur) ſed delicatè viuens & ocioſè. Cùm verò ei quidam inuidiſſet facultates, ei per ſcelus parabat inſidias, & eas conabatur auferre. Cùm autem à ſcopo aberràſſet, & vehementiori inuidiæ ſtimulo eſſet conſauciatus, venit Eleutheropolim, & aduersùs eum quendam accipit prẹſtigiatorem, alterius damnum miſer magno comparans. Atq; ille quidem vſus eſt ijs, quas ſciebat, artibus: Romanus autem, vt qui nihil præuidiſſet eorum, quæ gerebantur, in agro degebat; nihil, omninò cauens ea, quæ per ipſum ſtruebantur, maleficia, & laborans quodam veterno corporis, (vtpotè quòd Deus eius magnam interrumperet ſocordiam, & eius animum ad ſtudium reduceret & diligentiam, & ideò permiſiſſet, vt aliquantùm vinceretur à maligni inſidijs, vt paulopòſt oſtendent ea, quæ ſubiungentur) domum refertur. Deindè cùm malum vehementiùs incubuiſſet, ille quidem iacebat hydropicus, & planè erat deſperatus ab

arte medicorum. Qui autem ad eum attinebant & amici, circunſidebant, vltimas ſeparationis lachrymas propter eum emittentes.

Cùm hic ergò ità eſſet grauiſſimè affectus, & ipſam mortem expectaret, cùm vix & obſcurè admodùm, vt vix cerni poſſet, oculos aperuiſſet, orat eos, qui aderant, vt paululùm ſecederēt: ipſeq; ſolus relictus, & ad parietē conuerſus, ſicut ille magnus aliquando Ezechias, in cōtritione cordis talia eſt precatus: Deus exercituū, qui dixiſti, Quando conuerſus ingemueris, tunc eris ſaluus: ipſe reſpice ſuper me, & ab hac, quę me comprimit, neceſſitate & calamitate eripe. Intereà autem cùm in mentem veniſſet, magnum vocabat Euthymium aduersùs hanc affectionem, & eum Deo offerebat interceſſorem, & per ipſum rogabat vt liberaretur. Deindè cùm fuiſſet veluti in ecſtaſi, videt quendam veſtitu monachum, pilis canum, adſtantem & dicentem: Quid vis tibi faciam? Et ille quidem metu, inquit, & gaudio diuiſus, interrogauit: Quis tu es Domine? Euthymius autem dixit: Quem ipſe nupèr vocâſti: neq; meum aſpectum quidquam extimeſcas, ſed videam quid patiaris, & quænam pars corporis acceperit calamitatem. Cùm autem oſtendiſſet ventrèm, ipſe cōiunctos ſuos erigens digitos, & his vtens tanquàm gladio, ſcindit id quod ventris intumuerat, & affectionem illam excernit & diffundit, & ex ventre educit veluti quandam laminam ex ſtanno factam, quæ quoſdam habebat characteres, eamq; in menſa ſubijcit eius oculis. Deindè cùm manu coniunxiſſet ſciſſuram & inunxiſſet, integramq; partem effeciſſet & ſanam, deincèps ei totum actum refert: ex opibus exortam inuidiam, malefici conductionem, dæmonum inuocationem. Te autem ne ſic quidem, inquit, viciſſent hoſtis machinationes, niſi ipſe anſam præbuiſſes. Eccè enim, quantum eſt tempus, ex quo nec ad eccleſiam venire curâſti, nec ad intemerata accedere ſacramenta: ſed vixiſti ſine cura & ſolicitudine, quòd ad tuam quidem pertinebat animam? Quoniam ergò tuî Deus motus eſt miſericordia, deincèps attende tibijpſi, & nè tuæ ſalutis curam ampliùs negligas. Hæc vbi audijſſet Romanus, & ſtatìm ſurrexit ſanus, cùm tumor, qui erat in ventre, iam eſſet perſpiratus: & conuocatis ſuis neceſſarijs, eis & ſancti aduentū, nouamq; illam & alienam per digitos diſſectionem; & totam, vt ſemel dicam, renunciauit viſionem. Deindè verò ad nos quoq; tranſijt, & præfecto monaſterij, & fratri Achthabio, & nobis omnibus hæc narrauit. Eo autem die, quo factum eſt miraculum, maximum in hodiernum vſque diem feſtum celebrat, & quotannìs ſancto agit gratias. Sed hoc quidem eſt huiuſmodi.

Quod autem iam dicere aggreditur oratio, vereor nè videatur multis incredibile, eiusq; moribus & clementiæ non ſatis congruere, tantum oſtendit ardorem & tam perfectum zelum in eos qui peierant. Eſt enim quidam vicus ad ſolem orientem, à Laura Phararum diſtans decem ſtadia, qui ipſe quoq; vocatur Pharan: qui quidem non cognomen, vt arbitror, accepit, ſed ipſe nomen potiùs Laurę dedit. Vir autem quidam nomine Cyriacus ex eo ortus, paſcebat gregem: & cùm gregem paſceret per illas ſolitudines, à quodam, qui erat ortus ex eodem vico, qui ipſe quoq; erat pauper, eius fidei credūtur oues aliæ decem numero, vt eas vnà cum ſuis paſceret. Cùm autem aliquantum temporis interceſſiſſet, redactus eſt pauper ad neceſſitatem adeò inexorabilem, vt cùm nihil haberet aliud, ad gregem ſtatìm reſpiceret, & neceſſè haberet eum vendere. Cùm verò mali eſſet animi, vt videtur, Cyriacus, & nec paruo quidem lucro præferret veritatem, octo ſolas reddebat, & tot ſe ab initio accepiſſe aſſerebat. Cùm is autem duas alias vltra eas peteret, inficiabatur Cyriacus, & res eis tendebat ad contentionem, & ambo inter ſe magnam agitabant ſeditionem. Quidam verò arbitri inter eos accepti, ei qui vellet iurare, detulêre iuſiurandum, vt ea ratione inter eos componeretur controuerſia. Cùm autem ſtatuiſſet iurare Cyriacus, pauper ab eo exigebat iuſiurandum per capſam reliquiarum magni Euthymij: & iam fuerat eis quidam dies præſtitutus, & per illam ipſam iuraturus vel potiùs peieraturus, deſcendebat cum paupere ad monaſterium. Cùm verò ea via ingrederentur, quæ ab Hieruſalem fert in Hiericho, & iam ab ipſis videretur monaſterium, videns pauper Cyriacum totum periurio deditum, & veluti in ſumma lingua habentem iuſiurandum, & timore affectus, perindè acſi ipſe eſſet iuraturus aut peieraturus, Age, inquit, frater, reuertamur. Nobis enim ad fidem faciendam ſufficit vel ſola ad iurandum propenſio, nec oportet aliquid ampliùs adijcere. Hæc cùm ille quidem dixiſſet, rogabat eum nè iuraret. Is autem non ferebat, ſed niſi etiam periurium re ipſa perficeret, putabat ſe rem abſurdam facere.

4. Reg. 20.

Inuocat æger S. Euthymium.

Eccè quantam habent poteſtatem ſancti poſt mortem.

Vide pauperis religionem & animum bonum.

Poſt-

Poſtquàm ergò ingreſſus eſt monaſterium, & graue illud perpetrauit aduersùs capſam reliquiarum, & ad finem deduxit periurium: ille quidem, vt qui eſſet reuerà inſipiens, dixit in corde ſuo, Non eſt Deus: vel potiùs ipſe Dei oblitus, exiſtimabat fore vt eum quoquè lateret. Et domum quidem tunc eſt reuerſus, veluti quadam acceſſione ſtultè lætus lucro, quod fecerat ex periurio. Poſtridiè autem ipſe quidem in lecto iacebat vigilans circa mediam noctem: Ei verò videbatur, oſtio domûs ſua ſponte aperto, accedere quidam ſenex Monachus cum quinq; iunioribus, manu quidem dextera virgam tenens, plurima autem luce totam domum illuſtrans, terribiliq; cum adſpectu intuens, auſtera voce dicere: Quidnam ergò, ô ſtolide, auſus es aduersùs capſam Euthymij? cum autem, cùm illi eſſet os obſtrictum, & nihil inuenire poſſet, quo ſe excuſaret, ſed perindè ac ſurdus lingua eſſet impedita, ijs qui circa ſe erant, iuſſiſſe tradi puniendum. Deindè cùm quatuor eum diſtendiſſent, quinto virgam in manum tradidiſſe, & mandâſſe vt eum validè verberaret, vt non eſſet Dei contemptor, nec periurus, neq; fraudator alienorum. Poſtquàm verò viſus eſt habere ſatis plagarum, cùm manum repreſſiſſet adoleſcentis, eum appræhendit capillis, & ait: Num nôſti, ô impie, eſſe Deum, qui hęc in terra iudicat? Eccè autem hac nocte à te animam petunt. Quæ verò improbè abſtuliſti, cuius erunt? Propterea autem hoc tibi intulit ſupplicium, vt ex eo euadant alij meliores, & id, quod ex periurio imminet, periculum fugiant, vel potiùs ipſum omninò iuramentum, & ſi vera ſint dicturi.

Psal. 13. & 52.

Egregiè flagellatur periurus.

Hæc cùm ille Cyriaco minatus eſſet & dixiſſet, ſtatìm receſſit cum ijs, qui erant circa ipſum. Ipſe autem & viſione conturbatus, & alioqui cùm ferre non poſſet dolores allatos ex plagis, voce vſus eſt acutiore, & vocauit eos, qui propè erant, & plagas oſtendit, & periurium planè eſt confeſſus, & apud eos ſuam defleuit calamitatem. Deindè eos rogauit, vt ferretur ad ſancti capſam: Fortè, dicens, is qui has plagas inflixit intolerabiles, faciliùs curauerit, cùm ſit illius diſcipulus, cui eſt innatum benefacere potiùs, quàm punire. Nam aduersùs tales dolores medicorum manus vix ſuffecerint. Illi autem cùm hæc audiuiſſent, & quàm graues etiam plagas accepiſſet ſpectâſsent, & ipſi quoquè non leui eſſent metu affecti, eius tamen cedentes deſiderio, eius exportandi ſic rationem ineunt. Implent duos ſaccos palea, cumque eos cuidam aſino ex tranſuerſo rectè impoſuiſſent, eum deindè imponunt medium, & ad monaſterium & ad capſam deferunt. Qui cùm omnia, quæ ei euênerant, nobis narrâſſent, & quas in tergo acceperat plagas oſtendiſsent, tantum fratribus metum immittunt, vt nullus exhinc neque ipſe fineret aliquem iurare per ſancti capſam, neque quantùm in eis eſſet, alij iuſiurandum deferret. Illi autem cùm tunc apud nos diem vnum tranſegiſsent, cùm vidiſſent Cyriacum vel tenui & imbecilla ſpe vitæ eſse priuatum, & ad mortem ſpectare, cùm venter eius defluxiſset, & os ne tantillum quidem poſſet vomitum reprimere, eum tollunt, & domum rurſùs referunt. Is verò cùm illa vix nocte vixiſset, mortuus eſt poſtridiè.

Orat ſe adduci ad reliquias S. Euthymij.

Eccè vltionem.

Illo autem tempore externus quoq; quidam peregrinus, in monaſterio hoſpitio acceptus, cùm precandi gratia in templum acceſſiſset, & quæ in eo erant, omnia eſset contemplatus, media nocte ſepulcrum ſancti ſubiens, quæ ſupra id ſtabat χώνη argenteam, non illotis ſolùm, vt dicitur, ſed etiam profanis reuerà aufert manibus, noctuq; etiàm à nemine conſpectus egreditur. Ex ijs autem omnibus, qui erant in monaſterio, nullus dolum depræhendit, ſed ignorabatur id, quod factum fuerat. Manè verò, qui ianuæ præerat Procopius, qui etiam à ſancto conſecutus fuerat magnam priùs curationem, ab aditu parùm progreſsus, inuenit externum illum, (ô miraculum) quodam modo inſtàr columnæ affixũ. Animo itaq; perplexus, & neſciens quid ageret, aperit arcanum ianitori. Ille autem introducit quidem eum in monaſterium: efficit verò, vt omnibus fratribus præſentibus fateatur miraculum. Narrabat autem aliquid nouũ & propè non credendum. Dicebat enim, ſe circa mediam quidem noctem argenteam illam χώνη ſurripuiſse: ſtatìm verò egreſſum eſſe cum beſtijs monaſterij, & noctù quidem deinceps celeri pede iter eſſe ingreſſum non minùs quàm triginta ſtadia, nequaquàm autem tranſijſſe fines monaſterij, ſed diluculò ante ipſum fuiſſe inuentum tanquàm vinctum, & qui ne minimũ quidem moueri poterat. Furem enim quodammodò vinxerat id, quod furto ſurreptum fuerat, & faciebat manere eos, qui furtum ſuſtinuerant. Nos omnes propter hæc obſtupuimus, & hanc ſancti magnam virtutem mirati ſumus.

χώνη

Sacrilegus fur non poteſt aufugere.

mus. Cùm ergò ſacram χάριν accepiſſemus, & viro (pauper enim erat) quod ſatìs erat viatici dediſſemus, dimiſimus eum domum diſcedere.

Hæc ſunt magni Patris Euthymij pauca ex multis, quę & ipſi vidimus, & quæ auditione accepimus: vt nec vita, quam egit in carne, nec quæ poſt deceſſum facta ſunt ab eo miracula, ignota ſint poſteris: quoniam vtraq; inter ſe conueniunt, & pulchrè inter ſe cohærent. Res enim eiuſmodi factæ poſt mortem non poſſunt eſſe alterius, niſi eius, qui talem vitam oſtendit ſuper terram. Neque alius talem vitam egiſſet, niſi is, qui poſt mortem talibus eſt clarus miraculis. Ego enim, qui ipſe quoquè ſum ab eo multas conſecutus gratias, & multis ab eo beneficijs affectus in corpore & anima, cùm viderem eius capſam aſſiduè multis ſcatere miraculis, & apud me ſemper mirabar, & cogitabam, quomodò ad Deum tantam aſſecutus ſit fidutiam, & incitabatur animus vehementi deſiderio accuratè ſciendi, quænam fuiſſet eius vita, & quænam in virtute fuiſſet exercitatio, & vndenàm ei tanta fuiſſet cum Deo familiaritas & coniunctio. Cùm autem incidiſſem in multos ex patribus, qui erant in ſolitudine, qui partìm quidem rectè audierant res Euthymij, partìm autem cum ipſo quoq; beato Saba conuerſati fuerant: quæcunq; vnuſquiſq; eorum de vtrouis eorum mihi narrauit, omnia quidem conſcripſi accuratiſſimè, confusè tamen & inordinatè.

Vitam miracula, miracula vita commendat.

Cùm procedente autem tempore poſteà congregata fuiſſet Conſtantinopoli quinta ſancta Synodus, & Origenis & Neſtorij dogmata fuiſſent ab ea percuſſa anathemate, & qui nouam Lauram tenuerant Origeniſtæ, illinc eſſent expulſi, & fideles & Orthodoxi patres rursùs in eam migrâſſent, permittente mihi admirabili Iohanne Silentiario, eo, inquam, qui erat Epiſcopus, diſcedo à cœnobio, & ipſe quoquè verſor in hac Laura. Cùm autem ad eam tranſiſſem, ſecutus paternas literas, quæ à me portabantur, vt componerem hiſtoriam beatorum Euthymij & Sabæ, duos quidem annos deincèps continuos quieui in Laura, & cœptum opus ſum perſecutus. Cùm verò non poſſem orationis facere principium, vt qui non ſim in externa verſatus eruditione, non ceſſabam lachrymari, & vehementiſſimè rogare & precari. Iam autem cogitabamus deſiſtere à cœpto adeò difficili, & quod noſtris erat viribus ſuperius.

V. Synodus œcumenica.

Cùm itaque eſſem aliquando animi dubius & perplexus, & ſederem in ſolita cathedra, habens chartam in manu, & cogitabundus, circa ſecundam horam diei me ſomnus opprimit, & ſtatìm magnus Euthymius & diuinus Sabas apparent, veſtiti ità vt conſueuerant, & mihi videbar eos audire diſſerentes, venerando Saba primùm incipiente ſermonem, & dicente magno Euthymio: Eccè Cyrillus quidem tuus manu quidem tenet chartam commentariorum: cùm autem magnum adhibuerit ſtudium & diligentiam, nondùm potuit orationi ne principium quidem imponere. Cùm autem dixiſſet Euthymius: Et quomodò hæc potuerit facere, ſi non eum ſuperna adiuuerit gratia? Diuinus Sabas, At tu ei da gratiam ſancte pater, reſpondens, inquit. Et ſimul diuinus Euthymius annuenti ſimilis, cùm manum ſuam in ſinum immiſiſſet, argenteam quandam mellis pyxidem illinc ſumit, in qua cùm ſcalpellum intinxiſſet, in os mihi ter immiſit. Illius autem ſpecies quidem erat ſimilis oleo, guſtus verò (ô quæ illic ſunt gratiæ) re vera explicari & verbis exprimi non poteſt: & id quidem cum melle conferre, eſſet planè eam rem afficere iniuria. Nam mihi etiam expergefacto propter voluptatem, quæ narrari non poteſt, eius adhuc in ore remanebant reliquiæ, & ſic expletus diuina hac ſuauitate, præſens opus ſum aggreſſus, in alio quoquè opere conatus Sabæ res geſtas ſcribere. Eorum aũt interceſſionibus magna ad auditores redeat vtilitas, in gloriam Patris & Filij & Spiritûs ſancti, vnius & inſeparabilis Trinitatis, quam decet gloria, honos & adoratio, nunc & in ſecula ſeculorum, Amen.

Hìc habes nomen authoris huius hiſtoriæ.

Idem ſcripſit vitam Sabæ.

VITA

VITA SANCTAE VIRGINIS ET MARTYRIS AGNETIS, PER D. AMBROSIVM EPISCOPVM *Mediolanenſem ſcripta.*

Eſt ſermo 91. in ordine ſermonũ eius.

21. IANVAR. Tẽpore D. Ambroſij celebrabatur feſtum S. Agnetis.

SERVVS Chriſti Ambroſius Virginibus ſacris: Diem feſtum ſacratiſſimæ virginis celebremus. Hinc pſalmi reſonent, indè concrepent lectiones. Hinc populorum turbæ lætentur, indè ſuſtententer pauperes Chriſti. Omnes ergò gratulemur in Domino, & ad ædificationem virginum, qualiter paſſa ſit Agnes beatiſſima, ad memoriam reuocemus. Tertiodecimo ætatis ſuæ anno mortem perdidit, & vitam inuénit, quia ſolum vitæ dilexit authorem. Infantia quidem computabatur in annis, ſed erat ſenectus mentis immenſa: corpore quidem iuuencula, ſed animo cana: pulchra facie, ſed pulchrior fide.

S. Agnes petitur à Præfecti filio.

Dum à ſcholis reuertitur, à præfecti Vrbis filio adamatur. Cuius parentes dum requiſiſſet & inueniſſet, cœpit offerre plurima, & plura promittere. Deniquè detulerat ſecũ precioſiſſima ornamenta, quæ à beata Agne veluti quędam ſtercora ſunt recuſata. Vndè factum eſt, vt iuuenis maiori perurgeretur amoris ſtimulo. Et putans eam maiora velle accipere ornamenta, omnium lapidum precioſorum ſecum detulit gloriam: & per ſeipſum, & amicos, & notos, & affines cœpit aures virginis appellare, diuitias, domos, poſſeſſiones, familias, atq; omnes mundi huius diuitias repromittere, ſi conſenſum ſuum eius coniugio non negaret.

Nota conſtantiam tenerrimæ virginis.

Ad hæc beata Agnes tale fertur iuueni dediſse reſponſum: Diſcede à me fomes peccati, nutrimentum facinoris, pabulum mortis: diſcede à me, quia iam ab alio amatore præuenta ſum, qui mihi ſatis meliora te obtulit ornamenta, & annulo fidei ſuæ ſubarrauit me, longè te nobilior & genere, & dignitate. Ornauit me inæſtimabili dextrocherio. Dextram meam & collum meum cinxit lapidibus precioſis. Tradidit auribus meis inæſtimabiles magaritas, & circúndedit me vernantibus atq; coruſcantibus gemmis. Poſuit ſignum in facie mea, vt nullum præter ipſum amatorem admittam. Induit me cyclade auro texta, & immenſis monilibus ornauit me. Oſtendit mihi theſauros incomparabiles, quos mihi ſe daturum, ſi ei perſeuerauero, repromiſit. Non ergò potero ad contumeliam prioris amatoris vel adſpicere alium, & illum derelinquere, cum quo ſum charitate deuincta. Cuius generoſitas celſior, poſſibilitas fortior, adſpectus pulchrior, amor ſuauior, & omni gratia elegantior. A quo mihi iam thalamus collocatus eſt, cuius mihi organa modulatis vocibus cantant. Iam mel & lac ex ore eius ſuſcepi: iam amplexibus eius caſtis adſtricta ſum: iam corpus eius corpori meo ſociatum eſt, & ſanguis eius ornauit genas meas. Cuius mater virgo eſt, cuius pater fœminam neſcit. Cui angeli ſeruiunt, cuius pulchritudinem ſol & luna mirantur, cuius odore reuiuiſcunt mortui, cuius tactu fouentur infirmi, cuius opes nunquàm deficiunt, cuiusq; diuitiæ non decreſcunt. Ipſi ſoli ſeruo fidem, ipſi me tota deuotione committo. Quem cùm amauero, caſta ſum: cùm tetigero, munda ſum: cùm accepero, virgo ſum. Nec deerunt poſt nuptias filij, vbi partus ſine dolore ſuccedit, & fœcunditas quotidiana cumulatur.

Audiens hęc inſanus iuuenis, amore carpitur cæco, & inter anguſtias animi, anhelo cruciabatur ſpiritu. Inter hæc lecto proſternitur, & per alta ſuſpiria amor medicis aperitur. Fiunt nota patri, quæ fuerant inuenta à medicis, & eadem paterna voce, quę fuerant iam dicta à filio, ad petitionem virginis reuoluuntur. Abnegat Agnes beatiſſima, & ſe nullo pacto prioris aſſerit ſponſi fœdera violare. Cumq; pater diceret, in faſcibus præfecturæ ſe agere, & idcircò non ſibi quenuis illuſtriſſimum virum etiam poſſe præferri: cœpit tamen vehementiſſimè inquirere, quis eſſet ſponſus, de cuius ſe Agnes poteſtate iactaret. Tunc extitit quidam ex paraſitis eius, qui diceret hanc Chriſtianam eſſe ab infantia, & magicis artibus ità occupatam, vt dicat Chriſtum ſuum ſponſum.

S. Agnes ſiſtitur ad tribunal.

Audiens hæc præfectus, lætus efficitur, & miſſa apparitione, cum ingenti ſtrepitu ſuis eam tribunalibus præcipit ſiſti. Et primò quidem blandis eam ſermonibus ſecretiùs prouocat, deindè terroribus pulſat. Sed virgo Chriſti nec blandimentis ſeducitur, nec terrore concutitur: ſed eodem vultu, eodem animo perſeuérans, & terrentem ſimili-

ter, ſicut blandientem, animo deridebat. Videns itaq; Symphronius pręfectus tantam in puella conſtantiam, parentes eius alloquitur. Et quia erant nobiles, & vim eis inferre non poterat, titulum eis Chriſtianitatis oppoſuit. Sequēti nanq; die Agnen ſibi pręſentari iubet, & iterùm iterumque repetens, replicare cœpit de iuuenis amore ſermonem. Cumq; omnis ſermo eius caſſo labore deficeret, ſiſti eam iterùm ſuis tribunalibus iuſſit: cui & dixit: Superſtitio Chriſtianorum, de quorum te magicis artibus iactas, niſi à te fuerit ſegregata, nō poteris inſanias abijcere pectoris, neq; æquiſſimis conſilijs prębere conſenſum. Vndè te ad venerandam deam Veſtam properare neceſsè eſt, vt ſi perſeuerantia virginitatis placet, eius die noctuq; ſacrificijs reuerendis inſiſtas.

Sapienter Præfecto reſpondet.

Ad hęc beata Agnes dixit: Si filium tuum, quanuìs iniquo amore vexatum, tamen viuentem hominē recuſaui, hominem vtiquè, qui eſt rationis capax, qui & audire, & videre, & palpare, & ambulare poteſt, & flore lucis huius cum bonis frui: Si ergò hunc cauſa amoris Chriſti nulla poſſum ratione reſpicere, quomodò poſſum idola muta, & ſurda, & ſine ſenſu, & ſine anima colere, & ad iniuriam ſummi Dei, ceruicem meam vanis lapidibus inclinare? Audiens hæc præfectus Symphronius, dixit: Cupio conſultum infantiæ tuæ, & adhuc te deos blaſphemantem idcircò differo, quia annos tuos infra ſenſum adſpicio. Noli ergò temetipſam ità deſpicere, vt motus deorum incurras. Beata Agnes dixit: Noli infantiam corporalem ità in me deſpicere, vt putes me te velle habere propitium. Fides enim non in annis, ſed in ſenſibus inuenitur: & Deus omnipotens mentes magìs comprobat, quàm ætates. Deos autem tuos, quorum motus me incurrere non vis, ipſos iraſci permitte: ipſi loquantur, ipſi hoc mihi præcipiant, ipſi iubeant ſe coli, ipſi iubeant ſe adorari. Verùm quoniam ad hoc video te tendere, quod impetrare non poteris, quicquid tibi videtur, exerce. Symphronius præfectus dixit: Vnū tibi è duobus elige: cum virginibus deæ Veſtæ ſacrifica, aut cum meretricibus ſcortaberis in contubernio lupanaris. Et longè erunt à te Chriſtiani, qui te ità magicis artibus imbuerunt, vt hanc calamitatem intrepido animo te poſſe perferre confidas. Vndè, vt dixi, aut ſacrifica deæ Veſtæ ad laudem generis tui, aut ad ignominiam natalium tuorum, eris publicæ abiectionis ſcortum.

Contemnit minas iudicis.

Tunc beata Agnes cum ingenti conſtantia dixit: Si ſcires quis eſt Deus meus, non iſta ex ore tuo proferres. Vndè ego quia nóui virtutem Domini mei Ieſu Chriſti, ſecura contemno minas tuas, credens quòd neq; ſacrificem idolis tuis, neq; polluar ſordibus alienis: Mecum enim habeo cuſtodem corporis mei, angelum Domini. Nam vnigenitus Dei filius, quem ignoras, murus eſt mihi impenetrabilis, & cuſtos mihi eſt nunquàm dormiens, & defenſor mihi eſt nunquàm deficiens. Dij autem tui, aut ærei ſunt, ex quibus cucumæ meliùs fiunt ad vſus hominum: aut lapidei, ex quibus ſternuntur plateæ. Diuinitas ergò non in lapidibus vanis habitat, ſed in cælis: non in ære, aut aliquo metallo, ſed in regno ſuperno conſiſtit. Tu autem & ſimiles tuî, niſì ab iſtorum cultu receſſeritis, ſimul vos pœnæ concludent. Sicut enim illi igne conflati ſunt, vt funderentur: ſic colentes eos, perpetuo incendio conflabuntur: non vt fundantur, ſed vt confundantur in æternum, & pereant.

Nudatur S. Virgo, & ad lupanar ducitur.

Ad hęc inſanus iudex iuſſit eam expoliari, & nudam ad lupanar duci ſub voce pręconis, dicentis: Agnen ſacrilegam virginem, dijs blaſphemiam inferentem, ſcortum lupanaribus datam. Statìm autem vt expoliata eſt, crine reſoluto, tantam denſitatem capillis eius diuina gratia cōceſſit, vt meliùs videretur fimbrijs eorum, quàm veſtibus tecta. Ingreſſa autem turpitudinis locum, Angelum Domini ità præparatum inuénit, vt circundaret eam immenſo lumine, ità vt nullus poſſet eam præ ſplendore reſpicere. Fulgebat enim tota cellula illa, quaſi radians ſol in virtute ſua: Et quanto quis curioſior oculis eſſe voluiſſet, tanto ſibi viſûs aciem obtundebat. Cumq; ſe in orationem Domino proſtrauiſſet, apparuit ante oculos eius ſtola candidiſſima. Et appræhendens eam, induit ſe, & dixit: Gratias tibi ago, Domine Ieſu Chriſte, qui me in numero ancillarum tuarum computans, veſtem hanc mihi largiri præcepiſti. Ità nanque ad menſuram corpuſculi eius aptum erat indumentum, & ità nimio candore conſpicuum, vt nullus dubitaret hoc angelicis manibus præparatum.

Vide miraculum.

Accipit cœlitùs veſtē.

Intereà lupanar efficitur locus orationis: in quo omnis, qui fuiſſet ingreſſus, adoraret & veneraretur, dans honorem immenſo lumini, & mūdior egrederetur foràs, quàm fuerat intùs ingreſſus. Cumq; hęc agerentur, præfecti filius, qui author erat huius ſceleris,

leris, venit ad locum cum ſodalibus ſuis iuuenculis, inſultaturus puellæ, cum quibus libidinis ſuę ſe poſſe credebat ludibrium exercere. Et ingreſſos ante ſe furentes pueros, & turpiter ſæuientes, cum omni veneratione & ingenti admiratione egreſſos cœpit impotentes arguere, atq; vanos, & molles, ac miſeros iudicare. Et irridens, locum, in quo virgo orabat, audacter ingreſſus eſt. Et videns tantum lumen circa eam, non dedit honorem Deo: ſed irruens in ipſum lumen, priuſquàm vel manu eam contingeret, cecidit in faciem ſuam, & præfocatus à diabolo, expirauit. Videntes autem ſocij eius, quòd moras intùs faceret, putabant obſcœnis eum operibus occupari. Et ingreſſus eſt vnus ex iuuenibus, qui ei familiarior erat, vt congratularetur inſultationi eius: & mortuum eum inueniens, exclamauit voce magna, dicens: Pijſſimi Romani, ſuccurrite. Magicis artibus iſta meretrix præfecti filium interfecit. Præfecti filius à diabolo præfocatur.

Fit repentè concurſus populorum ad theatrum, & varia furentis populi acclamatio. Alij dicebant magam, alij innocentem, alij ſacrilegam conclamabant. Præfectus aũt audiens filium ſuum interîſſe, cum ingenti tumultu venit ad theatrum. Et ingreſſus locum in quo corpus filij eius iacebat exanime, cum ingenti clamore dicebat: Crudeliſſima omnium fœminarum, ad filium meum voluiſti apodixen tuæ artis magicæ demonſtrare? Et cùm talia, atque alia huiuſcemodi verba repeteret, & cauſas mortis eius ab ea vehementer inquireret, ait ad eum beatiſſima Agnes: Ille, cuius voluntatem volebat perficere, ipſe in eum poteſtatem accepit. Quarè autem omnes, qui ad me ingreſſi ſunt, ſani ſunt? Quia vniuerſi dederunt honorem Deo, qui miſit Angelum ſuum, & induit me hoc indumento miſericordiæ, & cuſtodiuit corpus meum, quod ab ipſis cunabulis Chriſto conſecratum eſt & oblatum. Videntes ergò ſplendorem angelicum, adorabant omnes, & abſcedebant illæſi. Hic autem impudens ſtatim vt ingreſſus eſt, ſæuire cœpit & fremere: cumq; manum ſuam ad me contingendam aptaret, dedit eum Angelus Domini in reprobam, quam conſpicis, mortem. Dicit ei præfectus: In hoc apparebit, quia non magicis artibus iſta geſſiſti, ſi deprecata fueris ipſum Angelum, vt reſtituat mihi filium meum ſanum. Cui beata Agnes dixit: Licèt fides veſtra hoc impetrare non mereatur à Domino, tamen quia tẽpus eſt, vt virtus Domini mei Ieſu Chriſti manifeſtetur: egredimini omnes, vt ſolitam ei orationem offeram. Cumq; vniuerſi fuiſſent egreſſi, proſternens ſe in faciem planam, rogare cœpit Dominum, vt iuuenem ſuſcitaret. Orante autem illa, apparuit Angelus Domini, qui eleuauit eam flentem: & confortans animum eius, iuuenem ſuſcitauit. Qui egreſſus foràs, cœpit voce publica clamare & dicere: Vnus Deus in cælo, & in terra, & in mari, qui eſt Deus Chriſtianorum. Nam omnia templa vana ſunt: Dij qui coluntur, omnes vani ſunt, & penitùs nec ſibi poſſunt, nec alijs aliquod auxilium exhibere. Redit ad vitã precibus S. Virginis. Chriſtum palàm confitetur.

Ad hanc vocem omnes aruſpices, & templorum pontifices conturbabantur, & fit per eos vehementior, quàm fuerat, ſeditio populorum. Atque omnes vna voce clamabant: Tolle magam, tolle maleficã, quæ & mentes mutat, & animos alienat. Pręfectus autem videns tanta mirabilia, obſtupuit. Sed veritus proſcriptionem, ſi contra templorum pontifices ageret, & Agnen contra ſuam ſententiam defenſaret: vicarium ad ſeditionem populi iudicem dereliquit. Ipſe autem triſtis abſceſſit, quòd eam non potuit poſt reſurrectionẽ filij ſui liberare. Tunc Vicarius, Aſpaſius nomine, iuſſit in conſpectu omnium ignem copioſum accendi, & in medio eam præcepit iactari flammarum. Quod cùm fuiſſet impletũ, ſtatìm in duas partes diuiſæ ſunt flammę, & hinc, atq; illinc ſeditioſos populos exurebat: ipſam aũt penitùs in nullo contingebat incendium. Eo magìs non hoc virtutibus diuinis, ſed maleficijs reputantes, dabãt fremitus inter ſe populi, & infinitos clamores ad cęlos. Tunc beata Agnes expandens manus ſuas in medio ignis, his verbis orationem fudit ad Dominũ: Omnipotens, adorande, colende, tremende Pater Domini noſtri Ieſu Chriſti, benedico te, quia per filium tuum vnigenitũ, euaſi manus hominum impiorum, & ſpurcitias diaboli impolluto calle tranſiui. Eccè & nunc rore cęleſti perfuſus per ſpiritum ſanctum focus, iuxta me moritur, flamma diuiditur, & ardor incendij huius ad eos, à quibus in me miniſtratur, effunditur. Benedico te, pater prędicande, qui etiam inter flammas intrepidã me ad te peruenire permittis. Eccè iam quod credidi, video: quod ſperaui, iam teneo: quod concupiui, complector. Te confiteor labijs & corde, te totis viſceribus concupiſco. Eccè ad te venio viuum & verum Deum: qui cũ Domino noſtro Ieſu Chriſto filio tuo, & cum ſpiritu ſancto viuis & regnas in cuncta ſecula ſeculorum, Amen. S. Agnes iactatur in ignem. Orat in medijs flammis.

 Cumq;

Illuſtre miraculum.

Cumq; complêſſet orationem, ità omnis ignis extinctus eſt, vt nec tepor quidem incendij remaneret. Tunc Aſpaſius, Vrbis Romæ vicarius, populi ſeditionem non ferens, in guttur eius gladium mergi præcepit. Atq; hoc exitu roſeo ſui ſanguinis rubore perfuſam, Chriſtus ſibi ſponſam & martyrem conſecrauit. Parentes verò eius, nullam penitùs triſtitiam habentes, cum omni gaudio abſtulerunt corpus, & poſuerunt illud in prędiolo ſuo, nō longè ab Vrbe, in via, quæ dicitur Numentana. Vbi cùm omnium turba Chriſtianorum concurreret, inſidias à paganis perpeſſi ſunt: & videntes populum infidelium ſuper ſe venientem armatum, omnes fugerunt. Aliquanti tamen, lapidum ictibus læſi, euaſerunt. Emerentiana autem, quæ fuerat collactanea eius, virgo ſanctiſſima, licèt catechumena, conſtanter intrepida ſtabat & immobilis, & his verbis exprobrabat eis: Superflui, miſeri, caduci, atq; atrociſſimi, Deum omnipotentem colentem occidiſtis, & percuſſione lapidum homines innocentes iugulâſtis. Hæc & his ſimilia dum turbis furentibus diceret, lapidata eſt ab eis: & orans iuxta ſepulcrum Agnes beatiſſimæ, emiſit ſpiritum.

Gladio iugulatur S. Agnes.

Emerentiana lapidatur.

Non dubium eſt, quòd in ſuo ſanguine ſit baptizata, quę pro defenſione iuſtitiæ dum confiteretur Dominum, mortem conſtanter excepit. Eâdem deniq; hora fit terræmotus vehementiſſimus: & cùm nimia eſſet cæli ſerenitas, tantæ coruſcationes, tantaque fulgura & tonitrua extiterunt, vt pars maxima inſani populi expiraret. Vndè factum eſt, vt nullus penitùs ex eo aduenientibus ad ſepulcra ſanctorum, aliquas moleſtias excitaret. Venientes autem parentes beatæ Agnes cum ſacerdotibus nocte, abſtulerunt corpus ſanctæ Emerentianæ virginis, & ſepeliêrunt illud in confinio beatiſſimæ virginis Agnes.

Nota vigilias ad tumulum S. Agnetis.

Igitur dum parentes beatę Agnes aſſiduis pernoctationibus vigilarent ad tumulum eius, vident in medio noctis ſilentio exercitum Virginum, quæ omnes auro textis cycladibus indutæ, cū ingenti lumine præteribant. Inter quas vident beatiſſimā Agnen, ſimili veſte fulgentem, & ad dextram eius agnum niue candidiorem. Hæc itaque dum viderēt parentes eius, & qui ſimul erant, ſtuporem mentis incurrunt. Sed beata Agnes rogat ſanctas Virgines parumpèr gradum figere, & ſtans, parentibus ſuis dixit: Videte, nè me quaſi mortuam lugeatis: ſed congaudete mihi, & congratulamini, quia cum his omnibus lucidas ſedes accepi, & illi ſum iuncta in cęlis, quem in terris poſita, tota animi intentione dilexi. Et his dictis, pertranſijt.

Hæc viſio publicè ab omnibus, qui viderant, quotidiè vulgabatur. Vndè factum eſt, vt poſt aliquantos annos ad Conſtantiam, Conſtantini filiam, hoc factum ab his, qui viderant, narraretur. Erat enim ipſa Conſtantia regina virgo prudentiſſima, ſed ità obſeſſa vulneribus, vt à capite vſq; ad pedes, nulla membrorum pars libera remanſiſſet. Accepto autem conſilio, ſpe recuperandæ ſalutis, venit ad tumulum martyris nocte: & licèt pagana, tamen credula animi intentione preces fideliter fundebat. Quod dum faceret, repentina ſomni ſuauitate corripitur: & vidit per viſum beatiſſimam Agnen, talia ſibi monita præferentem: Conſtanter age, Conſtantia, & crede Dominum Ieſum Chriſtum filium Dei eſſe Saluatorem tuum: per quem modò conſequêris omnium vulnerum, quæ in corpore tuo pateris, ſanitatem. Ad hanc vocem Conſtantia euigilat ſana, & ſic ſana, vt nec ſignum in eius membris alicuius vulneris remaneret.

Conſtantia ad tumulum eius orans, ſanatur.

Reuerſa igitur ad palatium ſaniſſima, facit gaudium & patri ſuo Auguſto, & fratribus ſuis Imperatoribus. Coronatur ciuitas tota: Fit lætitia militantibus, atque priuatis, & vniuerſis audientibus hæc. Infidelitas gentium confundebatur: & fides Dominica lætabatur. Intereà patrē, & fratres Auguſtos rogat, vt baſilica beatæ Agnes conſtrueretur, & ſibi illic mauſoleum collocari præcepit. Currit hæc opinio ad omnes, & quotquot credentes ad eius tumulum adueniſſent, ſanabantur, quacunq; fuiſſent infirmitate detenti. Quod facere Chriſtum nullus dubitat vſq; in hodiernum diem. Perſeuerauit autem Conſtantia Auguſti filia in virginitate: per quam multæ virgines, & mediocres, & nobiles, & illuſtres, ſacra velamina ſuſceperunt. Et quia fides mortis damna non patitur, vſque in hodiernum diem multæ virgines Romanæ Agnen beatiſſimam, quaſi in corpore manentem, attendunt, & eius exemplo agentes viriliter, integræ perſeuêrant, credentes ſine dubio, quòd perſeuerantes perpetuæ victoriæ palmam acquirant.

Conſtantia virgo, multas ad ſacra vela perducit.

Hęc ego Ambroſius ſeruus Chriſti, dum in voluminibus abditis inueniſſem ſcripta,

non

non ſum paſſus infructuoſo ſilentio tegi. Ad honorem igitur tantæ martyris, ſicut geſta eius agnoui, conſcripſi: & ad ædificationem veſtram, ô Virgines Chriſti, textum paſſionis eius credidi deſtinandum, obſecrãs charitatem Spiritûs ſancti, vt labor noſter in veſtra imitatione fructum in conſpectu Domini valeat inuenire, Amen.

Extat de hac ſanctiſſima Virgine etiam Hymnus elegantiſſimus Prudentij, quem ob vitandam prolixitatem huc non adſcripſimus.

MARTYRIVM S. PATROCLI MARTYRIS, ELEGANTI STYLO IAM OLIM CONSCRIPTVM:

quod nos ex vetuſto manuſcripto codice deſcripſimus, qui pleriſque locis ob characteres penè abolitos difficulter legi potuit.

GLorioſum pro patria mori, beatum in patria viuere, iucundum & delectabile eſt poſt bella benè geſta, pace demùm frui perpetua. Hoc ſapientes mundi laudant, fortes deſiderant, rerum geſtarum ſcriptores magnificant. Omnes quidem currũt, ſed vnus accipit brauium, qui in vnitate fidei & agnitiõis filij Dei abnegat ſeipſum ſibi, vt ſequatur Chriſtum. Hęc eſt nanq; via ſalutis, veritas ſingularis, vita perennis, vt lux lucens in tenebris, quam abſcondit Deus à ſapientibus & prudentibus, & reuelauit eam paruulis, videlicet humilibus, quos teſtes ſuos eſſe voluit, incipientes ab Hieruſalem, vt per mundi huius contemptibilia cõfunderentur fortia. Talibus enim, quia ſuperbi ſunt, reſiſtit Deus, humilibus aũt dat gratiam. Verè vtiquè ſapiẽtes, verè fortes erant, quibus viuere Chriſtus, & mori pro Chriſto lucrum fuit. Verè nimirùm beati ſunt, qui ſic imitatores Chriſti extiterãt, vt quemadmodùm ſunt illi commortui, ità poteſtatem acciperent conregnandi.

(Margin: 21. IANVAR. — 1.Cor.9. — Matth.11. — Iaco.4. — 1.Petr.5.)

Ex huiuſmodi ergò coniuratis in Chriſti ſacramenta militibus, Patroclus in magnificæ ſanctitatis, velut quoddam luminare in mundo, in medio nationis prauæ & peruerſæ, verbum vitæ continens effulſit. Et quoniã lux fuit in Domino, fructum lucis oſtendit in ſemetipſo. Fructus enim lucis, vt ait Apoſtolus, eſt in omni bonitate, & iuſtitia, & veritate. Hic in Trecaſſinæ vrbis territorio, ducentis fermè ab eadem vrbe paſſibus, relictam ſibi à parentibus ſuis domum & prædia ſatis ampla poſſedit. Nobiles enim erant, & rebus ſecularibus locupletes. Sed vir Dei generoſitatis ſuæ claritatem totam introrſùs traxit: meditans animæ dignitate ſic tantummodò ſeruari poſſe ſuam nobilitatem, ſi ſolùm ſupra ſe ſuum ſemper attenderet creatorem. Scripturæ ſacræ ſtudioſus lector inuigilauit: ibi quicquid de fide catholica, quicquid de regula præceptorum Dei, quicquid de dulcedine promiſſionum eius audierat, ſicut ipſum Dominum Deum, delectabiliter amplexatus eſt. Non enim his ſolummodò aures corporis, ſed multo magìs aures cordis adhibuit. Verbum nanque Dei lucerna pedibus eius, & lumen fuit ſemitis eius: proptereà odiuit omnem viam iniquitatis. Abſtinẽtiæ & frugalitatis operibus ità deditus fuit, vt cibum potumq́ue modicum hora diei tantùm vltima, ſibi ſumendum arbitraretur. Continentia ſiquidem in eo regnabat & caſtitas. Facultates verò ſuas velut non proprias, ſed ad hoc ſibi ſolummodò creditas, indigentibus ſolicitè miniſtrauit. Singulorum neceſſitatibus iuxta vires ſuccurrit, prodeſſe etiam vltra vires concupiuit. Proindè omnibus omnia factus eſt, ſecundùm Apoſtolum, non quærens quid ſibi vtile fuit, ſed quid multis, vt ſalui fierent. Ità factũ eſt, vt Chriſtianis illius prouinciæ, diſpenſator cęleſtis & pater ciuium diceretur.

(Margin: Ephe.5. — Patrocli opes. — Pſal.118. — Eius abſtinentia. — Continentia. — 1.Cor.9.)

Signa etiam & mirabilia per eum frequentiùs facta ſunt, ità vt dæmonia ab obſeſſis corporibus per virtutem ſpiritûs fugaret, & infirmis quibuſlibet remedium ſanitatis optatæ conferret: vt inuiſibilis ſapientia ſemetipſam in eo quaſi in templo ſuo habitare per viſibilia miracula demonſtraret. Sic in pace Eccleſiæ degens, religioſam admodùm vitam duxit, fugitans gaudia ſeculi, expectans regnum Dei. Orta aũt perſecutionis tempeſtate ſub Aureliano principe, qui viceſimusnonus à Cęſare Auguſto, Romano pręſidebat imperio, cùm manifeſtare vellet iudex omniũ, quæ eſſent cõſilia cordium, cœperunt

perunt vſquequaquè cultores peruerſorum dogmatum vrgere plebem Chriſti ad ſacrificia idolorum. Sed, ſicut per Sapientem dictum eſt, ſimplicitas iuſtorum direxit eos, & ſupplantatio peruerſorum vaſtauit illos. Nam fruſtratis inſidijs inimici, perſtiterunt fortiter in agone caſtra Dei, illuſtriumque virorum animi, per virtutem elabi ad gloriam nitebantur.

Prou. 11.

Eodem tempore Aurelianus, immaniſſimus Chriſtiani nominis perſecutor, de partibus vrbis Senonicæ, zelo feruens amaritudinis, Trecaſſin Galliarum oppidum veniebat, ibique audiens de vita, fide & geſtis beati Patrocli, quomodò ex voluntate Dei ſui Ieſu Chriſti poſſeſſa negligeret, tranſitoria & momentanea cuncta deſpiceret, idola vana & nullo vſui apta clamaret, confeſtìm eum diligentiſſimè inquiri fecit. Et cùm ſibi præſentatus fuiſſet, ait illi: Audiui te per ignorantiam falli, ità vt ſuperſtitioſam ſectam inducere audeas, & ad deorum noſtrorum iniuriam, quendam qui ab hominibus cæſus eſt alapis, adorandum eſſe contendas. Sanctus verò Patroclus inſipienti eius propoſitioni nihil reſpondit. Aurelianus dixit: Cuius nominis, cuius've religionis es? ille reſpondit: Patroclus vocor, & Chriſtianus ſum. Adoro Deum viuum & verum, qui in altis habitat, & humilia reſpicit, & omnia ſcit antequàm fiant. Aurelianus dixit: Inepta ſunt & vana, quæ loqueris. Recede ergò ab hac ſtultitia tua, & adora deos noſtros inuictiſſimos, à quibus ditari poteris & honorari. Patroclus reſpondit: Ego non nóui alium Deum, niſì vnum, ſolum verum Deũ, & quem ipſe miſit Ieſum Chriſtum, qui fecit cælum & terram, mare & omnia, quæ in eis ſunt, viſibilia & inuiſibilia. Aurelianus dixit: Diſputa, & proba vera eſſe quæ dicis. Patroclus reſpondit: Vera quidem & probabilia ſunt, quæ oſtendo: ſed quia mendacium inualuit, veritas odium parit. Hanc tu, niſì credideris, nunquàm intelliges. Verbis enim Domini noſtri Ieſu Chriſti interdicitur, nè ſanctum detur canibus, nec ante porcos margaritæ mittãtur. Tunc Aurelianus ira permotus, dixit: Niſì ad hoc mihi citò conſenſeris, vt ſacrificium dijs omnipotentibus offeras, igni te cõſumendum tradam. Sanctus Patroclus ad hęc verba hilari vultu & lęto corde reſpõdit: Ego ſemper immolo ſacrificium laudis Domino Deo meo. illic enim iter eſt, quo oſtendat mihi ſalutare ſuum.

S. Patroclus ſiſtitur Aureliano.

Eſa 7. iuxta LXX. Matt. 7.

Pſal. 49.

Aurelianus non ferens diutiùs conſtantiam loquentis, ſic erupit in vocem: Statis, & miniſtratis? Adhibete catenas ignitas & compedes, vt vinctis poſt tergum manibus & alligatis pedibus, mittatur rebellis iſte in cuſtodiã, donèc pertractem, quomodò eum ad exemplum ſuî ſimilium perdam. Sic ſanctus vir & iam electus Domini martyr, ſtrictus vinculis, traditus eſt Elegio vni de adſtantibus miniſtris, qui cuſtodiret eum vſque in diem tertium. Sanctus verò Patroclus cùm eſſet in cuſtodia, orauit Dominum, dicẽs: Fiat miſericordia tua Domine, vt conſoletur me, ſecũdùm eloquium tuum ſeruo tuo. Sic enim lætabor & exultabo in miſericordia tua Domine: quia reſpexiſti humilitatem meam. Cumque poſt diem tertium eductus fuiſſet in publicum, iudex dixit: Veni contemptor deorum noſtrorum, redime te tandèm aliquando, & ſacrifica dijs. Beatus Patroclus reſpondit: Redimet Dominus animas ſanctorum ſuorum, & non delinquent omnes qui ſperant in eum. Tu verò miſer & infelix es, qui non deſideras ab æterna miſeria liberari, & indignum te facis gratia & beneficio creatoris tui, theſaurizans tibi iram in die iræ & reuelationis iuſti iudicij eius. Qui licèt iam ſalutis dona refugias, nec penſare velis, quòd theſaurus deſiderabilis requieſcit in ore ſapientis: vellem tamen adhuc tibi aliquid largiri de theſauro Domini mei, quia te egenum & pauperem video. Aurelianus dixit: Quomodò pauperem me dicis, qui tam multis abundo diuitijs? Beatus Patroclus reſpondit: Habes quidem terrenas & citò perituras diuitias: pauper tamen es, nec teipſum habes: quia fidem Domini noſtri Ieſu Chriſti in arca cordis tui recludere noluiſti. Ideoque ipſe cùm iudex venerit, te cum diabolo patre tuo, in æternum damnabit. Aurelianus dixit: Multas mihi per audaciam tuam iniurias infers, ità vt iam tuî ampliùs non miſerear. Sanctus autem Patroclus confortatus in Domino, dixit: Miſerebitur meî Deus meus, cui ſeruio à iuuentute mea. Tu autem vanum & ſuperſtitioſum hunc honorem tuum, quo tumes, & temporalem atque caducam gloriam, qua ab hominibus honoraris, in puncto temporis perdes. Et væ tibi, cùm veneris ad locum illum, vbì te ſempiternus cum diabolo cruciatus expectat.

Traditur in cuſtodiã.

Pſal. 118.

Pſal. 33.

Prouer. 21. iuxta LXX.

Aurelianus dixit: Ego quid dicas, neſcio: Tu autem, velis nolis, in poteſtate mea eris: nec eſt qui te eripiat de manibus meis. Beatus Patroclus reſpondit: Si corpus meum in pote-

poteſtate habes, animam meam certè lædere non poteris: quia eam in poteſtate nemo habet, niſi ſolus Dominus & creator meus, qui nobis hanc ſecuritatem dedit, dicens: Nolite timere eos, qui occidunt corpus, & poſt hęc non habent ampliùs quid faciant. *Luc. 12.* Sed illum potiùs timete, qui poſtquàm occiderit corpus, habet poteſtatem animã mittere in gehẽnam. Aurelianus dixit: Habent poteſtatem dij noſtri, qui vera nobis reſponſa canunt, & te adhuc viuere permiſerunt. Sanctus Patroclus reſpondit: Qui ſunt dij tui? Aurelianus dixit: Apollo optimus & verus deus, Iupiterque ſummus deus, & Diana, quæ eſt mater deorum. Beatus Patroclus reſpondit: Apollo, quem dicis tuum eſſe deum, audiuimus à maioribus noſtris, quòd Admeti regis pecora pauerit, ibique non ſolùm gregis detrimentum perpeſſus ſit, ſed etiam ipſa tela perdiderit. Et Iouem, quem adoras, hominem fuiſſe nequiſſimum, raptorem & adulterum, comperimus, qui cum vicinis ſuis ſeditioſus ſemper extitit, ipſeque nullius criminis expers, alios ſecum viuus æquè & mortuus ad ſcelera traxit. Et cùm ipſe ſimul cum diabolo torqueatur in inferno, non ceſſat adhuc colligere cõdemnandos. Dianam nanque, quam dicis eſſe matrem deorum, quis neſciat eſſe dęmonium? O miſeranda dementia hominum, qui vanitates has fruſtrà colunt, quæ nec ſibi, nec alijs proſunt. Aurelianus dixit: Magna patientia mentis meę: iandiù retineor ad auſcultandã audaciam tuam. Sed nunc niſi Apollinem, & Iouem, & Dianam matrem deorum adoraueris, diuerſis hodiè pœnis te interficiam. Sanctus Patroclus reſpondit: Execrabilis & quilibet peruerſus latro, etſi innocentem aliquem occidere poteſt, corpus tamen eius deuorare non poteſt. Tu verò, qui corpus meum occidẽdum in poteſtate te habere iactitas, licèt deuores illud, animæ tamen meæ nocere non poteris. *Proſcindit falſos deos gentilium.*

Et cùm hoc beatus Patroclus locutus fuiſſet, Aurelianus Cæſar, furore repletus, talem dedit ſententiam: Patroclus obnoxius & deteſtabilis & reus maieſtatis, qui nobis confuſionem intulit, & deos noſtros iniurioſè fœdauit, gladio feriatur, vt verboſitatis eius nequitia conquieſcat. Ducite iam illum in locum limoſum & paluſtrem, ibiq; cum decollatũ dimittite, nè ſaltem corpus eius in arido requieſcat. Sic beatus Patroclus traditus carnificibus ad decollandum, exultans ibat cum eis ad ripam Sequanæ. Tunc vir ſanctus orauit Dominum, dicẽs: Domine Ieſu Chriſte, nè patiaris corpuſculum meum in hoc aquoſo loco demergi: ſed da gloriam nomini tuo, vt magnificetur in conſpectu inimicorum tuorum, nè vnquàm dicant in gentibus, Vbi eſt Deus eorum? Exaudi Domine orationẽ meã, qui exaudiſti Moyſen & Aaron orantes pro populo tuo, & diuiſiſti mare rubrũ, & eduxiſti per ſiccum. Sic ergò Domine permitte mihi tranſire hoc flumen in nomine tuo. Eripe me de luto, vt non inhæreã: libera me à perſequentibus me. Et cùm oràſſet ſanctus Patroclus, obſcurati ſunt oculi tenentis eum. Ille verò ingreſſus flumen, pertranſijt, & illæſus exijt in aliam ripã, ità vt genua eius non tangerẽt aquã, quę tamen rapax & inundãs erat multùm eodẽ tempore. Cumq; egreſſus eſſet, pergebat in aridum locum, vbi erat mons idolorum, ità cantans & laudans Dominum: Cuſtodit Dominus animas ſanctorum ſuorum, de manu peccatoris liberauit eos. Illi verò qui tenuerunt eum, obſtupefacti propter metum Cæſaris, dicebant: Quàm magnus eſt Deus, quem adorat iſte? Eccè quomodò liberauit eum. Alij autem dicebant: Non, ſed phantaſma fuit. Hoc modo altercabantur, & ſchiſma erat inter eos. Illis verò ità contendentibus, adueniens quędam mulier ſeditioſa & ipſa gentilis, dixit: Hominem Chriſtianum, quem quæritis, vidi nunc in monte vltra flumen, proſtratum in terra, & ſic orabat Dominum ſuum. *Sententia in Patroclũ.* *Exod. 14.* *Flumen tranſit illæſus.* *Pſal. 96.*

At illi, qui veloces habebant pedes ad effundendum ſanguinem innocentem & iuſtum, cùm hoc audiſſent, ſtatim perrexerunt ad eum. Et cùm perueniſſent ad locum, vbi erat proſtratus, inuenerunt eum orantem. Tunc vnus ex illis, qui erat prior, ait illi: Tu iam reus es, quia effugiſti nos, & eccè es in manibus noſtris, & non diſcedes à nobis, donèc moriaris, aut certè immoles dijs noſtris. Beatus Patroclus reſpondit: Ego dæmones immundos nunquàm adorabo, ſed vnum verum Deum, qui eſt in cælis. Carnifex dixit: Ergò deus noſter qualis eſt? Natus, an factus? Beatus Patroclus dixit: O errorem vaniſſimum, ô incredulitatem fallaciæ, ô ſermonem ſuperſtitioſum. De Deo quomodò loquitur homo: Generationem eius quis enarrabit? Ipſe dixit, & facta ſunt: ipſe mandauit, & creata ſunt, quæcunque ſunt. Ipſe miſit pro redemptione generis humani filium ſuum Dominum Ieſum Chriſtum, qui pro nobis ſanguinem ſuum fudit, vt nos *Eſa. 53.* *Pſal. 148.*

de

de interitu & morte liberaret æterna. Tertia poſt hęc die reſurrexit à mortuis: deindè videntibus diſcipulis ſuis, aſcendit in cælum, & miſit illis promiſſum à ſe ſpiritum ſanctum. Quod ipſe docuit, hoc mundus rectè credit. Qui autem hoc non credit, non videbit vitã, ſed ira Dei manet ſuper eum. Siue ergò viuimus, ſiue morimur, Domini ſumus, & dignum eſt vt pro nomine eius nos patiamur. Quicunq; autem ſacrificauerit dęmonibus, cum eiſdem mergetur in ignem æternum.

Rom.14.

Loquente hoc beato Patroclo, Elegius furore commotus, dixit: Stringantur pedes eius vinculis, & manus eius catenis, & ſic proſtratus in terram, gladio feriatur, quia tantas dijs noſtris cõtumelias irrogauit. Tunc Patroclus genuą flectens in terram, percuſſus eſt à carnifice. Qui dum percuteretur, dixit: In manus tuas, Domine, commendo ſpiritum meum. tu enim ſcis Domine, quòd propter nomen tuum has patior pœnas. Sic gladio percuſſus atque decollatus eſt. Caput verò eius longè proiecerũt à corpore, perfuſum ſanguine. Factum eſt autem hoc xij. Kalend. Februarij, vj. feria. Poſt paſſionem ergò hoc modo cõſummatam, carnifices redeuntes ad Cęſarem, corpus ſolum ſine cuſtodia reliquerunt. Quod audientes duo ſenes, qui & ipſi eleemoſynam à ſancto viro, dum adhuc viueret, expectabant, acceperunt corpus eius cum tremore & metu magno, & cuſtodiẽrunt illud vſque ad veſperam. Euſebius autem, qui erat archipreſbyter in eodem loco, cum Liberio diacono venit nocte ſequenti, & accipiens corpus ſancti viri, inuoluit illud in linteaminibus, & paucis accenſis luminaribus, propter turbam gentilium, ſepeliuit eum. Duo autem illi ſenes, vigilias ducebant ibì ſolennes ad memoriam martyris, dicentes: Quàm precioſa eſt in conſpectu Domini, mors ſanctorum eius? Et alia multa per totam noctem, in laudem Domini & venerationem martyris concinebant. Poſt non multum temporis perſecutio conquieuit. Nam ipſe, qui hanc cõcitauerat, Imperator, dum iter faceret denſo ſtipatus agmine, fulminis ante ſe vehementiſſimi terrorem ſentiẽs, obſtupuit: deindè pręmiſſo hoc infauſto omine, in eodem itinere à ſuis interemptus eſt: & qui paulò antè putabat ſe diuini nominis gloriam inter homines extinguere poſſe, nomen, familiam, vitam, ipſamque ſalutis ſpem perdidit, quæ credentes in Chriſtum, nec in morte relinquit. Tunc Euſebius ædificauit ſuper corpus ſancti viri, paruam parua facultate eccleſiam, ibique iuxta corpus ſanctum, ſibi etiam ſepulturam popoſcerat affuturam, vt cõfeſſor Domini vicinus eſſe mereretur ſanctiſſimo martyri. Ex illo tempore continua illic dignè petentibus præſtantur beneficia, & optatæ ſanitatis remedia. Martyr enim, qui pro teſtamẽto Dei vitam temporalem amiſit, iam cum Domino ſine tempore viuit.

Cæditur gladio.

Vigiliæ ſolennes ad Martyris memoriã.

MARTYRIVM SANCTORVM FRVCTVOSI EPISCOPI, AVGVRII ET EVLOGII DIACONORVM:

quod etiam luculentis verſibus conſcripſit Prudentius. Quædam ex hac hiſtoria ad verbum citat B. Auguſtinus in Sermone de natali horum martyrum.

21. IANVAR.

DIE Dominico compræhenſus eſt Fructuoſus Epiſcopus, Augurius & Eulogius Diacones. Repoſito autem Fructuoſo epiſcopo in cubiculo ſuo, direxerunt beneficiarij in domum eius, id eſt, Aurelius, Feſtucius, Velius, Polleneus, Donatus & Maximus. Qui cùm ſenſiſſet pedibulum ipſorum, confeſtim ſurrexit, & prodijt ad eos vbì ſedebant in ſolijs. Cui milites dixerunt: Veni, præſes te accerſit cum diaconibus tuis. Quibus Fructuoſus epiſcopus dixit: Eamus quò vultis: calceo me. Cui milites dixerunt: Calcea te ad animum tuum. Qui mox vt venerunt, recepti ſunt in carcerem. Fructuoſus autem certus & gaudens de corona Domini, ad quam vocatus erat, orabat ſine ceſſatione. Erat autem & fraternitas cum ipſo refrigerans, vt illos in mente haberet.

Martyres in carcerem truduntur.

Alia verò die baptizauit in carcere fratrẽ noſtrum Rogatianũ, & fecerũt in carcere dies ſex, & producti ſunt duodecimo Calẽdas Februarij, feria ſexta, & auditi ſunt. Aemilianus

lianus itaque dixit: Fructuoſum epiſcopum, Augurium & Eulogium, meis conſpectibus pręſentate. Ex officio dictum eſt: Adſtant. Aemilianus Fructuoſo epiſcopo dixit: Audiſti quid Imperatores præceperunt? Fructuoſus epiſcopus dixit: Neſcio quid pręceperunt. ego Chriſtianus ſum. Aemilianus dixit: Pręceperunt deos coli. Fructuoſus epiſcopus dixit: Ego vnum Deum colo, qui fecit cęlum & terram, mare & omnia, quæ in eis ſunt. Aemilianus dixit: Scis eſſe deos? Fructuoſus epiſcopus dixit: Neſcio. Aemilianus dixit: Scies poſteà. Fructuoſus epiſcopus reſpexit ad Dominum, & orare cœpit intra ſe. Aemilianus dixit: Qui audiuntur, qui timentur, qui adorãtur, ſi dij non coluntur, nec Imperatorum vultus adorantur? Aemilianus Augurio Diacono dixit: Noli verba Fructuoſi imitari. Augurius diaconus dixit: Ego Deum omnipotẽtem colo. Aemilianus Eulogio diacono dixit: Nunquid & tu Fructuoſum colis? Eulogius diaconus dixit: Ego Fructuoſum non colo, ſed ipſum colo, quem & Fructuoſus. Aemilianus Fructuoſo epiſcopo dixit: Epiſcopus es? Fructuoſus epiſcopus dixit: Sum. Aemilianus dixit: Fuiſti. Et iuſſit eos viuos ardere. *Siſtuntur iudici.*

Et cùm duceretur Fructuoſus epiſcopus cum diaconibus ſuis ad amphitheatrum, populus Fructuoſum epiſcopum dolere cœpit, quia magno eum amore proſequebantur nõ tantùm fratres, ſed etiã ethnici. Talis enim erat, qualem ſpiritusſanctus beatum Paulum Apoſtolum, vas electionis & doctorem gentium debere eſſe declarauit. Propter quod etiam fratres, qui ſciebant illum ad tantam gloriam pergere, gaudebant potiùs, quàm dolebant. Cumque multi ex fraterna charitate eis offerrent condimentum, vti permixtum poculum ſumerent, ait: Nondùm eſt hora ſoluendi ieiunij. Agebatur enim hora diei quarta. Siquidem in carcere quarta feria ſtationem ſolenniter celebrauerunt. Igitur ſexta feria lætus atque ſecurus feſtinabat, vt cum martyribus & prophetis in paradiſo, quem Dominus præparauit amãtibus ſe, perſolueret ſtationem. Cumq; ad amphitheatrum perueniſſent, ſtatìm ad eum acceſſit Auguſtialis nomine, lector eiuſdem, flens & deprecãs, vt eum diſcalcearet. Cui beatus martyr reſpondit: Miſſum fac, fili: ego me diſcalceo, fortis & gaudens & certus de Dominica promiſſione. Qui cùm ſe diſcalceâſſet, acceſſit ad eum commilito frater noſter, nomine Felix, & appręhendit dexteram eius, rogans vt ſuî meminiſſet. Cui Fructuoſus epiſcopus, cunctis audientibus, clara voce reſpondit: In mente me habere neceſſè eſt eccleſiam catholicam, ab Oriente vſque in Occidentem. *Fructuoſus epiſcopus etiã ethnicis charus.* *Statio ſolennis in carcere celebrata.*

Igitur in porta amphitheatri cõſtitutus, cùm iam propè eſſet, vt ingrederetur ad coronam immarceſcibilem potiùs, quàm ad pœnam, obſeruantibus licèt ex officio beneficiarijs, quorũ nomina ſuprà memorata ſunt, ità vt ipſi audirent fratres noſtri, monente pariter ac loquẽte ſpiritu ſancto, Fructuoſus martyr ait: Non deerit vobis paſtor, nec deficere poterit charitas & repromiſſio Domini tam hîc, quàm in futurum. Hoc enim quod videtis, vnius horæ videtur infirmitas. Conſolatus igitur fraternitatem, ingreſſus eſt ad ſalutem: digni ipſi martyrio, felices, qui ſanctarum ſcripturarum fructus ex promiſſione ſenſerunt, ſimiles Ananiæ, Azariæ & Miſaëli: ſteteruntque, vt etiam in illis tribus diuina miracula cernerentur: ſic quidem in igne iam conſtituti, vt pater non deeſſet, & filius ſubueniret, & ſpiritusſanctus in medio ignis ambularet. Cumq; exuſtæ fuiſſent faſciolæ, quibus manus eorum fuerant colligatæ, Fructuoſus epiſcopus orationis diuinæ & ſolitæ conſuetudinis memor, gaudens poſitis genibus orabat, de reſurrectione ſecurus, in ſignoque trophęi conſtitutus, Dominum precabatur. Hîc ſolita Domini non defuêre magnalia, apertumque eſt cęlum, videntibus Babylone & Mygdonio fratribus. Ex familia autem Aemiliani pręſidis, filia eius dominæ ſuę carnali oſtendebat Fructuoſum epiſcopum cum diaconibus, adhuc ſtipitibus, quibus ligati fuerant, permanẽtibus, in cęlum aſſcendentes coronatos. Cumque Aemilianum vocarent, dicentes, Veni, & vide quos hodiè damnâſti, quẽadmodùm cęlo & ſpei ſuæ reſtituti ſunt: Aemilianus veniens, videre eos non fuit dignus. *Ingrediuntur in rogũ ſancti martyres.* *Dan. 3.* *Animæ eorum in cœlos eunt.*

Tunc igitur, velut derelicti ſine paſtore, triſtes fratres ſolicitudinem ſuſtinebãt, non quòd dolerent Fructuoſum, ſed potiùs deſiderarent. Porrò fidei & agonis memores gaudenteſque, ſuperueniente nocte ad amphitheatrum cum vino feſtinauerunt, vt ſemiuſta corpora extinguerent. Quo facto, cineres eorum collecti ſunt, & prout quiſque potuit, ſibi vendicauit. Sed nec in hoc Domini & Saluatoris noſtri defuêre magnalia, vt credentibus fides augeretur, & paruulis oſtenderetur exemplum. Oportebat enim *Colligũtur corũ cineres.*

Fru-

Fructuoſum martyrem,quod per miſericordiam Dei docendo pręmiſerat in Domino & Saluatore noſtro, in ſua poſteà paſſione & reſurrectione carnis comprobare. Igitur poſt paſſionem apparuit fratribus,& monuit, vt quod vnuſquiſque per charitatem de cineribus vſurpauerat, reſtituerent ſine mora, vnoque in loco ſimul condendos curarent. Aemiliano etiam, qui eos damnauerat, Fructuoſus pariter cum diaconibus ſuis oſtendit ſe in ſtolis repromiſſionis,increpās pariter & inſultans,nihil illi profuiſſe,quòd fruſtrà exuſtos corpore in terrā crederet redactum iri,quos cerneret glorioſos.O beatos martyres, qui igne probati ſunt vt aurum precioſum, veſtiti lorica fidei & galea ſalutis:qui coronati ſunt diademate & corona immarceſcibili,eò quòd diaboli caput calcauerunt.O beatos martyres,qui meruerunt dignam habitationem in cęlis, ad dexteram ſtantes Chriſti,benedicentes Deum patrem & Ieſum Chriſtum filium eius. Suſcepit autem Dominus martyres ſuos in pace per bonam confeſſionem, cui eſt honor & gloria in ſecula ſeculorum,Amen.

Appárent pręſidi,eiq; inſultant.

Libet huc adſcribere elegantiſsimos verſus Prudentij,quibus ille totam hanc hiſtoriam claudit:

O triplex honor, ô triforme culmen,
Quo noſtræ caput excitatur vrbis,
Cunctis vrbibus eminens Iberis.
Exultare tribus libet patronis,
Quorum præſidio fouemur omnes
Terrarum populi Pyrenearum.
Circunſtet chorus ex vtroque ſexu,
Heros,virgo,puer,ſenex anicla,
Veſtrum pſallite ritè Fructuoſum.
Laudans Augurium reſultet hymnus,
Miſtis Eulogium modis coæquans:
Reddamus paribus pares Camœnas.
Hinc aurata ſonent in arce tecta,
Blandum littoris extet indè murmur,
Et carmen freta feriata pangant.
Olìm tempus erit,ruente mundo,
Cùm te,Tarraco,Fructuoſus acri
Soluet ſupplicio,tegens ab igni.
Fors dignabitur & meis medelam
Tormentis dare,proſperante Chriſto
Dulces hendecaſyllabos reuoluens.

Nota patrocinių et pręſidium ſanctorum.

VITA ET PASSIO S. MEINRADI, EREMITAE ET MARTYRIS, LECTV DIGNA.

21. IANVAR.

DIcturo mihi venerabilis viri Meinradi Eremitæ & martyris paſſionem & obitum, libet parumpèr reflectere ſtylum, atque quo tempore,vbì & vndè,quò vel cui traditus primùm ad diſcendas literas,ſub quo abbate monaſticam vitā complexus ſit, qualiter etiam à fratrum cōuentu diſcedens,ſingulare certamen eremi adierit, paucis pręmittere. Temporibus Caroli glorioſiſſimi Imperatoris, qui primus inter Francos Cęſaris nomen accepit, pręd̄ictus vir in Alemannia natus eſt in pago, quem ex villa Sulichgevue vocauit antiquitas. Parentes verò eius ex Alemannis fuerunt,morum nobilitate magìs conſpicui, quàm diuitijs perituris. Qui cùm iam eam attigiſſet ætatem, qua aptari poſſet literarum ſtudijs,à patre ducitur ad inſulam,quam veteres Sindles Augiam vocabant, in qua ſanctus Pirminius conſtruxit monaſteriū ordinis ſancti Benedicti. Huc ergò puer iam dictus à patre ductus, commendatur viro per omnia honeſtiſſimo Erlebaldo monacho:qui etiam pręd̄icto puerulo

Meinradi patria.

Inſtitutio.

lo propagine carnali affinis erat. Is cùm infantulum bonæ indolis conſpiceret, gratanter nutriendum ſuſcepit, ſtudiosè docuit, atq; eouſquè imbuendo perduxit, vt ſanctarũ etiam ſcripturarũ ſcientiam adeptus videretur. Nam puer à primæua ætate iocos atq; errores, quibus tenerior ætas implicari ſolet, vitauit, mentemq; occupauit meditandis illis, quę magiſter docuerat.

Cùm autem viceſimumquintum ætatis annum attingeret, ad diaconatûs officium, & nón multò pòſt ad gradum presbyterij, faciente eodem magiſtro ſuo, ſublimatus eſt. fuit autem tunc temporis, regnante Ludouico Cæſare, filio Caroli, in ipſa inſula abbas, nomine Hatto, vir valdè doctrina & operibus bonis, morumque nobilitate ſpectabilis, qui & Baſileenſis eccleſiæ præſul extitit. Quo actuoſæ vitæ negocia reſpuente, atque ad contemplatiuę vitæ pulchritudinem ſe transferente, prædictus Erlebaldus cum licentia Ludouici Imperatoris electus ab omnibus, prędictæ inſulæ fratribus pręficitur, atq; in abbatis officiũ ſubſtituitur. Qui hac poteſtate accepta, Meinrado mox author & ſuaſor fuit, vt regulę iugum ſuſciperet, normamq; monaſticę vitæ ſectaretur. Conſenſit ille ſalubri conſilio, & profeſſionem fecit, atq; omni intentione ſtuduit promiſſa ſeruare, promptus ſemper ad obediendum, in ieiunando ſtrictus, in oratione aſſiduus, in miſericordiæ operibus largus, & maximè in humilitate cunctis ſubſtratus. His dum polleret moribus, ab abbate mittitur ad cellulam quandam, ad iam dictum monaſteriũ pertinentem, iuxta lacum Tigurinũ ſitam, quem interfluit Lindemacus fluuius, vt ibidèm ſcholę præeſſet, & talentũ, quo ipſe ditatus erat, ad lucra Dominica in plurimos diſpergeret. Aliquantulum temporis fluxerat, eo in his detento.

Hatto Abbas, & Epiſcopus Baſileenſis.

Meinradus fit monachus Augienſis.

Quadam verò die accepit ſecum nonnullos ſcholaſticos, quos nutrierat, & prædictũ lacum tranſnauigans, intrauit in eremum, quæ ipſius laci litori adiacet, & vſq; ad Alpes Apenninas tendit, atque ad villam Chama, cauſa piſcationis & loca eremi intuẽdi. Perueniunt itaque ad fluuium quendam, qui in ipſam decurrit ſolitudinem: ibiq; vir beatus, ad piſcandum occupatis comitibus, in conſideratione ſolitudinis ſolus ſpatiabatur. Accenſus enim erat nimiùm amore ſolitariæ ſedis. Qua conſideratione dum mentem diù paſceret, redijt ad ſocios, inuenitq; non parua pręda piſcium oneratos, quos taliter affatur: Gratias largitori, qui nos ſuis miſericorditer ditauit donis. Iam filij, ſi placet, tempus eſt proprios inuiſere lares. Regrediuntur itaque, & ad villam perueniunt, non longè à litore ſitam. Ibì cuiuſdam matronæ hoſpitium intrantes, paululùm quieuerunt, reficientes ſe cibo & potu. Vir autem Dei cernens matronam timore Dei plenã, & ad obſequendum hoſpitibus promptiſſimam, ardorem ſui animi occultũ ei aperuit, his verbis incipiens: O chara Chriſto fœmina, ſi velles audire, ſecretum cordis mei tibi manifeſtarem: ſed antequàm id agam, poſco, vt verba mea atq; voluntatem occultes, quouſquè cernas, ſi poſſit opere cõpleri, quod credo me deuota mente concepiſſe. Habitatione huius eremi vltra omnes diuitias delector, cuperemque iam in ea collocare manſiunculam meam, vt familiariùs poſſem precibus vacare, ſi quempiam reperirem, qui neceſſaria corporis mihi miniſtrare ob Dei amorẽ vellet. Sed quia adhuc ſolatio hoc defraudor, poſco interìm occultari, quod cupio. Illa autem à Deo inſpirata (vt credo) reſpondit: Secretum nulli, nolente te, reuelabo: nóueris autem, ſi in cœpto perſiſtere voles, me neceſſaria tibi propter Deum miniſtraturam, & quantùm poſſum, tuo voto ſatisfacturam. Ille promiſſis gratias rependens, redijt ad cellam, vndè egreſſus fuerat: ibiq; ieiunijs & orationibus continuis à Deo popoſcit, vt ſi illi animi ſui propoſitũ non diſpliceret, illud ſua ope confirmare dignaretur.

Feruet amore vitę ſolitariæ.

Tandèm confortatus diuina inſpiratione, reliquit cellam ſcholamque, cui præerat, & reuiſit hoſpitam ſuam, explorare volens, vtrùm promiſſis ſtare vellet, nec'ne. Quam vt in præbendo ſolatio promiſſo perdurare ſenſit, non longè ab ipſa villa, in qua eadem fœmina commanebat, in eremo ſibi habitaculum conſtruxit, atque ibidèm in ieiunijs & orationibus indefeſſus creatori ſeruiuit, neceſſaria præbente ei prædicta matrona, necnon & alijs religioſis viris. Ibì dum per ſeptem annos ſuperni regis militiam exegiſſet, multitudinem populi ad ſe venientis ferre non valens, mutauit locum, atq; à prędicti laci litore quatuor millibus diſtantem reperit inter montes planitiem, acceſſu valdè difficilem. Ibì adiuuantibus viris religioſis, & maximè quadam abbatiſſa, Heilvuiga nomine, neceſſaria voti ſui conſtruxit habitacula, atq; in eodem loco, quod reliquũ erat vitę, peregit, maximis ſeſe macerãs ieiunijs, & quantùm humana fragilitas permiſit, ſine ceſ-

Petit eremũ & in ea ſibi cõſtruit domicilium.

ſatione orans,atque ea,quę à fidelibus viris vel fœminis mittebantur, cuncta ad ſe venientibus benignè & comiter impartiens. Accidit autem inter hęc, vt quadam die, eo orante,tanta multitudo dæmonum circa illum vndiquè diffunderetur, vt nec ipſam lucem diei,illis tenebrarum miniſtris tetram caliginem offundẽtibus,cernere poſſet.Qui cùm minis terribilibus & horrore nimio eum fatigarẽt,in orationem proſtratus, vt res poſcebat,omni ſtudio ſe pio Domino commendabat. Quod cùm diù ageretur, cernit ab Oriente lucem : Quam lucem ſecutus angelus,ad ipſum,vbi in oratione iacebat, in medio malignorum ſpirituum peruenit : magna authoritate agmini nefando pręcepit vt diſcederent, nihilque terroris & tentationis ei vltrà inferre auderent. Diſcedentibus itaque hoſtibus, prædictus angelus poſtquàm amanter eum conſolatus eſt, abſceſſit atque ab illo die (vt vir venerabilis referebat) nil terroris vltrà à malignis ſpiritibus ſuſtinuit.

Dæmones ei infeſti ſunt,ſed ab angelis repelluntur.

Accidit etiam poſteà, vt quidam frater de monaſterio illius eum viſitationis gratia adiret.Quem benignè ſuſcipiens cum ſocijs,qui cum illo venerant, eis cuncta, quæ hoſpites decebat,quãtùm facultas tulit,exhibuit. Cùm verò veſpertinum tempus iam veniſſet,& ſidera ſplendentia ſuaderent ſomnos, refecerunt ſe dulcibus collationum colloquijs,atque poſt Completorij,vt vocant, preces iẽrunt dormitum : in loco quidẽ ſeparato frater,qui venerat : ſeorsùm etiam comites eius : necnon & ipſe venerabilis vir in priuata manſiuncula. Paululùm autem corpuſculum reficiẽs ſomno, vir Dei ſurgit, atq; aſſuetis incumbit peruigil precibus. Prædictus etiam frater,licèt in ſtrato conquieſceret,penè inſomnem duxit noctem.Dum autem curioſè huc atq; illuc verteret oculos,cernit puerum in veſtibus albis ab ipſo oratorij loco progredientem, miræ pulchritudinis,vt ei viſum eſt, ætatis ſeptem annorum, qui ingreditur ad virum Dei, & cum eo orante orabat, & varia cum eo miſcebat colloquia : quæ licèt prędictus frater audiret, ſenſum tamen eorum,quæ dicebantur,non percipiebat. Qui etiam puer ipſi fratri plenè vigilanti adſtitit,atque de quibuſdam monuit,quæ omninò frater ille ſibi, nè in publicum proferret, interdicta dicebat. Equidem breuitati ſtudens, multa, quę de eo miranda plurimorum narratio certa demonſtrat,pertranſeo.

Cùm autem in illa eremo viceſimum ſextum ageret annum,ſeruiens Domino in ieiunijs & abſtinentia rerum omnium mundi huius, illo inſpirante, qui ſerpentem intrauit,& per os eius protoplaſtum decepit & de paradiſo eiecit,duo ſcelerati homines cauſa occidendi eum ad Cellam illius properârunt. Qui cùm veniſſent ad villam quãdam, in Tigurini laci litore ſitam, rogauerunt ſibi monſtrari, quæ pars peruia eſſet ad cellulam eius.

Gen.3.

Quod cùm monſtratum eis fuiſſet,maturè per noctem ſurgentes,ingreſſi ſunt monſtratum ſibi iter,agitante, qui eos impleuerat, teterrimo ſpiritu. Diù tamen erronei à recto tramite,ducente ad ipſam cellam,tandèm vexati,quò volebant,peruenerunt,maxima iam parte diei elapſa. Ille verò,ſolitis orationibus incumbens, Miſſarum deuotè ſolennia libabat creatori. Priùs autem, quàm in ipſam cellam maligni illi intrâſſent, (quorũ vnus vocabatur Richardus,eratq; genere Alemannus : alter verò Petrus, Rhetianorum natione procreatus) pulli,quos vir venerabilis eodem in loco nutrièrat, eos in proximo venire conſpicientes,quaſi à vulpe inſequente per eremum diffugerũt, clamore inſolito & ſtrepitu inaudito ſyluam,reſultante echo,complentes, ità vt etiam ipſi latrones hac de re multùm mirarentur & obſtupeſcerent, atq; ad prodigium hoc pertinere,propriæ mentis decernerẽt iudicio. Attamen à cœpto non diſtracti,aggrediũtur ſacellum,in quo vir Dei,vt prędictum eſt,orationibus Deum ſibi placabat profuſis,corpusq; Dominicum,vt præſcius futurorum, ad viaticum obitûs ſui puro corde & deuota mente ſuſceperat. Vt autem ſenſit adeſſe peremptores ſuos,non ſtatim ſe eis pręſentauit,ſed modicum adhuc differens,clauſum ſacelli oſtium non aperuit, vt aliquantiſpèr in oratione adhuc demorari poſſet. Strenuè ergò orationem compleuit, capſasq; ſingulas reliquiarum manu ſuſcipiens & deoſculans, commendabat agonem ſuũ Domino & ſanctis,quorum reliquias complectebatur reuerenter. Hoc,qui aduenerant,maligni per foramen quoddam parietis eum agentem inſpiciebant.

Latrones ad eum accedunt.

Iamq; athleta fortis,Deo confortante,pugnaturus egreditur,pręſentiamq; ſuã non negat ſicarijs illis. Ac primùm ſalutationis verba ad eos proferẽs,pòſt intulit : O ſocij, cur iã ſerò veniſtis? Quarè nõ maturâſtis venire ad audiendã paruitatis meę Miſſam,vt

pro

pro vobis communem Dominum deprecarer? Sed vel nunc intrate, poſcituri, vt placabilem ſe vobis pręſtet Deus & ſancti eius, ac poſteà reuertimini ad me, vt quod donante Deo vobis benedictionis præbere poſſum, eius amore impertiar: ſicq; complete opus, ad quod agendum veniſtis. Intrantes igitur oratorium, non ad id, quod ſuadebantur, intenti, ſed ad malum ad quod venerant perpetrandum, continuò regrediuntur ad eum. Quibus vir Dei cucullam & tunicam ſuam dedit, panem inſupèr ac potum addidit, dicens: Hæc de manibus meis percipite. Poſtquàm verò compleueritis id, quod facere conſtituiſtis, poteſtis ex his, quæ adſunt, per vos tollere, quod cupitis. Scio enim, quòd ad occidendum me intrâſtis. Sed vnum à vobis expoſco beneficium, vt dum pręſentis vitę curſum in me terminaueritis, candelas, quas inſpicitis, quas etiam ad hoc ipſum formaui, vnam ad caput meum ardentem, & aliam ad pedes ponatis, & citò poſteà ab hoc loco diſcedatis, nè à superuenientibus, qui me viſitare ſolēt, conſtringamini, pœnas luituri ſceleris veſtri. Præſciuit eos veniſſe ad ipſum occidendū.

Confeſtim igitur prędictus Richardus pollutis manibus beatū virum medium compræhendit, maceratumq; ieiunijs corpuſculū fortiter brachijs ſtrinxit, ſocioque minaciter iuſſit, vt ſanctum fuſte percuteret. Qui cùm diù eum feriendo circa latus & ſuras, debilitâſſet, ſancto extendente palmas ad Deum, alter ſubintulit, dicens: O ſegnis, cur eum in caput non percutis, vt plagam mortalē accipiat? Quam ſi tu tardas inferre, ego citiſſimè illaturus ſum. Confeſtimque fuſte appręhenſo, ictum librabat in caput vehementiſſimè. Hoc modo vir ſanctus ſemiuiuus in terrā corruit: & illi continuò in eum irruentes, guttur eius ſuffocant manibus, donèc exhalaret ſpiritum. Egrediente autem iam anima, in ipſo tractu nouiſſimę adſpirationis, tantæ ſuauitatis odor progrediēs totum cellulæ locum haud aliter peruaſit & compleuit, quàm ſi omnium aromatum odoramenta ibì fragrarent. Poſteà verò nudauerunt eum veſte, qua erat indutus, & portantes eum, poſuerunt in lectulo, in quo vir Dei quieſcere ſolebat, & nudo impoſuerūt pannum rudem, atque etiam ſtramenta quædam, & vt viuens rogauerat, candelas ſumpſerunt, vnam ponentes ad caput, & cum alia currentes ad ſacellum, lumen indè allaturi, quod in eodem oratorio iugiter ardebat. Regreſſi verò ad corpuſculum defuncti, inuenerunt clarè ardentem candelam quam poſuerant ad caput. Tantus autem eos continuò inuaſit timor, vt nihil contingere de rebus ad altaris officia pertinentibus auderent. Veſtes verò ac ſtramenta quædam lectuli eius rapientes, feſtini eò properârūt, vndè regreſſi fuerant. Eis autem indè fugientibus, corui, qui more ſolito ad famulū Dei viuentem venire conſueuerant, & annonam de manibus eius accipere, quaſi vindicare cupientes extinctum, ſequebantur latrones, vocibusque grandiſonis replebant ſyluas, & quàm proximè poterant, capitibus eorum aduolantes, prodebant perpetratum facinus. Non multò pòſt maligni illi compręhenſi ſunt, & quod occultè perpetrauerant, patefactum eſt ſcelus, nolente Deo differri tantę atrocitatis pœnam, quam in ſanctum virum exercuerant. A iudicibus enim & populo Chriſtiano ſub comite Adelberto lata in eos ſententia, viui incenſi ſunt. Candela autem, quam ad caput viri Dei poſuerāt, & quæ cælitùs accenſa eſt, ardebat vſque ad ſtramenta, quæ impoſita fuerant defuncto corpuſculo. Quorum etiam partem ipſe ignis inuaſit, & peruenit vſque ad membra defuncti. Quæ vbì attigit, ſicut diuinitùs accenſus fuerat, ità Dei nutu extinctus eſt. Ilicò autem diffamatur cædes eius. Qua comperta, venerabilis Abbas Vualtherus, & fratres ibì degentes, corpus viri Dei ex eremo auferentes, atque ad monaſterium Augię deferentes, ibì digno condidērunt cum honore.

Vir ſanctus à ſceleſtis latronibus interimitur.

Præclarum miraculum.

Flammis comburuntur eius perſuaſores.

Trāsfertur corpus ad Augiam.

Paſſus eſt autem ſanctus martyr duodecimo Calend. Februarij, Anno ab incarnatione Domini octingenteſimo ſexageſimo, Ludouici regis anno quarto.

COMMENTARIVS RERVM GESTARVM SANCTI APOSTOLI CHRISTI TIMOTHEI,

Authore Simeone Metaphraſte.

IANVAR.22. MAgnum Timotheum tulit quidem Lycaonia, aluit autem & inſtituit, quę olìm inter ciuitates fuit inclyta Lyſtra: non tantùm ſibi placens de vbertate & abundantia rerum neceſſariarum, quantùm de hac planta longè ſuauiſſima, & de ijs, quæ in eo efflorent, virtutis ornamentis, etſi ne puras quidem & ſynceras generis habuerit radices: ſed ex ſpinis quoquè infidelitatis plurimum habuerit admixtum. Nam erat quidem ei auia Lois, mulier pia, & quæ re vera curam gerebat virtutis: mater Eunica, quæ & Iudęis quidem olìm fuerat inſita in pietatem, & in integris virtutum hortis re vera floruerat. Pater autem gentilis, & in gentilium rebus maximè inſignis, veluti quoddam in frumento lolium, nempe honeſto & præclaro Timothei genere, & roſis ſpina adnatus, & vitio tantùm inſignis, quantùm fuit illius filius pietate clarus & virtute incomparabilis.

2.Tim.1. Genus Timothei.

S. Timotheus adiungit ſe B. Paulo. Act.14. Cùm eſſet autem adhuc infans Timotheus, & à matre Eunica inſtitueretur, gentiliū & Iudæorum errorem ſimul ex æquo declinauit: & tunc accedit ad Paulum, præclaram Eccleſiæ tubam, ſimul cum Barnaba Chriſti diſcipulo & Apoſtolo, ſicut diuinus Lucas dicit in Actis: cùm is veniſſet in Lycaoniam, quę eſt finitima quidem Iconio & Derbæ: ex Pauli verò aduentu magnum erat conſecuta miraculum, & claudum ab ipſo ortu (O diuinam viſitationem, ô admirabile ſpectaculum) ſanum effectum illius præſentia; & pedibus ſuis abſque moleſtia & ſecurè vtentem. Qui quidem eos, qui erant in ciuitate, in tantam adduxit admirationem, vt eſſet eis id, quod factum fuerat, ſupra fidem, & ſuos deos exiſtimarent forma hominibus aſſimilatos obire ciuitatem, & eorum eſſe opus claudi curationem. Poſtquàm autem, quiſnam eſſet, cognouerunt, & quòd Dei viui eſſet potiùs Apoſtolus, & horum qui falsò dicuntur, deorū aduerſarius, ad hoc ipſum miſſus, vt ab eorū errore liberarentur homines, & quòd prædicat Deum, qui non ſolùm poteſt corrigere tales corporum mutilationes, ſed etiam ſuſcitare mortuos: multi ab errore deficientes, acceſſerunt ad pietatem. Opus illius miraculi, fuerūt etiam huius admirabilis diſcipuli & Apoſtoli parentes, quę magno ſtudio & liberalitate Paulū domi ſuæ acceperunt: & pietatis quidem lucem ab eo habuerunt, pium autem & Dei amantem Timotheum veluti viciſsìm reddiderunt, qui erat adhuc iuuenis & tener, & aptus ad ſuſcipienda ſemina pietatis: quod quidē licet apertiùs diſcere ex libro Actuum Apoſt.

Act.16. Nam cùm Paulus, inquit, obiret Lyſtram & Derben, erat illic diſcipulus quidam, nomine Timotheus, filius mulieris Iudęæ fidelis, patris autem gentilis. Huic teſtimonium bonum reddebant, qui in Lyſtris erant & Iconio fratres.

Ibidèm. Cùm ſic ergò Paulo traditus fuiſſet Timotheus, patri ſpirituali filius magìs proprius, quàm eius qui erat pater ſecundùm carnem, & ex ciuitate vnà eſſet exceſſurus, ab eo circunciditur propter quoſdam Iudæos, quibus plena erat ciuitas, & omnia circuncircà: quoniam omnes ſciebant illum eſſe natum patre gentili. Atq; ciuitates quidē obibat Paulus, ſeminans prędicationem, veritatemq; annuncians, & omnes ſpiritu regenerans. Eum autem conſequebatur ſicut ſtella ſolem Timotheus: deductus quidem à parentibus, eorum autem cor non obſcurè ſaucians propter ſeparationem. Quidni enim, cùm eſſent parentes talis filij, & qui ſcatebat tam ſuaui flore virtutis? Ipſe verò ex eorum ſeiunctione nihil viſus eſt affici, ſed quodammodò Pauli deſiderio contegere ſuam in parentes affectionem, & oſtendere id naturali neceſſitate longè eſſe valentius. Hinc in literarum diſciplina ab illo inſtituitur, fitq; ei contubernalis, & omninò ſimul cum eo viuebat. Deindè eius quoquè Diaconus conſtituitur, & ad Apoſtolatum confirmatur, periculorum atque laborum effectus ſocius, & nihil omninò impeditus ab ętatis teneritudine, quó minùs reſiſteret laboribus: ſed generoſam inducens voluntatem, quæ ætate plus poterat: adeò vt boni eius animi & piorum operum teſtē ipſum

Timotheus ab Apoſtolis literis imbuitur.

1.Cor.16. habuerit magiſtrum, ſic dicentem: Videte, nè quis ipſum contemnat. Opus enim Domini operatur, ſicut ego.

Cùm

Cùm autem ad tantam perueniſſet virtutem, & tantum eis teſtem adhibuiſſet, non hîc ſolùm, ſed etiam in multis alijs locis. Nam modò quidem, inquit, ſcribẽs ad Corinthios Paulus: Miſi ad vos Timotheum fratrem meum, qui eſt filius meus dilectus & fidelis in Domino, qui vobis in memoriã rediget vias meas in Chriſto. Et rursùs: Si venerit Timotheus, videte vt ſine metu ſit apud vos. Modò autẽ ad Philippenſes quoquè ſcribens, adſciſcit ſocium inſcriptionis: Paulus & Timotheus ſerui Ieſu Chriſti. Et deincèps conſequenter in epiſtola: Spero autem in Domino me Timotheum citò ad vos miſſurum, vt & ego bono animo ſim, cognitis quæ circa vos ſunt. Neminem enim habeo tam vnanimem, qui ſyncerè pro vobis ſit ſolicitus. His verò congruentia ſcribit etiam ad Theſſalonicenſes: Paulus & Timotheus ſerui Ieſu Chriſti, cum hîc quoquè honorans ſocietate inſcriptionis: Miſi ad vos Timotheum fratrem noſtrũ & miniſtrum Dei, & cooperatorem in Euangelio Ieſu Chriſti, ad confirmandos vos & exhortandos pro fide noſtra, & nemo moueatur in iſtis afflictionibus. Et alibì: Probationem autem eius cognoſcitis, quòd ſicut filius patri, mecum ſeruijt in Euangelio: illos quoquè aſſumens, velutì teſtes virtutis Timothei. Deindè verò etiam ad Coloſſenſes: Paulus Apoſtolus Ieſu Chriſti per voluntatem *Dei*, & Timotheus frater.

1. Cor. 4. 1. Cor. 16. Phil. 1. & 2. 1. & 2. Th. 1. 1. Theſ. 3. Philip. 2. Coloſſ. 1.

Porrò autem cùm à pręceptore tantum ferret teſtimonium, & modò quidem filius in Domino fidelis & dilectus: modò autem eius frater & Euangelij cooperator vocari dignus haberetur: & ſusque deque tot & tam magna conſequeretur encomia: tamẽ ne ſic quidem ſibijpſi cõfidere & non timere poterat: ſed tam accuratè viuebat, & tam diligenter ſe exercebat, & tam acriter ſe affligebat, vt eum etiam exhortaretur præceptor, ſuadens diſcipulo, nè aquam ampliùs biberet, ſed vino modico vteretur: Propter ſtomachum tuum, inquit, & frequẽtes tuas infirmitates. Sed quanuìs ſic laboraret eius corpus continua infirmitate, & haberet deiectam ſtomachi facultatem, generoſus reſplendebat animus. Non poterat enim corporis infirmitas deprimere tam generoſum animum: ſed celeri zeli penna omnem in partem peruolabat, & modò quidẽ Epheſum, modò verò Corinthum illius linguæ Sirenes demulcebant. Macedoniam quoquè ſæpè & Italiam & vniuerſam terram cum præceptore complectebatur prædicatione. Quid autẽ dixeris, quàm multos cupiditatibus à ratione maximè alienis & abſurdis ſeruiẽtes, ab hoc graui liberauit miniſterio? Rectè nouit, quod dico, is, qui eius, qui Corinthi eſt fornicatus, non ignorauit delictum. Erat enim diuinus Timotheus non ad intelligendum ſolùm acutiſſimus, ſed ad dicendum etiam promptiſſimus, & ad facundia egregiè vtendum dexterrimus, & in diuinis exponendis iucundiſſimus, & ad Eccleſiam componendã & cuſtodiendam vel maximè idoneus. Nam & copioſiorẽ conſecutus eſt gratiam, & doctrinæ fontibus vſus eſt duplicibus: non Pauli ſolummodò admirabili lyra ſpiritûs ſe oblectãs, ſed etiam verſans cum Iohãne eximiè dilecto diſcipulo, & ab eo pręfectus adminiſtrationi ſedis Epheſiorum, cùm ab eo audijſset & didiciſſet, quę ille rursùs à bono ſpiritu.

1. Tim. 5.

Timotheus verſatur cũ Iohanne Apoſtolo.

Nam cùm Nero, qui malè ad imperium, malè (ô iuſtitia & Dei tolerantia) acceſſerat, fini martyrij principes Apoſtolorũ, Petrum, inquam, & Paulum, ſubieciſset, & alij, qui cum ipſis erãt, diſcipuli ſe aliò cõuertiſent, accidit vt hic magnus Euãgeliſta & Theologus Epheſi conſiſteret, à tempeſtate & naufragio eiectus, vt & referunt, quę ab Irenęo Lugdunenſi ſcripta ſunt, & fama tradit. Ex diſcipulis autem ij, qui ſecuti ſunt alios Euangeliſtas & Apoſtolos, ea quæ ab illis diuerſa lingua compoſita fuerant, (nondùm enim vnius vocis ſermone vſi fuerant) cùm ad Epheſiorum ciuitatem detuliſent, ei tradunt. Illum verò, vt etiam videtur Euſebio Pamphili hęc tractanti, aiunt ea quidem, quæ ſcripta fuerant, admiſiſſe, de eorum veritate ferendo teſtimonium: animaduertiſſe autem in eis ſolam reſtare narrationem de ijs, quæ in primis & in principio pędicationis à Chriſto facta fuerant. Et vera quidẽ eſt oratio. Inuenies enim, ſi diligenter conſideraueris, tres Euangeliſtas ea ſolùm conſcripſiſſe, quæ vno anno à Seruatore geſta ſunt, poſtquàm Ioannes Baptiſta fuit coniectus in carcerem: idque eos rectè ſignificare in principio ſuę hiſtoriæ.

Hiſt. Eccle. lib. 3. ca. 18.

Nam poſt ieiunium Chriſti quadraginta dierum, & eam quæ in ipſo fuit tentationem, Matthęus quidẽ ſignificat tempus ſuę ſcriptionis, dicens: Cùm autem audiuiſſet, quòd Iohannes erat traditus, à Iudæa receſſit in Galilęam. Lucas quoquè, priuſquàm inciperet narrare facta Ieſu, ſimiliter oſtendit, dicens, quòd adijciens Herodes ijs, quæ

Matth. 4. Luc. 3.

fecerat, incluſit Iohannem in cuſtodia. Propterea ergò dicunt, Iohannem Apoſtolum rogatum, tempus quod fuit ſilentio præteritum à prioribus Euangeliſtis, & quæ in eo facta fuerant à Seruatore,ea autem ſunt,quę facta ſunt antequàm Baptiſta in carcerem conijceretur,in ſuo tradidiſſe Euangelio,etſi priùs non ſcripta vſus eſſet prędicatione, & hoc ipſum ſignificâſſe,partìm quidem dicendo: Hoc principium fecit ſignorum Ieſus: partìm autem faciēdo mentionem Baptiſtę inter actiones Ieſu,vt qui tunc adhuc baptizaret in Aenon prope Salim. Præterea verò hoc oſtendit apertiùs, dicens: Nondùm enim erat Iohannes coniectus in carcerem. Ex his ergò apertè oſtendit, Theologum ea in ſuo Euangelio tradere,quę à Chriſto facta ſunt,Iohāne nondùm coniecto in carcerem: reliquos autem tres Euangeliſtas meminiſſe corū,quæ facta ſunt,poſtquàm Iohannes fuiſſet coniectus in vincula.Quæ qui attenderit,non ampliùs ei videbūtur diſcrepare Euangelia: quòd id quidem quod eſt ſecundùm Iohānem, primas Chriſti continet actiones: reliqua autem, hiſtoriam quæ facta eſt in ipſo fine Chriſti. Meritò ergò carnis quidem Seruatoris noſtri genealogiam, vt quę à Matthęo & Luca priùs ſcripta fuiſſet,Iohannes ſilentio præterijt: à Theologia autem incipit, vt quæ ei, vtpotè præſtantiori, fuiſſet à bono ſpiritu conſeruata. Et ſic quidem Euſebius de Iohanne & alijs narrat Euangeliſtis.

Iohan.2. *Iohan.3.* *Ibidèm.* *Euangeliſtę inter ſe vt non diſcrepent.*

Fieri ergò non poterat,vt ipſius veritatis,Chriſti,inquam,verba exciderent, qui diſcipulis ſuis dixit: In mundo afflictionem habebitis.Neq; ergò exciderunt,ſed vterque multas ſubijt moleſtias. Cùm enim Domitianus per magnam vim ſceleris tunc inuaſiſſet imperium,condemnatur hic quoquè habitare vnam ex Cycladibus. Domitianus, inquam,cui poſt Neronem & eos,qui intercedunt,mandatum fuit imperium: ei autem improbitate nihilo fuit inferior, ſed ſemper ad ipſum reſpiciebat, aut etiam ſceleribus & flagitijs ſuperabat,& ſtructis in alios calumnijs tam lubenter aures accommodabat, quàm ſuis ipſius laudibus: ſiquidem tantum valuit aſsentatio, vt etiam Domitianum laude aliqua impertiret & celebraret. Illius ergò ad facilè audiēdas calumnias propenſio,Iohannē cōdemnat,vt relegetur in Patmon. Sic enim nominata eſt inſula, in quam fuit relegatus. Quem quidem in locum cùm per ignominiā relegatus fuiſſet venerandus Iohānes,Timotheus eius loco ſuſcepit Epiſcopatum Epheſiorum.Quanquàm nec ipſum quoquè in ſede longo tempore viuere permiſit inimicus.

Iohan.16. *Apoc.1.*

Erat enim quidam dies feſtus apud Epheſios,qui ab eis vocabatur Catagogium.In eo ergò & clauas tollentes,& ſimulacra in manibus tenentes,& ſibi quaſdam imponentes perſonas,& inſigniores partes ciuitatis impudēter obeuntes,& ijs quædam carmina decantantes,viroſque & mulieres more prædonum inuadentes, magnam cædem eorum faciebant: ea ratione putantes execrandi, ſe ſuum honorare dæmonem,vt eos viderentur homines honorare,quorum maximus cultus,eſt mors eorum qui honorant. Diuinus ergò Timotheus hoc ægrè ferens,& igne zeli viſceribus inflāmatus,& partìm quidem cōſilijs vſus & admonitionibus,cùm minimè potuiſſet eis perſuadere, vt à tali deſiſterent inſania,accedit ad eos in media compita, cùm iam feſtum ageretur,ruſùs admonens, increpans, docens, quid non faciens ex ijs, quæ poſſent dimouere hominem à tali inſania?

Catagogiū, feſtus dies apud Epheſios.

Illi autem eius dicendi libertatem ægrè ferentes, quæcunque habebant in manibus, ijs aduerſùs eum vſi ſunt,eum ferientes & per terram trahentes cum quàm maxima dici poteſt crudelitate & inhumanitate,& tandèm humì iacentem,cùm omnis virtus vitalis & operatio eum deficeret,quidā Chriſtiani eum tollētes,parùm adhuc & ęgrè ſpirantem,& iam morti vicinum,vltra ciuitatis portum depoſuerunt: vbì cùm Deo commendatum emiſiſſet ſpiritum,corpus ruſùs piè & ſanctè in quodam loco condūt, qui apud eos Pion,id eſt,pinguis, dicitur. Longo autem tempore poſteà, Conſtātij in eum amores,qui filius fuit Conſtantini, Magni,inquam,illius & primi Imperatoris Chriſtianorum, illinc exportant reliquias,deſiderij adminiſtro vtētes Artemio: qui cùm egregiæ illius Timothei in dicendo libertatis fuiſſet imitator, ei quoquè poſteà fuit conformis mortis ſimilitudine, & fuit martyrij ornamento propter Chriſtum decoratus. Reponitur autem in ſacra ara eius,quod cognominatur templum Apoſtolorum, (fuit verò id Conſtantij manùs opus & fidei) ſub ipſa menſa myſtica, ſuppeditator miraculorum,diſpenſator gratiarū,theſaurus qui non poteſt exinaniri, diuitiæ quæ non conſumuntur,& cum Luca & Andrea cōnumeratur: Deo fortaſsè hoc benignè prouidēte, vt ſicut

Cædes crudelis S. Timothei. *Tranſlatio reliquiarū eius.* *Templum Apoſtolorū*

vt ſicut eis omnia fuêre communia, mores, diſciplina, prædicatio: commune quoquè eſſet ſepulcrum, quoniam eis quoquè eſt illic quies communis.

Templum autem Iuſtinianus, cum manu poſteà magnificentiori quoquè arte adhibita, ſplendidè ędificat & transformat, & ei pulchritudinem & magnitudinē, quæ nunc eſt & cernitur, exhibet: præterquàm myſticam & diuinam menſam. Ab ea enim ſola âbſtinuit, hoc pulchrè & ſanctè faciens propter depoſitionem ſacrarum reliquiarum. Quocircà poſita eſt in medio templo vſque in hodiernum diem, cùm menſam ex puriſſimo argento conſtruxiſſet, & cum magna ſui in Chriſtum amoris ſignificatione, ſanctorum Chriſti Apoſtolorum ſancta corpora recondidiſſet.

Cùm autem impius Domitianus ſceleratiſſimè quidem imperâſſet, miſerrimè autem vitam finijſſet, Nerua ſuſcipiēs imperium, & ſtatìm poſt ipſum Traianus quoquè, cùm ſe & quàm fieri poſſet clementiſſimos & æquiſſimos vellent oſtendere, cum multis alijs Euangeliſtæ quoquè & Theologo diſſoluunt exilium. Ille autem cùm Epheſum (ô cum quanto dixerit quis gaudio & honore?) redijſſet, & diuinum iam Timotheum ad Ieſum, quem deſiderabat, exceſſiſſe didiciſſet, & fine martyrij curſum Euangelij obſignâſſe, & eſſe Eccleſiam Præſule defectam inueniſſet, eam rurſùs ſuſcipit: adeò vt idem & ſedem Timotheo præbuerit, & ei ſucceſſerit. Quæ quidem vtraq; ſunt eius zeli in Deum, magnique illius ſtudij & ardoris in pietatem. Qui quidem longo poſteà tempore perpetuò curam geſſit eccleſię, & veritatis annunciauit prædicationem, ad augmentum pietatis, ad ſalutem animarum, ad gloriam Domini noſtri Ieſu: Cum quo Patri vnà cum ſancto Spiritu eſt omnis honor nunc & ſemper & in ſecula ſeculorum, Amen,

S Iohannes redit Epheſum.

MARTYRIVM SANCTI VINCENTIJ, LEVITAE ET MARTYRIS, AVTHORE *Simeone Metaphraſte.*

VIctoriam, quam ſanctiſſimus martyr Vincentius de hoſte reportauit, maximè probatā fuiſſe ex hoc ipſo intelligi poteſt, quòd bonarum rerum inimicus diabolus eorum certaminum, quæ martyr ille ſuſtinuit ac perpeſſus eſt, venerandam memoriam ſilentio interìm obruendam curauit. Sed nos ordine ſingulas res, vt geſtæ ſunt, in apertum proferemus, certiſſimamque earum rerum fidem ſequentes, inuiolatam Martyris confeſſionem, & tolerātem conſtantiam, vſque ad extremum ſpiritum ſeruatam, ſimulque incredibilem Iudicis immanitatem narrabimus. IANVA. 22.

Is cùm Chriſtianorum vaſtationem, vt quiuis alius, ſitiret, in Hiſpaniam profectus eſt, vt illius prouincię adminiſtrationem gereret, quę à Romanis Imperatoribus commiſſa ei fuerat. Erat iudex ille Gręcus, ſcelere, furore & diaboli peruerſitate arteque compoſitus, & malitię illius miniſter valdè idoneus: vocabatur autem Datianus. Cùm igitur ad eius regionis vrbem omnium primam veniſſet, cui nomen erat Anguſta, tanquàm lupus quidam vorandi ſanguinis multùm appetēs, ſimpliciſſimas Chriſti oues adortus eſt. Nam etſi earum ſynceritas, conſtantia & firmitas Chriſtianæ fidei teſtimonium præberet, ab illis tamen furorem ſuum non temperabat: ſed cùm eſſet ſacrilegus, & Græcæ ſuperſtitionis amantiſſimus, ſummam in Chriſtianos acerbitatem exercebat. Itaque cùm magiſtratum inijſſet, ſe omnia ex animi ſententia conſecuturum arbitrabatur, ſi furoris & inſaniæ, quæ illum exagitabat, manifeſta indicia oſtenderet: nefariæ enim crudelitatis, & noui furoris rabie accendebatur. Quamobrem ſui ſpiritûs fœditatem ac vehementiam, quamprimùm potuit, effundere cœpit, Epiſcopos ac omnes clericos, ac viros ſanctos iniqua diaboli tentatione inuadens: quanquàm potiùs factum id fuit, vt qui probati eſſent, manifeſti fierent.

Iudex Datianus atrociſſimus.

Hæc cùm ità ſe haberent, Vincentius in Leuitarum ordine conſtitutus, ſub Valerio Epiſcopo magnæ exiſtimationis & modeſtiæ viro, animi alacritate multa erectus, ad celeberrima illa & ſalutaria certamina properabat. Eiuſmodi autem tentatio multis quidem videbatur pernicioſa, ſed non viris Deum verè amantibus: quippe qui futurum

Vincentius Leuita.

torum ſperabant, vt tali certamine propoſito beati efficerentur, ſi quidem rectè factis conſecrati, fidei coronam aſſequerentur. Itaque artificioſus ille, & animo ac ſententia multiplex Datianus, exiſtimans fieri poſſe, vt Chriſtiani homines, quos non poterat cruciatibus ad ſententiam ſuam perducere, itineris longitudine, & corporis ærumnis defatigati afflictique, eius voluntati ſe ſubijcerent, mandauit ſanctos viros Valerium Epiſcopum, & Vincentium Diaconum, multis cum iniurijs duci in vnam quandam illius prouinciæ vrbem, Valentiam nomine, quos ſtatìm iuſſit in carcere quodam obſcuro & malè olenti concludi, maximiſque cruciatibus affligi, fame, inedia & catenarum anguſtijs, & ferreis quibuſdam ponderibus à collo ad manus vſque protenſis, toto (vt ſummatìm dicam) eorum corpore mortiferis calamitatibus afflicto. Sed quanuìs tot tantæque calamitates illorum corporibus adhiberentur, omnia tamen viri ſanctiſſimi tormenta, vt res leuiſſimas, perferebant, ad futura illa bona, quibus compenſandi eſſent, animos erectos intentoſque habentes.

Mittitur cum Epiſcopo Valentiam.

Cùm verò peruerſus ille & deprauatæ mentis homo Datianus exiſtimaret, eos viros defatigatione atque ærumnarum iugo nimiùm grauatos eſſe, ac vereretur, nè fortè, ſi eorum res obliuiſceretur, anteà mortem illi obirent, quàm ipſe propriam in illorũ ſanguine fundendo, & membris lacerandis ſæuitiam exerceret, iuſſit illos educi è carcere. Opinabatur enim, eò quòd diuturno carcere vexati, & à lumine communique hominum conſuetudine remoti fuiſſent, nihil virium ampliùs reliquum habere. Nolebat autem illos mori, priuſquàm cruciatibus afflicti eſſent: quandoquidem futurum ſperabat, vt multiplici ac diuturno cruciatu eos flecteret. Cùm igitur viri illi ſancti educti è carcere, ante tribunal iudicis ſtetiſſent corporibus & viribus integriores, adſpectuque ipſo multò hilariores, quàm anteà fuerant, Datianus præſes amens factus, & ſtupore perculſus, atque inſania excæcatus fuit, eorum videlicet, qui à Deo ſeruati fuerant, robur & vires obſtupeſcens.

Nota Dei erga ſuos martyres amorem.

Cùm verò ab illis ſe vinci non pateretur, & ab impuri ſpiritûs peruerſitate agitaretur, ad carceris cuſtodem conuerſus: Curnam, inquit, cibo & potu homines iſtos recreâſti? Cur ità pingues fieri curâſti? Mox feroci quadam voce fremens, & orationem ſuam ad ſanctiſſimum Epiſcopum conuertens, ait: Quidnam tu de teipſo dicis, Valeri, qui per religionis ſpeciem ac ſimulationem Imperatoribus aduerſaris? Opinabatur enim impius ille, facilè fieri poſſe, vt ſi caput ipſum, hoc eſt, Epiſcopum, abſcinderet, reliqua etiam membra, clerum videlicet & populum, facilimè demoliretur. Sed benigniſſimus Deus, qui ſuperbos homines ex alto & ſublimi gradu in imum præcipites detrudit, & humiles infimo in loco iacentes in altum extollit, voluit ſuperbum & nefarium illum hominem non ab Epiſcopo, ſed ab inferioris gradûs illius cleri viro ſuperari, vt ſe imbecillum eſſe cognoſceret, neque quicquam ſe contra Epiſcopum facere poſſe, quippe qui à Leuita longè inferiore, tum ordine, tum dignitate, victus proſtratuſque fuiſſet.

Inſania iudicis.

Etenim beatus martyr Vincentius ſancto ſpiritu plenus, excitatuſque & victoriæ coronam iamiam comprehenſam habens, dum Epiſcopus Valerius quieto & ſedato animo reſponderet, Vincentius ſic eum allocutus eſt: Curnam, ô pater, ità ſuſurras, vt qui metu detenti ſunt, & contra canem iſtum ſic muſſitas? Clama voce magna, & Chriſti potentiam adiutricem implora, vt huius Tyranni rabies voce libera, & cum authoritate prolata refrenetur, & eius contra ſancta Chriſti myſteria ferocitas comprimatur. Hic enim ille eſt, ô pater, peſtifer ſerpens, qui aduersùs hominis primò formati gloriã, quæ in omnes homines tranſitura erat, inuidia excitatus ſe armauit. Nam cùm ea gloria ipſe frui non poſſet, ſtatìm inſatiabili quadam perdendorum hominum cupiditate accenſus eſt, & cõtra illos maximè inuidiam exercuit, quos benignus Deus mori ſempiterna morte prohibuit. Hic ille eſt, quem diuini nominis inuocatione ſæpè ab humanis corporibus nos expulimus. Itaque ſi viribus ſuis confidit, omnes pugnæ machinas in me commoueat: videbit enim me tormentis cruciatum, plùs quàm ſe cruciantem, valere: & quo magìs putabit me afflictũ iri, eo grauiùs ipſe affligetur. Quamobrem omnino gaudeo exultoque, quòd diabolus maximis de rebus cõuincendus ſit.

Inſignis conſtantia Vincentij.

Inuidia diaboli.

Ad hæc ille diaboli miniſter Datianus, aduersùs Chriſti fidem magìs magiſque inflammatus eſt, quippe quòd ſeipſum valdè contemni animaduerteret. Itaque diaboli miniſtros ſic affatus eſt: Abducite hinc Epiſcopum: at iſtum qui ad iudicij & Impe-

rato-

ratorum contumeliam huc venit, ante nos ſiſtite, & ad ipſius durum ac pertinacē animum reprimendum tormenta & cruciatus adhibete. Hæc cùm diceret, maxima quæque ſupplicia contra martyrem excogitabat quidem, ſed illud tamē ſecū animo reuoluebat, quòd quicquid, quanuìs aſperum & acerbum inferret, fortis ille martyr pro nihilo facere videretur. Fortaſſe, inquiens, futuræ gloriæ cauſa omnia ſibi perferenda propoſuit. Excogitauit igitur tormentorum machinas diabolus: ſed quas in viros illos iuſtos pœnas ſe illaturum cogitabat, eas ipſe, vt nolebat, paſſurus erat. Sed quídnam ait iniquus ille? Agitè, inquit, ſuſpendite hominem iſtum in ligno, eiusque membra diſcerpite, ac totum corpus contundite, vt priuſquàm alijs cruciatibus affligatur, ſe laceratum & conſumptum videat.

Datiani furor in Vincentium.

Laceratur corpus S. Vincentij.

Cùm igitur Martyr ipſe multis horis dilaniaretur, ſic eum Datianus alloquebatur: Quid ais, Vincenti? An non vides, quàm miſeris modis corpus tuum miſerabile dilaniatum ſit? Tum illi ſubridens Vincentius: Hoc, inquit, eſt, quod ipſe toto animo expetebam: itaque nemo mihi vnquàm, credas velim, optabilior teipſo fuit, neque animæ meæ beneficium maius contulit: nam licèt hoſtili animo id facias, tamē ſummum beneficium in me confers. En vt ad ſublimiora aſcendo. En vt cæleſtes res attingo. En vt Imperatores tuos magìs contemno. Tu igitur ab iſta tua crudelitate nè deſiſtas: mihi enim eó cumulatiorem victoriam afferes, quô maiora tormenta perferendo, teipſum ſuperabo. Eſto, quæſo, in me magìs magiſque concitatus, & nefarij tui ſpiritûs peruerſitate, quantùm vis, debacchare, nè quo modo gloriam meam imminuas, & noſtris laudibus damnum afferas. En ego Chriſti ſeruus paratus ſum omnia ſuſtinere pro nomine eiuſdem Domini mei Ieſu Chriſti. Quibus autem minis & cruciatibus me vexandum eſſe opinaris, illis tu ipſe acerbiùs vexaberis.

Irridet tyrannum.

His verbis auditis, Datianus furore quodam & rabie inflammatus, & clamores præ inſania tollens, lignis ac virgis carnifices verberabat, quòd ſegnes eſſent in Martyre cruciando, magiſque contra carnifices, quàm contra virum illum ſanctum excandeſcebat, domeſticos & familiares ſuos priùs, quàm martyrem verberans. Cùm autem iudex ipſe in ſuos magis fureret, tunc athleta Vincentius, (Eius autem nomen, ſi quis Græcè interpretetur, inueniet idem valere, àc ſi Niceten, hoc eſt, Victorem, dicat) in ligno pendens, ſceleratum iudicem ſic affatus eſt: Quid ais, Datiane? En pœnas recipio ab his, qui me cruciant, & tu contra tuos homines vltorem te mihi præbes.

Iudex cædit carnifices.

Inſania iudicem exagitat.

Hæc cùm Martyr diceret, iudicem ipſum magìs magiſque cruciabat. Quamobrem cœpit plùs furere, & clamare, & dentibus fremere, vltra modū ſe magìs quàm Martyrem crucians. Ad hæc carnifices ipſi, cùm in eo lacerando eſſent defatigati, tanquàm exanimati iam torpuerant, eorumque manus, tanquàm mortuæ, circa Martyris latera obriguerant: cumque expalluiſſent, ſudore multo totum eorum corpus irrigabatur: omnibus deniq; membris diſſoluti erant. Itaq; eos videre licebat cruciatibus magìs affectos, quàm Martyrem, ac propemodùm mortuos: quinetiā Datianū ipſum ore pallido exanimem, trementem, oculis caligantem, & tanquàm morte correptum, atque immobilem factum, rursùs incompoſitum, inſanientem, & cōtra carnifices vociferantem: Quidnam vos agitis? An non mihi notæ ſunt manus veſtræ? Sæpè homicidarum ſæuitiam à vobis proſtratam cognoui. Frequenter latronum & parricidarum ferocitatem manibus veſtris expugnâſtis, & veneficorum arcana, in intimo eorū corde latentia, ſæpenumerò extraxiſtis: quique nefariè intemperantiam ſuam effuderunt, eorum inteſtina dilaniâſtis: atque (vt ſummatìm dicam) quisnam ità inexpugnabilis fuit, qui cùm in manus veſtras inciderit, non facilè interfectus fuerit? Quid igitur eſt, milites mei, quòd hominem iſtum ſceleſtum, magna cum temeritate Imperatores noſtros contemnentem, reprimere non poſſumus? Saltem nos moueat dedecus & turpitudo, nè quid grauius dicam. Alios negantes crimina, & mortem ipſam irridentes, nondùm morte illata, perterrefecimus, & iſtius debacchantis, atq; Imperatores ipſos, leges & deorum iura reprobantis, linguam procacem continere non poſſumus?

Ad hæc hilari vultu beatus Vincentius ſubridens, reſpondit: Hac in re diuinum illud oraculum impletur: Videntes non vident, & audientes non audiunt. Túne omnium hominum crudeliſſime Tyranne, cogis me illum Deum negare, quē vniuerſarum rerum opificem, ac Saluatorem eſſe teſtor? Hunc ego verum Deum eſſe confiteor. At qui meritò cruciatibus afficiendus eſſem, ſi vanum aliquid, aut falſum dixiſſem, ſi Impera-

Eſa. 6. Matt. 13.

S. Martyr verberat lingua ſua tyrannum.

peratores deos eſſe affirmâſſem. Tu verò diutiùs me crucies in huiuſmodi confeſſione permanentem, neque crudelitatem iſtam exercere contra me deſinas: ità enim probatiſſimam Chriſtianorum veritatem magìs cognoſcere poteris, ſi tamen parumpèr impurus ſpiritus à te diſceſſerit. Hæc cùm ſanctus martyr Vincentius diceret, & iudex ſe irrideri putaret, magìs magiſque inſaniebat, toto pectore anhelans, & collo intumeſcens, totoque vultu immutatus, & ab oculis radios inſtàr ſcintillarum emittens: qui turbato adſpectu ſanguinis colorem præ ſe ferente tūc æſtuabat, cùm carnifices ipſos non ſolùm martyris latera, ſed totum corpus & inteſtina, compages quoquè corporis & iuncturas ità dilacerare videret, vt non ampliùs poſſet carnifices accuſare, quòd negligentes forent. Itaque ſtupore afficiebatur, quòd illius athletæ animū ità magnum & excelſum videret.

Vide hominem ira ebrium.

Cùm verò acerbus atque immitis ille Tyrannus à martyre ſe victum cognoſceret, peſtifer homo alia quadam via Vincentium aggreſſus eſt, credens fieri poſſe, vt miſericordia & lenitate, viri iuſti mentem ac voluntatem alliceret. Aiebat igitur: Miſerere, Vincenti, iuuentutis tuæ, neque ætatis florem in primis annis decerpi patiaris, atq; longioris vitæ ſpatium nè tibi præcidas. Parce tibi ipſi. Nè cōmittas, vt cruciatu maiore lacereris. Saltem ſerò ſapias, & reſipiſcas tandèm, nè reliqua tormenta patiaris. Cùm hæc iudex dixiſſet, beatiſſimus martyr Vincentius, à Spiritu ſancto edoctus, dolos præſenſit: itaque his verbis vſus eſt: Non diſplicent mihi cruciatus, quos afferre ſtudes: ſed illud me perterrefacit, quòd miſericordię verba te ſimulantem audio. Exerceantur ergò contra me tormenta omnia, & multiplices cruciatus, quantunuìs graues, afferantur, ac ſi quid prodigioſis & maleficis viribus tuis confiſus, inuenire contra me poteris, nè deſiſtas peſtiferam iſtam immanitatem tuam in me inferre. Experire Chriſtianorum vires: neque abſtineas à verberibus & tormentis, non à ferro, igne atque incendio: ſic enim in omnibus his te victum fatebere, magiſque erubeſces.

Iudex martyri blanditur.

Cùm hæc audiens Datianus valdè cruciaretur, & athletæ illius conſtantiam ſibi dedecori eſſe non pateretur, cohorti hęc iuſſit: Ducatur iſte ad iudicium & legum examen, & his pœnis ac ſupplicijs ſubijciatur, quibus parricidæ, ſcelerati & nefarij homines ſunt obnoxij, vt cùm eius animus cruciatus graues diutiùs ferre paratus ſit, membra ipſa omnium generum tormentis conſumantur. Quandiù enim iſte ſupererit, fieri non poteſt, vt ego victoriæ compos fiam. Hæc ait Datianus. Athleta verò ille fortiſſimus aduerſarium his verbis alta voce inſequebatur: O me beatum, & verè felicem atque hilarem factum, quandoquidem iſtæ tuę calumnię & minę, meę ſunt perfectiſſimæ laudes. His verbis Datianus ad inſaniam concitatus, ſtatìm iuſſit crucem componi, & in illa Vincentium ſuffigi, ac membratìm cædi. Cùm igitur crux ipſa in terra defixa eſſet, martyrem in ligno ſuſpenderunt nefarij homines, & ſatellites diaboli, Datiani iuſſa exequentes. Poſteà verò eundem multa cum celeritate è ligno detraxerunt. Qui cùm à vinculis ſolutus eſſet, & in terra vir ſanctiſſimus conſtitiſſet, Spiritûs ſancti ope adiutus, ſeipſum à carnificibus abſtraxit, & ad crucem illam cucurrit: in quā cùm inſiliret, hoſtem ipſum perterrefecit. Itaque eos, à quibus cruciabatur, & tormēta cumulabantur, increpans: Cur'nam, inquit, tardiores, & in me ipſo ad tormentaducendo facti eſtis imbecilliores? Agitè, quàm celerrimè veſtri principis crudelitatem exequamini, vt in omni re quāprimùm ſe ridiculum faciat. His verbis nefarium Iudicem ferociorem factum, tanquàm iaculis quibuſdam confodiebat. Quāobrem magìs magiſque in martyrem exardeſcens, grauiora in eum tormenta excogitabat. Statim igitur beatus Vincentius torquebatur, diuerſiſque flagellis, & ferreis vnguibus aſſiduè lacerabatur, atque eius latera continuis flammis comburebantur. Deniquè membra ipſa ità diſtenta diſtractaque ſunt, vt totus eneruatus eſſet. Deindè cùm ferreas virgas carnifices in igne diù tenentes ignitas effeciſſent, mox in eiuſdem martyris pectus eas coniecerunt, quoàd candentibus illis virgis combureretur. Corporis enim ſuperficies ac pellis flamma illa comburebatur, vulneraque vulneribus addita renouabantur, & lacerationes lacerationibus nouis augebantur. Alij carbones accenſos in eius corpus inijcientes, diuturnis flammis ipſius membra comburebant: in quo cùm nullæ ampliùs ſupereſſent carnes, flammę ipſæ deincèps ad inteſtinas vſque partes penetrabant, & cùm ſuperioribus vulneribus additę eſſent, nouo cruciatu martyris corpus affligebant: cuius etſi nulla pars ſana relicta eſſet, nihilominùs tamen mens ipſa cruciatus illos fortiter

Suſpēditur in eculeo martyr.

Eximia martyris fortitudo.

Horrendi cruciatus.

ſiter perferens, robuſtior efficiebatur, idq; nō immeritò: diuino enim præſidio, quod humana cogitatione comprehendi non poteſt, vndiquè cōmuniebatur. Datianus verò inſania multa & furore agitatus, pergebat illam tormentorum copiam inferre, nimirùm expectans contrariam martyris cōfeſſionem audire.

Intereà cohors militaris, conſtantia martyris perculſa, retulit Datiano carnifices ipſos defatigatos eſſe, & in tormentis infligendis ad extremum ſpiritū redactos: athletam verò illum multiplicem tormentorum copiam, ac certamen egregiè ſuperâſſe. Tunc Datianus ſpe deceptus, & tenebris mentis oppreſſus: Heu, inquit, victi ſumus: ſed quāuis tam multis cruciatibus eius mens victa non ſit, cùm fortiter corpus ipſius flammas pertulerit, nihilominùs tamen demus operam, vt eius animus talibus crucietur pœnis, quibus nullum remedium adhiberi poſſit. Exquirite igitur locum omni ex parte obſcurum ac tenebricoſum, vt ſempiterna quadam nocte puniatur. Locum verò illum, in quo eius corpus conſtituendum eſt, teſtis fractis ſternite, ex vtraque parte acutiſſimis, & aculeatos angulos habentibus, vt compungatur, & in quācunque partem latera ſua conuerterit, dilaceretur. Poſt hęc, vt membrum nullum remiſſionem habeat aut recreationem, ſed totum eius corpus aſſidua tormentorum renouatione affligatur, ſuper huiuſmodi teſtas hominem iſtum proſternētes pertrahite, vt membratim variè laceretur, & animam ac ſpiritum emittat is, qui contra noſtros Imperatores certamen ſuſcepit. Deniquè concludite ipſum in loco illo tenebricoſo, & illic derelinquite, vt ne minimam quidem lucis partem oculis ſuis adſpiciat, neque quiſquam illuc accedat, omniſque conſolationis ratio ac ſpes ab eo remoueatur. Ianuas ipſas vndiq; claudite, & vectibus eas communite: hocque diligenter curate, vt, quamprimùm animam efflauerit, mihi referatis.

Carnifices cruciando defatigantur.

His ità factis, vt nefario impij Datiani edicto præſcriptum fuerat, & eo in loco martyre incluſo, aduentante nocte, ſtatìm cuſtodes ipſi alto ſopore oppreſſi ſunt. Itaque quod Datianus contra ſanctum martyrem excogitauerat, id ipſum in ſanctiſſimi viri iucunditatem ac gloriam conuerſum fuit. Terribilis enim & illuſtris angelorum cohors illuc acceſſit, athletam curans, & à languoribus eripiens ac recreans, ità vt locus ille obſcurus, & nocturnæ tenebræ nouo quodam & admirando lumine illuſtratæ ſint. Repentè igitur cuſtodes experrecti, exiſtimabant martyrem ipſum è carcere aufugiſſe. Itaque illis valdè perturbatis ac metuentibus, dixit vir ſanctiſſimus: Nolite, quæſo, milites, turbari, neque clamare, aut metu aliquo affici: nūquàm enim ego aufugerem, neque repoſitas mihi coronas amitterem. Sed quàm celerrimè poteſtis, huc introite, & videte ſeruum Dei per angelicum miniſterium admirabili quadam conſolatione recreatum, vt quo loco vos obſcuriſſimas tenebras reliquiſtis, illic cæleſte lumen adſpicientes, gaudeatis.

Includitur in carcerem obſcuriſſimum.

Viſitatur ab angelis.

His verbis athleta ille vſus eſt. Poſteà verò, quàm Datiani ſatellites ingreſſi ſunt, eos adhortatus: Abite, inquit, & domino veſtro renunciate, quali & quanta luce ego hîc perfruar. Itaque ſi quid poteſt, acerbius excogitet, & ad meas laudes illud accumulet. Cùm igitur cuſtodes omnia, quæ in carcere viderant, Datiano retuliſſent, repentè ille exanimatus expalluit, & ſecum peſſimè agi animaduertit: quandoquidem martyris lacerationes & vulnera in eius ipſius ignominiam ac dedecus conuertebantur. Quamobrem acerbitate quidem magna contra Chriſti athletam Vincentiū commouebatur, ſed mitiùs tamen ſe gerere ſimulabat. Itaque dicebat: Quid eſt, quòd ampliùs pugnemus, cùm maximè ab hoc homine victi ſimus? Geſtetur igitur in lecto aliquo, & ſtragulis delicatiſſimis: non enim patiar, vt in cruciatibus moriatur. Tollāt ipſum in lecto poſitum homines aliquot hilares & exultantes. Sint & alij, qui eius veſtigia & dilaniatum corpus totum exoſculentur: quinetiam ſanguinem ex vulneribus defluentem colligentes, ad ſuæ valetudinis recuperationem illum adhibeant. Talium virorum ſatellitio vtatur probatiſſimus Chriſti miniſter Vincentius: dignus certè, qui ab amicis etiam colatur, non ſolùm ab inimicis & Chriſtianis obſeruetur.

O ſatanæ verſutiam.

Hæc verſutæ mentis homo Datianus faciebat, multùm animo perplexus: quippe qui modò infirmitatem ſuam confitebatur, modò glorioſi martyris Vincentij tolerantiam ac fortitudinem laudibus extollebat. Quandiù verò doloſo animo talia machinabatur, prouidit Deus, cuius bonitas omni ex parte perfecta eſt, vt Tyrannus ille omni ſpe deceptus ſuperaretur. Ipſius enim martyris animam victricem, ex caduco & fragili

Moritur fortiſſimus Chriſti miles.

fragili corporis tabernaculo ad cæleſtem regionem traduxit. Qua re diabolus valdè confuſus fuit. Equidem non temerè factum arbitror, vt ſanctiſſimus vir eo tempore mortem obiret, quo Datianus ipſe curatione illa, vel inſidijs potiùs martyrem aggredi volebat. Dicturus enim fuiſſet, eius cura & ſtudio athletam Vincentium ſeruatum eſſe. Cùm igitur Victorem martyrem obijſſe Datianus accepiſſet, cœpit vltra modum inſanire, & ait: Si viuum hominem iſtum ſuperare non potui, ſaltem mortuum ſuperabo. Non ampliùs ſupereſt in eo ſpiritus, qui mihi aduerſetur, neque hominis mortui membra mecum ampliùs pugnare poteruut. Proijciatur igitur in campũ eius cadauer, neque arborum folijs, aut alia re contegatur: ſed feris & volucribus in eſcam propoſitum ſit. Quicquid enim contra mortuum iſtum efficere potero, non omittam, vt careat funere ac ſepultura.

Itaque precioſiſſimæ martyris reliquiæ nefario Tyranni edicto proiectæ ſunt, illis aſſidente, easque cuſtodiente carnifice, peſſimiq; illius Datiani amicis quibuſdam. Nemo autem Chriſtianorum religioſi martyris corpus à Tyranno petere audebat, vt ſcilicet optabilem illum martyrem ſecum habere poſſet. Coruus autem quidam, ales, inquam, ille ignauiſſimus & maximè ſegnis, è propinquo loco aduolauit, & ſanctum illud corpus cuſtodire cœpit: qui nigris pennis & colore atro, tanquàm pulla quadam veſte indutus, quodammodò luctum præ ſe ferebat, aliasque volucres grãdiores, volatu magno illuc irruentes, impigrè perſequens, è loco illo facilè abigebat. Quinimmò lupum quendam repentino curſu eò venientem ità repulit, vt ille terga vertens, non corui quidem impetum, ſed iacentis illius ſancti corporis adſpectum extimeſcere præ ſe tulerit, ac ſtupore perculſus, repentè ſubterfugerit. Equidem feram illam Angelica præſentia perterrefactam illinc aufugiſſe arbitror. Vetere hiſtoria nobis traditum eſt, beatum Eliam Iſraëlitarum impietatem fugientem, cum deſertis locis & ſpeluncis prauam eorum hominum, qui tunc erant, conſuetudinem permutâſſe, eoque tempore quotidiè manè ac veſperì prophetam illum à coruo ſibi oblatum cibum accepiſſe. Et nunc igitur diuino iuſſu, quemadmodùm & olim, coruus excitatus, Vincentio martyri congruentem operam curamque adhibebat.

Coruus tuetur corpus exanime.

3. Reg. 17.

Quo miraculo perculſus Datianus, clamare cœpit: Heu quidnam hoc eſt? Ne mortuum quidem hominem iſtum ſuperare poſſumus. Quinimmò quô maiore acerbitate in eum vtimur, eó efficitur glorioſior. Quoniam igitur fieri non potuit, vt in terris conſumeretur, in altum mare demergatur, vt huius victoriæ magnificentiam mare ipſum obruat, nè quotidiè omnibus ridiculus fiam. Deijciatur autẽ, quemadmodùm parricidæ ſolent, in vtre ex bouis pelle confecto incluſum, ſaxisque magnis illigatum, eius cadauer in altum mare demergatur: cumque nautæ ipſi multum maris ſpatiũ tranârint, in vndas profundiſſimas iſtius hominis cadauer deijciant, vt ſi quod Vincentij membrum reliquum eſt, illud piſces conſumant & deuorent. Itaque precioſæ martyris reliquiæ, ſicut Datianus iuſſerat, concluſæ ſunt.

Cùm verò athletę & martyris corpus ità concluſum fuiſſet, mox venit cum nautis homo quidam, Eumorphius nomine, peſſimis moribus, & animo ſacrilego, qui promiſerat Tyranno illi nautas ſe adhibiturum, qui ad execrabile ſcelus committendum idonei, eius volũtati facilè obtemperaturi eſſent. Itaque nautæ illi precioſiſſimas Vincentij martyris reliquias in ſcapham coniecerũt, & euſquè in altum mare nauigârũt, vt litora & montes oculorum aciẽ fugerent: cumque id facere vellent, quod iuſſi fuerant, ſanctas reliquias in mare proiecerunt, & hilari vultu ad Datianum reuertebantur, quaſi læti illius nuncij præmium relaturi eſſent, impijs & incompoſitis vocibus atque irriſionibus vtentes, exultantesque, eó quòd Vincentij corpus perditum fuiſſet. Sed priuſquàm in aridam terram reuerſi eſſent, qui Martyris corpus in mare proiecerant, illud ipſum, quod proiectum fuerat, Chriſti manu ad terrã appulſum fuit, quodq; arbitrabantur in altum & immenſum pelagus demerſum fuiſſe, illud cùm ante oculos ſuos expoſitum vidiſſent, quaſi debitum ſepulcri honorem poſtularet, ſtupore & metu correpti, illis ipſis reliquijs derelictis, abiêrunt.

Iactatur corpus in mare, ſed mox eijcitur.

Iam verò ſanctus martyr Vincentius viro cuidam in ſomnis reliquias ſuas ex alto mari in terram expoſitas eſſe ſignificauit: quinetiam locum, in quo reliquię ipſæ poſitæ erant, eidem patefecit. Quoniam verò Præſidem timens vir ille, ad martyris reliquias inquirendas ſegnem & parùm alacrem ſe præbuit, ille ipſe martyr in ſomnis ap-

paruit

paruit fœminæ cuidam viduæ, quæ vt ætate prouecta, ità morum ſanctitate prędita erat. Illam cùm ſimiliter admonuiſſet, eidem ſigna quædam eius loci patefecit, in quo ſanctum illud corpus iacéret, quòd videlicet lateret ſub arena, quam lenis & trãquilla vnda in reliquias illas ſanctas ſic infuderat, quaſi arena ipſa martyris ſepulturę deſeruiret.

Sepultus igitur fuit generoſus Chriſti athleta primùm in litore ſub arena. Mox anus illa, fœmina valdè religioſa & vidua, quam ſupradiximus, perluſtrabat litora, inquirẽs ſigna illa, quæ in ſomnis ei patefacta fuerant: cumque inueniſſet, quod quærebat, & martyris reliquias in ædem illis dignam tuliſſet, eas ſanctè ac religioſè condidit. Itaq; ſumptuoſis exequijs adhibitis, ſacræ illæ reliquiæ Deo ipſi dicatæ ſunt in illius templi ara, quod ſancti martyris Vincentij appellatum fuit. Hæc eſt ſanctiſſima martyris confeſſio, hæc illius certamina, qui martyrium ſuum compleuit in gloriam Chriſti Dei noſtri, nunc & in ſecula, Amen. *Conditur ſacrum corpus.*

VITA ET MARTYRIVM SANCTI PATRIS NOSTRI ANASTASII PERSAE, AVTHORE SIMEONE *Metaphraſte. Teſtatur verò etiam Beda in fine hiſtoriæ Anglorum, ſe librum vitæ & paſsionis S. Anaſtaſij malè de Græco tranſlatum, & peiùs à quodam imperito emendatum, ad ſenſum, prout potuit, correxiſſe.*

CVM magna ciuitas Hieroſolymorum capta fuiſſet à rege Perſarum, & ſacra illa loca, quæ mei Chriſti vidêre conuerſationem, & cruci affixionem, & reſurrectionem, Medorum lanceæ & igni ijs, quos ipſe nouit, modis eſſent tradita, & multa alia capta ſunt cum ciuitate, & ſalutis quoquè noſtræ trophæum, mortis ſolutio, peccati internecio: lignum, inquam, viuificæ crucis, illinc trãſlatum eſt in Perſidem: quod quidem mihi videtur diuinioris eſſe gratiæ, & eius, qui eſt crucifixus, ſolius diſpenſationis, quæ ſæpè nouit etiam per aduerſarios ea contexere, quæ ſunt meliora & vtiliora. Poſtquàm enim ſalutaris crux Domini hoſtilibus capta fuit manibus, & in Perſidem, vt diximus, in ea captiuitate captiua abducta eſt à Barbaris, imitatur eum, qui in ea fuit affixus, Chriſtum: vel potiùs ipſa Perſicã euertit & ſpoliat falſam religionem, & quę ſe dignæ erant, captiuas abducit animas, verè laudabili & longè pulcherrima captiuitate: aut, vt magìs propriè dicam, à captiuitate reuocat, & eis rursùs primam reſtituit libertatẽ. Simulàc enim ingreditur Perſidem, eam ſtatìm totam illuſtrans radijs ſuæ gratiæ, ferit quidem animas infidelium, non ſecùs àc ſol, qui laborantem oculum ingreditur: fideles autem non ſecùs àc fulgur quoddam appárens in tenebris, reuocat. Ex quibus fuit vnus is, qui nobis nũc eſt propoſitus Anaſtaſius, & ſi nondùm quidem cultu, ſed iam moribus & inſtituto: qui proceſſit quidem è vico, qui vocabatur Raſnuni: eſt verò regionis Razech, quæ ſita eſt in Perſide. Erat autem nomen eius moribus conueniens, & ex re ipſa magìs cognitum. Is enim vocabatur Magundat. Erat enim illius Bau filius, qui erat in re magica præſtantiſſimus & eruditiſſimus. Qui cùm præeſſet communi ludo literario, & multos haberet adoleſcentes ad eum ventitantes, captos amore præſtigiarum, & cùm in hoc ſolùm omne ſuum ſtudium poneret, nempe in rei magicæ exercitatione, in filio maximè arte vtitur, & rem magicam cum tam diligenter docet, vt in eius cognitione patri nihil eſſet reliquum, quod non notum quoquè eſſet filio. *Ianua. 22.* *Crux ſancta in Perſidem tranſlata.* *Patria Anaſtaſij.* *Parens.*

Cùm adoleſcentiæ autem ætatem iam attingeret, & rex Choſroë nouum exercitũ in Perſide colligeret, ipſe quoquè cum alijs refertur in numerum tyronum. Quoniam verò venerãda crux Domini totam agitabat & perturbabat Perſidem, infidelibus quidem horrorem & terrorem incutiens, fidelibus autem ſuauiter admodùm & placidè illuceſcens: de ea quidẽ fama quędam per omnes peruadebat, fama, inquam, quę paulò craſſiùs & indoctiùs prędicabat, Chriſtianorum Deum adeſſe Perſis. Ad quam hic adoleſcens repentè fuit accenſus animo. Iam enim occultè eum tangebat ille ignis, *Vide efficaciam crucis Chriſti.*

Luc. 12. quem Chriſtus venit iacere ſuper terram: qui quidem nō ſinebat quieſcere pulchram illius adoleſcentiam, ſed ſtatim omnes obibat partes, de eo ſciſcitans quàm vehementiſſimè poterat & diligentiſſimè. Cùm audiret autem ab omnibus, eam eſſe crucem, in qua Chriſtus Dei filius, qui à Chriſtianis adoratur, fuit crucifixus, veluti ignem igni adiecit, & quæſtioni coniunxit quæſtionem, & ex reſponſione accepit occaſionem alterius interrogationis, & multò magìs ſitiebat diſcere, quemadmodùm ex cælo quidem deſcenderit, cùm ſit Deus: & quemadmodùm etiam factus ſit homo, & cur etiam ſit ad crucem condemnatus, & à quibus, & an ſit ad cælum reuerſus, vndè deſcenderat. Cùm autem ei à pijs annunciaretur carnis ſuſceptę diuini conſilij myſteriū, aures quidem pietatis ſemina lubenter ſuſcipiebant: anima verò producebat ſenſim ſpicam fidei, & ei deſiderium paulatim innaſcebatur, ſubibatque æmulatio eius perpeſſionum: quæ cùm in eius anima aucta & amplificata eſſent, eum informant & inſtituunt ad optimum vitæ genus, clarumque & inſignem teſtem, Martyrem, inquam, efficiunt, vt iam procedens declarabit oratio. Erat enim ei quidam frater genere & commilito: ambo autem relati in numerum exercitûs Sain, veneruntque vſque ad inclytā Chalcedonē. Cùm autem diuinus Heraclius irruptione facta in Perſidem, contra Sain retraxiſſet, rursùs Perſa reditum aggreſſus eſt, & in ſuam regionem vehementi ſtudio eſt reuerſus. Exercitum autem Perſicum relinquit Anaſtaſius, & refertur in alium multò meliorem & diuiniorem. Relinquit verò ſuum fratrē & commilitonem, vt ei placeret qui exercitum collegerat, & eum ſolum poſſet ſemper ſequi, & conſerere manus cum ſolis eius hoſtibus.

Pia curioſitas Anaſtaſij.

Heraclius inuadit Perſas.

Et primùm quidem cùm veniſſet Hierapolim, diuertit ad quendam Perſam Chriſtianum, arte argenti conflatorem: & cùm artem conflandi argenti exercuiſſet, manus quidem habebat intentas operi, animus autem ſemper & cogitatio in Dei amore verſabatur & alebatur: eumque ſibi adhuc magìs accendebat, & ab ipſo rursùs inflammabatur vehementiùs. Quamobrem eum rogabat ille beatus, vt diuinum baptiſmum conſequeretur, & omninò à prioribus ſordibus expurgaretur, & ab illa labe præſtigiarum: vt non ſolùm voluntate & electione, ſed anima quoquè & corpore eſſet purgatus, & fieret Chriſti partis, quam deſiderabat, illius ſignatus ſignaculo. Cùm ille autem ex Perſis timeret periculum, & ideò morando rem differret in futurum, interìm quidem ad diuina templa aditione magnum ſuum ſolabatur deſiderium, & cum argenti conflatore, ad ipſa adeunte, ipſe quoquè ſimul adibat, & cum orante ſimul orabat, & cùm ſanctorum miracula & certamina videret deſcripta in parietibus, de ijs admodùm diligenter rogabat. Cùm verò audiuiſſet, qualis eis vita, mores, virtus, & qualia propter Chriſtum certamina, & qualem apud ipſum rursùs fiduciam eis liceret conſequi, non poterat ampliùs continere id, quod eius parturiebat animus: ſed ſtatuit proficiſci Hieroſolyma, & baptiſmum illic conſequi. Cùm ergò in ſanctam perueniſſet ciuitatem, & acceſſiſſet in domum cuiuſdam, qui ipſe quoquè argenti conflandi exercebat artem, ei aperit cauſam ſui aduentûs, nempe quòd vellet traduci ad pietatem & verum Dei cultum, & ad Chriſtum adduci per baptiſmum. Ille autem eum adducit ad Eliam, ſanctæ reſurrectionis ſanctiſſimum preſbyterum: qui cùm ſupinis, vt dicitur, manibus iuuenem accepiſſet, de eo refert ad Modeſtum, qui ſedi præerat Apoſtolicæ: & ſic diuinum baptiſmum aſſequitur, & venerandæ crucis verè pulcher fructus oſtēditur, & Anaſtaſius nomine tranſmutato appellatur, ſumpta denominatione à reuocatione & ad meliora mutatione à priori infidelitate & præſtigijs. Vnà autem cum eo baptizatur quoquè quidam alius, qui erat eiuſdem etiam patriæ & regionis, cuius Anaſtaſius: qui fuit eius quoquè ſocius in ferendo pro Chriſto martyrio, & eaſdem eſt Edeſſæ coronas conſecutus.

ἀργυροχόος

Picturarum ſacrarū antiquitas.

Anaſtaſius baptizatur.

Cùm autem manſiſſet Anaſtaſius octoginta dies apud preſbyterum, quibus non licet egredi eos, qui modò fuère illuminati, rogauit eum diuinus Elias, quidnam de ſe deincèps velit. Ille autem rogauit, vt habitum conſequeretur monaſticum. Cùm verò ad hoc quoquè annuiſſet preſbyter, (iam enim veluti ex quadam pellucida veſte, & ex decoro habitu & ſtatu oſtendebatur nobilitas animæ, & quali virtute futurus eſſet Anaſtaſius: & ideò ipſe facilè ceſſit eius precibus) venit cum eo poſt diuini myſterij celebrationem ad monaſterium ſancti Anaſtaſij, vt eius quoquè fieret manſionis particeps, cuius futurus erat virtutis ſocius, ſicut etiam nominis. Atque monaſterium qui-

Fit monachus.

quidem ad quartum lapidem erat remotum à ſancta ciuitate: ei autem præerat Iuſtinus, vir & alioquì clarus, & boni ſpiritûs varijs donis ornatus. Quem cùm ſimul cum multis quoquè alijs rogâſſet presbyter, in monaſterium admiſſus eſt Anaſtaſius, anno decimo imperij Heraclij illius egregij & fidelis. Tradit verò Iuſtinus Anaſtaſium vni ex ſuis diſcipulis, viro valde prudenti & virtutis amanti. Qui cùm eum & Græcas docuiſſet literas & pſalterium, eiusque inſtitutionem animaduertiſſet iam rectè ſe habere ad vitam monaſticam, tonſis ſtatim eius capillis, & in eo factis omnibus, quæ lex poſtulat, eum habitu induit monaſtico, & ex habitu hoc facit Anaſtaſium, quod priùs re-erat & moribus: vel potiùs moribus conuenientem & cognatum tradit habitum, & in eum deincèps erat affectus, vt in filium è ſuis genitum viſceribus. Adeò pulchra res eſt virtus, vt quæ cum alijs & virtutis ſtudioſos in amore coniungere, & tantam poſſit ingenerare beneuolentiam, quantam nulla omninò alia cognatio.

Tondetur & induit habitũ monaſticum.

Ex illo tempore apud monaſterium vitam cum conuentu egit Anaſtaſius. Porrò autem ei quoquè fuerunt diuerſa credita miniſteria: nec erat ſolùm in eis vtiliſſimus, ſed etiam in actione virtutis diligentiſſimus. Nam cùm & culinæ & horti miniſterio ſuam daret operam, & rectè ſe gereret in labore manuum, à fratrum ſynaxi nunquàm aberat, & ante alios ſacrorum myſteriorum celebrationi intererat. In diuinarum autem ſcripturarum lectione, & maximè vitæ ſanctorum Patrum, totus erat affixus, & aures, vt dicitur, arrigebat ad audiendum, eratque mente vigilans, & omnia memoria colligebat: vt etiamſi quid diceretur, quod ingenij eius captum ſuperaret, non negligeret, neque lucrum per ſocordiam amitteret: ſed potiùs accederet ad fratres, qui eum doctrina ſuperabant, & qui poſſent talia explanare, & lubenter cum eo inquirere, & ſic meditando venari, quidquid eum latebat. Cùm autem apud ſe legeret victorias inſignium Martyrum, trophæa & certamina, libros aſſpergebat lachrymis, ſignificans ſuum in patiendo conſenſum, ſeque cum eis moleſtia affici & zeli eſſe ſocium: & beatos quidem ſanctos pronunciabat propter finem: mirabatur verò eorum tolerantiam. Deindè id, quod erat ei ab initio congenitum, deſiderium martyrij & zelum ardentiorem efficiebat, vt qui accenderetur ſua cum prioribus conuerſatione, & orabat, vt ipſe quoquè tales pro Chriſto ſubiret perpeſſiones. Quocirca nulli rei alteri ſibi vacandum eſſe cenſebat, niſi ſoli eorum lectioni. Cùm ergò ſeptem annos in monaſterio tranſegiſſet Anaſtaſius, videre eius in virtute augmentum non ferens pater inuidiæ, ſed tantum & tam conſtantem ardentemque eius impetum & ſtudium volens omni ratione retardare, ei paternam doctrinam reuocauit in memoriam, & fœtida illa verba præſtigiarum, & eiuſmodi inſultibus eius animæ turrim conabatur labefactare. Is autem illius non ignorans inſidias, aduersùs eum ſupernum inuocat auxiliũ turrem fortitudinis, vt dicam cum diuino Dauide, à facie inimici. Deindè etiam cum calidis lachrymis magiſtro ſignificat maligni iniuriam & petulãtiam. Ille verò cùm ex eo, quod eſſet paſſus, poſſet etiam tutò docere, vbi pulcherrima ei dediſſet monita, & deindè etiam fudiſſet preces in toto conuentu fratrum, & rogâſſet pro diſcipulo, liberauit eum à graui illa impulſione.

Vita eius in monaſterio.

Infeſtas patitur dæmonis tentationes.

Pſal. 60.

Fit autem aliud quoquè dignum, quod mandetur memoriæ & ſcriptioni. Noctù dormienti Anaſtaſio in ſomnis ei tale quid apparet. Videbatur montem quendam excelſum aſſcendiſſe, ad eum autem acceſſiſſe quiſpiam porrigẽs vini poculum, auro ornatum & gemmis, & dixiſſe: Accipe, bibe. cumque id accepiſſet, ſtatim bibiſſe. Potus autem eius animæ latenter inſtillauit dulcedinem, adeò vt vel in ſomnis intelligeret Anaſtaſius, ſomnum ſignificare deſideratum à ſe finem martyrij. E ſomno itaque protinùs excitatus, alacris & lætus venit ad eccleſiam, vt qui ea, quæ ſperabantur, haberet in manibus. Iam enim vocabat tempus congregationem pro dicendis hymnis nocturnis, & celebrando venerabili feſto Chriſti reſurrectionis. erat enim dies Dominicus, primus omnium & maximus. Cùm ſic ergò veniſſet ad congregationẽ, & ſuum accepiſſet magiſtrum, & ſolus cum ipſo eſſet ingreſſus in id, quod dicitur Diaconicũ, prócidit ad eius pedes, profuſis eos lachrymis irrigans, & eum rogans in contritione cordis, vt pro ipſo communem omnium rogaret Dominum, vt qui eſſet propediem ad illum receſſurus. Deindè etiam ea loquitur, quę dici ſolent ab exeuntibus & ijs, qui peregrè proficiſcuntur: Scio, dicens, ſancte pater, quòd pro me miſero labores ſuſtinuiſti, & quòd ſæpè & in multis moleſtia affeci tua in me paterna & amantia viſcera,

Viſio eius.

Feſtum reſurrectionis Dominicę.

ra, & quòd per te lucem mei viderunt oculi, lucem veram, lucem agnitionis, & à grauiſſimis liberatus ſum tenebris. Quocirca nè ceſſes, qui es fidelis ſeruus, clementem ac benignum perpetuò pro me orare Dominum.

Ad hæc ille reſpondens: Quid hoc autem eſt, inquit, & vndenàm hoc euaſerit manifeſtum, quòd ſis in præſentia poſtremum à nobis diſceſſum ſuſcepturus? Ille verò refert ei ſomnum cum quammaxima poteſt affectione, & affirmat ſe omninò haud ità multò pòſt moriturum, ſiue hac communi & omnibus æquali morte, ſiue aliqua alia, & alio modo, moriturum autem omninò. Neſciebat enim, quonã modo aperiret arcanum, quòd ſcilicet martyrij deſiderium eius animo inhæſiſſet, ad quod ille referebat ſomnia. Verebatur enim, nè fortè ab eo corriperetur, & ſic refrigeſceret ardor eius animi, & à tantis opibus & theſauro excideret. Tũc ergò Anaſtaſius, cùm eum præceptor eius multis & pijs monitis eſſet conſolatus, matutinas Pſalmodias Deo reddit cum fratribus. Deindè etiam cùm ſacrum celebraretur myſterium, diuinis communicat ſacramentis: & cùm vnà çum fratribus communis menſæ fuiſſet particeps, ſomnumq́ue parùm vidiſſet & ſurrexiſſet, quoniam neſciebat quemadmodùm poſſet extinguere egregium illum amorem decertandi propter Chriſtum, ſed ab eo cor eius vehementer accenderetur, clàm egreditur monaſterio, nihil ſecum ferens præter ea, quibus neceſſariò opùs habebat ad tegumentum corporis.

Pſalmodiæ matutinæ.

Et primùm quidem cùm veniſſet Dioſpolim, & deindè etiam in montem, qui dicitur Charizim, orationis gratia & adorationis: & deindè etiam ad cætera, quæ illiç ſunt, loca veneranda acceſſiſſet, & perueniſſet vſque ad Cæſaream Palęſtinæ, in templo Deiparæ virginis duobus diebus moratur: & exindè eum rursùs excipit templum omni ex parte laudandæ Euphemiæ, velutì quodam viæ duce vtentem clanculùm, qui planè eius dirigebat greſſus ad martyrium. Nam cùm accederet, vt diximus, ad templum illius ſemper laudandæ Euphemiæ, videt quoſdam Perſarum magos occupatos in quibuſdã præſtigijs: zeloq́ue protinùs concitatur eius animus. Sciebat enim, quàm ea res eſſet impia & ſcelerata, eô quòd ipſe quoquè in ea improba arte eſſet verſatus. Quænam, inquit, tanta caligo veſtris offuſa eſt oculis, vt ne ea quidem adſpiciatis, quæ ante veſtros pedes ſita ſunt, quemadmodùm in vniuerſum ſcilicet eſt deceptio, quæ veſtram leuitatem ludificatur & facilitatem, & eorum, quos vos rursùs ad eundẽ vobiſcum corripitis interitum? Hanc illi admirati in dicendo libertatem & audaciam, rogârunt quiſnam eſſet, & quid eum impuliſſet, vt hæc diceret. Ille autẽ: Fui ego quoquè, inquit, aliquando vobis ſimilis, & eodem falſus errore, & eiſdem dedi operam præſtigijs. Hæc audacter dixit, cùm nihil eum puderet ſuæ, quam ab ineunte ætate acceperat, impietatis & ſordiũ vitę prioris: ſed potiùs gloriaretur, quòd in fidem eſſet tranſlatus, & ſacro eſſet baptiſmo ablutus. Deindè prolixa cœpit vti oratione, rem eſſe execrandam arguens, & quàm eſſet inſigniter abſurda, aperiens, & ſic paulatim ſeipſum eis exemplum adducens, & ſimiliter eos inuitans ad meliorem mutationem. Illi autem non ſolùm ad hæc fuêre ſurdis ſimiles, ſed eum etiam vehementer rogârunt, nè tam impudenter, quæ ſunt apud Perſas præclara, contemneret, & in vulgus irridenda proponeret. Exindè ille verè egregius & deſiderabilis Anaſtaſius feſtinabat ad delectabile & iucundum martyrij hoſpitium.

Templum Deiparæ virginis: & S. Euphemiæ.

Cùm non longè autem à ſe remotum eum quidam vidiſſent ex ijs, qui dicuntur à Perſis Caballarij, ſedentes apud Derbas, ſicut etiam conſueuerunt: (Hoc autem eſt prætorium eius, qui apud ipſos dicitur Sellarius) Certè hic eſt delator, dixerunt inter ſe ſermone Perſico. Ille verò cùm verbum ſenſiſſet, & linguam non ignorâſſet, vt qui ipſe quoquè eſſet Perſa, & in eâdem voce, qua illi, eruditus, eos toruè & acriter intuens, Non ſum delator, inquit. Sunt hæc, inquit, nugæ & ineptiæ: ſed potiùs ſeruus Ieſu Chriſti, & vobis quidem melior: ſiquidem ego quoquè fui aliquando, ſicut vos, & in Caballariorum numerum fui relatus. Hæc cùm illi audiſſent, & è cathedra ſtatim exilijſſent, eum detinuerunt. Deindè cùm Sellario quoquè fuiſſet annũciatum, egreditur etiam ille ex Prętorio: & cùm, quiſnam is eſſet, interrogâſſet, & vndenàm veniret, & quę ad ipſum pertinebant, diligenter examinâſſet, dat ſeruandum Anaſtaſium in cuſtodia tutiſſima. In qua iam tres dies incluſus, neque cibum, neque potum, neque aliquid aliud ab eis omninò accipere ſuſtinuit: ſed ſic omninò ieiunus detentus eſt in cuſtodia, vt qui futurorum pro CHRISTO periculorum aleretur ſola expecta-

Caballarij apud Perſas.

Anaſtaſius detinetur à Perſis.

expectatione. Cùm autem iam redijſſet Marzabanas ex peregrinatione, (neque enim tunc erat Cæſareæ) & de Anaſtaſio ſignificâſſet Sellarius, vinctus ſtatìm adducitur martyr in prætorium. Interìm verò dum Marzabanas erat in aliquibus alijs curis occupatus, agnoſcit aliquis ex pijs Anaſtaſium, qui eum in venerando templo Deiparæ adſpexerat. Cùm ergò ſic eum agnouiſſet in prætorio, & eum interrogâſſet, quanam de cauſa illic adeſſet, eius ſcopum & inſtitutum laudans, & eum eo nomine beatum pronuncians, eius promptum & alacrem animum magis confirmat in rebus grauibus & aſperis, vt neque propter Chriſtum timeret vincula, nec tormenta, nec mortem: ſed Marzabanæ reſponderet ſtrenuè & iuueniliter. Certè etiam cùm fuit ad Tyrannum introductus, nec genu quidem flexit, vt ſemper mos eſt Perſis adorationem reddere maioribus: ſed generoſum, & qui in ſeruitutem redigi non poterat, animum per externa ſignificabat. *Templum Deiparæ.* *Siſtitur Marzabanæ*

Cùm ergò fixis oculis eum ſatìs eſſet intuitus Marzabanas, partìm quidem, vt conſtanti adſpectu ei terrorem incuteret, partìm autem, vt eum conſideraret diligentiùs, rogauit eum quiſnam eſſet & cuiàs. Ille verò, Verus ſum Chriſtianus, reſpondit. Quòd ſi velis etiam ſcire, cuiàs ſim, Sum quidem Perſa genere, ex regione Razech, vico autem Raſnuni: qui ipſe quoq; fui aliquando Caballarius, & in rebus magicis exercitatus: cumq; ſic eſſem miniſter tenebrarũ, potui, vt vides, tranſire ad lucem è tenebris, & diſcere veritatem. Marzabanas autem cùm nõdùm feciſſet periculum, quàm eſſet generoſus athleta: ſed putaret rem eſſe facilem & expeditam, eum à ſua traducere ſententia, cœpit illius mentem non ſecùs àc parui alicuius pueri paruis tentare promiſſionibus, ille verè parui & abiecti animi: Deſiſte, dicens, ab hoc errore ad patriam religionem. Si enim ſic feceris, dabo tibi equos & nummos, & multa alia bona. Martyr autem cælum intuens, Abſit, inquit, rex Chriſte, vt beatam tuam fallam confeſſionem. Propter quæ eum tanquàm volens pudore afficere Marzabanas, Quid autem, Placet'ne tibi, inquit, hoc habitu indui, quo nunc es indutus? Ille verò, Non minoris, reſpondit, eum facio, quàm tu hanc tuam dignitatem. Quãobrem ille ira commotus, Certè tu, inquit, vteris cohabitãte dæmone, neque aliud per teipſum loqueris, quàm quod ipſe tibi ſuggeſſerit. Ad ea martyr: Quando erã, inquit, in errore, malè honorans impietatem, aut potiùs ab illa affectus ignominia, tunc grauis dæmon mecum cohabitabat. Nunc habeo ipſum Chriſtum cohabitantem, qui tuos expellit dæmones. Cùm autem adiecisset Marzabanas, Quid ergò, Non times, inquit, nè hæc ad regem referantur, ille verò te acerbè cruci affigat? Quomodo, inquit, hominem timuerim, qui eſt patibilis & in quem cadit interitus? Nam & ſi corpus ſuperauerit, capi tamen non poteſt anima, & ei non poſſunt omninò parari inſidiæ. *Eius conſtans vox.*

Hæc ergò non ferens Marzabanas, iubet ferreis collaribus collum & alterum ex pedibus ſubiectum, & ductum ad ergaſtulum, illic lapides cogi ferre grauiſſimos. Quod quidem cùm eius iuſſu factum eſſet, & ad ferendos lapides ſemper ſanctus manus afferret, manus ſanctas, manus quę multùm poterant apud Deum, corporeis laboribus plura erãt, quę extrinſecùs ei afferebãtur. Multi enim ex Perſis ad eũ accedẽtes, & maximè ex ijs, qui orti erant ex eodem vico, ex quo Anaſtaſius, veluti proprium reputantes dedecus, quæ in illum fiebant, exprobrationem aduersùs proximum, vt cùm diuino Dauid dicam, ſumebant: Cur hoc feciſti, dicentes? Cur antiquam nobilitatem generis affeciſti contumelia, effectus Chriſtianus, & tantam nobis inuſſiſti ignominiam, propterea in vincula coniectus, & maleficorum damnatus ſupplicio? quod quidem noſtri ferre non poſſunt oculi. Cum his autem grauibus linguę verberibus, manuum quoq; beato verbera infligebant, vehementer verberãtes, atq; barbã vellentes, & eius veſtimẽta lacerãntes, & lapides, quos quatuor ſimul coniũcti ferebant, eos ſoli Anaſtaſio ferendos imponebant: adeò vt ipſe rurſùs loqui viſus ſit cum Dauide: Supra dorſum meum fabricauerunt peccatores, prolongauerunt iniquitatem ſuam. idq; cùm ne ferre quidẽ per ſe poſſet ferrum, quod erat collo & pedi eius impoſitũ: ſed ſub eodem ferro alius quoq; cum Martyre pedem haberet vinctũ. Quæ quidẽ ei nectebant omninò multiplicem coronã martyrij. Habes, ſi vis, alios quoq; dolores, & occaſiones aliarũ coronarũ: hoc ipſum, inquam, ꝙ in cõſpectu eorum, qui ipſum nouerant, hæc & multa alia ꝑbra ab eis pateretur, quę iam priùs dicta ſunt: à quibus adeò mãſit nihil affectus, vt ea putaret potiùs encomia ꝑpter Chriſtũ, quàm cor eius ab eis morderetur aliquid. *Damnatur ad ſaxa ferenda.* *Pſal. 68.* *Affligitur valdè à ſuis.* *Pſal. 128.* *Egregia eius patiẽtia.*

Marzabanas ergò (redeundum eſt enim ad orationis conſequentiam) ratus fore, vt Martyr aliquid remitteret de magna illa conſtantia propter eam, quæ interceſſerat, afflictionem, cùm eum rursùs ad ſe produxiſſet: Si verè es, inquit, mago patre natus, (hoc enim ipſe de teipſo ſignificâſti) & linguam illorum libris ſatìs exercuiſti, nobis quoquè loquere aliquid ex magicis, vt nos quoquè de tua ſcientia feramus teſtimonium. Ille autem & os & labra & mentem maculari & pollui exiſtimans, ſi horum alicuius meminiſſet: O Seruator, inquit, qui es meus Dominus, & communis omnium opifex, nè mihi des omninò, vt tale quid aut loquar, aut audiam. Quæ cùm peruerſus ille ægrè tuliſſet, & planè deſperans, ex ſe nihil haberet quód faceret, Martyri rursùs velutì quandam laruam regem intentat. Et cur tu, inquit, in eiſdem perſiſtis? Ad priorem conuertere religionem. Scias enim fore, vt de te ad regem referatur. Ille autem ſciens nihil referre, an ab ipſo, an à rege puniretur, quandoquidem ambobus inhumanitas vna eſt & ſæuitia: Fac, inquit, quod vis. Fortè enim iam ſcripſiſti, & reſponſum accepiſti. Is verò exiſtimans ſe ipſum ità eſſe perterriturum, Ego quidem, inquit, nihil de eo adhuc ſcripſi, ſed iam, vt vides, ſcribere aggredior. Hoc Martyri nullam omninò attulit curam aut ſolicitudinẽ. Quomodò enim, cùm potiùs gauderet ſe pati propter Chriſtum, & plagas quidem remunerationes, damnum autem putaret remiſſionem, & eorum, qui caſtigabant ipſum, miſericordiam? Quid autem oportebat eum talem regem curare, qui ad Chriſtum ſolum adſpiciebat, & eum verum eſſe regem & Deum crediderat? Ille ergò, ſicut dixi, nihil ambigẽs, Qualeſcunq;, inquit, voluëris, & quomodocunq; de me ſcribe literas. Chriſtianus enim ego: & rursùs fateor, ſum Chriſtianus.

Marzabanas ei minatur.

Ille verò contemnit.

Quamobrem cùm Dux ſpem abieciſſet omnium, quæ poſſent illum perſuadere, ad vim rursùs reuertitur, iubetque humì extenſum Martyrem tandiù verberari, donec profiteretur facere, quod iuberetur. Ille autem quod iubebatur quidem, æquo animo & lubenti ſuſcepit: ſolummodò lictorum manibus, vt ab illis extenderetur, teneri non ſuſtinuit. Sinite me, dicens: Non opùs habeo vllo, qui me teneat. Nam hoc ipſum, Pati ſcilicet propter Chriſtum, nequaquàm eſt inuoluntarium: ſed quod ego non minùs, quàm aquam æſtate ſitio, & quod magìs, quàm vllas voluptates & delicias amplector. Cùm ergò pronus humì cecidiſſet, & ipſe ſeipſum ſenſim extendiſſet, tam crebris & tam continentibus verberabatur clauæ ictibus, quàm imber deorsùm cadit: cùm ab inimicis ſolam illam petijſſet gratiam, vt exueret venerãdum monachorum amictũ, & nudis verberaretur carnibus. Nè is, inquit, vnà cum meis membris probro afficiatur. Sic ille non ſolam vitæ ex Deo inſtitutionem, ſed etiam eius ſigna omni honore afficiebat. Sed ille quidem diù tam crudeliter torquebatur, cùm nec ab vllo omninò teneretur, nec premeretur, & non ſe transferre aut omninò mouere prohiberetur: ſed ipſe ſeipſum validè teneret & immobiliter, non vi manuum, ſed animi, & naturæ neceſſitatem vincens neceſſitate liberi arbitrij, & acres corporis dolores acri vincens Dei deſiderio, & præſentes moleſtias conſolans ſpe futurorum.

Dirè verberatur clauæ ictibus.

O inſignem Chriſti martyrem.

Cùm aduersùs hæc ſtultus ille Dux nihil ſapiẽtiùs poſſet excogitare, quod tantę fortitudini opponeret & tolerantiæ, ei rursùs quoquè regem intentabat & rogabat, vt perſuaderetur athleta. Nam de te, inquit, ipſi regi ſignificabo, perindè àc ſi vni puero vtre terrorem afferret, vt dicitur. Ille autem eadem quæ priùs, reſpondit, & quod eius animo placeret, iuſſit facere. Quocircà ille quoquè rursùs rogabat ſimiliter. Deindè dicens, Non times regem? Quamobrem, inquit Martyr, & quid eiuſmodi ſum ab eo paſſurus? An non, inquit, ipſe quoquè homo eſt, in quem idem interitus cadit & mors eadem? Quemnam ergò me oportet magìs timere, eúmne qui æquè atquè ego interit: an eum, qui ſemper eſt, & qui cælum & terram, & quæcunque ſub adſpectum cadunt & percipiuntur intelligentia, ad hoc vt eſſent, produxit? Cùm ergò vidiſſet Dux rursùs inutilem fuiſſe ſuum conatum, cùm in conſtantia pro pietate nulli cederet Anaſtaſius, rursùs athletam tranſmittit in cuſtodiam. Quomodò autem ſolet quis, quod vult, facilè expectare, poſt aliquot dies rursùs ſanctum educit è carcere, adhuc aliqua ei ſpe blandiente: & acceptis, inquit, magicis ſacrifica, nè te ſtultè hac luce priues. Martyr autem, Quibus, inquit, me iubes dijs ſacrificare? Ille verò, Igni, inquit, & Soli, & Lunæ. Ergò etiam montibus, inquit Martyr, & collibus, & pecoribus, & omni ſeruituti hominum, quibus imperare iuſſi ſumus ab opifice, non autem eis potiùs parere, vt vos vultis: non tanquàm propter nos factis vtentes, ſed perindè acſi nos propter

Floccipendit minas tyranni.

Reducitur in cuſtodiã.

Ridet tyrannum.

pter ea producti eſſemus,ità ea honorantes,& deos turpiter nominantes. Cùm his verbis Martyr Ducem obſtupefeciſſet,rursùs abductus eſt in carcerem hoc prętextu,quaſi deeſſet quod reſponderet,damnatus ad carcerem. Abductus eſt ergò,& decore confeſſionis glorians,& vinculis propter Chriſtum.

Cùm autē de eo reſciuiſſet is,cui in monaſterio fuerat credita eius animæ cura: qualem,inquam,productus ad Præſidem ſępè oſtendiſſet confeſſionem,& quemadmodùm ipſe conſtituiſſet omnia pati pro pietate,ipſe quoquè cum alio cœtu monachorum repletus eſt lætitia: ipſe etiam putabat ſe eſſe vnà cum Anaſtaſio,& in membris illius decertare: & cùm non poſſet opem ferre ſua præſentia, opem ferebat precibus & atramento. Et partim quidem Deum vehementiſſimè rogabat cum tota fraternitate, vt pulchrè per martyrium ei perficeretur ſtadium: Partìm autem duobus quoquè miſſis fratribus,promptum & alacrem eius animum magìs auxit. Intereà verò dum Martyr cuſtodiebatur in carcere,diuinis verbis & ſententijs ſe oblectabat aſſiduè, & neque nox eius ad Deum hymnos,neque grauium illorum vinculorum & reliquę afflictionis labores eos interrumpebant. Quinetiam cùm quidam iuuenis, qui captus fuerat propter aliquod maleficium,cum Martyre haberet collum & pedem colligatum,noctù ſurgēs ſanctus,vt Deo conſuetas redderet glorificationes,& ei nollet afferre moleſtiam,ſed vt dormiret & quieſceret curam gereret, collum ad iacentem inclinabat, & pedem illius pedi admouebat,nè extenſis catenis iniucundum & moleſtum ei ſomnū efficeret. Vnà autem nocte aliquando cum pſallentem quidam ex ijs, qui erant vincti in cuſtodia, exaudijt,Hebræus quidem religione,isq; valdè inſignis: mitis verò ac manſuetus, & valdè bonis moribus. Qui cùm beatum illum vidiſſet interdiù quidem vexari portandis lapidibus,noctis autem quietem rursùs interrumpi ſtando & orando, & nihil omninò remittere de ſua conſtantia,neque defeſſa membra paululùm recreare,cogitabat apud ſe,quiſnam hic eſſet,& quænam ei obtigiſſet adeò robuſta natura,tamq; firma ac valida,laboribusque minimè cedens & inexpugnabilis.

Exercitia S. martyris in carcere.

Nota martyris virtutem.

Ille itaq; fixis oculis adſpiciens Martyrem matutinos hymnos decantantem,& tota mente ad Deum peregrinantem, & qui vel ante martyrium rapiebatur cum corpore, videt quoſdam repentè candidatos, & pallio ſacraq; illa omninò veſte, & venerādo indumento Pontificum amictos,velut quandam ex ſe lucem emittere,lucem viſu quidē iucundiſſimam, ad explicandum autem non facilem, vel potiùs ad videndum quidem maiorem,quàm vt ea humanus poſſit cōſpectus aſſequi, aut quàm vlla quod viderit referre narratio: idq; obſcura nocte,cùm luna non luceret, ſanctum virum in orbē circundantes. Quos cùm angelos eſſe putâſſet, ſicut erant re vera, paulò pòſt videt etiam martyrem,qui eundem ſplendorem & ſimilem illis habebat amictum. Deindè etiā quidam adoleſcens,ſpecie & pulchritudine eximius,ſuſpenſum dextera geſtans thuribulū, in magna,quæ erat circa ipſum, gloria angelorum, ſtabat ante martyrem ſuffumigans. Cùm ille ergò hæc videret, & cor haberet perculſum nouitate ſpectaculi, erat quidem perplexus animo,adeò vt eum etiam excitârit,qui propè dormiebat, (erat autē is Chriſtianus,cui fuerat commiſſa præfectura Scythopolis) & ſocium tanti fecerit ſpectaculi. manus autem nequaquàm ſequebatur, ſed attenta quidem mente & fixis oculis attendebat ijs,quæ videbantur: erat verò corpore immobilis & mutus,ſiue repētina illa admiratione eum reddente immobilem, ſiue Deo etiā aliquid aliud diſpenſante & prouidente ſapientiùs & occultiùs. Cùm tamen is,qui erat propinquus,ſe vix tandèm proximè admouiſſet, (non poterat enim vti pedibus & manibus) conturbatus ille,ex eo cauſam rogat. Ille autem timore perculſus,ei viſionē indicans: &,Vides,dicens,vides? non priùs verbum abſoluerat,quàm viſio euanuerit. Atq; Præſidi quidem,cùm ad videndū ſpectaculum totos defixiſſet oculos,nihil licebat videre: vinctus autem ille,omnia ſingulatìm ei narrabat cum voluptate & admiratione. Et hæc quidem, nè piæ animæ tanto priuentur miraculo. Nobis autē rursùs quoquè via procedat oratio martyrij, ſuam ſeruans conſequentiam.

Hymni matutini.

Viſio angelica.

Viſio ea diſparet.

Poſtquàm enim videns Marzabanas eſſe planè Martyrem immobilem,& non ſolùm vnam mortem,ſed etiam,ſi fieri poſſet, plures paratum eſſe pro pietate alacriter ſuſcipere,ad regem Choſroēn de eo retuliſſet,& quemadmodùm eſſet is tractandus, ab illo didiciſſet,cùm ipſum è carcere acceſſiuiſſet, eum ſuo adſpectu nō dignatus,ſignificat per eum qui dicitur Meizoteros,id eſt,maior: Eccè,inquit,rex tibi imperat,vt quoniam

Regis fraudulenta iuſſio.

fieri non poteſt, vt ſis omninò impius, verbo ſolùm abiures Chriſtianiſmũ, & ſtatìm ſoluéris è carcere & à vinculis: & decæterò ſiue velis eſſe Monachus, ſiue Caballarius, hoc ſitum erit in tuo arbitrio. Martyr autem rursùs reſpondẽs, Abſit, inquit, ô Chriſte ſeruator, vt negem tuam pro Trinitate confeſſionem, neque animo, nec labris. Poſtquàm autem poſt multas alias Prçſidis machinationes, ne ſic quidem pulchram illam remitteret conſtantiam & dicendi libertatem, hanc ei poſtremam adhibet periclitationem. Hçc cùm per Maiorem rursùs ſignificâſſet: Scio, inquit, quòd cùm te multorum pudeat intuitûs, & maximè eorum, qui ſunt ex eadem regione & tribu, ea de cauſa in eorũ oculis ne hoc quidèm facis leue & expeditum, vt verbo ſolùm tuã inficieris religionẽ. Quid enim, inquit, ea ex re detrimenti accipitur, cùm cor non ſimul loquatur? Quoniam verò de iuſſu regis hîc agitur, quem non licet cuiquam omninò repellere: ſi, quod eſt hoc multo leuius, hoc dixeris in meo conſpectu & quorundam duorum Sellariorum, liber eſto à carcere & ſupplicijs. Quæ cùm ille dixiſſet, fudit preces Anaſtaſius prioribus ſimiles, dicens: Neque tu me víderis, neque vllus alius: non ô rex & Deus, ne ſpecie quidem tuum nomen, neque in ſomnis aut vllo alio modo negantem.

O linguam ſubdolam diaboli.

Cùm ergò videret Præſes, quòd aduersùs tam fortem & tam excelſum animũ nihil per ſe efficeret, resq́; ea & ſuas vires ſuperaret & modum dignitatis, cùm beatum in ſuũ conſpectum adduxiſſet: Eccè iuſſus ſum, inquit, in ferreis vinculis te in Perſidem tranſmittere ad regem. Martyr autem, Ego, inquit, ſi mihi à te permitteretur, etiam abſque vllis vinculis illuc accederem. Quid enim in me opùs eſt vinculis, qui lubenter patior propter Chriſtum, ad quem ſcilicet mittor? Cùm eum ergò tunc quoq; Iudex ſic vidiſſet affectum, & neq; minis cedentem, neq; ineſcatum blanditijs, planeq́; inſuperabilem & inexpugnabilem, cùm ei & duobus alijs ex pijs inieciſſet ſignaculũ, tradit in carcerẽ publicum, vt qui poſt quintùm diem iter eſſent inituri. Cùm interìm autem veniſſet feſtum venerabile, viuifici, inquã, ligni exaltationis, & ipſe admirabilis Anaſtaſius & duo ex fratribus, qui ad eum acceſſerunt, & qui eandem, quam ille, notã Iudicis acceperant, & quidam alij viri pij, qui erant in ciuitate, cùm totam illam noctem celebrâſsent precibus & pſalmodijs, effecerunt, vt qui erant in carcere, omnium ſuorum malorum obliuiſcerentur: perindè àc ſi verſarentur in domo eorum qui feſtum celebrarent, nõ in carcere. Manè verò ad Marzabanã ingreſſus Comerciarius, vir pius, & qui ſciebat miſereri animarum affectarum moleſtia, & conſolari in afflictionibus, rogat Prçſidem, vt ex carcere ſoluatur Anaſtaſius, vt ipſe poſſit intereſſe feſto Chriſtianorum.

Nota feſtũ Exaltationis ſanctæ crucis.

Cùm ille autem hoc conceſſiſſet, & veniſſet martyr in eccleſiam, conſolatio, gaudium & lçtitia circunfuſa fuit piorũ animis. Eos enim nupèr inuaſerat triſtitia & mœror, propterea quòd quæ dici nequeunt, ei infligerentur moleſtiç. Multi aũt iam erant ſocordes in pietate, & veniebant in periculum, nè ſtatìm caperentur miſerabiliter laqueis inimici, cùm non eſſet qui redimeret, nec qui daret ſalutem, ſeu erigeret cadentes & victas eorum animas. Cùm verò ſacer Anaſtaſius tunc eſſet ingreſsus eccleſiã, tantus eos zelus ſubijt pro pietate, & vel ex ſolo eius adſpectu ſic eſt cor eorum inflammatum, vt non ſolùm ipſi parati eſſent ad mortem pro Chriſto & pietate ſubeundam, ſed eius etiam vincula deoſcularentur: & deſiderij lachrymas eis inſtillantes, ei animũ adderent laudibus & adhortationibus, eiusq́; magìs accenderent & inflammarẽt amorem martyrij. Et hæc quidem aliqui, qui iam erant labefactati tempore & contumelijs, & iam ſpectabant mutationẽ, & eius quod eſt honeſtum proditionem, non ſolùm viri, ſed etiam mulieres. Naturæ enim non eſt hîc differentia, propterea quòd ſit communis electio & inſtitutum. Sic tunc fuit populo feſtum duplex: Vnum quidem diei præfiniti: alterum autem aduentûs Martyris. Nam poſtquàm ſacrum quidem fuit celebratum myſterium, Comerciario non dimittente, ſed Martyrem vehementer vrgente & rogante, vt ad illius domum veniret: putabat enim vel ſolum illius aduentum impertiri poſſe ſanctificationem: partìm quidem ille cedens, partìm autem coactus, cum duobus monaſterij fratribus illuc accedit. Vbì cùm ſe inuicèm in conuiuio accepiſſent & lçtificâſſent, in cuſtodiam lubenter reuertuntur.

Nutantes eius conſpectu confirmantur.

Sacrũ myſteriũ, Miſſę ſacrificium nuncupat.

Cùm iam autem dies veniſſet prçſtitutus, egreditur è ciuitate Cæſareç cum duobus illis viris Chriſti amantiſſimis, qui ipſi quoquè aliqua de cauſa fuerãt appetiti calũnijs: lachrymis, adhortationibus, eiulatibus, gratiarum actionibus, lamẽtationibusq́; & precibus multis eum proſequentibus, non ſolùm ex Perſis, qui cũ Anaſtaſio ſcilicet com-

munem

munem habebant patriam & ſanguinem, ſed etiam ex noſtratibus & alienigenis. Communem enim eſſe orbitatem, illius ducebant ſeparationem: ſicut rurſùs etiam propriũ vnuſquiſq; honorem, adijciam autem gloriæ quoquè coronã, eius pro pietate conſtantiam & confeſſionem. Quocircà vtraque tunc conueniebant: & ciuitati diuiſi erãt animi duobus animi motibus. Alter autem ex fratribus vnà cum Martyre profectus eſt in Perſidem, & eſt vnà peregrinatus: quoniam ità iuſſerat Præfectus, partìm quidem, vt ei ſubminiſtrarentur neceſſaria, & vt eius conſolaretur animum, qui premebãtur tanta malorum perpeſſione: partìm autem, vt cùm apud hunc virum præclarum ſemper adeſſet, & eius videret omnia, poſſet illa poſteà apertè Præfecto narrare & fraternitati, non quæ ab alio audiuiſset, ſed quæ ipſe vidiſset, & quorum haberet teſtes ſuos oculos. Atq; qui viæ quidem erant continentes vici & ciuitates, per quas ille obiens trãſibat, ità eum venientem excipiebant, & diſcedentẽ proſequebantur ac deducebant, & vtrunque cum tanta pietate & reuerentia, vt ipſe ſuſpectum habens nimium honorem, nè de ea, quam illinc à Deo expectabat, gloria aliquid detraheret, ſcripſerit Hierapoli ad Pręfectum monaſterij, vt pro eo Deum rogaret, vt pro his conſeruaretur non condemnatus in eo, quod illic eſt iudicio: & ſcripſerit etiam apud Tigrim fluuium, rogans ſimiliter, vt pro eo oraret, vt inflexibiliter & citra vllum lapſum ab eo martyrij curſus conſummaretur. *Veretur vir ſanctus oblatum ſibi honorem.*

Cùm iam autem perueniſſet in Perſidem, datur in cuſtodiam, ſitam in quodam prędio, quod vocatur Betſaloë, quæ ad ſextum lapidem diſtat à Diſcartha, in quo rex verſabatur Choſroë. Qui verò cum eo erat frater, in domo Cortadi, qui erat illius Ieſdin filius, fuit hoſpitio acceptus. Et carcer quidem martyrem habuit cum maleficis. Cùm autem poſt aliquot dies de eo fuiſset relatũ ad Choſroën, ille miſſo vno ex magiſtratibus, eum rogauit quiſnam eſſet, & cuiâs, & quidnam eum mouiſset, vt patriam relinqueret religionem. Is verò per quendam reſpondet interpretem. Nam ne voce quidem Perſica volebat vti ampliùs, vt qui eam abiurâſset linguã vnà cum religione, aut linguæ potiùs eſſet infenſus propter falſam religionem. Reſpondet ergò, Quoniam, dicens, veſter deorum cultus eſt manifeſtũ exitium & error dæmonũ. Quem quidem cùm ipſe aliquãdo ſequerer, nupèr luce commutaui tenebras, & die noctem, & ſole obſcurã caliginem, illi Deo me dedicans, qui eſt cæli & terræ & omnium, quæ videntur & mente percipiuntur, opifex. Cui magiſtratus: Miſer, inquit, Non eum, quem vos Chriſtiani colitis, cruci Iudæi affixêre? Quomodò ergò Perſicæ religioni Chriſtianorum res prætuliſti? Martyr autem, Quòd fuerit quidem, inquit, à Iudęis crucifixus, ipſe quoquè aſſentior: ſed ſua ſponte, & pro nobis ingratis, & qui ſumus beneficij accepti immemores. Eius enim benignitatis & clementiæ eſt hoc vel maximè admirabile, quòd cùm eſſet Deus & Seruator omnium, & opifex huius vniuerſi, nõ ſolùm propter nos ſerui formam accepit, cùm de cælo deſcendiſſet: ſed etiam pro nobis crucem volens ſubijt & mortem, vt noſtrum peccatum tolleret, quod ex maligni inſidijs & fraudibus inflictum erat hominibus. Vos autem inimicum prætuliſtis, qui ſtultè illius fraudes in hodiernũ vſque diem ſequimini, & Soli ſacrificatis, & igni, & lunæ, nullam ne Chriſti quidem cædis, ſi non alterius, ducentes rationem. *Ingenua martyris confeſsio.*

Reſpondens autem Magiſtratus, Quid tibi, inquit, cum his ſtultis verbis & ſuperuacaneis? Eccè enim tibi à rege inſignes dignitates, & zonę aureæ, & equi, & quæcunque illuſtria & glorioſa, ſunt parata. Agedùm ergò, patriam ſuſcipe religionẽ. Ad hęc Martyr: Mihi, inquit, ô Præſes, quæ hìc ſunt iucunda, valdeq; expetenda & inuidio[illegible] nomen ſcilicet, delicię & diuitię, & ſplendor, iam ſunt diù abhinc contemptui, vt qui vitã ſuſceperim monaſticam, & à ſola ſpe, quam hinc concepi, pendeam. Huius rei etiã antequàm loquar, hic venerandus Monachorũ habitus, & hic vilis pannus eſt certus nũcius. Quomodò ergò ea, in quę omne ſtudium omnemq; meam curã contuli & ſolicitudinem, ea nunc habebo contemptui, rẹgis qui eſt ad tempus, & in quem cadit interitus, inductus promiſſionibus? Ad quę cùm nõ haberet magiſtratus quid diceret, reducit ad eum, qui miſerat è cuſtodia, ei lingua omnia ſignificans. Qua de cauſa ille nõ leuiter indignatus, iubet cum ſuaſione vim quoq; adhibere, & verbis etiam miſcere ſupplicia. Sequẽti autem die, cùm rurſùs magiſtratus veniſſet ad cuſtodiam, ea quæ imperata fuerãt, cœpit reipſa exequi, & iuſſit vt per vim protruſum illinc athletã abducerẽt: ipſe quoq; multas minas intentans, vehementiq; inſultu & tumultu ſe fortem & ſtrenuam illam animam perter- *Blanditur ei diabolus per ſuos adminiſtros.* *Venerãdus monachorum habitus.*

perterrefacturum exiſtimans. Ille verò nihil effœminatum, nihil quod ſit puſilli & abiecti animi, & nihil quod ſit indignum ijs, quæ pręceſſerant, præ ſe ferens, cum illa conſueta & iucundiſſima morum ſimplicitate, Nè labores, inquit, neque defatigeris domine Præſes. Mihi enim, qui ſum mei Chriſti gratia cõfirmatus, non perſuadebis vt à pietate deficiam. Fac ergò quæcunque vis, à nullo abſtinens.

Cæditur virgis atrociter.

Hanc Anaſtaſij cum prudentia conſtantiam nulla moderatio excepit aut humanitas: ſed vinctus, more Perſico virgis cædebatur crudeliter. Cùm is autem verberaretur, hæc decantabat Magiſtratus: Cùm maximis regis donis & honoribus perſuaderi non ſuſtinueris, ad hęc ſis deincèps paratus. Sic enim te quotidiè verberans, cõſumam plagis. Ille autem cùm eum iuberet rursùs, quæ vellet facere, iubet Martyri relaxato à vinculis, cùm extenſus eſſet ſupinus, lignis medias intercipi tibias, vtraque autem eorũ extrema premere viros aliquot robuſtos, qui & corporũ magnitudine & ætatis vigore præſtarent. Martyr autem cùm ſic eius tibiæ premerentur vſque ad oſſa, magno & excelſo animo & planè philoſophico tolerabat. Quod quidem cùm vidiſſet Magiſtratus, & cognouiſſet ſe ex eo magis augere eius patientię & tolerantiæ conſtantiam, rursùs in tutiſſimam eum tradit cuſtodiam, vt de eo rursùs referret ad regem. Cùm is autem, cui erat commiſſa cura carceris, Sellarius, eſſet religione Chriſtianus, & ideò eorũ miſereretur, qui pro pietate laborabant & eo quod eſt bonum & honeſtum, & eis, qui vellet ex Chriſtianis, concederet ingreſſum, interdiù ingrediens ſine vlla prohibitione frater monaſterij, qui cum martyre ſoluerat ex Cęſarea, cõſolabatur illam aſperam & tetram in carcere habitationẽ, & quos ex plagis ſenſerat dolores, & quas ex vinculis & alia malorum perpeſſione acceperat moleſtias. Multi quoquè alij viri pij, cum quibus illius quoquè Ieſdin filij ad eum ingredientes, ad ſpecioſos eius pedes, & bona apertè euangelizantes, procidebant, & vincula deoſculabantur, & rogabant, vt ab eo aliquas conſequerentur preces & benedictiones. Cùm is autem hæc omninò minimè admitteret, (Ille enim toto ſemper animo & mente, humanę gloriæ, huius, inquam, vanæ & infidæ & fallacis, & quæ nihil habet firmum ac ſtabile, reſecabat occaſiones) ipſi vinculis cerã immittẽtes, quæ ex illis exprimebatur effigiem, tanquàm maximum aliquod remediũ & ſalutare ad omnem morbum & dolorem ſoluendum efferebant.

Premuntur eius tibiæ horrendum in modum.

Contemnit inanem gloriam.

Non multum temporis interceſſit, & rursùs veniẽs ille Magiſtratus in cuſtodiam, an iuſſis cederet regijs, fruſtrà interrogabat, aut potiùs quęrens occaſionem gratificandi animo crudeliſſimo, qui pœnas cupiebat ſumere. Cùm is autem non parùm ęgrè tuliſſet interrogationem, & magna contentione & motione capitis id quod ſępè dixerat, nunc quoquè reſpondiſſet, Scito me Chriſto & pietati nihil eſſe prælaturum, iubet eum rursùs quoquè clauis verberari, ſicut priùs. Cùm verò viri ſtatuam potiùs quàm virum viſi eſſent verberare, quãtùm licuit cõijcere ex eo, quòd eſſet eius animus planè inflexibilis, eo quidem relicto in cuſtodia, recedit magiſtratus, & aliquot interiectis diebus ad eum reuertitur, varias artes & rationes excogitãs: & nunc quidem minis & promiſſis, nunc autem minis & ſupplicijs eum reuocans ad negandam pietatem. Cùm autem idem eſſet Anaſtaſius, & nec his inclinaretur, nec illis deliniretur, prioribus vinculis & plagis eſt traditus. Deindè cùm fuiſſet relaxatus à vinculis, ex altera manu ſuſpenditur, cùm lapis grauiſſimi ponderis eſſet alligatus alteri ex pedibus. Cùm eum ergò ſic pendentem & ſic diuulſum duabus horis reliquiſſet magiſtratus, videretque robur ac firmitatem minimè diſſolui martyri, illum quidem remittit: ad regem autẽ reuerſus, immutabilem eius mentem ſignificat & ſummam animi fortitudinem. Ipſe quoquè ei conſulit, ne ampliùs periculum faciat in Anaſtaſio, nec permittat vt tanta altitudo & magnitudo imperij ab vnius viri conſtantia videatur ſuperata.

Iterùm verberatur clauis.

Atrox ſupplicium.

Hinc cùm omnẽ ſpem ſuperandi martyris rex abiecisset, mittit poſt decimumquintum diem, & dictum magiſtratum, & quoſdam alios ex ſubditis, vt nõ ſolùm ſanctum, ſed multos quoquè alios Chriſtianos cum eo interimerent. Illi autem cùm veniſſent in carcerem, expellunt Chriſtianos captiuos non pauciores, quàm ſeptuaginta, vnà cum martyre: cum quibus erant ij quoquè, qui cum Anaſtaſio Cæſareę damnati fuerant ad cuſtodiam, ſignaculiq; & vinculorum fuerant ei ſocij: quos cùm eduxiſſent ex prædio Berſaloës, in quo fuerat carcer ædificatus, & ad fluuium ſtatuiſſent, eos ſingulatim diuidentes, & eorum collo funem inijcientes, & miſerabiliter ante oculos martyris ſuffocantes, ſancto in vnoquoque ſubmergendo dicebant: Cur vis, ſicut vnus ex his, violenter

Multi martyres ſuffocantur.

ter tolli de medio,& non potiùs regi parére,& priorem conſequi felicitatem? Ille autem cùm his mentem adhibuiſſet,& in cælum oculos ſuſtuliſſet,& Deo ingentes egiſſet gratias,quòd iam pro ipſo mortem videret eſſe ſubeundam: Deindè ad illos quoquè conuerſus: Ego,inquit,pro Chriſti mei charitate, ardentique & vehementi in eum amore, expectabam omne membrum minutatim conſcindi,expectās nouam aliquam & inauditam mortem. Quoniam autem hæc eſt ea, quam vos mihi minamini, ago tibi gratias ſoli Deo meo & Seruatori Chriſto, quòd morte, quæ vſqueadeò vacat omni labore & oleſt ia,quam quidem paulopòſt ipſa quoquè attuliſſet natura,me voluiſti emere honorem martyrij. Cùm hæc dixiſſet,& hæc vltima verba præclarè eſſet locutus, æquali morte ſic quoq; eſt conſummatus. Item S. Anaſtaſius.

Carnifices autem cùm ſacrum illud caput amputâſſent,vt eum eſſe interfectū oſtenderent,ad regem deferunt,Sellariū verò,qui pręerat cuſtodiæ carceris, cùm eſſet Chriſtianus,& ſciret martyrum honorare corpora, vellet autē ſancti tollere reliquias, & eas ſeparare ab alijs,nè tantum lateret bonum,permixtum cum cæteris corporibus,prohibuêre carnifices. Cùm filijs autē Ieſdin annunciata fuiſſet viri conſummatio,ad quam euntem Martyrem illorum pueri conſequebantur,& illi ſeruiebāt,ij pecunia corrumpunt carnificum diligentiam, & vt corpus ſibi liceret in loco ſeparato deponere, non paucis emūt pecunijs. Deindè is quoquè Monachus,qui cum Martyre exceſſerat è Cęſarea,& cum decertante ad finem vſq; manſerat, cuius etiam ſæpè fecimus mentionē, cùm & pueros filiorum Ieſdin,& quoſdam ex ijs, qui illic erāt, Monachis in noctem ſequentem aſſumpſiſſet,& vt martyris corpus piè & ſanctè componeret,veniſſet, (ô quomodò,ô Chriſte laudabo miraculorū tuorum magnitudinem?) inuenit canes alia quidem corpora toto ore exedentes, ab hoc autem ſolo ſe abſtinentes,vt quod non ſubijceretur ampliùs legibus corporis. Iam enim erat pulchritudinis corona in manu Dei, (diuinus dixit Eſaias) & diadema regni in manu Dei eius. Cùm ſuſtuliſſet ergò corpus Martyris,& mundis linteis,quæ dedêre filij Ieſdin pro vltimis corporis exequijs, mundas illas & ſanctas inuoluiſſet reliquias, in Sergij Martyris monaſterio, quod ad vnum lapidem diſtabat à vico,deponit,decimoſeptimo quidem anno imperij pij Heraclij, viceſimo autem ſecundo menſis Ianuarij. Is enim fuit dies,qui vidit deceſſum martyris. Eius corpus canes non attingunt. Eſa. 62.

Sequenti autē die duos ex ijs,qui erant in cuſtodia, licuit audire hæc inter ſe narrantes. Dicebat enim vnus alteri: Vidiſti quemadmodùm canes,qui herì venerūt, reliquis quidem corporibus ſe cupidè impleuerunt,abſtinuerunt autē à ſolo corpore illius monachi: & quemadmodùm poſtquàm ſe alijs exatiâſsent, prope illud ſedentes,viſi ſunt potiùs eſſe cuſtodes, horis deincèps duabus neque recedentes, neque corpus tangentes? Alter autem rursùs excipiens orationem,Ego verò,inquit, cùm veſpere ex ſpecula in domum reuerterer, videbar mihi videre ſtellam quandam terram tangentem, iucundum quendam & perſpicuum ſplendorem emittentem. Spectaculi itaque nouitate obſtupefactus,quòd ſcilicet nō ſicut aliæ, ſed humiliùs & terrę viciniùs reſplenderet,vado vt videam,quidnam ſit illud quod apparuerat. Cùm autem fui propè illum locum,illam quidem ſtellam videre non poteram,ſed ſolum corpus monachi,quod iacebat ſuper terram. Hęc cùm narrarent & mirarentur milites, quidam ex Chriſtianis captiuis,qui exercitati erant in lingua Perſica, qua tunc illi inter ſe vtebantur, intellexerunt ea,quæ dicebantur. Ex quibus duo quidam relaxati à cuſtodia poſt interemptum regem Coſroën, vnà cum multis alijs venerunt in ſanctam ciuitatem, quibus quidem martyr cùm vnà cum eis eſſet in carcere,de ſua conſummatione,& de eorum liberatione,& de ſæui perſecutoris,& tyranni potiùs quàm regis interfectione, veriſſimè pędixerat, ſic apertè dicens: Sciatis fratres mei, me boni quidem Dei gratia cràs eſſe conſummandum: vos autem paucis pòſt diebus liberandos,quādo rex iniquiſſimus & ſceleratiſſimus fuerit interemptus.Cæterùm vobis,cùm Deo omninò regente & ducente in ſanctam fueritis reuerſi ciuitatem,curæ erit ad Abbatis Anaſtaſij vos cōferre monaſterium,& eos noſtro nomine ſalutare, & omnia annunciare patri meo & fratribus. Has prædictiones cùm illi non ſolùm audiuiſsent, ſed effectum etiam vidiſsent conſecutas, vltima mandata martyris non neglexêre: ſed venire ad monaſteriū,pluris quàm ipſum facientes reditum,&ità vt erant feſſi ex itinere, cum ſuo viatico veniētes in monaſterium,expoſuerunt omnia fraternitati. Stella videtur ad corpus martyris. Chosroës rex interemptus.

Frater autem, cuius ſæpè facta eſt mentio, (ad eum enim ex conſequentia nos rurſùs Honor & reuerentia

debetur ſacris reliquijs.

ſùs reducit oratio) cùm corpus martyris piè,& cum eo, quo par eſt, martyrem honore & reuerentia depoſuiſſet in magni Sergij monaſterio: ipſe quidem aliquantùm temporis ibi eſt moratus, quēadmodùm ad eū, qui miſit,& fratres ſaluus & ſine periculo perueniret,conſiderans. Decimo autem die,poſtquàm depoſitæ fuerunt reliquiæ,eò venit cum exercitu rex alius,nō qualis is,qui priùs dictus eſt, perſecutor & religioni infeſtus, & in ſcelere eximius & planè profligatus: ſed valdè æquus & manſuetus, pietateque & humanitate illi planè contrarius. Quos cùm lubenter vidiſſet monachus in externa regione,tanquàm quaſdā lucernas in tenebris,à cura de reditu & ægritudinis onere mox reſpirans,& velutì animi pondere leuatus,vt qui fraternitatem & monaſterium ſe eſſe propedièm viſurum ſperaret,lingua eos Græca alloquitur,ea ratione ſuí notitiam aperiens. Illi autem cùm nouiſſent eum eſſe Chriſtianum,quod quidem rarum eſt apud Perſas, (hoc enim & monachorum ſignificabat indumentum & ſermo) rogârunt illū, cur illic moraretur. Cùm is verò eis ſingulatim de beato expoſuiſſet Anaſtaſio, illi partìm quidem deſiderio martyris,partìm autem monachi moti miſericordia, cùm virum in ſua accepiſſent tabernacula,tectiq; & menſæ ſocium eum deincèps feciſſent, & vt decet Chriſtianos & martyrum amantes,in eum affecti eſſent, eduxerunt ipſum per Armeniam. Qui cùm poſt annum perueniſſet ad monaſteriū, pręfecto & fratribus iucundiſſimum lautumq; & magnificum exhibuit epulum, nempe de S. Anaſtaſio narrationem,vt qui etiam attulerit monaſticum illius colobium, quo indutus erat in ipſa reſolutione: nec attulerit ſolùm,ſed ſimul etiam mira quędam narrauerit.

Rari apud Perſas Chriſtiani.

Habitꝰ monaſticus pellit dęmonē.

Dicebat enim,fuiſſe quendam fratrem in monaſterio, in quo poſitę erant reliquiæ, ætate iuuenem,qui à maligno ſpiritu detinebatur.Cùm autem præfectus à me ſępè petijſſet colobium,& hoc ſimul atquè accepiſſet, iuuenē induiſſet, (ó celerem viſitationem, ó promptiſſimum auxilium)ſtatìm exuit dæmonem,vt qui ſicut frigus calori,vel luci tenebræ,huic martyris panno facilè ceſſiſſet: in gloriam Domini noſtri Ieſu Chriſti, quem decet omnis honor & adoratio,nunc & in ſecula ſeculorum,Amen.

VITA S. BLESILLAE VIDVAE ADOLESCENTIS ROMANAE, A D. HIERONYMO AD *Paulam ſcripta.*

Tom. 1. epiſtola 25.

22. IANVA. Ierem. 9. Luc 19.

QVIS dabit capiti meo aquam, & oculis meis fontē lachrymarum,& plorabo,non,vt Hieremias ait,vulneratos populi mei: nec vt Ieſus,miſeriam Hieruſalem: ſed plorabo ſanctitatem,miſericordiam,innocentiam,caſtitatem: plorabo omnes pariter in vnius morte defeciſſe virtutes? Nō quod lugenda ſit illa, quæ abijt: ſed quòd nobis impatientiùs ſit dolendū,qui talem videre deſiuimus. Quis enim ſiccis oculis recordetur, viginti annorum adoleſcentulam tam ardenti fide crucis leuâſſe vexillum, vt magìs amiſſam virginitatem,quàm mariti doleret interitum? Quis ſine ſingultibus tranſeat orandi inſtantiam,nitorem linguę,memorię tenacitatem,acumen ingenij? Si Græcè loquentem audiſſes,Latinè eam neſcire putares. Si in Romanum ſonū lingua ſe verterat, nihil omninò peregrini ſermo redolebat. Iam verò,quod in Origene quoquè illo Græcia tota miratur,in paucis, nō dicam menſibus,ſed diebus,itȧ Hebręæ linguæ vicerat difficultates,vt in diſcendis canendiſq; pſalmis cum matre contenderet. Humilitas veſtium non (vt pleriſque ſolet) tumētes animos arguebat,ſed cùm interiori ſe mente deiecerat,inter ancillarum virginum cultum dominamq; nihil medium, niſì quòd in eo faciliùs dignoſcebatur, quòd neglectiùs incedebat. Vacillabant ægrotatione greſſus,& pallentem ac trementem faciem vix collum tenue ſuſtinebat: & tamē aut prophetam,aut Euangelium ſemper in manibus tenebat. Lachrymis ora complentur,ſingultus occupat vocem,& hærētem linguam,viſcera commota non laxant. Cùm ſanctum corpuſculum febrium ardor excoqueret,& ſemianimę lectulum vallaret circulus propinquorum,hęc in extrema verba mādabat: Orate Dominum Ieſum, vt mihi ignoſcat,quia implere non potui,quod volebam. Secura

Humilitas veſtium.

cura eſto mi Bleſilla: confidimus: probas vera quæ dicimus: Nunquàm eſt ſera conuerſio. Vox hæc primùm dedicata eſt in latrone: Amen dico tibi, hodiè mecum eris in paradiſo. Luc. 23.

Poſtquàm autē, ſarcina carnis abiecta, ad ſuum anima reuolauit authorem, & in antiquam poſſeſſionem diù peregrinata conſcendit: ex more parantur exequiæ, & nobilium ordine præeunte, aureum feretro velamen obtēditur. Videbatur mihi tunc clamare de cælo: Non agnoſco veſtes, amictus iſte non eſt meus, hic ornatus alienus eſt.

Sed quid agimus? Matris prohibituri lachrymas, ipſi plangimus. Confiteor affectus meos: totus hic liber fletibus ſcribitur. Fleuit & Ieſus Lazarū, quia amabat illum. Non eſt optimus conſolator, quem proprij vincunt gemitus, cuius viſceribus emollitis, fracta in lachrymis verba deſudant. Teſtor mi Paula Ieſum, quem Bleſilla nunc ſequitur: teſtor ſanctos angelos, quorum conſortio fruitur, eadem me dolorum perpeti tormenta, quæ pateris: patrem eſſe ſpiritu, nutritium charitate, & interdùm dicere: Pereat dies illa, in qua natus ſum. Et, Hei mihi mater, vt quid genuiſti me virum, qui dicerer diſcrimen omni terræ? Et illud: Iuſtus es Domine, veruntamen iudicia loquar ad te. Quid eſt, quòd viæ peccatorum proſperantur? Et: Mei quoquè penè moti ſunt pedes, penè effuſi ſunt greſſus mei. Quia zelaui in peccatoribus, pacem peccatorum videns. Et dixi: Quomodo cognouit Deus, & ſi eſt ſcientia in excelſo? Eccè ipſi peccatores & abundantes in ſeculo, obtinuerunt diuitias Sed rurſùs illud occurrit: Si narrauero ſic, eccè generationem filiorum tuorum prævaricatus ſum. Iohan. 11. Ieſum nūc ſeqtur Bleſilla, & angelorum conſortio fruitur. Iob 3. Iere. 15. 12. Pſal. 72.

Nunquid & in meam mentem, non hic ſępiùs fluctus illiditur? Quarè ſenes impij, ſeculi diuitijs perfruuntur? quarè adoleſcentia rudis, & ſine peccato pueritia, immaturo flore metitur? Quid cauſæ eſt, vt ſępè bimuli trimulique, & vbera materna lactentes, à dæmonio corripiantur, repleantur lepra, morbo regio, deuorentur? & econtrariò, impij, adulteri, homicidæ, ſacrilegi, vegeti atque ſecuri de ſua ſanitate, in Deum blaſphement? Preſertim cùm iniuſtitia patris non redundet ad filium: & anima quę peccauerit, ipſa moriatur. Aut ſi manet vetus illa ſententia, peccata patrum in filios oportere reſtitui, iniquum ſit, longęui patris innumera delicta in innocentem infantiam repenſare. Et dixi: Ergò ſine cauſa iuſtificaui cor meum, & laui inter innocentes manus meas, & factus ſum flagellatus tota die? Sed cùm hęc cogitarem, ſtatìm didici cum propheta: Et ſuſcepi, vt cognoſcerem, hoc labor eſt in conſpectu meo, donèc ingrediar ſanctuarium Dei, & intelligam in nouiſſima eorum. Iudicia enim Domini abyſſus multa. Et, O profundum diuitiarum ſapientiæ & ſcientiæ Dei, quàm inſcrutabilia ſunt iudicia eius, & inueſtigabiles viæ eius. Bonus eſt Deus, & omnia quæ bonus facit, bona ſint neceſsè eſt. Ezech. 18. Exod. 20. Pſal. 72. Pſal. 35. Rom. 11.

Mariti orbitas irrogatur: plāgo, quod accidit: ſed quia ſic placet Domino, æquo animo ſuſtinebo. Vnicus raptus eſt filius: durum quidem, ſed tolerabile, quia ſuſtulit ille, qui dederat. Si cæcus fuero, amici me lectio conſolabitur. Si auditum quoquè ſurdæ aures negauerint, vacabo à vitijs: nihil aliud, niſì Dominum cogitabo. Imminebit ſuper hęc & dura pauperies, frigus, languor & nuditas: extremam expectabo mortem, & breue putabo malum, quod finis melior ſubſequetur. Conſideremus quid ethicus ille pſalmus ſonet: Iuſtus es Domine, & rectum iudicium tuum. Hoc non poteſt dicere, niſì ille, qui ad vniuerſa quæ patitur, magnificat Dominum, & ſuo merito imputans, in aduerſis de eius clementia gloriatur. Exultauerūt enim filiæ Iudæ in omnibus iudicijs Domini. Si Iuda confeſſio interpretatur, confitens autem omnis anima credentis eſt: neceſsè eſt, vt qui ſe credere dicit in Chriſto, in omnibus Chriſti iudicijs gaudeat. Sanus ſum, gratias refero creatori. Langueo, & in hoc laudo Domini voluntatem. Quando enim infirmor, tunc fortis ſum, & virtus ſpiritûs in carnis infirmitate perficitur. Patitur & Apoſtolus aliquid, quod non vult, pro quo ter Dominum deprecatur. Sed dicitur ei: Sufficit tibi gratia mea, quia virtus in infirmitate perficitur, & ad reuelationum humiliandam ſuperbiam, monitor quidā humanæ imbecillitatis apponitur, in ſimilitudinem triumphantium, quibus in curru retrò comes adhęrebat, per ſingulas acclamationes ciuium, dicens: Hominem te eſſe memento. Cur autem durum ſit, quod quādoquè patiendum eſt? Et cur dolemus quenquam mortuum? Ad hoc enim nati ſumus, vt maneamus ęterni? Abraham, Moyſes, Eſaias, Petrus, Iacobus, Iohannes, Paulus electionis vas, & ſuper omnia filius Dei, moritur: & nos indignamur, aliquem exire de corpore, qui ad hoc forſitan raptus eſt, nè malitia mutaret intellectū eius? Placita enim erat anima eius Pſal. 118. Pſal. 96. 2. Cor. 12. Ibidèm. Sap. 4.

Deo. Propter hoc properauit educere eam de media iniquitate, nè longo vitæ itinere deuijs oberraret anfractibus.

Lugeatur mortuus, ſed ille, quem gehenna ſuſcipit, quem tartarus deuorat, in cuius pœnam æternus ignis æſtuat. Nos, quorum exitum angelorum turba comitatur, quibus obuiàm Chriſtus occurrit: grauemur magìs, ſi diutiùs in tabernaculo iſto mortis habi-
2. Cor. 5. temus. Quia quandiù hîc moramur, peregrinamur à Domino. Illa illa nos cupído tene-
Pſal. 119. at: Hei mihi, quia peregrinatio mea prolongata eſt à me, habitaui cum habitātibus Cedar, multùm peregrinata eſt anima mea. Si Cedar tenebræ ſunt, & mundus iſte ſunt te-
Iohan. 1. nebræ, quia lux lucet in tenebris, & tenebræ eam non compræhenderunt: faueamus Bleſillæ noſtræ, quæ de tenebris migrauit ad lucem, & inter fidei incipientis ardorem, conſummati operis percepit coronam. Reuerà ſi ſeculare deſiderium: &, quod Deus à ſuis auertat, delicias vitæ huius cogitantem, mors immatura rapuiſſet, plangenda erat, & omni lachrymarum fonte ploranda. Nunc verò, cùm, propitio Chriſto, ante quatu-
Semper monaſterium cogitauit. or fermè menſes, ſecundo quodammodò propoſiti ſe baptiſmo lauerit, & ità deincèps vixerit, vt calcato mundo, ſemper monaſterium cogitârit, non vereris, nè tibi Saluator dicat: Iraſceris Paula, quia tua filia, mea facta eſt filia? Indignaris de iudicio meo, & rebellibus lachrymis facis iniuriam poſſidenti? Scis enim, quid de, quid de cæteris tuis cogitem?

Cibum tibi denegas, non ieiuniorū ſtudio, ſed doloris. Non amo frugalitatem iſtam. Ieiunia iſta aduerſarij mei ſunt. Nullā animā recipio, quæ, me nolente, ſeparatur à corpore. Tales ſtulta philoſophia habeat martyres, habeat Zenonem, Cleombrotum, vel
Eſa. 66. Catonem. Super nullum requieſcit ſpiritus meus, niſi ſuper humilem & quietū, & trementem verba mea. Hoc eſt, quòd mihi monaſterium promittebas? quòd habitu à matronis cęteris ſeparato, tibi quaſi religioſior videbaris? Mens iſta, quæ plangit, ſericarum veſtium eſt. Interciperis & emoreris, & quaſi non in meas manus ventura ſis, crudelem
Ion. 1. 2. iudicem fugis. Fugerat quondàm & Ionas animoſus propheta, ſed in profundo maris meus fuit. Si viuentem crederes filiam, nunquàm plangeres ad meliora migrâſſe. Hoc
1. Theſ. 4. eſt, quod per Apoſtolum meum iuſſeram, nè pro dormientibus in ſimilitudinem gentium triſtaremini. Erubeſce, ethnicæ cōparatione ſuperaris. Melior diaboli ancilla, quàm mea eſt. Illa infidelem maritum tranſlatū fingit in cęlum, tu mecum tuam filiam commorantem, aut non credis, aut non vis.

Gene. 37. Sed dicis: Quomodò lugere me prohibes, cùm & Iacob Ioſeph in ſacco fleuerit, congregatiſque ad ſe omnibus propinquis noluerit conſolari, dicens: Deſcendam ad filium
2. Reg. 18. meum lugens in infernum? Et Dauid Abſalon cooperto capite planxerit, repetens: Fili mi Abſalon, Abſalon fili mi, quis dabit, vt moriar pro te fili mi Abſalon? Moyſi quoquè
Deut. 34. & Aaron, cęteriſque ſanctorum ſolennis ſit luctus exhibitus? Perfacilis ad iſta reſponſio
Num. 20. eſt: luxiſſe Iacob filium, quem putabat occiſum, ad quem & ipſe erat ad inferos deſcen-
Gene. 37. ſurus, dicens: Deſcendam ad filium meum lugēs in infernum, quia necdùm paradiſi ianuam Chriſtus effregerat, necdùm flammeam illam rompheam & vertiginem præſi-
Luc. 16. dentium Cherubin, ſanguis eius extinxerat. Vndè & Abraham, licèt in loco refrigerij, tamen apud inferos cum Lazaro fuiſſe ſcribitur. Et Dauid iuſtè fleuiſſe filium parricidam, qui alium paruulum, poſtquàm vt viueret impetrare non potuit, quia ſciebat non peccâſſe, non fleuit. De Moyſe verò & Aaron, quòd eis ex veteri more ſit planctus exhi-
Act. 8. bitus, non mirandum eſt, cùm & in Actis Apoſtolorum, iam Euangelio coruſcante, Stephano fecerint Hieroſolymæ fratres planctum magnum: Et vtiquè planctus magnus, non in plangētium exanimatione, vt tu putas, ſed in pompa funeris, & exequiarum fre-
Gene. 50. quentia intelligendus ſit. Deniquè de Iacob ſcriptura ſic loquitur: Et aſſcendit Ioſeph ſepelire patrem ſuum, & aſſcenderunt cum eo omnes pueri Pharaonis, & ſeniores domûs eius, & ſeniores omnis terræ Aegypti, & omnis domus Ioſeph & fratres eius. Et poſt paululùm: Et aſſcenderunt cum eo quadrigæ & equites, & facta ſunt caſtra grandia nimìs. Ac deindè: Et planxerunt eum planctu magno & forti nimìs. Planctus iſte ſolennis, non longas Aegyptijs imperat lachrymas, ſed funeris monſtrat ornatum. Iuxta quem modum Aaron quoquè & Moyſen fletos eſſe, manifeſtum eſt.

Nequeo ſatìs ſcripturæ laudare myſteria, & diuinum ſenſum, in verbis, licèt ſimplici-
Ioſ. 24. bus, admirari, quid ſibi velit, quòd Moyſes plangitur, & Ieſus Naue vir ſanctus, ſepultus refertur, & tamen fletus eſſe non ſcribitur. Nempè illud, quòd in Moyſe, id eſt, in lege ve-

teri

teri ſub peccato Adam omnes tenebantur elogio, & ad inferos deſcendentes, conſequenter lachrymæ proſequebantur, ſecundùm Apoſtolum, qui ait: Et regnauit mors ab Adam vſque ad Moyſen, etiam ſuper eos qui non peccauerunt. In Ieſu verò, id eſt, in Euangelio, per quem paradiſus eſt apertus, mortem gaudia proſequuntur, flenteſq; hodiè Iudæi, & nudatis pedibus in cinere volutati, ſacco incubant. Ac nè quid deſit ſuperſtitioni, ex ritu vaniſſimo phariſæorum, primum cibum lentis accipiunt, videlicet oſtendentes quali edulio primogenita perdiderint. Sed meritò, quia in reſurrectionem Domini non credentes, Antichriſti preparantur aduentui. Nos verò, qui Chriſtum induimus, & facti ſumus, iuxta Apoſtolum, genus regium & ſacerdotale, non debemus ſuper mortuos contriſtari. Et dixit, inquit, Moyſes ad Aaron & Eleazar & Ithamar filios eius, qui relicti erant: Caput veſtrum non denudabitis, & veſtimenta veſtra non ſcindetis, nè moriamini, & ſuper omnem ſynagogam veniat ira. Nolite, inquit, ſcindere veſtimenta veſtra, & luctum exhibere gentilem, nè moriamini. Mors noſtra, peccatum eſt: Et, quod forſitan crudele alicui videatur, ſed fidei neceſſarium eſt, in eodem Leuitico ſcribitur: quomodò ſacerdos magnus ad patrem, matrem fratreſque, vel liberos mortuos prohibeatur accedere: nè videlicet anima Dei ſacrificijs vacans, & tota in illius miniſterijs occupata, aliquo impediatur affectu. Nónne alijs verbis idipſum in Euangelio precipitur, vt non renunciet domui diſcipulus? vt mortuo patri non exhibeat ſepulturam? Et de ſanctis, inquit, non exiet, & non contaminabitur ſanctificatio Dei eius, quia ſanctum oleum vnctionis à Deo ſuper eum eſt. Certè poſtquàm credimus in Chriſtum, & oleo vnctionis eius accepto, illum portamus in nobis, non debemus exire de templo, id eſt, de propoſito Chriſtiano: non foràs egredi, incredulitati videlicet gentilium commiſceri, ſed eſſe ſemper intrinſecùs, id eſt, voluntati Domini miniſtrare.

Rom. 5. Gene. 25. 1. Pet. 2. Leui. 10. Leui. 21. Luc. 9. Matt. 8. Leui. 21.

Hæc idcircò dicimus, nè ignorantia ſcripturarum authoritatem tibi præberet in luctu, & videreris rationabiliter errare. Et adhuc ſic loquutus ſum, quaſi vnam de turbis conuenerim Chriſtianam. Nunc verò cùm ſciam toti te renunciâſſe mundo, & abiectis calcatiſq; delicijs ſeculi, orationi, ieiunijs, lectioni vacare quotidiè, cùm ad exemplum Abrahã cupias exire de terra tua, & de cognatione tua, vt & Chaldęis & Meſopotamia derelictis, terram repromiſſionis introeas, cùm omnem ſubſtantiolam, aut pauperibus dilargita ſis, aut filijs ante mortem mundo mortua dederis: miror te ea facere, quæ ſi facerent cęteræ, reprehenſione dignæ viderentur.

Gene. 12.

Redit tibi in memoriam confabulatio eius, blanditiæ, ſermo, conſortium, & quòd his careas, pati non potes. Ignoſcimus matris lachrymis, ſed modum quærimus in dolore. Si parentem cogito, non reprehendo quòd plangis. Si Chriſtianam & monacham, iſtis nominibus mater excluditur. Recens vulnus eſt, & tactus iſte, quo blandior, nõ tam curat, quàm exaſperat. Attamen quod tempore mitigandum eſt, cur ratione non vincitur? Nam & Noëmi famem fugiens, in terra Moab & maritum perdidit, & filios. Et cùm ſuorum auxilio eſſet deſtituta, Ruth alienigena ab eius latere non recedit. Vide quanti meriti ſit deſertæ preſtitiſſe ſolatiũ. Ex eius ſemine Chriſtus oritur. Reſpice Iob, quanta ſuſtinuit, & videbis te nimiùm delicatam, illum erectis in cęlum oculis, inter ruinas domûs, pœnas vlceris, innumeras orbitates, & ad extremum vxoris inſidias, inuictam tenuiſſe patientiam.

Ruth 1. Matth. 1. Iob. 1. 2.

Scio quòd reſponſura ſis: hoc illi quaſi iuſto ad probationem eueniſſe. Et tu è duobus elige, quod velis: aut ſancta es, & probaris: aut peccatrix, & iniuſtè quereris, minora ſuſtinens, quàm mereris. Quid vetera replicem? Præſentia exempla ſectare. Sancta Melania, noſtri temporis inter Chriſtianos vera nobilitas, cum qua tibi Dominus, mihiq; concedat in die ſua habere partem, calente adhuc mariti corpuſculo, & necdùm humato, duos ſimul perdidit filios. Rem ſum dicturus incredibilem, ſed, teſte Chriſto, non falſam. Quis illam tunc non putaret more lymphatico, ſparſis crinibus, veſte conſciſſa, lacerum pectus inuadere? Lachrymæ gutta non fluxit, ſtetit immobilis, & ad pedes aduoluta Chriſti quaſi ipſum teneret, arriſit. Expeditiùs, inquit, tibi ſeruitura ſum Domine, quia tanto me onere liberâſti. Sed forſitan ſuperatur in cęteris. Quinimmò qua illos mente contempſerit, in vnico poſteà filio probat: cui omni, quam habebat, poſſeſſione conceſſa, ingruente iam hyeme, Hieroſolymam nauigauit. Parce quæſo tibi, parce filiæ cum Chriſto iam regnanti, parce ſaltem Euſtochio tuæ, cuius parua adhuc ætas & rudis pene infantia, te magiſtrante dirigitur. Sæuit nunc diabolus, & quia vnam cernit de tuis

Melaniæ virtus.

liberis triumphantem, obtritum ſe eſſe condolens, quęrit in remanente victoriã, quam in pręeunte iam perdidit. Grandis in ſuos pietas, impietas in Deum eſt. Abraham vnicum filium lętus interficit, & tu vnam de pluribus quereris coronatam.

Gene. 22.

Non poſſum ſine gemitu eloqui, quod dicturus ſum. Cùm de media pompa funeris, te exanimẽ referrent, hoc inter ſe populus muſſitabat: Nónne illud eſt, quod ſæpiùs dicebamus? Dolet filiam ieiunijs interfectam, quòd non vel de ſecundo eius matrimonio tenuerit nepotes. Quouſquè genus deteſtabile monachorum non vrbe pellitur? non lapidibus obruitur? non præcipitatur in fluctus? Matronam miſerabilem ſeduxerunt, quæ quia monacha eſſe noluerit, hinc probatur, quòd nulla gentilium ità ſuos vnquàm fleuerit filios. Qualem putas ad iſtas voces Chriſtum habuiſſe triſtitiam? Quomodò exultâſſe ſatanam, qui nunc tuam animam eripere feſtinans, & pij tibi proponens doloris illecebram, dum ante oculos tuos, filiæ ſemper imago verſatur, cupit matrem ſimul necare victricis, & ſolitudinem ſororis inuadere relictæ. Non vt terream loquar, ſed, vt mihi teſtis eſt Dominus, quaſi ante tribunal eius aſſiſtens, in hæc te verba cõuenio: Deteſtandæ ſunt iſtæ lachrymæ, plenæ ſacrilegio, incredulitate pleniſſimæ, quæ non habent modum, quæ vſque ad viciniam mortis accedunt. Vlulas & exclamitas, & quaſi quibuſdam facibus accenſa, quantùm in te eſt, tuî ſemper homicida es. Sed ad talem clemens ingreditur Ieſus, & dicit: Quid ploras? Non eſt mortua puella, ſed dormit. Irrideant circunſtantes. Iſta infidelitas Iudæorum eſt. Te quoquè, ſi ad ſepulcrum filiæ volueris volutari, angelus increpabit: Quid quæris viuentem cum mortuis? Quod quia Maria fecerat Magdalene, poſtquàm vocem Domini ſe clamantis agnouit, ad eius prouoluta pedes, audit: Nè tetigeris me: necdùm enim aſcendi ad patrem meum: id eſt, Non mereris tangere reſurgentem, quem mortuum exiſtimas in ſepulcro.

Verba ipſa noſtrorum hæreticorũ contra Monachos.

Matth. 9.

Luc. 24.

Iohan. 20.

Quas nunc exiſtimas Bleſillam noſtram pati cruces, quæ ferre tormenta, quòd tibi Chriſtum videat ſubiratum? Clamat nunc illa lugenti: Si vnquàm me amâſti mater, ſi tua vbera ſuxi, ſi tuis inſtituta ſum monitis, nè inuideas gloriæ meæ: nec hoc agas, vt à nobis in perpetuum ſeparemur. Putas me eſſe ſolam? Habeo pro te Mariam, matrem Domini. Multas hìc video, quas antè neſciebam. O quanto melior eſt iſte comitatus. Habeo Annam, quondàm in Euangelio prophetantem: &, quô magìs gaudeas, tantorum annorum labores, ego in tribus menſibus conſequuta ſum. Vnam palmam caſtitatis accepimus. Miſereris meî, quia mundum reliqui? At ego veſtrî ſortem doleo, quos adhuc ſeculi carcer includit, quos quotidiè in acie præliantes, nunc ira, nunc auaritia, nunc libido, nunc variorum incentiua vitiorum, pertrahunt ad ruinam. Si vis, vt mater mea ſis, cura placere Chriſto. Non agnoſco matrem, meo Domino diſplicentem. Loquitur illa & alia multa, quæ taceo, & pro te Dominum rogat, mihiquè vt de eius mente ſecurus ſim, veniam impetrat peccatorum: quòd monui, quòd hortatus ſum, quòd inuidiam propinquorum, vt ſalua eſſet, excepi. Itaque dum ſpiritus hos artus regit, dum vitæ huius fruimur commeatu, ſpondeo, promitto, polliceor, illam mea lingua reſonabit, illi mei dedicabuntur labores, illi meum ſudabit ingenium. Nulla erit pagina, quæ non Bleſillam ſonet: quocunquè ſermonis noſtri monumenta peruenerint, illa cum meis opuſculis peregrinabitur: hanc in mea mente defixam legent virgines, viduæ, monachi, ſacerdotes. Breuis vitæ ſpatium æterna memoria compenſabit. quæ cum Chriſto viuit in cælis, in hominum quoquè ore victura eſt. Tranſibit & pręſens ętas, ſequentur ſecula pòſt futura, quæ ſine amore, ſine inuidia iudicabunt. Inter Paulæ Euſtochijque nomen media ponetur: nunquàm in meis moritura eſt libris: audiet me ſemper loquentem, cum ſorore, cum matre.

Luc. 2.

Bleſilla rogat Dñm ꝓ matre, & veniã peccatorũ impetrat Hieronymo.

Bleſilla cũ Chriſto viuit in cælis.

VITA

VITA S. EPIPHANII TICINENSIS EPISCOPI, EDITA AB ILLIVS SVCCESSORE B. EVODIO

Epiſcopo. In exemplari MS. quod ſecutus ſum, videntur quædam deeſſe.

VItam beati Epiphanij Ticinenſis antiſtitis narraturus, in- 22. IANVAR.
uoco ſpiritum ſanctum, teſtem actuum eius & comitem, vt
ipſius auxilio gloriam ſereniſſimæ conſcientiæ, quam ei-
dem ceſſit, tradam chartis victuris in ſeculo: vt exemplum
præbitura virtutum, nunquàm fama moriatur. Igitur vir in-
ſignis Epiphanius, cæleſtis militiæ tyrocinium ſortitus, le-
ctoris Eccleſiaſtici ſuſcipit officium ſigno antè cælitùs de- Fit Lector.
monſtrato. Nam dum eſſet in crepundijs lactantis infantiæ, Eius cunæ
fulſiſſe eius cunabula vidêre quàm plurimi, vt futuræ men- fulgent.
tis claritatem luſtrans eum & pręcedens fulgor oſtende-
ret, ſecuturumque ſplendorem in moribus iam tunc typica
luce ſignaret. Cana conſilia in annis puerilibus meditabatur, & vernabat in illo præ cę- Eius vere-
teris mater bonorum operum, verecundia. Accipiebat ſenes grauiter, iuuenes comiter, cundia.
& coërcebat iamtunc facinoroſos audacter. Erat primis ſubiectus, prioribus ſancta in-
iungentibus obſecundans, æqualibus blandus atque officioſus, ſequentibus mera cha-
ritate communis: nulli ſe pręferens, cùm religioſo curſu per cęleſtem tramitem omni- Contẽptio
bus anteiret. Laudationis amore vacuus, cùm quotidiè in eo laudanda adoleſcerent. laudis.
Cùm res glorię dignas per horarum momenta cõſummaret, perire fructum glorię opi-
nabatur atque mercedem, ſi pręluliſſent homines, quod ſoli Deo exhibebat abſcõditè.

Ridebant genæ, etiam cùm animus mœſtitudine torpuiſſet: nitida ſimul labia com- Forma cor-
mendabant dupliciter mella ſermonum, necnon quocunquè vertiſſet oculos, ſerenita- poris.
tem mentis nunciabat adſpectus. Frons cereæ pulchritudinis & candoris illius, quæ
ſolis paſſa radios, colorem traxit ab æthere. Nares in tanto naturaliter ſplendore forma-
tæ, vt illas nequiret imaginibus corpora repręſentans pictor æmulari. Manus teretes,
prolixi digiti, de quibus alienigena aliquid gauderet accipere. Staturæ proceritas de-
cens, quæ eminentiam ſecuturæ dignitatis pręfiguraret in membris. Erat in eodem ſer-
mo ad doctrinam congruus, fabricatus ad blanditias. Ad interceſſiones iamtunc arti-
fex, ad corripiendos ſingulos authoritate plenus, ad exhortandos quoſque neceſſario
lepóre dulciſſimus. Vox ſonora, ſucco virilis eloquentiæ condíta: nec tamen agreſtis, Vox.
nec ruſtica, nec infracta, gradatimque à maſcula ſoliditate depoſita. Talis iam ad octa-
uumdecimum ætatis ſuæ peruenit annum, in quo in ſecundo à Leuitis numero dedica- Fit ſubdia-
tus, ſenum cœtibus peradiunctus eſt. Stupuêre quamplurimi, ſed externi, qui mores il- conus.
lius cum ætatis immaturitate iungebant. Seram credebant dignitatem hanc redditam
eſſe, qui nouerant.

At ille venerabilis Criſpinus epiſcopus, fauoris neſcius, pertinaci tenens diſtrictio-
ne cenſuram, & quem nunquàm niſi bona conſcientia duxit ad gratiam, ſic eum mul-
cebat ſenſibus, vt morderet obtutum: & ſub ſpecie frontis rigidæ, clandeſtinum circa di-
ſcipulum nutriebat affectum. Paſcebatur alumni optabili conuerſatione pater, & in
omnibus eius actibus oculos amœnabat. In quo tamen ille ſubdiaconi ordine nihil am-
pliùs, quàm biennio commoratus, meritorum ſuorum ſaltibus euectus exiliuit. Nec ſe
diù intra anguſtias modici honoris anima eſt diues paſſa refręnari. Feſtinabat ad Leui- Fit Diaco-
ticam dignitatem conſcientia, quam nunquàm vota pręſumpſerant: exigebat conuer- nus.
ſatio, quod deſideria penitùs ignorabant. Turbatur ſuſcepti honoris tyrocinio homo,
qui iam ducem poterat implere Chriſtianum. Singulorum pro pudore inclinabat ad-
ſpectus, quem vniuerſa ciuitas quaſi ſalutis ſignum aliquod attendebat. Intereà ſupra-
dictus antiſtes omnem Eccleſiaſticæ conuerſationis ſubſtantiam & diuitias pauperum
ſuorum in eius poteſtate committit, volens ante epiſcopatum cognoſcere, qualem fu-
turis temporibus prępararet epiſcopum. At ille quotidianis profectibus, etiam cupidiſ-
ſimi in orationem genitoris vota tranſcendebat. Erat enim genitor eius, cùm per euan-
gelium conceptum verbi cęleſtis ſemine, fœta aluus effuderat. De pudicitia iuuenis mei
quid loquar? In eo domum ſuam conſtituerat caſtitas, & continentia radices fixerat in Eius caſtitas
profundis. Virum ſe eſſe, niſi per patientiã laboris, ignorabat. Carnem habere, niſi cùm inſignis.

moriturum ſe meminerat, neſciebat. Vtebatur lectione pro requie, librorum venerabilium pro blandimentis inſtrumēta ſuſcipiens: & nè crederetur tramitem verborum celeritate tranſuolâſſe, pingebat actibus ſuis paginam, quam legiſſet. Si propheta fuiſſet in manibus, prophetantem videres amiſſo codice lectorem. Si teſtamenti veteris recenſuiſſet volumina, Moyſi dignus æmulator incedebat taliter, acſi illū Iſraëlitica per deſertum agmina ſequerentur. Si Apoſtolicorum lac verborum, & mel Dominicæ paſſionis, ſeueritatem legis condiens, ſcriptura index reuelâſſet, cōtinuò ex ore ipſius dulciora fauis verba fluxerunt. Poſtremò quod libri docuiſſent, vita ſignabatur.

Domum taliter regebat Eccleſiæ, vt nec profuſione immoderata commiſſam pecuniam exhauriret, nec odia ſordium pietate cōtraheret. Interceſſionum etiam tunc certamina prçludebat. Nam vbicunque pro remedijs miſerorum epiſcopi mittebatur imperio, tanta exigebat beneficium arte ſupplicandi, vt ſentirent ſibi in cauſis profuiſſe quàm plurimi, ipſum, per ſeipſum non veniſſe. Augebatur circa eum per ſingulos dies popularis affectus, & magnis ſucceſſibus cumulabatur amor, qui ex iudicio deſcendebat. Deſiderabatur in eo ſacerdotiū, cùm nemo nutritoris eius optaret interitum. Poſtquàm tamē inualida ſenectus, & ſemper de infirmitatibus querula, venerabilem virum Criſpinum pōtificem occupauit, iſtius ſuſtentabatur manibus, in huius nitens erigebatur amplexus, cuius miniſterio quicquid optâſſet fieri, ante iuſſionē videbat impletum. Prçſentiunt enim bonæ mentes eorū deſideria, quibus cum integritate famulantur.

Populi erga eum ſtudiū & amor.

Aliquantis verò diebus emenſis, morbo regio perfuſus, lucem ſeculi noſtri ſuperna habitatione commutauit. Extemplò iſtorum bonorum omnium in iſtum cōſenſus adducitur, magnus ilicò in tota vrbe concurſus: rapitur à lamentatione funebri in gaudiū populi conſecrandus antiſtes. Tantùm magìs ſurgebat in eo dilectio cunctorum, quantùm in multitudine magna ſolus erat, qui ſe vocitaret indignū. Exultat mundus de tam ſanctæ ordinationis inſignibus. Extranearum habitatores vrbium tanto ſe tripudio iactabant, quaſi ipſis propriè profuturum, infula ſacerdotalis exciperet. Exacto ergò dedicationis ſuæ tempore, conuocatiſq; vniuerſis preſbyteris ac miniſtris, talibus eos inſtruxit ac cōfortauit alloquijs: Quanuìs me, fratres chariſſimi, inter primordia immatura titubantem, iudicij veſtri & ſuſceptæ dignitatis oppreſſerit pondus, memini tamen, quàm magna veſtræ gratiæ debeam, cui maxima contuliſtis: & licèt vobis parendi magìs quàm iubendi habuerim voluntatē, mutaui tamen per officium perſonam, ſeruiendi animū non omiſi. Eſtote pacifici, eſtote vnanimes, onus meū mecum diuidite. Fit enim ad portandum facilis ſarcina, quam multorū colla ſufferāt. Meam vobis cōmunionem ſeruandā cum omni humilitate polliceor, neq; futurū eſſe quenquam, qui me niſì cum Deo meo poſſit offendere. Et nè iniurioſum putetis, qui grandęuos & preſbyteros de continētia & integritate ſeruāda puer appellat: cōuerſatio, nō anni, aut adoleſcentiam aperit, aut ſenectā. Speculamini meæ cōuerſationis itinera: & ſi indignū aliquid cognoſcitis, coërcete. Nemo eccleſiæ principem admonere timeat, ſi probat errantem. His ità dictis, conticuit. Surrexerūt omnes, & cōſona quique, ex meditatione priſtina, ſub momentanea tamen voce, dixerūt: Aue pōtifex ſingularis: optimū te tua teſtātur alloquia. Creſcis ſanctis meritis apud conſcientiam noſtram, & aperiris luce operū ſuprà quàm porrigebatur opinio. Quibus breuiter perſtrictis, ſuſcepto omnes munere diſceſſerunt.

Inuitus fit epiſcopus.

Oratio eius ad Clerum.

Mox per vniuerſum mundum ſanctam illius conuerſationem illa, quæ licèt in glorioſis tardior ſolet eſſe, fama non tacuit, ſed ad aures Recimeris, qui tunc ſecundus ab Anthemio principe habitus, Rempublicam gubernabat, detulit. Nam Imperatore Romæ poſito, ſeminarium iecit ſcandali illa quæ dominantes ſequeſtrat, inuidia, & par dignitas, cauſa diſcedit: Et lis ipſa, circunſtantium cōſilio nutriebatur. Nutabat ſtatus periclitantis Italiæ, & affligebatur ipſis diſcriminibus grauiùs, dum expectabat futura diſcrimina. Quid plura? Mulcetur Recimer, & velle ſe reparare concordiam, permotus multorum fletibus, pollicetur. Sed quis, ait, potiſſimùm huius legationis pondus accipiet? Tunc omnes vno ore reſponderūt: Nobis eſt perſona, nupèr ad ſacerdotium Ticinenſis vrbis adſcita, cui eſt vultus vitæ ſimilis, quem venerari poſſit quicunque, ſi eſt catholicus & Romanus: amare certè, ſi videre mereatur, & Gręculus. Iam ſi ad ſermonem eius veniamus, nunquàm ſic diras aſpides verborum digitis, incantator Theſſalus violentis poterit euocare carminibus, quomodò ille effectum petitionis ſuæ etiam à negaturis extorquet. Pendet in arbitrio eius, cùm loqui cœperit, ſententia audientis.

Vide Nice. Hiſt. Eccle. lib. 15. ca. 11.

Tunc

Tunc Patritius Recimer ità reſpondit: Detulit ad me hunc hominem fama glorioſum & in hoc admirationi magìs mihi eſt, quòd omnes habeat laudatores. Ite ergò, & rogate hominẽ Dei, vt ambulet: iungite etiam meas preces. Egreſſi de concilio, ſtatim Ticinum petunt, cauſam narrant, fuſis, vt iſtum laborem ſuſciperet, B. Epiphanius rogatur lachrymis. Qui nè extenuaret beneficium, ſi filios diutina ſupplicatione torqueret, anteceſſit deſideria poſtulantium. Quos tamen taliter allocutus eſt: Quanuis tantæ rei neceſſitas probatiſſimæ perſonæ pondus inquirat, & titubet ſub graui faſce portitor immaturus: affectum tamen, quem debeo, patriæ non negabo. Quibus breuiter narratis, quomodò erat loquendi parcus, ad Recimerem patritium perrexit: A quo ſimul viſus & electus eſt.

Mandato igitur ſibi legationis ordine, Romam petijt: perfertur ad principem Anthemium, ſtudio legationis epiſcopum veniſſe Liguriæ hominem, quem nullus poſſit, etiam diues eloquio, ſufficienter exponere. Dicit Anthemius: Tales dirigit, qui ſupplicatione expugnent, quos ille laceſſit iniurijs. Perducite tamen hominem: qui ſi poſſibilia precatur, admittam: ſi difficilia, ſupplicabo, nè excuſationem meam grauetur accipere. Dubito tamen, an Recimer apud me, quod poſcit, obtineat: quem ſcio in conditionibus proponendis, rationis terminum non tenere. Sed veniat directus antiſtes, & laudatam iampridèm præſentet effigiem. At venerabilis & ſeculis omnibus probatus pontifex, poſteaquàm introgreſſus eſt, tali narratione incipiens, ianuã oris reſerauit: Summa cæleſtis Domini, venerande princeps, eſt ordinatione diſpoſitum, vt cui tantæ Reip. cura mandabatur, per catholicæ fidei dogma Deum & authorem & amatorem pietatis agnoſceret, per quem bellorum furorem pacis armis cõfringunt, & calcans colla ſuperbiæ, concordia ſuperat, quod fortitudo non præualet. Sic nanque Dauid prædicabilem parcendi magìs inimico animus reddidit, quàm intentio vindicandi. Sic perfecti ſeculorum reges & domini, ſupplicantibus indulgere cæleſti arte didicerunt. Supernæ nanque dominationis inſtar poſſidet, qui imperium ſuum pietate ſublimat. Hoc itaque Italia noſtra freta iudicio, vel Recimer patritius, paruitatem meam oratum direxit, indubitanter conijciens, quòd pacem Romanus Deo munus tribuat, quam precatur & Barbarus. Erit enim veſtris propriè profuturus triumphus annalibus, ſi ſine ſanguine viceritis. Simul neſcio, quæ ſpecies fortior poſſit eſſe bellorum, quàm dimicare contra iracundiam, & fortiſſimi Getæ pudorem onerare beneficijs. Grauiùs enim percellitur, ſi poſtulata impetret, quem puduit hactenùs ſupplicare. Cogitate, quia benè cauſæ ſuæ ordinem dirigit, qui pacem priùs obtulerit. Hactenùs admirandus pontifex proſecutus, loquendi finem fecit.

Suſcipit legationem ad Imperatorem.

Oratio ad Anthemiũ.

1. Reg. 24.

Tunc princeps erigens oculos, ità orſus eſt: Quanuìs inexplicabilis mihi, ſancte antiſtes, aduersùs Recimerem cauſa doloris ſit, & nihil profuerit eum fuiſſe donatum maximis à nobis beneficijs, quem etiam (quod non ſine pudore & regni & ſanguinis noſtri dicendum eſt) in familiæ ſtemma copulauimus, dum indulſimus amore Reipublicæ, quod videretur ad noſtrorum odiũ pertinere: Neſciuimus parcere ſanguini noſtro, dum ſeruamus alienum. Benè tamen apud nos compertum eſt, perire Imperatori laudem ſuæ virtutis, qui pro aliorum cautela non metuit. Sed vt tuæ venerationi ad liquidum conatus illius aperiamus, quotiès à nobis maioribus donis cumulatus eſt, totiès grauior inimicus apparuit. Poſtremò etiam, vbì nocere non potuit, nocendi tamen fomenta ſuggeſſit. Huic nos pacem dabimus, hunc inteſtinum ſub indumento amicitiarum inimicum ſuſtinebimus, quem ad fœdus concordiæ nec affinitatis vincula tenuerunt? Grandis cautio eſt, aduerſarij animum cognouiſſe. Poſtremò, ſi ſolitæ calliditatis aſtutia etiã te fefellerit, certamenq; iam vulneratus aſſumat, me tamen ſtatumq; Reipublicę tuis committo & commendo manibus, & gratiam, quam ſupplicanti & profuſo per ſe Recimeri negare diſpoſuerã, per te primus exhibeo. Quis tibi enim excuſare pręſumat beneficium poſtulanti, cui oportuerat ante preces offerri? Hæc Imperator.

Accuſatur grauiter Recimer.

Imperator ei ignoſcit.

At venerabilis ſacerdos, Gratias, inquit, omnipotenti Deo, qui pacem ſuam principis menti inſeruit, quem ad inſtar superni dominatûs vicarium poteſtatis ſuæ voluit eſſe mortalibus. Quibus breuiter narratis, diſceſſit, feſtinans ad Liguriam reuerti, quoniam reſurrectionis Dominicæ tempus inſtabat, per quod maceratis ieiuniorum cruce corporibus, carne frigida, ſpiritus hilaris recaleſceret, dum à redemptore noſtro, moriendo mors vincitur, & fidelis ſpei cibis anima ſaginatur.

Inuiſit loca ſacra.

De Tholoſanis partibus aliquando regrediens, ſingula ſanctarum habitationum loca viſitabat, vndè ſingulos vitæ floſculos decerpſit ex omnibus, quos in ſe boni germinis fomes inſereret, & ad maturitatis tempus grauida pomis cæleſtibus arbor adduceret. Creſcente laudum cumulo, in eo humilitas pariter ſentiebat augmentum. Igitur dum talibus ſe diſciplinis & laboribus Chriſti & Dei noſtri operarius exerceret, eccè ille quietis neſcius, & ſcelerum patrator inimicus, magna dolorum incrementa cóglutinat, & inquirit, quibus virum integerrimum paſſionibus laceſſeret. In eiuſdem anni periculo, ſumma dæmonum turba de obſeſſis cœperunt clamare corporibus, flagris ſe

Profligat dæmones.

& cruciatibus nimijs vt fugerent, ſacerdote Epiphanio imperante, compelli. Quos ille, modica cum fletu oratione profuſa, ad extima terrarum confinia tranſmittebat, ac diuerſis vocibus eiulantes, meritorum ſuorum vrgebat imperio. Sed cùm talia iugiter per Chriſti gratiã faceret, nihil ſibi de præſumptionum flatibus aſſumebat. Tollit enim illis boni meriti potentiam, quibus ſupercilium fiducia benignitatis attulerit.

Feliciter migrat è vita.

Sed quid fruſtrà geſtio ſingulorum ſpecies laborũ eius vel formas eloqui, dum quod non explicat poſſibilitas, præſumit affectus, datq́ue terminum latiora opinantibus ſermonis anguſtia? Cùm autem beatiſſimus cerneret pontifex, ſarcina carnis abiecta, maturiùs ſe ad purum ætheris euolare fulgorem, læto animo ac vultu ſereno, hymnis & canticis reſonans, ad ſedem ſuam cæleſtis anima remeabat. Illud itaq; ſilentio præterire non debeo, quòd eius ſanctæ reliquiæ vſque in diem tertium, quo cum ſumma veneratione reconditæ dinoſcuntur, tanto lumine ac decore veſtitæ cunctorum viſæ ſunt

Corpus ex anime mirè ſplendet.

oculis, vt ſplendorem vitæ vultus ſignaret defuncti, & depoſitam gloriam iam tunc percepiſſe glorioſum vas crederetur, in quo verè fuit theſaurus magni regis incluſus. Quæ fuerunt ibi flumina lachrymarum, qui planctus, ſilebo, nè poſt annoſa curricula, nouellum dolorem ſcriptor incutiam. Sed quæſo iam temperemus à luctibus, contractam triſtitia reſoluamus frontem. Excelſa cum Deo poſſidet, cuius obitum mœremus in terris. Intelligo, quòd nunquàm ad flentem flens benè veniat conſolator. Hæc ſancto patri & doctori peritiſſimo, idoneus affectu, non ſcientia impendi, vt aliquos de conuerſatione eius floſculos relegerem, vt eſt longum iter agentibus in vſu poſitum,

Anima eius præpotens nunc apud Deum.

qui non omnes obuios conſalutant. Tu mihi anima prępotens apud redemptorem tribue, vt pectore liber, & cura vacuus, munda tibi, ſicut debentur, præconia mundus exoluam. Hactenùs Euodius.

CERTAMEN SANCTI PATRIS NOSTRI CLEMENTIS ANCYRANI EPISCOPI ET MARTYRIS, *authore Simeone Metaphraſte.*

IANVAR. 23.

POST ducenteſimum & quinquageſimum annum Domini noſtri Ieſu Chriſti, anno duodecimo Valeriani Imperatoris, Conſulibus ipſo Valeriano & Luciano, ille verè magnus & admirabilis Clemens, Ancyræ Galatarum prouinciæ, tanquàm egregius aliquis palmes, multis boni ſpiritûs botris erat omni ex parte plenus.

Patria Clementis.

Ea enim cùm ipſum tuliſſet, & multis etiam alijs ciuitatibus miſiſſet præclarum exemplar martyrij, ipſa quoq; collegit pulchros fructus conſummationis. Erat autem genere inſignis, ex nobili quidem & alto deductus ſanguine.

Parentes.

Erat enim ei pater & mater, hæc quidem ex ambobus parentibus claris & fidelibus: ille autem in religione à Sophia fideli valdè diſſidens, & gentili deditus ſtultitię. Nam cùm eam haberet vitę ſociam & habitationis, multa ſemper dicens & faciens, conabatur eam facere ſociam religionis. Ea autem cùm animi magnitudine maritum ſuperaret, hoc maiori ſtudio contendebat, vt ſi qua ratione fieri poſſet, eum deduceret ad veram pietatem. Sed ille quidem dormiens in profundis erroris tenebris, erat ſua ſponte malus, & recuſabat adſpicere magnam lucem veritatis. Quocircà ſic quoq; miſer duplici morte moritur, nempe carnis & animæ: Solus autem vxori filius, hic Clemens admirabilis, ex ipſo relinquitur, adhuc infans, & quem mater ſuis tenebat vlnis, & eius alebatur vbere.

Cùm ſic ergò eſſet mater marito vidua, labaretque adhuc ſpes eius de puero, ei tantam dabat operam, & ei tam diligenter attendebat, vt ei eſſet omnia, & pater, & pædagogus, & mater. Nam primùm quidem eum ſtudioſè alebat, & ea faciebat, quæ par eſt matrem filio. Cùm autem iam ad eam perueniſſet ætatem, in qua ſunt pueri capaces diſciplinarum, ei rectam pietatis rationem rectè ſapiens ſuggeſſit, vt quæ eum rectè Clementem nominauerit, vel potiùs propheticè, & vt fini conueniebat. Sciebat enim eum futurum velutì quendam palmitem veræ Chriſti vineæ, & ei producturum eſſe fructum multarum animarum, etiamſi multi reges, velutì quidam non boni agricolæ, eum ſępè multis totonderint ſupplicijs, vt deincèps procedens declarabit oratio. Cùm ità ſe haberet Clemens, & à matre beneuola tam pulchrè aleretur atque educaretur, propinquum illa ſentiens deceſſum, puerum benignè & amanter complexa, qui duodecimum nondùm annum compleuerat, non magis eum ſuarum facultatum, quàm theſauri, qui eſt in cælis, hæredem conabatur facere, hæc cum ſuauiſſimis ei mandans amplexibus:

Clemens ἀπὸ τοῦ κλήματος, quod ſignificat palmitem.

Fili mi, fili chariſſime, fili, qui priùs, quàm tuum videres patrem, vidiſti orbitatem, Dei autem patris opibus es locupletatus, & orbitate vſus es ad felicitatem: ego quidem te produxi corpore, Chriſtus autem regnerauit per ſpiritum. Cognoſce tuum patrem, vide nè eius filij denominatio ſit tibi falsò impoſita. Serui ſoli Chriſto, in Chriſtum tuam colloca fiduciam. Is verè eſt immortalitas, is ſalus, is qui de cælo deſcendit propter nos, & nos quoque vnà ſecum in altum extulit, & filios ſuos effecit, & deos. Qui ergò huic páret Domino, ſuperabit quæcunq; ſunt difficilia, non ſolùm, qui ſimulacra honorant, Tyrannos & Reges deprimens & deijciens, ſed eos etiam, qui ab ipſis honorantur, dæmones pudore afficiens, eorumq; ducem & Præſidem diabolum. Deindè inter loquendum oculos ſuffuſa lachrymis, & diuina contemplatione impleta à gratia, ea etiam, quę erant euentura Clementi, perſequitur vel maximè propheticè: &, Rogo te, dicebat, fili chariſſime, rogo te, vt mihi des vnam gratiam pro omnibus. Quoniam enim inſtat tempus difficile, & vehementer ſpirat impietatis perſecutio: es autem ipſe quoq;, vt noſter dicit Dominus, ad reges propter ipſum Præſidesque ducendus, hunc mihi honorem concede fili, vt pro ipſo ſtes fortis & ſtrenuus, & mihi firmam ac ſtabilem conſerues confeſſionem: & confido in Chriſto meo, ô membrum meum, confido, quòd citò in tuo quoquè capite florebit corona martyrij.

Matris moriturae ad eum oratio.

Matth. 10.

Hortatur eum ad conſtantiam.

Para ergò teipſum, & ad magni animi virtutem tuam incita animam, nè te imparatum offendant certamina. Non enim aduersùs hoſtes contemnendos, neq; de rebus leuibus eſt decertatio. Sed ſunt aduerſarij quidem ipſe malignus, illusque miniſtri & ſatellites: agitur autem de vita æterna & honore, aut rursùs de dedecore, quod nunquàm terminatur & ſupplicio. Aut ergò te bona adhortentur, aut grauia deterreant. Turpe eſt, ô fili, milites quidem pro conſeruo & mortali rege lubenter mortem oppetere, nos verò non hoc velle ſimiliter ſubire pro rege immortali. Quanquàm ipſi quidem ab eo nihil accipiunt, quod reſpondeat meritis tantæ beneuolentiæ. Quod enim donum tanti eſt momenti, quanti vita? aut quiſnam poſt mortem eſt ſenſus eorum, quę donantur? Sed ſi mortuus fueris pro Chriſto communi omniũ Domino, pro vita, quæ eſt ad tempus, habebis immortalem: pro delicijs & gloria & quæ ſemper fluunt diuitijs, æterna fruéris beatitudine. Quid verò, etſi nunc non moriamur? non paulò pòſt omninò moriemur, & omnibus commune reddemus debitum? Et alioquì quæ propter Chriſtum mors ſuſcipitur, ne mors quidem iure exiſtimabitur. Semper enim meliore ſpe futurorum, eius ſenſus adimitur.

Merces martyrum.

Ante omnia autem, ô fili, illa ſunt conſideranda, quemadmodùm ipſe effector vniuerſæ creatæ naturæ, & noſtri generis opifex, propter nos homo factus eſt: & cùm in terram veniſſet, conuerſatus eſt cum hominibus. Cur non dico id, quod eſt maximum, quòd pro nobis quoq; ingratis famulis, Dominus morte eſt condemnatus, conſputus, colaphis pulſatus, & poſtremò mortuus? Et hæc omnia ipſe paſſus eſt propter nos & noſtram ſalutem, vt peccati ſolueretur tyrannis, vt prior tolleretur condemnatio, vt cæli portæ nobis rursùs aperirentur. Quomodò ergò non erimus venia indigni, ô fili, ſi ipſe quidem pro nobis, qui grauiſſima perpetrauimus, isque cùm ſit Dominus, talia paſſus ſit: nos autem ne pauca quidem propter illum ſuſtineamus? Hęc, ô fili, conſidera, & nihil te ſeparet à charitate Chriſti, non minæ Præſidum, non tormenta ac ſupplicia, non

Cur paſſus Chriſtus.

non metus regum, qui ſunt ad tempus, quorum ira citò décidit cum ſupercilio, & ignis extinguitur, & enſis rubigine obducitur: ſed potiùs te conſolentur bona, quæ ſunt parata Martyribus, & cælum ipſum, quod eſt tibi propoſitum præmium martyrij.

Hæc quotidiè mater ei ſuggerebat, vt quæ eius, qui verè eſt ſapientia, ſpiritum haberet per ſe loquentem, cùm puer iam eſſet canus prudentia etiam ante ætatem, & profundiore opùs haberet admonitione. In fine autem hęc quoquè adiecit: Hæc mihi tuæ matri redde, ô fili, pro tuî nutritione: hæc ſit mihi merces meorum in te pariendo dolorum, ô fili iucundiſſime, vt ego quoquè mater, ex Pauli ſententia, ſalua fiam per liberorum procreationem, & in membris filij glorificer. Eccè enim, ô fili, ego quidem iam recedo, (ſenſerat enim ſe morientem, virtute gratiæ) & hæc lux ſenſibilis mihi manè non illuceſcet. Tu verò mea in Chriſto lux & vita, & te rogo mea viſcera, nè ea ſpe fallar, quam de te concepi. Vna mulier Hebræa aliquando ſeptem produxit Martyres, & ipſa in illorum ſeptem decertauit corporibus. Tu autem vel ſolus mihi ſufficies ad gloriam, & beata ego inter matres, quòd per te ero inſignis. Eccè vado ante te, ô fili, & deincèps quidem corpore ſeparor hodiè à tuis ſuauiſſimis oculis: animam autem meam, poſtquàm deceſſero, exiſtima ô fili, à tua ſemper pendére, cũ qua confidenter Chriſti adorabo tribunal, tuis glorians laboribus, de tuis propter ipſum notis ac ſtigmatibus me magnificè circunſpiciens, & magnificorum illorum præmiorum & lætitiæ futura particeps.

1. Tim. 2. — *Prædicit obitum ſuum mater eius.* — *2. Mac. 7.*

Hæc mater dicebat filio, & ſimul omnia illius membra deoſculabatur: Felix ego, rurſùs dicens, quòd membra Martyris deoſculor, membra offerenda Chriſto ſacrificium. Sic ergò eum amplectens, & quàm ſuauiſſimè diſſerens, verè beata quiete requieuit, cùm ſpiritum quidem Deo, corpus autem dulciſſimis filij manibus commendâſſet. Ille autem, vt qui in beneuolam matrẽ fuiſſet ſemper pius filius, illud quidem ſepelit ſplendide & magnificè. Ipſe verò vitam ſuſcipit monaſticam, hoc ſtatìm primùm matris concedens mandatis, vt à mundo propter Chriſtum diſcederet, qui poſteà propter illum à vita quoquè erát diſceſſurus. Atque Clementi quidem ſic matre orbato (Deum enim habebat patrem) ille ei rursùs aliam inducit matrem, quæ nec nomine, nec moribus quidquam differebat à priore: ipſa quidem & genere inſignis & diues, quæ ipſa quoquè ſimiliter vocabatur Sophia, & noctù & interdiù ſemper verſabatur in orationibus. Cùm eſſet autem, ſi vlla alia, filiorum amantiſſima, carebat omninò filijs. Diuina verò prouidentia, quæ res eorum ex alto adminiſtrabat, nec ferens teneram Clementis ætatem eſſe à matre deſertam, & rursùs volens explere Sophię deſiderium, Clementem ſapienter ad ipſam adducens, vt adoptet efficit. Cùm re vera autem eſſet ſapiens Sophia, in ea quæ eſt ex Deo ſapientia, ipſa eum inſtituebat, & perindè àc ipſa eum peperiſſet, in Clementem erat affecta, & ſummam curam eius gerebat. Neque verò Clemens minùs, quàm par erat in matrem, amorem in eam oſtendebat: ſed puram quidem ac ſynceram in eam reuerentiam ſeruabat & deſiderium. Præceptoribus autem plurimum quoquè fructûs mox reddidit, ſicut bona quædam terra & pinguis, quæ nequaquàm agricolam propter paucitatem moleſtia afficit: ſed per eorum, quæ naſcuntur, multitudinem prouocat potiùs ad alia deijcienda ſemina: ea quidem, quę habebat, communia proponens ijs, qui egebant, ex æqualibus, ſuæ autem linguæ eos inſtituens ſapientia, & eos ad agnitionem deducens veritatis.

Obitus matris. — *Clemens fit monachus.* — *Adoptatur à Sophia, optima matrona.*

Cùm itaque aliquando fames inuaſiſſet Galatiam, & omnibus ſimiliter hominibus & pecoribus afferret exitium, ipſe tollẽs infantes gentilium, quicunque relicti fuerant orbati parentibus, & quicunque rursùs propter paupertatem in viam proiecti fuerant, & amictu quo corpus tegerent & alimento egebant neceſſario, alebat, veſtiebat, inſtituebat, & quod his erat longè maius, ad Deum adducebat: ea quidem, quæ ad corpus pertinebant, ex fidelis Sophiæ pecunijs lætus ſuppeditans: quæ autem ad doctrinam pietatis, & morum ornamentum, & animæ vtilitatem, à domo ipſe proferens ex ſapientia ſpiritûs. Quos quidem, cùm & apud ipſum viuerent, & ab ipſo rectè componerentur, & cum eo tecti & ſalis & aſſidui eſſent ſermonis participes, & illius doctrina indiès irrigarentur, paulatim virtuti aſſueſecit, & procedente tempore excitatus eſt eorum animus, vt cum ipſo admirabili Clemente decertarent. Quocircà non ſolùm multos habebat filios, ſed eos bonos & benè educatos, Sophia, quæ priùs carebat filijs, veluti quandam ciuitatem ex his conſtruens adoleſcentibus, Deo vndiquè circundatam,

Eius præclara facinora.

qui

qui eſt murus longè tutiſſimus. Clementi autem cum alijs virtutis laboribus, legumina quoquè ſolùm erant alimẽtum. Ab animatis enim omninò abſtinebat, illorum trium ſemper memor puerorum: quorum corpora cùm acuiſſet ieuniũ, effecit vt expugnari quidem non poſſent ab igne vitiorum, neque fundi flamma fornacis ſenſilis.

Eius victus.

Dan. 3.

Sed enim oportebat lucernam imponi candelabro, & videri ciuitatem, quę eſt poſita ſupra montem, & Clementem, qui reſplendebat tanta luce virtutis, nanciſci ſacerdotium, vt ſic quoquè pluribus fieret via ſalutis. Propterea & Dei è ſuperis ſuffragio, & communi ſententia omnium, qui erant in Galatia, primùm quidem ſacer præco ſacri atrij, deindè etiam paulò pòſt diaconus creatur & presbyter. Cùm duo autem deindè anni præterijſſent, ad Epiſcopalem quoquè ſedem prouehitur, alius inter ſacerdotes hic quoquè exortus Daniel, vt qui etiamſi eſſet iuuenis, omnem tamen ſacerdotis ſenectutem virtute ſuperâſſet, & oſtendiſſet ſenectutem non eſſe huiuſmodi, vt rerum bonarum omninò certos efficiat poſſeſſores: ſed nonnunquam etiam rectè inſtitutam iuuentutem, eſſe virtutis non contemnendam cuſtodem. nam viceſimum quidem annum iam attigerat. Cùm autem ei eſſet mandatus magiſtratus, maiorem curam gerebat orphanorum, eos primùm ſacras docens ſcripturas, & deindè etiam diuino eos dignans baptiſmo, & ad eos, quos par erat, gradus, non omnes, ſed dignos referens. Hinc factum eſt, vt ex locis vicinis omnes confluerent, ſuos filios ad ipſum ex toto animo adducentes. Quos quidem tanquàm germanos ſuos filios ſuſcipiens, ſimiliter educabat atq; inſtituebat. Sed ſunt hi quidem primi re vera fructus virtutis boni Clementis, & talia præmia ſacerdotij.

Diaconus & presbyter ordinatur.

Anno ætatis viceſimo fit epiſcopus: ſed id ſacri Canones iam non ſinunt.

Deincèps autem ei finem incipiunt accipere matris prædictiones, & contexi diuina corona martyrij. eſt autem à nobis oratio ducenda paulò altiùs. Cùm Diocletianus Romanum ſuſcepiſset imperium, & in eo primum annum ageret, noua quidem genera tormentorum excogitata fuerant aduersùs Chriſtianos. Nouorum autem mortis generum minæ fuerant intentatæ, & mittebantur literæ per omnem terram, quæ parebat Romanis, quæ magiſtratibus & præſidibus vicarijsq; & proconſulibus aduersùs pios ſupplicia & cædes iniuſtas ſignificabant, & ijs, qui in ijs fuiſſent negligentes, æquale minabantur periculum: ijs autem, qui diligenter fuiſſent executi, opes pollicebantur, dona, & eſse inter primos amicos Imperatoris: & eum honore omnes eſse ſuperaturum, qui in his rebus fuerit ſtudio ſuperior. Qui ergò in vrbibus & regionibus erant impij Præſides, ex obſequio in Principem ducentes ſuæ fomitem inſaniæ, in hoc conſentiebant, vt eos, qui in pietate viuebant, conſcinderent, & ità omnes delerent & de medio tollerent, vt eorum, qui timebant Dominum, nullus euaderet. Itaque ad Domitianum quoquè, qui Vicarij gerebat magiſtratum, & verſabatur in partibus Galatiæ, referunt de hoc magno & admirabili Clemente, quòd cùm infantium magnam abſtraxiſset multitudinem, ad Chriſtum qui dicitur, adduceret, & magnorum deorum cultum, quantùm poſset, prohiberet: perſuaderet autem multis illi animum adhibere, & viuum ſolum eum Deum prædicare.

Sæuitia Diocletiani.

Hæc ſimul àc audiſſet Domitianus, eum iubet adduci. Qui cùm paulò pòſt ante eum conſtitiſset, eum blandis & inſidioſis verbis ad ſe attrahere conabatur. Quæ videntur, dicens, nequaquàm conueniunt & congruunt ijs, quæ de te allatæ ſunt, accuſationibus. Vultus enim & ſpecies liberalis, morumque manſuetudo & moderatio, mihi omninò videntur prudentis & ingenui animi. Quæ autem de te dicta ſunt ab aliquibus, ſunt pueriliss potiùs inſcitiæ, puſillique animi & planè illiberalis. Res verò ipſa id indicabit. ex te enim vera diſcemus faciliùs, ſi pauca quędam dederis verba tuæ prudentiæ. Martyr autem, Noſtra, inquit, prudentia & intelligentia eſt Chriſtus, qui eſt verè ſapientia, qui Dei eſt Patris filius & verbum: cuius verbo producta ſunt omnia, à quo ipſum quoquè dicere & ſapere nos habemus. Reſpondens autem Vicarius, Me, inquit, per deos affeciſti moleſtia, cùm has præter omnem ſpem ſtatìm ab initio nugas dicere cœperis. Sed ſi mihi credas, has longas nugas multùm valere iubens, veni & dijs ſacrifica propitijs: eorum quidem, qui eos contemnunt & inficiantur, ſupplicia: eorum autem rurſùs, qui venerantur & colunt, honores reputans. Eorum verò, qui dicuntur, nos tibi ſumus exemplum, qui per ipſos ad hunc peruenimus magiſtratum, & beneficij gratias eis referimus, honorando eos, qui ipſos colunt, & ſupplicijs afficiendo eos, qui nolunt parére.

Siſtitur iudici Clemens.

Cùm

Conſtantia martyris. Cùm ad hæc ille riſiſſet, vt eſt conſentaneum, quòd donorum, quibus afficeretur, & turpium meminiſſet honorum, & promptum eius animi ſtudium videretur his diſſoluere: Sed nos quidem, inquit, ô Præſes, ſentimus his contraria, & damnum quidem veſtra dona: honorem autem, ignominiam: & magiſtratum eſſe putamus ſeruitutem: contumelias verò rursùs, ſupplicia, & minas, voluptatē & delicias: & quod eſt his maius, cum Deo coniunctionem. Hęc cùm tu ſcias, nec promiſſis & honoribus, neq; rursùs minis & ſupplicijs, exiſtimes te poſſe nos abducere à pietate. Hæc paulatìm mouebant animum Domitiano, & ſanctum acriùs intuens, Ego te, inquit, omninò feci arrogantiorem, cùm me in te tam leniter geſſerim. Non eſt autem mirum, ſi cùm tu perpetuò vitam agas cum pueris, non abſimilem eis ſenſum habeas. Cæterùm niſi & deos placâris ſacrificijs, & hinc noſtrā lucrifeceris beneuolentiam, ſcias pœnam mortis eſſe tibi ſubeundam, eamque, non quæ breuiter & citò afferatur, vt tu fortaſsè exiſtimaueris: ſed multis priùs & varijs affecto ſupplicijs. Deindè etiam eſſe grauiſſimum ſuſtinendum modum mortis, vt & ipſe malus malè abolearis, & tuo exemplo caſtiges multorum arrogantiam.

Blanditiæ iudicis mutantur in minas.

Admirabilis verò Clemens, Quoniam mihi, inquit, pueros obijcis, Ego, inquit, ſtudui pueris eam indere prudentiam, quam ignorant qui ſunt apud vos viri, & ex his ipſis qui ſunt ſeniores & ſapientiores. Nam quæ eſt verè Dei ſapientia, ſeipſam abſcondità ſapientibus & prudentibus, & reuelauit videlicet infantibus. Glorior autem & prædico me offerre ſacrificia, ſed Deo meo rationabilia: non, vt ipſi, torrētes ſanguinis, fumoſq; & nidores, quibus eos, qui ſunt apud vos, deos colitis vel maximè præter rationem. Quòd ſi meū ſanguinem pro ipſo ſacrificauero, ità mihi quoquè aderit, ſi non ex ęquo, at aliqua ex parte Domino meo vicem rependere. Etenim me Chriſte rex ipſe tuo precioſo redemiſti ſanguine.

Matth. 11.

Hæc cùm Martyr cum magna dixiſſet fidutia, abiecta perſona præſes, quam olìm in ipſum parturiebat inſaniam, eam produxit in medium: & cùm ſublimem ſuper lignum ſtatìm athletam ſuſtuliſſent qui aderant, quòd is ità iuſſiſſet, eius latera laniabant, & acclamabant, nè iuſſa contemneret Imperatoris. Profundi itaque ſulci ſecabantur in illius carnibus, & earum magna pars auferebatur, & forma internorum aperiebatur viſcerum, vt ne hominum quidem oculis eſſet tolerandum ſpectaculum. Ille autem non eſt animo commotus, non mutauit formam, non vocem, non verbum emiſit miſerabile, non gemitum eius, qui dolore cruciatur: ſed perindè acſi eſſet ſecurior ijs, qui aderant & contemplabantur, & minùs ſentiret, quàm ipſi qui cædebant, magno animo agebat gratias Deo agonothetæ. Cùm verò in eius ſupplicio multum temporis conſumeretur, & remiſſæ quidem eſſent manus lictoribus, Martyr autem eundem fortem & generoſum oſtenderet animum, volens Pręſes diſſoluere fortis eius animi robur, Noli, inquit, ô tu exiſtimare fore, vt tu me ſuperes fortitudine: ſed etſi longum tempus effecerit, vt eorum, qui cædunt, dexteræ ſint parùm defeſſæ, at ego rursùs eorum loco alios ponam recentes, qui non priùs te ceſſabunt cædere, quàm nuda carnibus oſſa tua reliquerint. Statimq; lictores ex ſucceſſione rursùs Martyrem circunſiſtentes, ei quoquè ſimilia faciebant prioribus, donèc eis quoquè ſimiliter manus imbecillæ fuerunt & defeſſæ.

Dirè cruciatur martyr.

Fert patientiſſimè.

Lictores lictoribus ſuccedunt.

Ille ergò ſtultus Præſes, partìm quidem admiratus Martyris conſtantiam: partìm autem pudore affectus propter lictorum imbecillitatem, iuſſit eum deponi de ligno. Ille verò talis erat, qualem nec oculi lictorum adſpicere, neque manus ſuſtinebant tangere. erat enim omninò nudatus carnibus, eiſq; tanquàm veſte erat exutus: ſolùm autem proptereà, quòd eſſent oſſa fixa, homo eſſe videbatur: quæ ipſa quoquè erant illita ſanguine, quoddam nouum & alienum ſpectaculum, & quod vel ex ſe poſſit efficere, vt caligent oculi. Quocircà cùm ille deſperâſſet ſe poſſe ei vim afferre & caſtigare, vtpotè quòd ei viſum eſſet inutile, perſuaſione rursùs apud eum vtebatur & lenitate. & duæ tibi, aiebat, ô Clemens, fuēre cauſæ tantorum malorum, inuidia & contentio: ſed ad te quidem à fortuna peruenit inuidia, quæ tibi omninò inuidens, non ſinit res tibi ſuccedere ex ſententia. A natura autem eſt tibi contentio. ea enim te ad intempeſtiuam rursùs litem incitans, prohibet quo minùs nobis pâreas: & ideò in mala te conieeit extrema: magnis autem priuauit muneribus, quæ eras conſecuturus, ſi voluiſſes cedere iuſſui Imperatoris: vel potiùs tibi quoquè fortuna iniecit contentionem, volens tibi omni

Vide atrocitatem.

Lingua verſuta ſerpentis antiqui.

omni ex parte aduerſari,& tua ſemper labefactare. Sed vel breue aliquod momentum temporis parce miſero corpori,& noli, dum in re vana vis oſtendere egregiam animi conſtantiam,immaturam mortem & violentam ſubire.

Ad hæc Clemens admirabilis,alias illius nugas ne minimùm quidem curans,hoc ei ſolùm reſpondit: Quæ mihi à te mors eſt afferenda,ô Iudex, & corpori interitûs vacuitatem, & animæ efficit immortalitatem. Et hoc, inquit Vicarius, omninò eſt veſtræ ſtultitiæ, id quod eſt bonum, vſqueadeò ignorare & negligere, vt & dulcem hanc lucem, benignumq́; & lætum illud aſtrum,nempe ſolem, quæ ad fruendum & nos oblectandos dij nobis conceſſerunt,ſpe alicuius alterius incertæ vitæ amittatis. Etenim ſi rursùs in eádem permaneas inobedientia, acceperis quidem aliquam breuem à tormentis dilationem,nè tam vehementibus ſupplicijs tibi corpus defatigetur: ſed hęc remiſſio erit tibi paulò pòſt cauſa maiorum malorum, & cùm te paruo tempore collégeris, magnis rursùs & varijs tradéris ſupplicijs: quorum,vt mihi videtur, anima quoquè è corpore excedens,ſenſum habebit acerrimum. Martyr autem,Solîs, inquit,minis, vt videtur,& nudis verbis polliceris mihi te impleturum ea,quæ deſidero. Cæterùm cùm ſcias,quęnam ſit mihi ſententia, noli vſque ad verba ſolùm ſiſtere, ſed tibi ad opus perducantur omnia,& à nulla re abſtineas,quæ ſit aſpera & difficilis. Vox martyre digna.

Tunc ferus ille & immitis ab ira conſueta abripitur, & cùm dixiſſet, Planè contentioſum animal eſt homo iſte,genas & os iubet ei verberari. Nam quoniam, inquit,hęc ſola pars corporis remanſit minimè affecta ſupplicio,dicendi vtitur libertate. Patiatur ergò hæc quoquè ſimiliter atquè aliæ partes corporis: Statimq́; ex lictoribus,qui erant quidem paulò humaniores, alij quidem eum ſolis manibus verberabant: alij autem etiam ſuſtinebant, vt qui lacerationibus iam eſſet diſſolutus, & ad terram diffluerét. Quotquot verò audaciores erant & crudeliores,lapidibus quoquè in eum vtebantur, & ijs illud veridicum Martyris os pulſabant. Martyr autem,Magno, inquit, me honore affeciſti, ô Tyranne,magno,inquam,affeciſti honore, non ſupplicio. Quomodò enim non eſt honor ſeruo, dignum haberi, qui eadem perpetiatur quę Dominus, & primi illi paſſionis ſocij & martyres? Colaphis quoquè cæſus eſt vultus mei Domini,& lapidibus fuit interemptus Stephanus. Hæc quoquè mihi nunc magnum decus & ornamentum afferunt. Leuat mihi laborem paſſionis imitatio. Sedat mihi dolorem ijs qui ſunt me pręſtantiores,in honore ęqualitas. Hæc dicebat,& ad ſuum agonothetam frequenter tollens oculos, vehementi ſtudio agebat gratias. Os & genæ eius verberantur. Matth.26. Acto.7.

Domitianus autem cùm omninò animum deſpondiſſet, eum rursùs mittit in cuſtodiam. Cùm verò putaret eum non poſſe ampliùs vti pedibus ad ingrediendum, quòd prioribus ſupplicijs eſſet corpus confectum,iubet eum vtrinquè portari: ſed qui omnes qui concidunt, confirmat, afflictosque & depreſſos erigit, non ſinit eum opùs habere manu, quæ eius greſſum fulciret,ſed eos repellens, qui accedebant ex gentilibus,& illud ſensim acclamans, Oleum peccatorum non impinguet caput meum,ipſis pedibus ipſe illam viam peregit. quem cùm ſic abeuntem animaduertiſſet Vicarius, fortitudinem valdè eſt admiratus,& conuerſus ad eos,qui circunſtabant,Papæ,inquit,magnam tolerantiam. Talibus vtiquè militibus opùs eſſet Imperatoribus,vt eſſent quouìs periculo ſuperiores, & tam conſtantem animum & tam magnos ſpiritus conſeruarent in rebus aſperis. Cæterùm hic non ſiſtetur ampliùs ad meum tribunal: ipſum autem ad Imperatorem mittam Diocletianum. Ille enim ſolus eum ſuperauerit. Dixit, & cùm ſtatim ſignificâſſet literis,quomodò ſe res haberent, iuſſit eum quamprimùm duci Romam. Cùm fuiſſet ergò Martyr extra ciuitatem, vnà cum corde manibus in cælum ſublatis, Domine Deus,inquit, qui omnia facis & procuras pro vniuerſo genere hominum,& multas nobis munis vias ſalutis: hanc tuam ciuitatem,& animas eorum, qui in ipſa crediderunt, conſerua, nè implicentur laqueo diaboli, & Tyrannorum capiantur inſidijs. Porrò autem nè nos quoquè perpetuò eſſe ſinas alienos ab ea, quæ nos tulit: ſed qui Iacob conuertiſti in domum patris ſui, & eum à manu Eſau liberâſti: qui etiam oſſa Ioſeph vnà cùm populo ex Aegypto extuliſti, & ea patrijs reſtituiſti ſepulcris, tuæ quoquè placeat voluntati me reducere,& quæ me genuit & aluit, & ad hanc vſque ætatem produxit patriæ,tanquàm aliquod rursùs reddere debitum. Hæc cùm à Deo precibus contendiſſet, viam confecit alacriter. Pſalm.140. Mittitur Romam. Gene.36. Exod.13.

Poſtquàm autem Romam peruenerunt,vbì tunc quoquè verſabatur Diocletianus, Siſtitur Diocletiano.

& qui miſſi fuerant, ei reddunt literas, & Clementem admirabilem, cùm ille iuſſiſſet, adducunt in medium. Cùm verò adſtitiſſet, tunc videns Diocletianus iucundum eius alacremque & generoſum adſpectum, primùm quidem celans, quid in animo haberet, apud ſe admirabatur, an illa omnia ſuſtinuiſſet, quæ ei ſignificabant literæ. Deindè eum etiam fixis intuens oculis, & totum conſiderans, Tu es, inquit, celebris ille Clemens, cuius magnũ eſt nomen propter fortem & generoſum animum? Sed oporteret omninò hunc tuum generoſum & magnum animum, habere aliquam piam & iuſtam cauſam, ſed non hanc impiam & iniquam, & hoc ipſum manifeſtum animæ & carnis exitium. Nunc enim quo eſt maior, eo eſt deterior, & nos magìs ad iram prouocat, deos incitat ad vindictam. Verumenimuerò tu animo ad contraria mutato, hunc firmum & conſtantem animum oſtende pro pietate in deos, vt ſic quoquè potiùs dignas conſequaris remunerationes. Illi enim, vt arbitror, tuî propter hunc fortem & excelſum animum miſerti, propterea effecerunt, vt tot & tantis reſiſteres ſupplicijs, nec permiſerunt, vt tu iam diù malè perires & præripereris, agnitionem & mutationem omninò expectantes. Hęc dixit, & pro oculis ſancti ſtatim proponit, illinc quidem aurum & argentum, & literas imperatorias, quæ Patriciorum illi dabant honorem. Deindè etiam aliorum magiſtratuum & dignitatum inſignia: & prætereà veſtes floridas & magnificas, & alia quæcunq; rerum pulchrarum cupidos euocant oculos: illinc autem rursùs inſtrumenta tormentorum, manus ferreas, grabatos, & ipſos quoquè ferreos, rotasque & pectines, craticulas, lebetes, obeliſcos, ſartagines, & graues catenas, & aliam magnã inſtrumentorum multitudinem, ſpecie quidem diuerſorum, ſpectaculo verò terribilium, experientiam autem habentium ipſo quoquè ſpectaculo grauiorem. Deindè Martyrem ſuauiter intuens, & manu oſtendens pecunias: His te, inquit, remuneramur, ſi pius in deos, & in nos ſanctus extiteris.

Blanditur ei tyrannus.

Nota artes diaboli: aut terret, vt frangat: aut blanditur, vt illiciat.

Ille autem, cùm ſanctus ab eis oculos auertiſſet, & ea veluti ſubſannâſſet, & propter ea, quæ dicta fuerant, grauiter ingemuiſſet, Vobis, inquiens, pereant ipſi vobiſcum dij: tunc acriter & toruè fortem intuens Clementem, & ſimul conuertens oculos ad genera tormentorum, Vides, inquit, hæc ſunt eorum, qui non párent, & ſunt impij. Martyr autem, Si veſtræ, inquit, pœnę ſunt, ſicut exiſtimas, terribiles, & ad experiendum intolerabiles, ſicut rursùs dona ſplendida & magnifica & digna, quæ beata iudicentur: quænam eſſe exiſtimas ea, quæ cæleſtis ſunt & ſolius Dei? quænam immortalia quidem ſupplicia & dolores inexorabiles? quales autem ignis fluuios, qui ne ſolo quidem ſunt adſpectu tolerabiles? quænam verò rursùs bona ſunt conſecuturi, qui eum dilexerint? Scriptum eſt enim: Talia, vt nec mente poſſint compræhendi, nec oculis adſpici, aut quę ex his percipitur omninò voluptas conijci. Nam quæ ſunt quidem præſentia, hoc argentum & aurum, ſunt ſolùm puluis & lutum, vilis & infrugifera materia, quę turpiter quidem ex terra naſcitur: turpiùs autem in eam, quæ videtur, ſpeciem per ferrum & ignem transfertur, latronibus ſubiecta & furibus: & ſi non his, at diminutioni ſaltem & rubigini, vt quæ conſumatur atq; diffluat. Veſtes autem purpureæ & ſplendidæ, fila ſunt vermium, & inuenta barbarorum hominum. Quamobrem ſi ea nos reddunt honoratos, veſtra quidem ſententia homo eſt verme vilior. Quòd ſi oportet etiam homines propter hęc habere in admiratione, multò magìs admirarer eos, qui hæc fabricantur, quàm eos, qui propter ex his confecta indumenta gloriantur, & ſe magnificè circunſpiciunt. Nam illi quidem artis ſolertia transformant naturam ad id, quod eſt melius, & ſenſum decipiunt, & ornatum amantibus oculis ſuaues eſcas proponunt. Hi autem induti ſibi placent, & ſe magnificè circunſpiciunt, de ſui animi leuitate ferentes teſtimonium: & cùm oporteret eos pudere ſui erroris, illi potiùs intumeſcunt, & tollunt ſupercilia, honorati aliorum operibus, ſi modò ea omninò honorem vocare oporteat. Sed veſtra quidem ſunt talia, & eo modo ſe habent. Quæ autem à bono Deo noſtra ſunt bona, contrà ſe habent. Voluptatem enim habent immortalem, ſplendorem verò perpetuum. Neque enim timent eam, quæ eſt ex temporę, mutationem. Non ſuſpectam habent conuerſionem, ſenium ignorant, ſed ſemper florent, in æquali decore permanentia, ſtabiliaque perpetuò & immobilia.

Præclara martyris oratio.

1. Cor. 2.

Ad hæc Diocletianus: Mihi videris, inquit, rectè quidem dicere, ô Clemens, ſed malè admodùm ſentire. Nam lingua quidem præfers immortalitatem, in mortali autem ſemper ſpem tuam collocas: Veſtrum, inquam, Chriſtum, quem dicunt à Iudæis mala

paſſum

paſſum eſſe innumerabilia,& tandèm mortem in cruce ſuſtinuiſſe. Noſtri verò dij ſunt & ſemper immortales,& nihil graue nec moleſtum ſuſtinent. Reſpondens autem Martyr, De ipſorum,inquit,immortalitate & doloris vacuitate, propemodùm vera dicis, ô Imperator. Quomodò enim morientur, qui ne omninò quidem vixerunt? aut quomodò dolorem ſenſerint, qui ipſo quoquè ſenſu planè carent? Sed & ſi dolorem non ſentiunt, ſunt tamen ſubiecti innumerabilibus plagis & contumelijs. Nam qui facti quidem ſunt ex lapidibus,& à manu,quæ ſculpit,plagas acceperũt,& ferro ſunt leuigati ac politi: & ſic cum magno, ſed inani labore,formæ humanæ ſimulacra & ſtatuæ facti ſunt. Quibus autem rursùs aurum eſt materia,ſiue æs, ſiue argentum,ij quoquè fuſi igne vehementiſſimo,ſimiliter atquè alij conſiſtunt omninò ſenſûs expertes: qui tantum abeſt,vt opem ferant alijs,vt ne ipſi quidem poſſint facere,quò minùs hæc omninò patiantur. Nequaquàm ergò moriuntur,quoniam nec omninò quidem,vt priùs dixi,vixerunt:diffluunt autem & conteruntur,quomodò quòd ſint,à tempore: ità etiam, quòd non ſint,accipientes. Non ergò noſtra quoquè ſunt huiuſmodi,ſed ipſe verus Dominus & opifex omnium,Deus meus,qui eſt & expers temporis,& immortalis,propter me quoquè fit homo poſteà, vt ego fiam propter illum deus, volensque cruci affigitur & ſepelitur, & tertio die reſurgit, & rursùs in cælum aſſcendit vndè deſcenderat: cùm nos vna quoquè feciſſet reſurgere, & ad priorem reduxiſſet principatum, à quo malè excidimus propter inobedientiam. *In falsos deos.*

Propter hæc Imperator ad iram concitatur, & verbis victus,conuertitur ad ſupplicia, neſciens ſtultus,ſe per illa magìs eſſe vincendum. ſiquidem apertum eſt indicium, victum eſſe eum, qui punit, quòd is, qui punitur, nihil omninò cedat ſupplicijs. Iubet ergò rotæ alligari Martyrem, & rotam quidem verti magno impetu, Martyrem autem virgis veberari crudeliſſimis. Statimq; Martyr fuerat alligatus: rota verò vertebatur celeriter: Martyr autem, quando erat quidem in rota ſublimi, tradebatur ijs, qui verberabant: Quando verò rota eum ſub ſe ferebat, corpus eius acerbè conſcindebatur, & oſſa cõterebantur. Cumq; ſic laceraretur,Domine mi Ieſu Chriſte,dicebat,veni ad opem mihi ferendam,& leua me hoc pondere ſupplicij: quoniam circundederunt me dolores mortis,pericula inferni inuenerunt me. Reſpice ad me, & miſerere meî, & ex neceſſitatibus meis ërue me. Adſis mihi,vt aliquando etiam paralytico, ad gloriam tuam, ad cõfeſſionem tui nominis, ad dedecus & ignominiam inimicorum,ad maiorum propter te perpeſſionum tolerantiam. *Immaniſſimũ ſupplicium.*

Hæc cùm dixiſſet ſanctus, ſtatìm & rota à motu, & qui verberabant, ceſſauerunt à plagis afferendis: & Martyr quidem ſimul ab omnibus, & à rota, & à vinculis illis ſua ſponte ſolutus fuerat, & reſtitutus in priorem ſanitatem: Lictores autem ſubijt membrorum diſſolutio, & multi ex Romanis, qui ad tale ſpectaculum concurrerant, ſanis euaſerunt animis,& magnus eſt Deus Chriſtianorum,magna voce exclamauerũt. Magnus verò Clemens, qui erat verè Chriſti palmes, cùm veluti pulchros quoſdam fructus ſua membra Deo obtuliſſet, Ago tibi gratias, dicebat, ô Deus, quòd voluëris me in hac maxima & frequentiſſima ciuitate pati pro filio tuo vnigenito, qui ipſe quoquè paſſus fuit pro nobis, & precium noſtræ captiuitatis & ſeruitutis ſuum effudit ſanguinem. Deindè ſubiũxit etiam ſeriem ſanctorum,qui Romæ erant. Quem Petrus,inquit, docuit colere,& Paulus prædicauit,& qui erat eiuſdem,cuius ego,nominis Clemens ille ſapiens,adorandum eſſe decreuit: & diuinus deincèps Oneſimus eſt confeſſus. Propter quem ipſi quoquè paſſi,liberè loquendi poteſtate apud eos valent plurimùm,& adorantur à fidelibus, haud ità multò pòſt autem adorabuntur etiam à fidelibus Imperatoribus. Hoc autem dixit,prædicens mox delendam impietatem. *Mira vis precum ſancti martyris.* *Adorare, pro honorare & venerari.*

Hæc Diocletiani animum acriùs inflammauerunt, iuſſit autem ſtylis ferreis illud præclarum Martyris os contundi ac confringi. Quo factum eſt,vt dentes quidem mox labefactarentur: maxillæ verò contererentur. Vox tamen non reprimebatur, neq; illi prolixæ loquendi libertati vel minima dabatur remiſſio: ſed etiam lictoribus vt ſileret, iubentibus,ipſe idem erat, & ne parùm quidem remittebat: ſed contrà etiam voce vtebatur maiore,non ſecùs àc ſtatua quędam ænea, quę icta vehementiùs, maiorem edit ſonitum. Quamobrem cùm ipſe quoquè Imperator eſſet defatigatus,vinculis & quæ ex eis oritur affictione & miſeria toti Martyri impoſita,tradit eum in cuſtodiam. Multitudo autem eorum, qui rotæ miraculo crediderant,viri, & quæcunq; erant prudentia *Os martyri contunditur.* *Vide miraculum.*

 præ-

prǽditæ mulieres, inita inter ſe conuentione, carcerem ingreſſi ſunt. Deindè tangentes illius pedes, valdè acriter rogârunt, vt diuinum baptiſmum conſequerentur. Cùm itaq; precibus tam vehementibus ipſe quoquè alacerrimè annuiſſet, rem ſtatim eſt aggreſſus. Cùm itaq; in carcere eſſet aquæ copia, & ipſe quas oportet preces profert, & cũ ipſis pueris omnes ſacro dignatur baptiſmate. Media autem nocte eis diuina quædam appáret viſio: nempe lux quædam, quæ neque verbis exprimi poteſt, & quam humanus non admittit adſpectus, totum ſimul tanquàm fulgur illuſtrat carcerem. In media verò luce erat vir quidam adſpectu valdè alacer, ſplendida autem veſte indutus, qui ipſe quoq; erat lux totus quantus, pennis inſignis denſiſſimis. Is cùm ad Clementem acceſſiſſet admirabilem, ei in manus tradit panem & calicem. Deindè ille quidem euanuit: eos autem ipſa quoquè vox deficit, vt qui ſpectaculo admirabili eſſent obſtupefacti. Sanctiſſimus autem Clemens cùm ſtatìm coniecìſſet ea eſſe ſigna Dominici corporis & ſanguinis, ea & valdè piè ſuſcepit, & cùm preces dixiſſet conſuetas, ea communicat ijs, qui iam erant baptizati.

Multi ab eo in carcere baptizâtur.

Signa dicit panem & calicẽ, quia nondùm erant conſecrata.

Cùm ergò complures ad eum vndiquè accederent, & carcerem facerent eccleſiam, & multitudini Chriſtianorum fieret acceſſio, cuſtodes carceris hæc renunciant Imperatori. Ille autem & eos iubet noctù comprǽhendi, & niſi pietatem abnegauerint, omnes citra vllam interimi miſericordiam. Illi verò comprǽhenſi iuſſu Imperatoris, inuenti ſunt non ignari eius, quod erat bonum & vtile, eligendi: ſed ab hac, quæ eſt ad tempus, vita maluërunt recedere, quàm à Chriſto deficere, qui nos formauit, & dilexit, & mortuus eſt pro nobis. Quamobrem ante ciuitatem, tanquàm ſacras quaſdam hoſtias, ſeipſos & filios offerunt Domino, cùm nullus tunc remanere ſuſtinuiſſet præter vnum, cuius quidem erat animus aliquanto iuuenilior. Non enim remanſerat, vt certamen effugeret, ſed vt cum maioribus potiùs malis colluctaretur, eaq; ei eſſent coronarum maiorum occaſio. Is erat admirabilis Agathangelus, de quo etiam deincèps dicetur apertiùs. Diocletianus autem cùm paulopòſt eſſet magni Clementis recordatus, eum rursùs producit: & primùm quidem, tanquàm abductus pœnitentia, priorem illam abieciſſet inſaniam, ipſum & laudibus ſensìm aggrediebatur, & ea ratione conabatur potiùs ſuperare generoſum illum & excelſum animum. Deindè cùm vidiſſet rem ſibi eſſe cum homine cordato, & qui non magìs poſſet animi fortitudine malorum ferre impetus, quàm prudentia blandis verbis & diſertis non ſuccumbere: abiecta ſtatìm perſona & ficta illa manſuetudine, repentè apparuit id, quod erat: & rursùs aliquod nouum excogitauit ſupplicium, quodam Amphione, qui inter ſuos primum locum obtinebat, ad hoc maximè incitante. Erat autem hoc ſupplicium, vt ſic & à tanta multitudine diſtenderetur Martyr, vt ipſæ quoquè membrorum diſſoluerentur compages, lictores autem quatuor circunſiſtentes, exiccatis boum neruis eum diù crudeliter verberarent.

Multi occiduntur.

Agathangelus.

Dirus cruciatus.

Poſtquàm verò ille quoq; fortiter huic reſtitit ſupplicio, & perindè àc ſi alius pateretur, ipſe impatibilis manſit & immobilis: Scio, inquit Diocletianus, ô Clemens, te eſſe animo valdè contentioſo, corpus autem illi poſſe inſeruire. Sed ipſe ne ſic quidem rursùs cedã, ſed etiam ferreis te aggrediar vngulis. es enim tu fortè ferreus & torpidus, & nullo ferè ſenſu præditus: vt videam an te fortè his excitauerim, quem ſomnus tam profundus inuaſit. Martyr autem, Rectè quidem, ait, dixiſti ô Imperator. Dormio enim velutì quendam dulcem ſomnum, me meo Chriſto ad labores pro eo ſuſcipiendos futurorum ſpe ſopiente: rursùs verò efficiente, vt ſim ſobrius & vigilans, quando eum prędicare oportet, & liberè loqui pro eius confeſſione. Hęc ille dixit, & Imperator quidem ſtatìm iubet lictores deſiſtere à verberibus: ſublimem autem eum in lignum tollere, & ſic eum ferreis carpere vngulis, donèc ei carnes omninò conſumptæ eſſent, ſanguis autem exinanitus, & ſola oſſa relinquerentur. Cùm itaque rursùs lictores ad [illegible] magnam adhiberent diligentiam, vt qui etiam ab occulto lictore atque adeò carnifice ad ea incitarentur, Martyr quidem primùm ſeipſum attendens, deindè etiam ad tyrannum adſpiciens, Non eſt, inquit, meũ corpus id quod adeſt, quo ego quidem ſum indutus, tu autem id nunc ô Imperator laceras. Neq; enim omninò dolore afficior, quomodò me oporteret, dum laceror: ſed quod mihi quidem datum fuerat à natura, paulatim præcedentibus priùs conſumptum eſt ſupplicijs, & nec parua quidem eius pars mihi eſt relicta: carne autem, quæ nunc ad oſſa mea accurrit, & membrorum continet compagem,

Martyris fortitudo.

Ferreis diſcerpitur vngulis.

gem,velutì quodam induméto meus me Chriſtus induit,propter quem priori me exui, eaque nunc craſa,me rurſus induet alia. Neque enim lutum defuerit figulo.

Cùm is ergò hæc & his plura dixiſſet, ceſſauit: Diocletianus autem iuſſit ei ignis faces adhiberi. Ei autem illa quoq; erant voluptati, vt quæ eſſent tanquàm lux, quæ vim ignis non haberet. Obſtupuit de cætero Imperator: & conuerſus ad eos, qui circunſiſtebant: Ego multos quidem punij,inquit,ex miſeris Chriſtianis,& multos etiam morte affeci: ſed nondùm vidi virum tam magno & excelſo animo præditum, ſed neque cuiuſquam corpus adeò validum & robuſtum, & cui mortem afferre eſſet difficilius. Eum ergò tranſmittam Nicomediam, Maximiano, vt eſt veriſimile, prodigium futurum incredibile. Neq; enim exiſtimo eum vnquàm incidiſſe in virum tam firmi & tam conſtantis animi. Hæc cùm mirabundus dixiſſet ijs, qui aderant, decernit vt Clemens vinctus trans mare mitteretur Nicomediam, examinandus à Maximiano, de eo ſcribens, & quæ priùs à Domitiano, & quæ à ſe rurſus paſſus ſit, quæ opinionem & humanam omnem naturam ſuperant: & hoc præterea ſignificans,quòd ſi eum quidem,quod eſt planè deſperandum,vincere & in aliam potuerit traducere ſententiam, eum rurſus remittat,rem illi gratam futuram,vt argumentum illius maximæ prudentiæ & ingenij ſolertiæ. Sin minùs,eum tradat beſtijs, vel etiam acerbis alijs ſupplicijs ei vitam adimat: nè ſi ampliùs,inquit,ſit ſuperſtes,& Chriſtianos & Græcos magnis afficiat incommodis,hos quidem corrumpens & attrahens: Chriſtianos autem efficiens difficiles ad tranſmouendum,eoſque muniens & confirmans.

Etiam tyrannus miratur eius conſtantiam.

Roma ergò ſanctus eſt eductus,multis quidem eum deducentibus,multis autem lachrymis quoque proſequentibus, quibus conſolabantur ſuam ab eo ſeparationem. Quis enim oratione perſequi potuerit ea, quæ tunc dicebant quidem fideles, & quæ rurſus propter ipſum fecerint? Nam alij quidem pedes tangebant,& manus amplectebantur: alij verò collum complectentes deoſculabantur,& propter ſeparationem amaras effundebant lachrymas. Alij ſe eius ſanguine inungebant, vulnera contrectabant, à veſtibus auelli non poterant: Vir præclarus & fortis, ſtrenuus decertator, qui ferro, dicentes, eſt validior. Qui ipſum autem abducebant, fracti fletibus, & ipſi quoque affecti animis, conſtiterunt diù, cedentes animorum perturbationi & ſpectaculo miſerabili. Cùm verò iam tempus vocaret, vt martyr nauem aſcenderet, vi & vix tandèm auulſus ab ijs, qui ipſum continebant, & tanquàm membrum commune abruptus ab omnibus,ciuitati ea,quæ par erat,& ſibi precatus, nauem aſcendit, & cœpit nauigare. Sed quid ſapiens gubernator vniuerſorum Deus in naue ſuo prouidet conſilio?

Magno piorum dolore abit Roma.

Is qui priùs ſolus martyrium effugerat ex ijs, qui ſub Clemente crediderant in carcere, de quo paulò antè ſumus nos eſſe dicturos polliciti, cùm eſſet Romanus quidem genere,Agathangelus autem nomine,hic vnà nauigat cum martyre. Cùm enim peruenìſſet ad nauem,in qua erat Roma enauigaturus,& cum nautis pauca eſſet locutus, eis facilè perſuadet,cumque ſenſim conſcendiſſet,in aliqua eius parte diteſcebat. Deus autem fuit,qui & nauem oſtendit Agathangelo,& effecit vt eſſent ei nautæ faciles, & citò fuerint ab eo perſuaſi. Poſtquàm autem iam martyr quoque adfuit ipſe cum militibus,& nauem ſunt ingreſſi, & diſtabant à terra circa ducenta ſtadia, videns Agathangelus milites quidem & inter ſe & circa nauem eſſe occupatos, ſolum verò ſacrum Clementem ſeorsùm Deum orare, à nemine viſus nec animaduerſus prope eum accedit: cumq; eius pedes præhendiſſet, ei in memoriam reuocat eius, quæ in cuſtodia facta eſt,confeſſionis & dati baptiſmatis. Deindè etiam narrat, quomodò è cæde effugerit,& quemadmodùm priùs ſciuerit nauigiũ,& quemadmodùm ſit ingreſſus, & quemadmodùm in ea delituerit. Martyr autem (quomodò enim par eſt eum fuiſſe affectum,cùm agnouit Agathangelum? erat enim primus ex ijs, qui tunc ab eo fuêre baptizati) ſalutabat,amplectebatur, benignè eum alloquebatur,apertè præ ſe ferebat, ſe viſcera habere refecta gaudio. Deindè etiam cœpit precari vehementiùs, partìm quidẽ gratias agens pro Agathangelo,& verba quę animi lętitiam ſignificabnt offerens: partìm autem Deum quoque inuocans,vt illi ferret auxilium,& rogans, vt is eſſet ſibi ſocius confeſſionis: Ago tibi gratias,Domine Ieſu Chriſte,dicens,qui mihi es ſola & vnica conſolatio & auxilium,quòd me neque in terra,neque in mari relinquas à tuo deſertum auxilio; ſed me per totam viam defenderis & deduxeris, & meum labore defeſſum animũ recreaueris eo,quem ſcis modo,eius conſolator effectus. Eccè enim nunc quoq;

Agathãgelus cũ martyre proficiſcitur.

 in

in mari in Agathangelo bono meo fratre mihi es cognitus, qui vel mihi ex ipſo nomine tuum ſpondet auxilium, vt qui Agathangelus, id eſt, bonorum nuncius, & ſit & dicatur. Sed ei quoquè concede ô rex Chriſte, vt ad finem tuam deducat voluntatē, & glorifica ipſum tua confeſſione, vt tu quoquè rurſùs in ipſo glorificeris.

Noctū diuq; precantur martyres.

Ille ergò cum Agathangelo ſic diù noctuq; precabatur, cibum quidem non ſumens, nam ne minimum quidem eis cibi vſquàm aderat, vt cuius Clemens nullam curā geſſiſſet omninò: viuum autem panem in corde & viuam illam aquam habentes, quibus obſcurè alebantur & potabantur. Diuturnæ ergò illorum, vt videbatur, inediæ miſerti milites, motique animo, benignèq; & humanè in eos affecti, eos cibis volebant impertiri.

Cibum accipiūt cęlitùs.

Illi autem laudabant quidem bonum militum animum, cibum verò non accipiebant, dicentes ſe eum deſupèr à Deo accipere. Quod autem illi dicebant, Deus effectum reddidit, & circa primam noctis cuſtodiam, cæleſte alimentum iuſtis ſuppeditabatur, & pane angelorum nutriebantur homines. Multi verò dies conſumpti ſunt ab eis in nauigando: & cùm Rhodum appuliſſent, alij quidem omnes è naui deſcenderunt ad quęrendum commeatum: eis autem, qui relicti fuerant pro cuſtodia ſanctorum, inſtabant ipſi vehementer rogantes & orantes, vt liceret eis accedere ad eccleſiam Chriſtianorum, & eſſe intemeratorum participes ſacramentorum. Atque tunc quidem dies celebrabatur Dominicus, & quicunque erant in inſula Chriſtiani, pauci autem erant, ad templum concurrebant. Ex his verò cùm quidam accuratè didiciſſet, quomodò ſe

Photinus Epiſcopus Rhodi.

haberent res ſanctorum, Antiſtiti Rhodi omnia ſignificat. Epiſcopo nomen erat Photinus. Ille autem nihil ampliùs cunctatus, cùm ſtatim accepiſſet multos ex ijs, qui aderant, Chriſtianis, venit ad litus, ad quod appulerat nauis, in qua erant ſancti, & cuſtodes vehementer orauit, vt martyres ſoluerentur à vinculis, & eis permitteretur venire in eccleſiam.

Cùm illi autem ceſſiſſent precibus, cum multis hymnis, quibus Deo aguntur gratię, in eccleſiam deducuntur martyres, & conſequenter ſacro libro propoſito, admirabiliter & præter opinionem declarauit vox Euangeliorum illa, quæ & tempus decebant,

Matth. 10.

& ſanctis conueniebant. Quænam autem ea ſunt? Nolite timere eos, qui corpus occidunt, animam autem non poſſunt occidere. Hoc veluti quandam diuinam dulcedinem ſanctorum inſtillauit animis, oculoſque ſimul & manus ſtatim ad cælos tollentes, præ gaudio orabant lachrymantes. Aedificatio autem in fide fuit res ea ijs, qui aderant,

Clemens Miſſæ ſacrificium offert.

omneſq; eos intuentes, ipſi quoquè apertè emittebant lachrymas. Deindè, pius ille & Dei amans Epiſcopus rogabat Clementem ſanctiſſimum, vt ſanctæ oblationis perageret myſteria. Quæ quidem cùm de more ab eo peragerentur, & omnes in contritione cordis, veluti nuda & aperta anima, eis attenderent, vident multi ex ijs, qui aderant, qui-

Viſio mirabilis.

cunq; ſcilicet erant digni talia intueri, ſtupendum ô Domine & mirabile ſpectaculum; lucis quidem carbonem maximum, in intemerata & myſtica menſa propoſitum, candidatorū autem multitudinem in aëre ſuperuolantem. Atq; illi quidem cùm viſionem ferre non potuiſſent, & humi pronos ſeipſos deieciſſent, iacebant, vt qui eum, qui ex ijs procedebat, ſplendorem contrà non poſſent omninò adſpicere. Cùm autem fama breui totam peruaſiſſet ciuitatem, multi etiam ex infidelibus publicè concurrebant: & maximè quicunq; aliquos ex filijs, cognatis vel domeſticis habebant laborantes aliquibus morbis immedicabilibus, frequentes concurrebant, ſecum ægrotos adducen-

Multi ægri ſanantur.

tes: & alios quidem ad pedes martyrum proijcientes, alios autem ad beatarum manuum contactum adducentes, eos ſtatim videbant à morbis expurgatos. Multorum quoquè gentilium curatæ ſunt animæ, & ſanationis ipſorum miraculo deducti ſunt ad veritatem.

Hæc milites obſtupefecerunt, & cùm viderent ciuitatis magnum in Clementem deſiderium, & timerent deindè, nè in eos aliquid innouaretur, & martyr ex eorum manibus effugeret, ei vincula rurſùs immittunt, & ad nauem abducunt, illi malè faciendi ſumentes occaſionem ex inſigni eius virtute. Pręceſſit autem Agathāgelus, & primus nauem aſſcendit, vt qui eſſet primus viam initurus martyrij. Cùm eis itaque ventus

S. Clemens venit Nicomediam.

ſucceſſiſſet ſecundus, Aegeum mare tranſmittunt: & cùm appuliſſent Nicomediam, deducuntur ſtatim ad Maximianum. Ille autem cùm accepiſſet literas Imperatoris, & multa quidem etiam ex ipſis didiciſſet, ea verò vidiſſet congruere literis, nempe adſpectum, qui quam profitebatur virtutem conſeruaret, faciem liberalem, morum libertatem,

tatem, nihil ſeruile, humile & abiectum, neq; quod facilè poſſet in aliam traduci ſententiam. Hęc cùm vidiſſet Maximianus, vt qui in iudicãdis illis multùm valeret, ſibi ſtatìm interdicit eius examinationem, & quaſdam bellicas cauſatus occupationes, præfecto Agrippino committit Clemẽtis cognitionem. Ille verò cùm eum ſtatìm ſiſti curâſſet, hoc ante alia interrogat, an ipſe eſſet ille Clemens, qui vulgò ità iactabatur. Cùm is autem ſe eſſe reſpondiſſet, & Chriſti ſeruum pręterea adiecisſet, ira motus Agrippinus, iuſſit militibus, vt ei in facie colaphum impingerent, dictitantes, ſe ſeruum Imperatorum, non autem Chriſti, vocaret. Martyr autem, Vtinàm, inquit, & domini & Imperatores veſtri, vocati eſſent Chriſti ſerui, & aliæ quoquè omnes gentes eis ſeruirent & parerent: & non eis potiùs improbè imperaret impietas, & ſtultè nos vincere contenderent.

Siſtitur pręſidi Agrippino.

Hæc cùm velutì flamma quædam incidiſſent in animum Agrippini, magis accenderunt fornacem inſaniæ, & Clementi quidem nihil reſpondit, vt qui oſtenderet conceptam in eum iram eſſe maiorem, quàm vt minis eam ſignificaret. Ad Agathangelũ autem adſpiciens, Tu verò quis es? inquit. Neque enim contineris in literis Diocletiani. Ille autem cùm viſum ſuum diuiſiſſet, & ſimul in cęlum & ad Clementem ſuſtuliſſet oculos, (vtrinquè enim ad ſe venturum ſperabat auxilium) Ego quoquè, inquit, ſum Chriſtianus, per ſeruum Chriſti Clementẽ hanc beatam nactus appellationem. Tũc Agrippinus iubet Clementem quidem in altum ſublatum cędi ac mutilari: Agathangelum autem boum neruis à lictoribus crudeliſſimè verberari. Quoniam verò magnus Clemens eiuſmodi tormentum tam magno & excelſo animo ferebat, & tantum aberat, vt plagarum vel modicam vllam duceret rationem, vt pro ſe & pro Agathangelo aſſiduè oraret: Pręfectus hęc parua eſſe arbitratus, & quæ animum non attingerẽt, in quo hoc adeò fixum & firmum inſederat, nè ad contrariam traduceretur ſententiam, vtrunque quidem relaxauit à caſtigatione, & tradidit in cuſtodiam: ſequẽti autem die iubet theatrum parari & beſtias, & numero multas, & genere diuerſas, & crudelitate inſignes. Atque ſancti quidem relicti in carcere, vehementiùs & intenſiùs vigilantes, vacabãt orationi: Angeli autem ad eos deſupèr aduolantes, pręparabant & confirmabant ad martyrium. Quicunque verò alij propter alias etiam cauſas habitabant in carcere, cùm eorum intenſam vidiſſent orationem, & deindè etiam ſenſiſſent aduentum angelorum, & illa admirabili obſtupefacti eſſent conſolatione, diuino quodam ardore eorum incitatis animis, prócidunt ad pedes ſanctorum, & rogant vt ipſi quoq; veniant ad Chriſti cognitionem, & nè reputentur indigni, qui illum confiteantur. Illi autem cum eis ad mediam vſq; noctem diſſerentes, ſuadentes, admonentes, docentes, non priùs deſtiterunt, quàm eos in vera fide inſtituerint, & diuino baptiſmo obſignauerint. Deindè cùm magnus Clemens ſola oratione eis carceris totam aperuiſſet ianuam, illos quidem lętus lętos dimiſit: ipſe autem ſolus cum Agathangelo manſit in cuſtodia.

Cruciantur martyres.

Ducuntur in carcerẽ.

Oratione patefacit vinctis carcerem.

Hoc Agrippinum valdè magno ciet furore, & cùm eos deduxiſset in theatrum, & ipſe priùs more leonis in ſanctos rugijſſet, deindè in eos quoquè leones & multas alias beſtias iubet immitti. Illi autem immiſſi, nihil quidem mali ſanctis omninò faciebant: ſed blandis potiùs & benignis eos intuebantur oculis, & nunc quidem eorum pedes hilariter lingebant: nunc autem in eos etiam placidè inſiliebant, non diſſimiliter facientes ijs, quæ canes ſæpè faciunt ſuis dominis, qui poſt longum tempus redeunt. Atq; ſanctis quidem beſtiæ nihil mali faciebant: Agrippini verò animum valdè percellebãt, qui erat de tota re mirandum in modum perplexus & animi dubius, &, vt dicitur, ea aggrederetur, quæ non poſsent effici: quanquàm erroris tenebræ vſqueadeò craſsæ eum detinebant, vt nec, cùm ea quidem vidiſset, intelligeret, & nec beſtiarũ ſaltem reuereretur illam ſupra naturam naturæ mutationem. Sanctis autem ea res fuit cauſa Deum glorificandi, & orantes dicebant: Gloria tibi Chriſte, quòd feræ quoquè ſint nos admirabiliter & pręter opinionem reueritæ, & confirmâſti quæ dicta ſunt per tuum Danielem prophetam. Eccè enim & leones & multæ immanes ferę in nos ſunt immiſſę, ſed tu omninò fuiſti nobiſcum, qui es etiam Deus Danielis.

Feræ blandiunt martyribus.

Dan. 6, 14.

Deindè verè agreſtis Agrippinus, cùm nihil, vt priùs diximus, eſset mutatus: ſed eius, quod admirabiliter feciſsent beſtiæ & præter opinionem, earum manſuetudinem dixiſset eſse cauſam, iubet ſubulas valdè candentes, eis per medios vtriuſque manûs digitos, ad ipſas vſq; vlnas infigi. Atque illæ quidem, vt ille iuſserat, athletis adactæ, thea-

Acerbiſſimi cruciatus eis adhibentur.

tro acerbum præbuêre ſpectaculum, vt multi ne liberè quidē intueri poſſent, ſed propter triſtitiam eius, quod cernebatur, humanis & clementibus conniuerent oculis effecêre. Cùm primùm enim ferrum carnes attigiſſet, illæ quidem velutì quendā primùm grauem ſibilum emisêre: deindè purpurea quędam pinguedo illinc deſcendēs cum ſanguine, videbatur vim ignis extinguere, nidoreque & fumo implebat aërem. Atque illi quidem, qui aderant, eius quod fiebat ægrè ferentes acerbitatem, & animi perturbationem apertè oſtendebant, & vt viri dimitterentur, clamabant. Agrippinus autem magis accenſus, & propter furorem impos mentis, iubet alias ſubulas & ipſas quoquè vehementer accenſas ſub eorum axillis vſq; ad humeros transfigi: quod quidem eis quoquè magìs auxit dolorem, & eis ſenſum longè immiſit acriorem. Populus itaque non ferens tam inhumanum ſpectaculum, ſed partìm quidem grauiter ferens magiſtratûs ſæuitiam: partìm autem iudicans admirabile id, quod factum fuerat, quemadmodùm Martyres tantis reſtiterint inſultibus, & nō vnà cum eis protinùs quoquè animas emiſerint, iecerunt quidem vndiquè lapides in Magiſtratum: magnus autem eſt Deus Chriſtianorum, voce quàm potuerunt clariſſima clamauerunt. Cùm magnus itaque, vt eſt conſentaneum, exortus eſſet tumultus, & pręfectus ſuæ ſaluti fuga conſuluiſſet, liberè & ſecurè Martyres in montem Pyramin aſſcenderūt, in quo & ſacrificia fiebant à gentilibus, & deorum apud eos inſignium occultabantur ſimulacra.

Item alij acriores.

Populus iacit lapides in tyrannū.

Sed ne ſic quidem iraſci deſijt Agrippinus: ſed cùm per ſuos ſatellites eos multos dies diligenter quæſijſſet, vix tandèm inuenit ſanctos: & cùm ſequenti die iuſſiſſet per pręconem conuenire in montem omnes, qui erant initiati dijs & dęmonibus, ipſe quoquè in eo pręſidet in alto tribunali: & cùm ſanctos in medium produxiſſet, Cur, inquit, veſtris præſtigijs & incantationibus in populo ſeditionem excitâſtis: vt manus autem in nos tollerent, & ad deos negandos & maledictis inſectandos procederent, perſuaſiſtis? Martyres verò, A nobis quidem, dixerunt, ô præfecte, nihil factum eſt, quo moueretur & ad ſeditionem concitaretur populus: ſed vel nobis ſilentibus verus eis ex ipſa veritate cognitus eſt Dominus, & eum magna, vt ipſe nôſti, voce viuum ſolum Deū prædicauerunt. Tu autem ſi aliquod rursùs nobis velis propter ipſum inferre ſupplicium, infer nos differens. poteſt enim is ab eo quoquè nos liberare, & à veſtris manibus eripere. Sic à Martyrum anima & ſententia turpiter victus Agrippinus, corpora ſaltem ſtudebat ſuperare: cumque eos extendiſſet in petra, quæ erat ſuper verticem montis, & craſſiſſimis lignis oſſa eorum confregiſſet, & carnes, proh dolor, conſcidiſſet, deindè inijcit in ſaccos, & eis maximis alligatis lapidibus, per latera montis deijcit vehementiſſimè. Atq; eorum quidem, qui aderant, nullus erat cui non eſſet perſuaſum, ſtatìm morituros martyres, illo vehemētiſſimo impetu diſcerptos & diſtractos. Illi autem cùm ferrentur tam celeriter, ne ad extremum quidem montis lateris conſtiterunt: ſed cum ab ipſo quoquè litore decidiſſent, dilapſi ſunt in profundum maris.

Nota tyrānі atrocitatem.

Illic itaq; ſtabant ex pijs aliquot ad Martyrum venandas reliquias, vt ſi ex eis aliquid à mari eijceretur, id tollerent. Cùm illic ergò ſatis diù permāſiſſent, vidēt ſaccos è profundo redditos, & ſensìm aquis ſupernatantes. Cùm ergò nauem aſſcendiſſent, & prope ſaccos fuiſſent, viuentes (ô tua Chriſte rex potentia) Martyres ſuſcipiunt, ne paruum quidem illarum plagarum veſtigium adhuc in ſe habentes. Media autem nocte magna quoquè lux ſanctos è cælo circunfulſit, & angeli apertè manum eis præbuêre: & cùm in terram eduxiſſent, eos cæleſti alimento impertiêrunt, & malis aſſiduis deiectam eorum virtutem recreârunt. Deindè cùm ſic ſancti in mediā acceſſiſſent ciuitatem, & alijs ſanctis Dei narrabant magnalia, & ipſi manus in cęlos extollentes, ei gratias egerunt vehementiùs. Eorum autem in ciuitatem aduentus acceſſio in tranſitu, fuerūt duo quidam cęci, ſtantes in quadam porticu, & alius, cui erant manus torpefactæ, & alius rursùs, cui corpus laborabat paralyſi, qui ex beatarum illarum manuum ſolo contactu, ſine labore & mercede inuenerunt curationem. Multi quoquè alij, qui varijs morbis laborabant, cùm ad eum confluxiſſent, eandem quam illi fidem afferentes, eandem quoquè conſecuti fuère curationem.

O miram Chriſti potentiam.

Miracula fiunt.

Cùm ergò hæc quoquè didiciſſet præfectus, & ipſa cognouiſset experientia, ſe non modò nihil proficere, dum puniret martyres, ſed ſuam potiùs lædere religionem, vt qui multos videret ex gentilibus, ijs quæ præter opinionem ab ipſis fiebant miraculis, transfugere ad pietatem, non audet quidem ipſe ampliùs certamen ſuſcipere, ſed de

eis

eis ad Maximianum refert Imperatorem, qui procùl à Nicomedia cum toto verſabatur exercitu: cumque alia ſingulatim retuliſſet, & quòd orti quidem eſſent in regione Galatarum, patria autem Ancyranorum, cùm eas accepiſſet Maximianus, & legiſſet ea quæ continebantur, eum veretur rursùs examinare, hoc prętextu rem volens euitare. Nam cùm eos Ancyræ eſſe ortos literæ ſignificarent, illuc ſanctos ad quendam Ducem transmittit, nomine Curicium, dicens: Aequum eſt, vt quę genuit, eos & habeat, & alat, & puniat. Tantum ſolertia & ſapientia & excogitandi facilitate valet Dei prouidentia, & in rebus dubijs exitum tam facilè inuenit, & Clemens, qui tantum terræ & maris obiërat, & tandiù fuerat peregrinatus, in chariſſimam & iucundiſſimam, ſicut optabat, patriam reuertitur: Quam cum lęto & alacri animo eſſet ingreſſus, Gloria tibi Domine Ieſu Chriſte Deus, dicebat, quòd meas preces exaudiëris, patriæque & meorum Maiorum ſepulcris me cum pulchra reddideris acceſſione, cum ſocio, inquam, certaminis Agathangelo: vt vbi natus ſum, illic etiam decedam. Deindè ad Curicium præſidentem in quodam loco, qui vocabatur Cryptos, id eſt, occultus, vbi etiam parua quędam ædificata fuerat eccleſia, viri ſiſtuntur egregij. Ille autem conans eos inducere, & ad ſe pellicere ingenij acumine & ſolertia, eos ità eſt allocutus ſtatìm in principio: Siſtūtur Curicio duci.

Cùm accuratè, ô viri, de vobis didicerim, & quantū terræ obiëritis, & quot & quanta ſubiëritis pericula, & quot mortis genera vobis intentata effugeritis, ipſe quoquè animo afficior, & vel eorum ſola frangor auditione, & efficior vobis quodammodò ſocius calamitatum: & ideò illa magiſtratûs depoſita ſeueritate, tam benignè vobiſcum & placidè colloquor. Videris enim mihi omninò, ô Clemens maxime & admirabilis, eò quòd ex hac pręſtantiſſima natus ſis ciuitate, in eaque creueris & doctus ſis & educatus, ea de cauſa ne pius quidem in deos in alia videri voluiſſe ciuitate, niſi priùs in tuam redijſſes patriam, pro alia, vt videtur, remuneratione hoc illi reſeruans. Sunt ergò nunc à te ciuitati & nobis agendæ gratiæ. Te aūt conſequatur præclarus quoquè Agathangelus. Nolite ergò differre, ſed dijs de more ſacrificate. Sancti verò, Quomodò, dixerunt, fueris nobis ſocius afflictionum, quibus ſunt voluptati afflictiones? Lętamur enim his perpeſſionibus, & eò magis, quòd non talia pati, perpeſſionem eſſe ducimus & calamitatem: ſicut etiam perpetuam rursùs beatitudinem, ſi in præſenti Chriſti fide & in hac conſummemur confeſſione. Quòd ſi oportet nos eſſe inter nos ſocios calamitatū, oportet nos veſtrorum potiùs malorum miſereri, qui verum Deum ignorantes, nullo ſenſu prędítis, proh dolor, ſimulacris & ſurdis miſerè eſtis dediti. Vide ſibilos tartarei ſerpentis. Martyrum conſtantia.

His grauiter efferatus Curicius, Quoniam, inquit, vt videtur, malarum eſtis partium, & vt videtur, lætamini dum cruciamini, ego quæ ſunt vobis cordi, præbebo liberaliter & magnificè. Cùm itaque ſtatìm ferrum vehementer accendiſſet, vt etiam ignis ſcintillas vndequaquàm emitteret, eum ſubijcit axillis magni Clemētis: & deindè cùm lateribus vlnas fortiter alligâſſet, vt dolorem ſentiret acerbiorem, lignū magnitudine ei æquale figit in terram: & Clemētem quidē iubet rectum in eo alligari: Cùm Agathangelum autem ſublimem ſuſtuliſſet, & lictores circa eum omni ex parte ſtatuiſſet, eorum latera & tibias ſimul cædebat. Interìm autem eos velutì ſubſannans, interrogabat an ſentirent ſupplicia. Cui magnus Clemens illud Pauli in tempore reſpondit: Quantùm externus homo noſter corrumpitur, dicens, tantùm internus renouatur. Dux itaque ſummam illius tolerantiam contendens rursùs ſummis ſuperare ſupplicijs, ferream quoquè galeam, cùm eam quantùm potuiſſet accendiſſet, ferens poſuit ſupra caput martyris: & ſtatìm fumus quidem mittebatur per os, per nares, per aures. Cùm ille autem profundè ingemuiſſet, & Deum inuocâſſet, O aqua, inquit, viua, imber noſtræ ſalutis, ipſe, inquit, tuum inſtilla mihi rorem. Nos quidem priùs ex aqua eduxiſti, & nunc ex igne educ in refrigerium. Hęc dixit, & paulatìm frigida euaſit illa machina, & defeſſi ſunt, qui ipſum cędebant Agathangelum. Quod quidem cùm Dux vidiſſet, eum inuaſit tremor & admiratio: & ſtatìm iuſſit ſanctos abduci in carcerem, inopiam cōſilij tegens prętextu miſericordiæ. Noua ſupplicia, eaq; horrenda. 2. Cor. 4. O immanitatem.

Sapiens autem Sophia, quæ, vt diximus, eius erat & mater & inſtitutrix, & bono Clementi effecta erat omnia, cùm poſt longum tempus eum vidiſſet ſic redijſſe cum ornatu confeſſionis & ſplendida ſtola martyrij, & rursùs in patria euaſiſſe clariorem acceſſione periculorum, habebat cor plenum lætitia, & ſperabat ſe mox viſuram coronas, quæ deſupèr mitterentur. Noctù autem veniens in carcerem, complexa Clementem,

tem,

terri, & præ gaudio in eum emittens lachrymas, os, manus, lachrymas, & omnia deniquè illius membra germanè & ſuauiter deoſculabatur. Deindè quomodò illinc nauigauerit, quibusnam traditus fuerit, & quænam interim ſuſtinuerit, & quemadmodùm tanto tempore decertauerit, & quiſnam ſit, qui cum eo ſub hoc duce decertauit, & cum eo rursùs eſt incluſus, ſingula apertè interrogauit. Poſtquàm verò magnus Clemens ſingulatim omnia, quomodò ſe haberent, expoſuit, cùm eorum abſterſiſſet ſanguinem, & mundis linteis mundâſſet vulnera, eis apponit alimenta, quibus ſciebat Clemētem nutriri ab ineunte ætate. Cùm interim autem cōſiderâſſet Curicius, quòd nihil ab eo poſſet eiuſmodi excogitari ad ſupplicium, vt virorum tantam ſuperaret tolerantiam, Vicario cuidam, cui tunc Ameſenorū data erat adminiſtratio: erat autem ei nomen Domitius, de eis mandat cognitionem. Cùm verò ad eum deducerentur martyres, quæ filiorum aut Martyrum potiùs amore tenebatur, ab eis abeſſe non potuit, ſed prompto & alacri animo ſequebatur cum ijs, qui ab ea alebātur, pueris: quos quidem, vt priùs diximus, ei Clemens adſciuerat.

Sophię matronæ humanitas.

Cùm autem ad Maximianum ſtatim eſſet relatum de pueris, iubet, vt ſi voluerint quidem diſcedere à Clemente, eis permittat domum redire. Sin verò ab eo non facilè recedant, vt eos morti dedat. Cùm hæc ergò in pueros lata eſſet ſententia, eos appræhendentes milites, conabantur eos per vim auellere à Martyre. Cùm ab eo autem diſiungi nō ſuſtinerēt, ipſos ſe humì deijcientes, & ambabus manibus pedes illius amplectentes, non priùs dimiſerunt, quàm vnuſquiſque eorū enſe vitæ finem acceperit, cùm cōſtantiam & prudentiam ſupra ętatem oſtendiſſent, & apertè monſtrâſſent, perfectum hoc donum deſcendiſſe deſupèr à patre luminum, boni animi & inſtituti munificentiſſimam remunerationem. Atque locus quidem, cui puerorum corpora ſorte obtigerunt, appellabatur campus. Pia autem Sophia, propter ſummam ſuam in eos beneuolentiam, gerebat etiam curam mortuorum corporum, nec ſe dignum eſſe exiſtimabat, ſi ea humì videret iacentia: ſed vel inuita à magno Clemente diſiuncta eſt & diuino Agathangelo, cùm eis priùs vale feciſſet, & dixiſſet quòd ſi Deus daret, ad eos rursùs rediret. Quamobrem cùm illa puerorum corpora manibus ſanctis ſanctè humo texiſſet, illa quidem lęta domum eſt reuerſa.

Pueri aliquot necantur.

Martyres verò cùm ad Ameſenorum perueniſſent ciuitatem, & genua in terram aliquandiù inclinant, & cùm vt Deus eis rursùs adeſſet ad auxilium, cum calidis inuocâſſent lachrymis, à militibus adducuntur ad Domitium. Sed ille cùm eſſet occupatus in examinandis alijs Chriſtianis, eos in diem ſequentem reſeruat certis tribunalibus & ſupplicijs, dicens non eſſe honeſtum, vt de eis cognitionem alijs adiungeret. Ad eum ergò adducuntur die ſequenti cum generoſo & excelſo animo, & qui erat expers omnis timoris: qui tantum abeſt, vt ſi quid graue paterentur, cederent & pietatem proderent, vt etiam ipſum iudicem magnus Clemens conatus ſit in ſuam traducere ſententiam, docens de bonis futuris & de vita immortali, quæ expectant, qui pati propter Chriſtum conſtituerunt. propter quem nos quoquè, præſentia, dicebat ſupplicia lubenter ſuſtinemus: & adhuc his plures afficiens admonitiones, & eius aures implens doctrina iucundiſſima, adeò vt ipſe quoquè Agathangelus repletus voluptate, procideret ad eius pedes, & cùm illinc deindè ſurrexiſſet, eum ſit complexus, & ſuaue illud os ardenter deoſculatus. Sed Domitius, vt eſt in prouerbio, erat aſinus ad lyram in audiendo: & nec pauca quidem intelligebat ex eis, quæ ab eo dicta fuerant, ſed cùm ab errore totus detineretur, arma capit contra Martyres, exiſtimans fore, vt eos à pietate traduceret. Certè & eos à ſe inuicèm ſeparat, vt etiam ſic in eos incideret imbecilliores, & ſingulos ſeorsùm ducit ad examinationem. Sed totum euenit contrarium. Nam cùm diſiuncti eſſent corpore, erant omninò colligati ſpiritu, & reuerentes eas, quæ erant inter ſe inuicèm factæ conuentiones & confeſſionem, ſic ſeipſos effecerunt magìs generoſi & magìs excelſi animi, eam, quæ erat à ſe inuicèm, incitationem à ſe contendens vterque accipere.

Martyres ad Ameſenorū vrbē ducuntur.

Mira S. Clementis virtus.

Impius ergò ille iudex, cùm eos ab initio punire ſtatuiſſet, ciſterna quadam calce impleta, ſanctos in ipſa defodit. Deindè cùm propè ſtatuiſſet milites, iuſſit vt eos diligenter ſeruarent: nè fortè, inquit, Chriſtiani eos noctù ſuffurentur. Et hæc quidem ille ſtultus, & verè ſtulta aggrediens, vt nouit Deus. Quomodò enim fornax, quæ olim tres ſuſcepit pueros, nullo eos dolore nec vlla affecit moleſtia, & vt dicam cum diuina ſcri-

Merguntur martyres in calcem.

Dan. 3.

ptura, ne vnum quidem eorum pilum læſit: ità etiam in his factum eſt. Nam cùm hora ſecūda iacti eſſent in calcem, toto die (erat autem paraſceue) ſteterunt nullo malo affecti, Deum laudantes: veſperè verò & lux eis deſupèr emicuit, & per totam noctem eos circunfulſit. Miraculum autem fructus quoquè eſt cōſecutus. Duo enim ex militibus, quibus erat eorum demandata cuſtodia, hunc ſplendorem mirati & hanc alacritatem, & lubenter in calcem inſiluerunt, & Chriſtianos ſe eſſe confeſſi ſunt. Cùm verò iam dies appareret, eos eſſe mortuos exiſtimans Vicarius, qui erat impietate mortuus, iubet eorum corpora eijci è ciſterna. Et cùm acceſſiſſent ij, quibus erat eorū commiſſa cuſtodia, vident eos, & milites qui ad eos transfugerant, nihil quidem graue ſuſtinuiſſe: ſed habere diuinam quandam gratiam in ſuo vultu efflореſcentem, & è facie dulcem quendam radium emittere. Cùm eos ergò è ciſterna extraxiſſent, de militibus Vicario renunciant, (erant autem eorum nomina Phengon & Eucarpus) & illo iubente protinùs fuêre crucifixi, clara quoquè ipſi luce confeſſionis habentes oculos illuminatos, & iam remunerationum fruentes prooemijs. Duo milites credūt, & crucifiguntur.

Clemens verò & Agathangelus adhuc currebant in ſtadio martyrij: Vicarius autem ſtudebat eis quoquè vitam præſentem adimere, vt qui nec videret eos perſuaderi bonorum promiſſionibus, nec omninò malorum cedere inſultibus, plures adhuc & præclariores volens eis coronas contexi. Dehinc certè Vicarius iuſſit duo lora excindi ex tergis vniuſcuiuſque: deindè autem ipſos quoq; verberari virgis toto corpore vehementiſſimè. Illi verò, cùm etiam eis carnes conſcinderentur, & oſſa contererentur, fortiter tamen & conſtanter ſuſtinebant præſentia, tanquàm ad impatibilem iam traducti naturam, & nullam ſentientes neceſſitatem corporis. Præclarus autem Clemens tales quoquè voces ad Deum loquebatur, dicens: Domine Ieſu Chriſte, qui quicquid ſpirat, è luto proprijs fabricatus es manibus, & homini neruos & oſſa & aliam cōſtruxiſti figuram: qui etiam nos ſæpè contritos confirmâſti, & concidentes ſtabilijſti, afflictoſque & proſtratos erexiſti, ipſe oſſa quoquè noſtra nunc contrita erige, & tua imple exultatione. Ipſe enim es ô rex inuicte, qui in nobis hoc certamen decertas: vt per noſtram imbecillitatem tua apertiùs oſtēdatur potentia. Quomodò enim hoc corpus, in quod cadit interitus, tales vicerit perpeſſiones? Ità magnus Clemens cum Deo loquebatur. Vicarius autem videns eos ſuperare præſentia, ad alium modum proceſſit ſupplicij: & cùm duos ferreos candefeciſſet grabatos, facit vt in altero eorū alter recumbat. Cùm verò multum ignis inferiùs ſubſtrauiſſet, oleum & ignem & picem & ſulfur infundit. Cùm multus ergò, vt eſt conſentaneum, fumus & flamma ſublati eſſent in magnā partem aëris, ij quidem, qui circunſiſtebāt, quinetiam ipſe quoquè cum eis magiſtratus, id quod erat rei & naturæ conſequens, credebant omnes ſanctos eſſe mortuos. Significabat autem iam lictoribus quoquè Vicarius, vt rogo extincto, corpora ſanctorum iacerent in fluuium. Eos verò inuaſerat quidam dulcis ſomnus & inexplicabilis. In ſomno autem viſio quoquè accedebat. Viſio verò erat ipſe agonotheta Chriſtus, qui cum exercitu angelorum apparuit, & dixit: Nolite timere, ego enim ſum vobiſcum. Illi ergò cùm ab hoc diuino ſomno eſſent expergefacti, communicabant ſibi inuicèm viſionem, tanquàm in herba molli & odorifera, non in media autem flamma, iacentes.

Nota truculentū tyrannum.

Candentes grabati eos excipiunt.

Chriſtus eis apparet.

O miraculum.

Cùm eos verò Domitius vidiſſet ità admirabiliter & præter opinionem ignem ſuperauiſſe, nec ſciret deincèps quidnam eis faceret, remittit eos ad Maximianū, qui tunc ex Tarſo reuertebatur Ancyram. Cùm ſancti ergò ſub militibus cum multis quoquè alijs Chriſtianis eſſent iter ingreſſi, quoniam & vitæ longitudine defeſſa erant corpora, & alioquì via, qua erant tranſituri, erat admodùm deſerta & planè aquæ expers, ſitis eos vrebat vehementiſſimè. Ea cùm viderent grauiter premi eos, qui vnà iter ingrediebantur, & mox eſſe defecturos, ad preces cum genibus ipſum cor quoquè inclinantes, Domine Ieſu Chriſte Deus noſter, dicebant, qui etiam priùs aquas maris, tanquàm murum firmas effeciſti & ſtabiles, & aquam rurſùs eduxiſti è petra, ipſe nūc quoquè ſuper nos reſpice, reſpice, inquā, Rex. valdè enim ardet noſtra anima, & currimus in ſiti æſtûs in loco, qui eſt ſine aquis. Te autem volente, omninò & terra aqua, & rurſùs aqua terra fit. Hæc & dicebant, & calidæ lachrymæ eis fluebant ex oculis. Cùm itaque oràſſent, & protinùs in cælum ſuſpexiſſent, purum quoddam & perſpicuum fluentum ex illa arida & inculta terra emittitur. Ex quo cùm bibiſſent, eam quæ eos premebat ſitim ſedârunt.

Exod. 14. & 17.

Miraculū.

Cùm

Cùm huius autem rei fama etiam ad eos, qui procùl erant remoti, peruaſiſſet, ad ipſos confluebant qui circuncircà habitabant, & magna hominū multitudo, qui multis & varijs morbis vexabantur, ad eos adducebatur. Manuum autem ſolus contactus fuit vnicuique morbi medicamētum. Beatiſſimus ergò Clemens (ad ipſum enim ſolum rursùs reuertitur oratio) propter Chriſtum pati adeò ſitiebat, vt nec vitæ quidem ſuæ tempus oraret minui ſupplicijs, ſed eius ſepta extendi perpetuò, Domine, dicens, qui es ſolus rex ſeculorum, ne me abduxeris in dimidio dierum meorum, his quotidianis defeſſum periculis: ſed præbeas mihi peccatori per totā meam vitam omnia pati pro tuo nomine & tua confeſſione, & vel ipſa tibi membra ſacrificare, vt ea rursùs accipiam cum maiori ſplendore. Hæc ſimul àc precatus eſt, viſus eſt ſibi vocem audire ex alto, dicentem: Quæ petijſti Clemens, ea nunc tibi data ſunt. Te fortiter gere, & tuas vires confirma, & certaminis curſum conſtanter confice. Vniuerſum enim quod tibi reſtat vitę tempus, cum ijs, quę certando iam à te ſunt peracta, numerabitur ad viginti & octo annos martyrij. Sic ergò egregius Clemens, cùm è cælo accepiſſet certum pignus martyrij, ad Ancyranorum ciuitatem rursùs confidenter procedebat vnà cum Agathangelo. Qui eos autem abducebant milites, audientes Imperatorem adhuc verſari Tarſis oppido Ciliciæ, illuc ad eum ſanctos ducunt. Ille autem cùm eos ſtatim ſiſti curâſſet, & id quod re vera erat celâſſet, ſimulata benignitate, humanè & placidè eos primùm conabatur inducere:

Nota patiendi deſiderium.

Idem habet Nicephor. Eccl. Hiſto. lib. 7. ca. 14.

Mihi videmini, dicens, ô viri, propterea in hodiernum vſq; diem non induxiſſe in animum, vt omninò cederetis, ſed in eos potiùs, ad quos miſſi eſtis, immorigeri fuiſſe & contentioſi, vt ad nos vſque veniretis, & non priùs in alicuius alterius, quàm in ipſius Imperatoris oculis mutaremini. Scit enim ſæpè pręſentia Imperatoris animum quoquè transmutare, & id quod eſt valdè inimicum, prouocare ad beneuolētiam. Ecce ergò noſtro adſpectu dignati eſtis in pręſentia, propediem autem digni quoquè noſtra cenſebimini beneuolentia, ſi priùs deos vt ſeruatores & communes hominum curatores colueritis. Præclari autem viri pręclarè admodùm reſpondentes: Quòd ad tuam quidem potentiam, dixerunt, deducti ſumus, ô Imperator, ipſi quoquè lætamur: ſed vt qui pro tuo tribunali ſupplicio propter Chriſtum, non aliquo aūt alio honore, digni ſimus cēſendi. Sic enim cum magna fiducia ſiſtemur ad illius terribile, & quod corrumpi minimè poteſt, tribunal: quam vt conſequaris, te quoquè rogamus ô Imperator. Ipſe enim eſt, per quem & reges verè regnant, & tyranni in terra dominatum obtinent. Ipſe enim eſt, qui & deſtruit omnem gentem, & Romanorum extollit imperium, & adhuc magìs extollēt, & per ipſum omnibus dominabitur gentibus. Quod quidem Propheta quoquè appellat virgam ferream, Dedi tibi, dicens, gentes hęreditatem tuam, & poſſeſſionem tuam fines terræ. Paſces eos in virga ferrea. Porrò autem Imperatores quoquè, qui vos ſequentur, excitabit pios & veri Dei cultores. Nam hoc quoquè priùs elocutus eſt ſpiritus.

Fallacia ſatanæ.

Martyrum inuicta fortitudo.

Pſal. 2.

His ergò vehementiùs commotus Maximianus, Quoſnam, inquit, ô vos, qui violenta eſtis morte perituri, legiſtis libros fatidicos, qui hęc fabulantur? Illi autem, Non fatidicos, ſed propheticos potiùs, dixerunt, ô Imperator, in quibus vtiquè hoc quoquè ſcriptum eſt: Exurgere faciet Deus in diebus nouiſſimis reges pios. Maximianus verò, dum ij hęc dicerent, interrumpens orationem, Quid verò, inquit, Non nos ij ſumus, qui in deos tanta pietate vtimur, vt eos quoquè qui eis non párent, vt nunc vos, malis afficiamus grauiſſimis? Quamobrem magnus Clemens, ſilentę Agathangelo, Sed ô Imperator, inquit, ſi fuiſſet quidem aliqua mutatio impietatis, ex quo illud prædictum eſt propheticum, ea quæ à te dicta ſunt, aliquam haberent rationem. Cùm autem cultus ſimulacrorum in hodiernum vſque diem abundet in orbe terrarum, clarum eſt, futurum omninò aliud tempus piorum Imperatorum. Cùm ex his ira, quæ cohiberi non poterat, eſſet incitatus Maximianus, loqui quidem deſijt: fornax verò, Chaldæorum fornace longè maior, ſanctis fuit accenſa. Sed eos quoquè in ipſam iniectos, diuina rore perfudit gratia: ſicut illic pueros, ſic hìc conſeruans Martyres. Atque totam quidem noctem & diem eos fornax tenuit: illinc verò audiebatur quidam ſonus feſtum celebrantium, ſuauèque olens & dulcis fumus ex eo ſursùm emittebatur.

Iactantur in fornacē, ſed nihil lęduntur.

Hæc ſignificantur Maximiano. Ille autem, cùm iam flamma extabuiſſet, accedens, videt ſanctos in ea ſaluos, ô miraculum, cùm flamma ne vel ſolum quidem eorum pilum

lum læſiſſet: ſed manus quidem haberent in cælũ extenſas, labra verò mouerent ad glorificationem. Quos cùm curâſſet ſtatìm ad ſuum tribunal ſiſtendos, Vel in hoc, inquit, mihi ſaltem gratificemini, vt ſignificetis quibuſnam incãtationibus igni vim ademitis. Illi autem, Non incantationibus, dixerunt, ô Imperator, ſed ſola eius, qui dixit, promiſſione: Etiamſi per ignem tranſeas, flamma non te comburet. Hæc ergò rurſus mordebant & malè habebant Imperatorem, & eos iuſſit trahi publicè, & conuelli à lictoribus, & extrema perpeti. Sed hęc quoquè illi malè ceſſerunt. Nam tunc quoquè multi ex infidelibus, videntes ſpiritus, qui non poterant redigi in ſeruitutem, & animum, qui deijci & deprimi non poterat, planeq; fiduciã ſpirabat & libertatem, & hoc quod eſt maximũ, homines qui acerbè trahebantur & conuellebantur, & quid non graue patiebantur, & non ſolùm non cedebant, ſed euaſerant quodãmodò robuſtiores & vegetiores, & pleni erant fiducia, & ſuperabant ipſum Imperatorẽ. Hæc videntes, & patriam abiurabant religionem, & eis ſe adiungebant, & ei, qui ab ipſis prędicabatur, Chriſto.

Eſa. 43.

Multi credunt in Chriſtum.

Cùm itaq; conſilij inopia eſſet planè ex omni parte implicatus Maximianus, Martyres ità vt erant vinctos tradit in cuſtodiam, cùm eos damnâſſet quatuor annos habitare carcerem: ſi fortè, inquit, quod intercedit tempus, ſit eorum ſoluturum conſtantiam, promptiq; & alacris animi hebetaturum vehementiam. Sed ea contrà atquè ſperabat euenerunt. Bono enim & tranquillo animo fuerũt intereà, & cùm iam tempus adeſſet præfinitum, perindè ac ſi fuiſſent incluſi herì & nudiuſtertiùs, acrem & vehementẽ ſeruabant zelum ad confeſſionẽ. Deſiderium enim in Chriſtum, & ſpes futurorũ, efficiebant vt habitarent carcerẽ non ſecùs, àc magnificas ædes & palatiũ. Maximianus ergò cùm hęc quoquè didiciſſet, ipſe quidem recuſat ampliùs ſuſcipere aduersùs eos certamina: deliberabat autem, ad quem eos decęterò tranſmitteret, prætextu quidem, quòd propter inſignem impietatem ne Imperatoris quidem eſſent digni tribunali: Vera autẽ cauſa erat, quòd cùm eos inueniſſet omnibus eos inducendi rationibus ſuperiores, & neq; induci bonorum promiſſionibus, neq; flecti malorum inſultibus, verebatur adhuc manus cum eis conſerere, generoſum & qui deprimi non poterat eorum ſpiritum, eius deprimere gloriam & aliquid de magnitudine detrahere exiſtimans.

4. annis ſunt in carcere martyres.

Ei autem ſic deliberãti, aderant multi quoquè alij ſimul magiſtratus & præſides, qui ex multis conuenerant prouincijs. Inter quos erat etiam ſacerdos, qui erat quidẽ principatu inſignis, ſed erat longè impietate inſignior, & multos Chriſtianos multis ſępè & varijs ſubiecerat ſupplicijs. Ei mãdat Maximianus cognitionẽ de martyribus. Cùm aũt perſuadendi magna vi eſſet præditus, & ad alliciendas hominũ mentes artifex egregius, & alioquì ſtuderet oſtẽdere, eos qui ipſum præceſſerant, non ex Martyrũ animi magnitudine, ſed ex ſua potiùs ſimplicitate illis præbuiſſe victoriam, ſedẽs in tribunali effecit, vt viri illi egregij coram ſe ſiſterentur, & variè cum eis decertare eſt aggreſſus: modò quidem lenitate & pecunię promiſſione: modò verò acerbitate & minis rerum malarum: nunc blanditijs, nunc indignatione, & partim quidem aſperarũ rerum experiẽtia, partìm autẽm ijs, quæ pręceſſerant, adhibendo medicinam tanquàm ex pœnitẽtia. Cæterùm cùm primùm fecit vt ſiſterentur Martyres, Adeſte, inquit, ad ſacerdotem, quem nullus, inquit, effugit ex Chriſtianis, qui Pontum habitant & Galatiam: ſed multos quidem perſuaſos honoribus affeci & muneribus, & dijs, quod quidem eſt maximũ, reconciliaui & effeci familiares: multos verò ex ijs, qui nõ paruẽrunt, ferro & igne conſumpſi, & morti tradidi acerbiſſimæ. Cui quidem vos quoquè parentes, ſacrificate, vt pro portione tot malorum, quæ tot annos patimini, vos bonis fruamini.

Impiiſſimo ſacerdoti dæmonum traduntur.

Ad hęc dixerunt ſancti: Qui nos pro meritis eſt remuneraturus & honoraturus, eſt Chriſtus, qui dona habet tam excellentia, vt ne condignę quidem ſint huius ſeculi paſſiones ad gloriam, quę eſt in nobis ab ipſo reuelanda. Propter quę ſacerdos quoq; fecit ſimiliter ijs, qui præceſſerant, & eos iuſſit cędi in humeris, donèc eis ipſa oſſa aperirentur. Cùm autem Martyribus pręſentia viderentur eſſe leuia, ſpina quoquè ſimiliter cędebatur, donèc à pręſentibus oculis viſa eſt oſſium compoſitio, & tota dimẽſa eſt compago vertebrarum. Sacerdos ergò tam miſerè & tam miſerabiliter victus eſt à Martyrũ fortitudine. Quocircà quę illos pati erat veriſimile, ipſe potiùs ſuſtinebat. Nam ij quidem, cùm ille iuſſiſſet, ſuis pedibus redièrunt in carcerem: Ille autem cùm ex pudore & ęgritudine quòd vinceretur, linqueretur animo, & multis portaretur manibus, turpiter receſſit à Tyrannico tribunali.

Rom. 8.

Rurſus crudeliſsimè cæduntur.

Interim autem dum ſancti irent in carcerem, carnes quæ eis decidebāt cum ſanguine, effecerunt vt fideles vndiq; ad eas colligendas concurrerent, tanquàm ad quendam theſaurum bonorum. Quas quidem ſtatim cum ipſo puluere tollentes ſitientibus manibus, credebant ſe quandam benedictionem attrahere & gratiam. Poſtquàm verò ſacerdos omni metu intentato, adhibitaq; omni experientia, callidisq; commentis artificijsq; & præſtigijs, nihil potuit efficere, ſed vt dicitur, in cælū eſt iaculatus, & hæc reſciuit Maximianus, & riſum profudit in ſacerdotem: Hic eſt ſacerdos, inquit, qui decantatur ab omnibus. Maximus ergò quidam, qui ipſe quoquè erat Dux, cùm eſſet apud Maximianum, & audiret quæ dicebantur, impletur quodam animi zelo aduersùs ſanctos, & Rogo, inquit, ô Imperator, tuam potentiam, vt ij viri mihi quoquè tradantur in manus. In maximis enim dijs habeo fidutiam, quòd vel eis perſuadebo, vt mutent omninò ſentētiam, vel eis malè vitam adimam. Quamobrem cùm annuiſſet Maximianus, octauus ipſe ſuſcipit Martyres, & nouum quid in ipſos machinatur, vt qui interiecto aliquo temporis interuallo cum ipſis colloqueretur, & ſe ſanctis verum & amicum dare fingeret conſilium. Nam eos quidem primùm alloquitur, amicè ſermocinās, & quæ iucunda & grata eſſent, cum eis diſſerēs. Deincèps verò aliquot rurſùs diebus interiectis, eos ad ſermonem conferendum vocabat, eosq; admonere & eis conſulere, non autem eis omninò vim afferre, neque eos cogere videbatur.

En quanti olim fiebāt ſanctorum reliquiæ.

Octauo carnifici martyres traduntur.

Cùm verò ſic multum temporis interceſſiſſet, fraus Maximi apertè arguebatur, & aperiebatur cauſa illius fraudulentæ & ſimulatæ amicitiæ. Nam cùm ſanctos aduocâſſet, Saluete, inquit, ô homines, quos ſimiliter amant dij immortales, & ambos habent loco germanorum filiorum. Sæpè enim mihi & reſponſa dederunt, & in ſomnis apparuerunt, irā in vos reprimentes, nulla quidem omninò alia de cauſa, niſi quòd expectāt veſtram ſpontè futuram mutationem, quæ quidē paulò pòſt aderit, vt mihi certè præterita nocte magnus inter deos aperuit Dionyſius, vt qui nobis mandauerit, dicēs: Adduc viros. Eccè ergò & ara eſt parata, & parata ſunt ſacrificia: accedite, & ſacrificate eorum beneuolentię. Ad hæc ſancti reſpondētes: Falſum, ô Iudex, apertè dixiſti & minimè probabiliter. Nam quę interdiù tui tibi dij loquuntur, ea omninò noctù quoquè. Quiſnam enim adeſt tibi Dionyſius? Is enim eſt duplex, vt videmus: aut quemnā nominas ex his immortalem? æneúm ne, an lapideum? Nam ſi eum dicis, qui conſtat ex lapide, videbis paulò pòſt hunc tibi deum immortalem vel confractum, vel iniectū in ædificium, vel exuſtum & in calcem transmutatum. Quòd ſi tecum diſſeruit æneus, is quoquè citò pulchrè fundetur in vaſa, quę deſeruiunt miniſterijs, quomodò vnumquodque eorum vſus exegerit. Cùm hæc ſancti reſpondiſſent, & cognouiſſet Maximus nihil ſibi aliud profuiſſe omninò ſimulationem illam & fictionem, quàm quòd ſuis dijs labem & maculam inuſſerit, perſonam deincèps exuens, apertè oſtendit Maximum, & id quod erat, protinus apparuit.

Irridēt eum martyres.

Iubet itaq; obeliſcos in extremo acutos, vnius pedis magnitudine, ſupernè habentes cuſpides, defigi in terram, & beatum Clementem ſupinum acubus impoſitum, craſſiſſimis lignis verberari vehementiſſimè: Agathangelo autem in caput infundi plumbū igne liquefactum. Cùm ergò iuſſus effectum celeriter accepiſſet, magnanimus quidē Clemēs, & in pectore ſupernè cædebatur, & eius terga infernè obeliſcis transfigebantur. Sed ne ſic quidē anima huic ſancto diſcedebat à corpore. Verax enim erat, qui fuerat pollicitus, tormenta eum non eſſe ſuperatura, nec vllo ſupplicio vitam eſſe finiturū. Agathangelus verò ipſe quoquè ſimiliter admirabilem oſtēdit fortitudinem. Maximus itaque hoc præter opinionem miraculo obſtupefactus cum ijs, qui circunſtabant, propemodùm ne poterant quidem credere ſuis oculis, adeò inopinatum, & quod erat præter rationem, videntibus miraculum per pectus, cor & totum deincèps corpus, acuto ferro transfixum hominem, & prętereà ſupernè quoquè vehementer verberatum, non ſtatim emiſiſſe animam, ſed viuum adhuc eſſe & ſuperſtitem, & vi illi intolerabili ſana mente reſiſtere. Vix ergò tandèm eum detrahit ab obeliſcis, non ſecùs àc veſtem vndiquè dilaceratam, & ſolo ſermone perſuadentem, ſe non eſſe mortuum. Martyr ergò ad Maximum protinùs adſpiciens, Modò, inquit, cognouiſtis, quemadmodùm nō ſolùm noſtrum corpus aduersùs vos decertat, ſed Deum habet, qui per ipſum lōgè veſtras ſuperat inſidias, qui etiam non ſinit animā euolare è corpore, eam cohibens & continēs arcano quodam conſilio, & quæ dici non poteſt, prouidentia.

Alia adhibētur acerbiſſima ſupplicia.

Cùm

Cùm animum ergò omninò deſpondiſſet tyrannus, & nulla ſpe ampliùs teneretur, ſacrum quidem Clementem, qui adhuc portabatur, cum Agathangelo includit in carcere: refert autem ipſe quoquè ſingula Maximiano, quænam aduersùs Martyres excogitauerit, & quemadmodùm inuenerit eos nec blanditijs vinci poſſe, nec tormentis, atque adeò ipſam quoquè ab eis ſuperari naturã. Maximianus verò cùm ſimiliter atquè ipſe, nullam poſſet excogitare rationem, nedùm viros perſuadẽdi egregios, ſed nec eos quidem interimendi, iubet eos relinqui in carcere, nec vllam eorum omninò curam geri, donec ipſi naturalem mortem ſuſtinuiſſent. Viri autem impij, cùm eorum tam manifeſtam accepiſſent experientiam, (ô amentiam, ô crudelitatem) ne ſic quidem poterant quieſcere, ſed etiam expectabant fore, vt ſic vincerent. Certè Aphrodiſius quoquè nonus luctam aduersùs ipſos ſuſcipit, genere quidem Perſa, qui multa tormentorũ genera ſępè excogitârat aduersùs Chriſtianos. Erat autem hoc ſignum euidens, Maximianum eorum magnam habere rationẽ, & hoc ſciebant omnes, quòd qui eos potuiſſet perſuadere, ei eſſet rem facturus gratiſſimam, & pro eo maximã accepturus remunerationem. Hic ergò cùm fortè fuiſſet apud Maximianum, quo tempore de ſanctis ei renunciabatur, petit in eos ſibi dari poteſtatem, etiamſi, vt eſt in prouerbio, exuèrit Sicyonium. Cùm autem petijſſet & accepiſſet, domi ſtatìm apponit lautam & magnificã cœnam, & eos inuitat ad conuiuium, vt eis labores ſuſtinendo defeſſis, res iucũdas præbendo gratificaretur, & eorum ad ſe animum leniter alliceret. Cùm verò, quæ eis coaluèrat, & grata erat, magìs amplecterentur abſtinentiam, & adijcerent, Nos pane cæleſti veſcimur, quem qui comederit, non ampliùs eſuriet, ſed viuet in æternũ: illic enim eſt bonis cœna parata: contumeliam eſſe ratus Aphrodiſius, & in eos commotus vehementiùs, illos quidem tradit in cuſtodiã, dicens: Veſtra ergò cœna erit mors cum dolore, quam quidem ego cràs vobis apponam magnificè.

Abducitur rurſus in carcerem.

Nonus eis accedit tyrannus.

Iohan. 6.

Iubet autẽ poſtridiè afferri duos lapides molares: Vtrunq; verò eorũ collo vtriuſq; alligari, & ſic eos lapidibus vndiq; appetitos, trahi per mediam ciuitatem, ijs, qui trahebant, hoc eis acclamantibus: Dijs parẽte & Imperatoribus. Qui aliquid decernit præter noſtram patriam religionem, fit obnoxius talibus ſupplicijs. Sed hoc quidem totum faciebat Aphrodiſius, vt vel ingentes frangeret eorum ſpiritus, & efficeret vt cederent, ſe tam turpiter traduci non ferentes: vel in eos incitaret ciuitatẽ, & communiter concurrentes omnes, ipſos interimerent. Sed qui quæ ſunt profunda & occulta aperit, id euertit, quod is callidè cogitauerat. Nam & Martyres, gloriantes potiùs, quàm pudore affecti, circunducebantur, ciuitasque confluens ad ſpectaculum, & videns quàm alacres & læti propter Chriſtũ obirent, & quàm poſt tot & tanta ſupplicia valida eſſent eis corpora, maximas illas plagas citò repellentia: eos velutì impatibiles exiſtimantes & immortales, illi quoquè verum Deum confitebantur, & lęti accedebant ad pietatẽ. Cùm ſic ergò longè fuiſſet inferior Aphrodiſius, hæc Maximiano quoquè ſignificantur. Ille autem cùm ſpem omnem abieciſſet mutationis, vtpotè quòd fieri non poſſet, vt à ſua ſententia traducerentur Martyres, maximè cùm ex eo plures ad eorũ traherentur pietatem, ad perpetuum eos condemnat carcerem, vt cùm cuſtodia, à qua nullo tempore egredi liceret, extabuiſſent, ſic è vita excederent, Deo hoc eis prouidẽte, vt oratio Clementis eum, quem ipſe precatus fuerat, finem acciperet, & eſſent eis maiores martyrij remunerationes.

Vide ſupplicium.

Ethnici multi fidẽ amplectuntur.

Damnãtur martyres ad perpetuũ carcerem.

Cum longo ergò tempore ſic morati eſſent in cuſtodia, multi alij ex pijs, qui martyrium poſt eos inchoauerant, acceperunt ante ipſos conſummationem. Qui autẽ Clementis & Agathangeli, pręclarorum athletarum pietatis, erant à Maximiano carceris conſtituti cuſtodes, defeſſi diuturna illa carceris cuſtodia, vix tandèm accedunt ad Maximinum, qui tunc ſuſceperat imperiũ, & rogant ecquid iubeat de ijs, quos multis annis tenent vinctos, qui Chriſtianæ ſunt religionis, qui difficiliter moriũtur, vel ſunt potiùs immortales. Sic enim nominabant beatos, propterea quòd mala ſuſtinuiſſent, quę ferre non poteſt humana natura. Maximinus autẽ, cùm priùs ſuos deos multis inſectatus fuiſſet maledictis, quòd non potuiſſent pręſentẽ illis vitam adimere: deindè etiã quæſiuiſſet de ciuitate, in qua nati & ex qua profecti fuerant, & cuiuſnam eſſent generis, cùm eos & Galatas eſſe intellexiſſet, & ex ciuitate Ancyrana, ad Luciũ eos mittit præſidem. Is enim tunc ei præerat. Ità cognoſcitur Dominus iudicia faciẽs, qui Martyres quoquè poſt tot & tãta pericula, ei rursùs, quę eos tulerat, ijs quibus ipſe nouit modis,

Maximinus proſcindit deos ſuos.

Noua cruciamenta. reſtituit. Illi ergò cùm Tarſis egreſſi eſſent, alacri pede confecerunt viam, quæ fert in patriam. Cùm primùm autem viderunt Ancyram, ſiſtuntur coram Præſide Lucio. Ille verò cùm nec eis quidem priùs loquendi feciſſet poteſtatem, tunc eos quidem validè includit in ligno, lapide vtrique alligato, ità vt nec ipſi quidem poſſent omninò moueri, nec crura extendere.

Sequenti autem die accerſito Agathangelo, Scio, inquit, quòd non propter improbitatem, ſed propter animi facilitatem, & morum ſimplicitatem, deceptus es à tuo familiari Clemente. Quocircà videris multis habere innatum nimium contendendi ſtudiũ. Non eſt autem mirum, ſi mala cõſuetudo, quæ velutì morbus quidam tempore callum obduxit, mutauerit ſententiam. Nam gutta quoquè aquæ aſſiduè diſtillans, petrã quoquè ſcit cauare, vt dicitur. Sed hanc tuam ad morem gerendum facilitatem nobis quoquè aliquando concede Agathangele, longè vtiliorem & iuſtiorẽ, & conuenienter tuo nomini, ſis nobis bonus nuncius, nuncians conuerſionem propriam & pœnitentiã. Ad hęc Agathangelus, Mihi, inquit, hanc cõſtãtiam nec animi fecit facilitas, nec improbitas. Sed quòd non improbitas quidem, ipſe priùs es confeſſus. Quòd autẽ rurſùs nec quibuſlibet facilè paream, hinc eſt apertũ. Quomodò enim tam multis reſtitiſſem Præſidibus, atque adeò ipſi etiã Imperatori, qui cùm me & cum Clemente & ſeorsùm rurſùs accepiſſent, nullam non adhibuêre machinã, ſed & promiſſis ineſcare, & minis perterrere, & ſupplicijs conati ſunt in aliam traducere ſententiam. Neque ergò facilitatẽ, neque improbitatem, ſed ſapientiam potiùs & animi fortitudinem hæc nomines: Sapientiam quidem, qua ijs quæ intereunt & citò fluunt, præferimus ea quæ ſtant & manent: falſosq; veſtros deos & adulterinos auerſantes, ſolùm vnum Deum & verum attendimus. Fortitudinem autem, per quam cum tam multis pro Chriſto colluctamur periculis, & veluti quendam ſomnum mortem contemnimus. Neque eſt ergò Clemens, qui mihi perſuadet: ſed Chriſtus multò priùs, qui me vocauit per Clementem. Neque deceptus ſum, ſed potiùs diſceſſi ab errore: à quo, rogo, vt vos quoquè recedatis, vt qui vobis quoquè, ſi vultis, ſim nuncius veritatis.

Egregium Agathãgeli reſponſum.

Agathãgelus dirè affligitur. Hæc cùm dixiſſet Agathangelus, omni de eo ſpe concepta Præſes fruſtratus, & ferreas fibulas valdè accenſas in illius aures inijcit, & faces copioſum ignem alẽtes vtriſq; admouet lateribus. Cùm acris itaque dolor hinc ex auribus intrinſecùs verſaret cerebrum, fumusque & tenebræ id implerent, fortiter id ferebat Martyr, Chriſtum cófitẽs, & eum ſolum vocans in auxilium, & clamans: Domine Ieſu Chriſte, nè me priuaueris beato illo fructu bonorum immortalium: ſed des mihi patientiam & tolerantiam, & cùm dignatus me fueris perficere curſum tuę confeſſionis, cum tuo famulo Clemente me connumeres, & cum omnibus, qui pro glorioſo tuo nomine decertârunt, quoniã defecit virtus mea: anima aũt mea in te ſperauit. Hæc ille quidẽ eſt precatus, Deus aũt ex alto hæc perfecit. & cùm videret Pręſes nihil ſibi ſuccedere ex ſẽtẽtia, ſed athletam potiùs effici clariorem, abducto illo in locũ, qui Cryptos, id eſt, abditus, appellatur, enſe beatum caput amputat, quinto menſis Nouembris. Atque Martyr quidem, cùm receſſiſſet ab ijs, quæ ſunt ad tempus, & à laboribus liberatus fuiſſet & tormentis, fuit in cælis, & qui ſtaret cum angelis, & cũ ſuperis choros duceret, dignus fuit habitus, cùm certâſſet ſub Imperatoribus quidem Diocletiano & Maximiano, ſub Magiſtratibus autẽ, Agrippino, Curicio, Domitio, Sacerdote, Maximo, Aphrodiſio & Lucio. Pia autem illa & Martyrum amantiſſima Sophia, materno amore in Agathangelũ quoquè accenſa propter magnum Clementem, poſtquàm vidit eum, vt optabat, conſummatum, & ab ijs, quas pro ipſo gerebat, curis eſt exoluta, & cum magna voluptate tollens illud corpus martyricum, & componens, in loco conſummationis, in quodam ſepulcro profundiſſimo, in ingreſſu templi quod illic eſt, depoſuit.

Necatur.

Præclarus autem Chriſti athleta Clemens, cùm ſui in certamine ſocij Agathangeli intellexiſſet conſummationem, ipſe quoquè voluptate, quæ minimè poteſt explicari, repletus, in carcere ità vt erat pronus humi extenſus (prohibebat enim, nè ſurgeret, lignum quod habebat in pedibus, & lapis alligatus corpori) emittebat, vt par eſt, ad Deũ voces, quibus agebat gratias. Sed neque in eum euaſerat Præſes negligentior, ſed præter vincula, & quam perpetiebatur ex illis miſeriam, iubebat centum & quinquaginta plagas ei in vultu & in capite infligi quotidiè. Sic ergò quotidiè ex eo fluebant riui ſanguinis, vt ipſe quoquè lapis, qui erat ei alligatus, & totus ſubiectus locus fieret purpureus.

Vide iudicẽ ſanguinarium.

reus. Noctu autem rursùs adueniente, & lux circa ipſum veluti eluxit, & angeli adſtitê-runt, & eius liberalis conſecuta eſt curatio. Cùm ipſe ergò & lapidem & vincula & nocturnas illas plagas ferret fortiter iam longo tempore, Chriſtianis quidem iam erant feſta aduentura, Seruatoris noſtri Ieſu Chriſti Theophania: Pia autē & Dei amans Sophia, quę vehementi quidē pietatis zelo ſemper mouebatur, & alioqui ardentiori tunc feruebat ſpiritu, audet præclarum aggredi facinus & magni animi. Cùm famulorū acceπiſſet multitudinem, & puerorum, qui ab ea alebātur, maſculos & fœminas, ingreditur carcerē, & cùm vinculis ſoluiſſent Martyrem, educunt è carcere. Deindè verò cùm Sophia eum veſte induiſſet candida, & ſuperhumerale ei impoſuiſſet, & ei in manus tradidiſſet Euangelium, cum multis lampadibus & ſuffitibus circunſeptum deducebat ad eccleſiam. Cùm ipſa autem veſtem quoquè induiſſet candidam, & internam propter egregium Clementem oſtenderet animi lætitiam, ei in ſiniſtra parte manū ſubijciebat, quæ eum ſuſtineret, & ad ingrediendum ferret opem Martyri. *Feſta Theophania.*

Adhuc autem erant in itinere, cùm Clemens, vt qui iam ſenſiſſet, Dominum eum ad ſe vocantem, in cælum ſublata dextera, (altera enim tenebat Euangelium) orauit & pro ſua ſecundùm ſpiritum matre Sophia, & orauit etiam pro clero & vniuerſo grege, & petijt ijs, qui ipſum inuocarent, poſtquàm hinc exceſſiſſet, & eum alioqui honorarent & colerent, Domini defenſionem & ſalutem, & quidquid ad eorum petitionem tributum, futurum eſſet eis vtile: & ſic poſtremò orans, cum Martyrum amante Sophia, & ijs qui eum deducebant, ingreditur eccleſiam. Atque illi quidem cùm clauibus & vectibus fores munijſſent, (timebant enim, nè aliqui ex impijs in eos irruerent) tota nocte canebant. Poſtquàm autem dies aduenit ſalutaris, iucundè & ſuauiter illuceſcens eorum, qui digni erant, animis, cùm præclarè admodùm Martyr ſacrum celebrâſſet miniſterium, & intemerato & incruento eos, qui aderant, impertijſſet ſacrificio, eis ſuauis Chriſti palmes, Clemens, inquam, eis inſtillauit dulce vinum doctrinæ. Cùm autem videret perturbatos & timore affectos, vt qui ſuſpicarentur fore aliquam infidelium incurſionem, confirmauit eorum ſpiritus, & cùm quæ futura erant, eorū ſubieciſſet oculis, Bono, inquit, ſitis animo fratres, non peribit vnus ex vobis. Duo autem quidam, & ego tertius cum eis poſtremò à vobis excedemus. Deindè extinguetur quidem, quę ſęuit in Chriſtianos, rabies: orietur verò pax in imperio Romanorum, omniſque ciuitas & regio implebitur Chriſti cognitione, & aperietur quidē omnis ædes ſacra, claudentur autem templa gentilium, & fugient, qui in eis adorant, & eo, quo nunc vos, ipſi timore afficientur. Hoc autem tempus propè eſt, & quidam ex vobis videbunt euerſos perſecutores. *Incruentum Miſſę ſacrificium.* *Prophetia S. Clementis.*

Hæc cùm ille tam apertè diſſereret ijs, qui aderant, Chriſti & Martyrum amantiſſima Sophia, maximo gaudio & lætitia propter Clementem in corde plena, conuocabat viduas & orphanos, panemq́; & cibum & vinum eis abundè ſuppeditabat, & pro viribus eos complectebatur. Atque hæc quidem duodecim deincèps dies facta ſunt, & eos, qui accedebant, conuiuio liberaliter accepit Sophia, feſtoſq́; dies celebrabant & hilariter tranſigebant, & Clementis aduentum honorabant. Cùm autem iam dies adeſſet pręſtitutus (erat verò dies Dominicus) à præſenti vita athletam euocans, ille quidem diuinū celebrat ſacrificium. Poſtquàm autem perfecta fuerant, quæ conſueuerant, & participes fuerunt fideles viuifici corporis & ſanguinis, diuinis adhuc donis in ſacra mēſa propoſitis, & ad ea Martyre collum habēte inclinatum, quidam ex Magiſtratibus, Alexander nomine, impetu repentè facto cum militibus, iubet vni ex ſuis amputare ſacrū caput Clementis. Deindè etiam intemeratam oblationem (ô tuam Chriſte rex patientiā) deiecerunt in terram, & profanis pedibus profani conculcârunt. Atque ſic quidē magnus ille Clemens ſacrificans, acceptum pro aliquo alio ſacrificium ipſe Deo offertur. Eorum autem qui aderant multitudo, alij quidem receſſerunt lachrymantes: duo verò ſoli ex Leuitis, qui etiam intemerato miniſtrabāt ſacrificio, vnus quidem Chriſtophorus, alter autem Chariton nomine, vt ipſe priùs ſignificauit beatus, ad diuinam quidem eius menſam beatum ipſi quoquè finem acceperunt. *Caput S. Clemēti ad aram amputatur.*

Fidelis autem Sophia, quę magno Clemēti fuit ex Deo mater & nutrix & inſtitutrix, cùm in aula tutiſſima haberet filium repoſitum, & qui ad ſupernas tranſierat coronas, & immobilium illorum bonorum remunerationes, ſolicitudinem omnem ſoluens & mœrorem, & lucernarum accendit multitudinem, multaque perpeſſum & quod multa

Præclara eius cum lucernis ſepultura.

vicerat certamina, ſui amiciſſimi mortui tollens corpus, mundis veſtibus & linteis inuoluit,& in ipſo templo,quod eſt in loco, qui dicitur Cryptos, præclarum præclarè deponit: vbi etiam priùs depoſuerat Agathangelum,vt vni ſepulcro crederentur corpora,quorum animas idem cæli ſuſcepit tabernaculum. Prope eos autem, illos etiam ſepelit Diaconos,qui cum magno Clemente concertauerãt, quo in loco eorum quoquè parua ædificata eſt ędicula.Deindè cùm Clemẽtis aſſediſſet ſepulcro,hęc præclara humanitateq; & affectione plena verba eloquebatur: Ego quidem vos,ô filij,in Crypto,id eſt,in abdito,depoſui: ſed vos omninò Chriſtus in aperto deducet in requiem,propter quem tot & tanta veſtra ſponte pati delegiſtis,& vobis dignam ædem excitabit.& veſtra corpora in ea reponentur. Porrò autẽ me quoquè iam ad vos vocat ſenectus, quę proptereà in hodiernum vſq; diem eſt conſeruata, vt vobis communem omninò congerã puluerem, quos ne longum quidẽ tempus martyrij à ſe inuicèm ſeparauit, & incipiam vobis pulchrum buſtum prębeam.Sed orate pro me,ô chariſſimi,quæ ſum mater,& nutrix,& ſupplex,vt poſſim ſicut hîc, itâ etiam illic quoquè eſſe prope vos, & apud Dominum poſſim quoquè paruam aliquam habere fidutiam. Atq; illa quidẽ hæc apud ſepulcrum loquebatur,& ſensìm vnà cum voce etiam effluebant lachrymæ.

Orat Sophia Sanctos, vt pro ipſa precentur.

Pręclarus autem Chriſti athleta Clemens (nam cùm ijs,quæ dicta ſunt,pauca quędam adiecero,finiam orationem) perpetuò quidẽ decertauit ſub Imperatoribus Diocletiano & Maximiano: ſub magiſtratibus autem ac pręſidibus Domitiano,Agrippino, Curicio,Domitio,Sacerdote,Maximo,Aphrodiſio,Lucio & Alexãdro.Finijt verò certamen 23. Ianuarij,adeò vt totum tempus martyrij ei fuerit viginti & octo anni. Quod quidem nos oportet tenere memoria,vt à noſtra excitemur ſocordia,& hæc tam prolixa reuereamur certamina,qui nec paruum aliquod momentum temporis aliquid moleſti propter Chriſtum tolerare ſuſtinemus: & ſic nos comparemus,& tantam ſuſcipiamus confidentiam,vt propter ipſum,ſi opùs fuerit,omnia patiamur,vt ipſi voluntatis ſubeamus martyrium,& apud Deum fidutiam cum illis conſequamur:quam detur nobis omnibus conſequi gratia & clementia Domini noſtri Ieſu Chriſti,cum quo patri ſimul cum ſancto ſpiritu gloria, potentia, honor & adoratio, nunc & ſemper & in ſecula ſeculorum, Amen.

Nota longiſſimum certamen.

VITA SANCTI PATRIS NOSTRI IOHANNIS ARCHIEPISCOPI ALEXANDRINI, QVI DICTVS *eſt Eleemon, id eſt, Miſericors aut Eleemoſynarius: authore Simeone Metaphraſte, qui videtur illam vitam, quam Leontius epiſcopus Neapoleos conſcripſit, longè meliori ordine digeſſiſſe.*

Ianua. 23.

BOnorum virorum ſcriptis mãdare actiones, & memoriam eorum tradere poſteris, conciliat magnam vitę vtilitatem. Quendam enim zeli ſtimulum immittit animis piorum,eorum quæ ab eis rectè geſta ſunt,narratio, & ad ſimilia facienda adhortatur.Quarum vna eſt ea quoquè vita,quę nunc nobis eſt propoſita ad narrandum,boni, inquam,Iohannis, cuius actioni nomen eſt conueniens. Vocatur enim Eleemon,id eſt,Miſericors,propter magnã ſuam ad hoc propenſionem & ſummam bonitatem. Quem tulit quidem inſula Cyprus, & aluit tanquàm plantam aliquam florentem & comatam virtutibus: clara autem Alexandria cum ſortita eſt Pontificem & Patronum ciuitatis. Ei pater quidem erat illuſtris, nomine Epiphanius.Cui etiam virtutis præſtantia effecit,vt ei committeretur illius inſulæ rectio. Mater autem honeſta,& quę tali marito conueniebat,vt quæ reſplenderet corporis & animæ pulchritudine. Iohanni cùm tales obtigiſſent parentes, non affecit genus ſuum dedecore: ſed ſtuduit potiùs id ornare, adeò vt arbor ex fructu fieret manifeſta, & nõ ipſe ex illis ornamentum acciperet, ſed illi potiùs gloriarentur filio, cùm cognoſcerentur eſſe patres talis filij.

Patria S. Iohannis.

Parentes.

Cùm autem rectè educatus perueniſſet ad menſuram ætatis, vel inuitus à parẽtibus vxori iungitur matrimonio: cum qua habitare cùm,vt parẽtibus obediret,admiſiſſet, aucto-

Ducit vxorem.

auerſatus eſt coniunctionem, temperantiam & continentiam amplexus etiam in matrimonio. Sed magna ſoceri importunitas coëgit magnum Iohannem cedere naturæ legibus. Ex quo efficitur quidem pater liberorum: Patrem autem vocari, citò ei eſt ablatum, immatura morte ei præreptis filijs. Poſtquàm autem cum ramis radicem quoquè ſimul excidit communis hoſtis generis, & abſtulit ei vitæ ſociam, propter omnia quidem agit gratias grata & memor anima Deo, qui dederat & abſtulerat: eam autem rem efficit materiam virtutis, & cùm illorum priuationem reputâſſet eſſe curarum depoſitionem, Deo perpetuò ità aſſidebat, vt diuelli non poſſet, & ad Chriſti portam aſſiduè pulſanti, ei aperiuntur viſcera diuinę benignitatis. Itaque ipſe quoquè illa imitans pro viribus, aperit viſcera & portas omnes & manum indigentibus, non miſericordiæ guttas aliquas parcè præbens, ſed emittens imbres benignitatis, & ambabus manibus opes effundens inopibus. Mors liberorum & coniugis. Summa eius liberalitas.

Hinc euadit omnibus manifeſtus, non priuatis ſolùm & principibus, ſed etiam ipſi Imperatori. Heraclius autem tunc ſceptra tenebat Romanorum. Quamobrem cùm ciuitas Alexandrina tunc eſſet orbata Patriarcha, ad hunc virum toto contendit deſiderio, & rogat Imperatorem, nè ipſa à ſcopo ſuo excideret, ſed ab eo Pōtifice paſceretur eorum eccleſia. Et ille quidem magnum illum accerſit protinùs, & omnibus modis conatur ei perſuadere, vt ad ſedem aſcendat. Ille autem ſtrenuè reſiſtit, dicens ſe timere rei magnitudinem, nec ſe poſſe tantam ſuſtinere dignitatem. Cùm verò Nicetas dignitate Patricius, qui tunc multum poterat apud Imperatorem, & beato Iohanni erat frater ſpiritu, & vinculis amicitiæ erat ei optimè cōiunctus, & alioqui rectè ſciebat virtutem eius incomparabilem, & nouerat illum, ſi vllus eſſet alius, ea ſede eſſe dignum, vehementer inſtaret Imperatori, dicens nè eum remitteret, ſed vel inuitum ad ſedem eueheret: vrgens Imperator maiore impetu & ſpiritu, perſuadet Iohanni, vt ſuſcipiat Pontificatum, vt qui reputauerit non ſine Dei numine fuiſſe tantam Alexandrini populi commotionem & Imperatoris contentionem. Fit itaque ſedis Marci ſucceſſor, tempore quidem neſcio quotus poſt illum, ſed non multùm remotus à vita illius & virtute: quomodò etiam poſſunt oſtendere, quæ ſtatim poſt ſuſceptam rectionem, rectè ab illo geſta ſunt. Poſtquàm enim aſcendit ſedem, hoc ante alia omnia contendit, vt renouaret Marci prædicationem, & fidem patrum qui præceſſerant, & hæreticorum, quæ enata fuerant, zizania euelleret radicitùs. Nam cùm Petrus Cnaphæus blaſphemam quandam in diuinitatem additionem hymno ter ſancto auſus eſſet inſerere, & ei, quod eſt, Sanctus immortalis, adiecíſſet, Qui crucifixus eſt propter nos: diuinus ille vir, hac blaſphemia ſublata, impatibilem & immortalem diuinitatem ſuo dogmate aſſeruit, & gregem ità ſentire docuit. Recuſat pōtificatum Alexandrinum. Fit Alexandrinus epiſcopus.

Cùm autem inueniſſet ſeptem ſola Orthodoxorum oratoria, ea efficit deciès plura, vt qui ea ſeptuaginta conſtituerit. Deindè omne confert ſtudium, vt qui capti fuerant omne genus hæreſibus, cōuerterentur ad pietatem: fuitque zelus eius vehementiſſimus in ordinationibus, vt eæ quidem puræ eſſent à lucris & muneribus: nulla autē earum fieret citra examinationem. Prætereà autem maximam adhibebat diligentiam in defendendis ijs, quibus fiebat iniuria, & nè Iudices gratificando perſonis ius proderent, ſed iuſtitiæ trutina ponderarent iudicia, & nec ad gratiam adſpicerent, nec ad odium. Quod autem erat ei maximum & maximè proprium, erat miſericordia in pauperes, & in curandis indigentibus inſatiabilitas & procliuitas, quæ non poterat comprimi: & nihil omninò parcere pecunijs, adeò vt etiam ſæpè ad fundum ipſum perueniret. Cùm itaque præter alia ſua beneficia, extruxiſſet Xenodochia & Noſocomia & Prochotrophia, eis frumentum attribuit quotidianum: tantæq́; hæc erāt ei curæ, vt etiam pauperibus fœminis, quibus ad pariendum non erant habitacula, neque aliquid eorū, quæ ſunt apta ad earum curationem, ſeptem domos attribuerit in diuerſis locis ciuitatis, effeceritque, vt in eis eſſent lecti & ſtragula & ſuppeditatio alimentorum, qua reficeretur indigentia parientium. Præter hæc pauperibus quoquè Clericis prouidebat, & vnicuique eorum pecuniæ præbebantur annuæ. Non eis autem ſolis, ſed etiam Epiſcopis, quibus ſumptus minimè ſuppetebant ad victum. Mirè auget ſacras ædes. Summa in pauperes miſericordia.

Sed quid hęc ad magnum mare eius liberalis voluntatis, & vaſtum illud pelagus benignitatis? Erat enim alter Nilus copioſo fluento eleemoſynæ, non ſolam, vt ille, rigans Aegyptum, ſed ipſam vniuerſam, vt ſemel dicam, terram circunfluens. Quis enim

Liberalitas eximia in omnes. ex ijs, qui vndiquè aduentabãt, victu indigens, ſi ad ipſum acceſſiſſet, triſti vultu & vacuis reuerſus eſt manibus, & non eſt benignitatem abundè conſecutus? Immò verò cuinam ex ijs, qui egeſtate laborabant, vbicunquè terrarum eum eſſe accepiſſet, non ea præbuit, quæ ad vſum ſufficerent? Nam cùm tunc Perſæ populati eſſent vniuerſam Syriam, qui eorum manus potuerant effugere, & laici, tam ij qui magiſtratum gerebant, quàm priuati, & Clerici cum Epiſcopis, confugiunt Alexandriam. Quibus omnibus diues ille & minimè anguſtus conuiuator quotidiè ſuppeditabat, quæ erãt ad vſum neceſſaria, non ad indigentium adſpiciens multitudinem, vt aliquid faceret, quod eſſet ſordidi & illiberalis animi: ſed ad eum, qui aperit manum, & omne animal implet benedictione. (Pſal. 144.) Cùm autem Raſmiſzus, dux exercitûs Choſroë, vaſtâſſet & depopulatus eſſet veneranda loca Hieroſolymorũ, poſtquàm hoc audiuit ille homo Dei, & quòd omnia ſancta fuiſſent igni tradita, deflet quidem non ſecùs atquè Hieremias, id quod factum fuerat: non hactenùs autem conſtitit eius commiſeratio, ſed mittit etiam Creſippum quendam, virum pium, tradens ei multum auri, frumentumque & alia alimenta & indumenta, & ad ea vehenda iumenta plurima: tum vt adſpiceret vaſtitatem, tum etiam, vt eos qui remanſerant ex captiuitate, ſatìs per ea, quæ dicta fuerunt, recrearet. (Multũ auri & frumẽti mittit Hieroſolymã à Perſis vaſtatam.) Præterea autem Theodorum quoquè Amathuntis Epiſcopum, & Anaſtaſium præfectum magni mõtis Antonij, & Gregorium Epiſcopum Rinocurorum, emittit ad eos recipiendos, qui abducti fuerant in captiuitatem, vim auri præbens propè innumerabilem.

Quemadmodùm autem hoc quiſpiam mandârit ſilentio, & non potiùs miſericordum auribus per ipſum fuerit gratificatus, vt quod magìs ſignificet, quàm is in eleemoſyna longè diligentiſſimus fuerit & vehementiſſimus? Nam cùm primùm eius fidei creditus fuiſſet pontificatus, ijs accerſitis, qui res eccleſiæ diſpenſabant, ijs etiam ſimul audientibus, qui erant à ſecreto, Non eſt, inquit, iuſtum ô fratres & in miniſterio ſocij, vllius alterius rei curam gerere priùs, quàm Chriſti. Euntes itaque per totam ciuitatem, ſingulatìm deſcribite meos dominos. Cùm autem illi, poſtquàm hoc dixiſſet, dubitarent, & quinam eſſent Patriarchæ domini, interrogarent: Quos vos, dixit ille, pauperes & mendicos ſoletis appellare, eos ego dominos meos & adiutores nomino. Nam ij ſoli mihi poſſunt opem ferre, vt à Chriſti regno nõ excidam. Poſtquàm autem citò factum fuerat quod iuſſerat, intellexit omnes, qui numerati fuerant, efficere ſeptem millia & quingẽtos, & iuſſit vnicuique eorum dari ſumptum diurnũ. Poſt hæc ſuum conuertit ſtudium ad hoc, vt iuſtis ponderibus & menſuris vterentur, qui vendebant in ciuitate. (Pauperes vocat dominos ſuos, eosque deſcribi iubet ſingulatìm.) Quod quidem pulchrè fecit vir iuſtus publicè præſcriptis edictis. Porrò verò hoc quoquè ab illo factum eſt, quo magnam curam gerebat eorum, quibus fiebat iniuria. Nam cùm accepiſſet multos ad eum acceſſuros, & de ijs, quæ illis factæ fuerant, iniurijs ſupplicaturos, ab ijs qui ipſum ſequebantur, arceri, quid facit? Duobus hebdomadę conſtitutis diebus, quarto, inquam, die & die paraſceues, ſedens in templi porticibus, ſe cuilibet volenti prębebat adeũdum, nonnullos ex ijs, qui erant virtute inſignes, habens ſecum conſidẽtes. Quibus ſæpè dictitabat illud, dignum quod ſcriptis & memorię mandetur: Si nobis, dicens, qui ſumus homines, licet omninò ad Deum accedere abſq; vllo interceſſore, & de quibus volumus eum rogare: quomodò non ipſi quoquè noſtris cõſeruis portas aperuerimus abſque vllo impedimento? & non cuilibet, cui eſt opùs, benignam aurem præbuerimus? Scimus enim, qua menſi fuerimus menſura, eádem nos eſſe menſum viciſsìm accepturos. (Sententia memorabilis. Matth. 7.)

Cùm autem, vt conſueuerat, aliquando præſediſſet & nullus acceſſiſſet, ſurgens veſperè, receſſit triſtis & lachrymans. Nullo verò audente rogare cauſam cur eſſet triſtis, diuinus, qui aderat, Sophronius: Quid eſt, inquit, ô vir diuine, quod te affecit moleſtia, & animi ægritudine bonam tuam impleuit animam? Ille autem miti & leni voce, Hodiè, inquit, miſerandus Iohannes non ab aliquo vllam accepit mercedem, neq; vllum vel minimum piaculum potuit offerre Chriſto pro multis & magnis ſuis delictis, quomodò neque aliâs vnquàm. Quid hoc illo minus, niſì etiã maius dixeris, quod dicunt eſſe cuiuſdam Imperatoris Romanorum, qui dixit: Hodiè non regnauimus, quoniam neminem affecimus beneficio? (Titus is fuit.) Cùm itaq; ſacroſanctus intellexiſſet Sophronius, quid ſibi vellet, quod ab eo dictum fuerat, Te potiùs, inquit, lætari oporteret, & non triſtitia affici, ô beatiſſime domine, quòd tibi commiſſum gregem feceris viuere

in

In tanta pace, vt nullus de re aliqua cum vicino habeat controuerſiam: ſed tanquàm angeli aliqui, abſque vlla lite & contentione homines viuant in terra. Cùm autem verum eſſe, quod dixerat, inueniſſet vir mitiſſimus, ſtatìm fuit traductus ad animi lætitiam, & pro eo, Deo egit gratias. Hoc dicunt etiam eſſe imitatum, qui Heraclio in imperio ſucceſſit, Conſtantinum, qui etiam huius diuini viri fuit filius ſecundùm ſpiritum.

Sed quæ ſunt propoſita, perſequatur oratio, & tradat auribus ea, quæ ſunt auditu digna & vtiliſſima. Tunc autem, cùm ad beatum Iohannem acceſſiſſent ij, quibus fuerat commiſſa diſtributio eleemoſynæ, & tale quid annunciâſſent, quòd ſcilicet puellæ quædam benè ornatæ, & quæ collo geſtabant monilia, ipſæ quoq; conueniũt, vt ſint participes eorum, quæ dantur pauperibus, & petijſſent, an eis quoquè præbere oporteat, mitiſſimus Iohannes toruè in eos intuens, Si humilis quidem & abiecti Iohannis, vel potiùs ipſius Chriſti miniſtri eſſe vultis & diſtributores, parẽte diuino eius iuſſui, qui iubet dare cuiuis petenti. Sin autem dicitis vos eſſe alicuius alterius, qui imperat vt examinetis vitam & ſtatum mendicantium, ſciatis quòd neque Chriſtus ipſe, neq; humilis Iohannes opùs habet curioſis miniſtris. Nam ſi noſtra quidem eſſent, quæ dantur, & ea à nobis illata eſſent in mundum, fortaſsè aliqua danda eſſet venia ei, qui parcè eis vteretur. Si autem Dei ſunt omnia quæ ſunt, eius omninò iuſſum in ijs, quæ ſunt eius, ſeruare oportet. Sin autem vos ſubijt timor ex incredulitate, nè fortè multitudo impenſarum ſuperet redditus eccleſiaſticos, ego ne tantillùm quidem ſuſtinebo eſſe ſocius veſtræ modicæ fidei. Perſuaſum enim habeo, quòd etiamſi cõtingeret vniuerſum mundum venire ſimul Alexandriam, egentem beneficentia, hos Dei theſauros nequaquàm in anguſtum redegerit.

Nota hanc reſponſionem. *Luc. 6.* *Fiducia eius in Deũ.*

Poſtquàm autem eorum incredulitate admonitionibus curata, eos emiſit, ijs, qui conſidebant, munificum eius animum ſtupentibus, talem retulit narrationem, dicens: Mihi, cùm eſſem XV. annos natus, & verſarer in Cypro, quadam nocte puella quædam apparet in ſomnis eximia pulchritudine, & quæ verbis non poteſt exprimi. erat autem ſplendidè veſtita, & oleagina corona erat ei caput redimitum. Cùm verò prope me ſtetiſſet, & manu latus pupugiſſet, me territum è ſomno excitat, ſtatimque non ampliùs ſomnium, ſed re vera aderat id, quod apparebat. Rogaui autem eam, quænam eſſet & vndè veniret, & quomodò auſa eſſet accedere ad me dormientem. Illa autem ſubridenti & læto vultu me hilariter & placidè intuens: Sum, inquit, prima ex filiabus magni regis. Si tu me tibi amicam parau eris, potero te ei efficere familiarem. Nulli enim maior eſt apud eum, quàm mihi, fiducia: quoniam ei, vt è cælo deſcenderet in terram, & carnem acciperet humanã, ego perſuaſi. Hæc dixit, & ſtatìm receſſit. Ego verò cùm ad me redijſſem, & id quod viſum fuerat, mente verſarem, iudicabam eam eſſe miſericordiam. Propter eam enim & Deus in terram venire, & hominibus ſimilis conſpici nõ eſt dedignatus. Statìm ergò ſurgens, iui ſolus ad eccleſiam: manè enim iam illuceſcebat: & fio obuiàm viro pauperi, qui erat nudus & valdè affligebatur frigore. Ei cùm me exuiſſem ea veſte, qua eram indutus, trado, apud me dicens: Sciam, an ſit verum & non deceptio id, quod à me eſt viſum: & priùs, quàm veniſſem in eccleſiam, ad me accedens vir quidam candidatus, tradit mihi auri centum nummos alligatos. Hæc accipe, dicens, ô amice. Ego autem etſi eos lubenter accepiſſem, ductus ſum pœnitentia, & quamprimùm conuerſus, cogitabam id reddere ei, qui dederat, vt qui non indigerem. Is autem qui dederat, protinùs euanuerat. Tunc intellexi viſionẽ non eſſe phantaſiam, ſed apertam viſionem. Ab illo tempore cùm aliquid aliud præbuiſſem, Videam, dicebam, an conuenienter promiſſioni ſit mihi Chriſtus centuplum redditurus. Cùm autẽ milliès ſic faciens, ipſis factis rem ità eſſe eſſem expertus, dixi apud me, Ceſſa. Quouſquè tentabis eum, qui non poteſt tentari? Cùm ego, inquit, tam euidẽtia accepiſsem argumenta, iſti, inquit, qui ſunt ſordidi & illiberales, venerunt vt me arriperent, & efficerent ſocium ſuæ infidelitatis, & me vocarent ad immiſericordiam.

Viſio eius. *Miſericordia quantũ poſſit apud Deum.* *Vide Dei benignitatem in miſericordes.*

Huius maximam benignitatem cùm conſiderâſset quidam aduena, cogitauit eum tentare, qui erat ſuperior omni tentatione. Cùm ſe ergò pannis induiſset, accedit ad eum euntem ad viſendos eos, qui erant in Noſocomio, (Solebat enim hoc bis & ter facere in hebdomada) & verbis lugubribus, Miſerere meî, inquit, domine, qui ſum captiuus. Ille autem iubet diſtributori dare ei ſex nummos. Ille verò ijs acceptis & mutato

Aduena quidã tentat eius animum.

tato habitu, per aliam viam accedit rurſus ſimiliter rogans. Beatus autem ei rurſus iubet dari ſex nummos. Ad magnum autem virum accedens is, qui dabat, illi in aurem ſignificat eum eſſe, qui paulò antè alios ſex acceperat. Cùm verò ſimulans tertiò rurſus veniſſet ad accipiendum, diſtributor innuit Patriarchæ, eundem eſſe rurſus ſignificans. Ille autem illud præclarum rurſus dicit & facit, vt qui dixerit: Da ei duodecim nummos. Num ille ipſe eſt Dominus meus, qui me tentat. Sed hæc quidem ſic. Oratio autem vult etiam alia plurima tractare, ſignificantia qualis eſſet vir ille ſummus circa benignitatem.

Mercator quidam poſſidens nauem propriam, cùm ei infeliciſſimè ceſſiſſet mercatura, graui premebatur inopia. Ei ergò, cùm acceſſiſſet & petijſſet aliquid auxilij, beatus iubet dari quinque libras auri. Quas quidem cùm accepiſſet, & ea quibus opùs habebat eſſet mercatus, nauigauit. Poſtquàm autem fuit circa Pharon, vi vẽtorum vexatus, amittit quidem ea, quæ vehebat: nauigium verò ſolum ſeruat vacuum. Accedit ergò rurſus ad Patriarcham, ſimul quidem Tragicè deflens id quod acciderat, & eum ad maiorem vocans commiſerationem. Ille autem cùm audijſſet, hortatur quidem nè animum deſpondeat, apertè autem ſubiungit, dicẽs: Niſi ijs, quæ tibi reliquę erant ex iniquitate, eccleſiæ quoquè pecunias coniunxiſſes, non hoc tibi contigiſſet. Rurſus ergò iubet ei dari decem libras auri, iubens, nè eas inijceret cum alijs. Quamprimùm ergò nauigauit mercator, accidit vt & pateretur priori grauius naufragium, vt qui cum naue onus ſimul amiſerit. Cùm ergò in extremam cecidiſſet deſperationem, & victus eſſet animi ægritudine, & nec tantillum quidem poſſet cohibere motum animi, & iam manum ſibi eſſet allaturus: deindè cùm quod factum erat, rurſus reſciuiſſet Patriarcha, eum accerſit. Ille autem acceſſit veſte diſrupta, coma euulſa, & caput habens conſperſum cinere, habitu miſerabilis, miſerabilior autem grauitate calamitatis, & multis lachrymis lachrymas oculorum attrahens. Quem etiam hic magnus cùm vidiſſet, Propitius, inquit, ſit tibi Deus. Cur propter puſillum & abiectum animum ità es affectus? Confido in Deo meo, quòd decæterò tibi nauis nullum patietur naufragium. Sed ſcias hoc tibi nulla alia de cauſa accidiſſe, niſì quod hæc nauis non iuſtè, non honeſtè, à te eſſet acquiſita.

Nota quod ait de pecunijs eccleſiæ.

Hæc cùm dixiſſet, iuſſit ei dari vnam ex nauibus eccleſiæ, impletam viginti millibus modiorum frumenti. Qua quidem accepta, nauigauit ex Alexandria: & vento vſus ſecundo, cùm ſeipſum tradidiſſet ei, qui ferebat, ducebatur nihil ſciẽs vbinàm eſſet. Nam cùm viginti dies & totidem noctes nauis ſic curreret, neque ipſe, neque vllus alius ex ijs, qui erant in naue, nec ex aſtris, nec ex regionis indicijs, vbinàm eſſent poterãt diſcernere, niſì quòd ſoli gubernatori apparebat Patriarcha, cum eo clauũ dirigens. Cùm autem præterijſſet viceſimus dies, perueniunt ad inſulas Britannicas. Quem in locum cùm appuliſſent, inueniunt famem crudeliſſimam, famem quę homines illius regionis miſerè conficiebat. Cùm autem eorum principem conueniſsent, & ab eis cognitum eſset, quòd frumentum afferrent, magna animi alacritate impleta eſt tota ciuitas, & eos cum magna accepit lætitia, non ſine Dei numine eos adueniſſe reputãs. Cùm autem inſulares totum frumentum emiſsent, pro dimidio quidem aurum præbẽtes, pro reliquo autem ſtannum, (ità enim inter vtroſque conuenerat) & mercator iam rediret, fit res quædam, quę digna eſt, ſi vlla alia, quę memoriæ quidem & ſcriptis mandetur: admittere autem & credere, niſì fideliſſimis auribus, nequaquàm eſt facile.

Obſerua rem mirabilem.

En Dei prouidentiam.

Cùm enim iam Decapolim perueniſsent nauigantes, Nauclerus de naue deſcendens, cùm in quendam incidiſset amicum & familiarem arte aurificem, datis ei quinquaginta libris è ſtanno, quod acceperat, pro eo accepit precium. Ille autem, cùm id vellet igne probare, vt ſciret quodnam eſset, inuenit argentum probum & puriſſimum. Arbitratus itaque Nauclerum id magìs facere, vt tentaret, quàm quòd verũ eſse putaret, accedens cum probris eſt inſectatus, dicens: Quid hoc à te factum eſt? An non ſufficit tempus ad fidem faciendam vſque in hodiernum diem, quòd ſine dolo verſamur in contractibus? Tu autem nunc, vtpotè tentans, argentum depoſuiſti pro ſtanno. Protinùs ergò eo, quod dixerat, obſtupefactus Nauclerus, Nihil, inquit, per ipſam ô amice veritatem, nihil fecimus vt tentaremus: ſed ſcio me tibi ſtannum apertè præbuiſse. Si autem Patriarchæ precibus mutatum eſt in argentum, nõ eſt hoc nouum & alienum. Ille enim hæc poteſt, qui aquam in vinum, & rurſus aliquando id mutauit in ſan-

Stannũ mutatur in argentum.

Iohan.2.
Exod.7.

ſanguinem. Vt autem vel hinc poſſis credere, aſcende in nauem, & totum diſce cuiuſmodi ſit naturæ. Ille verò ingreſſus, apertè inuenit ipſum, ſicut erat, argẽtum puriſſimum. Nauclerus autem cùm omnia ſtatìm ab initio vſque ad finem expoſuiſſet, ad gloriam Dei & laudem Patriarchæ, qui fuit ei gratificatus, omnes euocauit auditores. Sed pergendum eſt ad ſequentem narrationem.

Ad magnum, aliquando euntem ad eccleſiam, accedit quidam nobilis, cui fures quas habebat facultates diripuerant, & qui ſic erat ad extremam redactus paupertatem. cuius miſertus, quæ tam breui tempore acciderat, inopiæ, iuſſit ei dari quindecim libras auri. Ille autem, qui iuſſus fuerat dare, partìm quidem cedens inobediẽtiæ, partìm autem ſuggeſtioni eorum, qui adminiſtrabant res eccleſiæ, tanquàm non eſſent multa reliqua, vtpotè quòd neſciret magnus Iohannes theſaurũ recondere, præbuit quinque ſolas ei qui rogauerat. Beato autem Iohanni ex eccleſia egredienti, mulier quædam vidua admodùm diues, ei tradit chartam, in qua ſcriptum erat donũ quingentarum librarum. Quam cùm legiſſet, intellexit ex ea, quæ in ipſo habitabat, gratia, id quod non fuerat factum prout iuſſerat, de diminutione, inquam, quindecim librarum auri. Cùm eos ergò, qui id fecerãt, accerſiuiſſet, de eo examinauit. Cùm ij autem de re geſta mentiri conarentur, & non ſolùm in re priùs, ſed etiam mendaces exiſtere in ſermone, eo ipſo qui rogauerat accerſito, cùm reſciuiſſet eum accepiſſe ſolas quinque libras auri, oſtendens illis chartam mulieris, à vobis, inquit, Dominus eſt exacturus alias mille. Si enim vos quindecim libras, vt à nobis ſtatutum fuerat, ei qui rogârat præbuiſſetis, mille & quingentas Deo præbuiſſet mulier. Vt autem factis fides fiat eius, quod vobis eſt incredibile, accerſite mihi, inquit, hãc piam mulierem. Cùm ea autem acceſſiſſet, & aurũ promiſſum attuliſſet: Dic mihi, inquit Patriarcha, an tantum pecuniæ ſtatuiſſes Deo offerre ab initio. Illa verò cùm ſenſiſſet, illum non latuiſſe id, quod ſeorsùm ab ea factum fuerat, magno metu correpta, vniuerſum arcanum enunciauit, dicens: Reuera, domine, mille & quingentas libras ſcripſeram in charta tibi data. Paucis autem pòſt diebus cùm eam euoluiſſem, inueni mille neſcio quomodò ſua ſponte deletas. Hinc iudicaui Deo omninò non placere, vt plures quingentis libris offerrem. Hæc illis, qui audiuerant, magnum metum iniecerunt: & accidentes ſimul ad pedes magni Iohannis, petiêrunt vt ſibi remitteretur peccatum inobediẽtiæ. Illi autem Chriſti amanti viduæ multam à Deo precatus benedictionem, dimiſit beatus Iohannes, vt abiret in pace.

Item res admiranda.

Pœna inobedientię.

Huic munifico animo & manu inuidens malignus dęmon, ſuggerit Patricio Nicetæ, quem ei fuiſſe amicum & familiarem priùs diximus, vt quiddam ſua virtute indignum cogitaret & diceret. Accedens itaque ad beatum, Manus, inquit, Imperatoris eget multis pecunijs, vt quas ad neceſſarios vſus reipublicæ quotidiè cõſumat. Nam ipſe quoquè vides, in quantas anguſtias redacta ſit res publica. Oportet ergò, vt quæ temerè & ad nihil, quod oportet, à te conſumuntur, deferantur ad ærarium publicum. Ille autem nihil propreteà conturbatus, Non eſt, inquit, iuſtum, vt quę regi cæleſti ſunt conſecrata, prodantur regi terreno. Eſt hoc enim planè ſacrilegium, & non paruum in Deum peccatum. Sin autem tibi viſum eſt ſic facere, eccè quæcunque ſunt eccleſiæ, ea accipe, & fac vt voluẽris, ſi quidem te nulla ratio ab hac abducit ſentẽtia. mea enim voluntate ne obolum quidem dimittam eorum, quę ſunt repoſita. Nihil ergò, neſcio quo modo, ex eo repreſſus vir ille admirabilis, vocat eos qui ſequebantur, & ſtatìm iubet tollere pecunias, nihil aliud relinquens Patriarchę, niſi ſolas centum libras auri. Interìm autem dum deſcendebant ij, qui eas portabant, occurrunt quibuſdam aſſcendentibus ad Patriarcham, qui mellis amphoras afferebant ad eum, in quarum nonnullis inſcriptum quidem erat, Primarium: in alijs autem, Fumo carens. Poſtquàm ergò hæc vidit Patricius, & agnouit inſcriptionem, ſignificauit Patriarchę, vt ad ipſum mittatur vna ex amphoris. Cùm is autem, cuius fidei hæc commiſſa fuerant, eorum, vt mos eſt, fecisſet periculum, & deindè intellexisſet, quòd in eis factum erat miraculum, & beato Iohanni ſignificâſset, quòd ſunt omnia auri plena, ilicò vnum mittit ad Patricium, quod inſcriptum erat, Mel primarium. Ad eum autem mittit etiam literas, quarum hæc erat vis: Dominus qui dixit, Non te dimittam, nec te derelinquam: ipſe pro ijs, quas tua celſitudo nunc abſtulit, pecunijs reddit alias. Id autem tibi declarabit quæ nunc ad te miſsa fuit amphora, quæ eſt vna

Nicetas patricius non rectè mouetur.

Patriarcha ei reſpondet.

Mel in aurum mutatum.

Heb. 13. Ioſ. 1.

ex

ex ijs. Scias ergò, quòd Deum, qui ſpiritum & alimẽtum omnibus ſuppeditat, homo, in quem cadit interitus, nequaquàm poterit in anguſtum redigere. Porrò autẽ præcepit etiam ijs, qui ferebant amphoram, vt eis præſentibus aperiretur in conſpectu Patricij, & ei renunciarent, quòd aliæ omnes, quas vidit, ità ſe habent, & ſic ſunt auro plenæ.

Cùm eum ergò inueniſſent conuiuantem, ei tradunt epiſtolam, oſtendentes etiam amphoram. Quam quidem poſtquàm vidit, Iraſcitur mihi omninò dominus meus, inquit: neque enim vnam mihi ſolam miſiſſet. Qui autem portabant, quomodò fuerat eis imperatum, cùm in eius conſpectu aperuiſſent amphoram, & pecunias effudiſſent, annunciabant fuiſſe reliquas auro ſimiliter repletas. Cùm verò perlegens epiſtolam, inueniſſet quòd homo Deum non poteſt in anguſtum redigere, ad ſe poſteà reuerſus & timore repletus, (eorum enim, quæ non rectè facta ſunt, pœnitentia citò mouetur generoſa, virtutis amans, anima) Viuit Deus, exclamauit: Nec humilis Nicetas ſuſtinebit tentare eum in anguſtum redigere. Cùm ſtatim itaq; ſurrexiſſet, & quaſcunque ex eccleſia ſuſtulerat pecunias, rursùs ſumpſiſſet, & ipſam quæ miſſa fuerat amphoram, quinetiam è ſuo libras trecentas addidiſſet, aſcendit ad Patriarcham, veniam petens inconſiderati conſilij. Ille autem eum lubenter excipiens, neque ei exprobrauit, neque aliquid locutus eſt, quod ei afferret moleſtiam: ſed verbis potiùs animum conſolantibus & ſpiritalibus admonitionibus confirmatum amandauit. Ab eo autem tempore tanto fuerunt inter ſe coniuncti vinculo amicitiæ, vt etiam Patriarcha fuerit eius filiorum ſuſceptor. Vt autem non ſolùm per vberiorem laxamque & ſolutam viuendi rationem cognoſceretur animus eius incomparabilis, & bona ſpes eius in Deum fidei: ſed etiam per anguſtiorẽ, quàm eſſet probatus, eſſet euidens: (Clarum eſt enim, quòd ſunt vtraque periculoſa, nempe & res ſecundæ, quę eneruant & emolliunt, à Deique recordatione eijciunt: & res aduerſæ, rursùs, quæ in arctum cogunt, puſillumque & abiectum animum efficiunt) propterea prouidit Deus, vt is cadat in egeſtatem. Quonam modo autem id prouiſum ſit, dicam:

Agnoſcit erratum ſuum Nicetas.

Cùm magna multitudo eorum, qui manum Perſicam effugerant, confugiſſet Alexandriam, & eſſet magna alimenti penuria, maximè quòd nec illo tempore Nilus aſcendiſſet, vt conſueuerat, & pecuniæ eccleſiæ eſſent conſumptæ, coactus eſt ille magnus mille libras auri mutuas accipere ab aliquibus. Cùm autem eas quoquè conſumpſiſſet, agitabatur magna ſolicitudine, & Dei orabat benignitatem, vt in rebus dubijs aliquam viam excogitaret. Sed etiamſi ad tantam redactus fuiſſet inopiam, non fuit tamen victus à calamitate, non diuinas leges & ſacras conſtitutiones affecit dedecore, nec intermiſit commiſſum ſibi gregem accuratè regere. Itaque cùm quidam Clericus ex ijs, qui ſecundas nuptias contraxerant, abundans diuitijs, vellet conſequi gradũ Diaconatûs, reſciuiſſet autem has Patriarchæ anguſtias, & arripuiſſet tempus tãquàm opportunum, ſi pecunijs leuata inopia aſſequeretur id, quod deſiderabat, chartam tradit beato Iohanni, quæ ſic habebat: Cùm accepiſſem anguſtias, in quas redacta eſt munifica dextera mei domini, non exiſtimaui oportere me quidem degere in delicijs & rerum abundantia, dominum autem meũ redactũ eſſe in anguſtias. Sunt apud me frumenti quidem multa millia, auri autem centum libræ & quinquaginta: eas velim pet te dare Chriſto, ſi tantùm iudicatus fuero dignus eius diaconatu per ſanctam tuam ordinationem. Inuentum enim eſt alicubì quid dictum fuiſſe apud Apoſtolum, ex neceſſitate legis quoquè fieri tranſlationem.

Virtus Patriarchæ in penuria.

Bigami ad maiores ordines non promouendi.

Eum ergò ſeorsùm accerſit Patriarcha, non volens multis præſentibus eum afficere dedecore, & dicit ei: Tua quidem oblatio, ô fili, eſt magna, & huic tempori neceſſaria. Sed eſt vitioſa, & propter hoc ipſum non admittenda. Non ignoras enim, quòd oues, quę ex lege offerebantur, ſi non eſsent vitij expertes, etiamſi eſsent magnę, nõ poterant admitti ad ſacrificium. Qua de cauſa nec munera Cain Deo fuerunt accepta. Illud autem, Ex neceſſitate etiam fieri legis tranſlationem, hoc ab Apoſtolo dictũ eſse ſcimus de lege veteri. Quid enim tibi videtur, quod ſitum eſt apud fratrem Domini Iacobum? *Sic* autem habet: Qui totam legem impleuerit, in vno autem lapſus ſit, eſse omnium reum. Fratres autem noſtros pauperes, etiamſi nos verſemur in inopia, at qui aluit Deus vſque in hodiernum diem, ipſe eorum quoquè decætero curam geret, ſi modò nos eius mãdata ſeruemus immobilia. Quid eſt enim quod facere non poſſit?

Leui. 22. Gen. 4. Heb. 7.

Iacob. 2.

ſit? aut quid ſit difficile ei, qui quinque panes in deſerto aliquando multiplicauit, ſi decem modios, qui ſunt in meo horreo, benedixerit, eos in magnam augere multitudinem? Quamobrem tibi, ô fili, conueniet id, quod Simoni dictum eſt in Actis: Non eſt tibi pars, neque ſors in hac parte. Nondùm ille dimiſſus domũ re infecta redierat, cùm magno Iohanni ſignificatur duas naues eccleſiæ in portum appuliſſe, ferentes ex Sicilia multa frumenti millia. Quod quidẽ cùm ille audiuiſſet, procidens in genua, Deo egit gratias, dicens: Qui te quærunt, Domine, & ſeruant tua mandata, non minuentur omni bono. Quamobrem magnifico ſanctiſſimum nomen tuum, quòd non permiſeris ſeruo tuo, vt tuam gratiam venundaret pecunia. Sed ſic quidem in anguſtijs dilatatus vir inclytus, non pro vſu rerum neceſſariarum prodidit accuratam regulæ obſeruationem. Iohan. 6. Actor. 8. Pſal. 33.

Oportet autem dicere etiam indicium magnæ, quam habuit, tolerantiæ, & narrare, quàm ſe perfectè gereret in hoc præcepto. Duos quoſdam ex ſuis Clericis, qui inter ſe inuicèm fuerant debacchati, vir admirandus ſubiecerat ſegregationi. Quorum vnus quidem pœnam lubenter ſubierat: alter autem cùm eam inueniſſet tanquàm prætextum ſuæ ſocordiæ, precum quidem & congregationum nullam omninò curam gerebat, vacabat autem omninò ſuis cupiditatibus. Deindè minabatur etiam, ſe magni illius viri ſummam illam & ſanctiſſimam ſimplicitatem calliditate aliqua circunuenturum. Dicunt verò aliqui, hunc quoquè eum eſſe, qui Nicetæ Patricio ſuggeſſerat, vt pecunias tolleret eccleſiæ, dum exiſtimaret ſe ea ratione Patriarcham affecturum moleſtia. Cùm ergò hoc magnus cognouiſſet Patriarcha, timens nè fortè is à diabolo conſumeretur, eum erat vocaturus & dignaturus commiſeratione: meliore autem prouidentia mandatur obliuioni id, quod animo cogitabat, vt ſuprema eius humilitas fieret euidens maiori commiſeratione. Nam cùm adeſſet dierum omnium præcipuus, ipſe autem adſtaret in tribunali, & incruentũ offerret ſacrificium, ea ipſa hora, in qua ſacrum velum aufertur à ſanctis donis, recordatus eius, qui odium in eum conceperat, & memor præcepti Dominici, quod iubet quidem dimittere donum ante altare, procedere autem priùs ad fratris reconciliationem, & tunc donum offerre: ſignificat diacono, vt connexam reſumat petitionem, & ſæpè dicat, donèc ipſe redierit. Ipſe autem ventrem prætexens, egreſſus eſt ab altari, & mittit magna celeritate, ad ſe vocãs illum Clericum: qui quidem mox aderat: Sanctus verò procidit ad eius pedes, nihil omninò auerſans oculos eorum, qui aderant, veniam poſtulans. Deindè ille, qui priùs fuerat inſipiens, videns hoc ſacroſanctum caput proiectum ad ſuos pedes, fuit ſtatìm fractus animo, timens ignem de cælo, & quæ illinc mittuntur fulmina. Ipſe quoquè pronùs cadens, petijt ab eo veniam. Beatus autem Iohannes, Deus ambobus, inquit, ignoſcat fili mi. Deindè eum quoquè ſecum aſſumit, & cum gaudio & cum quãta dici non poteſt voluptate aram ingreſſus, tunc auſus eſt Deo dicere cum fiducia: Dimitte nobis debita noſtra, ſicut & nos dimittimus debitoribus noſtris. Abhinc ergò fuit hic Clericus adeò modeſtus & moderatus, vt viſus ſit dignus, qui ordinaretur Preſbyter. Sed hoc quidem, ſicut diximus, eſt indiciũ magnæ illius tolerãtiæ & moderationis. Incruentum Miſſæ ſacrificium. Matth. 5. Nota ſummam humilitatem.

Aliud autem narrabo, quod eſt non multùm diſſimile ei quod præceſſit. Eſt angelorum, ait quidam ex Patribus, nequaquàm depugnare, ſed eſſe in pace perpetua: dæmonum autem irreuocabiles per totam vitam exercere inimicitias: hominum verò ſapientum breuiter quidem fortaſsè iraſci, citò autem & paulo pòſt currere ad reconciliationes. Cùm ergò huic magno Iohanni accidiſſet, vt nonnihil eſſet ira percitus aduerſùs eum, cuius ſæpè mentionem fecimus, Patricium: illo quidem defendente rem iniuſtam lucri cauſa, non patiente autem Iohanne propter zelum iuſtitię: cùm iam hora adueniſſet vndecima, Patriarcha per nuncium primum ex Preſbyteris ei ſignificat, dicens: Sol iam eſt in occaſu, ô vir maximè venerande. Ille autem hoc verbo tanquàm ſtimulo aliquo compunctus animo, ſtatìm ſurrexit & venit ad ſanctum. Quem cùm ille lubens excepiſſet, & eſſet amplexus, Crede mihi, inquit, niſi fuiſſet mihi exploratũ, quòd te moleſtia affeciſſem, fortè nihil dubitans aut penſi habens, ipſe ad tuam veniſſem magnificentiam. Quid enim, ſi communis quoquè noſter Dominus non eſt dedignatus obire ciuitates & vicos, vtilitatis gratia & curationis? Omnibus autem qui aderant admirantibus ſummam moderationem, dixit ei Patricius: Non ampliùs capiunt aures meæ, inquit, ô domine, delationes eorum, qui criminantur. Cui dixit ſa- Angelorũ & dæmonum diſcrimen. Non temere fides habenda delatoribus.

piens Magiſter: Perſuaſum tibi ſit, inquit, ô fili fideliſſime, quòd ſi ſimpliciter & abſq; examinatione eſſemus aures præbituri omnibus, pararemus nobis examen deciès mille peccatorum: & maximè nunc in hoc tempore, quando refrixit omnibus charitas: Scio enim ego, quòd proptereà quòd credideram aliquibus, quibus obtigerat rectio ciuitatis, & eorum verbis ſolùm eſſem inductus, nonnullos cùm minimè oporteret, ſæpè affecerim moleſtia. Quo factum eſt, vt non paucorum me decæterò ſubierit pœnitentia. Quamobrem cùm ſemel & bis & ſæpè incidiſſem in fraudem eorum, qui criminantur, decæterò apud me conſtitui, non ampliùs aliquid pronunciare in aliquem, priuſquàm audijſſem ius vtriuſque partis: & ijs, qui facta ad me deferebant, ſum minatus, quòd ſi deincèps fuiſſent depræhenſi inanes aliquas nugas ad meas aures deferre per calumniam, eaſdem daturi eſſent pœnas, quas qui eſt reuerà calumniator. Ab illo itaque tempore exciſa fuit omnis calumnia ſycophantarum. Quamobrem tuam quoquè rogo magnificentiam, nè tam ſimpliciter & tam facilè admittas malignorum hominum calumnias, ſed eas priùs diligenter examines. Neq; enim hinc mala naſcuntur mediocria: ſed & bonorũ publicationes, & verbera, & cædes ſæpè per mendacium multi innocentes ſubiêrunt, & ab ijs propemodùm eſt euerſa vniuerſa vita hominum. Has admonitiones cùm tanquàm à Deo accepiſſet Patricius, pollicitus eſt ſe eas eſſe perpetuò ſeruaturum.

Aliud addatur ijs, quæ dicta ſunt, quod ſatìs poteſt exprimere eius manſuetudinem atque patientiam. Magni Iohannis conſobrinus erat, nomine Georgius. Is contumelia affectus ab aliquo caupone ciuitatis: vehementer fuerat morſus, & id ferebat grauiſſimè. Id enim faciebat & magnum, quod erat inter eos, diſcrimen, nempe & eius cum magno affinitas, & nimiæ ſordes & humilitas eius, qui fecerat iniuriam. Accedit ergò ſeorsùm ad beatum Iohannem adoleſcens, lachrymis & dolore cordis, quo agebatur, deplorans iniuriam. Cùm ſic eum vidiſſet victũ ab omni perturbatione Patriarcha, volens eum demulcere & veluti recreare, &, Auſus eſt, inquit, omninò os aduersùs te aperire, & omninò contumelia afficere aliquis eum, qui eſt mihi chariſſimus? Benedictus Dominus, rem in ipſo faciam, vt admiretur omnis Alexandria. Poſtquàm autem vidit eum propter id, quod dixerat, paululùm remiſiſſe de animi ęgritudine: Fili, inquit, mihi iucundiſſime, ſi re vera vis meæ paruitatis eſſe & nominari conſobrinus, para te ipſum non ſolùm aduersùs contumelias, ſed etiamſi ſit ampliùs aliquid dicendum, etiam aduersùs ipſa flagra. Vera enim nobilitas non ex ſanguine & carne, ſed ex virtute animæ accipit formam & characterem. Statìm ergò accerſito principe cauponum, ei denunciauit, nè conſuetum deincèps vectigal acciperet ab eo, qui ſuũ conſobrinum affecerat contumelia, aut aliquid ex ijs, quæ ab eo de more dabantur eccleſiæ. Propter quæ admirati omnes incomparabilem illius patientiam, intellexerunt omnes hoc eſſe ſupplicium, quod erat miratura tota Alexandria.

Vera nobilitas.

Nota incredibilem patientiam & benignitatem.

Sed fortè in ijs quidem, qui ad ipſum pertinebant, tam diligenter cauebat, nè memor eſſet acceptæ iniuriæ: alios autem negligebat in rebus huiuſmodi. Nequaquàm. Cùm enim reſciuiſſet quendam ex Diaconis, nomine Damianum, odio habere propinquum, vt qui recordaretur acceptæ iniuriæ, denunciauit Archidiacono, vt in tempore participationis ſacramentorum ei oſtenderet eum, qui memor erat iniuriæ. Cùm ergò cognouiſſet, eum manu accipiens, Vade, dicit ei, & fratri primùm reconciliare, vt vult præceptum, & tunc ſumes ſacramenta Chriſti, qui non eſt memor acceptæ iniuriæ. Ille autem pudore affectus, præſentibus omnibus promiſit ſe hoc eſſe facturum, & tunc eum impertit ſanctificatis. Deinceps ergò inuaſit timor non ſolùm Clericos, ſed etiam laicos, & cauebant ne vllum odio haberent, & eſſent acceptę iniuriæ memores, timentes nè multis præſentibus ſic pudore afficerentur. Sed tam accurata quidem & exacta fuit eius vita, tam quòd ad ipſum attinebat, quàm quòd ad eos, qui ab illo paſcebantur. Præter alia autem bona, in ſacrarum quoquè ſcripturarũ cognitione ſummè laborauerat & plurimùm erat meditatus, non ſine voluptate & ſtudio acerrimo. Licebat ergò videre quotidiè in congreſſione, quæ fiebat in ſecreto, eum nihil ferè aliud loquentem aut quęrentem, quàm narrationes Patrum, qui erant magni nominis, & problemata dogmatica & quæſtiones ad ſcripturam pertinentes. Hæc autẽ maximè proptereà, quòd tunc abundabat multitudo hæreticorum, ad quos euertendos adſciuerat eos, qui illis temporibus erant excellentiſſimi, Iohannem, inquam, & Sophroni-

Matth. 5.

Eius ſtudiũ & eruditio.

phronium. Porrò autem ei quoque erat ſtudio conſeruare conſeſſum, nulli detractioni affinem, & nullo vano ſermoni. Quòd ſi quis ex ijs, qui conſidebant, tale quid propoſuiſſet, ille ingenioſè & aptè id repellebat, inijciens bonam aliquam quæſtionem & animæ vtilem. Si is autem eſſet craſſus & plebeius, & qui non recedebat ab ijs, quæ ſunt conſueta, præſentem quidem non malè tractabat, nec ſe iracundè & aſperè in eum gerebat, præcipiebat verò, nè eum ſinerent ampliùs eſſe è conſilio, vt per eum vnum fierent alij cautiores & diligentiores.

Detractiones & ocioſos ſermones non fert.

Vt autem mortis memoriam ſuæ cogitationi profundè imprimeret, & eam perpetuò haberet præſentem & ante oculos, quid facit? Iubet ſibi extrui monimentum: ei autem finem non imponi, ſed ſemiperfectum ſic relinqui: Deindè eos, qui prȩfecti erãt operi, cùm eſſet feſtum aliquod inſigne, accedentes in conſpectu omnium, qui conſidebant, apertè dicere: Monimentum tuum in hodiernum vſque diem eſt imperfectum, domine. Iube ergò, vt id finem accipiat. Incertum eſt enim, qua hora fur ingrediatur, nempe mors. Sed quis illius victûs tenuitatem, & quæ erat circa veſtem & ſtratum vilitatem & mediocritatem, rectè enunciauerit? Cum alijs enim ne hanc quidem neglexit virtutem, adeò vt vulgus & eos qui ſunt contempti, in his ne ſuperaret quidem. Quidam certè ex habitatoribus ciuitatis, qui erat ei familiarior, cùm reſciuiſſet quomodò res ſe haberet, *cilicium emptum triginta ſex nummis mittit ad beatum, plurimùm rogans nè id recuſaret, ſed ſe eo indueret. Hoc ergò cùm & propter viri fidelitatem, precumque contentionem & ardorem facere voluiſſet, non ceſſauit tamen tota nocte lamentari, vt poſtremò expoſuerunt, qui ei aſſidebant. Quis, dicens, nõ condemnârit me miſerum Iohannem, ſi mihi quidem liceat tegi tegumento triginta & ſex nummorum, fratres autem mei, proh dolor, ſecundùm Chriſtum, ſub dio perpetuò degant concreti frigore, & nec minimum qnidem & viliſſimum pannum habeant? quorum plurimi quidem ventre vacuo & incœnati recumbunt, & vel ipſas, hei mihi, quæ à menſa mea cadunt, micas cupiunt, ſicut pauper Lazarus. Heu heu quàm multi nunc hoſpites & peregrini ad hanc venerunt ciuitatem, qui non habent vbi caput reclinent, eſurientesque & ſitientes iacent in medio foro. Ego autem me delicatè omne genus explens bonis, præter alias delicias hoc quoquè nunc ſumptuoſo induor tegumento. Quid ergò illo die expecto me auditurum? Quid aliud, quàm, Recepiſti bona tua in vita tua, pauperes autem mala: & propterea ipſi quidem nunc accipiunt conſolationem, tu autem cruciaris pro meritis? Sed benedictus Deus, non ampliùs eo tegetur humilis Iohannes, ſed eius precio induentur pauperes.

Mortis perpetuò memor.

*Leontius habet, lecti operimentum. Itaque locus hic mihi mendoſus videtur.

Luc. 16.

Cùm primùm itaque illuxiſſet, mittit cilicium in forum venundandum. quod cùm vidiſſet is, qui obtulerat, rurſùs emit & ad eum adfert. Ille autem accipit quidem, rurſùs verò mittit ad forum. Cùm autem bis & ſæpè hoc factum eſſet, magnus Iohannes ſignificat ei qui offerebat: Videamus, dicens, quis ex nobis priùs defatigabitur: ego quidem ipſum vendens, tu autem emens, & offerens. erat enim valdè diues. Quamobrem dedita opera volebat magnus Iohannes ex eo lucrifacere, vt illius bona ad pauperes affluerent. Dicebat autem etiam tale quid, quòd ſi quis ab his delicatis & diuitibus, & maximè ijs, qui ſunt immiſericordes, poſſet arte aliqua & ratione ad ipſas vſque auferre tunicas, vt benefaceret indigentibus, ab eo, quod decet, minimè aberraret. Sic enim res duas efficiet pulcherrimas: vnam quidem, quòd illorum animis ſalutẽ conciliabit: alteram autem, quòd ex rebus alienis non paruam neque leuem ſibi parabit mercedem. In teſtimonium autem eius, quod dicebat, adducebat etiam id, quod magnus fecit Epiphanius, qui effecit, vt pecuniȩ Iohannis Epiſcopi Hieroſolymitani pia quadam via & ratione diſtribuerentur pauperibus. Addebat verò aliud quoquè, quod à fideli quodam & amante veritatis dicebat ſe audiuiſſe Cypri, qui ſic narrabat, ea quȩ dicebat, iureiurando confirmans.

Mira contentio liberalitatis inter ipſum & diuitem quendam.

Cùm eſſem in Aphrica, habitabam apud quendam publicanum, valdè quidem diuitem, ſed admodùm immiſericordem, & pauperem, quòd attinet ad miſericordiã. Cùm autem accidiſſet, vt tempore hyberno ſol luceret calidiùs, pauperes ſimul congregati calore fruebantur. Vt ſolet autem in his euenire, domos enumerabãt: illas quidem, quæ erant miſericordum & ſua communicantium, beantes: eas autem, quæ poſſidebantur à parcis & nihil elargientibus, miſeras dicentes & execrantes. cum quibus, inquit, etiam meum connumerârunt dominum. Sic itaque inuicèm rogabant, an aliquis

Exemplum memorabile Petri Publicani.

vnquàm illinc fuiſſet eleemoſynæ particeps. Cùm verò nullus eſſet ex omnibus, qui affirmaret ſe accepiſſe, vnus ex illis: Sed quid, inquit, mihi dabitis, ſi ego hodiè recedēs illinc, conſecutus fuero miſericordiam? Cùm autem de ea re pacta conuenta inter ſe feciſſent, pauper cùm fuiſſet ex aduerſo veſtibuli publicani, inuenit ipſa hora piſtorem trahentem mulum pane onuſtum, ipſumque venientem per viam, quæ tendit ad ædes. Cùm itaque pauperem ex aduerſo ſtātem vidiſſet Publicanus, & ſolo triſti habitu prouocantem eum ad miſericordiam: neque enim vel ſolam vocem audebat emittere, nè virum iritaret alienum à miſericordia: ſic quoquè furore percitus, vno pane arrepto, & eo vſus tanquàm lapide, iacit in pauperem. Quem ille protinùs accepit, & abiens oſtendit alijs, affirmans quòd accepiſſet ab ipſis manibus publicani.

Viſio publicani.

Nōdùm duo dies præterierāt, & publicanus morbo correptus mortifero, cùm mentis ſubijſſet ecſtaſin, videbat à ſe exigi rationem ſuarum actionum. Deindè videbatur etiam adeſſe trutina, vtraque diſcernens: in cuius ſiniſtra quidem lance videbat nigros congregatos, & multa eius turpia facta in lance deponentes. In dextera autem, viros quidem candidatos & forma terribiles aſſiſtentes: nihil verò boni inuenientes, quod contrà poſſent in lance collocare, eſſeque mœſtos & triſtes, & dicentes: Nihil habemus aliud, quod opponamus, niſi panem illum, quē duobus antè diebus, & nec ipſum quidem ſpontè, dedit cuidam pauperi. Cùm in altera itaque lance eum impoſuiſſent, fecerunt trutinam ex vtraque parte ex æquo propendentem. Tunc illi Publicano dicūt viri candidati: Recedens adde huic pani, & operare. Nam illi, quos vides, nigri ſunt te accepturi. Cùm ſtatìm itaque experrectus eſſet, & ad ſe redijſſet, agnouit vera eſſe, quæ viſa fuerant. Nam quæcunque ab ineūte ætate ab eo facta fuerant, & quorum iam erat oblitus, videbat illos æthiopes vtiquè congregantes, & in lancem imponentes. Quamobrem ſæpè obſtupefactus, Papæ, dicebat, quanta eſt virtus eleemoſynæ? Si enim vnus panis, iſque per iram pauperi proiectus, tantum potuit: à quàm multis malis ſe poterit liberare, qui hilariter bonis ſuis impertitur pauperes? Adeò ergò munificè vſus eſt eleemoſyna, & tam abundè ambabus, vt dici ſolet, effudit manibus, in ventres pauperum infundens: vt poſtquàm omnia profudiſſet, ne ſuo quidem parceret corpori, ſed eo quoquè aleret pauperes, vēdita libertate, vt paulò pòſt clariùs oſtendemus.

Vis eleemoſynæ.

Mutatur in virum longè aliū publicanus.

Ei enim eunti in telonium, occurrit nauta nudus ex naufragio. Quem quidem cùm vidiſſet, veſte ſtatìm ſe exuens, quę erat delicata & ſumptuoſa, ei donat, multùm precatus, vt ea perpetuò indueretur. Ille autem partìm quidem erubeſcens vti veſte magnifica, partìm verò aliarum quoquè rerū egenus, in foro exponit vt vēderetur. Cùm autem reuertens Publicanus, eam vidit pēdentem, magno fuit affectus dolore, & erat triſtis, reputans quòd non ei licuiſſet relinquere pauperi aliquod monimentum ſuæ miſericordiæ. Hęc cùm cogitaret, ei obrepit ſomnus. In ſomnis autem ad eum accedit vir quidam inſignis, ſole ſpecie alacrior: crucem quidem habens in capite, indutus autem veſte, quam ipſe dederat nautæ. Qui cùm propè acceſſiſſet, Cur, inquit, chare Petre (hoc enim erat nomen Publicano) angeris & cruciaris? Ille autem perindè àc ſi nôſſet, quiſnam eſſet qui loquebatur, Quoniā, inquit, Domine, quæ tu nobis abundè præbes, ea nonnullis ſæpè impertientes, non videmus eos rectè vti ijs, quæ data ſunt, propter turpe lucrum. Ille nondùm implêrat orationem, & qui apparuerat oſtendens ei veſtem, Agnoſcis'ne hanc, inquit? Cùm is autem affirmâſſet, ille rursùs: Eccè, inquit, ex quo tu mihi eam præbuiſti, ea perpetuò induor.

Videt Chriſtum.

Obſerua Chriſti bonitatem.

Poſtquàm autem eum dimiſit ſomnus, hæc mente agitans, Benedictus Dominus, aiebat: Si Chriſtus videtur eſſe vnus ex indigentibus, non deſiſtam, donèc ipſe quoquè ſim vnus ex ijs minimis. Statìm ergò vocato Procuratore domûs, qui fuerat ab ipſo emptus: Volo, inquit, tibi credere quoddam arcanum, quod ſi enunciaueris, aut niſi effectum reddideris, quod volo, procùl recedes à meo conſpectu, & vendēris in barbara regione. Hæc cùm dixiſſet, decem libras auri ei tradit, quę erant ei ſoluendæ ob negociationem. Deindè, Me quoquè, inquit, aſſume ad hanc negociationem. (Hoc eſt enim arcanum) & cùm me abduxeris ad partes ſanctæ ciuitatis, illic me vende Chriſtiano alicui tanquàm mancipium. Quod autem ad te ex eo redibit precium, quantumcunque fuerit, detur pauperibus. Cùm, poſtquàm diù inſtitiſset, vix tandèm ei perſuaſiſset, venit cum eo Hieroſolyma. Quo in loco cùm in quēdam amicum, qui erat quidem arte aurifex, incidiſset Procurator, (erat autem ei nomen Zoilus, qui propter aliquem

quem caſum redactus erat ad inopiam) Seruus eſt, inquit, mihi valdè bonus: quem ſi me audiens émeris, nihil erit impedimento, quo minùs ad priſtinā redeas felicitatem. Eſt enim non ſolùm bonis moribus, ſed etiam in fundēdo auro ſummè exercitatus. fuerat enim Petrus huic quoquè arti ſummè deditus. Ille autem ſtatim in medium adducens paupertatem, cum qua conflictabatur, dicebat ſe non poſſe eum emere. Sed tamen ille verbis amici perſuaſus, & auro accepto fœnori, emit zelo feruentem Petrum triginta nummis. Quos cùm accepiſſet Procurator, iuit Conſtantinopolim. Petrus ſua ſponte venditur 30. nummis.

Licebat ergò videre eum, qui propter Chriſtum volūtariam ſuſceperat ſeruitutem, diligentiſſimè domino ſuo inſeruientem in omnibus, quæ ad vſum domús pertinebant, ieiunijſque vacantem & vigilijs: quæ faciebant, vt res domini incremētum acciperent, & vt benedicerentur eius vltima, ſicut Iobo, magìs quàm priora. Qui etiam ſummam eius virtutem venerans, cogitabat eum manumittere, etiamſi ille id minimè admiſerit, volens potiùs in ſeruitute propter Chriſtum perpeti, quàm cum libertate quieſcere. Sed quis dicere omninò potuerit eas, quæ ei à maligno inferebantur, afflictiones? Quicunque enim erant è familia, tanquàm emotæ mentis quempiam reputantes, aliquando quidem eum irridebant: aliquàndo autem alapas infligebant, & non deſiſtebant ei omnibus modis adferre moleſtiam. Quotieſcunquè autem contigiſſet eum, contumelijs à conſeruis affectum, dormire cum animi ægritudine, totièsei aſſiſtebat in ſomnis, qui in Aphrica ab eo viſus fuerat, ferēſque eius veſtem, & precium triginta aureos habens in manibus, Nè ſis triſtis, aiebat, frater Petre. Ego enim etiam tuum accepi precium, ſicut priùs veſtem. Seruit aurifici. Iob 42. Multa patitur.

Interceſſit aliquantū temporis, & quidam, qui erant eiuſdem cuius Petrus regionis, arte aurifices, voti cauſa & adorationis, peruenerunt ad loca veneranda. Quos dominus eius, vt qui eſſent eiuſdem artis, domum ductos accepit omni benignitate. Petrus autem cùm eis miniſtraret, & viros agnouiſſet, ſeipſum celabat pro viribus, & omnibus modis conabatur latére. Illi verò tanquàm per figuram corporis eum indagantes, agnouerunt. Et primùm quidem inter ſe ſuſurrabant: dubitationem enim eis afferebat ſimilitudo. Poſtquàm autem illum ipſum eſſe apertè agnouerunt, cōmuniter eum ſtatìm alloquentes, qui eos inuitauerat, Quid ſibi vult, dixerunt, quòd vir talis tibi miniſtrat, qui eſt vnus quidem ordinis ſenatorij, ſplendore autem nulli eſt ſecundus? Is enim, qui nūc nobis ſeruit in menſa, eſt Petrus Publicanus, de quo Imperator quidem magnum accipit dolorem, magnum autem Senatus quoquè, vt qui euanuerit. Eos hæc verba dicentes cùm audijſſet Petrus, ſtatìm humì quidem iacit diſcum, quem habebat in manibus: curſu autem deſcendit ad veſtibulum, in quo adſtabat quidā adoleſcens ab ortu ſurdus & mutus, qui nutu poterat claudere & aperire. Cui Petrus, Tibi dico, inquit, qui es ſurdus & mutus, In nomine Chriſti Dei noſtri, audi me, & aperi. Ille autem, Sicut iubes, reſpondit: & ſtatìm aperuit. Ille verò currens, protinùs eſt egreſſus. Deindè aſſcendens ianitor lætus, narrauit quod in ipſum fecerat miraculum. Dicebat enim ſe vidiſſe flammam ignis, procedentem ex ore magni Petri, ad aures eius peruaſiſſe. Quæ, inquit, cùm me totum circunfulſiſſet, repentè fecit audire & loqui. Hęc cùm narraret is, qui priùs erat ſurdus & mutus, ſubijt omnes ſtupor & admiratio, & ſtatìm quàm maxima potuerunt celeritate, aggreſſi ſunt eum perſequi. Cùm vbiquè autem ſcrutati eſſent, non potuerunt eum, quem quærebant, compręhendere. Quamobrem eos magna ſubijt pœnitentia, & deplorabant quòd non magìs animum attendiſſent: quo factum erat, vt Dei hominem tantis afficerent contumelijs, verberātes & inſultantes, & ipſum quotidiè irridentes. Peregrinatio religionis ergo. Petrus ſanat ſurdum & mutum.

Tales erant miſericordis & clementis Iohannis animæ benignæ & humanæ narrationes. Maxima enim ex parte, quæcunque incitabant ad commiſerationem & amorem in pauperes, ea volebat dicere & audire. Aſſiduè quidem certè inueſtigabat vitam eorum Patrum, qui fuerunt celebrati propter eleemoſynam, & in hoc per totam vitam magnum ponebat ſtudiū, vt qui vellet eádem via, qua illi, ingredi. Cùm itaque aliquando incidiſſet in vitam diuini Serapionis Sidonij, non ceſſabat virum illum admirari & res illius narrare, quemadmodùm cùm aliquando in egentem incidiſſet pauperem, ſe pallio exuit, & ei dedit. Deindè cùm obuiàm factus eſſet alteri algenti, ſimiliter ei prębuit tunicam: & decætero ſedit nudus, vlnis ſolum tenens Euangelium. Deindè ab aliquo interrogatus, quiſnam eum nudâſſet, Hoc, inquit: oſtendens Euangelium. Cùm Serapion Sidonius in pauperes liberaliſſimus.

Cùm verò eo quoquè vẽdito, pro eo acceptum precium diſtribuiſſet pauperibus, cuidam diſcipulo, qui eum rogauit, Vbì eſt, pater, paruum Euangelium? Crede mihi, inquit, fili, párens ei qui dixit, Vende quæ habes, & da pauperibus: ne ipſi quidem libro,
Matth. 19. in quo hoc ſcriptum erat, ſtatui parcere. Addatur hoc quoquè ijs, quę dicta ſunt, afferens auditoribus non mediocrem vtilitatem.

Quidam monachus illo tempore puellam ducens ſpecioſam, obibat ciuitatem. cùm autem quidam ex Eccleſia eum vidiſſent ad multorum offenſionem eam circumagentem, introducunt ad beatum Iohannem. Ille autem verbis illorum inductus, vt qui exiſtimâſſet eos zelo diuino illum admonuiſſe, ipſum & puellam iubet vehementer cędi, deindè eos in diuerſis cuſtodijs includi. Cùm autem factum eſſet quod iuſſerat, & eos accepiſſent cuſtodiæ, & nox iam aduentâſſet, Monachus ei appáret in ſomnis, oſtendẽs tergum notatum vibicibus & ſtigmatibus, ei dicens ſimpliciter & placidè: Quid verò hæc tibi placent domine? Crede, nunc quidem certè ſemel deceptus es, vt homo. A ſomno autem excitatus, accerſit ilicò Monachum, educens eum è cuſtodia, præ plagis vix valentem ingredi. Deindè cùm in eius vultum conieciſſet oculos, agnouit eum eſſe, qui fuerat ab eo viſus. Cumq; vellet ſcire, an tam multas accepiſſet plagas, quàm multas habens in ſomnis apparuerat, iubet eum linteo ſuccinctum aperire dorſum.
Nota hinc, quàm cautè da ſint temeraria iudicia. Cùm diuina autem prouidentia fuiſſet linteum ſolutum, apertæ fuerunt partes occultæ, & conſpectus eſt monachus propemodùm exectus & mancus virilibus, etiamſi propter florem ætatis non fuiſſet priùs immunis à ſuſpicione. Statìm ergò eos qui illos detulerant, è ſuis gradibus deturbatos, tres annos arcet à communione. Pio verò monacho ſe, vt par erat, excuſauit, & rogauit, vt ei condonaret peccatum admiſſum per ignorantiam. Sed hoc ſolum dixit ſe non laudare, quòd nullo adhibito cuſtode obiret ciuitates, cùm eſſet monachus, & videretur adeò iuuenis, & traheret ſecum fœminam, & eſſet multis cauſa offenſionis. Ille verò cum ea, qua per erat, reuerentia & modeſtia, Benedictus Dominus, inquit: Domine, non mentior, Non multis antè diebus cùm eſſem Gazæ, & illinc feſtinarem ad adorandum ſanctos Cyrum & Iohannem. hæc puella mihi veſperè fit obuiàm, & ad meos pedes procidit, rogans vt mecũ iter ingrederetur, eô quòd vellet eſſe Chriſtiana. erat enim Hebræa. Ego autem Dei veritus iudi-
Matth. 18. cium, qui dixit, nè ex puſillis aliquem deſpiceremus, obediens admiſi eam viæ comitẽ, maximè confidens, quòd cùm eſſent mihi membra ità affecta, non eſſet facilè inimico ſtruere in me tentationem. Cùm illuc autem veniſſem, & vota reddidiſſem, feci eam catechiſmo inſtrui & baptizari, & decæterò eam circunduco in ſimplicitate cordis, & mendicans eam alo, ſtudens, ſi poſſim, eam collocare in aliquo monaſterio virginum. Hæc cùm audijſſet ille beatus, Papæ, inquit, quàm multi ſunt occulti ſerui Dei, etiamſi ſint nobis ignoti?? Cùm autem monachum donaret centum nummis, ille nõ accepit, dicens: Monachus ſi habet fidem, non indiget pecunijs. Sin autẽ omninò amat, eſt omninò fide defectus. Hæc cùm dixiſſet & adorâſſet, receſſit.

Quàm magnum autem ſtudium poneret beatus, vt mortis meminiſſet, & quòd plurimi faceret, efficere nè eius recordatio deleretur, dictum quidem eſt priùs, dicetur autem nunc quoquè. Nam cùm lethalis morbus aliquando inuaſiſſet ciuitatẽ, maximæ illi erat curæ accedere ad ægrotorum viſitationem, & eorum qui decedebant, ſepulturam. Sæpè autem etiam aſſidebat ijs, qui emittebant animam, & eorum oculos ſuis
Nota de ijs, quæ fiunt pro defunctis. tegebat manibus. Iubebat ſynaxes quoq; celebrare pro ijs, qui dormiërant, aſſerèns & affirmans defunctis multùm prodeſſe, quæ pro eis fiunt, cõmemorationes & ſacra miniſteria. Ad fidem autem faciendam eorum, quæ dicebantur, tale quid etiam narrabat, quod factum fuerat non ità multò antè. Dicebat enim, quòd à Perſis quidã abductus captiuus, in cuſtodia, quæ appellatur Lethe, aſſeruabatur vinctus. Lex autẽ erat apud Perſas, vt qui coniecti erant in eam cuſtodiam, nunquàm reuocarentur: & ea ratione conſentaneum eſt eam fuiſſe vocatam Lethen, id eſt, obliuionem. Illinc autẽ cùm quidam potuiſſent aufugere, & in Cyprum venire, affirmârunt parentibus adoleſcentis, eum eſſe mortuũ in cuſtodia. Illi verò tres quotannis ſynaxes celebrabant, tanquàm eo mortuo. Quatuor anni præteriërant, cùm filius illinc aufugiens, redit domũ. Quem cùm parentes non tanquàm qui fugiſſet è cuſtodia, ſed tanquàm qui ſurrexiſſet è mortuis, cum magno ſtupore adſpexiſſent, & fuiſſent ineffabili voluptate repleti, & alia faciebant & dicebant, quæ anima, quæ talem vidiſſet, faceret & diceret: & quemadmodùm

dùm ei tanquàm iam mortuo fecerāt iuſta,quę fiunt mortuis, & cùm eum docuiſſent, quinam eſſent ij dies,nempe dies ſanctorum Theophaniorum,& dies ſalutaris Paſchæ, & dies ſanctę Pentecoſtes. Hęc cùm ille audiuiſſet, & in memoriam reuocâſſet, parentibus affirmabat,quòd his ipſis diebus relaxabatur à vinculis aduētu cuiuſdam, qui geſtabat lampadem, & fruebatur omni ſecuritate: diebus autem ſequentibus tenebatur vinculis,ſicut priùs. Simile exemplum habes apud D. Gregorium Papam Homil.37. in Euang.

Talibus vtens factis & narrationibus, fuit multis occaſio ſalutis. Propterea plurimi quoquè imitantes illa, quæ fiebant tempore Apoſtolorum, & vendentes ea quę habebant,eorum precium afferentes,deponebāt in eius manibus, volentes id ab ipſo diſtribui pauperibus. Act.4. Cum quibus vnus quiſpiam accedens,auri ſeptem libras cum dimidia obtulit, affirmans nihil amplius auri apud ſe remanſiſſe. Petebat autem ab eo, vt duas gratias acciperet: nempe vt & ſeruaretur quidem eius filius illius precibus: referretur verò nauis abſque vllo periculo,quæ quidem emiſſa fuerat in Aphricam.Cùm aūt poſt preces triginta dies pręterijſſent,moritur quidem filius: tertio verò die poſt eius mortem,nauis quæ redibat ex Aphrica, cùm fuiſſet ex aduerſo Phari, in graue incidit naufragium,adeò vt vniuerſum quidem onus periērit: ſola autem nauis fuerit ſalua cum vectoribus. Grauis tentatio. Cùm autem priùs audito nuncio de filio, adhuc vigente animi perturbatione,acceſſit de naue triſtitia,id eum planè obruit. Quod quidem poſtquàm cognouiſſet Patriarcha,id nihilo minorem ei attulit animi ægritudinem. Deum itaq; rogauit,vt inuiſibiliter eius animam attingeret, & increparet tempeſtatem animi ægritudinis, & tranſmutaret in tranquillitatem. In ſomnis itaque nocte ſequenti illi appáret vir,figura & lineamentis ſimilis Patriarchę, ei dicens: Cur ità victus es à triſtitia propter ea, quæ acciderunt? Num tu me rogâſti,vt hęc precibus à Deo poſtularē, nempe vt & tuus ſaluus eſſet filius? & ecce eius gratia eſt ſaluus, vt qui à vitæ malis dimiſſus ſit illęſus. Si enim vixiſſet longiùs, nō bonus,ſed improbus erat euaſurus,& indignus eo, qui creauerat. Quòd ad nauem autem attinet, nihil dubites, quòd niſi Deus fuiſſet exoratus à noſtra mediocritate,erat cum ipſis viris in profundū tranſmittenda,& pręter onus, fratrem quoquè & alios amiſiſſes. Non oportet ergò eſſe triſtem,ſed propter hoc ipſum ferenda ſunt potiùs,quę accidunt,grato animo. Nihil enim eorum,quę fiunt, fit ſine Dei iudicio, etiamſi ſint nobis ignota multa ex illius iudicijs. Poſtquàm ergò eum dimiſit ſomnus, ſenſit cor ſuum ſatis magnam accepiſſe conſolationem. Statimque profectus, procidit ad beati viri pedes, magnas ei agens gratias, & quam viderat noctù narrans viſionem. Ille autem ſuaſit,vt non ipſi,ſed Deo,qui omnia diſpēſat ad vtilitatem, acceptam ferat gratiam.

Sed quemadmodùm non eos ſolùm,qui Chriſto offerebant,& vt dicit diuinus Apoſtolus,in benedictione ſeminabant,ille benedictione dignos duxit & accipiendos: ſed eos etiam,qui in ipſum erant parci & illiberales,prudenti ratione ſtuduerit inducere ad eleemoſynam,declarant quidem etiam multa alia: declarabit autem etiam,quod factū eſt in Troilum Epiſcopum. 2.Cor.9. Eum enim,cùm eſſet auariſſimus & parciſſimus,ſtatuit traducere ad amorem eleemoſynæ hoc modo: In Ptochotrophium, quod ipſe conſtruxerat,vt ſolebat,vadens,aſſumit etiam Troilum. Curat auarum quendam epiſcopum. Cuius comitem cùm cognouiſſet habere in ſinu triginta libras auri: Sunt,inquit,à te hodiè curandi, ſanctiſſime Troile, noſtri in Chriſto fratres. Ille autem tanquàm eo ſermone pudore motus,& volens non exiſtimari tenax & ſordidus,ſed potiùs ſimplex & liberalis,iubet ei, cui creditæ fuerāt pecunię,vnicuiq; eorum,qui illic erant,pauperum,prębere vnum nummum. Cùm verò totum aurum iam fuiſſet conſumptū,& aduentitius ille & nō ex affectione ardor ad eleemoſynam fuiſſet refrigeratus,grauis dolor & magna pœnitentia inceſſit inuoluntariū benefactorem. Domum itaq; reuerſus, inopinato horrore & febre correptus, decumbebat in lecto. Dira peſtis, auaritia. Cùm eſſet autem iam hora prandij, eum ad conuiuium inuitat Patriarcha. Qui cùm accepiſſet quēadmodùm ſe haberet,& cauſam morbi non ignoraret, non ſuſtinuit eum quidem deſpicere ſic vexari & pati,ſe autem inire conuiuium: ſed ſtatim ſurgens,ad ipſum venit,& dicit ſubridens: Nè putes,ò comminiſter, me tibi verè dixiſſe, vt è domo tua largireris fratribus ſecundùm Deum: ſed quoniam tunc aurum non habebat ad manum comes meus,accepi à te mutuò. Nunc verò adſum, triginta,inquit, libras ad te afferens,quas etiā ſaluas reddo tuæ virtuti. Poſtquàm ergò ſolùm vidit aurum in manibus Patriarchæ, horrorem vicit, mala febris diſceſſit, vires ei redierunt, &

viſus eſt habens vultum alacrem & viuidum: vt hinc fieret manifeſtum, quòd omninò redditum, morbum ſoluit, hoc etiam primùm ablatum, eum vocauit, cùm non eſſet.

Cùm aurum ergò in illius manus dediſſet Patriarcha, poſtulabat vt literis ei mercede cederet. Ille autem lubenter ſua manu conſcribit ſyngrapham, quæ ſic habebat: Deus miſericordiæ & clementię, ipſam mercedem redde Iohanni, meo domino & Patriarchæ Alexandrię, triginta auri librarum, quæ à me fuerunt diſtributę pauperibus. Ego enim mea accepi. Patriarcha ergò accepto chirographo, illum quoquè ſimul accipit, menſæ futurum participem. Quem, cùm comediſſet, dormientem volens Deus excitare à graui ſomno auaritiæ, & efficere vt ſciret quanta fuerit priuatus remuneratione, & diſceret benignitatem, immittit quodammodò ecſtaſim, & videbatur ſibi videre domum quandam pulcherrimam & ſplendidiſſimam, & cui elegantia & magnitudine nulla poterat conferri. Supra veſtibulum autem inſcriptus erat titulus aureis literis: Manſio & requies æterna Troili Epiſcopi. Poſtquàm verò his lectis eſt lætatus, exiſtimãs domum ſibi datam fuiſſe ab Imperatore, accedit vir quidam inſignis, & qui videbatur eſſe vnus ex ſenatu, habitu ſimilis Cubiculario, habens quoſdam alios ante ſe ambulantes. Qui poſtquàm appropinquauit veſtibulo, adſpiciens ad fores, iubet quamprimùm deijci titulum: pro illo autem poni alium, quem, inquit, iubet Dominus orbis terræ. Statìm autem fuit poſitus, hanc habens inſcriptionẽ: Manſio & requies æterna Iohannis Archiepiſcopi Alexandrini, empta triginta libris auri. E ſomno itaque ſurgens, obſtupefactus, expoſuit Patriarchę viſionẽ, & ipſe ſuum vitium animaduertit, & mores mutauit, & facere eleemoſynam ardenter eſt aggreſſus, & pro eo, quòd erat priùs parcus & tenax, ad dandum manum habuit promptiſſimam.

Viſio Troili Epiſcopi. *Nota præmia bonorum operũ.*

Iob 1. Sed Deus, qui permiſit Iobi diſſipari & exinaniri diuitias ad eius virtutis faciendum periculum, permittit etiã ſimilia accidere huic beato Patriarchæ. Erant enim tredecim naues eius eccleſię, quæ quidem oneratæ cùm eſſent in mari Adriatico, incidũt omnes ſimul in naufragium, peritq; vniuerſum onus, quod erat ter mille & trecentarũ librarum auri. Ij ergò, quibus fuerant commiſſæ naues, adducentes has inanes, appellunt in portum Alexandriæ: ipſi autem confugerunt in templum. Quod quidem cùm cognouiſset Patriarcha, Deo quidem propter hoc quoquè agit gratias: ad illos verò mittit literas remiſſionis, ea ſola, quæ Iob dixit, dicens: Dominus dedit, fratres, Dominus abſtulit. Egredimini ergò, pro hoc nullum timentes periculum. Dominus enim erit ſolicitus de craſtino. Cùm autem multi ex ciuibus venirent ad eum conſolandũ, prior ipſe eis dixit: Non oportet vos, ô fratres, triſtitia affici propter periculum nauiũ, cuius ipſe ſolus ſum cauſa. Niſi enim magnos & elatos ſumpſiſſem ſpiritus propter alienorum elargitionem, immò verò Dei ipſius, hoc nequaquàm accidiſset. Volẽs itaq; Deus meũ tumorem comprimere, permittit hanc accidere mihi calamitatem. Eſt enim Eleemoſyna ſępè cauſa ſuperbiæ ei, qui non aduertit. Paupertas autem, ſicut ſcriptum eſt, virũ reddit humilem. Ego ſum igitur cauſa duorum malorum: Vnius quidem, quòd mercede eleemoſynæ priuatus ſum propter vanam gloriam: Alterius verò, quòd propter eam procuraui amiſſionem tantarum pecuniarum: & nunc ad me attraho vniuerſum iudicium animarum, quæ rediguntur ad anguſtias. Sed Deus, etiamſi non propter me, ſed tamen propter curam, quam gerit eorum qui indigent, ſuppeditabit ea, quæ ſunt ad vſum neceſſaria. Illud enim, Non te dimittam, neque te relinquam, ab eo dictum eſt: fidelis autem eſt, qui promiſit. Sic ij, qui venerant ad ſanctum cõſolandum, ipſi ſunt potiùs ab illo dimiſſi accepta conſolatione.

Inſignis patientia in maximis damnis. *Heb. 13.* *Ioſ. 1.*

Non multum temporis prætereierat, & Deus nouo Iobo duplicat facultates, eratque in egenos liberalior & munificentior quàm priùs, non in egenos ſolùm abundantiam, ſed in eos etiam, quibus fiebat iniuria, oſtendens commiſerationem. Cùm enim iret aliquando ad diuinos martyres Cyrum & Ioannem precaturus, acceſſit ad eum quædam paupercula, dicens ſe fuiſſe à genero graui iniuria affectam, & ſe eius indigere auxilio. Cùm ij autem, qui erant eius viæ comites, conſulerent vt dum rediret, viſeret & conſideraret, quę ad eam pertinent, Miſericors ille non ſuſtinuit, dicens: Sed quomodò Deus attendet meas preces, ſi ego differo eius ſupplicationem? Quis autem fideiuſſerit, fore vt viuam vſque in diem craſtinum, & non, ſi ante eam moriar, futurum me apud Deum inexcuſabilem propter eius ſupplicationem? Hęc cùm dixiſſet, minimè receſſit à loco, donèc mulieri iuſtum reddidiſset iudicium. Hic ergò, qui ſummã curam gerebat indigentium,

Nota humanitatem erga pauperculam.

gentium, cùm audiuiſſet de filio viri miſericordis, quòd cùm pater eius deceſſiſſet, is magna laboraret inopia, propterea quòd pater eius quidquid habebat, lubenter conſumpſiſſet in pauperes: eum autem ſoli Dei parenti commendâſſet Mariæ, cuius templo aſſidebat noctù & interdiù: accerſit quendam iuris peritum, & clanculùm iubet, vt in veteri charta conſcribat teſtamentum cuiuſdam viri, nomine Theopempti, dicens id oſtendere, me & patrem huius pueri eſſe veros & germanos huius cōſobrinos: & oſtendat puero exemplum teſtamenti, vt certior factus de ea, quę illi mecum intercedit, cognatione, nihil formidet, ſed audacter ad meam veniat humilitatem. Facta ſunt autem omnia, ſicut ei viſum fuerat, & cum adoleſcente venit ad Patriarchā Iuriſperitus. Scriptum oſtenditur teſtamentum. Confitetur magnus ille, magnus ille cognationem, amplectitur adoleſcentem tanquàm germani conſobrini filium germaniſſimū. Dat ei pecunias, poſſeſſiones, alias multas facultates, cōiungit eum matrimonio cuidam illuſtri fœminæ Alexādrinæ, & breuì eum reddit ex obſcuro nobilem, ex abiecto inſignem, ex paupere diuitem: ſtudens oſtendere eſſe veriſſimum diuinum illud verbum, quod dicit ſe non vidiſſe iuſtum derelictum, neque ſemen eius quęrens panem.

Itē erga inopem adoleſcentem.

Pſal. 36.

Alius autem quidam ſenex Monachus, qui vitam agebat perfectam, nomine Vitalis, volens magni Iohannis facere periculum, num pręter alia, quæ habebat bona, ne eſſet quidem facilis ad condemnandum, cùm quietem & ſilentium ageret in monaſterio magni Seridonis, venit Alexandriam. Quò cùm veniſſet, exercet vitæ genus, quod apud homines quidem eſt valdè probroſum & obnoxium vituperationi, & quod multis afferre poteſt offenſionē: Deo autem erat valdè gratū. Ingreſſus enim ciuitatem ſenex, iam ſexaginta annos natus & ampliùs, ſuum in id conferebat ſtudium, vt deſcriberet omnes meretrices, quę erant in proſtibulis. Porrò autem incipit etiam ſeruire mercede, pacto inito, ſe quotidiè duodecim obolos accepturum, quorū vno lupinos quidem emens, eos comedebat poſt occaſum ſolis: reliquos autem vna nocte dabat, vadens ad vnam ex meretricibus, dicens: Hæc accipe, & conſerua te mihi hac nocte impollutam. Quod cùm faceret, ſtabat tota nocte in angulo habitaculi illius mulieris, genu flectens, & linguam pſalmis exercens aſſiduè, & ſupplices manus pro ea ad illum tendens. Manè autem exiens, eam adigebat iureiurando, ſe nemini id eſſe indicaturam. Vnam itaque ex ijs, quę auſa fuerat contemptui habere iuſiurandum & aperire arcana, facit ſenex precibus poſſideri à dęmone, adeò vt nulla deinceps auſa fuerit eius vitā enunciare. Ipſe autem volens effugere gloriam ex hominibus, & animas educere à peccatis, quando erat apud aliquem mercenarius, accipiens quod datum fuerat, cùm eſſet abiturus, fingebat apud ſe dicere omnibus audientibus: Abeamus iam infelix ſenex. Scis enim, quòd illa te expectat: illam ſignificans, ad quam erat diuerſurus. Ad eos autem, qui irridebant & eum probris ac maledictis impetebāt, ſe excuſans tanquàm pro mala, quæ fiebat re vera, actione: Quid verò? An non ego quoquè ſum ex ijs, qui carnem geſtant, & cedunt eius legibus? An ſolis prohibitum eſt monachis manere extra corporis voluptates? nō ſunt ipſi quoquè participes naturalium affectionum, ſimiliter atquè alij? Deindè quibuſdam conſulentibus & dicentibus, Vnam ſaltem tibi accipe, mutato veſtitu, & nè ſis tam multis offenſioni, vt neque Deus per te blaſphemetur, neque monachorū precioſus habitus probro afficiatur, & omnium iudicium in tuum caput attrahatur. Multis hæc ei dicentibus, ille ſe ſimulans iraſci & ægrè ferre, Sed non ego, inquit, vos audiā: dicebat cum magno clamore: Quid mea refert, ſi vos, vt dicitis, offendimini? Diſcedite à me. Quid rei mecum eſt vobis? Ex veſtro, inquit, conſilio cum fœmina coniungar matrimonio, & me inijciā in curas innumerabiles, & de victu ſolicitudines. Ceſſate me ludificari & criminari. Non eſtis enim meī iudices: res meę ſint mihi curæ. Eſt enim alius, qui eſt iudicaturus orbem terræ, qui etiam reddet vnicuique ſecundùm opus ſuum.

Hiſtoria memorabilis Vitalis monachi.

Notarem miram.

Monachorum habitū precioſum dicunt.

Multi ergò hęc verba audientes cum acerbitate & vociferatione, alij quidem ceſſabant repręhendere, eius impudentiam timentes & audaciam: alij verò conabātur eum apud ſanctum criminari. Sed ille, vt qui à Deo didicerat, quali virtute eſſet ſenex, minimè attendebat ea, quę dicebantur ab ipſis, vt qui ante oculos ſemper deſcriptum haberet illud exciſi monachi. Suadebat autem omninò vitare accuſationes, quę fiebant aduersùs monachos, pręclarum illud verbum Imperatoris Conſtantini in ore habens, qui in Nicena Synodo libellos accuſationum datos aduersùs aliquos epiſcopos nō admiſit, dicens: Si in Epiſcopum aut monachum fornicantem incidiſſem, ſuſtuliſſem meam chla-

Cōſtātini Imperat. dictum memorabile.

chlamydem,& ei impoſuiſſem,vt à nullo oculo videretur: vt qui rectè ſciret,quòd delicta talium virorum,ſi multis fiant manifeſta,non ſolùm efficiunt vt contemnātur,quæ ſunt honore digna & reuerentia: ſed etiam magnum præbent incitamentum & occaſionem ad vitium. Sed ſic quidem magnus ille repellebat calumnias, quæ intentabantur aduersùs magnum ſenem. Ille autem non ceſſabat ab hac operatione: ſed etiamſi probro & dedecore à multis afficeretur, ipſe vnum ſolum ſpectabat, nempe ſalutē animarum. Ijs verò,qui aduersùs eum linguā mouebant, peccati ſui precabatur veniā. Quòd autem hoc ſtudium non fuit ei infrugiferum & inutile, ſed multis attulit ſalutem, hinc eſt manifeſtum. Videntes enim mulieres eius per noctem ſtationem,& linguam diuina perpetuò canentem,& pro earum mutatione & vt ſeruarentur, aſſiduam precationem, deſiſtentes à malis actionibus, gerebant curam temperantiæ: & aliæ quidem legitimo coniungebantur matrimonio: aliæ autem ſic manebant,deſiſtentes à flagitioſis actionibus: aliæ verò mundo perfectè renunciantes, vitam eligebant monaſticā. Nemo autem cognouit occultā eius ex Deo vitam, quandiù fuit in vita ſuperſtes: nec quemadmodùm ſimulando nequitiam,à malis moribus traduxit malas mulieres.

Meretrices ſe recipiunt ad bonam frugem.

Quamobrem cùm aliquando egrederetur ex habitaculo eius, quæ primū locum tenebat inter meretrices,ei occurrit quidam libidinoſus, propter hoc ipſum ingrediens, vt data pecunia,expleret libidinem: & ſancto impingit colaphum: Quouſquè, dicens, ô Chriſti illuſor,non deſiſtes à malis actionibus? Ad hęc homo ille admirabilis, Miſer, inquit,eſt tibi incutiendus colaphus,vt tota ferè Alexandria ad tuos clamores congregetur. Non multum interceſſit temporis, & vir ille diuinus migrauit ad Dominū,cùm eſſet in parua quadam cella,quam conſtruxerat in loco,quæ dicitur porta Solis: in qua quoddam paruum habens oratoriū,faciebat in ea multas ſynaxes. Quo in loco congregabatur etiam multitudo impudicarum mulierū, quæ conſequebantur ab eo curationem, adeò vt qui vitam agebant libidinoſam & voluptariam, & iraſcerentur & ſuccenſerent,vt cui propter rem malam ſcilicet inuiderent,dicentes: Quomodò fieri potuit,vt hic impoſtor tam multas ad ſe attraxerit? Cùm dormijſſet ergò, ſicut dictū eſt, & nemo ſenſiſſet,accedit repentè quidam deformis Aethiops ad virū libidinoſum, qui ei colaphum impegerat, & eius genis incutit grauem & validum colaphū, adeò vt eius ſonus ad maximum vſque ſpatium fuerit exauditus. Qui deindè ei dixit: Accipe hunc colaphum,quem ad te miſit monachus Vitalis,ſicut prædixit. Protinùs ergò miſer volutabatur correptus à dæmone,& ad ipſum fuit congregata tota ferè Alexandria,ſicut ille vir iuſtus prædixerat. Cùm itaque vix tandèm poſt multum tempus ad ſe redijſſet, rumpit veſtes, & ſurgens, curſu contendit ad ſancti domunculam: Miſerere meî, clamans,ſerue Dei Vitalis,qui in Deum & in te multùm peccaui. Omnibus ergò videntibus,qui aderant,poſtquàm domui ſenis appropinquauit, ipſum iaciens & diſcerpens dęmonium dimiſit.

Obitus S. Vitalis.

Cæditur à dæmone is qui percuſſerat S. Vitalem.

Cùm ergò hæc vidiſſent,ingreſſi domunculam,inuenerunt ſanctum,qui genu flexerat,& Deo per precationem animam commendatam emiſerat. Deindè humì adſpicientes,vident ſcripturam,quæ ſic habebat: Viri Alexandrini,nolite aliquid iudicare ante tempus,donèc venerit Dominus. Confitebatur itaque omnibus præſentibus is, qui liberatus fuerat à dæmone,mala quę ſancto fecerat,& quę audiuit propheticè ab eo dicta,quæ etiam paſſus eſt. Fuerunt ergò hæc ſtatìm renunciata Patriarchæ, & ipſe cùm ſimul veniſſet cum toto clero, vbì legit eam, quæ erat humì, ſcripturam, paulopòſt dixit: Si fuiſſem inductus verbis eorum,qui calumniabantur,fuiſſet mihi incuſſus ille colaphus. Tunc etiam congregatur vniuerſum agmen meretricum ad iuſta facienda venerando corpori. Quæ quidem eum efferebant cum aromatibus & lampadibus, valdè deflentes priuationem eius doctrinæ, à qua ad eas magna manabat vtilitas. & tunc exponebant eius vitam,ijs,quæ dicebantur,fidem omnibus modis facientes, quòd nō ob aliquod malum ad eas ingrediebatur,& nec viſus ſit vlli earum ne manum quidem admouiſſe, aut ad latus omninò accubuiſſe. Ad eos autem,qui illarum repræhendebant ſilentium, & dicebant eas fuiſſe multis cauſam offenſionis, illius pręceptum adducebant ad ſuî excuſationem: & quæ à dæmone inflicta fuerat, plagam ad diſciplinam ei, quæ non obedierat. Ipſe autem, qui colaphum dederat & contrà acceperat, nunquàm intermiſit, cùm dæmon eum reliquiſſet, beati ſepulcro aſſidere, quod effectū eſt theſaurus multorum miraculorum,& illius commemorationē de more cum pſalmis peragere.

Proditur eius ſanctiſſimum ſtudium.

Miracula ad ſepulcrū eius.

agere. Deindè paucis pòſt annis reponitur in monaſterio monachi Seridonis: & cùm illi fuiſſet tradita beati Vitalis cella propter magnam in ipſum fidem, illic vitam quietã in ſilentio tranſegit perpetuò, donèc peruenit ad finem vitæ præſentis. Prętereà autem Patriarcha quoquè magnas Deo agebat gratias, quòd non permiſiſſet, vt aliquid diceret aut cogitaret indignum beata illa & glorioſa anima. Alioquì autem multi quoquè ex ijs, qui habitabant Alexandriam, meliores euaſerunt, qui propenſi erant ad condemnandum, & hanc malam didicerant conſuetudinem. Sed talis quidem erat vir ille ſanctus, & res eius hoc modo ſe habebant.

Sufficiet autem id quoquè, quod eſt dicendum, ad teſtandum quàm eſſet tardus vir ille admirabilis ad condemnationem. Quidam iuuenis impudicus ciuitatem obiens Alexandriam, cùm virginem quandam ex ijs, quæ vitam amplexæ erant monaſticam, à via recta abduxiſſet, & deindè eam ſuæ libidinis & intemperãtiæ feciſſet delicias, paulopòſt cum ea aufugit Byzantium. Quod quidem cùm reſciuiſſet vir diuinus, magno dolore eſt affectus, &, vt dicitur, omnem mouebat lapidẽ, ſtudens eos à lapſu reuocare. Aliquanto autem tempore interiecto, accidit vt cùm apud quoſdam ex clero narraret & beatus quandam narrationem, quæ poterat eorum animę afferre vtilitatẽ, illius quoquè iuuenis, qui hæc recentia fecerat, fieret mentio: quem qui tunc aderant, protinùs condemnabant & abdicabant, tanquàm vno ore omnes dicentes, eum non ſolùm duas, vt apparebat, perdidiſſe animas, ſed etiam multas alias, quibus hoc malum erat exemplar propoſitum. Eorum itaquè magnus ille nimis facilem repręhendens condemnationem, Nolite, inquit, ô filij, nolite eſſe lingua tam prompti ad detrahendum proximo. Nam ſic quidem futurum eſt, vt vos omninò in duo mala incidatis: Vnum quidẽ, tranſgredientes pręceptum illius, qui iubet non iudicare ante tempus. Alterum autem, quòd ignorantes quod hucuſquè factũ eſt, vos magna facilitate conſtituitis iudices. Eſt enim omninò incertum, an hucuſquè permaneant in peccato: an mutati ſint ad correctionẽ. Ego enim, inquit, aliquando legens vitam cuiuſdam magni ex Patribus, incidi in talem narrationem plenam vtilitate. Sic autem habebat:

Iuuenis impudicus ſeducit ſancti monialem.

1. Cor. 4.

In Tyrum ciuitatem venerant duo monachi, aliquo fungentes miniſterio. Alterum verò eorum, cùm veniſſet in quendam locum, quædam meretrix, cui nomen erat Porphyria, ſequebatur clamans: Venerãde Pater, ſerua me, ſicut olim Ieſus Chriſtus meretricem. Ille autem humanarum rerum nihil reputans, ea manu accepta, multis videntibus, egreditur per mediam ciuitatem. Manauit itaque fama in omnes partes, quòd ille monachus in vxorem accepiſſet Porphyriam. Cum ipſo autem obiens meretrix vrbes & vicos, incidit in infantem humì iacentem. Quem quidem cùm benignè ſuſtuliſſet vt aleret, ſecum cum portabat. Cùm aliquo autem tempore veniſſent Tyrij in eum locũ, vbì verſabantur, & meretricem vidiſſent in vlnis tenere infantem, veluti irridentes, & egregium hunc virum ludificantes, Re vera, ei dicebant, à ſcopo non aberrâſti. Pulcher enim tibi filius natus eſt ex monacho. Qui etiam Tyrum reuerſi, eam rem vbiquè diſſeminârunt, quòd ea ex monacho peperiſſet filium, qui illius expreſſam conſeruauit effigiem. Ità ferè ſunt homines prompti ad credendum ſuſpicionibus, & maximè, qui ſunt mali & flagitioſi, & à ſe habent acceptam credendi occaſionem. Statìm enim tanquàm è propinquo ſeipſos teſtes accipientes, alios accuſant facilè: ſimul quidem ſe volentes explere delicijs talium cogitationum & verborum, & cupientes eſſe alios ſimiliter improbos: & ſic ſtudentes vitare plagas, quæ inferuntur eis à conſcientia. Monachus autem cùm totondiſſet Porphyriam, & ei monaſticum impoſuiſſet habitum, vocat eam Pelagiam, & concedit ei, vt in monaſterio virginum agat ſilentium. Cùm verò præſciuiſſet diem ſui deceſsûs, illa quoquè accepta, redit Tyrum. Eam autem puer quoquè ſequebatur, iam ſeptem annos natus. Ad omnes verò peruenit fama eorũ aduentûs, quòd ſcilicet reuertitur Porphyria cum monacho ſuo cõiuge. Deindè cùm ęgrotâſſet monachus, & ad mortem iam ſpectaret, plurimi ad eum acceſſerunt ex habitatoribus, eius viſitandi gratia. In quorum conſpectu cùm iuſſiſſet afferri thuribulum plenum candẽtibus carbonibus, accipit eos carbones, & infundit in ſinum, & omnibus audientibus, Benedictus, inquit, Dominus, qui olìm rubum ſeruauit incombuſtum, is mihi fuerit teſtis fidelis, quòd quomodò meas veſtes nõ attigit hæc, quæ eſt in igne, vrendi vis, ità nec ego attigi mulierem toto tempore vitæ meæ. His auditis, omnes obſtupuerunt, Deo dantes gloriã, qui eos, qui ipſum in occulto colũt, ſcit apertè glorificare. Hęc cùm

Exemplum notabile, nè facilè iudicemus.

Luc. 7.

In ſuſpiciones qui ſint maximè propenſi.

Meretrix fit monacha.

Exod. 3.

cùm feciſſet & dixiſſet monachus,in manus Dei deponit animã.Propterea vobis omnibus ſuadeo,ô filij ſpiritales,ſicut etiam priùs dixi,non eſſe promptos ad condemnationem.Contingit enim nonnunquàm,vt eius quidem,qui eſt fornicatus,aut aliquid aliud deliquit,peccatum apertè factum ſciamus: in occulto autem factam ignoremus pœnitentiam.Oportet autem Dominicam quoquè timere vocem,quæ dicit: In quo iudicio iudicatis,iudicabimini.

Matth. 7.

Neq; verò ſuadebat ſolùm cauere hoc delictum: ſed eorum etiam,qui diuina præcepta negligunt,volens corrigere ſocordiam,tale quid fecit, dignum quod mãdetur memoriæ. Cùm enim cognouiſset multos negligẽtiores, poſt lectionem diuinorũ Euangeliorum exire ex eccleſia,& vanis ac ocioſis vacare ſermonibus, ſolenni quodam die, relicto ſacrificio, ipſe quoquè è templo egreditur, & ſedet cum vniuerſa multitudine. Omnibus autem hoc ſtupentibus,Non oportet,inquit,admirari. Vbi enim ſunt oues, illic omninò oportet eſſe paſtorem.Nam cùm propter vos & veſtram vtilitatem ſoleamus ſynaxes celebrare,ſi vos autem foris verſemini, cõtingit inutilem à nobis capi laborem,ſtatui cum egredientibus vobis ſimul egredi, & rursùs ingredi cum ingredientibus. Hoc multos correxit, & à mala abduxit conſuetudine. Non illos verò ſolos ſtuduit corrigere,qui extra congregationem ocioſis vacabant ſermonibus: ſed eos etiam, qui citra rationem intùs inter ſe conferebant ſermones: & maximè eos,qui erãt è ſuggeſtu.Si quando autem vidiſset quempiam poſt vnam & alteram admonitionẽ nequaquàm poſse corrigi,eum ſtatìm eijciebat, apud eos vocem vſurpans Dominicam,Domum Dei oportere eſſe domum orationis. Cõtrà autem eorum,qui in diuinas congregationes erant ſtudioſiores,illi accepta erat pietas,eosq; & laudabat, & ad gradus prouehebat. Quod quidem apertiùs indicabit id,quod iam eſt dicendum.

Miro exemplo corrigit populum.

Eſa. 56. Matth. 21.

Duo Clerici eius eccleſiæ,artem exercentes incidendi corium, erant inter ſe vicini. Quorum vnus quidem mulieri coniunctus matrimonio,habensque filios,& patrem & matrem cum ipſo habitantes,quos quidem alebat omnes ſuis manibus,non negligebat tamen diuinas congregationes. Alter autẽ,etſi erat ſolus,& artis peritior,& in operando diligentior,ne ſibi quidem ſoli parare poterat, quæ erant ad vſum neceſſaria. Ei itaque,qui erat eiuſdem artis, inuidens, & non ampliùs ferre valens quam animo conceperat inuidiam, eum aliquando ſolum offendens: Adiuro te, inquit, per Deum, nè me celes,ſed hoc mihi aperias,quî fit,quòd tu ſis ſemper quidem diues,idq; cùm ſis in operando negligens: mihi autem,qui ſum diligens & laborioſus,contrà accidit, vt iam redactus ſim ad extremam paupertatem. Ille autem volens eum reddere diligentiorem, qui erat negligens in adeundis congregationibus,quæ fiunt ſacrorũ cauſa: Mihi quoquè,inquit,ô frater,res erat redacta ad maximas anguſtias. Ex quo autem mihi perſuaſi diuinis vacare congregationibus, nonnunquàm eò vadens, aurum in via inuenio,quo factum eſt,vt mihi ſint congregatæ omnes,quas vides,copiæ. Sed ſi me audias,ipſe quoquè me euntem ſequere, & hinc non vulgarem habebis conſolationem. Páret dictis, & ad ſingulas diuinas ſynaxes cum ipſo ventitans, ſentiebat domui ſuę factam à Deo benedictionem, & bono conſultori agebat gratias. Ille autem ſcena mox aperta, manifeſtò dicit ſocio, ſe nunquàm aurum in via inueniſse: ſed volens, inquit, te excitare, vt venires ad diuinas congregationes,finxi hanc auri inuentionem.Hoc cùm perueniſſet ad aures beatiſſimi Patriarchæ, & eius bonum commendat propoſitum, & eum ordinat Preſbyterum.

More Oriẽtalis eccleſiæ hũc clericum coniugatum ordinat presbyterum.

Hic reuerà bonus paſtor,diuinus,inquam,Patriarcha,credens principi paſtorũ Chriſto,qui iubet,ſi perſecuti fuerint ex vna ciuitate,fugere in aliam: cùm eſſet Alexandria tradenda manibus Perſarum, diuina prouidentia illinc quidem recedit, migrat autem in ſuam patriam Cyprum,ſuum ei corpus largiturus,vt quæ eum aluerat. Præſciuerat enim iam appropinquare deceſsum. Is itaque, cuius ſæpè mentionẽ fecimus, Patricius Nicetas,accepta occaſione ex eo, quòd Perſæ irruperant, obſecrat virum diuinum, vt veniat vſque ad regiam ciuitatem,precibus & benedictione impertiturus Imperatorẽ. Ille autem cùm ſciret,qualis eſſet fides viri clariſſimi,annuit quidẽ petitioni. Cùm ambo autem naue veherentur,& iam eſſent in medio mari, incidunt in grauem tempeſtatem. Cùm verò nauis tam vehementer quateretur fluctibus, & mox eſſet mittenda in profundum,viſus eſt nocte illa,qua fuerat excitata tempeſtas, Patricius in ſomnis videre Patriarcham cum pauperibus, aliquando quidem per totam nauem circuncurſantem:

Matth. 10.

rem: aliquando autem cũ ipſis manus extendentem, & è cælis petentem auxilium. Cùm autem iam in Rhodum inſulam perueniſſent, ille ipſe Patriarcha cùm à ſe diſceſſiſſet, re vera videt & non in ſomnis, ſplendidum virum Eunucho ſimilem, aureũ ſceptrum habentem in manibus, & ad eum accedentẽ dicere: Vocat te rex regum. Statim ergò accerſito Patritio, cùm dixiſſet qualẽ habuiſſet viſionem: Tu quidem, inquit, ó vir ſplendidiſſime, ſtuduiſti nos deducere ad eum, qui regnat in terra: Qui autem cælum & terram & omnia ſua tenet ditione, prior ad ſe accerſijt. Ille verò hoc dicto triſtitia affectus, & dolore repletus, non potuit quidem eum retinere. Sed cùm venerabilium eius precum fructũ iucũdè accepiſſet, quàm potuit officioſiſſimè eum dimittit in Cyprum. *Viſio Patriarchæ.*

Cùm autem in ſuam ciuitatem perueniſſet Amathuntem, iuſſit Scribis vt ſcriberent teſtamentum, quod ſic habebat: Iohannes humilis quidem ſeruus ſeruorum Dei, propter autem mihi impoſitam Pontificatûs dignitatem, gratia Chriſti liber. Ago tibi gratias Domine Deus meus, quòd me dignum cenſueris, qui tua tibi offerrem: & quòd ex mundi bonis nihil aliud ſit mihi reliquum, niſi tertia pars nummi: quam ipſam iubeo quoquè dari pauperibus, qui ſunt mihi fratres in Chriſto. Quando enim Dei permiſſione creatus fui Epiſcopus Alexandriæ, inueni in meo Epiſcopatu circiter octo millia librarum auri: ex oblatione autem piorum collegi denis millibus plures his pecunias. Quas cùm cognoſcerem eſſe Chriſti, Chriſto etiam dare volui, cui nunc quoquè trado animam. Cùm hoc teſtamentum ſuì feciſſet ille magnus homo Dei, depoſuit ſpiritum in manus Dei viuentis. In eius autem ſepultura fit miraculum, quod nulli cedit ex ijs, quæ vnquàm facta ſunt mirabilia. Nam cùm eſſet deponendus in æde oratoria admirabilium operum effectoris Tychonis, in quadam capſa, in qua erant condita duo corpora Epiſcoporum, videre licebat hæc mortua corpora veluti animata, tribuere cultum beato corpori. Nam à ſe inuicèm ſeiuncta, id medium accipiunt. Et hoc quidem, quod euenit in eius ſepultura, viſum eſt multorum oculis: alterum autem eo non minus, procedens declarabit oratio. *Teſtamentum eius.* *Mors miſericordiſſimi viri.* *Inſigne miraculum.*

Quædam enim mulier, orta in oppidulo, quod tulerat Patriarchã, poſtquàm reſciuit eum iam eſſe migraturum ad Dominum, magni & grauis peccati ſibi conſcia, accurrit ad beatum: & calidis lachrymis profuſis, eius pedes tangẽs, petebat illius peccati abſolutionem. Ille autem, Si credis, inquit, meis precibus te eſſe ab hoc peccato abſoluendam, oportet omninò te id priùs confiteri. Cùm autem dixiſſet ſe non poſſe id labris proferre, iuſſit id ſcriptis ſignificare. Cùm verò videret eam id ægrè ferre, iubet vt ipſa id ſcribat, & ſuo ipſius ſigillo muniat, & ſic ei tradat ſchedulam. Cùm ſic ergò factum eſſet, & in eius manus tradita fuiſſet obſignata ſchedula, rogabat mulier eum obteſtans, vt nihil eorum, quæ inerant, veniret ad cuiuſquam cognitionem. Quinque dies abhinc præterierant: & magnus ille excedens è vita, migrauit ad iuſtorum tabernacula, cùm nihil de ea re cuiquam dixiſſet omninò. Cùm autem mulier, diuina quadam fortè prouidentia, non adfuiſſet illo die, quo exceſſit è vita, ea accedens ad ſepulturam, & dubitans ne fortè quæ eius fidei commiſſa fuerat ſchedula, neglecta & in epiſcopatu relicta deprædenderetur ab omnibus, dolore affecta, à ſe propemodùm diſceſſerat: ſed cùm fide ardentiſſima ſe rursùs collegiſſet, quàm maxima potuit celeritate venit ad illius capſam, & tanquàm eo viuo, clamabat: Quid hoc feciſti, ô vir diuine, mihi peccatrici, vt nunc afficiar ab omnibus probro & dedecore? Quod enim ne tibi quidem potui aperire propter lapſum inſignem, hoc erit omnibus manifeſtum. Vtinàm ne cogitâſſem quidem te de hac re conuenire. Exiſtimans enim per te pœnas futuras effugere, & hoc non ſum aſſecuta: & quod ex eo oritur, dedecus mihi conciliaui. Sed enim non recedam à tuo ſepulcro, neque omninò hinc ſurgam, niſi de ijs, quæ petiui, me feceris certiorem. Perſuaſum enim habeo te non eſſe mortuum, ſed in Deo viuere, & te apud eum poſſe, quæ vis, facere. *Confeſſio peccatorũ.* *Nota hanc fœminę cõfeſſionem.*

Hæc dicens, & alia his ſimilia, tribus diebus & totidem noctibus venerandæ eius capſæ aſſedit, & (ô Dei miracula) vltima nocte egreditur è capſa vir ille admirabilis ſimul cum ijs, qui cum eo iacebant, Epiſcopis: (eiuſmodi enim erat id, quod apparebat) & ei dixit: Quouſquè ô mulier, clamans, es ijs qui hîc ſunt, moleſta? Noſtra enim veſtimenta iam tuæ humectârũt lachrymæ, fluentes inſtàr fluuij. Cùm hęc dixiſſet, tradit ei ſchedulam ſicut erat ab illa obſignatam. Deindè, Agnoſcíſne hanc, dixit, ó mulier? Accipe ergò, & eam ſoluens, vide Dei opera admirabilia. Cùm illa autem ſurrexiſſet, & ad ſe

 rediјſſet,

rediſſet, videt quidem rurſus ſanctos ſuam capſam ingreſſos, habens verò ſchedulam in manibus, illæſo manente ſignaculo. Quod quidem cùm ſoluiſſet, priorem quidem ſcripturam inuenit deletam, alienam autem videt poſitam ſubſcriptionem, quæ ſic habebat: Propter Iohannem ſeruum meum deletum eſt tuum magnum peccatum. Declarabit autem id quoquè, quod de eo dicendum eſt, quanta eſſet viri virtus, & quantam beatitudinem ex ea ſit aſſecutus.

Viſio admirabilis.

Nam vir quidam, nomine Sabinus, temperanter admodùm & è virtute viuens, monaſticam & à negocijs remotam vitam exercens Alexandriæ, hora, qua beatus deceſſit Iohannes, putabat exiſtens in ecſtaſi ſe eum videre egreſſum ex Epiſcopatu cum vniuerſo clero, habentem in manu lampadem, & iter ad regē ingredientem, viro quodam ſplendidiſſimo, habitu cubiculario, eum accerſente: & puella quadam ſpecioſiſſima, vt diceret etiam ipſum ſolem ei primas partes cedere in pulchritudine, cui erat caput oleæ corona redimitum: & aliquando quidem eum præcedente, aliquando autem manum quoquè tangente, & ſimul incedente. Cùm autem diem adnotâſſet is, qui viderat, (Erat verò memoria Menę magni martyris) tunc aūt veniſſent quidā è Cypro, ab ipſis accepit, quòd illo ipſo die, quo hęc viſa ſunt, inclytus Iohannes exceſſit ex hoc mūdo.

Vir quidam alius Alexādrinus, qui erat ipſe quoquè ex ijs, qui ſunt pietate inſignes, vidit ea ipſa nocte examen pauperum & multitudinem orphanorum & viduarum, quę numero non poterat compræhendi, habentem in manibus ramos oliuarum, & pręcedentem Patriarcham, euntem ad ſynaxim. Sufficiunt hæc teſtimonia maximæ magni Iohannis ad Deum fiduciæ. Quod autem eſt maximum, & caret omni dubitatione: celebrabantur anniuerſaria magni & admirabilium operum effectoris Tychonis. Deindè cùm perageretur de more hymnodia, & ſimul eſſet congregata populi multitudo, Deus admirabilium, volens apertum reddere, quantam fuerit apud eum gloriam conſecutus is, qui fuerat eius benignitatis, quoàd eius fieri poterat, æmulator, Iohannes, inquam, qui cognomen accepit à miſericordia: voluit vt ex eius diuinis reliquijs copioſa ſcaturirent vnguenta, emittentia ſuaueolentem odorem curationum. Quibus fruentes qui in ea inciderant, communiter Deum, qui ſic eos qui ipſum glorificant, longè ampliùs glorificat, gratis labris glorificarunt. Cui nos quoquè oportet quam conuenit offerre glorificationem, glorificantes patrem & filium & ſpiritum ſanctum, vnam in tribus diuinitatem & potentiam, nunc & ſemper & in ſecula ſeculorum, Amen.

Eccè quę & quanta ad ſanctorum tumulos Dei virtute apparent miracula.

Corpus ſanctiſſimi viri adhuc incorruptum, Turcarum tyrannus dono miſit Matthiæ Hungarorum regi, aſſeruaturque honorificè in ſacello regio Caſtri Budenſis, multis illic miraculis coruſcans, vt teſtatur F. Pelbartus de Themeſuuar in Sermonibus de Sanctis.

VITA S. HILDEPHONSI, TOLETANAE VRBIS EPISCOPI, AVTHORE IVLIANO POMERIO, EIVSDEM *vrbis pontifice. Habetur etiam in Tomis Aloyſij, ſed mutila, imperfecta, atque mendis ſcatens.*

IANVAR. 23.

Ab infantia caſtus vixit.

Iſidori epiſcopi fit diſcipulus.

HIldephonſus memoria ſui temporis clarus, & irriguis eloquentiæ floribus exornatus, ſeculo ętatis noſtræ nobiliſſimus Toletanæ ciuitatis adſcitus in cathedra præſul, poſt ſanctum Eugenium in ſacerdotium conſecratur, vir tanta laude digniſſimus, quanta & virtutum gratia numeroſus. Qui ab ipſis cunabulis eunuchus permanens, magnū in ſe Domino habitaculū præparauit: Qui non manubrio materiali, ſed diuino ſecatus eſt gladio. Nec ingenio ferramētorum reſecauit libidinem, ſed munere cęleſti meruit ſanctitatem. Quiq; mellifluas dapes de paradiſo Dei capiens, & per totam Heſperiam diſpergens, inediam noſtram ingenti eloquio ſatiauit. Non impar meritis Iſidori, de cuius fonte adhuc clientulus puriſſimos latices bibit. Nam directus à ſancto Eugenio, venerabili Toletanæ ſedis Epiſcopo, ad ſupradictum doctorem Iſidorum Hiſpalenſem archiepiſcopum, cùm ſibi iam ſciolus videretur, adeò ab eo tentus & elimatus eſt, &, vt ferūt, aliquo ferro conſtrictus, vt, ſi

vt, ſi quid ſcientiæ deerat, plenius inſtrueretur. Tandem ergo optimè informatus, ad pædagogum ſuum dominum Eugenium remeans, non poſt multos dies diaconij officium adeptus eſt. Hic igitur ſub rudimentis infantiæ adhuc degens, diuino tactus ſpiritu, monachorum vita delectatus, contemptis parentum rerumque affectibus, Agalienſe cœnobium petijt, monachumque ſe in eo multis annis decenter exhibuit. Cœnobium quoque virginum in Deibrenſi villa cõſtruxit, ac proprijs opibus ditauit. Rector deinde vel Abbas effectus Agalienſis cœnobij, monachorum mores exercuit, rem diſcreuit, vitamque ſeruauit. Vbi ſtatim in officio clarens, duas Miſſas in laudem beatorum Coſmæ & Damiani martyrum, quas in feſtiuitate eorum pſallerent, miro modulationis modo compoſuit: Quæ Miſſæ infra annum tenentur notatæ. Deinde poſt multum tempus, decedente ſancto Eugenio, regali violentia Toletum deducitur, atq; ibidem pontifex ſubrogatur. Cuius ſtatim virtus enucleata in ſede Romulea refulſit, & veluti facula ignea ardens, omnem Heſperiam perluſtrauit. Cuius doctrina vſque hodie fulget Eccleſia, vt ſol & luna. Cuius memoria in benedictionem odoris, & compoſitione incenſi habetur.

Fit diaconus. Monachatum profitetur. Creatur Abbas. Cogitur eſſe epiſcopus.

Fuit denique timoris Dei inſtantia plenus, religione comptus, compunctione probus, inceſſu grauis, honeſtate laudabilis, patientia ſingularis, ſecreti tacitus, ſapientia ſummus, diſſerendi ingenio clarus, eloquendi facultate præcipuus, linguæ flumine copioſus: tantoque eloquij decore eſt celeber habitus, vt diſputationum eius profunda oratio dum porrectè dirigitur, non homo, ſed Deus per hominem eloqui affatim crederetur. Scripſit ſanè quamplurimos libros, luculentiori ſermone potiſſimos, quos idem in tot partibus cenſuit diuidendos: id eſt, librum proſapię imbecillitatis propriæ, librum de virginitate beatæ Mariæ contra tres hæreticos, Opuſculum pe proprietatę perſonarum patris & filij & ſpiritusſancti, Opuſculum annotationum actionis diurnæ, Opuſculum annotationum in ſacramentis, librum in cognitione baptiſmi vnum, librũ epiſtolarum, Miſſarum, hymnorum atque Sermonum. Scripſit & alia multa, quæ varijs occupationibus impeditus, alia cœpta, alia ſemiplena reliquit.

Eius virtutes. Item ſcripta.

Hic igitur dono afflatus ſuperno, reliquias ſanctæ ac Deo dicatæ virginis & confeſſoris Leochadiæ, adueniente rege in ſedem ſuam regiam ob feſtiuitatem, omnibus adſtantibus præſentauit. Nam ante tumulum virginis orante Hildefonſo in genua prouoluto, tumulus, in quo ſanctum corpus eius humatum eſt, exiliuit, & operculum, quod vix triginta iuuenes mouere poſſent, angelicis manibus eleuatum: velum, quod ſanctæ virginis membra tegebat, conſurrexit, tanquàm illud ipſa viuens foràs ſubmitteret, & veluti manibus hominum extenſum eleuaretur, atque conſpectui eius virgo pulcherrima procederet, clamantibus epiſcopis, principibus, preſbyteris, diaconibus, clero ac populo: Deo gratias in cælo, Deo gratias in terris. Ipſe verò manibus complectens oblatum, talia promebat vota, vociferans cum populo, & dicens: Deo gratias. Clerus verò vehementer pſallebat Alleluia, & canticum, quod ipſe dominus archiepiſcopus compoſuerat in laudem eius, Specioſa facta es, alleluia. Sic clero & populo reboante, clamabat epiſcopus, inter voces populi veluti mugiens, vt aliquod inciſorium illi deferrent, vnde quod manibus tenebat præcideretur, & nemo illi occurrebat: quia populus vaſtis vocibus inſiſtebat. Nam & ſancta virgo quod ſpontè obtulerat, retrahebat. Sed & rex * Receſſundus, qui aderat, cultrũ modicum, quem in theca tenebat, epiſcopo cum lachrymis offerebat, & collo ſubmiſſo ſupplices manus à throno ſuo extendens, deprecabatur, vt epiſcopus non haberet indignum. Quem ille apprehendens, quod manu læua iam modicum tenebat, dextera præcidit, & cultrum ipſum ſimul cum ipſis reliquijs in thecis argenteis collocauit, indignum iudicans, vt qui ſancta præciderat, polluta vltrà tangeret.

Reliquię S. Leochadiæ diuinitùs declarãtur.

* Reſiſundus. * Receſuindus.

Alia adhuc miracula ſpiritusſanctus per eum peregit: quæ quia longum eſt omnia recenſere, ex multis pauca aggrediamur. Superueniente nanque die ſanctæ & ſemper virginis Mariæ, ante tres dies litanias peregit, & Miſſam, quæ in eius laudem caneretur, compoſuit. At vbi ventum eſt ad eius ſanctam ſolennitatem, quæ eſt Aſſumptio, tam regem quàm populum ad hanc gratiam ſolicitabat. Nam ſeruus Dei Hildefonſus, maiore ad hoc munere fretus, dum dominæ ſuæ, Deo præſule, ſeruiens, ouans eius ſolennitatem ſuſciperet, & in laudem ipſius Dei genitricis ſummo cordis affectu harmonica modulatione compoſita carmina aptaret, & libellum virginitatis, more ſynony-

mo teſtimonijs veteris ac noui teſtamenti plenum, comptè edidiſſet, & digna facundia ac magnificentia iam præfatæ dominæ ſuæ feſtum exornâſſet: Dumq; ante horas matutinas ſolito more ad obſequia Deo peragenda conſurgeret, vt vigilias ſuo Domino conſecraret, diacono vel ſubdiacono atq; clero ante eum cum faculis præcedentibus, ſubitò oſtium aperientes, & eccleſiam intuentes ſplendore cæleſti micantē, deficientes ad lumen, quod ferre non valuerunt, aufugienteſq; cū tremore, faculas quas manibus tenebant, reliquerunt, & veſtigia, per quæ venerant, repetentes, propè mortui reuerſi ſunt ad ſodales. Solicitè verò omnis cōgregatio requirebat, quid de Dei ſeruo ageretur cum angelicis choris, quos tam ſubitò expauerant cuſtodes, vt terga ad oſtium dantes, ità aufugerent. At ille benè ſibi conſcius, ante altare beatæ ſemper virginis procedens, reperit in cathedra ipſam dominam ſedentem, vbì erat ſolitus ſedere & populum ſalutare: Et eleuatis oculis, vidit in circuitu eius omnem abſidem repletam virginum choris, quæ de canticis Dauid modulata ſuauitate aliquid cantabant. Adſpiciensque in eam ipſe ſibi benè conſcius & Deo chariſſimus, talem noſtræ dominæ ad ſe loquentis vocem audiuit: Propera in occurſum ſerue Dei rectiſſime, & accipe de manu mea munuſculum, quod tibi de theſauro filij mei attuli. Sic enim tibi opùs eſt, vt benedictione tegminis, quæ tibi data eſt, in meo tantùm die vtaris. Et quia oculos fidei fixos in meo ſemper ſeruitio tenens manſiſti, & laudem meam diffuſa in labijs tuis gratia, dulciter in cordibus fidelium depinxiſti: & veſtimentis eccleſiæ iam in hac vita ornatus eris, & in futuro in promptuarijs meis cum alijs ſeruis filij mei lætaberis. Et his dictis, vnà cum virginibus & luce, quæ venerat, ab oculis eius remeauit. Remanſit verò Dei ſeruus intantùm ſecurus de adipiſcenda gloria, quantùm præſcius de promiſſa ſibi victoriæ palma. Veſtis quoquè, quàm detulerat Dei mater, ſeruatur in Toletana eccleſia, miræque ſubtilitatis, mirique candoris. Cathedram autem epiſcopalem, in qua dignata eſt reſidere Dei mater, nullus poſteà ſedere præſumpſit epiſcopus, niſì dominus Sigibertus, qui ſtatìm ſedem ipſam perdens, exilio relegatus eſt. Nouem itaque annis & duobus ferè menſibus vir Dei Hildefonſus clarus extitit meritis, & retentatione pontificalis regiminis. Expleto autem xviij. prædicti regis Receſſundi anno, die x. Calend. Februarij domicilio carnis exuitur, atque in eccleſia B. Leochadię honorificè tumulatur. Non defuerunt ei promiſſa à regina cæli, beata gaudia: quinimmò ea ſuffragante, felix eius anima ad cæli perlata eſt palatia, vbì filium virginis contuetur in ſua gloria, Amen.

Viſio admiranda.

Veſtem ei mirificam donat virgo Maria.

MARTYRIVM SANCTI BABYLAE EPISCOPI ET MARTYRIS, AVTHORE D. IOANNE CHRYSOſtomo contra Gentiles: *omiſſis quibuſdam ob vitandam nimiam prolixitatem. Interpres eſt Germanus Brixius Altiſſiodorenſis, Canonicus Pariſienſis.*

Habetur tomo 3. operum eiuſdē.

IANVAR. 24

QVòd vetera ea, quæ nos auditu accepimus, non minore fide digna ſint, quàm quæ præſentia ſunt, & quę ipſi videmus, id certè omnes fateantur, niſì ſi qui fortè ſtupidi ac delirantes fuerint. Verùm vt victoriam etiam vel ex ſuperioribus facultatibus reportemus, volo & memoriæ noſtræ nouum quoddam atq; inopinatum facinus proferre. Enimuerò nè tumultuemini, ſi miraculum ætate noſtra factum dicturum me pollicitus, tamen à veteri hiſtoria narrationis exordiū contexere aggredior. neque enim intra vetera illa tantùm ſubſiſtam, neque quæ ego vetera ſum huc allaturus, ea à rerum nouarum argumento diſcrepant: ſic enim vtraque inter ſeſe coherent, vt non poſſis illorum conſequentiam alteram ab altera ſeparare. Id quod auditis rebus probè iudicabitis.

Fuit Imperator quidam Maiorum noſtrorum temporibus, qui qualis alioquì fuerit, dicere non habeo: verùm vbì ſcelus ab eodem magna audacia atq; improbitate factū audi-

Numerianus is fuit.

audiêritis,& reliquam morum illius crudelitatem perſpectã habebitis. Quodnam ergò piaculum id fuit? Viſum fuerat genti cuidam, cum hoc Imperatore bello decertanti, bellum tandèm componere, ſic, vt neq; alteros affligerent, neq; ipſi viciſsim ab alteris poſthàc affligerentur: quin potiùs moleſtijs,periculis,omni deniquè timore defungerentur,ac partis cõtenti,nihil quicquam prætereà requirerent: pręſtare enim, timore procùl depulſo,mediocribus frui,quàm plura appetentes vbiquè timere, trepidare,atq; adeò malis vltrò citroque datis & acceptis vitam tranſigere. Itaque cùm conſtitutum illis eſſet,bello prorsùs depoſito, quietam ac minimè ſolicitam vitam viuere, viſum eſt commodum, hoc firma aliqua pactione ac ſtabilibus terminis vinctum confirmare. Tum fœdere facto,dato atque accepto iureiurãdo, & regi prætereà ſuo ſuadere conantur,vt ſuo ille filio (puer autem is admodùm erat) pro certo pacis pignore depoſito, pręſtaret,tum vt qui priùs hoſtes erant, bono in reliquum tempus animo eſſent: tum animi ac conſilij ſui teſtimonio prodito indicaret,ſe,quam pacẽ cum illis faceret, eam citra dolum omnem facere. Qua oratione rex adductus,filium dédidit,vt ipſe quidem opinabatur,amicis ac ſocijs: vt verò rei exitus probauit,beluæ omnium beluarum crudeliſſimæ. Amicitię enim ac fœderis lege regium illum puerulum cùm accepiſſet,ſtatìm omnia ſimul conculcauit ac ſubuertit, iuſiurandum, pacta,pudorem eum, qui homini ab homine,religionem,quæ Deo debetur,miſericordiam, quam à nobis ætas illa impetrare ſolet: ac neq; iuuentus feram illam flexit,neq; ſanè, quæ huiuſmodi ſceleribus comes eſſe ſolet,vltio agreſte illud pectus terruit,neq; patris filium deponentis verba eiuſdem animum ſubiêre: ea, inquam, quæ ille filium in manum tradens fortaſsè mandârat,dum poſtulat,vt illius curam quàm diligentiſſimè Imperator ſuſciperet,patrem etiam illum filio ſuo appellans,dum obſecrat,vt quaſi ipſe genitor foret, ſic illum enutriret atque erudiret,perficeretque,vt maiorum ſuorum nobilitate dignus ille olim euaderet: deniquè dum idem pater inter hæc verba media filij dextram homicidæ dextræ inſertat, ac multis etiam cum lachrymis congreſſum ſoluit: horum omnium inquinatiſſimus ille nihil quicquam ſecum reputãs,quin potiùs omnibus illis vnà ex animo excuſſis,cædem illam cædium omnium ſceleratiſſimam patrat.

Imperatoris crudelitas & perfidia.

Cædes valdè immanis contra pacta conuenta.

Hoc enim flagitium,filij etiam proprij cæde grauius eſt,cuius rei teſtimonium à vobis mutuabor,qui vtiquè non ſic,opinor,indoluiſſetis,(ſi modò ex animi mei affectibus & veſtrorum item affectuum coniecturam facere oportet) ſi illum audijſſetis propriũ filium occidiſſe. Tum enim vnà cum communibus legibus & naturæ etiam leges ſubuerti viſæ fuiſſent. Hîc autem plurima ſimul concurrerunt, quæ numero ipſo naturæ neceſſitudine validiora eſſe poſſunt. Quotiès enim mihi ante oculos obuerſatur adoleſcens ille prorsùs innocens,idem à patre deditus,idem à Maiorum ſuorum regia auulſus,idem domeſticas delicias,gloriam,honorem cũ extorri vita, hoc nomine commutans,vt poſſet impurus Imperator pactis cum hoſte fœderibus fidere: idem poſteà ab illo miſerè confectus, & ſplendore domûs paternę per eadem fœdera priuatus,deniquè ab eodem iugulatus: nimirùm ſecũ pugnans me ſubit affectus,liquefacto ſimul atq; exæſtuante intùs animo,quorum affectuũ alterum mihi ira,alterum mœſtitia parit. Nam dum mecum reputo ſceleſtum illũ armãtem ſeſe,gladium intentantem, pueri collum appræhendentem,qua dextra depoſitum receperat, hac eadem gladium in illud impellentem,diſrumpor,atq; adeò ira ſuffocor. Rursùs dum intueor iuuenem illum timentem,trementem,ploratus extremos plorantem,patrem inclamantem,hunc ipſum iſtarum rerum authorem fuiſſe teſtantem, cædem non ei,qui gladium in guttur mergeret, ſed ei, qui ſe genuiſſet,acceptam referentem,neq; fugam adornare, neque ſibi auxilio eſſe valentem,ſed quod vnum ſupereſt, fruſtrà de proprio parente expoſtulantem,deniquè plagam receptantem,palpitantem, calcibus pauimentum ferientem, terram ſanguineis riuis inquinantem,ipſa mihi intùs viſcera diſcerpũtur, ipſa mihi cogitatio obtenebratur,ac mihi ob oculos mœſtitiæ caligo quædam offunditur. At verò non perindè belluinum illud Imperatoris pectus affectum videas: quin potiùs quaſi vel agnum, vel vitulum immolaturus,ſic ad ſceleſtam illam cædem animatus fertur.

Mira rei geſtæ repræſentatio.

Et puer quidem plaga accepta exanimis iacebat: at percuſſor admiſſo ſceleri patrocinabatur,poſteriori facinore prius illud obſcurare laborans. Exiſtimaturus es fortaſsè,me de ſepultura loqui velle,deque Imperatoris impietate, qui à ſe occiſo ne tantillum quidem terræ impertiuerit. Ego verò aliud quoddam facinus, eo quod à me iam

Nefariǫ cædi adiungitur ingens impudentia & temeritas.

dictum eſt longè atrocius, indicaturus ſum. Nam manus illas impias tam innocenti ſanguine vbi conſpurcauit atque conſceleravit, nouamque illam tragœdiam peregit, quaſi nullo prorsùs à ſe ſcelere facto, effrons, & ipſis etiam ſaxis durior, ad Dei optimi maximi templum feſtinabundus accurrit. Miraturi fortaſsè ſunt nonnulli, cur factum eſt, vt qui tam ſæuum patrâſſet facinus, diuina ſtatim plaga percuſſus non fuerit, aut quo pacto priùs, quàm introijſſet, in illum Deus non continuò fulmen cælitùs contorſerit, ità vt eiuſdem os impudens cæleſti igne mox conflagraret. At ego, ſi quibus huiuſmodi cogitatio in animum deſcenderit, laudo quidem illos & admiror excandeſcentiæ iſtius cauſa: tamen huic meæ de illis tum laudationi, tum admirationi, nonnihil certè adhuc deeſſe dico. Etenim iuſta quidem illos indignatio ſubit, tum ob peremptum iniuria puerũ, tum ob diuinas leges tanta cum petulantia atque contumelia violatas: ſed ijdem tamen iræ impotẽtia exęſtuãtes, rem ipſam totam non perpendunt. Iuſtitię enim lege hac, alia quædam lex longè ſublimior in cælis lata eſt. Lex verò ea quę tandèm eſſe poteſt? Ijs qui peccatum aliquod commiſére, pœnam non eueſtigiò Deum irrogare, ſed tempus delinquenti concedere, ac veluti præſcriptũ diem ſtatuere, intra quem peccatũ quum depoſuerit, pœnitentiæ beneficio par tandèm ijs euadat, qui nullum prorsùs peccatum admiſerunt. Id quod & tunc Deus in miſeri ac perditi illius cauſa declarauit: ſed nullus tamen propterea ſubſequebatur profectus. inemendatus enim perſiſtebat. At Deus, quo eſt in humanum genus amore, hoc etiam cùm prouidiſſet, ne ſic quidem illum deſpexit, neque partes ipſe ſuas intermiſit: ſed & laborantem inuiſit, adhibitis etiam ijs remedijs, quæ ſalutem afferre poſſent. cæterùm tantum abfuit, vt porrectum ille mediacamentum admitteret, vt vel medicum ad ſe hoc nomine miſſum trucidauerit. Medicamentum porrò ac medicinæ item ratio, huiuſmodi erat:

Babylas regit eccleſiã Antiochenam.

Fortè fortuna per quod tempus crudelis ac miſeranda, quam dixi, fabula licentioſè ageretur, magnus quidam atque admirabilis vir (ſi modò viri nomine deſignare illum fas eſt) noſtri huius gregis curam gerebat: Babylas huic nomen erat. Is igitur per eos dies Chriſti eccleſiam hanc à ſpiritûs gratia ſibi concreditam quum haberet, Eliam atq; huius æmulum Iohannem, non dico præterijt, nè inuidioſo admodùm verbo vtar, ſed vſqueadeò eſt aſſequutus, vt ne tantillum quidem illorum generoſorum pectorum libertati conceſſerit. Neque enim paucarum ciuitatum tetracham, neque gentis vnius regem, ſed eum, qui imperio ſuo plurimam totius orbis partem contineret, ipſum, ipſum hunc (inquam) homicidam, de quo nobis eſt ſermo, eundem multarum gentium, multarum ciuitatum, immenſi item exercitûs dominum, eundem, quoquò te vertas, tum ab imperij amplitudine, tum à morum ferocitate terribilem, quaſi vile quoddam ac nullius precij mancipium, ſic à Dei templo exegit, tanta adeò cum conſtantia atq; animi præſentia, cum quanta paſtor ſcabioſam ac morbidam ouem ab ouili excludit, dum prohibet, nè laborantis ouis morbus ad reliquum quoquè gregem contagione ſerpat. Et hæc quidem fecit Babylas, re ipſa ſeruatoris noſtri verbum cõfirmans: Solum illum videlicet ſeruum eſſe, qui peccatum facit, vt ſexcentas etiam coronas capite geſtet, vt omnibus, qui ſuper terram ſunt, hominibus imperare videatur: qui autem culpæ nullius ſibi conſcius eſt, vt in ſubditorum claſſe cenſeatur, hunc vel regibus omnibus regaliorem præſtantioremque eſſe. Ergò ipſum Imperatorem ſtatim is, qui illius imperio parebat, rexit, & ei, qui omnium dominator erat, ſubditus iura dedit, atque adeò aduersùs eum damnations calculum tulit.

Imperatorẽ è templo eijcit.

Iohan. 8.

Tu verò quiſquis es, qui hæc audis, noli, quod dictum eſt, leuiter tranſmittere. Nam auditus facti huius nuncius, extitiſſe ex ſubditis, qui Imperatorem à templi veſtibulo exegerit, per ſe abundè ſatis eſt ad commouendos ac perterrefaciendos auditorum animos: qui ſi vis miraculum totum exactè pernoſcere, nè verbum ipſum nudum ſpectes, ſed ponito tibi ante oculos, hinc ſatellites haſtatos, hinc milites ſcutatos, hinc tribunos, hinc exercitûs duces, hinc permultos in aula regia educatos, hinc eos, quibus ciuitatum adminiſtratio credita eſſet, hinc præeuntium, hinc ſequentium faſtum, hinc aſſeclarum ſeipſos vrgentium turbam, deniquè vniuerſum Imperatoris famulitium: ſecundùm hæc ipſum Imperatorem in medio illo comitatu multo cum faſtu ingredientem, eundemque veſtium, purpuræ, lapillorum hàc illàc conſperſorum, in dextra, in militaris veſtis commiſſura, in capitis diademate refulgentium ſumptu ſibi placentem: ac ne hoc quidem loci cœptæ ſemel à te imaginis iſtius faciem finias, quin eandem

Mira hypotypoſis.

eandem proferas ad Dei vſque ſeruum illum, beatum, inquam, Babylam, eiuſdemque humilem habitum, vulgarem veſtem, animam contritam, ſenſum ab omni temeritate alienum: atque his demùm coloribus vtrunque cùm depinxeris, & alterum alteri oppoſueris, tum certè facti huius miraculum bellè perſpicies. Immò verò ne ſic quidem id exactè comprahêndes. Babylæ enim fiduciam nullius planè ſermo, nullius oculorum acies repræſentare queat, ſed ſôlùm illius experimentum atque vſus, cuius generoſi animi præſentiam ſolus is poſſit rectè animo concipere, qui potuerit ad id fiduciæ faſtigium pertingere. Quomodò enim ſenex ille acceſſit? quomodò prætoriam cohortem diſſipauit? quomodò labia diduxit? quomodò verba fecit? quomodò increpuit? quomodò dexteram in pectus impactam firmauit? pectus, inquam, ira turgens, ac cęde feruens? quomodò homicidam exegit? nihil illum eorum, quæ agerentur, deterruit, nihil de ſententia deduxit. Conſtantia Babylæ.

Exclamare hîc libet: O animum imperterritum, mentemque excelſam: ô cæleſte pectus, & conſtantiam angelicam. Quaſi enim depictam in pariete videret vniuerſam illam ſpeciem, ſic omnia intrepidè generoſus ille vir peregit. Etenim illum ſacræ erudierant literæ, mundi huius res omnes non niſi vmbram eſſe ac ſomnium, & ſi quid his vanius. Propterea Babylam nihil ea omnia terruêre, immò verò magis animauêre. illorum enim, quæ coràm cõtuebatur, adſpectus, eius cogitationem traducebat ad ſupremum illum regem, ſedentem ſuper Cherubin, abyſſos contuentem, ad thronum illum glorioſum & excelſum, ad exercitum illum cęleſtem, ad angelorum myriadas, ad chiliades archangelorum, ad ſuggeſtum terribile, ad tribunal incorruptum, ad flumen ignis, ad iudicem ipſum. Propterea certè ſe ipſe totum à terra in cęlum transferens, quaſi iudici ipſi adſiſteret, ipſumque audiret iubentem, vt ſceleſtum atque inquinatum illum à ſacroſancto grege expelleret, ſic eiecit, & à reliquo armẽto ſeparauit, nihil prorsùs reſpiciens eorum omnium, quæ videbat, quæque terrifica alijs videntur: quin potiùs illo viriliter atque admodùm generosè expellendo, diuinis legibus vim ac tyrannidem patientibus, opem tulit. Atquì quanta Babylas erga cęteros fiducia vſus ſit, hinc conſtare poteſt. Quemnam enim ex alijs metueret, qui aduersùs ipſummet Imperatorẽ tantam ſibi poteſtatem ſumeret? Sententia memorabilis. Dan. 8.

Equidem vir ille qualis fuerit, coniectura quodammodò aſſequor, ſeu, vt veriùs dicã, de eo ſic mihi ipſe perſuaſi, vt nihil quicquam, vel in gratiam, vel in odium vnquàm vel faceret, vel diceret: ſed generoſo ſemper ac forti animo contra timorem, contra item adulationem, quæ timore impotentior eſt, contra id genus alia (cuiuſmodi multa inter homines accidunt) ſeſe opponeret, nec vnquàm ne tantillùm quidem rectum adulteraret iudicium. Si enim amictus, dentium riſus, pedis ingreſſus, hominis naturam arguunt: multò quidem magìs tot ac tanta illius egregia facta omnibus nobis fidem facere poſſint, quantam ille in reliqua vita virtutem amplexatus fuerit. Integritas S. Babylæ. Eccl. 19.

Neque enim nobis ille ob fiduciam modò, qua præditus erat, admirabilis eſſe debet: verùm ob id quoquè, quòd eam fiduciam ad hoc vſque loci perduxerit, ſimul ob id, quòd eam vlteriùs non promouerit. Talis eſt enim Chriſti ſapientia, quæ permittit, nè quid minùs, nè quid item plùs iuſto decertes: ſed vt omnia intra modum efficias. Atquì Babylæ licebat, ſi voluiſſet, vlteriùs progredi: ei enim, qui vitæ curam ſemel abiecerat, (prorsùs enim nón acceſſiſſet, niſi ſe ipſe huiuſmodi cogitatione armauiſſet) omnia liberè agere licebat, & Imperatorem conuicijs adſpergere, & diadema capite detrahere, & pugnis os contundere: nam & dextram in pectus iam impegerat. ſed tamen ab his omnibus abſtinuit: animam enim habebat ſale ſpirituali conditam, quæ res præſtabat, vt nihil temerè, nihil ſtultè, ſed omnia recto rationis iudicio ac ſtato ordine exequeretur: non quemadmodùm gentilium ſapientes, qui nunquàm intra modum, ſed vbiquè (vt ità dicam) aut maiorem, aut minorem, quàm decet, orationis libertatem vſurpant, idque vt nuſquàm fortitudinis, vbiquè affectuum ratione carentiũ opinionem ſibi concilient: in ijs, quæ aſſequi non poſſent, metûs atque ignauiæ: in quibus exceſſiſſent, inſolentiæ ac vanitatis apud omnes conuicti. At non ſic Babylas noſter, qui quod ipſi in mentem venerat, id non inconſultò aggreſſus eſt, ſed nihil non accuratè perpendens, & animi ſui cogitationes diuinis legibus conformans, ità demùm ad opus eas eduxit. Eapropter ſectionem ipſam neque per ſumma tantùm inflixit, vt nè maior membri affecti pars incurata relinqueretur: neque altiorem quàm deceret, vt nè ſuper- Chriſti ſapientia. Immoderatio philoſophorum.

uacanea plaga, quod ſanum eſſet, offenderet: ſed plaga priùs ad morbum attemperata, medicinam quàm optimam adhibuit. Equidem hinc illum pronunciare auſim, ira, puſillanimitate, arrogantia, ambitione, odio, timore, adulatione prorsùs vacauiſſe: quòd ſi & maius quiddam atque admirabilius fatendum eſt, non tam certè mirum mihi videtur, eundem aduersùs imperatoriam inſaniam tanta fiducia conſtitiſſe, quàm vidiſſe atque intellexiſſe, quatenùs hoc ipſum facere oporteret, nec quicquam prętereà vel feciſſe vel dixiſſe. Et quidem quòd poſtremum hoc longè illo admirabilius ſit, multos vtiquè inuenias illius compotes euaſiſſe, ab hoc tamen ſuperatos. Vocis enim libertatem vtcunquè vſurpare poſſunt & ex plebeijs permulti: at illa eadem decenter vti tempore conſentaneo, congrua tum menſura, tum prudentia adhibita, magni admodùm animi & admirabilis fuerit. Quando & in beatum illum Dauid magna cum licentia ac contumelia inuectus eſt Semei, quem & ſanguinarium virum appellauit. verùm hanc ego nunquàm dixerim fiduciam ac libertatem, ſed linguæ potiùs intemperantiam, mentis temeritatem, contumaciam, dementiam, atque id genus quodlibet vitium. Conuenit enim, arbitror, vt qui alios repræhenſurus eſt, is animum ſuum quàm longiſſimè ab omni temeritate ac contumacia aſſerat, quamque vſurpat agendi vehementiam, eam ex verborum atque rerum natura tantùm demonſtret. Etenim medici dum vel putrida membra ſecare, vel intumeſcentia comprimere opùs eſt, non ira priùs animum ſuum complentes, ità demùm ad curandum accedunt: ſed tum maximè decenti in ſtatu animi cogitationem continere adlaborant, vt ne arti ipſi turbati animi motus officiat. Quòd ſi corpus curaturo tanta animi ſedatione opùs eſt: quo, obſecro, animarum medicum loco habebimus? quantam ab eo ſapientiam exigemus? Certè longè maiorem, atque adeò tantam, quantam bonus ille martyr præſtitit. Nobis enim quoſdam quaſi terminos & regulas præſcribit, per quas videlicet & in reliquis facta proportione nobis ipſi modum deſumamus: ſic miſerum illum à ſacroſanctis clauſtris ſummouit.

Vocis libertate vt vtendum.

2. Reg. 16.

Ac factum quidem hoc videri poteſt vnum modò eſſe egregiæ virtutis opus: veruntamen ſi quis id perpendat, ac tanquàm explicans vndiquè diligenter ſpeculetur, inueniet & alterum, & tertium item emolumentum indè ſimul enaſci, magnumque inibì vtilitatis theſaurum recondi. Siquidem vnus tantùm is fuit, quem à templo expulit Babylas: at multi extitêre, qui lucrum indè reportârunt. Quotquot enim erant, qui fidem ſuam Chriſto nondùm obſtrinxiſſent, (de ijs loquor, qui tyranni huius imperio parebant: id autem imperium bonam totius orbis partem occupârat) ij certè omnes obſtupuêre, admirati ſunt: indè edocti, quantam ſeruis ſuis libertatem Chriſtus imperticrit, deriſerunt ſuam ipſorum illiberalem & abiectam ſeruitutem, perſpexerunt quantùm inter ſe diſcrepent Chriſtianorum nobilitas, & gentilium probrum. Qui enim apud illos templorum adminiſtrationem ſuſcepêre, ij reges ſuos colunt pluſquàm dominos, pluſquàm idola etiam ipſa quæ adorant, regumque metu ſtatuis ipſis aſſident, ità vt maligni illi dęmones, honorem omnē ſibi impenſum, Imperatoribus ſolîs acceptum referant. Itaq; vbì contingit Imperatorem aliquem creari, qui cum illorū religione non conſentiat, mox ibidèm, ſi quis in idolorum templa fuerit ingreſſus, paſsìm aranearum telas parietibus circunfuſas videbit, & tanto ſitu idoli ſtatuam obductam, vt neque naſus, neque oculus, neque alia quæuis totius oris pars appareat. Ex altaribus autem, aliorum reliquias ſolùm Supereſſe, maiore parte iam collapſa: alia interìm tam alta vndiquè herba circundari, vt qui altaria ea eſſe neſcit, ſterquilinij aceruum aliquem eſſe putet. Cuius rei cauſa hæc eſt: Illis olim licebat quęcunque vellent ſuffurari, & per ſtatuarum cultum ventri indulgere: nunc verò quamobrem ſeſe miſeri diſcruciauerint? Accubantes enim, ac ſeipſi conficientes, ab illis tamen nullam prorsùs expectant retributionem: ſunt enim ligna tantùm ac lapides: verùm honore eo, quem Imperatores ſtatuis ijſdem exhibent, adducuntur illi ad huiuſmodi cultum ſimulandum, qui certè tollitur, dum Imperatores ſapiunt, Dei optimi maximi filium adorantes. At non ea eſt rerum noſtrarum conditio, ſed planè contraria. Quum enim in Imperatorium thronum conſcendit, qui nobiſcum in fide ac diuinitatis opinione conſentit, hîc ſegniores efficiuntur Chriſtianorum res: tantum abeſt, vt illæ per humanos honores erectæ conſiſtant. Rursùs cùm impius aliquis Imperator regnat, qui nos vndiquè vrget, qui nos infinitis malis exercet, tum eædem precium accipiunt atque inclareſcunt, tum præmiorum

Sacerdotes ethnici q̄ colant reges ſuos.

Res Chriſtianorū perſecutionibus inclareſcunt.

rum ac triumphorũ tempus, tum coronarum, prçconiorum ac virtutis omnis oſtentandæ facultas.

Quòd ſi quis dixerit, ſupereſſe etiam nunc ciuitates, eandem quam olim ſuperſtitionem circa idolorum inſaniam præ ſe ferentes, is primùm admodùm paucas numerabit. Veruntamen ne hac quidem ratione officiet inſtituto à me ſermoni. Eadem enim ſuppoſitio adhuc manet. nam pro Imperatore, ciuitatis admniſtratores habent parem ſecum idolis honorem deferentes. Atque huius cúltûs cauſæ hæ exiſtunt, crapulæ, comeſſationes tum diurnæ, tum nocturnæ, tibiæ & tympana, & quod liberum eſt, turpia quidem cum omni oris impudentia proferre, turpiora autem factitare, liberum item præ ingluuie diſrumpi, præ ebrietate debacchari, & in probroſiſſimam inſaniam dilabi. Id genus indecentes ſumptus cõtinent adhuc & fouent intercidentem illum errorem. Nam qui opulentiores inter illos ſunt, in ordinem paraſitorũ cogunt eos, qui ob ignauiam fame pereunt, quos ipſos tanquàm canes ad menſas ſuas enutriunt, eorumq́ue impudentes ventres iniquarum cœnarum reliquijs differciunt, ijſdem pro animi arbitrio abutentes. At nos, qui in vniuerſum mores veſtros iniquos, ac prorsùs ratione carentes abominamur, qui ob propriam ſegnitiem atque ignauiam eſurire cogũtur, eos non paſcimus: quin potiùs ſuadẽdo hortamur, vt & ſibi, & cçteris opera ſua victum ſufficiant: qui verò mutilo ſunt corpore, ijs permittimus modò victum neceſſarium ab ijs, quibus facultates ſuppetunt, mendicare. At comeſſationes, ebrietates, & reliqua omnis inſania, ac turpitudo à cœtu noſtro exacta exploſaq́ue eſt: pro quibus introducta ſunt quçcunque grauia, quçcunque caſta, quçcunque iuſta, quçcunque ſunt probata, ſi qua virtus, ſi qua laus. Nam cçtera illa, quæ Grçci iactabundè efferunt, philoſophis ſuis attribuentes, facilè commonſtrârunt vanam gloriam, temeritatem, & puerilis cogitationis opera eſſe. Neque enim temerè apud nos dolio quis accepto ſe ipſe incluſit, neque vili ac lacero panno obtectus, ſic per forum ingreſſus eſt. Ea enim admirabilia quidem eſſe videntur, laboreq́ue multo ac ſumma ærumna plena: ſed indigna tamen ſunt, quæ laudem mereantur. Eſt autem diaboli aſtutiæ, ſibi ſeruientes laboribus eiuſmodi addicere, vndè qui decepti ab illo fuerint, tum diuellantur, tum ridiculi omnibus àppareant. Labor enim is, ex quo nullum lucrũ manat, nullam prorsùs laudem meretur. Etenim exiſtunt etiam hodiè perditi quidam homines, nullis non flagitijs pleni, qui multò maiora iactitant, quàm philoſophus ille. Alij enim acutos clauos comedunt, alij calceos mandunt & deglutiunt, alij ad alia his longè flagitioſiora malè conſulti ſe conferunt: opera porrò huiuſmodi multò ſunt admirabiliora, quàm vel dolium illud, vel panni illi viles ac laceri: ſed ea tamẽ minimè probamus, ſicutì neque illa: quinimmò & iſtos, & omnes item, qui ſimilibus prçſtigijs mirabiles ſunt, æquè àc philoſophum eundem damnantes deploramus.

Cauſæ idololatriæ. — Ephe. 4. — Philip. 4. — Labor Philoſophorũ inanis. — Nota inſaniam.

Dices, Magnam verò philoſophus orationis libertatem apud regem præ ſe tulit. Videamus ergò, quæ ſit egregia illa libertas, num etiam ea dolij præſtigijs vanior ſit. quænam igitur illa? Proficiſcenti cum exercitu aduersùs Perſas Macedoni, eidemq́ue philoſophum magna inſtantia hortanti, diceret, ſi qua re indigeret: nulla, ille inquit, niſi quòd regem rogauit, ſibi à ſole nè obſtaret. acciderat enim tum iam, vt philoſophus à ſolis radijs caleſieret. Hîc non voſipſos pudore ſuffundetis? non oculos, frontemq́ue contegetis? non hinc faceſſentes, terra vos obruetis, ob ea ipſa vobis placentes, ob quæ pudore ſuffundi oportebat? Quanto enim præſtiterat, veſte aliqua ſumpta, eaq́ue craſſiuſcula, ad opus aliquod ſe traducere, neque non à rege quidpiam, quod vſui foret, petere, quàm lacero indutum pallio ſedentem ad ſolis radios calefieri, paruorum lactentiumq́ue puerorũ more, quos nutrices lotos atque inunctos ibì collocant, vbì tum philoſophus idem ſedebat, infelicis aniculç gratiam flagitans? At admiranda fortaſsìs ea eſt orationis libertas? immò verò & hac quoquè nihil certe prodigioſius. Bonum enim virum oportet publica vtilitate facta ſua omnia metiri, & aliorum vitam emendatiorem reddere. Poſtulare verò, vt nè ſibi à ſole obſtetur, quamnam id ciuitatem, quamnam domum, quemnam virum, quamnam mulierem conſeruauit?

Diogenes perſtringit Alexandrũ Magnum dicit.

Agè verò num quoddam lucrum vocis huius libertas peperit? nam lucrum à libera martyris noſtri voce natum, iam ipſi demonſtrauimus, idq́ue vlteriùs progreſſi apertiùs detegemus. Tum enim Babylas iniurium Imperatorem, quatenùs ſacerdoti fas eſt, puniuit: principum altos ſpiritus compreſſit: diuinis legibus, dum violarentur, opem tulit:

tulit: ſupplicium pro iniuſtè occiſo exegit, ſuppliciorum omnium grauiſſimum, iis quidem certè, qui mente ſana ſunt. Meminiſtis quidem omninò, cùm de cæde ipſa verba facerē, quemadmodùm veſtrùm, qui audiebatis, vnuſquiſq; intra ſe afficeretur atq; inflammaretur, percuſſoremque ipſum in manum capere deſideraret, neque non precaretur alicundè apparere, qui cædem vlciſceretur. Hocipſum igitur beatus ille præſtitit: pœnam enim ſumpſit, tum ſe dignā, tum idoneam quæ illum conuerteret, ſi modò ſtupidus admodùm non fuiſſet: nequaquàm poſtulando, vt ſibi ad ſolis radios caleſcenti abſcederet rex, neu à ſole obſtaret: quin potiùs impudenter in templi ſepta ingredientem, atque omnia confundentem, quaſi canem quendam aut ſeruum improbum, à Domini ſui aula excludendo. Vides nunc me non iactabundè, non temerè paulò antè dixiſſe, philoſophorum veſtrorum miracula à Babyla puerilis ſensûs opera reddita fuiſſe? At temperans, inquis, fuit, continentēque vitam egit Sinopenſis ille, vt qui etiā legitimas nuptias non ſuſtinuerit. Sed adde, obſecro, temperantiæ ac continentiæ illius modum. Tu verò nequaquàm addes, quin libentiùs temperantiæ laudes illi detraxeris, cùm temperantiæ eius modum prodideris. adeò certè ille infamis, ac magno dedecore plenus. Percurrerem hoc loco & cęterorū nugas, ſtultum ac vanum ſtudium, deniquè turpitudinem. Vbì enim, quæſo, vtile, à feminis humani guſtu non temperare? Id quod faciebat Stagirites. Quale commodum, cum matribus ac ſororibus miſceri? quod quidem philoſophus Stoæ pręfectus lege ſanxit. Percurrerem etiam Academiæ principem, illiusque diſcipulum: item & eos, de quibus maior eſt admiratio, his quos nominaui obſcœniores fuiſſe demonſtrarem, obſcœnum quoquè puerorum amorem ab illis in honeſtatis ac philoſophiæ parte annumeratum, omni retecta allegoria denudarem, niſì tum nobis ad alia properantibus oratio longior hac ratione fieret, tum omnium illorum riſus, vno à nobis detecto, ſatis ſuperque redargueretur. Vbi enim is, qui auſteriorem philoſophiæ partem ſequi viſus eſt, quique cęteros & linguæ libertate, & vitæ continentia excelluit, adeò turpis, adeò ineptus, adeò immoderatus fuiſſe demōſtratus eſt, (nam & humanis veſci carnibus indifferens eſſe dixit) quorsùm attinet & de reliquis deincèps verba facere, præſertim vbì qui ſtudij ac vitæ inſtituti excellētia cæteris illuſtrior fuit, omnibus tam ridiculus, tam puerilis, tam delirus apparuit? Itaque eò noſtra redeat, vndè aberrauit, oratio.

Philoſophos taxat, eorumque nefandas turpitudines.

Ergò Babylas ſic, vt dictum eſt, tum eos, qui nondùm Chriſti fidem receperant, compeſcuit: tum eos, qui iam receperant, religioſiores etiamnùm reddidit, non priuatos homines modò, ſed & milites, & militum duces, & præfectos: planum faciens, ipſum etiam regem, eumque, qui ſummus fuerit, apud Chriſtianos nuda tantummodò eſſe nomina, ac dum vel pœna irroganda, vel honos deferendus fuerit, quiſquis etiam diadema geſſet, hūc vel infimis quibuſque adæquari. Ad hæc eorum certè ora obturauit, qui impudentia quadam abutentes, affirmare vellent, quam Chriſtiani libertatem Apoſtolis tribuimus, eam non niſì fictam quandam à nobis iactantiam eſſe: re quidem commonſtrans, olìm etiam eiuſmodi viros probabiliter extitiſſe, dum eorum poteſtatem ſignorum præſtatio maiorem efficeret. Exiſtit & hinc tertium quoddam raræ virtutis facinus atque exemplum. Futurorum enim poſthàc & ſacerdotum & regum animos, horum quidem demiſit, illorum autem extulit: planum faciens, terræ, & eorum, quæ in terra fiunt, curam ac præfecturam veriùs reſidere penès ſacerdotem, quàm penès eum, qui paludamento ornatus, ac purpura indutus eſt: necnon oportere de poteſtatis huius amplitudine ſacerdotem nihil detrahere, ſed hominem potiùs exuēre, quàm authoritatem huic principatui ſupernè à Deo attributam deponere. Proindè qui ſic è vita deceſſerit, vel mortuus nemini non prodeſſe poterit: at qui ordinis huiuſmodi deſertor fuerit, non ſolùm nemini mortuus viui eſt, ſed viuentium quoquè, quibus præeſt, quàm plurimos ſegniores molliore ſque reddit, exteris ipſe interìm & vituperabilis & ridiculus. Idem etiam cùm è viuis deceſſerit, multo cum dedecore ac mœrore ad Chriſti tribunal ſiſtetur, vndè ipſum poſteà trahentes, in fornacem ardentem abducent poteſtates eæ, quibus id negocij demandatum eſt. Quamobrem ſapientis verbum nos monet, Nè perſonam adſumpſeris contra tuam ipſius animam. Quòd ſi diſſimulare tutum non eſt, dum homini ab homine iniuria infertur: quo tandèm ſupplicio dignus non erit, qui ſiluerit ac neglexerit, intuitus diuinas leges iniuriam accipere?

Obſerua quam hic poteſtatem tribuat Epiſcopis.

Eccl. 42.

Quin-

Quinetiam & aliud item non minus ijs, quæ dixi, bonum nos Babylas docuit, quòd videlicet vnumquenque oportet ſuo officio fungi, etiamſi indè nullum lucrum ad alios dimanet. Neque enim ipſi ad Imperatoris quidem emolumentum, libertas profuit: nihilo tamen ſeciùs ſuas omnes partes atque officium omnibus numeris impleuit, quum interìm qui morbo laborabat, propria contumacia atque vecordia artificis peritiam offenderit, medicamento à vulnere magna cũ animi indignatione amoto. Quaſi enim abundè ſatìs ad impietatem non eſſet, homicidium patrâſſe, & fronte perfricta in Dei templum inſilijſſe: ſic homicidio priori & alterum adiecit homicidium, & quaſi ſimul ſtuderet poſterioribus ſceleribus priora vincere, nec tamen præcedentium indignitatem ſubſequentiũ excellentia obſcurare: (ea eſt enim diaboli inſania, vt quæ contraria ac ſibi inuicèm pugnantia ſunt, adſtruat moliaturque) ſic vtrique homicidio eximium id largitus eſt, vt mutuam quãdam inter ſe congruentiam haberent. Et erat profectò pueri cędes prior poſteriori miſerabilior, Babylæ autem cędes poſterior priori ſceleſtior. Anima enim, quæ peccati guſtum ſemel fecerit, tumque nullius doloris aut pœnitentiæ ſtimulis tãgitur, magnũ certè auctarium morbo adijcere ſolet. At quemadmodùm vſu venit, vt ſcintilla ignis, ſi fortè immenſam materiam corripuerit, ſtatìm obuiam quanq; exurat, nec antè tamen ſubſiſtat, quàm quod reliquum eſt, id omne depaſcatur, quantoque plura compręhenderit flamma, tanto magìs robur ad alia conſumenda concipiat, fitque tum, vt compręhenſorum à flamma lignorum cõgeries lignis ijs, quæ mox flamma compræhenſura eſt, quaſi inſidias ſtruat, flamma eadem ſeſe ſemper lignorum compræhenſorum auxilio contra ea, quæ intacta adhuc manent, armante: ſic & peccati natura, vbì animi cogitationem aliquam adorta eſt, nec quiſquam eſt, qui malum reſtinguat, procedens vlteriùs, grauior certè ac magìs indomita efficitur: propterea ſępè fit, vt quæ poſteriora ſint peccata, prioribus grauiora ſint, anima ſemper poſteriorum peccatorum acceſſione ad maiorem contumaciam ac deſpicientiam ſeſe promouente, & per hęc ipſa ſuam quidem vim eneruante, peccati autem robur alente: qua vtiquè ratione complures videas in omne peccatorum genus imprudentes prolapſos, quòd flammam initiò exorientem non reſtrinxerint: ſic & infelix ille Imperator peccatis ſuis prioribus, poſteriora grauiora adiecit. Vbì enim iuuenem illum extinxit, eueſtigiò ab illius cæde ad inferendam templo iniuriam irruit: rursùs ab hac iniuria, tanquàm iter ſemel cœptum perſequens, ad contumaciam temeritatemque ſuam, ſacerdotio contumelia afficiendo ſe accinxit, vinctumque ferro Babylam, atque in carcerem coniectum, ità tum excruciabat, ab eodem beneficij pœnas exigens, cumque ob quæ officia admirari potiùs, coronaque inſignire, ac pluſquàm etiam parentes proprios vereri conueniebat, ob ea ipſa cogebat maleficorum hominum vincula, vinculorum calamitates, miſerias, ærumnas ſuſtinere. Ità, quod modò dixi, peccatum vbì initium cepit, nec eſt, qui id vlteriùs progredi impediat, cohiberi poſteà ac frenari haud facilè poteſt, equorum inſanientium ritu, qui cùm freno ab ore diſiecto, necnon ſeſſore ab armis excuſſo atque reſupinato, neutiquàm tolerabiles occurrentibus euaſerint, nemine illos inhibente, immoderato quodam impetu hàc illàc ſeipſi præcipites ferunt. Quo fit, vt ſalutis noſtræ inimicus huiuſmodi animas ad inſaniam impellat, quó eas medicorum præſentia atque auxilio deſtitutas depræhendens, concidat, & infinitis malis exerceat. Etenim qui corpore laborant, donèc medicos ad ſe adire patiuntur, in magnam certè ſalutis ſpem ingrediuntur: vbì verò mente capti calcitrant, ac ſe morbo liberare volentes mordent, tum deniquè morbo incurabili laborant, idque non ob morbi ingenium, ſed quòd ab ijs deſtituti ſunt, qui inſaniam illam ſanare poſſint. In quam inſaniam & tyrannus iſte ſeſe coniecit. Nam medicum nactus, hunc, vulnus adhuc dum ſecaret, ſtatìm expulit, & à domo quàm potuit longiſſimè exegit.

Inſania diaboli.

Elegans ſimilitudo.

Peccato in ipſis initijs reſiſtendũ.

Babylas vinct⁹ truditur in carcerem.

Hîc poteras Herodis fabulam, non iam auribus tantùm haurire, ſed & coràm maiori ſanè cum petulantia atque immodeſtia ſpectare: quoniamquidem & maiori certè cum oſtentatione atque apparatu diabolus rursùs ipſam fabulam in vitæ huius theatrum agendam introduxit, pro tetrarcha regem ſubſtituens, pro vna cauſa duplex argumentum, idque longè illo inquinatius præbens: vt non numero tantùm, ſed & ipſa rerum natura, hæcce tragœdia clarior multò atque illuſtrior euaſerit. Non enim hîc, ſicut illic nuptijs iniuria afferebatur, neque ex illegitimo coitu, ſed ex ſceleſtiori pueriilis cædis inquinamento, ex tyrannide crudeliſſima, ex legis tranſgreſſione, non in vxorem,

Numeriani facinus cum Herodis cõfertur

vxorem,ſed in ipſam ſanctimoniam præſtita,hiſtoriæ huius telam diabolus contexuit. Coniectus ergò in carcerem Babylas, gaudebat quidem de vinculis, dolebat autem de eius exitio, à quo vinctus fuerat. neque enim pater,neque pædotriba, quum ille ex filij, hic ex diſcipuli flagitio aut calamitate celebriores fiunt,celebritatis huius voluptatem mœrore vacantem capiunt. Propterea & beatus Paulus Corinthios alloquens, dice-
2.Cor.13. bat: Precamur autem,vt mali nihil committatis,non quo nos probati videamur,ſed vt vos bonum faciatis,nos autem tanquàm reprobi ſimus. Eadem igitur ratione,& admirabili viro Babylæ diſcipuli ſalus deſideratior erat, quàm expectata ex carcere merces: cui quidem gratius certè accidere nihil potuiſſet, quàm ſi per diſcipulum reſipiſcētem huiuſmodi laudibus priuari ipſum contigiſſet,ſeu,vt veriùs dicam,ſi diſcipulus prorsùs in iſtam morū peruerſitatem dilapſus non fuiſſet. Nolunt enim ſancti corollas ſibi alienis ex malis contexi : quòd ſi ab alienis malis nolunt, multò minùs ab ijs malis, quæ ipſorum domeſticis ac familiaribus obueniunt. Quo nomine & beatus Dauid victoria parta,ac triumpho iam acto,lugebat & lachrymabatur, quòd ad calamitatem,quam ex filio receperat, & hæc item acceſſiſſet : qui exeuntibus ad conflictum militibus multa tyranni nomine mandabat, eosque qui ad illius cædem properabant, hac oratione co-
2.Reg.18. & 19. hibebat: Parcite puero Abſalon,quem ipſum & in prælio proſtratum lugebat,non ſine fletibus lachrymiſque amaris inimicum reuocans. Quòd ſi naturalis pater tam propenſo eſt erga liberos ſuos affectu,certè multò magìs id de ſpiritali patre fatendum eſt. Parentibus enim ſpiritalibus liberorum ſuorum maior cura eſt,quàm naturalibus,Pau-
2.Cor.11. lo ità atteſtante: Quis infirmatur,& ego non infirmor?quis offendiculum patitur,& ego non vror?

Sed hoc quidem æqualitatem nobis repręſentat, quanquàm certè vix patres in hanc ipſam vocem erumpant. Veruntamen demus & illos hucuſquè affectu accedere poſſe: nos enim ſpiritales patres maiora etiam pręſtare oſtendemus. At hoc ipſum vndè? Ab
Exod.32. ijſdem iterùm viſceribus, & à legiſlatoris Moſis verbis. Ille verò quid dicit? Si remittis eis peccatum,remitte:ſin minùs, & meipſum ex libro, quem ſcripſiſti,dele. Nullus ſanè eſt pater, cui alioquì bonis infinitis perfrui liberum ſit, qui tamen mâlit vnà cum liberis ſuis pœnis affligi. At Apoſtolus, vt qui in gratiæ ſtatu verſatus fuerat, paterni huius affectûs intentionem addidit, propter Chriſtum. Non enim Moſis exemplo cum illis pœnas dare malebat,ſed vt alijs benè eſſet,ſibi ipſi excidium imprecabatur,quum dice-
Rom. 9. ret: Optârim anathema eſſe à Chriſto pro cognatis meis fratribus ſecundùm carnem. tanta certè miſericordia, atq; affectu olìm ſanctorum animi abundabant. Vndè & Ba-
Cruciatur S. Babylas impietate Cæſaris. bylæ noſtri viſcera magìs excruciabantur, quòd Imperatoris exitium magìs ac magìs inualeſcere intueretur. Neque enim ſolùm templi cauſa ſtomachatus, ſed beneuolentia quadam erga Imperatorem adductus id fecit,quod illum feciſſe diximus.Etenim hic dum diuina ſacra,contumelia afficeret,illis quidem detrimēti nihil afferebat: quin potiùs ſemetipſum infinitis malis implicabat. quapropter pater filij amore tactus, illum intuitus illata ſacris contumelia furore percitum pręcipitem ferri, immoderatum illum impetum cohibere conatus eſt, eundem à ſe obiurgatum quaſi effrenem equum retrò inhibere properans.

Jubetur interfici. At non ſuſtinuit infelix ille:quin potiùs morſo freno prorsùs obſiſtens,ſeque & furori,& inſaniæ,rationis gyro relicto,dedens, in extremi exitij voraginem coniecit, Babylam è carcere eductum,iubens vinctum ad mortis ſupplicium abduci.Atque hîc quę fierent,ijs,quæ cernerentur,minimè reſpondebant. Qui enim vinctus videbatur, omnibus ſimul vinculis ſolutus erat,tam ferreis, quàm alijs item grauioribus: (curas hîc intelligo ac labores, cæteraque mala omnia, quæ nos hac in mortali vita circunſiſtunt) contrà, qui ſolutus ferro & adamante videbatur, alijs quibuſdam compedibus longè grauioribus vinctus erat,peccatorum ſcilicet catenis irretitus. Sanctus igitur Babylas
Iubet ſecū ſepeliri catenas ferreas. morti ſe propinquum dum videret, corpus ſuum vnà cum ferreis illis catenis ſepeliendum mandauit, planum faciens, quæ ignominioſa videntur, ea quotiès propter Chriſtum fiunt,honorifica eſſe ac ſplendida,eumque qui ea patitur,non ſolùm non diſſimulare,ſed indè ſibi placere oportere : hac quidem in parte beatum Paulum imitatus, qui ſursùm ac deorsùm ſtigmata,vincula,catenam verſabat,ob ea ipſa gloriabundus,ac ſibi placens,quorum alios puderet. Quòd autem alios puderet, id ille nobis ea defenſione
Act.26. declarauit,qua ad Agrippam vſus eſt. Nam Agrippæ dicenti, Parùm abeſt Paule, quin me

me Chriſtianum efficias: reſpondit Paulus, Vtinàm vel paruo, vel multo tempore, non ſolùm tu, ſed & qui hîc circunſtant omnes, Chriſtiani fierent, exceptis hiſce vinculis. quę vincula nõ vtiquè adieciſſet, niſi res ea ignominioſa vulgò viſa fuiſſet. Sancti enim Dominum verè quum amarent, afflictiones pro illo magna cum alacritate ſuſcipiebant, per quas etiam clariores euadebant. vndè & hic idem ait: Gaudeo in afflictionibus meis. Lucas autem & de reliquo Apoſtolorum cœtu eadem hęc teſtatur: Poſt multa, inquit, flagella recedebant gaudentes, quòd digni habiti eſſent pro Chriſti nomine ignominia notari. Igitur vt nè quis gentilium exiſtimaret, certamina ac dedecora vi ac neceſſitate à noſtris ſuſtineri, ipſa certaminum ſymbola iubet Babylas vnà cum cadauere ſuo inhumari, oſtendens ſibi illa pergrata & peramica eſſe, pro ea quidem charitate, qua totus in Chriſtum appenſus erat. Et extant etiam nunc cum Babylæ cineribus compedes, eccleſiarum pręfectos omnes commonefacientes, vt vinciri, vt iugulari, vt quiduis pati oporteat, certè omnia prompto atque alacri animo, ac magna item cum voluptate ſuſtinenda, vt concreditæ nobis libertatis ne leuiſſimam quidem partem prodamus aut contaminemus. Et quidem beatus ille in eo ſplendore atque honore mortem cum vita commutauit. Rom. 5. Coloſſ. 1. Act. 5.

Enimuerò exiſtimaturus eſt fortaſsè quiſpiam hoc loci orationi nos noſtræ finem impoſituros: neque enim vita hac finita, laudatorum operum aut virtutis oſtentandæ occaſiones ſuppetere, quemadmodùm neq; athletis poſt ipſum certaminum tempus exactum, corollas contexi conuenire. Verùm ea quidem eſt gentilium non ab re opinio, quorum ſpes vltra hãc mortalem vitam haudquaquàm prorogatur. At nos quibus vitæ huius exitus, illuſtrioris vitæ alterius initium eſt, ab hac ſuſpicione atque opinione longè abſumus, quã ſanè opinionem rectam eſſe, apertiùs à nobis alibi commõſtrabitur. Interim & quæ virtutis eximiæ opera poſt Babylæ generoſi martyris obitum obuenêre, talia ſunt, quæ magnam orationi noſtræ fidẽ facere poſſint. Poſteaquàm enim pro veritate tuenda ad mortem vſque decertauit, & ad proprij ſanguinis effuſionem vſque contra peccatum depugnans reſtitit, atque vt nè ordinem eum, quem à magno rege acceperat, deſereret, ipſam etiam animam deſeruit, nullo non generoſo atque egregio bellatore illuſtriùs occumbens, animam quidem ipſius cælum habuit, corpus autem (quo tanquàm miniſtro ad virtutis opera præſtanda vſus fuerat) terra, ſic vt creatura ipſa athletam diuiſerit. Anima Babylæ eſt in cælo.

Atquì poterat Babylas vel exemplo Enoch transferri, vel Eliæ modo rapi, vt qui vtriuſque æmulator fuerat: At Deus, qua eſt in humanum genus benignitate, inter alias, quas infinitas nobis ſalutis noſtræ occaſiones dedit, & hanc quoq; viam nobis à ſe munitam eſſe voluit, idoneum ad virtutẽ capeſſendam ſtimulum, relictis ſcilicet interim apud nos ſanctorum reliquijs. Nam poſt ſermonis facultatem, ipſa certè ſanctorum ſepulcra proximum locum obtinent ad animas hominum, in ipſos ſanctos intuentium, ad virtutum earundem æmulationem excitandas. Ac ſicubi quis huiuſmodi conditorijs adſtat, ſuum ſtatim ſenſum ab hac, quã dico, vi correptum animaduertit. capſulę enim adſpectus in animam inuadens, ipſam percellit, & exuſcitat, ac perindè afficit, quaſi qui illic mortuus iacet, preces ſimul fundat, præſensque adeſſe cernatur: deindè fit, vt qui ſe ſic affectum ſentit, mira alacritate geſtiens, aliusque prorsùs quodammodò effectus, ità ex eo loco decedat. Quiſquis porrò animum aduertere volet ad eos, qui mortuos luctu proſequuntur, probè indè edocebitur, imaginationem de mortuis conceptam, ſolere ex ipſis locis in animos inſinuare: qui vbi mortuorũ ſepulcris adſtiterunt, protinùs quaſi ibidèm ſepultos coràm ſtantes cõtueantur, ſic eoſdem in ipſo ſtatim veſtibulo inclamant: plerique autem intolerabili dolore vexati, reliquum vitæ tempus ad demortuorum monumenta habitare ſibi in animum induxerunt. Id quod nequaquàm feciſſent, niſi à locorum adſpectu conſolationem aliquam cepiſſent. Et quid hîc de locis ac ſepulcris verba facio? quum & ſępè veſtis ſola mortuorum viſa, & verbum vnum in mentem influens, animum noſtrum excitet, & memoriam interlabẽtem refricet? quibus de cauſis ipſas nobis ſanctorum reliquias Deus reliquit. Gene. 5. 4. Reg. 2. Sanctorum reliquiæ, ſtimulus ad virtutem.

Porrò autem quòd hæc dicam non temerariæ cuiuſdam iactantiæ cauſa, ſed quòd idipſum emolumenti noſtri gratia factum fuerit, abundè orationi noſtræ fidem faciunt, tum quæ quotidiana à martyribus miracula eduntur, magna affatìm ad illa hominum multitudine affluente: tum illis, nihilo inferiora Babylæ pręclara poſt ipſius obitum vir-

tutis egregiæ ſpecimina. Vbì enim irà, vt mandauit, ſepultus fuit, & tam longum temporis interuallum ab eius ſepultura interceſſit, vt non niſì oſſa ac cinis in feretro ſuperarent: placuit Imperatori vni ex ijs, qui poſteà imperârunt, Deo ipſius animum ad id impellente, capſulam in ſuburbium iſtud Daphnen abduci. Quum enim Deus vidiſſet locum illum adoleſcentium intemperantia, quadam quaſi tyrannide obſeſſum, in periculum venire, nè prorsùs ab ijs deſereretur, qui grauiores eſſent, quique in honeſtate ac modeſtia vitam degere in animo haberent, loci incommodum ac noxam miſeratus, miſit qui contumeliam vindicaret. Etenim ipſe Daphnes locus pulcher atque amœnus vt eſſet, Deus fecit, ſimul aquarum copia ac pulchritudine, ſimul terræ ingenio, ſimul cæli atq; aëris temperie, non quidem vtì ſolùm indè oblectamentum ac leuamentum caperemus, ſed vtì his de rebus ſe optimum opificem laudaremus. Salutis autem noſtræ hoſtis (cuius ea eſt natura, vt Dei muneribus in opus contrarium ſemper abutatur) locum eundem cùm occupâſſet, qua corruptorum iuuenum turba, qua malorum ſpirituum habitaculis, affinxit prętereà & infamem quandam fabulam, per quam ſuburbij decor omnis ac gratia dęmoni accepta ferebatur. Fabula porrò ſic habet:

Transferuntur reliquiæ S. Babylæ à Gallo Cæſare.

Fabula de Daphne.

Daphnen aiunt adhuc puellam, Ladonis fluuij filiam, (antiquis enim mos is receptus fuerat, vt & fluuij gignerent, & quæ à fluuijs genita eſſent, in res poſteà ſenſu carentes mutarentur, & pleraque id genus prodigioſa effingerentur) Daphnen, inquam, puellam, forma admodùm præſtantem fuiſſe volunt: quam cùm vidiſſet Apollo, illius ſtatìm amore deflagrauit. Hæc verò deum curſu ſe capere cupientem fugiens, in ſuburbium iſtud cùm perueniſſet, ibidèm ſubſtitit: mater porrò vim patienti filiæ opem ferre volens, aperto gremio virginem ſtatìm excepit, ac pro puella eiuſdem nominis plantulam reddidit. Hîc perditus amator, amoribus ſuis fraudatus, arborem circunplexus, tum plantam, tum locum ſibi vendicauit, propriumque fecit. In quo poſteà quum aſſiduus commoraretur, eum præ alijs omnibus diligere atque amare cœpit: poſtremò qui tum rex erat, Apollini templum & aram extrui iuſſit, quò poſſet dæmon ſuam inſaniam per eum locum conſolari. Et hæc quidem vetus fabula, at incommodum à fabula exortum, non iam fabula fuit. Poſteaquàm enim iuuenes permulti impudici illuc accedentes, ſuburbij pulchritudinem contaminârunt, ibidèm in comeſſationibus atque ebrietatibus victitantes, volens diabolus malum hoc magìs ac magìs gliſcere, fabulam eam, quam recitaui, confinxit, dæmonem loci eius incolam eſſe diuulgans, vt eiuſmodi hiſtoria maius illis impudicitiæ atque impietatis incendium fieret.

Quàm mira de ſancti epiſcopi & martyris corpore refert Chryſoſtomus?

Ad tanta porrò iſthæc mala tollēda, inuenit Imperator ſapientiſſimum id remedium: Sanctum Babylæ martyris corpus eum in locum ſi transferretur, exiſtimauit perindè fore, àc ſi medicus ad laborantes mitteretur. Sin iter id, quod ab vrbe ad ſuburbium ferret, authoritatis regiæ mandato impediret atq; interdiceret, iudicauit mādatum id omnibus vulgò viſum iri tyrannicum quoddam, agreſte, ac crudele factum. Quòd ſi mandato adderet, vt qui honeſti ac moderati eſſent, ijs ſuburbij adeundi poteſtas fieret: qui verò incontinentes atque intemperantes, ab eo arcerentur: mandatum perplexum ac difficile fore cenſuit, vtpotè per quod præuidebat quotidianas cenſuras in dijudicanda vniuſcuiuſque vita neceſſarias. Itaque martyris præſentiam malorum horum omnium finem ac remedium fore exiſtimauit, quem quidem idoneum intelligebat, qui tum dæmonis potentiam antiquaret, tum iuuenum luxum emendaret: qua vtiquè ſpe nequaquàm falſus eſt. Nam vbì quis Daphnæ appropinquat, viſo ſtatìm martyris monumento, vel ab ipſo ſuburbij veſtibulo, compeſcitur atque emendatur, more adoleſcentis alicuius in conuiuio accumbentis, ac pædagogum adſtantem contuentis, eundemq; vultûs ſignificatione iubentem, vt decenti ordine ſeruato bibat, edat, loquatur, rideat, cauens necubì modum ſupergreſſus, ſuam ipſe exiſtimationem dehoneſtet. Porrò ab eiuſdem monumenti adſpectu, tum ab ea, quam de beato martyre concepit, imaginatione factus ille religioſior, ad capſulam ipſam continuò accurrit: ad quam cùm primùm peruenit, maiorem animo trepidationem recipit: mox abiecto omni contemptu tanquàm volatilis effectus, ità ab eo ſe loco domum recipit. Idem etiam eos, qui ab vrbe in ſuburbium aſſcendunt, de via excipiens, huiuſmodi cum temperantia relegat ad Daphnes laxamentum, tantumnon vocem illam inclamans: Exultate Domino in tremore. & Apoſtolicum illud adijciens, Siue comeditis, ſiue bibitis, ſiue aliud quoduis facitis,

Pſalm. 2.
1. Cor. 10.

tis, ad Dei gloriam omnia facite. Qui idem ſi incidat in nonnullos delicijs delibutos, ex ſuburbio ad vrbem ſe recipientes, (ſi quibus fortè vſu venerit, vt quadam quaſi animi ſocordia frenum abijciant, atque in crapulam, in abſurdas aliquas delicias præcipites ferantur)hos ebrios in ſuum diuerſorium excipiens,nō permittit ebrietatis noxam geſtantes,domum abire, quinimmò timore incuſſo refrenans, ad eandem reducit ſobrietatem,qua prędíti erāt,antequàm ebrietate madeſierent. Etenim quaſi tenuis quędam aura eos,qui in martyris æde fuerint, vndiquè circunſpirans afflat, non ea quidem ſenſibilis,nec quæ ad augendam corporis vim faciat:ſed quæ in ipſum tantùm animum obrepat, eundemq́ue vndiquè decenter compeſcens, ac terreſtrem omnem ſarcinam circuncidens reficiat, atque ingraueſcentem iam & fractum agiliorem reddat. Et quidem Daphnes forma ac pulchritudo ſegniores ad ſe ipſa euocat : at martyr quodam quaſi in piſcatu conſidens, & ad ſe introgreſſis inſidias parans, eos retinet, ac veluti ad normam quandam priùs compoſitos dimittit,& ità dimittit, vt amata in poſterum pudicè ac citra omnem incontinentiam ſint vſuri. Dum enim ex hominibus alij ſocordia adducti, alij mundanis ſolicitudinibus impediti,ſanctorum martyrum monumenta inuiſere negligunt,perfecit Deus,vt hocce irretirentur modo, & talem ipſi fructum curationis animæ caperent: ac perindè fit, vt ſi quis ægroto medicamenta ſalutifera admittere nolenti,medicamentum dulci quodam condimento óblitum pręparet.Qui igitur inibi tandèm curantur, eò perueniunt, vt iam non deliciæ ſolùm, ſed & viſendi ſancti deſiderium ſuburbij adeundi occaſionem multis afferat : ſiue,vt veriùs dicam, qui honeſtioris vitæ ſunt, hoc vno nomine illuc ventitant : qui infirmiores illis ſunt, vtroque nomine:qui verò infirmiſſimi,non alio,quàm deliciarum captandarum nomine: poſteaquàm autem illuc peruenerunt, eos aduocans ad ſeſe martyr, ſuis ipſius epulis ſplendidè exceptos, fortique armatura præmunitos, non patitur in malum aliquod prolabi. Et eſt perindè mirum, eo in loco mollem aliquem ac ſocordem reſipiſcere,& tanquàm è media inſania ſanum caput attollere, vt ſi quis in medios ignes coniectus, ab igni detrimenti nihil accipiat. circunuallata enim rationis arce ab iuuentute, ab effrenata audacia,à vino,à ſaturitate,moleſtiùs etiam,quàm à flamma ipſa, beati Babylæ ros inſpectantium animam ex obtutu ipſo influens, flammam ipſam ſopit, incendium ſiſtit, ac magnam certè animi religionem inſtillat. Atque in eum,quem dixi,modum Babylas intemperantiæ tyrannidem ſubuertit.

Deus vt inuitet ad viſenda Sanctorū monumenta.

At quo idem modo & dæmonis poteſtatem extinxit? Primùm quidem tum dæmonis inibi habitantis obſidionem, tum fabulæ noxam ijs ipſis, quas dixi, rebus inefficacem reddidit : deindè & dæmonem ipſum exegit. Verùm antequàm ad exactionis modum veniam, illud vos annotare poſtulo, Babylam non ſtatim vbi aduenit, dæmonem eieciſſe, ſed manentem eum ocioſum, inertem, agendiſq́ue rebus ineptum reddidiſſe. Illi enim os ità obſtruxit, vt vel lapidibus ipſis magìs mutus redderetur. Et quidem manentem inibi dæmonem ſuperauiſſe, non minus fuit, quàm ſi eundem de loco exegiſſet, quum qui loci illius accolis omnibus fucum priùs faceret, ne extincti quidem Babylæ cineres contueri ſuſtineret. Ea eſt enim ſanctorum poteſtas, vt illorum ſuperſtitum dæmones ne vmbras quidem aut veſtes ferre poſſint, vita autem functorum & loculos quoquè reformident. Itaque ſi quis quæ ab Apoſtolis facta fuiſſe prædicantur, fidem non habet, is tandèm memoriæ huius miracula intuitus ab impudentia ſua deſiſtat: Nam qui de omnibus olìm gentilibus victoriam reportabat, à martyre tanquàm ab hero increpitus, ſuppreſſa voce làtrare deſijt. Ac primùm quidem videbatur mutus eſſe, quòd ſacrificiorum & aliorum id genus cultuum particeps minimè fieret. Dæmonum enim mores ij ſunt, vt dum mortales nidore, fumò, ſanguine eos inuitant & allectant, tanquàm canes cruoris auidi & helluones, ebibendi abſorbendiq́ue eius cauſa præſtò adſint: rurſùs dum nemo eſt, qui ea offerat, quaſi fame quadam pereant. Quibus certè ſacrificia dum fiunt, ac fœda dum celebrantur myſteria, (quæ ipſa nihil certè aliud ſunt, quàm amores quidam obſcœni, quàm puerorum contumeliæ, quàm adulteria, quàm domorum ſubuerſiones, vt nihil hîc agam de inhumanis cædium generibus, deq́ue nefarijs illorum cœnis) quibus, inquam, fœda dum celebrantur myſteria, ſtatim aduolant & delectantur, etiamſi malefici, etiamſi præſtigiatores, etiamſi peſtes hominum ſint, qui myſteria eadem peragant. Immò vero, vt veriùs dicam, non alios planè habent, quàm quos depinxi, ſacrorum ſuorum adminiſtros. Qui enim tem-

Babylas dæmonis poteſtatē extinxit præſentia reliquiarum ſuarum.

Veſtes & loculi ſanctorum dæmonibus formidabiles.

perans, modeſtus, caſtus eſt, is nec comeſſationem admittet, nec temulẽtiam, nec dictu fœdum aliquod verbum ipſe proferet, nec alteri cuiquam id genus fœditatibus inſeruienti aures ſuas accommodabit: quanquàm oportebat, ſi quam illi humanæ virtutis curam gererent, ſi quam felicitatis aſſeclarum ſuorum rationem haberent, nihil potiùs requirere, quàm vitam optimam, quàm mores rectè emendatos, prætermiſſis illis indecoris dapibus, quibus tamen (quãdo nihil habent antiquius hominum exitio) magnoperè delectantur, iiſdem coli ſe profitẽtes, quibus tum noſtra mortalium vita ſubuertitur, tum honeſtas omnis radicitùs diuellitur.

Apollo obmuteſcit, martyris vim non ferens.

Primùm igitur videbatur hic dæmon hac, quam dixi, ratione obmuteſcere. Pòſt autem conuictus fuit, violenta neceſſitate præpeditus id facere. metus enim, quo quaſi indito in os freno cogebatur, impedimento illi fuit, quò minùs ſolita contra homines impoſtura abuteretur. Vndè hoc liquet? Sed nè tumultuemini. Id enim commonſtrabo, atque ità commonſtrabo, vt ne illis quidem, quibus maximæ curæ ſemper fuit impudenter omnia aſſeuerare, in poſterum ea impudentia abuti liceat, quotiès ſermo inciderit, vel de veterum illorum dęmonum, vel de iſtius dęmonis infirmitate. Neq; enim mihi coniecturis opùs eſt, neque id attinet planum facere probabilibus quibuſdam rationibus, ſed ipſum dęmonis hac de re teſtimonium adhibebimus. Ipſe enim letalem vobis plagam inflixit, veſtramque omnem fiduciam ac libertatem concidit. At vos nè illi ſuccenſeatis: neque enim prudens, ſed à maiore quadam poteſtate coactus, tyrannidem ipſe ſuam deleuit. Id verò qua tandèm ratione factum eſt?

Impiũ Iulianũ Conſtãtius Cæſarẽ creat.

Mortuo eo Imperatore, qui Babylæ corpus in ſuburbium tranſtulerat, huius fratrem ad imperij adminiſtrationem perduxit is idem, qui illum Imperatorem fecerat, atque hic ſine diademate imperium accipit. hactenùs enim demortui quoquè fratris poteſtas præſcripta erat. Idem hic Imperator, quum impoſtor ac ſceleſtus eſſet, primùm propter eum, à quo principatum acceperat, Chriſtianum ſe eſſe ſimulauit: deindè eo vita defuncto, abiecta ſtatìm perſona, fronte perfricta, quam anteà ſuperſtitionem intùs celauerat, hanc in medium productam nemini non manifeſtam fecit, diuulgato per vniuerſum terrarum orbem mandato, vt idolorum templa inſtaurarentur, aræ excitarentur, priſtini dæmonibus honores redderentur, magni item illis prouentus varijs ex locis ſuppeterent. Quo ex mandato magi continuò, incantatores, augures, haruſpices, menagyrtæ, hoc eſt, menſtrui viatores, ſeu præcones, deniquè omnifariæ impoſturæ artifices, vndiquè ab vniuerſo orbe confluxerunt. Hîc cernere quidem licebat regiam ipſam infamibus, abiectis ac profugis hominibus refertam. Nam quotquot vſquàm fame tabeſcentes, quotquot ob veneficia ac maleficia conuicti, quotquot publicæ cuſtodiæ addicti, atque ad metalli opus detruſi, deniquè quotquot ſordidarum artium artifices vix indè victitare poſſent, quum ſe ipſi derepentè ſacerdotes eſſe profiterentur, mirum eſt quanto in honore, quanto in precio habiti omnes fuerint. Hic Imperator duces ipſos, ac militum præfectos contemnere, aſſis vnius non æſtimare: contrà, mares meritorios, & meretrices è fornicibus ſuis excitatas, vnà ſecum per totam vrbem, per angiportus omnes circunducere, quum interìm regius quidem equus, omneſque prætoriani ponè multo interuallo ſequerentur, lenones autem & meretriculæ anteambulonum loco, & vniuerſus meritoriorum adoleſcentum chorus regem medium ſtipantes, per forum inambularent, ſermones eos proferentes, atque cachinnos attollentes, quos par erat eiuſcemodi farinæ homines attollere: quæ ipſa certè non neſcimus talia, tamq; abſurdà fuiſſe, vt poſteris fide maiora futura ſint. neque enim priuatorum quiſquam, eorum've qui humile pudendumq; viuendi genus inſtituerint, velit tam turpis, tamque indecens publicè videri.

Inſtaurat idololatriã.

Impudẽtia eius & turpitudo.

Sed ad eos ſanè, qui adhuc vita ſunt ſuperſtite, oratione nulla opùs eſt, qui enim adfuêre, & ea dum fierent ſpectauêre, hi & quæ hîc à me dicuntur, nunc exaudiunt. Proptereà enim ſuperſtitibus etiamnunc teſtibus hæc ſcribo, vt nè quis vetera recenſentem me, inter eos, qui rei ignari ſint, magna licentia mentiri exiſtimet. Ex iis enim, qui ea viderunt, ſuperant adhuc & ſenes & iuuenes, quos omnes obſecro & obteſtor, ſi quid à me hiſtoriæ adiectum fuerit, in medium prodeant, meque redarguant. Sed ſcilicet tantum abeſt, vt me de meo adieciſſe quicquam ſint redarguturi, vt deprahenſuri etiam ſint, multa certè à me prætermiſſa. Neque enim fieri potuit, vt oratione turpitudinis illius immenſam magnitudinem repræſentarem: poſteris verò, qui credituri

ri iſthæc non ſunt, vnum id dictum eſſe velim, dæmonem veſtrum, quem Venerem appellatis, nequaquàm pudere id genus adminiſtris vti. Itaque mirum nemini eſſe debet, ſi miſer ille, qui prorsùs dęmonum ludibrio ſeſe addixerat, ea minimè diſſimularet, propter quæ dij ij, quos coleret, magnoperè ſibi placent. Iam verò quis enumerauerit necromantias? quis puerorum cædes? nam victimæ illæ, à quibus homines ante Chriſti aduentum non abſtinebant, poſt eius apparitionem repreſſæ, deintegrò renouabantur, non iam quidem in propatulo: nam tametſi Imperator eſſet, ac licẽtiosè omnia ageret, tamen tanta erat rerum earum impietas, vt ea imperatoriæ etiam licentiæ magnitudinem ſuperaret: victimæ, inquam, illæ deintegrò tamen renouabantur.

Itèm necromantiæ & puerorum cædes.

Daphnen itaque idem hic Imperator, grauitatem ore præferens, conſcendit, multis quidem cum donarijs ac ſacrificijs, manante etiam ſanguinis torrente, quem mactatarum pecudum cędes effecerat. Tum à dęmone magna inſtãtia oraculum poſcit, poſtulans ſibi ille ijs de rebus reſponſum vt daret, quas animo agitabat. Ibi ſtrenuus ille ſcilicet, qui pelagique modum, & numerum qui nouit arenæ, qui mutum capit, & ſurdum qui intelligit idem, vt de ſe ipſe profitetur, bellè admodùm cauit, ne in eum ſermonem deueniret, vt apertè teſtaretur, per ſanctum Babylam ac vicinorum virtutem obſtructum ſibi eſſe os, ac propterea loqui nequaquàm poſſe: nimirùm veritus, nè cultoribus ſuis ridiculus fieret. Cęterùm cùm idem adumbrare vellet virium ſuarum à Babyla deuictarum conditionem, eum taciturnitatis titulum aperuit, per quem ridiculus magìs reddebatur, quàm ſi prorsùs tacuiſſet. Tacens enim, imbecillitatem tãtummodò ſuam detexiſſet: nũc verò & imbecillitatem, & turpitudinem, & impudentiam declarauit, ſtudens ea adumbrare, quæ adumbrari minimè queunt. Quis enim color hic eſſe poteſt? Daphnes, inquit, locus cadaueribus ſcatet, id quod oraculum arcet. Et quanto præſtabat, peſſime dęmon, martyris virtutem non diſſimulare, quàm titulum tam impudentem prętexere? & hęc quidem dęmon.

Iulianus cõſulit Apollinem.

Imperator autem mente alienata cùm eſſet, perindè vt in ſcena ludens, fabulamque agens, eueſtigiò ad beatum Babylam fertur. Quanquàm ô nequam, ac nequiſſime, niſi vobis ipſi vltrò mutuò verba daretis, inq; aliorum exitium colluderetis: quam tandem ob cauſam, tu quidem ſuppreſſis nominibus, atque in genere de cadaueribus loqueris, tu verò, quaſi certi alicuius cadaueris nomen exaudiſſes, alijs intactis, Babylę vnius cadauer mouendum tibi ſumis? Oportebat enim iuxta dęmonis ſententiam conditoria ea omnia, quę in Daphne eſſent, effodere, & terriculum à deorum adſpectu quàm longiſſimè abducere. At non de omnibus, inquis, mortuis verba dęmon fecit. Cur igitur id non apertè profeſſus eſt? nempe tibi impoſturæ fabulam agenti, ænigma iſtud reliquit. Equidem cadauera, inquit, tibi dico, vt nè palàm fiat, me victum eſſe. nam & alioquì reformido Babylam nominatìm deſignare: at tu intelligito, quod à me dictum eſt, atque vnum pro omnibus martyrem amoueto. Ille enim eſt, per quem muti efficimur. Tantæ certè dementiæ dęmon cultores ſuos à ſe damnatos eſſe voluit, vt tam apertam impoſturam capere nequirent. nam vt mente alienata atque inſana omnes eſſent, tamen ne ſic quidem ignorare debebant, quòd victum ſeſe dęmon fateretur: tam ea res manifeſta, tam aperta futura erat. Nam ſi hominum cadauera inquinatum quiddam (quod tu eſſe vis) & execrabile ſunt, multò magìs brutorum cadauera, ac tanto certè magìs, quanto brutorum genus humano genere contemptibilius eſt. Multorum verò canum, ſimiarum, aſinorum oſſa proximè templum defoſſa ſunt, quæ potiùs mouenda fuerant, niſi fortè cenſes homines ſimijs eſſe viliores.

Verſutia maligni dęmonis.

Vbi nunc ſunt, qui ſolem, bellum Dei opificium, & ad noſtrum miniſterium creatum, contumelia afficiunt, & dæmoni aſtrum attribuunt, & hunc illum eſſe affirmant? Sol enim, in tanta etiam cadauerum in terra iacentium copia, per vniuerſum orbem diffunditur, nec vllo loco neque radios, neque radiorum ſuorum efficaciam propter ipſas locorum inquinationes contrahit. At deus veſter impuram hominum vitam, impoſturas, cædes non modò non auerſatur, aut odit, ſed diligit, amplexatur, amat, corpora autem noſtra deuitat: quanquàm peccati genus tale eſſe ſolet, vt vel apud ipſos authores in ſummam etiam repræhenſionem veniat: corpus autem mortuum, & quod minimè mouetur, omni repræhenſione ac criminatione vacat. Sed ſcilicet iſtud eſt veſtrorum deorum inſtitutum, vt abominentur, quæ abominanda nequaquàm ſunt: colant ijdem & approbent, quæ omni odio & auerſatione digna ſunt. Et bonus quidem

Dęmonum mores.

vir, quiſquis eſt, neque à ſano aliquo conſilio, vel dando, vel capiendo, neque ab opere neceſſariò faciundo per mortuum corpus prohibebitur: immò ſi animo ſano eſt, vel ad ipſa ſepulcra inhabitans, & temperantiam, & iuſtitiam, & omnem deniquè virtutem pręſtabit: prętereaque artifex ſuæ quiſque artis opera abſque vllo impedimento facturus eſt, iiſque, qui ipſum rogauerint, præbiturus, non ſolùm cadaueribus propinquus aſſidens, ſed etiam ſi ipſa mortuorum monumenta extruere opùs ſit, & pictor, & latomus, & faber tam lignarius quàm ferrarius, deniquè omnes ſua ipſorum opera conferunt: vnus autem omnium Apollo per cadauera impediri ſe ait, quó minùs futura proſpiciat. Arquì & apud nos magni & admirabiles viri extitêre, qui res futuras quadringentis ac mille etiam antè annis quàm euenirent, pręd ixerunt: quod dum facerent, nullam prorsùs harum excuſationum, vel quęſiêrunt, vel cauſati ſunt: neque mortuorum ſepulcra perfringi, neque eos qui intra ea iacêrent abiji, neq; nouum & impudentem effodiendorum cadauerum modum excogitari iuſſerunt. Attamen ex eis nonnulli, impijs ac ſceleſtis gentibus vicini cùm habitarent, vel in medijs ipſis barbaris, quorum omnia conſpurcata ac polluta erant, verè futura vaticinati ſunt, neq; illis ad vaticinationem aliorum obfuit conſpurcatio. Quid ità? quòd quæ illi dicebant, ea re vera per diuinæ virtutis opus dicebant. Dęmon autem, cùm prorsùs in eo diuina vis nulla eſſet, de futuris nihil habuit, quod Imperatori pręd iceret. Cęterùm nè hęreat, perplexusque eſſe videatur, cogitur veriſimilia quędam & ridicula ſimulare. Quamobrem enim, quæro ex te, ſuperiore tempore nunquàm tale quiddam elocutus eſt? quandoquidem tum velamen hoc prætendere poterat, ſuî cultum ab hominibus intermiſſum eſſe: hac autem idem excuſatione ſibi adempta, ad cadauera confugit, anxius animi quorsùm euaderet. Nam à decoro ipſe ſuo recedere nolebat. Verùm ipſi vos illum coëgiſtis, qui cultùs excuſationem ei ademiſtis, neque locum illi feciſtis ad ſacrificiorum penuriam confugiendi.

Dęmon futura prædicere non poteſt.

Iulian' iubet trãsferri reliquias S. Babylæ.

Hæc igitur vbi audiuit fabulæ iſtius actor Imperator, iubet ſtatìm capſulam deturbari, quo omnibus dęmonem victum eſſe innoteſceret. Etenim ſi dixiſſet ille, Per ſanctum Babylam loqui impedior, ſed hunc tamen nè loco ſuo moueatis, néve illius capſam vlteriùs conturbetis: nimirùm ea res dæmonis modò cultoribus innotuiſſet: illos enim puduiſſet factum id ad alios deferre. Nunc verò, quaſi ipſius infirmitatem traducere adlaboraret Imperator, ſic nihil non fieri coëgit, quo ne volenti quidem factum adumbrare licebat. Neque enim iam ſimulatio ſalua & integra eſſe poteſt, propterea quòd non alius mortuus, ſed ſolus Babylas illinc tranſlatus eſt: nec ſolùm qui vrbem, & ſuburbium, & agros item incolebant, ſed qui remotiſſimè etiam habitabant, in rem præſentem cùm venirent, capſulamque non ampliùs illic eſſe viderent, quæſita cauſa ſtatìm edocebantur, dæmonem ab Imperatore rogatum vaticinari, reſpondiſſe, id ſe præſtare non poſſe, niſi beato Babyla priùs à ſe procùl amoto. Quanquàm, ô perridicule dæmon, licebat tibi ad alias confugere excuſationes, cuiuſmodi multis identidèm vteris, infinita ſemper rebus in dubijs artificiosè excogitans, aliâs Lydorum regi promittens magni imperij perditionem, Alym fluuium tranſgreſſo, hunc ipſum tamen regem poſteà ſuper accenſam pyram poſitum commonſtrans: aliâs in Salamine hac eadem arte vſus, quum tu perridiculam illam addidiſſes coniunctionem. Nam quòd dixiſti, Muliebria pignora perdes, ſimile fuit illi, quod Lydorum regi dixeras: quòd autem adieciſti, Vſquàm vel Cerere ſparſa, coëunte vel vſquàm: maiore id certè riſu dignum fuit, ac prorsùs ſimile ijs, quæ à circulatoribus in triuijs vulgò iactâtur. At tibi ne iſtud quidem facere placuit. Licebat & tibi ſermonem tuum obſcuritate velare: (nam & hoc tibi artificium ſolenne eſſe ſolet) atenim inſtitiſſent omnes iterùm, non intellectę vocis ſolutionem quęrentes. Tibi etiam licebat ad aſtra confugere. id enim tute perſæpè nullo rubore, nullo pudore facis: neque enim tibi res eſt cum viris mente præditis, ſed cum pecudibus, atque adeò cum longè craſſioribus, quàm ſunt pecudes ipſæ. Non erãt vtiquè, qui tum te conſulebant, Græcis ſapientiores, ancipitia reſponſa tua audire ſolitis, ab errore tamen ſeſe non eximentibus. At mendacium intellexiſſent? Te igitur oportuit vni tuo ſacerdoti veritatem aperire, qui quòd victus eſſes, meliùs, quàm tute, multò adumbrare nôſſet. Nunc verò quis te miſer adducit, vt te in tam manifeſtam impudentiam obtruderes? Sed tu fortaſsè peccâſti nihil: Imperator verò perperàm fabulæ ſubſeruiuit. In genere enim cùm de cadaueribus audijſſet, ad Babylam ſolum adiens,

Fallacia & ambigua reſponſa Apollinis.

te

te ille coarguit,& impoſturam denudauit. Sed ne ille quidem volens id fecit: neq; enim vnius eiuſdemque erat, tot ac tanta tibi donaria honoris gratia offerre, & temet rurſùm infamare. Verùm omnium ſimul oculis martyris virtus tenebras offudit, neque paſſa eſt illos ea intelligere,quæ fierent: quæ omnia fiebant quidem quaſi contra Chriſtianos: riſus autem non in eos qui ea paterentur, ſed in eos qui ea facerent, totus vertebatur:quod ipſum vſu venire videmus,quum qui furore correpti ſunt,in ipſos etiam parietes calcitrantes, & fanda ac nefanda in præſentes conuicia iactitantes, ſibi ipſi videntur proximos bellè vlciſci, quum factis talibus non illos, ſed ſe ipſos dedecorent. Id quod & tum certè euenerat. Trahebatur enim capſula per totam viam, reuertebatur autem martyr athletæ alicuius exemplo, coronam alteram in ſuam vrbem ferens, in qua & priorem coronam reportârat. Quamobrem ſi quis eſt fortè,qui mortuorum reſurrectionem neget, quum videat martyris noſtri facta illuſtriora poſt obitum eſſe, in poſterũ erubeſcat: qui martyr ſtrenui alicuius bellatoris more trophæis trophæa coniunxit,magnis maiora,& mirabilibus mirabiliora. Tum enim certamen illi cum Imperatore ſolo fuerat: nunc cum Imperatore pariter ac dæmone. Tum Imperatorem à ſacro templi ambitu exegerat: nunc ex omnibus Daphnes locis peſtilentiſſimum humani generis hoſtem expulit, non manum admouens, quemadmodùm & priùs fecerat, ſed virtute inuiſibili inuiſibilem virtutem debellans. Martyris virtus.

Ac viuentis quidem liberam orationem non tulit homicida: mortui autem cineres, neque Imperator, neque dæmon ſuſtinuit, quo dæmone authore Imperator hæc agebat. Nam quòd Babylas ambobus iſtis poſterioribus maiorem incuſſerit timorem, quàm anteà incuſſiſſet priori illi Imperatori, indè certè apertè liquet. prior enim ille Babylam captum,eundemque in vincula coniectum interfecit: poſteriores autem iſti Babylam ſolùm tranſtulêre. Cur enim capſulam in mare demergi,neque dæmon iuſſit, neque poſterior hic Imperator voluit? cur non attriuit & exuſſit? cur non in vaſtam aliquam ſolitudinem deferri eam mandauit? Nam ſi ea piaculum & ſcelus fuiſſet,ſi eam abominans, ac non potiùs reformidans,illinc dimouiſſet, non intra vrbem piaculum deducere, quin potiùs in montes quoſpiam, in ſaltus transferre oportuit. Sed ſcilicet perdito huic Imperatori æquè atquè Apollini Babylæ virtus, & quam cum Deo haberet fiducia cognita erat: ob id formidabat, ſi hoc feciſſet,nè fulmen diuinum, ne've aliquem alium morbum in ſe ipſe prouocaret. multa enim habebat Chriſti virtutis, tum in ijs,qui ante ſe regnauerant, tum in ijs,qui vnà ſecum imperium adminiſtrabant, ſpectatæ argumenta. Nam ex ſuperioribus Imperatoribus ij, qui ſimilia attentauerant,multis ijsque intolerabilibus calamitatibus acceptis, fœda ac miſerabili morte interierant,ità vt cuiuſdã, dum adhuc viueret, ſpontè ex oculis pupillæ exilierint: Maximinus hic fuit: alius autem furore, alius alia id genus calamitate vexatus, mortem cum vita commutârit. Cæterùm ex ijs, qui tum cum ipſo erant,patruus,quum licentioſiùs inſaniam ſuam contra nos prodidiſſet, auſus impuris manibus ſacra vaſa contingere, hoc etiam ſcelere non contentus, ſed contumelia vlteriùs progreſſus, (vaſis enim ijs inuerſis,& ſuper pauimentum collocatis atque extenſis, ità ſuper ea deſedit) è veſtigio illegitimæ huiuſce ſeſſionis pœnas luit. Illius enim verenda corrupta, vermiculos generârunt, ità vt morbum diuinitùs illatum conſtaret: ad quem curandum medici aues pingues, easque peregrinas interficiebant, quibus ad putrefacta membra admotis vermiculos euocabant: illi verò loco quum non mouerentur, mordicùs putridis partibus inhærebant,atque illum ità demùm multis diebus abſumptum,perdiderunt. Alius porrò regij ærarij præfectus,antequàm aulę regiæ limen tranſcenderet,derepentè medius crepuit, & ipſe id genus impietatis cuiuſdam pœnas luens. Hæc ſanè, & his item plura(neque enim omnia enumerare temporis huius eſt)animo luſtrans impius Imperator, verebatur temeritatem ſuam vlteriùs promouere. Me porrò hæc non ex me enunciare ex eis conſtabit, quæ ab illo poſteà edita ſunt. Interim hiſtoriæ noſtræ tenorem perſequamur,quid exindè euenerit recenſentes. hoc enim demùm mirum admodùm eſt, non modò Dei maximi virtutem, ſed & inenarrabilem benignitatem patefaciens.

Mortui ſancti cineres nec Imperator,nec dæmon ſuſtinuit.

Iuliani, qui fuit apoſtatæ patruus, (ſecundùm alios auunculus)in ſacra vaſa cõtumelia & pœna.

Babylas intra ſacrum templi ſeptum erat, intra quod & priùs fuerat, antequàm Daphnen tranſlatus fuiſſet. At malignus dæmon ſtatìm edoctus eſt, fruſtrà ſibi fraudis ſuæ artificia confictа,ſeque non iam certamen habere cum mortuo,ſed cum eo qui viueret,

Apollo diuinitùs in cinerem redigitur, ad preces S. Babylæ.

neret, qui efficax eſſet, quique non ſe modò, ſed omnes quoque dæmones fortitudine ſuperaret. Is enim Deum precatus, ignem in templum vt cælitùs demitteret, totum illius tectum exuſſit, ipſoque idolo ad extremos vſque pedes deleto, eodemque in cinerem ac puluerem redacto, ab omnibus parietibus, qui ipſi integri adhuc ſtant, abſtinuit. Ac ſi quis nunc illò acceſſerit, nunquàm vtiquè dixerit factum id, ignis opus eſſe. Neque enim incendium id, non ex compoſito factum, neque ex materia inanimi natum, ſed tanquàm manu quadam ignem circumagente, atque indicante, à quibus abſtinere, quæ porrò abſumere oporteret, tanta certè concinnitate, tanto artificio ipſum templum detectum eſt, nec adſimile quidem ijs, quæ caſu ac temerè incendio conflagrâſſe videmus: verùm ijs, quæ parietum ambitum integrum cùm habent, tecto tamen carent. Cætera enim omnia, & columnæ item omnes, tam eæ quæ templi culmen, quã quæ veſtibulum ſuſtinebant, adhuc extant, præter vnam, quæ ad poſteriorem templi partem ſtabat: & hæc tamen non temerè perfracta eſt, ſed ea de cauſa, quam poſteà dicturi ſumus.

Hoc incendium vbi accidit, ſtatim dæmonis ſacerdos in carcerem rapitur, incendij authorem indicare coactus. Qui vbi non habuit quem accuſaret, intortis cubitis, multis flagris vapulauit, in ſublime raptus, ac latera vndiquè cæſus: quanquàm ne ſic quidem ex eo quicquam didicère: reique huius euentus ſimilis erat illi, qui in Chriſti reſurrectione accidit. Tum enim diſpoſiti fuère milites, qui corpus Ieſu cuſtodirent, nè qua poſſent eius diſcipuli furto illud auferre. cæterùm is fuit rei ipſius euentus, vt nulla vel impudens ſpecies ijs relicta fuerit, qui reſurrectionis eius fidem eleuare ac calumniari vellent. Atq; hic diſtrahebatur miſer ſacerdos, quo teſtificaretur factum id non diuina ira, ſed humano maleficio accidiſſe. Is tamen contortus ac fœdè laceratus, quum neminem haberet, quem proderet, ignem è cælo delapſum teſtatus eſt, vt maleuolis atque impudentibus nullus iam calumniæ locus relictus fuerit.

Matth. 28.

Sed quod nos paulò antè dicere volentes, in alium locum reiecimus, id ipſi hîc tempeſtiuè dicemus. Quidnam verò id eſſe poteſt? Certè martyr noſter Babylas Imperatorem eouſquè terruit, vt furore ille ſuo ſuperſedéret. Neq; enim ipſum quidem ſacerdotem, eumq; quem tanto anteà honore proſequebatur, tot malis tecti exuſti cauſa affecit, & immaniùs quàm fera crudelis dilaniauit, (à cuius etiam vorandis carnibus fortaſsè non temperâſſet, niſi res ea deteſtanda, omnibusque abominabilis viſa fuiſſet) Babylam autem, per quem dæmon os ſuum obſtruxerat, rursùs in vrbem ea de cauſa tranſtulit, vt maior illi honos ab omnibus haberetur. Etenim idem Imperator ſi minùs priùs, hoc eſt, quo tempore victum ſe eſſe dæmon faſſus eſt, at certè poſt ipſum incendium omnia ſubuertiſſet ac perdidiſſet, capſulam exuſſiſset, vtrunq; item monumentum, tũ quod Daphne, tum quod in vrbe erat, niſi metus in eo quàm ira maior fuiſset, ac niſi eius mœſtitiæ timor imperâſset. Solenne enim permultis eſse videmus, quum eos ira ac dolor corripuerit, etiamſi affectuũ eorum authores nõ nanciſcantur, in obuios quoſq; ac ſuſpectos iram effundere. Non procùl autem ab hac ſuſpicione Babylas erat. Nam ſimul vt in vrbem peruenit, ſtatim ignis in templum inuaſit. Sed, quod dixi, affectus cum affectu pugnabat, & iræ metus imperabat. Mihi enim hîc cogita, qualis eſse poterat bonus ille Imperator in ſuburbium aſscendens, hinc martyris monumentum ſtans intuitus, hinc templum exuſtum, idolum deletum, donaria abſumpta, & liberalitatis ſuæ ac pompæ ſatanicæ memoriam omnem de medio ſublatam. Nam vt concedamus futurum fuiſse, vt illum hęc cernentem neq; ira, neq; mœſtitia ſubire poſset, ipſum certè dedecus ac riſum permultum ferrè minimè potuiſset: quin potiùs ſacras impuraſq; manus in ſancti Babylę ſacellum intendiſset, niſi illum ea, quam antè dixi, cauſa prohibuiſſet. Neq; enim parui momenti ea res eſse videbatur, per quam videlicet præciſa ademptaq; erat omnis gentilium fiducia & libertas, lætitia omnis extincta, ac tanta mœroris nebula illorum animis offuſa, quanta certè offundi potuiſset, ſi deorum ſimul omnium templa diruta diſturbataque fuiſsent.

Timet impius apoſtata cæleſtem vindictam.

Cæterùm tempus iam appetere puto, vt oſtendamus tum cur iram ſuam non in Imperatorem, ſed in dæmonem conuertit: tum cur factum eſt, vt ignis totum templum non abſumpſerit, ſed templi tecto ſtatim diſſipato correptum ſimulacrum improbârit, atque refutârit. neque enim ea temerè, neque ſine cauſa contigerunt, ſed ab ea Dei benignitate, qua errantes homines tueri ſolet, facta fuère. Qui enim res omnes, etiam ante-

Cur in ſolum idolũ cæleſtis vltio conuerſa ſit.

antequàm enaſcantur, nouit, is & hoc item vnà cum alijs nouerat, futurum, vt ſi fulmen contra Imperatorem contorſiſſet, qui præſentes rem ſpectâſſent, temporario quodam timore percellerentur: altero autem & tertio vertente anno, rei eius memoria deperiret, multiq; miraculo fidem minimè haberent: ſin autem templum flamma correptum fuiſſet, fore, vt ea res quouis buccinatore clariùs non ijs modò, qui tum ſuperſtites erant, ſed & poſteris quoq; omnibus Dei iram enunciaret: vt ijs quoquè, qui impudentes eſſe, ac factum id occultare vellent, omnis calumniandi anſa eſſet prærepta. Quiſquis enim in rem præſentem venit, quaſi nupèr contigerit incendium, ſic animo afficitur, idemq; horrore quodã perculſus, cælum contuitus, ſtatim Dei optimi maximi, incendij eius authoris, gloriam ac virtutem laudibus effert. Vt enim ſi quis primarij cuiuſdam latronis perfracta supernè ſpelunca ac latibulo, vinctum illum extraxerit, tũ eiuſdem ſupellectile omni ablata, locum illum feris ac monedulis receptaculum eſſe ſiuerit, poſteà quiſquis latibulum huiuſmodi fuerit ingreſſus, ſimul vt locorum deuaſtationes ac direptiones contemplatus fuerit, ſtatìm ſecum animo concipit ac reputat, qualis fuerit, qui locum illum priùs inhabitaret: itã & hîc vſu venit. Procùl enim columnas quis intuitus, poſteà vbì acceſſit, ac templi limen ſupergreſſus eſt, effingit ſibi dæmonis abominationem, fraudẽ, inſidias, ac Dei iram atque fortitudinem admiratus, itã demùm de loco eo decedit. ſic quæ priùs domus erroris & blaſphemiæ fuerat, nunc diuinæ gloriæ hymnis decantandæ argumentum eſt: tam ingenioſus, tamque induſtrius eſt Deus noſter. Simile.

Atq; hæc quidem nec opinata non nunc primùm, ſed iam indè à ſuperioribus ſeculis magno ille miraculo edere ſolet. Omnia porrò recenſere, temporis huius non eſt: commemorabimus tamen factum quoddam huius perquàm ſimile. Prælio olim in Palæſtina à Iudæis contra alienigenas quoſdam facto, victoria potiti hoſtes, captam Dei arcam, tanquàm exuuias & opimum quoddam ſpolium ſuo cuidam idolo (huic nomen erat Dagon) donarij loco conſecrârunt: ea porrò in idoli eius templum perlata, ſtatìm idoli ſtatua delapſa in caput, iacebat. Vbì autem diuinæ virtutis robur hac ruina illi minimè agnoſcentes, idolum deintegrò excitatum in ſede ſua collocârunt, poſtridiè ſub auroræ tempus eò quum acceſſiſſent, viderunt non iam collapſum idolum, ſed prorsùs diffractum. Huius enim manus ab humeris auulſæ vnà cum pedibus ad templi limen exilierant, reliqua idoli parte, & ea quoquè diuulſa, aliò diſperſa. Et Sodomorum item tellus, vt parua magnis conferamus, hac ratione vnà cum ipſis incolis incendio abſumpta, ſterilis facta eſt, vt non ſolùm qui id temporis ſuperſtites eſſent, ſed & poſteri item omnes locorum vaſtitate admoniti, continentiores viuerent. Si enim ad homines ſolos ſupplicium peruaſiſſet, futurum erat, vt factum id poſteà ab alijs minimè crederetur: proptereà locus ipſe plagam accepit, qui tempore prorogari poteſt, quique & ſequentia omnia ſecula admonet, lege cautum eſſe, vt qui ſimilia commiſerint peccata, ij ſimiles pœnas luant, etiamſi in præſentia id non fiat: id quod & in templi huius incendio accidiſſe videmus. Eccè enim iam viceſimus ex eo annus agitur, nec tamen ædificij ab igne relicti pars vlla deleta eſt: ſed quæ partes flammas euaſerunt, eæ ſolidè ac firmiter ſtant, ſuntq; etiam nunc ſic validæ, vt vel ad centenos, ducentenoſq;, & multò item plures annos durare poſſint. Id verò qui mirum videri debet, ſi ex columnis nulla prorsùs ab altera auulſa ad ſolum deciderit? Columnarum enim earum, quę ad poſteriorem templi partem erant, vna tantùm tum perfracta: nec ea quidem corruit, ſed à ſua ſede mota, ad murum dum caderet inclinata, ſic manſit. Cuius quidem columnę partes ſunt duæ, quarum altera à baſi ad ſectionem obliquè muro incubuit, altera à ſectione eadem ad capitulum ſupina conſtitit, & ea ab inferiori parte ſuffulta. Quanquàm autem & venti vehementes loco illi ſępè incubuêre, & terræmotibus crebris tellus fuit cõcuſſa, ignis tamen reliquię inconcuſſæ manſerunt, quæ ipſę firmiter ſtant, propemodùm clamitantes, ſeſe ad poſterorum emendationem aſſeruatas eſſe.

1\. Reg. 4. & 5.

Dagon idolum corruit illata arca in templũ.

Gen. 19.

Nota de hac columna.

Et quidem quòd templum ipſum totum non conflagrârit, hanc dicere poſſis cauſam eſſe: quòd autem Imperator fulmine percuſſus non fuerit, aliam ſi quæſieris, cauſam reperies, ex eodem bonitatis & benignitatis Dei fonte manantem. Proptereà enim Deus ignem ab Imperatoris capite defendit, eundemq; in templi tectum eiaculatus eſt, vt alieno ille malo edoctus, pœnam ſibi reſeruatam effugeret pœnitentia compũctus, & errore liberatus. Illi enim hoc neq; ſolum, neq; primum virtutis ſuæ ſignum Chri-

Sæpè diuinitùs vt re-

ſtus

ſipiſceret, admonitus Iulianus.

ſtus dedit, ſed & alia item multa, hoc ipſo non inferiora. Nam & patruus eius, & quæſtor ærarius, ſic, vt dixi, vterque vitam finientes, prætereà & fames in vrbem ſtatìm vnà cum ipſo inuadens, & aquarum penuria nunquàm antè viſa, quàm ab eo ſacrificia in ipſis fontibus facta fuiſſent, & multa prætereà alia, tum ea quæ in ipſius caſtris, tum ea quę in vrbibus euenerunt, huiuſmodi certè fuêre, vt vel ſaxeam animam flectere poſſent, non ob id quidem, quòd permulta eſſent, neque ob id, quòd omnia pariter ederentur, ac deinceps & poſt ipſa ſtatìm ſcelera perpetrata, vt quondàm Aegyptiorum regis tempore: ſed quòd, quæ edebantur miracula, per ſeſe talia erant, vt ad eorum, qui ea cernerent, emendationem aliud alio non egeret, verùm illorum vnumquodq; hoc ipſum per ſe præſtare poſſit. Nam vt cætera prętermittam, quem tandèm, qui idem non admodùm ſtupidus eſſet, non perterrefeciſſet editum ad veteris templi Hieroſolymitani fundamenta miraculum? id porrò cuiuſmodi fuit?

Exo. aliquot capitibus.

Tyrannus cùm videret per omnes Imperij ſui fines Chriſti fidem diffuſam, eandemq; ad Perſas vſque, alioſque remotiores Barbaros, atque adeò vltra etiam illos peruaſiſſe, breuiter omnem eam, quam ſol radijs ſuis luſtrat, regionem occupare, cruciabatur animo atque angebatur, apparabatque ſeſe ad gerendum contra Chriſtianorum conuentus bellum: infelix, vt qui ignoraret ſe contra ſtimulum calces. Ac primùm quidem Hieroſolymitanum templum, Chriſti virtute ſolo æquatum, excitare conabatur, & Iudæorum res, quanquàm Græcus homo, procurabat, virtutis Chriſti periculum indè facere volens. Hic vocatis ad ſe Iudæis quibuſdam, ijſq; ſacrificare iuſſis, (nam & illorum Maiores dicebat hunc religionis ritum obſeruare ſolitos) vbì Iudæi ijdem eò confugerunt, vt dicerent, fas ſibi nequaquàm eſſe, id, templo collapſo, extra veterem metropolim facere, iubet illos pecunia de regali theſauro ſumpta, ſuppeditatiſque ijs omnibus quæ ad opus neceſſaria forent, abire, templum inſtaurare, & ad priſtinam ſacrorũ conſuetudinem redire. Tum illi dementes planè, à matriſque vtero errantes, atque ad canos vſque eruditione indigentes diſceſſerunt, Imperatoris mandato parituri. At ſimul vt ędificaturi foſſitiam humum euacuare cœperunt, ſtatìm è fundamentis ignis exilijt, quo omnes pariter abſumpti fuêre. Quę res Imperatori vt renunciata fuit, neque vlteriùs inſaniam ſuam promouere conatus eſt, (metu enim detinebatur) neque tamẽ dæmonum errore (quorum tyrannide prorsùs premebatur) liberari voluit. Ac tum quidem ſuperſedebat.

Iulianus excitare vult templũ Hieroſolymitanum.

Nota miraculum.

Cæterùm non ità multo pòſt tempore ad id genus leuitatis redijt, templum quidem non iam ędificare audens, aliundè autem paruulis prælijs ac velitationibus nos petens. aperto enim Marte nos adoriri tum differebat, primùm atq; præcipuè, quòd perſuaſus planè eſſet, fruſtrà ſe id tentaturum: deindè, quòd nullam nobis anſam relinquere volebat, per quam martyrij corona redimiri poſſemus. Ferre enim haudquaquàm poterat, idque illi quauis calamitate indignius erat, ſi quis in medium productus, pro veritate vel ad mortem vſque tormenta ſuſtineret: vſqueadeò ex animo inimicitias ſe noſtras ſuſcepiſſe declarabat. nouerat enim, nouerat (inquam) apertè, futurum, vt ſi id ipſe attentâſſet, omnes pro Chriſti nomine ſuas animas proderent. Proindè vafer & callidus cùm eſſet, quos intelligebat ob peccatum aliquod Chriſtianorum conuentuũ principibus pœnas dediſſe, & à præfectura quã gererent amotos, eos omnes liberos eſſe ſiuit, hoc modo peſſimis quibuſque licentiam largiens, Eccleſiæ leges ſubuertens, deniquè omnes inter ſe committens. fore enim ſperabat, vt poſteà minori negocio debellarentur, ſi priùs bello inter ſe conflictati fuiſſent. Quinetiam quendam (huic Stephano nomen erat) tum ob doctrinæ peruerſitatem, tum ob vitæ improbitatem ab Eccleſiaſtico principatu amotum, iubet deintegrò magiſterij ſedem occupare: atque adeò Chriſtianum nomen tunc vt extingueretur, quoàd eius poterat, elaborabat, Galilæos pro Chriſtianis nos in ędictis ſuis tum ipſe appellans, tum principes, vt idem factitarent, adhortans.

Iulianus inuidet Chriſtianis martyrij gloriam.

Iulianus vult Chriſtianorum nomen extinctum.

Inter media autem ea ſigna, quę per famem atque ſiccitatem eueniſſe recenſui, à ſua ipſe impudentia ac duritia minimè deſiſtebat. Idem contra Perſas bellum ſuſcepturus, tanto cum faſtu cùm deſcendiſſet, vt ſi omnem Barbarorum gentem deleturus eſſet, identidèm nobis comminabatur, quum diceret omnes ſe, poſt ſuum à Perſis reditum, funditùs perditurum. hoc enim bellum ſibi eſſe Perſico grauius, atq; adeò oportere minore illo confecto, tum demùm ad hoc, quod maius foret, deſcendere. & hæc quidem nobis

nobis annunciabāt, qui illi à conſilijs erant. Aeſtuans porrò ira aduerſùm nos, ad maiorem quotidiè inſaniam ſublatus, in eadem nunquàm ſententia perſiſtebat, ſed priore illo conſilio poſito, rurſùs nobis perſequutionem minabatur. Cæterùm cùm illum Deus inhibere, atque intumeſcentem ſedare vellet, edidit rurſùs ſignum hoc in Daphne, igni in templum immiſſo. Hic verò ne ſic quidem furore ſuo ſuperſedit, quin potiùs ſumma depopulandi noſtrî cupiditate quum diſrumperetur, ne ad id quidem tempus, quod minitatus fuerat, ſibi temperauit: ſed Euphratem traiecturus, militum ſuorũ animos probabat, ac paucos quoſdam adulatione quum corrupiſſet, quos ſuæ voluntati repugnantes inuenit, nequaquàm exauthorauit, veritus ſi eos à reliquorum cœtu ſegregâſſet, nè copias ſuas contra Perſas debiliores redderet.

Quis nobis hîc quæ ſubſequuta ſunt enarrabit? quæ quidem ijs multò terribiliora ſunt, quæ tum in eremo, tum in mari, tum in Aegypto acciderunt, quo tempore Pharao ille ſenſu carens plectebatur, & qui cum eo erant omnes ſubmergebantur. Quemadmodùm enim tum, poſteaquàm Aegyptius ob nullum calamitatis genus concedere, ac melior fieri voluĩt, illum tandèm Deus vnà cum ſuo exercitu perdidit: ſic & nunc poſteaquàm ad omnia Dei miracula Imperator hic impudenter cõſtitit, nihil fructûs indè percipere volens, animumq; inemendatum ad omnia afferens, hunc ipſum Deus idem extremis malis inuoluit, vt quoniam aliorum calamitatibus edoctus ad frugem bonã redire non ſuſtinuit, eius ſupplicijs meliores alij euaderent. Qui enim plures militum myriadas ſecum duxerat, quàm vllus vnquàm ante ipſum Imperator, quique Perſidem omnem per incurſionem, ac ſine puluere, quod aiunt, capturum ſe ſperauerat, huic ſic infeliciter ac miſerabiliter res ſucceſſit, vt fœminarum potiùs, ac puerulorum, quàm virorum exercitum illum ſecum habuiſſe dicas. Primùm enim imprudentia ſua in tantam illos neceſſitatem adegit, vt equinis carnibus veſcerentur, ac partìm fame, partìm ſiti abſumpti perirent. Quaſi enim in Perſarum gratiam copias ageret, neque illos capere, quin potiùs ſuos illis prodere ſtuderet, ſic eos in locorum difficultates quaſdam concluſit, ac tantumnon vinctos hoſti tradidit. Exod. 14. Infeliciter bellum gerit aduerſus Perſas.

Enimuerò calamitatum earum genus omne nullus poſſit, ne ex ijs quidem, qui illas viderunt expertique ſunt, recenſere: ità omnem modum ſuperârunt. Sed vt ſummatìm dicamus, illo turpiter ac miſerabiliter mortuo, (alij enim illum volunt à lixa quodam, rerum indignitatem non ferente, percuſſum interijſſe: alij autem, ne vidiſſe quidem ſe, à quo interfectus ſit, ſed fuiſſe tantummodò percuſſum dicunt, rogâſſeque vt in Ciliciam, inibì ſepeliendus, portaretur, vbì etiam nũc iacet) illo, inquam, tam turpiter mortuo, quum viderent milites in extremo ſeſe vitæ periculo conſtitutos, cum hoſtibus pepigerunt: quibus cùm iureiurando recepiſſent, abſceſſuros ſe à loco locorum omnium tutiſſimo, eodemque regionis noſtræ tanquàm muro quodam inexpugnabili, Barbaros humanos erga ſe nacti, ità euaſerunt, atque è multis pauci reuerterunt, & ipſi affectis admodùm corporibus, erubeſcentes ob fœdera cum hoſtibus pacta, coacti verò illis per iuſiurandum paternis bonis cedere. Hîc videre erat ſpectaculum qualibet captiuitate miſerabilius. Nam vrbis illius ciues, à quibus gratiam aliquam expectabāt, quòd ſuos omnes intùs muri inſtàr in portu collocârāt, pro omnibus ſemper ad omnia pericula obiecti, ab ijs hoſtilia omnia paſſi ſunt, proprijs domibus atq; agris relictis, ſolum vertere coacti, & à Maiorum ſuorum poſſeſſionibus auulſi. & quidem eam iniuriam à ſuis acceperunt: hunc nos fructum ab egregij iſtius Imperatoris operibus percepimus. Iuliani obitus horrendus. Exercitus eius pacem ab hoſtibus impetrat.

Hęc porrò temerè à nobis dicta non ſunt, ſed vt ſatisfactum ijs eſſet, qui quærerent, cur non anteà Deus de Imperatore pœnas ſumpſit. Illum enim rabie percitum ſæpenumerò reprimere voluĩt, nè impetu vlteriùs procederet, & alienorum malorum exemplo emendare: verùm vbi reſtitit, extremis illum malis obiecit, iuſtam quidem peccatorum eius retributionem in magnum illum iudicij diem reijciens, præſenti autem pœna ſuperiores excitans & caſtigans. Talis eſt enim Dei lenitas, vt qui eadem non rectè vtuntur, eos grauiore pœna afficiat: quæ quemadmodùm reſipiſcentibus vtilis, ità & obſtinatis ac peruicacibus maioris ſupplicij occaſio eſſe ſolet.

Quòd ſi dixeris, Quid? nónne prçuiderat Deus fore, vt tyrannus hic nunquàm emendaretur? huic ità reſpondebimus: Præuiderat quidem, ſed tamen ob id, quòd malitiam noſtram proſpiciat, officium ille ſuum non intermittit: quin potiùs etiamſi eius non admit- Cur toleret Deus malos.

admittamus admonitionem, clementiam tamen in nos ſuam præſtat: qui ſi poſteà in grauiora etiam nos peccata impingimus, id certè non iam eo authore euenit, qui non proptereà lenis longanimisq́; eſt, vt pereamus, ſed vt ſeruemur potiùs: verùm nobis authoribus fit, qui in illius immenſam tolerantiam iniurij ſumus. Sic autem & infinitam ſuam in nos benignitatem oſtendit. quotiès enim recuſamus ab eius prolixa lenitate adiuuari, tum ille in aliorum vſum eam vertit, nuſquàm non clementiam erga nos ſuam ſimul & prouidentiam ſolertiamq́ue prodens. Id quod tum pręſtitum eſt.

Et tyrannus quidem in hunc, quem dixi, modum à viuis deceſſit: Rabiei autem eius, ac beati Babylæ virtutis argumenta extant, & templum & martyrij monumentum, illud deſolatum, hoc eandem, quam priùs, efficaciam retinens. Cuius capſula non vltrà refertur, Deo rem ſic diſpenſante, quò poſteris teſtatiora ſint præclara Babylæ eiuſdem facinora. Quiſquis enim eò aliundè accedit martyrem requirens, hunc vbi ab eo loco abeſſe videt, ſtatim cauſam ſciſcitatur, neque priùs de loco decedit, quàm omnem eam hiſtoriam perdoctus fuerit. ſic & dum ad Daphnes locum accedit, & rurſùs ab eodem dum decedit, fructum maximum percipit. Ea eſt martyrum virtus & viuentium & mortuorum, & ad loca illa vel illa adeuntium, & rurſùs ab eiſdem aliò migrantium. Etenim ab initio ad finem vſque Babylæ noſtri præclara facinora continua quaſi ſerie copulata fuêre.

Virtus martyrum, & in vita, & poſt obitũ.

Rem, quæſo, animo luſtra: Dei leges ab iniuria vindicauit, pro occiſo pœnas ſumpſit: qua ex re planum fecit, quanto inter ſe interuallo ſacerdotium & regnum diſſideant: mundi faſtum omnem ſoluit, vitæ huius opinionem conculcauit: reges docuit, nihil vltra modum, ipſis à Deo datum, poteſtatem promouere: ſacerdotibus planum fecit, vt principatui huic præeſſe oporteat. Atque hæc quidem, & his item longè plura, etiamnùm viuens præſtitit. Vbi autem hinc emigrauit, dæmonis robur eneruauit, gentilium impoſturam coarguit, vaticinij deliramenta dextexit, perſonã eius contriuit, ſimulationem omnibus denudauit ac patefecit, eum qui in ea dominari videretur, obmuteſcere cogens, ac magna vehementia opprimens. Hodiè quoquè templi parietes recti ſtant, omnibus quaſi prædicantes, quà dæmonis impudentiam, riſum, imbecillitatem: quà martyris coronas, victoriam, virtutem. Ea ſanè eſt ſanctorũ fortitudo tam inexpugnabilis & terrifica, tum regibus, tum dæmonibus, tum ipſi etiã dæmonũ principi.

Habetur Tomo tertio operum eiuſdem.

PASSIO SANCTORVM IVVENTINI ET MAXIMI MARTYRVM, A D. IOHANNE *Chryſoſtomo conſcripta.*

25. IANVAR.

HErì beatus Babylas cum tribus pueris nos hîc congregabat: hodiè verò par ſanctorum militum, in acie exercitum Chriſti oſtendit. Herì quadriga martyrum, hodiè biga ſe oſtendit. Impar eorum eſt ætas, ſed par fides. Varia certamina, ſed eadem fortitudo. Illi tempore ſuperiores, iſti recentiores. Et cùm tantus theſaurus ſit Eccleſiæ, nouas & veteres habentis margaritas: ſed vna omnium eſt gratia. Eorum flos neque langueſcit, neque defluit tempore. Neſcit vetuſtatis rubiginem ſplendoris iſtius natura. Temporis acceſſione opes quę ad corpora ſpectãt, facilè intereunt, veſtimenta abſumuntur, domus deſtruuntur, & aurum rubigine conſumitur: & in ſumma, omnium ſenſibilium facultatum natura tempore tandèm aboletur & intercidit. At non ſic ſe res habet in ſpiritualibus theſauris, de martyribus, inquam, qui ſemper in eodem manent vigore, ſemper in eodem iuuentutis flore ſunt, ſemper ſuę gloriæ fulgorem emittunt & radios. Quod ſcientes, non aliter priſcos, aliter recentiores colitis ſanctos, ſed eadem alacritate omnes.

Colere ſanctos alacriter.

Non enim exploratis tempus, ſed exquiritis animi fortitudinem, fidem, zelum feruidum, & eas virtutes, quas præ ſe ferunt ſancti, ob quorum honorem hodiè cõuenimus. Hi enim tanto amore Dei flagrabant, vt etiam extra perſecutionis tempus, martyrij corona redimiti fuerint, abſq; pugna triumphum retulerint, abſque prælio victoria potiti ſint, abſque theatri certamine brauium rapuerint. Et quomodò hoc? Ego dicam: ſed ferte me rem paulò altiùs enarrantem.

Iulianũ apoſtatã dicit.

Erat rex quidem etiam noſtro æuo, omnes, qui ſe pręceſſerunt, impietate vincens,

de quo

de quo & heri à me dictum. Qui cùm videret res noſtras martyrum morte clariores fieri,& ea cauſa non ſolùm viros, ſed & teneros pueros, virgineſq; nondùm nubiles, & in ſumma,ex omni ſexu & ætate quoſdam pro religione ad mortem proſilire,cruciabatur & dolebat. Cęterùm mouere bellum manifeſtè nolebat. Omnes enim, dicebat, ad martyrium,quaſi ad aluearium apes,volabunt. Hæc autem non à ſemetipſo habebat, ſed à progenitoribus ſuis didicerat.Etenim & illi,vtpotè tyranni,Eccleſiā infeſtârunt,& populi quoquè in nos inſurrexerūt,quū adhuc parua religionis ſcintilla eſſet:eam tamē non expugnârunt,neque confregerunt,ſed ipſi potiùs confracti ſunt. Augebatur quotidiè ſcintilla hæc,ferebaturque in ſublime,& omnem vndiquè orbem inuadebat.Cùm occiderentur,adurerentur,ſuſpenderentur, pręcipitarentur, beſtijs obijcerentur fideles: carbones ſicut lutum calcabant, mare & fluctus ſicut pratum intuebantur, ad gladium ſicut ad diadema & coronam currebant: omniaque tormētorum genera ità contemnebant,vt ea nō ſolùm generosè & fortiter ferrēt,ſed & alacriter & volupè. Enimverò ſicut plantæ rigatę magis creſcunt, ità & fides noſtra oppugnata magìs floret: & ſeditione agitata,incrementa maiora ſumit. Neque horti àquis irrigati ità germinant & fœcundi ſunt,vt eccleſiæ,ſi martyrum irrigentur ſanguine. Simile.

Hæc omnia atq; plura cùm rex ille ſciret,meticuloſior erat,quàm vt manifeſtè cum noſtris confligeret. Non,inquit,triumphos & victorias & coronas mutuò parabimus, Sed quid facit? Vide,oro,malignitatē.Medicos & milites & oratores omnes,vel à profeſſionibus ſuis diſcedere, vel fidem ſuam abiurare iubet. Excitauitq; in hunc modum contra noſtros bellum,tela eminùs mittens,vt ſi à fide deſiſterent,ridiculè vincerentur, vtpotè qui fidem opibus non pręferrent: ſi generosè perſeuerarent, & vincerent, neq; ſic egregia foret victoria,neq; inſignis triumphus. Nihil enim magnum,artem vel profeſſionem pro pietate contemnere. Neque is ſæuitię eius finis erat. Nam ad hæc,ſi quis ſuperioribus annis, cùm adhuc pij reges rerum potirentur, vel altaria demolitus fuiſſet,vel templa ſuffodiſſet, vel oblationes diripuiſſet, vel aliud tale quiddam egiſſet, rapiebatur ad tribunal,& occidebatur,etiam inſons,& duntaxàt delatus. Fingebat quoquè & alias varias cauſas,ità vt piè viuentium nemo non lugeret. Agebat autem hæc, vt obſcuraretur contemptaq; eſſet martyrij corona, & nihilominùs cædes & ſtrages fierent. Nihil tamen arte hac proficiebat. Nam qui ità affligebantur,non ad illius calculū & malignitatem ſpectabant,ſed ad incorruptum iudicem,à quo & cęleſtem coronā accepturos ſeſe confidebant. Verſutia Iuliani apoſtatæ.

Intereà cùm hęc ità ſeſe haberent, & bellū quidem rex parturiret aduersùs noſtros, ceſſaret autem,veritus nè vinceretur: accidit vt milites quoddam conuiuium haberēt, in quo & martyres,quos hodiè colimus,erant. Cęterùm,vt conuiuiorum mos eſt,cùm varij ſermones hincindè dicerentur,alijque alia tractarent,martyres noſtri mala ſui ſeculi inter ſe deplorabant,longè feliciora fuiſſe ſuperiora aſſerentes, dicebantque & inter ſe,& ad ſodales: Quem iuuaret vltrà viuere,vel ſpirare,vel ſolem intueri,ſacris legibus ità conculcatis,pietate ità violata,creaturarum omnium Domino ità contempto? Omnia nidore plena ſunt & fumo,omnia ſacrificijs immundis referta. Proh, neque purum aërem ſpirare poſſumus. Dicta hæc nè perfunctoriè tranſeas,ſed conſidera, quādo ea locuti ſunt,& quanta pietate. Nam ſi in militari ſympoſio,vbì regnat ebrietas & intemperantia,vbì certatur de prodigalitate,vbì agon eſt ſtuporis & inſipientiæ, ſic ingemiſcebant & lugebant: quales erant domì,cùm ſoli inter ſe agerent? Quales erāt in precibus & ieiunijs,qui deliciarum tempore, tam humiliati,& tam apoſtolica præ ſe ferebant pectora? Gaudebant alij,hi verò lugebant: impiè agebant alij,hi verò zelo vrebantur. Sanè ipſi ob fratrum valetudinem ſuam ſanitatem non ſentiebant. Sic dolebāt & lachrymabantur in malis,quæ tunc fiebant, quaſi vniuerſo mūdo tutores dati eſſent. Neque clandeſtinum fuit,talia eos dixiſſe. Nam ex ſodalibus & conuiuis adulator & irriſor quidam,obſequium regi facturus,omnia vt dicta erant, detulit. Rex accepta occaſione iam diù quæſita,cauſatus eſt ex verbis illis affectatam tyrannidem,vt ità martyrij corona priuaret. Et iuſſit confiſcatis facultatibus eorum omnibus,nudos eos in carcerem conijci. Illi autem gaudebant & exultabant,dicentes: Quid nobis diuitijs,precioſaque veſte opùs? Si & induſium intimum, nempe caro, propter Chriſtum exuendum eſt,non obluctabimur,ſed ſponte concedemus.Et ocyùs dicto ſcripti ſunt libelli indices,confiſcataque omnia. Porrò vt homines in patriam migraturi,ſubſtantiam omnem Conqueruntur milites inter ſe de pietate profligata. Apoſtata illos proptereà perſequitur.

 in pe-

in pecuniam commutatam pręmittũt: ità & illis accidit. Quoniã enim in cælos tranſituri, inimicis ipſis negocium agentibus, & in hoc miniſtrantibus, opes ſuas ante ſe miſerunt. Non enim illæ tantùm opes, quas eleemoſynę nomine diſpendimus, transferuntur in cælum, ſed etiam quaſcunque nobis hoſtes fidei piorumq; perſecutores rapiunt, alibì theſauri erunt. Eſt enim hoc non minus, quàm illud. De hoc audi, quid Paulus dicat: Et rapinam, inquit, facultatum veſtrarum cum gaudio tuliſtis, ſcientes vos habere meliorem ſubſtantiam, & manentem in cælis.

Heb. 10.

Multi ad eos in carcerem adueniunt.

Vt autem ingreſſi ſunt in carcerẽ, confluxit ad eos omnis ciuitas, tametſi multis terroribus, minis, & periculis interdictum erat, nè quis vel eos accederet, vel eis loqueretur, vel quouis modo communicaret. Atquì timor Dei efficiebat, vt non curarentur ea principis mandata. Vndè multi ob conſuetudinem, quam cum martyribus habebãt, facti ſunt & ipſi martyres. Multi enim, contempta præſenti vita, frequenter eos viſitando, ſacras apud eos vigilias continuis pſalmis perficiebant. Erant familiaritates illæ ſpiritualis eruditionis atque cõſolationis plenæ. Et clauſa quidem tunc eſt eccleſia, carcer autem eccleſia factus eſt. Neque hi ſolùm, qui eos viſebant, ſed & qui intùs cum eis tenebantur, meram ſapientiam & virtutem à patientia & fide eorum diſcebant.

Rex vt hęc audiuit, valdè ſtomachatus eſt: cupiens tamẽ eos ſupplantare, & ab alacritate ſua deſtituere, auaros quoſdam homines & impoſtores ſubornauit, qui ſi quando priuatum colloquium ſeſe offerret, eos accederẽt: non vt à rege miſſi, ſed quaſi ſingulari compaſſione & proprio conſilio id agentes, & adhortarentur, vt à religione deſiſtant, & ad impietatem tranſeant. Dicebant enim: Sic non ſolùm imminens periculũ effugietis, ſed maiore dignitate honeſtati, maiorem quoquè principatũ adepturi eſtis, regis ira feliciter placata. Nónne vidiſtis & alios veſtri ordinis idipſum feciſſe? Quibus illi reſponderunt: Atquì nos hac potiſſimùm ratione viriliter ſtabimus, & pro illorum ruina noſmetipſos in ſacrificia offeremus. Benignus & miſericors nobis Dominus eſt, ſolet etiam vno accepto ſacrificio, toti orbi conciliari. At ſicut olìm tres pueri dixerunt: Non eſt in tempore hoc princeps, & propheta, & dux, neque ſacrificium, neque incenſum, neque holocauſtum, neque locus primitiarum coram te, vt poſſimus inuenire miſericordiam: ſed in animo contrito, & ſpiritu humilitatis ſuſcipiamur, quaſi in holocauſtis arietum & taurorum, & ſicut in millibus agnorum pinguium. Ità & illi videntes altaria ſubuerſa, clauſas eccleſias, ſacerdotes fugatos, fideles omnes in exiliũ actos, ſtudebant vt pro omnibus offerrentur Domino, relictiſque militaribus ſignis, angelicis ſeſe choris adiungerent. Quocircà & dicebant: Quid? Etiam ſi nunc non morimur, moriendum tamen omninò eſt non multò poſt hàc. Satius igitur fuerit mori pro rege angelorum, quàm pro rege tam impio. Hîc etſi moriatur quis pro rege, nihil accipiet à rege ſua dignum fortitudine. Et quid poſſet defuncto pręſtare, ſi vel maximè vellet? Atquì eis ſępenumerò ne ſepultura quidem contingit, & non rarò à canibus deuorantur. Quòd ſi pro rege angelorũ mortui fuerimus, certi ſumus, nos accepturos corpus multò glorioſius, maiori gloria conſpicui erimus, longè maiora nobis erunt laborum pręmia. Proindè arripiamus arma ſpiritualia: nõ opùs iaculis & ſagittis. ſufficit pro omnibus lingua. Sunt enim & ſanctorum ora pharetrę, è quibus diabolico capiti continui & crebri ictus inferuntur.

Conſtantia martyrum.

Dan. 3.

Tyranni fraudulētia.

Nunciata ſunt & hęc atque ſimilia regi, qui nec ſic deſtitit, ſed illecebrarũ eſcis iterùm atque iterùm illos tentauit. Ità autem mandauit, quòd ſi cederent victi, ſub omniũ oculos producerentur: ſin fortes perſeuerarent, vtì perduellionis rei educerentur & occiderentur, neque vlla Chriſtianę profeſſionis, ob quam tenebantur, mentio fieret. At qui reuelat profunda & abdita, non permiſit vt machinationes illæ occultæ manerent, & ignotæ inſidiæ. Nam quemadmodùm olìm mulier Aegyptia Ioſephum in lecto appræhendens, licèt ſperaret factum ſuum clàm fore omnibus hominibus, non fuit tamen occulta, vel oculo illi ſoporis neſcio, vel poſteritati. Quippe quod abſque arbitro illa Ioſepho dixit, id nunc toto vbiquè mundo canitur. Ità & ea, quę per ſubornatos illos conſiliarios doloſus rex agebat, ſperans occulta fore, nequaquàm manſerũt occulta. Didicerunt enim poſteri omnes & inſidias doloſas, & triumphantium victorias. Deniquè cùm multo tempore exacto alacritatem eorum non ſolùm non frangeret multitudo dierum, ſed potiùs ſtudium & ardorem excitaret, æmulatoreſque multos faceret, iuſſit tandèm media nocte in barathrum eos abduci. Ducebantur itaque in denſas

Gen. 39.

Plectuntur capite martyres.

tene-

tenebras luminaria, & decollabantur. Cæterùm capita detruncata tunc diabolo magis terribilia erant, quàm cùm adhuc vocem darent: Sicut & caput Iohannis non tantum terrebat cùm loqueretur, quantum cùm in diſco mutum afferretur. Habet enim & ſanctorum ſanguis ſuam vocem, quæ non per aures auditur, ſed occidentium conſcientiã inuadit & perſtringit. Matth. 14.

Poſt beatam autem illam cædem, quidam etiam cum ſalutis periculo, athletas illos optimos rapuerunt, etiam ipſi viui martyres, vt illorum reliquias curarent decenter. Nam quanuis non occidebantur, optabant tamen mori potiùs, quàm vt corpora illa relinquerent inhumata: ità ad venationem eorum feſtinabant. Dicunt qui tunc affuêre, & quibus corpora illa recèns occiſa videre datum fuit, quòd iacentibus ſimul illis in ſepulcro, talis quędam ex eorum oculis & vultu gratia reſplēduerit, qualem in Stephano Iudęis reſponſuro fuiſſe Lucas dicit. Neque vllus eſt, qui non pio quodam horrore illis adſtiterit: adeò adſpectus ille afficiebat omnes. Quin & omnes clamabant in laudem eorum, id quod à Dauide dictum: In vita ſua non ſunt ſeparati, & in morte non ſunt diuiſi. Pariter enim confeſſi ſunt, pariter carcerem inhabitârunt, pariter in barathrũ abducti ſunt, pariter capite mulctati ſunt: & vnus vtriuſq; corpora tumulus tenet. Et vnũ quoquè tabernaculum in cælis eos excipiet, quando in maiorem peruenturi ſunt gloriam, nempe immutandi.

Nota miraculum. *Act. 6.* *2. Reg. 1.*

Illos non indignum fuerit, & columnas, & ſcopulos, & turres, & candelabra, & tauros ſimul appellare. Nam Eccleſiam ſicut columnę ſuſtinent, ſicut turres muniũt, & ſicut ſcopuli omnes vndarum aſſultus repulerunt, multam interim ipſi ſeruãtes tranquillitatem, ſicut luminaria tenebras impietatis diſcuſſerunt: & ſicut tauri, anima promptitudineque eadem, ſuaue Chriſti iugum traxêre. Idcircò ſæpè eos inuiſamus, tumulos adornemus, magnaque fide reliquias eorum contingamus, vt indè benedictionem aliquam aſſequamur. Etenim ſicut milites vulnera, in prælijs ſibi inflicta, regi monſtrantes, fidenter loquuntur: ità & illi in manibus abſecta capita geſtantes, & in medium adferentes, quæcunque voluêrint apud regem cælorum impetrare poſſunt. Proindè magna fide promptitudineque huc veniamus, quò & viſis ſanctorum monumentis, & conſideratis eorum præmijs, indè varios theſauros vndiquaquè colligamus: & per pręſentem vitam ità iuxta voluntatem Dei tranſeamus, vt in portum æternitatis cum multis mercibus ingrediamur, fruituri regno cælorum in Chriſto Ieſu Domino noſtro, cui ſit gloria in ſecula ſeculorum, Amen.

Nota quæ à tanto viro dicuntur de his S. martyribus & eorum reliquijs.

VITA SANCTAE EVSEBIAE, QVAE COGNOMINATA EST HOSPITA, VEL EXTERNA, *Authore Simeone Metaphraſte.*

IANVAR. 24.

NOua & aliena vita illius verè admirabilis Hoſpitę ſeu Externæ, habet quidem breuiſſimam, & quàm fieri poteſt maximè ſuccinctam narrationem, alienam verò, & inprimìs honeſtam. Quanuis autem ſit adeò ſuccincta, in certaminibus tamen & laboribus, & ijs, quę rationem habent vtilitatis, omnes ferè aut certè permultos ſuperauit. Hęc enim mulierũ beatiſſima, magnique & maximè virilis animi, erat genere clariſſima, ſi patria & parentes reſpiciantur. Nam hi quidem fuerunt illuſtres, non opibus ſolùm & gloria, ſed etiam pietate: illa autem fuit omnium ciuitatum clariſſima & maximi nominis, nempe Roma antiqua. Nam cùm ea ex eiuſmodi parentibus nata eſſet prima & ſola, genere quoquè dignam habuit educationem, probè & ex virtute educta, & Chriſtianè inſtituta, & quæ Deo gratam egit vitam.

Genus eius & patria.

Cùm autem iam eſſet nubilis, petitur à quodam ex ciuibus, qui ipſe quoquè erat clarus, & genere ſimul & diuitijs ſponſę conueniebat. Atque puellę quidem parẽtes, cùm in nulla re deſponſationem poſſent repręhendere, ſed ſcirẽt eſſe dignam & congruentem alterius cum altero coniunctionem, aſſenſi ſunt affinitati, & adſpexerunt ad matrimonium, diesque fuit præſtitutus, & iam parata erant omnia. Hoſpita autem illa, quę

Quidã eam cupit habere ſponſam.

erat magni & excelſi animi, & ſe dignam cenſebat præſtantioribus, & ad aliū ſponſum intuebatur immortalem: cùm audiret verba fieri de his nuptijs, in quas cadit interitus, putabat eſſe nugas: & nec, vt eis aſſentiretur, omninò inducebat in animū, & nec erat vllo modo affecta muliebriter. Ab illo verò ſolo ſponſo eius pendebat animus, eiusque amore & præcordia & cor valdè ſauciabatur, & ad ipſum totum conuertebat animū. Quamobrem ſtatuit ſe clanculùm ſubducere, parentibusque & domo relictis, ſe fugæ committere. Hoc autem verſans in animo, alios quidem celauit: quas verò ſciebat ex ancillis eſſe magna in ſe beneuolentia, & alioquì in multis ſuí magnam dediſſe experientiam, quòd non vt ancillarum, neq; adeò vt fœminarū, earum facilè caperetur & expugnaretur animus: eas cùm accerſijſſet & iureiurando adegiſſet, eis apertè totam rem enunciat, quidnam conſilij cepiſſet, & quemadmodùm omninò conſtituiſſet effugere matrimoniū. Deindè adijcit, quòd ſi vellent, eas huius boni inſtituti aſſumeret ſocias. Hæc ergò dixit, & ſimul ea, quæ obſtare videbantur, ſapienter expurgauit, dicens, Nè de ea cogitarent aliquid, tanquàm de iuuencula & thalamo educata, neque vererentur, nè eam ſui pœniteret inſtituti, & nè ex eo non ſolùm ſibi, ſed eis quoquè afferret periculum: ſed bono ſint animo, & certò credant, quòd & ſi vis omnis ingruerit, ſi enſis, ignis & beſtiæ, & ſi aliquid aliud ex ijs, quæ ſunt aſpera & moleſta, inuaſerit, non eam ab hoc dimouebit propoſito. Cùm ſic dixiſſet, eæ quoquè párent prompto & alacri animo, & aſſentiuntur eidem inſtituto: & hoc quoquè auſæ ſunt adijcere magno & excelſo animo, quòd ſi tale quid ex ijs, quæ nollent, contigerit, ſe mâlle cum ea mori, quàm ſi ab ea ſeparentur, vti rebus ſecundis.

Reſpuit nuptias. *Meditatur fugam.* *Ancillę aliquot ei ſe adiungunt.*

Cùm ſic inter ſe eſſent aſſenſæ, & pulchrè coniunctæ animis, tres autem eæ erāt apud dominam, iam erant inter ſe & honore æquales, & conſeruæ, & moribus ſimiles, pari mente vtentes & pari ſtudio, communiter ſubiectę vni Domino, & ei vnitæ: & tempus quærentes opportunum, quo ſe expeditæ poſſent fugę committere, & quę non obſeruaretur. Sed neque illos dies interiectos ſtatuerunt oportere in ſocordia & ocio tranſigere: ſed ſe potiùs afflictioni dédere & laboribus, ſe velutì priùs exercentes & aſſuefacientes virtutis ſudoribus. Earum verò domina & princeps huius pulcherrimi conſilij, beata illa, inquam, Hoſpita, vt quæ ſibi priùs fugę complanaret ſemitam, & hoc ageret, vt eſſet abſque vlla offenſione, vniuerſum mundum muliebrem, qui erat tam in veſte quàm in auro & argento, inſcientibus parentibus, per illas ancillas ferebat ad pauperes. Cùm autem & hæc illi rectè haberent, & iam tempus adeſſet nuptiarū, tunc modum fugæ eis quoquè ſuggeſſit Hoſpita. Mutatis certè veſtibus, & vt oportebat eas, quæ erant virili animo, veſtibus indutę virilibus, ità clāculùm egreſſę ſunt extra fores: ſimul flentes & gaudentes, vel potiùs ipſę lachrymæ erant voluptatis & lætitię. Egreſſæ ſunt ergò, Tu ſis nobiſcum, dicētes, ô fili Dei, & ſignifica nobis viam, qua ſumus ingreſſurę. ad te enim totam mentem & animam ſuſtulimus. Eis autem ingredientibus, beata illa rurſùs cœpit eas admonere: Nihil ô ſorores, (ſic enim ſum vos deincèps vocatura) nihil, inquam, ex terrenis rebus vos ad ſe conuertat, nec pulcherrimi cōſilij vos vlla ſubeat pœnitentia. Hac enim via non inuenerit aliquis quicquam beatius. Nam ſiue ſpectamus præſentia, ſumus remotę ab omnibus turbis & negocijs: ſiue velimus conſiderare futura, neque mens, neque oratio poteſt ea bona compręhēdere, quæ eos manent, qui hanc vitā elegerint. Cùm eæ hęc verba audirent in itinere, accēdebantur animis, & ea ſpe, quę eſt ex Deo, magìs confirmabantur.

Res ſuas pauperibus elargitur. *Capeſſit fugam.*

Cùm autem fuiſſent prope mare, paratum inueniunt nauigium, & iam enauigaturū, cùm nec id quidem eis ſine Dei numine accidiſſet. Quod cùm aſcendiſsent, & vētum ſecundum nactę eſſent, breuì perueniunt Alexandriam. Deindè cùm illinc ſoluiſsent, veniunt rurſùs in Co inſulam. Omnia enim faciebant ad hoc, vt laterent, & vt quæſitæ, minimè agnoſcerentur. Quinetiam eis alioquì placuit à via hîc quieſcere, & corpora & animos recreare, vtpotè quòd & apta eſſet inſula ad quietem prębendā, & multùm conferret ad hoc, vt non poſsent depræhendi. Poſtquàm ergò fuêre in tuto, muliebrē rurſùs habitum ſuſcipiunt. Deindè cùm habitaculum in ſeparato quodam loco mercede conduxiſsent, illic ſtudioſè diuinæ vacabant philoſophiæ. Hoc autem præcipuè magno ſtudio contendebat Hoſpita, vt nulli eſſet manifeſta, nec ipſa, nec eius vitę inſtitutio, ſed omninò ignota hominibus, ſic Deo magìs eſſet cognita. Nam & famam alioquì verebatur, & dubitabat nè ſui parentes eam valdè quærerēt. Sciebat enim non eſſe

Venit cum ſuis Alexandriam, indè in Co inſulam. *Studet ſoli Deo eſſe nota.*

rem

rem quæ negligatur, nec quæ facilè ferri poſſit, chariſſimæ filię amiſſionem amātibus
parentibus, ſed cuius inuentionem vel anima lubenter commutarent. Et ideò quoti-
diè præcipiebat ancillis, vt diligenter cauerent, nè cui arcanum aperirent: & ſi quis, in-
quit, de meo nomine interroget, dicite me non Euſebiam, ſicut re vera vocor, vocari,
ſed Hoſpitam. Sum enim, vt videtis, hoſpita. Sicq́; fiet, vt & vos ſitis puræ à mendacio,
& vosipſas conſeruetis ignotas. Et hæc quidem illis dixit.

Cùm autem ſtuderet inuenire aliquem, qui eis pręeſset ad ſalutem, non aliâs eum,
niſì à Deo voluit inuenire. Inclinatis itaq; vnà cum corde genibus, orabat lachrymans:
Deus qui vbiquè ades, dicens, & nos ſic vides errantes, nè nos deſpexeris, nè nos reli-
queris, propter quem parentibus & domo relictis, peregrè verſari delegimus: ſed tibi
placeat, ſeruatorem aliquem & tutum viæ ducem, & non errantem, ad nos mittere, ſic-
ut olim Teclæ Paulum: & cuius ſequentes veſtigia, poſſimus nos miſeræ & abiectę
tuam viam ingredi. Ea hęc orante, eis inuentum eſt illud Oſeæ, nempe, Sicut matutinū Oſee 6.
paratus Deus, noctem diſsoluens rerum difficiliū. Protinùs enim viſus eſt eis homo qui- Presbyter
dam, aſſcendens è portu, canis capillis, formam præ ſe ferens monaſticā, adſpectu præ- quidam diuinitùs ad
claro, & vt dixerit quiſpiam, omni ex parte angelicus. * Et cùm vidiſſet virgo Chriſti, eam mittitur.
& ſpiritali gaudio eſt repleta, & currens præhendit pedes: in eos quidē fundens lachry- *Eum cùm
mas: petens autem, vt non eas omninò deſpiceret: ſed deſiderantibus ſalutem atten-
deret, & non intermitteret docere, admonere, in eam viam, quæ ducit ad Chriſtum, de-
ducere, & vt ſemel dicam, externis omnia effici.

Cùm autem vidiſſet monachus ſic affectam virginem, & quænam eſſent interroga-
uit protinùs, & quemadmodùm ſic errarent in inſula. Poſtquàm autem intellexit eſſe
quidem eas genere Romanas, externas verò & errātes propter Chriſtum, & quòd pro-
cedere & videri ab aliquibus ex ijs, qui hîc ſunt, & turpe eſt, & non eſt omninò ferendū.
Atquì, inquit, vos quoquè volo eadē de me exiſtimare. Nam ipſe quoquè ſum hoſpes,
& huius loci omnino ignarus, vt qui è ſacris locis modò enauigauerim. Poſtquàm enim
illic fui gratia orationis, ad meam nunc deſcendo patriam. Eum itaque interrogauit
beata, cuiuſnam eſset ciuitatis, & quanam eſset dignitate præditus. Exiſtimabat enim
eum eſſe epiſcopum, quantùm conijcere poterat ex habitu. Ille autem, Patria quidem,
inquit, mihi eſt Caria: ciuitas verò, Mylaſſa. eſt autem mihi talis veſtimentorum habi-
tus, quòd ſim Preſbyter, & paruo cuidam gregi pręſim, magni, inquam, ex Chriſti diſci-
pulis Andreę, nomen autē mihi eſt (nam hoc quoquè voles fortaſsè ſcire) Paulus. Eam
verò, cùm hoc nomen, Paulus, audijſset, cepit non parua admiratio, quòd cùm orâſset
talem ſibi dari magiſtrum, qualis Teclę apparuiſset Paulus, preces Deus celerrimè, vel
potiùs ante preces eam exaudijſset, vt illud dicamus Dauidicum, In cordis pręparatio- Pſalm. 91.
ne: & hic qui erat ei apparituṙus Paulus, non ſolùm rei, ſed etiam nominis futurus erat
ſocius. Cùm lachrymis ergò implēſset oculos, Deo quidem magnam gratiarum actio-
nem, Paulo autem obtulit ſupplicationem, vt eſſet ei pater ſecundùm ſpiritum, & tota
penderet ab eius cura & prouidentia. Ille verò, Si hîc quidem, inquit, ſitis, nō potero vo-
bis ampliùs prodeſse, vt qui ipſe quoquè ſim hoſpes, & in vos in trāſitu inciderim: & ma-
ximè cùm nec poſſim quidē ampliùs expectare. Oportet enim, inquit, nos reuerti, gre-
gem noſtrum viſitaturos. Vos autem, ſi voletis, abeuntes nos ſequemini. Sic enim ipſe
quoquè pro viribus curæ veſtrûm gerendę non deero.

Cùm eæ autē id, quod dixerat, lubenter accepiſsent, & ſe eum eſſe ſecuturas ſignifi-
cāſsent, ijs acceptis, ſoluit in Mylaſsam ciuitatē, datq́; eis habitacula ad quietē accom-
modata prope templum: quo in loco domum quoquè oratoriam excitat Hoſpita Ste- Aedem &
phano protomartyri. Intra breue autem tempus conſtruit etiam monaſterium virginū, monaſteriū
id quoquè ſacrę Pauli curę committēs. Toto verò tempore eius vitę nemo cognouit, conſtruit Euſebia.
quęnam eſſet, nec cuias, & propter quamnā cauſam à ſuis receſſiſset, & quomodò vo-
caretur: ſed dicebat omnibus, ſe vocari Hoſpitā: & dicebat hoc ſibi eſſe nomē propriū,
& dicendo perſuadebat. Porrò autem beatus quoquè Paulus dicēns interrogantibus ſe
adduxiſse illas ex Co inſula, nec incredibilia nec falſa videbatur dicere. Quocircà earū
quoquè monaſteriū dicebatur eſſe Coorum, ſequente ſcilicet nomine multorum opi-
nionem, & ea quę fama iactabantur. Cùm autem Cyrillus, cui fuerat commiſsus ciui-
tatis epiſcopatus, tunc è vita exceſſiſset, communi ciuitatis ſuffragio decernitur, vt in
Cyrilli ſede Paulus ſuccedat: quod quidem & ſtatìm finem accepit, & is fuit ordinatus.

Fit diaconiſſa. Iam verò is creatus Mylaſſenus Antiſtes, Hoſpitæ quoquè perſuadet, vt ad ſacrum gradum aſcendat, & eam ordinat Diaconiſſam. Quæ quidem, poſtquàm fuit eius fidei mandatus honor Diaconatûs, quem merebatur quidem, inuita tamen accepit: dici non poteſt, quantis corpus tradiderit laboribus, & maximè quod erat aſſuetũ delicijs & lautitijs omnibus, quandam verè nouam & alienam vitam ſectata & planè externam, & veluti materiæ expertem & incorpoream: adeò vt auſteram eius vitam vel procùl horrerent dæmones, & nec auderent ad eam omninò accedere. Mira eius abſtinentia. Quæ quidem cùm ſępè quidem ſolueret intenſam & aſperam exercitationem, non intra duorum aut trium dierũ ſpatium comedebat. Quando autem ad certamina accuratè & exactè aggrediebatur, etiam ad ſeptem vſque dies permanebat ieiuna, pugnans cum naturæ legibus propter legem ſpiritûs. Quinetiam cùm ſic quoquè vix tandèm accederet ad cibum capiendũ, & ad corpus propter vinculũ intueretur, à vino quidem & oleo, & ab oleribus & leguminibus, & à quolibet, vt ſemel dicã, quo igni admoto vtimur, omninò abſtinebat. Porrò autem nullum quoquè fructum omninò guſtabat, ſed ſolo pane ſatisfaciebat neceſſitati naturæ: & nec eum adeò leuiter & citra laborem admittebat, ſed eum lachrymis irrigabat, & thuribuli cinere adſpergebat, vt nec ipſum quidem veſci, quod communiter laborioſis ſolet eſſe mediocris conſolatio, ei eſſet citra laborem, & liberum à mali perpeſſione.

Fuit autem Hoſpitæ hic ſe nutriendi modus per totam ſuam vitam, adeò vt ipſa cum diuino Dauide cinerem tanquàm panem comederet, & potũ cum fletu miſceret. Psalm. 101. Hæc autem faciens, & ſic panem doloris comedens (vt rursùs dicam, quæ diuinus Dauid) Psalm. 126. etiamſi alias ex ſororibus, eas tamen duas, quę ei aſſidebant, & fugæ fuerant ſociæ, latére non potuit. clàm enim adſpiciebant, quę ab ea fiebant, ità vt ipſę videntes, nõ viderentur: immò verò non ſolùm videbant, ſed etiam eam pro viribus ſtudebant imitari. Cùm autem tam parcè & non niſi neceſſitate compulſa aleretur, num fortaſsè ſomno aliter vtebatur, & ſic vim conſolabatur corporis, idq; multa laborans inedia & veluti concidens, ſuſtentabat & recreabat? Nequaquàm. Sed tam toleranter quidem ieiunabat, vt vel hoc ſolum ſufficeret ad diſſoluendũ robur corporis, etſi nihil eſſet aliud, quod eam affligeret. Mirabiles vigiliæ. Plùs autem vigilabat, quàm ieiunabat, & ſic carnem affligebat, tota manu ferens opem ſpiritui. Id verò ex hoc eſt euidens, quòd cùm ſe, vt ſolebat, dederet orationi, ſole iam occidente, non priùs quàm venirent ſorores ad cantanda matutina cantica, ſoluebat orationem: Nota matutina cãtica. ſed nonnunquàm deprehendebatur ab eis tollẽs manus. Aliquando autem cùm veſperè humi inclinâſſet genua, tota nox eam ſic tenebat iacentem & deflentem, & Deum vehementer orantem: & quod eſt omnium maximè admirandum, cùm illa ſic ſe in vita exerceret, tanta erat eius humilitas, vt nullus ex ijs, qui ſe gerunt improbiſſimè, poſſent ea, qua ipſa erat, eſſe moderatione. Eius humilitas.

Et vt alia omittam, quæ afferrent moleſtiam propter multitudinem, ea quidẽ certè, quę ſunt eius maximè propria & longè apertiſſima indicia, tradam pijs animis, nempe inſignem manſuetudinem, & quòd à nemine vnquàm viſa ſit irata: charitatẽ, quę ſorores ſummo complectebatur amore, & earum curam gerebat: Virtutes. inanis glorię magnum odium, indumentorũ, quę vel idiotę conueniret, vilitatẽ, & cui nullius æquari poſſet, frugalitatem. Veſtes. Tales enim erant egregię illius virginis veſtes, quales vel ex ijs, qui in foro mendicant, dedignatus eſſet aliquis videri geſtare: cordis ſummam tranquillitatẽ & ſerenitatem, quę ad profundum vſque adeo proceſſerat, & eam acceperat qualitatẽ, vt ex externo habitu eſſet euidens. Poſtremò id, quod erat pręferendum cęteris, quòd eſſet ſemper cogitabunda & attenta, & planè eiuſmodi, vt non gaudio diffunderetur. Ex quo hoc conſequebatur, vt nunquàm viderentur eius oculi inanes lachrymis: ſed ſemper parturirent aliquid, non ſecùs àc fontes, ex quibus aqua ſemper ſcaturit.

Dies feſtus B. Ephraim epiſcopi Mylaſſeñ. Porrò autẽ cùm ea eſſet è vita exceſſura, erat quidem dies feſtus beati Ephraim, non quem aluit Syria, ſed qui erat ciuitati notus & familiaris: qui, inquam, præclarè rexit ſedem Mylaſſenorum. Epiſcopus autem Paulus cum toto populo ciuitatis, ierat ad vicũ Leucen. Illic enim erat & templum, & diuini Ephraim erant ſacræ repoſitę reliquiæ, & feſtum celebrabatur ſplendidè. Illa verò, cùm ad ſe omnes ſorores accerſijſſet, his verbis apud eas cœpit vti, quę magnam habebat moderationem, & vnà cum moderatione coniunctum amorem in ſorores: Dominę meę, dicens, & ſorores, ego quidem magnã, quam meì geſſiſtis, curam rectè ſcio, & quemadmodùm cùm eſſem externa & errans,

meam

meam ſuſcepiſtis imbecillitatem,& intra veſtra viſçera poſueritis: meque benignè vobis effeciſtis familiarem. Sed nunc mihi vobis eſt opùs, valdè, inquam, eſt opùs, vt nec cùm receſſero, me mandetis obliuioni: ſed multò magìs amorē augeatis, & meî memoriam in veſtris ſanctis animis deſcriptam & impreſſam conſeruetis: & quando ad Deum accedetis, & ſanctas manus ad ipſum tolletis, meæ quoque humilis & abiectæ, & quid aliud, niſi veſtræ ancillæ? ſitis memores. Sic ego ero viua & immortalis, & poſt finem ſi vllus eſt ſenſus, valdè lætabor. Nunc enim quantùm poſſum videre, mihi finis imminet, & quædam premit moleſtia, & inexplicabilis metus cor meum agitat, nè ſint mihi impedimento multa mea peccata, & arceant ab ea, quæ ad Deum tendit, via: ſed inueniam ſacras veſtras preces bonas duces, & hanc mihi viam reddentes facilem & expeditam. Porrò autem illud quoquè meum non parùm conturbat animum, quòd & à Paulo abſum communi noſtro patre, qui precatus eſſet pro meo deceſſu, & effeciſſet, vt non bona ſpe defecta illuc proficiſcerer. Sed vos id ei cùm venerit dicite, & pro nobis vehementer orate, nè meî obliuiſcatur Hoſpitæ, quam ipſe conuenienter Chriſti dicto collegit, & in hanc viam deduxit. *Petit poſt mortē orari pro ſe.* *Matth. 25.*

Hæc cùm ea diceret, omnibus lachrymæ profluebant ex oculis, & dolore, qui dici non poteſt, earū cruciabatur animus, & graui mœrore affligebantur: & vtpotè communi & filiarum amantiſſima matre recedente, in orbem circunſiſtentes, deflebant orbitatem: multò autem magìs duas ancillas, quas & fugæ & vitæ, quæ in externa regione acta eſt, habuit ſocias, attigit motus animi. Cùm itaque multus, vt par eſt, fletus luctusque & tumultus eſſet excitatus, ei quoq; earum miſerenti calidæ decidebant lachrymæ. Cæterùm & ipſa citò ad ſe rediȷt, & illas eſt exhortata, vt relictis fletibus, ſeipſas componerent, & hoc potiùs conſiderarent, nè in fine ipſæ eſſent dignæ, quæ defleantur. Oportet enim, inquit, vos prudentes imitari virgines, & accendere lampades, & hoc curare, vt in veſtris vaſis accipiatis oleum. Porrò autem diuinorum quoq; verborum meminit, quòd non tardat Dominus. Veniet enim dies Domini ſicut fur. Cùm verò poſt admonitionem lugere magìs pergerent, & lecto hærerent valdè miſerabiliter, & nec minimùm quidem ab eo diſcedere ſuſtinerent, ipſa cùm & manus & oculos ad cælum ſuſtuliſſet, & oculorum lachrymis internam animi ſignificâſſet affectionem: Deus, inquit, qui in hodiernū vſque diem omnia mihi fuiſti benigniſſimè pater & mater & nutrix & patria, ſolum & iucundum mei hoſpitæ ſolatium, ipſe quoquè Domine dignare me manè ſuſcipere in ſupernam patriam, tuam ciuitatem Ieruſalem. Memento autem harum quoquè omnium, quæ mihi ſecundùm ſpiritum coniunctæ ſunt vt ſorores, & conſerua eas ſuperiores omnibus maligni dæmonis inſidȷs. Harum quoq; duarum mihi præcipuè conſeruarum memento tu, qui bonus es, & quomodò in hac, quæ eſt ad tempus, vita, & fugæ, & laborum, & aliorum, quæ in externa regione feruntur, malorum fuêre ſociç, & à me perpetuò manſêre inſeparabiles: ità vt nos quoquè illic ſimus inſeparabiles, & beata tua vita fruamur concede. *Matth 25.* *1. Theſſ. 5.* *Precatio eius ad Deum.*

Hæc cùm precata eſſet, rogauit ſorores, vt eam parùm dimitterent. Quod quidem cùm factum eſſet, & illç eſſent egreſſæ, è lecto deſcēdit Hoſpita, & venit ad oratorium. Deindè incluſa, cùm genu flexiſſet in terram, intensè orabat, duabus ancillis extrinſecùs eam contemplantibus. Cùm ea ergò diutiſſimè produceret orationem, vident repentè lætam & claram lucem domum circunfulſiſſe: & cùm ſuauem, qui dici non poteſt, ſenſiſſent odorem, cui nulla poſſunt conferri, quæ ſunt in terra, aromata, ſtatìm fores aperiunt: & cùm ſimul irruiſſent, (ô diuinam prouidentiam) inueniunt Hoſpitam feliciter obdormiȷſſe, & ad quem deſiderabat Chriſtum eſſe profectam hora ſexta diei ſabbati. Egreſſæ ergò cùm flentes & vociferantes ſorores conuocâſſent, eam circunſtabant, & omnes ſimul plangebant. Deus autem volens deſupèr oſtendere, cuiuſmodi lux celabatur in occaſu huius vitæ, maximo ſigno eam honorat poſt mortem. Cùm enim eam iam reliquiſſet anima meridie, eſſetque aër ſerenus, & ſol reſplenderet clariſſime, in cælo apparet veluti quçdam corona, quç ſtellis circulum circunſcribebat: in medio autem coronæ cernitur crux, quç ipſa quoq; erat ſtellis lucidis figurata. Cùm ergò miraculum ſic euaſiſſet manifeſtum omnibus, epiſcopus Paulus, qui in Leuce vico adhuc agebat, cùm hoc præter ſpem ſpectaculum ſuis acciperet oculis, diuino ſpiritu motus, ȷis qui congregati erant, dixit: Domina hoſpita dormiȷt, & hoc eſt eius ſignum coronæ & crucis. *Lux & odor cæliſtis ſentitur.* *Domino ſpiritū reddit.* *Nota miraculum.*

Poſtquàm autem ab eo fuit peractum ſacri myſterij miniſterium, magno ſtudio illinc recedit: vnà verò cum eo iuit reliquus quoq; populus. Deindè cùm ingreſſi eſſent ciuitatem, vident Epiſcopum nihil eſſe omninò falſum ſua prædictione, ſed eadem hora Hoſpitam à rebus mundanis verè fuiſſe externam, qua illud ſignum apparuit, & hic vir diuino ſpiritu afflatus, de eo eſt hæc locutus. Cum toto ergò populo concurrebant omnes viri & mulieres, cum magna vociferatione & admiratione dicentes: Gloria tibi Chriſte, gloria, qui noluiſti talem theſaurum latére in terra. Gloria tibi omniũ opifex, quòd paruam noſtram & in hodiernum vſque diem obſcuram ciuitatem, tam illuſtrem reddideris, & dediſti, vt poſſet de tali gloriari theſauro. Et ſic quidem omnes communiter, multò autem magìs multitudo mulierum, quæ ſimul quidem motæ & calore naturæ, & quòd eam, quæ erat eiuſdem ſexûs, viderent adeò admirabilem, non potentes ſe continere, magno impetu accedunt ad Pontificem: Nè nos, dicentes, celaueris laudem noſtræ ciuitatis, margaritam nè infoderis, hanc communiter deducamus: lucernam feramus publicè. Videant omnes non eſſe reijciendas fœminas, vt quæ non ſint infames. Videant cuius regis ſumus ancillæ. Videant gentiles, videant Iudæi, & vultus ſuos tegant præ pudore: cognoſcant quiſnam ſit ab eis crucifixus, & plangant. Atque ſic quidem fœminæ.

Illuſtrãtur vrbes ſanctorum reliquijs.

Epiſcopus autem cùm ad lectum acceſſiſſet, & cum quanta dici poteſt reuerentia ceruicem inclinâſſet, corpus adorauit. Quinetiam ſacerdotum reliquus chorus & vniuerſus clerus eundem iacenti exhibebant honorem. Sicque lectum ferentes, multis comitantibus lampadibus & ſuaueolentibus aromatibus, per mediam duxerunt ciuitatem. Illarum verò ſtellarum corona, & quę cum ea erat crux, cùm lectus quidem ferebatur, ipſa quoquè ſequebatur: cùm ſtabat autem, ſtans quoquè apertè cernebatur: & propemodùm lectum oſtendens, & loquens quòd illa ſit propter ipſum, & eo duce & ſtet, & moueatur. Fama verò miraculi citò peruenit ad exteros, omneſque protinùs id viſuri concurrebant: vt ciuitas eſſet propemodũ nimìs anguſta ciuitati. Cùm totam ergò illam noctem ſic vigilâſſent, (erat autem dies Dominicus) cernebant ſic quoquè multas fieri curationes. Quicunque enim vel morbo diuturno erat detentus, vel immedicabili aliqua affectione, non multis opùs habebat laboribus, non pecunijs, non tempore & mora: ſed ſatìs erat ſolummodò ad lectum accedere & tangere: eratque contactus protinùs liberatio à quolibet, quod premebat.

Adorauit, pro, veneratus eſt.

Res admirabilis.

Multi ægri curãtur tactu lecti eius.

Cùm autem iam dies illuxiſſet, & eſſet hora tertia, vbì peruenerunt ad locum, qui vocatur quidem Sycinium: ſitus verò eſt ad partem Auſtralem ciuitatis, quo quidem in loco mandârat Hoſpita vt ſepeliretur: eam ſepeliunt, vt quæ lege quidem mortis humì ſit condita, virtutis autem ratione vbiquè prædicetur. Cernebatur autem rursùs & circulus & crux facere ſimilia, nempe & ingredi cum lecto: & cùm ſtaret, conſiſtere: ſimul àc verò is fuit terra abſconſus, ipſe quoquè latuiſſe, & non apparuiſſe ampliùs. Cùm eam ergò ſic depoſuiſſent, & vt par erat vnxiſſent, lintea, quæ erant impoſita reliquijs, eiuſmodi eſſe duxerunt, vt pro eis depugnarent, Epiſcopus ſcilicet & ij qui aderant: & cùm velutì quandam hæreditatem ea inter ſe diuiſiſſent, à morbis & affectionibus & à quolibet alio, quod ęgrè eſſet, liberationem per illa ſe habere credebant, neque ſpe falſi fuêre. Quinetiam locus quoquè erat plenus curationum, cui obtigit, vt ſacrum eius corpus conderet, theſaurum qui exinaniri non poteſt & conſumi. Non multum interceſſit temporis, & fideles eius ancillæ, aut Dei potiùs gratæ ſeruæ, è vita excedunt, & ad pedes Dominę ſepeliuntur, ex veritate magìs oſtendi volentes, quàm ex eo, quod erat humilitatis legibus diſpenſatum: & vt per propinquitatem ſimul cerneretur amor & beneuolentia, & ſeruitus rursùs & ſubiectio per ordinem.

Lintea, reliquijs eius impoſita, ſanãt morbos.

Ex quibus cùm quæ primò erat mortua, de ſua fuga nihil aperuiſſet, quoniam ſecunda quoquè erat paulopòſt moritura, ſorores eam ſacramento quammaximè horrendo adiurantes, efficiunt vt nihil celet ex ijs, quæ facta fuerant, & ſtatìm omnia verè narrauit: Vndenàm venerit ſancta, & quibuſnam claris orta ſit parentibus, & quænam ei fuerit cauſa erroris & fugæ, nempe Dei amor inexpugnabilis, propter quem & maximos labores & immodicam ſuſtinuerunt afflictionem: & quodnam eſſet eius nomen proprium, nempe Euſebia, ità enim nominabatur à diuino baptiſmate. Impoſito autem nomine, maluit illa vocari Hoſpita, proptereà quòd à rebus mundanis eſſet planè hoſpes & aliena: & etiam vt magìs lateret, cui latére gratum erat.

Paucis verò pòſt diebus beatiſſimus quoquè Paulus emigrat glorioſè, qui fuit re vera bonus paſtor,ſuamque vitam poſt mortem comprobauit miraculis, & cum alijs eo quoquè diues eſt Mylaſſa ciuitas.Templum verò Andreæ Apoſtoli eius corpus tanquàm ſacrum ſuſcipit. Sunt verò nunc ij Mylaſſæ ornamentum,turres quæ rumpi nequeunt, theſauri ſine ſumptu, & bonorum omnium ſuppeditatores: In gloriam patris & filij & ſancti ſpiritûs, nunc & ſemper & in ſecula ſeculorum,Amen. *Nota de reliquijs.*

VITA S. PRAEIECTI, ARVERNORVM EPISCOPI ET MARTYRIS, ET SOCIORVM EIVS,

per F. Laurentium Surium reddita aliquot locis Paraphraſticôs.

BEATVS Præiectus claris apud Aruernos ortus natalibus, parentes habuit Gondolenum atq; Elidiam: & quidem cùm necdùm in lucem eſſet editus, cæleſti reuelatione indicatum eſt, quis quandoquè futurus eſſet. Cùm enim materno adhuc geſtaretur vtero,eiuſmodi viſio genitrici eius oblata eſt. Videre nãque ſibi viſa eſt infantem per ipſius latus egredi, vndæ, inſtàr ſanguinis rubentis, baptiſmate ablutum.Eam rem mater ad quẽdam Dei ſeruum retulit, à quo hoc tulit reſponſi, puerum ex ipſa naſciturum, magnum quandoquè in hoc ſeculo futurum, & cum palma martyrij ex hac vita deceſſurum. Deindè natus eſt puer ſanè elegans, & infantiæ annis præteritis, apud Iciodorenſes ſcholæ traditus eſt,vt literis in illa ætate tenera imbueretur.Nec decrat puero gratia cæleſtis,cuius beneficio præ cæteris condiſcipulis non cõtemnendos faciebat in literis progreſſus. Vt autem viderunt parentes eius & literis & cantandi peritia eum inſtructum, Geneſio archidiacono,qui poſteà factus eſt Aruernorum epiſcopus, eum commendârunt: qui cùm animaduerteret præclaro illum ingenio & ſpectata indole præditum, atque ſtudio accuratiori educatum, primò illius fidei tradidit pecuniam, vndè pauperes ſuſtentabantur. Poſteà verò maiori accedente eruditione,non rarò etiam ſuis eum volebat cõſultationibus intereſſe. Sed quia in aliena felicitate plerunquè liuidis dolent oculi, putantque improbi ipſis decedere, quicquid alijs accedit, Clerici quidam Præiecti proſperis ſucceſſibus miſerè diſcruciati, arte quadam id efficere conati ſunt, vt pudore afficeretur. Itaque cùm adhuc puer eſſet, Martinum cantorem incitant, vt eius cædendi quandam occaſionem captet. Iubet ille, vt puer cantum reddat, quem vix breui temporis ſpatio illum audierat prçcinentem.Sentiens autem probus & innocens puer ſtructas ſibi tendiculas, mentem refert ad Dominum Ieſum, diuinam illius implorat opem, ſimul etiam Iuliani martyris ſuffragia ambiens animo pio ac religioſo. Ibi tum ſancti ſpiritûs adſpirante gratia, ea facilitate cantum memoriter reddidit, vt eam canendi haud vulgarem peritiam non niſi diuinitùs illi puero præſtitam omnes perſpicuè intelligerent: ſicque factum eſt, vt inuidentia rei nouitate obſtupefacta, in admirationem verteretur. Sed hæc illius, nullo dubitante, ſunt dona & opera, qui armentarium ſycomoros vellicantem, prophetica gratia perfudit.

Ianvar. 25. — Viſio eius matri oblata. — Traditur ſcholæ. — Indè Geneſio Archidiacono. — Patitur æmulos. — Amos 7.

Porrò autem cùm bonis polleret moribus,ab eo, quem iam diximus, antiſtite Iciodorenſibus præfectus eſt. Itaque licebat videre eum caſtitatis ſtudio conſpicuum,charitate eximium, incumbentem precibus, ieiunijs deditum, ſcripturis lectitandis intentum. Ipſis autem ſanctæ Quadrageſimæ diebus hominum ſecularium declinabat commercia,& cum domeſticis fidei duntaxàt, victûs parſimoniæ, humilitati & eleemoſynarum largitati vacabat. Vt autem die quodam multi ad eum eleemoſynæ petendæ cauſa pauperes acceſſerunt, didicitque vir ſanctus ex miniſtro ſuo, non niſi duos nummos aureos ipſi ſupereſſe: ad ſe crumenam apportari iubet, Ieſumque intra ſe tacitis pulſans precibus, mox ſe ſenſit non fruſtrà illius benignitatem imploràſſe. Nam intra crumenam pauciſſimi illi nummi cçleſti benedictione vſqueadeò aucti ſunt, vt toti ad fores conſiſtenti pauperum cateruæ ſufficerent. Et quid mirum ad preces

Præiecti virtutes. — Miraculũ.

preces fidelis ſerui illum creâſſe in ſacculo pecuniam, qui ſua virtute extendit cælos, manumque aperit, & implet omne animal benedictione?

Pſal. 144. Aderant quandoque illi conuiuæ à carnibus abſtinentes. Ibi verò ille nonnihil cœpit eſſe anxius, quòd piſcem, quem illis apponeret, non haberet. Fortè autem accidit, vt aqua ad miniſterium deeſſet. Abijt puer cum ſitula ad fontē, & cùm hauriret aquā, præter omnem expectationem ſimul piſcem hauſiſſe ſe ſenſit. Eum verò adfert Præiecto, abundè hoſpitibus illis ſuffecturum. Erat hoc quoque illius munus, qui annis quadraginta populum Iſraëliticum manna cæli pauit in deſerto. Exo. 16.

Iam Paſchalis ſolennitas agebatur, & Præiectus Aruernos properat ad epiſcopum. Die autem quodam in ſuperiori domûs loco conuiuium inſtruxerat, cui etiam ab illo inuitati intererant multi laici & nobiles: è quibus tres nolebant veſci carnibus. Et quia ſemper grauis eſt prauis mentibus vita bonorum, cœperunt illos irridere viri ſeculares, probra etiam & conuicia iactare. Admonentur interim à ſancto viro, vt quos venerari potiùs deberent, eos deſinant indignis modis exagitare & carpere. Illis verò ſe nihil corrigentibus, ſubitò pauimentum cum irriſoribus deorſùm ruit, & ſolus Præiectus cum illis pœnitentibus ad menſam relictus eſt. Ità temeritas citò pœnas dedit, & pudefacti irriſores, ad ſuas domos abiêre.

Pœna irridentiū quorūdam abſtinentiam à carnibus.

Hoc ferè tempore Præiectus Diaconus ordinatus eſt: eratque cantûs egregiè peritus, ſapientia affluens, multa ſanctitate clarus & illuſtris, omnique prudentia ornatus. Et quia non poterat Eccleſiæ lucerna abſcondi ſub modio, poſita ſuper candelabrum, ſuæ lucis radios præclarè diffudit. Nam certamina egregiorū martyrū Caſſij, Victorini, Antoliani, & Auſtremonij, cæterorumque ſanctorū, qui apud Aruernorum vrbem, vt ſuam in Chriſtum fidem & amorem teſtarentur, ſanguinem ſuum libentibus animis profuderunt, luculento conſcripſit ſtylo. Oſtendit ſanè optâſſe ſe participem fieri calicis illius, quem ipſi biberant, qui tam accuratè illorum res geſtas ſcripto voluit comprehendere.

Eius quędā ſcripta.

Aliquanto deindè euoluto tempore, Felix, qui tum Aruenorū erat Epiſcopus, Candidinenſis cœnobij præfecturam Præiecto demandauit. Ibì vir ſanctus non negligenter attentus fuit ad diſciplinam monaſticam, & tam animarum lucra, quàm ædificiorum ſtructuras in melius prouehendas curauit. Erat verò paries domûs cuiuſdam quadraginta pedum altitudine: qui cùm inſtauratione haberet opùs, vir Dei res neceſſarias parauit, artificesque conduxit: qui cùm iam in machina ſtarent, repentè ab ipſis fundamentis vetus ille paries collabitur, vnumque ex operarijs ità ſua mole oppreſſit, vt inter rudera nuſquàm illius quicquam conſpiceretur. Ea res virum Dei valdè anxium habuit. Itaque coram Chriſto magnam lachrymarum effudit vim: deindè iubet amoueri lapidum congeriem, vt poſſet vel quaſſatum cadauer tradere ſepulturæ. Eccè autem diſiectis lapidibus & ruderibus, homo ille adeò inuentus eſt ſanus, & incolumis, acſi procùl ab illa parietis ruina abfuiſſet. Sed id miraculi ſatìs ſuperq; declarabat Præiecti virtutem, & quàm grata eſſent Deo eius opera.

Præficitur monaſterio Candidinenſi.

Præclarum miraculū.

Porrò Felice Pontifice vita functo, cùm maxima pars Cleri populique in Pręiectum propenſis eſſet animis, cuperentque illum habere antiſtitem, Archidiaconus eius ciuitatis Giroaldus, mala cupiditate incenſus, contempto clero, laicorum quorundā vſus conſilio, ad cathedram illam largitione ſibi aditum parauit: ſed non niſi diebus quadraginta tam malè parta perfruitus dignitate, vitam vnà cum cathedra perdidit. Poteſt hoc exemplum deterrere eos, qui per fas & nefas ad honores & dignitates adſpirant. Rurſùs igitur Aruerni de eligēdo præſule tractant, virumque inclytum & ſenatorij ordinis Geneſium paſtorem ſibi depoſcunt. At ille non minùs prudens animo, quàm opibus potens, noluit temerè eum honoris gradum appetere, ſed coràm omnibus illo ſe indignum ingenuè confeſſus eſt: hortatur autem ciues, vt Præiectum ſibi à rege Pontificem petant. Ità ille ſapienter à ſuis humeris eam ſarcinam auertit. Populo verò eius conſilijs obtemperante, omniumque fauore in Præiectum propendente, immò verò Spiritu ſancto moderante & agente, communibus ſuffragijs Præiectus electus eſt, accedente etiam regis conſenſu & decreto. Cumque in eo officio & functione ſublimi, poſtquàm conſecratus erat, angelica fulgeret conuerſatione, gratias agebat DEO plebs deuota, quòd talem haberet eccleſia ſacerdotem. Erat enim multiplex in illo gratia, magna morum ſuauitas, vultus hilaris, illuſtres oculi, ſermo blandus,

Geneſius renuit pontificatum.

Creatur epiſcopus Pręiectus.

blandus, virginea corporis integritas, forma præclara, cutis candida, ſtatura elegans, & omnium bonorum multa congeries. Quendam autem virum religioſum, Euodium nomine, ſibi adſciuit ſocium, cuius opera multorum animos ſacris cõcionibus ad appetenda cæleſtia inflammauit.

Cœpit intereà vir Dei Præiectus illum, quem ſuprà diximus, Geneſium adhortari, quandoquidem nullas haberet proles, vt Eccleſiam Dei ſibi filiorum loco adoptaret. Ceſſit tandèm vir nobilis benè monenti, atque in ipſius oppidi ſuburbio monaſterium conſtruxit, in quo ex monaſticæ regulæ præſcripto ſacræ virgines Deo ſeruirent: reliquas verò ampliſſimas facultates ſuas poſt obitum diuerſis eſt eccleſijs elargitus. Videbas tum, beatiſſime Præiecte, camelum tranſire per foramen acûs, & hominem locupletẽ propemodùm vim cælo inferre, & violentia quadã illud rapere. Exoneratur diues propter eum, qui tulit peccata mundi, gazarum & prædiorum ſarcinis, & per te alterum nobis Zachæum repræſentat: immò fortaſsis etiam illo non paulò exiſtit ſublimior factis, multa laude & prædicatione dignis. Ille vidit quidem Chriſtum oculis carnis, quem tua doctrina & huius & aliorum oculis interioribus viſendum exhibuit. Ille munus obtulit Chriſto, quem coràm intuebatur: Geneſius verò & ſi eum per fidẽ nouerat, per te tamen & timere & amare eum meliùs ſpiritu didicit, eumque rerum ſuarum hæredem ex aſſe inſtituit.

Geneſius ſuas facultates largitur eccleſijs. — *Luc. 19.*

Aedificauit etiam vir Dei aliud virginum cœnobium in Aruernorum territorio: nam anteà quidem in ea regione nulla fuerant virginum monaſteria conſtituta. Noſocomium quoquè è ſuis facultatibus condidit: medicos egregios illi adhibuit, voluitque viginti morbidos homines illic ſemper foueri, quibus ſanitati redditis, totidèm æquè morbis affecti ſuccederent, quibus curandis medicorum opera inſeruiret: ſed ad alia veniamus.

Illa ætate, qua in Chriſti cultores tyrannorum crudelitas graſſata eſt, integram legionem virorum fidelium vnà cum coniugibus ac liberis cruentus carnifex extinxit. Horum ſacras reliquias vir Domini Præiectus per certa loca voluït transferre: ſed temporum perturbatione & propinqua morte, quam impij homines illi erant illaturi, præpeditus, quod cœperat, perfectè exequi nõ potuit, ſed partìm etiam ſuo ſucceſſori exequendum reliquit. Porrò cùm vnius ex his martyribus corpus transferre cuperet, ſolito more nocturnis celebratis vigilijs, raſtro humum fodere cœpit. Superuenit autem pauper quidam, qui iam annis quindecim aduerſa laborabat valetudine, meritiſque ſanctorum integra ſe ſenſit ſanitate donatum. Credimus autem hac in virtute etiam S. Præiectum partem quandam obtinere, & quia martyres venerans, eorum ſemper optabat fieri particeps, cum illis per Dominum huius quoquè miraculi habere conſortium. Neque id immeritò, quandoquidem etiam in fundendo ſanguine illis ſociandus erat.

Transferre vult ſanctorum reliquias.

Aderat Paſchæ ſolennis dies, & quidam ex miniſtris vas argenteum ſuffuratus eſt, quod eius fidei creditum erat. Id vbì ad viri Dei notitiam perductum eſt, lateretq; huius ſceleris author, nocte proxima in preces incubuit, moxque illi diuinitùs & furtum & fur indicatur. Manè verò cùm inquireretur in miniſtros, & ſinguli à ſe eius admiſſi facinoris ſuſpicionem amolirentur, vir Domini ad locum cælitùs ipſi monſtratum quoſdam miſit, repertumque argentum eſt. Itaque furem illum cum multa manſuetudine clemẽter caſtigauit, nè ſimilia deincèps attentare auſus eſſet. Ità ergò vir ſanctus in pectore ſuo diſcretionis & patientię virtutem ſeruans, & prodendo vitium, ſanauit reũ: & illi parcendo, à miſericordiæ legibus non receſſit. Habes hic eiuſdem ſpiritûs manifeſtum argumentum, qui olìm Eliſeo oſtẽdit auari diſcipuli audax & improbum facinus, tametſi corpore procùl ab illo abeſſet.

Paſchæ ſolennitas. — *4. Reg. 5.*

Inciderat quandoquè negocium, cuius cauſa adeundus eſſet viro Dei Childericus rex. In ipſo autem itinere peruenit ad locum, qui Claroangus dicitur, in Morago, vbì milites Chriſti ſtudio beatæ paupertatis monaſticam degebant vitam: à quibus cùm eſſet hilariter acceptus, patrem monaſterij Amarinum inuenit febre vexatum acerrimè, ità vt nec pedibus ingredi, nec quicquam alimenti præter ſolam aquam poſſet admittere. Ibì vir Dei ad ſolita ſe recepit arma pietatis, crucisque ſignum in ægrotum edens, mox pulſa febre, incolumem illum reddidit. Surrexit itaque Amarinus lætus, & noctem inſequentem pſalmis & hymnis exegerunt. Deindè vbì ad palatium regis

Iſte Childericus 2. regnauitq; circa annũ Domini 666.

regis Præiectus peruenit, clementer ab illo ſuſceptus eſt, & ab eius optimatibus ſummo honore & veneratione affectus: impetrauitque à rege quæcunque petijt & voluit. Poſteà verò regi & reginæ, dignæ Chriſti famulæ *Blitildi, itemque regni proceribus valedicens, ad Aruernos redire maturauit.

* aliàs Bechildi.

Audiens autem vir Domini Amarinus, cuius paulò antè meminimus, pontificem Præiectum ad ſua incolumem reuertiſſe, ad illum inuitante charitate Aruernos profectus eſt. Fuit hoc quodam diuinæ prouidentiæ conſilio ità diſpenſatum, vt qui magno inter ſe amore deuincti, magna erant beneuolentia coniuncti, pariter etiam martyrij coronam perciperent. Cùm autem aliquanto tempore ſanctè & religiosè inter ſe conuerſati eſſent, malignus dæmon antiquæ inuidiæ ſtimulis percitus, ſuos miniſtros in eos concitat. In ijs erat vir quidam primarius Agritius nomine, qui ſuis perſuaſionibus Aruernorum proceres in ſanctorum virorum necem inflammauit. Erant autem pariter Præiectus & Amarinus in loco quodam, quem Volonicum appellant. Ibì in eos ſimul irruunt homines nefarij cum multo fremitu & clãgore tubarũ. Cumq; id audire cœpiſſent viri Dei, in terram proſtrati, ad excipiendam mortem æquis animis ſeſe præparârunt: at miniſtri eorum repentino timore perterriti, quotquot euadere potuerunt, fugæ præſidia captârunt: demptis duobus ſolìs, qui ſancto Præiecto conſtanter adhæſerunt. Et alij quidem omnes, quos illa perditorum hominum fæx inuenit, ab illis nudi dimiſſi ſunt: porrò Amarinus foràs volebat egredi, & oratione illorũ lenire furorem. Id vbì ſenſit vir Domini Præiectus, eum compeſcuit, dicens: Noli, pater chariſſime, præparatam differre coronam: quam ſi modò nõ obtinueris, nunquàm fortaſsìs poſteà conſequêris. His auditis, ille mutata ſententia ſubſtitit, & duobus ſicarijs intrò ingredientibus, primus ab eis interfectus eſt. Et illi quidem ſanguinarij homines ſe Præiectum trucidâſſe putabant, iamque rursùs ad ſuos ſocios volebant egredi: at ſanctus Præiectus ex loco illo, vbì orationi incumbebat, his vocibus eos compellat: Eccè hic eſt, quem quæritis: facite, quod optatis.

Amarinus necatur.

Tum verò vnus ex illis, natione Saxo, Radebertus nomine, ſanctum virum gladio percuſſit in pectore. At ille roſea ſui ſanguinis vnda perfuſus, Dominũ attentiùs precabatur: Nè ſtatuas eis, inquiens, Domine hoc peccatum, quia neſciunt quid faciũt: præclarè ſanè in illo ſupremo vitæ articulo illum imitatus, qui pro ſuis lapidatoribus Chriſtum orauit: cuius ſanè paſſionis, atque in ipſa morte eximiæ charitatis tũc egregiè memor erat, non dubitans ilicò cælum ſibi patefactum iri, ſi beatiſſimo protomartyri Stephano ſe poſſet conformare. O inſignem patiẽtiæ & fortitudinis virtutem, quæ ſanctorum animis multam in Chriſto parit lætitiam & iucunditatem. Currebat mente beatus martyr & pontifex noſter per florigeros ſacri Euangelij cãpos, quando corpus & animam pro vita, quæ Chriſtus eſt, tradebat. Eo autem ſic, vt diximus, orãte, cruentus latro gladium in caput eius vibrans, cerebrum excuſſit. Ità illa ſancta anima, corporeis iam expedita vinculis, Chriſto remunerante, inter ſanctorum angelorum agmina lęta migrauit ad cælos, cum beatis martyribus feliciſſimè coronata. Impleta eſt eius matris viſio, cuius in ipſo hiſtorię initio fecimus mentionem.

Præiectus in pectore ſauciatur. Act. 7.

Cerebrum ei cum vita excutitur.

Haud procùl aberant, cùm hæc cędes fieret, ſenatores duo, Bodo & Placidus, qui in ſancti viri necem conſenſerant. Ij deimprouisò tres vident micare ſtellas ſupra domũ illam, in qua ſanctorum corpora iacebant, è quibus vna cęteras claritate anteibat. Animaduertentes autem illi, Dei benignitate id eis videre donatum eſſe, tum ad ſanctorũ declarandam gloriam, tum ad ipſorum tanto ſcelere obſtricta pectora ad pœnitẽtiam excitanda, magno correpti timore & terrore, dolere cœperunt, quòd in tam nefarium facinus conſenſiſſent. Satellites autem illi, qui ſanctos viros peremerant, eorum corpora inhumata reliquerunt. Porrò ſceleſtus ille Radebertus, qui ſanctum Epiſcopum trucidauit, viuens à vermibus conſumptus eſt, indignamque vitam digna morte finiuit. Aduenerunt autem paulò pòſt multi presbyteri, ſanctorumque corpora auferentes, ſummo cum honore & ingenti ſtudio tumulârunt: putà ſanctum Pręiectum Epiſcopum, Amarinum Abbatem, & vnum ex miniſtris Præiecti Elidium. Vt verò oſtenderet Deus, quàm precioſa in ipſius conſpectu fuerit mors ſanctorum eius, ad illorum ſacras reliquias permulta ſunt edita miracula. Cæcis amiſſa reddebantur lumina, claudorum reformabantur greſſus, contractis redibat membrorum vſus, leproſi fœdiſſimam ſcabiem cum natiuo corporum colore ſe commutâſſe gaudebant, captiuorum ſoluc-

Tres ſtellæ viſuntur.

Radebertũ vermes cõſumunt.

Miracula ad ſanctorũ reliquias.

ſoluebantur vincula, fugabantur ab obſeſſis corporibus ſpiritus immundi. Quod vbi ad notitiam Auiti Epiſcopi peruenit, in eo loco, vbi ſancti erant perempti, monaſterium extruxit, templum ædificauit, eique monaſterio Godonem pręfecit Abbatem.

In eo loco, qui Riomaus dicitur, quidam acerrima febre cruciabatur. Is ergò votũ fecit, ſi ſanctorum ope & interceſſione ab eo morbo liberaretur, de ſua ſubſtantiola ſuis ſe humeris ad iam dictam eccleſiam munus apportaturum. Vbi ergò habuit meliuſculè, & quod vouerat, etiam complere vellet, præ difficultate ferendi oneris ad montis radicem laſſus ſubſtitit: cumque anxius timere cœpiſſet, nè fortè mendax inueniretur, quoſdam conſpicatur aduentare pauperes, quibus impartiebatur vinum, quod in vaſculo ferebat: ſicque reſumptis viribus, ad ſanctorum martyrum limina properauit, ingrediensque intrò, vaſculum iam inane ad templi fores depoſuit. Rursùs autẽ è templo egreſſus, Chriſti operante gratia, vas illud vino plenum inuenit. Itaque per merita ſanctorum martyrum triplex hîc miraculum Chriſtus effecit: Redditæ ſunt vires languido, pauperum turba refecta eſt, vinumque ex voto reddendum, & auctum & ſuſceptum eſt ab illo.

Quidam ex illis, qui authores fuerant necis ſanctorum, Vrſio nomine, venationis cauſa egreſſus, de equo corruit, fractoque brachio dextero, etiam cætera membra ſibi ſenſit debilitata. Adhibebantur medici, immò & incantatores: ſed eorum omnis opera fruſtrà inſumpta eſt. Redijt ergò ille ad ſe, & ſuum facinus agnoſcens, communicato cum vxore conſilio, mittit eam ad ſancti Præiecti ſepulcrum, vt ipſi veniam precaretur, & de oleo, vndè illic lampas perpetuò ardet, quippiam reportaret, vt debilia membra illo perungerentur. Quæ cùm ità ordine completa eſſent, dicto citiùs membra ſunt priſtino reſtituta vigori. Id ille vt vidit, vas argenteum põdere librarum decem miſit ad ornamentum loci illius. Poſtquàm autem iſthuc ad alios quoquè perlatum eſt, qui eius ſceleris erant participes, ad pœnitentię remedia confugerunt, atque aurum & argentum benè multum ad ſanctorum martyrum ſepulcra tranſmiſêre. *Vltio diuina in Vrſionem.* *Sanatur perunctus oleo lampadis S. Præiecti.*

Erat in Aruernorum regione locus quidam, quem antiquitùs Verſetonem appellârunt. Ibì diuina maieſtas non paucas dignata eſt virtutes edere, idque ad lectulum illum, in quo ſolitus erat vir Dei Præiectus ſe ad capiendum ſomnum reponere. Acceſſit autem ad eum locum etiam Vrſio antè dictus, præcepitque miniſtro, vt aliquantulum olei in lampadem eccleſiæ infunderet. Totius olei pondus duas libras non excedebat. Páret verò miniſter, adfert vaſculum cum oleo: & ecce Domino benedicente in tantam vbertatem excreuit oleum, vt non modò omnibus templi eius lampadibus implendis ſufficeret, ſed etiam apportatum ſit ad alteram baſilicam, quam Vrſio in S. Præiecti honorem conſtruxerat, & triginta Lampades indè cõpletæ ſint. At nec ſic oleum exhauſtum eſt, ſed ex eo, quod ſupererat, ad alia quoquè ſanctorum loca tranſmiſſum eſt, abundeque ſuffecit. Hæc quidem ex prioribus S. Præiecti miraculis excerpta, hîc commemorâſſe ſufficiat, vt nec prolixitas faſtidioſo lectori nauſeam pariat, & ad laudandum Chriſtum in ſancto martyre incitetur deuotio populorum. Ipſum autem CHRISTVM Dominum oro, (ità ferè loquitur author huius hiſtoriæ) vt mihi det veniam, quòd multa præterij, dum tenui ſenſu vix pauca annotaui. Perſeuerat autem hodieque oſtenſa per martyrem virtus altiſſimi, nec in ſola Aruernorum ditione, ſed etiam vbicunquè illius ſacræ aſſeruantur reliquiæ, multiuaria præſtantur beneficia petentibus, Chriſti operante virtute, cui cum patre & ſancto ſpiritu eſt honor & gloria in ſecula ſeculorum, Amen. *Miracula ad lectulũ eius.* *Oleum mirè augetur.*

VITA S. POPPONIS ABBATIS STABVLENSIS, SCRIPTA AB EVERHELMO ABBATE ALTIMONTENSI.

De hoc S. Poppone vide præclarum teſtimonium Abbatis Spanheimenſis in Chronico Hirſaugienſis monaſterij, itémque lib. 3. de Viris illuſtribus ordinis S. Benedicti: quibus locis ait eius feſtum agi 8. Calendas Februarij. Sunt tamen alij, qui putent eum necdùm relatum in Sanctos. Stylum aliquot locis modicè correxit F. Laurentius Surius.

PROLOGVS AVTHORIS.

Maioribus præſtanda obedientia.

APOSTOLICIS, atque etiam monaſticis ſanctionibus omnibus iam ſeculis fama & celebritate ſua promulgatis, conſtat, quòd nemo ſuorum præcepta Maiorum vel tacito murmurantis animi nutu neglectui habere debeat: ſed mox ad iubentis imperium, pronæ mentis intuitu parére: & licèt cum detrimento ſui pudoris ſit, eum tamen ad iniuncta ſibi, obedientiæ bonum debere. Talis ergò ſanctionis occaſione & ego conuentus, immò eorum, quæ monaſticæ profeſſionis ſunt, nomine non merito contentus, qui vobis, mi venerabilis pater Euerhelme, iubenti parére ex obedientiæ debito habueram, multò magìs vobis petenti ex charitatis debito annuere debueram. Iuſſionem certè, qua plurimùm in me poteſtis, & cui ego, vt veſtræ ſeruus ſanctitatis, obtemperare debui, excluſiſtis, meæq; exiguitati petitionem pro imperio miſiſtis, & vt beati viri Popponis geſta, noſtris diebus iuſtitia & fide latè diuulgati, ſcriberem humiliter coëgiſtis. Et quomodò veſtram humilitatem, qua in me, vt prædictum eſt, pro iuſſione vſus fuiſtis, laudabo, inſcitiamq́ue meam pro negocio, tam humiliter iniuncto mihi à vobis, excuſabo? In vtramlibet quippe partem primis agendi conatibus deficio: quia neque vos humilitatis nomine laudare ſufficio: neque me quomodò pro fragilitate mea in iniuncto mihi opere excuſare poſſim, inuenio. Seruato tamen propenſiùs æquitatis tenore, ſic ratio vtrinq; mediè temperata procedat, vt nec vobis quicquam à me, quod abſit, denegetur, neque tamen ruinam in tam arduo ac difficili opere fragilitas mea patiatur: hocq́ue fiat labore, de quo dicitur, Labor improbus omnia vincit: & voluntate bona, qua Deo nihil vnquàm ditius offerri contigit. Per has etenim geminas res, laborem videlicet & voluntatem bonam, omnia volenti & currenti fiunt facilia, quæcunque ex immanitate ſuî videntur difficilia. Sed quia, vt ſcriptum eſt, Neque volentis aut currentis, ſed Dei eſt miſerentis: voluntati ac curſui meo Dei miſeratio ex veſtris precibus admiſceatur: vt qui dat verbum euangelizantibus virtute multa, det nobis etiam verbum in virtute ſua, ad beati patris Popponis virtutes enarrandas. Proindè hęc lecturis ſummoperè dicendum, nè cum ſcriptis apocryphis libellum hunc æſtiment relinquendum: ſed verè, licèt nouum, fidedignis authenticiſque ſcriptis interſerendum, cùm penè nihil in eo ſit, quod non experientia fidelium, Deo in tanto viro operante, viſu didicerit, atque exindè eorum, quæ viderant, fidem nobis præſtiterint.

Labor & bona volũtas.

Rom. 9.

Pſal. 67.

VITA

CAPVT I.

BEATVS Poppo in diebus noſtris Deo & ſeculis in omni virtute commendatiſſimus, atque vt alter Nathanaël, verè Iſraëlita & ſine dolo probatiſſimus, Liſtrogaugij partibus ab Chriſtianis & ingenuis parentibus editus eſt hanc temporalem in lucem, ex infuſione ſancti ſpiritûs in ipſis crepundijs iam factus iucundus. Natus eſt verò Tizekino patre atque Adalunif illuſtriſſima matre, ſeptimo conceptionis ſuæ menſe, præter ſolita naſcentium tempora, potitus hac luce. Vndè etiam pro vita eiuſdem pueri parentes ipſius diffidentiæ cogitationibus agitantur, ac tam intempeſtiuæ & fragili infantiæ timentes ſolicitantur, præſertìm cùm ab ipſis, vt primogenitus, tenerè diligeretur, & obtinendi eius ſimilem, ſi illum amiſiſſent, vix aliqua ſpes haberetur. Venit proindè ex conſilio, vt credo, altiſſimi in mentem cuidam matronæ, eiuſdem videlicet pueri auiæ, vt in lana ſuauiſſima ſagaci tandiù foueretur induſtria, quoadusquè teneræ infantiæ prima valuiſſet ponere veſtigia. Factumque eſt, vt idem puſio intempeſtiui ortûs periculum euaderet, parentibusq; ſuis gaudium & exultatio fieret. Contigit intereà patrem eius, viribus & audacia nulli commilitonum ſuorum ſecundum, in bello Haſbanienſi occubuiſſe, eundemque ſeptimana natiuitatis ſuæ quinta pupillum cum vidua matre ſolatio ſuo deſtituiſſe. Et quanquàm maturiùs quàm oportuit paterna amitteret ſolatia, diuina tamen non eſt fraudatus clementia, vt verè, ſi valuiſſet & nôſſet, cantico illo humiliter gloriari haberet, quo dicitur: Pater meus dereliquit me, Dominus autem aſſumpſit me. Genitrici verò eius, in teſtimonium veræ caſtitatis, perſeuerantia, vt euangelicæ illi Annæ, laudabilis placuit viduitatis: quæ qualiter laudabilibus ex geſtis odorem virtutum ſibi adſciuerit, in ſequentibus lector animaduertere poterit, vbi nos ſuo in loco pauca, quæ de ipſa facta ſunt, differre nouerit. Ad vitam autem beati viri, quem res nunc obtulit, reſpectum habeamus, & quæ de ipſo ſunt, ordine proſequente videamus. Hic nanque ex temporum ſucceſſibus, adoleſcentiæ paulatìm creſcens proceſſibus, inaniter ſtuduit curis ſecularibus armari, tum in eis cum cęteris commilitonibus ſuis appętitu vanę glorię verſari. In quibus dum ad tempus, vt ſeſe res militaris tunc habuit, plurimū ingenio & audacia valeret, poſtremò tamen periculum & præcipitium pluribus indè detrimento fore videret, eum quem in ingreſſu mundi poſuerat, retrahere pedem voluït, ſed militaris negocij occaſione prohibēte, non omninò, quod conatus eſt, valuit. Fecit tamē pro voti ſui ſatisfactione quod potuit, atque à rapinis importunis opportunè reſipuit, tandemq; à deſiderio acquiſitionis nō iuſtæ, illo diuinitùs in ſe exhauſto, abſtinuit. Qui ꝓceſſu tēporis ſemper in dies ſe melior fiens, conſenſuque virtutis ac piæ induſtriæ proficiens, licèt adhuc intonſus ſub laicali habitu atque militari tyronem ſe oſtenderet, & ſub Theodorico, tunc temporis viro illuſtriſſimo, militiæ arma prętenderet: ſub cingulo tamen militiæ armaturam ſacerdotalis religionis induebat, monachaliſque deuotionis inſignia opere exhibebat: vt per omnia futuram ſpeciem paſtoris ſuis pręſignare in geſtis crederetur, ſacerdosq; in templo Domini iam futurus prępararetur. Eccleſiarum verò Dei limina ſolicitis precum ſuarum frequentabat acceſſibus, & diuinarum ſcripturarum pabula in ſecretis ſuæ mentis ruminabat receſſibus: illud nimirùm præcauens, nè ſemen verbi Dei in agro cordis vitiorum ſpinis ſuffocaretur, ſed fructu centuplicato in patientia augmentaretur.

IANVAR. 25. — Ioan. 1. — Eius parentes. — Naſcitur menſe ſeptimo à conceptu. — Pater eius moritur. — Pſal. 26. — Luc. 2. — Dat ſe militiæ. — In ipſa militia monaſticam præ ſe fert deuotionem. — Matt. 13.

CAPVT II.

CONtigit etiam eum tyrocinij ſui diebus, ex inſpiratione diuina excitatū, Dominici ſepulcri loca cum pij teſtimonij viris Rotberto & Lauſo ire viſitatum: qui pari conſenſu ſibi in idipſum reſpondebant: iter, quod Hieroſolymam reſpicit, Deo ducente, conficiebant. Illis nanque diebus, quia humana cum confuſione ſceleris ſui promiſcua nihil penſi aut moderationis habebant, atque homines peccatis exigentibus offendiculum iræ Dei ſibi præ oculis ponebant, ſumma paganorum violentia & infeſtatio viam eandem claudebant: neu quis Dominicum

Adit ſepulcrū Domini periculoſiſſimo tempore.

Eſa. 33. adiret ſepulcrum, vi qua poterant, arcebant: & ſecundùm illud Eſaianum, diſſipatæ ſunt viæ, ceſſauit tranſiens per ſemitam. Hic tamen cum præſcriptis viris eandem viam aggredi, & non præter ſpem martyrij labores & pericula vitæ ſuæ auſus eſt ingredi. Sed quantis tam ipſe, quàm qui ſecum itineris ſocij erant, periculis penè vſque ad interneccionem ſubiacuerint, qualiterque multimodæ plagę, naufragia, paganorum etiam contumeliæ modum in ipſis exceſſerint, explicare quis poterit? Sed patiētia, quę Iob in multis periclitatum ſuſtinuit, his conſtantiæ robur fideique murum inexpugnabilem circunpoſuit, vt etiam non condignas crederent paſſiones huius temporis ad ſuperuenturam gloriam in ipſis reuelandam. Deo tamen ducente, eademque patientia indiſſociabiliter à dextris & à ſiniſtris comitante, loca itineris, quæ Dominicum ſepulcrum reſpiciebant, cum gaudio non modico, vt prædictum eſt, conficiebant. Vbi voti ſui poſt deſideria inexplebilia compotes effecti, optionisque ſuæ ſatietate preces vel ſuſpiria fundendo contenti, paſchalis, immò cæleſtis iubaris lumine, ad idem Dominicum ſepulcrum quotannis deſcendente, iucundantur, atque amore ſeu ſtupore in ipſo infatigabiliter excitantur, atque eis ſecundùm illud ſapientis, non Hieroſolymis fuiſſe, ſed Hieroſolymis benè vixiſſe laudabile fuit. Intereà beatus Poppo quibuſdam de ſepulcro Domini ſumptis reliquijs, itinere, quo venerat, cum ſæpè memoratis repedabat viris, & ad locum Hagioſpater dictum, quem nos, Ad Sanctos Patres, dicere poſſumus, peruenit, vbi perſecutionis tempore ſancti à perſequentium ſe facie declinauerant, & in cauernis petrarum & ſpeluncis montium ſeceſſerant, occultoque Dei iudicio agente, iiſdem corporum ſuorum geſtibus, eademque in carne, qua tunc temporis fuerant, immobiles vſque in præſens cernuntur à prætereuntibus. Qui beato viro ſuique itineris comitibus tam ſpectaculo quàm reuerentia ſatìs habiti, orationibusque ipſorum, vt ſibi miſererentur, humiliter ſunt admoniti. Ex quorum reliquijs cum fide non modica prędictus vir Dei Poppo portionem aliquam ſibi tulit, eamq; interìm ſecum & cum viris ſuprà memoratis Rotberto Lauſoq; domum retulit, atq; in oratorio ſanctæ Mariæ, in villa Dunſa ſito, perpetuò ſeruandam condonauit. Prædictus autem Rotbertus in cœnobio, Vvaſloy ſeu Beloacus vocitato, monaſticę conuerſationis habitum ſumpſit ſub venerando abbate Richardo, omnibus penè ſeculis iuſtitiæ & probitatis ſuæ nomine iam celebrato. Sed & Lauſus verè ſub laicali habitu monachum ſe prætendebat, ſubque eodem propoſito æuum ſuum ſine tonſura clericali, ſed non præter vitam clericalem, conficiebat, atque Gandaui in Eccleſia ſancti Iohannis, quam ipſe conſtruxerat, locum ſibi funereæ quietis delegerat. Et vt interìm ſuper his, quorum vitam ſola Dei ſcientia meliùs colligit, taceamus, ad beati viri Popponis, quam ſcribere cœpimus, ſtylo proſequente redeamus.

Rom. 8. (margin) — Hieronymus Epiſt. 13. (margin) — Lauſus extruxit eccleſiam S. Iohānis Gandaui. (margin)

CAPVT III.

POST prolixæ peregrinationis laborem non multum temporis interceſſerat, cùm eccè ei diuina gratia, vt ſecundò peregrinaretur, atque vt limina Apoſtolorum Petri & Pauli, tam animi quàm corporis inuiſeret præſentia, inſpirauit. Qua inſpiratione multo animęquior factus, effectumque deſiderij ſui, quod dilatione creuerat, tandèm nactus, cum Theodorico nobiliſſimo, ſub quo eum militâſſe iam ſuprà ſcripſimus, viam eſt aggreſſus, atque ad limina Apoſtolorum Petri & Pauli, diù multumque deſiderata, peruectus. Vbi & voti ſui ſatietatem, quæ faſtidium non nouerat, adeptus, & ijs, ad quę venerat, ritè peractis, redijt. Contigit intereà, vt occaſione diuertendi ad ſanctum Theodoricum tunc applicaret, isque, quem antè diximus, Theodoricus vir nobiliſſimus, ſub quo militię ſe dederat, languore in dies creſcente, deficeret, cui etiam de vita iam periclitanti phreneſis, prout temporis acceſſus habuit, acceſſerat. Quem beatus vir Poppo per aliquot dies apud eiuſdem loci fratres detinuit, atque ipſum non ſanæ mentis incommodo liberari obtinuit, hocque orationibus ſuis, ſanctique meritis Theodorici concurrentibus meruit. Memoratus verò Theodoricus pro indulta ſibi ſanæ mentis, qua diù caruerat, ſoſpitate, in magnas gratiarum laudes ſubita prorupit hilaritate, filiumque vicino temporis articulo, Deo donante, ſibi naſciturum, Deo ſanctoque Theodorico ſe è veſtigio vouit daturum. Quod & contigit re ipſa poſtmodùm ità fieri. Nam filium, quem diuina annuente prouidentia acceperat, ſancto Theodorico ſibique cognominem fecit, eumque vbi vouit, donatione ſolenniter facta reddidit. Poſtquàm verò beatus Poppo, vt in ſequentibus

Inuiſit limina SS. Apoſtolorum. (margin)

bus luce clariùs conſtabit, abbas in cœnobio Stabulenſi venerando Abbati Bertranno ſucceſſit, amore eiuſdem Theodorici ductus, eum ad ſe accerſiuit, & apud ſe in omni doctrina & ſcientia nutriuit, donèc virum perfectum & Eccleſiæ Dei idoneum per omnia efficeret, poſtremò verò etiam ſucceſſorem ſibi in regimine monaſterij S. Maximini apud Treuiros expeteret. Sed quia rationis occaſio ſe ad præſens ingeſſit, hoc tantùm de venerando abbate Theodorico, beato viro Popponi in regimine ſuccedenti, breuiter interceſſit: latiùs ſuo in loco de reliquis percurrendum, vel qualiter ab eo educatus, vel ſucceſſor factus, aliâs laxiùs agendum eſt. Nunc verò operæpretium hîc inſerere geſta cenſuimus, vicinum in beato viro locum habentia, ab his, quæ propoſuimus, ſcilicet mundi huius principem qualiter cum copijs ſuis eluſerit, & ad monaſticæ profeſſionis propoſitum adſpirauerit. Bertrannus Abbas Stabulenſis.

CAPVT IIII.

ILlis itaque diebus Balduino Marchiſo ſummum in faſcibus comitatum agente, Flandrenſiumque populis iuſtis cum legibus imperante, beatus Poppo tam apud eundem principem, quàm optimatum ſuorum primos plurimùm amicitia valuit, vtpotè qui religione, iuſtitia & fide magnificè clareret. Cõtigit etiam inter alios Frumoldum quendam eiuſdem principis lateri loco penè proximo adhærere, primiſque regni negocijs apprimè conſultò incumbere: qui in loco Sithin nominato habitatione morabatur, cuius amicitia præ cæteris ampliùs ſingulariuſque beatus Poppo tenebatur. Tantus etenim eis omnium rerum inuicèm erat conſenſus, vt idem Frumoldus filiam ſuam, quæ ſibi præ cæteris, quas habebat, præſtantior videbatur, eidem viro Dei ſtabili adiungere connubio moliretur, quibuſdam etiam ſui iuris rebus ad id opere præſcribere ſatagens, eumque quaſi generum ſibi futurum in ſua adſciſci expetens. Cuius votis vir Dei aſſenſum ad tempus præbuit: ſed poſteà infuſione ſancti ſpiritûs reuocatus, vt id fieret ſecum, renuit. Deniquè pertæſus repentè nuptiarum, vtpotè iam tacto eius corde intùs diuina inſpiratione, per aliquot dies diſſimulauit connubium ſub incerta reſponſione. Sed nè ex toto ab incepto reſiliret, timebat id amico fideli fore offendiculo, eò maximè, quòd de coniunctione filiæ vterque iam per arrham firmauerat conſilium. Indè imminente nuptiarum tempore, vtrobiquè hæſitans pendebat animus in dubio, ad quam partem ſe verteret, ſaluo vtrorunque conſilio. Tandèm ſtatuit, vt in Sithin ad Frumoldum, ſecundùm quod diuina prouidentia diſponebat, iter dirigeret, quatenùs, vt conſtitutum erat, familiaris viri gener fieret. Sed vt id quietè ageret abſque rumore, reſpuens quaſi non inglorius vti copijs vel apparatu plurimo, viam illam aggreſſus eſt ſub intempeſtæ noctis ſilentio, Nec mora, in eundo per noctis medium lux cælitùs emiſſa, reſplenduit ſuper eum equo inſidentem, quæ foris pariter & intùs totum illuminauit hominem. Qua de re inopinata tremefactus, circunfert obtutus non ſine admiratione, & videt lanceam, quam gerebat, in modum faculæ nimio fulgore radiantem, quaſi inflammata ardere cuſpide. Intelligens ergò vir altioris ingenij, reſpicere ſe hoc genus prodigij, acclamat viæ ſuę comitibus, nequaquàm vltrà iam ſe progredi: Neceſſè eſt, inquit, commilitones mei, alia intẽtione aliaq; via incedere: opportunum video, finem vitijs cum cupiditatibus his imponere, & quò diuinitati placet, toto conatu intendere. Poſt hæc proiectis armis militaribus, induitur Dei armatura, & mutata mente ad meliora, meliori via redijt ad propria. Nec mora interceſſit, ſed ſtatìm eueſtigiò ad ſanctum Theodoricum, de quo antè ſcripſimus, vt ſe monachum profiteretur, conuolauit. Cui Gilbertum quendam, ſagacis ingenij virum, obuiàm mox venire contigit, qui domini Gerardi Cameracenſium Epiſcopi carne & ſpiritu germanus erat, quique quondàm eidem beato viro Popponi, ibidèm vnà cum prædicto domino ſuo Theodorico diuertenti, notus factus, proq; ſanctitate ipſius & vita laudabili ſummoperè eſt adamatus. Nam & ipſe pridèm à ſeculi actibus nudus euaſit, ibidemque ſub monachali tunica ſe Laicum mutauit, tamque officio quàm nomine monachus iam diù eſſe didicit. Hic venerabili viro Popponi & ipſe nihilominùs venerabilis, obuius, vt diximus, venit, atque pſalterium, quod ei plurimùm vſitatum erat, iam in ſeptuageſimumnonũ pſalmum percucurrerat, manuſque ſancti ſpiritûs gratia cor tactus in ipſum iniecit, ac verſum in prædicto Pſalmo antepenultimum, ſic ſe habentem, adiecit: Fiat manus tua ſuper virum dexterę tuę, & Pſal. 79.

Multũ pollet amicitia apud magnates Poppo.

Lux eum cælitùs illuſtrat intùs & foris.

Gerardus Cameracenſis epiſcopus.

ſuper filium hominis, quem confirmâſti tibi. Sed quia non facilè ei ex diuturna ab inuicèm abſentia vt eum agnóſceret, ſuppetebat, quem tamen olìm mente & corpore planè cognouerat, primùm ab eo quis eſſet vel ad quid veniſſet, didicit, deindè &, Non diſcedimus, inquit, à te: viuificabis nos, & cætera in ordinem ſeſe habentia. Tunc laudabilibus ipſius congaudens votis, totiſque in ipſum animi intendens medullis, Verè, inquit, te frater Deus ad quod veniſti miſit, qui te totum hoc pietatis ſuę oraculo inuiſit. Et ſuper prędicti verſûs expoſitione ipſum ſatìs edocens, animæquioremque exindè pro voto monaſtico, quo ducebatur, efficiens, cauſas voti ipſius abbati cæteriſq; fratribus intimauit, & quòd verè eum Deus ad hoc miſiſſet, indicijs euidentibus declarauit. Quid igitur? Petenti ei abbas vnà cum fratribus ingreſſum annuit, & per ſingula, vt monaſtica docet norma, probatū ſine macula inuenit: Deindè, vt paruulum Ieſus, innocentia & manſuetudine plenum, in medium ſtatuit, monaſticique vigoris habitum impoſuit. Verè enim eum paruulum quodammodò dixerim, quem ſine dolo ex geſtorum ipſius atteſtatione ſenſerim: qui licèt ætate & ſapientia indies fuerit prouectus, malitia tamen, vt ait Apoſtolus, paruulus fuit. Et vt eum verè prioribus ante legem & ſub lege comparem patribus, de terra & de cognatione ſua cum Abraham, Deo inſpirante & iubente, tranſiuit, & cum Elia & Iohanne à mundi illecebris ſolitarius eſſe quæſiuit: Quem, ſecundùm Pſalmiſtam, Deus in abſcondito faciei ſuæ à perturbatione hominum abſcondit, & ad hoc totum ſpiritu ſancto inſpirauit, vt omnibus ſui iuris relictis, mundo euaderet nudus, pro his in terra ſanctorum duplicia poſſeſſurus, & ex promiſſione euangelica centuplum cum vita, quæ finem neſcit, habiturus. Cœpit interim à prædicto Gilberto, Marriliacenſium poſteà abbate, literis ſtrenuè erudiri, & in omnibus, quæ monaſticę inſtitutionis ſunt, ad plenum informari: ità vt in breui cunctis, quæ ſcientię expedierant, percurſis, faſtigium monaſticæ attingeret perfectionis. Neque mirum, ſi ſpiritu ſancto, vt verè credimus, donante id valuit, qui omnes ad diſcendum moras ſemper ignorauit.

(Pſal. 79. — Monaſticū cōplectitur inſtitutum, poſthabitis nuptijs. — Matth. 18. — 1. Cor. 14. — Gen. 12. — 3 Reg. 19. — Luc. 1. — Pſal 30. — Matth. 19.)

CAPVT V.

SVb ſæpè memorato autem piæ recordationis Gilberto, tunc temporis monaſterij exiſtente portario, beato Popponi pro recipiendis in xenodochio pauperibus cura ab eiuſdem loci abbate eſt mandata, & vt ſatìs fideli domûs Dei œconomo ſiue diſpenſatori ſolicitudo commiſſa. In qua adminiſtratione liberalitatem cum hoſpitalitate tenuit, atque verè cum beato Iob dicere potuit: forìs nō manſit peregrinus, oſtium meum viatori patuit. Et item: Si comédi buccellam meam ſolus, & non comédit pupillus ex ea. Quadam verò die inter cæteros ab ipſo in xenodochium introducendos ſimul & alendos, leproſus quidam aduenit, qui pro deformitate ſui vix cum aliquibus conſortij veſtigia vlla inuenit. Quem vir Dei nihil omninò horruit, ſed cum reliquis introductum, quàm potuit officioſè accurauit & aluit: poſtremò verò nocturnis iam tenebris irrumpentibus, apud ſe detinuit. Sed veritus eum nocturnis frigoribus, vtpotè veſtimenti indigum, arctiùs conſtringendum, primùm ſolicitus ſecum cogitat, quid ſuper his eſſet agendum: deindè verò ex humilitatis conſulto viam, qua pauperi miſereretur, inuenit. Nam coopertorio, quo ipſemet in ſtratis recumbens vti ſolebat, pauperem ſimul & leproſum, nihil pro deformitate ipſius refugiēs, vt alter Martinus tegebat. Sed hæc humilitas compaſſioni permixta, non inanis aut irrita in conſpectu Dei habita eſt: quia eam ſalus in leproſo, & magnificentia in beato viro ſecuta eſt. Veſtimēto certè illo præfatus leproſus coopertus, primùm ſudoris guttas emiſit, & eueſtigiò omni lepra fugata, ſanitas eum repentina inuiſit, atque manè ſancto viro ad eum venienti ſanus apparuit, proque duplici pietatis bono ſibi præſtito gratiarum vota reddidit. Qui venerabili viro ſtuporem & timorem iniecit: ſtuporem videlicet, quòd veſtimento ſuo ſalutem in paupere Deus fecit: timorem, nè pro hoc facto ipſe palàm fieret, & ad ruinam ſuî fauor eum popularis paſceret. Precibus tamen admiſſis, vt ſine publicatione ſuî diſcederet, hortatur, Deoque, non ſibi, pro hoc facto gratias ageret, humiliter precatur. Poſtmodùm verò eodem in ſtratis ſuis coopertorio vſus eſt, neque ob id, quòd leproſum eo operuerat, ipſe tegi dedignatus eſt. Sed virum Dei Gilbertum res geſta non latuit, ſe tamē ſcire ad tempus diſſimulauit, eumque pro veſtimento ipſius, pauperi ſimul & leproſo præſtito, conuenit, cur ſuum, & non aliud præſtiterit, diſſimulando, vt diximus, redarguit. Ille verò

(Iob 31. — Ibidèm. — Charitas eius erga leproſum. — Nota miraculum.)

verò humi proſtratus, ab eo pro re geſta ſecreti cauſas implorauit, ſacramentiſque maximis nè ſe publicaret exorauit: imitans certè Dominum, qui humilitate & compaſſione leproſum, quem lex tangere vetuerat, tetigit & mundauit, cui ipſe tamen eiuſdẽ facti manifeſtationem interdixit. Eccè quantum humilitas beati viri meruit, quæ priùs in veſtimentis quàm in ipſo, palàm fieri habuit. Neque enim non credendum, quantũ in ſe remedij habeat, qui in veſtimentis ſuis tantum meritis exigentibus valebat. Proindè nemo Deum ſanctorum ſuorum veſtimentis ſalutem efficere poſſe dubitet, quem ex veſtimentorum ſuorum fimbrijs mulierem ſanguinis profluuio laborantem ſanâſſe liquidò patet. Hoc autem factum, qui à prędicto Gilberto coràm didicerant, mihi ſcribenti, Deum teſtor, intimauerunt, nè cui hoc temporibus noſtris fieri incredibile videatur, quod laudabilium perſonarum teſtimonio per beatum Popponem factum fuiſſe probatur.

Vide humilitatẽ ſancti viri.
Matth. 8.
Matth. 9.

CAPVT VI.

SVbſequenti nanque tempore ſanctæ recordationis virum abbatem Richardum ad ſanctum contigit Theodoricum venire, atque piam viri Dei conuerſationem ſibi relatam innoteſcere. Qui in eum dilectionis ſuę oculos mox conuertit, & vt facilè amborum meritis ſibi reſpondentibus fieri potuit, totus in eum ſancti ſpiritûs igne agente exarſit. Vndè & eum ſecum abducere voluit, atq; in hoc totius conſilij viribus incubuit. Et primùm viri Dei animum ſuper hac re inquiſiuit: Deindè verò apud abbatem ipſius preces adhibuit. Quas quidem diù multumque idem abbas humiliter refugiens, abnuit: poſtremò tamen ipſis defatigatus aſſenſum, licèt ſerò, præbuit. Ex cuius conſenſu & decreto vir Dei corpore, non mente, indè diſceſſit, atq; Virdunum cum prædicto venerabili Richardo abbate ire perrexit. Vbì ante omnia, & ſuper omnia, ab eodẽ abbate pro obediẽtia ſeu patientia ipſius comprobanda eſt exhibitus, & in omnibus obediens, fidelis, patiens ex ſeruitutis penſo inuentus, interimq; inter cæteros adoptionis ſuæ filios dilectione apprimè eſt habitus, ità vt ſublimiori, quàm fuerat, loco eum promoueret, tum quędam ex primis ſuarum rerum negocijs adminiſtrare iuberet. Quæ quidem tam honeſtè, quàm ſtrenuè curauit, & in dies melioribus ſemper auſpicijs ampliùs augmentauit.

Mittitur ad Virdunẽſe monaſteriũ

CAPVT VII.

INtereà matrem ſuam, de qua iam ſuprà etiam diximus, marito iamdiù, non virtutibus, viduatam reuiſit, & vt ſeculo ſecum abſtraheret, cogitatûs ſui cõſilia primùm præmiſit. Sed quia ipſa, vt erat in cunctis virtutum conſilijs tantum ſemper aſſentiens, quantum in ſingulis ſine ceſſatione idonea, filiũ ſuum ſuper perſuaſione tam amabili laudauit, & ad cœnobiticæ vitæ callem cum eo migrauit, omnibus ſui iuris tam liberis quàm mancipijs hæreditarijque ceſpitis redditibus poſthabitis. Quam quique liberorum ſimul & ſeruorum, ſicut vnicę matris ac dominę ſolatio deſtituti, vſqueadeò clamoribus lamentiſq; inconſolabilibus ſunt proſecuti, vt etiam plerique eorum medios penè ſe, Scaldem fluuium tranſuadare ſimulantes, humectarent, ſi quo fortè pacto eam compaſſione compunctam, ad ſe reuocarent. Sed quia nemo mittens manum in aratrum, & adſpiciens retrò, aptus eſt regno Dei, ex ſimilibus & ipſa viã ad Deum, quam filio ducẽte ſibi ſenſit aperiri, non vt vxor Lot obtutibus retrò deflexis, cœpit experiri: Deo tamen eos, quibus timuit, rata fide commiſit: ac deindè cum filio ſuo deſiderij ſui habenas in incepto itinere laxauit. Quæ in Eluonenſe monaſterium, ad ſanctum ſcilicet Amandum, vnà cum filio peruecta, ibidèm deſiderij ſui ex cæleſtis viſionis oraculo ſecuritatem eſt adepta. Nam ante beati Cyrici lipſanas eadem in vigilijs precibuſque pernoctante, atque poſt paululùm ex diutina ſuî defatigatione ſemiuigilante, quia eam ſuperna reſpexerit exauditio, huiuſmodi ad ſe diuinitùs perlata patefecit viſio. Noua rerum certè facie complures Chriſti ſacerdotes in conſiſtorijs dealbatos vidit, quos in modum coronę diuina oſtenſio altrinſecùs poſitos ſpectaculo ſibi dedit: inter quos etiam beatus Amandus, vtpotè eiuſdem loci primus, prę cęteris promotiùs honeſtiuſque reſidere videbatur, atque ad ſententiam ipſius, ſicut eum eo loci tunc decebat, omnium intuitus ſuſpendebatur. Sed & beatum Cyricum ſerico gemmiſque totum videbat nitere, elegantiſque pueri vultus præ ſe ferre, tum cum ſingulis ſacerdotum ſermonem conſerere, proque ſe ibidèm in medio proſtrata preces fundere.

Matrem ſuam ad vitã cœnobiticã perducit.
Luc. 9.
Geneſ. 19.
Lipſanas, id eſt, reliquias.
Viſio matris eius.

Cui ſanctus Amandus vnà cum pari conſidentium ſibi conſenſu, Eià, inquit, bonæ indolis puer, tuum eſt pietatis dextram cum precibus etiam huic viduę porrigere, quę ante ſacroſanctas lipſanas tibi continuas non deſinit preces offerre. Qua authoritate venerabilem puerum Cyricum certiorem factum, ad ſe appropinquâſſe, totamq; ſe quaſi de terra vbi iacuerat proſtrata, vidit leuâſſe. Atque huiuſmodi viſio hîc finem ſuum habuit, ipſaque beati Popponis mater mox expergefacta, ad ſe rediit. Quæ hanc quidē viſionem filio retulit, cum quo etiā ipſa ſuper eadem viſionis fide animęquior facta, Virdunum ſe contulit, veloque pię cõuerſationis ex conſilio beati viri ſibi impoſito, iuſtitia & moribus iam cœnobialis vitę arriſit propoſito. In quo cùm erga humani generis hoſtem iam diù virtute ſua multimoda bellum conſerente didiciſset contendere, & velut contra vitiorum torrentem brachia tendere, apud ſanctum Vitonem ſuccedente etiam tempore ſolitaria eſſe cœpit, ibique recluſa, curſum vitę, diabolo cum viriū ſuarum copijs triumphato, in pace peregit. Neque enim dubium erit, hanc poſt conuerſionem apud Deum efficiendi, quæ popoſcerit locum inueniſſe, quam etiā ante conuerſionis ſuę tempus pręſtitit id potuiſſe, vt lucernam extinctam, precibus & non manibus reaccenderet: quod etiam miraculi eſſet indicio eam ſimilia poſſe, ſi occaſionis ratio expeteret. Hęc de conuerſione & vita matris beati viri dicta ſufficiant: quę de ipſo ſunt, me interim ex relatione Maiorum ſcriptorem inueniant.

Degit ſolitaria mater eius.

CAPVT VIII.

EXhinc ſępè memoratum abbatem Richardum Balduinus Marchiſus apud ſanctum Vedaſtum, Folrado à regimine deiecto, ſubrogauit, quia animum eius ad hoc cõſilij tam eiuſdem viri ſanctitas, quàm principum regni ſui collatio ſuaſit. Authoritate verò pręfati principis idem Richardus abbas adminiſtrationē operis ſibi iniuncti ſuſcepit, virumque Dei Popponem, quia rerum gerendarum copia ſe offerebat, ſecundum à ſe eo loci præfecit. Et non tantùm ſuo, ſed etiam omnium fratrum conſenſu fauente id effecerat: quippe quorū mens venerabilis viri Popponis virtutum conſcia iam fuerat, & in eum amoris ſui intuitum charitate non ficta conuerterat. Venerabiles prætereà inter eos extitêre viri, quorum dilectione ſingulari præ cæteris ampliùs beatus Poppo fruebatur, dominus ſcilicet Fredericus, qui Gozelonem ducem carne germanum habens, venerandum abbatem Richardum ibidèm comitatus fuerat: Liuinus quoquè, qui ſe laicum eo loci ſub monachali propoſito mutauerat, ſuccedenti verò tempore, fauore præfati abbatis Richardi poſcente, ipſi in regimine ſucceſſerat. Et quomodò anima Ionathę animę Dauid colligata fuit, ità & affectus horum piæ dilectionis vinculis adinuicèm colligari viſus eſt. Vndè & eū à ſæpè memorato abbate Richardo ſecundum præfici contigit, in quem tam laudabilium virorū vnà cum cunctis ipſius loci fratribus dilectio ferebatur. Sed in adminiſtrādis eiuſdem loci neceſſarijs magna tunc extitit difficultas, vtpotè vbì plurima ex parte ſtipendiorum monaſterij deerat facultas, militesque præfati loci res pro beneficio poſſiderent ipſis indultas. Vndè & eadem cauſa beato Popponi, licèt pro viribus honeſtè agenti, mœrorem primò iniecit, quem prudenti, quo plurimùm valuit, conſilio à ſe mox diſiecit. Nam annuente prædicto Marchiſo, res monaſterij à militibus callidè prudenterque repetiuit, atque vt eiuſdem loci fratribus permanerent, publicis archiuis ſtabiliuit. Pro quo etiam inſidiarum fomitem ab eiſdem militibus ſibi comparauit, tantamque inimicitiarū vim apud eos, à quibus res iniuſtè poſſeſſas diſtraxerat, contraxit, vt viarū ſepta circunquaquè occuparent, tum etiam ad perimendum eum inſidias aptarent. Sed vt ſcriptum eſt, inuanum quęſierunt animā eius: quia per arma iuſtitiæ à dextris & à ſiniſtris vallatus, omnes iniquæ coniurationis rupit conatus, mediuſque per ipſos incedens, & fraudum copiam eluſit, & periculum Deo ducente euaſit. Ille nimirùm, qui per medium phariſæorum tranſiens, oculos eorundem à notitia ſuî clauſit, atque paſſurus, nominis ſui catena retrò eos proſtratos ligauit, ad ſuſpendendum etiam ſerui ſui periculum, omnem inſidiantium illi ab eo deflexit intuitum.

Nouū Popponi munus demandatur.

1. Reg. 18.

Archiuis, pro diplomatis & inſtrumentis poſuit.

Pſalm. 62.

Luc. 4.

Iohan. 18.

CAPVT IX.

ERat intereà viro Dei iter ad Henricum, tam pium quàm magnum Romani potentatûs Imperatorem, primum poſt Otthonem iuniorem ex principum regni conſulto ſucceſſorem. Nam & Batuam, è vicino Rheno flumini adiacentem, appli-

Henricus Romanorū Imperator.

applicuit, vbi quędam ſancto Vedaſto redituum ſuorum poſſeſſio fuit, quam etiam ex adminiſtratione prępoſiturę ſuæ vſui fratrum pręuidere habuit. Ibi certè quidam conſanguinitate familiaritateque beato viro, dum res poſcebat, officioſum ſe prębuit. Nam pręcognito aduentu ad ſe viri Dei, quæque ſuis, vt venturum decebat hoſpitem, mādat apparari, tum in capturam piſcium retia ſtudioſè laxari. Sed circa id operis diù inſtantes, laboris difficultas eluſit, vacuoſque ad dominum à litore remiſit. Omni verò capiendorum piſcium ſpe abiecta, ſanctitas beati Popponis, memorato illuſtri viro iamdudùm cognita, mox ipſi licèt abſens ſua inſpirauit conſilia. Nam eo pacto idem paterfamiliâs iterùm eadem mitti mandat retia, vt ſi beato Popponi ſanctitatis ſuę vlla cum Deo eſſet gratia, votum ſuum in capiendis piſcibus ſubita ſequeretur efficacia. Quid igitur? Laxantur retia in capturam, non minus piſciū retibus Petri habitura. Nam tantam piſcium multitudinem mox collegerunt, quantam ante capturam nullatenùs futuram ſperauerunt, vt in argumētum & fidem ſanctitatis beati viri, nec numero nec modo poſſent æſtimari. Et eccè beato Popponi apud illuſtrē, quem diximus, virū diuertenti, quantùm apud Deum meruerit, ille ordine explicauit. Et primùm captura piſciū ſuos edocuit fruſtratos fuiſſe: deindè verò in nomine ipſius retia miſiſſe, ſicque tātos, vt ſibi prę oculis tunc erāt, cepiſſe. Pro collato ergò ſibi diuinę pietatis beneficio, conditori rerum gratias egit, reliquumque itineris, quod ad Imperatorem, vt diximus, ſibi fuit, poſt alternam cum amico ſuo verę dilectionis communionem perſecutus eſt. Ab illo verò tam magnificentia quàm honorificentia regia eſt ſuſceptus, vtpotè qui primum amicitię locum inter cęteros iam apud eum fuerat adeptus: cuius etiam ſanctitas humilitatem manſuetudinemque Imperatoris in amorem ſuî ità accendit, vt etiam reuerentia dictante, magìs parére quaſi ad iuſſa ab eo viſus fuerit, quàm rogata ab alio implere voluërit. Contigit etiam ludis hiſtrionum imperiales tunc fores occupari, atq; eo ſpectaculi genere regem cum ſuis delectari. Vrſis etiam nudus quidā membra melle perunctus exhibetur, illo plurimùm pro periculo ſuî timēte, nè fortè ab iiſdem vrſis ad oſſa ſua, melle conſumpto, perueniretur. Porrò rex eiuſdem ſpectaculi amore in oculis ſuis captus tenebatur, vt malè prouidus pro periculo viri parùm eſſet ſolicitus. Vndè ſuper tam iniqua in Chriſtianum illuſione regem beatus Poppo redarguit, eumque ab hoc ſpectaculo ſuis cum optimatibus mox compeſcuit: tum etiam à periculo vrſorum virum liberauit, & nè id vltrà fieret, arguendo & obſecrando obtinuit. Henricus enim Imperator tam obſecrationi quàm correptioni eius humiliter paruit: & quē honorificè ad ſe venientem ſuſceperat, honorificè etiam à ſe digrediētem dimiſit. Qui qua venerat, Atrebatum vſque rediit, ſanctęque recordationis abbatem Richardum de imperiali erga ſe humanitate ſatìs edocuit.

Iohan. 21.

Capiuntur non ſine grandi miraculo piſces.

S. Poppo repræhēdit Imperatorem.

CAPVT X.

Aliquantis deindè euolutis diebus, in quibus plurimùm pro monaſterij ipſius elaborauit rebus, quia eodem ex loco iam recedere debuerat, diuinę viſionis oraculo antè didicit. Nam caſula, quę quaſi gratuitę viriditatis elegantiā cernebatur imitari, totum ſe ſicut in agendis Miſſarum ſolennijs vidit ornari, ſicque demùm inclinato capite coram altari ſancti Vedaſti aſſiſtere, illum ex ſexageſimoſeptimo Pſalmo verſiculum, fratrum ſibi reſpondente conuentu, ter repetere: Benedictus Dominus die quotidiè, proſperum iter faciet nobis Deus ſalutarium noſtrorum. Quem poſtquàm, vt diximus, ter repetiuit, oratorium eueſtigiò exiuit, atque hîc viſio huiuſmodi finem ſuî dedit. Neque enim hoc ocioſum aut ab re fuit, quòd hoc veſtis ſacerdotalis vigore beati viri diſceſſio pręoccupari meruit, qui æternę viriditatis fructu ſuis in actibus non caruit. Non multò pòſt verò effectum ſuî viſio talis inuenit, atque à venerabili Richardo abbate iuſſus, indè abiit, & Virdunum, priſtinum conuerſionis ſuę locum, rediit. Vbì pro comprobanda, poſt ſummam præpoſituræ adminiſtrationem, ipſius patientia, onus infimarum rerum monaſterij item ab abbate ei iniungitur obedientia, nè pro ſuî dudùm præ cæteris promotione, ſpiritu elationis fortè exagitaretur, ſicque à priſtinis virtutum ſuarum gradibus deiiceretur. Sed memor illius, quod dicitur, Quanto magnus es, humilia te in omnibus: & humilitatem in promotioribus monaſterij rebus ſibi collatis tenuit, eandemq; in infimis, & in quibus quidā iniuriæ locus videbatur eſſe, nō perdidit: quia nec in proſperis inflari, nec in aduerſis nouerat deiici.

Pſalm. 67.

Eius probatur patiētia & humilitas.

Eccle. 3.

Gemi-

Ioel 2. Prouerb. 19. Geminas proindè opere recoluit ſententias, quibus dicitur: Aſcendet fœtor eius, qui magnificat opera ſua: &, Doctrina viri per patientiam noſcitur: quia vnam earum ex humilitate timebat, alteram verò ex patientia appetebat. Et quia omne ſubiectionis onus humilitate & patientia prçueniebat, atq; pro ſuperanda ipſius obedientia nihil laboris ſufficere Abbas videbat, cum proximo à ſe loco non incõſultè promouebat, tum etiam in adminiſtrandis primis monaſterialium rerum cauſis ſecundum ſtare iubebat: Abbatiam inſupèr ſancti Mauritij, Vuaploi dictam, cum omnibus eiuſdẽ loci appendicibus ei delegauit, vtque ibì in agendis, quæ fieri oporteret, eſſet ſedulus, cum admonere curauit. Qua ſuſcepta, quia eam, quam ſitus loci iucunditate ſua commendabilem reddebat, in officinis monaſterijq; breuiſſimis clauſtris vileſcere inuenit, funditùs monaſterium cum adiacentibus illi receptaculis euerſum, maiori quàm fuerat elegantia inſtaurauit, atque priſtino nomine mutato, ex honeſtate ſuî Beloacum denominari voluit. Atque eo quidem vocabulo iam ad prçſens circunquaquè eſt inuulgatum, nec illo, euolutis ad nos vſque diebus, conſtat eſſe priuatum.

Promouetur ad ſublimiora.

CAPVT XI.

HEnrico intereà, quem ſuprà memorauimus, Imperatore apud Argentinam ciuitatem ſuper regni ſtatu agente, proque illo conſilijs optimatum ſuorũ priuatìm & publicè incumbente, & hunc beatum virum iter ad ipſum quadam contigit occaſione denuò arripere, ſicque ad Eliſgangium vnà cum ſuis applicare. Cumque quodam in loco, quem grata commendabat amœnitas, pro ſumendis cibis diuertiſſet, iamque cibis coràm politis reſediſſet, eccè lupum, humanũ tunc ſitientem ſanguinem, è ſyluarum latebris impetu vidit prorumpere, atque paſtorem, ex regionè greges paſcentem, violenter per colli nuda arripere, atque ad loca, nequitię ſuę deſiderijs opportuna, per abrupta locorũ pertrahere. Spiritu ergò tam ſtuporis quàm mœroris vir Domini cor tactus, & vt ſemper viſceribus miſericordiarũ totus fuerat plenus: Eccè, inquit, ó Deus, hominem, quem ad imaginem & ſimilitudinem tuam feciſti, lupis prædam eſſe ſiuiſti? Proindè ſuos, vt miſero iam penè abſumpto opem tandèm ferrent conuocat, precibusque nomen Domini ipſe interim inuocat, proteſtans lupum prædã illam antè eſſe amiſſurum, quàm ſe quicquam cibi aut potûs guſtaturum. Sed quia paluſtrium locorum prohibente interſtitio, non facilis ſuorum ad ereptionem illius ſuffocati erat acceſſio, via in gyrum arrepta, paluſtria illa loca circumeunt, vbì ex veſtigijs effluentis ſanguinis, hominem nulla vitæ indicia de ſe dantẽ inueniunt, nec vſpiàm locorum lupum perſpiciunt. Mox omni ſpe ſuper vita ipſius abiecta, equo impoſitum in beati viri adducunt prçſentiam. Qui de Dei miſericordia nihil pro eodem diffiſus, apud ſeipſum collocat, Deumque pro ſoſpitate ipſius tacito mentis nutu inuocat. Benedictionis ſuæ eum remedio interìm fouet, paulatimque eum exindè mouet: deindè ſurgendi vires ex ſanctificatione tam manuum ſuarum, quàm precum obtinet, ità vt cum viro Dei cibum caperet, tum vlteriùs de vita ſua iam præſumeret. Nullique dubiũ, ipſum precibus ſancti viri ad vitam ſeruatum, ex cuius benedictione menſæque communione hi, qui adfuêre, videre curatum. Poſtquàm verò conualuit, cicatricum ſuarum ſpectaculo eos, qui eum viderent, permouit: à quorum etiam fide nos idipſum didicimus, poſterisque in argumentum ſanctitatis viri Dei commendamus.

Lupus paſtorè rapit.

Paſtor à lupo prçfocatus, à S. Poppone vitæ redditur.

CAPVT XII.

COntigit verò Stabulenſis cœnobij abbatẽ Bertrannum debitũ mortis perſoluere, atq; alteri ſuccedendi ſibi locũ relinquere. Vndè & Henrico Imperatori beatũ Popponẽ ſubrogare animo ſedit: quod vt fieret, Richardũ abbatem tũc ſecũ in conſilijs agentem humiliter conuenit, cui tamen omninò ſui conſilia animi non patefecit: quia Popponem ſibi ab eo tantùm dari poſtulauit, ſed qua ratione poſtularet, indicare noluit. Venerabili autẽ Richardo abbate imperiali primũ petitioni diù multumque renitente, cauſasq; permultas, ob quas ſe tali viro carere non poſſe dicebat, exponente, ſanctum Heribertum, Agrippinæ Coloniæ epiſcopũ, prçfatus Imperator euocauit, eoq; ſibi adiuncto, apud prçdictum abbatem preces adhuc repetere curauit: poſtremò verò obedientię ſententiã ex regia authoritate in eum dictauit. Quam nè ſpreuiſſe videretur, ſubiectione, non voluntate, ſuſcepit, & vt ei beatus Poppo in manus cederet, licèt inuitus, annuit. Cui Stabulenſis regiminis pedũ mox porrexit, vtque

S. Heribertus Colonieñ epiſcopus.

Poppo-

Popponi pro ſucceſſionis indicio deferret, indixit: adiuncto illi ad id negocij Vulbodone Leodienſium epiſcopo, ſanctitate & fide ad quęcunque ſtrenuè & piè peragenda illuſtriſſimo. Qui ex edicto regio ſibi iuſſa pergunt implere, memoratumque Dei virum Popponem apud ſanctū Remaclum in regimine promouere. Qui promotus, quibuſdā eo loci, quorum moribus conuenire non poterat, diſplicere benè agendo cœpit. Vndè tam ipſi, quàm eis, qui ſecum cò venerant, fratribus inimicitiarum vis ingens accreuit, & tum manifeſtis odijs inſidijsque, interdùm clandeſtinis ira laicorum ad hoc coniuratorum deſæuijt, vt quadam die monaſterij clauſtra ab eis impetu dato irrumperentur, euaginatisque gladijs Chriſti greges per Dominica ſepta perſequerentur. Sed, mirum dictu, qui gladijs in ſe vibratis cædi videbantur, ictibus non humano, ſed diuino clypeo cluſis, non lædebantur: ſicut & ille à Moyſe rubus ardere videbatur, qui tamen vſtionis moleſtia nulla afficiebatur. Tanti verò fama mali vbì beato viro Popponi, Malmundarij tunc demoranti, innotuit, eum ſpiritu contritionis & mœroris pro tam execrabili rerum facie induit: præſertim cùm ex nunciantibus ſibi plures ſuorum acceperit occubuiſſe, atque exindè his, qui ſuperſtites fuerant, metum de reliquo accreuiſſe. Duo prętereà ſecum militiæ ſecularis fuére viri, à quibus etiam quod factum fuerat, contigit ſciri, quorum vnus Adalberti, alterque Boſonis vocabula ſunt ſortiti. Qui ſumma cum velocitate cò, vbì in tyrones Chriſti phalanx illa graſſata fuerat, ire pergunt, Deiq; non ſua adminiſtrante virtute, omnem illam multitudinem ſoli expellunt, capiunt & ſternunt, atque omnis pro voto res illis fuit, quorum manibus, beati viri id impetrantibus meritis, ille pugnauit, qui non ſaluat in millibus, aut curruum & armorum multitudine, ſed per vnum mille, & per duos decem valet fugare millia. Diuina deindè actum eſt animaduerſione, vt nullus, emenſo iam anno, ſuperſtes, ex illa iniquorum cōiuratione cerneretur: ſicque omnis erga virum Dei offenſio in gratiam redijt, amorq; omnium pari in eum conſenſu prodijt.

S. Poppo fit Abbas Stabuleſi.

Patitur graues infeſtationes.

Exod. 3.

CAPVT XIII.

Biennium iam effluxerat, Herichoniq; Treuirenſium abbati apud ſanctum Maximinum, præfato iubente Imperatore, ſucceſſit: vbì in eum ſimilis, immò grauior quorundam cum inſidiandi copijs inuidia proceſſit, eorum videlicet, qui à monaſticis regularibuſque obſeruationibus per abrupta deflexerant. Cumque ſibi ſub eo illicita iam non licere, & aſſueta locum apud ſe non poſſe habere conſpicerent, de eius morte plura machinantur, & quod palàm non poterant, quibuſdam præſtigiarum ſuarum inſidijs operantur: Atque, nefas dictu, ſacroſancta Miſſarum ſolennia violando, ſuis occupant diuinationibus, & quas preces credebant, in immunditia & ſanguine manuum ſuarum execrandis admiſcent incantationibus, ponentes, ſecundùm illud prophetæ, tenebras lucem, & lucem tenebras. Neque hęc eis ad fomitem malorum ſuorum tantùm ſuffecêre: ſed apponentes adhuc peccare, peccatum ſuper peccatum adiecêre; tamque execrabili quàm inuidia eouſquè perducuntur exagitatione, vt in apponendis beato viro cibis & potibus, venenorum ſuorum vterentur admixtione. Sed inuidia diaboli, per quā mors primùm ſubintroiuit in mundum, nulla morte per nequitiæ ſuæ miniſtros Dei læſit miniſtrum: licèt per iniquorum manus dæmon beato viro ſæpiùs porrexerit, ipſeque totiès guſtare non refugit. Ille enim, in cuius oculis hic beatus Poppo obturauit aures ſuas, nè audiret ſanguinem, & clauſit oculos ſuos, nè videret malum: iſtius etiam à veneni læſione clauſit viſcera, vt in extinguenda domûs ſuæ lucerna omnis iniquorum fruſtraretur induſtria. Nec ad hoc ſcelus coniuratis pro ſeruo ſuo Dei vindicta defuit, quorum nec vnus eo anno, velut grege in vnum mortis locum facto, ſuperfuit: vt profectò conſtaret, in viſcera eorum per os beati viri venena illa tranſiſſe, atq; argumentum malitiæ ſuæ cæteris ex hoc reliquiſſe. Quibus tamen, ad inferendam mortem, venenum quidem corporale inefficax fuit, ſed in conſpectu æterni iudicis, malitiæ ſuæ venenum ad interitum ipſis fuit. Vndè etiam hi, qui ſanioris conſilij occaſione ſuperſtites fuerant, timorē cum amore in eum concepêre, ſicque ob ſanctitatem ſuam intimè à ſubiectis amari, & ex nupertima in inſidiantes ei diuina vindicta cœpit timeri. Sed & ipſe dilectionis non fictę ſeruato tenore, ſtuduit magìs prodeſſe quàm pręeſſe, ità vt in omni patientia & doctrina quoſque foueret: poſtremò verò plures illorū in paſtores eccleſiarum Dei promoueret.

Fit Abbas S. Maximini.

Eſa. 5.

Venenum S. Popponi porrigitur.

Sap. 2.

Nihil eum lædit venenum.

CA-

CAPVT XIIII.

Laborat aduerſa valetudine.

ALiquanti intereà temporis diebus emenſis, ægritudinibus cœpit fatigari immenſis: vndè etiam lecto decubuit, atque vitæ ſuę deſperationem cum mœrore ſuis incuſſit. Mirè enim, vt diximus, intima in eum cunctorum feruebat dilectio: ideoque eos de ipſo, pro cuius amiſſione ſibi timebant, intolerabilis habuit afflictio. Inter quos quidam Erneſtus, ex laico verè tam nomine quàm officio monachus olìm factus, cum cæteris, immò præ cęteris pro ægritudine beati viri dolore cordis intrinſecùs tunc tactus, nocturnis vigilijs precibusq;, quibus plurimùm ex more inſudare ſolebat, tunc pro eadē etiam ſancti viri aduerſa valetudine fortè detergenda, plùs ſolito incumbebat. Et primùm coram Domino, quòd tantum talemq; ab ipſo meruerit patrem, laudes dicebat: dehinc mœroris timoriſque ſui ſtimulos coram ipſo ponebat, quibus talem in detrimentum gregis Dominici amittere timebat, nec vllam ſpem recuperandi ſimilem habebat. Quo in hac ſpiritûs ſui contritione pernoctante, precibusque coram Domino animi ſui affectum commēdante, vox ad eum diuino certè oraculo perlabitur, quæ pro mœrore ipſius ſoluendo in hæc verba diſtinguitur: Popponi hæc non ad mortem eſt infirmitas, cui ad augmentum virtutis ſuę in bis denos annos viuendi adhuc ſupereſt ſpatium. Cuius quidem vocis oraculum eidem pro nouitate ſuî ſtuporem iniecit, atque omnem mœroris ab eo deterſit caliginē: ità vt qui priùs inter ſpem & metum pro amiſſione ſibi dilecti patris ſpiritualis, dubius iactabatur, iam tanto ſecurior non ſe eum amiſſurum fieri inciperet, quanto amittere eum magìs anxiè antè timebat. Mirum enim in modum qui ter quinos Ezechiæ ægrotāti addidit annos, huic beato viro bis denos etiam ſuperaddidit annos: illi quidem pro his, quæ coram ſe fuderat, lamentis: iſti verò, quia pro eo ille vſus ſit lachrymis, qui ex eo, quòd anteà paſtorem talem non habuerit, poſt amiſſionem ipſius ſimilem ſibi futurum non ſperauerit. Et verè vtrorunque ſanctitas hoc obtinuit: quia quod hic Erneſtus de patre ſpirituali audire meruit, ille quidem de ſe, ſi pro ſe rogaret, audire ſimiliter ex merito potuit. Sed quia cum Martino nec mori timuit, nec viuere recuſauit, hoc alter pro eo obtinuit, quod ipſe, vt diximus, ex merito inuenire potuit. Ex diuino itaque oraculo res effectum inuenit, beatusque Poppo mox conualeſcens, in excubijs gregis Domini viginti poſteà annos impleuit.

Vox cæliτùs auditur, de vitę eius prorogatione.

4. Reg. 25.

CAPVT XV.

Conradus ſuccedit S. Henrico Imperatori

ACcidit intereà, Henricum Imperatorem, cuius ſæpè iam meminimus, viuendi finem facere, Conradumque, tam nobilitate quàm armis egregiè commendabilem, in regno habere ſucceſſorem. Sed quæ nunquàm extinguitur, ſitis habendi tunc ampliùs inter principes regni diſſidiorum occaſionem peperit. Beatus autem Poppo, verè euangelicæ pacis filius, Dei virtute comitatus, illos in pacis redigere gratiam diù multumque laborauit, tandemque deſiderij ſui ſatietatem inuenit, omneſque in vnum pacis locum ſua mediante ſanctitate reuocauit. Sed & ipſe animum regis nupèr ordinati, de quo nihil adhuc certi ſtatuerat, prudētia & ſanctitate ad amorem ſuî pertraxit: ità vt dilectio ab Henrico in ſe quondàm declarata non deperiret, cùm ſimilem, immò maiorem, in ſucceſſore ipſius inueniret. Et quia ante complures annos Romani imperij cum Francis diſcordia non minima extitit, ipſe inter vtroſq; pacis gratiam labore & induſtria ſua reformauit. Conradumque atque Henricum reges in conſenſum reuocauit: quorum vnus, id eſt, Conradus Romanorum ſiue Orientaliū, alter verò, id eſt, Henricus Occidentalium populis Francorum imperauit. Erat enim ei cum vtriſque par locus obtinendi, quæ poſcebat, vtpotè qui plurimùm amicitia apud eos valeret. ideoque diſcordia, quæ inter eos quaſi quoddam ſenium longum duxerat, ipſo mediante in nihilum redacta eſt. Vndè & inuidendi ſibi occaſionem quibuſdā tribuit, quia ſolus id efficere valuit, quod vt fieret, multi iam olìm conſequi nulla ratione potuerunt.

Pax inter Conradum Imper. & Henricum Gallorum regem.

CAPVT XVI.

Subterfugit Epiſcopatū Argentinenſem.

ARgentinæ intereà ciuitatis epiſcopatum, regis Conradi iuſſione ipſi deſtinatum, tam callidè quàm humiliter declinauit: quia occaſionem declinādi regi hanc oppoſuit, videlicet ſe clerici dicens filium, canoniciſque ſanctionibus huiuſmodi fieri obnoxium, ſi pontificij temerè præſumeret officium. At pro excu-

excuſationis huius fictione aliquantùm tunc rex erubuit, & quaſi ſynodali præſcripto conuentus, ſuper hoc ad præſens conticuit. Sed non multò pòſt ab Ermengarde, nobiliſſimi Principis Godefridi filia, didicit, quoniam beatus Poppo non clerici, vt ipſe regiæ maieſtati finxiſſet, ſed laici, ingenuitate & militia egregij, filius fuerit. Vndè etiam poſteà beatum virum conuenit, proque excuſatione iuſſioni ſuæ callidè obiecta redarguit. Sed ille, vt quem Deus humilitate & ſubiectione totum perfuderat, regiam illam obiurgationem humiliter amouit, affirmans ſe ad id negocij minùs idoneum exiſtere, qui ſe in adminiſtrandis, quæ ipſi tunc incumbebant, curis paſtoralibus non videbat ſufficere. Cuius humilitas quia cæterarum virtutum eius argumentum regi fuit, totius conſilij viribus idem mox rex eò incubuit, quatenùs eas regni ſui abbatias illum adminiſtrare iuberet, quas aliquando paſtoribus deſtitui videret. Quod & factum eſt. Nam quaſcunq; rectoribus viduatas percipere potuit, vt ei mox conferret, dilatio nulla prohibuit: licèt ipſe ab eis pro humilitate aliquantùm ſe ſubduxerit, atq; erga iuſſionem impoſſibilitatis excuſationibus vſus fuerit. Et primò Lintburg, in Voſago ſitũ, quod hæreditaria ſorte ſibi iam olìm in manus venerat, probabilium cum adſtipulatione teſtium beato viro delegauit, & pro ſtruendo inibì in honore ſancti Iohannis Euangeliſtæ cœnobio preces intendit. Qui ex regalium precum edicto, eundem locum, ferarum iamtunc cubile, multo cum labore excolens, ſeruorumque Dei habitacula non vilia extruens, Chriſti iugum leue ſub monaſtica inſtitutione ipſis iniecit, atque Iohannem nepotem ſuũ tam illi loco, quàm apud ſanctum Maximinum Treuirenſibus præfecit. In quamplurimis proindè monaſtici inſtituti cœnobijs, à præfato iuſſus rege, primus ſucceſſit, rectoreſque ſingulos ſingulis præfecit: apud Heroſfeldiam quidem Ruodonem, * Pathalabornenſem poſteà antiſtitem: ad S. Gallum, versùs Alpium iuga, Nortbertum, & in Vuirtzenburg Volmarum: Haſternaco quoquè Humbertum, vita & moribus preclarum. In his itaq; tam conſilij quàm impenſarum adminiſtratione reginis ſtatum firmauit: tum in ſingulis omnia, & in omnibus ſingula, vt oportuit & decuit, augmentauit. Suarum prætereà precum interuentu, Heribrandus in Cella S. Giſleni, Euerhelmus quoquè in Altomonte rector cœpit haberi. Apud Brunuillarium verò, quod ab Ezzone, palatij adminiſtrante comitatum ſuſcepit, Ellonem, omnibus eiuſdem loci habitaculis à fundamento extructis, præfecit: atque in Boſenthorff, quod largiente ſibi Adalberto comite in manus venerat, ſimiliter ſub Conone, quẽ rectorẽ illic ſubrogauerat, monachorum gregem aggregauit. Sed & apud Traiectum, quod Phriſiam reſpicit, ab Adalbaldo, eiuſdem ciuitatis epiſcopo, cœnobium S. Pauli regendum ſuſcepit, ibiq; Herigerum tam prodeſſe quàm præeſſe præcepit: illoq; humanis rebus exempto, duos in regimine viros viciſsim ſibi ſuccedere iuſſit. Non multò pòſt verò memoratus antiſtes Adalboldus hortatu beati viri, ad monaſtica inſtituta adſpirauit, omnemq; illi in paſtoralibus pontificij ſui adminiſtrationem commendauit, quam tamen ex præſcripto B. Popponis iterùm recepit, & in ea, quoàd vixit, ſub monaſtico habitu permanſit. In Niuilrario prætereà Theodoricum, & Meti apud S. Vincentium præfecit Heribertum: in Vualciodoro quoquè nihilominùs Lambertum: quę quidem monaſtici vigoris cœnobia per Theodoricum Metenſium antiſtitem diuina ei indulſit gratia. Apud S. Eucharium etiam Treuiris Bertulfum in regimine promouendo roborauit, quod ei gratia regendi Treuirenſium archipræſul Poppo donauit.

Lintburg tradit Imperator Popponi.

for. * Padebornenſem

CAPVT XVII.

IOhanne igitur, nepote beati viri, ab eodem apud S. Maximinum, vt præfati ſumus, in regimine iam promoto, ipſoque ab oneris ſui pondere paululùm releuato, Stabulaus ire perrexit, vbì ſe priùs in excolẽdis inſtitutionibus monaſticis arctiùs fixerat. Qui in ipſo monaſterij introitu à quodam Iohanne, nomine, non opere, monacho, cõſpectus, cõuicijs & blaſphemijs ab illo incredibilibus eſt proſciſſus, ità vt mortuum potiùs eò inferri optaret, quàm viuus eius adſpectibus præſentaretur. Qui nequitiæ ſuæ conſenſum cum blaſphemantibus iungens phariſæis, de quibus voce veritatis dicitur, Si patremfamiliâs Beelzebub vocauerunt, quanto magìs domeſticos eius? non ſemel os in virum Dei conuiciando laxauit, ſæpiusque mortem ei imprecando, ſuperbiæ verba iterauit. Sed quia beati viri mortem cum vitæ eius faſtidio optauit, ipſe mortem ſibi non multò pòſt ea improbitate comparauit. Nam vt ficus illa in euangelio ex ſententia Domini quondàm aruit: ità & hic ex vindicta Dei, ſerui ſui iniurias vlciſcentis,

Matth. 10.

Matth. 21.

Vltio diuina in conuiciatorem S. Popponis.

tis, totus mox areſcendo palluit, atq; eo ipſo blaſphemiarum in virum Dei momento, eum mors inopinata inuaſit, atq; ad vltimum vſque vitæ ſuæ punctum dolor horrendus occupauit, donèc morte peſſima ipſe nihilominùs de medio fieret, atq; deincèps conuiciandi alios finem faceret.

CAPVT XVIII.

ALio quoquè tempore poſt veſpertinã ſynaxim in cella degebat, ſermonemq; cum aliquot fratribus, apud illum tunc ſimiliter agentibus, non ab re trahebat: cùm vni eorum, Adalberoni nomine, vt ſuperius cellæ oſtium clauderet, mandauit, eidemq; pro nocturnarum horrore tenebrarum ſæpiùs refugienti, inſtare non ceſſauit. Ille verò, qui inobedientiæ vitium ſemel atque iterùm admiſit, tandèm compulſus, ad ſibi iuſſa tam tepidè quàm trepidè abijt, atque eò, quò ire iuſſus fuerat, ſolus peruenit. Quem quia viro Dei non mox parére per inobedientiæ ſtimulos ſpiritus malignus ſuaſit, eum eueſtigiò ipſe inuaſit, ità vt inconditæ vocis ſtridore quoſque vndecunquè cieret, tamque ſubito non ſanæ mentis ſuæ ſpectaculo eos, qui conuenerant, permoueret. Ligatus ergò, in oratorium adducitur, atq; in medio coràm deponitur, vbì à fratribus orationi inſtantiùs pro eo inſiſtitur, atque etiam in ſpiritum illum peſtilentem exorciſmus adhibetur. Neq; verò beatum Popponem cauſa rerum geſtarum latuit, quæ ex prædicti fratris inobedientia ei innotuit. Qui mox ſumma cum grauitate ad fratrem illum non ſanæ mentis deuenit, alapamq; tantùm, vt alter Benedictus, in faciem illi dedit, ſpiritumq; malignum ſine mora eiecit, Nulliquè dubium ſit eum prece non præmiſſa hoc potuiſſe, cùm, beato Gregorio in Dialogis ſuis aſſeuerante, ſanctorum quiq; ſigna aliquando ex prece, aliquando peragant ex poteſtate. Et hi, quibus ſecundùm Iohannem dedit Deus poteſtatem filios Dei fieri, quid mirum, ſi per eos ſigna ex poteſtate valeant fieri, qui ex poteſtate Dei ſunt filij? Nam & Petrus Tabitham orando ſuſcitauit: Ananiam verò & Sapphíram increpando in mortem ſtrauit: quia vitam, quam illi ex prece contulit, iſtis mentientibus ex poteſtate abſtulit. His in argumentum huius ſigni ſic ſe habentibus, cætera, quę de viro Dei ſunt, delectamentum porrò præſtent legentibus.

Pœna inobedientis monachi.

Alapa eijcit dæmonẽ S. Poppo.

Iohan. 1.

Actor. 9.

Actor. 5.

CAPVT XIX.

INtereà tam Malmundarienſium, quàm Stabulenſium locorum renouationi operam dedit, in qua affectûs ſui effectum, Deo opitulante, tandèm inuenit: Et apud Malmũdarium quidem cryptam, vt facilè cernere eſt, è fundamentis extruxit: Stabulaus verò, quia omnes cũ monaſterio officinas pro paruitate ſuî vileſcere vidit, funditùs eas euerſum ire cœpit, atque in habitaculis amplioris ſitûs extruendis plurimum impenſarum abſumpſit. Sed quia his humani generis hoſtis more ſolito inuidebat, fraudum ſuarum laqueos adnectebat, ſi fortè virum Dei in cœpto opere præoccuparet, immò per eorum, qui eidem tunc operi inſudabant, offenſam retardaret. Nam Hubaldo cuidam, cuius ingenio & labore id opus ſatis proceſſit, præcipitium à cancellis ſuggeſſit, ità vt toto corpore collideretur, omniſq; virium ſpes, præter ſolum ſuſpirare, iam in eo deſideraretur. Cuius caſu vir Dei comperto, tam pro eo, quàm pro operis deſtitutione admodùm doluit: ſed tamen in hoc ſolitæ medendi vires ex ſanctitate & virtute ipſius ei minimè defuêre. In ſua nanque ſemotiùs eum transferri iuſſit atq; locari, & ex proprijs, ſicut eum oportuerat, in cunctis accurari. Proindè ipſemet quiddam cibi & potûs ſibi illati, benedictione etiam addita, illi dirigit, eumque, mirũ dictu, ſaluti mox reſtituit. Vndè & diabolicæ fraudis ſubitò machinamenta eluſit, omnemq; cum colliſione memorati Hubaldi mœrorem deterſit: ità vt qui vitæ ſuæ diffidentiam incuſſit cernentibus, iam ſuis omninò ad opus priſtinum reſumptis viribus iucundum ſpectaculum econtrariò & gaudium ingereret videntibus. Iamque opus illud in altum proceſſit, omnemq; tam longè quàm latè locum eregionè reſpexit, atque cooperante ſeptemplici ſpiritusſancti gratia, omnis per ſeptennium illius ſtructura conſummata eſt. Neque enim id fore vir Dei crediderat. In augmentum quoquè decoris, plura ornamentorum pondera addidit. Nam calicem miræ magnitudinis, auro gemmiſque egregiè donauit fabrefactum, & in corona auri argentique non modicum expendit apparatum: hiſque complura per beatum virum dona adiuncta, addidêre ornatum. Et vt hæc breuiter ſcripto compræhendamus, quæcunque in tabula, cappis, pallijs reliquoq; ornamen-

Sanat hominẽ propè mortuum.

Stabulenſe monaſteriũ egregiè inſtaurat.

namento eo loci aut ſunt aut fuerant, conſilio & opera beati Popponis illic eſſe cœperunt. Marmoreas proindè columnas ad id ſimiliter opus, diuina reuerà prouiſione, inibì inuenit, vbì nulli vnquàm eius natura loci marmor inuenire dedit. Et verè ipſo iam olìm iaciente fundamentum, incepti quondàm operis Deus ſuperædificauit prouentum, vt cum Apoſtolo litera & ſpiritu illud dicere poſſet: Secundùm gratiam, quæ data eſt mihi, vt ſapiens architectus fundamentum poſui: alius autem ſuperædificat. Quis, inquam, ſuperædificat, niſì ille, quo non ædificante, inuanùm laborat qui ædificat? Tam egregiè prætereà, quàm ſtrenuè eiuſdem eccleſiæ ſtructura perficitur, proque conſecratione illius in honorem ſancti Petri, ſanctique Remacli, in omne conſilium à ſancto viro deſcenditur. Vndè & ad id negocij Hermannum, Agrippinæ Coloniæ archipræſulem, Nizonemque Leodienſem euocauit, quibus epiſcopos abbatesq; complures eiuſdem rei occaſio vnà ſociauit: tum vt honeſtiùs hoc commendaretur, imperialem Henrici maieſtatem inuitauit, cui poſt Conradum patrem ſucceſſio iuſta imperium adſpirauit. Præfinitus certè dies iam aderat, qui ad eandem domum Domini conſecrandam & chriſmandam Nonis Iunij illuxit, vbi non modica cum memoratis viris turba confluxerat. Quantos autem impenſarum donorumque vſus tam imperiali præſentiæ, quàm reliquis optimatum tunc exhibuerit, quis ſcribendo facilè explicare poterit? Sed & à præfato Henrico ſui iuris in Amblauia ceſpitem, qui in duodecim ferè manſos extendebatur, teſtamentis legalibus ad eiuſdem loci vſus adſtipulabatur: ac deindè eundem encæniorum diem ex concurſu populi vlteriùs celebrem decreuit. Vndè etiam vſq; in præſens vndecunq; à populis ad præſcriptum diem accurrendi mos inoleuit. Malmundarium inſupèr, quod præfato loco tam attinere quàm adiacere ſemper habuit, vt firmiùs ad eundem locum reſpiceret, ſcripti imperialis ſententia ſtatuit, confirmatis etiam his, quæcunq; ad eum locum iuſtè videbantur pertinere, nè quis iniuſtè appetendi ea facultatem deincèps poſſet habere. Sed & beatus Poppo, vt Malmundarienſes profeſſionis ſuæ ſponſionem apud Stabulaus agerent, perpetua lege ratum ſtabiliuit: atque exindè in omnes ſucceſſores ipſorum, huiuſmodi ſententia manauit. Conſecrata autem & chriſmata eſt præfata eccleſia in honorem principis apoſtolorum Petri, ſanctorumq; confeſſorum Martini & Remacli, anno Domini milleſimo quadrageſimo, indictione octaua, Henrici quoquè Imperatoris anno ſecundo.

1. Cor. 3.

Pſalm. 126.

Solennis conſecratio eccleſiæ Stabulenſis.

CAPVT XX.

TEmpore, quo beatus Poppo Iohanni cœnobium S. Maximini regendum commiſit, contigit illum quædam in viſione ſuper eiuſdem regiminis receptione diſcere. Vox nanque ad eum oraculo, vt verè conſtat, diuino aduenit, quę eam certè ſententiam illi audire dedit, quæ ad Petrum olìm à Chriſto prolata paſſionem ipſius ità pręnunciauit. Cùm eſſes, inquit, iunior, cingebas te & ambulabas vbì volebas: dum autem ſenueris, extendes manus tuas, & alius te ducet, quò tu non vis. Diuinitùs hoc editum oraculum mox intellexit, atque prophetiæ oculis aliter id de ſe, aliter de Petro ſignificatum conſpexit. Sermonem intereà ſuper Iohannis ſæpè memorati regimine ad fratres habuit, & de venturis, tam in ſe quàm in illo, verba tanquàm de pręteritis contexuit. Hoc tamen ſæpiùs inculcando docebat, quòd eundem Iohannem mortis occaſus iam è propinquo reſpiciebat. Res itaq; poſt modicũ, vt vir Dei indicârat, effectum inuenit, viuendiq; finem, codẽ nimirùm anno, ipſe dedit. Quo de medio facto, quia cęleſtis in ſe oraculi ſententiã pro humilitate aliquantùm declinare contendebat, in regimine Bernardum quendã ſuccedere iuſſit. Qui ſimiliter annis vix duobus emenſis, rebus humanis eximitur, nihilq; exindè quàm metus cum ſtupore relinquitur. Ante proximam tamen ſui exitûs horam in fratribus circunſtantibus talem protulit ſententiam, nullum, excepto Dei viro Poppone, promouendum in regimine, nè ſimiliter & illum primo ſucceſſionis vel promotionis ſuæ aditu perire contingat. Tandèm, nè diuinum vllo modo reſponſum euacuaretur, beatus Poppo idem cœnobium S. Maximini imperiali maieſtate repetere iubetur. Sicque quod fruſtrà declinare contendebat, licèt inuitus, tunc ſubijt, atque, vt in viſione acceperat, manus ſuas ad paſtoralia extenſas præbuit, eoque ab alio ductus eſt, quò ipſe noluit. Sed Lintburg, cui ſimiliter prædictus, dũ aduixit, Iohannes pręerat, Gumbertus, profeſſione & loco ſancti viri monachus, regendum ſuſceperat: ſed quòd temerè, eodem beato viro non conſenti-

Viſio S. Popponis.

S. Poppo cogitur rurſùs pręeſſe monaſterio S. Maximini.

ſentiente Poppone, non ſuum præſumpſerat, cum vita etiam ſua non multò pòſt amiſit, ità vt viſceribus paulatìm digeſtis, diutina eum huiuſmodi ad mortẽ vſq; peſtis pertraheret. Poſt quem Hagano, nihil ſimile veritus, ſubintrauit, quem ſimiliter grauis ad mortem caſus impulit. Godeſtenum intereà, cuius vita ſolitaria ſanctitate & fama latè iam percrebuit, à ſolitario & quodammodò eremitico propoſito ſuccedendi amor rapuit, ità vt reclusionis ſuæ clauſtra effringeret, ſolusque quaſi ex ſanctitate ſua, quod priores non poterant, ipſe impunè ſe facturum præſumeret. Sed quia cupiditatis ſuæ ſe ſtimulis nõ ſenſit exagitari, quem fama vſqueadeò hominibus reddiderat venerabilem, in grauem mortis viam ex hoc incurrit, quòd velut ſuis ex meritis præſumere auderet. Nam tendens in altum, cadit ab alto: quia quadam die in vallium ima à montis vertice caſum dedit, mortisq; occaſionem indè inuenit. Sicq; omnes, qui aduersùs B. Pocponem tam ſupplantationis quàm concupiſcentiæ fraudibus vtebantur, in vnum mortis locum colligebãtur, paulatimq; cœnobij illius ſtatus deperijt, & vſque in præſens inopiæ ſuæ veſtigia oſtentare non deſinit.

Godeſtenus ſolitarius.

CAPVT XXI.

RESidens ergò vir Dei Poppo Stabulaus, vbì ſtabilis laus à fidelibus perpetuò concinitur, vt hoſtias & laudes cum eleemoſynarum fructibus Deo perſolueret, contigit quandam mulierem ſenſu perdito per montes & valles, campos, & ſyluas errando & dilacerando ſemetipſam, ad locum ignoranter deuenire ſupradictũ. Hoſpitio alioquì vel municipio nullatenùs teneri poterat, ſed caſu locum tunc memoratum ſubijt, & vſq; ad ſecretarium viri Dei peruenit. Hora tunc erat, qua vir Dei Miſſarum ſolennia expleuerat, cùm miniſtri aquã ad abluendas manus vel os porrigerent. Quod videns illa infelix mulier, eandem aquã, in piſcinã de more proijciendam, petijt ſibi dari hauriendam. Qua accepta, mentis inſaniam nõ eſt vlteriùs paſſa. Monſtrauit Deus in hoc facto, quanti meriti apud ſe extiterit ſanctus iſte. Quanuis enim diſpar ſanctitas beati Benedicti patris monachorum fuerit, tamen in hoc opere imitator eius claruit: quia ſicut ad illius ſpecũ mulier ſanata redijt per ipſius merita, ità ad iſtius cellam per aquam ablutionis manuum vel oris eius, redijt & hæc curata.

Mulier mẽte capta, ſanatur aqua, qua manus abluit S. Poppo.

CAPVT XXII.

STephanus quidam vir illuſtris, familiaritate beato viro coniunctus, depoſito cingulo militiæ, in cœnobium ſupradictum beato viro ſe obtulit, ac monachum ſpopondit. Qui quidem ſenio iam feſſus, diem expectabat ſupremum. Viſitatus ergò à fratribus, dixit ſe velle mori, ſed abſq; licentia patris non poſſe. Qui cùm eſſet aduocatus, benedictionem & viaticum ab eo promeruit: ſicque diſceſſum eſt. Vir Dei ad cellam, vndè digreſſus erat, redijt, & Stephanus viam vniuerſæ carnis ingreſſus eſt. Quis non miretur tanti patris authoritatem, & fidem diſcipuli morientis? Antiquorum patrum geſta, per hunc ſanctum renouari videmus.

CAPVT XXIII.

ATrebatenſium quoq; rector Iohãnes hac de luce ſubtrahitur, ſanctitatisq; beati Popponis mentio Balduino Marchiſo pro ſucceſſione ingeritur. Qui ſuper hoc per internuncios diù multumque laborauit, &, licèt tardè, ſancti viri ad id conſenſum impetrauit. Licentia tamen imperialis, quam in hoc idem Marchiſus reſtare adhuc videbat, non ſtatìm id fieri ſinebat: pręſertim cùm multa tunc temporis eſſet diſſenſio, orientaliumq; atq; ſuorum valida inter ſe contentio. Eadem tamen à rege licentia B. Popponi permittitur, atq; ità Atrebatum vſque aduehitur. Et primùm à Nannere ciuitate cum Vuazone epiſcopo Leodium deuenit, qui ſpiritualis cauſa amoris ſemper animo eius ſedit, quem etiã Leodio olìm inuidia pulſum ipſe ſuſcepit, & apud ſe ſedulò fouit: tum etiam aliquantis ſibi ſuccedentibus diebus, illò, vndè exulauerat, reuocauit, conſilioq; & fauore poſtmodùm ad põtificium promouit. His verò inter eundum ſermo de cæleſtibus exoritur, animusque ad ſuperna pariter ſuſpenditur: cùm ecce beatus Poppo curſu antè prærepto, Eià, inquit, iam nunc te præeo: aliud videlicet agens, aliud, verò prophetiæ ſpiritu ſuper obitu ſuo iam imminente ſignificare volens. Suſceptis interim à præfato antiſtite his, quibus ſe tunc ad præſens opùs habere videbat, Atrebatum vſque, vt prædiximus, peruenit. Vbì pari omniũ affectu egregiè ſuſcipi meruit, vtpotè cuius ſanctitas olìm ipſis ſatìs explorata fuit. Singuli deindè dilectioni illius ſeſe accommodant, & quod cuiq; vſq; ad id temporis ſuum fuerat, corã illo

Obitum ſuum S. Poppo prędicit.

iſto ponitur, vt verè Apoſtolica inter eos tempora cernerentur, dum res quæq; ab illis, quibus cor vnum & anima vna erat, ante pedes Apoſtolorum ponebantur. His itaque magis prodeſſe quàm præeſſe cœpit, & adminiſtrandis vtiliter & honeſtè eorum rebus, Emmelinum virum prudentem præfecit, qui prædicti antiſtitis Vuazonis carne germanus, ſanctique viri cooperator, & vt vulgò dicitur, dextera manus fuit. His abſolutis, ad beati viri de hac vita exitum ſtylum vertamus. Act. 4.

CAPVT XXIIII.

PRæſciens itaque beatus Poppo diſceſſus ſui ex hac carne horam haud procùl abeſſe, iter, quod Stabulaus ſpectat, perrexit intendere: vt locus ille, qui ipſum arctiùs ſub monaſtica habuiſſet inſtitutione, in ſua ei ex hac luce migratione non deeſſet. Diſcedens verò indè, charitatis veſtigia ſuis reliquit, ſingulisque per tricenos dies ſingulos dari Biberes præcepit: quod quidem charitatis edictum per totidem dies apud eos inoleuit. Precibus itaq; licentiam Marchiſi ſuper hoc obtinuit, ſicque reuerſionis ſuæ viam ingredi cœpit. Præfatus tamen Marchiſus Martianas cœnobium tutelæ ipſius delegauit, & vt in ipſo regreſſionis ſuæ articulo ſingula accuraret, mundauit. Quod quidem oneris magis inuitus, quàm ſpontaneus ſubijt, locumq; illum tam viſitatum quàm accuratum adijt. Vbi honeſtè & cum multa grauitate monachorum illi occurrit proceſſio, quæ indicio videntibus fuit, quanta ſanctitatis eius in illis eſſet dilectio. Cœpit intereà cunctis ſingula, quæ vſui forent, prouidere, & vt euangelicus ille diſpenſator, neceſſaria ſine typho præbere. Sed quia multimoda rerum occaſio aliò eum trahebat, nec ſe ſolum ad omnia ſufficere videbat, in adminiſtrandis his Balduinum, Atrebatenſium poſteà abbatem, ſecundum à ſe promouit. Et iam vltimo exitûs eius tempore imminente, ipſoque in cella paululùm ſopori indulgente, ſomnia phantaſticis, immò diabolicis, impreſſa illuſionibus patitur, dæmonemq; quaſi propè adſtantem ſibi videre videtur: qui minas viro Dei intentans, illo de loco eum citiùs migraturum adiecit. Cui vir Dei, Deus, inquit, cuius nutu huius loci in me proceſſit adminiſtratio, & quando vult & quomodò vult, me hinc iubebit abſcedere. Et mox dæmon, impetu dato, ipſum viſus eſt inuadere, grauemque per viſum moleſtiam inijcere. Vndè & phantaſtica illuſione conſtrictus, verſum illum ex centeſimo viceſimo tertio pſalmo ſubinferendo exclamauit, *Adiutorium noſtrum in nomine Domini*: eoque clamoris ſono tam ipſe, quàm qui coram illo obdormierant, expergefacti, euigilant: lucernamque, quæ ante illum eo quidem noctis tempore lucere ſolebat, vir Dei extinctam conſpexit, hocque inimicum effeciſſe, euidenti præteritæ viſionis indicio intellexit. Nec mirum eſſe debet, hæc in virum Dei per ſomnia dæmonem valuiſſe, quem nec per ſomnia aut ænigmata, ſed facie ad faciem ipſum verum Deum verumq; hominem ſcimus tentando petijſſe, tum de loco ad locum pro nequitiæ ſuæ voto duxiſſe. Ipſe eſt etenim, qui humani generis calcaneo inſidias tendit, & cum ſanctis importuna ſuæ malitiæ bella intendit: nūc his viſibilem quodammodò ſe præferens, nunc illis phantaſtico ſomniorum horrore ſe ingerens. De quo etiam ſomniorum genere illud ſcriptum legimus: Multos errare fecerunt ſomnia, & exciderunt ſperantes in illis. Et licèt paululùm à propoſito degredimur, tamen id quod propoſitæ rei occaſione ingeſtum eſt, loquimur. Sciendumque eſt, ſecundùm pleroſque, ſex: ſecundùm alios, quinque ſomniorum modos inueniri. Et ſex quidem, non ab re hîc interſerimus, quæ ventris plenitudine, inanitate, illuſione, cogitatione ſimul & illuſione, reuelatione, cogitatione ſimul & reuelatione eueniunt. Sed duo, quæ prima poſuimus, experimento noſcuntur: reliqua verò quatuor, atteſtante beato Gregorio, in diuinæ ſcripturæ paginis inueniuntur. Et quidem beatum hunc virum Dei Popponem illuſione conſtat tentatum, quem tamen ab eius læſione pro illius ſanctitate, Deo illi opitulante, verè conſeruatum credimus. Qui verò præfatorum diſtinctiones ſomniorum in quinque tantùm modos nôſſe deſiderant, Macrobium in ſomnium Scipions legant: nihil diuerſum inter vtroſq; reperturi, ſi intimè eorum ſignificatio inſpiciatur. Sed his occaſione, vt diximus, rei propoſitæ interſertis, reliquū de beato viro dicere pergamus, quem Deus à negocio perambulante in tenebris, & ab incurſu dæmoniaco defenſionibus protexit aſſiduis. Signo intereà crucis facto, ſeruitutiſq; diuinæ penſo, cui reliquum noctis impendebat, abſoluto, valida febrium vi cœpit fatigari, atque inexhauſtis doloribus

Marcianēſ cœnobium. Luc. 12. Typhū, pro faſtu & ſuperbia. Pſal. 123. Matth. 4. Eccl. 34. Somniorum varia genera. Dialogi lib. 4. cap. 48. Lib. 1. cap. 3. Pſal. 90.

iam ad vltima vitæ perurgeri. Vndè & dominum Euerhelmum Altimontenſem abbatem, qui ſecutus eum illuc vſq; fuerat, cęteris vnà cum fratribus euocans, reſolutionis ſuæ diem imminere prędixit: deindè ad viſitationem vnctionemq́; ſuî pręfatum abbatē nihilominùs admonuit. Adiecit inſupèr eidem, ad priſtinum profeſſionis ſuæ locū Stabulaus ſe poſt mortem ab eo deferendum, corpusq́; ſuum à læſione alienum, illic dormitionis ſuæ locum obtenturum: ſingulas etiam diuertendi manſiones ſibi mortuo pręuidens, quas, ſi adiuiueret, ipſe vtiquè ad ſimile hoſpitādi opus eſſet electurus. Expletis deindè pro ſe omnibus, cilicium, quod ſibi ſterni fecit, nudis pedibus adijt, terramq́; tam corpore quàm pectore prono deoſculans, ſe ſupinum collocauit: tum reſponſorium circunſtantibus iniūgendo, hoc duntaxàt modo inchoauit: Subuenite ſancti Dei, occurrite angeli Domini: quod quidem iniunctum circunſtantium caterua fratrū excepit, atq; in finem vſq; cum ſubiuncta etiam Litania perfecit. Poſt cuius expletionem ipſe mirum in modum ad ſe rediens, rursùm reſedit, initiumq́; loquendi ità inſupèr dedit: Noueritis certè fratres, quædam in agendis per me rebus reſtare, Deumq́; loquendi adhuc vobis ſpatium mihi præſtare. Nec ab re hęc ad ſe rediens dixit, quia quæ oportuit fieri, minusq́; adhuc impleuerat, dicendo & agendo poſtmodùm effectui mancipauit. Et primùm de erogandis, quæ ſibi eatenùs fuerant, rebus conſultans, quaſdam eccleſijs Dei in augmentū miſit, quaſdam verò amicis pauperibusq́; Chriſti in monimentum ſuî diſperſit: itaq; omnem inimico auaritiæ ſuſpicionem ipſe præcidit, illud Apoſtolicum recolens: Nihil in mundum hunc intulimus: ſed nec auferre quid poſſumus. Theodoricum intereà, quem ipſe olìm, vt præfati ſumus, in omni doctrina nutrierat, adire ſuos quantocyùs iubebat, vtq́; imperialem præſentiam illum ſuis verbis compellant accedere, atq; in regendo S. Maximini cœnobio paſtoralem curam ſubire. Cui cùm adſtantes dicerent, Quid ſuper Stabulaus decernitis agendum? nihil, inquit, aliud mihi vobis ſuper hoc dicendū, quàm quòd ſoli Deo illud velim eſſe commendatū. Hoc, vt dixi, ſoli certè Deo committo, nec alium, quàm ipſe prouiderit, rectorem admitto. Sacerdotali demùm authoritate & ſtola criminum veniam fratribus impendit, orationisq́; verba extenſis manibus hunc in modū deprompſit: Da Deus immenſe, ineffabilis & magne, vt ſi verè conuerſus ſum, hoc eiuſmodi indiciū habeam, quatenùs in S. Pauli conuerſione, quæ hac quidē nocte inſtat, è carne tranſeam: quod vt fieret, ſemper optaui, ſemper te Deum rogaui. Et hæc dicens, ſe cilicio recolligi præcepit, vltimumque loquendi finem dedit: cùm eccè mediæ noctis articulo mirum in modum manus leuat, atque extremum eo, quo poſcebat, tempore matutinali expleto officio, ſpiritum Deo reddit. Conclamatum ſubitò eſt à circunſtantibus: Eccè, ó beate Poppo, hæc hora ſanctitatis tuæ indicio eſt omnibus: eccè quantùm bonitatis tuæ gratia meruit, in ſapientia ſua Deus mundo innotuit. Nec facile erat quenquam ſibi à lachrymis tunc temperare, cùm tam feliciter ad eum, cui ſemper vixerat, meruit hinc egredi: feliciter, inquam, migrauit, qui felicibus ſemper auſpicijs virtutes in ſe augmentauit. Quas quidē, nè quaſi negligentia præterire videamur, in argumentum tam egregij exitûs eius dicere, prout vires ſuppetunt, aggrediamur. Erat enim ei compunctio cordis ex infuſione ſancti ſpiritûs affluens, cuius etiam conuerſionis ſuæ tempore intantùm erat appetens, vt cùm quoſdàm fratrum in lachrymas excitari videret, ſeque ſimilia non poſſe doleret, ſumpto lapide, pectus eo contunderet, vt hoc fortè modo vel modica compunctionis ſtilla ſibi affluerel. Cuius deſiderij ſui compos poſt modicum effectus, tantam compunctionis à Deo gratiam eſt adeptus, vt illud, vbì ſæpè genu vel milliès flexo, die & nocte orationi incumbebat, omne lachrymis inundaret pauimentum. In celebratione proindè Miſſarum * caſubulam, qua induebatur, lachrymis humectabat, interq́; prandendum magìs lectione quàm comeſtione paſci amabat: & verè pro lachrymis, quas indè fundere ſolebat, cum Pſalmiſta dicere poterat: Fuerunt mihi lachrymæ meæ panes die ac nocte. Quid verò de corporis ſui dicam afflictionē, deq́; carnis interitu & cōtritione? Quam intantùm ieiunijs flagellisq́; atterebat, vt quicquid vitioſum illa aduersùs ſpiritum cōcupiſceret, ipſe flagellis, propria ſibi manu clàm illatis, extergeret: & pro hoc in ſeipſum vindictam exerceret. Balnearum verò vſus illi rarus fuit in infirmitate, qua aſſiduè laborabat: nunquàm verò extra infirmitatem, poſtq́; conuerſionem illas admiſit, tum etiā à ſaginatis cibarijs omninò abſtinuit. Nec ſola ad carnis macerationem huiuſmodi abſtinentia illi ſufficere viſa eſt, ſed inſupèr ad crucifigendum ſe mundo, peregrinatio-

[Margin notes: Petit extremam vnctionem. — Implorat ſanctorum preces. — 1. Tim. 6. — Oratio eius ad Deum. — Feliciter migrat è corpore. — Catalogus virtutum eius. — * for. caſulā. — Pſal. 41.]

nationis ſibi cruces adiecit, ſępè limina adiēs Apoſtolorū, ſæpè etiam atq; vſitatiùs excubias cęterorum frequentans ſanctorum. Nec dici poteſt, quantùm omne ſuum iudicium diſcretione temperauerit, quantùm iuſta illud miſeratione honeſtauerit: & reuerà cum beato Iob oculus cęco & pes claudo erat, cauſamque pupilli & pauperis, vt ſu- Iob 29.
am, immò magis accurabat: atque excepto, quòd quotidianis eos alebat ſumptibus, trecentos ſingulis calendis Chriſti pauperes plenè reficiebat. Deſtinabat etiam plura tam auri quàm argenti donaria eremiticam ſolitariamque vitam ducentibus, quamplurimisque à regimine deiectis conſulendo rectoribus, ſuis opibus & eos releuauit, & ad priſtinū regiminis locum reuocauit. Et vt omnes probitatis eius virtutes compen- Alius virtutū eius catalogus.
dio referantur, & ex relatione antiquorum fidem legentibus faciant, erat fide firmus, ſpe longanimis, charitate non fictus, compaſſione ſingulis proximus, & ad omne opus bonum mente & vultu ſemper promptiſſimus: arguebatque ſubiectos clementer, tolerabat patienter, & ſi quem pro quouis crimine vellet corripere, in ſe priùs deſcendēs, hoc velut ſuum plangebat, ſecundùm illud Apoſtoli: Si præoccupatus fuerit homo in Galat. 6.
aliquo delicto, vos, qui ſpirituales eſtis, inſtruite huiuſmodi in ſpiritu lenitatis, conſiderans teipſum, nè & tu tenteris. Et vt vigiliarum orationumque eius prætereatur inſtantia, (licet enim præterire communia) in carne verè angelum vixit, dum ſemper in cæleſtibus, vbi angeli faciem vident patris, animum fixit. Et pro hoc cuique fidelium mira- Matth. 18.
cula & quæ diximus, & quæ dicenda ſunt, ad fidem faciendam ſufficiant, proque ſanctitate ipſius, totius diffidentiæ caligine excluſa, ſatisfaciant. Obijt ſanè octauo Calendas Februarij, anno incarnati Verbi milleſimo quadrageſimo octauo, indictiōe prima, ætatis ſuæ anno ſeptuageſimo, imperij verò Henrici anno decimo.

CAPVT XXV.

SAcerdotalibus porrò infulis, vt ſacris adſtare altaribus ſolebat, veſtitur: vbì ex ſacro corpore eius gratiſſimæ ſuauitatis fragrantia ſentitur: quæque olìm viuenti in virtutibus ampliùs flagrârat, & nunc in carne ipſius redolere nō ceſſauit. Alba etiam caſubula ſanctum illud corpus fratres curabant veſtire, cuius anima feliciùs in cæleſtibus inter amictos ſtolis albis primam meruit ſtolam inuenire. Oratorio deindè exponitur, nox illa cum precibus vſque ad lucis ortum pro eo tranſigitur, cùm eccè apparatis his, quæ ad transferendum eum prouiderant, clàm è patriæ ipſius limine exiêrunt. Et in eiſdem certè hoſpitandi locis manendo, quæ ab illo viuente didicerant, Leodium vſque deuenerunt, præmiſſoque nuncio, beati viri aduentum Vuazoni, eiuſdem ciuitatis antiſtiti, intimauerunt. At ille viuum eum tunc venire lætus primùm æſtimauit: ſed cùm ei, vt ſe res de morte ipſius habuit, nuncius perorauit, clamoribus & lamentis inconſolabiliter ſe affligere, & quòd talem amiſiſſet virum, incredibiliter dolere cœpit. Poſtquàm verò lamenta, non dolor, aliquantulùm conquieuêre, eiuſmodi fama, quæ omne Leodium iam impleuit, authoritate etiam pontificali hoc vniuerſis eiuſdem ciuitatis cœnobijs edictum peperit, vt cum crucibus, lampadibus atque thymiamaterijs illud ſacrum corpus exciperent, eaque, quę talem Dei deceret ſeruum, honorificentia proſequeretur. Quod quidem, permixtis ſibi cunctis, cum deuotione ſimul & dolore contigit fieri, nec fuit, quem compunctio cordis pro huiuſcemodi rebus intrinſecùs non tetigerit. Et nos quidem, qui de eo hæc ſcribimus, ipſi ſimiliter toti in funere ſumus: quanto magìs hi, qui eius tunc exequijs interfuerunt, dolorem pro amiſſione tanti taliſque viri pertulêre? Sèd ſi ideò eſt dolendum, quòd eum, quem charum habuimus, amiſimus: multò magìs certè gaudendum, quòd in cęleſti eum manſione interceſſorem pro nobis præmiſimus. Pauperibus prætereà Chriſti memoratus antiſtes pro ſancto viro eleemoſynarum ſtipem diſpendit, & ad Stabulaus vſque cum cæteris exequias illas venerabiles proſequutus eſt. Nec difficultas itineris aut temporis incedentes vel modicè defatigauit, præſertim cùm brumalis rigor omnem ſuperficiem terræ tunc occuparet: Dei proculdubiò virtute ibidèm operante, ſeruique ſui tranſlationi inuiſibiliter fauente. Tandèm ad Stabulaus, vt diximus, perue- In monaſteriū Stabulenſe infertur.
nitur, omniſque loci illius tam laicorum quàm monachorum turba doloribus eiulatibusque afficitur, ità vt pſallentium voces, eiulantium quidem clamor exuperaret, & in paruulis etiam gemitum affectus exprimeret. Sepulcrum mox poſt Miſſarum ſolennia illi in medio cryptę, vbì ipſe viuus elegerat, aperitur, atque ibidèm id officij non ſine

Odor ſuauiſſimus ex defuncti corpore.

Honorificè admodùm corpus eius Leodij excipitur.

Viſio angelica. angelica præſentia peragitur. Nam memorato antiſtiti, cui facile ſuis pro meritis hoc cernere fuit, viſio angelica inter exequias illas apparuit, qui adſtantem ipſi miniſtrum, vtrùm idem videret, ſępiùs repetens interrogauit. Sed quod ille pro meritis, vt præfati ſumus, videre meruit, non noſtrum iudicare eſt, cur nemo id videre potuit: niſi fortè, quòd nulli circunſtantium ad prædictam viſionem ſanctitas ſua ſuffecerit, vel quòd nemini, excepto ipſo præſule, reuelare Dei gratia voluërit. Et iam ſextus circa inſepulti corporis funus dies abſceſſerat, nec tamen priſtina in illo fragrãtia defecit: vt certè teſtantur illi, qui adfuère, quòd velut pulueris pigmentarij ſuauitatem in ipſo perſenſerint. Quaſdam verò literas exhortatorias, à venerando abbate Richardo olìm de charitate ipſi ſcriptas, vnà cum calice pectori eius ſuperpoſuère: quarum etiam literarum exemplar in eodem monaſterio poſteris reliquerunt, vt ex eo amborum conſenſus & dilectio perſpiciatur, quidque charitatis gratia valeat, à legentibus ibi inueniatur. Hæc nos quidem de obitu tranſlationeque beati viri dixiſſe ſufficiat, de cuius virtutibus & miraculis fides apud lectorem non vacillet, pręſertim cùm teſtibus, qui ea oculata fide didicerunt, confirmentur, certiusque his ſcriptis roborentur. Cęterùm cur ad ſepulcrum eius miracula crebriùs non fiant, nemo miretur, nec propter hoc ea, quæ verè de eo diximus, vocet in dubium, cùm ipſe adhuc in carne viuus, plериſque fratrum audientibus, atteſtatus fuerit, quòd nunquàm delectatus ſit miracula facere, nec vnquàm hanc gratiam ſibi dari à Deo expetere pręſumpſerit. Et quanquàm pro humilitate fauorem erga ſe populi in vita timuit, non tamen miraculorum gratia mortuus caruit: quia poſt mortem nequibat latére, cui ante mortem hoc Deus inſpirauit, vt vellet latére. Pauca tamen è pluribus hîc inſeram, gloriamque Dei in ſancto ſuo, non ſine legentum admiratione commemorabo.

Timet humanos applauſos.

CAPVT XXVI.

HErimannus, eiuſdem monaſterij monachus ſimul & ianitor, tribus fermè poſt beati viri depoſitionem menſibus elapſis, infirmitate correptus, ad vltima vitæ ſuæ peruenit, loquendique finem in agone ſuſpenſus fecit, ità vt nec reſpirare vllo modo videretur, nihilque aliud in eo, quàm ipſa mors conſpici putaretur. Qui miro quodam modo poſt duarum ferè horarum ſpatium ad ſe redijt, & quòd ad iudicium raptus fuerit, fratribus ſibi adſtantibus retulit, ſingulisque criminum ſuorum maculis in confeſſione deterſis, pro vno tantùm conuentus fuerit, quod contra beati Popponis ſtatuta admiſerit. Aiebat nanque: Noueritis me de ſingulis criminibus confeſſionem feciſſe, vnum tantùm obliuioni reliquiſſe: quia agrum paſcualem, quem beatus Poppo cuidam crediderat, mea olìm auferre ſuperbia non dubitauit. Pro quo & ego ad iudicium raptus, temeritatisq; erga virum Dei ſum incuſatus, tandemque eiuſdam ſancti viri interceſſione huc remeare, crimenq; illud tam precibus veſtris, quàm confeſſione permiſſus ſum expiare. Fratribus verò multa de præfato viro Dei rogantibus, id de ipſo teſtatus eſt, ſe eum honeſtate & reuerentia commendabilem inter cæleſtis aulæ primores vidiſſe, ibique interceſſione ipſius redeundi copiam accepiſſe, eumq; rursùs videndi ſpem ſibi de reliquo accreuiſſe, ſi tamen preces ipſorum pro ſe ad Deum pręmitterentur, atque ità contra ipſius ſtatutum temerè à ſe commiſſa expurgarentur. Deindè adiecit, neminem in virum Dei impunè quid poſſe admittere, quemadmodùm ipſius exemplo poſſet facilè doceri. Mox pro eo fratres orationi inſtant, quodque contra viri Dei ſtatutum deliquerat, precibus expiare contendunt: cùm eccè ſine mora vltimum efflauit ſpiritum, vt profectò intelligi daretur, ipſum ideò in carnem accepiſſe redeundi facultatem, vt quod in virum Dei deliquerat, hîc detergeretur, verumque de eo, quod dixerat, indicium relinqueretur. Lętare ergò Stabulenſium eccleſia, lętare, inquam, ex tanti viri præſentia: quia vt Turonica ciuitas in Martino ſuo mirabiliter gloriatur, ità etiam in Poppone tuo ſtatus tuus magnificatur: dum & ille mortuum viuus ſuſcitauit, & iſte monachum, ad iudicium extra ſe raptum, mortuus ad vitam reuocauit. Magnum quidem eſt, mortuum ſuſcitare: magnum etiam eſt, hominem ad iudicium raptum, ad ſe reuocare: cùm neutrum niſi à ſanctis fieri valeat, qui præſentia Dei mirificè perfruuntur. Et verè in hoc patet, beatum Popponem poſt mortem etiam viuere, curamque ſuorum apud Deum ſemper gerere.

Viſio de S. Poppone.

Viuſt ſancti apud Deum.

CAPVT XXVII.

Aliò

ALio quoquè tempore puer quidam Gozo, idemq; monachus viri Dei, ſcholari adhuc diſciplinæ ſubiectus, valida corporis infirmitate correptus eſt. Qui ſe mox viſitari petijt & vngi, pſalmisq; & precibus Deo commẽdari. Quod cùm ageretur, illiq́ue à fratribus in prece & infirmitatis eius viſitatione adſtaretur, exclamauit ſubitò, dęmonum phalangem, Aeneæ & Turni aliorumq; ex Virgilio virorum vultus imitari, ſeque ab eis, qui ſibi in diſcendo plurimùm in vſu fuerant, vſque ad animam infeſtari. Fratribus verò, vt ſibi crucis ſignum imprimeret, hortantibus, ſeque non poſſe, illo reſpondente, mox dominũ abbatem Popponem adeſſe exclamat, eumq; fratribus ignorantibus quem ſignificâſſet, inclinato capite ſalutat. Quem cùm adſtantium fratrum caterua quid videret inquireret, aut quemnam ſalutaret, Num, inquit, dominum abbatem Popponem in medio veſtrî non cernitis, & ad eius pręſentiam omnem dęmonum phalangem effugiſſe non conſpicitis? Adiecit proindè, ſe eorum manibus, pręfato ſuccurrente abbate, ereptum, ſecuritatisq; remedia de eis porrò adeptum. Quo iſta perſequente, doloreq; ſimul cum tremore in ipſo conquieſcente, ſpiritum vltimum exhalauit, & tam verum quàm manifeſtum eorum, quæ dixerat, indicium oſtentauit, ità vt cum beato Poppone verè indè migrâſſe crederetur, & in eo erga omnes fratres beati viri ſimilis ſolicitudo intelligeretur. Cuius quidem pueri corpus à coętaneis ſocijs fauore pariter & dolore circundatum, & ante ſcholam, licèt quibuſdam inuitis, eſt ſepultum: pro quo etiam gemitus ipſorum tanto fuit intolerabilior, quanto erga eum affectus omnium in vita ipſius extiterat propenſior. *Puer videt S. Popponẽ ipſi apparẽtem in extremis.*

CAPVT XXVIII.

EOdem tempore extitit quidam magiſter carpentariorũ vel latomorum, Thietmarus nomine, qui viro Dei Popponi valdè charus habebatur propter peritiam artis ſuæ. nam illi Deus inſpirauerat, quemadmodùm Beſeleel, opus perficere in domo Domini ſecundùm voluntatem viri Dei, monſtrante id videntibus pręſentis baſilicæ ſtructura mirabili. *Exod. 31.* Hic ſynaxi veſpertina expleta, venit ad quoſdam fratres in clauſtrum cum non parua, vt proſequemur, triſtitia: & eccè pręſens ſedebat nepos ſancti viri Euerhelmus Altimontenſis abbas. Qui percontari cœpit, quid cauſæ haberet. Reſpondit ſe priuatum eſſe beneficio, quod ſibi iure perpetuo conceſſerat homo Dei Poppo. Et ille, Non eſt, inquit, mortuus dominus tuus Poppo, ſed verè viuit: perge quantocyùs ad ipſum, & narra ei ſi quid habes. Credidit homo ſermoni, quem audiuit, & præpeti curſu ad ſepulcrum viri Dei peruenit, ibiq; amariſſimè, quæ ſequuntur, clamitando, ſuper corpus ſanctum ſe proſtrauit: Heu mi pater & domine, vt quid me diutiùs ſinis viuere in hac conualle plorationis? Conteſtor te per omnipotentem, cui in hac vita fideliter ſeruîſti, ne me permittas in hac miſerabili vita octo diebus viuere. Vt ergò ſe exauditum credidit, ſurrexit, domum redijt, in lectum ſe proiecit, viaticum petijt & accepit, & ſicut à ſancto viro petiërat, ante octauum diem de hac luce ſubtractus eſt. *Nota petitionem, & celerẽ impetrationẽ.*

CAPVT XXIX.

PRæterea plurima ſanitatum beneficia per eum Dominus operatur: Febricitantes, dęmoniaci, alijq́ue languidi ad ſepulcrum eius, Deo cooperante, curantur. Vnum tamen præclarum, quod omnibus penè notum eſt, in medium proferam, vt ex hoc fides credentium incaleſcat. Aeger quidam diù vexatus hydropico morbo, adductus eſt ab occidentali plaga, & in baſilica ſancti & apoſtolici viri Remacli, mirabilium factoris, & in præſentia corporis eius eſt collocatus. Qui per ſeptimanam ibidèm diù cupitam ſalutem pręſtolans, tãdèm feſſus ſopore deprimitur, Et eccè videt ſibi ſanctiſſimũ ac Deo dilectũ Remaclum adſtare, nimio ſplendore radiantem, & hęc ſibi dicentẽ: Surge, & ad ſepulcrum abbatis Popponis, quod eſt in hac crypta, propera: per eum enim tibi ſalus proueniet. Expergefactus ęger, ſurrexit, & vtcunq; potuit, illuc peruenit, ſeque toto corpore ſuper illius proſternens mauſoleum, deuotiſſimè implorabat eius interuentu Dei adiutorium: cùm ſubitò virus omne, quod per membra ac vitalia diffundebatur, conglomeratum, vt quondam attactu S. Martini, immò Deo ſuum glorificante famulum, quàm grandisq́ue meriti apud ipſum eſſet oſtendente, more torrentis magno vomitu per gutturis prorupit meatum. Statimq́ue homo incolumis ſurrexit, qui penè deſperatus aduenerat: & gratias agens Deo in ſanctis eius confeſſoribus, lętus ad propria repedauit. Quis non ſtupeat euentu huius inuſitati mira- *Hydropicus ad S. Popponis loculũ curatur.*

miraculi, mandans illud ſtylo memoriæque in profectum poſteritatis, vt magnificetur Dominus, qui illum dignatus eſt per ſeruum ſuum curare? Idem præfatus athleta Dei, dum in terris hominem geſſit, multa cum deuotione & ſtudio Chriſto ſanctiſſimoque eis pręſuli Remaclo ſeruiuit: vndè & ciuis eſſe ſanctorum domeſticusque Dei hoc facto declarari meruit. O felix Stabulaus, tanti pontificis Remacli membra continens, cui ad tutelam loci ipſius adiunctus eſt famulus Dei Poppo, ſcutum inexpugnabile contra omnes inimici inſidias. Non enim accidentale nomen tibi, ſed eſſentiale adhęſit ſtabilis laus, abiecto vulgari illo, ab ignorantia profecto, Stabulaus: quia tibi ſtabilis laus perpetuò non extinguetur, ſicut luminaria cereorum brumali tempore flantibus ventis ſub diuo non quibant extingui, quando ſuſceptum eſt corpus beati Popponis à fratribus pręfati loci.

Cerei non extinguuntur vẽtis flãtibus, ad corpus S. Popponis.

CAPVT XXX.

EGO igitur Euerhelmus, Altimontenſis abbas, hunc libellum, poſitus in cœnobio Blandinienſi, ſcribendo ſummatìm perſtrinxi, non vt omnia, quæ de beato viro dicenda erant, illo compręhenderem. Quem dum deferre ad locum ſuprà memoratum diſpoſuiſſem, ſocios itineris mei aſſumpſi, Onulfum monachum, qui in pręfatiuncula huius libelli ſcriptus eſt, & Odulfum capellanũ comitis Lamberti. Qui cùm in via de vita & ſpe futurorũ ſedulò colloqueremur, frequẽter etiam hunc libellum Odulfus reuoluebat mecum, beatum beatificans virum, qui ſic pręſentis ſeculi euaſiſſet naufragium. Quid plura? Tandèm peruenimus Leodium, vbi tunc temporis ſancti Lamberti martyris recolebatur martyrium. Poſt Miſſarum ſolennia indè digredientes, vt ad viri Dei properaremus tumulum, Onulfus, Odulfi conſilio deceptus, recuſat cœptum iter peragere mecum, neſcio quid de viri ſancti meritis proferens ad alterum. Aiunt ergò ambo: Iter perage tuum: nos verò in ſancti Trudonis cœnobio tuum præſtolabimur reditum. Ad hęc ego, eorum fidem infirmam conſiderans, aio, eos propedièm dolituros. Et indè progreſſus, ad beati viri tumulum peruéni, vnius tantùm contentus conſortio pueri. Extrahens ergò libellum, de eius geſtis editum, non ſine contritione cordis ſuper ſepulturam pijſſimi patris depoſui. In craſtinum verò ad comites mei itineris rediens, eos triſtes mœſtosque nimiùm reperi. Nam alter percuſſi equi ſui damno grauiter dolebat: Odulfus autem lurida peſte mulctatus, grauiùs gemebat. Quem cùm intuerer, primò exorſus ille, heu me, ait, domine, cur tecum cœptum iter diſtuli peragere? Eccè nunc morbo dyſenteriæ, immò diuina percuſſus virtute pereo. Quem blandè leniterque conſolans, hortatus ſum monaſticum ſuſcipere habitum. Poſt hęc abij, & ille non longè pòſt obijt, exemplum ſuę pręuaricationis relinquens poſteris, nè pręſumant detrahere virtutibus viri Dei Popponis.

Vltio diuina in obtrectatorem S. Popponis.

GESTA QVAEDAM ET ILLVSTRE MARTYRIVM B. POLYCARPI, SMYRNENSSIS EPISCOPI,

ex lib. 4. cap. 13. & 14. Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ Euſebij Pamphili, interprete Iohanne Chriſtophorſono, apud Anglos quondàm Ciceſtrenſi Epiſcopo.

LIB. 4. CAP. 13.

26. IANVAR.

TEmporibus modò demonſtratis, dum Anicetus Romanæ Eccleſiæ præerat, Polycarpum, cui adhuc ſuppeditabat vita, Romam aduentâſſe, & cum Aniceto in congreſſum colloquiumque de controuerſia, quæ fuit de die Paſchæ celebrando ſuſcepta, veniſſe commemorat Irenæus. Aliam item hiſtoriam de Polycarpo idem ſcriptor tradit, quam ex tertio eius libro contra hęreſes petitam, his, quæ de eo tradita ſunt, neceſſariò putamus adiũgendam, quę ità ſe habet: Polycarpus nõ ſolùm ab Apoſtolis inſtitutus, & cum multis, qui Chriſtum oculis conſpicati ſunt, familiariter verſatus, ſed etiam ab eiſdem in Aſiam delegatus eſt, quô Smyrnenſis eccleſiæ epiſcopatum capeſſeret: quem quidem nos ineunte ætate vidimus. Nam diù

Lib. 3. cap. 3.

Irenæus vidit Polycarpum.

diù vitam propagauit, & planè grandis fuit: qui ſumma cum admiratione & celebritate martyrium perpeſſus, ceſſit è vita, eaque perpetuò docuit, quæ ab Apoſtolis didicerat, quæ eccleſia tradit, quæ deniquè ſola vera ſunt. Atque iſta teſtimonio confirmant, cùm omnes eccleſiæ Aſiaticæ: tum epiſcopi, qui hactenùs ſucceſſerunt Polycarpo: qui profectò teſtis veritatis fuit multò fidelior conſtantiorque, quàm Valentinus, Marcion, & totum reliquum genus eorum, qui tot & tam peſtiferas in Eccleſiam errorum ſectas inuexerunt.

Qui tandèm, Aniceto Romanæ Eccleſiæ epiſcopatum gerente, Romam aduentans, complures ab errore hæreticorum, quos diximus, auocauit, & ad Eccleſiam veramque religionem traduxit, palamque prędicauit, ſe ab Apoſtolis accepiſſe hanc vnam & ſolam veritatem, quæ eſt ab Eccleſia tradita. Sunt etiam, qui ab eo audiuerint, Iohannem Domini diſcipulum, cùm Epheſi ad balnea ſe conferret, intusque videret Cerinthum hęreticum, ſe mox è balneo illorũ proripuiſſe, & eos, qui vnà erant, hoc modo eſſe hortatum: Fugiamus ocyùs, nè balneum, in quo eſt Cerinthus veritatis aduerſarius, extemplò corruat. Idem Polycarpus Marcioni in eius conſpectum venienti, dicentiq́; rogantique, Noſce nos, amabò: reſpondit, Noui equidem primogenitum Satanæ. Talem enim tũ Apoſtoli, tum illorum diſcipuli adhibuerũt cautionem, vt ne ſermonem quidẽ cum aliquo illorum, qui veritatem fallaciter ſuis commentis adulterare nitebantur, aliquando conferre vellent: ſicut Paulus admonet, Hęreticum hominem poſt vnam & alteram admonitionem deuita, ſciens quòd talis euerſus eſt, & peccat proprio iudicio condemnatus. Eſt etiã epiſtola Polycarpi ad Philippenſes ſcripta accuratiſſimè, ex qua expreſſam fidei illius notam & veritatis prędicationem hi, quibus libitum ſit, quiq́; ſuæ ſalutis rationem ducant, poſſunt manifeſtè perſpicere. Hactenùs Irenęus. Polycarpus quidem in ea epiſtola, quam diximus ad Philippenſes ſcriptam, quæq́; adhuc extat, quibuſdam prioris epiſtolæ diui Petri teſtimonijs vtitur.

Polycarpus venit Romam.

Iohannes apoſtolus ꝙ vitârit Cerinthum.

Nota hanc reſpõſionẽ.

Tit. 3.

Antonino, cognomento Pio, cùm vigeſimum ſecundum annum imperij ſui confeciſſet, M. Aurelius Verus, eius filius, qui & Antoninus dictus eſt, cum Lucio fratre ſucceſſerũt. Eodem tempore Polycarpus, cùm Aſia maximis perſecutionum procellis turbaretur, martyrio ſupremum vitæ diem egit. Cuius quidem vitæ exitum, literarum monumentis adhuc conſeruatum, in hac noſtra hiſtoria memoriæ proderè cumprimìs neceſſarium arbitror. Eſt autem epiſtola ex perſona eccleſiæ Smyrnenſis, cui præfuit Polycarpus, eccleſijs Ponti ſcripta, quæ ea, quæ ad eius martyrium ſpectant, perſpicuè docet his verbis: Eccleſia Dei, quæ Smyrnam incolit, eccleſiæ, quæ eſt Philomelij, & alijs omnibus ſanctis & catholicis eccleſijs, quæ vbiquè gentium ſunt, miſericordia, pax, & charitas Dei patris & Domini noſtri Ieſu Chriſti affatìm impleatur. Scripſimus vobis, fratres, quæ videbantur pertinere, cùm ad alios martyres, tum ad beatum Polycarpum: qui quidem perſecutionis flammam, contra Eccleſiam incenſam, ſanguine ſuo copioſè per martyrium effuſo penitùs reſtinxit. Iſtis deincèps, antequàm in martyrij Polycarpi explicationem ingrediuntur, ea, quæ ſpectant ad cęteros martyres, ordine narrant, & qualem quamque celſam erectamque animorum firmitatem ad dolorum morſus tolerandos oſtenderint, ſcitè deſcribunt.

Cap. 14.

Epiſtola Smyrnẽſis eccleſiæ de martyrio S. Polycarpi.

Conſtantia martyrum.

Nam, vt epiſtola loquitur, qui vndiquè circunſiſtebãt, cùm coràm cernerẽt illos partìm flagris ad intimas vſque venas & arterias dilaceratos, ſic vt iam viſcera aliaque occultiora membra, intimis corporis receſſibus abdita, oculis omnium ſubijcerentur: partìm buccinorum teſtis, è mari deportatis, & lapillis quibuſdam præacutis ſubſtratis afflictos, & per quodque ſuppliciorum ac tormentorum genus raptatos, & beſtijs deniquè immanibus ad dilaniandum traditos: cùm coràm, inquã, cernerent illos hæc omnia tam toleranter ſuſtinuiſſe, incredibili propè admiratione obſtupuerũt. Inter quos Germanicum quendam, qui diuina gratia roboratus, imbecillitatem animi naturaliter inſitam, quæ efficit vt corporis mortem vehementer extimeſcamus, erexit recreauitque, propter eximiam & ſingularem eius cõſtantiam, facilè primas tuliſſe memorant. Nam cùm proconſul illi perſuadere conaretur, proponeret ætatem, & magnoperè flagitaret, vt cùm iam adoleſcens eſſet, & in ipſo ætatis flore conſtitutus, ſuìpſius miſericordiam caperet: eum illa minimè curâſſe, ſed abiecta cunctatione, feram parato animo attraxiſſe ad ſe, & propè vi in corporis ſui laniatum impuliſſe, quô celeriùs ab hac iniuſta & impia vita liberaretur. Verùm quanquàm vniuerſa multitudo tum diuini & cæleſtis

Germanici fortitudo.

leſtis huius martyris fortitudinem & conſtantiam, propter egregiam & generoſam mortem, magnoperè admirabatur, tum excelſam vniuerſi generis Chriſtianorum virtutem vehementer ſuſpiciebat: tamen ſubitò vnà omnes hoc pacto cœpiſſe cōclamare: Tolle impios, Quæratur Polycarpus.

Quinti apoſtaſia. Quinetiam cùm permagna turba iſtis populi clamoribus de Chriſtianis conquirendis facta eſſet, Phrygem quendam, nomine Quintum, qui nupèr è Phrygia aduentauerat, ſimul àc immanes feras & terribiles prętereà cruciatus perſpexerat, molli & fracto animo attonitum obſtupuiſſe, & tandèm, ſalute prodita, manus præ ignauia dediſſe. Declarat quidem eadem, quam modò citauimus, epiſtola, illum non prudenti animi prouiſione & conſilio adductum, ſed temerè & quaſi repentino vento incitatum, cum alijs ad tribunal iudicis ruiſſe: qui ſimulatquè depręhenſus tenebatur, illuſtre & euidēs omnibus exemplum propoſuiſſe, nè incoſideratè & imprudenter huiuſmodi rebus ſe aliquando obijcerent. Sed iſto modo de illorum martyrum exitu à nobis expoſitum ſit.

Polycarpi eximia virtus. Polycarpus autem, qui maximam omnibus admirationē ſuî excitabat, primùm vt iſta de martyribus audiuerat, pacato & tranquillo animo perſtitiſſe, & vultum omnemque mentis ſtatum, conſtantem & immobilem conſeruâſſe. Et quanuìs in animo haberet, illic in ciuitate manere, tamen familiaribus petentibus obſecrātibusque, vt ſe indè ſubduceret, demùm morem geſſiſſe, ad villam non longè ab vrbe diſtantem progreſſum eſſe, ibique cum paucis amicorum commoratum, & dies noctesque nihil aliud molitum, quàm preces obnixè & inſtanter ad Dominum fundere: quibus quidem ſupplex efflagitabat, (hoc enim erat illi ſemper in more poſitum) vt pax tranquilla concederetur eccleſijs. Ac triduo antè, quàm præhendebatur, cùm in precibus attentè poſitus, ſomno oppreſſus eſſet, noctù in viſione ſecūdùm quietem vidiſſe dicitur ceruical flamma accenſum, derepentè conſumi conficique: Qua quidem re è ſomno excitatum, ſtatim viſum ſuum ijs, qui aderāt, expoſuiſſe, & quod futurum erat, mente ferè pręſagientem, apertè ſuis prędixiſſe, neceſſarijs ſe flammarum incendijs corpori circuniectis vitam pro Chriſto profundere oportere.

Viſio Polycarpi.

Tandèm igitur cùm illi, qui eum omni cura & diligentia conquirebāt, inſtarent, iterùm incredibili ſtudio & amore erga fratres compulſum, in aliam villam ſe tranſtuliſſe ferunt: quò quidem non longo tempore pòſt, qui illum inſequebantur, rectâ perueniſſe, duoſque illius loci pueros compręhendiſſe, atque alterius illorum indicio, vbi verberibus eum cecíderāt, ad Polycarpi diuerſorium acceſſiſſe. Qui ſub crepuſculum aduentantes, certiores fiebant, eum in ſuperiori conclaui aſſidere. Ex quo loco licèt perfacilè in aliam domum ſe recipere potuiſſet, noluiſſe tamen, ſed dixiſse: Fiat voluntas Domini. Quem, vt illos adeſse intelligebat, refert epiſtola deſcendiſse per gradus, & cum illis adeò ſereno ac placido vultu collocutū eſse, vt qui virum anteà ignorâſsent, cùm oculos in canam eius & ingraueſcentem ætatem, in venerandam quoquè & conſtantem vultûs moderationem conieciſsent, viderentur ſibi rem permiram videre, rogarentq; ab ſeipſi mutuò, Tantáne, quęſo, feſtinatio in tali ſene pręhendendo ſuſcipi debuiſset? Iſtum aūt, abiecta cunctatione, primùm menſam illis actutùm apponi iuſſiſse: deindè orâſse, vt cibum largè & affatìm ſumerent, vnamq; horam, qua orationi vacaret, poſtulâſse. Qua ei conceſsa, ſurrexiſse, & gratia Domini cumulatè repletum, adeò ardenter precatum eſse, vt qui pręſtò illum audirent orantem, admiratione propè obſtupeſcerent, compluresque illorum tam ſpectatum, tamque eximia & diuina virtute pręditum ſenem, morte affici vehementer condoleſcerent.

Poſt iſta, reliqua illius hiſtoria eſt ad verbum in eadem epiſtola hoc modo explicata: Vt primùm finem precandi fecerat, & memoria repetiērat omnia, quæcunque illi in vita aliquando contigiſsent, ſiue magna illa fuiſsent, ſiue exigua: ſiue glorioſa, ſiue ingloria, & totam deniquè Eccleſiam catholicam, per vniuerſum orbem diſperſam, precibus Deo commendauerat, cùm iam hora abeundi inſtaret, ſatellites eum aſino impoſitum, versùs vrbem die feſto magni ſabbati deduxêre. Herodes, qui præfectus pacis dicebatur, & pater illius Nicetes, illi obuiàm prodire: qui vbì illū ad ſe in rhedam tranſtulerant, proptèr eum aſſidentes, ei perſuadere conati ſunt ad hunc modum: Quid mali eſt iſtud, dicere, (domine Cęſar) & illic ſacrificare, & ſic tandèm ſaluum euadere & incolumem? Polycarpus primò nullum dedit reſponſum: ſed illis magìs inſtantibus, ſic tandèm locutus eſt: Non facturus ſum aliquando, quod mihi conſulitis. Iſti igitur ſpe illius

Nota verſutiam diaboli.

Itèm martyris conſtantiam.

lius in ſuam ſententiam pertrahendi deiecti, contumelioſa verba in eum iaciunt, & tanta cum celeritate de curru præcipitant, vt indè delapſus, tibiam magnoperè laceraret, læderetque. At ille de ea re minimè laborans, quaſi nihil mali fuiſſet perpeſſus, lubenti animo à ſatellitibus ductatus, ſatìs incitato gradu ad ſtadium proficiſcitur. Polycarpo igitur in ſtadium ingredienti, vox è cælo demiſſa, dixit: Fortis eſto Polycarpe, & excelſo animo rem gere. Eum, à quo eſſet vox profecta, vidit nemo: vocem autē multi è noſtris audiuerunt: ſed propter tumultum in ſtadio concitatum, multitudo omninò eam audire non potuit. Illo igitur ad iudicem deducto, ſimulatquè intellectum erat Polycarpum fuiſſe comprehenſum, ingens tumultus ciebatur. Præcipitat de curru.

Ex quo proconſul, vbi acceſſit, ſciſcitatus eſt: Túne es Polycarpus? Polycarpus ſe eundem eſſe fatebatur. Tum ſuadere procōſul, vt Chriſtum negaret, ſic locutus: Reuerere ætatem tuam, & alia his ſimilia, quæ ab eiuſmodi viris dici ſolent. Iura per Cæſaris fortunam. Reſipiſce: dic, Tolle impios. Polycarpus graui & conſtanti vultu in vniuerſam multitudinem, quæ erat in ſtadio, intuens, & manum versùs eos intendēs, cum gemitu oculis in cælum ſublatis, dixit: Tolle impios. Præſidi, cùm ampliùs inſtaret diceretque, iurato, conuicijs Chriſtum afficito, & te dimittam: reſpondit Polycarpus: Octogintaſex annos illi iam inſeruiui, & nullo me hactenùs affecit incommodo: quomodò igitur regem meum, qui me ad hoc vſque tempus ſeruauerit incolumem, contumelioſis verbis poſſum afficere? Proconſule denuò vrgente ac dicente, Iura per Cęſaris fortunam: Polycarpus, ſi, inquit, ad inanem oſtentationem requiris, vt per Cęſaris fortunam iurem, (ſic enim vocas) & me qui ſim, ignorare præ te fers, ſic, vt liberè & ingenuè loquar, accipito: Chriſtianus ſum. Quòd ſi placet Chriſtiani profeſſionem cognoſcere, da mihi diem, & audies. Tum proconſul, Iſtud, inquit, perſuade populo. Tibi equidem, inquit Polycarpus, rationem & ſententiam meam (magiſtratibus enim & poteſtatibus à Deo conſtitutis, eum honorem, qui noſtrorum animorum ſaluti, noſtræque religioni nihil afferat detrimenti, pro dignitate tribuere docemur) impertire non grauabor: ſed illos non ſatis dignos exiſtimo, quibus de fide noſtra per reſponſum ſatisfaciam. Et proconſul, Beſtias, inquit, habeo in promptu: iſtis te obijciam laniandum, niſi te maturè pœnituerit. Accerſe, inquit. nam nobis rata ac decreta ſtat ſententia, & multùm ab eo abſumus, vt aliquādo animo mutato, nos meliorum pœniteat, quò deteriora ſequamur. A ſæuitia & crudelitate ad æquitatem & modeſtiam traduci, eſt ſanè pulchra mutatio. Siſtitur ad tribunal. Præclarum reſponſum.

Ad quem rursùs proconſul: Te, inquit, ardentibus flammarum incendijs domitum & manſuetum reddam, ſi beſtiarum laniatus contemnas, & non reſipiſcas ocyùs. Tum Polycarpus, Ignem, inquit, mihi minitaris, qui ad tempus exardeſcit ille quidem, ſed paulò pòſt penitùs extinguitur. Verùm ignem illum futuri iudicij, ad perpetuum impiorum ſupplicium & cruciatum reſeruatum, omninò ignoras. Sed quid cunctaris? Profer beſtias, aut aliud quod lubet. Iſta & alia complura locutus, tanto vultûs decore & gratia imbutus eſt, tantaq; animi fidentia & alacritate expletus, vt his, quæ ei eſſent tam minaciter obiectata, non modò non conturbatus ſuccūberet, ſed contrà certè illum ipſum proconſulem admirabili ſua conſtantia & grauitate prorsùs obſtupefaceret. Proconſul pręconem mittit, qui in medio ſtadio iſtud ter prędicaret: Polycarpus profeſſus eſt ſe Chriſtianum eſſe. Quæ vox cùm eſſet à pręcone emiſſa, vniuerſa tum gentium, tum Iudęorum multitudo, qui Smyrnam incolebant, animi impetu & bile effrenata exardeſcens, alta voce clamare: Iſte eſt Aſiæ doctor, iſte Chriſtianorum pater, iſte noſtrorum deorum euerſor, iſte deniquè eſt, qui adeò multos perdocuit, vt neque dijs ſacrificent, neque eos adorent. Quæ cùm eſſent locuti, vociferari & rogare Philippum munerarium, vt leonem, qui Polycarpum diſcerperet, emitteret. Hic verò reſpondere, non eſſe ei integrum, quoniam iam ferarum certamina confecta erant. Tunc illis viſum eſt, vno conſenſu clamando inſtare, vt Polycarpus viuus in rogum conijceretur. Ità enim factum oportuerat, vt viſio, quæ de ceruicali illi apparuiſſet, compleretur. Quod quidem cùm ardens videret, Deum precatus paululùm, ad fideles tandèm, qui cum eo erant, ſe conuertit, & mente prophetico more futura præſagiens, dixit, me viuum oportet cremari. Iſta igitur erant cum tanta celeritate ſuſcepta, vt dicto penè citiùs propterea geri viderentur, quòd cùm frequens hominum turba & ex officinis & ex balneis ligna ſarmentaque actutùm coaceruabat, tum maximè Iudæi ad hoc facinus (ſic enim illorum Mira vultûs ei⁹ gratia inter minas. Clamor gentium & Iudæorū contra Polycarpum.

Iii mos

mos in eiuſmodi negocio erat) operam propenſo animo conferebant.

Verùm vbi rogus extructus & paratus erat, Polycarpus ſoluto cingulo & omnibus veſtibus exutis, calceos etiam ſibi extrahere cœpit: quod quidem anteà non aliquando facere conſueuerat, propterea quòd ſinguli fideles magno ſtudio inter ſe contendebant, quis primùm ei in eo munere inſeruiens, corpus illius poſſet contrectare. Nam in toto ætatis curriculo, etiam ante canitiem, propter vitam honeſtè actam probeque moratam, magnoperè colebatur. Paulò pòſt igitur inſtrumenta, quibus in rogo firmè teneretur, apparata, corpori illius circunijciuntur. Et cùm illum clauis vellent affigere, dixit: Sinite me hoc modo. Nam qui mihi patientiam ad ignis flammas ſuſtinendas pro ſua clementia largitur, largietur etiam, vt ſine commiſſuris clauorum, quibus me affigere ſtatuitis, conſtans abſque vlla corporis commotione rogo adhęreſcam. Idcircò illum non clauis, ſed vinculis ſolùm colligârunt. Qui manibus à tergo circũplicatis conſtrictisque, tanquàm aries inſignis, ex immenſo grege delectus, vt holocauſtum gratum acceptumque fieret Deo omnipotenti, ſic locutus eſt: Pater dilecti & benedicti filij tui Ieſu Chriſti, per quem tuî cognitionem accepimus: Deus angelorum & poteſtatum, Deus totius creaturæ & iuſtorum cuiuſque generis, qui viuunt in conſpectu tuo: gratias tibi ago, quòd me huius diei & horæ celebritate donâſti, in qua cùm in martyrum numero, tum in calice paſſionis Chriſti tui, tormentorum particeps fiam, in reſurrectionem vitæ æternæ, tam animæ quàm corporis, per immortalem ſpirituſſancti virtutem: inter quos, quæſo, martyres hodiè in conſpectu tuo pro hoſtia pingui & accepta admittar, ſicut præparâſti, præſignificâſti, & iam tandèm compleuiſti, qui verus Deus es, & omnis mendacij expers. Ac propterea præ cæteris omnibus te laudo, te benedico, te glorifico per Ieſum Chriſtum dilectum filium tuum, pontificem æternum, per quem tibi cum eo in ſpiritu ſancto gloria nunc & in futura ſecula ſeculorum, Amen.

Honeſtiſſima Polycarpi vita.

Oratio S. Polycarpi.

Hanc vocem, Amen, vbì emiſerat, & orandi finem fecerat, carnifices, quibus ignis extruendi cura imponebatur, rogum incenderunt. Qui vbì ardentem flammam effuderat, miraculum ingens illis, quibus idem videre à Deo conceſſum fuit, quique ad ea, quæ gerebantur, cæteris fidelibus verè in poſterum narranda, erant reſeruati, viſum eſt. Ignis enim fornicis ſpeciem gerens, tanquàm velum nauigij, ventorum flatibus turgeſcens, corpus martyris vndiquè obuallat. Ille in medio conſtitit, non tanquàm caro exuſta, ſed tanquàm aurum & argentum, in camino ignis ardore probatum. Quinetiam tantum & tam fragrantem odorem indè hauriebamus, vt idem velut ex thure odorifero, aut alio quouis precioſo aromate efflatus videretur. Ad extremum igitur, cùm nefarij & impij homines eius corpus ab igne minimè poſſe conſumi viderent, carnifici mandata dederunt, vt propiùs ad rogum progreſſus, illum enſe ſtricto confoderet. Qua re confecta, tanta cruoris copia effluxit, vt ignem prorsùs extingueret, & vniuerſa multitudo quæreret ſecum magna cum admiratione, vtrùm tantum eſſet diſcriminis inter infideles & electos: ex quorum numero iſte Polycarpus vnus erat, vir noſtris temporibus omnium facilè præſtantiſſimus, catholicæ Smyrnenſis eccleſiæ epiſcopus, doctor apoſtolicus, & propheta pius. Nam quodcunque verbum ex eius ore exibat, idem vel iam expletum erat, vel poſteà pro certo explendum. Inuidus igitur, odioſus & iuſtorum hominum generi ſemper infeſtus diabolus, cùm martyrij eius amplitudinem, cumque incorruptam & integram vſq; à teneris vnguiculis viuendi rationem immortalitatis corona remuneratam, cumque ipſum propterea ſtabili & certo pręmio vitę æternę donatum cerneret, omni cura & cogitatione eò incubuit, nè corpus eius à nobis indè auferretur: idque adeò, cùm permulti è noſtris permagna cupiditate ducerentur & huius rei efficiendæ, & ſanctę illibatęque carnis perfruendæ.

Inſigne miraculum.

Item aliud.

Nota quàm cupiãt Chriſtiani eius habere reliquias.

Nam certi homines Nicete, patrem Herodis, Dalcę fratrem, ſubmonebant, vt pręſidem exoraret, nè corpus eius cuiquam daret, nè Chriſtiani, inquiunt, crucifixo illo derelicto, hunc venerari incipiant. Atque hęc Iudęis ſubmonentibus, obnixeque inſtantibus, aggreſſi ſunt. Iudęi autem nos, quibus in animo erat illum ex igne eximere, accuratè obſeruabant. At illud quidem miſeri penitùs ignorabant, nimirùm nos non aliquando in animum poſſe inducere, vt vel Chriſtum deſeramus, qui pro ſalute omnium, qui in toto mundo ſalui ſint futuri, crucis tormenta perpeſſus ſit: vel alium quempiam aliquando colamus vt Deum. Illum enim, qui verè Dei filius eſt, adoramus: Martyres

autem,

autem, vt diſcipulos & imitatores Domini, propter incredibilem eorum beneuolentiam, quam in proprium regem & magiſtrum declarauerunt, meritò amplexamur, quorum noscùm in pietate diſcipulos, tum conſortes in gloria fore optamus. Centurio autem cùm videret Iudęos inſtare contentiùs, corpus martyris in medio poni, &, vt gentium mos fert, igne comburi iubet. Sic nos poſteà oſſa eius potiora, lapillis precioſis auroque puriora ex cineribus ſelecta eo loco repoſuimus, qui illis erat decorus conſentaneusque. Vbi ſanè nobis in vnum aliquando coactis, Dominus prȩſtabit, vt celebrem eius martyrij diem inſtar natalis feſti cum exultatione & gaudio, quantùm fieri poteſt, maximo recolamus: idque cùm ad martyrum memoriam, qui anteà tale certamen confecerunt: tum ad eorum exercitationem, mentisque ad talem cõſtantiam prȩparationē, qui poſteà Chriſtum eo genere mortis ingenuè cõfeſſuri ſunt. Iſta de beato Polycarpo, qui Smyrnæ martyrium obiuit, cum alijs duodecim ex Philadelphia profectis, qui idem genus mortis lubentes pertulerunt, literis mandata ſunt. Qui ſolus præ cęteris multò maxima nominis celebritate apud omnes floruit, vſqueadeò, vt ipſis gentibus vbiquè locorum frequens in ore & ſermone verſetur. Talem quidem exitum res ab admirabili & apoſtolico Polycarpo geſtæ, tandèm conſecutæ ſunt. Cuius hiſtoriam in ea, quam declarauimus, epiſtola fratres eccleſiæ Smyrnenſis accuratè narrârunt.

Oſſa ei9 reuerenter reponuntur.

Celebris eius martyrij dies.

VITA SANCTI PATRIS NOSTRI IOHANNIS ARCHIEPISCOPI CONSTANTINOPOlitani, qui *dictus eſt Chryſoſtomus, id eſt, Os aureum: Simeone Metaphraſte authore.*

OMnium quidem eorum, qui ſe ex Deo geſsêre, vita eſt pijs vtiliſſima: vt quæ ſit non ſolùm exemplar & forma, ſed etiam adhortatio ad virtutem. Immittit enim ſtimulum bonæ æmulationis, & accendit piam animam ad imitationem. Vita autem patris noſtri Chryſoſtomi, eſt auditu quidem alijs iucundior, ad imitandum autem ſalutaris & vtilis. Nam ille quidem vir non ſolùm habebat linguam conducibilem ijs, qui audiebant: ſed etiam vitam, multò magis vtilem ijs, qui eam imitantur. Immò verò, ſi verum dicere oporteat, quomodò illam in dicendo habebat inimitabilem: ità etiam hanc, quam in agendo nemo poteſt aſſequi. Verumenimuerò res illius ſunt omninò narrandæ & imitandæ pro viribus. Nam pictoribus quoquè non ſunt deſpicienda pulcherrima exemplaria, quatenùs non habent facilem imitationem: ſed quòd ſperent fore, vt ſi ea tandèm aſſecuti fuerint, clari & inſignes reddantur: id imitatores excitat ad æmulationem. Mihi autem oratio media quadam via eſt ingreſſura, vt nec quæcunque ab eo facta ſunt, perſequatur: neque prȩtermittat ea, quæ ſunt prȩcipua. Nam illud quidem ferè eſt eiuſmodi, vt fieri non poſſit: hoc verò non eſt vtile. Sed illa quidem dicat, quæ dicta, auditoribus plurimum afferent vtilitatis: prȩtermiſſa autem, damni plurimum: alia verò relinquat alijs.

27. Ianuar. quo die habetur in antiquiſſimo Romano martyrologio, item Bedæ & Vſuardi.

Hic ergò verus homo Dei, & germanus, ſi vllus alius, poſt eum, qui erat eiuſdem nominis prȩco pœnitentiæ, qui lingua ſimul & voce & ore & in omnibus aureus, immò verò longè auro precioſior, genus quidem ducebat ex Antiochia: Antiochia, inquam, quæ ſita eſt in Cœleſyria. Cùm tam claram autem haberet patriam, nec parentes quidem habuit minùs nobiles. Fuerunt enim ij quoquè ſuſpiciendi, & ſplendore vitæ paucis ſecundi. Erat enim pater Dux exercitûs, & qui multis abundabat opibus. Nomen autem patri quidem erat Secundus, matri verò Anthuſa. Qui primùm quidem erant religione gentiles, & tenebantur profundis tenebris ignorantiæ: etiamſi poſtquàm eis natus eſſet filius, & diuino baptiſmate regeneratus, fuerunt ij quoquè veritatis luce illuminati. Ex his ille ortus, cùm eſſet adhuc puer ætate, nequaquàm habuit puerile ingenium. Neq; enim faciebat aliquid indecorum, neque erat occupatus in ludicris & luſibus: ſed qualis procedens futura eſſet planta, ipſa omninò ſeipſam indicabat. Deindè diuinum aſſequitur baptiſmum, corpore adhuc valdè tenero & molli. Oportebat enim

Patria Chryſoſtomi.

Parentes.

Baptizatur.

eum, cuius vita ad Chriſtum inclinabat, non manere ampliùs Chriſti ſignaculo non ſignatum. Qui eum autem baptiſmo tinxit, fuit Meletius, qui optimè adminiſtrauit ſedem Antiochenã, ſede virtutis longè altior. Poſteà autem eius quoquè parentes diuino tradit lauacro. Neq; enim par erat, vt cùm ad lucẽ gratiæ acceſſiſſet filius, qui ei cauſæ fuerant vt in lucẽ ederetur, non eiuſdem, cuius filius, eſſent ſplendoris participes. Deindè Grammatico traditus, vt primas diſceret diſciplinas, erat fax iniecta in ignem: neq; vllo omninò opùs habebat ſtimulo, nec aliquo, qui eum eſſet incitaturus. Quanquàm diſciplina, & diuturna in vno loco mora, & aſſidere occupatũ, ſunt omninò iuuenibus ingrata & iniucunda: quomodò contrà ſaltationes & tranſlationes, curſusq; & motiones ſunt eis gratiſſima. Illè autem ſe totum dedebat diſciplinis. Cum bono itaque ingenio ſimul concurrens ſtudium, effecit vt breuì plurima diſceret.

Traditur literis.

Cùm autem ab ineunte ætate tenuitatem amâſſet, & à faſtu alienationem, erat ſuperior omnibus blanditijs & rebus ſuperfluis, neque comitum multitudinem ſecum ducens ad ludum literarium, neq; equo vectus, iter ingredi ſuſtinens. Sed nec aliud quidquam delicatum aut ſplendidum, vt qui eſſet ex tanta domo, oſtentare cõtendens. Itaque cùm parentes quidem valdè inſtarent, & eam rem eſſe ſibi probro ducerent, nec ij ſoli, ſed etiam pędagogus & condiſcipuli eadem facerent, & ei exprobrarent, quòd eſſet nimis vilis & abiectus, multum aberat vt ille perſuaderetur eorum verbis, & ſibi congenitam & gratam repelleret moderationem. Quamobrem cùm eum aliquando conuenirent parentes, & cauſam rogarent, cur eis dedecori eſſe vellet tam tenuiter viuens, & inſtàr cuiuſdam plebeij, ille reuerà ſapiens, & lingua planè inuictus, ô cur mihi, inquit, fruſtrà vultis exhibere negocium, perindè àc ſi nos primi vitæ tenuitatem & moderationem ſtatuiſſemus colere, ægrè ferentes? Deindè ſtatim adducebatur in exemplum Daniel & tres pueri. Ex quibus ille quidem, inquit, propter animæ contritionem & ſpiritùs moderationem, ab ore leonum adiri non potuit. Illi autem coniecti in fornacem ignis, tantum abfuit vt ab ipſo vincerentur, vt etiam propemodùm viderẽtur miniſtro igne vtentes, & in inimicos, qui circunſiſtebant, eum abſque vllo immitterent impedimento. Alioquì autem vbiquè inuenio diuinam ſcripturam, hanc, quæ apud vos iudices habetur contemptui, humilitatem vbiquè magnifacere, & vt nihil magìs, cõmendare: faſtum verò & honoris ſtudiũ repręhendere: idque puſilli & abiecti eſſe potiùs animi, quàm excelſi & magni, ducere. Quamobrem non ego ignoranter pluris facio hanc mediocritatem: Deum enim didici his delectari, (ſolet enim ſimul cum externo habitu affici anima) & gratiam quidem præbere humilibus: ijs autem, qui contrà ſe habent, aduerſari. Hęc illo dicente, parentes obſtupuerunt. Conſecuta eſt autẽ omninò, quæ à verbis, vel potiùs quę à factis procedebat vtilitas: adeò vt talem eis daret mercedem ſuæ in vitam productionis: & qui ab eis quidẽ ſolùm acceperat, vt eſſet: vt benè eſſent, eis munificè redderet. Vix tandèm autem à parentibus perſuaſus, in hoc eis páret, qui alioquì ſe in alijs præbebat obedientiſſimum, vt nequaquàm quidem cum pluribus, ſed vno ex famulis eum comitante, iret ad ludum literarium.

Abhorret à faſtu. *Dan. 6.* *Dan. 3.* *Abiecti animi, ſtudere faſtui.* *Iacob. 4.* *1. Pet. 5.*

Non multum interiectum eſt temporis, & pater quidem exceſſit è vita pręſenti: mater autem, vt quæ pręmaturam ſubijſſet viduitatem, & propter puerum adhuc teneræ ætatis, vitæ fluctibus agitata, multis & varijs quotidiè vexabatur caſibus & moleſtijs, quas eæ ſolæ apertè ſciunt, quæ illas ſentiunt. Quorum quidem paruam illa ducens rationem, duo ex omnibus maximè curabat: nempe vt & poſt ſui mariti deceſſum nullius amore caperetur: poterat enim eius ętas adhuc capi his laqueis: & filiũ ſic educeret, vt nulla alia oſtenderetur mater talis filij. Poſtquàm aũt ille didiciſſet grammaticam & orbem diſciplinarum, deindè etiam peruenit ad ſummum dicendi facultatis atque philoſophiæ: vt qui illam quidẽ quamoptimè acceperit à Libanio, cuius erat inſignis fama in arte dicendi: hanc autem ab Andragathio diligenter audiuerit. Quid fit? Deſiderium maioris eruditionis (in pluribus enim bonis aſſequendis laborabat cupiditate) efficit vt veniat Athenas, & illic ſimul verſans cum pręſtantiſſimis Rhetoribus & Philoſophis, ſic & mentem locupletauit, & linguam ſummè exercuit, vt nulli facilè concederet, vt eſſet cum eo conferendus. Hinc factum eſt, vt breuì eſſet inſignis, non ſolùm Athenis, ſed etiam in vniuerſa Gręcia: adeò vt ipſi quoquè prefecto Pętorio res videretur eſſe digna magno ſtudio, vel ſolùm venire in conſpectum Athenarum.

Pater eius decedit. *Summus eſt rhetor & philoſophus.*

Cùm ergò quodam tempore haberet concionem, & eos conuocaret ęx Athenienſibus,

bus,qui & gloria & dicẽdi facultate tenebant primas partes,ei curæ fuit,vt ſanctũ quoquè officioſè vocaret & honorificè: ſtatimq; miſſum fuit vehiculum,& alius,qui ad hoc expedit,comitatus.Sed ille hęc tanquàm ſuperuacanea & inutilia & veluti inane itineris adiumentum repellens,ſolus viam eſt ingreſſus, ſuis vtens pedibus. quod quidem ſibi faciendum conſtituit is,qui eſt ſanus,& non propter arrogantiam & vanam gloriam ea ſuſtinet facere,quæ ægroti. Quamobrem magìs ſtupẽtes eius moderationem, & eam quæ apparebat conſtitutionem, ducentes eſſe imaginem animæ, quæ non apparebat, ipſe primus Prætorio pręfectus & qui cum eo aderant,ei accedenti lubenter aſſurrexerunt, & eum adſpexerunt oculis reuerentia plenis & beneuolentia. Deindè etiam vi attrahentes,(reſiſtebat enim propter vehementem amorem moderationis) primo loco eum dignati ſunt, publiceque ornârunt eloquentiæ laudibus & alijs priuilegijs. Fieri autem non poterat,vt toleranter hęc ferret inuidia:nec ſine dolore hæc adſpicerent inuidorum oculi. Nam cùm vanam gloriam ſummè ſibi vendicarent, exiſtimabant illius honorem illorum honori detrahere.Quomodò accidit,vt tunc quoquè afficeretur Anthemius, qui non parui quidem fuit nominis propter ſtudium eloquentiæ, gentilis autem erat religione, & alioquì lingua profuſus, & volens ei nimiùm indulgere: qui ſancti laudibus non minùs morſus, quàm ſi ipſe fuiſſet ſumma affectus contumelia, in eum vehementi ſpiritu inuehebatur, & iniuſtum vocabat id, quod factum fuerat, & dicebat eſſe nefarium,hoſpitem & aduenam primos ſic honores conſequi: & maximè, aiebat, eum, qui à nobis plurimùm differt religione. Propter quæ primùm inuidiam ægrè ferens Pręfectus, Quidnam,dixit,fuerit pręter rationem,ſi vir, qui eſt & tali genere ortus, tantaq; & doctrina & modeſtia pręditus, fuerat iudicatus à nobis honore dignus, cùm etiam,pręter alia,ipſum honorem fugere, honorem acquirat apud eos, qui ſapiũt & rectè ſciunt iudicare?

Vide humilitatem.

Præfectus prætorio eũ accipit honorificè.

Paritur Anthemiũ obtrectatorẽ.

Deindè autem Iohannes quoquè placidè eius ſermonem excipiens, Non oportebat,inquit,ô Anthemi,eum, qui ſibi vendicat philoſophiam, ità ſuperari ab honore hominum, & eum perſequi tanquàm rem magnam & magna contentione appetendam, qui non ſolùm nobis non prodeſſe, ſed etiam plurimùm poteſt lędere, quòd attinet ad virtutem.Quid enim fuerit re vera homo ex eo ſeipſo melior? Quòd verò dixiſti me eſſe diſſimili vobis religione, erubeſcerem, ſi viderer tacere, ducens hoc eſſe pudendum. Ego enim deos neque noui, nec me eos vnquàm eſſe adoraturum, profeſſus fuerim. Abſit vt adeò deſipiam, & ſit mihi lingua tam temeraria. Sed vnus mihi Deus eſt Chriſtus, qui cognoſcitur in patre & in ſpiritu: qui & omnia ab initio produxit ex nihilo,& nunc ineffabili ea virtute continet, & annuos nobis fructus ſuppeditat,& manum aperiens, omne animal implet benedictione. Sed non Chriſtus, dixit interpellans Anthemius, producit hos fructus annuos, ſed elementa mundi ſuis temporibus producunt, deorum prouidentia. Nondùm finem acceperat eius ſermo, cùm à maligno ſpiritu poſſeſſus, & terræ alliſus, miſerè iacebat rugiens, lachrymarum & timoris ſimul cauſa ijs, qui aderant: peruertens quidem oculos,ſtridens autem dentibus, ſpumam verò ex ore turpiſſimè expuens.

Pſalm.144.

Anthemiũ dæmon inuadit.

Hæc cùm adſpexiſſet Præfectus & qui circa illũ erãt,eos ſubijt admiratio & ſtupor,& erant pleni tumultu.Deinde ad beatum Iohannem accedentes,fiunt ei ſupplices,& rogant vt velit opem ferre affectioni. Ille autẽ (Quis enim fuit illo benignior?) vt qui benigni Chriſti eſſet imitator,& calamitatis hominis eſt miſertus, & cùm pro eo rogâſſet eum,qui vel ſolus poteſt opem ferre, ei qui iacebat, duplicem affert curationem. Nam cùm iſte liberatus à dęmone,ſenſiſſet in quanto malo eſſet verſatus,arbitratus non ſufficientem eam eſſe curationem, cauſam quoquè,propter quam venerat ad tantam calamitatem,rogabat curari,ne eadem ei rursùs euenirent. Ille autem (Sciebat enim veri Dei ignorationem, eius eſſe cauſam) conſuluit, vt prompto & alacri animo quamprimùm adiret Pontificem ciuitatis,& rogaret vt in diuinis catechesi ab eo initiaretur:& quò latentium animæ vibicum veniret curatio,& à dęmonibus,quos colebat, omninò liberaretur,aſſequeretur lauacrum regenerationis. Páret eius dictis Anthemius,& citò accedit ad eccleſiam:& cùm Domino credidiſſet,baptizatur,& fit multis exemplum,vt credãt in Chriſtum. Clarorum enim & magnorum virorum in melius aut deterius mutatio, ſolet multis eſſe cauſa ad idem mutationis. Hinc factum eſt, vt Athenarum Epiſcopus,cùm adſpexiſſet quantam eius eccleſiæ acceſſionẽ feciſſet Iohannes ille aureus,

Curatur à Chryſoſt.

Baptizatur.

verbis & monitis crebrò eum ſibi inſinuaret, & vt ſibi eſſet ſucceſſor, (iam enim erat grauis ætate) procuraret. Aliter aũt Dei prouidentia de eo ſtatuerat, in maiori omninò & excelſiori candelabro magnam illam lucem poſitura.

Cùm verò in Athenienſium doctrina plurimùm profeciſſet, viſcerum maternorum & patriæ rurſùs eſt recordatus, & rurſùs Athenis rediјt Antiochiam. Deindè hæc parua eſſe putans, nempe orationes & conciones, & quęcunque ad ſuperuacaneam pertinent ambitionem, angelicam ſeu monaſticam vitam ſtatuit ſuſcipere, ad hoc conſultore & inſtituti ſocio vtens Baſilio quodam ſuo familiari, & qui erat vnius animę & fraterni cum eo ſpiritûs. Non is autem erat ille, qui & patriam & ſedem ornauit Cappadocum, vt quidam exiſtimãt, decepti à ſimilitudine nominis. Siquidem ad fidem huius rei faciendam, hic ipſe ſufficit lingua aureus, qui ſatis illud oſtendit in libris de Sacerdotio. Dicit enim eum eſſe ipſum ſecutum toto tempore, & eaſdem attigiſſe diſciplinas, & eoſdem habuiſſe pręceptores. Quod autem maximè omnium prohibet, non hunc eſſe magnum illum Baſilium, eſt, quòd ipſum quidem oſtendit eiuſdem patriæ, fuiſſeque & genere pares & diuitiјs. Quomodò verò ſtatues hęc eſſe magno & huic maximo communia, quæ ſunt maximè diuerſa? Siquidem plurimùm inter ſe differunt Antiochia & Cappadocia. Sunt autem multa quoquè alia, per quæ conijci poteſt, non eſſe hunc magnum Baſilium, ſed quendam alium, ortum Antiochiæ.

Monaſticã vitã appellat angelicam.

Cæterùm ab hoc inſtituto tunc ſapientem abducunt & ciuitas, & mater multò magìs, ad perſuadendum efficacia ei temperans lachrymarum medicamenta. Nam ciuitas quidem, tanquàm fœtum proprium & à ſe educatum, eum amplectebatur, & eum perpetuò volebat retinere: ea enim valdè mouebatur ſuauitate eius orationum, quarum maximam partem conſumebat in iudiciјs, aſſiduè illuc ventitans, & partem defendens inferiorem, & eum, qui habebatur contemptui, recreans: Mater autem, vtpotè mater, magis germanè eum adiens, doloresque partûs & lactationem ei in memoriam reuocans, & mala viduitatis, & quęcunque poterant attrahere filium, vt matris miſereretur, arcebat à propoſito. Sed ſatius eſt, vt illi ipſi hanc relinquam narrationem. Neque enim omninò fas eſt, nec conueniens, vt cùm ei liceat ſua per ſe dicere, nos illis relictis, ex nobiſipſis faciamus narrationem. Dicit enim ipſe in libris de Sacerdotio, innuens amicum, qui eum erat abducturus ad id, cuius ſtudio tenebatur. Deindè matrem, quæ hoc reſciuerat, miſerabiliter acceſſiſſe, & id prohibuiſſe. Sic autem habet:

Nonnihil retrahitur à vita monaſtica.

Lib. 1. ca 2.

Poſtquàm enim ſenſit conſilium, quod à nobis capiebatur, me dextera accepto, & in domo ei attributa ad ſedendum collocato prope lectum, in quo nos pepererat, emittebat fontes lachrymarum, & adiungebat verba lachrymis miſerabiliora, ſic apud nos lamentãs: Mihi, inquit, ô fili, virtute tui patris diù frui nõ licuit, cùm Deo ità viſum eſſet. Nam dolores in partu propter te acceptos, mors illius conſecuta, tibi quidem orbitatem, mihi autem viduitatẽ attulit ante tempus, & mala viduitatis, quæ eæ ſolæ demùm, quæ illa paſſæ ſunt, ſcire apertè potuerint. Nulla enim oratio potuerit conſequi tempeſtatem illam & fluctus illos, quos ſubit puella, è domo quidem paterna nupèr egreſſa, & rerum imperita, & qui cohiberi non poteſt, repentè luctu oppreſſa, & neceſsè habens maiores ſuſcipere ſolicitudines, quàm pro ætate & ſexu. Oportet enim, vt arbitror, famulorũ ſocordiam animaduertere & corrigere, & maleficia obſeruare, cognatorum inſidias propulſare, publicanorum iniurias & inhumanitatem in exigendis vectigalibus magno & excelſo animo ferre. Quòd ſi relicto etiam infante deceſſerit, qui eſt mortuus, ſi ſit quidem fœmina, magnam quidem ſic quoquè matri præbebit ſolicitudinem, à ſumptibus tamen & metu liberam. Filius autem eam quotidiè implet timoribus innumerabilibus & pluribus ſolicitudinibus. Mitto ſumptum pecuniarum, quem neceſse habet facere, ſi eum educare cupit liberaliter. Nihil horum tamen mihi perſuaſit, vt ſecundum inirem matrimonium, neque alium ſponſum introducerem in domum patris tui: ſed manſi in tempeſtate & tumultu, & non effugi ferream fornacem viduitatis, primùm quidem adiuta à ſuperno auxilio: afferebat autem mihi non paruam malorum conſolationem, & quòd tuum vultum viderem aſſiduè, & mortui animatam ſeruarem imaginem, ad illius effigiem accuratè expreſſam. Proptereà cùm eſſes adhuc infans, & needùm loqui didiciſſes, quando parentes maximè delectant pueri, mihi magnam præbebas conſolationem. Atqui nec illud mihi potueris obiјcere, quòd viduitatem quidem fortiter tulerimus: patrias autem facultates tibi minuerimus propter neceſſi-

Matris ad Chryſoſt. oratio, cum à monaſtico inſtuto retardãtis.

neceſſitatem viduitatis: quod quidē ſcio accidiſſe multis, qui in orbitatem inciderant. Nam eas quoquè vniuerſas reliqui integras, & quæ debebant expendi, vt vir bonus & probus euaderes, non ceſſaui ea ex meis, & quas domo attuli, expendere pecunijs. Nec exiſtimes me hæc tibi nunc dicere exprobrantem. Sed pro ijs omnibus vnam à te peto gratiam, nè me in ſecundam inijcias viduitatem. Sed expecta meum deceſſum. Fortaſsè breui pòſt tempore decedam. Nam ſpes quidem eſt, adoleſcentes eſſe ad longam venturos ſenectutem. Nos autem qui conſenuimus, nihil aliud quàm mortem expectamus. Quando verò me terræ mandaueris, & cum oſſibus patris tui miſcueris, longas ſuſcipe peregrinationes, & mare nauiga quodcunque volueris: tunc nullus eſt prohibiturus. Quandiù autem ſpiramus, ſuſtineas nobiſcum habitare: neque Deum offendas, nos temerè in tanta mala conijciens, quæ te nulla affecimus iniuria. Nam ſi me quidem potes criminari, quòd te attraho in huius vitæ ſolicitudines, & cogo te rerū mearum curam gerere: non leges naturæ, non educationem, non familiaritatem, nec aliquid deniquè aliud reueritus, fuge tanquàm hòſtes & inſidiatores. Si autem omnia facimus, vt magnum tibi paremus ocium, ad hoc, vt hoc vitæ iter ingrediaris, ſi nihil aliud, hoc ſaltem te noſtrum retineat vinculum. Nam & ſi dicas te amari ab innumerabilibus, nemo tibi præbebit, vt tanta fruaris libertate. Nemo enim eſt, cui tua bona exiſtimatio ſit æquè curæ, atquè eſt mihi, *Matris erga eum liberalitas.*

Hæc refert lingua illa egregia, & quemadmodùm Baſilius quidem ſubijt iugum Diaconatûs, ſperans fore, vt eum haberet eius ordinis ſocium: Ille autem gradum dubitans ſuſcipere, pulchrè eum promiſſo impellit, tanquàm ipſe quoquè iam futurus eſſet eiuſdem particeps. Et tunc quidem recuſat ordinationem, victus à ſua in eam reuerentia. Cùm aliquanto autem pòſt tempore vix ſuſcepiſſet ordinem Lectoris, non libros ſacros legebat ſolummodò, ſed etiam ſpiritu ſapientiæ eos interpretabatur, & magna verbi luce & bono euidentiæ vtebatur in expoſitione. Quanuis autem tanta eſſet gratia præditus, & vniuerſus populus penderet ab eius lingua, ęgrè tamen ferens tumultus, qui erant in ciuitate, & vitans quidquid facit ad oſtentationem, vt qui arceretur à deſiderio, quod ab initio animo concipiebat, quod erat ſub Deo viuere, & ei ſoli fieri manifeſtum, triſtitia afficiebatur, angebatur animo, pluᵹimi faciebat ſolitudinē, & tanquàm illic abſconſum inuenturus theſaurum, ad eam feſtinabat. Cùm hoc ergò animo verſaret, opportuno tempore obſeruato, iubens omnes valere cognatos, amicos, familiares, plauſus ciuiles, oſtentationes, quinetiam eorum, quibus fiebat iniuria, defenſiones: & nec viduitatem matris cogitans, nec ſororis curam reputans, quæ iuuenili corpore ſubierat iugum virginitatis, opuſque habebat, vt ei diligenter prouideretur: atq; adeò ipſam quoque domum parùm curans, relicta ciuitate, relictis omnibus, toto pede ad vitam quietam transfugit. *Eccè ordinem lectoratûs.* *Tenetur magno ſolitudinis deſiderio.*

Deindè cùm eſſet ætas adhuc iuuenilis, & ſi eſſet ei corpus natura malè affectum & valetudinarium, ſe tradit monaſterijs, in quibus vita agebatur accuratior & aſperior, quàm in alijs: & cùm totam veſtem exuiſſet cum ſapientia carnis, aut, vt veriùs dicam, illam priùs exuiſſet, induit amictum ex pilis contextum, corpus adhuc affligens, & velutì quandam nubem attenuans, & lumini mentis præbens libertatem. Maximum autem ponebat ſtudium in legendis libris diuinarum ſcripturarum. Quod quidem faciebat tam diligenter, vt vim eorum, quę in eis inſunt, nihilominùs in mente imprimeret: deindè manu propria & labore digitorum eas interpretraretur, vt dictum eſt: & quæ ſunt comprehenſu difficilia, aperta redderet ſtudioſis: & quam ſententiam ipſe collegerat cum labore, præberet ijs, qui volebant, accipiendam citra vllum laborem. Si ergò proprijs laboribus panem præbere, conciliat mercedem: eſurientes animas ſic exatiare, quantæ fuerit cauſa remunerationis? Sic ergò diuinas ſcripturas interpretans, deindè etiam eas exornat eo, quod ad mores pertinet: vt illud quidem eſſet ad mentis illuminationem, hoc autem ad morum curam gerendam: aut, ſi mauis, illo quidem illuſtraret ſolùm diuitias ſpiritûs, quæ iacent in profundo: hoc verò etiam apertè deduceret, vt eius eſſemus participes. *Fit monachus.* *Induit amictum ex pilis contextum.*

In hac grata quiete & ſilentio componuntur ab eo libri de ſacerdotio: in quibus quanta quidem ſit dignitas ſacerdotij, qualem autem eſſe oporteat eum, qui hoc eſt dignatus, accuratè oſtendit. Tunc etiam ſcribit orationem ad quandam illuſtrem mulierem, quæ paulò antè viderat noctem viduitatis, & magno luctu grauabatur, eam leni- *Libros de Sacerdotio ſcribit. Item alia.*

ter recreans, & oſtendens viduitatem non eſſe rem vilem & abiectam: ſed magnam & venerandam eſſe eius dignitatem, eamq; magnis laudibus eſſe dignam, quæ ſuam in defunctum integram conſeruauit conſcientiam, ſe ſecundis nuptijs non reddidit infamem, vt quæ beneuolentiam mentita ſit in maritum. Deindè etiam de virginitate ſcribit alium librum, diuinam eius oſtendens pulchritudinem & magnum eius ornamentum. Stagirio quoquè ſcribit pulchras orationes & valdè præclaras. Hic vir erat ei valdè familiaris: fuerat autem poſſeſsus à maligno dæmone, qualia ſunt Dei iudicia. Liber verò illum quidem accipit ſcribendi occaſioſem: per vniuerſam autem procedit philoſophiam: cum dixeris eſſe commune documentum virtutis grati animi & tolerantiæ, vt qui compoſitus ſit tanta in dicendo probabilitate, tam multiſque neceſſarijs Rhetorum argumentis, aut, vt meliùs dicam, diuinis & ſpiritalibus gratijs, adeò vt hoc ipſum quòd inciderit in dęmonem, exiſtimaretur non eſſe abominandũ nec auerſandũ, vt quod fuerit argumentum maximæ vtilitatis. Tunc etiam compoſiti ſunt ab eo duo libri de compunctione: quorum vnus quidem fuit inſcriptus ad Demetrium, alter autem ad Stelechium: eum, qui eſt ſtudioſus virtutis, accuratiſſimè elaborantes, & acrem ſtimulum compunctionis pijs immittentes animis. Sed hos quidem ſcripſit libros, nè caderent illi, ad quos ſcripti fuerant, neque maligni laqueis pius implicaretur, ſed ſtaret firmiter in bono proficiens. Alium autem ſcribit ad eum, qui, proh dolor, iam erat lapſus, ſeu percuſſus telo peccati: ei verò, qui lapſus erat, nomen fuit Theodorus: vt non concideret, neque deſperaret ſalutem, tanquàm benignam manum ei porrigens orationem, & iacentem erigens, & nõ concedens, vt omninò permaneret in peccato. Sed ſic quidem erat eius per libros doctrina, cum voluptate magnam habens vtilitatem.

Libri duo de Compũctione.

Virtutes S. Chryſoſtomi.

Multò autem magis ex factis adhibuit doctrinam, vt qui perpetuò quidem vacaret orationi, & omnem exerceret virtutẽ, ad eam futurus alijs tanquàm exemplar. Humilitatem verò ità erat amplexus, tanquàm in ea alio modo vellet primas partes obtinere in eo, quòd nulli alij cederet extremum omnium. Partem quoquè diei ſibi deputabat ad viſendos ægrotos, è domo quidem omnia illis præbens pro viribus: maximè autem conſolationem eis afferens oratione, & omnibus modis eis oſtendens benignitatem. Quid autem? Modeſtia quidem, vt diximus, cedebat nemini: in caſtitate verò aut continentia aut alia virtute eſt ex omnibus aliquis, cui cederet? Et quis illum vel adeò non nouit, vel neſcit eſſe verax *, vt ei quod dicitur, aſſentiatur? Sed ſic quidem ille ſe pulchrè geſſit in omni virtute, meliùs quàm vt eum quis poſſet imitari. Porrò autem hæc quoquè illi tribuunt tanquàm eximia, quòd neque ipſe vnquàm iurauerit, poſtquàm aufugit à mundo: neque vlli iuſiurandũ detulerit, nulli detraxerit, nunquàm ſit mentitus, nulli ſit malè precatus, faceta ac ſcurrilia neque ipſe ſit locutus, neque alium dicentem ſuſtinuerit. Dicunt autem ipſum quoquè mediocrem ſomnum ſumpſiſſe, cùm eſſet opùs: ſic autem ſumpſiſſe: Funis ex alto demittebatur, alligatus extremis: cui & manibus & barba ipſe innitens, quendam modicum, neque ipſum firmum, ſed imbecillum & ementitum ſomnum guſtabat.

* quod dicitur, vt ei non

Somnũ vt ceperit.

Capit neſciu.

Cùm ſic vitam ageret, valdè quidem ſtudebat latere, & neminem habere, qui eſset eius conſcius. Nulli enim eorum, qui mala fecerant, vt illi, omninò curæ fuit latere. Hoc autem erat difficile, cùm & virtus ſic ſe habeat natura, vt eum, qui ipſam exercet, ſoleat facere manifeſtum: & Deus prætereà velit cultorem ſuum glorificare. Itaque illum quoquè ſic in præſentia aperit. Vir quidam genere Syrus, nomine Heſychius, ætate quidem iam prouectus, tempore autem ferè quoquè æqualem habebat exercitationẽ: qui ipſe quoquè erat vnus ex illis, qui in ſacro illo exercebantur monaſterio: cuius veſtigijs inſiſtere cupiebat magnus ille Iohannes, dum nondùm eſset virtute ſummus. Ei nocturnas preces Deo offerenti apparet quiddam diuinum & fortius, quàm vt id intuęri humani poſsent oculi, quod & veretur lingua in medium adducere, & quod eſt auditu inprimìs horribile. Sed eſt adhibendus animus. Etenim non minùs metu, quàm voluptate mixta eſt narratio. Viri quidam veſte candidi, adſpectu terribiles, è cælo quidem viſi ſunt ad eum deſcendere: Iohãni verò lingua aureo, qui ipſe quoquè noctu precabatur, venire in conſpectum. Viſi ſunt autem, vnus quidem librum, alter autem claues habere in manibus. Deinde Iohannes noua illa eorũ forma obſtupefactus, timore fuit correptus, & ſe ſimul humì deiecit. Illi autem eum manu appræhendentes, erigunt

Viſio admiranda.

& me-

& metu ſoluunt,& iubent eum eſſe bono animo. Cùm verò rogâſſet magnus Iohannes, quinam eſſent, qui cùm tanti eſſent, ad eum venirent: ſed nè timeas, illi dixerunt. Nos enim venimus ad te, miſſi à Chriſto. Sic dixerunt,& ſtatim alter eorum manus porrigens,dicit: Hoc accipe. Id autem erat liber. Ego enim,inquit,ſum Iohannes,cui Dei ſapientia pectus dimiſit & permiſit, vt ſuper ipſum recumberem nihil veritus. Quæ tibi quoquè per nos faciet ſcripturas comprahenſu faciles, & deducet ad illius cognitionem. Similiter autem alter quoquè manum porrigens: Accipe,dicit,has claues. Me autem ſcias eſſe Petrum, cui eæ fuerunt à Deo traditæ. Quem nunc quoquè crede per me eadem te dignari gratia, adeò vt quæcunque ligaueris aut ſolueris ſuper terram, irà etiam ſe habeant in cælis. Ad hæc cùm beatus ille erubeſceret, & conſternaretur animo, & tanta gratia ſe eſſe indicaret indignum, diuini illi viri eum recreant & implent audacia. Deindè cùm eum crucis figura obſignâſſent,& viſi eſſent eum oſculari,reuolârunt in cælos. Iohan. 13.

Hæc cùm vidiſſet vir ille inſignis, diù manſit plenus metu & ſtupore, adeò vt cùm monachi eum viderent ſic affectum, & rogarent quænam eſſet cauſa, vix eam aperuērit, indicens eis ſilentium: & vt hæc celaretur Iohannes, Nè demus enim,inquit,ei occaſionem,vt hinc recedat. Illi ergò his,quæ dicta ſunt,obſtupefacti,hinc deincèps futuram eius vitam conijciebant,quòd ſcilicet eſſet facturus magna & admirabilia. Et facta quidem ſunt re vera innumerabilia, Deo glorificante magnum illum in operibus. Nobis autem pauca & paucis ſunt narranda pro viribus.

Vir quidam Antiochenus, illuſtris genere, vita ſplendidus & magnificus, morbo quodam magnum ſentiebat dolorem in media parte cranij.Tanta autem erat vis morbi & adeò intenſa, vt oculus ſua ſede eſſet emotus, vt qui vi mali non potuiſſet reſiſtere: & ità videretur omnibus res lachrymabilis. Is cùm veniſſet ad monaſterium,in quo degebat magnus Iohannes,multùm quidē rogabat: multas autem emittebat voces ad mouendam miſericordiam,petens curationem. Is verò fuit quidem miſertus. Quidni enim,cùm eſſet omnium hominum clementiſſimus? Dixit autem,hęc eſſe præmia ſceleratorum factorum,& in Chriſtum incredulitatis. Si ergò,aiebat,toto animo ad eum acceſſeris, & deindè prioribus relictis ſtudijs, vitæ rationem aggreſſus fueris ei gratam & mundam, nihil erit quod obſtet, quô minùs ſequatur curatio eius, quod te cruciat. Cùm is autem & ſe fateretur credere,& polliceretur vitam mutare in melius,& illius caſtiſſimas manus deoſcularetur,& dolenti parti veſtem admoueret,non ſolùm fuit caput liberatum à dolore,ſed etiam oculus,qui vi ab eo fuerat exturbatus,fuit loco priori reſtitutus. Satìs erat hoc,quod dictum eſt,vt eſſet ſignum euidens fidei ſancti,& vt ſignificaret magnum gratiæ adiumentum,quod à Deo erat affatìm conſecutus. Curatur laborans ex capite & oculo.

Vult autem oratio alterum quoquè adijcere, nihilo minus præcedente, quod nequaquàm ſe patitur mandari ſilentio. Cuiuſmodi enim fuerit id, quod Archelao acciderit, ſcitis vtiquè, & quodnam in eum factum fuerit miraculum: qui erat quidem Præſes Antiochiæ, & obtinebat primas partes in ciuitate: arcano autem caſu lepra quædam, quæ in eius fronte effloruerat, eum magna afficiebat moleſtia, vt quæ eum pudore afficeret, & efficeret vt omnium vitaret oculos. Cùm itaque multùm vſus eſſet medicina, vt quæ poſſet ei opem ferre, nihil aliud fructûs ex ea accepit, quàm vt ſpe blanda illuderetur,donèc conſtitit eam eſse fallacem.Cùm autem ſanctus vix tandèm ei venisset in mentem, & ad eum venisset feruentiori ſpiritu, tetigit ſanctos illos pedes, & morbum oſtendit,& petijt vt conſequeretur curationem eius, quod illum malè habebat. Is autem & miſertus calamitatis,vt qui eſset clementiſſimus, & flexus fuit precantis vocibus. Deindè cum eo pactus eſt,vt à malis declinaret operibus decæterò,petens etiam,vt priora peccata corrigeret. Quod quidem cùm eſset pollicitus,præbuit ei curationem,dicens: In nomine Chriſti laua te aqua, vbì fratres ſolent bibere. Quod cùm factum eſset, fecit ſimiliter atquè Siloë, & conſecuta eſt lepræ ſanatio adeò purè, vt nec morbi quidem remaneret veſtigium. Quanta Archelaum propter hoc inceſſit lætitia? Quantum perfudit gaudium? Quantas effecit hoc vt Deo ageret gratias? Quid non dico,quod eſt maius & perfectius? Quanti fuit ei ſtudij cauſa, vt ad animæ adipiceret curationem? Sancti enim verbis adeò fuit captus, & adeò ſtuduit re vera exequi id, quod ei promiſerat, vt nihil differret, neque rei daret vllam moram temporis: ſed ijs, quæ habebat, ſtatìm diſtributis pauperibus, aliorum deincèps eſse ſtatueret Sanat leproſum. Iohan. 9.

eret verſari in ijs, quæ ad hanc vitam pertinent: & eius ſectari ſomnia, ex ijs ſtultè illudi: ipſe autem veniens ad monaſterium, in quo erat illius medicus, voluerit eſſe in numero illorum, qui illic exercebantur: & ſub eo præceptore vitam eligens perfectiſſimam, illic vſque ad finem ſtudere placere creatori.

Archelaus amplectitur monaſticen.

Hoc multos ex ijs, qui erant illuſtres Antiochiæ, excitauit ad ſimilem æmulationem, & adiunxit numero eorum, qui ſalui fiunt. Similiter enim Deo ſuas propter egentes dedicantes facultates, alij quidem relati ſunt in numerum huius ſancti monaſterij, quomodò etiam aiunt illum Theodorum, qui fuit vnus ex valdè illuſtribus: alij verò ventitabant ad alia, quæ in ciuitate erant, monaſteria. Omnes autem intuebantur ad vitam Iohannis, tanquàm vnum exemplar. Nam etſi erant apud ſingulos, qui vita & ordine præſtabant alijs, is tamen erat omnium primus eruditor & magiſter.

Itèm multi nobiles.

Verumenimuerò vult oratio aliorum quoquè meminiſſe eius miraculorum, & ea non dari obliuioni, quæ reuerà non ſunt digna quæ dentur. Nam vir quidam nomine Eucleus, cui inuidia dæmonis exciſus erat oculus, ſtatuit vitam ſuſcipere monaſticam in eo monaſterio, in quo erat ſanctus: cumq; acceſſiſſet, & habitum mutâſſet & vitam, magnum Iohannem attrahit ad miſericordiam. Audit itaque illum ſic ad verbũ orantem, & magno feruore commiſerationis ſic animum inflammantem: Deus, ô frater, tibi medebitur, & illuminabit tuos oculos & cordis & corporis. Simul cum hoc dicto concurrit etiam curatio, & illuminatus erat oculus, & eo vtebatur ſimiliter atquè alio. Simpliciter & leniter à me narrantur miracula, dum ad orationis adſpicio longitudinem, & nihil volo fusè ac prolixè perſequi. Sed nullo opùs eſt ornamento externo, & ijs quæ ea poſſunt extollere, ſed ſufficiet eis ſua pulchritudo & magnitudo. Quocircà ſunt etiam mihi alia eodem modo narrando:

Semper nouus monachus cũ vita & habitum mutat.

Mulier quædam, ciuis Antiochena, nomine Chriſtina, profluuio ſanguinis ſeptem iam annos grauiter laborabat. Cùm ea ergò diù vſa medicis, agnouiſſet eos vana ſpe ducere & mora inutili, vehitur à iumentis, & viro ſequente, defertur ad hoc ſanctum monaſterium, & proijcitur in veſtibulo. Ille aũt ad ſanctum ingreſſus, cùm dixiſſet cauſam aduentûs, à ſancto repræhenditur, quòd non feceri[t] vt erat conſentaneum, & quòd ignoraret id, quod erat ſibi futurum conducibile. Cùr enim, inquit, eo præterito, qui hæc poteſt curare, acceſſiſti ad virum, qui eſt obnoxius ijſdem affectionibus, ab eo poſtulans ea, quæ facere non eſt in eius poteſtate? Sed tamen hæc dic vxori: Si aſperis & peruicacibus his moribus eiectis, te moderatam & benignam ancillis præbueris: & manum quidem largam & diuitem pauperibus aperueris, precationemque & continentiam obliuioni non mandâris, animæ curationem citò conſequetur curatio corporis. Accipit hęc mulier, & ſignificat ſe nihil omiſſuram eorum, quæ iuſſerat. Poſtquàm autem audiuit ille à marito vxoris promiſſionem: Abite, inquit, iam enim curata fuit à Chriſto vxor tua. Hoc cùm ipſe abiens, reuerà ità eſſe vidiſſet, ſtatìm cum vxore linguam quidem mouit ad gratiarum actionem, pedes autem ad iter. Cùm vnum ijs, quæ dicta ſunt, adiecero, aliorum rursùs ſuo tempore faciam mentionem.

Morbidam ſanat mulierem.

Leo magnitudine maximus, & cuius vires ſuſtineri non poterant, & qui erat viſu maximè terribilis, & ad inuadendum acerrimus, illo tempore verſabatur in locis, quæ ſunt circa Alexandriam. Is erat agricolis quidem malus vicinus, viatoribus autem graue ſpectaculum & occurſu formidabile. Magno enim impetu in eos irrumpens, plurimos occidebat, & ſimul in ventrem tranſmittebat: eratque ex æquo & damno perniciosiſſimus, & ad eum de medio tollendum difficilimus: & cùm magna & viuida manus eorum, qui propè habitabant, in ipſum inuaſiſſet, agnouit ſe ſuo malo hoc eſſe auſam. Celerrimè enim in omnes incurrens, alios quidem ſolo rugitu loco motos, vertit in fugam: alios autem ore diſcerptos exedit: aliorum verò cùm corpus dilacerâſſet vnguibus, reddidit miſerabiles. Quid enim aliud, niſi ſauciatos à leone? Hinc quid accidebat? Neglectos quidem agros relinqui ab agricolis: ad loca autem inuia diuertere viatores, propterea quòd beſtia ſuſtineri non poſſet. Poſtquàm autem iam ad extremam redacti dubitationem, vix tandèm recordati fuerunt hominis Dei, frequentiſſima multitudine ad ipſum venientes, narrabant ipſa mala, quibus leo eos affecerat, & ab ipſo petebant, vt eos ſolueret hac calamitate. Ille verò cùm paucam fidem eis priùs exprobrâſſet, & quòd eis viſa eſſet beſtia inexpugnabilis, cauſatus eſſet contemptionem diuinorum præceptorum: Vobis quidem, inquit, omnibus eſt Deus placandus, in tem-

Leo immaniſſimus.

plum

plum ſimul conuenientibus: id autem, quod do vobis, (erat verò crux) ponendum eſt in ijs locis, per quæ tranſit leo: & abſit quidem omnis metus: ſit autem perfecta fides, & haud ità multò pòſt manifeſta vobis quoquè erit mei Chriſti virtus. Cùm hanc illi crucem accepiſſent, & ſicut eis fuerat imperatum feciſſent, & die ſequenti illuc veniſſent, ô Domine & Deus omnium, & admirabilium operum effector ineffabilis, belluā vident iacentem mortuam ad ipſam baſim Crucis. Sed miſſis in præſentia quidem miraculis, tranſeamus ad orationis ſeriem.

Vide mirā virtutem ſigni ſanctiſſimæ Crucis.

Cùm ille ergò beatus ſic quatuor annos vixiſſet in hoc monaſterio, partìm quidem ijs, quæ dicebat, partìm autem & magis, ijs quæ faciebat, inducens ad virtutem, euaſit clarus & omni ex parte celebratus, omnibusq; & linguis & auribus magnam afferebat voluptatem: alijs quidē dicere, alijs verò ea quę dicebantur, attendere ex æquo amantibus. Cùm hæc illi non modò grata non eſſent, ſed ea etiam ægrè ferret, (Non minùs enim, quàm ex Deo viuere, ſtudebat ſic viuendo latére, vt anteà diximus) rursùs conſtituit aufugere, & ſe oculis hominum ſubducere. Cùm itaque clanculùm aufugiſſet, & ſeorsùm viuere ſtatuiſſet, totos duos tranſegit annos, viuēs ſolitariè, & ſoli Deo appárens. Non erat ei lucerna, non lectus, non menſa, neque aliquid huiuſmodi, quod faciat ad miniſterium corporis. Solùm autem erat ei parùm panis, quod præbebatur ab aliquo ex vicinis: algori verò & æſtui, & omnibus iniurijs aëris erat expoſitus, & cum eis contendebat. Quoniam autem oportebat ipſum quoquè, cùm eſſet homo, oſtendi eſſe obnoxium naturæ infirmitatibus, quid fit, & quomodò res illius diſpenſantur, & qualibus ſæpè ſolet Dei ſapientia vti occaſionibus, alia per alia contexens & varians, facileque & magno artificio diſpenſans? In imo ventre accipit ſenſum doloris, & eius renum ſoluuntur vires, vt qui fuiſſet ſuperatus à nimijs frigoribus.

Viuit ſolitariè.

Eius paupertas, abſtinentia & patientia.

Compulſus ergò ab hac neceſſitate, vel potiùs deductus ab eo, quo ducebatur, ſpiritu, vt eſſet multis cauſa ſalutis, ad eccleſiam præter ſpem venit eius luminare: & cùm omnibus quidem, præcipuè autem magno Meletio, fuiſſet cauſa magnę lætitiæ, & ab eo fuiſſet iucundiſſimè acceptus & recreatus, deindè etiam ab eo accipit ordinem Diaconi. Cùm autem in hoc gradu pulcherrimè, & vt Deo gratum erat, totos quinque annos ſe geſſiſſet, tam eius orationibus, quas propter ſummam ingenij copiam habebat ex tempore, quàm ijs, quas per ocium componebat, & meditationē maiori elaborabat aurea lingua, imbris inſtàr effundens, pulchrè rigabat faciem eccleſiæ. Cùm poſteà autem Meletius veniſſet ad Epiſcoporum ſynodum, quæ congregata fuerat Conſtantinopoli, vt eos quidem deponeret, qui cum ſpiritu ſancto pugnabant nō in ſpiritu Dei: Gregorium autem illum Theologum in ſede collocaret: & illic quæ ſunt caduca & ad tempus, permutâſſet manentibus: hic verè aureus, ſimul quidem vitans omnem excellentiam, & bonum amplectens ſilentij & quietis, reuertitur in primum monaſterium. Sed cùm illinc rursùs receſſiſſet, reuertitur Antiochiam, non migrans temerè, nec ſine Dei numine, vt alius duce vtens ſua ratione: ſed Deo eum mouente & vocante, modo quodam diuiniore & præſtantiori ratione. Magno enim Flauiano, qui Meletio paulò antè in ſede ſucceſſerat, Deo in aurora canenti ſacros hymnos, appárens angelus, in monaſterium, in quo erat Iohannes, iuſſit ire quàm citiſſimè, & eum ducere ad Eccleſiam, & conſecrare ſacerdotem, futurum ei vas electionis quomodò Paulus, & verbo comprehenſurum vniuerſum orbem terræ. Eadem autem hora ad Iohannem quoquè venit ſimilis viſio. Nam illi quoquè oranti adſtans angelus cum magna gloria & ſplendore, iubet apertè Flauianum ſequi ad Eccleſiam, & accipere ordinem Presbyteratûs. Ille autem cùm non ignorâſset quidem viſionem eſse diuinam, reuereretur autem alioquì & dubitaret facere, quod ei fuerat imperatum, propter moderationem, dicitur vocem audiuiſse diuiniorem: Quæ Deus ſtatuit, quis poterit vitare? Cùm ſic reſponſum accepiſset beatus, & ſimul intellexiſset eſse grati & prudentis famuli, non repugnare Domini voluntati, accerſit monachos: & cùm eis dixiſset ſe eſse abſceſsurum, affert eis dolorem, qui non poteſt verbis exprimi. Poſtquàm autem eos verbis ſatis eſt conſolatus, deindè de eo quoquè, quod erat illis vtile futurum, ſolicitus, electis duobus ex omnibus, qui erant & vita & ſermone reliquorum omnium prę́ſtantiſſimi, fratrum curam eis committit.

Fit diaconus.

Synodus Conſtantinopolitana.

Actor. 9.

Angelica viſio.

Interìm autem, dum hæc fierent, accedens Flauianus, cum maxima voluptate beatum allocutus; Diù quidem, inquit, deſideraui te conuenire, ô vir ſapientiſſime & in

primis

primis venerande: non licuit autem vſque in hodiernum diem, cùm vacarem curis eccleſiaſticis. Nũc verò cùm Deo ità viſum ſit, ad te venimus chariſſimam animam. Deìndè cùm ei etiam diuinam aperuiſſet viſionem, quoniam ſtatuerat magnus Iohannes, ſicut diximus, Dei nutui omninò non repugnare, & maximè cùm diuina viſio per vtrunq; fuiſſet confirmata, rogat illum ipſum Pontificem, vt illo ipſo die ſacrum peragat myſterium, vt ſint omnes participes ſanctificatorum, & ij, qui fratrũ curam ſuſceperunt, conſequantur illius benedictionem. Poſt hęc autem, inquit, quò Deo viſum eſt, ſequar ipſe quoquè prompto & alacri animo. Facta ſunt hæc, & cùm ſequenti die eſſet abiturus ſimul cum Pontifice, fit res lachrymabilis pijs animis, ſi vel ſolùm audiatur. Eum circunſiſtens vniuerſus chorus monachorum, perindè àc ſi eò, quòd ille ſimul cum eis eſſet, viuerent, & diuiſione ſimul quoquè eſſent eis auferendæ animæ, quid ad mouendam miſericordiam non dicebant & faciebant? Quam non vel ſummam edebant lamentationem? Eum demulcebant, amplectebantur, ſe membris illius implicabant. Deſipere eos faciebat animi perturbatio: exiſtimabant ſe, cùm liceret, vel ipſa eſſe corpora coniuncturos, reditu ſibi interdicebant, fugiebant monaſterium, tanquàm fieri non poſſet, vt ampliùs ſuis adſpicerentur oculis. Cùm autem ſecante oratione, partìm quidem magni Iohannis, partim autem Pontificis admonentis, & aliquando etiam acerbiùs increpantis, ſunt ab eo auulſi, alij quidem inuiti redièrunt, crebrò ad eum ſe ipſorum conuertentibus oculis, & pedum iter interrumpentibus, quòd diuiſio eſſet inuoluntaria: alij cum magno Iohanne iter ingreſſi ſunt, rectà contendentes ad eccleſiam. Omnes autem vndiquè confluebant & currebant, vt ei fierent obuiàm. Non minùs ad ipſum Antiochia, quàm priùs ad Baptiſtam in Iordanem Iſrael.

Eius abitu mirè cruciantur monachi.

Luc.3.

Cùm autem eum ordinaturi eſſent, vt Deus juſſerat, & dies adeſſet præſtitutus, aderat quidem omnis cœtus fidelium, & ſimul etiam aderat vniuerſus chorus Pontificum. Cùm ad aram verò ſacram acceſſiſſent, & ipſe quidem, vt fas exigit, caput Pontifici ſubmiſiſſet: ipſi autem eius manus fuiſſent impoſitæ, miraculum quoddam hìc quoquè facit Deus, & oſtendit eum, qui initiabatur, eſſe dignum, & ex ſua ſententia illum dignatum fuiſſe ſacerdotio. Columba enim & colore alba, & ſpecie valdè pulchra, templum ſuperiùs conuolans, ilicò deſcendit & inſidet capiti eius, qui ordinabatur. Superuacaneum eſſet omninò immorari in interpretandis ijs, quæ ſunt manifeſta. Cui enim non eſt manifeſtum, hoc eſſe ſignum ſancti ſpiritûs? Cùm itaque copioſè ad eum affluxiſſet ſpiritus ſapientiæ, licebat quidem videre frequentiores congregationes, & populum ad eum audiendum conuenientem: eius autem linguam, quæ mouebatur aſſiduè, & orationis fluento inundabat. Quo tempore cùm ſermonem extolleret altiùs, quàm vt id vulgi ingenium caperet, mulier quædam, quæ prompto quidem & alacri animo concurrerat, eorum autem, quæ dicebantur, altitudinem aſſequi non poterat, ne dubitauit quidem eius orationem apertè repræhendere, & eam vocare infrugiferam, propterea quòd non adepta eſſet id, quod deſiderabat. Hoc cùm ad aures illius perueniſſet, efficit vt intellectu faciliorem & apertiorẽ componeret orationem. Tunc autem quidam ex ijs, qui tenebantur amore eloquentiæ, valdè delectati melle illius linguæ, conſiderantes illius orationes eſſe & vtiles & veras, ſenſiſque diuinis plenas, claraſq; & apertas, & cum quanta gratia & quanto dicendi flumine, quantoque artificio & quàm pulcha compoſitione proferrentur, alij quidem eum os Dei & Chriſti: alij autem, quod magìs inualuit, eum Chryſoſtomum vocabant, id eſt, os aureum.

Columba eius inſidet capiti, dum ordinatur presbyter.

Poſt hæc Flauianus quidem, arbitrans fore, vt eum poſt ſe haberet Antiſtitem eccleſiæ Antiochenæ, eum ad hoc inducebat, & rerum curam ei volebat tradere. Cùm autem turba ſolicitudinum, & in eiuſmodi rebus diſtrahi animum, ei minimè eſſet gratum, id quidem lubenter repulit: ſoli verò doctrinæ & infirmorum viſitationi vacandum eſſe cenſuit. Quo quidem factum eſt, vt Chriſti, quod omnia poteſt, nomine, ab infirmitate multos liberauerit. Eum enim rursùs inſignem voluit reddere ſpiritus. Satiùs autem fuerit iterùm paucorum meminiſſe, ſicut ſum pollicitus. Illuſtri cuidam mulieri Antiochiæ nomen erat Euclia. Ei verò erat dilectus filius, qui ardenti febre laborabat, & veniebat in mortis periculum. Quid igitur? Mater imitatur Chananæam, & non minùs, quàm filius, ſuis inflammata viſceribus, accedit ad beatum, emittens voces illi ſimiles: & non ſimiliter vt illa in filia, ſed in filio miſerabiliter rogans, vt conſequeretur miſericordiam. Sed oportet animum attendere & conſiderare, quemadmodum

Multos curat ægrotos.

Matth.15.

dùm

cùm egregio illi viro erat animus animas etiam curare, illaſq; multò magis, quoniã vt malè paterentur corpora, has inueniebat cauſas. Et hoc quidẽ iam euaſit manifeſtũ per ea, quæ præceſſerunt: à nobis autem rursùs quoquè oſtendetur. Videntur enim pueri parentes fuiſſe in vita agenda ſocordes & negligentes. Cùm enim concitatè & inſanè admodùm ferretur mulier ad ſupplicandum, (habebat enim maximam lamentandi occaſionem, vt quæ poſt quatuor filios iam mortuos, ipſum quoquè viſura eſſet mori) ille cùm ſpiritu in eo habitante vidiſſet ea, quæ latebant, & cognouiſſet, quòd peccata parentum filijs mortem conciliauerant, cùm ea publicè accuſâſſet, Hunc quoquè, inquit, quintum, niſì eorum, quę feciſtis, vos ſubiërit pœnitentia, videbitis eueſtigiò mortuum & exanimem. Cùm autem parentes his auditis veram & ſynceram promiſiſſent pœnitentiam, & quæ facilè moueri poterat, animam incitâſſent ad miſericordiam, ille miſertus calamitatis, aquam iubet adferri. Quam cùm ter quidem ſignâſſet in nomine ſanctę Trinitatis, & ter ea adſperſiſſet illum, qui ægrotabat, ſanum & à morbo liberum reddidit ei, quæ genuerat. Atque ij quidem, vt qui vellent referre gratias ei qui curauerat, magna vi auri ſanctum donabant. Cùm autem dixiſſet, ſe ne minimum quidem velle accipere eorum, quæ dabãtur, dicens ſe nolle Dei donum pecunijs venale proponere: Sed ſi, inquit illis, vobis curę ſit, manifeſtum reddere quòd Deo verè agitis gratias pro curatione, oſtendite eſſe veram promiſſionem, & relicta omni improbitate, bona opera exercete. Sic ei, qui veſtrî eſt miſertus, referetis gratiam. Sed hoc quidem eſt huiuſmodi. Quod autem nunc eſt dicendum, nihilo eſt eo minus & ad animæ vtilitatem, & oſtendendam gratiam, quæ in magno Iohanne habitabat.

Aqua ter ſignata aſpergit febricitãtem puerum, & eum ſanat.

Qui illo tempore erat Præſes ciuitatis, laborabat morbo dogmatum Marcionis, & fauebat illius ſectatoribus: & ideò parti orthodoxæ erat cauſa malorum innumerabilium. Huius vxorem is, qui arcanè & benignè hęc variat, dimiſit laborare morbo torminis inteſtinorum. Illa autem à malo ſuperata, omnem quidem refellit medicinę artẽ: omnes verò, qui eadem ſentiebant, vocantes ad orationẽ, non eam meliùs affecerunt, immò verò deteriùs, mali tempus ei producentes vana ſpe curationis. Vix tandèm autem Iohannis gratię recordati, cùm hoc apud ſe ſtatuiſſent, quòd ſi per ipſum fieret à morbo liberatio, ſimul etiam deſiſterent à morbo dogmatis, qui eſt longè grauior. Cùm ſic ſibi perſuaſiſſent, in lecto decumbentem adferunt mulierem, & eam ſtatuũt pro foribus templi, deſiderantes inuenire Flauianum & beatum vultum Iohannis. Sancti ergò ad eos egrediuntur. Neque enim par eſſe neque honeſtum cenſebant, vt eis templum pateret, quorum anima non patebat dogmatibus pietatis. Primus autẽ eis dixit verus ille homo Dei, beata, inquam, illa & ſuauis lingua: Quid vos mouit, vt ſtatueritis venire ad templum Chriſtianorum, qui Chriſtum quidem auerſamini: Marcionem autem plurimi facitis, & habetis in magno honore? Quod quidem planè ſatis oſtendit, quòd illius cultores conuocaueritis ad morbi aut alicuius moleſtię liberationẽ, & quòd cùm illi precati eſſent, non aſſecuti ſitis curationem: quod quidem vobis accidit præter expectationem. Diſcedite ergò ab hoc ſacro templo, quoniam nec vos poteritis omninò Chriſtum tentare: nè hoc ſtultè putetis. Illi autem dicebant ſe parentum errore eſſe captos, & vſque in hodiernum diem fuiſſe ſuperatos à mala conſuetudine. Sed per Chriſtum, aiebant, vos rogamus, miſeremini pœnitentiũ. Sic enim cum eo, quòd corpus rectè afficietis, efficietis etiã, vt ſana ſit anima. Sciatis enim fore, vt nos nequaquàm ampliùs abſtineamus à communione veſtra, quæ eſt ex vera pietate.

Etiã olim hæretici ab ingreſſu Eccleſiarũ repellebantur

His flexus magnus Iohannes, iuſſit aquam adferri: cui cùm diuinum ſignaculũ inieciſſet Põtifex, (ſic enim illic ei perſuaſit) mulieri infudit in Chriſti nomine. Quod quidem cùm factum eſſet, quę in lecto decumbebat, ſtatìm ſurrexit ſana, & cum marito & ciuibus vna voce vnanimes Chriſtum magnificabant. Deindè etiam ad ſanctorum genua procidentes, petierunt veniam prioris ignorantię, & domũ redièrunt: & cùm multas quidem pecunias egenis diſtribuiſſent, triginta verò libras auri, partìm quidem ad ſumptum peregrinorum, partìm autem ægrotorum, partìm verò egentium Xenodochio tradidiſſent, & ab illo tẽpore à Marcioniſtarũ communione omninò abſtinuiſſẽt, inſaniam & amentiam res illorum vocantes, Chriſti ſacroſanctę aſſidebant eccleſiæ. Cùm autem illi omni adhibito ſtudio, & omni, vt dicitur, rudente moto, nihil omninò perfeciſſent, & deſperâſſent fieri poſſe, vt ipſi ad eos redirent, præſtigiatorem & Magum Iohannem appellabant, & pluribus alijs contumelijs ciuitatem obeuntes, eum

Aqua ab epiſcopo crucis ſigno ſignata, ſanat inteſtinorum dolorem.

afficiebant.Ille verò tantum abfuit,vt vel minimùm curaret contumelias, vt eis potiùs ſimiliter atquè Dominus gloriaretur. Alioquì autem diuinitùs immiſsam calamitatem ad eos mox eſſe venturam ille prędixit. Paucis enim pòſt diebus,cùm magnus terræmotus fuiſſet Antiochiæ,ipſa domus, quę Marcioniſtarum ſuſceperat congregationem,corruens,& domus quoquè plurimę cum ijs, qui eadem ſentiebant, labefactatæ, perdiderunt quandam incredibilem eorum multitudinem, & quod eſt maximè admirabile,& quod apertè oſtendebat eam diuinitùs immiſſam fuiſſe calamitatē,cùm tantá perijſset multitudo eorum, qui malè ſentiebant, nullus ex ijs, qui rectè ſentiebant, ſimul cum ijs perijt.

Nota rem memorabilem.

Hoc cùm ità factum eſſet, & pios corroborauit, & correxit multos ex ijs, qui malè ſentiebant: & licebat videre in vniuerſa regione ciuitatis,domos quidē oratorias Deo excitari,templa autem ſimulacrorum,ſi quod remanſerat,dirui funditùs & in terrā deijci: viros autem,qui philoſophiæ curam gerebant & virtutis, magnaque ornari erāt intelligentia & acumine ingenij, à magni huius viri prouidentia emitti ad multorū ſalutem. Certum autem eius, quod dicimus, teſtimonium ſunt ea, quæ facta ſunt in monte Ammano: vbi eos qui habitabant,qui erant impij & immanſueti, & nihil differebant à beſtiarum immanitate,ille ad tantam manſuetudinem deduxit & pietatem, vt à patribus quidem datam neglexerint religionem,rem valdè difficilem,& quæ,ſi vlla res alia, multos vincit abſque ratione: prompto autem &alacri animo transfugerint ad lucem veritatis,& nec hactenùs ſliterint,ſed etiam multi ex ijs pietate vſi munificentiùs,viri, inquam,& mulieres,illi quidem monachorum,hę virginum iugum ſubierint. Quæ autem in Caſio monte & in templo,quod illic erat,gētilium ab illo viro facta ſunt,quis eſt adeò inuidus aut negligens aut deſes, vt id ſuſtineat prętermittere? Quo in loco cùm tantus error priùs eſſet diffuſus,& multitudo quidem aſſiduè veniret innumerabilis,fieret autem immenſum animalium ſacrificium propter cultum,proh dolor, dęmonum, perierunt illa omnia & extincta ſunt zelo illius magnæ & quę à Deo mouebatur animæ. Neque hęc ſunt digna,quę mandentur ſilentio, quę facta ſunt in faſtigio ciuitatis, in templo Veneris: & quòd non ſolùm ſtuduerit,vt id dirueretur: ſed etiam vt in eo loco viri ſancti habitarent,terribiles ijs,qui eò ſubibant,dęmonibus: adeò vt illi quidem procùl expulſi fuerint,tanquàm armis quibuſdam terribilibus intentatis,eorum virorū precibus: homines autem,qui circuncircà habitabant, non ſolùm à læſione illorum liberarentur,ſed etiam maximam acciperēt vtilitatem, cùm poſſent verſari cum monachis,qui perfecti erant in Dei timore. Illius mentis & ſtudij etiam eſt opus, quę fuit in arce Beli, qui dicitur, profani templi deſtructio, & ad ſolum vſque demolitio. Poteſt etiam quæ circa Seleuciam habitatur regio, gloriari pręclaris factis illius viris. Nam & ſimulacrorum templa illic diruta,& diuinas ædes extructas,& viros virtutis ſtudioſos illic ad habitandum collocatos inuenies. Quis enim zelum ſingulatìm enunciauerit illius apoſtolicæ & ſolicitę animæ?

Impij multi reſipiſcūt

Eius geſta præclara in conuertēdis ethnicis.

Ne ergò in immenſum nobis creſcat oratio, reliquis omnibus prætermiſſis, quæ rectè geſta ſunt in hoc presbyteratu, ea procedet ad tempus Epiſcopatûs. Non multum enim interceſſit temporis,& Nectarius quidē pręſul Conſtantinopolis,migrat ad Dominum. Protinùs autem quærebatur quiſpiam,qui eſſet dignus ea ſede. Cùm alij ergò alijs,vt fieri ſolet in eiuſmodi rebus, primas partes tribuerent: (Fit enim in ijs maxima ex parte examinato,non ex virtute eorum,qui adſciſcuntur,ſed ex eorum,qui ſunt potentes,in eos beneuolentia,quæ vel eſt pura ac ſyncera, vel acceſſit muneribus) oporteret autem ſanctum ſpiritum vincere,& eum præfici, qui ad hoc ipſum erat ab eo prædeſtinatus,& ſuperari omnes ab Iohannis virtute & eloquentia, & ei primum locū cedere in eccleſia: & alioquì eius fama plenę eſſent omnes aures, adeò vt etiam bona illius auditione accepiſset Imperator: is verò erat Archadius. Cùm hęc ità ſe haberent, tandèm cùm & qui eccleſiam regebant,& qui rempublicam adminiſtrabant,cum Imperatore in vnam conueniſsent ſententiam, mittūtur literæ ad Flauianum Pontificem Antiochiæ: quę ſimul quidem & Nectarij mortem ei ſignificabant: & aureum Iohannem,quod terram & mare continet miraculum, atq; adeò ipſum etiam cęlum tangit, ad ipſum accerſebant. Pontificem autem, cùm in manus ſumpſiſset epiſtolam, & eam perlegiſset,aiunt tradidiſse Iohanni: eum verò,cùm legiſset,multum quidē ingemuiſſe propter ea,quæ ſcripta fuerant: & multas etiam lachrymas emiſiſse ex oculis propter contri-

Nectarius pręſul obit.

contritionem ſpiritûs, dicentem ſe eſſe indignũ, & qui longè abeſſet, vt tanta rectionis cura debeat ei cõmitti. Nam paruæ naui, aiebat, non eſt tutum magnum onus imponere. Cùm ſic diceret, eum conſolabatur Flauianus, & aptè erigebat, verbis, pro medicamentis, ſpargens eius animi ægritudinem. Ciuitas autem poſtquàm ſenſit hoc damnũ, (damnum enim non ferendum iudicabat vnuſquiſque Iohannis priuationem) id ægrè & intoleranter ferebant. Deindè etiam tanquàm violentum aliquid & tyrannicũ paſſuri, & alijs ceſſuri ea, quę ad ipſos pertinebant, clamabant aduersùs eum qui miſit: Quid verò; adeóne eſt infelix Conſtantinopolis, iactantes, adeóne expers virorum bonorum? Ad tantam'ne virtutis inopiam venit vrbs maximè regia? Eſt'ne adeò inops in ijs, quæ ſunt principalia, quam oportebat in omnibus ſuperare, vt à nobis opùs habeat eo, qui ſit illorum pręfuturus eccleſiæ? Sed nos nec tam ſtulti, nec tam negligentes, nec tantoperè erimus proditores, vt eis noſtro bono tam facilè cedamus. Caput priùs nobis auferent, quàm illum à volentibus nobis ſint accepturi. Hæc dicentes, deindè etiam ſuum conſilium confirmant iureiurando, non permittere ijs, qui miſſi fuerãt: ſed eſſe potiùs paratos ad patiendum, ſi quid eſſent facturi. *Vide eximiam tanti viri humilitatem.*

Cùm itaq; Epiſcopus habuiſſet concionem, & verba feciſſet apta ad perſuadẽdum, vt efficeret, nè populus contradiceret, illis ea erant inanis ſtrepitus, & vana aurium moleſtia. Quid enim dicendo poſſet perſuadere, cùm eos lingua eſſet priuaturus: lingua, quæ tam pulchrè quidẽ canebat, & cuius cantus erat adeò vtilis & ſalutaris? Quam non audire, damnum eſt non mediocre, ſed vel ad ipſam vſque peruadens animam. Deindè cùm qui miſſi fuerant, pararent vim adferre & trahere Iohannem, ipſe ingreſſus, emiſſis ijs, qui erant præcipui ciuitatis, rogabat plebem, nè quid noui moliretur, neq; res aggrederetur nimìs acriter & inconſideratè, affirmans ſe nõ ſua ſponte ſe traditurum ijs, qui miſſi fuerant. Cùm ſic dixiſſet, vix magnum repreſſit eorum impetum. Neque enim ſe cura omninò liberârunt: ſed etiam per vices cuſtodiam adhibebant, nè aliqua in eum fieret proditio. Hæc Imperatori ſignificantur literis, & qui miſſi fuerant, affirmabant Antiochenorum conſtantiam ſe nihil remittere. Ei ergò & ciuibus vehemẽtiùs accenſus fuit amor in Iohannem. Solet enim negligi, quod facilè capitur. Quod autem aliquam moram adfert & dilationem, prouocat deſiderium. Cùm ergò apud ſe conſiderâſſet, quemadmodùm poſſet & id quod deſiderabat aſſequi, nec ideò res eſſet in vllum ventura periculũ, ſcribit per arcana ad comitẽ Antiochiæ. Ipſe aũt cùm Iohannem acceſſiuiſſet extra ciuitatem, tanquàm de quibuſdã rebus neceſſarijs cum eo communicaturus, eum licèt valdè reluctantẽ & repugnantẽ mulis, quos habebat paratos, impoſuit, & ſic nullo omninò animũ aduertente, ipſum ijs qui miſſi fuerant, traditũ emittit. *Antiocheni nolunt illũ à ſe dimittere.* *Callidè contra Antiochiam cuocatur.*

Cùm ergò ille verus homo Dei, toto illo confecto itinere, iam eſſet prope vrbem regiam, hoc primùm honore afficitur in ingreſſu voluntate Imperatoris: Quidquid erat clarum & illuſtre, non ſolùm in eccleſia, ſed etiam ex magiſtratibus, ſex milliaria progreſſum extra ciuitatem, ridentibus oculis & lęto vultu ſignificantes animę lætitiam, ei fiunt obuiàm, & eum ſplendidiſſimis afficiunt honoribus. Sic & ijs, à quibus diſceſſit, ardens immiſit deſiderium illa deſiderabilis & maximi facienda anima: & ijs, ad quos acceſſit, maximam attulit voluptatem. Erant autem vtraque multiplicis Dei ſapientiæ & benignitatis, quæ omnem intelligentiam vincit & orationem: vt & illius oſtenderet virtutem & quàm ſit amabilis: & efficeret, vt ipſe vtriſque mercedem conciliaret. Ambos enim honeſti amore teneri fuit cognitum: illos quidem, quòd cum dolore dimiſerint: hos autem, quòd cum lętitia exceperint. Cùm verò eſſet ingreſſus & interceſſiſſet paruum ſpatium temporis, aderat dies conſecrationis: & cùm adeſſent quidẽ Epiſcopi prouincię, adeſſet autem etiam Theophilus Alexandriæ, qui primus ex alijs feſtinauit, vt intereſſet beati Iohannis conſecrationi: & eſſet quidem Februarij dies viceſimusſextus: liceret autem conijcere, quòd cùm ſimul lętaretur chorus ſanctorum, ne angeli quidem abeſſent ab hoc diuino feſto, qui erat in terra angelus, ſacro chriſmate conſecratur, & in excelſo loco eccleſiæ collocatur, qui erat reuerà ſtella lucidiſſima, & iucundiori luce hominum illuſtrabat animas: qui & habebat vitam orationi conuenientem, & orationem, quæ decebat talem vitæ puritatem: cui perſuadere non minùs erat facilè, quàm cuiuis alij ſolummodò dicere. Cuius vox quidem erat lenis, lenis autẽ congreſſio: oratio verò, quę adeò placidè & iucundè fluebat in animam, & tam benignè eam attingebat, vt nullum eſſet eiuſmodi medicamentum corporis, quod cùm iuuaret *Metropolitan' adſtãtibus Epiſcopis ſuæ prouinciæ conſecrari ſolet.*

 pluri-

plurimùm, nihil adferret in vtendo moleſtiæ: quomodò illa abſque vllo morſu maximam adferebat vtilitatem. Deindè die ſequenti ipſe Imperator, & quicunque erant in ciuitate honorati & alijs ſuperiores, ad beatum virum accedentes, (hoc enim omninò volebant) eius preces & benedictionem iucundiſſimè ſunt conſecuti. Deindè ille, iniecta oratione, ſic dixit:

Oratio eius ad Imperat. Cùm is laudabilis, qui priùs me inuaſiſſet metus, & eſſem ſummus imitator Ieſu humilitatis, terribilis mihi viſa eſt, ô Imperator, terribilis, & maior quàm vt meę vires ferre poſſent, inſignis dignitas huius pontificatûs: quod me etiam reddebat timidum cunctantem ad eius ſuſceptionem: quòd & ad meam intuerer abiectionẽ, & ad magnitudinem eius, quod meæ fidei cõmittebatur: Quo eſt enim dignitas ſublimior, eo magìs opùs habet ijs, qui ſunt excelſi viribus, & qui confidere poſſunt in miniſterio. Cùm aũt Pſalm.35. nos etſi indignos & abiectos, ijs quibus ſcit ratiõibus, is cuius iudicia ſunt abyſſus multa, ad hanc deduxit ſpeculam, & ratione præditi ſui gregis Paſtorem conſtituit, rogo ô Imperator, per eam ſpem, quam omnes habemus (neque enim mihi tutum fuerit deincèps ſilere, neque quod meum eſt ſolùm ſpectando, mercenarium eſſe, & non paſtorẽ) rogo ergò, vt principaliter quidem vos Dei verbis aurem prębentes attentam, ſuper fundamentum fidei, aurum & argentum & lapides precioſos, bonas, inquam, actiones, ædificetis. Si qui autem pręoccupati fuerunt, aut quod abſit, ſint pręoccupandi humanis delictis, ea ſunt pœnitentia & ſtudio expurgãda. Ad eam ſit nobis pulchrum exemplum magnus ille Dauid. Qui cùm in peccatũ vt homo incidiſſet, & ab homine fuiſſet 2.Reg.11.& 12. Exemplum pœnitentię Dauidis. repręhenſus, non vt homo ſolummodò, neq; ſimiliter àc vulgus ſe geſſit gratiſſima illa anima, neq; contumelia repręhẽſionem pauperis rex repulit: ſed magna moderatione & animi contritione ipſam tulit repręhenſionẽ, & cùm ſe peccâſſe non eſſet inficiatus, citiùs quàm fecerat, conſecutus fuit remiſſionem. Atquì labi quidem eſt facile: ſurgere autem, & in ſtatum priorem reſtitui, eſt operoſum ac difficile. Adeò erat mitis, adeò moderatus: tam magnum fructum fuit conſecutus ex diuina humilitate. Et nos ergò, qui ineffabilibus Dei rationibus ideò ad vos venimus, vt volũtatem eius teſtificemur, hoc primùm verbum à Chriſto & diuino eius pręcurſore accipientes, vobis annunciamus & ſuademus: Pœnitentiam agite: propè eſt enim regnum cœlorum. Hæc au- Matth.3. tem non dubitabo vobis aſſiduè reuocare in memoriam: vobis autem timendum eſt, nè, ſi fueritis contemptores Dei teſtimoniorum, ab eo rei depræhendamini in die viſitationis. Nihil enim noſtrum, neque ex noſtro ventre ſeu cogitatione annunciabimus, ſed quę hauſimus ex diuino fluento ſcripturę diuinitùs inſpiratæ. Hæc aũt, neminem reuerentes, neq; dies, vt hoc dicã diuini Dauidis, timentes, ad vos loquemur. Si vos Pſalm 43. Vide ſancti viri cõſtantiam. ergò intelligatis, & aures attentas verbo doctrinę prębeatis, vobis quidem ipſis ſalutis, gaudij verò angelis, qui ſunt in cęlis, magnæ aũt meo quoquè ſpiritui cauſæ eritis lætitię. Sin autẽ mea verba neglexeritis, & doctrinæ non patuerint aures cordis veſtri, quod abſit, moleſtia quidem afficietur ſpiritus ſanctus: moleſtia afficietur meus quoquè ſpiritus. Quod autem reſtat, auditu quidem eſt moleſtum, ſed tamen eſt verum, nempe me quidem futurum vobis ad conturbationem, aut, vt apertiùs dicam, ad condemnationem: vos verò mihi, proh dolor, ad luctum & animę dolorem ineffabilem & immedicabilem.

His lætati Imperator & qui cum eo erant, & teſtimonio conſcientiæ credentes, quòd quæ dicta fuerant, rectè ſe habebant, Deo magnas agebant gratias, quòd à tali patre & paſtore ei placuiſſet paſci ſuum gregem rationis participem. Sancto autem adhuc ſuauiſſimam contexente doctrinam, aureaq; ac muſica lingua canente pulchrè ac modulatè, Deo volente ipſum glorificare, vir quidam repentè poſſeſſus à maligno ſpiritu, ſeipſum intrudit in mediam eccleſiam, ſpumam ore emittens, & linguam adeò, vt viſu eſſet terrum, demittens. Omnibus ergò rogantibus ſanctam illam animam, vt miſereretur calamitatis, & vt oraret pro curatione eius, qui patiebatur, ipſe cùm eum iuſſiſſet propiùs accedere, & benignè appropinquãs vir benignus, manu eum obſignâſſet, & effatus eſſet nomen ſanctę Trinitatis, malignum dęmonem iubet egredi. Protinùs autẽ Signo ſanctę crucis & inuocatiõe ſanctæ Trinitatis dæmoniacum curat. licuit videre, factum conſequi orationem, & hominem momento temporis fuiſſe liberatum à tam graui afflictione. Deindè cùm magnus eum feciſſet ſurgere, admonuit vt vacaret eccleſiæ, & ſanctificatorum diuinæ communioni, & operã daret ieiunijs & orationibus. Si enim, inquit, ſic feceris, non te ampliùs capere poterit inimicus, neque eius

irre-

irretitéris laqueis. Hinc animæ incipit curationem, qui hac arte alios longè antecellebat. Melle autem miſcens orationē,& mitioribus medicamentis, vt iam antè diximus, ſi quid aliquando inieciſſet amari & pungentis, quòd morbi vſus ità poſtularet, tunc oſtendebat quantùm eſſet artis peritus. Nam ſic ſępè mordens & incidēs oratio,& vrēs ea,quæ non apparent,non modò nō fit moleſta ei,qui ęgrotat, ſed etiam auditu potiùs iucunda & ſuauis,aureſque deliniens & demulcens.

Primùm ergò aduerſùs eos,qui prętextu cognationis mulieres introducebāt, acutam & muſicam mouet linguam: & oſtendit eos longè grauiùs peccare,quàm eos,qui apertè exercent quæ ſunt flagitioſa: quandoquidem illi quidem ſoli & per ſe ſunt impudici,& ſuam corrumpunt animam: hi autem, qui in clero verſantur, totum corpus corrumpunt Eccleſiæ,verberantes,vt dicit Paulus, eorum conſcientiam, & ſe præbentes commune monimentum intemperantiæ. Sed vel abſq; his, quantū illi damnum afferant cohabitatione harū,quę introducuntur,mulierum,rectè ſciet,qui eam orationē legerit vt opòrtet. Deindè aduerſùs iniuſtam plura habendi cupiditatem,& eos qui grauem manum immittunt alienis, & effundunt in dolia, vt dicitur, inexplebilia, grauiùs inuehitur: planè maiorem curam gerens eorum,qui faciunt iniuriam, quàm eorū,qui patiuntur: quandoquidem illis quidem damnum affertur in aliquo eorum, quę intereunt: ipſis autem,qui faciunt iniuriam, in anima,quę eſt punienda immortaliter. Deincèps vitam reprǽhendit prodigorum,qui in menſis,in ędificijs,in tali faſtu,& in talibus delicijs gloriantur,& vt vulgò dicitur, ſeipſos melle adſpergunt. Nunc accuſat ſuperbiā, nunc vanam gloriam inſectatur: nunc expellit calumniam, tanquàm dignam quæ vituperetur. Vaniloquium rurſùs tollit de medio pro viribus. Periuriū adeò prohibet, vt nec ſolùm iurare,etiamſi verè,dimiſerit abſque repręhenſione: ſed etiam aduerſùs id multas eaſque præclaras habuerit orationes, ità elaboratas, vt mixtæ eſſent vero & probabili: & ità ſtuduerit id de medio auferre, tanquàm manifeſtā in Deum contumeliam,& omnibus ineffabilis & venerandi nominis coinquinationem.

1. Cor. 8.

In Homilijs ad populum Antiochenū ſunt aliquot tales.

Quomodò enim præſtantiſſimus & diligentiſſimus quiſpiā agricola, qui vult de virtute ſeminare orationes,ſtatuit priùs oportere excindere radices vitij & ſemina maligni,& nihil dimittere eorum, quæ poſſent omninò lędere aut offendere. Deindè cùm terra ſic fuerit complanata & manſuefacta, quod quidem eſt humanarum animarum, virtutis & philoſophię deponere ſemina: poſt hęc de eleemoſyna orationes, tanquàm imbres aliquos opportunos effundit in animas hominum: & vſq; adeò colit benignitatem,vt multorum quidem dexteram promptam reddiderit & alacrem ad ſuccurrendum pauperibus, quę priùs erat parca & illiberalis, nè dicam auida rapiendi aliena: & alios quidem effecerit eſſe munificos & ſua lubenter communicantes, ex pleno, vt dicitur,in inane vtriſque effundentes manibus: alios autem pręferre nihil habere,& cùm omnes ſuas diuitias pauperibus magnificè pieque diuiſiſſent, vitam monaſticam & ſeparatam eligere. Ex quo omnia habere alio modo ad eos redijt, vt qui Deo pro omnibus ijs ditati fuerint,à quo dependebat tota ſpes eorum vitæ,& ad quem ſolùm dilexerunt intueri: ex quo factum eſt,vt cor diuitijs non apponerent,neque omnibus rebus materialibus. Humilitatem autem & moderationem adeò extulit, & tantam eius eſſe oſtendit in humili excellentiam, vt nulla alia virtus poſſit cum ea cōferri: ſed ea ſit mater & cuſtos aliarum omnium: immò verò ſine qua aliæ nihil habent, quod ſit certum & fide dignum: ſed ſint,proh dolor, vanus quidam labor & inanis. Temperantiam autem & verè pulchram virginitatem quis ſic vel amauit, vel alios, qui ſunt honeſtiores, magnique & excelſi animi, ad eius inſignem incitauit pulchritudinem: vt eam propemodùm oſtenderit eſſe maiorem & ſublimiorem, quàm vt ad eam poſſit humana natura peruenire, & ſuperare ipſam legem: liberalitatiſque & magnificentiæ potiùs locum tenere,quàm pręcepti? Charitatem verò,quę eſt omnium virtutum maximè regia,quis illo magìs amauit aut laudauit: vt dubitetur maior'ne fuerit laudatio, an eius in eam amor? Quis eſt enim adeò planè lapis aut ferro in corde frigidior, vt audiens eius de illa orationes, non fiat mitis & hilaris,& ad dilectionem proximi excitetur, & non Pauli expreſſam effigiem putet eſſe illius animam? Quòd ſi Paulus optauit, vt vel à bonis quæ illic ſunt, excideret: & apertè oſtendit, ſe hoc magìs velle, quàm eos, qui ſunt ex Iſrael, eſſe extra partem Chriſti: & ei cor omninò vrebatur aliorum offenſionibus: ipſe quoquè Iohannes nihilo minùs inflammabatur amore in proximum, & fratrum ſa-

Humilitatis pręſtātia

Item virginitatis.

Rom. 9.

2. Cor. 11.

lutis ardebat deſiderio, ſi illi ipſi eſt credendum, in morali 24. in Actus Homilia ſic dicenti:

Eximia eius charitas erga ſibi commiſſos.

Vellem, ſi fieri poſſet, veſtris oculis oſtendere, quam in vos habeo charitatem. Nihil eſt enim mihi vobis iucundius & deſiderabilius, ne hęc ipſa quidem lux. Millies enim optarem ipſe eſſe cæcus, ſi per hoc liceret veſtras animas cõuertere. Adeò ipſa luce mihi eſt veſtra ſalus iucundior. Quid enim me iuuant ſolares radij, quando, quæ propter vos accipitur, animi ægritudo oculis meis magnas offundit tenebras? Lux enim tunc eſt bona, quando apparet in lætitia. Animam enim, quæ mœrore eſt affecta, videtur etiã moleſtia afficere. Quòd autem non mentiar, abſit quidem, vt vnquàm faciam periculũ. Sed ſi quando contigerit ex vobis peccare aliquem, accedite ad me dormiẽtem. Si non ſum ſimilis paralyticis: ſi non ijs, qui à ſe diſceſſerunt: & vt dicam cum propheta, Et lumen oculorum meorum, & ipſum non eſt mecum: & niſi iudicaret quiſpiam, me eſſe ſupra modum ambitioſum & laudis cupidum, videres me quotidiè fontes lachrymarũ emittentem. Horum autem eſt mihi conſcia domuncula & ſolitudo. Credite enim mihi, ſpem quidem abieci meæ ſalutis: dum verò veſtra defleo, nunquàm eſt mihi ocium mea mala deflendi. Adeò mihi omnia vos eſtis. Si ſenſero vos proficere, prę gaudio mea mala non ſentio. Si videro non proficere, præ animi ægritudine rurſus mea dimitto: vt qui lętus ſim veſtris bonis, etſi mala habeam innumerabilia: triſtis autem propter veſtra mala, etiamſi innumerabilia ſint mihi rectè facta. Quęnam enim nobis eſt ſpes, ſi vos non proficiatis? Quænam autem triſtitia, ſi vos rectè geratis? In altũ extolli videor, quando aliquid boni de vobis audiuero Implete gaudium meum: liceat vobis ſalutem aſſequi, me autem propter vos reddere rationem: Vobis dari ſalutem, me verò accuſari, quòd meum munus nõ impleuerim. Non enim curo, vt per me ſalui ſitis: ſed vt ſolùm ſalui ſitis, quacunque ratione. Hoc ſolùm in votum cõtuli, quòd veſtrum profectum deſidero, quòd vos amo, quòd vos complector, quòd vos eſtis mihi omnia, & pater, & mater, & fratres, & filij: & ſi liceret cor noſtrum rumpere, & vobis omnibus oſtẽdere, videretis in magna latitudine intùs eſſe & vxores & filios & maritos. Eiuſmodi enim eſt virtus charitatis, facitque animam vel cælo ipſo latiorem.

Pſal. 37.

En Pauli egregium imitatorẽ.

Hæc autem non ſolùm faciebat in vrbe regia, neque eos ſolos exercebat ad virtutẽ: ſed per omnem terram extendebatur, & illi curæ erant omnes eccleſię, eiuſq; curę vnus finis erant terræ termini. Iohanni enim curæ non erant menſę & epulæ, agroſq; poſſidere & crumenas replere, & ſi quid eſt aliud, quorũ ſtudio vulgus tenetur: ſed hoc erat ei cura, quæ extingui non poterat, & oſſium tinea, œſtrumque, quod eius cor ſubibat, perpetuum eius bellum aduerſùs hoſtem noſtrum, & vt ſuis ad nos orationibus, & frequentibus admonitionibus arceret eius inſidias, & inſultus prohiberet, & quãtùm quidem ad ipſum ſpectaret, nullum ſineret ex vocatis, non ex ijs, qui tunc erant, non ex ijs, qui poſteà, excidere à ſorte electorum, & eſſe partis ſiniſtræ. Propter hæc ſermones perpetuò habebat & docebat, & nunquàm ceſſabat diſerta illa & modulata lingua noſtras incantare animas. Proptereà ſunt pulchræ illæ verborum Sirenes, innumerabilium illud mare bonorum, animarum lautiſſimæ, quæ conſumi minimè poſſunt, epulæ, panis angelorum, menſæ totius orbis. Quòd ſi ij, qui alimentorum ſeniliũ curam geſſerunt, quę poſſunt longo tempore ſufficere egentibus, quę appellare ſolent Gerontocomia, ipſi exiſtimant ſe opus feciſſe laude dignum, & ità reputantur ab alijs: qui hoc diuturnum & permanẽs nutrimentum, ſuauiſſimas, inquam, orationes, aſſiduè ſuppeditabat, vt non ſolùm cùm eſſet ſuperſtes, ſed etiam cùm ſursùm eſſet tranſlatus, ſitientes impleret animas, & ineuitabilia per ipſos ſolueret vincula, & à manu tyrãni captiuas liberaret animas, & ijs, qui ſalui fiebant, magnam adferret acceſſionem: qui hęc abundè præbebat & liberaliter & in vniuerſum tempus hoc donum extendebat, quamnam potuerit aſſequi linguam, quę ei dignam contexat laudationem? Immò verò quaſnam & quot linguas? Sed tali quidem anima & lingua ne ipſe quidem eſt dignus mundus, vt dicam cum diuino Paulo.

Cura eius perpetua.

Heb. 11.

Quòd autem non ij ſoli, qui habitabãt Conſtantinopolim, illi eſſent curę, ſed omnes ferè, quos ſol intuetur, hinc potes intelligere. Cùm intellexiſſet Phœniciam ſimulacris adhuc & dęmonibus & ſceleratis templis eſſe deditam, regiam manum habens adiutricem, & magnam aliam manum, cui perſuaſerat, vt in id quod oportebat impenderent, ſecum ducens, execranda quidem illa templa humi euertit: eorum autem loco ſacras

Apud Phœnices euertit templa gentilium.

ædes

ædes excitat,& immittit monachos, qui feruentem zelum quodammodò ſpirabant,& fidem tenebant optimè & accuratiſſimè. Præterea cùm audiſſet Celtas implicatos eſſe laqueis Arrianiſmi, ille aduersùs improbitatem contrà ſic machinatur: Preſbyteros ſimul & diaconos,& eos, qui diuinos libros legunt, qui ſimilem quidem & cognatã habebant linguam, ſana autem erant fide, accipiens,& eos veluti quendam, vt aiunt, magnetem ijs, qui ſe non rectè habebant, admiſcens, ſic illos quoquè comiter attrahit ad pietatem. Cùm autem aliud quoquè genus Scytharum, qui habitabant ad fluenta Danubij, accepiſſet ſitire quidem fluentum pietatis, opùs verò habere eo, qui eſſet potaturus, hæc ſignificat Leontio Ancyræ Epiſcopo: & quoniam ille opùs habebat viris ad hæc idoneis, cùm tales illinc accepiſſet, & ad eos, quos diximus, Scythas, veluti quaſdam ſtellas miſiſſet ad occidentales, deducit ad veritatem. Præter hæc cùm Marcionis hæreſim reſciuiſſet ſerpere in quoſdam vicos Orientis, & multos corrumpere, non tulit toleranter, neque dilationibus & temporibus protraxit correctionem: ſed ſtatim ſimul quidem regia potentia, ſimul autem ſua quoquè vſus authoritate, & literis ad hoc ſimul vicinos excitans Epiſcopos, tãquàm morbum aliquem peſtiferum, qui poterat non mediocre importare detrimentũ, efficit abeſſe procùl ab eccleſia. Sed quemadmodùm ille quidem, ſicut diuinus Paulus, erat ſolicitus de omnibus eccleſijs, ſicut à nobis mediocriter, ità etiam verè fuit oſtenſum. Oportet autẽ aliorũ quoq; meminiſſe, in quibus ille, lingua eius tacẽte, erat occupatus, & quænã aggrediebatur opera.

Celtas Arrianizantes conuertit.

Item Scythas.

2. Cor. 11.

Cùm conſideràſſet impenſas eccleſiæ, & inueniſſet earum plurimas nequaquàm conſumi in ea, quæ oportebat, eum quidem ſiſtit ſumptum, tanquàm motum quempiam inconſideratum, & traducit ad vſum verè pium & humanum: & cùm peregrinis ædificàſſet noſocomia is, qui Deo appropinquabat, effecit vt illic etiam affluerẽt, quæ ſunt neceſſaria: eis Presbyteros præficiens valdè pios & coniugij expertes, & medicos quoquè probatiſſimos ad curam gerendam ægrotorum. Erat autem hoc quoquè eius opus & cura nõ mediocris, nempe ordo viduarum. Nam cùm eas vidiſſet vir præclarus non rectè & ordine, ſed prauè ſe gerere, pulchrè quidem diuidit, non minùs autem piè diſpenſat & adminiſtrat id, quod ad eas pertinebat. Quæcunque enim ex ijs erant ætate iuuenes, & ideò propenſæ ad voluptates, iubet ſecundis vti nuptijs: melius eſſe arbitratus id, quod eſt in tuto, humile, quàm ſublime, quod non eſt ſine metu. Ijs autem, quæ erant vitæ melioris, & ætatis alijs prouectioris, vt quæ non eſſent natæ minùs quàm ſexaginta annos, eis ſuadet vt vacent ieiunijs & precibus: abſtineant autem à lauacris & maximè conuiuijs, & à ſumptuoſis veſtibus. Habes ſtudioſe auditor aliud quoquè, cuius ſtudio tenebatur, quod non eſt vile nec mediocre: nempe ad ſacram ſynaxim aduentum virorum & mulierum. Nam nec hoc quoquè relinquit inordinatum, nec in periculum adductum, nec defectum diſpenſatione, quæ fit ex ratione. Sed hîc quoquè pulchrè & tutò diſtribuit pro viribus: & viros quidem iubet noctù ſimul ventitare & in multitudine, vt voluerint: mulieres verò noctù quidem ſeruare domum: interdiù autem venire prompto & alacri animo. Sic faciens, & in talibus verſans operibus & ſolicitudinibus, ſtudebat, ſicut Paulus, eſſe omnibus ſine offenſione, & ſicut ille omnibus ſine ſumptu præbebat Euangelium: ſic autem ipſe quoquè nullo ex ijs, quæ erant eccleſiæ, & quibus ſecurè licebat omnibus Epiſcopis, nullo modo eſt vſus, vt qui nunq̃ adſpexerit ad delicias & recreationes. Quomodò enim, qui vix ſolum attingebat nutrimentũ, cõuiuia autẽ & cõpotationes ità fugiebat, ſicut priùs diximus, vt cum nullo veſci induceret in animũ? Quamobrem? Satiùs enim fuerit dicere cauſam. viſum eſt enim hoc multis aſperũ & ingratũ, & affine repræhẽſioni.

Hinc conſtat Orientalis Eccleſiæ presbyteros fuiſſe cælibes.

1 Cor 10.

1. Cor. 9.

Primùm quidem, quòd cùm ab ineunte ætate aſſueuiſſet ieiunio, idque eſſet ei velutì coalitum & vſitatum, à vinoq; & quouis alio, quod eſt vẽtri gratum, omninò abſtinuiſſet, adeò vt ſolo hordei ſucco viueret, & carne ſuperior, cibique & potûs expers propemodùm videretur: cùm ille ſtomachum hac aſpera & quę nihil hilare habebat, viuendi ratione valdè corrupiſſet, & effeciſſet vt ad nullum aliud ſumendũ nutrimentum eſſet idoneus, ægrè poterat aliquid admittere ex ijs, quæ alijs ſunt grata & ſolida. Et ideò non lubenter adſpiciebat aliquid, quod eſſet gratum gutturi & cum voluptate ſumeretur. Atque hæc quidem eſt vna cauſa, cur fugeret menſas, & cum alijs nõ iniret conuiuia. Deindè etiam, quòd cùm apud ſe iudicàſſet, quòd ſi induxiſſet in animum, vt communiter veſceretur cum ijs, qui vel amicitia antecellunt aut dignitate,

Cur conuiuia vitàrit.

neceſsè habebit id etiam facere cum alijs. Nam quomodò conſeruari potuerit, vt nulli ſit offenſioni, neque cuiquam adferat moleſtiam? Sicque res ad multos trãſiens, nõ ſolùm illi futura eſſet laborioſa & moleſta, vt qui non eſſet verſatus in rebus huiuſmodi: ſed etiam interruptura eſſet neceſſariò & ea, quibus ipſe vacare conſueuerat, orationem, inquam, & meditationem & rerum honeſtarum doctrinam: quibus adeò erat deditus, vt hoc ſæpè paruum negligeret nutrimentum: tantum aberat, vt poſſet vacare menſis & alijs inutilibus & ſuperuacaneis. Quamobrem ſatìs aptè poterat dicere illud Apoſtolicum: Non licet nobis, relicto verbo Dei, miniſtrare menſis. Alioquì autem ſi viſum ei eſſet hoc facere, neceſsè erat omninò, vt duorum alterũ eueniret: nempe vt aut conſueto alimento relicto, cogeretur veſci craſſioribus & ijs, quibus veſcebantur conuiuæ: quod quidem non modò ei non conueniebat, ſed nec omninò id facere poterat, cùm malè, vt diximus, eſſet ei affectus ſtomachus: aut ſi hoc fugeret & tenui victu vteretur, ijs qui conuiuabantur, grauis videretur & moleſtus: & quid aliud exiſtimaretur, quàm hoc facere ſuperbię cauſa & vanæ gloriæ? Sed de his quidem ſatìs: oratio autem deinceps reliqua ordine perſequatur.

Orationi & doctrinæ quàm fuerit deditus.

Actor. 6.

Maximum ergò in hoc ponebat ſtudium, vt aſſiduè verſaretur in oratione & meditatione, & rerum honeſtarum doctrina & Dei laudatione. Sed neque communes negligebat congregationes, & ea, quæ tempus habent conſtitutum, vtpotè nocturnam, & matutinam, & quæ fit veſperè, glorificationem. Quinetiam contendebat Iohannes noctù procedens alios præuenire, & templi portas primùm aperire. Hęc autem cuiuſmodi? Erat enim egregius Iohannes acutiſſimus, non ſolùm ad intelligendas ſcripturas, quæ à vulgo non poſſunt comprẹhendi, & ad dicti conijciendam germanè ſententiam ingenioſiſſimus: & vt dicit Salomon, ad cognoſcenda dicta ſapientũ & ęnigmata: ſed etiam ad id, quod intellexerat, facilè interpretandum & illuſtrandum, & vt dicitur, ad id vel cæco apertè oſtendendum, eorum, qui fuerunt ex omni ſeculo, facundiſſimus & maximè idoneus. Eius erat quidem magnus amor in omnes, qui cum eo, quòd pij fuerunt, ex Deo etiam vitam egérunt: Prophetas, inquam, & Apoſtolos, & quibus oratio per ſpiritum promanauit: in eorum certè libris verſabatur aſſiduè, & in eorum verbis maximam capiebat voluptatem. Simile enim, vt aiunt, ſimili delectatur. Paulo autem præconi totus adhæreſcebat, & ineffabili quodam deſiderio ei erat coniunctus, & viuebat illius ſermonibus. Nam apertè multis in locis verborũ eius meminit, idque magnas ducit eſſe delicias & internæ flammæ conſolationem. Propter quam cauſam ille quoquè ſimiliter atquè ij qui amãt inſanè, & ſunt valdè inflammati, fatetur ſe ab eo eſſe ſuperatum, & non poſſe ab eo diuelli: & alicubì quidem in ipſo impetu orationis, cùm ille ei veniſſet in mentem, captus fuit velutì a quibuſdam vinculis, & plurimùm cum eo morari magnifacit, & non facilè poteſt ab eo diſcedere. Tam magnus & tam ineffabilis fuit eius amor in Paulum, vt qui ſic dicit, verè dicat, hoc Iohanni eſſe Paulum, quod Paulo fuit Chriſtus: imnò verò Iohanni quoq; fuit Chriſtus, ſicut Paulo. Nam tantus quoquè illius propter Chriſtum fuit amor in Paulum.

Eius præclara ſtudia & exercitia.

Prou. 1.

Paulo plurimùm delectatur.

Cùm eius autem epiſtolas legeret hic magnus Iohannes, & in earum conuenienti meditatione magnum ſtudium poneret, quinetiam quoàd eius fieri poſſet, qualis eſſet animus Pauli, ſcire cuperet: eum ſubijt deſiderium earum explicandi intelligentiam, & efficiendi, vt perueniri poſſet ad eius profundum, quod à multis nondùm rectè cognoſcebatur. Rem itaque aggreſſus, & illas ad verbum interpretans, apud ſe quodammodò dubitabat & differebat. Id autem ex eo oriebatur, quòd illum valdè diligeret, & ei vellet omninò placere. Id verò, de quo dubitabat, erat, num Paulo gratus eſſet eius labor: an rectè aſſequeretur mentem eius, quem diligebat, & num longè à veritate abeſset & à ſcopo. Hoc cùm in mente verſaret & dubitaret, & Deum valdè rogaret, vt id, de quo dubitabat, ei notum fieret, non diù abfuit ſolutio. Modus autem qualis? Eſt enim reuerà Deo dignus & illius ſapientia. Sed eſt attendendum. Habet enim varium quiddam & admirabile. Vir quidam, qui magiſtratũ geſſerat & erat mundi ſplendore inſignis, inuido oculo conſpectus & per calumniam delatus ad Imperatorem, (ô acerbam inuidiam & inimici improbitatem) à regia ſimul & honore expellitur. Cùm autem vidiſset ſe magna laborare inopia eius, qui eſset opem laturus, intelligens ſe eſſe infelicem, & dominum habere aduerſum, & ſe ideò nemini curæ futurum, quoniam amicos nihil eſſe dicit tragœdia, ſi ſit infelix quiſpiam, prçterquàm beatæ illi animæ,

Exponit Apoſtoli epiſtolas.

&

& quæ huiuſmodi caſuum moueri ſolet miſericordia: & nulli alij ſimiliter atquè illi, liberè loqui apud Imperatorem, neque largiri mores, nec ipſam dignitatem: petit per aliquem intermedium, venire in beati conſpectum. Quod cùm reſciuiſſet, noctù permiſit vt veniret, vtporè quòd interdiù non futurum eſſet tutum alloqui. Iuſſit autem Dei cultori Proclo, qui erat ad hoc cõſtitutus, vt cùm veniſſet, ad eum facilem illi præbeat aditum. Sedenim rursùs eſt attendendum. adferet enim oratio voluptatem ſimul cum admiratione.

Cùm ille veniſſet & eſſet portas ingreſſus, vadit Proclus annunciatum. Cùm autem iam acceſſiſſet ad cubiculũ, in quo labori magnus vacabat Iohãnes, & attentus erat interpretationi, oſtio ſtatim admouens oculos, & vt licebat per foramen adſpiciens, videt Iohannem, qui pergebat quidem ſcribere, & in eo erat diligenter occupatus, virũ autem quendam, capite caluum, qualis eſt Eliſæi effigies, cui denſa quidem erat promiſſa barba, ſuper humeros ſensìm cum beato cõgredi, & cum illo loqui in aurem. Hæc cùm vidiſſet Proclus, exiſtimabat aliquem, ſe non ſentiente, eſſe ingreſſum, & ipſum eſſe, qui cum ſancto loquebatur. Cùm itaque illi ſignificâſſet id quod fuerat ſuſpicatus, rogabat vt expectaret. Cùm autem multum interceſſiſſet temporis, & is, cuius præſtolabatur exitum, nondùm adeſſet, rursùs vadit Proclus, eum vrgente homine, vt ſi vidiſſet ceſſare colloquium, ſtatìm annunciaret. Cùm verò ille rursùs per foramen adſpiciẽs, vidiſſet eſſe attentam & ſeriam collocutionem, importunum & impudens eſſe arbitratus interpellare orationem, reuertens dubitabat quiſnam eſſet qui loquebatur, & quonam modo eſſet ingreſſus, cùm non fuiſſet ei priùs annunciatum. Cùm autem parùm ſubſtitiſſet, vadit rursùs: & cùm rursùs vidiſſet tam diligentem & tam ſeriam collocutionem, lignum verò iam pulſatum vocaret ad congregationem, accedens ad hominem, dixit eum decætero non poſſe ipſum conuenire vſq; ad finem matutinæ glorificationis: & protinùs eum emittit, iubens eum redire poſtridiè. Venit itaque homo ille, & Proclus ſtatìm vadit nihil cunctatus, & eadem rursùs vidit, nihil ceſſante illa collocutione. Propterea ergò nõ auſus illũ adhuc admonere, reuertitur: triſtis triſti verò apparens, & qui hoc nomine meritò eſſet accuſandus, quòd homini, qui in mala talia inciderat, & tam graue tempus erat perpeſſus, nõ ſe benignum præbuiſſet, neque quam poterat opem ferre, ei tuliſſet: ſed alijs potiùs ad magnum Iohannem præbens aditum, dilationibus eum ſic protelaret. Proclo autem affirmante, nihil eſſe huiuſmodi: ſed ſe non ſentiente nec ſciente hoc accidiſſe, cùm iam magna pars noctis eſſet tranſacta, nequaquàm autem minueretur illa collocutio, lignum rursùs pulſatum, plenum dolore & animi ægritudine amandat hominem, non tamen ità, vt futuri reditûs ſpem abijceret. Proclo verò admirari quidem, vt par erat, veniebat in mentem: ſed neminem habebat, quem reprehenderet: ſed de ſe potiùs querebatur, vt qui ſua negligentia hoc putaret accidere. Quamobrem apud ſe omninò conſtituit, non cibum ſumere, nõ ſomno ne minimùm quidem cedere, neque à foribus omninò diſcedere, donèc vel ipſe primus homini daret aditum: aut ſaltem ſciret, quiſnam is ſit, qui præcedentibus diebus clanculùm fuit ingreſſus.

Cùm autem arrectis oculis & auribus ſtaret pro foribus, & totum animum adhiberet, hæc quidem erat nox tertia, & homo iam aderat. Statìm ergò Proclus ei factus obuiàm: Eſto, inquit, bono animo: ego enim modò tibi fui cuſtos diligens, neque vllus hucuſquè ad magnum ingreſſus fuit: ſed tibi primo & ſoli ad eum erit ingrediendum, & cum per ocium conuenies, quantùm voles. Hoc cùm dixiſſet, accedit quãprimùm, & cùm foramini oculum admouiſset, & vidiſset ſimilia prioribus: illum quidẽ os admouentem alteri ex auribus, & tanquàm arcanum quodpiam ei communicantem & ſubmurmurantem: hunc autem chartam habentem in manibus, & qui videbatur ſcriptis mandare ea, quæ dictabantur, intellexit Proclus non ſine Dei numine hanc fieri viſionem: neque humanum quidpiam eſse, quod apparebat, ſed rem diuinam & quæ ſit ſupra hominem. Conuerſus ergò, homini dixit: Abi, & mane apud te, Deum rogans. Conſentaneum enim eſt eum nolle, vt tu ingrediaris, & te ideò prohiberi. Hoc enim pro certo habeas, nullius omninò ex ijs, qui ſunt corporati, ſed diuiniorẽ quandam & quę eſt ſupra nos, eſse ſermocinationem. Habet enim rursùs ſe ſimiliter, ſicut duæ præcedentes noctes iam mihi oſtenderunt. Et ille quidem ſic abijt, graui dolore oppreſsus, & plenus dubitatione. Cùm autem iam eſset dies, (neque enim ſiuit ille bonus

S. Paulus adeſt illi eiꝰ epiſtolas interpretãti.

Obſerua & admiratione dignã.

nus conturbatum animum ſic manere abſque conſolatione) recordatus ſanctus, iubet accerſiri Proclum, &, Vbi eſt ille, inquit, qui tribus antè diebus ad nos cupiebat accedere? Quod quidem à nobis haud grauatè impetrauit. Ille autem, Ter, inquit, tribus deincèps noctibus acceſſit, & permanſit vſque ad matutinum. Sed quoniã alius tecũ loquebatur, exiſtimauimus futurum eſſe nimiæ arrogantiæ, ſi accedentes interrumperemus tuam collocutionem. Is autem admiratus, Et quis, inquit, noctù ad nos acceſſerit, & quis nos conuenerit? Deindè Proclus, Eſt quidem, inquit, omninò mihi ignotus: qui autem te alloquebatur, inquit, erat huic ſimilis: oſtendens Pauli imaginem, quæ perpetuò ſtabat ante Iohannem, & quam ſolebat aſſiduè intueri: qui etiam videbatur tibi ſedenti & ſcriptioni incumbenti ſensìm in humeros inclinare, & tecùm loqui in aurem. Vt autem ego opinor, erat ille ipſe re vera. Cognouit itaque magnus Iohannes ſe à Deo fuiſſe exauditum de ijs, quæ cupiebat ſcire, an Paulo grata eſſet epiſtolarum expoſitio: & ideò oſtendiſſe illum ipſum Paulum, qui cum eo verſabatur, & ei tanquàm diſcipulo opem ferebat in oratione: immò verò, qui nihil ampliùs adferebat, nisì quòd ijs, quæ dicebantur, ſolùm ſeruientem porrigebat dexteram.

S. Pauli imaginem ſemper ſibi propoſitã habet.

Cùm ſic ſibi perſuaſiſſet Iohannes, iuſſit quidẽ Proclum parùm recedere. Ille autem inclusus, procidit in genua, & lachrymis plenos habẽs oculos, Deo magnas egit gratias, quòd ſoluiſſet ea, quę erant dubia Deindè iuſſit Proclo, nè eum negligeret, qui petierat vt eum conueniret: ſed iuberet, vt nocte ſequenti accederet. Dicit enim nihil tale ampliùs ab eo viſum iri. Is autem vocatus acceſſit, & rogauit de ijs, quæ erant propoſita. Deindè Iohannes nihil differens, (Quomodò enim, qui in talibus erat igni ardore ſimilis?) Imperatori quidem de eo ſignificat: & ille quidem ſtatìm ceſſit: hic autem fuit renocatus, & priorem honorem rursùs fuit aſſecutus. Aureus verò Iohannes prompto & alacri animo repletus ex eo, quòd illam diuinam accepiſſet viſionem, & tanquàm diſcipulus in magiſtro haberet fidutiam, cùm quæ reſtabant ſacrarum illius epiſtolarum, ad finem deduxiſſet & explicâſſet, dat Eccleſiæ diuitias, quæ nunquàm conſumuntur.

Reſtituit hominem calamitoſum in priſtinum gradum.

Hæc ergò inſignis & clara ſtella Eccleſiæ, & doctor accuratus, virtutis accenſus zelo pro Eccleſia, & arguens ſacerdotes, qui iniquè ſe gerebant: quin etiam eos, qui non admittebant correctionem, à ſacris arcens veſtibulis, & non ſolis verbis caſtigans, ſed etiam canonibus Eccleſiaſticis in tempore puniens improbitatem, viſus eſt aliquando grauis, qui erat valdè mitis & clemens. Quid enim ſi mel quoquè mordet vulnera, in quibus ineſt vlcus? Viſus eſt autem ijs, qui erant omninò immedicabiles, & quorũ curatio erat omninò deſperata. Nam quis aut curãdarum animarum peritior, aut in medicamentis, quæ pertinent ad curationem, nempe in oratione & in modis adminiſtrationis ac diſpenſationis, mitior ac benignior, ſicut etiam iam anteà oſtendimus? Cæterùm quandiù circa ſolum quidem clerum conſiſtebat repræhenſio, & erat intra eccleſiam, quę videbatur, grauitas, non erat nimius dolor, nec in eum erat odium agreſte & furioſum, ſed remiſſum & tolerabile, nec procedebat extra labra concepta moleſtia. Cùm autem in multos quoquè, qui gerebant magiſtratus, proceſſiſſet repræhenſio, (Oportebat enim propter ſplẽdorem perſonarum, & quòd & ſe & alios poſſet valdè lædere, vt non eſſet remiſſa improbitas, tanquàm impetus aquę facilè fluentis, & quæ fertur per plana, eam eius verbis tanquàm propugnaculis interrumpi: nè ſi eſſet abſque vllo metu & liberè ſe iactaret, fusè per omnia procederet, & multos induceret ad ęmulationem propter libertatem eorum, quę perpetrabantur.) Cùm ſic faceret, & ſtuderet, vt ij vitam ſuam corrigerent, quę malè & nequiter ſe habebat: partìm quidem rapina & auaritia, partìm autem alijs quoquè affectionibus & vitijs maximis, non erat ampliùs tolerabilis: ſed lingua acerbus & mordax, & planè non ferendus non ſua natura, (quomodò enim, qui vel melle erat dulcior?) ſed ex morbo & malignitate eorum, qui repręhendebantur. Porrò autem quędam etiam cauſa opem tulit ijs, qui temerè volebant ei eſſe inimici.

Veritas odium ei parit.

Eutropius enim, qui tunc pręerat cubiculo Imperatoris, volens ſuo arbitratu iram exercere in quoſdam, qui eum quidem offenderant, ad eccleſiam autem confugerant, pro lege habet ſuam animi perturbationem: & Imperatori perſuadet, vt legem ferat, non licere vlli reo confugere ad eccleſiam: aut ſi confugiant, licere eos ſecurè expellere. Hæc ille ſtudens ſtatuere, ignorabat ſe gladium in ſeipſum acuere, & legem ferre de ve-

de venia ei non danda, & portum claudere, quo ipſe magis opus erat habiturus, quàm alij. Diuina enim iuſtitia, & ſi magna ex parte ſoleat differre, ſequens leges benignitatis, & quòd quærat pœnitentiam: at in hoc quidem certè rectè faciens, cum inuaſit eueſtigiò. Etenim ille non multo interiecto tempore cùm offendiſſet Imperatorē, ſolam eccleſiam, quā affecerat iniuria, agnouit auxilium, & ad eam confugiens, & tanquàm ſacram ancoram appræhendens, ab ea quærebat ſalutem, quam ipſe ſtultè ſeruare prohibuerat. Quis ergò ſanæ mentis & ſciens benignitatis tempus & iuſtitiæ, cum iudicauerit dignum miſericordia, qui, vt dicitur, captus erat ſuis pennis, & bos ex ſe præbebat flagellum? Nec ergò ille magnus homo Dei, qui & ſciebat miſericordiam tribuere vbi oportet, & ſuſtinere quando oportet, & differre commiſerationem. Sciebat enim eo apertè ſpectare illud diuini Eſaiæ: In ſtateris & menſuris ſitam eſſe apud Deum iuſtitiam.

Malum cōſilium conſultori peſſimum.

Eſa. 28.

Cùm is ergò iaceret ad aram, & timore propè eſſet moriturus, hic vir diuinus zelo motus pro eccleſia, quam omninò videbat fuiſſe affectam contumelia ab illius legibus, ad id vocante occaſione, conſcendens ſuggeſtum, vt eſſet omnibus manifeſtus, eum opportunè arguit, & iuſſit præclaræ ſuæ legis facere periculum. Cur autem hoc faciebat vir ſapientiſſimus? Simul quidem, vt extolleret Dei iuſtitiam & leges prouidentiæ, & audacium hominum frangeret arrogantiam, & vt illum in tempore admoneret, quantum hominibus bonum ſit clementia. Hæc nō bonis ratiocinatoribus & qui eius ſpiritum non nouerant, videbantur extra tempus cecidiſſe: & importunus, proh dolor, exiſtimabatur, qui erat mitiſſimus: & accuſabatur ſæuitiæ, qui erat omnium humaniſſimus. Id autem erat omninò humanitas, & pro ea zelus vel opportuniſſimus, vt cognoſcerent, qui erant omninò duri & crudeli animo, ſe homines, vel ab humana victi infirmitate: & cùm in fratrum delictis ignorârint benignitatem, eam diſcerent in ſuis: & cùm dedidiſſent, quidquid eſt inhumanum & immiſericors, & benigni & miſericordes fierent per pœnitentiam. Sic ergò paulatìm in nōnullorum animis non rectè in eum verſabatur odium. Sed de hac re quidem & de exilio, quod omnem ſuperat iniuſtitiam, expectate paululùm. Nunc autem, quæ id præceſſerunt, & quæ nec ſunt quidem prætermittenda, mandet auribus oratio.

Zelum eius quidā ſiniſtrè interpretantur.

Sanctum virum eo tempore res quædam afficiebat moleſtia, & igne zeli implebat eius animam. Etenim permiſſum erat Arrianis intra ciuitatem habere conciliabulum: quod quidem fuerat multis cauſa, vt eodem, quo ipſi, laborarent morbo malæ opinionis. Opportunum itaque tempus nactus, quando Imperator venit ad ſacrum, feſto eum ad id vocante: (erat autem dies Epiphaniorum) Dic mihi, inquit, ô Imperator, Si quis huic pulchræ & precioſæ (oſtendens coronam, quam habebat in capite) quoſdam abiectos & obſcuros lapides inſeruiſſet, videretur'ne tibi hoc eſſe tolerandum, & non tanquàm vniuerſa per illos afficeretur contumelia, ægrè tuliſſes? Cùm is autem veritati ſermonis annuiſſet, Quid verò, inquit, non exiſtimas vniuerſorum regem iraſci, ſi in pia ciuitate & quæ omninò rectè ſe habet, pars quæ malè ſentit, ſinatur habitare, cùm oporteat vel ab ipſis exigere, vt conuertantur: vel ſi perſeuerent, protinùs expellere? Hæc cùm audijſſet Imperator, non diſtulit, nec eſt cunctatus: ſed primos eorum ſtatìm accerſijt, & ex eis ſcire voluit, an in animum inducerent à fugienda deſiſtere opinione, minatus exilium & bonorum ſuorum priuationē ijs, qui non parêrent. Cùm autem vidiſſet eos eſſe immedicabiles, minas deduxit ad effectum, & iuſſit eos expelli è ciuitate. Hoc effecit, vt multi errorē dediſcētes, ſe rectæ adiungerent opinioni, quòd nollent corporis ſuſtinere afflictionem, animæ vitium eijcientes: & quòd laborioſum fugerent exilium, ſe improbi potiùs dogmatis laudabili exilio condēnantes, & vtraque rectè fugientes. Quicunque autem fuerunt omninò incurabiles, ij perpetuo damnati exilio, verſabantur extra regiam ciuitatem, ſuæ animæ morbo ſe oblectantes, & eum deponere, non autem habere, miſerabiliter erubeſcentes.

Feſtus dies Epiphaniorum.

Arriani nō ſinūtur degere Cōſtātinopoli.

Deindè cùm tempus aliquod effluxiſſet, ab ijs, qui intra aulam Imperatoris eadem ſentiebant, latenter congregati, ſic eis paulatìm aperta dicendi libertate, auſi ſunt illi in quibuſdam diebus inſignibus, in quibus ſolent cœtus conuenire, ipſi quoquè ingredi ciuitatem & cogi in porticibus, & liberè quędam antiphona ipſi canere cantica, compoſita conuenienter eorum opinioni: & quod quæuis pia auris abhorruerit, paulatim proceſſerunt eò impudentiæ, vt etiam Orthodoxis pſallentibus ex-

Arrianorū impudētia.

pro-

probrarent homouſion, & id execrandi in cantico ponerent: Vbi ſunt, dicentes, qui tria vnam defendunt eſſe virtutem? Hæc cùm audijſſet ille magnus, eum pietatis zelus magìs incendit. verebatur enim nè malum, ſic rurſùs loquendi libertatem aſſecutum, eſſet alijs cauſa exitij. Machinatur itaque virtus contra vitium, & cùm ipſe antiphona compoſuiſſet cantica, & dediſſet populis canenda in matutino, effecit vt ſic euaneſcerent inanes voces hæreticorum. Quid deindè conſequitur? Fuit accenſa hæreticis inuidia & ira agreſtis, ex qua lis orta eſt: ex ea autem pugnę, & præter eas plagę: deindè inſidiæ, & poſtremò cædes ex vtriſque, adeò vt vnus quoquè ex Eunuchis Imperatricis, nomine Bryſon, fauens cantoribus Orthodoxis, in fronte fuerit percuſſus lapide. Quod quidem cùm perueniſſet ad aures Imperatoris, vetuit hæreticis, nè ampliùs hymnos publicè facerent. Satiùs autem fuerit de antiphonis quoque canticis dicere, quiſnam fuerit author eorum inuentionis. Dicunt enim diuinum & martyrem Ignatium hoc tradidiſſe primùm Antiochenis, nō domi ſuæ & à ſe inuentum, ſed diuiniori quadam viſione, vt ille cum Deo magnam habebat familiaritatē, acceptum: vt qui viderit angelos ſic inter ſe contrà pſallentes, & hymnum offerentes adorandæ Trinitati.

Antiphonarum vſus antiquiſſimus.

Porrò autem ex ijs, quæ de Iohanne traduntur, hoc minimè eſt prætermittendum. Dicitur enim & multorum ſermone celebratur, quòd cùm diuinum panem conſecrans extolleret, totus à Deo afflatus, (Quid autem horum eſt incredibile in tam ſancta anima?) quibuſdam ſignis videbat Dei ſpiritum ad dona propoſita deſcendere. Cùm autem vnus ex miniſtris, qui ei aſſiſtebant, in quandam mulierem ex ijs, quæ deſupèr ſolebant deſpicere, (ô tuam omnia peruadentem, ô maligne, improbitatem) oculum conieciſſet & eam curioſè adſpiceret, ſic quidem magno Iohanni fuit depulſa viſio ſancti ſpiritûs. Ille autem non ignorauit, ſed miniſtrum quidē ſtatìm mouit è ſua ſtatione: ipſe verò conſueta viſione ne ſic quidem eſt fruſtratus. Deindè futuri quoquè curam gerens, iuſſit velis ſuperiora muniri tabulata. Quomodò autē iuſtum fuerit hoc quoquè præterire, quod eſt quidem vnum ex ijs, quæ de eo dicuntur, piæ verò animæ poteſt eſſe valdè gratum, & eam accendere ad hymnum creatoris? Sic autem habet:

Euchariſtię eleuatio in Miſſa.

ὑπερῷα, Superiora tabulata, in quibus ſunt mulieres in eccleſia ſeparatę à viris.

Vir erat quidam illo tempore, qui ipſe quoquè idem ſentiebat cum Macedoniſtis, & habebat vxorem, quę eādem, quam ipſe, habebat opinionem. Eum magnus Iohannes ſapienter & artificioſè aggreſſus, ſua lingua ceperat & adiunxerat Eccleſiæ fidelium. Deindè ille rurſùs conabatur perſuadere eius vxori, vt eandem teneret ſententiam. Mulier autem, vt quæ eſſet mulier & attēderet magìs falſum, quàm veritatem, dicebat ſe quidem eadem ſentire quæ maritus, & ea, quæ Orthodoxi ſimiliter atquè ille, tenere: cor autem minimè habebat idem loquens, quod lingua: nolens ſicut priùs cum marito errori, ità veritati poſtremò cōmunicare. Cùm itaq; à quodam ex Pneumatomachis panis partem accepiſſet, eam quidem latenter credit ancillæ fidei: ad fidelium autem ſacrum accedit cum marito, præ ſe ferens ſe participem fore ſanctificatorum. Deindè cùm panem diuinum accepiſſet, eum quidem rurſùs latenter tradit ancillæ: eius verò loco accipit eum, quem habuerat ab hæreticis. Poſtquàm autem eum ori admouit, (ô ſtupendum miraculū, ô quàm aperta & expreſſa fuit imago mentis eorum, qui dederant) vidit eum mutatum in naturam lapidis. Atque ipſa quidem cùm enunciâſſet id, quod factum fuerat & credidiſſet, ipſa quoquè fit è numero piorum. Lapis autem reponitur in quadam domo ex ijs, quæ ſacra ſeruant.

Nota miraculum.

Aggreditur nunc oratio res Gainæ, quemadmodùm ſe habeant, tradere auribus fidelium: qui erat quidem genere Gallus, nihilominùs autem mente quoq; barbarus. Cùm eſſet verò Romanis ſubiectus, & relatus in numerum exercitûs, & deindè paulatìm progrediens, maiores gradus eſſet aſſecutus, poſtremò creatur etiam Dux exercitûs Romanorum, tam equeſtrium, inquam, copiarum quàm pedeſtrium. Is cùm acriter defenderet opinionem Arrianorum, auſus eſt ab Imperatore petere vnū templum ijs, qui erant eiuſdem cuius ipſe opinionis, ex ijs templis, quæ erant in ciuitate. Archadius ergò protinùs, (ille enim tunc tenebat ſceptra Imperij Romanorum) Dei homine accerſito, rogabat vt petitio eius exaudiretur, eius virtutem illi reuocans in memoriam, & tacitè ſignificans tyrannidem, quam ipſum videbat affectare: vt ſic, aiebat, barbari manſueſcat animus. Et ſic quidem Imperator. Ille autem lingua planè aureus, ſtatìm oſtendit ſe etiam habere aures, quę linguæ nihil cederent, & quę poſſent iudicare, quibuſnam orationibus parēre oporteat, & quibus non. Statìm ergò renuit, diuini

Theodoretus Scythā fuiſſe ait.

Gainas Arrianus petit templū pro ſuis.

uini metûs non oblitus & eius, quàm habebat, dignitatis: & dicit ſe non eſſe id permiſſurum, quodcunque acciderit. Quomodò enim ſuſtinuerit, qui non & à mente & à pietate procùl diſceſſerit, vt qui ingrediuntur rectum tramitem veritatis, & Chriſtum defendunt eſſe vnum venerandæ illius Trinitatis, amandentur extra ſacra veſtibula: ij autem, qui ſe magnificè iactantem & audacem linguam in eum mouent, ij, inquam (ô profanos pedes) intra domum illius introducantur? Sed ſi quid eum vereris, ô Imperator, cùm tu mihi eum deduxeris in conſpectum, omnẽ curam depone, ea ſolùm quæ dicuntur auſcultans. Ego enim cum eo diſſerens perſuadebo, nè ille velit ea à te petere, quæ non eſt fas omninò præbere. *Chryſoſtomus negat.*

Lætatus eſt his auditis Imperator, & die ſequenti, cùm ſimul etiam adeſſet vir diuinus, accedit quoquè Gainas, ipſe quidem ſicut herì & nudiuſtertiùs petens ab Imperatore vnam ex ſacris domibus: Iohannes autem dixit, non licere Imperatori audere aliquid in rebus Eccleſiaſticis, ſi velit omninò eſſe pius. Quid verò, non mihi quoquè, inquit barbarus, vna ædes oratoria permittetur ad precandum? Nullum eſt templum, inquit magnus Iohannes, quod non tibi pateat: nec eſt quiſquam te prohibiturus, ſi velis orare. Sed ſum, inquit, alterius ſectæ: & ideò volo ſeorsùm cum ea verſari in eccleſia. Non eſt mea petitio repræhendenda, & quæ non iuſtam habeat occaſionẽ, cùm belli pericula quotidiè adeam, & reipublicæ vtilitatem vitæ meæ præferam. Sed habes, ô optimè, inquit ſanctus, laborum non minores remunerationes: ſiquidem es Dux exercitûs, & conſularem honorem es aſſecutus. Satiùs autem fuerit hoc quoquè conſiderare, quàm anteà quidem eſſes obſcurus & ignobilis, quantus verò ſit nunc tuus ſplendor & quanta gloria: & quanta quidem eſſet anteà paupertas, quantis autem nũc abundes diuitijs. Hoc te cogitantem, oportet eſſe beneuolum, & nõ eſſe ingratum in imperium, quod te ſic honorauit, & non ab eo petere quæ non licet. Cùm ad hæc nihil haberet Gainas, quod aptè reſponderet, prætulit ſilentium: vt qui pulchrè re ipſa didiciſſet, ſe in virum incidiſſe, qui non minùs poſſet verſare linguam, quàm ipſe gladium. Admiratus eſt autem Imperator & qui aderant, quòd tam paucis barbaricæ temeritatis refrenata fuiſſet loquacitas. *Nota quod hic dicit de Imperatore.* *Gainæ os obſtruit.*

Cùm autem aliquantum effluxiſſet temporis, Gainas quam iam diù parturiebat tyrannidem, apertè edens in lucem, in Thracia & Macedonia faciebat incurſiones eas populares & prædas ex eis agens. Aduersùs quem cùm nemo auderet nec bellum fortiter ſuſcipere, nec apud eum fungi legatione, generoſa illa anima & diuino metu armata, neque timens priorem illius cum ipſo contentionem, neque quidquam eorum, quæ ſolent animum frangere & perterrere, ad eum ſtatuit proficiſci: homo in ſumma quiete educatus, & qui nullum vnquàm tale viderat periculum, nec talem perturbationem. Atque egreditur quidẽ valdè alacri animo, ipſe legatione functurus pro omnibus. Cùm verò iam accederet, ambularet autem terram intuens, geſtu quidem graui & honeſto, inceſſu verò tardo & tranquillo, manifeſta virtutis veſtigia in vultu ſignificans, Barbarus hoc adſpiciens, non ampliùs erat barbarus: ſed ſtatìm & iram remiſit, & placidè adſpexit, tumore animi ei quodammodò compreſſo tam moderato & tranquillo ſpectaculo. Quinetiam eum quoquè inuaſit timor, recordatum illius dicendi libertatis, & qui perterreri minimè poteſt ſpiritûs, & verborum quę vires habent ex veritate, & quę valdè poſſunt animum ſauciare. Propterea ergò ei proceſſit obuiàm, & ad pedes procidit: & aſſumens eius dexteram, imponebat oculis tanquàm ſanctificaturam. Preterea autem filios quoquè fecit procidere ante ſanctos eius pedes. Deindè cùm verba & valdè ſuauem audijſſet admonitionem, facilè perſuadetur: & ſublatis inimicitijs, fit Romanis, ſicut priùs, fœderatus & amicus. Ità ſæpenumerò venerandus vultus, & opportunitas & prudentia orationis, quæ vis belli non potuit, facilè effecerunt, & viſa eſt plus potuiſſe oratio, quàm gladius. Sed nunc quidem ſic victus à virtute & lingua Iohannis, depoſitis armis, pacem eſt amplexus. *Suſcipit legationem ad Gainã.* *Gainas placatur.*

Non multò pòſt autem illa valdè dulcia & aurea verba, erant, vt cum diuina ſcriptura dicam, inaures aureæ in aure porci, & Aethiops quidem non mutauit pellem, & felis crocoti oblita, perſecuta eſt ea quæ conſueuerat: & ipſe quoquè priorem complectens improbitatem, rursùs cum alijs obibat Thraciam, res nouas moliẽs: donèc in Romanorum exercitum incidit cum alijs ſeditioſis: & ſic malus ille malè perit. Sed res quidem Gainæ ſic ſe habuerunt. & hęc quidem diximus pauca ex multis, quantùm ſa- *Prou. 11.* *Gainæ interitus.*

ſatìs fuerit ad ſignificandam eius peruerſitatem, & magni illius viri virtutē. Similiter autem pro Eccleſiaſticis quoquè regulis ſtudium,& quem pro ipſis habebat zelum,ſingulatìm quidem nemo poteſt explicare. Sed tamen hoc quoquè paucis, quoàd eius fieri poteſt, conabimur oſtendere, tanquàm vniuerſam aquam fontis per modicū fluentum. Cùm enim Cōſtantinopoli Aſiani Epiſcopi numero vigintiduo cum hoc magno Pontifice conſiderent, repentè vno ſabbatorum Epiſcopus quidam Valentinopolis,nomine Euſebius, ex odio ad illum accedens,porrexit libellos Synodo, qui erant aduersùs Antoninum, qui tunc Epheſinam ſedem adminiſtrabat. Deindè etiam maximo ſacramento adigit magnum Chriſti Pontificem, ea quæ data fuerant, non leuiter & in tranſitu tractaturum: ſed ad examinationem quamprimùm deducturum. Septem autem capitibus compræhenſa erat tota accuſatio. Sic autem habebat:

Crimina intentata Antonino epiſcopo Epheſino.

Sacris vaſis precioſis tranſmutatis, eorum materia vſum eſſe ad vaſa, quæ eius & filij ſui fuerunt nuncupata. Marmor rursùs accepiſſe ex aditu baptiſterij,& audaci manu & mente in balneo ſuo depoſuiſſe. Columnas,quæ longo antè tempore intra templum fuerant repoſitæ,in ſuo collocâſſe triclinio. Suum filium cædis reum, non diuina nec humana reueritum, cum ſua nimia authoritate conſeruare adhuc immotum in Diaconatu. Prædia, inquit, à Baſilina,quæ erat mater Iuliani abominandi Imperatoris, eccleſiæ conſecrata vendidiſſe, & precium ſibi vſurpâſſe. Cùm vxori ſuæ ſpōtè priùs renunciâſſet,cum ea rursùs coiuiſſe, & ex ea filios ſuſcepiſſe. His omnibus malis accedebat hæc coronis, quòd tanquàm ſit licitum & permiſſum, auro vendat Epiſcoporum ordinationes, adeò vt maiores fiant, qui plus præbent pecuniæ. Ad hæc homo Dei placidè admodùm & tranquillè: Frater, inquit, Euſebi, ijs, quæ propter animi dolorem fiunt, accuſationibus maxima ex parte non ſunt faciles probationes. Mittamus ergò in ſcriptis accuſare Antoninū,cùm doloris cauſas poſſimus curare faciliùs. Cùm is autem repentè verbis vteretur acrioribus, & impudentiſſimè affirmaret ſe nulla animi perturbatione motum, ſed veritate omnia accuſare, dat beatus Iohannes locum iræ, arbitratus inimicitias eſſe cauſam accuſationis: & cùm Paulum Heracleæ epiſcopum (videbatur enim is benè velle Antonino) rogâſſet, vt inter vtrunque pacē conciliaret, ſurgens ingreſſus eſt in templum. tempus enim vocabat celebrādi diuini myſterij. Sed hæc ne minimùm quidem placebant Euſebio, neque ceſſabat ab inimicitijs: ſed vehementer inuehebatur in Antoninum, & magno in eum ferebatur impetu. Incertum autem, quomodò fuiſſet in eum motus, & quonam animi motu fuiſſet incitatus. Itaque accedens, alterum magno Iohanni tradit libellum, cuius erat eadem cum priori ſententia. Prætereà autem rursùs quoquè horrendis adigit ſacramentis, ipſam etiam adiungens ſalutem Imperatorum: non hoc quidem Epiſcopaliter, ſed fortaſsè ciuiliter, nè id præteriret citra examinationem.

Ad ea reſpondet Chryſoſtomus.

Cùm ergò vidiſſet illius impetum minimè poſſe cohiberi, & eam rem ad omnium aures iam perueniſſe,alios quidem iubet diuina dona offerre, non iudicans eſſe ſanctū, cùm aures incubuerint in talium rerum cogitationem, aſſiſtere ſanctificatis: Ipſe autem libello in manus ſumpto, egreditur. Deindè tanquàm volens Euſebij impetum reprimere, Nè exiſtimes, inquit, poſtquàm lecta fuerint ea, quæ ſunt in manibus, & tradita auribus omnium,te facilè poſſe effugere eorum probationem. Neque enim nos eum, qui poteſt probare, arcemus: neque eum, qui non poteſt, vi trahimus. Cùm ille autem acerrimè inſtaret & vrgeret, vt ſtatìm legeretur, præbuit legendum. Cùm verò omnia viſa eſſent grauia, ij ex Epiſcopis, qui erant ætate prouectiores, ab eo, quod eis iudicatum fuerat eſſe deterius, (id autem erat venditio ordinationum) ſtatuerunt eſſe faciendam examinationem. Sic enim dicebant ſibi facilem & breuem futuram eſſe diiudicationem. Si enim oſtenſum fuerit hoc eſſe verum,ſuperuacaneum fuerit alia examinare. Qui enim ſancti ſpiritus gratiam non eſt veritus venalem proponere,is vix precioſis vaſis aut lapidibus aut prædijs eccleſiæ pepercerit. Hęc ſancto quoquè viſa ſunt. Cùm ergò interrogatus is, qui accuſabatur, negaret: & qui aurum inſimulabātur prębuiſſe, ipſi quoquè ſe dediſſe inficiarentur, ſic manſit & producta eſt quęſtio vſque ad diem iam inclinantem.

Cùm ergò, quę mota fuerant,ſolui aliter non liceret, niſì teſtes producerētur, quibus præſentibus datum fuit & acceptum, quoniā accuſator quidem dicebat eſſe, ſed non adeſſe, neque in ea verſari regione, intuens beatus ad difficultatem inuentionis, &

con

conſiderans quàm arduum futurum eſſet opus, & quàm multorum dierum, productio teſtium,(ô Apoſtolicam illam animã, & quæ propter ſocordiã nihil omittebat eorum, quæ erant neceſſaria) ſtatuit ipſe venire in Aſiam,& ea, quę mouebantur,ſuę ipſius fidei credidit examinanda: in corpore tam liquefacto & immẽſis laboribus cõfecto, tantam afflictionem ſubire conſtituens propter negocia eccleſiaſtica. Antoninus autem cùm animaduertiſſet non rectè ei ceſſurum Iohannis in Aſiam aduentũ,(Sciebat enim, quomodò ſeipſum planè eſſe reum, ità illum poſſe apertè omnia conuincere) perſuadet Imperatori, quodam ex magnis viris adiutore ad hoc vſus, cuius agrorum ipſe curam ſuſceperat, vt ſiſteretur Iohãni exitus, prætextu Gainæ tyrãnidis, quę adhuc conturbabat: propter quam cauſam neceſſariam eſse eius præſentiam. Et ſic quidem arcetur beatus ille à ſuo exeundi propoſito : ſed ne ſic quidẽ deſiſtit à perſcrutatione eorum,quæ dicta ſunt: ſed accito vno ex illis vigintiduobus Aſianis Epiſcopis, qui erant in ſynodo,& tribus ex ijs, qui erant apud ſe, Metropolitanis,eos mittit in Aſiam, quæſituros de Euſebio,& de eo quem ipſe accuſabat Antonino: cùm hoc apertè dixiſset & in actis poſuiſset, vt qui nõ ad locum præſtitutum intra duos menſes perueniſset, cum ijs,quæ vterque habebat ad ſua confirmanda, eſset excommunicatus.

Statuit, licèt debilis, proficiſci in Aſiã ob Eccleſiaſtica negocia.

Cùm ergò, qui erant iudicaturi, eſsent in regione, qui iudicio contendebant, priuſquàm veniſsent in iudicium,cùm inter ſe dediſsent, alter quidem aurum, alter verò iuſiurandum,ſe effecturum vt bono eſset animo,dilatione temporis cogitabant iudices fallere. Nam cùm accuſatori viſum eſset tempus producere,& ſic eis afferre tædium,maximè cùm eis anni tempus poſset ſatìs magnam afferre moleſtiam, (erat enim æſtatis calor vehementiſſimus) dixit ſe non poſſe producere teſtes intra quadraginta dies. Cùm ſic dixiſſet, ipſe quidem productionem teſtium nihili faciens, venit Conſtantinopolim. Iudices autem cùm præter quadraginta, alios non pauciores quàm triginta expectâſſent, neque adeſſet vllus eorum, quos ſperabant, ſed res eſſet fraus manifeſta: Euſebium quidem, ſcribentes ad eos, qui vbiquè ſunt in Aſia Epiſcopos, denunciant excommunicatum. Ipſi autem poſt hæc ad ſanctum reuerti decreuerũt. Quo in loco cùm in Euſebium incidiſſent, accuſabant quòd pactis conuentis non ſtetiſſet. Ille verò cauſatus corporis valetudinem, adhuc pollicebatur ſe eſſe teſtes producturum: ludens ille in ijs,in quibus non eſt ludendum, & nec manum reueritus,quam graui affecerat iniuria, & quam habebat conſciam eius improbitatis. Sed interìm, proh dolor, Antoninus excedit ex hac vita: & ſic quidem præſens effugit iudicium, quomodocunquè potuit: futurum autem omninò expectat, & quod non poteſt circunueniri. Quid poſt hæc eſt conſecutum?

Deus non irridetur.

Literæ mittuntur ad ſanctum,quæ etiam erant preces ex Aſia cõmunes,tum omnium Epiſcoporum, tum etiam Preſbyterorum,qui etiam eum rogabant & ei valdè ſupplicabant, ne eum quidem in ſcriptis parcentes adiurare, quô ſuam vehementiorem redderent petitionem,vt ad eos veniret, excogitaturus aliquod remedium eorum Eccleſijs,quæ & ab ijs,qui partes ſequuntur Arrij,& ab ijs,qui plura habendi tenentur cupiditate, peſſimè diuexantur. Dei itaque homo & paſtor bonus, non corporis imbecillitatem, non viæ longitudinem, non hyemis difficultatem, (erat enim tunc eius tempus)non aliquid aliud reputans ac formidans, violenta illa & acerrima propter Chriſtum anima, ſed hæc omnia parua & nihili ducens pro cura Eccleſiarum, nauem conſcendens, tribus diebus venit Apameam. Quo in loco Paulus quoquè & Quirinus & Palladius Epiſcopi eum expectabant,(eos enim ſtatuerat ſecum ducere in peregrinationem)cum quibus pedibus ſine mora iter conficiens, venit Epheſum. Omnes ergò Lydorum & Phrygum, quinetiam Carum Epiſcopi, non pauciores quàm ſeptuaginta, & quicunque ex Aſiæ populo erant inſignes, læti ocyùs confluebant, vultum illũ videre cupientes, in quo florebat magna virtutis gratia, & linguam audire cupientes, quæ pulchrè & ſuauiter influebat in animas.

Proficiſcitur hyeme in Aſiam.

Simul autem aderat etiam ille Euſebius accuſator Antonini, rogans vt abſolueretur à ſegregatione, & vt admitteretur deincèps ad communionem. Cùm epiſcopi autem contradicerent, dicentes non oportere admittere calumniatorem, ipſe dicit ſe nõ eſſe calumniatorem: ſed affirmabat ſe & momento temporis teſtes eſſe producturum, & eos qui auro fuerant ordinati. Viſum eſt itaque ſynodo,etiãſi è vita exceſſiſſet is,qui pecuniam acceperat, ſatiùs tamen eſſe propter eos qui dederant, rem deduci ad examinati-

Euſebius petit abſolui ab excõmunicatione.

 minati-

minationem. Productis itaque actis, quæ iam fuerant compoſita, ſiſtuntur quidem Epiſcopi, qui accuſabantur: ſiſtuntur autem etiam teſtes conſequenter, quibus notum erat arcanum nefariæ propter pecunias factæ ordinationis. Atque primùm quidem perfecta negatio eorum, quæ obijciebantur, & quòd res eſſet aperta calumnia, (ità enim dicebant ij, qui accuſabantur) quæ nihil habebat ſani nec firmi ex veritate. Cùm autem probationibus eos teſtes aſſiduè impeterent, eis loca & tempora reuocantes in memoriam, & quantitatem eorum, quæ ſoluta fuerant; quinetiam ſpecies eorum, quæ data ſunt, referrent: Cùm hæc ità eſſent valida, reueriti illi apertam eorum, quæ dicebantur, veritatem: & deindè ineuitabilem iudicem pulſantem non ferentes conſcientiam, perſuadentur & fatentur rem verè ità ſe habere, ſubiungentes: Exiſtimauimus talem eſſe conſuetudinem, vt liberaremur, aiebant, à curia, cui eramus obnoxij. Nunc autem ſi fas quidem ſit, vt ſimus ex miniſtris Eccleſiæ: Sin minùs, aurum ſaltem, quod ſoluimus, velitis nobis reddere. Nonnulli enim dicebant id, quod ſolutum fuerat, eſſe ex bonis vxorum. Ad hæc magnus ille: Ego, inquit, dabo operam, vt vos à curia liberemini, pro ea re petitione oblata Imperatori. Vobis autem curæ erit omninò, dixit conuerſus ad ſynodum, vt eis conſeruentur, ex Antonini ſcilicet hæredibus, ea quæ ipſi ſoluerunt. Protinùs ergò decretum eſt, vt aurum quidem illis redderetur: priuarentur autem ſacerdotio. Hoc ſolùm eis datum eſt, vt altare ingreſſi, participes eſſent ſanctificatorum: nè res longè peſſima veniret in conſuetudinem, vel ſacerdotium, quod Dei donum eſſe dicimus, eſſet venale pecunijs, & Iudaicè eius fieret cauponatio.

Simoniacè ordinati, priuantur ſacerdotio. 2. Mach. 11.

Cùm hæc pluribus diebus canonicè iudicâſſent, & ſcripta in acta retuliſſent, eorum loco conſtituunt in Eccleſijs viros verbo & vita ornatos. Non hos autem ſolùm, qui erant ſex numero, ſed alios quoquè totidèm cùm magnus ille inueniſſet pecunijs inuaſiſſe in Eccleſias, eos Eccleſiaſtica regula depoſuit. Erat enim ille cùm in cæteris quidem rebus Eccleſiaſticis cautus & diligens, tum in ordinationibus diligentiſſimus & accuratiſſimus, & diù producens examinationem: adeò vt qui coaptabantur, non ſolùm eſſent puri, ſed auaritia quoquè ſuperiores, & vt ſemel dicam, nulli affines repræhenſioni. Cùm autem eſſet adeò diligens & accuratus, adhuc tamen abundantiorem adhibens cautionem, muniebat eos, qui ordinabantur, & eis ſuadebat id, quod rectè dictum eſt ab Apoſtolo, vt nemini manus citò imponerent, neque alienis peccatis communicarent. Et hæc quidem ità ſe habebant.

1. Tim. 5.

Cùm autem Antoninus, vt diximus, è vita exceſſiſſet, in eius ſedem magnus ille (ea autem erat Epheſus) ordinat Heraclidem, genere quidem Cyprium, ſuum autem Diaconum. Deindè cùm multorum quidem vitam ſermone expurgâſſet, multis verò Nouatianorum eccleſijs, & eorum, qui dicuntur Teſſareſcædecatitæ, perſuaſiſſet à priori recedere opinione, & tranſire ad orthodoxam, & alia feciſſet plurima & maximè Apoſtolica, dignaque eius mente & lingua, ad vrbium reginam reuertitur ille aureus, eratque ſicut priùs orationum cæleſti nutrimento nutriens, & conſuetorum operum curam gerens. Ea autem erant, cura viduarum, defenſio orphanorum, eorum, qui erant neglecti & iniurijs facilè patebant, auxilium: & quod erat omniũ maximum, vitæ deductio ad virtutem & cura animarũ, ad quod egregia illa lingua non tanquàm minutas roris guttas verba emittens, ſed totos fontes aptè & numeroſè effundens, populum incitabat. Verumenimuerò cùm tam pulchrè ſe haberet eccleſia, & in magna ageret tranquillitate, grauis irruens procella, magnos ei fluctus excitauit. Nã cùm ille homo Dei & vitiorum animę medicus artificioſiſſimus, & alia quidem ſtuderet magnopere curare: maximè autem peſſimum & illiberaliſſimum, & aliorum omnium ferè vitiorum cauſam, nempe auaritiam, & in eam quotidiè vehementer inueheretur, non æquo animo tulerunt, qui huic vitio ſeruiebant, ſuam & ſolius plagam eam rem eſſe vnuſquiſque exiſtimans, etiamſi illa non vllam perſonam priuatìm perſtringeret, ſed communiter & obſcurè inferret repræhenſionem.

Heraclides fit Epheſi Epiſcopus.

Auaritiam inſectatur aſſiduè.

Prima autem ex alijs, & prima ex ijs, qui eius amore tenebantur, Eudoxia, quam ex auditu quidem omnes ſcitis, cùm eſſet (ô dedecus) pecuniæ ancilla, Imperatrix. Sedenim re vera magnas ad feriendum vires habet conſcientia, cùm etiamſi nullus alius moueat, ipſe quidem vnuſquiſque per ſe, nõ poſſimus ferre illius plagas. Hæc ergò tam miſerè affecta, communes illas repræhenſiones, ſuî eſſe ſolius, vt iam diximus, & non ali-

Eudoxia Imperatrix, ancilla pecuniæ.

alicuius alterius,eſſe exiſtimabat. Accidit autem aliquid eiuſmodi, quod ei materiam præbuit vlciſcendi eum, qui repræhendebat. Id verò ſic habebat: Erat vir quidã Conſtantinopoli, nomine Theodoricus, dignitate Patricius, diuitijs autem valdè abundans. Eius ergò diuitias illa liberalibus oculis non intuens,easque ſuas facere valdè cupiens, quærebat modum, per quem poſſet aſſequi quod deſiderabat. Cùm ea autem dubia eſſet animi,(ille enim nullam dabat anſam) quid facit? Publicãdi quidem eius bona capit conſilium: ſed cùm hoc ſtuderet facere non apertè, ſignificat ei, qui poſſidebat. Cùm cõmuni, inquit,dare poſſis mutuas pecunias, nè differas, quod propter multas, inquit, cauſas eis nunc opùs habet. Ille autem nõ ad id ſolùm, quod dicebatur, ſed ad id etiam, quod prætexebatur,intuens, & intelligens eam velle ipſum priuare bonis, quærebat aliquem, qui ſuſciperet eius defenſionem. Is autem quiſnam eſſet alius, niſi homo Dei? Ad quem quidem cùm protinùs acceſſiſſet, eum nequaquàm ſuæ ſpei pœnituit. neque enim eum inuenit ſolùm ſocium curarum,ſed promptiſſimum etiam curatorem. Ille nanque nihil cunctatus,ſcribit ad ipſam quomodò oportebat, & quę ſcopus requirebat propoſitus. Ipſa autem ſtatim mota ijs, quę ſcripta fuerant, ſtatuit abſtinere & deſinere eum afficere moleſtia. Chryſoſtomus eam reuocat à Theodorici vexatione.

Cùm res ergò ei tam leniter proceſſiſſet, dixit ei ſanctus: Si Imperatrix feciſſet quod animo agitabat, ipſe & bonis eſſes priuatus, & Deo nullam habuiſſes gratiam. Cùm autem ipſe obſtiterit ijs, quæ cogitabat, quid eſt conſequens, niſi vt non videamur omninò eſſe ingrati & immemores accepti beneficij? Cùm ſic dixiſſet ſanctus, is ità illum cepit, vt omnes diuitias, ijs ſolis exceptis, quibus ipſe & filij viuerent, conſecrârit pandocheo Eccleſiæ. Hæc cùm ad Eudoxiæ veniſſent notitiam, eius animum vehementer ſauciârunt. Cùm ex præſentibus certè conieciſſet, quòd & quæ priùs ſcripta fuerant, è magna cura quã gerebat Theodorici,ex auaritia potiùs exiſterent,quàm ex humanitate, & quòd vellet fieri dominus pecuniæ, ſignificat ſancto quæ in animo habebat: & acri ſpiritu ei exprobrat, quòd accepiſſet pecunias, dicens: Oportebat te omninò,ſicut nos, abſtinere ab ijs, quæ pertinebant ad Theodoricum. Eam enim grauiter verſabat & conturbabat cupiditas pecuniæ, magnaque ducebatur pœnitentia, quòd eorum, quæ ſcripta fuerant, cedens reuerentiæ, tam magnas non eſſet aſſecuta diuitias. Cùm hæc autem audijſſet beatus, ei literis ſignificauit ea, quę par erat eum, qui veritatis curã ſimul gerit & pietatis. Sic autẽ habebãt ea,quę ad ipſam ſcripta ſunt.

Exiſtimo, ô pia filia, te non ignorare, quòd ſi ipſe voluiſſem habere pecunias, nihil mihi obſtitiſſet. Habui enim parentes, qui & multùm poterant, & multa poſſidebant: ſed diuitias lubens ceſſi egentibus,exiſtimans eas eſſe rem non dignam,in quam meam curam conferrem. Quomodò ergò, quas & ipſe magno ſtudio depoſui, & quas omnibus communiter conſulo deſpicere, eas nunc non erubui videri concupiſcere? Pecunias autem Theodoricus mihi quidem non præbuit, ſed nec ipſo præbente ipſe accepi: Chriſto verò fœneratus eſt, eas præbens pauperibus, ille quidem rectè faciens & ſibi vtiliter.illinc enim multiplices habebit remunerationes. Si autem tuus ſit ſcopus hæc Chriſto auferre, nos quidem nullo damno afficies: nec ideò nos vlla afficies moleſtia,ſed Chriſtum potiùs,cuius eæ ſunt: & illi curæ erit earum ablatio. Hoc Eudoxię exiſtit primum ſemen concepti in eum odij: hinc paulatim in illum furorem parturijt, habens multos quoq; alios,qui iram accendebant, & inimicitijs eius opem ferebãt. Quòd autem ille periculi nullam ducebat rationem, & in ſe iritandi crabrones,& mouendi eos, qui ipſum eſſent læſuri, in ijs,in quibus aliquid negligere, erat Deũ ad iram prouocare,& excidere ab eius beneuolentia, iam eſt tempus docere: immò verò quomodò ira in eum eruperit ab ijs, qui oderunt repręhendi, & quos auertere eſt difficile, vt qui lubenter,vt dicitur, ſe affricant. Literæ eius ad Eudoxiam.

Mulier quædam vidua, nomine Callitrope, habitans Alexandriam, defertur ad Paulacium Ducem exercitûs, qui tunc quidem Alexãdrię Auguſtalem adminiſtrabat magiſtratum: pecuniæ verò magno amore tenebatur. Defertur autem, quòd illa abundaret pecunijs, & eſſet valdè diues: & ideò quingenti aurei à miſera exiguntur: quos non vt quæ poſſet dare, ſed vt quę magno metu afficeretur, illi dat ſitienti, omnibus bonis ſuis datis pignori, ab ijs, qui habebant mutuata. Cùm autem duo anni præterijſſent, finemque eius accepiſſet magiſtratus, & ageret ipſe in vrbe regia, & ab eo exigeretur ratio ſuæ adminiſtrationis; mulier, quę inuenerat tempus eam adiuuans, aſ- Callitrope vidua vexatur à Duce exercitûs

ſcendit eueſtigiò, & accedit ad Imperatorem, in eum qui iniuriã fecerat, vociferans, & iniuſtam annuncians ablationem. Cùm verò cauſa fuiſſet commiſſa Præfecto prætorio, & Imperator iuſſiſſet reddi mulieri, quod non fuerat rectè ablatũ: ille ſiue perſonas peccatorum acciperet, vt dicit diuina ſcriptura, ſiue nõ rectè ſe gereret manus, neq; liberaliter, malè affecit viduam: & non vindicem, ſed aduerſariũ potiùs ſe prębuit iudicem. Cùm ergò ab eo mulier deſperâſſet auxilium, accedit ad Imperatricẽ: mulier à muliere, quæ malè affecta fuerat, ab ea, quæ poterat opem ferre, ſe conſecuturã eſſe miſericordiam, vt par erat, iudicans. Eudoxia ergò, vt quæ inueniſſet venandi occaſionem, & muſtela, vt dicitur, odorata fuiſſet pinguedinem, quãprimùm accerſit eum, qui fecerat iniuriam. Deindè cùm quæ viduæ feciſſet, ei dixiſſet, & eum eſſe iniuſtũ arguiſſet, eum quidem mulctat centum libris auri: trigintaſex autem ſolis numiſmatibus datis Callitropæ, iuſſit eſſe contentam. Hæc auara illa & illiberalis, & auro viuens, & aurum omnia videns, ſicut Midas ille in fabulis, aurũ noctù & interdiù viſione appręhendẽs: cuius in manibus iniquitas, vt dicit beatus Dauid, & dextera plena iniuſtitię.

Pro.18. *Eudoxię il. liberale facinus.* *Pſal.25.*

Quid ergò miſerabilis illa vidua, & reuerà calamitoſiſſima, quæ talia quidem paſſa fuerat ab ea, à qua non debebat, vt à qua ſperâſſet potiùs defenſionem? Ipſa ergò cùm omnem ſpem abieciſſet, vno vtitur refugio, communi illo viduarũ defenſore. Cui cùm rem renunciâſſet, & qualia pateretur à fœneratoribus, & quòd ſit vſuris omninò opprimenda. Hæc dicens, & lachrymas, quæ ad perſuadendum magnam vim habent, effundens, euocat ád miſericordiam eum, qui ad ipſam erat propenſiſſimus, & qui non minùs erat promptus ad eos defendendos, qui paſſi fuerãt iniuriam, quàm Eudoxia ad faciendum. Quamobrẽ nec ei quidem licebat cunctari: ſed protinùs quidem accerſit eum, qui læſerat: forti autem & generoſo animo ei exprobrat & arguit iniuſtitiam, & aurum ab eo requirit, non quomodò Eudoxia, ſuum morbum, nõ autem alienam plagam curans: ſed libera & quæ odio malos habet, mente mulierem defendens.

Cùm is autem adduceret mulctam centum librarum, quibus eum mulctauerat Imperatrix, & ſic non reddendæ rationis quæreret ſubterfugium, beatus, Pro delictis, inquit, publicis facta eſt illa exactio. Tu verò non aliter effugies, niſi mulieri quingenta priùs numeraueris. Cùm primùm autem hoc veniſſet ad aures Eudoxiæ, illa mittit ad illum magnum, iubens eum, qui detinebatur, abſolui à crimine, vt qui ſe ſatis defendiſſet. Ille verò leonis pellem ſtatìm induens: Immò verò non dimittam, inquit, quoniam nec iuſtum eſt (ô Dei leges & præcepta) cùm ante noſtros oculos ſit ea, quę fuit affecta iniuria, eaque mulier externa & vidua, quę lachrymis operit, ait Malachias, altare Domini, indigens eo, qui ſit opem laturus. Quænam autem ſunt Deo tantæ curæ, quantæ hęc? Quòd ſi me iubes eum dimittere, at tu redde mulieri debitum ex ijs, quæ illius prętextu abſtuliſti ampliùs. Hæc quidem magnus ille.

Eudoxia infeſta eſt ſancto viro *Malac.2.*

Cùm autem illa ſemel & bis miſiſſet, neque quicquam proficeret, cùm ipſe minoris faceret homines quàm Deum offendere: & cognouiſſet rem ſibi eſſe cum homine, qui non cedebat temporibus, minas non formidabat, nec timebat ab vlla excidere rectione, quę quidem ſunt magna ex parte terriculamenta ijs, qui ſunt parui & abiecti animi: ſed conſtanti & generoſo ſpiritu fortiter vſque ad mortem reſiſtebat peccato, & magìs cauebat malè facere, quàm pati. Cùm, inquam, cognouiſset cum eiuſmodi viro rem eſse ſibi futuram, ira plena (videbatur enim minimè ferendum, vt quę multos ſuperabat, videretur vno longè inferior: eſt enim eiuſmodi res mulier, nempe leuis, & quę facilè mouetur, & planè inanis glorię ludibriũ) iubet extemplò, & duo quidẽ Cẽturiones, eos ſequente quę ſub eis erat manu, quamprimùm mittũtur: quibus fuerat imperatũ, ſtatim tẽplum ingredi, & eũ qui detinebatur, vi illinc eripere. Et ſic quidẽ Eudoxia: ignorabat autẽ ſe ea aggredi, quę fieri nõ poterant, & bellũ aduersùs Deum ſuſcipere. Nam cùm illi veniſent, & iam eſsent in foribus, & irrupturi eſsent, (ô diuinum ſpectaculum, ô rem planè nouam) vident Dei angelũ ſpecie admirabilem, forma terribilem, qui ſtrinxerat rhompheam, & horribiliter arcebat ab ingreſsu. Hoc illi malum cùm vidiſsent, metu replete fuerunt illis animæ, & protinùs nihil ampliùs facere decreuerunt: ſed quamprimùm reuerſi ad eam, quę miſerat, ſtupendũ hoc ſpectaculũ cum ſtupore narrârũt. Illa autẽ ſtupuit quidẽ ipſa quoquè, cùm audijſset, & de ſuo cœpto aliquid remiſit protinùs. Solet enim, quod mẽtis leuitate celeriter ſuſcipitur, celeritate quoq; ſimili excidere. Deindè paulopòſt ad ſcopũ priorẽ reuertitur, & Frumentio quo-

Vitia mulierum. *Nota rem admirabilẽ*

quodam ad eum miſſo, (neque enim tam eſſe negligētem ſinebat amor pecuniç) iuſſit perſuaſione potiùs aggredi propoſitum. Magnus autē minimè parens eius blanditijs, dixit: Non quòd delecter litibus, neq; quòd Imperatrici reſiſtere ſtatuerim, vobis videar eſſe ſupra modum contentioſus, non per ſacras leges & diuina eorum, qui prçceſſerūt, dogmata & diſciplinas: ſed ſimul quidem iniuria affectam defendens viduam, & quæ omni egebat auxilio, & Imperatricis animæ ſalutē procurans, ſic videar contradicere.

Cùm ſanctus talem dediſſet reſponſionem, & oſtendiſſet ſe nihil eſſe ceſſurum, qui autem fecerat iniuriam, vidiſſet omnem ſpem eſſe ſibi irritā, & Imperatricis, quam ſomniabat, opem nihil habere momenti, & eſſe planè ficulneum, vt dicitur, auxilium, domum mittens, aurū ex ſe ſoluit mulieri: & ſic liberatur ab obligatione. Paulopòſt aūt Eudoxia (quçrebat enim faciendi, quç vellet, libertatem, ſeu benè ſeu ſecùs ſe haberēt, & neminem eſſe, qui contradiceret) mittens ad ſanctum, & partìm quidē minis, partìm autem blanditijs eum aggrediens, ſuadet vt deſinat velle ei reſiſtere, dicens: Sed oporteret te eſſe contētum eccleſiaſticis: ciuilia verò omninò non ſubire, ſed eis cedere Imperatoribus: quomodò ipſi tibi rursùs eccleſiaſticis: ceſsare autem contra me conciones habere in eccleſijs. Nam ego quidem hucuſquè te obſeruaui vt patrem, & paternum, vt ſciunt omnes, honorem tibi tribui. Tu autem niſi decæterò in nos fueris melior, ſcias me non eſſe toleraturam. His magnus Iohannes magna affectus triſtitia, (videbat enim cor eius parturire iniuſtitiam, & laborem improbè concipere, & iniquitatem, vt dicit diuinus Dauid, parere) dixit ijs, qui miſſi fuerant: Iubet me abſcedere à rebus ciuilibus. Tantum autē abeſt, vt res attingam mundanas & ciuiles, vt ſim ab eis tam alienus, quàm ij, qui diù antè ſunt mortui, remoti ſunt à rebus, quç ad victū pertinent: Sed cùm ſim Epiſcopus, & mihi commiſsa ſit cura animarum, apertum ſcio eſſe periculum, non arguere iniquitatē. Vereor enim, nè de nobis quoquè dicatur illud Oſee: Celauerunt ſacerdotes viam Domini: ſi nos, cùm iniuſtè aliquid admittatur, id feramus ſilentiò. Sed eum quoquè, qui peccat, iubet rursùs diuinus Paulus coram omnibus arguere: vt reliqui, inquit, timorem habeant. Nos autem nihil illam in eccleſijs, neque nominatim, neq; apertè arguimus. Quocircà nobis temerè ſuccenſet Imperatrix. Sin autē oratio, quç inuehitur in eos, qui ſunt obnoxij auaritiæ & alijs vitijs, nonnullorum mordet conſcientiam, non illi nos, ſed ſeipſos potiùs meritò reprçhendant.

Viduæ læſç reſtituitur pecunia.

Pſalm. 7.

Oſee 6.

1. Tim. 5.

Hæc & alia his ſimilia cùm audijſsent ij, qui miſſi fuerant, ſcriptis mandârunt quæ dicta ſunt: & reuerſi, dixerunt ſe nihil efficere, conantes in cçlum iaculari, & radere leonem, & aduersùs ſtimulos calcitrare, nebulaſque cçdere, & tumulo prædicare: & alia, quç dicuntur de ijs, quæ non poſſunt fieri. Ille enim homo eſt metu ſuperior & minis, & aduersùs ipſam quoquè mortem erigitur. Vnum ſolum timet, nempe peccatum, & nè Deum per ipſum vel modicùm offendat. Parua viſa ſunt hçc Eudoxiæ, acrique & effreni eius auri cupiditati. Quamobrem ab ira & furore non deſiſtebat, ſed apud ſe habitantem magìs verſabat iram, expectans tempus & occaſionem eius, qui ipſam deſpiciebat, vlciſcendi vſq; ad ſatietatem. Cùm ergò rectè ſe haberet eccleſia, & ædificaretur in dies ad pietatem: & reſpublica rigaretur quotidiè ab eius lingua, & vitam, quæ eſt ex Deo, ſuauiſſimè produceret: etenim cum alijs malis, hçc etiam, quç erant vſitata & familiaria, incepit contemnere: nempe equorū curſus & theatra, cœtusq; & orationes, quç nihil habebant vtile aut neceſsarium: & quod in ea ponebat ſtudium, conuertit ad currendum ad çdes orationis, & ad templa Domini: adeò vt inter ſe contenderēt, quis veniret prior in templum Domini, & in eo verſaretur diutiùs, & maiorē perciperet vtilitatem. Hæc quç adeò pulchrè & piè ſe habebant, inuidiam magna afficiebāt moleſtia: & ideò vehementem quidem & periculoſam aduersùs eccleſiam excitat tempeſtatem: grauem autem & profundam ei offundit noctē, magno illo, proh dolor, luminari & ſole animarum, procùl ab ea amandato & miſſo in exiliū. Sed cupitis ſcire, ſat ſcio, quoſnam habuerit grauis inuidia, qui celeres pedes ad hoc intulerunt.

Inuicta animi eius fortitudo.

Fructus concionū eius.

Mouit quidem & alios ex epiſcopis & Clericis, quorum animus erat aptus, vt maligni ſuſciperet ſemina: Qui fecerunt conſiliū, & non per me: (hçc dicit Eſaias, differens in perſona Domini) & pacta conuenta, & non per ſpiritum meum: & nonnullos etiā, qui erant ex ipſa aula Imperatoris. Ne mulieres quidē ſe ab hoc iniquo cœtu abſtinuerunt, ſed eæ quoquè maligno fuerunt pars germana. Erant quędā mulieres, quæ mundo delectabantur & erant obnoxiæ vitijs. Quæ quidem, quòd ab illius lingua ſauciatæ

Eſa. 30.

 fuerant,

Aduerſarij præcipui ſancti viri. fuerant, in eum vehementes concipiunt & effundunt ſpiritus. Quos autē habuit acriores alijs aduerſarios, ij fuerunt, Alexandriç Theophilus, Berrhoęç Acacius, Seuerianus Gabalorum, & Antiochus Ptolemaidis. Præter hos, duo Presbyteri, & quinque Diaconi ſimul eruperunt. Cercopum improbum quendam cœtum eos dixerit quiſpiam, aut Pſalm. 54. viros ſanguinum & fraudis, vt è diuina ſcriptura aliquid dicatur potiùs. Sed ſatiùs fortaſsè fuerit oſtendere, vndenàm bellum cœperit in Eccleſia.

Theophilus Alexandrinus taxatur Erat Alexandriç presbyter quidam nomine Petrus, qui in presbyteratu ſuæ eccleſiæ primas partes obtinuerat. Is cùm neſcio quomodò in odium veniſſet Theophilo, quoniam ad machinandum aliquid & ſtruendam calumniam, erat eorum, qui ex toto ſeculo fuerunt, ingenioſiſſimus, non parua labe per fraudē eum adſpergit, nempe quòd mulierem quandam hęreſis Manichęorum, cùm eam execrādam nondùm repuliſſet opinionem, admiſiſſet ad communionem. Eo autem aſſerente, & ipſam priùs illam abiurâſſe opinionem, & admiſsam eſſe è ſentētia eius qui nunc eſt accuſatoris, tanquàm hoc non ſufficeret ad fidem faciendam, ab eo quoquè adductus eſt teſtis Iſidorus Peluſiota, vir & vita & dicendi facultate vnus ex pręſtantiſſimis, & pręterea ab ipſo quoquè magno Athanaſio relatus in numerum presbyterorum. Atque ipſe quidem, tanquàm ab Iſidoro extrema affectus iniuria, & vt ab illo conuictus, propterea quòd oſtendiſset veritatem, Petrum quidem pręter rationem expellit è ſacerdotio, nō propter aliam cauſam, niſi propter inimicitias. Deindè etiam quęrebat occaſionē, per quam ſuæ improbitatis trophęum ipſum quoquè erigeret Iſidorum. Quod etiam facit paulopòſt, aliundè ad iram incitatus. Hinc autem fuit commotus:

Iſidoro dantur mille aurei à Theodote, quę fuit vxor Theodori pręfecti prætorio. Ea verò mandauit Iſidoro, vt pauperibus, quę erant Alexandriç, mulieribus emeret indumenta. Hoc Theophilo non communicatum, in eum peperit iram minimè tolerandā. Cauſa autem erat, Nè ſi ille, inquit, acceperit, cōſumat in lapides, vt ſolet, & in ædificia. Cùm autem interrogatus Iſidorus confeſsus eſſet, & dixiſset ſe id feciſse, quod volebat quæ dederat, tunc quidem nequaquàm oſtendit ſe fuiſse iratū, ſed ſub Plutonis, vt aiūt, galea celat iram, in cordis penetralibus Pontifex fouens ęmulationem. Paulopòſt autē Theophilus perſequitur Iſidorum. eam aperit, & grauiſſimam machinatus calumniam, (ſciebat enim ille, ſicut priùs diximus, optimè dolos ſtruere & machinari inſidias) cùm illam mandâſset literis, & ordinē deindē ſacratum vocâſset ad concionē, ipſo pręſente, in quem erat ordinata calumnia: Hanc, dixit, ô Iſidore, oſtendens ſchedulam quam habebat in manibus, ante decē & octo annos contra te mihi traditam, quoniā in alijs occupatus, victus fui ab obliuione: nunc rursùs propter alia fortè perſcrutans, inueni. Agebat autem tunc Iſidorus annum vitę octogeſimum, vir qui exercitatione & laboribus longis iam conſenuerat, & ipſum habebat vultum nuncium virtutis, & qui eorum, qui videbant, animis poterat magnam afferre reuerentiam.

Cùm ergò poſtquàm hoc ſic dixiſset, peteret vt protinùs de obiecto crimine cauſam diceret, (id autem erat Sodomiticæ libidinis) Iſidorus ſtatìm placidè, & vt ſe dignum erat, Eſto, inquit, chartam tunc datam latuiſse: quomodò non rursùs proceſſit is, qui dedit? attamen ſi ne tunc quidem aderat, at nunc adſit: & oſtēdens quiſnam ipſe ſit, dicat in nos. Cùm ergò nihil haberet, quo poſſet calumnia videri fide digna, quid facit? Quodam adoleſcente corrupto pecunijs, eum pulchrè inſtruit ad ſycophantiā. Deindè ille abiens, rem matri communicat. Illa autem partìm quidem Deum timens, partìm autem ſuſpectum quoquè habens, quod erat in præſentia, iudicium, nè fortè manifeſtū redderet id, quod erat compoſitum, Iſidoro rem ſignificat: & quòd quindecim aureos accepiſset eius filius: quos ei dicebat dediſſe ſororem Theophili, mercedem comparatæ in illum ſycophantiæ. Hæc cùm audijſset quidem Iſidorus, egit ſilentium, ſoli Deo relinquens vniuerſum: vt qui laudes quidem celare potiùs dediciſset, non autem vituperationes. Adoleſcens verò ratus ſic ſibi rem in tuto magìs futuram, in diuinum tem-Eum per calumniā abdicat. plum accedens, confugit ad altare. Cùm autem ſic magìs in dubiū veniret Theophilus, abdicat, proh dolor, ob tam leuem calumniam Iſidorū, & arcet ab eccleſia. Deindè ille cùm hoc pro lucro habuiſset, & id ex eius ſucceſſiſset ſententia, dans nullā rei dilationem, venit ei in mentem ad montē Nitrię proficiſci, vbì priùs ab ineunte ætate egerat pulchrā vitam exercitationis. Illic ergò rursùs vacabat, cum Deo ſolo congrediēs. Sed ne ſic quidem ei concedebatur eſſe extra teli iactum, neque erat euitaturus Theophili

philí laqueos, vel potiùs communis omniũ hoſtis, qui hæc mala Iſidoro intulerat, eius virtuti inuidens: & Theophilo author fuit, vt Deum offenderet, illum oppugnãs per ea, quæ ſe offerebant. Tunc enim mota erat quæſtio in monaſterijs, quæ erant in Aegypto. Vult autem oratio nobis rem paulò altiùs repetitam declarare.

Quæſtio autem erat, cùm alij quidem corpus Deum eſſe dicerent, planeq; indutum figura & perſona & forma hominis, ij ſcilicet, qui erant paulò rudiores & craſſiores: alij verò eum omninò ponerent incorporeum, ab omniq; ſimilitudine & forma hominũ liberum. hoc autem dicebant, qui erant doctiores, & acutioris ingenij. In hac verò ſententia cùm eſſet Theophilus, eos, qui Deũ dicebãt humanæ formę ſimilem, nõ leuiter, ſed admodùm vehementer abdicabat. Quod quidem cùm compertum habuiſſent, qui erant in Aegypto monachi, minùs participes rationis, id in eos immiſit tumultum, & illum de medio tollere, vt qui eſſet blaſphemus, & non ſanę opinionis, putabant eſſe maximum Dei cultum. Ille autem callido inuento rem, quæ aderat, aggrediens, Sic ego, inquit, vos intueor, tanquàm Dei faciem. Hoc cùm illi audiſſent, repreſſerunt quidem protinùs illum cædis impetum: ei autem dixerunt: Si eadem, quæ nos, germanè ſentis, vnum tibi ſolũ deeſt, nempe vt libros Origenis ſubijcias anathemati, qui maximè Deum eſſe corpus & faciem habere homini ſimilem, ne ſinunt quidem in aures cadere. Ad hæc Theophilus: Quid autem, inquit, prohibet, quo minùs hoc faciam, qui ab Origene maximè diſſideo, & cum eo acriter bellum gero? Hæc cùm dixiſſet, & eſſet pollicitus, iram ſedauit monachorum. Sic ille ſemper anceps, & facilè ad vtrunque annuens, & ſe temporibus accommodãs, cùm oporteret eum, vt qui eſſet Epiſcopus, & cui commiſſæ erant animę populi, non vti figmento & ſcena ad decipiendum, & ſic illos relinquere ægrotantes: ſed quàm fieri poſſet optimè diſtinguere, & verbum veritatis rectè adminiſtrare, & vtrique parti componere ſeditionem, paternè docentem, ſed nõ artificiosè diuerſum perſuadentem: dicere ipſum quidem per ſe Deum eſſe incorporeum & figuræ expertem: corpus autem & faciem & formam humanam vnigenitum Dei verbum accepiſſe, arcanis rationibus ſuæ benignitatis. Deindè cùm etiã rursùs ſurrexiſſet poſt mortem pro nobis ſuſceptam, in ſimili ſcilicet figura carnis humanę, ſic in cęlum eſſe aſſumptum. hoc enim eſſe ſummę vnionis & ineffabilis in ſuum figmentũ beneuolentię: & ſic manere ſedentem ad dexterã patris. Nondùm euaſit manifeſtum, quod dictũ eſt: ſed alia luce adhuc indiget oratio ad apertè declarandum id, quod eſt propoſitum.

Monachos in ipſum commotos vt ſedãrit.

Acriter perſtringitur.

Erant quatuor monachi fratres corporibus, fratres animis, monachorum omnium, qui erant in Aegypto, & doctrina & vita longè excellentiſſimi. Eis erant nomina, Dioſcorus & Ammonius, Euſebiusque & alius Euthymius: quos etiam Longos vocabant ob ſtaturę fortè proceritatem. Hi non ſolùm ab Alexandrinis plurimi fiebant ob mores & vitæ probitatem: ſed Theophilo quoquè erãt chari, & in magno apud eum precio habebantur, & eos amabat æquè ac ſuos oculos, & in medio cordis ſui habitabant. Hæc autem ità ſe habebant, quandiù fuit ille Deo amicus, adeò vt perſuaſum Dioſcorum (vix enim attrahit honorem virtus) conſtituerit epiſcopum Hermopolis, Ammonium autem & Euthymium honorârit ſacerdotio, & eis tradiderit eccleſię adminiſtrationem, & fécerit œconomos. Cur non dico, quod eius in ipſos maximã ſignificat beneuolentiam? Elegit eos, qui cum ipſo habitarent, & eſſent toto tempore vitę ei conuictores, vt eos nec à corporis, nec ab animę oculis pateretur diſcedere. Sed hęc quidem, quandiù Theophilus erat, vt diximus, verè Theophilus, id eſt, pius ac religioſus. Cùm autem eum vidiſſent declinâſſe ad auaritiam, & magna ex parte aurum magìs amare quàm Deum, & vt pararet pecunias, acerrimum ponere ſtudium, tanquàm noxiam recuſantes cohabitationem, (ſolet enim vitium mutare facilimè) elegerunt ſolitudinem, & illic, vbì priùs, verſari.

Longi fratres monachi.

Dioſcorus Epiſcopus Hermopolis.

Hanc ille diſiunctionis cauſam cùm intellexiſſet eſſe ſuî condemnationem, valdè ægrè tulit, ipſosq; manibus & pedibus, vt dicitur, cœpit moleſtia afficere: primùm quidem illos criminans apud Anthropomorphianos, dicebat eos cõuenire cum Origene, & eandem quam ille tenere opinionem, & decernere Deum eſſe incorporeum: & ideò dicit oportere eos tanquàm malè ſentientes, & quid aliud quàm hęreticos, expelli. Deindè finitimis quoquè iuſſit Epiſcopis, nonnullos monachos, qui eadem quæ ipſi ſentiebant, & in ima habitabant ſolitudine, cùm non priùs ſignificâſſet, cur hæc & quidnã feceran, è monte quamprimùm deturbari præcipites. Monachi ergò illi fratres venientes

Longos fratres inſectatur Theophilus.

nientes Alexandriam, conuenerunt Theophilum, & cauſam rogârunt, propter quam eos ille ſic condemnâſſet. Ille autem protinùs ira plenus & inſtàr ignis micātibus oculis (natura enim ſubito mouebatur impetu, nec poterat vllo modo ſuis manibus temperare) Ammonij collum pallio comprahendit: deindè etiam ſuis pugnis eius maxillas contundens, acclamat: Anathemati ſubijce Origenem. Erat autem Origenes quidē planè Patroclus: & eadem quæ ille ſentire, quęſitus prætextus. Vera autem cauſa apertè erat in illum & fratres odium. Sic extrema contumelia affectos, viros magno honore dignos & reuerentia, dimiſit cum dedecore. Deindè vicinis, cùm nihil opùs eſſet, accerſitis Epiſcopis, illos ſanctos, cùm nec adeſſent, nec ſuam cauſam defenderēt, quòd prauum & corruptum dogma tenęrent criminatus, ipſos ſimul & diuinum Iſidorum datos anathemati abdicat. Erat autem non extremè malum, neque ſic, vt non eſſet pię & religioſæ animæ, ſi hactenùs repreſſiſset impetum. Ille verò minimè: ſed cùm quoſdā abiectos & nullius nominis homunculos quinque numero, alium aliundè ex tenebris & angulis quomodocunquè coēgiſset: & alium quidem ex his, propter defectum ciuitatis, in viculo conſtituiſſet Epiſcopum, in quo ne priùs quidem erat nomē Epiſcopatûs: alium autem preſbyterū, alios verò Diaconos, eis tradit libellos aduersùs diuinos hos viros compoſitos: quos ille (ó diuina iuſtitia & Dei omnia intuentes oculi) latenter compoſuit: iubens eos ſibi dari, quando concionabatur.

Contumelia eos afficit.

Acceptis ergò libellis, quorū ille erat pater, cùm proceſſiſſet, & Auguſtali eos communicâſset, ab eo petit manum militarem, vt ſanctos viros, vt qui malam tenerēt opinionem, procùl à tota Aegypto expelleret: & accipit quidem ad quingentos. Cùm autem ipſe quoquè manum non paruam adiecíſset, viros audaces & ad nouandū aliquid egregios, & deindè etiam eorum impetus dato vino incitâſset, vir ipſe acerrimus & cuius impetus non poterat cohiberi, noctù ducit exercitum in monachos, contendēs erigere tropheum. Quod quidem neſcio an vlli alij, qui eſſet quidem Pontifex, vel minimùm cōueniret. Alioqui autem ſi nulla alia de cauſa, & ſuæ quidē certè honeſtatis gratia, à re tam vituperanda debebat abſtinere. Aut enim pręcedentem, quæ ei cum viris interceſſit, amicitiam, dixeris eſſe animi leuitatem, quę eligit ante probationem: aut quod poſteà exortum eſt odium, euidentem improbitatem, cui eſt etiam hoc magìs adſcribendum. Eſt enim virtus eorum manifeſta, & eius qui illos oderat malignitas. Atq; primùm quidem Dioſcorū expellit è ſede per quoſdā ſuos famulos Aethiopes. Oportebat enim illum vti talibus miniſtris. Deindè etiam tyrannicè & per vim ei aufert ſuæ eccleſię diœceſim, & montem ſpoliat, tanquàm Imperator quiſpiam electus & præfectus bello gerendo contra monachos: & eorum domos diripit, tres illos miſer diligenter perſcrutans, Ammonium, inquam, cum alijs, quos ne Momus quidem repręhendiſſet, & qui erant omni ex parte fratres. Cùm aūt non poſſet omninò inuenire, (ſe enim ipſos in puteum demiſerant) viros nō aſſecutus vir puſilli & abiecti animi, ſe protinùs conuertit ad materiam: & tanquàm inſaniæ nimiam oſtentans abundantiam, in eam effundit iram, domos illorum & omnem ſupellectilem (erant autem nonnulli quoquè libri ſtudioſorum) omnia ſimul igni mandans.

Ducit exercitū in monachos Theophilus.

Longorum fratrū domos & res comburit.

Accidit huic improbo imperatori aliud quoquè facinus, quod omninò quidem illi ſatis congruit, nec eſt eo indignum: eſt autem dignum non paucis lachrymis. Infans enim, qui incidit, & ſacra quædam ſigna ſacramentorū, ea quoquè ab igne conſumuntur. Cùm vix tandèm ab ira ceſſauiſset, reuertitur Alexandriam Pontifex cum talibus victorijs. Illi autem vix tandèm ſecuri & à metu liberi, nudi exeunt è puteo, pudēda ſolùm ſuccincti linteis: & obibant ſimul Alexandriam fugitiui, pręda, quam non potuerat aſſequi Theophilus & illius inſania, miſerabile ijs, qui videbant, ſpectaculū, etiamſi virtute erant induti ſplendidè, & ab illa pulchrè ornati. Eos cùm agnouiſſent Alexandrini, zelo & ira ſtatìm repleti, vt ſunt acres & vehementes, lampades in manus ſumentes, & Theophilum vbicunquè eum eſſe putabant, publicè circunſiſtētes, nonnulli quibem cœperunt incendere, alij autem bona diripere. Cùm verò iam ad ſacra vaſa eſſent venturi, Præſes timens periculum, acceſſit eos leniens, & humanitate eorum iram volens ſedare. Illi autem magìs efferebantur, Theophilum tanquàm venatici quidā canes naribus indagantes, & vltricem in eum manū cupientes immittere. Atque Pręſidi quidem ſuadebat metus eum iam tradere, propter concitatam illam eorū, qui ipſum quęrebant, incurſionem. Sed ille cùm ſolis pedibus ſibi quęſijſset ſalutem, in quodam loco ſecre-

Alexādrini vlciſcuntur Longos fratres.

ſecreto ſe infodit, timidus repentè apparens, qui tanta erat audacia, & mus modò picē guſtans. Deindè cùm Præſes accepiſset monachos, & eos induiſset veſtibus, (ſic enim ſtudebat populum ſedare, ſicut diximus, & impetus eorum reprimere) oſtendebat præſentes. Cùm autem nihil proficeret, timens nè ipſe fieret iræ trophæū, & lueret pœnas furoris in Theophilum, accedens iurat Theophilū nequaquàm ei oſtēdiſse cauſam, cur eos viros quæreret: ſed dixiſse, quòd eſſent corrupti in religione, & quòd non ſatìs ducerent, ſi ipſi ſoli ęgrotarent: ſed alios etiam conarentur inducere ad ſuam communionem. Si enim ſciuiſsem, inquit, quod animo agitabat, non modò non prębuiſsem milites, ſed nec illum ipſum quidem ſiuiſsem egredi. Cùm ſic dixiſset, vix tandèm eis perſuaſit vt recederent. Poſteà autem Theophilus, cùm & ipſum Pręſidē, & quidquid erat clarū & illuſtre in ciuitate, (erat enim res pecuniaria eis in magnas adducta anguſtias) donis explēſſet ad ſatietatem, in ſuam ſedem, quod vtinàm non factum eſſet, reſtituitur.

Atque alij quidem ex his ſanctis viris alibì ſunt diſperſi: Dioſcorus autem, & plures alij ex melioribus, non ſolùm ex monachis, ſed etiam ex ſacerdotibus, eum ſecuti, accedunt ad Syluanum Epiſcopum Hieroſolymitanum. Sed nec ſic quidem eos ſiuit quieſcere illa omni tumultu plena ſemper anima, ſed ſcribēs ad Syluanum, Non oportebat, inquit, omninò præter meam voluntatem meos excipi fugitiuos. Ignorantiæ autem eſt ignoſcendum, ſi deincèps iſti non eccleſiaſtici, non priuati loci fuerint omninò apud te participes. Sic cùm animo omni ex parte dubij & perplexi eſſent monachi, neceſſario quod intercedebat itinere confecto, veniunt Conſtantinopolim: & ad bonū hunc (ad quem enim alium poſſent?) paſtorem accedentes, qui erat lingua quidem dulcis, magna autem miſericordia animam habebat exhilaratam, rogabāt vt eis ferret auxilium, qui in malum virū inciderant, & ab eo ea paſſi ſunt mala, quæ nullus ferè homo ab homine: &, quid enim aliud, inquiunt, vel ipſam modò inuidet vitam? Hæc cùm attendiſſet vir beatus, & vidiſſet viros numero quinquaginta, vultu moderatos, ſermone eruditos, magna membrorum maceratione latentem magnam oſtendētes virtutem, miſertus eſt eorum calamitatis. Quidni enim miſereretur ſic affectorū, qui erat humaniſſimus? Et quam domi habebat conſolationē, ante omnia eis prębuit, lachrymas, & apertè oſtendit, ſe ex eorum malis ſimul cum eis dolorem accipere. Deindè cùm quemadmodùm res eorum ſe haberent didiciſſet, eos quidem habuit in honore, & iuſſit eos in pręſentia manere in templo, quod vocatur Anaſtaſię: iuſſit autem eos linguam continere, & nemini cauſam aperire cur veniſſent: communione verò eos non impertijt, dicens non oportere, quouſquè de eis ſcripſiſset ad Theophilum.

Longi fratres veniūt Conſtantinopolim cū alijs.

Cùm autem contigiſset quoſdam ex familia Theophili adeſſe Conſtantinopoli, eos accerſitos interrogat, an cognoſcant eos, qui nunc acceſsēre, monachos. Illi autem dixerunt ſe & nôſſe, & ſe ſcire eos eſſe grauiſſima paſſos à Theophilo. Ad ipſum ergò ſcribit ille vir magnus, & rogat vt his viris iraſci deſinat, eosq; accipiat, & eorum conſpectum admittat, qui nihil habet, quod ei afferat triſtitiam. Ille autem ſimulat quidem ſe exaudijſſe: ſed cor eius nequaquàm conſentiebat cum labris. Accerſit enim illos circulatores, quibus Epiſcopatum & ſacerdotium indignè crediderat: & eis traditis libellis, quos ipſe aduersùs eos viros compoſuerat, mittit ad Imperatorem, in eos ementitus hęreſim & præſtigias, qui erat ipſe valdè peruerſa & ementita conſcientia. Cùm ergò his viris bonis eſſet euidens, odiū, quod in ipſos conceperat Theophilus, minimè poſſe curari, illi pręſentem neceſſitatem adhibentes in conſiliū, magno Iohanni tradunt ſcripta, in quibus ſita erant multa Theophili facta minimè honeſta. Ille autem eos quidem rurſùs admonet, vt eum nihil accuſent: ad ipſum verò ſcribit, conſulēs vt eis quamprimùm ignoſcat, vt qui iam vincantur & aduersùs eum dicere propoſitis ſcriptis ſint incitati. Quod ergò tibi videtur, quamprimùm ſignificetur. Non poſſunt enim perſuaderi, vt à ſcopo deſiſtant. Atque ſic quidem ſe habebant literæ. Eum autem protinùs inuaſit furor, non in illos, ſed in eum potiùs, qui curam gerebat vtriuſque. Ei enim dabat nimium reprehendendi ſtudium, vt aduersùs omnes contenderet. Protinùs autē ſcribit in hunc modum: Exiſtimo te non ignorare, quæ decreta fuerūt à Patribus Niceæ, qui pronunciârunt nō oportere Epiſcopū iudicare extra terminos ſuæ diœceſis. Sin autem ignoras, inquit, diſce, & abſtine ab ijs, quæ ad me pertinēt. Nam ſi iudicari oporteat, erit hoc apud Aegyptios, non apud te, qui à nobis abes tam longo interuallo.

Chryſoſto. ſcribit Theophilo pro illis.

Theophilus acerbè reſpondet.

Cùm tam acerbè ſcriptę eſſent literę, virì illi deſperantes ſe poſſe à magno Iohanne conſe-

conſequi auxilium, à re dubia & cuius exitū non poterant inuenire, vincuntur: & à neceſſitate, qua nihil eſt fortius, vt aiunt, perſuadentur, aduersùs Theophilum aut calumniatores, nihil quidem falſi, ſicut ille, ſed veros libellos componere. Eos autem accedentes, tradunt Imperatori. Ab eo verò profertur ſententia, Calumniatorum quidē cauſæ cognitionem & examinationem eſſe Præfectis mandandam. Theophilum aūt (oportebat enim maiori mandari iudicium eius, qui erat maior vitio) vel inuitum ſiſti, & hoc magno viro iudice reddere rationem. Literæ igitur Imperatoriæ, aliæ quidem ſtatìm miſſę ſunt ad Præſidem Alexandriæ, vt ad vrbem regiam quamprimùm mitteret Theophilum: alię autem ad Epiſcopum Romanum, is erat Innocentius: prętereà verò ad Honorium quoquè, fratrem Imperatoris: hortantes vt mitterentur Epiſcopi & legati, qui dici ſolent τοποτηρηταί, id eſt, locum tenentes: vt quęreretur de Theophilo & de monachis Nitriæ. Atque calumniatores quidem à pręfectis interrogati, quoniam fieri non poterat vt mendacium ſuperaret veritatē, confeſſi ſunt omnia eſſe Theophili: illiusq́; belluę Aegyptiæ aduersùs innocentes figmenta & machinationes.

Innocētius Rom. Pontifex.

Condemnantur itaque coërceri in carcere, donèc ipſe venerit. Theophilus autem cùm eum vidiſſet, qui ad ipſum miſſus fuerat, cui etiam imperatum fuerat, vt vel inuitū duceret, quoniam non bonam ſpem ei pręnunciabat iudicium conſcientiæ, neque veritatis poterat habere auxilium, quam aduersùs ſe ad bellū valdè prouocauerat, vt qui ſe maximè adiunxiſset mendacio, ad theſauros adſpexit & ad crumenas, quę quidem ſciebat delinire & incantare multorum animos, & quibus intelligebat magna ex parte prodere veritatem, & non ſolùm perſuaderi, ſed etiam ſeruos effici eos, qui lucrum exiſtimant melius libertate.

Theophilus largitione corrumpit prȩſidē.

Cùm magnis itaque muneribus & ipſius Prȩſidis dexteram ipſe placâſset, ei permittebatur manere ſecuriſſimè. Videtur enim verum eſſe, quod vulgò dicitur, nullū malum facilè perire. Vt autem benè in eum affecti eſſent, qui rerum potiebantur, procurans, congeſtis aceruis Arabicorum aromatum & cęterorum, quę erant rara & peregrina, ſe parat ad iter ineundum. Epiſcopi verò Romę, ad quos ſcriptum fuerat vt venirēt, cùm eſſent parati, expectabant vt mitterentur literæ, quę inſtarent vt venirent, nè ſi ante tempus veniſſent, in externa regione diù fruſtrà ſederent. Dum hęc autem fierent, falſa fama aures ſcalpens Theophili, quæ erant faciles ad credendum, quòd Iohannes Dioſcorum admiſiſset ad communionem, eum ad inſignem accendit inſaniam. A mala enim conſcientia omninò facilè creditur malus rumor, vt quæ ex ſuis moribus aliorum quoquè mores metiatur. Aſſcendit itaq; Theophilus Conſtantinopolim, non tam vt ſuam componeret controuerſiam, quàm vt alij inureret labem & reprȩhenſionem. Id autem erat, vt vlciſceretur quidem Dioſcorū, Iohannem verò è ſede deponeret. Verumenimuerò hoc quidem prętextu, quòd librorum Origenis propoſiturus eſſet interdictionem, ſtatuit ſecum aſſumere Epiſcopos, qui erant ſuę diœceſis. Cùm fuiſset autē in Cypro, Deo charum Epiphanium, qui non ſolùm vita, ſed doctrina quoquè erat clarus, arte inducit ad amicitiam, etſi anteà ei eſſet inuiſus & malè audiret, vt qui cum hæreticorum conueniret opinionibus. Cum eo ergo & cum Cypri epiſcopis faciens concilia, prohibuit lectionem librorum Origenis.

Venit Conſtantinopolim.

Epiphanius Cypri Epiſcopus.

Epiphanius autem præ magna omninò ſimplicitate & moribus à malitia liberis, quę intra eum, qui apparebat, habitum inſidebat, Theophili aſtutiam non cognoſcens, perſuadetur ad inſignem illum ſcribere Iohannem, vt abſtineat à libris Origenis. Ille autē non hæc ſolùm, ſed alia etiam, quæ aduersùs eum facilè attendebantur, parùm curans, ex vno ſolo pendebat pro omnibus, nempe à ſpe in Deū. Sed vt & illius zelus in res honeſtas appareret clariùs, & eorum, qui in ipſum temerè gerebant inimicitias, nota eſſet improbitas, quędam res accidit, quæ ſufficit ad vtrunque oſtendendum: & valdè grata erit auribus, quæ oderunt improbos. Vir quidam erat illuſtris in hac regia ciuitate, vita pius, fide religioſus, nomine Theognoſtus. is cùm cuidam Arriano extitiſset inuiſus, per calumniam accuſatur apud Imperatorem, & fit eis linguę certamen non laudabile. Accuſatio autem erat, quòd ipſum & Imperatricem clanculùm maledictis inſectaretur, & lingua calumniatrice in eum vteretur. Hinc factum eſt, vt & vniuerſa eius bona publicarentur, & miſer damnaretur exilio. Atque ille quidē cùm proficiſceretur ad ciuitatem, in quam fuerat relegatus: ea verò erat Theſſalonica: iamq́; propè eſſet, abducitur ad eam, quę eſt longiſſimè remota, & à qua nō licet expectare reuocationē, ſuo vitæ

Theognoſtus per calumniam damnatur.

fine

ſine accepto in itinere. Eius autem vxor,(quid enim aliud niſi eſſet lapis,niſi ferrum?) afflicta & perdita concurſu malorum innumerabilium, mariti priuatione, priuatione bonorum, tam graui eius, qui ſimul habitabat, exilio, non à domo ſolùm, ſed etiam à vita ſeparante, non poterat ſedare luctum, nec vnquàm ceſſabat à lachrymis. Vnum ergò ipſa quoquè nouit ſolatium, nempe ad magnum illum virum refugium: & cùm acceſſiſſet,& quomodò res ſuæ ſe haberent renunciâſſet, inuenit ipſum diuinum medicamentum dolorum ſuorum longè acerbiſſimorum, non verbis tantùm medicans, ſed factis,vt oportebat, curans indigentiam. Quantum enim ſatis erat frumenti, ei tribuit ex xenodochio eccleſiæ. De cætero autem expectabatur tempus, quo pro ipſa intercederet apud Imperatorem. Moritur.

Sed quales ſunt inuidiæ inſultus,vitæq́; iniqui & graues caſus? Nam cùm illa à prioribus malis nondùm reſpirâſſet, rursùs opprimitur pondere alterius calamitatis, adeò vt vna quidem effunderetur,vt aiunt,altera verò influeret. Sic autem ſe habebat: Tempus erat vindemiæ. Eudoxia verò ipſa quoquè egreſſa è ciuitate, ambulabat in quodam agro Imperatoris: erat autem ſitus non procùl à vinea viduæ. Cùm autem botrum ex vinea viduæ ſumpſiſſet Imperatrix, eo vſa eſt. Cùm quidam autem dixiſſet,vineam eſſe alienam: Sed ipſa quoquè, inquit Eudoxia, iam relata eſt in numerum agrorum Imperatoris. hęc enim in vſu erat conſuetudo longè improbiſſima, auaritia ne,an execranda adulatio hanc induxerit incertum, vt quemcunque agrum Imperator aſcendiſſet, & de eius fructu guſtâſſet, is ſtatìm recenſeretur inter agros Imperatoris: agri verò dominus vel eum cum alio permutaret, vel iuſtum precium aſſequeretur. Cùm ipſa quoquè hanc attendiſſet conſuetudinem,& maximè eius moribus conuenientem, & iudicaret eſſe imperij proprium, facere iniuriam, & non poſſe aliter oſtendi quid ipſa poſſet, aufert agrum,ſimul etiam ſtudens eam afficere moleſtia, (acceperat enim, ipſam ad beatam illam animam confugiſſe) & illum è ſede deponendi quærens occaſionem: ſciebat enim,ipſum non eſſe toleraturum, ſi veniſſet ad eius cognitionem,ſed omni ratione ei opem eſſe laturum. Quid ergò conſequitur? Ille quidem ab hac miſerabili vidua miſerabiliter eiulante inflammatus viſceribus, ſcribit ad Imperatricem, mouens ad miſericordiam, patrum pietatem reuocans in memoriam & Dei timorem, terribiliſq́; tribunalis cogitatione commouens eius animam,

Nota morem deterrimum.

Eudoxia ſibi vendicat vineam viduæ.

Sed incuruum lignum nunquàm feceris rectum, nec aſperum herinacium vnquàm leuem reddideris: nec effeceris, vt cancer rectus ingrediatur. Mala enim conſuetudo, cùm apprehenderit animam facilem ad improbitatem, facilè imprimitur & inuritur, neque vllam audit omninò rationem: ſed vix fieri poteſt vt deleatur, vt quæ tantum poſſit,quantum natura immutabilis. Ipſa ergò dura & graui corde,& quid aliud,quàm mala mulier? non ſolùm nihil, non literas, non ipſam eius, qui ſcripſerat, reuerita eſt omninò dignitatem: ſed viſa eſt magnam acerbitatem celare in animo. Fuit enim hoc euidens ex ijs,quæ reſcripſit,magnum Iohannem vocans inſolentem & linguæ intemperantis,& qui eum, quem par eſt, honorem ei minimè tribuit: & qui ignorat eas,quę latæ ſunt,leges: ex quibus dicebat hanc vnam eſſe admirabilem & longè iuſtiſſimam, quæ prodigioſo quodam modo agrum,quem ſolùm ingreſſi fuerint Imperatores,eum protinùs facit illorum,etiamſi is fuerit peregrinus & planè alienus.

Vis malæ conſuetudinis.

Hæc cùm legiſſet homo Dei, non fuit retardatum eius promptum animi ſtudium, cùm ſtatìm primùm facto periculo non eſſet aſſecutus: neq; quod ſuum erat, à ſe non eſſe cenſuit faciendum, aut aliquam attulit excuſationem, interiecto tempore aliquo & dilatione, vt in rebus huiuſmodi ſolet multis euenire, dum aut cedũt dubitantes, aut tempora reformidant: ſed nihili faciens quicquid poſſet arcere eius impetum, vt qui paratus eſſet toto pede currere, ille ipſe accedit ad Imperatricem: & cùm multa dixiſſet, & omnem lapidem,vt aiunt,mouiſſet, eam autem vidiſset minimè cedere, ſed improbam hanc conſuetudinem, tanquàm inexpugnabilem & immobilem aliquã legem proferre,opùs habet auſteriore medicamento propter morbi repugnantiam. Redde ergò, inquit, mulieri, quod ſuum eſt. Quid enim te vxori Achab ſtuduiſti comparare? Hæc poſtquàm audiuit Eudoxia, ira magna incenſa, ignem ſpirabat: & veluti ſemiinſana & emotæ mentis,ne poterat quidem omninò contineri: ſed clamabat & domum implebat vociferatione, dicens: Ego me vlciſcar, nec diù patiar, me tanquàm infamem fœminam affici contumelia. Viduæ autem non modò vinea,ſed nec pro precio quidem ei quid-

3. Reg. 21.

Eudoxia infanit præ ira in Chryſoſtomum.

quidquam omninò ſoluetur. Sic magnus Iohannes reuerſus è regia, præcipit templi ianitoribus, vt ſi acceſſiſſet Eudoxia, ei fores protinùs obſerarent, neque eam ingredi ſinerent.

Interdicit ingreſſum eccleſię imperatrici. Chryſoſt.

Parùm temporis interceſſit, & aderat dies feſtus, quo diuinæ crucis lignum in altum tollitur. Vniuerſus itaque populus confluebat in templum, neque vllum genus aut vlla ætas aberat. Neque enim dies feſtus ſolùm eis cauſa erat, vt venirent: ſed multò magìs linguę Iohannis auditio. Omnibus enim iniecerat tam vehemens audiendarum orationum ſuarum deſiderium, vt ſæpè cùm concionaretur, eſſent à Deo afflati auditores, & ab eius lingua quodammodò penderent, eiſque in ſublime tollerentur ſimul animæ & corpora: eiuſque attenderent labra quæ mouebantur, non tanquàm dicentis, ſed emittentis quid poculentum nectareumque & perſpicuum. Ea de cauſa ſtudio erat omnibus, nè abeſſet quiſquam ab auſcultatione: quinetiam vt ipſa quoquè verba non ſemel audita negligerent, ſed omni ſtudio ea per veloces ſcriptores exciperent, & tanquàm theſaurum reponerent. Cùm ergò hæc ità ſe haberent, & Imperatrix veniret cum omnibus cum magno comitatu & cum faſtu regio, ianitores ſteterunt in foribus, & fecerunt id quod eis fuerat imperatum. Quod quidem ferens ægerrimè Eudoxia, cælum terræ miſcebat, & valdè vociferabatur, & populum, qui aderat, vocabat in teſtimonium, vt conſcios ei factæ iniuriæ. Deindè etiam cùm fores vi truderentur, quidam ex ijs, qui aderant, audacius aliquod factum volens oſtendere, ſtrictum gladium intendit in ſacram illam portam. Diuina autem fuit conſecuta iuſtitia, non vt ſæpè ſolet lento paſſu, ſed eueſtigiò. Nam cùm ille enſem ſuſtuliſſet, ſimul quoquè temeraria dextera exaruit & extitit océoſa. Terret miraculum Eudoxiam. Quinetiam quicunque eam circunſiſtebant, magno timore ſunt affecti. Quod enim à diuina lingua Iohannis fuerat imperatum, non temerè factum erat, neq; dependebat ab aliqua mente humana: ſed diuino zelo apertè fiebat ad Dei gloriam. Quanam de cauſa, dices? Nè ſancta deſpicerentur, neque multis ſic paterent, aut potiùs indignis. Quomodò enim digna (ô Dei rationes & leges) quæ pecunijs furebat & rapinis, & rerum alterius tanto amore tenebatur, vt non verbis, non admonitionibus, maximè tanti viri, cederet: & non ſolùm nō deſiſteret facere iniuriam, ſed etiam inſurgeret in eos, qui volebant corrigere? Quid aliud faciens, quàm quod planè ſolent furioſi, qui & medicis & eorum, qui alioquì ipſorum curam gerunt, non ſolùm ſæpè graues manus, ſed ſæuos quoquè dentes immittunt?

Nota vindictam in ſacrilegum.

Atque ſic quidem Eudoxia à ſacris excluſa veſtibulis, cùm nihil ampliùs facere, nec ſe vlciſci potuiſſet, immò ne melior quidem euadere voluiſſet, reuertitur. Qui autem in manu acceperat diſciplinam, cùm, vt videtur, non eſſet tam obtuſo ingenio, neque ſimiliter atquè illa, malitiæ immedicabilis: ſed ſimultaquè plagā accepit, euaſiſſet cordatus, & oſtenderet latentem animæ nobilitatem, accedit ad magnum Iohannem, & in conſpectu omnium confeſſus eſt ſe peccâſſe, & oſtendit magnam pœnitentiam. Ille autem eum benignis oculis intuitus, & acceptiorem præſentem habens pœnitentiam, quàm propter priorem iratus fuerat impudentiam, vt qui eſſet promptior ad beneficium humanè conferendum, quàm ad iuſtè puniendum: iubet ad templi lauacrum, volens imitari Chriſtum etiam in miraculis, abluere dexteram, quæ fecerat iniuriā. Quod quidem cùm factū eſſet, eam ſtatim habuit ſanam & robuſtam, & ad Deum ſe pulchrè extollentem in confeſſione gratiæ.

Reſtituitur manus arida pœnitenti.

Non multopòſt autem Epiphanius, cedens non honeſtis Theophili impulſionibus, aſſcendit è Cypro, libros, quos aduersùs Origenem conſcripſerat, ſecum afferens. Cùm verò è naue deſcendiſset, & appuliſset in templum Præcurſoris, quod ſeptem milliaribus ad occidentem abeſt à ciuitate, ſacrā peregit ſynaxim: & cùm diaconi ſecùs atquè oportebat fecisſet ordinationem, ingreditur ciuitatem. Deindè Theophilo agens gratias, hoſpitio quidem accipi apud beatum declinat tanquàm nefarium: priuato autem quodam habitaculo non honeſtè acceptus hoſpitio, & illuc peregrinos, qui in ciuitate verſabantur, aduocans, eis legebat libros ſuos in Origenem. Quorum alij quidem, illius gratia, perſuadebantur ea vel manu defendere, alij autem hoc facere recuſabant. Homo autem Dei Iohannes, Epiphanio nihil infenſus, quòd intra terminos ſuæ eccleſiæ non abſtinuiſset ab ordinatione, hoc ſolùm rogabat, vt cum alijs, vt par erat, Epiſcopis ad ipſum diuerſaretur. Is verò reſpondit, ſe nec ſimul quidem eſſe precaturum,

Epiphanius vitat Chryſoſt.

nisi

niſi ipſe prius Dioſcorum expelleret è ciuitate: & libris, quos ſcripſerat aduersùs Origenem, ſua eſſet aſſenſus ſubſcriptione. Ad hæc dixit Patriarcha: Non oportet nos, priuſquàm accuratè diſcernamus, aliquid temerè facere aut dicere.

Eudoxia cùm primùm intellexiſſet hanc inter eos eſſe veluti diſſenſionem, & hanc quaſi arripuiſſet occaſionem, accerſito ſtatim Epiphanio, Vides, inquit, ô pater, quemadmodùm omnia quidem Romanorum ſceptra mihi cedunt, & meæ ſubiecta ſunt poteſtati: Iohannes autem eſt adeò mihi infeſtus, & tanta eſt in me arrogantia, vt vel extrema afficiat contumelia. Dicitur autem etiam quandam tenere opinionem, quæ diſcrepat ab Eccleſia. Tu verò (ego enim tibi do imperium in omnes eccleſias, vt nihil tibi ſit impedimento) vide vt aduersùs eum congreges ſynodum, & eum, vt iuſtum eſt & honeſtum, è ſede deponas. Hæc & dicebat, & vultu apertiùs oſtendebat iræ in ſanctum veſtigia: & manifeſtè præ ſe ferebat, ſe graue & non ceſſaturum virus ſpirare in illum ſapientem, nec extincturam priùs iracundiam, quàm quod animo agitabat, deduxiſſet ad effectum. Hæc cùm admirandus audijſſet Epiphanius, non ſtatuit ijs, qui rerum potiebantur, in ijs, quę non oportebat, gratificari: nec tanti eſſe faciendum eis inſeruire, vt aliquid fiat præter id, quod Deo videtur. Et ideò ad eam propiùs accedens, Non irato animo, ſed benignè ac placidè, ô filia, à te audienda ſunt, quæ à nobis dicuntur. Si accuſetur quidem Iohannes alicuius hæreſis, & non accedat vocatus, vel ſe purum oſtenſurus, vel pœnitentia correcturus ignorantiam, is mihi quidem videtur indignus ſacerdotio, & quod eſt imperatum, quamprimùm fiet à nobis. Sin autem, quòd vobis maledixit, propter hanc ſolam cauſam viſum eſt abdicatum eſſe Iohannem ab Eccleſia, Epiphanium non habebitis aſſentientem. Eſt enim maximè Imperatorum, propter nihil eiuſmodi meminiſſe acceptæ iniuriæ, ſed ſe bonos & benignos in omnes oſtendere: ſiquidem vobis quoquè eſt alius rex in cælis: quem, cùm vt homines peccatis, opùs habetis benignum habere & propitium, propter ſuam manſuetudinem in eos, qui ſunt eiuſdem generis.

Eudoxia apud Epiphaniū accuſat Chryſoſt.

Epiphanius præclarè reſpondet.

Hæc verba cùm audijſſet Eudoxia non ex ſua ſententia, inconſideratum quiddam planeque, quod nimiam arguebat vecordiam & præcipitationem, propter nimium dolorem, vel, vt veriùs dicam, propter ſummam improbitatem, ſtolidè eſt elocuta, dicens: Niſi Iohannes fuerit è ſede depoſitus, & exilio (ô audacem linguam) fuerit condemnatus, ipſa permittam aperiri templa ſimulacrorum: nec erit, qui nobis volentibus, ſit impedimento, quô minùs illa à quolibet adorentur. Quidnam habuit ampliùs Herodias, quo eam in vitio ſuperaret, quæ magno ſtudio contendit, vt fieret cædes eius, qui erat eiuſdem nominis? Niſi quòd non erant vtrique eadem vitia: quandoquidem illa quidem inſigni libidine, hæc autem immoderata laborabat auaritia. Ambæ autem, quòd effugere vellent reprehenſiones, ab ambobus ſitièrunt magnoperè liberari. Diuinus autem Epiphanius perculſus abſurditate eorum, quæ dicebantur, cùm dixiſſet, Ego iudicij, quod ſic habet, ſum inſons: protinùs eſt egreſſus. Quædam autem falſa fama, quę ex hoc ad omnium aures peruaſit, quòd ipſe quoquè Epiphanius huic depoſitioni Patriarchæ ſit aſſenſus, ad magnum vſque Iohannem peruadit. Ille verò aut verum ignorauit, fortaſsè quòd Deus eum celâſſet, diuina quadam prouidentia, vt alio modo efficeret ambos, quæ vtriſque euenerunt, prædicere: aut ſciuit quidem Iohannes non eſſe verum, quod fama ferebatur: lubens autem aſſenſus eſt multorum exiſtimationi, vt ſic Epiphanio futurum prædiceret. Fertur ergò Patriarcha ſic poſt hæc ſcripſiſſe ad Epiphanium: ſcripſit autem ſimpliciter & familiariter. Frater Epiphani, Audiui te conſenſiſſe meæ relegationi. Scias autem nec teipſum tuam ſedem viſurum eſſe ampliùs. Ad hæc ſacroſanctus Epiphanius ſimplicibus rursùs verbis reſcripſit, quibus ipſe quoquè vtar: Athleta Iohannes, feri & vince: ſed nec ipſe peruenies ad videndum locum exilij. Vera autem fuerunt, quæ dicta ſunt ab vtriſque. Nam & Epiphanius cùm ſtatuiſſet nauigare in Cyprum, decedit in nauigatione: & admirabilis Iohannes priuſquàm perueniret ad locum ſecundi exilij, migrauit ad Dominum. hoc autem procedens oratio oſtendet apertiùs

Eudoxiæ teterrima vox.

Propheticæ ſententiæ Chryſoſt. & Epiphanij.

Non multum interceſſit temporis, & ſtatim cum pluribus Epiſcopis Theophilus venit Conſtantinopolim, eum vrgente Eudoxia, & ei præbente ingreſſum liberum ab omni metu. licebat autem tunc videre malorū examen, quod congregabatur & Theophilo opem ferebat ad ſapientis Iohannis depoſitionem. Quinam verò ij & vndenàm

Theophilus cum multis improbis venit depoſiturus Chryſoſt.

 ad

ad hoc fuêre commoti? Quædam animæ non paucis peccatis obnoxiæ, & quæ erant planè incurabiles, de quibus priùs quoquè diximus: quos cùm incorruptus Iohannis calculus, velutì lapis quidam Lydius, probâſſet eſſe indignos ſuggeſtu, mouerat ſacerdotio. Cùm multis ergò, vt dictum eſt, Epiſcopis Theophilus conueniſſet Eudoxiam, ſeorsùm cum ea collocuti, ab ea in ſecretum admittuntur, muneribus donantur, aduersùs ſanctum virum linguæ eorum conducuntur: ſe omnibus ſententijs iuſtum eſſe condemnaturos pollicentur. Cùm tam iniquam conuentionem inijſſent egregij paſtores, & innocenti ſanguine animas potiùs quàm manus intinxiſſent, exeunt, cùm nihil horum adhuc veniſſet ad notitiam Archadij. Sed rursùs quoquè dantur occaſiones ijs, qui eas quærebant, & parturiebant improbitatem: ſed quæ ne vmbram quidem habebant veritatis: materiam tamen præbebant igni malarum actionum.

Non multum enim interceſſit temporis, cùm partem quandam libri Regum, diuinę ſcilicet ſcripturæ, cùm vſus ità poſtularet, contexens magnus Iohannes inſtitutæ orationi, concionatus eſt in eccleſia. Ea autem ità ſe habebat: Congregate ad me ſacerdotes dedecoris, qui comedunt menſam Iezabel, vt dicam eis ſicut dixit Elias: Quouſquè claudicabitis vtriſque poplitibus veſtris? Si Baal eſt Deus, ambulate poſt ipſum. Si autem Iezabel quoquè menſa ipſa eſt Deus, comedentes euomite. Hinc illi ſapientes in malitia, cùm verba quædam tanquàm arma appræhendiſſent & validum auxilium, accedunt ad Archadium, duce huius improbæ ſynagogę Theophilo, alia quidem addentes, alia autem perperàm exponentes. Dicebant verò viri egregij & facilè perſuadebāt, ſe quidem dictos fuiſſe ſacerdotes dedecoris: re vera enim erant: Imperatricem autem eſſe apertè Iezabelem. Hinc factum eſt, vt Imperatoris quidem in magnum Iohannem cederet reuerentia, & deſiderium transiret in dolorem: daturq́; præda viris improbis. Eiuſmodi enim res eſt ſimplicitas, nè dicam leuitas & facilitas. Eſt facilis quidem ad ędificandum: quæ autem ſunt iam ædificata, ſunt facilima ad deſtruendum, & vt ſemel dicam, eſt omninò valdè infidelis & ad ducendum facilis, vento campus, vt aiunt, & res optāda ſceleratis. Sic Eudoxia ex epiſcopis quidem, qui de Theophilo priùs malè dixerant, alios quidem bonis oblatis, alios autem illatis malis arcet à dicendo.

3. Reg. 18.

Archadij ira aduersùs ſanctū virum.

Theophilus autem liberatus ab accuſatoribus, ei quæ priùs non iuſto ipſum affecerat beneficio, voluït parem atq; adeò maiorē referre gratiam: & cùm alios quidem donis, alios verò minis, alios autem alijs modis, quos ſcit inuenire malitia conſecuta potentiam, perſuaſos ad ſuam traduxiſſet voluntatem, & effeciſset vt toti à ſua pendérent ſententia, ille tanta improbitate permiſcuit & confudit omnia, vt qui rerū potiebantur, ei permitterent congregare ſynodum maximam aduersùs Iohannem. Cùm inueniſset autem duos diaconos, quorum alter quidem erat reus adulterij, alter verò cædis, & ideò a magno Iohanne fuerant depoſiti: eos vir ille egregius cùm magna authoritate (ô ſacræ leges) abſoluiſset, libellos, quórum ille rursùs fuerat opifex, exhibere facit aduersùs ſanctum: libellos, qui erant pleni quidem calumnijs, nullum autem habebant veſtigium veritatis: niſi quòd hoc ſolùm moderatè attingebant, etiamſi non ab eis eadem diceretur intelligentia, quòd aquam vel vinum vel paſtillum ſuadebat guſtare poſt communionem ijs, qui communicabant. Quid tum? erat enim hoc eius, qui ſtatuebat vt adhiberetur cautio, & qui accuratè tenebat ea, quæ ſunt noſtrę fidei, nè cuipiam contingeret cum ijs, quæ expuuntur, etiam ex ſanctificatis aliquid excidere.

Calumniæ in ſanctiſſimum virū.

Cùm itaque nugaces hos libellos accepiſset is qui dederat, & Acacium & Seuerianum, & prætereà Antiochum, inuictos, vt ità dicam, vitij propugnatores, citò in ſuam adſciuiſset ſocietatem, extra ciuitatem (erat autem ager Ruffini, nomine Quercus, ſitus ſub Chalcedone) de ſancto deponendo execrandi conferebāt & contexebant conſilia. Ipſe verò verſans ſimul cum quadraginta Epiſcopis, valdè mirabatur, quemadmodùm talibus criminibus obnoxius Theophilus, & deindè adeſse iuſsus & reddere rationem, tam repentè eorum, qui rerum potiebantur, animos potuerit capere, vt non ſolùm de ſuis cauſam non diceret, ſed aliorum etiam propemodùm eſset iudex, indicta ab eis omninò cauſa. Deindè hortabatur, nè eſsent paruo & abiecto animo, nec triſtitia afficerentur, nec hoc, quod erat præſens, quidpiam magnum eſse ducerēt, cogitātes quòd per multas afflictiones ſit intrandum regnum cælorum ab ijs qui ipſum diligunt. Deindè rogabat, nè quis ſua cauſa vellet ſuam relinquere eccleſiam: ſed ſi vultis mihi, aiebat, gratificari, mementote noſtrî in veſtris orationibus. Hæc dicens, poſtquàm vidit

40. Epiſcopi ſunt cum illo.

Actor. 14.

eos

eos vinci lachrymis, eccleſiam autẽ, vt magis ità dicam, deflere, eos recreabat ſpiritaliter, & indice ſiniſtrę manûs volam pulſans, vt ſolebat facere in curis animi: Satis, inquit, lamentationum. Quid enim vultis cor mihi frangere? Sed videte, nè relinquatis eccleſias. hoc enim, ſicut priùs dixi, volo à vobis, ſi quid aliud, fieri. Cùm autem dixiſſet quidam: Sed neceſsè eſt nos manentes in eccleſijs, communicare cum inſidiatoribus & dare manum ijſdem ſubſcriptionibus: Beatus autem protinùs: Sed permitto quidem, inquit, vt communices, te omninò abſtinens ab Eccleſiæ ſchiſmatibus: nequaquàm autem ſubſcribas. nullius enim rei mihi ſum omninò conſcius, cur deponar. Conſolatur eos flentes.

Cùm ij ſic communiter colloquerentur, accedunt quidam afferentes literas à Theophilo, quarum erat inſcriptio: Sancta ſynodus in Quercu congregata, Iohanni: illum quidem adeò nudè & tam ignominioſè, vt ne nomen quidem darent Epiſcopi, ſuam autem re vera improbam ſynagogam, vocantes ſanctam ſynodum. Videbantur enim eum condemnâſſe vel ante dictam cauſam, infames ſcilicet & execrandi eum, in quem non cadit repræhenſio, eſtque purus & mundus. Quidnam autem continebant eæ literæ? Libellos accepimus, qui erant pleni multis contra te accuſationibus. Oportet ergò te venire, de eis redditurum rationem. Ad hæc Chriſti diſcipulus & imitans illius manſuetudinem, tres Epiſcopos cum duobus Presbyteris mittit ad eos, ipſum defenſuros, ſicut ille ipſe ſcribit in epiſtola ad Innocentium: (is autem erat Patriarcha Romanus) Miſimus ad ipſum, dicens, Epiſcopum Peſſinuntis Demetrium, Apameæ Eulyſium, & Apiareæ Lucipinum. Presbyteros autem Germanũ & Seuerum, cum ea, qua nos oportebat, moderatione reſpondentes, & dicentes nos non recuſare iudicium, ſed apertum inimicum & hoſtem manifeſtum. Qui enim nondùm libellos acceperat, & talia ab initio fecerat, & ſe ab Eccleſiæ communione & precatione abſciderat, accuſatores adornabat, clerum tranſmouebat, & deſertas reddebat eccleſias: quomodò is iure potuerit aſcendere ſedẽ iudicis, quę ad eum minimè pertinet? Neque enim erat conſentaneum, vt qui ex Aegypto erat profectus, eſſet iudex ijs, qui erant in Thracia, & qui ipſe erat reus, hoſtisq; & inimicus. Sed tamen nihil horum reueritus, ſed implere ſtudens ea, quæ ſtatuerat, cùm nos ſignificâſſemus eſſe paratos diluëre crimina vel mille & centum præſentibus Epiſcopis, & nos puros eſſe oſtendere, ſicut nunc ſumus, non paſſus eſt: ſed nobis abſentibus & ſynodum inuocantibus, & iudicium requirentibus, & non auditionem fugientibus, ſed apertas inimicitias, admiſit accuſatores, & eos qui excommunicati à me fuerant, abſoluit, & ab ijs ipſis, qui nondùm crimina diluërant, accepit libellos, & exegit commentarios: quæ quidem erant omnia præter canonum conſequentiam. Sed hæc quidem & quæ deincèps ſequuntur, egregia illa lingua recenſet: & ideò non opùs eſt, vt ea nos dicamus, cùm illam audire liceat. Ex epiſtola Chryſoſt. ad Innocentium Papã. En quales ei adhibentur accuſatores.

Verumenimuerò renunciata defenſione ijs, qui erant cum Theophilo, ipſi non ferentes veritatem eorum, quæ dicebantur, (Quomodò enim, qui ſpem poſuerant mendacium, vt ait beatus Eſaias, & expectabant fore, vt eo tegerentur?) iram effuderunt in eos, qui miſſi fuerant: eoſque appræhenſos, vehementer verberârunt, & eorum tunicas diſruperunt: quinetiam ferro, quod tunc parârant in Patriarcham, collum vnius circundederunt: quinetiam cùm malignus eorum corda ſic affeciſſet, eum mittunt in exilium, in quendam locum obſcurum & occultum, ferro ſic circundatum. Illo ergò eos, vt diximus, recuſante, tanquàm apertos inimicos, canonicum autem inuocante Concilium, qui erant veloces ad effundendum ſanguinem, etiam non præſentem aut aliquid reſpondentem condemnant, cùm imbecilla quædam maledicta in vitam congeſſiſſent angelicam, viſi potiùs ludere, quàm ſeriò agere, & quę longo tempore inſtructa & ordinata fuerat, malitiã vno die temerè ſtudentes effectam reddere. Res eſt enim timida mendacium, & quæ facilè poteſt terreri: & ideò actionum executionem nouit accelerare, fugiens omninò, nè conuincatur. Deindè cùm conſiderâſſent fore ſibi vtile, ſi haberent Imperatorem ſuæ defenſorem ſententiæ, vt quod improbè faciebant, redderent validius, ad eum mittunt literas in hanc ſententiam: Quoniam accuſatus Iohannes, & ſibi cùm aliorum plurimorum conſcius, tum etiam, quòd ſit reus læſę maieſtatis (læſam planè maieſtatem nominantes, quæ ei cum Imperatrice fuerat controuerſiam) non potuit ſibi perſuadere, vt veniret ad ſynodum, propter eà ſi exactè conſiderentur canones, iam eſt depoſitus, & nihil reſtat, niſi vt veſtra iubeat potentia eum vel inuitum mitti in exilium. Eſa. 28. Damnatur vir ſanctus iniquiſſimè.

Hęc ſunt egregiorum illorum ſacerdotum, qui debebant quidem eſse tardi ad iram incitandam, vrgere autem ad benignitatem: quibus ira ad ſimilitudinem ſerpentis, & lingua (rurſùs enim nobiſcum loquatur diuinus Dauid) gladius acutus. Deindè cùm iuſſiſſet Archadius (eis enim credebat tanquàm ſacerdotibus, neſciens eos in interiori homine, non eſſe ſacerdotibus, ſed potiùs ſacrilegis ſimiles) quid fit? Mouetur quidem vniuerſus populus, vt qui ſenſiſſet id, quod erat faciendum, & repentè in magnam accenditur ſeditionem: & partìm quidem vociferatur aduersùs Imperatorem, partìm autem Theophili quoquè & multò magìs arguit improbitatem. Multi enim etiam ex ijs, qui erant ei infenſi, iam mutati, dicebant fuiſſe ſanctum temerè accuſatum, incorruptum teſtem habentes omnes conſcientiam, apertamque & euidentem reuerentes veritatem. Tandèm autem cùm plus valuiſſet improbitas, immò verò cùm iuſtus Iohannes hoc voluiſſet, nè aliquod oriretur periculum, vt ſolet accidere in talibus ſeditionibus, profundo veſpere expellitur, ſicut ipſam linguam auream licet audire in epiſtola ad Innocentium, quæ ſic dicit: Quid enim multa opùs eſt dicere? Non deſtitit omnia facere & moliri, donec nos cum multa poteſtate & authoritate, è ciuitate eiecit & ex eccleſia, & profundo veſpere, attracto omni populo, tractus à Magiſtratu ciuitatis, per mediam ciuitatem, & per vim deductus ſum in nauem immiſſus, & noctù nauigaui, quoniam inuocabam ſynodum ad iuſtam auditionem. Quis hæc audiuerit ſine lachrymis, etiamſi cor habuerit lapideum?

Pſalm. 57. & 56.

Populus eũ vult tueri.

Expellitur vir ſanctus.

Sed ſic quidem expulſus, appellit ad os Ponti, quod vocant ſacrum. Deindè etiam tranſit Prænetum, aut ab ijs potiùs, qui agebant, tranſmittitur. Bonus autem Theophilus, poſtquàm euenit, vt ex animi ſententia fierent que volebat, mittit etiam literas ad Innocentium Romanum Epiſcopum, ei ſignificans Iohannis depoſitionem. Qui cùm legiſſet literas, & in eis vidiſſet multam inſidere peruerſitatem, ne voluit quidẽ reſpondere, vt qui eum magnæ temeritatis damnâſſet & arrogantiæ, quòd & ſolus ſcripſiſſet, & quòd non apertè ſcripſiſſet, quanam de cauſa & cum quibus eum depoſuiſſet. Hinc cauſam Heraclidis, quem magnus ille Iohannes Epheſi cõſtituerat antiſtitem, tractans Theophilus, & ex eo illi beato tentans labem inurere, ipſum etiam iudicauit non præſentem, dicens, quòd aliquos iniuſtè verberâſſet, & per medium forum vinctos catena circunduxiſſet. Ciuibus autem contrà dicentibus, non oportere abſentes iudicare, volentibus verò Alexandrinis attendere accuſatores Heraclidis, ex eo orta eſt ſeditio: ex ſeditione autem ventum eſt ad manus: ex eo verò ad vulnera. ea autem mors quoquè eſt conſecuta, quorum omnium Theophilus dictus eſt & fuit cauſa. Hæc ſummè irritârunt Byzantinos, & eum quærebant perdere, & in profundum maris mittere eum, qui erat dignus. Ille autem poſtquàm ſenſit perſequentes, fuga ſtatìm ſibi conſuluit, & penetralia ſubijt Aegyptia.

Theophilus ſcribit Innocentio.

Byzantini volunt perdere Theophilum.

Quòd autem neque priùs perturbator iure Dioſcoro iraſcebatur, neque veram & accuratam defendens pietatem erat infeſtus libris Origenis: ſed hinc captabat occaſionem deponendi Iohannis, oſtendit id, quod eſt poſteà conſecutum. Nam ſimul atquè perfecit quod ſtudebat, cum monachis ſtatim fœdus inijt: libros autem admiſit, quos priùs abdicârat ſynodicè. Sed vult etiam reliqua perſequi oratio. Interìm enim, dum hæc fierent, Deus terræmotu terrefecit ciuitatem, communesque eam agitabant conquaſſationes, & graues terrores imperatorio imminebant cubiculo: adeò vt populus tumultu impleretur, & magna voce clamans, reuocaret ſacerdotem. Quinetiam ipſe quoquè Imperator vehementi ſtimulo triſtitię in corde ſauciatus, mouetur pœnitentia, & literis imperatorijs quamprimùm magnum illum reuocat. Briſon autem erat, cui datæ fuerunt literæ, vnus ex Eunuchis, qui miniſtrabant Eudoxiæ. Qui cùm perueniſſet ad ſanctum, qui Præneti aſſeruabatur in cuſtodia, rogauit vt veniret & ciuitatem liberaret à periculo. Sed non ad Briſonem vſq; conſtitit eius reditûs ſtudium & acceleratio: ſed poſt ipſum alij, & poſt illos alij. Sicq; fuit Boſphorus plenus eorum, qui mittebantur. Cùm itaq; eum redire agnouiſſet ciuitas, (erat autem decimuſtertius Nouembris) quemadmodùm enumerârit quiſpiã multitudinem eorũ, qui exibant? quomodò explicârit ſtudiũ in egrediendo? Quomodò expreſſerit voluptatem? Planè enim imitabantur fluenta fluuiorũ, cùm alij alijs agminatìm ſuccederent. Et erat quidẽ mare plenum nauigijs, plenũ autem ſonitu, canticisq; & hymnis, qui Deo cum magna voluptate canebantur. Hoc poteſt inſidens animæ viri deſiderium, qui virtute quidem eſt ornatus,

Diuina vltio graſſatur.

Redit vir ſanctus Cõſtantinopoli.

natus, eſt autē ſortitus populi adminiſtrationem, & eum amat paternè. Hoc eſt euidens argumentum voluptatis, qua tunc fruebantur, qui iucundis ſe explebant fluentîs aureæ huius linguæ. Quòd enim, qui eum exceperunt, adeò ſunt lætati, id oſtendebat priuationem fuiſſe cauſam magni doloris. Magnus autem dolor, poſt priuationem, teſtatur omninò fuiſſe parem anteà voluptatem.

Cùm ergò reuertens, eſſet proximè ciuitatem, nolebat priùs ingredi, quàm maiori iudicio res eius committeretur: ſed populus ægrè ferebat, & ad audendum iam ſe parabat, & eos, qui rerum potiebantur, inſectabatur maledictis, donèc omnes in idem conuenientes, & partìm quidem vtentes precibus, partìm autem vim afferentes (audaciæ enim aliquid habet deſiderium) vix tandèm perſuadent aſſcendere ciuitatem. Cùm verò eſſent eum in ſede collocaturi, ipſe rursù s reſiſtit vehementiùs, dicens oportere ea, quæ priù s ſunt decreta, examinari, & omninò magìs generale aſſequi iudicium. Sed vicit populi iudicium, quod erat fortius omnibus: & ſic eum rursù s in ſedem reducunt patriarchalem. Ille autem & omnes lubenter adſpexit, &, vt mos eſt, pacem eis eſt precatus. Et ſic quidē eccleſia cùm ſuum ſponſum accepiſſet, & quæ eam circunſiſtebat, tunc ſoluiſſet triſtitiam, florebat & germinabat irrigata ſuauiſſimis verborum eius fontibus. Sed ô inuidia malum inuictum, malum, quod ſemper bonis inſidiatur. Tibi enim omninò non licebat quieſcere, neque vlla te cepit ſatietas continuorum inſultuum, donèc ô ſęua & agreſtis, eum valuiſti omninò abrumpere & procùl à grege remouere, heu heu bonum paſtorem, & qui vigilantibus oculis ei pręerat. Sed quonam modo hęc euenerunt, & vndenàm rursùs inuidiæ tanti mali occaſio?

Reſtituitur in ſedem ſuam.

Statua quædam argentea Imperatricis prope templum, cui cognomen eſt Sophia, erat ſuper columnam. In ea de more fiebant ludi quidam publici. Quod quidem cùm magnus ille rectè reputâſſet eſſe templi cōtumeliam, (Ad ſacros enim, qui canebantur hymnos, confuſæ & inordinatæ voces contrà reſonabant) ſæpè autem adhortatus, non potuiſſe[illegible]cere vt ceſſarent, linguam laxat in eos, qui hęc iubebant fieri. Itaque Eudoxia rursùs ad ſe trahens ea, quæ dicebantur, & exiſtimans omnia ad ſe referri, grauiori telo iræ ſauciata, erat intolerabilis, nec poterat cohiberi, quātùm efficere poterat, vniuerſum euertere aggrediens, & nihil aliud effectum reddere machinans, quàm opportunè eum vlciſci, qui viſus fuerat eam afficere iniuria. Rursùs ergò ſtatìm congregabatur ſynodus, & literæ mittebantur imperatoriæ, quæ & alios epiſcopos & eos, qui nupèr accuſatores fuerant, euocabant. Cùm autem non eſſet eis honeſta cauſa mouendi ea, quorum iam fuerat accuſatus, ars tamen non defuit malitiæ. Ad eum enim, qui in rebus eiuſmodi erat ingenioſiſſimus, & ad hęc cōſtruenda ſolertiſſimus, nempe ad Theophilum, ſtatuerunt ſcribere, vt vel veniret quamprimùm, vel modum eis rursùs ſuggereret, per quem poſſent aduersùs Iohannis ſummam contendere veritatem. Ipſe autem, vt qui quomodò fugiſſet eſſet memor, venire quidem ad eos recuſauit, vt quòd non eſſet ſibi conducibile: mittit autem tres ex ſuis Epiſcopis, eis dato canone ad accuſationem, quem priùs propoſuerunt Arriani aduersùs validum Eccleſiæ propugnaculum, nempe Athanaſium, qui dicit: Si quis Epiſcopus aut Presbyter iuſtè aut etiam iniuſtè depoſitus, per ſe redierit abſque ſynodo Eccleſiæ, ei non detur ampliùs locus defenſionis. Atque ſic quidem is, cui nullus erat par improbitate, cochlear Eccleſiæ, Lybica planè fera, ex Aegypto Proteus, iuſſit eos dicere qui ab ipſo miſſi fuerāt, nihil aliud volens efficere, quàm vt ſic ſua eſſet firma ac rata ſentētia: & nec viro egregio daretur locus diluendi calumnias, quæ ei obiectæ fuerant.

Iterùm cogitur Synodus contra virum Dei.

Σοϕὸς

Sed ille non vulpinam, ſed leoninam potiùs pellem induens, nempe veritatem, dicit nec ſe in iudicio fuiſſe, neque accuſationem audiuiſſe, neque omninò habuiſſe tempus ad defenſionem: ab Imperatore autem fuiſse expulſum, & ab illo rursùs vel inuitum introductum: alioqui autem ſe ſcire hunc canonem fuiſse compoſitum ab Arrianis: & quoniam non rectè ſe habebat, à Sardicenſi ſynodo fuiſse abrogatum. Deindè cùm ſimul cum Acacio & Antiocho & alijs calumniatoribus ex parte quoquè Iohannis decem ingreſſi fuiſsent ad Imperatorem: & illi quidem affirmarent, dictum canonem eſſe firmum & validum, vt qui apertè factus eſset ab orthodoxis: hi autem dicerent, eum eſse & mentis & linguæ hæreticæ, & malignè ab eis eſse inuentum. Quamobrem ſæpè ab eccleſia iniuſtè expulſus Athanaſius, deindè occaſionem nactus, per ſe redijt: & quòd Iohannes ne priùs quidem fuerit depoſitus, & neque per ſe rursùs eſset ingreſsus:

Defendit ſe vir ſanctus p ſeipſum.

Perſuaſ.

 ſed

ſed tuo cedens imperio,aiebant, ô Imperator,immò verò per vim coactus. Poſtremò inſcribantur,dicebant, ij qui ſunt Iohannis & Dei partis,& iſti, Acacium dicẽtes & Antiochum, qui orthodoxum affirmant eſſe canonem: & fateantur ſe eſſe eiuſdem fidei, cuius ij,qui ediderunt: & ſic ſoluitur id,de quo dubitatur: laudauit quod dictum fuerat Imperator, vt quod rectè ſe haberet, & ſic iuſſit eos facere. Illi autẽ ſe facturos quidem ſunt polliciti,præ ſe ferentes,ſe confidere:deſtiterunt verò,vt qui ſint ſuſpicati rem minimè eſſe tutam.

Cùm res ità ſe haberent, & ille quidem anno integro optimè adminiſtraret eccleſiam poſt reuocationem:iſti autem,quæ ſibi erant propria,facerent:ea verò erant artes & impoſturæ:& quid non mouerent,vt ſanctum è ſede deponerent, etiamſi nõ potuerint eius ſpiritus deijcere?cùm adeſſet feſtus dies Paſchæ,à multis moleſtijs,quas ei exhibuerũt iſti,victus Imperator,ſignificat Patriarchæ,vt excedat ex eccleſia,vt qui iam à duabus ſynodis ſit cõdemnatus. Ad hęc magnus ille Iohãnes: Ego,inquit, cui Deus & Seruator eccleſiam tradidit regendã,ab ea mea ſponte vereor recedere. Sin autem hoc ità tibi videtur,ô Imperator,at me ex ea vi expelle,vt me poſſim omninò defendere,quòd ordine vel vi deſeruẽrim. Ad eum itaque mittentes,prohibent quidem ſacrificare: concedunt autem,vt in pręſentia quidem verſetur in Epiſcopatu:timẽtes,vt opinor,nè Deus rursùs deſupèr ferat ſententiam in eorum audaciam,& vt propè eum habentes,Dei iram per ipſum reprimant. Sic ergò ſeorsùm interìm egit vir ille magnus,ceſſans à ſermonibus & pulchris linguæ fluentîs.

Iubetur ceſſare à ſacrificio.

Cùm autem eſſet dies magni ſabbati,Imperator fecit quod nõ rectè ſe habebat,nec animi erat imperatorij.Accerſitis Acacio & Antiocho,rogauit quidnam oporteret facere. Sed oportet,inquit, conſiderare, an Deo grata ſint,quæ à vobis fiunt. Illi autem; (Quid enim erat eis Deus curæ?) In noſtrum,inquiunt,redeat caput Iohannis depoſitio: ſimilia ijs,qui dixerunt: Sanguis eius ſuper nos, & non procùl ab eorum ſententia,elocuti.Sic abſentem condemnant virum iuſtum,cùm nec de ijs, quorum accuſabatur, dicendi poteſtatem ei permiſiſſent,quod eſt commune omnibus,qui iudicãt ſine vlla animi perturbatione:neque ab illo vllam accepiſſent defenſionem.

Nota,cùm eſſet dies magni ſabbati,hoc eſt,ſabbatũ ſanctum. Matt 27. Denuò cõdemnatur.

Cùm hæc autem audiuiſſent,qui erant à partibus Iohannis, Epiſcopi quidem ſe animi ægritudini dedentes & lachrymis, in angulis latebant & ſilentium agebant in habitaculis: Sacerdotes autem & quicunq; erant ex clero,congregabãtur ad quaſdam ædes oratorias:vocatur autem locus Conſtantianæ:& cùm magna concurriſſet multitudo, ijs omnibus curæ erant ſacri hymni & cõſueta glorificatio: prætereà verò eos quoquè, qui accedebant,diuino dignabantur baptiſmo.Timentes ergò,qui erant improbi concilij,nè ſi in templum,vt ſolebat,veniſſet Imperator,& vidiſſet id vacuum populo,hinc quidem ſentiret populi in magnum Iohannem beneuolentiam: eorum autem, vt erat conſentaneum, condemnaret inuidiam: efficiunt vt quidam Lucius dux militum numeri grauis armaturæ, quem etiam fama erat eſſe gentilem religione, vadens conuocaret populum ad eccleſiam,mãſuetudine primùm vtens & perſuaſione,lege,vt aiunt, Bœotia.Sin minùs,vim etiam inferret,lanceam miſcens cum caduceo.Ille autem cùm ſtatìm cum ijs,quos habebat,quadringentis veſperè irruiſſet,illa fecit,quæ par erat eos ſolos pati,qui fecerant:dicere autem & explicare non nos oportet,ſed id concedere illi linguæ omnium pulcherrimæ, & eam audire narrantem. Ipſe enim ſicut fortiter ſuſtinuit,ità etiam verè narrauit quod accidit. Scribens enim ad Innocentium, & quæ auſi fuerant,oratione perſequens,eum autem anteà diximus Romanum fuiſſe Epiſcopum, ſic rem tractauit:

Quomodò quæ hîc facta ſunt deincèps,narrauerim,quæ omnem ſuperãt tragœdiam?Quænam ea explicârit oratio?Quænã aures ea abſq; horrore acceperint?Nam cùm nos eadem ſicut priùs proponeremus,repentè multitudo militum in ipſo magno Sabbato, die iam inclinante ad veſperam, in eccleſias irruens, vniuerſum clerum, qui erat nobiſcum,expulit,armiſque circundedit: & mulieres,quæ ſe ad baptiſmum exuerãt,ex ædibus oratorijs nudæ eo tẽpore euaſerunt,metu grauis huius irruptionis,ne eum quidem,quem decet mulieres,pudoris ornatum induere permiſſæ: multæ verò etiam acceptis vulneribus expulſæ ſunt, & lauacra ſanguine ſunt impleta, & ſacra fluenta ſanguine euaſerunt purpurea.Et nec hîc quidem malum conſtitit: ſed ingreſſi milites, vbi ſancta erant repoſita,quorum,ſicut cognouimus,nonnulli non erant myſterijs initiati, quæ

Horrẽda facinora eorũ,qui ſanctum virũ perſequebantur.

quæ intùs erant omnia viderunt,& ſanctiſſimus Chriſti ſanguis,vt in tanto tumultu,in prędictorum militum veſtes fuit effuſus, & tanquàm in barbarica captiuitate auſi ſunt illa omnia,& populus eiectus fuit in ſolitudinem, & vniuerſus populi cœtus verſabatur extra ciuitatem:& in tali feſto eccleſiæ erant inanes populo,& plùs quàm quadraginta Epiſcopi,qui nobiſcum communicabant,cum populo & clero temerè expulſi ſunt,gemitusque & planctus erat in ſolitudinibus,& quęlibet pars ciuitatis erat plena his calamitatibus. Nam propter inſignem iniquitatem, non ſolùm qui patiebantur,ſed etiam qui nihil tale ſuſtinebant, per conſenſum nobiſcum dolorem accipiebant : non ſolùm qui erant eiuſdem opinionis,ſed etiam hęretici,& Iudęi,& gentiles:perindè acſi vi capta eſſet ciuitas,ſic in tumultibus,perturbationibus & gemitibus erant omnia.Et hęc facta ſunt pręter ſententiam pij Imperatoris,noctù hęc comparantibus Epiſcopis, & multis in locis exercentibus munus Ducis exercitûs,qui non erubeſcebāt pro diaconis campi ductores habere pręcedētes. Cùm autem fuiſſet dies, tota ciuitas migrauit extra mœnia,ſub arboribus & nemoribus ſicut diſperſæ oues feſtum celebrantes. Sed ſic quidem lingua illa aurea.Hęc autem in feſto Paſchæ egregij Paſtores & quibus animarum cura erat credita,obtulerūt ei,qui ſurrexerat. Hinc etiam in omnem partem miſſa ſunt edicta,quæ prohibebant ab Iohannis communione : quæ tantam vim habuerunt,perindè àc ſi pręcepiſſent contrarium:& eos,qui oppugnabantur,magìs ſic cōfirmârunt:quem quidem modum ſolet tenere Deus in huiuſmodi temporibus.eccleſiæ certè & numerus creſcebat aſſiduè eorum,qui illi adijciebantur.

Interìm autem dum iam veniſſet Pentecoſte,quoniam fieri non poterat,vt occulto inimico hęc eſſent tolerabilia, accedentes ij, quos ille inſpirabat,& à quibus ipſe valdè obſeruabatur: Tibi quidem,dixerūt Imperatori, rerum humanarum data eſt à Deo poteſtas,ſed eccleſiarum res ſunt nobis commiſſæ. Itaque nec ſacerdotibus ſanctior, nec canonibus volēs maiorem habere authoritatem,hęc relinque Epiſcopis. Tibi quidem priùs quoquè diximus,ô Imperator, In noſtrum redeat caput Iohannis depoſitio. Vide ergò,nè vnum ſic complectens,omnes pergas afficere triſtitia. Non ampliùs hæc ſuſtinere poterat Imperator,ſed protinùs apertè mittens,ſignificat Patriarchę in hunc modum: Accuſatores tui iudicium tuum,quomodocunq; ſe habeat, & quam depoſitionis tulerunt ſententiam,trahunt in ſuum caput.Rem itaque tuam Deo committens,recede ab eccleſia. Quid hoc, ô virorum longè mutabiliſſime, & Imperatorum in adminiſtrando imperio ignauiſſime, quomodò cui tantum adhibuiſti ſtudium,eum accerſens Antiochia, & Chriſti ei credens eccleſiam, cuius virtutis nō paruum feciſti periculum, eum non ſolùm eieciſti ex eccleſia:ſed eum etiam virum turpiter damnâſti exilio,Chriſti gregem damno afficiens : quo quidem viro,vt cum magno dicam Paulo, ne dignus quidem erat vniuerſus mundus? Sed te quoquè omninò cepit mulier. Eua rursùs tuas aures, quæ ſunt faciles, decepit miſerabiliter: quomodò per illam ſerpens, ità ipſa per non bonos paſtores cordis virus euomens.

Imperator iubet ſanctum virū recedere ab eccleſia.

Heb. 11.

Gene. 3.

Hæc cùm magnus ille audiuiſſet, nullo mœrore aut triſtitia nec in corde affectus, nec vultu præ ſe ferens : ſed virum oſtendens in tentationibus, ſicut in tempeſtate gubernatorem: Adeſte,inquit,ſuis Epiſcopis,iam valere iubeamus angelum eccleſiæ.Deindè poſt factas,quas conueniebat, preces, de fide orthodoxa multa teſtificatur, & hortatur,vt eam ſequantur immutabiliter. Prætereà verò eis quoquè prohibet omnes hæreſes.Cùm hæc autem verba faceret, accedit quidam, nuncians Deo inuiſum Lucium cum ſuo exercitu accedere ità paratum, vt ſi qua fiat in exitu dilatio, non ſileat omninò nec mitigetur: ſed manum quoquè protinùs afferat, & cum contumelia expellat ex eccleſia. Porrò autem commouetur quoquè populus, qui ferre non poteſt ſuî priuationem.Expedit ergò accelerare exitum,nè fortè te nimiùm defendens populus,quod abſit vt videamus,manus conſerat cum militibus,& inducatur vt aliquid faciat nimìs pręcèps & periculoſum. Hęc cùm magnus audijſſet Iohannes,Epiſcopisque aliquot porrecta dextera(neque enim,vt omnibus porrigeret,concedebat tempus) & oſculo miſerabiles miſcuiſſet lachrymas propterea quòd ſepararetur à familiaribus,deindè etiam iuſſiſſet valere reliquos,pręcepit vt ibì vtiquè manerēt,donèc cùm paululùm abſceſſiſſet, reuerteretur.

Hæc cùm dixiſſet, ſacrum ingreditur baptiſterium, & ſanctam vocat Olympiadem : eſt autem omninò clara mulier vel ſolo nomine. Sed non fuerit fortaſsè deterius permittere

Olympias, pręclara fœmina.

mittere orationi,vt ſe paululùm recreet eius bonorũ delicijs.Ea cùm & genere & diuitijs & ſpecie corporis & alijs huiuſmodi valdè reſplenderet,cum viro quidem iungitur matrimonio,ſed non amittit virginitatem:ſed cùm ſic cũ eo vixiſſet circa viginti menſes,ille autem exceſſiſſet ex hominibus,&ſi non ea eſſet ætate,cui pudori eſſent ſecundæ nuptiæ,pulchram reuerà amplexa temperantiam,per totam vitam eam amare voluit : & licèt Imperator eam vocaret ad matrimonium ſuorum cognatorum, & eam magnis afficeret honoribus,illa omnibus relictis delicijs,vt quæ cum ingenuis nihil haberent commune, ſe oblectabat ieiunio,non ſolùm cibi, ſed etiam ſomni, pulchrè exercens corpus,& id ſtudens habere opem ferens,non autem inſidians ad virtutem:temperantiam ac pudicitiam complectens vſque ad cogitationem, non ſolùm vſque ad cõtactum. Poſtquàm autem omnium bonorum fuit domina, ea in vſus ſanctorum ſtuduit effundere : fuitq; Diaconiſſa totius eccleſiæ, propter inſignẽ eius pietatem & hoſpitalitatem. Eos enim maximè,qui virtutem exercebant,hoſpitio magnificè excipiebat, & quocunque poterat officio hilariter proſequebatur. Quæ etiam Theophilum, tanquàm Dei amicum obſeruans, ſuam in eum oſtendit magnificentiam, etiamſi eius linguæ impudentiam & maledicentiam ne ipſa quidem omninò potuit effugere, data ei occaſione, quòd quos ille fuerat perſecutus, Ammonium ſcilicet & Iſidorum, viros Deo charos,exceperit. Atque omnium quidem,ſicut dixi,virorum virtutis amantium magnam curam gerebat,& eis omnibus modis prouidebat: huic autem viro beato fuit etiam familiaris,quomodò Tecla Paulo,ab eius lingua tota vita dependens. Quoniam verò cum ea aliæ quoquè erant Diaconiſſæ,Procula & Pentadia & Syluana,quę bonam partem elegerant cõuenienter diuino Chriſti verbo,cùm ipſas quoquè tunc magnus ille cõuocâſſet,Adeſte huc,inquit,filiæ, animum mihi adhibete. Res enim noſtræ vtiquè iam tendunt ad finem, nec me ampliùs videbitis in hoc mundo. Hanc autem à vobis extremam rogo petitionem, vt de veſtra in Dei templum aſſiduitate & fide nihil remittatis, & quicunque hanc ſedem aſſcenderit, (fieri enim non poterit, vt eccleſia omninò careat epiſcopo) ei vos ſicut mihi capita inclinetis, & meî dilectionis in precibus memineritis. Poſt hęc cùm eas dolor vehementer inuaſiſſet, & protinùs fuiſſent confuſæ lachrymis, & dicerent eius priuationem non futuram eis tolerabilem, & eius pedes prenſarent,eiulantes miſerabiliter,ille,nè ſi populus id ſenſiſſet,afferret tumultũ, annuit vni ex preſbyteris,vt eas abduceret : & iumentum quidem, quod ſolebat aſſcendere,(volebat enim latére) iuſſit ſtatui ad portas Occidentales : ipſe autem per portam Orientalem ſimul eſt egreſſus,& cum paucis ad litus deductus nauigauit.

[Margin notes: Eiº honeſta exercitia. — Luc.10. — Abit in exilium vir ſanctus.]

Sed qualem rem,& quàm dignam,quæ commemoretur ad planè arguendam improborũ malitiam,feſtinans oratio propemodùm prętermiſit?Improbum enim illud concilium,cùm oporteret cum alijs malis, quæ ſancto intentabant, ne ipſos quidem à cæde abſtinere,ſed etiam iniquè gladio cędem in eum parturire, famulus cuiuſdã ex preſbyteris,nomine Elpidius,quinquaginta nummis, proh dolor,ab illis conductus,erat viro iuſto paraturus inſidias. Qui quidem depręhenſus (Neque enim quibus nouit rationibus,ſiuit eum latére Dei prouidentia) nonnullos ex ijs,qui eum compręhenderant,ijs, quos habuit, enſibus interfecit: alios autem grauiter vulnerauit. Sed ille quidem magnus ſic nauigabat & abibat in exilium. populus autem partìm lætitia, partìm dolore afficiebatur: Dolore quidem pij, qui priuati erant ſuauibus illius orationibus cum venerando adſpectu: Lętitia verò Iudęi & Gentiles, quibus hęc res dies erat feſtus,vt qui illius linguæ repręhenſiones omninò effugiſſent:repręhenſiones,inquam, quæ tãquàm tela in manu potentis,vt cum diuino dicam Dauide,in corda eorum immittebãtur: qui & irridebant,& ludificabantur, & in Principum ſtultitiã riſum effundebant maximum, vt Chriſtianorum calamitatis propemodùm etiam miſererentur.

[Margin notes: Inſidiæ illi parabãtur. — Pſal.126.]

Fit autem ſtatìm res quędã terribilis, ſi vel ſolùm ad aures perueniat, Deo hęc prouidente,ſicut etiam priùs terręmotum,ad gloriam quidem ſuorum famulorum,metum autem & conſcientiæ terrorem eorum,qui ſunt audaces & temerarij:qui etiam propemodùm emittebat vocem Dauidis,Qui exacerbant,nè extollantur in ſeipſis. Eo enim die,quo magna illa ſtella eccleſiæ, velutì ad quendam occaſum ibat in exilium, ignis diuinus ex illa ſede,in qua aſſidens ſacram effundebat doctrinam,à nulla manu accenſus, per ſacras catenas ſerpit in altum.Deindè cùm tectum exediſſet,proceſſit per ſummam ſuperficiem venerandarum ædium. Hinc cùm vehemens ventus flammam inuaſiſſet,

[Margin notes: Pſal.65. — Ignis vlciſcitur S. viri iniurias.]

eam in domum ſenatûs euocat, quæ ſita erat longo abhinc ſpatio. Erat autem res valdè admirabilis, quemadmodùm flamma tanquàm animatum quidpiam, ijs, quæ erant intermedia, pepercerit & ea tranſilierit: nè poſſet aliquis id, quod factum fuerat, adſcribere vicinitati, & tam magnũ opus & tam diuturnũ, materia quidem precioſiſſimum, pulchritudine autem ſpecioſiſſimum, exuſtum trium horarum ſpatio, redactum ſit in nihilum. Sic autem ignis ſerpens & in orbem depaſcens, ſoli rurſùs parcit domunculæ, in qua ſeruabantur vaſa ſacra. Quod quidem non abſque Dei numine nec caſu factum eſt: ſed nè ſycophantis præberet occaſionem, ex ſacrorum vaſorum interitu, ſancto viro inurendi calumniam.

Quid ergò? cùm hinc oporteret improbos, tãquàm percuſſum, vt aiunt, piſcatorem ſapere, illi malè faciendi hinc maiorem ſumentes occaſionem, pergebant ea perſequi, quæ ſolebant: & multos quidem ex Epiſcopis & ſacerdotibus: multos autem ex alijs quoquè, qui fauebant partibus Iohannis, vehementer puniebant, dicentes ab ijs ignem fuiſſe iniectum, dum vellent facere rem gratam Patriarchæ. Sed perſequatur oratio ea, quæ conſequuntur, & quomodò ſe habuerit exilium, ſingulatìm declaret. Sic ergò magnus homo Dei & fortiſſimus athleta veritatis, à ſæuis militibus ducebatur in quoddã deſertum Armeniæ oppidulum nomine Cucuſum, multis tunc & aſſiduè Iſauris id depopulantibus, & incurſiones facientibus. Fuit autem hoc factum conſultò, vt arbitror, vt cum alijs malis, inimiciſſimis quoquè eorum manibus traderetur. Quæ verò ille in via paſſus ſit, & cum quàm multis decertans malis, nec ſic quidem abiecerit curam Dei eccleſiarum, quemnam alium aut iucundiùs aut apertiùs aut veriùs dicentem audiemus, quàm illum? Hęc enim in vna epiſtola, quæ ab illo ſtatìm Niceæ ſcripta eſt ad Conſtantium presbyterum, tractat lingua illa aurea. *Amici eius affliguntur.* *Deportatur Cucuſum.*

Quarto menſis Panęmi Nicea ſoluturus, has ſcribo literas ad tuam pietatem, adhortans ad id, quod nunquàm ceſſaui te adhortari, etiamſi hac, quæ nunc eſt, orta fuerit tempeſtas grauior & maiores excitentur fluctus, vt non ceſſes ea, quæ tua ſunt, implere, ad ea adminiſtranda, quæ ab initio es aggreſſus: ad deſtruendam, inquam, gentium ſuperſtitionem, eccleſiarum ædificationem, animarum curam gerendam. Nè te ſupinum reddat rerum difficultas: neque enim gubernator videns mare ſæuiens, & agitatum, recedet à clauo. Sed nec medicus ægrotum videns morbo teneri, relinquet curationem: ſed tunc vnuſquiſque eorum arte vtetur maximè & animi alacritate. Nè te ſupinum faciant, quæ contingunt. Neque enim pro malis, quæ alij nobis faciunt, reddemus rationem, ſed etiam mercedem accipiemus. Si autem ipſi, quæ nos oportet, non ex nobis attulerimus, ſed pigri & ſocordes fuerimus, nihil nos ad hoc defendet rerum tumultus. Nam Paulus quoquè, cùm habitaret in carcere & ligno eſſet alligatus, quæ ſua erant faciebat: & Ionas, qui ferebatur in mari ventre piſcis: & tres pueri, qui verſabantur in fornace: neque vllum eorum fecerunt pigriorem hi varij carceres. Hæc ergò cogitãs, Domine mi, & Phœniciæ & Arabiæ, & earum, quæ ſunt in Oriente, eccleſiarum nè ceſſes curam gerere, ſciens, fore vt maiorem accipias mercedem, cùm etſi ſint tam multa obſtacula, tu quæ tua ſunt conferas. Porrò autem noli eſſe in ſcribendo ad nos negligens: ſed ſcribe ad nos frequentiſſimè. Nam vt nunc cognouimus, non ampliùs Sebaſtiam, ſed Cucuſum abire iuſſi ſumus: quem in locum erit tibi facilius ad nos dare literas. Scribe ergò, quot eccleſiæ hoc anno fuerint ædificatæ, & quinam viri ſancti migrârint in Phœniciam, & an maior factus fuerit profectus. Etenim cùm ex Nicea inueniſſem quendam monachum incluſum, perſuaſi ipſi vt veniret ad tuam pietatem, & abiret in Phœniciam. An ergò acceſſerit, velis mihi ſignificare. De fundo Salamis, qui ſitus eſt in Cyro, qui obſidebatur ab hæreſi Marcioniſtarum; conueneram quos oportebat, & vniuerſum effectum reddideram: ſed fui priùs expulſus. Si ergò ſcieris Dominum meum Quiriacum Epiſcopum agere Conſtantinopoli, de hac re ad eum ſcribe: & poterit vniuerſum efficere. Omnes, & eos maximè, qui habent ad Deum fiduciam, roga vt multis & intenſis contendant precibus, vt ceſſet hoc naufragium orbis terræ. Mala enim intolerabilia & Aſiam inuaſerunt, aliaſque ciuitates & eccleſias: quæ quidem nè videar eſſe moleſtus, mittẽs ſingula dicere, illud ſolùm dicam, multis opus eſſe & intenſis precibus. *Ex Epiſtola eius ad Cõſtantium.* *Act. 16. Ion. 2. Dan. 3.*

In alia rurſùs epiſtola ſic ſcribit: Si enim carcerem habitatis, & catena vincti eſtis, & cum ſqualidis & ſordidis incluſi eſtis, propterea quòd nõ aſſentiamini eorum iniquitati,

ti, exultate & lætemini, coronemini & choros ducite, quòd hæc ſint vobis occaſio copioſarum mercedum. Nam nos quoquè tabefacti & conſumpti ſumus: mortes paſſi ſumus innumerabiles. Hęc autem poſſunt meliùs renunciare, qui vel breui temporis momēto nobiſcum ſunt verſati: cum quibus ne potui quidem loqui, cùm oppreſſus eſſem aſſiduis febribus. Quibus cùm laborarem, & noctù & interdiù cogebar iter ingredi, & æſtu obſeſſus, & vigilia perditus, & ſolitudine neceſſariorum, & egeſtate eorum, qui meā curam gererent. Ijs enim, qui metalla fodiunt, & carceres habitant, grauiora paſſi ſumus & patimur. Vix tandèm autem perueni Cęſaream, tanquàm qui veniſſem à tempeſtate in portum. Sed nec hic portus potuit recreare mala fluctuum, adeò nos omninò prius tempus confecerat. Sed tamen cùm veniſſem Cæſaream, non parùm reſpiraui, quòd aquam bibi puram, quòd panem ſumpſi non olentem nec durum, quòd non ampliùs fui ablutus fragmētis doliorum, ſed inueni balneum qualecunque, quòd tunc mihi cōceſſum fuit lecto affigi. Poteram his plura dicere: ſed nè nimiùm ſim moleſtus, huc uſquè ſiſto: illud addens, quòd non ceſſeris exprobrare ijs, qui nos diligūt. Nam cùm tam multos habeamus, qui nos amant, & quorum eſt tanta potentia, ne ea quidem aſſequimur quę condemnati, vt in mitiorem & propinquiorem aliquem locum relegemur: ſed cùm & corpus nobis ſit defeſſum, & metus Iſaurorum omnia obſideat, hāc paruam & vilem gratiam non ſumus aſſecuti. Deo propter hoc quoquè ſit gloria. Non ceſſamus enim eum glorificare in omnibus. Sit nomen eius benedictū in ſecula ſeculorū. Apertè enim ſcitis, omnia eſſe plena tumultibus & perturbationibus. Nec oportet ſolùm rogare pro Conſtantinopoli, ſed pro vniuerſo orbe terrarum: quandoquidem malum, quod hinc cœpit, ſicut dictum eſt, vbiquè terrarum perdit eccleſias. Cùm ſeptuaginta itaque dies conſumpſiſſemus in itinere, vix tandèm venimus Cucuſum, totius orbis terræ locum deſertiſſimum. Quamobrem licet hinc veſtræ amplitudini ratiocinari, quàm multa mala paſſi ſimus, & cum febribus luctantes intolerabilibus, & obſeſſi metu Iſaurorum. Et hæc dico, nō volens rogare aliquem, vt nos hinc trāſmoueat. Perfecimus enim, quod erat grauiſſimum, nempe viæ moleſtiam. Sed hanc à vobis peto gratiam, vt aſſiduè ad nos ſcribatis, & curam geratis eccleſiarum. Et rursùs ſic dicit. Nam nos quoquè, qui tertium annum verſamur in exilio, fame, peſte, bellis, frequentibus obſidionibus, ſolitudine, quæ verbis explicari non poteſt, morte quotidiana, gladijs Iſauricis, non leuiter conſolatur perpetua veſtra & ſtabilis affectio, firmaque & immota fiducia. Quamobrem etiamſi à ſolo & mœnibus ciuitatis expulſi ſumus: ab ea tamen, quæ eſt propriè ciuitas, non migrauimus. Si enim vos eſtis ciuitas, nos autem ſemper vobiſcum & in vobis: clarum eſt, quòd hîc quoquè degentes, illam habitamus ciuitatem. In veſtris enim degimus animis, & vbicunquè fuerimus, omnes vos, qui vehemētes eſtis noſtrî amatores, in cogitatione circunferentes abimus. Sed enim reuertendum eſt, vndè diſceſſimus.

Grauiſſimę ſancti viri afflictiones in exilio.

Atque ſic quidem, cùm, vt diximus, duceretur Cucuſum, quod eſt oppidulum ſolitudinis, eum excipit Adelphius, qui erat Epiſcopus Anabiſi, non caſu, ſed diuina quadam viſione iuſſus eum excipere. Sed nec hoc erat extra diuinam prouidentiam, quòd magnus ille exilio illic eſſet condemnatus. Nam cùm poſt illa, ex hominibus, qui impietate & ignorantia omninò laborabant, ſimulacra autem & arbores & nemora per ſummam colebant inſcitiam: qui autem paulo plùs ſapiebant, ſol ab eis adorabatur: ex ijs ergò quidam (de magno enim Iohanne acceperāt auditione) cùm quendam adduxiſſent paralyticum in lecto decumbentem, rogabant vt eum curaret. Is verò cùm tempus rogâſſet morbi & religionem, vbi audiuit tempus quidem eſſe octo annorum: ab eo autem coli ſolem, Oportet ergò ſolem tibi mederi, dixit, parùm ſubridens, ſi hic eſt deus tuus. Sed nec ipſe poteſt, inquit ille, abſquè Deo, quem habet. Audimus enim ſoli quoq; eſſe Deum, quem colit. Quid ergò, dixit reſpondens ſanctus, non illum potiùs Deum colitis, quem ſol quoq; colit? Sed nos, inquit ille, non audemus. Ille enim, inquit, eſt magnus, & qui poteſt ſolo nomine horrorē afferre: & ſi quis non fuerit eo dignus & liber à peccato, ſimulatquè acceſſit ad adorandum, igne diuino comburitur. Cùm autem ſanctus hęc dixiſſet eſſe fabulas & artem maligni, qui ijs, qui parent, mercedem conciliat interitum: & Deum huius ſolis, eſſe Deum eorum, quæ ſub adſpectum cadunt & quæ non cadunt, nec vllum ex ijs, qui ad eum accedunt, reijci, etiamſi ſit peccator, modò eum ſubierit pœnitentia eorū, quæ precceſſerunt. Solùm itaque, inquit, crede: & ſtatim cum curatione corporis, ſequetur etiam curatio animæ. Cùm ſic dixiſſet ſacroſancta

Diuinitùs admonetur Adelphius epiſcopus excipere Chryſoſt.

illa lingua, dixit ægrotus ſe credere, & ſe nullum aliuḿ ampliùs Deum eſſe culturum. Tunc ergò beatus, cùm membra eius obſignâſſet, Domine, inquit, qui paralyticum, quem per tectum cum ipſo lecto tibi demiſerunt, ſolo verbo curâſti, hunc quoquè ad gloriam tuam & agnitionē tuo nutu cura. Hęc cùm dixiſſet, ſtatim ſurrexit, qui ægrotabat, & ſtetit ſanus, vt qui fructum pietatis accepiſſet robur corporis: aut potiùs per morbum corporis deductus fuiſſet ad ſanitatem animæ, aut etiam vtriuſque. Luc. 5. Paralyticus curatur.

Hoc miraculum facit regionem cum toto cœtu credere, & innumerabiles accedere ad baptiſmum. Cùm ergò ſeptem epiſcopos cum presbyteris & diaconis ſufficientibus multitudini eorum, qui crediderant, eis ordinâſſet, inueniſſet autem quoſdam ex eis benè ſcire Gręcum ſermonem, eis tanquàm lingua vſus, diuinum Dauid & totum nouum teſtamentum per ipſos Gręcè interpretatur: & formam quidem tradit incruenti ſacrificij: docet autem ea quoquè, quæ ſunt noui teſtamenti. Deindè tradit etiam eis regulas pſalmodiæ & orationum. Cùm ergò paucis diebus vidiſſet hanc recèns ſtructam eccleſiam multiplicari, quinetiam Chriſti pręceptorum non paruum in eis fieri incrementum, Deo magnas agebat gratias & exultabat ſpiritu, ijs, qui ex eis erant infirmi, medicas manus imponens, & id quod eſt omnium pulcherrimum, gratis largiens. Sed ille quidem in his: eorum autem, qui inimicitias temerè exercebāt, aut eorum, qui Deo & Iohanni adhęrebant, res quomodò? Quicunque ei communicauerant Epiſcopi, vt ſemel dicam, & ſacerdotes, qui propter pro Chriſto zelum odio habebant eccleſiam malignantium, ij omnes bonorum publicationes, relegationes, mortes, & varia ſupplicia ſubiērunt. Etenim oportebat hîc quoquè, cùm bonus Paſtor ad imitationem primi veniſſet in manus impiorum, diſpergi quidem oues, eas autem eſſe quoquè cum magiſtro moleſtorum participes. Licebat ergò videre alios quidem implere, quæ propè erāt, cuſtodias: alios autem cōdemnari habitare terras & inſulas procùl ſitas, multis & grauibus tormentis priùs confectos. Nota de Miſſę ſacrificio. Fautores Chryſoſt. dirè mulctantur. Zacha. 13.

Quæ autem fiebant in itinere, ea erāt alia quędam tragœdia & planè Ilias malorum. Nam cùm nacti eſſent ſęuos & improbos eos, qui ducebant, eis nihil omninò parcebatur, neque in eos vlla oſtendebatur clementia & benignitas: nec cum eis ità agebatur, tanquàm fuiſſent homines commiſſi hominibus, ſed tanquàm feris potiùs aut dęmoniis inmanibus & homicidis, & ideò ducebantur acerbè & immiſericorditer: alij quidem ſic vexati in itinere, alij autem nudis & non ſtratis mulis iniecti, non ſecùs quàm ſi eſſent onera inanima. Sed quis inſignem eorum dixerit inſolentiam? quis probra, ludificationem, ſubſannationem, irriſionem, quæ plagis & flagris animam tangunt vehementiùs, & efficiunt, vt mors acerba ſit magìs optanda ijs, qui patiuntur? Vt autem illorum dedecus haberent pro delicijs, non in domos orationum, non in aliqua alia habitacula in diuerſorijs eos introducebāt: ſed in fornicibus & proſtibulis eos execrandi & ſcelerati includebant. Hęc autem omnia, parua ducebant viri egregij, & malebāt quidlibet potiùs pati, quàm ab Iohannis parte & communione (hoc enim erat eis grauiſſimum) excidere. Quicunque verò potuerunt effugere manus perſecutorum, ipſi quoquè nihilo ſeciùs fuerunt ſibi ipſis tortores, vt qui ſe ſolitudine & extremis quibuſdam finibus condemnârint, vt qui magìs elegerint habitare cum feris, quàm viuere cum hominibus, feris longè agreſtioribus. Vide inſignem nequitiam.

Non multi dies prætereiērunt, & Arſacij fidei † committitur, qui ordinatur Patriarcha Conſtantinopolitanus: proh dolor, quis poſt diem? Qualem virum qualis annoſus, vt ità dicam, truncus excipit, facilitate eorum, qui rerum potiebantur? Vir qui vixerat pluſquàm octoginta annos, loculo magìs aptus quàm throno: delirus & emotæ mentis, in dicendo quidem minimè facundus: ad aliquid autem, quod oporteat, excogitandum ineptiſſimus: ad agendum verò ignauiſſimus, inanimis non multùm diſſimilis, lecto dignus & angulo. Qui cùm ex ſe eſſet inutilis, deindè etiam ex alia parte accepiſſet aduerſariam populi in Iohannem beneuolētiam, erat planè omnibus inuiſus & contemptus. Cùm itaque quatuordecim menſes vixiſset in ſede, præ ipſa quidem naturæ hebetudine ignauiaque & quaſi torpore, non minùs, quàm ſi naturalis finis ei eueniſſet, præmortuus, neq; vllum, vt ità dixerim, viui opus interìm effeciſſet, exceſſit. Poſt eum autē, viro cuidam educto ex presbyteris, nomine Attico, traditur clauus eccleſiæ. Quo quidem tempore Epheſini, cùm nullo coërcente metu licentiam arripuiſſent, omnia mouere & tranſmutare, ſicut eis videbatur, ſtudebant: eos quidem, qui rectè & vt Deo † videtur deeſſe, ſedes Arſacius ſuccedit Chryſoſtomo. Arſacius obit, & ſubſtituitur Atticus.

placebat,in ſedibus erant collocati,expellentes:quoſdam autem ſceleratos & profanos
ad animarum exitium collocantes, cùm ordinationem nulla perſcrutatio præceſſiſſet
aut examinatio:ſed perindè,acſi eſſet res leuis & facilis,qui voluĕrat aut potiùs qui de-
derat,ad ſedem perueniebat. Quo tempore qui ab illa quoquè beata anima iuſtè eiecti
fuerant ab eccleſijs, rursùs non difficiliter fuerunt introducti: ſed hos contemptores
aptè aggredientes,eas emerunt pecunijs. Qui quidem Heraclidem quoquè,cui ab illo
& ſeptuaginta ſcilicet epiſcopis,dignè commiſſus,fuerat thronus Epheſi,cùm incluſiſ-
ſent & ab eccleſia expuliſſent,Tribuni Victoris Eunuchum in ſede virginis,malè (ô iu-
ſtitia & Dei patientia) malè & indignè collocant, cùm non eſſet ſemimalus nec tolera-
biliter improbus,ſed apertè cinædus & execrandus.

Porphyrij autem audaciam & inſignem illam rei impudentiam, quis lubens ſilentio
prætericrit? Is ſenex,& in improbitate, vt qui in ea ab ineunte ætate eſſet eductus,accu-
ratè verſatus: præter temporis autem longitudinem nihil remiſiſſet de intemperan-
tia,ſed contendiſſet vel natura videri ſuperior in rebus turpiſſimis,poſtquàm magnum
iam Flauianum eorum,qui in cęlis feſtum agũt, tenebat chorus, captus deſiderio in ec-
cleſia Antiochena exercendi tyrannidem, cùm obſeruâſſet tempus, in quo vniuerſa ci-
uitas exiĕrat, vt eſt mos ei antiquus, ad ſpectacula, quæ fiunt in Daphne, Antiochum
habens & Seuerianum & Acacium, qui erãt apertè inimici veritatis, opem ferentes ei-
Porphyrius ſenex impius occupat ſedem Antiochenam. us cupiditati, (eſt enim ſimile ſimili amicum) inuadit ſedem, vt qui eſſet fur & non pa-
ſtor,& ab his execrãdis ordinatur: qui ei rei tantam adhibuerũt celeritatem,vt nec quæ
de more quidem ſolent fieri,locum habuerint. Sed iſti quidem conſecratores,cùm hæc
facta eſſent in tenebris, ſe ſtatìm in pedes conijcientes, fuga ſibi conſuluerunt, aſtris vi-
am notãtes,& montibus inuijs ſe committentes.Ciuitas autem cùm quod iam factum
fuerat ſenſiſſet,publicè omnes conuenientes,ſarmentaque & ignem tenentes in mani-
bus, ipſi quoquè zelo non minùs inflãmati, irruperunt ad Porphyrium, (Sciebãt enim,
qualis eſſet eius vita,quàm inſolens & quàm execranda)cũ ipſa domo Epiſcopatûs eum
volentes comburere. Is autem cùm ſenſiſſet conceptum in ſe odium, Duce exercitûs
corrupto pecunijs,perſuadet aduersùs zelum fidelium pro pietate iram armare dęmo-
niacam: ſtatimque fuit congregatus in eos exercitus ſęuus & immanis, & quem ne fa-
cilè quidem potuiſſent aggredi,qui aciem inſtruxiſſent.

Perſecutio magna eccleſiarum. Deindè excitata eſt magna perſecutio aduersùs eccleſias,& imperatoria edicta & de-
creta, ſuggeſtione Attici (nullus enim pius ei volebat communicare) proponebantur
per ciuitates,quæ dicebãt. Si quis Epiſcopus Theophilo nolit communicare, Atticoq́;
& Porphyrio,eijciatur ex eccleſia, & priuetur bonis: ex laicis autẽ,qui magiſtratus qui-
dem gerunt,ab honore excidant: militibus verò auferantur cingula: communis autem
multitudo & quæ eſt occupata in artibus,auro mulctata, damnetur exilio. Hæc facie-
bant multos vel inuitos communicare, à quibus iudicabatur quid magnum & mini-
mè tolerabile,excedere à pecunijs,& priuari gloria.Multi autem cùm voluntarium ele-
giſſent exilium, elegerunt potiùs ſolitudinem & monachorum tuguria habitare,
quàm ciuitatem Sunt etiam,qui ex animi magnitudine omne periculum ſubire ſatiùs
eſſe duxerunt,quàm facere aliquid,quod diſcreparet & eſſet indignum pio ac religioſo
vitæ genere.

Hæc cùm ità ſe haberent, nonnulli Epiſcopi & clerici, qui ſtabant à partibus Iohan-
nis, pro Iohanne & quæ malè ſe habebat eccleſia, zelo inſtincti, (quomodò enim non
oportebat eos, qui vel mediocriter Dei metum in vtero concipiebãt & parturiebant?)
ad veterem Romam veniunt: & cùm ipſi Imperatori Honorio & Innocentio Papæ in
conſpectum veniſſent, & illam grauem explicâſſent tragœdiam: quinetiam tres reddi-
diſſent epiſtolas, quarũ vna quidem erat egregiæ illius animæ & linguæ, apertè omnia
ſingulatìm perſequens:altera autem communis cleri Conſtantinopolitani, tertia verò
erat quadraginta Epiſcoporum,qui cum Iohanne communicabant.Quas quidem cùm
communiter tradidiſſent, effecerunt,vt qui eas acceperant,tantoperè perturbarentur,
& eorum animis tantum zelum immiſerunt, vt ambo ſtatìm ſciberent ad Imperato-
Innocẽtius & Honorius repræhẽdũt Archadium. rem Archadium,profundi ſomni eum arguentes in ijs,quæ ab ipſo gerebantur,& quòd
non honeſtè nec iuſtè, ſed planè nefariè fuit decretum Iohannis ſecundum exilium, &
quòd oportet omninò, ſi eſt ei aliqua honeſti ratio & pacis eccleſiarum, Patriarcham
quidem rursùs reſtitui Eccleſiæ, & Epiſcoporum ſynodum fieri Theſſalonicæ,vt quæ ſi-
ta ſit

ta ſit in medio eorum, qui ab Oriente veniunt & ab vrbe Roma: adeſſe autem etiam Theophilũ, vt qui fuerit præcipua cauſa eorum, quæ improbè facta ſunt in hac relegatione: & ſic cauſam Iohannis ab animi perturbatione alieno & iuſto iudicio decidere. Propterea enim, aiebant, aliquot Italiæ Epiſcopos, qui recta incedunt conſcientia, & ſunt acres iuſtitiæ defenſores, propter hoc ipſum emittere ſtatuimus.

Cùm has itaque literas cum actis, quæ propter hanc cauſam facta ſunt à ſynodo Epiſcoporum Italorum, ſanctus accepiſſet Aemilius, (erat autem is Epiſcopus Beneuenti) Cathegiusque & Gaudentius cum Valentio & Bonifacio presbyteris, Roma inierũt iter versùs Byzantium, ſequente Quiriaco & Demetrio ſimul cum Palladio & Eulyſio Epiſcopis, qui cum Iohanne communicabant. Ij enim priùs deſcenderant, & Romanorum auribus omnia apertè expoſuerant. Cùm autem iam in Græciam nauigâſſent, comprehenſi fuerunt à quodam tribuno militum, mente valdè corrupto & deprauato. Qui cùm eos cuidam ex ſuis tradidiſſet, non conceſſit vt viderent Theſſalonicam, cùm vellent illuc priùs proficiſci, & Anyſio Epiſcopo tradere miſſas à Papa literas. Cęterùm hoc quoquè erat inuentum & artificium mulierum omnium ſceleratiſſimæ Eudoxiæ. Nam cùm ipſa accepiſſet fuiſſe miſſos Epiſcopos Italos, & quanam de cauſa venirent, hęc priùs eſt machinata, & obſtitit menti eorum, qui miſerant. In duas itaque naues diuiſi ab eo, qui acceperat, decimo die appellunt in quendam locum, non multùm diſtantem à ciuitate, qui erat prope ſuburbana Victoris. Deindè cùm illinc quidam alius, nomine Marianus, eos accepiſſet, nec ille quidem ſine arte & malitia, ſed ad hoc miſſus ab Imperatrice, e veſtigiò eos duxit, & in cuſtodia Thraciæ, quæ vocatur Athyras, violenta mente & manu eos incluſit. *Epiſcopi & presbyteri Itali crudeliſſimè vexantur.*

Seorsùm ergò Romani & Quiriacus Epiſcopus cum ſuis incluſi, acerbè torquebantur, grauiter examinabantur, afficiebantur malis innumerabilibus, & ab eis exigebantur epiſtolæ. Cùm autem dicerent ſe non daturos, niſi vidiſſent Imperatorem, cùm eſſent legati, primùm quidem vno miſſo ex patricijs, deindè alijs quoquè viris illuſtribus & epiſtolas exigentibus, tandèm quidam Valerius nomine, genere Cappadox, moribus belluinus, ex re impudentiſſima & violenta volēs ſibi nomen comparare, vnius ex Epiſcopis, apud quem erant literæ ad Imperatorem & ad alios, fracto pollice, eas aufert, & pugillares, & ſacra vaſa, & quidquid argenti erat eis vſui. Quod ipſum quoquè malo conſilio factum eſt, vt cùm eis deeſſent quæ ſunt ad vſum neceſſaria, cogerentur aliquid facere præter ſententiam. Die autem ſequenti, incertum an ex ijs, qui erant Imperatricis, an ex ijs, qui erant Attici, quidam accedentes, volebant eos non gratìs nec paruo precio, ſed acceptis tribus millibus aureorum, cum Attico quidem communicare, Iohãnis verò cauſam negligere. Cùm ij autem id paſſi non eſſent, (nam aliquid quoquè acciderat diuinitùs: Aemilij enim diacono, Paulo nomine, qui erat moderatus & temperans, diuinus Paulus in ſomnis apparens, Videte, inquit, vt cautè ambuletis. dies enim mali ſunt: tacitè ſignificans fraudem, ad quam muneribus & blanditijs eos ſtudebant inducere.) Cùm ergò non paſſi eſsent, ſed hoc ſolùm peterent, vt liceret redire ad eos, qui miſerant, Valerius iſte, cuius inſanum & violentum facinus fuit fractio pollicis, cùm non ſolùm eſset audax & violentus, ſed etiam ad maleficium, vt res ipſa indicabit, callidiſſimus, naui iã vetuſtate fatiſcenti & putridæ, vt eos apertè perderet, committens, ſceleratus iuſſit eos abire. Cùm ergò parùm abfuiſset, quin inciderent in periculum, vix tandèm euenit, vt appellerent Lampſacum: & cùm illic mutâſsent nauigium, poſt quatuor menſes venêre Romam. Innocentio itaque narrant, quæ acciderant Quiriaco & Palladio, an aliquid eis factum eſset, ignorantes: ſed nec de Iohanne valentes ſcire, quid accidiſset. Quæ quidem omnia obtuſum latebant Archadium, vt poſteà ſcire licuit. *Valerij nefarium facinus.* *S. Paulus apparet cuidam.*

Sed enim rursùs redeat oratio, vndè eſt digreſsa, & narret ea, quæ reſtant de illo magno Iohanne. Admirabilis ergò ille Iohãnes cùm Cucuſum veniſset, & in ædibus Adelphij, vt iam diximus, degeret, (illic enim eum reliquimus) multos quidē pauperes aluit pane terreſtri (tunc enim grauiſſima fames eum locum inuaſerat) longè autem plures nutrimento, quod à lingua ſuppeditabatur, quod & cor confirmat & mentem illuminat. Quàm multas autem de multis neceſsarijs habuit orationes? Quid enim ex ijs, quæ contingunt aſpera & moleſta, potuit linguam ſiſtere, quæ fluebat inſtàr fluminum? Habuit etiam non paucas de patientia, & quòd non ſolùm oporteat non eſse ſocordes, *Chryſoſtomi in exilio res geſtæ.*

ſed nec offendi moleſtijs,quas contingit perpeti. Multæ quoquè ab eo diuinæ ſcribuntur epiſtolæ ad ſanctam Olympiadem,in quibus ſępenumerò vnum dicit eſſe terribile, nempe peccatum:& ei recenſet moleſtias, quæ euenerũt in itinere,& eam mœrentem propter eius priuationem ſtudens recreare, efficit vt non ſit deſperandum,fore vt eum rursùs conueniat.Quinetiam quemadmodùm cùm via moleſtè in ſummo ęſtatis vigore perageretur, & vehemens eum febris inuaſit & mala ſtomachi, & qui his longè erat grauior ſceleratus Gallus,cui fuit adducendum vir ille iuſtus commiſſus.

Multæ eius Epiſtolę ad Olympiadem.

Prętereà autem, quèmadmodùm cùm ad quoddam veniſſent diuerſorium, omnia illis moleſta acciderunt,eorum, qui ipſorum curam gererent,ſolitudo, inopia rerum neceſſariarum.(Vtor enim illis eiſdem verbis aureis) nullum adeſſe medicum,metus irruptionis Iſaurorum,& ſpes,fore vt mox in eorum manus deuenirent. Quid verò, qui præter omnem beſtiarum feritatem in eum furebant monachi, minantes ſe eum combuſturos eſſe cum ipſa domo, & quemadmodùm à febre malè affectum, & de itinere valdè feſſum,qui eum abducebant,non modò eum nulla dignati ſunt miſericordia:ſed eos etiam,qui volebant, prohibebant, minantes eis extrema & omnium maximè terribilia? Prętcr hęc autem,qualem viam peregit, nempe arduam, lapidoſam & difficilem, idque cùm ægrè poſſet ingredi,vtpotè quòd ei eſſet malè affectum corpus, quantùm ex eo ſcribente ſciri poteſt,quando etiam rogat beatam,vt ei curæ ſit, vt non ſit relegationis via longior, dicens: Mihi mille exilijs eſt ingredi difficilius. Hęc & alia his plura, quæ facta ſunt poſt relegationem, inuenerit quiſpiam has epiſtolas referentes.

Abducitur Arabiſſum.

Sed illuc rursùs reuertor.Cùm enim magnus ille Cucuſi,& corporis nutrimẽto non paucos,& plures nutriret pane animæ,accenſa ex eo inuidia,facit eum rursùs migrare Arabiſſum.Volebant enim illi ſcelerati & planè deploratæ improbitatis, cùm ei malefaciendi nondùm ipſos cepiſſet ſatietas,eum tam frequẽtibus cedentem afflictionibus, vitam ſic amittere. Sed illuc quidem abductus,maioribus afficitur vexationibus: ſed apertè oſtendit ſe à philoſophia effectum ſuperiorem quolibet,quod poſſit accidere,& ex his maioris virtutis ſumere occaſionem, & per ipſa ictus reſplendere,perindè atquè in igne lucem ei ſuggerente maiore materia.Sic ille,qui erat re vera inuictus,& nec ab afflictione,neque ab vlla alia moleſtia ſuperatus,ſic affectus afferebat potiùs moleſtiam ſycophantis, eiuſque laus & fama valdè angebat eorum animos. Quàm admirabilis res eſt virtus,magniq́ue facienda & beata iudicãda ab ijs, qui ſapiunt? Nam ille quidem tot malis appetitus, manebat inuictus & inexpugnabilis, & re quæ intentabatur qualibet ſuperior. Ij autem, in quorum poteſtate erat hęc facere, erant miſeri & timidi, & quo non miſeriores?pauperem,erronem,exulem formidantes,& licèt tanto eſſet interuallo diſiunctus,efficiẽtes vt pluribus remoueretur finibus: vt nec eius quidem fama eò perueniẽs,inuidos eorum animos ſauciaret. Hinc Pityuntem,cùm ſic eis eſſet imperatum, traducitur ab ijs,qui eum cuſtodiebant.eſt autem id oppidulum validè deſertum, ſitum quidem ad dexteram in fine maris Pontici:eſt verò finis Romanorum imperij, contiguus barbaris & crudelibus gentibus.

Ei⁹ inuicta patientia.

Traducitur Pityuntẽ.

Cùm ergò iam eſſet in itinere & ad hoc vltimum duceretur exilium, iam ad Deum potiùs profecturo & ceſſaturo ab his magnis laboribus, paucis antè diebus noctù precanti,Petrus ille magnus & Iohannes, quos etiã viderat in principio vitæ ex Deo agendæ,rursùs ei appârent, & lubenter eum alloquuntur, recreantes à laboribus, & victoriam aduersùs dæmones ſuauiſſimè annuciantes. Deindè cùm ei gratum exceſſum prædixiſſent, & quæ eum quidem bona mox eſſent exceptura, mala autem Eudoxiam eius perſecutricem,Comede,dicũt,quendam ei cibum oſtendentes: quem cùm comederis, non erit tibi opùs alio,donèc eum ſumes nobiſcum, in quem non cadet interitus. Hæc & illi dixerunt,& ipſe ſumens comedit.& ſic illi quidem receſſerunt:ipſe autem ſatis recreatus, lingua læta & florida, Chriſto, qui eum tam pulchra impertijt conſolatione, egit gratias. Sed quis eſt, qui hæc in lucem protulit? dixerit quiſpiam acrioris ingenij. Clarum eſt enim quòd non ille, qui res ſuas valdè celare ſciebat. In promptu eſt, quod reſpondeatur.Duo enim presbyteri & quidam ex diaconis, qui magno capti eius deſiderio,elegerant peregrè cum eo proficiſci, laborumq́ue & dolorum eius eſſe perpetuò participes,oculiſq; & auribus hęc diuina acceperant,& hęc alijs ſimiliter tradiderunt.

Petr⁹ & Iohannes appârent ei.

Cùm autẽ quatenùs iam finis appropinquabat, oporteret cœpta magìs attolli conuenienter animi alacritati athletæ, cùm duceretur in exilium, ij quibus commiſſus fuerat,

O crudelitatem pluſ

rat, eum tam longis & tam vehementibus vexabant ambulationibus, vt vellent eum morti tradere, nimia celeritate victum & afflictione. Itaque, cùm & imbres deciderent vehementes, & ſol vreret ardētiſſimè, tunc & prolixior erat eius deductio, & ab eo poſtulabatur vt intensè ingrederetur. Vbi autem erat ciuitas aut locus aliquis, aut corporis defeſſi recreatio, aut lauacri ſolatium, aut aliqua alia breuis laborum remiſſio, ne parùm quidem eum volebant illic manere, cùm ſic eis fuiſſet imperatum. Merces enim crudelitatis eis promiſſa fuerat, maiorum honorum conſecutio. Sed cùm ille hāc viam difficilem perageret ieiunus, vultum habuit longè lętiorem ijs, qui aſſiduè vacant delicijs & compotationibus. Atque Pityuntem quidem definitum ei locum exilij, vt ei Epiphanius prędixerat, non peruenit. Sed cùm eſſet prope Comanos, & diuerſati eſſent in martyrio Baſiliſci, quem aiunt quidem fuiſſe Epiſcopum: tempore autem Maximiani in ciuitate Nicomediæ ſubijſſe certamē martyrij & viciſſe, & corona fuiſſe redimitum, ei apparens in ſomnis Baſiliſcus: Bono animo eſto, inquit, ó frater, & lętare. ambos enim coniunget dies craſtinus. Dicitur autem æditũo quoquè martyrij die pręcedenti apparuiſſe, & dixiſſe: Para locum fratri Iohanni. venit enim. quàm barbaricam. S. Baſiliſcus ei apparet.

Cùm autem ſimulatquè illuxiſſet, viam rursùs eſſent ingreſſuri, diem ſciens magnus Iohannes tanquàm ex reſponſo, rogabat eos, qui abducebant, vt ſinerent eum manere in loco. Cùm illi autem non conceſſiſſent, ſed inſtàr volucris triginta ſtadia confeciſſent, ipſe, cuius voluntate omnia adminiſtrantur, ipſe (ô miraculum) effecit vt errorem ſubeuntes, redirent in illum locum, eosq; rursùs habebat ædes martyris Baſiliſci. Cùm autem & tempus vocaret, & iam adeſſet hora eius ad Deum migrationis, & egregia illa lingua eſſet tacitura, & claudendi eſſent oculi nuncij puræ illius animę, & inſignis temperātiæ ſumma pulchritudine, omnem quidem, quam ſecum attulerat ſupellectilem, diuiſit ijs qui aderant. Deindè etiā cùm exuiſſet ea, quibus erat indutus, ea quoq; donat: & cùm ſe ad calceos vſque lætiùs & alacriùs compoſuiſſet, vt etiam ijs, quæ apparebāt, liceret cū ijs, quæ erāt intùs, celebrare diem feſtum eius exceſsûs & migrationis, & cùm ſic ornatus diuina ſumpſiſset ſacramenta, & cōſuetam effatus eſset precationem, Gloria tibi Domine propter omnia: quinetiam ſe ſignâſset ſigno crucis, cum qua vixerat, & pedes extuliſset, pedes, inquam, illos ſpecioſos & verè Apoſtolicos, beatum illud iter inijt, vt Chriſtum videret, cum Chriſto verſaretur, Chriſti perpetuò exultaret pulchritudine: ſibi quidem felix ob deceſsum & migrationem: magnam autem afferens triſtitiam ijs, qui res illius pulchrè nouerant, & quibus vel modicum ſui mellis guſtum præbuerat. Fuit autem dies eius deceſsûs, qui fuit viuificæ Crucis, quam ex re ipſa ſolemus vocare Exaltationem, quę, vt omnes ſciunt, celebratur quartodecimo Septembris. Oportebat enim eum, qui ſe nulli rerum pręſentium dediderat, ſed ſe totum mundo omninò crucifixerat, & in nulla re alia gloriatus fuerat, q̄ in cruce Chriſti, eo ipſo die feſto Crucis, eum ipſum quoq; deponere puluerem, quem habebat ex hac materia, & mundum peruenire ad eam, quæ eſt in cęlis, conuerſationem. Percipit diuina ſacramēta, & feliciſſimè abit è vita. Feſtū Exaltationis S. Crucis.

Tunc autem exiſtit quoddam manifeſtiſſimū indicium omnium amoris in ſanctum. Nam cùm iam ad multorum aures perueniſset eum deceſſiſse, & communis iactura in omnem partem peruaderet, multitudo innumerabilis, multitudo incredibilis virorum ſimul & mulierum, quæ piè exercebantur, ex ipſa Syria & Cilicia, ex Ponto & Armenia confluebat ad adorandum beatum tabernaculum. Quod quidem, cùm ei de more ſacri dicti fuiſsent hymni & pſalmodia, & vix effugiſset eorum manus, qui ipſum tanquàm viuum accipiebant & cum gaudio complectebantur, & id contendebant, quidquid fieret, non dimittere, deponitur prope Baſiliſcum martyrem, re vera dignum omnibus laudibus, vt quod tali fuerit animæ coniunctum, & talium laborum fuerit ei ſocium, & miniſterij grati ei, qui ipſum creauit: Ad laudem ipſius boni Dei noſtri, ad cuius gloriam ipſe omnia faciebat, & vnigeniti eius filij, & viuifici ſpiritûs: quæ eſt beata & principalis Trinitas, quam decet gloria, honor & adoratio, nunc & ſemper, & in ſecula ſeculorum, Amen.

LEONIS, IN CHRISTO AETERNO REGE IMPERATORIS, ORATIO ENCOMIASTICA DE *magno Dei Pontifice & communi orbis terræ portu, Iohanne Chryſoſtomo. Habetur in Metaphraſte.*

VIRI virtutem laudare iuſſus, viri, inquam, cui cognomen eſt Os aureum, puto à me exigi, vt flammeos currus aſcendam, aut miracula oſtentē Moſaica. Perindè eſt enim, vt ego ſentio, illa quempiam audere aggredi, & lingua laudare linguā illam verè auream, & quæ vniuerſo mundo ſeipſam præbuit precium redemptionis. Sic autem mihi cœpti audaciam cogitanti, cùm res videatur eiuſmodi, prohibita eſt omninò obedientia, arbitranti tutius eſſe præponere inobedientiam, cùm formidabilis ſit obedientia, periculoſáq; & ſupra vires. Quid verò, quoniam eſt periculoſum, an ne euſquè quidem tacendum eſt, vt nō dicamus, quàm multorum cauſa cernatur obedientia: an iuueniliter ab initio aggredientem dicere, propter fidei ardorem, aut illius viſcerum benignitatem, immittere ſe oportet in mare encomiorum? Et quiſnam cernitur virum illum adeò ignorare, qui non ſolùm vt mutus & ſurdus ſit loquaciſſimus, ſed etiam vt lapides clamorem emittant, creditur poſſe efficere? Horum enim fidem faciunt flammæ deſiderij, quas ſpes in altum ſublata cōciliat: quo- *Iacob. 5.* modò etiam magnus Apoſtolus præcipit, ſcribens: Multùm valet iuſti oratio operans: hoc eſt, Quæ operationem conſequitur ex eo, quòd non dubitāt qui accedunt. Quamobrem mittenda quidem eſt periculoſa exiſtimatio: paternum autem iuſſum curare oportet, ei, qui ante omnia omnium eſt bonorum cauſa, patri luminum, ex quo omnis *Iacob. 1.* datio bona hominibus, vt ſacris ſcribitur literis, & omne donum perfectum, mētem dedicando, & ſic incipiendo.

Atque ſi magno quidem Chryſoſtomo videretur deeſſe vitæ ſplendor, dogmatum cæleſtium tonitru, miraculorum terribilium fulgur, & alia omnia, quibus vir diuinus in terra, etiam priuſquàm hinc migret, deſcribitur & exprimitur, opùs haberet, conuenienter legi encomiorum, cerea claritate, diuitijs, inquam, & patria, & gloria, & alijs omnibus, quæ in bonam adducunt exiſtimationem, quibus eius parentes in Antiochia Cœleſyriæ inſignes, omnes illo tempore facilè ſuperârunt. Quoniam autem magnitudo eorum, quæ illi inſunt, bonorum, non minùs tegit ea, quæ ſunt corporis, quàm emiſſio radiorum ſolarium fulgorem aſtrorum pulchritudinis, cauendum eſt, nè propter rei humilitatem & abiectionem, in eiuſmodi argumentis verſetur oratio: & ad ea eundum eſt, ad quæ cupio pro viribus. Par eſt autem mihi animum adhibere, dicenti eius honeſtos & compoſitos mores in tenera ætate, de his audire maius eſſe putantes, quàm cuiuis alij, quæ expetitur, ſe dédere operationi. Nam hoc quoquè eſt expetendum, nôſſe motum communis luminaris.

Puer vt ſe geſſerit Chryſoſt. Is cùm adhuc ventitaret ad eos, qui Antiochiæ pueros erudiebant & exercebant, erat magiſter virtutis, nō ſolùm æqualibus, ſed etiam ipſis magiſtris, & viris & patribus & ſeruis, moribus inimitabilis, in conſuetudine moderatus, quæ excelſum reddit, humilitate ornatus, ludos ſuorum æqualium ludum planè exiſtimans, & ab alijs ſordibus expurgatus, etiam ante diuini lauacri expiationem. Poſt diuinum autem lauacrum, quod Meletius magnus Pontifex Antiochenus, primùm quidem dat magno Iohanni, poſteà verò eius quoquè parentibus (nondùm enim eis illuxerat lux diuina, vt qui pa- *Galat. 1.* ternarum traditionum, quomodò magnum quoquè Paulum audimus, eſſent æmulatores) ad ſolidiorum eorum, quæ ſunt ex verbo, alimentorum participationem Iohannes adducitur, ingenij dexteritate ſe illis conformem reddens, quibus diuinus qui ineſt timor, ſcit largiri præceptorum obſeruationem, carnis purgationem, diuinam illumina- *Humilitatis ſtudioſiſſimus eſt.* tionem, & quem diuinæ dicunt literæ finem deſiderij. Ante omnia autem imitans Ieſu humilitatem: cuius breuis quædam detur narratio ad id, quod dicitur, cognoſcendum. Audite vos pueri qui vos iactatis parentum gloriâ, faſtu & diuitijs: & imitemini. Curæ erat parentibus, vt ei eſſet equus, famuli, & magnus comitatus eunti ad diſciplinam. Ille autem omnia contemnebat. Perſuadebat omnibus, vt imitarentur Ieſu humilitatem, ſpecioſos pedes pręparans, vt leuiter currerent ad Euangelium: Danielem, pueros,

Daui-

Dauidem, verbis exemplum proponens. Illos quidem, quòd per ipſam ab eis ea preclarè geſta ſunt, quæ ſunt ſupra hominem: Hunc verò, quòd cum alijs eſt etiam diſciplina Dei iuſtificationum, dum dicit: Bonum mihi quòd humiliâſti me, vt diſcam iuſtificationes tuas. Pſalm. 118.

Cùm ipſe in his reſplenderet, breue effluxit tempus, & Secundo (hoc enim erat nomen patri) contigit vitæ exitus. Quid verò mater, ætate florens & nomine? (Anthuſa enim dicebatur, quod eſt florens) Simul florens, & ſimul oriens, habebat ipſa id, quod erat omnium bonorum ſpecioſiſſimũ. Ipſa cum alijs ſolicitudinibus, quæ ſunt multæ, viduitatis, magno amore curam gerebat, vt filius incrementum acciperet, vt quæ verè eſſet illius mater, ipſa quoq; illi rurſùs ſe formam præbens & reſplendens. Qua ratione ſpecioſè quoquè fructus præbent conijciendam cauſarum nobilitatem. Cùm autem teneretur amore philoſophiæ & dicendi facultatis, ventitat ad primos doctores ex ijs, qui erant Antiochiæ. Libanius autem tunc erat, & Andragathius. Qui breuiſſimo tempore ea percepit, quæ lõgis annorum & noctium curriculis alij vix tandèm percipiunt, ſedens optimus iudex eorum, quæ percipiuntur intelligentia: & ea quidem, quæ erant vtilia, ſua confirmans ſententia: quæ autem à nugantibus aut oſcitantibus fabuloſè confìcta fuerant, iubens multùm valere. Poſt eos, quoniam ſatietatem non poterat capere ingenium, quod tenebatur amore contemplationis meliorum, migrat ad magiſtros, qui erant Athenis matre doctrinæ. Quo etiam in loco cùm quæ ſunt optima capaciſſimo ingenio, citiùs quàm ſpongia humorem, hauſiſſet, erat magnæ omnibus admirationi. Hinc aduersùs eum locum occupat inuidia, excitata eius bonis excellentibus. Modum autem ſignificet oratio, etiamſi maximè curet vt vitet ſatietatem. Proficiſcitur Athenas diſcendi ſtudio.

Anthemius ſacerdos quidam Mineruæ, tunc Athenis in tanta habebatur admiratione, vt etiam ei fecerint ſtatuam, quæ omnes trahebat ad admirationem. Sed is quidem celebratus euadit arrogantia, Iohannes autem manſuetudine & humilitate & moderatione ſpiritûs. Veniunt hæc ad aures Demoſthenis, qui erat Præfectus vrbis: &, vt fit in rebus eiuſmodi, capitur Præfectus amore faciendi periculum, vt cognoſceret eũ, qui excellit virtute. Congregat omnes, accerſit Iohannem. Curru, eum honorans, iubet venire. Ille verò hoc quidem recuſat, venit autem ſuis pedibus. Hoc efficit, vt Iohanni quidem creſceret honor cum admiratione, & in gradu & in honore cathedræ: Anthemij aũt aperiretur, quæ latebat, inuidia. Nam cùm ipſe vidiſſet honorem, quem adeptus erat Iohannes, & quòd in cathedra eſſet ei ſuperior, cùm ſe non poſſet ampliùs continere, hęc quidem dixit: Ciuitatis mores ſunt, vt video, innouati: nouæ leges ſunt propoſitæ. Quæ ſunt antiquorum, quæ ſapientum, quæ familiarium priuilegia, ea tradita ſunt hoſpitibus & aduenis. Non animaduertit autem ſe per hæc ſeipſum veteri honore priuare, cùm veniſſet omnibus in ſuſpicionem, quòd hæc dixerit propter inuidiam. Has iure pœnas de eo ſumit iniuſtiſſima inuidia, quòd eam genuerit, ei reddens alimentum. Vide autem quæ conſequuntur. Non oportebat te, inquit Præfectus, qui te iactas de philoſophia, tanquàm vnum ex vulgo aut ex agro feras venantem, aut aliquem ex ijs qui latrocinantur, ità clamare & tumultuari. Nam multa ſunt, propter quæ Iohannes dignus eſt qui honoretur: Nempe quòd & ſit filius Secundi, magni Ducis exercitûs, & quòd canos homines ſuperauit diſciplinis. Quinetiam quòd à nobis coactus accepit hunc honorem: & ante omnia, humilitas eſt ei horum cauſa & conciliatrix. Sed hæc quidem Præfectus. Miraculũ 1. Vide modeſtiam. Anthemius torquetur inuidia.

Quid verò Iohannes, qui manſuetudine contemperauit iuſtitiam? Primùm quidem reſpondet ijs, quæ ei obiecit Anthemius. Deindè ſe Ieſu diſciplinæ & ijs, quę illa liberè profitetur, ſe totum eſſe deditũ, paucis oſtendens, plauſu omnium excipitur. Licebatq; videre oculis, orationem Iohannis refulſiſſe illuminatione ſancti ſpiritûs, adeò vt diceret hoc videns vrbis Prẹfectus: Reuerà Grẹcorum diſciplinæ cum doctrina Chriſtianorum nihil omninò conuenit: cùm illi quidem laborent inſana gloriæ cupiditate, hi autem ingrediantur via illis contraria. Poſt hęc ſequitur Iohannes, & ardore mouentis eum ſpiritûs, publicè liberè profitetur pietatem: in gentes inuehitur, eorumque deos & dæmones, Saturnum, & Iouem, & Mineruam, & Apollinem, & reliquam deorum gentilium ſeriem, ſerpenteſque & beſtias, quæ ab eis coluntur, qui eis debetur, honore afficiens. De quibus ij etiam, qui habentur ſermones, aiebat, ętherem inficiunt. Quid prętereà? veram etiam lucem pergit prędicare ſanctę Trinitatis, quę in patre & filio Inuehitur in falſos deos Chryſoſtomus.

& ſancto ſpiritu in vna diuinitate & tribus perſonis, ſine principio & ſempiternè, & Chriſtianis contemplatione cernitur & adoratur. Hęc quidem Iohannes. Lætata eſt autem vniuerſa turba, quæ ſequebatur partes Chriſti: dolore autem affecti gentiles, ita fuêre perciti.

Vt paucis abſoluam, vnà cum eis mouetur quoquè Præfectus, iubens Iohannem ceſſare deos ludificari: Anthemio rurſùs datus eſt dicendi locus: & primùm quidem ſe blandis verbis inſinuat Præfecto: valdè autem & prolixè nugatur in Iohannem & eius religionem, illa blaterans, quæ conſentaneum eſt eum, qui colit talia. Sic dixit. Sed ex quo Imperatores, contrà dixit Præfectus, Chriſto nomen dederunt, in altum ſublatum eſt eorum imperium, cùm vbiquè Chriſtiani longè lateque creuiſſent, cum quibus fui ego quoquè ſocietate coniunctus, & in hunc locum ſum deductus. Rurſùs ergò Anthemio iniectus eſt camus & triſtitia. Eius autem orationem excipit Iohannes, & hæc adijcit, dicens: Vera dicit Præfectus, ô viri. Nullus eſt enim locus ab extremis vſq; ad extrema orbis terrarum, vbì Chriſtus non honoratur & colitur: & ſi quis ſtudioſus hæc velit diſcere, ſciat de Iudæis, qui exiliêrunt ab Hieruſalem, quòd poſtquàm Chriſtus reuixiſſet à mortuis, à Romanis bello obſeſſi, ad tantas redacti ſunt anguſtias, vt ſuorum infantium carnes pro pane comederint. Qui ergò mihi creditis, eccè Epiſcopus: accedite ad ipſum, & baptizemini. Quoniam autem diuinum zelum ſolet etiam metus quidam conſequi, (Quibus enim animi ſocordia obſidetur à molli & eneruato ſpiritu, vtiliter eis metus obijcitur) eos ergò terret zelo percitus ille Elias. Quid dicens? Niſi mihi paruëritis conſulenti, quæ dant ſalutem, eccè vos deferam ad Imperatores, & ſtatìm moriemini. Eſt enim mors melior, quàm vita, quæ blaſphemijs & maledictis inceſſit vitæ datorem, & minus habere ſenſûs, quàm canes & volucres & feræ, quæ ijs cedunt, quæ eas manſuefaciunt, miteſque reddunt & cicures. Cùm hæc liberè diceret Iohannes, Anthemius grauiter quidem inſurgit aduersùs Chriſtum, cadit autem grauiùs. Iam enim os ſceleratum nondùm ceſſârat Chriſtum maledictis inceſſere: & protinùs ab immundo ſpiritu correptus Anthemius, afficiebatur ſicut dæmoniaci, horrorem & fugam immittens ijs, qui adſpiciebant. Deindè quid? Miſericordia mouetur Iohannes, & Anthemium, & ſi malo adhuc vexaretur, magnis clamoribus confeſſum, non eſſe alium Deum niſi Chriſtianorum, à malo liberat. Cumque eſſet redactus in ecſtaſim, omnes quidem afficit admiratione, propter repentinam mutationem: repentè autem baptizatur cum tota domo: & ſic confirmata baptizatur multitudo. Nec hoc ſolùm, ſed etiam ex ijs, qui audiêrunt, omnes filij lucis regenerantur diuino baptiſmate. Communis hinc omnibus gaudij & lætitiæ exultatio: adeò vt re ipſa liceret intueri quod canitur, Lætantium omnium habitatio eſt in te.

Anthemius blaſphemãs arripitur à dæmone. *Fit Chriſtianus.* *Pſal. 86.*

Huius lætitiæ cauſam ignorabat antiſtes Athenarum. Deindè cùm intellexiſſet, eum ſtatuit adducere ad ordinationem. Quod cùm reſciuiſſet Iohannes, clàm aufugit, & ſe reddit patriæ. Hinc vbiquè terrarum fama & ſermone erat celebratus Iohannes, cùm ad illud tempus veniſſet, quo lanugo ſolet genas veſtire, vt qui annos ageret decem & octo. Quo tempore cùm inſignem eſſe Iohannem magnus animaduertiſſet Meletius, perſuadet vt ad ſe veniat frequentiùs. Quo tempore dicitur ſus condiſcipulis Theodoro, qui fuit poſteà Epiſcopus Mopſueſtiæ, & Maximo Seleuciæ Iſauriæ, perſuaſiſſe, vt relicta vita augendæ pecuniæ dedita, vitam eligerent tenuem & ſolitariam. Hinc cũ magno Baſilio, qui ab ipſo Meletio diaconus fuerat ordinatus, magna iungitur amicitia, & tanta, vt mutuo amore nullus ei eſſet æqualis ex ijs, qui à principio fuerant ei familiares. Quomodò enim ab artificibus coniunguntur harmoniæ: aut cum ijs, quæ in cęlo ęquali celeritate mouentur, luminaribus inconfuſus ordo coniungitur coitionum: aut, vt meliùs dicam, quomodò lux viſui, & viſus luci coniunctìm præbet vt videatur: aut quomodò mentis cum anima, & animæ cum mente nota eſt cognatio: aut, vt dicam conuenientiùs, quomodò ſpiritus ignis in ſpecie linguarũ, cum verbi diſcipulis cognoſcens coniungitur: ità etiam in his. Homines enim ſpiritus, ſancto ſpiritu coniuncti, vnam in Chriſto charitatis perfectam effecerunt conſpirationem. Quodnam autem eſſet amoris inter eos vinculum, ſic oſtendit oratio:

Amicitia eius cum M. Baſilio. *Acto. 2.*

Baſilius, qui iam vitam ſuſceperat monaſticam, ſecum attrahebat Iohannem. Eum autem contrà attrahebat materni rurſùs amoris plena lachrymis oratio. Cùm verò clementis & miſericordis Iohannis non eſſet animæ & ſapientię, tam multas matris lachry-

lachrymas, prolixamque orationem & viduitatem deſpicere, tunc retrahitur, & matri ſe inuitum tradidit, perſuaſus non tonderi ante eius exitum. Cùm materna ergò cura & prouidentia inſignis eſſet Iohannes, Zeno Epiſcopus aſſcendit ex Hieroſolymis, & populo Antiochenæ eccleſiæ Iohannem conſtituit lectorem. Tunc autē dicunt eum compoſuiſſe ſex libros aduersùs Iudæos, perpetuum recti ſui ad meliora curſús tenorem vita & oratione conſeruantem. Poſt hæc cùm mater in Dei manus ſuum tradidiſſet ſpiritum, ſacroſancto filio concedit libertatem. Atque magnus quidem Dauid in his virum iuſtum exprimens, dicit: Diſperſit, dedit pauperibus, iuſtitia eius manet in ſeculum. Iohannes autem cùm matri, vt decebat, iuſta feciſſet, non ſolùm omnes diuitias, partìm quidem pulchrè diſpergit, partìm autem Deo pulcherrimè conſecrat: ſed etiam ſuum in notos & amicos, & alioquì familiares amorem poſtponens, à vero & qui ſolus non diſſluit, pendet amore: & cùm vitam ſuſcepiſſet monaſticam, qui etiam antè, ſi vllus alius, erat ſolitarius, tanquàm tunc incipiens dat ſe monaſterijs, quotidiè ad anteriora, ſicut Paulus inquit, ſe extendens. Cùm talis autem cerneretur, rogatur quidem, vt fratrum ſuſcipiat præfecturam: ſed minimè id ſuſtinet: Decreta autem & ordinem omnis bonæ monaſticæ exercitationis diuinus hic zelotes conſcripta eis tradit. Sed quid hæc, etſi magna ſint, ſi conferantur cum futuris?

Pſal. 111. *Monaſticā vitam amplectitur.* *Philip. 3.*

Quæ de eo quidem ſpargebatur fama, cogebat omnes lubenter ad eum confluere. Ipſe autem tanquàm fons quidam perennis, diſcernendarum ſcripturarum aquam effundens minimè perturbatam, eam affatìm ſuppeditabat omnibus. Licebatque videre omnes, qui æſtu & egeſtate & ſiti diuinorum exiccabantur eloquiorum, ex eius libris tanquàm ex vaſis, eius claras & perſpicuas haurientes interpretationes, & lætos reuertentes in patriam. Cùm ad hunc locum peruenerim, ſtatui ſilere. rerum enim mearum teſtis eſt conſcientia. Quænam eſt autem ratio ſilentij? Quòd hinc rerum magnarum exoritur narratio, quarum admirabilitatem narrare, aut laudibus, vt par eſt, celebrare non poſſum. Sed quod mihi in principio procemij, id rurſùs quoquè venit in mentem. Et mihi primùm quidem ignoſcat hic vir diuinus, diuinæque clementiæ imitator & fideiuſſor. Ignoſcite autem ex vobis quoquè, quicunq; eius philoſophiæ laudatores eſtis, & in ea vos oblectatis. Beatus es Simon, dicitur in Euangelijs. hęc autem vox eſt Chriſti ad magnum inter Apoſtolos Petrum. Alium quoquè Apoſtolum teſtatum eſt ſuper Chriſti pectus recubuiſſe: & quæcunque fuerunt vtriuſque poſt hæc beatitudines & reuelationes, & poſtremò claues regni cælorum. Num ergò ſi eodem honore & gloria cerneretur hic quoquè Iohannes dignatus, ei deeſſet aliquid, quò minùs & eſſet & nominaretur par beatæ illi dignitati & ordini Apoſtolorum? Nequaquàm. Quomodò autem & quanam ratione, iam dicam:

Permulti ad eum confluunt. *Matth. 16.* *Ioan. 13.*

Cum Iohanne verſabatur Syrus quidam ſenex, nomine Heſychius, virtute tantus, vt is quoquè dignus ſit habitus, qui aſſequeretur magnum donum præſcientiæ: cuius conuerſationis & vitæ agendæ honeſtatem imitabatur Iohannes. Huic ſeni aliquando oranti apparent duo ſenes, induti cādidis veſtibus, adſtantes vbi precabatur Iohannes. Quorum vnus quidem librum ſcriptum, alter verò geſtabat claues. Licebat autem videre Iohannem, cùm eos vidiſſet, adorare: illos autem dicere: Confide, & noli timere. Illum verò verbo rogâſſe, quo appellamus dominos, quinam eſſent, quòd dignati eſſent venire ad ſuam humilitatem: & eos rurſùs dicere: Nè timeas vir deſideriorum, noue Daniel, in quo habitat ſpiritus ſanctus. Rex magnus Chriſtus, noſter magiſter, nos miſit ad te nuncios gaudij: gaudij, inquam, quo per te fruentur omnes Dei eccleſiæ. Hęc dixiſſe, & ei tradidiſſe, alterum ex his quidem librum, alterum verò claues, ſubiungendo: Ego quidem Iohannes, qui in myſtica cœna ſuper Chriſti pectus recubui, & illinc hauſi flueta Theologiæ: Ego autem ſum Petrus, qui Chriſtum Dei viui filium ſum confeſſus. Deus verò tibi quoquè dat meam poteſtatem. Fac ergò omnia, quęcunque tibi iubemus. & cùm in diuinorum pręceptorum myſterijs eum inſtituiſſent, & futurorum ei bellorum & afflictionum, quæ iuſtis hîc multæ eſſe ſolent, prædixiſſent, euentum, tandèm cùm vniuerſa eius membra obſignâſſent, eumq; amplexi eſſent, bonoque & forti animo eſſe iuſſiſſent, recedūt. Hęc cùm ille verè admirabilis vidiſset & audijſset ſenex, apud ſe mirabatur. Ijs autem, qui eum ſic videbant, cauſam rogantibus, dixit: Regis, ó fratres, arcana propalare, & Dei aperire miracula, par atque adeò maius affert periculum. & incipiens, totam narrauit viſionē. Cui cùm data eſset fides, non ſciturum id

Viſio oblata Heſychio.

Iohan-

Iohannem,is mentes omnium impleuit admiratione. Iohannes autem tunc ſcripſit libros de monaſtica exercitatione.

Hinc ei aſſcendenti ad faſtigium inprimis regiæ virtutum contemplationis, & ſubijcienti audaciam animi perturbationum, diuinitùs in eas datur poteſtas, quæ principatum obtinet mente ſupernum adiuuante auxilium, & ſubiugante illarum feritatem. Operæprecium eſt autem de omnipotentis quoquè in eum in his munificentia, Matth. 9. contrahendo orationem,quoàd eius fieri poterit, breuiter diſſerere. Dominicam fimbriam, ſicut audiuimus, neceſſitate morbi adacta illic quidem mulier fide tangens, ac- Mirac. 2. cipit tactu ſalutem. Ergò hîc quoquè imitatur magiſtrum. Hîc enim vir quidam laborabat tanto dolore hemicranij, vt mali vehementia exiliens eius oculus, cerneretur pendere à maxilla. Is cùm incaſsùm in medicos ſuas omnes conſumpſiſſet facultates, accedit aliquando ad diuinum Iohannem,rogans vt ſanaretur. Ille autem dicit ei:Hūc morbum tibi conciliârunt tua animi peruerſitas, & pauca fides in Chriſtum Seruatorem. Ille verò,qui laborabat,ſimul atquè hoc dixiſſet Iohannes, ſe totum traducens ad firmam & infractam fidem Chriſti,tangit Iohannis tunicam: & cùm eam locis affectis impoſuiſſet, dicto citiùs fuit curatus.

Tactu tunicę Iohānis, illaq; locis affectis impoſita,infirmus ſtatim curatur.

Mirac. 3.

Poſt hunc quidam facie leproſus,qui erat ex proceribus,nomine Archelaus,acceſſit ad Iohannem, & quomodò Zachæus ille, ad Dominum magnanimo motu fidei, hic quoquè dicens & accedens, cùm leproſæ animæ deformitatem Iohannes eloquiorum, quæ maximè expurgabat,abluiſſet aqua,iubet eum quoquè aqua putei,qua fratres vtebantur,lauari: & cùm lauâſſet, eius quoquè corpus mundatur protinùs. Deindè propter ſummam in Chriſtum fidem,quam ei conciliârat illud os verè aureum & ſanctum, tondetur, & cùm ſanctè fuiſſet monachus, inſignis euadit & conſummatur. Multi ex ijs, qui tunc erant, fuerunt eius imitatores, varia quidem cogitationum vulnera medico aperientes, ſimplicem autem & facilimam & copioſam aſſequentes curationem. Vbiquè tunc decæterò monaſteria charitatis abundantia, duplicitatis expulſio, redundantia humilitatis, diluuium ſuperbiæ,vita in virtute ſe exercens, oratio pacifica, ciborum contemptio, doctrina verorum dogmatum. Non licebat tunc videre compotationum temulentiam, non riſûs inſolentiam, non lites, non æmulationem, non aliquam aliam nubem,quæ obſtat,quò minùs videatur ſplendor ſolis. Quorum omnium Mirac.4. eſt caput vnum, benigna cura Iohannis prouidentiæ. Quid alia miracula? Nunc quidē Eucleus ille,qui inuidia diaboli, alterius oculorū lucem dicitur perdidiſſe,credit Chriſto: accedit, tondetur, tandèm Iohannis precibus lucem rursùs accipit. Nunc autem Mirac.5. illa,quæ laborabat ſanguinis profluuio, ſeptem annos ſic affecta, perſuadet coniugi, & per eum rogat quidem Iohannem: ab eo autem docetur cauſam, quòd propter peccata permiſſum fuit,vt puniretur. Quænam autem ea?Summam inhumanitatem, pauperum contemptionem,ingluuiem,& omnem nugacitatem. Ad hæc,quid opùs eſt dicere multiplicia medici medicamenta,quæ in mulierem excogitauit? Quæ cùm omnia per coniugem didiciſſet,& ſe ea omnia eſſe correcturam fideliter promiſiſſet, celerrimè accipit ſenſum curationis. Quid verò de immani quoq; illa fera, quæ multos quidem deuorauit ex ijs,qui tranſibant,ex finitimis autem multos egit in fugam? Dominica arma diuinus ille imperator obijcit belluæ: & cùm decreuiſset vt ea figerentur ante ſpeluncam, facit vt ille terribilis & ſæuus hominum occiſor leo,ante precioſam crucem manè humi inueniretur morte affectus.

Aduerte virtutem precioſæ Crucis.

His armis & moribus liberat quidem eos,qui capti erant à captiuitate cultûs ſimulacrorum: animum autem confert ad alia Deo grata conſilia & contemplationem. Nam Pſalm.54. quoniam illud diuini Dauidis ſingulariter & ſolū eſse valdè amplectebatur, aduersùs id autem contendebat benignitas voluntatem reprimens: optimo & prudenti conſilio vtrunq; rectè adminiſtrat. Nam cùm ſciret,ſeorsùm quidem eſse,eſse tutius & magis vacuū perturbatione: à multis aūt id exiſtimari non carere faſtu & arrogantia: vti aūt multorū conſuetudine & ſe eis communicare,turbulentum quidem & periculoſius, ſed non carere mercede & vtilitate,ſapientiſſimè vtraq; cōmiſcet:aliquando quidē verſans 1 Cor. 9. cum omnibus,vt omnes lucrifaceret Paulus hic nouus,aut complures: aliquando autē Exod.20. ſeorsùm latens in caligine,& purus cum puro verſans,nouus Moſes,animarū,& mentium,quę Deum vident,legiſlator & dux. Hinc cùm amor diuinus ſuperâſset,is magnum hunc decertatorē deducit ad quandā ſpeluncam habitandā, in quo biennium inſomnis ferè

In ſpelunca habitat.

ferè peragens, diuinæ ſcrutabatur ſcripturę, tam veteris quàm nouæ, quæ ſunt profundiſſima. Cùm autem robur corporis voluntati animę non ſuffeciſſet, imus venter morte afficitur: & cùm haberet renes frigore conſauciatos, tanquàm in portum venit ad eccleſiam Antiochenam. Deindè ordinatur diaconus. Quo in ordine ſe quinque annos præclarè gerens, ſcripſit ſex libros de Sacerdotio, tres ad Stagirium, eos, qui ſunt inſcripti de incompræhenſibili & diſſimili: & ſex præterea de introdu ctitijs.

Sed iam magni Iohannis in Preſbyterum ordinationem nos vocans oratio, modum enunciet. Cùm Conſtantinopoli mortuus eſſet Nectarius, qui eò venerat ad conſtituendum magnum illud luminare, nempe Gregorium cognomento Theologum, Flauianus Meletio ſuccedit Antiochiæ. Is autem cùm vigilaret, vt conſueuerat, quadam nocte videt diuinum acceſſiſſe angelum, qui ei iubebat ordinare Iohannem, dicens futurum Iohannem nouum vas electionis: Eccè, dicens, ego ei de hoc mandatum dabo, & obediet. Ad quem quidem cùm acceſſiſſet angelus, ei mandauit: priùs narrauit futura, & quæcunque par eſt facere eum, qui diuinus ſit futurus miniſter. Et vt pluribus prætermiſſis veniat oratio ad id, quod eſt maximè mirabile, hoc faciat. Cùm magnus & hoſtia & Pontifex Ieſus Chriſtus filius Dei aquis mihi purgaretur, pater appáret, ab alto voce teſtificans eum germanum eſſe filium, & ſpiritus in columbæ ſpecie vocem illam confirmat: & licèt alicui audax videatur oratio propter ea, quæ audet dicere iuueniliter, illa proponimus ad recordationem. Quænam? Illud, Ego dixi, Dij eſtis. & illud rurſus, ſi vultis: Et filij altiſſimi omnes: & ante ea, verbum quod eſt, Ad imaginem & ſimilitudinem: & quæcunque ad honorem eorum, qui ſeruant quæ ſunt imaginis, copioſa prouidit gratia. Mihi autem hîc quoquè conſidera. Cùm adeſſet hora ordinationis, & incruentum perageretur ſacrificium, & inferiùs aſſiſteret multitudo innumerabilis, & angeli deſupèr intuerentur, manum imponente Epiſcopo & preces dicente conſuetas, dicitur factum eſſe illud maximè nouum ſpectaculum. Alba columba repentè deuolans, quomodò illic ſupra Ieſum meum & Deum, in honorem eius, cui manus hîc imponebatur, ſtetit ſupra eius caput. Hoc admiratione quidem afficit & ſtupefacit eos, qui tunc aderant: ſimul attrahit autem eos quoquè, qui audiunt. Admiratur vniuerſa, non ſolùm quæ circuncircà ſita eſt, regio, ſed etiam vniuerſa, quæ extra fines procùl remota eſt, Syria. Sic omnes apud ſe cogitabant: Quidnam ergò erit Iohanni, quod ab initio ei apparuit gloria Domini? Atq; ex ijs quidem, quæ dicta ſunt, rerum eſt demonſtratio admirabilis, eò quòd ſuum miniſtrum honorat rex cæleſtis, qui facit admirabilia, ad honorem & gloriam ſuorum miniſtrorum.

Matth. 3.

Mirac. 6.
Pſalm. 81.
Geneſ. 1.

Columba inſidet eius capiti.

Cùm hîc autem orationis curſum propter ſatietatem parumpèr ſtiterimus, ea quæ deincèps conſequuntur, peragemus alacriùs. Quoniam orbis terræ creandus erat magnus antiſtes & iudex, his quoquè bonis & honeſtis priùs exercetur. Nam cùm duodecim annos tranſegiſſet presbyter in eccleſia Antiochena, puritate vitæ decorat ſacerdotium, eorum qui videbant, animas expurgans, & verbi ſplendore mentes omnium illuſtrans & ſanctificans, multus in docendo, magnus ad vtilitatem eorum, qui audiebant, morum potiùs ſeueritati quàm pudori ſeruiens, leonis fiduciam oſtendens in iuſtitia. Qua de cauſa hebetioribus exiſtimabatur arrogans & inſolens. Quæ mens, quę oratio, oſtenderit vias, quæ ab illo inuentæ ſunt ad ſalutem omnium? Quarum plurimam partem dicunt in hodiernum vſq; diem ſeruari Antiochiæ. Cogitur aliquando ab antiſtite Flauiano aſſcendere ſuggeſtum, & ex tempore populo exponere: & vix tandèm quidem, ſed vi perſuaſus, cùm dicendi cepiſſet argumentum, Cùm nunc primùm mihi ſit dicendum, & Epiſcopi loco, cuius eſt munus, num vera ſunt, quæ mihi acciderunt? affecit omnes admiratione. Ab eo tempore omnes proptercà attrahebat, omnes affluebant, relinquebant agriculturam, artes, poteſtates, omnes adminiſtrationes, quas multas adfert hominibus laborioſæ vitæ varia & multiplex conditio. Ad Archadij Imperatoris aures peruenit etiam eius fama, & tenetur eius animus magno illius videndi deſiderio. Sed inter hæc breui oratione aſſumatur, quæ ex magna cautione emerſit caſtigatio: communis quidem omnibus, maximè autem animis eorum, qui ſunt ſub iugo. Operæprecium autem eſt attendere:

Magnus fit ad eum hominum concurſus.

Mulier quædam prima ex ijs, quæ erant Antiochiæ, filium vehementer febricitantem, & planè deploratum adducit ad hunc ſapientem medicum, inſtans vt eum curaret. Ille autem dixit: Hoc quidem eſt Dei viuificantis. Tu verò ô mulier, abſtine à tuis prio-

Mirac. 7.

prioribus delictis. Scias enim cæteros quoquè tuos quatuor filios, propter peccata tua & mariti tui, eſſe mortuos ad veſtram diſciplinam. Erat autem hic quoquè moriturus. Sed ſurgite & reſipiſcite, & non ſolùm filium viuum, ſed etiam cælorum regnum accipietis. Hæc cùm taquàm ex ore Dei accepiſſent, & ſe eſſe correcturos ſanctè eſſent polliciti, protinùs filium quoquè ſanum accipiunt, & effectum reddunt quod promiſerant. Sed hucuſq; quidem procedat curſus orationis. Hinc autem eorum, qui Marcionis morbo laborabant, dicatur quodnam diuinum fuerit iudicium. Atque qui hoc quidem morbo tunc laborabant, quanam quidem fiducia freti multos attraherent, iamiam dicetur. Quomodò autem à via, quæ tendit ad mortem, liberata ſit tota ciuitas, reſtabit dicendum ad Verbi gloriam.

Mirac. 8. Eodem morbo, quo ciuitas, laborabat etiam Præſes ciuitatis: & hęc erat cauſa, quòd malum creſceret. Quid ergò facit Deus, qui animarum ſemper ſaluti prouidet? Vxorem Præſidis ferit morbo dyſenteriæ. Et ea quidem omnes accerſit, nihil autem ei prodeſt, ſed omni ex parte auxilio deficitur. Deindè quid? Confugit ad hæreticos. Ij quoquè aggrediuntur ad trium dierum vſque precationem, nec quidquam proficiunt. Neſcit rursùs quid agat mulier: tandèm ſtatuit ad virum diuinum confugere. Deindè id dicit ſuo marito, perſuadet. Poſtremò venit ad Dei ſeruum. Iohannes de his diſceptat cum Epiſcopo, eis procedit obuiàm, ex eccleſia arcens tanquàm indignos, arguit hæreſis: petunt ipſi veniam, aſſentiuntur veritati, maximè autem mulier. Cùm ſanctus aquã attuliſset, rogat Epiſcopum, vt facto ſignaculo mulieri aquam adſpergat. Hoc cùm factum eſſet, ſtatìm mulier accipit ſanitatem, reuerſa ſuis pedibus, & pulchrè effecta reddens, quæcunq; erat pollicita. Hoc fuit hæreticis dedecori, probro & afflictioni, & cauſa vt virum diuinum maledictis inceſſerent. Ille autem omnia quidem deſpiciebat, vni ſolùm rei intentus, nempe illorum ſaluti. Sed non perſuadebat. Dolore autem affectus propter vniuerſam ciuitatem, lamentabatur, dicens: Si Seruator maledictis inceſſebatur, idque cùm Deus eſset, ab ingratis: quî hoc magnum in nos ſeruos? Spero tamen fore, vt illorum caſu Deus vniuerſam caſtiget ciuitatem. Nondùm autem nox prætericrat, & terræmotu tota concutitur ciuitas. Tenebris inuoluitur concilium hæreticorum, ad ſolum vſque deijcitur, & quæuis domus hæretici, & domus eorum fiunt eorum ſepulcra, nulla læſa domo orthodoxorum. Propter hæc confirmabatur ciuitas, & augebatur fides, & Deus laudabatur. Quid prætereà?

Aqua cruce ſignata curatur fœmina.

Mirac. 9.

Grauis vltio Dei in hæreticos.

Poſt hanc admirabilem omnipotentis prouidentiam & iudicium, non longum effluxit tempus, & deceſſit Nectarius, antiſtes Conſtantinopolitanus. quærebat autem quilibet eum, qui eſset dignus. Cùm alius verò ab alijs præferretur, aut etiam intruderetur, Imperatori viſum eſt poſt longam de reconſultationem, Iohãnem deduci Antiochia, omnibus cõmuniter ſuffragantibus & rei & literis. Hæc cognoſcit Antiochia, & quæ deinceps quidem ſequuntur, aggredi veretur oratio: aggredietur tamen, quoàd eius fieri poterit. Cùm cogitaret vnuſquiſq; ſe ſui boni facere iacturam, ad tantam excitantur ſeditionem, vt timore affectus Antiſtes, dato iureiurando perſuaſerit omnibus, ſe rem eſse prohibiturum. Sicque vix tandèm ſedat ſeditionem: ad Imperatorem autem ſcribit de ſeditione. Diuini itaque ſtimuli & miraculi deſiderio feritur cor Imperatoris & ſenatûs, cùm hæc audiuiſsent, & erecto trophæo, ſacrum illud bellum declinantes, cùm rem quę deſiderabatur, planè aureã ex Antiochena ciuitate ſurripuiſsent, donant Conſtantinopoli. Quomodò? Comiti Antiocheno iubet Imperator, vt ignorantibus omnibus Iohannem ad ſe accerſeret. Quod cùm feciſset Comes, & vſque ad martyria, quæ ſunt extra ciuitatem, ſapienter admodùm traxiſset Iohannem, & equo impoſitum celeri curſu abduxiſset, dedit ijs, qui deſiderabant. Cùm autem multi conueniſſent Epiſcopi, Imperatoris parati ſolicitudine, cum Epiſcopis erat etiam Alexandrinus ille Theophilus, qui inuidia motus, conabatur Iohannis gloriæ detrahere, quòd nulla in eum caderet repræhenſio, tabeſcens, & eum recuſans manu impoſita conſecrare. Vincitur tamen vel inuitus. Semper enim vincit ſpiritus ſanctus. Sic autem vincitur:

Arte quadam conſtantinopolim mittitur.

Multi ex ijs, qui diuino erant zelo incenſi, Theophili malorum Iliadem ſcriptis ſatis pulchrè mandârunt. Quam quidem tunc manu tenens, qui in Imperatorio primas partes obtinebat gynecæo: is autem erat Eutropius: Theophilo oſtendit, dicens: Alterum duorum elige, vt vel horum conuincaris, vel impoſitis manibus Iohannem conſecres.

Aduer-

Aduerſùs eum ergò, qui talia auſus fuerat, Eutropij verborum producta acies, vi expugnat maleficum periculoſo & pręcipiti ſtudio. Quo quidem cùm in Theophilum acres iam fierent incurſiones, in triuio cogitationum, vt eſt in prouerbio, telis appetitur: & ad manuum quidem impoſitionem, cùm eſſet tempus, extendit manus, ad quas poſteà extendendas in eum, cui eas impoſuerat, minimè obtorpuit. Deindè poſt conſecrationem, benedicitur à Pontifice fidelis Imperator ſimul cum ſuis omnibus, qui in maximo honore & verbis & modis omnibus habebat Pontificem. Ille autem piè, vt ſolebat, ſentiebat & diſserebat: qui etiam hanc vltimam tunc dedit admonitionem. Aliæ quidem adminiſtrationes, dicens, ô Imperator & omnes qui adeſtis, proportione conuenientia habent & pręmia & pericula: Sacerdotum autem & paſtorum quantum ſit periculum, & quanta pręmia eorum, quę benè vel malè geſserint in adminiſtratione, plena eſt vniuerſa ſcriptura & noua & vetus. Si quis ergò quotidiè opùs habeat curatione, non parcam. & his adijciebat, quæ ſcriptura dicit de Dauide & Nathan, in exemplum. Ea lubenter audit Imperator fideliſſimus, grataque fuerunt toti caterua Imperatoris. Tunc autem, tunc in docendo prolixa vtebatur oratione, quonam modo oporteret omnes omnia aggredi: & proferebat hiſtoriam dignam, quæ & in admiratione haberetur, & mandaretur memorię, dicens: Titus Imperator Romanorum ſępè tale quid apud ſe dictitabat: Hodiè non imperauimus, ſeu non viximus, vt qui nihil fecerimus dignum Imperatore.

Imperator benedicitur à Chryſoſt.

2. Reg. 12.

Cùm autem adhuc verba continuaret Pontifex, eccè vir quidam dæmoniacus illa faciebat & clamabat in medio omnium, quę vexans cogit genus dæmonum: rogatur medicus, vt curet laborantem. Quem quidem curat ſigno precioſę crucis, & inuocatione ſanctę & viuificę Trinitatis, ei dicens: Eccè ſanus factus es: nè Deum ampliùs blaſphemes, nè deterius quid tibi contingat. Hoc ille, qui erat omnibus perfectū ornamentum confeſſionis & fidei in Chriſtum. Sed hęc quidem ſunt, quæ auditorem deducunt ad tantam admirationem. Oſtendet autem procedens oratio his quoquè magìs admirabilia. Cùm iam nauis orbis terrę clauum accepiſset, à ſpiritu ſancto motus gubernator, & aduerſas conſideraret tempeſtates, quę multæ exoriebātur in mari mirabili Eccleſię, quid non facit, quam non ſalutis excogitat machinā, donèc perueniretur ad portum ſuperiorem, qui eſt tranquillus & valdè expetendus: vt qui hominum omni genere morborum laborantium eſſet medicus admirabilis?

Mirac. 10.

Dæmoniacum ſanat ſigno crucis, &c.

Agè verò animę antidotorum, quę ſunt ab illo ſapienter excogitata, dicatur breuis quædam particula. Fuerit enim ea ijs, qui opùs habent medicis, non contemnēda quædam cauſa ſalutis. Ille repręhenſionum antidoto (ſic enim cōuenit dicere) inprimìs vtitur aduerſùs eos, qui mulieribus vtuntur introductitijs, qui in electione aut comparatione malorum ſunt omninò deteriores lenonibus. Nam his quidē morbus procùl eſt ab officina medici: illis autem intra officinam ſalutis, & ſibi & ijs, qui ſunt ſani, multò magìs augetur morbus. Quos ſapientiſſimus medicus, vtens repræhenſione ſicut magnus, qui erat eiuſdem nominis, pręcurſor, validiſſimę orationis viribus à tali liberauit pernicie. Deindè aduerſùs arcem vitiorum, auaritiam inquam, dirigit aciem. Deindè procedit aduerſùs eos, qui ſecant crumenas, quibus compręhenſa eſt etiam helluonum & aſſentatorum lues. Et ijs quidem ſe applicat oratio, vt par eſt eius, qui medetur. Quorum autem Deus eſt venter & gloria, quomodò ſanari potuerint cura verborū humanorum? Non ſolùm certè non ſanantur, ſed etiam ab eis aduerſùs medicū excogitantur accuſationes. Viſitat libidinoſos & intemperantes oratio medici, adeò tangēs primùm affectam mentem eorum, qui ſua ſpontè laborant libera ſui arbitrij voluntate, vt idem nequaquàm vllo modo permiſerit (Quis enim cōuenienter Paulo, magìs honorauit honeſtum & venerandum matrimonium?) ab eo abſtinere multas propter inſignē animaduerſionem & obedientiam. Ante omnia autem docendo alendos eſſe pauperes, alebat eorum, qui ipſos nutriebant, animas, nouus ille frumenti dator: vtpotè quòd omnium bonorum operationem contineat & compræhendat eleemoſyna, quæ etiam docuit: Quod vni horum feciſtis: ſic omnia compręhendens. Diuini itaque viri audientes orationem, adeò trahebantur omnes ad ea obſeruanda, vt in diſpergendis opibus ij, qui eis abundabant, fierent pauperiores ijs, qui erāt olìm pauperes: perfectè autem fierent in Chriſto diuites, & theſaurum cæleſtem acquirerent. Propter quæ is, qui hæc bona introduxerat, nominabatur Iohannes eleemoſynæ.

Matth. 3.

Auaritia, arx vitiorū.

Heb. 13.

Eleemoſynæ laus.

Matth. 25.

Ooo Quid

Quid verò ſycophantis & calumniatoribus? Quid autem ijs, qui inſoleſcunt faſtûs elatione & inani ſuperbia? Quid verò ijs, qui prodiga & luxurioſa vita grauiter peccant in corpus proprium, aut etiam mentis inopia animę ſuę adferunt exitium? Quid ergò his ille magnus excogitauit medicus? multiplicia opem ferentia medicamenta, à perturbationibus animi liberationem, per pœnitentiam ſalutarem operationē. Mitto dicere fructum charitatis & hoſpitalitatis: quo effecit, vt omnes onerati pingueſcerent, ſuaui rore ſuorum verborum, pro muſicis canticis, in omnibus operibus, ad quæ hæc vita cogit homines, diuinum canticum iubens canere. Sed fortè hæc ſolùm faciebat in ſua eccleſia & ciuitate & finitima regione: earum autem, quæ procùl erant remotæ, nullam gerebat curam, ſatìs habens dare ſalutem propinquorum multitudini. Mente mihi perſequere totius Thracię, Aſiæ, Ponti, Phœnicię, Celtarum latitudinem, & Scythas Nomadas, qui ſunt vltra Danubium. Quis locus fuit abſcōſus à radio eius verborum? Reuerà nullus. Sol quidem à magno Dauide laudatur, & in admiratione habetur, propter magnitudinem, illuminationem, egreſſum, occurſum: quòd nō ſit abſconſus locus aliquis ab illius calore & ſplendore. Bona autē eius eximia, ſunt ſolari radio operatione longè pręſtantiora, nempe quantùm pręſtant ijs, quę aliter illuſtrantur, ea quæ ratione illuminantur. Præterea hoc dicam:

Pſalm. 18.

Denſa caligo Marcionis exhalationum tegebat Orientem. Cùm eam autē, Dei gratia, ſuorum verborum ſplendore ſol noſter diſſipâſſet, extendit album diem orthodoxæ fidei. Quid opùs eſt vt ea dicam, quæ ſunt procùl remota? Scrutatur quantum frumenti redderet Epiſcopatus ad victum ſuſtentandum, & ijs, quę redundabant ad ſumptus, ſupplet defectum noſocomiorum. Se autem volens poſteris prębere exemplar, ſua mercede, ſicut Paulus, contendebat viuere. Sed tamen neceſsè eſt eum ali ijs, quę ſunt eccleſię: idque eſt conſentaneum. Dignus eſt enim operarius ſua mercede. Quis verò paſcit ouem, & non lacte eius nutritur? aut quis, qui plantauit vineam, fructûs eius non eſt particeps? Ille autem cum nemine comedebat, & inuitatus recuſabat. Quanam de cauſa? Quòd primùm quidem vinum bibere renuebat, prætexēs calorem capitis. Nonnunquàm enim vtebatur ſolùm æſtate eo, quod dicitur Diarodon. Secundum autem, quòd ex quadam imbecillitate eum malè habebat ſtomachus, & nequaquàm ſuo fungebatur munere: adeò vt ſępè cùm cibum ſumeret, propter ſtomachi faſtidiū, minimè omninò aleretur. Non ea autem ſolùm, ſed hęc quoquè efficiebāt, vt cibi omninò obliuiſceretur. Quænam ea ſunt? ſtudium doctrinę, in ſpiritu contemplatio, verbi curatio, ſcripturarum cognitio, cura viduarum, aliorum, quibus ſacerdotum corona contexitur, meditatio perpetua & ſolicitudo. Erant tunc quædā viduæ carnis amantes, quibus aſſiduè ſuadens, ſtudet vt alterum eligant è duobus: vt vel vitam agant, quam decet viduas: vel ſe ad ſecunda conferant matrimonia, vel lex diuina maneat illęſa & inuiolata. Ijs qui erant ex populo, ſuadebat noctù & interdiù vigilare in precibus & ſupplicationibus: fœminis, quibus non licet foràs progredi, domì precari. Diuites apoſtolicè admonebat, nè nimis altos ſpiritus conciperent: neque in incertis inſtabilibusque & diffluentibus diuitijs omninò ſpem haberent. Sed hæc quidem pauca ex multis volubiliter recenſuit oratio. Hinc autem aliud quoddam exiſtit, in quo ſumus, principium.

Act. 20. 1. Cor. 4. Luc. 10. 1. Cor. 9.

Conuiuia cur ſugerit.

Nota, ſuadebat vigilare noctù & interdiù in precibus & ſupplicationibus.

Eum quidem qui manu & imagine Dei primùm fuerat honoratus, nō ferens aduerſarius videre ità frui nullo labore partis delicijs & victu, effecit vt à Deo, paradiſo & honore expelleretur, ſerpente, & cibo, & muliere & dolo, ignominioſam vitam & mortem ei machinatus. Ille etiam aduersùs Deum ſe impudenter gerit, Iob poſtulans. Idem nō ampliùs ſuſtinēs videre Eccleſiam, quę erat ſpecioſa inſtàr paradiſi, & ſuorū fructuum, nempe filiorum, reſplendebat pulchritudine: & agricolam, qui & pręcepti & imaginis conſeruabat dignitatē, rebellibus quæ ſub ipſo ſunt poteſtatibus eum curat compræhendendum machinis & inſidijs, ſuſcitans bellum aduersùs bonum agricolā & paſtorem. Quomodò autem, narrabo, ab alto repetens: Quidam nomine Serapion, qui erat diaconus ſub hoc egregio paſtore, inuidia diaboli & mulieris impulſu, (indicabit autem eam quoquè oratio) cùm eſſet callidus & malitioſus, paſtori verò familiaris, mouet omnem, vt dicitur, lapidem, vt odium & offenſionem excitet aduersùs diuinum Pontificem. Et primùm quidem hoc facit, cum Seueriano Epiſcopo colloquens, aut aliquid eorum dicens, quæ dicuntur quotidiè, fretus ea, quę apud Pontificem ei erat, fidutia & loquendi libertate, ſedens cum eo diſſerebat. Vt autem ſolet in his accidere, quodā die

Gen. 3. Iob 1. & 2.

non

non ferens dedecus Seuerianus, ſuam attendens dignitatem & gradum diaconi, dicitur aliquando tale quid dixiſſe: Si Serapion mortuus fuerit Chriſtianus, Chriſtus non fuit homo. Hoc cùm audiuiſſet vafer ille & planè factus ad malitiam, cùm dictum diuiſiſſet, apud ſanctum accuſat Seuerianum, vt eius & Chriſti inimicum, vt qui dixiſſet, Chriſtus non fuit homo, è ſua caterua huius dicti teſtes producens.

Quid ergò oportebat facere zelotem illum Eliam, ô per ipſam iuſtitiã? (Detur enim, ſic inter laudes dicere) dimittere id, quod ſibi fuerat renunciatum? non credere ea, quę dicta fuerant à teſtibus? procùl amandare eos, qui loquuntur pro Chriſto? Et quis non ægrè tuliſſet, & reprehẽdiſſet Pontificem, cùm callidus horũ artifex, etiamſi tunc ignoraretur malitia, proptereà quòd actus eſſet peruerſus, eſſet clamaturus aduersùs iudicẽ & paſtorẽ? Sed ſicut audio, iudico, inquit Chriſtus, cùm adhuc eſſet in hac vita & carne. Cuius diſcipulus, iuſtam ſic ferens ſententiam, è ciuitate expellit Seuerianum, vt qui blaſphemauiſſet. Quem cùm, quæ tunc imperabat, (erat autem Eudoxia) hæc audiuiſſet eſſe paſſum, tollens filium Theodoſium planè adhuc infantem, eum ponit ante ſancti pedes, & plurimis adacto ſacramentis perſuadet Pontifici, vt cum Seueriano ineat amicitiam. Seuerianus verò amicitiam quidem ſimulat: belluam autem inimicitiarum agni pelle contegit, & aduersùs paſtorem facta conſpiratione, non leues apud populum diſpergit calumnias, de omnium amore in Pontificem moliens plurimùm detrahere. Ille autem calumnias quidem, quæ in eum ſtruebãtur, parùm aut nihil omninò curabat: fama verò ſuæ in dicendo gloriæ & alterius vtilitatis, efficiebat, vt totæ ciuitates & inſulæ confluerent & conuenirent. Nam nec Romæ quidem magnus Epiſcopus Innocentius, erat bonorum eius ignarus: ſed eum in magna habebat exiſtimatione, ad eum ſcribens & literas viciſsìm accipiens. Volo paululùm immorari in iucunda narratione, quomodò Paulus, qui eſt & myſta & eruditor arcanorum myſteriorum, Pontificem initiârit in myſterijs. Iohan. 5. Seuerianus infeſtus eſt viro Dei.

Cùm diuinas eius epiſtolas earum interpres & expoſitor percurreret, erat, vt eſt veriſimile, dubia & ſuſpenſa cogitatione, dicens: Quis ſcit, an Deo grata mea ſit interpretatio? Hęc cogitans, rogabat vt de ea re à Deo fieret certior. quod etiam citò hoc modo factum eſt. Quidam ex ijs, qui Imperatori erant familiariſſimi, offendit Imperatorẽ: qui mortem minatur, & mittitur, qui apud diuinum Pontificem intercederet, vt noctù ad eum veniret propter metum Imperatoris, & ſua ei exponeret. Quibus aſſentiẽs ſanctus, per Proclum iubet vt veniat. Nox aderat, & ſimul etiam aderat is, qui erat ſupplex. Vt eum admoneat, dat operã Proclus. Deindè primùm adſpicit per quoddã foramen, & videt Pontificem, vt conſueuerat, in ſede ſedentem & ſcribentem. Ea autem erat interpretatio diuinarum epiſtolarum. Tunc autem, tunc illo terribili dignus habetur ſpectaculo. Videt enim Proclus diuinum apoſtolum Paulum inclinatum poſt ſedem ad caput Pontificis, & os admouentem auri eius dexteræ, & cum eo colloquẽtem. Proclum inceſſit ſtupor & admiratio, quanam ingreſſus eſſet qui cernebatur. Ignorabat enim quis eſſet, & rogat hominem, vt parùm expectet. Rursùs paulopòſt adſpicit & ſemel & bis, & erat idem ſpectaculum. Repræhenditur Proclus ab illo optimate, qui dixit: Non oportebat te, cùm videres mortem quæ mihi expectatur, alium ad ſanctum adducere. Ille autem ei affirmat, ſe de eo nihil cogitâſſe. His adhuc dubitantibus, Præco ad matutina cantica excitat ligni pulſibus. Homo itaq; reuertitur, in ſecundam noctem ſpem reijciens. Acceſſit ſecunda nox & tertia, & erat rursùs ſimile ſpectaculum. His obſtupefactus, vix tandèm ſenſit Proclus, nemine vidente à Deo miſſum eſſe eum, qui loquebatur. Dicitque illi optimati: ô optime, Deo reſiſtente ſtudijs omnibus, labor eſt inutilis. Roga ergò Deum, vt tibi opem ferat. S. Paulus adeſt exponenti eius epiſtolas.

Dies aderat, & cùm ſupplicis recordatus eſſet Pontifex, rogauit an acceſſiſſet. De eo ergò ei ſignificat Proclus, qui hęc etiam dixit: Cùm tu præteritis noctibus ſeorsùm eſſes cum alio, ſtatui non temerè accedere. Cùm ſanctus autem rogâſſet, quiſnam is eſſet, incipiens Proclus, verbis quidem totum perſequitur miraculum, digito autem per imaginem euidentiſſimè probans eum fuiſſe Apoſtolum, totam narrat ſeriem miraculi. Quibus cùm adhibuiſſet mentem hic vir diuinus, apertè intellexit ſpectaculum: & factus certior ſe ſuam accepiſſe petitionem, Deo egit gratias. Deindè ſic rursùs acceſſit ſupplicem, & eum conuenit, & pro eo intercedit apud Imperatorem, & priori reſtituit magiſtratui, impletq; promptiùs & alacriùs, quæ reſtabant ex diuinis epiſtolis. Hæ ſunt

λοξίας

partes meç narrationis. Tu autem, dic mihi tuam loxiam, vatem aurei tui tripodis, qui me perſequeris: & vocem ex lauriuoro gutture tuæ Phœbadis, reſpōſa, nugas ex quercubus, Orphei myſteria, illos Tireſias, illos qui ſunt illotis pedibus, tuos veros prophetas. Mitto enim dicere Phœbi tui magnificentiam, qui honore tuam afficit ſtultitiam, & tibi prębet pręſciētiam per vaticinationem: vaticinationem, quam nemo poteſt repręhendere: quæ fit ex talis & hordeo & thure: & præterea per lateres & lucernas & folia & cubos. Vereor dicere, quç per inſecta fiunt, & pelles, & reliqua membra, ex diuerſis animalibus, per viasq; & mortuos, myſticas præſcientias. Quorum omniū quod eſt reuera pręclariſſimum, eſt incredulitas & contumelia id quod creditur. Sed illi quidem nugentur: nobis autem ad rectum deducatur oratio, deducatur noſtra quoquè vita vniuerſa meliùs illius interceſſionibus.

Poſt hęc cognoſcitur ab accuſatoribus, quæ per Pontificē data eſt ſalus ei, qui confugerat, & regreſsus ad priorem dignitatem: eoſque incendentes flammæ inuidię, faciunt rabie agitari & furore aduersùs eum qui dedit ſalutem: huius furoris pręcipuū accipientes miniſtrum diaconum, quem priùs diximus, Serapionē. Quæ cognoſcit quidem bonus paſtor, ea verò nihil curat. Cùm autē videret multos ſeruire auaritiæ, ipſam autem prę cæteris Imperatricem, in eos producit in aciem gratiam ſuorum ſermonū: nullius quidem perſonam publicè nominans, communiter autem procurans ſalutem omnibus. Quod quidem eos, qui illo vitio laborabant, faciebat medico ſuccenſere & efferari. Iam autem venit ad caput oratio. Theodoricus ille, qui tunc erat Patricius, cùm eſſet ditiſſimus, ab Imperatrice appetitur inſidijs. Quid ergò facit vir ille? Confugit ad communem portum: & ſeruatur quidem ab ijs, quæ ei parabantur, inſidijs. Seruatur autem meliori quoquè & permanente ſalute modo alio. Diſperſit, dedit omnia pauperibus. Quomodò? Magiſtri cōſilijs & ſuaſionibus. Qua ex re quid lucratur? Theſaurum cæleſtem, cùm eſſet ei perſuaſum, Cornelij eleemoſynç eius quoquè eſſe exæquandam eleemoſynam. Hæc cùm reſciuiſſet Imperatrix, non potuit ampliùs contineri. Impudentiam autem & aliam temeritatem ſuam abſque vllo rubore ſancto indicat: eum bona Patricij lucratum eſſe nugabatur & obijciebat. Eius enim, qui erat mundus, propter benignitatem admonitio, erat inquinatæ ſordida exiſtimatio. Augetur ergò (quid enim opùs eſt in ſingulis immorari?) in ſanctum inuidia: ex ea autem odium: ex eo maledicta: ex maledictis verò calumnię, ex calumnijs concilia. Tranſmutant, quòd viderentur, non quòd eſſent, ſermones in nugas prolatas aduersùs Imperatores. Fiunt hęc rursùs alioquì validiora ſermone habito aduersùs Eutropium. Dicatur autē modus, vt ſit multorum doctrina & vtilitas.

In auaritiā dum inuehitur, multos offendit.

Act. 10.

Hic Eutropius cùm peruerſis eſset moribus & inclemēs, ad malefaciendum autem malitioſus, talem laqueum (ó nouum inuentum) fabricatur inhumanitatis. Perſuadet Imperatori (apud Imperatorem enim multùm poterat) vt legem ferret, nè cui liceret confugere ad diuinam & ſacram menſam. Non multum autem interceſſit temporis, & ſuis laqueis (ô iuſtam pœnam & celeritatem) capitur qui fabricatur. Cadit enim, & ad eam, quam alijs ſtuduit prohibere, confugit eccleſiam. Propter hæc iuſta repręhenſione ea, quç fecerat Eutropius, ſuo ſermone ſapiens perſequitur medicus. & hoc fuit accuſatoribus alia iniuſtitiæ occaſio & inſurrectio, vt qui eum non ſolùm illius non miſereri, ſed illum etiam repręhenſionibus flagellare dicerēt. Et huius quidem inſurrectionis dux erat & princeps Theophilus Alexandrinus. Ei autē, qui accuſabatur, nulla horum erat cura, ſed ſolùm cultùs omnipotentis. Cùm eius autem ſolius curam gereret perpetuam, cognouiſset verò eos, qui morbo laborabant Arrij, in cœtus congregari, primùm quidem precibus, deindè ſtudijs omnibus expellit è ciuitate. Sed non multum proceſserat temporis, & rursùs deducti Arriani à quibuſdam ex ſenatu, liberè verſantur in ciuitate. Et tacenda quidem ſunt grauia mala, quæ hinc ſunt conſecuta. Quinetiam quæ per ea, quę dicuntur Antiphona, Arrianis acciderunt & Orthodoxis, his quidem claris hymnis celebrantibus homouſium, deiectis autē & ſuperatis Arrianis, cùm vtrique ex contentione veniſsent in periculum, prętermittens oratio, dicat modū primæ ab initio traditionis antiphonarum. Hic eſt autem:

Eutropius ſuo enſe iugulatur.

Ignatius, qui fuit tertius Antiochenus Epiſcopus, poſt magnum & ſummū Apoſtolorum ornamentum Petrum, qui etiam verſatus eſt cum ipſis Chriſti diſcipulis, dicitur eſſe dignatus diuina angelorum viſione, per antiphona laudātium ſanctam & eiuſdem

Nota quando vſus Antiphonarū cœperit in Eccleſia.

eſſen-

eſſentiæ Trinitatem. Ex quo Antiochiæ, & illinc omnibus eccleſijs, antiphonorũ, qua etiam cruces argenteę in antiphonis figũtur, data eſt traditio. Sed hoc quidẽ ſic enunciauit oratio. Quoniam autem occurrit illud argumentum hiſtorię, de Gallo, inquam, Gaina Arriano, eam quoquè lubens prætermittet oratio, ſtudioſos, vel potiùs eos, qui ignorant, remittens ad à Deo datam hiſtoriam eccleſiaſticam, quæ hoc multis ſuppeditabit, quomodò ſancti labore & dicendi libertate os ei obſtruitur: & tunc pacẽ agit vir ille barbarus. Hinc ſequuntur aduersùs Epheſiorum Epiſcopum libelli Antonini, & Pontificis Epheſum migratio, & iuſta multorum depoſitio, qui deprẹhenſi ſunt auro eſſe adepti Epiſcopatus. Deindè Paulacij à quadam vidua apud Imperatricem accuſatio. Largiamur verò nonnihil narrationi. Continebat autem accuſatio, quòd debitor eſſet circiter quingentorum aureorum. Eum ducit Imperatrix, nec priùs eum remiſit, quàm ab eo exegiſſet quantitatem centum librarum auri: reddidit autem accuſatrici ſolum 36. aureos nummos. Quid ergò facit quæ accuſabat mulier? Confugit ad communem defenſorem. Ille autem producendum curauit eum, qui accuſabatur: & ab eo exigebat id, quod reliquum erat debiti. Hoc quoquè reſciuit Imperatrix, quæ ſignificauit Pontifici, vt eum dimitteret, cùm ipſa ab illo exegiſſet pecuniam. De hac re inter vtrunque vehemens exoritur contentio: & poſtremò res eò deducitur, vt per impudentiam procedatur aduersùs ſanctum. Mittit enim duos centuriones cum ſuis cohortibus, vt eum, qui accuſabatur, à ſancti manibus abſtraherent. Hæc autem mens Imperatricis. Quid autem, qui glorificat eos, qui ipſum glorificant, nihili autem pendit eos, qui ipſum contemnunt, Deus? Angelum eis mittit terribilem in romphęa. Quem cùm illa vidiſſet multitudo horribiliter ſtantem in veſtibulis & eis occurrentem minaciter, timet quidem & metu afficitur: reuertitur autem cum tremore & magna admiratione. *1. Reg. 2.* *Temeritas angelica viſione comprimitur.*

Et cùm hęc ſimiliter reſciuiſſet Imperatrix, metu quidem afficitur: ſeruat autẽ inimicitias, & armatur ad vindictam. Anima enim ſemel victa pecunijs, & vehementia oppreſſa auaritiæ, non poteſt coërceri freno mentis temperantis. Diligenter ergò quærit Imperatrix, quaſnam inſidias inuenerit aduersùs Pontificem: aliquando quidem minantis, aliquando verò blandientis perſonam ſuſcipiens. Ille autem manet inuictus, firmusque & immobilis, ab vno ſolo pendens, nempe à communi omnium ſalute. Non poſſum autem ſatìs admirari, cogitans hunc magnum & diuinum Dei ſeruum, os verè aureum, præconem diuinę benignitatis, quòd propter omniũ ſalutem adeò erat ſolicitus & adeò incendebatur, & omnia prouidens, quæ mens Deum dignata videre, poteſt inuenire ad ſalutẽ, non deſtituebat ille eos, qui erant eiuſdem generis, adeò vt quod eſt maximè admirabile, vel inuiti multi per ipſum ſalutem ſint aſſecuti. Sed cùm hęc ità ſe haberent, & eccleſia diuinæ fidei illuſtraretur ſplendoribus, & illuminatione pietatis vita fidelium refulgeret, non tulit hominum inimicus: ſed ſicut à me dictum eſt ſuperiùs, conuocat rebelles quæ ſunt ſub eo poteſtates, & omnia confundit & peruertit, ſusque deque permiſcens, & multos cogens & compellens, vt ſuam terrenam reducerent malitiam.

Et primùm quidẽ inſtrumentis, quomodò olìm ſerpente, malitiæ vſus Theophilo & Seueriano, Acacio & Antiocho, & presbyteris quibuſdam & diaconis, & pręterea è ſenatu fœminis, quæ ſunt antiqua eius arma, locupletiſſimis viduis & ſceleratiſſimis, parauit mortem ſancto. Dicat aliquis Acacij Berrhœę Epiſcopi temerarium & inconſideratum ſermonem, qui ad tantam peruenit amentiam, vt diceret: Sine, ego ei parabo ollam, de ſancto id dicens ſceleſtiſſimus. Deindè mittit etiam aliquos Antiochiam. Quid facturos? vt ſcrutarentur ſancti delicta à iuuentute. Quid dicis, in ciuitatem cæleſtis illius ciuis, quę verborum & morum illius fragrãtia bonum emiſit odorem vſq; ad cæleſtem & ſupernam ciuitatem Hieruſalem, quam intuentes etiam meretrices ſanctificantur? Sed defecerunt ſcrutantes ſcrutationes, & euanuerũt in cogitationibus ſuis, vt dicamus cum Pſalmiſta: Conuerſus eſt enim labor eorum in caput eorum, vt procedens diceret oratio, & iniuſtitia eorum deſcendit in verticem eorum, hęc callidè machinante & procurãte Theophilo. Quales autem & quàm ſophiſticæ huius Dei hoſtis malitię, vanæ & inanes nugę fuerint aduersùs Dominum & aduersùs Chriſtum eius, ſuperuacaneum eſt dicere. Quomodò aũt ſe geſſerit in fideles & ſanctos monachos & in ipſum Pontificem, ſtudioſis ſignificabit lectio. Nec id ſolùm, ſed ea etiã, quę fecit cùm *Multi necẽ ſtruunt ſancto viro.* *Pſalm. 63. Rom. 1. Pſalm. 7.*

eſſet Alexandriæ, iam ſunt prętereunda: quæ quidem publicabuntur in eo, quod illic futurum eſt, iudicio. Nos autem procedamus ad noſtra.

Cognoſcit ergò Imperator à quibuſdam monachis, quę ab accuſatoribus facta ſunt à Theophilo. Is autem magna celeritate & vi iubet adduci Theophilum. Scribit verò ad Pontificem Romanum Innocentium pulchrè & ſapienter, cùm alia, tum vt citò Roma proficiſcerentur, qui de Theophilo cognoſcerēt. Pręterea autem ad ſuum quoquè fratrem & Imperatorem Honorium, vt efficeret, vt Papa exequeretur ea, quæ ad ipſum ſcripta fuerant. Qui cùm ea accepiſſent, ſe parant quidem ad ea implenda. Cùm autem dubitâſſent, nè ſi citò mitterentur, tempus tererent Conſtantinopoli, & alioquì operientes, dum reliqui quoquè congregarentur, expectant ſecundas literas. Quid ergò vafer ille & aſtutus Dei hoſtis? Hæc cùm reſciuiſſet, inſurgit ſceleratiùs aduersùs paſtorum principem, & illum gregem, qui Imperatori nefaria eius facta expoſuerant: & cùm in eos confinxiſſet errores Origenis, magnum Epiphanium Cypri Epiſcopum ad ſe attrahit, & cum eo init amicitiam, vt congregata ſynodo, ſcripta reprę̈henderet Origenis. His inducitur Epiphanius, & fert opem Theophilo. Cuius vniuerſus ſtudij ſcopus non aliò ſpectabat, quàm aduersùs ſanctum, & eos, qui dicti ſunt, monachos. Poſt hæc quid? Perſuadet Epiphanio, vt ſcribat ad Iohannem, vt abſtineat à ſcriptis Origenis, & cum eis minimè ſentiat. Ille autē verè magnus Chryſoſtomus cùm hęc accepiſſet, ſententiæ ſuę fretus puritate, non curabat eos, qui inſultabant: ſed de communi ſalute ſolùm erat perpetuò ſolicitus. Sed hæc quidem rebus conſequenter perſequens, declarabit oratio.

Machinationes Theophili.

Inter hęc autem celebratæ illius viduę vineæ acceſſit narratio, ad quam peruenimus. Theognoſtus pius ille & fidelis, erat ipſe quoquè vnus ex ijs, qui erāt familiares Imperatori Archadio: Inuidia autem diaboli & Gaij, qui morbo laborabat Arrij, apud Imperatorem accuſatur Theognoſtus, & iniuſta bonorum publicatione cum relegationē damnatur ſimul cum vxore & liberis, & vt paucis abſoluam, priuſquàm perueniſſet ad locum, in quem erat relegatus, in itinere via vitæ peracta, migrauit ad Deum. Huius vxor reuerſa, accedit ad virum diuinum, & de ſe omnia docuit. Hic autem miſericors & Chriſti imitator, corde dolorem accipit ob ea quę acciderant, & ob fœminę viduitatem: & pulchrè quidem conſolatur, & quæ par erat ei ſuadet: rursùs verò conſiderat, quemadmodùm viduę ſua reſtituantur. Cùm is autem de eo eſſet ſolicitus, aliud malū excitauit malignus aduersùs mulierem viduam. Erat enim tempus vindemiæ, propter quam Imperatrix egreſſa erat ex vrbe: & neſcio quomodò priùs ingreſſa fuit in vineā viduæ, & ſua manu exectum botrum comedit. Deindè docetur, vineam eſſe alterius. Inducunt legis, quod eſt in rebus eiuſmodi, auxilium, quæ vineam Imperatrici adiudicat, ſi quid tale contigerit, & domino aliquod precium vel aliquid iubet reddi: & iuſſu Imperatricis refertur vinea in numerum ſuorum ſuburbanorum. Hoc autem non temerè & ſimpliciter iubebat, ſed hęc duo meditata: Vnum quidem, propterea quòd iraſceretur viduæ, vt eam magìs affligeret: Alterum autem, & cuius maiore ſtudio tenebatur, vt acciperet occaſionem vexandi Pontificis, cogitante illa, fore vt reſiſteret, & in legem incideret, & offenderet imperium.

Theognoſti exilium.

Mors.

Sed illa quidem ità ſe habebat: Pontifex autem quomodò? Suadebat, ſupplicabat, vt decebat eius philoſophiam. Quid illa contrà? Ea dabat reſponſa, quæ erant plena impudentia, Romanæ legis auxilium, & quęuis alia, quam ex aduerſo obijciebat, vana phantaſia ſuæ arrogantiæ. Rursùs ergò temperat medicus medicamenta ſalutis. Quod autem laborabat, curari non poterat. Alia eſt prætereà ſpecies curationis, ſoluens cauſas, per quas videbatur id, quod malè erat affectum, laborare grauiùs: ſoluens iniuſtos prætextus: nempe quòd hæc lex quidem lata eſſet ab Imperatoribus, ſed qui fortè erant à fide alieni. Tu autem es, aiebat, lex, & tibi obtigit, vt imperares, & eſt tibi conſcientia quæ cogit, & quę rem optimè nouit & intelligit. Nè permittas, vt multi coacti te nouam vocent Iezabel, & quę de Nabuthe ſcripta ſunt in veteri teſtamento. Hæc ſapientis medici, quę perpetuò adhibebat, medicamenta, malè affectam fœminam magìs inflammabant, adeò vt nec medicum quidem admitteret, immò verò repelleret, & quam nefariè conceptam celabat bilem, apertè in lucem proderet. Sic quidem repellitur medicus. Quid verò, quæ deinceps conſequuntur? Aderat dies feſtus & celebris Crucis in altum elationis, & iuſſerat Pontifex, vt portæ eccleſię clauderentur

3. Reg. 21.

Dies feſtus & celebris

derentur ſoli Imperatrici. Eccè ergò primus ingreditur Imperator, & fideliſſimi populi vniuerſa multitudo cum ipſo & circa ipſum. Cùm autem incepiſſet ſanctus de more concionari, vis ſanctiſſimi, quę eum illuminârat, ſpiritûs reddidit elegâtiorem verborum pulchritudinem cum eo, qui loquebatur. Et quid opùs eſt dicere, ad quantam admirationem veniens multitudo, applauſit exultationibus ſacrę dilectionis? Cùm hæc autem fierent intra templum, eccè etiam Imperatrix cum reliquo, qui eam ſtipabat, comitatu: & alijs quidem omnibus ingreſſum ſeruabant liberum, ipſam verò prohibebant. Ira adhuc inconſideratam poſſidebat Imperatricem. Mitto dicere, quantùm in diuinum Pontificem, idem eſt autem dicere, in Deum, contumelijs inuecta eſt & infremuit. Deindè cogitat quidam ex ijs, qui cum ipſa erant, & tentat portam gladio percutere: eius autem manus ſtatìm areſcit. Timet ergò Imperatrix, & ſtatìm reuertitur. Ille autem, cuius manus exaruerat, accedit ad ſanctum, pœnitentia ductus, & ſupplicans ſtatìm curatur, & Deus per ſuum ſeruum magnificatur & glorificatur. exultatio dominis S. Crucis. Pœna ſacrilegi. Mirac. 11.

Eſt'ne aliquid his iuſtius aut benignius, & promptius ad conuertendam animam, cui iuſtum abundè ſuppetit? Sed nihil iuuit eam, quæ improba voluntate ſequi deteriora miſerè ſtatuerat. Vide autem hîc mihi Imperatoris inſignem virtutis abundantiam. Nam cùm res eius reſciuiſſet, tam ijs, quæ illa expoſuerat Imperatori, quàm ijs, quæ alios fecerat renunciare, omnia deſpicit, & nullam eius ducit rationem, amori in Pontificem & reuerentiæ iuſtæ nihil præponens, maximè cùm illius morum acerbitatem ſciret & importunitatem. Atque illa quidem magnoperè contendebat bonum illum Paſtorem expellere: promptum autem & alacre animi ſtudium eorum, qui prohibebant, diuinorum verò canonum accurata regula, & ciuitas, quæ ab eo illuminabatur, & greges monachorum, omnia reſiſtebant tyrannidi Imperatricis. Quæ cùm tam multa eſſent, ſuam tamen expleuit cupiditatem, aut, vt veriùs dicam, cædem fecit Imperatrix. Atque magnus quidem Paulus vas electionis dicit: Qui volunt piè viuere in Chriſto Ieſu, perſecutionem patientur. Quinetiam ante eum magnus ille Dauid affirmat, eſſe multas iuſtorum afflictiones: omnis quoquè diuinitùs inſpirata ſcriptura multis in locis his concinit. Quænam autem ſit ratio, cur iuſtis multæ inferantur hîc moleſtiæ & difficultates, (honeſtum enim eſt hîc parùm philoſophari propter multorum vtilitatem) audiamus tonitru Gregorij Theologi. Quid verò is dicit? Si enim iugum ſuauè & onus Chriſti eſt leue, at hoc eſt propter ſpem & remunerationem, ſignificante verbo, quòd quæ ſunt ſummæ in vita præſenti moleſtiæ, ſi ſpectetur ſpes, quæ illic eſt & remuneratio, ſunt ſimiles rebus lætis & ſecundis. Quinetiam quòd hæc tormenta corporis ſunt tuis ſeruis lætitiæ, audiui ſapientiſſimum ad Deum dicentem. Quamobrem cùm iuſtum, qui nunc habetur in admiratione, audieris tradi manibus iniquorum, nè perturberis. eum enim nihil tangit: ſed ægrè feras voluntatē eorum, qui ipſum tradunt. Sed eò redeat, vndè digreſſa eſt, oratio. 2. Tim. 3. Pſalm. 33. Matth. 11.

Non multum interìm effluxit tēporis, & venit Cypri Epiſcopus Epiphanius. Quem cùm rurſùs attraxiſſet Theophilus, tum quòd eſſet callido & vafro ingenio, tum quòd eſſet moribus præditus aptis ad alliciendum: perſuaſit, vt & ea faceret, quæ ſanctum moleſtia afficiebant, & ipſum reddebant Epiphanium canonum contemptorem. Quænam autem ea ſunt? Quæ prope ciuitatem factæ ſunt congregationes, ordinationes, Origenis dogmatū damnationes, cùm pars vna ſolùm adeſſet: & vniuerſa deniquè ab eo vſurpata authoritas & temeritas. Qualem autem contra hęc ſe geſſit Pontifex? nam ea quoquè ſcire eſt operæprecium. Patientem, fratrum amantem, canones accuratè ſequentem, & in cæteris ità ſe gerentem, vt & prudentia & voluntate ſe homine eſſe ſuperiorem apertè indicaret. Quibus motus Epiphanius, aliquantulùm quidem ceſſit & deflexit: magna autem affecit moleſtia eos, qui ipſum impellebant. Ipſi verò quàm potuerunt citiſſimè ad Imperatricem hæc retulerunt. Ipſa autem Epiphanium celerrimè trahit ad ſuas partes, ea docens & ſuggerens, quæ eius iniquam explebant libidinem, & quæ ſanctum deponebant, adijciens etiam arcanum, (ô hominum audaciam, ô diuinam lenitatem) hæreticum eſſe Dei ſeruum & famulum. Quid autem contrà ſapiens dixit Epiphanius, audiamus: Si eſt tibi quidem, inquit, ô Imperatrix, ratio cur hæreſim ſuſpiceris, adſit, & cauſam ſuam agat Iohannes in pœnitentia. Sin autem hæc verba profers cauſa contumelię, tibi minimè aſſentitur Epiphanius. Vide quoties Eccleſiaſticorum Canonum honorabilis faciat mentionem.

phanius. Tunc commota illa hoſtis, erupit in hanc execrandam vocem: Si ô Epiphani, ſis impedimento, quó minùs Iohannes mittatur in exiliū, eccè aperiam templa idolorum, & contendam vt ea adorentur. Non ampliùs ergò ferens Epiphanius aures ſuas pollui cœno inimicæ fœminæ, totus perfuſus fuit lachrymis, & ſe eorum eſſe innocentem pronuncians, fugam omninò arripuit.

Execrabilis vox Eudoxiæ.

Hæc autem neſcio quomodò aliter iactabantur externorum ſermonibus. Quomodò? Quòd vocatus Epiphanius ſua decreuit ſententia Iohannem eſſe deponendum. Hæc cùm audiuiſſet Iohannes, ad eum ſcribit: Sapiens Epiphani, & tu meo conſenſiſti exilio? Decætero non videberis ampliùs ſedens in tua ſede. Ille autem ad hæc reſcribit: Athleta Iohannes, feri & vince. ad locum autem, ad quem mitteris in exilium, minimè peruenies. Sic ſcripſerunt, & ſic factum eſt. Nam inter nauigandum mortuus eſt Epiphanius, & Iohannes cùm nondùm perueniſſet ad locum in ſecundo exilio, vt iam declarabimus, migrauit ex hac vita. Cùm autem poſtquàm enauigâſſet, reſciuiſſet Iohannes, quemadmodùm propulſâſſet Imperatricem, profert communiter vituperationem aduersùs omnem malam fœminam. Quam tanquàm dictam ænigmaticè aduersùs Imperatricem, arripuit examen accuſatorum. Id itaque per eam deferunt ad Imperatorem. Cui cùm neſcio quas, nec quàm multas adhibuiſſet ad eum inclinandum rationes, incitat vt bellum ſuſcipiat aduersùs Iohannem, & vt coacta ſynodo damnaretur exilio. Neque tamen ſine Theophilo conſtitutum fuit hoc certamen: ſed quamprimùm ad eum miſſis literis curat, vt veniat cum Epiſcopis Indicis & Aegyptijs, & ijs, qui tunc propter iuſtas cauſas meritò depoſiti fuerant à Pontifice: & vt ſemel dicam, confluunt omnes Chalcedonem: in qua priùs parati, veniunt omnes in vrbem regiam. Cùm autem tardarent, qui erant Roma venturi, Imperator Archadius nullo modo volēs adſpicere Theophilum, dubitabat, & varijs diſtrahebatur cogitationibus, ignorans quòd Romanus Epiſcopus ſecundas, vt à me priùs dictum eſt, expectabat literas. Quid ergò Eudoxia? Clàm accerſit Theophilū, & eos, quicum ipſo erant, & eos amplis ac magnificis proſequitur muneribus, polliceturque ſe perſuaſuram Imperatori, vt eis pareat.

Archadius Imperator incitatur in ſanctum Epiſcopū.

Hæc cùm cognouiſſet noſter Elias & magna tuba Eccleſiæ Chryſoſtomus, vſus tuba orationis, & non timens aciem, quam in eum direxerant aduerſarij, tanquàm alius Moſes aut Phinees aut Ieſus, aut ille terribilis & diuinæ armatus princeps militiæ, ſtricta rhomphæa terret aduerſariorum audaciam, in concione dicens: Congregate ad me ſacerdotes dedecoris, comedentes menſam Iezabel, vt dicam eis: Quouſquè claudicatis ambabus veſtris tibijs? Si Baal eſt Deus, ambulate poſt ipſum. Si autē ipſa menſa Iezabel eſt Deus, comedentes euomite. Prætereà apertè publicans inuictam Theophili malitiam, & tenebroſarum eius machinationum impudentiam, proponit omnia cognoſcenda ab omnibus. Cùm hæc regiè & generosè dixiſſet leo pietatis, vulpes improbitatis verba fraudulenter diuidunt: & cùm iiſdem verbis Imperatori dediſſent exemplum, coëgerunt eum iraſci, & effecerunt vt Imperatoris indignatio in Theophilum, conuerteretur in Pontificem. Qui etiam iuſſi ſunt in eum facere concilium, & cùm tempus accepiſſent libertatis, & ad luctam ſe fortiter inſtruxiſſent, ac munijſſent conſilijs, Imperatricis donis, verbis, promiſſis, minis, & omnibus modis omnes congregant: & alios quidem, qui reſiſtebant plano & improborum architecto conſiliorū, mittebant in exilium: alios autem vanis promiſſis miſerè redactos in ſeruitutem, adeò armabant aduersùs Pontificem, vt eum vel ſacrificaturi eſſent & perdituri. Hinc magnum exiſtit certamen Eudoxiæ & Theophilo, dum menſis, auro, blanditijs & modis omnibus ſuos ſocios ad bellum inſtruunt. Deindè quid? Adornantur & contexuntur libelli, & mittuntur ad Imperatorem, qui continent omnes vanitates & inſanias falſas. Poſtremum verò erat, quòd poſt communionem hic Iohannes faceret omnes guſtare aquam aut paſtillum propter ſputum, & ante omnes ipſe. Decætero autem non ampliùs procedunt per ea, quę ipſi in eum intendebant, crimina, nempe quòd ſectaretur errores Origenis, ſed per contumelias & maledicta.

1. Reg. 18.

Plano, id eſt, impoſtori.

Calumnijs apperitur vis Dei.

Cùm hæc ſic neſcio quo modo ſtruerentur, (neque enim fieri poteſt, vt ſtructas ei inſidias ſingulatim perſequamur. quæ ad vnum finem ſpectabant, nempe ad cædem Principis paſtorum & mortem) accedit ad Paſtorem id, quod è grege non fuerat correptum à feris illis immanibus, nempe quadragintaduo Epiſcopi numero: qui paſtorem

rem circundantes admirabantur repentinam & diuerſam mutationem, nempe quòd Theophilus, qui erat inter reos relatus, repentè ſit cõſtitutus iudex aduersùs ſanctum & iuſtum Chryſoſtomum. Quid ergò paſtor ille bonus, magni principis paſtorũ, nempe Ieſu, imitator? Sed cùm ad hunc locum peruenit oratio, memini ſacrorum dierum: Dominum venientem ad paſſionem, diſcipulos qui tunc erant, nouum teſtamentum, inter ſe inuicèm charitatem, & omnia, quæ illic myſticè facta ſunt, edoctos ſingulatìm apud me cogitaui: & eum, qui modò erat diſcipulus, ſimiliter atquè magiſtrũ & Dominum, eos qui ſub ſe erant, initiantem myſterijs. Nam cùm omnes dolore cruciarentur propter magiſtrum, dicit eis ille vir ſapiens in diuinis & humanis: (ô quomodò fieri poteſt, vt ſine lachrymis eorum memoriam tibi tradat oratio?) Orate, ô filij & amici & viſcera, quæ mihi ex omnibus præcipuè eſtis vicisſìm dilecta, & Deo agite gratias. Nullus autem cernatur ex vobis ſe ſeparâſſe ab Eccleſia. Ego enim iam libor, & inſtat tempus meæ reſolutionis. Satanas non fert meas aduersùs ipſum orationes. Sed nè obliuiſcamini ſacræ meæ in vos dilectionis. Conſolatur ſuos vir pius.

Cùm hæc & his longè plura dixiſſet, (quid opùs dicere & lachrymas & dolorem, quibus ſunt repleti?) tandèm omnes complexus, rogauit omnes, vt irent in cõcilium. malebat enim mortem ſubire gladio, hoc lucrum eſſe exiſtimans, pro cõmuni omnium ſecuritate & ſalute. & rursùs dicit: Vos omninò recordamini vitam præſentem eſſe viam, & tranſire quæ in ea ſunt bona & moleſta: nec hoc ſolùm, ſed eſt etiam nundinæ, emimus itaque, vendimus, diuerſamur. Num ſumus nos meliores Patriarchis, Prophetis, aut Apoſtolis? Dicit ei quidam cum eiulatu: Sed deflemus noſtram orbitatem, rerum confuſionem, ſtatum Eccleſiæ, & alios honores, quibus affecti ſumus, & ignominias quibus afficiemur. Sed nè veſtras, inquit, relinquite eccleſias. Nõ enim à me eſt principium: neque ad me vſque eſt finis. Non enim poſt Moſem ſurrexit Ieſus? Non fuit Dauid ſucceſſor Samuelis? Hieremiæ Baruch? Eliç Eliſæus? Poſt Paulum autem quis? Non Timotheus, Titus, Apollo? Non alij innumerabiles? Sed ſi tenemus, dicit quiſpiam, noſtras eccleſias, omninò communicare neceſsè eſt & ſubſcribere. Communicate, inquit, vt non perturbetur neque ſcindatur Eccleſia: ſed nè ſubſcribatis. Quonam modo hoc iubes? Quoniam, inquit, nullius mihi culpæ ſum conſcius, propter quam deponar. Cùm his ſacram illam turbã magnus inter Patriarchas confirmâſſet Chryſoſtomus, iam concilium, quod extra vrbem in Ruffini prædijs inania in eum ſtatuerat, accerſit eum, reſponſurum ijs quorum accuſabatur. Quæ autẽ ei ſignificata ſunt, erant huiuſmodi: Sancta Synodus congregata, Iohãni: Libellos contra te accepimus, plenos malis innumerabilibus. Veni ergò eis reſponſurus. His lectis, hæc ſcribit ſanctus: Eccleſiam, propter quam Deus verbum factum eſt, nè ſcindas, nec diſſoluas, neque extra terminos iudices, repugnans trecentis & octodecim patribus, & nè Abel, vt Cain, dolosè in agrum aduoces: ſed tu veni potiùs. Septuaginta enim capita apertè continent, qui aduersùs te ſcripti ſunt libelli. Sumus autẽ nos ex diuerſis & plures, Dei gratia. Et vt quę poſteà ſequebantur in pauca contraham, cùm ſapiens Pontifex prætereà ſcripſiſſet, & oſtendiſſet nullam eſſe eorum, quæ ab ipſis fiebant, conſequentiam, optimè & iuſtiſſimè eos repellebat præſcriptione, optans vt in ſe fieret potiùs œcumenica ſynodus. Vocatur ad Synodum. Reſpondet ſcripto. Gen. 4.

Hæc cùm accepiſſet & didiciſſet concilium illud per lectionem, irruũt tanquàm leones: & ex ijs, qui miſſi fuerant, alium quidem ceciderunt, alium verò compræhenderunt, alium autem coniecerunt in vincula & ferreos compedes, quos illi bacchantes paſtori parauerant. Quid ergò poſt hęc faciunt? Cùm aranearum telis imbecillioribus ſcriptis eum damnâſſent, quem neque viderant, neque huius vocem audiuerant, deponunt Pontificem, & hæc referunt ad Imperatorem. Quid dicentes? Quòd cùm non auſus eſſet accedere, quòd eſſet ſibi conſcius: eum autem leges deponant, hoc etiam ſuſtinuit. Iuſſu ergò veſtræ potentiæ, aiebant, vel inuitus relegetur, & det pœnas, quòd maledictis inſectatus ſit Imperatricem, eam dicens Iezabel, vel in eo morte ab occiſoribus accelerata propter verbi aſperitatem. Eis itaque credit Imperator tanquàm ſacerdotibus, & abſque vlla examinatione, miſſa manu militari, iubet ſanctum relegari. Hęc cognouit fidelis populi multitudo, fideique feruore & abundantia victo & deiecto metu Imperatoris, vi reſtiterunt. Hoc autem cùm animaduertiſſet vir diuinus, & quæ ex eo oriebantur damna & pericula cõſiderâſſet, omnes latet, & ad cędem Nota ſæuitiam in legatos Chryſoſtomi. Iubetur exulare.

(Sic

(Sic enim ego voco illorum concilium & impetum, exiſtimo autem vos quoquè) tanquàm ouis ſua ſponte accedit. Eum verò cùm compræhendiſſent, vſque ad Euxini Propontidem tunc trahunt.

Poſt hæc quid? Quidam ex ijs ducti pœnitentia, dicebant fuiſſe Iohannem appetitum calumnijs & iniuria affectum. Nec hoc credebatur à multis: fidem autem res ipſę magìs fecerunt. Quomodò? Ex honore & emolumentis, quibus ſunt affecti accuſatores. Sed profanum os dedecoris, reſpondebat his nugis, dicens: Etiamſi nihil aliud, at arrogantia & ſuperbia Iohannis eum depoſuit, ſuæ malitiæ improbus veterator ſcri-
1. Pet. 5. pturam applicans, nempè quòd ſuperbis reſiſtit Dominus. Deindè ſcribit perſecutor ad Romanum Pontificem Innocentium, quam in Paſtorem fecerat iniquitatē transformans & varians. Sed Theophilus ſcribit quidem, condemnatur autem, cùm Papa apertè res ſancti cognoſceret. Quorum varios ac multiplices conatus mirans Romanus Epiſcopus, ad Deum confugit, & petit vt illinc ſoluantur machinationes offenſionum. Maxima itaque celeritate illinc accipit ſolutionem. Canina Theophili impudentia adhuc inquirebat aduersùs innocentem. Hinc ad iram iritat fidelium multitudinem. Innumerabiles ex eo exiſtunt ſeditiones & plagæ & diuerſa pericula, & contremiſcunt improbi. Vir impius celerrimè fugit Alexandriam, cùm vix euaſiſſet eos, qui quæſierant eum mari obruere. Sic pater ſcandalorum, malus malè ex regia amandatur cum ipſis accuſatoribus, & ijs, qui erant eiuſdem ſententiæ. Hæc Romæ audijt etiam Imperator Honorius, & quòd vt gratum facerent Eudoxiæ, Iohannem ſunt calumniati. Dolore ergò affectus, (valdè enim amabat Imperator, & cupiebat videre Pontificem) ſcribit ad fratrem Imperatorem, Archadium, cum eo expoſtulans & exprobrans, quòd Theophilo, quem reum tenebat, locum dederit deponendi Iohannem, idque ſine Romanis. Hæc cùm cognouiſſet Imperator Archadius, magna ductus pœnitentia, de Pontifice reuocando cogitabat: & eccè noctù venit terræmotus, & cadit pars cubilis Imperatricis: fuitque hoc (nam quæ interceſſerunt, lubenter prætermitto) cauſa reuocationis. Rurſùs ergò Paſtor bonus (oportet enim paucis dicere) recipit gregem, cùm Imperator longè ſplendidiùs quàm priùs ei proceſſiſſet obuiàm: & ille quidem priùs contenderet, vt res ſuæ examinarentur: omnes verò planè violenta fidei motione eum adduxiſſent, in ſede collocâſſent, & vt pacem ageret effeciſſent. Hęc
1. Pet. 5. ſuorum ſeruorum Deus, qui reſiſtit ſuperbis, & humilibus reddit gratiam.

Theophilus fugit.

Reuocatur vir ſanctus.

Hinc adeſt, quæ hoſpitalitate & temperantia (ſcientibus loquor) Sarram & Suſan-
Dan. 13. nam exprimit Olympias. Paucis autem eam quoquè declaret oratio, quæ voluptatem ſimul & adhortationem ad virtutē præbet ijs, qui laudant ea, quę ſunt honeſta. Olympias erat, quæ temperantia, hoſpitalitate, & doctrina diſciplinarum, non minùs erat clara, quàm ſplendore generis, opum & pulchritudinis. propter quæ antecellebat omnibus, quæ tunc erant. Hæc marito quidem fuit coniuncta legitimè, non eſt autem experta, vt quæ parùm cum eo vixerit. Eam Imperator Theodoſius vi poſteà trahebat, vt nuberet cuidam ſuo cognato, non quidem dedignantem, ſed contrà ea, quæ par erat, ſignificantem. Dicebat enim: Si rex meus Chriſtus voluiſſet me viuere cum marito, primum omninò non abſtuliſſet. Et quid opùs eſt orationem extendere, quæ contendit ad ea, quæ deincèps ſequuntur, exponenda illius verba ſapientia? Ei enim qui ſapit, licet ex fimbria, vt eſt in prouerbio, id quod eſt contextum, intelligere. Iuſſu ergò Imperatoris auferuntur ei facultates, gratia cuſtodiæ. Illa autem ea re valdè eſt læta-ta, & dictum protulit Imperatori, quod dignum eſt quod habeatur in admiratione & mandetur memoriæ. Dixit enim: Nè ea cuſtodiantur, ô Imperator, ſed dentur potiùs pauperibus. iam olìm enim deprecor, quæ ex hac diſtributione accedit, vanam gloriam. Statìm ergò lætatus fuit Imperator, cùm hæc audiſſet, & ei ſua rurſùs reddit. Illa autem cùm ea accepiſſet, pulcherrimè quidem adminiſtrauit, ſeque exuit ac parauit ad exercitationem: & paulopòſt refertur in numerum Diaconiſſarum eccleſiæ. Sed ne ſic quidem potuit euadere grauia retia Theophili, cùm illius hoſpitalitatem ignominiæ materiam acceperit iſte Deo inuiſus. Ipſa poſt multos curam quoquè geſſit Nectarij, vt quæ ſuis manibus, quando ad Deum exceſſit, eius texit oculos. Ipſa hoſpitio quoquè magnum accipiebat Chryſoſtomum, ei * libum exhibens, propterea quòd non poſſet auelli à ſtudijs: ipſeque eam in ſecundo ſuo exilio duabus epiſtolis eſt proſecutus. Sed hęc quidem poſteà: veniat autem oratio ad id, quod eſt propoſitum.

Olympias prędicatur.

Olympias fit diaconiſſa.

μαζα.

Poſt

Poſt Pontificis ſecundam in ſedem ſuam reſtitutionem, cùm non multum præterfluxiſſet temporis, incidit aliquid, quod neceſſariò opùs habebat correctione: & ſuo pro viribus officio functus eſt is, qui erat rerum huiuſmodi corrector, & rurſùs Imperatrix fuit valdè irata Paſtori. Si quis veſtrûm ſcit argenteam ſtatuam, & qui illic fiebant ludos publicos,& diuinam ædem contumelia affectam, ſcit quod dico. Rurſùs ergò certamina ex certaminibus, & ſynodi aduerſùs Pontificem. Hæc cognoſcit is quem perſequebantur, & celebratum illum & inſignem habet ſermonem: Rurſùs furit Herodias. Hoc accendit iram Imperatricis, & rurſùs liberè ac confidenter agunt accuſatores. Et Theophilo quidem ſignificatur, vt veniat Alexandria: ſed adhuc timēs, differt infelix: Arriano tamen canone tanquàm arcu vſus, audet eum ferire iaculis ex atramento. Certus autem, quem afferebant, erat hic ictus, quòd abſque ſynodo qui erat depoſitus, irrupiſſet & in eccleſiam. Quos cùm conueniſſet hic vir diuinus & ab eis interrogaretur, reſpondit: Expulſus fui ab Imperatore, fui etiam reuocatus ab ipſo Imperatore. Quod placebat quidem ijs, qui erant recti iudicij & ſententiæ,& Imperator ijs aſſentiebatur: coram Imperatore autem aduerſùs eum decertans malignorum illorum fucorum examen, ſtrepitu obtundebat illius ſimplicitatem. Tunc autem profert quidam (is verò erat Elpidius, Laodiceæ quæ eſt in Syria Epiſcopus) ſententiam planè admirabilem: Nè tumultuemur, inquit, in conſpectu Imperatoris: nefas eſt enim: ſed ſubſcribant accuſatores ſe eſſe eiuſdem fidei, cuius ſunt, qui illum ediderūt canonem, & ſoluta eſt dubitatio. Cùm ergò intellexiſſet Imperator facilitate propoſitionis ſolui id, de quo agebatur, lætus & ſubridens dixit: Nihil eſt hoc melius. Id autem, quod erat propoſitum, cùm eſſet anceps, effecit vt caligarent accuſatores. Et tunc ſummis quidē labris pollicentur, re autem infecta tunc exeunt.

Arrianorū canone oppugnatur vir ſanctus.

Suis laqueis capiūtur eius aduerſarij.

Cùm hæc aliâs aliter machinarentur accuſatores, & teſſeris quodammodò luderēt, menſes decem præteriêrunt. Paſtor autem ne tantillum quidem prætermittebat ex conſuetis: immò verò quotidiè magìs ac magìs augebatur eius ſtudium. Solet enim neſcio quo modo mens, quæ caret vana gloria, iucundiùs affici, & ſe magìs rationis compotem oſtendere in caſibus, qui accidunt. Illi autem non dederunt ſomnum oculis, nullis abſtinuerunt machinationibus, Imperatoris mentem obſidētes, vt eam funderent & captiuam abducerent. Imperator verò aliquandiù fortiter reſtitit & repugnauit. Quando autem omni ex parte tuta fuerunt omnia accuſatoribus, nec vllus fuit, qui aduerſùs talem inſurrectionem poſſet ampliùs Imperatoris mentem fulcire & ei opem ferre, ipſe quoquè eſt mollitus, & humanum quid paſſus, ab inſidijs hoſtis eſt circunuentus. Dicam autem apertè, quomodò. Erat dies maximus, Chriſti ortûs: Imperator autem, vt mos eſt, non ſimul aderat. Significauit autem Pontifici, ſe non priùs communicaturum, quàm ipſe crimina diluiſſet. Sic præterijt etiam Quadrageſima, & die vno ante Paſcha, rurſùs Imperator violento motu accuſatorum, eadem ſignificat, addens: Duæ te condemnârūt ſynodi; non poſſum tibi communicare. Quid verò Paſtor bonus, qui adſpiciens aduenire beſtias, nō fugit & dimittit gregem? Mihi, inquit, ô Imperator, à Deo fuit credita eccleſia, nec ab ea recedam. Sin autem hoc tibi viſum ſit, vi expellar, nè accuſari poſſim, quòd ordines deſeruerim. Quod veritus Imperator, in quem tyrannidem obtinebat vis inimicorum, cùm eum cum metu ſeparâſſet ab eccleſia, iuſſit degere in Epiſcopatu: illud cogitans, quòd ſi quid rurſùs eueniſſet inopinatum, facilius eſſet eum inuenire ad Deum placandum. Sic magnum luminare prohibetur lumē præbere eccleſię: & cùm rurſùs Imperatori exhiberetur moleſtia ab accuſatoribus, ipſe eis totum permittit conſilium, vt qui venerandū diem ſabbati & Pontificis virtutem revereretur.

Feſtum diei natiuitatis Chriſti.

Imperator timet, & epiſcopi ſęuiunt.

Quid ergò dicunt ij, quibus fuerat permiſſum? In noſtrum caput, ô Imperator, ſit Iohannis depoſitio: ſolùm citò expellatur. Rurſùs ergò nulla interrogatio, & rurſùs ſuffragia & latæ ſententiæ. Quæ agebat, ſciebant omnes: confunditur vniuerſus populus, confunditur etiam dies feſtus, metus in fugam conijcit: & fugientes clerus, & quicquid erat fidelis populi & eorum, qui gerebant magiſtratus, diuinum Paſcha in publico quodam lauacro, quod Conſtantianę dicitur, celebrârunt, vigilantes in illius noctis glorificationibus, & eos, qui erant catecheſi inſtituti, baptizātes, & ea, quæ tempori cōueniunt, munera obeuntes. Hęc quoq; citò deferūt ad Imperatorem, qui ad mala erant audaces: partìm quidē timētes, nè ſi fuiſſet ingreſſus & ſolā inueniſſet eccleſiā

Impera-

Imperator, populi quidem cognoſceret beneuolentiam: eos autem damnaret inuidiæ: partim verò hoc agentes, vt omnes, qui illic erant, vlciſceretur Imperator. Hinc aſſumpto Lucio, qui erat ſecta & ſententia gentilis, & eo quem ſub ſe recèns habebat exercitu, nempe Thracibus armatis circiter quadringentis, ſecunda noctis vigilia, (ô quæ illic ſunt per ſummam perpetrata audaciam, quę quiſnam dignè fuerit lamentatus?) repentè impudēter irruperunt, & per medias turbas ad ſanctas vſque aquas procedunt, prohibent diuinorum myſteriorum celebrationem, aciem ſtruunt contra miniſtros: licebatque videre effuſa diuinorum ſymbolorum myſteria, clauiſque percutiunt capita ſacerdotum, ſanguine permiſcent ſacram piſcinam. Deindè quid? Fugiunt omnes: miſerabile ſpectaculum ijs, qui illic erant detenti. Nam ex militibus quidem alius virginem trahebat, tanquàm prædam bello captam: alius autem tunicas, alius verò diuina myſteria & vaſa precioſa. Sacerdotes conijciebantur in carceres, expellebantur magiſtratus, frequentia proferebantur edicta, & minæ intentabantur frequentiores, quę iubebant abnegari Iohannis communionem. Sed ſic quoquè non ceſſabat, immò verò magìs inualeſcebat & corroborabatur fides: & quomodò dictum eſt de exitu Iſrael, Quo magìs eos occidebant, eo magìs creſcebāt. Hinc eos Iohannitas nominârunt cacodæmones.

Atrocia facinora Lucij & militum.

Exod. 1.

Egreditur poſt hæc Imperator è regia, cauſa exercitationis, & videt procùl cāpum albeſcentem candidis veſtibus eorum, qui recèns erant illuminati. Eo autem ſpectaculo afficitur admiratione, vt qui terræ florem putaret eſſe id, quod cernebatur. erant enim recèns illuminatorum ad tria millia: rogat, quidnam hoc ſit. Vide autem malę linguæ deceptionem. Eſt, inquiunt, diuerſa à recta fide ſentientium multitudo Valentinianorum. Quod ſimulatquè dixiſſent, ex inſidijs in eos impetum faciunt viri armati. Quæ verò poſt hæc ſunt conſecuta, quænam oſtenderit oratio? Rurſus plagæ, rurſùs tormenta, rurſùs vincula: carceres erant eccleſiæ plenæ hymnis & glorificationibus: eccleſiæ verò deteriores carceribus, pœnis, flagellis & tormētis pleniſſimæ. Duo adhuc menſes interceſſerunt, & Imperator vi perſuaſus, ſignificat Pontifici, dicens: Multitudo tuorum aduerſariorum in ſe attraxit id, quod in te fuit conſtitutum, iudicium. Tu ergò res tuas Deo committens, egredere ex eccleſia. Hoc cùm apertè ſibi ſignificatum ſacroſanctus intellexiſſet athleta, poſtquàm admonuit, confirmauit, ędificauit, omnibus quæ ſunt optima conſuluit, omneſque eſt oſculatus ſancto & vltimo oſculo, eos valere iuſſit. Præterea autem, cùm, quæ cum admirabili Olympiade erant, Diaconiſſas cuidam valdè pio ac religioſo Presbytero commendâſſet, egreditur ex eccleſia, ſimul cum ipſo quoquè egreſſo angelo, qui cuſtodiebat eccleſiam, vt qui non ferret hanc videre ſolitudinem. Nihilo enim meliùs erat tunc affecta, quàm theatrum, cùm diſcurrerent, tumultuarentur, exibilarent, irriderent, maledictiſque ſanctum inceſſerent. Sunt hæc horrenda & digna lamentationibus, à quibus ſimul etiam afficitur oratio, quæ eorum meminit per inciſa. Quæ deinceps conſequuntur, ſunt magìs horribilia.

Horrenda flagitia hoſtiū Chryſoſto.

Eo ipſo die perſecutionis ſiue occaſûs luminaris, fit tale quid maximè horribile. Terribiliſſima apparens flamma ex medio throno, in quo verbi interpres ſolebat interpretari ſcripturas, per vniuerſam diffunditur eccleſiam, & catenatim aſſurgit in altitudinem vſque ad tectum, & perindè àc vipera, quæ exedit vterum, fertur ſuper tergum eccleſiæ, caſtigans, admonens, & omnes terrens, palàm oſtentans audaces homines ea auſos, quæ non debebant. Quid deincèps eſt conſecutum? exoritur ventus ſubſolanus, & dicto citiùs depaſcit curiā. Deindè ignis, perindè àc ſi eſſet ratione præditus, tranſit ad aulam regiam, licebatque videre maximum miraculū, veluti inter duos igneos montes, populum quidem, qui erat intùs, non lędi: domos autem, quæ illic erant, conſumi: & ignem non audere ſacra vaſa tangere, & inuehi in aliam ſycophantarum audaciam, qui auſi erant dicere, quòd propter ablatas precioſas materias & vaſa ſacra eiectus fuerat Pontifex. Nec hoc ſolùm, (ô hominum audaciam, ô omnipotentis tolerantiam) ſed adhuc improbè & impiè à malignis ſparſa eſt fama, quòd qui Iohannem amabant, exuſſerant eccleſiam: ſepulcrum re vera patens guttur eorum. Audiuntur hæc quoquè à Præfecto. Ille autem, vt qui ſecta eſſet & ſententia gentilis, ea de cauſa multos quidem ex paſtoribus, ſacerdotibus, & alijs ex populo, qui erant dedicati principi paſtorum, tormentis ſubijcit. Procedit autem etiam aduerſùs Pōtificem, & eum vinctum

Ignis cæliitùs accenſus, vaſtat templum.

Mox curiā.

Iohannitæ peſſimè mulctantur.

vinctum tradens militibus, ſolum relegat in Bithyniam: & cùm eſſet ſolus,(ô miraculum) profitebatur liberè pietatem. Vt finiam orationem, in quoddam oppidulum, cui nomen eſt Cucuſos, athleta tranſmittitur. Et doloſè quidem hoc factum eſt & deinduſtrià, vt illic interimeretur ab Iſauris, qui eam obſidebant. Sed enim non dimiſit eum Deus, qui cuſtodit eos, qui ſperant in ipſum. Illic enim quidam nomine Philadelphius, diuina viſione dignatus, excipit athletam. Erat autem totus ille locus plenus cultu ſimulacrorum & impietate: mutantur autem: Quomodò? Relegatur Cucuſum.

Habebant, qui illic erant, hominem quendam paralyticum. Quem cùm adduxiſſent, neque enim fieri poterat, vt abſconderetur, quæ ſupra montem ſita erat, virtutum magna ciuitas) eum rogant, vt ipſum curet. Ille autem accepta conuerſione & fide eius, qui patiebatur, cùm eum citò curâſſet, per eum vniuerſam regionem (erat verò multa & innumerabilis) attrahit, baptizat, docet pietatem, & poſtremò illic collocat omnem ordinem ſacerdotalem: Proptereà ineffabili gaudio afficitur vir diuinus, & multos qui venerant aut allati fuerant, curat ab omnibus morbis. Sed cùm iter quidem confecerit, maneat oratio. Mirac. 12. Plurimi credunt in Chriſtum. Omnes curat ab omnibus morbis.

Poſt exilium autem principis Paſtorum, (hoc enim ego ſolùm narrabo, qualia in gregem ſunt machinati immanes illi laniatores, & quæ ab eis facta ſunt) quomodò dixerit & expoſuerit aliquis multiplices cruciatus? Quinam autẽ hi ſunt? Exilia, aſperæ tractationes, publicationes, tranſlationes, acerbæ mortis machinationes, non in hac aut illa ciuitate, ſed ferè per vniuerſum orbem terræ. Peruenit hoc ad aures Romani Pontificis. Ex eo fit, vt nouas excogitent rationes, & accuſatrices literas mittãt accuſatores. Sed ille quidem tunc parùm patienter tolerat: eligitur autem Conſtantinopoli quidam, nomine Arſacius, qui erat vel ipſis piſcibus magìs mutus, amentibus amentior, ſenio confectus, condemnatus, inutilis. Ex quo quid accidit? Omnes omninò recedunt ab Eccleſia. Quid ergò mali horum iudices? Perſuadent Imperatori, & omnes cogunt inuitos aſſentiri Arſacio. Et alios quidem ducebat timor: alij autem contrà decertantes, martyrio ſuſcepto coronabantur. Alij verò fuga ſalutem ſibi quærebant. Interceſſit totus annus & parùm ampliùs, & moritur Arſacius. Ei autem ſuccedit Atticus. Quænam autem ab eo fiebant? Accuſationes, ordinationes, Metropolitani indigni qui mandentur memoriæ. Quidam viri boni non ferentes hæc videre, eunt Romam: Ex quibus cùm reſciuiſſet antiſtes, ſingula refert Imperatori Honorio. Imperator autem cùm Imperatorẽ & fratrem ſcriptis ad eum literis acriter arguiſſet & repræhendiſſet, comparataſque inſidias & machinationes ei pulchrè expoſuiſſet, increpat, admonet, adhortatur: & poſtremò conſulit, vt reuocetur ſanctus. Arſacius taxatur. Atticus ſuccedit Arſacio.

Non latuerunt hæc Eudoxiam, quæ orationis vtens probabilitate, (erat enim in rebus huiuſmodi ingenioſa artifex) perſuadet Imperatori, vt ijs, qui Romæ erant, expectatis, vt res eſſent vacuæ omni perturbatione, (ô iniquum prætextum) tunc non reuocaret antiſtitem. Clàm autem mittens, occupat qui tunc erant portus, Abydumque & omnem tranſitum, iubens aſſcendentes quidem Romanos malè mulctatos & contumelijs affectos amandare: eorum autem epiſtolas eis erreptas auferre. Sciebat enim apertè, ſciebat callida in malis mulier, quòd ſi res examinarentur, eſſet reuocandus Pontifex. Hæc & machinata eſt Imperatrix, eaque finem acceperunt. Detinẽtur enim, qui Roma illuc venerant: conijciuntur in cuſtodiam, malè mulctantur, literæ ab eis petuntur. Illi fortiter reſiſtunt: reſiſtentia autem deſinit in periculum. Nam cùm fregiſſet quidam pollicem Epiſcopi, cum literis rapit etiam ea, quæ afferebant. Deindè audent impudentes & audaces homines eis blandiri, auro miſericordiam moliuntur ſibi comparare: & omnem quidem dolum contexunt, non autem perſuadent. Quomodò & quanam ratione, pulchrum eſt hoc quoq; dicere. Paulus diuinus Apoſtolus ad eos accedens, prædixit: Videte quomodò cautè ambuletis, tanquàm ſapientes, non tanquàm inſipientes, ſcientes quòd dies mali ſunt: per ea quæ tunc fiebant, ea quę nũc fiunt, tacitè innuens. Quo quidem confirmati, non admiſerunt eſcam, quæ ori venatorum Eudoxiæ erat impoſita. Poſt ſextum ergò menſem ad ſuos reuerſi, ſignificârũt omnia. Et hæc quidem hucuſque, & ità ſe habent. Ad ea autem, quæ deincèps cõſequuntur, procedens oratio, perſequatur ea quæ ſunt propoſita. Legati Romani crudeliter vexantur. Ephe. 5.

Cùm iam qui à diuina gratia eſt denominatus, toto anno in oppidulo Cucuſo ſe præclarè geſſiſſet, & aluiſſet eos, qui fame & ſiti laborabant verborum Domini, fames

panis & rerum neceſſariarum terram inuaſit: & cùm hanc vrbem regiam deficere cognouiſſet Paſtor ille bonus, eam epiſtolarum & orationum conſolatur auxilijs. Et primùm quidem eam, quæ eſt per epiſtolam, orationem auditorum animas nutrientem admirabiliter, ſuppeditat frumenti verborum ſuppeditator: quæ continet vigintiquatuor capita. Ad eos autem, qui vitæ offenduntur iniquitatibus, habet argumentum oratio. Quodnam eſt autem principium orationis? Medici quidem, & quæ deindè ſequuntur. Prætereà autem duas ad Quiriacum, & ad Conſtantinum Preſbyterum varia ſcripta, & adipſam admirabilem Olympiadem. Sed nō ſic eum dimiſit inuidia. Iam enim vexationes, iniurias, afflictiones neſcio quàm multas perpeſſus, trāſmittitur Arabiſſum. Et rursùs in eo eadem facit, quæ in alio oppidulo. Rursùs verò inuidia ſe obſtetricem præbens accuſatorum metui, eos impellit & incitat ad pariendam cædem, adeò vt ex accuſatoribus quidam dixerit ſuis ſocijs: Videte mortuum terribilem, qui viuos terret & rerum potientes, quomodò laruæ mortuos. Quis hæc facit? Ille imbecillus, ille relegatus, qui non habet qui eum defendat. Illi autem ſerpentis inſidias in ſe adhuc oſtentantes, iuſſerunt eum iaci in quendam locum omnium deſertiſſimum: ſcientibus dico, Pityuntem qui dicitur, finitimum accolis Tzannorum.

Relegatur vir Dei Arabiſſum.

Item Pityuntem.

Adhuc autem antequàm perueniret ſanctus in loci ſolitudinem, (hoc enim ego narrabo paululùm interſiſtens) ab eo rursùs vidētur, ſicut Antiochiæ, diuini Apoſtoli. Quid dicentes? Diuinam gratiam afferentes, confirmantes & corroborantes, vngentes, laudantes eum propter puritatem conſcientiæ: poſtremò annunciantes eius ad Deum exceſſum, foreque vt ad eorum perueniret honorem & gloriam. Eudoxiæ fœtidam & infamem mortem, eamque ante mortē ipſum ſæpè à ſe requiſijſſe. Nihil prætermittunt, quod faceret ad eum docendum. Poſtremò eum paſcunt ambroſia, dicentes: Hac tibi opem ferente, nullo alio opùs habebis nutrimento. Quam cùm accepiſſet, comedit coram duobus, qui eum fideliter ſequebantur. Qui etiam digni habiti ſunt ſermone & contemplationē Dei præconum, impleríque gaudio & exultatione, quæ illinc proficiſcitur. Tres ergò poſt hæc menſes interceſſerunt, & augebantur mala, quibus eūm afficiebant milites: quod ipſum quoquè meditatū & deinduſtriâ procuratum fuerat à perſecutoribus. Quæ autem ab eis meditata fuerant, Deo non permittente, citò interrupta fuerunt & reſciſſa. Quiſnam autem modus? Data enim ſit hæc quoquè poſtrema narratio ſummo miraculo.

Apoſtoli ei appârent.

Nondùm Comanam appropinquârat ſanctus, eccè autem noctù ei appârent Baſiliſcus & Lucianus martyres, dicentes: Bono eſto animo, & gaudio exulta ineffabili, frater Iohannes. Cras enim ſimul erimus. Hoc ipſum quoquè dixerunt ſui templi preſbytero, vt ſe pararet ad iuſta facienda & debitas exequias diuino pontifici. Venit ergò ad locum diuus Pontifex: quęrit veſtem ſplēdidam, quæ tempori & dignitati conueniat: mutat autem ea quæ geſtabat, & illa diſtribuit ijs qui aderant. Deindè ſacrum celebrat myſterium, communicat ſacramento gratiæ, fundit vltimas preces. Deindè cùm de more dixiſſet hic inter Patriarchas diuinus & re vera magnus Chryſoſtomus, Gloria Deo propter omnia, & facto ſigno Crucis ſubiunxiſſet, Amen. & recubuiſſet, requieuit decimoquarto menſis Septembris.

Item Baſiliſcus & Lucianus.

Moriturus communicat, ſignat ſe cruce &c.

Licebat autem poſt hæc videre, tanquàm ſigno dato, concurrentes ex Syria, Cilicia, Ponto & Armenia omne genus hominum & omnem ętatem, propter vtilitatem communem & ſalutem: & ſic deponitur patientiſſimum & ſanctiſſimum illud corpus cum martyrum, quæ illic ſunt, corporibus: beatiſſima autem & diuiniſſima anima excipitur intemeratis manibus immortalis omnium regis, Domini & Dei & Seruatoris noſtri Ieſu Chriſti: Quem decet omnis gloria, honor, potentia, maieſtas & magnificentia, nunc & in ſecula ſeculorum, Amen.

EPI-

EPITOME VITAE S. IOANNIS CHRYSOSTOMI. HABETVR ITEM IN METAPHRAſte, ab Aloyſio edito.

HIC ſanctus erat quidē genere Antiochenus: Pater autem eius erat Dux exercitûs Syriæ, nomine Secundus: Mater verò eius cognominabatur Anthuſa. Præclarè autem & piè educatus, cùm is fuiſſet decem & octo annos natus, receſſit à Libanio Sophiſta, & iuit Athenas matrem eloquentiæ. Deindè reuerſus ad ſuos, à Meletio Archiepiſcopo Antiocheno baptizatus, ordinatur poſteà lector à Zenone Archiepiſcopo Hieroſolymitano: & cùm permanſiſſet tres annos in eccleſia, illinc receſſit, vt qui in magnum incidiſſet monaſticæ vitæ exercitatorem: & cùm apud eum manſiſſet annos quatuor, & in vnam ſeceſſiſſet ſpelūcam, manſit ſolus annos duos. deindè rursùs venit ad eccleſiam, & ordinatur Diaconus. Cùm ſe in eo quinq; annos præclarè geſſiſſet, ordinatur Preſbyter à Flauiano. In quo cùm duodecim annos clarus fuiſſet & illuſtris, illo autem tempore è viuis exceſſiſſet Nectarius Archiepiſcopus Conſtantinopolitanus, ab Imperatore Archadio Antiochia accerſitus, ordinatur Archiepiſcopus Cōſtantinopolitanus, menſe Decembri, quarta indictione. Cùm autem munus Epiſcopatûs functus eſſet annos quinque, propter inuidiam fuit relegatus in ciuitatem Comanorum, prope Armeniam. Tranſegit autem in exilio, locum loco mutans & malè habitus à militibus, annos tres, menſes duos. Fit totum ſimul eius vitæ tempus, anni LII. menſes VIII. Mortuus eſt autem XIIII. Septemb. & ſepultus eſt cum ſanctis & glorioſis Chriſti martyribus Baſiliſco & Luciano. Portatæ ſunt autem venerandæ & ſanctæ eius reliquiæ Conſtantinopolim, triginta tribus annis poſteà, imperante Theodoſio iuniore & pontificatum gerente Proclo: & id rursùs efferentes cum Pſalmodia, luminibusque & vnguentis, quæ verbis exprimi nequeunt, depoſuerunt in templo ſanctorum & benedictorū Apoſtolorū, mēſis Ianuarij XXVII. Hoc die eius feſtum Latina colit Eccleſia.

VITA S. PAVLAE, NOBILISSIMAE VIDVAE ROMANAE, A D. HIERONYMO CONSCRIPTA. Eſt epiſt. 27.

IANVAR. 27.

SI cuncta corporis mei membra verterentur in linguas, & omnes artus humana voce reſonarent, nihil dignum ſanctæ ac venerabilis Paulæ virtutibus dicerem. Nobilis genere, ſed multò nobilior ſanctitate: potens quondàm diuitijs, ſed nunc Chriſti paupertate inſignior. Gracchorum ſtirps, ſoboles Scipionum, Pauli hęres, cuius vocabulum trahit, Martiæ Papyrię, matris Africani, vera & germana progenies: Romę prętulit Bethlehem, & auro tecta fulgentia, informis luti vilitate mutauit. Non mœremus, quòd talē amiſimus: ſed gratias agimus, quòd habuimus, immò habemus. Deo enim viuunt omnia: & quicquid reuertitur ad Dominum, in familiæ numero computatur. Quanquàm amiſſio illius, cæleſtis domûs habitatio ſit: quę quādiù in corpore fuit, peregrinata eſt à Domino, & voce ſemper flebili querebatur, dicens: Heu mihi, quia peregrinatio mea prolōgata eſt, habitaui cum habitantibus Cedar, multùm peregrinata eſt anima mea. Nec mirum, ſi planxerit ſe verſari in tenebris, (hoc enim Cedar interpretatur) cùm mundus in maligno poſitus ſit: & ſicut tenebræ illius, ità & lumen eius, luxque in tenebris luceat, & tenebrę eam non compręhenderunt. Vndè & illud crebriùs inferebat: Aduena ſum & peregrina ſicut omnes patres mei. Et iterùm: Cupio diſſolui, & eſſe cum Chriſto. Quotiès autem infirmitate corpuſculi (quam incredibili abſtinentia & duplicatis contraxerat ieiunijs) vexabatur, hoc in ore voluebat: Subijcio corpus meum, & in ſeruitutem redigo: nè alijs prędicans, ipſa reproba inueniar. Et, Bonum eſt vinum non bibere, & carnem non manducare. Et, Humiliaui in ieiunio animam meam, & totū lectum verſaſti in infirmitate mea, & verſata ſum in miſeria, dum mihi configitur ſpina. Atque inter

Genus S. Paulæ.

2. Cor. 5. Pſal. 119. 1. Iohan. 5. Pſal. 138. Iohan. 1. Pſal. 38. Philip. 1. 1. Cor. 9. Rom. 14. Pſal. 34. Pſal. 40 31. Pſal. 34.

ter doloris aculeos, quos mira patientia ſuſtinebat, quaſi apertos ſibi cęlos adſpiceret, loquebatur: Quis dabit mihi pennas ſicut columbæ, & volabo, & requieſcam? Teſtor Ieſum & ſanctos eius, ipſumque proprium angelum, qui cuſtos fuit & comes admirabilis fœminę, me nihil in gratiam, nihil more blandientium loqui: ſed quicquid dicturus ſum, pro teſtimonio dicere, & minus eius eſſe meritis, quam totus orbis canit, ſacerdotes mirantur, virginum chori deſiderant, monachorum & pauperum turbę deplangunt. Vis lector eius breuiter ſcire virtutes? Omnes ſuos pauperes pauperior ipſa dimiſit. Nec mirum, de proximis & familiola, quam in vtroque ſexu de ſeruis & ancillis in fratres ſororeſque mutauerat, iſta proferre: cùm Euſtochium virginem, & deuotam Chriſto filiam, in cuius conſolationem libellus hic editur, procùl à nobili genere, ſola fide & gratia diuitem reliquerit.

Carpamus igitur narrandi ordinem. Alij altiùs repetant, & à cunabulis eius, ipſiſq; (vt ità dicam) crepundijs matrem Bleſillam, & Rogatum proferant patrem: quorum altera Scipionum Gracchorumque progenies eſt: alter per omnes ferè Græcias vſq; hodiè ſtemmatibus & diuitijs, ac nobilitate Agamemnonis fertur ſanguinem trahere, qui decennali Troiam obſidione deleuit. Nos nihil laudabimus, niſi quod proprium eſt, & de puriſſimo ſanctæ mentis fonte profertur. Quanquàm Dominus atque ſaluator in euangelio doceat Apoſtolos, ſciſcitantes quid ſibi redditurus ſit, qui ſua pro nomine eius dimiſerunt, centuplum in præſentiarum recepturos, & in futuro vitã æternam. Ex quo intelligimus, non laudis eſſe poſſidere diuitias, ſed pro Chriſto eas contemnere: non tumere ad honores, ſed pro Dei fide eos paruipendere. Verè quod pollicitus eſt ſeruis ſuis & ancillis ſaluator, reddidit in præſenti. Nam quæ vnius vrbis contempſit gloriam, totius orbis opinione celebratur: quam Romæ habitãtem, nullus extra Romam nouerat: latentem in Bethlehem, & barbara & Romana terra miratur. Cuius enim gentis homines ad ſancta loca non veniunt? Quis autem in ſanctis locis, præter Paulam, quod plùs inter homines miraretur, inuenit? Hæc, ſicut inter multas gemmas precioſiſſima gemma micat, & iubar ſolis paruos igniculos ſtellarum obruit & obſcurat: ità cunctorum virtutes & potentias ſua humilitate ſuperauit, minimaque fuit inter omnes, vt omnium maior eſſet: & quanto ſe plùs deijciebat, tanto magìs à Chriſto ſubleuabatur. Latebat, & non latebat. Fugiendo gloriam, gloriam merebatur, quæ virtutem quaſi vmbra ſequitur, & appetitores ſuî deſerẽs, appetit contemptores. Sed quid ago, narrandi ordinem prætermittens? Dum in ſingulis teneor, non ſeruo præcepta dicendi.

Marc. 10.

Inſignis humilitas eius.

Tali igitur ſtirpe generata, iuncta eſt viro Toxotio, qui Aeneæ & Iuliorum altiſſimũ ſanguinem trahit. Vndè etiam filia eius Chriſti virgo Euſtochium Iulia nuncupatur, & ipſe Iulius à magno demiſſum nomen Iulo. Et hæc dicimus, non quòd habentibus grandia ſint, ſed quò contemnentibus mirabilia. Seculi homines ſuſpiciunt eos, qui his pollent priuilegijs: nos laudamus, qui pro ſaluatore iſta deſpexerint: & mirum in modum, quos habentes paruipendimus, ſi habere noluerint, prædicamus. His (inquam) orta maioribus, & fœcunditate ac pudicitia probata, primùm viro, deindè propinquis, & totius vrbis teſtimonio, cùm quinque liberos edidiſſet, Bleſillam, ſuper cuius morte eam Romæ conſolatus ſum: Paulinam, quæ ſanctum & admirabilem virum, & propoſiti & rerum ſuarum Pammachium reliquit hæredem, ad quem ſuper obitu eius paruulum libellum edidimus: Euſtochium, quæ nunc in ſanctis locis virginitatis & Eccleſiæ monile precioſum eſt: Ruffinam, quæ immaturo funere pium matris animum conſternauit: & Toxotium, poſt quem parere deſijt, vt intelligeres eam non diù ſeruire voluiſſe officio coniugali, ſed mariti deſiderio, qui marem optabat, liberos edidiſſe.

Iungitur Toxotio.

Eius liberi.

Poſtquàm vir mortuus eſt, ità eum planxit, vt propè ipſa moreretur: ità ſe conuertit ad Domini ſeruitutem, vt eius mortem videretur optâſſe. Quid ego referam, amplę & nobilis domûs, & quondàm opulentiſſimæ, omnes penè diuitias in pauperes erogatas? Quid in cunctos clementiſſimum animum & bonitatem etiam in eos, quos nunquàm viderat, euagantem? Quis inopum moriens, non illius veſtimentis obuolutus eſt? Quis clinicorum non eius facultatibus ſuſtentatus eſt? quos curioſiſſimè tota vrbe perquirens, damnum putabat, ſi quiſquam debilis & eſuriens cibo ſuſtentaretur alterius. Spoliabat filios, & inter obiurgantes propinquos, maiorem ſe eis hæreditatem Chri-

Summa benignitas in pauperes.

Chriſti miſericordiam, dimittere loquebatur. Nec diù potuit excelſi apud ſeculum generis, & nobiliſſimæ familiæ viſitationes & frequentiam ſuſtinere. Mœrebat honore ſuo, & ora laudantium declinare ac fugere feſtinabat. Cumque Orientis & Occidentis epiſcopos ob quaſdam eccleſiarum diſſenſiones Romam Imperiales literæ contraxiſſent, vidit admirabiles viros, Chriſtique pontifices, Paulinum Antiochenæ vrbis epiſcopum, & Epiphanium Salaminæ Cypri, quæ nunc Cōſtantia dicitur: quorum Epiphanium etiam hoſpitem habuit: Paulinum in aliena manētem domo, quaſi proprium, humanitate poſſedit. Quorum accenſa virtutibus, per momenta patriam deſerere cogitabat: non domûs, non liberorum, non familiæ, non poſſeſſionum, non alicuius rei, quæ ad ſeculum pertinet, memor: ſola, ſi dici poteſt, & incomitata, ad eremum Antoniorum atque Paulorum pergere geſtiebat. Tandēque exacta hyeme, apertō mari, redeuntibus ad eccleſias ſuas epiſcopis, & ipſa voto cum eis ac deſiderio nauigauit. Quid vltrà differo? Deſcendit ad portum, fratre, cognatis, affinibus, &, quod his maius eſt, liberis proſequentibus, & clementiſſimam matrem pietate vincere cupientibus. Iam carbaſa tendebantur, & remorum ductu nauis in altum protrahebatur. Paruus Toxotius ſupplices manus tendebat in litore: Ruffina iam nubilis, vt ſuas expectaret nuptias, tacens fletibus obſecrabat: & tamen illa ſiccos tendebat ad cælum oculos, pietatem in filios, pietate in Deum ſuperās. Neſciebat ſe matrem, vt Chriſti probaret ancillam. Torquebantur viſcera, & quaſi à ſuis membris diſtraheretur, cum dolore pugnabat: in eo cunctis admirabilior, quòd magnam vinceret charitatem. Inter hoſtium manus & captiuitatis duram neceſſitatem nihil crudelius eſt, quàm parentes à liberis ſeparari. Hoc cōtra iura naturæ plena fides patiebatur, immò gaudens animus appetebat, & amorem filiorum maiore in Deum amore contemnens, in ſola Euſtochio, quæ & propoſiti & nauigationis eius comes erat, acquieſcebat. Sulcabat interim nauis mare, & cunctis, qui cum ea vehebantur, litora reſpicientibus, ipſa auerſos tenebat oculos, nè videret, quos ſine tormento videre non poterat. Fateor, nulla ſic amauit filios, quibus antequàm proficiſceretur, cuncta largita eſt, exhæredans ſe in terra, vt hæreditatem inueniret in cælo.

Epiphanius hoſpes S. Paulæ.

Nota fortitudinem animi in tanta matrona.

Delata ad inſulam Pontiam, quam clariſſimæ quondàm fœminarum ſub Domitiano principe pro confeſſione nominis Chriſtiani, Flauiæ Domitillæ nobilitauit exilium: videnſque cellulas, in quibus illa longum martyrium duxerat, ſumptis fidei alis, Hieroſolymam & ſancta loca videre cupiebat. Tardi erant venti, & omnis pigra velocitas. Inter Scyllam & Charybdim Adriatico ſe credēs pelago, quaſi per ſtagnum venit Methonem: ibique refocillato corpuſculo, & ſale tabentes artus in litore ponens, per Maleam & Cytheram, ſparſaſque per ęquor Cycladas, & crebris freta concita terris: poſt Rhodum & Lyciam, tandèm vidit Cyprum: vbì ſancti & venerabilis Epiphanij pedibus prouoluta, decem ab eo diebus retenta eſt: non in refectionem, vt ille arbitrabatur, ſed in opus Dei, vt re comprobatum eſt. Nam omnia illius regionis luſtrans monaſteria, prout potuit, refrigeria ſumptuum fratribus dereliquit, quos amor ſancti viri de toto illuc orbe conduxerat. Indè breui curſu transfretauit Seleuciam, de qua aſcendens Antiochiam, ſancti confeſſoris Paulini modicùm charitate detenta, media hyeme, calente ardore fidei, fœmina nobilis, quę priùs eunuchorum manibus portabatur, aſello ſedens, profecta eſt. Omitto Cœles Syriæ & Phœnices iter, (neque enim hodœporicon eius diſpoſui ſcribere) ea tantùm loca nominabo, quę ſacris voluminibus continentur.

Flauiæ Domitillę exilium.

S. Paula multa largitur monachis Cypri.

Beryto Romana colonia, & antiqua vrbe Sidone derelicta, in Sareptę litore Elię eſt ingreſſa turriculam: in qua adorato Domino ſaluatore, per arenas Tyri, in quibus genua Paulus fixit, peruenit ad Coth, quæ nunc Ptolemais dicitur: & per campos Mageddo, Ioſiæ necis conſcios, intrauit terram Philiſtijm. Mirata ruinas Dor, vrbis quondàm potentiſſimæ, & verſa vice Stratonis turrim, ab Herode rege Iudææ in honorem Cæſaris Auguſti Cæſaream nuncupatam, in qua Cornelij domum, Chriſti vidit Eccleſiam, & Philippi ędiculas, & cubicula quatuor virginum prophetarum. Deindè Antipattida ſemirutum oppidulum, quod de patris nomine Herodes vocauerat: & Lyddam verſam in Dioſpolim, Dorcadis atque Aeneę reſurrectione ac ſanitate inclytam. Haud procùl ab ea Arimathiam, viculum Ioſeph, qui Dominum ſepeliuit: & Nobe vrbem quondam ſacerdotum, nunc tumulum occiſorum. Ioppen quoquè fugientis

Acto. 21. 2. Par. 35.

Acto. 10. 21.

Acto. 9.

Ion. 1. portum Ionæ: &(vt aliquid perſtringam de fabulis poëtarum) religatæ ad ſaxum Andromedes ſpectatricem. Repetitoque itinere Nicopolim, quæ priùs Emaus vocabatur, apud quam in fractione panis cognitus Dominus, Cleophæ domum in eccleſiam
Luc. 24. dedicauit. Atque indè proficiſcens, aſcendit Bethoron inferiorem & ſuperiorem, vr-
2. Par. 8. bes à Salomone conditas, ſed varia poſteà bellorum tempeſtate deletas: ad dexteram adſpiciens Haialon & Gabaon, vbì Ieſus filius Naue contra quinque reges dimicās, ſoli
Ioſ. 9. 10. imperauit & lunæ: & Gabaonitas ob dolos & inſidias fœderis impetrati, in aquarios lignariosque damnauit. In Gabaon, vrbe vſque ad ſolum diruta, paululùm ſubſtitit, re-
Iud. 19. 20. cordata peccati eius, & concubinæ in fruſta diuiſæ, & tribûs Beniamin trecentos viros propter Paulum Apoſtolum reſeruatos.

Quid diù moror? Ad læuam mauſoleo Helenæ derelicto, quæ Adiabenorum regina in fame populum frumento iuuerat, ingreſſa eſt Hieroſolymam, vrbem trinominem, Iebus, Salem, Hieruſalem, quæ ab Aelio poſteà Hadriano, de ruinis & cineribus ciuitatis in Aeliam ſuſcitata eſt. Cumque proconſul Palæſtinæ, qui familiam eius optimè nouerat, præmiſſis apparitoribus iuſſiſſet parari prętorium, elegit humilem cellulam: & cuncta loca tanto ardore ac ſtudio circumiuit, vt niſì ad reliqua feſtinaret, à primis non poſſet abduci. Proſtrataque ante crucem, quaſi pendētem Dominum cerneret, adorabat. Ingreſſa ſepulcrum, reſurrectionis oſculabatur lapidem, quem ab oſtio
Matth. 28. monumenti amouerat angelus. Et ipſum corporis locum, in quo Dominus iacuerat, quaſi ſitiens deſideratas aquas, fideli ore lambebat. Quid ibì lachrymarum, quantum gemituum, quid doloris effuderit, teſtis eſt cuncta Hieroſolyma, teſtis eſt ipſe Dominus, quem rogabat. Indè egrediens, aſcendit Sion, quæ in arcem vel ſpeculam vertitur. Hanc vrbem quondàm expugnauit & reædificauit Dauid. De expugnata ſcribi-
2. Reg. 5. tur: Væ tibi ciuitas Ariel, id eſt, leo Dei: & quondàm fortiſſima, quā expugnauit Da-
Eſa. 29. uid. Et de ea, quę ędificata eſt, dictum eſt: Fundamenta eius in montibus ſanctis: dili-
Pſal. 86. git Dominus portas Sion, ſuper omnia tabernacula Iacob. Non eas portas, quas hodiè cernimus in fauillam & cinerem diſſolutas: ſed portas, quibus nō præualet infernus,
Matth. 16. & per quas credentium ad Chriſtum ingreditur multitudo. Oſtēdebatur illi columna,
Acto. 2. eccleſię porticum ſuſtinens, infecta cruore Domini, ad quam vinctus dicitur & flagellatus. Monſtrabatur locus, vbì ſuper centum viginti credentium animas ſpiritus ſan-
Ioel. 1. ctus deſcendiſſet, vt Ioëlis vaticinium compleretur. Deindè pro facultatula ſua pauperibus atque conſeruis pecunia diſtributa, perrexit Bethlehem, & in dextera parte
Gen. 35. itineris ſtetit ad ſepulcrum Rachel, in quo mater Beniamin, non, vt vocauerat, moriens, Benoni, hoc eſt, filius doloris mei: ſed, vt pater prophetizauit in ſpiritu, filium dexterę procreauit. Atque indè Bethlehem ingreſſa, & in ſpecū Saluatoris introiens, poſtquàm vidit ſacrum virginis diuerſorium, & ſtabulum, in quo agnouit bos poſſeſſorem
Eſa. 1. ſuum, & aſinus pręſepe Domini ſui, vt illud impleretur, quod in eodem propheta ſcri-
Eſa. 32. ptum eſt: Beatus, qui ſeminat ſuper aquas, vbì bos & aſinus calcant: me audiente iurabat, cernere ſe oculis fidei infantem pannis inuolutum, vagientem in præſepi Dominum, Magos adorantes, ſtellam fulgentem deſupèr, matrem virginem, nutricium ſedulum, paſtores nocte venientes, vt viderent verbum, quod factum erat, & iam tunc
Iohan. 1. euangeliſtę Iohannis principium dedicarent: In principio erat verbum, & verbum caro factum eſt: paruulos interfectos, Herodem ſæuientem, Ioſeph & Mariam fugientes in Aegyptum: mixtiſque gaudio lachrymis, loquebatur:

Salue Bethlehem, domus panis, in qua natus eſt ille panis, qui de cælo deſcendit. Salue Ephrata regio vberrima, atque καρποφόρε, cuius fertilitas Deus eſt. De te quondàm
Mich. 5. Michęas vaticinatus eſt: Et tu Bethlehem domus Ephrata, non minima es in millibus Iuda. Ex te mihi egredietur, qui ſit princeps in Iſraël: & egreſſus eius ab initio, à diebus ęternitatis. Proptereà dabis eos vſque ad tempus parientis. Pariet, & reliquię fratrum eius conuertentur ad filios Iſraël. In te enim natus eſt princeps, qui ante lucife-
Pſal. 109. rum genitus eſt: cuius de patre natiuitas, omnem excedit ętatem. Et tam diù in te Dauidici generis origo permanſit, donèc virgo pareret, & reliquię populi credentis in
Acto. 13. Chriſtum conuerterentur ad filios Iſraël, & liberè prędicarent: Vobis oportebat primùm loqui verbum Dei: ſed quoniam repuliſtis illud, & indignos vos iudicâſtis ęter-
Matth. 15. nę vitę, eccè conuertimur ad gentes. Dixerat enim Deus: Non véni, niſì ad oues per-
Gen. 49. ditas domûs Iſraël. Et eo tempore Iacob ſuper eo verba completa ſunt: Non deficiet prin-

princeps ex Iuda,& dux de femoribus eius: donèc veniat, cui repoſitum eſt, & ipſe erit expectatio gentium. Benè Dauid iurabat,benè vota faciebat,dicens:Si introiero in tabernaculum domûs meæ, ſi aſcendero in lectum ſtrati mei: ſi dedero ſomnum oculis meis,& palpebris meis dormitationem,& requiem temporibus meis,donèc inueniam locum Domino,tabernaculum Deo Iacob: & ſtatìm,quid deſideraret,expoſuit,atque oculis propheticalibus,quem nos veniſſe iam credimus,ille venturum eſſe cernebat.Eccè audiuimus eum in Ephrata,inuenimus eum in campis ſyluæ. Vau quippe ſermo Hebraicus,vt te docente didici, non Mariam matrem Domini, hoc eſt, αὐτὴν, ſed ipſum, id eſt, αὐτὸν, ſignificat. Vndè loquitur confidenter: Introibimus in tabernaculum eius, adorabimus in loco,vbì ſteterunt pedes eius. Et ego miſera atq; peccatrix, digna ſum iudicata deoſculari præſepe, in quo Dominus paruulus vagijt? Orare in ſpelunca, in qua virgo puerpera Dominum fudit infantem? Hæc requies mea,quia Domini patria eſt: hîc habitabo,quoniam Saluator elegit eam. Paraui lucernam Chriſto meo. Anima mea illi viuet,& ſemen meum ſeruiet ipſi. Pſalm.131. a

Haud procùl indè deſcendit ad turrim Ader, id eſt, gregis: iuxta quam Iacob pauit greges ſuos,& paſtores nocte vigilantes audire meruerunt: Gloria in excelſis Deo, & ſuper terram pax hominibus bonę voluntatis. Dumq; ſeruant oues, inuenerunt agnũ Dei puro & mundiſſimo vellere,quod in ariditate totius terræ,cæleſti rore completum eſt: & cuius ſanguis tulit peccata mundi,& exterminatorem Aegypti, litus in poſtibus fugauit. Statimque concito gradu,cœpit per viam veterem pergere,quæ ducit Gazam, ad potentiam vel ad diuitias Dei,& tacita ſecũ voluere, quomodò eunuchus Aethiops, gentium populos præfigurans,mutauerit pellem ſuã: & dum vetus relegit inſtrumentum,fontem reperit Euangelij. Atque indè ad dexteram,tranſita Bethſur,venit Eſcol, quæ in botrum vertitur. Vndè in teſtimonium terræ fertiliſſimę, & in typum eius, qui dicit: Torcular calcaui ſolus,& de gentibus non eſt vir mecum: exploratores botrum miræ magnitudinis portauerunt. Nec poſt longum ſpatium intrauit Saræ cellulas,videns incunabula Iſaac,& veſtigia quercûs Abraham, ſub qua vidit diem Chriſti, & lætatus eſt. Atque indè conſurgens,aſcendit Chebron: hęc eſt Cariath arbe,id eſt,oppidum virorum quatuor,Abraham,Iſaac,Iacob, & Adam magni, quem ibì conditũ, iuxta librum Ieſu Naue, Hebręi autumant: licèt plerique Caleb quartum putent, cuius ex latere memoria monſtratur. His inſpectis,noluit pergere ad Cariathſephor, id eſt,viculum literarum: quia contemnens occidentem literam,repererat ſpiritum viuificantem. Magiſque mirabatur ſuperiores & inferiores aquas, quas Othoniel filius Iephonæ Kenaz pro auſtrali terra & arida poſſeſſione ſuſceperat: & quarũ ductu,ſiccos prioris inſtrumenti agros faciebat irriguos,vt redemptionem veterum peccatorũ, in aquis baptiſmi reperiret. Altera die,orto iam ſole,ſtetit in ſupercilio Caphar Barucha, id eſt, villę benedictionis: quem ad locum Abraham Dominum proſequutus eſt. Vndè latã deſpiciens ſolitudinẽ,ac terram quondàm Sodomę & Gomorrhæ, Adamæ & Seboim, contemplata eſt balſami vineas in Engaddi, & Segor vitulam conternãtem, quæ priùs Bala vocabatur: & in Zoaram,id eſt,paruulam,Syro ſermone tranſlata eſt.Recordabatur ſpeluncæ Lot, & verſa in lachrymas,virgines ſocias admonebat,cauendum eſſe vinum,in quo eſt luxuria,cuius opus Moabitę ſunt & Ammonitæ. Gen.35. Luc.2. Exod.12. Acto.8. Eſai 63. Num.13. Gen.18. Iohan.8. Ioſ.14. Iudic.1. Gen.18. Eſai.15. Gen.19.

Diù hæreo in meridie,vbì ſponſa cubantem reperit ſponſum, & Ioſeph inebriatus eſt cum fratribus ſuis. Reuertar Hieroſolymam,& per Thecuam atque Amos rutilantem montis Oliueti lucem adſpiciam,de quo Saluator aſcendit ad patrem. In quo per annos ſingulos vacca ruffa in holocauſtum Domino cremabatur, & cuius cinis expiabat populum Iſrael: in quo,iuxta Ezechielem, Cherubim de templo transmigrantes,Eccleſiam Domini fundauerunt. Pòſt ingreſſa ſepulcrum Lazari,Marię & Marthæ vidit hoſpitium,& Bethphage, villam ſacerdotalium maxillarũ: & locum, in quo pullus laſciuiens gentium,Dei frena ſuſcepit: apoſtolorumque ſtratus veſtibus,mollia terga prębuit ad ſedendum. Rectoque itinere deſcendebat Hiericho, recogitans illum de euangelio vulneratum, ac ſacerdotibus & Leuitis, mentis feritate prętereuntibus, clementiam Samaritæ,id eſt, cuſtodis, qui ſeminecem ſuo iumento impoſitum,ad ſtabulum Eccleſiæ deportauit.Et locum Adomim, quod interpretatur, ſanguinũ, quia multus in eo ſanguis crebris latronũ fundebatur incurſibus.Et arborẽ ſycomorũ Zachæi, id eſt,bona pœnitentiæ opera,quibus cruenta dudũ & noxia rapinis, peccata calcabat, Cant.1. Gen.43. Acto.1. Num.19. Ezech.10. Matth.21. Luc.10. Luc.19.

3.Reg.16. excelſumque Dominum de excelſo virtutum intuebatur. Et iuxta viam cæcorum lo-
Ioſ. 6.4. ca, qui receptis luminibus vtriuſque populi credentis in Dominum ſacramenta præmi-
ſerant. Ingreſſa Hiericho, vidit vrbē, quam fundauit Hiel in Abiram primogenito ſuo,
& cuius portas poſuit in Segub nouiſſimo filiorum. Intuita eſt caſtra Galgalæ, & acer-
uum pręputiorum, & ſecundę circunciſionis myſterium, & duodecim lapides, qui de
Iordanis illuc tranſlati alueo, duodecim apoſtolorum fundamenta firmauerant: & fon-
tem quondàm legis amariſſimum & ſterilem, quem verus Eliſæus ſua condiuit ſapien-
tia, & in dulcorem vbertatemque conuertit. Vix nox tranſierat, feruentiſſimo æſtu ve-
nit ad Iordanē. Stetit in ripa fluminis, & orto ſole, Sólis iuſtitię recordata eſt, quomo-
Ioſ. 3. dò in medio amnis alueo ſicca ſacerdotes poſuerint veſtigia: & ad Eliæ & Eliſęi impe-
4.Reg.2. rium, ſtantibus ex vtraque parte aquis, iter vnda prębuerit: pollutasq; diluuio aquas, &
totius humani generis interfectione maculatas, ſuo Dominus mūdauerit baptiſmate.

Ioſ.7. Longum eſt, ſi velim de valle Achor dicere, id eſt, tumultûs atque turbarum, in qua
Gen.28. furtum & auaritia condemnata eſt: & de Bethel domo Dei, in qua ſuper nudam hu-
Zach.3. mum, nudus & pauper dormiuit Iacob: & poſito ſubter caput lapide, qui in Zacharia
Eſai.28. ſeptem oculos habere deſcribitur, & in Eſaia lapis dicitur angularis: vidit ſcalam vſque
ad cęlum tendentem, in qua Dominus deſupèr innitebatur, aſſcendentibus porrigens
manum, & negligentes de ſublimi præcipitans. Sepulcra quoquè in monte Ephraim
Ioſ.24. Ieſu filij Naue, & Eleazari filij Aaron ſacerdotis, eregionè venerata eſt: quorum al-
ter conditus eſt in Tamnathſare à ſeptentrionali parte montis Gaias: alter in Gabaa
filij ſui Phinees: ſatiſque mirata eſt, quòd diſtributor poſſeſſionum ſibi montana &
aſpera delegiſſet. Quid narrem Silo, in qua altare dirutum hodieque monſtratur, &
Iud.21. raptum Sabinarum à Romulo, tribus Beniamitica præcucurrit? Tranſiuit Sichem, non
vt plerique errantes legunt, Sichar, quę nunc Neapolis appellatur, & ex latere mon-
Iohan.4. tis Garizim extructam circa puteum Iacob intrauit eccleſiam: ſuper quo reſidens Do-
minus, ſitienſque & eſuriens, Samaritanæ fide ſatiatus eſt: quæ quinque Moſaicorum
voluminum viris, ſextoque, quem ſe habere iactabat, errore Doſithei derelicto, ve-
rum Meſſiam & verum reperit Saluatorem. Atque indè diuertens, vidit duodecim pa-
triarcharum ſepulcra: & Sebaſten, id eſt, Samariam: quę in honorem Auguſti, ab
Herode Græco ſermone Auguſta eſt nominata. Ibì ſiti ſunt Eliſæus & Abdias prophe-
Nota de ſepulcris ſanctorum. tæ: & (quo maior inter natos mulierum non fuit) Iohannes Baptiſta. Vbì multis intre-
muit conſternata mirabilibus: nanque cernebat varijs dęmones rugire cruciatibus, &
ante ſepulcra ſanctorum vlulare homines more luporum, vocibus latrare canum, fre-
mere leonum, ſibilare ſerpentum, mugire taurorum. Alios rotare caput, & poſt ter-
gum terram vertice tangere: ſuſpenſiſque pede fœminis, veſtes defluere in faciem. Mi-
ſerebatur omnium, & per ſingulos effuſis lachrymis, Chriſti clementiam deprecaba-
tur. Et ſicut erat inualida, aſſcendit pedibus montem: in cuius duabus ſpeluncis, per-
3.Reg.18. ſequutionis & famis tempore, Abdias propheta centum prophetas aluit pane & aqua.
Indè cito itinere percucurrit Nazareth, nutriculam Domini, Chanan & Capharnaum,
ſignorum eius familiares. Lacum Tiberiadis, nauigante Domino ſanctificatum: & ſo-
litudinem, in qua multa populorum millia paucis ſaturata ſunt panibus, & de reliquijs
veſcentium repleti ſunt cophini duodecim tribuum Iſrael. Scandebat montem Tha-
bor, in quo transfiguratus eſt Dominus. Adſpiciebat procùl montes Hermon & Her-
Iud.4. monim, & campos latiſſimos Galilęæ, in quibus Siſara & omnis exercitus eius, Barach
vincente, proſtratus eſt. Torrens Ciſon, qui mediam planitiem diuidebat, & oppidum
iuxta Naim, in quo viduæ ſuſcitatus eſt filius, monſtrabatur. Dies me priùs quàm ſer-
mo deficiet, ſi voluèro cuncta percurrere, quæ Paula venerabilis fide incredibili per-
uagata eſt.

Iud.15. Tranſibo ad Aegyptum, & inter Sochoth atque fontem Sampſon, quem de molari
maxillæ dente produxit, ſubſiſtam parumpèr: & arentia ora colluam, vt refocillatus vi-
deam Moraſthim, ſepulcrum quondàm Michęæ prophetæ, nunc eccleſiam. Et ex late-
re derelinquam Choręos, & Gethęos, Mareſa, Idumæam, & Lachis: & per arenas mol-
liſſimas, pergentium veſtigia ſubtrahentes, latamque eremi vaſtitatem, veniā ad Aegy-
pti fluuium Sior, qui interpretatur turbidus: & quinque Aegypti tranſeam ciuitates,
quę loquuntur lingua Chananitide, & terram Geſſen, & campos Taphneos, in quibus
fecit Deus mirabilia: & vrbem No, quę poſteà verſa eſt in Alexandriam: & oppidum
Domi-

Domini Nitriam, in quo puriſſimo virtutum nitro ſordes lauantur quotidiè plurimorum. Quod cùm vidiſſet, occurrente ſibi ſancto ac venerabili epiſcopo Iſidoro confeſſore, & turbis innumerabilibus monachorũ, ex quibus multos ſacerdotalis & leuiticus ſublimabat gradus: lętabatur quidem ad gloriam Domini, ſed ſe indignam tanto honore fatebatur. Quid ego narrem Macarios, Arſatas, Serapionas, & reliqua columnarum Chriſti nomina? Cuius non intrauit cellulam? quorum pedibus non aduoluta eſt? Per ſingulos ſanctos Chriſtum ſe videre credebat: & quicquid in illos contulerat, in Dominum ſe contuliſſe lętabatur. Mirus ardor, & vix in fœmina credibilis fortitudo. Oblita ſexûs & fragilitatis corporeæ, inter tot millia monachorum cum puellis ſuis habitare cupiebat: & forſitan, cunctis eam ſuſcipientibus, impetrâſſet, nî maius ſanctorum locorum retraxiſset deſideriũ. Atq; propter feruentiſſimos æſtus de Peluſio Maiomam nauigatione perueniens, tanta velocitate reuerſa eſt, vt auẽ putares. Nec multò pòſt in ſancta Bethlehem manſura perpetuò, anguſto per triennium manſit hoſpitiolo, donèc extrueret cellulas ac monaſteria, & diuerſorum peregrinorum iuxta viam conderet manſiones, in qua Maria & Ioſeph hoſpitium non inuenerant.

Inuiſit S. Paula cellulas ſanctorũ monachorũ

Condit monaſteria in Bethlehem.

Hucuſquè iter eius deſcriptum ſit, quod cum multis virginibus & filia comite peragrauit. Nunc virtus latiùs deſcribatur, quæ ipſius propria eſt, & in qua exponenda, Deo iudice ac teſte, profiteor me nihil addere, nihil in maius attollere more laudantium: ſed, nè rerum excedam fidem, multa detrahere: & nè apud detractores & genuino me ſemper dente rodentes fingere puter, & cornicem Aeſopi alienis coloribus adornare. Quæ prima Chriſtianorum virtus eſt, tanta ſe humilitate deiecit, vt qui eam non vidiſset, & pro celebritate nominis videre geſtîſſet, ipſam eſſe non crederet, ſed ancillularum vltimam: & cùm frequentibus choris virginum cingeretur, & veſte & voce & habitu & inceſsu minima omnium erat: Nunquàm poſt viri mortem vſque ad diem dormitionis ſuæ cum vllo comédit viro, quanuìs eum ſanctum, & in pontificali ſciret culmine conſtitutum. Balneas, niſì periclitans, non adijt. Mollia, etiam in grauiſſima febre, lectuli ſtrata non habuit: ſed ſuper duriſſimam humum ſtratis ciliciolis quieſcebat: ſi tamen illa quies dicenda eſt, quæ iugibus penè orationibus dies noctesque iungebat, illud implens de Pſalterio: Lauabo per ſingulas noctes lectum meum, lachrymis meis ſtratum meum rigabo. In qua fontes crederes lachrymarum: ità leuia peccata plangebat, vt illam grauiſſimorum criminum crederes ream. Cumque à nobis crebriùs moneretur, vt parceret oculis, & eos ſeruaret euangelicę lectioni, aiebat: Turpanda eſt facies, quam contra Dei pręceptum purpuriſſo & ceruſſa & ſtibio ſæpè depinxi. Affligendum corpus, quod multis vacauit delicijs. Longus riſus, perpeti compẽſandus eſt fletu. Mollia linteamina & ſerica precioſiſſima, aſperitate cilicij commutanda. Quæ viro & ſeculo placui, nunc Chriſto placere deſidero.

Eius humilitas.

Stratum.

Pſal 6.

Copia lachrymarũ.

Si inter tales tantasque virtutes caſtitatem in illa voluëro prædicare, ſuperfluus videar: in qua etiam cùm ſecularis eſſet, omnium Romæ matronarum exemplum fuit: quę ità ſe geſſit, vt nunquàm de illa etiam maledicorum quicquam auderet fama confingere. Nihil animo eius clemẽtius, nihil erga humiles blandius fuit. Non appetebat potentes: nec tamen ſuperbos & gloriolam quærentes, faſtidio deſpiciebat. Si pauperem videbat, ſuſtentabat: ſi diuitem, ad benefaciendum hortabatur. Liberalitas ſola excedebat modum. Et vſuras tribuens, verſuram quoquè ſępiùs faciebat, vt nulli ſtipem rogantium denegaret. Fateor errorem meum: Cùm in largiendo eſſet profuſior, arguebam, illud proferens de Apoſtolo: Non vt alijs ſit refrigerium, vobis autem tribulatio: ſed ex æqualitate in hoc tempore, vt veſtra abundantia ſit ad illorum inopiam, & illorum abundantia ſit ad veſtram inopiã. Et hoc de Euangelio Saluatoris: Qui habet duas tunicas, det alteram non habenti. Et prouidendum eſſe, nè quod libenter faceret, ſemper facere non poſſet: multaq; huiuſcemodi, quæ illa mira verecundia, & ſermone parciſſimo diſſoluebat, teſtem inuocans Deum, ſe pro illius nomine cuncta facere: & hoc habere voti, vt mendicans ipſa moreretur: vt vnum nummum filiæ non dimitteret, & in funere ſuo aliena ſindone inuolueretur. Ad extremum ſic inferebat: Ego ſi petiëro, multos inueniam, qui mihi tribuant: iſte mendicans ſi à me non acceperit, quæ ei poſſum etiam de alieno tribuere, & mortuus fuerit, à quo eius anima requiretur? Ego cautiorem in re familiari eſſe cupiebam: ſed illa ardentior fide, toto Saluatori animo iungebatur, & pauperem Dominum, pauper ſpiritu ſequebatur, reddens ei quod acceperat,

Caſtitas inſignis.

Liberalitas

2. Cor. 8.

Luc. 3.

Studiũ paupertatis.

perat,pauper pro ipſo effecta. Deniquè conſequuta eſt quod optabat, & in grandi ære alieno filiam dereliquit,quod hucuſquè debens,non ſuis viribus,ſed Chriſti ſe confidit miſericordia reddituram.

Solent plerǫque matronarum buccinatoribus ſuis dona conferre, & in paucos largitate profuſa,manū à cęteris retrahere: quo illa omninò carebat vitio. Ità enim ſingulis ſuam pecuniam diuidebat, vt ſingulis neceſſarium erat, non ad luxuriā, ſed ad neceſſitatem. Nemo ab ea pauperum vacuus reuerſus eſt. Quod obtinebat, non diuitiarum magnitudine,ſed prudentia diſpenſandi: illud ſemper replicans, Beati miſericordes,quoniam ipſi miſericordiam conſequentur. Et,Sicut aqua extinguit ignē,ità eleemoſyna extinguit peccatum. Et,Facite vobis amicos de iniquo mammona,qui vos recipiant in æterna tabernacula. Et: Date eleemoſynam, & eccè omnia munda ſunt vobis. Et verba Danielis,regem Nabuchodonoſor monentis, vt eleemoſynis redimeret peccata ſua. Nolebat in his lapidibus pecuniā effundere,qui cum terra & ſeculo tranſituri ſunt: ſed in viuis lapidibus, qui voluuntur ſuper terram, de quibus in Apocalypſi Iohannis,ciuitas magni regis extruitur: quos in ſaphirum & ſmaragdum & iaſpidem & cæteras gemmas eſſe vertēdos,ſcriptura commemorat. Verùm hęc poſſunt eſſe communia cum multis,& ſcit diabolus non in ſummo virtutū culmine poſita. Vndè loquitur ad Dominum,poſt amiſſam Iob ſubſtātiam, poſt euerſam domum, poſt liberos interfectos:Corium pro corio,& omnia quę habuerit homo,dabit pro anima ſua.Sed extende manum tuam,& tange oſſa eius & carnes,niſi in faciem benedixerit tibi. Scimus pleroſque dediſſe eleemoſynam,ſed de proprio corpore nihil dediſſe: porrexiſse egentibus manum,ſed carnis voluptate ſuperatos: dealbâſse ea,quę forìs erāt, & intùs plenos fuiſſe oſſibus mortuorum. At non Paula talis: quæ tantæ continētiæ fuit, vt propè menſuram excederet,& debilitatem corporis nimijs ieiunijs ac labore contraheret. Quæ, exceptis diebus feſtis,vix oleum in cibo caperet: vt ex hoc vno æſtimetur, quid de vino & liquamine, piſcibus & lacte, & melle, & ouis, & reliquis, quæ guſtui ſuauia ſunt,iudicârit. In quibus ſumendis quidam ſe abſtinentiſſimos putant:& ſi his ventrem ingurgitauerint,tutam pudicitiam ſuſpicantur.

(Matth.5. Eccli 3. Luc.16. Luc.11. Dan.4. Apoc.21. Eſai.54. Iob 2. Ieiunia & abſtinentiæ)

Semper quidem virtutes ſequitur inuidia, feriuntq́; ſummos fulgura montes. Nec mirum,ſi hoc de hominibus loquar,cùm etiam Dominus noſter phariſęorum zelo ſit crucifixus,& omnes ſancti æmulos habuerint: in paradiſo quoquè ſerpens fuerit,cuius inuidia mors introïuit in orbem terrarum. Suſcitauerat ei Dominus Adad Idumæum, qui eam colaphizaret,nè ſe extolleret: & quaſi quodam ſtimulo carnis ſæpiùs admonebat,nè magnitudo virtutum altiùs raperet,& aliarum vitijs fœminarum, ſe in excelſo crederet conſtitutam.Ego aiebam,liuori eſſe cedendum,& dandū inſanię locum: quod feciſset Iacob in fratre ſuo Eſau,& Dauid in pertinaciſſimo inimicorum Saul:quorum alter in Meſopotamiam fugerit, alter ſe Allophylis tradiderit, mâlens hoſtibus, quàm inuidis,ſubiacere. At illa reſpondebat: Iuſtè hæc diceres, ſi diabolus contra ſeruos Dei & ancillas non vbiquè pugnaret, & ad omnia loca fugientes non præcederet: ſi non ſanctorum locorum amore retinerer,& Bethlehem meam in alia reperire poſſem parte terrarum. Cur enim non patientia liuorem ſuperem? Cur non humilitate frangā ſuperbiam,& percutienti maxillam offeram alteram? dicente apoſtolo Paulo: Vincite in bono malum. Nónne apoſtoli gloriabantur,quando pro Domino ſunt paſſi contumeliam? Nónne ipſe Saluator humiliauit ſe,formam ſerui accipiens,& factus eſt obediens patri vſq; ad mortem,& mortem crucis,vt nos ſua paſſione ſaluaret? Iob niſi certâſſet, & viciſset in pręlio,non accepiſſet coronam iuſtitię,nec audîſset à Domino: Putas me aliter loquutum tibi,quàm vt apparéres iuſtus? Beati dicuntur in Euangelio, qui perſequutionem patiuntur propter iuſtitiam. Secura ſit conſcientia,quòd nō propter peccata patiamur:& afflictio in ſeculo,materia prędmiorum eſt.

(Sap.2. Gen.27. 1.Reg.27. Rom.12. Acto.5. Philip.2. Iob 42. Matth.5.)

Si quando procacior fuiſſet inimicus, & vſque ad verborum iurgia proſilîſſet, illud Pſalterij decantabat: Cùm cōſiſteret aduersùm me peccator, obmutui & ſilui à bonis. Et rursùs: Ego autem quaſi ſurdus non audiebam, & quaſi mutus non aperiens os ſuum:Et factus ſum ſicut homo non audiens,& non habens in ore ſuo increpationes.In tentationibus, Deuteronomij verba voluebat: Tentat vos Dominus Deus veſter, vt ſciat ſi diligatis Dominum Deum veſtrum de toto corde veſtro, & de tota anima veſtra. In tribulationibus & anguſtijs,Eſaiæ replicabat eloquia: Qui ablactati eſtis à lacte, qui abſtra-

(Pſalm.38. Pſalm.37. Deut.13. Eſai.28.)

abſtracti ab vbere, tribulationem ſuper tribulationem expectate, ſpem ſuper ſpem: adhuc puſillum propter malitiam labiorum, propter linguam malignam. Et ſcripturę teſtimonium in conſolationem ſuam ediſſerebat: Ablactatorum eſſe, eorum ſcilicet, qui ad vtilem ætatem perueniſſent, tribulationem ſuper tribulationẽ ſuſtinere, vt ſpem ſuper ſpem mereantur accipere: Scientes quoniam tribulatio patientiã operatur, patientia autem probationem, probatio verò ſpem, ſpes autem non confundit. Et: Quòd ſi is, qui foris eſt, homo noſter corrũpatur: ille qui intùs eſt, innouetur: & inpræſentiarùm leue & momentaneum tribulationis veſtræ, æternę gloriæ pondus operatur in vobis, non adſpicientibus quę videntur, ſed quæ non videntur. Quæ enim videntur, temporalia ſunt: quæ autem non videntur, æterna. Nec longum fore tempus, etiam ſi humanę impatientię tardum videatur, qui in Dei ſtatim videatur auxilium, dicentis: Tempore opportuno exaudiui te, & in die ſalutis auxiliatus ſum tibi. Nec doloſa labia & linguas iniquorum eſſe metuendas, cùm Domino adiutore lętemur, & ipſum debeamus audire per prophetam monentem: Nolite timere opprobria hominum, & blaſphemias eorum nè metueritis. Sicut enim veſtimentum, ſic comedit eos vermis: & ſicut lanam, ſic deuorauit eos tinea. Et, Per patientiam veſtram poſſidebitis animas veſtras. Et, Non ſunt condignę paſſiones huius temporis ad futuram gloriam, quæ reuelabitur in nobis. Et alibi, Tribulationem ſuper tribulationẽ ſuſtinete, vt patienter agamus in omnibus, quæ accidunt nobis. Patiens enim vir, multùm prudens. Qui autem puſillanimis eſt, vehementer inſipiens. In languoribus & crebra infirmitate dicebat: Quãdo infirma ſum, tũc fortis ſum. Et, Habemus theſaurum iſtum in vaſis fictilibus, donèc mortale hoc induat immortalitatem, & corruptiuum hoc veſtiatur incorruptione. Et iterùm, Sicut ſuperabundant paſſiones Chriſti in nobis, ità & per Chriſtum abundat & cõſolatio. Ac deindè: Vt ſocij paſſionum eſtis, ſic eritis & conſolationis. In mœrore cantabat: Quarè triſtis es anima mea, & quarè conturbas me? Spera in Deo, quoniam adhuc confitebor illi, ſalutare vultûs mei & Deus meus. In periculis loquebatur: Qui vult venire poſt me, abneget ſemetipſum, & tollat crucem ſuam, & ſequatur me. Et iterùm: Qui vult animam ſuam ſaluam facere, perdet eam. Et, Qui perdiderit animam ſuam propter me, ſaluã eam faciet. Quando diſpendia rei familiaris & euerſio totius patrimonij nunciabatur, aiebat: Quid enim prodeſt homini, ſi totum mundũ lucrifecerit, & animæ ſuę damnum habuerit? aut quam dabit homo commutationem pro anima ſua? Et, Nudus exiui de vtero matris meę, nudus & redeam. Sicut Domino placuit, ità factũ eſt, ſit nomen Domini benedictum. Et illud: Nolite diligere mundum, neq; ea quę ſunt in mundo. Quoniam omne quod in mundo eſt, deſiderium carnis eſt, & concupiſcentia oculorum, & ſuperbia vitæ huius: quę non eſt ex patre, ſed ex mundo. Et mundus tranſit, & concupiſcentia eius. Scio ei ſcriptas infirmitates grauiſſimas liberorum, & maximè Toxotij ſui, quem diligebat plurimùm. Cumq; illud virtute compleſſet, Turbata ſum, & non ſum loquuta, in hęc verba prorupit: Qui amat filium aut filiam plùs quàm me, non eſt me dignus. Et orans ad Dominum, loquebatur: Poſſide Domine filios mortificatorum, qui pro te quotidiè mortificant corpora ſua.

Rom.5. 2.Cor.4. Eſai.49. Eſai.51. Luc.21. Rom.8. Prou.14. 2.Cor.12. 2.Cor.4. 1.Cor.15. 2.Cor.1. Pſalm.41. Luc.9. Matth.16. Iob 1. 1.Iohan.2. Matth.10. Pſal.78.

Noui ſuſurronem quendam (quod genus hominum pernicioſiſſimum eſt) quaſi beneuolum nunciâſſe, quòd pro nimio feruore virtutum quibuſdam videretur inſana, & cerebrum illius dicerẽt confouendum. Cui illa reſpondit: Theatrum facti ſumus mundo, & angelis & hominibus. Et: Nos ſtulti propter Chriſtum, ſed ſtultum Dei ſapiẽtius eſt hominibus. Vndè & Saluator loquitur ad patrem: Tu ſcis inſipientiam meam. Et iterùm: Tanquàm prodigium factus ſum multis, & tu adiutor fortis: Vt iumentũ factus ſum apud te, & ego ſemper tecum. Quem in Euangelio & propinqui quaſi mentis impotem ligare cupiebant, & aduerſarij ſugillabant, dicentes: Dęmonium habet, & Samaritanus eſt. Et: In Beelzebub principe dæmoniorum eijcit dęmonia. Sed nos audiamus Apoſtolum cohortantem: Hæc eſt gloria noſtra, teſtimonium conſcientię noſtrę: quoniã in ſanctitate & ſynceritate, & in gratia Dei conuerſati ſumus in mundo. Et Dominum dicentem ad Apoſtolos: Ideò mundus odit vos, quoniam non eſtis de mundo. Si enim eſſetis de mundo, amaret vtiquè mundus, quod ſuum erat. Et ad ipſum Dominum verba vertebat: Tu nôſti cordis abſcondita, & hæc omnia venerunt ſuper nos, nec ſumus obliti tuî, neque iniquè egimus in teſtamento tuo, nec auerſum eſt retrorsùm cor noſtrum. Et: Propter te mortificati ſumus tota die: reputati ſumus vt oues occiſionis.

1 Cor.4. 1.Cor.1. Pſalm.68. 70.72. Marc.3. Iohan.8. Matth.12. 2.Cor.1. Iohan.15. Pſalm.43.

Pſalm. 178. ſionis. Sed Dominus auxiliator meus, non timebo quid faciat mihi homo. Legi enim: Prou. 7. Fili, honora Dominum, & confortaberis, & extra Dominum nullum timueris. His & talibus teſtimonijs, quaſi armatura Dei, & aduersùs omnia quidem vitia, ſed præcipuè inſtruebat ſe contra inuidiam ſęuientem: & patiendo iniurias, furorem rabidi pectoris mitigabat. Deniquè vſq; ad diem mortis, & huius patientia, & aliorum zelus omnibus patuit: qui ſuum rodit authorem, & dum ęmulum lædere nititur, in ſemetipſum proprio furore bacchatur.

Dicam & de ordine monaſterij, quomodò ſanctorum continentiam in ſuum verterit lucrum. Seminabat carnalia, vt meteret ſpiritualia: dabat terrena, vt cęleſtia tolleret: breuia concedebat, vt pro his æterna mutaret. Poſt virorum monaſteriũ, quod viris tradiderat gubernandum, plures virgines, quas è diuerſis prouincijs cõgregârat, tam nobiles, quàm medij & infimi generis, in tres turmas monaſteriaque diuiſit: ità duntaxat, vt in opere & in cibo ſeparatæ, pſalmodijs & orationibus iungerẽtur. Poſt alleluia cantatum (quo ſigno vocabantur ad collectam) nulli reſidere licitum erat: ſed prima, ſeu inter primas veniens, cęterarum operiebatur aduentum, pudore & exemplo ad laborem eas prouocans, non terrore. Manè, hora tertia, ſexta, nona, veſpere, noctis medio, per ordinem pſalterium cantabant: nec licebat cuiquam ſororũ ignorare pſalmos, & non de ſcripturis ſanctis quotidiè aliquid diſcere. Die tantùm Dominico ad Eccleſiã procedebant, ex cuius habitabant latere: & vnumquodque agmen matrem propriam ſequebatur: atq; indè pariter reuertentes, inſtabãt operi diſtributo, & vel ſibi, vel cæteris indumenta faciebant. Si qua erat nobilis, nõ permittebatur de domo ſua habere comitem, nè veterũ actuum memor, & laſciuientis infantiæ errorem refricaret antiquũ, & crebra cõfabulatione renouaret. Vnus omnium habitus. Linteamine ad tergendas ſolùm manus vtebantur. A viris tanta ſeparatio, vt à ſpadonibus quoque eas ſeiungeret, nè vllam daret occaſionem linguę maledicæ, quæ ſanctos carpere ſolita eſt in ſolatium delinquendi. Si qua vel tardior veniebat ad pſalmos, vel erat in opere pigrior, varijs eam modis aggrediebatur. Si erat iracunda, blanditijs: ſi patiens, correptione: illud Apoſtoli imitãs: Quid vultis? In virga veniam ad vos, an in ſpiritu lenitatis & manſuetudinis? Excepto victu & veſtitu, nullam habere quicquam patiebatur, dicente Paulo: Habentes victum & veſtitum, his contenti ſumus: nè conſuetudine plus habendi præberet locum auaritię, quæ nullis expletur opibus: & quanto ampliùs habuerit plùs requirit: & neq; copia, neque inopia minuitur. Iurgantes inter ſe, ſermone leniſſimo fœderabat. Laſciuientem adoleſcentularum carnem crebris & duplicatis frangebat ieiunijs, mâlens eis ſtomachum dolere, quàm mentem. Si vidiſſet aliquam comptiorem, contractione frontis & vultûs triſtitia arguebat errantem, dicens munditiem corporis atque veſtitûs, animę eſſe immunditiam: & turpe verbum atq; laſciuum, nunquàm de ore virgineo proferendũ: quibus ſignis libidinoſus animus oſtenditur, & per exteriorem hominem, interioris hominis vitia demonſtrantur. Quam linguolam, garrulam ac procacem, rixiſque perſpexerat delectari, & ſępiùs commonitam nolle conuerti, inter vltimas & extra cõuentum ſororum, ad fores triclinij orare faciebat, & ſeparatìm cibum capere: vt quam obiurgatio non correxerat, emendaret pudor. Furtum quaſi ſacrilegium deteſtabatur: & quod inter ſeculi homines vel leue putatur, vel nihili, hoc in monaſterijs grauiſſimum dicebat eſſe delictum. Quid memorem clementiam & ſedulitatem in ægrotantes, quas miris obſequijs & miniſterijs confouebat? Cumque alijs languentibus largè præberet omnia, & eſum quoquè exhiberet carniũ: ſi quando ipſa ægrotâſſet, ſibi non indulgebat, & in eo inęqualis videbatur, quòd in alijs clementiam, in ſe duritiam commutabat. Nulla iuuenum puellarum ſano & vegeto corpore, tantæ ſe dederat continentiæ, quantæ ipſa fracto & ſenili debilitatoque corpuſculo. Fateor, in hac re pertinacior fuit, vt ſibi non parceret, & nulli cederet admonenti. Referam, quod expertus ſum. Menſe Iulio feruentiſſimis æſtibus incidit in ardorem febris, & poſt deſperationem cùm Dei miſericordia reſpirâſſet, & medici perſuaderent ob refectionem corporis vino opùs eſſe tenui & parco, nè aquam bibens, in hydropem verteretur, & ego clàm beatum papam Epiphanium rogarem, vt eam moneret, immò compelleret vinum bibere: illa, vt erat prudens & ſolertis ingenij, ſtatìm ſenſit inſidias: & ſubridens, meum eſſe quod ille diceret, intimauit. Quid plura? Cùm beatus pontifex poſt multa hortamẽta exiſſet foràs, quærẽti mihi quid egiſſet, reſpondit:

Multas colligit virgines in monaſteria.

1. Cor. 4.

1. Tim. 6.

Rixis deditas vt caſtigârit.

Humanitas in ægrotas.

Erga ſe ſeueritas.

ſpondit: Tantum profeci, vt ſeni homini penè perſuaſerit, nè vinum bibam. Hæc refero, non quòd inconſideranter & vltra vires ſumpta onera probem, monente ſcriptura: Super te onus nè leuaueris: ſed quòd mentis eius ardorem, & deſiderium fidelis animę, ex hac quoquè probare velim perſeuerantia, decantantis: Sitiuit anima mea in te, quàm multipliciter tibi caro mea. Prou. 13. Pſalm. 62.

Difficile eſt modum tenere in omnibus: & verè iuxta philoſophorum ſententiam, Μεσότης ἀρετὴ, κακία ὑπερβολὴ πέλεται, id eſt, Modus virtus eſt, vitium nimietas reputatur. Quod nos vna & breui ſententiola exprimere poſſumus: Nè quid nimìs. Quæ in contemptu ciborum tantam habebat pertinaciam, in luctu mitis erat, & ſuorum mortibus frangebatur, maximè liberorum. Nam & in viri & filiarum dormitione, ſemper periclitata eſt: & cùm os ſtomachumque ſignaret, & matris dolorem, crucis niteretur impreſſione lenire, ſuperabatur affectu, & credulam mentem, parentis viſcera conſternabant: animoque vincens, fragilitate corporis vincebatur. Quam ſemel languor arripiens, longo tēpore poſſidebat, vt & nobis inquietudinem, & ſibi diſcrimina offerret: in quo illa lætabatur, per momenta commemorans: Miſer ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius? Dicat prudens lector, pro laudibus me vituperationem ſcribere. Teſtor Ieſum, cui illa ſeruiuit, & ego ſeruire cupio, me vtranq; in partem nihil fingere, ſed quaſi Chriſtianum de Chriſtiana, quæ ſunt vera, proferre, id eſt, hiſtoriam ſcribere, non panegyricum: & illius vitia, aliorum eſſe virtutes. Vitia loquor, ſecundùm animum meum, & omnium ſororum ac fratrum deſiderium, qui illam diligimus, & abſentem quærimus. Rom. 7.

Cæterùm illa impleuit curſum ſuum, fidemque ſeruauit, & nunc fruitur corona iuſtitiæ: ſequiturque agnum quocunquè vadit. Saturatur, quia eſuriuit, & læta decantat: Sicut audiuimus, ità & vidimus in ciuitate Domini virtutum, in ciuitate Dei noſtri. O beata rerum commutatio: fleuit, vt ſemper rideret: Deſpexit lacus contritos, vt fontem Dominum reperiret. Veſtita cilicio eſt, vt nunc albis veſtimentis vteretur, & diceret: Sciđiſti ſaccum meum, & induiſti me lætitia. Cinerem ſicut panem manducabat, & potionē ſuam cū fletu miſcebat, dicens: Fuerunt mihi lachrymæ meæ panes die ac nocte, vt in æternum pane angelorum veſceretur, & caneret: Guſtate & videte, quoniam ſuauis eſt Dominus. Et, Eructauit cor meum verbum bonum, dico ego opera mea regi. Et Eſaiæ, immò Domini per Eſaiam, in ſe cerneret verba compleri: Eccè qui ſeruiunt mihi, manducabunt, vos autem eſurietis: Eccè qui ſeruiunt mihi, bibent, vos autem ſitietis. Eccè qui ſeruiunt mihi, lætabuntur, vos autem confundemini. Eccè qui ſeruiunt mihi, exultabunt, vos autem clamabitis ob dolorem cordis, & propter contritionem ſpiritûs vlulabitis. Pſalm. 47. Pſal. 29 tot. 41. 33. 44. Eſai. 65.

Dixeram, lacus eam ſemper fugiſſe contritos, vt fontem Dominum reperiret, vt poſſet læta cantare: Sicut ceruus deſiderat ad fontes aquarum, ità deſiderat anima mea ad te Deus. Quando veniā & apparebo ante faciem Dei? Tangam ergò breuiter, quomodò hæreticorum cœnoſos deuitauerit lacus, & eos inſtàr habuerit ethnicorum. Quidam veterator callidus, atque vt ſibi videbatur, doctus & ſciolus, me neſciente, cœpit ei proponere quæſtiones, & dicere: Quid peccauit infans, vt à dæmone corripiatur? In qua ætate reſurrecturi ſumus? Si in ipſa, qua morimur: ergò nutricibus poſt reſurrectionem opùs erit. Sin aliter, nequaquàm erit reſurrectio mortuorum, ſed transformatio in alios. Diuerſitas quoquè ſexûs maris ac fœminæ erit, aut non erit? Si erit, ſequentur & nuptiæ, & concubitus, ſed & generatio. Si non erit, ſublata diuerſitate ſexûs, eadem corpora non reſurgent: aggrauat enim terrena inhabitatio ſenſum multa cogitantem: ſed tenuia erunt & ſpiritualia, dicente Apoſtolo: Seminatur corpus animale, reſurget corpus ſpirituale. Ex quibus omnibus probare cupiebat, rationales creaturas ob quædam vitia & antiqua peccata, in corpora eſſe delapſas: & pro diuerſitate & meritis peccatorum, tali vel tali conditione generari, vt vel corporum ſanitate gauderent, & parentum diuitijs ac nobilitate, vel in morbidas carnes & domus inopum venientes, pœnas priſtinorum luerent delictorum, & præſenti ſeculo atque corporibus, quaſi carcere clauderentur. Quod cùm audiſſet, & ad me retuliſſet, indicans hominem, mihique incubuiſſet neceſſitas nequiſſimæ viperæ ac mortiferæ beſtiæ reſiſtendi, de quibus Pſalmiſta commemorat, dicens: Nè tradas beſtijs animas confitentium tibi: Et: Increpa Domine beſtias calami, qui ſcribentes iniquitatem, loquuntur contra Dominum Pſal. 41. Odium eius in hæreticos. Sapien. 9. 1. Cor. 15. Pſalm. 73. & 67.

minum mendacium, & eleuant in excelſum os ſuum: conuéni hominem, & orationibus eius, quam decipere nitebatur, breui interrogatione concluſi, dicens: Vtrùm crederet futuram reſurrectionem mortuorum, an non? Qui cùm ſe credere reſpondiſſet, intuli: Eadem reſurgent corpora, an altera? Cùm dixiſſet, Eadem, ſciſcitatus ſum: In eodem ſexu, an in altero? Ad interrogata reticenti, & inſtàr colubri huc atque illuc transferenti caput, nè feriretur: Quia, inquam, taces, ego mihi pro te reſpondebo, & conſequentia inferam: Si non reſurget mulier, vt mulier, neque maſculus, vt maſculus: non erit reſurrectio mortuorum: quia ſexus membra habet, membra autem totum corpus efficiunt. Si autem ſexus & membra non fuerint, vbi erit reſurrectio corporum, quæ ſine ſexu non conſtant & membris? Porrò ſi corporum non fuerit reſurrectio, nequaquàm erit reſurrectio mortuorum. Sed & illud, quod de nuptijs obijcis: Si eadem membra fuerint, ſequi nuptias, à Saluatore diſſoluitur, dicente: Erratis, neſcientes ſcripturas, neque virtutem Dei. In reſurrectione enim mortuorum non nubent, neque nubentur, ſed erunt ſimiles angelorum. Vbi dicitur, Non nubent, neque nubentur, ſexuũ diuerſitas demonſtratur. Nemo enim de lapide & ligno dicit, Non nubent, neque nubentur, quæ naturam nubendi non habent: ſed de ijs, qui poſſint nubere, & gratia Chriſti ac virtute non nubant. Quod ſi oppoſueris, Quomodò ergò erimus ſimiles angelorum, cùm inter angelos non ſit maſculus & fœmina? breuiter auſculta: Non ſubſtantiam nobis angelorum, ſed conuerſationem, & beatitudinem Dominus repromittit. Quomodò & Iohannes Baptiſta, antequàm decollaretur, angelus appellatus eſt, & omnes ſancti ac virgines Dei, etiam in iſto ſeculo vitam in ſe exprimunt angelorum. Quando enim dicitur: Eritis ſimiles angelorum, ſimilitudo promittitur, non natura mutatur. Simulque reſponde, quomodò illud interpreteris, quòd Thomas Domini reſurgentis tetigerit manus, & viderit lancea latus eius perforatum? Et Petrus in litore ſtantem viderit Dominum, & partem aſſi piſcis, ac fauum mellis comedentem? Qui ſtabat, profectò habebat pedes. Qui monſtrauit latus vulneratum, vtiquè & ventrem, & pectus habuit, ſine quibus non ſunt latera ventri & pectori cohærentia. Qui loquutus eſt, lingua & palato ac dentibus loquebatur. Sicut enim plectrum chordis, ità lingua illiditur dentibus, & vocalem reddit ſonum. Cuius palpatæ ſunt manus, conſequenter & brachia habuit. Cùm igitur omnia membra habuiſſe dicatur, neceſſè eſt, vt totum corpus habuerit, quod conficitur ex membris: non vtiquè fœmineum, ſed virile, id eſt, eiuſdem ſexûs, in quo mortuus eſt. Quòd ſi obtenderis, Ergò & nos poſt reſurrectionem comedemus? Et quomodò clauſis ingreſſus eſt ianuis, contra naturam pinguium & ſolidorum corporum? Audies: Noli propter cibum, reſurrectionis fidem in calumniam trahere. Nam & archiſynagogi filiæ reſuſcitatę iuſſit cibum dari, & Lazarus quatriduanus mortuus, cum ipſo ſcribitur iniſſe conuiuium, nè reſurrectio eorum phantaſma putaretur. Sin autem clauſis ingreſſus eſt ianuis, & idcircò ſpirituale & aëreum corpus niteris approbare: ergò & antequàm pateretur, quia contra naturam grauiorum corporum ſuper mare ambulauit, ſpirituale corpus habuit: & apoſtolus Petrus, qui & ipſe ſuper aquas pendulo inceſſit gradu, ſpirituale corpus habuiſſe credendus eſt, cùm potentia magis & virtus oſtendatur Dei, quando fit aliquid contra naturam. Et vt ſcias, in ſignorum magnitudine, non naturæ mutationem, ſed Dei omnipotentiam demonſtrari: Qui ambulabat fide, cœpit infidelitate mergi, niſi eum manus Domini ſubleuâſſet, dicentis: Modicæ fidei, quarè dubitâſti? Miror autem te obdurare frontem, loquente Domino: Infer digitum tuum huc, & tange manus meas: & porrige manum tuam, & mitte in latus meum, & noli eſſe incredulus, ſed fidelis. Et alibi: Videte manus meas, & pedes meos, quia ipſe ego ſum. Palpate & videte, quia ſpiritus carnem & oſſa non habet, ſicut me videtis habere. Et cùm hoc dixiſſet, oſtendit eis manus & pedes. Oſſa audis & carnem, & pedes, & manus: & globos mihi Stoicorum, atque aërea quædam deliramenta confingis. Porrò ſi quæris, cur infans à dæmone corripiatur, qui peccata non habuit: aut in qua ætate reſurrecturi ſimus, cùm diuerſa ætate moriamur: ingratis ſuſcipies, Iudicia Dei abyſſus multa. Et, O altitudo diuitiarum ſapientiæ & ſcientiæ Dei, quàm inſcrutabilia ſunt iudicia eius, & inueſtigabiles viæ eius. Quis enim cognouit ſenſum Domini? aut quis conſiliarius eius fuit? Aetatum autem diuerſitas non mutat corporum veritatem. Cùm enim quotidiè corpora noſtra fluant, & aut creſcant, aut decreſcant: ergò tot erimus homines, quot

Verſutum hæreticum confutat S. Hieronymus.

Matth. 22.

Luc. 7.

Ioan. 20. 21.

Marc. 5.
Iohan. 22.

Matth. 14.

Iohan. 20.

Luc. 24.

Pſalm. 35.
Rom. 11.

quot quotidiè commutamur? aut alius fui, cùm decem annorum eſſem, alius cùm triginta, alius cùm quinquaginta, alius cùm iam toto cano capite ſum? Igitur, iuxta eccleſiarum traditiones & Apoſtolum Paulum, illud eſt reſpondendum, quòd in virum perfectum, & in menſuram ætatis plenitudinis Chriſti reſurrecturi ſumus, in qua & Adam Iudæi conditum autumant, Dominum Saluatorem legimus ſurrexiſſe: & multa alia, quæ de vtroque teſtamento in ſuffocationem hæretici protuli. Ex quo die ità cœpit hominem deteſtari, & omnes, qui eiuſdem dogmatis erant, vt eos voce publica, hoſtes Domini proclamaret. Et hæc dixi, non vt breuiter hæreſim confutarem, cui multis voluminibus reſpondendum eſſet: ſed vt fidem tantæ fœminæ oſtenderem, quæ maluit inimicitias hominum ſubire perpetuas, quàm Dei offenſam amicitijs noxijs prouocare. *Eccleſiarũ traditiones.* *Epheſ. 4.*

Dicam ergò, vt cœperam: nihil ingenio eius docilius fuit. Tarda erat ad loquendum, velox ad audiendum, memor illius præcepti: Audi Iſrael, & tace. Scripturas ſanctas tenebat memoriter. Et cùm amaret hiſtoriam, & hoc veritatis diceret fundamentum: magìs tamen ſequebatur intelligentiam ſpiritualem: & hoc culmine, ædificationem animæ protegebat. Deniquè compulit me, vt vetus & nouum inſtrumentum cum filia, me diſſerente, perlegeret. Quod propter verecundiam negans, propter aſſiduitatem tamen & crebras poſtulationes eius præſtiti, vt docerem quod didiceram, non à meipſo, id eſt, à præſumptione, peſſimo præceptore, ſed ab illuſtribus Eccleſiæ viris. Sicubì hæſitabam, & neſcire me ingenuè confitebar, nequaquàm mihi voluit acquieſcere: ſed iugi interrogatione cogebat, è multis varijsque ſententijs, quæ mihi videretur probabilior, indicarem. Loquar & illud, quod forſitan æmulis videatur incredibile: Hebræam linguam, quam ego ab adoleſcentia multo labore ac ſudore ex parte didici, & infatigabili meditatione non deſero, nè ipſe ab ea deſerar, diſcere voluit, & conſequuta eſt: ità vt pſalmos Hebraicè caneret, & ſermonem abſq; vlla Latinæ linguæ proprietate perſonaret. Quod quidem vſque hodiè in ſancta filia eius Euſtochio cernimus: quæ ità ſemper adhæſit matri, & eius obediuit imperijs, vt nunquàm abſque ea cubaret, nunquàm procederet, nunquàm cibum caperet, ne vnum quidem nummum haberet poteſtatis ſuæ, ſed & paternam & maternã ſubſtantiolam, à matre diſtribui pauperibus lætaretur, & pietatem in parentem, hæreditatem maximam & diuitias crederet. Non debeo ſilentio præterire, quanto exultauerit gaudio, quòd Paulam neptem ſuam, ex Læta & Toxotio genitam, immò voto & futuræ virginitatis repromiſſione conceptam, audierat in cunis & crepitaculis balbutiente lingua, alleluia cantare, auiæque & amitæ nomina, dimidiatis verbis frangere. In hoc ſolo patriæ deſiderium habuit, vt filium, nurum, neptẽ renunciâſſe ſeculo, & Chriſto ſeruire cognoſceret. Quod & impetrauit ex parte. Nam neptis Chriſti flammeo reſeruatur: nurus æternæ ſe tradens pudicitiæ, ſocrûs opera, fide & eleemoſynis ſequitur, & Romæ conatur exprimere, quod Hieroſolymis illa compleuit. *Ingenij eius præſtantia.* *Hebraicam diſcit linguam.* *Nota de flammeo.*

Quid agimus anima? Cur ad mortem eius venire formidas? Iamdudùm prolixior liber cuditur, dum timemus ad vltima peruenire, quaſi tacentibus nobis, & in laudibus illius occupatis, differri poſſit occubitus. Hucuſquè proſperis nauigauimus ventis, & criſpantia maris æquora labens carina ſulcauit: nunc in ſcopulos incurrit oratio, & tumentibus fluctuum motibus, præſens vtrique noſtrûm intentatur naufragium, ità vt cogamur dicere: Præceptor, ſaluos nos fac, perimus. Et illud: Exurge, vt quid obdormis Domine? Quis enim poſſit ſiccis oculis Paulam narrare morientem? Incidit in grauiſſimam valetudinem, immò quod optabat inuenit, vt nos deſereret, & pleniùs Domino iungeretur. In quo languore Euſtochij filiæ probata ſemper in matre pietas, magìs ab omnibus comprobata eſt. Ipſa aſſidere lectulo, flabellum tenere, ſuſtentare caput, puluillum ſupponere, fricare pedes, manu ſtomachum confouere, mollia ſtrata componere, aquam calidam temperare, mappulam apponere, omnium ancillarum præuenire officia, & quicquid alia feciſſet, de ſua mercede putaret ſubtractum. Quibus illa precibus, quibus lamentis & gemitu, inter iacentem matrem & ſpecum Domini diſcurrit, nè priuaretur tanto contubernio, nè illa abſente viueret, vt eodem feretro portaretur? Sed ô mortalium fragilis & caduca natura, & niſì Chriſti fides nos extollat ad cælum, & æternitas animæ promittatur, cum beſtijs ac iumentis, corporum vna conditio eſt. Idem occubitus iuſto & impio, bono & malo, mundo ac immundo, *Luc. 8.* *Pſal. 43.* *Euſtochij in matrem pietas.* *Eccl. 3 & 9.*

ſacrificanti & non ſacrificanti. Sicut bonus, ità & qui peccat: ſicut qui iurat, ità & is qui iuramentum metuit. Similiter & homines & iumenta, in fauillam & cinerem diſſoluuntur.

Quid diù immoror, & dolorem meum differendo facio longiorem? Sentiebat prudentiſſima fœminarum adeſſe mortem, & frigente alia parte corporis atque membrorum, ſolum animæ teporem in ſacro pectore palpitare: & nihilo minùs quaſi ad ſuos pergeret, alienoſque deſereret, illos verſiculos ſuſurrabat: Domine, dilexi decorem domus tuæ, & locum habitationis gloriæ tuæ. Et: Quàm dilecta tabernacula tua Domine virtutum, concupiſcit & deficit anima mea in atria Domini. Et: Elegi abiecta eſſe in domo Dei mei, magìs quàm habitare in tabernaculis peccatorum. Cumque à me interrogaretur, cur taceret, cur nollet reſpondere, an doleret aliquid: Græco ſermone reſpondit, nihil ſe habere moleſtiæ, ſed omnia quieta & tranquilla perſpicere. Poſt hęc obmutuit, & clauſis oculis, quaſi iam mortalia deſpiceret, vſque ad expirationem animæ, eoſdem repetebat verſiculos: vt quod dicebat, vix audire poſſemus: digitumq́; ad os tenens, crucis ſignum pingebat in labijs. Defecerat ſpiritus, & anhelabat in mortem: animaq́; erumpere geſtiens, ipſum ſtridorem, quo mortaliũ vita finitur, in laudes Domini conuertebat. Aderant Hieroſolymarum & aliarum vrbium epiſcopi, & ſacerdotum inferiores gradus, ac Leuitarum innumerabilis multitudo. Omne monaſterium, virginum & monachorum chori repleuerant. Statimque vt audiuit ſponſum vocantem: Surge, veni proxima mea, ſpecioſa mea, columba mea. Quoniam eccè hyems tranſijt & receſſit, pluuia abijt ſibi: Læta reſpondit: Flores viſi ſunt in terra, tempus ſectionis aduenit. Et: Credo videre bona Domini in terra viuentium.

Pſalm. 25. Pſal. 83. In ſupremo ſpiritu crucis ſignum ſibi impreſſit. Cant. 2. Pſal. 26. Abit è vita.

Ex hinc non vlulatus, non planctus, vt inter ſeculi homines fieri ſolet, ſed pſalmorum linguis diuerſis examina concrepabant: tranſlataque epiſcoporum manibus, & ceruicem feretro ſubijcientibus, cùm alij põtifices lampades cereosq́; præferrẽt, alij choros pſallentium ducerent, in media eccleſia ſpeluncæ ſaluatoris eſt poſita. Tota ad funus eius Palęſtinarum vrbium turba conuenit. Quem monachorum latentiũ in eremo cellula ſua tenuit? Quam virginum cubiculorum ſecreta texerunt? Sacrilegum putabant, qui non tali fœminæ vltimum reddidiſſet officiũ. Viduæ & pauperes, in exemplum Dorcadis, veſtes ab ea præbitas oſtendebant. Omnis inopum multitudo matrem & nutritiam ſe perdidiſſe clamabat. Quodq́; mirum ſit, nihil pallor mutauerat faciem: ſed ità dignitas quædam & grauitas ora compleuerat, vt eam putares nõ mortuam, ſed dormientem. Hebræo, Græco, Latino, Syroque ſermone pſalmi in ordine perſonabant: non ſolùm triduo, donèc & ſubter eccleſiam, & iuxta ſpecum Domini conderetur: ſed per omnem hebdomadam, cunctis qui venerant, ſuum funus & proprias credentibus lachrymas. Venerabilis virgo filia eius Euſtochium, quaſi ablactata ſuper matrem ſuam, abſtrahi à parente non poterat: deoſculari òculos, hærere vultui, totum corpus amplexari, & ſe cum matre velle ſepeliri.

Act. 9.

Teſtis eſt Ieſus, ne vnum quidem nummum ab ea filiæ derelictum, ſed, vt antè iam dixi, derelictum magnum æs alienum: &, quod his difficilius eſt, fratrum & ſororum immenſam multitudinem, quos & ſuſtentare arduum, & abijcere impium eſt. Quid hac virtute mirabilius, fœminam nobiliſſimæ familiæ, magnis quondàm opibus, tanta fide omnia delargitam, vt ad egeſtatem penè vltimam perueniret? Iactent alij pecunias, & in corbanam Dei æra congeſta, funalibusque aureis dona pendentia. Nemo plus dedit pauperibus, quàm quæ ſibi nihil reſeruauit. Nunc illa diuitijs fruitur, & his bonis, quæ nec oculus vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis aſſcenderunt. Noſtram vicem dolemus, & inuidere potiùs gloriæ eius videbimur, ſi voluërimus diutiùs flere regnantem. Secura eſto Euſtochium, magna hæreditate ditata es. Pars tua Dominus, & quo magìs gaudeas, mater tua longo martyrio coronata eſt. Non ſolùm enim effuſio ſanguinis in confeſſione reputatur, ſed deuotæ quoquè mentis ſeruitus immaculata, quotidianum martyrium eſt. Illa corona de roſis & violis plectitur, iſta de lilijs. Vndè & in cantico ſcribitur canticorum: Fratruelis meus candidus & rubicundus: & in pace, & in bello eadem præmia vincentibus tribuens. Mater (inquam) tua audiuit cum Abraham: Exi de terra tua, & de cognatione tua, & veni in terram, quam oſtendam tibi. Et per Hieremiam Dominum pręcipientem: Fugite de medio Babylonis, & ſaluate animas veſtras. Hæc autem exijt de terra ſua, & vſque ad diem mortis ſuæ non eſt reuerſa

Magnum æs alienum reliquit. Eſai. 64. Martyrium quotidianum. Gen. 12. Hier. 50.

in

in Chaldæam: nec ollas Aegypti & virulentias carnium deſiderauit, ſed choris comitata virgineis, ciuis eſt Saluatoris effecta: de paruula Bethlehem, cæleſtia regna conſcendens, dicit ad veram Noëmi: Populus tuus, populus meus: & Deus tuus, Deus meus. Ruth 1.

Hunc tibi librum ad duas lucubratiunculas, eodem quem tu ſuſtines dolore, dictaui. Nam quotieſcunquè ſtylum figere volui, & opus exarare promiſſum, totiès obriguerunt digiti, cecidit manus, ſenſus elanguit. Vndè & inculta oratio, votum ſcribentis abſque vlla elegantia & verborum lepóre teſtatur.

Vale, ô Paula, & cultoris tui vltimam ſenectutem orationibus iuua. Fides & opera tua Chriſto te ſociant: præſens faciliùs, quod poſtulas, impetrabis. Exegi monumentũ tuum ære perennius, quod nulla deſtruere poſſit vetuſtas. Incidi elogiũ ſepulcro tuo, quod huic volumini ſubdidi, vt quocunquè noſter ſermo peruenerit, te laudatam, te in Bethlehem conditam lector agnoſcat. Inuocat S. Paulã Hieronymus.

Sequitur titulus ſepulcri:

Scipio quam genuit, Pauli fudêre parentes,
Gracchorum ſoboles, Agamemnonis inclyta proles,
Hoc iacet in tumulo: Paulam dixêre priores:
Euſtochij genitrix, Romani prima ſenatûs,
Pauperiem Chriſti & Bethlemitica rura ſequuta eſt.

In fronte ſpeluncæ:

Adſpicis anguſtum præciſa rupe ſepulcrum?
Hoſpitium Paulæ eſt, cæleſtia regna tenentis.
Fratrem, cognatos, Romam, patriamque relinquens,
Diuitias, ſobolem, Bethlemiti conditur antro.
Hîc præſepe tuum Chriſte, atque hîc myſtica Magi
Munera portantes, hominique Deoque dedêre.

Dormiuit ſancta & beata Paula, ſeptimo Kalendarum Februariarum, tertia ſabbati poſt ſolis occubitum. Sepulta eſt quinto Kalend. earundem, Honorio Auguſto ſexiès & Areſtenio conſulibus. Vixit in ſancto propoſito, Romæ annos quinque, Bethlehem annos viginti. Omne vitæ tempus impleuit annis quinquagintaſex, menſibus octo, diebus viginti & vno. Is fuit, teſte Onuphrio, annus Chriſti 404. quo anno Chryſoſtomus in exilium pulſus eſt.

DE SS. Thyrſo, Lucio & Callinico videat Lector Tomo 6. Decembris 14.

VITA S. IACOBI EREMITAE, CVIVS LECTIO MVLTVM HABET COMPVNCTIONIS, AVTHORE *Simeone Metaphraſte.*

MVlta bona, & animæ ſalutaria beneficia ijs viris, qui DEI amantes ſunt, & Saluatoris Chriſti præceptis congruentem vitam ingrediuntur, pulcherrima humilitatis poſſeſſio conciliat: quam qui amplecti ſtuduerit, & perfectè obierit, is nunquàm illud timere poterit, nè aliquo modo cadat, aut vllo affectu capiatur, vel ſuæ fiduciæ ſuperbia efferatur. Quòd enim multum damni, & inſanabilẽ iacturam, maximumque periculum hæc ijs afferat, qui non cautiores fuerint, licet è multis alijs argumentis hoc intelligere, præcipuè verò ex hac hiſtoria, quæ nobis ſcribenda eſt, vt qui cæleſtem vitam ſibi propoſuerint, ex ipſa narratione proficiant, quò tutiores ſint. In hac enim & inſtitutionem optimam inueniemus, & exercitationem perfectam, extremum deniquè curſum ex pigritia proficiſcentem, & pœnitentiæ virtutem: quæ tantum valet apud benigniſſimum Deum, vt non ſolùm ex ipſis inferorum portis, & gehennæ doloribus hominem eripiat, ſed etiam talem reddat, vt priori virtute maius aliquid poſſideat, &, adiuuante diuina gratia, emendationem vitæ ſuperiore ſtatu meliorem recuperet. IANVAR. 28

Fuitquidam vir, qui ſolitarium in locum receſſit prope oppidum Porphyrionem.

Erat viro illi nomen Iacobus. Hic cùm breuis huius vitæ vanitati renunciâſſet, in ſpelunca quadam quindecim annos habitauit. Tantos autem in virtutis exercitatione progreſſus fecit, tamq; inſignis & Deo gratus extitit, vt & gratia contra dæmones dignus effectus fuerit, multasq; alias curationes Saluatoris noſtri Ieſu Chriſti nomine hominibus attulerit. Cùm omnes igitur eius hominis vitam admirarentur, ad eum concurrebant, quorum plerique erant ex impiorum Samaritarum ſuperſtitione. Illos cùm ad ſe venientes diuinus ille vir animaduerteret, ex diuinarum literarum lectione ipſos multùm erudiendo, ad veram fidem conuertebat.

Quindecim annis degit in ſpelũca.

Sed qui humano generi indè vſque à principio aduerſari cœpit diabolus, & ijs præcipuè, qui Chriſto ſeruiunt, cùm ex multa illius hominis virtute, ac perfecta vita ſe fugari videret, aggreſſus eſt eum perſequi, & ex ijs locis, quæ ſuprà diximus, expellere. Cùm enim in vnum quempiam Samaritam ingreſſus fuiſſet ex eorum numero, qui ab initio veritatem ipſam auerſabantur, fecit vt ille vniuerſos ad ſe pertinentes amicos, conſanguineos ac ſeruos ad inſidias ſancto illi viro ſtruendas, in vnum colligeret, quò eum ità irretitum poſſet è regionibus illis propulſare. Omnes igitur cùm ad ſacerdotis ſui diuerſorium conueniſſent, & multa eſſent machinati, vna omnium ſententia hęc fuit, vt impudentem atque inhoneſtam mulierculam ad ſe accerſirent, cui viginti aureos nummos darent, totidemque alios ſe illi daturos promitterent, ſi ipſa Dei ſeruum Iacobum illecebris ſuis corrumpere poſſet, vt anſam aliquam arripientes, eum virum cum dedecore è ſua regione fugarent.

Samaritę illi inſidiant.

His promiſſis mulier illa inducta, multam noctem obſeruans, ad ipſum adijt, ac ianuam pulſas, eum rogabat, vt ipſam intromitteret. Cumque ille moraretur, & diutiùs id ſe facturum recuſaret, illa nihilominùs impudenter ianuam pulſare pergebat, & multis precibus eum obſecrare, vt ipſam admitteret. Cùm igitur ille ianuam patefeciſſet, & eam vidiſſet, ſpectrum aliquod cernere ſibi viſus eſt, ſeque Crucis ſigno muniens, ianuam ipſam cum impetu clauſit, atque in cellam reuerſus, ad Orientem ſolem ſe conuertit, & Deum attentè precatus eſt. Non multo autem tempore poſteà, cùm media nox præterijſſet, non deſinebat mulier illa pulſare ianuam: quinetiam magna voce, Miſerere, inquit, meî tu, qui Dei ſeruus es: aperi mihi ianuam, nè ante cellam tuam ferarum cibus efficiar.

Seque Crucis ſigno munit.

Cùm iuſtus ille vir hæc conſideraret, & ferarum multitudinem, quæ erat in illis locis, animaduerteret, ianuam ipſam inuitus (vt ità dicam) patefecit, eiq; dixit: Vndè huc veniſti? Quem quæris? Et vndè es? Cui mulier: E monaſterio, inquit, hoc propinquo ego ſum, meque monaſterij Præſes ad ferendas benedictiones in hoc caſtellum miſit, ac dum reuerterer in monaſterium, hoc in loco nox me oppreſſit. Rogo igitur te, diuine vir, vt miſerearis meî, & apud te accipiar, nè ferarum præda efficiar His igitur verbis ille commotus, eam ad ſe introduxit, panemque & aquam illi appoſuit: & interiorem cellam ingreſſus, ſeipſum illic incluſit, muliere in exteriore cella derelicta. Illa verò cùm cibum ſumpſiſſet, voluit pauliſpèr quieſcere. Poſteà cœpit vociferari, & cum lamentis ad ianuam ſe deijcere, virumque ſanctum implorare. Ille verò è feneſtra proſpiciens, eamque videns anguſtijs & multo dolore compreſſam, dubitabat quidnam ei diceret, aut faceret. Tunc illa: Precor te, inquit, vt me reſpicias, & ſigno Crucis munias, quoniam dolore cordis opprimor. His ille auditis, exijt, & ſtatìm igne multo accenſo, prope mulierem ſedit, ac ſiniſtra manu igni admota, dextera ſacrum oleum ſumpſit, & eam calefacere cœpit propriæ manûs calore, neque deſinebat eius pectus Crucis ſigno munire.

Vide morē conſignandi ſigno Crucis.

Illa igitur impudentiæ ſtimulis impulſa, cùm irretire eum vellet, & in turpem libidinem concitare: Rogo, inquit, te diutiùs cor meum vngas, vt dolor, qui me comprimit, iam deſinat. Ille, quę eius erat ſimplicitas, mulieri credens, quęq; ad eam curandam pertinebant, attendens, ſimulque fraudem praui dæmonis ſciens ac metuens, nè fortè ex multa in eam commiſeratione ſempiternam infirmitatem ſibi afferret, duabus vel tribus horis conſtanter ſiniſtram manum in ignem iniectam detinuit, ità vt digitorum compages combuſtæ deciderint. Hoc ille faciebat contra diabolicas machinas militans, vt propter intolerabilem illum dolorem, ex ignis flamma proficiſcentem, nulla peſſima cogitatio in eius animum irreperet. Quod cùm admirabiliter ab eo fieri mulier videret, & ipſa reſipiſceret, (totam enim ſancti viri manum ferè igne conſumptam

Magna ſancti viri virtus.

ſumptam videbat)lachrymans atque ingemiſcens, ad ſancti viri pedes ſe deiecit,& ſuis manibus propriũ pectus pulſans,clamabat:Hei mihi miſerę & excęcatę,hei mihi,quòd diaboli domicilium facta ſum.Hæc cùm ſanctus vir audiret atque obſtupeſceret: Surge,inquit,mulier.Hoc dixit, & admodùm feſtinanter è ſolo illam erexit, & attẽtas preces ad Deum mittens:Nuncia,inquit, mulier,quid hoc ſit. Vixq; ad ſe reuerſa,quo pacto res ſe habebat,ſingulatìm expoſuit,aperiens quas praui Samaritæ, vel diabolus potiùs aduersùs iuſtum virum inſidias machinatus fuerat. Qua re audita, Dei ſeruus magnoperè ingemuit: cumq; Dei gloriam celebrâſſet, & lachrymas multas emittens Deo gratias egiſſet,illam catechiſmo inſtruxit,eique benedictiones impartitus,miſit ad ſanctiſſimum Alexandrum Epiſcopum.

Mulier verò cùm ad eccleſiam veniſſet, vnamquanq; rem ordine Deo ipſi primùm, deindè & ſanctiſſimo viro confeſſa eſt: qui & ipſe cùm plurimùm eam inſtruxiſſet, eorumque malorum,quæ cõmiſerat,valdè pœnitentem videret,immortalitatis lauacrum ei dedit,& mulierem quidem ipſam ad virginum monaſterium miſit: omnem verò populum religioſum,& Chriſti amatorem clerum cùm cõgregâſſet, ex vrbe & regione illa omnes Samaritas expulit, ac poſteà Dei ſeruum Iacobum adijt,eumq; vt bonus pater multùm cõfirmauit. Ità verò & mulier ſupradicta per pœnitentiam Chriſto ſeipſam obtulit,vt & chara Deo eſſet,& aduersùs dęmones gratiam acciperet. Cõfeſſio ſacramẽtalis.

Facto autem interuallo quodam temporis, filia cuiuſdam viri, qui principem locum in ſenatu obtinebat, impuro ſpiritu agitata, nominatìm ſanctum illum virum inuocabat.Cùm igitur eius parentes ad Dei ſeruum eam duxiſſent, ipſum rogabant, vt puellæ iuuentutem miſericordia proſequeretur,& impurum ſpiritũ ab ipſa expelleret.Cumq; ſanctus vir pro ea Deum precatus eſſet, & manus ſuper illam impoſuiſſet,ſtatìm diuina ope dęmonem expulit,& puellam curauit.Eius igitur parentes cùm & Deo, & ipſi gratias egiſſent, trecentos aureos nummos ei miſerunt, quos non ſolùm iuſtus ille vir accipere auſus non eſt, ſed ne videre quidem eos paſſus fuit, dicens eiſq; perſuadens, non decere diuinarũ rerum mercaturam facere,ſed pauperibus illos potiùs dare. Ego enim, inquit,eos non accipio.nam in ſolitudine degens, iſtis non indigeo. Itaq; gratias Deo agentes homines illos,in eorum domos remiſit. Dæmoniaca curatur.

Aliquando verò cùm adoleſcens quidam à dæmone tentatus fuiſſet, vtroque pede diſſolutus fuit: quem eius conſanguinei baiulantes, ad ſanctum virum tulerunt, eum rogantes, vt pro ipſo Deum precaretur. Ille autem cùm tres dies ieiunâſſet, & diuinis precibus operam dediſſet, paralyticum hominem ſanum reſtituit, cui & benedixit, iuſſitque proprijs pedibus in ſuam domum reuerti. Multi alij ad eundem veniebant, qui cùm diuerſis morbis laborarent,omnes diuina ope per ipſius preces curati,ad ſuas domos reuertebantur. Triduano ieiunio & precib9 paralyticum ſanat.

Cùm autem ille Dei ſeruus ſe ab omnibus multùm honorari videret, & caſum, qui ex honore ipſo multis euenire ſolet, valdè metueret, locum illum reliquit, & fugiens abijt procùl ab vrbe illa quadraginta milliaribus: cumque apud petras, quæ ſunt ad ripam fluuij, ſpeluncam magnam inueniſſet, triginta annos illic habitauit, in precibus & hymnis totos dies ac noctes inſumendo. Nutrimenta verò ipſa multo tempore ex herbis,quæ prope fluuium naſcebãtur, ſibi conficiebat: poſteà paruum quendam hortum ad ripam fluminis eleganter cõſtruxit, atque in eo aliquot horis diei opus faciens, ex eo ipſo cibum ſibi comparabat.Ità verò eius vita celebrabatur,vt è viginti & triginta monaſterijs monachi & clerici ad eum venirent, multiq; alij ex ijs,qui mundi rebus occupantur, ad eum ſe conferrent, vt eius benedictionem acciperent, & ab eo confirmari poſſent. Triginta annis habitat in ſpelunca.

Sed talis ac tantus vir,tantaque gratia dignus effectus, fortaſsè elatione vel ſuperbia captus,in lapſum,eumque omnium grauiſſimum,incidere permiſſus fuit.Nam ſceleſtiſſimus humani generis inimicus, qui contra homines rectam & Deo gratam vitam degentes,propriam inuidiam exercet, in puellam quandam ingreſſus, cuiuſdam diuitis filiam, cœpit clamare, & ſanctum Iacobum nominatìm appellare, ità vt parentes puellæ circumirent, & vbiquè diuinum illum hominem inueſtigarent, neque monaſterium, neque deſertum aliquem locum relinquentes. Quem cùm inuenire non poſſent, poſteà ſolitarium quendam hominem in eo loco, quem ſupradiximus, eſſe cognouerunt. Pater igitur ſeruos ſuos ſecum habens, & puellam iubens vnà cum matre in iumento

ſedere,& eum ſequi,venit in eum locũ,de quo audierat, vbi & ille vir ſanctus vitam degebat. Quem cùm vidiſſet,& ad eius pedes ſe abieciſſet: Miſerere,inquit,filię meę,quoniam grauiter ab impuro ſpiritu cruciatur: nam viginti dies ſunt, quibus neq; cibum, neque potum ſumpſit,ſed clamat ſeipſam lacerans,& nomen tuum appellans.

Ruſsùs dæmoniaca alia ſanat.

Tunc iuſſit puellam illuc duci: cumque ſe diutiùs precibus dediſſet, ſic ardenter pro ipſa precatus eſt,vt & locus,in quo ſtabant, contremuerit. Finitis verò precibus,inſufflauit in illum impurũ ſpiritum,& ait: In nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti exi ab iſta puella. Statimque dęmon ipſe,tanquàm igne aliquo impulſus, è puella diſceſſit. Illa verò cùm in ſolum cecidiſſet, multis horis iacuit ſine voce: ſed ſanctus ille Deum precatus,eam, manu appręhenſa,erexit,& parẽtibus ſuis reddidit. Qui cùm miraculum illud vidiſſent,diuinam gloriam collaudârunt. Sed metuentes,nè impurus ille dęmon reuerſus,in eam ingrederetur,ipſum rogârunt,vt puella apud eum duos dies remaneret,quoàd omninò à dęmone liberaretur. Puella igitur apud eum relicta, parentes in domum ſuam reuerſi ſunt.

Qui amat periculum, peribit in illo.

Decet autem,ſicut initiò diximus,ad multorum cautionem,& cęleſtem hanc vitam exercentium ædificationem, non ſolùm perfectorum hominum rectè facta narrantes,bona tãtùm colligere: ſed nè malarum artium & laqueorum ſceleſtiſſimi illius hoſtis imperiti ſint, qui Deo ſeruiunt, quemadmodùm maximas & veras huius hominis virtutes enumerauimus,ità,inquam,conuenit, & fluctuationem in eum illatam,& indè maximũ eius lapſum, enarrare. Dicemus autem deincèps, vt decet, & ea miracula magna atque ingentia, quæ poſt perfectam ipſius pœnitentiam, & generoſam confeſſionem per eundem edita ſunt. Quo enim nobiliorem exercitationem ac vitam anteà egerat,eo maior poſteà ipſius fuit lapſus. Quanto autem grauior fuit lapſus,eo maior poſteà ipſius fuit & emendatio.

Ille enim peſſimus & impius Dei ſeruorum inimicus,cùm puellam,quæ curata fuerat,illic ſolam cum ſolo relictam vidiſſet,& velut anſam quandam aduersùs iuſtum hominem arripuiſſet, libidinoſum ſpiritum in eum immiſit: qui tantoperè ipſum adortus eſt,vt qui exercitationis initio,quo tempore impiorum Samaritarum laquei per mulierem, quam ſupradiximus, parati fuerant, generoſo & forti animo reſtiterat, quique, vt diabolum ſuperaret,per quem mulier aduersùs ipſum impulſa fuerat,ſiniſtræ manûs iacturam perferre maluerat: is,inquã,vir libidinis ſtimulo percitus,diuini timoris,& tantæ ſanationum gratiæ, ac tam diuturnæ exercitationis, totque laborum oblitus fuerit: & quanuìs ad multam ſenectutem veniſſet, victus tamen dęmoni ſuccubuerit, & in eum locum, qui ante cellam erat, egreſſus, puellam ipſam vitiauerit, & impietatis cœno ſeipſum commaculârit. Deindè verò, tanquàm primordijs quibuſdam dæmoni oblatis, coactus eſt ſuperiori malo & alterum addere. Cùm enim corruptor ille ſerpens vereretur, nè Iacobus ipſe reſipiſcens ad emendationem veniret, quæ per pœnitentiam his præbetur,qui eam ſyncero animo inquirunt, ei viro,quem, vt ſibi videbatur, captiuum ducebat,ſuggeſſit,vt ſuperiore peccato maius quiddam patraret: Quaſdam enim timiditatis cogitationes cùm in eius mentem inieciſſet,author illi fuit,vt puellam à ſe vitiatam interficeret.

Vir ſanctus cadit grauiſſimè.

Addit ſtupro homicidium.

Et eo igitur peccato ſuperatus,eius quoquè cędem patrauit,ſperans ſcilicet ea re fieri poſſe,vt eius puellæ parentum moleſtiam vitaret. Sed neque eo ſcelere contentus fuit vetus ille malorum author diabolus, ſed aliud etiam addidit, vt non ſolùm interfectæ puellæ reliquias ſepulturæ non mãdaret, ſed eas etiam in aquas fluuij ſine miſericordia aliqua proijceret. Talis eſt ſuperbiæ & arrogantiæ fructus. Niſi enim eiuſmodi peccato monachus ille ſe ſubieciſſet, prauus hoſtis, tanquàm in breue aliquod nauigium vim omnem ac ventorum æſtum effundẽs, eum ſenem nequaquàm dedecorâſſet, à quo adhuc iuuene victus fuerat: quem poſteà & ipſe vicit,eò quòd nimìs elatum ſenſit.

Sed tamen egregia Chriſti, ſummorum bonorum largitoris, in homines beneuolentia, qui omnes homines mâuult ſaluos eſſe, quàm perire, ei, qui lapſus fuerat atque humì iacebat, manum porrexit, & pœnitentiæ remedijs inſanabilia & graueolentia proprij figmenti,hoc eſt, eius viri vulnera curauit, ijſdemque, ac maioribus gratijs poſt pœnitentiam eum decorauit. Hæc autem in medium proferre coacti ſumus, vt ſicut ſuperiorem eius vitam cognoſcentes, Deum laudauimus, & quomodò lapſus fuerit audientes, in triſtitiam incidimus: ità & ſynceram ipſius pœnitentiam ediſcentes, non

nobiſ-

nobiſipſis confidamus, ſed in benigniſſimo Deo, ex quo gratiæ omnes proficiſcuntur, ſpem collocemus: qui & nobis ſtantibus dat patientiam, vt perfectè ſtare poſſimus, & pigritia cadentes ſua manu ſuſtentat, hoc eſt, opem nobis porrigit, ac pœnitẽtes pro ſua in humanum genus charitate amplectitur. Etenim qui tot & talia mala patrauit, quorum vnumquodq; gehennæ obnoxium eum faciebat, Dauidis exemplum imitandum ſibi propoſuit, quò à lapſu erigi poſſet. Nam & Dauid poſt adulterium rerum ordinem peruertit, & pro eo quòd adulterij ſui pœnas dare debuiſſet, cædem etiam addidit eius viri, cui priùs iniuriam fecerat. 2. Reg. 11.

Ille igitur cùm animaduerteret, quemadmodùm Deus ipſe ac benignus Dominus, Dauidis oratione placatus, ſtatim peccata ei condonauit, ad pœnitentiæ portum confugit, ſola ſpe ad animæ ipſius emendationem gubernatrice vſus. Cùm enim ad ſe rediiſſet, & è ſomno, vt aliquis diceret, excitatus eſſet, in cellam ſuam ingreſſus eſt, ſeque in terram cùm abieciſſet, intolerabiles gemitus emittebat, pectus ſuum valdè percutiens, & lachrymarum riuulos emittens. Sed neque ſic ab eo diſceſſit impurus & ſceleſtiſſimus diabolus. Nam cùm eius viri propoſitum ac voluntatem ferre non poſſet, cœpit deſperationis cogitationes in eius animum inijcere, cùm huiuſmodi peſſima initia aduersùs humanum genus ex Iudæ ipſius deſperatione inferre conatus eſſet. Ille igitur ad ſeculi conſuetudinem redire decreuit. Sed benigni Chriſti voluntate factum eſt, vt iter faciens, in monaſterium quoddam veniret.

Redit ad ſe, & meditatur pœnitentiam.

Vult redire ad ſeculum ex deſperatione.

Ad eos igitur monachos, qui illic erant, ingreſſus, ipſos ſalutauit: qui cùm eius pedes lauiſſent, & panem ei appoſuiſſent, rogabant, vt cibum ſumeret. Ille verò cùm neque eos ferè audire pateretur, grauem gemitum emittens: Hei mihi, inquit, miſero, quomodò potero in cælum oculos erigere? Quomodò ipſius Chriſti Domini nomen audebo inuocare, quem reprobaui ac dereliqui? Quomodò audebo aliquid ex ipſius bonis attingere, qui anima & corpore adulter contra ipſum fui, & intemperantiæ libidinibus meipſum commiſcui? Cumque cœpiſſet narrare, quo pacto res ſe habuerat, illis omnia confeſſus eſt: qui multa triſtitia ob eam rem affecti, & his, quæ diuerſis modis paſſus fuerat, commoti, pro viribus eum conſolati ſunt. Cumque benedictiones ei dediſſent, & multas atque attentas preces pro eo ad Deum miſiſſent, illum à ſe dimiſerunt.

Cùm autem iter faceret, frater quidam ei occurrit, verè Chriſtum in ſeipſo habens: qui cùm eum ſalutâſſet, coëgit in ſuam cellam diuertere: cumque eius pedes lauiſſet, & omnia charitatis officia illi præſtitiſſet, panem appoſuit, ipſumque adhortatus eſt, vt particeps fieret earum benedictionum, quas Deus miſiſſet. Ille verò cùm peccatorum ſuorum ſibi conſcius eſſet, pectus ſuũ pulſans, diù recuſabat cibum ſumere. At Dei ſeruus, apud quem ille diuerterat, ad ipſius pedes ſe abiecit, eum conſolans, & iureiurando affirmans, ſe non priùs è terra ſurrecturum, quàm promiſiſſet, ſe illorum quæ appoſita fuerant, participem futurum. Id cùm ille promiſiſset, Dei ſeruus è terra ſurrexit, vt cibum ſumeret.

Monachi cuiuſdã eximia in eũ charitas.

Poſteà verò quàm ambo panem guſtauerunt, & Deo gratias egérunt, rursùs vnà ſedebant. Tunc is, à quo Iacobus hoſpitio acceptus fuerat, ipſum affatus: Inſtrue, inquit, pater, me in Chriſto filium tuum, & cor meum confirma, quoniam multis & varijs cogitationibus valdè ſolicitor. Tunc vlulans ſanctus Iacobus, & cum lachrymis, gemitibus & lamentis ſuum pectus verberans: Sine, inquit, frater, me flere, & grauia peccata mea, quæque impiè aduersùs Deum auſus ſum, lamentari: quoniam in hac mea vana & turpi canitie, tanquàm puer, à diabolo ſupplantatus, in interitum omninò immerſus ſum. Malis enim, quæ iuuenis toleranter vici, nunc in ſenectute inhoneſtè me gerens, ſuccubui, cùm in graueolentis ſtupri cœnum meipſum coniecerim, & alia his grauiora peccata commiſerim. Hęc cùm ille audiuiſset, mœrore multo affectus eſt, eumque rogauit, vt ſingulatìm fraudem diaboli narraret, hæc duo ex ea re procurans: primùm, quòd ſperabat peccati confeſſione ad pœnitentiam illum virum prouocandum: deindè, quòd ex fratris lapſu cautionem ſibi in poſterum parare cupiebat. Ille igitur ſic narrare cœpit:

Cùm exercitatione accurata & valdè laborioſa vſus fuiſsem, & Deo ipſi quinquaginta annos innocenter ſeruiuiſsem, poſtquàm multam à benigno Deo gratiam accepi, multaque miracula per me ſceleſtum perfecta ſunt, poſtremò ſatanas in puellam quandam ingreſsus fuit: cuius parentes cùm audiuiſsent Chriſti gratiam mihi adeſse,

Narrat fratri lapſum ſuum.

illam ad me duxerunt, vt curari poſſet. Cumq; me rogâſſent, vt pro illa Deum orarem, id feci: & diuina ope factum eſt, vt impurus ſpiritus ab illa diſcederet. Illi cùm omninò eam curari cuperent, duos dies apud me puellam reliquerunt, ipſique in domum ſuam reuerſi ſunt. Mente verò excæcatus ego, ad illam exij, & libidinis ſtimulo ſuperatus, neq; Deum hora illa in mente habens, neq; quòd tam diuturnæ exercitationis labores perderem cogitans, ſed omnia (vt ſummatìm dicam) oblitus, & gehennam contemnens, ad ſtupri pernicioſam ruinam cecidi. Cumque puellam vitiâſſem, malo malum curare voluï: quinimmò minori malo maius addidi. Nam dedecoris illius author dęmon me inuadens, eiuſdem puellæ cędem in mentem ſuggeſſit. Itaq; poſt ſtuprum, quod intuleram, Deſperat. illam ipſam interfeci, eiusque corpus in fluuium proieci. De mea igitur ſalute deſperãs, diſceſſi, & nunc in mundum reuertor. Quomodò enim in cęli altitudinem oculos erigere potero? Nam ſi Chriſtum ipſum nominare auſus fuero, nunc ignis de cęlo deſcendens, ſtatìm me conſumet.

Eum frater pi' egregiè conſolatur. Hæc & talia cùm ille multis lachrymis & gemitibus maximis enarraret, alter Dei ſeruus hæc audiens, diuina gratia compunctus, in eius collum cecidit, eumq; oſculans: Quæſo, inquit, frater, nè animo décidas, neque de ſalute tua deſperes: ſed credens pœnitentię locum eſſe, lachrymas fundens benigno Deo confitere. Multùm enim miſericors eſt Dominus, & multa eſt miſericordia, qua nos ſemper proſequitur. Quoàd tempus habemus, pœnitentiam agamus. Nam ſi pœnitentia nõ eſſet, quomodò Dauid poſt 2.Reg.12. prophetiæ donum, poſt regnum, poſt Domini teſtimonium, in adulterij & cædis barathrum lapſus, verbis & re pœnitentiam oſtendens, talium peccatorum remiſſionem aſſequi potuiſſet? Si pœnitentiæ locus non eſt, quomodò beatus Petrus Apoſtolorum Matth. 16. princeps, primusque diſcipulus, qui claues cæli à Deo accepit, cùm Dominũ Chriſtum Matt.26. non ſemel, non bis, ſed ter negâſſet, & poſt hæc amarè fleuiſſet, non ſolùm eius peccati remiſſionem impetrauit, ſed maiore etiam honore dignus fuit habitus, rationalium Iohan 21. Chriſti ouium paſtor effectus? Niſi pœnitentia eſſet, quomodò eum, qui apud Corin- 2.Cor. 2. thios fornicatus fuerat, aſſumi Apoſtolus mandâſſet: Nè, inquiens, circunueniamur à ſatana? His & talibus verbis cùm eius animum valdè confirmâſſet verus & miſericors frater, eum rogauit, vt ſecum vnà manere vellet. Cumque ille nollet, ad eius pedes Dei ſeruus ſe abiecit, eosque oſculatus, illum orabat, nè ab eo ſepararetur, cogitans ac metuens, nè aliquo modo in deſperationem incideret, & animam ſuam omninò perderet. Cùm verò vehementer eum admonens, rogans atque obſecrans, illi perſuadere non poſſet, ſanctus vir anguſtijs compreſſus, & ſpiritu ingemiſcens, atque pro eo magnoperè Deum precatus, illum dimiſit, cùm benedictiones etiam dediſſet, quibus in via vteretur. Cumque vnà cum illo vſque ad quindecim milliaria iuiſſet, non deſinebat ipſum hortari, longam de pœnitentia orationem habens. Eum deindè amplexus, & cum lachrymis oſculatus, ac pro ipſo Deum precatus, in cellulam ſuam reuerſus eſt.

Iacobus autem cùm viæ, quæ in mundum ducebat, ſe dediſſet, in itinere erat: cumque partem quandam viæ tranſegiſſet, & paulùm declinâſſet, vetus quoddam ſepulcrum inuenit, ad figuram ſpeluncæ factum, in quo plurima mortuorum oſſa repoſita erant, quæ temporis vetuſtate ferè vt puluis euaſerant. Quò ingreſſus, cùm oſſa illa in vnum collegiſſet, in quodam monumenti angulo ea repoſuit: cumque veterem ſpeluncæ ianuam occluſiſſet, & genua in terra poſuiſſet, pectus verberans, magno cum eiulatu ac In ſepulcro implorat Dei miſericordiam. lamentatione ità Deo confitebatur: Quomodò ad te, Deus, oculos erigam? Quale confeſſionis meæ initium faciam? Quo animo, quàve conſcientia fretus, impiam linguam & labia ſordibus plena mouere aggrediar? Primùm cuiuſnam peccati remiſſionem petere audebo? Da veniam, benigniſſime Domine. Eſto propitius mihi indigno, bone Domine, neque perdas me cum turpiſſimis factis meis: non enim paruæ ſunt impietates meæ. Stuprum commiſi, cędem feci, ſanguinem innocentem effudi. Ad hęc omnia miſerum corpus aquis, feris ac volucribus eſcam dedi. Et nũc, Domine, tibi ſcienti omnia confiteor, harum rerum veniam à te poſtulans. Nè me deſpicias Domine, ſed pro tua miſericordia & in homines charitate, miſerere meî hominis impij atque indigni, & mihi copioſam miſericordiam tuam impertias, omnemque iniquitatem meam remitte, nè in peccati profundam voraginem demerſum obruat me vaſtatoris inimici procella, nè draco abyſſi me deuoret.

Hac

Hac conſtanti pœnitentia & confeſſione vſus, decem annos in ſpelunca tranſegit, vel in ſepulcro potiùs duram vitam tolerans, è loco illo non exijt, neque cum aliquo verſatus eſt, neque quenquam allocutus: ſed amaris lachrymis, gemitibus & lamentis intolerabilibus, multaque compunctione omne tempus tranſegit, bis in hebdomada ianuam ſpeluncæ aperiens, & olera, quæ erant prope oſtium ſepulcri, vbi ipſe manebat, colligens, ex quibus tantum comedebat, quantum ſibi ſatis eſſe putabat, atque in ſpeluncam reuertebatur, multas Deo gratias agens, omniq́ue tempore precibus, vigilijs & confeſſionis perſeuerantiæ dans operam. Quamobrem benignus Deus, qui non vult mortem peccatoris, ſed conuerſionem & vitam, tantum & tam multum laborem non inanem neque inutilem eſſe paſſus eſt. Eius enim puram & diligentiſſimam pœnitentiam attendens, tantorum & talium peccatorum veniam ei dedit.

Decem annis agit pœnitentiã in ſepulcro.

Ezech. 18.

Cumq́ue & ſancto illi homini, & omnibus alijs pœnitentiæ vim manifeſtam Deus ipſe facere vellet, permiſit, vt vehementiſſimus ſqualor & pluuiæ penuria totam illam regionem detineret. Itaque poſt multa ieiunia, preces, & ſupplicationes, reuelatum fuit ciuitatis illius religioſiſſimo Epiſcopo, viro ſancto & Deum metuenti, eſſe quendam hominem, ea in regione in ſepulcro habitantem, habitu quidem humilem, ſed ſpiritu & animo ſanctum: qui ſi ab ipſis perſuaſus, Deũ precatus fuiſſet, omnia mala, quæ illi regioni imminerent, auerteret. Sanctiſſimus igitur Epiſcopus cũ toto clero iuſſit omnes congregari ad viſionem illam audiendam, quam eis narraturus erat, vt cum ſupplicationibus ad ſpeluncam ſibi reuelatam, ad eum diuinum hominem adirent. Cùm id factum fuiſſet, & ad eum locum veniſſent, iuſtum illum hominem inuenerunt, multisq́ue precibus ab eo petièrunt, vt eorum regionis miſereretur, & Deum precari vellet, ab eoq́ue impetrare, vt populo ſuo reconciliaretur, & pręſentem ſqualorem depellens, pluuiam in eorum terram demitteret. Ille nihil omninò eis reſpondens, ſuum pectus verberabat, neque in cęlum oculos erigere audens, id tantùm dicebat: Propitius eſto, Chriſte, multis meis impietatibus.

Viſio de illo offertur Epiſcopo.

Vide verã humilitatẽ in tãta pœnitentia.

Epiſcopus verò cùm in ſupplicationibus atque hortationibus perſeueraret, neque reſponſum aliquod ab eo reciperet, illo relicto, qui eò venerant, lamentantes reuerſi ſunt. Cumq́ue ad eccleſiam veniſſent, illic rursùs lachrymantes & ſupplices à benigno Deo malorum liberationem quęrebant. Cùm verò multis diebus lamentantes ac ieiunantes Deum implorarent, vt eis ſubuenire vellet, iterùm eidem Epiſcopo reuelatum eſt, & clara vox audita fuit, quæ ità dixit: Abi ad ſeruum meum Iacobum, quem tibi iam reuelaui, eiq́ue perſuadeas, vt de his rebus me orare velit: eo enim orante, ijs malis, quæ regioni impendent, liberi eritis.

Reuerſus igitur cum toto clero & populo ſanctus Dei ſacerdos, pergebat diuino homini ſupplicationes afferre. Tunc ille inuitus (vt breui dicam) & multis ſupplicationibus adductus, & ab illo ſancto Epiſcopo perſuaſus, quòd diuina reuelatione ad eum miſſus veniſſet, erectis in cęlum oculis, multo tempore attentas preces habuit: cumq́ue adhuc in eius ore preces eſſent, bonus & miſericors Deus, qui omnia ſe metuentibus abundè & facilè largitur, re ipſa illud diuinarum literarum dictum implens: Adhuc te loquente, dicam, Eccè adſum: pluuiam multam in terram demiſit. Quam maiorem in modum admirati, hymnum pro gratijs agendis miſericordi Deo & eius magnificentiæ cecinerunt, ac reuerſi ſunt: diuinam verò gloriam celebrantes, eius ſeruos beatos prædicabant, qui per virtutis exercitationem, tali ac tanto honore & gratia digni efficerentur.

Precibus à Deo pluuiã impetrat.

Eſa. 58.

Eo igitur maximo beneficio à benigno Deo adiuti, & diuina illa plaga liberati, quæ per Dei ſeruum Iacobum repulſa eſt, ad hodiernum vſque diem per ſingulos annos illius diei memoriam celebrant, quo ariditate illa aërea liberati ſunt, & hymnos, ſupplicationes & gratias aſſiduas Chriſto agũt. Multi verò diuerſis morbis detenti è populo ipſo, vnà cum Epiſcopo, conſolationis & curationis cauſa ad Dei ſeruum Iacobum confugiebant: quos ille oleo ſancto vnctos, & Chriſti nomine benedictos, ità ſanabat, vt domum reuerſi, gloriam Dei collaudarent, qui per ſeruum ſuum curationem ipſis attulerat. Omnes igitur, qui ciuitatem ac finitimam regionem habitabant, ægrotos ſuos ad eum ferebant, vel rogabant, vt, ipſis abſentibus, pro eorum ſalute ipſe Deum oraret: ac ſtatim diuina ope curationem aſſequebantur: tanta enim gratia illi collata eſt, vt vel ſolo ſermone ſtatìm impuros ſpiritus fugaret.

Multis claret miraculis poſt pœnitentiam.

Eodem

Eodem autem ipſo anno, quo acerbiſſima illa ſqualoris plaga repulſa eſt, Dei ſeruus Iacobus accerſiuit ſanctiſſimum Epiſcopum, eumque rogauit, vt ſpeluncam, hoc eſt, ſepulcrum curaret, in quo iandiù ipſe domicilium habuerat, & ab eo petiuit, vt mortuus illic ſepeliretur. Id cùm ille ſe facturum promiſiſſet, & in vrbem reuerſus eſſet, poſt

Moritur. paucos dies beatus Iacobus in ſenectute bona obijt, quintũ & ſeptuageſimum annum agẽs. Quod cùm religioſiſſimus Epiſcopus cognouiſſet, ad eum locum cum toto clero & probis laicis acceſſit: qui cùm aromatibus precioſis eum cõdiſſent, Deũ ipſum & eius gloriam celebrantes, venerandas eius reliquias in illo ipſo monumento depoſuerunt. Poſteà ſanctus Dei ſacerdos ſacram ædem ad ſpeluncam ædificauit, eiuſque reliquias illuc transtulit. Quo in loco vſque ad hodiernum diem multi curantur, ac tota ci-

Eius feſtũ quotannis celebratur. uitas & finitima regio eius memoriam ſingulis annis celebrans, diem magnum feſtum agit, in gloriam benigni Dei, qui ſic illum honorauit: quem & nos conſueto more & glorioſè celebremus, benedicentes Patri, Filio, & Spirituiſancto, cui gloria eſt & imperium in ſecula ſeculorum, Amen.

VITA ILLVSTRISSIMAE MARGARETAE VIRGINIS, FILIAE REGIS HVNGARORVM, ORDINIS PRAEdicatorum,

quam F. Garinus S. Theologiæ Doctor eiuſdem Ordinis, ex iuratorum teſtium diffuſioribus dictis in compẽdium redegit Auinione, Anno Chriſti 1340. *Etſi autem nondùm certò mihi conſtat, eam eſſe relatam in numerum ſanctorum, at tamen id vt fieret & Hungariæ rex petijt, & aliquot Romani Pontifices diligenter iuſſerunt inquiri de vita illius: quæ ab ipſis propè incunabilis fuit ſanctiſſima. Stylus in Lectoris gratiam per F. Laurentium Surium paſſim mutatus eſt.*

28. IANVAR. ILluſtriſſima virgo Margareta, in Dominicano cœnobio Inſulæ beatiſſimæ ſemperque virginis Mariæ, quæ eſt in Danubio & diœceſi Veſprimienſi, monaſticam profeſſa religionem, valdè nobilis fuit genere, ſed moribus nobilior.

Is Bela 4. eſt eius nominis: & Maria, filia Conſtantinopolitani Imperat. Fuit enim filia illuſtriſſimi regis Hungariæ Belæ ac reginæ Mariæ: qui cùm timerent Tartaros ipſorum regnum inuaſuros, voto ſe obſtrinxêre Deo, ſi regnum liberaret à Tartaris, & filiam ipſis daret, oblaturos ſe illam ipſi perpetuò ſeruituram apud ſorores inſtituti Dominicani. Et Tartari quidem diſceſsêre, regina verò concepit, & peperit filiam Margaretam: quæ vbi annos tres & ſex menſes ætatis ha-

Offert puella in monaſterium. buit, à parentibus in monaſterium Veſprimienſe oblata eſt, eiuſque amore domina Olympias Comes, quæ eius fuerat nutrix, monaſticum induit habitum in eodem cœnobio, vt & Deo ſeruiret, & puellam nobilem cuſtodiret. Margareta verò in tantilla ętate ſtatim deuotioni ſe dedit, & preces Horarias beatiſſimę Marię Virginis intra annum dimidium perfectè didicit, & cum alijs perſoluit. Ludos verò puerilès, quibus illa ſolet gaudere ætas, reſpuens, alijs ludentibus, orationi vacabat: immò etiam illas ludere volentes, ad precandum pertrahebat.

Nota deuotionẽ et humilitatem. Cùm verò magiſtra illius à precibus retrahere illam vellet, nè corpuſculum ſuum grauaret, tandiù permanſit in fletu, donèc magiſtra lachrymis eius victa, liberam ei faceret in precibus perſeuerandi poteſtatem. Erat ſanè ſumma humilitate prędita, nec regis filia dici voluit: ſed quotiès ſic appellata fuiſſet, cum lachrymis conquerebatur ſe audiuiſſe vituperium. Atque hac de cauſa raró voluit loqui cum parentibus ſuis, nè ex illorum colloquio glorioſior putaretur. Dixit aliquando: Vtinàm Deus hanc mihi largitus eſſet gratiam, vt non regis eſſem filia, ſed potiùs ruſtici cuiuſdam: non nobilis, ſed

Fundatio monaſterij in Inſula Danubij. ancilla paupercula. ità enim illi liberiùs poſſem inſeruire. Poſtquàm autẽ decem plùs minùs annorum fuit, cum multis alijs trãſlata eſt ad monaſteriũ Inſulæ Danubij, ab eius parentibus Chriſti amore fundatum. Cùm adhuc quartum ætatis ageret annum,

con-

conſpiciens crucem quandam, ſciſcitabatur ex ſororibus, quid rei eſſet. Reſpondentibus illis, ſignum eſſe crucis, in qua Deus Dei filius, noſtræ ſalutis cauſa ſuum fudiſſet precioſiſſimum ſanguinem, illa his auditis, ſtatìm crucem amplexari & oſculari cœpit, & coram illa ſe proſternens, & adorans crucifixũ, alta voce dixit: Domine, me tibi committo. Ex eo autem tempore tanta deuotione erga ſanctam crucem ferebatur, vt vbicunquè crucem videret, quocunque etiam detineretur impedimẽto, ſeſe proſterneret, eamque adoraret. Quandam etiam crucem paruulam de ligno ſanctæ crucis habens, ſemper ſecum portabat, & die ac nocte ſępiùs oſculabatur deuotè: Alijs euntibus ad locum refectionis, illa ſemper orabat coram imagine Chriſti crucifixi, quæ erat in domo, vt vocant, Capitulari: & aliquando tam diù manebat in oratione, vt vſque ad alteram refectionem non comederet. Orabat vtplurimùm ante altare ſanctæ Crucis, vel coram imagine crucifixi. Tanta quoquè deuotione complectebatur nomen Ieſu, vt quaſi ſemper illud in ore haberet: nec aliquid illi ſapidũ videbatur, niſi ſonaret ibì nomen Ieſu. Corpus autem Chriſti in ſacramento altaris deuotiſſimè venerabatur, & ſub eleuatione illius in Miſſa flebat vberrimè: & frequenter ab eleuatione vſque ad ſacram communionem ſic præ deuotione manebat abſtracta à corporis ſenſibus, vt quaſi mortua videretur. Quando verò ſacram erat communionem perceptura, die præcedenti non ſumebat niſì panem & aquam, & tota nocte in orationibus permanebat. Sumebat autem ipſum ſacramentum cum magna deuotione & multo lachrymarum imbre, atque interdùm adeò rapiebatur in ſpiritu, vt ceu mortua videretur: nec raro viſa eſt inter cęlum & terram plùs quàm cubiti altitudine eleuata, nullis corporis ſenſibus vtens. Poſt acceptam verò Euchariſtiam, tenebat ab vna parte mappulam ante facies ad communionem accedẽtium hoc fine, vt videret identidèm corpus Chriſti. Ipſa quoquè die, qua communicârat, perſiſtebat continenter in precibus vſque ad noctem: & tunc cibo valdè modico vtebatur. Beatam quoquè Virginem, Dei matrem, pręcipuo venerabatur affectu, & vbicũquè eius videbat imaginem, flexis genibus ſalutationẽ angelicam proferebat. In vigilijs Natiuitatis Chriſti & quatuor ſolennitatum beatæ Virginis, dum in loco Capitulari pronunciabatur diei ſequentis ſolennitas, deuotionem mirabilem præ ſe ferebat, ſe proſternens, & cum lachrymis orans, gratias agens Deo, in ijſdemque Vigilijs non niſi pane & aqua veſcebatur. In ſingulis quoquè feſtiuitatibus beatæ Virginis ac intra octauas offerebat eidem ſanctiſſimæ Virgini mille ſalutationes angelicas, ad ſingulas quaſque humì ſe proſternens.

Amor & reuerétia eius erga crucẽ Chriſti.

Ad ſacram communionem vt ſe præparârit.

Amor erga beatã Virginem.

Humilitatis & paupertatis ſtudium in veſtibus pręcipuè declarabat. Pannus, quo induebatur, rudior erat, aſperiorque & vilior veſtibus aliarum. Nunquàm lineis vtebatur nec in capite, nec in corpore, nec in lecto. Per totam Quadrageſimam non mutabat veſtes, & alijs quoquè temporibus raro admodùm. Veſtimẽta eius rariſſimè lauabantur: itaque tum propter vetuſtatem, tum longum vſum contrahebãt ſordes, & vermes multos: quæ cauſa fuit, vt multæ vitarent eam, nec illi vellent aſſidere, nè inficerentur vermibus eius. Quando hortabantur eam ſorores, vt veſtes curaret mundari, & à vermibus repurgari, dicebat: Permittatis corpus meum amore Ieſu Chriſti Domini noſtri ab his vermibus lacerari: non ſit vobis iſthuc curæ, ego ſola fero & ſentio. Raro balneis, rariſſimè vnguentis, raro capitis lotione vtebatur.

Humilitas & paupertas veſtiũ.

In Quadrageſima verò nunquàm à quinto ætatis anno laneum induſium depoſuit: neque tunc lineis ad carnem vtebatur indumentis, etiamſi morbo eſſet correpta. Circa ſeptimum annũ aſperum cilicium ad carnem ferre cœpit, & deincèps per totam vitam in aduentu Domini & Quadrageſima, ieiunijs quatuor temporũ, vigilijs Chriſti & beatæ Virginis, Apoſtolorum & præcipuorum ſanctorum: alijs verò temporibus à die Iouis vſque ad Completorium ſabbati ſequentis eo vtebatur. A duodecimo verò anno, in quo profeſſionem expreſſam fecit, confeſſarius ei occultè obtinuit & tradidit cilicium aſperrimum è pilis equorum & ſetis porcorum, cum multis intextum nodis inſtàr retis. Occultabat autem virgo quantùm poterat cilicium ſuum, & vt à nullo videretur, manicas de panno veteri aſſuebat cilicio, à cubito vſque ad manus. Hortabatur etiam ſocias ſorores ſecretè induere cilicium ad nudam carnem. Præter hoc habebat ſub cilicio circulum ferreum, quo caro eius nuda fortiter ſtringebatur: & ad iacẽdum nocte habebat cingulum è pellibus hericij ſpinis horridum. Crebrò etiam voluit ligari brachia ſua nuda funibus canabinis, & intantùm reſtringi, vt funes carni inhærentes, eam rumperent

Vtitur aſpero cilicio.

Circulo ferreo ſe ſtringit.

Clauiculi in calceis. ac lacerarent. Habebat etiam in calceis ſuis clauiculos quoſdam ferreos, quorum acumina ità erant diſpoſita, vt quandocunquè vel ambularet, vel ſubſiſteret, plantas pedum eius pungerent atque cruentarent. Corpus quoquè ſuum multis ictibus flagellabat: nocte qualibet, poſt diſciplinam, vt vocãt, cum alijs communiter acceptam, ſecedentibus cæteris, rursùs ipſa ſe cædebat virgis vel virgultis ſpinoſis, vel cum virgulis circunpoſitis pellibus aculeatis hericij, iubebat ſe ab alijs verberari vſque ad ſanguinis effuſionẽ: quæ licèt horrerent, attamen contradicere non audentes, obediebãt inuitæ, & inter cędendum plorabãt. Ducebat autem eas ad loca ſecreta, vt clàm verberaretur, nè ab alijs poſſet animaduerti. Tantùm verò fatigabãtur quędam verberando eam, vt vix poſſent reſpirare. Et quanuìs eiuſmodi verbera quotidiè perferret, ſpecialiter tamen die ſancto Cœnæ & duobus alijs ante Paſcha ſingulis horis diurnis & nocturnis, tantis ſe afficiebat verberibus & flagellis, vt ſanguis ex eius corpore vbertìm emanaret. Quadam nocte, cùm eſſent denſiſſimæ tenebræ, duxit quãdam ſororem ad locum admodùm ſecretum, vt ibì manibus eius verberaretur: vbì cùm ſe ſpoliâſſet & carnem nudam expoſuiſſet, lux copioſa de cęlo ſuper eam deſcendit, & totam illuſtrans domum, tam diù durauit, donèc completa verberatione veſtes reſumpſit: quibus vbì ſe induit, lux euanuit, & duæ ſorores, quæ hoc viderant, accurrerunt, & ſe precibus eius commendauerũt. Quadam quoquè die, cùm adhuc nõ niſì decem eſſet annorum, inueniens iuuenculas virgines ludẽtes in valetudinario, & propter obſcuritatem tenebroſi temporis parùm aut nihil videntes, dixit eis: Vultis vt faciam vobis apparére ſolem? Illis deſiderantibus, ſed impoſſibile putãtibus, indicauit locum quendam digito, ſatìs propinquum, & dixit eis:

Miraculũ. Ibo vſq; ad locum illum, & antequàm reuertar ad vos, videbitis ſolem clarè lucentem. Iuit & orauit, & ſtatìm ſol appárens & clarè lucens, totam domũ illuminauit. Quodam tempore cùm circa mediam noctem eſſet in ambulacro, quod eſt ante dormitorium ſororum, & de cęleſtibus cogitaret, apparuerunt ei ſol & luna, lucentes in medio cęli.

Flagellat ſeſe.

Ei⁹ ieiunia. Carnem ſuam abſtinentijs & ieiunijs aſſiduis macerabat. Crebrò ſedens ad menſam cum alijs, maiori temporis parte, quo cæteræ veſcebantur, velabat faciem ſuam, & tacita orabat. Si cibus delicatior vel vinum melius eſſet appoſitum, indignè ferebat, & accipere noluit, non niſì cibo & potu communi vti volens. Ab Exaltatione ſanctæ Crucis vſque ad Paſcha quotidiè ieiunabat: & ſi Prioriſſa eam cogere vellet vti diſpenſationibus, tandiù flebat, donèc Prioriſſam vinceret lachrymis, vt eam permitteret ieiunare. Nõ ſolùm autem in vigilijs Natiuitatis Chriſti & beatæ Virginis, verumetiam Pentecoſtes & Apoſtolorum, ſed & quorumlibet ſolennium ſanctorum, & per totam Quadrageſimam, ac omni quarta & ſexta feria vt plurimùm ſolo pane & aqua contenta fuit, & illis diebus permiſſum illi erat priuatìm cibum ſumere, nè ab alijs videretur. A carnibus ſemper abſtinuit toto tempore vitæ ſuæ, niſì graui & euidenti infirmitate teneretur. Suas ægritudines celabat, quantùm poterat, nè propter eas in valetudinario hærere & carnes comedere cogeretur. Quadam vice grauem fluxum ſanguinis paſſa fuit quadraginta diebus, at nihilominùs ſemper comedit cum alijs in refectorio, cubauit in dormitorio, & fecit officia monaſterij perindè vt ſana, hoc ſolùm ſciẽte in ſecreto quadam ſorore, cui inhibuerat, nè alijs reuelaret.

A carnibus perpetuò abſtinet.

Vide duritiem vitæ ſub Paſcha. A quarto anno ætatis ſemper in die Paraſceues ieiunauit: toto verò triduo ante Paſcha ſingulis annis non ſe reponebat in lectum, nec dormiebat, nec comedebat vel bibebat: ſed continuè vel ſtans erecta, oculis eleuatis in cęlum, vel ante altare S. Crucis iacens proſtrata, niſì quando diuinum perſoluebatur officium, orabat, legebat pſalterium, flebat, & corpus diutiùs ſolito vſque ad largam effuſionem ſanguinis verberabat. Et quidem corpuſculum eius propter abſtinentias, vigilias & afflictiones alias adeò fuit macilentum & pallidum, vt intuentibus admirationem adferret. Exhibebat ſe ſororibus ad omnia officia vel miniſteria ancillam humilimam. Sæpè ſeruiebat in refectorio, & vbì cibum ſororibus appoſuerat, currebat latenter ad eccleſiam, & orabat donèc comediſſent: & tunc iterùm rediens, illis inſeruiebat. Nec ſolùm ſanis, verumetiam infirmis, idque libentiùs & deuotiùs, miniſtrabat. Prima reſciſcebat earum ægritudines, moxque ſe ad ſeruiendum offerebat. Obſeruantias ſiue inſtituta regularia perfectiùs cunctis alijs tota vita ſeruauit. Erat ſummè ad obedientiam parata, & ſi Prioriſſa aliquid ſororibus faciendum imponeret indiſcriminatìm, erat ad exequẽdum prima, & omnes ad promptè obediendum ſuo prouocabat exemplo.

Libẽter ſororibus inſeruit.

Eximia ei⁹ obedientia.

Nole-

Nolebat parci ſibi à pœnis, quæ cęteris ſororibus irrogabantur. Itaque rogauit Priorem prouincialem, vt ipſi, ſicut alijs, mulctam irrogaret pro fractione ſilentij: ſicque factum eſt. Nam cum alijs humì diſcubuit, panem & aquam comedens. Erat etiam mitiſſima, multæque commiſerationis & benignitatis erga illas, quæ ipſam iniuria affeciſſent. Si qua ſoror ei iniuriam faceret, proſtrata ad pedes eius, petebat ab ea veniam, & promittebat ſuî emēdationem. Diſcordantes & turbatas reducebat ad pacem. Si ſoror per aliquot dies ei locuta non fuiſſet, quærebat eam, proſtrataque rogabat veniam, timens nè aliquid haberet aduersùs eam. Virginitatem cordis & corporis ſemper ſeruauit & pręcipuè dilexit. Ea cauſa matrimonium ducis Poloniæ & regis Boëmiæ, atq; etiam Caroli regis Siciliæ recuſauit. Et cùm diceretur ei, quòd Papa diſpēſaret in voto ſolenni continentiæ, quod iam fecerat, reſpondit ſe potiùs pręciſuram ſibi naſum ac labia, & oculos euulſuram, quàm in cuiuſcunque matrimonium conſenſuram. Vt autem tales infeſtationes euaderet, benedictionem virginalem ab Archiepiſcopo Strigonienſi ſuſcepit. Cùm autem diceretur, Tartaros venire in Vngariam, & inter cętera mala etiam virgines violare, ait Margareta: Ego ſcio quid faciam: labia mea detruncabo, & cùm me ſic viderint deturpatam, miſſam me facient.

Patientia.

Virginitatis ſtudiū.

Erat valdè miſericors, & compatiebatur miſeris. Quando parentes mittebant ei aurum vel argentum, vel ſtrenas & munuſcula, nihil ipſa contingebat manibus, ſed per manus Prioriſſæ curabat diſtribui pauperibus monaſterijs, eccleſijs & ſacerdotibus, ac alijs indigentibus. Cùm mittebatur ei pannus precioſus pro veſte, dabat illum pauperculis ſororibus, recipiebatque ab illis earum vilia indumenta. Si per feneſtram chori vidiſſet pauperē, currebat ad Prioriſſam, orans vt pro illius neceſſitate faceret eleemoſynam. Vidit quandoquè hominem inopem & nudum in acerrima hyeme, moxq; exuens optimam tunicam ſuam, cum bona venia Prioriſſæ, pauperi illam dedit. Veſtes & linteamina mittebat ſeruientibus, quando ægrotabant: fercula ipſi appoſita in menſa & xenia, quæ à parentibus mittebantur, crebrò diſtribuebat infirmis, ità vt non rarò ipſa ieiuna à menſa ſurrexerit. Hortabatur ſorores, vt quæ eleemoſynas corporales facere non poſſent, cùm viderent pauperes, pro eis orarent. Omnibus igitur indigentibus compatiebatur, deſolatas conſolabatur. Si qua ſoror propter mortem, ægritudinem vel aduerſos caſus amicorum lugeret, lugebat cum ea, & eam confortabat. Quando videbat cæcos, claudos, aridos & alios morbidos homines, plorabat, & gratias agebat Deo, dicens: Gratias ago Deo, quia me talibus corporis vitijs & incommodis ſubieciſſet, ſi ipſi placuiſſet.

Liberalitas & benignitas in miſeros.

Orabat aſſiduè, & à ſeptimo ætatis anno vbicunquè videbat ſorores orantes, accurrebat & orabat cum eis. Omni tempore ſurgebat ad nocturnas preces, nec vnquàm in vita ſua ab illis, vel etiam à Miſſa & cęteris precibus horarijs abſens fuit, niſi grauis eam morbus impediret. Pręueniebat omnes ad Eccleſiam: diuque antequàm pulſaretur ad nocturnas preces, orabat ante lectum: & audito ſigno, reponebat ſe in lectum, nè ſorores ſurgentes, eam ad lectum inuenirent orantem. Antequàm è ſtrato ſurgeret, muniens ſe ſigno crucis, accipiebat crucem & oſculabatur, oculiſque apprimebat, & portās eam ſecum, ibat ante altare ſanctæ Crucis vel imaginem crucifixi, & ibi orabat cum lachrymis donèc ſorores chorum intrarent. Poſt illas noctis abſolutas preces vſq; ad auroram vel circiter, manebat in orationibus: & ſic ferè tota nocte vigilabat & orabat. Ab aurora verò vſque ad prādium auſcultando Miſſæ ſacrificio & orationibus vacabat, interim vſqueadeò ſilentij tenax, vt nulli vellet loqui, ne ipſis quidem parentibus, vel fratri aut ſorori, aut eorum nuncijs, niſi per Prioriſſam cogeretur. Contigit vt ſoror eius veniret ad eam, aſſerque caderet ſuper caput orantis: at illa nec propter caſum aſſeris, nec propter aduentum ſororis, orationem interrupit. Captabat loca ſecreta ad orandum. Antequàm iret ad prandium, ſemper orabat priùs coram imagine crucifixi in domo capitulari. Poſt prandium continuè vel operabatur manibus, vel ſeruiebat infirmis aut ſanis, vel orabat. Nunquàm illi tędio fuit orare. Poſt completorium manebat orans in templo donèc ianua clauderetur: & ſępè quidē rogabat cuſtodem, vt tardiùs ianuā clauderet, quò diutiùs poſſet ſuis precationibus immorari. Clauſis verò ianuis, orabat in domo capitulari ante imaginem crucifixi. Poſtremò clauſis omnibus oſtijs, orabat ante lectum vſque ad gallicinium: & tunc excitabat quandam ſociam, & ducebat ad locum ſecretum, vbì ſe voluit eius manibus flagellari.

Sedulitas in precibus.

Antequàm ſomno ſe daret, ambulabat ſilenter per dormitorium, explorãs ſi qua ſoror fleret, gemeret, vel re aliqua indigeret. Si quam indigam comperiſſet, prouidebat ei: & ſic demùm ibat cubitum: quanquàm vix ſciri poterat, num in lecto iaceret: nam expanſo corio ante lectum, & lapide capiti ſuppoſito, dormiebat. Intrabat autẽ lectum, cùm aliæ debebant ſurgere, vt ità ſemper in lecto iacuiſſe crederetur. In vigilia natiuitatis Chriſti mille orationes Dominicas, & in vigilia Pentecoſtes milliès, Veni ſancte ſpiritus: & in quatuor vigilijs beatiſſimæ Mariæ virginis, mille angelicas ſalutationes, cum totidem ſuî proſtrationibus dicebat: atque in ijſdem vigilijs tota nocte in templo vigilabat & orabat. In orationibus ſemper flebat. Habebat genas aduſtas profluuijs lachrymarum, quibus detergendis multa deterebat ſudariola. Velum quoquè capitis adeò erat lachrymis madidum, àc ſi fuiſſet aquis intinctum. Propter aſſiduas proſtrationes in cubitos & genua, veſtes eius ijs in locis erant laceræ: cutis itidèm in genibus contrita fuit: & tandèm creuerunt ibì calli inſtàr teſtæ oui induratæ. Duabus ſeptimanis ante Paſcha occupabatur commemoratione Dominicæ paſſionis, cuius hiſtoriam ſibi legi voluit vulgari idiomate, & exponi. Audiebat verò cum gemitibus & lachrymis: ijſque diebus ſemper vel ſtabat erecta, vel iacebat proſtrata, nunquàm ſedens. Quandoquè in Dominica Palmarum, dum paſſio in eccleſia legebatur, adeò commota fuit corde, vt omnes crederent eam ſubitò morituram. In die Paraſceues ea hora, qua crux nudabatur, proſtrata edebat magnos eiulatus, ità vt foris audiretur.

Nota ſtratũ tantæ virginis.

Gratia lachrymarũ.

In vigilijs quoquè martyrum curabat ſibi legi & exponi paſſiones eorum, & illos imitari deſiderans, dixit ſępenumerò: Vtinàm fuiſſem illis temporibus quibus feruebãt perſecutiones martyrum, & cum eis licuiſſet obire martyrium. Vtinàm eſſet tempus alicuius perſecutionis, vt martyrium pro Chriſto poſſem ſuſcipere: vellem enim amore eius detruncari & comburi: & vt dolor duraret diutiùs, per membra ſingula laniari, & omni genere tormentorum excruciari. Laudabat ſpecialiter virgines, quæ pro Chriſto ſuſtinuêre martyrium, & earum in ferendis martyrijs optabat, ſi eſſet poſſibile, ſe fuiſſe participem. Cùm ſparſus eſſet rumor, Tartaros aduẽtare in Hungariam, ait virgo martyrij deſiderio: Orabo nè veniãt, vtì nè noceant populo Chriſtiano: ſed quantùm ad me attinet, vellem iam veniſſent, vt manibus illorum martyr poſſem effici. Et quia mens eius ad cęlum magno deſiderio ferebatur, corpus etiam ſequi volebat. Vndè non raròin die ſancto Paraſceues, & omnium Sanctorum ac Aſſumptionis beatiſſimæ Virginis vigilijs & ſolẽnitatibus, viſum eſt corpus eius inter cęlum & terram plusquàm cubiti ſpatio eleuatum: ſicque diù permanebat, nullis ſenſibus vtens corporeis, & quaſi mortua videbatur.

Deſideriũ moriendi pro Chriſto.

Ziæ ecſtaſes.

Quadam vice in peruigilio omnium Sanctorum cùm oraret, ſubitò velut mortua cecidit, ſicque permanſit, donèc ſoror quæ illi aderat, totum pſalterium tractìm dixit: tum verò mortuam eam putans, ſtrepitum & voces edidit: ſed nihil proficiens, alias vocans, mortuam eſſe dixit. Accurrebant illæ, & velut mortuam intuebantur. Tandèm ad ſe redijt, ſeque non niſì breui ſpatio ità fuiſſe aiebat. Quodam tempore cùm oraret, vocata ſeptem vicibus, nihil audiuit. Octauò autem cùm vocaretur, quam primam illa vocationem putauit, demùm reſpondit. Cùm à precibus rediret, ſæpè tanta in eius facie venuſtas relucebat, vt eam ſorores adſpicere non auderent. Quadam vice in aduentu Domini cùm oraret nocte, ſubitò rapta fuit in ſpiritu, & globus ac flamma ignis apparuit ſuper caput eius: porrò ſoror ei aſſiſtens, crebrò vocauit eam: ſed cùm nõ reſponderet, cucurrit ad templum, vbì multas ſorores orantes inuenit. Accurrerunt illæ, diuq; ibì ſteterunt, & multos quidem faciebant ſtrepitus, ſed illa rapta in ſpiritu, nihil aduertit. Tandèm quaſi excitata, ad ſe redijt. Dixerunt ergò ei, quòd ignis eſſet ſuper caput eius: at illa cum manu diſcuſſit, rogauitq; vt nemini dicerẽt, quod vidiſſent. Poſtquàm aũt flamma diſparuit, odor ſuauiſſimus in illo loco remanſit. Deniquè ollam ardentem & tripodem ferreum candentem, de medio ignis nuda manu ſine læſione manûs extraxit. Accidit quandoquè, vt cum alia ſorore portaret in tabula panes fermẽtatos ad furnum, mappula coopertos, eaque ſoror timeret ventum validũm, qui iam ſuo impetu tectum domûs Capitularis tranſtulerat in pomarium. Orauit ergò, & ſtatìm ventus ceſſauit.

Nihil læditur ab igne.

Cùm frater quidam eius precibus nóllet acquieſcere, vt maneret, & die craſtino haberet concionem, orationibus eius, nullo tangente, fractus eſt currus fratris, & ſic coactus eſt remanere. Peracta verò cõcione, rogauit virginem, vt currum ſibi reſtitueret.

Miraculũ.

Orauit

Orauit illa cum lachrymis, & ſtatìm currus, nullo tangente, ſed multis videntibus fuit diuinitùs reparatus. Simile quiddam contigit etiã aliàs cuidam fratri, manere renuenti. Cùm enim vſque ad villæ limites proceſſiſſet, orante virgine fractus eſt currus, & eius abſoluta cõcione inſtauratus. Item alius quidam frater ad preces eius manere nolens, vt cõcionaretur, vbi abſceſſit, cùm tempus eſſet mirè ſerenum, virgo, ſicut ei comminata fuerat, orauit Deũ, vt benè plueret, vt manere cogeretur vel inuitus: & ſtatìm tanta extitit pluuia, vt diſcedere nõ poſſet. Quodam tempore Danubius inundans, hortum ſororũ triduo inuaſit. At Prior prouincialis Margaretæ hoc narranti non credidit. Erubeſcens verò illa, quòd mendax putaretur, rogauit Deum, vt oſtenderet vera ipſam dixiſſe: moxque inundans Danubius, in cœnobium & officinas ſororum ſeſe intulit. Itaq; ſorores fugerunt in ſolarium, Priorque prouincialis ad cœnobij murum aſſcendit. Durauit autem inundatio vſq; ad preces veſpertinas. Tum verò Margareta rogata à ſororibus, orauit Dominum, vt aqua recederet: ſtatimque receſſit, & ſub precibus nocturnis loca omnia adeò ſunt exiccata, vt nullum vel aquæ vel luti veſtigium ibì permanſerit. Danubij inundationẽ auertit ſuis precibus.

Puella quędam, miſſa ab ea nocte Paſchæ ad quęrendam eius tunicam, cùm eſſet nox obſcura & ingens pluuia, cecidit in puteum profundũ. Diù verò quæſita, nõ inueniebatur, donèc orante ſancta virgine, in ſuperficie aquæ apparuit, & cum labore extracta eſt. Eius autem omnia corporis membra confracta & conquaſſata erant, carebatque ſenſu & motu, & planè mortua videbatur. Improperabant itaque virgini, quòd fuiſſet cauſa mortis eius. Orauit autem virgo beata cum lachrymis, & ſtatìm puella viua & ſana, nullam habens lęſionem, ſurrexit & ambulauit, proſtrataque ad pedes eius, gratias egit, & poſteà multis ſuperuixit annis. Puellã mortuam reſtituit vitæ. Cùm ſorores quandoquè medicamenta apponerẽt cuidam oſſi eius dilatato, & quędam ſoror ea cauſa murmuraret, mox illa idem os ſimiliter affectum ſenſit ſuo in corpore, donèc ad virginem veniens, culpam edixit ſuam, & veniam poſtulans, verbo illius ſtatìm curata fuit. Soror quędam grauem patiens dolorem digiti, rogauit eam, vt ſi quam haberet gemmam, talis doloris expultricem, ipſi accommodaret. At illa ſtrinxit digitum eius, & cõfeſtìm dolor ceſſauit. Prior prouincialis rogauit eam, vt curaret ſocium ſuum fratrem conuerſum à quartana febre, quæ illum vexârat à feſto B. Dominici vſque ad Purificationem beatæ Virginis. Orauit ergò pro eo, & quamprimùm curatus eſt.

Claruit etiam ſpiritu prophetiæ. Nam cùm rex Bela, pater eius, iuiſſet pugnatum contra ducem Auſtriæ, dixit reginæ matri ſuæ, regem cęſo duce victoria potiturum: quod & factum eſt. Regis Belæ victoriã aduerſùs Fredericũ Auſtrię ducem prædicit. Nouitiæ cuidam cogitanti de elegantia veſtium & ſecularium ornamentorũ, atque hac de cauſa volenti redire ad ſeculum: quid cogitâſſet, indicauit, ſicque eam in arrepto propoſito confirmauit. Quandam ſororem animo dolentem, quòd ſeculo renunciâſſet, ad ſanam mentem reduxit, cùm totam cogitationis eius ſeriem ipſi expoſuiſſet. Aliam irę ſtimulis incitatam pacauit, eius cogitationes, quas animo vóluerat, ei dicens. Aliam quoquè ira commotam, nec ſeipſam tranquillare valentem, ſedauit, cauſam illi aperiens, cur in eam perturbationẽ incidiſſet, & quid interìm cogitâſſet. Obitum quoquè ſuum anno vno antè præuidit & prędixit: & tandè m * nona die Ianuarij, cùm ſana eſſet corpore, multis pręſentibus, dixit, die abhinc decima ſe moriturã. Tertia verò die, poſtquàm iſta prędixerat, febre decubuit, quæ vſque ad diem, quem prædixerat, continua fuit: & interìm ſemper orans, & de Deo cogitãs, receptis deuotiſſimè Eccleſiaſticis ſacramentis, vbì ad extremam horam venit, incepit pſalmum illum, In te Domine ſperaui. Et cùm dixiſſet, In manus tuas Domine commẽdo ſpiritum meum, felicem animam trãſmiſit in cęlum. Obijt autem anno Domini 1270. ætatis verò ſuæ 28. Porrò in Ordine vitam ſanctam duxerat annis quatuor & viginti, vel circiter. Poſt trãſitum eius facies eius nimio decore reſplẽduit. Sub oculis color extitit aureus, nec vnquàm pulchrior viſa fuerat, dum vixit, adeò vt Archiepiſcopus Strigoniẽſis diceret ſororibus, non debere eas flere quaſi mortuam, quę eſſet verè beata & cum Chriſto in gloria, & in cuius corpore reſurrectionis inſignia apparerent. Simul etiam ex eius corpore manauit odor ſuauiſſimus, aromata ſuperans vniuerſa: iſq; ſenſibiliter à cunctis eò adueníentibus percipiebatur aliquot non paucis diebus. Quartadecima quoquè die, cùm ſaxum rude fuit eius ſepulcro impoſitum, & rursùs poſt tres menſes quando fuit tumba illi adhibita marmorea, is odor erupit. Nocte qua deceſſit, frater Petrus, lector Laurienſis, poſt nocturnas preces dormiens, audiuit in ſomnis vocem dicẽtem: Agna mortua

* Aut hic legendum eſt decima nona: aut in quibuſdã martyrologijs lapſus eſt.

Pſal. 30.

Odor ſuauiſs. ex defuncta corpore.

tua eſt. Manè ille hoc dixit fratribus, & omnes interpretati ſunt de obitu Margaretæ. Statimque ad monaſterium acceſſit, & eam illa nocte migrâſſe comperit. Idem frater grauem dolorem dentium & tumorem in facie, quatuor dies & noctes paſſus erat. Noctis igitur principio orauit virginem Chriſti Margaretam, vt ipſum liberaret, promittẽs ſe diebus ſingulis in honorẽ eius genua curuaturum, ſi voti compos fieret: & eccè manè fuit penitùs liberatus. Multa quoquè alia miracula fecit & facit continuè in honorem ſponſæ ſuæ ſponſus virginum Ieſus Chriſtus Dominus noſter, cui cum patre & ſpiritu ſancto eſt honor, virtus, poteſtas, & imperiũ, per infinita ſecula ſeculorum, Amen.

VITA S. VALERII TREVIRORVM EPISCOPI, EX INSIGNI MANVSCRIPTO CODICE DESCRIPTA.

Author Golſcherus teſtatur alibi ſe poſt excidium Treuericæ vrbis inter relictos cineres hæc & quædam alia in chartulis ſcripta reperiſſe.

29. IANVAR. POſt venerabilem obitum beatiſſimi Eucharij, Treuericæ ciuitatis Archiepiſcopi, ſanctus Valerius in miniſterium ſacerdotale ſucceſſit, illudque per quindecim annos ſanctè viuendo & verbum vitæ prędicando, probatiſſimè rexit: In quo videlicet temporis ſpatio multos ad Dominum populos, ſigna magna & ſtupenda prodigia exercendo, conuertit, & ad agnitionem Catholicæ fidei ſaluberrima inſtigatione perduxit. (Multi conuertuntur ad fidem Chriſti.) Qui etiã tam ſtudioſiſſimè verbo prædicationis inſtabat, vt iam tunc penè per Galliam & Germaniam Chriſtiani paganos & numero ſuperarent & religione. Erat nanque doctrina eius ſingulis congrua, cunctiſq; audientibus dulcis & gratiſſima: vndè ob melliſluam ſermonis eius facundiam, vndiquè ad eum populi confluebant, & ſaltem aliquod verbum ex ore eius audire cupiebant.

Eius virtutes. Quantùm verò ad proprios mores pertinuit, vt breuiter narrem, fuit cogitatione mundiſſimus, verbo vtilis & diſcretus, operatione nihilominùs irreprẽhẽſibilis & pręcipuus: ac ſic per actiuam vitam ſingulis compaſſione extitit proximus, vt tamen præ cęteris contemplatione eſſet ſuſpenſus. Et in hac contemplatione poſitus, non deſerebat fraternam condeſcenſionem vitæ actualis: nec etiam in actione ſubmiſſus, recedebat à ſublimitate contemplationis. Quique ſalutaria monita ſui magiſtri recto tramite
Luc. 12. Matt. 25. ſequens, Euangelicum triticum Dominicæ familiæ fideliter diſpenſauit, & credita ſibi talenta ſpiritualibus augmentis quotidiè multiplicauit. Cùm verò his profectuum gradibus vſq; ad venerabiles canos perueniſſet, & iam conſummatio ſui curſûs appropin-
S. Eucharius ei apparet. quaret: quadam nocte apparuit ei beatus Eucharius per viſionem, dicens: Tempus iam inſtat, frater Valeri, reſolutionis tuę, & parata ſunt tibi gaudia retributionis æternę. Patet enim tibi ianua regni cęleſtis, quam poſt hãc horam quinto die gratulabundus ingredieris, & de conceſſis Domini tui beneficijs ſine fine lętaberis. Quapropter Maternum, agonis noſtri cooperatorem, tui officij ſucceſſorem conſtitue, illumque de viſitatione noſtra ante diem ſui exitûs certiſſimum redde. Et hęc dicẽs, receſſit. Euigilans autem ſanctus Valerius, mox viſum ſomnium beato Materno cæteriſque fratribus, qui præſtò erant, narrauit, & eis diem obitûs ſui lætiſſimo vultu inſtare prædixit. Sequenti verò die venerabilem Maternum ad ſacerdotalem gradum prouexit, & eum de ſtudio commiſſi miniſterij diligenter inſtruxit. Cumque per prędictum ſpatium, ob famam depoſitionis eius aduenientes, fideles verbo ſalutiferæ admonitionis de exercitio ſanctæ conuerſationis inſtanter inſtrueret, & eos ad ſalutem animarum ſuarum dulciflua exhortatione paterniſque viſceribus incitaret: illuceſcente iam quinto die, oratorium
Accipit viaticum. Decedit. ingreſſus, viaticum, quod ipſe conſecrauerat, accepit: & poſt hęc extenſis inter diſcipulorum manus membris ſacris, 4. Kalend. Febr. ſpiritum reddidit cęlo. Cuius corpus colligentes diſcipuli, ſacratiſſimo corpori ſancti Eucharij coaptauerũt, & in eodem ſarcophago cum diuinis laudibus condiderunt. Quod ſuperna diſpoſitione actum eſſe credimus, vt quorum vna mens ſemper in Domino erat, eorum quoquè corpora nec ſepulcrum ab inuicèm ſepararet.

S. CON-

S. CONSTANTII EPISCOPI ET MARTYRIS VITA, EX VETVSTISSIMIS EXEMPLARIBVS, QVAE

Peruſiæ, partim in Eccleſia Cathedrali, partim in ædibus S. Petri aſſeruantur, collecta, nulla planè re addita, quibuſdam verò ob nimiam longitudinem detractis: ſtylo quidem certè, vt eleganti pioq́ lectori gratificemur, prorsùs immutato opera Iohannis Andreæ Palatij, Eugubini.

SAnctus Conſtantius Peruſinus ciuis, ſimul & Epiſcopus, IANVAR 29
è nobiliſſima Barziorum familia ortum duxit. Vir autem S. Conſtantij patria, & genus.
fuit tanta animi conſtantia, fide, ac pietate præditus, vt eius ſanctitas quaſi quædam gemma inter cæteros homines
eluceret. amabat humilitatem, fugiebat gloriam, reſpuebat honores, Chriſtũ Ieſum, eiusq; Crucem cunctis viſceribus amplexabatur, nec quicquam habebat antiquius, Virtutes.
quàm vt Deo placeret, proximumque iuuaret. Quamobrem multas pecunias erogabat in pauperes, & ſemetipſum per ſingulos dies immolabat hoſtiam viuentem.
nam & carnem per ſe ipſe aſſiduè coërcebat, & pro fide
Chriſti, prædicationeque veritatis multas iniurias non ſolùm patienti, ſed etiam gaudenti animo ſuſtinebat, cupiens pro nomine Dei ſui mortem quoquè oppetere, & martyrio conſummari: quod & factum eſt. Siquidem, diuino numine ipſius votis annuente, in perſecutione, quam in Chriſtianos Marcus exercuit Imperator, poſt verbera & Deſideriũ obeundi martyrij.
carceres, poſt ignes, varioſque cruciatus, quos pro fide libenter excipiens ſuperauerat,
capite à ceruicibus abſciſſo, in cælum euolauit. Huius beati viri actiones, multiplices
pœnas, & ipſum deniquè martyriũ, quantum feret ingenij mei imbecillitas, ſcribere inſtitui, quó faciliùs religioſus populus in tanta ſolennitate ſui Antiſtitis inueniat, quibus opportunè laudibus poſſit eum celebrare: nec tamen vniuerſa tanti Patris decora,
virtutes, ac miracula, totiusq; vitæ ſanctitatem ſtylo noſtro perſequemur, ſed quædam
duntaxàt percurremus, quęcunq; poſſe putabimus pij lectoris tum animum ad ipſius
virtutes imitandas impellere, tum ingenium ad coniecturam de cęteris eius præclaris
facinoribus faciendam excitare.

Imperante igitur Antonino, cui Pio cognomen erat, florebat Peruſiæ Barziorum
familia, & opibus affluens, & generis nobilitate admodùm clara, ſed multò eo quidem
inſignior, quòd erat Chriſti nobilitata inſignibus. Ex hac B. Conſtantius veluti odorifera cedrus è regali viridario naſcitur. Natum aũt infantem parentes eius curant omni Barziorum nobilitas.
ſtudio ac diligentia educandum, ad idq́; potiſſimùm incũbunt, vt eum ſana Chriſti fide
imbuant, & aſſuefaciant, humilem eſſe, patientem, miſericordem, caſtum in omni timore Domini, ab omni gentilium puerorum, quorum quidem plena erat ciuitas, conſuetudine ipſum reuocantes, ne diabolica gentilium zizania, triticum pietatis & fidei S. Conſtantij educatio & diſciplina.
in agro Dominico ſatum, pueri videlicet ſacro pectore, ſuffocarent. Literis poſt hæc
tum humanis, tum verò ſacris erudiendum doctiſſimis præceptoribus tradunt.

Sed cùm iam adoleuiſſet, & parentes eius ex hac vita exceſſiſſent, cœpit, vt erat benè
inſtitutus, militare Domino optimam militiam. affligebat nimirùm & domabat carnem ſuam quotidianis ieiunijs, longis vigilijs, & omnibus veræ pietatis officijs. Non illi frequentia pocula, non lauti apponebantur cibi, & delicati: ſed vix poſt longa tandem ieiunia cum pauperibus frugaliſſimæ menſæ viliſſimum cibum ſumpturus aſſidebat. Fidem ſanctam, quam totis viſceribus hauſerat puer ſanctus, pijs ac religioſis operibus & perfectæ charitatis muneribus excitabat, quotidiè, & augebat. Diuitiarum à S. Conſtantij parſimonia.
parentibus ſibi per manus traditarũ, maluit diſpenſationem quàm poſſeſſionem ſuſcipere: ſiquidem eas Chriſti pauperibus promptè largiebatur, eſurientes paſcendo, nudos Largitas.
veſtiendo, & cuilibet indigenti adiumentũ præſtando. Creſcebat itaq; indiès vir beatus
ſicut ætate, ita magìs ac magìs conſtantia animi & virtute. Caſtus erat tum copore, tũ
mente, dulcis in ſermone, mitis, atq; humilis corde, amabilibus moribus ac ſuauiſſimis Caſtitas, & manſuetudo.
exornatus, & iam tum boni paſtoris bonam indolem præ ſe ferens, & perfecti Chriſtia-

ni ſpecimen exhibens, ſuſpiciebatur ab omnibus, ſingularią; ſtudio à cunctis fidelibus colebatur.

Perusiæ Epiſcopus renunciatur.
Tit. 1.

Eccè autem moritur interìm patriæ ſuę Epiſcopus, & cùm non deeſſent alij fortaſsè digni, quibus munus illud committeretur, populus tamen & Clerus vniuerſus vnum ſpectant Conſtantium, cuncti vno ore Conſtantium conclamant Epiſcopum: nemo enim non videbat eius generis fore B. Conſtantium, qualem deſcribit Apoſtolus oportere Epiſcopum eſſe, ſine crimine videlicet, ſicut Dei diſpenſatorem, non ſuperbum, non iracundum, non percuſſorem, non turpis lucri cupidum: ſed hoſpitalem, benignũ, prudentem, ſobrium, iuſtum, ſanctum, continentem, amplectentem eum, qui ſecundùm doctrinam eſt, fidelem ſermonem, vt potens ſit exhortari doctrina ſana, & eos, qui contradicunt, arguere. His itaque & huiuſmodi diuinis donis inſignitus B. Conſtantius Peruſinæ ciuitatis eligitur & conſecratur Epiſcopus, annos natus circiter triginta, vt videlicet eo ſuæ ætatis anno auſpicaretur muneris Epiſcopalis functionem, quo & diuinus propheta Ezechiel auſpicatus eſt prophetiam, & Chriſtus ipſe Ieſus cœpit docere ac prædicare, vt in ipſo annorum quoquè numero, qui tribus denarijs conſtat, innueretur fore, vt vir ſanctus præceptorum Dei ſimul & indiuiduæ Trinitatis prædicator exiſteret, & cultor eximius. Ad id autem munus peragendum aggreditur homo Dei, non velutì arrogans quidam atque inſolens, ſed quaſi manſuetiſſimus agnus. Omnibus exhibebat eam veræ humilitatis ſpeciem, eamq́ue morum manſuetudinem, quam & priuatus præ ſe ferre conſueuerat: vigilantior omninò in precando erat, ieiunijs, ac cæteris rebus, quę carni frenandæ expediunt, maiori aſſiduitate vacabat, paſcebat gregem ſuum trino illo ferculo, de quo Paſtoribus Eccleſiarum præcipit Ieſus in Apoſtolo Petro, cùm dicit illi ſemel, iterùm, ac tertiò, Paſce oues meas, cibo videlicet corporali, prædicatione verbi Dei, & ſaluberrimo vitę, omni prorſus culpa carentis, exemplo.

Epiſcopus conſecratur annos natus triginta.
Ezech. 1.
Luc 3.
Epiſcopalis muneris functio.
Ioan. 21.

Erat enim primò in dandis eleemoſynis profuſior, quàm ante Epiſcopatum adeptũ, vſqueadeò vt domus eius refugium eſſet pauperum, ac velutì penu quoddam inopum videretur. Deinde fideliſſimus Paſtor, cum optimè cognoſceret, non in ſolo pane viuere Chriſtianum hominem, ſed in auditione potiùs doctrinæ cæleſtis, & in omni verbo quod procedit de ore Dei, inſtituebat populum ſuum in his omnibus, quę ad euangelicam ſpectant pietatem, docens illos ſalutaria Eccleſię ſacramenta frequentare, beneficia Dei crebrò meditari, æmulari charitatem, poſſidere pacem: atq; illud inprimis monens cum Apoſtolo, vt omnis amaritudo, & ira, & indignatio, & clamor, & blaſphemia tolleretur ab eis cum omni malitia: eſſent autem inuicèm benigni, miſericordes, donantes inuicèm. Tertium deniquè illud ferculum, quo ſuum paſcebat populum S. Conſtantius, bonus erat odor ſuę vitæ, quę, quaſi ſpeculum quoddam perfectionis, elucebat omnibus. Præditus ſiquidem erat ſacerdos ſanctus tanta integritate, fide, & ſanctimonia, vt admirabilis vita illius, quam ante Epiſcopatum agebat, flos fuerit lectiſſimus: hęc verò poſterior fructus extiterit vberrimus. Ad hæc autem vir beatus, tanto mentis feruore, tantaque vi & ſcientia verbum fidei prædicabat gentilibus, quorum ciuitas plena erat, vt multi eius opera ad Chriſti fidem ſeſe conuerterent, ac ſalutari abluti baptiſmatis vnda, relictis idolis, viuum & verum Deum colerent.

Beneficentia in pauperes.
Matth. 4.
Ephe. 4.
Sua prædicatione multos gentiles ad Chriſti fidẽ conuertit.

Dum autem populum ſibi commiſſum, multo conſilio, multaq; ſapientia gubernat, & ipſe quotidiè virtute creſcit & gratia apud Deum & homines, nomen eius in omnes finitimas regiones perfertur ac celebratur: mirari omnes doctrinam hominis, ſuſpicere virtutes, obſtupeſcere miracula, quæ per beatum Pontificem fiebant quotidiè: quę cùm multa ſint & præclara, decreui tamen, ne longior ſim, vnum tantùm & alterum attingere, ex quibus poſſis, quę & quanta fuerint reliqua, facilè conijcere. Erat id temporis mulier quędam Artaſia nomine. hęc cùm multos iam annos chariſſimo oculorum ſenſu careret, audita S. Conſtantij & vitę integritate, & miraculorum edendorum virtute planè diuina, non dubitauit, ardenti fide, ac ſpe impulſa, ad eum accedere. Adit, ad pedes hominis ſanctiſſimi ſeſe proijcit, verbum ſanè nullum, ſed lachrymarum vim magnam cum ſingultu profundens. Hanc intuitus Epiſcopus, qua erat benignitate, iubet ſtatim aſſurgere, fletum comprimere, & animi ſui ſenſum fidenter aperire. Vndè illa recreata, cùm ſe collegiſſet, Calamitatis meę, inquit, Domine, miſerere, nam mulier infeliciſſima ego ſum: plures iam annos vſum oculorum amiſi, nec poſſum

Cæca mulier ad eius ſe pedes abijcit, opem poſcens.

vllam

vllam partem huius ſuauiſſimę lucis aſpicere. neq; verò queo vllum tanto malo remedium inuenire: non carmina, non medicorum ſolertia, non ipſi deniq; dij, deæq; omnes, quibus ſæpè vota feci, opitulati ſunt. Te autem nunc adij, ſpei meæ extremum ſolatiū, vt per te merear tandèm aliquando reportare ſalutē. Rogo te primùm per illa admirabilia rerum ſigna, quæ paſsim efficis, quibus & ipſa confiſa huc ad te veni, rogo deinde per Dominum Deum tuum, & obteſtor, vt velis me tuarum virtutum participem facere, ne graueris & in me miraculum promere, lumen oculorum cæcæ reſtituens.

Tum S. Conſtantius, qui cerneret, mulierem non ſolùm oculorum, ſed etiam mentis lumine eſſe priuatam, quippè quæ gentilis eſſet, & idololatra, cupiens vtrique malo vno & eodem tempore mederi, ſic eam affatus eſt: O mulier, ſi, ſpretis idolis, quorum vis ac virtus (quod in teipſa experiris) nulla planè eſt, inducas animum, credere in Dominū meum Ieſum Chriſtum, is tibi verè poſſit, pulſis tenebris, ſimul & corporis & mentis oculos aperire, aditumq; ad vitam æternam patefacere. Illa verò, Fac, inquit, domine, vt videam: iam credo Deum tuum, Deum eſſe verum. Hìc demùm vir ſanctus flexis genibus hunc in modum non ſine lachrymis precatus eſt: O fons omnis lucis, Domine Ieſu Chriſte, lux vera, quę illuminat omnē hominem venientem in hunc mundū, aperi, obſecro, huius mulieris oculos tum mentis, tum corporis, vt, dum viderit creaturas, te magis ac magis celebret creatorem, ſimul & ſentiat redemptorem. Peracta huiuſmodi precatione, confeſtim reſtituta eſt mulieri lux optatiſſima. Quo illa exultans, proſtrata ad pedes viri Dei, hęc dicitur verba protuliſſe: Benedictus Deus tuus, ó Conſtanti, qui mihi deſideratū lumen reddidit: benedictus & tu dignus ipſius miniſter, per quem tantum mihi boni cōtigit. valeant iam dij gentium, opera manuum hominum. Vnum iam ego quidem Deum viuū ac verum agnoſco, hunc humiliter adoro, huic me totam trado, atq; addico. licet iam me, vir Dei, huius militiæ adſcribas, ſalutifero obſignās ſigno. Tum verò B. Conſtantius nullam moram interponendam putauit, quin eam baptizaret, itaque duplici morbo liberatam dimiſit.

Marc. 10.

Ioan. 1.

Attaſiæ S. Conſtantij precatione oculorum ſenſus reſtituitur.

Sap. 13.

Attaſia à S. Conſtantio baptizatur.

Sed iam tempus eſt, vt ad alterum non minùs inſigne miraculum explicandum aggrediamur. Fuit per idem tempus Peruſiæ vir, cui nomen erat Creſcentius. hic erat vtroque pede ita contractus, vt ad poplitem ſursùm vtraque planta retorta verteretur: quam ob rem nō modò ambulare, ſed ne baculo quidem innixus ſtare poterat. Quòd ſi quando vellet domo egredi, & vſquàm diſcedere, grabato ei aut lectica vtendū erat. Is igitur cùm accepiſſet fama, S. Cōſtantium varios morbos, nullis carminibus, nullis've adhibitis medicinis, protinùs curare, ſperās poſſe eum, ſi vellet, ſibi quoq; opē ferre, curat ſe ad illum deportandū. Quò perductus, hominem Dei multa cum prece, multis cū lachrymis precatur, nè grauetur, vt alios quamplurimos ſanârat, item ſibi ſuorū pedum rectitudinēm ac firmitatem reſtituere. Huius calamitatis miſertus vir benignus & ſanctus, oculos pariter ac manus in cælū cùm ſuſtuliſſet, hunc in modū precatus eſt: Domine Ieſu Chriſte, qui viuificas oīa, & vniuerſa reſtauras, confracta alligans, & infirma conſolidans, redde, quęſo, huic tuæ creaturæ rectum membrorum ſitum atq; vſum, vt cognoſcat, te ſolum Deum eſſe verū, qui mirabilia facis. Vix erat pater ſanctus talia fatus, cùm eccè ſuper infirmum lux magna è cælo delabitur: qua ille perterritus, contremuit, & quàm poteſt maxima voce clamat: Conſtanti, Conſtanti, ſuccurre miſero. Cui ille, Res benè habet, frater: nè timeas, bono animo eſto. Deniq; abeunte luce, apparuit vtrunq; hominis pedē ſuum in locū reductū eſſe, & robur obtinuiſſe firmiſſimū. quo factū eſt, vt nullo iam vſus adminiculo, Creſcentius, continuò exiliret è lectica, & ad pedes B. Conſtantij ſumma religione proſtratus, aquā afferendā curaret, baptiſmū magna pietate flagitans. Hìc vir ſanctus præ nimia cordis lætitia lachrymas continere non potuit, nec vllam interpoſuit moram, quin hominem ex ritu Eccleſiæ baptizaret. Hoc ſanè admirabili facto commoti Gentiles, ad Chriſti fidem paſsìm confluebant, vt eoipſo die ad centum viginti baptiſmatis ſacramentum à B. Conſtantio acceperint.

Creſcentio S. Conſtantij precibus, pedum ſanitas reſtituitur.

120. Gentiles, vno die à S. Conſtantio baptizantur.

Quo rumore magna fortaſsè ex parte cōcitatus Marcus Antoninus, q Antonino itidē, ſed pio impius ſucceſſerat, ſtatuit Chriſtianos acerrimè perſequi. Cùm igitur alios aliò, tū verò etiā Peruſiam Luciū Conſulem cū hoc mandato mittit, vt quoſcunq; intelligat Chriſti fidē profiteri, hos cogat gentiū deos colere: q id facere recuſent, eos omni ſupplicio excruciatos, necet. Lucius ergò illuc profectus, Cęſaris edictū cū Cariſio, q erat illius ciuitatis Pręſes, ſtatim cōmunicat. Is verò cupiens Imperatoris voluntati obſequi, ſuos

M. Antonini perſecutio in Chriſtianos.

Cariſius Peruſiæ Præſes.

ſuos iubet milites per vrbem, & per agrum totum diſcurrere, & in quoſcunque Chriſtianæ ſectæ homines incidant, hos vinctos ad ſe, & ad Conſulem quamprimùm adducere. Hæc generatìm, ſeparatìm verò contra B. Conſtantium, cuius opera ac virtute ſciret multos quotidiè Chriſtianos fieri, pręcipuè exardeſcens, mãdat eiſdẽ, vt inprimìs Epiſcopum ipſum diligenter perquirant, & vinculis conſtrictũ, ad ſe pertrahant. Illi igitur mali Præſidis peſſimi miniſtri, cùm cęteros, tum potiſſimùm S. Conſtantium omni ſtudio inueſtigant: demùm cùm audîſſent, ſolere eum apud Creſcentiũ, quem ſanitate donârat, frequenter eſſe, domum illius adeunt, fores perfringunt, inuadunt, atque ibì ſanctiſſimum virum vnà cum Creſcentio, pias effundentem preces, inueniunt, comprehendunt, vinciunt, vinctos ad Conſulem & Cariſium ſtatìm perducunt.

S. Conſtantius vinctus ad Lucium Conſulem deducitur.

Quos cùm vidiſſet Lucius Conſul, Bonorum, ait, ciuium officiũ eſt, ſuorum Principum mandatis parere cùm cęteris in rebus, tum pręſertim in his, quę ad deorũ cultum pertinent. Cùm igitur Romani Imperatoris pietas, & Senatûs integritas iampridèm decreuerit, vt ab omnibus, quicunq; ſui ſint imperij, honos debitus dijs immortalibus habeatur, ſatìs mirari nõ poſſumus, cur vos, vt audimus, ſpretis gentiliũ dijs, Iudęũ neſcio quem colatis, quem nemo ignorat obſcurum fuiſſe hominem, & quòd diuinũ ſibi nomen arrogaret, à ſuis crucifixum eſſe, itaq; vitã cum morte non ſine ignominia commutâſſe. Cupimus igitur à vobis ipſis, quænam ſit vitæ veſtræ conditio, audire, & an parati ſitis ex Imperatoris decreto crucifixi cultum deſerere, & his, qui verè ſunt dij, offerre libamina. Huic B. Conſtantius audacter, Deo confiſus, hunc in modũ reſpondit: Vitæ noſtrę conditio, ô Conſul, hęc eſt, vt omni tempore ſeruiamus ei, cui ſeruire regnare eſt, Domino noſtro Ieſu Chriſto. Imperatoris aũt decretis hac quidẽ in re obtemperare nec poſſumus, nec volumus: neq; enim rationi conſentaneũ eſt, vt poſthabito creatore noſtro ac redemptore, Deo viuo & vero, ſequamur eos, qui non ſunt dij, ſed verè dæmonia. Tunc Lucius Conſul iratus, Ergò vos, ait, adeò impudẽtes eſtis ac dementes, vt nec pręſentiã noſtrã, nec deos ipſos vereamini? Ite iam, dijs noſtris ſine mora ſacrificia facite. Nos verò, B. reſpondit Conſtantius, elementa huius mũdi, quæ hominũ cauſa condidit Deus, non adoramus, nec illis vnquàm in animũ induxerimus immolare: ſed certum eſt nobis ac deliberatum, omnem cultum & honorem ei tribuere, qui & elementa, & cælũ, terramque, & omnia quæ in eis ſunt, inexplicabili ſua ſapientia creauit è nihilo. His illi auditis, iracundia magìs magiſque accenſi, iubent ſanctiſſimi viri corpus, videntibus cunctis, qui aderant, Chriſtianis loris cædi. At ille in medijs flagellis non deſiſtebat glorificare Dominum, & vnà cum diuino vate pſallere: Confitebor Domino nimìs in ore meo, & in medio multorũ laudabo eum, qui aſtitit à dextris pauperis, vt ſaluam faciat à cædentibus & flagellantibus animam meam. Hic eum interpellans Lucius, Miſſa iſtæc facito, miſer, ait, abnega Chriſtum, & magicas artes deponens, ſacrifica dijs. Cui vir ſanctus, Artes magicas ego quidem ignoro, inquit, nec illas vllo modo probo: meum verò Chriſtum, cùm ſit verus Deus, non negabo in æternum. At Conſul ſimulacrum Iouis afferendum curat, & ad Epiſcopum conuerſus, Reſpice iam, inquit, & ſacrifica magno deo Ioui. Beatus verò Conſtantius ſubridens, ò Luci, ait, cùm te prudentem virum & eruditum celebrent plerique, tamen nõ erubeſcis, diuinitatem tribuere ligno, quod certè formam hanc non haberet, niſì manus eam effeciſſent artificis, qui & ſcamnum, ſi libuiſſet, ex eodem facere potuiſſet.

Præclarè reſpondet Conſuli.

Pſal. 95.

S. Conſtantius loris cæditur.

Pſal. 108.

In thermas includitur cum alijs.

Hîc viſus eſt Conſul pudore quodam perfundi: quod cernens Cariſius, ſimul & intelligens, Epiſcopum nec minis poſſe, nec verberibus flecti, iubet hominem abduci, & vnà cum Creſcentio cæteriſque Chriſtianis in thermas multò, quàm mos eſſet, ardentiùs calefactas includi. At illi ſigno crucis cùm ſe muniſſent, nulla ſunt penitùs moleſtia caloris affecti, ſed læti gaudenteſque Deum glorificabant concinentes, Benedictus Dominus Deus Iſraël, qui facit mirabilia ſolus, qui ſicut olim tribus pueris mitigauit flammas ignium, ità nobis hodiè famulis ſuis balnei huius feruorem mitem reddidit. Dum autem illic aſſeruantur, eccè quadam nocte ſplendor magnus, totum locum illuminans, in eos è cælo effunditur: quem cùm milites loci cuſtodes viderent, ſtupentes dicebant inter ſe: Certè fides, quam tenent homines iſti, vera eſt, & verus Deus Chriſtus, quem prædicant. ac ſtatim intùs ruentes, ad pedes beati Conſtantij ſeſe proijciunt, & ſanctum ab eo baptiſmum poſtulant: quo impetrato, domum quiſque ſuam profectus, id, quod factum erat, ſuis ſignificant. Denique

Pſal. 71.

Dan. 3.

Carceris cuſtodes conuerſi baptiſmum à S. Conſtantio impetrant.

vxores

vxores & filios eodem deducunt, numero ferè quinquaginta: quos omnes pius Epiſcopus ritè baptizatos, ſuo reſtituit creatori ac redemptori. 50. Gentiles baptizantur.

His peractis, milites B. Conſtantium rogant, vt velit vnà cum ſuis è thermis egredi, & commodiorem aliquem in locum ſe conferre, quò meliùs poſſit ipſos, in fide ad huc rudes, Chriſtianis inſtitutis imbuere. At ille, Pugnam, aiebat, quam iamdiù deſideratam, nunc tandèm nactus ſum, ſubterfugiam? Non equidem id faciam: hîc ſtatui pro fide, & pro Deo mori. Milites contrà, idem ab eo etiam atq; etiam cum lachrymis expoſtulabant, dicentes, poſſe eum de ſeipſo ſecuro animo eſſe, quippe cui certa repoſita ſit corona iuſtitiæ: debere aũt ipſis tanquàm nouis Chriſti militibus, omni ratione conſulere, nè fidei ſemina, quę nupèr in ipſorum corda ſparſiſſet, perirent. His demùm, & huiuſmodi precibus permotus Epiſcopus, è balneis, atq; etiã ex vrbe cum alijs omnibus egreſſus, venit Monticellum, ibiq; aliquot dies apud Anaſtaſium virum ſanè humanum ac pium commoratus, quos baptiſmatis inſignibus ornârat, eoſdem, omnia quæcunque ad veram Chriſti militiam pertinent, diligenter edocuit. S. Conſtantius è balneis egreſſus, Monticellũ venit.

Intereà Lucius & Cariſius omnium, quę acciderant, certiores facti, alios milites, quos fideliores putant, huc illuc dimittunt, hoc iuſſu, vt Epiſcopum ciuitatis & omnes eius ſectatores inueſtigent, & ad ſe quacunq; poſſint ratione perducant. Illi duce quodam vſi à fide Chriſti alieno, ad Anaſtaſij ędes cùm perueniſſent, facto impetu, primò quidem Epiſcopum, tum reliquos compręhendunt: in his ipſum hoſpitem Anaſtaſiũ, & Carpophorum clariſſimũ virum. compręhenſos ligãt, & ad Cariſium ſtatìm perducunt, qui, vt erat impius & crudelis, animum & linguam aduersùs S. Conſtantium exacuens, O ſacrilege, ait, vt meritas effugeres pœnas, non es veritus, tuis peſſimis artibus meos ſubuertere milites, & fugam cum illis arripere? Quanto meliùs ſaluti cõſuluiſſes tuæ, ſi in animum induxiſſes, à Chriſto deſciſcere, & ad verum deorum cultum tranſire. His B. Conſtantius pro ſua manſuetudine ſic reſpondit: Milites ego tuos, ô Præſes, non ſubuerti, ſed illos ad ſe conuerti Chriſtus: ſaluti verò meæ, vt alijs quibuſcunq; in locis, ità & in balneo optimè conſului. Salus enim mea Chriſtus eſt: huic me totum deuoui, hunc veneror, huic ſtatui perpetuò inſeruire. Iterùm captus & vinctus ad Cariſium ducitur.

Tum Cariſius furore incitatus, iubet prunas afferri, cogitque ſanctiſſimum virum nudis pedibus ſuper eas inambulare: quin etiam toti ipſius corpori nudato, mandat candentes carbones admoueri. Ille verò diuini amoris feruore ignis ardorem facilè ſuperans, pſallebat: Probâſti cor meum, Domine, & viſitâſti nocte, igne me examinâſti, & non eſt inuenta in me iniquitas. Tunc Cariſius videns, Epiſcopum nullis terroribus aut cruciatibus poſſe à ſententia abduci, iuſſit illum in carcerem contrudi, cupiens eũ Conſuli ante tribunal ſtatuto die ſiſtere. B. interìm Cõſtantius non ceſſabat orare, perſeuerans in vigilijs, pſalmis, & hymnis ſpiritualibus, & licèt corpus in cuſtodia teneretur, virtus tamen illius alligata non erat. Nam cùm multi ex fidelibus, atque etiam ex paganis noctù venirent ad carcerem, portantes ægros varijs morbis, hos omnes ſanctiſſimi huius hominis precatione curatos, recipiebant incolumes. Cuius rei fama adducti non pauci, quotidiè relictis idolis, ad veri Dei cultum tranſibant. atque etiam ipſi carceris cuſtodes crebra ſpectantes B. Conſtantij miracula, Chriſti fidem amplectuntur, & in ipſo carcere baptiſmum ſuſcipiunt. Nec multò pòſt indignum iudicantes tantam virtutem viliſſimo in carcere iacere, re inter ſe deliberata, Epiſcopum licèt inuitum educunt è cuſtodia, atque etiam è ciuitate, cupientes illum tutiore aliquo in loco collocare. Sed cùm ad flumen Tyberim perueniſſent, ibique beatus Conſtantius cognouiſſet Concordium & Pontianum ſanctiſſimos viros, quibuſcum maxima ei intercedebat neceſſitudo, Aſſiſij in vinculis teneri, incredibili accenſus eſt deſiderio eos inuiſendi, & martyrij coronam, ſi Deo placeret, vnà cum ipſis reportandi. Hac igitur impulſus cupiditate, furtìm ſe à comitatu ſubtrahens, Aſſiſium pergit, & cùm ad locum quendam, quem Danabum dicunt, perueniſſet, hîc ei obuiàm fit manus militũ, qui ab ipſo Imperatore, Spoleti tũc degente, ad Chriſtianos perſequẽdos miſſi fuerant. Hos vir ſanctiſſimus atq; humaniſſimus cũ vidiſſet, benignè ſalutauit. At illi id qđ erat ſuſpicati, eũ videlicet è Chriſtianorũ numero eſſe, ſubſiſtũt, & quęrunt ab eo, quis ſit, vnde veniat, & quò ſic abeat ſolitarius. Quibus vir ſanctus & ſimplex, nihil diſſimulãs, in hũc modũ reſpondit: Ego ſum Cõſtantius indignus Peruſinæ ciuitatis Epiſcopus, Peruſia venio, Eius corpori candentes carbones admouentur. Pſal. 16. Carcere incluſus, multos curat ægrotos. Carceris cuſtodes baptizati, eum inuitum è carcere educunt. Danabum peruenit S. Conſtantius.

Aſſiſium

Aſſiſium contendo, non ſolus, vt vos putatis, ſed benè comitatus, gratia videlicet Domini mei Ieſu Chriſti. Cauſa verò huius meæ profectionis eſt, vt viſam duos humilimos ſeruos Dei, Concordium & Pontianum, qui quidem ibì pro nomine Ieſu vinculis atq; omni ſupplicio excruciantur. Tū illi ſubridentes, Nos ipſi, inquiunt, curabimus, vt hodiè ſis vnà cum illis in carcere, vbi grauioribus etiam, quàm ipſi, tormentis excrucieris, niſi ſaniori conſilio vſus, animum inducas, Chriſtum tuum abnegare. Atque indè vinctum, domum cuiuſdam Duritij deducunt, nec quicquam prætermittunt, quod putent poſſe eius mentem ac ſenſum permouere: ſed cùm nihil proficerent, demùm ad Claſium flumen perueniunt, atque ibì etiam blanditijs primùm, deindè minis & terroribus ſtudent hominem à propoſito deducere. Sed cùm ille adeò conſtans, vt verè à conſtantia nomē inueniſſe videretur, firmè in ſemel propoſito ſuſceptoq; cōſilio permaneret, iracundia milites magìs ac magìs exardeſcētes, tot tantisq; cruciatibus ſanctiſſimum virum affecerunt, vt ſemiuiuum redderent. Cùm igitur B. Conſtantium vires iam deficerent, ad Deum toto corde conuerſus, Suſcipe iam, orabat, ſpiritum meum, Domine, requieſcat in te, qui pro te, te ipſo iuuante, omni tempore laborauit.

S. Conſtantius tertiò capitur.

Claſius fluuius.

Semiuiuus relinquitur S. Conſtantius.

Vixdū pias haſce voces emiſerat, cùm eccè pręſtò eſt ei Angelus Domini, afflictū his verbis cōfortans: Noli timere, Cōſtanti, ego ſum angelus Dei: miſit me Chriſtus, vt plagis tuis curationē adhibeam, ac deincèps tibi adſim in omnibus vijs tuis. & ilicò omnis plaga curata eſt. Tunc ille Angelico ſolatio recreatus, Gratias tibi ago, ait, Domine Ieſu Chriſte, qui per Angelum tuum, me in anguſtijs poſitum confortâſti, & curâſti vulnera mea: nunc verè ſcio, te quidem nunquàm deſerere ſperantes in te. Milites verò audientes eum cum altero loquentem, & neminem tamen videntes, atque etiam plagas, quas caſtiſſimo eius corpori inflixerant, cicatrices repentè obduxiſſe conſpicientes, timore perterriti, Aſſiſium eum feſtinanter abducunt, & includunt in carcere, in quo cùm alij permulti aſſeruabantur Chriſtiani, tum duo illi præcipui, quos ſuprà diximus, Concordius & Pontianus. Hi verò, vt alter alterum conſpexit, ſtatìm in mutuos complexus, mutuaq; oſcula certatìm ruunt, immortales Deo gratias agentes, cuius munere ſimul eſſent, vt ſperabant, glorioſum pro Chriſto certamen ſubituri. ad quod etiam alios piè incitabant, Magna Deo, dicentes, gratia habenda eſt, fratres, quòd digni habiti ſumus pro nomine Ieſu contumeliam pati & cruciatus. Atquì milites, exoptantes, quoſcunq; ceperant Chriſtianos, ipſi Imperatori quaſi optatiſſimam aliquam prædam deferre, B. Conſtantium & reliquos è carcere extractos, Hiſpellum adducunt, atq; ibi vſq; ad alteram diem ſtatuentes conſiſtere, nocte tota Chriſtianos, vinculis aſtrictos, ſub dio tenent.

Plagæ S. Conſtantij diuinitùs per Angelū curantur.

S. Conſtantij congreſſus cum SS. Concordio & Pōtiano.

Act. 5.

Hiſpellum ducitur S. Conſtantius.

Hîc verò Angelus Domini S. Conſtantio, magno circūfuſus ſplendore, iterùm apparuit, prædicens ei, inſtare iam tempus, quo conſummata pugna, Martyrij coronā acciperet. Splendorem autem illum multi ex Hiſpellanis intuiti, accurrunt ad locum, atq; ibì audientes etiam vocem Angeli, conclamare cœperunt, Vnus eſt profectò, & verus Deus, quem hic homo adorat, potens in cælo & in terra. Hanc vir ſanctus occaſionem minimè dimiſit, ſed aperiens os ſuum, & incipiens à ſcriptura, euangelizauit illis Ieſum, nec paucos ad verā fidem conuertit. Hæc ægrè admodùm cùm ferrent milites, querebant, arti magicæ omnia tribuentes, populū ab eo auertere: ſed cùm parū proficerent, S. Conſtantium vnà cum ſocijs Hiſpello eductum, Fulgineum versùs vinctum trahunt, atq; inter eundum cogitantes fore, vt, ſi diutiùs vir ſanctus viueret, magnam Gentilium multitudinem, non ſine ipſorum diſcrimine, ad ſe alliceret, conſilium capiunt hominis quamprimùm occidendi, niſi velit ſuorum deorum cultum ac religionem amplecti. Cùm igitur ad triuium quoddam Fulgineatum quod vocant, non procùl ab ipſa vrbe Fulgineo poſitum, noctù perueniſſent, quibuſcunque rationibus poſſunt, contendunt B. Conſtantium à vera Chriſti fide ad falſas atque inanes deorum fabulas traducere. Sed cùm ille nihilo minùs, quàm anteà, conſtanter id facere recuſaret, affirmans vitam ſuā ipſum eſſe Chriſtum, hunc ſolum amplecti, in hoc vno omnes ſuas ſpes repoſitas habere, milites furore inflammati, ſtrictis gladijs in hominis iugulum inuadunt. Ille verò magno animo & erecto, Suſceptor meus, canebat, & refugium meum Domine, ſuſcipe ſpiritum meum, & nè permittas me vnquàm ſeparari à te, vita mea, lumen meum, ſalus mea, te amaui, te concupiſco, te inueniam, Domine Ieſu Chriſte. Inter has pias, ſanctasque voces ſæui milites à ceruicibus caput abſcindunt, ac ſtatìm abeunt.

Act. 5.

Hiſpellani non pauci ad fidē conuerſi.

Fulgineato in triuio Martyrium ſubit S. Cōſtantius.

Caput à ceruicibus abſcinditur.

Erat

Erat autem Fulginei Leuianus quidam, vir inter cæteros Chriſtianos fide & bonis operibus præſtans. Huic viſus eſt in quiete Angelus ità dicere: Non reiecit, Leuiane, Dominus opera bona, quæ facis, quin occaſionem tibi offert hodiè meritorum tuorũ cumulandorum. Iacet in triuio, quod Fulgineatum dicunt, ſanctiſſimi viri corpus, qui ob Chriſti nomen martyrium paſſus eſt: huius ſepeliendi munus à Deo tibi præcipuè committitur. Experrectus Leuianus, ſurrexit è lectulo. Sed cùm, vera'ne illa fuiſſet viſio, videretur addubitare, eccè Angelus eximia ſpecie rursùs apparet, ac iubet abiecta omni cunctatione, Dei mandatũ diligenter curare. Tum verò ille, nulla interpoſita mora, ad præmõſtratum locũ accurrit: quò cùm iam appropinquaret, inſolitum ſibi viſus eſt videre ſplendorem, ac propiùs accedens, ſanctum ibidèm B. Conſtantij corpus aſpicit, ſimul & magnum circa illud tripudiãtium cæleſtium ſpirituum chorũ. His admirabilibus viſis deterritus Leuianus, nec tantum ſibi tribuens, vt ſatìs dignè poſſet angelicis ſeſe immiſcere ſpiritibus, & ſanctũ corpus attingere, cui cerneret ipſos angelos miniſtrare, cœpit pedem referre. At Angeli conclamantes, Siſte gradũ, aiunt, Leuiane, nihil eſt, quòd timeas. tua hęc eſt ſepulturę curatio. nobis id eſt mandatum, vt huius ſanctiſſimi viri corpore vſq; ad aduentum tuum cuſtodito, tum demùm beatiſſimam eius animam deduceremus in cælũ. quod & ſtatìm ſumma cum gratulatione, lętitiaq́; pręſtiterunt. O verè felix anima, quæ & dum fuit in his corporis cõpagibus incluſa, meruit pro ſua eximia pietate ac puritate, Angelorũ miniſterio frui, & iam ſoluta ac libera, digna habita eſt, quę, Angelicis ſtipata choris, ad æternam requiem perduceretur. Anima S. Conſtantij, angelicis ſtipata choris, in cælũ aſſcendit.

Leuianus igitur ad ſanctiſſimum corpus propiùs ſe cùm admouiſſet, genibus flexis, in hunc modũ orauit: Domine Deus omnipotens, qui hunc precioſum theſaurum non diuitibus ſeculi, ſed mihi humili ſeruo tuo indicâſti, ſuppedita, obſecro, vires ad illum deportandum, & oſtende locum, vbi ſint tantæ reliquiæ recondendæ. Tum corpus ea, qua decebat, religione complexus & oſculatus, de terra tollit, ſanctiſſimo oneri collũ ſubijciens. At ei, iam iter ingreſſo, obuiàm fiunt viri duo, pecuniarum cauſa inter ſe altercantes. Hi Leuianum agnoſcentes, videnteſq́; cum cadauer humeris ferre, quid hoc rei eſſet, interrogant. Quibus vir probus rem, vt erat, fideliter narrat. At illi increduli, cœperunt hominem deludere, ſimul & Chriſti martyrem irridere, atq; adeò maledictis inſectari. Quod non tulerunt impunè. nam Deus volens ſerui ſui iniurias contumeliaſq; vlciſci, ſimul & miraculo eius gloriam clariorem reddere, vtrunq; oculorum ſenſu ilicò priuauit. Sed tamẽ & ipſis ira Dei miſericordia efficitur. mox enim pœna omnis oculorum ad clariſſimum mentis lumen conuerſa eſt: ſiquidem illi diuina manu tacti, quem anteà irridebant, huius iam opem & miſericordiam ſupplices implorant, confitentes meritò ſe quidem pro ſua temeritate atq; impietate plecti, quòd ſanctum Dei illuſiſſent, atq; etiam à Leuiano, venia petita, rogant hominem, vt velit ſanctum corpus deponere, auxiliumq́; ipſis quamprimùm ferre. Tum ille, vt erat pius ac mitis, Si volueritis, inquit, credere in Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum, confido fore, vt, hoc eius martyre deprecatore, auguſtũ ipſius corpus, qua decet religione tangentes, lucẽ, quam amiſiſtis, omninò recuperetis. Quid ni credamus, reſponderunt, in eum, cuius tantã in nobiſipſis experti ſumus potentiam? Apertè iam fatemur, quem vos colitis, hunc vnũ Deum eſſe verũ. Hic eos Leuianus manu pręhendens, duxit ad corpus ſanctiſſimi martyris, quod quidem illi ſumma religione venerantes atq; oſculantes, Sancte Conſtanti, orabant, quanuìs erratum noſtrum nullam mereatur veniam, tuæ tamen erit gloriæ, opem nobis iam reſipiſcentibus, miſericordiamq́; benignè pręſtare: lumen, quod noſtra culpa te contempto perdidimus, tua, quę ſumus, benignitate, te intercedente, recipiamus. Hęc ex animo precati, in priſtinum ſtatum confeſtìm ſunt reſtituti. Duo gentiles ob contumelias in S. Conſtantium iactas, viſu priuantur. Deindè reſipiſcentes, illuminantur.

Iam verò illuceſcente die, alterum huic non diſſimile conſecutum eſt miraculum. Duo quippe iuuenes iam indè ab infantia cæci, pueri ductum ſubſequentes, eadem via iter faciebant, & cùm iam loco appropinquarent, miram quandam odoris ſuauitatem ſentientes, O quàm diuinus eſt, dicebant inter ſe, odor is, qui ad nares fertur meas: certè aut Deus aliquis hîc eſt, aut quidpiam planè diuinũ. Horum verba cùm audîſſet Leuianus, Odor is, inquit, quem percipitis, fratres chariſſimi, afflatur è corpore B. Conſtantij Peruſini Epiſcopi, q ob Chriſti fidẽ hac nocte hoc ipſo in loco morte affectus eſt. Huius ego corpus humandi gratia, à Deo ſecundùm quietẽ monitus, huc acceſſi. Tum illi, O nos beati, inquiunt, ſi cuius præſentiam ex odore percipimus, huius & aſpectu frui con- Odore è Conſtantij corpore afflatur ſuauiſſimus.

 tin-

tingeret. Vos verò, dixerunt hi, quibus fuerat paulò antè oculorum ſenſus reſtitutus, haud difficulter poteritis id, quod optatis, impetrare, modò animũ inducatis, huius, qui vos alloquutus eſt, monitis parere: ſiquidem & nos idem ſumus hoc puncto temporis, Deo iuuante, conſequuti. Id illi audientes, in ſpem veniũt & ipſi oculorũ ſenſus, omniũ gratiſſimi, eadem ratione recuperandi, & pollicentur omninò, ſe, quicquid eis fuerit à Leuiano mandatum, promptè executores. A quo cùm fuiſſent ſanctiſſimo corpori admoti, terræ motus fit adeò horribilis, vt cæci magno concuterentur terrore. Hos verò confirmans Leuianus, Nolite, ait, fratres, timere: bono animo eſtote. ſignũ hoc fauoris eſt, non furoris. credite in Ieſum, debitumq; huic glorioſo ipſius martyri honorem præſtate, & videbitis mirabilia hodiè. Tum illi, Credimus, inquiunt, vnum eſſe verum Deum Ieſum Chriſtum, ac debitum nos glorioſo huic ipſius martyri honorem præſtaturos, planè profitemur. ac protinùs humi proſtrati, S. Conſtantij corpus religioſè oſculantur, ſummis precibus contendentes, vt liceat eis iamdiù deſiderata huius ſuauiſſimę lucis vſura, ipſo intercedente, frui. quod & ſtatìm obtinent.

Cæci duo, ad S. Conſtantij corpus admoti, illuminantur.

O verè venerandum corpus, cuius contactu quatuor viri paucarũ horarum ſpatio tum oculorum, tum mentis cęcitate ſunt liberati. Cuius illi beneficij vt memores ſe, & gratos ex aliqua parte pręſtarent, petunt à Leuiano, vt corporis ad ſepulturã deferendi munus ſibi concedat, ipſe tantùm viæ ducem ſe præbeat. Hîc ille precari Deum, orare, obteſtari, vt, quemadmodùm adiutores ſibi ad portandum corpus modo planè diuino ſuppeditâſſet, ſic velit locum, in quo ſit condendum, demonſtrâre. Hęc precatus, ſubitò exaudiuit vocem è cælo, ità præcipientem: Peruſiæ patrię ſuę beati viri corpus reddire, vt quem habuit in hac vita Paſtorem & parentem, eundem poſt mortem Patronum & defenſorem obtineat. Quod quidem illi Dei mandatum exhaurire cupientes, quę primùm ſeſe obtulerunt arbores, ex his ligna incìdunt, in eaque, in feretri formam cõſtructa, corporis primò truncum imponunt, deindè huic caput ſanctiſſimũ, quàm maximè poſſunt accõmodatè annectunt. His ità conſtitutis, quatuor illi, quibus fuerat oculorũ ſimul & mentis ſanitas reſtituta, feretrũ ferentes præeunt, Leuianus in hymnis & pſalmis Deum benedicens, ſubſequitur. Interìm nonnulli, qui & ipſi per eandem viã Peruſiam petebant, acerbum de Epiſcopi morte nunciũ ſuis ciuibus cùm detuliſſent, compluresorum, non modò ex ſua, frequenti illa quidem, Barziorum gente, verùm etiam ex reliquis, quę Chriſti fidem profiterentur, obuiàm ei vſq; ad Tyberim proceſſerunt. Hos cùm procùl vidiſſet Leuianus, id, quod erat, ſuſpicatus, accurrit ad illos, & cùm ſe turbæ adiunxiſſet, cùm alia, quæ acciderant, breuiter exponit, tum præcipuè miracula, quę fuerant per B. Conſtantium etiam poſt mortem edita, explicat diligenter.

Corpus S. Conſtantij Peruſię reddi, diuina voce præcipitur.

Peruſini ciues obuiàm S. Conſtantij corpori procedunt.

Hæc illo referente, attingunt ripam fluminis: quò cùm nec multò pòſt perueniſſent hi, qui feretrum portabãt, rogati depoſuerunt. Vidiſſes tum omnes certatìm ad ſanctiſſimum corpus venerandum atque oſculandum currere, flere, angi, lamentari, eũndem parentem, paſtorem, vitæ magiſtrum, ſapientiæ doctorem appellare. Huic pietatis officio cùm ſatisfeciſſent, iubet eos Leuianus à feretro recedere, vt iter reliquum conficere pergat. Tum vèrò certat quiſque humeros ſanctiſſimo oneri ſupponere, quod tamen hi, qui vſq; ad eum locum detulerant, nè viderentur munus humanum, aſſignatũm à Deo, defugiſſe, minimè permiſerunt: ſed rursùs ſanctiſſimum ſuſtulerunt corpus, è quo quidem tanta odoris ſuauitas continenter afflabatur, vt omnes, qui circùm erant, colles cum ſumma hominum admiratione repleret. Cùm igitur cuncti ſimul mœnibus vrbis appropinquâſſent, vrbem ipſam, Deo ità inſpirante, non ſunt ingreſſi, ſed locum ſepulturę extra portam S. Petri delegerunt eum, quem etiam nunc Arcolę dicũt, ibiq; funus religioſiſſimo martyri ſatis amplum faciendum curârunt. His peractis, quicunq; aderant Chriſtiani, genua ad ſepulcrum flectentes, ſuppliciter ſeſe & patriã vniuerſam S. Conſtantio commendârunt, precati, vt cuius fuiſſet in terra Paſtor bonus, & pater optimus, eiuſdem in cælo patronus & interceſſor benignus exiſteret.

Lugubris Peruſinorũ ciuium lamentatio.

Sepulcrum S. Conſtantij extra portam S. Petri in Arcola poſitum.

Poſtremò tumulum piè oſculati, domũ quiſq; ſuam redijt, excepto Leuiano, & quatuor illis, quibus fuerat modò, B. Conſtantio intercedente, lux reſtituta: hi enim paruo ibì extructo tugurio, perſeuerantes in orationibus, ieiunijs, & alijs bonis operibus, totum reliquæ vitæ tempus apud S. martyris monumentum traduxerunt. cuius quidem fama & gloria ob multa, & maxima miracula, quę ibì quotidiè fiebant, adeò in dies magis magiſq; creuit, vt magna piorum hominum multitudo ad eius ſepulcrum viſendũ ac ve-

Vndiquè viſitur.

ac venerandum, ex diuerſis locis conflueret. Neque verò non etiã hodiè magno in honore eſt & veneratione glorioſus Chriſti martyr, tũ alibi, tũ maximè Peruſiæ, vbi quidem eius nomini feſtus dies anniuerſarius in templo, ibidèm ei cũ magnis opibus iampridèm dicato, ſumma religionis pompa celebratur, 4. Kalend. Februarij. Tulit autem S. Conſtantius martyrij palmam, Marco Antonino, vt initio diximus, Imperatore, qui quidem imperare cœpit clxiij. anno ab ortu Chriſti Domini noſtri, cui honor, gloria, & imperium in ſempiterna ſecula, Amen.

Templum cum magnis opibus ei dicatum.

VITAM S. Aldegundis virginis offendet Lector Tomo 6. die 13. Nouembris.

VITA ET MARTYRIVM SANCTORVM ET MIRABILIVM OPERVM EFFECTORVM, ABBATIS *Cyri & Iohannis, Authore Simeone Metaphraſte.*

IANVAR. 31.

CYrus ille, clara ſtella martyrum, ex clariſſima quoquè fuit ciuitate Alexandria, quæ ſita eſt in Aegypto: quam fama eſt ædificâſſe Macedonem, & eam ſuo impertijſſe nomine. Erat autem Cyrus, religione quidem fidelis à parentibus, vita verò laudabilis, arte autem medicus: eius officina in hodiernum vſque diem nota eſt omnibus, ſed mutato nomine, vt quæ iam Dei templum & ædes ſanctorum trium puerorum appelletur: ſimul verò quodammodò commutata etiam operatione, aut effecta potiùs diuiniore, & pro illa priore morborum liberatione, quam præbebat ars medicina, laboreſque, & artis medicamenta, modò omnis generis & quę ſua ſponte fiunt, ſcatens miraculis. Quemadmodùm autem hanc acceperit mutationem, ab alto petita declarabit oratio.

Cyrus medicus.

Eius officina mutata in templũ.

Apollinaris, non vehemens ille veritatis & rectorum dogmatum inimicus, qui etiam in Laodicenam ſedem magnum effudit dedecus: ſed ille potiùs ardens amator veritatis, & defenſor piorum dogmatum, tãtò illo gloria & moribus excellentior, quanta erat in eodem nomine conuenientia: cui cùm Dei ſententia commiſſa fuiſſet ſedes Alexandrina, vt vult vera, quæ de ea iactatur, fama, quòd diuino iudicio & cuiuſdam viri, qui futura præuidebat, prædictione, eius fidei ſacerdotalis eſſet ſedes credita. Hîc ergò Apollinaris cùm iam perueniſſet ad pontificatum, alebat etiam quendam ſuæ ſororis filium, diligenter admodùm & ex virtute: vt quomodò eum habebat genere propinquum, ità multo magìs eum redderet vita coniunctum. Cùm verò is ad virilem perueniſſet ætatem & ad florem iuuentutis, non, vt multi iuuenes, ſe dedit & permiſit naturæ appetitionibus, laxatis frenis omnibus: neque clàm noctuque egrediendo voluit non honeſtas ſuffurari voluptates, ſed potiùs volens nihil ei eiuſmodi accidere, ad patruum ſuum & pontificem liberè & ingenuè accedens, petijt legitimæ vxoris coniugium. Vir autem ille verè diuinus, cùm ne auditione quidẽ, quod dicebat, accipere ſuſtinuiſſet, apud eum multis verbis eſt vſus, turbas matrimonij reuocans in memoriam, & tentans eum ab illa abducere ſententia. Poſtquàm verò vidit eum valdè inſtare, & de conſtantia ne tantillùm quidem remittere, valdè pulchrè hoc excogitat, dicens ſe cupere excitare templum tribus ſanctis pueris: cuius quidem ædificationis oportet te, inquit, in præſentia curam gerere, & cuius ſtudio tenéris, id tibi ſuccedet ex ſententia. Audijt ille, & lubenter admodùm ſuſcepit quod iuſſus fuerat, calorem cupiditatis bona ſpe refrigerans & recreans.

Apollinaris epiſc. Alexandrinus.

Erat autem illic quidam locus, qui vocabatur Doryzim. Quo quidem in loco cùm viſum eſſet excitare ædem, ipſe toto ſtudio inſtabat operi: & illud quidem ſtatim ad gerontocomium, hoc verò deputabatur ad atriũ: atrium autem intercipiebat hanc, quę vulgò celebratur, officinam. Quam quidem cùm in templum mutâſſent, à nomine ſolùm, vt iam priùs diximus, non autem à re etiam receſſerunt, niſi quòd eam effecerunt veriorem cuiuſuis hominum morbi medendi officinam. Sed ea quidem hoc modo eſt tranſmutata, & ex medici officina templum eſt conſtitutum: verè quidem gratuita, &

Templum trium puerorum extruitur Alexandriæ.

nullam accipiens mercedem medici officina, velox morborum liberatio, curatio quæ nullam habet dilationem, ſed eorum, qui laborant, præueniens petitiones. Nobis autem ſunt etiam ea, quæ deinceps conſequuntur, addenda, neque ſunt pulchro priuandæ miraculo aures, quæ vtiles ſitiunt orationes, etiamſi ab inſtituto ſatis longa videbitur digreſſio, additio narrationis.

Nam cùm adoleſcens toto ſtudio in ædificando fuiſſet occupatus, in templum quidem officina breuì fuit mutata. Noſocomium autem & gerontocomium ab eo conſtructa ſunt: & omnia non longi temporis ſpatio ab eo ſunt perfecta. Deindè accerſijt Apollinaris virum quendam, qui gregi præerat, & erat virtute inſignis. Cui cùm dediſſet literas, emittit eum ad tres ſanctos pueros Babylonem. Literis autem ſupplicabatur, vt aliquæ ex illis ſacris reliquijs mitterentur ad templū, quod erat Alexandriæ, quod ipſe multis ſumptibus & multis laboribus conſtruxerat. Talis erat enim in eos amor Apollinaris cum ardenti & viua fide, vt tot iam antè annis conſummatos, tanquàm adhuc viuos, epiſtolam eſſe ſenſuros, & ſuis eum eſſe membris impertituros crederet. Cùm ergò ille magnus & rerum verè magnarum miniſter hanc viam confeciſſet, & Babylonem perueniſſet, & ante ſacras illas ſtetiſſet reliquias, & manu indicâſſet literas, & plurimùm rogâſſet, vt literas acciperent, & pontificem ijs, quæ petebat, impertirent: qui erat eorum medius, tanquàm à ſomno excitatus, (O diuinam prouidentiam, ô ſtupendam narrationem) cùm manum ſenſim porrexiſſet, & epiſtolam accepiſſet, rursùs nihil adijciens decubuit.

Nota rem mirandam.

Literarum itaque tabellarius, miraculum quidem admiratus, quòd nihil autem eſſet cōſecutus eorum, propter quæ venerat, animo cruciatus, cùm tota hebdomada in templo permanens & precatus nihil profeciſſet, reuerſus eſt animo anxius, & pro reliquijs ferens Apollinari lachrymas. Ille autem cùm ne ſic quidem deſpondiſſet animum, nec curam abieciſſet inſtituti, quod habebat in manibus: (eiuſmodi enim res eſt deſideriū: non ſolet ſpem abijcere non eorum ſolùm, quæ ſunt difficilia, ſed nec eorum quidem, quæ non poſſunt omninò fieri) Abi, inquit, rursùs ô vir optime, & vehementiùs à ſanctis pete meo nomine: & ſi eos quidem aliqua ſubeat miſeratio, noſtris placati precibus, præbeant aliqua ex ijs, quę petimus: Sin minùs, accepta epiſtola reuertéris, & mihi erit ea res pro reliquijs. nam nec illa quidem erit expers ſanctificationis, vt quæ rectè ſit accepta, & iam longo tempore ſacra membra contigerit. His quoquè pátet magna vir ille obedientia. Oportebat enim, vt arbitror, tali ſeruire deſiderio talem parendi alacritatem. Et cùm rursùs veniſſet Babylonem, & ad ſanctos acceſſiſſet, vehementer rogabat, ſupplicabat, obſecrabat, lachrymis magìs quàm verbis implens ſupplicationē: nè has ſecundas preces patriarchæ contemnerent, neque ſecundos ſuos itineris labores deſpicerent: ſed quod ille eis templum ædificauit ad honorem, hoc ſuis membris viciſſim glorificarent. Hęc precatus quidem eſt, ſed nihil profecit.

En quantoperè cupit ſacras habere reliquias.

Quocircà cùm ſpem abieciſſet reliquiarum, (Sed eſt diligenter attendendum: audietis enim rem quidem ad audiendum iucundiſſimam, & ad admiratione afficiendum animum diuiniſſimam) cùm ille ſpem diuinarū abieciſſet reliquiarum, ſtudebat ipſam ſaltem recipere epiſtolam, vt ei iuſſum fuerat, ei, qui erat fide ardenti, impleturam locum reliquiarum. Cùm ſic itaque manum manui admouiſſet, ſuam manui martyris, & epiſtolam accepiſſet, illam quidem traxit ad ſe: eam autē ſecuta quoquè eſt pulchra manus martyris. Quam cùm ſic vidiſſet diuiſam à toto corpore, deſiderantibus ſimul & venerantibus amplexus manibus, in precioſo theſauro reponens, quæ ſunt precioſiſſima, lubens peuenit Alexandriam. Quamobrem quis vel patriarchæ voluptatem & lætitiam, vel rursùs populi feſtiuam celebritatem potuerit oſtendere? Quàm ſapienter autem ſe geſſerit in præſtando promiſſo ſuæ ſororis filio, audire eſt operæpretium. Nam cùm ſequenti die totum, qui ei ſuberat, clerum conuocâſſet, manum quidē illam, & cum ipſa epiſtolam, quæ ab ea tenebatur, ſacroſanctè ſimul & præclarè deponit: & cùm alia in templo ſplendidè & magnificè peregiſſet, idque de more Chriſtianorum conſecrâſſet, adducto deindè ſororis filio, & ſacerdote ordinato, loco alterius coniugis ei deſpondet eccleſiam, ei dicens: En tibi vxor. Sed eius, vt par eſt, curam gere. Hoc dictum ſic affecit adoleſcentem, & eius ſic tetigit animum, & dimouit cupiditatem, vt maiore virginitatis fuerit deincèps captus amore, quàm antè matrimonij. Sed de his quidem ſatis.

Manus vnius è tribus pueris fert Alexandriam.

Nobis

Nobis autem rurſùs Cyri & eorum, quæ ad Cyrum pertinent, facienda eſt mentio: quem quidem propoſuimus argumentum præſentis orationis. Hic ergò cùm in arte medicina aliorum fuiſſet excellentiſſimus, nihilo ſeciùs erat etiam vita hominibus vtiliſſimus: arte quidem corpora, moribus autem curans animas: vel potiùs per artem perſuadens, vt morum curam gererent, & docens morbum animæ eſſe morbo corporis longè difficiliorem: quòd huius quoquè ille ſæpè cauſa ſit, Domino omnium & medico ſtudente per morbum corporis, vt nos animæ vitium deponamus: quod quidem eſt morborum re vera longè periculoſiſſimum, & curatu difficilimum. Ad ægrotos enim ingrediens Cyrus, non Galeni & Hippocratis & ſimilium omninò meminerat: is enim ſecundo loco eorum habebat rationem: ſed à noſtro fonte ſumens, prophericaque & apoſtolica atq; etiam paterna eis multa dicta accinens, & deindè etiam gratiam adijciens, efficiebat vt ſani eſſent, non ſolùm corporibus, ſed animis: & parua rogantibus & ea dabat, & ijs multo maioribus, quæ quidem ſunt, Dei agnitio, vitij purgatio, ſalus animæ, eis gratificabatur: multos quidem ex pijs adhuc ſtabiliores efficiens ad veritatem, multos autem etiam ex infidelibus ab errore liberans gentilium. Is verò tunc erat frequens, & multos atque adeò plures inuaſerat, tunc ſceptrum tenente Diocletiano, qui non magìs erat inſignis diademate, quàm nimia ſuperſtitione. Nam in hoc quidem multos inuenies, quibus ipſum aſſimilaueris: in illo autem, omninò paucos. *Cyrus medicus excellentiſſimus.*

Cùm verò nec fieri poſſet, vt malignum hæc laterent, neque ſi non latuiſſent, ferre erat facile: res enim, quæ difficiliter contineri poteſt, & impudens eſt vitium, hæc per ipſum ſignificantur Præſidi ciuitatis: qui magno quoquè incitabatur furore in Chriſtianos: qui comprehenſum quoquè Cyrum ſtatìm iubet duci. Ille autem cùm iuſſum cognouiſſet, recedit à ciuitate, & venit in Arabiam, quæ eſt in finibus Aegypti. Nemo autem eum condemnet imbecillitatis, neque puſilli & abiecti animi. Non enim adſpiciens ad crudelitatem Præſidis, neque propter Chriſtum afferenda tormenta reformidans, neque vlla motus animi mollitia, exijt è ciuitate: ſed partìm quidem implens præceptum Domini: Quando enim, inquit, perſecuti vos fuerint in hac ciuitate, fugite in aliam: partìm verò etiam per ocium volens ſeipſum conſiderare, & cor ſuũ acuere, & deindè aggredi ad pericula pro Chriſto ſuſcipienda: fortè autem diuina quoquè prouidentia eum vocante in Arabiam propter infideles, quos illic erat ad Chriſtum adducturus, & fideles rurſùs effecturus conſtantiores. Cùm ille ergò ſic & propter hæc veniſſet in Arabiam, ſtatìm mutat habitum, vitæ formam & ſtudium: & cùm, caput cute tenùs totondiſſet, amictu induitur monaſtico, & ad viuendi rationem extollitur ſubli-miorem. Deindè etiam mutat modum curationis. Non ampliùs enim medicus Cyrus dicebatur aut erat, niſì quòd ſolùm faciebat potiùs miracula: non medicamentorum, non herbarum omninò vtens auxilijs, ſed prece ſola & doctrina: hac quidem aduersùs animas, quæ malè ſe habebant: illa verò, aduersùs corpora. *Cyrus fugit in Arabiã.* *Matth. 10.* *Nota tonſuram & habitum monaſticum.*

Cùm ergò eius fama totam peruaſiſſet Arabiam, & iam ad Iohannis quoquè aures virtutes illius perueniſſent: Iohannem, inquam, illum, qui genus trahebat ex patria Edeſſa: moribus autem erat verè ciuis cæleſtis, erat verò militari inſignis authoritate. Cùm hæc ergò fama ad illum quoquè perueniſſet, & alioquì cùm Diocletianus intentâſſet perſecutionem, præclarus hic miles, mutato ordine, & humano relicto exercitu, egregiè relatus eſt in numerum Chriſti militum, & mâluit ſe fortiter gerere aduersùs eius hoſtes, quàm aduersùs eos, qui ſunt hoſtili animo in homines. Quamobrem ſtatìm abiectis omnibus, opibus, diuitijs, gloria, authoritate, venit Hieroſolyma. Deindè etiam proficiſcitur in Aegyptum, amore Cyri eum trahente citra laborem, & toto pede eius greſſum accelerante ad eum, qui eſt eiuſdem fidei: vt qui vnà cum illo philoſophari & vnà exerceri conſtituiſſet. Qui cùm ad eum acceſſiſſet, & vnà cum eo habitâſſet, fuiſſetque pulchrorum illius certaminum & miraculorum ſpectator, erat nouacula cotem nacta, & deincèps ad eum adſpiciebat, & virtutis eius veſtigia diligenter ſequebatur: non vt qui longè ab eo abeſſet vt diſcipulus, ſed qui eius ſimilitudinem accuratè aſſequeretur. Cùm autem perſecutio ſpirâſſet, vt diximus, vehementiùs, tres quidem numero virgines cum matre comprænhenduntur, quæ res ſectabantur Chriſtianorum: ducuntur verò in ciuitatem Canopum, cùm Caſſianus execrandum eorũ, qui dij non ſunt, exerceret ſacerdotium, Syrianus autem ciuitatis haberet adminiſtrationem. Hæc autem non virginibus & matri ſolis, ſed etiam ipſi quoquè Cyro & Iohanni, *Iohãnes vit militatia ſe iũgit Cyro.*

hanni,fuerunt veluti procemia & principia martyrij, & iam incipiebat eis contexi corona. Veritus enim Cyrus virginum teneritudinem, nè aſpera reformidarent ſupplicia, quandoquidem erant ætate admodùm iuuenili: Theoctiſte enim, quæ erat trium ætate natu maxima, decimum quintum annum nondùm attigerat: Theodota autem, quæ eam ſequebatur,agebat annum quartumdecimum: Eudoxia verò omnium minima,agebat annum vndecimum.

Theoctiſte. Theodota. Eudoxia.

His ergò de cauſis timore affectus Cyrus cauſa virginum,quandoquidem hæc ætas, & maximè inter mulieres, non ſolùm facilè vinci poteſt metu ſuppliciorum, ſed etiam blanditijs nullo negocio corrumpitur: exiſtimauit eſſe neceſſarium,deſcenderet ad ciuitatem,& eis,quoàd eius fieri poſſet,adderet animum ad certamen. Nam nec erat quidem extra ſuſpicionem de earum matre Athanaſia: partìm quidem, cùm eam ſciret eſſe mulierem: partìm autem matrem quoquè filiarum tam teneræ ætatis, quæ ſcit matris oblectare oculos, & nè ipſæ graue aliquid patiantur, efficiet quòd nolint aliquid, quod non vult mater. Hæc Cyrum metu replebant, dubitantem nè mater quoquè frangeretur iuuentute filiarum, nè eius paterentur viſcera, & victa à natura, miſerabile aliquid, quo ſe cedere ſignificaret,eis diceret,aut etiam annueret. Hæc ergò, vt diximus, dubitantem Cyrum inducunt in ciuitatem. Eum autem egregius quoquè ſequebatur Iohannes. Fiunt verò illi eis aliptæ ad certamina, & pulchrum exemplar martyrij: quod quidem erat, non illas adducere ad martyrium, ſed ſuam ipſorum confeſſionem manifeſtam efficere: vel potiùs vtrunque per ſe inuicèm, vt & ipſi propter virgines liberè ſuam oſtenderent pietatem, & illas per ſe Chriſto offerrent hoſtias.

Athanaſia.

Nota ſancti viri pium timorem.

Cùm itaque rurſùs ſuæ improbitatis non negligentes miniſtros inueniſſet inimicus, eis perſuadet præſidi dicere de martyribus: quòd ſcilicet ſint quidam ignoti,vnus quidem monaſtico, alter verò militari induti amictu, qui efficiunt, vt modò compræhenſæ virgines, deos quidem noſtros deſpiciant, totiſque viribus abiurent & execrentur eorum religionem, Cæſariſque iuſſa contemnant: Ieſum autem quendam ſolùm laudent, & ei, quæcunque Deo, tribuant: & ad oſtendendam ſuam in eum beneuolentiam, mortem parui faciant. Syrianus igitur cùm hæc non leuiter tuliſſet, ſed viros præclaros in ſuum conſpectum produxiſſet: Vos, inquit, infelices & hoſtes deorum beatorum: vos, qui virginibus quidem conamini perſuadere, Chriſtianorum autem res ſtudetis augere: Cæſarem verò omnibus modis afficere contumelia. Sed etſi non priùs, nunc quidem certè ab hac vana deficientes religione, precibus & ſacrificijs deos placate maximos. Hoc enim non efficiet ſolùm, vt ſitis liberi à ſupplicijs, ſed etiam, vt digni videamini honoribus: Sin minùs, mox quidem ſcietis Syrianum: ſcietis autem Imperatorem quoquè Diocletianum: quinetiam deos ipſos, aduerſùs quos hæc ſtolidè audetis,quam gratiam ſuis referant cultoribus,etiamſi ſint mites & benigni.

Ad hæc Cyrus & Iohannes: Nos,dixerunt, ô præſes,de multis pauca dicere conſueuimus. Scias ergò,nos nec eſſe infames honores admiſſuros, neque Chriſtianiſmum, quicquid factum fuerit, prodituros. Hæc cùm audijſſet Syrianus,& vehementi cordis ira eſſet commotus, & dentes inſtàr apri exacuiſſet: Oportebat, inquit, vos in hoc ſaltem vti benignitate iudicis, quòd moti pœnitentia eorum, quæ priùs ſtatuiſſetis, ſi vlla eſſet ſapientia,minas euitâſsetis. Quoniam autem vniuerſum, vt video, eſt faſtus & arrogantia & inanis iactantia,non prolixis verbis ampliùs erit opùs, ſed iam ad ipſam veniemus experientiam. Sic enim ipſi & quæ deſideratis præmia omninò conſequemini, & vt quæ iuſſit Imperator faciatis,vel inuiti perſuadebimini. Hæc cùm dixiſset, & produxiſset virgines in conſpectum martyrum, vt viderent quæ fiebant, inferebat athletis omne genus tormentorum: flagellis cędebat, clauis conterebat,lampadibus vſtulabat,& cùm,quæ vſta fuerunt,membra aceto & ſale madefeciſset,deindè pannis ex pilis confectis iubebat abſtergere, & bulliente pice pedes inungebat. Nihil deniquè non faciebat ex ijs,quæ poſsent corpus aliquo modo punire:ſimul quidem & eorum vlciſcens conſtantiam,& virginum ſpiritus priùs labefactare moliens.

Martyrum conſtantia.

Atrociter cruciantur.

Cùm autem eos,qui videbant, videretur potiùs caſtigare quàm martyres, (illi enim vel ex ſolo patiebantur ſpectaculo, propter inſignia ſupplicia: his verò omnia erant iucunda,propter ſpem remunerationis) ipſos quidem relaxat à tormentis,iuſſit autem virgi-

virgines torqueri vnà cum matre. Poſtquàm autem faciens periculum, maiori pudore afficiebatur, vt qui nec mulieres quidem poſſet ſolùm vincere: cernebantur enim ſexu ſolùm Chriſti martyres ſiuiſſe pręſtare, non minùs verò eſſe animis, quàm ſint ipſi, maſculis, eosque ad vnguem planè eſſe imitatæ. Poſtquàm ergò hęc vidit iudex impius, eas morte condemnat, & earum, quę vita dignæ erant, ſicut etiam factum eſt, capita amputari pronunciat. Atq; cùm virgines quidē vnà cum matre manus lictorum accepiſſet, morti quæ enſe infertur, tradiderunt, nihil muliebre aut ignauum oſtendentes in cæde, ſed reddentes id, quod acceperant, & eis effectas exemplar fortitudinis, quos ipſæ priùs pulchrum acceperant archetypum ad virtutem magni animi. Cyrum autem & Iohannem iudex rurſùs vocauit ad luctam: quibus quid non fecit impius, volens eos ad ſuam traducere ſententiam? Prolixa vtebatur oratione, ſe eorum curam gerere præ ſe ferens: minabatur grauiſſima parére nolentibus, proferebat dona, ſubijciebat tormentis, alia inferebat maiora, non ſolùm ſupplicia, ſed etiam munera: vt qui exiſtimaret contempta fuiſſe priora propter egregiam magni animi virtutē, aut pręclarum & magnificum deſiderium. Cùm verò omnia faciens nihil proficeret, in eos quoquè fert ſententiam: Cyro, dicens, antiſtiti Galilęorum, & Iohāni, qui eſt ei in religione ſimilis, qui nō ceſſerunt iuſſui Imperatoris, & ſacrificia maximis dijs non obtulerunt, pronunciamus amputari capita, conuenienter legi Imperatorum.

Tres puellę cum matre torquētur.

Perimūtur.

Hanc cùm ſententiam tuliſſet Syrianus, ij ſtatim humana quidē manu accipiunt amputationem: immortali autem eam, quæ è cęlo datur, coronam, triceſimoprimo menſis Ianuarij. Reliquias autem pij minimè neglexerūt, reueriti difficultatem temporis, ſed maximo ſtudio eis ſtatim manus admouentes, eas piè & ſuſtulerunt, & cùm compoſuiſſent, ſingulas in templo Marci Apoſtoli honorificè deponūt, niſi quòd eis ſunt capſæ diuerſæ. Alteri enim, Virginum & matris reliquiæ: alteri verò, Cyri & Iohannis, rurſùs mādantur. Procedente autem poſteà tempore, cùm Gentibus quidem eſſet diſſoluta tyrannis, Theodoſius verò regni ſceptrum accepiſſet, piæque religionis amicis Chriſtianis piè pręeſſet: eæ & mouentur, & transferuntur. Quomodò autem, non erit pijs ad dicendum iniucunda narratio.

Plectuntur capite Cyrus & Iohannes.

Cùm Theodoſius, vt diximus, paulò antè ſuſcepiſſet imperium, maximum & difficilimum bellum mouetur ab Occidēte. Cùm enim repentè multæ gentes ſimul coijſſent, & fœdus inter ſe inijſſent, minabantur in Romanorū regionem grauem irruptionem. Veritus ergò tunc magnus inter Imperatores hic Theodoſius, neque ad colligendas adſpexit pecunias, neque magnā aliquam manum inuocauit ad auxilium: ſed ille in omnibus ſemper pendebat à manu illa ſuperna. Sic ergò tunc quoquè fecit, & id faciens, ſpe nequaquàm eſt fruſtratus. Cùm enim intellexiſſet, quòd in Scete (eſt hęc autem ſolitudo in Aegypto quidem ſita, ſic verò nominata) philoſophatur vir quidam, genere quidem ipſe quoquè Aegyptius, maximorum autem effector miraculorum, ſcribit protinùs ad Theophilum Alexandriæ Epiſcopum, iubens vt efficiat, vt vir ille admirabilis quamprimùm veniat Conſtantinopolim. Eis autem literis quoquè continebatur, quid eius aduentu opùs eſſet. Ille verò ijs acceptis, ſtatìm ad eum venit, & datis literis, preces Imperatoris & vſum, qui vrgebat, ſignificat. Deindè etiam ipſe quoquè ex ſe facit, quæ poteſt: vehementer rogat, orat, ſupplicat, nè preces deſpiciat Imperatoris, neque ſuos vilipendat labores: ſed veniat ad ciuitatem, & bellum, quod in eam paratur, ſuis auertat precibus, & à tanto periculo & metu eam liberet: vtpotè quòd in eius poteſtate ſitum ſit, vt ciuitas vel ſalua ſit, vel intereat.

Senuphiū monachū Imperator ad ſe euocat.

Admirabilis autem ille Senuphius (hoc enim nomine vocabatur) primùm quidem, vt eſt conſentaneum, nè rogaret prohibuit, non ad menſuram eius, quam habebat, gratiæ, ſed ad menſuram potiùs eius, qua erat diues, humilitatis adſpiciens. Magna eſt, inquit, mea in ciuitatem beneuolentia, & ipſam valdè ſaluam eſſe cupio: ſed non voluntatem quoquè vires conſequuntur ex ea, quæ eſt ad Deum, fiducia. Quinetiam rogauit ipſum Alexandriæ epiſcopum, nè de eo talia ſentiret, neque eum putaret vulgo antecellere. Cùm eum autem ipſe omninò nō dimitteret, nec ſciret deincèps magnus quidnam faceret Senuphius, diſceſſum quidem ſuum pulchrè differt: dat autem ſic quoquè auxilium, idque facit admirabiliùs. Nam & ſtatìm ſterit ad Orientem, & cùm ſuperhumerale & baculum in cælum ſuſtuliſſet, Domine Deus, inquit, Deus exercituum, da huic meo ſuperhumerali & huic baculo, vt tantum poſſit, quantum ego ipſe, ſi il-

Senuphii humilitas.

lic adeſſem. Hæc cùm Deo dixiſſet, quæ habebat in manibus, dat ſtatìm Pontifici. Hæc accipe, dicens, & mitte ſtatìm ad Imperatorem. Ille autem ſuperhumerale quidem imponat capiti, baculum verò manu ferat. Deindè quando opùs fuerit manus conſerere cum inimicis, pręcedat omnes alios, & audacter procedat aduersùs inimicos. Nã ſi ego quidem poſſim à Deo exaudiri, exiſtimo fore, vt ipſe ſit illis terribilis, & ſine ſanguine glorioſam referat victoriam.

Nota hæc de habitu monachi et pietate tãti Imperat.

Hęc cùm ad Imperatorem lubenter eſſent allata, ille quidem munit caput ſuperhumerali, quauis galea tutiùs: baculo autem munit dexteram, lãcea longè validiùs: & hac ratione cõfidens fore, vt videretur hoſtibus terribilior, quàm olìm, vt aiunt, claua Hercules. Iam accedentibus hoſtibus, ipſe primus pręcedit, ducens totum exercitum. Propter Senuphij autem ad Deum orationem nulla erat dilatio, ſed res ſtatìm finem accipiebat. Simulàc enim eum viderunt barbari, eum admirati tanquàm vnum ex cęleſtibus, ad fugam ſtatìm ſpectabant, & pedum virtutem laudabant. Fugiebant verò non aliquo certo ordine, vt qui non eſſent omninò obliti virium: ſed vt qui eſſent emotæ mentis & perterriti, alius aliò diſperſi, terga volentibus facilia, expedita venatio, ſecura perſecutio & libera ab omni periculo, ipſi potiùs propter fugam, quę erat ſine vllo certo ordine, plagas & vulnera, atque adeò mortem ſibi inuicèm conciliantes: adeò vt Imperator non ſolùm ſine ſanguine, ſed etiam ſine labore hanc victoriam retulerit. Feſtum ille nominauit hunc diem, & nunc quoquè poſt tantum tempus magnificè celebratur ab Alexandrinis, nominaturque ab eis Iconium. Ab eis enim Imperatoris facta eſt quędam ſtatua, eo, quo tunc modo, armata: & capite quidem induta ſuperhumerali, dextera autem tenens baculum.

Victoria Theodoſij admirãda.

Cùm verò gentiles nondùm effloruiſſent, is, qui Alexandrinæ præerat eccleſiæ, deſtruxit quidem omnes cultus dæmonum, ſacris autem ædibus ornauit ciuitatem, imaginibusque & donarijs: Canopique extruxit templum Apoſtolis, magnitudine inſigne & pulchritudine, quod non minùs quàm decem ſtadia abeſt à ciuitate. Eſt autem ipſis quoquè gentilibus locus inſignis & non parui nominis. Id verò licet conijcere, & ex via, quæ fert ad ipſum, vt quæ tota conſtrata eſt tabulis & rectè concinnatis lapidibus, & ſuburbiorum & balneorum ornata eſt multitudine: quæ quidem fama eſt adhuc vigintiquatuor noſtris manſiſſe temporibus: habet autem & forum, & abundat cópia rerum venalium. Ab hac enim ciuitate, Canopo, inquam, diſtat quidam vicus ſpatio duorum ſtadiorum, nomine Manuthe. Hic autem vicus erat dæmonum habitatio, & verſabantur in eo maligni ſpiritus. Theophilus verò hic, pręſul, vt priùs diximus, Alexandrinus, cùm voluiſſet reddere locum purum à dęmonibus, Chriſtique Euangeliſtarum & Apoſtolorum characteribus & figuris, vt ad eum conſeruandum idoneis, occupare, id quod ſtatuerat, non perduxit ad effectum. Interìm enim mors aduenìens, quæ eſt hominibus res inexorabilis, abducit eum à vita pręſenti. Deindè autem Cyrillo quoquè, qui poſt ipſum ſedi ſucceſſit, non parùm erat curæ liberare locum à dęmonum iniuria.

Angel⁹ iubet reliquias ſanctorũ in vico reponi cõtra dæmones.

Cùm verò de ea re ſæpè Deum rogâſſet, angelus ei appárens in viſione, iubet vt magni illius Cyri & Marci Euangeliſtæ reliquiæ in hoc vico reponerentur. Sic enim fore, vt à dæmonum nocumento liberetur. Cur autem non Iohãnis quoquè dixerit, ſatìs quidem oſtenſum eſt à Cyrillo. eſt autem omnibus quoquè per ſe manifeſtum, quòd nomine Cyri, omninò Iohannis quoquè nomen ſimul oſtenditur. Sicut enim mores ſunt eis communes, & quæ propter Chriſtum facta eſt confeſſio & conſummatio: ità etiam ſimplex eſt omninò vocatio & citra vllum diſcrimen. Hinc in Manuthe martyricæ eorum reliquiæ viceſimo & octauo menſis Iulij pręclarè ſimul & ſacroſanctè transferuntur, vici cuſtodia, dæmonum fuga, à morbis liberatio: & nunc locus eſt Deo conſecratus, illiusque martyribus & adminiſtris, gratia & clementia Domini noſtri Ieſu Chriſti, quem decet omnis gloria, honor & adoratio, nunc & ſemper & in ſecula ſeculorum, Amen.

VITA

VITA SANCTAE MELANAE ROMANAE,

Authore Simeone Metaphraſte.

FVit ergò hoc quoquè earum, quę olìm fuerunt, ciuitatum maximæ & clariſſimæ Romæ, non ſolùm efferri pulchritudine, neque ſitu vincere, neque trophæis & alijs omnibus gloriari: ſed multò magìs ſibi placere, & ſe magnificare propter eos, qui pro Chriſto ſe fortiter geſſerunt, tam viros quàm mulieres, & has magìs, quòd non ſecùs àc viri fortiter decertârunt, & ſe vitæ exemplum ad virtutem alijs conſtituerunt. Ex quibus vna fuit beata Melana, quam ſibi nunc argumentum propoſuit oratio, & aggreſſa eſt res illius dicere ab initio. Eam enim tulit celeberrima & clariſſima Roma. Fuit autem eius quoquè genus clariſſimum. erant enim eius parentes primi ſenatûs Romanorum. Orta eſt autem bona ex bonis. Nam erant illi quoquè pij & virtutum amatores.

IANVAR. 31. vel potiùs Decêbris 31. vt habet Menologion Græcorum.

Patria S. Melanæ.

Cùm ergò iam eſſet nubilis, deſiderium continentiæ vicit eius, quę ex ætate erat, appetitionem, & rogauit parentes, nè vnquàm eam iungerent matrimonio: ſed ſicut ei, vt eſſet, ità etiam vt virgo maneret, concederent. Illi autem cùm propter hanc ſolam, huius vitæ agitarentur fluctibus, ei parantes diuitias, & ſperantes ſe ſucceſſorem generis ex ea habituros, quartumdecimum annum iam agentem vel inuitam collocant in matrimonio. Erat verò eius ſponſus, & genere, & ætate & alijs omnibus cum Melana conferēdus: natus quidem ex Conſulibus, & modò excedens ex ephebis. Sponſi autem nomen erat Apenianus, agens annum circiter decimumſeptimum. Eis autem ſic celebratis nuptijs, admirabilis Melana etiam poſt nuptias, adhuc vehementiùs amabat continentiam, & amor caſtitatis non intermittebat eam acriùs vrere: multis verò verbis maritum ſuum ad hoc exhortabatur, & cùm verba non ſufficerent, ei quoquè ad perſuaſionem opem ferebant lachrymæ, hęc dicenti: Si quidem, ó marite chariſſime, eadem tibi quoquè videntur, & ambo habitabimus conuenienter legi continentiæ, beati nos erimus propter nuptias, & ambo per nos inuicèm ſalui erimus, & erimus alter alteri viæ pulcherrimæ occaſio. Sin autem iuuentus & ætas propenſior ad voluptates non permittit vt hoc feras, at tu me ſinas, & nè cœptum meū & inſtitutum prohibeas: mei autem corporis & meæ libertatis merces erunt omnes poſſeſſiones, omnes famuli, & veſtes, & domus, & quæcunq; alia ſunt in meis facultatibus. His omnibus tibi cedo, dummodò meipſam redimam. Ille verò neque vniuerſum concedens, neque eius totā auerſans voluntatem. Nunc quidem, ô vxor, inquit, non poſſunt hæc fieri: poſtquàm autem generis & facultatum habuerimus ſucceſſorem, nec ego bono tuo inſtituto deero. Graue enim eſſet, ſi in diuino deſiderio vir fœminæ cedere conſpicerer. Sed tunc ambo hanc viam eligentes, non ſecùs àc in matrimonio, ità in vita ex Deo agenda inter nos conſpirabimus.

Inuita traditi marito Apeniano.

Acquieſcunt ambo ei, quod dictum fuerat. Procedente autem tempore, naſcitur eis puella. Ea cùm primùm lucem adſpexit, caſtitatis Soli fuit conſecrata, Melana offerente primitias Domino, qui ipſam dederat: vt ſic vel conſuetudinem habens matrimonij, videretur plurimùm tribuere virginitati. Deincèps verò ſeipſam contrahens, moderatè & temperanter viuebat. Non veſtem geſtabat ſplendidam, non corpus ſuum fouebat lauacris: & ſi quando à marito aut à parentibus cogeretur, ibat quidem ad balneum, cùm autem vultum ſolùm lauacris abluiſſet, vt eorum qui iubebant voluntati ſatisfaceret, non ſinebat reliquum corpus calidis foueri. Vt verò deincèps lateret, emebat auro ancillis perſuaſis. Cùm autem multa etiam feciſset, vt viro perſuaderet, vt eſset eiuſdem inſtituti, vbi nō vidit eum obtemperare, ſed cupere etiam fieri parentem aliorum liberorum, de fuga cogitat, & ſtatuit ipſum maritum & patrem, quinetiam ſuas quoquè facultates relinquere. Sed cùm quidam viri boni & virtutis amantes ſentientes, id prohiberent, dicentes illud Apoſtolicum, Quid enim ſcis mulier, an virum tuum ſaluum facies? manſit quidem, ægrè ferens eam, qua tenebatur, neceſſitatem: cilicium aūt intra ſumptuoſam & ſplendidam veſtem, tanquàm pręludium exercitationis, perpetuò ferebat, quādo cum marito nō habebat conſuetudinē. Cùm verò omnium falleret oculos,

Naſcit eis filia, eaque Deo conſecratur.

1. Cor. 7.

Vtitur cilicio.

ſuam

ſuam amitam latére non potuit. Sed ipſa quidem cùm cognouiſſet, eam increpabat, & indumẽtum irridebat. Ea verò nihil ægrè ferens ipſorum aſperitatem, hoc grauiùs ferebat, quòd non poſſet omnes latére. Quocircà multis lachrymis & precibus, vt res taceatur, impetrat.

Erat autem ei maximè in votis à mundo abrumpi, & vt vult Deus, philoſophari. Vndè etiam cùm vterum ferret, & ei ſecundò iam partus appeteret, celebrabatur quidem

Feſtum S. Laurentij.

feſtum glorioſi martyris Laurentij: illa verò pernoctabat inſomnis, genu flectens, pſalmos canens, dolores & naturam ſuperare contendens. Deſierat matutinum, illa autem non ceſſabat à precibus. Sed ſic quoquè ſeipſam intendẽs, dolores ſentiebat grauiores, & violenter quidem, parit tamen. Atque quod natum quidem fuerat, erat maſculinum:

Parit filiũ, ſed is mox decedit.

ſimulatquè autem natum & ſancto baptiſmo fuit regeneratum, ab hoc mundo diſcedens, ad eum, qui illic eſt, tranſmittitur. Illam verò etiam poſt partum vexabant dolores, & acerbus cruciatus mortem accelerabat. Adſtans autem maritus, cùm aſperam & grauem vidiſſet perpeſſionem, conturbatus propè emiſit animam. Cùm ſe autem collegiſſet ac recreâſſet, currit ad aram, & eam in orbem ambiens, lachrymas profundebat ex oculis, voces emittebat miſerabiles, & vt quamcitiſſimum à ſuperis adueniret inuocabat auxilium. Illa verò arbitrata hoc eſſe illud tempus, quod finem imponet eius deſiderio, viro qui adhuc aſſidebat in templo, per nuncium ſignificat, & ipſum, & ſe adhuc eſſe victuram, ſi detur iuſiurandum, & pacta conuenta ineantur, vtroſque decætero victuros eſſe in continentia, & non quam mundus, ſed quam vult Deus, vitam eſſe perpetuò acturos. Páret vir vxoris verbis & voluntati, & reſpondet id ſibi eſſe perſuaſum. Quod quidem cùm illa reſciuiſſet, corpore quidem ſe habet meliùs, animo autem protinùs euadit lętior, ſeu morbo locum dante lętitiæ, ſeu etiam manu ſuperna eius adiuuante ſcopum & inſtitutum.

Cùm ergò nacta eſſet tempus & occaſionem, depoſuit quidem alium ornatum corporis, tenuiter & ſimpliciter viuere conſtituens, & totam ſe conuertẽs ad internum ornatum animæ. Interìm autem pulchrum quoquè eius germen virginitatis, quæ Deo fuerat conſecrata, filia, migrans ex hac vita, vadit ad Deum ſuum amatorem. Eius mors

Cum marito pariter viuit continẽter & ex virtutis p̃ſcripto.

meliorem mentem dat viro, vt idem quod ipſa ſentiat, & efficit, vt eadem via ingrediatur, qua Melana. Cùm ambo ergò ſe ſubiunxiſſent iugo vitæ ex Deo ducendæ, id prompto & alacri animo trahebant, inter ſe virtute decertantes. Atq; illis quidem curæ erat ab vniuerſo mundo omninò ſeparari, & ſe Deo dedicare: & cùm vita & habitu monaſticam elegiſſent inſtitutionem, parentes autem non permitterent, illi meditabantur ſe fuga ſubducere: ſed hoc quidem tunc manus prohibet ſuperna, diuina autem lætitia eis timorem excutit. Dum de his enim conſultarent, ſequente nocte ſuauis quidam odor & planè cęleſtis, & qui neque verbis exprimi, neque mente cogitari poteſt, ad eos venit à ſuperis, qui admirabilem quendam voluptatis ſpiritum eis attulit, & qui triſtitia afficiebatur & contrahebatur, animũ protinùs diffudit ad lętitiam. Cùm tali gratia impleti fuiſſent eorum animi, manebãt ſic, omnia vitæ ſuæ frena Deo permittentes, vt ducerentur quò & quomodò vellet. Cùm ille ergò paulopòſt annuiſſet, eis quidem à viuis excedit Melanæ pater. Illi autem, cùm amotus eſſet is, qui prohibebat, quando Deo viſum eſt & tempus vocabat, ſtatìm quidẽ exeunt è magna ciuitate, vrbanam multitudinem & tumultus valere iubentes: eos verò excipiunt ſuburbana commoda ad philoſo-

Nota ætatem, qua ſe dant continentiæ.

phandum, & apta ad quietem. Eis autem, quando hanc angelicam inceperunt vitæ formam, ætas erat, Apeniano quidem vigintiquatuor annorum: Melaniæ autem viginti, quo tempore vel maxima ſolet rabie agitari adoleſcentia.

Illa verò & omni vtens cautione, ſe valdè gerebat philoſophicè, & in his erat marito non iniucunda adiutrix. Quinetiam ſi videbat iuuenem ab accurata & perfecta vitæ forma declinãtem, eum ſapienter corrigebat, & ad pietatem dirigebat. Nam illi quidem nihil tantæ erat curæ, quantæ nihil ea curare, quæ ad corpus pertinebant: immò verò & cibo & veſte & omni ratione flammam iuuentutis extinguere. Cùm illum autem videret amictûs ornatum & veſtium pulchritudinem adhuc amplecti, non ceſſabat partim quidem admonere, partim verò ſcitè quoquè & aptè irridere, donèc effecit, vt in his ſe gereret philoſophicè. Et alioquì coniugi dux erat Melana ad pietatem, cum Eua, quòd ad illum attinebat, pugnans ex diametro. Eos enim, qui ægrotabant, adire & inuiſere, & curationem adhibere, & peregrinãtes hoſpites menſa accipere, & viatico eos

dona-

donare, à Melana docebatur maritus. Quæ quidem ambo ſimiliter faciebant, & obibāt vt communes ſeruatores & benefactores, cuſtodias, loca relegatis conſtituta, carceres & ergaſtula: eos quidem, qui propter inopiam detinebantur, ſoluentes: qui autem propter aliquam aliam retinebantur calamitatem, eos & reipſa & verbis conſolantes. Via autem procedentes, reliquas quoquè facultates vendere incipiunt, alios quidem ex pauperibus facientes diuites: ſibi verò nihil aliud conſeruantes, quàm nihil habere, & ſolùm ſperare in Dominum. Diſtrahunt facultates ſuas.

Qui autem benefactis ſemper inſidiatur, & aduersùs quemlibet, qui boni aliquid facit, bellum ſuſcipit ab initio, non ſinebat quieſcere, ſed grauem quidem aduersùs eos machinam Apeniani fratrem admouet Seuerum, per quem exiſtimabat ſeſe ſolidæ eorum mentis turrim eſſe labefactaturum. Apenianum autem fuiſſe Melanæ maritum, ſuperiùs declarauit oratio. Hic ergò Seuerus improba mente ementiebatur naturam: & cùm eſſet frater, factis erat inimicus. Cùm enim Apenianus vnà cum Melana ad vitam ex Deo agendam eſſet traductus, Seuerus inſano dæmonis inſtinctu inſpiratus, aggreſſus eſt fratrem moleſtia afficere, agros auellens, fructus abripiens, omnibus modis inſultans & vim afferens. Poſtquàm verò eos vidit omnia mâlle amittere, quàm præceptum Domini deſpicere, quo cauetur oportere eum ferre, qui acceperit iniuriam, tunc ille vi maiore eos aggrediebatur. Nam cùm ex Apeniani ſeruis improbiſſimos doloſè ſubornâſſet & corrupiſſet, alios quidem promiſſis, alios verò pecunijs, ijs perſuadet, vt contra fratrem ſuum inſurgant, & ab eo quidem deficiant: non ſolùm autem ſeipſos, ſed eos quoquè agros, in quibus habitabant, Seueri eſſe dicerent, & eos eius nominarent. Sed ſtolidus planè aggreſſus eſt inania. Nam illi quidem & ſi talia paterentur ab eo, à quo quis minimè expectâſſet, ea quidem toleranter & ſedatè ferebāt, immò verò gaudebant potiùs. Non enim eis leue videbatur cum Iob contendere rebus aduerſis & calamitatibus: generoſos autem illos hoc ſolùm malè habebat, quòd cùm auferrentur opes, parùm flueret fluentum beneficentiæ, diuitijs non ſecùs atquè aliquo fluento aliò diriuatis. Seuerus eos infeſtat, frater Apeniani.

Non hæc autem ità gerebantur, vt inprimis pia Imperatrix Verina non hęc acceperit auditione: ſed ad eam quidem diù antè peruenerat fama eorum philoſophiæ, ducebatque operæprecium illos & videre & audire dicentes, & multis precibus accerſebat Melanam. Tunc autem tempore quoquè dante occaſionem, illam magno ſtudio vocauit: illa verò iuit. Sed quæ extiterunt ante eorum congreſſionem, ſatius eſt pauca ex ijs audire. Erat quidem hęc lex apud Romanos, vt nullus vir nec mulier ad Imperatorem aut Imperatricem operto capite accederet. Ea verò legem nihil curans, velata acceſſit, non tyrannorum mores, ſed Pauli legem maximè dicens oportere conſeruare, qui non ſinit mulieres nudo capite incedere. Sed neque veſtem voluit mutare, neque pannos exuëre, etſi multi ſuaderent vt faceret. Verina Auguſta. Lex apud Romanos. 1. Cor. 11.

Illa verò eis dicebat: Meis me veſtibus indui, quomodò eas exuam? Vndè etiam cùm ingrederetur in regiam, ne adſpexit quidem ad aliquid ex ijs, quæ apud alios habebātur in admiratione, ne obtutu quidem ea digna iudicans. Procedenti autem ei ſimul cum Apeniano, ſtatim aſſurrexit Imperatrix, & allocuta eſt, & vt proximè aſſideret, eſt dignata. Eam enim obſtupefecit veſtitus, & admodùm rudis & ſimplex habitus, & eos conuocans, qui erant in ſua poteſtate, Melanam communiter admirabatur: O qualem, dicens, nunc rem intueor? Te iampridèm quidem diuinam audiui eſſe mulierem, nunc autem etiam video: & ſimul ſurgens è throno aureo, eam ſuſpexit & amplexa eſt, & ſæpè dixit: Beata es tu, quæ iure conſecuta es in Domino beatitudinem. Verina Melanam admiratur & prædicat.

Poſtquàm autem pollicita eſt ſe de Seuero iure pœnas eſſe ſumpturam propter iniurias, quibus eos affecerat, At nobis, inquit Melana, melius eſt iniuriam pati, quàm facere iniuriam. Eos enim, quibus impinguntur alapæ, nō ſolùm pati, ſed etiam aliam obuertere maxillam, lex eſt diuina. Atque tu quidem multa bona à Deo conſequêris propter hoc bonum tuum propoſitum: nobis verò ſufficiet, ſi damnum hucuſquè ſiſtatur, & non plura adijciat. Nam noſtra quidem cauſa huius nullam duceremus rationem, niſi quòd ea, quæ ſunt hoſpitibus & egentibus attributa & deſtinata, eripit. Propter hæc ergò Imperatrix eos magìs admirata, propter hos ipſos pepercit Seuero: ipſis autem, vt ſicut volebant omnes citra impedimentum venderent facultates, per fratrem præbet & Imperatorem, qui Romana ſceptra tunc adminiſtrabat. Hi autem erant domi- Matt. 5.

domini multorum in multis locis prædiorum, non ſolùm prope vrbem, ſed etiam multorum aliorum in Italia, & non paucorum quoquè in Sicilia, plurimorum verò in Hiſpania & Britannia: quæ etiam propter ſtudium Imperatoris, promptè emebãt omnes, ſtatim ſine intermiſſione precium exoluentes. Hi itaque egregij magnificè etiam admirabantur Imperatores, & Melana voluït ſororem Imperatoris quibuſdam honeſtis donare muneribus, ſed illa eorum aliquid accipere dicebat eſſe inſtàr ſacrilegij. Sunt enim re vera ſacra & Chriſto dedicata. Cùm ſic dixiſſet, beatã Melanam à ſe cum magno dimiſit comitatu, multis inſignibus Eunuchis cum præpoſitis eam præcedentibus. Sicque exiêrunt Melana & eius maritus è regia, in admiratione habiti, & honorificè deducti.

Nota opes Apiniani & Melanæ.

Cùm hi autem pręclari cœpiſſent ſua, vt volebãt, diſpenſare, non longo abhinc tempore magnas illas ſuas pecunias in pauperes exhauſerunt. Neque enim vllus alius, excepto Imperatore, de diuitijs cum eis contendiſſet: tam magna vis pecuniæ & propè incredibilis, ex agris eorum quotannis redibat, auri, vt aiunt, duodecim millia. Illi autem hoc vniuerſum diſtribuebant pauperibus, atque illos ipſos agros poſteà vendiderunt. Hoc verò eſt argumentum eorum diuitiarum. eorum enim domum, quæ erat adeò ſplendida & magnifica, nullus Romanorum potuit iuſto precio emere: igne autem poſteà à barbaris exuſtam, cùm multum de precio remiſiſſent, eam quoquè ſimiliter vendiderunt, maius quiddam quàm Iob, vt mihi quidem videtur, hac in re facientes. Nam ei quidem paupertas fuit inuoluntaria: hi autem lubentes ex ditiſſimis effecti ſunt pauperrimi. Et eius quidem vxor non magno & forti animo ferebat, quod contigerat: Melana autem non ſolùm quod ad ſe attinebat, id lubenter faciebat: ſed etiam maritum faciebat participem ſui ſcopi & inſtituti. Eſt autem ſatis euidens, ſupernam dexteram eis opem tuliſſe: quæ & ſtantes cuſtodiebat, & ſi quando fuiſſent ſupplantati, ipſa eos protinùs erigebat & firmabat. Ipſa eos ſæpè cùm in ſomnis prolaberentur, ſuſtollebat, & eos efficiebat cautiores in poſterum. Aliquãdo autem ſibi viſi ſunt ambo ſimul in principio quidem ambulare per viam admodùm anguſtam & foſſis interceptam, quæ ità eos affligebat, vt viderentur ſibi eſſe contriti & confracti. Poſtquàm verò eam cum magna afflictione ac perpeſſione confeciſſent, tunc eos excepit relaxatio, liberumque & latum ſpatiũ, & voluptas ineffabilis & valdè admirabilis: Sic Deus efficiebat, vt ij apertè de futuris certam conciperent fidutiam, & quòd paruos labores magna bona eſſent conſecutura.

Ex ditiſſimis ſponte fiunt egentiſſimi.

Sed neque erat negligens communis inimicus, qui, vt eſt in prouerbio, mouebat omnem rudentem: ſed ſicut eſt mos illius, omnibus quidem modis aggrediebatur, ſemper autem victus recedebat. Collecta aliquando fuerat ab illis iuſtis vis auri maxima, & humi erat effuſa: domus autem tota auro non ſecùs atquè igne collucebat: erat verò hoc aurum ſubuenturum multorum inopiæ & calamitati.

Tentatio diaboli.

Tunc malignus cœpit ſuo vti artificio, eius faciem auri ſpecie illuſtrauit, colore eius animum lenijt & demulſit, admonuit magni põderis, oſtẽdit pulchritudinem: omnibus modis volebat ei eripere verè magnum theſaurum rationis, & nihil non moliebatur, vt efficeret eam auri amore teneri. Sed fruſtrà ei malignus parabat inſidias. etenim cùm ea illi perturbationi tanquàm frenum inieciſſet, auri colori ea illi opponebat, quæ neq; verbis explicari, neque mente compręhendi, neque tempore interire poterant, ſed ſunt in æternũ ſenij expertia & immortalia. Quod autem ei maximam excitauit tempeſtatem, vt mulier illa egregia paulopòſt ſignificauit, hoc erat:

Ager amœniſſimus eius animum vel maximè tentat.

Erat, inquit, mihi quidam ager, qui amœnitate & pulchritudine alios omnes ſuperabat. In hoc autem ipſo erat etiam lauacrum, & artificio tam pulchrum, & ex tam bona materia confectum, & aquis tam iucundum, vt cuiuſuis deliniret animum, etiam antequàm biberet aut lauaretur. Quod verò lauacri ad deliniendum erat accommodatiſſimum, illius vna pars quidem habebat mare: altera verò arbores. Sic autem erat ædificatum, vt è ſolio quidem proſpiciens, illinc poſſes videre fluctus maris in tranquillitate iucundiſſimum ſpectaculum: & naues nauigantes, & portum, & nautas: hinc verò terræ pulchritudinem, & arborum proceritatem, & garritus auium, & fluẽtes fontes: quinetiam venatores & venationem, &, vt ſemel dicam, vbiquè innumerabilia ad demulcendum accommodata, & omnia plena elegantia & amœnitate. Hoc ergò cùm mihi aſſiduè veniret in mentem, dici non poteſt quomodò meum teneret animum, & huius varieta-

rietate me varius conabatur dæmon delinire & ad ſe trahere: ſed meum protinùs animum extulit Deus, mihi ſuggerens, vt ea cogitarem, quæ præparauit ijs, qui ipſum dilexerunt, vt ait diuinus Apoſtolus: hęc autem omnia, vt quæ fluant, deſpicerem. Sed ſic quidem fuit ſuperatus malignus, nullo penitùs relicto, quod poſſet illorum demulcere animos, & ad ſe conuertere. 1.Cor.2.

Quæ autem deincèps ſunt conſecuta, quamnam quidem ciuitatem latuerũt? quamnam etiam regionem? Quænam verò gens, ad quam non peruenit illorum beneficentia, velutì quodam fluuio magno & puro fluento, per vniuerſam terram & mare fluente vberi riuo eorum beneficentiæ? Meſopotamia, Phœnicum ciuitates, regio Syrorum, Aegyptus quoquè eius accepit fluxionem: & vbì ſol oritur & occidit, à manu illorum omnia ſunt repleta. Sunt autem, qui dicunt eos quoquè, cùm totas inſulas emiſſent ab Imperatore, partìm quidem illo dimittente, partìm verò ipſis dantibus, alias quidem ſanctis viris donâſſe: alias verò exornâſſe choris virginum & monachorum multitudine. Precioſa autem veſtis & ſplendidum argentum erat ſacerdotibus ab eis dedicatum ornamentum. Cùm ſic quæ erant in Italia, benè diſpoſuiſſent, & ex facultatibus pauca reliquiſſent, nauigârunt in Siciliam: partìm quidem, vt agros qui illic erant venderent: partìm autem, vt ſanctiſſimum Epiſcopum Paulinum viſerent, qui erat eis pater ſecundùm ſpiritum. Cùm ij autem receſſiſſent à ciuitate, Pręfectum quidem, qui eorum domum & quod remanſerat pecuniæ, non liberalibus intuebatur oculis, diuina quædam ira protinùs appræhendit. Nam prætextu penuriæ panis, in medio foro commota plebs, quæ erat in ciuitate, eum faciunt præmium ſui furoris & inſaniæ, & miſerum violenta morte interimunt. Barbari verò repentè facta incurſione, quæcunque erant ante ciuitatem, prædam Myſorum effecêre, adeò vt hinc euaſerit manifeſtum, illos non ſine Dei numine res ſuas in tuto collocâſſe, & in cæleſtibus horreis recondidiſſe. Largiſſima beneficẽtia. Barbari vaſtant agros vrbis Romæ.

Cùm autem à Sicilia rectà in Libyam & Carthaginem eſſent nauigaturi, quidam vehemens & ſęuus ventus eos excipit & vexat multis diebus, adeò vt aqua defecerit nauigantibus: erant verò in naui multi vectores. Cùm autem eis tantum immineret periculum, viſa eſt eorum nauigatio non eſſe Deo grata. Iubet itaque Melana, vt velum conuertentes, flanti vento obtemperarẽt, quocunquè nauem duceret. Itaque cùm ſecundum ventum in puppi habuiſſent, appellunt in quandam inſulam. Eam verò gens quædam barbara, & quæ pręda & rapto viuebat, paulò antè fuerat populata. Cùm multi autem illinc abducti eſſent captiui viri & mulieres & pueri, inſulæ incolis ſignificabant barbari, ſi pro eis redimẽdis quantum ſatìs eſſet auri accepiſſent, ipſos captiuos eſſe reddituros, inſulæ autem parſuros. Sin verò non accepiſſent, ſe inſulam quidem exuſturos, captiuis autem gladio mortem illaturos. Atque inſulæ quidem incolas ea, quæ ſignificabantur, dubios reddebant & perplexos.

Cùm ipſos autem iuſtos acceſſiſſe intellexiſſet Epiſcopus, hoc in lucro poſuit: & ad eos veniens, ipſos orauit, & plus adeptus pecuniæ quàm petebat, & pręd am vniuerſam liberauit, & inſulam eripuit à periculo. Melana verò cum ſuis ſe clementiùs & benigniùs gerentes in captiuos, eis dederunt etiam quingentos aureos, panemque præbuerunt & cętera, quibus opùs habebant, hoc agentes, vt donorum magnitudine obliuiſcerentur magnarũ calamitatum. Deincèps aũt cùm bonum ventũ aſſecuti, ſoluiſſent ab inſula, nauigârunt citra vllam moleſtiam, placidusque eos à tergo impellens ventus, citò tranſmiſit Carthaginem. Cùm è naue autem deſcendiſſent, ſuam ſolitam aggreſſi ſunt operationem, pecunias & agros partìm quidem ſacris ædibus dedicantes, partìm verò conſecrantes monaſterijs, partìm etiam in pauperes effundentes. Sic ſe leuantes omni onere diuitiarum, leues & expediti pergebant ad veras diuitias, quæ emuntur eo, quòd nihil poſſideatur ab ijs, qui theſaurum piè recondũt. Ciuitas autem, in qua verſabãtur, appellabatur Tagaſte, in qua erat ſacrum templum, & ſacerdos dicendi peritus, & qui oratione multos poterat inducere ad ſalutem, nomine Alypius: cum quo verſantes, ſacra meditabantur eloquia. Templum verò, in quo agebat Alypius, admodùm munificè & aureis ornamentis, & lucidis gemmis & plurimis ornârunt agrorum prouentibus. Ab eis quoquè ſunt ædificata duo monaſteria, quæ ſatìs habebant opum & prouentuum. Quorum alterum quidem habebat chorum virorum, numero octoginta: alterum autem habebat virgines, quæ erant numero centum & triginta. Inſulã liberat S. Melana à barbaris. Pecunias & agros conſerũt eccleſijs, monaſterijs &c.

Melanæ cibus & potꝰ.

Cùm hæc pulchrè ſic diſpoſuiſſet Melana, rurſùs meminit abſtinentiæ: & toto quidem die generoſa mulier permanebat ieiuna. Sole autem iam occidente, parùm cibi ſumebat, eiuſque duri: nonnunquàm verò modico olei condiebat obſonium. Vino autem non vtebatur omninò: ſed accipiens ex melle confectam potionem, quam ſolent appellare Conditum, ſic leuabat ſitim. Tempus verò, quod multis ſæpè obtundit & retardat impetum, ei illum reddebat acriorem. Et primò quidem ſecundo quoque die cibum ſumebat, deindè autem tertio quoque die, deindè ſeptimo quoque: adeò, vt ſemel tantùm in hebdomada cibo veſceretur, eoq; caſtigato & temperato, & qui nihil omninò haberet ex ijs, quæ poſſunt adferre voluptatem. Panis enim durus, breues quædam erant eius menſæ deliciæ, adeò vt ea ieiunio nihil eſſet minùs laborioſa. Scribebat autem generoſa illa fœmina adeò celeriter & pulchrè & citra errorem, vt nullã vnquàm daret repræhendendi anſam ijs, qui ſunt huius rei periti. Et in ſcribendo quidem maximam diei partem conſumebat. Defeſſa verò manu, oculi quidem plurima ſcripta percurrebant: plurima autem menti tradebant, vt mandaret memoriæ. Porrò verò ijs iam defeſſis, aures ijs ſeruiebant, quæ pertinent ad vtilitatem, & animum ſanctorum virorum adhibebat ſermonibus. Præter hæc autem non paruam quoquè partem tribuebat orationi. Nam tota quidem nox ferè in ea conſumebatur, duabus ſolùm horis ſomno ab ea attributis. Accubitus autem erat, ſaccus ſuper nudum ſolum poſitus. Dicebat enim: Oportet ſemper vigilare, cùm neſciamus, vt vox eſt Dominica, qua hora fur veniat. Propterea & ſe, & quæ ſecùm erant virgines, ſic faciebat aduersùs ſomnum contendere. Sibi autem leges imponebat, & à ſe rationem exigebat: & ocioſa oratio, & mores non ſatis graues, & riſus nimìs profuſus, & ſiniſtra cogitatio omninò caſtigabatur: & non ſinebat omninò malam aliquam nubem ætherem animæ ſubtercurrere.

Vide ſanctę honeſta exercitia. Scriptiões, Verbi Dei auditiones, Orationes, Vigilias. Luc 12. Vitiorũ extirpationes

Atque illa quidem tam cautè & tam duriter vitam agebat, & alijs erat regula, vt eam viam ingrederentur. Perindè autem, àc ſi ei ad ieiunium non ſufficeret ſpatium ſeptem dierum, adijciebat etiam Dominicum, vt ieiunaret octo dies ſibi vim adferens, etiamſi à Præfecta vetita ſit hoc facere: quæ dicebat eſſe abſurdum, diem reſurrectionis, ſimiliter atquè alios, attribui afflictioni. Vndè etiam dicens perſuaſit & effecit, vt eſſet cibi particeps & modici olei, docens eſſe præceptum Apoſtolicum, Præfectis obedire & eis cedere. Eius autem in laboribus diligentiam, & à ſuis laboribus lectionis vehementem contentionem, & eorum quæ lecta fuerant, acrem perſcrutationem, & multa alia quiſnam ſatìs verbis potuerit exprimere? Nam manibus quidem, vt dictum eſt, ad ſcribendum: quod ex ſcriptura autem lucrifaciebat, eo vtebatur ad alendos pauperes. Quinetiam ſæpè quoquè indumentum, ſuis manibus confectum, ponebat in manibus pauperum, ex ſacro, vt aiunt, quodammodò in ſacro. Sacrorum autem eloquiorum erat adeò ſtudioſa, vt totam quidem diuinam ſcripturam, veterem & nouam, ter ſingulis annis perlegeret: eius verò ea, quæ ſunt pulcherrima, ſemper haberet in lingua. In omnibus autem exquirendis & examinandis erat planè admirabilis. Nunquàm enim ſenſus aut verbum eam prætercurrebat, ſed omnia diligẽter perſcrutabatur, & quod latebat, eruebat. Inſigne verò eius diſcendi ſtudium, eam quoquè ad recentiorum, bonorum, inquam, & ſtudioſorum ſcripta tranſmittebat. & nihil erat omninò ex ijs, quæ ad vtilitatem ſcripta fuerant aut ſcribebantur, quod non poſſideret & alijs communicaret. Iam verò in lingua quoquè Græca ità erat exercitata, vt quando ea loqueretur, nullus ex ijs, qui audiebant, crederet Italicam linguam ei eſſe patriam. Eius autem vigebat in omnibus honeſta quædam & grata lenitas & manſuetudo, maximè ea diſſerente & habente orationem ad eos, qui exercebãnt philoſophiam. Eius verò in Chriſtum zelum nutriebat amor quidam ineffabilis, & qui non poterat contineri. Hac itaque ratione non ſolùm efficiebat, vt mens eos auerſaretur, qui furioſam aliquam ſequuntur hęreſim: ſed nec permittebat, vt eorum nomen aut auribus audiretur, aut lingua proferretur: adeò, vt valdè appoſitè diceret illud diuini Dauidis: Non meminero nominum eorum per labia mea.

Hebr. 13. Hæreticos valdè abominatur. Pſalm. 15.

Rom. 12.

Cùm autem, iuxta Paulum, ferueret ſpiritu, graue ducebat, ſi non ipſa multos Chriſti parti adieciſſet, & ſimiles haberet amatores temperantiæ: & partìm quidem verbis, partìm autem donis multos adoleſcentes & multas adoleſcentulas traxit ad exercitationem. Eadem verò faciebat etiam in gentiles & Samaritanos, & eos vocabat ad rectam fidem: qui paulopòſt dimiſſis ſuis, illam ſequebãtur. Sic ergò erat beata illa fœmina ſa-

piens

piens piſcatrix, & ſciebat venari animas hominum. Maiores autem labores aggrediens, aliam quoquè inopinatam & propemodùm incredibilem oſtēdit tolerātiam. Cùm ligneam quandam arcam paráſſet, altitudine quidem tantam, vt non permitteret ei ſtare rectam, latitudine verò, vt non poſſet declinare ad dexteram nec ad ſiniſtram, in ea corpus includit, per breue foramen eos, qui foris erant, alloquens & eos audiens. Cùm mater autem ſępè ad eam accederet, (erat enim ei nauigationis comes & ſocia philoſophiæ) non temerè veniebat: ſed ſi aut vacabat orationi, aut in diuinis verſabatur eloquijs, non priùs ad eam intuebatur, aut illam compellabat, quàm ſpiritale opus, quod obibat, perfeciſſet. Sic cum omnibus ipſam quoquè vicit naturam. Quamobrem mater magnam lucrifaciens vtilitatem, abibat magnas Deo agens gratias, quòd ex ſuo ventre talem fructū produxiſſet. Et quid opùs eſt illius omnia perſequi? Ad eius enim laudem ſufficit pro omnibus modeſtia eius & moderatio, quòd cùm viueret tā purè, quàm vllus alius, cor haberet contritum & mentem demiſſam ac humilem, vt nullus alius ex ijs, qui multa admittunt non honeſta. In lignea arca arctiſſimè degit. Eius humilitas.

Cùm ſic autem ſeptem annos decertáſſet, eam ſubijt cogitatio longioris peregrinationis. Dicebat enim, oportere ad ſacra etiam loca accedere, & etiam videre Hieruſalem, & obire & adorare omnia, quæ illic ſunt, miracula. Cumq; ei ità viſum eſſet, mare eam ſuſcepit, cùm ſimul adeſſet mater & Apenianus: & cùm eis proſpera fuiſſet nauigatio, peruenerunt Alexandriam. ea eſt autem ciuitas Aegypti, in qua Pontificali munere fungebatur magnus inter ſacerdotes Cyrillus. Cum eo congreſſi, & cum alio viro prophetico, nomine Theodoro, & in tranſitu ex eorum ſermone magnam accepiſſent vtilitatem, nauem rursùs aſſcenderunt, ad ſacra loca feſtinantes, nihil autem ſecum adferentes, pręterquàm ſi quid erat neceſſarium, & quod poſſet paucis diebus ſufficere, volentes ipſi quoquè eſſe cum mendicantibus. Poſtquàm verò in terram deſcenderunt, contigit beatam Melanam in morbum incidere. Deindè cùm conualuiſſet à corporis infirmitate, & Dominico ſepulcro recuperatam ſanitatē primò obtuliſſet, & ad id primò acceſſiſſet, idq; adoráſſet, decętero oculos & animū paſcebat alijs ſpectaculis. Verſabatur autem cum ijs, qui ex ſacerdotibus erant maximè inſignes, & maximè cum ijs, qui in dicendo erant ſapientiſſimi, vt etiam vtilitatem ex eis perciperet. Alebatur verò illis, quibus in Lybia, tot dies, quot illic māſit, operans manibus, ſicut Carthagine. Cùm aduentáſſet autem veſpera, ingrediebatur quidem in ſalutare ſepulcrum reſurrectionis: clauſo verò templo, manebat intùs, & oratio noctù ab ea tandiù producebatur, donèc ingreſſi eſſent matutina cantaturi cantica. Poſtquàm autem finem acceperat glorificatio, tunc ipſa quoquè corpus parùm dabat ſomno & quieti. Adit loca ſancta adorationis gratia. Nota nocturnas vigilias, iuges orationes, & cantica matutina.

Cùm verò, ſicut à me dictum eſt, paucæ quædam facultatum reliquiæ ei Romæ remanſiſſent, & cuidam ex fidelibus mandatum eſſet, vt eas proponeret emendas volentibus, poſtquàm ille hoc feciſſet, aurum ad eos mittit Hieroſolymam. Qui ſolita vtentes benignitate, eas hæreditatem fecerunt egentium. Hìc cùm aliquandiù eſſent verſati, videret autem Melana matrem ſuam ſenio & tempore grauari, eam illic relinquit, rogauitque, vt ea illi pararet tabernaculū in monte Olineti. Illa verò venit in Aegyptum, vnà cum Apeniano: tum quòd vellent videre ſanctos, qui erant in ea: tum etiam, vt ſua benignitate impertirent eos, qui illic erāt, pauperes. Hi ergò venientes, faciebāt id propter quod venerant, & eos qui ſe in pietate exercebant, obibant. Cùm autem acceſſiſſent ad quoddā tabernaculum, quod apud ſe habebat virum in philoſophia maximum, cui nomen erat Ephęſtion, rogabant vt ipſe quoquè ea, quæ alij, participaret. Cùm is autem recuſaret, quid non fecit Melana, volens ei perſuadere vt acciperet? Cùm verò non perſuaderet, tale quid ſtatim machinatur, quod quidem pulcherrimè amborum parem declarauit conſtantiam, Melanæ ad benefaciendum, & Ephęſtionis ad hoc, vt non perſuaderetur ex rebus humanis aliquid accipere.

Obibat enim domunculam, ſerutans omnem, quæ in ea erat, ſupellectilem: & cùm nihil aliud vidiſſet niſì ſtoream & ſportulam, in qua ſal erat repoſitus, cùm ſub eo ſale aliquam auri partem poſuiſſet & infodiſſet, vt quæ latuiſſet, magno ſtudio preces ab eo popoſcit. Quas cùm impetrâſset, exijt. Sed nihil ei profuit hoc inuentum. Cùm enim vir ille ſacroſanctus id cognouiſset, magno curſu contendit, & eos voce procùl ſtitit: & manibus aurū quatiens oſtendit, & dixit ſe neſcire, ad quid eo vteretur. Cùm ij autem dixiſent, Si non tibi omninò, at aliquibus alijs erit vtile. Atqui non erit, inquit, aliquis, Ephæſtion reſpuit aurum.

qui hîc petat. eſt enim pauper locus, vt videtis, & admodùm deſertus. Cùm verò ne ſic quidem acciperent, auro in fluuium iacto, receſſit ſenex. In alios quoquè non paucos eiuſmodi aiunt eos incidiſſe, qui æquè cauebant omninò aurum manu ab aliquo accipere, atquè virus ſerpentis, aut aliquid aliud mortiferum & exitiale ſua ſponte bibere. Cùm talibus ergò in Aegypto fuiſſent repleti miraculis, reuerſi ſunt Alexandriam: & cùm multorum bonorum virorum, qui illic erāt, conſuetudine ſe ſecundò exatiâſſent, profecti ſunt in montes, qui dicuntur * Netriæ. Congreſſi autem illic quoquè cum viris virtutis ſtudioſis, qui illic erant, cùm inſtàr apum omnem florem virtutis collegiſſent, pleni bonis rediêrunt Hieroſolyma. Melanæ verò paratum erat tabernaculum in monte Oliueti, ſicut matri mandatum fuerat. Cùm fauſtum autem accepiſſet principium diem luminum, ſeipſam includit in domuncula, & legem ſibi imponit, vt aliorum quidem nullum neque videat, neque ab vllo videatur: à matre autem, & ab eo, qui olìm coniugij, tunc verò erat laborum ſocius, ſpatio quinque dierum ſemel videretur: & ſimiliter ſuî adſpectum non denegaret cōſobrinæ. eam enim iam diù antè in ſuam diſciplinam acceptam erudiebat, plenamq́ue faſtu & Romano ſpiritu, ad extremam deduxerat modeſtiam, & ſic effecit, vt ſummum magìs appręhenderet.

Nitriæ.

Melana ſe includit in domūcula.

Hanc longè laborioſiſſimam vitam dicunt fuiſſe Melanæ ad annos quatuordecim. Deindè cùm mater ei emigrâſſet, illa cùm ei iuſtis factis ipſam honorâſſet, & corpus compoſuiſſet, in altera domuncula annum tranſegit, quæ carebat luce, & alioquì erat priori ſimilis, in qua producebat luctum & exercitationem & ieiunium. Poſteà autem cùm fama in omnem partem peruaſiſſet, & multi ad eam ventitarent, ab ea quoquè factum eſſet cœnobium plùs quàm nonaginta virginum: in quo non ſolùm virgines, ſed multæ etiam, quæ anteà turpiter vixerant, priorem vitam & voluptates multùm valere iubentes, verè pulchram fecerunt mutationem. Imponuntur verò eis quoquè leges, vt cum viro nunquàm ſermonem conferant, neq; ex monaſterio exeant, & ab ijs, qui ſunt extrà, nihil vnquàm accipiant. Ducem autem gregis nō ſeipſam conſtituit: ſed ipſa quidem apud eas tenebat locum ancillæ: ſic enim, vt id ſuſtinerent, ijs perſuaſit, vt ſimul & amor in eam augeretur, & eis eſſet propinquum exemplum, vt ſe modeſtè gererent: rectionē verò ſuſcepit alia, quæ & moribus & oratione pręſtabat cęteris: adeò vt ea quidem apud eas, quæ ei parebant, locum obtineret dominæ: Melana autem, obſequio quidem, ancillæ: benignitate verò, matris. Quòd ſi quādo contigiſſet onus abſtinentiæ à Pręfecta grauius imponi ſororibus, quod mollioribus reputabatur moleſtum, eis ad conſolationem beata ſufficiebat Melana, quæ, quod eis durum erat, aptè & prudenter molliebat: & cùm aliquando affligeretur ieiunio, inſcientibus omnibus, ſub vniuſcuiuſque lecto ponebat ea, quæ erant ad vſum neceſſaria. Illa autem cùm inueniſſet, non ignorabat quidem quis hoc feciſſet: accipiens verò, ſic remedium adferebat inopiæ: in ipſam autem valdè magnam conſeruabat beneuolentiam. Sic ſe ſapienter in earum animos inſinuans, meritò etiam cùm eos docebat, habebat morem gerentes.

Leges monaſticæ fœminis datę.

Dicebat autem, non oportere ſolùm corpus, ſed etiam animum quoquè caſtum & purum ſeruare à libidinoſis cogitationibus. Deindè media quidem nocte ad preces nullam oſtendere pigritiam: precantes verò non ſolùm labra mouere, ſed multò magìs totam ſimul cogere cogitationem: & adhibere mentem ijs quę dicuntur. Abſurdum enim eſſe, bona quidem à Deo petere, non diligenter autem & ſtudioſè ea petere: & ad regem quidem mortalem accedentes, & habitu & adſpectu & modis omnibus præ ſe ferre reuerentiam: ad terribilem verò & immortalem regem venientes, non multò magìs ad Dominicam authoritatem & infinitam excellentiam timidos aſſiſtere. Cùm de his hęc diſſeruiſſet, tranſijt ad matrem omnium charitatem, omnia eſſe vana & ſuperuacanea ſine hac pronuncians. De qua & multa alia oratione eſt perſecuta, & quòd alia quidem noſtra malignus dęmon poteſt imitari: vt, verbi cauſa, inediam & vigiliam, & quęcunq; in corpore conſiſtunt. Nam ſecundùm naturam ipſe eſt his omnibus ſuperior, & à nullo eorum vinci potuerit. Humilitatis autem & charitatis non magìs nobiſcum habere potuerit participationem, quàm tenebræ lucis, & vitium virtutis: qui etiam propter ea, quę ſunt naturæ maximè contraria, ſuperbiam, inquam, & in homines maleuolentiam, ex luce miſer effectus eſt tenebræ. Ante omnia verò dicebat oportere conſeruare rectam fidem, puram, & citra vllam dubitationem. Nam qui in alijs quidē ſe rectè geſſit, in hac autem dubitat, in eo quod eſt pręcipuum & caput omnium, aberrauerit.

Pręclarè docet ſancti. moniales.

Cùm

Cùm autem videret multas ex ijs, quæ erant apud ipſam, mulieribus magni facere ieiunium,& timeret,nè in eo exiſtimantes omnia contineri,alias virtutes negligerent, tales eis adducens ſimilitudines,ad ipſarum excitabat ſtudium. Dicebat enim, animam quidem eſſe ſpōſæ ſimilem : quæ ſunt autem circa ipſam virtutes,nuptialibus indumentis vnamquanq; partem aliquam corporis ornare. Ieiunium verò eſſe pedum ornamentum. Quomodò ergò cum alijs indumentis oportet etiam ea habere,quæ pedes ornāt, ità etiam animæ cum alijs adeſſe oportet ieiunium. Si quis autem rursùs eius quidem ſolius curam gerit, alia verò omnia negligit, non eſt ea anima diſſimilis illi puellæ, quæ cùm duceretur ad nuptias,& ſolùm pedes ſibi induiſſet,reliqua omnia reliquit inornata & nuda. De obedientia autem, & quòd oporteat magiſtratibus parére, hęc quoquè adiecit. Etiam in ijs, quæ ad vitam mundanam pertinent, hoc eſt quod omnia maximè continet : & quod imperare quidem facit Imperatorem, parére autem eum, qui eſt ei ſubiectus. Et ſi hoc ſuſtuleris, ordinem quoquè ſuſtuliſti, & cum nominibus ſcilicet res quoquè confudiſti.Neque verò ei deerant exempla ſic dicenti: Ieiunium cum cæteris virtutibus coniungendum. Obedientia præſtanda.

Acceſſit aliquando quidam ad magnum quendam ſenem, eius ſtudens fieri diſcipulus. Is autem ab initio oſtendens, qualem oportet eſſe diſcipulum, iuſſit eum ſtatuam, quæ propè ſtabat,quantùm poſſet verberare,& ei inſultare calcibus.Poſtquàm verò paruit adoleſcens, interrogauit ſenex, an quæ pulſabatur & calcibus impetebatur ſtatua, contradixerit aut ægrè tulerit. Cùm is autem dixiſſet,nihil factum eiuſmodi,iuſſit eum rursùs percutere,& prętęr plagas eam etiam inceſſere maledictis. Poſtquàm verò ter fecit eadem,ſtatua autem erat ſolùm inanima & muta, tunc ſenex : Si quidem,inquit, tu quoquè potes eadem ſuſtinere, & nihil contradicere, quomodò nec hęc ſtatua perpetuò probris affecta & contumelijs,accede,& noſtra diſciplina fruere:Sin minùs,nè te ad noſtram conferas diſciplinam.Illa multa eiuſmodi oratione percurrebat apud virgines. Ad ſummam autem,per omnes peruadens virtutes,& quantum in vnaquaque eſſet lucri oſtendens,& quātum damni,ſi pigræ eſſent ac ſocordes, eas erigebat & excitabat oratione,& perſuadebat,vt omnem laborem audacter ſubirent. Deindè etiam,vt par erat, eis quoquè templum ædificat, in quo poſſent diuinum peragere miniſterium, hoc ſanctorum reliquijs conſecrans, Prophetæ, inquam, Zachariæ & Stephani primi martyris,& quadraginta etiam Chriſti martyrum. Monachū qualem eſſe oporteat.

Quid vult id,quod eſt poſteà conſecutum,declarare oratio? Apenianus qui fuerat eius quidem ſecundùm carnem coniunx, frater autem ſecundùm ſpiritum, ijs quæ ſunt inferiùs relictis, migrat ād ſuperas regiones. Illa autem ſuum quoquè finem iam propè adeſſe exiſtimans, maiorum certaminum hinc ſibi ſumpſit occaſionem : intra templum quidem manens:ad ieiunium autem & alia laborioſa omnia ſe extendens, idque ad quatuor annos integros. Deindè cogitat etiam virorum excitare monaſterium,ſed ſumptuum inopia eius promptum animi ſtudium prohibebat. Cùm verò ſentiret & diceret,nihil eſſe quod à Deo nō poſſet fieri,ipſe eam hac quoq; liberauit inopia.Nam vir quidam locupletiſſimus & pecunioſiſſimus ei magnam vim auri elargitur: quo factum eſt,vt & opus ab ea perficeretur, & ſacrum ædificaretur monaſterium, & viros in id admitteret,quales oportebat illius conuenire moribus. Cùm parùm autem ab hoc labore reſpirâſſet, eam maiores excepêre labores & longa peregrinatio. Redduntur enim ei literæ ab eius patruo Voluſiano: qui illo quidem tempore erat creatus prȩfectus Romanæ ciuitatis : miſſus verò erat legatus Byzantium ad Eudociam Imperatricem. Hæc autē ſignificabat epiſtola, quòd iam diù illam deſideraret videre. Illa verò cupiebat ipſa quoquè videre patruum, & ei perſuadere,vt à gentilium deſiſteret opinione. Dubia autem erat animi, nè quid imprudens faceret prętęr id, quod Deo videbatur. Cùm verò aliquibus alijs monachis rem communicâſſet, permitterent autem illi, vt poſſet proficiſci,egreditur Hieroſolymis beata Melana. Per quamcunque autem tranſibat ciuitatem & regionem,eam,quo par erat,proſequebātur honore & officijs. Ciuitatum enim ſacerdotes & Pontifices eam non paruo honore afficiebant, & venerandæ virgines & quotquot erant egregij monachi,eam adorabant & ſalutabant,& tanquàm è cęlo venientem adſpiciebant. Monaſterium virorū extruit.

Cùm autem veniſſet Chalcedonem,& ad ipſum ſinum maris,verebatur ingredi,& videbatur perturbata. Ventura enim in maximam ciuitatem, mulier quæ vixerat in exercitatione, quietiſque & ſilentij maximam curam geſſerat, & non guſtauerat tumultus,

qui ſunt in ciuitate, meritò extimeſcebat & refugiebat. Atque diuertit quidem, vbi erat templum omni ex parte benedictæ martyris Euphemiæ: circa mediam autem noctem martyr non parùm ex ſe effundit ſuauiſſimi odoris, & voluptate replet ineffabili. Quocircà bona concepta fiducia, diluculò fretum audacter traiecit, & ingreſſa eſt Byzantium. Hoſpitio verò excipitur à quodam viro illuſtri & alioquì bono, nomine quidem Lauſo, qui ad Præpoſituræ honorem aſcenderat. Inuenit autem ſuum quoquè Patruum Voluſianum graui morbo oppreſſum: qui eius habitum admiratus, formęque & veſtitûs incredibili & inopinata ſtupefactus mutatione, (extenuatus enim admodùm erat eius vultus exercitatione) magna voce exclamauit: O qualem ex quali te video Melana chariſſima. Illa verò ex eius ſermone ſumpta occaſione, A me ergò tu quoquè, inquit, diſce ô beate Patrue, & accipe indicium futurorum bonorum. Nam nec ego tantam deſpicatui gloriam habuiſſem, nec pecuniam, nec abieciſſem curam ipſius corporis, niſi perſuaſum haberem, me his propediem longè maiora accepturam. Non per ſe autem ſolam, ſed per multos quoquè alios in eius mentem ſenſim irrepebat beata Melana, & eius falſam religionem ſtudebat labefactare: ſicut etiam per ſapientiſſimum Proclum, cuius fidei tunc erat creditus ſacer clauus eccleſiæ Conſtantinopolitanæ. Qui cùm ad eum veniſſet, & ſuaſu beatæ Melanæ eum ad pietatem dirigeret, is dicitur illum adeò eſſe admiratus, vt etiam dixerit poſt agnitam veritatem, quòd ſi Roma tres haberet tales, ne illic quidem nomen vnquàm audiretur gentilium. Sed hæc quidem poſteà.

Venit Cōſtantinopolim, accita à patruo Romæ pręfecto.

Poſtquàm autem Voluſianus ſenſit Melanam velle Imperatorem quoquè ad id incitare, veritus protinùs, nè violentum & non voluntarium reputaretur eſſe baptiſma, & quam ex eo eſſet conſecuturus, ipſe mercede priuaretur, eam à cœpto prohibuit. Et is quidem, vt dicemus paulopòſt, rem à ſe adimpleuit, & abiurata gentilium opinione, traductus eſt ad Chriſtum. Illa autem nec aliorum quoquè curam abiecit. Sed cùm tunc eſſet exorta Neſtorij blaſphemia, & malignus multos in errorem adduceret etiam ex ijs, qui erant in verbo veritatis, ipſa erat quæ magnum aduersùs eum inibat certamen, vanumque & inane reddebat eius ſophiſma, & ab aurora vſque veſperam ijs reſpondens, qui eam interrogabant, multisque ex ijs qui decepti fuerant, perſuadens, & eos reducens. Quamobrem malignus ſe ab ea vinci non ferens, in virum eius conuerſus, & ei apparens miſerabilis cum lugubri & nigra veſte, accedit eam terrens, & grauia minitans: & primùm quidem ſe ipſius Imperatoris & eius famulorum cor mutaturum, & in contrarium traducturum: deindè etiam, vt miſerabili exitu vitam finiret, procuraturum, grauiſſimis confecta doloribus. Illa autem hæc eſſe artem maligni intelligens, Chriſti nomen, quod grauiſſimam illi plagam adfert, inuocans, effecit vt is ſtatìm euaneſceret. Deindè cùm accerſiſset eum, qui erat cum ipſa, ſacerdotem, & incepiſset narrare ea, quæ viderat & audiërat, ſentit repentè dolorem in coxendice, eumque adeò acrem, vt ea vocem amiſerit, & nemo dubitauerit id eſse manifeſtum inimici inſultū. Cùm ſic ei productus eſset dolor ad ſex vſq; dies, & illa hora maximè malum intēderetur, quo nigrū adſpexerat & minas audiuerat, (aderat enim dies ſeptimus) accedit aliquis, renuncians patruum veniſſe in periculum, nè repentina morte vitam mox finiret.

Voluſianus credit in Chriſtum.

Hoc poſtquàm illa audiuit, & ſi propter dolorem coxendicis vix ſe poſſet mouere, manibus & lectica protinùs ad eū vecta proficiſcitur. Valdè enim angebatur animo, non quòd ille moreretur, ſed quòd mortem ſubiret animæ, vt qui baptiſmi incorruptionem nondùm eſſet aſsecutus. Deindè venit quidam alius, ei ſignificans virum eſse baptizatum, & quòd cùm eam ſæpè quæſitam non inueniſset, ſed eam morbo detineri didiciſset, alium ducem rursùs nactus, per illum fit lucis filius, & baptiſmum conſequitur. Cùm hæc ei dicta eſsent, cum dolore animæ protinùs ceſsauit etiam morbus corporis: & lumbus quidem carebat dolore, pes autem mouebatur, & communis inimicus afficiebatur dedecore: adeò vt viæ reliquum ipſa per ſe conficeret, & qui portabant, pro eo quòd priùs portabant, ad Deum laudandum ſtatìm manus extendebant. Deindè cùm veniſset ad patruum, & verbis eum confirmâſset, & de ea quæ illic eſt vita diſſeruiſset, lętum & bona ſpe pręditum tranſmittit ad viam, quæ ducit ad Deum, cùm pulcherrimo viatico, nempe precioſo Chriſti corpore & ſanguine, eum inſtruxiſset, & ſic vt tutò recederet, perfeciſset. Et hęc quidē hoc modo geſta ſunt. Illa autē cùm multos qui-

Voluſianus accepta Euchariſtia moritur.

quidem dies hîc tranſegiſſet, in paucis verò multis plurimùm profuiſſet, & ante alios Imperatrici & ipſi Imperatori, (is autem erat Theodoſius) nam ij maiori opùs habebant curatione, vt quorum animi maiore mundi gloria eſſent tumidi.

Cùm hæc illa pulchrè & piè feciſſet, egreditur è ciuitate: tenebatur enim magno amore ſilentij & quietis, & ſacra loca ei veniebant in mentem: Acciderat autem tunc niuis plurimum cecidiſſe, & exortum eſſe frigus vehementiſſimum, & ad tolerandum difficilimum. Illa autem & tempus & niuem & ætatem & eliquatum ac tabefactum corpus, & omnia deniquè ſimul ſuperare contendens, viam confecit, labores magìs augens exercitationis. Multis verò ſanctis eam in via & hoſpitio excipientibus, & vt ea maneret rogantibus, illa minimè obtemperauit: ſed contento quodam curſu cucurrit, ſalutaris paſſionis diem feſtum ſtudens celebrare Hieroſolymis. quod ei etiam ſucceſſit ex ſententia. Cùm ſic ergò vnà cum eis feſtum illic celebrâſſet, ad priora ſe rursùs contulit, non minùs ſuî & gregis vtriuſque curam gerens. Cùm autem ei veniſſet in mentem, alterum ædificare oratorium in eo loco, in quo dicitur ſtetiſſe Chriſtus Dominus & Deus noſter crucem aſſcenſurus, & ſalutarē ſubijſſe paſſionem, eius verò propoſito Deus quoquè opem ferret, ædificat oratorium: deindè id etiam facit monaſterium, in quo ſe exercerent animæ, viris ſanctis in eo cōgregatis ad Deum laudandum & glorificandum. Interìm autem dum hæc fierent, Imperatrix Eudoxia iuerat Antiochiam. Paruërat enim Melanæ monitis, cùm ea veniſſet Byzantium, ſuadentis, vt hanc ſuſciperet peregrinationem, & veniret Hieroſolyma, vt videret ſancta loca, & quæ ex eis percipitur, fieret particeps ſanctificationis. Cùm ea itaque illi proceſſiſſet obuiàm, magno honore fuit affecta ab Imperatrice, vt quæ eam matris loco haberet, & duabus de cauſis prouidentiæ diuinæ ageret gratias, nempe quòd & vſqueadeò celebratam Hieruſalem & ſancta loca quæ videret, digna ſit habita, & quòd ea talis matris facta ſit filia ſecundùm ſpiritum. Signum eſt autem magni amoris Imperatricis in Melanam, quòd non dubitauerit tantum iter ingredi, & eò accedere, & quæ illic erant virgines, tanquàm ſorores ſalutare & amplexari. Porrò autem cùm celebraretur noui templi dedicatio, illa quoquè aderat, & feſtum celebrabat.

Aliud virorum monaſteriū conſtruit.

Nota de locorum ſanctorum viſitatione.

Feſtum dedicationis templi.

Hanc autem rem bonam conſecutum eſt quiddam, dignum maligni improbitate, & boni Dei virtute. Pedem enim Imperatricis, qui iniuria dæmonis è compage erat luxatus, illa abſque dolore aptè & rectè in ſuum locum reſtituit. Cùm hæc & non pauca alia à magna Melana percepiſſet commoda, & ſe ſimul etiam exatiâſſet ſpectaculis, decreuit reuerti Conſtantinopolim: & ei quidem Melana cùm tanquàm bonas comites dediſſet preces, ipſam dimittit: Ipſa autem æquales atque adeò maiores vitæ ex Deo agēdæ labores pergebat ſuſcipere. Ad eam quoquè affluebat à Deo fluuius miraculorum. Quorum exiſtimo nō eſſe ſuperuacaneū aliquot meminiſſe, ea tanquàm aliquod condimentum admiſcendo narrationi. Mulier quædam iuuenis ætate, inuaditur à dæmone. Quæ quidem clauſis dentibus & labris non ſolùm vocem non emittebat, ſed neque cibum omninò attingebat. Fames autem, viſceribus & carne grauiter liquefacta, mortem minabatur paulò pòſt. Tentantibus verò medicis, diligenter adhibitis medicamentis & artis remedijs, malum vincere, poſtquàm omnia conuincebantur eſſe inania & nihil poſſe, defatigati qui ad eam attinebant, ad vnum intuebantur auxilium, nempe ad preces magnæ Melanæ. Eam itaque afferunt tollentes manibus, lachrymas oculis effundentes, & verba emittentes lachrymis magìs miſerabilia. Illa autem, (hominum enim vitabat gloriam, vt quę magnum afferret damnum, modeſteque ac moderatè ſe gerebat) Hęc quidem, inquit, à me non poſſunt fieri: Chriſti verò martyres hęc & his maiora poſſunt facere. Cùm ſic dixiſſet, dæmoniacam duci iubet in templum. Cùm de ſanctorum autem oleo ſumpſiſset, & os laborantis tetigiſſet, claram emittit vocem: In nomine Ieſu Chriſti, dicens, os tuum aperi. Vocem autem vox ſtatìm eſt conſecuta, ſanctæ vocem vox ægrotæ, & incitata eſt lingua ad agendas gratias, & dæmon aberat, & cibus ſimul aderat, & diuinum nomen per ipſam glorificabatur.

Dæmoniacam curat oleo martyrum.

Quædam alia mulier grauida in partum incidit morte acerbiorem. Nam cùm iam pareret, fœtus, qui nondùm proceſserat, intùs erat mortuus, eratq; matris vterus ſepulcrum filij. Peruenit itaque calamitas matris vſque ad aures Melanæ. Illa autem valdè graui dolore affecta, & perindè àc ipſa quæ patiebatur cruciata, venit ſtatìm ad ædes, in quibus periculum adibat mulier, magnumque medicamentum parauit orationem.

Quæ verò laborabat, vix membra mouens, non poterat quidem loqui: habitu autem & oculis flebiliter & miſerabiliter intuens, videbatur dicere, Miſerere. Quid ergò magna Melana? Oculis in cælum ſublatis, cùm zonam ſuam ſoluiſſet, ſtatìm imponit ei, quæ erat ferè mortua. Deindè cùm dixiſſet, Ipſa fuit mihi donum magni viri, & qui eam fuerit conſecutus, non fruſtrabitur curatione: ſtatim & mortuum eiecit & peperit; & quæ iacebat, fuit ſtatìm ab omni dolore liberata. Hæc vel per zonam beata Melana faciens miracula, ea alijs attribuebat. Quàm multa facta ſunt illic eiuſmodi, quæ mihi non licet nunc attingere, cùm prolixam cernam orationem, & remiſſus iam mihi ſit ſpiritus propter multitudinem eorum, quæ dicta ſunt. Sed ex ijs, quæ dicta ſunt, vobis facilè licet reliqua cōijcere, vt qui ex modico guſtu totū cognoueritis. ex eodem enim dolio, dixerit quiſpiam, eſt reliquum. Eundum eſt ergò ad deceſſum, ſi priùs narrationi pauca adiecerimus.

Nota curationem per zonam.

Cùm enim adeſſet finis, & is eſſet Melanæ præcognitus, & tanquàm athleta quiſpiam non procùl abeſſet à corona, magìs feſtinabat, & cum iam adeſſe lætabatur: & obiens alia loca Hieroſolymorum, & Bethleem illam & Galilæam, & quęcunque in orbem circumibat, ea tanquàm anima ſalutabat in peregrinatione. Cùm aduenìſſet autem dies natalis Seruatoris, ad præſepe cucurrit & ſpeluncā, & conſobrinæ dicit, ſe non ampliùs eſſe feſtum cum eis celebraturam. Cùm ergò tota nocte illic vigilâſſet in ſpelunca, die ſequenti vadit ad ædem primi martyris: & cùm illic pernoctâſſet, & librum ſumpſiſſet in manus, eis legit mortem primi martyris. Deindè cùm adiecìſſet, eas non ampliùs eſſe illam audituras legentem, poſtquàm vidit eas grauiter ferre, quod dictum fuerat, ſentiebant enim quid ſibi vellet hæc dicens: illa rursùs cœpit verba ad eas facere, & corda earum conſolata eſt verbis ſpiritalibus: Ego quidem, dicens, ô chariſſimæ, à vobis iam recedo, cùm hoc ità Deo viſum ſit. Vos verò ità vitam agite, tanquàm præſentibus & intuentibus Dei oculis, qui cogitationes ſcrutatur & videt corda. Eum ergò, vt dicit Propheta, vobis ante veſtrum conſpectum proponentes, & caſtas animas & corpora ab omni labe munda conſeruate: & ſi propter meam priuationem triſtitia corda veſtra pupugerit, ſi illius vobis veniat in mentem, protinùs ſatìs magnam inuenietis conſolationem.

Rursùs inuiſit loca ſancta.

Pſal. 15.

Cùm ſic dixiſſet, templum ingreditur, & cùm ad precandum conſtitiſſet, Domine Deus, dicebat, quem ego elegi ab initio, quem ego & nuptijs & diuitijs & gloriæ prętuli & voluptatibus, cui ab ortu corpus commendaui & ſpiritum, cuius metu os ſemper adhæſit carni meæ, qui tenuiſti dexteram meam, & in cōſilio tuo deduxiſti me, tu quoquè nunc exaudi vocem meam, & hæ lachrymæ moueant fluenta tuæ miſericordiæ, & omnium peccatorum ſordes, tam voluntarias quàm inuoluntarias expurga: præbe mihi ad te iter abſque vlla perturbatione & citra vllum impedimentum. Nè me retineant huius aëris mali dæmones. Nóſti mortale ô immortalis. Scis ô hominum amator, nullum hominem eſſe ſine ſordibus. Nullus eſt, in quem non poſſit arripere anſam aduerſarius, nec ſi vitam quidem habeat vno die dimenſam. Sed tu quidem cùm mea omnia deſpexeris, ſiſte me mundam ante tuum tribunal. Ea ſic precante cum lachrymis, cùm nondùm ceſſâſſet orare, horror corpus eius inuadit: & incipit quidem ægrotare, nō ceſſat autem laborare. Sed quanuìs ità eſſet affecta, ibat ad conſueta cantica, & ſimul hymnos pſallebat matutinos: cumque de anima & ſalute multùm eſſet philoſophata, & ſuum gregem allocuta, eum ad virtutem incitâſſet, his finitis cùm ſe ſenſiſſet velutì deficientem, vidiſſet autem eas, quæ ei parebant, monachas grauiter ferre ſe ab ea diſiungi, multis verbis eas conſolata, dicens non oportere ità mœrere & lugere, dato iam deſupèr ſigno emigrationis, diuina Chriſti ſumit ſacramenta.

Cantica cōſueta & hymni matutini.

Cùm autem cum pontifice Eleutheropolis, qui ad eam cum toto clero venerat, diù locuta, de ſuis gregibus multa mandata dediſſet, & cùm multi quoquè alij confluxiſſent, (exceptis enim admodùm paucis, omnes qui circuncircà habitabant, tam qui ſe ſeparatim exercebant, quàm qui communiter viuebant, & quicunque erant ſacrati ordinis, atque adeò qui erant etiam ciues oppida habitantes *) cùm ad eos in commune vtilem feciſſet admonitionem, præcipuè verò ad conſobrinam, quæ propter eius ſeparationem valdè erat perturbata, & deindè ad omnes, qui dolore afficiebantur, extremam hanc vocem effata, Sicut Domino viſum eſt, ità factum eſt: ſanctam illam & ſacram emiſit animam, vltimo die menſis Decembris, cùm eſſet dies Dominicus.

* deeſt, eò aduenerāt, aut quippiā ſimile.

cûs. Vt autem corpus aptè, vt mos eſt, & decorè componeretur, nihil opùs fuit alienis manibus: ſed & manus ſuę ſponte pectori honeſtè erant impoſitæ: pedes autem erant extenſi, vt decebat: ſupercilia verò perindè àc ſi adhuc viueret, aptè & eleganter erant clauſa. Cùm ergò tota nocte ſuper eam pro more cecinifſent, circa auroram eam terræ mandant, quæ cælis erat verè digna, & quæ illic in thalamis habitat, & luce illa aſſiduè fruitur, Ad gloriam patris & filij & ſpiritûs ſancti, nunc & ſemper & in ſecula ſeculorum, Amen. Nota hunc canēdi morem.

VITA MARCELLAE VIDVAE, AVTHORE D. HIERONYMO AD PRINCIpiam virginem

Eſt Epiſtola XVI.

SAEPE & multùm flagitas, virgo Chriſti Principia, vt memoriam ſanctæ fœminæ Marcellæ literis recolam, & bonum, quo diù fruiti ſumus, etiam cæteris noſcendum imitandumque deſcribam. Satìs doleo, quòd hortaris ſpontè currentem, & me arbitraris indigere precibus, qui ne tibi quidem in eius dilectione concedam: multoque plùs accipiam quàm tribuam beneficij, tantarum recordatione virtutum. Nam vt hucuſquè reticerem, & biennium præterirem ſilentio, non fuit diſſimulationis, vt malè exiſtimas, ſed triſtitiæ incredibilis, quæ ità meum oppreſſit animum, vt melius iudicarem tacere inpræſentiarùm, quàm nihil dignum illius laudibus dicere. IANVAR. 31.

Neq; verò Marcellam tuam, immò meam, &, vt veriùs loquar, noſtram omniumq; ſanctorum, & propriè Romanę vrbis inclytum decus, inſtitutis rhetorum prędicabo, vt exponam illuſtrem familiam, alti ſanguinis decus, & ſtemmata per proconſules & præfectos prætorio decurrentia. Nihil in illa laudabo, niſì quod proprium eſt, & eo nobilius, quòd opibus & nobilitate contempta, facta eſt paupertate & humilitate nobilior. Orba patris morte, viro quoquè poſt nuptias ſeptimo menſe priuata eſt. Cumque eam Cerealis, cuius clarum inter conſules nomen eſt, propter ætatem & antiquitatem familię, & inſignem, quod maximè viris placere conſueuit, decorem corporis, ac morum temperantiam ambitioſiùs peteret, ſuasq; longæuus polliceretur diuitias: & non quaſi in vxorem, ſed quaſi in filiam vellet donationem transfundere: Albinaq; mater tam clarum præſidium viduatæ domûs vltrò appeteret, illa reſpondit: Si vellem nubere, & non æternæ me cuperem pudicitiæ dedicare, vtiquè maritum quærerem, non hæreditatem. Illoque mandante, poſſe & ſenes diù viuere, & iuuenes citò mori, eleganter luſit: Iuuenis quidem poteſt citò mori, ſed ſenex diù viuere non poteſt. Qua ſententia repudiatus, exemplo cæteris fuit, vt eius nuptias deſperarent. Legimus in Euangelio ſecundùm Lucam: Et erat Anna propheteſſa filia Phanuelis de tribu Aſer: Et hæc prouectæ ætatis in diebus plurimis. Vixeratq; cum viro ſuo annis ſeptem à virginitate ſua, & erat vidua annis octogintaquatuor, nec recedebat de templo, ieiunijs & obſecrationibus Domino ſeruiens die ac nocte. Nec mirum, ſi videre meruit Saluatorem, quem tanto labore quærebat. Conferamus ſeptem annos, ſeptem menſibus: ſperare Chriſtum, & tenere: natum confiteri, & in crucifixum credere: paruulum non negare, & virum gaudere regnantem. Non facio vllam inter ſanctas fœminas differentiam, quod nonnulli inter ſanctos viros & eccleſiarum principes, ſtultè facere conſueuerunt: ſed illò tendit aſſertio, vt quarum vnus eſt labor, vnum & præmium ſit. Maritū ſeptimo à nuptijs menſe amittit. Non vult denuo nubere. Luc. 2.

Difficile eſt in maledica ciuitate, & in vrbe, in qua orbis quondàm populus fuit, palmaque vitiorum, ſi honeſtis detraherent, & pura ac munda macularent, non aliquam ſiniſtri rumoris fabulam contrahere. Vndè quaſi rem difficilimam, & penè impoſſibilem optat Propheta potiùs, quàm præſumit, dicens: Beati immaculati in via, qui ambulant in lege Domini. Immaculatos in via huius ſeculi appellat, quos nulla obſcœni rumoris aura maculârit: qui opprobrium non acceperint aduersùs proximos ſuos. De quibus & Saluator in euangelio: Eſto, inquit, beneuolus, ſiue benè ſentiens de ad- Pſal. 118. Pſalm. 14. Matth. 5.

de aduerſario tuo, dum es in via cum illo. Quis vnquàm de hac muliere, quod diſpliceret, audiuit, vt crederet? Quis credidit, vt non magis ſeipſum malignitatis & infamiæ condemnaret? Ab hac primùm confuſa gentilitas eſt, dum omnibus patuit, quæ eſſet viduitas Chriſtiana, quam & conſcientia & habitu promittebat. Illæ enim ſolent purpuriſſo & ceruſſa ora depingere, ſericis nitere veſtibus, ſplendere gemmis, aurum portare ceruicibus, & auribus perforatis rubri maris precioſiſſima grana ſuſpēdere, fragrare muſco mure, maritos ità plangere, vt tandèm dominatu eorum ſe caruiſſe lætentur, quærantq; alios, non quibus iuxta Dei ſententiam ſeruiant, ſed quibus imperent. Vndè
Gene. 1. & pauperes eligunt, vt nomen tantùm virorum habere videantur: qui patienter riuales ſuſtineant: ſi muſſitauerint, ilicò proijciendi. Noſtra vidua talibus vſa eſt veſtibus, quibus arceret frigus, non membra nudaret: aurum vſque ad anuli ſignaculum repudians, & magis in ventribus egenorum, quàm in marſupijs recondens. Nuſquàm ſine matre. Nullum clericorum, aut monachorum (quod amplæ domûs interdùm exigebat neceſſitas) vidit abſque arbitris. Semper in comitatu ſuo virgines ac viduas, & ipſas graues fœminas, habuit: ſciens ex laſciuia puellarum ſæpè de dominarum moribus iudicari, & qualis quæque ſit, talium conſortio delectari.

Pſal. 118. Diuinarum ſcripturarum ardor erat incredibilis, ſemperq; cantabat: In corde meo abſcondi eloquia tua, vt non peccem tibi. Et illud de perfecto viro: Et in lege Domini
Pſalm. 1. voluntas eius, & in lege eius meditabitur die ac nocte. Meditationem legis non in replicando, quę ſcripta ſunt, vt Iudęorum exiſtimant phariſæi, ſed in opere intelligens, iuxta illud Apoſtolicum: Siue comeditis, ſiue bibitis, ſiue quid agitis: omnia in gloriam
1. Cor 10. Pſal. 118. Domini facientes. Et Prophetæ verba, dicentis: A mandatis tuis intellexi: Vt poſtquàm mandata complêſſet, tunc ſe ſciret mereri intelligentiam ſcripturarum. Quod &
Acto. 1. alibi legimus: Quia cœpit Ieſus facere & docere. Erubeſcit enim quanuìs præclara doctrina, quam propria repręhendit conſcientia. Fruſtraq; eius lingua prædicat paupertatē, & docet eleemoſynas, qui Crœſi diuitijs tumet, viliq; opertus pallio, pugnat contra tineas veſtium ſericarum. Illi erant moderata ieiunia, carnium abſtinentia: vini odor magìs, quàm guſtus, propter ſtomachum & frequentes infirmitates. Raro procedebat ad publicum, & maximè nobilium matronarum vitabat domos, nè cogeretur videre quod contempſerat: Apoſtolorum & martyrū baſilicas ſecretis celebrans orationibus, & quę populorum frequentiam declinarent. Matri intantùm obediens, vt interdùm faceret, quod nolebat. Nam cùm illa ſuum diligeret ſanguinem, & abſque filijs & nepotibus vellet in fratris liberos vniuerſa conferre: iſta pauperes eligebat, & tamen matri contraire non poterat: monilia, & quicquid ſupellectilis fuit, diuitibus peritura concedens, magiſque volens pecuniam perdere, quàm parentis animum contriſtare. Nulla eo tempore nobilium fœminarum nouerat Romæ propoſitum monachorū, nec audebat propter rei nouitatem, ignominioſum, vt tūc putabatur, & vile in populis nomen aſſumere. Hęc ab Alexandrinis priùs ſacerdotibus, papaq; Athanaſio, & poſteà Petro, qui perſequutionem Arrianę hereſeos declinantes, quaſi ad tutiſſimū communionis ſuę portū Romam confugerant, vitam beati Antonij, adhuc tūc viuentis, monaſteriorumq; in Thebaide Pachumij, & virginū ac viduarum didicit diſciplinam. Nec erubuit profiteri, quod Chriſto placere cognouerat. Hanc multos poſt annos imitata eſt Sophronia & aliæ, quibus rectiſſimè illud Ennianum aptari poteſt: Vtinàm nè in nemore Pelio. Huius amicitijs fruita eſt Paula venerabilis. In huius cubiculo nutrita Euſtochium, virginitatis decus: vt facilis æſtimatio ſit, qualis magiſtra, vbi tales diſcipulæ.

Roma tutiſſimus Chriſtianę communionis portus.

Rideat forſan infidelis lector, me in muliercularum laudibus immorari: qui ſi re-
Matth. 27. cordetur ſanctas fœminas, comites Domini Saluatoris, quę miniſtrabant ei de ſua ſub-
Iohan. 19. & 20. ſtantia, & tres Marias ſtantes ante crucem, Mariamque propriè Magdalenam, quæ ob
Mar. 16. ſedulitatem & ardorem fidei, Turritæ nomen accepit, & prima ante apoſtolos, Chriſtū videre meruit reſurgentem: ſe potiùs ſuperbię, quàm nos condemnabit ineptiarum: qui virtutes non ſexu, ſed animo iudicamus, contemptæque nobilitatis ac diuitiarum maiorem gloriam ducimus. Vndè & Ieſus Iohannem euangeliſtam amabat plurimùm:
Iohan. 18. qui propter generis nobilitatem erat notus pontifici, & Iudæorum inſidias non timebat: intantùm, vt Petrum introduceret in atrium, & ſtaret ſolus Apoſtolorum ante crucem, matremque Saluatoris in ſua reciperet, vt hæreditatem virginis Domini, virginem matrem filius virgo ſuſciperet.

Annis

Annis igitur plurimis ſic ſuam tranſegit ætatem, vt antè ſe vetulam cerneret, quàm adoleſcentulam fuiſſe meminiſſet, laudans illud Platonicum, qui philoſophiam meditationem mortis eſſe dixit. Vndè & noſter Apoſtolus: Quotidiè, inquit, morior propter veſtram ſalutem. Et Dominus iuxta antiqua exemplaria: Niſi quis tulerit crucem ſuam quotidiè, & ſequutus fuerit me, non poteſt meus eſſe diſcipulus. Multoque antè per Prophetam ſpiritus ſanctus: Propter te mortificamur tota die, æſtimati ſumus vt oues occiſionis. Et poſt multas ætates illa ſententia: Memento ſemper diem mortis, & nunquàm peccabis. Diſertiſſimique præceptum Satyrici:

1. Cor. 15.
Luc. 9.
Pſal. 43.
Eccl 7.

Viue memor leti: fugit hora: hoc quod loquor, indè eſt. Perſius.

Sic ergò, vt dicere cœperamus, ætatem duxit, & vixit, vt ſemper ſe crederet eſſe morituram. Sic induta eſt veſtibus, vt meminiſſet ſepulcri, offerens hoſtiam rationabilem, viuam, placentem Deo. Rom. 12.

Deniquè cùm & me Romam cum ſanctis pontificibus, Paulino & Epiphanio, Eccleſiaſtica traxiſſet neceſſitas: quorum alter Antiochenam Syriæ, alter Salaminiam Cypri rexit eccleſiam, & verecundè nobilium fœminarum oculos declinarem: ità egit, ſecundùm Apoſtolum, importunè, opportunè, vt pudorem meũ ſua ſuperaret induſtria. Et quia alicuius tunc nominis eſſe exiſtimabar ſuper ſtudio ſcripturarum, nunquàm conuenit, quin de ſcripturis aliquid interrogaret: nec ſtatìm acquieſceret ſed moueret è contrario quæſtiones, non vt contenderet, ſed vt quærendo diſceret earum ſolutiones, quas opponi poſſe intelligebat. Quid in illa virtutum, quid ingenij, quid ſanctitatis, quid puritatis inuenerim, vereor dicere, nè fidem credulitatis excedam, & tibi maiorem dolorem incutiam, recordanti quanto bono carueris. Hoc ſolùm dicã, quòd quicquid in nobis longo fuit ſtudio congregatum, & meditatione diuturna quaſi in naturam verſum, hoc illa libauit, didicit atq; poſſedit: ità vt poſt profectionem noſtram, ſi de aliquo teſtimonio ſcripturarum eſſet oborta contentio, ad illam iudicem pergeretur. Et quia valdè prudẽs erat, & nouerat illud, quod appellãt philoſophi τὸ πρέπον, id eſt, decere quod facias, ſic ad interrogata reſpondebat, vt etiam ſua non ſua diceret, ſed vel mea, vel cuiuſlibet alterius: vt in eo ipſo, quod docebat, ſe diſcipulam fateretur. Sciebat enim dictum ab Apoſtolo: Docere autem mulieri non permitto: nè virili ſexui, & interdùm ſacerdotibus, de obſcuris & ambiguis ſciſcitantibus, facere videretur iniuriam. In noſtrum locum ſtatìm audiuimus te illius adhæſiſſe conſortio, & nunquàm ab illa ne tranſuerſum quidem vnguem, vt dicitur, receſſiſſe. Eadem domo, eodem cubiculo vſam, vt omnibus in vrbe clariſſima notum fieret, & te matrem, & illam filiam repeiſſe. Suburbanus ager vobis pro monaſterio fuit, & rus electum pro ſolitudine: multoque ità vixiſtis tempore, vt ex imitatione veſtrî & conuerſione multarum gauderemus Romam factam Hieroſolymam. Crebra virginum monaſteria, monachorum innumerabilis multitudo, vt pro frequentia ſeruientium Deo, quod priùs ignominiæ fuerat, eſſet poſteà gloriæ. Interìm abſentiam noſtrî mutuis ſolabamur alloquijs, & quod carne non poteramus, ſpiritu reddebamus. Semper obuiare epiſtolis, ſuperare officijs, ſalutationibus præuenire. Non multùm perdebat abſentia, quæ iugibus ſibi literis iungebatur.

2. Tim. 4.
1. Tim. 2.
Monachorum Romæ frequentia.

In hac tranquillitate & Domini ſeruitute, hæretica in his prouincijs exorta tempeſtas, cuncta turbauit, & in tantam rabiem concitata eſt, vt nec ſibi, nec vlli bonorũ parceret. Et quaſi parùm eſſet, hîc vniuerſa mouiſſe, nauem plenam blaſphemiarum Romano intulit portui. Inuenitq; protinùs patella operculum, & Romanæ fidei puriſſimum fontem, cœno lutoſa permiſcuêre veſtigia. Nec mirum, ſi in plateis & in foro rerum venaliũ, fictus ariolus ſtultorum verberet nares, & obtorto fuſte dentes mordentium quatiat: cùm venenata ſpurcaq; doctrina Romæ inuenerit, quos induceret. Tunc librorum περὶ ἀρχῶν infamis interpretatio, tunc diſcipulus ὄλβιος & verè nominis ſui, ſi in talem magiſtrum non impegiſſet. Tunc noſtrorum διδακτικῶν contradictio, & phariſæorum turbata eſt ſchola. Tunc ſancta Marcella, quæ diù ſe cohibuerat, nè per æmulationem quippiam facere videretur, poſtquàm ſenſit fidem, Apoſtolico ore laudatam, in pleriſque violari, ità vt ſacerdotes quoquè & nonnullos monachorum, maximeque ſeculi homines in aſſenſum ſuî traheret, ac ſimplicitati illuderet epiſcopi, qui de ſuo ingenio cæteros æſtimabat, publicè reſtitit: mâlens Deo placere, quàm hominibus. Laudat Saluator in Euangelio villicum iniquitatis, quòd contra dominum quidem frau-

Rom. 1.
Luc. 16.

fraudulenter, attamen pro ſe prudenter fecerit. Cernentes hæretici de parua ſcintilla maxima incendia concitari, & ſuppoſitam dudùm flammam, iam ad culmina perueniſſe, nec poſſe latére, quod multos deceperat: petunt & impetrant eccleſiaſticas epiſtolas, vt communicantes Eccleſię diſceſſiſſe viderentur. Non multum tempus in medio, ſuccedit in Pontificatum vir inſignis Anaſtaſius, quem diù Roma habere non meruit, nè orbis caput ſub tali epiſcopo truncaretur: Immò idcircò raptus atque tranſlatus eſt, nè ſemel latam ſententiam, precibus ſuis flectere conaretur, dicente Domino ad Hieremiam: Nè oraueris pro populo iſto, neque depreceris in bonum: Quia ſi ieiunauerint, non exaudiam preces eorum. Et ſi holocauſta & victimas obtulerint, non ſuſcipiam eas. In gladio enim & fame & peſtilentia ego conſumam eos. Dicas, Quid hęc ad laudem Marcellæ? damnationis hæreticorum hæc fuit principium, dum adducit teſtes, qui priùs ab eis eruditi, & poſteà ab hæretico fuerant errore correpti: dum oſtendit multitudinem deceptorum, dum impia περὶ ἀρχῶν ingerit volumina, quæ emendata manu ſcorpij monſtrabantur: dum acciti frequentibus literis hæretici, vt ſe defenderent, venire non ſunt auſi: tantaque vis conſcientiæ fuit, vt abſentes damnari, quàm pręſentes coargui maluerint: Huius tam glorioſæ victoriæ origo Marcella eſt: tuque caput horum & cauſa bonorum, ſcis me vera narrare, quem nôſti vix de multis pauca dicere, nè legenti faſtidium faciat odioſa replicatio, & videar apud maleuolos ſub occaſione laudis alterius, ſtomachum meum digerere. Pergam ad reliqua.

Anaſtaſius Rom. Pontifex. *Hiere. 14.*

De Occidentis partibus ad Orientem turbo tranſgreſſus, minitabatur plurimis magna naufragia. Tunc impletum eſt: Putas veniens filius hominis fidem inueniet ſuper terram? Refrigerata charitate multorum, pauci, qui amabant fidei veritatem, noſtro lateri iungebantur, quorum publicè petebatur caput, contra quos opes omnes parabantur, ità vt Barnabas quoque duceretur in illam ſimulationem, immò apertum parricidium, quod nō viribus, ſed voluntate commiſit. Et eccè vniuerſa tempeſtas, Domino flante, deleta eſt, expletumque vaticinium prophetale: Auferes ſpiritum eorum, & deficient, & in puluerem ſuum reuertentur: In illa die peribunt omnes cogitationes eorum. Et illud euangelicum: Stulte, hac nocte auferetur anima tua à te: quæ autem præparâſti, cuius erunt?

Luc. 18. *Galat. 2.* *Pſalm. 103. & 145.* *Luc. 12.*

Dum hæc aguntur in Iebus, terribilis de Occidente rumor affertur, obſideri Romam, & auro ſalutem ciuium redimi, ſpoliatoſque rurſùm circundari, vt poſt ſubſtantiam, vitam quoquè perderent. Hæret vox, & ſingultus intercipiunt verba dictantis. Capitur vrbs, quæ totum cepit orbem: immò fame perit antequàm gladio, & vix pauci qui caperentur, inuenti ſunt. Ad nefandos cibos erupit eſurientium rabies, & ſua inuicèm membra laniârunt, dum mater non parcit lactenti infantiæ, & ſuo recipit vtero, quem paulò antè effuderat. Nocte Moab capta eſt, nocte cecidit murus eius. Deus, venerunt gentes in hæreditatem tuam, polluerunt templum ſanctum tuum, poſuerunt Hieruſalem in pomorum cuſtodiam. Poſuerunt cadauera ſanctorum tuorum eſcas volatilibus cæli, carnes ſanctorum tuorum beſtijs terræ. Effuderunt ſanguinem eorum ſicut aquam in circumitu Hieruſalem, & non erat qui ſepeliret.

Roma capta à Gothis. *Eſai. 15.* *Pſal. 78.*

Aeneid. 2. ** labores*

Quis cladem illius noctis, quis funera fando
Explicet, aut poſſit lachrymis æquare * dolorem?
Vrbs antiqua ruit, multos dominata per annos:
Plurima perque vias ſparguntur inertia paſsìm
Corpora, perque domos, & plurima mortis imago.

Cùm interìm, vt in tanta confuſione rerum, Marcellæ quoquè domum cruentus victor ingreditur.

Sit mihi fas audita loqui, immò à ſanctis viris viſa narrare, qui interfuêre præſentes; qui te dicunt in periculo quoquè ei fuiſſe ſociatam. Intrepido vultu excepiſſe dicitur introgreſſos: cumque poſceretur aurum, & defoſſas opes vili excuſaret tunica, non tamen fecit fidem voluntariæ paupertatis. Cæſam fuſtibus flagelliſque aiunt non ſenſiſſe tormenta: ſed hoc lachrymis, hoc pedibus eorum proſtratam egiſſe, nè te à ſuo conſortio ſepararent, nè ſuſtineret adoleſcentia, quod ſenilis ætas timere nō poterat. Chriſtus dura corda molliuit, & inter cruentos gladios inuenit locum pietas: cumque & illam & te ad Apoſtoli Pauli baſilicam Barbari deduxiſſent, vt vel ſalutem vobis oſtenderent, vel ſepulcrum, in tantam lætitiam dicitur erupiſſe, vt gratias ageret Deo, quòd te inte-

Marcella cæditur fuſtibus & flagellis.

integram ſibi reſeruâſſet, quòd pauperem illam non feciſſet captiuitas, ſed inueniſſet: quòd egeret quotidiano cibo: quòd ſaturata Chriſto, non ſentiret eſuriem, quòd & voce & opere loqueretur: Nuda exiui de vtero matris meæ, nuda & redeam. Sicut Domino viſum eſt, ità & factum eſt. Sit nomen Domini benedictum. Poſt aliquot dies ſano, integro, vegetoq́; corpuſculo obdormiuit in Domino, & te paupertatulæ ſuæ, immò per te pauperes reliquit hęredes, claudens oculos in manibus tuis, reddens ſpiritum in tuis oſculis, dum inter lachrymas tuas illa rideret, conſcientia vitæ bonæ & præmijs futurorum. Hæc tibi, Marcella venerabilis, & tibi, Principia filia, vna & breui lucubratione dictaui, non eloquij venuſtate, ſed voluntate in vos animi gratiſſimi, & Deo & legentibus placere deſiderans.

Iob 1.

Reddit animam.

FINIS IANVARII.

FEBRVARIVS.

MARTYRIVM SACROSANCTI MARTYRIS DEIFERI IGNATII EPISCOPI, AVTHORE SIMEONE METAPHRASTE.

1. FEBRVAR.

CVM Traianus ſumpſiſſet ſceptra Romanorum imperij, erat Antiochenæ Eccleſiæ Epiſcopus, & nomine & re Deifer Ignatius. Nam magno quidem Petro ſuccedit Euodus: Euodo autem Ignatius, fitq́ue & morum eius & virtutis æmulator. Huic diuino Ignatio, cùm eſſet adhuc planè puer, aiunt Chriſtum adhuc verſantem in mundo, ei intemeratas manus impoſuiſſe, & ad populum intuentem, dixiſſe: Niſi quis ſeipſum humiliauerit vt hic puellus, non intrabit in regnum cælorum: & qui vnum ex talibus pueris ſuſceperit in nomine meo, me ſuſcipit: qualiſnam futurus eſſet ætate proficiens Ignatius, hinc oſtendens, & apoſtolicam illius doctrinam apertè indicans.

Matth. 18.

Hic ergò diuinus Ignatius, ſimul cum Polycarpo, qui Smyrnenſi præerat eccleſiæ, fuit diſcipulus Iohannis Euangeliſtæ: & cùm ad eum ſolùm ventitâſſet, & omnem virtutis ſpeciem, & eam maximè, quæ decet ſacerdotem, diligenter exercuiſſet, ſacerdos deindè eligitur communi ſententia omnium ſimul apoſtolorum, & Antiochenus creatur Epiſcopus. Cùm autem aſſumpſiſſet eccleſiam, & multo ſudore & labore in ea ſeminâſſet pręconium pietatis, & zelum per omnia apoſtolicum & doctrinam oſtendiſſet, & extitiſſet perfectus miniſter Chriſti myſteriorum, fit quoquè poſteà martyr, beſtijs propter illum traditus, vt paulò altiùs repetens declarabit oratio.

Ignatius, diſcipulus Iohannis Euangeliſtæ.

Fit epiſcopus Antiochiæ.

Traiano enim Romanorum Imperatori, quam de Scythis habuerat, elato victoria, & non ſuſtinenti ſuam hucuſquè ſiſtere felicitatem, ſed volenti eam vlteriùs producere, & Romanorum imperio multos alios ſubiungere, aduersùs Chriſtianos ſeu aduersùs pietatem bellum ei viſum eſt optimum eſſe & expedire. Nam illo quidem modo putabat ſe ſoli prodeſſe reipublicæ: ſic autem etiam deos ſuos colere, & eos inducere, vt opem ferant aduersùs hoſtes. Grauem itaque ac difficilem perſecutionem infert

Traianus perſequitur Chriſtianos.

aduersùs piam fidem,& proponit edicta per vniuerſam terram,quæ eius parebat imperio, vt vel eſſent cum eo omnes impietatis participes, vel adhuc manentes Chriſtiani, afficerentur varijs ſupplicijs & acerbis mortibus. Contigerat,vt tunc Traianus verſaretur Antiochiæ,vt qui eſſet expeditionem ſuſcepturus contra Perſas, & bellum ibì pararet. Hic ergò ei de diuino ſignificatur Ignatio,quòd & religionem teneret Chriſtianam, & hominibus perſuaderet,vt Chriſtum tanquàm Deum honorarent: idque cùm fuiſſet à Pilato cruce condemnatus & morte,vt docent eius acta: & fert legem de ſeruanda virginitate,& de contemnendis diuitijs & delicijs,& alijs,quæ ſunt in vita iucunda: & quòd eſt omnium grauiſſimum, quòd non oporteat putare eſſe deos,& nullam Imperatorum ducere rationem.

Nota has tanti viri leges.

Hæc poſtquàm audiuit Traianus,ſancto ſtatìm accerſito, cùm vnà etiam adeſſet Senatus: Tú ne es,inquit,qui diceris Deifer, qui noſtra iuſſa ludificaris, & omnem euertis Antiochiam, & omnes ducis poſt Chriſtum,qui à te prædicatur, & nec ſolo quidem deos dignaris nomine? Diuinus autem Ignatius, Egò ſum, inquit. Ille verò, Et quid ſibi vult,inquit,illud Deifer? Cui Martyr: Qui Chriſtum,inquit,circunfert in anima. Imperator autem,Tu ergò,inquit,Chriſtum in teipſo circunfers? Certè,inquit. Scriptum eſt enim: Habitabo in eis & inambulabo. Quid verò nos?non videmur tibi deorum aſſiduè meminiſſe, & eos ſemper in anima circunferre, eosque inducere ad opem ferendam contra hoſtes, & per eos omnia facere, quæ ſunt ex animi ſententia? Reſpondens autem diuinus Ignatius:Hei mihi,inquit,ſimulacra gentium deos nominas. Vnus enim Deus, inquit,verus, qui cæli & terræ & maris, & omnium quæ ſunt in ipſis, eſt creator: Vnus Chriſtus Ieſus, Dei filius vnigenitus,cuius regni non eſt finis. Quem ſi tu agnoſceres, ô Imperator, & purpura ipſa & diadema & thronus regius, firmiora eſſent & ſtabiliora.

θεοφόρος Deum ferens.

2. Cor. 6.

Imperator verò,Hæc,inquit,mittamus. Tu autem, ſi velis,inquit,ô Ignati,meæ potentiæ rem facere gratiſſimam, & decæterò referri in numerum meorum amicorum, hac mente mutata, dijs nobiſcum ſacrifica: & ſtatìm (Sciant ipſi omnes) te magni Iouis conſtituam Pontificem, & patrem nominabo Senatûs. Ad hæc diuinus Ignatius: Gratias quidem præbere,ô Imperator,omnibus quidem eſt pulchrum: maximè autem Imperatoribus, quòd poſſint ipſi ampliùs gratificari: ſed eas,quæ ſunt omninò vtriſq; vtiles & conducibiles: eas verò,quæ poſſunt lædere & maximè animam, & vehementiorem ignis gehennam ei accendere, non is qui dat ſolùm, ſed etiam qui petit, & ipſe miſerrimus. Admirabilis autē,ô Imperator,& munifica eſt tua promiſſio. Quid enim mea refert, à te maximi Iouis conſtitui Pontificem, & vocari patrem Senatûs,qui ſum Chriſti ſacerdos, & ei quotidiè ſacrifico ſacrificiū laudis, & iam totum meipſum propero immolare, & efficere complantatum eius mortis ſimilitudini? Imperator verò: Cuinam, inquit, feſtinas teipſum immolare, eí ne, qui à Pontio Pilato in crucem fuit actus? Maximè, inquit magnus Ignatius, ei, qui peccatum crucifixit, & eius inuentorem deſtruxit diabolum, & omnem eius potentiam per crucem aboleuit. Rurſùs autem Imperator: Vidéris, inquit, mihi ô Ignati, omninò recto carere iudicio & ſana mente. Non enim tam apertè fuiſſes deceptus ſcripturis Chriſtianorum,ſed cognouiſſes omninò, quantum ſit bonum edictis parére Imperatorijs, & dijs ſacrificia offerre cum omnibus. Ad hæc ſanctus,vtens rurſùs maiore dicendi libertate: Etiamſi beſtijs, inquit,conſumpſeris,etiamſi me cruce condemnaueris, etiamſi gladio & igni tradideris,quæ ſunt in tua poteſtate,nunquàm ego patiar dæmonibus offerrre ſacrificium. neque enim metuo mortem, neq; deſidero præſentia, quæ eſt in poteſtate veſtra præbere fruenda,ſed ſola deſidero futura, & à me omne adhibere ſtudium, vt tranſeam ad Chriſtum,qui pro me eſt mortuus.

Hebr. 2.

Fortitudo beatiſſimi martyris.

Propter quæ volens Senatus martyrem arguere ignorantiæ: Quid autem tu quoquè, dixerunt, confiteris Deum eſſe mortuum? Quomodò verò qui ſubijt mortem, eamque execrandam,poterit prodeſſe alijs? Dij autem & ſunt immortales,& dicuntur à nobis. Cùm ex hoc occaſionem diuinus accepiſſet Ignatius, ſimul & irridendi illorum deos, & eis aperiendi ianuam myſterij ſuſceptæ carnis diſpenſationis, & ſic deducendi ad fidem Chriſti cognitionis, ſic verba habuit: Meus Dominus & Deus Ieſus Chriſtus, primùm quidem propter nos homo factus eſt & propter noſtram ſalutem, crucemque & mortem & ſepulturam ſua ſponte accepit. Cæterùm rurſùs tertio die reſur-

Exponit rationē eorū, quę ſunt geſta à Chriſto.

reſurrexit, inimici deiecta & proſtrata potentia, & aſcendit in cælos, vndè venerat, nos ſimul à lapſu peccati faciens reſurgere, & rursùs introducens in paradiſum, ex quo malè fueramus eiecti: & nos donauit bonis maioribus, quàm erant ea, quæ præceſſerant. Quòd autem ex ijs, qui à vobis cenſentur dij, vllus tale quid fecerit, nullus omninò aſſeruërit. Nam cùm iſti fuiſſent homines malefici & exitioſi, & multa feciſſent ad damnum & exitium noſtræ vitæ & ſtatûs, prauam autem deorum opinionem & ſpeciem hominibus, qui ſunt à ratione paulò alieniores, citra vllam rationem præbuiſſent, contractis poſteà velis deceptionis & ſcena ablata, depræhenſi ſunt id quod erant, vt qui turpiter è vita exceſſerint, & morti immortali traditi ſint propter multorum interitũ. Iupiter quidem certè, qui eſt vobis primus & maximus deorum, in Creta eſt ſepultus: Aeſculapius verò fulmine eſt percuſſus. Sepulcrum Veneris oſtenditur in Papho, & Hercules fuit ab igne conſumptus. Nam cùm tales ſint, immò verò longè deteriores, ea eis obtigerunt, quæ merentur. Proſcindit falſos deos.

Cùm hæc dicta fuiſſent ab Ignatio, Imperator ſimul cum Senatu, timens nè ſi eſſet eius ſermo prolixior, res quidem gentilium labefactarentur, & vel non crederentur, vel haberentur ludibrio: & vera quidem floreret religio, & tolleretur nubes erroris, quæ ei offundit tenebras: eum quidem conijcit in vincula, & in tutiſſima collocat cuſtodia. Ipſe autem cùm tota nocte apud ſe cogitâſſet, quonam modo eum vlciſceretur pro meritis, & quonam modo è præſenti eum vita ſubduceret, ſtatuit eum feris tradere deuorandum, vt dilaniatus ab eis ſanctus, interiret. Viſus eſt enim Imperatori hic mortis modus longè grauiſſimus. Cùm hanc rem ergò Senatui manè communicâſſet, ipſi quoquè eius laudârunt ſententiam: ſed conſuluërunt, nè hæc beſtijs obiectio fieret Antiochiæ, nè, aiebant, ſic magìs deſideratum & glorioſum apud ſuos ciues reddamus Ignatium, martyrico fine è vita excedentem. Quamobrem dicebant oportere eum Romam abduci vinctum, & illic tradi beſtijs. Sic enim & prolixitate itineris grauius ſubibit ſupplicium, & ſimul Romanis quiſnam ſit ignorantibus, videbitur eſſe peremptus, tanquàm vnus ex maleficis, & nec minima quidem erit eius apud illos memoria. Cùm hoc ergò placuiſſet, & in ipſum lata fuiſſet protinùs ſententia, Imperator eum rursùs producit è cuſtodia, hoc eius poſtremum faciens periculum. Et primùm quidem multis bonorum promiſſis crebrò ſanctum deliniebat ac demulcebat: Deindè etiam rursùs minis magìs territans. Poſtquàm autem eum vidit nec cedere promiſſis, neque minas formidare, deſperans omninò fore vt mutaretur, ad effectum deduxit ea, quæ decreta fuerant: & cùm iuſſiſſet prioribus grauiora ei imponi vincula, tradit eum cohorti militari, & mittit Romam, iubens, cùm adueniſſet ciuibus dies feſtus, quo totus congregatur populus, eum tradi beſtijs ad communem theatri delectationem, vt conuenienter ei, quod dicit D. Paulus, ipſe quoquè fieret ſpectaculum mundo, angelis & hominibus. Mittitur in carcerem S. Ignatius. Hæ ſunt machinæ maligni dęmonis. 1. Cor. 4.

Martyr ergò cùm vltimam illam accepiſſet ſententiam, & Deo magno clamore, vt conſentaneum erat, egiſſet gratias, cum magna voluptate & lætitia ſibi imponit vincula. Et Imperator quidem egreditur contra Perſas cum ſuo exercitu: diuinus autem Ignatius, cùm Eccleſiæ priùs benè eſſet precatus, & gregem ſuum Deo commendâſſet cum lachrymis, vinctus ſequebatur milites. Deindè cùm Seleuciam non cunctans, non flens, non ſe aliquid graue omninò pati præ ſe ferens, ſed alacribus veniſſet pedibus, à militibus in nauem immittitur, & cum eis appellit Smyrnam. Hic ſalutat Polycarpum diuinum Apoſtolum, quem Smyrnenſi præfuiſſe eccleſiæ, cùm Ignatij fuiſſet condiſcipulus, ſuperiùs diximus. Eum ergò ſalutat, glorians & magnificè ſibi placens, lætusque de vinculis. Quid enim ei poterat eſſe maiori ornamento, quàm adſpici pati pro Domino, qui eum ſic dilexerat? Deindè cùm etiam reliquis Epiſcopis & Preſbyteris & Diaconis reddidiſſet eas, quas par erat, ſalutationes, quoniam multi concurrebant ex eccleſijs Aſiæ & ciuitatibus ad videndum illud ſpectaculum, & vt pulchro fruerentur fluento, quod fluebat ex illius lingua, ipſe ea, quæ par erat, ſuadens, rogabat omnes, vt pro ipſo orarent, vt per feras citò reſolueretur ad eum, quẽ deſiderabat, & appareret ante illius faciem. Cùm videret autem eos valdè perturbatos & quodammodò pendentes ab illius anima, & non ferendum damnum exiſtimantes ſeparationem eius & mortem, de ijs, qui ſunt Romæ, timens, nè ipſi quoquè ſimiliter affecti, non ſuſtinerent eum videre tradi beſtijs, ſed manus eis afferrent, quibus mandatum erat, vt eum traderent, & ei Lætatur in vinculis.

clauderent apertam ianuam martyrij, ſtatuit ad eos mittere, vt ij quoq; pro eo orarent, nè curſus ſuę exercitationis ei impediretur: ſed per feras, ſicut dictum eſt, citò reſolueretur ad dilectum Dominum. Operæprecium eſt autem illius quoquè meminiſſe epiſtolæ, quæ ſic habet ad verbum:

Epiſtola eius ad Romanos.

Ignatius, qui & Deifer, Epiſcopus ſanctæ Dei eccleſiæ, quæ eſt Antiochiæ, eccleſiæ, quæ miſericordiam eſt conſecuta in maieſtate patris altiſſimi & Ieſu Chriſti ſolius eius filij, dilectæ & illuminatæ, in voluntate eius, qui voluit omnia, quę ſunt ſecundùm charitatem Ieſu Chriſti Dei noſtri, quæ etiam præſidet in loco regionis Romanorum: quam ſaluto in nomine Ieſu Chriſti, ſecundùm carnem & ſpiritum vnitam omni eius mandato, impletam gratia Dei ad lætandum in Chriſto Ieſu Deo. Cùm Deum precatus, obtinuerim vt viderem ſpectabiles veſtros vultus, vinctus in Chriſto Ieſu ſpero me vos ſalutaturum, ſi Dei fuerit voluntas, vt dignus habear, qui ſic ſim vſque ad finem. Meum enim ritè ſuccedit votum, ſi gratiam fuero conſecutus, vt ſortem meam accipiam ſine impedimento. Timeo enim veſtram charitatem, nè ea me afficiat iniuria. Vobis enim facile eſt facere, quod vultis: mihi autem difficile eſt Deum aſſequi, ſi vos mihi peperceritis. Non enim volo vos hominibus placere, ſed Deo, ſicut etiam placetis. Non enim ego vnquàm habebo aliud tempus Deum aſſequendi, neque vos. Si ſilueritis à me, ego Dei efficiar. Sin verò carnem meam amaueritis, rurſùs ero currens. Potiùs autem mihi præbete, vt Deo immoler: eſt enim ara parata, vt effecti chorus in charitate, canatis patri in Chriſto Ieſu, quòd Epiſcopum Syriæ dignatus ſit Dominus, vt inueniretur in Occidente, eum accerſens ab Oriente. Pulchrum eſt à mundo occidere ad Deum, vt ad ipſum exoriamur. Nulli vnquàm inuidiſtis, alios docuiſtis. Ego autem volo illa quoquè eſſe firma ac ſtabilia, quæ vobis mandata didiciſtis. Solùm rogate, vt dentur mihi vires à Domino, vt non ſolùm dicar Chriſtianus, ſed etiam inueniar & dici poſſim: & tunc videbor eſſe fidelis, quando mundo non apparebo. Nihil enim quod appáret, eſt æternum. Quæ enim cernuntur, ſunt ad tempus: quæ autem non videntur, æterna.

Deſiderium eius ardentiſſimum patiendi propter Chriſtum.

2. Cor. 4.

Ego ſcribo eccleſijs, & mando omnibus, quòd ego lubens pro Chriſto morior, ſi vos non prohibuèritis. Rogo vos, nè ſit intempeſtiua veſtra in me beneuolentia: ſinite me deuorari à feris, per quas licet Deum conſequi. Sum Dei frumentum, & molor per dentes ferarum, vt Chriſti inueniar mundus panis. Feris potiùs blandimini, vt fiant mihi ſepulcrum, & nihil relinquant mei corporis, nè ſopitus fiam grauis. Tunc ero verus Chriſti diſcipulus, quando nec corpus quidem meum adhuc videbit mundus. Pro me Chriſto ſupplicate, vt per hæc inſtrumenta, munda inueniar hoſtia. Non ſicut Petrus & Paulus vobis præcipio. Illi Apoſtoli, ego condemnatus: illi liberi, ego autem ſeruus vſque in hodiernum diem. ſed ſi voluèritis, ego libertus Ieſu Chriſti, & exurgam in ipſo líber. Nunc diſco vinctus nihil mundanum cupere aut inane: à Syria vſque ad Romam ipſam pugnans cum beſtijs, à terra & mari noctù & diù vinctus decem leopardis, qui ſunt cohors militaris: qui etiam ſi beneficio afficiantur, fiunt deteriores. In eorum verò iniurijs magìs diſco. Profuèrint feræ mihi paratæ, & opto, vt eæ mihi paratæ inueniantur: quibus etiam blandiar, vt me protinùs deuorent, non ſicut quoſdam timore affectæ non tetigerunt. Quòd ſi eæ etiam inuitæ noluerint, at ego * tranſibo. Ignoſcite mihi: ſcio quid mea interſit. Nunc incipio eſſe diſcipulus, vt Ieſum Chriſtum aſſequar. Ignis & crux, beſtiarum irruptiones, diſſectiones, diuiſiones, oſſium diſperſiones, amputatio membrorum, trituræ totius corporis, & diaboli tormenta ſuper me veniant, dummodò Ieſum Chriſtum aſſequar. Nihil mihi proderunt mundi iucunditates, neq; regna huius ſeculi. Melius eſt mihi mori in Chriſto Ieſu, quàm regnum obtinere vſq; ad fines terræ. Quid enim prodeſt homini, ſi totum mundum lucretur, & ſuæ animæ patiatur detrimentum? Illum quæro, qui pro nobis eſt mortuus.

Humilitas tanti viri.

* eas inſtigabo, habet Euſebius.

Matt. 16.

Ignoſcite mihi, fratres: nè ſitis mihi impedimento, quô minùs viuam, neque me velitis mori. Sinite me puram lucem accipere. Cùm illuc enim venero, ero homo Dei. Permittite mihi, vt ſim imitator paſſionis Chriſti. Si quis ipſum in ſeipſo habet, intelligat quod volo, & meî moueatur commiſeratione, cùm ſciat quæ me conſtringant. Princeps huius ſeculi me vult diripere, & corrumpere meam in Deum ſententiam. Nemo ergò ex ijs, qui adſunt, ei opem ferat. Eſtote mei potiùs, hoc eſt, Dei. Nè loquamini Chriſtum Ieſum, mundum verò deſideretis. Nè habitet inter vos inuidia. Nec ſi ego quidem

quidem præſens vos rogem, paréte mihi: ijs autem paréte potiùs, quæ ego ad vos ſcribo. Ex ijs enim, quæ ſcribo ad vos, mori cupio. Meus amor eſt cruci affixus, & non eſt in me ignis amans mundanæ materiæ: aqua autem potiùs viua & in me loquens, quæ intùs mihi dicit: Veni ad patrem. Non delector nutrimento corruptionis, neque voluptatibus huius vitæ. Panem Dei volo, panem cæleſtem, panem vitæ, qui eſt caro Ieſu Chriſti filij Dei, qui poſteà natus eſt ex ſemine Dauid & Abraam: & potum Dei volo, eius ſanguinem, qui eſt charitas, in quam non cadit interitus, & vita perennis. Non ampliùs volo viuere, ſicut homines, hoc autem erit, ſi vos volueritis. Velitis ergò, vt vos quoquè Deus velit. Breuibus literis peto à vobis: mihi credite. Ieſus verò Chriſtus vobis aperiet, qui eſt os non mendax, quòd vera dico petendo, vt conſequar. Non ſecundùm carnem ad vos ſcribo, ſed ſecundùm Dei ſententiam. Si paſſus fuero, mementote in oratione veſtra eccleſiæ Syriæ, quæ pro me, paſtore Deo vtitur. Solus ipſam Ieſus Chriſtus viſitabit, eiuſque curam geret & veſtra charitas. Salutat vos meus ſpiritus, & charitas eccleſiarum, quæ me ſuſceperunt in nomine Ieſu Chriſti, non tanquàm tranſeuntem. Etenim quæ ad me non attinebant in via, quæ eſt ſecundùm carnem, me deduxerunt in ciuitatem. Scribo autem hæc ad vos è Smyrna per Epheſios, qui digni ſunt, qui beati iudicentur. Eſt verò mecum cum multis alijs Crocus quoquè, nomen deſiderabile eorum, qui mecum conuenerunt è Syria ad gloriam Dei. Hęc ad vos ſcripſi nono Cal. Septemb. Valete perpetuò fratres in tolerantia Ieſu Chriſti, Amen.

Nota verba verè ignea.

Sed eſt hæc quidem epiſtola. Ipſe autem paulò pòſt è Smyrna deductus à militibus: & cùm appuliſſet Troadem & Neapolim, tranſijt pedes per Philippos & Macedoniam, eas, quæ ſunt in via, inuiſens eccleſias, & in eis docens, exhortans, diſſerens, fratres, qui erant paulò ſimpliciores & imbecilliores, confirmans, & efficiens, vt omnes vigilarent & eſſent ſobrij. Cùm verò tranſijſſet Epirum, & mare tranſmiſiſſet Adriaticum & Tyrrhenum, appellit Puteolos. Hoſpitio autem exceptus ſimul cum militibus ab ijs, qui illic erant, fidelibus, cùm eos quoquè valere iuſſiſſet in Domino, venit Romam, & ſiſtitur ante Præfectum vrbis. Cùm is ergò Deiferum vidiſſet Ignatium, & literas accepiſſet Imperatorias, dies autem adueniſſet opportunus, quando erat dies feſtus & celebris Romanorum, ducit eum in medium theatrum, ſicut iubebat improbum edictum Imperatoris. Cùm ergò vniuerſa ciuitas ſederet in theatro, cum ardenti ſpiritu & oculis iam ſpectaculum amantibus, vtpotè quòd iam fama vbiquè annunciâſſet, Syriæ Epiſcopum cum feris eſſe pugnaturum: conuerſus ille ad populũ cum quodam generoſo & inflexibili animo, vt qui gloriaretur & ſibi placeret propter eam, quæ pro Chriſto ſuſcipi cernebatur, ignominiam: Viri, inquit, Romani, & præſentis huius certaminis ſpectatores: nõ hęc mihi fiunt, vt luam pœnas alicuius maleficij, aut ſceleratę alicuius actionis, ſed vt Deum aſſequar: cuius quidem teneor deſiderio, & quem cupio inſatiabiliter. Sum enim eius frumentum, & molor per dentes beſtiarum, vt fiam ei purus panis. Hæc dixit, & dimiſſi leones, eum ſtatìm dilacerârunt & deuorârunt, à ſolis aſperioribus illius oſſibus abſtinentes, ei re vera impletis votis, vt beſtiæ eſſent eius ſepulcrum, & nihil reliquum eſſet eius corporis, vtpotè quòd Deus pluris faceret famuli preces & amorem ferre vſque ad finem, quàm efficere, vt non tangeretur à leonibus, vt ſuo nomini tribueret gloriam.

In itinere confirmat eccleſias.

A leonibus deuoratur, ſicut optârat.

Poſtquàm autem hæc euenerunt & finem acceperunt, qui Romæ erant fideles, ad quos adhuc viuens diuinus ſcripſerat Ignatius, poſtquàm dimiſſum fuerat theatrum, conuenientes, cùm oſſa id cupientibus manibus ſuſtuliſſent, & ea honorificè ac reuerenter compoſuiſſent, ea depoſuerunt in loco inſigni extra vrbem, viceſimo menſis Decembris. Hæc poſteà deportata ſunt in patriam martyris Antiochiam: & quæ intercedunt ciuitates, duplicem accepêre benedictionem, & priùs, quando martyr vinctus ducebatur Romam ex Antiochia: & nunc, quando cum præclaris trophęis illinc referebatur, tanquàm apes fauum, illum circunuolantes. Atque dicitur quidem, quòd poſt martyricam eius conſummationem, lugentibus illius priuationem ijs, qui Romæ erant fideles, & nullam accipientibus doloris conſolationem, & vacantibus ſepulcralibus hymnis & vigilijs, ipſe in ſomnis appârens, & eos quaſi amplectens, qui ſcilicet ſeipſos præbuerunt dignos illius conſuetudine, luctum eis effecit facilem & leniorem, & doloris ſedauit vehementiam. Alij rurſùs dixerunt, ſe vidiſſe eum ſudore diffluentem,

Ex oſſibus eius ciuitates benedictionẽ accipiunt.

tanquàm qui nupèr reſpirâſſet à laboribus decertationis,& precantem ſalutem ciuitati & omnibus fidelibus.

Hic quidem fuit exitus Deiferi Ignatij : hæc ſunt certamina : hi ſunt inſani eius amores in Chriſtum. Et fert teſtimonium Irenæus Lugdunenſis Epiſcopus, vir magni faciendus, qui diuini Ignatij crebrò meminit. Quin etiam Polycarpus, qui Smyrnenſi præerat eccleſiæ,qui cum eo ventitabat ad Iohannem Euang. & Theologum : & cùm captiuus Romam duceretur Antiochia, eum,ſicut diximus, ſalutauit, hęc alicubì ſcribens in ſuis epiſtolis: Rogo vos fratres,vt obediatis,& omnem exercitetis tolerantiam, quam vidiſtis oculis,non ſolùm in beatis Ignatio,Ruffino & Zoſimo,ſed etiam in multis alijs ex vobis, & in ipſo Paulo & ijs,qui cum ipſo crediderunt : quòd ij omnes non in vanum cucurrerunt, neque in vanum laborauerunt, ſed in fide & iuſtitia, quæ eſt in Chriſto Ieſu. Quamobrem ſunt etiam in loco, qui eis debetur à Domino, cum quo paſſi ſunt. Non enim præſens ſeculum dilexerunt,ſed Chriſtum,qui pro nobis mortuus eſt & reſurrexit. Sic ergò ſitus erat D. Ignatius in ſacris illorum animis : & cùm deſiderâſſet beſtiarum ventres ſibi ſepulcrum efficere,in piorum virorum magìs habitat animis.

Libro 5. aduersùs hæreses.

Philip. 2.

Imperator autem Traianus cùm de diuino hoc Ignatio poſteà didiciſſet, & quàm fortiter peregiſſet hoc certamen martyrij, & quòd, vt ipſe tulerat ſententiam, à beſtijs fuiſſet deuoratus,& multa etiam audiuiſſet de Chriſtianis, qui erant in regione, quòd ſcilicet nihil præter leges facerent, neq; rem vllam agerent impiam : ſed diluculò ſurgentes, & Chriſtum adorarent tanquàm Dei filium, & omnem exercerent abſtinentiam in cibo & in potu,& nihil tangerent ex ijs,quæ lex prohibet. Cùm ille,inquam,hęc audiuiſſet,& ductus eſt pœnitentia eorum, quæ facta fuerant, & dicitur tale decretum propoſuiſſe,vt gens quidem Chriſtianorum exquireretur & omnibus eſſet cognita : inuenti autem non interficerentur, ſed neque magiſtratus gererent, neque ſuſciperent vllam reipublicæ adminiſtrationem. Sic nō vita ſolùm Ignatij,ſed iam mors etiam fuit multorum bonorum conciliatrix, gloriatio fidei,quæ eſt in Chriſto, augmentū pietatis, adhortatio ad eos,qui ſunt ex Deo,labores,& contemptio eius vitæ,quę eſt ad tempus,& continentia ab ijs, quæ ſunt noxia,& ſtudium vitæ puritatis : Gratia & benignitate Domini noſtri Ieſu Chriſti,cum quo patri gloria & ſancto & viuifico ſpiritui nunc & ſemper & in ſecula ſeculorum, Amen.

Plinius Secundus hæc ad eū ſcripſit.

Nota abſtinentiā Chriſtianorum.

EX HISTORIAE ECCLESIAST. EVAGRII *Epiphanenſis, lib. 1. cap. 16.*

MAiora robuſtioraque Ignatij, viri planè diuini,oſſa à beſtijs relicta (quæ ſicut tum à Iohanne rhetore,tum ab alijs memoriæ proditum eſt, poſteaquàm ſanctus martyr beſtiarū ventres, vtì ei erat in optatis, ſepulcri locō in Amphitheatro Romano conſecutus fuerat, Antiochiam deportata fuerunt) regnante etiam Theodoſio, quod fuit longo tempore poſt eius martyrium, in cœmeterium tranſlata ſunt: quippe Deus Optimus Max. animum Theodoſij impulit, vt diuinum illum martyrem maioribus afficeret honoribus, & templum iam olim dæmonibus dedicatum, (quod indigenæ templū Fortunæ nuncupant) Ignatio victori & martyri conſecrant. Itaque quod olim Fortunæ dicatum fuit, iam ſacrum ſanctuarium & templum auguſtum ad Ignatij memoriam celebrandam factum eſt: cuius martyris ſacræ reliquiæ curru cum ſolenni pompa per ciuitatem portatæ, & in templo repoſitæ fuerunt. Qua de cauſa feſtum celebre & lætitia communis ad noſtram vſque ætatem peragitur: quod quidem feſtum à Gregorio pontifice multò maiore magnificentia illuſtratum eſt.

MAR.

MARTYRIVM S. PIONII PRESBYTERI ET SOCIORVM, EX SIMEONE METAPHRASTE. APPARET

autem ab ijs eſſe conſcriptum, qui præſentes illi interfuêre. Teſtatur verò Euſebius Cæſareenſ. lib. 4. cap. 14. Hiſtor. Eccleſiaſt. ſe in libello de veterum ſanctorum martyrijs, omnia Pionij facta pleniſſimè eſſe complexum.

APoſtolus monet, vt ſanctorum memoriam celebremus, minimè ignorans, nos, dum eos, qui toto animo in fide ſana permanſerunt, celebramus, ad ea, quę pręſtantiora ſunt, imitanda concitari. Quod cùm ità ſit, Pionij martyris memoriam nobis pręcipuè colenda eſt, qui tunc etiam, cùm in mundo peregrinaretur, multos ab errore reuocauit, & vir Apoſtolicus noſtris temporibus fuit. Cumque martyrio coronatus, ad Dominũ vocatus eſt, admonitionis gratia hoc nobis virtutis exemplum reliquit, vt nunc etiam doctrinæ ipſius monimenta haberemus. Heb. 13. 1. FEBRVAR. iuxta Bedã, Vſuardum &c.

Vigeſimatertia menſis Februarij die, cùm ſabbatum magnum inſtaret, natali ſcilicet beati martyris Polycarpi, vigente Decij Imperatoris perſecutione, Pionius Presbyter, & Sabina veræ pietatis ſtudioſa, & Aſclepiades, & Macedonia, & Linus Eccleſiæ Catholicæ Presbyter, compręhenſi ſunt. Pionius igitur pridiè natalis diei ſancti Polycarpi futurum pręuidit, vt eo ipſo die caperētur. Itaque cùm ſimul cum Sabina & Aſclepiade ieiunans, ſe poſtridiè compręhenſos iri proſpexiſſet, ſumptis tribus catenis connexis, colloque ſuo & Sabinæ & Aſclepiadis iniectis, domi expectabat. Id autem fecit, tum nè ab amicis abducerentur, tum nè poſſet aliquis ſuſpicari, ſe, vt reliquos, ad ea, quę idolis eſſent immolata, comedēda duci velle: & vt omnes intelligerent, ſe ſtatim in carcerem duci decreuiſſe. Cùm igitur precationibus incubuiſſent, & ſabbato ſanctum panem & aquam cepiſſent, ſuperuenit Polemo æditauus cum ſatellitibus ſuis, vt homines Chriſtianos quæreret, eoſque ad immolandum idolis, & comedendũ ex ijs, quæ fuiſſent immolata, perduceret. Et Aeditauus: Nôſtis, inquit, planè decretum Imperatoris, quo vobis iubetur, vt dijs ſacrificetis? Cui Pionius: Nouimus, inquit, mandata Dei, quibus imperat, vt ipſum ſolum adoremus. In forum igitur, inquit Polemo, venite, & illic obtemperabitis. At Sabina & Aſclepiades dixerunt: Nos Deo viuenti obtemperamus. Ducebat igitur eos, ſed ſine vi. Cùm autem ire pergerent, viderunt omnes eos vincula geſtantes. Quamobrem re noua commotus populus, celeriter concurrebat, & præ multitudine mutuò premebantur. Et cùm in forum veniſſent, & in porticu ad Orientem ſita, ad portam duplicem conſtitiſſent, impletum eſt totum forum, & ſuperiores porticus tum viris Gręcis atque Iudęis, tum etiam mulieribus. Nam cùm magnum eſſet ſabbatum, feriabantur. Quinetiam fundamenta, arcuſque conſcenderant, vt ſpectarent. Is Decius imperauit anno Christi 251. Pionij reſpõſum ad Polemonẽ.

In medio igitur cùm ſtetiſſent: Satiùs eſt, inquit Polemo, ô Pioni, vt quemadmodùm omnes faciunt, vos quoquè pareatis Imperatori, & ſimulacris immoletis, nè puniamini. At Pionius, extenſa manu, hilari vultu cauſam ſuam defendit: Viri, inquiens, Smyrnæi, qui & vrbis pulchritudine, & melle Homerico, vt dicitis, gloriamini, & ſi qui ſunt inter vos Iudæi, audite me paucis perorantem: Audio vos riſu gaudioque eos, qui transfugiunt, ſuſcipere, perindè quaſi ridiculum aliquid, ac leue ſit id, quod agunt, dum idolis ſpontè ſacra faciunt. Atqui æquum erat, Græci, vt magiſtrum veſtrum Homerum audiretis, qui hominum interitu lætari, pium eſſe negat. Vobis autem, Iudæi, Moſes ità iubet: Si videris iumentum inimici tui cecidiſſe, & ſub onere iacêre, nè prætèriêris: ſed ipſum excitato. Aequum item erat, vos Salomonem audire, qui, Si ceciderit, inquit, inimicus tuus, nè gaudeas, & calamitate ipſius nè extollaris. Ego enim magiſtrum meum audiens, mori mâlo, quàm ab eius præceptis diſcedere. Et totis viribus enitor, nè recedam ab ijs, quæ primùm didici, deindè etiam docui. Quid eſt igitur, cur nos crudeliter irrideant Iudæi? Quanuis, vt ipſi dicunt, hoſtes eorum eſſemus, Oratio eius ad Smyrnenſes. Deut. 22. Prou. 24.

Quid ſibi volunt, inquit, iſtæ catenæ? Cui Pionius reſpondit: Nè per vrbem veſtram iter faciẽtes, exiſtimemur ad immolandum idolis, aut ad edendum ea, quæ ſint illis immolata, proficiſci: atque adeò, vt intelligatis, nos ne interrogari quidem velle, ſed decreuiſſe non in forum, ſed rectà in carcerem ire: & nè per vim nos comprehenſos vt reliquos, trahatis: ſed cùm vincula geſtemus, dimittatis. Fortaſsè enim nos vinculis illigatos, ad idola veſtra non introducetis. Sic eum Alexander illudebat. Cumque rurſùm illi multis verbis Pionium hortarentur, atque ipſe ſibi ità decretum & ſtatutum eſſe reſponderet, eosqe reprehenderet, & de ijs, quæ ſunt euentura, differeret, Alexãder: Quid multis, inquit, opùs eſt verbis, cùm viuere nequeatis? Pioni⁹ grauiter reſpõdet Alexãdro homini nequam.

Sed cùm populus vellet in theatro conuentum fieri, vt plura illic audiret, quidam Ducis ſtudioſi ad Polemonem æditaum accedentes, ei perſuaſerunt, nè ſineret in theatro populum conuenire, nè tumultus fieret, & panis flagitaretur. Quibus auditis, Polemo: Si non vis, inquit, Pioni, ſacrificare, ſaltem in templum ingredere. Pionius autem: Idolis, inquit, non expedit, vt illuc ingrediamur. Polemo verò: Perſuade, inquit, hoc nobis Pioni. At ille, Vtinàm, inquit, poſſem vobis perſuadere, vt fieretis Chriſtiani. Tunc illi riſu ſoluto dixerunt: Tu verò nè id feceris, nè viui comburamur. Grauius, atq; acerbius eſt, inquit Pionius, poſt mortem igne comburi ſempiterno. Arridenteque Sabina, Aedituus & ſatellites eius dixerunt: Rides? Ità Deo placet, inquit illa: Chriſtiani enim ſumus: & qui fide ſunt in Chriſtum firma atque conſtanti, riſu ridebunt perpetuo. Tu, inquiunt illi, quod non vis, patieris. Quæ enim dijs nolunt ſacrificare, in proſtibulum conijciuntur. At illa: Sancto, inquit, Deo id erit curæ. Sabinæ virile pectus.

Pionium rursùs Polemo ſic allocutus eſt: Obtempera nobis, Pioni. Reſpõdit Pionius: Iuſſiſti, vt vel obtemperarem, vel plecterer. Non obtempero, iube igitur plecti. Tunc æditaus Polemo: Sacrifica, inquit, Pioni. At ille: Chriſtianus ſum. Quem, inquit Polemo, deum colis? Reſpondit Pionius: Deum illum omnipotentem, qui fecit cęlum & terram, & omnia, quæ cęlo & terra continentur, atque omnes nos: qui nobis abundè ſuppeditat omnia, quem per Verbum ipſius Chriſtum, cognitum habemus. Sacrifica igitur, inquit Polemo, ſaltem Imperatori Ego, inquit Pionius, homini non ſacrifico: Chriſtianus enim ſum. Deindè, cuncta ſcribente notario: Quod, inquit, eſt tibi nomen? At ille reſpondit: Pionius. Tum Polemo: Chriſtianus, inquit, es? Reſpondit: Sum profectò. Cuius, inquit Polemo, es Eccleſiæ? Reſpondit Pionius: Catholicæ: Nulla enim eſt alia apud Chriſtum. Tum ad Sabinam acceſſit. Monuerat autem illam Pionius, à ſe fuiſſe Theodotam appellatam, nè ex nomine in manus impiæ ciuis iam dominæ ſuæ rursùm incideret, quæ imperante Gordiano, cùm vellet Sabinam à fide abducere, eam vinctam in montibus relegauit, vbi clàm victui neceſſaria ei à fratribus ſubminiſtrabantur. Pòſt autem ſtudioſè curatum fuit, vt à dominæ ſeruitute & à vinculis liberaretur. Plurimùm autem cum Pionio verſabatur. Quæ etiam in hac perſecutione capta fuit. Dixit igitur huic quoquè Polemo: Quo nomine vocaris? Eaque reſpondente, Theodota: ſubiecit ille, Chriſtiana es? Næ, inquit, Chriſtiana ſum. Cuius Eccleſiæ? inquit Polemo. Sabina reſpondit: Catholicæ. Tunc ait Polemo: Ecquem colis & veneraris? Deum, inquit illa, omnipotentem, qui fecit cęlum & terram, & omnes nos, quem nouimus per Verbum ipſius Ieſum Chriſtum. Mox Aſclepiadem interrogauit: Quomodò, inquiens, appellaris? Aſclepiades, inquit ille. Tum Polemo: Chriſtianus es? Reſpondit: Sum. Quem, inquit Polemo, venereris? Eoque reſpondente, Chriſtum Ieſum: ait Polemo, Eſt'ne alius? Minimè verò, inquit Aſclepiades, ſed idem ille, quem hi dixerunt. His dictis, in carcerem ducti ſunt, tam ingenti multitudine conſequente, vt forum impleretur. Et dicebant quidam de Pionio: Quomodò qui ſemper erat pallidus, nunc eſt facie ignea ac rubicunda? Pionij virilis vox. Vna Catholica Eccleſia. Pręclarę Sabinæ voces.

Cùm autem ipſum Sabina veſtimento propter multitudinis impetum teneret, quidam eam deridentes, dicebant: Quàm veretur, nè ab eius vberibus depellatur? Vnus autem quidam clamauit: Si nolunt, inquiens, parére, ſupplicio afficiantur. Cui Polemo reſpondit: Nobis non pręcedunt faſces, neque ſecures, vt hanc habeamus poteſtatem. Alius dicebat: Eccè homunculum ſubducit ad immolandum. Innuebat autem Aſclepiadem, qui nobiſcum erat. Pionius dixit: Tu mentiris: neque enim id facit. Alij dicebant: Hic & ille dijs immolârunt. Pionius autem: Pro ſuo quiſque, inquit, agit arbitrio. Quid igitur ad me? Ego Pionius vocor. Dicebant alij: Quid prodeſt huic doctrina ſua, Irridentur ſancti.

Ego quidem cùm adhuc eſſem puer, figmẽtum hoc Iudęorum audiui. Memoriæ proditum eſt, Saulem ad mulierem ventriloquam acceſſiſſe, vt ab ea reſponſum acciperet, 1.Reg. 28.
quęſiſſeque vt ſibi Samuelem Prophetam excitaret. Et vidit mulier virũ rectum aſſcendentem, & pallio indutum. Et agnouit Saul illum eſſe Samuelem, & rogauit ea, quæ voluit. Quid igitur? Potuit'ne ventriloqua illa mulier Samuelem excitare, an non? Si potuiſſe dicunt, iniuſtitiam, pluſquàm iuſtitiam valere confitentur, & ſunt execrandi. Sin negant, ne Chriſtus quidem id egit, quod iſti fingunt. Huius autem argumenti vis eſt eiuſmodi. Quomodò potuit impius dęmon, qui in illius mulieris vẽtre loquebatur, ſancti Prophetæ animam, in ſinu Abrahæ quieſcentem, in hanc vitam reuocare? Quod enim inferius eſt, ſuperioris imperio páret. Non igitur, vt iſti ſuſpicantur, Samuel fuit ab illa muliere pythonem habente in hanc vitam reuocatus. Sed ità ſeſe res habet. Angeli deſertores ſequuntur eos, qui à Deo deficiunt: & omnibus maleficis, & magis, & præſtigiatoribus, & vatibus inſeruiunt angeli diabolici. Idque mirum non eſt, cùm ipſe ſatanas (vt inquit Apoſtolus) transfiguret ſe in angelum lucis. Quamobrem & miniſtros eius ſpeciem miniſtrorum iuſtitiæ ſuſcipere eſt conſentaneum. Alioqui quomodò Antichriſtus Chriſti perſonam indueret? Non igitur Samuelem in hãc lucem reduxit mulier illa ventriloqua, ſed tartarei dęmones Samuelis perſonam atque ſimilitudinem induentes, ſeſe mulieri ventriloquæ, & Sauli, qui à Deo defecerat, conſpicuos præbuerũt. Hoc autem indicat ipſa ſcriptura. Dicit enim ille, qui Samuelis formam gerebat: Et tu hodiè mecum eris. Quomodò enim poteſt Saul Dei inimicus eſſe cum Samuele? Nónne potiùs cum impijs dęmonijs, quæ ipſi obuiàm venerãt, & quibus ipſe ſeruiebat, erat futurus? Non igitur erat Samuel. Quòd ſi fieri non potuit, vt ſancti Prophetæ anima tunc in hanc vitam reuocaretur, quomodò Ieſum Chriſtum, quem in cælos aſſcendentem diſcipuli conſpexerunt, & pro quo mori maluerunt, quàm ipſum negare, è terra hoc modo ſurrexiſſe audent affirmare? Quòd ſi non poteſtis hęc illis perſuadere, dicite aduersùm illos: Nónne vobis, qui nulla neceſſitate adducti, ſcortati eſtis, & idola coluiſtis, nos meliores ſumus? Et nolite illis aſſentiri, & animos deſpondere: ſed reſipiſcite, fratres, & pœnitentiam agite, & ad Chriſtum, qui benignus eſt, voſque iterùm ſuſcipiet, confugite.

[Margin notes: 2.Cor.11. — 1.Reg.28. — Acto.1.]

Hæc ille cùm dixiſſet, & rogaret eos, vt è carcere egrederentur, æditiuus Polemo, & Theophilus magiſter equitum cum ſatellitibus, & multa turba ſuperuenerunt, atque dixerunt: Eccè Euctemon Præſul veſter immolauit. Vos item obtemperate. Interrogabunt vos in templo Lepidus & Euctemon. Reſpondit Pionius: Eos, qui in carcerem coniecti ſunt, æquum eſt aduentum Proconſulis expectare. Quid vobis partes ipſius arrogatis? Cùm autem multa dixiſſent, diſceſſerunt. Sed rursùs cum ſatellitibus & turba reuerſi ſunt. Et Hipparchus cum dolo: Proconſul, inquit, miſit, vt Epheſum abducamini. Veniat, reſpondit Pionius, ille qui miſſus eſt, & accipiat nos. Atquì Princeps, inquit Magiſter equitum, dignus eſt, cui fides habeatur. Ego autem ſiue velis, ſiue nolis, Princeps ſum. Et arripiens illum, laqueumque collo ipſius inijciens, eum ità premebat, vt propemodùm ſuffocaret. Tradidit igitur illum ſatellitibus, atque ità ſimul cum Sabina, & reliquis ſocijs in forum ductus eſt. Cumque magna voce ſe Chriſtianos eſſe teſtarentur, humique ſeſe proſternerent, nè in idolorum templum inducerentur, ſex miniſtri Pionium rapuerunt ità reluctantem, vt eius latera genibus comprimentes, manibusque ac pedibus cędentes, vix potuerint ipſum impellere. Sublatum igitur atque clamantem geſtârunt, humique ante aram depoſuerũt, vbì adhuc adſtabat Euctemon, qui idolis ſacrificauerat.

[Margin note: Pionius propemodùm ſuffocatur à magiſtro equitum.]

Et Lepidus: Cur, inquit, vos ô Pioni, non immolatis? Reſpondit Pionius: Quia ſumus Chriſtiani. Lepidus ſubiecit: Quem Deum colitis? Eum, inquit Pionius, qui fecit cęlum, & terram, & mare, & quę in eis ſunt omnia. Quis igitur, inquit Lepidus, fuit crucifixus? Is, reſpondit Pionius, quem Deus pater miſit ad ſalutem mundi. Principes hîc valdè clamantes, riſerunt, & Lepidus ipſum deteſtabatur. Clamabat autem Pionius: Pietatem, inquiens, colite, iuſtitiam obſeruate, affectionis ſimilitudinem cognoſcite, legibus veſtris parête. Nos puniendos cenſetis, quia non obtemperamus: & vos item à legum veſtrarum præſcripto receditis. Iubent enim, non vt cogatis nos, ſed vt puniatis. Tum Rufinus quidam inprimìs excellens eloquentiæ fama: Deſine, inquit, Pioni, inanem gloriam aucupari. Ille autem reſpondit: Iſta eſt tua dicendi facultas? Iſti tui ſunt libri?

Nónne

Non'ne hęc ab Athenienſibus Socrates perpeſſus eſt? Nunc omnes ſunt imperfecti,& ceſſatores,& pigri,& tardi,atque ignaui. Socrates igitur,& Ariſtides, & Anaxarchus,& cęteri horum ſimiles,ſententia tua, inanis gloriæ ſtudio ducebãtur, quoniam & philoſophiam,& iuſtitiam,& fortitudinem excolebant?Rufinus,his auditis,obticuit.

Pionius Rufinũ cogit obmuteſcere.

At quidam alius,qui mundi gloria pręſtabat,& Lepidus;Noli,inquiunt,Pioni,vociferari. Reſpondit ille: Ignem accendite,& ingrediemur. Terentius autem quidam è turba,magna voce: Videtis,inquit,quomodò hic alijs quoquè ſuadet,vt impij ſint,nec dijs ſacrificent? Tunc illis coronas impoſuerunt, quas ipſi diſcerptas abiecêre. At miniſter publicus idolis immolatum accepit: nec tamen ad quẽquam ipſorum eſt auſus appropinquare: ſed illud in omnium conſpectu comedit. Verùm cùm illi rursùm clamarent, Chriſtiani ſumus:non reperientes quid illis facerent,eos in carcerem reduxerunt. Turba autem eos illudebat, ac verberabat. Et Sabinæ neſcio quis dixit: Tu non potuiſti in patria mori?Cui illa reſpondit: Quæ eſt patria mea?Ego ſum Pionij ſoror. Terentius verò,qui tunc venationes curabat,ad Aſclepiadem:Te,inquit,accuſabo,vt beſtijs damnatum in munere gladiatorio filij mei. Cui Aſclepiades: Non ob id,inquit,me perterrefacies. Atque ità in carcerem ducti ſunt. Ingredienti autem Pionio quidam è ſatellitibus vehementer caput percuſſit, ac vulnerauit. Atque ipſe quidem patienti animo id tulit. Sed percuſſoris manus & latera ſic inflammata ſunt & intumuerũt,vt reſpirare vix poſſet. Ingreſſi autem, Deum collaudabant, quòd aduersùs inimicum & ſimulatorem Euctemonem fortes conſtantesq; permanſiſſent,& pſalmis ac precibus ſe confirmabant.

Reducũtur in carcerẽ.

Pionij caput vulneratur.

Poſt hęc autem Proconſul Smyrnam venit, & Pionius adductus in iudicium, martyrio coronatus eſt. Quemadmodùm autem res tranſacta ſit,commemorabimus. Ante 4. Idus Martij Quintilianus Proconſul ſedens pro tribunali,ſic interrogauit: Quomodò vocaris?Reſpondit: Pionius. Proconſul ait: Dijs immolas?Reſpondit: Non. Proconſul: Quam,inquit,religionem aut ſectam colis?Reſpondit: Catholicorum. Quorum,inquit ille,Catholicorum?Reſpondit: Eccleſiæ catholicę presbyter ſum. Proconſul: Tu'ne,inquit, es doctor ipſorum? Reſpondit: Docui ſanè. Interrogauit: Cuius partis magiſter es? Reſpondit: Pietatis. Cuius,inquit,pietatis? Reſpondit: In Deum patrem,qui fecit omnia. Immola,inquit Proconſul. Reſpondit: Nolo. Deũ enim oportet adorare. Omnes, inquit ille,adoramus cęlum,& deos qui ſunt in cęlo. Cur aëri preces fundis?Ipſi ſacrifica. Reſpondit:Non aëri preces fundo,ſed illi,à quo factus eſt aër,& cęlum,& quæ in eis ſunt omnia. Dic,inquit Proconſul,quis fecit? Reſpondit: Non expedit dicere. Deus,inquit Proconſul,omninò,id eſt,Iuppiter,qui eſt in cęlo: Rex enim eſt omnium deorum. Tacenti autem Pionio atque ſuſpenſo,dictum eſt: Immolas,an non?Reſpondit: Non. Ei rursùm,cùm vngulis torqueretur,dictum eſt: Reſipiſce.cur inſanis?Reſpondit: Non inſanio,ſed Deum viuentem timeo. Proconſul: Cęteri,inquit,immolârunt,& viuunt,ac rectè ſentiunt. Reſpondit: Non immolo. Proconſul: Te ipſum,inquit,collige,& conſilium muta. Reſpõdit: Non faciam. Dictum eſt illi: Cur ad mortem properas? Non ad mortem,inquit,propero,ſed ad vitam. Quintilianus Proconſul: Nihil,inquit,eximium facis ad mortem feſtinans. Nam & qui nomen dant, ac deſcribuntur, exigui lucelli gratia morte contempta,cum beſtijs pugnant. Et tu ex eorum vnus es numero. Quando igitur ad mortem curris, viuus comburêris. Ex tabella autem hęc verbis Romanis ſcripta ſententia legebatur: Pionium ſe Chriſtianum eſſe confitentem, viuum igni comburendum iudicauimus.

Conſtantia Pionij.

Torquetur Pionius.

Cùm igitur fidei ſtudio alacriter in ſtadium veniſſet, vltrò ſe veſtimentis ſpoliauit. Deindè corporis ſui caſtitatem ac decus agnoſcens, ingenti repletus eſt gaudio, & in cęlum ſuſpiciens, ac Deo, qui ſe talem conſeruâſſet,gratias agens, ſuper ligno ſeipſum extendit, militique tradidit, vt clauos infigeret. Cumque iam confixus eſſet,ei rursùm miniſter ait:Reſipiſce,atque ſententiam muta,& auferẽtur claui. At ille reſpondit: Eos ineſſe ſenſi. Et cùm pauliſpèr cogitabundus manſiſſet: Idcircò,inquit,dormire feſtino, vt celeriùs ſurgam, ſignificans è mortuis reſurrectionem. Eum igitur ligno ſuffixum erexerunt. Deindè etiam Metrodorum quendam presbyterum ex ſecta Marcioniſtarum. Erat autem Pionius à dextris,& Metrodorus à ſiniſtris collocatus: vterque tamen Orientem versùs ſpectabat. Cumque materiæ lignorumque cumulus vndiquè congeſtus eſſet,& Pionius oculos clauſiſſet, turba illum animam egiſſe ſuſpicabatur: ſed ipſe ſecretò precabatur. Cumque precandi finem feciſſet,oculos aperuit. Iamque flamma

Clauis affigitur ligno.

ſubli-

ſublimis aſſcendebat, cum hilari vultu poſtremum Amen pronuncians ac dicens: Domine, ſuſcipe animam meam: tanquàm eructans, quietè, & ſine dolore expirauit. & Patri, qui omnem ſanguinem iniquè effuſum, atq; omnem animam iniuſtè damnatam ſe pollicitus eſt ſeruaturum, ſpiritum traddidit.

Reddit ſpiritum ſine dolore.

Tali dignus effectus eſt exitu beatus Pionius, qui vitam ſuam ab omni crimine ac reprehenſione liberam integramque ſeruauit: atq; animum ſuum in Deum omnipotentem, & mediatorem Dei atque hominum Ieſum Chriſtum, ſemper propenſum & erectum habuit. Et magno in certamine victor exiſtens, per anguſtam portam in amplum magnumque lumen peruenit. Ac corona quidem ipſius corpore etiam eſt comprobata. Etenim cùm ignis extinctus eſſet, nos qui pręſentes eramus, talem ipſum vidimus, quale vigentis ornatique pugilis corpus exiſtit. Siquidem & aures erant molles, & capilli in cute capitis inhęrebant, & barba, vt iuuenibus primùm pubeſcentibus, decorè florebat, & facies eius gratia ſplendebat admirabili, vt & Chriſtiani magìs confirmarentur in fide, & qui erant à fide alieni, conſcientię ſtimulis verberati conterritique diſcederent.

Corpus inter flāmas illæſum & admirabile

Hęc acta ſunt, Iulio Aſiæ Proconſule, Proclo & Quintiliano magiſtratum gerentibus, Cōſule tertiùm Meſio Quinto Traiano, & * Deltio Grato ſecundùm, Traiano Decio Auguſto, ante 4. Idus Martias more Romanorum, Aſiæ autem more, ſeptimi menſis vndecimo, die ſabbati, hora decima: vt nos autem loquimur, regnante Domino noſtro Ieſu Chriſto: Cui gloria in ſecula ſeculorum, Amen.

for. * Decio

VITA S. PATRIS NOSTRI EPHRAEM SYRI,
AVTHORE SIMEONE METAPHRASTE.

EPhræm ille admirabilis, natus quidem fuit in Syria, in ciuitate Edeſſa, Chriſtianis parentibus. Cùm autem elegiſſet virtutem ab infantia, noxias ac damnoſas æqualium conſuetudines ſemper ſtudebat cauere & vitare. Verſabatur verò aſſiduè potiùs in ſacris libris ſcripturarū, & id quod in eas conferebat ſtudiū, ocium & meditatio erat Ephręm quauis voluptate ſuauior, adeò vt ipſe quoq; diceret conuenienter Prophetæ: Quàm dulcia ſunt gutturi meo eloquia tua? Hinc factū eſt, vt ab incūte ætate ei virtus omnis coaleſceret, & diligens ſtudium tolerandorum laborum. Quid enim nō ab eo rectè & perfectè geſtum eſt? Non ieiuniū? Non vigiliæ? Non humicubatio? Non benignitas? Non lenitas? Non nihil poſſidere? Non in tantis bonorum opibus etiam humilitas? Sed neque docendi fuit expers chariſmatis: ſed in hodiernum vſq; diem nobiſcum loquitur per ſuas orationes, admonet, adhortatur, conſulit & diſſerit. A quibus habemus, vt non ſolùm recta fidei ſemita ingrediamur, ſed etiam ad virtutem parandam excitemur.

1. FEBRVAR. vt habēt Latina Martyrologia.

Pſalm. 118.

Nota, ieiuniū, vigilię, humicubatio, paupertas.

Spes autem in Deum, & charitas in proximum, tantæ fuit curæ Ephræm, vt ille ipſe ſic diceret, è vita excedēs: (Vtendum eſt enim ipſius verbis:) Nunquàm in tota vita mea maledixi Domino. Non verbum inſipiens per mea labra proceſſit. In tota vita mea neminem ſum execratus, & cum nullo omninò contendi ex fidelibus. Lachrymæ verò ei quoquè perpetuò fluebant ex oculis, adeò vt perennis fontis fluentum citiùs defeciſſet, quàm illum inſtàr imbris cadentes lachrymæ. Vnà autem cum lachrymis emittebantur etiam gemitus, oſtendentes intùs ardentem ignem compunctionis. Quod quidem apertiùs ſciet aliquis, qui illius ſcripta legerit. Inueniet enim eum ſemper philoſophātem de iudicio & ſecundo Chriſti aduentu, & terribile illud tribunal ſemper ſubijcientem oculis, & illum diem imprimentem noſtræ cogitationi, & ſe inducentem condemnatum, & deflentem valdè miſerabiliter.

Gratia lachrymarū.

Gemitus & compūctio.

Cùm Ephręm ſemper verſaretur in talibus viſorum appręhenſionibus, elongabat, vt ait Pſalmiſta, fugiens, omnemque de ijs, quæ ad vitam hanc pertinent, tumultum, motumque & fluctum declinans. Cùm habitaret autem in ſolitudine, locis verò loca mutaret, propter ædificationem & vtilitatem animarum, vt qui diuino moueretur ſpiritu, relinquit aliquando ſolitudinem iuſſu diuiniore, & feruenti deſiderio venit in ſuam pa-

Pſalm. 54.

Venit Edeſſam, ꝓpter ſacras reliquias &c. triam Edeſſam, vt qui ſimul veniſſet ad ſacras adorandas reliquias & loca ſancta, & ſimul etiam, vt aliquem virum eruditum conueniret, vt cognitionis illinc fructum acciperet: quod etiam à Deo petit, ſic dicens: Ieſu Chriſte omnium Domine, concede vt ego Edeſſam ciuitatem ingrediēs, in talem virum ſtatìm incidam, qui ſit idoneus ad diſſerendum mecum de ijs, quæ ad animæ ædificationem pertineant & vtilitatem. Cùm ſic orâſſet, poſtquàm fuit in ingreſſu ciuitatis, & portam eſt ingreſſus, erat cogitabūdus, attentoq; & ſolicito animo, vt qui conſideraret, quemadmodùm ad illum quidem virum accederet, quęnam autem ex eo quęreret, & quamnam perciperet vtilitatem.

Cùm ſic autem incederet cogitabundus, ei ſtatìm quædam occurrit mulier, eaque meretrix. Dei verò hoc erat omninò, qui myſticè & arcanè ſæpè per contraria diſpenſat contraria. Sacroſanctus itaque Ephræm cùm ſic præter ſpem incidiſſet in meretricem, conſtitit in eam defixis intuens oculis & quaſi emotæ mentis, triſtiſque & apud ſe perturbato animo, quòd non vt precatus fuerat, ſed contrarium potiùs eueniſſet eius, quod petierat. Illa autem cùm ſic eum vidiſſet adſpicientem, in eum rursùs oculos conijcit acerrimos. Poſtquàm verò ſic diù ſe inuicèm adſpexiſſent, volens eam pudore afficere, & ad verecundiam, quæ mulieribus conuenit, deducere magnus Ephręm, Quid verò, inquit, Non erubeſcis mulier, tam fixis oculis nos intuens? Illa autem, Sed me, inquit, conuenit te ſic adſpicere. ex te enim ſumpta ſum & tuo latere. Te verò non nos, ſed terram potiùs oportet adſpicere, ex qua ipſe rursùs ſumptus es. Hæc cùm audijſſet Ephræm pręter omnem expectationem, & mulieri confeſſus eſt magnas ſe habere gratias propter eam, quam ab ipſa acceperat, vtilitatem, & Deo acri emiſit ſtudio gratiarum actiones, qui per ea, quæ pręter ſpem accidunt, ea ſępè poteſt facere, quæ ipſam ſpem ſuperant.

Impudens ſcortū tentat ſanctū virum. Cùm ergò dies aliquot trāſijſſent, & diuinus Ephręm moraretur Edeſſæ, mulier quædam meretrix, quæ in propinqua habitabat vicinia, fit maligno inſtrumentum ad vitium, & per eam, ſicut priùs ipſam per ſerpentem, iuſtum aggreditur Ephręm. Cùm itaque diuinus Ephręm cibum quendam coqueret, illa aperta feneſtra, quæ erat in corte, impudenter deſpicit & planè meretriciè: & deindè cùm ſanctum adſpexiſſet inuerecundè, Benedic, inquit, Abba. Ille verò cum eo, qui ipſum decebat, habitu, geſtu & ſermone: Dominus, inqūit, tibi benedicat. Ipſa autem rursùs cum vehementi & indecoro riſu: Sed quid, inquit, tuo cibo deeſt? Ille verò, Tres, inquit, lapides & parùm luti, vt hæc obſtruatur feneſtra. Illa nihil de ſua remittens impudentia, Quòd te, inquit, priores appellauimus, hoc'ne te effecit inſolentem? Ego, inquit, volo tecum dormire. Tú ne autem hoc mihi ſtatìm primò negâſti? Ad hæc, quomodò illa verbis ſatanicis, ità multò magìs ipſe ſermonibus abundauit ſpiritalibus, & quales ipſum dicere, & eam oportebat audire. Si vis enim, inquit, nos ambos ſimul dormire, vbì tibi dixero, illic communiter iacebimus. Poſtquàm verò illa ſermonem arripuit, & rogauit locum, vbì hoc fieri oporteret: Non in alio, inquit, loco tecum congrediar, niſi in medio ciuitatis. Sed non, inquit, pudore & rubore apertè afficiemur à videntibus hominibus, ſi ſic nos iaceamus in medio? Capta eſt mulier, quæ voluit capere impatibilem animam & inexpugnabilem, vt quæ ne hoc quidem potuerit cognoſcere, quod dicit Salomon: Oculi Domini altiſſimi, ſunt innumerabilibus partibus ſole ſplendidiores, qui intuentur omnes vias hominum. Eccl. 23.

Cùm ſtatìm itaque, veluti anſam, verbum appręhendiſſet vir pręclarus, contrà intulit: Si ergò hominum iudicâſti oculos ſatìs eſſe ad pudore afficiēdam animam, & à mala actione abducēdam: Dei oculos, qui omnia intuentur, tam quæ clàm, quàm quę apertè fiunt, non multò magìs reuerebimur & extimeſcemus, & à re mala abſtinebimus: qui ſemper nobiſcum habitantem in nobis excitat conſcientiam, & ex ea nobis reſeruat tormenta, quæ finem non accipiunt? Hęc ſuffecerunt non ſolùm ad meretrici perſuadendum, vt abſtineret ab improba in eum libidine: ſed vt priorum etiam eam malorum pœniteret, & adferret mutationem totius vitæ & ſententiæ. Statìm itaque accedens & humì procidens, & ſacros illius pedes tangens, petijt veniam à ratione alieniſſimæ cupiditatis, impudicæque & intemperantis propenſionis: & nè, cùm veram & germanam attuliſſet pœnitentiam, à via, quæ fert ad ſalutem, aberraret, eum ducem & magiſtrum voluit accipere. Ille autem (Quomodò enim, cùm eſſet ille Ephręm, non erat talibus pariturus petitionibus, & ea quæ par erat admoniturus?) nè rursùs ambularet, Meretrix reſipiſcit.

vt cum diuino dicam Hieremia, poſt cogitationes cordis ſui mali, neq; contemneret, itá vt vias priores repeteret, præcipit egregiè, eamque in mulierum includit monaſterio, quæ virtutis curam gerebant: & tandèm cùm eam, quę à via recta illum volebat abducere, ipſe à via mala potiùs conuertiſſet, iuſtitię fructum habuit illam conuerſionem. Sic diuinus Ephręm cùm in duas incidiſſet meretrices, huic quidem profuit, ipſe autem ex altera accepit vtilitatem: aut, vt veriùs dicam, ex vtraque, & vtrunque pręter ſpem omnem, vtpotè quòd diuinum auxilium in vtriſque concurrerit.

Hier. 7. 16.
Ephræm eam includit in monaſterio.

Hinc ad eam, quæ eſt in Cappadocia, Cæſaream deductus à gratia, quæ ex alto eum ducebat, magnum vidit Baſilium, os eccleſiæ, fontem dogmatum. Quem cùm vidiſſet Ephręm, cœpit eũ multis honorare laudibus. Perſpicaci enim animi oculo videt quandam columbam (erat autem illius forma radijs ſolis ſimilis) pręclaram pręclarè eius humero inſidere, & in aurem loqui cum Baſilio: & illum rurſus ea, quæ ab ipſa veluti dictabantur, referre populo. A qua veneranda columba cùm didiciſſet de Ephręm, & quiſnam eſſet cognouit, & quanam de cauſa veniſſet. Quocircà & ſe inuicèm ſermone impertiunt, & fruuntur alter alterius bonis. Sed reuertendum eſt rurſùs ad diuinum Ephręm, & ſolæ illius res ſunt purè narrandæ, quemadmodùm nullam admittebat cogitationem, quæ non ei conferret ad virtutis operationem, & quemadmodùm abundè ei erat à Deo datum talentum doctrinæ: quod quidem ille ſemper præcipuè ſtudebat augere ad menſas animarum.

Venit ad M. Baſiliũ.
Viſio.

Ipſe autem hoc ſignificat, dicens, quòd cùm adhuc eſſet puer, & nondùm ad ephebi perueniſſet ætatem, viderit quandam vitem, permultis botris plenam, è lingua ſua enatam, in magnam fuiſſe ſublatam altitudinem, & vniuerſæ terræ occupâſſe ſuperficiem. Et omnes quidem ei inſidebant volucres, & circunuolabant, & botros paſcebant. Vitis verò, quo magis eius botri carpebãtur, & quo liberaliùs & ſplendidiùs aues accipiebat, eo maiori fructu ſcatebat, fructumque multum producebat & copioſum. Et hoc quidem ipſe dicit de ſeipſo. Illud autem hoc quoquè alij Ephręm ſuo tribuunt teſtimonio, ex ijs, qui digni ſunt habiti, qui hæc viderent. Dicunt ſe aliquando vidiſſe angelorum multitudinem è ſuperis deſcendentem, librumque intrinſecùs & extrinſecùs ſcriptum habentem in manu. Apud ſe verò conſiderabat illa, quæ apparuerat, viſio, quiſnam eſſet is, cui liber traderetur: & cùm alij quidem hunc, alij verò illum, & alij alium proponerent, quotquot ſcilicet tunc vitam piam exercebant & honeſtam, tãdèm cùm omnes conueniſſent in Ephręm, ei committitur liber à ſacra multitudine. Experrectus ergò is, qui viderat viſionẽ, timore affectus, venit in eccleſiam: & cùm in ea inueniſſet Ephręm, doctrinis quamoptimis & vel ipſo melle ſuauioribus paſcentem eos, qui aderant, ſomnium ea ratione conijcit. Et ille quidẽ Deo egit gratias: ab illo autem tempore tam copioſè & tam vehementer Ephręm fluxerunt fluenta orationis, & eũ tanta & tam perpetua obruebat vis cogitatorum, vt nec ſatis quidem poſſet eius lingua ſeruire celeritati eorum, quæ cogitârat, & ſi eius erat tantus in dicendo fluxus, & tam promptè enunciabat id, quod mente conceperat, vt nõ minùs celeriter ſermone explicaret, quàm alij cogitarent. Quamobrem dicitur is Deo aliquando dixiſſe: Remitte, ô Domine, vndas tuæ gratiæ. Abyſſus enim doctrinæ, quæ linguam inundabat, non ſinebat eum ampliùs continere, cùm ad dicendum minimè ſeruirent inſtrumenta.

Viſio Ephræm adhuc pueri.
Viſio aliorum de illo.
Eius maxima dicendi copia.

Illius autem orationem nihil aliud interrumpebat, niſi precatio: eam verò lachrymæ. Noctes verò, quæ ipſum aſſumebant vigilantem, luci diei rurſùs reddebant ſobrium: vt qui vereretur, nè princeps tenebrarum eum ſomno impeditum depręhenderet, & ideò vigilaret aduersùs eius inſultus. Ei enim ſufficiebat ſomnus vel breuiſſimus, vt qui eum ſolùm leuiter guſtaret, non vteretur autem ad ſatietatem: ſed tantum, quantum ſatìs eſſet ad neceſſariò continendum corpus, quod multis intendebatur ſudoribus & laboribus. Vt enim ab eius oculis fugeret ſomnus, faciebant quidem multa etiam alia: maximè autem humicubatio, vitæ auſteritas, illaque varia & multiplex corporis conſumptio & afflictio. Nihil verò poſſidendi tantæ ſunt ab eo collectę diuitiæ, vt ad id aſſumatur oris eius teſtimonium, & verba, quæ ab eo dicta ſunt in extremo eius ſpiritu, quibus nihil eſt fide dignius aut verius. Sic autem habent: Ephræm nunquàm fuit crumena, non virga, non pera, neque aurum, nec argentum. Sed nec in terra vllam habui poſſeſſionem. Bonum enim regem audiui, inquit, in ſuis Euangelijs pręcipientem diſcipulis: Nihil in terra poſſederitis. Quocircà nec affectione quidem tale quid

Catalogus virtutũ ſancti patris.
Orationes, Lachrymę, Vigiliæ, Humicubationes, Corporis afflictiones.
Paupertas voluntaria.

 habuit.

habuit. Ità Magiſtro parebat in omnibus, & ſe verè præbuit imitatorem primorum illius diſcipulorum.

Humilitas. Pſalm. 101. In humilitate autem & cordis cõtritione & moderatione quis frequentiùs aut actiùs aut perfectiùs eſt verſatus? adeò vt cinerem quidem tanquàm panem comederet, potum autem fletu miſceret. Laudes verò valdè vitabat, & eos, qui eum laudabant, non ſolùm non admittebat, ſed eis etiam apertè ſuccenſebat, vt alius ijs, qui irrident & maledictis inſequuntur: erubeſceret autem & terram adſpiceret, & vultûs colorem aliàs alium mutaret: tenui autem ſudore difflueret, & omninò mutus maneret, pudore eius vocem velutì retinente. Porrò autem hoc quoquè eſt proprium magnæ eius moderati- Pſalm. 38. onis. Cùm enim iam eſſet abiturus, hęc cum magna mandabat increpatione: Nè canticum cecineritis ſuper Ephrę̄m, nè eum laudaueritis, nè me precioſa veſte indueritis, nè ſeorsùm meo corpori ſepulcrum feceritis: ſtatui enim, Deo volente, habitare cum peregrinis. Peregrinus enim ſum & aduena, ſicut omnes patres mei. Benignitatis autẽ, & Benignitas in pauperes alendorũ mẽdicorum, & miſericordiæ in pauperes tantam habebat rationem, & tãtam illorum curam gerebat, vt quoniam ex ſe non habebat, quod eis impertiret: (Quomodò enim haberet, qui ipſe quoquè laborabat inopia rerum neceſſariarum?) quod ſolùm habebat, eo vtebatur ad eorum ſalutem: & cùm linguæ ſapientia & intelligentia multis diuitum & manũ & viſcera & horrea aperuiſſet, copioſè per ea ſuppeditabat egẽtibus. Non ſolùm enim poterat eius ſermo mollire & demulcere animos, & mouere ad miſericordiam: ſed vel ipſe adſpectus & morum moderatio. Sæpè autẽ vel ipſum ſolùm reſpexiſſe, ſuffecit aliorum animis ad compunctionem. Et ſunt hęc quidem huiuſmodi, & quæ ad ſummum omnis virtutis ſic venerunt.

Zelus & labores pro fide. Eius verò ex Deo zeli, & eorum, quos pro recta fide ſuſcepit, ſudorum ſunt multa alia quoquè indicia. Quod autem nunc ſuggerit dicendum oratio, & ad quod fert deincèps conſequentia narrationis, eſt omnium maximum & iucundiſſimum. Ità autem Apollinaris hęreticus. habet: Apollinaris, qui in altum quidem locutus eſt & meditatus magnam iniquitatem: omnia verò & facere & dicere didicit ad recta peruertenda dogmata: cùm circa rectam fidem multa innouâſſet, & ſicut engaſtrimythi, & qui è terra vocem edunt, vt rectè de Eſa. 29. ijs magno videtur Eſaiæ, locutus eſſet, & ea duobus libris compoſuiſſet, credit cuidam mulieri, quæ illius animo dicebatur ſeruire & voluptatibus. Cùm hoc ergò didiciſſet Ephrę̄m, & eam rem eſſe exiſtimâſſet conuenientem ſibi venationem, non leuem quidem illam, ſed quæ opùs haberet arte & ſapientia, ſuſcipit perſonam vnius ex ijs, qui eadem quæ ille ſentiebat, & accedit ad cuſtodem librorum, partìm quidem ei eulogias afferẽs ex ſolitudine: partìm autem ſe artificioſè inſinuans in mulieris familiaritatem, vt quæ morum magiſtri cum eo haberet ſocietatem. Cùm autem ei ſcena rectè ſe haberet & actus ſimulationis, & omninò iam ſibi perſuaſiſſet mulier, eum planè eſſe diſcipulum Apollinaris, & eius, qui circa illum erat, chori impietatis, rogat mulierem, vt ſibi dentur ſcripta magiſtri, vt poſſit, vt aiebat, cum hęreticis (ità nos vocans, qui partem ſequimur orthodoxam) facilè congredi. Illa verò callida hac arte & probabili ineſcata ratione, ei libros tradit, tantùm dicens, vt ij ſibi citò redderentur.

Hic autem magnus Iacob, cùm hac ratione prophanum ſupplantâſſet Eſau, & ſcelerata illius improbitatis primogenita fuiſſent ei credita, magno & forti animo virũ execrandum aggreditur, &, vt dicitur, vulpem pulchrè decipit. Vide enim mihi viri ſapientis inuentum, & quemadmodùm tam improbũ & tam varium callidè fallit animum. Venire quidem ad diſputandum & opponendum, & linguam eis immittere, quę omnia facilè poſſet ſoluere & euertere, nõ erat ei admodùm expeditum, ſed id longo opùs habebat tempore & labore. Cùm autem id facere non permitteret opportunitas, (Vrgebat enim mulier, libros vehementer repetens) conuertitur ad quandam aliam machinationem, quę cum celeritate magnam habebat vim & efficaciam. Nam cùm libros explicâſſet, & foliorum vnumquodq; diuiſiſſet, & ichthyocolla ſatìs vniuerſum illiuiſſet, & deindè cum altero complicâſſet, & ea diù manu conſtrinxiſſet & compreſſiſſet, adeò vt mutua inter ſe coniunctione omnia vnum fierent, & neutrum poſſet ab altero diuelli aut quomodocunquè abrumpi, eos reddit mulieri. Illa verò eos recipit, nihil quęrens ampliùs, neque eos explicans, ſatìs habens, quòd rectè ſe haberent extrinſecùs. Aliquo ergò tempore ſic libros apud ſe tenuit.

Libros eius perdit Ephræm. ἰχθυοκόλλα, gluten ex piſce.

Deindè vocatur quidem ab orthodoxis Apollinaris: hoc autem ſuggeſſerat propter

Chri-

Chriſtum acutiſſima & ingenioſiſſima Ephręm anima. ſciebat enim, quid feciſſet in illos impios & execrandos libros. Vocatur ergò Apollinaris, vt cum egregio verbi defenſore diſputaturus. Ille autem iam & ſenectute & ſenectutis malis defeſſus, recuſauit quidem ipſe diſſerere: ſtatim verò ad ſuos libros adſpexit, & eos ad ſe deferri pręcipit. Ipſi enim mihi, inquit, ſubminiſtrabunt, quęcunque os orationi. Cùm ex libris itaque cepiſſet alterum, ille quidem eum explicare ſtatim in principio operis cum magna quadam grauitate conabatur. Cùm ille autem omninò non obediret, neque ex folijs aliqua diuellerentur, ſed ſibi potiùs cohęrerent, vt qui tanquàm vnum corpus euaſiſſent, tranſit ad eius medium. Cùm verò illic quoquè eſſet ſpe falſus, eo libro relicto, tranſijt ad alterum. Vbi autem ille quoquè ſe haberet ſimiliter, & ipſe à ſe non poſſet diuidi, nec fieri omninò poſſet, vt diuelleretur: ad magnam redactus inopiam, præ pudore & animi ægritudine caligans, & vertigine laborans, & eo caſu velutì euerſus, exilit è conſeſſu, vt qui ſe non poſſet ampliùs continere: & tandèm malè perit, fructum ſuorum laborum & librorum mortem colligens. Talis pro Chriſto fuit zelus Ephręm, & ſic omnis virtus plantata fuerat in illius anima, adeò vt quis eam meritò vocauerit fontem, qui ſcatet omne genus fluentis: aut pratum, quod ſibi placet propter varios flores & roſas: aut etiam aliud cęlum in terra, quod aſtrorum multitudine vndiquè variatur: & ſi velis, audis etiam paradiſum, velutì illius Eden, qui eſt ſemper florens & lætus, & nunquàm marceſcit, ſed arboribus fertilibus & quæ nunquàm intereunt, ſemper floret & germinat: ſolus autem ſerpens eum non poteſt attingere, nec ei patet aditus, qui eſt malus & inuidus, & noſtræ ſaluti inſidiatur. Apollinaris perit.

Sed iam mihi tendit ad finem de Ephręm narratio. Quocircà aliquid ex ijs, quæ circa mortem illius fuerunt, neceſsè eſt perſequi, & quod ſufficit ad oſtendendam illius gratiæ abundantiam. Nam iam quidem erat deceſſurus: poſtremò autem præcepit ijs, qui aderant, nè in precioſa veſte eum ſepelirent, ſicut priùs declarauimus. Si quis verò, inquit, cùm patrem amet, talem nobis veſtem pręparauit, ille eam, quæ conſtituta eſt ad ſepulturam, det egentibus. Et ille quidem hęc mandabat ijs, qui circunfluebant. Vnus autem ex eis, qui erat illuſtrior & vehementior, cùm precioſam & ſumptuoſam veſtem paraſſet, qua poſt mortem corpus illius tegeret, & deindè audijſſet mandatum, ægrè tulit, vt qui à ſuo excidiſſet propoſito: & ideò differebat eam quoq; dare pauperibus, melius eſſe iudicans tantum auri illis pendere, quanti veſtis æſtimaretur: ignorans ſe multò magis gratificaturum eſſe Ephrem, ſi dederit pauperi, quàm ſi propriam voluntatem ſequatur & iudicium. S. Ephræm nō vult ſepeliri in veſte precioſa

Cùm ſic itaque affectus conſtituiſset, inobedientię protinùs luit pœnas, à malo arreptus dęmone, & cogitationis ſolùm, non actionis, pendens ſupplicium. Quamobrem ad ſancti lectum ſe proripit, in medio omnium videntium torquens manus, inuertens oculos, ſpumam ex ore expuens, & planè faciens omnia, quæ faciunt ij, qui furore exagitantur: à diuina prouidentia ei traditus ad diſciplinam, cui parens, patrium contempſit mandatum. Quid ergò? qui occulta peruidebat, & diuino ſpiritu loquebatur, ille intellexit morbum eſſe fructum peccati: &, Quid à te, inquit, ô homo, factum eſt quod non oporteat, quod te in tantum protruſit periculum? Ille autem cùm reſipuiſset ab inſania, pronunciat iniquitatem, aperit inobedientiam, arguit cogitationum ſuarum imbecillitatem. Cuius morbi diuinus Ephræm miſertus, cùm accepiſset confeſſionem, ſola precatione & manuum impoſitione liberat à dæmone, iubens vt impleret promiſſum, ſicut ei mandauerat. Cùm ſic ergò ſanctus Ephręm, in fine vitæ, ſuperiores actiones tanto obſignâſset miraculo, eos autem qui aderant admonuiſset, eiſque conſuluiſset & præcepta dediſset, & eos ad operationem virtutis ſatis excitâſſet, tranſijt ad ea, quæ ſunt illic, tabernacula, & ſplendorem, qui eos qui tales ſunt, excipit: in Chriſto Ieſu Domino noſtro, cui honor, gloria & potentia, cum patre & ſancto ſpiritu, nunc & ſemper & in ſecula ſeculorum, Amen. Inobedientia plectit. Dæmon pellitur.

Habetur in libris eius Græcè conſcriptis, nūc primùm Latinus cognitum, 3. Tomo Aloyſij.

TESTAMENTVM SANCTI ET DIVINO AFFLATI SPIRITV PATRIS NOSTRI EPHRAEM *Syri, Iulio Clemente Canonico Seculari congregationis ſancti Georgij in Alga, Interprete.*

EGO Ephrem morior. notum igitur vobis ſit omnibus, ô viri Edeſſeni. Teſtamentum enim vobis relinquo, monumenti ſymbolum doctrinæ veritatis, ex ea, quæ mihi gratia & dono impartita fuit, vt in orationibus meî memoriam faciatis, ſcientes & cognoſcentes me.

Hei mihi, quòd laquei mortis prçuenerunt me. Hei mihi, meæ vitæ dies defecerunt me, & veſtimentum corporis mei prçciſum eſt, & tela perfecta eſt, & omninò ablata. Defecit oleum terreſtris lucernæ, & piratæ ſcaphæ propò facti ſunt. Mercenarius enim cùm eſſem, meos impleui annos, & incola, cùm meū perfecerim tēpus, abeo. Circundederūt me vtrinq; populares, q ſeueri ſunt inquiſitores, & ſubiecère ceruicē meā graui ſupplicio, tāquàm homines malefici.

Quid igitur? plorem? At nō eſt, qui attendat. Clamem? At vbi eſt, qui me exaudiat? Hei mihi ab expectatione increpātis iudicij, cùm adſtitero ante tribunal formidabile Domini, ibiq́ue dijudicabunt me vtrinquè circunſedentes, qui nouerūt me. Verè enim ibi eſt horrenda confuſio. Væ autem erubeſcenti. Domine Ieſu Chriſte, nè intres in iudicium cum ſeruo tuo, & nè des alteri iudicium meum, ſed ante glorioſum tribunal tuum fac vt dignè adſtare queam. Quem enim Dominus iudicat, miſericordia dignus exiſtimatur. Cùm audiuerim autem hoc à ſapientibus, inquam, & prudētibus, Apoſtolis ſanctis, nempe quòd quicunque regem viderit, quanuis peccator extiterit, hic miſericordia dignus exiſtimatur. Væ autem mihi, fratres.

Quid eſt, quod me coarctauit? Plorate, vlulate propter contritionem meam. Appropinquauerunt enim cuſtodię, ex ſpelunca eijcientes me in regionem, ſuſcipientem homines à ſeculo. Magniuocus prophetarum Oſee valdè me terret. Obiurgans enim clamat, & dicit mihi: Canities dealbauit Ephrem, ipſe aūt ignorauit, neq; reuerſus eſt. Et rursùs: Ephrem iuuenca furore agitata, docta diligere victoriā. Et rursùs: Ephrem tanquàm auis euolauit. Si quis dicat de Ephrem, qui fuit filius Ioſeph, Prophetam hęc dicere: at & ego idem ſum. Quando enim Propheta hoc lamentabatur pacto, non diſtinxit Ephrem alterum ab altero. Dauid rursùs viciſsìm admonet me, dicens: Ephrem robur capitis mei. Et rursùs: Coram Ephrem, Beniamin, & Manaſſe. Non arrogātia elatus hoc dico, neque ad me accedet. Nam teſtis mearum cogitationum eſt Dominus.

Oſee 7. — 10. 9. — Pſal. 59. 79.

Petit pro ſe defuncto orari aſſiduè.

Et nunc volens, fratres mei, admonere vos, & firmiter ſtabilire, vt poſt tranſitum meum aſſiduè in veſtris orationibus meî memoriam faciatis, accedentes nūc claudite mihi oculos, ſuper eos manus veſtras imponentes. Deficit enim me ſpiritus. Iam me deficiente, & ea quæ de me ſunt, finē habent, & verus adeſt iam terminus. Per veſtram enim vitam & meam ex lectulo hoc, in quo detentus ſum, non deſcendam. Et ex omni parte langueo, & non poſſum ferre, & doloribus ſum confectus. Memoriam aūt vobis omnibus relinquam, & ſpeculum immaculatum, in quo diligenter prorsùs inſpicientes, omneque ſtudium adhibentes, ſemper hanc aſſimilantes diligenter curate.

In tota autem vita mea nemini maledixi in vniuerſum, & cum nemine ex notis contendi. Etenim cum apoſtatis omnibus docens & obiurgās omnibus diebus meis, & admonens, non torpui in memoria ſanctorum. Scitis enim & ipſi fratres, quòd ſi quis paterfamiliâs canem habeat ouile negligentem, vel intuentem lupum in ouium ſepta irruentem, ac minimè latrantem, aut ipſum non inſequentem, prorsùs hunc percutit, & tanquàm inutilem eijcit longè à domo.

Igitur ſcitis fratres, quòd ſapiens vir neminem odio proſequitur, & inſipiens neminem diligit. Quòd ſi diligat, ſimilem ſibi diligit. Vos autem chariſſimi, nolite mirari de ijs, qui mihi rebelles facti ſunt, propter obedientiæ diſciplinam. Nam inter duodecim Apoſtolos vnus fuit proditor Iudas. Scitis autem, quòd etiam inter vineam rubus præter intentionem germinare conſueuit, & ſpinæ inter roſas nutriuntur. Firmamentum autem fidei in vos corroborari velim, tanquàm legitimos & concordes fratres. Immutabilem autem & firmam fidem facio per iuramentum.

Volo

Volo enim vos de incompræhenſibili, & indiſſolubili, & vnica fide optimè ſentire. Et iuro vobis per eum, qui in natura ignis deſcendit in montem Sina, & per eũm, qui in aquæ fuſione de petra duriſſima locutus eſt, & per illud verbum, quod dictum fuit in cruce ad exemplum noſtrum: Eloi, Eloi, lamma zabacthani, & omnes finium terræ re- nes coarctati ſunt per illum, qui in Iudæa à proditore venditus fuit, & flagellatus in me- dio Hieruſalem, per maieſtatem ab iniquis ſe conſpui æquo animo ferentem, & per in- effabilem potentiam, ab hominis manu alapis cæſam, per ignem trinonymum diuinæ maieſtatis, & per infinitam & ſolam Dei potentiam, per tres nouelli ignis ſubſtantias, quæ ſunt altitudo & voluntas, in nulla re ſeparatus ſum ab vniuerſa Eccleſia, neque du- bitaui de Dei potentia.

Exod. 19. Exod. 17. Marc. 15. Matth. 26. & 27.

Hic locus mancus eſt.

Si autem in meo templo Deum & patrem pluſquàm ipſius filium magnificauerim, non reſpiciat ad me in pietatis miſerationibus. Sin ex Deo ſpiritum ſanctum imminui, longè ab eius adſpectu me tenebroſum reddat. Et niſi nunc etiam dico, ſicut in princi- pio confeſſus ſum, mittar in tenebras æternas & caliginoſas. Et ſi per hypocriſim hæc loquar, in gehennæ igne portio mea computetur. Si etiam adulans hæc ſubſeminem, in iudicio non meî miſereatur Dominus.

Per veſtram veram vitam, qui mecum perſeuerâſtis diſcipuli, & per vitam ipſius im- mutabilem filij Dei, marſupium Ephræm nequaquàm habuit, non baculum, non pe- ram, non argentum, vel aurum, vel ſuper terram alias adeptus ſum poſſeſſiones. Au- diui enim bonum magiſtrum in euangelijs dicentem ſuis diſcipulis: Nihil ſuper terram poſſideatis: neque cum affectu huiuſmodi quicquam habui. Accedentes igitur fratres mei, pacem tandèm mihi date: & dimittite me, propterea quòd deficiens abeo. Remi- niſcamini autem meî abiecti in veſtris pijs ſanctis orationibus. Etenim in vanitate & iniquitate vitam peregi meam.

Paupertas voluntaria ſancti viri.

Matt. 10.

In timore autem veſtro adiuro vos viri ſancti, & habitatores ciuitatis Edeſſæ, per im- mutabilem fidem immortalis Dei, nè obliuiſcamini pręceptorum meæ paruitatis, neq; aſpernemini, pro nihilo habentes mea verba. Nam hæc ex diuina dicta ſunt gratia. Et nè permittatis me in domo Domini poni ſub altari. Non enim hoc decet vermem pu- tredinem emittentem, ſed neq; alibì me poni permittatis. Nam neq; homo dignus ha- beatur templo gloriæ regni cælorum, qui contumax hoc fecerit. Vana enim gloria ho- mini indigno nihil prodeſt, & cui non conuenit. Quapropter nudi omnes creati ſumus, ſimiliter etiam reſurgentes, nudi ſumus appariturі. Et omnes adſtantes ante Chriſti tribunal, ibì eorum quæ in vita geſſimus, rationem reddemus.

Rom. 14.

Vt quid vos igitur me afficitis honore, qui actionum appellatione meipſum non honoraui? Qui enim ſeipſum bonis operibus & bonis actionibus non exornauerit, quęlibet hominum vita huic addita exiſtimationi, quam non eſt adeptus, nihil prodeſſe poterit. Omne autem creatum, eſſe etiam corruptibile, fratres, ſecundùm illud, quod ſcriptum eſt, per Deum audiſtis. Quapropter & flens dico, ſicuti percepiſtis, diſſolui- tur, & corrumpitur hoc templum manufactum, & templũ corporale ſpiritualiter ſuſci- tatur non corporale & tranſitorium, corruptum ſecundùm carnis concupiſcentiam, ſed ipſum corporale, ſpirituale, incorruptibile ſuſcitatum, vt ampliùs ad corruptionem nequaquàm conuertatur, quando Chriſti tuba ſonans à ſomno excitabit à ſeculo ibì dormientes. Non enim iudiciũ erit propter lapidea templa, neq; lapides Deus iudicabit, ſed templa, quę ſunt in corpore, quæ ſapiunt naturam humanã, in templis cõtinentibus vnumquẽque. Dico autem: hominem ſecundùm proprias actiones iudicabit Deus, & ſecundùm vuiuſcuiuſq; certamen & laborem, præmium etiam pro meritis reddet.

1. Cor. 15.

1. Cor. 3.

Attendite aũt, chariſſimi, nè pannos meos tanquàm reliquias monumenti gratia ha- beatis. Memoriæ enim habetis præceptum Saluatoris noſtri Dei, quod acceptũ ab ipſo didiciſtis, vt ipſius reditũ expectetis. Cur enim pręter cętera, laborẽ & onus graue mihi imponitis, nè quando in inquiſitionis iudiciũ veniam, (Non enim melior ſum homini- bus à ſeculo ſanctis) & pœnæ propter vos ſubijciar? Et redarguens meam ſtultitiã Do- minus, dicat ad me: O Ephræm, in te plus, quàm in me, homines credidêre. Si enim ex te monumenta ſibi ſuſcipere velint, fortaſsè non crediderunt in mandatorum obſeruati- ones, quas illis tradidi. Propterea tua magìs memoria, quàm mea, delectantur.

Hęc vir ſanctus modeſtiæ cauſa dicit, nõ vt reprehẽdat reliquiarum venerationem.

Præterea hortor vos, ô mea deſideratiſſima viſcera, quemadmodùm à Chriſti do-

ctrina accepiſtis, nè me inter ſanctos referatis. Sum enim peccator, & minimus, & ſtultitiæ meæ cauſa timeo illis appropinquare. Si enim lignum ſarmentitium appropinquat igni, vel etiam aggeritur, totum combuſtum ab ipſo conſumetur. Hęc autem non eò dico, quòd eorum ſocietatem & coniunctionem aſperner, ſed reſpiciens ad infinitam multitudinem peccatorum meorum, horreo & contremiſco. Audio enim prophetam, dicentem, quòd quidem Noë, & Iob, & Daniel non liberabunt filios ſuos & filias: frater non redimit, non redimet homo. Sic etiam Giezi à lepra non liberatur.

Nota tanti viri mirabilem humilitatem. Ezech. 14. Pſalm. 48.

Nè quis veſtrûm ſatellitij munere fungens, in pompam progrediens, ad oſtentationem me circunferat, ſed ſuper humeros tollentes me, & curſim comitantes funus curantes ſepelite, tanquàm opprobrium deſpectum, propterea quòd in doloribus dies vitę meæ prętериère. Nè quis veſtrûm me pręconijs extollat, vel etiam laudet. Abiectus etenim ſum coram Deo, & meis confuſus operibus. Et valdè timeo, quia coram Deo ſum, vt eorum aliquis, qui fari non audent. Quis enim mihi oſtendet debita mea, niſi omnes horruèritis meam ruditatem? Et quę collatio putredinis cum virtute? Vel quæ peccatoris, vt appropinquet iuſto? Quæ collatio eſt inter lucem & tenebras? Si enim ſenſeritis odorem actionum mearum, omnes vtiquè fugam arripietis, inhumatum me relinquentes, fœtorem non ferentes peccatorum. Qui autem me veſtimento indutum ornato deponet, in tenebras proijcietur exteriores. Si quis autem myrrha me condiet, horum pars erit in ardentem fornacem, & in ignem gehennę. Sed in mea tunica, & in meo pallio deponite me, in quibus fui toto tempore vitæ meæ. Nam peccatori non conuenit cultus, & vermi, & pleno putredine. Neq; lætificat, neq; exornat peccatores, qui ſunt in terra, viuentium gloria. Peccator autem ſum, ſicuti dixi.

1. Cor. 6.

Nemo igitur me beatum appellet. Omnes enim meæ actiones notæ ſunt Deo, omneſq; meæ prauitates, quas geſſi. Inquinatus ſum propter iniquitates meas, & abiectus ſum propter ſcelera mea. Quæ enim iniquitas non eſt à me perpetrata? Vel quale, vel quod in me non extitit peccatum? Quia omnes iniquitates & peccata aſſiduè extitère in meo mortali corpore.

Hæc dicuntur ex incredibili humilitate à viro ſanctiſſimo.

Cæterùm omnes, qui patrum munere fungimini, & filiorum, & fratrum, & diſcipulorum, viri, qui habitatis Edeſſam, ferte fructum iuſtitiæ veſtræ, quicunq; conſtituiſtis ponere mecum quodlibet in perpetuam veſtram memoriam, vt ego precio his ſtatuto, parato ex his vaſe aliquo precioſo, mercede conducam operarios, dignos veſtro fructuoſo propoſito. Dico autem pauperes, & orphanos & viduas & egenos, & peregrinos, nudos, famelicos, & omnes laborantes, vt veſtrum ſalutis monumentum fiat perfectum in regione viuentium. Nam vobis eueniet ad ſalutem, mihiq; computabitur voluntaria merces conſilium, quod vobis dederim. Sed alia eſt merces, quæ operibus, & alia, quæ verbis datur. Maior autem eſt, fratres, qui dat, quàm qui accipit, ſicut etiam à Domino audiſtis. Sicut vnuſquiſque veſtro decreto fieri voluit, ſic & faciatis. Et habeo veſtram gratiam, & abundo.

Actor. 20.

Adiuro autem vos fratres per Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum, vt omnia pauperibus diſtribuantur: ſatis mihi ſuperq; eſt charitas veſtra: Quia omnibus viribus me honoraſtis, & ego indignus ſum. Verùm enim qui honoratus eſt, ipſe vobis ſuperabundantem mercedem reddat. Et ſicut audiſtis ſapientem prӕceptorem dicentem: Qui recipit prophetam in nomine prophetæ, mercedem prophetæ accipiet. Ipſe enim Chriſtus accipiet munus veſtrum perfectum: quia in ſpe propter ipſius nomen me huiuſmodi affeciſtis honore.

Matth. 10.

Suſcipiatur munus veſtrum, ſicut illud Noë iuſti, & illud antiqui patris noſtri Abraham, & ciuitas veſtra, in qua habitatis, benedicta ſit. Ipſa enim eſt ciuitas, & mater ſapientum Edeſſa, quæ quidem etiam palàm ex ore Domini benedicta eſt per ſuos diſcipulos, noſtros autem apoſtolos, quando Abagarus rex, qui eam ædificauit, ſalutem dixit Domino Saluatori omnium, & Domino Chriſto cùm miſiſſet ex Iudæa, dicens: Audiui omnia, quæ à te facta ſunt, & quæcunque paſſus es à reprobis Iudæis. Veni igitur huc, & meo vtere hoſpitio. Habeo enim hanc ſanè paruam ciuitatem, quæ mihi & tibi ſatis erit. Cuius fidem Dominus admiratus, mittens per nuncios perpetuò benedixit ciuitatem, firmans ipſius fundamenta. Benedictio illa hîc inhabitans permanebit, donèc è cælo ſanctus apparebit Ieſus Chriſtus filius Dei, & Deus ex Deo.

Gen. 8. Genc. 15.

Nè quis veſtrûm à propoſito deficiens, infructuoſus recedat. Qui enim quippiam afferre

afferre inſtituerit, & illud deſeret, iniuſti Ananiæ mortem patiatur, qui voluit homines latére, & redargutus eſt incidens in eorum pedes. Actor. 5.

Cùm adhuc ea ipſe loqueretur, vir ex illic adſtantibus valdè illuſtris, correptus à ſpiritu immundo, ſtatim cecidit ad lectum, & clamans volutabatur. Qui dixit ad illum: O homo dic, quod à te factum eſt. Et in verbi præcepto exurgens ille, reſpondit: Statueram (inquit) in animo meo quoddam precioſum veſtimentum afferre, & tecum deponere. Quia verò vetuſti, nè quicquam ampliùs tecum tumularemus, hoc mecum ipſe cogitabam, dicens: Si prorsùs in ijs non deponitur, quid opùs erit, vt etiam proferatur? Si autem præcipit, vt pauperibus aliquid demus, aliarum diuites rerum egentibus dabimus, quæcunque ipſis opùs erunt.

Reſpondens autem beatus, dixit ad eum: Abi, & perfice quod te facturum decreueras. Et cùm pro eo oráſſet, & manus ſuper eum impoſuiſſet, eum ſanum reddidit à ſpiritu immundo. Et rursùs admonens, dixit: Si quis cereum mihi in exitu accenderit, ipſe conſumatur in æterno igne. Quid enim proderit homini corruptibilis ſplendor ignis, qui à proprio comburetur igne? Quando enim ille terrificus apparebit ignis, illi obnoxius in eo conſumetur. Satis igitur ſit mihi meus dolor, neque alia mihi à vobis ſuperinducatur pœna. Et plorate fratres mei ſuper me. Dies enim mei in doloribus prȩteriêre: & ille me circundedit laqueus, quem non animaduertebam. Et venit inquiſitor meus, & laqueis moleſtis vexantes me, adducunt ad pœnam, tanquàm ſatellites, & trahunt me in terram mortuorum, & regionem quam ignoro.

Hic rursùs ex ſola humilitate, nó vult ſibi defuncto cereum accendi, quippe qui ſe indignum cenſeat: vel etiam paulò infrà vetat ſe cum ſuaui odore ſepeliri.

Obſecro te Saluator, dux meus, nè eijciens me, miſerum reddas, & conterens me condemnes. Si enim dignè de ijs, quæ à me geſta ſunt, perſcruteris, timor vtrinquè me circundabit. Quando enim hęc omnia recenſeo, intolerabilis ſuper me irruens tremor mȩ conterit, & graui quodam conficior horrore, & compræhendor tremore propter pœnarum expectationem, quæ in illo conſpiciuntur ſeculo, & nequaquàm ferre poſſum. Et palàm dentes mei perturbant me, illic propter dolorem ſtridentes.

Hortor vos, nè me cum aromatibus tumuletis. Nam neq; ſtultum deliciæ decent, ſed neq; gloria inglorium, neq; alius boni odoris fumus illum, qui eſt putredo & terræ puluis: Sed date vaporationem fumi boni odoris in domo Dei, & pro me orate. Potiùs autem ſimul comitamini, & aromata date Deo: me autem fletibus ſepelite in doloribus conceptum. Et hortor vos, vt loco ſuauis aromatũ odoris, veſtris me adiuuetis orationibus, in ipſis continuè meî memoriã facientes. Quî enim proderit ſuauis odor mortuo, ſenſu carenti? Veſtra autẽ incenſa adolete in domo Domini ad ipſius laudem & honorem: quoniã & ipſe ibi inhabitat. Cur aũt induis corpus corruptibile ſplendida & egregia veſte, quę quidẽ illud nequaq̃ calefaciet? Sed terreſtre corpus relinquite ipſius matri terrę, quandoquidẽ ex ea ſine ſpiritu confectũ eſt. Et illud ſequitur vana gloria. Virum autem inclytum decent diuitiæ: Pauperi conuenit humilitas. Generoſos quidem decet regnum, infimos autem militiæ conſolatio, agnoſcens conſolationis gratiam.

Neque me in veſtris deponite monumentis. Nam neq; loculi veſtrorum monumentorum ex meis me eripient captiuitatibus. Rationem autem habeo cum Deo meo habitare cum hoſpitibus: quandoquidem ſum aduena, quemadmodùm & illi. Cum illis igitur quieſcere me faciatis. Quia omnis caro, fratres mei, adhæret ei, cuius eſt particeps. Et quilibet homo ſuo gaudet conſorte. In cœmeterio (inquam) vbi iacent contriti corde, ibi me tumulate: vt quando Dei filius reſurgere illos fecerit & reformauerit, cum illis me ſuſcitari faciat.

Vult in cœmeterio ſepeliri.

Reſpice Domine ad humilitatẽ ſupplicationis meæ, & precor te, vt miſerearis meî. Dignum me reddas vnigenite fili Dei, neque iuxta ea, quæ in vita geſſi, mihi retribuas. Si enim iniquitatẽ obſeruaueris Domine, Domine quis ſuſtinebit? Si etiam ſecundùm maieſtatem tuam reddes nobis, quis in tuo iudicio miſericordia dignus exiſtimabitur? Etenim (vt ait ſcriptura) quodlibet os obturabitur, & totus mundus Deo fiet ſubditus. Non hoc dico, gratiam contemnens. Dico enim ea, quæ ſcripta ſunt, clementiſſime Chriſte: Quæ vtilitas in ſanguine meo, ſi in ignem ardentem mittor? Fac igitur mecũ iuxta miſerationes tuas. Et in hoc gratia tuæ dignoſcetur pietatis. Si verò totam iudicabis terram, ſicut remuneratio tua manifeſta, vnus non ſaluabitur ex millibus, & ex decem millibus duo non redimentur.

Pſalm. 129. *Rom. 3.*

Quid igitur? Ego enim infelix Ephræm præ dolore deficiens loquor. Sic aliquis aſ-

veluti permanens paradiſus, & poſtquàm manſerit in quodam diuerſorio, abit, ſimili modo moratum apud eum aliquandiù exilium recedet. Præterit enim hoc mortale corpus, & induit immortale & cæleſte. Quando corruptionis periculum fecerit, tunc ſtrenuè incorruptibile reſurget, omnis corruptionis expers.

Eccè clara & potens Eccleſię lucerna Paulus, ex vobis imbecilles his alloquitur verbis, & dicens aſſerit: Quod ſeminatur in corruptione, colligitur in incorruptione. Sed- 1. Cor. 15. enim huc agite. Quod mihi relinquitur, diſcipuli, ſitis benedicti in fortitudine boni paſtoris, & magiſtri ſancti Domini noſtri Ieſu Chriſti, qui quidem eſt Deus ex Deo. Et ego quanuìs non ſim vt Noë, vos tamen ſitis benedicti, & efficiamini vt Sem & Iapheth. Et Gen. 9. quanuìs nõ ſim ego Melchiſedech, at vos efficiamini vt Abraham. Et quanuis non ſim Gene. 14. ego vt Iſaac, vos tamẽ accedẽtes, ſitis benedicti vt Iacob. Et quanuìs nõ ſim ego Moy- Gene. 27. ſes, vos ſitis vt Ieſus Naue. Et quanuìs non ſim ego vt Elias, petentes vos eum duplicem Deut. 31. recipite ſpiritum, vt Eliſæus petijt. Veniam autem ad vos, mei diſcipuli, veſtrî cauſa. 4. Reg. 2. Abba vir admirabilis, Chriſtus magnificet monumentũ tuum, & fiat perſona tua prope angelos maieſtatis Dei: Et fias ſimilis magno Moyſi, vt omnes inſpicientes intelligãt, quòd ſeruus es Dei electus. Et tu Abraham, quia libens adhæſiſti mihi, Deus Abraham exaudiet te in orationibus & precationibus, & priuſquàm aperias os tuum, illud implebit ſapientia & intellectu. Sicut dicit Propheta: Aperi os tuum, & implebo illud. Pſalm 80.

Simeon, exaudiat te Deus, & in ſupernam ciuitatẽ ingrediaris. Impleatur eius Eccleſia, ſicut poculũ mixtum populorũ non credentium in ſaluationem. Ingrediantur ſponſę in viſionem tuam, incluſæ doctrinam tuã. Quarum quidem ſponſę ſunt matres, clauſę verò in iugo aduerſarij detinebantur. Cùm veniſſet aũt Chriſtus, has obſcurauit, audientes à te parabolas prudẽtiæ, vt perciperent à te doctrinã vitę ſpiritûs ſancti. Conſequentur à te ſalutem ſapientiũ: & ſicut ſapiens medicus in parabola inopum, ſic in creatura auditus tuus percurrat. Maras vir Galilęus, manſuetus non natura, ſed libera voluntate, tanquàm certans in ſpe Dei, in meis adiuuiſti me paſſionibus. Ipſe igitur Deus reddat tibi mercedem tuam inter pios, quam accipies cum ſanctis omnibus.

Zenobius vir Zigaręus, vir exercitatus, inter fortes bellator, ſermo tuus fiat tanquàm ignis, & conſumat iniquorũ multitudinem. Et ſicut flamma pertranſiens ſyluas condenſas, ſic diſciplina tua ipſos inſequetur. Sapienter etiam doctus ſis quancunque Dei ſcientiam. Et vt Dauid illuſtris aduersùs ſceleratum Goliath declaratus eſt, tu etiam 1. Reg. 17. parta victoria, vinces errantium animas. Induère armaturam ſanctorum, galeam ſpem ſalutis, forte ſcutum ſanctorum: quæ ſanctorum armatura, eſt ſpiritus ſanctus, & ipſorum roboris galea, eſt digitus Dei: ſit tibi comes & auxilium, quod nunquàm in aliqua re deficiat.

Væ tibi Apollo, mater tua ex mulieribus maledicta. Væ ventri, qui te peperit, quia perditionis omnium hæreſum factus es particeps, & quamlibet extremitatum ingrederis ianuam. Opera ſunt enim cuiuſlibet laboris tui. Denudatus, proiectus factus es à gratia, tanquàm Iudas proditor, & ex omnibus ipſius ſtudijs confuſus. Columna enim huius ſedes eſt, quam dereliquiſti. Horribilem autẽ finem oſtendet in corpore tuo ipſe, qui cælum ſuſtinet, & in quo quidem cuiuſcunq; creaturæ natura poſita eſt. Nam quęlibet creatura in ipſo fundata eſt, mare & eius plenitudo. Confiſus eſt etiam in arundine fracta, derelinquens Chriſti baculum, quod infirmos conſolidat, & quamlibet medicatur paſſionem, & animarum, & corporum.

Igitur vir perdite, quia voluiſti congregationes Dei eccleſiarum, à ſpiritu ſanctiſſimo congregatarum, perdere, ex ea, quæ ſub cælo eſt, extinguetur memoria tua, & non inuenietur in libro viuentium. Quia dereliquiſti vinum vitæ, hoc eſt, ſanguinem Chriſti, & panem cæleſtem, hoc eſt, corpus Dei & Saluatoris noſtri, & comediſti cibos victimarum fœdatarum, & bibiſti fæcem peccatorum, fel turbidum.

Verbum Dei, & filius patris, in quem os tuum impium inſultauit, ſubtili inquiſitione exquirat à te ipſo exprobrationem in ſe factam, & ſimiliter ab omnibus hæreſibus, Execratur hæreticos. Arrianis, inquam, & Manichæis, & Catharis, & Ophitis, Marcioniſtis, Eunomianis, & Euchitis, & Cauchitis, & Paulianis, & Vitalianis, & impuris Borianis, & ab omnibus reliquis nefandis, qui lignis & lapidibus ſacrificant, & ſoli, & lunæ, & augures, & aſtronomi, qui ſegregati ſunt diuerſimodè aduersùs diuinam maieſtatem æternæ Trinitatis, Patris & Filij & Spiritûs ſancti.

Bene-

merarius malè plectetur, & in iudicium ductus, correptione corripietur illa, quæ eſt ſecundùm leges, tanquàm peregrinus huiuſcemodi loci. Nè igitur ſteris in conſeſſu vanitatis eorum,& nè inueſtigetis viam cogitationis eorum. Nihil enim intereſt,vtrùm cum dæmone quis habitet,an cum viro inconſtanti & iniquo. Adſcitus enim in contubernium dæmon, timens aufugiet, eò quòd non poſſit manere, vbi Chriſtus contra illum nominatur. Vitãdi hæretici.

Tu verò ô homo cùm foris in Chriſti corpore ſis,ſi intùs etiam in ſpiritu eius es,perfectus homo es Dei. Quoniam vir,qui non accepit baptiſma, ſimilis eſt cuidam domui paratæ regi,quam neutiquàm habitauit rex. At ſi adiuraueris iniquum & infidelem, dupliciter hic vtetur ſua malitia,neque de inſania ſua quicquam remittet.Adiurari autem potiùs poſſunt ſceleſti dæmones, quàm perſuaderi iniquitatis filij. Siquidem dæmones fatentur : Tu es Chriſtus filius Dei. Et vide obſtinatos & amaros eorum mores. Luc. 4. Matt 8.
Princeps apoſtaſiæ eorum exclamat,& dicit: Quid nobis & tibi Ieſu fili Dei ? Et ipſi negant aſſiduè. Si ergò fieri poteſt,vt ſterilis ſalix in loco arido germinet,fieri etiam poteſt,vt apoſtata aliquando erudiatur. Conſilia enim mentis elatę loco ſuo humiliabuntur, quemadmodùm Prophetæ videtur Eſaiæ, dicenti : Omnis mons & collis humiliabitur,& erunt praua in directa, & aſpera in vias planas. Luc. 8. Eſai. 40.

Si igitur ſterilis ſalix in aſpreto germinabit vnquàm,propheticus etiam ſermo confirmabitur vobis. Et ijs plura contingent. Et accedent ſpontè iniuſti ad diſcendam veritatem. Sicut verò coruus albus nunquàm fiet, ac ſi is inalbuerit, malus etiam efficietur bonus, & accedens,quod rectum eſt diſcet. Euenit autem aliquando, vt hyberno tempore cadente niue, aliquandiù candens apparuerit coruus, tametſi ſuapte natura is niger eſſet. Cæterùm vbì ſed ad volatum incitauit,tota à ſe niue excuſſa,eodem,quo priùs colore apparuit. Similes huic ſunt peccatores. cùm enim ad breue tempus compuncti oſtẽderint pœnitentiæ temporariæ fructus, territi ex comminatione futuri iudicij,propterea quòd in propoſito ſtabiles nõ permanſerint,haud ità multò pòſt omnium obliti, in priſtinum ſuorum vitiorum detrahuntur locum.

Audite præcepta mea diſcipuli, eaque aſſiduè memoria tenete. Neque excedatis à via veritatis, neque monita mea fugiatis. Quum autem bella audiĕritis,& tumultus in creatura,ſcitote,quòd in ianuis adeſt. Et ſpem veſtram conſtanter retinete. Scriptum eſt enim,fore vt omnia fiant,quæ in ea ſcripta ſunt. Cælum enim(inquit)& terra tranſibunt, verba autem mea non præteribunt. Iota quoquè vnum,atque vnus apex de lege præterire non poterit: Quemadmodùm magiſter noſter iurauit per ſemetipſum,& dixit. Scitis autem eum veracem eſſe, & nunquàm mentiri. Vt igitur adſtare valeamus ipſi immutabili iuſtæ ſententiæ iudici, operam demus, vt noſmetipſos per bona opera in patientia confirmemus. Luc. 21. Matt. 5.

Interim autem dum hæc cum lachrymis præciperet & mandaret beatus vir, & vniuerſa ciuitatis multitudo circunſtaret ac fleret, mulier quædam nomine Lamprotate, filia magni Ariſtidæ,ſummota hincindè turba virorum & mulierum,procidit & ait illi : Per Deum tuum,quem à iuuentute tua ad ſenectutem vſq; dilexiſti, permitte mihi ancillæ tuæ,vt minutum loculum, quemadmodùm mandando adiuràſti nos, faciam, atq; in eo venerabiles tuas reliquias reponam. Porrò ille probato illius propoſiti feruore, dixit ad illam : Mulier,vade : fac quemadmodùm ſtatuiſti. Et alias hoc volentes facere, nè impedias. Ex marmore autem caue,nè mihi facias monumentum. Nihil enim mihi proderit vana gloria. Vides ſanctorum reliquias eſſe venerabiles.

Mandatum autem hoc grauiſſimum mando tibi, quod vide vt ſerues. Nè ſedeas omninò in lecticis. Neque enim pium vel fas eſt, vt homo ceruicem ad lecticam reclinet, & ſatellites circunferant ſuper humeris perniciosum nobis & mortis authorem. Siquidem Chriſtum, ad cuius adorationem venis, ipſum iugo ſubijcis. Nunquid non audiſti & legiſti, quòd cuiuſlibet viri caput eſt Chriſtus? Et quum quid alicui metiris, memento reſurrectionis, & actionum noſtrarum retributionem fore nobis à Deo. In qua enim quis metietur menſura,eadem remetietur illi. Fortè & ipſum Deum audiſti dicentem : Quemlibet iuxta vias veſtras iudicabo vos, & ſecundùm ſtudia veſtra, domus Iſraël,Viuo ego,dicit Dominus. 1. Cor. 11. Matth. 7. Ezech. 18.

Tunc iurauit puella coram circunſtante populo,dicens : Per Deum, cui conſtanter ſeruiuiſti à iuuentute tua ad ſenectutem vſque, in poſterum non ingrediar lecticam, &

non ſubibit homo geſtaturus lecticam meam. Quòd ſi mentita fuero, veniat romphæa reſolutionis in illa hora in iuuentute mea, & in æternum ignem gehennæ portio mea cum iniquis computetur. Et ſi mandata tua tranſgreſſa fuero, in exemplum oſtendar coram Chriſti Eccleſia.

Beatus vir reſpondens, dixit ad illam: O filia, antequàm moriar, benedicam tibi ſecundùm deſiderium tuum. Non deficiat ex ſemine tuo ſanctorum doctrina vſque in ſecula. Quum venerit Chriſtus ad mutandum cælum & terram, ipſe inſcribet memoriam tuam in libris viuentium in regno cælorum. Et pax Dei, quæ ſanctos coronat ſertis immaculatis, præmium tribuat tibi. Quoniam Deo & Patri gloria, & filio adoratio, & ſancto ſpiritui maieſtas ante omnia ſecula, & nunc & ſemper, & in ſecula ſeculorum, Amen.

VITA S. BRIGIDAE VIRGINIS E SCOTIA, PER F. LAVRENTIVM

Surium reddita paraphraſticôs.

1. Febrvar. Parentes S. Brigidæ.

FVIT apud Hybernos vir quidam, Duptacus nomine, genere Laginenſis. Is ancillam Brotſech (ità enim vocabatur) bonis præditam moribus emit: ſed eius impudico captus amore, ad ſuam explendam libidinem ea abuſus eſt. Vbì autem coniunx illius animaduertit eam geſtare vterum, magno animi dolore conſternata, dixit marito: Eijce, & accepto precio vende ancillam hanc, nè meæ proles ab illius futura ſobole profligentur & indignum aliquid patiantur. Accepit hoc grauiter maritus, & moras nectens, coniugis diſtulit votum. Accidit interìm, vt duo epiſcopi ſanctitate venerabiles, ad Duptaci venirent ędes: è quibus alter dixit eius vxori: Non te malè habeat, quòd ancillam vides tuis in ædibus: illius enim proles tuæ ſtirpi magno erit ornamento. At cùm illa nihil de ſuo animi furore remitteret, compulſus tandèm maritus, cuidam mago ancillam vendidit: in cuius domo quidam vir ſanctus nocte orans, vidit puellæ Brigidæ imminentem globum igneum: idque manè illi mago indicauit. Faſtidiuit autem ſancta puella cibos magi, & quotidiè per vomitũ ſumptam eſcam reijciebat. Animaduertens id magus, ait: Ego homo impurus ſum: porrò hæc puella plena eſt ſpiritu Dei, & idcircò non poteſt cibos meos capere. Itaq; vaccam vnam dedit S. Brigidæ, cuius lacte à teneris annis victitans, bonarum rerum ſtudijs ſe dedidit, pudicitiæ & ſobrietati ſemper intẽta, atq; in dies virtutum capeſſens incrementa, adeò vt etiam ſignis & miraculis edendis admirabilis haberetur. Paſcebat autem magi vaccas, & quicquid ex lacte colligere potuit, liberaliter in pauperes & inopes contulit. Vbì verò magus in magno vaſe parùm butyri vidit, animo valdè commotus eſt. Cernens hoc ſancta Brigida, totam ſe conuertit ad rogandum Dominum, qui ſua virtute vas illud totum butyro compleuit. Quo miraculo obſtupefactus magus, in Chriſtum credidit, vaccasque duodecim puellæ donans, liberam illam cum matre ad Duptacum remiſit.

Non poteſt ferre cibos magi. Claret miraculis. Liberalis eſt in inopes.

Illa igitur ad patris reuerſa domum, non valdè grata ei fuit, quòd auferret quicquid poſſet, & pauperibus clàm elargiretur. Ea itaque re permotus Duptacus, obtulit eam regi emendam. Dixit autem rex Brigidæ: Cur tuliſti gladium patris tui, & eum pauperi dediſti? Reſpondit Brigida: Ego verò Chriſto illum dedi. Et certè ſi & te dominum meum regem & parentem meum Deus à me peteret, modò poſſem, ambos vos cum omnibus facultatibus veſtris illi darem. Quibus auditis, rex ait Duptaco: Filia tua, vt video, longè maior eſt, quàm quæ vel abs te vendi, vel à me emi debeat: deditque virgini gladium, quem daret patri ſuo loco illius, quem abſtulerat.

Pater eam vult vendere.

Abhorret à nuptijs.

Accidit deindè, vt ab amicis ad ineundum coniugium multis modis vrgeretur. Sed cùm illi ſorderent amplexus hominis mortalis & corruptibilis præ deſiderio & amore Ieſu Chriſti ſponſi immortalis, rogauit Dominum, vt turpem & deformem ipſam efficeret, atque ità ab eius appetendo coniugio omnes abſterrerentur. Mox exaudita eſt, & oculus eius crepuit, & inſtàr aquæ liquefactus eſt. Tum verò permiſſum eſt ei nuncium

remit-

remittere procis omnibus, & Chriſto ſe virginem conſecrare. Itaque tribus aſſumptis puellis, abijt ad Machillam epiſcopum, ſancti Patritij diſcipulum: qui vt eam conſpicatus eſt, vidit columnam ignis ſupra caput illius. Perlectis autem precibus, Brigida virgo ſubmittens caput, pędem altaris ligneum ſua manu contigit, & mox lignum illud viruit, & oculus eius ſanitati eſt reſtitutus, cùm velum accepiſſet. Accipit ſacrum velamen.

Longum eſt enarrare, quæ per illam Dominus efficere dignatus eſt in teſtimonium eximiæ ſanctitatis eius, mira & ſtupenda opera. Coxit quandoquè cereuiſiam ex materia exigua, cùm Paſcha aduentaret: eamque coctam, per decem & octo vicinas diſtribuit eccleſias, ijsque omnibus per octo Paſchæ dies abundè ſuffecit. Eodem Paſchate quidam leproſus ab ea vaccam ſibi donari petijt. At illa cùm vaccam non haberet, ſic ei locuta eſt: Vis, rogemus Deum, vt te hoc lepræ morbo abſoluat? Tum ille: Nihil verò eſt, inquit, quod ego magis velim & optem. Mox ſancta virgo aqua benedicta corpus eius adſperſit, & abſceſſit lepra illeque Deo, vt par erat, gratias agens, cum ſancta virgine ad ſupremum vitæ permanſit diem. Parùm cereuiſiæ multis ſufficit. Curatur leproſus.

Duę virgines paralyſi vexatę, à S. Brigida aquam benedictã cum ſale accepêre, ijsq; vſæ, ſanas ſe viderunt, & in Dei laudes proruperunt. Duo Britones oculorum lumine deſtituti, leproſo miniſtro illos ducente, ad oſtia eccleſiæ eius peregrè venerunt, eiusque precibus ſalutem ſibi reſtitui precabantur. At illa iuſſit eos parumpèr expectare, cibumq; in domo hoſpitali ſumere, donèc ipſa Domino pro illis preces offerret. Illi verò indignatione commoti, Tuæ, inquiunt, gentis ægros ſanas, nos autem tanquàm aduenas & peregrinos negligis. Illa audito hoc conuicio, exit ad eos, & aqua benedicta in illos adſperſa, cæcis lumen, leproſo corporis munditiam reſtituit. Paralyticę. Duo ceci & leproſus.

Virgo quædam ab illa inuitata cùm menſę aſſideret, S. Brigida dæmonem illi propè aſſidentem vidit. Ait autem virgo: Vellem & ego, modò poſſit fieri, videre illum. Non eſt iſthuc, inquit Brigida, impoſſibile: ſed priùs oculos conſigna tuos, vt eius adſpectum ferre queas. Illa ſigno crucis munit oculos, videt ſatanam aterrima ſpecie, immani & vaſto capite, & per foramina & rimas omnes capitis flammas fumosque erumpentes. Tum Brigida, Loquere, ait, nobis dæmon. At ille, Non poſſum, inquit, tibi loqui ſancta virgo, nec tamen tua iuſſa contemnere, quandoquidem tu præcepta Dei non contemnis, & pauperibus ac infimis quibuſque affabilem te præbes. Cur verò, ait S. Brigida, huc acceſſiſti? Apud viginem hanc, inquit, demorandi mihi & ſpatium & opportunitatem præſtat eius deſidia & torpor. Conuerſa ad virginem S. Brigida, Vide nunc, inquit, quem tam multis annis apud te föueris: atque ex illa die liberata eſt virgo ab illo nequam ſpiritu. Quædam mulier poma attulit ſanctæ virgini Brigidæ: ſimul autem accedebant leproſi, ſtipem ab ea emendicantes. Iuſſit ergò poma illa dari miſeris. At mulier id audiens, poma ad ſe retraxit, dicens: Non leproſis hæc mála attuli, ſed tibi & virginibus tuis. Diſplicuit id ſanctæ virgini, aitque ad illam: Non rectè facis, dum hoc miſericordiæ officium impedis. Itaque arbores tuas nóueris æterna ſterilitate damnatas. Abijt mulier, & eccè hortum ſuum, quem pomis plenum reliquerat, vacuum inuenit, & deincèps perpetuò ſenſit ſterilem. Arbores ſterileſcunt.

Fœmina quædam filium ex ipſa natum, ex epiſcopo Broone, qui S. Patritij diſcipulus fuit, concepiſſe ſe ſceleratiſſimè mentiebatur. Cùm ille verò ab hac culpa alienum ſe affirmaret, S. Brigida mulierem accerſiri iubet, eique dicit: Ex quo infantem hunc ſuſtuliſti? Reſpondit illa: Ex epiſcopo Broone. Mox ſancta virgo ori eius ſignum ſalutaris crucis impreſſit, procacisque caput cum lingua intumuit. Porrò S. Brigida infantis conſignans linguam, ait: Dic nóbis, infantule, quis eſt tuus pater? Stupenda res: aperit os infantis, qui quondàm Balaam aſinæ loquendi præſtitit facultatem, aitque paruulus: Epiſcopus Broon non eſt parens meus, ſed deformis ille & vilis homuncio, qui in populo extremo ſedet loco. Itaq; omnes Deum laudant, & mulier agit pœnitentiam. Dæmoniacus quidam ad ſanctam virginem adducendus erat. Vbì id ſenſit malus dæmon, in terram ſe proſternit, dicens: Non me patiar ad illam adduci. Nóſti, inquiunt, vbì illa degat? Equidem nóui, ait, nec ibo illuc. Cùm igitur hominem obſeſſum loco mouere non poſſent, miſerunt quendam oratum ſanctam Brigidam, vt ad liberandum miſerum accedere non grauaretur. Venit illa, & cùm procùl adhuc abeſſet, eius præſentiam ferre non ſuſtinens impurus ſpiritus, fugit ab homine. Num. 22. Infans loquitur. Dæmoniacus liberatur.

Filia cuiuſdam principis Deo perpetuam vouerat virginitatem: ſed pater inuitam

compulit inire coniugium. Vbi tempus nuptiarum aduenit, eſſentque iam inſtructæ epulæ, puella fugiens, ad S. Brigidam ſe recepit. Eam verò pater inſecutus eſt: cuius equitatum vt vidit S. Brigida, ſignum crucis terræ impreſſit, & omnes illi cum ſuis equis inſtar ſtatuæ manſere fixi & immobiles. Sed patre reſipiſcente, & agente pœnitentiam, ſoluti ſunt: porrò puella, relicto ſeculo, Chriſto ſe, vt erat pollicita, virginem conſecrauit.

Multa edit miracula. Multos ſancta virgo claudos, leproſos, dæmoniacos, varijsque affectos morbis curauerat, cùm ecce veniunt ad eam duo leproſi, cum lachrymis ipſam rogantes pro corporis bona valetudine. Orauit virgo pia, & cùm aquam benedixiſſet, iuſſit vt ſe inuicem illa aqua ablueremt. Lotus vnus, ſanus effectus eſt: cui cùm diceret ſancta virgo, vt ſocium lauaret, & ille ſuam iactitans ſanitatem, alterius lepram contingere nollet, ſenſit mox diuinam vltionem, totoque corpore lepra percuſſus, ſocium ſuum vidit benè ſanum & incolumem: ſiquidem illum ſancta Brigida mundârat.

Vehebatur quandoquè curru ſancta virgo, & auriga petebat copiam ducendi currum per agrum hominis cuiuſdam, qui tum ſepe illum muniebat. Quāuis autem S. Brigida aurigam iuberet diſcedere ab agro, cùm vir ille tranſeundi copiam negâſſet, at tamen auriga cœptum vrgebat iter, ſed repulſus eſt à viro, illius equos verberante. Porrò non dormitauit vltio diuina, quæ illum miſerum & durum hominem repentè extinxit.

Rogauit Duptacus, pater ſanctæ Brigidæ, vt ad regem Laginenſium accederet, & peteret vt gladius, quem iam ſuprà diximus ab illo rege datum fuiſſe Brigidæ, vt illum Duptaco daret, perpetuò poſſet apud ipſum Duptacum permanere. Abijt virgo ſancta ad regem, & petijt non ſolùm gladium, ſed etiam vnius è ſeruis regijs manumiſſionem. Ait autem ad illam rex: Si ego tibi præſtitero quæ poſtulas, quid mihi datura es? Reſpondit Brigida: Si vis, vitam æternam dabo tibi, oraboq; Dominum, vt poſteri tui ſemper regiam obtineant dignitatem. At ille, Vitam, inquit, quæ ſub adſpectū non cadit, nō appeto: nec mihi curæ ſunt filij, qui poſt me futuri ſunt. Alia verò duo mâlim, vt mihi liceat in hac vita, cuius amore teneor, in multam ætatem degere, & quandocunquè bellum ſuſcepero, in eo victorem euadere. Etſi autem hæ preces hominis erant valdè huic mundo dediti, at tamen ſancta virgo, Quæ petijſti, inquit, pro voto dabuntur tibi. Non multò pòſt cum paucis ille contra multos pugnam initurus abijt, & cùm S. Brigidæ implorâſſet patrocinium, ab hoſtibus victor reuerſus eſt.

Animus regis planè dedit' huic mundo.

Accepit quandoquè è manu epiſcopi ſacroſanctam Euchariſtiam, & ecce videt in calice, quem puer epiſcopi tenebat, deforme portentum, videlicet hirci vmbram. Itaque noluit è calice illo bibere, & quid vidiſſet, indicauit epiſcopo. Tum verò epiſcopus ait ad puerum: Ecquidnam feciſti? Da gloriam Deo, & ingenuè confitere. Ille igitur confeſſus eſt ſe furto abſtuliſſe vnum ex hircis illius, eiuſque partem comediſſe: cumq; animi dolorem & pœnitentiam lachrymis teſtatus eſſet, vocata Brigida, nihil iam hirci in calice vidit. Erat inter puellas eius quædam turpi capta amore viri cuiuſdam, in quem oculos incautè coniecerat, qui illius itidèm impuro tenebatur amore: iamque pollicita erat, ſe certo tempore ad illum venturam. Itaque vbi ſenſit Brigidam ſeſe quieti dediſſe, ſurrexit è lecto, & libidinis accenſa flammis, cœpit miro quodam cogitationum tumultu exagitari. At tamen præpotentis Dei & ſanctæ Brigidæ timore retenta, obnixè Dominum precabatur, vt in tanto periculo, tantoque ſalutis ſuę naufragio ipſi opem ferre dignaretur. Incidit tandèm menti eius ſalubre conſilium, accenſoque igniculo, illi pedes admouit, ignibusque extinxit ignem, & ardorem libidinis corporis dolore ſuperauit. Nihil verò horum latebat S. Brigidam, cui diuinitùs erant omnia reuelata: tacuit autem, vt puellæ poſſet conſtantia probari. Porrò manè illa ſanctæ Brigidæ aperuit quid feciſſet, audiuitque rurſùs ab ea: Quandoquidem hac nocte egiſti viriliter, & pedes tuos aduſſiſti, neque libidinis ignis in hac vita nocebit tibi, neque gehennæ flammis combureris: moxque eius pedes adeò ſanauit, vt nullum aduſtionis veſtigium in eis apparéret.

Puella egregiè extinguit libidinis flāmas.

Miraculū.

Item aliud. Meſſis tempore quodam die manè vſque ad veſperum tanta vis imbrium è cælo ruit, vt nulli meſſores quicquam in demetendis frugibus poſſent efficere: ſolius Brigidæ meſſores ne pluuiæ quidem gutta attigit. Puerum ab ipſo matris vtero cæcum ſuis precibus illuminauit: aquam mutauit in cereuiſiam, ſitientibusque leproſis abundè

Plura alia.

potan-

potandam obtulit: lapidem edito crucis ſigno in ſalem conuertit, & indigenti hilariter dedit.

Erat vir quidam incredibili ingluuie, & ingenti corporis robore. Orauit pro illo S. Brigida, & viribus quidem corporis nihil detractum eſt, ſed ad communem hominum cæterorum edendi bibendiq́ue menſuram redactus eſt. Reus quidam ducebatur ad ſupplicium. Eius miſerta ſancta virgo, rogauit Dominum, & diuinitùs accepit argentum, quod cùm regi obtuliſſet, miſero illi vitam impetrauit. Daria virgo oculis capta, ſanctæ Brigidæ dixit: Benedictionem impertire oculis meis, vt pro voto liceat mihi cernere mundum hunc viſibilem. Fecit Brigida, vt erat rogata, & illa ſtatìm vidit. Verùm præ mentis interiori luce, mundi huius lumen faſtidiens, rurſùs orauit S. Brigidam, vt iuberet priſtinam in eius oculos recidere cæcitatem, ità dicens: Tanto quiſque maiori Dei præſentia perfruitur, quanto huic mundo abſentior eſt. Orauit denuò ſancta Brigida, & mox illa videre deſijt. Mulier nobilis è Scotia, filiam habuit à natiuitate mutam. Eam cùm eſſet annorum duodecim, duxit ad S. Brigidam: quæ appræhenſa puellæ manu, ait: Vis Chriſti amore corporis ſeruare integritatem & virgo permanere? Neſciebat verò puellam eſſe mutam. Vt autem mater eius dixit, eam reſpondere non poſſe, ait Brigida: Ego verò manum eius non priùs dimittam, quàm illa mihi reſponſum reddat. Mox puella ità locuta eſt: Faciam, quicquid iuſſeris. Permanſit igitur virgo, & prætereà vſque ad ſupremum vitæ diem nulla fuit illa eloquentior. Fluuium quendam ſancta Brigida ſuis precibus aliò auertit, qui etiam vſque in præſens tenet curſum illum. Aues & anates ſæpè ad ſe accerſitas, manu palpare ſolebat, & indè rurſùs dimittere.

Ingluuiem hominis ſanat.

Cæca illuminata, rurſùs vt redeat cæcitas, optat.

Muta loquitur.

Nouem viri inter ſe nefanda coniuratione conſpirârant in hominis cuiuſdam necem, quem Calendis Iulij perimere conſtituerant. Multùm apud illos egit ſancta virgo, vt ab immani ſcelere illos reuocaret. Sed cùm verbis nihil efficeret, ad precandum pro illorum obcæcatione Dominum ſe contulit. Vident igitur illi ſpeciem hominis, quem inſectabantur, & exiſtimantes illum eſſe, gladijs & haſtis confodiunt: reque peracta tanquàm poſt triumphum cum cruentis armis, redeunt ad Brigidaam: à qua cùm ſe non hominem, ſed phantaſma iugulâſſe didiciſſent, ad ſanitatem & meliorem mentem ſe receperunt. Nimij operis fuerit, ſingulatìm referre res geſtas omnes huius admirandæ virginis. Tandèm poſt multos pro Chriſto ſuſceptos & exantlatos labores puellam alumnam ſuam ad ſe acciuit, eique ſui obitûs indicauit diem: quo aduenìente, felicem Chriſto ſpiritum reddidit anno ſalutis 518. vt habet Sigebertus, vel 522. vt apud Marianum Scotum legitur, qui eam ſcribit in Hybernia diem ſuum obijſſe.

Felix obitus S. Brigidæ.

VITA S. SEVERI RAVENNATIS EPISCOPI, EX VETVSTO QVODAM MANVSCRIPTO CODIce, mutato ſtylo deſcripta per F. Laur. Surium: idq́; ſtrictiùs atq́; compræhenſiùs, plerunquè etiam paraphraſticôs.

SEVERVS inſigni Italiæ oppido Rauenna ortus eſt, poteſtq́; de illo dici, quod de beatiſſimo Pontifice Gregorio, Vndè genus duxit, ſummum conſcendit honorem. Moribus valdè inculpatis vixit, plenus columbina ſimplicitate: & quidem cum S. Tobia pauperem geſſit vitam, ſed erat diues in Chriſto, illius diuino timori ſemper inhærẽs. Vxorem duxit, & cum ea caſtum coluit matrimonium, victum quotidianum ſuo ſibi labore parans. Textorem enim fuiſſe, veraci relatione conſtat. Accidit intereà, vt Rauennæ epiſcopus ex hac vita migraret, & eccleſia illa paſtore orbaretur. Conueniunt igitur frequentes epiſcopi & ex propinquis & remotis locis, vt tantæ ciuitati pontificem ſolito more præficerent atque conſecrarent. Illis verò congregatis, Seuerus domì laborans, vxori ſuæ dicit: Vadam ocyùs, & videbo quis ſit futurus antiſtes noſter. Cui vxor: Sede hic, inquit, & tuum negocium age. Nam ſi velis vacare ocio, non erit id in rem noſtram. Siue verò tu illic ad-

1. FEBRVAR.

Patria S. Seueri.

Tob. 4.

Ducit vxorem, & eſt textor.

ſis, ſiue domi reſideas, te pontificem non creabunt. Ille porrò, Liceat mihi, ait, cum bona pace tua illuc ire. Reſpondit coniunx: Fac vt lubet. nam ſine dubio ſimulatquè eò fueris ingreſſus, epiſcopus ordinaberis. Dixit hoc illa ſalsè & irridiculè: ſed vir Dei ilicò abijt, & veniens in eccleſiam, vbi erat populus cum ſacerdotibus congregatus, quòd eſſet vili & deformi opertus habitu, poſt templi oſtium latitabat. Precibus verò pro more abſolutis, eccè columba niue candidior è cælo deſcendens, eius capiti inſidet. Id ille conſpicatus, columbam à ſe abigit: at illa per aëra circunuolitans, tertiò redijt ſuper caput eius, tanquàm in columba diceret Spiritus ſanctus: Ad quem reſpiciam, niſi ad pauperculum & contritum ſpiritu, & trementem ſermones meos? Ea autem res ſtuporem attulit omnibus, qui ibi tum aderant è clero & populo, & in commune laudes gratesque egérunt Deo, bonorum omnium largitori.

Columba eius latitantis capiti inſidet. Eſai. 66.

Mox igitur productus eſt è ſuo latibulo vir ſanctus, & vel inuitus raptus ad ſedem pontificiam, vnctusque oleo exultationis & vnguento ſacri chriſmatis, vt fieri ſolet ad eam dignitatem vocatis. Poterat tum dici illud ex euangelio: Apud homines hoc impoſſibile eſt: apud Deum autem omnia poſſibilia. & illud ex Apoſtolo: Ignobilia mundi & contemptibilia elegit Deus, & ea quæ non ſunt, vt ea, quæ ſunt, deſtrueret. Vbi verò illud tantum munus beatus Seuerus accepit, in illo exequendo ſe planè irrepræhenſibilem exhibuit, locumque proſsùs in eo non habuit, quod vulgò iactari ſolet, Honores mutant mores. Quotidiana enim virtutum illi accedebant incrementa, & ſpiritus ſanctus, quo authore id erat officij adeptus, apoſtolicis eum operibus fecit conſpicuum.

Ordinatur Epiſcopus. Matth. 19. 1. Cor. 1.

Quodam die cùm ſacra Miſſarum ſolennia eo more, quo ſolent pontifices, celebraret, ea hora, qua lectio ex Apoſtoli epiſtolis erat recitanda, extra ſeſe vir ſanctus rapitur, & altari aſſiſtens, ſomno ſuaui correptus videbatur. Sed cùm iam longior mora intercederet, miniſtri altaris eum exiſtimātes de improuiſo obdormiuiſſe, celeriter accurrunt, ſacraſque concutientes veſtes, eum excitant. Quid habes, inquiunt, pater? Tam multus te populus expectat, & tu ſopore deprimeris? Ille ſubitò ad ſe reuerſus, velutì ſubſtomachans nonnihil, ait ad eos: Quid facitis, fratres? cur me interturbare voluiſtis? Ego etſi vobiſcum hic corpore fui, at ſpiritu alibi verſabar. Tum verò illi multa inſtantia ab eo percontati ſunt, vbinàm intereà fuiſſet. Quibus ille reſpondit: Ignoſcat vobis Deus, filioli, quòd me adeò attonitum reddidiſtis. Ego eram in ſancta Mutinenſi eccleſia, & animam coëpiſcopi mei Geminiani Domino commendabam, manſiq; illic, donèc humatum eſſet corpus illius. His auditis, Rauennates clàm mittunt celeres nuncios ad Mutinenſes, quo in ſtatu ſint res Geminiani, exploraturos. Qui vbi Mutinam venère, ante omnia percontantur de ſalute epiſcopi: diſcuntq; è ciuibus, ante aliquot dies illo ſe egregio paſtore & Pontifice ſuo eſſe deſtitutos: addebant verò ciues: Certè Dominus Seuerus archiepiſcopus veſter, immò & noſter, illo decedente, præſens hic adfuit, eiusque animam Deo ritu pontificio commendauit, nec abſceſſit, donèc eius corpus eſſet ſepulturæ datum. Deindè verò ab oculis noſtris repentè ablatus eſt. His auditis, celerrimè nuncij Rauennam repetunt, & ciuibus ſuis omnia explicant: depræhenſumq; eſt ex diligenti collatione, eo tempore mentis ſtuporem ſanctum Seuerum pertuliſſe, quo S. Geminianus migrauit ad Dominum.

Patitur ecſtaſim. Geminian. Epiſcopus Mutinēſ.

Filia beatiſſimi viri in ętate iuuenili mortua eſt. Iam antè è viuis eius mater exceſſerat, volebantque eam in eius monumento reponere. Vt autem viderunt anguſtiorem eſſe loculum, quàm qui vtriuſque corpuſculum capere poſſet, mœſti aiunt ad Seuerum epiſcopum: Quid pater ſancte facturi ſumus? Vidésne ſarcophagi anguſtiam? Tum verò ſanctus pontifex ad vxoris quondàm ſuæ extinctum corpuſculum conuerſus, Quid mihi, inquit, moleſta es mulier? Cur non das locum filiæ tuæ? Accipe, quod quōdam vtero geſſiſti, & noli eſſe tenax nimiùm locelli tui. Ad has beati viri voces tanta celeritate corpuſculum illud in partem aliam ſeceſſit, vt vitali præditum ſpiritu, citiùs mouere ſe non potuerit, longumque filiæ ſpatium conceſſit.

Vxor mortua cedit filiæ in ſarcophago.

Veniendum nunc eſt ad obitum ſancti viri, & quemadmodùm ex his ſeculi ęrumnis ſubtractus, ad illam ſupernæ patriæ beatitudinem commigrârit. Erat iam prouectę ætatis multa canitie venerabilis, diemque obitûs ſui ex diuina reuelatione longè antè cognouerat. Itaque die quodam ſanctiſſimum Miſſæ ſacrificium offerens, tranſitum ſuum ex hoc mundo ad patriam cæleſtem, ſaluberrima ſacramentorum cæleſtium perceptio-

ceptione communiuit, conuocatoque ad ſe totius vrbis clero & vtriuſque ſexûs populo, iuxta Eccleſiæ morem, de integritate catholicæ fidei, de fraterna charitate & dulciſſima animorum conſenſione ſeruanda & colenda, pro data ipſi diuinitùs ſapientia, prolixum habuit ad eos ſermonem. Eo abſoluto, impertitaque illis pace & benedictione, ſtola pontificali indutus, populique mœrentis frequentia vndique vallatus, ſuum ſibi iubet aperiri ſepulcrum. Quod cùm illi feciſſent, viuus in illud ingreditur, miraque authoritate inter coniugem & filiam medium ſe collocans, clara voce & vultu viuido vale vltimum dicit filijs ſuis, feliciter iam in Domino obdormiturus, marmorque impoſi monumento iubet: ſicque poſt fuſas aliquandiù preces, ſanctam animam ſuo reddit creatori, plenus & dierum & meritorum. Incidit eius obitus in ipſas Februarij Calēdas. Viuus ingreditur ſepulcrum, & decedit.

In ſignum autem eximiæ ſanctitatis, ad tumulum eius innumera, humanumq; modum excedentia diuinitùs eduntur miracula: è quibus vnum adſcribemus, quod huius hiſtoriæ author ſua ætate factum aſſeuerat. Mulier quędam Rauennâs filiolum habuit quotidiana febre immodicè diuexatū, cui vt celerior poſſet reformari ſalus, & dolores illi acres remitti, mater illū offerre decreuit Deo ad ſepulcrum beatiſſimi Seueri. Cùm igitur eò perueniſſet vnà cum filio & amicis, proſtrauerunt ſe humiliter Deo ſanctoq; Seuero, attentiùs pro paruuli ſanitate orantes: idque adeò, vt ſpe bona incitati, in templo in precibus pernoctare ſtatuerent. Interìm verò præ nimia defatigatione omnes ſomno correpti, pueri illius voce lachrymabili rursùs excitantur. Eccè autem dum circunſpiciunt, vident lampades priùs extinctas luculenter ardere: eoque miraculo obſtupefacti, gratias agunt Deo, & ſancto eius confeſſori Seuero. Porrò mater ex puero ſciſcitatur, quid ipſi accidiſſet. Tum ille coram omnibus dixit: Vidi ex hoc ſepulcro progredientem ſenem quendam pontificali habitu indutum, niueis capillis decorum, vultu angelico admirabilem. Is verò me tetigit, & vehementer expaui: ſimulque morbus omnis confeſtim euanuit. Quo tempore vir ſanctus claruerit, author hiſtoriæ dubium relinquit: ſed Volaterranus Commentariorum Vrbanorum Lib. 19. teſtis eſt eum ſub Iouiniano principe, itemque ſanctum Geminianum Mutinenſ. epiſcopum, cuius eſt ſuprà mentio habita, floruiſſe. Puer curatur à febre.

PARS HISTORICA SERMONIS BEATI PETRI DAMIANI DE SANCTO *Seuero epiſcopo.*

AVdiſtis, fratres chariſſimi, ex beati Seueri, dum legeretur, hiſtoria, qualiter illum Deus de lanificij ergodocio ſuſtulit, quàm mirabiliter illum non ſolùm pręter opinionem omnium ciuium, ſed etiam ſuî, ad arcem Pontificatûs elegit. Audiſtis, pauperculum hominē à Deo mundi diuitibus anteferri. Audîſtis, abiectum & humilem ſuper potentatus nobilium cum gloria ſublimari. Audîſtis Spiritum ſanctum ſapientes ſeculi contemnentem, ſimplicem hominem eligētem, ornatos veſtibus trāſuolantem, in pannoſum & ſqualidum, quaſi in amicum familiarem, & olim ſibi notiſſimum, deſcendentem. Alia Dei atquè hominū iudicia.

Libet autem, dilectiſſimi, ad illud pulchrum ſpectaculum totos interiorum luminum radios diligenter expandere, & omnipotens Deus quàm diuerſo modo ab hominibus iudicet, inquantùm mihi poſſibile eſt, ſtudioſè penſare. Conueniunt vniuerſi ciues ad oratorium, deſcendit Spiritus ſanctus in columbæ ſpecie ſuper populum congregatum. Multa inferiùs corda, vnus deſupèr inſpector. Præſtolantur iſti, magnum aliquem ex diuitibus eligi: conſiderat ille, quis ex omnibus maximè valeat diues virtutibus inueniri. Iſti apud ſe præferunt eruditam linguam, luculētum ſermonem: ille autem animum ſimplicem & cordis humilis puritatem. Hinc populus viſu plebeios præterit, ad primates verò, quis eorum maximè eligatur, attendit: indè autem excelſus Dominus humilia reſpicit, & alta à longè cognoſcit. Hinc multi ſibimetipſis illud ſacræ dignitatis culmen exoptant, & garrulo ſilentio intra conſcientiam clamant: O ſi columba veniat ſuper me, ô ſi Deus eligat me. Putas ego ero electus? Putas mihi dabitur Epiſcopatus? Indè aūt ille ſcrutatur renes & corda, qui finxit ſingulatim corda eorum, qui Pſalm. 137. Pſalm. 7. 32

intelligit omnia opera eorum. Et quidem aderant ibi multi, vtpotè in egregia ciuitate, alij quidem frementium equorum glomeratis greſſibus incedere ſoliti, alij claris natalium titulis inſigniti, alij precioſarum veſtium nitore cōſpicui, alij crebris obſequentium militum cuneis conſtipati, alij omnibus his mundi muneribus multipliciter prędi-ti, alij alijs rebus pro ſua poſſibilitate dotati. Sed omnipotēs Deus, qui corda hominum ſubtiliter intendebat, quod olim per Prophetam dixerat, ſine aliquo vocis ſtrepitu iterùm repetebat: *Eſa.66.* Super quem requieſcet Spiritus meus, niſi ſuper humilem, & quietum, & trementem ſermones meos? Videbat populus in aperto loco columbam cælitùs expectantem. Adſpiciebat illa Seuerum pauperculum, poſt ianuam latitantem. Qui enim ſe hominibus abſcondebat, diuinæ maieſtatis intuitum declinare non poterat. Quid eſt hoc, beate Seuere, tam pauper, tam diues, tam humilis, tam ſublimis, tam pannoſus, tam glorioſus, apud iudicia humana deiectus, ex diuina prouidentia inuiſibiliter ſubli-*Latére nititur S.Seuerus, ſed non poteſt.* matus? Cur te abſcōdere niteris, qui ad hoc proueheris, vt ad virtutis exemplum omnium oculis proponaris? Cur vultus hominum erubeſcis, qui diuinæ maieſtatis conſpectui præ omnibus placuiſti? Videlicet idcircò abſconderis, vt videas, & non videaris: videas ſcilicet columbam pro admiratione, non videaris autem pro veſtium fœditate. Agè iam manifeſtare in publicum, procede ad medium, & Chriſtianæ familiæ ſuſcipe *Matt.5.* villicatum. Exeat margarita de ſterquilinio, vt in ſummi regis fulgeat ornamēto. Non lateat vlteriùs lucerna ſub modio, ſed ſuper candelabrum poſita, omnes qui in domo ſunt, ſplendoris ſui luce perfundat. Paſce igitur Dominicum gregem, & ſuper ouile Chriſti curam exhibe paſtoralem. Tibi Chriſtus eccleſiam ſuam committere iam decreuit, quam inæſtimabili ſui ſanguinis precio comparauit. Suſcipe egregiæ adminiſtrationis officium, vt de commiſſi talenti fœnore auctum referas lucrum. Nec expaueſcas ignorantiam literarum, non dubites de incompoſitorum enormitate ſermonum, quia ille, qui promouet te, ſine legendi labore inſtruet te: qui tibi doctrinæ committit officium, docendi etiam ſuggeret incrementum. Summum quippe eſt verbum, quod tibi ſeminandi verbi exhibet miniſterium. Hoc Verbum tibi, tuiſque ſimilibus per ſe-*Matt.10.* metipſum dicit: Cùm ſteteritis ante reges, &c. Et iterùm: Non vos eſtis qui loquimini, *Ibidèm.* ſed Spiritus Patris veſtri, qui loquitur in vobis.

Columba inſidet capiti eius. Quid plura? Tandèm venit columba, & mirantibus cunctis, dilectum ſibi caput inuiſit. Et certè iam olim in eius pectore inuiſibiliter erat, in cuius nunc verticem corporaliter deſcendebat. Sed quid iam fugitiuus Dei faceret? Quò ſe verteret? Quod ſibi latibulum tutius inueniret? A conſpectu omnium fugit, valuas oppoſuit, ad videndum ſibi ſolas poſtium rimulas dereliquit. Sed qui humanos adſpectus auertere potuit, columbini acumen intuitûs non euaſit. Videt ſe depręhenſum, conqueritur intra ſe, nil ſibi profuiſſe confugium. Veruntamen adhuc ſuſpicatur deceptam errare columbam, nec poſſe in tanta hominum multitudine certam eligendi notare perſonam. Tertiò igitur ad ſe volitantem agitatis manibus repulit: & ſic in nomine ſanctiſſimæ Trinitatis benedictionem ſuæ conſecrationis accepit.

O nouum & inauditum promotionis ordinem. O admirabilem egregij Pontificis dignitatem. Nam quid aliud fuit, in caput beatiſſimi viri columbam tertia vice deſcen-*Oleum ſanctæ vnctionis ritu Eccleſiaſtico, quo liniuntur manus.* dere, niſi patenter illum in Patris, & Filij, & Spiritûs ſancti nomine conſecrare? Et quid aliud fuit, eandem columbam à ſe exturbando, manibus tangere, niſi ex Eccleſiaſticæ inſtitutionis ordine, in ipſis manibus oleum ſanctæ vnctionis accipere? Nam quòd columba in ſanctiſſimi viri caput illapſa deſcendit, officium manûs impoſitionis impleuit. Quòd autem ſacris ſe manibus tangi permiſit, ipſas manus ſancti Spiritûs vnctione ſignauit.

Suſcepto igitur Pontificatûs officio, beatus ille Seuerus, non magis ex ordine Eccleſiaſticæ dignitatis aſcendit, quàm in arcem quoquè ſummæ ſanctitatis excreuit.

SANCTI

SANCTI MARTYRIS TRYPHONIS VITA,
Authore Simeone Metaphraſte.

CVM Dominus & Deus & Seruator noſter Ieſus Chriſtus, 1. FEBRVAR.
poſtquàm Deus & homo ad homines aduenisset, & tertio die à mortuis ſurrexiſſet,& ad patrē cum gloria eſſet aſſumptus, in diſcipulos effudit ſpiritum ſanctum, & eos diuina Acto. 2.
cognitione impleuit & virtute,ex eius plenitudine accepit vniuerſa terra, & omnes homines fuerunt participes doni, quod ex eo emanabat: & liberati quidem ſunt à tenebris ignorantiæ & cultûs ſimulacrorum: veræ autem luci Dei cognitionis euaſêre familiares. Nam cùm non ſecùs àc diuina & luce micantia fulgura,per omnes fines percurrētes, & non paruam adferentes illuminationem, egreſſi eſſent Apoſtoli,eorum qui videbāt,illuſtratos oculos, ne momento quidem temporis mox ſiuerunt ſedere in tenebris. Alius autem aliam orbis partem ſortiti, cùm omnem gentem,regionem & ciuitatem ſibi diſtribuiſſent,eis iniecerunt veram ſcintillam veritatis. Quæ paulatìm per eos,qui apti erant,accenſa,in claram & ſublimem euaſit facem.

Mundus ad Deum conuertitur per Apoſtolos.

Hoc principium cùm accepiſſet fides, ad tantum proceſſit ſplendorem, vt conſumptis profundis tenebris ignorantiæ,in diuinæ lucis ſtatum omnia tranſmutauerit. Huius poſt Apoſtolos cauſæ & authores fuêre diuini martyres: qui cùm velutì ſemen lucis ab eis accepiſſent, deindè tanquàm violentis ventis traditi tentatoribus,id non ſolùm non extinxerunt illatis iniurijs,ſed etiam varijs tormentis effecti clariores, ipſi quidem tanquàm lucida ſidera,deçęterò ſunt collocati in cęli firmamento,quod percipitur intelligentia. Illinc autem clariſſimè refulgentes,terræ vniuerſę lucem prębent. Ex his vnus eſt etiam beatus Tryphon,qui à diuinis & in quas non cadit interitus, delicijs nomen ſortitus,frugiferum germen horti deliciarum. Qui è Phrygia quidem primùm fuit editus,vico verò Campſade,qui eſt vicinus ciuitati Apameæ. A pijs autem parentibus ortus magis pius filius, ab ineūte ætate viſus eſt Deo adeò eſſe gratus, vt iudicatus ſit idoneus ad miniſtrandas operationes ſpiritûs. Quamobrem varij quidem morbi fugiebant à corporibus: dęmoniorum verò vniuerſa hominibus infeſta natura, ſolo nomine Tryphonis flagellata,vel potiùs vſta virtute eius,qui in eo erat,ſpiritûs, fugabatur quidem ab hominibus,abigebatur autem in intima deſerti penetralia. Atque omnia quidem recenſere miracula, quæ ab eo facta ſunt,non eſt præſentis temporis. Cùm vnius autem in pręſentia fecero mentionem,per quod gratiæ,quæ in eo erat,virtus poſſit eſſe euidens, ad martyrium pręclari athletæ me conferam.

Martyres orbem totū illuſtrant.

Tryphonis patria.

Claret miraculis.

Anno 225. poſt Auguſti mortem, Gordianus accipit ſceptra Romani imperij,vir quidem gentilis religione, ſed Chriſtianis non adeò grauis. Non enim is, ſicut reliqui,mouit perſecutionem aduersùs Chriſtianos. Ei naſcitur vnica filia,corporis quidem ſpecie & pulchritudine inſignis, ingenio autem & intelligentia fœminas, quæ erant ſuo tempore, ſuperans: neque vlli cedebat in doctrina literarum. Quocircà magnoperè contendebant parentes, vt eam integram & illęſam conſeruarent. Primos verò ciuitatis,qui eam ambiebant,magna vrebat æmulatio: ipſa autem in munitis locis clauſa,diligenter & tutò cuſtodiebatur. Vt verò à ciuitate Romanorū ſanctus cognoſceretur Tryphon, vel potiùs vt Chriſtus in eo laudaretur, repentè execrandum dęmonium dictam Cęſaris filiam inuadens, eam impudenter vexabat, aſſiduè diſcerpebat, in aquam & ignem proijciebat,& omni ratione eius vitæ inſidiabatur. Atque dubitabant quidem omnes ſapientes,hęrebantque & manebant planè attoniti medici, videntes affectionem eſſe miſerabilem,non valentes autem ei omninò opem ferre. Animo verò anxius erat pater, affectioni nuſquàm vllum inueniens auxilium: triſtis erat, ęgrè ferebat, tabeſcebat,donèc ipſe malus ſpiritus,maiori ſcilicet poteſtate coactus, ſuum inuocabat expulſorem: ſuum quidem percuſſorem, puellæ autem, quæ ab eo vexabatur, appellabat curatorem. Niſi,inquit, acceſſerit Tryphon, puellam non ceſſabo terrere: ab ea non recedam, niſì videro aduenisſe Tryphonem.

Filia Gordiani Augusti arripitur à dæmone.

Protinùs ergò iuſſis exeuntibus Imperatorijs, miſſiſque frequentibus literis, vniuerſo autem orbe terræ ferè percurſo ad inquirendum Tryphonem: & multis quidem mul-

multis è locis emiſſis ad eos euocãdos, qui hoc appellarentur nomine, nihil autem valentibus efficere, peruenit etiam ad partes Phrygiæ hęc inquiſitio. Significatur deindè is, qui quęritur, agere in vico Campſade: inuenitur propter paludem lacûs, qui eſt ſitus prope eum locum, anſerum curam gerens. Confeſſus autem is, qui quęrebatur, ſe eſſe Tryphonem, ſtatìm quidem tranſmittitur per eos, qui ipſum inuenerunt, ad Pręfectos Pompeianũ & *Poteſtatum. Ipſi verò cùm eum equis publicis protinùs impoſuiſſent, Romam tranſmiſerunt ad Imperatorem. Atque ille quidem iter rectà confecit: agebat autem tunc ferè ætatis annũ decimumſeptimum. Malignus verò ſpiritus cùm eius ſenſiſſet aduentum, tunc grauiter vexabat, & per puellam efferueſcebat: & ſępè eiulans clamabat ſe non poſſe ampliùs eius corpore vti habitaculo: propè enim adeſſe, qui potenti manu eum expellat. Adhuc enim, inquit, tres dies, & accedit Tryphon, qui in nos accepit poteſtatem. Cùm ſic multùm clamâſſet, & eam diſcerpſiſſet, exijt.

*for. * Prætextatum.*

Nota ętatẽ.

Tertio verò die ab exceſſu dæmonis, Romam quidem venit ſanctus, adducitur autem repentè ad Gordianum. Quem cùm lubenter excepiſſet, agnouit eum eſſe, qui Gordianam ſuam filiam curauerat, ex aduentu conijciens præfixum terminum trium dierum. Vt res verò eſſet certior & euidẽtior, rogabat vt dęmonem oculis videndum produceret, & eum interrogaret. Sex itaque dies ieiunio & intenſis ad Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum vir ſanctus vacans precibus, illuceſcente ſeptimo, iam deſupèr maiorem & validiorem aduersùs dæmones conſequitur poteſtatem. Nam cùm nox quidem procùl abeſſet, ſol autem ſuis radijs in terra ſubrideret, aderat quidem Imperator, aderant omnes ſatellites & qui eius parebant imperio, ab eo petentes, vt viderent aliquid admirabile. Diuinus autem Tryphon cùm eſſet plenus diuino ſpiritu, in ipſo verò immundum quoquè illum ſpiritum intueretur intelligentia: Tibi dico, inquit, in nomine Ieſu Chriſti, appáre ijs, qui adſunt, & eis oſtende tuam turpitudinem & imbecillitatem. Simulatquè autem hoc dixiſſet, eccè tanquàm canis adſpectu deformis, niger colore, oculos habens tanquàm ignẽ emittentes, & caput humì defixum, coram omnibus apparuit.

Ieiunio & precib⁹ obtinet maiorẽ aduersùs dæmones poteſtatẽ.

Dæmon appáret.

Cui, qui precatus fuerat, Dei ſeruus: Dic, inquit, execrande, quis te miſit? Quis permiſit, vt hanc inuaderes adoleſcentulam? & quomodò cùm ſis talis, nempe tenebroſus & imbecillus, & plenus omni probro & dedecore, adeò audes contemptui habere & vexare, quod factum eſt ad Dei imaginem? Dæmon autem reſpondens, Mittor, inquit, à meo patre. Dicebat verò eſſe ſibi patrem, authorem & cauſam malorum, qui etiam appellatur ſatan, & ab eo iuſſum eſſe hanc puellam torquere. Et quænam eſt ei poteſtas, rursùs dicit Tryphon: malitiæ, inquam, principi aduersùs figmentum, quod conſtituit omnipotens bonitas & munijt ſancto ſpiritu? Ille autem canis, etiamſi nollet, diuina tamen quadam operatione vera reſpondit omnibus audientibus: Nos nullam habemus poteſtatem in eos, qui ſunt pij in Deum omnipotẽtem, & in eius Chriſtum, pro quo Petrus & Paulus hìc pręclarum ſuſcepêre martyrium. Eos verò reuerentes fugeremus, nisì nobis eſſet permiſſum alicui extrinſecùs leuem aliquam adferre tentationem. In eos autem omninò vires nobis vigent, & in eos tyrannidem obtinemus, qui ſuo animi propoſito ſectantur opera, quæ ſunt nobis grata. Maximè verò grata nobis opera ſunt, cultus ſimulacrorum, blaſphemia, adulterium, veneficium, inuidia, cędes, ſuperbia. Per hęc enim & quæ ea conſequuntur, homines ſua ſponte nobis effecti familiares, ſuis factis tanquàm laqueis implicantur: & ab eius quidem, qui ipſos fecit, alienantur bonitate: illaqueantur autẽ noſtris maleficijs. Cùm hęc ab eo dicerentur, Imperator & omnes qui aderant, his auditis, repleti ſunt horrore & admiratione. Et multi quidem ex infidelibus, Chriſto ſtatìm crediderunt: fideles autem ſtabiliti & teſtimonio inimici magìs confirmati, regi gloriæ laudem emiſerunt & gloriam. Increpatus verò ille immũdus & ſceleratus dęmon, protinùs euanuit ex oculis.

In quos obtineat vires ſatan.

Cæſar autẽ hoc beneficio affectus, & valdè ea admiratus, cùm plurimis donis & honoribus beatum Tryphonem eſſet proſecutus, cura ſuorum Præfectorum eum ſuis reſtituit. Atque quęcunque quidem ex his ad eum rediêrunt, in via diſtribuit pauperibus: ipſe verò cùm domũ veniſſet, conſueta fidei ſequens opera, & vacãs beneficio afficiendis ijs, qui laborabant, erectam ſolùm habebat mentem ad brauium ſupernæ vocationis. Cùm autem deceſſiſſet Gordianus, Philippusque execrandus & impius ei ſucceſſiſſet in imperio, & ipſe quoquè citò fuiſſet interfectus in bello aduersùs Troglodytas,

Decius

Decius poſt eum renunciatur, vir crudelis & animo impudens, & feruens quidem furore circa ſimulacra: rabie autem intolerabili ab inhabitãte in ipſo dęmone motus aduerſùs eos, qui nolebant eis ſacrificare. Fuit verò hoc graue bellum aduerſùs Chriſtianos. Non enim parabantur arma aduerſùs alienigenas, non tela & lanceæ, non rhomphęa & gladius vibrabantur aduerſùs eos, qui faciebant iniuriã: ſed rotæ & catapultę, vnguesq́; ferrei & pectines, & omne genus ſuppliciorum comparabatur aduerſùs innocentes. Vnum autem in eos crimen intendebatur, nempe in Deum ſanctitas. Cùm ergò illic multa erumperet confuſio, dicebat ſe videre, velutì quodam, quod intelligentia percipitur, ventilabro purgari aream Domini. Quicunque enim leuitate mentis & ſtramineis cogitationibus, verbum fidei videbãtur ſuſcepiſſe, ij perindè àc vi ventorum ventilati tentationibus, reſeruabantur igni, qui non extinguitur. Qui autem recta ſententia & animo ſtabili adhęrebant veritati, ij iniurijs & afflictionibus inflammati, cùm ſuę fidei probationem Deo & hominibus oſtendiſſent, in horrea cęleſtia, tanquàm purum frumentum, recondebantur. *Deciana perſecutio.* *Crimē Chriſtianorum.*

Cùm hęc ſic fierent, & vehementer vrgeret perſecutio, defertur Tryphon ad Pręfectum Orientis. Aquilinus autem tunc gerebat Pręfecti magiſtratum. Ad eum ergò defertur, quòd vir quidam Apameenſis, genere non ignobilis, doctrina exultus, arte medicus. Auguſtos valdè deſpicit: & magnos quidem deos ſubſannat, Chriſtum autem ſolum Deum annunciat. & ea ratione fieri, vt multi decipiantur à verborum eius magnificentia. Statìm ergò emiſit literas & edicta cum minis vehementibus ad loci illius magiſtratus, vt eum, qui quærebatur, maxima celeritate ad eum adducerẽt. Fieri verò non poterat, vt pręclara fidei lucerna in ſordido loco lucens lateret. Cùm ergò audiuiſſet ſe quęri à perſecutoribus, non recedit in ſolitudines, non denſos & incultos obit montes: ſed cùm precibus & orationibus ſe in Chriſto muniſſet, alacri animo accedit ad eos, qui quęrebant, & ad Aquilinum cum magno gaudio & prompto animi ſtudio, qui tunc agebat Niceæ, ſtatìm mittitur per milites cohortis. Cùm ergò ei ſtatìm excelſum erectum fuiſſet tribunal, honeſteq́; & decorè eum circunſtetiſſent ſatellites, dixit Pompeianus ſcriniarius maximi ordinis: Qui Apamea à Frontone legato ad veſtram miſſus eſt magnificentiam, adeſt ad puriſſimũ tribunal veſtræ poteſtatis. Aquilinus Pręfectus dixit: Qui adeſt, primùm dicat nomen, patriam, fortunam, deindè religionem. Dixit S. Tryphon: Mihi nomen eſt Tryphon. Patria, vicus Campſades, vicinus ciuitati Apameę. Fortuna autem apud nos nec eſt, nec dicitur, qui Dei prouidentia, ſerieque & ordine ineffabili ſapientiæ omnia fieri credimus: non autem à fortuito, & qui fit pręter rationem, concurſu aſtrorũ & à caſu ſtatuimus pendére ortum hominis. Sum verò liber moribus & vitæ educatione, vni ſoli Chriſto ſeruiens. Chriſtus enim eſt mihi religio, Chriſtus mihi gloria, & corona gloriationis. *Tryphonis nomen defertur.* *Siſtitur coram pfecto.* *Preclara eius cõfeſſio.*

Dixit Pręfectus: Exiſtimo te in hodiernum vſque diem nondùm cognouiſſe iuſſum Auguſti, qui iuſſit quenuis hominem, qui hoc nomine ſe iactat, & ad deos colendos eſt durus, tradi morti violentæ. & te remoue à tali deceptione, nè igni tradaris. Dixit ſanctus Tryphon: Vtinàm mihi liceat & igne & omnibus tormentis conſumi pro nomine Ieſu Chriſti Domini mei & Dei. Dixit Pręfectus: O Tryphon, ſuadeo vt dijs ſacrifices. Video enim pręter ætatem corporis, te quoquè perfectum ſenſum animi oſtẽdere, nec per deos volo te malè mori. Dixit ſanctus Tryphon: Perfectum habebo ſenſum, ſi Deo meo perfectam obtulero confeſſionẽ, & pulchrum depoſitum, nempe in ipſum fidem, eam non negando conſeruans, me ab omni repręhenſione vacuum & integrum ſacrificium obtulero Chriſto, qui fuit pro me ſacrificatus. Dixit Pręfectus: Igni tradam tuum corpus, & acerbiſſimis ſupplicijs conſumã tuam animam. Dixit ſanctus Tryphon: Mihi minaris ignem, qui extinguitur, & ſimul deletur cum ea quæ accendit materia, cuius finis eſt cinis. Ego autem eum, qui non poteſt extingui, & eſt æternus, contrà minor impijs. Recede, inquã, à rebus vanis, & cognoſce eum, qui eſt verè Deus: nè, ſi fortè illius ignis feceris periculum, te malorum pœniteat. Hęc cùm audijſſet Aquilinus, & ira fuiſſet percitus, iubet eum ſuſpenſum cędi. *Contemnit ſupplicia omnia.*

Cùm primùm ergò prolata fuiſſet ſententia, beatus Tryphon cùm veſtem exuiſſet, & venerandum illud & pulchrum corpus prompto & alacri animo tradidiſſet lictoribus, in ligno ſuſpenditur, & manibus ponè circumactis vincitur. Cùm ipſe autem tribus horis cęderetur, & animum quidem firmum & ſtabilem & inuulnerabilem Chri- *Tribus horis cæditur.*

ſto

ſto oſtenderet, ſilentiò verò plagas tanquàm alio patiente ſuſtineret, dicit Præfectus Aquilinus: Pœniteat te, ô Tryphon, huius importunæ amentiæ, & profitere te dijs eſſe ſacrificaturum. Nemo enim reſiſtit edicto Imperatoris, qui non acerbè & violenter ex hac vita exceſſerit. Dixit ſanctus Tryphon: Ego quoquè tibi dico: Nemo qui regem cęleſtem Chriſtum negauit, vitam æternam conſequetur: ſed transmittitur ad ignẽ æternum, & qui non poteſt extingui. Dixit Pręfectus: Rex cęleſtis non eſt alius niſi magnus Iupiter, Saturni & Rheæ filius. Is eſt pater hominumque deûmque: cui qui non paruërint, minimè poſſunt viuere. Cui tu quoquè debes parére, vt dignus cẽſearis vita iucundiſſima. Dixit ſanctus Tryphon: Similes fiant Ioui deo tuo, qui eum pro deo colunt, & omnes qui confidunt in eo. Quem dicunt quidem primùm fuiſſe pręſtigiatorem hominem & ſceleratum ac pernicioſum, patremque cuiuſuis nefariæ actionis & impietatis. Poſt eius autem deceſſum, aureas & argenteas ſtatuas ei erigentes, qui fecerunt ſimilia opera dedecoris, deum pronunciârunt, ſuæ libidinis & intemperantiæ afferentes excuſationem, quòd is in deos ſit relatus. Idem modus cernitur etiam in alijs, qui falsò vocantur dij. Sic vos falſam multis retrò ſeculis datam ſequentes traditionem, inanimæ materiæ & ſurdæ cultum impiè tribuitis, Deũ viuum negligentes, qui cęlum firmauit, terram ſuper aquas ſtabilijt, aërem effudit: & cùm rebus omnibus creatis formam dediſſet, hominem dominum in ipſis poſteà formatum cõſtituit. Cuius decepti à maligno ſerpente, & innumerabilibus tracti erroribus & exitijs, Deus Verbum miſertus, homo fieri voluit, & nobis ſimili forma ſuſcepta, in ea in crucem actus & ſepultus, cùm tertio die reſurrexiſſet, & in cęlos eſſet aſſumptus, ſedet ad dexteram maieſtatis in excelſis, donèc quęcunque res eſt creata, eum agnoſcat: & ſic è cęlis cum diuina virtute & gloria apparens, reddet vnicuique conuenienter ſuis actionibus. Hic eſt Deus deorum, rex regum, & iudex viuorum & mortuorum. Qui autem à vobis dij exiſtimantur, ſunt æterni ignis fomites cum ijs, qui ipſos colunt.

Egregiè reſpõdet Præfecto.

Gene. 1. *Gene. 3.*

Hęc cùm diceret beatus Tryphon, Aquilinus ſummo furore percitus, eum quidem iubet de ligno deponi, ſe autem ſequi vinctum, exeuntem ad venationem. Licebat ergò videre acerbiſſimum tormentum infligi martyri. Nam plantæ pedum eius diſrumpebantur, quæ non ſolùm nudæ obijciebantur frigori hyemis intolerabili, ſed etiam conculcabantur equorum pedibus: carnes autem ei dilaceratę, per terram diſpergebantur. Martyr verò ſemper ad Dominum intuens, dum in eo foueretur & recrearetur, non ægrè ferebat dolorẽ, pſallens: Perfice Domine greſſus meos in ſemitis tuis, vt nõ commoueantur greſſus mei. Et rursùs: Greſſus meos dirige ſecundùm eloquium tuum, & non dominetur meî omnis iniquitas: & quæ deincèps ſequuntur. Pręter hęc emittebat etiam voces primi martyris, dicens: Domine, nè ſtatuas eis hoc peccatum. Cùm à venatione autem ſerò rediſſent, dicit Aquilinus accerſito martyre: Núncne tãdèm, ô miſer, tibi perſuaſiſti ſapiẽti vti ratiocinatione & dijs ſacrificare, an adhuc priſtina teneris inſania? Dicit ſanctus Tryphon: Cùm rationis expertis inſaniæ & imprudentiæ ſis ipſe plenus, à diaboli offuſa tibi temulentia nõ potes reſipiſcere, & adorare creatorem vniuerſorum. Ego autem ſapienti vtor ratiocinatione, non recedens ab ea, quæ dat ſalutem, veritate. Dicit Aquilinus Pręfectus: Nunc redeat in carcerem, & reſeruetur ad alteram examinationem. Fortè cùm fuerit ſolus, ſe admonebit, vt deſiſtat ab hac mala perſuaſiõne. Cùm ſic dixiſſet, ad finitimas regiones eſt profectus.

Acerbiſſimũ S. Tryphonis ſupplicium.

Pſalm. 16. *Pſalm. 118.* *Acto. 7.*

Cùm autem aliquot dies interceſſiſſent, veniens rursùs Niceam, & ſedẽs in tribunali, ſiſtendum curauit ſanctum Tryphonem, & dixit: Num te prolixitas temporis admonuit, vt pareas Imperatoribus & ſupplex prócidas dijs ſeruatoribus? Cui dixit ſanctus martyr: Deus meus & Dominus Ieſus Chriſtus, cui pura mente ſeruio, admonẽs admonuit & cõfirmauit, vt immutabilem & immobilem in eum fidem teneam. Quamobrem eum ſolum vt verum regem & Deum attendo: tuam autem infelicitatem & tui Imperatoris deſpicio arrogantiam, & eorum, quæ à vobis coluntur, auerſor vanitatem. Dixit iudex: Acutis clauis eius pedes perforate, & verberatum per mediam ciuitatem exigite. Cùm diù autem ageretur ſanctus, & ſanguis diſpergeretur, & labores intenderentur, & temporis aſperitas exhiberet moleſtiam, (erat enim vigor hyemis) inflexibilis & inuictus manſit cogitatione. Nam ante ſe Chriſtum pręuidens, & conſiderans beatitudinem, quæ ſanctis eſt repoſita, perindè acſi eſſent rorantes imbris ſtillæ, ſuſtinuit vel niue denſiora ſupplicia.

Noua ſupplicia adhibentur.

His autem valdè obſtupefactus Aquilinus, Quouſquè,inquit, ô Tryphon,non ſenties tormenta? Quouſquè te non tanget dolorum acerbitas? Sanctus verò Tryphon reſpondit:Quouſquè tu nō intelliges virtutem Chriſti,quæ in me manet? Quouſquè non deſines tentare ſpiritum ſanctum? Miſer,nondùm ſenſiſti inuictam eſſe Chriſti potentiam? Tunc ira repletus impius, iubet eum circumactis vlnis verberari virgis,deindè eius lateribus adhiberi faces ignis. Cùm ergò cum magna vehementia hęc ei infligerentur tormenta,diuinus quidam ſplendor eum repentè illuſtrans & circunfulgens,diuinamq; & omni ex parte pulchram coronam florentem gemmis præbens,ſtupore quidem afficit eos, qui de ipſo habebant quęſtionem, (qui quidem putabant eum torqueri) cùm hoc magnum & quod naturam lōgè ſuperat,vidiſſent miraculum: & effecit,vt præ ſtupore ij in terram caderent.Chriſti autem martyr,à ſuperis aduenisſe expertus defenſionem,impletus fiducia & exultatione,Deo confitebatur,dicens: Domine,ago tibi gratias,quòd non reliquiſti me in manibus inimicorum:ſed obumbrâſti ſuper caput meum in die belli,& dediſti mihi protectionem ſalutis,& dextera tua ſuſcepit me.Et nunc Domine, rogo te,adſis mihi perpetuò, confirmans & defendens, & dignare me perfectè & ſine vlla offenſione decertare hoc pulchrum certamen confeſſionis, vt etiam corona iuſtitiæ dignus habear cum omnibus,qui tuum nomen ſanctum dilexerunt: Quoniam ſolus es glorificatus in ſecula, Amen. *Flagellatur & aduritur.*

Rurſùs autem execrandus ille iudex acceſſens athletam, & veluti adulari præ ſe ferens: Sacrifica, dicebat,ô Tryphon, magno Ioui,& adora imaginem Cęſaris,& ego te dimittam maximis honoribus affectum & muneribus. Sanctus Tryphon ſubridēs, dixit: Si illum ipſum Auguſtum deſpexi, & à ratione aliena eius iuſſa reſpui, inanimam eius imaginem,humana arte & coloribus formatam,adorabo? Abſit. De Ioue verò & alijs tuis, qui falſo nomine dicuntur dij, interroga eos, qui inter vos ſe iactant de ſapientia, qui quod ex ijs,quæ de ijs dicuntur fabulis,ijs qui ſapiunt,appáret turpe,conantur effugere,Iouem quidem dicunt æthera, Iunonem autem aërem,& Cererem terram,& Neptunum quidem mare, Apollinem verò ſolem, & lunam Dianam nominârunt. Iidem mihi videntur Mercurium quidem orationem, Martem autem iram,& Venerem cupiditatem dicere per allegoriam. Et ſic vnamquanq; mundi partem,quinetiam ipſos animæ habitus ſimulacra conſtituentes.& vniuerſorū quidem opificem inſanè relinquentes,rem autem creatam magìs quàm creatorem colentes,nō ſolùm ipſi à recta ſententia excidentes,ad animæ interitum ferimini pręcipites,ſed nos etiam contenditis attrahere,vt ſimus participes eiuſdem barathri & exitij:ſed pręḋam doloſi minimè aſſequemini,nec eos qui verè ſperauerunt in ſolum Deum fortem & viuum, à recta mente abducentes,vana ſimulacra attēdere perſuadebitis.Admiratus eſt,hęc verba audiēs Aquilinus: valdè magna autem repletus acerbitate, eum rurſùs cędi, & per omnem contumeliam flagris iuſſit verberari: Vt, inquit,conſumatur animæ eius arrogantia. Cùm is verò cęderetur,& per omnem contumeliam flagris verberaretur,eadem erat ei ſtabilitas.Quo magìs autē remittebatur robur corporis plagis intolerabilibus,eo magìs cordis confirmata conſtantia,præclariorem oſtendebat fortitudinem. *Blanditias tyrannus adhibet.* *Cæditur flagris valdè contumelioſè.*

Cùm ergò vidiſſet Pręfectus ſe ea aggredi, quæ fieri non poterant, ſic tulit ſententiam:Tryphon Apameenſis,qui repugnauit iuſſui Imperatoris,neque dijs voluit ſacrificare,poſt multa inflicta tormenta,capite luat pœnas. Statìm ergò milites cùm eū eduxiſſent è ciuitate,adducunt in locum,in quo illud venerandum & Deo chariſſimum caput volebant amputare. Sanctus autem martyr ſtans ad Oriētem, vocem ſuam extulit, & ſic orauit:Domine Deus deorum,rex regum,ſancte ſanctorum,ago tibi gratias,quòd me dignum cenſueris,qui hoc certamen peragerem citra repręhenſionem:& nunc rogo te,nè me tangat improba & inſidioſa manus inimici,neque me trahat ad profundum interitûs, ſed per ſanctos angelos magnificæ tuæ gloriæ, in dilecta tabernacula & in deſiderabilem & immaculatam tuam introducens hęreditatem,ſuſcipe in pace animam. Omnibus autem qui tui famuli meminerint,& in meam gratiam tibi ſacrificia offerre voluërint, attende ex venerando tuo habitaculo, ex cælo ſancto tuo, copioſa & ab interitu aliena eis contrà remittens beneficia:Quoniam es ſolus bonus,& largitor bonorum in ſecula ſeculorum. *Capite damnatur.*

Hęc cùm orâſſet athleta,& Deum adorâſſet,antequàm feriretur gladio,tradidit animam.Qui autem Nicęam cōcurrerant fratres,mundis ſindonibus & varijs aromatibus *Feliciter exit è corpore.*

ſancti martyris venerandas ad ſepeliendum componentes reliquias, volebant quidem eas recondere, vt eſſent cuſtodes ſuæ ciuitatis: Sanctus verò appárens in ſomnis, iuſſit eas transferre in ſuum vicum, nempe Campſadem, quod etiã fecerunt. Sic beatus Tryphon à teneris vnguiculis Deo conſecratus, cùm multos quidem ad Chriſti fidem adduxiſſet, multos autem morbos hominum curâſſet: plurima verò poſt hæc tormentorum & ſuppliciorum genera pro veritate pertuliſſet, redimítus fuit corona incorruptionis: Ad gloriam patris & filij & ſpiritûs ſancti, Nunc & ſemper & in ſecula ſeculorum, Amen.

AMPHILOCHII EPISCOPI ICONII HOMILIA IN PVRIFICATIONEM DEI GENITRICIS MARIAE, *in Annam Prophetiſſam, & Simeonem.*

2. FEBRVAR. Vide Virginitatis commendationem egregiam.

MVlti quidem non vulgares, ſed viri ſummi atque præſtantes, Virginitatem admiratione magna proſequuntur: idq́; non immeritò faciunt, cùm verè ſit admirabilis, vt angelorum naturæ cognata, & eundem curſum ſibi proponens, quem & naturæ illæ incorporeæ propoſitum habent, Eccleſiæ ſanctæ lampadem geſtans, vt mũdum ſuperans, vt affectus & perturbationes carnis conculcans, vt appetitum refrenans, vt cum Eua non communicãs, vt à dolore ac triſtitia liberata, vt caſtitati adhęrens, vt à gemitibus redempta, quippe quæ condemnationis ſententiam non admiſit, quæ ait: In dolore paries filios: & conuerſio tua ad virum: & ſub viri poteſtate eris. Verè igitur Virginitas ipſa eſt admirabilis, vt poſſeſſio quędam à ſeruitute libera, vt germen nunquàm exareſcens, ſed ſemper virens ac florens, vt vitæ inſtitutio inſignis, vt exercitationis & vitæ laudabilis ornamentum, vt humano habitu ſuperior, vt corporeis affectibus pura, vt deniquè vnà cum ſponſo Chriſto in thalamum regni cęleſtis ingrediens. Virginitatis igitur multiplex gloria talis tantaque eſt, cui hęc & his ſimilia conueniunt.

Gene. 3.

Vide etiã matrimonij & nuptiarũ encomium.

At Nuptiæ honoratæ etiam ſunt, & quouis terreſtri dono ſuperiores, fœcundæ arboris ſimilitudinem præ ſe ferentes. Eſt enim coniugium ipſum tanquàm planta quędam pulcherrima, ex qua Virginitas ipſa naſcitur, & rationalia animataque germina producuntur. Eſt, inquam, coniugium ipſum benedictio illa, qua mundus creuit, & generis inſtauratio facta eſt: per ipſum enim natura humana reparata fuit: quam cùm Dominus ſuſcepiſſet, diuinam imaginem renouauit. Tale deniquè coniugium eſt, vt vniuerſum genus humanum contineat, & cum illo verſetur, ità vt liberè poſſit dicere: Eccè ego & pueri, quos dedit mihi Deus. Cùm ergò tam eximium ſit coniugium, quid Virginitas erit, coniugij flos? Non enim ex alia re, quàm ex coniugio Virginitas gignitur.

Eſa. 8.

Hæc autem cùm dicimus, inter Virginitatem & Nuptias contentionem aut pugnam non introducimus, ſed vtriuſque bona, vt par eſt, admiramur, quandoquidem tam coniugij, quàm Virginitatis curam habet Dominus ipſe, qui non alterum alteri, tanquàm in trutina, opponit, ſed facit, vt in vtraque parte Dei timor adſit. Nam ſi pietas abſit & Dei timor, neque Virginitas ipſa veneranda, neque Nuptiæ ſunt honoratæ. Hæc antequàm Euãgelicæ lectionis explanationem aggrediamur, dixiſſe voluĩ, propter id, quod in legẽ quidem ſcriptum, ſed gratiæ tempore confirmatũ eſt, ab vniuerſis expectatum, ſed in ſolo Domino completum eſt. Dico primogenitum fructum illum Mariæ Virginis. Audîſti enim Euãgeliſtam paulò antè dicentem: Poſtquàm conſummati ſunt dies octo, vt circunciderétur puer, vocatum eſt nomen eius Ieſus, quod vocatum eſt ab angelo, priuſquàm in vtero conciperetur. Et poſtquàm impleti ſunt dies purgationis eius, tulerũt illum in Hieruſalem, vt ſiſterent eum Domino, ſicut ſcriptum eſt in lege Domini: Quia omne maſculinum adaperiens vuluam, ſanctum Domino vocabitur.

Luc. 2.

Exod. 13. Num. 8.

Audîſtíne coniugij benedictionem? Id communiter quidem dictum eſt de omnibus, ſed in ſolo Domino perfectum. Quod enim ſcriptura dicit, Omne maſculinum adaperiens vuluam, ſanctum Domino vocabitur: ad ſolum Dominum Ieſum refertur, non ad

alium

alium quempiam, licèt communiter dictum ſit. Talis enim eſt vniuſcuiuſque virginis natura, vt primùm viri congreſſu aperiatur vulua ipſa, deindè pariat. Sed in Saluatoris noſtri ortu non ità factum eſt. Nam nulla præeunte viri cognitione in Virgine matre, ipſe ſine virginitatis illius corruptione ortus eſt. Itaq; dictum illud, Omne maſculinum adaperiens vuluam, ſanctum Domino vocabitur, verè ac propriè ad Dominum Ieſum referebatur. Nunquid Cain ſanctus fuit, quoniam omnium primus ex materno vtero editus eſt? Num, inquam, propterea ſanctus vocabitur, qui nefariè vitam terminauit? Gene. 4. 25. Num Eſau vir bellicoſus & gladij hęres, propterea ſanctus dicetur, quia prior natus eſt, 29. 35. quàm Iacob? An Ruben ſanctus, quia primus ex vtero matris editus eſt, quippe qui patris cubile commaculauit? Nemo iſtorum ſanctus fuit. Omnes iſti rei extiterunt. Ex his igitur manifeſtum eſt, ſcripturæ dictum illud, Omne maſculinum adaperiens vuluam, ſanctum Domino vocabitur, propriè ac verè ad ſolum Dominum Ieſum ſpectâſſe. Idque confirmatur illo Gabrielis ad Virginem teſtimonio: Spiritus ſanctus ſuperueniet in te, & virtus altiſſimi obumbrabit tibi: ideoque quod naſcetur ex te ſanctum, vocabitur filius Dei. Luc. 1.

Sunt autem, qui noſtris dictis aduerſantes, hęc nobis obijciunt: Si ſcripturæ locus ille, Omne maſculinum adaperiens vuluam, ſanctum Domino vocabitur: ad Ieſum ſolum refertur, non igitur Virgo ipſa remanſit virgo, cùm ſcriptura dicat, Omne maſculinum adaperiens vuluam. Animaduerte, & prudenter intellige quicunque de virginea illa natura verba facis, quòd ſcilicet nullo modo virginalis illa porta patefacta ſit, eius prouidentia & voluntate, qui anteà in ipſa conceptus eſt. Hoc enim futurum prędixit Spiritus ſanctus, cùm per prophetam dixit: Hęc porta clauſa erit, & nō aperietur, & vir non tranſibit per eam: quoniam Dominus Deus Iſraël ingredietur & egredietur per eam, & porta ipſa erit clauſa. Quantùm igitur pertinet ad virginalem naturam, virginis clauſtra nullo modo aperta ſunt: quòd verò pertinet ad potentiam geniti Domini, nihil clauſum, omnia aperta, nihil quod impedimētum afferre potuerit, cùm omnia Domino ipſi ſint reſerata. Quamobrem & ſuperiores potentiæ clamantes, dicebāt inferioribus: Tollite portas principes veſtras, & introibit rex gloriæ. Ezech. 46. Pſal. 23.

Admirabilis certè Virginitas ipſa eſt, ſed quæ vera Virginitas dici poſſit: nam in virginibus diſcrimen eſt, cùm aliæ dormitent, aliæ vigilantes ſint. Admirabile coniugium, ſed quod verè coniugium eſt: multi enim coniugij legem ſeruârunt, multi eam violantes, tranſgreſſi ſunt. Admirabilis eſt & viduitas ipſa, (quandoquidē omnes tres iſtos ordines decet cōmemorari) admirabilis, inquam, eſt & viduitas ipſa, in caſtitatis certamine ſe victricem oſtendens: cuiuſmodi fuit Anna illa, de qua paulò antè Lucā Euangeliſtam narrātem audiuiſtis. Ea enim cùm benè ac laudabiliter conſenuiſſet, renouauit, vt aquila, iuuentutem ſuam. Hęc autem ipſe Lucas: Et erat Anna propheciſſa, filia Phanuel de tribu Aſer. Hęc proceſſerat in diebus multis, & vixerat cū viro ſuo annos ſeptem à virginitate ſua: & hęc vidua vſq; ad annos octogintaquatuor, quæ non diſcedebat de templo, ieiunijs & obſecrationibus ſeruiens nocte ac die. Audiſti, quibus laudibus in ſacris Euangelijs ornata ſit Anna vidua ſancta? Verè fidelis fuit Anna illa, morum probitate, vt nomine ipſo, glorioſa. Audiant mulieres, & egregiam Annæ vitam imitentur. Similem curſum & ipſæ teneant, vt pares coronas conſequantur. Luc. 2. Ibidèm.

Nulla ſibi proponat viduitatis defectionem, nè monogamiæ continentiam amittat. Certè viduarum corona fuit Anna, ſexu mulier, ordine ac dignitate prophetiſſa, (vt eſt in Euangelio) in viduitate vitam degens, & in templo verſans: corpore quidem imbecillis, & propter ſenectutem infirma, ſed animo fortis ac robuſta: corrugata facie, ſed prudentia vigens ac florens: ſenectute incuruata, ſed conſilio & ſententia rectè incedens: multorum annorum numero ſenior iam facta, ſed Dei cognitione pręcellens: ieiunijs, non ſaturitati, ſtudens: Deum precans, non inter oſcitātes vitam degens: in templo perſeuerans, non alienas domos obiens: pſalmos canens, non nugis vacans: prophetiæ intenta, non fabulis aut nugacitati: diuina meditans, inhoneſta reijciens. Tot, tantęque fuerunt Annæ virtutes, vt illam etiam ſuperârit, quam Apoſtolus beatus Paulus beatam prędicat, hęc ſcribēs: Vidua deligatur non minùs ſexaginta annorum, ſi filios educauit, ſi ſanctorum pedes lauit, ſi tribulationem patientibus ſubminiſtrauit, ſi omne opus bonum ſubſecuta eſt. Annæ encomium. 1. Tim. 5.

An non hanc ab Apoſtolo prędicatam viduam, ſuperauit Anna & annorum nume-

ro,& vita ac moribus? Quæ enim prophetiæ dono digna, & ſancti ſpiritûs capax effecta eſt, Deique in carne humana pręſentiam omnibus, qui eam expectabant, nunciauit atque oſtendit, quomodò non illa omnes alias viduas ſuperauit, cùm Euangelium, ſicut
Luc. 2. paulò antè audiuiſtis, de ipſa dicat: Et hęc illa ipſa hora ſuperueniens, confitebatur Domino, & loquebatur de illo omnibus, qui expectabāt redemptionem in Iſraël? Vidésne quanta fuerit Annæ præſtantia? Pro Domino teſtimonium proferebat, & Domini ſpiritu afflata, quæ ipſius erant, pręſente illo ipſo Domino, loquebatur. O res admirabiles. Erat mulier illa vidua, & ea reuelabat, quæ ſacerdotes quidem & ſcribas mœrore afficiebant, ſed populum ipſum recreabant, cùm ex Domini pręſentia futuram in Iſraël redemptionem nunciaret. Videbat Anna infantem Dominum, dona pro ſeipſo in templo tunc offerentem, neque tamen propterea offenſa eſt, neque quòd videret Dominum in ætate puerili: ſed cõfeſſa eſt, infantem illum eſſe Deum, medicum, redemptorem, fortem ac validum peccatorum deſtructorem.

Noli, quęſo, Annæ verba ſimpliciter pręterire, quæ omnibus, qui pręſentes erāt, Domini Ieſu Chriſti futurum opus pręnunciabat. Videtíſne, inquit, puerum hunc mammam ſugentem, in materno ſinu quieſcentem, nondùm pedibus veſtigia ſupra terram figere valentem? Videtíſne puerum iſtum, qui octauo die circunciditur? Hic fundauit ſecula, hic cęlos in orbem circunduxit, hic terram dilatauit, hic mare ipſum arena, tanquàm vallo quodam, circundedit. Puer iſte educit ventos de theſauris ſuis. Idem & Noë
Gene. 7. temporibus cataractas cęlorum aperiens, diluuium in omnem orbem terrarum immiſit. Hic pluuiam atque imbres componit. Iſte puer niuem vt lanam ſpargit. Iſte Moſai-
Pſal. 147. Exod. 14. ca illa virga patres noſtros de terra Aegypti liberauit. Iſte mare rubrū diſſecuit, & tanquàm per campum aliquem fecit illos trāſire puluerulento pede, qui ſpem ſuam in eo collocauerant. Hic & manna, vt imbres quoſdam, demiſit. Iſte patribus noſtris terram melle ac lacte fluentem ſorte diſtribuit. Iſte templum hoc per Salomonem conſtrui, at-
Gene. 17. que in ſublime erigi fecit. Iſte iurans dixit Abraham: Multiplicans multiplicabo ſemen tuum, ſicut ſtellas cæli, & ſicut arenam, quæ eſt in litore maris. De hoc puero prophe-
Pſal. 79. ticus chorus conſolationem afferens, dicebat: Excita potentiam tuam, & veni, vt ſaluos facias nos. Non igitur offendatis in eo, quòd puer ſit: idem enim & puer eſt, & cum patre coæternus. Idem ſub tempore numeratur, & genealogiam non habet. Idem puer eſt balbutiens, & hominibus os & ſapiētiam largitur, partìm vt ex virgine homo factus, partìm vt naturam habens, quæ compręhendi non poſſit. Nam & hoc expreſſit Eſaias,
Eſa. 9. cùm dixit: Puer natus eſt nobis, & filius datus eſt nobis: partìm enim genitus, partìm datus eſt. Quòd ad humanam naturam pertinet, genitus: quòd ad diuinam, datus eſt.

Hæc in illa viduæ Annæ prophetia continebantur. Hæc à muliere, & vidua illa egregia clara voce pręnunciata ſunt. Quæ verè fuit vidua, quæ benè vitæ ſtatū permutauit, quæ virum quidem, cum quo fuerat cõiugata, diem ſuum obeuntem amiſit, ſed Deum ipſum ſuſcepit. Septem annos cum viro ſuo vixit à virginitate ſua. Annorum hebdomadam complens, & anno ſeptimo à viri conſuetudine requieſcens, benè ſabbatiſmo
Turturem imitata Anna vidua. functa eſt, benè amplexa eſt Dominicæ diei gratiam. Turturis morem Anna ſeruauit. Non oblita eſt coniugis ſui, non admiſit in cubile virum aliquem, à quo eius caſtitas violari poſſet. Nam in lecto ipſo priorem virum, quanuis mortuum, memoria retinebat. Non cõmaculauit ſindonem, in qua cum primo illo viro copulata fuerat. Verè repræhenſione dignæ ſunt, quæ virorum, quibus authore Deo coniugatæ ſunt, memoriam cum eorum ſepulcris obruunt, præſertim filio, aut filijs ex coniugio ſuſceptis, cuius rei cauſa connubium conceſſum eſt. Nam ſi iuniori viduæ non ſit proles, repręhendenda non eſt, ſi filiorum deſiderio impulſa, veniat ad alterum coniugium: quoniam & beatus
1. Tim. 5. Paulus hoc admonens, dicebat: Volo iuniores viduas nubere, filios procreare, matresfamiliâs eſſe. Itaque procreandorum filiorum cauſa, ſecundum connubium additum eſt. Cùm verò ſit proles iuniori viduæ, ſuperuacaneum videtur ſemen ſpargere, cùm ſcilicet ariſtæ floreant.

Sed quidnam deincèps narrat Euangeliſta? Operępretium eſt enim totam ſeriem tractare. Audîſti paulò antè Lucam Euangeliſtam narrantem, quemadmodùm Simeon
Luc. 2. dixerit virgini: Eccè hic poſitus eſt in ruinam, & reſurrectionem multorum in Iſraël, & in ſignum, cui contradicetur: & tuam ipſius animam pertranſibit gladius. Quæſo, quidnam hoc eſt, Tuam ipſius animam pertranſibit gladius? Intellige prudenter, quod dixit Sime-

Simeon virgini: Eccè hic poſitus eſt in ruinam, & reſurrectionem multorum in Iſraël, & in ſignum, cui cõtradicetur. Diceret virgo, vt mater Domini: Quidnam hoc eſt, quod ais, Simeon? Cur triſtia quędam aduersùs Chriſtũ denuncias? Ignoras, qua ratione hic puer conceptus fuerit, & propterea tãquàm alicuius communis hominis ſignum contradicendum ſignificas. Nulla in hoc ipſo ruina, ſed exaltatio multa inuenietur, qui ad alios extollendos ſe demiſit. Cur igitur non ei benedicis, ſed ais: Eccè hic poſitus eſt in ruinam, & reſurrectionem multorum in Iſraël, & in ſignum, cui contradicetur?

Hęc dicere poterat Virgo, cui reſpõderet Simeon: Satìs eſt tibi, Virgo, matrẽ omnium creatoris dici. Satis eſt nutricem eſſe illius, qui nutrit orbem terrarum, & mundum ſuſtentat. Satìs eſt, quòd eum feras, qui portat vniuerſa. Qui nunc in te habitauit Chriſtus, & nunc manibus meis tenetur, hic ipſe ſuggeſſit mihi, quæ de ipſo loquar, quòd ſcilicet hic poſitus eſt in ruinam, & reſurrectionem multorum in Iſraël. In ruinam ſcilicet non credentium Iudęorum, & reſurrectionem Gentium, quæ crediture ſunt. Signum autem, cui contradicetur, Crucem appellauit. Quandoquidem multi ex infidelium numero contradictionis verba cruci Dominicæ intulerunt, verbis ac factis Ieſum impugnantes, arundine caput ipſius percutientes, acetum dantes illi bibere, fel pro cibo afferentes, corona ſpinis contexta eius caput induẽtes, ſceleratis manibus alapas infligentes, lancea latus aperientes, contumelioſa illa verba magnis clamoribus obijcientes: Alios ſaluos fecit, ſeipſum non poteſt ſaluum facere. Totum hoc interpretatus eſt Simeon, cùm dixit: Et erit in ſignum, cui contradicetur. Multi illo ipſo tempore contradixerunt, quo Petrus negauit, & omnes Apoſtoli, vt oues ſine paſtore, diſperſi ſunt. In eodem illo Crucis ſigno ipſius etiam Virginis cor dolore fuit repletum, ità vt vitam ipſam acerbã ſibi eſſe exiſtimauerit, eò quòd diem illum viderit, & crucifixo filio, inteſtino dolore affecta fuerit. Huiuſmodi multas Virginis cogitationes, gladium Simeon appellauit, quippe quòd intimum cor pupugerint, & ſcandala intulerint, ſicut Dominus noſter prædixerat: Omnes in me ſcandalum patiemini in nocte iſta. Quamobrem & Simeon hoc futurum præuidit, & dixit: Tuam ipſius animam pertranſibit gladius, vt reuelentur ex multis cordibus cogitationes. Vides'ne, quemadmodùm infinitas illas cogitationes gladium appellauit, vt intimas cordis partes, & renes, ac medullas ferientes? In huiuſmodi cogitationes incidit Virgo ipſa, cùm needùm reſurrectionis potentiam cognouiſſet, quòd ſcilicet proxima eſſet Chriſti reſurrectio. Ignorabat enim tantam eſſe Chriſti virtutem, vt mortem quidem ipſam guſtaturus eſſet, ſed ab illa deuorari non poſſet. Itaque poſt reſurrectionem non ampliùs gladius anceps, ſed hilaritas, & exultatio conſecuta eſt. Signum igitur, cui contradicetur, Crucis ſignum Simeon appellauit, cuius cauſa gladius variarum cogitationum animam Virginis penetrauit.

In quorum ruinam & reſurrectionem poſitus ſit Chriſtus.

Matt. 27. Ioan. 19.

Cautè locũ lege. Non enim vllã paſſa eſt ſcãdalum Dei mater, ſed fuit de reſurrectione filij certiſſima.

Licet etiam alia quædam de hoc ſigno dicere, ſi Dominum hæc in Euangelio dicentem attendamus: Generatio hæc praua eſt: ſignum quærit, & ſignum non dabitur ei, niſi ſignum Ionæ prophetæ. Sicut enim fuit Ionas in ventre ceti tribus diebus & tribus noctibus, ſic erit & filius hominis in corde terræ tribus diebus & tribus noctibus. Vides quemadmodùm Crucis ſignum non ſolùm in nouo, ſed etiam in veteri teſtamento nominatum ſit? Multùm enim vetus teſtamentum conuenit cum nouo, quoniam vnus & idem eſt Deus, qui & veterem legem tulit, & nouam ſanciuit. Huius rei teſtis eſt Dominus ipſe, quem audi in propheta Ezechiele dicẽtem ad angelos, & vniuerſalem conſummationem ſignificantem: Nè parcat oculus veſter, neque miſereatur ſenis vel adoleſcentis, non virginis aut pueri, & mulieres interficite vſque ad internecionem. Eos verò, qui tulerint in frontibus ſuis ſignum Tau, nè tetigeritis. Vides'ne ſignum veteris & noui teſtamenti? Quod ſignum nihil aliud eſt, quàm Crux ipſa, quæ mundo ſalutem dedit per Ieſum Chriſtum Dominum noſtrum: Cui ſit gloria & imperium in ſecula ſeculorum, Amen.

Matt. 12. Ion. 2.

Ezech. 9.

SANCTI PATRIS NOSTRI IOHANNIS ARCHIEPISCOPI CONSTANTINOPOLITANI, *cognomine Chryſoſtomi, De occurſu Domini noſtri Ieſu Chriſti, & de Deiparente & Simeone.*

2. FEBRVAR. NOn ſolùm fert carnem Dominus noſter Ieſus Chriſtus, ſed
etiam ex lege circũciditur, vt auferat prętextum Iudaicæ
incredulitatis. Venit enim ad legem pro lege, vt diſcipulos
liberet per fidem legis: & accipit carnem, & circunciditur
cum Iudęis. Fuit carnis particeps: fuit etiam particeps cir-
cunciſionis. Confirmauit cognationem, vt non negarent
eum, q venit. Ex ſemine Dauid Chriſtus expectatur: oſten-
dit argumentum cognationis. Si enim etiam cùm eſſet cir-
Iohan. 9. cunciſus, dixerunt, Neſcimus vndè ſit: Si non fuiſſet carne
circunciſus, excuſationem rationi conſentaneam habuiſ-
ſet eorum negatio. Quando ergò impleti fuerũt dies octo,
vt puerum circunciderent, erat Ieſus expectans augmentum inſtrumenti. Quando im-
Gene. 17. pleti fuerunt dies octo. iubet enim lex circuncidere puerum octauo die. Et ſi venerit
dies octauus, venit in medium medicus, & ſumit ferrum, & exercet artem, & ceſſat ſab-
batum in circunciſione.

Rogemus ergò Iudęos: Sabbatum eſt remiſſio. Perfectũ ocium eſt dies. Qua de cau-
ſa octauus eijcit ſeptimũ? Quamobrem fit octauus ſupra ſeptimum? Sed Iudęi quidem
Cur octauo die facta circunciſio. non nôrunt Iudaica: Eccleſia autem nouit Chriſtum & diſciplinas Iudaicas. Circunci-
ditur enim infans die octauo: quoniam octauo futura erat reſurrectio, ſeu Dominica
circunciſio totius mundi. Cur enim non iuſſit Moſes ſexto circuncidere? Cur non no-
no aut decimo? Eſt ergò manifeſtus octauus, quo ſurgit Dominus. Si quis ergò nõ cre-
dit reſurrectioni, eſt corde incircũciſus, propter incredulitatem à Deo alienatus. Cir-
cunciſio autem, fidei eſt vera cognitio & ſenſus. Propterea ó dilecte, circũciſio traditur
fidelibus ratione ſancti baptiſmatis, & ſuppeditatur ſimul cum cognitione. Sanctũ ve-
rò baptiſma, eſt typus Chriſti reſurrectionis. Tranſi à carne ad ſpiritum, & ab eo, quod
eſt corporeum, ad deductionem ſpiritûs: & inuenies illic quidem carnalem circunciſi-
onem, hîc autem ſpiritalem peccatorum purgationem. Octauus verò, eſt circunciſio. Il-
la autem eſt etiam reſurrectio. reſurrectionis verò figura, baptiſma: à paruis ad maio-
ra, à corporeis ad ſpiritalia. Veniant ergò Iudęi, & proficiant. Oportet enim proficere à
Matt. 5. carnalibus, & non manere in eis. Dominus ergò Ieſus Chriſtus, qui non venit vt ſolue-
Luc. 2. ret legem, ſed vt adimpleret, fuit circunciſus cum Iudęis. Impleti ſunt ergò octo dies, vt
circunciderent infantem, & vocatum eſt nomen eius Ieſus, quod fuit ei vocatum ab an-
gelo, priuſquàm ipſe fuiſſet cõceptus in vtero. Nam nos quidem vocamur poſtquàm na-
ti ſumus. Ieſus autem vocatur, priuſquàm ipſe fuit cõceptus in vtero. Ieſus verò fuit vo-
catus, quoniam fungebatur munere ſeruatoris.

Ibidèm. Et quando impleti ſunt, inquit, dies purificationis eorum, ſecundùm legem Moſis.
Leui. 12. Cuiuſnam purificationis? Mariæ & Ioſeph. Iuſſit enim lex purgari mulierem, quæ re-
cèns pepererat, conſeruare dies, & in eis non progredi. Quando ergò impleti ſunt dies
purificationis eorum ſecundùm legem Moſis. Atquì nõ neceſſè erat virgini. Sed tamen
lex fuit impleta. Deduxerunt eum Hieroſolyma, vt ſiſterent Domino, quomodò ſcri-
ptum eſt in lege Domini. Vbì eſt purgatio corporis, dicit ſecundùm legem Moſis. Vbì
autem ſiſtitur ſanctus, Quomodò ſcriptum eſt in lege Domini. Nõ quòd lex Moſis non
eſſet lex Domini: Nam quęcunque loquitur propheta ſpiritu ſancto differens, non ipſe
loquitur, ſed Dominus ſuggerit. Quoniam tamen purificatio habebat figuram corpo-
ralem, dicit, Lex Moſis. Quoniam autem ſiſtebat primogenitum, dicit: Secũdùm legem
Exod. 13. Domini, honorans id, quod factum fuerat. Quemadmodùm ſcriptum eſt in lege Domi-
Num. 8. ni: Omne maſculinum aperiens vuluam, ſanctum Domino vocabitur. Hęc ergò oratio
& lex tota & cauſa legis, poſita eſt propter eum, qui erat aperturus vuluam. Vniuer-
ſa enim primogenita animalium & hominum, nunquàm aperuerunt vuluam, ſed erant
ſolùm primogenita. Quem autem virgo peperit, ipſe ſolus vuluam aperuit. Vide ergò
mihi totius legis deſcriptionem, propter eum, qui erat naſciturus ex virgine. Vndenàm
autem

autem poterant Iudæi eam intelligere? Nam cùm ſint carnales cogitatione, longè abeſt vt poſſint intelligere curſus ortûs ſpiritalis. Deindè aſcendunt, vt dent hoſtiam ſecundùm quod dictum eſt in lege, par turturum, aut duos pullos columbarum. Fiebāt autem hæc quoquè ex lege typicè, vt nihil deeſſet ad legis implementum. Veniamus iam decætero ad expoſitionem euangelicam. Leuit. 12.

Et eccè homo in Hieruſalem, cui nomen erat Simeon: & homo ille iuſtus & pius, & erat ſpiritus Dei in ipſo: & is acceperat reſpōſum à ſpiritu ſancto, ſe vitam non priùs eſſe finiturum, donèc videret Chriſtum in carne. Erat ſenex, expectabat promiſſum, manebat intùs in templo, illud dicens apud ſe: Vbicunquè ſit natus, omninò huc veniet. Is venit in ſpiritu in templum illa hora, quando parentes obtulerunt puerum. Nam ſæpè quidem veniebat, ſed ſuo propoſito. Tunc verò à ſancto ſpiritu deductus, venit opportunè ad implendum promiſſum. Is accepit in vlnis Ieſum, & benedixit Deum, dicens: Nunc dimittis ſeruum tuum Domine ſecundùm verbum tuum in pace. Vndè dimittis? Ex † verſa huius vitæ. eſt enim res moleſta & planè carcer vita. Ille ergò venit, vt dimitteretur. Si quis autem damnum eſſe putat hinc recedere, is nōdùm eſt fide perfectus. Dicebat autem: Nunc dimittis ſeruum tuum Domine, ſecundùm verbum tuum in pace. Qui enim mundo facturus eſt pacem, acceſſit. Luc. 2. † for. carcere

Venit enim pacificator, qui terræ cælum coniungit, & terram cælum conſtituit. Per Euangelicam doctrinam clamat Simeon: Nunc dimittis ſeruum tuum Domine, ſecundùm verbum tuum in pace: Quoniam viderunt oculi mei ſalutare tuum. Quid eſt, quod dicit? Nam priùs quidem credebant cogitationi, & cognoſcebant ratiocinatione. Nunc autem viderunt oculi mei. Quod enim cor meum expectabat, viderunt oculi mei: conſummatus ſum. Quid autem vidi, inquit? Salutare tuum. Quale? Quod parâſti ante faciem, non vnius populi, neque ſolius Iſraëlis, ſed ante faciem omnium populorum. Eſt enim natus magiſter omnium: Lumen ad reuelationem gentium, & gloriam plebis tuæ Iſraël. Hìc gloria, illic reuelatio. Illic principium doctrinæ, hîc conſequens diſciplina. Et gloria populi tui Iſraël.

Sed omninò dicet quiſpiam: Et vbi ſunt Iſraelitę? Habe Petrum, habe Paulum, habe Iohannem. Habe tria millia, habe quinque millia. Habe eccleſiam Hieroſolymitanam, habe eos, qui crediderunt ex gentibus. erat enim gens inter eos, qui crediderunt. Niſi enim Dominus reliquiſſet nobis ſemen, facti eſſemus ſicut Sodoma, & Gomorrhæ ſimiles facti eſſemus. Deindè: Reliqui mihi ſeptem millia virorum. Sic in populo conſeruabatur ſemen fidei, & non periërat totus pópulus, abſit, neque interiërant omnes Iudæi. Nam nunc quoquè in hoc beato ſtatu & vocatione, Multi quidem vocati, pauci verò electi. Vocauit enim Chriſtus vniuerſum orbem terræ, parauit ſanctum conuiuium Euangelij. Sed cùm venerit, ingredietur & faciet electionem. Diligenter ſerutatur eos, qui recumbunt: & ſi inuenerit aliquem non habentem veſtitum nuptialem, dicit ei: Amice, quomodò huc intrâſti? Quamobrem & illic facta eſt electio, & hîc fiet electio. Non enim quoniam vocati ſumus, ex eo debemus nos inſolenter gerere, vt qui id quod eſt perfectum, obtinuerimus. Lapſus enim primorum, fiat noſtra cautio. Sic ô dilecte, populus non omninò perijt, neque totus fuit incredulus, neque totus fuit perſecutus apoſtolos. Sed crediderunt per apoſtolos tria ſimul millia, præter mulieres & pueros, & fuit Hieroſolymis eccleſia deciès mille hominum. Templo enim nondùm euerſo, & necdùm eiectis Iudæis, & nondùm diruta Hieruſalem, ædificata fuit eccleſia, & fuerunt Iohannis verba euidens veritas: Illum oportet augeri, me autem minui. Eſai. 1. 3. Reg. 19. Matth. 20. & 22. Matth. 22. Actor. 2. Iohan. 3.

Simeon ergò cùm eſſet propheta, dicit, Gloriam populi tui Iſrael. Erat enim gloria expectantium, aduentus eius, qui expectabatur: glorificant Ioſeph & Maria ea, quę dicuntur, angelus annunciauit, Magi agnouerunt, paſtores audiêrunt, exercitus angelorum duxit choros, ſtella ex alto ſignificauit, Simeon prophetat, Anna vxor Phanuelis prophetat, terra verba fecit, cælum eſt elocutum, Magi tyrannum negauerunt, paſtores adorârunt Chriſtum, principem paſtorum. Omnia agnouerunt, mater cognouit, Ioſeph audiuit, propter res tremuerunt: intellexerunt autem rerum quoquè euentum. Et benedixit eos Simeon, & dixit Mariæ matri eius: Eccè hic poſitus eſt in ruinam & reſurrectionem multorum in Iſraël, & in ſignum cui contradicitur. In quorum ruinam? Eorum ſcilicet, qui non credunt, qui contradicunt, qui in crucem egêrunt. Matt. 2. Luc. 2.

runt. In quorum autem reſurrectionem? Eorum qui agnoſcunt, memoriq́ue & grato animo confitentur. Et in ſignum, cui contradicitur. Quod ſignum dicit? Signum crucis, quod Eccleſia nouit mundi ſalutare, cui inimici ſunt Iudæi, quod ſæpenumerò cælum quoquè prædicauit. Contradicitur autem ſigno, vt vincat veritas. Nam abſque contradictione non eſt integra victoria. Oportebat ergò introduci contradictionem, vt iudex per totum ſeculum ferat ſententiam. Quamobrem dicit: Et in ſignum cui contradicitur, nempe, ab incredulis.

Signum crucis, nouit eccleſia mundi ſalutare.

Tu verò, inquit, videris eſſe mater. Num autem tu euades ſine tentatione, quoniam tu te fateris eſſe matrem, quoniam eum peperiſti, quoniam viſa es ei tuum commodare vterum? Fuit enim venter tuus vas operationis. Euades'ne ergò ſine tentatione, quoniam fuiſti Dei parens, quoniam peperiſti non experta nuptias? Quoniam fuiſti conſtituta, num eris ſine tentatione? Sed tuam quoquè ipſius animam pertranſibit gladius. Quarè ô Domine? Quid enim ego peccaui? Nihil quidem peccâſti, ſed quando videris eum pendentem in cruce, quando videris eum pro mundo patientem, quando videris eius manus extenſas in cruce & in ligno clauîs affixas, incipies dubitare & dicere: Hic'ne eſt, de quo mecum angelus eſt locutus? Hic'ne eſt, in quo fuit miraculum meæ conceptionis? Virgo eram, & peperi. Quarè hic in crucem agitur? Et tuam ipſius animam pertranſibit gladius. Quamobrem nemo eſt, qui non tentetur. Petrus ter negauit, alij diſcipuli eo relicto fugerunt. Neque enim opùs habebat paſtor præfectura ouium, neque athleta opùs habebat ijs, qui ei opem ferrent: ſed omnes receſſerunt. Chriſtus autem erat ſolus, tanquàm aries ſuſpenſus. Pertranſijt ergò eius quoquè animam gladius, tentatio, dubitatio. Et tuam quoquè ipſius animam pertranſibit gladius, donèc reuelatę fuerint ex multorum cordibus cogitationes. Quamobrem patitur Ieſus ad conuincendam incredulitatem, ad confirmandum gratum animum credentiũ. Contradicitur autem ſigno, vt conuincantur, qui contradicunt propter improbitatem. Si enim veritati non contradiceretur omninò apud homines, nequaquàm probata eſſet pietas. Conceſſio verò contradictionis, electioni veritatis affert probationem.

Maria nihil peccauit.

Hæc quoq; cautè ſunt legenda. Nihil enim dubitauit S. Maria.

Signo contradicitur. Quomodò enim probati ſunt martyres in perſecutione? Dũ decertârunt effecti victores per tolerantiam. Vide quantùm iuuit contradictio. Non ſolùm enim conſtituit, vt quis dixerit, fideles, ſed etiam martyres, qui ad tormenta vſq; & mortem proceſſerunt, & præbuerunt guſtum gratiæ Chriſti per ſuam tolerantiam. Quando ergò dicit Simeon: Eccè hic eſt poſitus in ruinam & reſurrectionẽm multorum, & in ſignum cui contradicitur: intelligitur, quòd neque ruinam operatur, neque vi adducit reſurrectionem. Sed poſitus quidem eſt in ruinam ijs, qui offendunt ad lapidem offenſionis: In reſurrectionem autem ijs, qui ſua ſponte credunt. Poſitus eſt enim, inquit, quomodò ſi dixerit quiſpiam, lux oritur, vt qui ſani ſunt, videant: ij autem, q̃ſibus dolent oculi, radios lucis magìs fugiant. Quomodò verò illi quidem ceciderunt, vt qui digni eſſent vt conuincerentur: hi autem ſurrexerunt, bonam ſpem habentes ſua ſponte, niſi ſigno contradiceretur? Et quomodò dicit Simeon, Et in ſignum cui contradicitur? Nè eos qui credunt, alienet contradictio, quoniam veritati, quæ eſt ex Deo, contradicitur. Et quis audet aut poteſt, niſi Deo concedente, contradicere? Neceſſaria autem eſt conceſſio. erit enim, quando nõ ampliùs contradicetur. Quando enim ſignũ fulſerit, cæleſtium, terreſtrium & infernorum, & omnium deniquè lingua confitebitur, quòd Dominus Ieſus Chriſtus in gloria eſt Dei patris. Nam quandiù quidem ſignũ ipſum ſolùm appáret, nuſquàm autem videtur quod ſignificatur, ſigno contradicitur. Quando autem is, qui ſignificatur, reuelatus fuerit ſecundo ſuo aduentu, non audebit ampliùs aliquis ſigno contradicere, cùm is qui ſignificatur, adſit manifeſta diuinitate aduersùs eos, qui contradixerunt. Tunc qui ſignum quidẽ ſuſceperunt, glorificabuntur ab eo, cui contradicitur. Qui autem ſigno cõtradixerunt, condemnabuntur ab eo, qui eſt ſignificatus: & erit aliquando finis contradictionis, finis dubitationis, finis incredulitatis, finis erroris: principium verò præmiorum & coronarum: Quas detur nobis omnibus conſequi in Chriſto Ieſu Domino noſtro: Cui gloria & potentia nunc & ſemper & in ſecula ſeculorum, Amen.

Phil. 2.

ITEM

ITEM SANCTI PATRIS NOSTRI GREGORII EPISCOPI NYSSENI ORATIO DE OCCVRSV *Domini, & de Dei parente, & de iuſto Simeone.*

QVI cæleſtium rerum ſapientia eſt ſublimis, & terrenarum 2. FEBRVAR.
rerum deſpicientia excelſus, Paulus ille, mens à Deo affla-
ta, lingua à Chriſto mota, celeriter ſcribentis ſcribæ ſpecio- Pſal. 44.
ſiſſimus calamus, qui Eccleſiæ pulchrè deſcripſit dogmata S. Pauli encomion.
veritatis, quæ eſt in manu potentis ſagitta à Deo fabricata,
quæ in corde principis tenebrarum huius mundi certam
inflixit plagam, quod ab Hieruſalem circuncircà vſque ad Rom. 15.
Illyricum, vel potiùs vſque ad fines terræ apparuit fulgur di-
uini tonitrû in myſtica Euangelij rota, quæ voluebatur per
vniuerſum orbem terræ, vox clariſſima & maximè ſonora:
is tanquàm ex ipſis paradiſi adytis loquens, vbi audiuit ver- 2. Cor. 12.
ba ineffabilia: vel potiùs tanquàm ex ipſo excelſo & ſublimi throno gloriæ, vbì aſſiſtit,
honorificum parans comitatum præſenti ſancto feſto Domini, ad excipiendum re-
gem gloriæ, tanquàm myſticum quendam ſenatum, Eccleſiæ populum, regale ſacer-
dotium, per ſeriem, vt ità dicam, parat: & honeſtæ vitæ numeroſum & concinnum
tradens ordinem, dicit: Fratres, Nè efficiamini pueri mente: ſed eſtote malitia infan- 1. Cor. 14.
tes. Sic enim cum perfectiſſimo & æterno Deo, cuius diem feſtum hodiè celebramus,
qui propter nos ſecundùm carnem infans fuit in extremis diebus, ex quo omne do-
num & quicquid perficit, qui virtutis admirabilem ſecundùm naturam perfectionem
in humana ſua oſtendit conſtitutione: concorporales fiemus & comparticipes, & ad
eius honorem & gloram erit conuentus eccleſiæ Sic enim nupèr genitam eius cor-
poraliter diuinam apparitionem, deſcribit characteribus diuinæ eius perfectionis.
Priuſquàm, inquit, cognoſcat puer bonum aut malum, non páret improbitati, eli- Eſai. 7.
get bonum: quod eſt ſummæ & perfectiſſimæ diſcretionis & re vera prudentiæ indi-
cium.

Ad cuius ſimilitudinem nos inſtruens magnus Apoſtolus, dixit id, quod priùs eſt po-
ſitum, diuinitùs inſpiratum eloquium: vtpotè quòd in eo, quę eſt ad eius imaginem Epheſ. 5.
& ſimilitudinem Dei fabricatio in nobis ſimiliter agnoſcatur, & innoteſcat ſumma
ſanctitas primariæ pulchritudinis. Quomodò enim cùm regi qui ſub eo ſunt exerci-
tus, apparant glorioſam & magnificam pompam, deauratos & deargentatos eſſe con-
uenit eos, qui ſunt congregati, vt ſatellitum munere apud eum fungantur, & illius ſpe-
ctaculi effigiem proponi oportet ſignificantiſſimè: ſic nos quoquè, qui transforma-
mur renouatione mentis noſtræ, & veterem hominem exuimus, & diuinæ imaginis Feſta vt
ſimilitudinem, quoàd eius fieri poteſt ab hominibus, in nobis circunferimus: ſic ad ſa- Chriſtianis
lutaria & ſpiritalia feſta accedere neceſsè eſt, vt ſint nobis, conuenienter ei quod di- celebranda. Zach. 8.
cit propheta, ieiunium quartum, & ieiunium quintum, & ieiunium ſeptimum, & ieiu-
nium decimum, ad lętitiam & bona feſta, vt iejunium ſcilicet intelligatur anagogicè, in
eo quòd abſtineatur & temperetur ab omni inquinamento & carnis & ſpiritûs. Nam
per quartum & quintum, ſeptimumque & decimum ſignificatur quæuis carnalis ſpe-
cies, adnata ſenſibus, qui facilè decipiuntur, & quæ cum vita pręſenti concluditur.
Corpori enim deditam & carnis magis amantem viuendi rationem, per quartum diſci-
mus, vtpotè quòd ex quatuor elemnetis ſint corpora contemperata. Quæ eſt autem
per ſenſus cadendi facilitatem, vtpotè quòd ſint quinque, ſignificat nomen quinti. Se-
ptimus verò conuenienter ei, quod dicit Salomon, id quod ſeptenarij ritu in ſe reuol- Eccleſ. 1.
uitur, infernæ ſortis ſeculum videtur ſignificare. Decimus autem oſtendit interni ho-
minis expurgationem à ſenſibus, qui eſt deductus ad ea, quæ ſunt extrinſecùs, vt ſit
mentis oculus ſimplex & pellucidus, vt ſit totum corpus lucidum, vt dicit ſanctum Eu- Matt. 6.
angelium: & auris animæ, diuina exultatione impletur & lætitia: quam fore vt audi-
tum accipiat, magnus quoquè Dauid eſt pollicitus: eius verò guſtandi facultas, exerce- Pſal. 84.
atur in Domini benignitate, ſicut is, qui pſallit inter prophetas, eloquitur: & in ſuſce- Pſal. 33.
ptione Chriſti boni odoris, quem ſpirauit, cónſiſtat odorandi habitus: & internis ma-
nibus diſcretionis, contrectet verbum vitę, vt dixit filius tonitrû. Mentis enim ſen- 1. Iohan. 1.
ſuum in his exercitatio, in eorum, quę ſunt his contraria, abſtinentia & alienatione,
id quod

id quod apud Deum laudatur, efficit ieiunium: & ità fit, vt nos rectè geramus, quòd vitio quidem ſimus infantes, ſimus autem in perfectione prudentiæ, quæ eſt ex Deo.

Sic Apoſtolicarum & propheticarum doctrinarum, ex fontibus ſpiritûs, confluens mens magna & excelſa, & Dei fluuium implens aquis myſticis Dei cæleſtem ciuitatem, quæ ex ſupercæleſtibus conſiſtit virtutibus, ſcit lætificare impetu huius fluuij, vt audiuimus canentem pſalmodiam. Supernorum enim ſpirituum ſanctus cœtus, ſalute hominum valdè lætatur. Sic enim cæleſtia ſimul cum terreſtribus communiter ſolent feſtum agere, ijs, qui ſunt in terra, angelicam vitam amplectentibus. Quando enim hic Deus noſter, quem præmonſtrando annunciauit propheta, in terra viſus eſt, & cum hominibus eſt conuerſatus, & ſupernam beatitudinem, quæ in terra plantabatur, adſpexerunt angeli, Gloria in excelſis Deo, eloquebantur, & in terra pacem annunciabant, cùm diuina voluntas fuiſſet in hominibus. Sic qui ſuum diuinum miniſterium eximium, vereque purum & ſingulare eſſe gloriantur, ſanctorum angelorum beati cœtus, veræ ſanctitatis in nobis videntes characteres, non nos reijcient, quin aſſumant participes ſuæ puræ & ſynceræ lætitiæ: quomodò eum, qui ſordida erat veſte indutus, à diuinis ſecerni nuptijs fecit Euangelicæ oratio parabolæ.

Pſal. 45. Baru. 3. Luc. 2. Matt. 22.

Etenim quando in archetypo, vt ità dicam, tempore præſentis feſti, qui erat in forma Dei, & ſerui formam acceperat: qui fuerat Dei & hominum interceſſor, legis implens præceptum, cùm eſſet quadraginta dierum infans, verbum æternum, ad templũ cum matre eſt profectus, & vt par erat, in decreto ſacrificio, incorporeorum ordines collum ſeruiliter inclinantes, ex eo, quod non eſt adſpectabile, quæ Deum decet, pompam parabant, & ineffabilis ſapientiæ pelagus diuinis efferebant laudibus, & legalis literæ, quæ eſt magìs ad manum, conſtitutionis tranſmiſſionem, myſterij abſconſi manifeſtationem, in Deo qui omnia creauit, expectabant: cuius quidem nos hodiè celebrantes commemorationem, expleamus nos delicijs ſpiritalium contemplationum, ſicut mentes incorporeæ, & diuinorum miraculorum maieſtatem glorificantes, erimus ſocij illorum dignitatis: non legali vmbra oculum animæ obſcurantes, ſed, vt dicitur à ſapientiſſimo Paulo, reuelata facie gloriam Domini tanquàm in ſpeculo intuentes. Nam cùm lex dicit, omne maſculinum aperiens vuluam, ſanctificari: oportere autem, quę recèns peperit, mulierem, & fuit mater pueri maſculi, quadraginta dierum ſpatio poſtquàm peperit, ſic cum definita & diſtincta hoſtia proficiſci ad Dei templum: illi quidem velum in lectione veteris teſtamenti in corde circunferentes, eiſdem quotannis, vt ità dicam, ſacrificijs, quæ nunquàm conſummare poſſunt eos, qui accedunt, ſe, inſtàr infantium ſapientes, putent eam legem implere.

Feſtum Purificationis perantiquũ. 2. Cor. 3. Exod. 13. Leuit. 12. Hebr. 10.

Nobis verò, quibus in conuerſione ad Deum, id eſt ablatum velamen, qui ſemel in conſummatione ſeculi, ad abolendum peccatum per eius ſacrificium credidimus euaſiſſe manifeſtum magnum ſacramentum pietatis, dignè diuino lumine veritatis, prælucente ſpiritu, eſt præſentis feſti contemplandum myſterium, quod parùm ex alto accedit ad myſterium, cùm illud quidem priùs ſignificauerimus, quòd ex conſequentia examinationis, legis decretum propoſitum, in ſolo Deo, qui carne eſt indutus, definitè & ità, vt nulli alij conueniat, cernitur impletum. Solus enim ipſe ineffabiliter conceptus, nuptijs nõ priùs apertam vuluam virginalem aperuit, ſignacula virginitatis illæſa conſeruans, etiam poſt proceſſum admirabilem, & ſolus ſpiritaliter maſculus fuit creditus, vt qui nihil afferret ei vitij, quod quidem eſt fœmininum & mulieri conueniens. Vndè etiam re vera ſanctus iurè eſt vocatus. Quomodò etiã Gabriel, viuifici fœtûs ad Dei parentem ferens nunciũ, & velutì priùs latam & ad ipſum ſolũ ſpectantem legem in memoriam reuocãs: Quamobrem & quod naſcetur ſanctum, inquit, vocabitur filius Dei: vtporè quòd ſancti cognomen propriè conueniat ei, qui virgineam vuluam diuino aperuit miraculo. Et in alijs quidem primogenitis, ea vocanda eſſe ſancta, diligenter legis intuens profunditatem, perfectio pronunciauit euangelica: vtporè quòd Dei conſecratione ſortita eſſent, vt ſic vocarentur: In primogenito autem omnis creaturæ, ſanctum id, quod naſcitur, dixit angelus, vt quòd hoc ſit propriè, & eam, quæ eſt verè, ſanctitatem, in amandando vitio & bono eligendo, ſimulatquè natus ſit, vt dicit Prophera, oſtenderit.

Hebr. 9. Luc. 1. Luc. 2. Coloſ. 1. Eſa. 7.

Sed reuertendum eſt ad mare contemplationis, vt lex diuina iubet legiſlatori, ſpiritûs gratia tanquàm in columna ignis & nubis, ſplendore ſcripturarum præcedente

caſtra diuina Eccleſiæ: vt virga virtutis, quæ immittitur è ſuperna Sion, vt dicit Pſalmus, per quã in inimicos obtinetur dominatio, tranſmittentes pelagus literæ, quod eſt hinc & hinc diuiſum, in puro & dilucido tranſitu ſententiarum, Aegyptium eorum, qui gratiæ non obediunt, ſenſum effugiamus, eis obrutis fluento veritatis, quibus eſt ſtudio nobis impedire viam Euangelij, quæ ducit ad ſpiritalem terram promiſſionis: & velle nos in ferrea fornace literæ, quæ dicta eſt Aegyptus, permanere, ſeruientes luto & lateribus, hoc eſt, corporalibus legis obſeruationibus. Dixit ergò Moſi in Aegypto Deus vniuerſorum, cùm iam plagam decreuiſſet infligendam aduersùs Aegypti primogenita: Sanctifica mihi omne primogenitum, primò natum, aperiens omnem vuluam in filijs Iſraël, ab homine vſque ad pecus. Cuius quidem diuinæ legis id, quod erat complicatum, veluti explicans beatus Moſes, enunciat in ſua ad populum allocutione: Et erit, poſtquàm introduxerit te Dominus Deus tuus in terram Chananæorum, quomodò iurauit tibi & patribus tuis, & dederit tibi eam, ſegregans omne, quod aperit vuluam, maſculinum Domino, & omne quod aperit vuluam ex boum armentis, aut in iumentis tuis, quæcunque tibi fuerint maſculina, Domino. Omne autem, quod aperit vuluam aſinæ, mutabis oue. Sin autem non mutaueris, redimes ipſum: & omne primogenitum filiorum tuorum redimes, hoc eſt, pro eo dabis precium. Sic enim in libro Numerorum diuinum declarat reſponſum, cum eo loquens, qui ſuſceperat pontificatum: Et omne aperiens vuluam ex omni carne, quam offerunt Domino, ab homine vſque ad pecus, erit tibi: ſed precijs redimentur primogenita hominum: & primogenita pecorum immundorum redimes, & redemptio eius ab vno menſe, æſtimatio argenti quinque ſiclorum, ſecundùm ſiclum ſanctum. Sed primogenita vitulorum, & primogenita ouium & caprarum non redimes. Sancta enim ſunt: & ſanguinem eorum profundes ad altare.

Pſal. 109. — Exod. 13. — Ibidem — Num. 18.

Iam ergò cum immundis ex pecoribus coniunxit & connumerauit vox diuina Iſraelis primogenita, vt quæ, quod verè eſt purum & ſanctum, in cultu, qui eſt ex lege, non habeant, etiamſi ea exiſtimabãtur ſanctificari, à lege facta attributione. Similiter enim àc pro ijs, quæ ſunt reiecta ad Dei ſacrificium, precia dari pro primogenitis hominum apud eos fuerat conſtitutũ: vtpotè quòd quę eſt apud Iudæos à ratione alienior conſtitutio, indigna ſit cultum offerre rationalem, & eorum, quæ noui teſtamenti ſunt maximè myſtica, ſpiritalem offerre aræ oblationem. Precia autem erant veluti ſibi conuenientia, vt quę ſolita eſſet offerre ſacrificia, quę ex lege fiunt, per ſanguinem. Quæ propheta Eſaias, tãquàm ex Dei perſona, ne ex manibus quidem eorum requiſiiſſe definit, vtpotè quòd ad ſpiritalem, ſcilicet perfectionem intueatur ſcopus legiſlatoris. Quæ autem offerebantur ad ſacrificium, quorum ſanguinem in ara fundi lege cautum fuerat, ſancta diſtinctè ſunt nominata: vel in hoc ſcilicet veritate priùs deſcripta à figura. Qui enim ſeipſum Deo obtulit & patri ſacrificium & oblationem in odorem ſuauitatis, Dominus noſter Ieſus Chriſtus, is ſolus propriè & verè ſanctus eſt & nominatur. Sed fortè dicet incredulus Iudæus, quòd quæ legitimo ſacrificio non poſſunt offerri, immundorum pecorum apud eos primogenita ſolent precijs permutari. Similiter etiam cùm humana primogenita non mactentur ad ſacrificium: eſt enim hoc minimè cõſentaneum, & à lege diuina alienum: par eſt, ea conſecrari preciorum permutatione. Sed conſideret, ſi non impediatur velamine, quod obſtruit oculos eius animæ, quòd iam in alia lege Leuítas accepiſſe ad conſecrationem pro primogenitis ſacra docuit ſcriptura, ſic dicens in Numeris his verbis: Et locutus eſt Dominus ad Moſen, dicens: Ecce accepi Leuítas è medio filiorum Iſraël. Pro omni primogenito aperiente vuluam à filijs Iſraël, erunt eorum primogenita: & erunt mihi Leuítæ. Mihi enim omne primogenitum ſanctificaui in Iſraël, in quo die percuſſi omne primogenitum in terra Aegypti. Deindè quàm eſſet accurata permutatio, lex enuncians: Dixit, inquit, Dominus ad Moſem: Inſpice omne primogenitum filiorum Iſraël, ab eo, quod eſt vnius menſis & ſuprà: & accipe numerum ex nomine eorum: & accipies Leuítas mihi pro omnibus primogenitis filiorum Iſraël. Deindè cùm inuentus eſſet numerus primogenitorum maior numero Leuitarum, dicit: Locutus eſt Dominus Moſi, dicens: Accipe precia eorum, qui ſunt ſupra numerum Leuitarum, ex primogenitis filiorum Iſraël: & accipies quinque ſiclos per caput, ſecundùm didrachmam ſanctam. Si ergò, vt ſacra dicit ſcriptura, Leuitæ ſunt precia primogenitorum filiorum Iſraël, vt accurata ſignificat enume-

Eſai. 1. — Epheſ. 5. — Num. 3. — Ibidem — Leuitæ pro primogenitis filiorum Iſraël.

enumeratio, adeò vt pro iis, qui erant plures numero inter eos, definitum pondus lege ſit redditum: quanam ratione in vnoquoque primogenito precia dari lex iuſſit? In pecoribus enim, quæ aſſumi non poſſunt ad ſacrificium, aut ea permutari, aut precia pro eis dari lex iubet. In hominibus autem & dari precia, & iam permutationẽ per Leuitas factam eſſe diſcimus: quod quidem non videtur conuenire ipſi literæ legis, vt oſtendit lex lata de pecoribus, & exponit ipſa rei natura.. Si enim etiam poſt Leuitarum, ad Dei miniſterium, pro primogenitis attributionem, pro eis precia dari edictum eſt: id fit ſcilicet, quòd Leuitæ non ſint tanti, vt precio pro eis dando poſſint exæquari. Si autem hoc ità eſt, longè minoris eſt precij, quæ per argentum offertur, redemptio, quatenùs quæuis expers rationis & nullo ſenſu prædita natura, eſt vilior humana eſſentia.

Eſai. 6. Sed quoniam, vt dicit Propheta, oculos ſuos clauſerunt, & quod ex eis conſequitur, non poſſunt adſpicere, num etiam audire poterunt ſapientiſſimum Micheam clamantem? Ego quidem non puto. Nam etiam auribus ſuis grauiter audiunt. Veniat tamen beatus hic propheta, hæc magna voce clamans, & prophetico ſpiritu tacitè priùs ſignificans Iudaicorum primogenitorum abiectionem, ſimiliter atquè corporeorum ſacrificiorum oblationis. Dicit enim: In quonam compræhendam Dominum, ſuſcipiam (Mich. 6.) Deum meum altiſſimum? Si compræhendam ipſum in vitulis vnius anni? Si acceptum habebit Dominus in millibus arietum, aut in decem millibus capellarum pinguium? Si dedero primogenita mea impietatis, fructum ventris mei pro peccatis meis. Audiant qui cor habent craſſum, id, cuius propheta Micheas eos ante nos accuſauit. Primogenita enim impietatis beatus Micheas nominauit primogenita Iſraëlis ſecundùm carnem. Quomodò ergò ea ſancta exiſtimârunt, quæ propheticis verbis primogenita impietatis ſunt nominata? Dicant nobis linguæ, quæ re vera balbutiunt, quæ non poſſunt rectè dicere veritatem: quemadmodùm propheta, loquens in ſpiritu, fructum impietatis ea vocare auſus eſt? quonam modo quæ de eorum redemptione dicta ſunt, non videntur eſſe plana & inter ſe habere conſequentiam, quòd attinet ad literam? quanquàm lex apud nos ſancta & ſpiritalis eſſe intelligitur & creditur.

Exod. 14. Videtis Iudaicorum curruum axes colligatos non ſecùs, atquè olìm Aegyptiorum currus in rubris fluentis. Sed pro virga immittatur in mare orationis, veri legiſlatoris & regis gloriæ virtus & auxilium, & deducat populum ſuum in viam rectam anagoges & contemplationis, vt proficiſcantur ad ciuitatem habitaculi cognitionis & veritatis, (Num. 14.) & obruat aduerſarios diuinæ gloriæ inexpugnabilitas, qua repleta eſt vniuerſa terra, vt cognoſcant Dominum, vt dicit ſcriptura: quòd multa aqua maris iam obruit primogenitum diaboli fœtum, nempe peccatum, qui carne tectus eſt Deus, morteque id affe- (Coloſſ. 2.) cit & deleuit, ſimultaquè natus eſt ſecundùm carnem: & cùm in ſeipſo vitij feciſſet condemnationem, & id in ſe planè deleuiſſet, contrarias virtutes repleuit lamentationibus, (Matth. 2. Magi Chriſtum cognouerunt.) cùm veluti quædam vaſa ab eis accepiſſet, nempe Magos, qui venerunt ab Oriente, & adoratione & agnitione eius dominij, facti ſunt Domino vaſa vtilia ad adiuuandam (Hebr. 8.) Eccleſiæ ædificationem, quæ eſt à Deo verè conſtructum tabernaculum, quod fixit Dominus, & non homo.

Iam autem cùm ſicut olìm Iſraëlem à luto & lateribus, ità nunc à terrena prudentia genus hominum in ſeipſo redemiſſet, id quidem fecit fugere Aegyptum, hoc eſt, mortis inuiſum & tenebroſum præſidium: ſanctificat autem Deo & patri non ſolùm hominum primogenita, ſed etiam omne genus hominum, per eam, quæ in ipſo ab initio fuit, conſperſionem: hoc eſt, per eam, quæ ex nobis ab ipſo ſumpta eſt, carnem intelligenter animatam, cùm totum veluti fermentâſſet ad ſanctificationem, concretum (Rom. 11.) humanæ eſſentiæ. Si enim primitię ſanctæ, & conſperſio, dixerim ego nunc quoq; meritò cum diuino Paulo. & quomodò olìm tribum, cui obtigerat fungi munere ſacerdotali, pro primitijs primogenitorum legiſlator ſermo typicè Deo obtulit: ità nunc in (Hebr. 7.) præclaro charactere veritatis, Pontificem & Apoſtolum confeſſionis noſtræ, ſanctum & innocentem & impollutum, & ab omni ſorde & ſenſu peccati ſeparatum, Deo & patri corporaliter oblatum fuiſſe cognoſcimus, pro humanitate ab eo per fidem ſanctificata: & eo magis, quòd nec eſſe ſuperiorem, nec aliquid ampliùs in ſe habere, quàm is, qui ſeipſum precium dedit pro multis, totam videmus humanitatem, quòd attinet (Num. 3.) ad ſanctitatem: quomodò in vmbra legis inuenta ſunt primogenita ampliùs aliquid (Hebr. 7.) habuiſſe pręter Leuitas: ſed eam longè ab ipſo fuiſſe à tergo relictam, quatenùs citra

vllam

vllam controuerſiam, id quod benedicitur, eſt minus eo, quod benedicit.

Et tunc quidem in ſolo genere Iſraëlitico fuit dignitas ſacerdotij, & ſolùm eorum, quæ erant apud ipſos, primogenitorum precia eſſe Leuítas, fuit teſtatum: Chriſtus autem, qui acceſſit Pontifex futurorum bonorum, vt dicit ſapientiſſimus Paulus, & non ſecundùm ordinem Aaron, ſed ſecundùm ordinem Melchiſedec, quomodò priùs diuinum reſpondit eloquium, tranſlatione quidē ſacerdotij eum eſſe ex alia tribu: Clarum eſt enim, ex Iuda eſſe exortum Dominum Ieſum Chriſtum, & legis effeciſſe tranſlationem, ex vmbra, quæ eſt ex lege, ad regni cælorum nos transferens euangelium: perindè àc à tribu Leuitica ad tribum regiam, dignitatem ſacerdotij. Ea verò, quæ eſt ſecundùm ordinem Melchiſedec, aſſimilatione, non pro ſolo Iſraële, ſed pro omnibus gentibus, ſe precium patri obtulit, & omnium hominum confeſſionis fuit conſtitutus Pontifex. Nam Melchiſedec quoquè agnoſcitur eſſe ex parte gentium, & non inuenitur ex genere Abrahæ. Quinque autem didrachmarum ex lege æſtimatio pro vnoquoque primogenito, oſtendit ænigmaticè, quòd oportet vnumquenque noſtrûm omnem ſenſum Deo ſanctificare, & quæ ſunt in eis: & mundum, ab omniq́ue nefaria voluptate alienū, creatori offerre, tanquàm precium pium & legitimum. Horum nos hodiè ſacrorum myſteriorum commemorationis diem feſtum celebramus. Hæc nobis ſpiritalis myſterij explicatio, hunc ſanctum cœtum, qui adeſt, congregauit: in qua legaliter quidem oblatus fuit Seruator, prout apparebat: intelligenter autem & ſpiritaliter, cùm noſtræ conſperſionis primitias patri ſuo obtuliſſet, totam eam ſacram reddidit, & aptam ad diuinam oblationem. Hoc enim lex olìm parturiebat, & eò ſpectabat id, quod lege conſtitutum erat de primogenitis, & de Leuitarum redditione, & de didrachmarum ęſtimatione. Sic nos per mare ſcripturarum tranſmiſit gratia ſpiritûs.

Hebr. 9. Hebr. 7.

Senſus om Deo conſecrandi.

Sed videamus etiam aduerſariorum concluſionem & demonſtrationem. Atque ſuperiùs quidem nobis iam fuit euidens, quod eſt lege conſtitutum de Leuítis & primogenitis. Sed quomodò magnus Moſes populo addens animum, affirmauit eos non eſſe ampliùs viſuros Aegyptios: ità ego nunc quoquè produco Dei populum peculiarem, vt ei annunciem, quòd adumbrati cultûs corporea caſtra non ampliùs videbimus. Vbì enim nunc, poſtquàm magnus ſe oſtendit Pontifex, eſt Leuitarum ſacrificium? Vbì poſt mundi expians precium, eſt æſtimatio primogenitorum? Vbi eſt reliqua diligens & accurata obſeruatio myſteriorum legis? Non vides, quòd quandiù vniuerſa occupabat nox ignorantiæ, inſtàr ſtellarum, exilem quendam & modicum ſplendorem præbebat cultus, qui eſt ex lege? Quando autem ortus eſt ſol iuſtitiæ, & ex alto oriens apparuit, & illuxit dies ſalutis, legalium conſtitutionū lux modica euanuit, victa ſupra modum fulgenti luce gratiæ. Non eſt euerſum & ſolo ſtratum, non ſecùs atquè ſatellites & currus, inclytum illud templum, & vniuerſa Pontificum propter id gloriatio & elatio? Non eſt óbrutus & confuſus omnis eorum legitimus ornatus? Non penitùs interiērunt mores, qui à Iudæis accuratè obſeruabantur? Vbì enim obtulerint ſacrificia, quę offerebātur pro mulieribus, quæ nupèr pepererāt, cùm locus electus corruerit, & apertè ſit diffinitum, non licere alibì ab eis offerri ſacrificia? Vbì eſt veſtis & dignitas ſacerdotalis, & reliqua omnia? Sed nè ſingula perſequentes, tanquàm mortuorum continuo contactu & contemplatione, animæ oculos terreamus, illos quidem relinquamus mortuos ad aquam legalis literæ: nos autem benigno & clementi Deo hymnum canamus epinicium, & nutriti nutrimento, quod eſt verè cæleſte, & potati fluento, quod manat ex vera petra, veniamus ad montem Dei Choreb, hoc eſt, ad excelſam doctrinam Euangelij, vt voci diuinarum tubarum, verbis beati Lucæ internas aures admoueamus, tanquàm ex ſanctis adytis clamante ſpiritu myſtagogiæ.

Exod. 14.

Ad Chriſti aduentum lex vetus obſoleuit.

Deut. 12.

Et factum eſt, poſtquàm impleti ſunt dies purificationis eorum, duxerunt parentes puerum Ieſum, vt ſiſterent Domino, quomodò ſcriptum eſt in lege Domini: Omne maſculinum aperiens vuluam, ſanctum Domino vocabitur: & darent hoſtiam ſecundùm id, quod dictum eſt in lege Domini, par turturum, aut duos pullos columbarum. Et eccè homo erat in Hieruſalem, cui nomen Simeon. Et homo hic iuſtus & pius, expectans conſolationem Iſraëlis, & ſpiritus ſanctus erat in eo: & fuerat ei reſponſum à ſpiritu ſancto, non viſurum eum mortem, priuſquàm viderit Chriſtum Domini in carne. Et venit in ſpiritu ad templum. Quid eſt, expectans conſolationem Iſrael? Hoc eſt, expectans dum fieret manifeſta veritas, & populus Iſraëliticus ab vmbra legis ad eam

Luc. 2.

tranſiret: propterea quòd mittens eſſe ſub mundi elementis, accederet inſtituendus ad ludum veritatis, & perficeretur eius perfectione. Neq; enim potuerit quis dicere, quòd cùm Iudęi grauia perpeterentur, & captiuitate aliqua detinerentur, expectabant vt ab his recrearentur, & ad lętũ ac priſtinũ ſtatum reuerterentur, cùm omnis antiqua conſuetudo eis ritè procederet, & templum ſtaret, & offerrẽtur in eo ſacrificia, & omnis alia viuendi ratio, eorum generi peculiaris, ritè obſeruaretur.

Sin autem obijciatur, eos fuiſſe ſub Romanis, & Herodem cõſtitutum fuiſſe regem Iudææ, qui erat genere alienigena, ſciat is, quòd ratio vitæ ex lege agendę, ex eo nil lædebatur, quòd Iſraëli rex eſſet alienigena, vt de eo conſolationem iuſtus ſenex expectaret. Etenim diuerſis modis contigit, perindè àc filium quempiam ſeditioſum, à patre alicui tradi auſtero pędagogo ad hoc, vt caſtigetur: ità Iſraëlẽ ſępè fuiſſe ſub rege alienigena. Hoc oſtendit populi longa mora in Aegypto, & propheta Hieremias tẽpore Sedechiæ regis diuino iuſſu ad eum loquens, & populum, qui eius parebat imperio, fore vt eſſent ſub ſceptro regis Nabuchodonoſor, & accederent ad Chaldęos. Non ſolùm autem hos, qui erant digni, vt quorum vita eſſet flagitioſa, alienigenæ ſubijci ſceptro, non erat à ratione alienum: ſed etiam quoſdam ex iuſtis, & quibus dignus non erat mundus, vt dicam cum Paulo, non imperare, ſed barbaris & impijs viris parére, Dei effecit lenitas & patientia: vt pietatis eorum probatio magìs apparéret. Id oſtendit Abraham, qui fuit in Aegypto, cuius & vxor ablata fuit à Pharaone, & qui terram ſibi promiſſam habitabat in incolatu. Similiter autem eius quoquè filius & nepos, Iſaac, inquam, & Iacob: rurſuſque temperantiſſimus illius filius Ioſeph, qui factus eſt ſeruus, & condemnatus eſt habitare carcerem. Non ergò ad mundanam gloriam & iactantiam, Iſraëlis conſolationem ſapiens expectabat Simeon, ſed eam, quæ eſt verè, traductionem ad veritatis pulchritudinem. Nam cùm ei datum fuiſſet reſponſum, fore vt antequàm è vita excederet, videret Chriſtum Domini, expectabat fore vt ſpiritaliter cum eo apparéret populi conſolatio.

Hier. 34. Hebr. 11. Gen. 12. 20. Gene. 39. Conſolatio à S. Simeone expectata.

Venit ergò in ſpiritu in templum: & dum introduxiſſent parentes infantem Ieſum, vt facerent ſecundùm conſuetudinem legis de ipſo, ipſe quoquè eum accepit in vlnis ſuis, & benedixit Deum, & dixit: Nunc dimittis ſeruum tuum Domine ſecundùm verbum tuum in pace: Quoniam viderunt oculi mei ſalutare tuum, quod paraſti ante faciem omnium populorum: Lumen ad reuelationem gentium, & gloriam plebis tuæ Iſraël. O verè beate atque adeò beatiſſime ſenex. Quàm beatus ille tuus re vera ſacroſanctus in templum ingreſſus, per quem progreſſus es ad exceſſum è vita? Quàm beati ſunt oculi, animæ ſimul & corporis: hi quidem, vt qui adſpectabilem Dei appræhenderint apparitionem: illi verò, vt qui non ſolùm adſpexerint ad id, quod cernitur, ſed fuerint illuſtrati ipſa luce ſpiritûs, & corporatum Deum verbum agnouerint: qui viderunt diuinum ſalutare, quod paratum fuit ante faciem omnium populorum. Quàm beatæ ſunt manus tuæ, quæ veritatis verbum contrectauerunt? Quàm beata eſt lingua tua, cui feliciter fuit annunciata reuelatio vitalis luminis? Et quid ſtudeo tibi ſingulatìm accommodare laudem in vnoquoque membro, cùm te iam totum laudabilem, & beatum, & à ſancto ſpiritu poſſeſſum, priùs docuerit Euangeliſta? Sed age, ô beate pater, eo qui in te reſonat ſpiritu, doce tanquàm filios, pecudes Eccleſiæ, theſaurum, qui tanquàm in vaſis fictilibus, latet in paucis tuis verbis: quandoquidem ad vos, & eos, qui ſunt ſicut vos, ornati canitie ſupernæ prudentiæ, & verè eſtis Preſbyteri, id eſt, ſeniores, & Eccleſiæ patres appellamini, diuinum verbum nos deducit, vt diſcamus doctrinas ſalutares, dicens: Interroga patrem tuum, & annunciabit tibi: ſeniores, & dicent tibi. Quæ illius ergò linguam tũc mouit ad loquendum de Deo, virtus ſpiritûs nobis quoquè nunc det ſermonem in apertione oris.

Simeonis commendatio. Luc. 2. Deut. 32.

Nunc dimittis, inquit, ſeruum tuum Domine ſecundùm verbum tuum in pace. Ex quo enim Chriſtus homo factus eſt, & peccatum, quod eſt belli cauſa, deleuit, & patri nos reconciliauit, in pace fit ſanctorum exceſſus. Hoc enim propheticè magnus quoquè Dauid priùs indicans, dicebat: In pace in idipſum dormiam & requieſcam: non id, quod adeſt, ſed quod eſt futurum in Chriſti aduentu, ſignificans. Et vt oſtenderet, quòd vno ſolo modo talis ſpes, pacificæ, inquam, in Chriſto dormitionis, in ſanctis ſit collocata per ſpiritum, dicit: Tu Domine ſingulariter in ſpe conſtituiſti me. Beatus autem ſenex Simeon, cùm iam præſens tempus eſſet intuitus, dicit: Nunc dimittis ſeruum tuum

Pſalm. 4. Ibidem.

um Domine ſecundùm verbum tuum in pace: oſtendens ſtabilitatem diuinæ promiſſionis. Quoniam viderunt, inquit, oculi mei ſalutare tuum, quod paráſti ante faciem omnium populorum: hoc eſt, eam, quæ per Chriſtum facta eſt toti mundo, ſalutem, & non ſoli Iſraël. Quomodò ergò ſuperiùs teſtatum eſt, eum expectare conſolationem Iſraëlis: nunc autem conſpicitur dicere, Dei ſalutare in conſpectu omnium populorum? Quoniam tunc futuram Iſraëlis conſolationem nouit ſpiritu, quando omnibus quoquè populis fuit paratum ſalutare. Vide autem, quàm ſit accurata diuina inſpiratio. Lumen enim, inquit, ad reuelationem gentium, & gloriam plebis tuæ Iſraël: magno Paulo loquens conſentanea de Iſraëlis enumeratione. Quando enim, inquit, ingreſſa fuerit plenitudo gentium, tunc etiam totus Iſraël ſaluus erit. Ergò ipſe quoquè cùm præpoſuiſſet vocationem gentium, poſtremò, conuenienter prophetiæ, vniuerſi Iſraëlis repoſuit conuerſionem: etiamſi iam reliquiæ ſaluæ factæ ſunt, propter eos, qui iam ex Iudæis acceſſerunt ad gratiam. Rom. 11.

Contemplare autem mihi altarum ſententiarum proprietatem dictionis. Nam cùm dixiſſet, Lumen ad reuelationem gentium, ſalutaris diuini reuelationem, dat nobis intelligendum, quòd in abſolutis tenebris & perfecta caligine, nullum habentes ſplendorem Dei cognitionis, ante Chriſti aduentum ſtabant gentes. Quomodò beatus quoquè Eſaias felicem nuncium afferens ijs, qui ſedebant in tenebris, dixit eos videre magnam lucem. Quoniam autem Iſraël, etiamſi modicè, typica tamen lege illuminabatur, lucem quidem in illo non dixit: gloriam autem illum ſortitum eſſe prædixit: veterem hiſtoriam reuoca in memoriam, quòd quomodò olìm admirabilis Moſes, qui cum Deo familiariter eſt locutus, glorificatum habebat vultum: ità etiam ipſi, cum diuina ſuſceptæ humanitatis luce per fidem conuerſati, & virtute ſpiritûs illuminati, in gloria apparebunt, veteri depoſito velamine, & eadem imagine transformati à gloria in gloriam, vt dicit Apoſtolus, tanquàm à Domini ſpiritu. Eſai. 9. Exod. 33. 34. 2. Cor. 3. Luc. 2.

Quòd autem dixit Deo afflatus Simeon, in ruinam & reſurrectionem multorum in Iſraële poſitum eſſe Dominum, oſtendit per conſenſum ſententiarum cum ijs, quæ dixerunt Prophetæ, vnum & eundem Deum & legiſlatorem locutum eſſe in Prophetis & in nouo teſtamento. Lapidem enim offenſionis & petram ſcandali, cauſam eſſe, nè pudore afficiantur ij, qui in ipſum credunt, dixit oratio prophetica. Eſt ergò ruina quidem ijs, qui propter humilitatem carnis, offendunt ex incredulitate: reſurrectio autem ijs, qui agnouerunt firmitatem diuinæ œconomiæ. Quinetiam dicens gladium tranſadactum eſſe per animam Dei parentis, apertè prædicit eam, quæ fuit in cruce, paſſionem. Nam cùm ijs, quæ ex ipſa admirabili conceptione, vſque ad tempus paſſionis, diuinè ab eo dicta & facta ſunt, vnum velutì corpus indiuiduum, excelſiorem & diuiniorem de ipſo haberet Dei parẽs exiſtimationem, exiſtimabimus eam paſſam eſſe velutì quandam inciſionem in ignominioſa cruci affixione, etiamſi miraculum reſurrectionis, ei inciſioni perfectiſſimam obduxerit cicatricem. Sed nec eam ſolam hac affectione dicit eſſe tenendam, ſed ex multis cordibus cogitationes, dubitationes ſcilicet & hæſitationes, prædicit apparituras, vt in diuerſis de eo opinionibus nihil omninò moueretur Dei mater virgo. Eſai. 49. 1. Pet. 2.

Quoniam verò propheti ſſa Anna, præ ſenio imbecillum quid loquitur, & quod valdè non poteſt exaudiri: ſed nec excelſum Euangelium, quæ ab ipſa dicta ſunt, ijſdem verbis adduxit: primùm quidem rogemus Euangeliſtam, quænam & vndenàm ea fuerit, & ſub quibus & quando ad templum acceſſerit: & rursùs ſcrutemur, quorumnam dicit eſſe cogitationem. Dicit ergò beatus Lucas, quòd Anna erat propheti ſſa, filia Phanuelis ex tribu Aſer, quæ proceſſerat in multis diebus, & vixerat cum marito ſeptem annos à virginitate ſua: & ipſa erat vidua annorum circiter octogintaquatuor, quæ non diſcedebat à templo, ieiunijs & precibus diù noctuque Deum colens: & ipſa hora accedens, confitebatur Deo, & loquebatur de ipſa omnibus expectantibus redemptionem in Iſrael. Quænam eſt ratio, quòd de hac propheti ſſa tam accuratam Euãgeliſta fecerit narrationem, vt ei venerit in mentem, facere mentionem eius patris & tribûs? Et quæ à nullo quidem ferè mandata ſcriptis inuenta eſt, de ea re accuratam rationem nouerit ipſe ſolus ſanctorum Deus, & qui eius inſpiratione, vt dicit diuinus Apoſtolus, ſpiritu loqui docti ſunt myſteria. Quantùm verò nos poſſumus aſſequi, dicimus fuiſſe alias illo tempore eiuſdẽ nominis, cuius hæc beata: & fuiſſe deditas ijſdem ſacris, Luc. 2. 1. Cor. 14.

quibus illa, ſtudijs, aſſiduis ſcilicet ieiunijs & precibus. Vt ergò eius perſona facilè diſcerneretur, cùm patris eius feciſſet mentionem, tribum quoquè propriam adſcripſit. Magnis autem ipſam ornauit laudibus, & quæ auditoribus faciant omninò fide digna ea, quæ de Domino diſſeruit.

Sed quoniam, vt iam dictum eſt, ſonora & quæ grandi voce profertur oratio, oblata eſt à ſenio, prope os eius quodammodò admouentes aurem cogitationis, ſcrutando hoc præſens adnatum argumentum, videamus quid ipſa dixerit ijs, qui expectabant redemptionem in Hieruſalem. Conuenienter enim ei, quod mẽte poteſt compræhendi ex verbis propheticis, verba faciebat de Domino. Nam cùm ij, quibus eam hæc eſſe locutam dixit Euangelium, omninò ex diuinis reſponſis, quæ efferuntur in prophetis, didicerunt expectare redemptionem, ea omninò fuit prompta ad deſcribendum myſterium. Conſtat id, quod magnus dixit Eſaias: Puer natus eſt nobis, & filius datus eſt no-
Eſai. 9. bis: cuius principatus factus eſt deſuper humerum eius: & vocatur nomen eius, magni
Eſai. 60. conſilij angelus. Et prætereà: Illuminare, illuminare Hieruſalem: venit enim lumen tuum, & gloria Domini ſuper te orta eſt. Magnus quoquè Dauid adducebatur: Miſe-
Pſalm. 84. ricordia & veritas ſibi inuicèm occurrerunt: iuſtitia & pax ſe oſculatæ ſunt: & viderunt
Pſal. 97. omnes fines terræ ſalutare Dei noſtri. Et ipſum indicando: Ante ſolem permanet no-
Pſalm. 71. men eius, & benedicentur in eo omnes tribus terræ. Omnes gentes beatũ eum dicent,
Pſalm. 97. & ſeruient ei, & adorabunt eum. &, Notum fecit Dominus ſalutare ſuum filijs Iſrael. Et
Malac. 3. rursùs veneranda & angelica vox ſapientis Malachiæ: Eccè ego mittam angelum meum, & parabit viam ante faciem ſuam: & repentè veniet in templum ſuum Dominus, & Angelus teſtamenti, quem vos vultis. & alijs aliundè collectis myſticis floribus propheticorum eloquiorum, diuinam & beatam contexuit coronam, adhuc quidem imbecilla & tremente manu, vt quæ proceſſiſſet in multis diebus. Non enim tunc permittebatur ijs, qui audiebant, altiorum de Domino ſenſuum expoſitio, quando etiam poſt tantam ſignorum oſtenſionem & diuinorum myſteriorum prędicationem, ſapientiæ &
Iohan. 16. cognitionis theſaurorum promus Chriſtus, ſuis dixit diſcipulis: Habeo multa, quę vobis loquar, ſed non poteſtis portare modò. Etſi autem obſcurè & exiliter anus & prophetiſſa verba fecit de Domino, vt quæ legis perſonam ſuſtineret, quæ antiquata & ſenio confecta, & non longè remota ab interitu ceſſit nouo teſtamento: non fuit tamẽ inutilis eius ſermo auditoribus intelligentibus: quomodò nec quæ à lege in vmbris & ænigmatibus fuit magni myſterij præcedens enunciatio.

Agè ergò nos quoquè, ô patres & fratres ſpiritales, qui didicimus feſtum celebra-
1. Cor. 5. re in nouitate ſpiritûs & non vetuſtate literæ: Qui in azymis ſynceritatis & veritatis,
Epheſ. 4. venerandum & viuificum paſcha ſacrificij Chriſti debemus celebrare: Qui diuina re-
Coloſ. 3. generatione ſancti baptiſmatis veterem hominem exuïmus, qui corrumpitur per deſideria deceptionis: & nouum induimus, qui renouatur ad agnitionem ſecundùm ima-
Pſal. 94. ginem eius, qui creauit: Venite, exultemus Domino, iubilemus Deo Seruatori noſtro.
Pſalm. 65. Dicamus: Quàm terribilia ſunt opera tua Domine, etiamſi in multitudine virtutis tuę inimici tui mentiti ſunt, ſua ſponte ad diuinam tuam lucem, quæ mundo apparuit, claudentes ſuos oculos. Præoccupemus faciem eius in confeſſione, & in pſalmis iu-
Hebr. 13. bilemus ei. Sacrificium laudis Deo perpetuò offeramus, hoc eſt, fructum labiorum confitentium nomen eius, beneficentiæq; & communicationis nequaquàm obliuiſcamur. Talibus enim ſacrificijs placatur Deus: vt ſordes peccati abluamus, & renouabitur tanquàm aquilæ ſpiritalis noſtra iuuentus: quomodò etiam beati ſenis Simeonis: vt nos quoquè pacificè & iucundè in bona fiducia & ſpe ſalutari ad vitæ exitum contendamus, & non cum̃ pudore & metu è vita præſenti excedamus, & quodammodò non volentes: quomodò qui ſibi mali alicuius ſunt conſcij, ægrè & iniucundè ferunt aduentum regis.

Nota. Imitemur beatæ illius Annæ in ieiunijs & orationibus perpetuam conſtantiam, nè videamur muliere deteriores, idque quæ vitam agebat ſub vmbra legis: quo tempore, ſe in his rectè gerere, erat rarum. Sed nos luce gratiæ illuſtrati, & à certa & expreſſa ſpe adiuti, & virtute ſpiritûs corroborati, nè ſeparemur à ſacris doctrinis, à quibus ſalutaris habitus ſolet generari in animis: quomodò teſtatum fuit, illam quoquè à templo fuiſſe inſeparabilem. Nè à diuino metu aberremus cogitationibus: ſed ex ipſo & in ipſo
Pſalm. 118. carnes noſtras & cogitatus, conuenienter votis Prophetæ, affigamus. Audiamus magnum

gnum Paulum docentem: Deſpondi vos vni viro virginem caſtam exhibere Chriſto.& 2.Cor. 11.
non violemus, quæ inita ſunt cum eo, pacta conuenta, per conſuetudinem cum eo, qui vitam noſtram corrumpit ex eo, quòd faciamus illius voluntatem: vel in hoc Propheriſſæ imitantes pudicitiam, quæ fuit vnico contenta coniugio. Sed quod eſt in promptu, ab imitatione eius non diſcedatis, quicunque ſoluti eſtis à monogamia, & ſi fieri poſſit, ad ſecundas non veniatis nuptias. Sic enim vos beatos futuros eſſe affirmat 1. Cor. 7.
Paulus. Offeramus nos quoquè in ſuperno altari, velutì par turturum, animi & corporis puritatem: vel tanquàm duos pullos columbarum, prouidere bona, non ſolùm Rom. 12.
coram Domino, ſed etiam coram hominibus: vt cùm nos quoquè omnia ſpiritaliter ex diuina lege fecerimus, in ſapientia & gratia proficientes, & ad menſuram ætatis plenitudinis Chriſti peruenientes, & internum hominem perfectum habentes, & ſancti ſpiritûs effecti habitaculum, reuertamur ad veram noſtram patriam, cæleſtem Hieruſalem: In qua digni habeamur frui beata ac perpetua lætitia & regno, in Chriſto Domino noſtro: cui gloria & potentia cum patre & ſancto ſpiritu, nunc & ſemper & in ſecula ſeculorum, Amen.

SANCTI PATRIS NOSTRI AMPHILOCHII EPISCOPI ICONII ORATIONEM DE OCCVRSV DO-

mini noſtri Ieſu Chriſti, & de Dei parente & Simeone, quæ hoc loco in V. Tomo D. Aloyſij ſequebatur, idcircò non poſuimus, quòd paulò ſuprà eam ex VII. Tomo eiuſdem Aloyſij, ſed alio interprete, poſuerimus.

SANCTI PATRIS NOSTRI CYRILLI ARCHIEPISCOPI HIEROSOLYMITANI ORATIO DE OC-

curſu Domini noſtri Ieſu Chriſti, & de Simeone, qui Deum excepit.

LAETARE valdè filia Sion, prædica lætitiam filia Hieruſalem, duc choros popule ciuitatis Dei. Exultate portæ & muri Sion, & vniuerſæ terræ clamate montes & colles, & valdè exultate. Fluuij plaudite, & rupes Sion comprǽhendite Dei aduentum, in eum intuentes. Concinant hodiè cæleſtia cum terrenis, & Hoſanna dicant cum ea, quæ eſt infernè, Hieruſalem, propter Chriſtum, qui eſt in ipſa. Cæleſtium intelligentes virtutes, choros ducite. Qui eſtis in terris, cum angelis hymnos canite. Hodiè enim glorioſa dicta ſunt de te, ciuitas Dei Hieruſalem, ciuitas regis magni: aperiat portas ei, qui aperuit omnibus cæleſtes portas, & aperuit in cruce oſtia ſepulcrorum, & contriuit portas inferorum, quæ erant ab æterno, & admirabiliter clauſit portas virginitatis. Hodiè, q mirabiliter olìm reſpõdit Moſi in monte Sina, diuinè implet legem, factus ſub lege. Hodiè Deus à Themam, venit Sion. Hodiè cæleſtis ſponſus cum thalamo Dei matris venit in templum. Filiæ Hieruſalem, egredimini in occurſum eius. Lampades alacriter accendamus vero lumini. Tunicas animarum paremus ſponſo Chriſto cum Sion. Gentium populi, lucem ferentes occurramus cum templo. In templo ad Deum Chriſtum conueniamus. Cum Angelis hymnum canamus: Sanctus, Sanctus, Sanctus, Dominus Sabaoth. Plenum eſt cælum & terra gloria eius. Pleni ſunt fines mundi bonitate eius. Plena eſt eius laude omnis humanitas. Eius indulgentia plena ſunt cæleſtia, terreſtria & inferna: plena miſericordia, plena donis eius & beneficijs. Omnes ergò gẽtes plaudite manibus. Omnes gentes terræ venite & videte opera Dei. Omnis ſpiritus laudet Dominum. Omnis terra adoret. Omnis lingua canat & pſallat, & glorificet puerum Deum, qui eſt quadraginta dierum, & eſt ante ſecula: puerum paruum, & antiquum dierum: puerum lactentem, & ſeculorum effectorem.

2. Febrvar. — Pſalm. 86. — Eſai. 6. — Pijſſimæ de Chriſto cõtemplationes.

Infantem adſpicio, & Deum meum agnoſco. Infantem qui lactet, & mundum nutrit. Infantem qui flet, & mundo largitur vitam & lætitiam. Infantem qui inuoluitur

faſcijs,& me liberat à faſcijs peccati. Infantem in vlnis matris verè cum carne & ſine defectu in terra: eundem verè in ſinu patris, & ſine defectu in cælis. Infantem video in Bethleem, Hieruſalem ingredientem, & qui nequaquàm ſeparetur à ſuperna Hieruſalem. Infantem video, qui ex lege in templo offert ſacrificium in terra: ſed idem pia omnium ſacrificia in cælis excipit. Ipſum in vlnis ſenis per diſpenſationem: eundem in maieſtate diuina in thronis Cherubicis. Qui offertur & purificatur: ſed idem omnia purificat & purgat. Ipſe eſt ergò donum, ipſe Pontifex, ipſe ara, ipſe propitiatorium. Ipſe qui offert, ipſe qui pro mundo offertur. Ipſe ignis, ipſe holocauſtum. Ipſe lignum vitæ & cognitionis. Ipſe agnus, ipſe gladius ſpiritûs. Ipſe paſtor, ipſe ouis. Ipſe ſacrificus, ipſe qui ſacrificatur. Ipſe qui offertur, ipſe lex, & ipſe qui ſuſcipit ſacrificium.

Sed enim agè de cæterò dicamus de die ex ſacris Euangelijs. Ait enim de Christo Lucas admirabilis: (Luc. 2.) Quando impleti ſunt dies purificationis eorum ſecundùm legem Moſis, duxerunt Ieſum Hieruſalem, vt ſiſterent eum Domino: quomodò ſcriptum eſt in lege Domini: (Exod. 13.) Omne maſculinum aperiens vuluam, ſanctum Domino vocabitur. Nam Samuel quidem & Iſaac, & ſimul etiam Iacob & Ioſeph & alij multi, qui præter ſpem nati ſunt ex ſterilibus, & aperuerunt infertiles vuluas matrum, ſancti Domino vocati ſunt: Chriſtus autem ſolus ex ſolo vnigenitus, cùm virginales portas non aperuiſſet, non eſt ſanctus Domino, ſed ſanctus ſanctorum, (Dan. 9.) & Dominus dominorum, & Deus deorum, (Apoc. 17. 19.) & primogenitus primogenitorum, princepsque & rex regnantium & vocabitur & credetur: (Luc. 2.) & nunc in templo à Simeone prædicabitur. Erat enim, inquit, homo in Hieruſalem, cui nomen Simeon. Et ipſe erat homo iuſtus: & ſpiritus ſanctus erat cum eo. & fuerat ei datum reſponſum à ſpiritu ſancto, non viſurum eum mortem, priuſquàm videret Chriſtum Domini. Et venit in templum in ſpiritu. Et cùm introduxiſſent parentes puerum Ieſum, vt ipſi facerent ſecundùm morem legis de ipſo, ipſe Simeon accepit eum in vlnis ſuis, & benedixit Deum, & dixit: Nunc dimittis ſeruum tuum Domine ſecundùm verbum tuum in pace. Quoniam viderunt oculi mei ſalutare tuum, quod paráſti ante faciem omnium populorum. Lumen ad reuelationem gentium, & gloriam plebis tuæ Iſraël.

(Pſalm. 105.) Quis loquetur potentias Domini, auditas faciet omnes laudes eius? (Eſai. 40.) Qui continet vniuerſam terram pugillo, ſenis vlnis capitur: (Hebr. 1.) & portatur, qui fert omnia verbo virtutis ſuæ. Exultet Adam, per Simeonem Chriſto dicens: Nunc dimittis ſeruum tuum Domine ſecundùm verbum tuum in pace. Nunc me ſoluis ab æternis vinculis. Nunc me ſoluis ab interitu. Nunc me ſoluis à morte. Nunc me ſoluis à mœrore. Meum Dominum & Deum Simeon in templo vlnis amplectens, altum œconomię myſterium ſignificauit omnibus gentibus. Iudæis enim annuncians, exilit & exultat, & clara voce de eo apertè clamat, dicens: Hic eſt, qui eſt, & antè eſt, & ſemper adeſt, cum patre eiuſdem eſſentiæ, in eadem ſede ſedens, eiuſdem gloriæ & potentię: par potentia, omnipotens, principio carens, increatus, inalterabilis: qui nec circūſcribi, nec adſpici, nec verbis explicari, nec compræhendi, nec contrectari, nec mente concipi, nec coniici poteſt. (Hebr. 1.) Hic eſt ſplendor paternę glorię. Hic eſt character ſubſtantię omnium cōſtitutionis. Hoc eſt lumen luminū, quod oritur ex ſinu patris. Hic apud Deum, & ex Deo Deus cognoſcitur. Hic eſt fons vitę, ex fonte patris vita procedens. Hic eſt Dei fluuius, qui exit è diuina abyſſo, ſed ab ea non ſeparatur. Hic eſt theſaurus bonitatis paternæ, & æternæ beatitudinis. Hæc eſt aqua vitæ, quæ vitam mundo largitur. Hic eſt radius increatus, qui ex ſole patre luminum gignitur, ſed non ſcinditur. Hic eſt Deus Verbum, quod ex ijs, quæ non ſunt, ad hoc vt eſſent, ſolo verbo omnia conſtituit. Hic eſt Lucifer, qui ante Luciferum (Iob 9.) incorporeas adornauit virtutes, cęleſtium exercituum & ordinum. Hic eſt, qui cęlum extendit ſolus, (Iob 38.) & ſuper mare ambulat tanquàm ſuper cælum. (Pſalm. 135.) Hic eſt, qui abyſſum caligine inuoluit tanquàm faſcijs. Hic eſt, qui terram firmauit ſuper aquas. Hic eſt, qui mare ſepſit arena, tanquàm muro. Hic eſt, qui lucem diuiſit à tenebris. Hic eſt, qui circularem aſtrorum ornatum compoſuit. Hic eſt, qui vniuerſum tam qui cernitur, quàm qui intelligentia appręhenditur, mundum conſtituit in ſapientia. Hic eſt, qui non fictis manu manibus, ex luto hominem finxit, & formauit. Hic eſt, qui ad Dei imaginem nos fuit fabricatus, nunc ipſe ad noſtram imaginem homo factus. Quinetiam Deus, id quod mente percipitur, perfectus, ex perfecto patre habens eſſentiam. Qui cùm eſſet in forma Dei Dominus, nunc meam ſuſcepit formam ſeruilem, non diminuens dignitatem

diuinitatis, ſed ſanctificans, vt ſanctificaret maſſam meæ naturæ, ſuprà totus & infrà totus. Qui idem cognoſcitur, supernè genitus ſine tempore, & infernè ſine ſemine: supernè effector, infernè res creata. Audite omnes gentes, audi Iſraël. Dominus hic eſt, quem ego ſacerdos tuus Simeon, geſtans in vlnis, magna voce prædico, in templo populo teſtificans.

Quamobrem attendite popule mi ſermonem meum, inclinate aures veſtras ad verba oris mei. Hic eſt puer, de quo Eſaias priùs prędicauit, dicens: Puer natus eſt nobis, & filius datus eſt nobis. & vocatur nomen eius magni conſilij Angelus, admirabilis conſiliarius, Deus fortis, princeps pacis, pater futuri ſeculi. Si eſt ergò hic puer Deus fortis, de eo ſignificans Dauid quoquè dixit: Videbitur Deus deorum in Sion. De hoc puero clamat etiam Hieremias: Deus in terra viſus eſt, & cum hominibus conuerſatus eſt. Hic eſt puer, qui olìm mare perfregit Iſraëli, & ſubmerſit Pharaonem, & legem dedit Iſraëlitis, & pluit manna, & in columna ignis deduxit genus Hebręorum, & petram rupit, & rubum flamma ignis, tanquàm rore cinctum, conſeruauit incombuſtum. Hic puer Moſem quadraginta annos fecit paſtorem, & quadraginta annos conſtituit Ducem Iſraëlis: & eum corroborauit, vt ieiunaret quadraginta dies. Sic ipſe quoquè puer baptizatus, ieiunauit quadraginta dies, & poſt quadraginta dies à mortuis regenerationis aſſcendit in ſupernam Hieruſalem, & poſt quadraginta dies ſui ortûs ex virgine, nunc ingreſſus eſt in terrenam Hieruſalem.

Eſa. 9. *Pſal. 83.* *Baruc. 3.* *Exod. 14.* *Exod. 3.* *Exo. 24. 34.* *Matt. 4.* *Acto. 1.*

De hoc puero priùs etiam prędicauit Propheta Habacuc, dicēs: Deus à Themam veniet, hoc eſt, ab auſtro. Ab auſtro enim Hieruſalem eſt Bethleem. A Bethleem autem nūc ingreſſus eſt Sion. Propter hunc puerum Moſes nobis teſtificatus eſt, dicens: Prophetam vobis ſuſcitabit Dominus Deus ex fratribus veſtris: & omnis qui non audit eum, exterminabitur ex terra viuentium. De hoc puero Propheta Dauid vota fecit, dicens: Qui ſedes ſuper Cherubim, appáre: excita potentiam tuam, & veni ad nos ſeruandos. Et alibi: Citò præoccupent nos miſerationes tuæ Domine. Et rursùs: Domine, inclina cęlos tuos, & deſcende. Et alibì: Tu Domine Deus virtutum, attende ad viſitandas omnes gentes. Quamobrem cognoſcite gentes, & vincimini. Videte Iudæi, & perſuadeamini, quòd hunc puerum laudant angeli, hunc adorant archangeli, hunc tremunt poteſtates, hunc glorificant virtutes, huic ſeruiunt Cherubim, hunc Deum prędicant Seraphim, huic ſol ſeruit, huic miniſtrat luna, huic obediunt elementa, huic ſubijciuntur fontes. Hunc puerum cùm vidiſſent, portæ inferorum ſunt confractæ: portæ autem cæleſtes ſunt apertæ. Hic puer mortem aboleuit, diabolum pudore affecit, maledictum ſoluit, dolorem ceſſare fecit, ſerpentem contriuit, intermediam maceriam diſcidit, malum chirographum peccatorum perfregit, peccatum conculcauit, errorem aboleuit, ſurgere fecit creatam naturam. Hic puer Adam conſeruauit, Euam refinxit, gentes vocauit, mundum illuminauit.

Habac. 3. *Deut. 18.* *Pſal. 79.* *Pſal. 78.* *Pſal. 143.* *Pſal. 58.*

Quamobrem venite vos omnes Chriſti & Dei amantes, Domino læti & mundi occurramus, non legaliter, ſed ſpiritaliter: non ventrem delicijs explentes, ſed ſpiritu exultantes: non nos vino inebriantes, ſed ſpiritu feruentes. Læti hodiè lampades ornemus. Tanquàm filij lucis, ceras veræ luci Chriſto offeramus. Quoniam lumen ad reuelationem gentium mundo apparuit, ideò lumina ex lumine ſupra niuem reſplendeamus: ſupra lac dealbati, ſupra ſapphirum illuminati, ſupra immaculatas columbas in cælos euolantes, ità in nubibus ad Dei occurſum exeamus. Hodiè dilecti feſti curſum perpetuò peragamus. Cum Angelis choros ducamus, cum paſtoribus illuminemur, cum orthodoxis adoremus, cum Bethleem feſtum agamus, cum Sion occurramus, cum templo ſanctificemur, cum virgine feſtum agamus, cum Simeone Chriſtum vlnis amplectamur: vt ſimus intra æterna Chriſti bona, gratia & miſerationibus & clementia Domini noſtri Ieſu Chriſti, cui gloria & potentia nunc & in ſecula ſeculorum, Amen.

Nota perꝰ uetuſtum Eccleſiæ morem de cereis hac die in manibus geſtandis.

TIMOTHEI PRESBYTERI HIEROSOLYMITANI ORATIO DE PROPHETA SIMEONE DEI *ſuſceptore, & de eo quod eſt, Nunc dimittis ſeruum tuum Domine.*

2. FEBRVAR.

Simeō, primus & vltimus iuſtus.

AGE dilecti, vltimū iuſtum oratione intueamur. Et quis eſt ille vltimus iuſtus? Qui nupèr à nobis eſt lectus in Euangelio ſecundùm Lucam, nomine Simeon. Hic eſt & primus & vltimus: vltimus legis, primus gratiæ: Iudęus religione, Chriſtianus gratiarum actione: Chriſtianus lectione, angelus lingua, Simeon, qui fuit modò à nobis lectus. Qui ex phariſaica blaſphemia, roſa collectus eſt ex ſpinis, & primus donationis gratiæ inſpiratione cognitus: Simeon, qui eò proceſſit iuſtitiæ, vt in ipſo corpore velutì reſponſum acciperet, non pręteriturum pręſentem, quæ eſt ad tempus, vitam, donèc videret Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum. Iuſtus ergo & magnus Simeon, ô dilecti, cùm ante ſuſceptam carnem deſideráſſet videre Dominum, vidit in carnis ſuſceptione, & animaduertit, & vlnis eſt amplexus, & rogauit vt relaxaretur à cuſtodia corporis, ore ſenili clamās ad omnium Dominum, qui videbatur infans, ſicut audiſti: Nūc dimittis ſeruum tuum Domine ſecundùm verbum tuum in pace. Quoniam viderunt oculi mei ſalutare tuum. Vidi gloriam tuam. Soluar ab hac breui vita, in quam cadit interitus. Vidi choream angelorum, glorificationem archangelorum, omnem creatam naturam exultantem, cęleſtia & terreſtria vnum habentia tranſitum. Nunc abſoluar, nè hîc retinear. Spiritus ſanctus eſt in me, & video, quæ tibi euenient. Nunc abſoluar, nè Iudęorum, qui ſunt mei generis, quæ in te eſt futura, videam audaciam. Nè videam ſpineam, quæ plectitur, coronam. Nè videam ſeruum tibi alapas infligentem. Nè videam tibi intentari lanceam. Nè videam ſolem obſcurari. Nè videam lunam deficere. Nè videam elementa mutari. Nè videam te cruci affixum. Nè videam rumpi petras. Nè videam ſcindi velum templi. Non ferentia enim audaciam ipſa quoquè elementa, cum Domino dolore afficiuntur. Nunc dimittis ſeruum tuum Domine ſecundùm verbum tuum in pace: Quoniam viderunt oculi mei ſalutare tuum: Quod paráſti ante faciem omnium populorum.

Matt. 26. & 27. Iohan. 19.

Quid ergò Euangeliſta? Audi ipſum dicentem: Et erat homo in Hieruſalem, cui nomen Simeon: & erat homo iſte iuſtus, expectans conſolationem Iſraëlis. Et ſpiritus ſanctus erat in ipſo: & erat ei datum reſponſum à ſpiritu, non viſurum eum mortem, priuſquàm vidiſſet Chriſtum Domini. Et venit in ſpiritu in templum. Audi ſapienter, ô dilecte. hoc eſt quod dicit: Simeone domì ſedente, & apud ſe orante, reſponſum veniſſe ad effectum. Solùm cogitauit Ioſeph & virgo introducere puerum Ieſum in templum, vt facerent ipſi ſecundùm morem legis de ipſo: & ſtatìm Spiritus ſanctus præbuit reſponſum, hoc eſt, Excitauit ſpiritus Simeonem, dicens: Expergiſcere ſenex, quid dormis? Venit tempus reſponſi: Vade citò, venit enim qui te ſoluit: excute veſtes ſepulcrales, para ſepulcrum, ordina quæ ad domum tuam ſpectant. Venit enim, qui te ſoluit. Venit Emmanuel. Tranſi citò in templum. In loco ſacro ſacra. De ſacro loco propheta. Quamobrem perniciſſimo curſu cupiditatis, tanquàm penna aliqua, incitatus, & à ſpiritu leuatus, pręuenit Ioſeph & virginem in templum: non pręuenit autem puerum, qui portabatur. Quomodò enim potuiſſet pręuenire eum, qui vbiquè aderat? Ioſeph & virginem pręuenit Simeon in templo. Et cùm pręueniſſet, adhuc prope adyta erat expectans reuelationem ſancti Spiritûs.

S. Simeon admonetur à Spiritu ſancto.

Cùm fuiſſet verò in templo Simeon, vidit quidem multas matres cum ſuis filijs in templum ingredientes, ad peragendum ſacrificium purificationis. In quarum medio erat etiam, quæ portabat venerandum fœtum, & nullis ſordibus contaminatum. Iuſtus autem Simeon huc & illuc oculos circunferens, poſtquàm vidit multas matres in priuato habitu humanitatis, ſolam autem virginem infinito & diuino lumine circundatam, ſeparauit reliquas matres, clamans & dicens coram omnibus: Date mihi locum, vt teneam eum, qui deſideratur. Vidi eum, qui me præuidit. Vidi, & meus germinauit ſpiritus. Cur quæ eſtis ancillæ, cum libera & Domina concertatis? Cur infantes veſtros aræ offertis? Huc conuertimini, & eos offerte huic puero, qui eſt antiquior Abraam.

Simeō vnde agnouerit matrem Domini.

Abraam. Interim Simeon ſuis vlnis tenens Dominum, qui videbatur infans, Ioſeph quidem & virginem benedixit: prophetiam autem traduxit ad Dominum, dicens virgini: Quid adſpicis hunc puerum, ô virgo, tuum & non tuum? manſiſti enim virgo, ſicut eras priùs. Cur enim aſſiduè fixis oculis intueris, & eum frequēter amplecteris? Cur ei mamillam ſemper præbes, volens filium habere florentiorem? Non eget nutrimento, cùm ipſe ſit mannæ & vitæ ſuppeditator. Cur mollibus palmis demulces infantem, eum volens ſopire? Hic infans non dormitabit neque dormiet, quòd attinet ad diuinitatis dignitatem, quæ celatur. De eo enim dicit Propheta: Non dormitabit neque dormiet, qui cuſtodit Iſraël. Cur hunc puerum adſpicis virgo? Hic puer, ô virgo, diuinitatis quæ latet virtute, cælum extendit ſicut pellem, terram autem ſuper nihilum ſuſpendit, cùm aquam mundo baſim fundâſſet. Hic puer, ô virgo incorrupta, eſt ſolis auriga, lunam tanquàm clauo regit, è theſauris ſuis promit ventos, & eſt omnium quæ ſunt Dominus. Hunc puerum ô virgo, non mundanam, ſed ſpiritalem accipe lętitiam. Eccè enim hic eſt poſitus in ruinam & reſurrectionem multorum in Iſraël, & in ſignum, cui contradicitur. Tuam quoquè ipſius animam pertranſibit gladius, vt reuelentur ex multorum cordibus cogitationes.

Pſal. 120.
Pſal. 103.
Pſal. 23. 1.

Hęc ſanctus & qui Deũ ſuſcepit Simeon, dixit virgini Mariæ, reuelatione ſancti ſpiritûs de Ieſu, qui videbatur infans: Eccè hic eſt poſitus in ruinam & reſurrectionẽ multorum in Iſraël. Cur autẽ in ruinam, & cur in reſurrectionem? Verum eſt verbum Domini. Quoniam enim Simeon, non ſua virtute, ſed ſancti ſpiritûs reuelatione, quicquid enunciauit de Domino, ad virginem dicens, Eccè hic eſt poſitus in ruinam & reſurrectionem multorum in Iſraël, dixit: In ruinam quidem infidelium, reſurrectionem autem eorum, qui credunt. Ad ruinam Synagogæ, reſurrectionem verò Eccleſiæ. In ruinam dęmonum, reſurrectionem autem ſanctorum. In ruinam prophanorum, reſurrectionem verò iuſtorum. In ruinam & reſurrectionem: ſurrexit Matthias, cecidit autem Iudas. In ruinam & reſurrectionem multorum in Iſraël. In reſurrectionem latronis, qui erat à dexteris: in ruinam autem eius, qui erat à ſiniſtris. Nam ille quidem piè ſe gerebat, hic verò maledicebat. In ruinam & reſurrectionem multorum in Iſraël, & in ſignum, cui contradicitur, vera eſt oratio. In ſignum, cui cõtradicitur, fuit Dominus, vtpotè, fœtus virginis. Nam magnum eſt ſignum, quòd quæ virgo peperit, manſit virgo. Quòd verò virgo ſit ſignum, cui contradicitur, audi Eſaiam in ſuo opere, Domino dicente ad Achaz: Pete tibi ſignum in profundo aut in alto. & dixit Achaz: Non petam, neque tentabo Dominum. Et dixit Eſaias: Eccè dabit vobis Dominus ipſe ſignum. Quodnam hoc? Eccè virgo in vtero concipiet. De hoc Dominico ſigno in virgine nato, cui contentioſa lingua multi erant contradicturi, Simeon futurum priùs ſignificauit, dicens virgini: Eccè hic poſitus eſt in ruinam & reſurrectionem multorum in Iſraël, & in ſignum, cui contradicitur. Tuam quoquè ipſius animam pertranſibit gladius, vt reuelentur ex multorum cordibus cogitationes.

Chriſtus q̃bus in ruinam, q̃bus in reſurrectionẽ poſitus.
Luc. 23.
Eſa. 7.

Hinc nonnulli exiſtimârunt Domini matrem gladio morte affectam, finem accepiſſe martyrij, propterea quòd dixerit Simeon: Tuam quoquè ipſius animam pertranſibit gladius. Non ità autem habet. Ferreus enim gladius corpus diuidit, non diſſecat animam. Quo fit, vt intemerata & ſanctiſſima virgo hucuſquè ſit immortalis, propterea quòd qui in ea habitauit, eam traduxerit in loca, in quibus eſt aſſumpta. Quid ergò vult dicere Simeon ad Mariam, Tuam quoquè ipſius animam pertrãnſibit gladius, vt reuelentur ex multorum cordibus cogitationes? Gladium, qui pertranſit animam, hic dixit Simeon dolorem virginis, quo erat afficienda virgo, vt quæ videretur perdidiſſe eum, qui veniebat ad quærendum eos, qui perierant. Quòd verò dolor attigerit animam virginis, cùm videretur perdidiſſe ſuum filium, qui appellatur nempe virginis, audiuiſti nupèr Euangeliſtam dicentem: Et quandò fuit annorum duodecim Ieſus. Sententia procedit ex ſententia, & quæſtio quæſtione depellitur. Et quando fuit annorum duodecim. Quis? Deus verbum annorum duodecim, vnigenitus filius Dei, qui eſt ante mundum, Qui olìm fuit effector viſionis temporum, nõ autem genitus poſt tempora. Et quando fuit annorũ duodecim Ieſus? Quòd attinet ad ortum ex virgine, numeratur tempus duodecim annorum. Particulatìm enim proficiebat Ieſus ætate corporea non ſimul autem totus creuit Dominus. Quamobrem nè exiſtimaretur fuiſſe phantaſia œconomiæ veritas, vt priùs diximus, particulatìm proficiebat, ſeruans omnes huma-

Immortalis, ſic intellige, q̃a ad immortalẽ vitã reſurrexerit. Videtur tamẽ eius fuiſſe opinionis Author, q̃ nunq̃ mortua fuerit.

Luc. 2. humanas menſuras humanæ ſuſceptæ naturæ. De eo itaque dicebat Euangeliſta: Puer autem Ieſus proficiebat ſpiritu & ſapientia, & gratia Dei erat in ipſo. Vide quàm accuratè locutus ſit Euangeliſta. Non dixit, Deus verbum proficiebat, nè præberet Arrio materiam blaſphemiæ. illud, Proficiebat, oſtendit id fieri intercedente œconomia. Proptereà enim duodecim annos natus. Vndè etiã dicebat Euangeliſta: Et quando fuit annorum duodecim Ieſus, adduxerunt puerum Ieſum ſecundùm morem feſti eorum in templum: & cùm impleuiſſent ipſi dies, dum reuerterentur ipſi, remanſit puer Ieſus, & non cognouerunt parentes eius. Putantes autem ipſum eſſe ſecum in comitatu, iuerũt iter diei, & quærebant eum inter cognatos: & cùm non inueniſſent eum, iuerunt Hieruſalem, quęrentes eum.

Eccè verò impletur dictum Simeonis ad virginem: Tuam quoquè ipſius animã pertranſibit gladius: gladius, inquam, doloris, gladius inquiſitionis, per quem eum quęrebat, qui periërat. Nam etſi mater eſſet virgo, eum tamen geſtauit vtero, & ei præbuit mamillam, & eum magna aluit cura, & maternum habuit habitum, vt mater erga ſuum filium. Quamobrem cùm viſa eſſet eum perdidiſſe, quęrens in tribus diebus, in dolore cordis clamabat, dicens: O calamitatem, quando expectaui felicitatem, tunc damnum ſenſi. Hei mihi, quis theſaurum ſurripuit? Quis precioſas opes mihi abſtulit? Quis me mea ſpe eſt fruſtratus? Hei mihi, non dicar ampliùs benedicta in mulieribus.

Luc. 11. Non ampliùs dicent: Beatus venter, qui te portauit. extabui, non autem beata euaſi. Quis eſt, qui te mihi eripuit? Quis tibi eſt inſidiatus? Quis meum abſcondit theſaurum? Cognata mea Elizabeth lętatur propter filium: ego verò crucior. Illa enim habet militem: ego verò rege ſum fruſtrata. Seruus cuſtoditur, & Dominus non appáret. Vbì eſt archangeli Gabrielis ſalutatio? Vbì ſtellæ illuminatio? Vbì Magorũ adoratio? Vbì Paſtorum exultatio? Vbì angelorum eſt glorificatio? Quando regnum expectaui, tunc relicta fui in mendicitate. Hinc ergò afflictionem & dolorem, tanquàm animæ gladium ancipitem, Simeon futurum videns, pręſignificauit, dicens virgini: Tuam quoquè ipſius animam pertranſibit gladius. Non dixit, Tenebit gladius, aut dominabitur gladius: ſed, Pertranſibit gladius: hoc eſt, Paruo tempore dolore afficiéris & affligéris, & ſtatìm à dolore liberaberis & afflictione.

Quòd autem dolore affecta ſit intemerata & ſanctiſſima virgo, putans ſe perdidiſſe eum, qui venerat ad ſalutem eorum, qui periërant, audiuiſti Euangeliſtam modò dicentem: Et factum eſt poſt tres dies. Vide quantum dolorem & afflictionem ſubijt virgo tribus diebus. Et factum eſt poſt tres dies, & eccè inuenit eum in templo ſedentẽ in medio doctorum, & eos interrogantem, & eos audiẽtem. & dixit ei mater eius: Fili, cur feciſti nobis hoc? Eccè pater tuus & ego dolentes quęrebamus te. Cur non nobiſcum deſcendiſti, ſicut nobiſcum aſſcendiſti? Cur ſediſti in medio doctorum? Quid interrogas & doces? Cùm literas nondùm didiceris, quid ſophiſtam agis? Cur inuidiam aduersùs te concitas? Cur me vis orbari fili? Eccè te ardentibus oculis adſpiciunt: iam ſtrident in te dentibus ſicut feræ immanes, quæ mouentur aduersùs agnum. Fili, cur ſic feciſti nobis? Eccè pater tuus & ego dolentes quęrebamus te. Dominus autem eis decęterò aperiens diuinitatis, quæ latebat, dignitatem, in mendico humanitatis ſuſceptæ ſpectaculo, eis reſpondet, dicens: Quid me quęrebatis? vbì autem quęrebatis? In cęlum non aſſcendiſtis, ad inferos non deſcendiſtis. In Ionæ balena non habitâſtis. Quid me quęrebatis? neſciebatis, quòd in ijs, quæ ſunt patris mei, oportet me eſſe? Non audiuiſtis Simeonem? Non me Dominum & Deum eſt confeſſus? Vos autem me quęritis tanquàm puerum. Neſciebatis, quòd in ijs, quę ſunt patris mei, oportet me eſſe? Vnum patrem habeo in cęlo: vos verò accepi commodatò.

Diuinã & myſticã mẽſam, ſanctã Euchariſtiã appellat.

Sed hîc imponentes finem orationi, vacemus diuinæ & myſticæ menſæ, per quam & mundus eſt ſtabilitus, & orbis terræ conſiſtit, & regnum cuſtoditur, & Eccleſia multiplicatur, & Deus ſanctificatur: In Chriſto Ieſu Domino noſtro, cui gloria & potentia nunc & ſemper & in ſecula ſeculorum, Amen.

GESTA

GESTA QVAEDAM SANCTI LAVRENTII ARCHIEPISCOPI CANTVARIENSIS, EX *ſecundo libro Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ gentis Anglorum, venerabilis Bedæ Presbyteri.*

EX LIB. 2. Cap. 4.

SVcceſſit autem Auguſtino in epiſcopatum Laurentius: quem ipſe idcircò adhuc viuens ordinauerat, nè ſe defuncto, ſtatus eccleſiæ tam rudis, vel ad horam paſtore deſtitutus, vacillare inciperet. In quo & exemplum ſequebatur primi paſtoris Eccleſiæ, hoc eſt, beatiſſimi Apoſtolorum principis Petri: qui fundata Romæ Eccleſia Chriſti, Clementem ſibi adiutorem euangelizandi ſimul & ſucceſſorem conſecrâſſe perhibetur. Laurentius Archiepiſcopatûs gradu potitus, ſtrenuiſſimè fundamenta eccleſiæ, quæ nobiliter iacta vidit, augmentare, atque ad perfectum debiti culminis, & crebra voce ſanctæ exhortationis, & cōtinuis piæ operationis exemplis prouehere curauit. deniquè non ſolùm nouæ, quæ de Anglis erat collecta, eccleſiæ curam gerebat, ſed & veterum Britanniæ incolarum, necnon & Scotorum, qui Hyberniam, inſulam Britanniæ proximam, incolunt, populis paſtoralem impendere curabat ſolicitudinem. Siquidem vbi Scotorum in præfata ipſorum patria, quomodò & Britonum in ipſa Britannia, vitam ac profeſſionem minùs Eccleſiaſticam in multis eſſe cognouit, maximè quòd Paſchæ ſolennitatem non ſuo tempore celebrarent, ſed, vt ſuprà docuimus, à decimaquarta luna vſque ad viceſimam Dominicæ reſurrectionis diem obſeruandum eſſe putarent, ſcripſit cum coëpiſcopis ſuis exhortatoriam ad eos epiſtolam, obſecrans, eos & conteſtans, vnitatem pacis & catholicæ obſeruationis cum ea, quæ toto orbe diffuſa eſt, Chriſti Eccleſia tenere: cuius videlicet epiſtolæ principium hoc eſt: Dominis, chariſſimis fratribus, epiſcopis vel abbatibus, per vniuerſam Scotiam, Laurentius, Mellitus & Iuſtus epiſcopi, ſerui ſeruorum Dei: Dum nos ſedes Apoſtolica more ſuo, ſicut in vniuerſo orbe terrarum, in his occiduis partibus ad prædicandum gentibus paganis dirigeret, atque in hanc inſulam, quæ Britannia nuncupatur, contigit introîſſe, antequàm cognoſceremus, credentes quòd iuxta morem vniuerſalis Eccleſiæ ingrederentur, in magna reuerentia ſanctitatis tam Britones quàm Scotos venerati ſumus. Sed cognoſcentes Britones, Scotos meliores putauimus. Scotos verò per Dagamū epiſcopum in hāc, quam ſuperiùs memorauimus, inſulam, & Columbanum abbatem in Gallijs venientem, nihil diſcrepare à Britonibus in eorum conuerſatione didicimus. Nam Dagamus epiſcopus ad nos veniens, non ſolùm cibum nobiſcum, ſed nec in eodem hoſpitio, quo veſcebamur, ſumere voluït. Miſit enim Laurentius cum coëpiſcopis ſuis, etiam Britonū ſacerdotibus literas, ſuo gradu cōdignas, quibus eos in vnitate catholica confirmare ſategit. Sed quantum hæc agendo profecerit, adhuc præſentia tempora declarant.

2. Febrvar. — *Laurentius creatur archiepiſcopus Cantuarienſis.* — *Eius ſolicitudo, paſtore tanto digna.* — *Epiſtola eius ad Scotiæ epiſcopos.*

Cùm verò Laurentius Mellitum Iuſtumque ſecuturus, ac Britāniam eſſet relicturus, iuſſit ipſa ſibi nocte in eccleſia beatorum Apoſtolorum Petri & Pauli, de qua frequenter iam diximus, ſtratum parari: in quo quum poſt multas preces ac lachrymas, ad Deum pro ſtatu eccleſiæ fuſas, ad quieſcendum membra poſuiſſet atque obdormîſſet, apparuit ei beatiſſimus Apoſtolorum princeps, & multo illum tempore ſecretæ noctis flagellis acrioribus afficiens, ſciſcitabatur Apoſtolica diſtrictione, quarè gregem, quem ſibi ipſe crediderat, relinqueret, vel cui paſtorum oues Chriſti, in medio luporum poſitas, fugiens ipſe dimitteret. An mei, inquit, oblitus es exempli, qui pro paruulis Chriſti, quos mihi in indicium ſuæ dilectionis commendauerat, vincula, verbera, carceres, afflictiones, ipſam poſtremò mortem, mortem autē crucis, ab infidelibus & inimicis Chriſti, ipſe cum Chriſto coronandus, pertuli? His beati Petri flagellis ſimul & exhortationibus animatus famulus Chriſti Laurētius, mox manè facto venit ad regem, & retecto veſtimento, quantis eſſet verberibus laceratus, ei oſtendit. Qui multùm miratus, & inquirens quis tāto viro tales auſus eſſet plagas infligere, vt audiuit, quia cauſa ſuæ ſalutis epiſco-

Ex cap. 6. — *Flagellatur ab Apoſtolorū principe.* — *Iohan. 21.*

epiſcopus ab Apoſtolo Chriſti tanta eſſet tormenta plagaſque perpeſſus, extimuit multùm, atque anathematizato omni idololatriæ cultu, abdicato connubio non legitimo, ſuſcepit fidem Chriſti, & baptizatus, eccleſię rebus, quantùm valuit, in omnibus conſulere ac fauere curauit. Miſit etiam in Galliam, & reuocauit Mellitum & Iuſtum, eosq; ad ſuas eccleſias liberè inſtituendas redire pręcepit. Qui poſt annum, ex quo abiĕrant, reuerſi ſunt: & Iuſtus quidem ad ciuitatem Roffi, cui pręfuerat, rediit: Mellitum verò Londonienſes epiſcopum recipere noluerunt, idololatris pontificibus magis ſeruire gaudentes. Non enim tanta erat ei, quantà patri ipſius, regni poteſtas, vt etiam nolentibus ac contradicentibus paganis antiſtitem ſuæ poſſet eccleſiæ reddere. Veruntamen ipſe cum ſua gente, ex quo ad Dominum cōuerſus eſt, diuinis ſe ſtuduit mancipare pręceptis. Deniquè & in monaſterio beatiſſimi Apoſtolorum principis, eccleſiam ſanctæ Dei genitricis fecit, quam conſecrauit archiepiſcopus Mellitus.

Ex cap. 7. Hoc enim regnante rege, beatus archiepiſcopus Laurentius regnum cęleſte conſcendit, atque in eccleſia & monaſterio ſancti Apoſtoli Petri, iuxta prędeceſſorem ſuum Auguſtinum ſepultus eſt, die quarto Nonarum Februariarum.

DE S. CELERINO ETC. EX EPISTOLIS BEATISSIMI CYPRIANI EPISCOPI ET MARTYRIS.

EST LIB. 4. EPISTOLA 5.

Cyprianus presbyteris, & diaconibus & plebi vniuerſæ, fratribus ſalutem.

5. FEBRVAR. AGnoſcenda & amplectenda ſunt, fratres dilectiſſimi, beneficia diuina, quibus Eccleſiam ſuam Dominus illuſtrare temporibus noſtris & honeſtare dignatus eſt, commeatum dando bonis confeſſoribus ſuis, & martyribus glorioſis: vt qui ſublimiter Chriſtum confeſſi eſſent, Clerum poſtmodùm Chriſti miniſteriis Eccleſiaſticis adornarent. Exultate itaque & gaudete nobiſcum, lectis literis noſtris, quibus ego & collegæ mei, qui pręſentes aderāt, referimus ad vos Celerinum fratrem noſtrum, virtutibus pariter & moribus glorioſum, Clero noſtro non humana ſuffragatione, ſed diuina dignatione coniunctum: qui cùm conſentire dubitaret Eccleſiæ, ipſius admonitu & hortatu in viſione per noctem compulſus eſt, nè negaret, nobis ſuadētibus: cui plus licuit, & coëgit, quia nec fas fuerat, nec decebat ſine ho-

Fortitudo S. Celerini. nore Eccleſiaſtico eſſe, quem ſic Dominus honorauit cęleſtis gloriæ dignitate. Hic ad temporis noſtri prælium primus, hic inter Chriſti milites anteſignanus, hic inter perſecutionis initia feruentia cum ipſo infeſtationis principe & authore congreſſus, dum inexpugnabili firmitate certaminis ſui aduerſarium vincit, vincendi cęteris viam fecit, non breui compendio vulnerum victor, ſed adhęrentibus diù & permanentibus pœnis

Dies nouendecim in neruo & ferro eſt. longæ colluctationis miraculo triumphator, per decem & nouem dies cuſtodia carceris ſeptus, in neruo ac ferro fuit: ſed poſito in vinculis corpore, ſolutus ac liber ſpiritus manſit. Caro famis ac ſitis diuturnitate contabuit, ſed animā fide & virtute viuentem, nutrimentis ſpiritalibus Deus pauit. Iacuit inter pœnas pœnis ſuis fortior, incluſus includentibus maior, iacēs ſtantibus celſior, vincientibus firmior vinctus, ſublimior iudicantibus iudicatus. Et quanuìs ligati neruo pedes eſſent, calcatus ſerpens & obtritus & victus eſt. Lucent in corpore glorioſo clara vulnerum ſigna, eminent & apparēt in neruis hominis ac membris, longa tabe conſumptis, expreſſa veſtigia.

Sunt magna, ſunt mira, quæ de virtutibus eius ac laudibus fraternitas audiat. Et ſi ali-

Iohan. 20. quis Thomæ ſimilis extiterit, qui minùs auribus credat, nec oculorum fides deeſt, vt quis quod audit, & videat. In ſeruo Dei victoriam gloria vulnerum fecit, gloriam cicatricum memoria cuſtodit. Nec rudis iſte aut nouus eſt in Celerino chariſſimo noſtro titulus gloriarum: per veſtigia cognationis ſuæ graditur, parentibus ac propinquis ſuis

Celerina. honore conſimili diuinæ dignationis æquatur. Auia eius Celerina iampridèm martyrio

Laurētinus. coronata eſt, item patruus eius & auunculus, Laurentinus & Ignatius, in caſtris & ipſi

Ignatius. quondàm ſecularibus militantes, ſed veri & ſpiritales Dei milites, dum diabolum Chri-

ſti

ſti confeſſione proſternunt, palmas à Domino & coronas illuſtri paſſione meruërunt. Sacrificia pro eis ſemper, vt meminiſtis, offerimus, quotiès martyrum paſſiones & dies anniuerſaria commemoratione celebramus. Nec degener ergò eſſe, nec minor poterat, quem ſic domeſticis exemplis virtutis ac fidei prouocabat familiæ dignitas & generoſa nobilitas. Quòd ſi in familia ſeculari prędicationis & laudis eſt, eſſe patritium: quanto maioris laudis & honoris eſt, fieri in cęleſti prędicatione generoſum? Non inuenio, quem beatiorem magis dicam, vtrúmne illos de poſteritate tam clara, an hunc de origine glorioſa: ità æqualiter apud eos recurrit & commeat diuina dignatio, vt & illorum coronam dignitas ſobolis illuſtret, & huius gloriā ſublimitas generis illuminet.

Nota de ſacrificijs & diebus celebribus martyrum.

Hunc ad nos, fratres dilectiſſimi, cum tanta Domini dignatione venientem, teſtimonio & miraculo eius ipſius, qui ſe perſecutus fuerat, illuſtrem, quid aliud, quàm ſuper pulpitum, id eſt, ſuper tribunal Eccleſię oportebat imponi, vt loci altioris celſitate ſubnixus, & plebi vniuerſæ pro honoris ſui claritate conſpicuus, legat pręcepta & Euangelium Domini, quæ fortiter ac fideliter ſequitur: vox Dominum confeſſa, in his quotidiè, quæ Dominus locutus eſt, audiatur? Viderit, an ſit vlterior gradus, ad quem profici in Eccleſia poſſit. Nihil eſt, in quo magìs confeſſor fratribus proſit, quàm vt dum Euangelica lectio de ore eius auditur, lectoris fidem quiſquis audierit, imitetur. Iungendus in lectione Aurelio fuerat, cum quo & Domini honoris ſocietate coniunctus eſt, cum quo omnibus virtutis & laudis inſignibus copulatus eſt. Pares ambo & vterque conſimiles. In quantū gloria ſublimes, in tantū verecūdia humiles: quantū diuina dignatione promoti, tantum ſua quiete & trāquillitate ſubmiſſi, & virtutum pariter & morum ſingulis exempla præbentes, & congreſſioni & paci congruentes: illic robore, hîc pudore laudabiles. In talibus ſeruis lętatur Dominus. In eiuſmodi confeſſoribus gloriatur, quorum ſecta & conuerſatio ſic proficit ad pręconium gloriæ, vt magiſterium cęteris præbeat diſciplinæ. Ad hoc eos Chriſtus eſſe hîc in Eccleſia diù voluït, ad hoc de media morte ſubtractos, quadam dixerim reſurrectione circa eos facta, incolumes reſeruauit: vt dum nihil in honore ſublimius, nihil in humilitate ſubmiſſius à fratribus cernitur, hos eoſdem fraternitas ſectata comitetur. Hos tamen lectores interìm conſtitutos ſciatis, quia oportebat lucernam ſuper candelabrum poni, vndè omnibus luceat: & glorioſos vultus in loco altiori conſtitui, vbi ab omni fraternitate circunſtante conſpecti, incitamentum gloriæ videntibus præbeant. Cęterùm presbyterij honorem deſignâſſe nos illis iam ſciatis, vt & ſportulis iiſdem cum presbyteris honorentur, & diuiſiones menſuratas æquatis quantitatibus partiantur, ſeſſuri nobiſcum prouectis & corroboratis annis ſuis: quanuìs in nullo minor poſſit videri ætatis indole, qui conſummauit ætatem gloriæ dignitate. Opto vos, fratres chariſſimi ac deſideratiſſimi, ſemper benè valere.

Matth. 5.

VITA ET MARTYRIVM SANCTI ET GLORIOSI MARTYRIS BLASII, EPISCOPI

Sebaſteæ & ſociorum, authore Simeone Metaphraſte.

QVo tempore vigebat cultus ſimulacrorum, & multi homines adorabant figmenta & res creatas, tunc etiam florebat fides omnium ſanctorum, cum quibus fides quoquè ſancti & glorioſi martyris Blaſij. Hic ergò ſanctus & venerandus vir Blaſius, cùm toto tempore vitam egiſſet manſuetam & mitem, ſicut ſcriptum eſt in Iob, erat innocens, inculpatus, verus, pius & religioſus, abſtinens ab omni opere malo. Quamobrem propter puram vitam & quæ nulli affinis erat reprehenſioni, qui in ciuitate Sebaſtea Cappadociæ erant fideles, eum creârunt Epiſcopum. Is autem profectus in montem, qui dicitur Argeus, habitabat in ſpelunca, feræq́; ad eum conueniebant, & ab eo benedicebantur: & ſi contigiſſet vnam ex eis incidere in eius meditationem, tanquàm ratione prędita, expectabant ad ſpeluncam, & niſi impoſuiſſet eis manus, eas benedicens, à ſancto minimè recedebant.

3. FEBRVAR. Perantiquū Martyrologiū Roman. itemq; Vſuard. & Ado eum habēt 15. Februarij in antiquiſ. MS. exemplaribus. Iob 1. Matth. 5. Degit in ſpelunca.

In illis autem diebus iuſſit Præſes Agricolaus capi omne genus animalium, vt ſancti, qui tunc erant, martyres ab eis conſumerentur, & cum eis depugnarent. In montes verò egreſſi venatores, venerunt etiam in montem, qui dicitur Argeus, in quo latebat ſanctus & venerandus vir Blaſius. Cùm autem appropinquâſſent ſpeluncæ, & vidiſſent in eius ingreſſu multitudinem agreſtium animalium, quæ adſtabant & exiliebant, dixerunt inter ſe: Quid hoc ſibi vult? & cùm veniſſent propiùs, inuenerunt intra ſpeluncam S. Blaſium, ſedentem tanquàm in thalamo, & diuidentem vnicuiq; id, quod erat ei opùs, per benedictionem atque curationes, & Deo fundentem preces. Qui ſtatìm reuerſi, renunciàrunt Præſidi Agricolao quæ viderant. Præſes verò iuſſit plures milites cum eis proficiſci, vt quoſcunque illic inueniſſent latentes Chriſtianos, ad eum adducerent. Euntes autem in montem, qui miſſi fuerant milites, & ingreſſi ſpeluncam, inuenerunt ſolum ſanctum, orantem & laudantem Dominum, & dixerunt ei, Egredere: vocat te Prȩſes. Cùm eos verò vidiſſet S. Blaſius, valdè lȩtatus eſt, & dixit: Adeſte, eamus ſimul, ô filij mei: enim recordatus eſt Dominus. In hac enim nocte ter mihi apparuit, dicēs: Surge, offer mihi ſacrificia pro more tui ſacerdotij. Nunc ergò filij mei, benè veniſtis. Dominus meus Ieſus Chriſtus ſit vobiſcum.

Dominus ei apparet.

Dum autem ipſi venirent, in via conuertebantur gentiles ad Dei cognitionem per eius manſuetudinem & doctrinam. Etenim per eius preces faciebat Dominus curationes: & cùm ad eum afferrentur ægroti, eis imponens manus, dimittebat ſanos. Non ſolùm autem curabat homines, ſed etiam iumenta & beſtias. Cùm itaque contigiſſet aliquem os deuorare, vel aliquid eiuſmodi, repentè ad eum afferebant patientem, & per ſanctas ſuas preces eum ſtatìm reddebat ſanum. Cōtigit itaque, vt filius cuiuſdam mulieris, quæ eum habebat vnicum, partem piſcis comedens, os repentè deuoraret, & mutus maneret. Cùm ergò mater pueri de ſancto audiuiſſet, eum allatum proiecit ad eius pedes ſemimortuum, cum fletu clamans & dicens ſancto: Miſerere mei filij ſerue ſeruatoris noſtri Ieſu Chriſti. eſt enim mihi vnigena: narrauitque ſancto, quid filio ſuo repentè accidiſſet. Sanctus autem Dei & magnus ſacerdos Blaſius, manu impoſita gutturi pueri, ſic orauit, extendens in cȩlum oculos, & Deo dicens: Qui ijs, qui te inuocabant in veritate, præſtò fuiſti adiutor, ô Seruator, audi meas preces, & ſpinā infixam huic puero, tua, quæ ſub adſpectum non cadit, virtute ei exime, eum curans: & decȩterò, ſeu in hominibus, ſeu in pueris, ſeu in beſtijs tale quid contigerit, illic autem recordatus fuerit aliquis mei nominis, dicens: Deus, interceſſione ſerui tui Blaſij, accelera tuum auxilium: fac citò in eo curationem ad gloriam & honorem ſancti tui nominis. & cùm ipſe hȩc dixiſſet, puerum ſtatìm ſanum reſtituit ſicut priùs, & eum reddidit matri ſuæ, ore nunquàm ſilente Deum laudantem atque glorificantem. Hominum autem ſermone celebrabatur Dei martyr & Epiſcopus Blaſius, non ſolùm Sebaſteæ, ſed etiam Nicapoli. erat enim eruditus etiam in ſcientia medendi.

Homines & iumenta curat.

In itinere verò ingrediente ſancto, contigit vt cuiuſdam pauperculæ mulieris, quæ vnum habebat porcum & nihil aliud, porcus à lupo raperetur. Mulier autem, quæ erat fidelis, acceſſit ad ſanctum martyrem contra feram. Sanctus verò Chriſti ſacerdos & martyr Blaſius ſubridēs, dixit ei: Nè ſis triſtis, ô mulier, nec lachrymeris. Tibi enim reddetur porcus viuus & illȩſus. Sanctus autem cœpit iter ingredi. eo verò ingrediente, lupus, qui porcum illȩſum conſeruauerat, eum reddidit viduæ. Ingreſſo autem ſancto in metropolim Sebaſteam, iuſſit Prȩſes Agricolaus eum conijci in cuſtodiam. Die verò ſequenti ſedens Prȩſes in tribunali, iuſſit adduci ſanctum Blaſium. Cùm is autem adſtitiſſet, videns eum Prȩſes, cœpit primùm cum eo agere blanditijs, & priùs eum ſalutat, dicens: Salue chariſſime Blaſi, deorum amice & noſter. Sanctus autem Blaſius dicit ei: Salue tu quoquè Prȩſes optime. Nè eos verò dicas deos, ſed dȩmonia: quæ quidem tradentur igni æterno cum ijs, qui ea colunt. His Prȩſes ira percitus, iuſſit eum agreſtibus baculis verberari. Multis autem horis verberatus martyr Chriſti Blaſius, dicit Prȩſidi: O nullo ſenſu prȩdite & deceptor animarum, putas me per tua tormenta abducere à Dei mei confeſſione? Sed non potes. Habeo enim Ieſum Chriſtum, qui me corroborat. Decȩterò fac, quod volueris.

Lupus reddit viduæ porcum.

Cæditur agreſtibus baculis.

Cùm autem non potuiſſet impius Prȩſes eum à fide abducere, iuſſit eum rurſùs duci in carcerem. Cùm verò accepiſſet pia anus & vidua ſancti martyris Blaſij tolerātiam, & eius fidei conſtantiam, cùm occidiſſet porcum, quem à fera acceperat iuſſu ſancti

Reducitur in carcerē.

mar-

martyris,& coxiſſet caput & pedes, & in caniſtrum ieciſſet ex ſeminibus terræ,& aliquibus alijs ex ſua paupertate cum fructibus,cereoſque accẽdiſſet,attulit ad ſanctum martyrem in cuſtodiam, & procidit ad eius pedes,rogans vt ex eis ſumeret. Cùm gratias autem egiſſet ſanctus,& ex eis ſumpſiſſet,ei benedixit,& commandauit,dicens: Mulier,in hoc habitu perage meí commemorationem, & in domo tua non deficiet omne bonum à Deo meo.Sed & ſi quis te hoc modo imitans, meí peregerit commemorationem, habebit à Deo meo perpetuum donum & benedictionem omnibus diebus vitę ſuę.Et veneranda quidem illa & beata anus, accepto mandato à ſancto martyre Blaſio, Deum laudans, abijt lęta in domum ſuam, & impleta fuit in hac beata vidua ſcriptura, quæ dicit:Dicetur vbiquè,quod fecit ipſa,ad eius memoriam. Matt. 26.

Tyrannus autem cùm ſecundò progreſſus ſediſſet in tribunali, iuſſit adduci Dei martyrem.Quo adducto,dicit ei Præſes: Blaſi, dijs'ne ſacrificas,an vis malè perire? Dixit ſanctus Blaſius:Dij,qui cælum & terram non fecerunt,pereant. Quam tu autem mihi minaris mortem, ea mihi vitam æternam conciliabit. Pręſes verò cùm vidiſſet eius fidem immutabilem, iuſſit eum in ligno ſuſpenſum cędi vehementer. Cùm diù autem cęderetur martyr Dei Blaſius,dicit Duci: O impie & inique,putáſne me terrere plagis? Habeo Ieſum Chriſtum,qui me corroborat, & non timeo tua, quæ videntur, tormenta,adſpiciens ad bona,quæ expectantur,quæ ſunt promiſſa ijs,qui ipſum quęrunt. Tunc iuſſit Pręſes eum de ligno deponi.Cùm fuiſſet autem depoſitus,iuſſit eum rursùs conijci in cuſtodiam. Cùm verò abduceretur in cuſtodiam ſanctus martyr Blaſius, eccè ſeptem mulieres piæ & timentes Deum,eum ſequebantur,excipientes ſanguinem,qui ex ipſo diſtillabat,& ſeipſas vngentes. Quas cùm vidiſſent lictores & appręhendiſſent, duxerunt ad Pręſidem,ei dicentes: Hæ quoquè ſunt Chriſtianæ.Cùm eas autem Pręſes vidiſſet,dicit eis: Perſuadeamini, & dijs ſacrificate,vt magnos honores à me cõſequamini.Venerandæ verò & ſanctæ mulieres illæ reſpondentes,dixerunt ei: Si vis, ó Pręſes,vt dijs tuis ſacrificemus, eamus prope lacum: & tu quidem immitte deos tuos in ſaccum, & eos plumbo obſigna. Nos autẽ cùm abluërimus vultus noſtros in lacu,accedemus, & eis ſacrificabimus.His lętatus Pręſes,ad eas adduxit deos ſuos.Illæ autem cùm eos accepiſſent,deiecerunt & demerſerunt in profundo lacûs.

Ieremi.10.

Iterùm verberatur.

7.Fœminæ cõpræhenduntur.

Demergũt ſimulacra deorũ ſalſorum in lacu.

Cùm hæc vidiſſet Pręſes, & furore fuiſſet percitus, valdè rugiẽs ſicut leo, & plaudens manibus,fuit admodùm iratus militibus, & dixit eis: O peſſimi miniſtri, cur non deos retinuiſtis,nè in profundum lacûs inijcerentur? Reſpondentes autem milites, dixerunt Præſidi:O optime Pręſes,dolum tibi locutæ ſunt hæ mulieres,& deos tuos demerſerũt. Nos verò hoc neſcientes,eos non tenuimus. Dixerunt autem illæ ſanctæ & venerandæ mulieres: Deus verus dolum non patitur, ſed ſurda ligna & lapides, & aurum & argentum,& omnes,qui cõfidunt in eis.Tunc furore percitus Pręſes, iuſſit fornacem accendi vehementiſſimam, & diſſolui plumbum, & ferreos afferri pectines, & ſeptem æneas laminas candefieri: ſplendidum autem linteum extendi in alio loco, dixitq; ſanctis mulieribus: Eligite vnum ex duobus, aut adorare & dijs ſacrificare, & conſeruare animas veſtras,ambulantes in linteo: aut, ſi nolitis,experiri tormenta, quæ ſunt vobis parata. Vna verò ex ijs,habens duos pueros, rapuit linteum & iniecit in fornacem, & id combuſſit.Pueri autem dicebant matri ſuæ: Venerãda mater noſtra,nè ſinas nos in hac terra interire: ſed quomodò nos impleuiſti pulchro & ſyncero & ſuauiſſimo tuo lacte,nos quoquè imple regno cælorum.

Pręſes autem iuſſit eas ſuſpendi, & earum carnes lacerari pectinibus ferreis. Videbant verò milites ex earum carnibus manare lac pro ſanguine. Quinetiam earum carnes cernebantur vt nix candidæ. Angeli enim Domini, qui deſcenderant, cùm eas corrobo râſſent,dicebant eis: Nè timeatis. Bonus enim operarius cùm æſtate inceperit & perfecerit, & à Domino operis fuerit benedictus, & mercedem eius acceperit, lętus vadit in domum ſuam. Sic ergò vos quoquè decertate, vt à Seruatore noſtro Ieſu Chriſto æternam & quæ nunquàm deſinit, vitam accipiatis. Tunc Pręſes iuſſit eas depoſitas iaci in caminum. Cùm autem iactæ fuiſſent, protinùs ceſſauit ignis, & eiectæ ſunt ex fornace illęſæ conſeruatæ ſanctæ mulieres. Dicit verò eis Pręſes: Abiectis veſtris pręſtigijs,accedite, & dijs meis ſacrificate. Sanctæ autem ſeptem mulieres, tanquàm vno ore dixerunt ei: Nè tibi benè ſit, ô fili diaboli, vt nos relinquamus Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum,& adoremus lapides & ligna,quæ ſunt ſimiliter atquè tu, ſurda & nullo ſenſu

Sanctæ fœminæ torquentur.

Mittuntur in caminũ.

prędita. Decętero fac in nos, quod velis. Nam nos quoquè vocatę ſumus in regnum cęlorum. Tunc ira percitus Pręſes, tulit in eas ſententiam: & accipientes eas lictores, duxerunt eas ad locum eis præpoſitum.

Precatio earum ad Deum.

Pſal. 76.

Sanctæ autem ſeptem mulieres cùm veniſſent ad locum, in quo erant conſummandæ, rogârunt lictores, dicẽtes: Concedite nobis, vt parumpèr precemur: & flexis in terram genibus, ſic dixerunt: Gloria tibi magno & glorificato noſtro Deo. Gloria tibi Chriſte, qui regnas in ſecula, qui nos vocâſti in viam bonitatis tuæ. Quis eſt enim magnus, ſicut tu Deus noſter, qui nos feciſti recedere à tenebris, & vocâſti nos ad veram lucem & ſuauiſſimam? Quamobrem rogamus te Domine, nos connumera cum prima martyre tua Tecla, accipiens interceſſionem ſanctiſſimi patris noſtri & paſtoris Blaſij, qui deduxit nos ad hanc veritatem & fruitionem vitæ æternæ. Hęc cùm ſanctæ fuiſſent precatæ mulieres, & è ſolo ſurrexiſſent, & manus ſuas extendiſſent, & oculis in cęlum ſuſpexiſſent, mundo corde & vno animo Deo dixerunt: Gloria tibi Domine Deus noſter, qui nos dignatus es ſiſtere ad hanc tuam aram, tanquàm agnas immaculatas & ratione pręditas, noſtras quoquè animas ſuſcipe in cęleſti tua ara, vt bonus & benignus. Pueri autem accedentes ad matrem, dixerunt ei: Mater, coronæ vobis ſunt paratæ apud Deum cęleſtem. Nos ergò & commenda ſanctiſſimo & forti athletæ, Epiſcopo noſtro & Paſtori Blaſio. Tunc ſpiculator abſcidit capita ſeptem ſanctarum mulierum, & occultè fuerunt conſummatæ.

Plectuntur capite.

Poſt hęc autem iubet Pręſes ſanctum Blaſium educi è cuſtodia. Quo educto, dicit ei: Dijs'ne modò ſacrificas, an non? Dicit ei ſanctus Blaſius: Miſer, cùm ſis cęcus, non vides veram lucem. Quis enim homo, qui Deum viuum vnquàm cognouit, mortuis ſimulacris ſacrificat, aut ea adorat? Tu ergò tenebris inuolute & inique, ſcias te Deum viuum dimiſiſſe, & adorare lapides nullo ſenſu pręditos. Sed ego nõ timebo minas tuas. Vt vis ergò, me torque: trado tibi carnes meas: Deus autem habet animæ poteſtatem. Pręſes dicit ſancto: Si te proiecero in lacum, quid tibi proderit, quem dicis, Chriſtus, quem etiam adoras? Dixit ſanctus Blaſius: Cęce & nullo ſenſu prędite, adulterina adoras, & putas te eſſe ſaluum. Ego autem Chriſtum viuum colens, non oſtendam tibi in aqua Dei mei virtutes? Tunc iuſſit Pręſes eum iaci in lacum. Sanctus verò pręueniens, obſignauit aquam: quæ ſtetit perindè àc ſi fuiſſet pons. Sedensque in medio lacûs, dixit lictoribus: Si habetis deos, oſtendite eorum virtutes, & vos quoquè ingredimini. Statimq; ingreſſi ſexaginta & octo viri, ſubmerſi ſunt in profundo aquæ. Tũc angelus Domini deſcendens ad ſanctum, dicit ei: Gratia plena & pręclara anima, Dei Pontifex, egredere ex aqua, & accipe à Deo tibi paratam æternam coronam.

68. viri ſubmerſi.

S. Blaſius ſuper aquas ambulat.

Sanctus autem Blaſius cùm ex aqua ſurrexiſſet, tanquàm ſuper terram ambulans, eſt egreſſus: & reſplenduit facies eius ſicut lux, adeò vt mirarentur, qui eum videbant. Pręſes verò dixit ei: Adeóne, ô miſer, ſtatuiſti dijs non ſacrificare? Dixit ſanctus Blaſius: Scias Tyranne ſanguiuore, me eſſe ſeruum Chriſti, & nunquàm dęmonibus eſſe ſacrificaturum. Tunc ira percitus Pręſes, tulit in eum ſententiam, dicens: Blaſius, qui mihi non paruit, & Imperatorem contempſit, & deos probris affecit, & ſexagintaocto viros perdidit, gladio truncetur capite ſimul cum duobus pueris. Accepta autem ſententia, cùm veniſſet ad locum, ſtans ſanctus, precatus eſt Dominum, dicens: Domine Deus virtutum, qui me liberâſti à ſimulacris: qui tenebras feciſti lucem, & errorem veritatem: qui ſedes ſuper Cherubim, & aperis cataractas cęlorum: qui extendis arcum tuum in manu tua: qui diabolum humilem & abiectum reddidiſti, & draconem confixiſti: audi me ſeruum tuum, & quicunque ad hanc aram tuam acceſſerit, & quamcunque ſpinam per os deuorauerit, aut varijs fuerit vexatus morbis, aut in afflictione fuerit, aut in neceſſitate perſecutionis, imple vniuſcuiuſque cordis petitionem Domine, vt bonus & clemens: Quoniam es ſemper glorificandus nunc & in ſecula. Cùm hęc autem eſſet precatus, Chriſtus deſcendit de cęlo tanquàm nubes, & eum obumbrauit, & dicit ei Seruator: Omnes petitiones eorum implebo propter te, athleta mi dilecte. Non hęc autem ſolùm, ſed etiam faciam, vt precatus es viduæ, & benedicam omnem domum, quæ tuî celebrat memoriam, & penaria eorum replebo omnibus bonis propter pulchram tuam confeſſionem & fidem, quam in me habes. Hęc cùm Dominus locutus eſſet martyri, cùm eum anteà eduxiſſet ſpiculator è prętorio cum duobus infantibus, capita eis amputauit in Sebaſtea ciuitate, intra mœnia ſupra petram, vndecimo menſis Februarij.

S. Blaſij preces ad Chriſtum.

Decollatur cũ 2. pueris.

Fideles autem & pij viri depoſuerunt eum in ipſo loco, vbi etiam vſque in hodiernum diem multæ curationes peraguntur ad Dei gloriam.

Cùm verò accepiſſet veneranda & pia anus conſummationem beati martyris Blaſij, celebrauit eius memoriam eo ritu, quo celebrauit in cuſtodia: & non ſolùm cognatis miſit ex ſeminibus terræ benedictiones & ex reliquis, ſed etiã omnibus amicis. Qui viciſsìm imitantes, rurſùs in eodem tempore remiſerunt non ſolùm fideli viduæ, ſed etiam omnibus ſuis amicis & cognatis. Vndè etiam traditũ eſt hoc pulchrum & bonum exemplum vſque in hodiernum diem omnibus, qui fideliter peragunt venerandam memoriam ſancti martyris Blaſij, cum lampadibus & hymnis & magno epulo: Ad gloriam omnipotentis Dei & Domini noſtri Ieſu Chriſti: Cui gloria & potentia ſimul cum ſancto & viuifico ſpiritu, nunc & ſemper & in ſecula ſeculorum, Amen.

SANCTORVM PHILOROMI ET PHILEAE MARTYRIVM, EX LIB. 8. CAP. 10. ECCLES. HIST.

Euſebij Cæſareenſ. interprete Iohanne Chriſtophorſono Anglo.

ATque iſti martyres admiratione digni quidem fuerunt: ſed illi præ ceteris videbantur egregiè admirabiles, qui quanuis diuitijs, nobilitate, gloria, eloquentia & philoſophiæ cognitione illuſtres eſſent, hęc omnia tamẽ pro vera pietate & fide in Seruatorem & Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum, pro nihilo ducerent. Talis erat Philoromus, vir magiſtratum, non illum quidem vulgarem adeptus, ſed ad Imperatoris negocia Alexãdriæ procuranda delectus: qui non ſine magna gloria & honore, vt Romanorum mos fert, à ſatellitibus ſtipatus, in dies ſingulos de controuerſijs ad ſe relatis iudicium tulit. Talis Phileas etiam, Thmuitenſis eccleſiæ epiſcopus, vir planè cùm in ciuilibus patriæ inſtitutis & Eccleſiæ miniſterijs valdè pręſtabilis, tum philoſophiæ diſciplinis eximius. Iſti duo, cùm permulti & cognati & alij amici eos obſecrâſſent, cùm pręterea viri primarij, qui cum imperio erãt, orâſſent, cùm ipſe iudex deniquè hortatus eſſet, vt ſuijpſorum caperent miſericordiam, liberorumque & vxorum curam ducerent, nequaquàm eiuſmodi virorum precibus adduci potuerũt, vt vitæ cupiditate aliqua ex parte delectarentur, & diuinas leges de confeſſione & negatione Seruatoris noſtri penitùs contemnerent: ſed virili animo & mente digna philoſophis, immò verò pia & digna Deo, contra omnes iudicis minas, contra contumelias fortiter ſe opponentes, ambo capitibus abſciſſis abirent è vita.

4. FEBRVAR. — Philorom⁹. — Phileas Epiſcopus. — Inuicti illorum animi. — Abeunt è vita.

Sed quoniam Phileam, propter humanioris literaturę notitiam, crebro hominũ ſermone prędicatum diximus, ipſe ſuijpſius in ea re locuples teſtis accedat, & partim ſeipſum, quinam tandem fuerit, ante oculos cuiuſque proponat: partim martyria, quæ eius ætate Alexandriæ contigerint, accuratiùs multo, quàm in noſtra ſitum eſt poteſtate, narret his verbis, quæ quidem ab ipſius literis, ad Thmuitas perſcriptis, petita ſunt: Beati martyres, qui apud nos occubuërunt, pręclara illa exempla, monita ſalutaria & inſignes pręceptiones, in diuinis & ſacris literis nobis ad imitandum propoſitas, nulla ex parte contemnentes, oculos animi in Deum omnium effectorem exquiſitè intendebant, & mortem pro pietate oppetere ſecum ſtatuentes, mordicùs ſuæ vocationi adhęreſcebant. Ac quoniam iſti ſancti martyres, Chriſti inſignibus decorati, Dominum noſtrum Ieſum pro nobis hominis naturam induiſſe pro certo cognouerãt, vt omne peccatum radicitùs extirparet, & viatica noſtri itineris, ad vitam æternam ſuſcepti, nobis ſuppeditaret: (Non enim rapinam arbitratus eſt, eſſe ſe æqualem Deo: ſed ſeipſum exinaniuit, formam ſerui accipiens, & habitu inuentus eſt vt homo: humiliauit ſeipſum vſque ad mortem, mortem autẽ crucis) iſti, inquam, idcircò meliora dona æmulantes, omnem cruciatum, omnia ſuppliciorum genera, quæ poterant excogitari, non ſemel, ſed iterùm atque iterùm ſuſtinuerunt. Atque præ omnibus ſatellitum terroribus, quos laborabant non verbis ſolùm, ſed rebus ipſis obnixè eis inijcere, non demiſerunt animos,

Cap. 11. — Ex Epiſtola Phileæ, ſcripta ex carcere, de martyribus Alexãdriæ. — Phil. 2.

1.Iohan.4. neque ſuccubuerunt, propterea quòd perfecta in illis charitas timorem forâs miſerat. Quorum eximiam fortitudinem, & excelſam in ſingulis tormentis animi magnitudinem, quæ tandèm oratio poterit explanare? Et cùm libera poteſtas omnibus permiſſa eſſet, contumelias & pœnas illis pro arbitratu inferendi, hi fuſtibus, illi virgis, alij flagellis, nonnulli loris, multi funibus eos perculerunt: atque ſpectaculum nouis viciſsìm plagarũ & ſupplicij generibus erat variatum, & multum probri habuit & ignominiæ.

Martyrum multiplices cruciatus et iniuriæ.

Quidam enim, primùm manibus à tergo colligatis, ligno appenſi, & machinis quibuſdam membra eorum vniuerſa diſtenta diſtractaque: deindè à tortoribus ex mandato magiſtratuum per totum corpus grauiter diuexati, & non quemadmodùm cum homicidis agi ſolet, latera ſolùm, ſed venter, tibiæ & genæ flagris ferreis cęſæ. Alij pependerunt, ad porticum vna manu affixi, & articulorum membrorumque diſtenſionem, quæ omnem doloris ſuperabat acerbitatem, pertulerunt. Alij vultu alterius in alterum obuerſo ligati, & columnis, pedibus non ad terram demiſſis, appenſi, ſic vtì cùm funes acriùs retraherentur & contentiùs, corporis grauitate ac pondere acerbiùs premerentur. Neque tantiſpèr ſolùm dum præſes cum illis quæſtione diſceptabat, illisque examinandis vacabat, ſed per totum ferè diem iſtud ſupplicij genus ſuſtinuerũt. Quando enim ab illis ad alios profectus eſt, miniſtros ipſius authoritati obſequentes reliquit, qui priores accuratè obſeruarent, ſi fortè quiſquam tormentis euictus, cedere videretur: mandauitque, vt acerbè & ſine remiſſione vlla funibus diſtorquerentur: & deincèps, cùm iamiam eſſent animam acturi, rursùm in terram demiſſi, paſsìm miſerè raptarentur. Neque enim de nobis vel minima cura in eorum animis reſedit, ſed omnia in nos perindè tum excogitare, tum re præſtare videbantur, àc ſi homines non fuiſſemus. Præter alia tormentorum genera, iſtud nouum prætereà, quod ſequitur, aduerſarij noſtri inuenerunt: Nonnulli enim poſt verbera in compedibus ligneis poſiti erant, & pedes, alter ab altero, ad quartum foramen diſtenti diſtractique, adeò vt neceſſariò ſupini iacerent, nec poſſent propter plagarum vulnera, recèns toti corpori inflicta, ſe vllo modo commouere. Alij in ſolum proiecti, præ crebris tormentorum ictibus, quos pertulerant, ſemineces iacuerunt, & propter varia ac diuerſa cruciamentorum ſtigmata, quæ in corporibus habebant, miſerabilius ſpectaculum, quàm cùm torquebantur, oculis contemplantium ſubiecerunt. Ex his autem, qui ità ſe habebant, nonnulli in cruciatu mortui ſunt, & ſingulari animi tolerantia aduerſarium prorsùs confuderunt. Alij ſemineces in carcerem concluſi, non multis diebus pòſt, dolorum grauitate oppreſſi, excedunt è vita. Reliqui valetudine & viribus curatione recuperatis, temporis longinquitate carcerisque vſu & velut contritu, multo euadunt fidentiores. Sic igitur cùm eſſet ſingulis eorum præceptum, libera data optione, vel victimas execrabiles contrectandi, quô liberarentur moleſtijs, & prophana atque execrabili ab illis libertate potirentur: vel non ſacrificandi, ſententiam mortis exciperent: illi abſque mora ad mortem libentibus animis gradiuntur. Nôrunt enim pro certo ea, quæ à ſacris literis nobis præſcripta ſunt: Qui dijs alienis, inquit ſcriptura, immolat, delebitur. & quòd Non erunt tibi dij alieni, præter me. Eiuſmodi ſunt voces Phileæ martyris, cùm ſapientiæ, tum Dei ipſius amore inflammati maximè, quas ante extremam de eo in iudicio latam ſententiam, cùm adhuc eſſet in carceris cuſtodia, ad fratres eccleſiæ, cui ipſe pręerat, per literas miſit: partìm, vtì quo loco res illius erant, illis exponeret: partìm, vtì eos hortaretur, vt pietati in Chriſto poſt mortem ſuam, quæ breuì ipſum eſſet occupatura, mordicùs adhæreſcerent.

Nouũ ſupplicij genus

Exod. 22. Exod. 20. Pſal. 80.

POENI-

POENITENTIA ET REVOCATIO AD DOMINVM NOSTRVM IESVM CHRISTVM, QVAE FACTA

eſt à quodam œconomo nomine Theophilo, Eccleſiæ Orientalis regionis, nomine Adana, per interceſſionem ſanctiſſimæ & glorioſiſſimæ Dei parentis, ſemper virginis Mariæ: ex Simeone Metaphraſte, ſed authore Eutychiano, huius Theophili miniſtro.

ACCIDIT illo tempore, priuſquàm fieret incurſio impiorum & ſceleratorum Perſarum in rempublicam Romanorum, vt in vna ciuitate, nomine Adana, ſecundæ Cilicum prouinciæ, eſſet œconomus in ſanctiſſima Dei catholica eccleſia, nomine Theophilus. Qui œconomus pulchrè admodùm & diuinè diſpenſans res omnes & loca, quæ pertinebant ad hanc ſanctiſſimam eccleſiam, gregem quoquè Chriſti paſcebat in magna quiete, moderatione & ſanctitate, vt decæterò ſanctiſſimus quoq; Epiſcopus huius eccleſiæ in ipſo valdè requieſceret, ad omnem eius adminiſtrationem & actionem & vniuerſæ eius Chriſti amantis ciuitatis. Et vt ſemel dicam, non ſolùm Epiſcopus, ſed etiam omnes reliqui, à magno eorum vſque ad paruum, ei agebant gratias. Orphanis enim & viduis & pauperibus abundè & copioſè ſuppeditabat, quæ erant neceſſaria, & maximè quos ſciebat à ſuis bonis excidiſſe. Cùm hæc ergò ità ſe haberent, viſum eſt Dei voluntati, vt ſanctiſſimus illius ciuitatis epiſcopus fine vitæ potiretur. Qua de cauſa Chriſti amantes clerici ſimul cum ciuibus totius ciuitatis acerrimo incitati deſiderio ad germanã eius in Chriſto charitatem, quinetiam intuentes ad viri ſufficientiam, omnes cõmuni conſilio eligunt ipſum valdè pium Oeconomum in Epiſcopum, mittentes ſtatim in ſuam Metropolim electionem, quæ ab ipſis facta fuerat. Quam cùm accepiſſet Metropolitanus, vt qui res eius iam præſciret, ceſſit eorum petitioni: & mittens adduxit prædictum Oeconomum, vt eum ordinaret Epiſcopum in prædicta ſancta Eccleſia. Et primùm quidem acceptis literis, quæ ad ipſum miſſæ fuerant à ſanctiſſimo Metropolitano, & iubebant eum venire in metropolim, nolebat venire, omnes rogãs & ſupplicans, nè ipſe fieret Epiſcopus, ſufficere ſibi dicens, quòd eſſet Oeconomus: huic turbæ reſpondens, ſe non eſſe ſede dignum. Turba autem inſtante & rogante, & ijs qui propter ipſum miſſi fuerant, eis non parentem, vi & manu abduxerunt ad dictam Metropolim. Quẽ cùm beatiſſimus accepiſſet Metropolitanus, & valdè fuiſſet lætatus, voluit ipſum ordinare Epiſcopum. Prædictus verò Oeconomus ſe humi abijciens, rogabat Metropolitanum, nè quid tale in eum procederet, clamans & dicens: Sum indignus epiſcopatu, & ſcio mea peccata. Et cùm aliquot horas iacuiſſet ad pedes Metropolitani, tres dies ei dedit ad deliberandum, vt perſuaderetur ordinari Epiſcopus. Poſt tres autem dies, rursùs eum accerſit, & cœpit eum adhortari & rogare, vt ſuſciperet dignitatem Epiſcopatûs: Laudans etiam eius ſufficientiam & caſtitatem. exiſtimabatur enim eſſe homo valdè continens. Sed nihil proficiebat. Perſiſtebat enim dictus Oeconomus clamans & dicens, ſe non eſſe ſede dignum.

4. Febrvar. — *Theophili præclara laus.* — *Eligitur in epiſcopum.* — *Multa tanti viri humilitas.*

. Cùm ergò vidiſſet ſanctiſſimus Metropolitanus tantam eius conſtantiam & perſeuerantiam, nè perſuaderetur fieri Epiſcopus, illum quidem ſiuit: alium autem præficit, quem ſede ſciebat eſſe dignum: & cùm eum ordinâſſet, dat Epiſcopum in dicta ciuitate, ei quoquè tradito beatiſſimo Oeconomo Theophilo ad ſuum munus Oeconomiæ. Et cùm ipſi veniſſent in prædictam ciuitatem cum Epiſcopo, qui fuerat ordinatus, quidam inimicè & maleuolè zelo moti ſatanico aduersùs ſæpè nominatum Oeconomum, inutilia quædam maledicta cœperunt deferre ad aures Epiſcopi. Qui quidem hoc diù facientes, perſuadent Epiſcopo, vt eum deponat ab adminiſtratione: adeò vt ipſe decæterò nihil faceret in Epiſcopatu, aut alicui imperaret, ſed quietè degeret domi ſuæ. Alium autem eius loco præficit rebus adminiſtrandis. Cùm itaque fraudulentus, & qui aliquas ſemper ſtruit machinationes, & humani generis eſt ſemper æmulus & aduerſarius, diabolus vidiſſet virum moderatè & quietè degentem, & ei valdè inuidiſſet,

Deponitur ab œconomi officio.

 diſſet,

diſſet, eius cor ſubit, & ei ſuggerit cogitationes, & æmulationem ob id miniſterium adminiſtrationis, adeò vt ipſe decætero accederet & verſaretur cum veneficis.

Erat autem quidam homo in illa ciuitate magus Hebræus, valdè ſermone celebratus, qui erat diaboli adminiſter, & multos perdiderat. Noctù ergò vadit ad hunc veneficum is, qui motus fuerat ab officio Oeconomi, & pulſat eius oſtium. Ille autem cùm audiſſet, egreditur volens videre quis pulſâſſet: & cùm virum vidiſſet, timore affectus fuit & obſtupefactus: & admirans (eum enim priùs cognoſcebat) accerſit in ædes ſuas, & dicit ei: Quænam eſt cauſa domine mi, propter quam acceſſiſti ad me, qui ſum vilis & indignus? Qui verò fuerat Oeconomus Theophilus, ſtatim & protinùs ſe abijcit ad pedes magi, eum rogans & ſingulatim exponens ea, quæ ſibi acciderant, & dicens: Si quid potes, me adiuua, & nè me deſpicias, qui ſum in multa afflictione. Epiſcopus meus me probro affecit in ciuitate, & hæc mihi fecit: & pollicitus eſt ſe ei daturum mercedem, quę ſufficeret. Solùm, inquit, fer mihi opem, & nè me deſpexeris. Dixit verò ei ille apoſtata & magus Hebræus: Domine mi, de hac re omnem curam depone, ſed abi lætus in domum tuam, & nocte ſequenti hac hora veni ad me, & abducam te ad patronum meum, qui tibi omninò opem feret.

Petit opem à mago.

Miſer autem & abiectus Theophilus, qui fuerat Oeconomus, cùm audiuiſſet verba magi, & valdè eſſet lætatus, ità fecit. Et cùm ſequenti nocte veniſſet, vt conuenerat, ad Iudæum circa mediam noctem, accepit eum magus in hippodromum ciuitatis, & dicit ei: Si quod videris prodigium, aut ſonum audieris, nihil timeas: neque facias ſignum crucis. Crux enim nihil opis affert hominibus, ſed eſt potiùs ludibrium & fraus Chriſtianorum. Cumq; miſer ille aſſenſus eſſet, ſe hæc eſſe facturum, repentè ei oſtendit quaſdam viſiones, nempe viros plurimos lænis indutos, cum multitudine lampadum & ſatellitum, voces emittentes & laudibus proſequentes, & in medio eorũ ſedentem principem tenebrarum. Dico autem diabolum & ſuos. Tunc miſerrimus Iudæus manu tenens Theophilum, ducit eum ad pernicioſiſſimum illum cœtum, & ad eum qui in ipſo præſidebat. & dicit diabolus ad Iudæum: Hunc hominem cur huc ad nos deduxiſti? Reſpondit Deo inuiſus Iudæus, & dicit: Duxi ipſum domine mi ad te, vt qui iniuria afficiatur ab Epiſcopo, & petit à te auxilium. Dicit ei ille princeps: Quodnam poſſum ei dare auxilium, qui ſeruiat Deo ſuo? Si autem vult re vera meus eſſe ſeruus, & in meorum referri numerum, ego ei opem feram, vt plus quàm antè poſſit facere, & omnibus imperare: quinetiam plus, quàm ipſe Epiſcopus. His ſic dictis, dicit Iudæus Theophilo, priùs Oeconomo: Audiuiſti quid dixit princeps? Dicit ei Theophilus: Audiui, & faciam, ſi quid me iubet. Statimque cœpit procidere & deoſculari pedes illius principis. Tunc dicit diabolus proditori: Neget Theophilus quondàm Oeconomus, filium qui dicitur Mariæ, & illam ipſam, (eos enim valdè abominor) & ipſorum negationem & renunciationem mihi ſcriptis mandet: & quæcunque vult, à me impetrabit: ſolummodò eos neget. Theophilus autem cùm hęc audiuiſſet, dixit ei: Faciam omnia, quę mihi iubes: dummodò conſequar quod deſidero.

Nota quid dicat de ſigno crucis, ſatanæ mãcipium.

O miſerum, pedes diaboli oſculantem.

Simulatq; hoc audiuiſſet doloſus hoſtis humani generis diabolus, Theophili quondàm Oeconomi barbam iucundè demulcet, & cœpit eum os ori admouens deoſculari, & dicit ei: Salue decætero germane mi amice & fideliſſime. Tunc protinùs eum ingreſſus eſt ſatanas, & pactus cum diabolo, negauit Chriſtum & ſanctiſſimam Deiparentem: & cùm ſcriptis in charta mandâſſet ſuam negationem, cera obſignauit, & tradidit principi. & cùm ſe inuicèm eſſent amplexi, ambo receſſerunt à principe, Theophilus quondàm Oeconomus, & proditor ex hippodromo, magna affecti lætitia propter ſuum interitum. Sequenti autem diè, à diuina, vt arbitror, prouidentia motus Epiſcopus, ductus fuit pœnitentia: & cùm id ſignificâſſet Theophilo quondàm Oeconomo, duxit eum ad Epiſcopatum cum omni honore & ſtudio: & eo depoſito, quem ipſe fecerat Oeconomum, in præſentia cleri & omnium ciuium, dat ei omnem authoritatem & adminiſtrationem ſanctiſſimæ eccleſiæ, & earum, quę ſunt ſub ea, poſſeſſionum: quinetiam ciuitatis tam in forenſes quàm in poſſeſſores, duplicato ei honore, coram omnibus ſe excuſante ſanctiſſimo Epiſcopo, & dicente Theophilo: Ignoſce mihi frater, quoniam peccaui tibi, vt qui tuam depoſuerim ſanctitatem & ſufficientiam: pręfecerim verò hunc ineptum & inidoneum.

Negat Chriſtum & matrem eius.

Reſtituitur priſtinę adminiſtrationi.

Cùm primùm autem hoc dixiſſet, & oſtendiſſet ſe eſſe motum pœnitentia, dicens: Ignoſce

Ignoſce mihi propter Dominum, ſi quid in te feci, & omnia ſic proceſſiſſent, cœpit ipſe Oeconomus adminiſtrare, ſicut priùs, & ſupra omnes extolli. Quamobrẽ omnes ei obediebant cum timore & tremore, & ei miniſtrabant. Quinetiam ipſe Epiſcopus eum aliquandiù ſuſpiciebat atque reuerebatur. Inutilis autem & miſer Iudæus & magus, aſſiduè occultè veniens ad Oeconomum Theophilum, dicebat ei: Vidiſti domine mi, quemadmodùm inueniſti beneficium maximum ex nobis & patrono noſtro, & celerrimum auxilium in ijs, quæ ab eo petiuiſti? Oeconomus verò Theophilus dicebat ei: Certè inuéni, & quòd mihi ſuccurreritis, magnas ago gratias. Omnium autem formator & creator noſter Deus, qui non vult mortem noſtram peccatorum: ſed conuerſionem & pœnitentiam noſtram quærit ſemper, honeſtæ & diuinæ eius vitæ prioris recordatus, quando miniſtrauit ſanctiſſimæ ſuæ eccleſiæ, quo tempore viduis & orphanis & pauperibus abundè & benignè ſubminiſtrauit, non eum deſpexit, ſed ei dedit pœnitentiam, diuinam conuerſionem: & cùm ad ſe rediſſet ex tanta elatione & negatione, & reſipuiſſet, cœpit ſuam demittere cogitationem, affligiq; & cruciari ob ea, quæ malè fecerat: & decæterò vacabat ieiunijs, precibus & lachrymis: & aſſiduè benignum & clementem Deum rogabat, vt ei condonaretur iniquitas & peccatum propter ea, quæ malè fecerat. Vides, quomodò vera agitur pœnitentia?

Hæc autem apud ſe dicebat quotidiè: Hei mihi miſero, hei mihi infelici. Quò ibo ego afflictus, vt ſalutem conſequar? Quò ibo infelix, vt mihi detur miſericordia? Quò ibo miſer ego & peccator, qui negaui Chriſtum meum & laudatiſſimam eius matrem in ſcriptis, & me feci ſatanæ ſeruum per literis mandatam confeſſionem? Quis homo poterit eam auellere à manibus peſtiferi illius hoſtis, & mihi opem ferre? Quid mihi fuit neceſsè cognoſcere ſceleſtum illum & execrandum Hebræum, & tradi igni æterno? fuerat enim ille quoquè Hebræus paulò antè punitus à principe & lege propter magica. Sic enim honorantur, qui Deum relinquũt, & accurrunt ad diabolum. Quænam eſt autem ea, quæ mihi fuit ad tempus, vtilitas? Quænam verò ſuperbia & tumor huius vani mundi? Hei mihi, miſer perij. Hei mihi, erraui. Hei mihi, perdidi lucem æternam, & dego in tenebris. Pulchrè degebam, poſtquàm depoſitus fui ab Oeconomia. Cur voluĩ propter temporalem & vanam exiſtimationem & inanem hominum gloriam, humilem meam animam perdere in gehenna? Nam & ſi homines mente mea latui, Deum latére non potui. Ego ſum mali author: ego ſum cædis meæ dominus: ego ſum inſidiator miſeræ meæ animæ. Hei mihi, quid paſſus ſum? Hei mihi, neſcio quomodò inductus ſim. Hei mihi, quid faciam? Hei mihi, ad quos ibo? Hei mihi, quid reſpondebo Deo in die iúdicij, quando erunt omnia nuda & aperta, quando iuſti coronabuntur, ego autem miſer condemnabor? Quomodò tunc ſiſtar ante tribunal regium? Quem rogabo? Quem aduocabo in illa afflictione? aut quos implorabo in illa neceſſitate, quando ſunt omnes de ſuis ſoliciti, & non de alienis? Quis tunc meî miſerebitur? Re vera nullus. Hei mihi miſeræ & abiectæ animæ. Quomodò abducta fuiſti in captiuitatem? Quomodò fuiſti ſauciata? Quomodò lapſa es? Quo caſu concidiſti? Quonam fuiſti óbruta naufragio? Ad quem portum decæterò confugies, aut ad quodnam te cõferes refugium? Hei mihi, anima: hei mihi, quid tibi accidit? Vacabat, inquit, ieiunijs, precib. & lachrymis.

Cùm his & adhuc pluribus apud ſe cum ſua depugnaret anima, rursùs qui ſolus eſt miſericors, qui ſolus benignus, qui ſolus clemens pater, qui nunquàm vult ſuum perire figmentum, dat ei bonam cogitationem & bonam mentem, & dixit apud ſe: Noui omninò, me Dei filium, qui natus eſt ex ſancta Dei parente & ſemper virgine Maria, Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum negâſſe & ipſam, per malè perdendum proditorem. Nunc autem vado ad eius matrem ſanctiſſimam Dei parentem, & ad eam accedo ex tota anima mea, & ex toto corde meo, & aſſiduè fundam preces, & ieiunabo in venerando eius templo, donèc per eam inuenero miſericordiam in futuro eius iudicio. Rursùs verò dicebat: Quibuſnam labris bonitatem eius placabo, neſcio. Scio enim me tranſgreſſum eſſe, & eos negâſſe. Quodnam autem principium inueniam confeſſionis? Quonam verò corde, aut qua conſcientia fretus, impiam conabor mouere linguam & labra plena ſordibus? Primùm etenim, de quibuſnam peccatis audebo petere remiſſionem? Hoc non potero facere. Ignis enim de cælo ſtatìm ad me deſcendet, & comburet me miſerum. Attamen anima mea reſipiſce ab ea, quæ te tenet, vertigine, & accede ad matrem Chriſti, & pudore non afficieris. Confert ſe ad beatiſſimam Dei matrem.

Cumq;

Cumq; hæc apud ſe conſideràſſet, & hæc omnia in corde ſuo ardenter tenuiſſet, & protinùs deleuiſſet omnes laborioſas huius vitæ tentationes, cum feruenti corde &

Ecce preces, ieiunia & vigilias.

magna animi alacritate, acceſſit ad venerandum & celebrandum templum ſanctæ Dei parentis & ſemper virginis Mariæ, ei offerens preces & ſupplicationes, ieiunans noctes & dies, & ſine intermiſſione vigilans & orans, vt ipſe exciperetur, reuertens à deceptione ſceleratiſſimi draconis, & à tetra illa & nefaria, quam fecit, eorum negatione. Quod cùm feciſſet dictus Oeconomus, quadraginta dies & quadraginta noctes orans & ſup-

Nota quæ hic dicuntur veriſſimè de matre Dei.

plicans, vt eius protectionem ſuſciperet & defenſionem, poſt completos quadraginta dies, in medio noctis, ità vt oculis videretur, ei tanquàm in viſione appáret totius mundi ſalus & refugium generis hominum, quæ eſt verè & propriè mater Seruatoris noſtri Ieſu Chriſti, dicens ei: O homo, cur tam impudenter temereque & præfractè pergis mihi moleſtiam exhibere, & rogare vt tibi opem feram, homini, qui negâſti filium meum & me? Quomodò autem potero rogare, vt ipſe tibi condonet ea, quæ malè feciſti? Quibuſnam oculis adſpiciam ad figuram filij mei, quem tu negâſti, & audebo eum pro te rogare? Sed nec ego ſuſtinere poſſum videre filium meum & Deum ignominia affici. Pone ergò, ó homo, me veſtris in me peccatis & delictis facilè ignoſcere, propterea quòd ego, quę eum peperi, ità diligam genus Chriſtianorum, & maximè eos, qui recta mente & fide ad me accedunt, & manè vigilant in meo templo: eis enim pateo, & eis occurro, & eos meis vlnis amplector, & preces eorum exaudio. Quæ autem filium meum ad iram prouocant, & quæ in eum geruntur impiè, de ijs vos exaudire, eſt magnorum certaminum & laborum ad eius placandum bonitatem, etiamſi ſit valdè clemens & benignus.

Oeconomus verò Theophilus reſpondens, dixit ei: Certè Domina mea benedicta & defenſio generis humani: Certè portus & protectio eorum, qui ad te confugiunt: ſcio, ô Domina mea Deiparens, quòd te valdè offenderim, & ex te natum Deum noſtrum: nec ſum dignus conſequi miſericordiam. Sed habeo multa exempla eorum, qui ante me offenderunt filium tuum & Deum noſtrum, quibus data eſt venia ſuorum in eum peccatorum, propter pœnitentiam & confeſſionem. Si enim non eſſet pœniten-

Ion. 3. Ioſ. 6. 2. Reg. 11.

tia, Domina mea Deiparens, quomodò Niniuitas ſeruâſſet filius tuus? Si non eſſet pœnitentia, quomodò Raab ſeruâſſet meretricem? Si non eſſet pœnitentia, quomodò Dauid filius Ieſſe, poſt donum prophetiæ, poſt regnum, poſt Domini teſtimonium, in adulterij & cædis lapſus barathrum, non ſolùm eſt aſſecutus remiſſionem tantorum peccatorum, ſed etiam rursùs prophetauit? Si non eſſet pœnitentia, quomodò beatus Petrus princeps Apoſtolorum, primus diſcipulus, columna Eccleſiæ, qui à Deo acce-

Matt. 16. Matt. 26. Iohan. 21. Matth. 9.

pit claues regni cælorum, cùm Dominum non ſemel nec bis, ſed ter negâſſet, poſthæc autem acerbè fleſſet, non ſolùm eſt aſſecutus tanti lapſûs remiſſionem, ſed etiam maiori honore eſt dignatus, vt qui factus ſit paſtor Domini Chriſti ouium ratione participum? Si non eſſet pœnitentia, quomodò publicanum, qui omnia rapuerat, feciſſet Euangeliſtam? Si non eſſet pœnitentia, quomodò beatus Paulus ex perſecutore factus

Actor 9. Luc 19. 2. Cor. 2.

eſſet vas electionis? Si non eſſet pœnitentia, quomodò excepiſſet Zachæum, qui ipſe quoquè erat publicanorum princeps & ſycophanta? Si non eſſet pœnitentia, quomodò eum, qui ſe iniquè geſſerat apud Corinthios, permiſit Apoſtolus vt aſſumeretur, dicens: Aſſumite eum, nè nos circunueniat ſatanas? Si non eſſet pœnitentia, quomodò qui tot & tanta mala fecit in hac vita Cyprianus, qui etiam prægnantes ſecabat mulieres, & diabolum totum erat indutus, à veneranda & honeſta Iuſtina confirmatus, & mirandum in modum accedens ad pœnitentiam, non ſolùm accepit remiſſionem tam multorum & tantorum malorum: ſed etiam dignatus fuit ſorte martyrum, & à Chriſto redimitus corona incorruptionis? Quamobrem ego quoquè miſer & peccator, fretus tot & talibus exemplis, accedo rogans tuã ditiſſimam defenſionem, & omni ex parte bonam miſericordiam, vt manum mihi porrigat, & detur mihi venia à filio tuo & Deo noſtro malorum, quæ admiſi.

Matris Dei eximia præconia.

Hæc cùm ipſe reſpondiſſet, dicit ei ſancta venerandaque & omnibus laudibus celebranda Dei parens, quæ eſt ſola caſta & pura, quæ eſt ſola ſancta anima & corpore, quæ ſola habet fiduciam ad eum, qui eſt natus ex ipſa: quę eſt ſolatiũ eorum, qui affliguntur: quæ eſt vltio eorum, qui vexantur: quæ eſt amictus eorum, qui ſunt nudi: quæ eſt baculus ſenectutis, quæ eſt firma defenſio eorum, qui manè ad eam vigilant: quę ſemper

ſuis

ſuis vlnis fouet Chriſtianos. Confitere, ô homo, me genuiſſe filium, quem tu negâſti: cum eſſe Chriſtum filium Dei viui, qui venit iudicatum viuos & mortuos. Ego autem rogabo eum, & is te ſuſcipiet pœnitentem. Dicit ei Oeconomus Theophilus: Et quomodò audebo, Domina mea benedicta, ego qui ſum indignus & miſer, aperire labra, cùm os habeam ſordidum & luto inquinatum, quod negauit filium tuum & Deum noſtrum, & vana huius vitæ ſpe ſum deceptus? Non hoc verò ſolùm, ſed id etiam, quod habui animæ propugnaculum, venerandam, inquam, crucem & diuinum baptiſma, quod accepi, pollui per ſcriptis mandatam & acerbam negationem. Dicit ei intemerata & ſancta Dei parens: Tu ſolùm accede, & eum confitere: & nè ſit id tibi curæ. eſt enim benignus & clemens, & accipit lachrymas pœnitentiæ eorum, qui ſyncerè & purè ad eum accedunt. Crux veneranda animę propugnaculum.

Tunc ille verè beatus & diuinus vir Theophilus, cum pudore & quę ei conueniebat humilitate, triſtitiaq; & eiulatu, confeſſus eſt & dixit: Credo & adoro & glorifico vnum ſanctæ Trinitatis, Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum, filium Dei viui, qui ante ſecula ex patre genitus fuit ineffabiliter: in vltimis autem diebus deſcendit Deus verbum è cælis, & incarnatus eſt è ſpiritu ſancto, & ex ſancta virgine Maria, & proceſſit ad ſalutem humani generis: eum eſſe perfectum Deum & perfectum hominem, qui propter nos peccatores ſuſcepit paſſionem & ſputa, & in viuifico ligno crucis manus extendit: Qui eſt paſtor bonus qui poſuit animam ſuam pro ouibus, fuitq; ſepultus & reſurrexit, Iohan. 10. & aſcendit in cælos cum carne, quæ ex te caſta fuit aſſumpta: & veniet cum gloria iudicatum viuos & mortuos, redditum vnicuique ſecundùm ſua opera. Hæc confiteor Rom. 2. corde & animo & ore: coloque & adoro & amplector: & cum hac intenſa & quæ ex tota fit anima confeſſione, rogo ſanctiſſima Domina, offer me Chriſto, qui natus eſt ex te ſancta & mundo deſiderata Dei parente: & nè abomineris me infelicem, neque deſpicias preces mei peccatoris, qui fuit correptus à maligno inimico: ſed me libera ab iniquitatibus & afflictionibus, quæ me premunt, vt cum omnibus ego quoquè emittam hymnos ad agendas gratias Deo noſtro, qui ex te ſancta & beata natus eſt.

Cùm autem quandam ſatisfactionem ab eo accepiſſet ſanctiſſima Dei parens, quæ eſt refugium eorum, qui affliguntur, quæ eſt ſpes & defenſio generis Chriſtianorum, quæ ſemper intercedit pro peccatoribus, dicit ei: Ecce ego propter baptiſma, quod accepiſti propter filium meum & Deum Ieſum Chriſtum, & propter magnam meam & ineffabilem beneuolentiam, quam habeo in vos Chriſtianos, tibi credens, accedam & rogabo ipſum pro te, vt te ſuſcipiat. Quæ cùm inter eos conueniſſent, & dies eſſet exortus, quæ ei apparuerat, purpuram geſtans ſancta, ab eo euanuit. Poſt eum verò diem magìs ſyncerè rogans Oeconomus, & faciem ſuam verberans ſuper terram, permanebat ieiunus in maximè venerabili templo ſanctæ & laudibus celebrandæ Dei parentis, & neque requieſcens, neq; à ſolo ſurgens, ſed etiam lachrymis locum rigans, non ceſſabat intueri ad venerandam & ſanctam figuram glorioſiſſimæ Dominæ noſtræ Dei parentis & ſemper virginis Mariæ, ſpem expectans eius ſalutis. Vndè etiam rursùs noctù, quæ ſola vera eſt & propriè Deiparens, defenſio noſtra, recreatio eorum, qui ad ipſam confugiunt: quæ eſt ſola nubes lucem ferens, quæ educata fuit in ſanctis ſanctorum, ei appáret hilari vultu & lætis oculis, ei dicens miti voce: Homo Dei, ſufficit tibi pœnitentia, quam oſtendiſti apud Seruatorem omnium & opificem ſeculorum. Suſcepit enim Dominus Deus lachrymas tuas & preces propter me, ſi tu conſeruaueris in corde tuo rectam fidem in Chriſtum filium vſque ad diem mortis tuæ. Ille autem dicit ei: Certè Domina mea benedicta, conſeruabo: nec faciam irrita ea, quæ tu mihi dixiſti. Te enim habeo poſt Deum protectionem & defenſionem, & ad tuum intuens auxilium & gubernationem, non faciam irrita ea, quæ tibi ſum pollicitus. Scio enim, ſcio ô benedicta, non eſſe aliam hominum defenſionem, niſi te ſolam ô Deiparens. Quis enim, ô Domina mea, ſperauit in te, & pudore eſt affectus? Aut quis hominum fideliter omnipotentem tuam rogauit opem, & fuit vnquàm derelictus? Reuerà nullus vnquā. Quamobrem ego quoquè peccator & nequam, rogo tuum perennem fontem, ex quo fluunt ad animas noſtras curationes, præbe mihi viſcera miſerationum, qui aberraui & cecidi in pelagus luti: & iube me ſolùm accipere hanc malam & pernicioſam negationis chartam obſignatam à diabolo, qui me fefellit: quoniam hoc eſt ſolùm, quod miſeram meam tabefacit animam. En quanta operis ſatisfactio. En vſum imaginum. Poſt Deum defenſio & protectio noſtra eſt ſancta Dei genitrix.

Ruſsùs ergò multùm flens & lamentans hic vir ſemper memorandus, & rogans totius mundi ſpem & ſalutem animarum noſtrarum de hac re ſtatìm & de charta †. Ea verò, quæ eſt ſemper paratum auxilium eorum, qui affliguntur, poſt alios tres dies, tanquàm in viſione defert ei chartam, habentem etiam bullam ceræ, ſeu pernicioſam defectionis confeſſionem. Et cùm ſurrexiſſet è ſomno ſæpè memoratus Theophilus Oeconomus, inuenit chartam bullatam ſupra pectus. Lætitiaque affectus & timore correptus, omninò tremuit, & diſſolutæ ſunt compages eius membrorum. Sequenti autem die, cùm eſſet dies Dominicus, vadens in ſanctam & vniuerſam eccleſiam, poſt lectionem ſancti Euangelij, ſe repentè proijcit ad pedes ſanctiſſimi eius Epiſcopi: & cùm ſingulatìm ei narrâſſet omnia, quæ ab ipſo facta fuerant, & ei chartam in manus tradidiſſet obſignatam, admirantibus omnibus clericis, laicis & pueris, petijt vt ſceleratiſſima charta legeretur in ambone. Quod cùm factum eſſet, cognouit vniuerſus populus quæ ei acciderant, & quemadmodùm prædicta charta fuiſſet ei allata, adeò vt ſanctiſſimus Epiſcopus clamaret & diceret:

Charta abiurationis redditur Theophilo.

Venite omnes fideles, glorificemus benignum & verum Deum noſtrum. Venite ô pij & Dei amantes, videte miracula, quæ ſunt contra opinionem. Venite ô Chriſti amantes, agnoſcite eum, qui non vult mortem noſtrorum peccatorum, ſed expectat conuerſionem & æternam vitam. Venite, videte ô pij & religioſi, quàm multa poſſit gemitus animæ & cordis contritio, & lachrymarum ablutio. Quis non miretur, ó fratres mei & patres, magnam & ineffabilem patientiam benigni & miſericordis Dei? Quis non ſtupeat, ô Dei & Chriſti amantes, magnas & immenſas diuitias, Deique indulgentiam & charitatem in nos peccatores? Papę, cùm quadraginta dies ieiunâſſet Moſes legiſlator, accepit à Deo impreſſas tabulas. Hic quoquè frater noſter Theophilus, cùm quadraginta dies manſiſſet in venerando templo laudibus celebrandę Deiparentis, chartam, quam nupèr cùm defeciſſet perdiderat, eam per ipſam recuperauit, motam ad intercedendum apud verum noſtrum Deum. Canamus ergò nos quoquè, ô dilecti, cum ipſo intensè hymnum eius, qui tam miſericorditer exaudijt pœnitentiam illius, qui ad ipſum acceſſit per interceſſionem intemeratæ Dei parentis: quæ eſt hominibus pons ad Deum, ſpes eorum qui ſpem abiecerunt, refugium eorum qui ſunt vexati: quæ humanę naturæ ſuſtulit maledictum: vera porta, quam peccatores pulſamus, & ſæpè aperitur, & offert noſtras preces Deo noſtro, qui ex ipſa natus eſt, & accipit peccatorum noſtrorum remiſſionem. Et quid ampliùs dicam, aut quid loquar, aut quem hymnum recitabo ad eam glorificandam & eum, qui ex ipſa natus eſt? Sunt reuerà admirabilia opera tua Domine, & non ſufficiet lingua ad laudem tuorum admirabilium. Reuerà quàm magnificata ſunt opera tua Domine? Omnia in intelligentia feciſti & ſapientia. Reuerà rationi conſentaneum eſt dicere dictũ illud Euangelicum: Afferte primam veſtem, & eum induite, & date annulum in manu eius & calceos in pedibus: & adferentes vitulum ſaginatum, eum ſacrificate: & comedentes lætemur, quòd hic frater erat mortuus, & reuixit: perierat, & eſt inuentus.

Exod. 24. 31.

Vide ſanctiſſimæ virginis laudes & potentiam.

Pſal. 103.

Luc. 15.

Tunc cùm manum ſuam extendiſſet Epiſcopus, fecit è ſolo ſurgere inprimìs pium virum Theophilum. Et cùm ipſe ſurrexiſſet, rogauit Epiſcopum, vt igne exureret nefariam & ſceleratam chartam. quod etiam factum eſt Dei gratia. Cùm autem vidiſſet populus combuſtam nefariam & adulterinam chartam, ſeu iniquam defectionis confeſſionem Oeconomi Theophili, cœperunt cum multis lachrymis multas horas clamare, Domine miſerere, vt nos hæc poſſimus ſatis laudare, & glorificare benignum Deum. Sanctiſſimus Epiſcopus cùm manu populo indixiſſet ſilentium, & eis dixiſſet, Pax omnibus, cœpit peragere conſuetã euchariſtiam ſanctę oblationis: & poſtquàm perfecta fuiſſent dona diuina, cum impertijt intemeratis & viuificis Chriſti ſacramentis: ſtatimque reſplenduit facies eius ſicut ſol: & cùm vidiſſent omnes eius figuræ repentinam mutationem, benignum Deum magìs glorificârunt, qui facit mirabilia ijs, qui ad ipſum confugiunt.

Miſſę ſacrificium.

Statim ergò accurrens ad venerandum templum glorioſæ Deiparentis, cùm parùm in eo requieuiſſet, & corpore infirmus euaſiſſet in ipſo loco, in quo beatam viderat viſionem, vbi etiam fuit ſepultus, cùm ſe inclinâſſet tanquàm ei loco affixus, tribus pòſt diebus, ſalutatis omnibus fratribus, qui aderant, tradidit beatam animam in manus eius, qui natus eſt ex ſemper virgine & intemerata matre Domini noſtri, cùm de rebus omni-

Feliciter migrat ad Dominum.

omnibus ſuis pulchrè & diuinè diſpoſuiſſet: glorificans & confitens in omnibus patrem & filium & ſpiritum ſanctum, & miſericordem laudibusq́; omnibus celebrandam Deiparentem & matrem Domini noſtri Ieſu Chriſti: Cui gloria & potentia nunc & ſemper & in ſecula ſeculorum, Amen.

Ego autem Eutychianus humilis & peccator, qui fui natus in ædibus huius beatiſſimi Theophili, & deindè Clericus huius catholicæ eccleſiæ, cùm ſecutus meum dominum ei inſeruijſſem in afflictione, quæ vidi oculis meis & auribus audiui à beata eius lingua, ſecurè & certò ſcripſi, quæ ei contigerant, & expoſui fidelibus amicis & pijs viris: Ad gloriam Dei omnipotentis & Domini noſtri Ieſu Chriſti, qui glorificatur in ſanctis ſuis.

VITA S. REMBERTI, SECVNDI ARCHIEPISCOPI BREMENSIS, EX MANVSCRIPTO CODICE

deſcripta, ſed ſtylo mutato per F. Laurentium Surium: nec dubium, quin grauis & S. Remberto contemporaneus huius vitæ ſcriptor fuerit, tametſi eius nomen neſcitur.

4. Febrvar. vel 11. Iunij.

Ludouici Pij ſtudium erga eccleſias augẽdas.

CVM Ludouicus Pius Imperio potiretur, vt erga Deum, ſuæ ſublimitatis & dignitatis authorem, ſe gratum declararet, in eam curam deuotus incubuit, vt eccleſiæ Dei, in ditionibus eius conſtitutæ, congruis incrementis proficerent, itemq́; ſeruorum & ancillarum Chriſti ſtatus ſua capeſſeret honoris augmenta. His eius aſſiduis meditationibus, Deo inſpirante, acceſſit etiam recordatio rerum, à patre eius Carolo Magno geſtarum, quemadmodùm ille Saxonum gentem, ad id vſq; temporis incredulam, ad fidem Chriſti conuertiſſet: conſtitutis etiam per illam prouinciam epiſcopis, qui ſufficerent, eorumq́; ſedibus prudenter diſtributis, ad extremam plagam verſùs Aquilonem locum ſibi reſeruâſſet, vbi Archiepiſcopi ſedes conſtitueretur, vndè prædicatio verbi Dei in finitimos populos propagaretur, putà Suedos, Noruegos, Sclauos, Iſlandos, Gronlandos, aliasq́ue omnes ad Boream & Solis ortum ſitas gentes, quæ adhuc ſtultiſſimis ethniciſmi erroribus implicatæ tenebantur. Verùm in hunc finem conſtituta & exædificata eccleſia Hamburgenſi in Sclauorum confinio, extremis videlicet Saxonum locis apud Nordalbingos, eadem eccleſia iuſſu Caroli Imperatoris preſbyteris gubernanda eſt tradita, donèc opportuno tempore, attributis priùs illi loco ſufficientibus epiſcopo prouentibus, archiepiſcopum illic curaret ordinari. At priùs illo ex hac luce ſubtracto, quàm huius voti ſui compos fieret, pijſſimus filius eius Ludouicus cum ſuis hanc eius voluntatem pertractans, Anſcharium ſummæ ſanctitatis virum, vt pater Carolus decreuerat, priuilegij archiepiſcopalis & ordine & nomine ſublimandum, & illi nouellæ eccleſiæ, rudibusq́; in fide populis rectorem præficiendum, & gẽtibus, vt dictum eſt, à fide alienis verbi diuini præconem curauit ordinandum. Cuius quidem Anſcharij qualis à puero in Dei timore cõuerſatio, vel cum ætatis proceſſu quæ virtutum incrementa, cuiuſmodi etiam ſignis pontificatus & prædicatio eius præmonſtrata, tum quoquè vt ſedis Apoſtolicæ approbatione & priuilegijs omne eius miniſterium communitum, deniquè quo ſtudio & profectu in lucrandis Deo animabus verſatus ſit, quas vel in fide confirmare, vel de gentilitate ad Chriſtianiſmum quotidiè traducere nitebatur: ſi quis exactiùs nôſſe volet, legat libellum de vita eius, eoque perlecto, quantæ fuerit ſanctitatis, ipſe ſecum expendat. Nos in præſens de ſanctitatis eius imitatore, tum quoquè dignitatis ſucceſſore Remberto ſcripturi, vt primùm ad illius notitiam peruenerit, ac deindè ab illo adſcitus ſit, explicare aggredimur.

Eccleſia Hamburgenſis.

Anſcharius, 1. Hamburgẽſis archiepiſcopus.

Cùm Hamburgenſis eccleſiæ, recèns, vt diximus, inſtitutæ termini anguſti eſſent, officioque tam amplo, eius antiſtiti demandato, ſumptus indè collecti non ſufficerent, ipſiq́ue redituũ prouentus frequenti hoſtium irruptione diriperentur: nè hac occaſione vir Dei à prædicationis officio, quod in eius geſtis legatio ad gentes vocari ſolet,

retardaretur, memoratus Imperator Ludouicus cellam quandam vel monaſteriolum in Gallijs, nomine Turholt, eidem legationi attribuit, vt perpetuis temporibus illi inſeruiret: vbi cùm tempore quodam ſanctus Epiſcopus Anſcharius demoraretur, vidit pueros quoſdam iocantes, inanibus curſibus ad eccleſiam feſtinare: at inter eos quendam, omnium ferè minimum, grauiter incedentem, pueriles leuitates ſolicitè deuitantem, orationem cum timore & reuerentia peragentem, ſigno crucis frontem munientem, & per omnia tanquàm maturæ ætatis hominem, egregiam præ ſe continentiam ferentem. Animaduertens ergò vir Dei ſacram religioſi pueri infantiam, diuini iam cultûs & famulatûs amore flagrare, accitis ad ſe parentibus eius, didicit Rembertum illum vocari, ijsque conſentientibus, tonſuram ei & eccleſiaſticum habitum contulit: paternaq; ſolicitudine eum commendans, cœpit ſtudioſè illum erudire: ac deindè poſt dies non multos diſcedens, paſtorale officium ſuamque ad gentes legationem ſtrenuè executus eſt. At puer Rembertus dilectus Deo, magìs magiſque in grauitate profecit, perdiſcendisque liberalibus diſciplinis ardenter incubuit: orationibus quoquè, cęterisque bonarum rerum ſtudijs intentus, intra paucos annos omni maturitate & ſcientia virtutum emicuit: atque iam tum, iuxta Pſalmi vocem, concaluit cor eius intra ipſum, & in meditatione eius exarſit ignis: cumque perſcrutaretur, quid ipſi in hac vita degenti potiſſimùm expediret, occurrit illi quod à quodam ſapiente dictum eſt, primam philoſophiæ definitionem, mortis eſſe meditationem: idq; toto pectore amplectens, toto vitæ ſuæ ſpatio eò connitebatur, vt hanc ſapientiæ ſummam appræhenderet, nè aduentante morte mœrore poſſet affici, ſi eam non eſſet antè præmeditatus: ſed potiùs ex impletione ſcripturæ dicentis, Memorare nouiſſima tua, & in æternum non peccabis: quantùm humana fert conditio, de peccatorum vel euitatione, vel remiſſione ſecurus, gaudio perfundi mereretur.

Turholt, eſt Flandriæ monaſteriū. *Remberti pueri grauitas.* *S. Anſcharius eum ſibi aſciſcit.* *Pſalm. 38.* *Meditatio mortis.* *Eccl. 7.*

Porrò venerandus præſul Anſcharius, qui eum diuino mancipârat cultui, ſicut in vitæ eius geſtis habetur, quæ illi euentura, vel ab illo gerenda eſſent, penè omnia vel per ſomnium, vel per intimam in mente reuelationem prænoſcere ſolitus erat. Eam autem intimam in mente reuelationem ſcriptores vitæ eius quippiam eiuſmodi eſſe arbitrantur, quale in actibus Apoſtolorum crebrò habetur: Dixit autem ſpiritus illi vel illi diſcipulo. Non igitur debet incredibile videri, virum ſanctum non caſu aut fortuitò, ſed diuinæ admonitionis inſtinctu, quem occultiori ſenſu, vtpotè vir ſpiritualis, in anima percipere ſolebat, felicem hunc, de quo loquimur, puerum tanto paternæ beneuolentiæ affectu diuinis adhibuiſſe miniſterijs: immò potiùs ſi attendatur ratio conuerſationis, & quo deinceps pacto ſemper ab illo tractatus & habitus eſt, veriſimile apparebit, perſpicuè à Deo id illi fuiſſe reuelatum, quòd eum in epiſcopatu eſſet habiturus ſucceſſorem. Nam cùm primò diſcendis artibus & diſciplinis ſcholaſticis traditus, ac deindè à ludimagiſtris dimiſſus, atque è ſchola egreſſus eſſet, mox eum ſanctus epiſcopus indiuiduum ſuæ legationis comitem habere voluit: venientemque è ſupradicto monaſteriolo, cui nutriendum commendauerat, cum gaudio ſuſcepit, omniumq; factorum ſuorum fecit conſcium, quibus ille tum occultè, tum palàm cum omni pietate Deo inſeruiebat.

Act. 8. 10. 11. *Indiuiduus fit Anſcharij comes.*

Cumque die quodam iuxta morem ſimul orationi incumberent, eaque finita è templo eſſent exituri, quaſi ſecretioris gratiæ munus in diſcipulo pontifex agnoſcens, eum his compellat verbis: Oportet te, fili Remberte, ſemper illi gratias agere, qui de turbulentis ſeculi fluctibus ad portum quietis te vocauit, cui cùm te citra dubium videam animum applicare, amore tuî teneri me fateor, nec dubites, quin hic amor, quòd ad me attinet, ad finem vſque vitæ erga te ſit perſeueraturus. Cui ille reſpondit: Indignus ſum domine tanta erga me beneuolentia tua: at tamen quia tam te mihi benignum & humanum exhibes, oro vt meritis & precibus tuis apud Dominum mihi obtineas, vt in futura vita præmiorum tuorum merear eſſe particeps. Tunc ſanctus epiſcopus, cuius mentem ex diuina illuſtratione ſæpè futura præuidiſſe diximus, his quidem ſancti Remberti verbis nullum reſponſum reddidit: poſt triduum verò cùm iam anxia nimìs eum teneret ſolicitudo, quamobrem huic petitioni ſuæ nihil reſpondiſſet epiſcopus, ità eū conſolatus eſt: Iam obtinui à Domino, vt in futuro ſeculo, ſicut petijſti, ab inuicèm non ſeparemur: vbi ità æternę beatitudinis erimus participes, ſi noſtris ad eam viribus poſſe pertingere non præſumamus: quod eſt crimen ſuperbiæ, per quam ceciderunt

derunt, qui operantur iniquitatem: nec rurſùm deſidia torpentes obliuiſcamur illi-us, quod in Pſalmis habetur, In Deo faciemus virtutem: ſed quotidiè demus operam, vt, quemadmodùm ſanctus Gregorius admonet, bonum opus habeatur à nobis in voluntate, & ità conſequenter confidamus, quòd, vt idem ſanctus pontifex ait, ex diuino adiutorio erit etiam in perfectione. Quòd ſi quempiam mouet, cur triduò diſtulerit ſanctus epiſcopus huic quæſtioni ſatisfacere, meminerit nos dixiſſe quidem, mentem eius diuina gratia ſæpè fuiſſe illuminatam ad prænoſcenda futura, interim tamen hac de re in eius vita ità ſcriptum haberi: Ad omnia ergò, quæ fortè præcipua definire debebat, ſpatium cogitandi habere volebat, nec quicquam temerè diſponebat, antequàm gratia Dei illuſtratus in mente ſua ipſe ſentiret, quid melius eſſet: ſicque ſuperna viſitatione certificatus in mente, ſine cunctatione quæ agenda erant, diſponebat. Hæc ex illius vita opportunè nos inſeruiſſe lector intelligat, vt hoc teſtimonio doceremus, nihil eum ad preces ſanctiſſimi diſcipuli ſui Remberti reſpondiſſe, niſi quod tridui ſpatio menti eius ſpiritus ſanctus infudit iuxta ſententiam, quam iam antè ex Apoſtolorum Actibus protulimus. Pſalm. 55. Pſal. 59. 107.

Accedit verò ad præſagium virtutum beati viri, viſio quædam procuratori antiſtitis de illo oblata ea nocte, qua primùm venit Hamburgum, cùm ille primos adoleſcentiæ annos ageret. Videbatur enim procuratori, vidiſſe ſe Rembertum ſedentem in faſtigio oratorij, atque imum eccleſiæ ſignum in cælo apparuiſſe, ab eoq; ſigno ligamen lineum, vt aſſolet, inſtàr funis demiſſum vſque ad illum, dependiſſe, per quod ille ſignum ipſum hilariter traxiſſe, eiuſque ſono ſuauiter oblectatus eſſe videbatur: cui nimirùm ſomnio congruam ex ipſis ſcripturis diuinis interpretationem inuenimus. Præcipitur Moyſi à Domino, vt inter alia ſacerdotum myſtica indumenta, hæc etiam fiant: Deorsùm ad pedes, inquit, eiuſdem tunicæ per circumitum quaſi mala Punica facies ex hyacintho, & purpura, & cocco bis tincto, & byſſo retorta, mixtis in medio tintinnabulis. Cur verò hæc tintinnabula adiungi iuſſa ſint, paulò infrà ſubiungitur his verbis: Vt audiatur ſonitus, quando ingreditur & egreditur pontifex ſanctuarium in conſpectu Domini, & non moriatur. Sacerdos ingrediens vel egrediens moritur, ſi de eo ſonitus non audiatur: quia iram contra ſe occulti iudicis exigit, ſi ſine ſonitu prædicationis incedit. Quia igitur futurum erat, vt ſummo Eccleſiæ gradu conſcenſo, vir Domini ſpiritalibus ornamentis eniteret, vt etiam prædicationis officium inſigniter executus probaretur, rectè in faſtigio templi, quod apicem pontificalem ſignificat, cum doctrinę ſuauiſſimo & cælitùs concitato ſonitu ad conuocandam ad Dei ſeruitium & cultum ſacram Chriſti plebem, ſediſſe viſus eſt. Hoc nanque in hac viſione perſonans eius attractu ſignum cæleſte ſignificare poteſt, quod in pontificis veſte tintinnabula deſignant. Vt verò etiam cætera, quæ de ſcripturis diuinis propoſuimus, ſacerdotalis habitùs ornamenta ſpiritaliter in ſeipſo ſemper exhibuerit, ad profectum & imitationem eorum, qui hæc lecturi ſunt vel audituri, proferemus. Mális quippe Punicis vtebatur, in quibus multa interiùs grana vno exteriùs cortice teguntur: quia multiuariam virtutum operationem vno charitatis munimine vndiquè tectam habebat. Hęc autem mála Punica ex purpura, & hyacintho, & cocco bis tincto, & byſſo retorta facta erant: quæ cuncta illi aptiſſimè conueniunt. Nam toto deſiderio ſemper inquirebat cæleſtia, quæ per hyacinthum deſignantur: & pro Chriſti nomine etiam martyrium ſuſcipere paratus fuit, quod nobis purpura innuit: Dei quoquè & proximi flagrabat amore, quod per coccum bis tinctum exprimitur: & ſicut byſſus è terra orta, longo exercitio ſiccandi, tundendi, purgandi, coquendi & nendi, gramineum amittit, & candidum induit colorem: ità ipſe cum magno continentiæ labore natiuum veluti exudans humorem, Deo dignæ puritatis & caſtitatis decorem ſolerti & infatigabili ieiuniorum, vigiliarum, orationis, lectionis, patientiæ & humilitatis inſtantia adeptus eſt. Quibus omnibus tintinnabula habuit permixta: quia rarò ab ore eius aliud, quàm prædictarum virtutum ſuauiſſimus ſonitus audiebatur: qui itidèm operum eius ſublimitate auditorum animis commendabatur, ſicut etiam ſequens opuſculi huius textus manifeſtiùs oſtendet.

Viſio procuratoris S. Anſcharij. Exod. 28. Gregorius lib. 2. Paſtoralis curæ, cap. 4. Mála Punica. Hyacinthus. Purpura. Coccus bis tinctus. Titinnabula.

1 Cùm adhuc eſſet in miniſterio deceſſoris ſui domini Anſcharij, apparuit ei Arnulphus presbyter iampridèm defunctus, & percontanti quo in ſtatu res eius eſſent in illo ſeculo, dolenter reſpondit: Ego cùm adhuc in corpore eſſem, ſalutem animæ meæ

negligenter curabam, nec ſeruabam eam, quę meam decuiſſet perſonam, morum grauitatem, ocio ſæpè vacans, & quandoquè etiam tempore indicti ieiunij carnem comedens, aliaque ſimiliter vetita in cibo & potu frequenter vſurpans: ob quas culpas hactenùs indignus fui admitti ad conſpectum Dei. Sed ſi tua fraternitas pane & ſale & aqua contenta, à cæteris alimentis interim abſtinens, quadraginta dierum ieiunium pro me ſuſcipere vellet, credo per Dei miſericordiam huius repulſæ, quam patior, pœna me abſolutum iri. Cui cùm ille ſe ità facturum, vt ipſi videbatur, eſſet pollicitus, expergefactus mox vt epiſcopum conueniendi copia oblata fuit, viſionem omnem illi expoſuit, acceptoque ab eo conſilio, per dies quadraginta non niſi pane ſolo & aqua vſus eſt: quo tempore tam immani dolore dentium cruciabatur, vt panem illis manducare non poſſet. Itaque panem manibus contritum & comminutum aquæ immiſcebat, & pro dentium leuamento inſtàr pultis emolliebat: in quo tamen ad abſtinentiæ augmentum etiam ea deerant, quæ in ſimplici panis decoctione eſſe poſſunt, putà ius alimenti, & ſaporis ſuauitas. Expletis autem huius abſtinentiæ diebus, presbyter ille, pro cuius ſalute hæc agebantur, per viſum apparuit cuidam fœminæ, diuturna laboranti paralyſi, cui longus quidem languor membra tenuit, ſed tamen, vt de Seruulo beatus Gregorius dicit, eadem membra à bono opere non ligauit. Quotidiè enim ſe ad eccleſiam deportari faciens, verbum vitæ illic delectabiliter audiebat, hymniſque & laudibus Dei diù noctuque vacabat. Huic ergò, vt diximus, in viſione apparens iam dictus presbyter, petijt ab ea, vt gratias ageret ſeruo Dei Remberto pro cibi ac potûs parſimonia, eius cauſa tolerata, quam vſqueadeò ſibi profuiſſe aiebat, vt priùs negatum ipſi Dei conſpectum, & cæleſtis aulæ ingreſſum, propter eam iam permiſſum ſibi gauderet. Porrò Rembertus, inquit idem, inter eos adſcribetur, de quibus canitur, Fulgebunt iuſti, & tanquàm ſcintillæ in arundineto diſcurrent: & de quibus Pſalmographus ait: Ibunt de virtute in virtutem. At verò eiuſmodi viſionibus vir Dei nunquàm animo efferebatur, ſed humilitatis tutiſſimo ſemper incedens itinere, ità virtutum quotidiè gradus altiores ſcandebat, vt illam beatiſſimi pontificis Gregorij ſententiam ſemper ob oculos ferre videretur, qua ille dicit: Magnus vnuſquiſq; eſſe ſtudeat, ſed tamen aliquo modo eſſe ſe neſciat, nè, dum ſibi magnitudinem arroganter tribuit, amittat.

40. dies pane & aqua victitat. — *Homilia 15 in Euangelia.* — *Sap. 3.* — *Pſalm. 83.* — *Homil. 7. in Euangelia.*

Quandiù ergò fuit in corpore vir Domini Anſcharius, ſeruus Chriſti Rembertus præ cunctis illi familiariùs adeſſe ſolebat in omnibus, quemadmodùm libellus geſtorum eius, cuius aliquotiès mentionem fecimus, ab ipſo Remberto & alio quodam eius condiſcipulo editus, teſtatur: in quo libello vbicunquè commemoratur quidam eius fidiſſimus diſcipulus, quod crebrò illic lector offendet, Rembertus deſignatur: ſed quia, vt diximus, cum alio quodam illa S. Anſcharij geſta ipſe edidit, rei veritatem tacito ſuo nomine indicare voluit, nè de ſe familiaritatis illius gratiam iactanter proferre videretur. Ità nanque etiam beatus euangeliſta Iohannes in ſuo facit euangelio, perſonam ſuam quadam circunlocutione potiùs, quàm proprij nominis expreſſione ſubindicans. Quam autem in hac familiaritate apud ſanctum epiſcopum vir Dei Rembertus ad extremum vſque conſtanter perſeuerauerit, ex verbis iam dicti libelli ſatis poteſt intelligi, quibus obitus eiuſdem epiſcopi ità commemoratur: Percepta Dominici corporis & ſanguinis communione, ſanctus Pontifex Dominum deprecabatur, vt quicunque in eum quoquo modo peccâſſet, diuina hoc ei pietas remitteret. Deindè verſiculos iſtos cœpit frequentiùs repetere: Secundùm miſericordiam tuam memento meî tu propter bonitatem tuam Domine. &: Deus, propitius eſto mihi peccatori, &: In manus tuas Domine commendo ſpiritum meum. Cumq; hæc ſæpiùs repeteret, & deficiente anhelitu iam ea frequentare non poſſet, cuidam fratri præcepit, vt hæc vice illius frequentando caneret. ſicq; oculis in cælum intentis, Domini gratiæ commendatum ſpiritum exhalauit. Hic ergò, quem ſuo loco verba orationis crebrò repetere voluit, Rembertus fuit, cui voce deficiente ſua, deſiderij ſui verba commendans, per eum compenſare ſe non dubitauit, quicquid ipſe iam moribundus minùs poſſet orando præſtare. Nam & ob vitæ eius meritum, pro ſe illum exaudiri credidit, & quod ille feciſſet, nihil ab eo diſcreuit, quod à ſeipſo factum eſſet: quandoquidem cor vnum & anima vna vnus ſpiritus & vna fides erat ſemper in eis.

Anſcharij vitam quis ſcripſerit. — *Ioh. 13. 19. 21* — *Pſalm. 24.* — *Luc. 18.* — *Pſalm. 30.*

Deniquè cùm illa ægritudine, qua confectus ex hac vita migrauit beatus Anſcharius,

rius, quæreretur ab illo, quid conſilij daret de eligendo ipſi ſucceſſore, & quidam etiam eius de Remberto ſententiam nôſſe cuperent, reſpondiſſe fertur, non hoc ſui eſſe miniſterij definire, cùm multorum animos fortaſsis in epiſcopatu offenderit, quam offenſionem amouere potiùs deberet, quàm eoipſo augere magìs, quòd talem ſibi ſucceſſorem nominaret, qui ſua forſitan inhabilitate grauaret ſubditos, & indè acerbæ contra ipſum querimoniæ naſcerētur. At tamen de Remberti meritis nôſſe vos velim, inquit, quia dignior ille eſt ſede archiepiſcopi, quàm ego ſubdiaconi functione. Hæc ille ſanctus epiſcopus ingenti humilitatis ſtudio de ſe dixit, tanquàm verus obſeruator illius monaſticæ regulæ, quam ipſe etiam olìm perfectè excoluit, quæ ſic habet: Septimus humilitatis gradus eſt, ſi non ſolùm omnibus inferiorem ſua ſe lingua pronunciat monachus, verumetiam intimo cordis credat affectu, humilians ſe & dicens cum Propheta: Ego autem ſum vermis & non homo. Solent enim ſancti viri etiam tunc, cùm fortia agunt, de ſe ſentire viliter, ſicut de ſcipſo ſanctus Dauid, coram arca Domini ſaltando, regni ſui potentiam deſpiciens, dixit: Ludam, & vilior fiam pluſquàm factus ſum, & ero humilis in oculis meis. Quò pertinet etiam illud Apoſtolicum: Implete gaudium meum, vt idem ſapiatis, eandem charitatem habentes, vnanimes, idipſum ſentientes: nihil per contentionem, neque per inanem gloriam, ſed in humilitate ſuperiores ſibi inuicèm arbitrantes. Et prius quidem, hoc eſt, Prophetæ teſtimonium, beatus Anſcharius ità in ſeipſo obſeruare ſolebat, vt de ſe intùs humilia ſentiens, honorem foris non expeteret, quaſi dicens: Ludam, & vilior fiam: nec rursùm per hoc, quòd vilem ſe extrinſecùs exhibuit, intùs intumeſceret, impleret potiùs quod ſequitur, Et ero humilis in oculis meis: id eſt: Qualem me foris deſpiciens exhibeo, talem me intùs attendo: quo ſanè contemptûs ſui ſtudio etiam illud impleuit, quod ex Apoſtolo attulimus, vt omni contentione & vana gloria profligata, per humilitatem alios ſe ſuperiores arbitraretur. Vndè etiam, vt antè iam diximus, potioris meriti Rembertum eſſe affirmauit, quàm eſſet ipſe. Sed quamuìs ille humilitatis cauſa ità de ſe dixerit, noſtrum tamen non eſt, quemlibet eorum alteri anteponere, ſed ſentire potiùs meritis fuiſſe pares, quos & vnius fidei deuotio, & eiuſdem miniſterij vel functionis, licèt diuerſis temporibus, executio commendet æquales, vel æqualiter commendet.

Teſtimonium S. Anſcharij de Remberto.

Pſalm. 21.

2. Reg. 6.

Philip. 2.

Quanquàm autem, vti antè dictum eſt, ſanctus pontifex ob vitandam aliorum offenſionem, non libenter illis indicauit, quem putaret idoneum ſucceſſorem: nè ſuum tamen Rembertum, omnium penè ſecretorum ſuorum conſcium, hac gratia in extremis defraudaret, triduo ante obitum rem ſecretam illi expoſuit, indicans illum poſt ſe ad pontificatûs eius apicem promouendum. At illo renitente, & ad tantum miniſterium nec viribus, nec meritis ſe idoneum proclamante, ſanctus epiſcopus dixit, ſic eſſe à Deo conſtitutum, vt ità fiat: adhibuitque congruentes adhortationes, vt ſuam voluntatem diuinæ ordinationi accommodaret, & cum ſancto Thoma apoſtolo diceret: Dominus meus es tu, & ego ſeruus tuus: fiat voluntas tua. His auditis, beatus Rembertus deſtitit vltrà reluctari, quòd ſanctum epiſcopum diuinitùs hæc accepiſſe intelligeret: neq; etiam vel in clero vel in populo vlla reſedit, quem è pluribus potiſſimùm eligeret, ambiguitas, ſed eodemipſo die, quo ſanctus Anſcharius ſpiritum Domino reddidit, beatum Rembertum concorditer omnes elegerunt. Porrò ità electum, ad glorioſum tunc temporis regem Ludouicum adduxerunt viri venerabiles, Theodoricus Mindenſis epiſcopus, & Adelgarius Abbas monaſterij nouæ Corbeiæ: ſuſceptusque honorificè à rege, cum pontificalis baculi commendatione, epiſcopatûs eſt dominium adeptus. Porrò in literis Romanę ſedis pontificum, à quibus Archiepiſcopi priuilegium illi ſedi, quam tunc Rembertus ſuſcepit, collatum eſt, etiam hoc continetur: vt quia propter nouellam eiuſdem ſedis inſtitutionem, & necdùm conuerſos ad fidem populos, ſuffraganei non habentur epiſcopi, à quibus decedente vno, alter archiepiſcopus conſecretur: palatinæ interìm prouidentiæ ſuccedentium per tempora pontificum conſecratio ſit commiſſa, donèc numerus ſuffraganeorum epiſcoporum, canonicè eum conſecrare debentium, ex gentibus ſuppleatur. Cum huius ergò tenoris inſinuatione, vt loquitur hiſtoriæ huius author, ordinandum eum, nempe ſanctum Rembertum, rex Ludouicus miſit ad Liutbertum Archiepiſcopum Moguntinum, à quo iuſſu eius ità eſt conſecratus, vt non ſine Dei prouidentia factum videatur, vt ad eius conſecrationem non vnius, ſed duarum eccleſiarum metropolitanarum conuenirent ſuffraganei,

Eligitur Anſcharij ſucceſſor.

Ità dicitur Saxonica Corbeia propter Gallicam, quæ eſt Saxonicæ parens.

nei,putà Lintvuardus Paderburnenſ. epiſcopus, Moguntini,& iam dictus Theodoricus Mindenſis epiſcopus, Colonienſis Archiepiſcopi ſuffraganeus. Quos ità permixtim adeſſe placuit, vt tam huius conſecrationis actio, quàm etiam domini Anſcharij in eadem ſede non diſſimili modo facta ordinatio, argumento eſſent, quòd huius ſedis epiſcopi conſecratio tantiſpèr palatinæ eſſet commiſſa prouidentiæ, donèc conſecrantium numerus ex gentibus ſuppleatur.

Tenebatur autem ſanctus Rembertus iam olìm voto eiuſmodi obſtrictus, vt poſt S. Anſcharij obitum mox & propoſitum & habitum monaſticū amplecteretur. Quamobrem communicato cum pontificibus, qui ipſum conſecrârant, conſilio, ſtatìm vt ordinatus fuit, ad nouæ Corbeiæ monaſterium properans, illius profeſſionis habitum ex toto ſuſcepit: conuerſationis autem illius profeſſionem ità fecit, vt obedientiam, & conuerſionem morum, & ſtabilitatem ſecundùm regulam ſancti Benedicti exhiberet, quatenùs labores & occupationes ſuſcepti Epiſcopatûs permitterent. Atque vt huius promiſſionis effectui veraciùs aſſueſceret, aliquem ex fratribus monaſterij ſibi permitti orabat, vt quia ipſi in eo permanere non liceret, pro ſuî conſolatione poſſet cum illo aſſiduè indè meditari, & vſum quendàm ſibi parare iuxta regulæ moderamen, quam amplexus eſſet, ſe gerendi. Adiunctus autem eſt illi hoc petenti quidam inſignis conuerſationis vir, gradu diaconus, nomine Adelgarius, qui illius monaſterij Abbatis, cuius ſuprà meminimus, germanus frater erat, atque eiuſdem cum eo nominis. Atque hic vir venerabilis, qui & conuerſationis eius ſedulus imitator, & in dignitate ſucceſſor fuit, adhuc hodiè ſupereſt, cum multis alijs id affirmans, quòd ſanctus Epiſcopus, cuius vitam ſcribimus, ex occaſione curæ paſtoralis nullam monaſticæ perfectionis iacturam fecerit: immò verò ex illis ipſis, qui in monaſterijs degunt, nullus bonorum operum inſtrumenta, quæ illorum regula commemorat, æquè àc ipſe excoluërit: cuius ſanè res geſtæ vix à nobis explicari queant: porrò quotidianam eius cum Deo conuerſationem, & animum cælo ſemper intentum, noſtræ ſcientiæ tenuitas nedùm verbis exponere, ſed nec expéndere ſatìs poteſt. Graue certè exiſtimabat & permoleſtum, tempus vllum Dei opere vacuum tranſigere: itaque orationi lectio, & lectioni ſemper oratio ſucceſſit: & ſi quid accidiſſet, quod illum ab oratione impedire videretur, ſemper tamen quæ iuſta ſunt agens, ſine intermiſſione orâſſe cenſendus eſt, vt docet beatus Auguſtinus. Qui enim in diuino verſatur officio, eius dicta factaque omnia pro oratione computantur. Vigiliarum vſum moderatè agebat: abſtinentię modum illum tenuit, vt quotidiana illi eſſent ieiunia, & refectio ſatietatem fugiens: qua in re id obſeruabat, vt iuxta beati Hieronymi ſententiam, ità corporis frangeret appetitum, vt ad lectiones, & pſalmodiam, & altaris pontificatuſque miniſteria, vires non deficerent. Nihil enim prodeſt, vt ait idem Hieronymus, biduo triduoque tranſmiſſo vacuum portare ventrem, ſi pariter obruatur, ſi compenſetur ſaturitate ieiunium. Ilicò mens repleta torpeſcit, & irrigata humus, ſpinas libidinum germinat. Quod vir Dei, vt diximus, in ſe cauere volens, eeiuſmodi ieiunij moderamen tenuit, quale Dominus in Euangelio, Iudæos arguens, quòd nec Iohannem ieiunantem, nec ipſum manducantem & bibentem ſuſciperent, ſubindicat, dicens: Et iuſtificata eſt ſapientia à filijs ſuis: oſtendens filios ſapiētiæ intelligere, nec in abſtinendo, nec in manducando eſſe iuſtitiam, ſed in æquanimitate tolerandi inopiam: & in temperantia per abundantiam non ſe corrumpendi, atque opportunè ſumendi vel non ſumendi ea, quorum non vſus, ſed concupiſcentia reprahendenda eſt.

Fit monachus Corbeienſis. — *Adelgarius ſucceſſor S. Remberti.* — *Hierony. Epiſtola 22. ad Euſtochium.* — *Ibidèm.* — *Matth. 11.* — *Hæc ſunt verba Auguſtini, quęſtionum Euangelicarum lib. 2. cap. 11.*

Quicquid etiam ad vſus & ſuſtentationes pauperum beatæ memoriæ deceſſor eius inſtituerat, nulla id ex parte ipſe abrogauit, ſed curam & ſtudium omne adhibuit, vt quęcunque in eos vſus deputata eſſent, non modò nullum ipſius temporibus caperent detrimentum, ſed eius opera nonnihil potiùs quotidiè acciperent incrementi. Erat enim pro indigentium leuamine & ſolatio domus hoſpitalis in eius diœceſi conſtituta, tam abundè rebus neceſſarijs atque ſubſidijs inſtructa, vt nullibì vel copioſiùs, vel prudentiùs id curatum ſciamus. At verò etiam extra diœceſin ſuam vbicunquè eſſet, ſemper habebat à ſe quoſdam inſtitutos, qui erogandos pauperibus nummos in ſaccellis circunferrent: & ipſe etiam in hunc vſum ad zonam ſuam appenſum habebat marſupium, vt ſi abſente interdùm ſuo eleemoſynæ diſpenſatore, inops aliquis occurreret, ad manum haberet pecuniam, quam illi largiretur. Solicitus enim hoc curare ſolebat,

bat, nè quis eiuſmodi abſque leuamento ab ipſo diſcederet: & ad idem ſtudium perpetua adhortatione ſuos inuitabat, ità dicens: Non debemus cunctanter opitulari egenis omnibus, quando quis eorum ſit Chriſtus, vel quãdo ille veniat ad nos, ignoramus. Simul autem, iuxta beati Gregorij admonitionem, etiam eleemoſynam verbi inceſſanter faciens, doctrinæ ſalutaris ſtudio iugiter inſtabat, non immemor, dictum eſſe ab eodem ſanctiſſimo pontifice, plus eſſe, verbi pabulo victuram in perpetuum mentem reficere, quàm ventrẽ morituræ carnis terreno pane ſatiare. Hac de cauſa libellum quendam, ex dictis huius ſanctiſſimi Gregorij, lectori vtilem confecit, & ſua manu deſcripſit: atque etiam epiſtolas aliquot plenas ædificationis ad diuerſos compoſuit: è quibus vna eſt ad quandam Dei famulam, in monaſterio degentem, cęteraſq; ſorores ibidèm Domino ſeruientes. Hęc autem Chriſti ancilla, de qua loquimur, neptis erat venerabilis epiſcopi Lintvuardi, cuius ſuprà mentionem fecimus: qui ſe ſancto viro omni deuotionis affectu deuinxit, & non modò ipſe eius ſanctitatis amator fuit, ſed etiam omnes ad ſe quoquo modo pertinentes, illi commendare ſtuduit: hanc pręſertim, de qua agimus, ab infantia Deo oblatam, & in virginitate permanentem neptem ſuam, quæ etiam propria ſua deuotione id promeruit, vt vnicã dilectionis ſuæ filiã vir ſanctus eam appellare ſoleret. Quæ licèt nomen ſuum vitandæ iactantiæ cauſa palàm nolit edicere, at nos tamen eam epiſtolam ad ſacrarum virginũ ædificationem, tacito eius nomine, cui ſpecialiter ſcripta eſt, hîc inſeremus, ità ſe habentem: [Benignitas in pauperes] [Homilia 6. in Euangelia.]

Chariſſimæ filiæ N. cęteriſque virginibus & ſponſis Chriſti, Rembertus gregis Dei vilis ſeruulus, in Domino ſalutem. Frater Adelgarius, nupèr à vobis rediens, dixit mihi grauiter vos ferre, quòd paruitatis meæ literas raro ſuſcipiatis. Quod mihi emendare cupienti, quod ſcribere debeam, nihil conuenientius occurrit, quàm vt vos de veſtræ ſanctitatis commoneam propoſito. Si ergò ad ſublimiſſimã gloriam peruenire vultis, omni virtute incorruptionem corporis ac ſpiritûs excolere debetis. Interiori enim fotu ac pabulo puritatis, ſubminiſtrari neceſsè eſt etiam exterioris hominis caſtitatem, eamque iugiter ad perſeuerantiam perpetuæ incorruptionis animari. Illæ nanque ſunt veræ atque incorruptæ virgines Chriſti, non quæ metuunt, ſed quibus non libet fornicari. Quod donum ſi per Dei gratiam adeptas vos ſenſeritis, quanto magnæ eſtis, vt ſancta monet ſcriptura, humiliate vos in omnibus, & coram Deo inuenietis gratiam. Ea enim via peruenire debetis ad Chriſtum Dominum & ſponſum veſtrum, quia ipſe dixit: Diſcite à me, quia mitis ſum & humilis corde. Curandum itaque eſt, vt omni cuſtodia mens ſeruetur à ſuperbiæ tumore: non enim ante oculos Dei vacuè tranſuolant cogitationes veſtræ. Intùs ergò videt Deus, quod mentem eleuat: & idcircò foris permittit inualeſcere, quod deponat. Dicit quippe per Oſee contra Iſraëlitas Deus: Spiritus fornicationis in medio eorum, & Dominum non cognouerunt. Qui vt oſtenderet, ſicut dicit beatus Gregorius, quòd cauſa libidinis ex culpa prorumpat elationis, mox ſubdidit, dicens: Et reſpondebit arrogantia Iſraël in faciem eius: àc ſi diceret: Culpa, quæ per elationem mentis in occulto latuit, per carnis luxuriam in aperto reſpondebit. Proindè per humilitatis cuſtodiam ſeruanda eſt munditia caſtitatis. Si enim piè ſpiritus ſub Deo premitur, caro illicitè ſuper ſpiritum non leuatur. Habet quippe ſpiritus commiſſum ſibi dominium carnis, ſi tamen ſub Deo recognoſcat iura legitimæ ſeruitutis. Nam ſi authorem ſuum ſuperbiendo contemnit, iure & à ſubiecta carne prelium ſuſcipit. Hinc eſt enim, quòd longa continentia repentè ſoluitur: hinc, quòd plerunquè & vſque ad ſenium virginitas ſeruata vitiatur. Quia enim negligitur humilitas cordis, rectus iudex deſpicit etiam integritatem corporis: & quandoquè per apertum malum reprobos annunciat, quos dudum reprobos in occulto tolerabat. Nam qui diù ſeruatum bonum ſubitò perdidit, apud ſemetipſum intùs aliud malum tenuit, ex quo aliud ſubitò erupit, per quod ab omnipotente Deo etiam tunc alienus extitit, quando ſe ei per munditiam corporis inhærere monſtrauit. Hæc ergò, filiæ, non ideò ſcribo, quòd in vobis quicquam de qualitate ſuperbiæ vel vanæ gloriæ cognouerim: ſed quia vos opto in illarum conſortio eſſe, de quibus legitur, quoniam ſequuntur agnum, quocunquè ierit. Vbi multos cecidiſſe doleo, vos cautè ambulare deſidero, optoque vt dicat vobis Dominus & ſponſus veſter: Tota pulchra es amica mea, & macula non eſt in te. Itaque ſequimini agnum in præceptis ſuis, vt ipſo auxiliante illum ſequi valeatis in æterna vita, cantando canticum, quod nemo poteſt dicere, niſi chorus virgineus: quod per- [Epiſtola S. Remberti ad ſacras virgines, in qua nihil de ſtylo mutatum eſt.] [Veræ virgines.] [Eccle. 3.] [Matt. 11.] [Oſee 5.] [Lib. 26. in Iob, cap. 12.] [Ibidem cap. 13.] [Apoc. 14.] [Cant. 4.]

Lib. De ſancta Virginitate, cap. 27. pulchrè explicauit beatus Auguſtinus, virgines adhortando: Pergite, inquit, ſancti Dei pueri & puellæ, mares & fœminæ, cęlibes & innuptæ: pergite perſeueranter in finem. Laudate Dominum dulciùs, quem cogitatis vberiùs: ſperate feliciùs, cui ſeruitis inſtantiùs: amate ardentiùs, cui placetis attentiùs: lumbis accinctis & lucernis ardētibus expectate Dominum, quando veniat à nuptijs. Vos adferetis ad agni nuptias canticum nouum, quod cantabitis in citharis veſtris: vtiquè tale, quale nemo poteſt dicere, niſi vos. Sic enim vidit vos in Apocalypſi quidam præ cęteris dilectus agno, qui diſcumbere ſuper pectus Domini ſolitus erat. Ipſe, vos vidit duodeciès duodena millia ſanctorum citharœdorum, illibatæ virginitatis in corpore, inuiolatæ veritatis in corde. Sequimini agnum, quia & agni caro vtiquè virgo. Sequimini eum in virginitate cordis & carnis, quocunquè ierit. Quid enim eſt ſequi, niſi imitari? de quo beatus Petrus, Chriſtus, inquit, pro vobis paſſus eſt, vobis relinquens exemplum, vt ſequamini veſtigia eius.

Ioan. 13. Apoc. 14. 1. Pet. 2.

Hanc ſancti Remberti epiſtolam idcircò huc adſcripſimus, vt poſſit videre lector, quantum ex Apoſtolica admonitione ſtudium illi fuerit eius, quæ ſecundùm pietatem eſt doctrinæ, & quàm in ipſa doctrina potens fuerit etiam alios exhortari. Prætereà autem legationis quoquè ſuæ officium, quod ad prędicandum gentibus verbum Dei, primò quidem ab eius deceſſore ſuſceptum, & deindè quodam ſucceſſionis iure quaſi hęreditarium illi obuenit, impigrè executus eſt, ipſe ſanè per ſe, quotiès per alias occupationes licuit, eidem legationi inſiſtens: ſemper autem quoſdam illi operi deſtinatos habens presbyteros, per quos & verbum Dei gentiles audirent, & ſolatium Chriſtiani captiui acciperent: quique eccleſias longè à ſuæ ſedis eccleſia remotas, quodque grauiſſimum erat, non ſine magnis pelagi diſcriminibus adeundas, inuiſerēt. Quæ tamen diſcrimina ipſe frequentiùs & abundantiùs ſubibat, ità vt ſępè, quemadmodùm de ſe quoquè Apoſtolus dicit, naufragium fecerit: non raro in id periculi coniectus ſit, vt propemodùm cum eodem dicere potuerit, Nocte & die in profundo maris fui. Sed profectò aderat ei ſpiritus ſanctus, qui in exterioris hominis corruptione, interiorem renouaret de die in diem, & ſpe futuræ beatitudinis omnia pręſentis vitæ aſpera deliniret, & grauia releuaret. Conſolabatur enim cōtinua meditatione ſermonis Apoſtolici, quia non ſunt condignæ paſſiones huius temporis ad futuram gloriam, quæ reuelabitur in nobis. Atque ità quęcunquè fuerunt dura laboranti, miteſcere ſolebant eadem propter Chriſtum toleranti.

1. Tim. 6. 2. Cor. 11. Ibidèm. Rom. 8.

Studium S. Remberti in captiuis redimēdis.

Porrò ad redemptionem captiuorum penè cunctis, quæ habebat, expēſis, cùm multorum adhuc apud infideles detentorum calamitatem cernere cogeretur, etiam ſacri altaris vaſa ob illos redimendos impéndere non dubitauit: qua in re dum quibuſdam minùs ſublimiter intelligentibus non rectè feciſſe videretur, quaſi in alios vſus cōuerteret, quæ ſacris eſſent deputata miniſterijs, & à quodam interrogatus eſſet, cur id faceret, iuſta ratione ſciſcitanti ſatisfaciens: Non ignoro, inquit, res eccleſiaſtici officij dignè tractandas, & ſub magna obligatione ad hoc opus eſſe depoſitas: veruntamen plus eſt apud Deum, per eas ſubueniri captiuis Chriſtianis in anguſtia conſtitutis, quàm eſſe queat depoſitum eas cuſtodiendi: cumque incumbit neceſſitas è duobus bonis alterum eligendi, altero carendi, pręferendum eſt illud, quod eſt pręſtantius, & id quod inferius eſt, relinquendum. Vndè etiam ego, ait, cùm nullum aliud ſuppetit conſilium, non ſum arguendus impietatis, ſi Chriſtianum, qui filius Dei eſt, theſauris eccleſię redimo: quandoquidem ſemper inuenire poſſumus, quod ad vſum ſacri miniſterij ſufficiat: irrecuperabilis verò damni eſt, ſi Chriſtianus in captiuitatis afflictione deficiat. Exempli autem cauſa vnum aliquod eius factum commemoremus, in quo ſanè non minùs potentiæ miraculi, quàm miſericordiæ opus effulſit. Cùm veniſſet quandoquè ad partes Sclauorum, vbi nouellam recèns ad Chriſtum conuerſorum eccleſiam extructam habebat in loco, qui dicitur Sleſuuicum, vidit multitudinem Chriſtianorum in catenis captiuam teneri: inter quas virgo quædam Deo ſacrata vt eminùs illum conſpexit, tam genu flectendo, quàm caput crebrò inclinando, tum honorem illi exhibere, tum eius miſericordiam pro ſui liberatione implorare videbatur: atque vt ipſam intelligeret eſſe Chriſtianam, ſublata altiùs voce, cœpit cantare Pſalmos. Tum Epiſcopus miſeratione commotus, cum lachrymis rogabat Deum, vt illi opitularetur: ad cuius preces mox dirupta eſt catena, qua ad collum vincta tenebatur: nè tamen poſſet effugere, facilè eam impediebant gentiles illi, inter quorum manus habebatur. At Epiſcopus pro

eius ereptione anxius, detinentibus eam paganis, complura diuerſi generis precia pro illa obtulit: verùm illi nullam accipiebant conditionem, niſi eam ſolam, vt equum ſuum, quo ipſe ſedere conſueuerat, ipſis daret. Quod ille vir pius & miſericors nō detrectans, & repentè de equo deſiliens, totum illum cum omnibus ad eum pertinentibus pro captiua dedit, redemptamque libertate donauit, poteſtatem illi faciens quò vellet abeundi, ex vno opere geminū ſuæ laudis & virtutis monimentum relinquens, quòd & efficacia orationis ſuę catenā cōfregerit, & tam egregiū miſericordiæ opus declarârit. Liberat captiuā Deō ſacratā virginem.

Cùm autem Apoſtolus dicat, Seruum Dei oportet manſuetum eſſe ad omnes, ità ſe in vita ſua geſſit, vt eius ætate nullus inuentus ſit, qui Moſaicum illud æquè atquè ipſe in ſe exprimeret, quòd vir mitiſſimus eſſet ſuper omnes, qui morabantur in terra. Interìm tamen nonnunquàm ſine vllo manſuetudinis detrimento adeò in inquirendis vel diſcutiendis cauſis conſtans & immotus in ſua permanſit ſententia, vt à nemine poſſet ab ea dimoueri. Quòd autem nihil hoc manſuetudini eius detrimenti attulerit, ſatìs illud argumento eſt, quòd contradicentibus ipſi nihil vnquàm iracundæ commotionis oſtendit, nihil verbis aſperis contra illos egit: ſed familiaribus colloquijs & grata morum ſuauitate id apud omnes effecit, quod animo cōſtituerat. Interrogatus verò à quodam familiariùs, de ſententiæ ſuæ immobilitate, vel cur à ſententia ſua ſe deduci non pateretur, hęc reſpondit: Quæcunque vel agere vel omittere debeo, & quæ mihi in poſterum euētura ſunt, ea ex viſionibus domini ac deceſſoris mei Anſcharij prędiſco. Solet enim ille mihi apparens, ipſa ſui vultûs qualitate indicare, quo pacto rebus agendis me immiſcere debeam: quicquid verò ex eius reuelatione percipio, nō poſſum vlla diſſimulatione negligere, quin illud executioni tradam. 2. Tim. 2. Num. 12. S. Anſcharius ſæpè ei apparet.

Fertur verò etiam priſcorum more ſanctorū quędam feciſſe miracula, nempe cùm in Suediam proficiſceretur, non rarò maris tempeſtatem ſuis orationibus ſedâſſe, cęci cuiuſdam oculos illuminâſſe, idque cùm pōtificali more illum ſacro adhibito chriſmate confirmaret: atque etiam quēdam regis filium dicitur à dęmone liberâſſe, cui quidem affirmationi illud adſtipulari videtur, quòd multis adſtantibus epiſcopis ab ore dęmoniaci ſępiùs hic clamor edebatur, Rembertum ſolum inter illos dignè ſuo functum eſſe officio, & ab illo ſe torqueri. Sed quia noſtris temporibus, vt dicit Pſalmographus, defecit ſanctus, & diminutæ ſunt veritates à filijs hominū, nec facilè admittitur, quenquam ex huius æui viris talia feciſſe, ſatis ſit nos hactenùs demonſtrâſſe, virum Dei Rembertum ſanctitatis appręhendiſſe apicem, idque per illos virtûtum gradus, quos in euangelio Dominus ad promerendam beatitudinem proponit: Beati, inquiens, pauperes ſpiritu, & cętera quæ ſequuntur de octonario virtutum catalogo, quo per gratiam reſurrectionis ſpei noſtræ implenda perfectio ſignificatur. Nec miracula illi defuerunt ſpiritualia, quæ etiam nunc in Eccleſia fieri teſtatur beatus Gregorius, exponens illa Chriſti verba. Signa aūt eos qui crediderint, hęc ſequentur: In nomine meo dęmonia eijcient, linguis loquentur nouis, ſerpentes tollent, &c. quorum expoſitionem ex eodem ſancto Doctore huc adſcribere longum eſt, neque tamen neceſſarium, cùm homilia illa, vbi hęc explanantur, in promptu ſit: ad quam etiam nos lectorem remittentes, cœptum de vita beati Remberti opus ad finem tandèm perducere debemus: qui cùm iam ſenio grauari cœpiſſet, continui quoquè pedum dolores ad moleſtiæ augmentum illi acceſſerunt. Itaque primò apud glorioſum regem Ludouicum, quo commendante Epiſcopatum ſuſceperat: ac deindè apud eius filios Ludouicum & Carolum hoc obtinuit, vt inſignis vir Adelgarius, nouellæ Corbeiæ monachus, illi, vt ſuprà diximus, adiunctus, ità in adiutorium ipſi confirmaretur, vt cùm aliqua præpeditus eſſet ægritudine, ille poſſet circumire diœceſin, adire placita, & quando exigeretur, in expeditionem vel ad palatium cum comitatu ſuo proficiſci: nec multò pòſt electio ipſi ſuccedendi in illo confirmaretur, & per manûs acceptionem inter conſiliarios regis numeraretur, idq; aſſentiente Abbate & fratribus monaſterij eius, & ſancta Synodo hęc omnia approbante. Sacramēto Confirmationis ſanat cæcum. Pſalm. 11. Matth. 5. Marc. 16. Homil. 29. in Euāgelia

His ità geſtis, deincèps tanquàm à ſecularibus negocijs expeditior, omni inſtātia magìs ac magis augere cœpit, quicquid anteà boni exercuerat. Nec diù poſteà in hac vita durauit: cuius quidem obitus ità ſe fertur habuiſſe, vti nūc deſcribemus. Anno penè integro ante ſuā è corpore migrationē quibuſdā fidelibus amicis ſuis ſecretò indicauit, multa ipſi oſtenſa eſſe ſigna, è quibus colligeret atque prænôſſet, ſe non diù in hac vita manſurum, eoſque, quibus hęc loquebatur, in corpore vlteriùs non eſſe viſurum. Sunt Mortem ſuam pdicit.

autem,

autem,inquit,in his quędam eiuſmodi pręſagia,quæ mihi alijs patefacere non licet: at tamen viſionem hac nocte mihi oblatam vobis referam,qua deceſſum meum euidentiſſimè mihi præſignificatum intelligo. Videbatur mihi, quòd in templo quodam, firmiſſimo muro per medium interſepto, ego ex vna parte conſiſterem,ex altera verò teneretur dominus & deceſſor meus Anſcharius: quodque ego innumerabilem viderem multitudinem vtriuſque ſexûs: more eorum, qui aliquid ſolent inquirere, hac illacque ſe vertentem,nec quicquam ex ijs,quæ quęrebat,inuenientem : porrò dominum Anſcharium ex illis ſciſcitantem quid quærerent, ipſos autem annulum meum ſe quærere reſpondentes: at denuò illum dicentem,vt ceſſarent annulum quærere, quandoquidem ipſe ſecum illum eſſet habiturus. Hæc dum quibuſdam,vt diximus,narraret dominus Rembertus, ex hoc multisque alijs indicijs ſe certum affirmauit, quòd eoipſo anno abiturus eſſet è corpore. Vt autem memoria eius audientium animis per verba, quæ recedens diceret,fortiùs imprimeretur,ſalutares eis exhortationes, vti etiam eos optare nouerat, propoſuit, verbis eius non mediocri ædificationis gratia affluentibus. Poſteà autem eis valedicens, diſceſſit ab eis, nec vlteriùs, vt prędixerat, eum in carne viderunt. Vt verò ſomnium hoc, quod iam retulimus,euidenti effectu in eius obitu,ſicut ipſe quoquè intellexerat, completum ſit, eo loco congruè enarrabimus, vbi dicendum erit, quemadmodùm ſancta anima eius in cęlum ſubleuata ſit, & corpus eius ſepulturæ mandatum.

Viſio illi oblata.

Itaq; duodecimo ante obitum ſuum die ad Bremēſem eccleſiam perueniens,eodem die morbo correptus eſt: quo per ſingulas horas ingraueſcente, ille ſemper pſalmodijs & ſacris lectionibus intentus,ſeſe ad futuram ex hac vita emigrationem ſolicitè pręparabat. Quanuis autem languoris immanitas corporis vires omni robore deſtitueret, at tamen animo ſemper inuictus,Apoſtolicam illam præ ſe ferebat fortitudinem,de qua ille dicit: Quando infirmor, tunc fortior ſum & potens.Septimo autem ante obitum die miniſterium ſacræ vnctionis cum oleo ſancto exhiberi ſibi pręcepit vnà cum cōmunione corporis & ſanguinis Domini:cuius cōmunionis ſalutare remedium ad ſupremum vſq; ſpiritū quotidie percepit.Cumq; iam migraturus eſſet è mundo,cōuocatis preſbyteris & vniuerſis fratribus, veniā ſibi dari petijt eorum omniū, quibus fortaſsis quenquam illorum offendiſſet: cumque ipſe viciſsìm condonâſſet omnibus, qui eum quocunque modo lęſiſſent, eisque à Domino veniam precatus eſſet, percepto corpore & ſanguine Domini, ſanctam emiſit animam.

2.Cor.12.

Sacram Vnctionem & Euchariſtiā moriturus accipit.

Exit è vita.

Tum verò incredibilis omnium gemitus ſubſecutus eſt, inprimìs pauperum & egenorum,has inter lachrymas voces emittentium:Væ nobis ſancte pater : quomodò iam poſt te inueniemus alium,tuis eleemoſynis in victu & veſtitu hactenùs ſuſtentati? à quo deincèps hęc conſequi merebimur?Tibi autem Chriſte,aiebant,ſupplicamus,vt anima famuli tui ſentiat te nunc memorem dictorum tuorum,quibus promittere dignatus es mercedem illis, qui vni ex minimis tuis aliquid ſolatij impénderent. Ipſe autem vir Dei cùm adhuc viueret,humilitatis ſtudio præcepit,nè in tēplo ſepeliretur. Quod eius præceptum cùm tranſgredi non auderent fratres eccleſiæ illius, ſepeliêrunt eum extra baſilicam prope tumbam ſancti Vuillehadi extra orientalem eccleſiæ murum. Porrò ſepulcrum eius ſanctus Adelgarius,de quo iam crebrò antè diximus,qui etiam illi in epiſcopatu ſucceſſit,deſupèr extructo,atque in honorem ſancti Michaëlis,ſanctorumque martyrum Stephani & Viti dedicato oratoriolo adornauit. Atque ità impleta eſt viſio memorata,quòd dominus Anſcharius & ipſe intra vnam quidem eccleſiam cōtinerentur,ſed interiecto muro à ſe inuicem ſciungerentur. Eſt enim iam dictum oratoriolum ità illi antiquæ eccleſiæ coniunctum,vt non niſi muro,ad Orientem extructo, ab hac in illud aditus pręcludatur.In ipſo autem,vt diximus, nouo oratoriolo ſepulturæ datus eſt dominus Rēbertus: porrò in veteri eccleſia dominus Anſcharius requieſcit. Et hoc eſt, quod ille in viſione dixiſſe videtur,quòd annulū domini Remberti ſecum habiturus eſſet: his verbis indicans, quòd dominus Rembertus, iam fide & bona operatione perfectus, non multò pòſt ipſi coniungendus eſſet, tam in monumenti vicinitate, quàm in beatæ requiei, quæ in cęlis eſt, feliciſſima perceptione, ſicut olìm ex diuini ſpiritûs reuelatione illi prędixerat. Per annulum enim, fides ſignificatur, qua nobis imago Dei imprimitur : & quia ille ſolet ad manuum, quibus operatio deſignatur, ornamentum adhiberi, rectè nimirùm per hoc oſtenditur, ornamento fidei bonum opus ſemper ineſſe

Matt.25.

Vuillehadus primus Epiſcopus Bremenſis.

Ineſſe debere: quod cùm dominus Rembertus in ſua conuerſatione ipſius curæ commiſſis ſemper exhibuerit, non incongruè in ipſa futuræ mortis eius præſignificatione multitudo plebis oſtenſa eſt, annulũ eius inquirentis: qua re id vtiquè ſignificatum eſt, tempore obitûs illius eos, qui illi commiſſi fuerant, anxiè id deſideraturos, vt exemplis in illo perſpectis longiori ſpatio perfrui mererentur. Sed vt id non impetrarent, tempus poſcebat requiei illius, quam Epiſcopus Anſcharius innuere voluit, cùm plebem ab inquirendo annulo compeſcuit, dicẽs quòd ſecum illum habiturus eſſet. Eſt verò ſuper eius ſepulcrum lampas lignea ſuſpenſa, vt perpetuum in illa lumen haberetur. Sub illa verò lampade in ſepulcri ſuperficie quoddam erat velamen expanſum, in quo fertur preclarum ſanè contigiſſe miraculum: quod quidem, quatenùs ex referentium narratione, vel memoria vel intellectu retinemus, hoc pacto eueniſſe conſtat: Nocte quadam illa conflagrârat, & primò non paucæ indè decidebant prunæ in velum memoratum, atq; mox tota in illud lampas ruit, & in ipſo velo ità penitùs combuſta eſt, vt velo prorſùs nullam attulerit lęſionẽ: quod nulli dubium eſſe debet ob declaranda merita fidelis ſerui ſui Chriſtũ feciſſe, qui cum patre & ſpirituſancto viuit & regnat Deus per omnia ſecula ſeculorum, Amen.

Miraculum ad eius ſepulcrum.

MARTYRIVM SANCTI ET GLORIOSI
Martyris Iſidori, Authore Simeone Metaphraſte.

5. Februar.

CVm venerandam & diuinam doctrinam Domini noſtri Ieſu Chriſti, ijs datam, qui ipſo ſunt digni, diligẽter & vtiliter eſſet ſecutus diuinus & venerãdus martyr Chriſti Iſidorus, & ſe per diuinas ſcripturas & Chriſti mandata omni ex parte munijſſet, animo fuit preclarè ſtabilitus, ſpiritu confirmatus, corpore corroboratus: & fuit diuina quadam motus æmulatione in eos, qui carnem ante ipſum exuerant, & martyrium pro Domino ſuſceperant, aduersùs tentationes ſeipſum exercens, afflictionesq́; & minas tyrannorum. Sciebat enim, quod fuerat prędictum à diuino ore Domini noſtri & ſeruatoris Ieſu Chriſti magni Dei: nempè, quòd qui diligit animam ſuam, perdet eam. Quocircà fidem tenens omninò immobilem, & conſeruans theſaurum fidei immobilem, acquirens ſibi ſalutem & infractam portans confeſſionem, Deo oſtendit cor integrum: eratq́; omninò à repręhenſione alienus, iuſtus, pius & in omnibus perfectus. Non erat enim in eo macula aut indecorum aliquid, aut inſtabile: non vitium, nõ malitia, nec quæ ex maligno ſunt mala, eius mentem reddiderunt improbam, ſed moderatè & piè cum honeſtate & temperantia ſuã vitam conſeruans, purè viuebat & citra repręhenſionem.

S. Iſidorus ſeipſum egregiè cõfirmat & munit. *Ioan. 12.* *Integritas vitæ eius.*

Accidit autem, vt in Chio inſula eſſent naues cuiuſdam Numerij, qui ducebat exercitum, quomodò ei iuſſerat Decius tyrannus. Erat verò inprimìs venerandus & glorioſus martyr Chriſti Iſidorus ex ciuitate magni nominis Alexandria: qui locum quidem tenebat Optionis, non idem autem ſentiebat, quod gentiles, qui erant in Aegypto, qui errorem colebant ex fabulis: ſed colebat & adorabat Deum viuum, qui eſt Dominus vitæ & mortis, nec ei perſuaderi poterat, vt ſacrificaret ſimulacris, neque attendebat edicta Decij Imperatoris. Hunc ergò ſanctum Iſidorum, apud Ducem exercitûs Numerium accuſans quidam, nomine Iulius, qui locum tenebat Centurionis, ei renunciauit omnia, vt qui inuidia motus eſſet aduersùs martyrem, & ei dicit: Notum tibi ſit domine mi, quòd Iſidorus dijs non ſacrificat, neque vllam ducit rationem ſanctorum ſacrificiorum: neq; inducit in animum, vt pareat Imperatori Decio. Iube ergò eum duci ante veſtram poteſtatem & interrogari.

Patria & munus.

Hęc cùm audijſſet dux exercitûs Numerius, iuſſit eum ſtatìm ſiſti tribunali. Cùm is autem adfuiſſet, dixit ei: Quod eſt nomen tuum? Sanctus verò reſpondens, dixit: Vocor Iſidorus. Dixit Numerius dux exercitûs: Tu es, qui magnis & pijs legibus Decij Imperatoris non credis, & non vis ſacrificare dijs? Dixit ſanctus Iſidorus: Quinam enim ſunt dij veſtri, aut quid ſunt, vt ego quoquè ijs ſacrificem? Non ſunt ſimulacra ſurda & cęca, & nullo ſenſu prędita? Dixit Numerius: O malã & improbam huius viri mẽtem. Re vera

Siſtitur coram tribunali.

dignus

dignus eſt multis ſupplicijs & tormentis. Dixit ſanctus Iſidorus: Dignus ſum pro Deo meo ferre cõtumeliam,& plagas accipere,& mortem ſuſtinere: vt ipſe quoquè me reddat dignum ſanctis martyribus,qui ante me carne ſunt mortui pro ſancto eius nomine. Scio enim ſpiritu, quòd qui in ipſo ſpem collocant, nunquàm ſunt morituri. Sic enim dixit: Qui credit in me,etiamſi mortuus fuerit,viuet. Numerius dixit: Sacrificáſne Iſidore,vt viuas,an non? Sanctus autem martyr Chriſti Iſidorus dixit: Etiamſi velis corpus meum occídere,animæ meæ nõ dominaberis. Deceterò puni me,vt vis: & vt vis,fac citò. Habeo enim in me, etiam poſtquàm mortuus fuero, Deum verum & viuum. Viuit enim in me Chriſtus, & ego in eo: nec ceſſabo Chriſtum confiteri, donèc eſt ſpiritus in naribus meis. Numerius dixit: Párc deceterò,ô homo,& ſemel ſaltem ſacrifica. Sanctus dixit Iſidorus: Nè temerè nugeris: nõ ſacrificabo dęmonibus,neque tibi parebo. Vanus enim error te diù tenens,& * planum cõſtituens,ſtudet efficere, vt reliqui per te errent. Mihi autem nunquàm perſuaſeris: fac citò,quod velis deceterò.

Ioan. 11.

Præclara martyris vox.

* planũ,id eſt, impoſtorem.

Dixit Numerius dux exercitûs: Ego tibi perſuadebo,ô Iſidore, meum audire conſilium. Enſem enim & grauia flagella tibi infligam,donèc deos confeſſus fueris. & ſtatim iuſſit eum extendi à quatuor, & boum neruis vehementer verberari. Dicebant autem ei ij quoquè,qui aderant: Sacrifica dijs Iſidore,priuſquàm moriaris in tormentis. Eis dixit ſanctus Iſidorus: Ego vnum Deum eſſe dico, quem confiteor & colo, qui eſt & antè fuit & ſemper manet, qui eſt vniuerſorum rex & Dominus, & omnium opifex: quem non relinquam, nec omninò negabo, nè ego quoquè ab eo neger in die iudicij. Dixit autem Numerius dux exercitûs: Viſum'ne eſt tibi, non parére mihi? Sanctus dicit Iſidorus: Nunquàm tibi parebo. Chriſtum enim timeo,quem adoro & colo. Tunc Numerius dux exercitûs, videns eius ſcopum immutabilem, eiuſque conſtantiam & fortitudinem,cùm fuiſſet locutus,& conſultâſſet cum ſuis malis aſſeſſoribus,in eum tulit ſententiam,ſic dicens: Iſidorum, qui non paruit legibus, & dijs noluit ſacrificare,cum iubent leges Decij Cęſaris,enſi tradi.

Cęditur boum neruis.

Spiculator autem eum aſſumẽs,duxit ad locum certaminis. Lętabatur verò ſanctus martyr,properans ad ſuí occiſionem, tanquàm agnus immaculatus, & hilari vultu intuens cęli altitudinẽ,dicebat: Sancte Domine,benedico te,quòd beneplacito & voluntate tua me hodiè ſuſcipis in ſancta tabernacula & in loca quietis. Et cùm perueniſſet ad locum,in quo ſanctus erat conſummandus,orauit ad Dominũ,& dixit: Gloria tibi Domine Ieſu Chriſte,fili Dei viui, cum patre ineffabili, & cum ſancto tuo & viuifico ſpiritu. Tibi enim Domine gratias agens,hac hora accedo & oro: Domine Deus meus,qui Abrahæ propoſitum & ſacrificium habuiſti acceptum, exaudi me in hac hora, & ſerui tui preces ſuſcipe, & animam meam accipe in ſanctas tuas manus. Tibi ſoli Domine, commendo ſpiritum meum, qui eum mihi dediſti: & quicunque te inuocauerit ſolum verum Deum,in nomine meo ſerui tui Iſidori, ſiue in fame, ſiue in tẽtatione,ſiue in iudicio,ſiue in periculo & afflictione huius mundi,ſiue in mari,conſeruetur ab omni periculo remotus & pacificus. Da autem ei quoquè Domine bonam partem inter tuos electos,& fac cum eo diuitem tuam miſericordiam, liberans eum ab ea, qua circundatur, afflictione & neceſſitate, propter me, qui ſacrificor ſancto tuo & terribili nomini. Quoniam tu es Deus ſolus, qui ab afflictione & neceſſitate redimis eos, qui te inuocãt, & te decet gloria in ſecula ſeculorũ, Amen. Hęc cùm dixiſſet,genibus flexis in terram, & ſe ſigno crucis per totum corpus armâſſet,amputatum eſt ei caput,& connumeratur in ſacris choris martyrum, & ſimul lętatur cum populis Patriarcharum, & pro peccatoribus & ijs, qui eius peragunt memoriam, perpetuò intercedit apud Chriſtum Dominum noſtrum.

Hilariter properat ad mortem.

Gene. 25. & 22.

Signo crucis per totũ corpus ſe armat.

Quidam autem Ammonius, qui erat eius amicus, fodit in eo loco, & clanculùm in eo poſuit venerandum & ſanctum eius corpus,cùm nemo auderet eũ ſepelire. Sic enim iuſſerat iniquus Numerius eum non ſepeliri, ſed proijci comedendum à volucribus cęli. Is verò,cuius meminimus,venerandus vir Ammonius, cùm tenuiſſet pulchram fidem & conſilium Chriſtianorum,& contendiſſet in Helleſpontum,perfecta veri certaminis corona redimitus fuit in ciuitate Cyzico.

Poſt aliquot autem dies cùm veniſſet ex Epheſo veneranda & pia Myrope, propter imminentem Chriſtianorum perſecutionem, & accepiſſet de ſancto martyre Iſidoro, quęrebat locum,in quo proiectæ fuerant venerãdę & ſanctę eius reliquiæ. Quem cùm cogno-

Venerandę & ſanctæ reliquiæ.

cognouiſſet, noctù ad locum accedens, & manus ſuas orando ad cęlum extendens, fuit voti ſui compos: & cùm inueniſſet venerãdum & ſanctum corpus martyris, cuſtoditum ab angelis, & reſplendens inſtàr luminis, cum magno gaudio & lętitia appręhendens reliquias, eas vnxit vnguento: & cùm eas ſindone munda inuoluiſſet generoſa & pręclara hęc mulier, cum ſuis ancillis eas exportauit, & tulit in domum ſuam, Deum laudans & glorificans.

Poſt glorioſam verò & precioſam dormitionem ſancti martyris Chriſti Iſidori, & inimiciſſimam interemptionem tyranni Decij, & tranſitum perſecutionis aduersùs Chriſtianos, magno deſiderio ſauciati Chij ciues, in honorem & memoriã huius martyris, venerandas & precioſas ædes excitauerunt in eius nomine, & in ijs depoſuerunt eius ſanctas & venerandas reliquias. *Templum S. Iſidori.* Sed diuinæ quoquè memoriæ Marcianus, qui fuit ſanctus & beatus Oeconomus & presbyter, qui venerandum templum ſanctæ Irenes & ſanctæ Anaſtaſiæ, in hac regia ciuitate diuinè excitauit, cùm in poſterioribus temporibus in ſomnis reſponſum accepiſſet à ſancto martyre, (ab eo enim viſus fuit ſanctus martyr, pręcipiens ei, vt excitaret templum in ſuo nomine) & à ſomno excitatus ſanctus Marcianus, diuina fuit captus cogitatione: & extruxit venerandam ædem, in nomine & ad gloriã ſancti & glorioſi martyris Chriſti Iſidori, prope ſanctam Irenen, quæ ſpectat ad mare, quam etiam ſimul dedit ipſi ædi ſanctæ Irenes. *Itèm aliud.* Depoſuit enim ſanctus & magnus vir Marcianus, in veneranda & ſancta eius capſa, partem quandam ſanctarum eius reliquiarum, cum aromatibus & vnguento ſanctificato. Quamobrem ab eo tempore per multa miracula oſtendit propriam virtutem & in eo loco pręſentiam, dans vnicuique diuina gratia ea, quæ ſunt ei conducibilia. *Multa eius miracula poſt mortẽ.* Quamobrem & fugauit ſpiritus immundos, & multos liberauit ab infirmitate & à malis incurabilibus: & eos, qui in mari nauigabant, à tempeſtate & periculo conſeruauit illæſos & non paſſos naufragium. Propter hęc ergò & multa alia, gloriam emittimus, honorem & adorationem Deo, qui per martyrem largitur omnibus curationes & miracula ad peccatorum redemptionem, ad purificationem animarum, & ad ſalutem corporum: Gratia & clementia Domini noſtri Ieſu Chriſti, cui gloria & potentia nunc & in ſecula ſeculorum, Amen.

MARTYRIVM SANCTAE ET GLORIOSAE MARTYRIS CHRISTI AGATHAE,

Authore Simeone Metaphraſte.

FEBRVAR. 5.

IMperante illo tempore Decio, iniquo Cæſare, Quintiano autem pręſide inſulæ Siciliæ, Italorum prouinciæ, exijt ab eis iniquum & iniuſtum edictum, vt omnes Chriſtiani, qui colebãt veram & piam religionem, morti acerbæ traderentur. Sancta ergò magnique & excelſi animi Agatha, quæ nata quidem erat ex ciuitate Panormitana: erat autem inſigni & claro genere orta, *Patria S. Agathæ.* cùm audiuiſſet hoc impium ſermone iactatum eſſe decretum, ilicò patria, genere, gloria & vniuerſa, quæ eſt ad tempus, ſpecie ac viſione, atque adeò ipſa quoquè vita contempta, armata fuit ad certamina pro Chriſto ſuſcipienda. *Præparat ſe ad certamina.*

Quintianus autem Pręſes cùm audiuiſſet de ſancta & generoſa Chriſti athleta Agatha, quòd formæ pulchritudine ſuperaret omnes ſui temporis adoleſcentulas, quęrebat quonam modo Dei virginem Agatham compręhenderet & ad ſe attraheret. Non ceſſabat itaque quotidiè improbam ſuam agitare cogitationem, donèc ei liceret œſtrum ſuæ libidinis ad effectum deducere. Quarè venerandam & inſignem Dei ancillam Agatham eo prętextu, quòd eſſet Chriſtiana, iubet compręhendi & ad ſe adduci. *Compręhẽſa ducitur ad Præſidẽ.* Erat autem beata Agatha vita & oratione ornata, & inſigni pulchritudine, quæ poterat eximia ſpecie eos, qui ipſam videbant, ſubijcere. Quintianus verò Pręſes cùm eſſet vafer & malitioſus, captus amore virginis, oculum ſuum perturbabat. Similiter autem eius quoquè pecunias concupiſcens, non ceſſabat aſſiduè cogitare, quomodò eam appręhenderet. His ergò modis, quos diximus, furore percitus Quintianus, iuſſit ſanctam Agathã compręhẽdi à militibus. Milites autem Catana egreſſi, cùm ſanctam inueniſſent Agatham,

dicunt ei: Exijt aduerſùs te decretum à Cęſare & Pręſide, quoniam dijs non ſacrificas, qui honorantur ab Imperatore, neque eos colis ritu patrio. Nunc ergò ſaltem pollicere te dijs eſſe ſacrificaturam, vt cum omni honore & gloria te adducamus ad pręſidem Quintianum. Sancta autem Agatha ſuperno auxilio & fide circūdata, aduerſùs tyrannum pręclarè armabatur. Lictoribus verò feſtinantibus eam ſiſtere tyranno, ingreſſa in domum ſuam, cùm manus in cęlum extēdiſſet, dixit: Domine Ieſu Chriſte, tu ſolus ſcis affectionem mei cordis. Tu ſcis animi mei alacritatem & promptum ſtudium, & meam in te fidem & beneuolentiam. Tu ſis mihi dux aduerſùs tyrānum. Iam enim, ô Domine, morte eſt à me affectus & conculcatus. Et nunc oro te Domine, nè glorietur hic vir exitioſus & malitioſus, quòd polluerit meum corpus, in quo vixi hucuſquè honeſtam & glorioſam vitam: ſed feſtina & vince diabolum & eius miniſtrum Pręſidem, nè dicat, Vbi eſt Deus eius? tanquàm ſacrificium & oblationem meas accipiens lachrymas, in odore ſuauitatis: Quoniam tu es Deus ſolus, & te decet gloria in ſecula, Amen.

Chriſto preces offert.

Et cùm ipſa hęc eſſet precata, egreſſa eſt è ciuitate Panormitana, tanquàm murus infractus & vallo circundatus, promptoque & alacri animo iuit cum lictoribus: mente autem apud ſe cogitans pulchritudinem virtutis, hęc dicebat: Primùm quidē, per gratiam Chriſti decertaui, vt conſeruarem corporis caſtitatem, malumque & mali authorem diabolum, qui in genere hominum ſeminauit voluptates, vici & conculcaui. Deindè etiam animam meam poſui pro Chriſto, & ſpero, quòd eum perpetuò pudore afficiam & perdam. Sed ô male diabole & inimice veritatis, non vides meum ſtadium: quod cùm ſit immortale, exultant iuſti ſimul & angeli: huius verò ſpectatorem immortalem, Dominum meum Ieſum Chriſtum filium Dei, qui ſtipatur innumerabilibus ordinibus angelorum? Et hęc apud ſe dicens, flebat. Ea autem proficiſcente cum militibus, ſoluta eſt corrigia huius calceamenti: & cùm poſuiſſet pedem ſuum ſupra lapidem, id ligauit. Deindè retrò conuerſa, cùm neminem vidiſſet eam ſequentem ex ciuibus, qui eam deducebant, ſed omnes eam reliquiſſe & receſſiſſe, magno dolore affecta, orauit Dominū, dicens: Domine omnipotens, propter meos ciues, qui non crediderūt ancillæ tuæ, quæ eſt decertatura pro ſancto tuo nomine, & me nō ſunt perfectè ſecuti, oſtende magnum miraculum hoc loco. & ſtatim exorta eſt olea infertilis, quę publica notabat ignominia mentes Panormitanorum.

Alacriter proficiſcitur ad ſupplicia ferenda.

Sterilis olea repente oritur.

Ea autē ingreſſa Catanam, iuſſit Pręſes eam tradi cuidam matronæ, nomine Aphrodiſiæ, quæ habebat quinque iuuenes filias: vt eam inducerent morū & verborum blanditijs, & mentem eius mutarent, vt perſuaſa dijs ſacrificaret. & cœperunt, aliquādo quidem eam laudando & honorando, incitare, magna ei pollicentes: aliquando verò minas intentantes, ſperantes his eſcis attrahere ſanctam Agatham ad cultum ſimulacrorum. Cùm autem his fallacibus rationibus, eius fortem & conſtantem mentem conarentur ei auferre, eis reſpondens ſancta martyr Agatha, dicebat: Notum ſit vobis, quòd mens mea & cogitatio eſt fundata ſupra petram, quæ nunquàm poteſt ſeparari à Chriſti charitate: veſtra verò verba ventis ſimilia diſſlantur: ſermones veſtri ſunt pluuiæ: minæ veſtræ ſunt fluuij: & licèt cum ijs in meam domum irrueritis, eam nequaquàm labefactâſtis. eſt enim fundata ſupra petram, quæ eſt Chriſtus filius Dei viui. Dum ipſa autem hęc diceret, non intermittebat ſuum pectus irrigare lachrymarum inundatione. Nam quemadmodùm deſiderat ceruus ad fontes aquarum: itá etiam deſiderauit eius anima venire ad ſtadium decertationis, omne genus tormentorum prompto & alacri animo deſiderans & ſtudens ferre pro fide in Chriſtum.

Conſtans animus S. Agathæ.

Aphrodiſia ergò videns immobilem & inuictam ſanctæ Agathæ mentem, ad Quintianum accedēs, dixit ei: Eſt facilius lapides molles & teneros facere, aut ferrum in plumbum conuertere, quàm mentem huius puellæ à Chriſti amore traducere. Ego enim & filiæ meæ noctù & diù nihil aliud fecimus: aliquando quidem monentes, aliquando autem etiam minas intentantes. Ego quidem ei obtuli margaritas, mundumq; & veſtem precioſam, aurumq; & argentum, domosq; & ſuburbia & mancipia: ea verò hęc omnia nō pluris facit, quàm terram, quam calcat pedibus. Tunc iratus Quintianus, iuſſit eam duci in ſecretum, & ſedens in tribunali, dicit ei: Cuius es generis? Reſpōdit ſancta Agatha: Nō ſolùm ſum ex nobili & illuſtri genere, ſed ſunt etiam mihi cognati inſignes diuitijs. Dixit Quintianus: Si es genere nobilis & illuſtris, cur moribus ancillæ perſonam ſuſcipis? Sancta dixit Agatha: Rectè dixiſti. Nam quoniam ſum Chriſti ancilla, propterea me

me oſtendo eſſe ſeruam. Quintianus dixit: Verè es libera. Quomodò ergò te affirmas eſſe ſeruam? Dixit ſancta Agatha: Noſtra nobilitas & gloria eſt in eo, quòd Chriſti annunciatur ſeruitus. Dixit Quintianus: Quid ergò, nos non habemus libertatem, qui Chriſti ſeruitutem deſpuimus? Dixit ſancta Agatha: Ad tantam deueniſtis ſeruitutem & captiuitatem, vt vos non ſolùm ſerui peccati efficiamini, ſed etiam cultores abominandorum & nullo ſenſu præditorum ſimulacrorum: honorem, qui Deo conuenit, tribuentes lignis & lapidibus. Dixit Quintianus: Si quid inſanè blaſphemabis, de te poterunt ſumi pœnæ. Sed priuſquàm in mea tormenta íncidas, dic quanam de cauſa recuſas deos colere. Dixit ſancta Agatha: Nè dicas deos, ſed dæmones: quorum faciem in æs conuertitis, quorum marmoreos & è gypſo effictos vultus inauratis. Dixit Quintianus: Elige tibi bonam mentem, & perſuaſa ſacrifica. Sin minùs, diuerſa tormenta ſubibis cum damnatis: & cùm ignominia affeceris dignitatem tuæ cognationis, tandèm perſuaſa ſacrificabis dijs omnipotētibus. Dixit ſancta Agatha: Sit ſicut Venus dea tua, vxor tua: & ſis tu, ſicut Iupiter deus tuus. *Egregia ſanctæ virginis ſententia.*

Hęc cùm audiſſet Quintianus, iuſſit ei impingi colaphum, dicens: Nè ore arroganti Pręſidem afficias contumelia. Sancta dixit Agatha: Quos dixiſti deos tuos, non vis referri in eorum numerum? Dixit Quintianus: Hoc planum eſt, te plurimorum tormentorum teneri cupiditate, cùm per tuas contumelias, vt ad ea deſcendam, me horteris. Dixit Agatha: Miror te cùm ſis homo prudens, ad tantam veniſſe inſipientiam, vt nolis euadere dijs tuis ſimilis, & eſſe particeps eorum vitæ. Si ſunt ergò dij tui & eos colis, eccè tibi benè ſum precata: quomodò ergò dicis, te fuiſſe à me affectum contumelia, quæ optaui, vt tua vita eſſet ſicut vita illorum? Sin autē illam abijcis hęreditatem, ipſos mecum vocabis execrandos. Dixit Quintianus: Superba verba loqueris. Aut dijs ſacrifica, aut varia tormenta expecta. Dixit Agatha: Etiamſi in me feras immittas, cùm Chriſti nomen audiērint, manſueſient. Sin autem ignem inferas, angeli mihi è cęlis rorem ſuppeditabunt. Quòd ſi plagas & flagella, habeo ſpiritum veritatis, qui me liberabit ex tuis manibus. Tunc Quintianus caput mouēs, iuſſit eam duci in tenebroſam cuſtodiam, dicens: Apud te conſiderans, ô Agatha, ducere pœnitētia, vt effugere poſſis mea tormenta. Dicit ei ſancta: Tu ipſe ducere pœnitētia, vt poſſis effugere æternū ſupplicium. Tunc iratus Quintianus, iuſſit eam trahi vſque ad cuſtodiā. Sancta verò Agatha cum plurima lętitia ingreſſa eſt in cuſtodiam, tanquàm ad gaudium & exultationem, certamen ſuum Domino commendans cum precibus. *Colaphus ei infringitur.* *Eius animi conſtantia.* *It læta in carcerem.*

Sequenti autem die impius Quintianus iuſſit eam ſiſti tribunali, dicens ei: Conſideráſtíne de tua ſalute? Sancta dixit Agatha: Salus mea eſt Chriſtus. Dixit Quintianus: Quouſquè ô miſera miſeram producis cogitationem? Nega Chriſtum, & incipe deos colere, nè vita & ętate priuata, immaturam mortem ſubeas. Dixit Agatha: Tu nega deos tuos, qui ſunt lapides & ligna: & accede ad verum Deum, qui te fecit, nè in æterna íncidas tormenta, & quæ nunquàm ceſſant ſupplicia. Tunc iratus Quintianus, iuſſit eam ſuſpenſam verberari, & dicebat ei: Agatha, corrige tuam cogitationem, vt vita tibi condonetur. Dixit Agatha: Tormenta tua gaudij theſaurum mihi recondunt, & exulto, vt qui bonum audit nuncium, & qui videt eum, quem deſiderabat, & vt qui inuenit multos theſauros: Ità ego quoquè delector ijs, quæ ſunt ad tempus, tormentis, quæ minaris te mihi intentaturum. *Verberatur*

Fieri enim non poteſt, vt frumentum tutò in horreo conſeruetur, priuſquàm fuerit nudatum palea. Similiter etiam anima mea non poteſt venire intra paradiſum, priuſquàm corpus meum varijs tormentis affectum fuerit à tuis miniſtris. Iratus itaq; Quintianus, iuſſit eius mamillam torqueri, & deindè eam amputari. Dixit autem ſancta Agatha: Impie & crudelis tyranne, non erubuiſti hęc facere fœminæ, & mamillam, quam in matre tua ſuxiſti, amputare? Sed tamē etiamſi externam mamillam abſcidiſti, habeo aliam in anima mea, quam non poteris excindere. eſt enim oblata Chriſto Deo meo à tenera ætate. Iratus autem rurſùs Quintianus, iuſſit eam abduci in carcerem, iubens nulli ex medicis permitti ad eam ingredi, & nec panem ei dari, nec aquam. *Sapientiſſima martyris vox.* *Mamilla eius amputatur.*

Ea autem ingreſſa cuſtodiam, circa mediam noctem in ſenis ſimilitudine apparuit ei Apoſtolus Petrus, quem pręcedebat puer ferens lampadem in manibus, plurima habens medicamenta, & ſe dicens eſſe medicum, & talibus verbis eam alloquens: Impius quidem Tyrannus flagellis in te vſus, nihil profecit: tua autem fortitudine & cōſtantia eum *S. Petrus appáret ei.*

Sancti in Dei lumine ſciunt, quæ circa nos aguntur.

magìs tabeſceciſti. Quamobrem mamillam tuam non ſolùm iuſſit torqueri, ſed etiam fecit abſcindi. Quarè anima eius afficietur dolore in æternum. Cùm autem adeſſem in illa hora, in qua hęc paſſa es, & animaduertens vidiſſem fieri poſſe, vt tua mamilla ſanaretur, ea de cauſa huc véni. Dicit ei ſancta Agatha: Meo corpori nullam vnquàm adhibui medicinam: & nunc turpe eſſe exiſtimo, morem bonũ, qui ab ineunte ætate eſt confirmatus, interire. Senex verò reſpõdens, dicit ei: Ego quoquè ſum Chriſtianus, & confidẽs te poſſe à me curari, ea de cauſa véni ad te. Sed nè me reuerearis. Sancta autem reſpondẽs, dixit ei: Et quomodò fieri poteſt, cùm tu ſis ſenex & longæuus: ego autem ſim puella, vt oſtendam tibi corpus perditum tormentis? Sed ſinã potiùs hęc vulnera mentem meam pungere, quàm, quod mihi probro futurum eſſet, impudenter mea aperiam vlcera. Quamobrem ago tibi gratias, venerande pater, quòd ſis dignatus ad me venire propter hanc corporis curationem. Scias verò, quòd medicamẽta ab hominibus compoſita, corpori meo nunquàm admouebuntur. Reſpondens autem ſenex, dicit ei: Cur non ſinis me te curare? Dicit ei ſancta: Quoniam habeo Dominum meum Ieſum Chriſtum, qui ſolo nutu curat omnia, & verbo ſuo facit proſtratos ſurgere. Ipſe, ſi velit, poteſt me quoquè conſeruare, quæ ſum indigna eius ancilla. Tunc ſenex ſubridens, dixit ei: Ipſe quoquè me miſit ad te, & ego ſum eius Apoſtolus. Vide autẽ teipſam, quemadmodùm ſis curata. Hęc verò cùm dixiſſet, euanuit ab eius oculis.

Curantur eius vulnera diuinitùs.

Tunc precãs, dixit ſancta Agatha: Ago tibi gratias Domine mi Ieſu Chriſte, quòd ſis meí recordatus, & ad me míſeris tuum Apoſtolum, qui me corroborauit, & renouauit membra mea. Dum ipſa autem implêſſet preces, adſpiciens ſuum corpus inuenit curata ſua vulnera: & mamillam ſanam redditam ſicut priùs. Tota verò nocte lux circundedit cuſtodiam, adeò vt præ illuminatione cuſtodes fugerint, & apertum carcerem reliquerint. Qui autem illic erant condemnati, cùm vidiſſent quod factum fuerat, dicunt ſanctæ Agathæ: Eccè portæ ſunt apertæ, & nemo eſt qui eas cuſtodiat: egredere & fuge.

Non vult fugere, licèt aperto carcere.

Reſpondẽs autem ſancta, dixit eis: Abſit, vt ego priuer corona meorum certaminum, & cuſtodes carceris conijciam in periculum. Habens enim adiutorem Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum, filium Dei viui, ad finem vſque permanebo in eius confeſſione, qui me curauit & eſt conſolatus. Poſt quartum verò diem iubet Quintianus eam duci in iudicium, & dicit ei: Quouſquè pergis aduerſari edictis Imperatorum? Aut dijs ſacrifica, aut te grauioribus puniam ſupplicijs. Dicit ei ſancta: Omnia verba tua ſunt vana: edicta autem tua & Imperatorum tuorum ſunt iniqua, quæ quidẽ ipſum quoquè aërem polluunt. Quamobrem dic mihi, ò miſer & nullo ſenſu prędite: Quis vult ad auxilium inuocare lapides & ligna, quibus nullus adeſt ſenſus? Non vides, quòd pro mamilla mea à te abſciſſa, aliam mihi fecit exoriri Dominus meus Ieſus Chriſtus? Furore autem percitus Quintianus, dixit ei: Quis te curauit? Dicit ei ſancta: Ieſus Chriſtus filius Dei viui. Dicit ei Quintianus: Rurſùs tu Chriſtum nominas, quem ego nec volo quidem audire?

Nouis afficit pœnis.

Dixit ſancta: Non ceſſabo eum inuocare labris meis, & corde glorificare. Dixit Quintianus: Ego iam cognoſcam, an te ſeruet Chriſtus tuus. & iuſſit ſterni teſtas acutas, carbones verò ignis inijci, & eam proijci in carbones. Cùm hoc autem factum eſſet, eo in loco fuit repentè terręmotus, & pars eius repentè humì cadens, cõpręhendit ſocium Pręſidis nomine Vulteium, & amicum eius nomine Theophilum, quorum conſilio faciebat hęc iniuſta. Non hoc autem ſolùm, ſed etiam vniuerſa Catanæ ciuitas à terræmotu valdè fuit agitata, adeò vt omnes ciues concurrerint in Prætorium, & Præſidem valdè conturbauerint.

Terræmotus horrendus.

Tunc Quintianus primùm quidem timens terręmotum, ſecundò autem conturbatus populi inſurrectione, iuſſit ſanctam Agatham abduci in carcerem. Ingreſſa verò cuſtodiam, extenſis in cęlum manibus, dixit: Ago tibi gratias Domine, quòd me dignam cenſueris, quæ decertarem pro ſancto tuo nomine, ablato à me pręſentis vitæ deſiderio, & ſimiliter meo corpori donata tolerantia. Tu ergò Domine, exaudi me in hac hora, & dignare ancillam tuam relinquere hunc mundum, & peruenire ad diuitem & magnam miſericordiam. Peractis autem precibus, protinùs tradidit Domino ſpiritum: adeò vt populus cùm audijſſet, venerit cum omni ſtudio, & reliquias ſanctæ martyris cum omni reuerentia & honore depoſuerit. Quidam verò adoleſcens, habens ſecum pueros numero centum pulcherrimè veſtitos, & qui erat ſimiliter ignotus ijs, qui habitabant ciuitatem Catanẽſium, cùm veniſſet in locum, in quo ſitum erat ſanctum eius corpus, tabu-

Deponit populus reliquas ſanctæ martyris cũ omni reuerẽtia & honore.

tabulam quam apportauerat marmoream, capſæ impoſuit, ſic inſcribens: Mens ſancta, honor in Deum voluntarius, & patriæ redemptio. Quam cùm tutò intùs depoſuiſſet ad caput ſanctæ, receſſit, & non ampliùs apparuit in ciuitate, adeò vt nonnulli ſuſpicarentur eum eſſe angelum Dei.

Cùm autem audijſſet Quintianus hinc exceſſiſſe martyrem, ad inuadenda eius bona contendebat. Accepta verò ſecum vniuerſa cohorte, properabat ire Panormum. Cùm iter autem inijſſet, iuſto Dei iudicio accidit, vt ipſe periret in quodam fluuio, ſito prope ciuitatem Catanam, nomine Pſemitho. Nam cùm ipſe vellet eum trãſmittere, ingreſſus eſt põtonem cum equis ſuis. Duo autem equi in eum fecêre impetum: Et vnus quidem irruens in eius faciem, eam deleuit: alter verò non ceſſauit calcibus eum impetere, donèc eum iecit in fluuium Pſemithum. Et cùm multi quęſijſſent eius corpus, non fuit inuentum vſque in hodiernum diem. *Quintianus perit in flumine.*

His autem ſic peractis, creuit cultus & honor ſanctæ martyris Agathæ, nec auſus eſt quiſpiam vexare eius genus. Quo autem in loco apparuit immutabilis ille angelus, qui tabulam impoſuit in capſa martyris, impleto anno eius cõſummationis, mons Aetna ignem eructauit, & tanquàm fluuius valdè mugiens, ſic deſcẽdit, lapides diſſoluens tanquàm ceram è vertice montis, combuſturus & perditurus vniuerſam ciuitatem Catanenſium. Qui verò circa montem habitabãt, & ſi eſſent gentiles, ignem fugientes, properârunt ad templum virginis, & auferentes amictum, qui erat arcæ impoſitus, ex aduerſo ignis eum poſuerunt. Dei autem prouidentia ignis ille protinùs eſt repreſſus. Factum eſt verò miraculum quinto Februarij, in quo etiam decertauit. In quo etiam feſtum quoquè celebrantes, glorificamus Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum Deum, vt nos quoquè ſanctis eius interceſſionibus, accipiamus remiſſionem peccatorum, & magnam miſericordiam nunc & ſemper & in ſecula ſeculorum, Amen. *Amictus ſanctæ virginis profligat ignem. Feſtũ eius.*

VITA S. CONFESSORIS CHRISTI BERTVLPHI, IVSSV FOLCARDI ABBATIS CONSCRIPTA,

ſed author nomen ſuum ſuppreſſit: fuit autem monachus Gandauenſis circa annum Chriſti 1073.

PROLOGVS.

QVoniamquidem omnis, qui membra cuiuſcunque honorat, totum hoc, cuius membra ſunt, honorat: membra verò Chriſti omnes ſunt ſancti: ergò & qui ſanctos honorãt, Chriſtum laudare & honorare probantur. Non tamen Chriſtus in Sanctis ſuis, neque Sancti in Chriſto laudari egent: ſed qui eos hìc laudant, egent vtiquè vt laudent. Eccè inter reliqua membra Chriſti beatum Bertulphum, egregium corporis Chriſti membrum, in medium aſſumo: quem tanto minùs laudare ſufficio, quanto ampliùs & ingenio & vita ſordeſco. Sed quod minùs ſufficio, ſancti huius ſupplebit interceſſio: & qui dedit velle, dabit (credo) & poſſe. Cuius vitam, veteri olìm ſtylo deſcriptam, vt nouo ſcribendi percurrerem ſtudio, domini Abbatis noſtri Folcardi obtinuit iuſſio: cui petenti fas nõ erat quicquam negare, quia ſpeciali ſanctũ hunc adeò deuotione amplectitur, vt cum omnibus ſanctis ſpecialem hunc pro omnibus fidelibus defunctis habeat interceſſorem, quem ad corũdem fidelium defunctorum memoriam, & corpore & interceſſione fecit eſſe pręſentem. Sed hoc ſolùm miror, quòd humiliter à me ignauo exigere voluït, quod ipſe ſancto viro efficaciter exhibere valuit: pręſertim cùm ſim incircunciſus corde & labijs, ille autem diſciplinis non mediocriter inſtructus Eccleſiaſticis. Cuius pręclara ad ſanctum deuotio, quia humilitate ornabatur, quod deuotè humilis ſancto viro exhibere valuit, humiliter deuotus ab alio, licèt ſciolo, petere non horruit. Quid ergò? Iubenti authoritate, & petenti humilitate, non quantum debeo, ſed quantum habeo, patri præſto, ſalua virorũ illuſtrium maieſtate, qui ad hoc opus ingenio & doctrina longè me pręcellunt. Sed ſi quid mẽs noſtra dictando, vel manus ſcribendo errauerint, eius erit & apud ſanctiſſimum Bertulphum *Iuſſu Abbatis ſui ſcripſit hãc vitam quidã doctus monachus.*

 excu-

excuſare, qui me non timuit ad hoc ſcribendi ſtudium applicare. Et notandum, ex multis pauca ſancti viri geſta me eſſe ſcripturum: quia temporum vetuſtas plura obliuioni, pauca memoriæ dedit. Sed fideli pauca multùm ſufficiunt: infideli autem nec multa parùm ſatisfaciũt. Prudens igitur lector materiem magìs penſet, quàm ſtylum: rationem magìs, quàm ſcriptorem: quia vinum, plumbi fiſtula hauſtum, ſçpè placet: boniq́ue nuncij baiulus non quis, ſed quid afferat, inquiritur.

De natiuitate beati viri Bertulphi confeſſoris. Cap. 1.

FEBRVAR. 5. S. Bertulphi patria. CVm ſub glorioſo rege Sigeberto Eccleſia Chriſti pacem ſimul & gloriam meruit, beatiſſimus cõfeſſor Bertulphus ortum natiuitatis patria Alemannia habuit: parentibus quidem honeſtè mediocribus, ſed gentilibus. Neque enim adhuc Alemanniam fides Chriſti reſpexerat, quanquàm in ea hic futurus Eccleſiæ filius, carnis tunc progenitores habuerit: Cuius vterque parens, paganis ritibus horrens, ſicut ſpina roſam, ſanctum ſic edidit iſtum. Parentes ethnici. Neque parùm gloriæ huic ſancto viro fore dixerim, quòd ſimilem cum ſanctiſſimo illo Martino ortum ſortitus fuerit. Sicut enim ille, ſic iſte, gentilibus parentibus proceſſit: ille quidem Pannoniæ, hic finibus Alemanniæ.

Quòd ob adipiſcendam ſacri baptiſmatis gratiam, parentes reliquerit & patriam. Cap. 2.

Etiam inter ethnicos necdùm baptizatus vt ſe geſſerit. CVmq́ue adoleſcentiæ ingreſſus iter, primçuæ ætatis excederet annos, naturali tantùm lege edoctus, in via mandatorum Domini cœpit ire, & inter eos qui nil nôrunt, niſi bárbarum frendere, dextrum iuſtitiæ iter conatus eſt arripere. Sed quia non facilè habuit, quod conatus eſt, (inter iniquos enim arduum, immò difficile fuit æquitatis iura tenere, prçſertim cùm ad fidem Chriſti indigenas illos nec ratio, nec perſuaſio poſſet allicere) mâluit patria parentibusq́; deſtitui, quàm conſortio prauorum ſordibuſque gentilium pollui. Gene. 12. Exiuit ergò hic nouus Abraham de terra & cognatione ſua, & venit in terram & cognationem nõ ſuam. Nam arrepto itinere versùs Occidentem, tandèm in partes Galliarum deuenit, eoque, vbì Taruanenſium fines Oceanus terminat, manſionem accepit.

De Vuamberto principe eiusq́ coniuge, eorumq́ue laudabili erga Deum deuotione. Cap. 3.

Vuãbertus comes pius. ERat tunc temporis in prçfata regione quidam Vuambertus non infimus Comitum, cui cum diuitijs par erat meritum. Huic paris conditionis coniunx adhçſit, cuius ingenuitatem religio ſancta & immaculata adornauit, nomine Homburga. Vtriſque ergò illorum cum ingenuitate ſancta religio, & cum religione irrepræhenſibilis erat operum exhibitio. Nec defuêre in argumentum religionis eorum plura virtutum opera, inter quæ illud prçclarè emicuit, multarum per eos conſtructio eccleſiarum. Nam ex facultatibus proprijs in proprij iuris prçdio conſtruxêre cœnobium, operoſa manu elaboratum, non minùs à magnis cœnobijs pollens, quod honori & nomini Dionyſij martyris titulari fecerunt. Adiecerunt etiam tres alias eccleſias, eaſque non parua deuotione ſanctis dedicârunt, vnam principi Apoſtolorum, aliam beatiſſimo Martino, tertiam ſancto Vedaſto. Quas, vt dictum eſt, tam ex ſumptibus proprijs, quàm in proprij iuris prçdio, nuncupato Rentica, conſtructas venerantur omnes & colunt, prçcipuè qui Eunenonem fluuium bibunt, cuius ripæ prçdicta poſſeſſio contigua adiacet.

Vt vir Dei Bertulphus baptizatus, & eccleſiæ clero ſit aſſignatus. Cap. 4.

IN hac nanque, quam dixi, regione adeò fides Chriſti concordabat cum religione, vt facile eſſet eis, qui quçrunt Chriſtum, illic eum inuenire. Quò cùm beatus Bertulphus perueniſſet, eundem peregrinationis ſuæ locum patriam credidit: quia ibì fidem Chriſti, qua nil vnquàm iucundius habuit, inuenit, & ſecundùm illud Pſalmiſtæ, Pſal. 118. cantabiles illi erant iuſtificationes Domini in loco peregrinationis ſuæ. Et vt choris fidelium poſſet adiungi, humiliter ſe petijt ſacramento baptiſmatis inſigniri. Bertulphus baptizatus. Conſecutuſque baptiſmatis ſacramẽtum, ſpiritusſancti factus eſt templum, & inter illius patriæ indigenas cœpit iam eſſe nõ hoſpes & aduena, ſed ciuis ſanctorum & domeſticus Dei. Ephe. 2. Nec ſatis fuit iam iurato in Chriſti ſacramenta tyroni baptiſmatis gratiam ſuſce-

ſuſcepiſſe, ſed vt clericatûs ſignaculo arctiùs iungeretur Eccleſiæ, & votis optauit, & precibus exorauit: quodque deuotè expetijt, efficaciter impetrauit. Sicque fidelium choris admixtus, ibat de virtute in virtutem, viſurus Deum deorum in Sion. Adſcribitur in Clerum.

Quòd apud præfatum principem eiusque coniugem charus habitus, ipſorumq; famulitio & amicitia ſit vſus. Cap. 5.

CVmque fama viri clariſſimi Vuamberti coniugisque eius percrebuiſſet, & vt facile viris clariſſimis eſt, ſuarum odore virtutum complures attraxiſſet, cor huius famuli Dei ſpirituſſanctus præueniens tetigit, & in amorem tanti viri coniugisque eius penetrabiliter accendit. Nec deſiderio ſe paſſus eſt fraudari ſuo, donèc ſe eorum præſentiæ obtulit, non modicè exultans, quòd tandèm poſt longum peregrinationis ſudorem, vnius veri Dei cultores reperiſſet, quos reperiſſe, tam charum, quàm rarum habebat. Vndè etiam ab eis ſicut ſine detrimento ſuo ſeparari ſe non poſſe putabat, ità ipſis inſeparabiliter adhærere ſuum lucrum ſciebat: Lucrum dico ſuum, quod ex ſpiritalibus magìs, quàm ex temporalibus diuitijs conflare voluït. Horum itaque non erubuit ſe ſubdere dominio, quos Chriſti cernebat inhærere ſeruitio, eratque ſubditus illis, ſeruiens vt antiquus ille Ioſeph abſque omni dolo. Venit in amicitiam Vuamberti Comitis. Gen. 39.

Vt à prædicto principe vniuerſæ domui ſuæ præpoſitus fuerit. Cap. 6.

NEC latuit illuſtriſſimum patremfamiliâs Vuambertum coniugemque eius tanti viri probitas, & aſſidua circa rem ſuam familiarem ſagacitas. Vndè vt intùs foriſque domus eorum tota cuſtodiæ illius cederet, communi conſilio decreuêre. Securus enim erat vterque rerum ſuarum ſub cuſtodia tam fidelis œconomi: ideoque commiſſis ei omnibus, quæ ſui iuris erant, ſecundo ipſum à ſe gradu in omni domo ſua præficiebant. Adeptus deniquè fidelis diſpenſator & prudens totius rei familiaris curam, nè credita ſibi domini ſui minueretur, ſed incrementis in dies augeretur ſubſtantia, ſagaci elaborabat induſtria. Cuius labori & voluntati pietas diuina fauens, id præſtitit, vt ad nutum fidelis œconomi res familiaris paſsìm augeretur. Vndè factum eſt, vt Dominicis ſe dignum efficeret promiſſis, quibus remuneranda eſt ſerui fidelis diligentia & probitas: Eugè, inquit, ſerue bone & fidelis, quia ſuper pauca fuiſti fidelis, ſupra multa te conſtituam. Quæ promiſſio dum viro Dei tam moraliter quàm ſpiritaliter congrueret, & hîc temporalem, & in futura vita ſempiternam meruit remunerationem. Præficitur adminiſtrationi amplisſimæ. Matth. 25.

Vt benignitate in pauperes creditam ſibi ſubſtantiam mirè auxerit. Cap. 7.

NAM vt temporali domino ſuo cum terrenis commodis obtineret etiam cæleſtia, pietatis in pauperes Chriſti effecit inſtantia. Inſiſtebat enim clàm eleemoſynis clandeſtinis, Deum votis & precibus interpellans aſſiduis, vt hac liberaliſſima in domeſticos fidei compaſſione rem domino ſuo duplicaret & gratiam. Quod & factum eſt. Nauiter ille dabat, ſed res data non deficiebat: opes dum erogantur, augmentantur: tantoque amplius incrementum ſumpſêre, quanto eas manus tribuentis in pauperes benigniùs diſperſit. Quo in facto non ſolùm ſibi, ſed & temporali domino ſuo hic famulus fidelis conſuluit: vt videlicet his perituris permanſuras in ſecula diuitias compenſaret, easq; largè erogando, largiùs augmentaret. Proindè non ad oculum ſeruiens, ad nutum dominorum ſuorum omni ſubiectione pendebat, quibus ſubijci egregium atque inſigne habebat: dilectioni eorum timorem, timori dilectionem coniungens, idque ſecundùm primi paſtoris ſententiam, dicentis: Serui, ſubditi eſtote in omni timore dominis. Sicque res eò proceſſit, vt fidelis famuli obſequium, fideli æquè domino magnum prærogaret beneficium, opibus non ſolùm domì foriſque multiplicatis, ſed & in cælo, vbi fures non effodiunt, neque tinea demolitur, repoſitis. Dat multa pauperibus, & opes Comitis creſcunt. 1. Pet. 2. Matth. 6.

Vt apud principem ab inuidis accuſatus, à Deo ſignis mirificatus ſit. Cap. 8.

Patitur æmulos & obtrectatores.

PRo his operibus iuſtitiæ aduerſùs militem Chriſti bella non defuêre. Nam hoſtis humani generis per quoſdam ſatellites nequitię ſuæ euomuit in ſanctum Dei virus inuidiæ ſuæ, vt fortè per hæc vaſa ſuæ iniquitatis compeſceret famulum Dei à ſolito opere probitatis. Et inuidiæ ſtimulis quoſdam maleuolos adeò accendit, vt illuſtrem virum Vuambertum adirent, famulumque Dei fideliſſimum Bertulphum fraudis & criminis hiſce verbis inſimularent: Conſidera, inquiunt, prudentiſſime virorum, quæ tui iuris ſunt: conſidera, quàm prodigè per aduenam illum depereunt: animaduerte etiam, quid cui commiſeris, quanta habueris, quanta amiſeris. His derogantium verbis venerabilis vir Vuambertus aures tantùm, non fidem, accommodabat. fidelem enim dominum de fideli famulo quicquam ſiniſtrum ſuſpicari non decebat: præſertim cùm multis experimentis didicerit, quòd fideliſſimus idem ipſe, qui accuſabatur, fuiſſet ſemper. Sed cùm ſæpiùs illi principi detractionis verba replicarentur, eò res perducta eſt, vt loquentibus pro ſeruo Chriſti miraculis, omnis iniquitas accuſantium oppilaret os ſuum. Quod qualiter acciderit, ad deſcribendum ſtylum vertere non pigebit.

Vt pro inuidorum detractione compeſcenda, natura vini & panis caſeiq; ſecundùm Dei ſententiam ſit mutata. Cap. 9.

Clàm fert panem & vinum pauperibus, accuſatur ab æmulis.

NAm quadam die cùm ſol flammiuomus Ponti remearet ad vmbras, contigit famulum Dei Bertulphum præ foribus temporalis domini ſui in veſte, qua circumamiciebatur, panem cum caſeo, & in vaſe, figuli opere compoſito, vinum geſtare, vt clàm eleemoſynis clãdeſtinis pauperibus gratificaretur. Quo viſo, inuidi quaſi opportunam accuſationis nacti occaſionem, virum illuſtrem Vuambertum, qui tum fortè præ foribus ſtabat, adeũt, & accuſationis in virum Dei quaſi quædam argumenta hiſce verbis prætendunt: Saltem, inquiunt, nunc illuſtriſſime virorum oculata fide experiri licet, quòd plus veri minusque falſi noſter ſermo de hoc aduena ad te pertulerit, cuius diſpenſatio prodiga eſt, non larga, & in detrimento rei familiaris minùs ſolicita. Eccè enim in argumentum verbi, quod tibi diximus, ipſum nunc res tuas non ſine fraude geſtantem oſtendimus. At ille, ſicut ſimplices facilè ſuaderi ſolent, benigno, vt erat animo, accito ad ſe fideli ſimplicíq; Bertulpho, Quid, inquit, tuo geſtas in gremio? At ille nè de beneficijs in miſeros collatis velut fraudis notaretur, In vaſe, inquit, hoc fictili aquam habeo, quam aſſulis veſte hac adſtrictis eo calefactum. Cui ſuus ſic reſponſum reddidit heros: Verbis quidem tuis fidem accommodo: ſed quia te in domo mea inter primos primũ viliſſimas geſtare res admiror, id quod verbis aſſeris, oculis experiri volo. Quæ igitur clàm geſſit, palàm videntibus expoſuit, & ſecundùm viri Dei ſententiam, oculis videntium ea quæ dixerat, apparuêre. Sicq; natura rerum mirabiliter mutata, & virum Dei oſtendit verum dixiſſe, & de eodem æmulos ipſius falſa aſſeruiſſe. Vndè vir illuſtris Vuambertus eum in omni domo ſua fideliſſimũ, illos verò mendaces eſſe certioribus iam didicit argumentis.

Rerum ſpecies mutantur.

De felici prædictorum peregrinatione, & humilima viri Dei ſeruitute. Cap. 10.

Suſcipiunt peregrinationem ad vrbem Romam tanti principes.

SAEpè memoratus deindè paterfamiliâs, coniunxque eius venerabilis, dum de virtute in virtutem proficerent, exemploque fidelis famuli in dies creſcerent, ſubeundæ etiam peregrinationis deſiderio accenduntur. Et primùm vrbem maximam, Apoſtolicis nobilem pignoribus, Romam víſere animo concipiunt, opereque efficaciter perficiunt. Porrò de fideli famulo Bertulpho vſqueadeò benè confidunt, vt nihil intùs foriſque ſuarum rerum relinquerent, quod non illius fidei atque prudentiæ permitteretur. Nec facile dictu eſt, quàm fideliter, quàm prudenter rebus domì foriſque ſibi creditis præcauerit. Sicque iter, quod Romam tendit, arripiunt, demumque ad limina apoſtolorum Petri & Pauli peruenerunt. Vbì corpus humì, mentem cælo dedêre, inter lachrymas ac oſcula, anhela trahunt ſuſpiria: & apertis theſauris ſuis, ſacroſancta loca non modicis honorant obſequijs, & ditant donarijs. Qui Apoſtolica benedictione inſigniti, expletiſque pro quibus aduenerant, ad propria iam læti reditum maturant.

Vt ſub

Vt ſub intempeſtæ noctis ſilentio, vt domini ſui pareret imperio, nec noctis horrorem, nec tempeſtatis refugerit incommodum. Cap. 11.

CVmque diuæ memoriæ Vuambertum, comitesq́; ſuos labor itineris iam confecti fatigâſſet, nec quiſquam inter eos ſub intempeſta nocte cuſtos equis poſſet ſufficere, eaque cauſa commilitones ſingulos ſolicitudo non modica teneret: ſuo ſuggeſsêre domino, vt ſe adeò fatigatos, ab excubijs nocturnis relaxaret, equisque vigiles minùs laſſos adhiberet. Quorum ſolicitudini Bertulphus, ſanctiſſimæ charitatis filius, mox condeſcendit, eisque in aures viri illuſtris hæc verba reſpondit: Ad domini mei imperium vigil ſub hac nocte præbebo obſequium, equosq́; integro numero ad lucem vſque ducam in paſcua, integro æquè numero manè eos reducturus. Quid multa? Promiſſis effectum dedit, animalia ad paſcua eiecit, totamque ſub diuo noctem peruigil tranſegit. Et eccè ab improuiſo apertis cataractis ſuis cælum pluuias dedit multo largiores, quàm quas humus abſorbere poſſet. Prorsùs cornipedes pluuijs hincindè madentes, Accipiunt triſtem membris torpentibus imbrem: Diriguêre metu, gelidus pauor occupat artus. Sed miles Chriſti ſpe & fide animatus, nec loco quidem ſe patitur moueri: quia de ſupernis ſperabat vmbraculum in ſecuritatem & abſconſionem à turbine & à pluuia. Nec ſpes fefellit ſanctum: quia non ſine miraculorum gloria, diuina eſt gratia protectus.

S. Bertulphi humilitas.

Vt in tempeſtate, cælesti ſit illuſtratus lumine, & de angelico miniſterio in ſpecie aquilæ ei exhibito. Cap. 12.

NAM, vt diximus, ſanctus vir nec loco voluit cedere, cùm commilitones eius, qui ſimul tunc in paſcuis erant, non ſolùm loco ceſsêre, ſed domum quantocyùs, tempeſtate impulſi, remeârunt. Sed vir illuſtris Vuambertus, de fideli famulo ſolicitus, dum ſodales eius à paſcuis reuertiſſe, ipſum verò deeſſe conſpiceret, vnum ex officio ad eundem ſub diuo adhuc manentem deſtinauit, & vt domum rediret, iterùm iterumque monens imperauit. Cucurrit puer ad imperium domini ſui, peruenitque in præſentiam commilitonis ſui. Vbi erat cernere in glorificatione ſancti, gloriam Dei, & inauditum ſeculis prodigium. Nam ignea fax, coram ipſo à ſummo cæli ad terras vſque pertingens, fulſit, tenebrasque hincindè fugauit, viroque Dei ſedenti, atque in quodam libro ad legendum intento, lumen non modicum miniſtrauit. Miræ etiam magnitudinis aquila caput ipſius obumbrando circunuolitabat, pluuiæque incommodum alis expanſis ab eo fugabat. Sicque duplici miraculo duplex à ſancto Dei incommodum, ſcilicet tenebrarum ac pluuiarum, repellebatur, dum hinc lumine facis ardentis tenebræ, hinc aquila circunuolitante imbrium ab eo tempeſtas arcebatur. Nec immeritò. Quia enim eum duplex armauerat virtus, charitatis ſcilicet & obedientiæ, charitatis quidem, qua commilitones, itinere fatigatos, à labore laxabat labore ſuo: obedientiæ, qua & in aduerſis domini ſui paruit imperio: ideò & duplici miraculorum gloria, diuina ipſum glorificauit gratia. Neque dubium eſt, in illa luminis aquilæque oſtenſione angelorum adfuiſſe præſentiam, quorum miniſterio tempeſtatis moleſtiam declinauit.

Cæleſte lumen ſeruit viro Dei.

Aquila auertit ab eo pluuiá.

Vt viſo luminis ac aquilæ miraculo, Vuambertus ſuo ſe famulo humiliter proſtrauerit. Cap. 13.

PRædictus igitur puer familiaris, viſo erga Dei famulum luminis ac aquilæ miniſterio, maturato reditu, domino, quod viderat, retulit ſuo. Quibus auditis, nec mora nec requie retrahitur, donèc ad locum vſque, vbì famulus Dei manebat, peruehitur: non ſolùm nouitate miraculi, quod à puero ſuo audierat, ſed etiam commiſeratione in dilectum ſibi Bertulphum illectus. Vbì autem miraculum, quod priùs auribus acceperat, oculis etiam contemplatus eſt, tanto ampliùs ſtupet, quanto manifeſtiùs coràm ipſe intuitus eſt: moxq́; remota poteſtate dominij ſui, proſternitur pedibus famuli ſui, ſeſe reum nocturnæ ipſius afflictionis, & verbis & gemitibus fatetur. Indè preces replicat, veniam velutì reus orat: quia ſi eum ad excubias animalium ſub noctem non miſiſſet, nequaquàm ſub diuo imbrium fuiſſet inundatione vexatus. Nam ſatìs hic, quicunque hæc legerit, admirabitur, humilem dominum ab humili

Vuambertus ſe Bertulphi ad pedes abijcit.

humili æquè famulo paulominùs minoratum, dum ſe dominum famulo proſternit, quem ſanctitate ſe maiorem nouerat? An verò vel iſtius ſanctitatem, vel illius dilectionem, aut prorsùs vtrorunque humilitatem, pro dignitate quiſquam prædicauerit? Tanta nanque in vtriſque enituit humilitas, vt dominus famulo quod domini, famulus verò domino, quod domini erat, impénderet. Hic tamen, quia famulus domino ſuo, quod domini erat, debuit, illi in aduerſis etiam obſequendo: ille autem, licèt dominus, famulo ſuo, eó quòd ſe ſanctior erat, id quod domini fuerat, exhibuit, ſeſe illi humiliter proſternendo.

Vt vir Dei ſciſcitanti principi cauſam peregrinationis ſuæ expoſuerit. Cap. 14.

CErnens igitur Vuambertus in ſancto cum virtutum gratia etiam ſignorum effulſiſſe gloriam, quanto ampliùs in eo, quod poſſet mirari, inuenit, tanto eum etiam ampliùs diligere cœpit. Cumque ipſum & admirando diligeret, ac diligendo admiraretur: cur patriam parenteſque reliquerit, blandè ſciſcitatus eſt. Deindè pergit etiam inquirere, cur ipſius ſeſe dominio ſubdiderit, cùm potiùs miniſtrari quàm miniſtrare debuerit: aſſerens ſe potiùs, quàm illum, oportere miniſtrare, quem ſanctitate & iuſtitia ſe cerneret anteire. Hæc & his ſimilia ſciſcitanti patrifamiliâs, beatus Bertulphus reſpondit: Cauſam meæ peregrinationis effecit ratio iuſtę occaſionis. Nam patria, qua oriundus ſum, quia idolorum cultura ſorduit, eam mens mea adeò habuit horrori, vt patria cum parentibus ſpreta, aliam alio ſub ſole iacentem adire non timerem. Finitoque peregrinationis meæ labore, optata tandèm apud vos gauiſus requie, & votorum meorum potitus ſum ſatietate: votorum meorum, inquã, quibus diù multumque veri Dei cultores cernere concupiui. Quos hac in patria, & inter eos Deo te apprimè deuotum & hominibus benignum tam reperiens quàm experiens, promiſi me de reliquo apud te permanſurum, appetoque ad imperium tuum benè * optando, benè famulando pendére. Quibus auditis Vuambertus vir venerabilis, tam Deo quàm hominibus charus, gaudio non modico exultauit, & eum magìs magiſque honorando amauit, & amando honorauit. Cumque pleniſſimè didiciſſet, eum Deo totis animæ medullis famulari velle, cœpit & ipſe, ſpiritu ſancto inſtigante, illum deincèps non quaſi dominus famulum, ſed vt filium chariſſimum amplecti. Nec ſolùm ille, ſed etiam venerabilis eius, quam antè diximus, coniunx non minori eum excoluit & amore & honore.

Singularis & rara modeſtia Vuãberti Comitis.

*operando,

Vuãbertus Bertulphũ filij loco habet.

Vt Vuambertus princeps eccleſias ab ipſo conſtructas, viro Dei hæreditarias eſſe voluërit. Cap. 15.

CVmque conſpiceret vir clariſſimus Vuambertus in ſeruo Dei, & quod admiraretur, & quod diligeret, cœpit eum & admirando diligere, & diligendo venerari: adeò vt quem priùs his, quæ domì, deincèps etiam his quæ forìs habebat, pręficeret. Nec ſolùm rebus ſuis intùs foriſque eum pręfecit, ſed quarundam ſuarum rerum temporalium etiam hæredem inſtituit. Nam prædium ſui iuris, vulgò Rentica dictum, vnà cum eccleſijs in illo conſtructis cum ijs, quæ ad illud pertinebant, illi contradidit, & donatione ſolenniter facta, hæredem fecit. Quam donationem & illuſtrium virorum teſtimonio, & priuilegijs roborauit, atque è ſuo iure in ius viri Dei de reliquo tranſlatum eſſe voluït. Suſcepit ergò vir Dei prædium, non ſibi, ſed Deo Deique pauperibus: ſuſcepit, inquam, non cupiditate captus, ſed charitate in Deum & proximum ductus. Nec cauſetur quiſquam, virum Dei in ſua patria res proprias reliquiſſe, & in patria non ſua poſſeſſiones ſuſcepiſſe, cùm in dandis accipiendiſq; muneribus nõ quid, ſed quo fructu & detur & accipiatur, perpendendum ſit. In hoc igitur verè Iſraëlita, in quo dolus non erat, non quid, ſed quo ſcopo receperit, inſpiciendum eſt: quia, vt poſteà indicijs euidentibus claruit, eo nimirùm fine, quod datum eſt, accepit, vt Dei gloriam & proximi vtilitatem promoueret.

Vuãbertus quæ Bertulpho donauerit.

De iterata principis eiusque coniugis peregrinatione, & felici eorum in Chriſto dormitione. Cap. 16.

Intereà

INtereà vir illuſtris Vuambertus vnà cum coniuge ſua æquè illuſtri peregrè profe-ctus,iter,quod Romam reſpicit,denuò eſt ingreſſus,& poſt longa terrarum emenſa ſpatia,apoſtolica tandèm ad patrocinia peruenit. Vbì tam ipſe quàm venerabilis coniunx eius magna animi & corporis deuotione corpus humo, cælo animum dedêre, & cum lachrymis precumque ſuſpirijs, ſanctorum ſe commendant ſuffragijs. Nec illud ſilendum, quòd antequàm viam ingrederentur peregrinationis, fideliſſimo ſuggeſſère Bertulpho,vt vbicunquè eos diem vltimum claudere perciperet,illuc ad deportanda eorum corpora accurreret: hoc votis omnibus ſitientes, vt nec poſt mortem tam fidelis famuli obſequio priuarentur, nec adiutorio fraudarentur. Contigit itaque eos,adoratis in vrbe maxima ſanctorum pignoribus,inter redeundum vi febrium inclementiùs infeſtari. Qui tandèm in villa iuris ſui Falcomberga manſionem accepêre,atque per dies languore ingraueſcente, humanis rebus exempti ſunt. Quorum obitum beatus Bertulphus vt fama vulgante comperit, tantos ac tales ſe amiſiſſe multùm doluit:quippe ex quorum vita etiam ipſius pendére videbatur,& quibus in hac vita nihil antiquius aut charius habebat. Nec facilè in famulo Dei dolor de illorũ amiſſione ſuſceptus conquieuit,quanquàm eos de morte ad vitam tranſitum feciſſe crederet. Sed dum hinc quidem de eorum amiſſione gemeret,hinc verò de felici eorum requie gauderet: eo, quod ſalubriter gaudebat, temperandum credidit hoc, quod ægrè dolebat. Mox fidelium turmis vnà cum eccleſiæ miniſtris ſibi iunctis, ad deportanda eorum corpora, ſicut in mandatis acceperat, iter arripit. Quæ cùm ſubſequentibus & præcedentibus vtriuſque ſexûs turmis tranſtuliſſet, & ad prædium ſui iuris Renticam perueniſſet,in oratorio,olìm ab eis conſtructo,corpora tumulis,animas commendauit cælis. His ità ſe habentibus,quę virtutum præclara facinora in viro Dei extiterint,hinc lectori palàm explanabimus.

Denuò princeps cũ coniuge Romã religiõis ergò inuiſit.

Vuambertus & vxor eius abeunt à vita.

Vt in eccleſijs ipſi traditis vir ſanctus Deo cum multis ſeruierit fratribus. *Cap.* 17.

SAnctus igitur Domini confeſſor Bertulphus, ſuſcepta à venerabili Vuamberto, quam antèdiximus, poſſeſſione,hoc omni elaborabat ſtudio,vt gloriæ Dei proximorumque vtilitati impénderet, quicquid ipſi rerum temporalium ſuppeteret. Satagebat quippe ſic habita poſſidere, quaſi non poſſideret: ſic non habita contemnere, quaſi omnia poſſideret, vt illis annumerari poſſet,de quibus dicitur: Nihil habentes,& omnia poſſidentes. Vndè vt exutus ſeculo, ſecretiùs Deo vacaret, eò ſtatuit ſecedere, vbì contemplationis viam poſſet arripere. Erant nanque in memorato prædio eccleſiæ numero quatuor,ab illuſtriſſimo viro Vuamberto, vt dictum eſt, conſtructæ: quarum vna reliquis quantitate maior, & opulentia erat præſtantior. In quam vir Dei,collectis ſecum vndecunquè viris religioſis, ſeceſſerat, arctioriſque vitæ tramitem arripuerat. Et dignum quidem, ſed difficile relatu eſt, quàm piè ibidèm adhuc in terra poſitus, cum angelis Dei coram Deo ſit conuerſatus, benè orando,benè ieiunando, benè vigilando, & charitatem erga Deum & proximũ optimè declarando. Cuius exemplo complures inuitati, ad ſimilia ſeſe ſanctitatis ſtudia contulêre, & cum illo in eodem loco viam ingredientes iuſtitiæ,profecêre in altum gradibus piæ conuerſationis. Sicque factum eſt, vt vir Dei per bona tempóralia lucraretur ſpiritalia: per tranſitoria compararet in æternum manſura. Credidit quippe,ſe ſibi ad currendam viam mandatorum Domini non poſſe ſufficere, niſi etiam alios ſibi in bonis operibus ſatageret adiungere,illud & verbis & exẽplis implens,quod ſcriptum eſt: Qui audit,dicat: Veni. Vndè vt ſapiens architectus fundamentum in cordibus diſcipulorum poſuit,quibus ſic paſtorali magiſterio præfuit,vt in docendo magiſter, in miniſtrando eſſet miniſter: promptus & facilis in vtroque, quia nouerat prælatis congruere vtrunque, præcipuè cùm Dominus dominorum non venerit miniſtrari, ſed miniſtrare. Sic ergò ſubditos quoſque docebat,vt in corde eſſet humilitas: ſic eiſdem ſubditis ſeruiebat, vt in coërcendo pia eſſet ſeueritas.

2. Cor. 6.

Multi ad eũ confluunt fratres.

Apoc. 22.

Matth. 20.

Operum eius, & ſanctiſſimæ coram Deo & hominibus conuerſationis, commemoratio. *Cap.* 18.

NEC abre Deo & hominibus ſanctus iſte erat amabilis, quia vita & moribus probabilis, humanum in omni virtute viſus eſt modum exceſſiſſe, & nihil minus ab apoſtolicis viris in omni ſanctitate habuiſſe. Nam excepta miraculorum eius gloria, ex quibus multa de multis ſcriptorum præteriuit negligentia, pauca de multis relinquens, illa ſanè de eo benefacta non ſunt prætereunda, quæ in electis ſanctitatem non ſolùm oſtendunt, ſed etiã faciunt. In ſingulis quippe virtutibus ſic perfectionem eſt aſſecutus, vt in nulla earum vlli electorum ſecundus videri queat. Et vt virum in omni virtute conſummatum, ſtrictìm depingamus, hęc lector paucis accipiat. Pauperum refrigerijs hilariter proſpiciebat, nudos veſte tegebat, vagis & peregrinis hoſpitium, egenis quibuſcunque præbebat ſubſidium. In iudicio oppreſſis tum conſulendo ſubueniebat: afflictis compaſſionem, infirmis viſitationem, mortuis ſepulturam exhibebat. Charitate quoquè erga Deum & proximum diffuſus, Deum ex toto corde, & proximum ſicut ſemetipſum dilexit: reddens quæ ſunt proximi, proximo: & quæ ſunt Dei, Deo. Erat planè ſicut mente, ità & corpore pulcher, vultu decorus, mente deuotus, corpore caſtus, animo ſobrius, ſermone blandus, humilitate venerandus, fide firmus, ſpe longanimis, charitate hilaris. In temporalibus parcus ſibi, largus egenis: in ſpiritalibus verò & ſibi proſpiciens, & egenis. Orationi intentus, in vigilijs ſacris aſſiduus, coronam pro his à Domino expectabat, quam ſibi vigilantibus & orantibus promiſit. Non aliter coram Deo & hominibus viuebat, quàm homines propter Deum docebat. Iuſta quidem & pia docebat: nam iuſtè & piè viuebat. In ſynaxi fratrum, ſe primum in laudum diuinarum inchoatione, nouiſſimum exhibebat in completione. O virum in omni virtute probabilem, etiam perfectiſſimis viris imitabilem. Vtinam noſtri temporis ſummi in eccleſia ſacerdotes hunc inferiorem gradu, ſed ſuperiorem ſanctitate virum imitarentur: qui in eo quidem gradu, quo in Eccleſia ſacerdotibus minor apparuit, nihil minus ab ipſis in omni virtute habuit. Sed hæc abeant in ſua, & ſuccedant, quæ de viro Dei dicenda ſuperſunt.

Catalogus & ſumma quædam virtutum & chariſmatum eius.

De obitu beati viri. Cap. 19.

2. Tim. 4.

COnſummatus igitur venerabilis pater in omni virtute, cùm bonum iam certamen certâſſet, curſum cõſummâſſet, fidem ſeruâſſet, de reliquo repoſitam ſibi coronam iuſtitiæ optando ſperabat. Cuius votis ſupernus arbiter ſatisfacere volens, poſt emeritam ipſius in hac vita militiam, ad cæleſtem eum euocare diſponit gloriam. Conuocata ergò diſcipulorum caterua, clareſcentibus febrium indicijs, indicat ſe iam reſolui, & iam futura depoſitione corporis ſui, feſtinare vt introeat in gaudium Domini ſui. Et percepto ſacroſancto Dominici corporis & ſanguinis viatico, adſtantibus non ſine mœrore diſcipulis, vale vltimum fecit, ac ipſos ſeſeq́; Domino commendans, ſpiritum in manus angelorum efflauit. Quem meritis maturum & annis Chriſtus ad cæleſtia euocans, eius ſpiritum ſpiritibus angelicis aggregauit. Nam ſacro eius corpori terra, ſpiritui cælum aperitur, & cui mors diem vltimum in terris clauſit, vita æterna diem æternum in cælis aperuit. Obijt ſanè Nonis Februarij: cuius obitum, natalem magìs quàm mortem, dignum eſt appellari: quia hìc moriens, cælis eſt natus, & inter intelligibilia tranſlatus. Vbì non per ſpeculum & in ænigmate, ſed facie ad faciem Deum cernit: tantoq́ue promptiùs pro veneratoribus interuenit, quanto viciniùs diuinæ maieſtati aſſiſtit: Tanto hìc erga homines clementior, quanto illic coram Deo præſentior. Sed non parùm negligentiæ arguemur, ſi non vel votis ei iungamur in cælis, qui nobis in terra in artubus, licèt vita functis, adhuc viuit, quos ſignorum glorificatione venerabiles hominibus Deus facit. Eum verò, quem in mundo membris habemus præſentem, in cælo, niſì multùm noſmet abiecerimus, ſpiritu & interceſſione ſentiemus clementem. Diſcipuli proindè beati viri exequijs ipſius intererant, quẽ ſyncera ſemper charitate dilexerant: quibus dolor quidem de amiſſione confuſionem, ſed fides de remuneratione eius generauit exultationem. Cuius corpus ad locum vſque ſepulcri hymnis proſequuntur, funeriq́ue ſacroſancto triſtes, ſed deuoti obſequuntur. Sicq́ue ab eis in prædio ſui olìm iuris Rentica, in oratorio beati Dionyſij tumulum accepit, defunctuſque, eo in loco voluit quieſcere, vbì humanis pridèm rebus functus, ſuis paſtorali cura alumnis præſedit. Cuius corpus licèt tumulus clauſerit, virtutes non clauſit: quia loquentibus ad ſepulcrum eius miraculis, magnum in ſeruo Chriſti ſpectaculum populis eius virtutes exhibent.

Munit ſe Euchariſtia morti propinquus.

1. Cor. 13.

Vt ad

Vt ad ſepulcrum ſuum ſanctus Bertulphus virtutum gloria & populi multo tempore celebratus ſit frequentia. Cap. 20.

SAnctus Domini Bertulphus, poſt multiplices huius ſeculi labores, quibus coram Deo & hominibus optimè eſt conuerſatus, de præſenti vita ad æternam gloriam tranſlatus, & ante Deum ab angelis eſt coronatus. Cùm ergò, vt prædictum eſt, in proprij iuris prædio Rentica ſepulcrum accepiſſet, quòd eum locum, humanis olìm rebus functus, elegiſſet, ad tumulum eius miracula non defuêre, quæ ſanctitati illius præclara perhibuêre teſtimonia. Nam cæcis viſus, ſurdis auditus, mutis linguæ officium reparatur, & ſingulis morbis tanti medici efficacia præſtò eſt: licetq; cernere in gloria ſancti gloriam Dei, & in miraculis viſibilibus admirari Deum inuiſibilem. Porrò creſcentibus miraculis, ſpectaculum creuit populis, ſignorumq; frequentia frequentiam etiam inuitauit populorum. Nam non ſolùm rei nouitate, ſed etiam ſpe recuperandæ ſanitatis vndecunquè accurritur: nec ſpe ſua deuotus quiſque atque fidelis fallitur, dum & infirmi lætantur morbi ſe euaſiſſe inclementiam, & ſani nihilo minùs gaudent tantam ſe in infirmis vidiſſe ſalutem. Sicque ſepulcrum ſancti in breui adeò factum eſt glorioſum & celebre, vt non minùs diuitibus quàm pauperibus precioſum fuerit, & ſicut miraculorum gloria, ſic rerum creuerit opulentia.

Miracula ad monumentum S. Bertulphi.

De irruptione paganorum, & de effoſſis alioq; abſportatis multorum corporibus ſanctorum. Cap. 21.

ACcidit intereà triſte malum in terris, quod ſine horrore dici vix queat. Inuaſêre enim Galliæ loca maritima ſæuiſſimi piratæ, homines rapaciſſimi, eaque in vaſtas vſquequaquè redegêre ſolitudines, igni, rapinis & gladio omnia vaſtantes. Quæ peſtis dum interdùm circunquaquè deſæuiret, interdùm quieſceret, hi, qui in locis poſt tanta mala reſiduis erant, ſuſpicione hoſtilis irruptionis ducti, ſinguli de ſingulis locis vnà cum ſanctorum pignoribus migrabant, alioque ad tutiora loca declinabant. Erat quippe videre miſeriam. Nam cùm ſæpiùs, quos diximus, piratæ tum terras vaſtarent, tum in mari latitarent, iterumquè ad vaſtationem terrarum oblata opportunitate ſeſe inferrent, intantùm furor eorum proceſſit, vt nec ab eccleſiarum Dei excidijs abſtinerent. Quas igni cremantes, nil in eis reliquum fecêre, quod non igni, gladio, rapina abſumerent: ità vt ſecundùm illud prophetæ, diſperſi cernerentur lapides ſanctuarij in capite omnium platearum. Vndè factum eſt, vt tam monaſticus quàm canonicus ordo, relictis, in quibus habitabant, ſedibus, fugæ operam darent, aliaſque ad ſedes, effoſſis abſportatiſque, vt dictum eſt, ſecum ſanctorum corporibus, migrarent, nullis aut raris citra mare relictis cœnobijs, quę non tam ſuo honore, quàm ſuorum ſanctorum priuarentur patrocinijs.

Irruptio barbarorũ in Gallias.

Thren. 4.

Vt corpus S. Bertulphi effoſſum, & ab Erkengario Comite Bononiam ſit deportatum. Cap. 22.

CArolus rex regno Francorum Occidentaliũ leges dictauit, quem poſteà Heribertus Comes Viromanduorum dolo captum, Peronæ poſuit in cuſtodia. Quo adhuc imperium obtinente, Bononienſium Comes fuit Erkengarius, genere & potentia non parùm egregius. In cuius etiam ditione Rentica fuit, prædium in quo beati Bertulphi corpus tumulatum erat. Qui conſpectis ad ſepulcrum ſancti virtutibus, eum quanto ob miracula admirabatur magìs, tanto chariùs amplectebatur. Sed quia omnem circà regionem irruptioni eorum, quos diximus, piratarum expoſitam videbat, de amiſſione tanti patroni ſibi ſuiſque pertimuit. Vndè conſilio accepto, illò eum tranſtulit, vbi & ipſe tantarum reliquiarum ſecurus eſſet, & ſanctus ampliori in artubus ſuis honore afficeretur. Conuocato deniquè Eccleſiaſtici ordinis conuentu, animi ſui votum religioſorum roborauit conſilijs, efficacibúſque perfecit auxilijs. Et admiſſis ad ſacroſanctum tumulum ſacerdotibus, vnà cum eccleſiæ miniſtris in ſanctiſſimorum artuum attrectatione, cum magna animi deuotione aſſiſtebat. Sicq; membra ſancti locello diligenter repoſita, de Rentica Bononiam transferri præcepit, vbi ea tutiùs atque deuotiùs ſeruanda non ignorauit. Erat quippe Bononia ſui iuris, munita tunc temporis ciuitas, mari Morinorum propinqua, mercibusq; marinis præci-

Is fuit Carolus Sim. plex. captus autem eſt anno Chriſti 924.

Bononia hæc eſt portus Franciæ, & vulgò Bolonia dicitur.

præcipua, ſede inſupèr epiſcopali & benedictione conſecrata. In quo loco vſque ad tempora magni Arnulphi ea pignora ſeruabantur: immò vt veriùs dicam, magis ſeruabant potiùs, quàm ſeruabantur. Seruabant, inquam, quia ſancti ipſius, cuius membra erant, interceſſione, locum eundem ab omni infeſtatione liberum reddiderunt.

De potentia Arnulphi Marchionis, eiusque operibus bonis. Cap. 23.

QVia occaſio ſe obtulit, vt de temporibus magni Arnulphi mentionem faceremus, non ab re eſt, pauca etiam de illo conſcribere, quæ & tanto viro laudem non modicam, alijſque eum imitari volentibus exemplum viuendi adferant: præſertim cùm exceptis reliquis virtutibus eius, ex hoc vel maximè glorioſus euaſerit, quòd ſanctum hunc, multaque ſanctorum pignora Blandinium transferre dignus inuentus eſt. Proceſſit itaque hic à ſanguine magnorum regum, quem Balduino Caluo peperit Elſtrudis, filia Edgeri regis Anglorum, non minùs ingenui ſanguinis à patre, quàm à matre: quia à patre regem Francorum Carolum Caluum proauum, à matre, vt dictum eſt, Edgerum regem Anglorum traxit auum. Qui, quod in viris clariſſimis clariſſimum eſt, hanc tantam generis nobilitatẽ, probitatis induſtria decorauit. Succeſſione proindè hæreditaria monarchiam ſortitus eſt Flandrorum, quam adeò ampla dicendi & agendi facultate gubernabat, vt pro magna animi corporiſque virtute, Magni nomen obtinuerit. Hic Blandinium, à beato olìm Amando in caſtro Gandauo conſtructum, intimo prę cæteris regni ſui cœnobijs affectu complexus, ſtudio, quanto maximo potuit prouexit intantùm, vt tam ſuis quàm Apoſtolicis regalibuſque priuilegijs roborârit, multiſque inſupèr ſanctorum pignoribus vndecunquè collectis ditârit. Vt verò etiam maiori elegantia illud inſtaurârit, in archiuis eiuſdem monaſterij lector luce clariùs nôſſe poterit: hoc tantùm hìc ſtrictìm inſeruiſſe ſufficiat, quod lectori de tranſlatione ſancti huius, de quo ſermo eſt, faciat ſatis. Quæ quidem tranſlatio, huius Marchionis ſtudio potenti accurata, induſtriaque prudenti eſt conſummata.

Arnulphi Marchionis genus.

Blandinienſe cœnobium egregiè promouetur.

Vt corpus ſancti furtìm ablatum, & de Bononia aliò deportatum ſit. Cap. 24.

SVcceſſu intereà temporum, ditioni eiuſdem Marchionis Bononia ceſſit, quam non minùs honeſtè, quàm cæteras vrbes maritimas ſuſcepit gubernandam. Quo tempore in eâdem vrbe accidit amiſſione corporis beati Bertulphi damnum, ſed idem mox cum lucro ſarcitum eſt. Nam quidam Britannia oriundus, nomine Electus, officio ſacrilegus, ad ſubripiendos ſanctiſſimi Bertulphi artus locum obſeruabat & tempus. Qui tandèm improbi voti compos effectus, illos quadam calliditate adeptus eſt. Nam tempus ſacrilegio, quod mente iam conceperat, opportunum nactus, ad locum, in quo ſancti confeſſoris membra repoſita erant, temerè accedit, ruptoque ſigillo ac aperto locello, corpus ſanctiſſimum, omni theſauro precioſius, furtìm abripiens, clàm diſcedit. Nec ſolùm beati Bertulphi membra abſtuliſſe ſat habuit, ſed etiam multorum ſanctorum pignoribus pariter ſublatis, ad id vſq; veſaniæ proceſſit, vt quas furto ſubripuerat reliquias, locello reponeret, ac in villa Otidigem reconderet, precio eas, vt putabat & volebat, Adelſtano regi Anglorum venditurus. Detrimento quippe illorum, qui eas amiſerant, lucrum ſuum decreuerat facere: ſed diſpoſitione Dei intentio ſacrilegi nullos habuit effectus. Eluſit enim eum per ſanctum hunc virtus Dei, ac iam ſępè memorati induſtria Marchionis, qui tempore ſacrilegij Bononiam veniens, de republica ſolennem cum ſuis cônuentum habuit.

Sacrilegus quidam furatur reliquias ſanctorum.

De induſtria Arnulphi Marchionis erga inquiſitionem corporis ſancti. Cap. 25.

CVm ergò, vt dictum eſt, reipublicæ prædictus Marchio conſuleret, hoc maximè curabat, vt etiam rebus Eccleſiaſticis ante omnia præcaueret. Erat enim ſicut reipublicę prudens orator, ita & Eccleſiæ Dei fortiſſimus propugnator. Vndè accito memoratæ ciuitatis epiſcopo, nomine Vuigfredo, veſpertina iam ſynaxi dimiſſa, inter cætera, quæ ſuper Eccleſiaſticis rebus plurimùm curabat, hæc pontifici dixit: Satis, domine mi, de ſacroſanctis ſanctorum pignoribus timeo,

Arnulphus Marchio eccleſiarum ſtrenuus defenſor.

& vtrùm ſuis in locis ſalua ſint, non parùm ſolicitudinis habeo. De quibus quoniam & me certiorem, & vos volo eſſe ſolicitiorem, conuenit vt cum timore & fide ad ſancta ſanctorum accedatis, & in ſingulis vtrùm ſalua ſint ſignacula, perquiratis. Periculoſa enim ſunt tempora, & quia ſunt homines ſeipſos amantes, à manu latronum vix quicquam eſt tutum. Cui Epiſcopus: Non, inquit, horæ inſtantis eſt negocium, hoc nunc veſtrum exequi imperium. Diem enim cernitis in veſperum declinare: nec fas eſt hac hora ſancta ſanctorum attrectare. matutinum nos potiùs tempus ad ea admittet: in craſtinum id, quod iubetis, differre nil prohibet. Contrà verò Marchio à ſpiritu ſancto permotus: Non eſt, inquit, vtile differre, quod deuotione magìs quàm temeritate fieri affectamus: præſertim cùm noſmetipſos, ſi differatur, periclitari timeamus. Cumque antiſtes excuſando, Marchio niteretur inſtando, inclytus Marchio affectûs ſui effectum obtinuit, quem, vt pòſt patuit, ſpiritu ſancto inſpirante, adeò vrgere perrexerat. Quid plura? Ad ſancta ſanctorum antiſtes acceſſit, loculumque, quo beati Bertulphi artus contineri ſperabat, detexit: & ecce ob precioſiſſimi corporis amiſſionem, magna animum confuſione induit. Expauit cor videntis, irrigantur ora lamentis: & precioſi theſauri deſtitutione, Marchio quoquè & alij adſtantes ſimili afficiuntur lamentatione, quæ maiori non multò pòſt conſolatione ſedata eſt.

Induſtria Marchionis ſacrilegus compertus. Cap. 26.

SIcut erat in glorioſo Marchione mens præſaga ſacrilegij, ſic ſpiritu ſancto docente non ignara ſacrilegi. Vndè damno ſacratiſſimi corporis valdè ægrè cognito, Noueritis, inquit, deteſtandum hunc Britonem damnum hoc dediſſe, corpuſque ſancti furtìm ſubripuiſſe. Quo audito, religioſi quique circunſtantes Britonem correptum, ſuper damno, quod acciderat, conuenêre. Illi ſacrilegium ſacrilego intendebant: is è diuerſo quod intendebatur, repellebat. Cumque nec ſuaſionibus nec terroribus ad confeſſionem furti inclinaretur, præſentiæ Marchionis offertur examinandus. Quem blanda, immò callida Comes circunuentione conuentum, his allocutus eſt verbis: Benè, inquit, feciſti, quòd ſancti corpus ablatum eô tranſtuleris, vbì decentiùs excoleretur. Hac callida Marchionis oratione magnus ſacrilego pudor iniectus eſt, moxque Comitis proſternitur pedibus, ſe corpus ſancti profeſſus abſtuliſſe, ſed ea mẽte, quam Comes dixerat, nempe vt illò transferretur, vbì maiori reuerentia à fidelibus affici poſſet. Cui Comes ſubridens, Deo, inquit, gratias referimus, quia compertũ habemus, quod quæſiuimus. Sed vbì quod abripueras repoſueris, pande. Licèt enim ſacrilegium colore virtutis fucaueris, non tamen virtutis eſt ſacrilegium feciſſe, nec ſatis credibile, ob reuerentiam te ſancti alibì eum repoſuiſſe. At ille rubore ſuffuſus, & timore deiectus, villam Otidigem mari penè contiguam indicauit: ad quam, vt antè diximus, membra ſancti deportauerat, ea videlicet deluſus ſpe, qua ſibi mare ſe transfretaturum, regique, vt dictum eſt, Britanniæ ea precio diſtracturum perſuaſerat.

Marchio ſacrilegum ſu tem prodit.

Vt corpus S. Bertulphi repertum ſit cum corpore S. Guduuali. Cap. 27.

CVm prolixior ad ſcribendum hiſtoria ſuppetit, capitulis eam diſtinguere par eſt, vt ſcriptori leuamen in ſcribendo, & lectori reſpiratio ſit in legendo: præſertim cùm prolixa materies ſæpè faſtidium, ſuccincta verò nonnunquàm tum ſcribendi, tum legendi generet deſiderium. His interìm præmiſſis, reliquum hiſtoriæ proſequamur. Sacrilegio igitur callida, vt dictum eſt, induſtria Marchionis detecto, loco etiam, quo corpus ſancti clanculò repoſitum erat, comperto, in animum idem Comes induxit, illuc religioſos quoſdam ac fideles mittere, ſanctumque corpus eò, vndè ablatum fuerat, reuocare. Et licèt hoc animi ſui conſilium meliori poſtmodùm ipſe conſilio mutauerit, nec Bononiam ſanctas reliquias reduxerit, ſicut in ſequentibus liquidò patebit: accito tamen vnà cum religioſis quibuſque memoratæ vrbis epiſcopo Vuigfredo, ad villam, vbì ſacrilegus ille ſancta ſe repoſuiſſe membra confeſſus eſt, eum mittit, mandans vt ea Bononiam reducerent. Et quoniam timuit tanto theſauro aliqua occaſione priuari, negocium, quod iniunxit, maturè exequi eos iuſſit. Illi mandata iubentis exequuntur, & ad villam Otidigem properè aduecti, locum ſacri corporis conſcium adeunt, maioremque, quàm optauêre, reparandi damni ma-

Vide quàm anxiè curat hic priceps ſacras reliquias quã primùm ſibi reſtitui.

 teriam

teriam inueniunt. Nam cum corpore beati Bertulphi corpus etiam ſancti Guduuali reperiunt,& in vnius inquiſitione,geminorum exultant inuentione. Erat quippe beatus Guduualus confeſſor pariter & pontifex, alta Britonum proſapia ortus, generis quidem titulo nobilis,ſed vita & moribus multò nobilior. Qui vt ſpreta parentum celſitudine & hæreditarij iuris amplitudine, vel in monaſterio, vel in epiſcopatu Deo ſeruiërit, & poſt plurima ac inaudita ſeculis miracula ex hoc mundo ad Deum tranſiërit, liber, qui de vita & virtutibus eius pleniſſimè conſcriptus eſt, liquidò pandit. Corpus verò illius qua de cauſa monaſterioli caſtro deportatum, vel vtì furtìm indè ſublatum per antedictum Britonem, corpori ſancti Bertulphi coniunctum, atq; cum illo Blandinium tranſlatum ſit, ex libello, qui de eorum aduentu ſcriptus eſt, lector cognoſcere poterit. Nunc verò ea tantùm, quæ ſpecialiùs beati Bertulphi priuilegium indicare videntur, proſequente ſtylo commemoremus.

Vita S. Guduuali eſt Tom. 3. die 6. Iunij.

Vt ſanctus Bertulphus ad Harlebecenſem eccleſiam ſit deportatus. Cap. 28.

GLorioſus igitur Marchio, licèt, vt ſuprà ſcriptum eſt, corpus beati Bertulphi Bononiam referri iuſſerit, hanc tamen animi ſui ſententiam meliori mutauit, alioque illud cenſuit transferendum. Et conuocatis ſanctorum Audomari ac Bertini Præpoſitis,illuſtribus etiam perſonis conſilio adhibitis, vt ad Harlebecenſem illud transferrent eccleſiam, imperauit. Erat autem Harlebeca vnum ex multis ſui iuris prædium,flumini Legiæ adiacens. Ad quod S. Bertulphum transferri iuſſit, tranſlaturus illum mox Blandinium, quod ſpeciale amoris ipſius metuit priuilegium, quodq; in caſtro Gandauo à beato olim Amando,vt antè diximus, fundatum, apoſtolicisque Petri & Pauli titulis dedicatum fuit. Cuius fundationem loci qui nôſſe velit, in vetuſtiſſimis eiuſdem monaſterij archiuis poterit cognoſcere. Sancti ergò corpore ad Harlebecenſem eccleſiam tranſlato, & à venerabili Theodrado, eiuſdem eccleſię ſacerdote,honorificè ſuſcepto,nõ multò pòſt magnus Arnulphus cum magnò ſe comitatu obuiumq; pridiè Calend. Decembris exhibuit, completurus tunc voti effectum ſui.

Vt Theodradus presbyter impetrârit reliquias S. Bertulphi ab Arnulpho Marchione. Cap. 29.

MEmoratæ eccleſiæ Theodradus, quem iam dixi, tunc præfuit, cui erat non modica apud Marchionem fidutia impetrandi, quæ voluït. Qui cùm intellexiſſet Marchionis hanc eſſe voluntatem,vt ſancti reliquiæ indè transferrentur, ad impetrandum quaſdam ex ijs, preces obtulit, & quod fideliter poſtulauit,efficaciter impetrauit. Nam aſſenſum petenti Comes accommodauit, reliquiasq; de corpore ſancti deuota tollens præſumptione, illi donauit, hoc iterùm iterumq; monens, vt eum ſancto honorem exhiberet, quaſi in reliquijs eius illum verè crederet præſentem. Quod ille non ſegniter executus,in eâdem,qua Deo miniſter, ſubditis erat magiſter, eccleſia, ſanctiſſima membra ſumma excoluit reuerentia. Quæ ibidèm longo tempore honorificè ſeruabantur, donèc ea eccleſia igni cremata, de incendio diuinitùs ſunt extracta,& reliquis ipſius membris in Blandinio reſtituta. Quod qualiter acciderit,ſicut fidelium relatu didicimus, dicendum eſt in ſequentibus. Nunc interìm hoc aggredimur dicere, quemadmodùm idem ſanctus Domini confeſſor Blandinium ſacroſanctis artubus ſuis dignatus ſit inuiſere.

In qualem vult ſanctis reliquijs haberi honorem.

De aduentu eiuſdem ſancti in montem Blandinium. Cap. 30.

EA tempeſtate in monaſterio Blandinio Gerardus merito & officio abbas degebat: cuius conſilijs glorioſus Marchio libenter vtebatur. Qui cùm titulos nobilitatis, nobiliùs etiam ornaret moribus probitatis, cunctis penè Galliæ cœnobijs & præeſſe & prodeſſe dignus inuentus eſt. Quo accito, prædictus Marchio de transferendis ſancti reliquijs communicatis cum eo conſilijs pertractat. Tum vtrique ità viſum eſt, vt memorati ſancti pignora Blandinium transferrentur. Placuit etiam ea optimatibus ſententia, vt tanti confeſſoris pignoribus Blandinienſis eccleſia ditaretur. Cumque tam eccleſiaſticis quàm politicis ordinibus ità eſſet deliberatum, ſanctiſ-

ſanctiſſimi confeſſoris Bertulphi membra leuantur, transferenda eò, quò iam diximus, non ſine magna tum præcedentium, tum ſubſequentium gratulatione. Nec ſolus hic ſanctus tunc transferri voluit, ſed in conſortium tranſlationis eius oſſa beati Guduuali adiuncta ſunt: atq; etiam membrum vnum beati Audomari cum dente ipſius, reliquiç quoquè ſanctiſſimi Bertini in augmentum gloriæ eius. O quàm lætum populis, vndecunquè concurrentibus, in illa die ſpectaculum fuit, cùm ante ſanctiſſimas reliquias hinc Eccleſiaſtica pompa cum crucibus & lampadibus, indè aulicus Marchionis procederet ſenatus cum faſcibus. Et licèt ex vtraque parte impenſus honor minor eſſet, quàm pro ſancti meritis, omnem tamen gloriam principum æquauit. Facta eſt autem tranſlatio hæc tertio Nonas Decembris, cùm aduentum Domini eccleſia pro more celebrat, cùm etiam in aduentu ſancti Chriſtum ſibi aduenisse exultauit, præſertim cùm in ſanctis & electis Chriſtum habitare nemo ambigat. Erat præcipuè idoneus huius tranſlationis miniſter vnà cum religioſo grege monachorum Abbas, quem diximus, Gerardus, cuius prudēti diſpoſitioni glorioſus Marchio credidit, quicquid in tranſlatione illa agendum videretur. Qui in monaſterium Blandinienſe, cui ipſe tunc præfuit, ſacroſanctos artus tranſtulit, ac in Orientali abſide cum magna pſallentiū melodia repoſuit. Vbì ad tempora vſque noſtra manſit corpus ſanctiſſimum, donèc in medio eiuſdem eccleſiæ memoria fidelium defunctorum à fidelibus ædificata, & in honorem incarnationis, natiuitatis, paſſionis, reſurrectionis ac aſſcenſionis Ieſu Chriſti eſt titulata. Ad quam dignam memoria memoriam qualiter hic ſanctiſſimus confeſſor Bertulphus ſit tranſlatus, ſuo mox loco dicendum differimus.

Ingēti cum honore trāſferuntur reliquiç S Bertulphi & aliorum.

Cap. 31.

TAmetſi ea, quæ fidelium hominum ſermone referuntur, haud difficilè ab auditoribus æquè fidelibus creduntur: multò tamen certiori fide ea ſciuntur, quæcunque oculis licet intueri. Vndè ſicut ea, quæ à Maioribus de ſanctiſſimo patre noſtro Bertulpho didicimus, ſic & illa, quæ oculis ipſi vidimus, ſtylo tradere conamur. Nouit charitas veſtra, dignam memoria fidelium defunctorum in eccleſia hodieque florere memoriam, quæ, ſicut in geſtis beati Odilonis legimus, ex diuina reuelatione in eccleſia primùm inoleuit, & non multopòſt authoritate venerandi Papæ Leonis per omnes penè iam Chriſti eccleſias propagata eſt. Cumque hoc in pleriſque locis deuotiùs ageretur, paulatimque huius rei religio magìs magisque augeretur: adeò res proceſſit, vt in eccleſijs ob memoriam fidelium defunctorum, honoremque Domini, altaria erigerentur, exequiæ generaliter ac ſolenniter celebrarentur, eo vel maximè die, qui omnium Sanctorum ſolennitatem à capite Calendarum Nouembrium ſequitur: non incongrua videlicet ratione, vt omnium Sanctorum, quorum feſtum pridiè præceſſit, interceſſio, clementiſſima omnium fidelium defunctorum fieret relaxatio. Sed hęc ſuo in loco: hoc tantùm dicere nunc aggredimur, vt ipſum diem corporis beati Bertulphi, reliquiarumque ſanctæ virginis Chriſti Amalbergç tranſlatio ſolennem effecerit. In Blandinienſi nanque eccleſia memoriam fidelium defunctorum conſtruxit fidelium viuorum induſtria, quam honorificè in ipſo depoſitionis ſanctiſſimi Bertulphi die abſoluit, atque in honorem incarnationis, natiuitatis, paſſionis, reſurrectionis atq; aſſcenſionis Ieſu Chriſti, à Radbodo Nouiomenſi epiſcopo conſecrari fecit anno Verbi incarnati milleſimo ſeptuageſimoſecundo, ſecunda hebdomadæ paſchalis feria, præſente glorioſo Flandrorum Marchione Roberto, cum multa optimatum & promiſcui ſexûs frequentia. Nec multopòſt Blandinienſis cœnobij fratribus placuit, ad eandem memoriam beati Bertulphi corpus, ſanctiſſimæque virginis Chriſti Amalbergæ reliquias transferre, vt maior indè confluentibus eò plebibus deuotio, fidelibusque defunctis tantis interceſſoribus fieret conſolatio.

Commemoratio omnium fideliū defunctorū.

Radbodus Epiſcopus Nouiomenſis.

Cap. 32.

CVmque fratribus, vt dictum eſt, ſanctæ Blandinienſis eccleſiæ corpus S. Bertulphi transferre placuiſſet, hocque non temerè fieri iudicâſſent, conſultò quidem ab ijs, qui ſanioris conſilij tunc videbantur, definitum eſt, vt admiſſis clàm nonnullis ad loculum ſacri corporis ſacerdotibus, omnem reconditi ſacroſancti theſauri veritatem oculis explorarent, vt teſtibus his reliqui fratres ad agen-

dum id, quod ſtatuerant, certiores redderentur. Neque enim de ſacroſanctis artubus parùm dubij erat. quippe opinio vulgi habebat, magnam de ſacro corpore partem ab Harlebecenſibus haberi, adeò vt eccleſia eorum ad ſanctum Bertulphum vulgò diceretur. Sed nec fratres Gandenſes, vel hanc appellationem, vel reliquias ſanctæ eccleſiæ Harlebecenſi inuidebant: cùm in veteribus de ſancto conſcriptis exemplaribus magnum Arnulphum eas Theodrado presbytero dediſſe legerent: quod etiam nos in hoc nouo opuſculo pleniùs deſcripſimus. Sed ſicut iam diximus, & adhuc expreſſiùs dicemus, eædem, quę Harlebecenſibus reliquiæ fuère, in Blandinio quieſcenti corpori poſt aliquod tempus rurſùs adiunctæ ſunt. Quod vt indicijs ſit euidentibus compertum, prudens lector animaduertat. Paulò ante tranſlationem ſanctiſſimi Bertulphi, ſacerdotes, vt dictum eſt, albis induti, pedibus nudi, deuotè potiùs quàm temerè ad ſancti corporis locellū admiſſi, confeſſione primùm viciſsim facta, cum fide & tremore accedunt, ipſumque licèt difficulter aperiunt. Tum ſacroſanctum corpus pallio inuolutum, ſignaculo reperiūt ſignatum, & partem quidem artuum adeſſe maximam, ſed partem quoquè non modicam deeſſe. Vbi etiam titulum huiuſmodi inſcriptum corporiq; ſancto impoſitum inuenerunt: Hîc requieſcunt membra ſanctiſſimi corporis Bertulphi confeſſoris, cuius tranſitus celebratur Nonis Februarij, quæ Arnulphus Magnus Blandinium tranſtulit tertio Nonas Decembris. Oculos hinc in partem loculi deflectunt, locellum alterum incluſum, ſigilloq; ſignatum cernunt. Gaudio itaque affecti reſpirant, quippe qui ſe haud vulgares ibì reliquias inuenturos ſperarent. Cautiùs intendunt, titulumq; huiuſmodi infrà poſitum inſpiciunt: Hic locellus continet, quod reſiduum fuit igni de corpore ſanctiſſimi confeſſoris Chriſti Bertulphi. Quod legentes, ſatìs nec intelligere nec admirari poterant. Aperto tamen locello, erat cernere quiddam diuini horroris: immò verò non tā horroris, quàm honoris. Paſsìm quippe penè ambuſta oſſa iacebant. Quæ cùm diligentiùs hincindè inſpicerent, titulum quendam complicatum & inuolutum reperiunt & aperiunt, barbaris quidem literis inſcriptum, adeò vt facilem legentibus de reconditis illic ſancti Bertulphi membris fidem faceret. Erat autem huiuſmodi: Hîc repoſita ſunt oſſa illa egregij confeſſoris Chriſti Bertulphi, quæ angelus Domini de medio ignis extulit, quando Harlebeca cremata eſt, quæ domina Rozala Blandinium tranſtulit cum Balduino filio paruulo, & appoſuit reliquæ parti corporis ipſius ſancti. Has ergò ſancti patris reliquias, quas apud nos in hoc vſque tempus haberi ignorauimus, quando vel qualiter Deus per angelum ſuum de medio ignis eripuerit, ſicut fidelium relatum fideliùs inueſtigare potuimus, hîc inſerere curauimus.

Obſerua erga ſanctorū reliquias reuerentiam, contra Vigilātianos.

Nota rem memorabilem.

Cap. 33.

POST immaturam Arnulphi iunioris Marchionis mortem, cuius auus magnus extitit Arnulphus, Balduinus filius eius cum matre * Rozala derelictus eſt paruulus. Hic enim eſt, qui poſteà prolixæ barbæ dictus eſt Balduinus, cuius mater Rozala, filia fuit Berengarij regis Italiæ, quæ poſt mortem Arnulphi principis, Roberto regi Francorum nupſit, & Suſanna dicta, mutato nomine, regina regnauit. Quæ cùm adhuc vidua, & filius eius Balduinus eſſet infantulus, tanta in regione noſtra facta eſt perturbatio, vt non tam ad hoſtile, quàm inteſtinū, bellum pertraheretur ipſa diſſenſio. Multi enim ea, quæ à patre pueri huius vt beneficiarij acceperant, in hac perturbatione ceu propria vſurpabant. Quo tempore quidam nobilis proſapiæ Eilbodo Curtracenſi territorio præſidebat, cuius vxor Immacin, nobilis æquè proſapiæ, dicta fuit. Ipſo autem Eilbodone defuncto, Balduinus, qui ex ſucceſſione hæreditaria in principatu monarchiæ Flandrenſis gratia Dei iam conualuérat, comitatum Curtracenſem ditioni ſuæ, vt etiam poſteà fecit, ſubdere cogitabat. Sed Curtracenſes cùm aliquanto tempore rebellâſſent, Harlebecenſes vicinos, qui dominio Balduini Marchionis parebant, hoſtiliter ſæpè aggreſſi ſunt. Illis verò fortiter repugnantibus, Curtracenſes quindecim ſuæ partis homines, in hoc ipſum coniuratos, noctù miſerunt, & vt villam Harlebecenſem igni ſuccenderent, ſacramento adegerunt. Qui prima vigilia noctis aduenientes, villam, vt iurauerant, omni ex parte ſuccendunt. Flammæ autem, vi ventorum impellente, domos domibus cohærentes conſumebant, eccleſiamque S. Bertulphi ità repentè inuadebant, vt nihil aut parùm omninò ſupellectilis eccleſiaſticæ indè poſſet auferri. Erat autem in eccleſia pars non minima oſſium eiuſdem ſancti con-

* Roſula Balduinus pulchra barba, vt ab alijs vocatur.

Harlebecū inflammatur.

confeſſoris,quam dudùm venerabilis ipſius eccleſiæ ſacerdos Theodradus à magno,vt ſuprà dictum eſt, impetrauit Arnulpho,eo videlicet tempore, cùm ab eodem glorioſo Marchione ſanctiſſimum ſancti corpus Blandinium transferebatur. Quæ quidem ſacræ reliquiæ cùm multis diebus magno ab incolis loci eiuſdem honore fuiſſent affectæ,tunc igni videbãtur abſumendæ non ſine maximo omnium dolore. Adſtabat tunc ipſius eccleſiæ ſacerdos,Bugecinus nomine, ſumma animi deiectus mœſtitudine. Decidente autem pro immenſitate ignium omni eccleſiæ tecto, loculoque, in quo ſancti continebantur pignora, flammis conſumpto, cùm iam miſerabilis de ereptione ſanctarum reliquiarum omnes inuaderet deſperatio, ideoq; lachrymabilis ad Deum ſanctumque Bertulphum omnium fieret obſecratio,eccè inter ipſas flammas cœpit crepitus quidam fragorque immenſus audiri,videbaturque quaſi congeſtus in vnum formicarum aceruus ſenſim efferri,qui leniter ex ipſis flammis emergens,repentè ſurſùm eſt elatus, ſtatimque ſuper expanſum ſacerdotis veſtimentum cunctis mirantibus eſt depoſitus. Qui diligenter intuens, quidnam eſſet,oſſa vidit humana,in ſuperficie quidem tactu ignis denigrata, & non, vt efferebantur, ſibi inuicèm cohærentia, ſed vt meliùs agnoſci poſſent,alia ab alijs diſiuncta.Tunc incunctanter adſtantes hęc S.Bertulphi intelligentes fuiſſe pignora,virtute diuina & ſubuectione angelica ex ipſis ignium flammis elata,ad comparationem tanti theſauri,detrimenta rerum ſuarum,ignibus abſumptarum,quaſi nihilipendebant, Deoque, tam glorioſè ſanctum ſuum glorificanti, laudes & gratias toto corde referebant.

Nota inſigne miraculum.

En quantum iſti pij homines amãt ſacras reliquias.

Cap. 34.

IGitur Harlebecenſis eccleſiæ ciues,eaſipſas ſancti Bertulphi reliquias naui impoſitas,quoniam & eccleſia propria cremata fuit, & hoſtilis incurſionis metus imminebat,per Legiam fluuium ad Viuium caſtellum, tũc temporis munitiſſimum, deportârunt. Poſt aliquantum verò temporis placuit ipſis referre reliquias, iterumq; naui impoſitas ad propriam parochiam reportare inſtituebant. Sed inter eundum quibuſdam incidit dubitatio,vtrùm verè, quæ ab eis deportabantur, S.Bertulphi eſſent reliquiæ. Quod memoratus illorum ſacerdos Bugecinus, qui interfuit, intelligens, omni cordis intentione Deum orauit, vt pro miſericordia ſua euidẽs huius rei ſignum oſtendere dignaretur. Tum eccè grex auiũ deſupèr volitãs apparuit,in cuius extremo agmine ales quędam candidi coloris,quæ cęteris pręſtantior eſſe videbatur,apparuit. Quam diligentiùs ſacerdos intuens, In nomine, inquit, Dei tibi pręcipio, vt ſi verè hæ ſancti ſunt reliquiæ Bertulphi,tu ſuper ipſas ſine mora deſcendas. Quo dicto,auis illa,relicto præeuntium agmine,deſcendit,& in gremio ſacerdotis, reliquias ſanctas tenentis,reſedit.Quam ille blanda manu,quandiù placuit,cunctis admirantibus, contrectauit: itaq; abſterſo à cordibus illorum omni dubitationis ſcrupulo,liberè abire permiſit.His agnitis, Rozala, quæ & Suſanna, diuæ memoriæ domina cum Balduino filio adoleſcentulo Marchione aduenit, conſilioque cum ſuis habito, reliquias ſanctas indè abſportauit, & in Blandinienſi eccleſia reliquæ parti corporis ipſius ſancti appoſuit, parte quadam ex eis eccleſiæ nupèr crematæ reddita. Hęc ità eſſe cùm multi ex ore progenitorum ſuorum loquantur,quędam tamen fidelis mulier etiamnùm ſupereſt, quæ cum iureiurando ſe pręſentem his interfuiſſe memorat, & quæ iam diximus, vera eſſe viua voce teſtatur.Et hoc ſatìs tam auditu quàm viſu,quiſquis eadem ſancti membra inſpexit,comperire potuit, non niſi virtute Dei ex ipſis ignium flammis ſacras reliquias ereptas eſſe: quia vt in ipſis apparet, omni eccleſia & loculo,in quo continebãtur, exuſtis, ità ſunt ab igni compręhenſæ, vt nulla humani ingenij induſtria extrahi potuerint, & niſi angelica virtute abducerentur, in fauillas vel cineres vſque redigi oporteret. Sed iam ad perſcribendum ſanctæ tranſlationis ordinem redeamus.

Miraculo declarãtur veræ S.Bertulphi reliquiæ.

Cap. 35.

IN transferendis ſancti Bertulphi reliquijs, gloriæ eius gloriam hanc Chriſtus adiunxit,vt ſicut gaudij ſanctorum conſors eſt in cęlis,ità etiam reliquiarum eorundem ſecum transferendarum conſors fieret in terris. Cui hoc ſpeciale mox tranſferendo decus fuit,quòd ſacratiſſimã Chriſti virginem Amalbergam hac ſuî tranſlatione ſociam habere meruit. Quod vt factum ſit, lectori paucis indicare non pigebit. Erat in Orientali ſanctæ Blandinienſis eccleſiæ apſide ſcrinium immẽſa ætate in abdito

repoſitum, quod à quibuſdam fratribus deuotè eò admiſſis eſt apertum, & in eo quid-
Reliquię S. Amalbergę repertæ. dam diuini horroris repertum. Nam erat in eo cernere omnem penè virginei corporis virginis Christi Amalbergæ puluerem, & plures caſtiſſimorum oſſium ipſius particulas vnà cum veſtimentis eius & peplo, pera quoquè & baculo, cilicio etiam & ſacrato precioſi operis colorisque velo: velo, inquam, quo diuinitùs per beatum Vuillibrordum
S. Amalberga à S. Vuillibrordo velum ſacrum accepit. ſanctamque Gertrudem legitur velata, Deoq; conſecrata. Fratres ad tam ſanctum ſpectaculum ſecretiùs admiſſi, reperto tam precioſo theſauro, non parùm gaudebant, cumq; cum corpore ſancti Bertulphi collocare dignum ducebant. Quod & factum eſt.

Cap. 36.

EA ſiquidem tempeſtate, quæ ſacram ſancti Bertulphi reliquiarumque virginis Christi Amalbergæ tranſlationem pręceſſerat, inundationis incommodo vniuerſa regio laborabat adeò, vt à ſidere Arietis vſque ad Geminos, nec pluuiales cęlo nubes, nec terræ deeſſent imbres. Sol Aquarium exibat, propè ſidus Cancri reſpiciebat, & tamen Aquarius plùs ſolito imbres non ceſſabat effundere. Cerneres inundationem circunquaquè graſſari inexhauſtam, & laborantibus agricolis omnem futuram meſſis ſpem adimi. Et eccè ante tranſlationis diem, cùm ſe ad perſcrutandum ſancti confeſſoris loculum fratres, quos diximus, contuliſſent, eumque cum fide & tremore aperuiſſent, imbre ſuſpenſo ſerenitas mox redit, ità vt vnum idemque eſſet, fra-
Pluuia ſiſtitur repentè. tres loculum aperuiſſe, cataractasque cęli pluuias retraxiſſe. In apertione quippe loculi ſancti ſui, miſertus eſt Dominus populi ſui, ſinum illi miſericordiæ ſuæ aperiens, tempeſtatemq; iubens faceſſere. Renouantur hìc in ſancto Dei antiqua miracula, quæ non minùs defuncto, quàm olìm viuēti familiaria fuēre. Qui enim iampridèm ſub diuo poſitus, pluuiæ incommoda non ſenſit: hic etiam ad artuum ſuorum attrectationem, imbrium ſuſpendit inundationem: tanto nunc miraculis & virtutibus excellentior, quanto diuino conſpectui pręſentior. Nec alienum à fide eſt, Deum ſancti huius tranſlationem mox futuram ſic diſpoſuiſſe, quem pro ea diſponenda tempeſtatis inſolentiam compeſcuiſſe credimus. Gradere nunc, bone Ieſu, nobiſcum, & ad peragendam ſanctarum reliquiarum confeſſoris & virginis tuæ tranſlationem, puram nobis tribue deuotionem.

Cap. 37.

SAcratiſſima dies Pentecoſtes 14. Calend. Iunij luceſcebat, cùm aduentum ſanctiſpiritùs Eccleſia generaliter celebrem habuit. Qua die placuit fratribus ſacroſanctum corpus beati Bertulphi cum ſanctæ Amalbergæ reliquijs ad memoriam, quam antè memorauimus, fidelium defunctorum deportare, & die craſtino de locello vetuſto in nouum transferre. Quod conſultò quidem ab eis definitum eſt, videlicet vt animæ fidelium defunctorum in aduentu ſpirituſſancti, lętificarētur etiam aduentu corporis ſancti. Nam & hac celebri die plùs ſolito confluentem plebem recepit eccleſia, ſacra ibì Miſſarum ſolennia celebraturam. Innotuit etiam res populis, quæ agebatur de deportatione ſanctiſſimi corporis. Vndè complures tam huius rei pia nouitas, quàm ſacra paracleti ſolennitas inuitabat, tanto liberiùs confluentes, quanto diù optata tandemque huius meritis conceſſa ſerenitate impenſiùs lętabantur. Et tertia quidem diei hora, qua ſe ſpirituſſanctus diſcipulorum olìm cordibus infudit, ante Miſſarum ſolennia fratres ad ſancta ſanctorum cum thymiamaterijs & hymnis accedunt, loculum, quo ſacratiſſimum corpus cōtinebatur, deponunt, ac proſequente pſallentium choro, memoriam, quam diximus, fidelium defunctorum adeunt, nouoq; alta-
Nocturnas agunt vigilias ad ſacra oſſa. ri eum imponunt, nocturnas illic in honorem Dei ſanctique huius acturi vigilias, craſtinumque expectaturi diem ad transferendas illius ſanctæque virginis, quę ſimul aductæ ſunt, de theca in thecam reliquias.

Cap. 38.

CRaſtina porrò dies populis optatiſſima illuxit, quæ ad diuinum illud ſpectaculum illos vndecunquè inuitârat. Magnam & præclaram hac die iucunditatem, magnam æquè ſancto ſuo omnipotens prærogauit ſolennitatem. Clerus omnis de adiacentibus eccleſijs, monachorum chorus de cœnobijs, tam plebs vrbana de vrbibus, quàm vulgus promiſcuum accurrit de rure, vt in futura ſanctiſſimi corporis tranſlatione, optata viſione fruantur. Nec piguit ob ſanctiſſimi huius corpo-

ris

ris reliquiarumq; virginis Amelbergæ reuerentiam, circuniacentium ſanctorum corpora ſuam præſentiam exhibere. Nam ſanctum Liuinum martyrem, & beatam Pharaildem Christi virginem, ſanctum quoquè Gerulphum æquè martyrem ſinguli de ſuis locis obuios exhibuêre, in magnaque populi proſequentis frequentia gaudij noſtri participes eſſe voluërunt. Prçtereà aliæ complures reliquiæ longo illo tranſlationis ſanctiſſimi patris noſtri Bertulphi, ſanctæque virginis Amelbergæ itinere proceſsêre obuiàm. Nouum quippe glorioſumq; genus ſpectaculi hunc inuitauit populi conuentum: qui ſanè tam frequens accurrit, vt nec ambitus, nec atrium eccleſiæ eum capere ſufficeret. *Magna adhibita ſolennitas in transferendis ſacris reliquijs.*

Cap. 39.

EXpectantibus intereà in eccleſia populis, ſacerdotes ad memoriam fidelium defunctorum procedunt cum infulis, minoresque eccleſiæ gradus cum crucibus & thymiamaterijs. Populus quoquè, qui tam multus conuenerat, niſu, quo potuit, ſe ad ſpectandum ingeſſit, vel religione, vel rei nouitate, aut etiam ſpe impetrandi aliquid pro benedictione de ſancti corpore incitatus. Et præmiſſa Litania, adiunctis etiam laudibus tam diuino operi congruentibus, ac ſacerdotibus, qui huic ſanctiſſimo negocio aderant, ad altare accedentibus, precioſiſſimi theſauri loculus aperitur. Corpus ſanctiſſimũ ſindone inuolutum altari imponitur, ſigillo rupto, titulus precioſæ glebæ teſtis legitur, cunctisq; quibus accedendi vel videndi liberior facultas erat, palàm exponitur. Oculis hçc cernentibus lachrymas pias pia æquè lçtitia exprimit, atque hçc cernentes ſpe cernendi etiam maiora afficit. Locellus deindè minor coràm exponitur, ſigilli item titulus, quem prędiximus, audientibus cunctis legitur. Cumque hinc corpus ſanctiſſimum, indè quod corpori deerat, modicè igne tactum conſpiceretur, teſtibus titulis vnà cum ſigillis, veteri manu deſcriptis, facilè id, quod viſum eſt, populo fidem fecit, membra ſanctiſſimi cõfeſſoris Christi Bertulphi integro ferè numero illic repoſita aſſeruari. *Certa documenta præſentium reliquiarũ S. Bertulphi.*

Cap. 40.

EX conſequentibus hinc cauſis cõſtat, ſanctiſſimi patris hanc tranſlationem maioris illi per Chriſtum honoris fuiſſe occaſionem. Cuius pignora quia aliquanto negligentiùs vſque ad id temporis habita fuêre, maiorem ſolito deinceps habuêre reuerentiam. Neque enim decuit hanc Chriſti lucernam ſub modio, ſed ſuper candelabrum poni, vt ingrediẽtibus in eccleſiam Dei, in edito chariſſimam prçtenderet prçſentiam. Et vt latiùs ſanctitatis ſuæ diffunderet odorem, aliquãtam pignorum ſuorum per Eccleſias Dei paſſus eſt diſtributionem fieri. Quod vt fieret, deuotio, non temeritas: non ſuperbia, ſed humilitas promeruit. Nam inſpirante ſpiritu ſancto animis fidelium, ad tranſlationem eius deuotè confluentium, perſuaſum eſt pro benedictione aliquid de pignoribus illius expetere, vt vel in modica reliquiarum eius portiuncula ſinguli ſanctum quaſi totum prçſentem colerent, cuius ope & interceſſione nihilo minùs ſe iuuari confiderẽt. Nec fefellit poſcentes fratrum benigna charitas, nec eluſa eſt piè poſcentium deuota humilitas: dum & illi, quod poſcebantur, ſine damno de pignoribus ſancti concedebant, & iſti pro magno ſuo lucro vel parùm aliquid de reliquijs eiuſdem patris accipiebant. Vndè & apud ſingulos tanti hodieque habitus eſt, quaſi apud ſingulos totus eſſet corporali prçſentia, qui ſingulis vtiquè totus, fideli prçſens eſt beneuolentia & amore.

Cap. 41.

ACceſſit quoquè gloriæ eius ingens aliorum ſanctorum gloria, quam in terris per homines Deus Dei ſapientia procurauit. Nam ad ſancti ſui glorificationem multorum cum eo pignorum fieri voluït trãſlationem, licèt minùs idoneè per nos humiles adminiſtratam, affectu tamen, quo potuimus, conſummatam. Enimuerò cùm beatiſſimi patris noſtri Bertulphi corpus, linteaminibus mundis inuolutum, diligenter obſignatum, & de theca in thecam eſſet trãſlatum, accedunt fratres tam ſtudioſè quàm religioſè ad tranſponenda in eandem, in qua ſanctus hic repoſitus erat, thecam, aliorum ſanctorum reliquias, eæque, atteſtantibus illarum titulis, his qui affuerant, coràm exponuntur, affixisque ſigillis, diligenter cum corpore ſancti reconduntur. Acta eſt hçc tranſlatio anno Dominicæ incarnationis milleſimo ſeptuageſimotertio, indictione vndecima, Alexandro Papa Apoſtolicæ ſedi, & eccleſiç *Is eſt Alexander II. cui Gregorius VII. ſucceſſit.*

Nouio

Nouiomenſi pontifice Radbodo prçſidente, regnãte Francorum rege Philippo, & Roberto Flandriæ monarchiam tenente. Tranſlatus eſt autem hic ſanctus pater & precioſus Chriſti confeſſor Bertulphus cum ſupradictis admirandæ virginis Amelbergæ, multorumque ſanctorum pignoribus de Orientali ſanctæ Blandinienſis eccleſiæ parte ad altare, quod in medio ipſius baſilicæ ædificatum & conſecratum eſt in memoriam ſanctæ incarnationis, natiuitatis, paſſionis, reſurrectionis & aſſcenſionis Domini noſtri Ieſu Chriſti, & in commemorationem omnium fidelium defunctorum, atque à domino Abbate Folcardo cum ijſdem ſanctæ Amelbergæ, aliorumque ſanctorum reliquijs in locello nouo collocatus, ipſo cum fratribus ſibi creditæ congregationis hanc eandem tranſlationem adminiſtrante anno regiminis ſui tertio, 13. Calend. Iunij, coram multitudine copioſa monachorum, clericorum ac vtriuſque ſexûs hominum. Cçterùm quia huius diœceſeos antiſtes huic ſanctæ tranſlationi, diù licèt expectatus, aliaſque occupatus, intereſſe non potuit, proximo ſuo ad nos aduentu tam prçſentibus per ſe, quàm abſentibus per literas, diem hunc feſtiuè celebrem cõſtituit, ad laudem Chriſti, ſanctorumque ſuorum, in quibus cum Deo patre & ſpiritu ſancto viuit & regnat per omnia ſecula ſeculorum, Amen.

VITA SANCTAE ADELHEIDIS SIVE ALEIDIS, PRIMAE ABBATISSAE VILECENSIS, A BERTRADA,

quam alij Bertam vocant, ſorore S. Vuolphelmi Abbatis Bruvvilerenſis ſanctimoniali conſcripta, ſed ſtylo per F. Laur. Surium paſſim mutato, & quibuſdam nonnihil contractis.

PROLOGVS AVTHORIS.

DOmino N. Archipræſuli venerando, cunctis Chriſti cultoribus pro merito bonitatis amando, pauper, vilis & peccatrix illa indigna vocari ſuî ancilla, præſentis vitæ poſt tædia, æternæ beatitudinis præmia. Cõfortata exemplo Abrahæ patriarchç, Deum familiari allocutione ſçpiùs cõuenire audentis, adijciam adhuc loqui ad te dominum meum, fidum imitatorem ipſius Dei omnipotentis, humilimè clementiam tuam implorans, vt pro eius nomine, qui innume-
Luc 21. ris diuitum donarijs prçtulit duo ærea minuta viduæ, æneum hoc opuſculum gratum tuæ dominationi ſit munuſculum: hocque admonearis, vt meî pauperculæ orata implere non obliuiſcaris: quatenùs pro te intercedente ſancta virgine, cuius merita hîc
Hucuſquè non eſt mutata phraſis habentur deſcripta, omnia tuæ humanæ fragilitatis deleantur delicta. Nos qui de te, Præſulum digniſſime, patrem & dominum appellantes, & loco Chriſti pro noſtrarũ virium modulo venerãtes: ſicut illi dicimus, cuius erga nos vices geris, Non nobis Domine, non
Pſal. 113. nobis, ſed nomini tuo da gloriam: ità poſt illum ad tuum honorem referimus, quicquid geſſerimus laude dignum. Cùm enim tum ob noſtra, tum aliorum ſubditorum, vel corrigenda vel etiam propulſanda mala labores ſuſcipias, iure quoquè ex ijs, quæ Deo adiuuante rectè gerimus, honor ad te redit. Sic pius ille magiſter, cuius es vicarius, ſeor-
Luc. 24. ſìm quidem diſcipulos ſuos ſtultos & tardos corde ad credẽdum, vel alijs id genus mo-
Matt. 12. dis appellabat: at coram reprçhenſoribus, qui eos ſpicas vellentes, vel alia ſimilia facientes carpebant, inuicta ratione tuendos ſuſcipiebat. Itaq; hinc ego animata, exiguum hoc tuæ Dominationi offero munuſculum, vt ſi qua in eo corrigenda ſint, ea piorum virorum opera emendes. Si quis verò inuidentia ſtimulante illud calumniari velit, inſtàr eius, quem iam diximus, magiſtri defendere nè dubites: vt cuius geris vicem, in eius quoquè veſtigijs gnauiter inſiſtas. Porrò ſi quis opus emendatione indigens putet eſſe indignum, quòd tantæ dignitatis viro munus offeratur, nouerit is, tametſi calami magna eſt ruſticitas, non paruam tamen in ipſa materia vtilitatem ineſſe: atque ità quod ſtylus impolitus videtur efficere contemptibile, id inſigni precio materiæ munus effici gratiſſimum. Ieiuno quidam ſermone multa prçclarè geſta proſequimur, putà beatæ matris Adelheidis Vitam: quam cùm Dominus admiſerit in beatorum cõſortium, qui nunquàm non pro populo Dominum deprecantur, idque ſignis euidentiſſimis declarârit:

rârit: quibus meritis ad hoc honoris culmē euecta ſit, tibi inprimìs, deindè etiam Chriſtianis omnibus nôſſe profuerit. Vndè etiam curandum eſt prudentiæ tuæ, vt ſiue hoc noſtro, ſiue quouis alio ſtylo iſthęc ad omnium notitiam perferantur, vt ſciant omnes abſque meritis noſtris Dei benignitate factum eſſe, nè hęc in obliuionem venirent. Pro qua re tu quoquè gratias agere debebis Domino Saluatori, qui cùm eſſet Deus, homo fieri dignatus eſt, viuens & regnans cum Deo patre in vnitate ſpirituſſancti per omnia ſecula ſeculorum, Amen.

Sequebatur hîc alius eiuſdem prologus ad Deo ſacratas virgines: quem vitandæ prolixitatis cauſa omiſimus. Teſtatur in eo, ſe ea quæ ſcribit, habere ex earum relatione, quæ S. Adelheidis adhuc viuentis doctrina & exemplis inſtitutæ fuêre: tum etiam ſe libellum examinandū obtuliſſe viris doctis, & ab eis approbatum eſſe. Hæc alterius prologi ſumma eſt.

HISTORIA.

INchoādo huic operi adſit gratia Spirituſſancti, qui author eſt bonorum omnium, quæ quiſquā vnquàm ab ipſo mundi exordio facienda ſuſcepit & perfecit: vt ab illo quoquè noſtrum abſoluatur opus ſuppeditatione donorum eius, in quibus omnis boni initium atq; finis conſiſtit. Et nos quidem contemplatione imperitiæ noſtræ adeò deijcimur, vt tātum opus vel auſpicari formidemus: ſed verò diuini muneris conſideranda largitate intantùm animis confirmamur, vt faceſſat timor omnis, maximè cùm ſcriptura teſte, ſpiritus vbì vult ſpiret. Quem etiā noſtris conatibus adſpiraturū confidimus, freti meritis ſanctę matris noſtræ Adelheidis: cuius vitam laudabilem literis mandare inſtituimus nos humiles eius ancillæ. Operępretium autem facturæ videmur, ſi primò nobiliſſimum eius ſtemma vel genus indicemus, ac deindè vitæ ſanctitatem commemoremus, Deiq; in ea virtutem ſuſpicientes, illi gloriam tribuamus, qui, vt Apoſtolus ait, operatur omnia in omnibus. Patrem habuit Megengorem, illuſtrem Comitem, qui ſuo tempore magnus inter principes & perquàm celebris habebatur. Mater Gerbirga dicta eſt, nō minùs generis nobilitate inſignis, quippe filia Ducis Godefridi, ea tempeſtate magni & incomparabilis viri. Habuit verò eadem Gerbirga quatuor fratres, inter proceres eius temporis pręſtantiſſimos, è quibus Godefridus Dux, eiuſdem cum patre nominis & dignitatis, obijt abſq; coniuge & liberis: ſecūdus atauus fuit Henrici nupèr defuncti Imperatoris: ad reliquos duos primariæ nobilitatis viri Franciæ orientalis, quam Franconiam vocant, ſuum genus referunt. Porrò duo illi, quos diximus, cùm eſſent mūdi huius ampliſſimis aucti honoribus, etiam coram Deo conati ſunt ſe virtutum ſtudioſos exhibere: fuitq; illis maſcula proles, cui aui nomen impoſitum, & principatus attributus eſt: natæ etiam ſunt eis quatuor filiæ, è quibus duæ iunctæ ſunt viris prępotentibus & valdè opulentis. Harum altera Irmentrudis auia fuit Henrici clariſſimi Ducis, & Adelberonis Metenſis Epiſcopi, Friderici Ducis, fratrumq; eius inprimìs illuſtrium huius temporis virorum. Altera Aluerada itidèm ſpectata prole aucta fuit. Aliæ duæ apud Coloniam Agrippinam Chriſti ſeruitio mācipatæ ſunt, vna quidem in monaſterio beatiſſimæ matris Dei, vbì tam religioſè vixit, vt ei poſteà pręfecta ſit: altera Adelheidis, de qua nobis ſermo eſt, in cœnobio ſanctarum Virginum complexa eſt monaſticum vitæ inſtitutū ad D. Hieronymi pręſcriptum ſiue regulam: atque in tenera ætate ità ſe comparauit, vt futuræ probitatis & ſanctitatis haud obſcura iamtum ſpecimina præberet.

FEBRVAR. 5. — Ioan. 3. — 1. Cor. 12. — S. Adelheidis parētes. — Auunculi eius. — Frater vnus & tres ſorores. — Quoddam religioſæ vitæ genus amplectitur S. Adelheidis.

In ipſis pueritiæ annis literarum ſtudijs ſeſe applicās, magnos habuit in vera ſapientia progreſſus, Deo id ità diſpēſante, ꝙ ſciret eam poſteà multis profuturā. Cœpit tū vſqueadeò virtutū & probitatis augeri incremētis, vt adoleſcētię annos morū grauitate trāſcenderet, poſſetq; iam in illam competere illud Sapiētiæ: Senectus venerabilis eſt, non diuturna, neq; annorū numero computata. Cani aūt ſunt ſenſus hominis, & ætas ſenectutis vita immaculata. Accidit interìm; vt Imperatore aduerſùm Boēmos cū exercitu

Sap. 4.

profi-

proficiſcente, frater harum ſororũ Godefridus ſtrenuam ei nauaret operam, omni bellico apparatu & multo milite ſtipatus. Qui tamen illic occubuit, & cadauer in patriam difficulter quidem, ſed honorificè reportatum eſt. Eo caſu conſternati parentes eius, & animo voluentes Apoſtoli ſententiam, prçterire figuram huius mũdi, ità deincèps vtebantur mundo tanquàm nõ vtentes, toto pectore cçleſtem patriam ſuſpirantes, quam non ignorabant fore ſempiternam: bonorumque omnium, quæ erant Godefridi filij, Deum hçredem inſtituerunt, vt eius anima cçleſtis paradiſi hçreditate potiretur. Enimuerò è fundamentis excitârunt in Vilika templum venerabile, prçdijsque & mancipijs illud ditârunt: atque inter ſe ſani & incolumes mutuo conſenſu decreuerunt cõtinenter viuere, & pro Chriſti amore communis tori neſcire commercia: cùm interìm meliori ſpiritûs & animorum coniunctione, pariq; in cœpto promouendo opere cura colligatis, vnum illis cor eſſet & anima vna in Domino.

1.Cor.7.

Monaſteriũ Vileccenſe extruitur.

Et alter quidem, putà maritus, propter frequẽtes tum ſuorum, tum exterorum concurſus, quos, vtpotè princeps, vitare non potuit, ſpecietenùs mundo inſeruiebat, prçdia ſua inuiſebat, & Chriſti adiutus ope, omnia prudenter & iuſtè diſponebat. Cùm autem aliquid dabatur ab hominum ſtrepitu ocij, in honeſtum negocium id conuertebat, curabatque vt ſacerdotes, quos Capellanos vocant, ſcripta diuina Germanicè ipſi exponerent, quæ ardenti deſiderio audire ſolebat, vt quemadmodùm Iacobus hortatur Apoſtolus, factor eſſet verbi, & non auditor tantùm. Porrò eius illuſtris coniunx, ab hominum turbis prorsùs ſemota, perpetuò mãſit eo loco, vbi conſtruebatur monaſterium, ſtructuræ accelerandæ prudenti magiſterio inſiſtens, atq; etiam Deo fideliter ſeruiens, nocte ac die vacans precibus & orationibus: ità vt non immeritò poſſit anteponi illis viduis, quas ob continentiæ meritum Apoſtolus veras appellat viduas, quæ poſt maritorum obitum faciunt ex neceſſitate virtutem, quam etiam hçc illuſtris matrona fecit, non vlla adacta neceſſitate, ſed vi diuini amoris impulſa. Conſummata indè monaſterij ſtructura, multæ collectæ ſunt virgines, quæ diuino vacarent cultui, quibus filiam ſuam Adelheidem, è ſanctarum Virginum monaſterio, cui prçdia cõtulerunt, accitam prçeſſe voluērunt. Illa igitur ceu prudens diſpenſatrix conſtituta in magni patrisfamiliâs domo, omni ſtudio & opere bono aucta eſt, maternamque ſubditis curam adhibẽs, in tempore illis tritici menſuram fideliter erogauit. Exultabant itaque in Domino pij parentes, tantum filiæ ſuæ eique ſubditarum virginum profectum cernentes: ſed cùm eas cuperent excellentiorem arripere viam, rogabant vt mutato habitu, monaſticum inſtitutum conſectarentur. Adelheidis verò, vt ipſa aſſeruit, cultu veſtium profeſſioni ipſius congruentium delectata, illis ſeſe verecundè oppoſuit, ait Deum non expetere coacta ſeruitia, ſed quæ voluntarij cordis ſimplex munditia offerat. Eo reſpõſo accepto, parentes eius, ſalua pietate, ab eo propoſito animum ſuum reuocârunt.

Iacob.1.

1.Tim.5.

Multæ virgines ibì congregantur.

Illis S. Adelheidis pręſt.

Porrò autem omnibus benè compoſitis & ornatis, locum illum Imperatori Othoni tertio, regia defenſione perpetuò tuendum tradiderunt: qui motus ſingulari erga eos beneuolentia, locum abſoluit & immunem eſſe voluït ab omni ſeculari ſeruitio, ea illum libertate donans, qua fruuntur monaſteria Gandersheimenſe, Quedelenburgenſe, & * Aſnitẽſe: putà, nè quis iudex aut aduocatus vllam ab eo ſeruitutem exigat, aut in eius confinijs lites agat, niſi quatenùs Abbatiſſæ & monaſterio viſum ſit: vtque perpetuò illis virginibus maneat libera poteſtas Abbatiſſam è ſua ſodalitate eligendi. Vtque ea libertatis donatio rata & firma ſemper ſit, adhibita ſunt inſtrumenta, ſummi Pontificis & duorum Imperatorum Othonis & Henrici propriç manûs ſcriptura & ſigillis munita, quæ etiamnùm apud nos accuratè aſſeruantur, nè poſteros lateat huius rei veritas. Nec diù pòſt domina Gerbirga, in perſeuerãti catholicæ fidei & bonorum operum ſtudio vigilans, Domino vocante, rebus humanis exempta eſt, illo donanda beatitudinis prçmio, quod Dominus in Euangelio vigilanti ſeruo promittit. Matre autem orbata Adelheidis, ad Deum, quem à primis ætatis initijs dilexerat, ardentiori animi ſtudio ſe conuertit, & quod priùs vtrique parenti de habitu mutando negauerat, tũc ad animum reuocans, ſalubriter compuncta eſt, & quemadmodùm monaſticum viuẽdi inſtitutum ſuſciperet, anxiè horis omnibus cogitauit. Interìm tamen ſapienti vſa conſilio, noluit ſubitam vitæ mutationem admittere, ſed vires diligenter examinans, apud ſeſe experiri cœpit, poſſet'ne S. Benedicti regulam complecti: timens illud Euangelicum, ſi quid ſupra vires temerè tentâſſet: Hic homo cœpit ædificare, & non potuit cõſummare. Itaque veſcen-

Mater eius decedit è vita.

Luc.12.

Luc.14.

veſcendi hora, ſpretis carnibus & lautioribus epulis, monaſticis cibis cõtenta fuit, neque id tamen ſentientibus alijs, quæ illic aderant, dempta ſorore vna, quam ob vitæ integritatem ſecretorum ſuorum conſciam eſſe voluit. Vtebatur extrinſecùs veſtibus lineis, ſed ad nudum corpus laneis, nobile & delicatum corpuſculum edomans, vt poſſet regulæ perferre iugum.

Cùm ſic autem anno vno neceſſarios virium corporis ſumptus computâſſet, eoſq; ſibi ad tolerandos monaſticæ regulæ labores ſufficere poſſe confideret, non quidem ſuis præfidens meritis, ſed nitens gratia Dei, id quod animo diù cõcupierat, re ipſa compleuit. Accita enim venerabili Abbatiſſa & quibuſdam alijs è monaſterio beatiſſimæ matris Dei, humili deuotione illarum ſe ſubdidit magiſterio, vt per illarum doctrinam diſceret monaſticæ vitæ inſtituta, ſimul etiã exhortãs ſubiectas ſibi virgines, vt vnà cum ipſa hæc amplecti minimè dubitarent. Quibuſdam autem id recuſantibus, & ad mũdum reuertentibus illa vehementer condoluit, cupiens cum Apoſtolo, omnes eſſe ſicut ſe ipſam. Quæ verò tum Dei, tum ipſius amore retentæ abſcedere noluerũt, ijs tam admiranda virtutis exempla de ſe præbuit, vt quãuis illis præeſſet magiſterij nomine & dignitate, omnibus tamen exactiùs & ſtudioſiùs difficilima queq; regularis obſeruantiæ inſtituta ſeruaret, aliaſq; nè corruerẽt, ieiunijs & precibus ſuſtentaret, & ſi qua extitiſſent vitia, ea zelo iuſtitiæ in ipſis comprimeret exordijs, nè creſcẽtis ſanctæ religionis initia ſuffocarẽt. Enimuerò maternam animo retinens charitatem & beneuolentiam, & foris exerens iudicij ſeueritatem, materno affectu flagella exteriori adhibebat homini, vt ſpiritus ſaluus fieret in die Domini. Ipſum autem rectitudinis zelum ſpiritu manſuetudinis temperare ſolebat, non ignorãs ſummum ius ſummam eſſe iniuriam, & iuſtitiam, ſi modum excedat, verti in crudelitatẽ. Itaq; poſt caſtigationes ſæpè miſerata vicem illarum, quas flagellauerat, ceu mater clemẽtiſſima prouectæ ætatis ſorores, quas religioſa vita & benè compoſiti mores commendabãt, ità compellauit: Valdè me miſeret filiarum mearum, quæ duris ſunt à me flagellis afflictæ. Itaq; oro & hortor vos, vt eis quædam piarum conſolationum fomenta adhibeatis, nè fortè abundantiori triſtitia abſorbeantur: ſed iam à culpis ſuis emendatæ, & Deo & mihi amabiles ſeſe filias exhibeant. Sic illa prudenti moderamine blandimẽta terroribus miſcens, apud duriores & obſtinatiores, quemadmodùm Apoſtolus monet, tandiù arguendo, obſecrando, increpando inſtabat, donèc vitiorum peſtes ab earum animis depelleret.

Regulã S. Benedicti cũ ſuis amplectitur.

1.Cor.7.

Caſtigat virgines ſuas.

2.Tim.4.

Pater autẽ eius dominus Megengor poſt obitum coniugis triennio ſuperuixit, cunctiſq; bonis ex Dei gratia auctus, ad cæleſtia tendẽs duce ſapientia & iuſtitia, in loco, qui *Gellere dicitur, migrauit è vita, ab eo coronandus proculdubiò, pro cuius amore legitimè hîc decertauit. Qua verò nocte obijt, ea ipſa filiæ ſuæ Adelheidi in lecto quieſcenti, & vt ipſa aſſeruit, nec planè vigilanti, nec omninò dormienti, quidam adſtare viſus eſt, & ad eius aures ſuaui modulatione ea prophetæ verba depromere, Eccè quomodò moritur iuſtus, & nemo percipit corde: viri iuſti tolluntur, &c. Cumq; manè hanc viſionem ſororibus indicare vellet, necdùm completo ſermone nuncius aduenit, qui patrem eius defunctum retulit. Quem illa curauit in monaſterio ab ipſo fundato religioſè & honorificè tumulandum vnà cum coniuge. Idem autẽ ipſe poſteà apparuit in ſomnis cuidam eius monaſterij ſorori, regio cultu & decore conſpicuus. Illa aũt diù cum contemplans, nec ſine admiratione an ipſus eſſet Megengor percunctans, ab eo hilariter hunc in modum compellata eſt: Megengor ego dictus ſum, cùm me corporis grauaret moles: at nunc vocabulo in melius commutato Megengaudius vocor: quandoquidem peccatorum abſolutus nexibus, gaudijs fruor ſempiternis in patriarcharũ & beatorum omnium iucundiſſima ſocietate.

Obitus patris eius.

for.* Geldria. Apparet aũt Geldriæ Comitẽ fuiſſe: nõ enim tunc Duces erãt.

Eſa.57.

Porrò autem defuncto patre, virgo nobiliſſima, libera rerum ſuarum potita facultate, ſummoperè in eam incumbebat curam, nè ſorores aliqua rei neceſſariæ inopia impeditæ, non ſatis poſſent exactè tenere viam rectitudinis: memorq; præceptorum S. Benedicti, re ipſa ſe matrem declarauit, victum veſtitumq; neceſſarium vltrò eis tribuens. Hyberno tempore poſt nocturnas preces cum ſororibus dormitorium repetebat, diligenterq; inſpiciens puellarum lectulos, ſingularum pedes donèc incaleſcerẽt, ſuis confricabat manibus. Infirmas quoquè ſorores, vt habet regula, non ſolùm prudentibus & ſolicitis commẽdabat ſororibus, ſed ipſa quoquè eas quotidiè inuiſebat, & ante earum lectulos humiliter in genua ſe ſubmittẽs, capita blandiſſimè erigebat, cibum & potum

S.Adelheidis erga ſuas ſolicitudo.

ori comiter admouebat, tamque largis generoſam faciem rigabat lachrymis, acſi eas omnes ipſa peperiſſet. Eiuſmodi ergò Abbatiſſæ vigilantia ſorores à curis ſecularibus expeditæ, in regularis vitæ obſeruātia excreſcebant, vt exemplo eſſent etiam ijs, à quibus monaſticæ vitæ inſtituta didicerant. Cùm ſic autem Domino adiuuāte rectè compoſuiſſet interiora, ad exteriora quoquè neceſſariò ſe contulit, memorque illius Dominicæ ſententiæ, Quærite primùm regnum Dei, & iuſtitiam eius, & hæc omnia adijcientur vobis: regnum Dei etiam per ipſa exteriora quæſiuit, bona ſpe freta, ſe maiora à Domino recepturam. Ex ipſis enim monaſterij poſſeſſionibus cortem vnam Domino delegauit, vt ex eius annuis fructibus & prouentibus quindecim pauperes perpetuò veſtirentur & alerentur, iubens eiſdem quotannis circa Christi natalem diem quindecim ſolidos numerari. Alios etiam quindecim paſcendos inſtituit ex interioribus monaſterij ſumptibus, ijsque voluit annuis Quadrageſimæ temporibus totidem dari ſolidos, atque in Apoſtolorum ferijs ſolidos duodecim, diebus quoquè ſingulis ieiuniorum, quæ vocant quatuor temporum, nummos tres cum plena aliarum rerum erogatione. Sæpè verò admonuit ſorores, nè hanc conſtitutionem vllo vnquàm tempore aboleri paterentur, certò illis prædicens, ſi eam contingeret infirmari, & ſpiritualium & temporalium eas rerum detrimenta facturas. Id quod literis annotatum voluimus, nè vnquàm in obliuionem abeat.

Matt.6. — Benignitas eius in pauperes.

Cùm aliquando totus penè orbis acerba fame affligeretur, eius liberalitate comperta, homines egentes vndiquè ad eam tanquàm ad matrem confluebant, atque in plateis & compitis multi iacentes ſemiuiui, ſolitam eleemoſynarum eius diſpenſationem expectabant. Tum illa erga omnes commiſeratione permota, ſtuduit ſingulis conſulere prompta animi deuotione: ſanis quidem & valentibus ſolidum cibum, nempe panem & lardum porrigens: non benè autem habentibus holera & legumina cum carnibus accuratè decocta: qui verò iam intumuerant, & quorum propemodùm deſperata erat vita, eos ſorbitiunculis aqua mixtis & modica farinula vel ſagina refocillabat: id ſummoperè curans, nè cibo auidiùs ſumpto, in vitæ diſcrimen conijcerentur homines diuturnâ fame confecti. Et hæc quidem illa fecit coram hominibus in gloriam cæleſtis patris: in abſcondito verò, neſciente ſiniſtra, tam ad præſtandam miſeris eleemoſynam porrecta erat dextera, vt ſæpè nummis carens, quos pauperibus petentibus largiretur, clàm ſibi detraheret caligas, easque miſeris donaret. Atque hæc & pleraque alia, quæ in abſcondito, patre ſuo cæleſti vidente, faciebat, magno ſtudio alios celabat: quæ ſi nos ſingulatìm perſequi velimus, nullus erit dicendi finis. Confirmauit igitur Dominus hoc in ea, quod ipſe ait: Omni habenti dabitur, & abundabit. Cùm enim Dei & proximi charitate ferueret, tanta vtriuſque hominis felicitate potita eſt, vt foris diuitijs, intùs virtutum donis ſpiritalibus polleret, quibus inſtituit, promouit & firmauit ſanctam religionem, itemque diuini ſeruitij ſcholas, quæ ei ſemper nō mediocri curæ fuêre: quas etiam crebrò ingrediens, & ex arte Grammatica quęſtiunculas mouēs, ſi quam cerneret commodè reſpondentem, humaniter oſculabatur eam, & quodam afficiebat munuſculo, ſpe profectûs illius in Domino exultans.

Multi pauperes famis tempore ab ea fouētur. — Matt.25.

Interim verò ſorore eius Bertrada in Chriſto feliciter obdormiente, beatus Heribertus Archiepiſcopus ſciēs hāc matrem noſtram cunctis ornatam virtutibus, voluit eam defunctæ ſorori ſuccedere in regimine, licèt illa modis omnibus recuſaret, indignā tanto honore ſe clamitans. Cùm aūt Imperatori apud Aquas grani tūc commoranti nunciatum eſſet, eam neq; petenti neq; iubenti Epiſcopo conſentire velle, accerſiuit eam, & ſororis honore ſublimauit. Tum verò in metropolitana Colonienſi ciuitate declaratum eſt, quid priùs illa operata eſſet in obſcuro Iuliacenſium tugurio: idq; adeò, vt idem ſanctus Archiepiſcopus teſtaretur eam cunctis ſui ordinis ſapientia, religione & ſanctitate eſſe incomparabilem. Vndè etiam factum eſt, vt tanto is eam amore proſequeretur, vt in rebus diuinis cōſtituendis eius libenter vteretur conſilijs, eamq; admodùm reuerenter haberet. Erat enim inter illos magna charitas, & Deo grata familiaritas, ità vt in rebus bonis vnius ſententiæ & conſuetudinis eſſe viderētur: quo fit etiam, vt dubium non ſit eos nūc in vna æternitatis domo pariter commorari. Felicem planè illis temporibus Coloniam Agrippinenſem, in rebus omnibus benè conſtitutam, quando & iſte ſtudioſiſſimus beati Petri imitator, Cleri & populi rector atque doctor extitit, & hęc tam excellens virgo virgineis choris ſingulari religione pręfuit.

S. Heribertus Epiſcopus Colonienſis. — Præficitur S. Adelheidis monaſterio S. Mariæ.

Etſi autem Colonienſi monaſterio prȩfecta erat, at tamen vtrique & Colonienſi & Vilecenſi ſtrenuè inuigilabat momentis omnibus, boni paſtoris exemplum ſequens,& illud Euangelicum ſȩpè commemorans, Cui multum donatum eſt, multum quæretur ab eo. Illis verò virginibus, quas in cœnobio Vilecẽſi lacte ſalutaris doctrinæ Domino nutrierat, ſingularem quandã materni animi beneuolẽtiam exhibebat: neq; id mirum, quando id plerunq; cariùs complectimur, quod cariùs acquiſitum eſt. Neque ſplendor omnis Colonienſis gloriæ harũ ei memoriam auferre potuit, quin ſemper doleret corpore ſe illis interdùm abeſſe, quibus ſpiritu nunquàm non prȩſens erat. Cumq; ad eas quandoquè accederet, non minori eam excipiebant gaudio, quàm ſi ipſum Dominum viderent. Vt enim gallina pullos colligit ſub alas, ſic illa omnes mira charitate ac benignitate ad ſe attrahebat, vultum, habitum, conſtitutionem ſingularum accuratè inſpiciens,& num quem rerum neceſſariarum ipſa abſente defectum paſſæ eſſent inquirens. Non enim ferre potuit, vt gregi ſuo deeſſent corpori & animæ neceſſaria. Itaque nonnunquàm nulla ſorore ſciente in cellarium ſiue promptuarium ingrediẽs, vinum, carnes, piſces aliaq; multa ſibijpſi ſuffurabatur, eaq; imbecillioris ætatis puellis & ſororibus malè valentibus diſtribuebat: vt ſi quid de conſtituta annonæ portione ſubtractum eſſet, hoc furti genere ipſa compenſaret. Mâluit autem clàm id facere, vt & patris cȩleſtis in abſcondito videntis promereretur retributionem, & eorum vitaret reprȩhenſionem, qui eam ſȩpè prodigæ rerum ſuarum diſpenſationis inſimulabant.

Luc. 12.

Quanta ei cura fuerit virginũ Vilecenſium.

Nec defuit huic precioſȩ virginum gemmȩ, omnium virtutum ſplendore nitenti, miraculorum gloria. Si qua enim ſoror reliquis in templo cantantibus, ſonoræ vocis modulatione non congrueret, à pia illa matre obiurgata, vel etiam in facie manibus cæſa, toto reliquæ vitæ ſpatio clara fuit & delectabili voce. Eundem in modum ſi quas longa ægritudine laborantes, tanquàm ocioſas & tempus inutiliter conſumentes reprȩhenderet, confeſtìm à Domino curatæ ſunt. Contigit aliquando accerſiri ab ea cellariam vinum è dolio promentem. Ea verò nullas nectens moras, nè quam inobediẽtiæ notam incurreret, epiſtomij vertibulum manu retinens velociter accurrit, ſed vbi ad ſe reuerſa id animaduertit, valdè timuit ob effuſum, vt ſuſpicabatur, vinum. Eam verò conſolans pia mater, Nolo, inquit, ſoror vt huius rei cauſa vllum animi dolorem ſuſcipias: poterit enim facilè hoc prȩſtari damnum virtute & gratia Dei. Interìm eamus viſum, quid factum ſit, & ſiue benè, ſiue malè ceciderit, gratias agamus Deo. Eunt igitur pari ſolicitudine, ſed cùm nec guttam vnam è vaſe excidiſſe cernerent, cellaria ad beatæ Adelheidis pedes corruẽs, factum hoc memorabile eius ſanctitati adſcribebat: illa contrà diuinæ potentiæ & ſororis obedientiæ tribuendum aſſerebat, ſimul interdicens, nè cui id aperiret, donèc ipſa eſſet in humanis. At illa nefas exiſtimans tantum diuinæ virtutis miraculum ſilentio tegere, quibuſdam ſororibus id ſecretiùs in laudem Dei indicauit. Adelheidis enim in omnibus, quæ per illam diuinitùs fiebant, ſemper fugit hominum applauſus & fauores, prudenter animo conſiderans periculoſum eſſe laudare proſpero curſu nauigantem hoc mare magnum & procelloſum, donèc feliciter in portum perductus ſit.

Claret miraculis.

Res ſanè admiratione digna.

Cùm iam autem Dominus pro meritis illam remunerare vellet: reddit enim ille vnicuique, teſte ſcriptura, iuxta opera eius: cœpit paulatim viribus corporis deſtitui, ſed ſolitis virtutum ſtudijs increſcere & augeri. Virtus enim, vt ad Paulum Chriſtus ait, in infirmitate perficitur. Appropinquante igitur die, quo erat abitura ad ſuperos, cura debitæ prouiſionis monaſterium beatiſſimæ Dei genitricis Mariæ reuiſit, vbi in ipſis ferijs ſancti Blaſij poſt cœnam periculoſo gutturis dolore correpta eſt, idque poſt Completorij preces ſorori cuidam, quam in ſuo monaſterio educatam, ſemper apud ſe habere voluit, ſignis quibuſdam indicauit. At illa ſperans nihil fore periculi, lectulum repetijt. Sed beata mater ſciens ſe illo dolore viuendi finem accepturam, noctem peruigilem duxit timore mortis, quam natura hominis reformidat: neque id mirum, cùm ipſe Chriſtus morte appropinquante triſtatus ſit. Cumque in lectulo ferre non poſſet noctis moras, monaſteriũ petijt, & nocturnas preces orando anteuertit: atq; ità qua potuit virtute ſeruitio Dei inſiſtens, primo crepuſculo Miſſam ſibi celebrandã curauit, corporiſq; & ſanguinis Dominici ſacramẽto ſe cõmuniuit: ac deindè ad B. Heribertũ ſe conferẽs, egit cũ illo de ſuis & ſuarũ rebus. Is verò vbi didicit mortẽ ei impẽdẽre, incredibili dolore affectus eſt, videns ſe ab illa ſeparari, cui indiſſolubili charitatȩ deuinctus erat.

Rom. 2.

2. Cor. 12.

Incidit in morbũ periculoſum.

Matt. 26.

At illa maternum erga ſuas Vilecenſes filias amorem retinens, eis per nunciũ ſignificauit ſe non niſi leuiter ægrotare, nè eas dolor immodicus perturbaret: ſimul orans vt quamprimùm ipſam inuiſerent, quod tamen illæ imminentis miſeriæ prorſus inſciæ, in craſtinum diſtulerunt. Interìm ſancta illa anima carnis ergaſtulo abſoluta, gaudia paradiſi, ad quæ viuens infatigabili animi ſtudio ſuſpirauit, æternum cum Chriſto regnatura feliciſſimè petijt. Quod vbì ad Vilecenſes perlatum eſt, quales illic gemitus, qui luctus extiterit, piget referre, cùm magìs flere libeat, quàm tantæ miſeriæ & calamitatis meminiſſe. Cuius tamen deſolationis illæ vel maximum credebant fore remedium, ſi defunctam poſſent in ſuum recipere monaſterium. Atque ea cauſa Archiepiſcopum adeuntes, & ad eius veſtigia ſe crebrò aduoluentes, cum lachrymis implorabant clemētiam eius, vt iuberet corpus defunctæ apud ipſas ſepeliri, à quibus illa nunquàm ſeparari voluiſſet. Sed ille ſpiritu prǫuidens, quid per illam Dominus propediem eſſet operaturus, aliquandiù durum ſe præbuit & inexorabilem: tandèm tamen lachrymis earum victus, monente Domino, miſericordia erga afflictas mouebatur, corpusq; illis reddens, ſic lachrymabundus ait: Equidem ſi corpus ſanctæ Agathæ virginis, cuius hodiè feſtus die agitur, hîc iam coram me haberem, vt mihi Deus teſtis eſt, haudquaquàm illud huic corpori anteferrem, cùm dubium non ſit huius animam multi precij eſſe apud Deum. Atq; ità facta Vilecenſibus corporis abſportandi poteſtate, ipſe Deo dignus Epiſcopus cum vtriuſque ſexûs ordinibus & totius vrbani populi frequentia ſubſecutus eſt. Poſtquàm autem ſacrum corpus in naui repoſitum fuit cum ſacri apparatûs honore, necdùm diſpoſitis remis, contra fluminis impetum ſurſùm tendebat nauis, idque ea velocitate, vt facilè indè poſſet virtus diuina agnoſci, nec difficulter intelligerent Colonienſes, Dominum noluiſſe Vilecenſes virgines orbari talis matris ſacrato corpore. Deindè celebratis exequijs, & anima in cęlis exultante, neptis eius ex ſorore, quam illa educauerat, Deo volente in eius locum ſubrogata eſt: quæ quidem multa vitæ integritate, & vultûs atque ſtaturæ elegātia, generis nobilitatem præ ſe ferebat.

Feliciter ad cęlos proficiſcitur.

Præclarum ſanè S. Heriberti de S. Adelheide teſtimoniũ.

Inſigne miraculum.

Veniamus nunc ad miracula, quæ Dominus per illam declarauit, eique laudum officia perſoluamus, cuius munere promeruit, ſi quid Deo dignum operata eſt. Ante triceſimum obitûs eius diem pauperibus ob eleemoſynam impetrandam ad monaſterium confluentibus, quidam inter alios cæcus áduenit: qui ſui ductoris negligentia incautè impingens in ſaxum, quo tumulus eius claudebatur, totus humì corruit, ſed mox ſanctæ virginis meritis ſurrexit viſu donatus. Quo quidem miraculo mœror ex eius obitu ſorores occupās profligatus eſt, & in omnibus domicilijs noſtris lætitia perſonuit. Succeſſit verò aliud miraculum maius, quòd hęſitationē omnem penitùs abſterſit ab animis quorundam, de priori ſigno dubitantium.

Cæcus recipit viſum.

Mulier quædam vlcere in cruribus dirè vexata, non niſi ſcipioni innixa ingredi potuit. Ea igitur in viſu admonita, venit ad beatæ Adelheidis monumentum, atque illic eius precibus curata eſt. Quod cùm illa in Dei laudem propalaret, alia quædam mulier eam dixit id fingere & comminiſci: ſed ea non multò pòſt à diabolo arrepta eſt. Cùm autem multis ille exorciſmis exire cogeretur, virtutes Chriſti, quas per beatam Adelheidem effeciſſet & effecturus eſſet, tandèm confiteri compulſus eſt. Itaque ad eius ſepulcrum pertractus, cum multo vomitu è fœmina diſceſſit. His verò atque alijs diuulgatis miraculis, ingens hominum concurſus factus eſt tam ex longinquis quàm propinquis regionibus, ità vt monaſterij ambitus propemodùm peruius videretur, & ſororum quies non mediocriter interturbaretur. Nam cùm adhuc in corpore degeret virgo ſanctiſſima, orauit vt poſtquàm è vita abijſſet, non in ſacratis locis, ſed intra monaſterij ambitum ſepeliretur. Sed Dominus reſpiciens humilitatem ancillæ ſuæ, tanquàm diceret, Amica, aſſcende ſuperiùs, eam honorificè intra muros monaſterij receptam, cum cęteris ſanctis ſuis memoria perenni curauit celebrandam.

Aliud miraculum.

Dæmon expellitur.

Nobilis quidam ob admiſſum flagitium à ſummo Pontifice vinculis ferreis ligatus, cùm multa Sanctorum viſiſſet loca, ad huius virginis tumulum tanta vi liberatus eſt, vt procùl diſſilientium vinculorum ſonus ab omnibus, qui in monaſterio erāt, audiretur. Eum verò Abbatiſſa veneranda, materteræ ſuæ humanitatem imitari volens, aliquandiù humaniſſimè tractauit vnà cum fratre eius germano, qui licèt à culpa eius immunis eſſet, tamen communicato cum illo labore, demptis vinculis, eam culpam expiare contendit. Poſtquàm autem adhibitis fomentis, manus emortuæ reſtitutæ ſunt priſtino

Aliud miraculum.

vigori,

vigori, lætos & iucundos, equis & veſtibus inſtructos eos à ſe dimiſit. Sanatus eſt etiam quidam paralyticus, aurium & oculorum officio priuatus. Porrò ſi quis inops ei non tam de facultate, quàm prompta voluntate quippiam obtuliſſet, per eius interceſſionem deincèps res neceſſarias ſibi ſenſit ſuppetere. Quod nè cui dubium videatur, certo exemplo id verum comprobabimus. Mulieri cuidam pauperculæ nocturna viſione ſancta virgo appárens, iuſſit vt ex ſuo labore veſtem ſacram, quam albam vocant, ipſi offerret. Illa reſpondente id ſe præ inopia non poſſe, Adelheidis iuſſit eam ſuo nomine manè petere ſubſidium à vicinis. Quod cùm impigrè feciſſet, tãta ei lini copia data eſt, vt non modò albam, ſed etiam ſibijpſi veſtem neceſſariam indè conficeret. Alba deindè ad ſepulcrum virginis allata, tanta cœpit per omnem vitam rerum copia abũdare, vt quotannis eò vel bouem, vel porcum, vel alia quædam munera adduceret. Sed cùm omnia beatæ virginis miracula ſingulatim referre non poſſimus, quędam ex ijs commemorabimus, quæ noſtris temporibus facta vel viſu vel auditu didicimus.

Appáret cuidã pauperi fœminæ.

Fœminæ cuiuſdam filius octennis, totidem annis membrorũ omnium, præterquàm linguæ & oculorũ, officio deſtitutus fuit. Ei verò ſancta virgo quadam nocte in ſomnis viſa eſt oẽs ipſius neruos relaxâſſe. Itaq; alta voce eo exclamante, excitati ſunt omnes qui in domo erant, ad eiusque lectulum properantes, viderunt illum ſanatis membris omnibus ceu exanimem iacére. Sed poſt horæ interuallum ad ſe reuerſus, narrauit viſionem, petijtque multa inſtantia à parentibus ſe deduci cum oblatione ad ſepulcrum virginis. Mox ergò iumento imponitur, ſed in ipſo itinere, vt maior Dei virtus appareret, cùm per pontem cuiuſdam fluminis tranſirent, iumentum cum puero in aquas décidit, & tota ferè hora ab omnium conſpectu ſubductum fuit. Eo caſu vltra modum afflicti parentes pueri, præ nimio dolore ſanctam Adelheidem non ſolùm nullius apud Deum meriti, ſed etiam crudelem & inhumanam appellabant: cùm ecce ſubitò vident iumentum cum puero illæſum ad litus perueniſſe. Tum verò ſumma hilaritate perfuſi, in ferijs ſancti Gereonis, cùm ad preces nocturnas primo ſigno excitarentur ſorores, Vilikam ingreſſi ſunt, & quæ geſta eſſent, omnibus expoſuerunt. Liberatus eſt præter hunc etiam quidam dæmoniacus, qui poſteà quotannis cenſum illic obtulit. Sed nè longiores ſimus, nouerit Lector nullo non genere miraculorum, dempta mortuorum excitatione, eam ornatam eſſe à prępotente Deo, cui laus eſt & gloria per infinita ſecula ſeculorum, Amen.

Puer cõtractus ab ea ſanatur.

Præclarum miraculũ.

MARTYRIVM SANCTORVM ET GLORIOSORVM CHRISTI MARTYRVM, FAVSTAE, EVELASII, *& Maximini, authore Simeone Metaphraſte.*

IN illis temporibus erat ſancta martyr Chriſti Fauſta in ciuitate Cyzico, imperãte Maximiano, diuitibus parentibus nata & fidelibus. Ab eis autem educata in Chriſti dogmatibus, relicta eſt orphana, cùm eſſet tredecim annos nata: & decęterò vacabat ieiunio & orationi, & meditationi diuinarum ſcripturarum. Quamobrem conuenienter voci Domini, non poterat abſcondi ciuitas, ſita ſupra montem, ſed eius péruenit fama vſque ad aures Imperatoris Maximiani. ſtatimque mittit primum ſui palatij, nomine Euelaſium, in ciuitatem Cyzicum, vt quæreret & inueniret Fauſtam, Chriſti ſponſam, ſic iubens: Si ei quidem perſuaſum fuerit, vt ſacrificet, rectè habuerit: Sin minùs, proijce eam in fluentum.

FEBRVAR 6. licèt Latina Martyrologia habeant 20. Septẽbris.

Matt. 5.

Euelaſius autem vadens Cyzicum, inuenit ipſam ætate quidem infantem: fide verò & prudẽtia valdè ſenem. Quamobrem cùm ipſa adducta fuiſſet ad tribunal, vis ei afferebatur, vt dijs, qui non ſunt, ſacrificaret. Sancta autem dixit ei: Ego ijs dijs non ſacrifico, qui ſunt ſurdi & cęci, & nullo ſenſu prediti, cùm ſint opera manuum hominum. Habeo enim patrem & ſponſum Ieſum Chriſtum in cęlis, nec poſſum eum relinquere, nec per-

dam meam hęreditatem, quam habeo apud Dominum. Euclaſius autem dicit ei: Sacrifica Fauſta dijs, nè malè & acerbè moriaris. Reſpondit ſancta: Nè putes me eſſe tanquàm vnam ex ſtultis mulieribus. Nam etſi ſum parua ætate, attamen cor meum eſt magnum & perfectum apud Deum. Euclaſius verò multa ira repletus, iubet tonderi eius caput ad ignominiam & ludibrium: & ſic eam in ligno ſuſpenſam fortiter verberari. Sancta autem Fauſta cùm valdè torqueretur, ſuſtulit oculos ſuos in cęlum, & orauit Dominum: & poſtquàm ea ſatìs orâſſet, extitit ſtatìm fulgur è cęlo, adeò vt multi morerētur. Euclaſius autem id videns, valdè timuit, & cùm ſanctam Fauſtam vocâſſet, dixit ei: Mulier, dic mihi quęnam ſis. te enim adſpexi facientem opera magica. Sancta verò dixit: Audi me Euclaſi, & fac imaginē, quæ habeat meam figuram: & deindè affer omnia tormenta, & ipſa quoque inſcribantur in imagine. Quod cùm celerrimè factum eſſet, dicit ſancta: Sit tibi notum, quòd quomodò hęc imago non ſentit tormēta, ità nec meum corpus ſentit tuas pœnas & ſupplicia. Anima enim mea eſt tota omninò ſtabilita in Domino. Decętero fac citò in me id, quod velis. Tunc iuſſit eam, in loculo incluſam, clauîs affigi & ſecari. Lictores autem cùm citò feciſſent id, quod fuerat imperatum, erat ſancta intra loculum, pſallens & Dominum glorificās: & defeſſi ij, qui eam ſecabant, facti ſunt tanquàm mortui. iuerunt autē ad Euclaſium, & ei dixerunt: Rogamus te domine. Mulierem, quam dediſti nobis, ab hora prima vſq; ad horam ſextam ſecantes, nihil potuimus efficere. mutauit enim ſex ſerras, & neque potuerunt eam omninò tangere. Quinetiam ignem loculo admouimus: illa verò pſallebat, dicens: Et ſi per ignem tranſiēro, flamma non me comburet.

S. Fauſta dirè verberat. *Non ſenſit pœnas.* *Clauîs affigitur & ſecatur.* *Eſa. 43.*

Hęc cùm audijſſet Euclaſius, non parùm fuit animo anxius, & dicit ſanctæ Fauſtæ: O mulier, me ſtupore affeciſti, faciēs opera mirabilia. Sum octoginta annos natus, & nunquàm vidi talia. Decętero adiuro te per Deum, cui credis, dic mihi omnem veritatem. Reſpondit ſancta Fauſta, & dixit ei: Rogo te domine mi, mentem diligenter adhibe. Id enim, quod dicitur, eſt virtus diuina, ſicut tu quoquè adſpexiſti, & citò tibi perſuadebo, vt ſis ſocius meæ religionis. Ille autem dixit: Dic liberè veritatem. ego verò attentè audiam. Sancta dicit: Deus eſt immortalis & æternus, & opera eius ſunt vera, & iudicium eius eſt ſanctum & iuſtum. Quamobrem propter eos, qui iuſtè & rectè vitam egérunt, & pulchrum certamen conſummârunt, & diabolum pudore affecerunt, & idola, quæ à vobis dij dicuntur, tanquàm malos dęmones fugârunt, & mundi mala & improba opera vicerunt, & terrena quidem recuſârunt, cęleſtia autem deſiderârunt, & virginitatem cuſtodiêrunt, & eius pręcepta citra vllam cōſeruârunt repręhenſionem: nam ipſi quoquè ſciuerunt non eſſe alium Deum pręter eum: deſcēdit in terram, & habitauit in ſancta & munda virgine, quomodò ſcit ipſe ſolus. Cùm is itaque eſſet natus & educatus, vt in pauca conferam ea, quæ conſequuntur, venit ſua ſponte ad crucem, & carne paſſus eſt, vt nos ſeruaret. Deindè ſepultus eſt, & reſurrexit tertio die, & in gloria aſſumptus eſt in cęlos. Qui rursùs eſt venturus in conſummatione ſeculorum, iudicaturus viuos & mortuos, & redditurus vnicuique ſecundùm opera ſua. Quamobrem nos quoquè eius exemplar ſequentes, nos damus ad flagella & tormēta propter regnū cęlorum, nè æternum condemnemur. Nam hîc quidem morimur, illic autem ſemper viuimus.

S. Fauſta pręclarè inſtituit Euclaſium. *Rom. 2.*

Euclaſius autem cùm hęc audiuiſſet, & Dei virtutem cognouiſſet eſſe magnam & inſuperabilem, compunctus à ſancto ſpiritu, cœpit cogitare & conuerti ad bonum: & decętero iuſſit relaxari ſanctam. Tunc currens vnus ex ſeruis Euclaſij, renunciauit Imperatori Maximiano, dicens: Domine mi Imperator, tuam charitatem perdidit Euclaſius, & eſt futurus Chriſtianus. Feſtina ergò ad eum eripiendum, priuſquàm perfectè conuertatur. Imperator autem valdè motus animo, cùm maxima celeritate vocâſſet Maximinum ſuum Pręfectum, qui erat ſęuiſſimus & inhumaniſſimus, & ei iuſſiſſet, & eum per deos adiurâſſet, Cyzicum miſit ad Euclaſium. Qui cùm magna ira motus eum acceſſiſſet, rogauit beatum Euclaſium, dicens: Dic mihi ſceleſtum caput, quemadmodùm auſus es relinquere maximos deos, & eos deſpicere, credens ſtultis Chriſtianis & eis accedens? Dixit Euclaſius: Per meum caput, ſi tu quoquè Fauſtam audiueris, citò agnoſces Deum viuum, & eris beatus. Præfectus verò Maximinus valdè ira commotus, iuſſit eum ſuſpenſum in ligno, fortiter verberari. Dum diù autem verberaretur, ad Dominum clamabat, dicens: Domine Deus omnipotens, qui opem tuliſti ancillæ tuæ Fauſtę in omnibus, quę ei acciderūt, afflictionibus, & meis oculis oſtēdiſti tua mirabilia; me

Euclaſius reſipiſcit. *Euclaſius atrociter verberatur.*

me quoquè humilem libera ab hoc ſæuiſſimo & immaniſſimo Præfecto: Quoniam te deſideraui Domine, propter multa & magna tua mirabilia. Quæ poſtquàm ipſe eſſet precatus, rurſùs iuſſit Præfectus lampades ignis eius admoueri lateribus. Quod cùm factum eſſet maxima celeritate, beatus Euelaſius rogauit ſanctam Fauſtam, vt pro ipſo oraret. Sancta autem his auditis, valdè miſerata, cœpit pro eo orare, & ſic dicere: Domine Deus meus, dona mihi gratiam tuam, & accipe Euelaſium in aulam tuorum gregum, & refer eum in numerum tuorum iuſtorum: Quoniam es benedictus in ſecula, Amen.

Lampades eius lateribus admouentur.

Tunc Præfectus iuſſit ſanctam quoquè Fauſtam ſiſti pro tribunali, vt quæ perſuaſiſſet Euelaſium fieri Chriſtianum. Cùm autem veniſſet ſancta, dicit ei Præfectus Maximinus: Sceleſtum caput, quomodò auſa es venerandum ſacerdotem Euelaſium à dijs maximis auellere, & ipſum ad Deum tuum adducere? Sancta dicit Fauſta: Spero in bono & benigno Deo meo, qui vocauit Euelaſium, vt fieret filius veritatis, fore, vt te quoquè vocet ad eius adorationem. Dixit Præfectus: Fauſta, nè putes me eſſe ſtultum, vt eſt is, qui fuit perſuaſus. & ſtatìm iuſſit eam ligari, & clauos eius talìs infigi. Cùm hęc autem facta eſſent maxima celeritate, ſancta ne omninò quidem ſenſit tormenta. Videns verò Prǫfectus hunc cruciatum eam non attingere, vocata cohorte, dixit: Si quis hoc difficilius & maius inuenerit ſuppliciũ, id ei valdè proderit. Tunc reſpondens vnus ex eis, nomine Claudius, dixit Præfecto: Domine mi, ſi tua celſitudo iubet eam citò mori, obijciatur beſtijs. Præfectus autem iuſſit hoc fieri. & cùm ducta fuiſſet nuda in ſtadium, in eam emiſerunt leænam. Leæna verò accurrens, eam adorauit: & poſt hæc plurimæ in eam emiſſæ beſtiæ, currentes ad eius pedes ſe proiecêre. Tunc cùm rurſùs vidiſſet Præfectus alienum miraculum, & quod erat præter omnem opinionem, iuſſit eam vinctam pedibus trahi per terram. Cùm autem nuda traheretur beata Fauſta, clamauit ad Dominum, ſic dicens: Domine Ieſu Chriſte, tege tuum figmentum. & ſtatìm nubes deſcendit de cælo, & texit eam.

Fauſta rurſùs cruciatur, ſed non ſentit.

Feræ nihil eam lædũt.

Poſt hæc autem rurſùs vir alius, nomine Euſebius, dixit Præfecto: Si tua iubet celſitudo, da mihi in eam poteſtatem. Dixit verò Prǫfectus: Accipe eam. Cùm in eam autem accepiſſet poteſtatem Euſebius, adduxit fabrum ferrarium: & cùm ipſe feciſſet clauos ferreos, eius caput clauîs confixit, frontemq; & oculos, & pectus, & tibias, perindè àc crepidam. Et cùm hęc omnia facta eſſent, Deum apud ſe orabat, dicens: Domine Ieſu Chriſte, ago tibi gratias, quòd tu ſis cognitor cordium, gloriatio & corona iuſtorum: me quoquè humilem & indignam tuam famulam dignare inueniri in ſtadio tranquilli ad te portûs, & Maximinum Præfectum fac confirmari in tuo timore, & adduc eum in fide & charitate eorum, qui te confitentur ſolum verum Deum, vt ſciant omnes te eſſe ſolum Deum, & te decere gloriam in ſecula ſeculorum, Amen. Cùm vidiſſet autem Euſebus ſe nihil proficere, victum à tenera virgine, iuſſit afferri ſartaginem, & in eam inijci picem & reſinam & ſulphur, & in ſartaginem inijci ſanctam Fauſtam ſimul cum ſancto Euelaſio, vehementiſſimo igne ſubtùs accenſo. Cùm hoc autem factũ eſſet, & ſancti martyres, ſtantes in ſartagine, pſallerent, ignis fuit extinctus, & refrixit ſartago. Tunc cùm Præfectus Maximinus vidiſſet ſanctorum fidem & tolerantiam, dixit: Deus ęterne, qui feciſti Euelaſium connumerari cum ſancta ancilla tua Fauſta, me quoquè ſuſcipe humilem & peccatorem, & me cum duobus connumera, vt ego quoquè vilis & minimus impleam ſanctam Trinitatem. Certè Domine Deus virtutum, oſtende tuam clementiam in me quoquè indignum tuum famulum, & fac citò per tuas miſerationes in me miſericordiam, vt ſuper omnes magìs glorificeris.

Caput eius & corpus clauis configitur.

Maximinus credit in Dominum Ieſum.

Hæc cùm dixiſſet, cæli fuerunt aperti, & viſus eſt filius Dei, & vniuerſus exercitus angelorum & archangelorum, & iuſti omnes reſplendentes ſicut lux. Videns autem Maximinus hæc maxima & terribilia myſteria, magna voce clamauit ad Deum, dicens: Domine, ſuſcipe me ſicut ſeruum tuum Euelaſium, & nè memineris iniquitatum mearum, neq; recorderis ſcelerum meî peccatoris & indigni ſerui tui: ſed me ſuſcipe, ſicut latronem. Statimque currens, venit prope ſartaginem, vbì erat ſancta Fauſta & ſanctus Euelaſius: & cùm extendiſſet oculos ſuos in cælum, & ſe ſignâſſet ſigno crucis per totum corpus, dixit: In nomine patris & filij & ſpiritûs ſancti, & ego vobiſcum ſum. Cùm verò exuiſſet ſuas veſtes, & rurſùs feciſſet id, quod eſt in Chriſto, ſignaculum, ſe iecit in ſartaginem. Tunc beata & ſancta Fauſta magno gaudio & lætitia repleta, propterea

Luc. 23.

Nota, & ſe ſignâſſet ſigno Crucis per totum corpus.

quòd ipſam Deus exaudierat, & crediderat Maximinus Præfectus, dixit: Gloria tibi Chriſte Deus, qui non vis perire aliquem, ſed omnes eſſe ſaluos, & ad agnitionẽ venire veritatis. Eccè enim ſum in medio duorum, tanquàm vitis fructum ferens, & triplex
Eccl. 4. funiculus non diſrumpetur, quoniam dixit Dominus Deus noſter: Vbicunquè fuerint
Matth. 18. duo aut tres congregati in nomine meo, illic ſum in medio eorum. Ea hæc dicente, ex-
Matth. 11. titit vox è cælo, dicens: Venite ad me, qui laboratis & onerati eſtis propter nomen meum, & ego reficiam vos in regno cælorum.

Cùm hæc ergò audiiſſent, & magno gaudio repleti eſſent, & Dominum laudâſſent, & ei egiſſent gratias, venerandas ſuas & ſanctas Deo tradiderunt animas in pace, menſis Februarij 6. Quorum interceſſionibus & precibus, & nos & omnes, per fidem in te & confeſſionem, peccatorum remiſſionem dignare nos conſequi: Quoniam es benedictus nunc & ſemper & in ſecula ſeculorum, Amen.

MARTYRIVM S. DOROTHEAE VIRGINIS,
EX QVODAM EGREGIO MS. CODICE DE-
ſcriptum: cui etiam antiquiſſima Martyrologia pulchrè conſentiunt. Stylum hincindè modicè emendauimus.

6. FEBRVAR. IN prouincia Cappadociæ apud Cæſaream ciuitatem fuit quædam puella, nomine Dorothea. Hæc quotidiè in caſtitate & ſobrietate & puritate Deo ſedulum exhibebat officium, & cum humilitate & manſuetudine ieiunijs & orationibus inſiſtebat. Erat autem ſanè prudentiſſima, ità vt vix eam pauci imitari poſſent viri. Omnes autem, qui eam nóſſe poterant, magnificabant nomen Domini noſtri Ieſu Chriſti, qui talem haberet famulam, cuius & adſpectus erat gratus, & vita & ſapientia incomparabilis, & immaculata virginitas. Cùm eſſet ergò adeò in charitate Chriſti
S. Dorothea, virgo & martyr. perfecta, vt ad eius thalamum perueniret, duplicauit certaminis ſui palmam, & vnam virginitatis coronã tenens, alteram martyrij, cum gaudio peruenit ad Chriſtum. Quo autem ordine paſſa ſit, geſtorum euidens pagina edocuit. Cùm fama ſanctitatis eius per aures hominum volitaret, peruenit etiam ad præſidis perſecutoris auditum. Qui ingreſſus ciuitatem memoratam, id eſt, Cæſaream celeberrimam Chriſtianorum, præcepit Dorotheam Dei famulam coarctari. Cumque fuiſſet illi ſedenti pro tribunalibus oblata, inclinato capite orans Deum ſuum, ſtetit ante præ-
Siſtitur præſidi. ſidem. Interrogauit autem eam præſes, nomine Sapritius, dicens: Dic, quæ vocaris? At illa reſpondit: Dorothea nomen eſt mihi. Sapritius dixit: Ideò exhiberi te volui, vt dijs immortalibus ſacrifices ſecundùm imperium principum Auguſtorumque noſtrorum. Dorothea dixit: Deus, qui eſt in cælo Auguſtus, imperauit mihi, vt ipſi ſoli ſeruiam.
Deut. 6. 10. Matt. 4. Ierem. 10. am. Sic deniquè ſcriptum eſt: Dominum Deum tuum adorabis, & ipſi ſoli ſerui es. Et iterùm: Dij, qui non fecerunt cælum & terram, à terra pereant. Videndum ergò eſt, cui Imperatori obtemperare debeamus: terreno, an cæleſti: Deo, an homini. Qui ſunt enim Imperatores, niſi homines mortales, ſicut fuerunt & iſti dij, quorum imagines adoratis? Sapritius dixit: Si vis euadere & reuerti ſana & immaculata & illæſa, pone animum tuum, & ſacrifica dijs: Sin aliâs, legibus acta amarîs, dabis timoris exemplum. Dorothea dixit: Omnibus dabo timoris Dei exemplum, vt hi, qui timent Deum, homines rabidos non timeant. Hoc enim faciunt, quod canes rabidi. Laniant homines innocentes, & quia ratio in illis nulla eſt, inſaniũt, deſæuiunt, iraſcuntur, latrant, & ſuis morſibus vulnerant tranſeuntes.

Sapritius dixit: Tu, quãtùm video, perſeuerare decreuiſti in hac ineptiſſima profeſſione, & vis cum cæteris mori. Audi me, & ſacrifica, vt eculei pœnas euadas. Dorothea dixit: Eculei tui pœnæ, temporales ſunt: gehennæ autem tormenta, æterna. Vt autem æternam pœnam euadere mihi liceat, temporales timere non debeo. Memor ſum dixiſ-
Matth. 10. ſe Dominum meum: Nolite, inquit, timere eos, qui corpus occidunt, animam autem

tem occidere non poſſunt: ſed potiùs eum timete, qui poteſt & corpus & animam perdere in gehennam. Sapritius dixit: Ergò timere debes deos, nè irati, & animam tuam & corpus tuum perdant, ſi non eis ſacrificaueris. Dorothea dixit: Iam dixi tibi Sapriti, quia nullo modo poteris perſuadere, vt ſacrificem dæmonijs, qui habitauerunt in his hominibus vanis: qui ſic vixerunt, vt turpe ſit etiam dicere: qui ſic mortui ſunt, vt bruta animantia: qui cùm viuerent, non cognouerunt eum, qui fecit cælum & terram, & omnia quæ in eis ſunt. Horum enim animæ in igne ardent, quorum per varia metalla adorātis effigies: & neceſsè erit, vt cum eis etiam illi in ignem æternum mittantur, quicunq; relicto creatore ſuo, horum voluērunt eſſe cultores. *Falſos deos perſtringit.*

Cumque hoc audiſſet Sapritius, vehementer iratus eſt: & conuerſus ad tortores, dixit: Siſtite eam in cataſta, vt videns ſe conſtitutam in pœnis, vel ſic conſentiat dijs ſe exhibere cultricem. Dei verò famula cùm ſe vidiſſet erectam in cataſta, conſtanter intrepida & non interrogata, ait ad iudicem: Quid me tricas? Fac, quod facturus es, vt poſſim eum videre, pro cuius amore te non timeo, & torqueri non formido. Sapritius dixit: Et quis eſt, quem deſideras? Dorothea dixit: Chiſtus, filius Dei. Sapritius dixit: Et vbì eſt Chriſtus? Dorothea dixit: Quantùm ad omnipotentiam eius attinet, vbiquè eſt: quantùm ad humanam capacitatem, quia ſenſus humanæ fragilitatis vanum quidem putat, quod non in loco aliquo eſſe didicerit: confitemur filium Dei aſcendiſſe in cælum, & ſedere ad dexteram patris ſui Dei omnipotentis: qui vnitatem deitatis obtinens cum patre ſuo & cum ſpiritu ſancto, inuitat nos ad paradiſum deliciarum ſuarum: vbì nemora omni tempore pomis ornantur, omni tempore lilia albeſcunt, roſæ floreſcunt, campi vernant, montes virent, colles ornantur, fontes dulceſcunt, & ſanctorum animæ in Chriſto iucundantur. Hęc tu ſi credideris Sapriti, liberaberis, & paradiſum ingredieris deliciarum Dei. Sapritius dixit: Oportet te relinquere vanitatem, & ſacrificare dijs, & accipere virum, & lætari in vita tua: nè ſic intereas, quemadmodùm ſimiles tuî propter ſtultitiam ſuam. Dorothea dixit: Nec ſacrificabo dæmonijs, quia Chriſtiana ſum: nec virum accipiam, quia Chriſti ſponſa ſum. Et hæc eſt fides mea, quòd me introducet in paradiſum ſuum, & ad ſuum thalamum me faciet peruenire. *Conſtantia eius in pœnis.* *Reſpuit nuptias.*

Tunc Sapritius iuſſit eam duci ad duas ſorores Chriſten & Caliſten, quæ nuper apoſtatauerant, & commendauit eam illis Sapritius, dicens: Sicut vos, relicta vanitate & ſuperſtitione Chriſtiana, dijs ſacrificâſtis inuictis, & muneribus affectæ eſtis, ità etiam maiora potioraq; accipietis, ſi hanc potueritis ab hac ſtultitia reuocare. Cumq; ſuſcepiſſent eam in domum ſuam, & dicerent ei, Conſenti iudici, & libera te de periculo pœnarum, ſicut & nos fecimus: Satius eſt, lumen iſtud non amittere per tormenta, nè ante tempus pereas: reſpondens Dorothea, dixit eis: O ſi audiatis conſilium meum, & vos idolis ſacrificâſſe pœniteat. Bonus eſt enim Deus & copioſus in miſericordia erga eos, qui conuertuntur ad eum toto corde ſuo. Dicunt ei Chriſte & Caliſte: Iam ſemel periuimus à Chriſto: quomodò poteſt fieri, vt reuerti poſſimus? Dorothea dixit: Peius eſt deſperare de Domini miſericordia, quàm vanis idolis immolare. Nolite ergò deſperare de bono medico & peritiſſimo: quia poteſt curare vulnera veſtra. Nullum eſt tam immane vulnus, quod curare illum non deceat. Nam ideò Saluator dicitur, quia ſalutem reddit: ideò redemptor, quia redimit: ideò liberator, quia liberare non ceſſat. Vos tantùm ex animo ad pœnitentiam conuertimini, & ſine dubio ad indulgentiam peruenietis. Tunc miſerunt ſe ad pedes eius, flentes ac deprecantes, vt oraret pro eis, pœnitentiam ſuam vt poſſent per ipſam offerre Deo, & ab illo veniam promereri. At illa cum lachrymis orans Dominum, Deus, inquit, qui dixiſti, Nolo mortem peccatoris, ſed volo vt conuertatur & viuat: Domine Ieſu Chriſte, qui dixiſti ſuper peccatore vno pœnitentiam agente plus gaudij haberi in cælis ab angelis, quàm ſuper nonagintanouem iuſtis, qui non peccauerunt: oſtende pietatem tuam ergà has, quas diabolus tibi conatus eſt auferre. Reuoca oues tuas ad gregem tuum, vt exemplo earum redeant ad te, qui receſſerunt à te. *Reſipiſcūt, quæ à Chriſto defecerant.* *Ezech. 18.* *Luc. 15.*

Cumq; hęc & his ſimilia diceret, eccè præſes mittit ad eas nuncium, iubens eas cum Dorothea venire ad ſe. Quas cùm tuliſſet in partem, cœpit ab eis inquirere, num Dorotheæ animum permouiſſent. At illæ vno ore reſponderunt: Errauimus, & ſatis iniquè egimus, dum timentes pœnas & dolores momentaneos, ſacrificauimus idolis vanis: & ideò rogauimus eam, & dedit nobis pœnitentiam, vt poſſimus ad Chriſti indulgentiam perue-

peruenire. Tunc Sapritius ſcidit veſtimenta ſua, & cum furore nimio iuſſit, vt dorſis inter ſe colligatæ, mitterentur in cupam, ſi ſacrificare nollent. At illæ clamauerunt, dicentes: Domine Ieſu Chriſte, accipe pœnitentiam noſtram, & da veniam nobis. In his verbis & in hac confeſſione durantes, in cupam miſſæ ſunt, & incenſæ in conſpectu ſanctæ Dorotheę. Gaudebat autem Dorothea illis animam reddentibus, & clamans dicebat: Antecedite me, ſecuræ de indulgentia criminis veſtri: & ſcitote quia palmam martyrij, quam perdideratis, ſine dubio adepturæ eſtis, occurretque in complexum veſtri pater, qui in filio perdito & recuperato lætatur. Tunc Sapritius iuſſit ſanctā Dorotheam iterùm in cataſta leuari. Cumq́; leuata eſſet, tanto gaudio perfuſa eſt, vt probaretur verè ad deſideratum perueniſſe ſuæ deuotionis effectum. Dicit ei Sapritius: Quid eſt, quòd vultus tuus tam ingentia mentitur gaudia, & in ſupplicijs poſita, exultare te fingis? Dorothea dixit, Nūquàm in omni vita mea ſic lætata ſum, ſicut hodiè. Primò omnium propter has animas: quas diabolus per te quidem à Deo abſtraxerat, per me verò recepit Chriſtus, hodiè in cælis epulæ ſunt, de ijsque gaudent angeli, lætantur archangeli, ſimul omnes apoſtoli, martyres & prophetæ exultant. Feſtina ergò Sapriti, & fac quod facturus es, vt poſſim ad hæc feſta gaudia ſanctorum occurrere, & ſimul cū illis lętari in cælis, cum quibus fleui in terris. Tunc Sapritius iuſſit lampades ad eius latera applicari. At verò Dorothea magìs ac magìs faciē ſuam iudici hilarem exhibens, eiq́; inſultans dixit: Miſer, ad nihilum redactus es cum idolis tuis. Iterùm ergò depoſitam de cataſta, iubet diù in faciem palmis cædi, dicens: Cædatur facies, quæ mihi inſultat. Cumq́; diù multumque cæſa, iterùm gauderet, & cædentes eam fatigati deficerent, hoc ordine Sapritius dictauit ſententiam: Dorotheam ſuperbiſſimam puellam, quę ſacrificare noluit dijs immortalibus, vt viueret, ſed voluit abſolutè mori propter neſcio quem hominē, qui dicitur Chriſtus, iuſſimus gladio percuti. Ad hæc Dorothea exclamabat, dicens: Gratias tibi ago amator animarum, qui me ad paradiſum tuū vocâſti, & ad thalamum tuum inuitâſti: & cùm egrederetur prętorium iudicis, dicit ad eam irridiculè quidam aduocatus, nomine Theophilus: Eià tu ſponſa Chriſti, mitte mihi de paradiſo ſponſi tui mála aut roſas. Et Dorothea reſpondit: Planè, ità faciam. Cùm veniſſet igitur ad ictum percuſſoris, rogauit carnificem, vt permitteretur breuiter precari: abſolutaque oratione, eccè puer ante eam apparuit, ferens in orario tria mála optima, & tres roſas. Cui illa ait: Obſecro te, vt feras ea Theophilo, & dicas ei: Eccè quod à me petijſti, vt tibi de ſponſi mei paradiſo tranſmitterem. Ipſa autem percuſſa gladio, cum triumpho martyrij perrexit ad Chriſtum: cui eſt gloria in ſecula ſeculorum, Amen.

Mittuntur in cupam.

Luc. 15.

S. Dorothea in eculeo leuatur.

Lampadibus eius latera inflammantur.

Eius facies cæditur.

Capite punitur.

Igitur Theophilus, aduocatus præſidis, irridens promiſſionem ſanctæ Dorotheæ, ſuis ſodalibus ità ait: Hodiè cùm à percuſſore duceretur Dorothea, quæ ſe ſponſam Chriſti dicebat, & ad eius paradiſum proficiſci gloriabatur, ego dixi illi eūti: O tu ſponſa Chriſti, vbì perueneris ad paradiſum ſponſi tui, mitte mihi roſas indè aut mála. Planè, inquit illa, ſic faciam. Cùm autem hæc narraret, irridens ſanctæ virginis promiſſionem, eccè puer ante eum cum orario, in quo ferens tria mála magnifica & tres roſas elegantiſſimas, dixit ei: Eccè ſicut petenti promiſit virgo ſacratiſſima Dorothea, tranſmiſit hæc tibi de paradiſo ſponſi ſui. Tunc Theophilus accipiens, exclamauit voce magna, dicens: Verè Deus, Chriſtus eſt, & non eſt vlla ſimulatio in eo. Dicunt ei collegæ ſui: Inſanis Theophile, an iocaris? Dicit illis Theophilus: Nec inſaniam patior, nec iocantis animum gero: ſed eſt in me rationabilis fides, vt credam verum Deum eſſe Ieſum Chriſtum. Dicunt ei: Quæ ratio te repentè in iſtam vociferationem impulit? At ille, Dicite mihi, inquit, quis menſis nunc agitur? Dicunt ei: Februarius. Tum ille: Cùm totan Cappadociam, inquit, glaciale frigus obtineat, & nulla penitùs virgulta vel foliorum ſuorum tegmine veſtiantur, vndè iſtas roſas aut mála mirifica cum ſuis frondibus adeſſe putatis? Dicunt illi: Nos quidem eiuſmodi nec ſuis temporibus vidimus. At Theophilus: En ego, quem videtis, ait, irridiculè allocutus ſum euntem Dorotheam ad excipiendū ictum percuſſoris, quòd fatuam exiſtimarem, quæ diceret Chriſtum ſponſum ſuum, ſeque peruenturam ad paradiſum eius: inſultanſq́; tanquàm deliranti dixi: Vbì veneris ad paradiſum ſponſi tui, mitte mihi ex illo roſas & mála. At illa ait: Profectò ſic faciam. Et eccè poſteaquàm pro nomine Chriſti cæſa eſt, venit ad me infantulus pulcher, perbreuis, quatuor plùs minùs annorum, quem ego putabam verba formare non poſſe præ ipſa infantia. Is verò pulſauit latus meum, & cùm reſpexiſſem, tulit me

Theophilus credit in Chriſtum, ſubitò mutatus dextera excelſi.

ſit me in partem, cœpitq́; mecum ità perfectè loqui, vt me eius comparatione planè ruſticum putarem: & proferens mihi orarium iſthuc cum his mális & roſis, dixit mihi: Virgo ſacratiſſima Dorothea, ſicut te petente promiſit, hęc tibi mittit munera de horto ſponſi ſui. Cùm accepiſſem autem & clamarem, ille infans nuſquàm comparuit: quem ego non dubito fuiſſe angelum Dei. Et hæc dicens, exclamabat: Beati qui credunt in Chriſtum, & qui patiûntur pro nomine eius. Ipſe eſt enim verus Deus, & quiſquis illi fidem accommodat ſuam, is verè ſapiens eſt.

Cumq́; hæc & id genus alia diceret, ingreſſi ſunt quidam ad præſidem, & dixerunt ei: Scholaſticus tuus Theophilus, qui hucuſquè poſtulabat contra Chriſtianos, & perſequebatur eos vſq; ad mortem: is pro foribus vociferatur, laudans & benedicens nomen neſcio cuius Ieſu Chriſti, & multi credunt ſermonibus eius. At præſes iuſſit eum introduci ad ſe. Cui intromiſſo ait: Quid eſt, quod foris loquebaris? Theophilus ait: Laudabam Chriſtum feliciter, quem hactenùs infeliciter negaui. Dicit ei præſes: Miror te hominem prudentem hoc nomen vel nominare voluiſſe, quod vſque in præſens quicunq; nominauit, eum perſecutus es. Dicit ei Theophilus: In hoc apparet verum eſſe Deum, quòd me conuertit ab errore ad veritatem, & fecit me cognoſcere, quia ipſe eſt verus Deus. Dicit ei præſes: Omnes accepto guſtu ſapientiæ, creſcunt in ea, vt ex ſapientibus ſapientiores fiant. tu ex ſapiente inſipiens repentè effectus es, dum Deum dicis, quem à Iudæis crucifixum, ab ipſis Chriſtianis audîſti. Dicit ei Theophilus: Equidem crucifixum cum audiui, & errorem paſſus, putaui Deum non eſſe, & blaſphemaui quotidiè nomen eius: nunc autem ductus pœnitentia præteritorum criminum & blaſphemiarum mearum, illum ipſum Deum eſſe confiteor. Dicit ei præſes: Et vbi aut quando factus es Chriſtianus, qui hucuſq; ſacrificâſti? Dicit ei Theophilus: Ea hora, qua Chriſtum confeſſus credidi, ſenſi me Chriſtianum effectum. Et ideò, ſicut toto pectore Chriſto immortali Dei filio credo, ſic prædico nomen eius verum, nomen ſanctum, nomen immaculatum, nomen in quo nulla ſimulatio, nulla impoſtura eſt: quæ in idolis regnat. Dicit ei præſes: Ergò impoſtura in dijs noſtris regnat? Dicit ei Theophilus: Ergò non regnat impoſtura in omnibus his ſimulacris, quæ artifex dolauit in ligno, conflauit ex ære, limauit in ferro, conſtabiliuit plumbo: quæ noctuæ cuſtodiunt, quę araneę intexunt, quorum concaua muribus & ſoricibus plena ſunt? Mentior, ſi iſthęc probari non poſſunt. Sed quia non mentior, iuſtũ eſt vt veritati ſubſcribens, à falſitate animum reuoces. Decet enim, vt qui alios iudicas mentientes, teipſum à mendacio auferas, & ad eam, quæ eſt in Chriſto, te transferas veritatem. Præſes dixit: Ergò dij non ſunt viui? Theophilus dixit: Interim effigies videmus ſine ſenſu: Dei autem ſenſus eſt inuiſibilis. Iſti cuſtodiuntur, ille cuſtodit. Si ità non eſt, conuinci debeo ratione. Si autem poteſtate agitur, conſtat te ratione ſuperatum.

Confeſſio Theophili coram præſide.

Irridet dæmonum ſimulacra.

Præſes dixit: Ego video, infelix Theophile, mala morte interire te velle. Theophilus contrà: Ego verò bonam, inquit, vitam inuenire deſidero. Præſes dixit: Scias, quia ſi in hac ſtultitia perſeuerare volueris, primùm tibi adhibeo diuerſa ſupplicia, & ità demùm crudeliter te interfici iubebo. Theophilus dixit: Hoc ego & appetere iam cœpi. Dicit ei præſes: Conſulere te oportet tibi & tuis ac domui tuæ, & patrimonio filijſque & affinibus tuis, & non ità præcipitem te tradere in mortem publicam, in quam ſtulti & ſceleſti temerè incurrunt. Theophilus dixit: Summa ſapientia hęc eſt, vt philoſophiam declarem erga omnes affectus meos, & cruciatus tuos nihil penitùs timeam. Nec hoc irrationabili conſideratione decreuiſſe me approbo, dum cunctis rebus temporarijs æterna præfero, & labentibus antepono æterna. Præſes dixit: Magìs tormenta eligis, quàm requiem: & mortem vita habes potiorem. Theophilus dixit: Ego & tormenta timeo, & mortem horreſco: ſed illa tormenta timeo, quæ finem non habent: & illam mortem reformido, quę æternas tenebras patitur. Has autem pœnas temporarias tu potes inferre, quæ breui tempore finem accipiunt: tormenta verò, quæ idolorum cultoribus irrogantur, acriùs ſubindè ſæuiunt, & finem nullum inueniunt. Præſes dixit: Appendatur in eculeo vir diſertus Theophilus, vt verba vana verberibus acrioribus cedant. At vbi in eculeo ſuſpenſus eſt, dixit: Eccè modò factus ſum Chriſtianus, quia in cruce ſuſpenſus ſum. Eculeus enim crucis quandam ſimilitudinem gerit. Gratias tibi ago Chriſte, quia in ſigno tuo leuari me permiſiſti. Dicit ei præſes: Infelix, parce carnibus tuis. Et Theophilus: Infelix, ait, parce animæ tuæ. Ego enim carnibus meis tempo-

Inuictus Theophili animus.

Suſpẽditur in eculeo.

Laceratur vngulis, & vritur flammis. temporaliter non parco, vt animæ æternùm parcatur. Tunc furore percitus præſes, vngulis latera eius attrectari præcepit, & lampadibus ardentibus exuri. At verò Theophilus nihil aliud inter tormenta clamabat, niſi hoc tantùm: Chriſte fili Dei, te confiteor: adiunge me numero ſeruorum tuorum. Erat interìm intrepidus in vultu, & conſtans in verbis, ità vt minimè torqueri videretur. Cumque tortores inferendis tormentis deficerent, hanc præſes impius dictauit ſententiam: Theophilum, qui nunc vſq; dijs immortalibus ſacrificauit, & cultor illorum fuit: nunc verò præuaricator inuentus eſt, ità vt ijs poſthabitis ſectæ ſe tradiderit Chriſtianorum, iuſſimus capite plecti. Capite plectitur. Theophilus dixit: Gratias tibi ago Chriſte. Et gaudens, ibat ad coronam ſupernæ vocationis, qui ad vndecimam horam cōductus, æquam cum illis portionem accepit, qui Matth. 20. à prima hora vſque ad vndecimam operati ſunt, per gratiam eius, qui glorificat ſanctos ſuos. Cui eſt honor, &c.

VITA S. VEDASTI EPISCOPI ATREBATEN. AVTHORE ALBINO FLACCO ALCVINO, *vt habent vetuſti MS. codices.*

PRAEFATIO.

DVLCISSIMO dilectionis filio Radoni Abbati, humilis leuita Albinus ſalutem. Dilectionis veſtræ venerabile pręceptū ſecutus, vitam ſancti Vedaſti patris veſtri & interceſſoris noſtri emendare ſtudui: non quòd aliquid illius excellentiſſimis meritis dignum valuiſſem, ſed quòd nihil tuæ reuerentiæ iuſſis denegare ratum putaui. Idcircò ad te maximè pertinet harum laus vel vituperatio literarū. Vtinàm tibi & fratribus, qualeſcunque ſint, placeant: deprecor autem, vt meum laborem orationum veſtrarū ſolatio remunerare dignemini, & vnus merear eſſe veſtrûm in charitatis cōmunione: illius ſemper memores mādati, qui dixit: Hoc eſt præceptum meum, vt diligatis inuicèm. In hoc enim mandato omnium ſalus Ioan. 15. conſiſtit. Hoc cunctis perneceſſarium eſſe conſtat, & maximè ijs, qui gregem Chriſti regendum accipiunt. Quapropter tu chariſſime gregem, quem accepiſti regendum, fraterno amore diligenter erudire ſtudeto, & ſanctis admonitionibus eū per paſcua vitæ deducere ſatage. Habes in omni opere bono Chriſtum adiutorem, ſanctum quoquè Vedaſtum interceſſorem. Sicut magno labore domum Dei optimè habes ornatam, & Sancti, ſunt interceſſores noſtri. largiſſimis donis decoratam: ità tibi ſubiectos bonis moribus ornari contende, & eos in diuina laude fac conſiſtere, & quod angeli ſemper agunt in cælis, hoc fratres iugiter faciant in eccleſijs. Tuum eſt præcipere, illorum obedire. Tuum eſt præire, illorum ſubſequi. Omnium itaque in ſeruitio Dei vna debet eſſe voluntas, vt vna fiat in regno Dei remuneratio. Nullus horis canonicis ſe diuinis ſubtrahat laudibus, nè propter aliquam negligentiam, cuiuſlibet locus in conſpectu Dei vacuus inueniatur: & verba Dei in eccleſijs intimo cordis affectu proferantur, & cum magna reuerētia Dei omnipotentis officia celebrentur. Omnes vtiquè obedientiam in ſeculi neceſſitatibus fideliter & ſtrenuè peragunt.

Fiat equidē inter omnes concordiſſima pax & ſanctiſſima charitas. Seniores bonis exemplis & ſedula admonitione erudiant iuniores, illoſque diligant vt filios: & illi, Officia ſeniorum. Iuniorum. Præfecti. quaſi patres, eos honorificent, illorum cum omni alacritate obediant præceptis. Tua verò, venerande fili, conuerſatio omnibus ſit exemplum ſalutis. Caue, vt nec minimus quis in tua ſcandalizetur vita, ſed ædificetur & roboretur in via veritatis: quia tibi ex illorum ſalute merces iudicabitur æterna. Cani capilli, extremū denunciant properare diem. Quapropter paratus eſto omni hora in occurſum Domini Dei tui. Dilectio fraterna, & eleemoſynæ miſerorum, & vitæ caſtitas præparent tibi gradus in cælum. Diligenter elabora tibi æternos dies felices. Honor ſecularis, quem habes, ſpiritualem tibi abundet in gloriam. Feſtiuis diebus veniente ad eccleſiam populo, fac eis prædicari verbum Dei, & quocunquè vadis, clerici ſeruitium Dei pleniter peragant: tecum eant ſobrietate ornati, non ebrietati aſſueti, quorum honeſtas vitæ, alijs ſit doctrina ſalutis. Curamque vbiquè habeas maximè pauperum, viduarum, orphanorum, vt audias in die tremen-

tremendo à Domino Chriſto cum alijs eleemoſynam facientibus: Quandiù vni ex his minimis feciſtis, mihi feciſtis. Eſto miſeris vt pater, & cauſam ad te clamantium diligenter diſcute, & parce in te peccantibus, vt Deus tuis parcat peccatis. Eſto iuſtus in iudicijs, & miſericors in debitis: Magiſter virtutum, moribus honeſtus, verbis iucundus, vita laudabilis, in omni opere Dei deuotus. Fratres quoquè hortare, vt ſanctas diligentiſſimè legant ſcripturas. Non confidant in linguæ notitia, ſed in veritatis intelligentia, vt poſſint contradicentibus veritati reſiſtere. Sunt tempora periculoſa, vt Apoſtoli prædixerunt, quia multi pſeudodoctores ſurgent, nouas introducentes ſectas, qui catholicæ fidei puritatem impijs aſſertionibus maculare nitentur. Ideò neceſsè eſt eccleſiam plurimos habere defenſores, qui non ſolùm vitæ ſanctitate, ſed etiam doctrina veritatis caſtra Dei viriliter defendere valeant. Has verò piæ admonitionis literulas non quaſi neſcienti direxi, ſed vt veræ charitatis in meo pectore fidem oſtenderem. Quid facit amicus, ſi ſeipſum verbis non oſtendit? Si diuites pauperum munuſcula non ſpernunt, cur & veſtræ ſapientiæ flumina, noſtræ riuulos intelligentiæ reſpuere debent? Nam & maiores amnes riuulis augentur influentibus, & ipſe Dominus viduæ laudauit duo minuta, quæ ex inopia ſuæ paupertatis larga manu Deo, quod habuit, obtulit. Et ego quanuìs ſcientia inops, tamen fideli amore veſtræ hæc munuſcula direxi pietati, obſecrans vt tam humili fraternitatis ea intuitu reſpicere digneris, quàm nos pia deuotionis charitate illa vobis dirigere ſtuduimus. Omnipotens Deus te tuoſq; fratres in omni bono proficere faciat, & ad beatitudinem æternæ gloriæ peruenire concedat.

Matth. 25.
Studiū ſcripturarum.
2. Tim. 3.
2. Pet. 3.
Luc. 21.

HISTORIA.

POSTQVAM Deus & Dominus noſter Ieſus Chriſtus ouem quærere perditam de cælis in hunc mundum per virginalem venerat vterum, & tota ſuæ diſpenſationis & noſtræ ſalutis peracta plenitudine, cum triumpho gloriæ ad ſedem paternæ maieſtatis reuerſus, vt tetricas ignorantiæ tenebras toto depelleret orbe, multa ſanctorum lumina doctorum, euangelicæ prædicationis luce fulgentia, toto diuiſerat mundo: vt ſicut cælum fulgentibus ornatur ſtellis, quæ tamen omnes ab vno illuſtrantur ſole: ſic & lata terrarum ſpatia ſanctis ſplendeſcerent doctoribus, qui tamen ab æterno ſole illuminati, diuina præeunte gratia, cæcas ignorantiæ tenebras veræ fidei fulgore & glorioſo Chriſti nomine illuſtrarent, & eis miniſtrantibus, longa ab initio ſeculi eſuries, æternæ vitæ epulis ſatiaretur. De quorum numero ſanctus Dei ſacerdos Vedaſtus & prædicator egregius, temporibus fortiſſimi regis tunc temporis Francorū Clodouei, in has diuina dirigente gratia ob multorum ſalutem peruenit regiones, quatenùs ſupernæ pietatis ſuffultus auxilio, populum diabolica fraude deceptum, & errorum laqueis captiuum, in viam dirigeret ſalutis æternæ, & veræ, quę in Chriſto eſt, libertati reſtitueret.

6. FEBRVAR.
Luc. 15.
Doctores lumina Eccleſiæ.
Vedaſtus, tēpore Clodouei fuit.

Sed vt hoc acceptabili, ſecundùm Apoſtolum, fieret tempore, qui ait: Eccè nunc tempus acceptabile, eccè nunc dies ſalutis: Dominus Ieſus, qui vult omnes homines ſaluos fieri, competentem ſuo famulo præuidebat cauſam, quomodò opportunè ad miniſterium verbi Dei peruenire valuiſſet. Contigit verò præfatum Francorum regem Clodoueum Alemannis bella inferre, qui tunc temporis regno ſuo per ſe potiti ſunt: ſed non eos ità offendit imparatos, vt voluit. Nam fortiſſima collecta manu, regi circa ripas Rheni fluminis obuiauerunt, vnanimes, bellica virtute patriam defendere, vel libera manu pro patria mori. & fortiſſimè vtrinquè decertatum eſt: Hi, nè triumphi gloriam: illi, nè patriæ * proderent libertatem, in mutuam corruentes cædem. Igitur rex nimio turbatus terrore, dum inimicos vidit fortiter pugnare, & ſuos penè ad internecionem vinci, magìs cœpit de ſalute deſperare, quàm de victoria ſperare. Etſi autem necdùm voluntate renatus eſſet in Chriſto, tamen neceſſitate cogente, ad Chriſti confugit auxilium. Et quia reginam habuit religioſam, baptiſmique ſacramentis initiatam, nomine Clotilden, oculos cum hac voce ad cælum leuauit: O Deus vnicæ pote-

2. Cor. 6.
1. Tim. 2.
Clodoueus bellū facit Alemānis.
* perderent

Clodoueus licèt gentilis, preces offert Chriſto & votū.

ſtatis & ſummæ maieſtatis, quem regina Clotildis colit, confitetur & adorat: concede mihi hodiè de inimicis meis victoriam. Nam ex hac die tu ſolus mihi eris Deus & veneranda poteſtas. Tu mihi triumphum præſta, & ego tibi ſeruitium promitto ſempiternum. Mox diuina operante pietate, terga verterunt Alemanni, victoria ceſſit regi & Francis. O mira omnipotentis Dei clementia, ô ineffabilis bonitas: qui ſic exaudit, & nunquàm derelinquit ſperantes in ſe. Quanta fide Chriſtiani illius miſericordiam inuocare debent, dum paganus rex ad vnius precis effectum tantam promeruit victoriam? Cui ex antiquis huius diuinæ pietatis adæquare auxilium debemus, qui ob vnius momenti lachrymas tam celebrem venturo ſuo ſeruo contulit triumphum, niſi Ezechiæ regi, qui in anguſtia tribulationis vna tantummodò petitione promeruit, non ſolùm à præſenti vaſtatione ciuitatem ſuperna protectione defendi, ſed etiam in eádem nocte, qua preces in diuinas effuderat aures, centum octogintaquinque millia hoſtium lætus & liberatus occídi viderat?

4. Reg. 19.

Hæc verò victoria, de qua antè diximus, regi populoque ſuo cauſa fuit ſalutis æternæ: & nè lucerna, ſanctus videlicet Vedaſtus, ſub modio lateret abſconditus, ſed ſupra candelabrū poſitus, exemplis vel prædicationibus in domo Dei lucens, ab errore idololatriæ & caligine ignorantiæ in viam plurimos educeret veritatis. Igitur ſuperatis hoſtibus, & rebus in pace compoſitis, & Alemannis ſuæ ſubiectis ditioni, rex ouans cum laude triumphi ad patriam redijt. Et vt fidelis tantæ ſibi gloriæ largitori ſponſor appareret, feſtinauit ſeruorum Chriſti ſacra imbui prædicatione, & ſancti baptiſmatis ablui ſacramentis. Venit autem ad Tullum oppidum, vbi ſanctum agnouit Vedaſtum laudabili religione ſoli ſeruire Deo, & dulciſſimos contemplatiuæ vitæ carpere fructus. Hunc verò, ad ſanctum Remigium, Chriſti clariſſimum ſacerdotem, ad Rhemorum properans ciuitatem, ſibi ſocium aſſumpſit: quatenùs per ſingulos itineris ſui greſſus ſaluberrimis ab eo imbueretur doctrinis, & catholicæ fidei firmis initiaretur fundamentis: vt paratus fide & virtutū ſcientia, à tanto pontifice ſpirituali ablueretur lauacro, & ab illo donis cæleſtibus confirmaretur, quod ab iſto diuina priùs præueniente gratia, euangelicis cœptum fuerat prædicationibus. Hic ad fontem vitæ feſtinantem deducebat regem: ille in fonte ſalutis ęternæ venientem abluebat. Ambo propemodùm pari pietate patres: hic doctrina fidei, ille baptiſmatis vnda. Vtrique æterno régi regem temporalem munus obtulerunt acceptabile. Hi ſunt duæ oliuę & duo candelabra lucentia, à quibus rex præfatus in via Dei eruditus, miſerante Deo portam perpetuæ lucis ingreſſus, cum fortiſſima gente Francorum credidit Chriſto, & facta eſt gens ſancta, populus acquiſitionis, vt annuncientur in eo virtutes illius, qui eos de tenebris vocauit in admirabile lumen ſuum.

Matth. 5.

Clodoueus venit ad Vedaſtum.

Zach. 4.

1. Pet. 2.

Luc. 18.

Sacra igitur euangelicæ authoritatis narrat hiſtoria, Dominum Ieſum Hiericho pergentem ad confirmanda fide ſuę maieſtatis corda populi pręſentis, cuidam cæco ad ſe clamanti lumen reddidiſſe oculorum, vt per corporale vnius illius cæci lumen, ſpiritualiter multorum illuminarentur pectora. Ità & ſanctus Vedaſtus, Deo Chriſto donante, per cuiuſdam illuminationem cæci, fidem, quam verbo prædicauit, in corde regis miraculo confirmauit: vt rex ipſe intelligeret, tam ſibi eſſe neceſſarium cordis lumen, quàm cæco oculorū illuſtrationem: & quod diuina operata eſt gratia, per preces famuli ſui, in oculis cæca nocte caſtigatis: hoc per ſermones eiuſdem famuli, eádem operante potentia, per ſpiritualis intelligentiam lucis in ſuo pectore perficeretur. Nam regia excellētia condigno comitatu cum multitudine maxima populi iter agentibus illis, venerunt in quendam pagum, qui incolarum terræ illius conſuetudine Vungiſe pagus dicitur prope Reguliacam villam, quę ſita eſt ſuper florigeras Axonæ fluminis ripas: & eccè eiuſdem fluminis pontem rege tranſeunte cum multitudine populi, obuiauit illi cæcus quidam, huius diutiſſimè ſolaris expers luminis: fortè nec ſua cęcatus culpa, ſed vt manifeſtarentur opera Dei in illo, & per illius illuminationem præſentem, plurimorum illuminarentur corda ſpiritualiter. Qui cùm intellexiſſet à prætereuntibus, ſanctum Vedaſtū Chriſti ſeruum in eodem iter agere comitatu, clamauit: Sancte & electe Deo Vedaſte, miſerere meî, & ſupernam pio pectore diligentiùs depoſce potentiam, vt meæ ſubueniat miſeriæ. Non aurum poſco, nec argentum, ſed vt mihi lumen per ſanctitatis tuæ preces reſtituat oculorum. Senſit itaque vir Dei virtutem ſibi adeſſe ſupernam. Non ob illius cęci tantummodò, ſed plùs propter pręſentis

populi ſalutem, totum ſe in ſacras effudit preces, in diuina fidens pietate, & dexteram cum ſigno crucis poſuit ſuper oculos cæci, dicens: Domine Ieſu, qui es lumen verum, qui aperuiſti oculos cæci ad te clamantis: aperi oculos & iſtius, vt intelligat populus iſte præſens, quia tu es Deus ſolus, faciens mirabilia in cælo & in terra. Mox ille cæcus lumine recepto, gaudens perrexit viam ſuam. In quo loco tempore ſequenti à religioſis viris ædificata eſt eccleſia, in teſtimonium miraculi iſtius, in qua orantibus & credentibus vſque hodiè beneficia præſtantur diuina. Signo crucis & prece S. Vedaſtus ſanat cæcũ.

Igitur rex à viro Dei euangelicis apprimè imbutus doctrinis, & hoc præſenti miraculo in fide firmiter confortatus, nil moratus in via, nil dubitans in fide, ſed magna alacritate animi, magna feſtinatione itineris, ſanctiſſimum pontificem Remigium videre properauit, vt illius ſacratiſſimo miniſterio, ſpiritu ſancto operante, in remiſſionem peccatorum & ſpem vitæ æternæ, catholici baptiſmatis viuo ablueretur fonte. Cum quo aliquantis moratus eſt diebus, vt eccleſiaſticis ſatisfaceret ſanctionibus, & pœnitentiæ ſecundùm apoſtolicum præceptum priùs ablueretur lachrymis, dicente beato Petro principe apoſtolorum: Pœnitentiam agite, & baptizetur vnuſquiſque veſtrûm in nomine Ieſu Chriſti: & in nomine ſanctæ Trinitatis, cæleſtis myſterij baptiſma ſuſciperet. Sciens verò beatus Pontifex apoſtolum dicere Paulum, Omnia veſtra honeſto cum ordine fiant: ſtatuit diem, quo rex eccleſiam intraret ad ſuſcipienda diuinæ pietatis ſacramenta. Quale fuit tunc ſanctis Dei gaudium, qualis in Eccleſia Chriſti lætitia, cùm viderent regem Niniue ad prędicationem Ionæ de ſolio maieſtatis ſuæ deſcendiſſe, & in cinere ſediſſe pœnitentiæ, & ſub pia Dei ſacerdotis dextera, ſuę excellentiæ caput humiliare? Baptizatus itaque rex cum optimatibus ſuis & populo, qui diuina præueniente gratia, ſalutaris lauacri gaudebant ſuſcipere ſacramentum, vtriuſque & victoriæ ex hoſtibus, & ſuæ ſalutis voti compos, ad ſceptra regni gubernanda reuerſus eſt, ſanctumque Vedaſtum beato pontifici commendauit Remigio. Actor. 2. 1. Cor. 14. Ion 3. Clodoueus rex baptizatur.

Qui ibi moratus, vitæ meritis & virtutum claruit exemplis. Omnibus amabilis & venerabilis factus eſt. Fuit enim morum dignitate religioſus, charitate præcipuus, fraterna dilectione iucundus, humili pietate eximius, orationum vigilantia aſſiduus, ſermone modeſtus, corpore caſtus, ieiunio ſobrius, miſerorum conſolator. Non de craſtino cogitans, ſed ſemper de Dei confidens clementia. Omnes ad ſe venientes, ęternæ vitæ paſcebat alimento. Nullum in ſua deſpiciebat anguſtia, ſed piæ conſolationis verbo reficiebat mœſtos. Nemini vel verbo nocuit, ſed fraterno amore cunctis prodeſſe ſatagebat. Vndè & à quamplurimis illuſtribus frequentabatur viris, vt illius ſacratiſſimo alloquio vel in triſtitia cuiuſlibet ſolicitudinis ſuſciperent conſolationem, vel in religione eccleſiaſticæ exercitationis puram ab eo audirent veritatem. Vndè & illius pia deuotione multi à diaboli laqueis liberati ſunt, & vias vitæ perpetuæ, ſuperna adiuuante pietate, ingreſſi ſunt. Scilicet multi, vt ſupradiximus, ob celeberrimam ſanctitatis famam, nobilium vel plebeiorum virum Dei viſitare ſolebant, vt conſolarentur per gratiam, quæ abundabat in labijs illius, & quia ex abundantia cordis os loquitur, & quia fraterno amore omnes diligebat, omnibus ſe affabilem præſtabat. Aliorum ſalutem ſuum reputans lucrum, nec Dominicæ talentum pecunię pigritiæ obruit humo, ſed quotidiano charitatis ſudore multiplicare ſtudebat, nè vacuus, reueniente Domino ſuo, in conſpectu illius apparéret. Catalogus virtutum S. Vedaſti. Matt. 12.

Igitur quidam vir nobilis & religioſus inter alios famulum venit viſitare Chriſti, vt per eum cæleſtis doctrinæ reficeretur melle. Et dum ſermo dulciſſimę allocutionis in longum traheretur, & ſol medium cæli tranſiens centrum, creſcentes duplicaret vmbras, nolebat vir Dei hoſpitem ſuum abſque charitatis dimittere viatico. mandauit autem puero, vt ſi quid illi remanſiſſet vini, charo pocula portaret amico, quatenùs in vtroque & anima refectus, & corpore confortatus, domum rediret. Sed propter hoſpitum frequentiam & viri Dei largam erga omnes munificentiam, non arida patris charitate, aridum inuenit vaſculum, in quo vinum ſeruari ſolebat. Mox triſtis, tacito murmure, hoc ipſum puer paternis intimauit auribus. Qui verecundiæ rubore perfuſus, charitatis tamen dulcedine abundans corde, in diuina confiſus ſuffragia, tacitus paulispèr Deo preces effudit: nil de diuino dubitans auxilio, nil de ſuę petitionis hęſitans effectu, totus in eius credens clementia, qui de arida petra ſitienti populo fontem aquę viuę produxit, vel in Cana Galilęę aquam in mirabilis vini conuertit ſaporem: dixit pu- Exod. 17. Num. 20. Iohan. 2.

ero: Vade in Dei confidens bonitate,& quodcunq; inueneris in vaſculo, non cuncteris nobis adferre. Qui celer paterno obediens præcepto cucurrit,& vas vino optimo ſuperaffluens inuenit, gratias Deo agens, alacri animo venienti & eius ſocijs propinauit amico. Qui duplici roboratus charitate, remeauit in propria. Sed famulus Chriſti nè vanis iactantiæ verbis vel rumigero populi celebraretur fauore,ſub magna atteſtatione præcepit puero, omnibus vitæ ſuæ diebus hoc tacere miraculum, plùs Deo ſoli cognitus eſſe cupiens, quàm hominibus,certò ſciens, omnium eſſe virtutum veram in humilitate cuſtodiam, & hanc eſſe, quæ charitatis gradibus altiſſima cæli regna conſcendat,ipſa dicente veritate: Omnis qui ſe humiliat,exaltabitur.

Precibus vinum obtinet à Deo.

Matth.23.

Cumque viri Dei celeberrima vulgaretur fama, & charitatis in eo munificentia, & religio vitæ, & verbi Dei inſtantia longè lateque ab omnibus celebraretur, viſum eſt beatiſſimo pontifici Remigio, tam præclaram Chriſti lucernam melius eſſe ſupra candelabrum ponere, vt ſplendidiſſimo ſuæ ſanctitatis fulgore latiùs ad ſalutem luceret multorum,quàm ſub vnius loci latebris propemodùm abſcondita lateret. Diuina igitur diſpenſatione & ſalubri ſacerdotum conſilio, ordinauit eum epiſcopum, & ad prædicandum verbum vitæ Atrebatenſi eum direxit vrbi,quatenùs populus diù in antiquis malæ conſuetudinis erroribus iacens, Deo auxiliante, per aſſiduam ſacræ prædicationis inſtantiam, per illum in viam veritatis & agnitionem filij Dei deduceretur. Qui pontificatûs gradu & prædicationis officio ſuſcepto, concitus ad præfatam ire perrexit vrbem: ſed in auſpicium futuræ proſperitatis & ſaluris, Deus cuiuſdam miraculi teſtificatione eius patefecit ciuibus introitum. Igitur in ipſa ciuitatis porta duos habuit obuiàm ſibi egenos & infirmos,cæcum ſcilicet & claudum, miſerabili à viro Dei voce ſtipem poſtulantes. Mox ſacerdos Chriſti, illorum condolens miſeriæ, ſecum tractabat, quid illis ſolatij præſtare poſſet. Et cùm apoſtolicus prædicator pecuniam in ſacculis ſe non habuiſſe ſciret, in diuina confidens clementia, & ſanctorum apoſtolorum Petri & Iohannis confortatus exemplo,ait: Aurum & argentum non eſt mecum: quod autem habeo, id eſt, charitatis officia & pietatem orationis ad Deum, hoc vobis præſtare non differo. Et poſt hæc verba vir Dei ex intimo cordis affectu pro illorum miſeria fudit lachrymas, & cum fidei puritate opem illis polcebat diuinam,vel pro illorum corporali,vel pro populi præſentis ſalute ſpirituali. Nec tam piæ & tam neceſſariæ preces inefficaces eſſe potuerunt, ſed ab illo, qui per Eſaiam inquit prophetam: Tempore opportuno exaudiui te,& in die ſalutis adiuui te: mox ambo in cõſpectu multitudinis optatam receperunt ſanitatem: hic luminis claritate ditatus, ille pedum velocitate lætatus. Ambo ſupernæ gratias agentes pietati,maiora quàm ſperauerant,munera reportantes, domum reuerſi ſunt. Sed & hoc miraculum ſanitatis in illis, plurimis cauſa fuit ſalutis æternæ. Videntes enim cæleſtem virtutem verba conſequi ſacerdotis Dei, relictis idololatriæ ſordibus, in Chriſtum credentes, viuo ſacri baptiſmatis fonte purgati ſunt.

S. Vedaſtus ordinatur epiſcopus Atrebatenſis.

Actor.3.

Eſai.49.
Cæcum & claudum ſanat.

Multi amplectuntur Chriſtianiſmum.

Præfati verò miraculi teſtificatione vir Dei, fauore populi ſuffultus,ſingula ciuitatis loca peragrans, quæſiuit inter ruinas ædificiorum, ſi quod eccleſiæ ſignum inuenire valuiſſet. Nam antiquis fermè temporibus, ſacræ in illis locis fidei floruiſſe religionem agnouit, ſed propter peccata habitatorum terræ illius, occulto Dei iudicio,ſed iuſtiſſimo,tradita eſt cum cęteris Gallię vel Germanię ciuitatibus pagano & perfido Hunnorum regi Attilæ vrbs quoquè illa deprædanda. Qui propter animi ſui ſæuitiam, nec ſacerdotibus Dei honorem, nec eccleſijs Chriſti reuerentiam impéndere ſciebat: ſed omnia,quaſi tempeſtas immaniſſima,ferro vaſtauit & igne. Tunc in ſimilitudine Hieroſolymitanæ vaſtationis, quæ ab impio Babyloniæ rege facta eſt, venerunt gentes in hæreditatem Dei, & pollutis manibus prophanauerunt ſacraria Chriſti, effundentes ſeruorum Dei ſanguinem circa altaria altiſſimi regis. Non hęc paganorum fecit fortitudo, ſed populi Chriſtiani promeruerunt peccata. Inuenit verò famulus Chriſti antiquæ ruinas eccleſiæ, inter murorumque fragmenta veprium creſcere denſitates: vbi quondàm pſallentium chori, ibi luſtra & latibula ferarum viſa ſunt, ſtercoribus & immunditijs omnia plena, ità vt vix veſtigium aliquod remanſiſſet murorum. Hæc cernens,intimo cordis dolore ingemuit, dicens: O Domine, hæc omnia venerunt ſuper nos, quia peccauimus cum patribus noſtris,iniuſtè egimus, iniquitatem fecimus. Sed tu Domine memor eſto miſericordiæ tuæ, & noſtris parce peccatis, & nè obliuiſcaris

Attilę regis immanitas.

4. Reg.25.

Pſalm.105.

paupe-

pauperum tuorum in finem. Dum hæc itaque lachrymoſis murmuraret querelis, eccè ſubitò ex ruinoſis ſpeluncis vrſus proſiliuit. Cui vir Dei cum indignatione præcepit, vt in deſerta ſecederet loca, & ſibi commoda inter condenſa ſyluarum quæreret habitacula, nec vltrà illius fluminis ripas tranſiret. Qui mox tali territus minatione, fugit, nec vnquàm poſteà illis viſus eſt in partibus. O mira omnipotentis Dei in ſanctis ſuis potentia, quibus beſtiæ ferociſſimę obedire ſciunt. O miſerabilis hominũ audacia, qui ſalutiferæ prædicationis verba, à ſanctis prolata doctoribus, contemnere non metuunt. Irrationalis beſtia, in obtemperando ſanctorum pręceptis, quodammodò ratione vtitur humana: homo verò ad imaginem Dei conditus, ratione præditus, honorem ſuum nõ intelligens, comparatus eſt iumentis inſipientibus, & ſimilis factus eſt illis.

Sancti beſtias ſentiunt obſequentes, homines contemptores.
Pſalm. 48.

Dum verò comperiſſet vir Dei eccleſias Chriſti deſertas, cor populi idololatriæ erroribus infectum, ignorantiæ tenebris obcæcatum, gemino ſe pietatis ſubdidit labori. Populum ſedula intentione ad agnitionem veri luminis perduxit, eccleſias ad culmen ſummi honoris erexit, presbyteros & diaconos ſibi in adiutorium per diuerſa eccleſiarum diſpoſuit loca, & vbì priùs ſpeluncæ fuerunt latronum, ibì orationum domos conſtruxit: magiſque diuinis intendit eas ornare laudibus, quàm pompaticis ſeculi diuitijs cõmere. Fuit verò pauperibus largus, diuitibus affabilis, quatenùs omnes vel largitate munerum, vel iucunditate verborum in viam deduceret veritatis. Sciens itaq; nullatenùs ſuperba ſecularis potentiæ colla ad Chriſtianæ religionis humilitatem inclinari poſſe, niſì per ſuauiſſimas pietatis admonitiones, Apoſtolico inſtructus exemplo, omnibus omnia factus, vt omnes lucrifaceret, ſeniores honoribus præueniẽs, iuniores paterna dilectione admonens, vbiquè per officia charitatis non ſua quærens, ſed quæ Dei ſunt, Chriſti ſequutus veſtigia, potentiũ conuiuia non contempſit, non luxuriæ cauſa, ſed prędicationis obtentu, vt familiaritate concordiæ, faciliùs verbum Dei conuiuantium infunderet cordibus. Igitur quidam nobilis Francus, potentia clarus, Ocinus nomine, regem Clotarium, prędicti regis Clodouci filium, qui tunc temporis regni nobiliter rexerat ſceptra, vocauit ad prandium, quod magno apparatu in domo ſua regi & ſuis parauerat optimatibus. Rogatus quoquè eſt ſanctus ad conuiuium Vedaſtus. Qui domum intrans, more ſibi ſolito, dextera extenta, omnia ſanctæ crucis vexillo ſignauit. Quædam verò vaſcula ibì ceruiſia adſtabant plena, ſed malè gentili errore dæmoniacis incantationibus infecta. Quæ mox ob potentiam ſanctæ crucis destructa crepuerunt, & quicquid liquoris habuerunt, in terram effuderunt. Territus verò rex & optimates illius, huius viſione miraculi, ſciſcitabatur Pontificem cauſam repentini prodigij. Cui ſanctus reſpondit epiſcopus: Per quaſdam maleficorum incantationes, ad decipiendas conuiuarum animas, diabolica in his latuit liquoribus potentia: ſed virtute crucis Chriſti territa, ſic inuiſibiliter de domo effugit iſta, ſicut viſibiliter conſideraſtis liquorem effundi in terram. Hæc verò res multis proficiebat in ſalutem. Nam plurimi, occultis diabolicæ fraudis catenis abſoluti, auguriorum vanitate ſpreta, incantationum conſuetudine relicta, ad veræ religionis conuolauerunt puritatem, intelligentes diuinæ potentiæ efficaciam in ſuo famulo facere ſigna, nihilóq; contra eius ſanctitatem antiqui ſerpentis valere machinamenta. Et quod ille ad perditionem parauerat aliquorum, hoc Chriſti gratia ad redemptionem conuertit plurimorum.

Cõſtruit ſacras ædes.
1. Cor. 9.
Nota vim crucis, manu S. Vedaſti expreſſę.

Rexit igitur præfatus Dei ſacerdos eccleſiam Chriſti, diuina auxiliante gratia, annis circiter quadraginta, ſub magna euangelicæ prædicationis deuotione, ſub magno pietatis amore, ac per id temporis multitudinem populi catholico dogmate ad Chriſtianæ fidei conuertit ſanctitatem. Claruit vbiquè diuinæ cognitio legis, ſanctiſſimum Chriſti nomen cunctorum audiebatur in ore, floruit in moribus caſtiſſimæ vitæ honeſtas, ardebat in pectoribus ſingulorum cæleſtis patriæ amor, populus ſtatutis diebus ad eccleſiam concurrebat, feſta cum magno gaudio noſtri Saluatoris opportunis celebrabantur diebus, eleemoſynę circa domos vberrimè pauperibus diſpertiebantur, verbum Dei quotidiè per loca ſingula populis prædicabatur, hymnidicas laudes Deo horis canonicis chorus cantabat in eccleſijs. Beatum dixerunt populum, cui hęc ſunt: beatus populus, cuius Dominus Deus eius. Omnes enim in pulchritudine pacis quieſcebant, in agnitione veritatis gaudebant, in ſanctitate Chriſtianę religionis lætabantur.

Fructus veræ prædicationis Euangelicæ.
Horę canonicæ.
Pſal. 143.

Poſtquàm verò pius prædicator & ſanctus Dei ſacerdos, meritis maturus & annis, præmia ſui laboris accipere debuit, Deo diſpenſante, in eádem Atrebata ciuitate validæ infirmitatis febre correptus eſt, diuina præuidente miſericordia, vt vbì plurimũ in Dei ſudauit ſeruitio, indè ad palmam æternæ beatitudinis perueniret, & inter chariſſimorum manus filiorum animam ſuo redderet creatori. Vt verò ſui famuli obitum

Viſio columnæ lucidæ.

Deus deſignaret, viſa eſt nocte quadam clariſſimæ columna lucis, à culmine domûs, in qua ſanctus iacebat ſacerdos, vſque ad ſummum cæli, horarum fermè ſpatio duarum, ſtare faſtigium. Quod cùm viro Dei diceretur, intellexit ſtatìm, hoc ſignum ſuum demonſtrare obitum. Vocauit igitur ſuos ad ſe filios, vt eorum precibus ſuam fideli con-

Accipit Euchariſtiam, & excedit è vita S. Vedaſtus.

ditori commendaret animam. Et poſt dulces paternæ pietatis admonitiones & extrema charitatis verba, ſacroſancto corporis & ſanguinis Chriſti confirmatus viatico, inter manus lachrymantium ſpiritum emiſit. O dies ſancto lætiſſima ſacerdoti, ſed cuncto mœſtiſſima populo, quem tantus ſubitò corporali vita deſeruit paſtor, quem tamen ſpirituali nunquàm deſerit interceſſione, ſi ſacræ illius admonitionis verba & probatiſſimæ vitæ veſtigia ſequi non deſiſtat. Conuenerunt itaque ad vltimas venerandi viri exequias clerus & populus copioſus, aliarumq́ue eccleſiarum ſacerdotes, preſbyteri & diaconi. Sed mirum: inter lachrymantium voces in terra, pſallentium (vt fertur) à quibuſdã religioſis viris cœtus audiebantur in cælo: & dum digno honoris officio feretrũ,

Feretrum eius moueri non poteſt.

in quo iacebat corpus, paratum ſtaret in medio, accedentes mouere illud non valebant. Quid verò agerent, ambigebant: quò ſe verterent, neſciebant. Sciſcitabantur à Scopilione archipreſbytero, viro equidem religioſo, qui ſecretarius fuerat ſermonum ſancti Dei, ſi aliquid de ſua cum teſtari ſepultura memoraret: timentes, nè fortè illis hoc ideò accidiſſet, quia intra murum eiuſdem ciuitatis illum ſepelire diſponebant. Quibus ille reſpondit, ſæpiùs eum ſe audiſſe dicentem, quòd nullus intra muros ciuitatis ſepeliri debuiſſet: quia omnis ciuitas locus debet eſſe viuorum, non mortuorum. Volebant ſiquidem illum in eccleſia beatę ſemper virginis Mariæ, vbì ſedi pontificali præſederat, tumulari. Ipſe verò ſepulturæ ſuæ locum in oratorio, quod paupere ſumptu, id eſt, ligneis tabulis propè litus Crientionis fluuioli ædificauerat, fieri diſpoſuiſſe cognoſcitur. Quod licèt ipſe pro humilitate, qua ſemper vſus eſt, fieri voluiſſet, omnes tamen, qui aderant, attendentes meritorum eius inſignia, indignum ducebant tanti viri corpus in loco humili debere ſepeliri: præſertim cùm nec locus ipſe habilis eſſet tanto monumento, nec, palude obſitus, foret acceſſibilis populo.

Dum talia inter ſe quererentur, venerabilis vir Scopilio, doctus virtute precum, ad ſolita ſibi credidit arma currendum, vt videlicet oratio fidei obtineret, quod multa hominum manus viribus nequiuiſſet. Vndè cunctos hortans ad precem, ipſe prior illachrymans, ſuper corpus ſacratiſſimum incumbens orationi, in hanc vocem, mœrore cordis affectus, erupit: Heu mihi, inquit, ô beatiſſime pater, quid vis vt faciam, quoniam & dies in veſperum declinat, & omnes, qui ad tuas exequias conuenerunt, ad propria iam remeare feſtinant? Permitte, obſecro, te perferri ad locum, qui tibi filiorum cura præparatus exiſtit. Et his dictis, accipientes capulum, in quo ſancti viri corpus iacebat exanime, nullum onus ſentientes, portauerunt cum ſubiectis humeris cum

Honorificè conditur ſacrum corpus.

alacritate animi ad ſepulturæ locum. Sepeliêruntq́ue eum in eccleſia iam dictæ beatæ Dei genitricis ſemper virginis Mariæ, in dextera parte altaris, vbi quondàm pontificalis cathedræ fungebatur officio, nobilem terræ abſcondentes theſaurum. In quo loco per aliquod iacuit tẽpus, quouſquè Domino reuelante, ad locum, vbì nunc fulget eius memoria, eſt à viris ſanctis Autberto & Audomaro epiſcopis felici mutatione trãſlatus.

Nunc autem, quid in eodem epiſcopio poſt eius exceſſum viſum eſt dignum memoriæ, referatur. Superueniente igitur tempore, domuncula, in qua Deo dilectus diem obijt, flammis arrepta, ardere cœpit. Sed vidente quadam religioſa fœmina, Abita nomine, ſanctus aduenìens Vedaſtus, flammas à domo diſcuſſit, & ità incolumis remanſit cum lectulo, in quo vir Domini ſanctam ad cæleſtia regna animam emiſit: vt omnes agnoſcerent, quanta illius eſſet beatitudo in cælis, cuius lectuli domicilium in terris ardere non potuit.

Iacuit autem in loco eodem vſque ad tempus beati Autberti, qui ſeptimus ei in ſede pontificali ſucceſſit epiſcopus. Is autem, vt Maiorum relatione cognouimus, & vt in innumerabilium hominum ore verſatur, & quod oculis etiam factum probamus, dum

dum quadam die poſt hymnos matutinos in humanis conſiſtens, rubente aurora, Orientem versùs intenderet, vidit eminùs trans fluuiolum, qui Crientio vocatur, virum præfulgidum virgam manu tenentem, baſilicæ locum metiri. Quod ille cernens, reuelante Deo, viſionem cognouit angelicam: oſtenſumq; eſt illi, beatum illuc Vedaſtum, annuente Chriſto, ſine dubio transferendum. Qua reuelatione certior factus, inuitauit ad tãtum opus beatum Audomarum, qui ea tempeſtate Taruennæ Morinorum vrbis epiſcopus, in Dei rebus magnificus habebatur. Qui licèt iam ſenio preſſus, & amiſſione luminum videretur debilior factus, animum tamen vt arcum habẽs ſpiritali ſtudio intentum, ilicò promptus, Chriſto greſſus tegente, feſtinus ad venerabilem peruenit Autbertũ. At ille quid animo gereret, & quid ſibi diuinitùs eſſet oſtenſum, referens, pari voto communiq; conſilio cum magno populorum gaudio, qui vndiquè confluxerant, ad locum deſignatum beatiſſimum tranſtulerunt Vedaſtum. In qua tranſlatione perhibetur beatus Audomarus lumen recepiſſe oculorũ, ſed ilicò precibus eandem, quam vltroneus ferebat, reimpetrâſſe cæcitatem. Paruipendebat quippe lumen carnalium oculorum, qui lumen meruit ciuium ſupernorum.

Viſio S. Autberti Epiſcopi Atrebateñ. — *S. Audomarus epiſcopus.* — *Trãsfertur corpus S. Vedaſti.*

Porrò autem miracula, quæ & tunc geſta perhibentur, & quæ iam per annos fermè centum ſexaginta per merita beati Vedaſti patrata ſunt, nullo ſunt ſtylo memoriæ tradita, excepto, quòd vocibus cantorum huiuſmodi canitur antiphona: Hic eſt beatus Vedaſtus, cui templum fieri ab angelis iuſſum eſt hominibus. Eſt autem locus ipſe non longè ab eádem vrbe, qui pro nobilitate ſuî Nobiliacus primò eſt appellatus: ſed procedente tempore tam inſignis effectus, vt vrbis nomine, quæ iam ruinis crebrioribus penè obſoluërat, vocitetur. Eſt nanque & largitione fidelium ſublimatus, & agmine monachorum & aliorum Deo deuotorum grege refertus: vbì inceſſanter quotidiè diuina celebrantur præconia, & frequenter cæleſtia facta ſunt & fiunt miraculorum ſigna, quæ iam magìs cernentium ore narrantur, quàm dictantis ſtylo ſcribantur. Felix equidem Atrebatum ciuitas, tam excellenti munita patrono: & ſi murorum ruinis vileſcat, illius tamen meritorum nobilitate clareſcit. Totusq; pro eius ſanctitatis interceſſione gaudeat populus, omnipotentiq; Deo æternas referat laudes, qui tam clarũ illi perdonauit doctorem, cuius prædicatione viam agnouit veritatis. Cuius precibus, ſi in fidei firmitate & vitæ ſanctitate conſiſtit, ab omni aduerſitate ſecura permanebit, & vſque ad perfectam beatitudinis gloriam perueniet, præſtante Domino noſtro Ieſu Chriſto, qui cum patre & ſpiritu ſancto viuit & regnat Deus per omnia ſecula ſeculorum, Amen.

Interceſſio Sanctorũ.

VITA S. AMANDI EPISCOPI TRAIECTENSIS ET CONFESSORIS SCRIPTA, A BAVDEMVNDO,

vt habent codices ad S. Amandum: fortaßis autem meliori ſtylo reddita à Milone monacho S. Amandi, qui huic hiſtoriæ alium librum ſubiunxit.

Claruit is Milo anno Chriſti 870.

PROLOGVS.

SCripturus vitam beati Amandi, habitatorem eius inuoco ſpiritum ſanctum: vt qui ei virtutes largiri dignatus eſt, mihi etiam eas ſermonem tribuat narrandi: quatenùs & charitati veſtræ debitum ſeruitutis impendam officium, & nè is lateat, qui omnibus modis eſt imitandus. Licèt enim tantæ rei ſim impar ingenio, atq; nugacitatis vel deſidiæ pondere opprimar: ad illum tamen ſpem erigo, qui dixit: Aperi os tuum, & ego adimplebo illud: Maximeque veſtris fretus ſuffragijs, vt quod meritis meis obtinere non valeo, orante pro me beatitudine veſtra, opus tam arduum atque difficile, à meque hactenùs indiſcuſſum, ſuperna opitulante gratia poſſim aggredi. Priùs enim ſcire vos cupio, me ad omnes virtutes, quas per eum Dominus operari dignatus eſt, attingere minimè poſſe. Et quanuìs ad omnia illius peruenire nequeam, tamen prout Dominus vires infuderit, pauca è pluribus curſim ſuccinctéque, & vt ità dicam, breuiter aggredi conabor. Indignum eſt enim, vt de tanto viro ſilere quis audeat, dum pius rerum arbiter talem in Eccleſiaſticæ culturæ campo cultorem inſtituit, per quem, agrum ipſius intenta operatione fidei raſtro colentem, ad centeni numeri redditum Chriſti ſeges excreſceret. Satis enim ſunt ſollicita circa humanum

Pſalm. 80.

genus immẽſæ diuinitatis prouiſura remedia, dum talem ad illuminationem patriæ dignata eſt dirigere, miſericordia conſulente. Et licèt longè latéq; ſe per rumigerulos fauores diuulgare noluerit, tamen, vt ait ipſa veritas, ciuitas in monte poſita, latére non potuit. Et quod mihi pace ſanctorum omnium liceat cõfiteri, nulli eſt ſecundus in meritis eorum, quorum agnouimus virtutes. Igitur nè prolixa oratio horrorem incutiat, generetque, vt aſſolet, legenti faſtidium, vitam S. Amãdi, qualiter à pueritia vſq; ad perfectam vixerit ætatem, qualiter've ante epiſcopatũ vel in epiſcopatu ſe geſſerit, aut circa beatum finem qualiter rigorem mentis atque propoſitum tenuerit, licèt ruſtico ac plebeio ſermone, propter exemplum tamen vel imitationem, memoriæ, contempta verecundia, tradere curabo.

Matth.5.

VITA.

6. FEBRVAR.

Amãdi patria & parentes.

Confert ſe in monaſterium.

AMandus igitur ſanctiſſimus atq; religioſiſſimus, Aquitaniæ partibus haud procùl à maris Oceani litore ex Chriſtianis atque inclytis parentibus editus puer eſt. Pater eius Serenus nomine, genitrix verò Amantia vocabatur. Sed cùm iam adoleſcentiam tranſiens, in robur migraret virile, & immodicis deſiderijs in Chriſti flagraret amore, patriã parentesq; relinquẽs, ad Ogiam inſulam, quæ à litore Oceani maris quadraginta diſtat milliaribus, felici nauigãs curſu, tandèm portum monaſterij petijt, ibiq; à fratribus ſpiritalibus cum magno receptus eſt gaudio: & quia ſacras ab infantia didicerat literas, ex hoc maiori ſuccenſus deſiderio, ampliùs quotidiè in Dei rebus creſcebat.

Quadam igitur die, dum ei à fratribus imperatum fuiſſet, vt obedientiæ cauſa per inſulã deambularet, fit ei repentè obuiàm miræ magnitudinis ſerpens, ſicut idem vir Dei narrare conſueuerat, ità ingens atq; immanis, qualis nec pòſt, nec anteà in eádem viſus eſt inſula. Quo viſo, perterritus puer, ſicut ipſa patiebatur ætas, quid ageret ignorabat. Tum ſubitò ſuperna reſpectus gratia, ad orationum cõfugit auxilia. Statimq; ſolo proſtratus, cùm aliquantiſpèr orationi incubuiſſet, ſignum crucis contra immanem oppoſuit anguem, potentique virtute verborum, vt ad latebras quantocyùs rediret, imperat. Qui dicto obediens, atque ad ſignum viri Dei fugiens, rapidoq; curſu ad latebras remeans, in eádem inſula vlteriùs nuſquàm comparuit. Sicq; eãdem inſulam per orationem beati viri Amandi omnipotens Deus ab imminenti liberauit periculo. Hoc initium ſignorum eius, ad nos multorum fama volitante perlatum eſt.

Signo crucis pellit immanem ſerpentem.

Dein cœpit pater eius blandis eum ſermonibus irretire, vt quantocyùs de monaſterio egrederetur, & rursùs ſecularem aſſumeret habitum. Cumq; his atq; huiuſcemodi perſuaſionibus animum illius conaretur euertere, obteſtans niſi citiùs aſſenſum daret, vt de monaſterio egrederetur, iam paterna priuaretur hęreditate, reſpondiſſe fertur: Nihil mihi, pater, tam proprium videtur, quàm vt Chriſti aſſumam ſeruitium, qui eſt pars & hęreditas mea. De paternis enim ſubſtãtijs nihil adipiſci cupio: ſolummodò, vt Chriſto militem, permitte. Sicq; in eodem permanens deſiderio, relicto ſolo parentibuſque, Turones & ſepulcrum ſanctiſſimi petijt Martini. Ibiq; proſtratus, & profuſis in oratione vberrimè lachrymis, ex toto cordis petijt affectu, quatenùs vir ſanctus oratione ſua apud Deum obtinere mereretur, vt nunquàm eum Dominus ad ſolum proprium remeare permitteret, ſed omnem vitæ ſuę curſum in peregrinatione expénderet. Cumq; ab oratione ſurrexiſſet, ſtatim comam capitis ſui ábſcidit, adeptuſque clericatûs honorem, omnem gratiam tranſcendebat in clero.

Nota, habitum monaſticũ diuerſum fuiſſe à ſeculari.

Tondet ſibi caput.

Poſt hęc verò ab abbate ipſius loci & à fratribus benedictione percepta, ciuitatẽ Bituricas & ſanctum adijt Auſtregiſilum, qui tunc in Dei rebus magnificus atq; inſignis habebatur. Cumque ab eo & ab eius archidiacono, ſanctiſſimo videlicet Sulpitio, qui poſteà epiſcopus claruit, clementiſſimè fuiſſet ſuſceptus, omni ei humanitate exhibita, cellulam iuxta eccleſiam in ſuperiori ciuitatis muro conſtrui fecerunt. In qua cellula multis diebus ob amorem æternæ vitæ, cilicio tectus & cinere, ieiunijs attritus atq; inedia, hordeaceo tantùm cõtentus pane atq; aqua modica, corpus ſuum ſuſtentauit potiùs quàm aluit. Sicq; ibidèm tribus fermè militãs luſtris, à vino & ſicera omninò abſtinuit.

Huius vitã inueniet Lector 17. Ianuarij.

Degit ſolitarius 15. annis.

nuit. His ità geſtis, cęleſti iterùm inflammato deſiderio, incidit ei cogitatio, vt ad limina beatiſſimorũ Apoſtolorum Petri & Pauli properare deberet. Aſſumptoq; ſecum vno tantummodò comite, ſqualida atque deuia luſtrans loca, tandem Romam peruenit. Ibiq; ſancto ſatiatus deſiderio, prædulcia in liminibus Apoſtolorum figens oſcula, diebus eccleſiarum Dei circuibat loca, nocte verò ad ſancti Petri reuertebatur eccleſiam. Romæ loca ſacra inuiſit.

Quadam nanque die iam appropinquãte veſpera, cùm cuſtodes iuxta morem in eccleſia feciſſent diligentiam, ſanctus vir Domini Amandus, egredientibus cunctis, in eccleſia paululùm ſubſtitit, ibì ex deuotione tota nocte vigilare cupiens. Tum verò vnus ex cuſtodibus inuentum, contemptibiliter affectum iniurijs, eiecit extra eccleſiam. Sedente autem eo in ecſtaſi mentis in gradibus ante fores eccleſiæ, ſubitò ei ſanctus apparuit Petrus, blandè leniterque eum alloquitur, & vt in Gallias ad prædicationem exercendam reuerti deberet, admonuit. De qua viſione ſanctus vir Amandus hilarior redditus, accepta benedictione Apoſtoli atque patrocinijs, feliciter remeauit in Gallias. S Petrus ei apparet. Cùm interìm paucis pòſt tranſactis diebus, coactus à rege ac ſacerdotibus, epiſcopus ordinatus eſt. Acceptoque pontificatûs honore, gentibus verbum euangelizare cœpit Domini, atque ſeipſum in omnibus exemplum præbere bonorum operum. Erat autem pijſſimus atque omni bonitate repletus, vultu ſerenus, eleemoſynis largus, ſenſu ſobrius, corpore caſtus, atq; inter diuites & pauperes medius: ità vt pauperes illum quaſi pauperem adſpicerent, diuites quaſi ſuperiorem ſe exiſtimarent. Vigilijs atque orationibus deditus, ſermone cautus. Si quos etiam captiuos vel pueros tranſmarinos inueniſſet, dato precio redimebat, ſpiritalique eos regenerans lauacro, literis affatìm imbui pręcipiebat, pręmiſſaq; libertate, per diuerſas diſtribuebat eccleſias: Pluresq; ex his poſteà epiſcopos, vel presbyteros, ſeu honorificos abbates fuiſſe audiuimus. Fit epiſcopus.

Illud etiam non eſt prętermittendum, quòd idem vir Dei Amãdus à Roma ſecundò rediens, aſſcenſa naui, peruenit ad Centumcellenſem locum. Quadam igitur nocte dum ſolus, vt illi mos erat, oraret, immundus ſpiritus vnum è famulis apprehenſa manu trahebat ad mare, volens eum ibì demergere. Sed idem puer, qui trahebatur, magnis cœpit vocibus clamare, dicens: Chriſte, adiuua me: Chriſte, adiuua me: Mox malignus ſpiritus eidem puero inſultando reſpõdit: Qualis Chriſtus? Sed dum puer, qui trahebatur, minimè reſponderet, ait ſanctus Amandus: Dic illi fili: Chriſtus filius Dei viui, crucifixus. Statimq; ad vocem illius inimicus vt fumus euanuit. Improbitas diaboli.

Nec multò pòſt cùm quadam die per medium pelagus nauigaret, nautaſque verbum doceret Domini, ſubitò apparuit illis miræ magnitudinis piſcis. Nautæ verò, miſſo in pelagus reti, eundem piſcem ceperunt. Cumque epularentur, mutuiſq; plauſibus exultarẽt, ſubitò inopinata orta tempeſtas eſt, quæ omne gaudium eorum in luctum conuertit. Cœperunt autem quicquid in naui habebant, tam quæ ad cibum pertinebant, quàm reliqua ſubſidia omnia, vel etiam armamenta nauis, in pelagus proijcere, vehementerque labori inſiſtere, vt ad terras egrederentur: ſed nihil omninò proficere valebant. Nauis verò quaſſata, huc illucque à fluctibus ferebatur, cunctoſque de vita ſpem omnem abijcere cogebat. Mox igitur nautæ ad ſeruum Dei cucurrerunt Amandum, rogantes vt Dominum deprecaretur, quatenùs eos per orationem ipſius de imminente liberaret periculo. Vir autem Domini Amãdus blandè eos conſolatus, confidere iuſſit, & vt de Domini miſericordia fiduciam haberent, fideliter admonuit. Nautæ verò nimio feſſi labore, paſsìm in naui iacebãt ſopore depreſſi. Ipſe etiam ſanctus in puppi nauis reſidens, quieſcebat. Tum ei ex improuiſo ſanctus apparuit Petrus, tranſiens per puppim nauis: excitanſq; eum ac blanditer alloquens, ait: Noli timere Amande: non peribis tu, neque qui tecum ſunt. Mox verò ad verbum illius ſedata tempeſtate, tranquillitas reddita eſt magna. Et facto manè, omnes, qui in naue cum viro erant Dei, ſani atque incolumes ad terras egreſſi ſunt. Sæua tẽpeſtas in mari

Per idem autem tempus, cùm loca vel diœceſes ob animarum ſolicitudinem vir Domini circumiret Amandus, audiuit pagum eſſe quendam iuxta fluenta Scaldis fluuij, cui vocabulum eſt Gandauum. Cuius loci habitatores antiqua diaboli verſutia vſqueadeò circunquaquè laqueis vehementer irretiuit, vt incolæ terræ illius, relicto Deo, arbores & ligna pro Deo colerent, atque vana idola adorarent. Propter ferocitatem enim gentis illius, vel ob terræ infœcunditatem, omnes ſacerdotes à pędicatione loci illius ſe ſubtraxerant, & nemo audebat in eodem loco verbum annunciare Domini. Gandauenſium priſcorũ ſtultitia.

Quo

Quo audito, vir ſanctus magìs eorum miſeratus errorem, quàm de vitæ ſuæ periculo pertimeſcens, Aicharium epiſcopum, qui tunc Nouiomenſis vrbis cathedræ præſidebat ſacerdotali, adijt, eumque humiliter poſtulauit, vt ad regem Dagobertum quantocyùs pergeret, epiſtolaſque ex iuſſu illius acciperet, vt ſi quis ſe non ſpontè per baptiſmi lauacrum regenerare voluiſſet, coactus à rege, ſacro ablueretur baptiſmate. Quod ità factum eſt. Percepta nanque à rege poteſtate, & benedictione à pontifice, illuc vir

Vir ſanctus multa patitur ab incredulis.

Domini Amandus perrexit intrepidè. Vix enim quis dignè enarrare ſufficiet, quantas ibidèm pro Chriſti nomine perpeſſus ſit iniurias, & quàm frequenter ab incolis loci illius cęſus ſit, necnon & à mulieribus & à ruſticis non abſq; iniuria ſit repulſus, verumetiam & in flumen ſępè pręcipitatus. Quæ omnia vir ſanctus pro nihilo deputans, verbum Domini non deſtitit prędicare, memorans illam ſancti euangelij ſententiam, quæ

Iohan. 15.

ait: Maiorem charitatem nemo habet, quàm vt animam ſuam ponat quis pro amicis ſuis. Comites etiam illius, qui eum fuerãt germana charitate ſecuti, ob inediam vel ſterilitatem loci ad propria remeantes, eum ibidèm ſolum reliquerunt. Ipſe verò in prędi-

Multos cõuertit.

cationis permanẽs officio, alimentum proprijs acquirebat manibus. Sanè captiuos innumeros redimens, ſacro baptiſmate emundabat, & vt in operibus bonis perſiſterent, fideliter hortabatur.

Illud etiam huic ſchedulæ annectẽdum putauimus, quod viro venerabili presbytero, nomine Bono, narrante didicimus: qui teſtabatur ſe pręſentem fuiſſe, quando hęc geſta res eſt. Aiebat nanque, quòd comes quidam ex genere Francorum, cognomine Dotto, congregata nõ minima multitudine Francorũ, in vrbe Tornaco, vt erat illi iniunctum, ad dirimẽdas reſederat actiones. Tum ſubitò à lictoribus ante eum pręſentatus eſt quidam reus, quem omnis turba acclamabat dignum eſſe morte. Erat verò idem fur plagis iam crudeliter affectus, vehementerque cęſus, & corpore non niſì ſemiuiuus. Cumque pręfatus Dotto decreuiſſet, vt eum patibulo deberent affigere, vir Domini Amandus adueniens, obnixa prece poſtulare cœpit, vt ei vitam concedere dignaretur. Sed vt erat ſęuus atque omni belua crudelior, nihil apud eum Amãdus obtinere potuit. Tandemq; à miniſtris vel apparitoribus idem fur affixus patibulo eſt, atque extremũ exhalauit ſpiritum. Dotto igitur domum reuerſus eſt, populi conſtipatus caterua. Sanctus verò vir Domini Amandus citiùs ad patibulum cucurrit, hominemque iam mortuum inuenit. Depoſitumque de ligno, ad cubiculum, in quo familiariter orare conſueuerat, deferri fecit, fratribuſque è cellula egreſſis, ipſe ſuper membra defuncti, orationi tam diù incu-

Excitat vita functum furem.

buit, lachrymis ad Dominum profuſis ac precibus, donèc iubente Deo anima in corpus redijt, atque cum viro Dei loqui cœpit. Adueniente itaque matutinali tempore, conuocatis fratribus, aquam iuſſit afferri. Suſpicantibus autem illis, quòd corpus ad ſepeliendum, ſicut mos eſt, vellet abluere, ſubitò cellulam ingreſſi, viderunt eundem hominem, quem mortuum reliquerant, ſanum cum viro Dei ſedentem atq; incolumem colloquentem. Mirarique vehementer cœperunt, quòd viuum videbant, quem pauloantè

Vult id celari.

mortuum reliquerant. Tunc igitur ſanctus vir Domini Amandus aſſiſtentes cunctos vehemẽtiſſimè obteſtari cœpit, vt nè cuiquam vnquàm proderent hoc, quod per eum Dominus operari dignatus eſt: aſſerens, non ſuæ hoc eſſe aſcribendum virtuti, ſed miſericordiæ Domini, qui in ſe ſperantibus vbiquè dignatur adeſſe. Loto itaq; omni corpore atque cicatricibus, carnem carni reſtituit, ità vt de plagis, quas antè pertulerat, in eius corpore nullum indicium apparéret. Sicque eum ad propriam remittens domum, parentibus reſtituit incolumem.

Multi hoc miraculo inuitantur ad fidem.

At vbì hoc miraculum longè lateq; diuulgatum eſt, ſtatìm incolæ regionis illius curſu celeri ad eum cucurrerunt, & vt eos facerer Chriſtianos, humiliter poſtulabant. Fana etiam, quæ antè adorare conſueuerãt, proprijs deſtruẽtes manibus, ad virum Dei omnes vnanimiter peruenerunt. Nam vbi fana deſtruebãtur, vir Domini Amãdus tam ex mu-

Monaſteria extruit.

nificentia regis, quàm ex collatione religioſorum virorum religioſarumque fœminarum, ſtatìm monaſteria aut eccleſias conſtruebat: verbique ſacri pabulo populum reficiens, omnium corda mandatis cęleſtibus illuminabat.

Cùm iam vir ſanctus videret prædicatione ſua quoſdam ad Deum conuerti, ex hoc maiori æſtuabat deſiderio, quatenùs adhuc alij conuerterentur. Audiuit deniquè, quòd Sclaui nimio errore decepti, à diaboli laqueis tenerentur oppreſſi. Illeque martyrij palmam ſe aſſequi poſſe confidens, transfretato Danubio, eadem circumiens loca, libera

bera voce euangelium Chriſti gentibus prędicabat. Paucis verò ex eis in Chriſto regeneratis, videns etiam ſibi nō ſatis accreſcere fructum, & martyrium, quod ſemper quærebat, nondùm ſe adepturum, ad proprias iterùm reuerſus eſt oues, curamque gerens earum, ad cęleſtia regna prędicando perduxit. Prædicat Sclauis.

Intereà rex Dagobertus amori mulierū pluſquàm oportebat deditus, omniq; ſpurcitia libidinis inflammatus, ſobolem minimè videbatur habere: ſed tamen ad Domini confugit auxilium, deprecabaturque ſedulò, vt ei filium dare dignaretur, qui poſt eum regni ſui gubernaret ſceptra. Quod ità dante Deo factum eſt. Cumque ſibi nunciatum fuiſſet, quòd ei Dominus filium dare dignatus eſſet, magno mox repletus gaudio, cogitare cœpit, cui ipſum puerum traderet, qui eum ſacro baptiſmate regenerare deberet. Statimq; accerſitis miniſtris, vt ſanctum perquirerent Amādum, ſagaci intentione pręcepit. Nam dudùm ipſe pōtifex, dum pro capitalibus criminibus, quod nullus ex ſacerdotibus facere auſus eſt, ipſum redargueret regē, iubēte eo iam furore percito, nō abſque iniuria de regno eius fuerat expulſus. Ille verò remotiora perquirens loca, verbum Dei gentibus prędicabat. Cumq; à miniſtris tandèm fuiſſet repertus, & vt ad regem ire deberet, admonitus, memorans illud Apoſtoli pręceptum, Poteſtatibus ſublimioribus ſe ſubdi debere: tandèm peruenit ad regem, qui illis diebus in villa, cui vocabulum Clypiaco eſt, morabatur. Viſoque rex beatiſſimo Amādo, magno repletus eſt gaudio: proſtratusque pedibus beati viri, deprecabatur vt tāto ſceleri, quod in eum perpetrauerat, veniam largiri dignaretur. Sed ille, vt erat mitiſſimus atque ſupra modum patiens, citiùs eum eleuauit à terra, facinusque in ſe perpetratum clementiſſimè indulſit. Tunc rex ad ſanctum ait Amandum: Pœnitet me valdè, quòd ſtultè aduersùm te egerim. Precor igitur, nè memineris iniuriæ, quam tibi irrogaui, atque preci meæ, qua ſummoperè poſtulo, nè dedigneris annuere. Dedit mihi Dominus filium, non meis pręcedentibus meritis: precorque, vt eum ſacro digneris abluere baptiſmate, atque in filium tibi ſpiritalem ſuſcipere. Quod vir Domini vehementer renuens, ſcilicet ſciens eſſe ſcriptum, militantem Deo non oportere implicari ſecularibus negocijs, & quietum atq; remotum, palatia non debere frequentare regia, è conſpectu regis abſceſſit. Statìm igitur rex miſit ad eum virum illuſtrem Dadonem, atque cum eo venerabilem virum Eligium, qui tunc in palatio regis ſub ſeculari degebant habitu, quos tamen poſteà egregios ſacerdotes atque pręclaros in meritis, ſignis quoquè atque virtutibus fuiſſe, plurimis compertum eſt. Hi verò humiliter virum Dei petiērunt, vt precibus regis daret aſſenſum, atque filium ipſius ſacro dignaretur diluere fonte, & vt eum enutrire atque lege imbuere diuina, quantocyùs aſſentiret, dicentes quòd ſi hoc vir Dei non renueret, per hāc familiaritatem liberiùs in regno ipſius vel vbicunquè eligeret, haberet licentiam prędicandi, ſeu nationes complures per hanc gratiam ſe poſſe conquirere fatebantur. Tandèm fatigatus precibus amborum, facturum ſe eſſe promiſit. Audiens autem rex, quòd preces ſuas ſanctus non renueret Amandus, ſtatìm ipſum puerum afferri pręcepit, qui dicebatur non plus à natiuitate habere, quàm dies circiter quadraginta. Accepit igitur vir ſanctus in manibus puerum, & benedicens eum, catechumenum fecit. Cumque finita oratione, nemo ex circunſtante multitudine reſpondiſſet, Amen: aperuit Dominus os pueri, atque audientibus cunctis, clara voce reſpondit, Amen: Statimque eum regenerans ſacro baptiſmate, impoſitoq; nomine Sigeberto, regem atque omnem eius exercitum tunc ſanctus Amandus magno repleuit gaudio.

Rom. 13. Dagobert rex ſe abijcit ad pedes S. Amandi. 2. Tim. 2. Is Dado, etiam Audoenus dicitur. Infans regis dierum 40. reſpondet, Amen.

His ità geſtis, adueniente obitùs ſui die, Traiectenſium epiſcopus feliciter migrauit ad Chriſtum. Rex igitur huius viri venerabilis comperiēs obitum, ſanctum accerſiri fecit Amandum. Congregataque multitudine ſacerdotum, populiq; turba non modica, ad regendam Traiectenſium eccleſiam eum prępoſuit. Illo verò renuente, atque ſe indignū vociferante, omnes vna voce clamabāt, dignum eum eſſe ſacerdotio, atq; ob animarum ſolicitudinē eccleſiam magìs, quàm pecuniæ quæſtum debere ſuſcipere. Coactus igitur à rege ac ſacerdotibus, pontificalē ſuſcepit cathedram. Sicq; per triennium ferè vicos vel caſtra circumiens, verbum Domini cōſtanter omnibus prędicauit. Multi etiā, quod dictu nefas eſt, ſacerdotes atq; Leuitæ, prędicationem illius reſpuentes, audire contempſerunt. At ille ſecundùm euangelij pręceptum, puluerem de pedibus in teſtimonium excutiens, ad alia properabat loca. Igitur tandèm reperiens inſulam, cui vocabulum eſt Chanelaus, iuxta Scaldim fluuium, aliquantis diebus cum fratribus ſpiri-

Traditur S. Amādo ſedes Traiectenſis. Matth. 10.

Vltio in cõtemptores ſermonum eius. ſpiritalibus ibidèm Chriſto militare ſtuduit. Sed verbi Dei cõtemptores per biennium ferè ingens attriuit plaga, ità vt euerſæ domus & agri in ſolitudinem eſſent redacti: necnon etiam vici vel caſtra deſtruerẽtur, nullusque penè in his regionibus remaneret, qui virum Dei contempſerant prędicantem.

Nec multò pòſt cùm à fratribus, quos ob animarum curam per diuerſa reliquerat loca, rogaretur, vt eos prę́ſentia ſua viſitaret, & vt verbi ſacri pabulo reficere dignaretur: tandèm prece accepta, peruenit ad eos, audiuitq; ab eis, gentem, quam Vacceiam appellauit antiquitas, quæ nunc vulgò nuncupatur Vaſcunia, nimio errore deceptam, ità vt augurijs vel omni errori dedita, idola etiam pro Deo coleret. Quæ gens circa Pyrenęos ſaltus per aſpera atque inacceſſibilia diffuſa erat loca, fretaque agilitate pugnandi, frequenter fines occupabat Frãcorum. Vir autem Domini Amandus eorum miſeratus errorem, enixè elaborare cœpit, vt eos à diaboli reuocaret ſeruitio. Dum autẽ eis verbum prędicaret diuinum, atque euãgelium annunciaret ſalutis, vnus è miniſtris aſſurgens, leuis ac lubricus, necnon & ſuperbus, atq; etiam apta mouendo riſui effutiens verba, quem vulgus mimilogum vocat, ſeruo Chriſti detrahere cœpit, euangeliumque, quod prędicabat, pro nihilo ducere. Sed eadem mox hora arreptus à dęmone miſer, proprijs ſe cœpit manibus laniare, atque coactus publicè confiteri, quòd ob iniuriam, quam Dei irrogauerat ſeruo, hęc perpeti mereretur. Sicque in ipſo cõſtitutus tormento, ſpiritum exhalauit extremum.

Vaſconibus pdicat verbum Dei.

Illis autem adhuc in eorũ cęcitate permanentibus, dum vir ſanctus ad alia demigraret loca, peruenit ad ciuitatem quandam. Vbi cùm ab epiſcopo ciuitatis illius honorificè fuiſſet ſuſceptus, & ei hoſpitalitatis more epiſcopus aquam in manibus funderet, ſecretiùs pręcepit miniſtro, vt eandem aquam, in qua vir Dei manus abluerat, diligenter in ſacrario deportaret cuſtodiendam. Quod ità factum eſt. Prę́fatus nanque ciuitatis antiſtes ſatis benè fidebat, quòd eadem viri Dei benedictio ſalutẽ fidelibus reſtituere poſſet. Eodem quoquè tempore homo quidam cęcus ſedebat ante fores templi mendicãs, qui multo iam tempore corporalem amiſerat viſum. Ad quem ciuitatis ipſius epiſcopus ait: O homo, ſi habes fidem, ablue oculos tuos ex aqua, in qua vir Dei Amandus abluit manus. Confido enim, quòd per ipſius ſanctitatem, priſtinam conſequaris ſalutem. Cumque idem cęcus oculos eadem aqua abluiſſet, ſtatim iubente Deo priſtinum recepit viſum, ità vt omnia clarè videret.

Cæcus videt ablutus aqua, qua Amandus ſuas lauerat manus.

His ità peractis, idem vir Domini Amandus in fines remeàuit Francorum, elegitque ſibi locum prędicationis aptum, in quo cum fratribus, qui cum eo per diuerſas prouincias multas pro nomine Chriſti perpeſſi fuerant paſſiones, ædificauit cœnobium. Atque ex eiſdem fratribus plures poſteà abbates ſeu honorificos vidimus viros. Eodem ferè tempore vir ſanctus Domini Amandus Childericum adijt regem, eumque humiliter poſtulauit, quatenùs ei aliquod municipium ad conſtruendum monaſterium, non ambitionis gratia, ſed ob animarum ſalutem, largiri dignaretur. Deditque prę́fatus rex ei locum, nuncupatum Nanto. In quo vir Domini ſagaci intẽtione cœpit ædificare cœnobium. Mummulus autem quidã, Ozidinſis vrbis antiſtes, valdè ferebat moleſtè, quòd idem vir Domini eundem locum impetrauerat à rege: inuidiæque facibus accenſus, eundem virum Domini extinguere conabatur. Miſſiſque agilibus viris, iuſſit vt eundem virum Dei à loco ipſo contemptibiliter iniurijs affectum eijcerent, aut certè in eodem punirent loco. Venienteſque ad eum miniſtri, ſimulato dolo dixerunt, quòd ei locum aptum ad conſtruendum monaſterium oſtendere deberent: tantummodò cum illis illuc properare deberet. Sed eorũ fallacia, reuelante Deo, latére non potuit. Cumq; eum ad prędictum locum ducere ſimularent, non erat inſcius vir Domini Amandus, quo in loco eum interimere diſponerent. Tandèm igitur peruenerunt ad ſupercilium mõtis, vt eum ibì capite truncarent. Vir tamen Domini ſuis hoc antè indicare noluit, quia ad martyrium libentiſſimè properabat. Sed ſubitò orta tempeſtate pluuiæ grandiniſque, omnem illius montis locum tenebroſæ obtexerunt nubes, ità vt apparitores, qui ad interficiendum eum fuerant miſſi, amiſſo lumine, nihil penitùs viderent. Spemq; vitæ iam nullam habentes, proſtrati pedibus ſancti viri, veniam poſtulabant, & vt eos viuos abire ſineret, humiliter deprecabantur. Tunc vir Domini ad conſueta recurrit pręſidia, ſcilicet ad orationum auxilia, profuſiſq; vberrimè lachrymis, tam diù orationi incubuit, donèc reddita ſerenitate, lumine etiam apparitores recepto, non abſque metu

Cœnobiũ ædificat.

Properat ad intentatam ipſi necem, ſed diuinitùs ſeruatur.

vel

vel ſtupore ad propria reuerterentur. Talique perculſis timore miniſtris, vir Domini mortem incolumis euaſit.

Nec illud quoquè prętereundum putaui, quod presbytero quodã, nomine Erchengiſilo, venerabili atque fideli viro narrante didici. Quadam die, dum vir Domini Amandus in pago Beluacenſi verbum Domini prędicaret, peruenit ad quendam locum, cui vocabulum eſt Roſſunto, ſecus Aronnam fluuium. Eratque ibì mulier quędam cęca, quæ lõgo iam tempore amiſſo lumine, nihil pręter tenebras nouerat. Ingreſſus autem vir Dei domum illius, cœpit percontari ab ea, qualiter ei hęc cęcitas eueniſſet. Reſponditque illa, quòd non ob cauſam aliam ei ipſa cęcitas accidiſſet, niſi quòd auguria vel idola ſemper coluerat: inſupèr oſtendit ei locũ, in quo prędictum idolum adorare conſueuerat, ſcilicet arborem, quæ erat dęmoni dedicata. Ad quam vir Domini ait: Nõ miror, ſi pro hac ſtultitia cęca facta ſis: ſed admiror clementiam Domini, qui te tam diù expectando ſuſtentat, vt cùm factorem & redemptorem tuum adorare debeas, adores dęmones & idola muta, quæ nec tibi, nec ſibi poſſunt prodeſſe. Nunc igitur accipe ſecurim, & hanc nefandam arborem quãtocyùs ſuccidere feſtina, per quam lumen amiſiſti corporis, & animæ perdidiſti ſalutem. Confido enim, quòd ſi firmiter credideris, lumen priſtinum à Domino conſequi poſſis. Deducta autem puellæ ſuæ manibus, ad arborem citiùs peruenit, atq; eam excidere conabatur. Tum vir Domini Amãdus eam ad ſe aduocans, ſignumque crucis ſuper oculos eius imprimens, inuocato Chriſti nomine, priſtinæ reddidit ſanitati. Inſtructaq; qualiter ſe agere deberet, omnibus diebus vitæ ſuæ caſtè atque ſobriè ſe exhibuit, & correctiorem vitam deincèps gerens, mores commutauit in melius. *Signo crucis cęcę oculos aperit.*

Hoc quoquè, quod ad cumulum laudis eius Dominus oſtendere dignatus eſt, non videtur ſilentio tegendum. Quodam nanque tempore cùm cuidam monacho, videlicet Prępoſito monaſterij ſui, Chrodobaldo nomine, per quendam miſſum iuſſiſſet, vt vehicula ad vinum in vſus fratrum monaſterio deferendum pręparare deberet, dicitur is inobediens extitiſſe. Sed eum nocte eádem vltio diuina ſubſecuta eſt. Nam eo iter agente, vt ad virum Dei pergeret excuſationis cauſa, quòd vehicula minimè haberet, ità dicitur omni corporis compage paralyſi diſſolutus, vt nec manum quidem vel pedem poſſet mouere. Omnique iam carne velut mortua, in ſolo pectore vitalis anhelabat ſpiritus. Tenuique flatu confiteri, vt valebat, nitebatur, quòd ob inobedientiam & contumaciam hęc perpeti merebatur. Igitur pręfatum monachum fratres mittentes in naui ad monaſterium, cui vocabulum Maiores indiderunt Elnonem, ad virum Dei adduxerunt Amandum. Cumque iam veſperaſcente die, finitis Miſſarum ſeu veſpertinarum ſolennijs, vir Domini ad reficiendum iuxta morem iſſet, ſubitò ei nunciatum eſt, qualiter idem monachus ægrotaret. Leniterque, vt aiunt, ſubridẽs, dixiſſe fertur: Adhuc maiora ſuſtinebit pericula, quia valdè iactantiæ atque inobedientiæ deditus erat. Sed tamen presbyterum quendam, fidelem virum, ad ſe vocari præcepit, eidemque monacho calicem vini & fragmen panis per eundem tranſmiſit presbyterum, eique mandauit, dicens: Vade, & dic monacho illi, vt ſumat partem panis iſtius & vini, & cras, iubente Deo, cùm ad eum viſitandum perrexero, obuiàm mihi procedat, & in lectulo iacère non patiatur. Quod ità factum eſt. Accepta itaque idem monachus patris benedictione, ità totius corporis recepit ſanitatem, àc ſi nullam vnquàm pertuliſſet læſionem. Adueniente igitur ſancto viro, obuiàm ei proceſſit, atque cum eo loqui cœpit. Miratique ſunt fratres vehementer, quòd viuum & incolumem videbãt, quem mortuum ferè ſuſpicabantur. Vir autem Domini Amandus, indulta fratri venia, vt mores deincèps in melius commutaret, admonuit, atque eum ſanum ad monaſterium direxit. *Pœna inobedientiæ.* *Sanat paralyticum.*

Alia quidem ſunt multa, quæ per eum Dominus operari dignatus eſt, nobis quidem incognita, Deo autem nota. Sed quantùm ad noſtras, fidelibus narrantibus viris, perlatum eſt aures, ſi omnia cupiam perſequi, dies, vt opinor, antè, quàm ſermo, deficiet. Nam quas per eum Dominus virtutes non edidit, cùm & mortuis vitam, cęcis viſum, paralyticis greſſum, leproſis munditiam, ſurdis auditum, à dęmonibus oppreſſis reſtituit ſanitatem?

Igitur ſanctiſſimus Domini Amandus, curſu fideliter peracto, repletus omnium bonorum operũ fructu, adueniente ſanctiſſimi obitûs die, feliciter migrauit ad Chriſtum: Sepultusque eſt cum magnifico honore in loco, cui vocabulum eſt Elnone. In quo loco *Obitus eius & ſepultura honorifica in Elnon.*

ne monaſterio Hannoniæ.

co multa fiunt orationibus eius beneficia, & laudatur ibi ab omnibus nomen Domini Ieſu Chriſti: cui eſt cum æterno patre & ſpiritu ſancto virtus & honor, gloria & imperium, laus & poteſtas per infinita ſeculorum ſecula, Amen.

VISIO SANCTAE ALDEGVNDIS VIRGINIS, DE SANCTI AMANDI GLORIA *& beatitudine.*

EOdem tempore beata Aldegundis, in timore ſancto ab ipſis infantiæ annis Domino ſeruiens virgo, & corpore angelicam in terris vitam peragere ſtudens, inter reliquas viſiones, ſibi frequentiùs à ſupernis oſtenſas, dum nocte Dominica vigilijs & hymnis in eccleſia Malbodienſis cœnobij ante altare ſanctæ Mariæ incubaret, in ipſa, qua beatus tranſijt, hora in ecſtaſi mentis eleuata, & ab angelo per amœna iucundæ habitationis loca deducta, vidit virum ſenem, cygneo capite reuerendum, ſacerdotalibus & pręclaris indutum veſtibus, baculum manu tenentem, ad ſuperna quaſi tranſire, turbamq́; copioſam albatorum ante & poſt eum iter habere. Cumque quis eſſet requiſita, neſcire ſe diceret, ab angelo ſancto ità ei reſponſum eſt: Vir, inquit, Dei Amandus migrauit à ſeculo: & quia ſacerdos in vita extitit dignus, ſeque ipſum bonæ voluntatis obſequio atq; ſanctarum virtutum exercitio diuinæ maieſtati ſacrificauit, tam glorioſus nunc ad gaudia ſui Domini pertranſijt. Turba autem, quam vides, albatorum, hi ſunt, qui per inſtantiam pędicationis ipſius ad exemplum tanti magiſtri feliciter informati, digni Deo & ſanctorum claritati iudicantur aſcribi in cęleſtibus. Quibus pro eo, quòd paſtor extitit idoneus, in regno ſanctorum & terra viuentium ſuper eos princeps inęternùm apparebit modis omnibus gratioſus.

Hac itaque viſione diuinitùs ità manifeſtata, corpus ſacroſanctum beati Amandi in cœnobio, quod idem ſanctus ædificauerat, atque Elnonis vocabulum indiderat, debito fidelium honore ſepultum eſt: non tamen in ipſa, qua nunc requieſcit, baſilica, ſed in altera, quæ adhuc ſupereſt, principis Apoſtolorum Petri nomine dedicata. Quæ quoniam pro ſuî paruitate tanti pręſulis tumulo viſa fuit incongrua, atque etiam ſecundo ſexui propter monachorum habitacula inacceſſa, frequenti religioſorum virorum conuentui viſum eſt, aliam magnitudine præſtantem debere ædificari, quæ & vtrique ſexui, ac confluenti illò ſufficeret multitudini populari. Ad quam venerandus Chriſti confeſſor, qui tũc ſupererat, Eligius corpuſculum ſancti patris ſextodecimo poſt tranſitum anno, integrũ & omnimodis incorruptum, ſeptimo Calend. Nouembris tranſtulit, &, vt tunc moris erat, altiùs telluri commendauit.

Baſilica iã olim fœminis inacceſſa.

Corpus S. Amandi poſt annos 16. incorruptum.

Quod ibì vſque ad annum ſui obitûs centeſimum quinquageſimum in imis terræ viſceribus occultatum, longo temporis ſpatio iacuit: ſed anno incarnationis Domini octingenteſimonono ſarcophagum, in quo quieuerat, Lotharius, ſacri templi æditùus, eleuari faciens, reperit inſperatum magni gaudij theſaurum, inuiolati videlicet corporis prodigium. Qui ſtupefactus, vt par erat, tam inopinati viſione miraculi, omnipotentem Deum debitis laudibus benedixit, tantorumq́ue donorum largitori gratias egit. Congaudens etiam tanti inuentione theſauri, non modico cœpit ſolicitudinis angore cruciari, multa animo voluens, quid ex ipſo ad cõmemorationem ſequẽtium pro munere deberet auferri. Vbi verò fluctuantem animum ancora conſilij ſtabiliuit, caſulam, qua erat indutus, à ſacratiſſimo eius collo abſtulit, eundemq́; in latus vtrunq; verſans, cannas arundinum fluuiales, quæ ſub ipſo olìm poſitæ fuerant propter humorem aquatilem, ſubduxit. Idq́ue ſuis deſiderijs minus eſſe perpendens, niſì etiam ex corpore aliquam tolleret inuiolatorum portionem membrorum, vertit audaces, vt ità dicam, ad cadauer venerabile manus, vngueſq́ue ſpiritualis vituli, cornua producentis & vngulas, ſecuit, quæ poſt obitum illius contra naturam ità excreuerãt, vt etiam manicas manuum cremento ſuo penetrarent. Necnon & barbam pontificis noſtri Aaronis, poſt ſepulturam ipſius recreſcentem totondit.

En poſt tot annos corpus inuiolatum.

Nota ſtupẽdum in defuncto corpore miraculum.

Hęc verò omnia ſibi ſummo deuotionis obſequio recondens, nec ſibi tamen ſuiſq́; deſiderijs ſufficere credens, ad os ſacratiſſimum, per quod diuinæ pietati crebræ orationum preces fuerant fuſæ, ac varijs populis frequentes pędicationes directæ, auſus eſt

manum mittere, atq; ſi aliquem de dentibus illius poſſet eximere, ſtuduit pertentare. Sed & cùm hoc pro eorundem firmitate nequiret perficere, fabrili inſtrumento, tenaci videlicet vſus forcipe, de gingiuis pulcherrimi oris duos dentes eduxit, rubicundo ebore, vt credi decet, ac antiquo ſaphiro precioſiores. Mirum dictu, fidelem quęrens auditorem, quod contra naturam eſt mortui cadaueris, de dentibus eductis ſtillæ fluxerũt cruoris. Huiusque monimenti vſque in diem hodiernum teſtimonium acerra præbet eburnea, adhuc eodem, quo infuſa fuerat, ſanguine, cùm ibi ſeruandi mitterentur, mirabile dictu, cruentata.

Dentes cruenti in corpore exanimi.

Facta eſt igitur eleuatio iſta venerabilis 12. Calend. Octobris: ſignis etiam in ea per ſupernam virtutem patefactis, fideli populo eſt conſtituta ferialis. Sanè ſanctorum memoria, qui per beatum Amandum Domino famulari elegerunt, ſuperiùs generaliter prælibata: reſtat nunc quorũdam nomina ad laudem pręcipui doctoris intimare, vt eorum ſi quis geſta legere voluerit, ex illorum virtutibus tanti patris & idoneæ legionis ſigniferi merita quodammodò penſare pręualeat. Cuius tam beatæ cateruæ pars quędam & honorabilis extitit Andreas ſanctus, ab ipſo pontifice in monaſterio Elnonenſi cõſtitutus abbas. Lonatus etiam, in Marcianis cœnobio delegatus: ſanctusq; Florebertus cum egregio viro Iohanne: vnus poſt alterum congregationi, quæ Blandinium appellatur, prępoſiti: necnõ Leuita pręcipuus, quem idem vir ſanctus per reuelationem detotondit, beatus videlicet confeſſor Maurontus, vnà cum iuſto & magnifico viro Humberto, qui angelo reuelãte, tam ſibi quàm beato Amãdo coronã in cęlis pręparatam cognouit, atque ad indicium rei certæ, eodem angelo imprimente, ſignum crucis in vertice, oſſe crucis in modum implicato, viſibiliter vſque ad mortem deportauit.

Catalogus aliquot ſanctorum S. Amãdi diſcipulorũ.

Non elongatur à cœtu iſto beatorum Gertrudis, virgo ſancta, ab ipſo fidei initijs inſignita, & ſacro velamine conſecrata: quæ fideliter vſque ad obitum mãdatis cęleſtibus obtemperãs, & in vita, & poſt exitum multis ſe miraculis manifeſtauit. Iuxta ſeculi etiam dignitatem nobilis Allouinus, qui ſanctus Bauo eſt omnium vocibus appellatus, ex paganorum ritu ad Dei cultum per Pontificem prędictum conuerſus, & in via pręceptorum eius ſalubriter introductus, per diuinæ inſpirationis gratiam in tantum celſitudinis apicem conſcendere meruit, vt etiam mortuum ab inferni faucibus reuocaret, & palàm omnibus vitæ reconſignatum exhiberet. Cuius reliquijs felicibus in eádem, qua venerantur, eccleſia ſanctus Landoaldus archipreſbyter ſancti Amandi, hoc eſt, curam paſtoralem vice ipſius agens in epiſcopio Traiectenſi, ſanctusque Amantius, poſt multum obitùs ſui tempus tandèm reuelante Deo manifeſtati, atque illuc vſque perlati, modò in pace quietis conſociati, beneficia populis fidelibus impendunt aſſidui. Quod ità cunctis in hac regione cognitum ſcimus, vt ad pręſens ſcribi neceſsè nõ ſit: cùm ibì viſum cęci, claudi quoquè greſſum, debiles etiam & multi varijs infirmitatibus detenti, noſtris temporibus ſaluti congruæ ſint reſtituti.

S. Gertrudis, diſcipula S. Amandi.

S. Bauo per S. Amandũ conuerſus ad fidem.

S. Landoaldus.

S. Amãtius

Sunt verò complures & alij, quos ſtudio breuitatis intermittere horum ſanctorum ſpecialis quodammodò refulgens apud homines gratia ſuaſit: qui & ipſi inuenti ſunt in fide & reſpectione Domini noſtri Ieſu Chriſti multipliciter gratioſi. Eccè quàm bonum & quàm iucundum, ait Pſalmiſta, habitare fratres in vnum. In vnum enim habitant, qui vnum mente ſimplici adorando Deũ, vnius felicitatis, hoc eſt, æternæ beatitudinis gaudia ſimul adipiſci meruerunt. Laudemus ergò viros glorioſos, quibus multã gloriam fecit Dominus magnificentia ſua. Hi ſunt enim viri miſericordiæ, quorũ iuſtitiæ obliuionem non acceperũt, corporaq; eorum in pace ſepulta ſunt, & nomen eorũ viuet in generationem & generationẽ. Vt igitur nos, vltimo adhuc poſiti gradu, de virtute in virtutem ſanctos Dei aſſcendentes aliquatenùs imitari, eorumque lętitiæ in parte mereamur fieri participes, amabilis Deo & hominibus Amandus confeſſor magnus & Pontifex egregius, ſimulque ſancta multitudo diſcipulorum ipſius, orationibus aſſiduis nos ad bona virtutum eleuent, & quod prauum eſt, diluère piè dignentur, meritisque ſanctis in numero fidelium Chriſti conſocient: vt in æternùm nomen ipſius benedicatur in nobis, nosq; eius populus fieri valeamus, per infinita ſecula ſeculorum, Amen.

Pſal. 132.

Eccl. 44.

Petit ſuffragia et interceſsiones S. Amãdi &c.

VITA S. GVARINI EPISCOPI PRAENESTINI ET CARDINALIS, CANONICI REGVLARIS OLIM IN CAnonica S. Crucis Mortarien. *deſcripta ex Libro, qui dicitur Regula ſanctiſſimi Patris Auguſtini &c. per venerabilem Dei præconem Auguſtinum Ticinenſem Canonicum regularem elucidata. Habetur in monaſterio Canonicorum regularium Bononiæ.*

FEBRVAR. 6. Lectio 1.

* Hęc in exemplari, quod vnicũ habui, obſcura ſunt valdè, eaq; nõnihil illuſtrare conatus ſum, haud ſcio ꝙ benè, ſed bona tñ fide.

BEatus igitur Guarinus Chriſti confeſſor, genere præclarus, Bononiæ oriundus, ad huius mundi caliginem illuſtrandam velut ſplendidiſſimum ſidus emicuit. * Ex ſuę proſapiæ ſtirpe fuit quidam ſeptimus Epiſcopus, qui doctrina & religione miraculorũ patrator, catholicam illuſtrauit Eccleſiam. Cùm autem Hieruſalem proficiſci decreuiſſet, vt indè apud Aegyptum eremiticam duceret vitam: & Romæ parumpèr eſſet immoratus, ab Apoſtolico detentus, in Reatina eccleſia Epiſcopus ordinatur. Vbì verò paruo tẽpore admirandę religionis vitam duxit, iterùm in priori perſeuerãs propoſito, in Aegypti partibus eremitica auſteritate in vaſta & optata ſolitudine potitus eſt. Pręclarus itaq; vir Guarinus parentum diligentia ab ineunte ætate nutritus, & moribus educatus, non laſciuijs, ſicut aſſolet puerorum ætas, ſed ſacris literis intentus, ſicut aſſiduè, ità ſtrenuè quoquè ieiunijs, orationibus ac diuinæ contemplationi inherebat.

Lectio 2. Itaq; in dies exceſcens nouella plantatio, cęleſti irrigata doctrina, ſub ſancti ſpiritûs diſciplina ad religionis & vitæ Canonicæ perfectionem tendens, informis adhuc & tenera ætas formabatur. Spiritus nanq; pietatis deuoti mẽtem pueri ſubarauit, & in cordis eius tabula timoris Dei pariter & amoris rudimenta depingẽs, ad humilitatis & obedientiæ culmen mentis eius aciem inſtruxit, & diuinæ gratiæ conceſſum ſibi talentum, bonorum operum meritis cõtinuè augere promeruit. Factus deindè iuuenis B. Guarinus, inuitis cõſanguineis, qui de ipſo poſteritatem peroptabãt, totis viſceribus Chriſti veſtigia complectens, maiori in eccleſia Bononienſi clericus honorificè fuit ordinatus.

Lectio 3. Verùm cùm ingenuę indolis & probatę virtutis iuuenis ſocios mollibus veſtitos cerneret, non quæ Ieſu Chriſti erãt, ſed propria quæq; ſequentes, ipſe pauper ſpiritu cœpit arctiùs ſe diuinis mancipare obſequijs, & puro ac ſincero Dei famulatu, deſpectis calcatiſq; terrenis illecebris, forti animo cęleſtia quęrens, ad amabilem diuini amoris perfectionem venire ſatagebat. Vtque omnipotenti Deo ad huiuſcemodi confirmandum propoſitum preces aſſiduas ardenteſq; effunderet, ſolitaria loca frequentabat, tantoq; ſublimiùs tranſeuntis mundi gloriam deſpexit, quantum in culmine mentis agnouit nil eſſe in Dei amore, quod poſſit auferri.

Lectio 4.

Mortaria, locus eſt inter Papiã & Nouariam, ſic dictus, propter eos, qui cæli ſunt in prælio, quod cõmiſit Carolus Magnus cũ Deſiderio rege Longobardorum.

His igitur ſanctiſſimis inſtructus ſtudijs, ad Canonicam S. Crucis de Mortaria aduolans, ibiq; ſecundùm D. Auguſtini Regulam Canonicorum habitum ingenti deſiderio indutus, breui tempore perfectionis culmen attingere meruit. Virtutum ſiquidem ſtudijs annis plurimis intentus, ad vlteriora progreſſus eſt: elegitq; optimam partem cum Maria, & ſedens in ſpeluncæ oſtio, diuinis ſuſpenſus deſiderijs ad æterna, ſibilum ſenſit auræ tenuis ſuo cordi ſine ſono inſonantẽ. Ad ſolatium peregrinationis, & ad ærumnas temporalis exilij demulcendas, accuratiſſimè fodit ſcripturarum puteos, in quibus viuam aquam indeſinenter hauriret: & nocte mortalitatis huius tres ab amico panes exegit: quò ſic refectionis aqua potatus, & panis ſoliditate cibatus, ad montem deniquè Dei Oreb, ſicut viriliter, ità feliciter diuinæ contemplationis ſecreta penetraret.

Lectio 5.

Meditatio mortis quid conferat.

Eccli. 7.

Deſtinatus autem ad S. Figdriani eccleſiã, in ea à Concanonicis perbenignè & reuerenter excipitur. Erat enim inter fratres humilitate & obſequẽti famulatu vtì miniſter, doctor verbo, magiſter exemplo. Mortem ſibi quaſi quotidiè imminentem intentus meditabatur: quæ quidem meditatio eſt peccatorũ omnium peremptoria, iuxta quod ſcriptum eſt, In omnibus operibus tuis meditare nouiſſima tua, & in æternum non peccabis. Vbì enim non eſt timor mortis, ibì diſſolutio vitę: vbì verò diſſolutio vitę, ibì peccatorum abundantia. Vbì deniquè peccatorum abundantia, ibì & perditio animæ. Timor enim ſemper emẽdat, tollit ſecuritatem, parit ſolicitudinem, fugat torporem, animum exci-

excitat, ſuperbiã deijcit, humilitatẽ nutrit, charitatẽ auget, & virtutes multiplicat. Timẽs Deũ abdicat peccata in verbo, facto, cogitatiõe, & in omnib⁹ motibus ſuis: peccatorũ occaſiões euitãs, ſe, corpus totamq; animę ſuę vitã à malo cuſtodire ſtudet illęſa.

Lectio 6.

Hęc S. Guarinus aſſiduè mente reuoluens, ad Dei ſeruitutem ſe præparabat, & contra carnis concupiſcentias indeſinenter pugnabat. Poſtremò ſanctæ obedientiæ iugo ſpontè & humiliter colla ſubijciens, cęleſti Domino in ſanctitate & iuſtitia ſeruire ſtudebat. Contigit aũt, cùm poſt paucos annos ad Canonicam Mortarienſem reuerteretur, ibiq; aliquãdiù moratus, cõperta iamdiù antè eius fama, in dies coram Deo & hominibus clariſſimis polleret virtutibus, vt nutu diuino Papienſis eccleſia proprio priuaretur Pontifice: ſicque, inſpirante Deo, communi omnium voto, tam Clerus, quàm populus vniuerſus beatum Guarinum Epiſcopum elegerunt. Cumq; factus eſſet Cleri & populi concurſus, vt eum leuantes manifeſtarent electionem, cœpit beatus Guarinus totis reluctari viribus, dicens indignum eſſe eum fieri Epiſcopum, qui priùs non fuerit doctrina & virtutum moribus probatus.

S. Guarinus recuſat epiſcopatũ Papienſem.

Lectio 7.

Cumq; nulla ratione acquieſcere vellet, cuiuſdam Archidiaconi occaſione præſtita, qui ad eum anhelabat Epiſcopatum, deceptis cuſtodibus, vir ſanctus, qui antè fuerat in arcto loco detẽtus, per feneſtram dimittitur: ſicq; tandiù latuit, donèc alter ibi conſecratus fuit Epiſcopus. Atq; ità deniquè beatus Guarinus ſuo potitus deſiderio, ad fratres ſuos concanonicos rediens, veluti ſimplex animal inter eos conuerſabatur. Domini nanque Ieſu Chriſti beatus Guarinus fidelis imitator factus, qui cùm eum turbæ facere regem voluiſſent, noluit: etiam ipſe per hoc imitationis exemplum præbuit, nè ſub (Ioan. 6.) prelationis occaſione, elationis tumore mentis eius cymba periclitaretur.

Lectio 8.

Poſt aliquantulum verò temporis, felicis memoriæ Papa Lucius ſecundus, natione Bononienſis, fama eius creſcente, quanta potuit inſtantia egit, vt beatus Guarinus ad ſe veniret. Dei verò amicus in humilitatis cuſtodia perſiſtens, piè renuit Pontificis inſtantiam, aſſerens ſupra meritum ſuum eſſe, quod ab illo petebat: & qui in monaſterio quadraginta annos egerat, reuerti ad temporalem ſolicitudinem timebat. Victus tandèm Pontificis inſtantia, & Pręlati ſui hortatu, Romam profectus in Pręneſtinum Epiſcopum eſt conſecratus. Cumque equitatum precioſum, aliosque epiſcopales apparatus à Pontifice dono recepiſſet, mox venditis omnibus, pauperibus precium erogauit. Fit intereà exultatio & plauſus generalis in populo, Chriſti fauor & gloria tollitur in immenſum, & ſancti Guarini nomen ſummis in vrbe pręconijs celebratur. Clerum inſupèr & populum ſalubri reficiebat pabulo, pauperibus alimenta & indumenta proprijs manibus erogabat. Conuerſabatur autem in loco apud eccleſiam Pręneſtinam, ieiunijs & orationibus plenè vacans, & cęteris omninò ſtudijs pietatis inſiſtens, Euãgelicus negociator vitæ perpetuæ margaritam precioſis opibus præponebat.

Conſecratur Epiſcopus Pręneſtinus.

Lectio 9.

Deniquè iam ſenectute grauatus, cupiens diſſolui & eſſe cum Chriſto, depoſitionem quoquè ſui tabernaculi pręuidẽs, vniuerſum ad ſe clerum conuocauit. Quanquàm autem ſemper ei fuerit temporalis vita faſtidio, tunc tamen ardentiori mentis inceſſu ad Chriſti pulchritudinem cõtemplandam rapiebatur. Tandèm poſt ſalubria monita voluit eum Deus iter vniuerſæ carnis ingredi communi mortalium lege. Sequenti nanque nocte totus aër immenſo refulſit lumine: tanta poſtremò emicuit claritas, vt ſereno aëre iubar ſolis appareret. Appropinquãte verò ſolis aurora, ſanctus Guarinus cum claritate carnis vinculis expeditus, ad vitam, quę fine claudi nõ poteſt, cum gaudio migrauit ſexto Februarij die. Tunc Chriſti confeſſor omnibus charus, virtutum ſignis coruſcans in terris, & meritis in cęlis viuens, in ſepulcro & eccleſia beati martyris Agapiti ſacerdotum manibus debita veneratione reconditur. Gloria ſancti viri & ſolennitas vicinas circunquaquè regiones, longè lateque diſperſæ, confeſtìm ad ſuî deuotionem attraxère. Eàdem autem die mulier quędam dęmonio vexata, Albanenſem vrbem circuiuit, loquebaturq; per eam diabolus ſic dicens: Hodiè pręſul migrauit ad cęlum, cuius precibus ego miſer expellar. Statìm obſeſſa muliere beati viri ſepulcrum attingente, cœpit per eos eius in ſanctum virum cõtumelias dęmon euomere: ſed precibus eius erepta mulier, cõfeſſoris ſepulcrũ feſtina amplexa eſt, & ei, cuius miniſterio ſic ſanata erat, gratiarũ vota perſoluit. Vndè factũ eſt, vt viſo miraculo, ſuſpenſis ante ſepulcrum lampadibus, cõfeſtìm ſine ignis appoſitione, cernẽtibus omnibus, luminaria accenderẽtur: Præſtãte Domino noſtro Ieſu Chriſto, cui eſt honor & gloria in ſecula ſeculorũ, Amen.

Nocte immẽſo ſplendẽte lumine, Chriſto ſpiritũ reddit ſub auroram.

Dæmoniaca tangens eius ſepulcrũ, curatur.

Diuinitùs ardẽt lampades ſepulcri.

MARTYRIVM SANCTI ET GLORIOSI MARTYRIS CHRISTI THEODORI, DVCIS EXERCItûs, ex Simeone Metaphraſte, authore verò Augaro ſcriba, qui coràm interfuit.

FEBRVAR. 7 vt habet in Metaphraſte excuſo ad margint

QVomodò reſplendet ſol ijs, qui vident: ità de martyribus oratio ijs, qui audiunt. Quomodò autem cælum eſt aſtris ornatum, ità etiam eccleſiæ, quæ Dei tenent martyres. Et quomodò flores in campo, ità etiam martyres in Eccleſijs. Memoria martyrum, eſt remiſſio debitorũ. Memoria martyrum, eſt reuocatio eorum, qui vexantur à dęmonibus. Memoria martyrum, eſt vita & ſanitas ijs, qui amant martyres. Magna martyrum certamina, ſplẽdidæ ſunt ſanctorum coronæ. Tradiderunt enim flagellis ſua corpora, & quæcunque ſunt mundi iucũda, arbitrati ſunt eſſe ſtercora, vt Chriſtum non negent. Propterea Dominus ipſos quoquè eſt remuneratus ea vita, quæ degitur cũ angelis incorporeis. Nam cùm qui eſt ab initio inimicus generis hominum, putaret ſe eos eſſe oppugnaturum, potiùs habitatores effecit paradiſi. Non ceſſauit enim agreſtes feras mouere in eos, qui ſunt fide pij, etſi ſemper ab eis vinceretur. Qui etiam noſtro tempore excitauit hanc agreſtem feram aduersùs gregem Chriſti, Licinium, inquam, ſororis Pij Imperatoris Conſtãtini maritum. Nam cum accepiſſet ſceptra ab impio Maximiano, imitans eius mentem & actiones, ſtatìm irreconciliabilem excitauit perſecutionem aduersùs eos, qui erãt inſignes pietate, & miſit edicta per vniuerſam ciuitatem & regionem. Quinetiam ex innumeris militaribus, ille impijs ſuis decretis interfecit quadraginta Sebaſteæ, & ſimiliter ſeptuaginta centuriones & trecentos in Macedonia.

Licinius, hoſtis Chriſtianorum.

Occidit multos viros militares.

Cùm autem vidiſſet ſceleratiſſimus, quòd magna atq; adeò infinita multitudo contemneret impia eius decreta, & ſe daret ad mortem propter pietatem in Deum, ſtatuit inſigniores potiùs & magis eminẽtes compręhendere in exercitibus & in ciuitatibus; & eos cogere cultum offerre ſimulacris, exiſtimans ſtolidus, ſe metu poſſe perſuadere omnibus, qui ſunt eius ditionis. Cùm verò vbiquè quęrerentur ij, qui ſunt glorioſiores in rebus huius mundi, & magna vterentur diligentia, ei ſignificatum eſt de quodam viro, nomine Theodoro, ſpecie quidem formoſo & in dicendo ſapiente, qui fuit defenſor regius ſcholaſticus. is autem vocabatur Bryo rhetor: ætate quidem iuuenis, antiquus verò in pia actione. Qui etiam occidit draconem Euchaitis: illic enim erat draco, immanis bellua: Quando enim mouebatur, vt egrederetur, contremiſcebat terra ob eius motum. Quando ergò egrediebatur è ſua cauerna, ſiue homo, ſiue iumẽtum illi occurriſſet, omninò ab eo deuorabatur.

Cùm de hac ergò ſęuiſſima bellua audiuiſſet generoſus Chriſti athleta Theodorus, & in ſuis caſtris nullum edidiſſet tumultum, ſolus eſt profectus, ſua ſapientia portans crucem precioſam & arma eius ſocietatis, dicens apud ſe: Vadam, & liberabo paternam meam poſſeſſionem à ſæua hac bellua, dracone. Cùm verò veniſſet in illum locum, & fœni vidiſſet viriditatem, iacuit illic & dormiuit, neſciens illic expectare draconem. In parte autem Euchaitarum, quæ vergit ad auſtrum, erat quædam pia mulier, nomine Euſebia, credens in Chriſtum. Ea cùm vidiſſet Chriſti athletam Theodorum dormientem, cum magno metu ad eum veniens, & eum manu appræhendens, eum excitauit, dicens: Surge frater mi, & citò recede ex hoc loco. Neſcis enim metum, qui eſt in hoc loco. eſt enim hic magnus metus. Sed ſurge, & citò viam tuam ingredere. Venerandus autem martyr Chriſti Theodorus cùm ſurrexiſſet, dixit ei: Quis eſt timor & tremor in hoc loco, ô mater? Dei verò ancilla Euſebia, dicit ei: Fili, eſt in hoc loco draco ingentis magnitudinis, & ideò nemo poteſt hac tranſire. Quotidie enim egrediens, ſiue homo, ſiue pecus inuentum ſit ante eum, ab eo interficitur. Verè perfectus autem Chriſti athleta Theodorus, dicit mulieri: Vade mater, & ſta procùl ab hoc loco, & videbis virtutem Chriſti mei. Veneranda verò illa mulier cùm à loco receſſiſſet, ſe pronam humì proiecit, flens & dicens: Fer ei opem DEVS Chriſtianorum hac hora.

Sanctus

Signo crucis ſe munit & prece cõtra draconem.

Sanctus autem martyr Chriſti Theodorus, cùm Chriſti feciſſet ſignaculum, & ſuum pectus pulsâſſet, & in cælum adſpexiſſet, dixit: Domine Ieſu Chriſte pulchrum nomen, qui è patris effulſiſti eſſentia, nè differas facere quam à te peto petitionem: qui in bellis mihi aſſiſtis, & das mihi victoriam contra aduerſarios. Et nunc tu idem es Domine Chriſte Deus: emitte mihi victoriam ex alto ſancto tuo, vt vincam hoſtem draconem. Tũc tanquàm cum homine cum ſuo equo diſſerens, dixit: Scimus Deum eſſe bona voluntate in omnibus tam hominibus quàm beſtijs. Quamobrem tu quoq; fer mihi opem, te Chriſto corroborante, vt vincam aduerſarium. Cùm equus autem audijſſet verba ſui domini, ſtetit expectans motum draconis.

Imperat draconi, vt exeat cõtra ipſum.

Interficit draconem.

Tunc dicit martyr Chriſti draconi: Tibi dico & præcipio in nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti crucifixi propter genus hominum & eius virtutem, egredere ex hoc loco, & veni ad me. Cùm verò Chriſti athletam audijſſet draco, ſeipſum mouit. Et cùm ipſe moueretur, petræ loci conterebantur, & terra tremuit. Sanctus autẽ Theodorus cùm Chriſti feciſſet ſignaculum, aſſcendit equum ſuum, & calcitrans ſtetit equus ſupra draconem quatuor ſuis pedibus. Tunc Chriſti athleta Theodorus, ſtricto gladio percuſſit draconem, & dixit: Ago tibi gratias Domine Ieſu Chriſte, quòd me exaudijſti in hac hora, vt vincam aduerſarium. Deindè is conuerſus, viam ſuam in pace inijt, ſimul lætans & Deum glorificans. Multi autem ex gentilibus, qui illic erant, militibus, cùm audijſſent miraculum, quod ſanctus fecerat Theodorus, Chriſto crediderunt, ſic dicentes: Reuerà magnus eſt Deus eius: & ab ipſo baptizati ſunt in nomine patris & filij & ſpiritûs ſancti, & facti ſunt omnes vnus grex Chriſti, & laudabant omnes Deum ſancti & magni martyris Theodori.

Licinius verò cùm hæc de ipſo audiuiſſet, mittit ad ipſum, à Nicomedia vſque ad Heracleam, cùm propè eſſet pontus Euxinus. Illic enim eo tempore degebat beatus Theodorus. Protectores itaque mittit cum ſatellitibus, qui eum cum omni honore comprehenderent. Illi autem cùm veniſſent Heracleam, aſſiduè inſtabant, vt iret Theodorus ad Imperatorem, dicentes ei: Accede ad Imperatorem, qui te deſiderat. Præclaram enim tuam formam valdè cupit intueri. Beatus autem Theodorus eos illudebat verbis probabilibus. Simul verò facto quoquè munere, eos excepit magnificè. Tres autem dies eos detinuit. Cùm illi verò vrgerent, vt viam iniret, ipſe paucis retentis, reliquos miſit ad Licinium, ad eum ſcribens epiſtolam, nè ægrè ferret ipſe Imperator ad eum venire cum dijs ſuis inſignioribus: vt te, aiebat, præſente dijs ſacrificem. Illi autem reuerſi ad eum, qui ipſos miſerat, cùm reddidiſſent epiſtolam, & eius expoſuiſſent prudentiam & virtutem, quinetiam eius animi magnitudinem, & decere eum non grauari ire ad ipſum: quod ſi fiat, omnes, qui locum habitant, adorabunt deos Imperatoris: eorum verbis inductus Licinius, cùm magnam congregâſſet multitudinem, tam ciuium quàm aliorum, ad octo millia, profectus eſt Heracleam in magno gaudio. In ipſa autem nocte videt ſanctus in ſomnis, quòd in altum elatum erat tectum, in quo manebat, & ignea iacula ad ipſum de cælo ferebantur, & vox Domini extitit, dicens ei: Confide Theodore. ſum enim tecum. Beatus verò è ſomno excitatus, cùm conieciſſet ſomnium, id eſſe reputauit martyrium, quod à Domino ei ſignificabatur: & lætatus eſt exultans.

Viſio ſancti Theodori.

Cũ lachrymis petit vires à Domino.

Poſt hęc autem cùm ſciuiſſet iam veniſſe Licinium, ingreſſus intimum ſuum penetrale, fleuit non mediocriter, dicens: Adſis mihi Domine in curſu ſtadij, pro te ſuſcipiendo. & cùm rurſus ſciuiſſet appropinquare Licinium, ſurrexit, & lauit vultum, & oculos compoſuit, cõtexta byſſinaq; indutus tunica, flammæ ignis ſimili, & ſedens in equo Dardano pręclariſſimo, factus eſt obuiàm Licinio, & ſalute, qua par erat, impertijt Imperatorem, dicens: Salue domine diuiniſſime, potentiſſime Imperator. Imperator verò iuuenem oſculatus eſt, dicens: Adesdum, inquit, nitide vt ſol, legum adiutor, coronate corona. Tuum eſt ſua ſponte enatum diadema. Oportet enim te poſt me conſtitui Imperatorem. Deindè eo ingreſſo Heracleam, ei excelſo parato tribunali in foro in medio ciuitatis, cùm aſſcendiſſet & ſediſſet turbis pręſentibus, concionatus eſt, dicens: Verè clara & celebris eſt hęc ciuitas, & quæ à me munera accipit. Quarè etiam exultat. Tu quoquè chare Theodore, oſtende diem, in quo dijs maximis offers ſacrificium. Beatus autem Theodorus dixit: Imperator, affer ad me inſigniores tuos deos, vt cùm eos fecero ingredi meum penetrale, eosq; vaporauero & vnguentis vnxero, eos rurſus

Irridet ſtultum Imperatorem.

reducam, & te preſente eis ſacrificem. Hęc cùm audijſſet Imperator Licinius, cum magno gaudio iubet ipſos ei dari. Cùm deos autem Licinij accepiſſet beatus Theodorus, qui conſtructi erant ex auro & argento, in ſuum penetrale, cùm media nocte eos confregiſſet & contriuiſſet, dedit pauperibus.

Cùm duo verò dies pręterijſſent, Licinius accerſito martyre, dicit ei: Vt generoſus & inclytus, & honoratus ab ijs, qui nos pręceſſerunt Imperatoribus, oſtende promptum tuum in deos animi ſtudium, vt reliqui videntes te hoc facientem, promptiores fiant & alacriores. Maxentius autem quidam centurio aſſiſtens, dixit Licinio: Per deos, ô Imperator, diuina tua potentia ab ipſo fuit illuſa. Vidi enim præcedenti nocte, magnæ noſtrę deæ Dianæ manum cuidam mendico obtigiſſe, qui abibat & lętabatur. Hęc cùm audijſſet Licinius, manſit mutus & attonitus. Reſpondens autem beatus dixit Theodorus: Per Chriſti mei virtutem, ità eſt, vt dicit Maxentius. rectè verò feci, ô Imperator. Si ergò dij tui ſibi non poſſunt opem ferre, quomodò vobis poterunt? Licinius autem mutato vultu, & manibus complexis genibus, deflebat, dicens: Hei mihi, hei mihi, habitus ſum ludibrio. Quid dicam, aut quid faciam, aut quid loquar, neſcio. Imperator potentiſſimus acceſſit ad hunc virum peſtiferum, & congregauit tantam multitudinem, & fuit irriſus ab omnibus phalangibus inimicorum. Quinetiam victoriæ inſignes deos meos confregit, & dedit pauperibus. Beatus autem Theodorus dixit ei: Fremis, ô Imperator, ſed ego rugio. tu ſtertis, at ego exilio. Tu cum Deo pugnas, at ego de Deo diſſero. Tu blaſphemas, ego verò Deum hymnis laudo. Tu colis deos mortuos, ego verò Deum viuum. Tu Serápin: ego verò eum, qui eſt ſuper Seraphim. Tu Apollinem, ego verò Deum ſemper viuentem. Tu es carbo Thracius, ego verò princeps Romanus. Tu Licinius ventilator, ego verò Theodorus donũ Dei. Quamobrem nè ægrè feras, ô Imperator, neque calcitres. hæc enim faciens, tuos oſtendis cruciatus. Aſini enim & muli tenes figuram.

Præclaræ voces martyres robuſti.

Tunc multa ira plenus Licinius, iuſſit exui martyrem, & eum extendi à quatuor, & boum neruis ei plagas inferri, ſexcentas ſuper dorſum, & quingentas ſuper ventrem: & poſteà iubet globis plumbeis immiſericorditer eius verberare * tendinem. Deindè ferreis vngulis lacerari eius carnes, & lampadibus ignis vſtulari eius vlcera, & acutis teſtîs radi concretum ſanguinem. Poſt hęc autem omnia, iubet eum tutò teneri in cuſtodia, & eius pedes illigari compedibus, & eum ſic manere quinque dies, neque guſtare quidpiam. Cùm autem fuiſſent impleti quinq; dies, iuſſit crucem deferri in baſilicam, & duci ſanctum, & cruci affigi. Lictores verò cùm ſanctum adduxiſſent martyrem, ligno affixerunt eius manus & pedes, & fibulam vnam in occultis eius partibus vſq; ad partes ſuperiores. Excogitatum quoquè fuit aliud deterius. Iuſſi enim pueri iaculari in eius oculos, & tela euellebant cum pupillis. Alij autem ſecretas partes eius teſticulorum enſe ſecabant per obliquum. Ego autem aderam ſcriba Augarus: & videns grauia hæc ſupplicia, & audiens etiam dolorem occultorum eius gemituum, abiectis codicillis, deuoluebar lachrymans ad eius pedes. Dominus verò meus, Chriſti miles Theodorus, paruam vocem emittens, mihi dixit: Augare, nè relinquas munus tuum, nec intermittas dicere, quę in me futura ſunt ſupplicia. Sed ſuſtine meum aduentum deſcribere & certamina & diem meæ conſummationis. Deindè clamans ad Dominum, dicebat: Domine, mihi priùs dixiſti, Ego ſum tecum: & nunc quid à me receſſiſti? Vide Domine: feciſti me nulli culpæ affinem, & feræ agreſtes me ſauciauerunt propter te: exturbatæ ſunt pupillæ oculorum meorum, carnes igne ſunt diſſolutæ: pili autem humì décidunt: dentes euelluntur, liuida fit facies, oſſa arida in cruce detinentur. Memento Domine, quòd crucem propter te ſuſtinui: quinetiam ferrum & ignem & clauos peruaſi. De cętero accipe meum ſpiritum, & rege vt velis. ego enim exeo ex vita mea. Hæc cùm dixiſſet martyr, non ampliùs eſt locutus. erat enim totum eius corpus laniatum. Arbitratus autem impius Licinius eum eſſe mortuum, reliquit in ligno pendentem.

Atrociſſimè flagellatur.

Multis afficitur ſupplicijs.

Crucifigit.

Immaniter vexatur.

Circa primam verò vigiliam noctis adſtans angelus Domini, ſoluit eum ab illo inſtrumento, & reddidit eum ſanum corpore, ſicut priùs, & eum ſalutauit, & dixit: Gaudeas & corroboreris in ſapientia & gratia Domini noſtri Ieſu Chriſti. Eccè enim tecum eſt Dominus Deus: & cur dixiſti, Receſſiſti à me? Conſumma ergò curſum tuę decertationis, & venies ad Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum, accipiens coronam immortalitatis. Hæc cùm martyri dixiſſet angelus, ab eo receſſit. Sanctus autem martyr

Diuinitùs ſanatur & confirmat.

Chriſti

Chriſti Theodorus, effectus ſanus, Domino ſuo agebat gratias, & cœpit pſallere: Exaltabo te Deus meus rex meus, & benedicam nomen tuum in ſeculum & in ſeculum ſeculi. Sæuus verò & iniquus Licinius, cùm nondùm veniſſet dies, mittit Antiochum & Patricium, duos ſuos centuriones, (erant enim ordinarij) dicens eis: Ite & adducite mihi malè mortuum corpus deceptoris Theodori, vt imponam in capſa plumbea, & id in maris abyſſum proijciam propter mente captos Chriſtianos. Cùm autem veniſſent centuriones, & loco appropinquâſſent, lignum quidem videbant erectum, eum verò, qui quęrebatur, nuſquàm. dicitque Antiochus Patritio: Reuerà conuenienter voci Galilæorum, qui dicunt Chriſtum ſurrexiſſe à mortuis, fortè hunc quoquè hodiè fecit ſurgere. Patricius autem propiùs accedens, vidit beatum Theodorum ſedentem & Dei prædicantem eloquia: & clamans, magna voce dicebat: Magnus Deus Chriſtianorum, & non eſt alius Deus præter eum. Et accedentes ad ſanctum, dixerunt ei: Rogamus te nos quoquè, qui ab hoc tempore ſumus Chriſtiani. Et crediderũt in illo die ipſi & octoginta milites. Pſalm. 144. Credunt 2. cẽturiones & 80. milites.

Cùm hoc autem reſciuiſſet Licinius, mittit Sextum Proconſulem, & cum eo trecentos milites, vt eos morte afficerent. Cùm illi verò veniſſent, & vidiſſent miracula, quæ fecerat ſanctus Theodorus, crediderunt ipſi quoquè Domino noſtro Ieſu Chriſto. Concurrit autem infinita quoquè multitudo in locum, & clamauit. Vnus eſt Deus Chriſtianorum. Ipſe eſt Deus ſolus, & non alius. Tunc vna voce omnes clamârunt & dixerunt: Quis eſt hic lictor Licinius, vt eum appetamus lapidibus? Eſt enim noſter Deus & rex Chriſtus, qui prædicatur per Theodorum. Fit verò magna confuſio & tumultus & impetus ad fundendum ſanguinem. Irruit enim quidam enſem ferens, Leander nomine, aduersùs S. Theodorum. Ei autem occurrens Proconſul, ſpatha ab eo ablata, eum tranſegit medium. Quidam verò Merpas, Hunnus genere, impetu facto, conſummauit Proconſulem. Tunc veniens beatus Theodorus, multis verbis turbas alloquens, vix tandèm ſedauit tumultum, dicens eis: Ceſſate, chariſſimi. Dominus meus Chriſtus fuit cruci affixus, reprimens angelos, nè hominum genus vleiſcerentur. Prętereunte autem ſancto Theodoro cum magna turba per carcerem, clamabãt, qui erant in vinculis: Miſerere noſtrî, ſerue Dei altiſſimi. Sanctus verò martyr ſolo verbo ſolutis eorum vinculis, dicit eis: Ite in pace, & mementote meí, ô viri. Magna autem multitudo idololatrarum credidit in Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum, & qui vexabantur ab immũdis ſpiritibus, curabantur tactu manûs eius & coloris eius veſtimentorum. Item alij innumeri.

Quamobrem quidam ex cohorte renunciârunt Licinio, quòd vniuerſus populus, dijs relictis, Deo credidit per Theodorum. Is verò ira repletus, miſſo ſpiculatore, iuſſit ſanctum eius caput abſcindi. Videns autem populus, cœpit ſeditionem agitare aduersùs Licinium. Beatus verò Theodorus prolixa oratione & admonitione rogabat eos, dicens: Fratres & patres, nè ſuccenſeatis Licinio. eſt enim miniſter patris ſui diaboli, & me decętero oportet ire ad Dominum meum. Cùm hęc dixiſſet martyr, & diù eſſet precatus, & benè precatus eſſet fratribus, & precibus finem impoſuiſſet, obſignauit totum ſuum corpus, & deindè ſic dicit Augaro: Fili mi Augare, nè neglexeris literis mandare diem meæ conſummationis. Reliquias autem meas depone in Euchaitis, in Maiorum meorum poſſeſſione. In tua verò conſummatione dormias mihi à ſiniſtris. Et cùm rurſùs diù eſſet precatus, & impoſuiſſet finem ſuis precibus, & dixiſſet, Amen: & valere iuſſiſſet omnes fratres, extendit precioſum ſuum collum: & ſic enſe fuit conſummatus, Februarij menſis die ſeptimo, ſabbato, hora tertia diei. Totũ corpus ſuum obſignat. Cæditur capite.

Poſt hæc autem cùm accepiſſent venerandas & ſanctas eius reliquias, cum cereis & ſuffitibus, vniuerſa comitante multitudine, Heraclea tulerunt Euchaita, & illic depoſuerunt omnibus videntibus, octauo * menſe Iunij. Quo in loco nunc quoquè ex vniuerſa terra, quæ eſt ſub cælo, congregatur genus hominum. Multa enim miracula facit Dominus & curationes, per venerandum & ſanctum corpus glorioſi martyris Theodori: ad gloriam & gratiarum actionem eius nominis, quem decet omnis gloria, honor & potentia, nunc & ſemper & in ſecula ſeculorum, Amen. Venerandę & ſanctæ reliquiæ. * menſis

VITA

VITA SANCTI PATRIS NOSTRI PARTHENII EPISCOPI LAMPSACI, EX SIMEONE *Metaphraſte, authore verò Criſpino.*

7. Febrvar.

DESIDERIO & amore motus ego peccator Criſpinus, ſtudui conſcribere admirabilem & glorioſam viri vitam & à puero inſtitutionē, ſancti patris noſtri Parthenij, qui fuit Epiſcopus Lampſaci. Eſt enim plena vtilitate animæ, & quæ poteſt ijs, qui legent, oſtendere ea, quæ Deus præbet ijs, qui ipſum diligunt.

Parthenij parentes.

Beatus ergò & inclytus hic Parthenius, habuit quidem patrem, nomine Chriſtodulum, dignitate diaconum ſanctæ Dei catholicæ, quę erat Meliti, eccleſiæ, literarum imperitus, ſanctarum autem ſcripturarum vel maximè valens memoria. Creſcens verò ætate, ibat in propinquum lacū, & ibi piſcabatur, & piſcium mercaturam ſuppeditabat vſui eorum, qui egebant. A prima enim ætate, gratia Dei dignatus, ſeipſum celabat. A tempore autem decem & octo annorum, ſigna facere incipiens, dæmones expellebat ab hominibus eius inuocatione. Cum verò bona de eo fama eſſet multorum ſermone celebrata, Meliti ciuitatis

Fit presbyter.

Epiſcopus, nomine Philetus, cùm audiuiſſet de S. Parthenio, eum accerſitū & multùm laudatum, vel inuitum ordinat Preſbyterum & viſitatorem ſanctæ ciuitatis Meliti eccleſiæ. Porrò autem ei quoquè opem ferebat gratia curationum in omnibus ægrotantibus, & faciebat multa ſigna admirabilia in nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti.

Claret ſignis admirandis.

Inter cætera verò accidit aliquando, vt ei homo fieret obuiàm, cui à tauro fuerat effoſſus oculus, quem manu ſua portabat, & deflebat. Eum cùm accepiſſet vir ſanctus, & in ſuo loco impoſuiſſet, aqua madefaciens, in tribus diebus ſanum reddidit. Quædam autem mulier, quæ in pudendis corporis ſui partibus cancrum habebat extantem, rogabat virum ſanctum, vt acciperet morbi curationem. Sanctus verò in eius fronte facto ſigno crucis, eam curauit protinùs: & excidit ab ea morbus, adeò vt ſpecies cancri vel ipſam terram exulcerauerit. Tunc omnes, qui aderant, cùm hoc vidiſſent miraculum,

Signo crucis mulierē à morbo cācri curat.

dederunt laudem & gloriam Deo noſtro, qui facit miracula. Cùm itaq; iret aliquando beatus Parthenius ad viſendum quendam ægrotum, inter eundum repentè canis ingentis magnitudinis & cædem ſpirans, rupta catena, quæ ei fuerat impoſita, exilijt è

Aliud miraculum.

quadam domo cuiuſdā ex proceribus, & eum inuaſit, & rectus ſtetit ſupra corpus eius. Sanctus autem cùm in eum ſpiràſſet, & crucem Chriſti feciſſet, repentè exiccauit, & ab humeris ſuis in terram proiecit mortuum.

Fit Epiſcopus Lāpſacenus.

Hæc & his ſimilia cùm audiuiſſet, qui erat illo tempore ſanctiſſimus Cyzicenorum metropolis Epiſcopus, nomine Aſcholius, cùm accerſiuiſſet venerandum & ſanctum hunc virum Parthenium, eum præfecit dignitati epiſcopatûs, & maximum conceſſit donum ciuitati Lampſacenorum. Homo autem Dei Parthenius, cùm veniſſet ad ei

1. Tim. 4.

dedicatam ciuitatem Lampſacum, & eam inueniſſet deditam cultui ſimulacrorum, grauiter angebatur. Sed non ceſſabat, ſicut Apoſtolus admonet, rogare, increpare, veritatis viam eis oſtendere, imbecillitatemque & vanitatem ſimulacrorum: & faciens miracula in nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti, & curans eorum infirmos, paulatim traxit eos ad Dei agnitionem. Cùm verò vidiſſet eos proficere in fide, & ſimulacra deſpicere, voluit eorum templa diruere, & ædificare eccleſiam in nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti. Cùm ſe autem ſuſtinuiſſet, ſic ſtatuit, quòd cùm Imperator ſit Chriſtianus & pius, iuſtum ſit eius ſententia templorum idolorum fieri demolitionem. Hęc cùm apud ſe ſtatuiſſet Chriſti ſeruus Parthenius, & ſoluiſſet ex ciuitate Lampſaco, venit in vrbem regiam. Fortè autem accidit, vt die ſequenti pius Imperator Conſtantinus deſcenderet in vehiculo ad videndos agros. Ad eum itaque accedens vir ſanctus, expoſuit ei ſuam petitionem. Venerandus verò & planè Chriſti amans Imperator Con-

Humaniſſimè accipitur à Conſtantino Magno.

ſtantinus, benignè accepit eius petitionem, & valdè eſt lætatus: iuſſitq; eum ire in regiam, & expectare donèc ipſe rediret ab agris. Reuerſus itaq; Imperator in Palatium, lubenter accepit virum ſanctum, & complexus rogauit, vt pro ipſo precaretur: & protinùs iuſſit fieri Sacram pro idolorum & eorum templorum demolitione. & cùm hoc ſuis

ſuis diuinis confirmâſſet ſyllabis, dat Parthenio cum multo auro ad extructionem ſanctæ Dei eccleſiæ: & eum amplexus, dimiſit in pace.

Reuerſus autem beatus Parthenius in ſuam ciuitatem Lampſacum, templa diruit, & cùm pulcherrimam & ornatiſſimam deſcripſiſſet Dei ædem, ipſe per ſe aſſiſtens operi, magno ſtudio eam curabat excitandam. Etenim cùm multi adnauigarent & enauigarent hoſpites, non contingebat eis tranſire, niſi priùs eum vidiſſent: & benedictione ab eo dignati, eam, tanquàm multorum bonorum viaticum, auferentes recedebant. Quodam autem die acceſſit quidam ad eum, qui latenter in ſe habebat ſpiritum immundi dæmonij. Quem cùm longo tempore habuiſſet, hoc ignorabat. Hic ergò homo cùm vidiſſet ſanctum, eum ſalutauit. Homo verò Dei Parthenius cùm cognouiſſet dæmonem, qui in eo habitabat, eum non reſalutauit. Dæmon autem perturbatus, dixit ſancto: Quoniam deſideraui te videre, ideò te ſalutaui: cur tu non ſalutâſti? Sanctus autem Parthenius dicit ei: Eccè vidiſti me, quid tum? Dicit dæmon: Et te vidi, & agnoui. Dicit ſanctus: Si reuerà me vidiſti & agnouiſti, egredere citò à figmento Dei. Dixit dæmon: Hoc totum eſt, vt me expellas à mea habitatione? Nunc, rogo te, nè me expellas poſt tantum tempus. Dicit ei beatus Parthenius: Eſt'ne longum tempus, ex quo in eo habitas? Dixit dæmon: A pueritia, nec fui vlli vnquàm cognitus, niſi nunc à te: tu autem me expellis, vt video. & quò iubes me abire? Dixit ſanctus: Do tibi locum, quò proficiſcaris. Dicit dæmon: Omninò dices mihi, Abi in porcos. Dicit ei ſanctus: Minimè, ſed do tibi hominem humilem: & ingreſſus in eum, illic habita. Nunc verò ex eo egredere. Dixit dæmon: In veritate hoc facis, an ſolùm hoc dicis, dum me eieceris? Dixit ſanctus: Dico tibi in veritate. mihi quidem eſt homo paratus, in quo debes habitare. ſolùm citò egredere. Dęmon autem ſancti pactis conuentis perſuaſus, petebat vt promiſſio deduceretur ad effectum. Tunc ſanctus os aperiens, dixit dæmoni: Eccè ego ſum homo: ingredere, & in me inhabita. Dęmon autem tanquàm ab igne vſtus ob id, quod ſanctus dixerat, exclamauit dicens: Hei mihi, me, qui * in alieno vaſe abij, poſt tantum tempus perſequeris: & quid non mali à te paſſus fuero? Quomodò verò in domum Dei ingrediar? Non licet veritatem audire à vobis Chriſtianis. Tunc dæmon egreſſus ab homine, abit in loca deſerta & inacceſſa: homo autem euaſit ſanus virtute & gratia Domini noſtri Ieſu Chriſti, Deumque perpetuò laudabat & glorificabat, & ſanctum eius famulum Parthenium.

Pulcherrimum templum conſtruit.

** ex*

Expellit dæmonem.

Perfecto verò opere ædificationis ſanctæ Dei eccleſię, ſtudium ponebat homo Dei, vt reponeretur menſa, in qua oportebat Domino offerri ſpiritale & incruentum ſacrificium. Cùm autem inueniſſet in quodam loco, dedicato idolis, lapidem precioſum & aptum ad ſanctæ menſę concinnandũ opus, quod quęrebatur, effecit id pulchrè elaborari & adaptari ab artificibus. Perfecto verò opere, iuſſit id afferri in eccleſiam. Cùm ergò artifices lapidem currui impoſuiſſent, & boues iunxiſſent, ducebant ad ciuitatem. Inuidens autem & bonorum operum æmulus diabolus, non ferens ignem diuini zeli ſancti viri, conturbatis bubus, effecit, vt ij repentè impetu, qui cohiberi non poterat, incitati, ſupinum in terram proiecerint eum, qui trahebat boues, nomine Eutychianum: quem excipiens currus, per rotam perfregit omnem viſcerum eius compagem. Sicq; is expirauit. Cùm autem accepiſſet quod acciderat, ſeruus Dei Parthenius, dixit: Hoc ſatanica planè fecit malitia. Non impedies in hoc diabole opus Dei. & ſtatìm aſſumens ſecum pios viros, qui cum ipſo erant, cucurrit ad locum: & ſtans prope cadauer, & ſancta ſua inclinans genua, cum lachrymis intensè orauit ad Deum, dicens: Tu Domine omnipotens, ſuppeditator vitæ & mortis, non ignoras propter quam cauſam author malorum inimicus, machinatus eſt mortem in tuũ figmentũ. Sed ô benigniſſime, nũc quoquè oſtende inanem eius conatum: vitæ autem participem fac tuum ſeruum Eutychianum, oſtendens ijs, qui in te credunt, inuictam tuam potentiam: Quoniam tu es ſolus Deus, & te decet gloria in ſecula, Amen. Cùm autem vir iuſtus Deo emiſiſſet has preces, reuerſus eſt mortui ſpiritus in corpus eius, & cœpit, qui fuerat mortuus, dicere in conſpectu vniuerſi populi: Gloria tibi Chriſte Deus, qui etiam ſuſcitas mortuos. & cùm protinùs ſurrexiſſet, & factus eſſet ſanus ſicut priùs, & accepiſſet boues, traxit currum vſque ad ædem eccleſiæ. Tunc omnes, qui viderant hoc miraculum adeò præter opinionem, dederunt gloriam & laudem benigno Deo.

Altare ad offerendum incruentũ ſacrificium.

Malitia maligni dæmonis.

Mortuũ ad vitam reuocat S. Parthenius.

Afferebant verò vndiquè omnes ægrotantes, & qui vexabantur ab immundis ſpiritibus:

Multos curat dæmoniacos.

bus: & gratia & virtute Domini Ieſu curabantur omnes. Omnis autem ars medicinæ in diebus huius ſancti viri erat imbecilla, propterea quòd omne genus morbi in nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti, gratìs ab ipſo curarentur. Inter quos Dionyſius quoquè, Præpoſiti filius, ſtirpe imperatoria, cùm haberet filiam virginem, nomine Daphnen, quæ à dæmone grauiter caſtigabatur, ipſe eam totis tribus diebus curauit. Alteram autem Mamalij cuiuſdam filiam, qui erat princeps ciuitatis Smyrnenſium, nomine Agalmatiam, quæ ab immundo ſpiritu vexata, ſpumam emittebat, curauit. Zoëlam verò nomine, quę ad Perſas venerat, & à dæmone vaticinante miſerabiliter conterebatur, haud ità longo pòſt tempore, Domini gratia liberauit. Alium autem rursùs iuuenem ex Hunnis ortum, presbyteri filium, nomine Niconem, qui ab immundo ſpiritu grauiter caſtigabatur, adducentes eius parentes, iecerunt ad pedes ſancti, rogantes vt eius miſereretur iuuentutis, & eum liberaret ab immundo dęmone. Vir autem ſanctus dixit eis: Non eſt dignus qui curetur. ad caſtigationem enim datus ei fuit ſtimulus ſpiritûs. eſt enim parricida. Vos enim ſæpè ab eo habiti contemptui, in animæ veſtrę amarore à Deo petijſtis, vt ipſe caſtigaretur. Sinite eum ſic eſſe. expedit enim. Illi verò, vt qui eſſent parentes & vincerentur viſceribus, exclamauerunt rogantes cum lachrymis: Precare Deum pro ipſo, vt liberetur à ſæuo & immani dæmone. Beatus autem Parthenius miſertus abundè profluentium lachrymarum parentum, intensè Deum precatus eſt pro ipſo, & protinùs egreſſus fuit ab ipſo dæmon, & mundatus fuit homo. Tunc parentes eius eum ſanum acceperunt, & domum redierunt, Deum laudantes atque glorificantes.

Spiritus draconalis.

Alexandria autem quædam nomine, ex Ariſba, quæ eſt Abydo, draconalem habens ſpiritum, ſibilans & multos interimens, allata eſt ad ſeruum Dei Parthenium. Qui cùm increpâſſet ſpiritum, curauit eam, & remiſit ad ſuos. Synodij verò cuiuſdam Abydeni filiam virginem, quæ ab immundo ſpiritu vexabatur in montibus, parentes eius comprehendentes, duxerunt ad iuſtum: & cùm manus ei impoſuiſſet & eſſet precatus, eam curauit. Alium quoquè, Axanum quendam militem, qui omnes partes corporis habebat diſſolutas, duxerunt ad ſeruum Dei Parthenium. Quem aqua madefaciens & precans, ſanum miſit domum ſuam ambulantem. Quendam autem alium, nomine Alanam, genere Syrum, operatione mali, qui in eo habitabat, dæmonis, ex tabulato catechumenorum ſanctæ eccleſiæ, quam condidit ſanctus vir Parthenius, ſuſpenſum & tractum & effectum mortuum, ad cadauer adueniens Dei famulus, illum quoquè viuificauit precibus, & ab eo fugauit dęmonem. Eutropus verò quidam nomine, ex Pareo, vxorem ſuam duxit ad ſanctum, quæ habebat ſpiritum immundum, & rogabat eum multùm, vt pro ipſa rogaret, vt curaretur à dæmone, qui ipſam vexabat. Vir autem ſanctus cedens eius precibus, cùm eam accepiſſet, & in eius oculos inſpirâſſet, & ſuper caput eius eſſet precatus, liberauit à dęmone. Tunc maritus eius Deum glorificans, iuit in domum ſuam cum ipſa. Acaciam verò quandam nomine, ex pago, qui dicitur Celęus, quæ ab immundo ſpiritu conſumebatur, ad eam adduxerunt: & gratia & virtute Domini Ieſu, ſanam dimiſit. Eucheria quędam nomine, vxor Agapij Magiſtriani Pageleoti, veneficio attentata, cùm ei roderentur inteſtina, allata eſt ad ſanctum: & cùm in tribus diebus ei eſſet precatus, & ex oleo ſanctorum eam potâſſet, ſanam remiſit in domum ſuam.

Tabulatum catechumenorum.

Oleo ſanctorum curat ægram.

Maximinus quidam nomine, ex Bizye ciuitate Thraciæ, qui erat diſcipulus vni ex ijs, qui ſunt apud nos Diaconi, nomine Pſertæ: Hic ergò Maximinus cùm incidiſſet in morbum torminis inteſtinorum, deſperatus fuerat ab omnibus. Cùm id autem reſciuiſſent eius parentes, Bizye venerunt Lampſacum ad eum ſepeliendum: & cùm eum accepiſſent cum lectulo, fide ducti, ferunt eum in ſanctam eccleſiam, & eum ponunt in ingreſſu Epiſcopi, per quem Dei ſeruus erat tranſiturus. Cùm verò in eum locum veniſſet ſanctus vir Parthenius, & vidiſſet eum in lecto iacentem, & eius parentes lamentantes, & omnes, qui cum eis aderant, lachrymantes, ipſe quoquè eſt lachrymatus: & cùm flexiſſet genua, Deum pro ipſo eſt precatus, & virtute ac gratia Domini noſtri Ieſu Chriſti, ad ipſum reuerſus eſt ſpiritus: & ſtatìm aſſedit, qui fuerat mortuus, & cœpit loqui. Data autem ei manu, fecit eum ſurgere, & ſanum reddidit parentibus, adeò vt vniuerſa ciuitas Deum laudaret propter factum miraculum. Quædam autem mulier Diaconiſſa, nomine Theophila, ex Aſermo vico Cherroneſi, & cum ipſa, Ruffina impubes ex co-

Mortuus reuiuiſcit.

ex eodem vico, ab immundo ſpiritu diſſoluta & effecta paralytica, allatæ ſunt ad ſanctum virum. Quas paucis diebus aqua irrigans & precans, virtute Domini ſanas emiſit ad ſuos. Hilarij cuiuſdam presbyteri ex Auſadia filius vnigena, nomine Thalaſſius, qui à maligno ſpiritu fuerat mente motus, portatus eſt ad ſanctum. Quem cùm accepiſſet, orans totos ſeptem dies, reduxit ad naturam, & Domino agentem gratias, cum patre remiſit in patriam. Vetulas verò quaſdam duas pauperes, quarū vni nomen erat Calliope, alteri verò Cyriaca, quæ ambæ ab immundo ſpiritu caſtigabantur, tulerunt ad ſanctum: qui per ſuas ad Deum preces ambas curauit. Cùm autem eis quoquè dediſſet ea, quæ erant ad victum neceſſaria, dimiſit in pace.

Præter hæc autem & alia, quæ narrari non poſſunt, ſancti huius viri miracula, accidit vt officina quoquè, in qua tingebatur purpura, impediretur ab immundo ſpiritu, qui in eam incubuerat, & non efficeret eam, quam ſolebat, tincturam: ſed etiam immundus dæmon apparéret tinctoribus, & opus Imperatoris non ſineret effectum reddere: adeò vt ex hac re magnum periculum & damnum ſerui ſuſtinerent & tinctores. Quamobrem cùm reſciuiſſet homo Dei Parthenius, & ab eis fuiſſet rogatus, prompto & alacri animo venit ad locum officinæ: & cùm aduocâſſet immundum operantem dęmonem, & cum increpâſſet terribili & ſancto nomine Chriſti, fecit eum euaneſcere ab omnibus finibus, illo clamante omnibus audientibus: Tanquàm ab igne expellor in gehennam ignis. Cùm autem iuſſiſſet ſanctus, tinctores impleuerunt lebetes, & eo præſente immiſerunt lanam. Ea verò ab illo tempore, eam, quam oportebat, tincturam citra vllum impedimentum accepit etiam in futurū. Sicq; & qui gerebant rempublicam, & tinctores omnes liberati fuerunt à periculo Imperatoris.

Dæmonem expellit ab officina purpuram tingentium.

Audite alud quoquè magnum miraculum, quod factum eſt à ſancto patre noſtro Parthenio. Tempore piſcationis Thynnorum, cernebantur quidem piſces à piſcatoribus, tanquàm qui iam eſſent in manibus. Cùm laxarentur autem retia, nihil proficiebant, ſed laborem inanem ſuſtinebant. Fuit verò hoc à diabolica aura impedimentum, non in vno tantùm aut altero emporio, ſed in tota regione maritima vſq; ad Abydum. Omnes autem ſimul congregati, rogârunt virum iuſtum, vt Deum pro eis precaretur. Eo verò precante cum ieiunio & fletu, Deus ei aperuit cauſam & ſatanicam operationem. Experrectus autem, citra moram profectus eſt in vnumquodque emporium vſq; ad Abydum, & aquam benedicens, & ſal inijciens, & Deum inuocans, iuſſit afferri retia, & eo præſente piſcium conſuetam facere piſcationem. Tunc cum magno gaudio ſua retia laxantes, Domini virtute & ſancti precibus, tanta bona conſecuti ſunt in piſcatione, vt præteriti temporis defectum ſuppleuerint. Sedente autem viro ſancto in emporio Catapteleæ, cùm piſcatio fieret piſcium, reteq; traheretur, Thynnus maximus è reti exiliens, ſe proiecit ad pedes ſancti. Quem cùm ſignâſſet & precatus eſſet, iuſſit ſcindi & diſtribui fratribus ad gloriam Dei.

Vide hic aquam benedici cum ſale.

Aliquando Heracleotem quendam nomine Calliſtum, cui à diabolica operatione fuerant pedes ſoluti, duxerunt ad beatum Parthenium. Quem quidem, cùm eſſet precatus, & curâſſet virtute Domini, proprijs pedibus ambulantem remiſit in domum ſuam, lætantem & Deum glorificantem. Alium autem quendam, nomine Lesbum, ex inſula, quę dicitur Oa, duxerunt ad hominem Dei. Qui quidem à pedibus ad caput vſq; erat totus vlceratus, à leproſo nihil differens. Eum oleo vngens & precans tribus diebus, ſanum remiſit ad ſuos. Ex magnis ergò & multis miraculis, quæ à ſancto patre noſtro Parthenio Dei gratia facta ſunt, partem, prout potui, ſignificaui veſtræ charitati: non tanquàm de patre & doctore verba faciens ad eum ornandum, propter id, quod dicitur: Perdet Dominus omnes, qui loquuntur mendacium: ſed res ipſæ teſtantur, etiam quæ fiunt poſt eius obitum. Vndè etiam cùm eo adhuc viuo vſus aliquando eum vocâſſet, iuit in Thraciæ metropolim Heracleam: & conueniens Archiepiſcopum, qui illic erat, nomine Hypatianū, qui ad extrema ferè erat redactus, rogauit cauſam morbi. Cùm per diuinam autem reuelationem cognouiſſet beatus Parthenius, eum caſtigari propter auaritiam, vt qui res pauperum vſurparet, & eos illis priuaret, manè iuit rurſùs ad eum viſendum, & ei dicit: Surge magne domine. Non enim laboras infirmitate corporis, ſed caſtigaris propter morbum animæ. Hæc ergò depone, & rurſùs euades ſanus. Reſpondit ægrotus & dixit: Scio ego quoq; me eſſe peccatorem, & ideò caſtigari. Sed ora pro me, rogo te, vt leuer meis iniquitatibus. Dicit ei ſanctus Parthenius:

Oleo vngens, ſanat ægrotum.

Pſalm. 5.

nius: Si quis in hominem peccauerit, de eo fortaſsè exaudietur oratio: morbus autem tuus ad Deum tendit. Quæ ſunt ergò pauperum, redde Deo, & eris ſemper ſanus animo & corpore. Tunc is ad ſe rediens, dixit: Re vera Pater peccaui Domino meo: Dominus verò iuſtus. & protinùs accerſito ſuo œconomo, iuſſit in mediū afferri, quidquid auri collectum fuerat ex pauperibus. Cùm autem ſatìs auri fuiſſet allatum, ſanctum rogauit Epiſcopus, vt id diſtribueret pauperibus. Ille verò non ſuſtinuit, dicens: Cùm Deus tibi det vires, tu per teipſum redde eis, quæ ſua ſunt. Tunc is ſedens in lectica, iuit ad templum ſanctæ martyris Glyceriæ: & cùm congregâſſet omnes pauperes ciuitatis, affatìm omnibus diſtribuit. Benignus autem & clemens Deus, qui viduæ duo minuta
Luc. 21. non deſpexit numiſmata, & rurſùs diues viduæ propoſitum acceptum habuit tempore
3. Reg. 17. Luc. 7 Eliç prophetæ, & pauperis flagitioſæq́; meretricis lachrymas non eſt auerſatus, & publi-
Luc. 18. cani ſuſpirium comprobauit: ipſe quoquè prædicti Archiepiſcopi acceptam habens pœnitentiam, in tribus diebus ei perfectam præbuit ſanitatem.

Dei verò ſeruus Parthenius quotidiè obibat ſacras ædes ciuitatis, conſuetas preces in eis peragens. Quodam autem die ingreſſus in martyrium, quod Achilas dicitur, inuenit illic hominem quendam iacentem omninò aridum. Cuius miſertus, cùm oleum petijſſet, flexis genibus, cum lachrymis orauit pro ipſo benignum & clemētem Deum. Et cùm deindè ſurrexiſſet à precatione, ſenſìm & paulatìm eum ſancto oleo molliens, protinùs & ipſa hora fecit eum ſanum ſurgere, & iuſſit eum ſuis pedibus ad ſuos redire Deum glorificantem. Cùm hoc autem terribile & quod opinionem ſuperat miraculū factum eſſet in Heraclea ciuitate, quicunq; habebant ægrotos, cum eis concurrebant ad Dei hominem Partheniū, & virtute Domini noſtri Ieſu Chriſti, omnes reuertebantur ſani. Simul verò cum eo aderat etiam Hypatianus, qui illo tempore erat Archidiaconus ciuitatis Heracleæ, quando hæc fiebant miracula. Quæ cùm vidiſſet, procidit ad pedes ſancti viri, rogans eum cum lachrymis & dicens, quòd in prędio ſuo multa quidem ſunt ſeminata, propter pluuiæ autem egeſtatem omnia ſunt exiccata. Sed veni ad locum, dicebat, ô venerande pater, & ora Deum, vt terræ præbeat pluuiam, vt conſeruetur vniuerſa noſtra patria. Venerādus verò & ſanctus vir Parthenius, iuit prompto & alacri animo. Cumq́; veniſſet ad locū, & vidiſſet omnia exiccata, lachrymatus eſt: flexisq́;
Pſalm. 144. genibus diù precans cum lachrymis, clementem Deum rogauit, vt pluuiam in terram demitteret ad fructus producendos. Benignus autem & clemens Deus, qui ſemper facit voluntatem eorum qui ipſum timent, cùm adhuc preces eſſent in ore eius, tectum fuit cælum nubibus: & deſcendit multa pluuia, & ſatiauit terram. Ingreſſus autem ipſis in agrum, quæſiuit habitaculum, in quo preces ſuas perageret. Archidiaconus verò Hypatianus, qui fuit etiam agri dominus, introduxit eum in vnum ex ſuis cubiculis. Qui pernoctauit illic in orationibus: & cùm manè accerſijſſet Archidiaconū, dixit ei: Attende tibi, ô frater. non enim ignoras Epiſcopum tuum fuiſſe caſtigatum propter auaritiam. Oſtendit enim mihi Deus hac nocte, te non multis pòſt diebus futurū Epiſcopum. Vide ergò, vt ſemper curam geras pauperum. hoc enim Deum placat ſuper omnia.

Aridū ſancto oleo perungit & ſanat.

Precibus è cælo pluuiā deponit.

Cura pauperum Deo gratiſſima.

Sanctum autem rogauit Archidiaconus, vt veniret in ſuum prædium, & benè precaretur agris & vitibus. Ingreſſus verò beatus in vnam maximam regionem, quæ nihil habebat, dixit ei: Cur non ſeminâſti eam, cùm ſit maxima? Archidiaconus autem lachrymans, dixit: Seminata quidem eſt, ô bone: ſed mea peccata & pluuiæ defectus, eam, vt vides, exiccauit. Dicit ei ſanctus: Quot modios tibi præbuit Deus ex hac regione? Il-
Marc. 9. le dixit: Mille, ô bone. Sanctus autem dixit ei: Nè ſis triſtis, ô frater. Omnia ſunt poſſibilia credenti. Sed Deus tibi dicit per me peccatorem, quòd ſi in tempore æſtatis fructum, qui ex hoc agro naſcitur, ſolū trìueris, inuenies ſicut dixiſti, mille modios: quoniam leue eſt in conſpectu Domini hæc facere. Eum quoquè introduxit in vineam recèns plantatam. erat autem omninò exiccata & exeſa à vermibus, propter pluuiæ egeſtatem. erat verò locus ſatìs amplus, vt caperet ſementem octoginta modiorum. Beatus autem ſale iniecto, totam vitem conſperſit, & dixit Archidiacono: Eſto bono animo: Nam Deus dat tibi ex hoc loco ſatìs magnā benedictionem, ſicut ei placet. Cùm verò ingreſſi eſſent in ciuitatem, iuit ad Epiſcopum, vt ei valediceret, & nauigaret. Ille autē ei proceſſit obuiàm, & eum eſt complexus. Ij verò cùm aſſediſſent, ſanctus dixit Epiſcopo: Annuncio tibi, ô domine, quòd poſt non multos hos dies excedes è corpore, & migrabis ad Dominum. Eccè enim Chriſtus te accerſijt, qui eſt verus Deus noſter, &

Prędicit obitum Archiepiſcopo.

bonum

bonũ ſucceſſorem relinques, vt mihi reuelauit Dominus, dominum Hypatianum, tuum Archidiaconum. Dixit Epiſcopus: Fiat voluntas Domini. Et cùm ſe inuicèm oſculati eſſent in oſculo ſancto, Heraclea ſanctus nauigauit Parthenius, & venit in ſuam ciuitatem Lampſacum.

Accidit autem non multis pòſt diebus, vt morbo correptus Heracleæ Epiſcopus, in Chriſto requieſceret. Pro ipſo verò factus eſt Epiſcopus dominus Hypatianus Archidiaconus, conuenienter ei, quod dixerat ſeruus Dei Parthenius. Cùm eſſet autem æſtas, egreſſus Epiſcopus Hypatianus in agrum ſuum ad colligendos fructus terræ, & metendum id, quod erat natum ex exiccata & ſqualida regione, inuenit mille modios plenos frumento, conuenienter verbo ſerui Dei Parthenij. Similiter verò in tempore quoquè vindemiarum, ex plantatione exiccatarum vinearum Deus dedit magnam vini quantitatem Qui cùm experientia accepiſſet euentum eius, quod ſanctus prædixerat, decimam fructuum vtrorunque, nempe tam aridorum quàm humidorũ, naui impoſitam duxit Lampſacum, vt ſancto offerret, maximas ei agens gratias. Ille autem noluit accipere, dicens domino Hypatiano Epiſcopo: Deo agens gratias in omnibus, eas diſtribue noſtris fratribus. & cùm ſe inuicèm ſalutâſſent, reuerſus eſt ſanctus Epiſcopus Heracleam, & diſtribuit frumentum & vinum ſuis fratribus, vt iuſſerat homo Dei. Epiſcopus ergò Hypatianus non ceſſauit vſq; ad finem vitæ, narrare omnibus Dei magnalia, quæ fecit cum ipſo per ſeruum ſuum Parthenium.

Squalida regio vbertes reddit fructus.

Cùm ergò in hac pia & angelica vita refulſiſſet in terra Dei ſeruus & vir venerandus Parthenius, & multos conuertiſſet à ſimulacris ad Deum viuum, perindè àc morbo arreptus, à Deo vocatus, requieuit in pace. Prædictus ergò Hypatianus Epiſcopus cùm audiuiſſet inclytum & venerandum patrem noſtrum Parthenium ad Chriſtum migrâſſe, relictis omnibus, quæ habebat in manibus, ſoluens ex ciuitate Heraclea, ſecundo vento cùm Deus iuſſiſſet, eádem nocte peruenit Lampſacum. Similiter etiam Cyzici epiſcopus, & epiſcopus Meliti, in qua fuerat natus: & Parij epiſcopus nomine Euſtathius, & reliqui ex ciuitatibus, quæ erant circuncircà. Sicq; cum pſalmis & hymnis & ſpiritalibus canticis depoſuerunt eum prope eccleſiam in oratorio, quod ipſe ædificauit. Dormijt autem ſanctus Chriſti ſeruus Parthenius ſeptimo menſis Februarij, non parua nobis relicta doctrina per perfectam & immobilem eius in Deum fidem. Qui etiam poſt deceſſum ſua ad Deum ſupplicatione non ceſſat facere miracula, dæmones expellens, leproſos mundans, & omnem morbum & ægritudinem curans virtute & gratia Domini & Dei & Seruatoris noſtri Ieſu Chriſti: Cui gloria & potentia, nũc & ſemper & in ſecula ſeculorum, Amen.

S. Parthenius decedit.

Honorificè ſepelitur.

EPITAPHIVM RICHARDI REGIS ANGLIAE, SCVLPTVM IN CIVITATE LVca Italiæ, *vbi requieſcit.*

SOROR Offonis regis, fuit mater beati Richardi. Beatus Richardus rex Angliæ, exul patriæ, ſpretor mundi, contemptor ſuî, pater ſanctorum fratrum Vuillebaldi & Vuinibaldi, & beatæ Vualburgis virginis, terrenum regnum in cæleſte mutauit. Depoſuit coronam regiam pro vita perpetua. Exuit purpuram, & vilem induit tunicam. Regionum reliquit tribunal, & ſanctorum quæſiuit limina. Dimiſit ſceptrum, & accepit baculum. Dimiſitque filiam ſuam in regno beatam Vualburgam, atq; ſimul cum filijs peregrè profectus eſt. Et eis relictis apud ſanctum Bonifacium martyrem glorioſum, tunc Archiepiſcopum Moguntinenſem, virum miræ ſanctitatis, eò quòd Anglicus eſſet, de regno ſuo natus, idem ſanctus rex exilio ſe vlteriori *, limina ſanctorum trans alpes adijt, & loca deincèps magis deuia petijt ſolitudinum, Deo ſoli idem ſolus liberè vacaturus. Deindè poſt longa exilia, poſt multa certamina, poſt famis, ſitis & frigoris multimodas ærumnas, in prouincia Italiæ, ciuitate Luca finitur pugna, dantur præmia, cælo recipitur anima, & in beati Frigdiani baſilica iuxta corpus eius ponuntur pia membra, vbì & miraculis coruſcat.

7. FEBRVAR.

Suſcipit rex pius cũ filijs longinquã peregrinationẽ religionis ergò.

Moritur in Italia.

ruſcat. Cuius feſtiuitas ſeptimo Idus Februarij celebratur. Locus etiam, in quo requieſcit, his verſibus adornatur:

Hîc rex Richardus requieſcit ſceptrifer almus.
Rex fuit Anglorum, regnum tenet iſte Polorum.
Regnum dimiſit, pro Chriſto cuncta reliquit.
Ergò Richardum nobis dedit Anglia ſanctum.
Hic genitor ſanctæ Vualburgæ virginis almæ,
Et Vuillebaldi ſancti ſimul & Vuinibaldi.
Suffragium quorum det nobis regna Polorum. Amen.

VITA B. EVGENII ET MARIAE EIVS FILIAE, AVTHORE SIMEONE METAPHRASTE.

8. FEBRVAR.

IN illo tempore erat vir quidam in Bithynia, nomine Eugenius. Is habebat vxorem valdè honeſtam & Deum timentem, quæ peperit filiam vnicam, & vocauit nomen eius Mariam. Mortua autem eius vxore, educauit filiam ſuam Eugenius in bona & honeſta vita. Cùm verò creuiſſet adoleſcentula, dixit ei pater eius: Filia chariſſima, eccè omnes meas facultates trado in manus tuas. Ego enim vado, vt ſaluam faciam animam meam. Cùm hæc autem à patre ſuo audijſſet adoleſcentula, dicit ei: Pater, tu vis teipſum ſeruare, & me perdere. Neſcis Dominum dicere in Euangelijs: Paſtor bonus animam ſuam ponit pro ouibus? Rursùs verò alibì dicit: Qui ſaluam facit animam, eſt tanquàm qui creat. Hęc cùm audijſſet pater eius Eugenius, eius verbis valdè fuit lætatus. flebat enim & eiulabat, cùm hæc diceret: & dicit ei pater eius: Filia chariſſima, quid poſſum tibi facere? Tu quidem es fœmina: ego autem volo ingredi monaſterium: & quomodò potes mecum verſari? Diabolus enim propter vos bellum gerit aduersùs Dei ſeruos. Hæc cùm audijſſet eius filia, dixit patri ſuo: Domine mi pater: Non ſic ingrediar, quomodò tu dicis: ſed tondebo comam capitis, & induta veſte virili, ingrediar tecum monaſterium, nemine ſciente, me eſſe fœminam.

Iohan. 10.

Mariam tonder pater eius, vocatq; Marinum, & ducit in virorum monaſterium.

Beatus autem Eugenius, auditis ijs, quæ dicebat filia, valdè lætatus, cùm omnia bona ſua diſtribuiſſet pauperibus & mendicis, orphaniſq; & viduis: & totondiſſet ſuam filiam, virili amictu eam induit, & nominauit nomen eius Marinum, hæc ei dans mandata: Vide filia, quomodò te ſis conſeruatura. Futura enim es in medio ignis. non ingreditur enim fœmina in monaſterium. Te ergò conſerua Chriſto immaculatam, vt cùm impleuerimus id quod ſumus polliciti, habeamur digni regno cælorũ. Hęc cùm dixiſſet Eugenius, & precatus eſſet, aſſumens filiam ſuam Mariam in habitu adoleſcentis, ingreſſus eſt cœnobium. Eis autem ingreſſis in monaſterium, in dies proficiebat puella in omni virtute, obedientiaq; & humilitate & in maiori exercitatione. Cùm verò aliquot annos peregiſſet beata in monaſterio, exiſtimabant monachi eum eſſe Eunuchũ, propterea quòd eſſet imberbis & voce gracili. Alij autem exiſtimabant, præ nimia exercitatione, & quòd ſolùm ſecundo quoque die comederet, eum eſſe voce adeò tenui. Aliquo verò pòſt tempore contigit eius patrem decedere: incrementum autem accepit eius exercitatio, obedientia & humilitas: adeò vt ipſa quoquè donũ Dei acceperit contra dæmones. Vnumquenq; enim eorum, qui laborabant & vexabantur, manus eis imponens & orans, curabat protinùs. Habebat autem illud cœnobium quadraginta viros, omni virtute & ſapientia exornatos. Singulis verò menſibus mittebantur quatuor monachi ad reſponſa monaſterij, propterea quòd ipſi haberent in alijs quoq; locis diuerſas poſſeſſiones. Erat autem in media via diuerſorium, & qui ibant & veniebant, propter itineris longitudinem illic requieſcebant. Inter cæteros autẽ magnam eorum curam gerebat is, qui præerat diuerſorio, eos ſeorsùm accipiens. Inuidus verò & malignus diabolus, qui rebus bonis ſemper inuidet, mala autem ad ſe attrahit, ægrè ferens huius beatæ in Deum amorem, pulcherrimamq; & honeſtiſſimam viuendi rationem, ſtuduit aliquantulam ei labem inurere & eam affligere.

Maria curat dæmoniacos.

Quodam

Quodam itaq; die, Præfectus monaſterij, accerſito Marino, dicit ei: Frater Marine, ſcio tuam vitæ agendæ rationem eſſe perfectam in omnibus, & præcipuè in obedientia. Velis ergò tu quoq; egredi, vt miniſtres monaſterio. Fratres enim ægrè ferunt, te ad id non egredi. Hoc autem faciens, ô fili, maiorem accipies mercedem à benigno & clementi Deo. Etenim Dominus quoquè noſter Deus non dedignatus eſt miniſtrare ſuis diſcipulis. Hæc cùm audijſſet Marinus, ſe proiecit ad pedes Præfecti, dicens: Benè precare mihi venerande pater, & ego ibo quocunquè voluëris. Egreſſo autem Marino & alijs tribus monachis vt miniſtrarent, diuerterunt, vt conſueuerant, ad illud diuerſorium. Qui autem præerat diuerſorio, habebat filiam vnicam. Miles verò quidam ingreſſus diuerſorium, ei attulit vitium: ea verò concepit. Præcepit autem ille miles, dicens: Si hæc res fuerit cognita, & te examinauerint tui parentes, vndè hoc factum ſit, dic eis: Formoſus ille iunior monachus mecū dormijt, & ex eo concepi. Poſtquā ergò egreſſi fuiſſent monachi ſimul cum Marino, reſciuit pater puellæ filiam ſuam vtero concepiſſe. Qui rogauit eam, dicens: Vndenàm hoc tibi factum eſt? Puella autem reſpondit, dicens: Iunior ille cœnobij formoſus monachus, qui dicitur Marinus, mecū dormijt, & me prægnantem reddidit. Luc. 22. Puella viti-ata infamat Mariam.

Cùm hæc autem audijſſet Præfectus diuerſorij, curſu & cum magna ira venit in monaſterium, eum accuſans, & dicens: Vbi eſt ille planus, ille falſus Chriſtianus, quem dicitis eſſe monachum? Ei verò factus eſt obuiàm apocriſiarius monaſterij, & dicit ei: Benè veniſti frater. Cur es adeò triſtis, & cur tam temerè loqueris? ceſſa parumpèr, rogo te. Reſpondens autem præfectus diuerſorij, dicit ei: Pereat hora, qua vnquàm cognoui monachum. Hei mihi, quid mihi accidit? Quid faciam autem, neſcio. Cùm verò hæc reſciuiſſet Præfectus, eum accerſijt, & dicit: Quid tibi vis frater? Quid es triſtis? Præfecto autē monaſterij dixit is, qui præerat diuerſorio: Quid mihi volo? Decæterò nullum ampliùs videam aut conueniam monachum. Poſtquàm autem à Præfecto rursùs fuit rogatus is, qui præerat diuerſorio, Propter quam cauſam hæc dicis? reſpondit & dixit: Filiam habebam vnicam, in quam ſpem meam collocabam, quòd ea eſſet requies meæ ſenectutis. Eccè verò quid fecit Marinus: eam prægnantem reddidit, quem dicitis eſſe Chriſtianum & pium. Hæc cùm audijſſet Præfectus, ſtupefactus dicit ei: Quid poſſum tibi facere, cùm ipſe non ſit hîc? Sed quando venerit ex miniſterio, nihil eſt aliud quod agam, niſi vt expellam è monaſterio. Cùm autem veniſſet Marinus cum alijs tribus fratribus, accerſit eum Præfectus, & dicit ei: Abba, Hæc'ne eſt tua viuendi ratio & exercitatio? Quando diuerſatus fuiſti in diuerſorio, attuliſti vitium filiæ præfecti diuerſorij. Huc autem veniens eius pater, tanquàm per theatrum traduxit nos monachos. Marinus verò his auditis, ſe humì proiecit in faciem, dicens Præfecto: Condona mihi humili & peccatori propter Dominum, ô pater, quoniam tanquàm homo erraui. Tūc Præfectus ei iratus, eiecit eum è monaſterio. Fatetur crimen, quod nō admiſit.

Egreſſus autem beatus extra veſtibulum monaſterij, manſit ſub dio, ſuſtinens frigus & æſtum annos tres. Qui ergò ingrediebantur & egrediebantur ex monaſterio, rogabant ipſum, dicentes: Cur ſic ſedes, Abba, afflictus in veſtibulo? Ille autem dixit eis: Quoniam ſum fornicatus, propterea eiectus ſum ex monaſterio. Cùm verò veniſſet pariendi tempus filiæ Præfecti diuerſorij, peperit puella filium maſculum. Puerum autem tollens pater eius, venit ad monaſterium: & cùm inueniſſet Marinum ſedentem extra monaſterium, proiecit ei puerum, & ſtatim receſſit. Marinus verò ſumens puerū in manus, dicebat lamentans: Hei mihi miſero & abiecto: Ego certè humilis & nequam, accipio pro meritis meorum peccatorum. Cur autem hic quoquè infelix puer mecum moritur? Cœpit verò accipere lac à paſtoribus, & ſic alebat puerum vt pater. Non ſatìs aūt erat Marino afflictio & pudor, quo afficiebatur quotidiè: ſed puer quoquè flens & excernens, contaminabat & ſordidabat eius veſtes. Poſt ſpatium autem trium annorum, ſeditionem agitârunt omnes fratres, dicentes Præfecto: Pater venerande, ſufficit fratri Marino pœna, quam ſuſtinuit. Decæterò rogamus, accipe eum rursùs in monaſterium: Maximè verò, quòd coram omnibus confeſſus eſt lapſum ſuum. Cùm autem contradiceret Præfectus, & non perſuaderetur eum accipere, cœperunt monachi ei rursùs dicere: Niſi fratrem Marinum rursùs acceperis in monaſterium, ô pater, nos quoq; recedimus. Quomodò poſſumus à Deo petere, vt condonet nobis noſtra peccata, cùm frater noſter tres annos ſub dio ſedeat in veſtibulo? Fornicatam ſe dicit, ſed longè alio ſensu.

Hæc cùm audijſſet Præfectus à monachis, dicit eis: Reuerà propter peccatum, quod fecit, non eſt dignus huc ingredi: propter veſtram tamen charitatem & preces cum accipio. & cùm accerſijſſet Marinum coram omnibus, dicit ei: Frater, non es dignus ſtare in primo tuo loco, propter peccatum quod feciſti: propter fratrum autem charitatem & preces, accipio te omnium poſtremum in regulam. Marinus verò cœpit Præfecto dicere cum lachrymis: Hoc quoquè mihi magnum eſt, ô venerande pater, quòd me dignum feceris, qui ingrederer intra veſtibulum, vt ſic quoquè dignus habear, qui ſeruiam ſanctis meis patribus. Et cùm eum accepiſſet Præfectus, immiſit ad viliora & abiectiora opera monaſterij. Is verò ea faciebat cum ſtudio & magno metu & compunctione. Habebat autem puerum quoquè Marinus, eum retrò ſequentem & clamantem: Ta ta ta, & requirentem ea, quæ ſunt pueris neceſſaria ad alimentum. Non ſolùm enim his ærumnis & afflictionibus premebatur Marinus, ſed etiam de alendo hoc puero erat valdè ſolicitus. Cùm creuiſſet autem puer, degebat in monaſterio, educatus in virtute & in temperantia. Porrò verò ſancto quoquè & monaſtico habitu eſt dignatus. Sicq; proficiebat in humilitate & multa obedientia, vt amaretur ab omnibus.

Vide ſanctæ virginis inextimabilem humilitatem.

Poſt hæc autem cùm vidiſſet Dominus perfectam eſſe eius fidem & tolerantiam, & eſſe dignam regno cœlorum, accepit eam in æterna paradiſi tabernacula, nemine ſciente. Nam cùm is obijſſet, & nec egrederetur ad ſeruitium monaſterij, & nec ad pſalmodiam regulæ, rogauit Præfectus fratres, dicens: Vbì eſt Abbas Marinus? Eccè enim iam præteriêrunt tres dies, ex quo eum non vidi in pſalmodia, neque in ſuo miniſterio. Primus autem omnium inueniebatur in regula. Ingredimini ergò eius cellam, & videte, num in aliquam ceciderit ægritudinem. Cùm autem veniſſent fratres in cellam beatæ, ingreſſi inuenerunt eam conſummatam in Domino, & puerum ei aſſidentem & flentem. Tunc properè egreſſi fratres, Præfecto renunciârunt, dicentes: Frater Marinus dormijt. Ille verò cùm audijſſet, miratus eſt & dixit: Quomodò exceſſit eius anima, aut quam Deo allaturus eſt excuſationem de ijs, quæ peccauit? Tunc decæterò iuſſit, vt ei iuſta facerent. Cùm autem veniſſent fratres, vt eum componerent ad ſepeliendum, inuenerunt eum eſſe mulierem: & ſtupefacti, cœperunt omnes vna voce clamare: Domine miſerere. Præfectus verò cùm tumultum audijſſet & conturbationem, rogauit, dicens: Quidnam hoc ſibi vult? Illi autem dicũt ei cum admiratione: Frater noſter Marinus eſt ſexu mulier. Cùm veniſſet ergò Præfectus, & vidiſſet rem admirabilem & præter opinionem, ſe humì proiecit, & tenens pedes beatæ, cum multis lachrymis clamabat, dicens: Ignoſce mihi Domine Ieſu Chriſte, quòd per ignorantiam peccaui in ſanctam & caſtam tuam ſponſam. Et rursùs procidens ad venerandas & ſanctas eius reliquias, clamabat, dicens: Hîc moriar ad ſanctos & venerandos tuos pedes, donèc audiêro mihi eſſe condonata ea, quæ in te peccaui. Cùm is autem diù defleret & plangeret, venit ad eum vox de cælo, dicens: Si hoc quidem ſciens feciſſes, non tibi condonâſſem: Quia autem neſciens hoc feciſti, peccatum fuit tibi condonatum.

Migrat è corpore.

Nota, procidens ad venerandas & ſanctas eius reliquias.

Tunc ſurgens Præfectus à venerandis eius reliquijs, ſtatìm miſit ad præfectum diuerſorij, dicens: Veni citò ad nos. nam te volo conuenire. Cùm autem veniſſet Præfectus diuerſorij, dicit ei Præfectus monaſterij: Eccè frater Marinus eſt mortuus. Is verò dicit Præfecto monaſterij: Deus ei condonet id, quod fecit in abiectam meam filiam. Dicit ei Præfectus monaſterij: Pœnitentiam age, ô frater. Nam peccâſti coram Deo. Sed me quoq; tuis verbis decepiſti, & peccaui ego quoquè propter te. Eccè enim Marinus re vera eſt mulier. Cùm hæc autem audiuiſſet præfectus diuerſorij, & Præfecti verbis fuiſſet obſtupefactus, manſit mutus & attonitus. Eum verò manu appræhendens Præfectus monaſterij, duxit eum in locum, in quo iacebat beata Maria: & cùm eam honeſtè & decorè locâſſet ac compoſuiſſet, ei oſtendit ipſam eſſe ſexu fœminam, & eam fuiſſe temerè maledictis appetitam. Tunc cœpit diuerſorij quoquè præfectus deflere propter inopinatum ab eo viſum miraculum.

Poſt hæc autem iuſta fecerunt ſanctis & venerandis eius reliquijs, & depoſuerunt in inſigni loco monaſterij, cum pſalmis & hymnis & multis luminibus, octauo menſis Februarij. Statìm verò venit filia Præfecti diuerſorij à dæmone correpta, & confitens omnem veritatem, & dicens: Talis miles me fefellit, & perſuaſit, vt falsò accuſarem hanc beatam. Deindè cùm appropinquâſſet loculo beatæ, Præfecto & fratribus rogantibus ſanctæ venerandas reliquias, protinùs ipſa hora fuit curata & mundata à dæmone.

Filia pandochei arrepta à dæmone, & ſuã confeſſa crimẽ, curatur meritis ſanctæ virginis.

ne. Tunc cùm vidiſſent miraculum, quod erat pręter opinionem, laudârunt omnes clementem & benignum Deum propter ſignum, quod factum fuerat, & propter patientiam & tolerantiam beatæ, quòd perſtitiſſet vſque ad mortem, non aperiens ſe eſſe mulierem, propter regnum cęlorum. Et nos ergò, ô fratres dilecti, æmulemur eius fortitudinem, conſtantiam & tolerantiam, vt inueniamus miſericordiam & gratiam in futuro ſeculo, à magno Deo & Seruatore noſtro Ieſu Chriſto: Cui gloria & potētia ſimul cum patre & ſpiritu ſancto nunc & ſemper & in ſecula ſeculorum, Amen.

VITA S. PAVLI EPISCOPI VIRDVNENSIS, GRAVITER ET FIDELITER IAM OLIM CONSCRI*pta: ſed nunc demùm in gratiam Lectoris reddita aliquantò Latiniori ſtylo per F. Laur. Surium: & quidem aliquot locis paraphraſticôs.*

BEatus Paulus Virdunenſis eccleſiæ præſul digniſſimus, beatiſſimi Pauli Apoſtoli imitator egregius, quem non minùs vita & moribus, quàm nomine referre pro viribus conatus eſt, in Gallia Belgica parentibus ortus eſt non infima dignitate. Porrò verò in ipſis annis teneris artium liberalium ſtudijs, vt erat apud antiquos more receptum, adhibitus eſt bonę indolis puer: & in ijs ſanè breui tempore eos habuit proceſſus, vt Grammatica, Dialectica, Rhetorica, cæteriſque humanioribus diſciplinis ſic ſatis inſtructus videretur. (*Traditur ſtudijs literarum.*) Verùm ab ipſo mundani faſtûs aditu (qui vt curis & angoribus diſcruciat ſuî ſtudioſos, ità nihilominùs aureos illis montes pollicetur) pedem ſuum maturè retrahens, nè ſi nimio illius ſemel eſſet amore irretitus, immani ſe pręcipitio daret, totum ſe ad res diuinas contulit, & ad officia charitatis & miſericordiæ, in templis quidem & monaſterijs ijs, quę ad diuinum cultum pertinent, intentus ſedulò: (*Valdè ſtudet officijs charitatis.*) benignè verò opem ferens miſeris & preſſis inopia, adeò vt nihil ſibi prǽter ea, quæ ſunt ad victum cultumque corporis neceſſaria retinens, facultates ſuas omnes in egenos, morbidos, nudos, fame ſitique afflictos, in carcerem coniectos, alijsq; calamitatibus obnoxios conferret, nihil de craſtino ſolicitus, quemadmodùm à Chriſto didicerat. (*Matth. 6.*) Vacabat interìm ieiunijs & precibus, cum ijs cõiungens ſemper ſtudium pacis & ſanctimoniæ, ſine qua, vt ait Apoſtolus, nemo videbit Deum. (*Hebr. 12.*) Etſi verò actuoſæ vitæ cum Martha non ſegniter nauaret operam, at tamen contemplationis diuinæ auidus, eam ceu partem meliorem, cum Maria arctiùs complecti cupiebat. (*Luc. 10.*) Cumque hac in cogitatione diù noctuq; verſaretur, modumque inquireret, quînam ad ſummum poſſet perfectionis apicem pertingere, diuinitùs illius animo ſaluberrimum incidit conſilium, vt cum magno illo patriarcha Abrahamo, indubitata in Dei benignitatem fide innixus, exiret è terra & cognatione ſua, & ad exteras regiones ignotaque loca ſe reciperet, beatęque paupertatis ampliſſimis ditatus promiſſionibus, cum Chriſto Domino ſuo vulpibus foueas & volucribus nidos ſuos habētibus pauperior effectus, non haberet vbi ſuum reclinaret caput. (*Gene. 12.* *Matth. 8.*) Accedebant huc Dauidis regis & dicta & facta, quæ magno illi ad virtutem erãt incitamento, contemplanti quemadmodùm ille tantus rex interdiù purpura opertus regni negocia curabat, noctibus verò in cilicio & cinere cubans, laborabat in gemitu, lachrymis ſtratum rigabat ſuum, egenum, mendicum & pauperem ſe dictitans, hisq; vtens vocibus: Pater meus & mater mea dereliquerunt me, Dominus autem aſſumpſit me. itemque illis: Extraneus factus ſum fratribus meis, & peregrinus filijs matris meæ. & rurſùs: Eccè elongaui fugiens, & manſi in ſolitudine. (*Pſalm. 6.* *Pſal. 39.* *Pſal. 26.* *Pſalm. 68.* *Pſalm. 54.*) His alijsq; inflammatus, mũdi gloriam, vt rem inaniſſimam, putauit prorſùs pro nihilo, vt quæ inſtàr floſculi ſubitò appareret, & paulò pòſt marceſceret: cogitationibusque diuerſum perſuadere volentibus, eiusq; ſalutari propoſito aduerſis & contrarijs, opponebat illud Apoſtolicum: Nihil intulimus in hunc mũdum: haud dubium, quia nec auferre quid poſſumus. (*1. Tim. 6.*) Huic iungebat illud ex Euangelio, quo perfectionem attingere cupienti mãdatur vendere omnia quæ poſſideat, & dare pauperibus: (*Matth. 19.*) itemque illud quo Chriſtus Dominus propter nomen ipſius relinquenti domum, parentes, fratres, (*Ibidem.*)

 ſoro-

Matth.10. ſorores, filios, agros, centuplum pollicetur, & pręterea vitam ſempiternam. Addebat
Luc.14. etiam illud, Niſi quis tollat crucem ſuam quotidie, & ſequatur Saluatorem, oderitque patrem & matrem, &c. immò verò etiam animam ſuam, non poſſe Chriſti eſſe diſcipulum. His ergò omnibus eius feruenti voluntati ſtimulos & calcaria adhibentibus, inuſitatæ peregrinationis & ignoti itineris ſibiipſi laborem indixit, oblitusq; generis antiqua ſtemmata & ſuperbam nobilitatem, relictisq; chariſſimis parentibus, Chriſto duce proficiſcitur è patria, neſciensq; quò pergeret, quippe viarum ignarus, tandem ad eremum Voſagi peruenit, eamq;, poſthabitis mũdi rebus omnibus, lętus ingreditur, Chriſto regi ſuo illic militaturus. Aiunt autem in ea ſolitudine multos habitâſſe anachoretas diſtinctis cellulis, quique demptis Sabbato & Dominico die, perpetuò ſoli degerent in arctiſſimo ſilentio, niſi vel morbus corporis, vel animæ ſalus ſecús poſtulâſſet. Horum ipſi optatiſſimam viuendi conſuetudinem Paulus ità, vt animo iampridem deſtinârat, modis omnibus amplecti voluit: ſed quoniam nõ eſt in hominis poteſtate vita eius, neque eſt conſilium contra Dominũ, & neq; currentis eſt neq; volentis, longè aliter euenit, atquè ille putârat. Futurus enim quandoquè pontifex & paſtor ouium Chriſti, diuina id agente prouidẽtia, ad cœnobium potiùs peruenit, vt illic interìm apud fratres delitescẽs, in ſchola virtutum probè exercitatus diſceret, quod poſteà alios ex officio doceret. Erat nanq; in illa eremo monaſterium, quod Deo miſerante hodieq; perſeuérat, monaſticis inſtitutis valdè inſigne, Tabuleium antiquitùs dictum, quòd ſectis inſtar tabularum lapidibus primò ædificatum fuerit: at nunc verò Theolegium appellatur. Ad id cœnobium caſu hoſpitij captandi cauſa diuertit Paulus, atq; ab Abbate & fratribus libentiſſimè acceptus eſt: Deindè ab oratione reuertenti ad hoſpitium, Abbas cum fratribus pedes manusq; abluunt, & cum multa deuotione & reuerentia omnia humanitatis officia impendunt, orantq; vt aliquantiſpèr velit apud ipſos permanere, & longo itinere defeſſa membra dare quieti. Annuit ille precibus eorum, & cùm aliquandiù hæſiſſet apud illos, & ex crebris colloquijs cœpiſſet cognoſci, Abbas rem diuinitùs geri exiſtimãs, vt eius vita poſſet alijs & exemplo eſſe & ſaluti, cogitationẽ ſuſcepit de inuitando illo ad monaſticæ vitæ complexum, nè ſi fortè aliò ſe transferret, ipſe eius ſanctitatis ferret diſpendia.

Marginalia: Venit in Voſagi ſolitudinẽ. Prou. 21. Rom 9. Tabuleium monaſteriũ

Quadam itaque die, cùm de mundi huius contemptu, vt ſępè aliâs, colloquia miſcêrent, Paulus animi ſui cõſilium & intentionem, tum quis eſſet, qua cauſa eò aduenìſſet, quo mentis flagraret deſiderio, quòd eremi habitationem, modò Chriſto annuente ipſi poſſet contingere, totius orbis vaſtitati anteponeret, ſciſcitanti Abbati perſpicuè indicauit, multùm eum obteſtãs per Dominum, vtì nè cuiquam alteri reuelet, locumq; ipſi velit inquirere aptum diuino ſeruitio, repertumque ocyùs demonſtrare. Abbas hoc pacto adiuratus, nè illius votis aduerſaretur, multùm anxius formidare cœpit, nè tanto viro cœnobium deſtitutum, maxima indè incommoda caperet, & iam non ſua, ſed ipſius Saluatoris ei exempla propoſuit, vt eorum commemoratione poſſet illum permouere ad manendum in cœnobio. Ait Chriſtum ſub horam paſſionis ſuæ, cùm hu-
Matth.26. mana ipſius natura à morte abhorreret, patrem ſic orâſſe: Pater, ſi vis, transfer à me calicem iſtum: attamen non mea voluntas, ſed tua fiat. Eundem etiam aliâs dixiſſe: Non
Iohan.5. véni facere voluntatem meam, ſed eius qui miſit me. Et ſatis quidem agebat Abbas his & id genus alijs adferendis, vt eum apud ſe retineret. At Paulus in ſententia animi ſui perſtabat immotus, nec ſe ab ea vlla ratione deduci patiebatur. Id verò Abbas animaduertens, ſimul etiam conſiderans non ea Paulum eſſe fortuna vel conditione, vt poſſet cogere inuitum, confert ſe ad alia ex ſcripturis depromenda exempla. Etſi, inquit, cum
Pſalm.54. Abrahamo patriarcha exulem te feciſti à paterno ſolo, & cum Dauide elongâſti fugiens, vt maneas in ſolitudine, & deniquè vt vir euangelicus, patriam, parentes, agros, cognatos Chriſti & voluntate & amore reliquiſti: at tamen nóueris ad perfectionem capeſſendã quippiam adhuc tibi deeſſe. Quod ſi nôſſe cupis, aùdi Pſalmiſtam ità dicen-
Pſalm.65. tem: Induxiſti nos in laqueum, poſuiſti tribulationes in dorſo noſtro, impoſuiſti homines ſuper capita noſtra. Vbì ſanè per tribulationes in dorſo noſtro, & homines capitibus noſtris impoſitos indicare voluït, non noſtro nos viuere arbitratu, ſed ſuperiorum iuſſis humiliter parére debere. Huius exemplum in ipſo Chriſto nobis illuſtriſſimum
Philip 2. proponitur, dicente Apoſtolo: Chriſtus factus eſt pro nobis obediens vſq; ad mortem. Si ergò verè illum imitari vis, ſanctæ obediẽtiæ iugum manſuetiſſimis humeris accipe,

& illud,

& illud, ſi ſic neceſsè ſit, ad ſupremum vſque vitæ diem ferto. Non enim erit diſcipuli illius laude digna exercitatio, quam magiſtri reuerenda eruditio non approbârit: nec debet ſanè alijs velle præeſſe, qui priùs ſubeſſe non didicerit.

His Paulus auditis, ceſſit abbatis admonitioni: & quia par illi viſum fuit, vt ipſe potiùs prior rogare debuerit, quod Abbas ab illo petebat: toto corpore humi proſtratus, negligentiæ & ignorantiæ ſuæ veniā precabatur, ſimul promptum ſe offerens ad omnia illius iuſſa exequenda. Itaque votis omnium cum Abbatis benedictione monaſticum induit habitum, & vt verus Chriſti ſeruus, adiungitur illi cōgregationi ſanctorum. Qualem verò deindè ſeſe præſtiterit, quàm moribus & vita ſanctum & inculpatum, non facilè quiſquam explicauerit. Ab ipſo nanque mutati habitûs die, propè fidem excedere videbimur, ſi dicere velimus, quas cruces, quæ tormenta ſibijpſi intulerit, dum vult corpus caſtigare ſuum & in ſeruitutem redigere. Neque enim vel tenuiter corporis indulſit valetudini, neque manu ſemel ad aratrum miſſa, voluit cum vxore Lot retrorsùm reſpicere. Fuit verò etiam charitate præcipuus, caſtitate mundiſſimus, humilitate ſummus, prudentia ſolers, aſtutiam ſerpentis cum ſimplicis animi puritate coniungens. His itaque alijsque virtutibus cùm polleret, amabatur ab omnibus, cunctis erat gratus & venerabilis, & pro eximiæ ſanctitatis reuerentia, ſolo paſtoris dempto nomine, inſtàr magiſtri miro à fratribus affectu colebatur. *Monaſticū induit habitum.* *Luc. 9.* *Gene. 19.*

Sed nè tanta virtutum copia quaſi ſterilis & vacua videretur, neque lucerna tam illuſtris ſub modio poneretur, ſed luceret omnibus, qui in domo Dei ſunt: cùm iam eius fama longè lateque increbuiſſet, cœperunt multi ad eum confluere etiam ex longinquis regionibus, & ſe in eius tradere diſciplinam non ſolùm mediocris fortunæ, ſed etiam prępotentum ac nobilium hominum filij. In ijs autem Grimo, qui etiam Adalgiſilus dictus eſt, Dagoberti regis nepos, præ cęleſtis patriæ amore omnem huius mundi gloriam ducens pro nihilo, illi ſe tradidit inſtituendum: quippe cuius vitam, mores & actiones, ceu agrum fertilem, multa florum diuerſorum gratiſſima amœnitate vernantem, & cui benedixit Dominus, à permultis iam didicerat virtutum omnium odoribus fragrare. Et illi quidem repentè tanto eſt dilectionis ardore coniunctus, vt non niſi ſola interpellāte morte, ab illo ſe ſeparari pateretur. Introductus autem à ſancto viro in amœniſſimos ſcripturarum campos, intantùm breuì profecit, vt diſciplina & moribus magiſtrum æquiparare videretur. Et ille quidem in monaſterio hoc Tabuleio ſiue Theolegio, quòd iure hęreditario illius ditionis eſſet, cum magiſtro maiori libertate degebat, & de gramine virtutum, centuplicatum fructum retulit, adeò vt ad Diaconatûs quoquè gradum euectus ſit. *Matth. 5.* *Grimo, nepos regis, ſe adiungit S. Paulo.*

Per idem autem tempus defuncto Ermenfredo Virdunenſi epiſcopo, idoneus ſucceſſor mox inquirebatur, nè vacante diù ſede, grex Domini, paſtoris vigilantia deſtitutus, pateret morſibus luporum. Ibì tum nō defuit, qui ad aures principum perferret, intra regni fines, & quidem in monaſterio ſupradicto degere Paulum monachum, qui idoneus ſit cui cura paſtoralis demandetur. Mox iubente rege ablegantur quidam ad Grimonem, qui illi dicant, vt vnà cum Paulo feſtinet venire ad aulam. Illum enim, diuina agente prouidentia, à palatinis, à clero & populo electum, vt ſit Virdunenſium antiſtes, velleque regem, in ſui erga illum amoris teſtimonium, illorum votis & ſentētiæ aſſentiri. Grimo ijs auditis, multa hilaritate perfunditur, refert ad patrem chariſſimum regis iuſſionem, nobilium, mediocrium, deniquè omnium concordem & ab animis in ipſum propenſiſſimis profectam electionem, hortaturque, vt quamprimùm ad regis ſeſe accommodet volūtatem. Tum verò Paulus, Tametſi, inquit, laudo illorum tale de me iudicium & exiſtimationem, qua me tāto honore dignum arbitrantur: at fortaſsis tamen ignorant Canonum authoritate caueri, nè quis à ſede ſua transferatur ad aliam. Itaque cogitare debebunt, neque iuſſa regis, neque populi ſtudium & fauorem tanti à me fieri debere, vt eorum cauſa ſacri canones violentur. Satiùs igitur eſt, vt regis populiq; ſententia ad alium ſeſe transferat: nè ſi hominem ignotum & ad vulgi rumuſculos falsò prędicatum atque laudatum eccleſiæ Chriſti prǽfecerint, pòſt ſera ducti pœnitētia, ſeſe inconſultæ damnent temeritatis. Cum his verbis legatos regis à ſe vacuos dimittit, id ſe hac ratione ſperans aſſecuturum, vt & regis mutetur animus, & ipſi liceat optata frui quiete. Sed infallibilis prouidentia Dei, qui illum ſuæ plebi paſtorem deſtinauerat, & à longinquis regionibus eam ob cauſam ad hęc loca perduxerat, animo regis id *Ermenfredus Virduni Epiſcopus.* *S. Paulus recuſat vltrò oblatū epiſcopatū.*

con-

conſilij adſpirauit, vt ex monaſterio extractum, etiam inuitum & calcitrantem in cathedra collocaret, vti paulò pòſt dicemus.

S. Paulus, frater S. Germani epiſcopi Parisienſis.

Interim hoc admonitum voluimus lectorem, hunc beatum virum Paulum fratrem fuiſſe S. Germani Pariſienſis epiſcopi: & id quidem, vt ex ſcriptis accepimus, vitæ ſanctitas virtutumque excellentia liquidò teſtatur. Nè cui autem incredibile id fortaſsè videatur, ſi nullius ſit authoris teſtimonio confirmatum, operępretium putamus Berchari presbyteri verba huc adſcribere. Is enim Bercharius, rogatus à Dadone Virdunenſi epiſcopo, omnium ſuperiorum antiſtitum eius eccleſiæ nomina & res geſtas, quatenùs nôſſe potuit, mira breuitate conſcripſit. Itaque de hoc noſtro beato Paulo ad verbum ſic habet: Poſt Ermenfredum tractus eſt de monaſterio Tabuleio S. Paulus, qui fuit frater Germani Pariſiacenſis eccleſiæ epiſcopi, & in eccleſia iſta epiſcopus conſecratur: cuius memoria æterna eſt. Nam nepos Dagoberti regis Grimo diaconus, qui & Adalgiſilus dicitur, cùm fuiſſet à beato Paulo ab infantia reuerenter educatus, pro amore ipſius antiſtitis ſuam proprietatem, id eſt, Tabuleium monaſterium S. Marię in Virduno, ſuo ſcripto & multorum fidelium ſcriptis, vt in ſempiternũ noſtra eccleſia ipſum monaſterium habuiſſet, tradidit, roborauit, & omni authoritate firmauit. Fraſindum verò villam pro ſua pietate victui fratrum noſtrorum delegauit. Sanctus verò Paulus Baſonis villare de ſuis reditibus comparauit. Priuilegium etenim noſtris canonicis de antiquioribus villis fecit, & ſuis manibus & aliorum epiſcoporum ipſum ſub diuina atteſtatione roborauit. De virtutibus autẽ iſtius ſancti patris noſtri mirabile audiuimus, quòd adhuc monaſticam vitam ducens, cùm in piſtrino fratrum obedientiam habuiſſet, & timeret nè hora ſtatuta fratres panem habere potuiſſent, eiecto igne de clibano, ipſe introgreſſus, cum cuculla ſua clibanum purgauit, & panem illic ad coquendum ordinauit, & ſanus foràs egreſſus, panem factum fratribus in refectorio tempore ſtatuto diſtribuit. Legi, & picta vidi multa miracula, quæ viuens in epiſcopatu egit, & poſt exceſſum poſitus in baſilica S. Saturnini, Deo cooperante, ſatìs fecit. Cęcos nanque illuminauit, claudis greſſum præbuit, ægrotos à varijs infirmitatibus curauit. Et quid plura? Iſtam eccleſiam dilatauit rebus temporalibus, & Deus omnipotens animam illius cum omnibus ſanctis in æterna gloria ſine fine gaudere fecit. Hęc Bercharius, eius verbis prorsùs nihil immutatis. Vera autem illum ſcribere, & eius authoritas, vt ait huius vitæ ſcriptor, & non ſpernenda antiquitas fidem facit. Verùm his obitèr commemoratis, ad narrationis ordinem reuertamur.

Bercharius, antiquus ſcriptor.

Clibanum illæſus ingreditur S. Paulus.

Legati regis vbi ſe ſua ſpe fruſtratos, tantumque itineris fruſtrà ſuſcepiſſe viderunt, reuerſi ad regem, quæ beatus Paulus dixiſſet, ordine explicârũt. Rex verò & ira & amore permotus, mittit ſatellites, vique è monaſterio extractum, iubet vel inuitum creari epiſcopum, & ab epiſcopis conſecratum in ſede pontificia reponi. Quod etiam ità factum eſt, cunctis miro applauſu gratulantibus & acclamãtibus, ea ſede eſſe digniſſimũ. At Grimo nepos regis, cernẽs re ipſa iam completum id, quod diù peroptâſſet, mirabiliter exhilaratus, facultates ſuas omnes libenti ac prompto animo Virdunẽſi eccleſię legauit. Erat nanq; illis temporibus ea eccleſia adeò rerũ inops, vt nemo ex clero, quemadmodùm Eccleſiaſticus ordo poſtulat, Miſſarum ſolennia vel ſolitum Pſalmodiæ penſum abſolueret: ſed propter penuriam ægrè quidẽ & cum multo labore per ſingulos dies presbyter quiſpiam circunforaneus cõducebatur, iſq; perfunctoriè parumq; decenter & preces horarias & Miſſæ officium complẽs, deindè recedebat. Itidèm faciebat & ſecundus, & tertius, & cęteri, donèc cõfuſò ordine à nouiſſimo ad primũ reditum eſſet. Id verò conſpicatus Paulus epiſcopus, Grimonem chariſſimũ accerſit, animi ſui dolorem ei exponit. Ille rursùs beato viro & conſiliũ præbet, & auxilium: Tu quidẽ, inquit, Pater difficilem te reddidiſti, inuitusque, rege iubente, ad hãc ſedem pertractus es. Potes igitur iure apud illum conqueri de his, quæ te malè habent. Quæ verò mea ſunt vel eſſe poſſint in prędijs, poſſeſſionibus, pecunijs, tibi libens permitto & trado, vt pro tuo voto, mearum facultatum ope fretus, Clerus diuino cultui, ſicut tu pręſcripſeris, ordine inſeruiat. Hęc vbi dixit, Fraſindum villam victui fratrũ delegauit: nullaq; interpoſita mora, ſimul palatiũ adeũt, & de eccleſiæ Virdunẽſis incõmodis ad aures regis querelas deferunt, obſecrãtes, vt ad Dei honorem & pro animæ ſuæ remedio, Virdunenſi eccleſiæ vel res vel agros impartiri velit. Rex illorum pijs precibus nõ difficulter annuit, & tum pecunijs tum poſſeſſionibus auctos & locupletatos, à ſe cum gaudio remiſit. Porrò vir beatus

Extrahitur ex monaſterio, & compellitur ſuſcipere epiſcopatum.

Fraſindum villã Grimo donat eccleſiæ Virdunenſi.

beatus deincèps Canonicos canonicè viuere voluït, & in illa ſede permultis annis reſidens, de virtutis ſtudio nihil remiſit. Et quidem dolendum eſt, hominum incuria de eius rebus geſtis tam parùm eſſe commendatum literis, aut certè ad poſterorum notitiam non tranſmiſſa ea, quæ quoſdam non ignorâſſe certum eſt, cùm iam ſuprà ex Berchario didicerimus, multa eum ſancti viri miracula legiſſe: qui ſanè eo nomine à quibuſdam repręhenditur, quòd ea noluerit ſcripto compræhendere. Peruenit autem tandèm vir ſanctus ad id, quod diù concupierat, cuius cauſa tam multos in hac vita labores & ſuſceperat & exantlârat, vt liceret, ruptis corporis vinculis, migrare ad illam ſupernam ciuitatem, quæ eſt patria noſtra. Itaque confectus ſenio plenusque dierum, valedicens fratribus, in pace ſanctæ Eccleſiæ felicem Christo ſpiritum reddidit 6. Idus Februarij, & in eccleſia beati Saturnini, vt iam antè dictum eſt, ſicut iuſſerat, ſepulturæ mãdatus eſt, vbi meritis illius præſtantur beneficia Domini noſtri Ieſu Chriſti, qui viuit & regnat in ſecula ſeculorum, Amen. Abit à vita S. Paulus.

DE SANCTA APOLLONIA VIRGINE ET MARTYRE, EX EPISTOLA DIONYSII ALEXANdrini ad Fabium Antiochenum Epiſcopum, quæ eſt apud Euſebium lib. 6. cap. 34. Hiſtoriæ Eccleſiaſt. interprete Iohanne Chriſtophorſono Anglo.

NON ex Imperatoris edicto (inquit Dionyſius) perſecutio apud nos incepta fuit, ſed integro anno prǫuerterat. Nam vates (quiſquis ille fuerit) malorum omnium, quæ huic ciuitati acciderũt, architectus, infinitam gentilium turbam contra nos incitauerat impuleratque, atque adeò ad patriam ſuam & antiquam ſuperſtitionem dęfendendam magnoperè inſtigârat. Qui ab illo ad maleuolentiam iritati, omnemque aucupati licentiam ad ſcelus patrandum, ſolam pietatem & verum cultum dęmonum ſuorum iſtum cenſuerunt, vt Chriſtianorum cęde & ſanguine ſuas crudeles manus reſpergerent. Et paulò infrà: Tum verò vno quaſi animorum impetu omnes in piorum ædes irruere, & ſinguli quos ſibi vicinos eſſe cognouerant, properè educere, expoliare, diripere, & diuitias ac ſupellectilem, ſi quę erat precioſior, ſibi ſeponere: ſi quæ vilior, ſordidior & ex ligno confecta, in vijs diſſipare, deindè exurere: adeò vt ciuitas illa veram ſpeciem vrbis ab hoſtibus captæ deſpoliatæque probè reprę́ſentaret. Fratres ergò deflectere è via, & in loca ſeparata ac ſolitaria ſe ſubducere, rapinam bonorum ſuorum ſimiliter cum illis, quibus Paulus illuſtre perhibet teſtimonium, cum gaudio ſuſcipere. Atque haud ſcio, vtrùm quiſquam præter aliquem vnum alicubì fortaſsè, hucuſquè Dominum denegauerit. Apolloniam porrò virginem, id temporis cumprimìs admirandam, & admodùm prouectam ætate, comprǽhendunt, maxilliſque eius crudeliter diuerberatis, omnes dentes illi excutiunt, atque rogo in ſuburbijs extructo minantur, niſi verba blaſphemiæ vnà cum ipſis palàm eloqueretur, ſe eam viuam crematuros. Illa paululùm temporis ad deliberandum precata, & dimiſſa ex eorum manibus, ſine mora inſilit in rogum: ſicque flammarum incendio abſumpta eſt.

9. FEBRVAR.

Hebr. 10.

S. Apollonia vltrò ſe præcipitat in flãmas.

MARTY-

MARTYRIVM SANCTI ET GLORIOSI MARTYRIS CHRISTI NICEPHORI,

Authore Simeone Metaphraſte.

Febrvar.9. IN illo tempore erat quidam preſbyter in magna Antiochia Syriæ, nomine Sapricius. Erat autem quidam quoque alius, qui appellabatur quidem Nicephorus: erat verò ordine laicus, & admodùm germanus amicus eiuſdem preſbyteri. Seq; ambo ſic mutuò diligebant, vt exiſtimarentur eſſe fratres germani, nati ex vno vtero: adeò vt eſſet excellens amor eorum mutuus. (Summus amor in ſummum mutatus odium.) Cùm longo autem tempore vixiſſent in hac affectione, bono & honeſto infeſtus & ſceleratiſſimus humani generis inimicus, eis inuidens, talem inter eos peperit diſſenſionem, vt nec in platea quidem vellent ſibi inuicèm occurrere, ex dęmonico odio, quod inter ſe inuicèm conceperāt. Cùm ſatis verò longo tempore ità fuiſſent affecti, ad ſe rediens Nicephorus, & cognoſcens odium eſſe diabolicum: rogauit amicos quoſdam, vt irent ad preſbyterum Sapricium, & rogarent eum pro Nicephoro, vt ei culpam condonaret, & eum pœnitentia ductum, acciperet propter Dominum. Ille autem noluit ei cōdonare. Is verò rursùs miſit alios amicos, vt ei reconciliaretur. Preſbyter autem Sapricius ne eos quidem rogantes audire ſuſtinuit. Rursùs ergò Nicephorus rogauit alios quoſdam amicos, & miſit ad ipſum, vt ei dignaretur ſui delicti veniam concedere: vt conuenienter diuino eloquio, (Deut.19.) in ore duorum vel trium teſtium ſtaret omne verbum. Ille autem cùm eſſet duro corde & implacabilis, & oblitus eſſet Domini noſtri Ieſu Chriſti, qui dicit: (Luc.6.) Remitte, & remittetur vobis. Et rursùs: (Matth.5.) Si afferas donum tuum ad altare, & recordatus fueris, quòd habes aliquid aduersùs fratrem tuum, dimitte id, & vadens reconciliare fratri tuo. Et rursùs: (Matth.6.) Nisì remiſeritis hominibus delicta eorum, nec pater veſter cęleſtis remittet vobis delicta veſtra: omnibus eum rogantibus & petentibus, non condonauit fratri & amico ſuo. Non enim habebat in ſe charitatē & miſericordiam. Quamobrem iure fuit priuatus regno cęlorum.

Inprimìs autem pius & fidelis Nicephorus, cùm vidit Sapricium deſpexiſſe communes amicos, qui pro eo petentes, veniam non acceperunt, ipſe currens ad ædes Sapricij, (Duritia Sapricij.) ſe proijcit ad pedes eius, dicens: Condona mihi pater, propter Dominum. Ille verò ei noluit reconciliari vt amico, & maximè cùm rogaretur: & maximè cùm deberet, etiamſi non fuiſſet rogatus, à prima excuſatione eum accipere, vt Chriſtianus & preſbyter, & qui profeſſus erat ſeruire Domino. Cùm hęc autem ſic fierent, repentè exiſtit perſecutio & magna afflictio in Antiochia ciuitate, vbì ambo habitabant: & appręhenditur Sapricius vt Chriſtianus, (Sapricius ſiſtitur ad tribunal.) & traditur Præſidi: & ſtetit ante ipſum, & dixit ei Pręſes: Quod eſt nomen tuum? Ille autem dixit: Vocor Sapricius. Dicit Pręſes: Cuiuſnam es generis? Dixit Sapricius: Sum Chriſtianus. Pręſes dixit: Es clericus? Dixit Sapricius: Locum teneo Preſbyteri. Dicit Pręſes: Auguſti noſtri & domini huius regionis & finium Romanorum, Valerianus & Gallus, iuſſerunt, vt qui ſe dicunt eſſe Chriſtianos, ſacrificent dijs immortalibus. Si quis verò deſpiciens, reſpuit hoc edictum, ſciat ſe diuerſis tormentis & ſupplicijs plectendum, & ſic grauiſſima morte eſſe cōdemnandum. Sapricius autem adſtans, dixit Pręſidi: Nos Chriſtiani, ò pręſes, Chriſtum Deum habemus regem: Quoniam ipſe eſt ſolus verus Deus & creator cęli & terræ & maris, & omnium quæ ſunt in eis. (Pſalm.95.) Omnes verò dij gentium dęmonia. & pereant à facie vniuerſæ terræ, qui nō poſſunt alicui opem ferre, aut aliquē lędere aut impedire, cùm ſint opera manuum hominum. Tunc iratus Pręſes, iuſſit eum proijci in cochleam, iubens eam vehemēter verſari. Cùm is ergò adeò acerbè & inhumanè torqueretur, dixit Sapricius Pręſidi: Carnis meæ habes poteſtatem, animæ autem meæ poteſtatem non habes: ſed Dominus Ieſus Chriſtus, qui eam creauit. Longo verò tempore tortus, ſuſtinuit tormenta. Cùm vidiſſet autem improbus & malitioſus Iudex eum non perſuaderi, tulit in eum ſententiam, dicens: Sapricium Preſbyterum, qui edicta contemnit Imperatorum, & non paruit, nec dijs immortalibus voluit ſacrificare, vt qui à ſpe Chriſtianorum non tulerit excidere, iubemus tradi ſupplicio capitis.

Cùm

Cùm ergò ipſe eſſet egreſſus, accepta martyrij ſententia, & feſtinaret ad cęleſtem coronam, audiuiſſet autem ſanctus Nicephorus, currens ei proceſſit obuiàm, & ſe proijcit ad pedes eius, dicens: Martyr Chriſti, ignoſce mihi, quoniam peccaui in te. Ille autem nihil ei reſpondit: excęcatum enim fuerat cor eius à malo dęmone. Sanctus Nicephorus eum rursùs prąuenit per aliam viam, & ei occurrit, priuſquàm ipſe egrederetur è ciuitate, & rogauit eum, dicens: Martyr Chriſti, condona mihi eą, quæ in te peccaui vt homo. Eccè enim decętero data eſt tibi corona à Chriſto, quem non negâſti, ſed confeſſus es nomen eius ſanctum coram multis teſtibus. Ille autem durus & implacabilis, odio cor habens occęcatum, neque ei dedit veniam, neque ei verbum voluït reſpondere, adeò vt ipſi lictores dicerent ſancto Nicephoro: Tam ſtultum hominem nunquàm vidimus. Vadit ad ſupplicium capitis: & quomodò petis veniam ab eo, qui iam eſt moriturus? Dicit eis ſanctus Nicephorus: Neſcitis, quid petam à confeſſore Chriſti: Deus autem ſcit. Et cùm veniſſet ad locum, in quo erat interimendus Sapricius, rursùs ei dixit Nicephorus: Rogo te martyr Chriſti, ignoſce mihi ſi quid peccaui, vt homo. Scriptum eſt enim: Petite, & dabitur vobis. Sed eo hęc dicente & quæ ſunt his ſimilia, non audiuit ſæuus & durus amicus: nec flexus eſt ſodalis aſperrimus, nec fuit mollitus totus inflexibilis. Non enim audiuit illud: Diliges Dominum Deum ex toto corde tuo, & proximum tuum ſicut teipſum: ſed clauſit aures cordis ſui & corporis, vt aſpis ſurda & clauda, quæ non exaudiuit vocem incantantium. Propterea qui perſonam non reſpicit, & verax eſt Dominus, qui dixit: Si non remiſeritis hominibus delicta eorum, neque pater veſter cæleſtis remittet vobis delicta veſtra. &: In qua menſura menſi eris fratri tuo, in ea remetietur tibi: Dominus cùm vidiſſet eum nulla tangi proximi miſericordia, iure eum priuauit regno ſuo cęleſti: immò verò ille ſeipſum alienauit à gratia cęleſti & ab æternis Dei bonis, propter iniuriæ à fratre acceptæ recordationem: & maximè quòd in germanum & veterem amicum fuiſſet animo crudeli, immani & irreconciliabili. Tunc dicūt lictores Sapricio: Flecte genua tua, vt caput tibi amputetur. Dicit autem eis Sapricius: Quarè? Dicunt ei lictores: Quoniam noluiſti dijs ſacrificare, ſed contempſiſti edictum Imperatoris propter hominem, qui dicitur Chriſtus. Hęc cùm audijſſet miſer Sapricius, reſpondit lictoribus, hanc miſeram & triſtem vocem, dicens: Nolite me ferire. Facio enim, quæ iuſſerūt Imperatores, & dijs ſacrifico. Sic eum excęcauit odium, & ab eo abduxit Dei gratiam. Qui enim per eiuſmodi tormēta non negauit Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum, cùm veniſſet ad finem mortis, & eſſet accepturus præmium & coronam gloriæ & ſpei, negauit vitam æternam, & fuit apoſtata.

Eccè pertinaciā, etiā poſt tantos cruciatus.

Matth. 7.

Matth. 19. & 22.

Pſal. 57.

Deut. 10.

Matth. 6.

Hic eſt odij fructus.

Hęc cùm audijſſet ſanctus Nicephorus, rogauit Sapricium cum lachrymis, dicens: Noli, ô frater, noli tranſgredi & negare Dominū noſtrum Ieſum Chriſtum. Noli omninò, rogo te ab eo deficere, & perdere cęleſtem coronā, quam per multa acquiſijſti tormenta & afflictiones. Ille autem noluit eum omninò audire, ſed contendit abire ad interitum & tenebras vltimæ mortis, & ad ignem, qui non poteſt extingui. Qui tanti precij gloriam in momento vnius horæ ictûs gladij perdidit, re vera fuit miſer, excęcatus ab odio. Non enim audiuit Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum, dicentem in ſancto Euangelio: Si afferas munus tuum ad altare, & recorderis quòd frater tuus habet aliquid aduersùs te, dimitte munus tuum ante altare: & vade primùm, & recōciliare fratri tuo, & tunc veniens, offer munus tuum. Et rursùs Petro principi Apoſtolorum, cùm rogâſſet Dominum, Quotiès, ſi peccauerit in me frater meus, dimittam ei? ſeptiès? Reſpondit Dominus: Non dico tibi, ſeptiès: ſed, ſeptuagiès ſeptiès. Ille autem miſer ne ſemel quidem voluït cōdonare fratri ſuo, & maximè petenti veniam & roganti. Et Dominus quidem noſter & Deus iuſſit ex animo condonare vnicuique, & dimiſſo munere, quod Deo eſt offerendum, currere ad reconciliationem. Ille verò ne ſummis quidem labris condonauit ei, quem pœnitebat: nec in animum induxit, vt ei roganti remitteret: ſed clauſit viſcera ſua à fratre ſuo, propterea clauſæ ſunt ei fores regni cęlorum, & receſſit ab eo gratia diuini & viuifici ſpiritûs, & perdidit magnam, precioſam, & glorioſam coronam martyrij. Quamobrem, ô dilecti, nos quoquè diligenter caueamus ab hac diabolica operatione, odij, inquam, & iniuriæ acceptæ recordatione, vt noſtrorū quoquè peccatorum detur nobis remiſſio à Domino Ieſu Chriſto, conuenienter ei quod dicitur: Dimitte nobis debita noſtra, ſicut & nos dimittimus debitoribus noſtris. Fidelis eſt enim qui promiſit.

Matth. 5.

Matth. 18.

Odiū ſummè vitādū.

Matth. 6.

Beatus autem Nicephorus poſtquàm vidit tranſgreſſum eſſe Sapricium, magna voce
dicit lictoribus: Ego ſum Chriſtianus, & credo in nomen Domini noſtri Ieſu Chriſti,
quem iſte negauit. Me ergò iam pro ipſo ferite. Lictores verò non auſi ſunt eum ferire
abſque iuſſu Pręſidis. mirati ſunt autem omnes, quòd ſe ità ad mortem tradiderit. Libe-
rè enim dicebat: Sum Chriſtianus, & dijs veſtris non ſacrifico. Vnus autem ex lictoribus
currẽs, renunciauit Pręſidi, dicens: Sapricius quidem pollicetur ſe dijs ſacrificaturum:
eſt verò illic quidam alius qui vult mori propter eum, qui dicitur Chriſtus, clamans &
dicens liberè: Chriſtianus ſum, & dijs veſtris non ſacrifico, nec obedio edictis Imperato-
rum. Poſtquàm hęc autem audijt Pręſes, in eum tulit ſententiam, dicens: Si non ſacrifi-
Nicephorus accipit coronam Sapricij.
cat dijs immortalibus, prout iuſſerunt Imperatores, iubeo eum mori gladio. Sapricium
verò ſinite abire. Tunc accipientes ſanctum Nicephorum, cum capite truncârunt, vt
Pręſes iuſſerat, nono menſis Februarij: & ſic cõſummatus fuit in Chriſto ſanctus mar-
tyr Chriſti Nicephorus: & aſſcendit in cęlos coronatus, per fidem in Chriſtum, chari-
tatemq; & humilitatem. Quoniam enim propenſus fuit ad charitatem & humilitatem,
ideò fuit redimitus corona martyrij, & dignatus eſt referri in numerum martyrum: Ad
laudem & gloriam magni Dei & Seruatoris noſtri Ieſu Chriſti: Cui gloria & potentia
nunc & ſemper & in ſecula ſeculorum, Amen.

VITA S. ANSBERTI EPISCOPI ROTHOMAGENSIS, AB ANGRADO MONACHO SCRIPTA, *& dedicata Hilberto Abbati Fontanellenſi.*

FEBRVAR. 9.

E O tempore quo ſceptra regni Frãcorum gubernabat Clo-
tarius filius Clodouei regis & Bathildis reginæ vnà cum
germanis ſuis, videlicet Childerico & Theodorico, ſanctæ
Genus & patria Anſberti.
recordationis eccleſiæ Rothomagenſis antiſtes Anſber-
tus, virtutibus clarus, ac ſacerdotio dignus, à patre Siuui-
no, & pago Veliocaſſino patrimonioque, vocabulo Cal-
cegio, nobili erat ortus genere. Sed repudiato ſtemmate
patrum, mox vt valuit, ſola conditoris paternitate elegit
cenſeri. Deniquè pręfatus genitor ipſius ſub prędictis re-
gibus militauit, & vitæ pręſentis cunctis mortalibus com-
mune debitũ ſoluit. Sed hanc terrenæ dignitatis originem
& patrum gloriam in beato viro non neceſsè remur enumerare, cùm omnis ei gloria
de amore veritatis & cõtemptu fuerit mundi. Nam nobilitatem ſui generis in pueritiæ
æuo iam quaſi faſtidiẽs, & ſolius Chriſti deſiderio anhelans, cunctos ſuperuacuos horre-
Traditur literarum ſtudijs.
bat honores. Traditur deindè à parentibus magiſtris ſtrenuis, literis erudiẽdus. Eruditur
ſine aliqua ſuorum inſtantia. fuerat nanq; in eo dulcis infantia, modeſta pueritia, gra-
uis adoleſcentia. Qui cùm adultus, pubertatis excederet annos, ſecularis eius pater, vt
vnicum eum diligẽs, venationibus eum occupari, & dulcedine ſeculi armari cupiebat.
Sed quo oblectabatur grandęuus pater, adoleſcens filius per omnia faſtidiebat.
His diebus quidam illuſtris, Rotbertus nomine, generoſa ex ſtirpe proditus, gerulus
* generoſiſſimam
fuerat annuli regis Clotarij. Cuius filiam * religioſiſſimam ac nobiliſſimam Angadriſi-
nam prædictus illuſtris Siuuinus à præfato inclyto Rotberto expetijt, volens eam ſuo
iuueni filio Anſberto ſociari. Nec mora, præbens aſſenſum eius petitioni prędictus illu-
Deſpondetur ei nobilis puella.
ſtris Rotbertus, conſtituto die, caſto iuueni caſta deſpondetur & puella. Deniquè ambo
integritatem mentis & corporis caſtè ſeruare cupientes, omnipotentem deprecaban-
tur Dominum, vt voluptatum venena à cordibus eorum dignaretur repellere. Deindè
orante beata Angadriſina virgine, vt ſpecioſitas illius in deformitatem verteretur, ilicò
Dominus preces eius exaudiuit. Nam facies illius ità exulcerata ac immundiſſima le-
pra cooperta mox apparuit, vt à conſortijs hominum, quicunque eam vidiſſet, extem-
Nota preces tam illuſtris virginis.
plò ſegregandam decerneret. Medicorum deindè concurrit frequentia iuſſu genitoris,
vt ſoboli charæ ſi quiuiſſent opitulari medelis, collatis pręmijs, digni munerarẽtur. Sed
quanto inſtantiùs huic operi inſiſtebant, tanto Chriſti ſponſa deformior vlceroſiorque
apparebat. Tum pater diuinitùs circa ſuam ſobolem hoc fieri intelligens, inquirebat
ab ea,

ab ea, vtrùm in virginitatis voto vitam elegiſſet definire. Opto, inquit, mi genitor, & totis niſibus exoro altiſſimi pietatem, vt continentiæ & pudicitiæ, non effrenatæ luxuriæ, effici merear famula. Nam Chriſtus, quem concupiui ſponſum, ipſe mihi hanc corporis infert moleſtiam, vt animæ tribuat nitorem. Qui mihi cuſtos erit perpetuus, & in virginitatis propoſito concedet perſeuerare perenniter. Delectat hęc vita pręſens, pariter pie, ſed decipit: quia omne quod in mundo eſt, vanitas eſt & concupiſcentia oculorum: & mundus tranſit, & cōcupiſcentia eius. Qui autem fecerit voluntatem Dei, manet in æternùm: ſicut & Dominus manet inęternùm. Hęc audiēs pater, illuſtrem accerſiuit Siuuinum, & quæ circa pręfatam ſuam ſobolem geſta erant, lucidè pandit. Ad hęc Siuuinus reſpondit: Voluntatem Domini in omnibus ſequi oportet, neque eius nutui vllo modo contraire velle: cuius iudicia licèt ſint occulta, ſemper tamen iuſta. Vocatus quoquè affuit & beatus Anſbertus, vbi diſſociabilem condit libellum, vt ſancta virgo Angadriſina, nō ſua, ſed Domini vocaretur ſponſa. Hoc facto, ad Rothomagum vrbem ſancto Antiſtiti dirigitur Audoëno, vt eius benedictione percepta, & ſacro velamine operta, in virginitatis propoſito conſecrari mereretur. Quo patrato, priſtinæ pulchritudini & ſpeciei eleganti extemplò eſt reddita, ità vt cuncti audientes dicerēt, quia eam Chriſtus ſibi ſponſam elegiſſet perennem.

1. Iohan. 2.

Redit ei ſua pulchritudo ſacro accepto velamine.

Sequenti quoquè tempore ſancta gubernatrix efficitur cœnobij, quod eſt ſitū in pago Bellouacenſi, prope muros vrbis Bellouaci. Genitor quoquè huius ſanctæ virginis, illuſtris Rotbertus, & frater eius Altbertus, auunculi erant ſancti patris Lantberti ſucceſſoris in ordine regiminis beati Vuandregiſili, originem ducentes ex territorio Taruanenſi. Ex quibus pręfatus Altbertus ſub pręditco abbate Lantberto ſequenti tempore in Fontanella monaſterio monachus efficitur.

Auunculi S. Lātberti, poſteà epiſcopi Lugdunenſis.

Poſt hęc vir Domini Anſbertus in aulam regis, licèt nolens, à genitore perductus, ſicut erat acumine ingenij clarus, cœpit eſſe aulicus ſcriba doctus, conditorq; regalium priuilegiorum, & gerulus annuli regalis, quo eadem ſignabantur priuilegia. Vbi poſitus, piæ doctrinæ atque humilitatis exemplis ad Dominum ſe conuertens, ſeculum relinquere, & ad monaſteria declinare curabat. Atque ità in laico adhuc habitu conſtitutus, pręedicatione ſancta & ſapientiæ doctrina plures exhortando, inuitabat ad pręmia felicitatis æternæ: ac ſic quotidiè in Domino proficiens atq; ſuccreſcens, gratiam ſibi à Chriſto collatam augmentare curabat. Cùm verò coram rege & principibus conſueto more diuerſa muſicę artis inſtrumenta in chordis & tibijs audiret perſonantia, aiebat ſibi: O bone conditor, quale erit te diligentibus canticum indeficiens in cęleſtibus audire angelorum, quamq; ſuaue ac delectabile ſanctorum choris concinentibus, & laudes tibi creatori indeficienter perſonantibus, ſi tantam mortalibus præbes induſtriam, vt peritia artis ac ſuauitas cantilenæ prouocent animos audientium, vt te Deū creatorem omnium deuotè collaudēt? Addebatque: Laudate Dominum omnes fideles in tympano & choro, laudate eum in chordis & organo, &c. vſque ad finem Pſalmi.

Anſbertus fit magnus in aula.

Pſal. 150.

Deniquè in aula regis manens, etiam euangelij non immemor, vbi ait, Niſi quis reliquerit omnia, non poteſt meus eſſe diſcipulus: Deo prouidente, & ſibi inſpirante, elegit militiam relinquere terrenam, & cęleſti regi militare. Tunc igne diuini amoris accenſus, ac ſancti ſpiritûs lumine perfuſus, à palatio egreſſus, nulliquè ſodalium ac ſibi famulantium cōfiteri volens ſuam voluntatem, arripuit iter, quod ad prouinciam ducit Rothomagenſem, peruenitque ad Fontanellam cœnobium, ſitum in territorio Rothomagenſi, ſuper magnum fluuium Sequanæ, vbi ſacerdos Domini clarus Vuandregiſilus monaſterium conſtruxerat, atque cum magna monachorum cohorte, ſub ſanctæ regulæ iugo laudabilem ducebat vitam. Cùm verò in eodem monaſterio, iubente viro ſancto, ſecundùm ordinem monaſticum in hoſpitio fuiſſet receptus, cœpit miniſtrum humiliter implorare, quatenùs ſancti monaſterij patrem mereretur videre. Et cùm miniſtri pio patri imperata nunciâſſent, tandèm pręfatum elegantem iuuenem in pręſentiam ſui adduci fecit. Tum humì proſtratus, Chriſtumque in tanto patre manentem humiliter adorans, poſtulabat ab eo monachum ſe fieri. Nam corpore & mente ſeculo ſe renunciaturum aiebat, comamq; capitis ſui in Chriſti amore vt iuberet deponi, obnixè flagitabat. Audiens autem venerandus pater ſanctam & Deo dignam eius poſtulationem, inducias cōſulendi ſuper hoc dicebat habere ſe velle, vt ſicut apoſtolica & monaſtica docet regula, ſciret ad quod venerat. Quibus expletis, ſpiritalium fratrum con-

Luc. 14.

Relicta clā aula, cōfert ſe ad monaſterium.

Mutat habitum. ſilia ſuſcipiens inclytus pater, pia eius vota, veluti poſtulauerat impleuit, clericatuſque habitu decoratum reddiderunt.

Sicque ex eo tempore cœpit ipſe vir Dei amore ſanctarum ſcripturarum legendo feruere, aſſidueque dulciſſimos earum fructus intelligendo carpere. Cumque acumen ingenij in pręfato iuuene beatus pater Vuandregiſilus pollere cerneret, diuerſorũ voluminum copiam concitè ei tribui iuſſit. Quæ cùm ſedulè legendo percurreret, cuiuſdam ſancti patris ſententiam reperit ſcriptam, continentem hunc modum: Monachus viuat in monaſterio ſub vnius diſciplina patris, conſortioque multorum, vt ab alio diſcat humilitatem, ab alio patientiam. Hęc & cętera legendo percurrens, oculoſque lachrymarum imbre perfundens, tractare attentiſſimè cœpit, qualiter hęc operando valeret implere. Primò quidem cuſtodem omnium virtutum humilitatem in corde ſuo ſtuduit fundamentum iacere, imitans illum, qui ait: Diſcite à me, quia mitis ſum & humilis corde. Et ità Chriſti iugo ſuaui & oneri eius leui deuota ſubmittens colla, factus eſt in cœtu monachorum cunctis humilior, omnibuſque obediens, vigilijs frequẽs, orationibus aſſiduus, ſpiritu feruens, ſpe gaudens, Domino ſine intermiſſione ſeruiens. Cui etiam data erat ex compunctione cordis per infuſionem ſpiritusſancti effuſio lachrymarum. Et cùm ante vigiliarum horas conſurgens, precibus deuotis incumbens laſſeſceret, ſigno tacto ad excitandos fratres, quó laudes Domini decantarent, in conuentu orationis prior omnibus ſe pręſentabat: in hoc etiam, ſicut & in cęteris actibus, imitabilem monachis viam demonſtrans, ità vt vir Dei, qui regimini præerat loci, multos obiurgando corriperet, & eorum puſillanimitatem redargueret, pro eo quòd præfatus iuuenis nupèr conuerſus, in Dei opere & obſeruatione legis eos pręueniret. Et cœpit eum chariùs diligere, ſicut monaſtica docet norma, nitore religiõis deuotè pollentem, omnibus modis diligendum. Quadam nanque die in conuentu omnium monachorum, pręclarum Domini ſacerdotem Vuandregiſilum humiliter exorabat, vt licitum ſibi foret in opere manuum quotidiano cum licentia patris extra ſolitum fratrum opus inſiſtere, vt ſua mortificaret membra, quæ erant ſibi obſtantia ſuper terram. Hęc eo implorante, gratias omnipotenti Deo fratres agentes, admirabantur ſuper eius Deo digna deuotione. Cumq; à patre ſpiritali, quod petierat, ſibi indultum gauderet, cœpit poſtulata cum magna implere deuotione.

Hieronym. Epiſtola 4. ad Ruſticũ monachũ.

Matth. 11.

Præclara de ſe præbet exempla.

Quodam enim tempore à climate meridiano, diſtãtem à pręfato cœnobio paſſus ferè quingentos, hortatu eiuſdem viri Dei, B. Vuandregiſilus vineam plantare & excolere cœpit. Quo in loco pręfatus vir Domini Anſbertus, dum vnà cũ fratribus operaretur, Theodoricus adoleſcẽs, futurus rex, venatibus, vt ſibi gentilitium erat, inſiſtens, ad pręfatum Dei hominem acceſſit, quia nouerat eum prudentem doctrina, humilem cultu, ſanctiſſimũ imitatione. Nam à ſancto pontifice Audoëno Rothomagenſis eccleſiæ, iam fuerat preſbyter conſecratus. Quem idem homo Chriſti, & ſancta benedictione muniuit, & ſacerdotali authoritate de plurimis ſanctæ doctrinæ hortamentis inſtruxit, inſupèr & regem eum futurum eſſe pręedixit. Quo negante id futurum eſſe, reſpondit vir Dei: Scias, quia honore regni ſublimaberis: ſed noueris te multa aduerſa in regno perpeſſurum, ſicq; laborioſiſſimè triumphum de hoſtibus tuis adepturũ. Quod poſteà rei probauit euentus. Ad hęc adoleſcens intulit Theodoricus: Si pia omnipotentis Dei ordinatio me in culmine dominantem conſtituerit regni, opto te dignum Deo fieri antiſtitem, vt perpetua ſanctaque doctrina creſcat Eccleſia fidelium. Cumq; ſacerdos indignum ſe tanto onere ferendo diceret, ipſumq; ex ſucceſſione hęreditaria regni faſtigia ampliùs conſcendere debere intimaret, & ille adhuc dubitans permaneret, adiecit vir ſanctus: In hoc noueris meis fidem accommodandam verbis, ſi hodiè hyemali tempore locus, in quo tabernaculum conſiſtit, qui nunc tritus ob veſtigia calcantium videtur, viridem produxerit herbam, ſicque iuxta veſtigia eiuſdem tentorij, cęteris agri partibus viridior maneat in æuum. Quod ità ſecundùm ſermonem hominis Dei eueniſſe, omnibus illò aduentãtibus indicium eſt, ità vt vſq; ad hãc diem locus ille viridior reliqua agri parte appareat, in modum tentorij ibì quondàm fixi, ſiue hyemali, ſiue æſtiuo tempore. O magna & inclyta iſtius ſancti gloria, cuius laudabile meritum tali voluit omnipotens ſigno demonſtrare: vt qui veluti palma in domo Chriſti florebat, tali pręſagio virtutis manifeſtaretur populis. Et cùm prędictus vir Dei ab opere manuum paululùm vacaſſet, paruiſſimo refocillatus ſomno, rurſùm meditationi diuinę omni conatu erat inſiſtens.

Anſbertus pdicit Theodorico adoleſcẽti, illũ regem eſſe futurũ.

Locus perpetuo virens.

Cumque

Cumq; tantæ humilitatis atq; obedientiæ ſeu deuotionis lumine radiaret, veræ charitatis feruor omnium circa illum corda inflammauerat, vt miro à cunctis veneraretur affectu. Ipſe verò ſemper ardẽs deſiderio futuræ gloriæ, indeficiẽs erat in opere Domini.

Ergò operępretium videtur nũc narrare, qualiter vir ſanctus in regiminis loco ſubrogatus & cõſtitutus ſit. Deniquè cùm inclytus Domini ſacerdos Vuandregiſilus per viginti ferè annorum ſpatia hoc cœnobium à primo ædificationis die in regimine tenuiſſet, iamque foret in decrepita ætate poſitus, ante tranſitũs ſui ex hac vita diem languore correptus, ad extrema peruenit. Interrogatque cum lachrymabili voce vniuerſum agmen monachorum, quem ex ſemetipſis eligerent rectorem. Quibus fertur tale reddidiſſe eloquium: Duo ſunt in pręſentia noſtra, chariſſimi filij mei, hos ſubrogate rectores. Meumque fragilem receſſum precibus veſtris protegite, atque mearum admonitionum ſemper memento te. Chriſto, ſummo paſtori, veſtri hodiè curam committo, qui vos vſq; in finem perenni tutela conſeruet. Quo in cęleſtis regni ſocietatem ab angelicis choris ſuſcepto, omnis caterua monachorum, Chriſti Domini exorat pietatem, triduanũ celebrãs ieiunium. Quo expleto, iubente Deo, eligit famulum Domini Lantbertum, religione pręclarum & genere nobilem, ex territorio Taruanenſi ortum: cuius genitor Erlebertus vocabatur, qui plurima pręđia prędicto loco Fontanellenſi in eadem Taruanenſi regione felici munere largitus eſt. Erat autem venerãdus pater Lantbertus charitate plenus, pudicitia ſupereminens, fide firmus, conſilijs prouidus, in bonitate laudabilis, in colloquijs affabilis, vultu & ſtatura decorus, venerãdus omnibus, & in Chriſti religione feruens: Et inſpirante gratia diuinæ charitatis, beatum Chriſti famulum Anſbertum idem venerabilis pater venerabatur vt patrem, diligebat vt filium. Eratque eis in Domino cor vnum, & anima vna. Is autem, qui regiminis ſuſceperat curam, ad cõſulta ſancti patris Anſberti, in tractando gregem Chriſti ſecũdùm normam patrum ſanctorum, ſtrenuè cuncta atque irrepręhenſibiliter gerebat. Quorum exemplis piæ actionis ac verborum ſedulis exhortationibus plurimi excitati; carpebant itinera ſanctæ conuerſationis.

Vuandregiſilus obdormit in Domino.

Lantbertus ſuccedit Vuandregiſilo.

Lantberti virtutes.

Huic venerando patri Lantberto Theodoricus rex, filius Clodouei regis & Bathildę reginæ, largitus eſt patrimonium aliquod, cuius eſt vocabulum Duſera, quod ſitum erat vltra fluuium Rhodanum in regione, quæ propriè vocatur Prouincia, eo videlicet modo, vt hoc pręđium monachis in cœnobio Fontanellæ morantibus luminaria miniſtraret in eccleſia, in oleo & cęteris huius rei neceſſarijs. In quo loco prędictus pater egregium condidit cœnobium monachorum, directis ex cœnobio Fontanella monachis, qui illud laudabile opus diligẽter executi ſunt. Et de prędio paruo magnum hactenùs extat monaſterium monachorum, & in illa regione ab alijs pręcipuum. Quod per multa annorum curricula ditioni pręfati monaſterij Fontanellenſis ſubiectum erat, donèc diuiſione regni, & diſcordia principum, & incurſione nefandæ gẽtis Agarenorum, cum alijs venerabilibus locis aliquanto depopulatum tempore, finem ſubiectionis fecit.

Duſera attributi monaſterio Fõtanellenſ.

Sub huius etiam regimine, beatus Ermelandus ex prędicto monaſterio Fontanella, rogante venerabili pontifice Paſchario Nemetenſis vrbis, in eandem regionem Nemetenſem ab ipſo patre Lantberto directus, in quadam inſula aluei Ligeris, quæ vocabatur Antrum, iuxta nominis eiuſdem proprietatem monachorũ venerabile ædificauit cœnobiũ. In cuius largitione prędictus antiſtes Paſcharius ſtatuit, vt poſt deceſſum eiuſdem venerãdi patris Ermelandi, ex monaſterio Fontanella per cuncta ſuccedentia tempora ſibi inſtituãt rectores, vniuerſi pręfati loci habitatores, velutì largitiones eiuſdem loci, quæ adhuc in pręfato monaſterio Fontanella ſeruantur, apertiſſimè declarant.

Monaſteriũ ab Ermelãdo conſtructum.

Prędicto etiam patre Lantberto regimen loci tenente, beatus Chriſti pontifex Erenbertus Toloſæ vrbis, & ſanctus presbyter Condedus & anachoreta, Britannia inſula ortus, in prędicto monaſterio Fontanella Deo dignum & nomen aſſumpſerũt & habitum. Plurima enim de tãto patre, niſi ad alia feſtinâſſemus, Deo digna & loco vtilia, per eum & ſub eius regimine geſta, dici poterant, quæ in eius geſtis olìm pleniùs memoriæ tradidimus poſteris intimanda.

Erenbertus epiſcop' & Condedus presbyter petunt monaſterium.

Quo verò ordine in Lugduno, celeberrima vrbe Galliæ, pontifex ſit ſubrogatus, breui ſermone narrabimus. Defuncto igitur ſancto Geneſio, pręſule eiuſdem vrbis, cuius Deo dignam vitam laudabilia cõmendant geſta, ilicò pius rex Theodoricus & inclytus princeps Pipinus, Anſegiſi filius, conſobrinus videlicet beati patris Vuandregiſili, cum

proceribus palatij ſalubre agentes cōſilium, diuina vtriquè prouidente iuſſione, in præfata vrbe cum vnanimi eiuſdem regionis populi voto, eiuſdem vrbis eum conſtituerunt antiſtitem. Sed cùm diù, humilitate nimia renitens, nollet ſuſcipere, regali iuſſione & ſacerdotali electione compulſus, prȩfatæ metropoleos vrbis ordinatur pontifex. Sicque ad eandem prouinciam cum honore ſacerdotij ſui condigno directus, humilitatis ac ſanctæ prȩdicationis piæque actionis exemplis, gregem Chriſti ſedulo moderamine irreprȩhenſibiliter rexit. Ibiq; à Domino vocatus, vinculis terrenæ corruptionis exutus, ad ſupernæ ciuitatis gaudia feliciter migrauit.

Lantbertus nolens fit epiſcopus Lugdunenſis.

In prȩdicto verò cœnobio Fontanella, poſt receſſum ſancti pontificis Lantberti, diuino nutu iuuante, vnanimes eiuſdem congregationis monachi beatum Anſbertum ſibi elegerunt prȩeſſe rectorem. Ipſe autem poſt ſuſceptam regiminis curam, aſſiduè meditabatur, quale ſuſcepiſſet onus, videlicet commiſſi à Domino gregis regere animas, & multorum ſeruire moribus. Et quia erat apprimè ſanctarum ſcripturarum ſcientia imbutus, commiſſo ſibi gregi indeſinenter erogabat pabula æternæ viriditatis, verbis & actibus itinera monſtrans ſanctæ conuerſationis. Erat enim ſicut cȩteris prælatus, ità cunctis humilior. In veſtitu vilis, in cibo mediocris. Abſtinentiæ iugi deditus, pudicitia ornatiſſimus, hilaritate cordis & corporis clarus, patientiæ virtute ac charitatis obſequio, eleemoſynarumque largitionibus abundantiſſimè cumulatus. His virtutum ſanctarum operibus adornatus, in medio fratrum velutì lampas refulgebat accenſa. Quadam nanque die, cùm more ſolito edicta legis diuinæ in conuentu omnium recitaret, ità ex affluentia eloquiorum illius nimio charitatis ardore reddita ſunt audientium corda flammiuoma, vt plurimi ex illis ad lachrymas compulſi, immenſas omnipotenti Deo gratias redderent, dicentes: Benedictus Deus, qui talem non noſtri merito, ſed ſuæ pietatis intuitu dedit nobis rectorem. Diligebatur enim à cunctis, vt verus pater: & ipſi ab eo, ſicutì deuoti filij. Ipſe autem ſtudebat ſemper plùs amari, quàm timeri, & peruigili cura in animabus ſaluandis animū defigere. Cùm igitur eiuſdem beati viri prærogatiua meritorum longiùs clareſceret, confluebant paſsìm ad eum plurimi, ſaluationis ſuæ ſalubria expetentes conſilia. Et quoniam ſacerdotij dignitate fulgebat, confluentium ad ſe confeſſiones ſuſcipiebat, monita eis ſalutis impartiens, quomodò ſalui eſſe poſſent, & vias iuſtitiæ ſine defectu alicuius tȩdij immobiliter retinerēt. Cuius doctrina & exhortationibus plurimi corroborati munitique, ad conuerſionis feſtinantes gratiam, plurima deferebāt dona in ſpeciebus diuerſis precioſorum metallorum, ſed & poſſeſſionum prȩdia nonnulla, in diuerſis ſita territorijs: quæ cuncta curioſus lector, inſpectis teſtamentis ſeu largitionibus eorundem fidelium, facilè reperiet. Quæ etiam, vt multis liquidò patet, multimodam millenarij numeri effecerunt ſummam. Erat enim ſecundùm Deū religionis ſanctitate omnimodìs ornatus: in ſeculi quoquè aſtutia prudens: eiuſque bonitatis ac religionis opinio longè lateque laudabilis, immò imitabilis vbiquè percucurrit.

Anſbertus præficitur monaſterio Fontanellenſi.

Amari mauult quàm timeri.

Multa conferuntur monaſterio Fontanellenſi.

In prȩfato nanque venerabili Fontanellenſi monaſterio, inter felicia bonitatis ſuȩ geſta, etiam xenodochium imbecillium ac decrepitorū pauperum, inſtàr duodeni Apoſtolici numeri, conſtituit, deputatis eiſdem rebus, quȩ ſufficienter prȩberent alimoniam. Alias quoquè duas conſtituit in eodem monaſterio pauperum Chriſti debilium manſiones, quas in octonario ex multis ſacrato numero, ſingulatìm octonos habitare fecit. Quibus ſine indigētia quotidianum largiri victum perenniter cenſuit. Horum vacatio nulla erat alia, niſì horis conſtitutis diurnis nocturníſve, in domo Domini reſidere, orationi ac vacationi diuinȩ deuotè inſiſtere, ac tempore ſancti ſacrificij pro ſalute & ſaluatione populi Chriſtiani, Eccleſiaque catholica vbiquè diffuſa victimam ſalutarem offerre. O magna & inclyta iſtius ſancti patris opera, quȩ non tantùm verbis volant, quantùm virtutibus conſtant.

Aedificia & beneficia in pauperes collata.

Sed his interìm omiſſis, nunc iuuante ſupernȩ pietatis gratia, narrare aggredior, qualiter idem vir venerandus pontificatùs conſcenderit gradum. His enim diebus contigit, vt beatus Audoënus, Rothomagenſis vrbis pontifex, plenus virtutibus & ſanctis actibus, à Domino vocatus, migraret è mundo feliciter. In cuius exequijs beatus pater Anſbertus, vnà cum aliquibus monachorum ſuorum, clericorumq; ac ſacerdotū Chriſti cohorte plurima affuit. Qui vigilias eius ſacrȩ depoſitionis ſolenniter celebrantes, dignis exequiarum honorārunt debita ſeruitute obſequijs. Poſt cuius ſacrum tranſitum,

S. Audoëni obitus.

tum, nè eccleſia de paſtore amiſſo iacturam pateretur, cuncti Rothomagenſis vrbis ciues, miſſa petitione ad Theodoricum glorioſum regem, cum eius permiſſu & authoritate, beatum Anſbertum ſibi elegerunt conſecrari antiſtitem. Quorum electioni congaudens rex, quoniam in eodem ſancto patre ſapientiam affatìm redundare & religionem pollere cognouerat, ilicò eorum annuens petitionis electioni, extemplò legatos dirigit, qui eundem Chriſti famulum regias perducerent ad ædes. Nec mora: legati ad beatum patrem Anſbertum peruenientes, mandata regis pandunt, ad aulam regiam ire compellunt. Morabatur enim præfatus rex in villa Clypiaco, quæ ſita eſt in Pariſiaco territorio, vbì conuentum magnum populorum habens, de vtilitate ac tutela regni tractabat, vt ad eius conſultum, veluti agere conſueuerat, (nam confeſſor illius erat) de regni negocijs tractaret. Sed cùm ſupradictus vir Dei hoc audiſſet, ilicò agnouit, non aliud iſta euocatione fieri, niſì electioni ciuium Rothomagenſium in ipſo, regem aſſenſum præbere velle. Fertur etiam legatis regis reſpondiſſe cauſa eximiæ humilitatis, indignum ſe fore officio curæ paſtoralis. Qui feſtinanter retulerunt regi, nunciando quale reſponſum acceperant Secundò quoq; ad eum mittens rex, callidè intulit, nullo modo contra ſuam voluntatem, poſtquàm vnà loquerentur, ſuper ordine pontificatûs agere ſe velle. At ille, vt erat ſanctæ ſimplicitatis ſapientia plenus, ad eundem regem ire deliberauit. Tunc eligentibus ciuibus prȩfatæ vrbis metropoleos, cum vnanimi voto ſanctorum ſacerdotum, regis & principum eligitur, trahitur, atq; in eodem palatio à S. Lantberto Archiepiſcopo ſedis Lugdunenſis, alijsq; ſanctis præſulibus, qui ad hoc generale placitum conuenerant, in pontificem conſecratur eccleſiæ Rothomagenſis, diuina vtiquè prouidente ordinatione, vt qui in paucis fidelis extiterat, ſupra multa à Domino conſtitutus, abundantem daret ſuæ in tempore familiæ tritici menſuram.

Ei ſucceſſor eligitur S. Anſbertus.

Anſbertus, regis cōfeſſarius.

Cōſecratur pontifex eccleſiæ Rothomagenſis.

Luc. 12.

Deindè in pontificatûs honore & onere ſublimatus, cœpit opere ſanctitatis ampliùs clareſcere, prædicationis lumine vbiq; radiare, & velut lucerna accenſa, non iam ſub modio, ſed ſuper candelabrum poſita, errorum tenebris depulſis, viam veritatis cūctis monſtrare, pietati & miſericordiæ erga omnes operam dare, pauperum indeſinenter curam agere, viduarum & pupillorum cauſas defendere, peregrinorum & hoſpitum ſuſceptionibus magnoperè ſtudere, eleemoſynarum diſtributionem largiter & hilariter cunctis adminiſtrare. Hæc & his ſimilia exempla ſubiectæ ſibi plebi indeſinenter feſtinauit monſtrare. Floruit enim ſub ipſo Chriſti eccleſia, ſicut monaſterium antè floruerat. Creuit gratijs, decreuit metallis. Aliquando enim ingrediens locum, vbì eccleſiæ theſauri recondiri erāt, ipſos ſibi iuſſit prȩſentari & aliqua diſtribui, plurima reſeruans, vt eleemoſynæ pia largitio è ſinu ſanctæ matris eccleſiæ cum pietatis fructu benignè procederet. Nam quȩ ocioſè diù congeſta fuerant, ad reprimendam famis validæ penuriam, quæ tunc populos vndiquè grauiter premebat, dignis tandèm indigentium vſibus deputauit, & dudùm defunctis theſauros ſuos miſit. Alieni temporis vitia, diſpēſationem fecit ſuam. Contigit enim tunc pauperum turbam præ foribus conclamare, eleemoſynam petendo. Quibus ille auditis, ac reminiſcens diuinæ ſententiæ dicentis: Qui obturat aures ſuas ad clamorem pauperis, & ipſe clamabit, & nō exaudietur: largiter eis eleemoſynam tribuit, cunctoſque gaudentes redire fecit ad propria. Sicq; poſtmodùm cùm in ſede vrbis ſuȩ Miſſarum ſolennia ſolenniter celebraret, populi diœceſis ſuæ vndiquè ad eum confluxerant, virorum ac mulierum multitudo magna. Lecta autem ſancti euangelij lectione, conuerſus ad populum, multa cœpit eis ventura prædicere, aduerſa ſimul & proſpera eſſe cauenda, & vt nec vnum frangeret, nec alterum extolleret. Aeternæ felicitatis præmia, auida intentione eſſe quærenda commonuit. Et cùm multa eis præſentia ac futura per illuſtrationem ſancti ſpiritûs prænunciaret, ex tam excellenti prædicationis gratia ſibi data, omnes compuncti & igne diuini amoris ſuccenſi, ad pœnitentiam agendam, & cætera bonorum operum exercitia peragenda accenſi ſunt, grates omnimodas agentes ſummo omnium bonorum largitori, qui talem eis non ſui merito, ſed propria pietate conceſſerat doctorem, vt eorum temperaret multiformiter mœrorem de eo, quem nupèr corporali viſu amiſerant, paſtore. Et quia cuncta gaudebat eccleſia ſuper pio paſtore, vrbs congratulabatur egregio prædicatori, & patria omnis exultabat magnificè in tam ſapiente ac prudente conſiliario. Expletis autem Miſſarum ſolennijs, cunctos ciues, nobiles videlicet & ignobiles, introduci iuſſit ad præparata conuiuia. Vbì cùm ordinatè & diſpoſitè feciſſet omnes diſcum-

Prou. 21.

Multa ventura prædicit populo in cōcione.

2 Cor. 8. diſcumbere, ipſe ad menſam pauperum reſedit, imitans illum, qui cùm eſſet diues, propter nos pauper factus eſt: qui etiam in retributione iuſtorum dicturum ſe eſſe promi-
Matth. 25. ſit: Quandiù feciſtis vni de minimis his meis, mihi feciſtis. O quàm præclarum pontificem, qui ſuæ familiæ duplicem dabat alimoniam quotidiè, cùm & corpora replebat cibo terreno, animasque reficiebat verbo diuino.

Cùm verò pro ſalute animarum attentiſſimè vigilaret, etiam archidiaconos conuocans, de prædicatione populorum & eccleſiarum reſtauratione & honore, maximam gerere curam ſedulè commonebat. Cenſus etiam, qui de vicis publicis canonico ordine ad partem pontificis perſolui conſueuerant, gratuita benignitate in reſtaurationibus eccleſiarum benigniſſimè presbyteris indulſit earundem Dei ædium. Studebat enim amore potiùs regere, quàm terrore dominari. Deniquè vt primùm pontificali potitus eſt gradu, prima ei cura concordiæ fuit, & præcipuus labor fraternam dilectionem inuiolabilem cuſtodiri. Iam verò illam ſuam profluam, in omnes charitatem, nulla vnquàm ad plenum effari valet lingua.

Concordiæ & charitatis quàm fuerit ſtudioſus.

Intereà dum multimodam eius in omnes gratiam memoro, etiam ſuper Fontanellenſis cœnobij ſancta monachorum congregatione quantam ſolicitudinem & peruigilem curam indeſinenter habuerit, teſtatur inter reliqua prærogatiuæ eius geſta, etiam priuilegij ſui authoritas, quam prædicti cœnobij habitatoribus ob Dei amorem & ſanctorum reuerentiam ſumma deuotione edidit. Deniquè cùm ſanctorum ſacerdotum & omnium ciuium Rothomagenſium electione & glorioſi regis Theodorici conſenſu, in pontificem conſecratus fuiſſet, nimio dilectionis feruore, quem erga prædictum venerabile cœnobium ſemper habuerat, priuilegij ſui authoritatem eidem edidit, vt per ſuccedentia tempora ſecundùm ſancti patris Benedicti regulam, &, vt præcedentium regum, Clodouei videlicet & Clotarij, ſimulque Childerici & Theodorici priuilegiorum authoritates docent, ex ſemetipſis ſibi perennibus temporibus abbatem eligerent. In qua etiam iuſtæ alligationis verbo præſentes futurosque, qui ibidèm Domino militaturi erant, conſtringit, vt ſicuti ſub eius regimine, ità & deincèps & ipſi & poſteri eorum, ſecundùm regulam ſancti patris Benedicti fideliter Chriſto deſeruirent. Quòd ſi aliquando peccatis exigentibus aut negligentia paſtorali, à via rectitudinis & obſeruatione regulæ ſancti Benedicti, in futuro deuiare conarentur aut cogerentur, tunc conuocatio ſanctorum ſacerdotum, reliquorumque militum Chriſti vnanimiter fieret, eorumque per conſilium in priſtinum reducerentur ſtatum. Si verò hac pontificali authoritate poſtpoſita, qualibet cauillatione ſiniſtram elegiſſent vitam ac conuerſationem tenere, ſub vinculo anathematis æternaliter ſe damnandos ſcirent.

Eius ſtudiũ erga Fontanellenſ. cœnobium.

Facta eſt autem hæc priuilegij authoritas ſub anno Dominicæ incarnationis ſexcenteſimo octogeſimoſecundo, Indictione decima, qui erat annus præfati glorioſi regis Theodorici tertiusdecimus, & præfati venerandi præſulis pontificatûs annus quintus, in Synodo generali, Rothomago vrbe habita, vbi plurima Deo accepta & ſanctæ eccleſię vtilitatibus profutura diſputata ſunt. Affuerunt quoquè & ſancti pontifices, alijque venerabiles viri, ab ipſo pręcipuo præſule euocati, quorum ſubtèr tenentur nomina aſſcripta: Anſbertus archiepiſcopus vrbis Rothomagenſis, huic concilio præfui & ſubſcripſi. Radbertus epiſcopus. Regulus epiſcopus. Airadus epiſcopus Carnotenæ vrbis. Auſoaldus epiſcopus Pictauenſis vrbis. Aquilinus epiſcopus Ebroicinę vrbis. Cadoënus epiſcopus, Arnonius epiſcopus, Saluius epiſcopus, Deſiderius epiſcopus, Fulcrannus epiſcopus, Iohannes epiſcopus, Vuillebertus epiſcopus, Gerebaldus epiſcopus Baiocaſſinæ vrbis, Taurinus epiſcopus, Annobertus epiſcopus Sagienſis vrbis. Celſus abba, Audomarus abba, Scladio abba, Boſochindus abba, Genardus vicedominus glorioſus antefati magni pontificis. Ermentrannus, Ferrocinctus & Fortianus archidiaconi venerandi. Aderat quoquè presbyterorum reſidentium & diaconorum circumadſtantium magnus numerus. Ragnomirus lector huius ſancti Concilij geſta, & hanc priuilegij authoritatem, ipſo ſancto pontifice iubente, recognouit & ſubſcripſit.

Floruit anno Chriſti 682.

Synodus Rothomagenſis.

Confluentibus autem ad ſe poteſtatibus, feruentia Chriſti mandata, deuoto animo ſeruari ſemper hortabatur idem pręſul venerandus, magnasq; Chriſto gratias agendas commonebat, qui morte & reſurrectione propria mortem noſtram ſpe reſurrectionis animauit, æternam vitam offerens, diſcuſſo æternę mortis horrore. Sicque vitam ſuadebat

debat tenendam, nè vitæ extrema timerentur. Inter reliqua autem bonitatis ſuæ opera, quę in epiſcopatu geſſit, qualiter etiã venerabile ſancti antiſtitis Audoëni corpus Chriſto propitio in eminentiorem locum eccleſiæ S. Petri, quæ ſita eſt in ſuburbano vrbis Rothomagenſis, tranſtulerit, narrare aggredimur. Cùm itaq; de diuerſis prouincijs plures congregâſſet artifices, cõdidit ſuper eius ſepulcrum repam miræ magnitudinis, precioſis metallis auri argentique decoratam, gemmiſq; precioſis adornatam, ſicut vſq; in præſens humano viſui appáret. Conſtituta ergò die, in ſolennitate aſcenſionis Domini, ſacerdotum ac monachorum reliquorumq; clericorum adunata multitudine, ipſum ſacrum corpus leuari fecit cum reuerentia magna & hymnorum laudibus clero perſonante atque in abſide præfati S. Petri apoſtoli eccleſiæ recondidit feliciter cum gaudio & honorificentia magna. Intererat autem in hoc ſancto conuentu, inter alios viros venerandos, etiam clariſſimus Genardus vicedominus, qui magnà prępararí fecit conuiuia, quia plebs innumera ad tam venerandi præſulis tranſlationem ſanctam vndiquè conuenerat. Completis autem Miſſarum ſolennijs, præfatus Genardus cum viris nobilibus, iuſſu ſancti pontificis, ad conuiuandum reſedit: pontifex verò clarus Anſbertus more ſolito cum peregrinis & pauperibus diſcumbens, cum ipſis epulari gaudebat. Nam ipſa die miniſtri officium gerẽs, pauperibus & egenis obſequium in eorum refectione humiliter exhibebat. Erat enim iucunda facie hilarique vultu, quia miniſter eſſe meruerat pauperum: immò Chriſti Domini, qui illis, qui pauperibus benignè faciunt, præmia ſe largiturum promiſit æterna. Magna illi inter hæc aduenarum & hoſpitum cura. Aderat præterea munifico animo par ſubſtantia, pari fide miniſtrata. Et non ſolùm indigentibus alimoniam tribuebat ſufficienter, ſed etiam tegumenta corporum & numiſmata largiter offerebat.

Transfert corpus S. Audoeni.

Inſeruit pauperibus ad menſam ſedentibus.

Hinc iam ex diuerſis regionibus diuerſarum perſonarum frequens ad eum concurſus erat, quos per ſe & per probatos viros, & munere exhortationis, & benedictione pontificali Deo digna ditabat, & ſubſidia corporeæ neceſſitatis hilariter & ſine defectu tribuebat. Mirabantur enim plurimi, vndè tam copioſa prodiret pij diſpenſatoris ſubſtantia. Nam etſi aliquando contigiſſet exhauriri diſpenſationis ſubſtantiam, fides tamen ſemper manſit ſolida. In prædicta verò ſancti præſulis Audoëni tranſlatione veneranda, omnes ciues propriæ vrbis Rothomagenſis, necnon & habitatores monaſteriorum circumadiacentium, clerici videlicet ac ſanctimoniales, de dato ipſius pręſulis venerando vbertìm refici meruerunt. Factaque eſt deincèps per ſuccedentia tempora in commemoratione beati pontificis Audoëni illius vrbis ciuibus hæc dies ſolenniter celebris. Ipſe autem egregiæ conuerſationis pontifex, ſemper reminiſcens plebis ſibi à Domino commiſſæ, frequenter iuxta miniſterium ſibi traditùm, parochias circumibat proprias, prædicationis ſanctæ rorem & piæ cõuerſationis dulcedinem indeſinenter eorum inſtillando mentibus. Qui etiam ad hoc diuini miniſterij opus, probatæ conuerſationis viros ſemper ſecum retinebat, quorum iuuamine fultus, populum ſibi creditum æternæ viſionis deduceret ad regnum. Sic vnius prædicationis gratia diſpenſatores multos habebat.

Viſitat ſuã diœceſim.

Sed humani generis hoſtis, æmulus ſemper bonorum, cuius inuidia mors propinata eſt homini, callidiſſima egit arte, vt vir ſplendidus mundo, ſplendidior in Chriſto, propria priuaretur pontificali ſede, eſſetque detrimentum plebis, ablatio tanti paſtoris. Nam cùm inter principes Francorum ſæua eſſet exorta diſcordia, ob multiformem regni diuiſionem, callidus humani generis hoſtis malignorum contra Dei famulum ſæuire fecit inuidiam, qui Pipino principi fraudulenter ſuggererent, præfatum virum ſanctum aduerſùs eum contraria tractâſſe conſilia. Decedente enim de ordine principatûs Vúarratone illuſtri, & eius filio ac ſupplantatore nefando Giſlemaro, Pipinus pręfectoriam adminiſtrationem Domino largiente adeptus eſt. Quo tempore incuſatus apud ipſum principem, pręfatus põtifex ſanctus, iuſſu eiuſdem exilio deportatur in Altummontem monaſterium, quod eſt ſitum in territorio Hannonienſi ſuper Sambre fluuio. Cui tempore illo præerat venerabilis Halidulphus abba. Nullo extante crimine, humiliter exilij ſubijt ærumnam. Perueniẽs verò ad præfatum cœnobium, cœpit aſſuetis ſanctæ conuerſationis ac piæ religionis operibus cunctis eiuſdem loci habitatoribus monſtrare lucis exempla. Quos quidem in diuina religione feruentes inuenit, ſed infra parui temporis ſpatium exemplo & doctrina ſua feruentiores reddidit. Etenim ieiu-

Gene. 3. Sap. 2.

Deſertur apud Pipinum ab æmulis.

Deportatur in exilium.

ieiuniorum inſtantia ac vigiliarum prolixa pernoctatione indeſinenter ſe affligebat, orationum ac lachrymarum imbre aſſiduè rigabatur. Cui omnipotens hanc contulit gratiam, vt vniuerſi loci habitatores, cernentes eius in Chriſto imitabilem deuotionem, extemplò eum vnico diligerent affectu, nulloque temporis interuallo, opportuno eius abeſſe vellent colloquio. Nam & infra ipſius ambitum cœnobij plurima habitatorum vtilitati dictauit opera, quę hodieque eorum neceſſitati manent vtilia. Sed verſutia hoſtis antiqui inſtigante, malignorum aduersùs eundem virum Dei accenſa eſt inuidia, qui prædicto principi iterùm moliebantur ſuggerere, vt maiora ei inferret exilij detrimẽta. Quapropter præfatum venerabilem patrem Halidulphum accerſiens idem præclarus paſtor, ad prædictum excellentiſſimum principem vnà cum alijs viris venerandis direxit, ſatisfaciens humiliter eius animi voluntati, adijciens etiam ſe non ſua ſponte epiſcopatûs ſuſcepiſſe gradum, ſed iuſſione principum & electione ciuium humiliter ſuſcepiſſe illud miniſterium. Quapropter pergens prædictus cœnobij pater ad eundem inclytũ principem, ſuperno iuuamine fretus, petita concitè impetrare meruit. Reminiſcens etiam idem princeps propinqui ſui, ſancti patris Vuandregiſili, ſub cuius ſancta diſciplina præfatus ſanctus pontifex Anſbertus olim regulari ordine alitus fuerat, quæcunque perperàm geſta fuerant, clementer indulſit: inſupèr & ad ſedem propriæ vrbis reuertendi licentiam tribuit. Sed nè hoc fieret, diuina vocatione præuentus eſt, vt in ſequentibus dicemus.

Non poteſt quieſcere inuidia.

Permittitur redire ad ſedem ſuam.

Rediens autem præfatus venerandus abba Halidulphus, mandata principis pandit. Ad hæc idem ſanctus pontifex: Gratias tibi bone Ieſu, qui dirũpiſti vincula ſerui tui, & tribuiſti verba placentia in conſpectu principis, & liberâſti me de manu inſurgentium contra me, & inieciſti mihi etiam in hac exilij ærumna vincula amoris tui. Memorans verò, quod alicubi legerat, quia magni viri multa patiuntur, & vt alios pati doceant, nati ſunt in exemplum: ſemetipſum in ſpiritu humiliato & animo contrito inceſſanter affligere non ceſſabat, offerẽs altiſſimo quotidianæ laudis holocauſta digniſſima. Nam ſi tempore perſecutionis Neronianæ aut Decianæ interfuiſſet, nulli dubium, quia pro confeſſione Chriſti Domini nec vim ignium, nec laniatum beſtiarum, nec eculei ſuſpendium, poſtremò nec gladium pertimeſceret perſecutorum.

Sentiens verò ex reuelatione diuina, diem vocationis ſuæ imminere, (nam & angelicam ſuper hoc meruit viſitationem) miſit iterùm ad prædictum religioſum principem Pipinum humilem petitionem, vt licitum foret eius corporis membra ad cœnobium referri Fontanellenſe, vbi dudùm regulari ordine Domino militauerat. Qui eius annuens petitioni, vt ità liberè fieret, extemplò conceſſit. Et licèt pauci cum eo eſſent è ſuis, plurimùm tamen confortabantur à Domino: quia valdè minùs indigebat idem pater humano ſolatio, qui fruebatur angelico obſequio. Die enim quinto Iduum Februariarum, imminente vocationis ſuæ hora, conuocans fratres, celebrari ſibi ſacra fecit Miſſarum ſolennia. Deindè perceptione corporis & ſanguinis Domini ſe muniens, ac ſanctæ crucis vexillo ſe cunctoſque circumadſtantes ſignans, ſomno vltimo exceptus, in mortis quiete dormiens, tranſijt feliciter è mundo, & ab angelicis choris anima eius ſancta, generoſa, ſyncera, & ab omni contactu mundi incontaminata, in conſortium Sanctorum & felicitatis perpetuæ, in perpetuum collocanda, ſuſcepta eſt.

Sub obitum vult ſibi Miſſam celebrari, & ſe munit Euchariſtia ſignoq; S. Crucis.

Cùm verò poſt lauationem corporis ad induendum illud ventum eſſet, inuenerunt in poplitibus genuum & brachiorum cubitis, ob prolixam precum inſtantiam, obduratam cutem. Sicque quod egerat viuens, mortificans membra ſua, caro pandebat defuncta. Itaque ſanctum illud corpus magna fidei ambitione veſtitum eſt, ac deſupèr linteis ceratis obuolutum: quia ipſe prædixerat hoc ſibi à Domino impetratum eſſe, vt oſſa ſua in prædictum Fontanellenſe cœnobium tumulanda deferrentur. Sicut enim ſanctis altaribus Chriſti aſſiſtere conſueuerat, ità indui eum fratres curârunt. Sed cùm ſudarium cera litum, capiti eius imponere vellent, viſus eſt aperuiſſe oculos, effigiem præferens viuentis, ità vt aliqui dicerent eum eſſe rediuiuum. Nam adſpectus faciei eius multùm erat roſeo perfuſus colore. Quidam verò dicebant, pro ſudario cera imbuto quaſi indignatum eſſe. Viderunt enim non ſine ſua gloria, gloriam Dei in ſancto ſuo triumphantem. Nam & illa exequiarum religio, fidei deuotio erat. Et tam lætum erat talem habuiſſe patronum, quàm graue talem amiſiſſe. Poſteà ſepeliêrunt eum cum decore & honorificentia ſumma. Cùm verò lampas, liquore olei plena, antè eius ſepul-

Calli in genibus & cubitis.

Honorifica eius ſepultura.

ſepulcrum à fidelibus accenſa fuiſſet, & die noctuque indeſinenter non ſolùm arderet, ſed etiam redundaret, & hoc factum fratres mirarentur, ac diuinæ deputarent gloriæ, poſuerunt aliud vas, in quo diſtillantia eiuſdem olei diuinitùs elati refunderetur. O magna & inclyta, paſtor Anſberte clariſſime, & felix gloria tua. Non enim indigebat meritum tuum ſignis probari, quia admirabilis & glorioſa tuæ conuerſationis operatio, plena virtutibus, perpetuum ſanctarum virtutum ſignum miniſtrauit. Sed quid plura? Multa quidem ſignorum miracula in eodem loco per eum operari dignatus eſt Dominus. Multa fiunt miracula.

Cùm verò ſeptem decemque dierum orbita finiretur, legati, qui ad præfatum principem directi fuerant, reuerſi ſunt, licentia ab eo accepta, vt licitum eis foret eum transferri, quò ipſius decreuerat voluntas, nullo eius ſanctæ ordinationi reſiſtente. Cumque ſepulcrum eius aperuiſſent, & putarent venerabile illius corpus ob tam prolixi temporis interuallum iam fœtere, tanta ſuauiſſimi fragrãtia odoris indè manauit, quaſi diuerſis aromatum floribus ac balſami guttulis omnis repleretur eccleſia. Et cùm fratres, qui ad eum viſendum ex propria prouincia aduenerant cum his, quos ſecum in exilio habuerat, ablatis ab eo veſtibus, cum quibus in ſepulcro reconditus fuerat, mutare eas vellent, noua eum indumenta indui cupientes, velutì fecerunt, inuenerunt in brachijs eius ſignum Dominicæ crucis, roſei coloris ſimilitudinem gerens, vt patenter cunctis daretur intelligi, quia cuius arma viuens portauerat in corde, eius ſtigmata defuncti monſtrarentur in corpore. Indutum deindè veſte pontificali, poſitumque in lectica, prælatis ante ipſum aromatibus & incenſo, ſuſceperunt illud venerabile corpus ciues, qui aduenerant, Rothomagenſes, monachique cœnobij Fontanellenſis: ſicque geſtantes onus, ouantes flentesque arripiunt iter. Comitabatur etiam prædictus venerabilis Halidulphus abba, cum plurima ſuorum frequentia monachorum, ac plebe innumera vtriuſque ſexûs, cum ſanctæ crucis vexillis diuerſis, cereiſque ac lampadibus, hymnorum nihilominùs canticorumque diuinorum carmina in eius laude dulci modulatione canentes, & in diſſonis diuerſarum linguarum choris, amorem conſonum habentes: quia vt valdè lætum erat, talem habuiſſe patronum: ità ſuaue, recepiſſe patronum. Et cuius oſſa ſancta venerabiliter geſtabant in terris, in cæleſtibus eius ſibi patrocinia confidebant adeſſe. His fidelium turmis populorum precioſi confeſſoris venerabile corpus ſtipatum, & canticis honoratum, vſque ad Fontanellenſe perlatum eſt cœnobium. Halidulphus tamen venerabilis abba vnà cum comitibus ſancti itineris, qui ſibi famulabantur, vſque ad Venittam villam regiam, quæ ſita eſt in pago Bellouacenſi ſecus fluuium Iſeram, cum ingenti reuerentia proſecutus eſt. Signũ Dominicę crucis in brachijs defuncti. Cum multo honore corpus eius ducitur ad Fõtanellẽ cœnobium.

Cùm autem iter cœptum carpentes, in villam, quæ dicitur Solemnium, quæ eſt poſita ſuper fluuium Saue in territorito Hannonienſi, cauſa hoſpitij, ob prolixi itineris fatigationem & refocillationem ſuî diuertiſſent: ibì accurrit quidam homo, filiam portans propriam, paralytico morbo membris diſſolutam, quæ nec pedibus incedere valebat, ſed quaſi mortua videbatur, clamans, magniſque precibus flendo merita ſancti præſulis implorans Anſberti, vt vnicam eius ſanaret filiam. Cumque à miniſtris & cuſtodibus ſanctiſſimi corporis ſecus feretrum ipſius ea permiſſa fuiſſet nocte morari, totaque nocte illa vigilijs ac hymnis inſiſterent diuinis, manè facto, inuenit eam pater eius ſanam. Atque ità gaudens, grateſque omnimodas Deo ac ſancto perſoluens præſuli Anſberto, cum filia propria ouans redijt in ſua. Quàm mirabilis Deus in ſanctis ſuis, qui per famuli ſui Ansberti glorioſa merita, huiuſcemodi fecit miraculum? Paralytica curatur.

Cùm ergò haberent loca denominata, ad quæ manendi gratia declinare debuiſſent, ad quandam accedentes villam, optabant in ea requieſcendo venturam transigere noctem. Sed cùm ad eam diuertere vellent, ſanctiſſimi præſulis venerabile corpus veluti onus ingens inter manus ferentium immobile manſit. Dein addentes maiora hominum ſolatia, ſed nihilominùs, vt priùs, immobile erat. Cumque diuinitùs hoc intellexiſſent actitari, aliamque itineris ſe conuertiſſent in partem, ilicò motu celeri, comitante virtute diuina, peruenerunt ad locum aptum, &, vt creditur, Deo ſanctoque antiſtite dignum ad manendum. Ac ſic deincèps per cuncta pij itineris loca tribuit omnipotens cõgrua ſeruis ſuis adminicula, ad famuli ſui membra deferenda. Venientes verò ad præfatam villam Venittam, illic affuerunt obuiàm ſancti præſulis corpori Corpus ſancti non poteſt loco moueri.

com-

comprouinciales vrbis Rothomagenſis epiſcopi & ſanctorum cœnobiorum patres, cum venerabili Domini clero, propinquiſque eiuſdem ſancti pontificis, ac innumerabili vulgo vtriuſque ſexûs cum deuotione magna: cœperuntque ante illud ire pſallendo. Indeque Halidulfus venerabilis abbas cum comitibus itineris ſui, ad * propria reuertitur cœnobij habitacula.

* proprij

Illud quoquè miraculum, quod in Fraxundo villa, quæ ſita eſt in pago Bellouacenſi, per eundem Chriſti famulum geſtum eſt, placuit conſcriptionis ſtylo tradere. Cumq; ad candem villam eius delatum eſſet ſanctum corpus, illuc quædam mulier à propinquis catenata, quæ ſpiritu vexabatur immundo, perducta eſt. Clamabatque per obſeſſam mulierculam ſpiritus immundus: Cur introduxiſtis, inquit, in hanc prouinciam Anſbertum, ſeruum Ieſu Chriſti Domini, qui me à proprijs expellit ſedibus? Cumque appropinquâſſet eadem mulier, & tetigiſſet pallium, quo tegebatur geſtatorium, clamans voce magna, meritis ſancti Anſberti pontificis ſtatim euomuit cum cruore ſanguinis inimicum humani generis. Factumque eſt ibì grande miraculum. At illa gratias agens omnipotenti Deo & ſancto Anſberto, per quem fuerat à peſtifero ſpiritu curata, reuerſa eſt ad ſua. Benedictus Chriſtus Dominus, rex omnium ſeculorum, creatorque ac conſeruator omnium ſanctorum, qui ob famuli ſui merita, talia dignatus eſt patrare miracula. In eádem deniquè villa eccleſia in honorem ſancti Anſberti epiſcopi à fidelibus eſt ædificata, eiuſque grabatum in eádem eccleſia multo tempore manſit, ſignaque virtutum ob merita eiuſdem ſancti ibidèm fiunt diuina.

Dæmonia ca liberatur meritis S. Anſberti.

Cùm verò iam tranſirent dies viginti & eo ampliùs, venerũt in Rothomagenſe territorium, in locum, qui dicitur Paldriacus. Illicque cunctipotens Dominus, per merita eiuſdem ſancti antiſtitis, ſimile ſuperiori dignatus eſt oſtendere miraculum. Nam mulier quædam à dæmone arrepta, à parentibus proprijs ad ſancti patrocinia quærenda, vinculis conſtricta, perducta eſt. Quæ cùm perueniſſet ad grabatum, vbì ſancti ſeruabatur corpus, ac tetigiſſet linteum, quo operiebatur, magnas dans voces ad ſidera, ilicò gratia Dei ac meritis ſancti Anſberti, à dæmonio liberata ac ſaniſſima effecta, incolumis proprij iuris repedauit ad habitacula. Sit Deo noſtro gloria & honor & imperium, qui ſic miraculorum ſignis in ſancti antiſtitis meritis triumphat. Hic verò locus, in quo omnipotens iſtud fecit miraculum, erat patrimonium quorundam illuſtrium virorum, Bertholdi ſcilicet & Radamaſti, diſtans à cœnobio Fontanella millibus quatuor. Fertur verò, quia cùm indè eleuare corpus ſanctiſſimum conarentur, ità manſit immobile, quaſi clauîs ac retinaculis ferreis ſaxo niteretur ingenti. Cumque moueri non poſſet, talia poſſeſſor loci Radamaſtus intuliſſe dicitur: Eugè Anſberte, ſerue Chriſti fidelis, collocatus inter agmina Chriſticolarum, memento noſtrî, quos in vita dilexiſti, quoſq; ſeculi impugnant gaudia. Hîc iam nobis te Chriſtus reducit: idcircò hoc prædium offero omnipotenti Deo, tibique præſul ſanctiſſime cedo, per cuncta ſeculorum ſecula.

Alia item dæmoniaca ſanatur.

Corpus ſancti iterùm hæret immobile.

Ipſe verò Radamaſtus, vir honoratus, eiuſque frater Bertholdus cuncta, quæ poſſederant in prędijs ac mancipijs, extemplò deſerunt, ac beato antiſtiti Anſberto, ſeque ſimul cœnobio tradunt Fontanellæ. Sicque iugum libertatis excutiunt, ac iugum Dominicæ ſeruitutis ſubditis ceruicibus ilicò ſuſcipiunt, monachicũ pariter aſſumentes nomen & habitum. In præfata verò poſſeſſione eorundem virorũ, ſcilicet in via publica & lapidibus ſtrata, quæ iuxta eam iacet, ac Rothomagenſem deducit ad vrbem, vbì ſanctiſſimi pontificis Anſberti venerabile pauſauerat corpus, in honorem & memoriam ipſius à fidelibus crux ponitur lignea, vbì infirmi à diuerſis languoribus, Domino largiente, meritis ſancti Anſberti plura frequenter perceperunt ſanitatum munera. Vbì circa diem pauſationis ſiue aduentûs eius ad eundem locum, quod eſt quinto Idus Martij, ad honorem & interceſſionem eius plebes innumeræ pia Domino ſolenniter perſoluentes vota, vigiliarum videlicet ac diuinorum hymnorum, donorumque diuerſorum, confluunt cum deuotione ſumma. Atque ibidèm per merita ipſius multa aſſiduè fiunt miraculorum ſigna, quæ magnitudine ſuî, relatoris tranſcendunt ſcientiam. Ibì enim amiſſio corporeæ lucis viſum, ariditas greſſum, ac retinacula linguę, verborum ſeriem, officiumque diù negatum aurium, recipit auditum, dæmonumque frequens ab humanis corporibus fit expulſio.

Bertholdus & Radamaſtus, viri illuſtres, petunt monaſterium.

Crux lignea ſtatuitur.

Multa fiunt miracula meritis S. Anſberti.

Redeunte autem tempore die ſexto Iduum Aprilium in eodem loco, vbì ſanctę crucis

cis vexillum fuerat erectum, mulier quædam, quæ per multa annorum curricula contracta extiterat, cum fide recta ad eundem pergens locum, priſtinæ ſanitati eſt reddita: tellusque, quam diù debiles non preſſerant greſſus, eſt ſtupefacta, ſe ab inualidis quondàm tam ſubitò contingi veſtigijs. Agamus grates Deo noſtro innumeras, qui propter iam dicti famuli ſui merita, talia dignatur monſtrare miracula. Sequenti quòquè tempore in præfato loco eccleſia eſt constructa, in honorem ſancti Anſberti præſulis, auguſto & polito opere, à venerabili Hilberto abbate, ſucceſſore eiuſdem ſancti patris in ordine regiminis.

Sed his omiſſis, ordinem tranſlationis præfati famuli Chriſti, conſcriptionis proſequamur ſtylo. Peruenientes deniquè cum corpore eius, qui eum transferebant, ad cœnobium Fontanellam, intulerunt illud in eccleſiam ſancti apoſtoli Pauli. Flebant autem ſenes & iuuenes: flebant pueri & infantes, omniſque monachorum chorus. Poſteà verò acceſſit venerandus abba Hilbertus ad venerabile corpus, aſſumptis ſecum probatæ vitæ fratribus, ac merito ſanctitatis ornatis, æſtimans illud ob tam prolixi interuallum temporis (nam dies triceſimus inſtabat) ſubitò fœtere. Cumque ſanctum illius caput velamine opertum denudâſſent, tantæ ſuauitatis fragrantia indè manauit, velutì ſi diuerſorum aromatum ac thymiamatum odoribus vniuerſa compleretur eccleſia. Nam & facies illius ità in ruborem erat verſa, quaſi in ſopore eſſet, viuentis effigiem gerens. Multi quidem ſancti præſules & patres venerandi, reliquumque vulgus contemplati ſunt: quia vniuerſis, qui affuerant, fuit permiſſum hoc cernere ſtupendi miraculi ſignum. Deindè cum omni diligentia & timore in ſindone munda ac pallio inuolutum, eius venerabile corpus poſuerunt in ſepulcro, quod eidem præparauerant in eâdem eccleſia ſancti Pauli apoſtoli, cum laudibus iuxta ſanctiſſimi patris Vuandregiſili ſepulcrum ad eius læuam, die quinto Iduum Martiarum, ſub anno ſexcenteſimo nonageſimoquinto incarnationis Domini Dei noſtri Ieſu Chriſti: cui eſt honor & poteſtas, decus & imperium per infinita ſecula ſeculorum, Amen. Nota odorem & colorem tamdiù defuncti corporis.

DE S. SCHOLASTICA ſorore beatiſſimi Benedicti Abbatis quædam habentur in eiuſdem ſancti Abbatis Vita cap. 33. & 34. Extat ea Tomo 2. menſis Martij die 21.

VITA S. AVSTREBERTHAE VIRGINIS, PRIMAE ABBATISSAE PAVLIACENSIS, GRAVITER ET *religioſè conſcripta ab eius ferè æquali.*

Poſtquàm vniuerſalis Dominus, humanæ ſalutis author pariter ac redemptor, Gallorum feralia ſuæ ditioni ſubiugauit colla, quartus à Clodoueo, qui primus Chriſtianæ religionis normam, beato Remigio tradente, ſuſcepit, Dagobertus glorioſus princeps, nobilitate clarus, potentia præpotens, armis ſtrenuus, regi regum Chriſto ſatìs deuotus, regni Francorum, Deo ſibi ſuffragante, ſuſcepit habenas. Cuius tempore velut palma in Gallijs ſancta mater refloruit Eccleſia, diuerſis ſanctorum ſacerdotum monachorumq; virtutibus adornata, ac Deo dicatarum virginum, vt iuxta veridicam Pauli apoſtoli ſententiam, vbì hactenùs abundauerat delictum, ſuperabundaret gratia. Inter quos velut ſidus cæteris micantius vir Domini Philibertus, monachorum egregius paſtor, cœnobiorum nobilis fundator, in ſaltu Gemmeticenſi, ex prædicti regis Dagoberti largitione, monaſterium à primo lapide fundauit, conſtruxit, ac Deo famulantium monachorum nobili congregatione ornauit. Qua etiam tempeſtate, eius bonitatis fama ſucreſcente, largitione cuiuſdam illuſtris viri, nomine Amalberti, in fundo, qui Pauliacus nuncupatur, aliud cœnobium ſtruxit, diſtans à præfato Gemmeticenſi millibus fermè decem, vbi ancillarum Dei haud paruam congregationem adunauit.

10. FEBRVA. — Religio floret in Galliis ſub Dagoberto. — Rom. 5. — Pauliacenſe cœnobium cõſtruitur.

Erat eodem tempore in palatio ſæpedicti principis Dagoberti vir honeſtate vitæ

valdè venerabilis, moribus honeſtus, ſapientia clarus, conſilio prouidus, priorum regum ex proſapia oriundus, officio etiam, vt fertur, Comes Palatinus, nomine Badefridus. Hic accepit vxorem Alemannorum regis ex proſapia, nomine Framehildem. Erat verò elegans & ipſa facie, ſed nimirùm elegantior ſanctitate. Horum autem conuerſatio qualis quantáve in terris extiterit, miraculorum gloria hodieque populis declaratur. Erant enim, vt diximus, in cadúcis ſeculi honoribus valdè ſublimes, ſed animi probitate ſanctiores, fide firmi, charitate præcipui, iuſtitia inſignes, ſpe longanimes, eleemoſynis dediti, pauperum in ſuſceptione valdè ſoliciti. His igitur talibusque virtutum floribus ornati, ſpirituſſancti templa meruerunt effici, vt pòſt manifeſtiſſimis claruit indicijs. Nam quẽadmodùm, ſicut in euangelicis inuenitur paginis, Elizabeth illa noua Domini præcurſoris mater, ſpiritu ſancto repleta, cõceſſum ſibi diuinitùs natum antè ſentire meruit, quàm videre: ſic & hæc Deo acceptabilis mulier beata Framehildis, eodem illuſtrata ſpiritu, longè antè prolem ſuo ſexui conſimilem naſcituram præſciuit, quæ in domo Domini & mater efficeretur, & columna Chriſtiani populi. Deniquè adueniente tempore, quo in huius mundi vmbroſa caligine ex vterinis tenebris illa clara lucerna deberet prorumpere, ſupradicta genitrix angelica ſuper hoc meruit honorari viſione: cuius ex alloquio & nomen naſcituræ virginis, cuiúſve apud Deum meriti futura eſſet, addidicit. Igitur Taruanenſi territorio exorta illa puellarum gloria, à parentibus, vt ſibi reuelatum fuerat, vocitatur Auſtrebertha, priùs à Deo prælecta, quàm in matris aluo concepta: priùs angelorum cœtibus cognita, quàm mundo nata. Necdùm eius videbantur membra, & iam in populis eius præconabantur geſta. Diligenti demùm cura genitorum alitur, ac magiſtris ſtrenuis imbuenda traditur. Puerilibus verò annis ſimpliciter domi tranſactis, talis tantusque in ea feruor excreuit ſanctitatis, vt nulli foret dubium, quin ante ortum natiuitatis eam ſibi Dominus in ancillam elegerit. Cœpit nempe toto niſu mundum poſtponere, voluptatum oblectamenta viriliter calcare, & cæleſtia totis cordis medullis deſiderare. Nam cùm eſſet infra decennium, ità eam ſpirituſſanctus repleuerat, vt mens eius aut circa eccleſias aut monaſteria anhelaret. Meditabatur iam tunc in ætate rudis infantię, quod poſteà deuota compleuit.

Virtutes Badefridi & Framehildis. *Luc. 1.* *Auſtrebertha virgo naſcitur.* *Eius virtutes in tenera ætate.*

Quadam verò die, cùm vultum ſpeciei ſuæ more infantium in aquis contemplaretur, eccè repentè apparuit ei quoddam velamen capiti eius impoſitum. Quod ſignum apud eam intantùm valuit, vt ex illo iam die hoc æſtuaret deſiderio. Et quanquàm parentes eius mortali viro eam tradere vellent, illa immortali iam cupiens adhærere, ſibimetipſi tantùm licèt conſcia, cum lachrymis ſemper in oratione depoſcebat, vt quod ei Dominus in vmbra fuerat dignatus oſtendere, in veritate compleret. Nec enim ab eo tempore ſe paſſa eſt ab hac intentione quieſcere, donèc quod oculis perſpexerat, mente conciperet, gratiaque opitulante diuina, opere adimpleret. Accenſa ſiquidem illo igne euangelico, quem Saluator noſter Ieſus Chriſtus, ad ſeparandum filium à patre, filiamque à matre ſua, mittere veniens, ardere voluit ſuper terram, ità in ſecreto pectoris ſui latens, inextinguibili durauit ardore, vt non diebus neq; noctibus à colloquijs diuinis vel oratione ceſſaret, quouſquè tempus aptum & congruum inueniret, vt habitum ſanctimonialis deſideratum conſecratumque perciperet. Et fortè iam legerat, aut lectum audiërat, ad quorundam exprobrationem apoſtoli Iacobi dictum: *Si quis auditor eſt verbi, & non factor, hic comparabitur viro conſideranti vultum natiuitatis ſuæ in ſpeculo. Conſiderauit enim ſe, & abijt, & ſtatìm oblítus eſt qualis fuerit.* Diſcãt igitur, qui neſciunt, huius beatæ Dei famulæ exemplo, hanc ſanctæ ſcripturæ imitari ſententiam, vt non comparentur viro obliuioſo: & non ſolùm auditores verbi, ſed etiam factores exiſtant. Comparentur, ſi placet, potiùs huic Dei famulæ, quæ quidem in ſpeculo conſiderauit vultum natiuitatis ſuæ, ſed non eſt oblíta quid viderit. Qui ergò illam imitari voluërit, non auditor obliuioſus factus, ſed factor operis, erit beatus, ſi in facto ſuo permanſerit.

Luc. 12. *Iacob. 1.*

Parentes volunt eã iungere matrimonio. Procedente igitur tempore cùm parentes eius, qui felicibus actibus eius parùm fauebant, arrhabone pro amore ſeculi recepto, tempus præfinitum & diem ſtatuiſſent nuptiarum, illa in anguſtijs poſita, cogitare cœpit quid ageret. Mœſta verò, iter furtìm arripuit, germano ſecum fratre, licèt paruulo, aſſumpto. Cumque pergerent ſimul, interrogata ab eo quò tenderet, reſpondit ſe ad villam, quæ proxima erat, ituram.

Veniens

Veniens igitur ad flumen, quod dicitur Quantia, vbì pons erat, ità flumine exuberante, aquarum abundantia totum repleuerat, vt ſuperiorem pontem illic abſconditum ſub ſe vnda teneret, & facultatem eundi omnibus itinerantibus penitùs denegaret. Tunc demùm confeſſa eſt fratri, quò ire cupiens feſtinabat. Erat his temporibus vir ſanctus, magni apud Deum meriti, Audomarus nomine, Taruanenſis vrbis pontifex, in cuius diœceſi puella nobilis originem traxerat. Ad hunc ipſa tunc properabat, ſacro velamine conſecranda. Habebat etiam ſecum multos ſui itineris comites. Qui vt viderunt tranſeundi difficultatem, omnes pauore conterriti, non auſi ſunt ingredi: ſed habito conſilio, vt redirent itinere quo venerant, cœperunt à loco abſcedere. Non enim ibì vel modicum quidem nauigium poterat tranſire. Sancta igitur Dei famula, Chriſto deuota, ſancti ſpiritûs gratia illuſtrata, oratione facta, ſignum ſalutis præmittens, pontem vndis ſubmerſum ingreditur, hortaturque cæteros, vt ſe ſequerentur. Iam enim natura elementorum quodammodò inter ſe commutata, facta eſt eis aqua ſub pedibus inſtàr ligni ſolida: porrò lignum velut aqua liquidum. Tranſiuit igitur Dei famula cum vniuerſis comitibus illæſa, quaſi ſicco calle in vndis nihil mali perpeſſa. Amne verò tranſmiſſo, quantocyùs properantes, perueniunt ad hominem Dei, prouolutaque puella ad pedes eius, quod deſiderabat obtinuit. Conſecrata nanque eſt Chriſto, & accepto velamine, adhæſit anima eius poſt ipſum, ipſamque ſuſcepit dextera Chriſti. Inuanùm ergò deincèps quæſita eſt copulari viro terreno, quæ iuncta erat Chriſto in cælo. Vir autem Dei cùm cognouiſſet parentes eius hac re eſſe perturbatos, aſſumpta ſecum Dei famula, conſolandi gratia eos viſitare ſtuduit, eorumq́; commotos animos verbis pacificis deliniuit, eoſdemque manſuetos & mites redditos, ad charitatem priſtinam reuocauit. Pater filiam, fratres amplectuntur ſororem, deoſculanturque eam ſinguli, Deum in commune glorificantes. Diuina quippe diſpenſatione actum eſt, vt qui priùs illudentes eam deſpexerant, ſumma pòſt deuotione venerarentur. Aliquandiù ergò cùm in domo parentum commorata fuiſſet, cœpit implorare matrem & fratres, vt votum ipſius non ampliùs impedirent, ſed potiùs adiuuarent eam, vt monaſterium poſſet ingredi, & ſanctis ſociari virginibus, ſub poteſtate ſcilicet alterius victura.

Crucis edito ſigno, ambulat cũ multis ſuper aquas.

S Audomarus eam virginè Chriſto conſecrat.

Quod illi benignè aſſentientes, non ſolùm abeundi liberam ei tribuunt poteſtatem, verumetiam cum ea pergentes, ad monaſterium vſque perducunt. Eſt autem ipſum monaſterium ſuper fluuium, qui dicitur Somma, conſtructum: nominatur autem Porcus. Ibiq́; præerat ſpiritualis mater, nomine Burgofledis. Cui cùm indicâſſent omnia, quæ geſta erant, gauiſa valdè, ſuſcepit eam in filiam, cæteriſque ſororibus aggregauit. Beata quoquè Dei famula ouile Chriſti ingreſſa, ouibus ſanctis adiuncta, ſancta eſt ouis effecta. Primam quidem virtutum humilitatem, ità in ſuo corde pro fundamento inſeruit, vt non ſolùm ſpirituali matri, ſed etiam cunctis ſororibus quaſi ancilla ſeruiret, omnibuſque ſe ſubdens, obſequium cunctis reddebat vt debitum famulatum: inferiorem ſe proclamans, viliorem ſe iudicans, deteriorem ſe cæteris fatebatur: ſe peccatricem, ſe infelicem eſſe pronuncians, quæ iam tam prolixum tempus expenderit, ſeculo ſeruiens, non Deo. Illas potiùs dicebat eſſe beatas, quę infatigabili intentione diſciplinis regularibus militantes, Chriſto regi placere ſtuderent: hoc nutrimento educatas fuiſſe, vt etiam certamine incentiuæ carnis deuicto, iam contra ſpirituales nequitias, Deo auxiliante, ſufficerent pugnare. Sed quia ſemper humiles ditat gratia ſua cunctipotens Deus, factum eſt, vt quanto illa vilior atque deſpectior in oculis ſuis fieret, eo glorioſior apud Deum, apud homines verò honorabilior appareret. Nam eligentibus cunctis, conſentiente matre, licèt inuita, Præpoſita conſtituitur. Quo èx facto cœpit magìs humiliari, magiſque de virtute in virtutem proficere, patientiam contra immites opponere, puſillanimis longanimitatem oſtendere, minùs cautis grauitatem, indoctis vt doceri queant demonſtrare, ſomniculoſis non verbis, ſed factis vigilias prędicare, ſignum qualecunque inſonuiſſet, prima adeſſe.

In cœnobio viuit ſanctiſſimè.

Eius humilitas.

Fit Prępoſita.

At verò circa obedientiæ virtutem qualis fuerit, monſtrabitur ſequenti exemplo. In eodem nanque monaſterio erat conſuetudo, vt viciſsim à ſororibus coquerentur panes: Sed dum hæc Chriſti famula die quadam in ordine vicis ſuæ hoc in opere laboraret, habebat ſecum vnam tantùm adoleſcentulam, quæ apud eam fuerat educata, & hoc miraculum narrare conſueuit, quæ hucuſquè viuit in corpore. Cumque clibanus

Eius obedientia.

 fuiſſet

fuiſſet incenſus, & panes in promptu ad coquendum parati, igneque extracto, deindè à fauillis vel prunis, quæ remanſerant, debuiſſet mundari, faſciculus, qui erat in ſummitate ligni colligatus, caſu igne aduſtus eſt totus. Quod vbi Dei famula aduertit, collidens inter ſe manus, altiuſque ingemiſcens, ait: Væ nobis, quid acturæ ſumus? Panes peribunt. Opus enim hoc modò reparari non poteſt. Et currens feſtina, obſerauit oſtium domûs. Deindè ſigno crucis munita, medium inter ignium vapores clibanum ſola ingreditur, arreptisq; manicis, quibus in brachijs vtebatur, clibanum omnem mundauit. Egreſſa demùm, officium diligenter compleuit, & nec vnum quidem capillum capitis, nec deniquè fimbriam veſtimenti eius eſt auſus ignis attingere. Tunc præcepit puellæ, vt patefaceret oſtium domûs, multisque conteſtata eſt eam ſermonibus, nè cuiquam quod viderat indicaret. Quo facto miraculo, nè fortè præſumptionis incurreret vitium, cuidam ſeruo Dei quod fecerat indicauit. Vir autem ille altioris ingenij, intellexit gratiam Dei, & cuius ſimplicitatis eſſet hæc, cui virtutem tantam Dominus præſtitiſſet, diſſimulare volens, quaſi increpando reſpondit, dicens: Noli filia, noli hoc iterare, aut aliquando repetere, nè fortè tenteris à ſatana. Sed quia, vt ſcriptum eſt, non poteſt ciuitas abſcondi ſupra montem poſita, ipſo viro Dei referente, ſorores hoc poſteà didicerunt. Voluntatis autē Dei minimè fuit, vt curſum vitæ ſuæ in hoc monaſterio ipſa Dei famula conſummaret. Plures tamen, per annos quatuordecim ibì degens, ſuo ſaluauit exemplo.

Ardentem clibanum prorsùs illæſa ingreditur.

Matth. 5.

Erat illis temporibus vir vitæ valdè venerabilis, Philibertus nomine, cuius ſuprà meminimus. Qui rogatus à quodam viro potentiſſimo, nomine Amelberto, eô quòd illo in tempore eius opera atque doctrina in fide & religione erant ſpectata, & ſingularis ab omnibus habebatur, monaſterium, quod in fundo proprio, qui Pauliacus dicebatur, idem Amelbertus conſtruxerat, filiamque ſuam paruulam, quæ Aurea dicebatur, cum alijs Deo ſacratis Chriſto inibì ſeruire deuouerat, ad regendum ſuſcepit. Et licèt vir Dei lectione frequenti eaſdem Dei ancillas inſtrueret, prędicatione ſancta doceret: tamen quia neceſſitas expoſcebat, vt talibus rudimentis ab eodem ſexu regularis diſciplinæ norma inhæreret, prædictus Dei famulus, audita iam fama famulæ Chriſti Auſtrebérthæ, nuncios ad eam mittere ſtuduit, duos videlicet ex monachis ſuis, vt ad hunc locum venire deberet. Dei autem famula, licèt iam multo tempore exæſtuans, deſideraret eiuſdem ſancti viri inſtitui diſciplinis, tamen vt columna immobilis & firma, ſancti Pauli recordans ſententiæ, dicentis: Non citò moueamini, neque per ſermonem, neq; per epiſtolam: ignorans an fortè Deo placeret, ire ad modicum recuſauit. Reuerſis autem nuncijs, vir Dei per ſemetipſum ire compulſus, ad Dei famulam feſtinauit. Ibì verò tunc orta eſt ſancta contentio. Nam omnes illæ famulæ Dei flentes & eiulantes, leuauerunt in ſublime voces, dicentes: Cur hodiè nos ſancte pater decipis? Cur noſtro lumine ablato, in tenebris nos derelinquis? Ad hæc ille reſpondens, dicebat: Nolite, filiæ, nolite itàdicere. Vos enim in tenebris nullatenùs remanetis: quia voſipſæ luminaria mundi eſtis. Nolite ergò prohibere, ex veſtro lumine alios participare: ſed potiùs præſtolantibus charitatem impendite. Multa ergò & alia his ſimilia cùm Dei famulabus prædicâſſet, tandèm altercatione ſubmota, paceq; reddita, vicit ſpirituſſanctus per os viri Dei: & ſic acquieuerunt omnes, deoſculanturq; eam ſingulæ, omnes Dominum benedicentes. Duabus itaque ſororibus ex ipſis ſecum adhibitis, perrexit cum homine Dei: à quo regiminis curam in eodem loco ilicò ſuſcepit.

2. Theſſ. 2.

Præficitur monaſterio Pauliacēſi.

Iam verò aduersùs eius ſanctam doctrinam, nè ibidèm conualeſceret, quanta calliditate diabolus fuerit operatus, adiuuante Domino diſſeramus. Illa nanq; rigorem propoſiti ſui fortiter tenens, neque ad dexteram, neque ad ſiniſtram declinabat: & quod ore cæteris prædicabat, ipſa priùs illis videntibus faciebat. Illæ autem velut equus indomitus, necdùm loro tractus, ſi quid cauſa ſalutis Dei famula faciebat, omninò vitabant contingere. Intantùm enim præualuerat antiqui hoſtis verſutia, vt magno eam odio habentes, etiam interficere molirentur. Sed cùm, Domino prohibente, hoc facere nequiuiſſent, ſuperueniente prædicto magno ſeculi, non Dei, viro Amelberto, ſtructo mendacio grauiſſimè eam accuſauerunt. Ille autem, vt erat mente crudelis, vultu terribilis, credens mendacijs, adductam ad ſe Dei famulam, verbis duriſſimis cœpit increpare. Repletusque furore, arrepto gladio, quo erat accinctus, impetum fecit in eam. Illa exiſtimans congruum tempus eſſe martyrij, nequaquàm cor fœmineum, ſed virile ſe ha-

Appetitur gladio, & ſe

ſe habere oſtendens in pectore, ſubtiliſſimum illud velamen, quo in capite vtebatur, collo circundans ſtrictiùs, manum tetendit, inclinatoque vultu ceruicem præbuit percuſſori. Attonitus ille, vt aiunt, diù ſtetit immobilis, admirans conſtantiam fœminæ, quam in nullo vnquàm viro vidiſſet: pauensque multùm, recondidit gladium in locum ſuum. Qua ex re colligi poteſt, ſi hæc illis temporibus extitiſſet, cùm à ſordibus idolorũ terra martyrum ſanguine lauaretur, non expectatis miniſtris carnificum, vtì inuita traheretur ad victimam, ſed vltrò ſe truncandam ingerens, prima omnium victimarum, palmam ſanguinis occupâſſet. Certè nec illud Babylonicum ſupplicium pertimeſcens, ſeptempliciter caminum accenſum pro cælorum regno ingredi dubitâſſet, quæ pro paucis panibus, nè damnum monaſterio inferret, ardentem ignem ingreſſa eſt. His autem indicijs probauit Chriſtus Dominus, famulam ſuam non formidâſſe martyrium. Nam non illa martyrio, ſed ei martyrium defuiſſe probatur.

Percuſſori vltrò præbet cædendam. *Dan. 3.*

Rexit autem beata Auſtrebertha idem cœnobiũ per plura curricula annorũ, quod, vt antè diximus, antiquo vocabulo nominatur Pauliacus: quod quidem tunc temporis paucum fuit & modicum, ſed poſt paululùm, factum eſt magnum. Non enim minor numerus, quàm vigintiquinque ancillarum Dei, erat cum ea: quæ ei ità mente & corpore adhæſerunt, vt vſque in diem vocationis earum, nec vna quidem ex eis ab ea quiuerit ſeparari. In quo videlicet loco præfatus Dei famulus miro modo monaſterium ædificauit, quod in honore vel nomine Dei genitricis Mariæ dedicauit. Sed & alias ibì baſilicas S. Petri, & S. Martini, aliorumque ſanctorum conſtruxit: domos quoquè ad habitandum, ſicut decet ſanctos, omnemque opportunitatem velociter præparauit. Quo viſo, ſancta ac beatiſſima Auſtrebertha bonitatem Dei in ſe recognoſcẽs, vel qualiter erepta eſſet ſicut paſſer de laqueo venantium, vel quomodò ei locus ſubitò præparatus eſſet ad habitandum, multarum animarum cura ſuſcepta, qualem quantamque ſe præſtiterit, proloqui lingua nec vlla valebit. Quanta eam charitas adornauerit, bonitas ei ſucceſſerit, puritas mentis & ſimplicitas cordis in ea refulſerit, longanimitas circa omnes flagrauerit, frugalitas creuerit, non eſt noſtræ facultatis euoluere. Erat enim frequens in lectione, pernox in vigilijs & oratione, ieiunijs prompta, veſtimentis viliſſima, in tribulationibus conſtantiſſima, in tentationibus fidentiſſima.

Virtutes eius eximiæ.

Omnibus Quadrageſimis, prçter dies Dominicos, non niſì ter intra hebdomadam comedebat. Caſtigabat enim corpus ſuũ & ſeruituti ſubigebat, abnegans ſemetipſam, crucem ſuam ferebat, Dominumque ſequebatur. Amabat cunctos, & diligebatur ab omnibus. In cunctis modeſta, omnibus iucunda ac hilaris apparebat. Si fortè, vt aſſolet, rixa orta fuiſſet, paucis ſermonibus cunctorum animos mitigabat. Parcitatem ciborum vltra humanum modum ſectabatur, ſobrietas illi nunquàm deerat. Caſta, cauta, manſueta, quieta ſatìs in omnibus erat. In collocutione commoda, in conferendo gratiſſima. Si quis certè ad eam ſe caſu iunxiſſet, nunquàm niſì cõpunctus corde ab ea recedebat. Nam omnes per circuitũ habitantes, eius exemplum & doctrinam ſequentes, non ſolùm filios aut filias offerre Deo ſtatuerunt, verumetiam multi ex eis cõiuges proprias relinquentes, monaſteria expetiêrunt, ſponſi ſponſas abiecerunt, ſponſęq; eos, à quibus cauſa ſanctitatis contemptę ſunt, contempſerunt. Humilitatem verò, quam ſemel beata virgo aſſumpſerat, nullatenùs deſeruit. Nam cùm ei moris eſſet, vt ſicut bonus paſtor ſuper gregem Domini vigilaret, & die noctuq; circumiens, nè quid cuiquã fortè accidiſſet, inſpiceret, die quadam matutinis expletis, cùm ſorores feſſis corporibus poſt laborem ſe in lectulis collocâſſent, in ipſo lucis crepuſculo cùm aurora terrã perfunderet, & ipſa volens cognoſcere, an cunctæ quieſcerent, pergrediebatur leniter per dormitorium, inſpiciens lectulos ſingulárum. Euigilanſq; Præpoſita, neſciens eſſe Dei famulam, valdè eam increpauit, dicens: Cur ità agis ſoror? Quarè inquietas quieſcentes? Vade, inquit, ad crucem. Illa autem gauiſa, cucurrit quantocyùs, ſtetitq; immobilis, pſallens, donèc hora competenti, ſigno tacto, conſurgerent omnes. Præpoſita verò cùm cognouiſſet, quod fecerat, cadens ad pedes eius, veniam precabatur.

Matutinas, dicit nocturnas preces.

Alio quoquè tempore dolor grauiſſimus cuidam ſorori acciderat, ità vt pars vna faciei altiùs intumeſcens, oculum penè abſconderet. Sed cùm hanc ancilla Dei ex more viſitâſſet, ſtatìm vt contigit maxillam, cuncto dolore & tumore ſublato, reſtituta eſt ſanitati. Initio autem Quadrageſimæ, medię noctis tempore, facta eſt vox ad quandam ſororem dormientem, dicens: Surge ſoror, curre velociter, dic Abbatiſſæ vt ſurgat, & ad opus

ad opus Dei ſorores excitet. At illa ſopore nimio depreſſa, ſurgere neglexit. Secundò autem vox delata eſt, dixitq́; ſimiliter: nec tunc illa ſurrexit, iterumq́; obdormiuit. Tertiò porrò veniens vox ipſa, cum quadam indignatione increpauit eam, dicens: Cur ità dormis ſoror, mœſto ſopore ſoluta? Vſquequò tantum ſomno deprimeris, vt tertiò tibi iuſſio repetenda ſit? Surge, inquit, dic Abbatiſſæ, vt ſurgat, ſignumque tangat, & ad opus Dei ſorores excitet. At illa currens feſtina, timens & tremens, inuenit eam in eccleſia vigilantem, dixitq́; ei omnia, quæ circa ſe fuerant facta. Statimque ſigno dato, ſub vnius momenti ſpatio inuentæ ſunt omnes in eccleſia congregatæ, ità vt præter duas infantulas alia nulla deeſſet. Miratæ ſunt valdè quòd omnes tam ſubitò adeſſent, quod nunquàm aliâs contigiſſe meminerant. Mox verò impoſito pſalmo, eccè media pars dormitorij concuſſa, protinùs corruit. Territæq́; ſonitu, quaſi magno tonitruo, conticuerunt omnes, cœperuntque egredi, vt viderent quidnam accidiſſet. Dei autem famula prohibuit eis, dicens: Nè vna quidem ex vobis præſumat eccleſiam egredi, ſed potiùs reuertimini, & agite opus Dei, pſallenteſque & orantes, complete officium noſtrū. Ipſa verò ſigno crucis munita, luminari præeunte, eccleſiam eſt egreſſa. Cùm verò cognouiſſet euentum rei, de infantulis cœpit eſſe ſolicita. Et eccè vnà inuenta eſt ſubtus menſam ipſius, altera in feneſtra diruta. Paries enim domûs ab vtraq́; patre feneſtræ vſque ad fundamentum corruerat: feneſtra verò, quæ innocentem ſeruauerat, immobilis ſtabat. Quomodò autem in illū locum peruenerint, aut à quo delatæ fuerint, Deum licèt non lateat, nobis tamen vſque hodiè manet incognitum. Quædam verò ſoror, vnius ex infantulis conſanguinea, præceptum ſanctæ matris Auſtreberthæ tranſgreſſa, egrediens eccleſiam, periculo imminenti ſe tradidit. Cumq́; huc atque illuc diſcurreret, ſi fortè vel cadauer alicubi reperire potuiſſet, ruina materiæ ſuper ipſam ruente, oppreſſa corruit, totumque eius corpus ità quaſſatum eſt, vt non ſolùm capitis, verumetiam totius penè corporis oſſa confringerentur. Crepitante verò ſono ruinæ ſecundæ, & voce ſororis audita, cucurrerunt penè omnes, atque in ſtragulo inobedientem colligentes, ad valetudinarium deportauerunt. Vbi cùm ab Auſtrebertha diluculò fuiſſet viſitata, membra conquaſſata beata mater oleo benedicto perungens, priſtinæ eam reddidit ſanitati. Domus autem illa, quæ in capite Quadrageſimæ fuerat diruta, ante Dominicæ reſurrectionis ſolennitatem, auxiliante potiùs Deo dilectæ Abbatiſſæ, quàm cœmentariorum ſtudio, in melius eſt reſtaurata.

Infantulæ in monaſterio. *Soror immorigera opprimitur ruina parietis.* *Oleo benedicto eam ſanat Auſtrebertha.*

Igitur quia de vita & virtutibus ſacratiſſimæ virginis pauca prælibando perſtrinximus, nè legentibus faſtidium ingeramus, néve friuola fortè æſtimentur, qualiter peracto vitæ præſentis curriculo, certamine bono certato, curſu conſummato, fideque ſeruata, ſancta illa anima carne ſoluta ſit, breuiter exequamur. Cùm igitur omnipotens Deus, ſuorum fidelium pius remunerator, beatam virginem Auſtrebertham è ſeculi huius ærumnoſa caligine ad ſempiternam immenſamq́; beatitudinem decreuiſſet euocare, leni febre correpta, Deo amabilis ægrotare cœpit. Congregatis itaque in vnum ſororibus, prædixit imminere diem ſui obitûs, & quòd die Dominico, qui ſeptem ferè diebus aberat, ad Dominum eſſet migratura, indicatum ſibi eſſe dixit reuelatione angelica. Ex theſauro igitur cordis ſui multa diuinarum ſcripturarum proferens teſtimonia, inſtruebat eas de his, quæ ſunt de regno Dei, de contemptu mundi, de gloria iuſtorum, de pœnis reproborum. Patientiæ verò & charitatis vinculum omni admonebat ſtudio retinendum, dicens in illorum Chriſtum non poſſe cordibus habitare, qui flamma inuidiæ accenſi, proximorum vrerentur profectibus. Dehinc libato oſculo, ac pacatis omnibus, mater venerabilis ad aſſuetum nobile cilicij ſtratum reuehitur, paucis, quibus ſuperuixit, diebus non ceſſans multiplicare ſibi à Domino traditam talenti pecuniam.

Prædicit diem obitûs ſui.

Superueniente porrò die Dominico, quia iam eius bonitatis ac virtutum fama per Galliam longè lateque claruerat, confluxerunt ad eius tranſitum cateruatim ſacerdotes & clerici, abbates & monachi, necnon & vtriuſque ſexûs populi multitudo. Intereà imminente beatæ remunerationis hora, accerſitis ad ſe omnibus, ſancta ac venerabilis mater, vltimum eis vale faciens, ſingulos iuxta ſui ordinis dignitatem, nè cœptum ſacræ religionis iter deſererent, hortabatur. Percepto demùm Dominici corporis ſacramento, & ſanctæ crucis munita vexillo, ouibus ſibi à Chriſto creditis iterū valedicens, ait: Eià in Chriſto mihi dilectiſſimæ ſorores & filiæ, en ego hodiè ingredior viā vniuerſæ

Fit magnus omnium ordinum concurſus ad morientē. *Sumit corpus Domini.*

vniuerſę

vniuerſæ terræ: vos ſi me veraci charitate diligitis, mearum admonitionum per omnia memores eſtote, & cœptum religionis iter nolite deſerere. Chriſto ſummo veſtrî curam committo: ipſe vobis paſtor, ipſe & perennis cuſtos. Ad hanc vocem ſanctimonialium cœtus crine reſoluto & nudatis pectoribus, querulosis aiebant ſingultibus: Cur nos domina, cur nos mater ſanctiſſima tam citò deſeris? cui paſtoralis curæ vigilantiam committis? Eccè tu hodiè patriam adis gloriæ interminabilis, & nos in hac conualle plorationis deſolatas cui relinquis? tuis tecum precibus nos magìs aſſume. Magìs enim tecum volumus mori, quàm tua cęcatæ abſentia, in hoc mundo viuere. Quarum fletibus pia mater mota, huiuſmodi fertur fudiſſe orationem: Deus immortalis, angelorum & hominum rector, tu harum ancillarum tuarum, petimus, ſis perennis cuſtos, & quas hactenùs ſub mea cuſtodia ſeruâſti, amodò & vſque in finem cuſtos Iſraël, qui non dormitas, cuſtodire dignare. Eccè ego ad te venio, quē amaui: ad te propero, quem deſideraui: ad te ſitio peruenire, quem ſemper ardentiſſimo amore dilexi. In te confido, non erubeſcam: in te ſpero, non confundar. tu meum ſuſcipe ſpiritum in pace ſempiterna, nè aduerſùm me prǫualeant inimici iacula. Sed & hoc precor, rex æterne, vt quicunque meî memoriam in terris habuerint, pacis & ſalutis commoda de cęlo largiri eis digneris. Quo dicto, quia iam remunerationis hora inſtabat, paululùm conticuit. Interìm cunctis, qui adſtabant, pſallentibus & Sanctorum nomina ſeriatìm ſubnectentibus, illa virtute, qua valuit, voces pſallentium interrupit, dicens: Silete, fratres mei, ſilete. Nunquìd non conſpicitis, quantæ iucunditatis proceſſio aduenit? Certè quorum inuocatis nomina, adeſt Sanctorum multitudo copioſa. Cumque in hoc, quod videbat, mentis ſitientis obtutus figeret, ſancta illa anima carne ſoluta eſt. Tranſiuit autem glorioſa virgo quarto Iduum Februariarum, die Dominica, aurora incipiente, eádem videlicet hora, qua Chriſtus ab inferis victor reſurrexit. O verè ſancta & venerabilis virgo, in cuius ſacro tranſitu angelorum adeſt multitudo, martyrum purpurata proceſſio, virginum quoquè, vt lilium, candidata concio: quibus ſociata virgo eximia, exultat & lætatur in ſeculorum ſecula.

Pſalm. 120.

Videt beatam viſionem, & audit in cælo.

Sepulta verò eſt in beati Petri principis Apoſtolorum baſilica, vbì per plurima annorum requieuit curricula. Quo in loco quanta miraculorum prodigia meritis excellentiſſimæ virginis poſt eius glorioſum tranſitum fidelibus oſtendere dignatus ſit Dominus, noſtris reor non poſſe expleri ſermonibus. Nam ibidèm ex obſeſſis corporibus dęmonia fugantur, ceci illuminantur, manus informes reformantur, claudis greſſus redditur, vis omnium febrium pellitur, infirmitatum genera multa curantur. Adſit nobis virgo eximia, ſui memoriam celebrantibus, impetret delictorum veniam ſibi famulantibus, & poſt huius vitæ terminum ſuis ſacris precibus nos ad ſanctorum perducat conſortium, Amen.

Miracula ad eius monumentū.

PROLOGVS THEOBALDI EPISCOPI, SANCTITATE ET DOCTRINA CONSPICVI, IN VITAM *beatiſſimi Guilelmi Confeſſoris, Comitis Pictauorm, & Eremitæ.*

PAulus ſeruus Ieſu Chriſti & Apoſtolus, prędicator veritatis & doctor gentium, olim ſcribens ad Hebręos, inter cętera dicebat ad eos: Non habemus hìc manentem ciuitatem, ſed futuram inquirimus. Si non habemus hìc manentem ciuitatem, quid hinc exire formidamus? Si futuram inquirimus, quid hìc reſidere curamus? Si igitur hìc non habemus ciuitatem manentem, futuram ardenter inquiramus Hieruſalem, quæ ædificatur vt ciuitas, & cuius participatio eius in idipſum, quam numerus cohabitantium non anguſtat. Sed ad quęrendum diligenter, & inueniendum efficaciter quis tam idoneus? Multi enim quærunt, & non inueniunt, eo quòd malè quęrunt. Vox malè quærentis: In lectulo meo per noctes quæſiui, quem diligit anima męa: quęſiui, & non inueni illum. Vox non inuenti: In gregibus ſuis & in armētis vadent ad quęrendū me, & nō inuenient me: ablatus enim ſum ab eis. Vox

Heb. 13.

Pſal. 121.

Cant. 3.

Oſee 5.

Luc. 2. quæſiti, ſed non inuenti: Quid eſt, quòd me quęrebatis? (loquitur ad requirentes eum in comitatu pompæ ſecularis) Neſciebatis, quia in his, quæ patris mei ſunt, oportet me
Eſa. 55. eſſe? Propter hęc & huiuſmodi clamat Eſaias, & hortans dicit: Quærite Dominum, dum
Eſa. 21. Marc. 7. inueniri poteſt. & iterù m: Si quęritis, quęrite. Omnis enim qui quęrit, inuenit. Si ergò, fratres chariſſimi, futuram ciuitatem inquirere debemus, qui manentem hîc non habemus, ad quęrendum diligentiſſimè, & inueniendum ardentiſſimè, duobus quaſi ſtimu-
Eccl. 12. lis indigemus, verbis videlicet & exemplis. Verba enim ſapiētium quaſi ſtimuli, & quaſi claui in altum defixi. At quoniam multi multa loquūtur, quæ & veriſimiliter operantur, hodiè verificatur, quòd ſtultus verbis non corripitur: quia, teſte beato Gregorio, plùs mouent exempla, quàm verba. Sermo quidem viuus & efficax, exemplum eſt operis: ſed vbi inter mortales exemplar cęleſtis beneficij à mortalibus poterit inueniri, cùm
Pſal. 115. non ſit, qui faciat bonum, non ſit vſque ad vnum? Ego dixi in exceſſu meo, ait quidam:
Ierem. 8. Omnis homo mendax. Attendi & auſcultaui, ait Ieremias: nemo quod bonum eſt lo-
Oſee 4. quitur. & in Oſee dicit: Non eſt veritas, & non eſt ſcientia Dei in terra. Maledictum & mendacium, homicidium & furtum inundauerunt, & ſanguis ſanguinem tetigit. Et quoniam ſic abundauit iniquitas, refrigeſcit charitas multorum. Et Paulus ſcribens Ti-
1. Tim. 6. motheo, magiſter diſcipulo, Apoſtolus epiſcopo, quodam in loco dicebat: Habentes alimēta & quibus tegamur, his contenti ſimus. Vbi forma hęc? In Biblia theologorum, non in conſcientia multorum: in libris, non in viris: in membrana, non in anima: in co-
Pſal. 36. dice, nō in corde. At de viro iuſto ſcriptum reperis, quoniam lex Dei eius in corde ipſius, non in codice. Quærebamus virum zelatorem Dei, & curatorem Chriſti, & non neglectorem ſuî: malorum extirpatorem, bonorum plantatorem, mœrentium conſolatorem, errantium eruditorem, patriæ ſaluatorem, delinquentium correctorem, qui Moyſen ſe exhiberet Aegyptijs, Eliam idololatris, Eliſeum auaris, Phinees fornicantibus, Iohannem regibus, Petrum mentientibus, Paulum blaſphemantibus, Petrum Chriſtum negantibus: & ecce in inueniendo deficimus. Vix enim inuenitur, qui ſeipſum ſaluum facere poſſit, vt taceam de ſalute aliorum. Optimus eſt hodiè, qui non eſt nimìs malus. Iam in terra cęcorum monoculus rex eſt: quia vbì omnes fœtidi ſunt, vnius fœtor minimè ſentitur.

Quia ergò, vt dictum eſt, ad futuram ciuitatem inquirendam, verborum & exemplo-
Iob 5. rum ſtimulis indigemus, vocemus ſi ſit qui reſpondeat, & ad aliquem ſanctorum conuertamur. At quoniam rara auis & precioſa in terra vir ſanctus & iuſtus, maximè cùm
Mich. 7. deploret iuſtus Micheas, dicens: Perijt ſanctus de terra, & iuſtus in hominibus non eſt: libet ex his, qui empti ſunt de terra, ſanctis videlicet, qui modò ſunt in terra eius, ad excutiendam mentis noſtræ deſidiam, in memoriam reducere illuſtriſſimum ducem ac Comitem ſanctum Guilelmum, virum Deo deuotum, à carnalibus ſemotum, in ſpiritualibus totum: in quo debile principium melior fortuna ſecuta eſt. Ipſe erat lucerna ardens & lucens, ſimul & coruſcans: ardens in verbis, lucens in exemplis, coruſcans in miraculis. Ipſe ſpretis omnibus propter Chriſtum, vitam eremiticam ducens, fratribus ſuis infirmis, prout poterat, erat largus, delicatis compatiens, fortioribus moderatus, peruerſis ſeuerus, pœnitentibus miſericors, bonis optimus. Cęterùm vitam eius ante me curauerunt meliores me magìs ſparſam colligere, nè periret, quàm depingere, vt
Albert⁹ primus diſcipul⁹ S. Vuilhelmi ſcripſit quędā de vita eius in audientiam deueniret. Inter quos pręcipuus ſanctus Albertus, viri Dei protodiſcipulus, & primitiæ frugum eius, aliqua in parte digeſſit, benè quidem & luculento ſatìs ſtylo, vtpotè quantùm licuit pictori quidem optimo, ſed aliâs occupato: cuius dicta non repeterem, ſed de omiſſis ſolùm ab eo narrationem texerem, niſì à capite reſumere tu iuberes Prior venerabilis Prouincialis Franciæ, & tecum Ordinis tui fratres, omniſque veſtra, noſtriſque domeſtica Eccleſia ſanctorum. Erant quidem in multis cœnobiorum veſtrorum collegijs, qui digna ſatìs, immò digniori veſtirent narratione materiam: ſed hoc eſt de veſtrę religiōis ac humilitatis xenijs, vt de vobis parua, de alienis maiora pręſumatis. Et vtinàm quod Benedicto Gregorius, quod Martino in laudādo Seuerus Sulpitius, hoc in attollendo pręconijs ſuo poſſet eſſe Guilelmo peccator Theobaldus. Vos deniquè fratres, qui tantum opus ſubire me feciſtis, orationum veſtrarum clypeos exponatis, vt voluntaria oris mei beneplacita ſemper faciat Deus: ego verò in hoc opere veridicè magìs, quàm opinatè, loqui ſemper ſtudebo.

VITA

VITA BEATI VVILHELMI DVCIS, COMITIS ET EREMITAE, AVTHORE THEOBALDO *Epiſcopo.* *Caput* I.

SCripturus vitam ſerui tui, prout tu dederis & inſpiraueris, Febrva. 10.
Domine Deus, qui das cunctis affluenter, & vbi vis, ſpi- Iacob. 1.
ras: inprimis admonitos eſſe cupio cunctos, qui lecturi Iohan. 3.
ſunt vel etiam audituri, nè eos ſcandalizent tyronis primordia, quæ reuerà per ſe ſumpta, ducere ſufficerent in abominationem horroris, ſi non ſequerentur conuerſionis pręconia, quæ omnibus nobis proponuntur ad imitationem vitæ melioris. Non enim eſt inſultandum Vuilhelmo auertenti ex proprijs, ſed potiùs exultandum Chriſto, ex Baſan conuertenti. Etſi vtiquè iubeatur in hoſtia Pſal. 67.
cauda cum capite offerri, tolerabilius tamen eſt in oculis Leui. 1.
diuinæ maieſtatis, acephalum quàm excaudatum animal immolari: hoc eſt dicere: Vtile eſt ad ſalutem viro iuſto innocenter inchoare, fideliter conſummare. Quòd ſi vtrunque non volumus, melius eſt, vt benè finiendi, quàm benè incipiendi gratiam conſequamur. Nuſquàm enim, qui tantùm benè cœperit, ſaluandus legitur, ſicut qui perſe- Matth. 10.
uerauerit vſque in finem. Deniquè ficus pręcoquas deſiderat anima Domini, qui ta- Mich. 7.
men cor contritum & humiliatum non deſpicit, & reliquiæ cogitationis diem feſtum Pſalm. 50.
agent ei, qui in noſtro genere fragmenta iuuentutis non abijcit. Scriptum quippe eſt: Pſal. 57.
Quacunque hora ingemuerit peccator, cunctarum iniquitatum eius ampliùs non re- Exec. 18. iuxta LXX.
cordabor. Hęc idcircò pręlibata ſunt & pręſcripta, vt non abominetur militis ſęuitia, ſed regis commendetur clementia. Fuit ſiquidem pręfatus miles natione Pictauus, ex Comitum proſapia ex Pictauienſium prouincia oriundus: Ibì conceptus & natus, ibì Genus S. Guilelmi.
& alitus eſt ſecundùm parentum magnalia, qui pręclari genere & opibus, pręclarum filium, ſecundùm ſeculi dignitatem non infimam, pręclariſſimè educare curauerunt. Qui ſeculi gloria atque pompa arridente & irridente, in corde tenaciter illectus, meditabatur à puero, &, vt ità dicam, à cunabulis, malitia ſupplente ætatem, quod poſteà effectui manciparet. Natus illuſtris ex illuſtribus natalibus, & educatus ſecundùm morem magnorum, qui ſunt in terris, reprimebatur à concepto facinore, cùm parentum & cuſtodum timore, tum ætatis imbecillioris infirmitate. Et quidem Vuilhelmi infantia parùm cognita nobis eſt, excepto quòd ex ſequentibus pręſumimus, creſcente ætate creuiſſe ſimul & malitia apud Deum & homines. Quando enim plenitudo temporis venit, incepit apparére quid eſſet in iuuene, & factus vir, euacuauit quæ erãt paruuli. Deniquè ſacrum militiæ profeſſus & adeptus non ſacer cingulum, ab omnibus baronibus terræ vnanimiter ſuſceptus eſt ad Pictauiæ Comitatum, Aquitaniæque Ducatum, Dux Aquitaniæ & Comes Pictauorum.
quorum vterque ſibi debebatur iure & titulo hęreditariæ ſucceſſionis. Factus ergò miles, fretuſque Comitis faſtigio, factus eſt eo inſolentior, quo nobilior, quo locupletior, quo fortior, quo honoratior, quo formoſior, vniuerſiſque famoſior. Deniquè ex parentela generoſus, ex fortuna pecunioſus, ex natura virtuoſus, ex fama glorioſus, ex opifice ſpecioſus, inſolentiſſimus omnium extitit, dyſcolus atque faſtuoſus. Genus clarum, corpus aptum, forma elegans, iuuenilis decor, prędia, palatia, immenſa ſupellex & infulæ dignitatum, carni in eo, non ſpiritui, militabant. Proceritas corporis tanta erat, quòd Statura ingens & immenſa eius voracitas.
magis videbatur gigantęa quàm humana. Vix ei in vno prandio ſufficiebant cibaria, quanta alijs octo iuuenibus fortiſſimis erãt alimenta. Nuſquàm ſe per totam illam prouinciam abſentauit à pręlio, quandiù in armis fuit: ſed affectu pugnæ ſolitarius, armigerorum deſtitutus ſubſidio, armatus multotiès incedebat. Et cùm nollent dimicare, trahebat vel inuitos ad certamen. Diceres rediuiuum Belis idolum in comedendo & Dan. 14.
bibendo: crederes ipſum Nemrod potentem & robuſtum venatorem coram Domino Gene. 10.
in pręliando. Extraneis malus, ſuis peior, peſſimus ſibi. Deniquè proprij germani vxo- Matt. 14.
rem, Herodiana rabie debacchatus, ad inſtar Herodis contra ius & fas inceſtu impudentiſſimo fertur per triennium & ampliùs tenuiſſe violenter. Si quis inceſtuoſo ſe tan- Abutitur vxore fratris ſui.
quàm Iohannes exhibiturus, de tota vicinia diuertiſſet ad eum, conuicijs laceſſitus, inanis & vacuus recedebat. Confidebat in viribus proprijs: verùm non eſt, quòd fortis

Hier. 9. fortis glorietur in multitudine virtutis ſuæ. Confidebat in mirabili & optimo mucrone: ſed decantet iuſtus, Et gladius meus non ſaluabit me. Et iterùm: Nec enim in gladio ſuo poſſederunt terram, & brachium eorum non ſaluauit eos. Confidebat in equo fortiſſimo: ſed fallax equus ad ſalutem. Erat autem ad ſuccendendum flammeus, ad ignoſcendum ferreus, ad conſolandum ſaxeus. Diceres ignem vrentem in iraſcendo: diceres ſecurim vel aſciam in deijciendo. Eccè hęc ſunt inſtrumenta artis diabolicæ, quibus onuſtus Comes, currebat aduersùs Deum erecto collo, & pingui ceruice armabatur. Quæ tanto diligentiùs ſunt nobis enumerata, quanto diuinæ clementiæ in reuocatione peccatoris mirabiliter placuit operari. Quis inter hęc animduerteret prophanum mutandum in ſanctum, Saulum in Paulum, Saul in prophetam, lupum in agnum? Hęc ſanè mutatio dexteræ excelſi. Qui producit mel de petra, oleumque de ſaxo duriſſimo, ipſe fecit hoc. Non feciſti Domine taliter omni nationi, & iudicia tua non manifeſtâſti eis. Si quis ex mortuis iërit ad eos, ait quidam, pœnitentiam agent. Omnes ergò pœnitentiam agere in fauilla & cinere debent, quandoquidem Dominus patiens & multùm miſericors mittit ad eos tyrannum, quadruplici morte compeditum, & mirabiliter ad odorem ignis ſpiritûs ſancti ſolutum & abire permiſſum, vt non ſit qui ſe abſcondat à calore eius. Iam impletum cernimus Eſaiæ vaticinium, dicentis: Babylon dilecta mea, poſita eſt mihi in miraculum. Id autem de reliquo proſequamur.

(Marg.: Pſal. 43. Ibidem. Pſal. 32. Deut. 32. Luc. 16. Eſa. 21.)

Vt B. Bernardus S. Vuilhelmi conuerſionem exoptârit. Cap. 2.

(Marg.: Anno Chriſti 1115. S. Bernardi inſignis laus.)

EO tempore fundatum eſt monaſterium Clarçuallis, & ibì vnà cum venerabilibus fratribus ſuis familiari ſpiritûs ſancti conſilio ad regimen domûs Abbas eſt Bernardus ordinatus, qui intantùm vita, virtutibus & doctrina clarus effulſit, vt nullus ei in orbe ſecundus exiſteret ingenio, moribus, ore, ſtylo & virtutibus: quinimmò ſanctorum catalogo annumeratur, & apud ſuperos pręſentialiter honoratur. Hic eſt, qui in diebus ſuis hęreſes extirpauit, hęreticos confundebat, ſchiſmaticos reuocabat, erroneos inſtruebat, diſcordes concordabat, bonos promouebat, malos increpabat, & principes arguebat. Hic igitur in ſpiritu vehementi audiens famam ſępè dicti Vuilhelmi Comitis, velut aquila perſpicax, vbì fuerit cadauer, ſtatìm adeſſe deſiderans, ſuperni flaminis inſtinctu pręmonitus, cogitabat cum muliere euangelica, drachmam perditā reperire, & ouem erroneam ad paſcua deſerti reuocare. Ponensq; animam ſuam in manibus ſuis, deliberauit ſe vel ad tyrannum profecturum, vel ad ſe per nuncium gratia mutuæ collocutionis Comitem vocaturum. Sed quid ageret? Si vocaret eum dilectus Domini in dilectam Clarauallem, vt illum introduceret in cubiculum genitricis ſuæ, pręſumebat probabiliter dyſcolum ducem non venire. Si ad eum pergeret, iam propoſitum ſuum frangeret, de quo ſe nouerat ad Petrum diaconum Cardinalem ſic ſcripſiſſe: Salua veſtra omniumq; bonorum reuerentia, mihi propoſitum eſt, nequaquàm egredi de monaſterio, niſi certis ex cauſis. Ad tempus ergò ſedit ſolitarius, tacens & quietus, negocium committens ſupernæ diſpoſitioni. O virtutem viri, O animi puritatem: nec affectantis publicum, nec formidantis tyrannum pro eius ſalute. Si fugiebat publicum quouſquè affectâſſet cathedræ faſtigium? Deus meus, quot & quantæ Eccleſiæ cathedrales, proprijs orbatæ paſtoribus, eum in pontificem elegerunt? Sed non plùs delectabat eum mitra & annulus, quàm raſtrum & ſarculus. Fugibundus itaque publici, negocium committebat, vt dictum eſt, ſupernæ diſpoſitioni. Cùm autem placuit ei, qui ſegregauit Vuilhelmum à ſeculo, & vocauit per gratiam ſuam, vt multos filiorum Dei auerſos, exemplo ſuo conuerteret ad Dominum Deum ipſorum, concurrere fecit cauſas ordo ille diuinæ ſapientiæ, cuncta complectens, vt Bernardo Vuilhelmus occurreret, quem volebat & quęrebat. Occurrit autem hac occaſione:

(Marg.: Luc. 15. Epiſtola 17. Multos epiſcopatus recuſat S. Bernardus.)

De electione Innocentij Papæ II. Cap. 3.

(Marg.: Anno Domini 1130. Schiſma.)

CIrca idem tempus Dominus Papa Honorius ingreſſus eſt viam vniuerſæ carnis. Nec mora, conuenientibus electoribus & diſſidentibus Cardinalibus, facta eſt diuiſio in Eccleſia Dei, alijs eligentibus Innocentium, alijs Petrum Leonis, quem vocârunt Anacletum. Sed pars Innocentij conſilio ſanior, zelo feruentior, merito probabilior, numero copioſior. Pars autem Anacleti infirmior, audacior, violentior, non ratione virtuoſior. Ipſe etiam Innocentius fama, ſcientia & vita ſum-

ſummo pontifice dignus habebatur. Petrus verò Leonis à longinquis adſpirationibus & machinationibus fraudulentis ad hunc apicem conſcendere nitebatur. Pars autem catholica, omnibus circa electum ſuum ritè peractis, circa Lateranenſe palatium non tuta morabatur, ſed acerrimè à Petri ſatellitibus infeſtabatur. Et quia vi humana tueri ſe non poterant, cedere ſalubriter elegerunt. Præmiſſi in Gallias fuerunt nuncij, qui Gallicanæ eccleſiæ intimarent negocij veritatem, & hortarentur epiſcopos, vt accingerentur ad vltionem, partem ſchiſmaticam damnantes, & vnitati catholicæ ſubſcribentes. Conueniunt Stampis omnes Pontifices, Barones & Abbates, vocato ex nomine à rege & pluribus epiſcopis ſancto Abbate Clareuallis. Fuitque vnicum omniũ conſilium & ſentẽtia, vt negocium eccleſiæ Dei Abbati ſancto imponeretur, & ex eius ore tota cauſa penſaretur. Qui diligenter proſecutus electorum merita, electi vtriuſque vitam & famam, electionisque ordinem, aperuit os ſuum, & ſpiritus patris ſui impleuit illud. Vnus ergò omnium ore locutus, ſuſcipiendum ab omnibus Innocentium nominauit, & ratum eſſe omnis pariter Eccleſia congregata clamauit. Laborabat eo tempore ſchiſmaticorum oppreſſione tota Burdegalenſium prouincia, & non erat in tota Aquitania, qui Vuilhelmo principi poſſet reſiſtere: intantùm animum eius indurauerat Deus. Perſuadente ſiquidem Gerardo Engoliſmenſi epiſcopo, & inſtillante in cor eius diſſenſionis ſemina, factus erat ſchiſmaticis author & defenſor. Quicunque enim ſuſceptioni Petri Leonis non ſubſcribebat, perſecutionibus exponebatur, ità vt exulare cogeretur. Sibilabat enim in auribus Vuilhelmi ducis crebris ſuggeſtionibus Gerardus prędictus, tanquàm vulpes aſtutiſſima & ſerpens antiquus atque tortuoſus. Fuerat ſiquidem diutiùs in partibus illis Apoſtolicæ ſedis legatus, nõ ſolùm per totam Burdegalẽſem ac Turonicam prouinciam, ſed quicquid à collibus Iberorum vſque Ligerim complectitur ac claudit Oceanus, eius paruerat imperio. A quo tanto magiſtratu, tũc non modicùm ſe dolebat deiectum. Ad Petrum ergò Leonis miſit pro reſtituenda legatione, deiectionem ſuam ferre non valens: & ipſe ei fide iurata deuotus obediret, principemque terræ & quoſcunque poſſet, ad eius imperium inclinaret. Gauiſus homo perditionis, celeriter annuit & libenter. Gilone Tuſculano epiſcopo Cardinale, qui ſolus ei de Romanis adhęſerat, ad hoc miſſo ſpecialiter, aggreditur ilicò Vuilhelmũ Comitem marſupijs pecunioſis, pulſat animum eius ſuggeſtionibus venenoſis, & hominẽ arundineæ leuitatis ſeducit & corrumpit. Inprimìs epiſcopus Pictauienſis Vuilhelmus, catholicus & honeſtus, de ſede ſua violenter expellitur, & quia Petrũ Leonis abdicabat, condemnatur, alijs exiſtentibus cauſis priuatis, ob quas ei Comes infenſus, libẽter eum perſequitur. Obſecro igitur, vt nulli ſit oneroſum vel graue, ſi quiddam animo incidens obitèr attigero, vel ſi priùs geſta, breuiter repetiero.

Is fuit Ludouic⁹ VI. Craſſus.

Vide quantum tribuitur ſanctiſſimo viro.

Gerardus epiſcopus incitat Guilhelmum ad ſchiſma.

Guilhelm⁹ Pictauorũ Epiſcopus profligat.

Vt B. Bernardus primò adſe vocârit Vuilhelmum. Cap. 4.

ANte hos dies apud multos, fama vbiquè perſtrepẽte cœperat audiri, quòd ſeductor ille machinabatur aduersùs Eccleſiam Dei. Et miſſi ſunt à latere Innocentij Papæ, tunc agentis in Gallijs, B. Bernardus atque venerabilis Ioſlinus Sueſſionenſis Epiſcopus, vt tam ipſum, quàm principem Vuilhelmũ ſuper his conſtanter conuenirent. Qui Pictauiam vſque peruenientes, prędicto inuaſori ſalutaribus monitis ſuaſerunt, ſed non perſuaſerũt. Quomodò enim perſuaderẽt ei, qui iam eodem principe perſuaſo, impudẽter in eccleſiam catholicam cõuicia deſpumabat, Innocentium vituperabat, Anacletum ſuum prçconizabat, non obedientes ei, erroneos & acephalos affirmabat? Vndè factũ eſt, vt animati & armati in inſaniam ſchiſmatici, ex eo die publicè perſecutionem Catholicis intentarent. Intereà dum hęc agerẽtur, Abbas ſanctus in quodam monaſterio ordinis ſui, cõſtructo de nouo in Pictauia, morabatur. Qui de Domini miſericordia confiſus, nuncium ad Comitem direxerat intrepidus, ſupplicans, vt ad ſe neceſſariæ collocutionis gratia dignaretur properare. Quem mox Comes vt audiuit, depoſita quodammodò ferocitate leonina, & aſſumpta manſuetudine columbina vel ouina, ad auditũ auris obediuit. Venit filius prodigus ad patrem, etſi nondum reuerſus ad ſe. Venit Saulus ad Ananiã, etſi adhuc cęcus peruerſusque: cum omni gaudio ſuſceptus eſt ab Anania, tanquàm Saul, quæritans aſinas, à Samuele propheta. Mox qui in ſpiritu & virtute Eliæ deuenerat, accenſus eſt quaſi ignis, & verbum eius quaſi facula ardebat, cupiens in ſpiritu vehementi conterere nauem Tharſis. Incluſumque

Perſecutio catholicorum.

Cões Guilelm⁹ venit ad S. Bernardum. Act. 9. 1. Reg. 9.

ſumque ſeptem diebus continuis in quodam loco ſecretiori Comitem, de morte & vita, de pœnis malorum & pręmijs bonorum, de vita & exemplis beatorum ſuo illo modo ignito ardẽter tepidum inſtruebat. O ſi calidum audiſſes ad frigidum ſua verba proferentem, diceres ignem ſuccendentem vepres criminum, diceres gladium carnes deuorantem, crederes malleum petras conterentem. At quoniam nondùm ſuſcitauerat eum Deus, in maleuolam eius animam non intrauit ſapientia pro tempore illo, ſed cor eius indurabatur quaſi lapis, & quaſi malleatorum incus ſtringebatur, dẽtibus ſuis fremebat & obfirmabatur, nec adhuc de peccatore iuſti deſiderium complebatur. Audiebat de conuerſione morum admonentem, ſed non exaudiebat. Audiebat ab inferis excitantem, & diſſimulabat. Audiebat à ſchiſmaticorum congregatione reuocantem, & exire recuſabat. Interìm tyrannus eſurire compellebatur, quia ei cibus in ſapore conſpectus & abundantia negabatur, cui aſſueta relinquere difficile videbatur. Dormitabat etiam anima eius præ tædio documenti ſalubris & inauditi, vtpotè cui rationis peribat iudicium, quia ſchiſmaticorum veniebat negocium, tranſiens cordis in affectum. Quid plura? Induratus Pharao ſurgit in ſcandala, ſeruo Dei phreneticus conuiciatur, & eum priuare ſe vertice, ſi extra clauſtra reperiret, comminatur. Vndè ferocem leonis ſæuitiam agniculus tremebundus expauens, immunem ſuæ doctrinæ tunc eum abire permiſit. Dic mihi, ô homo, ſi intelligis hominis Dei ſalutare documentum? Medicus eſt, qui te hortatur: phreneticus es, qui hortaris: portas gladium, & vibras haſtam manu furioſa. Sine modò, ſine Abbatem ſanctum recedere: tu interim contempta cedro & Libano, ſub vmbra rhamni tui, occupatoris ſcilicet auariſſimi, requieſce: ſed veniet tempus & non tardabit, quando ſuſpirabis abſentem, quem paruipendis præſentem. Durum eſt tibi contra ſtimulum calcitrare. Regreſſo ergò viro Dei, & in proprio nidulo Claręuallis collocato, factæ ſunt per prędictos Gilonem Cardinalem & Gerardum occupatorem, quas ſuprà meminimus, deiectiones epiſcoporum atque ſedium occupationes.

Comes nihil flectitur verbis S. Bernardi.

Intẽtat minas ſancto viro.

Hortaris, paſſiuè dicit.

De ſecunda Comitis conuentione apud Pertinacum. Cap. 4.

AVdiens huiuſmodi venerabilis Gaufredus Carnotenſis epiſcopus, vir virtutis, plenus ſpiritu conſilij & fortitudinis, cui à Domino Papa Innocentio Aquitaniæ legatio fuerat commendata, vehementer indoluit, & ſuccurrendum periclitanti Eccleſiæ, poſtpoſitis alijs negocijs, ſine morę diſpendio, decreuit. Abbatem ergò Clarauallenſem obnixè rogitans petit & obſecrat, vt ſibi ad tantorum malorum eliminationem ſuccurrat. Videns excuſationes fruſtrà extendi, aſſenſit & annuit. Ibant igitur ſimul, & ſicut condixerant Abbas & legatus, ingreſſi ſunt Aquitaniæ fines. Significatum eſt interìm comiti Vuilhelmo per viros illuſtres & ſolennes nuncios, qui minùs ad eum accedere verebãtur, quòd Bernardus Clarauallenſis & Gaufredus Carnotenſis, cum alijs multis ępiſcopis & religioſis, eius colloquium pręſtolabantur: quorum eſſet ſtudium, vt de pace Eccleſiæ & malorum remotione in communi tractaretur. Suaſum eſt illi atque perſuaſum, nè tantorum declinaret colloquium, quorum communicato conſilio, facile poſſet fieri, quod difficile videbatur, & repentino prouentu poſſibile redderetur, quod modò impoſſibile videbatur. Itaque apud Pertinacum hinc indè conuenerunt. Inprimìs ergò de eccleſiæ diuiſione, ſciſſuræ ac diſcordiæ obſtinatione, quæ in ſola conſederat Aquitaniæ regione, multis modis ſerui Dei Comiti propoſuerunt, & ſe multiplici ratione vallauerunt: Eccleſia, inquiunt, vnica eſt, & quicquid extra illam eſt, quaſi extra arcam Noë, diuino iudicio naufragari atque interire neceſſè eſt. Adducunt in medium exempla peſſimorum Core, Dathan & Abiron, quos ob piaculum ſchiſmatis viuentes terra abſorbuit. Addunt quoquè, in nulla ſcriptura authentica ſe legiſſe, peſti ſchiſmatis Dei aliquando defuiſſe vindictam. Vuilhelmus ad hoc ſano in parte cõſilio vſus, reſpondit ſe Innocentio facilimè poſſe obedire, ſed ad reſtitutionem epiſcoporum, quos expulerat, nulla ratione poſſe conſentire, tum quia eum implacabiliter offenderant, tum quia ſe pacem eorum nullo tempore ſuſcepturum iurauerat. Sed dum viciſsìm per internuncios ſermo pertraheretur, incaſsùm ſe mutuò verbis occupabant, & facti velut æs ſonans aut cymbalum tinniens, nihil proficiebãt. Sermone deterebant diem, & in ventum verba proferebant. Anguſtabatur in ſemetipſo Domini ſeruus, & quia non explebatur de principe, quod cogitauerat, anxiabatur in eo ſpiri-

Carnotẽſis Epiſcopus cum S. Bernardo it ad eum.

Cõuenitur Pertinaci.

Vna Eccleſia extra quam nulli ſalus.

Num. 16.

Nihil efficitur apud Comitem.

ſpiritus eius, in ſe cor eius turbabatur. Quid ageret athleta Chriſti? Deficiente humano præſidio, recurrit ad diuinum vir diuinus: ad arma fortiora confugiens, efficaciùs eſt munitus.

De tertia conuentione. *Cap.* 6.

ACcedens ad altare ſanctum vir ſanctus, pro gente non ſancta ſupplicandum inter Miſſarum ſolennia dignum duxit. Intrauerunt eccleſiam, quibus diuinis intereſſe licebat myſterijs. Vuilhelmus Comes cum ſuis adhęrentibus præ foribus ſuſtinebant. Sacrificabat igitur & orabat hora ſacrificij ea quidem, qua conſueuerat, ſanctitate cordis ac puritate animi. Ritè ergò conſecratione peracta, pace data & in populum diffuſa, homo Dei, iam ſe non agens vt hominem, corpus Dominicum patenæ ſuperpoſuit, ſecumque portauit. Egrediebatur itaque foràs ad Ducem foris manētem, vt loqueretur in idipſum, ignitis oculis, ignita facie, ignitum portans eloquium, nec ſupplex, ſed minax ac verbis terribilibus principem terribilem eſt aggreſſus: Rogauimus, inquit, te, & rogantes quę ad pacem ſunt Ieruſalem, contempſiſti. Supplicauit tibi in altero conuentu, quem iam tecum habuimus, ſeruorum Dei coram te adunata & proſtrata multitudo, & deſpexiſti. Væ qui ſpernis, nónne & ipſe ſperneris? Eccè poſt ſeruos, ad te Dominus omnium ſupplicaturus aduenit: eccè filius virginis, caput Eccleſiæ, quam tu perſequeris: poſt membrorum preces, caput ad te proceſſit. Adeſt iudex tuus & tuorum, in cuius nomine curuatur genu omnium cęleſtium, terreſtrium ac infernorum. Adeſt teſtis & iudex tuus, in cuius manus eſt ille tuus ſpiritus deuenturus. Nunquid & illum ſpernes? Nunquid ipſum, ſicut ſeruos eius, contemnes? Vniuerſi, qui aderant, lachrymabantur, & orationibus intenti, rei exitum præſtolabantur, & omnium expectatio ſuſpenſa, aliquod diuinum fieri cęlitùs arbitrabatur. Vidēs Comes Abbatem procedentem in ſpiritu vehementi, & in manibus tenentem ſacratiſſimum corpus Domini, diriguit & expauit, metuſque membra trementia per totum diſſoluit, atque velut extra mentem poſitus, ad terram vſque proſternitur. Eleuatuſque à ſuis militibus, rursùm in faciem corruit, nulli loquens, & in nullum intendens. Qui comprehendit ſapientes in aſtutia ſua, & regum balteum diſſoluit, ipſe fecit hoc. Verè non eſt ſapientia, non ſcientia, nec conſilium contra Dominum. Tunc vir Dei propiùs accedens: Surge, inquit, & ſta ſupra pedes tuos, & diuinam auſculta ſententiam. Præſens eſt epiſcopus Pictauienſis, quem ab eccleſia violenter expuliſti: vade iam, reconciliare patri, & in oſculo ſancto pacis cum eo iungito fœdera. Innocentio ſubdere, & electo à Deo tanto pontifici páre, ſicut ei obedit omnis Eccleſia ſanctorum. Auditis his tyrannus, ſacramentorum pręſentia ſuperatus, & authoritate ſpiritûs ſancti victus, nec audebat reſpondere ſapientiæ & ſpiritui, qui loquebatur, nec poterat reddere vnum pro mille euangelizanti verbum virtute multa: ſed ſtatim occurrens, recepit epiſcopum pacis ad oſcula, inijciens manus in Abbatis vincula. Et quod amplius eſt, eádem manu, qua priùs eum expulit, cum totius exultatione ciuitatis ad ſedem propriam reduxit. Iam fortis impegit in fortem, & fortior ſuperueniens, fortem ſuperauit. Iam deincèps Abbas cum Comite familiariùs loquens & ſuauiùs, nè ad impios auſus & tam temerarios deincèps exurgeret, nè Dei patientiam in tantis flagitijs iritaret, nè pacem reformatam in aliquo violaret, paternè commonuit. Tanto ergò malo obruto, & Gerardi ſchiſmate in cineres redacto, Bernardus cum gaudio Clarauallem regreſſus eſt. Vuilhelmus verò audito eo, multa interim faciens, deincèps minus crudelis extitit. Multa mala feciſti, ô tyranne, iam aliquando compeſcere: iam mutatus in vas electionis à vaſe contumeliæ, conuertere. Tempus eſt vt reuertaris ad eum, qui te fecit, vt te videntes & ex bonis operibus conſiderantes, glorificemus Deum in die repentinæ tuæ viſitationis. Nam oportet te in habitu vili Apoſtolico conſpectui præſentari, & plenum virtutibus in vaſta ſolitudine Stabuli Rodis ſepeliri. Dicamus ergò, quando & qualiter.

Nota certiſſimũ documentum corporalis præſentiæ Chriſti in Euchariſtia

Eſa. 3.

Philip. 2.

En ſchiſmatic' & agnoſcit & ſentit in ſeipſo pręſentiam corporis Chriſti.

1. Cor. 3.

Iob 12.

Prouer. 21.

Romano Pōtifici páret omnis Eccleſia ſanctorum.

De meditatione Vuilhelmi. *Cap.* 7.

POſt receſſum viri Dei, potens Dominus de lapidibus filios Abrahæ ſuſcitare, cœpit mentem Comitis ad compunctionem & veram pœnitentiam mirabiliter excitare, & Oriens ex alto, ſedentem in tenebris & vmbra mortis, miſericorditer viſitare. Prædicti ſiquidem patris admonitio crebriùs in mentem ipſi

Matth. 3.

Comes redit ad ſe. veniebat,& memoria priorum geſtorum & dictorum animo non excidebat: ſed vt animal mundiſſimum ad præſepe poſitum,pleniſſimè, quæ audierat & viderat,ruminabat. Luc. 12. Reſoluebatur in caleſcentis affectionis incēdium, & in meditatione eius exardeſcebat ignis, quem Dominus venit mittere in mundum. Formabat ante mentis oculos Bernardi conſtantiam, fortitudinis audaciam, virtutis eminentiam, prudentiæ ſolertiam, temperantiæ parſimoniam,iuſtitiæ ſanctimoniam, & imaginabatur beſtiam, ſua verba tam efficaciter reſonantem. (Alludit ad dictum Aeſchinis de Demoſthene.) Nec mirum,ſi in ipſo vincebatur Amalech,id eſt,ſi caro ſpiritui ſubdebatur: quando rediuiuus Moyſes leuans in oratione puras manus,pro Vuilhelmo aſſiduè precabatur. (Exod. 17.) Deus meus, quotiès homo tuus totas noctes peruigiles in oratione duxit & inſomnes, flens largiter & effundens ſicut aquam cor ſuum ante conſpectum tuum, pro quo & de quo loquebatur tibi bona? (S. Bernardi inſtantiſſimæ preces ꝓ Comite.) Certè non poterat tantarum perire filius lachrymarum. Dicebat enim ſibijpſi adſpiciens in viſu noctis & rigans lachrymis ſtratum ſuum: Heu me, quid animi habebam, quando illum contemnebam? Clamabat ad me,& non exaudiebā:ſtabat,& non reſpiciebam: Mutabar ei in crudelem, & in duritia manûs meæ aduerſabar illi. Væ mihi,quia peccaui in ſanctum Dei,dum deprecaretur me,& non audiui. Quis mihi dabit pennas ſicut columbæ, & volabo ad eum, & cum ipſo deceterò requieſcam? Veruntamen ſi iniquitates meas obſeruaueris pater, ante faciem eius totiès ad iracundiam prouocatam, non ſuſtinebo. Nónne cor meum ardens erat in meipſo,dum loqueretur mihi vtilia,& aperiret ſuum os me docēdo? Beati ſunt,qui eum audiērūt,& in amicitia eius decorati ſunt. Nunquàm ſic locutus eſt homo, ſicut ipſe loquebatur, & in labijs eius gratia diffundebatur. Talia dicebat intra ſemetipſum, & huiuſmodi cogitationes aſſcendebant in cor ſuum. Eccè Beniamin lupus rapax,qui manè comederat prędam, iam veſperì diuidit ſpolia. Iam de comedente exit cibus, & de forti egreditur dulcedo. Non longè eſt à cibo ſpirituali,qui paratus eſt dare precioſa queque pro cibo ad refocillandam animam. Cùm ergò fortia atque pręclara arma pœnitentiæ ſub iugo Chriſti decreuiſſet aſſumere, ad quem pro imponenda ſibi pœnitentia pergeret, cœpit hæſitare: ſciens, quicquid per ſe ſine confeſſore voluntariè aſſumeret, vanæ gloriæ & præſumptioni, non mercedi, militare: & ſolum, ſi ceciderit, ſubleuantem non habere, & qui ſibi ſe magiſtrum conſtituerit, ſtulto ſe diſcipulo ſubiugare. (Eccle. 4.) Sæpiſſimè ſubijt animum eius, venerabilem Bernardum præ omnibus eligere, ſed propter iniurias illi illatas, occluſum ſibi reditum proſpiciens, ad eundem verebatur aduentare.

De acceſſu Comitis ad ſolitarium. Cap. 8.

(Eremitę illorum temporum.) ERant tunc temporis in diuerſis mundi climatibus viri religioſi,potentes virtute, & fortes robore:qui Deum præ oculis habentes,cęlum appetentes,infernū metuentes, ad extremum iudicium contremiſcentes, à communi vita aliorum ſegregabant ſemetipſos: nec cōtenti ſtrata publica pręceptorum, ingrediebantur mundiſſimam,rectiſſimam ac ſtrictiſſimam ſemitam conſiliorum.Nec ſufficiebat circa communia languere viris perfectionis,ſed adſpirabant ad cacumina ſupererogationis. E quibus alij regularem,alij monaſticam,alij anachoreticam,alij eremiticam ducentes vitam,vni Domino ſeruiebant,vni regi militabant. Sed & in regione eádem,quæ talem nobis protulit ciuem ſanctorū & domeſticum Dei, nō defuēre viri ſpirituales, habentes ſpiritum prophetiæ, propoſitum ſpirituale: qui,nè cum ſalutis periculo viuerent in ſeculo,viuebant in eremo, & oculis deſiderantibus Chriſtum, nil aliud dignabantur adſpicere. Hi tales &ſi pauci numero, de malitia tamen patriæ & furia Pictauiæ traxerunt nihil,nō magis,quàm de ſale marino piſces maris. (Eremita quidam miræ ſimplicitatis.) Non longè erat à loco,in quo Vuilhelmus talia meditabatur vt columba,quidā de numero talium,vitā eremiticam ducēs, & miræ admodùm ſimplicitatis homo. Sola enim, q̄ Dei ſunt,cogitās,& mundū ab immūdo diſcernere neſciēs,ſanctę ruſticitatis,quę ſolùm ſibi prodeſt,ſanctimonia rutilabat. Ad hūc ſolitariū mox ſoliuagus miles ire cœpit, & eū diligēter quæſiuit,donèc inueniret. Cogitabat intra ſemetipſum,qualis eſſet iſta deuotio, quā ad eū ferebat,& quid de ipſo ageret omnipotēs,nō plenè ipſemet cognoſcebat. Replebatur ſtupore & ecſtaſi in eo,quod cōtigerat illi,penè ſomnium ſuſpicatus.Quid plura? Venit ad paſtorē agnus factus de lupo,ſed eū verebatur adunare paſtor trepidus ouili Dominico.Requirebat inſtanter portū naufragus,medicū ſauciatus,Ananiā Saulus in Paulū proſtratus.Sed quid

agerет Ananias? Audierat à multis de hoc viro, quanta mala feciſſet eccleſijs & eccleſiaſticis perſonis, & neſciebat futurũ vas electionis, vt nomen Chriſti portet coram gentibus & regibus & filijs Iſraël. Abſcondebatur ergò columba tremẽs ab accipitre & niſo, fugit ouis tremebunda veniente lupo. Metuebat enim ſibi improperari à Domino: Si videbas furem, currebas cum eo. Quia tamen perſeuerabat pulſans, propter improbitatem ſurrexit & exiuit, intuitusque in eum toruo lumine, hęſitando admirans, ait: Impie, crudelis & dire tyranne, cur Chriſti ſeruos conaris infeſtare? Nunquid tibi parùm eſt hactenùs cęteros impugnâſſe, niſi etiã pręſumas Chriſti ſeruos moleſtare? Recede, recede: iam ab hac ſtultitia quieſce, deſine tu iuuenis ſenem laceſſere. Qui hactenùs orbem terrarum habuiſti infeſtum, quid tibi ad eremum? Nihil tibi & loco illi: nec eſt ſocietas alterius ad alterũ, non plùs quàm luci ad tenebras. Cui timidus heros reſpondit: Non maleuolus te depoſco, ſed cor pœnitens gero, & delictum meum maximũ emundari cupiens, iniquitatem meam coram te recognoſco. Pro exceſſibus igitur pręteritis corrigendis & prauis actibus abijciendis, acturus pœnitentiam, adproperaui. Conſidero quæ feci, & nolo quæ facturus ſum, moderari. Quot in me habui oblectamenta, tot offerre Deo paratus ſum ad tuæ voluntatis arbitrium de memetipſo cordis & corporis holocauſta. Quapropter noli prohibere per Chriſtum te obſecrantem, & ad tuam iuſſionem ſatisfacere cupiẽtem. Guſtem per tuum miniſterium, guſtem, inquam, quàm dulce ſit vitijs non ſeruire, qui in meipſo didici, quàm amarũ ſit vel expertum eſſe vitia, vel velle vitium experiri. Sed ille timens velle eum ſibi illudere, & fuiſſe immundum ſciens, & iam purificatum neſciens, fertur reſpõdiſſe: Non ego te ligo vel ſoluo, neque falcem in meſſem alienam mitto. Sum homo ſolis latebris dignus, ſoli mihi iudex, ſoli arbiter & accuſator conſtitutus: quatenùs monſtret actio, quod habet profeſſio, & monachi nomen ſolitaria mihi cõuerſatio interpretetur. Quod tam ſecurus fateor, quàm certus experior. Veruntamen ſi vera ſunt quæ exponis, ad quendam alium ſingularis ſanctitatis hominem feſtinare te conſulo, qui longa experientia temporum iam ſuffultus, & in diſcretione ſpirituum iam excultus, ante me cognoſcitur renũciâſſe ſeculo. Iuit, & in auditu auris obediuit: ſed ille nihilo minùs, ob auditam eius crudelitatem, pœnitentiam Vuilhelmi verebatur. Fuit tamen, qui conſilium daret auidè quærenti, & cupidè recipienti. Quid ni reciperet, qui totiès ignem denegatum quaſi digito mendicans quæritabat?

Pſalm. 49.

Durè accipitur Comes ab eremita.

Offert ſe ad ſatisfactionem.

De conſilio duorum ſolitariorum ſuper eius conuerſione. *Cap. 9.*

ERat eodem loco & tempore alius ſolitarius vir, valdè diſcretus & ſanctitate conſpicuus. Hic ſicut ſcientiæ ſcintillabat perſpicuitate, ità quoquè vitæ rutilabat ſanctitate. Vndè factum eſt, vt vtriuſque concurſu luminis, Deo clarus in ſcientia, & populo celebris ex fama redderetur. Ad hunc ſolitarium ſecundus ſolitarius militem mox ſoliuagum deſtinauit, quem tamen dilationis affectum tædio, nihil in itinere retardauit. Quid mirum? Diligebat ardenter, currebat velociter, & ideò perueniebat celeriter. Omnia bibebat cum ſuauitate, ſecundùm antiquum prouerbium: interim omnia facilia & propè nulla faciebat amor. Amanti enim nihil eſt difficile, teſtante anima, quæ canit in ſanctarum nuptiarum epithalamio dulci: Faſciculus myrrhæ dilectus meus mihi: inter vbera mea cõmorabitur. Venit ergò ad hominem Dei, quem amoris pennulæ ſubleuabant. Reuelauerat aũt Dominus auriculas ſolitarij, antequàm veniret beatus Vuilhelmus. Vbì verò Dei hominem nouit in ſpiritu propinquare, cauſam aduenientis memoriter tenens, magìs ac magìs omnipotentis clementiam cœpit lachrymabiliter implorare, quatenùs impium ab iniquitate dignaretur, ſicut promiſit, reuocare. Poſtquàm igitur aduentâſſe Comitem vir ſanctus accepit, cum gaudio ſpiritûs ſancti eum in pace ſuſcepit, cauſamque itineris indagare ſolerter cœpit. Cui ille penetralia cordis aperiens, totum propoſitum conuertendi cœpit fiducialiter enucleare, nec fuit verbum in cordis cubiculo, quod ei voluèrit occultare. Diceres rediuiuum hominem, qui inciderat in latrones, ſauciatum & ſpoliatum, quem pertranſièrãt ſacerdos & Leuita, Samaritani miſericordiam præſtolari. Sed quid egit Samaritanus? Viſo eo, non pręteriuit, ſed miſericordia motus eſt, & curam illius egit. Nam appropinquans, alligauit vulnera eius vinculis alligaturæ ſalutaris, infundens oleum conſolationis cum vino mordaci epithematis. Doctus erat cum vnguentario Salomonico, facere pigmenta ſua-

Nullos recuſat labores tantus princeps, iam conuerſus ad Dominũ.

Cant. 1.

Totum pectus ſuum aperit Eremitæ.

Luc. 10.

Eccl. 38.

ta ſuauitatis, & vnctiones conficere ſanitatis. Mox mirum in modum, propoſito Comitis diligenter intellecto, ſicut gaudium eſt angelis Dei in cęlo ſuper vnó peccatore conuerſo: ſic & iſti gaudium cumulatum eſt ſuper pœnitenti Comite & peccatore tam peruerſo. Poſt aliquãtulum ergò temporis & monita vitæ ac ſalutis, iam ſecuriùs locutus eſt ſenior, dicens: Reuertere in domum tuam vndè exîſti, & nemini dixeris quod concepiſti. Volo enim te eſſe cautum, & declinare inanem gloriam, quæ eſt virus virtutum & dęmonium meridianum. Poſteà indutus cunctis armis militaribus, quibus anteà malefacere prę ſumpſiſti, aſſcenſoque meliori equo, cui hactenùs inſidere conſueuiſti, ad me clanculùm ſolus feſtinabis in habitu tali. Et poſt hęc ſalutare conſilium, cooperante Domino, tibi impendam pro meo poſſe. Talia dicebat medicus infirmum curaturus, nec ampliùs exprimebat, quia ſciebat quid ipſe eſſet facturus. O medici prudentiam. O viri ſapientiam. O ſpiritum, qui loquebatur. Statìm enim vt ad eum introiuit Vuilhelmus, non dixit: O inique, ô immunde, ô adulter, ô ſchiſmatice, ô inceſtuoſe. Portabat gladium vt ſecaret vulnus, ſed ægrotanti non oſtendebat, nè medicinam repentinam neophytus abhorreret. Abſcondebat intùs ferrum diuiſionis, non ſub veſtimento tegminis, ſed ſub velamento narrationis. His auditis, B. Vuilhelmus, cui omnis mora erat longa nimìs, gratias agens Deo, domum regreſſus eſt. Sed & monitorum ſalutarium pręceptoris ſui non ſurdus aut obliuioſus factus auditor, religioſæ ſolicitudinis ſuæ nulli extraneorum aut propinquorum voluit eſſe relator. Didicerat enim ſcriptum eſſe: Neſciat ſiniſtra tua, quid faciat dextera tua. Domeſtici tamen eius, rem penitùs ignorantes, vt eum viderunt cum rebus indictis ad ſuum redire pręceptorem, felicibus eius actibus inſcij execrabiliter maledicentes, æſtimabãt eum progreſſurum ad conſuetæ nequitiæ ſcelus & furorem.

Luc. 15. — *Vide mirabile eremitæ conſiliũ.* — *Matth. 6.*

De lorica ad eius carnem adſtricta. Cap. 10.

INtereà dum hęc agerentur à Comite, vir Dei quendam fabrum doctum tractare fabrilia, cum inſtrumentis fabrilibus ad ſe de vico proximo clàm accerſiuit. Sicque prouiſum eſt, vt in termino iniuncto Vuilhelmus ad virum Dei rediens, fabrum cum circulis catenisque & vinculis ferreis vincire paratum, quem neſciebat, reperiret. Ingreſſus ergò Vuilhelmus ad ſolitarium, nec ſolitarium, ſed cum fabro reperiẽs, obſtupuit intantùm, vt dicere poſſet: Eccè faber & vincula: vbì eſt victima vincienda? Sed reſpõdetur ei cum Abraham, quòd Dominus ſibi prouideret holocauſti victimam. Holocauſti dixerim, an holouincti? Vtrunque ſi dixerim, non me pœnitebit. Veritatem enim dicam. An non holocauſtum, in quo ardor charitatis conſumebat rubiginem vitiorum? An non holouinctum, quod decem ligamentis conſtringitur circulorum ferreorum? Mox vt intrauit, audiuit patrem ſpiritualem dicentem ſibi: Fili Vuilhelme, authoritate ſacrorum canonum ſalubriter admonemur, nè falſis pœnitentijs laicorum animas decipientes, in infernum protrahi patiamur. Veritas eſt irrefragabilis, & negare nõ poſſumus, quòd nullum malum impunitum manet, ſicut nullum bonum irremuneratum. Aut enim Deus punit, aut homo. Modus autem puniendi, ſecundùm modum pręteriti delicti debet extendi. Dicit enim veridica ſcriptura: Iuxta menſuram delicti erit & plagarum modus. Et iterùm: Quantum glorificauit ſe & in delicijs fuit, tantum date ei tormentum & luctum. In huius ſignum pręco iudicis hortabatur agere fructus pœnitentiæ, non quoſcunque, ſed dignos fructus pœnitentiæ. Melius eſt ad momentum temporaliter cruciari, quàm ſupplicijs addici ſempiternis. Si ergò verè pœnites, & omninò ad remiſſionem peccati præteriti, ad euaſionem futuri iudicij, & ad adeptionem cæleſtis faſtigij ſuſpiras, talem pœnitentiæ diſtrictionem, tamen citra condignum, tibi impono: Inprimìs, quia ieiunium domat peſtes carnis, oratio peſtes mentis, eleemoſyna verò ad omnia valet, promiſſionem habens vitæ, quæ nunc eſt & futuræ: per hęc tria emplaſtra precioſiſſima tibi indico poſſe redire ad patriam claritatis æternæ. More ergò perfecti, ibis & vendes omnia, quæ habes, & dabis pauperibus: vt exoneratus & nudus, ſequi poſſis non habentem vbi caput ſuum reclinaret: qui exultauit vt gigas ad currendam viam. Deindè, quia omnia iſta extra te ſunt, propriã loricam ferream ad carnem ſuper nudũ pręcipio te portare omnibus diebus vitæ tuæ. Poſt hęc, quia in factis tuis offendiſti plurimos, maximè tempore ſchiſmatis ſub Petro Leonis, & non ſufficit bona conſcientia quo ad Deum, ſed requiritur etiam bona fama, quo ad proximum:

Gene. 22. — *Deut. 25.* — *Apoc. 18.* — *Matth. 3.* — *Ieiunium. Oratio. Eleemoſyna.* — *Nota quid vir ſanctus pro ſatisfactione imponat Comiti iã verè pœnitenti.*

mum: nudis pedibus Apoſtolico conſpectui te pręſentabis, vt ſecundùm eius arbitrium ſatisfacias Domino, à quo pro tuis ſceleribus longè lateque anathematis es opprobrio condemnatus. De orationum verò pondere & menſura nihil impono, cōfidens in Domino, quòd proceſſu temporis, cùm dilatato pede amoris viam mandatorum Dei currere cœperis, vnctio eius docebit te non ſolùm de orationibus, ſed etiam de omnibus. Et quoniam frater, qui adiuuatur à fratre, quaſi ciuitas firma eſt, vt alter alterius onera portemus: deincèps pro inuicèm, vt ſaluemur, Dominum exoremus. His dictis ab homine, Comes accepit verbum ſalutis, non iam vt ab homine, ſed magìs ab angelica lingua, immò vt à diuino flamine ſeu myſtico ſpiramine. Reuerà non alius fuerat, qui talia deprompſerat, quàm ſpiritus patris eius, qui os eius impleuerat, & talia pronuncianda dictauerat. Mox mirum in modum totus in Dei amorem ſuccenditur, & ſine dilationis procraſtinatione inter manus fabri & ſolitarij vetus Comes exuitur, vt nouus miles Chriſtum, qui noua facit omnia, nouiter induatur. Nudatus proprijs veſtibus, ſine confuſione & reuerentia, in medio duorum in nomine Ieſu congregatorum conſtituitur, & lorica propria fortiter ad carnem connexa ſuperueſtitur, firmiterque per totum corpus decem catenis ſeu vinculis artificis magiſterio ſubtiliter conſtringitur, nè proceſſu temporis facilè diſſoluatur. Poſt hoc aſperrimo cilicio deſupèr contegitur, ferrumque galeatum ſubtiliter, vt ſolui non valeat, capiti militis imponitur: ſicque ſpiritualibus armis onuſtus, à ſuo pręceptore dimittitur, & abire permittitur. Iam depoſitis armis carnalibus, & aſſumptis ſpiritualibus telis, dicere poterat is cum Apoſtolicis viris: Arma militiæ noſtræ non carnalia ſunt, ſed potentia Deo.

Prou. 18. Iacob. 5. Eccè tibi formā perfectæ conuerſionis. Nota aſperitatē veſtium in tā illuſtri viro. 2. Cor. 10.

De acceſſu eius ad Eugenium Papam. *Cap.* II.

Longam cum homine nouus homo moram non traxit, ſed pectore ſitibundo velociter in propria rediens, diſpendij impatiens, & velocitati operis inhians, omnia bona terrena antè poſſeſſa ſibi detraxit. Res, quas in ſua poteſtate habuit, vendidit & pauperibus erogauit: quas verò ad manum non habuit, ex corde proiecit & contempſit. Diſperſit ergò & dedit pauperibus paupertatis amator, in breui futurus pauperum non ſolùm amicus, verùm etiam & imitator. Hęrentis in ſalo nauiculæ funem potiùs ſtudebat pręcidere, quàm ſoluere. Adſpiciebat enim in remunerationem, paupertatis cupiens aſſequi præmium, quod eſt regnum cęlorum. Nihil ex omnibus ille quondàm opulentus ſibi retinere voluït, diſtribuens ſingula, nè cordi vel manibus adhęreret macula. Sicque factum eſt, vt omnibus ſuis ſimul & ſemel pro Domino ſpretis, pauperibus terram, ſibi cęlum diuideret. Narrat textus euāgelicus & cum magno exultationis tripudio recitat, Petrum piſcatorem Chriſto dixiſſe: Eccè nos reliquimus omnia, & ſecuti ſumus te. Benè Petre, & non ad inſipientiam tibi. Non enim ſequi poteras oneratus eum, qui exultauit vt gigas ad currendam viam. Sed ſcire velim, quæ ſint omnia, quæ te iactas reliquiſſe. Piſcator eras, victum manu & arte quærebas, diues non fueras, nauem & retia tantùm diſrupta poſſederas. Quid ergò te iactas tam confidenter omnia reliquiſſe? An omnia reliquiſti, qui affectum poſſidendi depoſuiſti? Certè Vuilhelmus noſter nonne eodem tecum ſpiritu dereliquit omnia, qui voluntatem habendi deſeruït? Nihil minus in hac parte fecit à magnis Apoſtolis, qui non nauem, ſed orbem: non retia, ſed palatia: non pauperiem, ſed gloriam velut ſtercora arbitratus eſt, vt Chriſtum lucrifaceret. Omnibus ergò pro Chriſto percalcatis, nudis plantis, illo ſuo veſtitu ferreo atque aſperrimo circundatus, rutilans in luto margarita, dominum Papam viſitauit. Quid ni viſitaret bonos in mundo, quem viſitauerat oriens ex alto? His diebus pręſidebat ſanctæ ſedi Apoſtolicæ beatæ memoriæ Eugenius Papa tertius, q de ſub ferula beati Bernardi aſſumptus, Papatûs Romani monarchiam tenebat, laudabiliter quidem & ſynceriſſimè, vtpotè talis ac tanti patris diſcipulus. Veruntamen quia bonorum vita malis oppidò ſolet eſſe infeſta, & quia eleemoſynam carpit inuidia, aduersùs eum quorūdam Romanorum adulterina plantatio, viperea progenies rebellauit. Quorum aduersùs ſe malitiam machinantem humanitùs reformidās, in ſuperiorem Galliam cedens, ſalubriter ſe recepit. Vbì Rhemis celebrato concilio, reique publicæ negocijs peractis, Eccleſiaſticæ poteſtatiuè diſpoſitis atque ordinatis, inter cætera ſententiam antiqui anathematis, in Vuilhelmum Comitem dudùm latam, renoua-

Abijcit o͏̄es res ſuas. Matth. 5. Matt. 19. Pſalm. 18. Adit Romanū pontificem, vt erat ab eremita iuſſus. Eugeni9 habet Synodū Rhemis.

re curauit. Ignorabat enim iam conuerſum atque mutatum in virum alterum. Interìm Vuilhelmus audiens dominum Apoſtolicum in Gallias aduentâſſe, gauiſus eſt valdè. Nec ſe capiens præ gaudio, ignorabat adhuc voluntatem Dei fuiſſe, vt ſibi occurreret quem quęrebat. Acceſſit itaque Paulus factus ex Saulo, vt videret Petrum, non iam in ſe, ſed in ſuo vicario. Intrauit vir obediens ad Simonem Petrũ, ſed non, vt fieri aſſolet, per Simonem magum. Nihil pauper Chriſti oſtiarijs dedit, qui in terris ex omnibus nihil poſſedit. Nec fuit, qui ab intraturo pecuniam exigeret, teſtante ſcriptura, quia qualis rector ciuitatis, talis & populus eius. Suſcitauit Dominus ſuper populum ſuum virum, qui argentum non quęreret, & aurum non vellet: ſed ſagittis paruulos interficeret. Intrauit ergò liberè, qui in libertatem ſpiritûs vocabatur, & proſtratus ſolo tenùs ſacra eius veſtigia reuerenter oſculabatur. Vultus in terra figebatur, oculus lachrymabatur, os pedes deoſculabatur, manus amplexabatur, & lingua de profundiſſimo corde talia loquebatur: Heu mihi, pater mi: Heu mihi, pater mi. Pater Abrahã, miſerere meî, & reſuſcita animam meam, quia multipliciter peccaui. Pater, peccaui in cælum & coram te: iam non ſum dignus vocari filius tuus: non etiam mercenarius, ſed ſpurius ſeu porcus: quia relicto pane filiorum, indignum me feci pane garcionum, onerando miſerum ventrem animę de ſiliquis porcorum. Ego miſer homo, deſcendens ab Hieruſalem in Hiericho, incidi in latrones, qui percutientes vulnerauerunt me in natura imaginis, tollentes à me pallium diuinæ ſimilitudinis. Quapropter ſuſcipe, quęſo te, de Aegypti partibus reuertẽtem, & reduc ad paſcua deſerti ouem oberrantem. Abſolue de regione diſſimilitudinis ad patrem fugientem. Pater mi, pater mi, currus Iſraël, & auriga eius.

Galat. 1. | Eccl. 10. | Oſculatur Comes pedes Eugenij Papæ. | Vide cõfeſſionẽ corã Pontifice. | Garcio, barbara dictio famulum ſignificat.

De obiurgatione Eugenij Papæ. *Cap.* 12.

HIs auditis, Dominus Apoſtolicus fertur reſpondiſſe: Quis enim es tu? At ille: Ego ſum, inquit, Comes Vuilhelmus, peccator & impius, quem pro meis meritis iuſtè quidem tu cum prędeceſſoribus tuis anathematis mucrone percellere decreuiſti, & velut membrũ putridum à corpore Eccleſiæ pręſcidiſti. Homicidia, adulteria, ſacrilegia, & omnia opera nefaria, quæ de me inceſtuoſo & ſchiſmatico tibi dicta ſunt, vera ſunt. Si iniquitates à Domino obſeruentur meæ, maior eſt iniquitas, quàm vt veniam merear. At quoniam miſericordiæ Chriſti non eſt numerus, tu qui vicarius Chriſti es, miſeri miſerere, & patrem miſericordiarũ, quem reprę̃ſentas in terris, iure imitare. Peccaui ſuper numerum arenæ maris, multiplicata ſunt peccata mea. Sed dum viuo, & ſpiritus regit hos artus, ſana me medicamento pœnitentiæ, cui cõmiſſum eſt vice Chriſti ſuper terrã ſoluere & ligare. Peccaui & verè deliqui, ſed libera me, vt non vadam ad interitum, neq; deſcẽdam in corruptionem, qui claudendi & aperiendi cęlum hominibus adeptus es dominationem. Ad hęc expauit Dominus Apoſtolicus, & vltrà quàm credi poteſt, admiratus eſt. In mentem ei veniebat factum Iacob & Eſau: quorũ vnus ante conſpectum Iſaac alterũ ſe ſimulabat. Arbitratus aliqua ſub ſpecie Iacob ſibi velle illudere, ſciensq; angelum ſatanæ in angelum lucis ſe ſolitum trãsfigurare, fertur reſpondiſſe: Comitem quidem Vuilhelmũ peccatorem coram Domino ſępè audiui, ſed eum facietenùs nunquàm cognoui. & ideò ſi vera ſunt, quæ tu dicis, ego non noui. Sed eſto. Aut tu es in perſona Vuilhelmus, aut tu nõ es. E duobus vnũ eſt: aliter eſſe nõ poteſt. Si tu nõ es, & voluiſti mihi illudere, indignationem Dei omnipotẽtis & noſtram incurras, eò quòd Chriſto Domini reuerentiã debitã exhibere nõ curas, ſed ſubſannationem eius procuras. Si verò tu ipſe es, & nõ alius, quomodò pœnitẽtem te eſſe ſimulas? Quomodò poteſt Aethiops mutare pellem ſuam, & pardus varietatem ſuam: ità & tu potes benè facere poſt iniquitates tãtas. Fratris torum inceſtu maculâſti, in orbe ſchiſmata ſeminâſti, nequitijs tuis climata mundi perturbâſti. Et tibi poſt hęc de plena pœnitentia cordis quomodò credam? Maledixi tibi, & eris maledictus. Scio tamen Dominũ magna, immò maiora tibi poſſe facere, quia omnipotens eſt: ſed inueteratum dierum malorum ad plenum pœnitere, deſpero. Surge itaque de medio, vade ad dexteram ſiue ad ſiniſtrã. Ad hęc timidus Vuilhelmus ſurrexit, & ad modũ publicani euangelici ſtetit à longè, non audens faciem in virum leuare, dixitque: Reuerà Vuilhelmus Comes ego ſum, peccator nimius, & ad tuam dignationẽ miſſus ob taxationem ſatiſ-

Ecce qd facit cor contritum & humiliatũ, quod Deus ſpernere nõ poteſt. | Matt. 26. | Gene. 27. | 2. Cor. 11. | Luc. 18.

factionis. Sed ex quo credere non vis, ſaltem largire mihi gratiam benedictionis tuę, & Apoſtolicæ beneficium abſolutionis. Quod ſi non obtinuero, & per incuriam tuam neglectus fuero, Deus, in cuius conſpectu ſto, ſanguinem animæ meæ de manibus tuis requirat, qui ſinum viſcerum paternorum reuertenti filio prodigo præcludere nō formidas. Perditio mea tibi imputetur in cumulū perditionis, & videat hæc ſuper te omnia videns Dominus vltionum. Cùm audiſſet hos ſermones Papa religioſus, magìs timuit, vtpotè homo conſcientiæ multùm ſcrupuloſæ. Cognoſcensque viri conſtantiam, & Chriſti infinitam miſericordiam, cogitabat intra ſe, quòd nec criminis quantitas, nec facti enormitas, nec temporis breuitas, nec horæ extremitas excludunt à venia. Aperiens ergò os ſuum, dixit ad Vuilhelmum: Patriarcha Hieroſolymitanus ſcio quòd prudens vir & magni conſilij ſit: ad ipſum te mitto, & poteſtatem ſuper animam tuam loco meî ſibi commito. Salutato igitur humiliter ſummo pontifice ſuper infuſa gratia benedictonis Apoſtolicæ, Hieroſolymam profectus eſt.

Nullos recuſat labores pro obtinenda venia.

De acceſſu eius ad patriarcham Hieroſolymitanum. Cap. 13.

IN diebus illis ſancta terra Hieroſolymitana in manibus erat Chriſtianorum, & peregrinis omnibus liber patebat ingreſſus. Vuilhelmus igitur ingreſſus in ſanctam ciuitatem, poſtquàm ſepulcrum Chriſti glorioſum cum puritate & deuotione viſitâſſet, requirere cœpit à ciuibus venerabilem vrbis primatem. Factum eſt autem per diuinam voluntatem, vt & ipſe eſſet Hieroſolymis his diebus. Ad quem cùm introductus eſſet Vuilhelmus, ſe & cauſam itineris, totumque negocium ſeriatìm ac per ordinem eidem patefecit. Patriarcha autem viſo Vuilhelmo, gauiſus eſt valdè. erat enim ex magnis temporibus cupiens eum videre. Audiĕrat ſiquidem, famæ clamoribus vbiq; perſtrepentibus, multa mala de ipſo: & videns, quoniam magnificâſſet Dominus miſericordiam ſuam cum ipſo, congratulans & exultans, Dominum benedicebat in ipſo. Fuit & alia familiaris cauſa, quarè Vuilhelmū venerabilis Primâs tenaciùs ſibi copulabat & dulciùs adſtringebat ac ampliori reuerebatur honore. Nam confeſſus eſt, & non negauit, ſe fuiſſe filium cuiuſdam de ſeruientibus Vuilhelmo, cui fideliſſimè famulanti multa bona Vuilhelmus feciſſet, ac immenſa donaria munificus contuliſſet. Ob hanc cauſam beneficij accepti non immemor filius, præparabat ſe libenti animo ad rependendum vicem vicariæ benignitatis. Nec ſe capiens præ gaudio ſuper inopinata conuerſione Ducis & euentu inſperatæ ſalutis, quibus poterat abundantiam lætitiæ propalabat gemitibus & ſuſpirijs. Conuerſusque ad Dominum, procidit in faciem ſuam & adorauit, dicens: Benedictus es Domine, qui intueris abyſſos, & ſedes ſuper Cherubim: qui viuificas mortuos, & vocas ea, quę non ſunt, tanquàm ea quæ ſunt. Scio Domine, & verè ſcio, & idipſum bonitati tuæ cōfiteor, quòd verè poteris de lapidibus filios tibi ſuſcitare, qui poſt tempeſtatē tranquillum nôſti facere. O quam nouiſſimus herì, ô quàm primus hodiè. O altitudo diuitiarum ſapientiæ & ſcientiæ tuæ. O mirificata & confortata ſcientia tua ex me. O flatus ſpiritûs tui, vt fluant aquæ. Si quis poteſt abyſſum imperſcrutabilem penetrare, poterit & iudicia tua viaſq; inueſtigabiles compræhendere. Iudicia ſiquidem tua, abyſſus multa. Nunc ergò Domine benignè fac in bona voluntate tua cum eo, & quod dignatus es incipere, fac cum eo ſignum in bono. Fiat per gratiam tuam cor eius immaculatum, vt quod cœpit mirabiliter, felici perſeuerantia ſtudeat complere, & ad obſeruantiam boni ſanctique propoſiti de bono in melius certatìm feruere. Doceas eum per ſpiritûs tui vnctionem cæleſtia diligere, & ſupra ſidera conuerſari, cui iam inſpirâſti terrena deſpicere, paupertatiſq; ſtigmata feruentiùs ęmulari. Quod eidem pręſtare digneris tu, qui es Deus deorū & Dominus dominorum, regnans & imperans in ſecula ſeculorum. His dictis, Vuilhelmū cum ingenti ſuſcepit gaudio, & eum ſatisfactionis ſalutaris ſalutaribus vinculis alligauit. Cumq; niteretur eum cohabitantē retinere ſecum, vir Dei iam fugiens publicum, nullatenùs acquieuit, ſed magìs ſolitariam vitam ducere prælegit. Quod & factū eſt. Nam infra breue tempus intra ambitum atrij domûs ſuę arctiſſimam ſpecum deſupèr coopertam fecit fabricari, ſchemate quidem vili, inſtar vmbraculi in vineis & tugurij leproſorū. In quam ædificatione ſic conſtructa, præſente Primate, Vuilhelmus lętiſſimè & glorianter quaſi in carcere ſe retruſit, & nouem annis continuis cum nimia ciborum parſimonia ſe recluſit. Intùs ergò ſedebat ſolitarius & tacebat, quia leuauerat ſe ſuper ſe. Intùs

Aperit ſe patriarchæ Hieroſolymitano.

Patriarchæ ſumma gratulatio de comitis mutatione.

Dan. 3.

Rom. 4.

Matth. 3.

Rom. 11.

Pſalm. 35.

In ſpecu degit annis nouem in mirabili abſtinentia &c.

Thren. 3. tùs dixerim, quia cunctis, qui foris ſunt, dicetur: Væ, væ. Sedebat in angulo domatis
non diligens pedes ſuos mouere. An non tibi videtur Vuilhelmus fuiſſe de numero
Luc 24. eorum, quibus dictum eſt: Sedete in ciuitate, quoadusquè induamini virtute ex alto?
Ierem. 14. Econtrà de reprobo dicitur: Non quieuit, & Domino non placuit. Sedebat etiam ſo-
Eſai. 32. litarius, & ſedendo tacebat, nolens ſedere cum conſilio vanitatis. Sedebat ergò ſoli-
Eſai. 30. Pſalm. 38. tarius, & ſedendo tacebat, ſciens cultum iuſtitiæ eſſe ſilentium. In ſilentio enim & ſpe,
erit fortitudo veſtra: & ideò obmuteſcens, ſilebat etiam à re bona. Quamplures vide-
rat in peccatum incidiſſe loquendo, vix quempiam tacendo. Et quia ſilentium cogit
cæleſtia meditari, rectè ſuper ſe poterat eleuari. Ab omni ſtrepitu ſecularium quies per-
2. Cor. 5. petua, ad illos exceſſus Pauli perducit, de quibus dicit: Siue ſobrij ſumus, vobis: ſiue
Videt viſiones. mente excedimus, Deo. Domine Deus, qui oſtendere conſueuiſti populo tuo dura,
quanta illic demonſtrâſti famulo tuo mira, & oſtendens ei tribulationes multas & ma-
las, reſerâſti viſiones conſolatorias & bonas? Quæ abſcondebas à ſapientibus & pru-
dentibus, paruulo reſerâſti, & prætermiſſis immundis peccatoribus, mundicordem cre-
brò viſitâſti.

De habitatione eius apud Patriarcham. Cap. 14.

Beatus itaque Vuilhelmus in illo humili tugurio conſtitutus, Deo & homini-
bus gratus efficiebatur & dilectus, gratumque ſe hoſpitem exhibebat apud Pa-
triarcham, ità vt diceret ei Patriacha: Experimento didici, quòd omnibus bo-
nis ſpiritualibus repleti ſumus ad introitum tuum, & ob gratiam tuî benedixit
Gene. 39. nobis omnipotens, ſicut benedixit domui Aegyptij propter Ioſeph. Ipſe autem verus
Ioſeph nihil nouerat ibi, niſi tugurium ſuum, in quo claudebatur, & tegumentum, quo
Vita duriſſima. operiebatur, & panem arctum aquamque breuem, quibus reficiebatur. Domus erat,
cella: potus, aqua: cibus, panis nigerrimus: habitus, ferreus & aſperrimus: lectus, an-
trum: culcitra, ſolum: capitale, ſaxum: coopertorium, tectum. Taliter ſe habuit per
nouennium continuum, cui viuere Chriſtus erat, & mori lucrum. Vitam iſtam ducebat
in patientia, ſed futuram cum deſiderio expectabat. Degebat pauper in cella, diues in
conſcientia, theſaurizans in cęlo, & nihil habens in mundo. Securior dormiebat pauper
in terra, quàm diues in auro & purpura. Sæpè noctes peruigiles in oratione ducebat, &
cùm tandem aliquando ad neceſſitatem naturæ tenuiſſimo ſomno opùs eſſet, lachry-
Exercitia eius. mis ſtratum ſuum priùs irrigabat. Leuabat puras manus in oratione, flectebat genua
roborata in ſupplicatione, plorabat coram Domino in peccatorum amariſſima recor-
datione, per ſingulas noctes lachrymis cor lauabat, cinerem tanquàm panem mãduca-
bat, omnes dies ſuos in amaritudine animæ recogitabat. Exercebatur in diuinis, quoti-
diè meditari in lege Domini, refici parciùs, orare frequentiùs: Quando meditabatur,
Patriã cęleſtem dicit. cordis ſuſpirio rapiebatur in patriam: ſi quando loquebatur, os eius leuabatur ſupra
ſidera. Eloquia eius eloquia caſta, ignita & igne examinata, nec crederes humanam
linguam, ſed angelicam propter ſapientiam & ſpiritum, qui loquebatur. Si quis religio-
ſus aut literatus ad eum aliquando diuertiſſet, monita ſalutis erogaturus, aut de ſcri-
pturis locuturus, non ſolùm, vt aſſolet, calefaciebat affectum, ſed & illuminabat intel-
lectum purificatum, intantùm audita eloquia diuina memoriæ commendabat. Vndè
factum eſt, vt ſic ſcripturas audiret ardenter, ſic legeret feruenter, quaſi eſſet in craſti-
no moriturus. Manibus pectus, genibus pauimentum tundebat, votis & deuotis pre-
Angelicis fouetur conſolationibus. cibus cælos cumulabat, lachrymis genas rigabat, gemitibus & ſuſpirijs tugurium mu-
giebat. His & alijs ſimilibus exercitationibus aſſuetus, cœpit angelorum iucundari
adſpectibus, erudiri viſitationibus, commoneri ſuggeſtionibus, ſedulitate conſolari.
Ingenti cura magnoque tripudio angeli intererant pſallenti, aderant oranti, inerant
meditanti, ſupererant quieſcenti, præerant operanti. Solicitè conuerſo congaudebant,
triſtem confortabant, ignorantem inſtruebant, tentatum protegebant, & in omnibus
Pſalm. 8. ipſi prouidebant. Quid eſt homo, ait quidam, quòd memor es eius, aut filius hominis,
quoniam viſitas eum? Reuerà Domine magnificas Vuilhelmum, apponis erga eum
cor tuum, geris pro illo ſolicitudinem, curam illius habes. Deniquè immittis ei ſpiri-
tum tuum, promittis vultum, angelos mittis in miniſterium. Eccè hæc fuerunt in dile-
cto Dei conuerſionis imitanda primordia: eccè pœnitentis veneranda pręconia. Mul-
ta quidem & alia laude digna tam in occultis quàm myſticis reuelationibus, internis &
ſecretis

ſecretis cõſolationibus ſermo Dei in eodem loco contigiſſe præſumimus, ſed indè coniecturas ſequi non audemus, qui certitudinem non habemus. Nam ante nos nullus vnquàm in vita eius hoc digeſſit. Ipſe etiam pater ſanctus non edidit, diſcipulorum nullus interrogauit. Perſtringentes ergò ſtylum, ad certiora veniamus.

Vt à ſuis ſolicitatus ſit ad reſiliendum à propoſito. Cap. 15.

FActum eſt autem cùm homo Dei ibì moraretur, vt vbiquè terrarũ requirerent eum cognati & noti. E quibus alijs luſtrantibus prouincias, vrbes, populos & terras, alij maria transfretarent, extendentes ſe longè ad inſulas remotiſſimas & ignotas. Cumq́; diutiſſimè fruſtrata fuiſſet ſolicitudo quærentium, tandèm rumores veridicos acceperunt de eo à peregrinis quibuſdam. Arreptoque itinere, valedicentes Pictauiæ, aliqui eorum Maſſiliam venerunt, & aſcendentes mare in nauibus, vento proſpero in vrbem Acconenſem celeriter ac feliciter applicuerunt, & ſic tandèm ad ſuum Comitem Hieroſolymam peruenerunt. Poſt iſtos & alij veniebant, & alijs reliqui ſuccedebant, & multiplicabatur indiès aduenientium multitudo. Omnes autem, qui præcedebant & qui ſequebantur, vnanimiter eum increpabant, & talia loquebantur: Quid agis domine? quid inſanis ô Vuilhelme? Quis te fraudulentus fraudulenter circunuenit & nequiter faſcinauit, vt reſpiceres in huiuſmodi vanitates & inſanias falſas? Quid tibi deerat in Comitatûs faſtigio, ſuffulto vndiquè ſubſidio amicorum? Quieſce iam ab hac ſtultitia, quieſce ab hac capitis melancholia. Non enim potes, etſi multùm velles, in rigore propoſiti perdurare. Eccè terram tuam alieni deuorant, nec eſt qui eis poſſit reſiſtere. Qui ſi te præſentem cernerent, non auderent vel mutire. Non poteras meliùs amicos deprimere, & inimicos exaltare, quàm ſic te damnabiliter abſentando. Animaduerte, quæſumus, propter abſentiam tuam plebes tribulari, viduas deſolari, innocentes conquaſſari, nocentes graſſari, orphanos ſpoliari, virgines violari, ſenes periclitari, eccleſias deprædari, monaſteria depauperari, homicidia & latrocinia iugiter exerceri. Quomodò diſſimulas exire? quomodò tardas vindicare? quomodò taces, videns impios conculcantes iuſtiores ſe? Iam iuuentutem tuã in gloria mundi conſumpſiſti, tardè & non ad profectum tibi pœnitentiam incepiſti. Iam quod ſupereſt vitæ tuæ, in flore mundi expéndere curato. Veni, & corona te roſis, antequàm marceſcât: Fruere creaturis, quæ ſunt, antequàm ſeneſcas. Poſt tanta ſcelera, poſt tot illecebras, poſt tantas iniquitates & peccata quam partem habebit in te Deus deſupèr? Hæc & huiuſmodi in auribus Comitis Sirenes & vlulæ quotidiè ſibilabant, & inimici hominis domeſtici eius talia fabulabantur. Diceres rediuiuum Iob, cui inſultârunt reges: intantùm inſultabant Vuilhelmo quotidiè domeſtici eius & affines. Vndè factum eſt, vt impetum ſuperuenientium amicorum, frequentiam propinquorum & infeſtationem notorum ferre non ſuſtinens, eorum inquietationem per fugæ remedium cogitaret declinare, & ſeorſùm ab incurſibus turbulentis, actionibus inordinatis, ſermonibusque incompoſitis ſemetipſum ſegregare. Quod factum eſt. Nam vale dicto hoſpiti, clanculùm recedebat, & ſolitarius ibat, quocunquè inſtàr Eliæ eum ſpiritus duceret. Mox mirum in modum ad eius ſubuerſionem omnia viſcera ſua concuſſit inimicus, & illicita, quæ priùs per os amicorum ſuggeſſerat, vt eius conſenſum obtineret, in memoriam eius redire procurauit hoſtis antiquus. Diabolo ergò reuocante ad ruminanda præterita, & mundi concupiſcentia illiciente oculos ad præſentia, factus eſt minùs diligens, extendendo ſe tepidiùs ad futura: Imaginabatur in cubili ſuo gloriam, quam dereliquerat: verebatur ignominiam, quam aſſumpſerat: recordabatur ab amicis quæ audiërat, & comparans viſis audita, miſerabiliter intepuerat. Qui etſi ad primos inſultus non eſt perſuaſus ad vomitum remeare, exindè tamen cœpit aliqua de rigore propoſiti relaxare. Hanc autem tepiditatis tentationem permiſit eum Dominus ſuſtinere, vt poſteris daretur exemplum calcãdi præſumptionem, & reſiliendi in propriam miſeriam: quia à nobis ſolùm fragilitatem habemus & defectum, à Deo autem noſtro fortitudinem & profectum. Dum igitur ſic animo vacillaret, facta ſunt quæ ſequuntur.

Vbiq; per quiritur à cognatis.

Acuunt linguas ſuas ſicut ſerpentes.

Tobiæ 2.

3. Reg. 19.

Tentationibus nõnihil cõcutitur & frangitur.

Vt à propoſito nonnihil deflexerit. Cap. 16.

Con-

Contigit his diebus, vt Vuilhelmus, peragratis ſuperioribus partibus Tuſciæ, intra confinia Lucenſium deueniret. Ciues autem Lucenſes ſimultate quadam oborta aduersùs vicinos eorum, caſtrum quoddam ex illorum colonia fortiter obſidebant. Cumque viribus vel induſtria nullatenùs præualerent, caſu Vuilhelmum contigit eò peruenire: & iter faciens per medium illorum, obſidionis cauſam quæſiuit ab occurrentibus. Qua diligenter cognita, ſuadente diabolo, prorupit in hæc verba: Caſſo labore bellatores hi conſumuntur, inuanùm caſtrum ſubuertere moliuntur. Non magìs videtur hominibus iſtis ad pugnam conuenire, quàm bubus aut aſinis ad lyram. Hæc ſi mihi pugna concederetur, infra paucos dies & diruta mœnia exterminarentur, & caſtrum expugnaretur. Audiuit hæc quiſpiam & nunciauit alijs, & illi alijs, quouſquè verbum innotuit his, qui videbantur in exercitu gerere principatum. Et fuit commune conſilium, vt Vuilhelmus à ciuibus vocaretur in medium. Vocatus adfuit, & ſicut de Saule legitur, ab humero & ſursùm eminebat ſuper omnes. Et viſa proceritatis eius longitudine, magnarumque virium fortitudine, cognouerunt eum virum bellicoſum & in bello doctiſſimum. Suaſum eſt illi à ciuibus atque perſuaſum, intantùm vt pœnitentiæ oblitus, expugnationis triumphum eis in craſtinum promitteret affuturum: & ſic ſuggeſtione diabolica ad damnoſam militiam ſponte reſpiciens, corde cum filijs Iſraël in Aegyptum reuertebatur. Cumque ſe militares induiſſet habitus, ſequenti nocte tranſacta, ſummo manè omninò ſe lumine priuatum reperit oculorum. Hoc autem totum factum eſt, vt adimpleretur ſcriptura: Quem enim diligit Dominus, corripit, & quaſi pater in filio complacet ſibi. Verè nè Vuilhelmus eſſet exceptus à numero filiorum, adunatus eſt numero flagellatorum. Nolebat pius Dominus ſeruum ſuum tantis præteritorum laborum fructibus ſpoliari, & fecit, vt vexatio daret intellectum auditui. Qui ſupponit manum ſuam nè collidatur iuſtus, ipſe fecit hoc. Videns igitur rediuiuus Saulus plaga cæcitatis ſe eſſe percuſſum, pudibundus & valdè confuſus, luce clariùs perpendit, ab angelo ſatanæ ſibi fuiſſe illuſum. Et compunctus corde intrinſecùs, quòd ſemel manum mittens ad aratrum, reſpexiſſet retrò, definiuit ad Dominicam militiam ſe protinùs rediturum, & nunquàm in perpetuum ab ea receſſurum. Et recogitans quanta quotidiè beneficia præſtat inuitis pater miſericordiarum, ex totis præcordijs ſe totum contulit ad rogandum Dominum, qui ſolem ſuum oriri facit ſuper bonos & malos, & pluit ſuper iuſtos & iniuſtos: Domine Deus meus, inquit, qui es lumen indeficiẽs, qui illuminas omnem hominem venientem in hunc mundum, per te, quæſo, tenebræ cordis mei illuminentur, & oculi corporis mei miſericorditer aperiantur. Aperi Domine oculos tuos, & vide deſolationem meam. Aperi oculos meos, vt videam conſolationem tuam. Oculos quos culpa claudit, pœna aperiat: & qui propria miſeria præſumpſit, ex tuæ largifluæ bonitatis miſericordia videat. Non enim ad conſumptionem peccantium emittis manum tuam: ſed ſi corruerint, ipſe ſaluabis. Vix ſermonem beatus Vuilhelmus finierat, & ecce protinùs ſenſit ſuper ſe Dominicam viſitationem. Mox enim per ſpiritûs ſancti gratiam, quæ tarda molimina neſcit, ex inſperato lumen amiſſum recepit. Sicq; ad Dei militiam regreſſus eſt coactus, à qua ſtultè digreſſus fuerat ſpontaneus. Non mirum, ſi famulo Chriſtus corporis & animæ lumen reſtituit, qui tot cæcorum multitudini poſtmodùm reſtitutionem viſûs obtinuit. Gratiam, quam alijs erat impetraturus, in ſeipſo primitùs eſt expertus. Poſtquàm autem facto die Lucenſium multitudo ad eum ſecundùm condictum & placitum conuenit, ea, qua potuit, diſſimulatione pertranſijt. Intimauit eis, ſe eſſe pœnitentem & ſeruum Dei, & dedicato ad ſeruiendum Deo viuenti, militare decæterò non licere. Et in hunc modum valefaciens Lucenſibus, & tranſiens per medium illorum, ibat. Poſteà ſuam perſcrutans tepiditatem, & imminentem ſuſpectam habens imbecillitatem, reuiſere propoſuit Hieroſolymorum ſanctam ciuitatem.

[Margin notes: Hîc iam nonnihil retro reſpicit. — 1. Reg. 10. — Percutitur cæcitate ob temeritatẽ. — Prou. 3. — Eſai. 28. — Iob 30. — Recipit viſum.]

De reditu eius in Ieruſalem, & abſceſſu in ſolitudinem aſperam. Cap. 17.

VIR ergò Dei Vuilhelmus, reſumptis ſpiritualibus viribus, dimiſſis Lucenſibus, tendere cœpit ad priorem locum, & ad domum Patriarchæ reuerti, vñ dè priùs exierat. Contigit autem, vt cùm iter faceret ſecus litus maris, caperetur à prædonibus Saracenis & piratis. Et videntes eum hominem imbellem

beſtem & nudum,agnouerunt ex circunſtantijs,Chriſti famulatui deputatum. Cumq́;
vndiquè perſcrutantes, inueniſſent loricatum, feſtinârunt exuère & ſpoliatum dimit-
tere. Sed vbì loricam circulis,vt prædictum eſt,alligatam & carni iam inhærentem diſ-
trahere nullatenùs valuêrunt, valedicentes ei more barbarico, illæſum liberè dimiſe-
runt. Qui proſperè veniens Hieroſolymam,in prius quidem tugurium ſe recepit,& ſic- Redit in
ut priùs per biennium continuum ſe recluſit, excepto, quòd diſtrictiori vita ſolito ar- ſpecum
ctiùs ſe afflixit. Ex præteritis diſcens præſentia penſare, cœpit ampliùs propriæ fragi- ſuam.
litatis ruinam formidare. Sed nec muſcæ morientes,quæ perdunt ſuauitatem vnguen- Eccl. 10.
ti, defuerunt ibidèm. Viro poſteriorum oblíto, & ſe in anteriora extendere cupienti,
affuit, ſicut antè,notorum & propinquorum multitudo tumultuoſa, & rebellis infeſta- Iterùm illi-
tio non quieuit opponentium ſe ſpirituali viri propoſito lingua venenoſa. Quid hîc citur ab
agis,inquiunt,inſane? quid conſilium amicorum irritum putas & inane? Ad hoc Chri- amicis.
ſti famulus, diligentior effectus ſolito, ſepiebat aures ſuas ſpinis, & nec benedictioni- Surdo ca-
bus nec maledictionibus motus, neque ſeducebatur blandimentis, neque concutieba- nunt Sire-
tur minis. Audiebat ſerpentes ſibilantes,& non exaudiebat: percipiebat canes latran- nes.
tes, & diſſimulabat: perpendebat ranas coaxantes, & vocibus incantantium cor clau-
debat. Eccè patet,poſt lapſum quàm cautus Vuilhelmus fuerit contra recidiuum. In
hoc opere fortior,meo iudicio,& præclarior inuenitur,quàm qui omni tempore ſerua-
ta innocentia,delicta noxia nunquàm experitur. Credo autem, quòd in hac parte iudi-
cium Dei mecum faciat. Nam ſi rerum precium ex raritate penſamus, faciliùs inueni-
es, qui innocentiam ſeruauerunt, quàm qui peccati ſui condignam pœnitentiam egé-
runt. Habet quidem Chriſtus multos milites, qui fortiſſimè cœperunt, ſteterunt, vice-
runt. Paucos autem,qui de fuga conuerſi, rursùs ſe periculo ingeſſerunt, quod euaſe-
runt: rursùs aduerſarios fugârunt, quos pauloantè fugerunt. Sed quanto pauciores,
tanto(cùm omne rarum ſit carum)qui huiuſmodi ſunt,æſtimantur præclariores. Vnus
è numero talium idem iſte ſtrenuiſſimus & ſanctus vir fuit, qui à principio cùm non
ſaperet, ſapuit: & poſteà cùm ſaperet, apoſtatando deſipuit: ſed poſtremò cùm deſi-
puiſſet,reſipiſcere feſtinauit. Videns igitur vir Deo plenus,quorum ſepulcrum patens
eſt guttur,eorum ſe morſibus & dentibus patére,ob nimiam eorum infeſtationem co-
gitauit occultè diſcedere,& in ſolitudine quadam propinqua ad vitam ſolitariam agen-
dam ſe Domino conſecrare. Et factum eſt ità. Nam eccè elongauit fugiens, & manſit Pſalm. 54.
in ſolitudine. In qua procùl amotus ab hominibus, more anachoretarum ſolitariè ali- Degit in-
quandiù habitauit. Et ſicut ab hominibus ſe elongauerat cohabitatione corporali, ità ſtar anacho-
etiam ſeceſſit conuerſatione ſpiritali. Accendebatur ſpiritualiter in meditatione, ele- retarum in
uabatur intellectualiter in oratione, domabatur inexorabiliter in carnis afflictione, ſolitudine.
ſcrutabatur cæleſtem Ieruſalem ſubtiliter in contemplatione. Circumibat per plate-
as cæleſtes vir angelicæ puritatis, & eius ſublimitas in excelſis habitabat, angelos con-
ſiderabat, apoſtolos ſalutabat, martyres exorabat, confeſſores viſitabat, virgines ſerta
geſtantes in exceſſu mentis honorabat. Si quando ad actiones temporalium & admi-
niſtrationes neceſſitatum ſuarum corporalium deſcendebat, interpolatis morulis &
vicibus raptìm & velut iaculatim quoddam ſuſpirium emittebat. Cumque reddidiſſet
vt breuiùs poterat, Marthæ vel Liæ,quod debebat, iam tunc diffuſiùs & ſecuriùs inter
Mariæ & Rachelis amplexus caſtiſſimos ſtringendum ſe recipiebat. Si loquebatur ei
dilectus, ad vocem amici eius anima liquefiebat. Si loquebatur dilecto, tenebat eum Cant. 5.
nec abire permittebat. Si dilectis ſodalibus loqui decernebat,per eos amore ſe langue- Cant. 3.
re dilecto nunciabat. Hæc fuerunt beato Vuilhelmo paſcua ſpiritualis alimoniæ in illa Cant. 2.
interiori ſolitudine deſerti, poſtquàm à priori apoſtaſia cœpiſſet ad Chriſti ſeruitium
conuerti.

Vt abierit in Liualliam, & ad montem de Pruno. Cap. 18.

POST hæc vir Domini in omnibus pauidus, & propriam fragilitatem ſemper
habens ſuſpectam, recordatus eſt ſcriptum eſſe, ſicut à quodam probo viro in
loco prioris tugurij fuerat eruditus: Melius eſt duos ſimul eſſe, quàm vnum. &, Eccl. 4.
Væ ſoli,quia ſi ceciderit,non habet ſubleuantem. Et reuerà hoc cogitando vir
Dei non errauit: quia malum,quod nemo videt, nemo arguit. Vbì enim non timetur
repræhenſor,tentator accedit ſecuriùs,& iniquitas perpetratur licentiùs. Volens ergò
ſe in

ſe in laboribus corporis exercere, quatenùs diabolus inueniret occupatum, deliberauit beati Iacobi apoſtoli limina viſitare. Et inuento nauigio per Dei miſericordiam, qui in oculis nautarum ſine naulo contulit ei gratiam, transfretauit & venit in Hiſpaniam. & ingreſſus Compoſtellanam ciuitatem, cum omni deuotione tanti apoſtoli viſitauit eccleſiam, & effudit ſicut aquam cor ſuum ante conſpectum apoſtoli, cuius ſuffragantibus meritis & interceſſionibus petebat deduci & adduci in montem ſanctum æterni tabernaculi. Vbi cum aliquandiù apud quaſdam perſonas religioſas, eum charitatiuè detinentes, fuiſſet demoratus, in Tuſciam reuertitur, Piſanorum partes ingreditur, & in ſylua, quæ Liuallia nuncupatur, ſpeluncam horribilem reperit. In hanc deſcendens Domino famulaturus recipitur, ſed in breui tempore ſociorum ſibi religioſorum numerus copulatur: cum quibus illo in loco aliquanto tempore religiosè viuentibus conuerſabatur, hoſpitaleq; conſtruitur ad Dei venerationem & pauperum Chriſti refectionem. Sed non poſt multum temporis feruor eorum cœpit paulatìm tepeſcere, & qui ſpiritu cœperant, in carne probati ſunt conſummari: & tanto in religionis culmine poſiti deficiendo facti ſunt deteriores, quanto ibidèm proficiendo facti fuiſſent meliores. Compellebantur à viro Dei Vuilhelmo renunciare illicitis, valefacere moribus aſſuetis. Non videbant oculi eorum, niſì manna dulcedinis in ſermonibus patris, ſed nauſeabat anima eorum ſuper cibo leuiſſimo aſſiduæ cohortationis. Et facti faſtidioſi ſuper præceptorum ſalutarium admonitione, vilipendebant imbui tanti patris informatione. Cumq; ille non poſſet quæ audierat & viderat, non eloqui, conuicijs cœperũt eum vnanimiter aggredi: & qui mores & vitam longè diſſimilem atq; diſſolutam ad eius regulam & exemplar debebant moderari, conati ſunt moleſtijs, conuicijs & iniurijs affligere patrem imitabilem. Inter dyſcolos Deicola non proficiebat, intantùm eius rectitudinem illorum prauitas deteſtabatur. Sed quid ageret norma iuſtitiæ, virtutis inſigne, alumnus diſciplinæ, profeſſionis forma? Hoſpitale cuidam viro religioſo, Petro nomine, qui actibus malorum non conſenſerat, commendauit, & ſic de illo loco ad alium prudentiſſimè diſceſſit. Reuerà ſpiritualis medicus meritò eos deſpexit ægrotantes, quos de medicamento ſuo fieri vidit deteriores. Quid ni deſpiceret perſequentium inſaniam, qui mandatum acceperat, ſæuiente perſecutione in vna ciuitate, fugere ad aliam? Quid reſtabat, niſì domum exaſperantem deſerere, cùm propter eam ſoleat prædicatorum lingua palato adhærere? Receſſit igitur prudens de concilio malignantium, excuſſo puluere pedum illis in teſtimonium. Veniensq; ad montem, qui de Pruno nuncupatur, in ſylua opaciſſima ſub quodam modico tugurio ſolitarius Domino famulatur. Ibidèm arctiſſima vita voluntariè aſſumitur, contemplationi ſimul & actioni inſiſtitur, & vnius manus ponitur in ambobus. Ibì cellula conſtruitur, hortulus concluditur, areola diuiditur, humus oleribus ſeritur, & arborum diuerſa ſpecies inſeritur, vinea etiam propaganda plantatur. Sed & à viro Dei terror & horror ſerpentum venenoſorum cellam inquietantium procùl repellitur, omniſque infeſtatio immundorum ſpirituum potenter abigitur: Nec minùs in expugnatione prauorum hominum virilis extitit, quàm dæmonum. Opinionis ſiquidem eius fama vndiquè crebreſcente, ſociorum multitudo, Deo famulatura, illi copulatur, & à falſis fratribus, inuidiæ facibus accenſis, inuidiæ virus multiplicis toleratur. Vnum tamen de inſultibus dæmonum ibì toleratum, diſtinctè & ordinatè commemoramus, arbitrati ſtylo potiùs exprimendum, quàm ſilentio ſupprimendum.

Viſitat S. Iacobum.

Speluncam horridã ingreditur in Liuallia, & ſocij ſe illi adiungunt.

Tepeſcunt ſocij.

Matth. 10. Ezech. 36.

Venit ad montem de Pruno.

Iob 9.

De tentatione dæmonis ſub ſpecie proprij genitoris. Cap. 19.

QVadam igitur nocte, cùm ſolus ſuo illo ſolito & ignito modo meditationibus inuigilaret, & in orationibus intentus pernoctaret, contigit vt ei ſatanas inuideret. Inuidit, & adfuit, nec ſatellitum immundorum fraudulenta multitudo defuit. Et quem à rigore ſancti propoſiti per ſe aliâs non valuerat emollire, cogitabat innumerabili dæmonum multitudine circundatus, tentando circunuenire. Conuenerunt igitur in vnum aduersùs Domini famulum, vt multitudine vincerent, quem vincere fortitudine non poterant. Prima igitur vigilia noctis, cùm ſurrexiſſet in principio vigiliarum ſuarum, & effudiſſet ſicut aquam cor ſuum ante Dominum, audiuit ſubitò exercitum aduenientium dæmonum, qui quaſi totam vallem occupantes, phaleris equorum & ſonitibus crepitaculorũ perſtrepebant. Nunc anima-

Thren. 2.

animalia crederes vociferantia: nunc volatilia cantibus varijs audires garrientia: nunc ſibilabant vt ſerpentes: nunc hinniebāt vt elephantes: modò rugiebant vt leones: iam vlulatibus pugnantium tota ſylua reſultabat: iam ſtrepitibus militantium vallis omnis reſonabat: modò clamoribus aucupum & venantium totum nemus tremebat. Accedentes autem propiùs, cellam eius circundederunt, & in modum coronæ rediuiuū Dauid ſatanas & eius ſatellites cinxerunt. Mox mirum in modum circa illius cellam more militari cœperunt haſtis inter ſe congredi, & duello de victoria certare.

Dæmones ei ſunt infeſti.

1. Reg. 23.

Ex illis autem vnus cæteris clarior & virtute robuſtior, apparuit in ſpecie proprij genitoris, & ad Vuilhelmum dicere cœpit cum vociferatione clamoris:

Dæmon in patris figura ei loquitur.

Cerne ſeneſcentem fili Vuilhelme parentem.
Exi continuò patre rogante tuo.
Germine non humili genitus, me reſpice fili,
Nec mea deſpicias vota, preceſq́; pias.
Exi Vuilhelme: tu nanque reſumere per me,
Terras & dotes, prædia, regna potes.
Iam ſat ſeruiſti, ſupereſt tibi gloria Chriſti:
Præmia non poteris perdere, ſaluus eris.
Iam patrem ſequere, iam iamque tuî miſerere.
Ad tua regredere, viſcera mota gere.
En generis ſoboles noſtri ſtat, turbaque fratrum,
Cum quibus in theatro ludere ſæpè ſoles:
Fratres cum cunctis notorum reſpice triſtes:
Exi, nè diſtes, aſſociandus eis.
Illis iungéris pompa, ſolioque fruéris:
Cinget te generis turba, beatus eris.
Armigerorum turba decorum glorificabit.
Seruorumque chorum copia larga dabit.
Cernendum mœſtum te ſpectat turba nepotum,
His ſaltem præſta, quæſumus, antidotum.
Fili mi, quid habes animi leuitate cadendo?
Magnanimi non eſt, perimi ſe velle latendo.
Quærere vilia, ſpernere gaudia, té ne remordent?
Eccè placentia ſunt tibi triſtia, proſpera ſordent.
Ferrum, cauma, famem, frigus fers atque ligamen.
Nec florens ætas te mouet, aut pietas.
Poſtpoſitis igitur furijs, mihi ſanus obedi:
Nè tardes ergò, concitus ipſe redi.

Hæc & huiuſmodi princeps dæmoniorum in aures eximij principis ſuggerens ſuadebat, ſed Chriſti miles verba deceptoria paruipendebat. Licèt enim inauditis anteà nouellis monſtris fuiſſet aliquantulùm perterritus, protectus fortitudine Dei, nihil ad hæc reſpondit penitùs. Mentem eius firmam in Domino nec terrores concuſſerunt, nec blandimenta ſeduxerunt. Videns ergò diabolus ſuam nihil præualere induſtriam, contemni non ferens occultam fraudulentiam, ſeſe conuertit ad quantam permiſſus eſt apertam violentiam. Dolebant etiam angeli ſatanæ, à Vuilhelmo ſibi illudi, qui illudendi non venerant, ſed potiùs illuſuri. Et effractis cellulæ ianuis, in multitudine copioſa audacter intrârunt, & extra domum trahentes, verberibus acriter cecíderunt. Conquaſſatis ergò & confractis vniuerſis membris corporis eius ab iniqua caterua, ſupra dorſum eius fabricante, abiêrunt, ſemiuiuo relicto & paululùm reſpirante.

Nihil mouetur dæmonū præſtigijs.

Dirè ab illis verberatur.

Viſitatur à virgine Maria, & cæteris virginibus. Cap. 20.

Recedentibus igitur malitiæ ſatellitibus, & diſparentibus operarijs tenebrarum, athletam ſuum in ſua tribulatione conſolari dignatus eſt pater miſericordiarum, & pius Dominus, qui nouit pios eripere de tētatione, ſecundùm multitudinem dolorum in corde ſuo, eius lætificauerunt animam multiplici conſolatione. Nam ſubitò miſſæ ſunt curare vulnera eius tres puellæ, renitentes inæſtimabiliter ſpecie generoſa, ſecum portantes vnguenta precioſa. E quibus vna cæteris

2. Pet. 2.

Beatiſſima Virgo Maria illi apparens, eius ſanat vulnera.

præclarior & facie venuſtior rutilabat, quæ militem Chriſti cohortando, ſermone dulciſſimo mitiùs blandiebatur. Hæc erat, ſicut ipſo poſteà referente cognitum eſt, genitrix Dei, domina mundi, regina cæli, virgo Maria. Meritò ad eum angelorum domina mittitur de cælis, qui puritate angelica rutilare nitebatur in terris. Iuſtè quidem Dei filius matrem deſtinauit corporalem, ad ſanandam in terris matrem ſuam ſpiritualem.

Matth. 12.

Qui, inquit, fecerit voluntatem patris mei, qui in cælis eſt, ipſe meus frater, ſoror & mater eſt. Prædictæ ergò virgines ignem vehementem circa ſauciatum mira celeritate ſuccenderunt, corpuſq; illius dulciter calefactum, ſuauiter vnxerunt. O mira vnguenti ſuauitas. O mira vngentium efficacitas. O mira vnctionis & ſalutis celeritas. Sub omni enim celeritate incolumitati priſtinæ reſtituerunt, & ſic eo ſalutato & hortato, diſceſſerunt. Felix contritio, quam pia manus puellaris alligat: Felix fractio, quam virginalis palma conſolidat: Felix vulneratio, quam digitus genitricis Dei perungit & ſanat. Reuerà pater ſancte, iam non debent eſſe in memoria anguſtiæ priores, quas mitigauerunt tantæ Virginis conſolationes exteriores & interiores. Quid te animi habuiſſe ſuſpicemur, cùm odoratus tuus paſcebatur aromatis effuſione, auditus recreabatur virginis allocutione, viſus reficiebatur tantæ pulchritudinis admiratione, tactus leniebatur tantæ dulcedinis reſperſione? Decæterò in periculis, in anguſtijs, in rebus dubijs Mariam potes ſecuriùs inuocare, deuotiùs cogitare, iucundiùs ſalutare: nec vnquàm debet à corde recedere, nec ab ore excidere. Et nos quidem ſeruuli tui, ſi inſurgant venti tribulationum, ſi flumina tentationum, ſi ſcopuli perſecutionum, hoc ſolum poſt filium habemus reſidui, vt oculos noſtros dirigamus ad eius miſericordiæ ſinum. Cæteris in virtutibus eius congaudemus ei: ſed miſericordia miſeris ſapit dulciùs, miſericordiam amplectimur chariùs, recordamur ſæpiùs, crebriùs inuocamus. Quis miſericordiæ eius longitudinem, latitudinem, ſublimitatem & profunditatem queat inueſtigare? Omnibus omnia facta eſt: ſapientibus & inſipientibus copioſiſſima charitate debitricem ſe fecit. Tanti ergò certaminis victoriam & refocillationem conſolatoriam, cum antiquo patris Antonij certamine videmus non modicam habere conuenientiam. Huius autem tam dulciſſimæ viſionis arcanum nulli vnquàm, quoàd viueret, voluit pandere, excepto ſolo miniſtro eius tunc temporis, Petro nomine, qui poſteà Prior factus montis de Pruno, ad exemplar ſibi in monte monſtratum, domum dignè ſatis ſatagebat regere. Huic ſoli negare non poterat labilis gloriæ percalcator, qui huius rei notitiam & ſignum, quippiam operis intùs factitando, acceperat, ſedulus magiſtri explorator.

Hæc ferè ſunt D. Bernardi in Homil. in Euangeliũ, Millus eſt, &c.

De hoſpita à febre ſanata. Cap. 21.

INtereà videns diabolus per ſeipſum clàm vel palàm ad ſeducendum virum Dei ſuam nihil verſutiam præualere, molitus eſt per alios, quod per ſe non poterat adimplere. Cùm enim omnibus Deo ſeruientibus infeſtus ſit, quos, Deo protegente, proprijs viribus euertere non poteſt, ad illos decipiendos aliorum ſolet vti opera. Conuertens igitur ſe ad ad acriorem læſionem & minùs tolerabilem pugnam ſerpens antiquus, nouit ſcriptum eſſe, quòd nulla peſtis eſt efficacior ad nocendum, quàm familiaris inimicus. Immiſit itaq; in cor ſodalibus & falſis fratribus, qui cum ipſo morabantur, vt inuidentia cordis, conuicijs oris, moleſtijs & iniurijs operis eum inceſſanter inſectarentur: & ità factum eſt. Poſtquàm verò malignantium perſecutiones diù longanimiter ſuſtinuit, tandèm eorum nequitijs ceſſit, & abijt, atque in ſyluam Liualliam, vbi priùs hoſpitale conſtruxerat, redijt. Sed & fratres loci eiuſdem, inſtigante diabolo, non minùs eum perſecuti ſunt, immò plùs etiam, quàm antè, & cœperunt ei conuicijs illudere, & eum opprobrijs ſaturare. Improperia exproperantium Eliſeo, ceciderunt ſuper eum, quia multùm diſſimilis erat vita eius operibus illorum. Cùm ergò mortiferum virus inuidiæ cogitaret humiliter declinare, cœpit infirmus & debilis corpore quò tenderet æſtuare. Et eccè ſubitò, ſicut ipſe poſteà referre conſueuerat, vox ad eum de cælo ſonuit, quæ in montem Petritium iuxta Caſtellionem Burianenſem, eum ire præcepit. Nec mora, ad obſecundandum mandantis imperio, licèt infirmus artubus & corpore debiliſſimus, ſtatìm accingitur, & tandèm paulatìm ad nominatum locum peruenit. Cumq; ibì per aliquot dies reſediſſet quietus & ſolitarius, ſuperuenerunt paſtores plurimi, qui de tota vicinia illic ſtatutis diebus conueniebant frequen-

Multa patitur à falſis fratribus.

tiùs.

tiùs. Quorum frequentiam & inquietudinem vir ſolitarius ferre non ſuſtinens, egreſſus indè, luſtrato vndiq; loco, tandèm Caſtellionem deuenit, vbì amore & intuitu Ieſu Chriſti, à quodam viro manſueto, qui erat incola loci illius, honeſtiſſimè ſuſceptus eſt, & in domo eius reſedit multis diebus hoſpitatus. Erat vir ille honeſtus, habens vxorem & familiã, & de bonis temporalibus ſufficientem mediocritatem. Erant ambo iuſti in conſpectu Domini, vt legitur de parentibus præcurſoris, incedentes in omnibus mandatis & iuſtificationibus Domini ſine querela. Apud hos Vuilhelmus per longum tempus vſus hoſpitio eſt, eorum beneficio humaniter ſuſtentatus. Factum eſt autem vindemiarum tempore, vt infirmus & ieiunus circa horam diei nonam diceret hoſpitæ ſuæ: Eccè, inquit, longo corporis dolore, temporis calore ac ieiuniorum continuorum pondere confectus tabeſco, & nè per meam incuriam deficiam, pertimeſco. Tibi ergò humiliter ſupplico, ad refectionem veſpertinam mihi aliquid curato præparare. Cui illa reſpondit: Viuit Dominus & viuit anima tua, quia hodiè tibi miniſtrare non poſſum, incommodo febris grauiſſimè proſtrata. Velle quidem adiacet mihi, perficere autem non inuenio. Mox ille paſſionibus hoſpitæ vehementer compaſſus, inuocauit ſuper eam nomen Chriſti, & ſub omni celeritate febris à fœmina pellitur, ſanitasque priſtina reſtituitur. Nec mora: ad viri Dei ſurgit imperium, & quod iuſſa fuerat, ſedulè, fideliter & deuotè parat edulium: nec ſolùm die illo, ſed prout poteſt, eidem miniſtrat deincèps omnibus diebus vitæ ſuæ. Hoc ipſamet, Dominum in ſeruo glorificans, alijs conſueuit enarrare non ingrata, etiam à nemine interrogata.

> Quidam vir bonus recipit illum in domum ſuã.
> Luc. 1.
> Precib. pellit febrem ab hoſpita ſua.

De tugurio ſancti viri in ſtabulo Rodis. Cap. 22.

POſt hæc vir verè humilis, nolens reputari, nec mirabiliter prædicari, laudationemq; ſuî ferre non valens, apud quos huiuſmodi fecerat ſignum, non acquieuit vlteriùs commorari: Et recedens clanculò, ad eccleſiam ſancti Nicolai perrexit, & ibì modico tempore cum venerabili viro Guidone presbytero permanſit. Nec multò pòſt eius beneficio & auxilio fretus, in vallem, quæ dicitur Stabulum Rodis, ad habitandum eſt introductus. Erat autem Stabulum Rodis, ſolitudo quędam penitùs inculta & horribilis valdè. Ibì recepit ſemetipſum in terra deſerta, in loco horroris & vaſtæ ſolitudinis. Anno Dominicæ incarnationis 1155. menſe Septembri, mediante adiutorio virorum nobilium caſtri Burianenſis & dicti domini Guidonis ſacerdotis, erectum eſt viro Dei, prout ipſe voluit & optauit, mapale modicum & tugurium vile in loco, qui dicitur Stabulum Rodis. Ibidèm per annum fermè & dimidium ſuperuixit, & pauperrimè degens, vitam aſperrimam duxit. Hæc fuit vltima manſio & ſtatio viri Dei. Ibì corpùs terræ, ſpiritum verò tradidit æternæ requiei. Ibidèm poterat decantare, iuſtus cum iuſto, comes cum rege: Tenuiſti manum dexteram meam, & in voluntate tua deduxiſti me, & cum gloria ſuſcepiſti me. Ibì in tanta innocentia ingreſſus eſt, in tanta ſimplicitate conuerſatus eſt, in tanta puritate animi demoratus, vt inter feras beſtias, ſerpentes & dracones degeret ſecurus & illæſus: Volucres cæli cum illo veſcebantur, beſtiæ ferociſſimæ, depoſita quodammodò rabie naturali, manſuetæ reddebantur, nihilq; ei nocẽtes, quaſi ratione vtentes, eum reuerebantur: animalia quantumcunq; ſylueſtria, ſacra eius veſtigia humì proſtrata deoſculabantur, & omnia reptilia, ad iuſſum eius obedientia, ibant & reuertebantur. Diceres Eliam inter coruos, ouem Chriſti inter lupos, Lazarum inter canes, Danielem inter leones, Moyſen inter ſerpentes, Dauidem inter vrſos, Ioſeph inter Aegyptios, Benedictum inter volucres. Non immeritò cum omnibus ſanctis congruentiam quandam habuit, qui omnium iuſtorum ſpiritu plenus fuit. Etiam ſpiritu prophetiæ ibidèm cœpit clarere, ſicut ſequentia docebunt. Erat iiſdem temporibus ſanctus Albertus, cuius in Prologo fecimus mentionem, bonæ indolis adoleſcens, viri Dei miniſter, & eius diſciplina perfuſus, ambulans cum eo, intrans & exiens, & conueſcens familiariter. Hunc ergò pręuidens in ſpiritu, virum ſpiritûs & virtutis futurum, die ſancto Epiphaniæ in diſcipulum & fratrem recepit, ſecum Domino militaturum. Vndè in libello, quem idem dominus Albertus de vita patris viſu & auditu percepta cõpendiò deſcripſit, inter cætera ſic ait: Poſt hoc, Epiphaniarum tempore ego inutilis & indignus Albertus, vitiorum multorum labe prægrauatus, à ſua ſanctitate ſum receptus. Nec fraudatus eſt à deſiderio ſuo vir deſideriorũ, proficiente in hoc eius diſcipulo, vt poſtmodùm multo-

> Stabulum Rodis, ſolitudo horrida, à ſancto viro habitatur.
> Pſalm. 72.
> Feræ bellu& & bruta animantia eũ verentur.
> Albertus, præclarus viri Dei diſcipuli.

multorum pater fieret filiorum. Intantùm ſiquidem magiſtri diſcipulus factus eſt in melius æmulator, vt ſignorum & prodigiorum fuerit effector mirabilis. Ipſo referente, de vita & miraculis patris Vuilhelmi multa cognouimus, quę præſenti opuſculo inſerere dignum duximus. Quæ tanto à nobis certiùs fide indubitata tenēda ſunt, quanto ab eo, qui vidit & audiuit, diligentiùs ſunt relata. Et ſicut diximus à principio, ardebat in verbis, lucebat in exemplis, micabat in miraculis. Et quoniam plùs mouere ſolent exempla factorum, quàm dicta verborum: inchoëmus à verbis, mediemus in factis, & terminemus in ſignis. Verba igitur B. Vuilhelmi huiuſmodi fuerunt, ſicut prędicti retulerunt eius diſcipuli, B. Albertus & Prior montis de Pruno venerabilis Petrus, qui oculis ſuis geſta eius viderunt, & auribus ſermones audiêrunt.

De doctrina & ſermonibus beati Vuilhelmi. Cap. 23.

Humilitas ſancti viri. Iob 15. IN primìs ergò more religioſorum ad omnia ſe inutilem & iniquum beatus Vuilhelmus aſſiduè fatebatur, quia in conſpectu Domini nec cæli mundi ſunt, quemadmodùm in Iob legimus. Nec ſolùm ſeruū maleuolum ſe eſſe, cui tortura opùs eſt, exteriori pronunciabat effatu, ſed etiam intimo cordis ſentiebat affectu. Iam Euangelij ſurdus non erat auditor, in quo diſcipulis præcepit Saluator: Cùm feceritis omnia, quę pręcepta ſunt vobis, dicite: Serui inutiles ſumus: quod debuimus facere, fecimus. (Luc. 17.) Nec mirum, ſi ſeipſum reprehendebat coram Domino: quia quanto perſpicaci mentis acumine Deum contemplabatur limpidiùs, tanto propriam paruitatem penitiùs perſpiciebat. Vndè Abraham poſt diuinæ familiaritatis faſtigium ſe puluerem fatebatur. Moyſes poſt rubi miraculum, impeditioris linguæ ſe proteſtabatur. Eſaias poſt concentûs Seraphici auditum tripudium, pollutum ſe labijs aſſerebat. Iob etiam poſt auditum diuinum iudicium, in fauilla & cinere ſeſe repręhendit. Ad extremum virgo Maria, poſt electionis in matrem Dei priuilegium, ſe ancillam humilem profitebatur. (Gene. 18. Exod. 4. Eſai 6. Iob. 42. Luc. 1.) Ex quibus omnibus ſtatuitur, quę dicta eſt, irrefragabilis veritas, videlicet quòd vbi maior Dei familiaritas & notitiæ diuinæ acutior perſpicacitas, ibì clarior & profundior proprię paruitatis cognitio & humilitas. Aſſerebat etiam ſeruum Dei aquā in menſura bibere debere, nec licere etiam in minimis voluntatem corporis adimplere. Cibum & potum ad ſolam neceſſitatem reſtringebat, ſuperfluitatem etiam in rebus vilibus condemnabat. Producebat exemplum in medium, & confirmabat teſtimonijs ſcripturarum. Sub Adam, inquit, per pomum, non per rhombum, vniuerſale factum eſt excidium. Eſau reprobatus eſt, appetendo lentis, non carnis, edulium. Sub Moyſe populus in deſerto proſtratus eſt propter aquæ, non vini, deſiderium. (Gene. 3. Gen. 25. 26. Hebr. 12.) Deniquè & de vtraq; vita ad vtriuſque hominis condimentum breue longumque pariter documentum adferebat, breue in ſyllabis, longum in ſententijs. Dicebat ergò in doctrina ſua, ſibi cælitùs infuſa: Seruum Dei aut orare, aut laborare, aut ſemper debere cæleſtia cogitare. Si ad ſuperficiem verborum reſpicias, valdè ſunt ſimplicia: ſi te ad medullam intùs conuertas, multiplex ſpiritualis latet intelligentia. Non immeritò orationem præmiſit: quia oportet ſemper orare, & non deficere, ſicut veritas in Euangelio dicit. (Luc. 18.) Congruè autem laborem ſubiunxit, quia ocioſitas inimica eſt animæ, & quia qui non laborat, ſecundùm Apoſtolum, non manducabit. (2. Theſ. 3.) Iam verò in meditatione cæleſtium rectè concluſit, quia in meditatione iuſti, ignis charitatis exardeſcit. Ideò decantabat vir iuſtus Domino: Et erunt vt complaceant eloquia oris mei, & meditatio cordis mei in conſpectu tuo ſemper. (Pſalm. 38. Pſalm. 18.) Parùm dixi, & pro ſublimitate ſermonis, omnis expoſitio inferior eſt. Poſt hæc, Non regnet, inquit, peccatum in noſtro mortali corpore: & væ illis, qui concupiſcentijs ſuis obediunt. (Rom. 6.) Ocioſitatem arguebat, auaritiam reprehendebat, inanem gloriam vilipendebat, & laſciuiam condemnabat, inuidiam deteſtabatur, detractionem relegabat, murmurationem execrabatur: ſuperbiam ſuffocandam, iracundiam reprimendam, factis & dictis ſuadebat. Diuitiarum iactantiam fugiendam, paupertatem voluntariam appetendam, ſuo illo feruore ſpiritûs dogmatizabat. Dicebat inſupèr, ſeruum Dei omni hora, cogitata, dicta, geſta debere circunſpicere, nè in ipſis contingeret oculos creatoris offendere. Docebat etiam, viros ſpirituales fugere ſomnolentiam, ſtratum eorum, durum, rigidum & breue eſſe debere, nè ſe, quò velint, liberè poſſint extendere. Addebat nihilominùs, omnibus ſuperfluis reſecatis, indulgendum eſſe corpori in ſolis neceſſarijs, ſalua regula voluntariæ paupertatis. Quanti

fratres,

fratres,inquit,in Aegypto,quàm multis annis Domino ſine piſcibus ſeruierũt? Quantis tyrannis,in inferno poſitis,abundè ſufficeret extra infernum ſaccus Hieronymi,tunica Benedicti, mattula Eulalij,lachrymæ Arſenij, nuditas Apoſtoli,olla Eliſei? Sed væ nobis miſeris,inquit,qui fortitudine mentis enetuati, & fragilitate corporis prægrauati,ſuperfluitatem conuertimus in neceſſitatem. Iam non eſt, quò ſe immiſceat charitas,vbi totum occupauit vanitas. Monebat quoquè,de nulla neceſſitate,tribulatione aut iniuria conquerendum, ſeu murmurationis notam aliquatenùs incurrendam: ſed quicquid acciderit, ferendum æquanimiter, & in omnibus diuinæ largitati, cuius hæc xenia ſunt, gratias agendàs. Sacerdotes Dei vice Chriſti ſuadebat honorare, præceptis eorum obedire,nec ea diſcutere,defectus eorum non iudicare,voluntati eorum propriam nequaquàm anteponere, aut in aliquo præiudicare. Sacerdotibus tamen proprium prælatum ſuadebat ſuperponere, obedientiam patri ſpirituali vſque ad mortem impendere, niſi, quod abſit, contra Deum aliquid præcipere videretur. Nullius quippe iuſſio poteſt obuiare à Deo prohibitis, nullius prohibitio præiudicare præceptis. Eccè hæc ſunt verba oris eius: quæ licèt nuda, catholica tamen & vtiliſſima ſuis auditoribus de pleniſſimo fonte pectoris propinabat. Hæc prædicta Albertus referre conſueuerat ſe vidiſſe magìs eum opere facientem, quàm ore ſuadentem. Et de eius quidem factis & operibus ipſe proſequitur ſequentia. Sacerdotibus vt deferendum.

De factis eius & modo viuendi. Cap. 24.

IN primìs beatus Vuilhelmus pro commiſſis criminibus aſſiduè precabatur,& pro ipſis diluendis plerunque lachrymabatur. Et ſicut peccando membra ſua ſeruire iniquitati ad iniquitatem exhibuerat, ità pœnitendo eadem ſeruire cogebat iuſtitiæ in ſanctificationem. Et ſicut filia Babylonis miſera, caro videlicet, ei retribuerat: ſic ei retributionem ſuam pœnitendo retribuere ſatagebat. Et quia læta carne ſeſe in culpas merſerat, ipſa nunc afflicta ad veniam redibat, fame & inedia corpus excrucians. Quantum glorificauerat ſe & in delicijs fuerat,tantum ſibi tormentum & luctum dabat. Quotidiè,etiam diebus feſtiuis,ieiunabat,& poſt protracta ieiunia, modico & ſimplici cibo debilia membra refocillabat. Ternis diebus in hebdomada exiguo pulmento & vino modico,iuxta doctrinam Apoſtoli, ſe reficiebat, ſed adeò diluto, vt ſapore penitùs ablato, colorem vni tantummodò retineret. Cæteris diebus aqua & pane viuebat,ijs ad condimentum crudas herbas ſuperaddens. Pro menſura cibi quandam paropſidem,& pro quantitate potûs ſcyphum ligneum habebat: intantùm cibum & potũ in modo & menſura ſumebat,quam etiam nunquàm excedebat: ſed de ea potiùs menſura ſæpè aliquid voluntariè ſibi ſubtrahebat, adeò corporalia ſibi negando, magìs ac magìs appetebat ſpiritalia. Beati nanq; qui eſuriunt & ſitiunt iuſtitiam,quoniam ipſi ſaturabuntur. Sic enim primogenita Iſraëlis viuificantur, Aegypti primogenita ab exterminatore ſuffocantur. Hoc diſcretionis moderamine vir Dei vſus eſt aſſiduè vſque ad finem vitæ ſuæ. Tantæ abſtinentiæ virum, miniſtris eius narrantibus, vix quiſpiam potuiſſet inuenire, etiam ſi cuncta orbis climata perluſtrâſſet. Cilicinis ſuper loricam veſtibus diebus & noctibus vtebatur, in quibus, præter aſperitatem & frigus, tanto laniatu afficiebatur, vt horroris abominatio quibuſlibet cernentibus incuteretur. Nuda humo cubabat,ligno capiti ſuppoſito, verus Chriſticola. Mira illi erga vniuerſos lenitas,mira charitas, patientia atq; humilitas ſupra modum humanum. Ira eius,in manu eius: vocata veniebat,exiens,non erumpens. Nutu, non impetu, ferebatur: Iuſſa,non excuſſa,progrediebatur: vtebatur illa,non vrebatur: mouebatur ea,nõ turbabatur. Interioribus animi motibus præſidebat vt dominus, nulli ſubiacebat vt mancipium. Vndè ſolitus erat de ipſo referre beatus Albertus: Tantæ patientiæ,tantę humilitatis & parſimoniæ neminem vidi vnquàm. Deniquè exteriorem hominem ad præſcriptum interioris componebat, omnia ſecundùm exemplar, quod ipſi in monte mõſtratum erat,faciens. Ab occurſu faciei cognoſcebatur ſenſatus: intantùm ſapientia relucebat in vultu illius. Vultum eius vniformem nec mœror fuſcabat, neque viciſſitudo in diuerſa mutabat. Si amictus corporis & riſus dentium & inceſſus hominis enunciant de eo, verè per omnia Vuilhelmus nunciari poterat eſſe ſenſatus homo. Econtrà de quibuſdam irrationabiliter viuentibus dicitur in Pſalmo: Sciant gentes, quoniam homines ſunt. Homo ſenſatus erat,qui in ſapientia manet vt ſol,cùm ſtultus

Rom. 6. Pſalm. 136. Apoc. 18. 1. Tim. 5. Matth. 5. Eius mira abſtinentia. Iræ domitor egregius. Eccle. 19. Eodẽ ſemper eſt vultu. Eccle. 19. Pſalm. 9. Eccle. 27.

vt luna mutetur. Sicut ſæpè docuerat, hunc morem ſibi ſtatuerat, vt ſemper aut laboraret, aut meditaretur, aut oraret. Neque enim credibile eſt, vt vir ſanctus aliter viueret, quàm doceret. In ipſa ægritudine vltima, qua & mortuus eſt, laborabat: in extremis poſitus, lecto doloris decumbebat: & tamen ſtans aut ſedens, orabat aſſiduus, & voce intercluſa, labia motibus agitabat: adeò ad ſuperna animo indefeſſo ſuſpirabat. Sed iam nunc poſt viri ſancti dicta & geſta, ſtylum conuertamus ad miracula, tam quę obitum præceſſerunt, quàm quæ ſunt ſubſecuta.

Primum miraculum viri Dei. Cap. 25.

PRimum ergò miraculum, quod per ſeruum ſuum Dominus fecit, ipſe fuit. Si enim mirabile eſt, ſanitati reſtituere corpora vel membra corporis quandoquè moritura: quanto mirabilius eſt, ſanare animas ſine fine victuras? Et ſi mira res eſt iuſtificatio impij alterius, quanto magìs ſuìjpſius? Scriptum quippe

Eccl. 30. eſt: Miſerere animæ tuæ placens Deo. Si plus eſt facere ex impio pium, quàm creare cælum & terram: an non miraculum facit magnum, qui ſe Dei gratia de profundo liberat vitiorum, & quæ retrò ſunt obliuiſcens, in anteriora ſe extendit? Qui conuerti

Iacob. 5. fecerit peccatorem ab errore viæ ſuæ, ſaluabit animam eius à morte, dicit Iacobus, & operit multitudinem peccatorum. Magnum igitur miraculum facit, qui ſe vel alium de peccato conuertit. Et tanto, me iudice, operatur mirabiliùs, quanto in regionem diſſimilitudinis abierat remotiùs. Qui ſarcina paupertatis & inediæ premitur, qui in vilitate humilitatis & aduerſitate calamitatis conſtituitur, non longè à Deo ponitur: quia mala, quę nos hìc premunt, ad Deum ire compellunt. Sed diues & nobilis, potens & rigidus in proſperis, tanto longiùs à ſalute collocatur, quãto talium reditus ad conuerſionem & lamentum probatur rarior. Talis fuit Vuilhelmi conuerſio, cuius de lon-

Eſai. 46. ginquo facta eſt reuocatio. Dominus enim per Eſaiam dicit: Vocans ab Oriente auē, & de terra longinqua virum voluntatis meæ. Sed quia hoc miraculum ſatìs claret ex præcedentibus, iam ad ſequentia feſtinemus.

De puella febricitante, & curata. Cap. 26.

IN diebus illis pater ſanctus, vir Domini Vuilhelmus cum ſuo diſcipulo Alberto ſolitarius & quietus in ſuo reſidebat eremitorio: & quidam vir, Michius nomine, victum ei de Caſtellione, charitatis ſtudio, ſemel vel bis in hebdomada deportabat. Huius viri puella laborabat febribus, quæ pro charitate panem à viro Dei benedici, & ſibi adferri rogabat. Cuius cùm deſiderium prædictus vir viro Dei cum interceſſione ſupplicationis aperuiſſet, mox vir Dei, præſumptionem fugitans, mittere quod rogabat, recuſauit: adeò ſe peccatorem & omnium virtutum expertem ſentiebat. Sed nè pia oratio nuncij turbaretur, qui ſignum aliquod deſiderabat videre, ſanctus Albertus preces ſuas ſtuduit interponere. Dicebat ergò, periculum eſſe negare, quod pro charitate expetebatur, nec aliud id eſſe, quàm de miſericordia Dei hæſitare. Cùm au-

Vir ſanctus non niſi cõpulſus vult edere miraculum. diſſet hos ſermones vir beatus, qui ſemper erat pauidus, perterritus expauit, & madentibus genis erumpens in gemitum, panem oblatum ſignauit, ſicq́; particulam in nomine Domini puellæ febricitanti deſtinauit. Qui deguſtatus, in Trinitatis nomine tribus puellis febricitantibus beneficium ſanitatis eſt operatus.

De lampade cadente, & non confracta. Cap. 27.

ALio tempore, cùm nocte quadam more ſolito vocâſſet Albertum ad orationem, parua & tenuiſſima lampas iuxta tectum ſuſpenſa, caſu in pauimentum corruit, commota propter murium corroſionem. Et eccè oleum perditum eſt & effuſum, ſed mira Dei voluntate, vaſculum integrum & illæſum

Lãpas corruens nihil læditur. permanſit. Quod natura habuit, olei monſtrauit effuſio: ſed quod creator potuit, lampadis fragilis patefecit integritas. Qui ſtatìm ſurgens, diſcipuli ſomnolentiam feruenter increpauit, & Chriſti nomen benedictum in ſecula, cum hymnis & laudibus exaltauit.

In morte habuit ſpiritum prophetiæ. Cap. 28.

Nec

NEc prętereundum eſt, quòd cùm ad ſanctiſſimum ſui corporis feſtinaret obitum, accepit prophetiæ ſpiritum. Erant ambo ſolitarij habitantes vnius moris in tugurio, diſcipulus & magiſter. Vuilhelmus ægrotabat ad mortem, & Albertus famulabatur vt miniſter. Et cognoſcēs diſcipulus, quia magiſter moreretur, vt ad terram viuentium migraret, lachrymabiliter talia ad eum loquebatur: Heu heu, qualiter vnicum deſeris filium pater? Nunquìd poſt te ſuperſtes potero viuere? Nunquìd ſoliuagus in hac obſcura ſolitudine potero remanere? Si contingat recedere, quò accedam? Si contingat reſidere, quid agam? quò me vertam? Penitùs ignoro, quid ſim facturus, quò iturus, vel quos comites habiturus. Conſule tu pater tuæ ouiculæ, quam vſque modò ſeruâſti tam ſedulè. Si deſolatam non formidas deſerere, putas poterit luporum euadere morſus? Si paſtor recedit & vadit, lupus inſidians accedit & inuadit: & mirabile eſt, ſi ouicula ſolitaria ſecura incedit & euadit. Pater amantiſſime, nè me ſolum deſeras, nè me deſolatum derelinquas. Pro tuo ſolius conſortio parentes & omnia terrena reliqueram, & in corde meo pręponderabat tua ſola grata pręſentia omnibus, quæ deſeruëram. Quid ergò erit, ſi te miſerabilis amitto, pro quo ſolo cuncta dimiſi? Ad has voces Vuilhelmus, ſuper filium pia geſtans viſcera, blandè conſolatus eſt eum, dicens inter cętera: Suſtine, fili mi, pauliſpèr, ſuſtine, & noli ingemiſcere, quoniam antequàm ſpiritus meus egrediatur è corpore, meliorem me ſocium tibi Dominus tranſmittere curabit. Hęc dixit, & poſt hoc quieſcens, aliquanto tempore ſuperuixit. Poſt paululùm reſpiciens diſcipulus ſecundùm arbitrium ſuum mortem magiſtri imminere, exclamando cœpit iterùm dicere: En moreris, & promiſſum tuum erga me irritum facere non vereris. Cur quæ proceſſerunt de labijs tuis, ſic facis irrita, relinquendo me ſolitarium & ſuperſtitem in hac vita? Eccè iam egrederis extra pręſens ſeculum, & ſolitarium deſeris me famulū tuum. Cui rursùs magiſter fiducialiter dixit: Eſto conſtans: Dixi tibi, Suſtine pauliſpèr: nè ægrè feras: ipſe veniet quem deſideras. Vix beatus Vuilhelmus ſermonē compleuerat, & egreſſo de tugurio diſcipulo, vir illuſtris & prudens Reinaldus, medicinæ peritiſſimus, ſecularibusque affluens delicijs aduenit, qui Alberti ſocius olìm in ſcholis fuerat. Quo viſo, Albertus occurrit in amplexus eius alacriter, & ſalutauerunt ſe mutuò verbis pacificis familiariter. Tunc Reinaldus ſecretò dixit Alberto: Doleo, mi frater, ſuper tam proximo tranſitu magiſtri tui. Didicerat ſiquidem mortem in ianuis ex ore miniſtri. Adiecitque: Cupiebam omninò mundo valefacere, & omnia mundana propter Chriſtum relinquere, & vobiſcum vitam ſolitariam ducere. Ad hanc vocem Albertus præ iubilo & exultatione cordis in terram procidens, genu flexit, & ſubleuatis in cęlum oculis ac manibus, cum fletibus dixit: Gratias tibi ago Deus & pater Domini noſtri Ieſu Chriſti, qui meæ incredulitati ſubueniſti, & promiſſum magiſtri mei dignanter adimplere voluïſti. Et conuerſus ad Reinaldum: Noli, inquit, frater formidare. Ego in omnibus paratus ſum tibi obedire, & Dominus reget nos, qui omnibus confidentibus in ſe paratus eſt ſubuenire. Vade ergò feſtinus, & nè cuncteris, & teipſum manibus trade domini mei, antequàm à nobis tranſeat ad gaudia æterna. Quo peracto Domini prouidentia, vir Dei propheticè dixit Reinaldo vera quidem verba, ſed breuia: Vade, inquit, nè tardes redire fili, & confortare, & noli diffidere: quia ſpiritus mammonæ totis viribus à ſancto propoſito te ſtudebit retrorsùm abducere. His dictis, egreſſus eſt Reinaldus, & poſtmodùm reuerſus.

Prędicit Alberto ſocia adfuturū.

De morte beati Vuilhelmi. *Cap.* 29.

POſt hęc ſciens beatus Vuilhelmus, quia venit hora eius, vt trāſeat ex hoc mundo ad patrem, cùm dilexiſſet pœnitentiam quoàd vixerat, in finem dilexit eam. Subijt ergò animum eius, vt Albertum diluculò Caſtellionem pro ſacerdote citò dirigeret, qui ipſi pœnitentiam imponeret in extremis. Iuſſione ergò facta diſcipulo, tantus eum inuaſit horror & pauor frigoris, quòd vix explicare valet ſermo doctoris. Frigus enim pręualidū, flante Borea, ſolito aſperiùs inhorruerat, gelu nimium iter ſcopuloſum cōſtrinxerat, & denſa nix omnia cooperuërat, atq; viam dealbauerat. Sed cōfortatus à magiſtro diſcipulus, relictis calceis, nudis ac teneris plantis cœpit ire: diffidens tamen, licèt de iuſſione ſolicitus, trepidabat obedire. Sed ô miram fidem magiſtri, quæ cunctantem diſcipuli diffidentiam ſuperaret. Nulla vis algoris vel niuis eum

Albertus in acerrimo gelu nudis pedibꝰ iter

omni-

Illæſus peragit. omninò aut lęſit, aut contriſtauit, aut quicquam moleſtiæ intulit. Dereliquerat autem ignorāter, priuſquàm ad ſacerdotē pergeret, ſupra magiſtri caput pauxillum cādelæ ardentis, quam cum ſacerdote rediens ardētem, vt priùs, reperit, & in nullo imminutam ſolo omnipotētis Dei miraculo. Mox Vuilhelmus de manu ſacerdotis omnia ſacramēta Christi ritè ſuſcepit, ea quidem reuerētia & deuotione, qua ſpiritualiter à ſpiritu Domini accepit. (Munit ſe Eccleſię ſacramentis.) Poſteà appropinquante hora exitûs ſui, ſubitò, licèt incredibile videatur, primus pallor, qui ex cilicio, ferro, ſqualore ac inedia corpori eius obrepſerat, totus abſceſſit, vultuq; clarificato ac lętis oculis, inuiſus anteà color acceſſit. Iam deincèps operabatur in eo, cuius pater vſq; modò operatur aſſiduè, Dominus noſter Ieſus Chriſtus, (Iohan. 5.) qui reformabit corpus humilitatis noſtræ cōfiguratum corpori claritatis ſuæ. Defunctus viuere, & viuēs mortuus videbatur, cui viuere Chriſtus fuerat, & mori lucrū. (Philip. 3.) Poſteà ſciens Albertus, quòd ea quæ de magiſtro ſuo ſunt, finē ſortiuntur, incepit dicere antiphonam, quæ in egreſſu decedentium dicitur: Subuenite ſancti Dei &c. Pſallebat etiam cum eo venerabilis ſacerdos, quem pro imponenda pœnitentia, de Caſtellione vocauerat: qui vt videret finem, cum ſolitarijs duobus remanſerat. Ipſe verò tranſiens ad patrem, in medio illorum iacebat, & irreuerberatis oculis ac manibus ſurſùm intendebat, inuictumq; in oratione ſpiritum, gemitibus ac ſuſpirijs inenarrabilibus ſuſpendebat. Interim Albertus pręparans funeris exequias, cantando plorabat, & plorando cantabat, non ignorans, pium & ſalubre, orare pro defunctis, & ſuper mortuos producere lachrymas. (2. Mach. 12. Eccle. 38.) Cùm veniſſent ad locum illum: Occurrite angeli Domini, exiuit ſpiritus eius, & reuerſus eſt ad Dominum, qui dedit illum, & à carne ſoluta ſancta eius anima, appoſitus eſt ad patres ſuos, ambulans cum Deo, & obdormiēs in Domino. (Feliciter obdormit in Domino.) Sic moriens in pace quietiſſimū ſuſtinuit obitum, vt nullis notari poſſet indicijs momentum, quo emiſit ſpiritum. In ipſo mortis articulo magìs videbatur obdormiens, quàm obiēs: poſt mortem verò ſoporatus potiùs quàm exanimatus. Non ei, vt aſſolet, accidit oris oppilatio, non frontis rugatio, non oculorum ſuffoſſio, nō narium contractio, non naſi exinanitio, non hiatûs apertio, non dentium commotio. Extenti pedes & combinatìm demiſſi lacerti eius, & cruce ſignati, erecti ſenſus omnes, & quaſi in aëra ſubleuati. Nitorem coloris in facie, ſicut in diebus iuuētutis, receperat, & omnis decoloratio ſolisq; aduſtio receſſerat. A Domino factum eſt iſtud, & eſt mirabile in oculis noſtris. (Pſalm. 117.)

De ſepultura & miraculis eius. Cap. 30.

(Gene. 30.) CErnens Albertus cum Ioſeph verum Iſraël obijſſe, ruit in faciem animo conſternatus, & tenens pedes veri Iacob, amplexando eius ſacra veſtigia, reuerenter oſculabatur. Rursùs autem refricatus eſt dolor de ſolitaria deſertione: rurſùs interpellatus eſt pater de promiſſi tardatione: At ille introiērat in potentias Domini, & iam potentior factus erat ad impetrandum. Non ergò paſſus eſt diutiùs diſcipulum ſua expectatione fraudari. (Reinaldus inſignis medicus, fit S. Guilelmi ſectator.) Nam Reinaldus, cunctis facultatibus ſuis in pauperes diſtributis, aſſiduè quod à viro Dei audiērat & viderat, animo æſtuante reuoluit, & citò poſt eius obitum ad Albertum rediēs, quod Deo promiſerat, exoluit. Veruntamen grauiſſimæ dęmonum perſecutiones, iuxta pręſagium S. Vuilhelmi, in conuerſionis primordijs non defuerunt ei: quibus ingruentibus, mox fugiebat ad tumulum viri Dei. Et quandiù ibi erat, ſicut poſteà referebat, nullas hoſtium moleſtias metuebat, ſecurior, quàm inter amicorum cateruas permanens. Poſt hęc corpus B. Vuilhelmi à diſcipulo & presbytero more Chriſtiano ad ſepulturam pręparatur, & in hortulo, quem ipſe, dum viueret, proprijs manibus coluerat, gleba illa ſanctiſſima, ſuper aurum precioſiſſima, terræ commendatur. In quo loco poſteà humili ſchemate conſtructum eſt oratorium, vbì morbidis & varijs depreſſis lāguoribus multiplex à Domino pręſtatur beneficium, & propè eſt Dominus petitionibus omnibus piè B. Vuilhelmum inuocātium. Ibidèm cęcis reſtituitur viſus, ſurdis auditus, claudis inceſſus, leproſis munditia, languidis conualeſcentia, mutis loquela: ibì furioſis dementia tollitur, & reſtituitur ſanitas. In ſumma, de quacunque tribulatione clamantes, in quacunque neceſſitate ad locum illum properantes, S. Vuilhelmi patrocinium ſibi ſentiunt adfuiſſe. (Quando obierit.) Obijt verbi incarnati anno 1156. 4. Idus Februarij, & ſepultus eſt in Stabulo Rodis vir Dei Vuilhelmus, Dux & Comes illuſtris & magnificus, Domino coronante in cęlis ſpiritum, & ornante in terris corporis ſepulcrum ſequentibus ſignis.

PASSIO

PASSIO BEATISSIMORVM MARTYRVM SATVRNINI PRESBYTERI, DATIVI, FELICIS, AMPELII,

& multorum aliorum, conſcripta ex Actis publicis, quemadmodùm teſtatur author: cuius Appẽdicem, quam Actis attexuit, ſuſtulimus, quòd acerbè & calumnioſè in Epiſcopos Menſuriũ & Cæcilianũ inuehatur.

II. FEBRVA. Alij 12.

QVi religionis ſanctiſſimæ fide exultat & gloriatur in Chriſto, quique Dominica veritate gaudet, errore damnato, vt Eccleſiam catholicam teneat, ſanctamq; communionem à prophana diſcernat: acta martyrum legat, quæ neceſſariò in archiuo memoriæ conſcripta ſunt, nè ſeculis tranſeuntibus obſoleſceret gloria martyrum, & damnatio Traditorum. Aggredior itaque cęleſtes pugnas, nouaque certamina, geſta per fortiſſimos Chriſti confeſſores, bellatores inuictos, martyres glorioſos. Aggredior, inquam, ex Actis publicis ſcribere, nõ tam ingenio prçditus, quàm ciuili, quo illis ſum amore coniunctus: Conſultè quidem hoc faciens, duplici ſcilicet modo, vt & imitatoribus eorum ad martyrium animos prçparemus, & quos viuere in perpetuum, atq; cum Domino Chriſto regnare confidimus, etiam confeſſionis eorum pugnas atq; victorias, cùm in literis digerimus, æternæ memoriæ conferamus. Sed non inuenio, fratres dilectiſſimi, quibus vtar exordijs, quóve principio laudis aggrediar ſanctiſſimorum martyrum feliciſſimam confeſſionem. Magnis enim rebus magniſq; virtutibus rapior, & quicquid eſt, quod in ipſis adſpicio, hoc totũ diuinum atq; cęleſte admiror. In deuotione fidem, in vita ſanctitatem, in confeſſione conſtantiam, in paſſione victoriam. Quæ res quanto ſolæ in ſuis virtutibus fulgent, tanto ſunt omnes in ſingulis martyribus clariores. Placet igitur in principio cauſam ipſius belli tractare, totiusque mundi diſcrimen neceſſariò breuiter omni celeritate diſcurrere, vt agnita veritate, & prçmia martyrum, & pœnas quis nouerit Traditorum.

Acta martyrum legendi.

Temporibus nanque Diocletiani & Maximiani, bellum diabolus Chriſtianis indixit iſto modo, vt ſacroſancta Domini teſtamenta, ſcripturasque diuinas ad exurendum peteret, baſilicas Dominicas ſubuerteret, & ritus ſacros cœtusque ſanctiſſimos celebrari Domino prohiberet. Sed non tulit exercitus Domini Dei immane prçceptum, ſacrilegamq; iuſſionẽ perhorruit: & mox fidei arma corripuit, deſcendit in prælium, non tam cõtra homines, quàm cõtra diabolum pugnaturus. Et quanuìs tradendo gentilibus ſcripturas Dominicas atq; teſtamẽta diuina, prophanis ignibus comburenda, à fidei cardine cecidêre nonnulli, cõſeruando tamen eas, & pro ipſis libenter ſuum ſanguinẽ effundendo, fortiter fecêre quamplurimi. Quiq; pleni Deo, deuicto ac proſtrato diabolo, victricem palmam in paſſione geſtantes, ſentẽtiam in Traditores atq; eorum conſortes, qua illos ab Eccleſiæ communione prçcidant, cuncti martyres proprio ſanguine conſignabant. Fas enim non fuerat, vt in Eccleſia Dei ſimul eſſent Martyres & Traditores. Aduolabant itaque vndiqueuerſùm ad certaminis campum immenſa agmina cõfeſſorum, & vbi quiſque hoſtem repererat, caſtra illic Dominica collocabat. Nanque in ciuitate * Alutinenſi in domo Oceani Felicis cùm bellica caneret tuba, Dominica ſigna glorioſi martyres erexerunt: ibique celebrantes ex more Dominica ſacramenta, à Coloniæ magiſtratibus atque ab ipſo ſtationario milite apprçhenduntur. Saturninus presbyter cũ filijs quatuor, id eſt, Saturnino iuniore & Felice lectoribus, Maria ſanctimoniali, Hilariano infante. Itaque Datiuus, qui & ſenator, Felix, alius Felix, Emeritus, Ampelius, Rogatianus, Quintus, Maximianus, Thelica, Rogatianus, Rogatus, Ianuarius, Caſſianus, Victorianus, Vincentius, Cçcilianus, Reſtituta, Prima, Fua, Rogatianus, Guinalius, Rogatus, Pomponia, Secunda, Ianuaria, Saturnina, Martinus, Dantus, Felix, Margareta maior, Honorata, Regiola, Victorinus, Peluſius, Fauſtus, Dacianus, Matrona, Cçcilia, Victoria, Herectina, ſecunda Matrona, Ianuaria.

Perſecutiõ Chriſtianorum.

Volũt trãdi ſcripturas diuinas.

Vide crimẽ Traditorũ.

* Abitinẽſi

Nomina ſanctorũ martyrum.

Hi apprçhenſi, producebantur alacres ad forum. Adhuc in primum certaminis campum prior Datiuus ibat, quem ſancti parentes candidum ſenatorem cæleſti curiæ genuerunt. Ibat etiam presbyter Saturninus, numeroſa vallatus propagine liberorum.

Cuius

Cuius partûs partem ſibi ſociam martyrio deſtinauit, partem ſui nominis pignus Eccleſiæ relinquebat. Hos agmen Dominicum ſequebatur, in quo fulgebat cæleſtium ſplendor armorum, ſcutum fidei, lorica iuſtitiæ, ſaluationis galea, & gladius bifrons ſermo Dei: quorum præſidio fulti, ſpem victoriæ fratribus promittebant. Sed iam ad ſupradictæ ciuitatis peruenerunt forum. Ibì primùm aggreſſi cõfeſſionis palmam, magiſtratûs elogio ſuſtulerũt. In iſto nanq; foro iam pro Dominicis ſcripturis dimicauerat cęlum, cùm Fundanus, ciuitatis quondàm epiſcopus, ſcripturas Dominicas traderet exurẽdas. Quas cùm magiſtratus ſacrilegus igni apponeret, ſubitò imber ſereno cęlo diffunditur, ignis ſcripturis ſanctis admotus extinguitur, grandines adhibentur, omniſq; ipſa regio, pro ſcripturis Dominicis, elementis furentibus deuaſtabatur. De hac igitur ciuitate martyres Chriſti exoptata prima vincula ſuſceperunt: directique ad Carthaginem alacres ac lęti, per totum iter hymnos Domino canticaq; pſallebant. Qui cùm ad officium Anulini tunc proconſulis peruenirent, ſtarentq; in acie cõſtanter, fortiter ſęuientes impetus diaboli Dominica conſtantia retundebant. Sed cùm non cõtra omnes ſimul milites Chriſti diabolica rabies pręualeret, ſingulos in certamina poſtulauit. Quorum certaminum pugnas nõ tam meis exequar, quàm martyrum dictis: vt & ſęuientis hoſtis audacia in tormentis atque in ipſa ſacrilega inuectione noſcatur, & Chriſti Domini prępotentis virtus in toleranti martyrum atque in ipſa confeſſione laudetur.

Arma ſanctorũ martyrum.

Diuino miraculo ſcripturæ ſeruantur.

Cùm igitur ab Officio Proconſuli offerrentur, ſuggereretur que quòd à magiſtratibus Alutinenſium tranſmiſſi eſſent Chriſtiani, qui contra interdictum Imperatorum & Cęſarum, collectam Dominicam celebrâſſent, primùm Proconſul Datiuum interrogat, cuius eſſet conditionis, & vtrùm collectam feciſſet. Qui cùm ſe Chriſtianum, & in collecta fuiſſe profiteretur, author ab ipſo collectionis ſanctiſſimæ poſtulatur. Statimque iubet Officium eundem in eculeum ſubleuare, extenſumque vngulis pręparare. Sed cùm carnifices iuſſa crudelia atroci velocitate complerent, ſtarentque ſęuientes in dictis, & denudatis ad vulnera martyris lateribus, erectis vngulis imminerent, ſubitò ſeſe per medium Thelica fortiſſimus martyr tormentis ſubiecit & clamauit, quia Chriſtiani ſumus nos: Nos, inquit, collegimus. Statimque Procõſulis furor exarſit, & ingẽmiſcens, ſpiritali gladio grauiter vulneratus, martyrem Chriſti grauiſſimis ictibus tutudit, in eculeum ſuſpenſum tetendit, vngulis perſtridentibus laniauit. At contrà glorioſiſſimus martyr Thelica, media de ipſa carnificũ rabie huiuſmodi preces Domino cum gratiarum actione effundebat: Deo gratias: In nomine tuo Chriſte, fili Dei, libera ſeruos tuos. Talia precanti Proconſul: Quis eſt, inquit, author tecum congregationis veſtræ? Qui crudeliùs ſęuiẽti carnifici clara voce reſpõdit: Saturninus preſbyter & omnes. O martyrem, primatum omnibus dantem. Non enim preſbyterum fratribus pręțulit, ſed preſbytero fratres confeſſionis conſortio copulauit. Quærente igitur Proconſule Saturninum, oſtendit: non quòd illum prodiderit, quem ſecum aduersùs diabolum pariter dimicare cernebat: ſed vt illi panderet, integrè ſe celebrâſſe collectam, quando cum ipſis etiam preſbyter fuerat. Manebat igitur, cum voce Dominum deprecans, & pręceptorum euangelij memor, inimicis ſuis veniam martyr in ipſis corporis ſui laniamentis poſcebat. Inter ipſos nanque vulnerum grauiſſimos cruciatus, tortores pariter & Proconſulem his vocibus exprobrabat: Iniuſtè facitis infelices: contra Deum facitis. Deus altiſſime, noli illis conſentire ad hęc peccata. Peccatis infelices, aduersùs Deum facitis. Cuſtodite pręcepta Dei altiſſimi. Iniuſtè agitis infelices: innocentes laniatis. Non ſumus homicidæ, non fraudem fecimus. Deus miſerere. Gratias tibi ago: pro nomine tuo da mihi ſufferentiam. Libera ſeruos tuos in captiuitate huius ſeculi. Gratias tibi ago, nec ſufficio tibi gratias agere. Et cùm ictibus vngularum concuſſa fortiùs latera ſulcarentur, profluenſque ſanguinis vnda violentis tractibus emanaret, Proconſulem ſibi dicentem audiuit: Incipies ſentire, quæ vos pati oporteat? Et adiecit: Ad gloriam. Gratias ago Deo regnorum. Appáret regnum æternum, regnum incorruptum. Domine Ieſu Chriſte, Chriſtiani ſumus: tibi ſeruimus. Tu es ſpes noſtra. Tu es ſpes Chriſtianorum. Deus ſanctiſſime, Deus altiſſime, Deus omnipotens, tibi laudes pro nomine tuo agimus. Cui talia oranti tum à diabolo per iudicem dictum eſt: Cuſtodire te oportuit iuſſionem Imperatorum & Cęſarum. Defatigato iam corpore, forti atque conſtanti ſermone victor proclamauit: Non curo, niſi legem Dei, quam didici. Ipſam cuſtodio, pro ipſa moriar, in ipſa conſummor, præter quam non eſt alia. Talibus itaque dictis glo-

Datiuus ſuſpẽditur in eculeo.

Thelica martyr fortiſſimus.

Matth. 5.

Inſultat Proconſuli & tortoribus.

Inter tormenta eius ardentes preces.

glorioſiſſimi martyris in ſuis tormentis,magìs ipſe Anulinus torquebatur. Cuius tandèm rabies ferocitate ſaginata,poſteà recluſum in carcere, * paſſione cõdignum martyrem deſtinauit. *paſſioni

Poſt hęc Datiuus à Domino in certamine erigitur, qui Thelicæ ad fortiſſimũ prælium de proximo coniunctus eſt.Qui cùm pendendo in eculeo extenſus,ſe voce ſępiùs repetita Chriſtianũ eſſe, & collectam feciſſe fortiter proclamaret, emerſit ſanctiſſimæ Victoriæ martyris frater,vir ſanè togatus,ſed à religionis Chriſtianæ ſanctiſſimo cultu ipſis temporibus alienus. Qui ſuſpenſum in eculeo martyrem,profanis vocibus hactenùs arguebat: Hic eſt, ait, domine, qui per abſentiam patris noſtri, nobis hîc ſtudentibus,ſororem noſtram Victoriam ſeducens,hinc de ſplendidiſſima Carthaginis ciuitate vnà cum Secũda & Reſtituta,ad Alutinenſem Coloniam ſecum vſque perduxit. Quiq; nunquàm domum noſtram ingreſſus eſt,niſi tunc, quando quibuſdam perſuaſionibus puellares animos illiciebat. Sed non tulit Victoria, clariſſima martyr Domini, collegam & cõmartyrem ſuum falsò appeti ſenatorem. Statimq; Chriſtiana libertate prorumpens,Nullius,inquit,perſuaſione profecta ſum, nec cum ipſo ad Alutinenſem Coloniam veni.Hoc poſſum per ciues probare. Omnia mea ſponte atque voluntate perfeci.Nam & in collecta fui,& Dominicum cum fratribus celebraui,quia Chriſtiana ſum. Tunc impudens aduocatus maledicta exaggerabat in martyrem.Et contrà martyr glorioſus de eculeo,cuncta vera reſponſione ſoluebat.

Inter hęc Anulinus ardeſcens, premi vngulas in martyrem iubet. Statìm carnifices nuda pręparataque ictibus latera cruentis vulneribus inuenerunt. Aduolabant truces in manus iuſſis velocibus,ſecretaque pectoris,diruptis cutibus viſceribusq́ue diuulſis, nefandis adſpectibus adnixa crudelitate pandebant. Inter hęc martyris mens immobilis: & licèt membra rumpantur,/diuellantur viſcera, latera diſſipentur, animus tamen martyris integer inconcuſſusq́ue perdurat. Deniquè dignitatis ſuæ memor Datiuus, tali voce preces Domino ſub carnifice rabiente fundebat:O Chriſte Domine,non confundar. His dictis beatiſſimus martyr quod à Domino popoſcerat, tam facilè meruit, quàm breuiter poſtulauit.Deniquè mox Proconſul mente cõcuſſa,lingua volente parcere proſiliuit.Ceſſauêre carnifices:fas enim non erat,martyrem Chriſti in commartyris ſuæ Victoriæ cauſa torqueri. Nam cùm cõtra eum Pompeianus ſuſpicionis indignæ ſęuus accuſator accederet, calumnioſamq́ue coniungeret actionem,deſpectus à martyre eſt & percuſſus. Quid agis hoc in loco diabole? Quid contra martyres Chriſti adhuc vſque conaris? A ſenatore Domini ac martyre, & poteſtas ſimul & forenſis rabies ſuperata eſt.Sed clariſſimus martyr etiam pro Chriſto tortus,cùm interrogatus,vtrùm in collecta fuiſſet,profiteretur conſtanter & diceret, cùm collecta fuiſſet,ſe ſuperueniſſe,& Dominicum cum fratribus congrua religionis deuotione celebrâſſe,authoremq́; eiuſdem collectionis ſanctiſſimę vnum fuiſſe,in ſeſe Proconſulem rurſus acriùs excitauit.Cuius recrudeſcente ſęuitia,geminata martyris dignitas iteratò vngulis ſulcantibus exaratur.At martyr ad vulnerũ cruciatus ſęuiſſimos priſtinam ſuam repetens orationem,Rogo,ait,Chriſte,non confundar.Quid feci?Saturninus eſt presbyter noſter. *Datiuus diriſſimè torquetur.*

Huius cùm latera,duri trucisq́ue carnificis magiſtra crudelitate monſtrante,adiunctis vngulis raderentur, Saturninus preſbyter ad prælium poſtulatur. Qui cæleſtis regni contemplatione conſiderans parua admodùm ac leuia ſuos commartyres ſuſtinere,congredi etiam ipſe taliter cœpit.Nam dicente Proconſule: Tu contra iuſſionem Imperatorum & Cæſarum feciſti, vt hos omnes colligeres? reſpondit preſbyter Saturninus: Domini ſpiritu ſuggerente, ſecuri Dominicum celebrauimus. Proconſul ait: Quarè? Reſpondit: Quia non poteſt intermitti Dominicum. Qui mox, vt hæc dixit, contra Datiuum ſtatìm iubet aptari. Expectabat intereà Datiuus laniamenta corporis ſui potiùs, quàm dolebat: & cuius ad Dominum mens animusq́ue pendebat, nihil dolorem corporis æſtimabat: ſed tantùm Dominum precabatur, dicens: Subueni rogo Chriſte: habe pietatem, ſerua animam, cuſtodi ſpiritum meum:non confundar: rogo Chriſte:da ſufferentiam.Cui cùm à Proconſule diceretur:Ex hac ſplendidiſſima ciuitate magìs debuêras alios ad bonam mentem vocare, & non contra pręcepta Imperatorum & Cęſarum facere: fortiùs atque conſtantiùs acclamabat: Chriſtianus ſum.Qua voce diabolus ſuperatus, Parce, inquit. Simulq́ue illum in carcerem tradens, paſſioni condignæ martyrem reſeruauit. *Saturninus presbyter vocatur ad cruciatus.* *Datiui egregia cõſtantia.*

At

At verò preſbyter Saturninus,recenti martyrum ſanguine delibutus,cùm penderet in eculeo,admonebatur in eorum fide perſiſtere,in quorum cruore perſtabat. Hic cùm interrogaretur, vtrùm author ipſe eſſet,& omnes ipſe adunâſſet,& diceret, Etiam: ego præſens in collecta fui: Emeritus lector ad certamen exiliens, congrediente preſbytero, Ego ſum author,inquit,in cuius domo collecta facta fuit. At Proconſul, qui iam totiès victus fuerat,impetus Emeriti perhorrebat: & tamen in preſbyterū verſus, Quarè contra præceptum,inquit,faciebas Saturnine? Cui Saturninus: Intermitti Dominicum non poteſt,ait. Lex ſic iubet. Tunc Proconſul: Non tamen debuiſti prohibita contemnere, ſed obſeruare potiùs, & non rem facere contra præceptum Imperatorum. Et meditata iamdiù in martyribus voce,terrorem ſuæ iræ commouit, cui non pigro paretur obſequio. Nam carnifices in ſenile corpus preſbyteri ruunt, & graſſante rabie, rupta neruorum connexione,diſcerpunt illud ingemiſcenda ſupplicia & noui generis in ſacerdotem Dei exquiſita tormenta. Videres quaſi in pabulo vulnerum famis rabie ſęuire carnifices,apertiſque viſceribus, ad horrorem vidētium inter ruborem ſanguinis, oſſa nudata pellere,& nec inter moras torquentium, excluſam animam corpus ſupplicio pendente deſerere. At tali voce Dominum preſbyter precabatur: Rogo te Chriſte, exaudi. Gratias tibi ago Deus. iube me decollari. Rogo Chriſte,miſerere: fili Dei ſubueni. Cui Proconſul: Quarè contra præceptum facis? Et preſbyter: Lex ſic iubet: lex ſic docet,inquit. O admiranda ſatis ac prędicandi preſbyteri doctoris diuina reſponſio. Legem ſanctiſſimam etiam in tormētis preſbyter prędicat, pro qua libenter ſupplicia ſuſtinebat. Legis deniquè voce deterritus Anolinus: Parcam,inquit: eumq́ue in cuſtodiam carceris redigens,exoptato ſupplicio deſtinauit.

Emeritus proſilit ad certamen.

Saturninus cruciatur atrociter.

At verò Emerito applicito, In tua,inquit Proconſul, domo collectæ factæ ſunt contra pręcepta Imperatorum? Cui Emeritus, ſancto ſpiritu inundatus, In domo mea,inquit,egimus Dominicum. At ille: Quarè permittebas,ait,illos ingredi? Reſpondit: Quoniam fratres mei ſunt,& non poteram illos prohibere. Sed prohibere, inquit,illos debuiſti. At ille: Non potui,ait,quoniam ſine Dominico non poſſumus. Statìm enim ipſe in eculeo iubetur extendi,extenſuſq́ue vexari. Qui cùm validos ictus innouato carnifice pateretur, Rogo, ait, Chriſte ſubueni. Contra Dei pręceptum facitis,ó infelices. Et interloquenti Proconſuli, Non oportuerat te eos ſuſcipere,reſpondit: Non potueram, quin ſuſciperem fratres meos. At Proconſul ſacrilegus, Sed prior, inquit, erat iuſſio Imperatorum & Cęſarum. Contrà religioſiſſimus martyr: Deus,inquit,maior eſt,quàm Imperatores. Rogo Chriſte: tibi laudes. Chriſte Domine, da ſufferentiam. Cui talia precanti, hæc Proconſul iniecit: Habes ergò ſcripturam aliquam in domo tua? Et reſpondit: Habeo, ſed in corde meo. Et Proconſul: In domo, inquit, tua habes, an non? Emeritus martyr ait: In corde meo illas habeo. Rogo Chriſte: tibi laudes: libera me Chriſte: in nomine tuo patior. Breuiter patior, libenter patior: Chriſte, non confundar. O martyrem, Apoſtoli memorem, qui legem Domini conſcriptam habuit,nō attramento,ſed ſpiritu Dei viui: non in tabulis lapideis, ſed in tabulis cordis carnalibus. O martyrem, legis ſacræ idoneum diligentemq́ue cuſtodem, qui Traditorum facinus perhorreſcens, ſcripturas Dominicas nè perderet, inter ſecreta ſui pectoris collocauit. Quo cognito, Proconſul, parce,inquit: eiusq; confeſſionem in memoriam vnà cum cęterorum confeſſionibus redigens, Pro meritis veſtris omnes, inquit, ſecūdùm confeſſionem veſtram pœnas meritas perſoluetis.

Emeritus conſtantiſſimè reſpōdet.

2. Cor. 3.

Sed iam ferina rabies,ore cruento tormētis martyrum ſaginata,languebat. Sed cùm Felix nomine & paſſione proceſſiſſet in prelium, acieſque Domini omnis incorrupta inuictaq́ue perſtaret,tyrannus mente proſtratus,voce demiſſus, anima & corpore diſſolutus, Spero vos, inquit, hanc partem potiùs eligere, qua poſſitis viuere, vt iuſſiones conſeruetis. Contra quæ confeſſores Domini,inuicti martyres Chriſti,tanquàm ex vno ore dixerunt: Chriſtiani ſumus: non poſſumus niſi Domini legem ſanctam vſque ad effuſionem ſanguinis cuſtodire. Qua voce percuſſus inimicus, Felici dicebat: Non quęro, an Chriſtianus ſis,ſed an collectam feceris, vel ſcripturas aliquas habeas. O ſtulta iudicis & ridenda interrogatio. Chriſtianus,inquit,vtrùm ſis,tace. Et addidit: Si in collecta fuiſti? Reſpōdit: Quaſi Chriſtianus ſine Dominico poſſit,aut Dominicum ſine Chriſtiano celebrari. An neſcis ſatanas,in Dominico Chriſtianum,& in Chriſtiano Dominicum conſtitutum,vt nec alterum ſine altero valeat eſſe? Cùm nomen audieris, frequētiam Domini

Felicis certamen.

Præclara martyrum vox.

mini diſce:& cùm collectam audieris,nomen agnoſce. Deniquè cognoſceris à martyre & rideris: tali reſponſione confunderis: Collectam, inquit, glorioſiſſimè celebrauimus:ad ſcripturas Dominicas legendas in Dominicum conuenimus ſemper. Qua confeſſione confuſus grauiter Anulinus,fuſtibus cęſum exanimem,cęleſti concilio martyrem properantem ad ſiderea tribunalia,expleta paſſione,conſociat.

Sed Felicem ſequitur alius Felix, nomine pariter & cõfeſſione atq; ipſa paſſione conſimilis. Pari etenim virtute congreſſus, etiam ipſe fuſtium lęſione quaſſatus, animam in tormenta carceris ponens,ſuperioris Felicis eſt martyrio copulatus. Poſt hos ſuſcepit certamen Ampelius cuſtos legis, ſcripturarum diuinarum fideliſſimus cõſeruator. Hic,quęrente Proconſule,an in collecta fuiſſet,hilaris atq; ſecurus alacri voce reſpondit: Cum fratribus feci collectam, Dominicũ celebraui, & ſcripturas Dominicas habeo mecũ,ſed in corde meo conſcriptas.Chriſte,tibi laudes refero:exaudi Chriſte. Qui cùm hęc dixiſſet, ceruicibus contuſus, quaſi iam in tabernaculum Dominicum cum fratribus relegatur. Hunc ſequitur Rogatianus. Qui confeſſus Domini nomen,ſupradictis fratribus iungebatur illęſus. Quintus verò applicitus, egregiè nomen Domini magnificeq́ue confeſſus,cęſus fuſtibus in carcerem truditur,condigno martyrio reſeruatus.Hunc ſequebatur Maximianus,in confeſſione par, in congreſſione conſimilis, in victoriæ triumphis æqualis. Poſt quem iunior Felix, ſpem ſalutemq́; Chriſtianorum Dominicum eſſe proclamãs. Cùm ſimiliter etiam ipſe fuſtibus cęderetur, Ego,inquit, deuota mente celebraui Dominicum, collectam cum fratribus feci: quia Chriſtianus ſum.Qua confeſſione meruit fratribus etiam ipſe ſociari.

Alterius Felicis agon. *Ampelij martyriũ.* *Item Rogatiani.* *Quinti.* *Maximiani* *Felicis.*

At iunior Saturninus,martyris Saturnini preſbyteri progenies, in certamẽ optatum feſtinus acceſſit,properans patris virtutibus glorioſiſſimis adęquari. Cui cùm Proconſul furibundus, diabolo ſuggerente,dixiſſet, Et tu Saturnine interfuiſti? reſpondit Saturninus: Chriſtianus ſum. Non à te quęro hoc,ait,ſed vtrùm egeris Dominicum. Cui reſpondit Saturninus:Egi Dominicum,quia Saluator eſt Chriſtus.Quo nomine Saluatoris audito, Anulinus exarſit, & in filium, patrium inſtaurat eculeum. Extenſoq́ue Saturnino, Quid,inquit, Saturnine profiteris? Vides vbi poſitus ſis? Habes ſcripturas aliquas?Reſpondit:Chriſtianus ſum. Proconſul verò ait:Ego quęro, an conueneris,& an ſcripturas habeas.Reſpõdit:Chriſtianus ſum.aliud non eſt nomen,quod poſt Chriſtum oporteat nos ſanctum obſeruare. Qua confeſſione diabolus inflammatus, Quoniam permanes,inquit,in obſtinatione tua,etiam te oportet tormentis affici: Dic,an aliquas ſcripturas habeas. Et ad officium dixit: Vexa illum. Ibant in adoleſcentis latera paternis vulneribus laſſi lictores,& adhuc humectantem in vngulis patrium ſanguinem,cognato filij cruori miſcebant. Videres per hiantium vulnerum ſulcos de lateribus anteà genitoris ſanguinem fluere, & cruorem filij paterno permixtum vngulis rotantibus emanare. At iuuenis gemini ſanguinis admixtione recreatus, medelam potiùs, quàm tormenta ſentiebat: & recepta in tormentis fortitudine, fortiſſimis vocibus exclamabat: Scripturas Dominicas habeo, ſed in corde meo. Rogo Chriſte, des ſufferentiam. Spes eſt vitæ. Anulinus inquit:Quarè contra pręceptũ faciebas?Reſpondit:Quia Chriſtianus ſum.Quo audito,Parce,inquit.Et ſtatim ceſſante tormẽto,in patrium conſortium relegatur.

Saturnini.

Intereà mergebat in noctem horis labentibus dies,& conſumptis cum ſole tormentis,defecit atra tortorum rabies, & cum ſui iudicis crudelitate languebat. Sed legiones Dominicæ,in quibus Chriſtus, perpetuum lumen, armorum cęleſtium coruſco ſplendore fulgebat,fortiùs atq; conſtantiùs in certamina proſiliebant. Cùm verò aduerſarius Domini tot martyrum pręlijs glorioſiſſimis victus,tantiſq; ac talibus congreſſionibus ſuperatus, deſertus à die, comprehenſus à nocte, deficiente iam carnificum rabie, profligaturus cum ſingulis congredi vlteriùs non valeret,totius exercitûs Domini animos percontatur, deuotaſq́; confeſſorum mentes tali interrogatione propulſat: Vidiſtis,inquit,eos qui perſeuerauerunt,quid ſuſtinuerunt,vel quid in ſua confeſſione perſtantes,adhuc habeant ſuſtinere. Et ideò qui vult ex vobis ad indulgẽtiam peruenire,vt ſaluus eſſe poſſit,profiteatur. Ad hęc confeſſores Domini,glorioſi martyres Chriſti,lęti ac triumphantes ſimul,non ex Proconſulis dictis,ſed ex victoria paſſionis ſpiritu ſancto ferventes,fortiùs clariuſque,tanquàm ex vno ore,dixerunt:Chriſtiani ſumus.Qua

Inuicta cõſtãtia & inſuperabilis confeſſio

ſanctorum martyrum. voce proſtratus eſt diabolus,& concuſſus Anulinus cõfuſusque,omnes ſanctos in carcerem trudens, illos martyrio deſtinauit.

Victoriæ virginis encomion & certamen egregium. Et nè deuotiſſimus fœminarum ſexus, florentiſſimusque ſacrarum virginum chorus certaminis tanti gloria priuaretur,omnes fœminæ, Chriſto Domino auxiliante,in Victoria congreſſæ ſunt & coronatæ.Etenim Victoria ſanctiſſima fœminarum,flos virginum,decus & dignitas cõfeſſorum, honeſta natalibus,religione ſanctiſſima,moribus temperata,in qua naturæ bonũ candida pudicitia relucebat,reſpondebatq; pulchritudini corporis fides pulchrior mentis,& integritas ſanctitatis,ad ſecundam palmam reſtitutam ſe in Domini martyrio lętabatur.Huic nanque ab infantia iam clara pudicitiæ ſigna fulgebant, & rudibus adhuc annis, apparebat rigor caſtiſſimus mentis, & quędam dignitas futuræ paſſionis. Deniquè poſtquàm plena virginitas vltimum ætatis tempus expleuit,cùm puella nolens & reluctans in nuptias à parentibus cogeretur,inuitamque tradere ſpõſo prędo ſuggereret,clàm ſe per pręceps puella demittit,aurisque famulantibus ſupportata, incolumis gremio terræ ſuſcipitur. Neque fuerat poſtmodùm pro Chriſto Domino paſſura, ſi pro ſola tunc pudicitia moreretur. Liberata igitur nuptialibus tedis, illuſoque ſimul cum parentibus ſponſo,media penè de ipſa nuptiarum frequentia proſiliens, ad ædem pudicitiæ portumq; pudoris eccleſiam intacta virgo confugit: ibì conſecrati Deo dicatique capitis in perpetuam virginitatem, ſacratiſſimum crinem inconcuſſo pudore ſeruauit.Hęc ergò ad martyrium properans,florentem pudicitiæ palmam triumphali dextera pręferebat. Nanque interroganti Proconſuli quid Mirabilis conſtantia virginis. profiteretur,clara voce reſpondit:Chriſtiana ſum.Et cùm à Fortunatiano fratre togato eiusque defenſore, vanis argumentationibus mente capta eſſe diceretur, Victoria reſpondit: Mens mea eſt: nunquàm mutata ſum. Ad hęc Proconſul: Vis ire, inquit,cum Fortunatiano fratre tuo?Reſpõdit:Nolo,quia Chriſtiana ſum:& illi ſunt fratres mei,qui Dei pręcepta cuſtodiunt. O puellam, diuinæ legis authoritate fundatam. O virginem glorioſam,æterno regi meritò conſecratam. O beatiſſimam martyrem,euãgelica pro- Matth.12. feſſione clariſſimã,quæ Dominica voce reſpõdit:Hi ſunt fratres mei,qui Dei pręcepta cuſtodiunt.Quibus auditis,Anulinus depoſita iudicis authoritate, ad puellæ perſuaſionem deſcendit. Conſule tibi, inquit. Vides enim fratrem tuum prouidere cupientem ſaluti tuæ. Cui martyr Chriſti: Mens mea eſt,inquit: nunquàm mutata ſum. Nam & in collecta fui,& Dominicũ cum fratribus celebraui: quia Chriſtiana ſum. Mox cùm hęc Anulinus audiſſet,furijs agitatus exarſit,& puellam,ſacratiſſimam martyrem Chriſti,in carcerem vnà cum cęteris relegans,paſſioni omnes reſeruauit.

Sed Hilarianus adhuc ſupererat,vnus de natis presbyteri martyris Saturnini,qui ętatem ſuam paruulam ingenti deuotione vincebat. Hic patris fratrumque triumphis approperans iungi, diras tyranni minas non tam exhorruit, quàm in nihilum duxit. Huic Hilariani pueri virilis animus. cùm diceretur, Patrem tuum aut fratres tuos ſecutus es? ſubitò breui de corpore vox iuuenilis auditur, & anguſtũ pueri pectus ad confeſſionem Domini totum aperitur in voce reſpondentis: Chriſtianus ſum, & mea ſponte atque voluntate cum patre meo & cum fratribus feci collectam. Audiebas patris Saturnini martyris vocem per dulcis filij meatus exire,& confitentem Chriſtum Dominum linguam,de fratris exemplo ſecuturam. Sed Proconſul ſtultus, non intelligens contra ſe, non homines, ſed Deum in martyribus dimicare, nec quia in puerilibus annis ingentes animos ſentiebat, putabat puerum tormentis infantiæ poſſe terreri: deniquè amputabo,inquit, & collum tibi,& naſum,& auriculas,& ſic te dimitto.Ad hęc Hilarianus puer,patris fratrumque virtutibus glorioſus,qui iam didicerat à Maioribus ſuis tormenta contemnere,clara voce reſpondit: Quicquid facere volueris, fac, quia Chriſtianus ſum. Mox in carcerem recipi etiam ipſe iubetur,ingentique cum gaudio vox Hila- Vide pueri voces. riani auditur,dicentis: Deo gratias.Hic certaminis magni pugna perficitur: Hìc diabolus ſuperatur & vincitur: hìc martyres Chriſti de paſſionis futuræ gloria æterna iugi congratulatione lætantur.

VITA

VITA S. SEVERINI ABBATIS AGAVNENSIS, PER FAVSTVM PRESBYTERVM CONSCRIPTA,

ſed quòd in pleriſque videretur eſſe verboſior, per F. Laurentium Surium redacta in compendium.

BEatus Seuerinus, religioſus Dei cultor, parentes habuit generis nobilitate conſpicuos, qui eum à prima ætate in literis & pietate inſtituendum curârunt. Tandèm euſquè in ſcientia & vitæ integritate progreſſus eſt, vt dignus exiſtimatus ſit, qui inſigni Agaunenſium monaſterio, vbi fortiſſimus Chriſti martyr Mauritius quieſcit, Abbas pręficeretur. Virtutum enim eius bonus odor iam longè lateque ſe diffuderat, & cunctis eum celebrem reddiderat atq; venerabilem. Carnis vel generis ſplendorem longè ſuperabat mentis generoſitate & virtutum gloria. Feruebat nanque in illo Dei amor, animi inuicta cernebatur patientia, edomandæ carnis ingens ſtudium, & multa cibi potuſque parſimonia. Inſiſtebat acriter & ſtrenuè ſanctis precibus, ſciens ſcriptum eſſe: Petite, & accipietis. Magna illi aderat animi compunctio, qua fiebat, vt eſſet ſemper ad cęleſtia ſuſpenſus, vbertimque lachrymans, vota ſua Domino ardenter offerret, cum Apoſtolo cupiens diſſolui, & ruptis corporis vinculis, ad illam beatam patriam proficiſci, & eſſe pręſens ad Dominum. id enim multò melius. Sed inter hęc omnibus ſe præbebat affabilem, qui conſilij aut ſolatij captandi cauſa ad ipſum acceſſiſſent: infirmis quoquè fratribus adhibebat paternæ adhortationis fomenta: ità quidem ſibi & Deo intentus, vt tamen aliorum ſalutem nulla ratione negligeret. FEBRVA. II. Fit Abbas Agaunēſis. Iohan. 16. Philip. 1.

Ea tempeſtate Clodoueus rex Francorum in acrem febrem incidit, quæ multo tempore eum vehementer afflixit. Vt autem ad eum perlatus eſt rumor ſanctitatis beati Seuerini, hortantibus eum amicis, miſit homines, qui virum Dei cum omni humilitate obſecrarent, vt ad ipſum accedere, & ſuis precibus ſanitatem à Domino ipſi impetrare dignaretur, quandoquidem medicorum opera omnis fruſtrà in ipſum collata, nihil diuturno morbo remedij attuliſſet. Fuit hoc ità diuinitùs procuratum, vt vir ſanctus ea occaſione ad regem profectione ſuſcepta, illis in locis permultorum ſaluti & vtilitati proficeret. Nec ea res moleſta fuit regijs medicis: immò verò Tranquillinus, illuſtris vir & in arte medica benè verſatus, regem admonuit, vt virum ſanctiſſimum ad ſe accerſiret: ſimul exponēs regi virtutes beati viri, quàm multi ab eo curarentur varijs oppreſſi morbis, & à dęmonijs vexati. Ità factum eſt, vt quemadmodùm diximus, rex ablegaret ſuos ad virum Dei, qui celeriter curarent illum adeſſe Pariſijs, vbi rex tum morabatur. Et illi quidem, quos miſerat rex, diligenter in eam curam incubuerūt, vt regis iuſſa exequerentur: & cùm ad Agaunenſe monaſterium perueniſſent, Abbatis appellandi copiam ſibi fieri popoſcerunt. Ille verò acceſſit ad eos, ſalutatuſque eſt ab eis admodùm reuerenter, & his verbis compellatus: Dominus noſter, tuæ æternæ proſperitatis deuotus amator, Clodoueus rex te multùm ſaluere iuſſit, precaturq; vti nè graueris ipſum inuiſere. Nam valdè difficili conflictatur ægritudine, & ſpe bona nititur, fore vt tuis ſanctis precibus à Domino obtineat priſtinam virium incolumitatem. Medici enim nihil ſua arte & induſtria efficere potuerunt. Clodoueus rex eum ad ſe euocat.

His auditis, vir ſanctus, vt erat pijſſimus, mox reſpondit, ſe regis precibus minimè defuturum. Id verò tanto propenſiùs fecit, quòd iam antè viſione & reuelatione angelica cognouerat ſe aliò migraturum, alibique & vitæ finem, & corporis ſepulcrum habiturum. Poſteà rem ad fratres omnes cœnobij refert, cum multa cordis pietate, compunctione & beneuolentia, multiſque cum lachrymis ità eos alloquens: Ego quidem, fratres mei dilectiſſimi, iam diſceſſurus, valdè me commendo orationibus veſtris: petoq; & obſecro, vt ſicut hactenùs, ità deinceps quoquè fides integra, ſpes inconcuſſa, & feruens charitas perſeuerent apud vos. Confidite, quęſo, in Domino, & agite viriliter, & confortetur cor veſtrum in gratia Dei, quæ eſt in Chriſto Ieſu Domino noſtro. Quòd ad me quidē attinet, notum vobis facio fratres mei, quòd in hac mortali carne me poſt- Reuelatione diſcit alibi ſe moriturum.

hàc viſuri non eſtis. Mihi enim diuinitùs patefactum eſt, in caſtro Nantonienſi me non multò pòſt ex hac vita deceſſurum. Hęc cùm ille dixiſſet, magnus omnium repentè luctus & fletus ortus eſt, aiuntque ad illum: Abba pater, nè derelinquas nos, neque deſeras gregem tibi à Chriſto Domino commendatum, quem hucuſquè paterno affectu benignè & amanter fouiſti. Dolebant certè vehementer tantum patrem ſibi auferri, maximè quòd audiuiſſent non ſe illum ampliùs conſpecturos in hac vita. Ille verò ſic eos lachrymantes mœrentesque conſiderans, Nolite, inquit, fratres mei, nolite hac de cauſa contriſtari. Oportet enim nos diuinæ parére voluntati. Deindè iubet itineri neceſſaria præparari, eosque blandè conſolatus, impertita quoquè benedictione, profectus eſt.

Fratres multùm dolent eius abitu.

Peruenit autem in ipſo itinere ad oppidum Niuernenſe, ibique orandi cauſa templum ingreſſus eſt: cumque à cuſtodibus eſſet ſciſcitatus, vbì epiſcopus eſſet, illique reſpondiſſent, eum iam diù grauiter decumbere, loquendi quoquè & audiendi beneficio priuatum, toto anno è lecto ſurgere non potuiſſe, & neque ſacrificâſſe interìm, neque populo benè precatum eſſe: vir ſanctus miſericordia permotus, ad Eulalium pôtificem lecto inhęrentem feſtinus accedit, viſoque illo ſe proſternit, diuque Dominum feruenter orans, è terra ſurgit, dicitque ſurdo & muto epiſcopo: Loquere, oro, mecum ſacerdos Domini. Tum ille: Sit, inquit, nomen Domini benedictum in ſecula, qui per te meî miſertus eſt. Et S. Seuerinus porrigens ei manum, Surge, ait, ſerue Dei in nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti, qui te propterea caſtigauit, vt ſaluum faceret: ideò flagellauit, vt coronaret. Hodiè mecum in altari ſacrificabis, & pro more populo benedictionem largieris. Sub his verbis totus ſanus ſurrexit Eulalius, laudes grateſque agens Deo, qui per ſeruum ſuum Seuerinum ab ipſo mortis limine ad vitam & ſanitatem ipſum reuocâſſet: eademque die Miſſam celebrauit, & populo benedixit. Multi ſanè viſo tanto miraculo obſtupeſcebant, agebantque gratias Deo pro reſtituto ſibi paſtore. Et illo quidem die manſit apud eum B. Seuerinus, diuinis cum illo laudibus vacans: poſtridiè verò illi valefaciens, cœptum proſequebatur iter, tandemque Lutetiam perueniens, in ipſa vrbis porta leproſum conſpicit, valdè miſerum & omni conſolatione deſtitutum. Eum igitur ad ſe vocat, oſculatuſq; peramanter, dicit illi: Quid tibi vis pręſtari fili mi? ſimulq; ſputo eum liniens, & Dominum inuocans, lepram omnem prorsùs ab illo expulit. Ibi tum erumpũt omnes in laudem Dei, qui per ſeruum ſuum talia efficeret. At vir ſanctus humanos vitans fauores, properè indè abijt templum versùs, ibique ſe dans orationi, à Deo opem poſtulauit: indè ad regis aulam ſe confert, eoq; ſalutato, procumbit in preces, iſq; abſolutis, caſulam, qua indutus erat, ſuper regem ponit, & cõfeſtìm febre profligata, rex ſurrexit incolumis, gratias agens Deo, & flexis genibus eius ſeruum Seuerinum venerans, cuius precibus ſalutem repentè eſſet conſecutus.

Eulalium epiſcopum ſurdũ, mutum lectoq; decumbentem ſanat.

Leproſum curat.

Clodoueũ regè à febre liberat.

Manſit autem aliquandiù apud eum beatus Seuerinus, multoſque tum aulicos, tum ciues Pariſienſes, depulſis morbis & malis, quibus premebantur, fuſa ad Deum prece, ſaluti reformauit. Lętabantur cęci, poſt longas tenebras cæli lumẽ adſpicientes, ſurdi ſe audire gratulabantur, claudi ingrediebantur alacres, muti tacentia diù ora in creatoris laxabant laudes, dæmoniaci à teterrimorum ſpirituum vexatione ſe gaudebant abſolutos. Eiuſmodi verò mirificis operibus vir Dei creuit apud omnes pręclara ſuî exiſtimatione, & laudabatur Chriſtus in fideli ſeruo ſuo. Rex quoquè Clodoueus poteſtatem ei fecit, quãtam vellet pecuniam accipiendi ex theſauris ipſius, & pauperibus elargiendi. Tum pręterea è carceribus abeundi copiam fecit omnibus, quos vir Dei cenſuiſſet dimittendos: quorum ſanè ingens fuit numerus. Attulit ea res multis incredibilem iucunditatem, quia iam nihil expectârant aliud, niſi vt diuerſis affecti ſupplicijs interimerentur.

At verò vbi ſenſit homo Dei aduentare tempus, quo cum morte vita eſſet commutanda, immò verò à morte corporis huius, & ab hoc exilio migrandum ad veram vitam & ad patriam charitatis æternæ, regi & Pariſienſibus valedicens, ad Caſtrum Nantionenſe properauit, vbì oratorium erat ex lignis conſtructum, in quo presbyteri duo Paſchaſius & Vrſicinus Deo miniſtrabant, de quibus illi Dominus ſignificârat, quòd illorum opera eſſet mandandus ſepulturæ. Ad illos igitur acceſſit, & comiter eos alloquẽs, indicauit ſe propterea eò aduenisse, vt illic vita functus, ab illis ſepeliretur. Deindè etiam commendauit illis Fauſtum presbyterum, fidelem vt ipſe eum vocat, neceſſitatis ſuę mini-

Abit ad Caſtrum Nantonienſe.

miniſtrum, qui triginta annis aſſiduus in eius miniſterio fuiſſet: itemque Vitalem monachum, diſcipulum ſuum. Porrò preſbyteri illi Paſchaſius & Vrſicinus honorificè virum ſanctum excepêrũt, qui iam ad imminentem huius vitæ ſupremum diem ſeſe cum multis lachrymis aſſiduiſque precibus religioſè pręparabat, vt poſſet veniẽti iudici lętus & expeditus occurrere. Poſtremò vbì ventum eſt ad vndecimum menſis Februarij diem, felicem ſpiritum in manus ſui efflauit creatoris. Vt autem teſtati ſunt, qui morienti aderant, totus ille locus, in quo decubuit, multo lumine circundatus fuit ea hora, qua deceſſit. Poſtquàm autem obdormiuit, Paſchaſius & Vrſicinus corpus exanime, ità vt moris erat, abluerunt, indutumque veſtibus ſummo cum honore in ſupradicto oratorio terra condiderunt: vbì hodieque ad eius ſepulcrum multa pręclara fiunt miracula, glorificante Chriſto ſeruum ſuum. Poſteà, vbì defuncto Clodoueo, filius eius Childebertus regnum obtinuit, recordatus ille virtutum beatiſſimi Seuerini, & quemadmodùm patrem Clodoueum à moleſtiſſima febre repentè liberâſſet, omninò rationi conſentaneum putauit, vt ſuper eius monumentum ædes auguſtior & ſublimior fabricaretur. Idque eo iubente curatum & effectum eſt, templumque iam conſtructum idem rex etiam regijs muneribus auxit, cupiens apud Deum ſancti viri precibus adiuuari & eius patrocinia promereri.

Moritur vir ſanctus.

Miracula ad ſepulcrum eius.

SANCTI PATRIS NOSTRI IOHANNIS CHRYSOSTOMI ARCHIEPISCOPI CONSTANTINOPOLItani, *Encomium ſancti Meletij Archiepiſcopi Antiocheni, & de ſtudio eorum, qui conuenerant. Citatur hoc Encomium à ſeptima Synodo, Actione 4. Extat autem in Metaphraſte.*

PEr venerãdum & ſacrum hunc gregem oculos vbiquè circunferens, & vniuerſam ciuitatẽ adſpiciens hîc pręſentem, neſcio quem priùs beatum pronunciem: ſanctum'ne Meletium, quòd vel poſt mortem tanto honore fruitur: an veſtram charitatem, quòd tantam in veſtros Paſtores beneuolentiam etiam poſt deceſſum oſtẽditis. Beatus enim ille, quòd tantum amorem vobis omnibus potuerit immittere: Beati vos quoquè, quòd cùm charitatis depoſitum acceperitis, eam ei, qui depoſuit, integram hucuſquè perpetuò conſeruaueritis. Quintus enim annus iam pręterijt, ex quo ille migrauit ad Ieſum, quẽ deſiderabat: & perindè àcſi herì & nudiuſtertiùs eum vidiſſetis, tam feruẽti amore ad eum hodiè acceſſiſtis. Proptereà beatus ille eſt hodiè iudicandus, quòd tales genuerit filios. Beati autem eſtis vos quoquè iudicandi, quòd vobis obtigerit, vt talem patrem haberetis. Egregia eſt radix & admirabilis: ſed fructus quoq; nõ ſunt indigni hac radice. Etenim quomodò radix quępiam admirabilis, quæ latet in ſinu terræ, ipſa quidem non apparet: per fructus autem oſtendit vires ſuæ virtutis: Ità etiam beatus Meletius in hac capſa cõditus, ipſe quidem non cernitur à nobis oculis corporis: per vos verò, qui eſtis fructus, oſtendit vires ſuæ gratiæ. Et nos quidem ſileamus. ſufficit enim dies feſtus & feruor veſtri ſtudij, ad tuba clariùs proclamandum ſancti Meletij in vos amorem tanquàm in filios. Sic enim veſtras mentes accendit ad ſuî amorem, vt vel ad ſolum nomen incaleſcatis, & excitemini ad ipſam appellationem.

FEBRVA. 11. Exemplar Aloyſij excuſum habet 14. ſed puto mendum eſſe.

Proptereà ego quoquè nunc non temerè, ſed ſtudio & dedita opera, id in meis verbis annecto aſſiduè, & perindè àc quiſpiam, qui coronam texit auream, margaritas deindè inſerens, gemmarum frequentia pręclarius efficit diadema: ità ego quoquè beato eius capiti coronam texens encomiorum, velutì margaritarum quarundam frequentiam, orationi adtexo continuationem eius appellationis: ſperans fore, vt ſic eam iucundiorem reddam & ſplendidiorem. Solent enim amantes eorum, quos amãt, vel nuda complecti nomina, & incaleſcere ad ipſas appellationes. Quod vobis quoquè in hoc beato vſuuenit. Nam cùm eum à principio in ciuitatem ingreſſum excepiſſetis, vnuſquiſq; filium ſuum appellabat ab illius appellatione: per appellationem exiſtimans vnuſquiſq; in

Meletij nomen quàm gratũ Antiochenis.

domum ſuam ſanctum illum introducere, patresque, auos & proauos, matres prętereuntes beati Meletij nomen imponebant liberis, quos pepererant. Naturam enim vincebat amor pietatis, & deincèps qui naſcebantur, nō ex naturali ſolùm beneuolentia, ſed etiam ex affectione ad illam appellationem, erāt chari parentibus. Ipſum enim nomen, & ornamentum cognationis, & ædium tutelam, & inuocantibus ſalutem, & amoris ſolatium eſſe exiſtimabant: & perindè acſi quidam, qui ſedebāt in tenebris, cùm vna lampas cōſpecta fuerit, multas accendētes lucernas, vnuſquiſque infert in domum ſuam: ità etiam cùm illa appellatio, tanquàm lumen incidiſſet in ciuitatem, vnuſquiſque tanquàm lucernam accendens, introduxit in domum ſuam beati tunc illius nomen, velutì quendam theſaurum bonorum innumerabilium, per illius afferens appellationem: eratque id, quod fiebat, doctrina magnæ charitatis & pietatis. Nam cùm aſſiduè cogerentur meminiſſe illius appellationis, illum quoquè ſanctum complectebantur animo. Habebant enim hoc nomen tanquàm arma quędam, quibus fugabatur quęuis à ratione aliena affectio & cogitatio: fuitque id adeò frequens, vt vbiquè in biuijs, in foro, in agris & in vijs hoc nomen vndiquè circunſonaret.

Vide antiquù vſum imaginum apud Chriſtianos, & earū venerationem.

Non ad nomen autem ſolùm adeò fuiſtis affecti, ſed ad ipſam etiam figuram corporis. Quomodò enim feciſtis in nominibus, hoc etiam feciſtis in illius imagine. etenim in palis annulorum, & in ſimulacris, & in phialis, & in thalamorū parietibus, & vbiquè ſacram illam multi expreſſerunt imaginem, vt non ſolùm audirent ſanctam illam appellationem, ſed etiam vbiquè viderent figuram corporis, & eius exceſsûs duplicem haberent conſolationem. Etenim cùm primùm fuit ingreſſus, fuit expulſus è ciuitate, inimicis veritatis eum expellentibus: Deus verò id cōceſſit, ſimul & illius virtutē & veſtram volens oſtendere. Cùm enim ingreſſus, ſicut Moſes in Aegyptum, liberâſſet ciuitatem ab errore hęreſis, putridisque membris & immedicabilibus à reliquo corpore amputatis, integram reſtituiſſet ſanitatem eccleſiæ multitudini, inimici veritatis non ferentes correctionem, cùm mouiſſent eum, qui tunc imperabat, expulerūt eum ex hac ciuitate, expectantes fore, vt veritate eſſent ſuperiores, & euerterent correctionem eorum, quæ facta fuerant. Euenit autem contrà, quàm expectabāt: magisq; fuit euidens veſter zelus, & reſplenduit demonſtratio illius ſcientiæ, ad docēdum accommodatæ. Illius quidem, quòd triginta diebus, nec ijs quidem integris, tantum potuit, vt poſteà irruentibus ſpiritibus innumerabilibus, illabefacta & inconcuſſa manſerit illa doctrina. Feruor autem veſter ſe apertè oſtendit, quòd triginta, & nec ijs quidem integris, diebus, tam accuratè ſuſcepiſtis, quæ deiecta fuerāt ab illo, ſemina, vt ad profundū mentis radices tranſmiſeritis, & nulli deincèps illatæ decętero ceſſeritis tentationi.

Meletius ab hereticis expellitur.

Antiochenorum charitas in Meletium.

Operæprecium eſt autem, ne illud quidem prętermittere, quod accidit in eius perſecutione. Nam cùm Pręſes ciuitatis curru vectus exiret per medium forum, & propè feciſſet ſedere illum ſanctum, lapides niue crebriores vndiquè in caput Pręſidis ferebantur, ciuitate nequaquàm ferente ſeparationem, ſed potiùs volente priuari vita pręſenti, quàm videre ſanctum illum auelli. Quid ergò tūc fecit ille beatus? Cùm vidiſſet iactus lapidum, complexus ſuis veſtibus, contexit caput Pręſidis: ſimul & inimicos pudore afficiens ob inſignem manſuetudinem, & ſuos docens diſcipulos, quantā oſtendere oporteat patientiam in eos, qui iniuria afficiunt: & quòd non ſolùm nihil oporteat eis mali facere, ſed etiamſi ab alijs eis immineat periculum, id quoquè omni ſtudio propulſare. Quis tunc non fuit obſtupefactus, vidēs & inſanum amorem ciuitatis, & ſummam philoſophiam, lenitatemque & manſuetudinem Meletij? Erant enim admirabilia ea, quæ tunc acciderunt. Paſtor abigebatur, & greges non diſpergebantur. Gubernator expellebatur, & ſcapha nō mergebatur. Agricola fugabatur, & vitis plus fructûs ferebat. Quoniam enim vinculo charitatis eratis inter vos inuicèm colligati, nō illatæ tentationes, non impendentia pericula, non viæ longitudo, non diuturnitas temporis, neque quicquàm aliud potuit vos diſiungere à beati paſtoris Meletij conſuetudine. Sed expellebatur quidem, vt eſſet procùl à filijs: contigit autē contrarium. magis enim vobis conſtringebatur vinculis charitatis: & cùm ſecum vniuerſam accepiſſet ciuitatem, iuit in Armeniam.

Et erat quidem corpus poſitum in patria, mēs verò & cogitatio, velutì à quibuſdam pennis, in altum elata à gratia ſpiritûs, & apud vos perpetuò degens, vniuerſum hunc populum circunferebat in ſuis viſceribus. Quod ipſum quoquè vobis vſu veniebat.

Nam

Nam cùm hìc ſederetis, & vrbe circunſcriberemini, ſpiritu charitatis in Armeniam quotidiè euolantes, & ſanctum vultum intuentes, & beatam vocem audientes, ſic reuertebamini. Et propter hanc cauſam, cõceſſit Deus eum ſtatim expelli è ciuitate, vt, ſicut dixi, oſtenderet Deus veſtram fidei firmitatem inimicis, qui vos bello oppugnabant: & illius in docendo peritiam. Illud autem hinc eſt apertum. Nam poſt primam reuerſus perſecutionem, non triginta ſolùm dies, ſed etiam menſes, & annum vnum & duos & plures hìc eſt verſatus. Nam cùm ſatìs magnum dediſſetis argumentum veſtræ circa fidẽ firmitatis, dedit vobis poteſtatem iucundè & ſecurè fruendi patre. erat enim maxima voluptas, frui illo ſancto vultu. Non enim ſolùm docens nec loquens, ſed etiamſi ſolùm videretur, ſatìs erat ad introducendam omnem virtutis doctrinam in eorum, qui videbant, animam. Quando enim ad vos veniebat, & vniuerſa ciuitas ei obuiàm proceſſerat, alij quidem propè accedebant, & pedes præhenſabant, & manum oſculabantur, & vocem audiebant: alij autem prohibiti à multitudine, ipſum ſolùm videntes, tanquàm qui ſufficientem benedictionem ex adſpectu accepiſſent, & non minus habuiſſent, quàm qui propè fuiſſent, contenti recedebant: & quod fiebat in apoſtolis, hoc in eo quoquè contingebat. Quomodò enim in Apoſtolis, qui progredi & propiùs accedere non poterant, cùm vmbra eorum extenderetur, & tangeret eos, qui procùl erant, eandem attrahebant gratiam, & ſani ſimiliter recedebant: Ità nunc quoquè, qui nõ poterant accedere, tanquàm aliquam ſpiritalem gloriam à ſancto illo capite emiſſam, & ad eos, qui longiſſimè aberant, peruadentem ſentientes: etiam ab eo omni benedictione ex ſolo adſpectu repleti, omnes diſcedebant.

Reuertitur ab exilio. — *Actor. 5.*

Cùm autem viſum eſſet communi Deo vniuerſorum, eum vocare ex vita præſenti, & eum referre in chorum angelorum, nec hoc quidem factũ eſt temerè. Sed ipſum quidem vocant literæ Imperatoris, cùm Deus mouiſſet Imperatorem. Vocant verò ipſum non in propinquum locum, ſed in Thraciam. Quamobrem? Vt & Galatæ & Bithyni & Cilices & Cappadoces, & omnes, qui Thraciam habitant, noſtra bona cognoſcerent: Vt qui erant vbiquè terrarum Epiſcopi, tanquàm ad archetypum exemplar, ad illius ſanctitatem intuentes, & apertum exemplum ab illo accipientes, ſui in hoc munere officij certiſſimam & clariſſimam haberent regulam, quemadmodùm oporteat adminiſtrare & regere eccleſias. Nam propter vrbis magnitudinem, & quòd illic reſideret Imperator, multi ex multis locis orbis terræ illuc tunc confluebant. Epiſcopi autem eccleſiarum, propterea quòd eccleſiæ à longo bello & tempeſtate reſpirantes, acciperent principium pacis & tranquillitatis, literis Imperatoris omnes illuc vocabantur. Tunc ergò hic quoquè ſanctus illuc accedit. Quomodò enim in tribus pueris accidit, quando erant publico præconio renunciandi & coronandi, extincta vi ignis, faſtu tyranni conculcato, confutato omni genere impietatis, ex vniuerſo orbe terræ erant eis congregati ſpectatores. Nam qui vbiquè terrarum erant ſatrapæ, conſules, & legati, vocati quidem erant propter aliam cauſam, illos autem ſpectauerunt athletas. Ità etiàm tunc accidit. Propter aliam enim cauſam vocati epiſcopi, qui vbiquè terrarum adminiſtrabant eccleſias, acceſſerunt, & ſanctum illum ſunt contemplati: adeò vt beato Meletio præclarum fieret theatrum.

Dan. 3.

Poſtquàm autem eum adſpexiſſent, & accuratè eius didiciſſent pietatem, ſapientiam atque zelum fidei, vt qui perfectam & abſolutam in ſe haberet omnem virtutem, quæ decet ſacerdotem, tunc eum ad ſe vocauit Dominus. Factum eſt verò id quoquè, vt leuiùs ferret noſtra ciuitas. Nam ſi hìc emiſiſſet animam, futurum erat intolerabilẽ pondus calamitatis. Quis enim ſuſtinuiſſet videre beatum illum, extremum ducentem ſpiritum? Quis ſuſtinuiſſet videre illa cilia oculorum deprimi, oſque claudi & mandata edere nouiſſima? Quis hæc adſpiciens, non à ſe diſceſſiſſet magnitudine calamitatis? Nè hoc ergò accideret, prouidit Deus, vt in aliena regione animam emitteret: vt tempore, quod interceſſit, hanc maximam præmeditati calamitatem, cùm videremus ingredi corpus, nè animo conſternaremur, cùm mens iam eſſet aſſuefacta luctui. Quod etiam factum eſt. Cùm enim venerandum illud corpus excepit ciuitas, luxit quidem & valdè eiulauit: ſed luctum citò repreſſit, tam propter cauſam, quam diximus, quàm propter eam, quæ eſt dicenda.

Meletij abſoluta virtus. — *Abit à vita.*

Benignus enim & clemens Deus miſertus noſtri doloris, alium citò nobis dedit Paſtorem, qui pulchrè exprimebat & conſeruabat formam omnis illius virtutis. Qui cùm

ſedem aſcendiſſet, humili & lugubri veſte nos ſtatim exuit,& dolorem extinxit. beati autem Meletij magis renouabat memoriam: & dolor quidem flacceſcebat, amor verò accendebatur vehementiùs,& omninò ſublata fuit animi ægritudo. Quanquàm in amiſſione eorum, qui ſunt chariſſimi, non ità ſolet euenire. Sed quando quis filium chariſſimum, vel etiam reuerendum maritum amiſerit mulier, quandiù quidem eius feruentem conſeruat memoriam, vehementior luctus alitur in animo. Quando verò ſuccedens tempus luctum emolliêrit, ſimul cum vehementia doloris extincta eſt etiam,quæ vigebat,memoria. In hoc autem beato Meletio accidit contrarium. Nam animi quidem ægritudo fuit omninò eiecta, recordatio verò non ſimul abijt cum dolore, ſed aucta eſt vehementiùs. Teſtes autem eſtis vos, qui poſt tantum tempus, non ſecùs àc apes fauum, circunuolatis corpus beati Meletij. Cauſa verò erat, non à natura ortus in illum amor, ſed diſcretionis rectæ ratiocinatio. Propterea non fuit morte extincta ſancti Meletij memoria,tempore non emarcuit: ſed augetur & maius accipit incrementum, non eorum ſolùm, qui viderunt, ſed etiam eorum, qui non viderunt. Eſt enim hoc quoquè admirabile,quòd qui fuerunt illius vitę tempore iuniores,ij quoquè accenduntur ad idem deſiderium. Atque vos quidem ſenes in hoc ſolo ſuperatis eos, qui non viderunt, quòd cum eo verſati eſtis, & fructum percepiſtis ſanctæ eius conſuetudinis. Qui autem non viderunt, vos ſuperant,quòd cùm virū non adſpexerint, oſtendunt in ipſum non minus deſiderium.

Studium & amor Antiochenorū in defunctū Meletium.

Oremus itaque omnes,tam magiſtratus quàm priuati,tam mulieres quàm viri, tam ſenes quàm iuuenes, tam ſerui quàm liberi, hunc beatum Meletium harum precum ſocium accipientes, (eſt enim ei nunc maior fiducia,& amor in vos feruentior) vt hæc nobis augeatur charitas,& nos omnes dignemur,quomodò hîc ſumus prope arcam,ità illic quoquè poſſe eſſe prope beatum & æternum eius tabernaculum, & conſequi bona æterna,quæ ſunt ei repoſita. Quæ detur nobis omnibus conſequi, gratia & clementia Domini noſtri Ieſu Chriſti: Cui gloria & potentia ſimul cum ſancto & viuifico ſpiritu, nunc & ſemper & in ſecula ſeculorum, Amen.

NICEPHORI BEATISSIMI PHILOSOPHI ET ORATORIS, ORATIO FVNEBRIS, SEV VITA ENcomio contexta, *magni inter Dei Pontifices & admirabilis inter Patriarchas, Antonij. Habetur in Metaphraſte.*

12. Febrva.

FIeri ergò non poterat, vt eorum, qui in fide priùs præclari extiterunt, non rurſùs tempus, etiamſi videretur conſenuiſſe, fœtus ſimiles afferret: & per extremum partum, rebus ipſis & factis, præcedentium fructuum comprobaret admirabilitatem. Cùm enim fictor ab initio humanam fabricatus eſſet naturam,& bonorum ſeminum ei indidiſſet materiam, non ſiuit,vt ea cum tempore conſeneſceret, ſed vt in dies repubeſceret, & ferret fœtus germanos præcedentibus, ſupernæ cognationis minimè adulteratam nobilitatem in ſe ferentes. Virtus enim non accipit dimenſionem ex eo, quod eſt tempore poſterius aut prius: ſed ex pura & incorrupta mente eorum,qui ſe rectè gerunt: quomodò is, qui nunc oratione laudandus eſt propoſitus,qui quotidianis acceſſionibus aſcendit totas ſcalas virtutum, & peruenit ad ſummum.

Sed oportet,huic, qui per totam vitam in virtute ſe exercuit, eos, qui per totam vitam in dicendi facultate ſtudium poſuerunt,contexere coronam: qui quidem ſunt lingua boni & potentes: & admirari res præclarè & rectè ab eo geſtas: me autem ſilentio longo os meum cōprimere,& linguam vinculo continere: & dum alij oratoris officio fungerentur,me in numerum referri auditorum:& eorum quidem reuoluere memoriam,quorum inſpectio & experientia, non longo abhinc tempore, poterat eſſe magiſtra,vt veritati poſſem verum & firmum ferre teſtimonium: eorum verò,quæ ignorantur,

tur, narratione per orationem percipere cognitionem. Non autem lingua inerudita, & ægritudinis animi nube confuſa mente, aggredi tantæ rei magnitudinem, timentem periculum, quod imminet ijs, qui ſuſcipiunt ea, quæ ſunt ſupra vires. Natura enim ità eſt comparatum, vt verba res non poſſint aſſequi. Hic autem nunc, vbì & longiſſimum tempus dimenſum eſt virtutem, & floridiſſimum pratum imitantur rectè facta, cùm omnia tractare nulla poſſint ratione, meritò refugiunt. Neque enim ſuum ingenium, nec rerum ignorantes magnitudinem, ſperantes tamen ſe potiùs aliquid accepturos, quàm daturos, exiſtimant ſe virtutum magnitudinem eſſe ſuam celaturos imbecillitatem. neminem enim iudicare orationes, ſtupefactum rerum admiratione. Quamobrem ſperant fore, vt ſimul & lateant, & prædicentur, dum propter horum connexionem habentur in admiratione. Sed quoniam mentis, quæ inter omnes principatum obtinet, vincit ſententia, quæ poſt exequias cenſet iuſta patri eſſe tribuenda, eius in dicendo gratiæ vniuerſum permittentes, (quę, etſi neceſsè ſit, ad nō aſſequi, omninò quod deficit, adijciet, vel potiùs orationi integram præbebit correctionem) accedimus ad narrationem, veluti quoddam fundamentum patriam primo loco ponentes.

Verba res aſſequi non poſſunt.

Sed patriæ & Maiorum nollem facere mentionem: quoniam nec aliquid eorum, quæ ad carnem pertinent, cæleſti illi & carnis propemodùm experti, & qui ſolam nouerat patriam ſupernam ciuitatem, in quam ciues adſciſcuntur, qui ſunt virtutis operatores, ſcimus fuiſſe proprium. Sed quoniam eum, qui propter nos maſſæ noſtræ aſſumptione factus eſt ſicut nos, vniuerſi opificem videmus & Dominum, admiſiſſe patriam & Maiores, & humilis Bethleem magnitudinem omni lingua prædicari, nec in ſancto quoquè Pontifice fas eſſe ſtatui prætermittere: ſed in eo potiùs iucundè immorari, reddendo quodammodò gratiam alimentorum. Sed in alijs quidem fortaſsè, patria & genus propoſita, laudem ex arte afferunt: in eo autem, de quo in præſentia agimus, partus potiùs ijs, ex quibus ortus eſt, donat gloriam immortalem, infernè remittens ſplendorem, ſimiliter ſolarium radiorum reuerberationibus. Patria ergò, quæ ſit vna, non poteſt inueniri. Nam Aſia quidem & Europa gloriam inter ſe partitur: hæc quidem propter Thraciam, illa verò propter Phrygiam, eius ortum ſibi vendicantes. Cùm res autem ſit inter eos controuerſa, apparet alia tertia patria, nempe regina vrbium, quæ etiam eum aluit, vlnis ſuis amplectens, ex quo ferè à puerilibus faſcijs eum euolui contigit, vt qui ei poſteà futurus eſſet decus & ornamentum. Et hæc quidem, vtpotè caput, ei facilè & prompto animo cedit, ſperans fore vt fruatur gloria. Aſia verò ægrè fert quidem, ſed non vſque ad immoderatam fertur contentionem: ſe reginæ autem ſubmittens, & Maiorum eius contenta gloria, à quibus ſunt huic fontes generationis: quos genus ducentes ex Phrygia, propter munera imperatoria, quæ obiêrunt in exercitu Imperatoris, habuit regina vrbium habitatores, animo quidem fortes, fortes autem corpore, & eius, qui ex ipſis erat gignendus, priùs in ſe deſcribentes fortitudinem contra vitia & conſtantiam.

Patria S. Antonij epiſcopi.

A quibus ortus huius pater, ab ipſis parentibus ab ineunte ætate, tanquàm Samuel, & habitu Dei ſorti dedicatur, & re ipſa: & ad generis ſucceſſionem lege matrimonij coniungitur mulieri, honeſtæ quidem animo, honeſtæ verò omnibus moribus, & corporis ſpecie non afferente dedecus nobilitati animæ: & quæ, vt ſemel dicam, animi & corporis dotibus, marito qui erat in vtriſque inſignis, nulla in re erat inferior. ſed erat biga inſignis, biga veneranda, biga, quæ beata cenſebatur: coniugium, quod multorum oculos conuertebat ad admirationem: parùm quidem carni, plurimùm autem Deo viuens, & ijs, quæ verè ad Deum ferunt, factis & rectis actionibus: pro quibus & per quæ, tanquàm aliquod præmium virtutis, dignati ſunt ſacrum fructum producere. Qui in materna quadam poſſeſſione, quæ non multùm aberat à ciuitate, in qua habitabant, vrbanos tumultus, & Iconomachorum, quæ tunc vigebat, rabiem declinantes, in lucem editus, magìs pietate alebatur quàm lacte. Cùm autē iam incepiſſet balbutire, parentibus iucundam exhibuit admirationem. Balbutienti enim linguæ nihil ferè aliud præbebat loquendum, nisì quæcunque erant myſtici noſtri cultûs, quantum à molli & tenera pueri natura poteſt exprimi & è labris progredi: & hoc paulatìm creſcens cum augmento corporis, ſimul etiam creſcentem habebat admirationem: & quicunque id videbat, erat propheta futuri.

1. Reg. 2. Parentum eius encomium.

Cùm ad quintum autem annum perueniſſet, literarum figuras doctus à ſancto ſpiritu,

Nota tantillæ ætatis mores mirabiles.

ritu, (neq; enim venire ad ludimagiſtrum, puerorum irriſiones & alias pueriles ineptias declinans, in animum induxit) omnes ſacras orationes, maximè quæ non myſticè ac ſecretò prolatæ, ſacrifici voce perueniunt ad aures eorum, qui initiantur, ingenioſè memoriter pronuncians, decætero etiam res ipſas imitabatur ac repræſentabat: panem proponens, & manu tenens thuribulum: perindè acſi non ſuſtineret ſacra anima, quo minùs etiam in imperfecta ætate operaretur res diuinas, & ante tempus perfectionis ea, quæ ad perfectionē pertinent, inchoaret: & ſacroſancto puero pro quouis ludo erat opus & ſtudium, parùm quidem matrem comitanti, magna autem ex parte in his ſeorsùm occupato. Poſtquàm verò illa ad beatam, & quæ nunquàm ſeneſcit, migrauit hæreditatem, cum patre verſabatur tunc, ſe exercens in ſacris diſcendis pſalmis. Ingenij autem felicitate, intelligentiam quidem quàm pro ætate maiorem, maturiorem autem, quàm pro tempore ætatis, dabat ſpectandam ſtaturam corporis: mentem verò eius, quod eſt bonum & honeſtum, capaciorem, quàm quantùm conſentaneum eſſet, vtrunque admittere dimenſionem temporis.

Hinc cùm ad annum perueniſſet duodecimum, ad res diligentiùs conſiderandas ſe applicans, (ô mentem ſtabilem, ô bonum propoſitum) genus vitæ diſcreuit & elegit: alijsq; reiectis, ad monaſticam intuens, flagrabat cupiditate. Rerum enim principia à fine dijudicata, præbent tutam electionem eius, quod eſt melius. Non enim quod proportione ætati reſponderet, procedens habuit iudicium: ſed in iuuenili corpore canam oſtendebat intelligentiam, per ea, quæ operabatur, ſuam cū eo, quod eſt bonum & honeſtum, indicans coniunctionem: & ijs, ad quæ ſe extendebat, ſignificabat incorrūptæ mentis ſtabilitatem: & gloriam quidem deſpiciens, reſpuens autem quidquid non fert ad Deum, elegit eam, quæ fert ad ipſum, aſperam quidem, ſed quæſtuoſam viam, & quę ſola poteſt bonos mercatores tranſmittere ad illam verè precioſam margaritam. Sciebat enim diuino amore priùs capta anima, ad id ſolum, quod deſideratur, omninò contendere, & omnia nihil ducere, quæ nihil faciunt ad id, quod quæritur. Quod enim toto animo electum eſt ad acquiſitionem, eſt firmum ac ſtabile: Quod autem eſt firmiter acquiſitum, promptum eſt ad conſeruandum. Qui enim ſemel fuerat incitatus ad id, quod eſt honeſtum, tanquàm ab aliquo carcere à virtute parentum, perpetuo ferebatur impetu, Deum quærens, & ad ipſum contendens.

Vide quid ſentiat de monachatu.

Dehinc deducitur ad virum ſanctum, qui præerat ſacro monaſterio, & erat inſignis virtute: cui magnam acquirebat gloriam actio & contemplatio, quæ corporis & animæ motus diſpertiebant. Qui cùm eum ſtatìm ſibi coniunxiſſet, & vt, quæ eſſe poteſt in iuuene, virtutem prę uideret, eum traduxit ad ſuum habitum & amictum: tanquàm quadam tabula ei ſuis propoſitis virtutibus, eumq; ſuo exemplo informans, facto potiùs quàm ſermone fuit ei doctor bonarum diſciplinarum. A quo exercitatus in orbe diſciplinarum, attraxit dulce fluentum diuinarum ſcripturarum, externæ ebrietatis crapulam repellens illo inſtitutore, & decætero nunquàm conuerſus, admouet manum aratro exercitationis, profundos proſcindens ſulcos virtutis, & ad fructus ferendos rectè præparans. Et noctes quidem habebant linguam, precibus & hymnis vacantem, & diuinarum rerum meditationi: dies autem manus vehementer inſeruientes ijs, qui ſimul cum eo exercebantur. Apertè enim ſciebat, quòd alij labores magnum quidem, (quidni enim?) ſed non tantum, lucrum præbent. Qui autem conferuntur ad proximo deſeruiendum, multiplicem fructum ferentes, quod à Deo datum eſt vnicuique talentum, multiplicant: cuius ſumma eſt charitas, quæ eſt fons bonorum: à quo qui ſordes abſtergit riuus profluens, ſplendidos ſplendidè Deo ſiſtit, id quod eſt ad eius imaginem, diuina imitatione per commiſerationem deſcribens indelebile. Optimè enim apud ſe & ſapientiſſimè diuidens, hanc charitatem per totam vitam adhibuit ſociam: per quam anima à ſenſilibus euolans, reuertitur ad primam dignitatem.

Fit monachus.

Ecce vigilias, preces & hymnos.

Matth 25. Charitas, fons bonorum.

Hanc firmam poſuit baſim. Super eam domùs virtutis ſtabile & firmum iecit fundamentum. Per eam neque vanæ gloriæ admiſit veſtigium. Suî enim ipſius amorem ſolet hoc vitium conſequi. Nam quod tenetur ſui ipſius amore, omninò etiam tenetur gloriæ cupiditate. Suî autem amore non tenetur, qui fratres diligit. Eſt ergò vitio ſuperius, quod ſeruit per charitatem, & in ſeruitutem redigit feras, quę intùs ſunt, beſtias, animi, inquam, perturbationum furioſos impetus: neque vlli iræ dedit aditum, vt qui tanquàm freno aliquo eam repelleret, & pulchrè veheretur & ferretur ad virtutem.

Eſt alienus à vana gloria.

Ab ira.

Neque

Neque omninò aliquid indulſit cupiditati, à proximi & rei creatæ charitate traducens ad effectorem, quod quidem eſt vltimum expetendorum, & primum deſiderandorum. Per hanc, minimè adulteratam conſeruabat liberalitatem, ab ineunte ætate repellens contrariam eius affectionem: & cùm ab ea conciliatam ſecum habitārem acquiſijſſet commiſerationem, Dei omninò factus eſt. Sic ergò ſe rectè gerens ab ineunte ætate, erat in ore omnium, & conuertebat ad ſe omnium oculos. A cupiditate.

Iam autem in genis florente lanugine & coronante vultum plenum gratia, quæ in agendo verſatur, philoſophiæ pratum in eo ſimul pulchrè florebat. & in corde diſponens aſſcenſiones, perfectiore conſilio perfectiora aggrediebatur opera. Conſultabat verò, non diuina Muſa, non Demoſthenis vtens vehementia: ſed diuina quadam prudentia & hominem ſuperabat, & vbiquè inueniebat magnam poſſeſſionem, rem, inquam, diuinam, nempe quæ deos facit charitatem, vel potiùs quam habebat proferens, ad ſcopum ferebatur, negociali Hermogenis arte nihil indigens. Per hanc ei aderat morum lenitas & moderatio, grauitas, māſuetudo, ſimplicitas, ſuauitas, ſerpentis prudentia contemperata columbæ ſynceritate. Hinc etiam fiebat, vt ſciret menſuram ſermonis & ſilentij, & motum manûs, & greſſum pedis, & guſtûs camum, & terminum viſûs, & amuſſim odoratûs, & cautionem auditûs: vt in pura & ſecundùm naturam ſpecula maneret anima, & non mors, nempe is, qui ſuo vtitur arbitrio, per feneſtras ad ipſam latenter aſſcenderet, vt eſt in prouerbio. Et decæterò vnum erat ei ſtudium, vt carnem efficeret ſeruire ſpiritui, & venari feras cogitationum, & antra repurgare, inueſtigantibus mentis notionibus, ſobrijs & vigilantibus veluti canibus, mentis celeribus ad meliora motionibus.

Quamobrem nihil magnum exiſtimabat eorum, quæ annuunt ad interitum, & quibus innatum eſt, vt tempore diffluant: non gloriam, non diuitias, non ipſam, quę eſt in dicendo, ſapientiam: ſed vnicas habebat diuitias, nempe virtutem & veram cognitionem, quam re ipſa conciliare ſolùm ſcit philoſophia. Sciebat enim, quòd etiamſi philoſophia ſit eorum, quæ ſunt, cognitio, actio tamen eſt aſſcenſus veræ contemplationis: Ex contemplatione autem, eorum, quæ ſunt, exquiſita conſideratio. Actione ergò videtur veram acquirere philoſophiam. Talis erat quidem nouus Ioſeph, regula temperantiæ: qui aduersùs vitia & dæmones clara erexit trophæa: & fuit quidem ipſe præclarus, multos autem prēclariores reddidit ſuo exemplo. Quid mihi Socraticæ ad hæc admonitiones, aut leges Platonicæ, aut vniuerſa virtus gentilium, quæ ficta ſpecie exercetur? Quis Solon legum decretis, vt hic monitis actiuæ philoſophiæ, quæ re ipſa & factis loquuntur, deduxit homines ad meliora ſtudia? Quis Epimenides in rebus diuinis adeò ſapiens, vitæ diuinæ multis fuit occaſio? Per quem fuerunt quidem morte affecta vitia: purgata autem fuit anima & corpus: reſplenduitque vita quieta & remota à negocijs: in quo & iræ fabricabatur camus, & frenum linguæ, & partium animæ exercebatur concentus. Ex quibus, & per quæ, pulchrè efficiebatur vnum genus, quod antiquæ pulchritudinis diuinos emittebat ſplendores. Res fluxas & caducas aſpernatur.

Cùm autem prēcedente tempore ad virilem perueniſſet ętatem, & viriliùs actiuam exerceret philoſophiam, lætus eius præceptor propter incorpoream vitam in viri corpore, & tanquàm propria glorians, eum ducit ad illum, qui tunc tenebat clauum Pontificalem ciuitatis regiæ, vt initiaretur chriſmate preſbyterij. Qui non ſolùm per gradus intermedios eum deduxit ad indumentum ſacerdotij, ſed illius teſtimonio eum etiam ordinauit, vt præeſſet monāſterio: & decæterò nouo Moſi traditur populi rēctio, vt qui parua philoſophia collegerit multam pulchrè paſcendi peritiam. Virtutis enim ſtatuebat perfectionem non ſolùm in eo eſſe ſitam, vt ipſe ſe rectè gereret: ſed vt etiam ex quadam redundantia eſſet omnibus regula. Non ſunt enim tam ſonorę tubæ eo tempore, quo ſtat inſtructa acies, ad milites ad pugnam excitandos, vt virtutis ſudores eos, qui ſunt ſubiecti, excitant ad acie decernendum aduersùs inimicos, qui percipiuntur intelligentia. & quomodò dux exercitûs aduersùs hoſtes omnem mouet aciem, quando ipſe pugnam inceperit, factis ſuos excitans ad virtutem: ità etiam, qui ſunt exercitûs duces aduersùs vitia, cùm fuerint redimiti præclaris coronis victoriæ, efficiuntur omnibus efficax admonitio. Initiatur chriſmate preſbyterij.

Hinc erat ei perpetua propemodùm inedia, & vigilia, & quæ nunquàm intermittebatur precatio: ex quibus & per quæ erat corporis maceratio, & in carne vita carnis Ecce viri ſancti piiſſima exercitia.

expers,

expers & tranquillitas cogitationum. Hinc eorum, quæ oportebat, erat ſynceradiſceptatio & iudicium, & omnium ſimul voluptatum contemptio, & hyemis ac æſtatis tempore corpus ſuum vna amicire tunica, humiq́ue cubatio, & menſa nullo apparatu inſtructa, vt quæ pane & oleribus exciperet exercitatorem: non vt multis, ad aliquot annos, ſed à teneris vnguiculis, à prima ineunte ætate perducta vſque ad vltimam & ſenilem. Hinc erat auſteritas temperata ſuauitate, & lenitate aſperitas: vt neq; repræhenſio eſſet inutilis propter auſteritatem, neque diſciplinæ non pateret aditus propter aſperitatem: adeò vt eſſet quidam per omnia bonorum concentus admirabilis. Licebatq; videre (illic enim mea verſatur cogitatio) tempore diuini myſterij ſtantem ſacrificum ante ordinem monaſticum, non ſecùs atquè Samuelem illum ſcribit oratio: totumq; Deo affixum & tribunali, & cum Deo verſantem immaculatis mentis applicationibus, & diuinis contemplationibus effectum totum diuinum, & pulchra mutatum alteratione. Mihi verò videntur diuinæ quoquè virtutes eum circunſiſtere & ei miniſtrare, ô diuinum ſacrificium. ô perfectum efficiens myſterium. ô vita, quæ ab eo degebatur, qui in corpore erat tanquàm incorporeus.

Eccl. 46.

Hæc videns eius pater ſecundùm carnem, deſiderauit mutare vitę habitum, & indumentum induere monaſticum. Nam quod ad virtutis rationem attinet, ei ferè nihil deerat, vt cuius à meliori inſtitutione tota vita penderet. Idque non per aliam manum, ſed per illam ſacram manum, cuius ipſe fuerat agricola, hanc quoq; gratiam cupiebat accipere. Pro omnibus alimentis poſtulabat, vt filij manu initiaretur, & ſuam viuendi formam mutaret. Regenerat ergò eum, qui genuerat: & ei, qui ortûs corporis fontem præbuerat, animæ filius puram efficit regenerationem. & cùm aliquot annos fortiter iugum traxiſſet monaſticum, plenum dierum, plenum virtutum, plenum gratiarum, tanquàm maturum aliquem fructum, in cæleſtia horrea, cùm adueniſſet tempus, cum bona ſpe tranſmittit, laborum dignas coronas accepturum. Atque ſic quidem admirabiliter res eius ſe habebant. Neque enim fieri poteſt, vt omnia deſcribat oratio.

Pater eius vitam com plectitur monaſticã.

Oblatum autem tempus tanquàm lucrum accipiens, miſericordis animi, quod iamdiù antè conceperat, fontes aperuit, & riuos emiſit miſericordię, ſoluentes ſqualorem pauperũ: expromens quidem, ſi quid redundabat, ad illorum vſum: expromens autem multa quoquè ex neceſſarijs. Non enim in ijs, quæ redundant, impertiendis, ſed in ijs etiam, quæ deſunt, ille veram ſtatuebat miſericordiam. & communis ſimul propoſita erat vtilitas diuitibus & pauperibus: his quidem ſoluens inopiam: illos autem eripiens ab inuidia, quę eſt repoſita ijs qui nulla mouentur miſericordia. communis benefactor, communis curator magiſtratibus & priuatis, omnium mentes ſuo exemplo transformans & componens ad meliora. parùm quidem verbis, factis verò plurimùm prouocans ad virtutem. Vndè etiam erat reuerendus magiſtratibus, reuerendus ijs, qui erant in dignitatibus, atque ipſis adeò Imperatoribus: rectèq; ei procedebat vniuerſum opus adminiſtrationis, nemine repugnante. Ex his autem non erat incredibile, quòd Deus ad communem vtilitatem multa quoquè per ipſum fecit admirabilia, etiamſi quantùm per virtutem erat potens facere miracula, tantùm vt ea celaret & tegeret, nonnunquàm cùm feciſſet, ænigmatibus & vmbris aſſequeretur. Sed quod ad multorum venit cognitionem, & factum eſſe creditur, perſequi tentabit oratio.

Benignitas Antonij in egenos.

Nolebat vna ciuitate, etſi ſit tam magna, ſuam circunſcribi commiſerationem: ſed ad quantam Sol adſpicit, eam contendebat extendere. Hinc manûs ſcatentis miſericordia participes erant Scythæ & Thraces, & cum alijs Myſi quoquè, qui ſunt in Aſia. Quinetiam cùm ad eos, qui exercebantur in Olympo, quibus ſtudium erat ſe fortiter gerere aduersùs vitia & dæmones, aliquando tranſijſſet, & quidquid auri habebat in manibus, in vſus eorum conſumpſiſſet, reuerſus eſt ad ciuitatem, apud ſe agitans & vndiquè conſiderans, vndenàm rursùs vectigal compararet pauperibus. Sed non ſinit eum Deus diù eſſe anxio animo. Rem autem facit, vt ſolet, admirabilem, & eum liberat à ſolicitudine. Quidam enim ignotus, ſimulatquè ingreſſus eſt ciuitatem, ſiue homo, ſiue angelus, qui formam hominis ſuſceperat, tranſeunti per porticum ex quodam angiportu accedens, ei tradit auri manipulum: & cùm dixiſſet, Accipe, quod inſumas in vſus eorum, quorum curam geris, dicto citiùs euolauit & receſſit. & manus quidem habebat aurum, oculi autem non poterant aſſequi eum, qui præbuerat. Hoc eſt non leue ſignum illius cum Deo coniunctionis: hoc eſt non leue indicium illius magni & excelſi

excelſi animi: hoc Abrahæ benedictionis habuit multiplicationem, quod fuit hoſpitali dexteræ veluti quædam ſementis. Propter hæc bona magnus rectè ſe geſſit Antonius. Hæc manui pauperum amanti, nè ſuppeditans egeret, fuit occaſio. Cum qua re Crœſi quidem illius Lydi felicitas, & aurei lateres, neque fabula Midæ poteſt conferri. Eum autem, cùm in his eſſet, adſpiciebat ciuitas, & virtutum non celabat magnitudinem, neque egregia facta terræ mandabat: fama verò excipiebat: & licèt non adeſſet, cum omnibus ipſis factis oſtendebat: & propemodùm reſponſa ab ore omnium excidentia, futurum tanquàm præſens prædicabant. Hæc canebantur in multis ciuitatibus, canebantur in agris, dicebantur in montibus, in antris, in gentibus. Per omnes enim peruadebat miraculum, & erat communis orbis terræ narratio. Hæc Eccleſiæ Chriſti ſponſæ mouebant amorem, ardebatque ſitiens eum, quem diligebat: & quærebat tempus coniunctionis, & præuidens tempus deſponſionis, ſpe dulci iucundè ducebatur. Sciebat enim fore, vt præcedentis ſponſi dignitate minimè viduetur: ſed cùm tranſmiſerit ſacroſanctum virum, qui ab infantia ad Deum vocabatur, eum, inquam, qui ex corona nominatus fuit Stephanus, ei, qui ex faſcijs eſt ſacroſanctus, ſacroſanctè coniungatur, qui ex illius priuatione ab ea acceptum mœrorem ſoluet.

Gen. 12.

Fama virtutum eius vbiq; celebratur.

Cùm itaque adueniſſet tempus, quo hæc fieri oportebat, ſuffragia vniuerſi cœtûs Pontificum & ſacerdotum, & eorum, qui vitam agebant monaſticam, & ipſius quoquè Senatûs, ad dignum ſponſæ Chriſti eccleſiæ ſponſum ferebantur. Hoc quoquè magnus videns Imperator, in omnem partem circunferens oculos cogitationis, ſemper curam gerens eius, quod vrgebat, vt qui pulchrè ſciret metiri præteritum, & id, quod adeſt, conſiderare, & per vtrunque de futuro certam facere coniecturam, confirmauit electionem: vel potiùs Deus per ipſum obſignauit vniuerſum: & tanquàm quempiam victoriam conſecutum athletam tranſmittens ad Olympiam, euehit ad ſedem Pontificalem, maiora habiturum certamina & coronas præclariores. Et deinceps habebat ſponſa Chriſti eum, qui rectè tenebat leges ſacerdotij, & viuebat ſpei indigentium, & abundè effundebat miſericordiam, & erat manibus pauperum propoſitus: qui in rebus diuinis initiabat, & ijs, qui initiabantur, exemplar virtutis, imaginem fortitudinis, ſimulacrum temperantiæ, & iuſtitiæ oſtendebat regulam: qui vitam magìs, quàm linguam, proferebat magiſtram.

Eligitur in Epiſcopū.

Sed non fuit contentus ijs, quæ præceſſerunt: non ad relaxationes adſpexit, vt aliquis alius: neque pepercit ſenectuti: ſed ſudores ſuccedebant ſudoribus, & labores laboribus, & ſanctis curis curæ magìs ſanctæ: & perindè àc alatus quiſpiam, virtute ſancti ſpiritûs, in ſenili corpore aſſumit vigentem animi alacritatem, & obit omnes Chriſti eccleſias, tum precibus Deum placans, tum eas, quæ tempore laborauerant & malè erant affectæ, pro viribus recreans: eosq́;, qui è ſuggeſtu in inopiam deciderant, copioſis ſuccurrens ſuppeditationibus, & quotidianis prouentibus diſtribuens eleemoſynam innumerabilibus pauperibus. Quamobrem & qui laborabat inopia, lætum diem agebat, & hoſpes obliuiſcebatur patriæ, & orphanus non lachrymabatur, & viduitatis ferream fornacem extinguebat vidua. Quis tantam curam geſſit iuſtitiæ? Quis iniuria affectis magìs fuit ſalutaris? Quis eorum, qui iniuriam faciebant, ſic propulſauit impetus? Quis lites compoſuit? Quis nimìs erectum detraxit ſupercilium? Quis ſuperbum & arrogantem animum traduxit ad moderationem? Omnia & per omnia ipſe ſuo exemplo complanabat, ſalutare medicamentum affectus morbis animę. Sed quis ex pauperibus, cùm adſperſiſſet lachrymis forum iudiciale, vt ius ſuum obtineret, cum paupertate abijt, deflens quod ius ſuum non poſſet aſſequi? Quænam autem vidua, quis orphanus, ſi veniſſent in ipſius conſpectum, aut ipſam poſteà defleuit orbitàtem, aut non leuatus fuit calamitate? Omnibus aderat ſua prouidentia, malum, quod vnicuique afferebat moleſtiam, ſuis auferens beneficijs, verbis conſolans, auro opem ferens, tegens veſtibus. Videbant etiam quædam ſupra rationem in ipſo conuenire, quæ ſecundùm naturam non conueniunt: auſteritatem & ſuauitatem, humilitatem & grauitatem, ſeueritatem & lenitatem. Quorum alia quidem applicabat ijs, quibus vis afferebatur: alia autem ijs, qui vim afferebant: & alia quidem erant medicamenta, quæ ſuperbiam & faſtum detrahebant eorum, qui aduersùs proximū attollebant ſupercilium: alia autem recreabant id, quod erat afflictum.

Obit omnes eccleſias.

Eius eximię virtutes.

His eccleſiæ cœtus traducebatur ad meliora, Deusque propitius, & magnus Impe-

rator gaudens delectabatur. Incorrupti verò animi videns in ſuffragio iudicium,quod in rebus ipſis falli non poſſet,cùm per ipſum ſtatuiſſet vetus Eccleſiæ vlcus ſeu ſchiſma ad cicatricem deducere,in vnum cogit Orientalia & Occidentalia:& cùm philoſophię florem arte dicendi temperâſſet, linguam profert ſalutatem, & iuſta perſuaſione, læto vultu & ridentibus oculis ſoluit offenſiones,& re ipſa oſtendit, quantùm interſit inter Regem in doctrina educatum, & poteſtatem, quæ eius non eſt particeps: tunc maximè temperans viuentem Eccleſiæ craterem in Pontifice, qui menſam propoſuit, actiuæ philoſophiæ bonis lautam & refertam. decebatque & Imperatoris Philoſophi, & Pontificis in agendo induſtrij illud magnum & admirabile opus eſſe & ſtudium, per quæ eſt incorruptum iudicium, & tribunal muneribus impollutum, & continuorum iudiciorũ ſapiens excogitatio:per quę & liberè loquitur & ſic ſe gerit iuſtitia,& locum non inuenit aduerſaria:per quæ & reprimi poterant orphanorum lachrymæ,gemitusq́; viduarum,omniſque malignæ & doloſæ machinationis nodi diſſolui, & dux exercitûs imperium accipere, præmium virtutis,& è turpi lucro manum præbere mundam communia & publica,& diues non ſuſtinere bonorum publicationem,& pauper nulla affici contumelia,& agricola ſulcos iucundè proſcindere,non timens vectigalium exolutionem agri, cuius fructus non percepit. Horum manus in cælum extenſæ, & riui lachrymarum emiſſi ex oculis, Deum iam olìm placauerunt,& quam, qui eis erant ſubiecti,iuſtam iram in ſe ſuis peccatis prouocauerant, eam lachrymarum fluentîs (O benignam & clementem mentem) ſedatam immutârunt,& lachrymas omnium repreſſerunt,fuſis miſericordiæ lachrymis,& ſua in eos, qui erant eiuſdem generis, miſericordia, è ſuperis diuinam attraxerunt miſericordiam, & terræ faciem, quæ ſqualore & ſiccitate interibat,diuinas miſerationes coëgerunt renouare.

Hæc ſunt philoſophicæ mentis facta præclara, quæ ſunt germana factis Moſis & Aaronis, conferenda cum factis Eliæ & Eliſæi, ſimilia factis Dauidis & Samuelis. Magnum illius virtutis indicium,quòd tunc curam ſuſtineret pontificalem, quando Imperator à pueris lautè nutritus iuſtitiæ, non ſe dans voluptatibus,non recuſans labores, quorum fructus ſynceram afferunt voluptatem: ſed ſe doctrinæ dedicans & eloquentiæ, philoſophiam magìs quàm alta bona,vt quæ propter ipſam conferantur, eligendã eſſe ducens, concionantem mouebat linguam, quæ profundebat verba melle ſuauiora,ſimilia verbis Solomonis,conferenda cum Dauidis:quo tempore magis apponebat menſam verborum quàm ciborum,& dogmatum, tanquàm ex fonte aliquo, fluctum copioſè emittebat, & ſcripturæ profunditatis citra offenſionem latens ſenſus ab eo inueſtigabatur,& vniuerſus bonorum chorus poterat loqui liberè.

Imperator à puero iuſtitiæ nutritus.

Cùm in his eſſet homo Dei, & florentem doctrinam videret cum virtutibus in Imperatoris anima, quæ iuuenili vtebatur corpore,& veſtigia antiquæ felicitatis, & vniuerſum alium conſequentem ſtatum tam ciuilem quàm œconomicum, & quæcunq; de iudicio rerum habita oratio,morum tribuit diſciplinæ, gaudio totus diffundebatur, & Deum laudabat, rem eam ducens eſſe occaſionem gratiarum actionis, & dicens ſe ab Imperatore lubenter ſuperari: qui etſi mundanis obruatur ſolicitudinibus, accuratiùs tamen res aſſequitur,quàm ij,qui in ſpiritalibus rebus conſenuerunt,tum ingenij felicitate,tum dicendi facultate: & cum alijs,ea quoquè apprimè ſciat, quæ pertinent ad animam, tanquàm qui non ſolùm corporibus, ſed etiam animis imperet ſolertia ingenij & mentis acumine. Vndè etiam tanquàm ſuî pudore affectus vir ille admirabilis, omnem ſuî curam deſpiciebat in ætate illa ſenili, corpus omninò negligens & ea, quibus ſciebat id recreari,& quę ad opem ferendam animę in certaminibus virtutis, corpus minimè lęderent.

S. Antonius etiam ſenex negligit corporis curã.

Quamobrem in longa inedia,& vincendo dolores corporis,ſuſcipiebat labores,qui vires corporis ſuperabant. quod quidem eſt naturæ inimicum, & quod auerſatur ars medicinæ: etſi eſſet eius corpus calidius temperatione, & ſignificaret non eſſe ei aptũ, quod deficit. Nè videretur tamen eſſe remotus à natura hominum, quid fit? Anima nonnunquàm velutì in ſe contracta, & ad Deum excedens, vi naturæ, veluti conſultò procurans corpori relaxationem, parùm remittebat laborum tenorem perpetuum. Hoc autem ijs quidem, qui rectè nolebant intueri, eſſe viſum eſt oſtentatio: ijs verò, qui erant recti corde, & non tardi ad adſpiciendum vetera patrum exempla, virtus & ſummum virtutum,& re vera ad Deum exceſſus & emigratio. Talis curſus,talis vita,

talia eius rectè facta. In neceſſitatibus tolerantia, in fortunæ caſibus magnus & exceſſus animus, in laboribus perpetua conſtantia, in ærumnis fortitudo, in laboribus, pro virtute, animi alacritas, in imbecillitatibus robur, in morbis, minimè omninò cedere & conſumi. Catalogus virtutum eius.

Sed venit morbus vltimus, & aderat exceſſus, & quæ ad exceſſum pertinent: & humana arguebatur imbecillitas, intima penetrante febre & depaſcente humorem naturalem, & diſſoluente vires illas adamantinas. Ille autem benigno adſpectu, omnes proſequens benedictionibus, vltimam dedit ſalutem: & cùm lingua eſſet impotens, ſacra manus obſignauit eas, quæ dici non poterant, benedictiones. Deusque eum vocabat ad ſupernum tabernaculum, & chorus angelorum eum quærebat, qui ipſum in terra rectè eſt imitatus: à venerandoq; & ſacro corpore diuina ſeparata anima veſperè, cùm accenduntur lucernę, cū lampade virginitatis plena oleo, ſublatus fuit ad magnam lucem. Nox deindè eſt conſecuta, & fit miraculum, quod poteſt conferri cum ijs, quę vnquàm fuerunt, miraculis, quod publicabat illius germanam ad Deum fiduciam, & apertè deſcribens magnitudinem virtutis. Nam cùm conſuetum ſignum ex alto Patriarchæ deceſſum, circa magnum templum ciuitati ſignificâſſet, mulier paupercula, quæ per manum beneficio afficientem ſibi quotidianum parabat alimentum, cùm ex vehementi lapſu crus haberet fractum, in tugurio facto ex fœno & palea iacens immobilis, audita cauſa eius, quod ſignificabatur, triſti nuncio repentè voce priuata, ad apoplexiam tendebat & paralyſim. Cùm autem parùm reſpirâſſet & ad ſe redijſſet, fleuit & eiulauit miſerabiliter: & lamentari incipiens, tragicè deplorabat calamitatem, appellans benefactorem, ſeruatorem, nutrimentum eſurientium, nudorum tegumentum, opes indigentium, dicens: O duram & immanem hanc noctem, in qua extincta fuit benigna lux pauperum. ô triſtem noctem, quæ obſcuras offudit tenebras oculis pauperum. O Eua prima parens, & inobedientia, & inuidia, & ſerpens, & mors, humanæ naturæ pœnæ ineuitabiles. O ſimul mecum nutrita paupertas, quæ perpetuò aſſides & acerbè inuadis, non habes ergò ampliùs venerandam & ſacram manum, quæ tuam à nobis expellat deformem feritatem. Securè deincèps inuade, inſulta iacentibus: cum corporis confractione ſpes quoquè eſt confracta vitæ, perijt pauperum viaticum. O quænam Erinnys meas pedum plantas mutilauit, vt nec funus quidem, quod effertur, poſſim conſequi eius, qui multos extraxit à ſepulcro moleſtiarum? Excedit è corpore vir ſanctus. Mulier calamitoſa eius obitum validè deplorat.

Cùm hæc & plura alia, vt eſt veriſimile, deflendo diceret muliercula, & acerbis perfunderetur lachrymis, moleſtiaque & doloribus ei vires defeciſſent, ſomno opprimitur, & dulci ſomnio videt accedentem Patriarcham, manu ſignum crucis in eius fractura effingentem, & dicentem: Iam es curata, & citra impedimentum tibi licet ingredi: & euanuiſſe protinùs ab oculis, ſomniū autem fuit res ipſa, & quæ fuit in ſomnis viſio, eſt veritas. Nam cùm à ſomno eſſet experrecta, etſi dolores ei ampliùs nullam afferrent moleſtiam, rei tam admirabili & tam præter opinionem non poterat credere mulier, ſed putabat ſe adhuc ali ſomnio. Sed cùm perfectiùs excitata ſuſtuliſſet dubitationem, læta exiluit, gratias agentibus vocibus narrans miraculum, & ſalutem ſibi datam publicè celebrans. Alia quoquè mulier, quæ laborabat diuturna plaga occulti morbi, non ſecùs atquè illa quæ laborabat profluuio ſanguinis, tactu loculi ſuffuratur ſalutem, & liberationem à longo tormento inuenit breui momento temporis. Quis Aeſculapius, quis Chiron tale temperauit medicamentum? Quanam medendi diſciplina poteſt inueniri huiuſmodi genus curationis? Curatur à S. Antonio per viſum. Matth. 9. Nota efficaciam loculi.

Sed venerandum quidem & ſacrum corpus, cùm multorum manus vix tandèm effugiſſet, alias aliundè partem aliquam feſtinantes accipere: (confluebat enim vndiquè multitudo, omne genus, omnis ætas, vtpotè quòd cùm appropinquarent exequiæ, imbecilli plurimi violento impetu ſtuderent rapere aliquam partem, & ſalutis animæ ſibi aliquod auferre viaticum) robore tamen & ſtudio eorum, quibus ſapienti conſilio impoſitum fuerat, vt hæc reprimerent, poſtquàm mandatum eſt ſepulcro, & natura terræ ſoluit debitum, & lutum datum eſt pulueri, ne ſic quidem ſiuit figulus lutum inhonoratum, ſed etiam conditum ſepulcro, honorat miraculo. Quidam enim ex ijs, qui præerant texendæ lanæ ſericæ Imperatoris, correptus morbo lateris, cùm vidiſſet præciſam ſibi omnem ſpem ſalutis, & medicum dies numerantem, & horas obſeruantem, & tempus curioſè inquirentem, & his tempus terentem: vxorem autem & liberos eum

vltimis adſpergentes lachrymis, & dolorem grauiorem efficientes eiulatibus. Cùm ergò hæc vidiſſet, & omni humana ope morbum potentiorem, confugit ad diuinum eius ſeruum Antonium: & cùm ſe vnxiſſet oleo, quod lumen alebat in loculo, (nam cùm eſſet fidelis, habebat modicum, quod acceperat) morbum ſtatim fugat, & fruitur curatione: & præter omnem ſpem accedit ad loculum, confitens, & beneficium clara voce prædicans.

Morbidus ſanatur oleo.

Cùm verò capſa Pontificis, octauo die poſt iuſta facta, quoniam non rectè ſe habere videbatur, mutaretur in meliorem, nouus quidam & inſignis odor vnguenti ſacratiſſimi, impleuit ſenſum eorum, qui aderant, tacitè honorans eum, qni iacebat, & deſcribens eam, quæ ei intercedebat cum Deo, coniunctionem & familiaritatem. Nam qui hac caruncula, in quam cadit interitus, Chriſtum magnificauerat, & myſticus quidam bonus odor ei fuerat oſtenſus, vt priùs deſcribitur Apoſtolicis eloquijs, meritò etiam dignatur gratia, quæ ſpirat vnguentum, virtute immortalem prædicante operationem. Nonus autem magnificentius præbuit miraculum, ad beneficium pauperum, qui ab ipſo de more alebantur, vel potiùs à Deo per ipſum, qui etiam per Moſem in deſerto alimentum pluit admirabile: & viduæ Sarephtanæ, aduentu Prophetæ, paruum multiplicauit viaticum: quinque verò panibus, quinque millia: & rurſus ſeptem, aluit quatuor millia, & certos teſtes, quæ ſatietati reliquiarum ſuperfuerunt, ſportas præbuit. Miraculum autem erat hîc quoquè additamentum ciborum, qui diſtribuuntur pauperibus. Id verò erat panis & frumentum coctum, non numero quidem indefinito, ſed quantum definita menſura diſtributum, ſolebat ſufficere mille animabus. Quinetiam erant omnes eædem menſuræ, quæ ſolebant: ijdem cophini, qui acceperunt: eædem manus eorum, qui miniſtrabant. Et numerus quidem fuit conſumptus eorum, qui teſſeras ferebant manibus, (ijs enim priùs diſtributis, numerabatur mille hominum multitudo) remanſerunt autem tres cophini, qui ſuffecerunt pauperibus, qui venerunt abſque teſſeris.

2. Cor. 2.

Exod. 16.
3. Reg. 17.
Matth. 15.

Multiplicãtur panes magno miraculo.

Cuiuſmodi autem fuit id miraculum, quod factum eſt in Leonem patricium, qui pręerat militaribus numeris, dicatur à nobis. Vir ille laborabat difficultate anhelitûs, quòd cauſis, quę affluxerunt, obſtructa eſſent inſtrumenta, & anhelitus liberum nō haberet meatum. Quibus cùm adeò grauiter obſideretur, tenuemq́ue & imbecillam vocem ederet, aderant quidē, qui ad eum genere attinebant, maximè eiulantes: eos enim qui ſunt gloria inſignes, mors magis exagitat. ei autem nuſquàm erat morbi ſolutio, niſi à ſolo diuino Paſtore. Accedit enim ad eum dormientem, & cùm eum è lecto excitâſſet, rogauit quemadmodùm morbus ſe haberet. Qui tangens caput & membrū, quod dolebat, non pæanicum remedium, neque medicamenta Chironis ſuis applicat manibus, (nam neq; alijs eſt ex his rebus curatio) ſed cùm adhibuiſſet preces morbo conuenientes, & incomparabilem malorum noſtrorum curatorem Chriſtum inuocâſſet, ille quidem liberatur à graui morbo: verus autem fuit precum euentus. protinùs enim conualuit, abſque impedimento miraculum aperiens, & in tota domo ſuam ſalutem celebrans. Hæc ſunt facta Pontificis in eius dormitionem. Quæ autem in oratione à me ſunt prætermiſſa, in iuuenili eius ætate facta miracula, ea narrabo repetens.

Eccè quanta poteſtate præditi ſint ſancti poſt mortem.

Cùm olìm eſſet ętate iuuenis, & Dauidicam pulſaret citharam in templo Diui Theodori martyris, quod erat ſitum ſuper quoddam cœmeterium, in quod proijciebantur cadauera condemnatorum, vidit quoſdam duos adſpectu deformes, (ſolent enim plurimùm tales, quales ſunt, apparére) apud ſe iracundè dicentes: Abeamus hinc. Pręſente enim adoleſcente, non ſuſtinebimus hîc manere. Qui quidem repentè aufugientes, ſimul cum hoc verbo euanuerunt. Hoc oſtendit poteſtatem, quæ priùs ſancto in eos data fuerat. Hoc quoquè ſecundum conſcribatur, quod præcedenti fuit æquale tempore. Mulier illuſtris, in equo tranſiens per monaſterium cum mundo muliebri, propè fracta, delapſa eſt in terram. Nam cùm diuinus Antonius tunc eſſet inter adoleſcentes, & improuisò eſſet è porta egreſſus, contigit currum repentè conturbari, quòd eam ex alto deorsùm deturbâſſet, niſi eam ſeruâſſent, qui cum ipſa ambulabant. Illa autem conturbata eo, quod acciderat, venerandum ludificabatur habitum, vt in rebus huiuſmodi ſolent, qui ſunt puſilli & abiecti animi. Cui dixit is, qui erat perfectus in iuuentute: Mulier, noli eum inceſſere maledictis. meis enim manibus venies ad hunc habitum.

Monaſticū habitum quinam irrideant.

tum. Hæc dixit ſanctus: & cùm multi anni præterijſſent, ad effectum peruenit prædictio, cùm ipſe quidem beatus horum eſſet oblitus, mulier verò ei reuocâſſet in memoriam, & aperuiſſet eum eſſe, qui hæc tunc ei denunciâſſet. Hæc ſanctorum Deus, qui omnia facit & transformat, qui dat alimentum omni carni, qui aperit manum, & implet omne animal benedictione: qui glorificat eos, qui ipſum glorificant, & eſt mirabilis in ſanctis ſuis. Sed quoniam breui calice orationis, tanquàm magno mari, admirabilis Antonij & magni inter Patriarchas paruam vitam hauſimus, agè ex doctorum comparatione diſcamus diſcipulum. Pſal. 144. 1. Reg. 2.

Adam habetur in admiratione, vt principium & radix generis. Sed hic quoquè fuit princeps & author multorum, qui non ſunt nati ex coniunctione corporum, ſed ſunt multiplicati ſpiritali coniunctione: quibus non obtigerunt pœnæ paternæ damnationis: ſed donorum potiùs hæreditatem, nempe vitam æternam, non mortem, ſibi conciliârunt: per quam exprimitur vera & germana paterna cognatio. Et illi quidem ceſſit ferarum natura: ſed non eorum, qui intùs erant & cohabitabant. Hinc ſerpens & inuidia & dolus mortem ſunt fabricati. Hic autem imperio rationis cùm quidquid eſt ferum & agreſte, reddidiſſet obediens, nullum inimico ad fraudem aptum reliquit inſtrumentum. Abel fuit primus operator Deo acceptorum ſacrificiorum: ſed cruentorum, & partis, quæ caret ratione. Hic autem ſacrificus incruenti ſacrificij, cuius illa erant typus & vmbra ratione ſacrificans & ſpiritu, & quotidiè ſeipſum immolãs, à ratione alienarum animi perturbationum mortificatione, erat inuidia ſuperior & eius fœtibus, dolo & cæde, & vniuerſa deniquè ſimili catena. Magnus fuit Seth: ſed habuit nepotes ex coniunctione cognationis, quæ fratrem occiderat, qui magnitudine corporum deſcribebant delicti magnitudinem. Hic verò illius quidem virtutem ſuperauit: ijs autem, qui ex ipſo nati erant ſpiritaliter, nullum ferè dedit aditum per bona ſua præcepta & monita, vt eſſent vitij participes. Enoch & Noë, ille quidem beatus ducitur propter tranſlationem: hic autem, quòd omne genus animantium conſeruârit in diluuio. Noſter verò hic quoquè exemplis non inferior, eſt moribus ſuperior: & tranſlatio non habet lætitiam, quæ ſpe mortis interrumpatur, ſed vitæ æternæ ſucceſſio puram percipit voluptatem: & ſeruat arcam, non plenam animantibus rationis expertibus: ſed Eccleſiam, cuius illa ſunt imagines, omni genere & ætate rationis participum refertam. Gene. 4. Incruentũ ſacrificium, Euchariſtia Gen. 4. Gen. 5. Gen. 7.

Cum Abraham, vocationi eius, qui ipſum vocauit è paterna domo, emigrando peregrinus effectus, paruit vſque ad mortem. Sed ille quidem fugiens errorem cultûs dæmonum, quem fugere vel ipſa docet natura, & mens, quæ dominatu deterioris non omninò perdidit vim iudicandi, tenebras & mortem luce commutauit, & pietate impietatem, quæ ſunt res per ſe expetendæ vniuerſæ naturæ, quæ eſt particeps rationis. Hic autem à pueris lacte pietatis enutritus, & viuens in ijs, quę erant expetenda, (nullius enim rei fugiendæ ne veſtigium quidem vllum vnquàm admiſerat) perfectiori iudicio quærebat magìs pium ſtatum & magìs eligendum: vita vitam, & luce lucem, & eligendis, vt ſemel dicam, permutans magìs eligenda. Quantum verò intereſt inter eligenda, & ea quæ ſunt magis eligenda: tantum etiam omninò intereſt inter eos, qui eligunt. Sed Abraham quidem eos hoſpitio accipiens, qui tranſibant per Mambre, ſemel imprudens hoſpitio accepit angelos. Hic verò totius orbis terræ pauperes perpetuò excipiens, Chriſtum hoſpitio per totam vitam excipiebat, qui ineffabili benignitate ea, quæ ſunt illorum, ſibi attribuit: per quæ non in ſpecie angelorum, ſed in rei veritate, omnium effectricem Trinitatem in animam admittens, non habuit promiſſionem vnius filij, qui carnali præter ſpem erat naſciturus coniunctione: ſed vt multorum potiùs filiorum, actiuæ philoſophiæ coniugio, in ſpiritu vocaretur pater, habuit promiſſionem, & præter ſpem vidit multiplicationem dignam promiſſione, vt qui non trecentorum vernarum irruptione, multorum regum repreſſerit impetum, ſed virili impetu tripertitæ animæ, vniuerſam euerterit aciem eorum, qui inuadebant, & tyrannicè id, quod eſt cognatum, per voluptatem redigebant in captiuitatem, ſub ficta regni ſpecie. Gen. 12. Gen. 18. Matth. 25. Gen. 14.

Cum Iſaac aſſcendit, cæleſtem patrem ſequens iubentem, non in tumulum aliquẽ, ſed in montem virtutum, onuſtus lignis continentiæ. Per quæ in ara cordis deſiderij ad Deum ignem accendens, ſe hoſtiam præbuit acceptam. Inuenio autem eum valdè eſ- Gen. 22.

ſe Iacob imitatum, non ſolùm in eo, quòd non fictis moribus variè vitam ſuam inſtituerit: ſed etiam in eo, quòd receſſit à patria, & in aliena regione degere ſtatuerit: ſed non propter cohabitationem mulierum ſororum, ſed propter virtutum ſororum deſiderium, contemplationis, inquam, & actionis: vt actione particeps eſſet contemplationis: & quæ quidem ad vnum fontem, nempe ad primum bonum, referuntur & erigunt: per quas multiplicatione inſignium, non à ratione alienarum pecudum, ſed ratione præditarum, euaſit inſignis inter Patriarchas.

Gen. 28.

Exod. 28. Aaron fuit primus Pontifex, ſed typici & vmbratilis tabernaculi. Hic autem veri, & cuius illud erat figura. Cum Moſe fuit dux noui Iſraëlis. Cum Samuele fuit ſacer ab infantia, & ad ſenectutem vſque Deo ſeruiens. Imitatus eſt Dauidis manſuetudinem, & ſi vis, etiam fortitudinem: vt qui non aduersùs Goliath, hominem quendam magnitudine corporis gloriantem, ſe rectè geſſerit: ſed aduersùs Goliath, qui percipitur intelligentia, malignum, inquam, & carnis expertem dæmonem, cum virga continentiæ egreſſus eſt & virga fidei, & pręclarum erexit trophæum. Elias effugit inſidias Iezabelis. Hic autem inſidias impudentis peccati. Habuit cum Eliſæo duplicem ſpiritûs gratiam, vt qui monaſticis & ſacerdotalibus donis eſſet ornatus. Et vt eos, qui intercedunt, omittamus propter multitudinem, Iohannis, vitam non agens ſolitariam, in media ciuitate imitatus eſt philoſophiã. Hic quoquè, quòd ad ſe attinebat, habebat menſam abſq; vllo apparatu, & hic ex pilis contexta veſte corpus tegebat, & veluti quadam pellicea zona, nempe perturbationum animi mortificatione, lumbos ſuos conſtringebat, & ad eum confluebat non vna ciuitas, neque vna gens, ſed turbæ plurimæ populo frequentis ciuitatis, collectæ ex omne genus gentibus & ciuitatibus, tam Orientales quàm Occidentales: non aqua tingendæ, ſed ſpiritali purificandæ myſterio, quod peragebatur diuinis inſtrumẽtis illius manûs & linguę, & initiabat eos, qui dignabantur communione deificæ participationis.

1. Reg. 17.

3. Reg. 19.

4. Reg. 2.

Matth. 3.

Apoſtolorum autem ſequens doctrinas & traditiones, & eis ſuam vitam ſemper componens, factis germanum confirmauit martyrium, in eo quòd martyrum zelum haberet pro pietate, & quotidiè ſua moreretur conſcientia, monaſticorum laborum diuturna & acerba perpeſſione: quod martyrica virtute nulla in re eſt abiectius. Omnium ergò ſanctorum & iuſtorum, illorum quidem mores, horum verò curſum, aliorũ autem actionem, ſimul verò omnium, ad primum bonum, vehementiſſimum & conſtantiſſimum imitatus eſt deſiderium. Quo nunc apertè fruens, protegas & defendas, ô diuinum & ſacrum caput, ſacrum gregem, & tuis precibus corrobora ſceptra pietatis, & manum præbeas piæ potentiæ, mundi curas cum eo participans: & intercedas apud Deum aſſiſtens ſine intermiſſione, pro eo, quòd oràſti cùm eſſes cum ipſo, & eius vitæ intereſſes: & mundanam ei conſerues nauem in tuto portu diuinæ tranquillitatis, omnes ſedans turbines & tempeſtates improborum, & obruens inſultus inimicorum, tam eorum, qui ſub oculos cadunt, quàm qui non cadunt: In Chriſto Ieſu Domino noſtro: Cui gloria & potentia nunc & ſemper & in ſecula ſeculorum, Amen.

Vita monaſtica, martyrium.

VITA SANCTI PATRIS NOSTRI MARTINIANI, EX SIMEONE METAPHRASTE.

15. FEBRVA.

PROXIME ciuitatem Cæſaream Palæſtinæ, mons eſt, qui vocatur Locus arcæ. In eo ergò monte ſita eſt ſolitudo, in qua habitant multi viri, qui vitam agunt monaſticam. Inter quos cognouimus etiam beatum & virtute præditum Martinianum, habitantem in hoc monte. Hic ergò beatus cùm ab ineunte ætate Deum amâſſet, multa ſuſcepit certamina aduersùs inimicum. Inſignis itaque ſpecie corporis, & ætate iuuenis, vt qui eſſet circiter octodecim annos natus, relicta ciuitate & ijs, qui in ipſa habitabant, & eorum tumultibus, ſe tradens quietę & ſolitariæ vitæ, venit ad hanc ſolitudinem. & in ea habitauit, viginti & quinque annos, vitam in ea agens angelicam. Quamobrem dignus quoquè fuit habitus,

Martinianus adoleſcens petit eremum.

bitus, qui à Deo acciperet dona curationum, multosq; curauit Dominus per ſanctas eius preces. Multi enim qui vexabantur à dęmonibus, cùm ad eum veniſſent in monte, liberati ſunt ab inſultu dęmonum. Multi quoquè, qui tenebantur febribus, ab hoc viro benedicti, aſſecuti ſunt curationem. & multa alia miracula fecit Dominus per eius preces. In dies autem proficiebat hic beatus Martinianus in optima ſua exercitatione; & in omnem partem peruadebat optima & pulcherrima fama huius ſancti viri: omnesque audientes, ad eum veniebant in monte, vt ab eo iuuarentur. Claret miraculis.

Sed bono infeſtus humani generis hoſtis diabolus, non paſſus eſt videre in adoleſcente canam virtutem: & primùm quidem cœpit ei diuerſas excitare tentationes, & per multiplices viſiones viſum eſt ei terrere hominem. Deindè etiam per antiqua eius arma, per quæ Adam eiecit è paradiſo, machinatus eſt eum quoquè eijcere è bono propoſito. Quodam itaq; die pſallēte beato Martiniano, inimicus mutatus in maximum draconem, eius cellam ſubtùs ſubiens, cœpit acriter & vehemēti ſtudio fodere partem eius cellæ à fundamentis, tanquàm qui vellet eam euertere. Beatus autem cùm ſine vlla perturbatione implēſſet ſuas preces, per feneſtram adſpiciens, dixit ei: Verè te decet ſerpere ſupra terram. Quid fruſtrà laboras, ô infelix? me tuæ non terrēt viſiones. Habeo enim Ieſum Chriſtum, qui mihi fert opem, & vincit tuas viſiones, & tuam conculcat potentiam. Diabolus autem cùm hęc audijſſet, in turbinem mutatus, dixit fugiēs: Expecta me, expecta Martiniane, & hîc te deijciam. Inueni enim artem, per quam ſum te deiecturus, & te tua ſpe fruſtraturus. Niſi enim te humilem & abiectum reddidero, fieri non poteſt, vt à te recedam. Tantam enim in te fero iram, vt eam portare nequeas, & te è tua cella educam, & te deijciam non ſecùs àc folium à vento deijcitur: & videam, quis ſit qui tibi opem ferat. Hęc cùm dixiſſet diabolus, euanuit. Vir aūt ſanctus tam erat quietus, quàm ſi nullum ſpectrum vidiſſet omninò: ſed lętabatur, & glorificabat Dominum in meditatione & cognitione diuinorum eloquiorum. Gene. 3. Diabolus cū infeſtat. Nihil terretur ſpectris & minis dæmonis.

Accidit verò quodam die, ambulantibus quibuſdam in ciuitate Cęſarea, & inter ſe loquentibus de diuina viuendi ratione beati Martiniani, & magìs magiſque admirantibus fortitudinē eius & tolerantiam, eccè tranſiens mulier quędam meretrix, audijt quæ dicebant. Quæ ſuggeſtione ſatanæ viris appropinquans, dixit eis: Quis eſt is, quem inter vos admiramini? aut quæ ſunt eius rectè facta, aut quamnam habet is viuendi rationem? Quem ego ſi voluëro, tanquàm folium ab arbore detraham. Quodnam eſt enim eius laude dignum ſtudium, quòd ſe tanquàm agreſtem feram concluſit in ſolitudine, non valens ferre cupiditates carnis & offenſiones, & non adſpiciens mulierem, ne habet quidem cupiditatem? Scitis autem omnes, quòd ſi non adſit ignis, fœnum non vritur. Sed ſi igni propè ſito fœnum māſerit incombuſtum, hoc eſt admirabile & magni faciendum. Ità etiam de illo dicendum eſt. Si cùm ego ad eum iuero, is me adſpexerit, nec à propoſito ſuo fuerit dimotus, nec in me fuerit offenſus, neq; motus fuerit eius animus propter meam pulchritudinem, tunc is erit admirabilis, nō ſolùm apud homines, ſed etiam apud Deū & angelos. Hęc cùm dixiſſet, & cum viris illis pactum feciſſet de viro illo generoſo, iuit domum, & exutis ſuis veſtibus, laceris ſe pannis induit, & pannoſum velum capiti ſuo impoſuit, & ſe fune cinxit: & accepta pera, in eam immiſit omnia ſua ornamenta & veſtes elegantes. & cùm adueſpraſceret, accepta pera, profecta è ciuitate, venit in montem vento ingruente & pluuia.

Cùm autem fuiſſet propè eius cellam, cœpit miſerabili voce rogare virum ſanctum, ſic dicens: Miſerere meî ſerue veri Dei, & nè ſinas me miſeram conſumi à beſtijs. à via enim aberraui, & incidi in hanc ſolitudinem, & neſcio quò vadam. Nè me ergò deſpicias, quæ ſum in tali neceſſitate, neq; me abomineris infeliciſſimam peccatricem. Nam ego quoquè ſum Dei figmentum. Rogo tuam ſanctitatem, nè me miſeram & errantem amandes venerande & ſanctè pater. Hæc ea dicente, & his plura cum fletibus & eiulatibus, beatus cùm aperuiſſet feneſtram & adſpexiſſet, & vidiſſet eam in tali habitu, nempe pannis obſitam & imbre madefactam, motus eſt animo & dixit apud ſe: Væ mihi miſero peccatori. nunc adeſt cordis mei probatio, & vel à præcepto éxcidam, vel à propoſito. Si enim eſt mulier, quæ opprimitur neceſſitate & eam deſpexero, & non eam in cellam introduxero, deuorabitur à beſtijs, & maculabit meam animam. Sin verò ſit tentatio & huc ingrediatur, timendum eſt, nè me pellat à præcepto. neque ſcio quid agam, & manibus in cælum ſublatis, dixit: In te Domine ſperaui, nè pudore afficiar in Diabolus per procacē fœminam inſidiatur ſancto viro.

æternum: neq; irrideant me inimici mei, neq; ſinas me dominatu teneri à maligno: ſed conuenienter tuæ voluntati ſerua me in hac hora, & protege me ab inimico manu tua valida: quoniam es benedictus in ſecula, Amen.

Intromittit fœminã vrgẽte conſcientia.

Hęc cùm dixiſſet, aperuit oſtium, & eam introduxit in cellam: & cùm ignem accendiſſet, dicit ei: Mulier, caleſce & attende tibi ipſi: tecum enim non manebo. & cùm attuliſſet dactylos, quibus ipſe reficiebatur, (ſtabant enim duæ palmæ extra cellam) ei appoſuit, & dicit: Comede, & cura teipſam: mane hîc, & cràs vade domum in pace. & deindè cùm eam ſic ſiuiſſet, ingreſſus eſt in cellam interiorẽ, & clauſit oſtium. & cùm pſalmos cecini ſſet tertia hora noctis & orâſſet, humì dormijt vt conſueuerat. Illa autem nocte ingreſſus ſatanas, eum valdè cõturbauit in carnis inflammatione. & cùm manè ſurrexiſſet, egreſſus eſt à ſua cella, vt mulierem emitteret & deduceret. Illa verò cùm circa mediam noctem ſurrexiſſet, & omnia ſua ornamenta è pera eduxiſſet, ſe ornauit ad decipiendum beatum Martinianum, laceris pannis iniectis in peram. Vir autẽ ſanctus cùm eam vidiſſet ſic ornatam, nõ agnouit eam: & cùm obſtupefactus diù obmutuiſſet, dicit ei: Quænam tu es, & vndenàm huc es ingreſſa, & quis hic eſt diabolicus habitus?

Ecce q̃d facit peccãdi occaſio.

Illa verò reſpondens, dixit ei: Ego ſum, domine mi. Dixit ei ſanctus: Et quanã de cauſa eſt mutatus tuus habitus, vt quæ eſſes veſperè miſerabilis, & nũc ſuperba? Illa verò dixit: Ego domine mi, ſum ex Cęſarea ciuitate Palęſtinæ: quæ cùm audiuiſſem de tua iuuentute, & quòd talem habeas corporis pulchritudinem, ſisq; adeò ſpecioſus & formoſus, cor meum valdè exarſit propter tuã pulchritudinem, & acceſſi vt te viderem, & explerer tua pulchritudine. non enim temerè tantum confeci itineris. Quodnam eſt aũt, domine mi, hoc veſtrum importunum ieiunium? & quanam de cauſa talem veſtram iuuentutem & nitidam ætatẽ maceratis afflictione & intempeſtiua abſtinentia? Quænam ſcriptura dicit, non eſſe comedendum, nec bibendum, nec legitimum ineundum matrimonium? Non dicit Paulus Apoſtolus: Honorabiles nuptiæ & cubile immaculatũ? Quis ex Prophetis aut Patriarchis non fuit iunctus matrimonio, & factus eſt hęres regni cęlorũ? Non Enoch ille magnus & admirabilis, coniunctus matrimonio, ſublatus eſt in cęlos, & non vidit mortem vſq; in hodiernum diem? Similiter autẽ ille quoquè Abraham inſignis & ſanctus inter Patriarchas, nõ habuit tres vxores, & Dei amicus eſt vocatus, & ipſum Deũ vidit in tabernaculo, & cum eo excepit eius angelos? Iſaac verò non habuit vxorem, & regnum cęlorum eſt aſſecutus? Rursùs autem Iacob non habuit duas vxores & duas concubinas, & valuit luctari cum angelo, & vidit Deum facie ad faciem, & dignus fuit habitus regno cęlorum? Moſes autem ille magnus & princeps Prophetarum & Dei ſeruus, non habuit duas vxores, & cũ Deo eſt locutus, & genus Hebręorum liberauit ex acerba ſeruitute Aegyptiorum? Similiter verò Dauid quoquè & Solomon & omnes, qui fuerunt eis ſimiles, nunquid legitimo coniuncti matrimonio, & ſuſceptis liberis, digni ſunt habiti regno cęlorum? Hęc dicens mulier, & virũ tentans, & eius manus cõtrectans emollijt & eneruauit eius bonam cogitationẽ, & cœpit eum deturbare in barathrum peccati & interitûs.

Hebr. 13. Vide argumẽta cõtra cælibatũ, & cognoſce authorem ſatanam. Gen. 5. Gen. 18. Gen. 24. Gen. 31.

Reſpondens itaque, dicit ei: Si te accepero vxorem, quò te ducã, aut vndè alam, cùm nihil habeam? Ego enim, vt vides, pauperẽ vitam, nihil poſſidẽs, vixi hucuſquè omnibus diebus vitæ meæ. Reſpondens aũt mulier, dixit ei: Domine mi, tu ſolùm mihi aſſentire, & mecum habita, & fruar tua pulchritudine, & tua iuuentute. Habeo enim domum, & aurum, & argentum, magnasq; & pręclaras poſſeſſiones, ſeruosq; & ancillas. Quorum omnium ego te dominum conſtituam. ſolummodò aſſentire meo ſcopo, & mecum habita. magno enim amore tuî cor meũ vritur. Hęc ea dicente, vel potiùs hęc eo loquente, qui fuit homicida à principio, nẽpe diabolo, cœpit vir dimoueri à bono ſuo propoſito, & inflammari ad carnis cupiditatem: & decęterò de peccato cum ea loquebatur, vt id cum ea faceret. Deindè dicit ei: Mulier, expecta me parumpèr. Quoniam ſolent aliqui huc ad me venire, & à me benedici: ſpectabo iam vias, nè fortè aliqui ad nos veniant, & nos inueniant in hac actione. & ſi Deum celare nõ poſſumus peccatum, inter homines ſaltem nè nos indecorè geramus, eos offendentes. Hęc cùm dixiſſet, egreſſus eſt è cella ſua: & ſtans ſupra excelſam rupem, vias conſiderabat.

Eneruatur virile pectꝰ blanditijs ſatanæ.

Iohan. 8.

Illo autem conſiderante, & diligẽter quoquò versùs ſpectante, benignus & clemens Deus, qui non vult aliquem perire, non deſpexit eius laborem ſuſceptum à iuuentute & precationem, ſed ei tulit opem. Nam cùm ſtaret ſupra rupem, & vias conſideraret,

auertit

auertit cor eius, vt mutaretur à mala eius cogitatione, & immiſit in eum bonã mentem:& deſcendens ex petra,inuenit ſarmẽta arida. Quæ cùm accepiſſet,ingreſſus eſt in cellam ſuam.& cùm ea ieciſſet in mediam cellam,accepit ignem & accendit ſarmenta. Magna autem flamma accenſa & in altum ſublata,ſolutis ſuis calceis,in mediũ ignem inſiliens, cœpit comburi toto corpore. & cùm valdè eſſet ab igne combuſtus, & ei dolerent pedes,egreſſus eſt è fornace:& veluti ſecum depugnans,dicebat:Quid eſt Martiniane? Rectè te accepit hic ignis,qui eſt ad tempus,& hęc acerba pœna. Si autem potes hęc pati,accede ad hanc mulierem.Ipſa enim,vel per eam potiùs diabolus ignem æternum conciliat. Non eſt enim hęc cauſa,ſedis,qui eam mouit,vt impediret bonũ tuum propoſitum.Cogita ergò æternũ illud ſupplicium, ô Martiniane,vermem qui non poteſt ſopiri,ſtridorem dentium. Hic enim ignis,qui eſt ad tempus,& cadit ſub adſpectum, ab aqua extinguitur,& dum ardet,habet lucem: æternus autẽ ignis & qui nunquàm deſinit, neq; vnquàm ab aqua extinguitur, neq; vllam habet lucem. Illi vermes nunquàm ceſſant.Angeli,qui pręſunt ſupplicijs,in puniendo nunquàm defatigantur,ſuntq; planè immiſericordes.Cogita hęc omnia,ô Martiniane,& ſi ea potes ſuſtinere,accede ad mulierem.Hęc autem dicebat ille ſanctus,ei in memoriam reuocans æternum ſupplicium: cumq; parùm remiſiſſet labores,rursùs ingreſſus eſt in fornacẽ,& ſtetit in medio ignis: & valdè combuſtus,exijt è fornace,& cecidit humì.nõ poterat enim ſtare,cùm ſe omni ex parte vſſiſſet.Tunc ex toto corde ſuo ingemiſcẽs,dixit Deo cum lachrymis:Domine Deus meus,eſto mihi propitius propter aſſenſum meum & impetum ad peccatum,qui examinas corda & renes. Tu enim es examinator cordium & renum, & tu cognoſcis cor meum Domine. Quoniam te dilexi à iuuentute mea, & te deſideraui, & propter te corpus meum igni huic tradidi. condona mihi, qui es ſolus benignus & clemens Deus: quoniam tu es benedictus in ſecula.

Redit citò ad ſanam mentem, & ſe proijcit in ignem.

O ſi hęc cogitarent ſalaces apoſtatæ noſtrorũ temporum.

Pſalm. 7. Ierem. 17. Apoc. 2.

Hęc cùm dixiſſet humì iacens, non poterat enim ampliùs ſtare propter plagas vſtionis,cœpit hęc canere:Quàm bonus eſt Deus Iſrael ijs,qui ſunt recto corde. Mei autem penè moti ſunt pedes,propemodùm effuſi ſunt greſſus mei.& cùm pſalmum implêſſet & precatus eſſet, ad ſe rediẽs mulier & veluti ſurgẽs è ſomno profundiſſimo,cùm apud ſe conſiderâſſet,quòd propter animæ ſuæ ſalutẽ,corpus ſuum igni tradidiſſet,& recordata eſſet ſuarum malarũ & improbarum actionum, exuit omnem ſuum mundum veſtimentorum,& omnia ornamenta ſua iecit in ignem,& laceris pannis è pera eductis,ſe eis induit:& deindè prócidẽs ad pedes beati Martiniani humì iacentis,cœpit cum multis lachrymis clamare & dicere:Ignoſce mihi ſerue Dei,quæ ſum humilis & peccatrix. Tu enim domine ſcis varias artes & fraudes diaboli: ſed ora pro me peccatrice,rogo tuam ſanctitatem,vt per tuas preces ſalua fiat miſerrima mea anima.Hoc aũt apertè ſcias, me non eſſe aliquando reuerſuram in meam ciuitatem, neq; ingreſſuram domum meam,neque eſſe viſuram faciem mei cognati,aut mala eſſe via ambulaturam, ſed conſeruaturam eſſe meam animam.Scias verò hoc quoquè,ô domine,quòd quomodò diabolus contendit, vt ego aduersùs te militarem, ità ego quoquè militabo contra ipſum, in nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti,qui mundauit meretricem,& eum pudore afficiam. Arbitratus eſt enim fore,vt me cõtra te in hunc montẽ ſuſtolleret: ſed me cõtra ipſum ſuſtulit,& expectans fore,vt te vincerem,à me habendus eſt ludibrio. & ea hęc dicente, aſſiduè manabant lachrymæ ex eius oculis.

Pſal. 72.

Deteſtabilis mulier reſipiſcit toto corde.

Beatus autem Martinianus reſpondens, dixit ei: Dominus Deus meus condonabit tibi peccatum, ô mulier. vade in pace,& quomodò dixiſti,decerta pro tua ſalute,milita aduersùs voluptatem carnis per pœnitentiam,& ſic poteris malignum pudore afficere. Mulier verò reſpondens,dicit ei: Rogo te,dic mihi,quò vadens potero eſſe ſalua? Sanctus autem dicit ei: Vade Hieroſolyma: & cùm véneris ad ſanctam Bethleem,quære illic virginem ſanctam, nomine Paulinam, quæ ædificauit templum Domini noſtri Ieſu Chriſti: & ingredere ad ipſam,& renuncia ei, quod factum eſt: & poteris apud eam eſſe ſalua. Illa verò ſurgens, adorauit eum,dicens: Ora pro me peccatrice,ô venerande pater,ſemper propter Dominum.Beatus autẽ Martinianus cùm dolore ſurrexiſset è ſolo ex plagis vſtionis, dedit ei paucos dactylos ad viæ ſolatium: & cùm eam è cella eduxiſſet,& oſtendiſet viam,quæ ducit Hieruſalem,dicit ei: Vade in pace mulier, & ſeruans ſerua tuam animam,& decerta pro tua ſalute. Vide nè retrò conuertaris. Nemo enim, qui manum miſit ad aratrum, & conuerſus eſt retrorsùm, aptus eſt regno cælorum.

Lucæ 9. Non eſt reſpiciẽdum retrò.

Nè

Nè ergò retrò conuertaris,hoc eſt,ad huius mundi voluptates: ſed attende tibijpſi,nè irridearis:& perſeuera in pœnitentia. Deus enim eſt eorum,qui agunt pœnitentiam.Ea autem his auditis,fletum ſuum auxit,dicens: Spero in Chriſtum,in quem ſperârũt gentes,& pudore non ſunt affectæ,quòd diabolus partem in me non inueniet.Cumque ſic precata eſſet,& adorâſſet Dei ſeruum Martinianum, ab eo receſſit. Beatus autem cùm eam ſignâſſet ſigno crucis,dixit: Dominus Deus meus cuſtodiet animam tuam, & ſeruabit te in finem.Hęc cùm dixiſſet,ingreſſus eſt in cellam ſuam,humique cecidit,& ſuſpirabat ac precabatur. Mulier verò ibat deflens ac precans,vt Dominus eam deduceret ad vitam æternam & ſalutarem. Et illa quidem nocte cùm non potuiſſet permeare latitudinem ſolitudinis,manſit in loco,ad quem venit. Manè autem cùm ſurrexiſſet, ambulabat flens & orans.

Cùm itaque triginta millia ambulâſset, alto veſpere peruenit Bethleem: & cùm veniſset in monaſterium beatæ Paulinæ virginis,ingreſsa ad eam, renũciauit omnia,quæ fuerant conſecuta.Illa autem cùm audijſset,Deum glorificauit,qui eſt clemens & miſericors, & eam lubẽs accepit in monaſterium, & eam indiès inſtituebat in ijs,quæ pertinent ad ſalutem. Ea verò vſque adeò perſeuerabat in fortitudine & exercitatione, vt beatiſſima Paulina ſępè eam admoneret & diceret: Parce tuam carnem tanta affligere abſtinentia,vt poſſit vſque ad finem ſufficere. Illa verò magis magisq; intendebat,nulla in re remittens laborem exercitationis. Itaque circa eius finem petijt à Deo hãc gratiam,vt ei oſtenderetur,an accepta eſset eius pœnitentia. Benignus ergò Deus curationes effecit per eius preces. Quodam enim die mulier quędam, cui grauiter dolebant oculi,in monaſterium venit vt curaretur. Volens ergò beata Paulina probare eius pœnitentiam, dicit ei: Filia,accede ad Chriſtum,& ora pro ea, vt per tuam interceſſionem ei Dominus præbeat ſanitatem. In paucis itaque diebus, cùm ea precata eſset, ſanata fuit mulier. Quæ etiam mundo renuncians, ſeipſam collocauit in eodem monaſterio. Hęc autẽ beata Zoë(hoc enim erat nomen eius) cùm duodecim annos vixiſset in monaſterio,fuit in Chriſto conſummata peracto curſu. Toto enim tempore ſuæ exercitationis vinum non bibit,oleum non comedit, nec vuam, nec alium fructum: ſed ſolùm panem & aquam,eaq; non ad ſatietatem, ſed ſolùm veſperè comedẽs, & nonnunquàm ſecundo die. Ea autem humì quoquè dormiebat. Hic eſt finis huius beatæ,& hęc ſunt eius certamina.

Meretrix in monaſterio duriter vitam agit.

Facit miracula.

Nota pœnitentiam meretricis.

Sèd neceſsè eſt,vt nos reuertentes ad vitam beati Martiniani,narremus pręclara eius facta ad multorum vtilitatem. Poſt ſeptem ergò menſes curatus fuit à plagis vſtionis,& ratiocinari cœpit apud ſe,dicens: Reuerà niſi ex hoc loco receſsero,& iuero in locum ignotum & occultum,non me ſinet malignus requieſcere. Deincèps ergò debeo talem locum habitare,ad quem fieri non poteſt vt mulier ingrediatur. Cumq; hęc apud ſe eſſet ratiocinatus,ſurrexit & orauit,ſic dicens: Domine Deus,qui es Dominus cęli & terræ,qui nõ vis aliquem perire,ſed omnem hominem eſse ſaluum, & ad agnitionem venire veritatis, pręſtò ſis ad prouidendum id, quod eſt conducibile meæ humilitati: neq; ſinas animã meam perire in finem, ſed fer mihi opem Domine Deus virtutum, & eſto mihi via,vita,& virga, & pera,& panis. Hęc cùm dixiſset, & totum corpus ſuum obſignâſset,egreſsus eſt ex illa cella,& profectus eſt ad mare. Exclamauit autem dęmon ante eum,dicẽs: Fortitudinem ſuam iactent meæ virtutes:& ſit nomen meum pręclarum, quòd contra te fui fortis. Nam & te è cella expuli, & corpus tuum igne combuſſi,& te fugitiuum effeci & captiuum. Et rursùs dicit ei dęmon: Fugis Martiniane? quocunque autem iueris,illic adero: & quomodò te hinc fugaui,ità etiam te fugabo,vbicunq; volueris habitare,& à te nõ recedam,donèc te planè humilem & abiectum reddidero. Beatus verò reſpondens,dicit ei: Imbecille & miſer,exiſtimâſti me eſse à te expulſum è mea cella?an putâſti me angore confectum recedere? Abſit: ſed vt te magis conculcem & nihili faciam. Et rursùs ei dicit ſanctus: Infelix, non tibi ſuffecit primus & ſecundus inſultus tentationis?aggredere adhuc ſemel. Officinam,quam aduersùs me cõſtruxeras,eam diſsolui, & Deo meo obtuli. Vndè etiam illa te reputauit tanquàm fimum & lutum, & cõculcauit tuas improbas & malitioſas vires, & nec eius quidem vmbræ potes ampliùs appropinquare. eoq; hęc dicẽte,ab eo euanuit diabolus. Beatus autem cœpit hunc pſalmum pſallere: Exurgat Deus & diſſipentur inimici eius,& fugiant à facie eius, qui oderunt eum. & pſallens inibat viam, quæ ducit ad mare.

1.Tim.2.

Vana iactãtia & minę dæmonis.

Pſalm.67.

Cùm

Cùm autem veniſset ad portum, inuenit naucleru m quendam timentem Deum: & cùm acceſſiſset, dicit ei: Frater, ſcis'ne aliquam paruam inſulam in medio mari, in qua nemo habitat? Nauclerus aũt reſpondẽs, dicit ei. Quanã de cauſa me interrogas, & quid vis? Dicit ei beatus: Volo quietem agere ab hoc mundo & ab hac vana vita, & non inuenio locũ, in quo quieſcam, & fugiam maligni offenſiones. Dicit ei nauclerus: Eſt in mari rupes anguſta, admodùm excelſa & terribilis, & quæ ſatis longo ſpatio diſtat à terra. Si quis enim fuerit proximè illam rupem, terram nõ videt ampliùs. Dicit beatus: Tali loco valdè delector, & cum deſidero, ad quem maximè non poſſit mulier accedere. Dicit ei nauclerus: Et vndenàm es habiturus nutrimentum? Dicit ei beatus: Pactum inter nos inibimus. Tu mihi victum ſuppeditabis, & ego pro te ad Deũ intercedam. Quinetiam operabor ſedens ſuper rupem: ad me ſolùm adfer ramos palmarũ, & eos contexam meis manibus: quos tu à me tolles & vendes, & ad me adferes alimentum. Porrò autem mihi quoquè accipies amphoras, in quibus aquam reponamus: & cùm panem fregerimus & refrigerauerimus, cũ immittemus in amphoras. Venies verò tu in anno bis aut ter, ad me adferens panem & aquam. Hęc cùm audijſſet nauclerus, & cognouiſſet eum eſſe virũ ſpiritalem, prompto & alacri animo cum eo conuẽnit, ſe omnia eſſe facturum. Et cùm paruam accepiſſet nauiculam, & beatum in ea accepiſſet, rectà contenderũt ad rupem, cùm ventus eſſet ſecundus, & veſperè ad locum peruenerunt. Beatus autẽ cùm locum vidiſſet valdè aptum, valdè ei lętatus eſt animus: & cùm Deo egiſſet gratias, & nauclero benedixiſſet, aſſcendit ſuper rupem. Cumq; aſſcendiſſet, pſallebat, dicens: Expectans expectaui Dominum, & intendit mihi: & exaudijt deprecationẽ meam, & eduxit me de lacu miſeriæ & de luto limi. Et ſtatuit ſupra petrã pedes meos, & direxit greſſus meos. Cumq; pſalmum implêſſet, & precatus eſſet, dicit nauclero: Abi in pace frater, & adfer ad me amphoras & panem & aquam. Dicit ei nauclerus: Víſne adferam etiam tibi ligna, vt faciamus tibi paruum tabernaculum? Sanctus autem non paſſus eſt: ſed erat ſub dio ſedens ſupra petram: & æſtu quidem torrebatur, algore verò concreſcebat. Tunc nauclerus ad ſuos reuerſus, attulit omnia, quæ ei iuſſerat beatus: & ad eum ter quotannis adferebat panẽ & aquam. Beatus autem Martinianus velutì requieuit egreſſus è mundo, lætabaturque & Dominum glorificabat in meditatione ſcripturarum & bona vita.

Martinian' in mari degit ſolus in rupe.

Pſal.39.

Sub dio ſemper manet.

Sed ſceleratus & malignus diabolus ne ſic quidem ceſſauit iuſtum bello laceſſere, ſed illic quoquè cœpit ei inferre tentationes. Nam cùm vna nocte mare mouiſſet & fluctus excitâſſet, ei oſtendebat quòd fluctus ferebãtur ſupra eius caput quindecim cubitos, & dęmon clamauit, dicẽs: Nunc te ſuffoco in aquis Martiniane. Beatus verò reſpondens, dicit citra vllam perturbationẽ: Imbecille & infelix, cur fruſtrà laboras? Tua enim ſpectra me non terrent, neq; tuæ minæ me timore afficiunt. Spero autem in nomine Domini mei Ieſu Chriſti, quòd te ad finem vſq; pudore afficiam. Cumque hęc dixiſſet, cœpit pſallere: Saluum me fac Domine, quoniam intrârunt aquæ vſq; ad animam meam. Infixus ſum in limum profundi, & non eſt ſubſtantia. Véni in profundum maris, & procella me obruit. Cumq; pſalmum implêſſet, orauit, dicẽs: Domine Ieſu Chriſte, fili vnigenite patris inuiſibilis, qui propter noſtra peccata ſerui formam accepiſti, & in terram deſcendiſti, exaudi me. Certè Domine, qui increpâſti mare, & continuiſti eius, qui nequit cohiberi, impetum: Qui increpâſti ventos, & viciſti ea, quæ vinci nequeunt: Quoniam tibi omnia cum tremore obediunt, exaudi me, & fac ceſſare eam, quæ aduersùs me excitata eſt, tẽtationem & fluctum maris, & pudore affice diabolum, qui impudenter aduersùs me erigitur: quoniam omnia potes Domine, & te ſolum decet gloriã in ſecula, Amen. Eo ergò hęc dicente & orante, ab eo euanuit diabolus, & manſit ab eo illęſus. Sex itaq; annos ſic degebat ſanctus ſupra petram, omnem laborẽ & perpeſſionem ſuſtinens pro ſalute ſuæ animæ.

Vexatio dęmonis.

Irridetur à ſancto.

Pſal.68.

Sed ſic quoquè ab eo non quieuit malignus, ſed ei aliam intulit tentationem, priore grauiorem. Nam cùm quodam die obſeruâſſet malignus & immundus dæmon nauem venientem, quæ portabat viros & mulieres, vento confregit nauem & alliſit ad petram, & ſuffocauit omnes, quæ erãt in naui, præterquàm vnam puellam. Vna enim puella, quæ erat longè formoſiſſima, potuit appræhendere tabulam, & ſeruari. Et cùm appropinquâſſet petræ, vbi ſedebat beatus, ab ea pependit, & cœpit clamare: Miſerere mei ſerue Dei altiſſimi, & porrige mihi manum auxilij, & ſerua me ab hac aqua, & nè ſinas

Eccè noua & mira tẽtatio.

ſinas me perire in profundo. Beatus autem Martinianus videns non aliundè eam poſſe habere ſalutem aut auxilium, dixit ſubridens: Hoc quoquè eſt maligni machinatio. Reuerà non vinces promptum meum & alacre animi ſtudium, ô diabole. Deindè dicit apud ſe: Væ mihi peccatori, rursùs mihi adeſt cordis probatio. Quid ergò faciam? Si eam dimiſero in aquis, in eis ſuffocabitur, & maculabit meam animam in die iudicij. Sin autem eam aſſumpſero, non expedit mihi eſſe cum ea. Reuerà hęc eſt in longè grauiori neceſſitate, quàm prima. Nam illa quidem cùm eſſet in terra, poterat ſępè ſeruari: hęc verò non poteſt aliundè ſeruari. & cùm ſuos oculos in cęlum extendiſſet, dixit: Domine Deus meus, in quem ſperaui à iuuentute mea, nè ſinas me perire, ſed prouide id, quod eſt vtile animæ meæ. Cumque hęc dixiſſet, tradidit ei manum, & eduxit eam ex aqua.

Cùm autē animaduertiſſet eam eſſe ſpecioſam, dicit ei: Igni cum fœno nequaquàm benè conuenit. Non poſſum ego & tu hîc ſimul eſſe: malignus enim in me operatur putrefactionem. Sed tu hîc mane, neq; quicquam timueris. habes enim panem & aquam, & quomodò comedebā ego, tu quoquè comede, vt tibi ſufficiat, donèc veniat nauclerus, qui adfert ad me panem & aquam. adhuc enim reſtant duo menſes, poſt quos huc veniet: & cùm huc venerit, narra ei quid acciderit. Is verò te hinc educet, & deducet in tuam ciuitatem. Cumque hęc dixiſſet, mare obſignauit ſigno crucis, & dixit: Domine Deus meus, qui increpâſti ventos & mare, eaque tibi cum tremore obediērūt, me quoquè adſpice & meî miſerere, & nè ſinas me perire. Eccè enim Domine, confidens in ſancto tuo nomine, me in mare proijciam. Mâlo enim mori inconſideratè, quàm cum corporis perturbatione cōſuetudinem habere cū muliere. Ad puellam aūt conuerſus, dixit: Eſto ſalua mulier. Dominus cuſtodiet animam tuam filia, ab omni inſultu diaboli, & te conſeruabit in finem. Quæ cùm dixiſſet, ſe ſtatìm iecit in mare. Statìm autem eum duo delphines excęperunt, & in terra depoſuerunt. Puella verò, donèc exceſſit ex oculis eius, videbat ipſum ferri ſuper aquas, neq; ſciebat ampliùs, quid factum eſſet. Beatus autem Martinianus in terrā egreſſus, orauit dicens: Ago tibi gratias Domine Deus meus, quòd feciſti miſericordiam in meam humilitatem: ſed etiam vſque ad finem nè me relinquas bone Domine & benigne.

Edito crucis ſigno, mittit ſe in mare, & delphinorum tergis ad littus euehit.

Hęc cùm dixiſſet, dicit apud ſe: Quid faciam, neſcio. In montibus non me ſinit ſatanas, nec in mari. Decętero bonum eſt mihi meditari dictum Euāgelij & hoc facere. Docet enim Dominus, ſic dicens: Si perſequātur vos ex hac ciuitate, fugite in aliam. Amen enim dico vobis, non finietis ciuitates Iſraël: Quæ cùm dixiſſet, cœpit fugere, & dicere: Fuge Martiniane, nè te comprehendat tentatio: fuge monache: ſicque fugiens, & ſeipſum perſequens, finijt dies vitæ ſuæ, nunquàm ferens neque peram, neque virgam, neque duas tunicas, neque æs in zona, neque aliquid aliud portans ad vſum corporis ex ijs, quæ debent inſeruire homini. Sed vbicunquè ingrediebatur in ciuitatem aut in pagum, quęrebat quiſnam eſſet in ea vir pius, & illuc veniebat: & ſumens quæ neceſſaria erant ad alimentum, exibat. & ſic fugiens & perſequens, perfecit dies ſuos: & vbicunquè eum deprehendiſſet veſpera, ſeu in monte, ſeu in ſolitudine, ſeu in petra, illic manebat. Dûos ergò annos currens & ſe perſequens, pulchrum impleuit curſum, cùm centum & ſexagintaquatuor ciuitates obijſſet.

Matt. 10.

Perpetuam ſuſcipit peregrinationē.

Cùm autem eſſet decętero migraturus ad Dominum, venit Athenas. Porrò beato Epiſcopo, qui illic erat, reuelatum eſt de deceſſu beati. Beatus verò Martinianus ingreſſus eccleſiam, cùm pręſciuiſſet horam mortis ſuæ, cadens ſupra ſcamnum, dicit ijs, qui illic erant: Vocate ad me citò veſtrum Epiſcopum. Illi autem eum exiſtimauerunt eſſe ſtultum. Eo verò adhuc magìs rogante, ei obediērunt, & ierunt ad Epiſcopum, dicentes ei: Domine, homo quidam iacet in eccleſia ſuper ſcamnum, & neſcimus ſit'ne ſtultus, aut quis ſit. Nobis certè dicit: Vocate ad me citò Epiſcopum veſtrum. Pius autem ille Epiſcopus dicit eis: Stulti eſtis vos. Ille enim & me & vobis eſt altior. & ſurgens protinùs, properè iuit in eccleſiam. Beatus verò cùm eum vidiſſet, non potuit quidem ſurgere, ſed manus ſuas extendit ſupra ſolum, & ſic debitum honorem ei reddidit. Epiſcopus aūt abundantiorem ei honorem tribuit, dicens: Iampridèm Deus mihi eſt pollicitus, ſe ſuum ſeruum mihi eſſe oſtenſurum, & qui eſt à mendacio alienus, impleuit quæ dixerat. Tu autem quando habitabis in regno cælorum, meæ quoquè animæ recordare, rogo te. Sanctus verò reſpondens, dicit ei: Benedic me venerande pater, & ora pro me,

Venit Athenas, ibique moriturus, vocat ad ſe Epiſcopū.

me, vt inueniam fiduciam, dum ſiſtar ante terribile tribunal Chriſti. Hæc cùm dixiſset, ſuſtulit oculos ſuos in cælum, & dixit: In manus tuas Domine commendo ſpiritum meum: & cùm totum corpus ſuum obſignâſſet, dicit Epiſcopo: Commenda me Deo pater. Quod cùm dixiſſet, ſubridente vultu, Domino emiſit ſpiritum, cùm curſum conſummâſſet, & fidem ſeruâſſet, propoſitæ coronæ accepta promiſſione, dignatus regno cęlorum. Totum ſe ſignans & ſubridens, moritur.

Quis non miretur hunc ſanctum & fortem athletam? Quis non beatum pronunciet inuictum eius curſum & vitam plenam fiduciæ? Quis non narret & ſtupeat eius admirabilem, quæ ex virtute agebatur, viuendi rationem? Quomodò ad finem vſque decertauit pro ſalute ſuæ animæ? Quin etiam martyrium ſuæ decertationis ipſe ſibi cōſtruxit. Nam cùm non adeſſet perſecutio, neque Imperator, neque Pręſes perſequens, ipſe ſibi extruxit martyrium, vt qui aduerſa fronte cum diabolo bellum geſſerit, & conculcauerit inſolētem eius exultationem. Ipſe ergò fuit ſuî & perſecutor & rex & carnifex ſeipſum torquēs, & martyr decertans, & athleta coronatus, & iuſtus renūciatus. Quid ergò? eum vocabis martyrem? Certè. Etenim vt fortis martyr & athleta ignem cōtempſit: & quod eſt admirabile, ipſe ſibi ipſi accēdit fornacem, & per hunc ignem ſenſilem conculcauit ignem æternum: & quam aduersùs ipſum mulierem excitauit diabolus, eam per preces fecit perfectam Dei ancillam, animamque à repręhenſione alienam & puram Deo obtulit.

Sed oportet nos de illa quoquè puella, quæ fuit relicta ſuper rupem marinam, vobis narrare, quemnam finem acceperit, & quemadmodùm finem vitæ ſuæ peregerit citra vllam, quæ in eam caderet, repręhenſionem. etenim propter eam rursùs conceptæ beati preces non manſerunt inefficaces, ſed eam ad finem vſque conſeruauerūt. Ipſa enim relicta ſupra petram, ſic comedebat, ſicut ei iuſſit ſanctus. Cùm autem veniſſet nauclerus, qui afferebat panē & aquam, & appropinquâſset petræ, & vidiſset puellam ſtantem, exiſtimauit eſſe ſpectrum: & timore affectus, cœpit à petra recedere, remis agens nauiculam. Illa autem clamans, dicebat nauclero: Nè timeas, ô frater. ſum enim reuerà mulier, & ſum Chriſtiana. veni prope me propter Dominum, & narrabo tibi verum. Illo autem minùs fidente & magìs timente, ipſa iurabat, dicēs: Per regē Chriſtum, ſum Chriſtiana. Decęterò veni prope me, & tibi ordine narrabo, quid acciderit. Tūc nauem ſuam adduxit nauclerus, & dixit ei: Vbì eſt, qui hîc erat, monachus, aut quid ei factū ėſt, quòd receſſit? Quis verò te huc adduxit? Puella autem cùm ſe ſignâſset, narrauit ei, quæ ipſis acciderant. Virgo in rupe relicta vt ſe geſſerit.

Nauclerus cùm audijſset, dicit ei: Veni huc, vt te hinc educam, & ibis in tuā ciuitatem. Mulier autem reſpondēs, dicit ei: Nè, rogo te, domine mi, nè me eijcias ex hac petra: ſed fac mecum miſericordiam & clementiam, & vadens in tuam ciuitatem, affer ad me pileum & virilem tunicam, contextam ex pilis, & panem & aquam, quomodò afferebas ad beatum, & eandem mercedem accipies à Domino Chriſto. Non eſt enim apud Deum diſtinctio maſculi & fœminæ, ſicut dixit Paulus Apoſtolus: Omnes vos vnū eſtis in Chriſto Ieſu. Nè ergò me abomineris humilem & abiectā, quæ volo ſalua fieri. Niſi enim benignus Deus me voluiſset eſſe ſaluam, ego quoque cū omnibus perijſsem in mari. Volente ergò Deo me ſeruare, tu nè me perdas, quoniam ſum fœmina. Memēto, quòd qui finxit Adam, is Euam quoquè creauit, & ipſe ambos eſt fabricatus, & in vltimis diebus per ſanctam virginem eſt manifeſtatus. Age ergò, rogo te, vade in tuam ciuitatē, & quomodò prędixi tibi, affer ad me virilem tunicam, & pileum, & panē, & aquam, & lanam, & adduc huc vxorem tuam, vt cum illa verba faciam de lana, & vt illa me induat virili habitu: & Dominus Deus meus erit tecum omnibus diebus vitę tuę, & dabit tibi in hac vita miſericordiam & remiſſionem peccatorum: in illa autem, fiduciam & gloriam ante tribunal Chriſti. Eccè quàm prōpti erāt veteres ſancti ad ſe ſigno Crucis obſignandos. Galat. 3.

Hęc cùm audijſset nauclerus, & vidiſset eius in Deum deſiderium, dicit ei: Eccè ego faciam omnia, quęcunque mihi mandâſti. ſolùm eſto fortis & ſtrenua, & Dominus implebit deſiderium tuum. Quæ cùm dixiſset, mouit ſuum nauigium, & iuit in ſuam ciuitatem: & accipiens vxorem ſecundo die, & quęcunque ei iuſſerat, acceſſit ad puellam. Et cùm mulier aſcendiſset ſupra petram, adorauit puellam, procumbens in faciem, & eduxit omnia ex naui. Puella verò rogauit virū, vt ſecederet in nauiculam, vt virili habitu indueretur. Cùm ipſa autē ſeceſſiſset, ſimul exuit veſtes muliebres & muliebrem im-

Induit ſe virgo veſtē virilem, ex pilis contextam.

becillitatem, & virili ſe accinxit prudentia, & induit veſtes viriles, nempe pileum & virilem tunicam, contextam ex pilis, & ſtans precata eſt Dominum, dicens: Domine, qui exaudîſti omnes ſanctos tuos à ſeculo, exaudi me quoquè peccatricem, & conſumma me in hoc loco & habitu, nulla affectam ignominia, & conſerua meam animā, & confirma cor meum, & corpus meum corrobora, & deduc mentē meam & animam ad hoc, vt tibi placeam, & impleam tua mandata, & ijs, qui mihi obediērint, præbe Domine bonam mercedem: quoniā es benedictus in ſecula, Amen. Poſt hęc aūt dicit mulieri: Rogo te domina: dum panis & aqua ad me affertur, fac vt lanam quoquè ad me afferas, & cùm parauero, reddam tibi, nè panē gratìs comedam. Has quoquè meas veſtes tibi habe ad meî monimentum. Hęc cùm dixiſſet, dimiſit eos in pace.

Nota virginis diurnas & nocturnas preces.

Tertio autem quoque menſe accedebant ad eam nauclerus & vxor eius, ei offerentes, quæ neceſſaria erant ad alimentum. Beata autem exultabat, & glorificabat Dominum in veneranda & bona agendæ vitæ ratione. Fundebat verò interdiù quidem, duodecim preces, noctù autem vigintiquatuor. Alimentum autem eius erat, in duobus diebus libra panis, & aquæ poculum vnum. Sicque perfecit curſum ſuum, in bona viuendi ratione. Erat autem, cùm venit ad petram, nata annos vigintiquinque: in petra verò vixit ſex annos. Duobus autem menſibus, antequàm veniret nauclerus & vxor eius, tradidit beata Photina Chriſto ſpiritum ſuum, cùm peregiſſet curſum ſuæ exercitationis in ſyncera fide & bona vitæ agendæ ratione, vt etiam ipſi nauclero de ea reuelaretur.

Moritū ſancta virgo Photina.

Poſtquàm autem impletum fuit tempus duorum menſium, acceſſit nauclerus cum ſua vxore, & inuenit eam mortuam, & decorè honeſteque iacentē, & manus habentem in formam crucis, osque honeſtè clauſum, & ſimiliter oculos diligenter clauſos, & vt ſemel dicam, eam tam honeſtè iacentem, vt ipſi putarent eam dormire. Accedentes verò, eam inuenerunt mortuam, & Deum glorificauerunt. Erat autem eius vultus poſt tot dies tanquàm flos matutinus, ſuauem odorem emittēs: & cùm adorâſſent venerandas & ſanctas eius reliquias, acceperunt in nauiculam, & tulerunt Cęſaream ciuitatem Palęſtinæ, & renunciârunt ei, qui tunc erat Epiſcopus, vitam quam ex virtute egerat. Quamobrem iuſſit ipſe Epiſcopus eam ſepeliri in loco honeſto & inſigni, cum lampadibus & hymnis diuinis: Ad gloriam Dei omnipotentis & Domini noſtri Ieſu Chriſti: Cui gloria & potentia, cum patre & ſancto ſpiritu nunc & ſemper, & in ſecula ſeculorum, Amen.

Vultus defunctæ viuidus.

MARTYRIVM SANCTI VALENTINI PRESBYTERI ET ASTERII, ITEMQVE MARII ET MARthæ, *Audifax & Habacuc nobilium Perſarum: cui fidem faciunt antiquiſſima martyrologia & vetuſti MS. Codices.*

Stylum nonnihil correximus.

14. Febrva.

Peregrinatio religionis ergò etiam antiquitùs fiebat.

TEmporibus Claudij, venit quidam de Perſide, Marius nomine, cum vxore ſua Martha, & filijs Audifax & Habacuc Chriſtianis viris ad orationem Apoſtolorum. Cumq; veniſſent Romam, cœperunt corpora ſanctorum per carceres & ſepulturas ſolicitè & curiosè inquirere. Intereà veniunt in caſtrum trans Tyberim, & in carcere cōſpiciunt hominem venerabilem, nomine Quirinū, qui iam multa verbera pro nomine Chriſti perpeſſus fuerat, & facultatibus ſuis nudatus. Ad quem venientes, miſerūt ſe ad pedes eius, obſecrantes, vt oraret pro eis. ibiq; manſerunt diebus octo, de facultatibus ſuis miniſtrantes beato Quirino, & lauantes pedes eorum, qui vinculis erāt conſtricti, & in capita ſua vel filiorum ſuorum ipſam aquam effundentes. Eodem tempore iuſſit Claudius, vt ſi qui Chriſtiani inuenti fuiſſent aut in vulgo, aut in cuſtodia, ſine interrogatione punirentur. Ipſo autem edicto promulgato, tenuit ducentos ſexagintaduos Chriſtianos via Salaria, qui arenam fodientes, damnati fuerant pro nomine Chriſti: quos extra muros portæ Salariæ duci, & in ciuitatis amphi-

Edictum Claudij cōtra Chriſtianos.

amphitheatro militum ſagittis iuſſit interfici. Hoc cùm factum fuiſſet, cõtriſtati nimis Marius & Martha vxor eius cum filijs ſuis, venerũt ad locum, vbi corpora ſanctorum interfecta fuerant, vnà cum beato Iohanne presbytero, & inuenerũt ſuper corpora eorum ignem ſuperpoſitum. Itaque cœperunt corpora ſubtrahere & ſepelire cum linteaminibus ex facultatibus ſuis: quia locupletes erant. ſepeliêrunt autem ea in crypta via Salaria in cliuo cucumeris. Simul etiam ſepeliêrunt tribunum quẽdam Claudij, nomine Blaſtum: & in eodẽ loco vigilias & ieiunia cum orationibus multis diebus cum beato Iohanne celebrauerunt.

Audiens hęc Claudius, curioſè iuſſit inquiri Marium & Martham vxorem eius: ſed non inuenit eos, quòd occultè iſthuc facerent. Venientes verò Romam ad caſtrum, requirebant beatum Quirinum. Quem non inuenientes, contriſtati ſunt nimis. Inuenerunt tamen quendam presbyterũm, nomine Paſtorem, qui enarrauit eis rem omnem, & vt noctù interfectus fuerit gladio beatus Quirinus, & iactatus in Tyberim, corpusque eius remanſerit in inſula quadam. Pergentes igitur noctù cum familia ſua & beato Paſtore presbytero, collegerunt corpus eius, & terra condiderunt in cœmeterio Pontiani in crypta, octauo Calend. Aprilis. Deindè beati, Marius & Martha cum filijs noctù audiunt in loco quodam trans Tyberim in cœnaculo multitudinem Chriſtianorum pſallentium, multumque lętati, pulſant ianuam cœnaculi. Illi autem timentes, noluërunt aperire. Eodem in loco erat epiſcopus, nomine Calixtus. Qui cùm audiſſet pulſantes, dixit ad ſanctos Chriſti: Confortamini, nolite timere: Chriſtus pulſat oſtium noſtrũ. Aperiamus ergò os noſtrum, & plùs confortati, collaudemus Dominum, quia ipſe nos vocat. Et confeſtim ipſe perrexit, & aperuit oſtium. Quem vidẽtes Marius & Martha cum liberis ſuis, miſerũt ſe ad pedes illius. Ea re animaduerſa, omnes Chriſtiani gauiſi, & ſeſe inuicèm oſculati ſunt.

Porrò beatus Calixtus ſic orauit ad Dominum: Deus pater Domini noſtri Ieſu Chriſti, qui diſperſa congregas, & congregata conſeruas: auge fidem & fidutiam ſeruis tuis per Chriſtum Dominum noſtrum, qui viuit cum te Deo patre omnipotente & ſpiritu ſancto in ſecula ſeculorum. Et reſponderũt omnes, Amen. In eodem autem loco menſibus duobus manſerunt abſconditi. Interim appręhendit Claudius quendam venerabilem presbyterum, Valentinum nomine, & vinxit compedibus & catenis: Indè poſt biduum iuſſit eum ſibi prę́ſentari in palatio ſuo iuxta amphitheatrum. Qui cùm prę́ſentatus fuiſſet adſpectibus eius, dixit ad eum: Quarè non frueris amicitia noſtra, ſed illis potiùs iungeris, qui ſunt hoſtes reipublicæ noſtræ? Satìs quidem mirandam tribui tibi ſapientiam audio: & tamen cùm ſis ſapiens, offendis in ſuperſtitionem vanitatis. Reſpondens Valentinus presbyter, dixit: Si ſcires donum Dei, gauderes & tu, & reſpublica tua, refutaresque dęmones, & idola tua manufacta, & cõfitereris vnum Deum patrem omnipotẽtem, & Ieſum Chriſtum filium eius, creatorem omnium rerum, qui fecit cęlum & terram, mare & omnia, quæ in eis ſunt. Reſpondit quidam Iureconſultus qui adſtabat Claudio, & dixit voce clara ad beatum Valentinum presbyterum: Et quid de deo Ioue vel Mercurio? Reſpondit Valentinus presbyter: O homines miſerrimos & turpes, qui tempore vitæ ſuæ ſemper in ſpurcitijs, impuris voluptatibus & contumelijs corporum ſuorum malè vixerunt. Sed tamen oſtende mihi genealogiam eorum, & videbis quàm turpes fuerint. Reſpondit ille alta voce: Blaſphemauit deos & gubernatores reipublicæ. Eo die ſic ſatìs patienter audiebat Claudius, dixitque Valentino: Si Chriſtus Deus eſt, quarè mihi non explicas, quod verum eſt? Reſpondens Valentinus presbyter, dixit: Audiat pietas tua, ô rex, & ſalua erit anima tua, & reſpublica tua augebitur, & hoſtes tui profligabũtur, tuque in omnibus victor, & hîc regno fruéris, & in illo ſeculo futuro. Hoc tantùm admoneo, vt te pœniteat fuſi ſanguinis ſanctorũ, credaſque in Chriſtum, & baptizeris. Ità enim ſaluus eris. Tum verò Claudius dixit adſtantibus: Audite ciues Romani & cœtus reipublicæ, quàm ſana doctrina ab hoc homine promitur. Reſpondit Calphurnius prę́fectus, & voce clara dixit: Seductus es princeps doctrina falſa. Num verò æquum id eſſe poteſt, vt relinquamus, quæ à cunabulis noſtris coluimus & adorauimus?

Eâdem hora mutatum eſt cor Claudij, & cum dolore animi tradidit Valẽtinum Calphurnio prę́fecto, dicens: Patienter audi eum, & ſi ſanum conſilium non eſt, quod profert, fac in eum, quod in ſacrilegum legibus ſancitum eſt. Sin verò rectè conſulit, audiatur

Precatio Calixti Epiſcopi.

Valentinus compræhẽſus, compedibus & catenis illigatur.

Valẽtini ad Claudium oratio.

Claudius pendet in Chriſtianiſmum.

Mutat verbis Prę́fecti.

tur iuſta poſtulatio eius. Tunc Calphurnius præfectus ſuſcipiens Valentinum preſbyterum, dedit eum cuidam Aſterio principi ſuo, dicens: Si potueris eum mollibus ſermonibus inflectere, intimabo doctrinam tuam Claudio, & eris amicus eius, & augeberis opibus & facultatibus. Accipiens ergò eum Aſterius, duxit in domum ſuam. Qui cùm introîſſet in domum Aſterij, genibus poſitis, orauit dicens: Deus omnium rerum viſibilium & inuiſibilium factor & creator generis humani, qui miſiſti filium tuũ Dominum noſtrũ Ieſum Chriſtum, vt nos de præſenti ſeculo liberares, & de tenebris ad lucem veram perduceres Chriſtum, qui nobis præcipiens dixit: Venite ad me omnes, qui laboratis & onerati eſtis, & ego reficiam vos: tu conuerte domum hanc, & dona ei lumen poſt tenebras, vt cognoſcat te Deum verũ & Chriſtum Ieſum in vnitate ſpiritusſancti in ſecula ſeculorum, Amen.

Matth. 11.

Audiens hoc Aſterius princeps, dixit ad Valentinum preſbyterum: Miror prudentiam tuam, vt dicas, quia Chriſtus veſter lumen eſt. Reſpondit Valentinus, voce clara, dicẽs: Et verè, quia Dominus Ieſus Chriſtus, qui cõceptus eſt de ſpiritu ſancto, & natus de Maria virgine, lumen verum eſt, qui illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum. Reſpondens Aſterius, dixit: Si illuminat omnem hominem, modò probabo, num Deus ſit, aut certè fallaciam tuam coërcebo. Habeo filiam adoptiuam, quam diligo à cunabulis, quæ ante duos ferè annos * epithematis fœdata eſt: ipſam adducam ad te, & ſi curata fuerit, omnia quæcunque præceperis, faciam. Reſpondit Valentinus preſbyter: In nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti adduc eam ad me. Currens verò Aſterius anxius, adduxit puellam cæcam ad beatum Valentinum preſbyterum. Eleuans autem manus in cælum, oculis madentibus lachrymis, dixit: Domine Deus omnipotens, pater Domini noſtri Ieſu Chriſti, pater miſericordiarum, qui miſiſti filium tuum Dominum noſtrum, vt nos de tenebris ad lucem veram perduceres: te inuoco ego peccator & indignus. Sed quia omnes vis ſaluos fieri, & neminem perire, ego deprecor miſericordiam tuam, vt cognoſcant omnes, quia tu es Deus & pater & creator omnium, qui cæco nato oculos aperuiſti, & fœtentem Lazarum de monumento ſuſcitâſti: te inuoco, qui lumen es verum, & Dominus omnium principum & poteſtatum: non mea voluntas, ſed tua fiat ſuper hanc famulam tuam, vt digneris eam illuminare lumine intelligentiæ tuæ. Et poſuit manum ſuper oculos eius, dicens: Domine Ieſu Chriſte, illumina famulam tuam, quia tu Deus lumen verum es. Et cùm hoc dixiſſet, aperti ſunt oculi eius.

Iohan. 1. Oratio S. Valentini ad Deum. Iohan. 9. Iohan. 11. Cæcam illuminat, & credit Aſterius cũ vxore ſua &c.

Hoc cùm vidiſſet Aſterius, cecidit cum vxore ſua ad pedes beati Valentini, & ait: Per Chriſtum, per quem lumen cognouimus, quod ſcis facias, vt ſaluẽtur animæ noſtræ. Reſpondit Valẽtinus: Ergò facite, quod dico: & ſi ex toto corde creditis, cõfringite omnia idola, & ieiunate, & remittite culpas omnibus, & baptizetur vnuſquiſque in confeſſione ſua, & ſaluus erit. Indixit verò eis triduanum ieiunium. Et quia Chriſtianos multos habebat Aſterius in cuſtodia, relaxauit omnes. Triduo conſummato, die ſancto Dominico baptizauit Aſterium cum omni domo ſua. Et vocauit ad ſe ſanctũ Calixtum epiſcopum, & conſignauit Aſterium cum omni domo ſua animas promiſcui ſexûs ferè ſex & quadraginta. Hoc poſteaquàm audiuit Marius & Martha vxor eius cũ filijs, nempe cæcam illuminatam à B. Valentino, & propter illuminationem eius omnem domũ Aſterij credidiſſe, venerunt cum gaudio ad domum Aſterij, gratias agentes Deo, fueruntq́; ibi diebus trigintaduobus. Poſt hos dies requiſiuit Claudius Aſterium principem: Porrò nunciatum eſt illi, illuminatam eſſe puellam in domo eius, & hoc ſigno permotum, baptizatum eſſe in nomine Chriſti cum omni domo ſua per Valẽtinum preſbyterum. Qui iratus, miſit milites, & tenuit omnes, quos inuenit in domo eius. Qui cùm adducti fuiſſent vincti, inter quos erat Marius & Martha, Audifax & Habacuc nobiliſſimi ex Perſide, qui venerant ad orationem ſanctorum Apoſtolorum, iuſſit Perſas quidem ſeparari à congregatione eorum, Aſterium verò cum omni domo ſua duci in ciuitatem Oſtiam, & illic cum pœnis excruciatum interfici: Marium autem & Martham, Audifacem & Habacuc ſuo iudicio reſeruari. Valentinum autem preſbyterum fuſtibus cædi, & capitalem ſubire ſententiam. Qui decollatus eſt via flaminea ſub die XVI. Calend. Martiarum. Cuius corpus collegit matrona quædam Sabinella, & ſepeliuit in eodem loco, vbi capite cæſus eſt.

S. Valentinus capite plectitur.

Iuſſit deindè Claudius præſentari adſpectibus ſuis Mariũ, Martham, Audifacẽ & Habacuc.

bacuc. Qui cùm præſentati fuiſſent, æſtimans eos pecunijs cumulatos, ſic illos aggreditur: Vndè eſtis? Reſpondit Audifax, filius eorum maior: De Perſide. Claudius dixit: Quam generis obtinetis nobilitatem? Reſpondit Audifax: Ego & Habacuc, quantùm ad carnem, filij horum ſumus. Claudius dixit: Ob quam cauſam huc venire voluiſtis? Reſpondit Audifax: Deſiderio deſiderauimus ad pedes Apoſtolorum orationis cauſa occurrere. Claudius dixit: Et quæ ſunt vobis facultates, vt tantos itineris velletis ſumptus facere? Reſponderunt Marius & Martha: Dominus omnipotens nouit, quia nobiles nati ſumus ab omni antiquitate. Nam vt ſcias nos nobiles eſſe, ego filius ſum Imperatoris Maromeni, & hęc filia eſt Cuſuntis ſubreguli. Claudius dixit: Quarè iudicium parentum veſtrorum non ſequimini, potiusque deſeritis deos, quos patres veſtri coluērunt, & hominem mortuum quęritis? Reſpōdit Marius: Nos famuli Chriſti, ſeruos & Apoſtolos eius venimus exorare, vt ipſi interuenire dignētur pro nobis. Claudius dixit: Facultates veſtræ pręſtò ſunt? Marius reſpondit: Facultates noſtras dedimus ei, qui ad breue tempus eas nobis dedit, Domino noſtro Ieſu Chriſto. Claudius audiens hunc ſermonem, iratus, tradidit eos vicario Muſciano, dicens: Si non ſacrificauerint, & reliquerint ſuperſtitionem hanc, diuerſa eis tormenta adhibeto.

Nota antiquam deuotionem.

Eádem die iuſſit ſibi in Tellure gremium pręparari, & omnia genera tormentorum adferri. Cumque adducti fuiſſent ſancti martyres in conſpectu eius, furore repletus, dixit: Intimatum vobis eſt, quid pręceperint principes noſtri, & omni rei publicæ? Reſpondit Audifax: Neſcimus. Muſcianus vicarius dixit: Ergò vultis cognoſcere decretum? Reſponderunt Marius & Martha: Deſideramus audire, quid iuſſum tibi fuerit. Muſcianus vicarius dixit: Deferantur tormenta. At vbi allata ſunt, dixit: Omnia genera tormentorum in vos expendentur, ſi decreto non obtemperaueritis. Sin verò iuſſis principum obedientes vos præbueritis, & natales veſtri renouabuntur, & dignitates obtinebitis haud vulgares. Hęc enim iuſſerunt victores reipublicæ, vt ſacrificetis dijs ſine mora, & ſitis amici principum. Reſpōdit Audifax filius maior, & dixit: Stultam rem locutus es. Dicit Muſcianus ad Marium, Martham & Habacuc: Vos quid dicitis? Reſponderūt: Omnes quaſi vno ore locuti ſumus. Muſcianus vicarius iuſſit expoliari eos, & fuſtibus cędi: Martham verò ſtare ante eos. Qui cùm cęderentur, ſub voce pręconis dicebant cędentes: Pręcepta principum contemnere nolite.

Sancti martyres fuſtibus cæduntur.

Martha autem gaudens, dicebat: Filij mei, conſtantes eſtote. Marius verò laudabat Dominum, dicens. Gloria tibi Domine Ieſu Chriſte. Muſcianus vicarius iuſſit eos deindè leuari à terra, & ſuſpendi in eculeo. Qui dum attraherentur funibus canabinis, voce clara clamabat Audifax filius maior: Gloria tibi Domine Ieſu Chriſte, qui dignatus es annumerare nos ſeruis tuis. Iratus verò Muſcianus, iuſſit ignem ad latera eorum apponi, & vngulis ferreis radi. Illi autem vultu alacri clamabant: Gratias tibi agimus Domine. Poſt hęc iuſſit Muſcianus eos deponi de eculeo in conſpectu Marthæ, & manus eis pręcidi: quibus pręciſis, cœpit ſanguis emanare. Martha autem colligens ſanguinem mariti & filiorum, caput ſuū illo liniebat cum gaudio. Deindè iuſſit Muſcianus, vt manibus colligatis per ciuitatē circunducerentur ſub hac voce pręconaria: Deos blaſphemare nolite. Clamabant autem Marius, Audifax, & Habacuc: Non ſunt dij, ſed dęmones, qui & vos perdent & principem veſtrum. Eodem die tulit ſententiam, vt capite punirentur. Itaque ducti via Cornelia milliario tertiodecimo ad Nymphas Catabaſſi, ibì in eodem loco decollati ſunt ſub arenario, Marius, Audifax & Habacuc. Martham verò in puteo necari pręcepit. Quorum corpora iuſſit concremari, nè ſepultura afficerentur. Matrona verò, nomine Felicitas, rapuit corpora eorum ſemiuſta, & in prędio ſuo ſepeliuit: Martham verò leuauit de puteo, & iunxit corporibus ſanctis ſub die 13. Calendarum * Februariarum, vbì præſtantur beneficia Domini noſtri noſtri IESV Chriſti vſque in hodiernum diem.

Vruntur, & lacerantur eorum latera.

Manus amputantur.

Decollant.

** Martiarū.*

PASSIO SANCTI VALENTINI EPISCOPI INTERAMNENSIS, EX PERVETVSTIS MS. CODI-
cibus, quibus etiam antiquiſſima Martyrologia adſtipulantur. Aliquot locis ſtylum modicè mutauimus.

14. Febru. Pſal. 11. PRopheta loquitur ad Deum: Secundùm altitudinem tuam multiplicâſti filios hominum. In ipſa ergò multiplicatione illi ſpecialiter ad Deum pertinent, qui vitam ſuam vouerunt creatori, ità vt corpus & animam intẽtiſſimam Chriſto faciant. Vndè beatus vir Interamnenſis epiſcopus, ſanctus Valentinus, benè viuendo meruit virtutibus adhęrere, quæ virtutes latentem hominem omnimodò credentium animis tradiderunt. Igitur Athenienſes quidam nobiliter nati, Proculus, Ephebus & Apollonius ſcholaſtici viri, apud Gręcos Latina ſtudia deſiderantes, apud Cratonem (Craton Rhetor.) ciuem ſuum, oratorem vtriuſque linguæ, in vrbe Roma hoſpitabantur, cuius & magiſterio & hoſpitio fouebantur. Factum eſt autem, vt vnicus Cratonis filius, Cheręmon nomine, iuuenis ſcholaſticus, eam incurreret ęgritudinem, vt incuruato dorſo, caput inter genua deprimeretur. Cumq́; omnes penè medici, qui in vrbe Roma erant, nulla ei poſſent ratione ſuccurrere, extitit quidã Fonteius Tribunitius, qui diceret vitium eiuſmodi acriùs ſuo accidiſſe germano, & curatum eſſe à quodam ſancto Valentino epiſcopo & ciue Interamnenſi, hortabaturq́; tranſmitti ad eum. Deniquè & ipſe puer, ex quo curatus eſt, non illum deſeruït, dicens, ſe nimio eius bonitatis affectu conſtrictum.

Audiens hęc Craton, mittit ad illum nobiles viros, amicos ſuos, qui illum rogarent, vt ad vrbem Romam dignaretur venire. Quem cùm venientem Craton hoſpitio receпiſſet, oſtendit ei filium ſuũ Cheręmonem, & cœpit petere, vt ſicut curauit germanum Fonteij, ità & huic ſuccurreret. Cui ſanctus Valentinus epiſcopus dixit: Tu ſi vis, curabitur. Et Craton ad eum: Dimidiam, ait, partem ſubſtantiæ meæ tibi dare conſtitui, ſi tu eum ab hac calamitate liberaueris. Cui ſanctus Valentinus reſpondit: Miror te magiſtrum prudentem non aduertiſſe quod dixi: Tu ſi vis, curabitur. Nam ſi credideris in Chriſtum meũ, fides tua precioſior erit Deo, quàm tu ipſe, qui in rebus viliſſimis & vanis ſpem collocas tuam, credẽs effigies malignorum hominum, in ligno aut quocunque metallo expreſſas, aliquam diuinitatem habere: qui ſuo merito hoc obtinuerũt, vt (In falſos deos.) non poſſint dij credi, cùm ſordidiſſimis actibus & crudeliſſimis occupati, nullum tempus immune ab ſceleribus habuerint. Sed ſi fidem, quam inſinuo, ab hac defendas iniuria, & in Deum illam inuiſibilem & omnipotentẽ conferas, dabitur ſalus filio tuo, quam poſtulas: cenſum verò tuum, cuius mihi partem dimidiam polliceri voluïſti, offer pauperibus, qui orent pro filio tuo: mihi autem nulla ratione perſuadere poteris, vt pro ſalute eius aliquid aliud abs te quàm fidem expetam. Crede ergò filium Dei, verũ Deum eſſe, Ieſum Chriſtum, & omnibus renũcia ſimulacris, & videbis ſaluum filium tuum. Dicit ei Craton: Licèt ignorem, quo ordine religio veſtra teneatur, at hoc tamen auditione accepi, vnumquenq́; fide ſua ſaluari, nec prodeſſe alteri alterius fidem, nec cuiquam obeſſe alienam infidelitatem. Sanctus Valẽtinus epiſcopus dixit: Certæ cauſæ ſunt conuerſationis humanæ, quæ alios pro alijs nec liberari faciant, nec perire. Neque enim in fide dubius pater, filio poteſt obeſſe fideli. In his ergò cauſis, quas neceſſitas flagitat, ſanitatem quęrens, dum patitur, pater pro filio, ſoror pro fratre, pro ſeruo dominus: & filium patri eſſe redditum, & fratrem ſorori, & ſeruum legimus domino reſtitutum. Igitur pro eorum interitu hi, qui cruciabantur, fidem integram acceperunt ad hoc, vt efficerentur vtrique fideles, & ſalus temporaliter data corporibus, acquireret animas in æternùm: ſicut & factum eſt, cùm Centurio morientem ſeruum ſuum reciperet, & filiam mortuam archiſynagogus ad vitam reuerſam adſpiceret, & ſorores Lazarum, iam ſepulturam quatriduanam habentem, quem lugebant & flebant, voce Domini ſuſcitatum eſſe gauderent. (Matth. 8. Luc. 8. Iohan. 11.) Sunt & multa alia, quæ in nouis & veteribus ſacris voluminibus iſthuc affirment, fidem alterius alteri profuiſſe, & infidelitatem aliorum alijs nocuiſſe, quę nunc memorare longum eſt.

Hæc

Hæc & his ſimilia multa ſancto Valentino epiſcopo proſequente, Craton orator cecidit ad pedes eius, dicens: Credo, quòd ille, quem prædicas, verus ſit Deus, & preter ipſum non ſit alius, qui imperet languori, vt abſcedat: imperet morti, vt fugiat: imperet vitæ, vt redeat. Sanctus Valentinus epiſcopus dixit: Fides Chriſtiana non tantùm verbis, ſed & operibus demonſtratur. Dicit ei Craton: Quæ ſunt opera, per quæ fides poſſit oſtendi? Sanctus Valentinus dixit: Vt abrenuncietur idolis manufactis, quorum effigies adoratur in templis, & ab omni peccato lotus fonte puriſſimo, Deo filius adopteris. Craton dixit: Aqua, quę ſordes corporis lauat, quomodò poterit peccata mundare? S. Valentinus dixit: Aqua per myſterium inuocatæ Trinitatis, ſpiritum ſanctum in ſe recipit, & per ipſum vniuerſa peccata & crimina dimittuntur. Dicit ei Craton: Dum diſputatio noſtra longiùs tenditur, vita filij mei Cheræmonis breuiatur. Dicit ei S. Valentinus: Niſi credideris ea, quæ nec audire potuiſti aliquando nec videre, ſalnus eſſe non poterit filius tuus. Dicit ei Craton: Quid eſt, quod ego nec audire potui, nec corde concipere? S. Valentinus dixit: Nunquid audîſti aliquando virginem concepiſſe, virginem peperiſſe, virginem poſt partum permanſiſſe? Audîſti aliquando aut vidiſti quempiam ſiccis pedibus vndarum pelagus pertranſiſſe, imperâſſe ventis, tempeſtatem iuſſu compeſcuiſſe, poſtremò crucifixum, mortuum & ſepultum, die tertia reſurrexiſſe, atq; multis videntibus in cælos aſſcendiſſe, angelis teſtantibus, ità vt aſſcendit, denuò venturum ad iudicium? Si hæc credis, accede & baptizare, vt poſſis ad ſalutem filij tui pertingere, & per ipſum ad vitam perpetuam peruenire. Dicit ei Craton: Quantacunque dixeris, quantalibet verborum copia vſus fueris, ex hoc vno poterit veritas colligi, ſi ſaluetur is, propter quem dicuntur.

Fides Chriſtiana etiā operibus declaranda eſt.

Matth. 14.
Matth. 8.
Acto. 1.

S. Valentinus dixit: Quoniam ſapientia mundi, in qua tu magiſter eſſe videris, ſtultitia eſt apud Deum, & non potes tam perfectè credere, quàm fides ipſa depoſcit, da mihi fidem tuam ſub hac pollicitatione, vt ſi filius tuus per meam fidem ſaluus euaſerit, tu per ſalutem filij tui cum omni domo tua conuertaris ad Chriſtum. Tunc Craton vocauit coniugem ſuam cum omni familia, & proſtratus pedibus eius, promiſit, ſi ille ſaluus foret, omnes credituros in Chriſtum: Erant autem in hoc ſpectaculo Proculus & Ephebus atque Apollonius, quos ſuprà dictum eſt in Græco perfectos, ad Latina ſtudia ſe contuliſſe. Hi itaq; ſimili modo oratoris ſui filium Cheræmonem cupientes ſaluum fieri, ſe credituros affirmant. Tunc S. Valentinus iuſſit ſibi cubiculum præparari, & vnius diei atque noctis ſilentium fieri: & clauſit oſtium ſuper ſe & puerum Cheræmonem, qui iam triennio ità toto corpore incuruus, complicatus atque glomeratus iacebat, vt caput inter genua defixum haberet, nec vlla pars corporis ſua libertate frueretur. Erant enim eius brachia ſimul & crura contorta, nec vllus medicorum ſcire potuit, quo nomine is morbus appellaretur. Porrò S. Valentinus, vir Dei, fide plenus, clauſo, vt diximus, oſtio, ſtratoque humì cilicio, tulit puerum Cheræmonem de lecto, & repoſuit ſemineçem in eo cilicio, in quo ipſe orare conſueuerat, & per totam noctem in Dei laudibus & oratione manenti, lumen circa mediam horam noctis tantum apparuit, vt hi, qui in ſpectaculis erant circa cubiculum, putarent intùs flammam accendi. Sed ſpatio vnius horæ tranſacto, ſurgens ſaniſſimus puer, ſimul cœpit voce clara in Dei laudibus incolumis concrepare. Audientes autem illum parentes eius Domino canere, cuius per tres annos ſolum gemitum audierant, mugitumq; reddentē, omnes ſimul gaudentes, fores vt reſeraret eis ſanctum Valentinum exorant. At ille dixit: Niſi compleuero ſtatutum orationis numerum & hymnorum, non vobis aperiam. Sed cùm iam aurora finem nocti imponeret, S. Valentinus reſerat clauſtra cubiculi, & Cheræmonem iuuenem parentibus, àc ſi nihil perpeſſus fuiſſet, ab omni ægritudine liberum aſſignat. Tunc Craton cum coniuge & omni domo ſua credidit, & baptizatus eſt. Cheræmon autem vt veſtigia ſancti Valentini relinqueret, nulla potuit ratione adduci. Proculus verò & Ephebus atq; Apollonius, abijcientes ſtudia humanæ ſapientię, ità ſe contulerunt ad Dominum, vt vltrà penitùs nihil humanarum legerent literarum: ſed conuerſi ad Dominum, ſpiritalibus ſe ſtudijs tradiderunt magiſtro, cuius non tantùm verba, ſed etiam facta probarentur mirabilia.

Puer cōtractus, fit repentè ſaniſſimus.

Craton cū tota domo ſua baptizatur.

Intereà per hos confluebat multitudo ſcholaſticorum ad Chriſtum, ità vt Abundius Præfecti vrbis filius animo duceretur, vt tota fidei plenitudine Chriſti ſe famulum publica voce clamaret. Hinc verò indignatio penè omnium ſenatorum accenſa eſt, &

tentus S. Valentinus epiſcopus atq; virgis cæſus, compellebatur ſacrificare dæmonijs,
& poſt diuturnam cædem cuſtodiæ mancipatur. Videntes autem eum conſtantiorem
fieri, & in ipſa cæde & cuſtodia gloriari, & omnium, qui per ipſum Chriſto crediderant,
S. Valentinus necatur. animos confirmare, medio noctis ſilentio eiectum de carcere decollauerunt iuſſu fu-
rioſi Placidi, vrbis Præfecti. Tunc à Proculo, Ephebo atq; Apollonio ablatum corpus
venerãdi Chriſti martyris, ad ſuam eccleſiam Interamnæ vrbis nocturno itinere tranſ-
tulerunt, ibiq; in ſuburbano empto terræ ſpatio non longè ab eâdem ciuitate ſepulturę
honeſtiſſimæ tradiderunt: vbì cùm quotidianis vigilijs in Dei laudibus permanerent,
tenti à gentilibus, cuſtodiæ ſunt traditi conſulari Leontio. Qui agnoſcens Proculum,
Ephebum atq; Apollonium, multos è populo, quos conuerterant, habere fautores &
amicos, timenſq; nè violenter ei à populo tollerentur, noctis medio ſuis eos iuſſit tri-
bunalibus præſentari. Quos cùm vidiſſet nec blandimentis decipi, nec torroribus fran-
gi, iuſſit eos capitalem ſubire ſententiam. Ipſe autem ſtatim fugiens cum officio, quò
pergeret, non permiſit ſciri. Tunc omnis populus luctum quidem de nece eorum, ſed
gaudium de martyrio habuerunt. Porrò martyres ſancti à beato Abundio non longè
à corpore S. Valentini ſunt ſepulti, collaudantes Dominum Ieſum Chriſtum, qui viuit
cum Deo patre & ſancto ſpiritu in ſecula ſeculorum, Amen.

VITA ET MIRACVLA SANCTI PATRIS NOSTRI AVXENTII ABBATIS, AVTHORE SImeone *Metaphraſte.*

14. Febrva. CVM antiqui patres & factis & verbis fuerint inſignes, & di-
uerſis operibus eorum, qui in vinea, quæ percipitur intelli-
gentia, manè ſimul & hora tertia & ſexta ſimiliter & nona
Matth. 20. vocati ſunt, ſanctorum ad ædificationem corporis Eccle-
ſiæ labores conſcripſerint: non eſt abſurdum, nos quoq;,
qui propter ſocordiam & inſcitiam ab eis longè ſumus re-
moti, verè conſcribere iuſtorum virorum vitam, qui circa
horam vndecimam in eâdem vinea laborarûnt, ad vtilita-
tem fidelium, qui legunt & audiunt: vt qui volunt habere
piam rationem ducem vitæ præſentis, conſtanter ſequan-
tur viam Patriarcharum, Prophetarum & Apoſtolorum,
Martyrumque & iuſtorum: cum eorum quidem virtutibus contendentes, ſuffulti au-
Rom. 15. tem & ſtabiliti eorum orationibus. Quæcunque enim priùs ſcripta ſunt, vt dicit diui-
Pſal. 80. nus Paulus, ſcripta ſunt ad noſtram admonitionem. Eo ergò freti, qui dixit: Dilata os
tuum, & implebo illud, conuertamur ad propoſitam narrationem.

Tempore Theodoſij iunioris, XXXV. anno eius imperij, fuit vir quidam nomine
Auxentius, qui erat relatus in numerum quartę ſcholę fortiſſimorum & Chriſti aman-
tium ſcholarium: ex genere quidem orientali, in pietate autem & omni Chriſtiana
doctrina eruditus, roburque corporis & fortitudinem in ipſa forma geſtans, morumq;
modeſtiam & virtutem gerens in animo, dogmaque habens ſanum in fide Apoſtolica,
& plurimum ſtudium in generalibus vigilijs pernoctationum. Quoniam verò quæ an-
te hæc ab eo facta ſunt, nos latuerunt, ab hoc fundamento initium ducamus orationis.
Hic ergò ſanctus & diuinus vir Auxentius, habebat patruum Byzantij in militiam re-
latum, optione numeri. Quem requirens cùm aſcendiſſet ex Syria, & non inueniſſet,
Auxentius dat ſe militię, & ſimul etiã pietati. propterea quòd priùs deceſſiſſet, militauit ſcholaris. Cùm ergò eſſet in exercitu inſi-
gnis, frequenter etiam verſabatur cum ijs, quorum celebrabatur exercitatio & virtus:
maximè autem cum quodam Iohanne monacho, qui prope Septimum ſtabat in Clu-
bo, cuius etiam veſtigijs inſiſtebat, tanquàm nubes Chriſti, ſimul cum quodam, qui
vocabatur Seras, viro omni ex parte honeſto, & Marciano, qui tunc erat laicus ſectæ
Nouatianorum, haud ità multò poſt mortem vnitus fuit Eccleſiæ catholicæ, & factus
fuit œconomus ſanctiſſimæ magnæ eccleſiæ Conſtantinopolitanæ: & Anthimo vi-
ro magno & admirabili, qui tunc erat ordinarius decanus diuini palatij, deindè factus
fuit Diaconus, & poſteà etiam Preſbyter: qui etiam poſt deceſſum eorum, qui priùs
dicti ſunt, ornauit, & cum lætitia in hymnis & canticis, per choros virorum & mulie-
rum,

rum, celebrauit eaſdem pernoctationes, quibus aſſidebat beatus Auxentius. Vt plurimùm autem ambo ſimul congregabantur in ſancta Irene, quæ ſita eſt ad mare, * domì cubantes & vigilantes, & fontes lachrymarum effundentes, perſeuerantes in ieiunijs & orationibus. for. * humi

Cùm ergò quodam die cum eis veniſſet in vnam congregationem, antequàm inciperet glorificationem, noctù ſiti eum vexante, aquam petijt ab vno ex miniſtris: qui currens in Diaconicum, dicit œconomo, Dominum Auxentium cum reliquis viris bonis petere potum. Iuſſus ergò in vaſe temperare vinum benedictionis, ad eum attulit. Poſtquàm autem id accepit magnanimus Auxentius, ori admouens refecit naturalem ſitis neceſſitatem: & ſic priùs dicto pio Marciano, qui petiêrat, reliquum tradidit. Ille verò cùm labris admouiſſet, & ſenſiſſet eſſe vinum, ægrè ferens, quòd præter morem talis potus eſſet eis allatus, proximo vocem emiſit: Vinum eſt, ô frater. Memoratus autem ei dicit Auxentius: Nè ægrè feras, inquit, Dei dona. nam nos quidem aquam petijmus. Sin autem Dominus Chriſtus eius loco vinum præbuit, gratias agamus, & nè ægrè feramus. Etenim cùm vinum defeciſſet in nuptijs, per ſuam gratiam aquam mutauit in vinum. Sic alter quidem oſtendit inuitus perfectam, quæ ei aderat, abſtinentiam: alter verò lubens conculcauit faſtum vanæ gloriæ. Rurſùs autem quidam ex viris bonis, qui ſequebantur, ſe pauperem eſſe ſignificans, moleſtus erat beato Auxentio, petens ab eo induſium benedictionis gratia & paupertatis. Is verò dicit ei: Ora, vt Dominus mittat, & à me accipies. Non enim ſuperauerant ei veſtimenta, proptereà quòd quæcunq; in eum incidebant, daret pauperibus. Ille verò promiſſionem arripiens tanquàm ſchedulam, aſſiduè exigebat. Vide temperantiam. Iohan. 2. Auxentij liberalitas in pauperes.

Quamobrem cùm multùm ei eſſet moleſtus, & vna veſpera rurſùs ab eo eſſet admonitus, dicit ei: Adſis frater, in loco opportuno accepturus petitionem. Poſtquàm autem fuit in loco occulto, exuit ſe tunica, qua erat indutus, & dedit ei, & manſit in ſola penula. Poſt hymnum verò dictum, ambobus recedentibus, ſenſit quod factum fuerat, qui priùs dictus eſt vir pius, & dicit ei: Vniuerſáne vita tua ità agitur, & hæc eſt charitas tua, vt carens tunica, nobis non confidas? Quamobrem tanquàm ſubridens dicit ambobus: Ab eo, qui mihi ſæpiſſimè vobis præſentibus impudenter parabat inſidias, vix tandem ſum liberatus. Sed rogo vos, vt eamus ad dominum Iohannem monachum, qui eſt in Clubo, viſuri Dei gloriam. Cùm itaque inter eos conueniſſet, poſt vnum diem ad eum veniunt, & vident eum, qui tunicam acceperat, adeſſe triſtem. Finitis autem precibus, dicit beatus Iohannes, tanquàm amicis ſuis & familiaribus: Orate fratres pro hoc mendico. Nam quos habebat viles pannos, abſtulit aliquis & aufugit. Beatus verò Auxentius læto vultu cœpit ei, qui id fecerat, benedicere. Dicit autem ei vir iuſtus, ſicut Balaam Balac: Iuſſit te execrari, & tu ei benedicis? Reſpondens autem beatus Auxentius, dicit mendico: Redde vota tua Domino frater, quot habebas induſia? Ille verò reſpondit cum fletu: Septem, & id, quod mihi præbuiſti. Dicit ei beatus Auxentius: Quoniam ergò cùm ſeptem haberes, non fuiſti contentus, ſed vnũ, quod habebam, tantam mihi moleſtiam exhibens, accepiſti, hoc effecit, vt illa quoquè fugerent: Cùm eum ergò placidè redarguiſſet, & cum ijs, qui ſimul erant, ferculum accepiſſet, receſſit. Num. 23.

Quodam verò die in palatio procedens, videt quendam teneri & trahi à militibus, orans autem, dicit de more: Qui liberas mendicum à manu eius, qui ſunt ipſo fortiores, veni nunc quoquè ad dandum auxilium. Quæ cùm dixiſſet, effecit vt is relaxaretur. Tranſiens autem per Battopodium, vidit quoſdam opifices deflentes & dicentes: Venit ad nos tempus, quo ſimus ocioſi & nihil agamus. claudamus noſtras officinas. Cùm verò audijſſet, & eorum eſſet miſertus Chriſti miles Auxentius, die ſequenti diuertit in vnam ex illis officinis, mutato habitu, vt fertur de Serapione, & dicit: Quam mercedem mihi dabitis, & ſtabo in veſtra officina? Illi autem dixerunt: Ludificaris nos iuuenis. quomodò tibi dabimus mercedem, cùm ſimus pauperes? Reſpondens verò, dixit eis: Laborabo vobiſcum, accipiens quotidiè tres pholes. Illi autem læti eum acceperunt. Qui cùm fuiſſet illic tres dies, valdè creuit & floruit illa officina. Acceptis itaque nouem pholibus, receſſit ab illis. Is autem ea dedit pauperibus. Dolore verò affecti ſunt opifices illius officinæ, egreſſo admirabiliũ effectore Auxentio. Tres enim dies, quos illic egit, non guſtauit neque panem neq; vinum, nec aliquid aliud: adeò vt Pſal. 34. Nota mirabilem charitatem Auxentij.

mira-

miraretur, qui illic erant, & dicerent ei: Cur non comedis & bibis nobiſcum? Is verò dicebat eis: Non in ſolo pane viuit homo, ſed in omni verbo, quod egreditur per os Dei. Illi verò ſiluerunt, non auſi ampliùs ei eſſe moleſti. renunciârunt autem omnem copiam & proſperitatem, quæ facta eſt per preces eius in officina ſua, Deum glorificantes.

Deut. 8.

Rursùs verò aliquot pòſt diebus, veniente ipſo in palatium, occurrit ei quędam mulier prægnans paſſis crinibus, clamans: O vis, quæ affertur ab Auxentio, qui comedit dæmonia. Viginti annos latui in hac creatura, & eius tranſitus me abduxit ab huius vnguibus. Sic enim per me tranſijt tanquàm enſis, & me diſcerpſit: & eccè ſeparor ab hac creatura poſt ſpatium viginti annorum. Equo autem ſuo ſubditis calcaribus Chriſti ſeruus Auxentius, nè cognoſceretur ab hominibus, feſtinabat tranſire, celans quæ in fecerat, gratiam. Immundus autem ſpiritus ſequebatur eum, dicens: Quid me trahis? egredior. Congregatę verò ſunt circa eum multæ turbę, adeò vt ſuſpirans & flens beatus orauerit, vt ea curaretur. Hoc autem facto, & ea ſtatìm mundata, illæſo fœtu, (erat enim grauida) ſtupebant omnes & admirabantur, Deum glorificantes qui talem poteſtatem dedit ſeruis ſuis aduersùs immundos ſpiritus.

Curat dæmoniacam Auxentius.

Poſtquàm autem hæc facta ſunt, non volens Chriſti miles Auxentius laudari ab hominibus, ſed encomijs celebrari ab angelis, ſpiritu præuidens in ſanctiſſima Eccleſia naſcituram vani dogmatis hæreſim, Neſtorij, inquam, & Eutychis, relicta terrena militia & aula Imperatoris, cum magno gaudio peregit id, quod olìm deſiderabat. Nam ab omnibus, quæ ad vitam huius mundi pertinent, & magno ſtudio ambiuntur, copijs, inquam, & ſplendore, & alijs rebus materialibus, & ab ipſa regia ciuitate ſe ſeparans, proficiſcitur ad partes deſertas Bithyniæ: & cùm aſſcendiſſet ex tranſuerſo montis, qui vocatur Oxea, qui diſtat circa decem millia à Chalcedone, ſtetit ſupra petram, extollens ſanctas manus, Deumq; glorificans, & dicens: Tu Domine ſingulariter in ſpe collocâſti me. Cùm ipſe verò circa vnum menſem fuiſſet in montis latere ſupra petram, aſſcenderunt illuc pueri gementes & clamantes, quoniam cùm paſcerent oues, eas perdidiſſent: & cùm vidiſſent virum iuſtum, valdè ſunt mirati, exiſtimantes eum eſſe feram agreſtem, & fugerunt. indutus enim erat veſte contexta ex pilis & pellibus, imitans vitam Iohannis præcurſoris & Baptiſtæ. Cùm eos autem aduocâſſet beatus Auxentius, dixit: Nolite timere, filij. ſum enim homo vobis ſimilis. Quid verò quæritis? Dicunt pueri: Greges noſtros. eos enim amiſimus, & ideò affligimur. Chriſti autem ſeruus Auxentius miſertus, orauit multas horas. Cùm verò ipſis pueris benedixiſſet, dicit eis: Ite ad ſiniſtrum latus montis, & inuenietis veſtros greges. Reſpondentes autem pueri, dicunt ei: Ter circumiuimus montem hunc inacceſſum, & non potuimus eos inuenire: & quomodò nunc inuenientur? Sanctus autem dixit eis: Ite, vt dixi vobis, in nomine Domini ad ſiniſtrum latus montis, & eos inuenietis. Euntes verò, eos ſtatìm inuenerunt: & cùm domum veniſſent, renunciârunt ſuis parentibus: Cùm perdidiſſemus greges, & ter Oxeæ montem circuiſſemus, & eos non inueniremus, adſpeximus virum in veſte ex pilis, & graui timore affecti, fugiebamùs. Ille autem nobis aduocatis precatus eſt, & cùm accepiſſet cauſam, propter quam flebamus, iuſſit nos euntes ad ſiniſtrum latus montis inuenire pecudes. Cùm ſic ergò feciſſemus, eas ſtatìm inuenimus.

Fugit ad deſerta loca.

Pſalm. 4.

Vide etiam aſperitatē veſtitùs ſancti.

Matth. 3.

Cùm hæc autem audijſſent parentes illorum puerorum, congregatis viris ex ijs, quæ erant circuncircà, prædijs, ſupplicantes ad eum iuerunt, & inuenerunt beatum ſolum ſtantem ſupra petram, & Deum precantem: & omnes vno ore eum rogârunt, vt aſſcenderet ſupra verticem montis, & oraret pro eis. Sanctus verò perſuaſus eorum adhortationibus, iuſſit eis ędificare paruam cellam, & Clubum extra cellam, in quo etiam fuit incluſus lætus corde, pſallens & dicens: Factus ſum ſicut paſſer ſolitarius in tecto. Frequenter ergò aſſcendentes, fruebantur eius precibus. Nam per paruam feneſtram eis benedicens, & conſulens quę pertinent ad ſalutem, lętos dimittebat. Cùm ergò Dei in eo ſcaturiret gratia, & eius fama in omnem partem peruaderet, quędam Comitiſſa ad eum venit è Nicomedia, repentè excęcata: & prócidens ad eius pedes, dixit: Miſerere meí ſerue Dei Auxenti, & ſana meos oculos. Beatus autem præſentibus ijs, qui conuenerant, dixit: Ego quidem ſum homo peccator, & ijſdem affectionibus, quibus vos, obnoxius. Si verò creditis, quòd qui eum, qui erat ab ortu cæcus, curauit, hanc quoquè

Vir ſanctus degit ſolitarius.

Pſalm. 101.

Iohan. 9.

quoq; rogantem non deſpicit, ſyncerè pro eius ſalute deprecemur. Cùm autem omnes oràſſent, ſanctus tangens eius oculos, dixit: Sanat te Ieſus Chriſtus lux vera. Cumque ea ſtatìm reſpexiſſet, & pauperibus, qui in eo loco aſſidebant, plurima erogâſſet, eam dimiſit ſanctus lætantem & Deum glorificantem. Hoc fuit principium miraculorum eius in monte Oxeæ. Cæcam ſanat.

Eorum autem, qui ab immundis vexabantur dæmonibus, magna aduentabat multitudo, partim quidem ex indigenis, partìm autem ex alienis: ex quibus plurimi per eius preces, fideliter accedentes, & dignè pœnitentiam agentes, ſunt curati. Curat dæmonicos. Non ſuſtinens verò nullam curam geri eorum, qui aſſidebant in monte, & eorum, qui longi interualli labore erant afflicti, cùm ipſe nullo egeret eorum, quæ oblata fuerant, iuſſit panes afferri hora ſexta, & dari ijs omnibus. Cùm decem autem annos illic eſſet verſatus, & plurima peregiſſet certamina, nō aduerſùs carnem & ſanguinem, ſed aduerſùs principatus, aduerſùs poteſtates, & principes tenebrarum mundi huius, vt dicit Apoſtolus, Ephes. 6. aduerſùs ſpiritalia nequitiæ: & ea viciſſet fide per patientiam, vir quidam fideliſſimus ex ijs, qui aliquando fuerant eius familiares, cùm ſoleret ad eum accedere, & ex eo magnam caperet vtilitatem, dicit cuidam alij ex eádem quarta ſchola: Volo die ſequenti ire ad dominum Auxentium. Veni tu quoquè, & plurima fruamur vtilitate. Ille autem diabolico quodam inſtinctu ab eo alienus, non ſolùm non fuit perſuaſus, vt iret, ſed etiam eum cœpit maledictis inceſſere & irridere, eum vocans planum & impoſtorem, Patitur acerbum obtrectatorem. & mercedem præbentem ijs, qui ſe ſimulant eſſe dæmoniacos ex tribus & ſex pholibus, vt videantur argui ad multorum deceptionem. Cùm alter verò his eſſet obſtupefactus, & maius ſtudium adhibuiſſet, poſtquàm eum increpauit & iuuit, moderatè cum eo egit, ità vt incredulum ſecum aſſumeret, & cum eo aſcenderet. Quem etiam perſuaſum, vix tandèm ſecum ſurſùm duxit. Sed cùm ad eum veniſſent, vt ſolebat, hora tertia excepit eos, qui accedebant. Neq; enim licebat indiſcriminatìm ei exhibere moleſtiam, niſi in tempore ſolito: in quo eos, qui aderant, primùm adhortabatur ad glorificationem. Deindè ſic verbo gratiæ adhortans & benedicens, vnumquenq; dimittebat. Cuius quidem glorificationis expreſſas quoq; ab eo laudes dicemus poſteà. Lęto ergò vultu ei, qui ad eum accedebat cum fide, dixit quæ erant conducibilia, cum altero, qui erat incredulus, ne verbum quidem locutus. Quamobrem poſtquàm fuit dimiſſus, pluribus rurſùs maledictis beatum Auxentium inſectatus eſt incredulus, vt qui gloriæ cauſa, & non virtutis, quidquam faceret.

Cùm ipſi autem ad Hemerum deſcenderent ad nauigandum, (hoc eſt autem emporium Chalcedonis) puer increduli fit obuiàm ſciſſa tunica, eiulans & lamentans. Cùm verò cauſam ſciſcitatus eius dominus, non quamprimùm intellexit, puero prę timore & mœrore id, quod acciderat, narrare differente: hoc autem ſolùm dicente, Res mala nobis accidit, ô domine: acriùs & vehementiùs reſpondens eius dominus, dixit: Dic, Caſtigatur obtrectator. quid ſit: furtúmne in me eſt admiſſum, an paſſus ſum incendium? Puer dicit: Nequaquàm: ſed filia tua domì grauiter vexatur à dæmone, adeò vt nos eam non poſſimus ſuperare. Tunc ille ſtimulo motus conſcientię, cœpit faciem percutere & vellere capillos, & magna voce clamare: Væ meæ incredulitati. Eo autem ſe diù lacerante & lamentante intolerabiliter, alter, qui cum ipſo erat fidelis, dixit ei ſicut Seruator Iaïro: Solùm crede, & ſalua erit puella. Cùm ille verò incredulitatem perfecta fide correxiſſet Marc. 5. propter hanc occaſionem, & clamaret: Credo Domine, fer opem meæ incredulitati: traijcientes ſimul venerunt domum. Qui cùm vidiſſent calamitatem, & puellam, quæ vexabatur intolerabiliter, & inuocantem beatum Auxentium, clamabant omnes cum fletibus & eiulatibus. Deindè dicit amicus patri puellæ: Agè ô amice quomodocunq; poterimus eam vinciamus, & tranſmittentes deferamus ad ſanctum virum, cùm ipſe à Deo poſſit impetrare eius curationem.

Cùm hoc autem feciſſent, & viro ſancto appropinquarent, puella cœpit efferari, & mirandum in modum furere, & latrare vt canis, & perindè àc ſi traheretur ab aliquo, maiori curſu currere. Cùm verò perueniſſet exaduersò feneſtræ cellæ beati, conſtitit, & ibì grauiter torquebatur. Et qui ſequebantur, cùm valdè deflerent calamitatem, & ipſa valdè vexaretur, aperiens feneſtram ſanctus pater noſter Auxentius, & eam grauiter adſpiciens, dixit: Tribus pholibus, aut ſex pholibus. Qui autem aderant, cùm iterùm hanc vocem à ſancto dictam audijſſent, ſe cum patre puellæ humì proiecerunt,

cla-

clamantes: Miſerere ſerue Dei altiſſimi,& ignoſce. Omnia enim Dominus & Seruator Christus per te præuidet ea, quę per te dicuntur & fiunt, vt qui in te habitet, qui est eius famulus. Beatus itaq; manſuetudine reprimens ſeueritatem, omnibus propè accerſitis,dixit patri puellæ: Si etiam reliquis,vt tu dixiſti, mercedem præbeo ex tribus & ſex pholibus,filiæ tuæ quantum dedi? Ille autem rursùs flens vehementer, ſe proijciens in terram,petebat veniam. Cùm itaq; eſſet precatus beatus Auxentius,& crucem, quæ ſuper baculum erat in eius manibus, miſiſſet per vnum ex ijs, qui apud eum perſeuerabant, fecit ceſſare puellæ vexationem, & docuit omnes, qui conuenerant, non oportere non habere fidem Dei admirabilibus, quę ab ipſo fiunt in vnaquaque generatione per eos,per quos ei videtur. Patriarchæ enim & omnes Prophetæ, & ſimiliter etiam Apoſtoli, erant homines, & à diuina incitati gratia, conuenienter diuino Apoſtolo, extinxerunt vim ignis, obſtruxerunt ora leonum, & fecerunt omnia, quę deincèps ſcripta ſunt. Porrò verò ipſa quoq; vox Domini,quæ nos adhortatur vt credamus, ſic dicit: Omnia quæcunque precantes petitis, credite quòd accipietis,& erunt vobis. Benigno ergò Deo prębente quando vult & per quos vult,non oportet nos eſſe incredulos. Cùm itaq; vnam hebdomadam iuſſiſſet puellam manere cum parentibus, precatione armatis & ieiunio, & ipſam ſanam reſtituiſſet, dimiſit eos in pace, iubens vt irent frequenter ad ſanctiſſimam eccleſiam.

Notent hęc hęretici,qui Sanctorum merita & miracula impudẽter negant. Hebr. 11. Marc. 11.

Aliquot autem pòſt diebus aſcenderunt ad eum duo quidam viri laborantes elephantia,qui à Deo per ipſum petebant ſanationem. Sanctus verò dicit eis: Quodnam eſt veſtrum peccatum,quòd hæc plaga in vos incidit? Illi autem hæc audientes, prociderunt ad eius pedes, dicentes: Miſerere noſtrî ſerue Christi, & ora vt nos curemur. Reſpõdens verò beatus,dicit eis: Hoc vobis accidit,ô fratres,propterea quòd frequenter iuraretis. Sed decæterò oportet vos deſiſtere ad iram prouocare Dominum Deum veſtrum. Quæ cùm dixiſſet, & omnes eſſet ad precandum adhortatus, ipſe quoq; flexis ſuis ſanctis genibus ad aliquot horas, & effuſis multis riuis lachrymarum, ſurgens accepit oleum ſanctorum, & eos vnxit à vertice vſque ad pedes, dicens: Sanat vos Ieſus Christus: Ego enim ſum homo peccator. Statìm autem ſunt ſanati, & domum rediêrunt cum gaudio,Deum laudantes,& ei tribuentes gloriam,& omnibus renunciantes: Vidimus hominem, qualis nec fuit in antiquis generationibus. Dixit enim nobis omnia peccata noſtra: & cùm pro nobis multùm ad Deum defleuiſſet,nos curauit vngens ſancto oleo.

Crebra iuramenta puniuntur lepra.

Oleo ſancto curat leproſos.

Rursùs autem duæ mulieres ad ipſum venerunt è Phrygia: quarum vna quidem habebat coxam,percuſſam ab immundo ſpiritu: altera autem habebat legionem dæmonum, quæ etiam tertio à monte lapide cœpit clamare & dicere: Quid mihi tecum rei eſt, ô Auxenti,quòd me caſtigans traxiſti à Phrygia? Neſcis me eſſe legionem? Sed ſcis rursùs legionem angelorum te circundare noctes & dies: qui quidem accipiunt tuas preces, quæ nos vrunt,& eas offerunt altiſſimo, per quas etiam punimur. Eccè etiam poſt triginta annos me ſeparant ab hac creatura. Hæc ergò & his plura dicens, acceſſit proximè cellam,in qua beatus erat incluſus,& eam diſcerpit ſpiritus ante feneſtram, & fecit eam obmuteſcere. Sanctus autem cùm deſpexiſſet,& eam vidiſſet,iuſſit vni ex ijs qui aderant, ei dare manum & eam erigere. iacebat enim humì tanquàm mortua. Cùm verò ſurrexiſſet,rogabat ſanctum cum altera muliere, vehementer flentes & ad eius genua procidentes,vt à Deo impetraret,vt ipſas curaret. Sanctus autem dicit eis: Vndenàm huc veniſtis, & quis de me vobis dixit, quòd poſſum vos ſanare? Quæ verò læſam habebat coxam,dixit: Ego,ô domine, huc véni per reuelationem. Quæ autem habebat legionem,dixit ei:Ego neſcio,quomodò venerim. Quamobrem miſerere mei, quæ triginta annos vexor à legione. Earum itaque miſertus beatus,cùm Deum vehementer oràſſet cum lachrymis,eas curauit. Illæ autem propter inſignem ſuam grati animi virtutem,permanſerunt in monte Oxeæ, in quo ſtabat beatus, domum non reuertentes.

Sanat duas fœminas.

Quidam verò alius paralyticus ad eum eſt allatus, iacens ſuper currum. Parentes autem eius proni ceciderunt, rogantes beatum Auxentium cum magno fletu, vt eorum miſereretur, & eum curaret, dicentes: Propter multa noſtra peccata hoc accidit filio noſtro. Sanctus autem Auxentius dixit eis: Et creditis, quòd per me humilem & abiectum poteſt Deus eum curare? Illi verò dixerunt: Certè angele Dei. Fuiſti enim

miſſus

miſſus ad noſtram ſalutem, & credimus omnia apud Deum eſſe poſſibilia: Sanctus autem dixit: Secundùm fidem veſtram fiat vobis: & accepto oleo ſanctorum, cùm totũ corpus eius per ſe vnxiſſet, & eum ſanum reddidiſſet, tradidit cum ſuis parentibus. Qui quidem abiêrunt læti in domum ſuam, laudantes Deum & glorificantes propter magnalia, quæ fecit per ſanctum ſeruum ſuum Auxentium in filium eorum vnigenitum. Oleo ſancto medetur paralytico.

Paucis autem pòſt diebus venit mulier quædam ex Claudiopoli, filia cuiuſdam ciuis, quæ habebat dęmonem, formæ ſerpentis ſimilem, vt quę ſibilaret ſolùm, & non poſſet loqui, niſi vt canis: propterea quòd eam deſolâſſet ſatanas. Quam cùm vidiſſet Dei ſeruus Auxentius, fleuit acerbè, dicens: Hei mihi, quomodò redactum eſt genus hominum in ſeruitutem alieni? Ipſa enim non eſt hoc paſſa propter ſua peccata, ſed propter multam ſæuitiam & in homines maleuolentiam aduerſarij: & clauſa feneſtra cellæ, ſpatio trium dierum non conuenit aliquem, ſed rogabat benignum Deum, vt conculcaret tyrannidem draconis. Eo autem orante in cella, cœpit draco loqui, rugiens in muliere, & dicens: O ab vtero, qui te edidit, mihi infeſte Auxenti, quomodò non combuſſiſti tuam parentem, ſed natus es ad meî exterminationem? Riui enim tuarum lachrymarum me comburunt, & preces tuæ, tanquàm tela arcûs, diſcerpſerunt mea inteſtina. Non potes me ſeparare ab hac creatura. Nam valdè amo eius crines & eius ętatem, & decæterò ex ea non egredior. Compreſſus autem ſtatìm fuit aër, extiteruntq; fulgura & tonitrua, & valdè magnus imber. Mulierem verò diſcerpens draco, & ei os obſtruens, eam proiecit humì, ab ea egreſſus. Cùm feneſtram autem aperuiſſet beatus poſt tres dies, vidit eam iacentem tanquàm mortuam: & cum iuſſiſſet ijs, qui adſtabant, eam erigere, & ſolam reclinare, adhortatus omnes ad orationem, cùm ſanctas ſuas manus multas horas ſuſtuliſſet, clamabat cum omnibus: Gloria tibi Domine, Gloria tibi Domine, Gloria tibi Domine. Mulier autem iacebat muta, non dans homini reſponſum. Poſt preces verò iuſſit eam coram ſe adferri: & cùm dediſſet ei potum ex oleo ſanctorum, ſtatìm locuta eſt: & cùm ſurrexiſſet, ambulauit, vſq; ad ſuam ſenectutem à monte non ſeparata, ſed precibus & ſancto perpetuò aſſidens, & Deo agens gratias, qui eam ſanauit. Mulier dæmoniaca liberatur. Muta loquitur.

Poſt huius autem decem & neſcio quot annos, cùm iam deceſſiſſet fideliſſimus & orthodoxus Imperator Theodoſius minor, imperâſſetq; venerandus & Chriſti amans Marcianus, fuit magna confuſio & perturbatio circa dogma veræ noſtræ fidei, ſicut etiam cœpimus dicere ſuperiùs, cùm eſſet beatus Auxentius receſſurus à rebus huius vitæ. Quidam enim Eutyches Presbyter & Archimandrita vnius ex monaſterijs vrbis regiæ, conabatur renouare deliramenta & verba, quę fuerant refutata & abolita à ſanctæ & beatæ memorię epiſcopis, à Baſilio, inquam, magno beatoq; & luminari orbis terræ, & Gregorio inclyto Theologo, & Iohanne Chryſoſtomo, & ijs ſimilibus. Cùm ergò alij quidem eius dogma ſequerentur, alij verò eadem ſentirent, quæ Neſtorius, adeò vt venirent in periculum dogmata fidei catholicæ, videns magnus & Orthodoxus Imperator Marcianus Eccleſiam in magna confuſione & perturbatione, decernit vt Epiſcopi totius ferè orbis terræ venirent Chalcedonem, ciuitatem Bithyniæ.

Cùm omnes ergò conueniſſent Epiſcopi, adeò vt eſſent numero ſexcenti triginta, iuſſerunt etiam conuenire beatum Auxentium Imperator & Epiſcopi. Cùm autem magnus & diuinus pater noſter Auxentius reſiſteret & nollet deſcendere, dicens non eſſe monachorum docere, ſed potiùs doceri: hoc verò ijs ſolis conuenire, qui ſunt honorati pontificatu: miſit Imperator Marcianus quoſdam ex monachis & Clericis, qui erant circuncircà, ſimul cum militibus, res eius cognoſcentes: & iuſſit, vt niſi vellet ſua ſponte venire cum eis, inuitum adducerent. Illi autem cùm acceſſiſſent, eum maximè vrgentes, nequaquàm perſuaſêre, adeò vt conuerſi ſint ad eum inceſſendum maledictis, & affirmarent eum non ſapere. Conabantur itaque eum vi exturbare: ſanctus autem eis cedebat, ſed nondùm perfecta mente, abſq; ſuperna voluntate. Nam cùm duxiſſent artifices ad globum, in quo erat ſoluendum, & totum diem permanſiſſent, nihil potuerunt facere. Manè verò dicit eis: Dicite mihi fratres & patres, in quanam re malè credo: & deindè ſic prouidentia Dei globus aperietur. Illi autem dixerunt: Quòd cùm pius Imperator Marcianus, pios, qui vbiq; ſunt, Epiſcopos congregauerit ad vtilem conſiderationem dogmatum ſanctiſſimæ Eccleſiæ, tu non vis venire. Scis enim eam, quæ nunc eſt, confuſionem: cùm alij quidem ſentiant cum Neſtorio & ſchiſma Synodus Chalcedonen.

molian tur, propterea quòd vocem Deiparentis auferant à caſta & veneranda virgine & matre Domini: alij verò Eutychis vel Apollinaris potiùs tuentur dogmata,& confitentur Dominum Ieſum Chriſtum non perfectè carnem ſuſcepiſſe ex ſemine Dauid: ſed viſione eum fuiſſe hominem, prodigiosè aſſerunt.

Confeſſio Auxentij de filio Dei.

Hæc cùm beatus audijſſet Auxentius, dixit: Ego confiteor verbum perfectè carnem ſuſcepiſſe ex virgine, non experta opus nuptiarum: & ipſum adoro, vt qui ſit filius vnigenitus: qui cum patre quidem eſt expers principij, quòd attinet ad diuinitatem: in vltimis autem diebus ex ea viſus eſt, quòd ſpectat ad humanitatem. Solùm enim hominem, vt nonnulli nugantur, filium Dei confiteri, eſt impium. Hæc cùm dixiſſet, & eos vidiſſet inſtare, & manibus in cælum ſublatis iuſſiſſet intenſam fieri precationem, non tradidit ſeipſum. Illis autem inſultantibus, & globum diſſoluere rursùs aggredientibus, & nihil omninò valentibus efficere, beatus cùm ſignâſſet globum, & ter dixiſſet, Benedictus Dominus, miti voce imperauit artificibus, & ſic eius voluntate ſublatis tabulis, quæ erant clauis affixæ eius feneſtræ, eum eiecerunt. Adſtiterunt verò iumenta & currus, vt eum collocarent, vbi vellet aſcendere. Cùm autem recuſâſſet locari ſuper iumentum, ſtrato curru, ſanctum in eo reclinârunt. erat enim imbecillus & deiectus, toto corpore, ex nimia exercitatione, & maximè ex laboribus, adeò vt exiret ſanies cũ vermibus. Inter quos quidam, nomine Theophilus, acri fide accurrens, cùm vidiſſet effluxiſſe vnguem magni digiti dexteri eius pedes, eum abſtulit. Sanctus verò dolens, dixit: Frat .r, ego quoquè ſum homo, obnoxius iiſdem quibus vos affectionibus. nè mihi exhibeatis moleſtiam. Cùm autem cum magno tumultu imperarent bobus ij, qui miſſi fuerant, vt emouerent currum, & nihil efficerent, diù animalibus manentibus immobilibus, cœperunt eos crudeliter verberare, & ſtimulis pellem eorum ſauciare. Aegrè ferens ergò beatus, cùm iuſſiſſet eos ceſſare, & cruce, quam vt ſolebat habebat in manibus, ſignâſſet animalia, & eis ſtatim imperâſſet, ea fecit iter ingredi.

Crucē manu geſtat, & ea facit miraculũ.

In via autem occurrit agricolis deflentibus & lamentantibus propter ſuas beſtias, quòd ſcilicet paterentur ſicut homines, vexati ab immundis ſpiritibus. Miſertus itaque beatus, cùm omnes iuſſiſſet intentos eſse orationi, & ex imo corde ſuſpirâſset, & Deo ſupplicâſset, eas curauit. Quædam autem mulier paſſis capillis ei mox occurrit in via, quæ etiam ad eum attulit infantem circiter trium annorum, qui poſſidebatur à dæmone. Iuſtus verò cùm eum vidiſset, cœpit manus extendere, & lachrymas effundere, & dicere ijs qui aderant: Nè exiſtimetis, ô viri, qui corde eſtis ſubmerſi, hunc puerum peccâſse, & vexari ab immundo ſpiritu: ſed hoc propter nos contigit & propter noſtram conuerſionem. erat enim vultus infantis ponè conuerſus. Cùm ergò precatus eſset beatus Auxentius, & increpâſset immundum ſpiritum, inſpirans in faciem infantis, eum curauit. Egreſso enim maligno & execrando dæmone, fuit eius vultus ſicut priùs reſtitutus. Cumq; eum ſanum recepiſset mulier, domum redijt læta, & Deo agens gratias. Rursùs autem in via puella quædam, neptis Dorothei Comitis, ex peregrinatione venit eques, vexata à ſæuo dæmone. Quam etiam à modico ſpatio alliſit humì immundus ſpiritus ex baſternio. Cùm autem ſurrexiſset, ſciſsa veſte concurrit ad currum, in quo erat beatus, latrans & clamans: Quid tibi rei mecum eſt, Auxenti? Quid me vris? Quid me perſequeris? Vtinàm abortum feciſset vterus, qui te peperit ad noſtrum exitium. Eccè enim cùm quatuordecim annos latuerim in hac creatura, ſtudes me ab ea ſeparare. Cùm autem vidiſset Chriſti ſeruus, athleta Auxentius eius nuditatem, cùm vexaretur à dæmone, magna ira percitus, non ſiuit eam loqui: ſed cùm increpâſset immundum ſpiritum, clamans magna voce, dixit: Egredere immundè ſpiritus ex hac creatura, in nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti, qui incarnatus fuit ex ſpiritu ſancto & Maria virgine. Stridens itaq; & eiulans dæmon, exijt protinùs ex puella, cùm nec ei quidem fuiſset omninò permiſsum nugari per creaturam.

Pellit dæmonem.

Item aliũ.

Militesautem cum clericis & monachis, qui conſequebantur ex monte, cùm viderent ſigna, quę per ipſum faciebat Seruator, admirabantur, & magìs dubitabant, quàm crederent, dicentes ei: Hæc facis, vt oculis appareant, ô illuſor Chriſti. Sanctus autem ſubridens, dicit eis: Ego non ſum Chriſti illuſor, ſed ſeruus Dei, credens in ſanctam eiuſdemq; eſsentiæ & indiuiduam Trinitatem, confitensq; Deiparentem, ſanctam & incorruptam virginem. Cùm verò perueniſset ad prædium, quod dicitur Sycides, iuuenis quidam, nomine Gregorius, ex pago Lyddorum, habens ſpiritum immundum, acceſſit

Eius miracula præſtigias vocant increduli.

ceſſit ad ſanctum in eandem poſſeſſionem, ad eius pedes prócidens, & dicens: Miſerere meî ſerue Dei altiſſimi, quoniam vexor à maligno dæmone. Beatus autem Auxentius, impoſita manu eius capiti, cùm eſſet precatus, ſpiritum quidem non ſinit loqui, vt ipſe autem exiret, per Chriſti gratiam procurauit. Malus verò dæmon egreſſus, latebat ſub ſpina propter viam, vt reuertente adoleſcente, ad eum rursùs rediret. poſtquàm autem percuſſi ſunt boues, & ipſi currum erant moturi, cognoſcens beatus in ſancto ſpiritu, dixit adoleſcenti: Adoleſcens, caue nè eas per viam ſiniſtram, per quam iuiſti. Illic enim à ſpinis eſt abſconſus, qui te expectat, malignus: ſed vade ad dexteram, Deo agēs gratias, & dicens: Gloria patri, gloria filio, gloria ſpiritui ſancto, qui locutus eſt per ſuos Prophetas.

Cùm autem iam acceſſiſſent in martyrium ſancti Thalelæi, eum ſequentes pauperes ex monte Oxeæ, ſimul deflebant & lamentabantur, & amplectebantur ſancta eius veſtigia. Videns verò Chriſti diſcipulus Auxentius intolerabilem luctum cordis corū, dixit eis: Abite filij, & ſedete in monte in pace. ego enim ſum vobiſcum. Nam etſi corpus meum abducunt, at meus ſpiritus eſt inter vos, nec vos vnquàm relinquam. Atq; milites quidem hæc ægrè ferebant: pauperes autem reuerſi ſunt in montem, ſicut eis dixit Chriſti ſeruus. Cùm in curru autem veniſſet ad monaſterium, quod erat in Phelio, repentè iuuenis quidam nomine Iſidorus, cœpit vexari à dæmone, & clamare: Væ tibi Auxenti, qui non dediſti mihi poteſtatem vlciſcendi impios deorum hoſtes, qui te ſuſcipiunt, ad meam & meorum perniciem. Tuus enim tranſitus omnia ſanctificauit: & fugauit ex nobis plurimos. Dixit autem ei beatus: Tace & obmuteſce, qui malis gaudes, dæmon in Chriſti nomine. Deduxerunt ergò è curru virum iuſtum, & eum introduxerunt in eccleſiam ſancti Iohannis. Stans ergò orauit horas aliquot, propterea quòd non poſſet genu flectere ob vibíces, qui erant in ſuis pedibus. Poſtquàm autem impleuit ſuas preces, eum introduxerunt in inferius triclinium, vndiquè clauſis ianuis. Eo verò intùs precante, forìs fuit curatus Iſidorus, qui vexabatur à dæmone. *Iſidorus dæmoniacus, ſanus fit.*

Quędam autem mulier, vxor Maximiani Aurigæ, putans beatum Auxentium eſſe in monte Oxeæ, venit, ferens oneratis animalibus oleum, vinum, panem, caſeum, legumina, ſtupam & ceram. Et magno quidem dolore eſt affecta, cùm ſanctum virum illic non inueniſſet. Diſtribuit verò omnia pauperibus, qui in eo loco perſeuerabant. Eius enim puella, quę vexabatur ab immundo dæmone, ab ipſo aſſecuta fuerat curationem: & beato viro valdè erat dedita. Mirata ergò, quòd vi propemodùm deductus fuerat à monte, & degeret incluſus in monaſterio, quod eſt in Phelio, venit illuc meditans eloquium ſcripturæ, quod dictum eſt in pulcherrima Sapientia Solomonis, & impletum in vita ſanctiſſimi patris noſtri Auxentij: Examinemus iuſtum, quoniam inutilis eſt nobis, & aduerſatur operibus noſtris. Nam cùm condemnâſſent eum tanquàm maleficum, incluſerunt, non concedentes, vt quiſquam eum conueniret. Cùm fideliſſimæ ergò huic fœminæ beatum videre non licuiſſet, aut eum conuenire, abijt flens domum, & marito ſuo omnia renuncians. Conſtantinus autem Dux exercitûs & Artabius Comes, qui ſoliti erant venire ad ſanctum virum, venerunt vbi erat, vt fruerentur ſolita vtilitate. Qui cùm eum conueniſſent, & ab eo conſecuti eſſent benedictionem, rogârunt nè daret occaſionem ijs, qui malè ſentiebant: ſed ſpe in Deum omnia quidem probaret, quod bonum autem eſt teneret, ad vnionem & concordiam ſanctiſſimæ & catholicæ Dei Eccleſiæ. Sanctus autem dicit eis: Fiat voluntas Dei ſicut in cęlo & in terra. Rogârunt verò beatum, vt aureos aliquot acciperet, qui dedita opera ab eis adferebântur. Ille autem id non ſuſtinuit, dicens eis: Pauperibus, qui ſunt in monte Oxeæ, & fratribus meis in Domino, eos date. Ego enim habeo omnia, & abundo per gratiam Dei. Valdè verò magna ſunt ex hac re affecti moleſtia, qui erant in loco Monachi. Sed illi quidem Chriſti amantes impleuerunt, quod eis fuerat mandatum. Plurimi autem cùm decæterò audiuiſſent, beatum de monte eſſe deductum & illic degere, eò venerunt. *Sap. 2.* *Vir ſanctus poſt tot miracula, iniuria afficitur.* *1. Theſſ. 5.*

Cùm verò ad eum acceſſiſſent Monachi monaſterij, rogabant tentantes, quarè non comederet. Ille autem dixit eis: Quoniam experimentum quæritis Chriſti, qui in me loquitur, qui non eſt infirmus, ſed potens in nobis, ſcriptum eſt: Non in ſolo pane viuet homo, ſed in omni verbo, quod egreditur per os Dei. Quodam itaq; die aperue- *2. Cor. 13.* *Deut. 8.*

runt domum, in qua erat, & poſuerunt in ea ſportam betarum, & ſportam dactylorũ, & ſportam diuerſorum bellariorum, omnia autem certa menſura: & eum rogabant, vt ex eis ſumeret. Cùm itaq; candelam feciſſent, & puerum apud eum manere iuſſiſſent, incluſerunt eum vna hebdomada. Et candelam quidem inuenerunt non conſumptam & ardentem: puerum verò rogârunt, quidnam faceret, & vndenàm aleretur. Is autem dixit eis: Cum eo quidem vidi glorificantium multitudinem: quinetiam ingredientem columbam & eum paſcentem. Vermes autem, qui cadebant è ſuis pedibus recolligens, eos rursùs imponebat vlceribus. Quoniam autem puer à ſancto iuſſus nemini dicere, quæ viderat, rursùs coactus fuerat effari, febre arreptus, vno pòſt die deceſſit.

Diuinitùs alitur.

Cùm hæc autem facta eſſent, deductus fuit à Monachis & Clericis, & quibuſdam alijs viris præclaris ad Ruffinianas, prope ſanctos Apoſtolos, in monaſterio beati Hypatij, illic iuſſus agere ſilentium. Cum magno verò gaudio eum exceperunt, qui illic erant Monachi cum eorum Præfecto, viro vndiquaquè optimo & gratia Dei dignato, vt qui eſſet Chriſti diſcipulus. Ab illo autem tempore non clauſerunt fores monaſterij, propter multitudinem eorum, qui affluebant, partìm ex hac regione, partim autem ex longè beatiſſima Conſtantinopoli: ſed omnes benignè excipiebant promptoque & alacri animo, plurimas accipientes oblationes: magnum verò propter victum facientes apparatum, adeò vt fieret illud monaſterium tanquàm Abrahæ tabernaculum. Omnes enim ferè, ſeu dignos ſeu indignos, tanquàm angelos Dei accipiebant. Beatum autem Auxentium cùm in alto triclinio cancello incluſiſſent, rogabant vt oraret pro mundi & ipſorum ſalute, omne ei miniſterium, & ijs, qui ad ipſum concurrebant, impigrè offerentes, propter cuiuſuis boni operis à Deo promiſſam remunerationem. Multi enim, qui immundos habebant ſpiritus, & lunatici, infirmique & paralytici illic aſſidebant, & illic curationem petentes per ſeruum Dei Auxentium, omnes curabantur. Vndè etiam quædam Comitiſſa, cùm de hoc beato audiuiſſet Auxentio, contendit venire & eum adorare. Chalcedone ergò venit, equo vecta. Et cùm fuiſſet prope ſanctos Apoſtolos, deſcendit ex equo, & pedes venit in monaſterium. Cùm autem eſſet aſcenſura, vbì erat beatus, rupta veſte & abiectis ornamentis ſuis, cœpit clamare: Quid mihi rei tecum eſt, Auxenti Vermipes? pulchrè abſcondebar in eius inteſtinis: & eccè me eduxiſti poſt viginti annos. Eam enim ingreſſus ſum, cùm eſſet duodecim annos nata, nec me cognouit quiſpiam ad hoc vſque tempus, & me inuitum ab ea ſeparas. Signifer verò & magnus pater noſter Auxentius, cùm increpâſſet malignum & immundum ſpiritum, & iuſſiſſet eum obmuteſcere, & è creatura non erumpere, à Deo ſupplex petijt, vt faceret ſuam cum ea miſericordiam. Cùm autem dediſſet ei de oleo ſanctorum, & eam ieiunare iuſſiſſet quadraginta dies, ſanam eam dimiſit Chriſtus, eam curans per eius orationem. Multa verò præbuit pauperibus & monaſterio ſancti Hypatij.

Monachi valdè hoſpitales.

Multos curat Auxentius.

Comitiſſa dæmone liberatur.

Poſt hæc autem pius Imperator, miſſo dromone ex Hebdomo, quòd illic eſſet Proenſus, ad ſe accerſijt beatum Auxentium: & cùm eum vidiſſet toto corpore afflictum ex exercitatione, magnam in eum oſtendens reuerentiam, dicit ei: Scio te eſſe Dei ſeruum, domine Auxenti, & debes conſentire ſanctæ & œcumenicæ Synodo ad hoc, nè tu fias author offenſionis ijs, qui eam volunt admittere. Sanctus autem reſpondens, dicit Imperatori: Quis ſum ego canis mortuus, quòd vt cum ſanctis paſtoribus connumerer, iubet tua potentia, qui non recuſo paſci, & doctrina egeo? Imperator verò poſtquàm plurima cum eo eſſet locutus, dixit: Conſidera quid expediat, & nè nos afficias moleſtia. Nam nec nos quidem quidquam prçter id, quod oportet, ſed vt decet, ad ſanctiſſimæ Eccleſiæ vnionem, & non deſtructionem, Concilium congregauimus. Hæc cùm dixiſſet Imperator, & preces ab eo petijſſet, eum dimiſit. Cùm verò veniſſet beatus Auxentius in monaſterium ſancti Hypatij in Ruffinianis, & vidiſſet illuc magnam affluxiſſe multitudinem, cœpit omnibus præcipere, vt abſtinerent à theatris, vt quæ eſſent cauſa impudicitiæ, adulteriorum, & falſi teſtimonij, periurijq; & blaſphemiæ, & omnium deniquè, quæ ſunt prohibita & Deo minimè placent: ſyncerè autem credere in ſanctam, & quæ eſt eiuſdem eſſentiæ Trinitatem, & confiteri Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum ſuſcepiſſe carnem ex ſancto ſpiritu & Maria ſemper virgine & Dei parente, & aſſidere ſanctiſſimis eccleſijs, in pſalmis & hymnis & canticis ſpiritalibus. Quidam verò ex multitudine, qui acceſſerant, febricitantes & horrentes, dignati contactu eius manûs,

Imperator loquitur cum Auxentio.

Tactu manûs ſuæ curat febrem.

manūs, ſani ſunt redditi. Ei autem ſignificatum eſt adeſſe puellam quandam recens nuptam, quę in thalamo correpta fuit ab immundo dæmone, & ſe diuellit & comedit. Sanctus verò cùm eam iuſſiſſet aſſcendere, dixit lachrymans: O malam veſtram phalangem, quæ generi hominum ſemper inſidiatur. obmuteſce maligne ſpiritus, & egredere è Dei creatura, ſine perturbatione & vlla iniuria. Perindè ergò àc ſi in ſoporem eſſet reſoluta puella, ab ea receſſit dæmon. Cùm autem ſurrexiſſet, abit rursùs ſana in domum ſuam, lætans & Deo gloriam tribuens. Dæmonem è puella iubet abſcedere.

Cùm verò rursùs mittens Imperator eũ accerſijſſet, rogauit an aſſentiretur ſanctę Synodo, & cum ſancta communicaret Eccleſia. Dixit autem beatus: Quomodò poſſum communicare, ſi non confiteatur eſſe Dei parentem ſemper virginem? Dixit ei Imperator: Si videris, quæ ſunt rectè confirmata & ſtabilita à Synodo ad deſtructionem reliquarum hæreſeum, tú ne quoq; aſſentieris? Reſpondit ſanctus: Si nihil agreſſa eſt hæc ſancta Synodus, quod tendat ad euertendum Concilium trecentorum decem & octo patrum, qui erant Niceæ, ſed perfectam enunciauit carnis ſuſceptæ œconomiam Seruatoris noſtri Ieſu Chriſti, & quæ conuenit virgini Dei parentis, vocem non rursùs abſtulit, communico & aſſentior, Deo agens gratias & veſtrę pietati. Hæc cùm audijſſet Imperator, oſculatus eſt venerandum & ſanctum eius caput: & ſic deindè iuſſit eum cum maximo honore venire in magnam & ſanctiſſimam Dei Eccleſiam. Quamobrem magna cum populi conſequebatur multitudo. Significans autem Imperator Archiepiſcopo Conſtantinopolitano, quæ ab eo dicta fuerant, iubet ei legi omnia, quæ à ſancta Synodo fuerant definita.

Qui cùm diligenter & accuratè acta legiſſet, & perſuaſum habuiſſet, quòd Dei voluntate, quæ aduersùs Neſtorij impias nugas, & Eutychis manifeſtum furorem decreta fuerant, ſancta confirmauit Synodus: quandoquidem illa quidem direxit aciem aduersùs eos, qui negabant eſſentiam vnigeniti Dei filij: hæc autem aduersùs eos, qui infirmant & conuellunt Dei œconomiam, dicendo quòd cùm Deus eſſet ex Deo Dei filius, coæternus & eiuſdem eſſentiæ, & ſimiliter atquè pater carens principio, in vltimis diebus noſtræ vnitus naturæ, carnem ſuſcepit immutabiliter, incõfusè, indiuiduè. Nam cùm quidam planè emotæ mentis, quæ propter nos facta eſt, Seruatoris diſpenſationem auſi eſsent corrumpere, humanæ naturæ ſuſceptionem putantes eſse viſionem: quidam autem cęleſte corpus Dominum detuliſse prodigiosè aſsererent: alij verò duarum, quæ definiuntur, naturarum commixtionem & confuſionem, & alij mutationem Deum paſsum eſse nugarentur, reliqui autem virginem Deiparentem nominare recuſarent: qui in hac magna & Oecumenica Synodo erant ſancti patres, omnium, quos antè ſcripſimus, euertentes hæreſes, non ex ſuis ſyllogiſmis, ſed ex diuinis ſcripturis, & præclaris, qui anteà fuerunt, doctoribus, magnum pietatis myſterium obſignantes, confirmauerunt vnicum & vnigenitum Dei filium, conuenienter fidei trecentorum decem & octo ſanctorum patrum, propria ſua natura eſse inacceſsum: hoc enim labefactant Arriani, aduersùs quos fuit illa Synodus Nicena: & quæ poſteà fuit in vrbe regia, Synodum 150. Patrum aduersùs Macedonianos, vt qui cum ſpiritu ſancto pugnarent, ſcripturæ teſtimonijs munitam comprobârunt: & decætero aduersùs eos, qui abolebant Seruatoris noſtri Ieſu Chriſti œconomiam, vt qui viſione & non veritate eſſet incarnatus, & nudum eſse hominem, qui natus erat ex ſancta virgine & Deiparente Maria, nugati fuerant: aduersùs eos, inquam, vacârunt, & ex ſynodalibus beatiſsimi Cyrilli Alexandrini, & Leonis ſanctiſſimi Archiepiſcopi Romani, & omnium, qui fuerunt eis ſimiles, vt quæ beatiſs. Petri conuenirent confeſſioni, congruenter ei, quod eſt, Tu es Chriſtus filius Dei viui: excelſam quandam columnam meritò erexerunt, ad confirmanda recta & vera dogmata. Nam & aduersùs eos diriguntaciem, qui œconomiæ myſterium conantur diſtrahere in duos filios, & eos, qui patibilem vnigeniti filij Dei audent dicerent diuinitatem, expellunt à ſacro cœtu: & ijs reſiſtunt, qui duarum naturarum in Chriſto inducunt confuſionem: & eos, qui cæleſte corpus aut alicuius alterius eſsentiæ dicunt eſse ex nobis ab eo acceptam ſerui formam, tanquàm delirantes eijciunt: & eos, qui duas quidem Domini naturas fabulantur ante vnionem, poſt vnionem verò, vnam, feriunt anathemate: vnum & eundem filium concorditer confitentes, Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum, perfectum in diuinitate, & perfectum in humanitate: Deum verè, vnum & eundem: & hominem verè, ex anima ratiõis compo-

Vides & ſcripturis & Patrum ſententijs vſam tantã Synodum.

Matth. 16.

 pote

pote & corpore: qui eſt eiuſdem eſſentiæ, cuius pater, quòd attinet ad diuinitatem: & eiuſdem eſſentię, cuius nos, præter peccatum, eundem, quòd ad humanitatem: ante ſecula quidem natum ex patre, in vltimis autem diebus, propter nos homines & propter noſtram ſalutem, ex Maria virgine & Deiparente, quòd attinet ad humanitatem: vnū & eundem filium vnigenitum, & Dominum Ieſum Chriſtum in duabus naturis, inconfusè, immutabiliter, indiuiduè: qui piè cognoſcitur & adoratur ab omnibus fidelibus: quoniam ſanctus quidem Iohannes conſcribens principium Euangelij, dixit: In principio erat verbum, & verbum erat apud Deum, & Deus erat verbum. Sanctus verò Matthæus: Liber generationis Ieſu Chriſti, filij Dauid, filij Abraham: & ijs conuenienter, qui poſteà ſecuti ſunt ſancti Patres, diuinitatem & humanitatem vnius filij Dei docentes, tradiderūt omnibus: quomodò etiam dicit diuinus Paulus: Paulus ſeruus Ieſu Chriſti, vocatus Apoſtolus, ſegregatus ad euangelium Dei, quod priùs annunciatum fuit per Prophetas ſuos in ſcripturis ſanctis, de filio ſuo, qui factus fuit ex ſemine Dauid ſecundùm carnem: definitus filius Dei in virtute, ſecundùm ſpiritum ſanctificationis, ex reſurrectione mortuorum Ieſu Chriſti Domini noſtri. Qui etiam rursùs dicit reuerentiùs: Quoniam enim per hominem mors, & per hominem reſurrectio mortuorum. Et hæc interpretans, ſubūgit: Quomodò enim in Adam omnes moriuntur, ità etiam in Ieſu Chriſto omnes viuificabuntur. Hæc ergò cùm legiſſet & admiſiſſet beatus, in diuina ſatisfactione & ſpiritali intelligentia aſſenſus, abijt Ruffinianas. Nō oportet autem nos ex ignorantia maledictis inſectari aut calumniari hanc ſanctam Synodum: ſed potiùs, quod manifeſtum eſt & verum agnoſcentes admittere.

[Margin: Iohan. 1. Matth. 1. Rom. 1. 1. Cor. 15. Ibidem.]

Itaq; cùm ſancti quidem Patres hæc concorditer in Synodo declaràſſent & definiſſent, & vnuſquiſq; ad ſuos reuerteretur, noluit beatus Auxentius redire ad priorem montem, ſed in alium aſperiorem & altiorem, propiorem autem Ruffinianis, nomine Scopem, rogauit eos, qui conueniebant, ipſum deducere. Sicq; in priori habitu eius deſiderium implentes, cum fratribus, qui erant ex monaſterio, in quo eſt verſatus, cum pſalmis & hymnis & canticis ſpiritalibus, eum deduxerunt: & cùm globum ex lignis feciſſent, tanquàm auem ſublimè volantem, ipſum in eo incluſerunt, vnam ſolam ſinentes feneſtram, ad conueniendum eos qui accedebant, eo ritu quo priùs. Quibus benè precatus, & vnumquenq; oſculatus, omnes dimiſit in pace, relictus rursùs, tanquàm paſſer ſolitarius ſupra tectum, Deo agens gratias propter conſuetam quietem & glorificationem.

[Margin: S. Auxentius degit ſolitarius in alio mōte. Pſalm. 101.]

Non alienum autem exiſtimamus atque adeò vtile, ſingulatìm narrare, quæ hîc ei contigerunt tentationes ab immundis & malignis ſpiritibus. Vna enim nocte eo orante, accedentes dæmones innumerabiles, diuerſarum viſionum ſpecies præ ſe ferentes, ſtrepentes, rugientes, minantes, non potuerunt mentem eius terrere. Cùm eum ergò plagis affeciſſent, putabant fore, vt ſe deturbaret per feneſtram, cum vi magna tumultum edentes, & ſeipſos magìs quàm illum conturbantes, inconditis vocibus exclamantes: Quid tibi cum noſtris deſertis? Recede à rebus noſtris, malè enim es periturus. Sed beatus Auxentius fortiter ferens, crucis figuram in eos exprimens, reddidit imbecilliores. Cùm fuiſſet autem manè, vt Deo placuit, ex ſępedicto emporio Ruffinianarum, & eo, quod illic erat, monaſterio, acceſſerunt plures monachi & mundani, vt benedictionem ab eo conſequerentur, & fruerentur pulcherrima eius contentione. Cùm verò propter nimiam immundorum ſpirituum afflictionem vix tandèm eis aperuiſſet feneſtram, & verbis vſus eſſet apud eos conſolatorijs, rogàrunt cauſam tantæ imbecillitatis. Cùm is autem dixiſſet, non eſſe afflictionem corporis, ſed diabolicam operationem, id cognoſcentes, qui aderant, ſiluerunt. Frequentiùs autem accedebant ad eum viſitandum, maximè qui erant ex monaſterio. Nos verò, nè in immenſum creſceret oratio, reliquas tentationes, quæ in priori monte & in hoc factæ ſunt in eum, narrare recuſauimus. In angelum enim lucis mutatus malignus, vt dicit Apoſtolus, putabat ſe eum decepturum. ſed non facilè capi poterat beatus: ſed pulchrè reſiſtebat, cùm eſſet valdè peritus doctrinæ diuinarū ſcripturarum. Vndè etiam ijs, qui ad ipſum conueniebant ex clariſſima Conſtantinopoli, & reliquis eius loci hominibus, erat valdè mitis & placidus, & ad eos conſolandos accommodatus, vt ſi quis alius: omnes aduocante eius verborum virtute, & eius fama trahente eos etiam, qui procùl erant remoti.

[Margin: Vide vim S. Crucis. 2. Cor. 11.]

Vt

Vt ergò conſueuerat, eos qui manè veniebant, dimittebat poſt horam tertiam: & qui poſteà, poſt ſextam. Non ſinebat autem in ocio conſidere eos, qui acceſſerant: ſed erant intùs cum ipſo, dum ipſe legeret aut oraret. Conueniebat enim ſine intermiſſione ad ipſum multitudo, maximè ex Ruffinianis & reliquis emporijs, propter eius beneficia, quæ accipiebant per curationem eorum, qui ægrotabant & laborabant. Multi enim gratia Domini noſtri Ieſu Chriſti, dum ipſe illic eſſet, curati ſunt dęmoniaci: & quotidiè, vt ſemel dicam, curabantur. Quoſdam autem verſus ex duobus aut tribus dictis, valdè iucundos & vtiles, cùm ſimpliciori & minùs curioſo ritu deſcripſiſſet, faciebat omnes eos pſallere. Nam cùm primus ſępè dictus eſſet per ſucceſſionem, rursùs quoquè iuſſu beati incipiebant alterum: & deindè poſt ſecundum, tertium, & reliquos ordine. Conſentaneum autem fuerit eorum quoquè dicta inſerere narrationi, ad eorum, qui legunt, vtilitatem. Sunt verò hęc: Mendicus & pauper laudamus te Domine. Gloria patri, gloria filio, gloria ſpiritui ſancto, qui locutus eſt per Prophetas. Cum eo autem exercitus in cęlis hymnum emittunt, & nos quoquè, qui ſumus in terra, glorificationem: Sanctus, ſanctus, ſanctus Dominus. Plenum eſt cęlum & terra gloria tua. Et deincèps: Creator omnium, dixiſti, & facti ſumus: mandâſti, & creati ſumus. Pręceptum poſuiſti, & non præteribit. Seruator, agimus tibi gratias. Et rursùs: In anima afflicta tibi procidimus, & rogamus te Seruator mundi. Tu es enim Deus eorum, qui agunt pœnitentiam. Et rursùs: Qui ſedes ſuper Cherubim & cęlos aperuiſti, miſerere & ſerua nos. Deindè: Exultate iuſti in Domino, intercedentes pro nobis. Gloria tibi Chriſte, Deus ſanctorum.

Quotidianis claret miraculis. *Pſal. 73.* *Eſai. 6.* *Pſal. 32 148.* *Pſalm. 32.*

Atque multitudo quidem eorum, qui aderant, tam diuitum quàm pauperum, & tam virorum quàm mulierum, ſeruorumque & liberorum, ex cantico, à vana gloria alieno, à beato definito, hęc pſallebat numerosè: alij quidem eorum vſque ad horam tertiam, & dimittebantur in ſpiritali exultatione: alij autem perſeuerabant vſq; ad horã ſextam. Ipſe verò decęterò per ſe eis acclamabat finem hymnorum trium puerorum, Ananiæ, Azariæ, & Miſaël, qui ſunt in Propheta Daniele: Benedicite omnia opera Domini Domino: reſpondentibus omnibus, Laudate & ſuperexaltate eum in ſecula. Cùm autem hymnum implêſſet, conuenienter gratiæ Dei, qui ipſi aderat, eos qui aderant conſolabatur, ſic dicens:

Dan. 3.

Omni tempore propter facultates & copias, in aſtutijs & negocijs rerum, quæ ad hãc vitam pertinent, corpus conſumentes, debemus etiam propter res ſpiritales aliquam partem tribuere glorificationibus, vt Dominus Ieſus Chriſtus, & noſtra opera dirigat, & vitam noſtram ædificet. Oportet ergò menti noſtræ, quæ ità eſt occæcata, vt neque diuinarum ſcripturarum doctrinam admittat aut intelligat, adhibere ducem piam rationem, & præcipuè timorem Dei, qui rectè ſuo fungitur officio per frequentem orationem, ad hoc, vt relictis rebus terreſtribus, & in quas cadit interitus, ſuſpiciat. Qui enim eſt animo perſpicax, & mente eruditus, non corporeis ſolùm mandat oculis inſpectionem eorum, quæ cernuntur: ſed animæ quoquè, atque adeò multo magis, oculis intueri conſiderationem eorum, quæ non cadunt ſub adſpectum: eorum quæ intelligentia percipiuntur, contemplans quidem ſine errore ſubſtantiam: fugiens autem errantem & improbam vitæ affectionem, & ſenſus diligenter exercens ad boni & mali diſcretionem. Homines enim, qui à cura & ſtudio eius, quod eſt verè bonum, defecerunt ad amorem corporum, in inanimam pecuniæ materiam, quæ lapſa eſt per auaritiam, eſtque inanis & ſuperuacanea, & in ventrem omne ſuum ſtudium poſuerunt. Vndè nobis quoquè verus lapſus cõtigit. Qui ergò ab his defecimus, erigamus animum ad ea, quæ ſunt diuiniora. Fruamur illa magnificentia, quæ eſt ſupra cęlos quidem elata, promiſſa eſt autem omnibus electis: & nihil mali patiamur à lapſu affectionis, ſed efficiamur digni bonis æternis. Deus enim nos fecit libero arbitrio pręditos, neq; ſeruiẽtes vlli externæ neceſſitati: ſed liberè noſtro arbitratu eligentes, quod nobis placet. Hanc enim calamitatem, qua nunc tenetur humanum genus, fraude inducti attraximus, non à Deo factam. Deus enim mortem non fecit. neque delectatur interitu viuorum: ſed quodam modo nos homines ſumus mali creatores. Quomodò enim lux Solis eſt communiter propoſita omnibus, quibus adeſt vis videndi: poteſt autem, ſi velit quiſpiam, claudens oculum, ſeparari à dono lucis: non quòd Sol in illo effecerit tenebras, ſed quòd radij ſplendorem auerſatus, tenebras ſua ſponte attraxerit: & quomodò ſi quis

Pręclara eius adhortatio. *Pſalm. 8.* *Libero ſumus arbitrio pditi.* *Sap. 1.*

domum ſibi conſtruens, nullum luci aditum præbeat intrinſecùs, obſcuram domum efficit: Ità nos quoquè in natura habentes bonum & honeſtum, noſtro arbitratu innouamus, quæ ſunt prçter naturam, noſtra ſponte malorum experientiam, in boni & honeſti auerſione, electione noſtra & inſtituto fabricãtes. Malum enim extra propoſitum, propria ſubſtantia conſideratum, nullum eſt in rerum natura. Quidquid enim à Deo creatum eſt, bonum eſt: & omnia quęcunque fecit Deus, ſunt valdè bona. Sed quoniam eo modo, qui dictus eſt, peccare vitæ noſtræ fuit excogitatum: & conſequenter ex parua occaſione in nos maximum eſt effuſum vitium, adeò vt diuina illa animæ pulchritudo, quæ facta erat ad imitationem primariæ, tanquàm ferrũ eſt nigrefacta rubigine vitij, non ampliùs nobis propria à natura ad imaginem conſeruata gratia, ſed ad extremum peccati trãsformata, vt propterea nobis periẽrit dignitas incorruptionis, quæ eſt ſecundùm imaginem: debemus omni ſtudio à mortuis operibus recurrere ad opera vitæ per pœnitẽtiam, vt noſtram recipiamus naturam ſummo Dei munere. Si ergò à nobis expurgemus ſordes, quæ à vitio inurũtur, & quæ latet in anima, illuſtremus pulchritudinem, tunc fit intra nos regnum Dei, & eſt intra nos.

Gene. 1.

Per pœnitẽtiam reformatur natura peccato deprauata.

Hoc autem dicens, oſtendit quòd bonum Dei non eſt ſeparatum à noſtra natura, qui liberum habemus arbitrium: ſed eſt in vnoquoque ignoratum quidem & latens, quando à curis & voluptatibus huius mũdi ſuffocatur: inuenitur aũt & cognoſcitur, quando ad illum ſolum noſtram conuerterimus cogitationem. Hoc enim etiam in drachmę, quæ perijt, inquiſitione nobis Dominus ponit in Euangelijs. Si enim accenſa lucerna noſtræ cogitationis, quæ latet & perijt, drachmã inquiſierimus, ſub ſtercore eam omninò inueniemus. Stercus verò intelligere oportet ſordes carnis. Quibus ablatis, & per bonæ vitæ curam ac ſtudium repurgatis, fiet manifeſtum quod quęritur: & cùm inuenerit anima, quæ eſt per boni priuationem vidua, id quod perierat, gaudet gaudio ineffabili: & ad talis lętitiæ ſocietatem cõuocat omnes vicinas, nempe proprias facultates per ſenſus, dicens: Mihi cõgratulemini, quoniam inueni drachmam, quam perdidi: hoc eſt, id quod erat ad Dei imaginem, quod perdidi per peccatum, recepi autem per pœnitentiam. Si eſt ergò hęc intelligẽtia eius, quod quęritur, inuentionis, nempe diuinę imaginis reſtitutio, quę nũc eſt abſconſa in ſordibus animę, ſtudeamus illud fieri, quod erat protoplaſtus in prima eius vita: nudus quidem ab amictu mortuarum pellium, reuelata autem facie & libera gloriam Domini ſpeculans. Per quam ergò rationem extra paradiſum eiecti ſumus, expulſi ſimul cum primo parẽte, per contrariam aſſcenſionem licet nobis rẽuerti ad antiquam beatitudinem. Nam tunc quidem voluptas, quæ ingreſſa eſt per deceptionem, dedit initium lapſui. Nũc autem vitæ puritas, per doctrinam Chriſti mãdatorum & curam bonorum, nos illic rursùs reſtituit. Sed quoniam eſt paradiſus viuentium, & purum habitaculum, nos verò carnales & mortales & ſorditati peccatis: nec in hac regione eſſe poſſunt, qui mortis tenentur poteſtate: neceſsè eſt modum aliquem & rationem inuenire, vt cùm fuerimus extra hãc poteſtatem, acquiramus ciuitatem, quæ poteſtatem mortis non extimeſcit, vt æternis quoquè bonis fruamur.

Luc. 15.

Cùm hęc & his plura beatus diceret Auxentius, ex ijs, qui conuenerant, non ſolùm viris, ſed etiam fœminis, plures diuino amore ſauciati, volebant renunciare rebus mundanis & malis, & per ipſum Chriſto Domino adhęrere. Ille autem eos magìs admonebat, vt vitam ſuam corrigentes, diſpenſarent eas, quas habebant, facultates: & non in pręſentia quidem bonum & honeſtum expetentes, poſteà verò labẽtes, reuerterentur tanquàm canis ad vomitum, nempe rursùs ad imbecilla & egena huius mundi elementa. Cum maxima enim cautione & non leui conſideratione oportere eum, qui vult ad pręclarum hoc opus accedere, tãquàm iam moriturum, & ſimul expellentem omnem voluptatem corporis. Deindè panibus de more diſtributis, ſicut in priori monte, omnes dimiſit. Quidam autem ex eis ſtabiliori armati cogitatione, illic perſeuerabãt, quæ quotidiè illic ſuppeditabatur, contenti benedictione. Si quis enim volẽs aliquid ad ſanctum afferret, nihil accipiebat prçter oleum & ceram: iubebat autem id rursùs dari mancipi, qui illam faciebat ſuppeditationem. Plurimi enim exijs, qui morbis aliquibus laborabant, & qui egebant, illic permanebant, vt quibus ſubueniretur per beneficentiam eorum, qui accedebant. Maximam verò moleſtiam & plurimum laborem ſuſtinebat ab ijs, qui erant dęmoniaci: adeò vt quoſdam ex eis (non enim omnes, ſed eos, qui erant digni) per ſuas preces curauerit Dominus.

Nihil ab aliquo accipit, præter oleũ & ceram.

Quòd

Quòd autem rei faciendæ & pecuniæ amplificandæ nullam haberet rationem, verè ſciet, tam qui legit, quàm qui audit, quòd cùm poſt eius deceſſum deberet piſtori pluſquàm centum numiſmata, admonitus ab eius ſucceſſore & diſcipulo, de quo ſuo loco dicetur, quidam Chriſti amãs & pius ea ſoluerit. Aemulantes autem & beatam ducentes quidam hanc diuinam eius vitam, negocium ei exhibebant, vt ab eo initiarentur & conſecrarentur eius habitu. Cùm itaque dediſſet tunicam ex pilis contextam aut pelliceam ex ijs, quibus erat indutus, precabatur dicẽs: Vade frater, quò te ducet Dominus. Inter quos ex numero eorum, qui illic perſeuerabant, Baſilius quidam nomine hoc petijt. Cùm largus ergò eſſet beatus & fratrũ valdè amans, ei benè precatus, & data quam induerat pelle ouilla, eum dimiſit. Ille autem longiùs abiens ad viginti millia, cùm in quodã colle curâſſet cellam ſibi ædificari, illic habitauit. Poſt aliquod verò tempus accedentes dęmones, eum adeò inuaſerunt, vt eum propemodùm fecerint expirare. Ad quem cùm qui ex locis, quæ erant circuncircà, venerãt ij, qui paſcebant pecora, abijſſent, & conſuetas eius preces, dum ſępè clamâſſent, non eſſent aſſecuti, cellæ feneſtra vi aperta, vident eum mutum & pronum iacentem: & exiſtimantes eum eſſe mortuum, rursùs accurrentes, ſuis renunciârunt. Qui cùm aſcendiſſent, inuenerunt eum ferè ſemimortuum, & nec valentem omninò loqui, ſed ſolùm parùm reſpirantem. Cùm autem corpus eius vidiſſent ſauciatum, curru citò allato, eum in ipſo imponunt, & ducunt ad beatum Auxentium. Qui cùm poſt horam nonam deſpexiſſet è feneſtra, & eum vidiſſet, voce dixit apertiore: Frater Baſili. Cùm is ergò eum vocâſſet, & ille non exaudijſſet, tertiò magna vi clamauit: O, tibi dico frater Baſili. Cùm is autem citò aſſediſſet, dicit ei: Surge, accipe poteſtatem aduersùm tentatorem, non ampliùs timens improbos & immundos dęmones. Iuſſit itaque eum ſurgere, & ſumere venerãdum corpus & viuificum ſanguinem Domini noſtri Ieſu Chriſti, & ſtatìm rursùs reuerti in ſuũ locum. Qui cùm abijſſet, & hoc modo non ampliùs fuiſſet tentatus, & ſe tribus annis fortiter exercuiſſet, in pace migrauit ex hac vita. *Baſilius, diſcipulus Auxentij, valdè cęditur à dęmonibus.*

Sed poſt eius aduentum monachis & mundanis, qui aderant, & omnibus reliquis dixit beatus: Dęmones hominibus inuidentes, ô fratres dilecti, perpetuò machinantur nobis eſſe impedimento in bonis operibus, & maximè in temperantia & continentia, humilitateque & beneficentia, orationeque & ſilentio, lenitateque & patientia, paceq; & tolerantia, & charitate in proximum, qua nihil eſt maius. Obijciunt enim ijs quidem, qui volũt eſſe temperantes, diuerſas quaſdã & inter ſe diſcrepãtes ſpecies, & corporis titillationes: quomodò etiã abſtinentibus, ventris appetitiones: & ijs, qui volũt humiliter de ſe ſentire, vanam gloriam: ijs autem, qui in animo habent benefacere, ſuorum potiùs curam: ijſque, qui orant, & agunt ſilentium, diuerſas animi perturbationes & multitudinem veterum negociorum: ijs verò, qui ſe in lenitate exercent & tolerantia, opponunt animi angorem atque timiditatem, & omnem ſuam improbitatem: paci autem & patientiæ, odium & maleuolentiam, per quam perdit eam, quæ eſt in Chriſto, charitatem, & omnes, vt ſemel dicam, fructus ſancti ſpiritûs, quos enumerauit Apoſtolus, per contraria conantur euertere. Sed qui ſunt muniti gratia Domini noſtri Ieſu Chriſti, permanent immobiles. Quamobrem non eſt mirandum, quando nos plagis conſcindunt. Quando enim per cogitationes & reliquas corporis perturbationes non poſſunt nos deturbare, tunc per ſe exercitatorum terrent petitionem. Qui ſępiſſimè ſigno crucis repreſſi, deflent ſe eſſe victos. Nos ergò nè cedamus, & illi deijciuntur: Nos reſiſtamus, & illi euertuntur: Nos Dominum inuocemus, & diſſipatur vniuerſum eorum conſilium. Eſt enim ſtadium, certamen & martyrium, vita cuiuſlibet Chriſtiani, qui vult ingredi conuenienter præceptis noſtri Seruatoris: & maximè eius, qui eſt inſignis in vita monaſtica, vt dicit Apoſtolus: Non eſt nobis colluctatio aduersùs ſanguinem & carnẽ, ſed aduersùs principatus, aduersùs poteſtates, aduersùs principes tenebrarum mundi huius. Præcipio autem vobis, dicens, induere armaturam Dei, vt poſſitis reſiſtere inſidijs diaboli. & loricam fidei, & galeam ſalutis, & gladium ſpiritûs docet ipſe nos poſſidere: vt per hæc inuicta arma, quæ non cadunt ſub adſpectum, reſiſtamus cogitationibus, quæ videri nequeunt, & per eas inimicis, quomodò dicit: Cogitationes deſtruentes & omnem altitudinem, quæ erigitur aduersùs Dei ſcientiam, & omnem cogitatum captiuantes ad Chriſti obedientiam, qui ſemper vincit in noſtra imbecillitate diabolicam audaciam, & non permittit nos tentari ſupra id quod poſſu-

Dæmones vt nos oppugnẽt varijs modis. — *Galat. 5.* — *Signo crucis vincuntur dæmones.* — *Epheſ. 6.* — *Ibidem.* — *2. Cor. 10.* — *1. Cor. 10.*

poſſumus,ſed præbet euentum per tolerantiam,vt nos poſſimus ſuſtinere.Nam abſque eius auxilio nos infirmi & imbecilli,& quibuſuis volucribus & pecudibus captu faciliores.Dignati autem eius auxilio,qui imbecilli,fortes: qui abiecti, glorioſi: qui terreni, cęleſtes: qui mortales, immortales reddimur per multitudinem eius miſerationum, & æterni regni hęredes efficimur.

Cùm ſatis ergò vtilitatis percepiſſent, qui germanè audiebant, lęti deſcenderunt, gratias agentes vniuerſorum Domino noſtro Ieſu Chriſto. Porrò autem hoc quoquè prępipiebat beatus, vt non ſolùm die Dominico, ſed etiam die paraſceues ſingulis hebdomadis feriarentur,ſi poſſet fieri:maximè quibus quotidianus victus abundè ſuppetit: hunc quidem in ieiunio & precatione, propter paſſionem Seruatoris: illum autem in conuiuio & ſacramentorum participatione,propter eius reſurrectionem. Quamobrem ſi quando contigiſſet ipſum habere operarios, aut etiam eius ſucceſſorem, de quo ſuo loco dicemus,hos duos dies iubebant feriari: die quidem paraſceues cum impenſis mercedem quoquè præbentes,Dominico autem ſolùm impenſas.Illuceſcente verò die ſabbatorum,familiares ſuos cum ijs, qui inueniebantur,Pater iubebat tota nocte vigilare.Cùm de more ergò in quadam nocturna vigilia ipſe intùs precaretur,& reliqui forìs permanerēt,aperta feneſtra beatus, cùm Benedictus Dominus Deus, ter vehementer dixiſſet, & ſuſpirâſſet, & caput in terram inclinâſſet,dicit: Quod erat in Oriente luminare,ô fili,Simeon pater noſter dormijt.Cùm ij autem propter pſalmodiam non ſenſiſſent,quod dictum fuerat,valdè flens beatus,rurſùs dicit eis: Sanctus pater noſter,Eccleſiæ columna & firmamentum Simeon, requieuit, & nulli culpæ affinis & munda eius anima, me inutilem & ſordibus inquinatum, non eſt dedignata præteriens ſalutare. Hęc cùm audijſſent & valdè eſſent perculſi, non potuerunt reſpondere, ſed ſiluerunt, ſignantes noctem,in qua hęc dicta fuerant.Cùm autem paucis pòſt diebus hoc ad pium Imperatorem Leonem in principio ſui imperij relatum eſſet, & omnibus id eſſet notum, diligenter ſcrutati qui audiuerant, inuenerunt fuiſſe certum, quod ſanctus dixerat,vt quod diuina gratia prędixiſſet per reuelationem in conſummatione ſancti Simeonis.Valdè ergò obſtupefacti & Deum glorificantes,in hoc quoquè docti fuère,Deum poſſe omnia.

Sabbatis tota nocte vigilat cum ſuis.

Simonis Stylitę mortem indicat ſuis.

Quòd verò hęc à nobis, non ſola motis coniectura, dicta ſint, ſed quæ accuratiſſimè didicimus ab vno ex eius adminiſtris, ea etiam perſecuti ſumus. Nemo ergò dubitet. Nam qui nos de hoc inſtruxit,erat quidem lingua barbarus,vt qui eſſet ortus ex Myſia, mente autem honeſtiſſimus, vt qui perſeuérans apud beatum Auxentium, non vinum biberit,non oleo vſus ſit,non pulmento,non fructu, non deniquè vllo alio. Nam pręter panem & aquam & ſemina,quæ non coquebantur,eaque non ad ſatietatem, quauis ſerè nocte, nihil comedebat aut bibebat. Interdiù autem paruas quaſdam cruces ex ſiliquis valdè elegantes,ſuis manibus aſſiduè faciebat. Qui autem aſcendebant,eas accipiebant gratia benedictionis. Ipſe nobis hęc ore ſuo ſignificauit, qui etiam, poſtquàm dormijt beatus,eum moribus loco quoquè ſucceſſit. Rurſùs ergò pluribus congregatis, & prędicta conſueta regula hymnum dicentibus, cùm beatiſſimus Auxentius aperuiſſet feneſtram, & vt conſueuerat, precum finem feciſſet, reſpondens vnus ex ijs, qui aderant,dixit: Rogo te Domine, benedic & precare, quòd cùm tribus menſibus vnam pro mercede menſtrua ouem accipiam, ea perdita, fruſtror mercede vnius menſis. ad macellarium enim ferebat,quæ mactarentur. Ad hęc ſubridens,reſpondit beatus: Mihi hoc dicis,vt qui ſim ſolitus diuinare,aut qui greges poſſideam? Ille dixit: Nequaquàm, ſed adoro te,vt ores,& inueniatur.Deindè cùm paululùm intermiſiſſet, Alypium quendam clara voce,vt ſolebat, beatus acceſſijt. Cùm duo ergò inuenti eſsent eiuſdem nominis:Tibi,inquit,dico,qui ſtas à ſiniſtris. Scio te nō eſse ſuffuratum ouem, ſed inueniſſe.vade ergò,& redde. Hic enim,qui perdidit, dat vobis ad ſumptum ſex pholes,vt vos congregemini.Qui cùm feciſset,vt iuſsus fuerat,recepta oue,Domino egit gratias,qui per ſanctos ſuos facit magna & ineſtigabilia,glorioſaque & admirabilia,quorum non eſt numerus.

Nota rarā abſtinētiā.

Cruces in precio ſunt apud pios.

Iob 9.

Quodam autem die cōgregata multitudine tam ruſticorum quàm ciuium, & beato ea diſserente,quæ pertinebant ad ſalutem,quidam qui aduenerat ruſticus,dixit ei: Bonus dies tibi domine mi. Cùm ille autem honeſtè arriſiſset, (erat enim reuerà lepidus) & dixiſset, Bonum tibi tempus: qui aderant, apud ſe ridebant. Ille verò dicit eis: Eſt

ſermo

ſermo ſcripturæ, ô fratres: Reſponde inſipienti ad eius inſipientiam. Si dixiſſet, Benedic: audiuiſſet, Dominus te benedicet, ſicut conſueuimus. Ipſe eſt enim, qui honorem per ſuos ſeruos in ſe accipit, & vnumquenque remuneratur mercede ſuæ gratiæ: Quoniam autem bonum diem mihi attribuit, is contrà accepit bonum tempus. Cùm ſic correxiſſet nō ſolùm eum, qui offenderat, ſed etiam reliquos omnes: intrò ingreſſus, rurſus ſiluit. Seruatoris autē noſtri Ieſu Chriſti opem ei ferente gratia, multi dęmoniaci ad eum veniebant, ſua quidem ſponte & per ſe quęrentes curationem. Quos quidem oleo ſanctarum reliquiarum irrigans, quartumque & paraſceues diem maximè iubens ieiunare, cum oratione intenſa & ſyncera fide, curans dimiſit. Inter quos quidam ab eo ſunt depręhenſi, qui turpis lucri gratia ſe ſimulabāt eſſe dęmoniacos. Quos quidem ſanctus vehementer increpauit, dicens: Niſi eſſetis dignati dono ſancti baptiſmatis, immedicabilis dęmonis dominatus vos tenuiſſet.

Prou. 26.

Nota hoc genus curationū, quo expulit dæmones.

Quædam verò nomine quidem Eleuthera, mente autem ſplendidiore ſuam coronans appellationem, quę piæ inprimìs Pulcherię fuerat cubicularia, ſolebat ad eum venire, & cum omnibus, eius fruebatur precibus. Ea, cùm eſſet ipſi animus diuino amore ſaucius, quas habebat ſanctorum reliquias, depoſuit apud beatum. Deindè tētabat ſupplex ei perſuadere, vt vitæ monaſticæ ab eo initiatam, auelleret à turbulētis huius mundi negocijs. Eo autem varijs modis differente, & dicente, eam, ſe rectè gerendo, & beneficentia vtendo, etiam in mundana vita poſſe placere Domino: illa nō ceſſabat ei negocium exhibere, vt hoc aſſequeretur. Poſtquàm verò perſpicaci oculo animaduertit firmam & immobilem eius conſtantiam, & quæ nunquàm deficiebat, compunctionem, voluntate Dei, qui vult omnes eſſe ſaluos, annuit ſanctus, & in campo ſuburbani, qui diſtabat circa vnum milliarium, nomine Cyreta, iuſſit intereà perſeuerare vacantem meditationi diuinarum ſcripturarum. Atq; hęc quidem ſe in Domino iucundiſſima explente voluptate, & omnem laborem corporis lubenter ferente ob gratiam, quæ à Deo patre ei ſuppeditabatur: cōiunx quoquè alterius cuiuſdam Pantepitropi, nomine Coſmia, accedens rogabat eum, cum illa locaretur recedens à corruptione. Cùm autem plurimis admonitionibus non potuiſſet ei perſuadere, vt marito coniungeretur, eius quoquè neceſſarijs eam cum minis ad id incitantibus, neque quidquam proficientibus, propter inſuperabilem eius in Deū amorem: id animaduertens ſanctus, iuſſit hanc quoquè verſari cum priore. Quinetiam vxor cuiuſdam Arcotrophi, omnibus relictis, ſuam exigens ſalutem, rogabat ſanctum, nè eam expelleret. Quam cùm ſatìs inſtituiſſet, vt fieret templum Dei, quomodò oſtendit eius vita, quæ poſteà eſt conſecuta, iubet eam admitti. Non multò pòſt autē dat eis habitum, ad exercitationem planè accommodatum: vt qui tunicis ex pilis contextis eas induerit, & magnis quibuſdam pallijs: adeò vt reuereretur quiſpiam, vel ſolùm videns tantam triſtitiam. Nondùm enim in his partibus talis vnquàm habitus apparuerat.

Nota habitum hūc religioſarum fœminarū.

Deincèps ergò ab eo tempore aliæ quidem ad eam rem accedebant: aliæ quidem, quæ ab ingenuis adducebantur parentibus ad cuſtodiam virginitatis: aliæ autem, theatro & ſcena relictis, diabolo renunciantes, & Chriſto cum magno fletu & laborioſa lamentatione ſe coniungentes: adeò vt breui tempore cōgregatæ ſint pluſquàm ſeptuaginta, & decętero iuſſerit beatus domum oratoriam eis ædificare. Citra vllam verò intermiſſionem in die paraſceues & in die Dominico eas accerſens, & de virginitate & pudicitia eis verba faciens, rogabat eas, admonens & eis perſuadens, vt obliuiſcerentur omnium, quæ ſunt in vita iucunda, vtpotè quòd ſint iucundiora & incomparabilia bona, quæ ſunt in promiſſionibus: & nè attraherentur à carnis voluptatibus. Nam & ſi mitem & placidam naturam dedit creator in mulieribus, at nos rurſùs dignatus eſt meliori inſtituto, vt bono id, quod eſt melius, pręferentes, pro naturali matrimonio, in quo ſitum eſt creſcere & multiplicari & replere terram: opponitur autem ei viduitas & orbitas liberorum, & ad virum conuerſio cum ſeruitute intolerabili: myſticas & admirabiles, & in quas non cadit viduitas, nuptias eligamus, ſponſo vnitæ immortali, forma ſpecioſo pręter filios hominum. Quamobrem non oportet intueri ad alium, qui ſit in terra ſpecioſus, cùm filij Dei ſpecie nō ſit alia ſpecioſior. Si autem & diuitiæ & inſigne ornamentum à marito procedit, quid eo ditius, qui eſt cęli & terrę Dominus, & prębet ſpiritum & vitam? Si verò ſponſus eſt claro genere natus, quid eſt rege angelorum clarius & glorioſius? Si autem eſt ſapiens & arripiendus ac amplectendus coniunx, quid eſt ſapien-

Adhortatio eius ad cōtinentiam.

Gen. 1. & 3.

Pſal 44.

ſapientius opifice omnium, tam quæ ſub adſpectum cadunt, quàm quæ nõ cadunt? Cuius coniunctio, ſuis ſponſis eſt gaudium ineffabile: ijs autem, quæ ordinem deſerunt, eſt ſupplicium ineuitabile. Huius deſpõſationis nulla eſt voluptas carnalis experientiæ: ſed vniuerſæ virtutis, beneficentiæque & concordiæ, cum ea, quæ percipitur ex ieiunio, vigilijsque & animi fortitudine.

Magnum cõtinentiæ certamen, ſed & ingẽs præmium.

Maiori verò cautione & diligentia eſt opùs, quòd ijs quidem, qui in mundo vexantur à libidine, in promptu eſt remedium per legitimum conſenſum. Virginibus autem & continentibus, ſi propenſæ ſint ad voluptates, graue eſt naufragium & grauis caſus. eſt enim magnũ certamen temperantiæ, quoniam magna quoquè eſt eius corona. Sed quo eſt maior labor, eo eſt etiam maior merces. Si eam ergò non tradideritis torpori & ſegnitiæ, in veſtris membris fruſtrà laborabit voluptas, fores obſidens. Audiet enim à vobis, quòd id, quod peccati quidem eſt iucũdum, eſt breuiſſimum, æterna autem eſt grauitas ſupplicij. Recede à nobis: cęleſti enim ſponſo deſponſæ ſumus Chriſto, vt nos virgines caſtas exhiberemus. Statuite ergò ratiões veſtras, cuſtodes huius theſauri, in ſenſibus mandata Chriſti ſemper ferẽtes: primùm autem virginitatis & temperantiæ ſanctificationem, nè fortè eius latrones aſſcendant per feneſtras, & ingrediantur per auditum, nè perſuaſa mente tanquàm ianitore, & aperta virginitate, clanculùm vobis veſtram eripiant lętitiam, & faciant virginitatem quauis viduitate miſeriorem. Eſt verò hoc magnum & graue peccatum ijs, qui faciunt. Non eſt enim par peccatum, tunicam frangere, & purpuram: Imperatoris imaginem rumpere, & priuati. Dei enim imagines, ſunt virgines, ipſum habentes deſcriptum in cogitationibus: in quas audere aliquid admittere, eſt facinus tyrannicæ amentiæ. & ideò virgini, quàm ei, quæ fornicatur, vitium afferre, eſt magìs ſceleratum. Non eſt enim par libido in eam, quę proſtat, & in eam, quæ eſt Chriſto coniũcta. Non eſt enim par furtum vaſis forẽſis, & ſacerdotalis. Vas autem ſacerdotale eſt virgo, & purpura, quam nulli alij licet induere, pręterquàm regi & Domino vniuerſorum.

Virgines violare quàm ſit immane ſcelus.

Incommoda matrimonij.

Quòd ſi etiam vos legitimum mouet matrimonium, audite eius calamitates, & quæ in Euam pronunciatæ ſunt ſententiæ, à quibus vos eſtis liberatæ, remotæ per virginitatem à mala ſuſpicione patiendi crimina mariti fornicantis, qui habet poteſtatem prohibendi, nè eas, quò tibi expedit: de alimẽto diſceptandi, tanquàm nõdùm vxori: ei, quæ peperit, exprobrandi, Cur non eſt maſculus, ſed fœmina fœtus, quem peperiſti? Quòd ſi ſit etiam maſculus, cur non formoſus? Maior reſtat cura: nondùm eſt ablactatus, & de educatione magna eſt cõtentio. Sin autem creuerit, nè ægrotet, nè fortè moriatur: quomodò etiam ſi viuat, maior eſt ſolicitudo, nè nõ fiat eruditus, nè malus euadat, nè euertatur ab aliquibus, nè in improborum pertrahatur conſuetudinem, nè à beſtijs mutiletur, nè, dum proficit, in inuidiam vocetur & ſeditionem. Vndenàm ſuppeditabunt, quæ ſunt neceſſaria? Vndenàm comparabunt, quæ pertinent ad contrahendum matrimonium? Vndenàm ſuppeditabunt, quæ faciunt ad eius decus & ornamẽtum? Vndenàm alet miniſtros? & deniquè à reliquis, quæ huc & illuc diſtrahunt, curis & ſolicitudinibus: nè dicã dolores partùs & naturæ neceſſitates. Reuerà, vt dicit diuinus Apoſtolus, innupta curat quæ ſunt Domini, ab his omnibus liberata, ſola autẽ ornata incorruptione, cuius ſuppeditator eſt & perfector Ieſus, & qui vos poteſt cuſtodire in tolerantia, & augere in ſpe bona. Cuſtodite ergò voſipſas in ea, in qua vocatæ eſtis, vocatiõne, vt virgines Chriſto exhibeatis, vt etiam bona æterna cõſequamini gratia Dei, qui vos vocauit in ſuum regnum & gloriam.

1. Cor. 7.

Poſtquàm autem ceſſauit ab adhortatione, benè precatus, eas Chriſto commẽdauit, iubens omnibus, vt die ſequenti venirẽt ad ſynaxim, quæ circuncircà erãt, hymnis ſanctificans. Poſtquàm ergò veniſſet in monaſterium, quod extruebatur, intenſis fuſis precibus, cum multitudine, quæ eum ſequebatur, aſſcẽdit in montem: vbì poſt tres quidem dies ægrotauit, poſt alios verò decem eſt mortuus. Congregata ergò multitudo piorum virorum ex clero, & ijs, quę circuncircà erant, monaſterijs, cum ijs, qui erant amantes virtutis, ex mundanis, ei iuſta fecerunt quartodecimo menſis Februarij. Atque volentibus quidem aliquibus, & maximè ijs, qui erant ex monaſterio beatiſſimi Hypatij, in quo verſatus eſt, cùm deſcẽdiſſet propter Synodũ, precioſas eius reliquias deponere in templo ſanctorũ Apoſtolorum, quibuſdam autem in templo S. Zachariæ, quod eſt aliquot milliarijs illinc ſitum in prędio, quod dicitur Theatrum, quæ ab eo congregata fuerant

Moritur vir ſanctiſs.

Precioſę eius reliquiæ.

mona-

monaſteria, ijs, qui aderant, ſupplicabant cum multis lachrymis, nè pater ſepararetur à filijs. Tunc Dei voluntatę ad eorũ, qui illic erant, ſalutem, in oratorio ab eo condito inſtàr monaſterij, eum depoſuerunt. Cuius monimentum per multiplicem Chriſti benignitatem efficit curationes vſque in hodiernum diem.

Conſummatus autem fuit ſanctus noſter Presbyter & Archimandrita & magnus inter exercitatores Auxentius in imperio pij & Chriſti amantis Zenonis, Februarij menſis xiiij. Fuit verò depoſitus in prędicto monaſterio, ad gloriã Dei noſtri, qui operatur dona in ſanctis ſuis. Quoniam eum decet gloria cum patre & ſancto ſpiritu, nũc & ſemper & in ſecula ſeculorum, Amen.

MARTYRIVM SS. FAVSTINI ET IOVITAE, CVI ETIAM ANTIQVISSIMA MARTYROLOGIA *fidem conciliant: Et certè Ado epiſcopus prolixè illud deſcribit.*

BEatiſſimi viri Fauſtinus & Iouita, nobiliſſimis in ciuitate Brixiana orti parẽtibus, fidem Chriſti, quam religioſa mente didicerant, inſtanti ſolicitudine prędicabant. Erant enim non ſolùm germanitate carnis coniuncti, ſed etiam virtute ſpiritûs ità vniti, vt concordi vbiquè ſtudio Chriſtũ annunciãtes, copioſam regionis illius multitudinem ad veræ fidei cultum perducerẽt. Erat ſiquidem eo tempore eiuſdem Brixianæ ciuitatis epiſcopus, Apollonius nomine, qui ob metũ perſecutionis ſeſe in abditis occultabat. Is cùm famulos Dei ardentiſſimum feruorem erga prędicationis ſtudium habere conſpiceret, ad ſe accerſitos, Eccleſiaſticis eos gradibus ſublimauit. Deniquè Fauſtino, quia maior natù erat, presbyterij officiũ tradidit: Iouitam verò iuniorem natù, miniſtrorũ Chriſti numero ſociauit. Suſceptis itaque beati viri Fauſtinus & Iouita diuinis miniſterijs, cœpêre nihilominùs tanto propenſiùs verbo prędicationis inſiſtere, quanto magìs eos ipſa etiam ſacerdotalis dignitas inuitabat. Cumque innumerabilem quotidiè populum Chriſto acquirerent, nec eſſet aliquis, qui eorum doctrinæ repugnaret, cœpit opinio prędicationis eorum ad vicinas etiam prouincias ſe circunquaquè diffundere. 15. Febrva. Fauſtin' fit presbyter & Iouita diaconus.

Eo itaque tempore Italicus Comes, qui Rhetiarum populis prę erat, cùm eſſet paganiſſimus, & ſupra modum dęmoniacis cultibus occupatus, lumen, quod ipſe cęcitatis ſuę inuolutus tenebris reſpuebat, moliebatur etiã inſano ſtudio à ſuæ prouinciæ hominibus arcere. Vndè factũ eſt, vt veniente Adriano Imperatore in partes Liguriæ, ad fluuium Adduam ei occurreret, ac talibus apud eum ore ſacrilego niteretur cõqueſtionibus: Inuictiſſime Imperator ac triumphator, inquit, conſule Romanæ reipublicæ tuæ, cõſule ſacratiſſimis dijs noſtris. Sunt duo viri in ciuitate Brixiana, qui neſcio quẽ Chriſtum prędicantes, plures iam à magnorum deorum noſtrorum cęremonijs auerterũt. Hos niſi veſtri numinis cenſura coërcuerit, certum eſt, eorum ſubuerſionibus diuinam in his locis obliterari culturam. Audiens talia Imperator Adrianus, dat ei, vtpotè quem tenebat ſtudioſiſſimum ſui erroris fautorem, huiuſmodi per ſacram ſcriptionem poteſtatem, vt vbicũquè Chriſtianos inueniſſet, aut dijs eos inclinaret, aut diuerſis ſupplicijs exterminaret. Accepta itaq; Italicus Comes, vt optauerat, ſęuiendi in Chriſtianos poteſtate, proceſſit iturus Brixiam, ſicut iuſſerat Adrianus. Qui mox vt in ciuitatẽ ingreſſus eſt, miſit Liberium conſiliarium ſuum ad Fauſtinum & Iouitam, qui eis imperialem facerẽt innoteſcere ſanctionem. Quos cùm in fide nominis Chriſti perſiſtere immobiles comperiſſet, repletus indignatione, pręcepit militibus, vt eos compręhenſos ſuis adſpectibus pręſentarent. Siſtuntur martyres corã Italico Comite.

Qui cùm adducti eſſent, ità eos Comes Italicus allocutus eſt: Inuictiſſimus Imperator ſacris ſuis iuſſis cõſtituit, debere omnes Chriſtianos ad deorum noſtrorum religionem conuerti. Si qui verò eius inuenti fuerint repugnare pręceptis, diuerſis in eorum cõtumaciam animaduerti ſupplicijs. Vndè ęquũ eſt, vos, ô Fauſtine & Iouita, tam ſalubribus monitis colla ſubmittere, & relicto nouo ſuperſtitionis errore, ad veterẽ ſacrorũ deorum, quam ſtatus reipublicę cõſtituit, repedare culturam. Beatiſſimi Fauſtinus & Iouita

dixerunt: Tempus noſtrum aduenit, vt exultare potiùs, quàm terreri, debeamus. Vndè ſcire te certiùs volumus, quia neq; fidem Domini noſtri Ieſu Chriſti, qua ſemel imbuti ſumus, vllo poſſumus modo relinquere, neq; huiuſmodi prǫceptis obedire. Audiens hęc Italicus Comes, iuſſit eos in carcere cuſtodiri vſq; ad Adriani Imperatoris aduentum, qui in proximo ſperabatur venturus. Quinta igitur die cùm introiſſet Adrianus Imperator Brixiam, retulit ei Italicus Comes de beatiſſimis Fauſtino & Iouita, quòd iuſſis eius obtemperare contempſiſſent, & quia ad eius audientiam clauſi reſeruarentur in carcere. Adrianus Imperator dixit: Et quali progenie orti ſunt, vt ad noſtram maieſtatem audiendi reſeruarentur? Italicus Comes reſpondit: Ex præclaro genere originem ducunt. Nam parentes eorum caput ſenatûs in hac ciuitate fuerunt, qui tantam dijs noſtris exhibuerunt reuerentiam, vt ſicubì comperiſſent eſſe Chriſtianos, ſummo eos flagrantis zeli ſtudio perſequerētur. Iſti verò qua inſania dementes effecti ſint, neſcio, vt obſtinata cordis intentione deos noſtros blaſphemantes reſpuant, & Chriſtum, qui à Iudęis ligno affixus aſſeritur, colāt. Adrianus dixit: Iſti homines mihi plurimùm neceſſarij ſunt, vt per eorum ſupplicia multos ad deorum noſtrorum religionem cōuertam. Tūc prǫcepit eos eductos de carcere, ſuis prǫſentari adſpectibus, quibus & dixit: Eſt'ne aliquis Deus Sole prǫſtantior, vt relicto eius numine, ad alium vos quaſi potiorē debeatis conferre? Beatus Iouita reſpondit: Nos verum Deum veneramur & colimus, qui eſt Deus cęli & terræ & vniuerſæ creaturæ: qui & ipſum Solem conſtituit, ac dedit illi officium, vt luceat per diem, ſicut & lunæ ſtellarumq; ordinibus, vt tenebras illuminent noctis. Adrianus dixit: Conſultiùs facitis, ſi noſtram impleatis voluntatem, vt primi in noſtro palatio eſſe poſſitis, quàm in hac inſania perſeuerantes, acerbiſſima morte conſummemini. Sanctiſſimi Fauſtinus & Iouita dixerunt: Non facimus rem nefariam, quæ nos ad interitum perducat æternū. Adrianus dixit: Nefariè facitis, cùm vos Chriſtianos eſſe denunciatis, vt excluſa à vobis trāquillitatis noſtræ gratia, infamiæ macula denotemini. Sanctus Iouita reſpondit: Optimè nos profitemur & denunciamus eſſe Chriſtianos, nam gratia tua nobis vitanda eſt, vt ad æterni regis gratiam peruenire poſſimus. Adrianus Imperator dixit: Nimìs duro corde eſtis, quos verba mea inclinare non poſſunt. Pietas enim noſtra erga vos eſt: ideoque vos optamus modis omnibus effici meliores, vt dignam habeatis apud nos militiæ poteſtatem. Beatus Fauſtinus reſpondit: Dignam habemus militiam, quam nobis Chriſtus noſter tradidit. Nam militia veſtra cum tempore finiēda eſt, quia & voſipſi cum tempore deficietis. Noſtra verò militia inęternùm permanet. Adrianus dixit: Iam ſatìs eſt, quòd vos patienter ſuſtinui. Aut ſacrificate deo inuicto Soli, aut permulta faciam in vos tormenta expendi. Fauſtinus & Iouita reſponderunt: Nos ſacrificamus Deo viuo, qui Solem in ornamenta cōſtituit. Sol aūt, quem nobis adorandum prǫcipis, à Deo vero nobis in obſequium datus eſt. Tunc Adrianus ira commotus, iuſſit eos ante templum Solis perduci. Erat aūtē ſtatua Solis auro perfuſa, habens in capite radios ex auro puro: Quibus dixit Adrianus: Videtis gloriā inuicti Solis? Accedite, & ſacrificate ei, vt dignos vos habeat in conſpectu ſuo, & liberi efficiamini ab his, quæ vos expectāt, tormētis. Beatus Fauſtinus reſpondit: Nunc videbis gloriam Dei noſtri, vt cognoſcas hunc inualidum eſſe, quem tuum deum confiteris. Tunc vna voce pariter dixerunt: Sol cognouit occaſum ſuū: poſuiſti tenebras, & facta eſt nox. Adrianus dixit: Quid eſt, quod ſubmurmuratis? Accedite propiùs, & ſacrificate deo inuicto Soli. Tunc Iouita conuerſus ad ſtatuam Solis, dixit: Nos adoramus Deum, qui regnat in cęlis, qui Solem lucere conſtituit: tu autem cùm ſis ſtatua in adſpectu tātùm Solis, transfigurare in effigiem picis ad confuſionem eorum, qui te quaſi deum adorant.

Adducuntur etiam in Imperatoris conſpectum.

Pſal. 103.

Cumq; hęc dixiſſet, ilicò facta eſt ſtatua vt fuligo in conſpectu populi. Radij autem, qui in capite illius erant, tanquàm carbones mortui decidebāt in terrā. Cernens Adrianus talia, dixit: Quid eſt, quod video? Italicus Comes dixit: Prǫcipe miniſtris, vt ei reſtituant ſplendorem. Iubet ergò Adrianus aſcēdere miniſtros cum ſpongijs, vt ſuperductam fuliginem eidem ſtatuæ detergerent. Quod dum miniſtri conarētur efficere, tota ſimul in fauillam reſoluta eſt, vt nihil penitùs ex ea remaneret. Beatus verò Fauſtinus ait ad Imperatorem: Animaduertis quod factum eſt deo, quem colis? Quomodò ad nihilum redactus eſt? Tunc iratus valdè, iuſſit eos ad beſtias damnari.

Solis ſtatua fit inſtàr fuliginis.

Redigitur in fauillā.

Cumq; introducti eſſent in medio ludi, Adrianus dixit ad Italicum: Introducantur feræ ſęuiſſimæ, ad quarum adſpectum ſtatìm timore deficiant. Conuerſus verò Adrianus, dixit

dixit ad martyres: Animaduertite, ô Fauſtine & Iouita, quia iam in morte eſtis conſtituti, & propè eſt, vt acceleretur finis vitæ veſtræ. Conſentite itaq; mihi, & ſacrificate deo Saturno ſiue Dianæ, vt à ferarum morſibus poſſitis abſolui. Sanctus Fauſtinus reſpondit: Saturnus, quem dicitis, homo fuit pollutus immaniſſimis ſordibus, qui ſuorum fertur carnes voráſſe filiorum. Diana verò turpis extitit mulier, quæ pudore abiecto, ſuccincta more venátium, feras dicitur inſecuta. Hóſne tales nobis præcipis ad ſummi Dei iniuriam adorare? Adrianus Imperator dixit: In morte eſtis conſtituti, & adhuc in blaſphemijs perſeueratis? Tunc conuerſus ad ſatellites ſuos, imperat eis, vt quatuor aduerſùs athletas Chriſti leones admitterent. Dimiſſi ſunt itaq; leones, quorum erant oculi flammantes, & adſpectus terribiles. Qui venientes cum grandi velocitate, proiecerūt ſe ad pedes ſanctorum, dantes intolerabiles fremitus, ità vt cōtremiſceret populus paganorum. Ipſi verò demiſſo in terram capite, lingebant ſanctorū veſtigia. Cernens Adrianus, quod gerebatur, iuſſit miniſtris ſuis, vt dimitterent leopardos. Qui & ipſi venientes ad locum, vbi ſerui Dei ſtabant, volutauerunt ſe ad pedes eorū. Videntes hęc populi, clamauerūt, dicentes: Tolle magos de medio noſtri, vt poſſimus liberè deos adorare. Adrianus ampliùs ira ſtimulatus, ait ad miniſtros: Dimittite ad eos vrſos, ponentes priùs tamen circa latera eorum faculas ardentes, vt cùm exuſti fuerint, dolore eos inſtigante, ipſos deuorent. Fecēre ergò miniſtri, vt ſibi fuerat imperatum, dimiſeruntq; vrſos. Qui cùm ad ſeruos Dei appropiâſſent, leones & leopardi faciebant in ipſos miniſtros impetum, & ità eos morſibus ſuis conciderunt, vt ne vnus quidem viuus euaderet. Electi autem Dei ſtabant inter beſtias ſecuri, quibus ait Adrianus: Animaduertitis, Fauſtine & Iouita, quia miſerationē ſuam adhuc deus Saturnus, cui iniurias intuliſtis, erga vos exhibet, & idcircò à feris minimè contingimini? Fauſtinus reſpondit: Erubeſce Chriſtianorum tyranne. Non enim, vt tu putas, Saturnus tuus ab his feris nos eripuit, ſed potiùs verus Deus ille, cui nos ſeruímus, qui regnat in cęlis. *Dimittuntur in eos leones, ſed nihil illos lædunt.* *Item leopardi.* *Item vrſi.*

Vbi itaque ſunt minæ, quas nobis intendebas? Eccè feræ, quas cum grandi ad nos feritate miſiſti, adorantes Deum, iacēt ante pedes noſtros proſtratæ, nihil feritatis habentes. Sed ſi qua adhuc habes fortiora, accelera, vt in omnibus te victum eſſe cognoſcas. Adrianus dixit: Nolite vrgere, quia iam duriora pręparata ſunt, quæ vobis adhiberi pręcipiam. Tunc quidam ſacerdos, Orphetus nomine, qui cōſanguineus erat Imperatoris, dixit ad eum: Si iubet pietas veſtra, tollentes inuictiſſimum deum Saturnum, eamus ad eos, vt liberentur à feris, & ſic poterimus lucrari animas eorum. Adrianus dixit: Facite, ſicut vobis videtur. Tūc Orphetus vnà cum alijs ſacerdotibus, necnon Italico Comite, tollentes Saturni ſtatuam, pergebant ad locum, vbi erant ſancti inter beſtias poſiti.

Qui cùm propiùs acceſſiſſent, cōtinuò feræ inſilientes ſuper eos, vniuerſos ſuis morſibus peremerunt, clamantibus paganis ac dicentibus: Deus Saturne, adiuua miniſtros tuos. Statua quoquè ipſa, beſtiarum conculcata pedibus, ſuorum iacebat fœdata ſanguine ſacerdotum. Audiēs vxor Italici, Afra nomine, virum ſuum à feris interemptum, cum magna velocitate venit ad theatrum, & ità cum clamore dicebat Adriano: O quales deos colis Adriane, qui nec ſacerdotes ſuos, nec ſeipſos potuerunt liberare. Quapropter & ego miſera ob veſtram perfidiam vidua facta ſum. Quid multa? Videntes populi, quod erat factum, magnificabant Deum Fauſtini & Iouitæ, & multi ex eis crediderunt in Domino: inter quos ſimul etiā Calocerus, qui erat in officio Imperatoris, cum multis officialibus ſuis crediderūt Chriſto. Sed & Afra, cōiunx Italici, relicto errore idololatriæ, credentiū ſociata eſt numero. Adrianus Imperator ait ad martyres: Si verus Deus eſt, quē colitis, exite liberi à feris. Beatiſſimi athletæ reſponderūt: Et in hoc tibi oſtendemus potentiam Domini noſtri Ieſu Chriſti. Tunc conuerſi, dixerunt ad beſtias: In nomine Domini imperamus vobis, vt exeatis extra ciuitatem, neminem omninò contingentes. Quæ ſtatim à conſpectu eorum, velut oues manſuetiſſimæ recedentes, portas ciuitatis egreſſæ, montium deſerta petiērunt. Adrianus verò fortiſſimos Chriſti milites pręcepit retrudi in carcerem. *Feræ deuorant Italicū Comitem cum multis alijs.* *Calocerus, Afra & alij multi credūt in Chriſtum.*

Poſtera igitur die iubet ſibi in Capitolio Adrianus ſedē parari: quò cùm ſanctos Dei adduci pręcepiſſet, compellebat eos Ioui thura imponere. Qui cùm immobiles in fide Chriſti perſiſterent, iuſſit Adrianus ignem copioſum accēdi, & in medium incendij eos proijci. Stabant verò bellatores Chriſti inter flammas immobiles, & expanſis manibus hymnum dicētes. Ampliori ergò dehinc Adrianus indignatione correptus, magos eos *Mittunt in flāmas martyres illæſi.*

eſſe & ſceleratiſſimos inclamitans, pręcepit eos rursùs in carcerem trudi, & nullum penitùs ad viſitationem eorum admitti, vt famis penuria interirent. Angeli autem Domini intempeſtæ noctis ſilentio deſcenderunt ad eos, quorum adſpectus in modum radiorum Solis, tenebras effugabat. Qui confortantes beatiſſimos Chriſti athletas, ab oculis eorum lapſi ſunt. Iubet itaq; poſt hęc Adrianus tribunal ante templum Martis pręparari, & ibidèm ſibi beatiſſimos Fauſtinum & Iouitam exhiberi. Cumque iſſet Calocerus, vt eos exhiberet, eccè occurrit ſanctis martyribus totum officium Caloceri, & pręcedebat eos cum magna reuerentia, vſque dum venirent ad fanum Martis. Cernens verò Adrianus omnes ex officio pari conſenſu ſanctis habere reuerentiam, ſuſpirans, animiq; dolore permotus, recepit ſe in palatium, & iuſſit Fauſtinum & Iouitam inſcio populo ad ſe adduci. quibus & ità dixit: Exiſtimatis, quòd & me vanum per maleficia veſtra faciatis, ſicut & populum feciſtis? Vndè niſì ſacrificaueritis, per diuerſas vos faciã vinctos trahi ciuitates, & per varia demùm tormenta viuendi vobis terminum imponam. Beatus Fauſtinus reſpondit: Quocunq; nos duci pręceperis, ſemper in nomine Domini noſtri te ſcies confundi: quia Saluator noſter, qui nos protegit, ſemper nobiſcum eſt. Adrianus dixit: Probabitis tunc, cùm vehementiora vobis adhiberi pręcepero tormenta. Beatus Iouita reſpondit: Quaſcunque nobis pœnas adhibueris, non timebimus mala, quoniam Dominus ſuſcipiet nos. Tunc pręcepit eos iteratò in carcerem claudi vſq; ad diem profectionis ſuæ, mandans miniſtris, vt nullum ad eos ingredi permitterent. Sed & carcerem annuli ſui impreſſione obſignari pręcepit. Omnis verò populus, qui crediderat vnà cum Calocero & officialibus eius, inquirentes beatum Apollonium, qui propter metum infidelium occultabatur, inuenerunt eum non à longè à Brixiana vrbe abſconditum.

Apollonius epiſcopus latitando declinat rabiem perſecutionis.

Cui cùm omnia, quæ geſta fuerant, retuliſſent, Deum benedicẽs Apollonius, iuit pariter cum eis ad cuiuſdam montis remotiorem locum: ibique eis iuxta morem fidei ſeriem tradens, baptizauit eos in nomine Patris, & Filij, & Spiritusſancti: & confortans eos in Chriſto, dimiſit à ſe. Nunciatum eſt autem Adriano, quia Calocerus & officium eius credidiſſent. Qui iratus valdè, pręcepit eos compręhendi, & vinctos ſibi in circo pręſentari, & ait ad Calocerum: Calocere, quæ te dementia inuaſit, vt vniuerſis, qui in palatio meo ſunt, te abiectiorem redderes? Conuerſus quoquè ad officium eius, dixit: Dicite, morti deſtinati, qua vos inſania compulſi, deos noſtros reliquiſtis, vt inter damnatitios puniri non metuatis? Illi ad hęc reſponderunt: Non timemus huius ſeculi mortem, quia adiutor noſter Deus eſt, qui regnat in cęlis. Tunc furore nimio ſuccenſus Adrianus, iuſſit eos circumduci, & in eodem loco decollari. Quod cùm factum fuiſſet, venit Apollonius cum Chriſtianis, & rapuit corpora eorum, & dignè tradidit ſepulturæ ſub die xiij. Calend. Decembrium.

Fauſtinus, Iouita & Calocerus vincti ducuntur Mediolanum.

Calocerũ verò pręcepit Adrianus vnà cum Fauſtino & Iouita catenis adſtrictos poſt ſe ad Mediolanenſem ciuitatem, quò erat profecturus, adduci. Cumque portas ciuitatis beati martyres fuiſſent egreſſi, proſecutus eſt eos omnis populus Chriſtianorum vnà cum ſancto Apollonio epiſcopo, & venerunt cum eis vſq; ad fluuium, qui dicitur Mella: & ibì confortantes ſe inuicèm, dataque ſibi pace, multis cum lachrymis ſeparantur. Porrò beatiſſimi athletæ Fauſtinus & Iouita, vnà cum Calocero vincti catenis, ſub cuſtodia perducti, die tertio Mediolanum ſunt ingreſſi. Statimque Adrianus iubet ſibi in thermis Herculanis tribunal parari, & in conſpectum ſuum fortiſſimos Chriſti martyres, ſic vt erant fatigati ex itinere, exhiberi, ſperans infelix robuſtiſſimos Dei milites, feſſos iam labore viæ, ſuis obedituros pręceptis. Ad quos inflata voce ſic locutus eſt. Scitis miſeri, quomodò tranſlati eſtis de ciuitate veſtra? Vel modò conuertimini ad ſacrificia deorum magnorũ, vt liberi à pœnis eſſe poſſitis, & inter primos in noſtro palatio computari. Beati martyres reſponderunt: Sacrificium offerimus Deo noſtro, qui nobis in omnibus præbet auxilium. cęterùm ſecurus eſto, quia dęmonijs, quæ colis, non ſacrificamus, promiſſiones tuas pro nihilo putantes. Adrianus hęc audiens, ſtimulis furoris exagitatus, iuſſit eos ſupinos alligari, & ſupra ora eorum fiſtulas poni, & liquefactum plumbum infundi: quod eorum guttura penetrãs, vocem ſimul eis & vitam extorqueret. Faciunt miniſtri imperata: ſed mox reſiliens plumbum in eos, qui illud infundebant, diſpergebatur: ſanctos autem in nullo contingebat incendium.

Cernens id Adrianus, magìs infremuit, iuſſitque eos in eculeo torqueri, & circa latera

ra eorum laminas ardentes adhiberi. Quod cùm miniſtri feciſſent, exclamans Calocerus, dixit: Orate pro me beatiſſimi martyres, quia grauiter comburor ab his flammis. Sanctus Fauſtinus dixit: Suſtine modicùm Calocere: adeſt ecce angelus Domini, ferẽs auxilium tibi. Nec mora, affuit adiutorium Domini, confortatusq; Calocerus, gratias Chriſto cœpit referre, aſſeuerans ſe dolorem minimè ſentire. Adrianus dixit: Calocere, verè ignem nõ ſentis? Calocerus dixit: Verè tibi dico, quia flammarum tuarum incendia prorsùs non ſentio. Adrianus dixit ad officium: Afferte ſtupam, reſinam & oleum, & circa eculeos ignem ſupponite, vt cum ipſis pariter eculeis concrementur. Cumq; miniſtri ſibi imperata perfeciſſent, cernẽs Adrianus prolixam circa eculeos flammam diffundi, æſtimans ſanctos Dei vehementer aduri, pręcepit eis acclamari: Vel modò ſentite fortiſſimorum deorũ virtutem. Beati verò martyres vultu lętiſſimo benedicebant Dominum, ità vt cunctis patenter innoteſceret, quia nequaquàm eos incendium moleſtaret. Videntes autem populi, qui aſſiſtebant, tanta mirabilia, clamare cœperũt: Verè magnus eſt Deus Chriſtianorum. Et multi ex ipſis crediderunt in Domino. Confuſus igitur Adrianus, & iam neſciens quid ageret, iuſſit eos celeriùs ad carcerem trahi: & dehinc poſt aliquot dies proficiſcens Romam, pręcepit inuictos Chriſti martyres per ſingulas quaſq; ciuitates ferro vinctos ſecum pertrahi, quatenùs & Chriſtianis eorum exemplum metum incuteret, & Dei athletas itineris labore conficeret. Calocerum verò tradidit cuidam Antiocho, Alpium Cotiarum rectori, pręcipiens illi, vt eum ad immolandum compelleret: aut ſi in ſua ſententia perſiſteret, diuerſis excruciatum ſupplicijs, morti addiceret. Accepto itaque Antiochus Calocero, proficiſci ad Alpes Cotias parans, ante ſe eum vinctum pręmiſit.

Calocerus in pœnis confortat.

Multi credũt in Dominum.

Sed quia res ità exigebat, vt Antiochus cum Adriano proficiſceretur, * Fabricium quẽdam qui eius vices perageret, ad Alpes Cotias direxit, à quo beatus Calocerus multa pro Chriſti perpeſſus nomine, ad extremum reductus Mediolanum, ibique fortis in fide, martyrium conſtanter accepit. Porrò beatiſſimi martyres Fauſtinus & Iouita, Romam perducti ſunt, trahẽtes vbiquè per prędicationis officium populum ad Chriſtum. Quibus nõ longè ab Vrbe poſitis, Calimerus quidam, iam Chriſti fide imbutus, occurrit, eosque in vehiculum ſuum, quo ipſe ſedebat, aſcendere perſuaſit, Vrbemque cum eis ingreſſus eſt. Cuius fidem beati martyres explorantes, permiſſi à cuſtodibus, petiẽrunt à Romano pontifice, qui eodem tempore occultus ad Catacumbas morabatur, vt Calimero Epiſcoporum honorem traderet, eumque ad Mediolanenſem populum, qui in Chriſto crediderat, cõfortandum dirigeret. Quod & factum eſt. Verùm quia longum eſt, beatiſſimorum Chriſti martyrum Fauſtini & Iouitæ omnem textum paſſionis ſeu miraculorum exponere, ad glorioſum eorũ exitum veniamus. Deniquè cùm apud vrbem Romã ab Adriano Imperatore dijs immolare compulſi eſſent, & fortiſſima, ſuffragante Deo martyribus ſuis, cordis intentione reſtitiſſent, ac multũ, tam robore ſuæ cõſtantiæ, quàm verbo fidei, Chriſto populũ acquiſiſſent, nouiſſimè tradidit eos Adrianus Aureliano Comiti, dicens: Tolle iſtos deorum noſtrorum cõtemptores, & reduc eos in ciuitatem Brixianam, & ibi eos, niſi ſacrificauerint, interfice. Qui ſuſcipiens beatiſſimos martyres, vinctos ferro ad ciuitatem Brixiam reduci pręcepit. Quibus occurrentes Chriſtiani cum ſancto Apollonio antiſtite, nimia de eorũ regreſſione exultatione gauiſi ſunt. Tũc Aurelianus Comes iuſſit ſibi beatos martyres exhiberi. Quos cùm de immolandis deorum ſacrificijs compellâſſet, beati martyres reſponderunt: Nos libenter parati ſumus pro nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti potiùs mori, quàm tuis obedire pręceptis. Audiens hęc Aurelianus, iuſſit eos foràs ciuitatem duci, & ibidem decollari. Ducti ſunt ergò fortiſſimi martyres Chriſti extra portam ciuitatis in via Cremonenſi, ibique genibus poſitis, à gladiatoribus decollati ſunt, ſuſcipientes momentaneam mortem, vt vitam acquirerent ſempiternam. Facta ſunt autem hęc tam in Brixiana, quàm in cęteris vrbibus vel regionibus ſub Adriano Imperatore. Et conſummata eſt glorioſiſſima eorum paſſio ſub die quintodecimo Calendarum Martiarum, regnante Domino noſtro IESV Chriſto &c.

Hunc Ado vocat Sapritiũ, & primicerium Scholæ Cãdidatorum.

Calimerus ordinatur Mediolanenſis epiſcopus: quẽ Onuphrius ſcribit V. fuiſſe eius vrbis epiſcopum.

Fauſtinus & Iouita decollãtur.

CERTAMEN S. APOSTOLI ONESIMI, DISCIPVLI SANCTI APOSTOLI PAVLI PRINCIPIS *Apoſtolorum, ex Simeone Metaphraſte.*

Febrva. 16. Sic enim habent Martyrologia, Romanũ, Bedæ, Vſuardi &c. Ephe. 6.

LAetatur ſeruile quoquè genus, agnitum propter pietatem, quando fide contritis diaboli ſtimulis, malum ſeruum, qui à domino defecit, falſa circundatum potentia arguerit. Qui enim liberalibus moribus ſeruitutis triſtitiam ſubmiſerit, inuenitur dominus exitioſi dęmonis, qui tyrannis delectatur, conuenienter ei, quod dicit diuinus Apoſtolus, ſuccinctus lumbos in veritate, & indutus lorica iuſtitiæ. Tale quid enim Romæ factum eſt, quæ creditur eſſe prima & maxima omnium ciuitatum, quæ ſunt in orbe terrarum: cùm ſatanas quidem ampliorem ſuam rabiem in ſeruos Dei extendiſſet, Seruator autem noſter Ieſus Chriſtus germanis ſuis famulis latenter ſuas explicâſſet gratias. Multiplices enim dęmonum machinationes, variè cęleſtibus conſumebat auxilijs, & mentem eorum, qui ad ipſum accedebant, faciebat robuſtiorem inſania minantium: nunc quidem par ſpiritale, gratiæ Apoſtolicæ coronis, in quas non cadit interitus, redimiens aduersùs cultum ſimulacrorum: nunc autem efficiens, vt principes Romani Senatûs à delicijs diſcederent & diuitijs, propter meliorum deſiderium.

Oneſimus ſiſtitur Romæ ad tribunal.

Sed cùm oporteret genus quoquè ſeruile ſuperare tyrannidem exitialium dęmonum, nè aduersùs ſeruum bonũ videretur conſeruus ſe extollere, in altum elata ſuperbia, ducitur beatus Oneſimus ad tribunal Romæ, Tertullo tũc Pręfecti vrbis obtinente poteſtatem: qui communem quidem quandam induerat poteſtatem aduersùs Chriſtianorum genus, iuſſis tyranni ad pios perſequẽdos excitatus: duplicatum verò ſuum odium in hunc virum iuſtum aperuit, quæ laude ei danda erant, trahens ad vituperationem. Quoniam enim diuinis & pudicis doctrinis vxorem eius, qui videbatur ei frater, docuerat continentiam, & veræ & viuificæ in Deum fidei memoriam eius animo impreſſerat, ſanctum quidẽ vocabat præſtigiatorẽ: adulterum aũt eum, qui decreta temperantiæ moderato animo prędicabat. Hic eſt enim Oneſimus, qui Apoſtolicis decoratur teſtimonijs. Hic eſt, qui theologicæ & veræ Pauli linguæ perſuaſit, vt literis pro eo intercederet apud Philemonem dominum ſuum. Hic eſt, qui ſeruilis neceſſitatis triſtem humilitatem, pijs moribus & bonis actionibus ad mentem excitauit liberam. Hic eſt, qui inutilem quotidianam vitæ decepit deceptionem, & ſuis in Apoſtolos miniſterijs, ad pietatis altitudinem totum ſeipſum extendit: quomodò eos, qui legunt, docent literæ ad Philemonem, quæ apertè ſic habent: Rogo te pro meo filio, quem ego genui in vinculis meis, Oneſimum aliquando tibi inutilem, nũc autem tibi & mihi vtilem, quem miſi. Tu autem eum, hoc eſt, mea viſcera, accipe: quem ego volebam apud me retinere, vt pro te mihi ſeruiret in vinculis Euangelij. Sine tua autem ſententia nihil volui facere, nè tuum bonum eſſet veluti ex neceſſitate, ſed voluntarium. Fortaſsè enim proptereà à te ſeparatus eſt ad tempus, vt eum reciperes æternũ: non ampliùs vt ſeruum, ſed ſupra ſeruum, fratrem dilectum, maximè mihi. Quanto autem magis tibi in carne & in Domino? & quæ deincèps ſequuntur.

Coloſ. 4.

Oneſimus, Pauli & filius & frater.

Atque ſufficerent hęc quidem, quæ per tot laudes procedũt, ad aperiendum theſaurum bonorum, quæ aderant Oneſimo. Non ſunt enim adulatoris, nec falſa alicuius teſtimonia, ſed Pręconis veritatis, qui functus eſt munere Apoſtolico. Eũdem ergò vocat & filium & fratrem: filij quidem appellatione, ſui in eum amoris oſtendens magnitudinem: per fraternitatem autem, æqualem ei conſeruans honorem in Dem fiduciæ. Qui pręſentia enim ſua leuauit vincula, & triſtitiam exhilarauit conſuetudine, & corporalibus miniſterijs Apoſtolici corporis alleuauit labores, quomodò non viatico pietatis onuſtus erat, peruenturus ad talem finem doni, in quod non cadit interitus? Atq; hunc quidem, qui ſic animam in Dei pietate pręclarè exercuit, ieiunio aũt & orationi corpus aſſuefecit, vt in ſtadio pietatis incorruptionis corona aduersùs malignum apertè redimiretur, tunc adductum ad tribunal Tertulli cum Romulo adiutore & Papia ſpiritali commilitone, interrogauit Tertullus, dicens: Quis es? Reſpõdit Oneſimus: Chriſtianus.

Dixit

Dixit autem Pręfectus: Cuius conditionis? Reſpondit: Olim quidem famulus, vt eſt conſentaneum, hominis: nunc verò gratus ſeruus boni Domini & Seruatoris noſtri Ieſu Chriſti. Dixit Præfectus: Et quęnam eſt occaſio tuæ tam facilis in alienum dominium tranſlationis? Dixit Oneſimus: Cognitio veritatis & odium cultûs ſimulacrorum. Dixit Pręfectus: Quanto precio fuiſti tranſlatus in tam nouum dominium? Dixit Oneſimus: Dei filius Ieſus Chriſtus, precioſo ſuo ſanguine empto meo interitu, me tranſtulit ad incorruptionem, quemadmodùm ſcriptum eſt: Scientes, quòd non corruptibilibus auro aut argento redempti eſtis à vana veſtra conuerſatione, tradita à patribus: ſed precioſo ſanguine, tanquàm agni immaculati Chriſti.

Oneſimus ſiſtitur Pręfecto, & illi preclarè reſpondet.

1. Pet. 1.

Dixit Præfectus: Quamnam hanc vanam conuerſationem veſtræ annuncient ſcripturę, oſtende rebus ipſis accommodans. Dixit Oneſimus: Adulterium, quod propter paucas cupiditates ad infinitum ſupplicium alit ſuos operarios. Auaritiam, quæ propter nullum bonum armatur in proximum. Præſtigias, quæ cohabitant cum dæmonibus & ſunt inuentrices ſpectrorum, & ſunt radices vniuſcuiuſque inſidiarum. Arrogantiam, quę per nouam mentis agitationem, in immenſum elata eſt faſtum aduerſùs potentiores. Inuidiam, quę Cain cum multis alijs docuit eſſe fratricidam, & in ijs, qui ipſam poſſident, pernicioſas ſeminauit cogitationes. Maledicentiam, linguam effrenatam, quę tanquàm nubem quandam, in omnes extendit irriſionem. Simulationem, veritatis inimicam & amicam diaboli, & quod eſt hebes ad amicitiam, & velo prętenſo eſt abſconſum, puſillanimi vitium, inferens errantem mentis conceptionem: per quod Euam quoquè, vt arbitror, ſupplantauit malignus. Iram, maledicti inuentricem, malarum autem plagarum effectricem, & vulnerum procreatricem, & matrem cędis. Ebrietatem, quæ cohabitat cum intemperantia, & eſt ſoror voluptatis, & inuentrix turpis ſermonis, aliena à bona cogitatione: quæ eſt indecora & habitu & oratione, & diſſoluit decorem eorum, quæ ſunt ſecundùm naturam.

Vana conuerſatio quid ſit, explicatur.

Gen. 4.

Gene. 3.

Poſt hæc autem omnia, quæ materialis & mundanæ conſtitutionis eſt ciſterna, & eorum, quæ dicta ſunt, mater, idololatriam: quæ quidem eſt fundamentum fornicationis, magiſtra veræ Dei ignorationis, inuentrix egeſtatis, rationis animæ occæcatio, architectrix ſuauis deliciarum titillationis, aliena ab honeſtate: quæ cum Domino pugnat vniuerſorum, & aggreditur excindere terminos veri Dei cultûs: quæ eſt dux mortis & miniſtra draconis, eſca malorum, virtuti contraria, fugiens incorruptionem, & prædicans interitum, & circa terram & tartarum proponens ſpem ijs, qui ad ipſam intuentur, amica ſanguinis, duxque & princeps inuidię: quę Dei ignoratione illaqueat eos, qui ſunt ſimplices moribus: quæ tenebrarum quidem & vmbræ eſt germana cōciliatrix, à lucida autem gratia eſt aliena: quę laqueis inhoneſtę actionis conſtringit eos, qui ipſi ſeruiunt: quæ eſt argumentum turpis & blaſphemi ſermonis, quæ ad vanam exercet gloriam eos, qui ſunt ei dediti: quæ eſt operatrix ſaltationis, cupiditatis carnalis conciliatrix: quæ canos ſenis probro afficit & ignominia, ad indecoram tibiam iubens ſaltare eum, qui eſt conſiſtentis ætatis: quæ honeſtatem excindit virginitatis, per indecoram capillorum ſolutionem: quæ eas facit ſcenicas, quæ domì ſunt honeſtæ, pudori dedicatæ: quæ ferro & enſe ſuos dies feſtos commiſcuit: quæ animalium immunditijs & ſanguinis effuſionibus annunciat ſordes ſuæ impudicitiæ: quæ eas, quę honeſtè celantur, partes corporis, turpiter publicat in media ciuitate: quę viri aperit pudenda, & quę non fas eſt, indicat mulieribus: quę maſculi excindit naturam, ad cultum effœminati dæmonis: quæ ſua effecit myſteria ex cædibus & adulterio & puerorum amoribus: quę inſtàr cymbę in maximis fluctibus varijs modis agitat mentes hominum: nunc quidem venenatos ſerpentes guſtare ſuos myſtas adhortans: nunc autem docens ea, quæ diuelluntur, coli ab ijs, qui diuellunt: quę alijs piſcem renunciat: quæ alios adhortatur, vt aliorum deos comedant: quę bouem ſacrificat, & bobus offert holocauſta: quæ oui ouem ſacrificat: & eundem efficit & deum & beſtiam: quę homini mactat hominem, & cædem facit pro ſanitate: quę inanimis animata offert ad ſacrificium, & ſculpto lapidi mactat hominem, qui factus eſt ad Dei imaginem: quę ſordida animalia & malas eſcas rationis expertibus fraudibus in deos retulit: quę eſt turpia efficiens dedecus, & muſcam ex verme habet principium ſui ortûs. Quid enim opùs eſt dicere, quòd vel cepę diuinum honorem tribuit idololatria, ab animalibus ad materiam inanimam variè tranſiens deceptionibus, vt ſumma cęcitate hominum

Idololatria quot malorum cauſa ſit & conciliatrix.

Gene. 1.

minum ignorantiam deducat ad inferos? Ità etiam fecit lapidem vt Deum honorari, & lignum, partim quidem colere iuſſit profanis legibus: partìm autem edixit, vt in ara vreretur ad manifeſtam probationem impiæ mentis eorum, qui ipſi párent.

Cùm hanc ergò, per tot abſurda procedentem, impiam idololatriam effugiſſem, & eius malitiæ ſatellites forti animo conculcâſſem, veluti ex maris tempeſtate perueni ad portum pietatis, ancoris cymbam ſubſtantiæ mei corporis in tuto & ſtabili loco faciens quieſcere, nempe vita nulli culpæ affini, fide in Deum, & charitate in proximum. In his enim vtriſq; ſimul coniunctis, credimus contineri vniuerſam mentem doctrinæ cæleſtis. Quamobrem te quoq; adhortor, ó Tertulle, amoris in fratres legem volens extendere, dimittas quidem has omnes, quæ ſunt ad tempus, viſionis ſuauitates, & inſtàr ſomnij ſenſum citò prætereunt: celeri autem mente decætero accedens ad vniuerſorum inſpectorem & opificem Deum, & errorem quidem ſoluas: fide verò fias ſaluus, & vt ſcriptum eſt, venias ad agnitionem veritatis. Nō enim delectatur Deus morte eius qui offendit: ſed pœnitentia eorum, qui accedunt, abſtergit præcedentia ſcelera. Dixit Præfectus: Videris non ſolùm metu tormentorum repreſſus, nolle venire ad ſacrificandum, ſed etiam nos ad tuam trahere deceptionem. Dixit Oneſimus: Neque tua probabilis oratio, ô aliene à veritate, etiamſi ſecum adferat perſuaſionem, neque tua tantum poſſunt tormenta, etiamſi ea efficias terribilia, vt in ſpe futurorum bonorum non perſeuérem per ea, quæ à te mihi offeruntur. His & quæ ſunt huiuſmodi, hactenùs agitatis, Præfectus quidem beatum Oneſimum cum ijs, qui cum ipſo erant, tenebroſæ iubet tradi cuſtodiæ & afflictionibus, quæ producunt dolorem tormentorum, vt ſingulorum probrorum ac pœnarum illatio, ad impietatem traduceret eius fidem. Ille autem iuſtus, vt qui iam eſſet amplexus delicias, quæ ſunt in paradiſo, magìs lætabatur ijs, quę in ipſum facta fuerant, non ſecùs àc aurum, quod per ignem & vſtionem efficitur magìs probatum ad ſuî purgationem.

Summa totius ſcripturæ diuinæ.

1. Tim. 2.

Oneſimus in carcerem conijcitur.

Cùm ergò afflictio in carcere producta fuiſſet ad totos decem & octo dies, extrinſecùs quidem affluens populus, magìs corroborabat beatum ad veram in Deum fidē: Tertullus autem ſtudens quod fiebat reprimere, ſub prætextu clementiæ, eos expellit è ciuitate. Oneſimus verò cum Apitione, ſtrenuo in vero Dei cultu commilitone, cùm perueniſſet Puteolos, non ceſſabat viuificam prædicare gratiam ijs, qui accedebant. Cùm complures ergò hoc modo veniſſent ad agnitionem veritatis, ægrè fert quidem Tertullus id, quod factum fuerat, & ad immenſam iræ ſpeciem, vt eſt veriſimile, armatur à dæmone. Huius autem ſatellites, quorum manibus impia fuerat cura commiſſa, ſanctorum manus lignis affixerunt, in dorſo eos torquentes, & in hoc habitu Præfecto, cędem ſpiranti, ſanctos ad tribunal adduxerunt. Tertullus autem venenatis diaboli furoribus agitatus, rursùs interrogauit, toruo adſpectu ſe putans territurum beatum Oneſimum: Quid te mouit, inquit, ô ferro & igne digne, vt meā clementiam in immenſam tibi reconderes fidutiam, & malū malo, vt videtur, addens, deincèps ad inexorabile in te intenderes ſupplicium? Dixit Oneſimus: At ego exiſtimabam te decæterò effectum amatorem meliorum, mihi quoquè conceſſiſſe poteſtatem, vt docerem, vt per omnes abſq; vllo impedimento currens gratia, nullum eorum, qui crediderant, redderet expertem doni Dei. Hæc lepida verba, tanquàm dicta per ludibrium, accipiens Tertullus, iuſſit beati corpus vehementer extendi à quatuor, & virgis cędi per ignominiam ſtrenuum athletam pietatis.

Multos conuertit ad Chriſtum.

Cęditur virgis atrociſſimè.

Cùm longum autem tempus, dum hęc fierent, prætercurreret, & ligna quidem ſanguinem & carnem corporis ſimul attraherent, pia autem illa anima magìs corroboraretur ex deſiderio bonorum, quæ expectantur in cælis, minabatur Tertullus ſe corpus eius eſſe membratìm diſſecturū, nisì vellet ſacrificare. Ille autem vir fortis, & propter pietatem planè inexpugnabilis, cùm ſuam mentem tanquàm murum aliquem validum oppoſuiſſet tormentis, erat immutabili ſententia, ne omninò quidem propter minas ſuam inclinans fidutiam & loquendi libertatem. Poſtremò ergò, cùm totum corpus diruptum eſſet tormentis, & vidiſſet Tertullus eum iacentem ſupinum, iubet eius tibias & femora confringi: & ſic coronam incorruptionis conſummatus beatus Oneſimus à Deo accipit ad bonorum remunerationem 15. Calendas Martias.

Quædam autem mulier, quæ erat ex genere Imperatoris, cùm thecam conſtruxiſſet ex argento, in ea impoſuit reliquias martyris, ex ſua in ſanctum memoria, æternorum

Corpus eius in theca argentea reponitur.

rum bonorum ſibi mercedem comparans: Quam detur nobis omnibus conſequi, gratia & clementia Domini noſtri Ieſu Chriſti, cum quo patri cum ſancto ſpiritu gloria, potentia & honor, nunc & ſemper, & in ſecula ſeculorum, Amen.

MARTYRIVM S. IVLIANAE VIRGINIS ET MARTYRIS, AVTHORE SIMEONE METAPHRASTE.

ETIAM ciuitatum pulcherrima, Nicomedia, inquam, cùm, qui impiè imperauit, Maximianus lubenter in ea degeret, erat dedita cultui idolorum. Ex ea ergò vir quidam ducens originem, nomine Eleuſius, qui erat vnus ex ſenatu, & amicus quidem Imperatori, amicus autem dæmonibus, deſpondet puellam ſpecie formoſam, genere claram, moribus probam & laudabilem, temperantiam ſibi maximè vendicantem, & ſcientem eam eſſe ſuum ornamentum, & quod eſt omnium maximum & perfectiſſimum, in Chriſtum magnam pietatem poſſidentem, etſi ex parentibus ad hoc non bonam haberet occaſionem. Nam ei quidem erat pater, ęque & amicus gentilibus, & Chriſtianis inimicus inexpugnabilis. Mater verò erat in confinio vtriuſq;, nempe & gentilium erroris ſimul & pietatis, & neutri tribuens plus, quàm alteri. Sed non ſic honeſtiſſima Iuliana, (hoc enim erat nomen puellæ) ſed videns cælum, terram, aërem, mare, ignem, quęrebat eum, qui ea eſt fabricatus, & per ipſa, quiſnam eſſet, valdè prudenter didicit, ſapientem Paulū habens magiſtrum. Inuiſibilia enim eius, inquit, à creatura mundi operibus intellecta conſpiciuntur. Propterea ergò dicebat: Vnus eſt Deus verus, & eum oportet adorare. Alios autem nunquàm deos dixerit Iuliana, neq; cultum & honorem eis tanquàm dijs tribuerit. Hęc dicebat, & verbis conuenientia efficiebat opera. Atq; ab alijs quidem curis abſtinebat: His verò tribus ſuam vitam diſpertiebat, orationi, & templis Dei, & lectioni ſacrarum ſcripturarum: & ſic totum tranſegit tempus, quod fuit inter ſponſalia. *16. Febru.* *Iulianę virginis præclaræ dotes.* *Rom. 1.*

Cùm autem Eleuſius vrgeret & properaret ad nuptias, hæc ſapiens, & quæ acrem illum amatorem potens erat depellere, ad eum mittens, Noli, inquit, te parare ad nuptias, ſciens fore, vt me non ſis aliter ducturus, niſi priùs Præfecti munus acceperis ab Imperatore. Hæc dicens, apertè oſtendebat ſe talem habere ſcopum, vt ſi ille quidem non paréret, aut fortè etiam non poſſet, hæc non imbecilla ei eſſet occaſio ad repellendas Eleuſij nuptias. Sin autem eum ad hoc haberet morem gerentem, & qui id aſſequi poſſet, ſecundo aliquid ei imperaret, cui ſi paruiſſet & id feciſſet, & illam in ſeipſum erat lucraturus. Sin verò non paruiſſet & hæſitâſſet, & ſe primùm, deindè eius quoquè perderet nuptias. Quòd autem talis eſſet eius ſcopus, mox oſtendet oratio. Nam ille quidem, quoniam captus erat ſummo eius amore, cùm omnem mouiſſet lapidem, & plurima pecunia emiſſet magiſtratum, mittit ad puellam, ſignificans & ſe ei ſponſum euaſiſſe clariorem, & iam poſtulans nuptias. Illa verò (neceſſariò enim aperit, quod animo agitabat) Dicite, ait ijs, qui miſſi fuerant ab Eleuſio: Hæc quidem rectè ſe habent: tu autem niſi meum Deum adoraueris, & quem ego colo Dominum, tu quoq; tuum eſſe fueris confeſſus, quære aliam, quæ tecum habitet. Hoc enim eſt vel ſolum Iulianæ fundamentum, & qui non eadem, quæ ego, opinatur, vadat ad aliam. Atque illi quidem renunciârunt: ille verò fuit ira commotus, & cùm patrem eius accerſiuiſſet, omnia narrauit, & verbis quoquè adiunxit minas.

Cùm autem hæc ille audiſſet, qui erat ipſe quoquè deditus gentilium falſæ religioni, non minori, quàm ipſe, furore percitus, & rem reſciuiſſet non ſolùm præter ſpem, ſed etiam præter opinionem, dolore quidem afficitur vt pater, iraſcitur verò propter nouam religionem: & ſtatim cùm domum veniſſet, primùm quidem nihil aſperum nec acerbum dicit virgini, dubitans nè ſic magìs eam incitaret ad conſtantiam: ſed iucundè potiùs & paternè, Dic mihi, inquit, filia chariſſima, & grata lux meorum oculorum, quanam de cauſa ægrè fers nuptias, & repellis Præfectum? Illa verò, veluti in auribus quodam percuſſa ſtimulo: Deſine, inquit, pater. iuro enim meam ſpem, Dominū meū Chriſtum, ſi non priùs fuerit meæ opinionis, neq; erit mearum nuptiarum particeps. *Pater Iulianę idololatra, valdè ei ſuccēſet ob religionem.*

Quid

Quid enim fuerit hoc aliud, quàm corpore omninò coniunctos, eſſe hoſtes animis? Non tolerabilis ira patrem inuadit,& Deſipis'ne, inquit,& amas tormenta? Tormenta dixi? Per maximos deos Apollinem & Dianam, feris & canibus tuum corpus obijciam deuorandum. Martyr verò, Quid cunctaris? inquit: veniant canes, veniant feræ, atque adeò multæ mortes, ſi fieri poſſit, pro vna. Lætabor enim, ſæpè pro Christo moriens,& accipiens multas remunerationes. Rurſùs autem ille callidus generoſam virginem variè inuadens, terrorem ſtatìm relinquit & aſperitatem,& ad primam viam reuertitur, cùm & paternum deſideriũ & hinc religio ex æquo eum diſtraherent, & vt ſe in omnem partem verteret, efficerent. Et ideò perſuaſione & blanditijs eam rurſùs ſtudèbat inducere.

Constantia virginis.

Cùm autem illa quidem minimè cederet, ille verò pergeret eſſe moleſtus, martyr aliquid aliud loquitur, quod plenum erat fiducia & loquendi libertate: Nunquid tu quoq; eris, dicens, tuis dijs ſimilis, aures quidem habens, minimè autem audiens? Non hæc tibi dicens paulò antè, iuſiurandum quoq; intuli, nihil mihi rei fore cum Eleuſio, ſi non priùs ei perſuaſum fuerit, vt Chriſtum adoret? Poſtquàm eam pater audiuit ſic dicentem, eam tradit in cuſtodiam. Deindè cùm eam noctù rurſùs acceſſiuiſſet, faciebat periculum, num tempus aliquid detraxiſſet de eius conſtantia. Poſtquàm verò rurſùs exclamauit generoſa, Non ſacrificabo idolis, non adorabo ſculptilia: Chriſtum ſolum adoro, Chriſtum colo: vbi vidit apud eam nihil efficere blanditias & minas, acceſſit ad periclitandum ea, quæ ſunt grauia: & cùm plagas inflixiſſet, non quas paterna dimenſa eſt miſericordia, ſed quas tumenti animo largiebatur: deindè eam tradit ſponſo, vt ea vteretur vt volet.

Pater eam in carcerem trudit.

Afficit verberibus.

Cùm ergò contempto ſponſo contemnentem ſponſam liceret iudicare, vt qui talem ſuſcepiſſet magiſtratum, ipſe quidem primò æſtuabat animo & ſtridebat dentibus. Poſtquàm autem ea fuit introducta ad tribunal, & formæ pulchritudine omnium in ſe conuertit oculos, illius quoq; ira eius ſpecie obtunditur,& iram mitigauit cupiditas,& tanquàm qui meditatus eſſet dicere omnium iucundiſſima & molliſſima, Crede mihi, dicebat, ô mulierum ſuauiſſima, & cùm meas elegeris nuptias, liberare ab acerbis tormentis. Quòd ſi etiam nolis dijs ſacrificare, nos tibi nullam vim adferemus: tu ſolùm mihi annue nuptias. Ad hæc martyr Chriſti, Neque vlla nos, inquit, oratio, neque tormentum, non ipſa deniq; mors perſuaſerit tibi priùs coniungi, quàm tu factus fueris mei Chriſti partium,& conſummatus fueris eius diuino baptiſmate. Sed hoc quoquè faceremus, ô chariſſima, inquit Præfectus, niſi graue ab Imperatore nobis immineret periculum. Si enim tale quid veniat ad notitiam Imperatoris, non ſolùm honore, ſed cum ipſo vita quoq; priuabit. Deindè tu quidem, inquit illa virgo præclara, hunc mortalem,& qui eſt ad tempus, regem,& qui eſt dominus tantùm corporis, non etiam animæ, times: ego autem immortalem & Dominum omnium regum, & qui omni ſpiritui & animæ dominatur, nihilifaciam? & matrimonio coniungar cum ijs, qui ipſum afficiunt iniuria? An non tibi eſſe videtur iniuria, ſi quis è tuis ſeruis accedens, amicitiam inièrit cum tuis hoſtibus,& cum eis inièrit matrimonia? Nè ergò fallaris, neq; vtaris ambagibus, arbitrans fore, vt tu me perſuadeas. Sed ſi velis quidem, ipſe quoquè ad Deum meum accede. Sin minùs, at tu me interfice, manda igni, cæde flagellis, trade beſtijs, vtere quomodocunq; voluèris. Tu enim es mihi abominandus,& tuum matrimonium eſt ſocietas cum inferis, & ſepulcrum poſitum in oculis.

Traditur ſponſa Præfecto.

Præclara vox ſanctę virginis.

Hæc cùm audijſſet Præfectus, & igni ignem addidiſſet, ignem iræ, igni amoris, totus ignis apparebat,& furore agitabatur. Talis enim eſt amor, ſi fuerit contemptui habitus. Et proptereà graue tormentum intulit egregiæ illi virgini. Id verò erat eiuſmodi, vt à quatuor loris extenſa, aridis quidem neruis, viridibus autem viminibus ipſa diù à multis verberaretur. Vbi autem defeſſi quidem erant illi, qui verberabant: ei verò punitio erat potiùs confirmatio eorum, quæ dixerat, vt quæ nihil omninò oſtenderet muliebre nec illiberale, iubens lictores ceſſare Præfectus, Sed hæc quidem, inquit, ô Iuliana, ſunt initia & procemia tormentorum Tu autem ex his de alijs quoquè capiens coniecturam, accede magnæ Dianę ſacrificatura. Sin minùs, poſtquàm paſſa fueris, ſcies omninò te de rebus tuis non bonum cepiſſe conſilium. Illa verò ægrè ferens, quòd putaret ſe poſſe ei perſuadere: Fac, inquit, ô tu planè ſtulte & amens. Nam me habebis magis paratam pati, quàm tu ſis paratus facere. Cùm ſic dixiſſet, acerbioris orati-

Duriſſimè S. virgo flagellatur.

orationis pœnas luit grauiſſimas, ſuſpenſa quidem capillis capitis, magna autem diei parte pendens, adeò vt propter violentam extenſionem auulſa quidem ſit pellis à capite, vultus verò ſit valdè perturbatus, & ſuper frontem tracta fuerint ſupercilia. Præfectus ergò etiam poſt ſupplicium verba rursùs adhibuit, ei ſpem præbente amore, & vt id, quod valdè vellet, expectaret perſuadente. Suſpenditur diù capillus capitis.

Poſtquàm autem ille multa dicens, viſus eſt inaniter canere, & ad cor quidem nihil dicere, foris autem ſolùm aures implere, moleſtia rursùs affectus eſt impius: & rursùs conſequenter præclaræ martyri adhibita ſunt tormenta. Iuſſit enim laminas ferreas valdè candentes imponi eius axillis & lateribus. Deindè lateribus quoq; alligari manus, & aliquod aliud ferrum tranſadigi per media eius femora, & ſic colligatam vel potiùs confixam, abduci in carcerem. Illa verò cùm & tam acerbum pertuliſſet ſupplicium, & abducta eſſet in carcerem, humì iacens, Domine Deus meus omnipotens, clamabat, qui es inuictus in potentia, qui fortis in operibus, aufer à me has afflictiones, & ab iјs, qui me circundant, libera doloribus, vt Danielem à leonibus, vt tres pueros, & Teclam ab igne & beſtijs. Pater meus & mater mea dereliquerunt me: tu autem Domine nè receſſeris à me: ſed quomodò olìm quoq; fugientem Iſraëlem per mare conſeruâſti, mari verò inimicos eorum obruiſti: ità nunc quoq; me ſerua. Eum autem, qui aduersùs me bellum gerit, confringe rex inuicte, & per eum, aduerſarium, & qui nos conatur ſupplantare, ſatanam. Vritur laminis candentibus. Dan.6. & 3. Exod.13. & 14.

Cùm preces adhuc eſſent in labris, ad eam accedit, qui ſub adſpectum non cadit, omnium hoſtis & inimicus, ſimulans ſe eſſe angelum Dei: Grauia, dicens, ô Iuliana, & valdè grauia & planè intolerabilia aduersùs te Præfectus parauit ſupplicia. Tu autem ſolummodò cùm te eduxerint è cuſtodia, accurre & ſtatìm ſacrifica. Neq; enim ſuſtinebis ſuppliciorum nimiam acerbitatem. Illa autem, Et quiſnam tu es? rogauit. Malignus verò, Sum, inquit, Dei angelus: & quoniam is magnam tuî ducit rationem, mittit me ad te, magnifaciens vt tu pareas, & non corpus tuum multis tormentis intereat. Ignoſcet enim tibi, ſi paruĕris, cùm ſit benignus, propter multam carnis imbecillitatem. Perturbatione & terrore martyr propter hæc fuit plena. Nam eius, qui apparebat, videbatur quidem forma angeli: conſilium autem apertè inimici. Cùm ergò valdè & miſerabiliter ingemuiſſet, & lachrymis impléſſet oculos: Domine mi, inquit, omnium, quæ ſunt, effector: quem ſolum quidem laudant virtutes cæleſtium, horret verò aëreorum multitudo dæmonum: nè me deſpexeris, quæ propter te ſum paſſa: nec mihi prætextu ſalutis, malignus amarum aliquod temperet poculum: ſed oſtende mihi, quiſnam ſit, qui hęc dicit, & qui ſe fingit tuum eſſe famulum. Dixit, & ſtatìm exaudijt is, qui inuocabatur, & vox extitit cælitùs: Confide Iuliana: ego enim ſum tecum. Eum autem appræhende, (do enim tibi aduersùs eum vires) & ex eo diſce, quiſnam ſit. Diabolus ſub angeli ſpecie ei apparet.

Sic preces vox quidem eſt conſecuta, vocem verò miraculum. Statìm enim ſoluta quidem ſunt vincula: cecidit autem ferrum à femoribus. Illa verò humo ſtatim exurgit, & fit ſui iuris: & cùm ſic ſoluta eſſent illius vincula, vinctus videbatur is, qui apparuerat. Quem cùm martyr ſtrenuè tanquàm ſeruum compræhendiſſet, qui grauia perpetrauerat, duxit ad examinationem, dicens: Quiſnam es, & vndè, & à quo miſſus? Illū autem (validum enim, quod ſub adſpectum non cadebat, vrgebat flagellum) coëgit verum dicere, cùm eſſet omninò amicus mendacij: & omnia ſimul recenſet, eum, qui miſerat, quòd ſcilicet eſſet ſatanas: ſe, qui miſſus fuerat, nempe quòd eſſet primus ex eius dæmonibus: cauſam, quòd per ipſam malignus magnum vulnus acceperat. Prætereà, quòd ipſe eſſet ille ipſe, qui Euæ olim pernicioſum dedit conſilium, & ad fratris cædem Cain incitauit, & qui induxit parricidium, qui ſuggeſſit Nabuchodonoſori, vt excitaret ſtatuam, Herodi puerorum occiſionem, Iudæ proditionem & deindè laqueum. Ego, inquit, etiam lapidationem moui aduersùs Stephanum: aduersùs Petrum autem & Paulum, illius quidem capite demiſſo in terram crucifixionem, huius verò enſe interemptionem. Poſtremò ego ſum, qui perſuaſi Hebræis, vt eſſent cultores idolorum: Solomonem autem ſapientem infatuaui, & effeci nefariorum amorum ludibrium. Appręhendit dæmonem. Gen.3. & 4. Dan 3. Matt. 2.26. & 27. Actor 7.

Hæc poſtquàm audiuit Iuliana, aliud quoquè fecit admirabile. Alia vincula & plagas impoſuit dæmoni. Omninò autem is etiam, qui abſq; his, ineuitabilibus illum conſtrinxit vinculis, & effecit vt teneretur manibus, non eſt incredibile eum procurâſſe, vt vinculis rursùs ligaretur à ſancta, & ſentiret plagas. Atque ille quidem admirabiliter Ligat & verberat dæmonem.

ter grauem dolorē ſentiebat, & rogabat, vt ſolueretur à vinculis, & relaxaretur à plagis. Quoniam verò non ſoluebatur, deflebat calamitatem, Hei mihi, dicens: Quid de me fiet? Quò fugiam? Multos quidem decepi: multis autem intuli afflictiones, & multorum fui cauſa malorum, carcerum, publicationum, plagarum, cōflagrationum, exiliorum, & poſtremò mortis acerbæ. Sed nullus eorum me omninò ſuperauit. Hęc verò tanquàm mancipio etiam vincula impoſuit, & plagas incuſſit, & me detinet. Sed ô pater & princeps noſter, quomodò non cognouiſti id, quod erat euenturum? Quomodò miſiſti? Quomodò ignorâſti hoc malum inexpugnabile, quòd virginitate nihil ſit excelſius, & martyris precibus nihil fortius?

Cùm verò is ſic examinaretur, miſit Præfectus, qui Iulianam educeret è carcere, ſi modò ea viueret. Illa ergò ducebatur: malus autem dæmon ab ea tractus, ſequebatur. Martyr verò ſtetit ante Præfectum, primam ſeruans pulchritudinem, & perindè àc ſi nihil mali ſuſtinuiſſet, neq; in obſcuro carcere incluſa fuiſſet: ſed perindè àc ſi fuiſſet in thalamo, & benè & lautè curata fuiſſet & accepta. Dixit autem Pręfectus: Dic mihi, inquit, Iuliana, Quando & à quo has didiciſti præſtigias: & quanam arteità contempſiſti tormenta, vt nullum ſerues eorum veſtigium? Ars quidem, inquit, ô Præfecte, nulla eſt: ſed diuina quadam & ineffabili potentia, quæ non ſolùm te, ſed patrem quoquè tuum ſatanam pudore affecit, me verò ambobus effecit potentiorem, nempe & tuo furore & improba illius arte: ſic hîc quidem Chriſtus veſtras vires eneruauit, illic autem tibi & tuo patri & veſtris aſſeclis ignem parauit terribilem, & tetrum tartarum, & tenebras, & vermem, & quæ nec mente poteſt aliquis compræhendere, nec perſequi oratione.

Cùm ignem audijſſet Præfectus, ignem contra ipſam parauit, qui eſt ad tempus ſcilicet, & extinguitur. Accendit itaq; fornacem lignis & ſarmentis, & qualibet materia,
Mittitur S. virgo in fornacem. quæ facilè poteſt vri & igne conſumi. Vbi autem vehementer arſit, præclaram virginem in eum inijciunt. Illa verò ad Deum intuebatur, & lachrymas emittebat ex oculis, & hæ paruæ guttæ, fluuios imitatæ, ignem extinxerunt. Maximo itaque ſunt obſtu-
500. viri credunt in Chriſtum, & occiduntur. pefacti miraculo, totus populus Nicomedienſium, & viri numero circitèr quingenti, vna voce & mente exclamauerunt: Vnus eſt Deus, Vnus, inquam, Deus, qui eſt Deus martyris Iulianæ: Ipſum nos quoq; colimus, & gentilium cultui renunciamus. Veniat enſis, veniat ignis, veniat quæuis alia mors & cuiuſcunque generis. Atq; eos quidem ſtatim accepit enſis, cùm ſic iuſſiſſet Pręfectus, nullo relicto, qui non fuerit in Chriſto
Item fœminæ 130. conſummatus. Eiuſdem quoq; exitûs fuêre ſociæ centum & triginta mulieres: Neq; enim viris viſæ ſunt inferiores, quòd attinet ad pietatem.

Adhuc autem ira feruens Præfectus, iubet Iulianam rursùs inijci in lebetem, multo igne bullientem. Diuina verò gratia eum propemodùm effecit martyri lauacrum laborum, non autem qui membra liquefaceret & diſſolueret: Ijs verò, qui circa ipſum
Dan 3. miniſtrabant, Chaldaicam aliam fornacem. Nam cùm repentè erupiſſet lebes, & circuncircà tanquàm ab aliqua machina eſſet effuſus, admirabiliter & pręter opinionem perdidit eos, qui circunſtabant: & cùm eos iuſtè punijſſet, & ſtultis oſtendiſſet experientia, qualis in ipſos, & qualis apparuerit in martyrem. Cùm ſic fuiſſent conſumpti lictores, Præfectus non tulit quod acciderat, neq; omninò tolerandam reputauit calamitatem. Quod autem eum præcipuè malè habebat, erat, quòd nec potuit quidem vnam ſuperare puellam. Quod verò fuit indicium eius ęgritudinis, veſtem quidem ſuam lacerauit: multa autem verba in ſuos deos emiſit prę dolore. Cùm ergò ſupplicia inferens, nihil proficeret, ità magìs videns martyri creſcere conſtantiam, fert in eam ſententiam, vt enſe mortem ſubeat.

Prócedit autem rursùs quoq; tentator, qui ab initio ad martyrem acceſſerat ſatanas, & longè plura paſſus quàm faciens, & procul ſtans, (adhuc enim timebat, & plagarum meminerat) eius morte gaudebat, & ad cædem incitabat lictóres. Cùm autem virgo illa fortis eum toruis adſpexiſſet oculis, ille, Hei mihi, clamans, me fortè vult rursùs appręhendere manibus, euanuit. Et ille quidem cùm multi adeſſent teſtes, metum ſic confeſſus, aufugit: Glorioſa verò victrix Iuliana, tanquàm non ad mortem duceretur, ſed potiùs ad ſolutionem mortis, ambulabat alacri vultu, lætis oculis, & animæ internam exprimens voluptatem, cum ijs, qui cum ea ambulabant, multùm diſſerens, & perſuadens, nullum eſſe neq; ex bonis præſentibus precioſius, neq; ex triſtibus validius dile-

us dilectione in Chriſtum. Hęc dixit, & factis ipſis obſignauit, quę dixerat. Poſtquàm enim fuit in eo loco, vbi oportebat eam accipere conſummationem, primùm quidem ſe erexit ad orationem, deindè & collum inclinauit ad cædem, eandem ſeruans animi lætitiam, & nihil omninò triſte oſtendens. Ità victoria inſigni ei caput amputatur. *Læta progreditur ad mortem.*

Mulier autem quędam, nomine Sophia, fortè fortuna tunc tranſiens Nicomediam, & ad magnam vrbem proficiſcens Romam, illas ſacras ſecum accipit reliquias: eaſq; domum portans, excitat martyri templũ dignum eius certaminibus. *Sacræ eius reliquię Romam transferuntur.* Paulò pòſt execrandus quoq; Eleuſius meritas luit pœnas. Nam cùm in mari nauigantem ſæui quidam venti depræhendiſſent, & ingentem tempeſtatem excitâſſent, ipſam quidem nauem vnà cum viris in mari ſubmergũt. Cùm alij autem omnes eſſent ſubmerſi, ipſe vt maiorem acciperet calamitatem, à mari quidem ſeruatur: in quendam verò locum deſertum abijcitur, & fit miſer cœna canibus.

Tale fuit Iulianæ martyrij ſtadium, & talis pro Chriſto finis eam eſt conſecutus: quæ Eleuſio quidem deſponſa fuerat circa nonum annum ætatis, Chriſti autem fuit ſponſa, & per martyrium ei fuit coniuncta, cùm nata eſſet decem & octo annos. Rex verò erat tunc quidem impiorum Maximianus: noſter autem, id eſt, fidelium, qui eſt ſemper Deus & Rex, Dominus noſter Ieſus Chriſtus: Cui gloria & potentia nunc & ſemper, & in ſecula ſeculorum, Amen.

MARTYRIVM SANCTORVM ET GLORIOSORVM CHRISTI MARTYRVM, LEONIS ET PARE*gorij, qui martyrium ſubiêrunt Pataris: ex Simeone Metaphraſte.*

18. Februa. Licèt in Aloyſij Tomo non ſit aſſignatus dies.

VARIAE quidem ſunt diaboli machinæ aduersùs ſeruos Dei: magìs varium autem & maius eſt vnigeniti auxilium in ſuos miniſtros. Nam ille quidem non carnem & ſanguinem obijcit ijs, qui ſunt natura Chriſtiani, ſed ſpiritalia nequitiæ. Chriſti autem auxilium ſuos efficit fortiores aduerſùs diabolum. Satìs verò probatur id, quod dictum eſt, ex generoſorum martyrum Leonis & Paregorij tolerantia. Nam cùm beatus Paregorius fuiſſet priùs conſummatus in tolerantia in Domino, & multorum laborum requiem inueniſſet regnum cælorum, beatus martyr Chriſti Leo, eius quidem qui fuit conſummatus, certamen beatum eſſe ducebat: ipſe autem afficiebatur magno dolore, quòd non fuiſſet conſecutus idem certamen, cùm eſſet communis via eis propoſita.

Illis verò diebus contigit Proconſulem Lollianum electum ab Imperatoribus, venire vſque ad eos, cùm rectio eſſet eo tempore penès Procuratorem vrbis, qui erat Pataris. Celebrans autem ſceleratus Procurator diem feſtum Serapidis, & congregans concilium impiorum, conſultabat aduersùs Chriſtianos, & cogebat omnes ad cultum inſanum idolorum. Cùm multi verò concurrerent, & metu humano tenerentur, ęgrè tulit quidem beatus Leo, ne audire quidem ſuſtinens impiorum audaciam. Apud ſe autem differens, egreſſus eſt ad locum, in quo iacebant reliquię beati martyris Paregorij. Cùm autem fuiſſet in illo loco, in quo peragebant feſtum execrandũ & impium, qui eo digni erant, vnuſquiſque eorum, qui videbant, tam ex ipſa ſtatura, quàm ex vultu & veſte, & ex eo, quòd non aſſentiretur malis, quæ ab ipſis fiebant, exiſtimabat eum eſſe Chriſtianum & planè reuerendum. erant enim ei moderata omnia. monaſticam *Leo à iuuentute fuit monachus egregius.* enim vitam exercuerat à iuuentute: & ideò deditus fuerat continentiæ, caſtitati & temperantiæ. Indumentum autem eius erat ex pilis contextum, & planè re ipſa vitam æmulabatur Apoſtolicam, & fuerat imitator ſancti Iohannis præcurſoris.

Cùm ergò acceſſiſſet ad locum ei propoſitum, & preces fudiſſet conſuetas, domum eſt reuerſus: & cùm fuiſſet ingreſſus, & de more precatus, & panem ſumpſiſſet, manebat apud ſe, nihil aliud meditans, quàm præclara facta pij Paregorij. Cùm hæc autem apud ſe animo agitaret, paululùm in ſomnum eſt reſolutus, vt rerum ſibi futurarum gloriam adſpiceret. *Gene. 37.* Quomodò enim Patriarcha Ioſeph vidit, quæ à Deo eſſent ſibi inferen-

ferenda: ità etiam beatus Leo vidit per ſpiritum ſanctum rerum ſibi futurarum euentum. Viſus eſt ergò videre, cùm eſſet vehemens tempeſtas, & torrentes magno impetu defluerent, Paregorium & ſe ſtare in medio torrente: & licèt eſſet fluentum valdè periculoſum, ſe proijcere & accurrere ad beatum martyrem Paregorium, qui ingrediebatur iter ad martyrium. Itaque poſtquàm viſionem adſpexiſſet, excitatus, apud ſe euentûs faciens coniecturam, coniecit ea, quæ erant euentura. Seipſum autem beatum pronunciabat, quòd aliquanto tempore verſatus eſſet cum beato Paregorio.

Deincèps ergò ad eum accedebat, tanquàm ad fideliſſimum aliquem ſocium certaminis, ſed per medium forum, & per id, quod * dicebat Tychæum: & cùm veniſſet ad locum, videt lucernas & cereolos accenſos circa delubrum: & eorum quidem, qui accenderant, miſertus eſt, vt qui decepti eſſent: cùm propiùs verò acceſſiſſet, contriuit lucernas ſuis manibus, & cereos conculcauit pedibus, eis dicens: Si deos exiſtimatis habere vires, ſeipſos defendant. Myſtæ autem iniquitatis, cœtu congregato impiorum, clamabant aduersùs ſanctum Leonem, vt qui auerteret eam, quę à Fortuna erat oblata in ciuitatem, beneuolentiam. Cùm verò creuiſſet tumultus, & fama eſſet per totam ciuitatem eius, quod factum fuerat, & perueniſſet ad aures Procuratoris, qui tunc adminiſtrabat rempublicam, ſua vſus iniquitate, iubet milites obſeruare eius reditum, & virum compræhendere. Et ſanctus quidem Leo eſt reuerſus, per ſe conſiderans id, quod erat euenturum, oculos mentis ad Deum extollens. Milites verò cùm propè acceſſiſſent, & eum appræhendiſſent non reſiſtentem neq; tumultuantem, adducunt eum ad Procurratorem. Ille verò tanquàm immanis quædam fera, vorans ſanguinem, plenus furore, mouebatur aduersùs martyrem.

adicebatur *a ducebat*

Leo à militibus compræhēditur nō inuitus.

Poſtquàm autem vidit propè eſſe beatum Leonem, ſtatìm ei obiecit audaciam, qua vſus fuerat aduersùs lucernas, dicens: Mihi vidéris, ô ſenex, vel ignorare vires deorum cæleſtium, quòd eorum euertas religionem: aut inſanire, vt qui facias præter id, quod videtur diuiniſſimis noſtris Imperatoribus: quos ſecundos ſeruatores & deos optimè facientes nos vocamus. Ad hęc dixit Leo ſanctiſſimus: Multos cæleſtes deos dixiſti, ô Procurator. Veritas autem non ità habet. eſt enim vnus Deus cęleſtium & terreſtrium, Dominus noſter Ieſus Chriſtus, filius Dei viui, qui non habet opùs, vt ſic colatur ab hominibus. Spiritus enim contritus, & anima, quæ conſueuit humiliter de ſe ſentire, ſunt apud Deum in magna exiſtimatione. Lucernæ autem & cerei, qui circa ſimulacra accenduntur, ſunt vani & inanes: quoniam ſentire non poſſunt lapis & æs & lignum, quæ ab hominum arte ſunt extructa & fabricata. Si verò, ô Procurator, eum qui verè eſt Deus, intelligeres, non hanc materiam nullo ſenſu prędítam honoráſſes honore ſubſtituum. Ceſſa ergò in his fruſtrà laborare, & lauda Deum vniuerſorum, & eius filium vnigenitum, Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum, ſeruatorem mundi & opificem animarum noſtrarum. Ad hæc dixit Procurator: Non reſpondiſti in præſentia ad crimina, quæ tibi obijciuntur, ſed alia dixiſti pro alijs. Nam cùm de dijs accuſeris, prompto & alacri animo doces de Chriſtianiſmo. Dijs autem gratia, qui non ſiuerunt te latére, cùm hæc auſus fueris. Aut ergò agnoſce deos, & imple eorũ ſacra, eorum qui adſunt, párens ſententiæ: aut da pœnas eorum, quæ auſus es admittere.

Ad hæc dixit Martyr: Mihi quidem fuiſſet iucundum, nullum hîc eſſe lapſum à cæleſti cognitione, non ſolùm tantam multitudinem. Quoniam autem video multos impiè inſanijſſe, nè putes me eſſe vnum ex his, cùm ſim Chriſtianus. Ego enim, qui intùs habeo præcepta Apoſtolica, his vtar ad obedientiam. Sin autem propter hæc pœnas à me exigis, nè differas. Non enim propter tormentum, quod à vobis exiſtimatur grauiſſimum, cauebo: ſed omnia ſum paratus ſuſtinere, nè quis det diabolo in nos locum aliquem. Sin verò non omnes eadem, quæ nos, ſentiunt, hac ſola vita viuent. Futura enim vita acquiritur per has afflictiones. Sic enim dicit ſcriptura, arctam eſſe viam, quę ducit ad vitam æternam. Dixit Præfectus: Si tu ergò confiteris arctam eſſe viam, quæ eſt apud vos, tranſi ad noſtram, quæ eſt lata & melior. Dixit autem ſanctus: Non eam dixi eſſe adeò arctam, vt non capiat eos, qui illa ingrediuntur. Multi enim pulcherrimam hanc viam ſunt ingreſſi. Sed dicta eſt anguſta, quæ cum afflictione, anguſtia & neceſſitate & pro iuſtitia perſecutione initur ab ijs, qui ad eam accedunt. Ijs verò, qui ea ſua ſponte ſuſcipiunt, fides eſt latiſſima, deducens ad proprias virtutes. Cur non autem pronuncias, viam quidem, quæ apud nos dicitur anguſta, eſſe latiſſimam ad ſalutem: cùm didice-

Egregia S. Leonis fortitudo.

Matth. 7.

Vitę æternæ via cur anguſta dicatur

didiceris, quòd ex fide vnius parentis noſtri Abrahæ, multitudo innumerabilis iuſtificatur in fide, requieſcens in eius ſinu: viam verò, quæ eſt apud vos lata, eſſe anguſtam per incredulitatem? Eſt autem hoc verum. Virtutes enim, cùm ſint diuerſæ & latę, ſunt imperitis arctæ & inacceſſæ.

Hæc ergò & his plura ſancto diſſerente Leone, & Chriſtianiſmi rationem ſtrenuè confirmante, impiorum Iudæorum & gentilium exclamauit multitudo, rogans nè ei concederet loqui, quæ vellet. Dicit autem Procurator ad ea, quę dicta ſunt à multitudine: Ego nunc ei do poteſtatem loquendi liberè, & communem amicitiam polliceor, ſi dijs pareat. Dixit autem ſanctus Leo: Si meorum quidem verborum oblitus es, ô Procurator, rectè rursùs interrogas. Sin verò meminiſti, ſcias fieri non poſſe, vt aſſentiar adorandos eſſe deos, qui non ſunt natura. Tunc his verbis ira motus, iubet cędi flagris venerandum corpus martyris. Cùm autem multitudo plagarum eſſet innumerabilis, & maior, quàm vt id ſuſtinere poſſet humanum corpus, fortiſſimus athleta Chriſti Leo, nullo ex ijs, quę fiebant, quidquam afficiebatur, ne minimum quidem emittens ſuſpirium. totam enim mentem ſuam & deſiderium conuertebat ad Dominum. Dicebat autem Procurator: Parua ſunt, ô Leo, hæc, quibus affectus es, tormenta, ſi conferantur cum futuris. Decæterò mihi páre, & dijs offer, quæ ſunt lege conſtituta ſacrificia. Dixit ſanctus Leo: O Iudex, quod ſæpè priùs dixi, non recuſabo rursùs dicere: Neque hos nóui deos, neque vnquàm in animum inducam, vt eis ſacrificem: vt qui ſciam præcepta ſacrarum ſcripturarum. Dij enim, qui cęlum & terram non fecerunt, pereant à facie terræ.

S. Martyr cæditur flagris.

Ierem. 10.

Ad hæc dixit Procurator: Hoc ſolùm dic: Magni ſunt dij, & liberaberis à tormentis. Parco enim tibi, tuam reſpiciens canitiem, & alium habitum corporis. Dixit ſanctus Leo: Hoc ipſe quoquè dixerim, eos re vera eſſe magnos & idoneos ad perdendas animas, quę ipſis credunt. Dixit ira percitus * Imperator: Iubeo te trahi per petras, tanquàm furore correptum, & ſic mori acerbè. Dixit beatus Leo: Quiuis mortis modus eſt mihi iucundus propter regnum cæleſte. Eam enim voco vitam & ſalutem, quæ, poſtquàm hinc exceſſero, dabit mihi vt habitē cum ſanctis martyribus. Dixit Procurator: Páre ô Leo edicto Imperatorum, & dic, dij ſeruatores: quoniam es alioquì citò acerbè moriturus. Dixit autem ſanctus Leo: O Iudex, mihi videris eſſe valdè imbecillus, qui ſolùm aſſiduè mihi verbis mineris, præter verba autem nihil facias. Cùm verò propter hæc ſeditionem agitâſſet multitudo, valdè perturbàtus Procurator, iuſſit ſanctum quidem capi pedibus, trahi autem in torrentem, in eo vltimum daturum ſupplicium.

* Procurator, legendum ſentio.

Cùm itaque ſententiam pronunciâſſet Procurator, ſtatìm ſerui peccati & miniſtri tenebrarum, beatum Leonem traxerunt in torrentem inhumanè & crudeliter. Tunc ſciens eſſe impletum ſuum deſiderium, ad Deum extollens oculos, ſic cœpit dicere: Domine Ieſu Chriſte, ago tibi gratias nunc & in ſecula, quòd me non diù ſeparaueris à famulo tuo Paregorio, ſed mihi velocem occaſionem dederis eum ſequendi. Lætor ergò ijs, quæ facta ſunt: nempe quòd pro meis prioribus peccatis nouum viaticum accipio martyrium, & quòd in manus angelorum tuorum meum trado ſpiritum, in æternum liber conſeruandus à iudicio improborum. Atq; pro ijs quidem, quæ in me fiunt, eſto ijs, qui auſi ſunt, propicius: eis autem concede, vt te agnoſcant Deum vniuerſorum: quoniam non vis aliquem perire, ſed omnes eſſe ſaluos & venire ad pœnitentiam. Quinetiam cuilibet, qui inuocat nomen meum, condona Domine ſua peccata, & colloca eum, vbi videat lucem vultûs tui: Quoniam tu es Deus ſolus, patiens, & multæ miſericordiæ: & te decet gloria in ſecula ſeculorum, Amen.

Precatio martyris ſub morte.

1. Tim. 2.

DE SS. Martyribus Maximo, Claudio, Præpedigna & duobus filijs eius, quorum martyrium incidit in 18. Februarij diem, videat Lector Tomo 4. Hiſtoriam S. Suſannæ, 11. Auguſti.

VITA SANCTI ET GLORIOSI ET ADMIRABILIVM OPERVM EFFECTORIS, PATRIS NOSTRI *Auxibij, Archiepiſcopi Solenſis, qui fuit diſcipulus ſancti benedictiq́; Apoſtoli & Euangeliſtæ Marci, ex Simeone Metaphraſte.*

19. Febrva. VOLO vobis narrare, patres & fratres dilecti, admirabilem & præclaram vitam venerandi & ſancti patris & Archiepiſcopi Auxibij, qui fuit effector operum admirabilium. Vereor autẽ hoc facere, propterea quòd ſit indigna, vilis & abiecta oratio. Roma patria Auxibij. Hic enim primus, tanquàm Sol quidam lætus, exortus eſt in hac ciuitate, illuminans eos, qui ſedebant in tenebris erroris ſimulacrorum, radijs diuinæ doctrinæ: & tanquàm lucida lucerna in ſordido loco, diuino oleo irrigatus, luxit in hac ciuitate, donèc Chriſtus illuminauit eos, qui in ea habitabant, & exortus eſt lucifer in cordibus eorum. Sed date mihi, rogo vos, veniam. Ego enim miſer, qui ſum rudis ſermone & ſcientia, exiſtimaui neceſſarium, cùm ſint multa & admirabilia beati Auxibij facta & virtutes, narrare pauca veſtræ charitati, quomodò audiui & accepi à viris venerandis, & qui ætate proceſſerant, vt dicit diuina ſcriptura: Deut. 32. Interroga patrem tuum, & annunciabit tibi: ſeniores tuos, & dicent tibi. Incipiamus ergò, Deo adiuuante, pulchram narrationem & animæ vtilem.

Hic ergò beatus Auxibius ortus quidem fuit ex magna ciuitate Romanorum. Eius autem parentes erant quidem valdè diuites, ſed gentiles religione. Fuerunt verò eis duo filij, beatus Auxibius & eius frater Themiſtagoras. Beatus autem Auxibius erat Num. 12. valdè vrbanus & mitis, ſicut Moſes. erat verò mente quoquè caſta & pudica, ſicut beatus Ioſeph. Gene. 39. & vt ſemel dicam, erat omni virtute ornatus, ſcitus puer, ætate proficiens. Abhorret à matrimonio. pater autem eius eum erudijt omni externa ſapientia. Cùm fuiſſet verò ætatis legitimæ, voluerunt eius parentes eum matrimonio vxori coniungere. Beatus autem Auxibius, cùm mentem haberet diuinam & perfectam cogitationem, vitamq́;, quam agebat ex virtute, & carnis caſtigationem, ad hæc contradicebat. A multis enim de Chriſto audiebat, & deſiderabat fieri Chriſtianus. Parentes autem eius cùm hæc audiuiſſent, ei ſuccenſebant. Et pater quidem cogebat minitans: mater verò blandiens, conſulebat vt hoc faceret. Videns autem beatus Auxibius hanc illorum voluntatem, quę afferebat impedimentum bono ſuo inſtituto, voluit Roma recedere.

Fugit parentes & patriam. Cùm hoc itaque ſtatuiſſet, neque vlli quidquam dixiſſet, paucis pòſt diebus ſe ſubduxit à ſuis parentibus: & cùm in portum deſcendiſſet, inuenit nauem nauigaturam in partes Orientis. Omnibus itaque relictis, pauca pecunia ſumpta ad ſe alendum, nauem ingreſſus eſt. Cùm Roma autem ſoluiſſent, poſt aliquot dies venerẽ Rhodum: & cùm illinc traieciſſent in mare, quod eſt in Pamphylia, venerunt in Cyprum, & appulerunt in quendam vicum, qui vocatur Portus. diſtat autem circiter quatuor milliaria à ciuitate Solenſium, beatum Auxibium diuina ducente prouidentia, ad ædificationem & ſalutem multarum animarum. E naui verò egreſſus, verſabatur in vico, qui vocatur Portus, vt ſe recrearet à nauigatione. ab ea enim fuerat valdè iactatus & defatigatus. Actor. 15. Accidit autem, vt Barnabas Apoſtolus Chriſti, in ſecunda ſua circuitione veniret Cyprum, poſtquàm ipſe à Paulo fuerat ſeparatus, faciei viſione, non cordis. Cùm Marcum autem ſecum aſſumpſiſſet, appulerunt Lapethum. Obeuntes verò totam inſulam, venerunt Salaminam, quę nunc dicitur Conſtantia, vt dicit Marcus. & cùm inueniſſent Heraclidem inſulæ Archiepiſcopum, & eum agnouiſſent, docuerunt eum quemadmodùm oporteat prædicare Chriſti Euangelium, & conſtituere eccleſias, & miniſtros in eis: & eum valere iubentes, dimiſerunt in pace. Cùm autem curſum peregiſſet Barnabas, & martyrij corona fuiſſet redimitus Conſtantiæ, Marcum quoquè de medio tollere conabantur iniqui Iudæi. Fugit verò Marcus, & perſecuti ſunt eum vſque ad Ledron: & cùm inueniſſet ſpeluncam, & eam eſſet ingreſſus, ibì latuit tres dies: & poſt tres dies receſſit ex illo loco, & montem peruadens, tranſijt per Limnetem. erant autem cum eo Timon & Rhodon: & cùm iuiſſent in vicum, qui vocatur Portus, inuenerunt

in eo beatum Auxibium, qui Roma recẽns venerat.

Cùm autem contigiſſet eos ſibi inuicèm occurrere, rogauit beatus Marcus Auxibium, è quanam eſſet ciuitate. Ille verò dicit: Ex magna vrbe Roma, propterea quòd factus fuiſſet Chriſtianus. Apoſtolus autem Chriſti Marcus, videns eum teneri Chriſti deſiderio, & eſſe fidelem & eruditum, deſcendens ad fontem, eum baptizauit in nomine patris & filij & ſpiritûs ſancti. & poſtquàm ipſe fuit baptizatus, imponens ei manus, dedit ſpiritum ſanctum. & cùm eum ordinâſſet Epiſcopum, & docuiſſet quomodò oporteat prædicare Chriſti Euangelium, miſit in ciuitatem Solenſium, ei mandans & dicens: Fili Auxibi, quoniam ciuitas eſt dedita cultui ſimulacrorum, & nondùm ſuſceperunt Dei eloquia, ſed verſantur in tenebris erroris ſimulacrorum, fac hoc, quod tibi dico. Nemo iam cognoſcat te eſſe Chriſtianum, ſed ſimula te illorum vti religione: & procedente tempore incipies eis tectè loqui tanquàm infantibus, ſermone eos tanquàm lacte alens, donèc cùm perfecti euaſerint, ſint ſolidi nutrimenti participes. Cùm hæc & his plura dixiſſet magnus Apoſtolus & Euangeliſta Marcus Auxibio, eum dimiſit in pace. Inclytus autem Marcus cùm nauem inueniſſet Aegyptiam, eam aſſcendit cum Timone & Rhodone, & nauigantes iuerunt Alexandriam, & illic annunciabat & docebat regnum Dei. Auxibius à Marco baptizatur & ordinatur Epiſcopus.

Ex Limnete autem profectus beatus Auxibius & iter faciens, percontatus venit Solos. erat verò prope portas ciuitatis, ad partem occidentalem, templum Iouis, qui falsò apud eos vocatur deus: in quo etiam habitabat ſacerdos. & cùm per locum illum tranſiret beatus Auxibius, vidiſſet autem ſacerdos Iouis eum eſſe hoſpitem, eum benignè domi ſuæ accepit hoſpitio, & ei menſam appoſuit. Manſit ergò apud eum illo die, & die ſequenti eum ſacerdos interrogauit, dicens: Vndè venis, & quænam eſt cauſa, quòd huc véneris? Reſpondens autem S. Auxibius, dixit ei: Romanus ſum: cùm mihi verò vſus eſſet nauigare in Palæſtinam, deſcendi in Limnetem: & cùm accepiſſem huius ciuitatis pulchram eſſe habitationem, ſciſcitatus huc véni, & lubenter in ea habito. ſed ſi facis mecum miſericordiam, maneam apud te, donèc inueniam locum, vbì habitem. Dicit autem ſacerdos: Mane feliciter. Manſit ergò in loco, qui appellatur Iouis, aliquanto tempore, non oſtendens ſe eſſe Chriſtianum, ſed ſimulans ſe illorũ vti religione, hæc apud ſe reputans: Si diabolus transfiguratur in angelum lucis, vt eos, qui ei credunt, ad ſe attrahat, blandiſq; & compoſitis verbis à luce transfert ad tenebras, vt iam faciunt eius miniſtri: quanto magìs debemus nos transfigurare in homines obnoxios iiſdem affectionibus, vt eos abducamus à poteſtate tenebrarũ & diaboli, & transferamus ad admirabilem & terribilem lucem agnitionis Ieſu Chriſti filij Dei? Auxibius manet apud Iouis ſacerdotem. 2. Cor. 11.

Hæc autem & his ſimilia apud ſe cogitans & faciens Dei ſeruus Auxibius, manſit in loco prædicto. Cùm verò pauci dies præterijſſent, dicit beatus Auxibius ſacerdoti Iouis: Frater, habeo quod tibi dicam. Ille autem dicit: Dic. Ei itaque dicit: Quanam de cauſa colitis deos, cùm ſint ligna & lapides? Os habentes, non loquuntur: oculos habentes, non vident: & aures habentes, non audiunt: neq; odorantur oblatum ſibi ſacrificium. Quem autem colunt Chriſtiani, ipſe eſt verus Deus, vt audiui ab aliquibus Chriſtianis. Multas enim fecit virtutes, ſicut audiui. Hæc ergò cùm Iouis audijſſet ſacerdos, compunctus fuit à verbis Auxibij, & non ampliùs ſacrificabat idolis, ſed decæterò docebatur à beato Auxibio. Hoc modò ſatis longo tempore fecit latenter ingrediens in ciuitatem, & ſecretò docens, & rursùs recedens: & exiens, manebat extra ciuitatem in prædicto loco Iouis. Dum ipſe ergò verſaretur in illo loco, erat Marcus apoſtolus Alexandriæ, prædicans Dei Euangelium: qui, poſtquàm multi crediderunt & fuerunt baptizati, exijt ad quærendum Paulum Apoſtolum: & cùm eum inueniſſet & adorâſſet, accepit eum Paulus cum magno gaudio. Tunc Paulo narrauit Marcus, quæ Barnabæ eueniſſent, & quemadmodùm pulchrum curſum confecit, martyr effectus Salaminæ. Quòd autem Paulus verè Marcum exceperit, ipſe mihi fert teſtimonium, ſcribens ad Coloſs. Salutat vos Marcus conſobrinus Barnabæ. & dicit Timotheo: Aſſumens Marcum, duc tecum. eſt enim mihi vtilis ad miniſterium. Manſit ergò Marcus cum Paulo vſque ad eius deceſſum. Sacerdos Iouis fit Auxibij diſcipulus. Coloſ. 4. 2. Tim. 4.

Cùm verò accepiſſet Paulus, exceſſiſſe Barnabam ex hac vita humana, & nullum eſſe apoſtolum, qui in Cypro doceret & annunciaret Chriſtum: id animaduertens, miſit Epaphram & Tychicum & quoſdam alios in Cyprum, ad Heraclidem inſulæ Archi-

epiſcopum, ad eum ſcribens, vt Epaphram quidem Paphi conſtitueret Epiſcopum; Tychicum autem Neapoli. & ſimiliter vt alios in vnaquaque ciuitate dignos conſtitueret Epiſcopos. Deſcende autem etiam in ciuitatem Solorum, & in ea quęre virum Romanum, qui vocatur Auxibius. Eum Solis conſtitue Epiſcopũ. Sed vide, nè ei imponas manus ad ordinandum. iam enim dignatus eſt ſacerdotio, ordinatus à Marco. Cùm autem accepiſſet literas beatus Heraclides, quæ ad eum miſſæ fuerant à magno Apoſtolo & orbis terræ luminari Paulo, & eas legiſſet, ſtatìm nihil cũctatus, fecit quod iuſſerat: & cùm veniſſet in ciuitatem Solos, & quæſiuiſſet beatum Auxibium, ei ſignificatum eſt, in quonam loco habitaret. Egreſſus verò extra ciuitatem in locum, qui vocatur Iouis, inuenit eum illic ſedentem. & cùm ſe inuicèm ſalutâſſent, dixit beatus Heraclides: Fili Auxibi, ad te miſſus ſum ab Apoſtolis Christi. Quouſquè deliteſcis in hoc loco, & te non aperis? Quouſquè abſcondis lampadem ſub modio, & non eum potiùs ponis ſupra candelabrum crucis, vt luceat in hac ciuitate? Agedùm decæterò ſis præco veritatis, illumina eos, qui ſunt obſcurati errore ſimulacrorum. Quandiù occultas pecuniam, quam accepiſti à Domino tuo? Et lucrare ſeptuplum. Stude ipſe quoquè audire: Eugè ſerue bone & fidelis, in paucis fuiſti fidelis, ſuper multa te conſtituam. Non audiuiſti diuinam ſcripturam dicentem, Qui ſeminant in lachrymis, in exultatione metent? Semina in hac pręſenti hyeme, vt illic metas in exultatione in pace. Nè timeas eos, qui occidunt corpus: ſed time potiùs eum, qui poteſt animam & corpus perdere in gehenna. Ipſe enim dixit: Eccè ego mitto vos, tanquàm oues in medio luporum. & rursùs: Quando tradent vos Præſidibus & Regibus, nè ſitis ſoliciti, quomodò aut quid loquamini. Sanctus enim ſpiritus docebit vos, quę oporteat loqui.

Matth. 25. Pſalm. 125. Matth. 10. Ibidèm.

Hæc & his plura cùm ſanctus dixiſſet Heraclides, aſſumens ſanctum Auxibium, ingreſſus eſt Solenſem ciuitatem, & fuſis precibus, impreſſit in terra figuram eccleſiæ, pondere quidem paruam, ſed magnam Dei gratia: & cùm eum docuiſſet omnem eccleſiaſticam regulam & formam, ſicut ipſe didicerat ab Apoſtolis, commendauit eum Domino: & cùm eum iuſſiſſet valere, iuit ●m pace in propriam ciuitatem, Dominũ glorificans. Sanctus autem Auxibius ſtatìm nihil cunctatus, cœpit ædificare eccleſiam. & poſtquàm eam dedicauit, ingreſſus, & ſe pronum humì deijciens, cœpit clamare & dicere cum lachrymis: Domine omnipotens Deus, qui feciſti cælum & terram, mare & omnia, quę in eis ſunt, qui finxiſti hominem, puluerem è terra accipiẽs, & eum tua honorans imagine: inuidia autem diaboli deceptum, non es auerſatus in finem, ô bone, ſed ad nos miſiſti vnigenitum tuum filium, Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum ad ſalutem & reſtitutionem generis humani: qui in hac precioſa cruce triumphâſti de principatibus & poteſtatibus diaboli: qui ſanctis diſcipulis & Apoſtolis dediſti virtutem ex alto, & dediſti eis poteſtatem calcandi ſuper ſerpentes & ſcorpiones, & ſuper omnem poteſtatem inimici: corrobora me quoquè tuum famulum, & da mihi audaciam, vt liberè & ſine metu prædicem verbum tuum, & eos illumina tua gratia, vt conuerſi ab errore diaboli, agnoſcant te ſolum verum Deum & quem miſiſti Ieſum Chriſtum. Certè benigne & clemens Domine, fac vt inhabitet ſanctiſſimus tuus Spiritus in hac ſancta domo, quæ eſt ædificata in ſancto tuo nomine, eamque ſtabili & confirma, immobilem eam conſeruans in tua fide, vſque ad conſummationem ſeculi. Tu enim dixiſti Domine, Super hanc petram ædificabo Eccleſiam meam, & portæ inferi non præualebunt aduersùs eam. Conuerte Domine hunc gregem tuum errantem ad ſanctam mandram tuam Eccleſiam, bone paſtor qui poſuiſti animam tuam pro tuis ouibus: extende dexteram tuam omnipotentem, brachium tuum excelſum & terribile, & quod non cadit ſub adſpectum, & baculo tuæ precioſæ crucis expelle Domine lupum rapacem & ſanguinem vorantem ex tuo grege. Certè Domine Ieſu Chriſte, congrega errantes, medicare ægrotantes, vni omnes in vnum, vt ſit vnus grex, vnus paſtor. Porrò autem mihi quoquè humili & abiecto aperi portam verbi per tuam clementiam, dum extendo manum meam ad ſigna & miracula, per vnigenitum tuum filium Ieſum Chriſtum Dominum noſtrum: Cum quo tibi gloria, honor & potentia, cum ſancto & immortali tuo ſpiritu, nunc & ſemper & in ſecula ſeculorum. Amen.

Vides quòd etiam tunc eccleſias dedicabant. Acto. 1. Luc. 10. Matth. 16. Iohan. 10.

Cùm verò peregiſſet preces, è ſolo ſurgens, iuit ad locum publicum ciuitatis, & cœpit docere regnum Dei: & cùm magna fuiſſet ad ipſum congregata multitudo, docebat

Concionatur ad Solenſes.

bat eos beatus Auxibius, dicẽs: Viri fratres & patres, audite me, & credite in Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum, quem ego annũcio vobis. ipſe eſt enim Seruator & refugium omnium, qui credunt in ipſum. Rogo vos & obſecro, accipite lucem cognitionis, extollite in altum oculos mentis veſtræ, & obliuiſcimini à patribus traditæ cõuerſationis, & cognoſcite eum, qui eſt verè Deus & creator vniuerſorum, qui poteſt ſeruare & perdere animas veſtras. Hęc & his ſimilia docẽs beatus Auxibius, & publicè prędicãs, multis perſuaſit, vt deponerent quidem vanum errorem ſimulacrorum, crederent autem in Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum per eius ſuauem & pulcherrimam doctrinam. Data eſt autem ei quoquè à Deo gratia curandorum ægrotorum & expellendorum immundorum ſpirituum. Quamobrem in dies adijciebatur magna turba, credẽs Domino: & baptizabãtur ab Auxibio in nomine Patris & Filij & Spiritûs ſancti, ei peccata confitentes. Quicunque verò habebant ægrotos, afferebãt eos ad beatum Auxibium. Qui cùm eis manus impoſuiſſet, oẽs ab eo curabantur in nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti. Cùm hęc autem didiciſſent agreſtes regionis, qui erant circuncircà, veniebant in ciuitatem, & afferebant ſecum ſuos ægrotos. Ille verò curabat omnes per inuocationem intemeratæ & viuificæ Trinitatis, & credentes baptizabantur. *Multi Solẽſes credunt in Chriſtũ.*

Erat autem vir quidam ex agro quodam, qui vocatur Solopotamius, cui nomen Auxibius. Is cùm audiſſet de beato Auxibio & eius doctrina & de viri virtute, ad eum venit, & ſe abiecit ad eius pedes, eum rogans & dicens: Venerande pater & bone magiſter, da mihi Chriſti ſignaculum. Venerandus autem & ſanctus Chriſti Pontifex Auxibius, cùm diuinas accepiſſet ſcripturas & eum docuiſſet de patre & filio & ſpiritu ſancto, eum baptizauit in nomine ſanctæ & quæ eſt eiuſdem eſſentiæ Trinitatis. Mãſit verò hic Auxibius è Solopotamio cum ſancto & admirabilium operũ effectore patre noſtro Auxibio toto tempore vitæ ſuæ, ab eo diſcens. Fuit autem hic quoquè vir venerãdus & admirabilis, proficiens in Dei ſapientia & gratia, ſequens magiſtri veſtigia, & ambulans in timore Dei, doctorem ſuum imitans in omnibus. Quodam autem die exijt hic Auxibius diſcipulus beati Auxibij, extra ciuitatem ad partem Orientalem in locum, qui vocatur Tarichi, ad meditandum. Qui cùm veniſſet ad quãdam arborem, ſedit ſub vmbra eius, & decumbẽs dormijt. Dum verò dormiret, eccè formicarum multitudo circa caput eius impoſita erat, tanquàm corona. Cùm autem veniſſet in locum beatus Auxibius, & id adſpexiſſet, valdè fuit miratus, & in corde ſuo conſeruauit, quę vidit. Genus enim formicarum, ſignificat excitare oportere pigram & ſocordem mẽtem ad alacre & promptum animi ſtudium ad bona, ſicut dicit Solomon: Vade ad formicam ô piger, & æmulare vias illius. Corona autem ei pręſignificabat dignitatẽ ſacerdotij. erat enim diſcipulus ſeſſurus ſuper ſedẽ boni magiſtri & paſtoris. & excitato diſcipulo, ingreſſus eſt in eccleſiam, eratq; decęterò diſcipulus ſubiectus magiſtro in omnibus, & eum obſeruabat, tanquàm bonus ſeruus Domino ſeruiens. Beatus ergò Auxibius nõ ceſſabat diù & noctù rogare benignum Deum pro ſalute & conuerſione populi, aſſiduè eos docẽs & admonens. Et grex quidẽ Domini noſtri Ieſu Chriſti creſcebat, & in dies multiplicabatur: pernicioſi autem inimici noſtri, in dies minuebatur. *Prou. 6.*

Poſt hęc autem cùm audijſſet Themiſtagoras, frater beati Auxibij, vbinàm is ageret, acceſſit ipſe quoq; Solos ſimul cùm ſua vxore beata Timo. Erat enim hęc quoquè mulier admirabilis & planè ſtudioſa virtutis. Cùm verò veniſſent in eccleſiã, ſe ſunt inuicèm complexi: & fuit magnum gaudium propter eorum aduentum & amborum congreſſionem, & decęterò in epiſcopatu docebantur, & per catecheſim inſtituebantur à beato Auxibio. Qui deindè eos baptizauit in nomine patris & filij & ſpiritus ſancti. Ordinauit autem S. Auxibius beatum quidem Themiſtagoram, diaconum ſanctę eccleſiæ: beatam autem Timo eius vxorem, diaconiſſam ipſius eccleſiæ. Ex quo enim acceperũt ſanctum & ſalutarem baptiſmum, ſe à ſe inuicèm ſeparãrunt ex conſenſu, propter regnum cęlorũ, & ambo decęterò tanquàm fratres proceſſerãt ad impatibilitatem. Cùm prouidentia ergò & Dei gratia adueniſſet in ciuitatem Solorum, & omnes ferè credidiſſent Domino noſtro Ieſu Chriſto, per adhortationem & doctrinã ſancti patris noſtri & Archiepiſcopi Auxibij, ei opem ferente ſancto ſpiritu, animaduertẽs Auxibius paruam eſſe eccleſiam, ſi ratio habeatur eorum qui in eam ingrediuntur, ſtatuit ædificare maiorem eccleſiam in nomine benigni & clementis Dei: & flexis ſuis genibus, diù orauit, vt Deus eũ adiuuaret: & fuſis precibus, cùm deſcripſiſſet formã ſanctæ eccleſiæ, benigno *Themiſtagoras venit ad Auxibiũ fratrẽ ſuũ.* *Etiã in orientali Eccleſia promoti ad diaconatũ, de cõſenſu vxorum, ſeruãrũt ꝑpetuam cõtinentiam.*

Deo fauente & adiuuante, admirabile hoc templum magnumque excitauit: hoc eſt, hanc ſanctam catholicam & apoſtolicam eccleſiam, eam omni ornamento exornans, tanquàm ſpõſam Chriſti Dei noſtri. O bonum paſtorem & magiſtrum, qui pulchrè pauit gregem Chriſti. O ſplendidum luminare, quod illuminauit eos, qui ſedebant in tenebris erroris ſimulacrorum. O peritum medicum, qui eos qui fuerant ſauciati à diabolo, curauit per inuocationem ſanctæ Trinitatis. Non ſolùm enim morbos corporis curabat beatus Auxibius, ſed etiã occulta animæ vulnera medicabatur per ſanctũ ſpiritũ: nempe cogitationes deſtruẽs, & omnem altitudinem, quæ extollitur aduersùs Dei ſcientiam, imitans magnum Apoſtolum Paulum, qui omnibus factus eſt omnia, vt omnes ſaluos faceret, quotidiè moriens propter Chriſtum, qui pro ipſo mortuus erat & reſurrexerat.

2.Cor.10. 1.Cor. 9.

B. Auxibius manſit virgo.

Hic ergò beatus Auxibius virginitatem exercuit à tenera ætate, Eliæ curſum perſequens. Cùm precatione autem & ieiunijs eam auxiſſet, & fide fuiſſet roboratus, & ſpe ductus, conſummauit in charitate. Hãc dilexit Auxibius, & eam ornauit, & ab ea fuit ornatus, & in vita pręſenti collegit fructus laborũ. Nam cùm dilexiſſet virginitatem cum magna abſtinentia, & honorâſſet ſacerdotium, ei ſedes excelſa traditur, induitur talari tunica, vt ſeruus Chriſti, corona decoris ei caput ornatur. Cùm ſponſa virgo ei eſſet credita Eccleſia, eius ſponſus appellatur per gratiam: & cùm ſeminâſſet in ſpiritu ſancto, ex eo metit vitam æternam. Quis ergò, ô dilecti, non admiretur & laudet fortem Chriſti athletam Auxibium, quòd ſolus pugnârit & ſuperârit inimicum, & rapuerit magnam prędam ex eius moribus? Sibi enim mãcipatos omnes habebat inimicus. ingreſſus enim ſanctus in ciuitatem Solorũ, nullum inuenit Chriſtianum, & omnes Chriſtianos fecit per Dei gratiam. Quomodò enim rex, qui miſſo aliquo duce exercitûs ad ciuitatem, quæ ei reſiſtit, primùm quidem mittit ſpeculatores: deindè is circunſidet ciuitatem, poſtquàm eam explorauit, donèc eam ceperit & ſubiecerit regi: Ità etiã fecit beatus Auxibius. Miſſus enim à cęleſti Rege in hanc ciuitatem ad bellum gerendum cum inimico, non priùs apertè ingreſſus eſt in ciuitatem: ſed tanquàm ſpeculator, idololatræ habitum ferens alienigenis, intrinſecùs autem habens arma crucis occulta in pharetra cordis, & adſpiciens ſimulacra, quæ ab eis colebantur, rursùs ſecedebat extra ciuitatem. Hoc autem fecit longo tempore, & quod eſt admirabilius, habitans in templo inimici, nempe Iouis, illic primùm cœpit vincere. Nam cùm Iouis ſacerdotem per catecheſim initiâſſet, eum latenter baptizauit, & euertit templum ſimulacrorum: & tunc decętero liberè ingreſſus in ciuitatẽ, tanquàm fortis miles, manibus in cęlum ſublatis, & ſeipſum componens in figuram venerandæ crucis, ſicut Moſes, Amalec quidem fudit ac profligauit, qui percipitur intelligentia, nempe diabolum: liberauit verò eos, qui detinebantur ſub eius poteſtate. Nam cùm omnes cõuertiſſet à tenebris idololatriæ & interitûs, ad admirabilem lucem agnitionis filij Dei, ſubiecit eos Regi cęleſti.

Nota, vt ſe in crucis formã cõpoſuerit. Exod. 17.

Quamobrem cùm omnia rectè geſſiſſet, & fuiſſet prętantiſſimus pręco veritatis, & quinquaginta annos honorâſſet ſacrificium, poſtquàm multos docuit & illuminauit fide in Chriſto, venit deindè ad finem vitæ ſuæ: & accerſito vniuerſo ſuo & venerando Clero, dixit eis: Patres & fratres & filij, inclinate aures veſtras ad verba oris mei. eccè ego ingredior viam patrum męorũ, quomodò omnes, qui ſunt in terra. decętero vobis animum adhibete filij. State in fide firmi ac ſtabiles. Nemo vos decipiat verbis vanis & inanibus. Vos ſcitis, quãtas afflictiones ſuſtinui in hac ciuitate, noctû & interdiù rogans benignum ac clementem Deum, vt aperiret mihi oſtium verbi, ad ſignificandum vobis myſterium Chriſti. Qui eſt autem à mendacio alienus & ſolus verus Deus, non deſpexit meas preces, ſed vos appręhendit, & eum agnouiſtis: porrò autem nunc fratres & patres, vos cõmendo Domino & verbo eius gratiæ, quod poteſt ædificare, & dare hęreditatem in omnibus ſanctificatis. State ergò firmi & immobiles in fide: & validè tenete Traditiones, quas à me accepiſtis: & quẽ ex vobis elegit ſacerdotem benignus & clemens Deus, nè vos eius pudeat, quoniam eſt ex vobis, & manet vobiſcum, vt vos curet. Hęc ergò & his plura cùm dixiſſet, appręhendẽs Auxibium, eius à Deo honoratum diſcipulum, oſculatus eſt eum, & dicit: Fili & frater Auxibi, Te elegit benignus Deus hîc ſacerdotem. Tu verò decętero paſces gregem Chriſti, quem acquiſiuit proprio ſuo ſanguine. Hęc cùm magnus dixiſſet Auxibius, vnumquenque eorum eſt oſculatus eius diſcipulus, qui fuit etiam ſucceſſor. Tertio autem die audita eſt fama per totam ciuitatem, quòd

Oratio morituri ad Clerum.

Acto. 20. Traditiões tenendæ.

quod Auxibius ſanctus eorũ pater & magiſter eſt è vita humana exceſſurus, omneſq; ſimul congregantur cum fletu & planctu in eccleſia. Quos quidem cùm vidiſſet & eis eſſet benè precatus, & deindè eos valere iuſſiſſet, tradidit in pace Domino ſuum ſpiritum, decimonono menſis Februarij. Moritur S. Auxibius.

Tunc accipientes venerandas & ſanctas reliquias ſancti patris noſtri & Pontificis Auxibij, viri pij cum clero ſuo, cùm eis iuſta feciſſent cum vnguentis & ſuffitibus & omni alia cura ac diligentia, eum depoſuerunt in loculo, quem ipſe beatus Auxibius ſibi præparauerat, & extra arcam ſic inſcripſerat: Adiuro vos per ſanctum corpus & ſanguinem Ieſu Chriſti, nemo aperiat hanc arcam, donèc conſummatus fuerit frater meus Themiſtagoras. Poſtquàm autẽ fuiſſent depoſitæ venerãdæ & ſanctæ reliquiæ ſancti Patris noſtri Auxibij in loculo, adueniens Dei gratia in ſanctas eius reliquias, fecit ex ipſis ſcaturire fontes curationum. Multi verò illo quoquè die ſunt curati à varijs morbis & ſpiritibus immundis. Cùm autem audijſſent, qui circuncircà habitabant, viri & mulieres, de gratia curationum, quæ fiebant apud ſanctas reliquias ſancti Patris noſtri Auxibij, magno ſtudio veniebant in ciuitatem, vbì ſitæ ſunt ſanctæ eius reliquiæ. Curabantur verò omnes gratia Domini & ſancti interceſſione. Miracula ad ſanctas eius reliquias.

Cùm autem ij quoquè audiuiſſent, qui Paphum habitabant, fieri multas curationes per ſanctiſſimum & beatiſſimum patrem noſtrum & Archiepiſcopum Auxibium, congregati viri numero quadraginta, qui vexabantur ab immundis ſpiritibus, è Papho profecti, in Solenſium ciuitatem veniebãt. Cùm ij verò veniſſent in quendam locum, qui circa quindecim milliaria diſtabat à ciuitate, occurrit eis ſanctus Auxibius: & cùm ex eis exegiſſet malos & immundos ſpiritus, curauit omnes per Dei gratiam ei datam. Viri autem illi, cùm ſenſiſſent curationem, nempe quòd per ſancti Auxibij obumbrationem mundati fuiſſent ab immundis ſpiritibus, curſu venerũt Solos, & eis expoſuerũt omnia, quæ in via euenerunt: & omnes, his auditis, benignum & clementem Deũ noſtrum laudauerũt, qui talem dedit gratiam ſeruo ſuo Auxibio. & cùm acceſſiſſent, qui curati fuerant, in locum, vbì ſitæ erant ſancti reliquiæ, ſe pronos in faciem proiecerunt ante loculum, laudantes ſanctum, & Deo emittentes hymnos gratiarum actionis, qui gloriam tribuit ſuo famulo: & deindè redierũt in pace in ſuam ciuitatem, lætantes & Deum glorificantes. Vndè etiam ex eo tempore celebrant Paphij ſanctam memoriam ſancti Patris noſtri Auxibij vſque in hodiernum diem. En ſanctus poſt obitũ occurrit dæmoniacis, eoſq; ſanat.

Cùm autem vidiſſet beatus Themiſtagoras frater ſancti, miracula, quæ fiebant in loculo, in quo ſitæ ſunt venerandæ reliquiæ ſancti Patris noſtri & Archiepiſcopi Auxibij, & è ſancta eius capſa perpetuò manare vnguẽtum cum miraculis, arbitratus ſe eſſe indignum, qui deponeretur cum beato Auxibio in vno loculo, iureiurando adegit Clericos ſanctæ eccleſiæ, dicens: Patres & fratres, adiuro vos per Deum viuum & per ſancti virtutem, vt poſt meũ deceſſum nemo audeat aperire loculum ſancti patris noſtri Auxibij propter me: ſed in alio loco eccleſiæ ſepelite humile & abiectum meum corpus. Quamobrem vſque in hodiernum diem ſic manſit ſanctus loculus non apertus, ſed obſignatus ſigno Chriſti, qui ipſum glorificauit, magnumq; & præclarum reddidit. O beatam capſam, in qua eſt repoſitus theſaurus, qui non poteſt eripi, ex qua perpetuò ſcatẽt fontes curationum. O venerandum & ſanctum tumulum, qui congregat fidelem populum ad Dei honorem & gloriam: memoriam autem precioſarum, quæ in eo habitant, reliquiarum. O patrem & paſtorem & magiſtrum & bonum medicum, qui in æternum memoratur cum encomijs. O ciuitas Solorum, qualem habes defenſorem, & theſaurum, qui non poteſt conſumi, in te repoſitum: & luminare, quod extingui nõ poteſt, Sole lætius. Nam Sol quidem à nubibus & nocte ſæpè tegitur: Luminare verò beati, noctũ & diù lucem habet, quæ non deficit, illuminans eos, qui verſantur in tenebris, & lætificans vniuerſam ciuitatem, & curãs ægrotos per Ieſum Chriſtum, qui ſanctos ſuos glorificauit. Ego autem quouſquè laudo ſanctum? Quidquid enim dixero, non potero laudare pro dignitate ſanctum patrem noſtrum & admirabilium operum effectorem Auxibium. Hìc verò decæterò finiamus orationem, laudantes patrem & filium & ſanctum ſpiritum: cui gloria & potentia in ſecula ſeculorum, Amen. Venerãdus & ſanctus tumulus.

De S. Gabino martyre habetur in Geſtis S. Suſannæ martyris, Tomo 4. die 11. Auguſti.

MARTY-

MARTYRIVM S. SADOTH EPISCOPI, ET CENTVM VIGINTIOCTO, QVI CVM EO SVBIERE *martyrium in ſecundo anno perſecutionis : ex Simeone Metaphraſte.*

20. FEBRVA. POſtquàm ſanĉti Simeonis fuit perfeĉtum martyrium, eius loco ſucceſſit ſanĉtus Sadoth in ciuitate, quæ dicitur Salec & Cteſiphon, quæ ſunt regiæ apud Perſas ciuitates. Is quodam die vidit viſionem terribilem : & apud ſe miratus, conuocauit clerum ſuum, Preſbyteros & Diaconos, (erāt enim occulti propter timorem regis) & incipiens eis narrare, dixit :

Viſio S. Sadoth. Vidi hac noĉte in ſomnis ſcalas ſtātes cum magna gloria, quarū principium erat in cęlo. ſuper eas autem ſtabat ſanĉtus Epiſcopus Simeon cum magna & infinita gloria : ego verò ſtabam infrà in terra, & me vocans cum magno gaudio, dixit mihi : Aſcende ad me Sadoth, aſcende, nè timeas : ego enim herì aſcendi, tu autem cràs aſcendes. Ab illa verò hora credidi fore, vt aſſumar ad venerādam & pulcherrimam Chriſti confeſſionem. Quòd autem dixit, Ego herì aſcendi, tu verò cràs aſcēdes : ſignificat eum quidem anno ſuperiore ſubijſſe martyrium, me autem hoc anno futurum martyrem & occidendum. cœpitque eos admonere & adhortari ex ſacris ſcripturis, dicens : Fratres mei dileĉti & patres, Deum amemus ex tota anima, & Dominum Ieſum Chriſtum ex tota mente : & induti lorica fidei, nō timebimus omne malum. Mors autem & cędes ſi ad nos venerit, non formidemus : ſed vnuſquiſq; noſtrûm bellum gerat pro viribus, & decertet vt perfeĉtus athleta. Nam ſiue moriamur, moriemur vt perfeĉti : ſiue viuamus, viuemus vt iuſti. Quòd ſi etiam moriamur, moriamur propter noſtrum Seruatorem Ieſum Chriſtum. Cùm ergò enſis det vitam, adeſte, & eam rapiamus : & quoniam micat gladius, æternæ vitæ opes nobis comparemus. Quandiù enim eſt dies, celeri pede pergamus ad manſionem regni cęleſtis, vt abundantiorem honorem & gloriam æternam conſequamur, & omni futura generatione nobis nomen & gloriam relinquamus. Fratres, oremus Deum noſtrum, vt citò nobis impleat hanc viſionem. Nam cum gaudio & deſiderio & magno amore, accipit ſpiritalis aduentum talis mortis : neq; timuerit aliquis, qui fuerit pręparatus. Carnali autem eſt terribilis & formidandus eius aduentus. Spiritalis non timet mortem, vt qui vitam poſſideat ſpiritalem : Carnalis verò caligat & tremit, vt qui carnalem vitam habeat. Qui ſunt viri boni, promptoq; & alacri animi ſtudio, talem mortem perſequuntur, vt ex ea vitam æternam poſſideant. Qui ſunt autem ignaui & pigri, ij, ea viſa, ſe abſcondunt. Qui Deum diligunt, ad Deum exceſſerunt. Qui verò mundum, manent in mundo : illi quidem reſoluti ad lętitiam & exultationem, hi autem ad affliĉtiones manentes & ſuſpiria.

Pręclara eius adhortatio.

Secundo autem anno noſtræ perſecutionis, venit Sapores rex Perſarum in diĉtam ciuitatem Salec & Cteſiphontem, & apud eum fuit accuſatus Epiſcopus & athleta Sadoth : quod quidem interpretatum, idem eſt, quod regis amicus. reuerà enim dilexerat cæleſtem Regem Chriſtū ex tota anima ſua & totis viribus. Sanĉtus enim Sadoth, cùm eſſet perfeĉtè continens, plenuſque fide & iuſtitia, fuit imitator ſanĉti Simeonis, cuius erat ſucceſſor. Mittēs ergò rex Sapores, eum compręhendit cum clero ſuo, & cum alijs clericis finitimę regionis & monachis, numero centum vigintioĉto : & omnes ſimul vinĉti catenis ferreis, incluſi ſunt in carcere, in loco obſcuro & tetro, quinque menſibus ſuſtinētes magnas affliĉtiones. Impij enim eorum tibijs impoſitis funibus, lumbiſq; & humeris, lignisque conſtringentes, eos vſqueadeò contenderunt & torſerunt, vt oſſa eorum non ſecùs atquè oſſa lignorum, quę conſtringuntur, ſtridorē emitterent, & magnum eis dolorē afferrēt. Eos autem valdè torquentes & immiſericorditer, eis ſubindè diĉtitabant : Adorate Solem, & facite voluntatem regis, & viuetis. Reſpondens verò ſanĉtus Sadoth tāquàm ex ore omnium, dixit : Nos Chriſtiani in vnam fidem, & vnā potentiam & veritatem credimus, & vnum teſtamur teſtimonium, & vnum Deū adoramus, factorē cęli & terrę, & ei ſeruimus ex tota anima & poteſtate noſtra. Solē aūt, qui fuit ab eo creatus, nō adoramus. Sed nec ignē honoramus. Qui enim ea fecit Deus, ipſe ad miniſterium dedit nobis hominibus : nec ex tuo ſcelerato ediĉto euadimus trāſgreſſores, ex quo

Sapores rex multos cōpræhendit Chriſtianos, & dirè affligit.

quo mors nobis à te imminet, quæ nos ab hac caduca vita liberãs, ducit ad vitam æternam. Nè ergò vel tãtillùm diſtuleris nos occidere, neq́, parcas ante tuos oculos effundere noſtrũ ſanguinem. Tua enim in nos lenitas & patiẽtia, nobis procurat interitum.

Rursùs ergò dictum eſt ſanctis, tanquàm ex ore regis: Si voluntatem meam non feceritis, & edicta mea non audieritis, eccè ad vos peruenit peſſima hora veſtri interitûs. Reſpondentes autem ſancti, tanquàm vno ore dixerunt: Nos non perimus apud Deum noſtrum, neque morimur in Chriſto eius: ſed nos viuificat beata & æterna vita ſua, & dat nobis ad hęreditatem & requiem immortale regnum, & quod nunquàm terminatur. Decętero nobis celeriter adfer mortem, qui parati ſumus prompto & alacri animo mori propter Deum noſtrum. Neque enim Solem adoramus, neq; ignem, neque audimus hęc iniqua iuſſa regis, quoniam ſunt plena morte & interitu. Cùm autem vidiſſent ſtabilitatem & conſtantiam eorum fidei & confeſſionis, tulerunt in eos ſententiam. *Alacriter pro Deo mori cupiũt martyres.* Cùm verò audiuiſſent beati Chriſti martyres in ſe datam eſſe ſententiam, vt omnes ſimul gladio ferirentur, ſe forti animo parârunt ad cędem & ad mortem. Regis autem magiſtratus eos vinctos eiecerunt extra ciuitatem. Sancti verò martyres cum magno gaudio & lętitia ſic pſallebant & dicebant: Iudica nos Deus, & diſcerne cauſam noſtram à gente non ſancta, & ab hominibus doloſis & qui bibunt ſanguinem, ſerua nos: Quoniam tu es fortitudo noſtra & ſpes noſtra. *Pſal. 42.*

Cùm autem perueniſſent ad locum, in quo erant conſummandi, vno animo ora ſua aperientes, dixerunt: Benedictus es Deus, qui nos dignatus es hac gratia, & non noſtras preces habuiſti contemptui: ſed dediſti nobis hanc precioſiſſimam coronam martyrij. *Precatio martyrum ſub mortẽ.* Scis enim, Domine, nos eam quęſiuiſſe. Et Benedictus Deus noſter, vnigenitus filius tuæ bonitatis, qui ſeruauit nos, & vocauit ad vitam æternam. Nè ſinas ergò nos Domine affligi in hoc mundo, ſed confirma coram te in æternum propter tuam clementiam, & dignare nos lauari in precioſo baptiſmo ſanguinis noſtri: quoniam tu es ſolus Deus glorificatus, & vnigenitus tuus filius, & ſanctiſſimus tuus ſpiritus in ſecula, Amen. Hæc cùm precati eſſent beati, interempti fuerunt ab iniquis: neq; ceſſauit ex ore eorum glorificatio, donèc vltimus fuit interfectus. Conſummati ſunt autem 128. martyres viceſimo menſis Februarij. *Cæduntur 128. martyres.* Venerandum verò & glorioſum epiſcopum & athletam Sadoth duxerunt vinctum in aliam patriam, quæ vocatur Bethuza, in ciuitatem, quæ vocatur Bethlapat, & illic amputârunt venerãdum & ſanctum eius caput. *Item S. Sadoth.* Conſummati ſunt autem omnes ſancti & glorioſi martyres in pace, laudãtes & glorificantes Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum: quẽ decet omnis gloria, honor & adoratio cum patre & ſancto ſpiritu, nunc & ſemper & in ſecula ſeculorum, Amen.

VITA S. EVCHERII EPISCOPI AVRELIANENSIS, EX INSIGNI MS. CODICE, SED MVTATO *nonnihil ſtylo per F. Laur. Surium, deſcripta. Author fuit beato viro contemporaneus, tametſi nomen ignoratur.*

CAPVT I.

FVit vir vitæ venerabilis ac Deo dignus, Eucherius nomine, *20. Februa.* parentibus ortus iuxta ſeculi dignitatem nobilibus, & (vt credimus) Deo acceptis: quippe qui talẽ genuêre prolem: Cuius ortum, ſicut à veraciſſimis viris, vel ab germanis ſororibus eius, quæ vitæ ſanctitate pręcellunt in cœnobio ſanctarum monacharum, ſito iuxta vrbem Aurelianẽſem, referentibus didicimus, ad poſterorum notitiam tranſmittemus. Nocte quadam illius genitrix, cùm ab eccleſia expletis nocturnis hymnis domum rediſſet, proprium ingreſſa cubiculum, quieti ſe dedit: viditque in ſomnis toro ſuo virum adſtantem, miri cãdoris veſtibus indutum, capitis veneranda canitie ſplendidum, oculis inſtàr gemmarum coruſcantibus terribilem, ſibiq́; dicentem: *Viſio angelica matri eius oblata.* Aue Deo dilecta, benedictum in vtero tuo ferens puerum, olìm in hac vrbe à Deo electum futurum antiſtitem. Cui venerabilis matrona, Obſecro te, inquit, vt benedictionem tuo ore mihi largiaris, priuſquàm à me diſcedas. Intueor enim vultum

tuum

tuum velutì angelicum. Ait illi angelus: Rectè quidem cernis. ego enim angelus Dei ſum, miſſus ab eo, vt benedicam proli, quæ eſt in vtero tuo. Et quia admonenti ambiguitatem non oppoſuiſti, ſed à Deo miſſum me credidiſti, iamnunc benedicã tibi & ſemini tuo ex te naſcituro. At illa expergefacta, immenſas ſanctæ Trinitati referebat gratias, atque marito ſuo tantæ reuelationis gaudia per ordinem explicauit. Ille verò hęc audiens, timore & gaudio perfuſus, in gratiarum actione permanens, rei expectabat euentum. Nato autem puero, atque ſecundùm tempus congruenter excreſcente, propter honorem diuinæ reuelationis, quam ab angelo acceperat, epiſcopo Anſberto, qui id temporis in Auguſtodunenſi vrbe ſanctitatis officio fungebatur, regenerãdum Domino ſacris eum fontibus obtulit. Atque ille cum gratulatione eum accipiens regenerauit, & proprijs manibus de ſacra vnda ſuſcepit, ſeptiformi ſpiritu imbuit, atq; cum honore, vt dignum fuit, maximo remeare permiſit ad parentes.

Baptizatur ab Ansberto epiſcopo

CAP. II.

CVm igitur anni ſeptem completi fuiſſent, Domino prouidente, literarum ſtudijs traditus, omnes etiam anteriores facilè antecelluit, & quemadmodùm fons largiter ſcaturiens, breuì implet amnem: ità hunc glorioſiſſimum virum omnis ſcientia ſcripturarum, quicquid legendo vel audiendo didiciſſet, affatìm inundauit: cumq; vniuerſam ſacrorum canonum doctrinam perſcrutatus eſſet, incidiſſetq; in Paulinum locum illum, vbì ait Apoſtolus, Prçterit figura mundi huius: & alibì, Sapiẽtia huius mundi apud Deum ſtultitia reputabitur: relinquẽs militiæ ſecularis cingulum, ad cęli & cęleſtium rerum cultores ſe cõtulit, & in monaſterio Gemetico regularis vitæ inſtitutum complexus eſt.

Multùm profecit in literis.

1.Cor. 7. 1 Cor. 1.

Fit monachus.

CAP. III.

EO tempore Suauaricus eius patruus, qui Aurelianenſis eccleſiæ populum pontificali honore fultus regebat, ex hac luce migrauit. Tum verò omnis eius loci plebs pariter congregata, Domino annuente, ad Carolum, inclytum Francorum principem, legatos cum muneribus & humili prece mittit: qui cum velocitate eius prçſentiæ oblati, pedibuſque illius aduoluti, non ſine lachrymis ità eum alloquuntur: Domine & princeps inclyte, quçſumus vt ijs, quæ plebs Aurelianenſis tibi ſuggeri voluit, auditum clementer accommodes. Dominus & paſtor noſter, venerabilis Suauaricus, vocante Domino, de hoc mundo migrâſſe cognoſcitur. Obſecramus igitur pietatis tuæ clementiam, vt nepotem eius Eucherium famulis tuis plebi Aurelianorum pontificem iubeas conſtitui. Ille verò poſtulationem eorum benignè ſuſcipiens, diſponente Domino, ratum habuit, quod ab eo humiliter poſcebant, atq; ex aula ſua virum fidelem miſit, qui beatum Eucherium è cœnobio, in quod ſe contulerat, euocaret, & ſi non ſpontaneum, vel inuitũ ad vrbem Aureliam perduceret, vt ibì epiſcopus ordinaretur. Quo comperto, vir ſanctus mœſtus & afflictus, flere cœpit coram fratribus, dicens: Cur me, dilectiſſimi fratres, permittitis laqueis implicari huius ſeculi, qui mundum & gloriam eius reſpuere volui, vt veſtigijs Chriſti Domini mei, liber ab omnibus, poſſem inhęrere? Tũc fratres ad hanc vocem præ gaudio, non tamen ſine mœrore, flere cœperunt: præ gaudio quidem, quòd ex eorum ouili ſuo gregi Dominus paſtorem prouidiſſet: cum mœrore autem, quòd in eius abſentiam conſentire modis omnibus formidarent. erat quippe charus & acceptus omnibus.

Carolus Martellus is fuit.

Vide quàm adſpiret ad põtificatũ.

CAP. IIII.

POrrò benedicente Abbate, omnibusq; fratribus proſperitatem illi à Domino precantibus, egreſſus è cœnobio, Aureliam peruenit, moxq; accerſiti vicinarum ciuitatum epiſcopi, omniſque clerus & populus, in pontificali cathedra eum per omnia dignum prçſulem collocant, gaudentes quòd talem tantumq; virum ſibi à Domino paſtorem conceſſum viderent: maximaq; exultatione perfuſi, vnuſquiſq; redijt in ſua. Ille autem accepta ea prouincia, nõ honoris, ſed oneris loco eam habuit: atq; deindè cœpit eccleſias excolere, clerum diligere, plebem ſua prędicatione corrigere, cœnobia circunquaquè conſtructa frequenter circumire, atq; in eis commorantes omni charitate & humanitate proſequi. Itaq; tanto erga eum omnis clerus & populus amore tenebatur, vt omnes ſumma cum deuotione eius ſe ſubderent obſequio ſeruitutis. Erat enim mente tranquillus, vultu ſerenus, adſpectu amabilis, corpore decorus, omnibusq; bonis acceptus. Creſcebat interìm fama eius longè lateq; per orbẽ: cumq; opinio eius paſsìm vulga-

Obtinet cathedram Aurelianenſem.

vulgaretur, inimicus humani generis inuidẽs gloriæ eius atq; ſanctitati, corrupit quoſdam malignitatis ſuæ veneno, permouitq́; eos, vt inuidia excęcati, ſuggererẽt Carolo principi, vt virum beatum cum omnibus illi ſanguinis propinquitate coniunctis, in exilium relegaret, illorumq́; honores, partim ſuis vſibus adijceret, partim in ſuos ſatellites conferret. At Carolus ea ſuggerentibus ità reſpondit: Nôſtis gentem hanc ferociſſimam & bellicoſam, multisq́; opibus inſtructam: itaq; quæ conſulitis, non ſine hęſitatione poſſum exequi.

CAP. V.

Agareni vaſtant Aquitaniam.

INtereà gens neſanda Iſmaëlitarum ad depopulandam prouinciam Aquitaniam ingreſſa, cunctam vaſtans ſupellectilem, oppida & caſtella nititur expugnare. Audiens verò hoc Carolus princeps, collectis Burgundionum Francorumq́; populis, obuiàm illis cum copioſo pergit exercitu, cęſisque illis, cum ingenti prędа domum reuerſus eſt. Cumq́; Aureliam perueniſſet, Ligeris alueum tranſiens, prandiaque parata relinquens, Pariſios proficiſcebatur, iuſſitq́; beatum Eucherium ſe ſequi. At ille tametſi ſciret inſidias ſibi pręparatas, nequaquàm renuit: non tamen principis, ſed Dei obtemperãs pręceptis, ſpontaneus periculo ſe dedit, ſubijciẽs ſe, ſicut beatus Petrus Apoſtolus ait, humanæ creaturæ propter Deum: ſiue regi, tanquàm pręcellenti: ſiue ducibus, tanquàm ab eo poſitis ad vlciſcẽdam prauitatem malorum, vt canatur laus bonorum. Anno itaque decimoſexto pontificatûs ſui Aurelia egreſſus, & Lutetiam quoquè ex principis voluntate prętergreſſus, Vernum fiſcum publicæ dictionis ilicò aduolauit: moxq́; celebri ſermone vulgatum eſt auribus principis, adeſſe ſanctum ſacerdotem: quem ille à ſuis militibus iuſſit compręhendi, & cum propinquis reliquis Coloniam in exilium deportari. Ille verò vt virtutum ſibi augmenta cumularet, reddebat gratias, ſacroſanctæ ſubditus Trinitati. Vbi autem Coloniam peruenit glorioſus Chriſti ſacerdos, tanta ibi & ſacerdotum & cleri & populi benignitate fruebatur, vt cũctis illorum opibus, quicquid indè illi facere libuiſſet, haud aliter atque proprijs vti illi liceret. Quod cùm ità fieret, Carolum principem latére non potuit. Itaq; metu perterritus, nè fortè illorum ſubſidijs & auxilijs adiutus, munitiora regni loca ſeu caſtella occuparet, clàm tutiori loco in Haſbania Roberto Duci tradidit cuſtodiendum. Qui ſanè illum cum maxima gratulatione ſuſcipiens, permiſit manibus illius omnem ſupellectilem ſuam, vt ſicut ei placeret, facultas illi ſuppeteret tam egenis, quàm in cœnobijs commorantibus indè tribuendi. Dederat enim ei Dominus gratiam coram illo, velut beato Ioſeph quondàm coram Pharaone. Petijt autem à pręd cto Duce, vt ſibi in eccleſia beati Trudonis confeſſoris pro ipſo & fidelibus eius copiam deprecandi tribueret: quo impetrato, ſacerdos Dei inclytus die noctuque Dominum precabatur, vt cum electis eius in aula glorię ipſius coronari mereretur.

1. Pet. 2.

S. Eucherius deportat in exilium.

Gene. 41.

CAP. VI.

Prou. 17.

VErùm cùm ſcriptura dicat, Qui reddit mala pro bonis, non recedet malum de domo eius: quod princeps Carolus contra hunc virum Dei fecit, epiſcopatum crudeli violentia ei adimẽdo, tum etiam aliarum eccleſiarum res vſurpando, id iuſto Deus iudicio reddidit in caput eius. Nanq; hic vir Dei in oratione poſitus, ad alterum ſeculum eſt raptus, & inter cętera, quæ Domino ipſi oſtendente conſpexit, vidit hunc Carolum in inferno inferiori torqueri, eiq́; interroganti ab angelo ductore eius reſponſum eſt, quia ſanctorum iudicio, qui in ſupremo mundi die cum Domino iudicabunt, quorumq́; res abſtulit & exercitui ſuo diſtribuit, ante illud iudicium anima & corpore ſempiternis pœnis eſt deputatus, ſimulq́; cum ſuis peccatis recepit pœnas propter peccata omnium, qui res facultatesq́; ſuas ob honorem & amorem Dei ad ſanctorum loca in luminaria diuini cultûs fouenda, inque alimoniam ſeruorum Chriſti ac pauperum pro animarum ſuarum ſalute contulerant. Porrò vir Dei ad ſe rediens, ſanctum Bonifacium & Fulradum monaſterij ſancti Dionyſij abbatem, ſummumq́; regis Pipini capellanum ad ſe vocauit, eisq́; hęc reuelans, hoc ſigni dedit, vt ad ſepulcrum Caroli principis irent, & ſi corpus eius illic non inuenirent, ea quæ dicebat, vera eſſe crederent. Illi verò pergentes ad monaſterium, vbi Caroli cadauer humatum fuerat, tumulumque illius aperientes, ſubitò draconem exire indè viderunt, totumque ſepulcrum intùs inuentum eſt velut incendio atrum.

Habet hæc etiam Paulus Aemylius lib. 2. de rebus geſtis Francorum.

1. Tim. 5.

CAP. VII.

Abit è vita S. Eucherius.

SAnctus autem Eucherius ſexto exilij ſui anno, ipſo glorioſo tranſitûs ſui tempore, diuini luminis perfuſus claritate, corpore integræ conuerſationis intactus, carnis vinculis abſolutus, emigrans ex hoc mundo, victor intrauit in cęlum: ibique à Domino pro laboribus & operibus bonis diadema accepit gemmis fulgētibus variatum, floribus immarceſcibile, decore & varietate inæſtimabile. Sepultus eſt in eccleſia beati Trudonis Confeſſoris Chriſti, & cum magno decore, vt dignum erat, ab omnibus tumulatus. Lingua verò noſtra non ſufficit vllis verbis ea omnia expromere, quæ poſt eius obitum miracula ab eo geſta ſunt: ſed pauca, quæ veridica relatione didici, ſilere minimè audebo. Mulier quędam, quam ipſe vir ſanctus de gentilitatis errore ſua admonitione reuocauerat, cuiuſq; filium de ſacro fonte ſuſceperat, ad tumulum eius ceream candelam pondere libræ vnius ex deuotione collocauit & incendit: eaque per tres dies & noctes perpetuò arſit, nec extincta eſt. Die verò tertio cuſtos templi ceram eius candelæ liquefactam redegit in maſſam, atque ecce in eius manibus in tantam molem excreuit, vt idem omninò pondus priſtini cerei inueniretur.

Miraculū.

CAP. VIII.

Aliud miraculum.

PRętereà ſanctimonialis quędam, quā vir ſanctus ob vitæ illius caſtimoniam familiariter dilexerat, pro facultate ſua ad caput ipſius ſancti candelam, humani corporis ſtaturam æquantem, appoſuit, accenſamq; reliquit. Veſpere autem tranſacto, cuſtodes eccleſiæ, vt moris eſt, foribus obſeratis, ardentem illic dimiſerunt. Ad declaranda ergò beati viri merita, cùm intempeſta nocte omnes ſopore tenerētur, ſuper tumulum illius, qui pallio opertus erat, cecidit, & vſq; ad extremam ſuî partem combuſta eſt. At cuſtodes expergefacti, vt viderūt cinerem in pallio, ſtupore & admiratione attoniti, formidabāt, nè quid eius ignis abſumpſiſſet: excuſſoq; cinere diligēter ſcrutantes, ità ipſum pallium illęſum compererunt, vt nec tenuis maculæ veſtigium in eo appareret.

CAP. IX.

NVpèr etiam miraculum quoddam innotuit, quod nequaquàm ſilentio tegendum arbitror. Quidam ex famulis viri Dei, quem ipſe à gentilitatis perfidia cōuerſum, Chriſti baptiſmate purificauerat, à quodam Dei famulo vas vitreum commodatò accepit, idq; oleo implens, ad caput ſancti viri ſublimè ſuſpendit & accendit. Cœpit autem paulatim liquor augeri, & in pauimētum inſtàr riuulorum dilabi. At cuſtodes cœnobij, viſo tam inſigni miraculo, retulerunt cōgregationi. Porrò fratres concito gradu baſilicam ingreſſi, ad tanti miraculi conſpectum gaudio perfuſi, certiq; de meritis ſancti Eucherij, vaſe ſuppoſito, Dei donū ſuſcepêre. Tandèm paucis diebus euolutis ità copioſè manauit, vt lampades ſeptem indè impletæ, licèt pariter arderent, nihil tamen imminuerentur. Ex ipſo autem ſanctitatis liquore quicunq; ægrotus ex deuotione manibus ſacerdotum vngitur, ſtatim recipit ſanitatem, quacunque etiam detineatur infirmitate. Hoc verò miraculum nemo ambigat hodieque fieri.

Oleum in lampade augeſcit.

CAP. X.

Feſtus dies S. Eucherij.

POſt anniuerſarium verò diem obitûs eius, cùm vigiliæ vel matutini hymni à Clero omni ſolenniter celebrati fuiſſent, Abbas ipſius monaſterij cœpit eſſe anxius pro cibis, clero populoque qui ad celebranda ſolennia confluxerant, apponendis. Egreſſus autem vnus ex clericis, qui fuerat viro ſancto familiaris, ad fluuium iuxta monaſterium pręterfluentem, annuente Domino, tantam piſcium multitudinem in eo natare conſpexit, quantam ſe nemo illic aliquando vidiſſe meminiſſet. Accurrit itaque citiſſimè, & renunciat Abbati & fratribus, quid ipſi cōceſſum eſſet videre. Itur ergò, retia iaciuntur, tantaq; piſcium multitudo temporis puncto capitur, vt non ſolùm Clerus, ſed etiam populus vniuerſus, qui ad eius conuenerat ſolennitatem, ſufficienter, immò etiam abundè exatiatus, gratias pro ſancti merito ſacroſanctæ referret Trinitati. At verò prolixi operis eſt totam pertexere hiſtoriam, quales quantaſq; virtutes per eius interuentum ibidèm Dominus operari dignatus eſt. Nam cęci multi receperunt viſum, claudi plurimi greſſu reſtituto, adepti ſunt ſanitatē, dęmones quoquè ſine numero fugati. Augentur dona plurima, pręſtantur vndiquè, donante Domino, petentibus vota congrua. Vndè oro clementiam ſanctiſſimi patris, vt mihi pigro & indigno ſeruulo ſuo, qui plurima ex ijs, quæ de illo audieram, prętermiſi, & hęc pauca commemorare non omiſi, apud Dominum patrocinari in omnibus non deſiſtat, ipſo largiente, qui viuit & regnat in ſecula ſeculorum, Amen.

Multa miracula poſt obitū eius.

VITA

VITA S. PIPINI, PRIMI DVCIS BRABANtiæ, ex Codice MS. grauiter, vt appáret, conſcripta.

Venerabilis Pipinus Dux Brabantiæ ex patre Carolomanno principe & matre Emegarde, fuit Maior domûs Fräciæ ſub Clotario rege Francorum & Dagoberto eius filio. Qua dignitate, parùm à dominatione ac ſublimitate regia differente, prędîtus, omnia prudēti diſpoſitione ordinabat: pręſtabatq; tam in bello fortitudine, quàm iuſtitia in pace. Erat erga regem fidei ſeruantiſſimus, erga populum verò veritatis tenaciſſimus: atque in diſcernenda vtrorunque cauſa firmiſſimo animi iudicio perſiſtens, neque munera populi ad ſubuertēdum ius regium reſpiciebat, nec gratiam regis ad obruendam populi iuſtitiam attēdebat. Siquidem regem Deum regi homini pręferebat, cuius mandato prohibitum nouerat, vultum potentis honorare, vel perſonam pauperis in iudicio attendere. Tam ergò, quæ plebis erant, plebi deferebat: quàm quę regis, regi reſtituebat. Studebat ad normā diuinę iuſtitię omnes iudiciorum ſuorum ſententias dirigere.

21. Febrva.
Parentes Pipini.
Iuſtitia eius.
Leuit. 19.

Quæ res vel maximè hinc arguitur, quoniam beatum Arnulphum pontificem Metenſium, quem in timore ac dilectione Dei nouerat excellentem, omnium cōſiliorum vel negociorum ſuorum ſocium aſſumebat. Hoc adiutore fretus, æquitatis freno cohibebat, ſi quando neglecto iure, poteſtate regia abuti voluiſſet. Defuncto quoquè prędicto viro Dei, ſanctum Cunibertum, antiſtitem Colonienſium, pari ſanctitatis fama illuſtrem, curabat in hac negociorum adminiſtratione participem habere. Perpēdere ex hoc poſſumus, quo æquitatis ardore ſuccenſus fuerit, qui tam circunſpectos conſiliarios, tamque incorruptos arbitros elegit. Quia enim prauitatem execrans, rectis & honeſtis ſtudijs intētiſſimus extitit, ſemper vſus eſt in exercitio operis ſanctorum virorum conſilijs, & eorum fretus meritis. Beatus igitur Pipinus primò regum Auſtraſiæ, poſtmodùm ipſius Auſtraſiæ inferioris prępoſitus & dux glorioſus, erat lingua & natione Teutonicus. Decus ergò & gloria Teutonicorum, ſpeculum & norma Brabantinorum, via & exemplar morum, beatus iſte pater patrum Pipinus, egregius dux, poſtquàm domum regiam & inferiorem Auſtraſiam, ſuæ fidei commiſſam, ſtrenuiſſimè gubernâſſet, vocatus eſt ad patriam ſine fine duraturam, recepturus ſuæ fidelitatis mercedem condignam. Cuius mors tāto dolore totam Auſtraſiam perculit, vt planctui eius planctus regum nequaquàm conferri poſſit.

Arnulphus Metenſis epiſcopus.
Cunibertus Coloniēſis epiſcopus.
Morit magno ſui relicto deſiderio.

Fuerat nanq; probatiſſimæ vitæ ac puriſſimæ famæ, ſapientiæ domicilium, conſiliorum theſaurus, defenſio legum, controuerſiarum finis, munimentum patriæ, curiæ decus, via ducum, & diſciplina regum. Qui profectò ſi exemplo ſancti Iob laudes ſuas prędicare voluiſſet, ex perſona Sapientiæ, quę ipſum vberrimè repleuerat, veriſſimè & abſque iactantiæ vitio dicere potuiſſet: Per me reges regnant, & conditores legum iuſta decernunt. Huius autem beati viri corpus eo honore, quo decuit, in ciuitate ſua Landis conditum eſt, ibique diù iacuit, donèc diuino inſtinctu viri fideles illud ad locum eminentiorem & celebriorem tranſtulerunt, non patientes theſaurum tam precioſum humilimi viculi loculo occultari, ſtatuentes pręclaram lucernam non ſub modio, ſed ſuper candelabrum reponendam, vt luceat meritis & ſignis omnibus, qui in domo Dei ſunt, vtì cernere datur vſque in pręſentem diem. Vt autem oſtenderetur, quanti meriti eſſet apud Deum, tale fertur in die tranſlationis eius cōtigiſſe miraculum. Nam cùm veneranda eius oſſa de tumulo vbì dudùm repoſita erant, leuarētur, vt ad ciuitatem Niuellenſem, locum videlicet eius reuerentiæ competentiorem, transferrentur, cum copioſis id actum eſt cereis, ſicut decuit, ardentibus. Cumq; de Landis vſq; Niuellam populus fidelis per tantum terræ ſpatium venerandas reliquias cum luminaribus proſequeretur, & aura eſſet multùm ventoſa, ne vnus quidem cereorum vi extinctus ventorū extitiſſe perhibetur, quouſquè peruentum eſt ad locum optatum. Ipſius itaq; ſacræ reliquiæ collocatæ ſunt, vt decuit, in capſa decenti iuxta feretrū filiæ ſuæ ſanctæ Gertrudis, quæ ſingulis annis in diebus Rogationum circunferuntur à Clero, ad laudem Domini noſtri Ieſu Chriſti, cui eſt laus & gloria in ſecula ſeculorum, Amen.

Iob 29.
Prou. 8.
Matth. 5.
Trāſferuntur eius reliquiæ, & cerei ardentes à vento non extinguuntur.

VITA, & MARTYRIVM S. MONTANI ET SOCIORVM EIVS, LVCII, IVLIANI, VICTORICI, FLAuiani &c. *ſcriptum eleganti ſtylo partìm ab ipſis martyribus, partìm ab alio quodam, qui præſens interfuit. Eſt certè hiſtoria lectu digna, apparetque hos martyres S. Cypriani fuiſſe diſcipulos, & paulò poſt illum pro Chriſto paſſos eſſe.*

24 FEBRVA. Quidā volūt 18. Maij.

DIlectiſſimi fratres, nobis nihil aliud eſt agēdum, quàm vt de Dei ſeruis & Chriſto eius dicamus, & de multitudine fratrum cogitādum: quanquàm ratione hic amor per hoc officium ad has nos impulerit literas, vt fratribus pòſt futuris & magnificētiæ Dei fidele teſtimonium, & laboris tolerantiam per Dominū memoriam relinqueremus. Poſt popularem tumultū, quem ferox vultus Pręſidis in necem concitauit, poſtque ſequentis diei acerrimam perſecutionem Chriſtianorum, apprętenſi ſumus Lucius, Montanus, Flauianus, Iulianus, Victoricus, Primolus, Renus, & Donatianus catechumenus, qui baptizatus in carcere, ſtatìm ſpiritum tradidit: necnon & circa Primolum ſimilis conſummationis exitus contigit. Nam & ipſum ante paucos menſes habita confeſſio baptizauit. Igitur apprętenſis nobis, & apud Regionantes in cuſtodia conſtitutis, ſententiam Pręſidis milites nunciabāt, quòd die heſterno ardēs, nobis interitum minaretur. Nam vt poſteà quoquè veriſſimè cognouimus, exurere nos viuos cogitauit: ſed Dominus, qui ſolus de incendio ſeruos ſuos poteſt liberare, in cuius manu ſermones & corda ſunt regis, furentem à nobis Pręſidis ſæuitiam vertit: & incumbētes precibus aſſiduis tota fide, ſtatìm quod petiuimus accepimus: accenſusque in exitium noſtræ carnis ignis extinctus eſt, & flamma caminorum ardentium Dominico rore ſopita eſt. Nec difficile credentibus fuit, noua poſſe ad vetera exempla contingere, Domino in ſpiritu pollicente: quia qui gloriam iſtam operatus eſt in tribus pueris, vincebat & in nobis.

Donatian⁹ & Primolus in carcere obeunt.

Prou. 21.

Ignis diuinitùs extinguitur.

Dan. 3.

Tunc à propoſito ſuo, Domino volente, cōfractus, mitti nos in carcerem iuſſit. Quò deducti, non expauimus fœdam illam loci caliginem: moxq; carcer tenebroſus, ſpiritu prolucente, reſplenduit, & contra obſcuritatis deformia, & cęca noctis contecta, inſtàr diei, fidei deuotio candida luce veſtiuit, & ad ſummum aſſcēdebamus locum pœnarum, quaſi aſſcenderemus in cęlū. Quales illic dies duximus, quales tranſegimus noctes, exponi nullis ſermonibus poſſunt: nec tormēta carceris vlla affirmatione capiuntur: ſed veremur atrocitatem loci, vt eſt, dicere, quia vbì tentatio eſt grandis, ille ibì maior eſt, qui eā vincit in nobis, & non eſt pugna, qua non ſit, Domino protegente, victoria. Nam & occidi ſeruis Dei leue eſt: ideò mors nihil eſt, cuius aculeos * conniuens contentionemq; deuincēs Dominus, per crucis tropęum triumphauit. Sed & cauſa nulla armorum eſt, niſi quādò miles armandus eſt: nec armatur, niſi quādò congreſſio eſt: & in coronis noſtris pręmium ideò eſt, quia certamen pręceſſit: nec datur palma, niſi cōgreſſione perfecta. Sed paucis diebus viſitatione fratrum nos refrigerauimus. Nam omnem noctis laborem, diei ſolatium lętitięq; abſtulit. Tūc Reno, qui nobiſcum fuerat, ſomno apprętēſo, oſtēſum ei eſt produci ſingulos. Quibus prodeuntibus, lucernæ ſingulæ pręferebantur. Cuius aūt lucerna nō pręceſſerat, nec ipſe procedebat. Et cùm proceſſimus nos cum lucernis noſtris, expergefactus eſt. Et vt nobis retulit, lętati ſumus, fidētes nos cum Chriſto ambulare, qui eſt lucerna pedibus noſtris, & ſermo Dei.

* for. acom. minuens

Certamen ſequitur pręmiū, nempe corona.

Pſalm. 118.

Poſt ipſam noctem dies nobis hilaris augebatur. Et continuò eādem die ſubitò rapti ſumus ad Procuratorem, qui defuncti Procōſulis partes adminiſtrabat. O diem lætum, gloriam vinculorum: ô optata votis omnibus catena. O ferrum honorabilius atq; precioſius optimo auro. O ſtridor ille ferri, qui ſtrepebat, dum trahitur per aliud ferrum. Loqui noſtrum futurum ſolatium videbatur: atque nè hac iucunditate tardiùs frueremur, à militibus, vbinàm nos Pręſes audire vellet, huc atque illuc per totum forum circunducti ſumus. Tunc nos in ſecretarium vocauit, quia necdùm hora paſſionis aduenerat. Vndè proſtrato diabolo, victores ſumus in carcerem reuerſi, & ad alteram victo-

riam

am reſeruati. Hoc itaque prælio victus diabolus, ad alteras ſe aſtutias vertit, fame nos & ſiti tētare molitus. Et hoc ſuum prælium multis diebus fortiſſimè geſſit, ità vt quod magis ſecum facere aduerſarius putabat, ægrotātium copia ad Solonē fiſcalem & aquam frigidam laboraret. Hic autem labor, hæc inopia, hoc neceſſitatis tempus ad Deum pertinuit, dilectiſſimi fratres. Nam qui nos tētari voluit, ipſum vt allocutionem in ipſa tentatione haberemus, ſe oſtendit. Nam Victori preſbytero, commartyri noſtro, qui ſtatim poſt hāc eandem viſionem paſſus eſt, oſtenſum eſt hoc. Videbam, inquit, puerum huc in carcerem introïſſe, cuius fuit vultus perlucidus ſuper ſplendorem inenarrabilem, qui nos deducebat per omnia loca, vt exiremus: egredi tamen non potuimus, & ait mihi: Adhuc modicum laboratis, quia nunc impedimini. Sed confidite, quia ego vobiſcum ſum. Et adiecit: Dic illis, quia glorioſiorem coronam habebitis. Necnō ad Deum ſuum ſpiritus properans, & anima iam proxima paſſioni, ſedes ſuas requiſiuit. Nam hunc eundem Dominum de paradiſo interrogauit, vbì eſſet. Cui ille ait: Extra mūdum eſt. Oſtende illum, inquit, mihi. Qui ait illi: Et vbì erit fides? Cumque hic per humanam puſillitatem diceret, Quod me mandas, tenere non poſſum: dic ſignum, quod eis dicam. Reſpondit ei Dominus, & ait: Dic illis ſignum Iacobi: Lætandum eſt, fratres dilectiſſimi, vt patriarchis, etſi non iuſtitia vel laboribus adæquari poſſimus. Sed qui dixit, Inuoca me in die preſſuræ, & eximam te, & clarificabis me: ad clarificationem ſui * fletus poſt preces, ad ſe habitas, commemoratus eſt noſtrî, priùs miſerationis ſuæ denuncians munus.

Fame & ſiti ſancti Cōfeſſores tentantur.

Locus obſcurus & mendoſus.

Viſio.

Pſal. 49.

*for. * flexus*

De hoc enim ſorori noſtræ Quartilloſiæ hîc nobiſcum poſitæ oſtendit: cuius mulieris & maritus & filius ante triduum paſſi erāt. Ipſa quoquè hîc reſidens, propinquitatem ſuam velociter ſubſecuta eſt, quæ in hunc modum, quod vidit, expoſuit: Vidi, inquit, filium meum, qui paſſus eſt, veniſſe ad carcerem: qui ſedens ſuper labrum aquarium, ait: Vidit Deus preſſuram veſtram & laborem. Et poſt hunc introiuit iuuenis miræ magnitudinis, qui ferebat phialas duas ſingulis manibus, lacte plenas, & ait: Bono animo eſtote. commemoratus eſt veſtrî Deus. Et ex phialis illis, quas ferebat, dedit omnibus bibere. Quæ phialæ non deficiebant. Et ſubitò allatus eſt lapis, qui feneſtram diuidit medius: ſed & claræ feneſtræ ipſo medio allatæ, liberam cæli faciem admiſerant. Et poſuit iuuenis ille quas ferebat phialas, vnam ad dexteram, alteram ad ſiniſtram, & ait: Eccè & ſatiati eſtis, & abūdat, & tertia adhuc phiala ſuperueniet vobis. Et abijt altera dies, quæ poſt hanc viſionem eluxit. Expectantes autem eramus horam illam, quando fiſcalis non cibus, ſed penuria & neceſſitas inferretur: quia cibus nullus nobis ſuberat. Nam & altera die ieiuni manſeramus. Subitò autem vt ſitientibus potus, eſurientibus cibus, deſiderātibus martyrium obuenit: ità laboribus noſtris refrigerium Dominus per Lucianum chariſſimum nobis præbuit: qui diſrupto catenarum obice, velut per duas phialas per Herennianum hypodiaconum & Ianuarium catechumenum, alimentum indeficiens omnibus miniſtrauit. Hoc ſubſidium ægros & laborātes nimiùm ſuffulſit. Eos quoquè qui per eundem laborem, hoc eſt, per incommodum Solonis & frigidæ aquæ ægritudinem iam inciderant, ab infirmitate reuocauit. Cuius tā glorioſis operibus omnes apud Deum gratias agimus.

Viſio Quartilloſiæ martyris.

Præbetur tandèm cibus Cōfeſſoribus.

Iam nunc, dilectiſſimi fratres, & de amore, quem in nos inuicèm habemus, aliqua dicenda ſunt: nec inſtruimus, ſed admonemus: quia ſicut ſimul vnanimes ſumus, ità & apud Dominum vnà viuimus & oramus. Tenenda eſt concordia charitatis, & dilectionum vinculis inhærendum eſt. Tunc diabolus proſternitur, tunc à Domino, quicquid poſtulatur, accipitur, ipſo pollicente ac dicente: Si duo ex vobis conſenſerint ſuper terram, de omni re quamcunque petieritis à patre meo, continget vobis. Nec alio modo vitam æternam accipere & cum Chriſto regnare poterimus, niſì fecerimus quod præcepit faciendum: pro quo & vitam promiſit, & regnum. Eos deniquè hæreditatem Dei conſequi, qui pacem cum fratribus tenuerint, ſuo magiſterio ipſe Dominus enunciat, dicens: Beati pacifici, quoniam filij Dei vocabuntur. Quod exponens Apoſtolus, ait: Vt ſimus filij Dei. Si autem filij, & hæredes: hæredes quidem Dei, cohæredes autem Chriſti. Si quidem compatimur, vt commagnificemur. Si hæres non poteſt eſſe, niſì filius: filius autem non eſt, niſì pacificus: hæreditatem Dei habere non poterit, qui pacem Dei rumpit. Et hoc non quaſi admoniti dicimus, aut ſine diuina oſtenſione ſuggerimus.

Matth. 19.

Regnū Dei nō obtinebūt, niſì qui pacis & charitatis ſunt ſtudioſi.

Matth. 5.

Rom. 8.

Nam cùm Montanus cum Iuliano habuiſſet ſermones aliquos ob eam mulierē, quæ ad communionem *oppreſſit, quæ nec communicabat: cumq́; poſt correptionē, quam in eam congeſſerat, in rigore ipſo diſcordiæ manſiſſet: oſtenſum eſt eádem nocte Montano hoc: Viſum eſt, inquit, mihi veniſſe ad nos centuriones. Cumq́; deducerēt nos per viam longam, peruenimus in campum immenſum, in quo occurrunt nobis Cyprianus & Leucius. Peruenimus autem in locum candidum, & facta ſunt veſtimēta noſtra candida, & caro noſtra commutata, candidior eſt facta veſtimentis noſtris candidis. Ità aũt perlucida fuit caro noſtra, vt oculorum viſum ad intima cordis admitteret. Et reſpiciens in pectus meum, video quaſdã ſordes, & experrectus ſum in viſione. Et occurrit mihi Lucianus, & retuli illi viſionē, & aio illi: Scis quoniam ſordes illæ, illud eſt, quòd non ſtatìm cõcordaui cũ Iuliano? Et in hoc experrectus ſum. Qua de re, fratres dilectiſſimi, concordiam, pacem, vnitatem omni virtute teneamus: imitemur iam hîc eſſe, quod futuri ſumus. Si nos inuitãt iuſtos promiſſa prẹmia, ſi terret iniuſtos pœna prẹdicta, ſi cum Chriſto eſſe & regnare cupimus, quẹ ad Chriſtum & regnũ ducunt, illa faciamus. Optamus vos benè valere. Hẹc omnes de carcere ſimul ſcripſerant.

*Margin: for. *obceſſit. — Viſio Montani.*

Sed quia neceſſè erat omnem actum martyrum beatorum pleno ſermone complecti, quia de ſe & ipſi minùs dixerant, & Flauianus quoquè priuatum hoc nobis munus iniunxit, vt quicquid literis eorum deeſſet, adderemus, neceſſariò aliqua ſubiunximus: Cumque per plurimos menſes recluſi fuiſſent in carcere, & fame ac ſiti diù laboràſſent, tandèm ſerò produci iubentur, & ad prẹtorium Prẹſidis admoueri. Et omnibus quidem glorioſa voce profeſſis, cùm Flauiani adiutorium reclamaret amore peruerſo, nugans eum diaconum, quod confitebatur inter cẹteros, id eſt, Lucium, Montanum, Iulianum, Victoricum, dicta ſentẽtia eſt, Flauianusq́; rursùs receptus eſt. Et quanuìs haberet plenam doloris materiam, quòd ſcilicet de tam bono collegio ſeparatus eſt, tamen fide & deuotione, qua vixit, credebat id fieri, quod Deus vellet, & triſtitiam ſolitudinis deſtitutæ, religione ſapientiæ temperabat. Dicebat etiam, Cùm cor regis in manu Dei ſit, quæ cauſa mœroris eſt, aut quarè ſuccenſendum putem homini, qui hoc loquitur, quod iubetur? Sed de Flauiano poſtmodùm pleniùs.

Margin: Prou. 21.

Interìm cẹteri ducebantur ad victimæ locum. Cõcurſus vndiquè gentilium & omnium fratrum fuit. Qui quanuìs obſequentes alijs & cẹteris Dei teſtibus pro religione & fide, quam Cypriano docente didicerunt: tunc tamen officio pleniore & copia maiore conuenerant. Erat illic videre martyres Chriſti, felicitatem glorịę ſuæ, vultûs hilaritate teſtantes: ità vt poſſent prouocare ad propriæ virtutis exempla, etiam ſi tacerẽt. Sed nec ſermonis largitas defuit. Nam exhortationibus ſuis ſinguli plebem corroborauerunt: Et Lucium quidem propter ingenitam lenitatem, & probam ac modeſtam verecundiam, infirmitas etiã grauis & labor carceris fregerat: ac propterea cum comitibus paucioribus ſolus antè prẹceſſit, nè multitudo nimiæ preſſurẹ de fuſione ſanguinis inuideret: qui tamẽ & ipſe nõ tacuit, ſed comites ſuos quomodò potuit inſtruxit. Cui cùm dicerent fratres, Memento noſtri: Vos, inquit, meî mementote. Quanta martyris humilitas, de gloria ſua nec ſoli ſub ipſa paſſione prẹſumere? Iulianus quoq́; & Victoricus inſinuata diù fratribus pace, & commẽdatis omnibus clericis, maximè eis, qui famẽ carceris viſitauerant, ad paſſionis locum cum gaudio & ſine pauore venerant. Sed enim Montanus, corpore & mente robuſtus, quanquàm & ante martyrium glorioſus, quicquid ſemper veritas poſtularet, conſtanter & fortiter dixerit ſine vlla exceptione perſonæ: tamen de martyrio proximo creſcens, prophetica voce clamabat: Sacrificans dijs eradicabitur, nisì Domino ſoli. Et hoc frequenter iterabat, inſinuans & inculcans, non licere, deſerto Deo, ad ſimulacra & manufacta figmenta accedere. Hẹreticorum quoquè ſuperbiam & improbam contumaciam retundebat, conteſtans eos, vt vel de copia martyrum intelligerent Eccleſiæ veritatem, ad quam redire deberent. Deindè lapſorum abruptam feſtinanter negationem pacis ad plenam pœnitentiam & Chriſti ſententiam differebat, necnon integros quoquè ad tutelam integritatis exhortans: State fortiter, fratres, & conſtanter militate, dicebat. Habetis exempla: nec vos lapſorum perfidia deſtruat ad ruinã, ſed noſtra tolerantia magis ædificet ad coronam. Virgines quoquè ſingulas admonebat, vt ſanctitatem ſuam tuerentur. Generaliter omnes docebat, vt Præpoſitos venerarentur. Præpoſitis quoquè ipſis concordiam pacis inſinuans, nil eſſe melius aiebat, quàm Præpoſitorum vnanimem voluntatem: tunc & plebem poſſe

Margin: Apparet hinc, hos martyres Cypriani ætate vixiſſe. — Montani præclara laus.

poſſe ad ſacra obſequia prouocari, & ad vinculum dilectionis animari, ſi rectores plebis pacem tenerent. Hoc enim eſt propter Chriſtum pati, Chriſtum etiam exemplo ſermonis imitari, & eſſe probationem maximam fidei. O exemplum grande credendi.

Cùm autem iam carnifex immineret, & gladius ſuper ceruices eius libramento nutante penderet, expanſis ille manibus ad Deum, voce clara, ità vt non tantùm ad totius plebis aures, ſed & ad gentiles quoquè ipſos ſonus vocis euaderet, orauit, rogans & deprecans, vt Flauianus, qui per ſuffragium populi de comitatu eorum remanſerat, ſequeretur die tertio. Et quó precis ſuæ fidem faceret, manualem, quo oculos fuerat ligaturus, in partes duas diſcidit, & iuſſit alteram reſeruari, qua Flauiano oculi poſt craſtinum ligarentur. Sed & in medio eorum ſolum ſeruari iuſſit, vt nec ſepulturæ conſortio ſepararetur: & perfectum eſt ſub oculis noſtris, quod Dominus in Euangelio ſuo repromiſit, vt qui tota fide peteret, quicquid peteret, impetraret. Nam poſt biduum, ſecundùm quod poſtulatum fuerat, Flauianus quoquè productus, gloriam ſuam paſſione perfecit. Quoniam tamen, vt ſuprà dixi, etiam ipſe mandauit, vt bidui moram memoratis cauſis iuberemus, faciendum erat neceſſitate maiore, quod fieri meritò deberet, etiam ſi non iuberetur. Poſt ſuffragia illa, poſt voces, quibus quaſi pro ſalute eius amicitia inimica ſurrexerat, reuocabatur in carcerem virtute robuſta, mente inuicta, fide plena. Nihil de animi eius vigore mutilauerat remanendi quidem contemplatio, quæ quemuis poſſet mouere. Ità fides, quæ imminentem paſſionem tota deuotione præſumpſerat, temporanea impedimenta calcabat. Hærebat lateri eius incomparabilis mater, quę præter fidem, qua ad patriarchas pertineret, in hoc etiam ſe Abrahæ filiam comprobauit, quę filium ſuum & optabat occidi, & quòd interim remanſiſſet, contriſtabatur glorioſo dolore. *Matth. 21.* *Gene. 22.* *Mira ſanctę mulieris fortitudo.*

O matrem, religiosè piam, ô matrem inter vetera exempla numerandam. O Machabæicam matrem. nihil enim intereſt de numero filiorum, cùm perindè & hęc in vnico pignore totos affectus ſuos Domino mancipauit. *2. Mach. 7.*

Sed ille collaudans matris animum, vt dilationem ſuam non doleret, Scis, inquit, mater meritò caſtiſſima, vt ſemper tentauerim, ſi confiteri contigiſſet, martyrio in eo frui, & frequenter catenatus videri, & ſæpè differri. Si ergò contigit, quod optaui, gloriandum eſt potiùs quàm dolendum. Et cùm ad carceris ianuam veniretur, difficiliùs multo & tardiùs quàm ſolebat, aperiebatur, obnitentibus etiam carcerariorum miniſtris: ità vt videretur obfirmatum, ſpiritu quodam repugnante atque teſtante, indignum eſſe, carceris ſordibus eum fœdari, cui cæleſte habitaculum pararetur. Quia tamen diuinitatis corona dilata, dignas cauſas habebat, iam cæli & Dei hominem inuitus carcer admiſit. Qualis illic mens fuit biduo illo, quę ſpes, quæ've fiducia, cùm martyris Dei animus & de collegarum petitione præſumeret, & de ſua crederet paſſionem futuram? Dicam, quod ſentio. Dies ille poſt biduum tertius, non quaſi paſſionis, ſed quaſi reſurrectionis dies ſuſtinebatur. Admirans erat deniquè turba gentilium, qui vocem Montani petentis audierant. Poſtquàm verò produci tertio die iuſſus eſt, rumore cognito, confluebant increduli & perfidi, fidem martyris probaturi. Egrediebatur de carcere Dei teſtis, iam ad carcerem non reuerſurus. Communis omnium magna lætitia, ſed magìs habebat in animo ſuo certum, quòd & fides propria & petitio anteceſſorum ſuorum extorqueret Præſidi vel inuitam, licèt populo reclamante, ſentētiam. Vndè & occurrentibus fratribus & ſalutare cupientibus, fide tota pollicebatur, quòd in Fuſcano cum omnibus pacem facturus eſſet.

O magna fiducia, fides vera. Ingreſſus deindè prætorium, cum miraculo omnium in cuſtodiarum loco ſtabat, expectans donèc vocetur. Illic nos in latere eius conſtituti eramus, iuncti penitùs hærentes, ità vt manus manibus teneremus, exhibentes martyrij honorem, & contubernij charitatem. Ibì condiſcipuli eius ſuadebant, cum lachrymis etiam, vt præſumptione depoſita, ſacrificaret interdùm, poſteà quicquid vellet, facturus: nec incertam illam & ſecundam mortem pluſquàm præſentem vereretur. Et hæc gentilium verba ſunt, qui dicebant vltimi furoris eſſe, magìs mortem mâlle * timere, quàm viuere. *Vides hic familiarem admodùm martyribus fuiſſe huius hiſtoriæ authorem.* ** temerè,*

Sed ille gratias agens, quòd amicitia duce, quantùm in ipſis erat, conſultum ſibi vellent: tamen & de fide & de diuinitate non tacuit, dicens, multo melius eſſe primo in loco, quantùm ad libertatem integritatis pertineret, occidi, quàm lapides adorare.

Tunc deindè ſummum eſſe Dominum, qui omnia imperio ſuo fecerit, ac propterea ſolus colendus ſit, addens & illud, quòd gentiles minùs credunt, etiam ſi de diuinitate quid ſentiunt, viuere nos etiam cùm occidimur, nec vinci morte, ſed vincere: ipſos quoquè, ſi vellent peruenire ad conſcientiam veritatis, etiam Chriſtianos eſſe debere. His illi retunſi & reuicti, poſtquàm nihil per ſuadelas obtinere potuerunt, ad crudeliorem ſe miſericordiam contulerunt, certi eum à propoſito voluntatis ſuæ vel tormẽtis deponi poſſe. Et cùm admoueri iuſſus eſſet, interrogatus à Præſide, quarè mentiretur ſe diaconum, cùm non eſſet, mentiri ſe negauit. Et cùm Centenarius diceret, notariam ſibi datam eſſe, qua contineretur eum fingere, reſpondit: An non eſt veriſimile me mentiri, & illum verum dicere, qui notariam falſam dedit? Qui cùm reclamante populo ac dicente, Mentiris: iterùm à Præſide interrogaretur, an verè mentiretur, reſpondit: Quod eſt compendium mentiendi? Ad hoc populus exaſperatus, torqueri eum iteratis clamoribus poſtulauit. Sed Dominus, qui ſerui ſui fidem ſciebat, non eſt paſſus probati martyris corpus tormenti alicuius vel leui laceratione pulſari. Cor enim regis ad ſententiam ſtatim flexit, & teſtem ſuum, vſque ad mortem fidelem, conſummato curſu & agone perfecto, coronauit.

It hilaris ad mortem Flauianus. Exindè iam gaudens, quia per ſententiam datam paſſionis ſuæ erat certior, etiam iucundo colloquio fruebatur. Et ſic effectum eſt, vt iuberet hæc ſcribi, & ad propria verba coniungi: addi quoquè oſtenſiones ſuas voluit, quarum pars ad moram bidui pertineret. *Viſio oblata Flauiano.* Cùm adhuc, inquit, epiſcopus noſter ſolus paſſus fuiſſet, oſtenſum eſt mihi hoc, quaſi Cyprianum ipſum interrogarem, an pati ictus doleret martyr futurus, de paſſionis tolerantia conſulebat, dicens: Alia caro patitur, cùm animus in cælo eſt, & nequaquàm corpus hoc ſentit, cùm ſe Deo tota mente deuouit. O verba martyris, martyrem cohortantis. Negauit eſſe in paſſionis ictu dolorem, vt qui & ipſe habebat occidi, animari conſtantiùs poſſet, quòd nec paruum quidem ſenſum doloris de paſſionis ictu haberet. Poſteà, inquit, cùm plures paterentur, contriſtabar in viſu noctis, quòd quaſi à collegis meis remanſiſſem. Et apparuit mihi vir quidam, dicens: Quid contriſtaris? Cui cùm cauſam triſtitiæ meæ dicerem, ait: Confeſſor es, tertiò martyr eris per gladium. & ſic impletum eſt. Nam confeſſus Chriſtum primò in ſecretario, ſecundò publicè, reclamante populo, iuſſus recludi, à collegio ſuo ſecundùm oſtenſionem remanſit, & productus poſt confeſſiones duas, tertiò paſſionem perfecit Deindè, inquit, cùm iam Succeſſus & Paulus cum comitibus ſuis coronati fuiſſent, & ego poſt infirmitatem conualeſcerem, video ad domum meam veniſſe Succeſſum epiſcopum, vultu pariter & cultu nimìs claro, cuius effigies difficulter agnoſceretur, eò quòd carnales oculi angelico ſplendore rutilarent. Quem cùm vix agnoſcerem, ait mihi: Miſſus ſum nunciare tibi, quoniam tu paſſurus ſis. Hoc cùm dixiſſet, ſtatìm venerunt duo milites, qui me perduxerunt in locum quẽdam, vbi erat fraternitatis multitudo collecta, inter quos apparuit mater mea, dicens: Laudo te, quia nemo ſic martyrium duxit, Et *Flauiani egregia prȩconia.* verè nemo. Nam, vt omittam carceris abſtinentiam ſingularem, & vt accipientibus cęteris vel modicum cibum, qui de ſordibus penuriæ fiſcalis exhibebatur, ſolus ſe ab ipſo modico continuit, tanti habens ieiunijs multis & legitimis fatigari, dummodò alios victu proprio ſaginaret.

Ad illa igitur veniam, quòd cum tanto honore deductus eſt, qui à tot ſacerdotibus comitatus, eius diſciplinis omnibus ordinatis, ad inſtar ducis dirigi meruit. Sic regnaturum cum Deo martyrem, iam ſpiritu ac mente regnantem, etiam itineris tota dignitas exprimebat. Sed nec de cælo teſtimonium defuit. Imber largus & lenis temperato rore deſcendens fluebat, ad multa proficiens: Primò, vt gentiles perniciter curioſos interuentu pluuiæ refrenaret, & vt diuertendi daretur occaſio, vt ſacramentis legitimæ pacis nullus profanus arbiter intereſſet. Et quod Flauianus ipſe ore ſuo dixit, ad hoc *Iohan. 19.* pluebat, vt Dominicæ paſſionis exemplo aqua ſanguine iungeretur. Sic conſummatis omnibus fratribus & pace perfecta, proceſſit è ſtabulo, quod Fuſciano de proximo iun- *Memorabilis martyris morituri ſententia.* ctum eſt. Ibi cùm editiorem locum & ſermoni aptum conſcenderet, ſilentio manu facto, huiuſmodi verba emiſit: Habetis, inquit, fratres dilectiſſimi, nobiſcum pacem, ſi Eccleſię noueritis pacem, & dilectionis vnitatem ſeruaueritis. Nec puteris pauca eſſe, quæ dixi, cùm & Dominus noſter Ieſus Chriſtus, paſſioni proximus, hæc nouiſſimè di- *Iohan. 15.* xerit: Hoc eſt mandatum meum, vt diligatis inuicèm, ſicut dilexi vos. Et ſupremum illud

lud adiunxit, & in teſtamenti modum vltima ſermonis ſui fide ſignauit, quòd Lucinũ presbyterum commendatione pleniſſima proſecutus, quantùm in illo fuit, ſacerdotio deſtinauit. Nec immeritò. Non enim difficile fuit, ſpiritu iam cęlo & Chriſto proximante, habere notitiam. Deindè ad locum victimæ, expleto ſermone, deſcendit, & ligatis oculis ea parte, quam Montanus ſeruare ante biduum iuſſerat, fixis tanquàm ad precem genibus, paſſionem ſuam cum oratione perfecit. O martyrum glorioſa documenta. ô teſtium Dei experimenta præclara, quæ ad memoriam poſterorum meritò conſcripta ſunt, vt quemadmodùm de ſcripturis veteribus exempla, dum diſcimus, ſumimus, etiam de nouis aliqua diſcamus.

IGNATII MONACHI, QVAE FIT SINGVLATIM, EXPOSITIO VITAE ET MIRACVLOrum *ſancti Patris noſtri Taraſij, Archiepiſcopi Conſtantinopolitani. Habetur in Metaphraſte.*

Suidas hūc Ignatiū dicit fuiſſe diaconum & vaſorū cuſtodē eccleſiæ Cōſtantinopolitanæ, & Metropolitanū Nicææ. 25. FEBRVA.

NAtaturus per ingentem maris magnitudinem, inclyti patris & vita inacceſſa præſtantis, vereor nè aduerſos ventorum flatus linguæ agreſtis, & vaſtorum fluctuum obſcuritatis excitem, ſalumq; & tempeſtatem mihi procurem animæ naufragij. Talis enim eſt inſcitiæ temeritas, quæ orationem effundit tanquàm paleam, ad nihil quod ſit opportunum conducibilem, & affert damnum ei, quod oportet fieri & eſt vtile, & in naufragium incidit multiloquij, quod fieri non poteſt, vt omninò effugiat peccatum, vt eſt Salomonis & diuina admonitio. Hoc meum reprimit ingenium & terret cogitationem, & refrenat orationem, & diuinarum viri dotum profundum intueri properantem, retardat. Sed cùm altum longi temporis ſilētium res eius tegens eſſet multorum auribus damnum allaturum, vt quæ teneantur deſiderio audiendi res optimas & præſtantiſſimas, quę ab illo in vita geſtæ ſunt, vt quę ſint plenæ vtilitate animæ, agè valere iubens omnem dubitationem, pauca quędam de ipſo, quę dignatus ſum videre oculis, & quæ accepi auribus, & quę ipſa nóui experientia, & in mea humili & egena ſcio manere memoria, cum pura & ſyncera veritate in lucem edere, ſi Deus concedat, iam conabor. Nam etſi non poſſim dicere pro dignitate, non ideò vniuerſum deſeram: ſed quia nolo abſcondere talentum, ſicut ille malus & piger ſeruus, ideò quod Deo gratum eſt prompto & alacri animo offerre pro viribus, etſi non potero debitum ſoluere cum fœnore, in eo quidem certè, quòd ſortem exerceam & procurem, vt ei nihil detrahatur, ero aliqua ex parte accipiendus.

Prou. 10.

Matth. 25.

Hic ergò ſacroſanctus & magnus Taraſius, qui Chriſti manſuetudinem & humilitatem ab infantia vſque ad ſenectutem imitatus pulchrè expreſſit, in cuius, ſicut priùs dixi, virtutum mare me vt natarem demiſi, quiſnam eſſet & vndè, & ex qua patria & parentibus ortus ſit, arduum fuerit dicere, ijs etiam qui ex ſcientia ſciunt amplè & magnificè dicere, non ſolùm mihi, cuius eſt planè humilis & abiecta oratio, tantam pręclari generis ab alto repetere magnitudinem, & à maioribus deductam eius ſtirpem recenſere, qui gloriari non vult eiuſmodi laudibus, neq; fluentibus diuitijs cor apponere, conuenienter diuino Pſalmographo, vnquàm eſt meditatus. Hoc vnum autem poſſumus dicere, quòd omni authoritate & maxima excellentia apud eos, qui per id tempus imperabant, Georgius eius pater, & rei nomen conueniens ſortita mater eius Encratia, propter ſummam iuſtitiam primas partes obtinuerunt, ex patriciorum ſerie deriuati, appellati patricij. Quorum pater quidem cùm aſcendiſſet ad altitudinem tribunalis iudicialis, integreque & incorruptè ius omnibus ex æquo tribueret, Solone & Lycurgo antiquis illis legiſlatoribus, conſpectus fuit longè iuſtior. Qui etiam aliquando rectam & legibus conuenientem tulit ſententiam, cùm quid eſſet iuſtum tunc ignorâſſent, qui videbantur imperium obtinere, neque id vellent exequi. Iuris verò dicendi difficultas in his fuit: Pauperculæ quędam fœminæ, fuerant grauiſſimi criminis accuſatæ. Quænam autem fuerit ea accuſatio, iam dicam.

Pſal. 61.

Integritas patris eius in iure dicundo.

Accu-

Accuſatæ fuerant cædem feciſſe lactentium infantium, per foramen domorum vel portis etiam clauſis ſubeuntes, & ex improuiſo infantes interficientes. Quæ etiam trahebantur in iudicium ab ijs, qui credebant fabulis, & nolebant Chriſti Dei noſtri ſequi doctrinam, quæ ſimulacris & phantaſmatibus nequaquam decipitur. Eſt enim apud Græcos in fabulis fœmina quædam, Gello nomine, quæ dicitur, cùm immatura morte vitam abrupiſſet, quibuſdam ſpectris acceſſiſſe ad recèns natos infantes, & eos interfeciſſe. Huius fabulæ improbo pellecti ac decepti ſpiritu, qui ea dicebant probabiliter, conantur etiam ad mulierculas transferre hoc execrandum ſcelus, & eis adſcribere in ſpiritum conuerſis, cauſam eorum, qui moriebantur ante tempus. ô ſtuporem, ô cordis oculorum cæcitatem. Si corpus longitudine profunditateq; & latitudine compactum ac conſtipatum, in ſpiritum diſſolutum procedit, & hæc facere conceditur, Chriſtus ergò, qui eſt ipſa veritas, dicens: Spiritus carnem & oſſa non habet: reputatus eſt phantaſma ab ijs, qui hæc aſſerunt. Quinetiam Chriſtus quoquè, qui veram carnem accepit, & ſpiritum carnem & oſſa non habere verè affirmauit Diſcipulis, nulla re circuuſcribetur, quæ obſtet, quò minùs ſit phantaſia. Sic ergò cenſens & citra dubitationem iudicans Georgius, fœminas abſoluit à criminibus. Qui tunc autem rerum potiebatur, (valdè enim defendebat phantaſiam) cùm ſenſiſſet ſic iudicâſſe Georgium, iuſſit eum ad ſe adduci. A quo euidenter edoctus de vero exitu latæ à ſe ſententiæ, eum quidem cecidit per ſummam ignominiam: latam autem ab eo ſententiam vel inuitus comprobat, vt qui à criminibus abſolutas conſeruârit mulierculas. Et Georgij quidem conſtantiæ & iuſtitiæ pars hîc ſita ſit.

Iohan. 14. Lucæ 24.

Mater piè ſuum inſtituit filium.

Mater verò clara pietate, & id, quod ipſa appellabatur, cernens proficere in filio, venerandum reddit ſuum filium & verè templum continentię. Et cum æqualibus quidem ſuis & improbis docens eum nullam habere conſuetudinem: inire amicitiam cū ijs, qui amant decus virtutis, ſuadebat & eis coniungi iure charitatis ſpiritalis. Quamobrem ingreſſus per vniuerſam virtutem, erat apud omnes reuerendus, vt etiam conſulari dignitate fuerit honeſtatus: & electus ſit primus ſcriba arcanorum Imperatoris: & in aula imperatoria luciferi inſtàr reſplenduerit: vt qui diuinas quidem diſciplinas abundè eſſet complexus: & ex externa eruditione collegiſſet, quę ſunt præſtantiſſima. Illas quidem meditans ad aſſenſum virtutis, & plantatus ſecus decurſus aquarum diuinæ cognitionis, vt rationales fructus proferret in tempore: harum autem vtilitatem per attentionem & cautionem in animo recondens obſignauit, per quas poſſet corrigere, quod eſt prauum & barbarum: & linguæ ſuę imponere legem accuratè loquendi.

Fit conſul &c.

Pſalm. 1.

Cùm ſic decætero per vtraſque laudem eſſet aſſecutus, & totum ſe Deo dicâſſet per pietatem & puram cōſcientiam, venit ad habitum ſpiritalis perfectionis, & mundi munera obiens in mundo habitu, ſe à mundana remouit ambitione, & ſpiritui adaptans animam, Vas ſacrum efficitur electione melioris, etiam ante ſacerdotium, & paſtor pecudum rationis compotum, qui paſcebatur adhuc, prænunciabatur: & ſperabatur fore, vt ſuſciperet vniuerſam omnium præfecturam, vt lucida lucerna iam accenſa, igne virtutum mundum illuſtrans vniuerſum, & omnem hæreticam diſpellens caliginem, & lucem procurans rectæ fidei. Nec populum ſua ſpes fefellit, vt qui mox acceperit id, quod deſiderabat. Paulus enim, quem Cypria natum excepit Salamis, ſanctè & integrè clauum regens ſacerdotij, cùm nefaria adhuc vigeret hæreſis, quæ accuſat Chriſtianos: eorum, inquam, qui abolent imaginem Chriſti veri Dei noſtri carnis ſuſceptionis: & eius, quæ eum verè & propriè peperit Dei matris, & incorporearum, vt viſæ ſunt, poteſtatum: & iam omnes ſancti oppugnatores hæreſis à breui & caduca hac vita exceſſiſſent, & traducti eſſent ad eorum, quę in vita geſſerant, quæ fit illic, diſcretionem: & ſerpentinæ doctrinæ virus etiam poſt exitum euomuiſſent ex Eccleſia, ægrè ferebat & animo angebatur Paulus, cùm non haberet, qui ei opem ferret, & manum præberet ad rectæ fidei correctionem, proptereà quòd omnes adhærerent hæreſi, eamque confiterentur & aſſentirentur. Capit itaque conſilium dignum ſua prudentia. Nam cùm incidiſſet in morbum, qui ei mortem erat allaturus, & deducturus ad longęuam quę illic eſt, reſolutionem, ſe clàm ſubducit è ſede: & cùm veniſſet ad Flori monaſterium, in numerum monachorum ſe retulit, mutato amictu.

Iconomachorum hæreſis.

Poſtquàm autem notum fuit, quò ſe demiſiſſet Pontifex, idque iam perueniſſet ad aures eorum, qui per id tempus rerum potiebantur, (Irene autem & Conſtantinus eius

Irene cum filio Conſtantino Imper.

eius filius, primas potentiæ partes tunc pulchrè obtinebant) ij, quòd res accidiſſet noua & inſolita, animo non parùm conturbati, ſtatuerunt venire ad dictũ monaſterium. Poſtquàm verò agnouerunt Pontificem ſubijſſe habitum humilitatis, ira repleti & metu, rogauerunt eum, qui ſe ad tantam dederat audaciam, quænam fuiſſet cauſa Pontificis fugæ & tonſuræ, reputantes num nihili eſſet facturus grauem Imperatoris indignationem. Paulus autem miti ac placida oratione (talis enim erat, ſi vllus alius) iram leniens imperatoriam, perſuaſit, vt iraſci deſiſterent: & aperuit cauſam, quæ eum ad hoc deduxerat, hoc modo verba faciens:

Me, ô Imperatores, & morbus, & improuiſus mortis aduentus, coëgit hoc facere, multo autem magìs ad id impulit Eccleſiæ deformitas, quæ laborat hæreſi, & ex diuturna mala opinione tantum accipit dolorem, vt ei inhæſerit vibex immedicabilis: & ter iam per manus & atramentum inſcripta hæreſi aſſenſio. Neq; enim mihi licuit effugere retia malæ opinionis: ſed accidit, vt & lingua & manu in ea implicarer. Quod etiam me magìs angit, vt quod excedat ſenſus animi. Video omnes orbis terrarum partes, quę in veſtra manu tanquàm in ſtatera appenduntur, fidei immobilem conſeruantes trutinam, & in recta permanentes doctrina & exultantes, ab eccleſia noſtra longè diſſidere, & tanquàm à Chriſti grege alienas oues repellere. Et ideò recuſo eſſe paſtor cœtûs hæretici, & ſtatui potiùs habitare ſepulcrum, quàm eſſe obnoxius anathematibus ſacræ quaternioni ſedium Apoſtolicarum. Sed cùm ſceptri potentiam in veſtras manus Deus tradiderit, & imperialem curam geratis Chriſtianiſſimi gregis, qui eſt ſub ſole, nè deſpiciatis triſtitiam matris veſtræ Eccleſiæ, ſed ſtudete, vt ea rursùs veterem recipiat pulchritudinem. Nè patiamini abominandam hęreſim nunc quoquè, tanquàm ſuem ex querceto, vt dicitur, vaſtare ac perdere vineam veſtræ imperatoriæ & fidelis agriculturæ, & à viam tranſeunte non trita & aſpera mala opinione turpiter eam peruadi. Eſt vobis ſcientiſſimus agricola, qui aluërit botrum verę confeſſionis, & eum expreſſerit in diuina torcularia vnius & ſolius Eccleſię, & cùm implêrit craterem ſapientiæ, parauerit fideliſſimo populo poculum rectæ ſententiæ. Et quemnam hunc innuis, ei dixerunt Imperatores? Taraſium mea ſignificat oratio, qui eſt primus à ſecretis diuini veſtri imperij. Illum ſcio, & quicunque rectè ſapit, eccleſiam eſſe opportunè ſuſcepturum: & virga quidem rationis participe hæreſum nugas eſſe exacturũ: docendi autem & paſtorali baculo introducturum & foràs educturum ad ſtabula & mandras veritatis, gregem diuiniſſimum.

Oratio Pauli Epiſcopi ad Imperatores.

Cùm in auribus imperatorijs ſic ſeminâſſet orationem, & eam effeciſſet genitalem, & quæ iam fructum tulerat in centuplum, grauitate morbi oppreſſus, ad tabernaculi diſſolutionem, per mortem confidenter feſtinabat, ædificationem à Deo per incorruptionem, vt dicam Apoſtolicè, ſortitus. Et ſic quidem ſe geſſit Paulus: Imperatores autem in Paſtoris electione mentem habentes occupatam, & Pauli ſermone ſtimulati, in Taraſium apertè defigunt oculos: & eum, Deo volente, vt viduato gregi præeſſet, communi conſenſu ſapienter eligunt. Eis aſſentiebatur, quidquid erat optimum & præſtantiſſimum è ſacro ſenatu, diuinus planè cœtus: vt qui omninò ſcirent virum in omnibus pręfulgere, & dignum, cui demandaretur dignitas paſtoralis. Quidquid autem erat promiſcuum ac circunforaneum, & lucernam redolebat hæreticam, patris ſanctitatem, etiam ante ſacram ab eo acceptam veſtem, vt ad arguendum vehementiſſimam & acutiſſimam ſuſpectam habens ſecurim, nolebat aſſentiri communibus ſuffragijs, non volens ab antiqua ſua reſipiſcere ſententia: & malebat inuolui cœno limi hæreſeos, quàm potari viuifico fluento puri & imperturbati fontis doctrinæ Taraſij. Sed vicit id, quod iuſtum erat: & admiſſum eſt, quò pro pietate ferebatur decretum. Iubent itaque Imperatores ſtatìm coràm ſiſti Taraſium, vt quę Deo videbantur & legibus Eccleſiaſticis, iura in eo confirmarent. Ille verò aderat cum pia & honeſta ſpecie, & quas à Deo habebat, gratijs circundatus. Apud quem honeſtis & egregijs agentes ſermonibus, & tanquàm iam cum patre, de eo, quod erat poſteà conſtituendum, conſilium ineuntes, vſi ſunt verbis eiuſmodi:

2. Cor. 5.

Taraſius eligitur epiſcopus Cõſtantinopolitanus.

Non putamus latére tuam prudentiam, quòd præteritis temporibus Eccleſiam inuaſit vertigo hæreticę caliginis, quę nihilo tolerabiliùs eam operuit, quàm nona plaga Aegyptiaca, tenebræ, inquam, palpabiles, & vſque in hodiernum diem cancri more ſerpit per gregem: & per vniuerſum ferè mundum in animam commouit tempeſtatem.

Imperat. oratio ad Taraſium.

Exod. 10.

tem. Sed quoniam Deus ineffabili nutu eam produxit, & eius ductores, qui non iuſtè iuſtum perſequi ſtatuerant, iuſto iudicio ab imperio exemit & à vita, & tanquàm lampadem prælucentem noſtram accendit potentiam, vt malæ opinionis abigamus tenebras, & faciamus exoriri Solem cognitionis: eccè te euocamus defenſorem & propugnatorem,& ad hoc certamen adiutorem,vt qui ſciamus te pulchrè poſſe armari ad rectam tuendam ſententiam, & ſtructa ex diuinitùs inſpiratis ſcripturis acie, pro ea confligere & te præclarè gerere. Nè ergò terga vertas ad ea,quæ piè à nobis proponuntur, qui mũdanis opibus & copijs ſtudemus procurare pacis vtilitatem: quinetiam pedibus & manibus opem ferre, & omnem mouere lapidem, vt dicitur in prouerbijs, vt inueniatur quod quæritur, & appræhendatur quod deſideratur. Tempus eſt ergò vt contexatur præclara & valdè optanda Eccleſiæ tunica,quam ſcidit peſtis hæreſis. Nunc appropinquat dies inſignis & ſalutaris, in quo Chriſtus ceſſare faciens fremitum erroris ſimulacrorum, annuit copioſis ſuis miſerationibus, vt eius veneranda erigeretur ſtatua,quòd attinet ad humanitatem. Tranſiens ergò ad ſeptum Sacerdotij, cùm aduerſùs hæreſim decertaueris,cane victoriç canticum aduersùs inimicos. A Deo prçmium & coronam accepturus, egredere.

Taraſij ad Imperat. reſponſio.

Taraſius autem Imperatoris allocutione obſtupefactus,& tanquàm à cæleſti aliquo ſono attonitus, reſpondit in hanc ſententiam ad ea,quæ dicta fuerant: Tempeſtatem quidem, quæ in fidem & vniuerſum commune vehementer irruit, & vſque ad fundamenta Eccleſiam periculoſis agitauit fluctibus,& animæ naufragium multis conciliauit,nulla eſt auris,quæ non acceperit,etiamſi pauci effugerint vim procellæ. Hunc verò ſedare turbinem,& nocturnç pugnæ luna non lucente hanc pacare procellam, maius eſt,quàm vt vllæ vires id queant præſtare. Quis enim,quç tam nefariè inualuit,conſuetudinem, & naturæ vim accepit, & mundum propemodùm iureiurando adegit aduersùs diuinam poteſtatem, conuerterit & fecerit diſcere, quod eſt melius, niſi Deus adſpexerit & defenderit veſtram diuinam poteſtatem? Eccleſia, quç impietatis tyrannide olìm fuit exuta veteris decoris pulchritudine,lacerisq; pannis diù eſſe induta ſuſtinuit propter putria & imbecilla dogmata hçreſis, nunc à Deo & à vobis ornetur pijs varietatibus. Per vos ergò renouentur mandata Apoſtolorum, per quæ refulſit ſplendor veræ fidei. Reſpirent ſacrarum Synodorum pura decreta,quæ Euangelicis ſeruantur traditionibus, nec ſuſtinent in æternum vllo modo poſſe ſurripi. Aperiantur veſtibula paternorum dogmatum, & Chriſti pecudum in eis greges trãſeant,& tanquàm ex diuino paradiſo confiteantur doctrinam rectæ confeſſionis. Per * Caiaphaicum enim concilium facta eſt abortio fœtûs hæreſis. Per œcumenicam Synodum naſcantur filij Eccleſiæ, & ad menſuram ætatis Chriſti incrementum accipiant. Nam ſi hoc factum fuerit, & antiqua ac prima amictûs dignitate fuerit decorata, & veræ opinionis pius dogmatum Lucifer veſtro ſtudio eam illuſtrauerit, habebit omnes fideles in eadem ſententia conuenientes, & ſuas animas profundentes, vt ea ſtabiliter fundata, conſeruetur ſupra firmam petram fidei.

Conſtantinopolitanã pſeudoſynodum dicit, qua damnatç ſunt imagines ab hæreticis.

Cùm hæc coram Imperatore animæ vtilia declarâſſet myſteria, ipſe eum rogat, vt eum quoquè de his differentem audiat communis cœtus populi. Nam hoc caput rectç fidei ægrè ferebat turba militaris, vt cui non videretur eſſe admittendas & adorandas venerãdas imagines. Nutu ergò Eccleſiæ hoc facere incitatus,cùm fuiſſet in inclyto Magnaurç palatio, vniuerſa confluente ciuitate & ſacerdotali multitudine ſe quidem excuſauit, validis demonſtrans rationibus, qualis eſſet ſacerdotij profeſſio & dignitas,& ad quantam altitudinem euehat & magnitudinem,eum, qui vult ad hoc procedere; ſeque non eſſe idoneum ad id ſuſcipiendum, vt qui iam olìm fuerit implicatus in mundi dignitatibus, & in huius vitæ turbis & ſolicitudinibus plurimùm inuolutus, & myſticum hunc ſtatum nondùm guſtauerit. Eum enim, qui ad hanc vocationem & hunc gradum properat, illotis,vt dicitur,manibus citò ad id inſilire, & quç non tangi poſſunt,tangere non eſt tutum: ſed eum,qui eſt educatus in ijs,quç ad hoc ferunt, iuſtificationibus, & directus Euangelicis & Apoſtolicis,vt par eſt, viuificis doctrinis, ad diſcernendam viam rectam & incuruam: vt illa quidem paſtoraliter deducat ad meliora: hanc autem declinet & vitet, conuenienter diuinç admonitioni, vt quç procùl ferat à Deo & eius conſtitutionibus. His fretum, traduci oportet ad hanc magnitudinem. Me autem, vt ſcit Deus, ad hoc ſuſcipiendum miniſterium inuitum coegerunt

Impe-

Imperatores, cùm hoc mihi nunquàm veniſſet in mentem, neque de hac vnquàm re-ctione cogitâſſem. Tanquàm electo ergò Dei populo & gregi meam communico conſcientiam, vt ſi me huic maximo muneri volueritis alligare, & me huius iugum ſubire ſtatueritis, Traditioni Oecumenicæ fidei vos quoquè ipſos inclinetis, & nè vos ſequi pigeat patres, qui hac via ſunt ingreſſi, & ſex ſanctis Oecumenicis Synodis, & ijs, quæ piè ab ipſis ſunt decreta, conſentire nè recuſetis. Ad ſupernam enim hære-ditatem tranſmittunt eos, qui ipſis parent, & fiunt authores magnæ & immortalis re-munerationis. Eius itaque admonitiones tanquàm angeli voces admittit populus, & polliciti ſe inſtàr ouium ſecuturos ducentem paſtoraliter, ſe, vt Deo & ei videtur, in omnibus parituros affirmabant. En vult vt œcumenicis obtẽperent Concilijs, modò ipſum velint habere Epiſcopũ.

Tunc decæterò inſpiratione principalis & diuini ſpiritûs, conſpirante etiam con-ſilio Imperatoris, limi mundani mutata dignitate, & tonſa coma ritu Clerici, hone-ſtoque & venerando alio ſumpto amictu, diuinis & ſpiritalibus inuocationibus, ſicut Aaron & Phinees, ſuſcipit vnctionem honoris ſacerdotalis, & aſcendit ad altitudinem cathedræ Paſtoralis, luci lucem adiungens, & virtutem augens virtutibus, & modum ſuperantibus profectibus datum, ſacratiſſimum talentum multiplicans. Continen-tiam enim tanquàm Eucrateæ filius, & qui eum iampridèm abundè exercuerat, vſque adeò ſibi parauit ex eo, quòd eſſet paucis contentus, vt eſſet eius victus à rebus ſuper-uacaneis omninò alienus, & non luxurians vſque ad ſatietatem. Vitæ autem ſuę ha-benas ità moderabatur, & animi perturbationum tumultus ità reprimebat, vt eſſet omnibus diuiniſſimum exemplar propoſitum, cui nunquàm perſuaderi poterat, vt moueretur ad appetitum voluptatis. Parſimonia victûs eius.

Cùm autem ad diuinarum ſcripturarum meditationem ſibi domeſticam aſciuiſſet vigiliam, ſomnum vt membra ſoluens & inutile amandabat mancipium: & cùm vſus exigeret, rursùs iubebat adeſſe. Quis enim eum in lecto recumbentem, aut mollibus ſtragulis vnquàm vidit inuolutum? Quis tunicā & zonam ſuper cubile dimittentem vnquàm accepit, & præparauit, vt eſſet elegantior & concinnior? Quis ex eius pedi-bus vnquàm detraxit calceos, & alligata ſpongia, vt mos eſt, leuigauit & polijt? Sed ipſe erat ſibi, vt dicitur, balneator, & inſeruiebat ſibi ad vſum corporis: in hoc quoq; Chriſtum magiſtrum diuino zelo imitans, qui dixit: Non véni vt mihi miniſtraretur, ſed vt miniſtrarem: exemplum humilitatis præbens ſuis diſcipulis. Catalogus virtutum eius. Matth. 20.

Habebat autem precationem, quę mentem ſublimè ad cælos euehebat, & ſoli Deo reddebat familiarem, & coniūgebat incorporeis, & expellebat omnem tentationem, conuenienter Domini eloquio. Nullum enim erat tempus, quo non habebat ſolum eum genu flectentem & ſurgentem, & manus ad cælos extollentem, & ſupernè acci-pientem à Deo illuminationem. Humilitatem verò, vt quæ ei à puero fuerat fami-liaris, ità eſt complexus, vt non ſolùm ea in ipſo conſpiceretur, & ex ea laudem aſſe-queretur, ſed etiam tranſiret ad alios, qui exemplo ſuo informabantur. Multis enim ex ijs, qui erant relati in numerum Clericorum, qui ſuos lumbos zonis cingebant au-reis, & ornati erant varijs & precioſis veſtibus ſericeis, aurū quidem ademit: fecit au-tem ſuccingere lumbos cingulis contextis ex pilis caprarum. Ijs verò, qui toti corpo-ri ex ijſdē filis purpureas veſtes habebant contextas, excogitat tunicas remotas à cu-rioſitate nimia & delicijs, vt quæ eſſent veſtitus honeſtus, & conuenirent ijs, qui Deo ſeruire ſtatuerunt, & profitentur humilitatem. Ex quo quid euenit? Vt tolleretur quidem, quidquid damni ex eo naſcebatur: honoraretur autem frugalitas, vt theſau-rus quiſpiam precioſiſſimus. Caſtitatem verò, & quæ cum ea ſimul degit temperan-tiam, vt quæ ſanctificationem conciliarent, appellauit ſorores: per quas, quę carnem inuadit, ſordidam & adulterinam exterminans cogitationem, & ignominiæ affectio-nes depopulans, à Deo fuit redimitus victrice corona impatibilitatis. Precatio. Humilitas. Caſtitas. Temperantia.

Commiſerationem autem & ditiſſimam in pauperes miſericordiam, tam hilariter, vt ille dixit, impertijt, vt ſuperaret omnes, qui ſuppeditabāt pauperibus, & fieret nouus Ioſeph, dans frumentum egentibus. Suę enim menſæ obſonia in fruſta cōminuens, ad accipiendos eos, qui eſuriebant, in dies eis parabat conuiuium. Abundè autem huius rei ſunt teſtes vſque in hodiernum diem, definita receptacula eorum cauſa, qui hoſpi-tio accipiebantur & pauperum noſtrorum fratrum. Quinetiam manſuram pecuniæ dationem alijs piè attribuit, in pugillaribus nomen vniuſcuiuſque ſignificans. Quo- Miſericordia in pauperes. Rom. 12. Gen. 47.

tidianam autem diſtributionem, quam manu ſua propria in manus pauperum immittebat, quis ratiocinator dimenſus fuerit Diophantus, aut multiplicans numerârit Nicomachus, quæ erat arena copioſior, & egenorum ventres reficiebat? Ieiunio verò, quod eſt ante Chriſti paſſionem, magnam erogare largitionem in diuerſis locis & cœnaculis, ijs, qui magna premebãtur inopia, ipſe excogitauit, vſque ad Chriſti lucem afferentis, feſtum feſtorum, reſurrectionem.

Et ocio & tempore longo mihi opùs fuerit, vt per ordinem collocem accubitus inuitatorum hoſpitum & proſelytorum, claudorumq; & cæcorum & mutilorum ordinatam ſequens conſequentiam, & poſteris dem exemplum munifici ac liberalis inſtituti. Tempus autem hyemis, quod erat acerrimum, niueq; & gelu & glacie terræ vinciebat inteſtina, & ijs, qui in ipſa erant, imponebat inſtàr collaris, frigefacientem eamq; grauiſſimam moleſtiam, quomodò in eos, qui horrebant, & laceris pannis erant obſiti, & ſolùm pudenda contegebant, vſus machinationibus fouentis recreationis, propulſauit? Tunicas enim, penulas, & prætereà tegumenta ex craſſiſſimis lanæ filis & ſtaminibus confecta, & vellere denſo grauia, magno auri pondere emens, & ijs, qui ſub dio miſerè affligebantur, diſtribuens, arcebat grauem moleſtiam frigoris. In ſalutari autem priùs dicto die reuerendæ Chriſti reſurrectionis, poſt diuinæ ſynaxis & communionis peractum myſterium, adhuc ſacris veſtibus candidatus, ad veteris baſilicæ iam dirutum locum, qui vocabatur Eſtia, veniebat. Illic enim parabat egentibus maximum, quo acciperentur, epulum. Quos cùm feciſſet recumbere, incipiebat ipſe miniſtrare, vinum effundens ex cratére, & potum eis diſtribuens. Deinde cùm hoc munus obijſſet, ibat in domum ſuam patriarchicam, non aliquorum hinnulorum, vt dicit fabula, medullis ſe nutriens, neq; menſa Sybaritica excipiens, nec quę ventrem titillant & impinguant bellarijs, ſed frugalibus obſonijs, & quę non ſpectabant ad delicias, ſe reficiens.

Vide ſingularẽ in nudos benignitatem.

Ipſe miniſtrat pauperibus cibum capiẽtibus.

Quis ad tantã humilitatis altitudinem memoratur fuiſſe erectus ex ijs, qui vnquam fuerunt? Quis demiſſionem Chriſti ſic eſt imitatus, qui paterni ſinûs non exinanita magnitudine, noſtrę paupertatis ſubijt ſpeciem, & miniſtrando docens ad cælum euolare, fecit conſidere cum paterna maieſtate? Hic ipſe, qui nunc laudatur, etiam ſi in medijs iactaretur tumultibus, non ſolùm amauit quietem & ſilentium, ſed alijs quoquè ea affatim ſuppeditauit, eos à mundo abducens & Deo reddens familiares, & virtutis efficiens filios, vt huius ſanctæ vitę & operationis genitor & productor. Huius autem rei fidem facit omninò, ex hæreditate eorum, quæ ad ipſum lege dotis ex bonis paternis redibant, ædificatum monaſterium in ſiniſtra parte Boſphori Thracij. In quo cùm arborum rationis participum plantâſſet generoſa germina, quę pingueſcebant fluentîs exercitationis, & augebantur copioſis condimentis abſtinentiæ, ea fecit Chriſti agriculturam, triceſimum & ſexageſimum & centeſimum virtutum fructum fideliter producentia in ſanctitate & iuſtitia. Ex quibus multi ab ipſo ſunt vocati ad dignitatem paſtoralem, &, vt par erat, ornârunt poſſeſſionem ſacerdotij: fueruntque columnæ immobiles fidei catholicæ: Quod quidem oſtendit tenebroſa inundatio hæreſis, aduersùs quam fortiter pugnantes, & nubem ſubeuntes multorum periculorum in perſecutionibus & afflictionibus, & ſub dio perpeſſionibus, ad ſplendorem ſuperni luminis, eam fuderunt ac diſſoluerunt. In qua etiam ſuum cognitum reddidêre magiſtrum, tanquàm ſemper lucentem Luciferum. Et hęc quidem poſteà.

Philip. 2.

Conſtruit monaſteriũ.

Ipſe autem perfectis virtutibus vſus eſt ad ſatietatem, cùm mentẽ ſuam actione priùs exercuiſſet, vt aſſcenderet ad contemplationem, & eius fuiſſet capax receptaculum, concinnè animum adhibebat ijs, quæ ad rectam fidem pertinent, & vt quæ Deo volente viſa fuerant, & Imperatoribus promiſſa erant, ad effectum venirent, contendebat. Hoc autem erat, vt Oecumenica procederet Synodus: & ab eo, quod iuſtum eſt, minimè aberraret Eccleſia. Iuſſu ergò Imperatorum, omnes Pontifices ex vnaquaque regione & ciuitate proficiſcuntur in ciuitatem regiam, & iam edicto conuentu in inclyto templo diuinorum Apoſtolorum, & iam ſedentibus Epiſcopis in ſedibus propoſitis, eccè quoddam examen veſparum, virorum, inquam, qui erant animis leoninis, ex exercitu Conſtantini, qui olim imperij ſceptra non piè adminiſtrârat, exurgens velutì ex quibuſdam alueis malæ opinionis, accedit ad dictam ædem ſacram, bellicis armis eam obſtructurum. Qui cùm venerandæ ædis atrijs appropinquâſſent, incondita voce locum replêrunt, dicentes non eſſe ferendum infirmare & tranſgredi ea, quæ olìm viſa

Is fuit Conſtãtinus Copronymus.

Minæ Iconomachorum.

fuerant

fuerant Conſtantino. Non enim permittemus, aiebant, illius abrogari dogmata, & prædicari eſſe ſtatuendas imagines. Quòd ſi quis hoc inceperit, & ante noſtros oculos viderimus abrogari Synodum, quæ fuit ab ipſo congregata, ſanguine ſacerdotum terram reddemus purpuream. Hæc dicebant, & in portas irrumpentes, volebant eos, qui erant intùs, interficere.

Turbatur per illos ſynodus.

Tunc nutu imperatoriæ poteſtatis ſeſſionem relinquunt Pontifices: Imperatores autem in eos, qui res nouauerant, cum ira frementes, citò venerunt in ſuum palatium, eorum inſolentiam & inſurrectionem & euerſionem vniuerſi reputantes. Taraſius verò ad ſacram aram accedens, timoris nullum ſignum præ ſe ferens, incruentum incipit ſacrificium: & myſtica communione peracta, domum reuertitur: vbì vacabat prioribus laboribus, nempe in ſacra ſcriptura & in demonſtrationibus faciendis ex patrũ eloquijs. Rurſusque ſtatuebat, neceſsè eſſe congregari Synodum, nè communio hæretica in peius proficeret. Imperatores verò cùm eos, qui illam ſeditioſam fecerant conſpirationem, & inſultauerant in gloriam eorum imperatoriam, zona exutos à militari dignitate exauctoràſſent, & ab omni armorum auxilio deſertos & nudos effeciſſent, iubent vnumquenq; eorum ignominia notatum, redire in patriam. Non enim, aiebant, ſuſtinet Deus tales parentes ſeditionis, habere defenſores & propugnatores eius, quod ex eo relucet, palatij.

Exauctorantur ſeditioſi illi.

Hæc cùm Deo volente ſapienter ſtatuiſſent, & aliquod tempus intercedere bonum eſſe exiſtimàſſent, pulchro rursùs mandato edicunt, vt in præclaram Bithyniæ metropolim ſimul conueniret cœtus Sacerdotum & Pontificum: Niceam, inquam, in qua Trinitatis, quę eſt eiuſdem eſſentiæ & expers omnis materiæ, aduersùs Arrij & ſuorũ rabiem acutiſſimus gladius fuit fabricatus: in qua Trinitas hypoſtaſeon indiuidua diuiſione, & diuiſa vnione theologicè refulſit. Et cùm ſanctiſſima claſſis dicto citiùs in dictã veniſſet ciuitatem, Taraſius quoq; venit ex vrbe regia, ex Apoſtolicis ſedibus ſecum aſſumens eximios quoſlibet & pręſtantiſſimos: Nempe ab Adriano quidem Papa Romano Petrum primum Presbyterũ, & Petrum Monachum & Præfectum: ab Apoſtolica autem Diœçeſi, à Politiano, inquam, ſacratiſſimo Papa Alexandrino, Thomam Monachum & Presbyterum: & à Theodoreto Patriarcha Antiocheno, & ab Elia principe paſtorum Eliæ, Iohannem Monachum Presbyterum & Syncellum: adducens etiam ſecum quoſdam ex ijs, qui gerebant magiſtratus, pietate claros & gratia doctrinæ & facundiæ: inter quos fuit etiam Nicephorus, qui erat à ſecretis Imperatoris: qui cùm vixiſſet in ſanctitate, & eſſet ornatus diuinis virtutibus & doctrina ac dicendi ſcientia, Byzantij ſedis patriarchalis ſuſcepit honorem poſt Taraſij ſanctam conſummationem: & quicunq; erant venerandi & eximij Monachi, qui mouebantur zelo diſciplinæ & regulæ Eccleſiaſticæ, & contendebant ſemper ſequi ſynodalẽ accurationem, profecti ſunt Niceam.

Synodus Nicena 2. contra Iconomachos.

Die autem præſtituto (is verò erat, in quo Tecla aperuit ſtadium certaminibus fœminarum Martyrum) vnuſquiſq; Epiſcopus, in ſacerdotali gradu & habitu, ſedebat in ſua ſede. Primus autem loqui incipit Taraſius, & ſermonis oſtium aperit Synodo. Deindè imperatorio & diuino edicto audientibus omnibus recitato, quod de recta & ſyncera fide magna voce acclamauit, poſt quod fuerunt etiam vocales Apoſtolicarum ſedium ad eos, qui rerum potiebantur, reſponſiones, ordine canonicæ conſequentiæ, Synodo reſonantes, & omnes ſanæ aſſentiri doctrinæ, & vt vnuſquiſque ſuam diceret opinionem, & quam de hac ſana fide haberet ſententiam & voluntatem aperiret, adhortantes, acclamauit ſacroſanctus cœtus, ità eſſe, & ſe ità ſentire de venerandarum imaginum antiqua effictione & adoratione, multis libris patrum allatis & ſynodalibus decretis, veriſq; adductis ſententijs & demonſtrationibus, & diligenti perſcrutatione impreſſis in auribus omnium. Id autem non ſemel nec bis, ſed ad ſeptimam vſq; ſeſſionem & auditionem toto die conſpectum eſt fieri: quomodò etiam Acta ſcriptis mandata, per diuinam conſequẽtiam & ordinem indicant. Tandèm cùm Taraſius & pius, qui cum eo erat, cœtus collectus patrum, venerandum decretum literarum tutis monimentis mandàſſet: & vt id ſaluum & integrum maneret, precatus eſſet: & vt patres, qui primam aduersùs furioſum Arrium victoriam erant cõſecuti, adiutores haberent, & eorum, quæ rectè decreta fuerant, cuſtodes, Deum inuocàſſent: & vanæ inaniſque huius ſententiæ authores, & omnis hæreſis inuentores, ab atrio Eccleſiaſtico per anathema

Synodus Nicena 2. vide vt approbet effictionem & adorationẽ imaginum.

thema ſeparâſſent, in vrbem regiam delata orthodoxa dogmata conſeruârunt. Quos ſumma beneuolentia exceperunt Imperatores.

Erecta itaque cathedra ipſorum Imperatorum, & totius à Deo electæ Synodi, in iam dictæ Magnauræ inſigni æde, & nouo decreto recitato, cùm aures imperatorias diuinus implêſſet ſpiritus, (audiebant enim eos in vnum conueniſſe concentum auxilio eius, qui omnia continet, & in vnam conſenſiſſe ſententiam) admirati ſunt accurationem: & eſſe doctrinam diuinæ inſpirationis, quæ ab eis decreta fuerant, ſapienter iudicantes, penna & manu imperatoria ea optimè comprobant & confirmant: & non vilibus donis Synodum proſecuti, vnumquenque mittunt in ſuam ciuitatem & ad greges rationis participes.

Taraſius autem & Apoſtolicarum ſedium myſtæ eximij, cùm ad ſacroſanctę Eccleſiæ veniſſent Præfecturas, & diuinis doctrinis populũ inſtruxiſſent ac corroborâſſent, ijs, qui in clerum cooptati fuerant aut Epiſcopatum tenebant, nullum ante Synodum, aut in Synodo, aut poſt Synodum crimen intendunt de priori mala opinione, neque eos, qui ordinati fuerant ab Hæreticis, à paſcuis ſegregant eccleſiaſticis. Sed Synodalem, & paternam ſequentes diſpenſationem, eos quidem, qui ad piam transfugerant ſententiam, manibus ſuis complexi ſunt tanquàm fratres & collegas in munere Pontificatûs: eos verò, qui in re aliqua claudicauerãt, & in ijs, quę ad fidem pertinent, peruerſis adſpexerant oculis, & deindè à lapſu reſipuerant, & libellis compræhendendam abrogârant opinionem, ijſdem amplectentes viſceribus, collocabant in ſuis ſedibus, & in pacifico ſtatu, & tranquillitate nullis agitata fluctibus, conſeruârunt Eccleſiam orbis terræ. Et in ijs quidem, quæ ad glorioſam fidem pertinent, ſic magnus affectus Taraſius, ad eam rectè & apertè explicandam, & ad eos, qui vacillabant & vtriſq; pedibus claudicabant, vt recto pede incederent perſuadendos, magnum ſuſcepit certamen & immenſum laborem: quotidiè quidem eos, qui accedebant, honeſtis monitis inducens: & ſi quos videbat corde peruerſos, eos dirigebat verborum congreſſionibus, eosq; legibus colligans veritatis, adducebat Eccleſiæ ſacras hoſtias. Oſtendebat autem nullam omninò habere conſenſionem aut conuenientiam, prout videbatur fidei accuſatoribus, idolorum abominationes, cum pijs & diuinis figuris venerandarum imaginum. Nam illorum quidem, aiebat ille, productio ſimul inquinata cum primis exemplaribus, efficitur plena omni turpitudine: Harum verò cùm ſint veneranda prima exemplaria, neceſſariò etiam ſimul veneranda appárent, quæ ex illis producuntur. Et ſunt illa quidem inuenta gentilis falſæ religionis, efficta ex eo, quod nuſquàm eſt: hæ autem, quæ à Chriſtiana rectè fiunt ſanctitate, ex eo quod eſt, ad id quod eſt, efformatę, habent conſequentem exemplaris archetypi ſanctitatem. Cùm enim inueniſſet eccleſiam præſtigiatoris & circulatoris in morem affectam & errantem in montibus hæreſis, & ſuſtinentem famem & ſitim, non panis & aquæ, ſed famem audiendi verbi Domini, eam alens in paſcuis quietis, & deducens ad ſemitas iuſtitiæ, gregem fecit pinguiſſimum, ſalutaribus pinguefactum actionibus, & dulci lacte fidei acrem hæretici fermenti amaritudinem expuentem, & effectum nouam conſperſionem.

Epiſcopi Synodi Nicenæ vt ſe geſſerint erga Epiſcopos & Clericos Iconomachos.

Diſcrimen inter idola Ethnicorũ & imagines ſacras Chriſtianorum.

Amos 8.

Et primùm quidem Simoniacæ crumenæ ſcindens vinculum, quo ſancti ſpiritûs donum venale proponitur, ſtatuit vt Sacerdotum gratìs fierent creationes & ordinationes: ex atrio eccleſiaſtico omnem pecuniariam expellens conſuetudinem, & quidquid erat aſperum eijciens, rectas facit ſemitas fidei, gregem multis prouocans ſermonibus, & aſcendens in ſacratiſſimum ambonem, parabat menſam doctrinę, ex diuinitùs inſpiratis ſcripturis venans obſonia, ad alendas animas vtilia. Quinetiam ſparsim colligens cantica Dauidica, per perſpicuitatem & euidentem rerũ diſtinctionem, clarè aperiebat ea, quę intelligebantur: adeò vt eſſent veluti in conſpectu ijs, qui erant lecturi, & recta ijs, qui inueniunt cognitionem. Quod autem propemodùm prætermiſi, & quod memoriam effugiens non erat enunciandum, & erat celaturum curam diuini patris, quam gerebat in eos, qui laborabant, qua ipſe eos leuabat, & cuius, vt opinor, fuit ipſe primus opifex, cùm in hunc locum venerim, tanquàm condimentum aliquod & mel dulce admiſcens reliquo corpori orationis, viſcera clementiæ & miſericordiæ ſtatui inſerere in cordibus eorum, qui ſunt benigni & clementes.

Taraſius Simoniã profligat.

Nam aliquando quidam ex ijs, qui gerebant magiſtratus, ſplendore & gloria & diuitijs inſignis, qui etiam, vt enſem imperatorium geſtaret, honorem erat adeptus, pro

magno

magno pécuniæ pondere luens pœnas, cùm graues & acerbæ de eo haberētur quæſtiones, neque ei quidquam daretur laxamenti, ſed afflictione & cruciatu omni ex parte vrgeretur, deturbabatur in profundum deſperationis præ animi ægritudine. Is cùm noctem obſeruâſſet intempeſtam, eos latens, quorum cuſtodiæ fuerat creditus, ad templi diuinum ſe contulit refugium. Cùm autem fuiſſet intra adyta, venerandę menſæ mordicùs appræhenſis cornibus, ea tenebat cum magno tremore & timore. Cùm ergò eum cognouiſſent aufugiſſe, metu nè idem ſubirent ſupplicium, velocibus pedibus venerunt ad diuinum templum, & eum adſpicientes menſam diuinam appræhendiſſe, circundant adyti ambitum, tempore cibi ſumendi reo aperientes ingreſſum, non dantes locum, vt poſſet vti reliquis neceſſarijs: ſed ſperabant fore, vt eum proderet neceſſitas, & eum vel nolentem expelleret. Adhibebant itaque maiorem cuſtodiam. Prohibent enim omninò ingreſſum ad aram, vt nemo eum ſermone impertiret, aut ad eos, qui erant extrà, aliquod verbum ab eo traſmitteretur. Cùm hæc igitur veniſſent ad aures Paſtoris, eum repleuerunt maxima animi ægritudine, vt qui videret contemptionem diuinorum ſacramentorum, mouere ad indignationem bonorum datricem Dei benignitatem.

Quidam ex magiſtratu reus confugit ad ſacrā aram.

Sed videte à miſericordi patre ſuppeditatum tunc ei auxilium, & admiremini prudentiam. Eo enim tempore, quo oportebat cibum ſumere eum, qui affligebatur, ſacra veſte ſe induens, proficiſcebatur ad adytum: & per dexteram portam ingrediens, quæ ad reficiendum virum erant neceſſaria, ſuppeditabat, abundè ex ſe afferens: & deindè abibat, eum relinquens. Si quando autem venter, cui negari non poteſt, eum cogeret facere, quæ ſunt requiſita naturæ, ex alto rurſùs deſcendens, & eum ad ſeceſſum deducens & expectans, & eum poſteà manu capiens, reſtituebat tribunali. Idque non ſemel & bis in die faciebat, ſed quotiès euocatus erat ad hoc miniſterium ab eo, qui grauiter periclitabatur. Hanc inſatiabilem diuini viri demiſſionem admirantes milites, & fieri non poſſe cogitantes, vt qui ſupplex erat caperetur, quandiù iuſti manus eum regeret, improbum in eum ſtruunt conſilium, quod ſuperabat omnem fraudem & aſtutiam. Clàm enim per alium aditum collocant inſidias, vt quando ex ſacris adytis ouem Paſtor traheret naturæ ſeruientem, eam inſtàr luporum raperent: quod etiam factum eſt. Nam cùm ſanctus viri, vt ſolebat, curam gereret, & ad requiſita naturæ eum duceret, ij, qui securè latebant in inſidijs, per aliam portam irrumpentes, eum rapiunt, & ad regiam per vim trahunt.

Taraſius ei cibū adfert.

Per inſidias capitur à militibus.

Poſtquàm autem ſceleratam infelicium machinationem in eum adornatam cognouit Paſtor ſanctiſſimus, ira & dolore arreptus, nulla vtens dilatione, ad Eleutherij aulam regiam (illic enim tunc fortè contigit degere Imperatricem) accedit. Cùm ij verò patris aduentum ſenſiſſent, & eius præſentiam in ipſos futuram zelo plenam & inſtàr acuti gladij ſuſpicarentur, eum ſiuerunt extra regiam, ne ſermone quidem dignati. Ille autem videns ſuum aduentum nihil ſibi profuiſſe, Eccleſiaſticæ pœnæ vinclis omnes communiter alligat, pronuncians indignos communione Chriſti ſacramentorum, ſi vllo graui damno afficerent eum, qui cōfugerat ſupplex ad eccleſiam. Cùm hæc ergò tanquàm ex Apoſtolica authoritate liberè dixiſſet, eſt reuerſus. Illi autem magiſtri linis adſtricti, cùm non poſſent effugere ſacra retia pœnæ Eccleſiaſticæ, de reo quidem non ampliùs habuère quæſtionem tormentis, ſed verborum ſolis exa minationibus, de quibus agebatur pecunijs, trutinam exinanientes, tanquàm innocentem eum abſoluunt. Talis erat in omnes vir diuinus, diuina vindicans ac defendens, & pro gregis ouibus periculum adiens.

Taraſius excōmunicat omnes, qui læderent eum, qui ad eccleſiam confugerat.

Cùm autem & leges accuratè teneret, & in omni genere canonicæ rectitudinis eſſet exercitatus, quæ vniuerſo communi incidebant lites iudicabat, & acutiſſima cogebat prolata ſententia eos inter ſe conuenire: non pauperis, qui in ius vocabatur, flexus miſericordia: neque quidquam perſonæ diuitis gratificans: ſed in omnibus iuris indeclinabilem ſeruans diſtributionem, non dabat locum ijs, qui volebant proximo facere iniuriam. Sed fortè legum quidem rectam & nuſquàm propendentem conſeruauit trutinam: deſpexit autem iura, quæ præclarè ſtatuuntur à canonibus? Minimè: ſed cùm ſciret legū ſeueritatem, canonicæ authoritatis in multis eſſe ſororem & conſortem, vt prudens Iudex hanc cum illa contemperat, & oſtendit eſſe legitimam canonum accurationem in ijs, quæ canonicè corriguntur: legum verò rectitudinem in ijs,

Leuit. 19.

Imperatorem eſſet vſus Princeps Paſtorum,& non perſuaſiſſet. erat enim,vt eſt in prouerbio,hydram ſcindere,cum à lapſu liberare, qui iam ſuis inſtàr volutabatur in fornicatione.Impulſus enim ab impudentia,his verbis vſus eſt ad Pontificem:

Ego quidem id, quod iampridèm mihi accidit, ad veſtram retuli ſanctitatem. Nihil enim te volui celare,affectionem ac beneuolentiam patris in te indicans. Porrò autem nunc quoquè per meam linguam imperatoriam, ſtatui clariùs agere meam cauſam. Meo enim imperio inſidiantem, quæ non ex Deo mihi vnita fuerat, adiutricem, cùm lex apertè iubeat,quin ab ea poſſim diuertere,nemo contradicet. Nam cùm ſint manifeſta crimina, aut mors eam excipiet: aut, quod eſt benignius, per totam vitam aget pœnitentiam. Non enim ad quempiam ex vulgo erat tranſiturum, quod ab ea adornatum erat,ſcelus: ſed ad germanum coniugem, & fideliſſimum Imperatorem,& gentibus terribilem, & ad vniuerſum orbem terræ peruaſurum erat maleficium. Quo quid eſſe potuerit periculoſius & magìs horribile? adeò vt ipſa deincèps poſſit ad nullā confugere defenſionem. eſt enim priuata omni oratione, & quæ ipſam commendare poſſint,probationibus,vt quæ argumentorum, quæ euitari non poſſunt, habeat contra ſe veritatem ad perfectam condemnationem. Decętero autem vocat tempus,vt ipſa letiferæ potionis venena aperiam: vt cùm veſtra ſancta viderit paternitas ſceleris magnitudinem, id certum habens & exploratum, non ampliùs dubitet, neque vllam expectet moram aut temporis dilationem : ſed quamprimùm eam iugis ſubijciat canonicis, & perſuadeat ei vitam eligere quietam ac monaſticam, ſi velit eam manere inter viuos. Nam cùm hoc maleficium ſit mihi poſitum ante oculos, fieri nō poteſt, vt cum ea ampliùs ſeruem iura coniugij,aut amicè ampliùs cum ea coniungar & fœdus ineam. Nocentem enim,vt dicit prouerbium,Deus quoquè perſequitur. Innuit ergò,& allata ſunt vaſa vitrea cum liquore turbido curioſè compoſito ad falſam accuſationem: quæ ante faciem eius & magni patris ſtatuerunt, qui afferebant, quibus dicebat coniugem vel mortem ei eſſe machinatam,vel mentis emotionem. Videns ergò magnus Taraſius ijs, qui nequaquàm conueniebant, nexibus captum Imperatorem, & falſi labyrinthis ità inuolutum,vt euadere non poſſit, labi in peccati periculum, ſacerrimum telum infigit in eius corde,ſic dicens: Imperatoris ad Taraſiū oratio.

Nè moueas,ó Imperator,arma ſurda aduersùs Dei leges, neq; propter horum tranſgreſſionem,clāculùm contrà milites. Eſt enim imperatoriæ poteſtatis indicium, omnia cum libera facere cōſcientia, & nihil tectum ac diſſimulatum mente agitare aduersùs eum,qui dedit coronam, & maximè euertendo diuinùm eius mandatū & voluntatem. Neminem enim latet,nullum interceſſiſſe ſcelus ad ea, quæ nunc nefariè ſtruuntur aduersùs Imperatricem,& quæ eam volunt ſubijcere maleficorum veneficijs,& affirmāt eam machinatam eſſe mortem maieſtati tuæ incomparabili. Quis enim, vt priùs dixi, glorians ſpecie iuuentutis, comparari potuerit cum tua pulchritudine, vt à fraude inescata tibi venenum præberet muliercula, & ſe ab ea, quæ eſt in te, abduceret amicitia & germano ardore? Quiſnam appáret maiori glorians excellentia, quàm veſtri imperij quadruplici purpura, quem oculis & nutibus pellectum ſummæ veſtræ prętulit dignitati? Quis contra aduerſarios in tot pręlijs ſe tam pręclarè geſſit ſupra veſtram pluſquàm Dauidicam fortitudinem, vt ab ipſa amaretur pluſquàm tua imperatoria dominatio? Non eſt,non eſt ità. Fuerūt hęc inuenta & excogitata, vt prętenderētur ad omne vitium: propoſita,vt labem inurant ſceptro imperij : parabolam in gentibus,& motionem capitis in populis vos ponere grauiter vrgentia. Proptereà legitima iura veſtræ coniugalis & imperatoriæ vnionis non audemus diſſoluere, Dei legiſlatoris timentes ſententiam: neque verbis, quæ ſpectant ad accuſandam tuam coniugem, credere ſuſtinemus, etiam ſi mille mortibus & tormentis ſubiecti fuerimus,vt qui ſciamus,diuturna inflammatione teneri tuam affectionē in mulierculam illam fornicatricem. Quinetiam hoc quoquè notū facimus coram Deo in primis honorandæ tuæ purpuræ, quòd intra cancellos incruentæ menſæ, in qua ſacrificium magnæ hoſtiæ Chriſti venerabiliter peragitur, non ſinemùs ampliùs nobiſcum veſtram ingredi potentiam,nè nos quoquè audiamus,quod in execrationibùs iam olìm dicitur ad Sacerdotes: Calcare atrium meum non adijcietis. Taraſij reſponſio. Epiſcopo digna conſtantia. Ezech. 44.

Hęc Taraſius,qui primi paſtoris Chriſti oues regebat ſpiritaliter, cùm coram Imperatore pronunciāſſet cum cordis contritione,orationem concluſit ſilentio. Prędictus

neceſſariò miniſter guſtûs, cohibebat frenis legis ſpiritalis, vt rationis particeps attingeret alimentum & cibos ſalutares, & perpetuum animæ præberet epulum: ex quo accedit concoquens diſtributio eorum, quæ intrò aggregantur immaterialiter: & excernitur omnis ſuperfluitas malæ habitudinis, quæ diſſoluit locum animæ. Tactus.

Sed quis in his tam ſe rectè geſſit, aut meliùs caſtigauit eorum repugnantias, quàm pura & reuerẽda Taraſij cõſcientia? Quis eo in diuinis fuit frequẽtiùs occupatus? Nunquàm enim dedit ocium auribus, quando vocabat tempus precationis: ſed ipſe ſemper ſua ſpõte promptè accedẽs, Deo abundè offerebat primitias diuinorũ hymnorum, tanquàm fructuum oblationes: & neq; eum retardabat aut emolliebat ſocordia, nec quęcunq; acceſſiſſet multitudo curarũ publicarum, abſtrahebatur à precibus: ſed cùm ſuo tempore nunquàm deeſſet precibus, rerum externarũ turbam ſuſcipiebat. Sic in diuinis myſterijs initiatus, & ſic pulchrè ſacra peragens myſteria, vir vnus cognoſcitur ex ijs, qui poſt gratiam, & ex ijs, qui in gratia & ante gratiam, refulſerunt in Eccleſia.

Et vt nobis certa via & ratione procedat oratio, & regula collationis procedat immobiliter, eueſtigiò ordinẽ accipiat comparatio. Etenim eos, qui in ſanctitate & actione & contemplatione pulchrè ſunt educati, & qui erant propemodùm carnis expertes & ſanguinis, nihil ampliùs quàm ſe habere ſinebat, niſi quòd ſeorsùm in ſpe habitârũt, & in ſolitudine & ſolos ſeipſos exercuêre: aut quòd cognoſcantur etiam ſeruâſſe pauciores: reliqua autem virtutis priuilegia, partìm quidẽ ab eis ſunt neglecta, partìm verò longè ab eis abfuerũt. Martyrum autem eximiam & incomparabilem fortitudinem, & generoſiſſimam phalangem quæ ad ſanguinem vſq; reſtitit peccato, corporaq; & animas propter Deum prodegit, non ad tribunal ſe ſiſtens tyrãnicum, in ſtadiumq; & arenam decertaturus prodiẽs eſt imitatus, & erexit trophęum veritatis: ſed eos, qui hęc & his maiora ſuſtinuerunt, deſiderans, & miris extollens laudibus, & coronãs veluti quibuſdam victoriam ſignificantibus verborum diadematibus, & eorum ſalutares ad Deum reuerens interceſſiones, & vocans ad auxilium, paratam ſcripturam & librum ſe ſua ſponte offerẽtem, in ſacris templis, honorificè deſcriptis eorum certaminibus, poſuit: vt ijs, qui viderent, aperiret veſtibula compunctionis, & athletas induceret, eorum zelo accenſos, vt ſimilem, ſi tempus vocaret, beatam arriperent decertationem. Res enim eiuſmodi ſcit conciliare oculus, qui eſt bonum argumentum conſecutus, & auditum pręcedere. Ipſe enim ſecundum honorem poſt viſum eſt adeptus, & cùm oculus abſq; expoſitione eorum, quæ ſunt ſubiecta, figuras accipiat euidentes, auditus ſemper ſecundum locum tenet, vt dixit quidam ſapiens. Martyrum ad Deũ ſalutares interceſſiones & reuerebatur & implorabat.

Quis enim coloribus expreſſum videns eum, qui decertat, & ignem deſpicientem, & nube flagellorũ circundatum, & in his creatori confidenter ſpiritum emittentem, nõ calidis circunfunditur lachrymis, & ſuſpirijs ac gemitibus compungitur? Quis eum, qui ſe exuit ad grauia cruciatuum & ſuppliciorum genera, & poſtremò tortus fuit, adſpiciens, non cordis contritione pectus tundens recedit? Quis eum vidẽs, qui pro Chriſto ſe tradidit lictoribus, compedibus manicisq́ue & fidibus conſtringi, & deindè fortiter expirare in ſupplicijs intolerandis, non admiratur patientiam, inuictamq́ue excelſi animi virtutem & fidem? Quis alium ſpectans, qui nè aliquod verbum emitteret indignum pietate, & in lateribus & in dorſo laniatur, nõ emolleſcit commiſeratione? Quis non impletur admiratione & quatitur timore, quando videt eum, qui pro fide patitur, omnia membra ſua diſtribuentem: dum ſcinditur, & ad Dei ſacrificium & oblationem ea ſecreuit, quæ vſque ad muſculos femoraque & talos & tarſos diuiduntur immiſericorditer, non admiratur laborioſiſſimam in decertando patientiam? Quis eum adſpiciens, qui leonibus obijcitur deuorandus, & dentibus eorum molendus, & veluti cæleſtis panis menſæ cęleſti conſpergitur, non eſt intelligentia particeps illius martyrici ſpiritalis conuiuij? Quis eum contemplans, qui acerba catena propter Deum exagitatus, & in altum ſublatus, & loris ac ſtutinis vibices habet extentas, & tandèm gladio mortem ſubit, non ſeipſum omninò cordis contrahens contritionibus, conuertitur ad gratam Dei glorificationem? Quis eum videns, qui rectus in ligno vincitur, & cuius exinaniuntur inteſtina frequentibus ictibus flagellorum, & qui diuturnam illam ſuſtinet in ligno perpeſſionẽ, & ſine viſceribus ingrediẽs, funebrem quandã ſaltat ſaltationem, nõ diuino telo in corde ſauciatur, tabernaculumq; & templum pietatis efficitur? Quis eum videns, cui caput tyrannica propter Chriſtum fuit amputatum ſententia, & qui Vtilitas imaginum ſanctarum.

omne

eruditionis, ſancta diſcernere à profanis, & immunda à mūdis: quomodò rurſus eſt iniquitatis & inſcitiæ, quæ inter ſe pugnant, ſimul cogere, permiſcendo & confundendo omnia. Si enim Iouem cum Seruatore comparans, in eo quòd venerabiliter exprimatur effigies, hoc affirmas ſine omni diſtinctione: nunquid contumeliam & dedecus, quod Ioui, qui falsò dicitur, tribuis, ſanctæ quoq; Chriſti formæ inures? Audiui enim te inania quędam huiuſmodi adducere ac blaterare, & ijs, qui à Chriſti vocantur nomine, & Trinitatis gloriæ cultum, honorem & ſolam latriæ adorationem inuiſibiliter & canunt & tribuunt, intentare crimen idololatriæ, & malignè miſcere, quæ non poſſunt inter ſe conuenire. Non das differētiam imaginis Chriſti & ſimulacri Iouis? Non honoras Chriſtum, quòd ſit eius exemplar venerandum, & eum abominaris propter execrandam eius libidinem atque petulantiam? Non Chriſtum Deum pronuncias, ob ſanctitatem eius incomparabilem: & quæ expreſſa eſt per materiam, ab antiquis honoratam, Deū & hominem referētis imaginis admittis ſimilitudinem: fabuloſum autem illum parricidam, & eius, quæ à diuinitate excidit, effigiem tranſmittis in profundum, in qua ipſe patris ſui quæ abſciderat, verenda eſt iaculatus? Nè tu Chriſtum Seruatorem habeas propitium, qui materiali ſanctorum expreſſa delectatur effigie, odio autem habet ſatanæ & improborum eius ſatellitum abominationes: qui cùm vident Chriſti & eius ſeruorum erectas imagines, euertuntur, ingemiſcunt & deflent, & aduersùs eos, qui hęc lubenter faciunt, ſtrident dentibus, & puluerem excitant calamitatum. His encomiorum verbis excitans Taraſius, & in tabulis honorificè inſculpens ab eis pro Chriſto ſuſcepta certamina & pericula, eorum inſiſtebat veſtigijs, etiamſi manſerit ſine vibicibus, non autem eos à tergo ſequebatur.

Videamus verò, an etiam contenderit cum ijs, qui erant in gratia. Nam cùm Verbi diſcipuli, mentis in magiſtrum immutabilitatem per diuinam oſtenderent confeſſionem, ipſe quoquè eam ſeruauit integrā & inuiolabilem, à materno vtero & factis ipſum verum Deum prędicans, qui ex Maria in vltimis temporibus, & ex patre ante ſecula eſt genitus, æqualem patri, quòd attinet ad eiuſdem gloriæ virtutem diuinitatis. Sic cum Philippo & Thoma decretum protulit, Dominum & Deum Chriſtum dicens, non pal- Iohan. 20.
patis, quę clauîs confixæ fuerant, manibus, neque quęſitis, quę per lanceam factæ erāt, punctionibus. Quamobrem beatum quoquè finem apertè accepit per fidelem & feruentem confeſſionem. Sic Zebedęi filium ſecutus eſt, qui appellatus fuit filius tonitrû: Marc. 3.
propterea quòd apertè meminit in principio Verbum eſſe, & apud Deum eſſe: & erudi- Iohan. 1.
ens effecit alios ſpiritu Apoſtolicos, propterea quòd Euangeliſtarum diuinitùs inſpiratum inſtrumentum, vt quorum voce mundi ſalus reſonet, in eccleſijs, quæ erant vbiquè terrarum, coloribus expreſſum materialibus, conuenienter diuinæ & paternæ traditioni, iuſſerit: vt mens compuncta per euangelicam ſacramque effigiem & ſanctitatem, ad Deum, qui hęc eis inſpirauit, multifariàm honorem tranſmitteret, & efficeretur receptaculum venerandarum auditionum. Andreæ verò, qui fuit vocatus primus ex Apoſtolis, adeò fuit propinquus & coniunctus germano vitæ inſtituto, vt habenas eiuſ- Iohan. 1.
dem paſtoralis cathedrę, poſt tot ſecula, ſed numero valdè multiplicatę acceperit, & ad metam cęleſtis curſûs gregem per virtutem deduxerit, & victoriæ eis cauſa fuerit contra aduerſarios. Paulo autem fuit colligatus in eo, quòd in docendo primas partes obtinuerit. Totum enim mundum verbi nexibus incluſum intra decreta Eccleſiaſtica, ſapienter efficit populum Deo acquiſitum & regale ſacerdotium. Petrū verò, quòd multorum patrum ſummus ſit appellatus, & quòd ei creditum fuerit ligare & ſoluere, quęcunque ſunt vinculo digna & ſolutione, abundè expreſſit. Cum Pręcurſore conuenienter quidem ei, qui ab ipſo fuit prędictus, & dixit maiorem Iohanne non ſurrexiſſe inter Matt. 11.
natos mulierum, non audendum eſt eum in multis conferre, niſi ſolùm in acri & pręfracta libertate repręhendendi, zeloque, qui reprimi non poterat, affirmandum eſt non procùl abfuiſſe Taraſium.

Vt autem eum quoquè videas meritò ſequi eos, qui floruērunt ante gratiam, hinc ſcies. Cum diuinitùs moto cœtu Prophetarum conſpirauit diuino ſpiritu inſpiratus: quandoquidem illi quidē populo, qui Duce Moſe per mare rubrum nupèr fuerat à dura ſeruitute liberatus, & ab inſano cultu idolorum admirabiliter tranſierat, poſt diuinū illum Dei contemplatorem, ſalutares portus diuinitùs affuerunt, prophetiæ ancoras relaxantes, & validis pietatis alligantes rudentibus, & citra errorem deducentes ad

terram

tur, dicens ſe nullius eorum eſſe ſibi conſcium, quorum eum accuſare voluērant: ô nulli culpæ affinem cum Deo coniunctionem. Non potuerūt maligni inimici eum vel parua in re deprehendere obnoxium, vel abominandis ſuis ſceleribus ei aliquid affingere: ſed eos redegit ad omnem cōſilij inopiam, per generalem & terribilem inficiationem, vt nec in eum quidē poſſent vllam cauſam in ſpeciem dicere probabilem. Quando autem linguæ obtorpuit inſtrumentum, nec ſe verbis poterat defendere, labro & manu & nutu eos euertebat, & non ceſſabat eos expellere. Videbatur enim nobis tāquàm in inimicos ferociter fremere, & eos cum ira repellere, donèc ſenſus cœperunt conniuere. Tunc enim tranquilliſſimo habitu, veſpertinas laudes celebrante Eccleſia, & clamante, Inclina Domine & exaudi me, ipſe pelliceum hunc exuit amictum: & relictis vinculis carneis, venit ad luminoſa atria cęleſtium, & habitat in ineffabili lętitia, quæ percipitur intelligentia, ex ea, quæ hîc eſt, improbitate in anima nullum ſignū inferens. Nam cùm hîc ageret, virtutibus morte affecerat mortale hoc tabernaculum. erubeſcebat enim dimidia ex parte naturam habere immortalem. Mortuus tamen eſt. exiſtimo autem ſimul quoquè cum eo virtutes eſſe mortuas, niſi fortè fallor, inſigni audacia magnū quid & terribile eloquens. Migrat è corpore, & abit in cælos.

Vniuerſa verò ciuitas, inconſolabili luctu & lachrymis eum nō ceſſabat deflere, tanquàm ſuum patronum & defenſorem. Qui autem fideliter tūc ſceptra adminiſtrabat, (is verò erat Nicephorus) nō ceſſabat dolore cruciari. Prócidens enim ſupra pectus glorioſi corporis, & ipſum tegens purpura, funebrem faciebat lamentationem, eum vocans paſtorem, patrem, imperij adiutorem, luciferum, qui nunquàm óccidit, reip. ducem ad ea, quæ ſunt meliora, & diuinum magiſtrum, exercitûs inexpugnabile propugnaculum, inimicorum ſua ad Deum interceſſione ſtrenuum profligatorem. Quid deniquè non faciens, quid non dicens, orbis terræ damnum reputans paſtoris iacturam? Quæ autem in poteſtatibus & honoribus maximum ſplendorem obtinebat, Patris, tāquàm qui contineri poſſet, cupiens prohibere deceſſum, lachrymis fœdata, acerbeque eum reuocans & amplectens, & tanquàm quæ multorum bonorum pateretur amiſſionem, perindè atquè riuis, rigabatur lachrymis.

Eccleſiæ autem lętitia deflebat vtiliſſimum ſuum procuratorem, agricolam, plantatorem, eum, qui omni ætati incrementum dederat ad virtutem, qui nulli maculæ obnoxium conſeruârat ſacerdotium, qui omnem rugam malæ opinionis à diuinis atrijs abſterſerat, qui pro veritate ſermones, tanquàm precioſos lapides, in Eccleſię infixerat diademate, qui ęrat incorruptus Antiſtes, qui ad manuum impoſitionem donis allici non poterat, qui Simoniacæ magiæ aurum adulterinum eſſe oſtenderat, qui erat Apoſtolorum ſucceſſor in virtute, qui conſidebat & conuerſabatur cum Patriarchis & patribus, qui cum electis conſentiebat Synodis, qui omnia factus eſt omnibus, vt aliquos omninò ſaluos faceret, conuenienter magno & diuino Apoſtolo. Monachorum autem cœtus religioſiſſimus, in eum, vt probum ſuum excitatorem, & ſummum ducem ad abſtinentiam, oſtendens triſtitiam, & hymnos contexens lachrymis, proſequebatur ad patres, qui priùs refulſerant in exercitatione, patrem, qui erat continentiæ propugnaculum inexpugnabile: Qui erant egéni, ſuum ſuppeditatorem: Qui orbi, oculum: Qui claudi, pedem: Qui nudi, veſtem: Qui hoſpites, exceptorem: Qui in vinculis, viſitationem: viduæ, defenſorem: orphani, adiutorem. Omnis conditio & omnis ætas confluebat inſtàr fluminis, lectum tangens, & ſacro illo ſpectaculo frui piè contendens. Et niſi Imperator populi tumultum & impetum militari manu citò repreſſiſſet, multi veniſſent in mortis periculum, dum trudunt & viciſsim truduntur, & laudabile oſtendunt deſiderium in eum, qui deſiderabatur. Eximiæ laudes ſancti viri. 1. Cor. 9.

Sepelitur ergò gloriæ plenum inclytum corpus ſanctorum virorum manibus, qui lembis & lintribus latum mare terram ſolidam effecerant, dum tranſirent ad monaſterium ab eo ædificatum in Boſphoro Byzantino, in venerando templo omnium martyrum, qui pro Chriſto ſanguinem effuderunt, cùm menſis Februarius quintum teneret diem cum quintuplo quaternione. Eum autem longum tempus celare non poterit. eſt enim omni tempore excelſior. Natura enim virtutis non ſuſtinet obliuionem. Non tabe enim inuidiæ hebetatur. Sui enim memoriā facit immortalem noſtris animis, & non ſinit diſpergi & tegi ſilentio. Templum omnium martyrum.

Tempus eſt autem, vobis, qui eſtis virtutis ſtudioſi, exponendi res à patre præclarè

geſtas in ſepulcro, quas non poterit prohibere monumentum. Non eſt enim illius monumentum: ſed eſt ille monumentum monumenti. Multi enim ad eum accedunt, & liberantur ab ijs, quæ ipſos vexabant, affectionibus. ô miraculum. etiam poſtquàm hinc exceſſit, eorum, qui hîc ſunt, curam gerit: & ab ijs, qui quęrũt, inuenitur, & ijs, qui pulſant, aperit oſtium medicantis ſuæ viſitationis. A diuturno enim ſanguinis profluuio grauiter quondàm agitatæ quędã mulierculæ, & magnos ſubeuntes fluctus & tempeſtates, cùm in medicamenta maximam partem ſuarum facultatum conſumpſiſſent, & non potuiſſent inuenire mali tranquillitatem, Euangelicam illam profluuio ſanguinis laborantem imitatæ mulierem præ laudabili impudentia, (non licebat enim mulieri tangere monaſterium, cùm id inclytus pater olim conſtituiſſet) muliebri aſtu optimè vſæ, virili veſte tegentes pudorẽ fœmineum, & præ ſe ferentes ſpeciem Eunuchorum, clàm confugiunt ad egregij huius gubernatoris capſam, quæ nullis agitatur fluctibus: & cùm ex lampade, quæ in ea lucet, oleum hauſiſſent, citiſſimè appellũt in portum curationis. Quinetiam vir quidam, cui alter ex oculis lema cęcutiebat, cùm fuiſſet prope diuinã thecam, & ſalutaris vnctionis auxilio eſſet vſus, lemam non ità multò pòſt eluit, & à Deo viſum apertè recepit. Alterius quoquè manus, quæ allatrabat corpori, & longo tempore manſerat in aſſiduo motu operatione mali dęmonis, ſola inuocatione ſacroſancti corporis, & vnctione olei illius thecæ, quæ facit miracula, etiamſi procùl abeſſet, repreſſa eſt manus ab illa rabie, & reddita fuit ſana ſicut altera.

Miracula ad eius ſepulcrum. *Marc. 5.* *Oleo lampadis ad capſam eius lucẽtis, multę curantur.*

Multis quoquè alijs, qui vexabantur à malis ſpiritibus, inuentus fuit pater medicus. Et dęmonum quidem expulit operationes: eos autem, qui tormenta ſuſtinebant, alleuauit voluntate & ope omnipotentis. Quinetiam quoſdã, qui ab aduerſa poteſtate ſpectris fuerant obſtupefacti, &, qui ſurdos & mutos eos reddebat, torporem ſuſtinuerant, & deindè ad diuini viri ſepulcrum fide manſerant, per vtilem & ſalutarem lucentis olei vnctionem, Deus viſitauit, & liberatis à ſpectri vertigine, dedit vt auditu rursùs & lingua ſanè agerent, quæ ad ea pertinẽt. Quinetiam quæ ab inflammatione grauiter cruciabantur, & laborantibus dolores afferebãt intolerabiles, diuina inuocatione olei thecæ, quod purgat ac mundat, aſſecuta ſunt doloris relaxationem.

Iam verò etiam aduersùs hęreticos, poſtquàm hinc exceſſiſſet, diuinũ zelum ardenter oſtendit. Leo enim adhuc imperatoriæ gloriæ ſceptra adminiſtrans, & Iconomachorum hęreſim nefariè amplectens, cùm ei appropinquaret vitæ finis, quo erat gladio feriendus, vt ipſe adhuc ſuperſtes ſua voce declarauit, vidit beatum Taraſium in ſomnis ad eum accedere, & cum graui ira iubere cuidam, Michaëli nomine, vt enſem in eum adigeret. Ille verò iuſſui morem gerẽs, gladio transfegit Imperatorem. Hinc autem Leo multus in hoc fuit, eum, qui in ſomnis ipſum ſauciauerat, Michaëlẽ omninò conans inuenire in ſancti monaſterio. Quamobrem cùm quoſdam ex ijs, qui in ipſo erant, monachis ad ſe iuſſiſſet adduci, carceribus & tormentis eos ſubiecit, nocturnum eius interfectorem per eos ſibi eſſe indicandũ fremens: quem etiam, vt euerſorem imperij eſſe extrema paſſurum: hoc enim ei perſuaſit vel inuito, quod factum erat, narrare monachis. A quibus cùm nos quoquè miraculum, tanquàm maturum fructum decerpſerimus, venimus ad vos fideles, afferentes craterem lętitiæ. Non enim prętereũerat tempus ſex dierum, cùm Michaël ſuſcipit ſceptra imperij, & eum interficit. Ità Deus etiam poſt mortem glorificat ſuos famulos, & eos delet, qui nolũt ipſum piè colere.

Leo Imperator Iconomachus ſub mortẽ q̃d videtit. *Michaël Balbus Leonem interficit.*

Sed me tempus deficiet, narrantem pręclari & diuini patris magna miracula, quæ tanquàm in prato roſæ, vbiquè naſcuntur, & hortantur, vt feramur ad vniuſcuiuſque electionem. Nos autem cùm nõ habeamus linguam, quæ poſſit metiri ac referre, quęcunque à beato facta ſunt miracula, hactenùs cœptum orationis curſum perficientes, malumus ad ſilentium tranſire, ſtatuentes à periculo remotam requiem plus lucri afferre, quàm ſi vincamur cum periculo. Prompti enim & alacris animi inſatiabilitas, ſępè arrogantiam ſolet conciliare. Tu verò veneranda baſis ſacerdotij, nè meæ temeritatis repręhendas vomitum, qui audaciſſimè, ſed rudi & incondito ſermone tam magnas referam narrationes: ſed intenſam meam beneuolentiam ac fidem tanquàm paruum munus oblatum reputans, concede verbis locum, vt accipiantur & quieſcant. Non enim obliuiſcar vtilitatis tuæ in me doctrinæ, nec feruentis mei in te miniſterij mediocritatis: cùm illius quidem delicijs me expleuerim in flore iuuentutis, & à te fuerim initiatus in ijs, quæ ſunt optima & pręſtantiſſima ex trimetris, tetrametris, trochaicis, & ana-

anapęſticis ac heroicis: hoc autem obiërim in ſacris, quæ à te cõcinnè quotidiè habitæ ſunt, orationibus, ad animarum ædificationem, & augmentum vniuerſæ venerandæ Eccleſiæ: quas celeri calamo & atramẽto notis excipiens, & optimis tradens ſcriptoribus ſtudium adhibui, vt artificioſè referrẽtur in codicem. Sunt eæ verò eiuſmodi, vt per eas omnibus proponatur pius purusque cultus ac fides: publica autem notetur ignominia ſomnium hęreticorum. Si enim tuî obliuiſcar, éxcidam à Dei memoria: & nisì tuî meminero, lapidibus proijciar in profundum: & lingua, vt dicit diuinus Pſalmographus, adhęreat faucibus. hoc eſt enim mihi omnium debitorum precioſiſſimum, tuî ſemper habere in corde monimentum. Conciones S. Taraſij. Pſal. 136.

Decęterò autem æquum eſt, vt ad te conuertamus orationem, ô Dei ſerue, quicunque es, qui me nolentem incitâſti ad hoc certamen, & coëgiſti aggredi ea, quæ vires ſuperant. Tibi mea accepta ſit obedientia, & meæ orationis adſpiciens humilitatem & inornatam dictionem, me accuſes negligentiæ. Non enim diuino patri aliquid dignum attulimus, aut potuimus propè accedere ad dignitatem harũ, quæ propè ſunt, virtutum. Res enim eius omnem dicẽdi facultatem ſuperant, adeò vt omnes laudatores ex æquo non aſſequantur oratione eum, qui ipſi debetur, honorem. Ego autem, qui omniũ longiſſimè abſum ab eo laudando pro meritis, propono promptam & alacrem volũtatem, vt accipiatur, vt qui & laborem dicẽdi inopia, ſenioq; & morbo frangar. Tu verò mercedem ac remunerationem à Deo acceperis, interceſſorem, defenſorem & propugnatorem, & tuæ ſpei adimpletorem, quem ex Deo dilexiſti, habẽs Taraſium. Qui & ſuis ad Deum interceſſionibus affatìm & ſecurè præbeat, quæ ſunt vſui ad hanc caducam vitam: & pręſtet, vt tuæ vitæ ità illic reddas rationem, vt reus non peragaris. Quod tecum detur omnibus conſequi, qui purè ac ſyncerè in Deum ſperauerunt, eius gratia & copioſis miſerationibus, intercedente intemerata & caſta Dei genitrice, & cęleſtibus & omnibus ſanctis, Amen. Interceſſor, defenſor, propugnator, Taraſius.

VITA ET PASSIO S. NESTORIS EPISCOPI, EX QVODAM EGREGIO MS. CODICE DESCRIPTA: SED *ſtylo ferè mutato, & quibuſdam redditis paraphraſticôs, per F. Laur. Surium. Conſentiunt autem huic hiſtoriæ antiquiſſima Martyrologia.*

Fides nos admonet in ſanctorum martyrum redire memoriam, & videre palmas & triumphos athletarum Chriſti, illuſtria nobis exempla ſuppeditantium: quos filius coronauit, glorificauit & pater. Athletas autem dico, nõ illos, qui vmbratica nobis certamina exhibent, quorum laus dubia eſt & incerta victoria, & corona corruptibilis: ſed illos potiùs egregios viros, qui vſque ad mortem decertârũt, nè negarent Chriſtum filium Dei, tenentes fidiſſimam promiſſionem illius, dicentis: Qui me confeſſus fuerit coram hominibus, confitebor & ego eum coram patre meo, qui eſt in cęlis. Ex horum cęleſtium planè athletarum numero eſt Neſtor beatiſſimus: qui incidit in eam tempeſtatem, qua Decius tyrãnus, crudeliſſimis propoſitis edictis, iuſſit omnes inuocantes nomen Domini noſtri Ieſu Chriſti, vocari ad impura dęmonum ſacrificia: ſi qui autem ea facere detrectarent, eos pœnis atrocibus ſubditos necari. Erat tum in Pamphylia Pręſes Pollio, qui Chriſtianos ad edenda idolis immolata cõpellebat. Paſſi tũc ſunt beati martyres Papias, Diodorus, Comon & Claudianus. Porrò eodem tempore epiſcopi munere fungebatur S. Neſtor, fide & religione per omnem vitam inſignis, tantaque humilitate & modeſtia, vt ipſi etiam Irenarcho vita & conuerſatio eius eſſet formidabilis, nec literis tyrannicis apud illum agere, aut illi ſe opponere auderet. Tandèm cum ſuis communicato cõſilio, ità dixit: Non poſſumus quicquam aduersùs Chriſtianos, nisì priùs illorum epiſcopus comprehenſus ſit, cui omnes obediũt. Non latuit Neſtorem, quas illi inſidias molirentur: itaq; plebem omnem iuſſit abſcedere, veritus nè luporum morſibus paterent: ipſe verò nihil territus, non diſceſſit à domo ſua: ſed orationi incumbens nocte ac die, hoc vel maximè Dominum paſtor bonus rogabat, vt gregem ſuum conſeruaret. 26. IANVA. Matth. 10. Neſtoris vitam etiam Irenarchus veretur.

Cingit ab hoſtib⁹ domus eius.

Interim perſecutores & quidam ex ciuibus, homines nequam & improbi, domum eius vndiquè circundant, atque ex ijs vnus ad oſtium accedens, clamare cœpit & vocare Neſtorem, qui tum orationi intentus erat: ſed vnus ex pueris eius indicauit illi, adeſſe præ foribus, qui ipſum quęrerent. Completis igitur precibus, egreditur ad illos. Tum verò illi ſubmiſſo capite, eum reuerēter adorârunt. Quibus Neſtor, Ecquęnam, inquit, filioli cauſa eſt, ob quam huc ad nos acceſſiſtis? Reſponderunt illi: Omnis curia vocat te. Ille itaque ſignans ſe in nomine Domini Ieſu Chriſti, placidè admodùm inſtàr ouis illos ſequebatur. Vbì autem in forum ventum eſt, curia omnis ſurrexit, eumque honorificè ſalutauit. At Neſtor, Ignoſcat, inquit, vobis Deus: cur iſthuc facitis? Reſponderunt illi: Facimus pro dignitate. nam tua vita & conuerſatio ſic meretur. Deindè tollunt eum extra turbas ad locum quendam ſeparatum: vbì cùm permulta fuiſſent poſita ſubſellia, iubēt adferri thronum, in quo ſedeat epiſcopus. Ille verò ait: Satìs mihi honoris hactenùs oblatū eſt: dicite iam, cur me accerſiri voluēritis. Tum Irenarchus, Noſtin', inquit, Domine edictum Imperatoris? Et Neſtor, Ego, ait, pręceptum non Imperatoris, ſed omnipotētis Dei nóui. Irenarchus dixit: Aſſentire nobis, Neſtor, tranquillo & prompto animo, nè voceris ad iudicis tribunal. Ego verò, inquit S. Neſtor, cęleſtis regis pręceptis & voluntati aſſentior. Reſpondit Irenarchus: Dęmonium habes. Dixit S. Neſtor: Vtinàm à dęmonibus immunes vos eſſetis, nec coleretis dęmones. Irenarchus dixit: Itáne auſus es homo importuniſſime, deos noſtros dęmones appellare? Reſpondit S. Neſtor: Ego verò eos eſſe dęmones non ſolùm verbis affirmo, ſed etiam propria illorum, cùm in energumenis coniurantur, confeſſione confirmo. Tum Irenarchus caput agitans: Ego, inquit, efficiam apud Pręſidem, vt tormentis adactus, confitearis eos eſſe re vera deos, & non dęmones. S. Neſtor, cùm crucis Chriſti ſignum pinxiſſet digitis in fronte ſua, dixit: Quid mihi tormenta minaris? Ego neque tua, neque Pręſidis tormenta timeo, ſed ea, quæ Chriſtus Deus meus minatur. Porrò Irenarchus tradidit ſanctum virum duobus Chriſtianorū perſecutoribus, & profectus eſt Pergam. Sequebatur autem agnus lupum. In ipſo verò itinere accidit ſubitò non mediocris terręmotus, & vox cęlitùs lapſa, confirmauit martyrem Chriſti. At illi territi, & obſtupefacti, dicunt ad Epiſcopum: Domine Epiſcope, quis hic ſonus eſt, & vndè hic terręmotus? Reſpondit ille: Signum eſt Chriſti Dei mei. Cumque veniſſent ad vrbem quarta ſabbati, hora vndecima, manſerunt extra oppidum in hoſpitio quodam. Poſtquàm autem Irenarchus indicauit Pręſidi de ſancto Neſtore, ille manè ſedit pro tribunali, & beatus Neſtor ei oblatus eſt. Porrò Irenarchus præbuit relationem Vrbano adiutori, qui iubēte Pręſide eam recitauit:

Cruce ſe conſignat. *Conſtanter reſpondet Irenarcho.* *Cruce ſe ſignat.*

Literæ ad Præſidem.

Eupator & Socrates totusq; Senatus, Domino pręſtantiſſimo Pręſidi ſalutem. Cùm ad tuam celſitudinem allata eſſent ſcripta diuina Domini Imperatoris noſtri, quibus iubebatur, vt Chriſtiani omnes à ſententia malè ipſis inſita deducti, ad ſacrificia perducantur: humanitas tua nihil ſeuerè & perturbatè, ſed comiter & ſedatè omnia agere voluit. Verùm hac lenitate parùm effectum eſt, cùm illi obſtinatis animis edictum Imperatorium contemnant. Nam & iſte rogatus à nobis & à toto Senatu, non ſolùm ipſe nō ceſſit, ſed etiam omnes, qui illi párent, eius tanquàm principis ſui, exemplis animati, morigeros ſe præbere edictis noluērunt. Et nos quidem interim iſti ſuadere non ceſſauimus, vt, quemadmodùm inuictiſſimi principis literis iubetur, ad templum Iouis accederet: ille verò deos immortales contumelijs & conuicijs proſcidit. Sed neque ab Imperatoris, licèt abſentis, minimè ferendis iniurijs abſtinuit: & in te quoquè eádem procacitate vſus eſt. Quamobrem compulſus eſt Senatus eum tuæ exhibere celſitudini.

[illegible]

His lectis literis, Pręſes dicit ſancto Neſtori: Quis vocaris? Beatus Neſtor dixit: Seruus Chriſti. Pręſes dixit: Ego non de cōditione, ſed de nomine percontatus ſum. Neſtor ait: Ego verò Chriſtianus ſum: & hoc nomen eſt mihi. Quòd ſi verò etiam temporarium vis nomen ſcire, equidem Neſtor vocor. Pręſes dixit: Pone dijs thura immortalibus, & ego quamprimùm ſcribam Auguſto, vt te iubeat eſſe principem ſacerdotum, & vt omnia tuæ ſubiaceant ditioni, honoribusque & diuitijs auctus, multos annos poſſis pręclarè & ſplendidè viuere. Tum verò ſanctus martyr ſublatis in cęlum oculis, ſeq; cruce ſignans, dixit ad Pręſidem: Etiamſi hoc corpuſculum multiuarijs ſubdas cruciamentis, ſi vincula, ſi beſtias, ſi ferrum adhibeas, donèc ſpiritus hos reget artus, non potero certè adduci,

Iterùm ſibi Crucē imprimit.

vt negem nomen Dei mei,quod eſt ſuper omne nomẽ.His dictis,iuſſit eum Pręſes ſuſ- Philip.2.
pendi in eculeo, & crudeliſſimè torqueri. Parent crudeli domino crudeles miniſtri, & Torquetur
in ſancti martyris latera tam profundè vngulas imprimunt, vt etiam coſtæ nudarẽtur. atrociſſimè
Ille verò pſallebat, dicens: Benedicam Dominum in omni tempore, ſemper laus eius Pſalm.33.
in ore meo. Iudex verò ſtupens ad tantam eius tolerantiam, dixit: Non erubeſcis mor-
talium omnium infeliciſſime,ſpem tuam collocare in homine, eoque violenta morte
perempto? Beatus Neſtor reſpondit: Sit planè hęc & mea & omnium, qui inuocant no-
men Domini noſtri Ieſu Chriſti,confuſio & verecundia.

Cùm autem turbæ vociferarentur, vt eum Pręſes tolleret è medio, per pręconem
eum interrogauit: Viſne ſacrificare dijs? Sanctus martyr in Chriſto benè confidens,re-
ſpondit: Impijſſime & ſceleratiſſime fili diaboli,non modò tu Dei conſpectum non ve-
reris, qui tibi hunc donauit principatum: (per illum enim reges regnant, & principes Prou.8.
imperant,& potentes decernunt iuſtitiam) ſed me quoquè compellis relinquere verum
Deum, conditorem & ſaluatorem omnium noſtrûm, & adorare vana & ſaxea ſimula-
cra? Pręſes dixit: Quid vis,nobiſcúmne eſſe,an cum Chriſto tuo? S.Neſtor cum ingenti
gaudio reſpondit: Cum Chriſto Deo meo ſemper fui,& ſum,& ero. Vidẽs Pręſes inſu-
perabilem animi eius conſtantiam & inuictam tolerantiam,ità tulit ſententiam in eum: Mortis ſen-
Quandoquidem non vis cõſentire, Neſtor,inuictiſſimo principi, neque ſacrificare dijs tentia in eũ
immortalibus,ſed mâuis adhęrere Chriſto crucifixo ſub Pontio Pilato: ego,vt ſis be- pronuncia-
nè deuotus Deo tuo,hanc in te fero ſentẽtiam,vt ligno affixus intereas. Itaque vir ſan- tur.
ctus cruci affixus quidẽ eſt,ſed ab ipſa cruce,tanquàm è cathedra,docebat Chriſtianos, Crucifixus confirmat
dicens: Filioli,ſtabilis ſit noſtra confeſſio ad Deum, & nõ negemus eum,qui pro nobis Chriſtia-
paſſus eſt,nè lętetur noſtra perditione diabolus. Compatiamur ei, vt conglorificemur. nos.
Non negemus eum, nè ipſe quoquè neget nos. Mementote illum miſſum à patre re-
demptorem animarum noſtrarum,ad abolenda peccata noſtra: qui peccatum non fe-
cit,& pro nobis paſſus eſt:cui etiam nos omnes donauit pater,vt in nomine Ieſu omne Philip.2.
genu flectatur, cęleſtium, terreſtrium & infernorum, & omnis lingua confiteatur,quia
Dominus Ieſus Chriſtus in gloria eſt Dei patris. Rurſúsque ait adſtanti turbæ: Filioli,
oremus & flectamus genua ad Deum,per Dominũ noſtrum Ieſum Chriſtum: Omni-
bus autem flectentibus genua,& ſimul ipſo de cruce orãte,cùm dixiſſet, Amen,obdor-
miuit in Domino.

VITA SANCTI PATRIS NOSTRI PORPHYRII EPISCOPI GAZAE, EX SIMEONE METAPHRASTE,

Authore verò Marco eius miniſtro & familiari.

SAnctorum virorum certamina, & diuinum eorum zelum 26.FEBRVA.
& deſiderium, pulchrum eſt cõtemplari oculis. Dum enim
cernuntur, digna euadunt quæ amentur. Afferunt autem
non mediocrem quoquè vtilitatem,quæ de ijs fiunt narra-
tiones ab ijs, qui accuratè ſciunt,ſubeuntes animos audi-
torum. Eſt viſus quidem auditu fidelior: Perſuadet verò eti-
am auditus, ſi à fide dignis dicantur, quæ dicuntur. Atque
ſi rerum quidẽ vtilium eſſet eiuſmodi narratio, vt in eam
nihil poſſet aut negligentia aut malitia, & non veritati fal-
ſum insereretur,ſuperuacaneum eſſet hęc cõſcribere,cùm
ſufficeret veritas ad ædificationẽ,quæ ſemper per ſucceſſi- Cur ſcribã-
onem inſeretur auribus poſterorum. Sed quoniam corrumpit ac perdit tempus,ſeu per tur ſancto-
obliuionem, ſeu per malitiam atque negligentiam, neceſſariò acceſſi ad hanc pręſen- rũ res geſtę.
tem ſcriptionem, nè proceſſu temporis obliuioni mandetur hic vir ſanctus, ſanctus,in-
quam,Porphyrius. Meminiſſe enim rerum rectè & ex virtute ab eo geſtarum,fit ijs,qui
audiunt,opem ferens medicamentum.

Eſt verò abſurdum, tragicos Poëtas & alios eiuſmodi, in rebus ridiculis & anilibus
fabulis cõſumere orationem: nos autem deſpicere ſanctos viros & dignos,qui manden-
tur memoriæ, tradi obliuioni. Quas non ergò dabo pœnas,ſi non ſcriptis mandem vi-
tam huius viri pij,vitam,inquam, philoſophiæ magiſtram, eius qui eſt æmulatus vitam,

quæ eſt in cęlo,& qui bella geſſit & decertauit,non ſolùm aduersùs duces & defenſores inſani cultûs ſimulacrorum,ſed etiam aduersùs vniuerſum populum,plenum omni inſania? Meminerat enim eorum,quæ à beato Apoſtolo dicta ſunt: Accipite armaturam Dei,vt poſſitis reſiſtere in die terribili,& omnibus confectis ſtare. Hac armatura indutus,ad certamina deſcendit dictus Apoſtolus. Sed quanuis tales & tātos haberet aduerſarios,qui Apoſtolo ſimilem decertationem habuit Porphyrius,ei tamen parem victoriam eſt aſſecutus, & in media Gaza erexit trophęum, nempe in ſancta Chriſti eccleſia, quæ fuerat ab eo condita. Præbuit autem ei victoriam, non humana natura,ſed mens, quæ diuinam attrahebat gratiam. Nam cùm fuiſſet Chriſti amator ardētiſſimus,omnia pati & facere ſuſtinuit.

Ephe.6.

Quàm multos bellorum impetus excepit hic ab aduerſarijs? Quàm multas ſuſtinuit conſpirationes & ſubſannationes?Sed quoniam de pręclaro viro fieri non poteſt vt dicamus omnia,quæ ſunt & multa,& multis videntur incredibilia, pauca exponam, quæ memini,cùm longo tēpore cum eo habitauerim,& ex beata illa & ſtupenda anima diuturnum fructum perceperim,quæ iam verſatur cum angelis. Hūc ergò,qui omne genus virtutis eſt ſortitus, quis nō iure laudauerit? Atque ſcimus quidem,quòd huius viri virtutem aſſequi nulla poſſit oratio:eſt tamen mihi aggrediendum,confidenti eius ſanctis precibus. Conſcribam autem illius laudationem, nō magnifica & ſplendida oratione. Neque enim verborum facundia ſolet ornare vitam eorū,qui ſunt huiuſmodi. Sed virtus factorum,ipſam quoquè magnificam efficit dictionem. Ego itaque confidens ſanctis dicti ſancti precibus, ad hanc accedo ſcriptionem, per ipſas à Domino Ieſu Chriſto gratiam petens & opem, vt poſſim qualicunq; occaſione narrare ſancti viri virtutem. Peto autem ab ijs,qui hęc ſcripta legent, nè diffidere velint ijs,quæ dicuntur. Ipſe enim fui ſpectator viri virtutis,vt qui ſimul cum eo habitauerim,ſimul nauigauerim,& ſimul cum eo ſim afflictus vſque ad vltimum diem eius ex hac vita deceſsûs. Hinc verò mihi ducatur principium narrationis.

Gaza vrbs.

Gaza eſt ciuitas Paleſtinæ in cōfinio Aegypti: eſt autem non obſcura,ſed populo frequens & clara ciuitas. Illo verò tempore in ea viguit hominum inſania in colendis idolis. Huius accepit Sacerdotium, qui à nobis laudatur,Porphyrius: qui patriam quidem habuit cęleſtem Hieruſalem,(nam in eam fuit adſcriptus)terrenam autem Theſſalonicam.Erat verò ei genus inſigne. Diuinus eum amor ſubijt relinquēdi patriam & ſplendorem generis & opes infinitas,& vitam amplectendi monaſticam.Cumque nauigâſſet Theſſalonica,venit in Aegyptum.Rectà autem profectus in Scetem:& paucis pòſt diebus dignatur venerando habitu. Et cùm illic eſſet verſatus quinque annos cum ſanctis patribus,alius diuinus amor eum ſubijt adorandi ſancta & veneranda Dei loca.Cumq; illic fuiſſet & adorâſſet,abiens in partes Iordanis,habitauit in ſpelunca.Cùm illic autem eſſet verſatus quinque annos cum multa afflictione,ex magna ſiccitate & inęqualitate locorum illorum,incidit in magnum morbum. Vidēs verò ſe adductum in extremum periculum, Dei prouidentia accerſit quendam ex ſuis notis, vt eum duceret Hieroſolyma.Morbus autem erat ſcirrus hepatis cum continua febre tenuiſſima.Hoc ergò morbo inualeſcente, & aſſiduè pungente inteſtina, & corpore tabeſcente, ipſe non ceſſabat quotidiè obire ſancta loca, incuruatus, & non valens recto corpore ingredi,ſed innitens baculo.

Patria Porphyrij.

Amplectitur monachiſmum.

Degit in ſpecu.

Accidit autem illo tempore, vt ego ex Aſia nauigarem ad adorandum loca veneranda. Cumque in eis eſſem,diù ibì ſum verſatus, me alens operando manibus. callebam enim pulchrè ſcribendi artem.Adſpiciens verò ſanctum continenter vadentem ad Chriſti reſurrectionem, & ad alia oratoria, mirabar, quòd in tanta corporis imbecillitate,non dubitaret ſe ſic cruciare. Quodam autem die cùm ei occurriſſem in gradibus martyrij,quod fuerat conditū à Conſtantino Imperatore,non valenti progredi accurrens & ei manum meam porrigens,rogaui ipſum, vt ei inniteretur, & gradus aſſenderet. Ille verò nolebat,dicēs:Non eſt iuſtum,vt ego, qui vado ad petēdam veniam peccatorum,nitar manui alterius.Sed ſine,frater,Deum videre meū laborem,vt ineffabili ſua clementia meî quoquè miſereatur. Ibat ergò, & diuina audiebat eloquia, Doctoribus aures adhibens, & myſticam menſam ſemper participans. Deindè reuertebatur ad ſuum habitaculum. Et quamnam quidem vitam ageret,erat manifeſtum. Morbum enim adeò contemnebat, vt exiſtimares ipſum habere morbum in alieno corpore. DEI enim,

Hieroſolymæ quotidiè inuiſit ſacra loca.

enim ſpes ipſum eo leuabat. Hoc autem eum ſolum malè habebat & mordebat, quòd remanſiſſent facultates,& non conuenienter ei,quod dicit Euangelium,venditę eſſent & diſtributæ pauperibus. Cauſa autem huius impedimenti fuit, quòd eſſent ei fratres pueri, quando exceſſit è patria. Matth. 19.

Hoc ergò ægrè ferens,petit à me,qui iam ei eram familiaris, (ei enim miniſtrabam propter eius infirmitatem) vt nauigarem Theſſalonicam,& diuiderem facultates cum ſuis fratribus. Et cùm dediſſet mihi ſcriptum mandatum,& me Domino commendâſſet, dimiſit præbitis mihi minimis impenſis. neque enim opes ſuppetebant. Tunc cùm ſtatim veniſſem Aſcalonem,& nauem inueniſſem,illinc ſolui: & cùm ſpatio tredecim dierum ſecunda fuiſſet nauigatio,venimus Theſſalonicam: & oſtenſo, quod in ſcriptis habebam, mandato,diuiſi bona cum eius fratribus. Vendidi autem, quæ mihi obtigerant,poſſeſſiones ter mille aureis. Veſtes verò & argentum mecum tuli, & alios mille quadringentos aureos: & cùm omnia collegiſſem, poſt tres menſes renauigaui. Cùm autem ſpatio duodecim dierum veniſſem in emporium Aſcalonis,& illic iumenta conduxiſſem,& ea onerâſſem,aſſcendi in ſanctam ciuitatem. Cùm me autem adſpexiſſet vir beatiſſimus, me eſt amplexus cum gaudio & lachrymis, (poteſt enim etiam gaudium exprimere lachrymas)ego verò ipſum non cognoſcebam:habebat enim corpus valdè honeſtum, & faciem rubicundam. voluebam autem meos oculos, frequenter ipſum intuens. Ipſe verò cùm animaduertiſſet & ſubriſiſſet, placidè dixit: Nè mireris frater Marce, me videns ſanum & robuſtum: ſed diſce cauſam ſanitatis, & tunc admirere Chriſti benignitatem ineffabilem, & quemadmodùm quæ ſunt planè deſperata apud homines, facilè poſſunt apud ipſum corrigi. Ego verò rogaui ipſum, vt mihi diceret cauſam ſanitatis,& quemadmodùm talem morbum propulſauerit. Ille autem mihi reſpondit: Hîc habet nomen authoris huius hiſtoriæ.

Quadraginta abhinc diebus cùm ego eſſem in vigilia ſanctæ Dominicæ, me inuaſit dolor. Quem cùm non poſſem ferre, iui & recubui prope ſanctam Caluariam: & cùm præ magno dolore eſſem veluti in eſtaſi, video Seruatorem clauis affixum in cruce, & vnum ex latronibus cum ipſo pendentem in alia cruce,& incipio clamare & dicere vocem latronis: Memento meî Domine,quando véneris in regnum tuum. Reſpondens autem Seruator,dixit latroni pendenti: Deſcende de cruce,& ſerua illum,qui recũbit,quomodo tu quoq; fuiſti ſeruatus.Latro verò deſcendens de cruce,me cõplexus fuit & deoſculatus: & porrecta dextera,me fecit ſurgere,dicens: Veni ad Seruatorem. & ſtatim ſurrexi,& cucurri ad eum,& video ipſum deſcendiſſe de cruce,& mihi dicere: Accipe hoc lignum,& ſerua. Cumq; accepiſſem & portâſſem hoc precioſum lignum, ſtatim ad me redij ab eſtaſi: & ab ea hora nullus dolor mihi fuit ampliùs,neque apparuit locus morbi. Ego autem, his auditis, valdè ſum admiratus, & Deum glorificaui: & decæterò fui in virum magìs affectus, & ei inſeruij diligentiùs. Reuerà enim, cùm renumerâſſem Dei ſeruo pecuniam, & cùm ei reſtituiſſem quæcunq; attuleram, manſi apud eum, ei inſeruiens, & fruens ſpiritalibus eius orationibus. Erat profectò nulli repræhenſioni affinis,mitiſſimus, miſericors,habens etiam facultatem diſcernendi diuinam ſcripturam, & ea diſſoluens, quæ in ea occurrebant, dubia, ſi vllus alius. Sed neque externæ erat doctrinæ ignarus, reſpondens & os obſtruens hominibus infidelibus,& ijs qui non rectam habent fidem: amator pauperum, miſericors, promptas habens lachrymas, ſenes honorans vt patres, iuniores vt fratres, pueros vt filios: moribus & ſermone mitis & humilis,non in ſimulatione veritatis: neq; enim erat in eo dolus: moderatiſſimus,adeò vt peruenerit ad perfectam impatibilitatem, ab ira alienus, non memor acceptę iniuriæ,non ſinens Solem occidere ſuper ſuam iracundiam,mortuas habens omnes animi perturbationes, præter iram, quam mouebat aduersùs inimicos fidei. Viſio mirabilis. Luc. 23. Ecce virtutum cœtus, quibus vir Dei erat præditus.

Cùm autem accepiſſet à me pecunias,& alia quæ attuli,& vendidiſſet veſtes,& conflâſſet plurimùm pecuniæ, reliquam omnem precioſam ſupellectilem paruo tempore dedit egentibus, non ſolùm in ſancta ciuitate, ſed etiam in alijs ciuitatibus, vicis & monaſterijs, & maximè ijs, quæ erant in Aegypto. erant enim valdè egena illic monaſteria. Quinetiam hoſpitibus,qui illic verſabantur,fuit ſecundus Abraham. Quamobrem breuiſſimo tempore diſtribuit omnes ſuas facultates, adeò vt ipſe egeret alimento quotidiano. Seipſum ergò dedit arti ſutoris coriarij,pelles lauans & conſuens, Omnia ſua egentibus elargitur. 2. Theſſ. 3.

2.Theſ. 3. & in omnibus imitans diuinum illum Apoſtolum, qui nolebat panem gratis comedere. & licèt poſſet ex alia manuum operatione ſibi victum quęrere, in omnibus tamen voluit eſſe imitator illius præclari viri, quem diximus, in afflictionibus, & laboribus, & 2. Cor. 11. perſecutionibus, & periculis maris, & gentium inſurrectionibus. Porrò autem ego eum rogabam, vt communem vitam mecum ageret. erat enim mihi ex meo vitæ ſtudio victus redundans copiam. 1. Tim. 6. Ille verò non ſuſtinuit, dicens: Nihil intulimus in mundum, neque poſſumus aliquid efferre. 2. Theſ. 3. Et rursùs dicebat: Si quis non operatur, nec comedat. Ego autem liberè apud eũ eloquens, dicebam: Cur ergò quando eras diues, non operabaris? nec ſinebas vt operarer? Ille autem mihi reſpondit: Quod priùs operabar, erat multis partibus maius, quàm quod nunc operor. Nam hoc nunc quidem alit vnum aut duos, illud autem prius alebat innumerabiles. Non ſolùm verò illam alebat multitudinem, ſed etiam ſpiritale alimentum ſuppeditabat meæ animæ.

Vir inuitus presbyter. Cùm hæc ità ſe haberent, audijſſet autem ſancti Porphyrij nomen & vitam, qui erat ſanctorum locorum Sacerdos, Praylius, eum accerſijt, & inuitum ordinauit Presbyterum. Quinetiam ei credidit cuſtodiam venerandi ligni crucis. Tunc cognouimus ea illi eueniſſe, quæ viderat in eccſtaſi, quando ſcilicet vidit Dominum in cruce, & cum eo latronem: Dominum autem dicentem, Accipe & ſerua mihi hoc lignum. Erat verò beatus Porphyrius, quando accepit ordinationem, circiter quadraginta annos natus. Hunc autem honorem adeptus, non mutauit mores priores, ſed manſit in illa afflictione exercitationis. Cibus eius. Erat verò illi alimentum panis ſordidus & olera, idq́; poſt occaſum Solis. alijs autem ſanctis diebus hora ſexta comedebat, accipiens oleum & caſeum & madefacta legumina. Sumebat autem etiam vnum poculum vini temperati, idq́; proptereà, quòd ſe malè haberent eius viſcera. Hanc viuendi rationem & regulam perpetuò ſeruauit toto tempore vitæ ſuæ. Tribus autem annis, poſtquàm fuerat ordinatus, accidit vt Epiſcopus prædictæ ciuitatis Gazæ è vita excederet. Is erat Aeneas, qui minimo tempore geſſerat Epiſcopatum. ante Aeneam autem Irenion, qui ipſe quoquè fuit ciuis angelicarum poteſtatum, cuius laudes fieri non poteſt vt ſcribantur in digreſſione: ſed opùs eſſet opere ſeparato ad hoc, vt conſcriberemus vitam huius dicti inclyti Irenionis. Alijs verò id relinquimus ſcriptoribus, qui eius vitam ſciunt accuratè.

Cùm dormîſſet ergò prædictus vir ſanctus, congregati, qui tunc erant Chriſtiani, valdè pauci numero, cum ſuo clero, & conſultantes palàm, cuinam traderent Epiſcopatum, nihil efficiebant, cùm exorta eſſet inter eos contentio, cùm alium quidem vellent Clerici, alium verò laici. erant enim re vera inter Clericos quidam vitæ honeſtate ornati. Cùm magna ergò eſſet confuſio, & nihil deduceretur ad effectum, tandèm viſum eſt, vt quinque Clerici & totidem laici viri inſignes irent ad Pontificem Metropolitanum, & peterent ab eo Epiſcopum, quem ei reuelâſſet ſpiritus ſanctus. Pontificatûs autem munus tunc obibat Iohannes, qui ipſe quoq; erat vir probus & omni virtute ornatus. Cùm ergò ad eum acceſſiſſent Gazæi, rogârunt ipſum, vt daret eis Pontificem, potentem opere & ſermone reſiſtere idololatris. Quod cùm audijſſet, ſtatìm indixit ieiunium: Ecce mirũ ieiunij effectum. & poſt tres dies reuelauit ei Dominus de beato Porphyrio: & ſcribit epiſtolam ad ſanctum Praylium Epiſcopum Hieroſolymorum, cuius fecimus anteà mentionem, vt ad ipſum mitteret beatum Porphyrium, propter quandam ſcripturæ quæſtionem, quę erat ab eo ſoluenda. erat enim beatus Porphyrius idoneus ad ſoluendum, quidquid erat difficile diuinæ ſcripturæ ſpiritûs ſancti.

Literis beati Iohannis credens pius Praylius, eum dimiſit, iubens nè moraretur illic plùs quàm ſeptem dies. Cùm autem audiuiſſet beatus Porphyrius vim eorum, quę ſcripta fuerant à ſanctiſſimo Iohanne, primùm quidem fuit conturbatus: poſteà verò dixit: Fiat voluntas Dei. & cùm illa veſpera me accerſijſſet, dicit mihi: Frater Marce, Eamus & adoremus ſancta loca & venerandã crucem. eamus & adoremus ſancta loca & venerandam crucem. Multum enim eſt præteritum temporis, donèc ſumus ea rursùs adoraturi. Ego autem dixi: Cur ſic dicis pater? Ille verò reſpondens, dixit: Præterita nocte vidi Seruatorem dicentem mihi: Redde depoſitum, quod apud te depoſui. Volo enim te coniungere vxori, humili quidem & abiectæ, ſed præditæ bonis moribus. Tu autem accipiens, orna eam, vt obliuiſcatur prioris ſuæ mendicitatis. Nam etſi eſt abiecta & humilis, non eſt tamen aliena, ſed mea ſoror germana. Tu verò caue, nè habens vxorem & domûs curam gerens, ex iniuſti-

tia

via aut violentia aut iniquitate congreges. nam & me ad iram prouocabis, & eam moleſtia afficies. hæc enim ei quoq; diſplicent. Sis verò ſolùm bono & prompto animo, & omnia tibi ſuppeditabuntur, vndè non expectas. Hæc mihi ſignificauit Dominus Chriſtus nocte præterita, & timeo, nè, dum volo expiare mea peccata, expiem etiam peccata aliorum multorum. Sed tamen Dei voluntati non licet repugnare.

Hæc cùm dixiſſet, profectus eſt, & ego cum eo: & cùm adoråſſemus ſancta loca & venerandam crucem, isque multùm eſſet precatus & lachrymatus, repoſuit in aurea theca venerandam & viuificam crucem: & cùm eam tutò clauſiſſet, exijt. & vadens ad beatum Praylium Epiſcopum, tradidit ei claues: & cùm accepiſſet preces, & ab eo fuiſſet Deo commendatus, eſt egreſſus. Cùm autem veniſſemus ad noſtrum habitaculum, nos paramus: cōductis verò tribus iumentis, & accepto viatico, egreſſi ſumus. Viatica autem erant omnia, quæ domi erant. Eramus verò quinq; in via: ipſe beatus & ego, & duo agaſones, & alius iuuenis miniſter, nomine Barochas, quem quidem inuenerat paulò antè beatus abiectum in platea, cùm eſſet in extremo periculo, eumq; accepit & collegit: & cùm multa in eum expendiſſet, Dei auxilio eum ſanum reddidit. Ab illo ergò tempore manebat apud ipſum, ei mecum ſeruiens. De pio verò Barocha dicam procedente oratione. Illa autem die iter ingreſſi, ſequenti venimus Cæſaream. Per totam autem ciuitatem diſperſum fuit, eum aduenisse. erat enim beatus magni nominis, propterea quòd amaret pauperes. Profecti verò ſumus ad id, quod erat illic hoſpitium. Cùm autem audiuiſſet beatus Iohannes Archiepiſcopus, curſu ad nos acceſſit. Cumq; ſe inuicèm ſalutåſſent & precati eſſent, paululùm aſſederunt. Dixit autem ei Archiepiſcopus: Surge frater propter Dominum, & veſcere mecum, vt citò ſurgamus ad vigiliam ſanctæ Dominicæ. ingreſſi enim ſumus veſperè ſabbato. Beatus verò Porphyrius rogauit eum, vt ei concederet veſperam propter viæ laborem. Dixit autem ſe poſt primum ſomnum ſurrecturum ad vigiliam. Cùm autem non potuiſſet perſuadere Epiſcopo, ſurgens beatus, cum eo eſt profectus, me quoq; accepto. Fratrem enim Barocham dimiſimus in hoſpitio prope veſtes: & ab eo inuitati, cœnauimus.

Viuifica crux in aurea theca aſſeruatur.

Cùm multa autem locuti fuiſſemus ſpiritalia, & parùm dormijſſemus, ſurreximus ad vigiliam. Illa verò nocte accerſit beatus Iohannes Gazæos, & dicit eis: Parati eritis ad exitum, hodiè enim accipietis Sacerdotem, virum quem oſtendit Dominus. Cùm fuiſſet autem manè, rapientes beatum Porphyrium, ordinårunt eum Epiſcopum Gazę. Multùm verò eſt lachrymatus, nec erat ſatietas vlla eius lachrymarum. Dicebat enim ſe eſſe indignum tali Sacerdotio. Vix tandèm autem, cùm Gazęi & qui illic Chriſtiani inuenti ſunt, eum conſolati eſſent, quieuit. Cùm autem feciſſemus ſanctum Dominicæ miniſterium, turſùs inuitati ſumus ad veſcendum cum Archiepiſcopo. Iuſſit verò nobis quamprimùm exire. cumque vnum alium illic diem egiſſemus, exiuimus: dormiuimus autem Dioſpoli, & illinc, cùm pernoctåſſemus, ſero veſpere ingreſſi ſumus Gazam valdè laſſi & afflicti. Hæc autem fuit cauſa afflictionis.

Ordinatur Gazæorū Epiſcopus, ſed valdè inuitus.

Prope Gazam pagi ſunt in via, qui ſunt dediti cultui ſimulacrorum. Eorum verò incolæ conſultò totam viam ſtrauerant ſpinis & vallis, vt non poſſent aliqui tranſire. Effuderunt autem cœnum, & alijs malè olentibus fumis vaporårunt, vt nos fœtore ſuffocaremur, & veniremus in periculum, nè viſum amitteremus. Vix tandèm autem conſeruati, circa horam nocturnam ingreſſi ſumus ciuitatem. Hæc verò difficultas ac moleſtia beato accidit ſuggeſtione dæmonis. Sed id non ægrè ferebat. exiſtimauit enim diabolum has paråſſe inſidias, quòd voluiſſet iuſtum ab eius ingreſſu auertere. Profecti autem ſumus ad ædes Epiſcopi, quas ædificauerat priùs nominatus ſanctus Irenion Epiſcopus, ſimul cum ſancta eccleſia, quæ vocatur Irenes. eam verò hoc nomen dicunt habere duobus modis. Dicunt enim Gazæi, quando capta fuit ciuitas ab Alexandro Macedone, quodam ſigno dato illic ceſsåſſe bellum, & ab illo tempore vocari locum Irenen, i. pacem. Hunc locum cùm inueniſſet beatus Irenion coli à Gazæis, in eo conſtruxit eccleſiam. Siue ergò propter ea, quæ priùs dicta ſunt, ſiue propter nomen conditoris, manſit ſic appellata vſq; in hodiernum diem. Illinc ergò profecti ſumus ad minimas ædes epiſcopatûs, ab eo ædificatas.

Idololatrarum nequitia.

Accidit aũt, vt illo anno eſſet ſiccitas & defectus pluuię. Ciues verò omnes id aſſcribebant ingreſſui beati Porphyrij, dicentes: Nobis ręſponſum dedit Marna, fore vt Porphyrius eſſet author malorum ciuitati. Cùm autem pergeret Deus non pluere, pri-

Marna, idolum Gazenſium: eſt autem Iupiter.

mo mēſe, qui ab eis vocatur Dios, deindè etiam ſecūdo, qui dicitur Epilleos, omnes affligebantur. Congregati autem Idololatræ in Marnæo, multa ſacrificia & multas preces faciebant ea de cauſa. Dicebant enim, Marnam eſſe dominum imbrium. Marnam verò dicunt eſſe Iouem. Cùm autem perſeueràſſent ſeptem dies, hymnos dicentes, & egredientes extra ciuitatem in locum, qui vocatur orationis, animum deſpondentes, reuerſi ſunt ad ſua opera, nulla re effecta. His ſic factis, congregati Chriſtiani cum viris & fœminis & pueris, numero ducētis & octoginta, rogârunt ſanctum Porphyrium, vt cum eis egrederetur & precaretur, vt dimitteretur pluuia. iam enim erat fames, eoq; magìs, quòd beati ingreſſui adſcriberent ſiccitatem. Perſuaſus autem ſanctus, cùm edixiſſet ieiunium, iuſſit omnes veſpere congregari in ſancta eccleſia, vt illic vigilias perageremus. Fecimus verò tota nocte triginta preces & totidem genu flexiones, prę ter choros & lectiones. Cùm fuiſſet autem manè, accepto ſigno venerandæ Crucis, quod nos præcedebat, egreſſi ſumus cum hymnis ad antiquam eccleſiam, quæ eſt à parte occidentali ciuitatis, quam aiunt ædificaſſe ſanctiſſimum & beatiſſimum Aſclepam Epiſcopum, qui multas ſuſtinuit afflictiones, pro fide orthodoxa: cuius vita & facta ſcripta ſunt in paradiſo deliciarum. Cùm ergò fuiſſemus in dicta eccleſia, illic quoquè fudimus totidem preces: & illinc egreſſi, iuimus in ſanctum martyrium glorioſi martyris Timothei, in quo repoſitæ ſunt etiam aliç reliquiç Mæuris Martyris & Thees, quæ relata eſt in numerum confeſſorum. Cumque illic feciſſemus totidem preces & genu flexiones, reuerſi ſumus in ciuitatem, factis tribus precibus & tribus genu flexionibus.

Nota hic Ieiunium, vigilias, Proceſſionē cum cruce, Viſitationem eccleſiarum.

Cùm autem fuiſſemus circa ciuitatem, inuenimus eam clauſam. erat verò hora nona. Idololatræ enim hoc fecerunt, volentes diſſipare populum, nè perficeremus ſupplicationes. Cùm autem manſiſſemus duas horas ante portam, & nemo eſſet qui aperiret, videns Deus populi patientiā fletusq; & ineffabiles lachrymas, maximè ſancti viri, motus miſericordia, quomodò tempore magni Eliæ Prophetæ, mouet ventum Auſtrum, & nubibus tegitur cælum, & incipiunt fieri fulgura & tonitrua, ſimul atquè Sol occidiſſet, & décidit multus imber, vt exiſtimarentur nō guttæ, ſed grando è cælo deijci. Nos autem præ magno gaudio propemodùm non ſenſimus. Nos enim eramus inuicèm complexi. Quidam verò gentiles cùm adſpexiſſent miracula, quæ Deus nobis fecerat, & credidiſſent, nobis portam aperuerunt, & commixti ſunt nobiſcum, clamantes, Chriſtus ſolus Deus: ipſe ſolus vicit. Conuenerunt autem nobiſcum in ſanctam eccleſiam, & illinc beatus eos dimiſit in pace, Chriſti ſignatos ſignaculo. Erant verò viri numero centum vigintiſeptem, & fœminę XXXV. & infantes XIIII. ex quibus erant puellæ quinque. Nos autem cùm feciſſemus perfectam gratiarum actionem, receſſimus vnuſquiſq; domum cum gaudio & pace. Tanta autem pluuia deſcendit illa nocte & altero die, vt omnes timerent, nè domus corruerent, ex quibus erant plurimæ conſtructæ ex lateribus. Pluit verò Dominus noſter Ieſus Chriſtus aſſiduè, ab octauo Lydenæi vſq; ad decimum. eſt autem apud eos Lydenæus, apud Romanos Ianuarius. Præcedunt autem quinque diebus eorum menſes Romanos. Vndecimo verò die peregimus diem Theophaniorum Domini Ieſu Chriſti, cum gaudio laudantes & gratias ei agentes propter omnia, quæ nobis fecit eius benignitas. Acceſſerunt autem gregi Chriſti eodem anno præter illos CXXVII. alij quoquè CV. Alij verò idololatræ non ceſſabant inſidiari beato & reliquis Chriſtianis. Quando enim eis Præſes obtingebat gentilis, eum vel pecunijs corruptum, vel etiam per impiam eorum religionem perſuaſum, inducebant vt vexaret Chriſtianos: & ab eo tempore beato Porphyrio non leuis eueniebat afflictio. Aſſiduè ergò noctù & diù rogabat benignum & clementem Deum, vt eos ab errore conuerteret ad ſuam veritatem.

Multi credunt idololatræ.

Quoniam autem ſuperiùs memini beati Barochæ, de ipſo narrabo reliqua. Habebat is zelum diuinum, vt ſi quis alius. multa enim grauia ſuſtinuit ab idololatris. Cùm enim iuiſſet ipſe aliquando in vicum propter canonem Eccleſiaſticum, non procùl à ciuitate, erat autem is, qui canonem debebat, idololatra: cùm ab eo verò canon exigeretur, iſq; rem vellet protrahere & differre, & ex eo nata eſſet inter eos contentio, acceſſit impius agricola quoſdam eius pagi, ei ſimiles, & incipiunt verberare clauîs beatum Barocham, & portantes eum ſemimortuum, proiecerunt extra pagum in ſolitudinem. Illic verò iacebat mutus & nullo ſenſu præditus. Alio autem die, Dei benignitate,

Hiſtoria Barochæ, miniſtri S. Porphyrij.

tate, tranſit per illum locum Cornelius diaconus, cum alijs duobus Chriſtianis: & cùm inueniſſent pium Barocham, & eum agnouiſſent, importârunt in ciuitatem. Cùm verò idololatræ eum vidiſſent portari, arbitrati eſſe mortuum, conuerſi ſunt in furorem, proptereà quòd exiſtimabant eſſe abominandũ, mortuum ferre in ciuitatem: & cùm eum vi eripuiſſent ab humeris eorum, qui ipſum portabant, incipiunt verberare pium Cornelium Diaconum, & duos Chriſtianos: & ligato pede beati Barochæ, trahebant eum.

Interìm autem renunciant quidam fratres beato Epiſcopo. Is verò conturbatus, me accerſit, & alios tres fratres, qui ſunt inuenti apud ipſum, & dicit nobis: Confidentes currite, ô fratres. eſt enim tempus martyrij. Poſtquàm aũt peruenimus ad locum, vbi ligârant beatum, concurrit populus: & alij quidem ſanctiſſimum Epiſcopum afficiebãt contumelijs, alij verò videntes eius tolerantiã, & quòd, cùm contumelijs afficeretur, non iraſcebatur, ſed rogabat vnũquenq; dicens, nè ſic probris & contumelijs afficerent corpus, quod eſt obnoxium ijſdem affectionibus, fiunt noſtrarum partium, & in ſe inuicèm conuertuntur ad plagas vſque. Nos autem cùm multam vidiſſemus confuſionem, portantes pium Barocham, diſceſſimus in ſanctam eccleſiam. Poſtquàm verò vidimus eum adhuc ſpirantem, eius curam geſſimus. Pro eo autem fundebantur per totam veſperam & noctem intenſæ preces. Omnes enim fratres conuenerant. Sanctus verò Epiſcopus non ceſſabat lachrymari, & Deum pro ipſo rogare. Sciebat enim qualis eſſet diuinus eius zelus. Cùm autem vidiſſet Deus lachrymas ſancti Pontificis & preces populi, (eum enim numerabant ſecundum Phinees aduersùs idololatras) accelerauit ei ſuam miſericordiam, & illa nocte aperit oculos eius, & incipit loqui, & petere dari ſibi potum. Ego autẽ, qui ei aſſidebam, ſtatim cucurri, vt renunciarem beato Epiſcopo, (præ magno enim gaudio oblitus ſum dare ei potum, & mihi id accidit, quod ancillæ tempore beati Petri, quando audita eius voce, præ gaudio non aperuit oſtiũ: ſed eum dimittens, primùm annunciauit ijs, qui erant domi. Tale quid ego quoq; ſum paſſus) Cùm id autem beatus audiuiſſet Epiſcopus, non fuit victus ab animi affectione, ſed perſeuerabat in precibus. Nos verò cùm intellexiſſemus eius firmitatem & conſtantiam, eum mittentes, receſſimus ego & pius Cornelius Diaconus. aſſidebat enim mecum beato Barochæ. Poſtquàm autem impleuit preces & omnem conſequentiam ſanctiſſimus Epiſcopus, ipſe quoq; nobiſcũ ſedens, interrogauit pium Barocham, quemadmodùm id eſſet paſſus ab initio. Ipſe verò narrauit nobis omnia.

Barochas ſemiuiuus reſtituitur ſanitati.

Actor. 12.

Dum nos autem conſultaremus quid eſſet faciendum, fit manè: & eccè Defenſor populi cum Irenarchis, & duobus primoribus, Timotheo & Epiphanio, & alijs multis, venientes incipiunt clamare & tumultuari, dicentes: Cur intuliſtis mortuum in ciuitatem, cùm patriæ leges hoc prohibeant? Interìm autem contumelia quoquè afficiebant beatum Epiſcopum. Nos verò cùm tumultum audiuiſſemus, egreſſi ſumus: & cùm nos vidiſſent, cœperunt me verberare, & pium Cornelium Diaconum. Cùm aũt eos, qui erant ex populo, vocâſſemus in teſtimonium, ſanctiſſimus Epiſcopus os nobis obſtruebat, vnumquenq; rogans & admonens, nè iraſcerentur tam inconſideratè. Illi verò impij, quo magìs rogabantur, eo magìs furebant, & virum ſanctum afficiebant contumelia. Cùm igitur pergerent tumultuari, confirmatur & corroboratur pius Barochas, & impletur diuino zelo, ſurgitq; & arripit fuſtem, & incipit verberare eos, qui incidebant: & eos inuadit metus, & incipiunt cadere vnus ſuper alium fugientes, eoſq; eſt perſecutus vſq; ad id, quod tunc erat Marneium, reuerturq; cum magna victoria nouus noſter Sampſon, ſtratis ipſe quoquè mille alienigenis. Ab illo ergò tempore ipſum timebant idololatræ, & nec eius quidem nomen audire poterant. Breui autem pòſt tempore dignati ſumus ordine diaconatûs ego & pius Barochas: ego quidem planè indignus, qui eum aſſequerer: ille verò meritiſſimo iure id aſſecutus.

Barochas verberat impios idololatras.

Iudic. 15.

Videns autem ſanctus pater noſter Porphyrius nefaria, quę quotidiè fiebant ab idololatris, ſtatuit me mittere Byzantium, vt peterem ab Imperatoribus, vt diruerentur templa ſimulacrorum. Gazæ enim adhuc maximè celebrabatur, quod vocatur Marneium: & ſcriptis literis ad ſanctiſſimum Epiſcopum Conſtantinopolitanum, cuius laus & gloria memoratur ab omnibus, nauigauimus, & ſpatio viginti dierum eò peruenimus: & redditis literis beato Iohanni, ore eum omnia docui. Cùm primùm autem audiuiſſet, id ſignificauit Eutropio Cubiculario, qui tunc erat aſſiduus apud Imperatorem

Iohannem Chryſoſtomum dicit.

filiam. Dixit autem nutrix: Manus veſtras in cælum extollite,& fidem date vos non eſſe negaturos medicum. Illi verò alacri animo & cum lachrymis manus extenderunt, dicentes: Toto tempore vitæ noſtræ eius erimus. Quamnam enim conſolationem habituri ſumus,ſi ea decedat? erat enim eis vnica,ſcitaque & elegans moribus,ſi vlla alia. Cùm hoc autem audiuiſſet nutrix,magna voce dixit coram omnibus: Dicit magnus Sacerdos Porphyrius: Ieſus Chriſtus filius Dei viui te curat. crede in eum,& viues. Statìm verò mulier cùm valdè eiulâſſet,edidit fœtum viuum. Omnes autem,qui illic ſunt inuenti, obſtupefacti exclamauerunt: Magnus eſt Deus Chriſtianorum: magnus eſt Sacerdos Porphyrius.

Die autem ſequenti parentes mulieris, & maritus & cognati & omnes neceſſarij, euntes ad beatum Porphyrium, prociderunt ad eius pedes, petentes Chriſti ſignaculum. Beatus verò cùm eos ſignâſſet & feciſſet catechumenos,dimiſit illos in pace,præcipiens eis vt vacarent ſanctæ eccleſiæ: & paulopòſt cùm eos catecheſi inſtituiſſet, baptizauit etiam infantem cum muliere. Vocauit autem nomen eius Porphyrium. Qui fuerunt verò illuminati propter occaſionem mulieris, erant numero ſexagintaquatuor. Quo magìs autem videbant idololatræ multiplicari Chriſtianos,eo magìs efferabantur,& non ſinebant eos obire officia ciuilia: ſed eis vtebantur tanquàm malis famulis. Videns autem rurſus beatus Porphyrius magnam iniuriam, quæ fiebat Chriſtianis, & non ferens, adſpiciens verò probris & contumelijs appetitos, proficiſcitur Cæſaream ad beatum Iohannem Archiepiſcopũ,& rogat eum cum lachrymis, vt præbeat ei quietem. Dicebat enim, ſe non poſſe ampliùs pati grauia & abſurda, quæ fiebant à Gazæis. Beatus autem Iohannes cùm audiuiſſet, rogabat eum, vt æquo & forti animo pateretur,& retineret Epiſcopatum. Reſpondens verò ſanctiſſimus Porphyrius, dixit ei: Te atteſtor coram Deo, qui non eſt adſpectabilis, & ſpem noſtram Ieſum Chriſtum, Dominum omnis rei creatæ, & adorandum & viuificum ſanctum ſpiritum, nè deſpicias meam petitionem, nè requiratur à nobis interitus animarum innumerabilium. Sed rogo te,pater,vt mecum nauiges ad vrbem regiam,vt rogemus Imperatores,rege cæleſti annuente, vt euertant templa idolorum. Reſpondens autem beatus Iohannes,dixit ei: Fili,iuſta quidem eſt petitio,ſed non eſt aptum tempus.iam enim imminet conuerſio hyemalis. Reſpondit beatus Porphyrius: Si vult nos Deus eſſe & Gazæ populum conuertere,poteſt etiam ſeruare in hyeme. Tu verò pater,eius fidens clementiæ & miſericordiæ,id velis,& iter nobis ſuccedet feliciter. Dicit ei beatus Iohannes: Fiat voluntas Chriſti.

Multi accedunt ad Chriſti religionem.

Chriſtiani malè à Gazæis accipiuntur.

Poſtquàm autem beatus Iohannes eſt ei pollicitus, ſcribit ad me,vt quamprimùm venirem Cæſaream,& afferrem mecum tres libros, & quadragintatres nummos,qui ei reſtabant ex reditu ſanctæ eccleſiæ. Ego verò acceptis literis, cùm ſumpſiſſem libros & nummos, protinùs ſum egreſſus: & cùm veniſſem Cæſaream, inueni ſanctiſſimos Epiſcopos paratos ad nauigandum. & cùm poſt duos dies ſoluiſſemus, nauigamus viceſimotertio menſis: & cùm Dei benignitate fuiſſet nobis ſecunda nauigatio, ſpatio decem dierum appulimus ad Rhodum inſulam. Erat autem tunc in inſula, in auerſa eius parte, quidam monachus, nomine Procopius, qui nunc eſt relatus in numerum angelorum. Dormijt enim quinque abhinc annis,cùm vixiſset vitam nulli culpæ affinem, in ieiunijs & vigilijs, & ſumma paupertate. Habebat verò donum quoquè prophetiæ, & virtutem expellendi dæmones. Cùm nos autem, vt dictum eſt, Rhodum appuliſsemus,& audiuiſsemus de vita ſancti viri,neceſsarium duximus eum non præterire, ſed eius angelica frui conſuetudine: & cùm rogauiſsemus, vbinàm haberet monaſterium, ad eum profecti ſumus,nauigantes in cymba: & cùm perueniſsemus, pulſauimus oſtium. Statìm autem egreſsus, per ſe nobis aperuit,etiamſi haberet apud ſe alium diſcipulum.

Nauigat vir ſanctus Cõſtantinopolim.

Procopij monachi encomion.

Cùm autem adſpexiſset ſanctiſſimos Epiſcopos,prócidens in terram, eos adorauit. Deindè ſurgens, me quoq; eſt oſculatus & pium Euſebium Diaconum, quem ſecum ducebat ſanctus Iohannes Archiepiſcopus. & cùm nos introduxiſset in oratorium, receſſit, dans priorem locum beatiſſimis Epiſcopis,dicens: Decet vos Sacerdotes habere priorem locum: me autem humilem & abiectum,& qui ordinationem non ſum aſsecutus,poſteriorem. Tunc cognouimus ſanctiſſimum Procopium eſse perſpiciendi poteſtate præditum. Cùm enim nos nunquàm adſpexiſset,neq; de nobis audiuiſset,

cognouit per ſpiritum eos eſſe Epiſcopos. beatiſſimos, inquam, Iohannem & Porphyrium. & ideò eos affecit honore dicendi preces priori loco. Deindè poſt preces ſedimus, & cùm eſſet nobis locutus multa animæ vtilia, rogauit cauſam ſuſceptæ itineris moleſtiæ. Beatus verò Porphyrius ei omnia narrauit de Gazæis, quantus ſit eorum furor in colendis ſimulacris, & quàm multa mala ab eis patiantur Chriſtiani: & quòd ea de cauſa aſſcendunt, vt rogent Imperatores, vt euertantur templa idolorum.

Cùm autem audiuiſſet ſanctus Procopius Anachoreta, dixit: Domine Ieſu Chriſte, conuerte tuos famulos à fraude diabolica, ad fidem illuminatam. Deindè dicit ſanctiſſimis Epiſcopis: Nè ſitis anxij animo, ô patres. Deus enim, qui nouit zelum veſtræ fidei, iter vobis diriget, & dabit omnia, quæ ſunt vobis cordi. Agitè ergò, ea vobis dabo monita quæ Deus reuelauit meæ humilitati. Primùm conuenite ſanctiſſimum Epiſcopum Iohannem, & cum eo preces ad Deum fundite, & ei rem exponite: & ipſe eſt vobis conſulturus ea, quæ ipſi reuelauit Dominus. Non poteſt enim loqui in palatio, quoniam ei iraſcitur Imperatrix Eudoxia. Ipſe ergò vos commendabit Amantio cubiculario dominę, viro pio & qui habet in honore Sacerdotes: ipſe vos introducet ad Imperatricem. & quando ad eam ingreſſi fueritis, vos eſt benignè exceptura. Exponite ergò ei rem vniuerſam, & iubete eam valere, & exite. In ſecundo autem, ad eam ingreſſu, poſtquàm vos eam huius rei admonueritis, dicite ei: Speramus in Chriſtum filium Dei, quòd ſi rei præſenti ſtudueris, eſt tibi daturus filium maſculum. Cùm hoc autem audierit, eſt læta futura. eſt enim prægnans, & hic eſt menſis nonus, ex quo concepit: & eſt factura omnia, vt rem vobis reddat effectam Deo annuente.

Procopius ex reuelatione docet ſanctos epiſcopos, vt ſe Conſtantinopoli gerere debeat.

Nos autem cùm audiiſſemus quod dixerat vir ſanctus, & credidiſſemus ijs, quæ fuerat locutus, & ipſe nos Deo commendâſſet, egreſſi ſumus: & ſoluentes illo die, nauigauimus: & poſt alios decem dies peruenimus Byzantium: & accepto hoſpitio, die ſequenti iuimus ad ſanctiſſimum Archiepiſcopum Iohannem. Cùm verò cognouiſſet, quinam eſſemus, nos accepit magno honore & obſeruantia. Nos autem rogauit, quanam de cauſa hunc viæ laborem ſuſtinuimus, & ei narrauimus: & cùm cognouiſſet, recordatus eſt nos longo antè tempore hoc rogâſſe literis: & cùm me agnouiſſet, benignè eſt complexus. Rogat verò nos, nè angamur animo, ſed ſpem habeamus in Dei miſericordia. Dixit autem nobis: Ego quidem non poſſum loqui cum Imperatore. eũ enim in me iritauit Imperatrix, quoniam eam reprehendi propter poſſeſſionem, quam cùm concupiuiſſet, eripuit. Et mihi quidem non eſt hoc curæ, quòd iraſcantur. Seipſos enim læſerunt, non me. Nam & ſi lædant meum corpus, animę multò magis proderũt. hoc tamen relinquamus Dei miſericordiæ. De noſtro autem edicto, ſi videatur Domino, cràs accerſam Eunuchum Amantium, qui eſt Eunuchus Imperatricis, & multùm poteſt apud eam, & eſt verè Dei ſeruus, & ei rem exponam, & eſt magnum ſtudium adhibiturus Deo annuente.

Nos verò, cùm ille ſic nobis promiſiſſet, & nos Deo commendâſſet, iuimus in noſtrum hoſpitium. Die autem ſequenti, iuimus ad ſanctum, & inuenimus apud eum Cubicularium Amantium: rei enim noſtræ curam geſſerat. & eo accerſito, de re noſtra eum docuerat. Poſtquàm autem ingreſſi ſumus, & cognouit Amantius nos eſſe eos, de quibus cum ipſo fuerat locutus, ſurgens adorauit ſanctiſſimos Epiſcopos, facie inclinata in terram. Illi verò cùm cognouiſſent quiſnam eſſet, eum ſunt complexi & oſculati. Porrò autem eis quoquè iuſſit ſanctiſſimus Epiſcopus Iohannes ore proprio Cubicularium docere de re ſua. Sanctiſſimus autem Porphyrius ei omnia narrauit de idololatris, quemadmodùm liberè & confidenter faciunt res nefarias: & quemadmodùm affligunt & vexant Chriſtianos. Ille verò audiens fleuit, & impletur zelo diuino, & dicit eis: Nè ſitis anxij patres. Dominus enim Chriſtus eſt defenſurus ſuam religionem. Orate ergò vos, & ego loquar cum Auguſta, & ſpero in Deum vniuerſorum, fore vt conſuetam ſuam faciat miſericordiam. Die autem craſtino vos ad eam introducam, & ipſa ore veſtro à vobis docebitur, quæ vultis: inuenietis verò eam à me priùs inſtructam. Cùm hæc autem dixiſſet, nobis valere iuſſis receſſit. Nos quoquè, cùm multa ſpiritalia locuti eſſemus cum ſanctiſſimo Archiepiſcopo Iohanne, iſq; nos Deo commendâſſet, receſſimus.

Die verò ſequenti nos accerſit Cubicularius Amantius per duos Decanos, vt iremus in palatium: & ſurgentes, properè iuimus. Inuenimus autem ipſum nos expectantem.

tem. Qui accepit duos Epiſcopos,& eos introduxit ad Auguſtã Eudoxiam. Poſtquàm verò eos adſpexit, prior ſalutauit,dicens: Benedicite patres. Illi autem eam adorauerunt. Sedebat verò ſuper aureum lectum,& dicit eis: Ignoſcite mihi Sacerdotes Chriſti propter ventris,quæ me premit,neceſſitatem. Debebam enim in veſtibulo occurrere veſtræ ſanctitati. Sed propter Dominum orate pro me,vt quod eſt in vtero,in lucem edam cum Dei benignitate. Sanctiſſimi autem Epiſcopi admirati tantam eius demiſſionem, dixerunt: Qui benedixit vterum Saræ & Rebeccæ & Elizabeth,benedicat & viuificet id,quod eſt in tuo ventre. Poſtquã verò locuti ſunt alia quoq; verba ſpiritalia,dicit: Scio cur hunc viæ laborem ſuſceperitis. me enim priùs docuit Amantius Eunuchus. Quòd ſi vos quoquè me vultis docere,iubete patres. Iuſſi autem, docuerunt omnia quæ pertinebant ad idololatras, quemadmodùm ſecurè faciebant res impias, & quemadmodùm ſua potentia opprimebant Chriſtianos, non ſinentes eos obire vllum officium publicum,neque ſua prædia colere,ex quibus vectigalia publica pendunt imperatoriæ potentiæ. Cùm hæc audiuiſſet Imperatrix, dixit: Nè ſitis anxij, patres. ſpero enim in Dominum Chriſtum filium Dei, fore vt perſuadeam Imperatori ea facere,quę decent veſtram ſanctam fidem,& vos hinc dimittat compotes deſiderij. Abite ergò & vos reficite. eſtis enim defatigati, & orate, vt Deus opem ferat meæ petitioni.

Eudoxia reuerenter accipit epiſcopos.

Cùm hęc autem dixiſſet,iuſſit afferri pecunias:& cùm accepiſſet circà tres pugillos, dedit ſanctiſſimis Epiſcopis, dicens: Hæc interìm accipite ad expenſas. Epiſcopi verò his acceptis,cùm multùm ei benedixiſſent,exièrunt. Exeuntes aũt,magnam pecuniæ partem diſtribuerunt Decanis, qui præerant portis, adeò vt paucæ apud eos remanerent. Imperatrix verò, cùm Imperator eſſet ad eam ingreſſus, docuit eum negocium Epiſcoporum. petijt autẽ, vt euerterentur templa Gazæ. Imperator verò cum audijſſet,ægrè tulit,dicens: Scio illam ciuitatem eſſe deditam cultui ſimulacrorum,ſed eſt in nos grato animo in penſitandis vectigalibus publicis: quæ quidem confert plurima. Si ergò eorum templa repentè diruamus,metu ſe in fugam conijcient,& perdemus tantum canonẽ. Sed ſi videtur,eos particulatìm affligamus, idololatris adimentes dignitates,& alia ciuilia officia,& iubeamus templa eorum claudi, & non ampliùs celebrari. Cùm enim afflicti fuerint, ad omnes redacti anguſtias, agnoſcent veritatem. Nam quod exuperat,ſi idem ſit repentinũ,graue eſt ijs, qui ſunt ſubiecti. Imperatrix autem cùm id audijſſet,fuit magno dolore affecta. erat enim acris & feruens in fide. Imperatori verò hoc ſolùm reſpondit: Dominus eſt opem laturus ſeruis ſuis Chriſtianis, ſeu nos velimus,ſeu nolimus. Hæc nobis narrauit pius Amantius Cubicularius.

Eudoxia Archadium hortatur,vt euertat templa dæmonum apud Gazæos.

Die autem ſequenti accerſijt nos Auguſta, & cùm de more prior ſalutâſſet ſanctos Epiſcopos, iuſſit eos ſedere. Poſtquàm verò locuti eſſent multa verba ſpiritalia, dicit eis: Locuta ſum cum Imperatore, & aliquantùm ægrè tulit. Sed nè animo angamini. Deo enim volente,non ſum ceſſatura,donèc vobis ſatisfiat, & egrediamini aſſecuti veſtrum,qui eſt ex Deo,ſcopum. Epiſcopi autem his auditis,adorârunt. Stimulatus verò ſanctus noſter Porphyrius, recordatus eius, quod dixerat beatiſſimus Procopius Anachoreta,dixit Imperatrici: Labora propter Chriſtum, & ipſe pro tuo labore eſt tibi daturus filium, qui viuet & imperabit, te vidente, & eo fruente multos annos. Cùm hoc audijſſet Imperatrix, repleta eſt lætitia, & ruber euaſit eius vultus, & ei acceſſit maior ea,quam habebat,pulchritudo. ea enim,quæ apparent,oſtendunt ea,quæ latent. Dicit itaq; ſanctiſſimis Epiſcopis: Orate patres,vt quomodò dixiſtis,Deo volente,pariamus maſculum: & ſi hoc factum fuerit, polliceor vobis me facturum omnia, quæ petitis. Quin etiam aliud quoquè,quod non petijſtis, ſum factura,Chriſto annuente. Sanctam enim eccleſiam ædificabo Gazæ in medio ciuitatis. Abite ergò in pace,& quieſcite,aſſiduè pro me rogantes,vt cum Dei benignitate pariam:& paulopòſt id implebo. Cùm ergò valedixiſſent Epiſcopi,& eam Deo commendâſſent, egreſſi ſunt ex palatio. Precabamur autem,vt pareret maſculum. credebamus enim ei, quod dixerat ſanctus Procopius Anachoreta. & ibamus quotidiè ad ſanctiſſimum Iohannem Archiepiſcopum, & fruebamur ſanctiſſimis eius eloquijs dulcioribus ſuper mel & fauum. Veniebat verò ad nos Amantius Cubicularius,aliquando quidem ferens reſponſa Imperatricis:aliquando autem etiam,vt nos conueniret.

Præclara laus S. Ioannis Chryſoſtomi.

Paucis autem pòſt diebus parit Imperatrix maſculum,& imponunt ei nomen Theodoſium, quod erat nomen eius aui Theodoſij Hiſpani, qui imperauit ſimul cum Gratiano.

Theodoſius iunior naſcitur.

tiano. Natus verò iunior Theodoſius, fuit in lucem editus in purpura. Vndè etiã cùm primùm fuiſſet natus, fuit renunciatus Imperator. Fuit autem magna lætitia in ciuitate, & fuerunt quidam miſſi per ciuitates, qui hæc renunciarent, donaq; & munera. Domina verò cùm primùm peperiſſet, & ſurrexiſſet è cella puerperij, miſit ad nos Amantium, dicens nobis per ipſum: Ago Chriſto gratias, quòd per veſtras ſanctas preces Deus mihi donauit filium. Precemini ergò, patres, illi vitam, & mihi humili & abiectæ, vt impleam ea, quæ ſum vobis pollicita rursùs, ipſo volente Chriſto, per ſanctas veſtras preces. Cùm aũt impleti eſſent ſeptem dies à puerperio, nos acceſſit, & nobis occurrit in porta cubiculi, portans infantem in purpura. Inclinauit verò caput, dicens: Benedicite patres mihi & filio, quem donauit Dominus per ſanctas veſtras preces. Infantem quoq; tradidit, vt ipſum ſignarent. Sancti autem Epiſcopi & ipſam & infantem ſignârunt ſigno crucis: & cùm precati eſſent, ſederunt.

Poſtquàm autem ipſi locuti eſſent multa verba plena compunctione, dicit eis domina: Scitis patres, quid de re veſtra ſtatui facere? Dominus verò meus Porphyrius reſpondens, dixit: Quæcunq; ſtatuiſti, ex Deo ſtatuiſti. etenim in hac nocte reuelatum fuit meæ humilitati per viſionem, me eſſe Gazæ, & ſtare in delubro, quod illic vocatur Marnium, & tuam pietatem mihi tradere euangelium, & dicere: Accipe, lege. Ego autem cùm aperuiſſem, inueni locum illum, in quo dicit Dominus Chriſtus Petro: Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam: & portæ inferi non præualebunt aduersùs eam. Tu verò domina reſpondens, dixiſti: Pax tibi. eſto fortis & ſtrenuus. Poſt hæc autem ſum excitatus: & ex hoc perſuaſum habeo, fore vt Dei filius tui animi inſtituto opem ferat. Dic verò nobis domina, quid ſtatueris. Imperatrix reſpondens, dixit: Si Chriſto placuerit, paucis pòſt diebus dignabitur infans ſancto baptiſmate. Ite ergò, & facite ſupplicationem, & petite in ea, quæcunque volueritis: & quando egreſſus fuerit infans ex venerando baptiſmate, tradite ſupplicationem ei, qui ipſum portabit: ego autem docebo eum, quid facere oporteat: & ſpero in Dei filium, eum rem totam eſſe diſpenſaturum è voluntate ſuæ clementiæ. Nos autem his promiſſis ab ea acceptis, cùm ei & infanti multùm benedixiſſemus, egreſſi ſumus, & euntes fecimus ſupplicationem, in charta multa ponentes, non ſolùm euerſionem ſimulacrorum, ſed etiam priuilegia dari ſanctæ eccleſiæ & Chriſtianis, & præberi reditum. erat enim pauper ſancta eccleſia.

Viſio S. Porphyrij.

Matth. 16.

Cùm autem dies præterijſſent, venit dies, in quo erat illuminandus nouus Imperator Theodoſius, erat verò coronata & ornata vniuerſa ciuitas holoſerico & auro, & omni alio ornamento, adeò vt non poſſet quiſpiam explicare ornatum ciuitatis. Quinetiam fluctuantem habitatorum multitudinem, licebat intueri variatam multiplici & diuerſo genere veſtium. Non eſt autem mearum virium dicere ſplendorem illius ornatûs, ſed illorum, qui ſunt in dicendo exercitati: ego verò tranſibo ad præſentem veram conſcriptionem. Baptizato iuniori Theodoſio, & ab eccleſia egreſſo in palatium, licebat rursùs intueri virtutem eorum, qui præerant multitudini, & veſtem eorum refulgentem. erant enim omnes candidati, vt exiſtimaretur multitudo eſſe niue repleta. Præcedebant autem Patricij, illuſtres, & omnis dignitas cum ordinibus militaribus, omnes portantes cereos, vt putarentur aſtra cerni in terra. Erat verò prope infantem, qui portabatur, ipſe quoq; Imperator Archadius, vultum habens hilarem & nitidum magìs quàm ea, quam geſtabat, purpura. Vnus autem ex Proceribus portabat puerum in ſplendida veſte. Nos verò admirati ſumus, videntes tantam gloriam. Dicit autem nobis S. Porphyrius: Si ea, quæ paulò pòſt euaneſcunt, tantam habent gloriam: quanto magìs cæleſtia, quæ ſunt parata ſanctis, quæ nec oculus vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis aſcenderunt? Stetimus autem nos in veſtibulo ſanctæ eccleſiæ, habentes etiam chartam ſupplicationis.

Theodoſius baptizatur.

Omnes ferunt cereos.

Eſa. 64. 1. Cor. 2.

Poſtquàm verò fuit egreſſus à baptiſmate, exclamauimus dicentes: Rogamus tuam pietatem, chartam quoq; porrigentes. Cùm autem adſpexiſſet is, qui geſtabat puerum & cognoſcebat rem noſtram, (eam enim priùs didicerat à domina) iuſſit chartam ei accipi, & cùm accepiſſet, conſtitit: iuſſit autem fieri ſilentiũ, & cùm ſoluiſſet, legit partem: & cùm inuoluiſſet, ſubiecit manũ capiti infantis: & cùm id inclinâſſet, clamauit coram omnibus: iuſſit eius potentia ea fieri, quæ ſunt in ſupplicatione. Omnes autem cùm adſpexiſſent, ſunt admirati: & adorabant Imperatorem, eum beatũ pronuncian-

ciantes, quòd dignus eſſet habitus, qui videret in vita filium imperantem: exultabat autem audiens. Imperatrici quoquè Eudoxiæ fuit annunciatum, quod factum fuerat propter ſuum filium. Lætata eſt autem, & genibus flexis Deo egit gratias. Ingreſſo verò infante in palatium, ei occurrit domina, & cum accepit & oſculata eſt: & cum portans, ipſum quoquè ſalutauit Imperatorem, dicens: Beatus es domine, propter ea, quę viderunt oculi tui in vita tua, & Imperator lætabatur audiens. Cùm autem Imperatrix eum vidiſſet hilarem, dixit: Si videtur, ſciamus quidnam continet ſupplicatio: vt omninò fiant, quæ in ea continentur. Imperator verò iuſſit legi chartam: & poſtquàm lecta fuit, dixit: Grauis quidem eſt petitio: ſed grauior eſt recuſatio, quoniam hæc eſt prima iuſſio noſtri filij. Dicit autem ei domina: Non ſolùm prima iuſſio, ſed etiam in hoc ſancto habitu & pietatis gratia ſupplicatio, & petita à viris ſanctis. Vix tandèm annuit Imperator, cùm domina valdè ei inſtaret. Hæc omnia renunciauit nobis pius Amantius.

Eudoxia permouet Archadiū, vt tandèm annuat precibus S. Porphyrij.

Die autem ſequenti nos accerſit Imperatrix: & cùm de more prior ſalutâſſet ſanctos Epiſcopos, iuſſit ſedere, & dixit eis: Veſtris precibus conceſsit mihi Deus rem veſtram, idque factum fuit eius auxilio. vidiſtis autem, quanam via & ratione ſum vſa. Sed ſi videtur, craſtino die accerſam Quæſtorem, & coram vobis iubebo, vt conuenienter ei, quod continet ſupplicatio, fiat reſcriptum diuinum ex nomine duorum Imperatorum: & vt ſemel dicam, faciat omnia quæ conſequuntur. Epiſcopi autem, his auditis, ei multùm benedixerunt, & eius filio, & Imperatori. Cumq; multa alia diſſeruiſſent animę vtilia, poſtquàm valedixiſſent, exièrunt. Die verò ſequenti acceſſit Quæſtorem & nos. Dicit autem ei: Accipe hanc chartam, & conuenienter ei, quod in ea continetur, diuinum reſcriptum manda literis. Quæſtor verò, accepta charta, diuinum reſcriptum dictauit celeriter, nobis præſentibus. Ei autem ſuggeſſimus, vt duces & conſulares & res eorum deputaret ad ferendam nobis opem. Poſtquàm verò perfectum fuit diuinum reſcriptum & ſubſcriptum, rogauimus dominam, vt hoc negocium mandaretur alicui viro illuſtri. Iuſſit autem Amantio quęrere virum bonū zelo præditum Chriſtianum, cui hoc negocium deberet committi. Multi enim ex ijs, qui tunc erant in dignitatibus, ſimulatè habebant fidem, de quibus ſumpſit pœnas diuina iuſtitia. Cùm enim reſciuiſſent Imperatores, eos non rectè ſe habere circa fidem intemeratam, eos priuârunt ſuis dignitatibus, eosq; & in corpore puniêrunt, & mulctârunt pecunijs. hęc autē facta fuerunt anteà. Quocircà iuſſit Auguſta negocium noſtrum committi viro Orthodoxo. Commiſſum verò fuit cuidam nomine Cynegio ex conſiſtorio, qui fuit vir admirabilis & fide feruens. Eo autem accerſito, iuſſit Auguſta, vt omnia idola vſq; ad ſolum euerteret, & igni traderet. Porrò ei quoq; manu ſua dedit pecunias, dicens: Accipe ad ſumptus, & nihil capias à ſanctiſſimis Epiſcopis.

Cùm talia autem mandata accepiſſet à domina, egreſſus eſt promptior & alacrior. Cùm tranſegiſſemus verò reliquum hyemis, & feciſſemus ſanctos dies feſtos paſchales & diem reſurrectionis, parabamus nos ad nauigandum. Rogauimus autem admirabilem Amantium, vt id ſignificaret dominæ, vt eam iuberemus valere. Ille verò cùm hoc audijſſet, fuit magno dolore affectus, propterea quòd nos eſſemus nauigaturi. nos enim tantum dilexit, vt ipſe rogaret dominam, vt eum dimitteret ad orandum in ſanctis & venerandis locis. Timebat autem domina eum dimittere, nè ſi illuc iret, fieret monachus, & ibì maneret. Sciebat ſiquidem viri vitam. erat enim reuerà nulli culpę affinis, multas præbens eleemoſynas, & perpetuò ieiunans, & multos hoſpitio accipiens, & concurrens ad pios vſus. Hactenùs quidem de pio Amantio: Dominæ verò de nobis ſignificauit, & ingreſſi ſumus ad eam, & dicit ſanctiſſimis Epiſcopis: Quando Deo volente nauigabitis? Illi autem dixerunt: Propterea ſumus ingreſſi, vt iuberemus tuam valere potentiam. Illa autem dixit: Recordamini ſemper meî & mei filij. Iuſſit verò protinùs afferri pecunias. Quæ cùm fuiſſent allatæ, dixit domino meo Epiſcopo Porphyrio: Accipe pater hæc ducenta, & ædifica, quam ſum pollicitus, eccleſiam in medio Gazę: & ſignifica mihi, ſi opùs habueris pluribus pecunijs, & eas ſtatim mittam. Conſtrue etiam Xenodochium, vt excipias fratres, qui veniunt in tuam ciuitatem, & tribus diebus eis ſumptum præbeas. Dedit autem ſanctiſſimo quoquè Iohanni aureos mille, & vaſa precioſa vtriſque. Ad ſumptus verò dedit vtriſque ad centum aureos.

Dies feſti Paſchales.

Præclaræ Amantij Eunuchi virtutes.

Eudoxię liberalitas.

Obtinuit autem prædictus ſanctiſſimus Iohannes Epiſcopus Cæſareæ, quæcunque

 voluit

voluit priuilegia ratione ſuæ eccleſiæ. Cumque precati eſſent, & multùm benedixiſſent dominæ & eius filio & Imperatori, exiêrunt. Rogârunt etiam, vt ingrederentur ad Imperatorem. Imperator autem eos interrogauit, an eſſent omninò expediti, & an Auguſta eis aliqua donâſſet. Ipſi verò dixerunt: Sumus omninò expediti à ſoſpite veſtra pietate, & pia veſtra coniuge, & à filio veſtro, quem Deus cuſtodiat, fuêruntq; multa & magna nobis donata. Statìm autem iuſſit etiam Imperator Præfectis, eis dare ex publicis vectigalibus Palæſtinæ circa viginti libras auri. Dedit autem ipſe quoq; pro ſumptibus circiter vnum pugillum, qui inuentus eſt continere circiter nummos quinquaginta. Cùm verò ei quoq; multùm benedixiſſent, ſunt egreſſi. Egimus autem in ciuitate alios tres dies, donèc accepimus legationem quadraginta librarum. & poſt tres dies nauem aſcendentes, nauigauimus Gazam, viceſimotertio Xanthici, qui eſt apud Romanos octauusdecimus Aprilis.

Item Arcadij Imperat.

Præclariſſimus verò poſt nos egreſſus eſt Cynegius, vſus publico nauigio. Peruenimus autem Rhodum ſpatio quinque dierum. valdè verò ſtudebamus ire ad ſanctum Procopium Anachoretam. Cumque nos valdè rogâſſemus nauclerum, vt nobis concederet tres horas, non conceſſit, dicens: Non poſſum ventum inuenire tam ſecundum. Nos autem ei dicebamus: Poſſunt preces ſancti viri nos ſeruare, & dare nobis ventum ſecundū: nauclerus autem indignatus, non admiſit noſtram petitionem. Sed cùm aquati fuiſſemus, ſoluimus. Valdè verò cruciabamur, quòd non licuiſſet nobis eum conuenire. Precibus ergò ab eo petimus, vt nobis ignoſceret, & pro nobis oraret vt ſalui eſſemus, & effectum redderemus opus, quod fuerat nobis commiſſum. Cùm ergò Rhodo nauigâſſemus, & duos dies in maris tranquillitate & ſerenitate felix fuiſſet nobis nauigatio, repentè oritur tempeſtas, ventique, & fulgura & tonitrua, & in altum tollebantur fluctus inſtàr montium, & attollebatur nauis, vt nos exiſtimaremus eam nubes tangere. Erant autem clamores & lachrymæ & oratio ad Deum: implorabamus quoquè preces ſancti Procopij Anachoretæ. Cumque fuiſſet veſpera, & tempeſtas non ceſſaret, permanſimus vigilantes totam illam noctem: circa matutinum autem ex multa afflictione parùm dormitârunt ſanctiſſimi Epiſcopi, & videt in ſomnis dominus meus Porphyrius ſanctum Procopium Anachoretam, dicentem eis: Nauclerum catechiſmo inſtituite & obſignate, (eſt enim ex execranda hæreſi Arrij) & efficite, vt ipſe anathemate notet Arrium, & malam eius fidem, & ſtatim ceſſabit tanta tempeſtas. Propterea enim, quòd ſit ipſe ex dicta hæreſi, non conceſſit vobis, vt ad me veniretis. Eum tamen catecheſi inſtituite. eſt enim rectam doctrinam à vobis accepturus.

Propter nauclerum Arrianum horrida extitit tempeſtas.

Hæc cùm audijſſet ſanctus noſter Porphyrius, fuit excitatus, & nobis accerſitis narrauit, quę viderat in ſomnis. Statìm verò vocato nauclero, ei diximus: Vis nauem tuam eſſe ſaluam, & nos omnes, & ante omnia tuam animam? Ille autem dixit: Non eſt hoc rogandum. Ei verò dixerunt Epiſcopi: Abnega malam tuam fidem, & crede in rectam fidem: & ſaluus eris tu, & nauis, & omnes nos. Dicit eis nauclerus: Quoniam video vos habere præſcientiam, (compræhendiſtis enim, quæ erant in corde meo, cùm nemo id vobis renunciauerit) Eccè dico vobis: credo, vt creditis, & abnego hæreſim Arrij. Rogo autem vos, vt per ocium me ex ſanctis ſcripturis illuminetis in recta fide. Sancti verò Epiſcopi eum acceperunt & obſignârunt, ſuper eum fuſis precibus, & eum quoquè impertiêrunt diuinis ſacramentis. Interìm autem ceſsârunt fluctus, & veſperè mutatus fuit ventus, & feliciter nauigauimus: & cùm fuiſſemus in pelago alios quatuor dies, quinto manè adnauigauimus in maritimam partem Gazæorum, quam vocant Maiumam. Poſtquàm autem deſcendimus, nos cognoſcentes, qui illic erant Chriſtiani, exceperunt cum Pſalmodia. Similiter verò ex ciuitate quoquè, cùm audiuiſſent, occurrerunt nobis, habentes ſignum venerandæ crucis, & ipſi pſallentes. Commixti ſunt autem, qui erant ex duobus locis, & facti ſunt non paruus populus. erant enim plures, qui erant ex maritima, propterea quòd haberent multos Aegyptios vini mercatores. Idolorum verò cultores, videntes ea, quæ fiebant, diſſecabantur: ſed nihil audebant facere, quoniam audiuerant, in quanto honore fuiſent habiti ſanctiſſimi Epiſcopi apud Imperatores, & quòd eſent euertendā ſimulacra: & magna angebantur cura & animi ægritudine.

Mira res, abiurata à nauclero Arriana hæreſi, ceſſauit maris tempeſtas.

Poſtquàm autem fuimus ingreſſi ciuitatem, in loco, qui vocatur Tetramphodos, id eſt,

eſt, quadriuium, ſtabat ſtatua marmorea, & dicebant eam eſſe Veneris. erat autem ſupra aram marmoream: ſtatuæ verò effigies erat nudæ mulieris, quæ habebat aperta tota ſua pudenda. Statuam autem in honore habebant omnes ciues, maximè verò mulieres, lucernas accendentes, & thure ſuffientes. Dicebant enim eam in ſomnis reſpondere ijs, quæ volunt inire matrimonium. Decipiebant autem ſe inuicèm mentientes. Sępè verò iuſſi à dęmone contrahere matrimonium, tãtum abfuit vt id rectè eis procederet, vt inter eos fierent diuortia, aut malè cohabitarent. Hęc cognouimus ab ijs, qui fuerant auerſi ab errore, & veritatem agnouerant. Quinetiam nonnulli idololatræ, non ferentes calamitates grauium coniugiorum, quæ iuſſi fuerant contrahere à dęmone Venere, ſuccenſentes, confeſſi ſunt deceptionem. Tales enim ſunt dęmones, vt qui decipiant, & nihil vnquàm veri dicant. Neq; enim poſſunt aliquid certò pręſcire: ſed ex veriſimilibus præ ſe ferunt ſe pręſcire apud eos, qui eis ſeruiunt. Quomodò enim poſſunt verum dicere, qui exciderunt à veritate? Quòd ſi in aliquibus contingit eos diuinare, hoc fit ex eo, quod euenit: quomodò etiam accidit in hominibus, vt ſępè quędam prædicant futura de re, quæ eſt euentura. Ea ergò quæ ex ijs, quæ accidũt, ſucceſſerũt, quod quidem rarò fit, admiramur. Quæ autem coniectura non aſſequimur, quod quidem fit aſſiduè, ſilemus. Hactenùs quidem de dęmonibus & de eorum deceptione.

Simulacrũ Veneris turpiſſimum.

Dæmones vt ventura prædicant.

Cùm nos ergò, vt dictum eſt, nauigâſſemus in ciuitatem, & veniſſemus in locum, in quo erat dictum ſimulacrum Veneris, portarent autem Chriſtiani venerandum lignum Chriſti, hoc eſt, figuram crucis, videns dęmon, qui habitabat in ſtatua, nec videre ſuſtinens ſignum, quod ferebatur, turpiter egreſſus ex marmore, deiecit ipſam ſtatuam, & confregit eam in multa fragmenta. Accidit verò, vt duo idololatræ ſtarent prope aram, in qua ſtabat ſtatua: & corruens, vnius quidem caput fregit in duas partes, alterius autem humerum & brachiale. Stabant enim ambo, ſanctum populum ſubſannantes. Multi autem ex gentilibus, cùm vidiſſent ſignum quod factum fuerat, crediderunt, & cõmixti cum laicis, vnà cum eis ſunt ingreſſi in ſanctam eccleſiam, nomine Irenen. Fuit autem illo die magnum gaudium inter Chriſtianos, tribus de cauſis: Primùm quidem, quòd ſanum recepiſſent ſacerdotem, & qui ea fecerat quæ deſiderabat. Secundò, quòd contriti eſſent dij gentium, & facti eſſent tanquàm puluis, qui diſpergitur ab area æſtiua: quinetiam ſimiliter atquè ipſi confracti ſunt, qui confidebant in eis. Tertiò autem & maximè, quòd conſeruatæ ſunt animæ, quæ errabant, & acceſſerũt gregi Chriſti. Cùm eos verò obſignâſſet Epiſcopus, dimiſit in pace, iubens vt vacarent ſanctis ſcripturis. erant verò viri numero XXXII. & ſeptem mulieres. Cùm duos autem alios dies fuiſſet Gazæ Iohãnes Archiepiſcopus, profectus eſt Cęſaream: quẽ Chriſtiani omnes & ſanctus Epiſcopus deduxerunt vſque ad duo milliaria.

Vide virtutem venerandæ figuræ ſanctæ crucis.

Poſt decimum autem diem venit admirandus Cynegius, habẽs ſecum Conſularem & Ducem, & magnam manum militarem & ciuilem. Pręſciuerunt verò multi ex idololatris, & exiêrunt è ciuitate: alij quidem in vicos, alij autem in alias ciuitates. erant verò complures ex diuitibus ciuitatis. Eorum autem ædes, qui fugerant, annotauit quem diximus, Cynegius. Die autem ſequenti, accerſitis ciuibus, præſentibus Duce & Conſulari, aperuit eis literas imperatorias, quæ iubebant, vt euerterentur ſimulacra & delubra, & igni traderentur. Cùm primùm verò id audiuiſſent idololatræ, eiulârunt magna voce, adeò vt id ęgrè tulerint magiſtratus, & in eos cum minis emiſerint milites, qui eos virgis & clauis verberabant. Chriſtiani autem cum magno gaudio laudibus proſequebantur Imperatores & magiſtratus. Statim verò cum magiſtratibus & cohortibus militaribus impetum fecerunt & euerterunt delubra. Erant autem in ciuitate ſimulacrorum publica templa octo: nempe Solis, & Veneris, & Apollinis, & Proſerpinæ, & Hecates, & quod dicebatur Hierion, ſeu ſacerdotum. & Fortunæ ciuitatis, quod vocabant Tycheon, & Marnion, quod dicebant eſſe Critæ generis Iouis: quod exiſtimabant eſſe glorioſius omnibus templis, quæ ſunt vbiquè. Erant autem alia quoquè plurima ſimulacra in ædibus & pagis, quæ nemo poſſet numero ſubijcere. Dęmones enim cùm Gazęorum animum vt ductilem appręhendiſſent, errore impleuerunt vniuerſam ciuitatem, & quæ circuncircà ſita erat, regionem. hoc autem eis accidit ex nimia ſimplicitate. Quamobrem traducti ad ſanctam fidem, fiunt magno zelo incitati Chriſtiani. Hactenùs quidem de Gazęis.

Delubra dęmonũ euerſa Gazæ.

Iuſſi ergò milites, cum Chriſtianis ciuitatis & maritima eius parte, impetũ fecerunt in ſi-

in ſimulacra. Et primùm cùm voluiſſent euertere ſimulacra & Marnium, repulſi ſunt. Illis enim idoli ſacerdotes, cùm priùs de eo audiuiſſent, portas interioris templi intrinſecùs magnis lapidibus obſtruxerunt: & cùm exportâſſent in ea, quæ dicuntur adyta, quæcunque erant vaſa in templo precioſa: quinetiam ipſa deorum ipſorum animalia, illic occultauerunt: & per ipſa adyta fugerunt per alias vias. Dicebant enim, dicta adyta habere multas vias in diuerſa loca. Repulſi ergò, ſicut priùs dixi, conuerſi ſunt ad alia ſimulacra: & alia quidem euerterunt, alia verò igni tradiderunt. Cùm ergò rapuiſſent omnia, quæ in eis erant, vaſa precioſa, ſanctus autem Porphyrius anathemati ſubieciſſet in eccleſia quemlibet ciuem Chriſtianum, qui ex delubris aliquid accipit ad lucrum propriũ: nullus ex fidelibus ciuibus aliquid accepit, niſi milites, & qui illic inuenti ſunt aduenæ. Obibāt ergò cum laicis ex clero viri pij, & ipſe ſanctus Porphyrius Epiſcopus, reprimentes eos, nè aliquid acciperent. Fuerunt verò decem dies euertentes templa ſimulacrorum.

Poſt dictos autem dies conſilium ceperunt, quonam modo vterentur Marnio, & quid ei facerent. Alij enim dicebant, id debere effodi: alij autem, comburi: alij, locum purificari, & ſanctificari ad Dei eccleſiam. & erat de ea re magna deliberatio. Tandèm ſanctus Epiſcopus edicit populo ieiunium & orationem, vt eis reuelet Dominus, quidnam eos facere oporteat. Cumque illo die ieiunâſſent, & Deum de hac re precati eſſent, veſperè peregérunt ſanctam ſynaxim. Cùm peragerctur autem, puer circiter ſeptem annos natus, ſtans cum matre propria, repentè exclamauit, dicēs: Comburite intùs templum vſque ad ſolum. Facta ſunt enim in eo multa grauia, & maximè hominum ſacrificia. Id verò hoc modo comburite: Afferte picem humidam, ſulfur, & ſeuum porcinum, & hæc tria commiſcete, & vngite portas æneas, & ignem in eas inijcite, & ſic totum templum comburetur. Non poteſt enim aliter fieri. Id autem quod eſt exteriùs, ſinite cum ambitu: & poſtquàm fuerit combuſtum, purgantes locum, ædificate illic ſanctam eccleſiam. Dicebat autem hoc quoquè: Teſtificor vobis coram Deo, nè fiat aliter. Neque enim ego ſum, qui loquor, ſed Chriſtus, qui in me loquitur. Hæc autem dixit lingua Syriaca. Poſtquàm verò audiêrunt, omnes admirabantur & Deum glorificabant.

Ieiunio & oratiōe qd nō obtinetur a Deo?

Venit autem hoc miraculum etiam ad aures ſancti Epiſcopi: & cùm manus ſuas ad cęlum extēdiſſet, Deum glorificauit, & dixit: Gloria tibi Pater ſancte, quoniam abſcondiſti à doctis & ſapientibus, & reuelâſti ea paruulis. Iuſſit autem puer ſuam quoquè matrem, poſtquàm dimiſſa eſſet eccleſia, inueniri in epiſcopi ædibus. Separato itaque puero, dixit Epiſcopus mulieri: Adiuro te per filium Dei viui, vt dicas, an ſuggeſtione tua aut alicuius alterius, te ſciente, filius tuus illa eſt locutus, quæ dixit de Marnio. Mulier autem cùm hęc audiuiſſet, dixit: Trado meipſam terribili & tremendo Chriſti tribunali, ſi vnquàm præſciui aliquid ex ijs, quæ filius meus hodiè eſt locutus. Sed ſi videtur tibi, eccè accipe puerum, & cum minis de eo habe quæſtionem: & ſi dixit alicuius ſuggeſtione, metu confitebitur: Sin verò nihil aliud dicet, eſt euidens, quòd à ſpiritu ſancto fuit inſpiratus.

Matt. 11.

Cùm hoc audijſſet Epiſcopus, quod dixerat mulier & laudauiſſet, iuſſit eam paululùm ſecedere, & introduci puerum. Cumque adductus eſſet puer, dixit ei: Quis tibi ſuggeſſit, vt loquereris in eccleſia illa, quæ es locutus de Marnio? Puer autem tacebat. Iuſſit verò ſanctiſſimus Epiſcopus afferri flagellum, & extendi puerum ad hoc, vt ab eo terreretur. Ille autem tenens flagellum, alta voce clamauit, dicens: Quis tibi dixit, vt loquereris? dic, nè flagello cædaris. Puer verò ſtabat mutus, nihil loquens. Tunc nos, qui eramus circa ipſum, hæc ei cum minis diximus. ille autem erat immobilis. Tandèm poſtquàm omnes ceſsâſſent, os ſuum aperiēs, dixit puer lingua Græca: Vrite templum, quod eſt intùs, vſque ad ſolum. Multa enim grauia in eo facta ſunt, & maximè hominum ſacrificia. Hoc autem modo id vrite: Afferte picem humidam, & ſulfur, & ſeuum ſuillũ, & miſcete hęc tria, & vngite portas æneas, & ignē eis immittite: & ſic templum comburetur. Aliâs enim non poteſt fieri. Quod eſt exteriùs autem, ſinite cum ambitu: & poſtquàm fuerit combuſtum, expurgato loco, ſtatuite illic ſanctam eccleſiam. Teſtificor enim vobis coram Deo, nō poſſe aliter fieri. Non enim * ſum, qui loquor, ſed qui eſt in me Chriſtus. Admiratus eſt autē ſanctiſſimus Epiſcopus Porphyrius, & omnes qui cum eo erant, audita pueri libera loquendi fiducia, & quòd partitè & diſtinctè

Puer loquitur Græcè, cùm nunq̄ didiciſſet.

for. ego

eſſet

eſſet locutus. Accerſita verò matre,eam interrogauit, an ipſa aut filius eius ſciret linguam Græcam.Illa autem iureiurãdo affirmabat, neque ſe, neq; ſuum filium ſcire Græcè.Cùm hoc rursùs audiuiſſet ſanctiſſimus Porphyrius,laudauit Dominum:& afferens tria numiſmata,ea dedit mulieri. Puer aũt cùm vidiſſet numiſmata in manu matris ſuæ, exclamauit,dicens lingua Syriaca:Nè accipias mater,nè tu quoq; auro vendas donum Chriſti.Rursùs autem cùm id audiuiſſemus, ſummè mirati ſumus. Mulier verò reddidit tria numiſmata,dicens Epiſcopo: Ora pro me & filio,& commenda nos Deo. Sanctus autem Epiſcopus eos dimiſit in pace.

Manè verò congregatis religioſis Clericis & Chriſti amante populo, & prętereà admirabili quoq; Cynegio & magiſtratibus, dixit eis, quomodò locutus eſt puer de Marnio.Cùm autem audiuiſſent,mirati ſunt,& communi conſenſu dixerunt,vt ſicut dixerat puer,ſic combureretur.Allata ergò pice humida,& ſulfure, & ſeuo ſuillo,& his tribus mixtis,vnxerunt portas interiores:& fuſis precibus, ignem admouerunt,& ſtatim vniuerſum templum eum arripuit, & fuit exuſtum. Quotquot autem milites & hoſpites poterant,rapiebant ex igne,quæ inueniebant,ſeu aurum,ſeu argẽtum,aut ferrum, aut plumbum. Erat verò illic quidam ex Præfectis militaribus, quos vocant Tribunos, qui aderat combuſtioni templi. erat autem,vt apparebat, Chriſtianus: in occulto verò erat idololatra. Hic ergò cùm intereſſet, & videret conflagrationem & direptionem, quæ fiebat à militibus,diſſecabatur:& ſub prętextu,quòd curaret vt ſeruarent ordines, flagellis crudeliter cędebat,quem inueniebat ferentem aliquod ſpolium. Cùm hęc fierent,& ab igne corrupti eſſent parietes,repentè lignum ardens incidit in Tribunum, & ei duplicem affert mortem. Perfracto enim capite eius,vſſit reliquum corpus: & ſtatim fideles milites & Chriſti amans populus, ſcientes eum eſſe propenſum ad ſimulacra, Deum glorificârunt,& dixerũt illum pſalmum,qui dicit: Quid gloriaris in malitia,potens iniquitate? Tota die iniuſtitiam cogitauit lingua eius. Tanquàm nouacula acuta feciſti dolum. Dilexiſti malitiam magìs, quàm bonitatem: iniuſtitiam magìs,quàm loqui iuſtitiam. Dilexiſti omnia verba ſubmerſionis,linguam doloſam. Propter eà Deus deſtruet te in finem: euellet te,& emigrare te faciet ex tabernaculo tuo, & verbum tuum ex terra viuentium. & quæ deincèps ſequuntur in pſalmo. Dies verò plurimos perpetuò arſit templum.

Marnium comburitur et diripitur.

Tribunus ſimulatè Chriſtianus diuinitùs punitur

Pſalm. 51.

Poſteà autem facta eſt etiam domorum perſcrutatio. erant enim multa ſimulacra in plurimis atrijs:& quæ inueniebantur, partìm quidem igni tradebantur, partìm autem in cœnum iaciebantur.Inueniebantur libri quoquè pleni pręſtigijs & incantationibus, quos quidem dicebant ſacros, ex quibus ſua faciebant myſteria & alia nefaria idololatræ.Ipſi quoquè eadem paſſi ſunt,quæ dij ſui. Accurrebant autem multi ad ſanctam fidem,alij quidem metu,alij verò condemnantes priorem ſuam viuẽdi rationem. Omnibus verò portas ſancta aperiebat Eccleſia.Meminerat enim ſanctæ ſcripturæ,quæ dicit: Pulſanti aperietur:& qui quęrit,inuenit. Et rursùs: Siue prętextu,ſiue veritate Chriſtus annunciatur. Dicebant autem quidam ex fidelibus ſancto Epiſcopo,non oportere eos accipere,qui accedunt propter metum, ſed eos,qui bono propoſito. Sanctus verò Epiſcopus dicebat ijs,qui hęc dicebant:

Inquirũtur per domos ſimulacra & libri impij.

Matth. 7.

Philip. 1.

Sunt etiam virtutes,quæ caſu & calamitate accidunt hominibus. Quomodò qui ſeruum aliquem poſſidet improbum & ingratum, priùs eum admonet, vt ſit ſemper memori & grato animo: Poſtquàm autem eum nullo modo videt parére admonitioni, ei decętero metum infert neceſſariò, plagàsque & vincula,& alia huiuſmodi, non volens eum perdere, ſed ſeruare,& agnoſcere id,quod oportet. Talem etiam Deum exiſtimate,qui fert patienter noſtrum ingratum animum:ſępè autem ſuadet,quę ſunt nobis vtilia,per ſcripturas & alios viros ſanctos. Nobis verò non parentibus, volens omninò, vt bonus & benignus nos poſſidere, & non repellere, nobis infert ſuum timorem & diſciplinam,nos inuitans,vt cum neceſſitate agnoſcamus id,quod oportet. Quamobrem dicit ſcriptura: Quando interficiebat ipſos,tunc quęrebãt eum,& conuertebantur,& manè vigilabant ad Deum. Et rursùs dicit propter eos, qui reſiliunt & iugum à Deo excutiunt: In camo & freno confringes maxillas eorum, qui non appropinquãt ad te. Oportet ergò,ó filij mei,admonere humanitatẽ per metus & minas & diſciplinam. Propter eà rursùs dicit: Bonum eſt,quòd humiliâſti me,vt diſcam iuſtificationes tuas. Hæc autem à me dicta ſunt propter eos,qui volunt accedere ad noſtram ſanctam fidem. Nam

Pſal. 77.

Pſal. 31.

Pſal. 118.

& ſi

& ſi dubitantes acceſſerint, poteſt eos mollire tempus, Chriſto annuẽte. Vt autem aliud quoquè vobis renunciem: ſi non conſpecti fuerint fide digni, vt qui iam fuerint in mali habitu: qui ex eis naſcuntur, poſſunt eſſe ſalui, vt qui cum bono conuerſentur.

Cùm hęc ſanctus dixiſſet Porphyrius, & perſuaſiſſet fratribus, accipiebat omnes, qui volebāt illuminari, catecheſi eos inſtituens multis diebus, nō ſolùm ante baptiſmū, ſed etiam poſteà. Aſſiduè enim docebat verbum, non ſplendida & magnifica vtẽs oratione, & ſe volens oſtentare: ſed ſimplici vtens dictione, & omnia ſoluens ex ſcriptura. Acceſſerunt ergò illo anno gregi Chriſti circiter trecenta nomina, & ab illo tēpore augmentum accipiebāt ſingulis annis res Chriſtianorum. Marnio verò omninò exuſto & conſtituta ciuitate, ſtatuit beatus Epiſcopus cum religioſo clero & Chriſti amante populo, ſanctam eccleſiam condere in loco exuſto, quomodò ei reuelatum fuerat, quando erat Conſtantinopoli, propter quod etiam acceperat pecunias à religioſiſſima Imperatrice Eudoxia. Dimiſſis ergò magiſtratibus & Chriſti amante populo, retinuit partem auxilij, nè fieret aliqua nouitas poſt eorum exitum. Non propter hoc autem ſolùm: ſed etiam, vt opem ferrent ad congregandam materiam ædificij dictæ ſanctæ eccleſiæ. Quidam autem conſulebant, vt ædificaretur ſicut poſitum fuerat idoli templum. Erat enim formæ rotundæ, circundatū duabus porticibus, ſe inuicèm interiùs ſubeuntibus: eius verò medium erat ad emittendos vapores cōſtitutum, ſeptentrionaleq; & extenſum in altum. Habebat autem quædam etiam alia, quæ decebant ſimulacra, apta ad execranda illa & nefaria, quæ fiebant ab idololatris. In hac ergò forma & poſitura dicebant quidam ædificandam eſſe ſanctam eccleſiam: Alij verò contradicebant, dicentes ipſam quoquè poſituræ memoriam eſſe delendam. Qui autem hoc dicebant, perſuadebant omnibus, vt qui rectè dixiſſent. Dixit verò ſanctiſſimus Epiſcopus: Hoc quoquè relinquemus conſilio.

Apud Gazæos creſcit religio Chriſtiana.

Interìm autem dum repurgatur locus, venit Magiſtrianus, epiſtolas afferens imperatorias ſemper memorandæ Eudoxiæ. Continebant verò literæ ſalutationem & precum petitionem pro ſuo marito & filio. Erat autem in alia charta intra literas deſcripta forma ſanctæ Eccleſiæ in figuram crucis, quomodò nūc quoquè Deo volente cernitur: & continebant literæ, vt conuenienter dictæ figuræ ſancta conderetur eccleſia. Lętatus eſt autem ſanctus Porphyrius, cùm legiſſet & vidiſſet formam deſcriptam. Sciebat enim hoc quoquè factum fuiſſe ex diuina reuelatione, & meminit ſcripturæ, quæ dicit: Cor Regis in manu Dei. Continebant autē literæ, precioſas quoquè columnas eſſe mittendas & marmora. Electo autem cinere & ablatis omnibus abominationibus, relicta rudera marmorum Marnij, quæ dicebāt eſſe ſacra & in loco inacceſſo, maximè mulieribus, ea cenſuit ſanctus Epiſcopus incruſtari in platea ante templum, vt conculcarentur non ſolùm à viris, ſed etiam à fœminis, & canibus, & porcis, & beſtijs. Hoc verò idololatris fuit magìs moleſtum, quàm templi cōflagratio. Quamobrem complures ex eis, maximè autem mulieres, vſque in hodiernum diem marmora non aſcendunt.

Eccleſia Gazenſis ad crucis figurā extructa.

Prou. 21.

Breui autem pòſt tempore edicit ieiunium vno die: & cùm dimiſsæ fuiſsent preces matutinæ, iuſſit pius Epiſcopus quemlibet virum Chriſti amantem, afferre ligones & raſtra & alia huiuſmodi inſtrumenta. Hoc verò veſpera priùs edixerat, vt omnes manè inuenirentur parati: quod etiam factum eſt. Congregato autem populo cum dictis inſtrumētis in ſancta eccleſia, quæ appellabatur Irene, iuſſit omnes pſallentes ſimul proficiſci in Marnium, quod olim fuerat. Ipſe verò ſequebatur, portās ſanctum Euāgelium, & circa ſe habens pium clerum, reuerà imitās Chriſtum cum diſcipulis. Pręcedebat autem populum ſemper memorandus Barochas, venerandæ crucis portans effigiem. Ab vtriſq; verò partibus populi, erāt milites, qui relicti fuerāt ad continendā in officio ciuitatem. Euntes autem pſallebant, & in verſiculorū pſalmi interciſione dicebant, Alleluia. Erat autem pſalmus quem dicebant: Venite, exultemus Domino, iubilemus Deo Saluatori noſtro. Pręoccupemus faciem eius in confeſſione, & in pſalmis iùbilemus ei. Quoniam Deus magnus Dominus, & rex magnus ſupra omnem terram. Quoniam in manu eius ſunt fines terræ & altitudines montium. Quoniam ipſius eſt mare, & ipſe fecit illud, & aridam formauerūt manus eius. Venite, adoremus & procidamus ei, & ploremus coram Domino, qui fecit nos. Quoniam ipſe eſt Deus noſter, & nos populus paſcuæ eius, & oues manùs eius.

Proceſſio cum effigie S. Crucis.

Pſal. 94.

Dicebat autem alios quoquè pſalmos, donèc ingreſſi ſunt in Marnium. Hortatus eſt autem

autem ſanctus Porphyrius Epiſcopus Ruffinum quendam architectum Antiochenum, virum fidelem & ſcientem, per * quod fuit etiam perfectum totũ ædificium. Is accepto gypſo, deſignauit poſituram ſanctæ eccleſiæ, conuenienter formæ, quæ miſſa fuerat ab inprimìs pia Auguſta Eudoxia. Cumque precatus eſſet ſanctiſſimus Epiſcopus & genu flexiſſet, iuſſit populum fodere. Statìm autem omnes vno animo & eádem alacritate fodiebant, clamantes: Chriſtus vicit. Non licebat verò videre differentiam inter virum & mulierem, aut ſenem aut puerum: ſed promptus & alacer animus vires præbebat omnibus. Et alij quidem fodiebant: alij autem terram exportabant, adeò vt paucis diebus fuerint & omnia loca effoſſa, & terra egeſta. Priùs itaq; preparata materia, & ingentibus lapidibus ex tumulo, qui dicitur Aldioma, à parte Orientali ciuitatis, & alia materia, Sanctus rursùs, congregato Chriſti amante populo, multiſque precibus & Pſalmodijs dictis in loco, ipſe primus ſe ſuccingens, cœpit portare lapides, & iacere fundamenta. Deindè pij quoquè Clerici, & omnes laici letantes & magna voce pſallentes, adeò vt audirentur à tribus milliarijs ex ciuitate. Factum eſt autem illo die magnum miraculum.

* quem

Sunt putei intra ſacrum ambitum, ex quibus eſt vnus ab occidẽtali parte ſanctæ quæ nunc eſt, Dei Eccleſiæ, non parùm profundus. Tres ergò pueri ſitientes, iuerunt ad bibendum, & appropinquantes ori putei, ſe inclinabant, innitentes ligno, quod erat in ore putei, vt ſolent facere pueri: & fracto ligno, tres ceciderunt in puteum. Quidam verò, qui fortè illic aderant, iuerunt & renunciârunt populo, quæ facta fuerant. Fuit autem non paruus tumultus, omnibus cõcurrentibus ad puteum. Cùm verò quod factum fuerat, cognouiſſet ſanctiſſimus Epiſcopus, ipſe quoquè currens ad locum, iuſſit fieri ſilentium. Quo facto, cœpit precari & rogare Deum cum multis lachrymis, vt viuos & illeſos conſeruaret pueros: & maximè propter idololatras, nè dicant, Vbi eſt Deus eorum, in quem ſperabant? Et cùm fuiſſet hora vna humì inclinatus, & ſurrexiſſet, iuſſit aliquem deſcendere per funes cadorum, & ſcrutari pueros. Clamabant enim, qui erant ex populo, appellantes pueros: neque erat vllus, qui eos infernè audiret ex puteo. Cùm autem vir ille deſcendiſſet, inuenti ſunt tres pueri, ſedentes ſuper magnum lapidem, illeſi & hilares, inter ſe colloquentes. Cùm verò vir ille eos adſpexiſſet, valdè eſt admiratus, & Deum glorificauit, & infernè clamans, dixit: Laudate Dominum, viuunt enim tres pueri. Cùm autem audiuiſſet ſanctus Epiſcopus & populus, letati ſunt: & demiſſa magna ſporta, iuſſerunt ſimul efferri tres pueros. erant enim parui, ad ſex vel ſeptem annos nati. Sporta verò accepta, is, q erat inferiùs, tres illos ligatos fecit tutò ſedere, iubẽs eis claudere oculos, donèc ſursùm perueniſſent, & dicere: Ieſu Chriſte, ſerua nos. Cumque hoc feciſſet, clamauit vt aptè funem traherent: & trahentes, dicebant hymnum trium puerorum: Benedictus es Domine Deus patrum noſtrorum. Cumque perueniſſent, & eos adſpexiſſet ſanctiſſimus Epiſcopus, (erat enim is ſtans in ore putei, & tenebat funem) repletus gaudio & lachrymis, exclamauit, dicens: Benedicite omnia opera Domini Domino, & laudate Dominum. Poſtquàm autem eos è ſporta ſuſtulerunt, ſcrutati ſunt, nunquid fracta eſſet aliqua pars eorum corporis, & nihil inuentum eſt in eis malè affectum.

Tres pueri cadunt in puteum.

Vide inſigne miraculum.

Dan. 3.

Ibidem.

Sed magnum adſpeximus miraculum. Inuenti ſunt enim tres pueri habentes ſigna crucis tanquàm acu infixa. Vnus quidem in media fronte, alius autem in ſumma dextra manu circa digitos: alius verò in humero dextero. Erãt autem pulchrè expreſſæ cruces, neque obliquæ, neque incuruæ, ſed vnius menſuræ, vt apertum eſſet, eas diuina eſſe ſigna. Neque enim eis afferebant dolorem, neque eduxerãt ſanguinem: ſed erant impreſſæ tanquàm ex cinabari. manſerunt autem in eis longo tempore ad hoc, vt viderent omnes & admirarentur. Nam multi etiam ex alienigenis cùm vidiſſent, crediderunt. Cùm verò ille quoquè aſcendiſset, qui propter pueros deſcenderat, iureiurando affirmabat, dicens: Quando eos immiſi in ſportam, & ſursùm ferebantur, videbam circa eos tanquàm fulgur, donèc peruenisſent ad os putei. Fuit autem Chriſtianis illo die letitia: cultoribus verò ſimulacrorum, dolor & offenſio. Aedificium autem procedebat in dies, omnibus prompto & alacri animo operantibus. Neque enim erat, qui vllum ſua mercede fruſtraretur: ſed etiam ampliùs præbebat, ſe munificè gerẽs in eos, qui operabantur. Dicebat enim iuſtum eſse, vt nõ execrationem, ſed benedictionem acciperet omne opus ædificij.

Signa Crucis impreſſa pueris diuinitùs.

Anno

Anno autem ſequēti mittit Eudoxia Imperatrix columnas, quas erat pollicita: quæ quidem erant magnæ & admirabiles, numero triginta. Duæ verò vocantur Caroſtiæ: quæ quidem ſunt in ſancta eccleſia, lucentes tanquàm ſmaragdi. Cùm ij autem adnauigâſſent, qui eas ferebant, rursùs apparuit ſtudium, promptusq; & alacer animus populi Chriſtum amantis. Omnes enim cùm audiuiſſent, ſtatìm cucurrerunt ad litus: non ſolùm verò viri, ſed etiã fœminæ & pueri & ſenes. omnes enim corroborabat fidei deſiderium. Et cùm currus adduxiſſent, impoſitam vnamquanque columnam traxerunt, & in templi hypęthro eam depoſuerunt: & rursùs reuerſi ſunt, & aliam attulerunt, donèc omnes portârunt. Et de his quidem hactenùs.

Illo autem tempore venit in ciuitatem mulier quædam Antiochena, quæ vocabatur Iulia. erat verò ex execranda hęreſi eorum, qui dicuntur Manichęi. Cumq; cognouiſſet aliquos eſſe recèns illuminatos, & in ſancta fide nõdùm ſtabilitos, in eorum irrepens animos, eos corrumpebat per doctrinam ſuam, oculos pręſtringentem & incantantem: ſed multo magìs per pecuniæ erogationem. Qui enim inuenit dictam impiam hęreſim, nõ aliter potuit ineſcare aliquos, niſì datis pecunijs. Eorum enim doctrina, ijs quidem, qui ſapiunt, plena eſt omni blaſphemia & condemnatione, & anilibus fabulis, quæ attrahunt mulierculas, & viros pueriles, qui leuem habent mentem & cogitationem. Ex diuerſis enim hęreſibus & gentilium dogmatibus hanc ſuam peruerſam conſtituerunt opinionem, callidè & vafrè volentes omnes capere. Deos enim multos dicunt, vt placeant gentilibus. Pręterea tempus ortûs obſeruant, fatumque & aſtrologiam aſſeuérant, vt ſecurè peccent, vtpotè quòd non ſit in noſtra poteſtate peccare, ſed ex fati neceſſitate. Porrò autem Chriſtum quoquè confitentur. Dicunt enim eum hominem fuiſſe viſione. Etenim ipſi quoquè viſione dicuntur eſſe Chriſtiani. Ea enim prętermitto, quæ ſunt ridicula & digna execratione, nè eorum, qui hęc legũt, aures impleam moleſta auditione & prodigioſis narrationibus. Res enim Philiſtionis, Sceni & Heſiodi, & aliorum, qui dicuntur philoſophi, commiſcentes cum rebus Chriſtianis, ſuam hęreſim conſtituerũt: Quomodò enim pictor mixtionem faciens ex diuerſis coloribus, efficit exiſtimatione hominem, aut beſtiam, aut aliquid aliud, ad decipiendos eos, qui adſpiciunt, vt ſtultis quidem & inſipientibus videatur eſſe verus: ijs autem, qui ſapiunt, vmbra & deceptio & humana excogitatio: Ità etiam Manichęi ex diuerſis dogmatibus haurientes, effecerunt improbam ſuam opinionem: vel potiùs ex diuerſis ſerpentibus viros congregantes & miſcẽtes, lethiferum effecerũt venenum, ad hominum animas interimendas.

Iulia Manichæa quoſdam corrupit neophytos.

Hęreſis Manichęorum depingitur.

Idem certè noſtra ætate fecerunt hęreſiarchę

Vt autem priùs dictum eſt, cùm illic verſaretur peſtifera mulier, quidam fallaci illius doctrina ſunt ſeducti. Poſt aliquot verò dies, cùm id cognouiſſet à quibuſdam fidelibus ſanctus Porphyrius, eam accerſitam interrogauit, quęnam & vndè eſſet, & quamnam haberet opinionem. Illa autem & patriam, & ſe eſſe Manichęam, eſt cõfeſſa. Ijs verò, qui erant apud ipſum, ira motis, (erãt enim quidam pij) eos rogat beatus, nè iraſcantur, ſed patienter eam admoneant & ſemel & bis: ſeruãs id, quod dictum eſt à ſancto Apoſtolo. Deindè dicit mulieri: Abſtine, ô ſoror, ab hac mala opinione: eſt enim ſatanica. Illa aũt reſpondit: Dic, & audi: & aut perſuadebis, aut perſuaderis. Sanctus verò dixit: Para te ad craſtinum diem, & veni huc. Illa autem cùm valere eum iuſſiſſet, eſt egreſſa. Beatus autem cùm ieiunâſſet, & Chriſtum multùm rogâſſet, vt diabolũ pudore afficeret, paratus fuit in diem ſequentem. Aduocauit verò quoſdam ex pijs Clericis & Laicis, ad diſputationem ſuam & mulieris. Die autem ſequenti accedit mulier, habens ſecum duos viros & totidem mulieres, quæ erant iuniores & formoſæ, omnes verò pallidi. Iulia autem erat prouecta ætate. Ducebatur autem tota eorum diſputatio à ſcriptis & orationibus mũdanæ diſciplinæ: multo verò magìs Iuliæ. Erat autem humilis eorum habitus, & modeſti mores: & quod dicitur, extrinſecùs oues, intrinſecùs verò lupi rapaces & venenata animalia. Omnia enim dicunt & faciunt cum ſimulatione. Deindè iuſſi ſedere, diſceptabant & inquirebant.

Tit. 3.

Matth. 7.

Sanctus autem Porphyrius, ferens ſancta Euãgelia, cùm feciſſet ſignum crucis in ore ſuo, cœpit eam rogare, vt diceret ſuam opinionem. Illa verò cœpit. Frater autem Cornelius Diaconus, qui fuit paulò antè nominatus, ſciens notis ſcribere, quibus vtũtur in iure, iuſſus à beatiſſimo Epiſcopo, notabat omnia, quæ dicebãtur & opponebantur, me & fratre Barocha admonentibus. Diſputationem autem non ſcripſi in hoc libro, propterea

Facit ſignũ Crucis in ore ſuo, diſputaturus cum Manichæa.

præterea quòd ſit magna: vt qui velim compendiò hoc ſcriptum mandare literis: eam verò in alio libro expoſui ijs, qui volunt ſcire ſapientiam, à Deo datam ſanctiſſimo Porphyrio, & aniles fabulas, quas effutijt prodigioſa loquens & venefica Iulia. Quam quidem citò eſt perſecuta diuina iuſtitia. Poſtquàm enim multa horis plurimis eſſet fabulata, & cõſuetas dixiſſet blaſphemias in Dominum & Deum vniuerſorum, motus à diuino zelo ſanctus Porphyrius, videns eum, qui omnes fines cõtinet, tam qui cadũt ſub adſpectum, quàm qui non cadunt, blaſphemijs & maledictis inceſſi à muliere, in quam operabatur diabolus, & quæ ſe ſubmittebat illius voluntati, in eam tulit ſententiam, dicens: Deus qui facit omnia, qui eſt ſolus æternus, neque principium habens nec finem, qui glorificatur in Trinitate, tuam percutiet linguam, & obſtruet os tuum, nè loquatur blaſphema. Sententiæ autem prolationem conſecutum ſtatìm fuit ſupplicium. Cœpit enim tremere Iulia & mutari vultu: & manens in ecſtaſi longum tempus, non loquebatur: ſed erat muta & immobilis, habens apertos oculos & intuentes ſanctiſſimum Epiſcopum. Qui verò cum ea erant, cùm adſpexiſſent ea quæ ſuſtinebat, magno timore ſunt affecti: eam autem conſolabantur, & carmina cantabant ad eius aures: & non erat vox, nec auditus. Vltio diuina perſequitur blaſphemam mulierem.

Cùm longo autem tempore manſiſſet muta, emiſit animam, profecta ad tenebras quas in honore habuerat, eas lucem eſſe arbitrans, cõuenienter ſcripturæ, quæ dicit: Væ ijs, qui faciunt id, quod eſt dulce, amarum: & quod eſt amarum, dulce: qui tenebras ponunt lucem, & lucem tenebras. Iuſſit autem ſanctus componi eius corpus & tradi ſepulturæ, miſertus humanæ naturæ. erat enim ſummè clemẽs & miſericors. Quicunque verò audiuerunt id, quod factum fuerat, valdè ſunt admirati: non ſolùm qui erant noſtræ fidei, ſed etiam alienigenæ. Qui autem cum ea erant, duo viri & mulieres, & quicunque ab ea corrupti fuerant, currentes prociderunt ad pedes beatiſſimi Epiſcopi, dicentes: Errauimus: & petebant pœnitentiam. Beatus verò fecit omnes ſubijcere anathemati Manetem, authorem eorum hæreſis: ex quo etiam appellati fuerunt Manichæi. & cùm plurimos dies eos inſtituiſſet catecheſi, adduxit ad ſanctam Catholicam Eccleſiam. Occaſione autem illorum, alij quoquè ex alijs gentibus pœnitentia ducti, fuerunt illuminati. Eſa. 5.

Poſt tempus autem quinq; annorum, perfectum fuit opus ſanctæ magnæ eccleſiæ. Appellata verò fuit Eudoxiana, ex nomine inprimìs piæ Imperatricis Eudoxiæ. Peregit autem dedicationem ſanctiſſimus Epiſcopus Porphyrius die Reſurrectionis ſancti Paſchatis ſplendidè ac magnificè, non parcens ſumptui: ſed congregatis omnibus Monachis, qui erant circitèr mille, cum alijs pijs Clericis & Laicis & Epiſcopis, hilariter tranſegit omnes dies ſancti Paſchatis: & licebat videre choros angelicos, non ſolùm in Eccleſiaſtica conſequentia, ſed etiam in Horis, quando fiebant. Non ſolùm enim erat menſa ſenſilis, ſed etiam ſpiritalis. Nam poſt obſonium dicebatur pſalmus, & poſt potum hymnus. Idolorum autem cultores videntes, quæ fiebant, corde tabeſcebant. Vndiquaquè enim veniebant hoſpites ad videndam pulchritudinem & magnitudinem dictæ ſanctæ eccleſiæ. Dicebatur enim maior omnibus eccleſijs, quæ erant illo tempore. Ea de cauſa quando iecit ab initio fundamenta, repræhendebatur à quibuſdam fidelibus, quòd eam magnam deſcripſiſſet, cùm eſſent pauci Chriſtiani in ciuitate. Reſpondens autem ſanctiſſimus Porphyrius, dixit: Nè ſit veſtra fides parua. Spero enim in Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum filium Dei, quòd ſit multiplicaturus gregem ſuum, & ampliorem faciet hanc domum, ex eo quòd non poſſit capere multitudinem Chriſtianorum. Non eſt enim humanum dogma Chriſtianorum, vt adſpiciatur ad tempus & diſſoluatur: ſed diuinum, & quod accipit incrementum. Hæc & talia ſemper diſſerebat beatus Porphyrius fidelibus, non ſolùm in eccleſia, ſed etiam in vnoquoq; loco, illuminans & iuuans populum Chriſti amantem. Poſt dies autem feſti populos dimiſit in pace, vnumquenque ad ſuos. Epiſcopus dedicauit Eccleſiam ſplẽdidè ac magnificè. Templum Gazæ ampliſſimum.

Poſtquàm verò condidit & ſanctificauit dictam ſanctam Eccleſiam, conſtituit, vt daretur vnicuiq; hoſpiti, qui erat in ciuitate, ſumptus vnius diei. Suppeditabat autem vnicuique mendico, tam peregrino quàm ciui, quotidiè ad ſex obolos, præter ea, quæ ipſe per ſe præbebat ijs, qui ad ipſum accedebant, in veſte, argento, & auro: vnicuique præbens conuenienter ſuæ dignitati. neque vllus ex ijs, qui indigebãt, erat expers ſuorum donorum. In diebus autem ieiuniorum ſancti feſti Paſchalis, ſuppeditabat vnicuique Largiſſimæ S. Porphyrij eleemoſynæ.

pauperi ad decem obolos quadraginta diebus. Iuſſit autem in pio ſuo teſtamēto, omninò dari dictos decē obolos quadraginta diebus: & aſſignato reditu, ex quo volebat eos dari, in dicto teſtamento ſtatuit, vt niſi hęc quotannis ſuppeditarētur, dictus reditus veniret ad ſanctam Cęſareæ eccleſiam. Hęc verò poſteà facta ſunt.

Idolorum autem cultores quo magis adſpiciebant proficere Chriſtianos, eo magis furebant & ſtudebant malis afficere Chriſtianos, & ante omnes, ſanctum eorum paſtorem Porphyrium. Nam cùm aliquando orta eſſet de prędijs controuerſia inter Oeconomum ſanctæ eccleſiæ, & Sampſychum, qui erat primus inter Idololatras, videns pius Barochas Oeconomū affici iniuria, eum defendit, & cœpit contumelijs afficere dictum Sampſychum. Cùm id autem audiuiſſent reliqui Curiales, congregati inuaſerūt Oeconomum & pium Barocham. Simul verò cum curialibus aſſcenderūt etiam multi ex ciuibus, inuenta occaſione malè afficiendi fideles, & ex parua, vt dixerit quiſpiam, ſcintilla tantus eſt ignis accenſus, vt omnes Chriſtiani in periculum venirent, nè perirent. Tanto enim furore perciti fuerunt idololatræ, vt ipſi gladios & clauas acceperint, & ſeptem homines occiderint, & alios multos ſauciauerint: Deindè his non contenti, in ipſum Paſtorem irruerint. Quidam autem, qui bono lętabantur, pręcurrentes, renunciârunt ſanctiſſimo Epiſcopo incurſionem multitudinis. Cùm verò audiuiſſet beatus, me accerſito, dixit: Fugiamus frater, & parùm occultemur, donèc tranſeat ira Domini. & aſſcenſis muris, fugimus per tecta. Idololatræ autem, fractis portis domûs epiſcopalis, ingreſſi ſunt: & cùm non inueniſſent ſanctum Porphyrium, diripuerūt omnia, quæ illic ſunt inuenta.

Idololatræ Gazenſes vertūtur in ſeditionē.

Diripiunt domū epiſcopi.

Sanctus vir declinat furorem impiorum.

Ego autem & beatus Porphyrius per tecta fugientes, inuenimus puellam circa quatuordecim annos natam: quæ cùm ſanctū agnouiſſet Epiſcopū, prócidit ad eius pedes. Beatus autem rogauit eam, quęnam eſſet, & quibus nata parentibus. Puella verò reſpondēs, dixit ſe eſſe orbam patre & matre, & auiam habere anum, corpore imbecillam, ſeque operari, & ſe alere & ſuam auiam. Rogauit verò eam, an eſſet Chriſtiana. Illa autem rursùs dixit, ſe non eſſe, ſed iamdiù abhinc eſſe cupere, ſi ſit digna. Clemens autem Porphyrius cùm audijſſet, quod dixerat puella, & compūctus eſſet, lachrymatus eſt, dicens: Quàm propenſum eſt ad bonum, genus Gazęorum? ſed aduerſarius ſtudet impedire bonum eorum animum: quem Dominus percutiet verbo oris ſui. Dixit autem puellæ: Affer ad nos huc ſtoream in hoc tectum, vt hîc maneamus, donèc ſedetur tumultus ciuitatis: & nè renuncies alicui, nos hîc eſſe. Illa verò iureiurando affirmauit, ſe ne auiæ quidem ſuæ indicaturam. Cùm autē per quoddam tectum aſſcendiſſet in domum ſuam, attulit ſtoream, & eam ſtrauit: & prócidens ad beati viri pedes, rogauit eum, vt veſceretur modicis ſuis cibis, & nè ſuam dedignaretur paupertatem: erat enim circa veſperam. Sanctus autem volens fieri imitator magni Prophetæ Eliæ, dixit puellæ: Feſtina filia, & affer, vt Dominus det tibi per me alimentū ſpiritale & carnale. Illa verò properè deſcendit, emitque panem & oliuas & caſeum, & legumen madefactum. Attulit autem omnia, & appoſuit nobis, dicens: Accipite domini mei, & benedicite paupertati meæ. Beatus verò rursùs compunctus, fleuit, cùm pręuidiſſet, quòd habitura erat fidem in Chriſtum. Cumque ſurrexiſſemus, & preces fudiſſemus ſolitas, & ſediſſemus, comedimus. Ego quidem comedi caſeum & bibi vinum: ſanctus autem comedit panem & madefactum legumen, & bibit aquam. & cùm dimiſiſſemus puellam ad ſuam auiam, nos in tecto dormiuimus. erat enim tempus æſtatis. Porrò autem puellæ quoquè nomen interrogauimus. Dixit verò, Salaphtha. quod interpretatur Gręcè Irene, id eſt, pax. Diem quoquè ſequentem tranſegimus in illo tecto, bona Irene noſtrî curam gerente prompto & alacri animo.

3. Reg. 17.

Poſtquàm autem cognouimus eſſe ſedatū tumultum ciuitatis, noctù ambulauimus ad ſanctam eccleſiam. Cumq; aſſcendiſſemus in ædes Epiſcopales, in ijs nihil inuenimus, niſi pium Barocham iacentem & adductum in extremum periculum ex plagis, ei illatis ab impijs idolorum cultoribus. Poſt paucos verò dies cùm cognouiſſet Proconſul, quę facta fuerant in ciuitate, vocabatur autem Clarus, mittit Commentarienſem cum magno auxilio, & conijcit in cuſtodiam eos, quos oſtenderunt ij, qui gerebant res publicas, & adducit Cęſaream: & de alijs quidē ſumpſit ſupplicium; alios verò dimiſit cęſos neruis boum. & nō paruo incuſſo timore, ſic ſedauit ciuitatem. Paucis verò pòſt diebus recordatus eſt ſanctus Porphyrius bonæ illius puellæ, quæ nos accepit, & eam per me accerſijt.

Gazæi à Proconſule caſtigātur.

cerſijt. Illa autem venit currens, habens etiam aliam mulierem, quam dicebat eſſe amitam. Ingreſſæ verò ad beatum Epiſcopum, prociderunt ad eius pedes: qui eas benignè accepit, tanquàm pater beneuolus. Dixit autem puellæ: Re vera, ó filia, cupis fieri Chriſtiana? Illa reſpondit: Iam tibi dixi, ó domine, me iamdiù abhinc hoc teneri deſiderio, & nunc adduxi teſtem meam amitam, quæ ipſa quoquè tenetur eodem deſiderio. Ille autem lætus, ei & eius auiæ iuſſit dari quotidiè argenti quatuor nummos: eius autem amitæ dedit vnum nummum. & cùm eas ſignâſſet ſigno crucis, dimiſit, eis iubens, vt vacarent precibus, & per catecheſim inſtitutioni catechumenorum. Miſit autem ad eius quoquè domum pium Timotheum, Preſbyterum & per catecheſim inſtitutorem, & ei iuſſit ſignare auiam puellæ. Nam, ſicut priùs dixi, corpus habebat imbecillum & ſolutum. Tres autem illæ per catecheſim inſtitutæ, paulopòſt dignatæ ſunt venerando baptiſmo.

Poſtquàm verò ſanctum depoſuiſſet habitum, ſanctus, accerſita puella, dixit ei: Vis te viro iungamus legitimo matrimonio? eſt enim tibi tempus nubendi. Neque enim noſtra ſcriptura prohibet honorabiles nuptias. Puella autē cùm audijſſet, quod vir ſanctus dixerat, cœpit flere & dicere: Bone pater, poſtquàm me cōiunxiſti viro magno, vis me ab illo diſiungere, & dare viro humili & nihili? Nequaquàm hoc feceris, domine mi. Admiratus autem ſanctus, dixit ei: Et quis eſt is, quem tibi coniunxi? Illa verò reſpondit: Ieſus Chriſtus Seruator noſtrarum animarum, verus meus ſponſus, à quo non ſeparabor in æternum. Cùm audiuiſſet ſanctus & compunctus fuiſſet, eſt lachrymatus, adeò vt præ magna compunctione puellam ſit complexus, & eius caput deoſculatus. Erat enim re vera planè impatibilis, & præ magna ad miſericordiam propēſione promptus ad effundendas lachrymas. Porrò autem nos quoquè, qui eramus apud ipſum, cùm vidiſſemus gratiam ſancti ſpiritûs datam piæ puellæ, glorificauimus Deum, qui dat electis ſuis ſapientiam & gratiam. Dimiſit verò illo die puellam. *Puella baptizata nō vult alium ſponſum pter Chriſtū.*

Contigit autem in ipſis diebus anum requieſcere, & migrare ad Dominum. Tùnc aduocata puella, accerſiuit beatus piam Manaridem Diaconiſſam, quæ interpretatur ipſa quoquè Græca lingua φωτινή, id eſt, lucida. Ei commiſit Salaphtham, ipſi dato habitu regulari. Et cùm eas Deo commendâſſet, dimiſit in pace. Ea verò ſuſcepit talem viuendi rationem, qualem non habuit alia illo tempore, quotidiè ieiunans, & poſt ieiunium modico panis veſcens cum ſale & madefacto legumine, aut ſubtiliter comminuto olere & aqua ſola. Vinum enim non ſumebat omninò. Diebus autem feſtis vtebatur oleo, & veſcebatur oliuis. Nihil autem aliud guſtabat, quòd fuiſſet igne coctum. In ieiunijs verò Quadrageſimæ, ſecundò quoque die comedebat legumina madefacta, aut comminuta olera ſine pane. Totam autem ſanctam Paſchalem hebdomadam tranſigebat, nihil ſumēs, præterquàm quinta ſancta feria, poſt Communionem ſanctam, aquam calidam: & corpus ſuum vſqueadeò macerauerat, vt qui videbant, putarent ſe vmbram adſpicere. Fuit autem alijs quoquè multis exēplum. Sunt enim æmulati vitā ſanctæ puellæ Salaphthæ: quæ in hodiernum vſque diem videtur viuere. Eſt enim mundo morte affecta, viuit autem Chriſto, & eſt cum ipſo perpetuò: cuius ſanctarum precum ſimus nos participes. Et hęc quidem dicta ſint de ſancta puella Salaphtha. *Accipit habitum regularem. Vitā viuit abſtinētiſſimam. Eſt multis alijs exemplo.*

Beatiſſimus autem Epiſcopus Porphyrius, cùm regulam conſtituiſſet Eccleſiaſticam & omnem conſequentiam, & alios paucos annos fuiſſet ſuperſtes, poſtquàm ſanctam ſanctificâſſet eccleſiam, in morbum incidēs, pium fecit teſtamentum. In quo cùm multis legâſſet, & omnes Chriſtum amantis populi Deo cōmendâſſet, in pace dormijt cum ſanctis, ſecundo menſis Dyſtri, anno, vt eſt Gazęorum computatio, quadringenteſimo octogeſimo: epiſcopatûs ab eo geſti vigeſimoquarto, menſe vndecimo, & pręclaro peracto certamine aduersùs idololatras vſque ad diem ſuæ dormitionis. *Sāctus Porphyrius decedit.*

Et nunc eſt in paradiſo deliciarum, intercedens pro nobis cum omnibus ſanctis: quorum precibus noſtrî miſerebitur pater & Deus cum filio & ſancto ſpiritu: Cui gloria & potentia in ſecula ſeculorum, Amen.

DE S. VICTORE CONFESSORE SERMO B. BERNARDI ABBATIS, QVO VITAM ILLIVS *ſummatim compræhendit. Quieſcit autem hic S. Victor in monaſterio Arremarenſi Trecenſis diœceſis.*

26. FEBRVA. VIctoris vita & gloria ſpecialis, non tam ad gloriam, quàm ad virtutem prouocat omnes, qui recto ſunt corde. Non recti planè, ſed peruerſi eſt animi, antè quærere gloriã, quàm
Pſal. 126. exercere virtutem, & velle coronari, qui legitimè non certauerit. Vanum eſt vobis, inquit, ante lucem ſurgere. Ità eſt.
Matth. 25. Fruſtrà ad celſitudinem nititur gloriæ, qui priùs non clarurit virtute. Fruſtrà fatuæ virgines ſponſo obuiàm ſurgunt, quarum lampades extinguuntur: & ideò fatuæ, quia vacuis gloriantur lampadibus, virtutis oleum non habentes. Abſit mihi gloriari, niſì in gloria illorũ, quibus propheta con-
Pſal. 88. gratulans, ait: Domine, in lumine vultûs tui ambulabunt, & in nomine tuo exultabũt tota die, & in iuſtitia tua exaltabuntur. Et infert: Quoniam gloria virtutis eorum tu es. Pulchrè non eorum, ſed virtutis eorum gloria commendatur. Quæ enim ſine virtute eſt gloria? Profectò indebita venit, præproperè affectatur, periculosè captatur. Virtus, gradus ad gloriam: virtus, mater gloriæ eſt. Fallax gloria & vana eſt pulchritudo, quam illa non parturiuit. Sola eſt, cui gloria iure debetur, & securè impenditur.

Sancto Victori nec virtus, nec gloria deeſt, ſed quemadmodùm ambæ res, & quo ordine in homine proceſſerũt, id operæpretium intueri. Pugnauit fortiter, viriliter ſuperauit, & ſic demùm gloria & honore coronatur. Quomodò nempe inglorius remanſiſſet bellator fortis, humilis Victor? quanquàm nec in die virtutis ſuæ ſine gloria fuit, ſignis & prodigijs admirandus.

Infans adhuc in matris vtero dæmonibus terrori eſt. Habemus, dilectiſſimi, in vita Victoris, & quod dignè miremur, & quod ſalubriter imitemur. Miror vina dediſſe in eremo, non vitem, ſed fontem. Miror & ſtupeo infantem adhuc in vtero pauori fuiſſe pauendis dæmonijs, quippe ab ipſis præcognitum, & iam tunc ex nomine deſignatum. Nec vacuum nomen, vbì hoſtium fuga, & extorta confeſſio, victoriam conceſſit infantulo. Quis item non miretur, furem à dæmone deprehenſum, & rursùm à dæmone mox hominem liberatum? Quis etiam non omni admiratione ſtupendum ducat, carne circundatum hominem, cælis patentibus carnis oculos ſu-
Viſiones admirãdæ. perno infigere lumini, & videre viſiones Dei, angelico inſupèr mulceri cantico, doceri oraculo? Hæc atque ſimilia in ſancto homine veneramur, non æmulamur. Meritò quidem, quando & ſine ſalutis periculo poſſunt non fieri, & ſine ſalutis periculo nequeunt vſurpari. Tutiùs ſanè æmulanda ſolidiora, quàm ſublimiora, & quæ magìs virtutem redoleant, gloriam minùs.

Studeamus proindè moribus conformari, cui in mirabilibus ſimilari, & ſi volumus,
Catalogus virtutum S. Victoris. nõ valemus. Aemulemur in viro ſobrium victum, deuotum affectum: æmulemur manſuetudinem ſpiritûs, caſtimoniam corporis, oris cuſtodiam, animi puritatẽ, ponere frenum iræ, & modum linguæ, dormire parciùs, orare frequentiùs, commonere noſmet-
Coloſſ. 3. ipſos pſalmis, hymnis & canticis ſpiritualibus, diebus iungere noctes, & diuinis laudibus occupare. Aemulemur chariſmata meliora. Diſcamus ab ipſo, quòd mitis & humilis corde fuit. Aemulemur, inquam, quòd extitit liberalis in pauperes, iucundus ad hoſpites, patiens ad peccantes, benignus ad omnes. Hoc enim melius. In his forma eſt, cui imprimamur: in miraculis gloria, à qua reprimamur. Illa lætificent, iſta ædificent: moueant illa, iſta promoueant.

Epulemur, dilectiſſimi, ad menſam diuitis vocati, menſam abundantem panibus, delicijs cumulatam. An non diues, qui nos exemplis reficit, protegit meritis, lætificat ſignis? Diues planè, in cuius hodiè conuiuio ſolenni angeli & homines pariter congregantur. Hi, vt reficiantur: illi, vt delicientur. Iſti, vt proficiant: illi, vt gaudeant. Cuius vita repleta bonis, quid niſì menſa referta cibis? Nec tamen omnibus omnia apponuntur, ſed vt tollat quiſque, quod ſibi expedire & conuenire videbitur.

Et ego quidem conſilio ſalubriori diligenter conſidero, quæ mihi apponũtur. Cautum eſt mihi eligere mea,& aliena non tangere. Non extẽdam manum ad gloriam miraculorum, nè ſi attentauero, quod deſuper non accepi, perdam meritò & quod videor accepiſſe. Non leuo cum illo oculos ad rimanda ſecreta cæleſtia, nè oppreſſus à gloria, confuſus reſiliam, ſerò confugiens ad cõſilium ſapientis, qui ait: Altiora te nè quæſieris, fortiora te nè ſcrutatus fueris. Infertur menſis vinum nouum aquarum rubentium, non tango: quia non mihi appoſitum ſcio, qui ſimiliter elementa mutare, naturas innouare non valeo. Cerno item in menſa Victoris, angelos illũ audiſſe canentes. Nunquid videbo & ego mihi ſupernos exhiberi cantores, aut certè citharœdos illos de Apocalypſi coram me citharizare in citharis ſuis? Imperat ille dæmonibus adhuc in corpore viuens, vinctum in corpore ſoluit, iam corpore ſolutus. Cibi ſunt, ſed non mei: equidem iocundi & ſapidi, ſed non tangit illos anima mea, quoniam non eſt inopi mihi, vndè ſufficiam talia redhibere. Eccl.3. Apoc.14.

At ſi diligenter conſidero, eccè præ oculis in menſa ſancti, cenſura iudicij, diſciplinæ vigor, ſanctitatis ſpeculum, vitæ forma, virtutis inſigne. Hæc à me & abſque præſumptione ſumuntur, & ſalubriter inſumuntur, & ſi diſſimulo, diſtrictè repoſcuntur. Audi adhuc, quænam mihi iurè appoſita putem. Si panem doloris, & vinum compunctionis de diuitis menſa obtuleris, tollo ſecurus, qui ſum pauper & inops. Erunt mihi lachrymæ meæ panes die ac nocte, & poculum meum cum fletu miſcebo. Pars mea hæc, quidolenda commiſi. Nec me tamen pigebit, vt æſtimo, cibi huius, quoniam qui appoſuit ſcientiam, addit & dolorem. Sed & ſi temperantiæ, ſi iuſtitiæ, ſi prudentiæ vel fortitudinis exempla appareant, ea incunctanter ſumo, ſciens quia talia oportet me præparare. Hæc mihi apponi, hæc à me repetitum iri non dubito. Nunquid ſigna & prodigia exigenda à nobis ſunt, vt ea diuiti viciſsìm præparemus? Eccle.1.

Fratres, vaſa ſunt in honorem illi, qui nos inuitauit, non cibi pauperum. Tu ergò, qui inuitatus es, diligenter conſidera, quid tibi ille, quid ſibimet appoſuerit: non enim quicquid in menſa apponitur, tibi apponitur. Quid ſi in poculo aureo fuerit propinatum? Non poculum tibi, ſed potus apponitur. Sume potum, & pone aurum. Ergò exempla bonorum operum & rectitudinem morum paterfamiliàs communicat ità domeſticis, vt prærogatiuam ſibi retineat in miraculis. In his tamen atque illis, ille glorificandus eſt, cuius munus ſanctè viuere, cuius virtus ſigna facere eſt: qui in Trinitate perfecta viuit & regnat Deus in ſecula ſeculorum, Amen.

VITA SANCTORVM ANDRONICI ET EIVS CONIVGIS ATHANASIAE,

Authore Simeone Metaphraſte.

IN diebus Theodoſij magni Imperatoris, erat in magna vrbe Antiochia iuuenis quidam argẽtarius, nomine Andronicus. Accepit autem vxorem filiam argentarij, nomine Iohannis. Erat verò eius nomen Athanaſia. Erat enim re vera Athanaſia, id eſt, immortalis & factis & cogitatione. Erat autem Andronicus valdè pius, & plenus bonis operibus. Similiter verò eius quoquè vxor. erant autem valdè diuites. Sic verò vitam ſuam agebant argentariam, & facultates ſuas diuiſerunt in tres partes: vnam quidem in rationem pauperum, & aliam in rationem Monachorum, & aliam in rationem facultatum & officinæ. Vniuerſa autem ciuitas amabat dominum Andronicum propter eius modeſtiam. 27.FEBRVA. Andronici & Athanaſiæ pietas. Facultatũ diſtributio.

Cognouit autem ſuam vxorem: & cùm concepiſſet, peperit filium, & nominauerunt eum Iohannem. Cùm verò adhuc in vtero cõcepiſſet, peperit filiam, & nominauit eam Mariam. neque ampliùs appropinquauit vxori Andronicus. Conferebat autem ſuum ſtudium ad diligenter & lubenter laborandum, cum alijs Chriſti amantibus argentarijs. Dominico & die ſecundo & quarto & in paraſceue, à veſpera vſque ad matutinum ibat In matrimonio viuunt continenter.

Andronicus ad lauandos viros ſuos fratres. Similiter autem eius quoquè vxor ad lauandas diligenter mulieres. Poſt tempus verò duodecim annorum, ingreſſa eſt quodam die manè domina Athanaſia à voluntario illo labore ad videndos ſuos filios, & inuenit eos ſuſpirantes. Illa autem conturbata, aſſcendit in lectum ſuum, & poſuit ambos ſupra pectus ſuum. Beatus verò Andronicus ingreſſus, cœpit clamare in vxorem ſuam, quòd multùm dormiret. Illa autem dixit: Noli iraſci domine mi. pueri enim ſunt infirma valetudine: & cùm tetigiſſet, inuenit eos teneri à febre, & dicit ſuſpirans: Fiat volũtas Dei: & iuit extra ciuitatem, ad precandum ſanctum Iulianum. Illic enim iacebant eius parentes. Fuit autem illic vſque ad horam ſextam: & reuerſus, audit eiulatum & tumultum, qui fiebat domi ſuæ. Ille verò conturbatus cucurrit, & inuenit omnem ferè ciuitatem domi ſuæ & pueros mortuos.

Proles moriuntur.

Cumque vidiſſet infantes in lecto ſimul iacẽtes, ingreſſus in ſuum oratorium, ſe proiecit ante Seruatorem, & flens dixit: Ipſe egreſſus ſum nudus ex vtero matris meæ, nudus quoquè illuc reuertar. Dominus dedit, Dominus abſtulit: Sicut Domino viſum eſt, ità fiat. Sit nomen Domini benedictum ex hoc nunc & vſque in ſeculum. Vxor autem eius quærebat ſe ſuffocare, dicens: Moriar cum meis filijs. Conuenit verò vniuerſa ciuitas ad efferendos pueros, adeò vt illic eſſet Patriarcha cum toto clero ſuo. Eos verò depoſuerunt in martyrio ſancti Iuliani ſupra auos ſuos. Accipiens autem beatum Andronicum Epiſcopus, ingreſſus eſt in ædes eius. Illius autẽ vxor noluit abire in domum ſuam, ſed dormijt in martyrio. Media verò nocte appáret ei Martyr in habitu Monachi, dicens ei: Cur non ſinis eos, qui hîc ſunt, requieſcere? Illa autem dixit: Domine mi, nè mihi iraſcaris. Nam ſum valdè afflicta. Habebam autem duos ſolos filios, & hodiè ambos ſimul extuli. Ille verò dicit: Quot annos nati erant tui pueri? Illa verò dicit ei: Vnus erat duodecim annos natus, altera verò decem. Ille autẽ dicit ei: Cur igitur illos defles? Vtinàm defleres peccata tua. Dico enim tibi mulier, quòd quomodò natura hominis exigit cibum, & fieri non poteſt, vt non detur ad comedendum: ità etiam pueri in illo die poſcunt à Chriſto bona futura, dicentes: Iuſte Iudex, priuâſti nos rebus terrenis: nè nos etiam priues cæleſtibus. Illa autem cùm audiuiſſet, eſt compuncta: & mutauit luctum in gaudium, dicens: Si ergò viuunt filij mei in cælo, quid fleo? & conuerſa, quæſijt Abbatem, qui ei fuerat locutus. & cùm totum locum obijſſet, non inuenit. & ſciſcitatur à Ianitore, dicẽs: Vbi eſt Abbas, qui eſt modò huc ingreſſus? Dicit ei Ianitor: Vides omnes ianuas obſeratas, & dicis, Vbi eſt Abbas, qui modò eſt huc ingreſſus? Eam autem erudijt Paramonarius, vt qui ſciuiſſet eam vidiſſe viſionem. Illa verò metu correpta, rogauit vt abiret in domum ſuam. Eam verò accepit Ianitor, & introduxit in domum ſuam: & narrauit marito ſuo ea, quæ viderat.

Iob 1.

Athanaſiæ appáret S. Iulianus.

Tunc dicit ei beata Athanaſia: Re vera domine, etiam viuentibus filijs voluï dicere, & erubui. Eccè ergo etiam poſt mortem eorum dico tibi. Si me audias, conijcies me in monaſterium, & deflebo peccata mea. & dicit ei: Abi, proba tuam cogitationem vna hebdomada. & ſi permanſeris in hoc propoſito, loquemur. Illa autem cùm rursùs veniſſet, idem dixit. Beatus verò Andronicus acceſſit ſocerum ſuum, & ei tradit omnes ſuas facultates, dicens: Ad ſancta loca proficiſcimur ad orandum. Si quid ergò nobis acciderit humanitùs, habebis has facultates, vt de eis facias, quod tibi videbitur. Rogo ergò te, vt rectè agas cum tua anima, & ex ijs, quæ hîc ſunt, fac Noſocomium & Xenodochium monachorum. & manumiſſis ſeruis ſuis, dedit eis legata. & accepta parua benedictione & duobus equis, exijt noctù ex ciuitate, ipſe & vxor eius ſoli. Beata autem Athanaſia eminùs vidit domum ſuam, & ſursùm adſpiciens in cælum, dixit: Deus, qui dixiſti Abrahæ & Saræ, Egredere è terra tua & è cognatione tua: & veni in terram, quam oſtendam tibi: ipſe nunc quoquè deduc nos in timorem tuum. Eccè enim relinquimus domum noſtram apertam propter nomen tuum: nè ante nos claudas oſtium regni tui. & flentes ambo abiêrunt: & cùm ad ſancta loca perueniſſent, adorârunt. & cùm multos patres conueniſſent, veniunt ad ſanctum Menam Alexandriæ, & fruuntur Martyre.

Nudant ſe omnibus facultatibus ſuis.

Gene. 12.

Circa horam autem nonam adſpicit Andronicus, & videt monachum contendentem cum Laico, & ei dicentem: Cur abbatem iniuria afficis? Is verò ei dicebat: Domine, locaui beſtiam meam ad Scetem. Ego verò ei dico: Eamus iam, vt totam noctem ambulemus, & cràs vſque ad ſextam, vt perueniamus ante æſtum diei: & non vult vt iam eamus

mus. Dicit ei dominus Andronicus: Habéſne aliquod aliud animal? Is verò dicit: Maximè. Dixit autem ipſi: Vade, duc illud ad me, & veni,& accipiam ego vnum animal,& Abbas vnum. quoniam ego quoquè volo ire ad Scetem. Andronicus verò dicit vxori ſuæ: Manè hic apud ſanctum Menam, donèc deſcendam in Scetem,& accipiam benedictionem à patribus, & reuertar. Dicit ei vxor eius: Accipe me tecum. Ille verò dicit ei: Mulier non ingreditur in Scetem. Illa autem dicit ei cum fletu: Habebis me apud ſanctũ Menam,ſi remanſeris,& me non collocâris in monaſterio. Cumq; ſe inuicèm ſalutâſſent & complexi fuiſſent, fuerunt ſeparati. Ipſe autem deſcendit ad Scetem: & cùm adorâſſet ſanctos patres in Laura,audiuit de Abbate Daniele: & cùm eò acceſſiſſet, non ſine magna difficultate cum potuit conuenire: Seni verò omnia expoſuit. Dicit autem ei ſenex: Abi, & adduc vxorem tuam, & faciam tibi literas, & depones eam in Thebaide in monaſterio Tabenneſiotarum. Andronicus autem fecit, ſicut dixerat ei ſenex. & abiens,duxit eam ad ſenem. Qui locutus eſt eis verbũ ſalutis: & factis literis,miſit eos ad monaſterium Tabenneſiotarum. Reuerſo verò Andronico, dedit ſenex habitum, & docuit quæ ad ſtatum pertinent monaſticum, & manſit apud eum annos duodecim.

Andronicus proficiſcitur ad patres in Scetem.

Ambo fiũt Monachi.

Poſt duodecim autem annos rogauit ſenem, vt ſe dimitteret ad ſancta loca. Ille verò benè precatus,eum dimiſit. Abbas autem Andronicus iter faciens per Aegyptum, ſedit ſub ſpina, vt animam recrearet ab æſtu. Eccè autem ex Dei diſpenſatione veniens in habitu virili eius vxor, quæ ipſa quoquè ibat ad ſancta loca. Cumque ſe inuicèm ſalutâſſent, cognouit columba coniugem. Ipſe verò quomodò potuiſſet cognoſcere talem, quæ emarcuerat, pulchritudinem,& quæ videbatur vt Aethiops? Dicit ergò ei: Quò vadis domine Abba? Ille verò dicit ei: Ad ſancta loca. Ipſa autem dicit ei: Ego quoquè volo illuc ire. Ipſa ergò rursùs dicit ei: Si velis, eamus ambo ſimul. Sed tanquàm non ſimul ſimus, ingrediamur ſilentio. Dicit Andronicus: Vt iubes. Deindè ipſa dicit ei: Non es reuerà diſcipulus Abbatis Danielis? Ipſe verò dicit ei: Maximè. Dicit ipſa: Preces ſenis nos comitabuntur. Dicit Andronicus: Amen. Cùm autem ſimul ingreſſi eſſent, & adorâſſent ſancta loca,reuerſi ſunt Alexandriam. Dicit Abbas Athanaſius Abbati Andronico: Vis maneamus ſimul in cella? Dicit Andronicus: Certè, vt iubes. Volo autem primùm ire, & accipere preces ſenis. Dicit ei Abbas Athanaſius: Vade,& expectabo te apud Octauumdecimum: & ſi venias, ſicut iter fecimus, manebimus ſilentiò. Nam ſi te non ferat, nè véneris. Ego enim te expectabo apud Decimumoctauum. Ille autem profectus, ſalutauit ſenem & de eo ipſi renunciauit. Senex verò dicit ei: Vade,& dilige ſilentium,& mane cum fratre. eſt enim monachus, vt eſſe oportet. Eo autem reuerſo, cùm inueniſſet Abbatem Athanaſium, manſerunt ſimul, timore Dei muniti, alios duodecim annos: & non cognouit Abbas Andronicus eam eſſe ſuam coniugem.

Andronicus non nouit vxorem ſuam.

Ingreſſi ſancta loca adorauerunt.

Simul degunt, nec tamen coniugem agnoſcit Andronicus.

Sæpè ergò aſſcendebat ſenex ad eos viſitandos, ea illis diſſerens, quæ pertinebant ad vtilitatem. Semel autem cùm aſſcendiſſet ſenex, & eos valere iuſſiſſet, antequàm iret ad ſanctum Menam, venit ad eum Abbas Andronicus,& dixit ei: Abbas Athanaſius vadit ad Dominum. Reuerſus verò ſenex, inuenit eum magis compreſſum anguſtijs, & cœpit flere Abbas Athanaſius. & dicit ei ſenex: Cùm te oporteret gaudere, quòd migras ad Dominum, lachrymaris? Dicit ei Abbas Athanaſius: Non ploro, niſi propter Abbatem Andronicum. Sed fac hanc charitatem, poſtquàm me ſepeliĕris. Inueniens ſchedulam ſitam ad caput meum, lege eam,& da ipſi Abbati Andronico. Cumque ipſi preces dixiſſent, communicauit & dormijt in Domino. Venerunt aũt ad ei faciendas exequias: & eccè inuenta fuit ſexu mulier, & auditum fuit in tota Laura. & mittens ſenex, exciuit vniuerſam Scetem & interiorem ſolitudinem: & venerunt omnes Lauræ Alexandriæ, & conuenit vniuerſa ciuitas, & Monachi Scetæ, ferentes legumina. ità enim mos eſt in Scete. Cũ ramis ergò & palmis extulerunt venerandas reliquias Athanaſiæ, Deum glorificantes, qui tantam tolerantiam præbuit mulieri. Expectauit autem ſenex ſeptimum diem beatæ Athanaſiæ. Poſteà verò voluit ſenex accipere ſecum Abbatem Andronicum, ſed non id ſuſtinuit, dicens: Moriar cum mea domina. Cumq; eum rursùs iuſſiſſet valere Senex, priuſquàm ipſe iret ad ſanctum Menam, venit ad eum frater, dicens: Laborat Abbas Andronicus,& eſt redactus ad anguſtias. Senex verò rursùs miſit in Scetem, dicens: Adeſte huc venientes. Abbas enim Andronicus

Athanaſius abit ad Chriſtum.

Honorificè tumulatur.

Andronicus ſequitur Athanaſiũ. cus ſequitur Abbatem Athanaſium. Illi autem cùm audiuiſſent, acceſſerunt, & inuenerunt eum viuentem. A quo cùm accepiſſent benedictionem, dormijt in Domino.

Exortum eſt ergò bellum inter patres Decimioctaui, & Monachos Scetiotas, dicentes: Noſter eſt frater, & eum habebimus in Scete, vt nobis opem ferant eius preces. Patres autem Octauidecimi, dicebant: Ponemus eum cum ſua ſorore. Vehementer igitur inſtabant Scetiotæ. & dicit Archimandrita Octauidecimi: Si quid ſenex dixerit, faciamus. Abbas verò Daniel dicebat eum oportere illic ſepeliri. Illi autem non audiebant eum, dicentes: Eſt ſenex, & non timet ampliùs bellum corporis. Nos autem *Preces ſanctorũ adiuuant nos.* ſumus iuniores, & volumus fratrem, vt nobis opem ferant eius preces. Sufficit enim vobis, quòd reliquimus vobis Abbatem Athanaſium. Cùm verò vidiſſet ſenex eſſe magnam perturbationem, dicit fratribus ſuis: Si me non audiatis, ego quoquè hîc manebo, & ſepeliar cum meo filio. & tunc quieuerunt, & extulerunt fratrem Andronicum. Dicunt ergò ſeni: Eamus in Scetem. Dicit eis ſenex: Sinite, vt faciam ſeptimum diem fratris. & non ſiuerunt eum manere. Ità confidit Abbas Daniel ſuo diſcipulo. Oremus nos quoquè, vt veniamus ad menſuram Abbatis Athanaſij & Abbatis Andronici, precibus omnium Sanctorum Chriſti: Cui gloria & potentia ſimul cum patre & ſancto Spiritu, Nunc & ſemper & in ſecula ſeculorum, Amen.

VITA SS. LVPICINI ET ROMANI ABBATVM, AVTHORE D. GREGORIO TVRONEN. EPISCOPO, *Libro de Vitâ Patrum, Cap. 1.*

28 FEBRVA quòd ad Romanum attinet.

Matth. 25.

SEries Euangelicæ admonet diſciplinæ, vt domeſticæ largitionis pecunia nummularijs fœnerata, cum digno multiplicationis fructu, diſpenſante Domino, reſtauretur: nec altis defoſſa foueis recondatur ad detrimentum, ſed rationabili diſpenſatione porrecta, æternæ vitæ creſcat ad lucrum: vt incipiens retributionis Dominus quæ commodauit inquirere, cum vſuris receptis fœnerationis ſuæ duplici ſatisfactione talentis, dicat: *Ibidem.* Eugè, ſerue bone, quia ſuper pauca fuiſti fidelis, ſupra multa te conſtituam: intra in gaudium Domini tui. Prædeſtinatorum eſt enim iſta cum Dei ope perficere, qui ab ipſis incunabulorum vagitibus, vt ſæpè de multis legitur, Dominum ſcire meruerunt, cognitoque eo, nunquàm ab eius præceptionibus receſſerunt, neque poſt baptiſmi ſacramentum niueam illam, pollentemque regenerationis ſtolam impudicis actibus polluerunt: qui meritò *Apoc. 14.* ſequuntur Agnum, quocunquè ierit: quoſque ipſius Agni candor egregius lilijs decoris, nullo tentationis æſtu marcentibus, coronauit. His deniquè ſertis dextera inclytæ dominationis extenta inchoantes prouocat, vincentes adiuuat, victores adornat: quos nominis ſui titulo præſignatos, de terrenis gemitibus eleuans, in cælorum euehit gaudia glorioſos. De quorum niueo electionis numero & illos eſſe non ambigo, qui Lorenſis eremi opaca luſtrantes, non modò Dei templum effici meruerunt, verum etiam in multis mentibus Spirituſſancti gratiæ, tabernacula parauerunt, id eſt, Lupicinus, Romanuſque germanus eius.

Lupicinus cogitur ad nuptias: Romanus eas reſpuit: ſimul deſerta petunt.

Igitur Lupicinus ab exordio ætatis ſuæ Deum toto requirens corde, literiſque inſtitutus, cùm ad legitimam tranſiſſet ætatem, genitore cogente, cùm animi non præberet aſſenſum, ſponſali vinculo nectitur. Romanus verò adhuc adoleſcentior, & ipſe ad Dei opus animum extendere cupiens, nuptias refutauit. Parentibus verò relinquentibus ſeculum, communi conſenſu eremum petunt: & accedentes ſimul inter illa Lorenſis deſerti ſecreta, quæ inter Burgundiam Alemaniamque ſita, Aueniticæ adiacent ciuitati, tabernacula figunt: proſtratique ſolo, Dominum diebus ſingulis cum pſalterij modulamine deprecantur, victum de radicibus quærentes herbarum. Sed quoniam liuor illius, qui de cælo delapſus eſt, ſemper inſidias humano generi conſueuit intendere, contra hos Dei ſeruos armatur, hoſque per miniſtros ſuos à cœpto itinere nititur reuo-

reuocare. Nam lapidibus vrgere eos dæmones per dies ſingulos non deſinebant: & quotieſcunquè genua ad orandum Dominum deflexiſſent, ſtatìm imber lapidum ſuper eoſdem, iacientibus dæmonijs, decidebat: ità vt ſæpè vulnerati, immenſis dolorum cruciatibus torquerentur. Intereà ætas adhuc immatura cœpit iniurias quotidiani hoſtis metuere, nec paſſa diutiùs ſufferre dolores, relinquens eremum, ad propria ire deliberat. Sed quid inuidia non cogat inimici? Verùm vbì relinquentes hoc habitaculum, quod expetierant, ad villas propinquiores ſunt regreſſi, domum cuiuſdam pauperis ingrediuntur. Percontatur mulier, de quo itinere milites Chriſti venirent. Reſpondent non ſine confuſione, ſe reliquiſſe eremum, & quæ eos cauſa à cœpto diſtulerit opere, per ordinem pandunt. At illa ait: Oportuerat vos, ô viri Dei, contra inſidias diaboli viriliter dimicare, nec formidare eius inimicitias, qui ſæpiùs ab amicis Dei ſuperatus occubuit. Aemulus eſt enim ſanctitati, dum metuit, nè, vndè ille perfidia vilis corruit, genus humanum fide nobilitatum aſcendat. At illi compuncti corde, & ſeorsùm diſcreti à muliere, dixerunt: Væ nobis, quia peccauimus in Deum, dimittendo propoſitum noſtrum. Eccè nunc à muliere arguimur pro ignauia. Et qualis nobis in poſterum erit vita, ſi ea, vndè * æſtu inimici expulſi fuimus, non repetamus? Tunc armati vexillo Crucis, ſumptis in manu bacillis, regreſſi ſunt ad eremum. Quibus venientibus, iterùm eos inſidiæ dæmonis lapidibus cœperunt vrgere: ſed perſiſtentes in oratione, obtinuerunt à Domini miſericordia, vt remota tentatione, liberi in illo diuini cultûs famulatu, expeditique perſeuerarent.

Relinquūt eremum ob dęmonū infeſtationes.

** aſtu*

Sed citò eò redeunt, & vincunt dęmones.

His deniquè in oratione perſiſtentibus, cœperunt ad eos turbæ fratrum hinc & indè confluere, & audire verbum prædicationis ab eis. Cumque iam beati eremitæ populis (vt diximus) publicati fuiſſent, fecerunt ſibi monaſterium, quod Condatiſcone vocitari voluerunt. In quo ſuccisis ſyluis, & in plana redactis, de laboribus manuum propriarum victum quærebant. Tantusque feruor de DEI amore proximos locorum accenderat, vt congregata ad officium DEI multitudo, ſimul habitare non poſſet. Fecerunt itaque aliud monaſterium, in quo felicis aluearis examen inſtituerunt. Sed & hoc deincèps cum DEI adiutorio ampliato, tertium intra Alemaniæ terminum monaſterium locauerunt. Ibantque viciſsìm hi duo patres viſitantes filios, quos diuinis imbuerant diſciplinis, prædicantes in ſingulis monaſterijs ea, quæ ad inſtitutionem animæ pertinebant. Lupicinus tamen Abbatis ſuper eos obtinuit monarchiam. Erat autem valdè ſobrius, & cibo potuque abſtinens, ità vt plerunquè tertia tantùm die reficeretur. Cùm verò eum, ſicut corporis humani depoſcit neceſſitas, ſitis arriperet, vas cum aqua exhiberi faciebat, in qua manus immerſas diutiùs retinebat. Mirum dictu: ità abſorbebat caro eius aquam appoſitam, vt putares eam per os eius aſſumi: & ſic ardor ſitis extinguebatur. Erat autem ſeuerus valdè in diſtrictione fratrum, nec quenquam non modò peruersè non agere, verumetiam nec loqui ſinebat. Mulierum quoquè vel colloquia, vel occurſus valdè vitabat. Romanus ità erat ſimplex, vt nihil de his penitùs ad animum duceret: ſed omnibus tam viris, quàm mulieribus æqualiter flagitatam benedictionem, diuinitatis nomine inuocato, tribueret. Lupicinus igitur Abbas cùm minùs haberet, vndè tantam ſuſtineret congregationem, reuelauit ei Deus locum in eremo, in quo antiquitùs theſauri reconditi fuerant. Ad quem locum accedens ſolus, aurum argentumque, quantum leuare poterat, monaſterio inferebat: & exindè coëmpto cibo reficiebat fratrum multitudines, quos ad Dei officium congregauerat: ſicque faciebat per ſingulos annos. Nulli tamen fratrum patefecit locum, quem ei Dominus dignatus eſt reuelare.

Mira Lupicini abſtinentia.

Reuelantur ei theſauri abſconditi.

Factum eſt autem, vt quodam tempore viſitaret fratres, quos in illis Alemaniæ regionibus diximus congregatos: & accedens meridie, cùm adhuc fratres in agro eſſent, ingreſſus eſt domum, in qua cibi coquebantur ad reficiendum: viditque diuerſorum ferculorum apparatum magnum, ac piſcium multitudinem aggregatam, dixitq; in corde ſuo: Non eſt dignum, vt monachi, quorum vita ſolitaria eſt, tam ineptis vtantur ſumptibus. Et ſtatìm iuſſit pręparari æneum magnum: cumq; locatus ſuper ignem feruere cœpiſſet, poſuit in eo cunctos ſimul quos parauerant cibos, tam piſces, quàm olera, ſiue legumina, vel quicquid ad comedendum deſtinatum fuerat, dixitque: De his pultibus nunc reficiantur fratres: non delicijs vacent, quę eos à diuino impediant opere. Quod illi cognoſcentes, valdè moleſtè tulerunt. Tunc duodecim viri, habito conſi-

Damnat magnū ciborum apparatum.

conſilio, iracundia inflammati, reliquerunt locum, & abiêrunt per deſerta vagantes, & ea, quæ erant ſeculi delectabilia, inquirentes. Reuelatumq; eſt ſtatim per viſum Romano, nec ei voluit diuina miſeratio rem actam occultare. Regreſſo igitur Abbati ad monaſterium dicit: Si ſic futurum erat, vt ad diſperſionem fratrum abires, vtinàm nec acceſſiſſes ad eos. Cui ille: Noli, inquit, moleſtè ferre, frater dilectiſſime, quia ea acta ſunt. Nam ſcias purgatam eſſe aream Domini, & triticum tantùm in horreo poſitum, paleas autem eſſe reiectas foràs. Et ille: Vtinàm nullus abſceſſiſſet ex eis: ſed nunc indica mihi, quæſo, quot exindè abiêrunt. Qui reſpondit: Duodecim viri cothurnoſi, atq; elati, in quibus Deus non habitat. Tunc Romanus cum lachrymis ait: Credo in illo diuinæ miſerationis reſpectu, quia nec illos ſeparabit à theſauro ſuo, ſed congregabit, & lucri eos faciet, pro quibus pati dignatus eſt. Et facta pro his oratione, obtinuit, vt reuerterentur ad gratiam omnipotentis Dei. Dominus enim compungi fecit corda eorum, & agentes pœnitentiam pro exceſſu ſuo, congregauerunt ſinguli congregationes ſuas, & fecerunt ſibi monaſteria, quæ vſque hodiè in Dei laudibus perſeuêrant. Romanus autem perſiſtebat in ſimplicitate & operibus bonis, viſitans infirmos, & ſaluans eos oratione ſua.

Romanus Lupicinum repræhẽdit.

Ecce quãta orationis virtus.

Factum eſt autem quodam tempore, dum iter ageret ad viſitandos fratres, vt occupante noctis crepuſculo, ad hoſpitiolum diuerteret leproſorum. Erant autem nouem viri. Suſceptusque ab eis, ſtatìm plenus charitate Dei, iuſſit aquam calidam fieri, atque omnium pedes manu propria lauit, lectulumque ſpatioſum fieri præcepit, vt omnes in vno ſtratu requieſcerent, non abhorrens luridæ maculam lepræ. Quod cùm factum fuiſſet, obdormientibus leproſis, hic inter decantationes pſalmorum vigilans, extendit manum ſuam, & tetigit latus vnius infirmi, qui ſtatìm mundatus eſt. Tactuq; ſalubri iterùm tetigit alium, & ipſe protinùs eſt mundatus. Cumque ſe ſenſiſſent redditos ſanitati, tetigit vnuſquiſque proximum ſuum, vt ſcilicet expergefacti, rogarent ſanctum pro emundatione ſua. Sed cùm tacti ad inuicèm fuiſſent, & ipſi mundati ſunt. Manè autem facto, adſpiciens omnes nitente cute effulgere, gratias agens Deo, & vale dicens, ac ſingulorum oſcula libans abſceſſit, mandans eis, vt ſemper ea, quæ Dei erant, & retinerent pectore, & operibus exercerent.

Romanus leproſos ſanat.

Lupicinus autem iam ſenex factus, acceſſit ad Chilpericum regem, qui tunc Burgundiæ præerat: audiêrat enim eum habitare apud vrbem Ianubam. Cuius cùm ingreſſus eſt portam, tremuit cathedra regis, qui ea hora ad conuiuium reſidebat, exterritusque ait ſuis: Terræmotus factus eſt. Reſponderunt qui aderant, nihil ſe ſenſiſſe commotionis. Et ille: Occurrite quantocyùs ad portam, nè fortè aliquis aduerſari cupiens regno noſtro, adſit quaſi nociturus nobis. Non enim ſine cauſa hæc ſella contremuit. Qui protinùs concurrentes, offenderunt ſenem in veſte pellicea, & dixerunt regi de eo. Qui ait: Ite, adducite eum in conſpectu meo, vt intelligam cuius ordinis homo ſit. Et ſtatim adductus, ſtetit coram rege, ſicut quondàm Iacob cum Pharaone. Cui ille ait: Quis es, vel vndè veniſti, aut quod eſt opus tuum, vel quid neceſſitatis habes, vt venias ad nos? Cui ille: Pater ſum Dominicarum ouium, quas cùm Dominus ſpiritalibus cibis iugi adminiſtratione reficiat, corporalia eis interdùm alimenta deficiunt. Ideò petimus potentiam veſtram, vt ad victûs veſtitusque neceſſaria aliquid tribuatis. Rex verò hæc audiens, ait: Accipite agros, vineasque, de quibus poſſitis viuere, ac neceſſitates veſtras explere. Qui reſpondit: Agros & vineas non accipiemus, ſed placeat poteſtati veſtræ aliquid de fructibus delegare, quia non decet monachos facultatibus mundanis extolli, ſed in humilitate cordis Dei regnum iuſtitiamque eius exquirere. At rex cùm audiſſet hæc verba, dedit eis præceptionem, vt annis ſingulis trecentos modios tritici, eodemque numero menſuras vini accipiant, & centum aureos ad comparanda fratrum indumenta. Quod vſque nunc à fiſci ditionibus capere referuntur.

Gene 47.

Poſt hæc autem cùm iam ſenes prouectæque eſſent ætatis, Lupicinus Abbas ſcilicet & Romanus frater eius, ait Lupicinus germano ſuo: Dic mihi, frater, in quonam monaſterio vis tibi parari ſepulcrum, vt ſimul quieſcamus? Qui ait: Non poteſt fieri, vt ego in monaſterio ſepulcrum habeam, à quo mulierum acceſſus arcetur. Nôſti enim, quòd mihi indigno & non merenti Dominus Deus meus gratiam tribuit curationum, multique per impoſitionem manûs meæ, ac virtutem crucis Dominicæ à diuerſis

diuerſis languoribus ſunt erepti. Erit autem concurſus ad tumulum meum, ſi ab hac luce migrauero. Ideoque eminùs à monaſterio in monte paruulo ſepultus eſt: ſuper cuius deincèps ſepulcrum, magnum templum ædificatum eſt, in quod ingens frequentia populi diebus ſingulis accurrit. Multę enim virtutes ibì in Dei nomine nunc oſtenduntur. Nam & cęci ibì lumen, & ſurdi auditum, & paralytici greſſum plerunquè recipiunt. Lupicinus autem Abbas obiens, intra monaſterij baſilicam eſt ſepultus, reliquitque Domino pecuniæ creditæ multiplicata talenta, id eſt, beatas congregationes, in eius laude deuotas.

Romanus extra monaſterium ſepelitur propter miracula.

F I N I S.

DEO LAVDES ET GRATES.

ALPHABETICVS TOMI PRIMI DE SANCTIS, A SVRIO collecti, aucti & recogniti, ſub nomenclatura menſium IANVARII & FEBRVARII, ordo.

a, b, c, d, e. A, B, C, D, E, F, G, H, I, K, L, M, N, O, P, Q, R, S, T, V, X, Y, Z. Aa, Bb, Cc, Dd, Ee, Ff, Gg, Hh, Ii, Kk, Ll, Mm, Nn, Oo, Pp, Qq, Rr, Sſ, Tt, Vv, Xx, Yy, Zz. Aaa, Bbb, Ccc, Ddd, Eee, Fff, Ggg, Hhh, Iii, Kkk, Lll, Mmm, Nnn, Ooo, Ppp, Qqq, Rrr, Sſſ, Ttt, Vvv, Xxx, Yyy, Zzz. Aaaa, Bbbb, Cccc, Dddd, Eeee, Ffff, Gggg, Hhhh, Iiii, Kkkk, Llll, Mmmm, Nnnn, Oooo, Pppp, Qqqq, Rrrr, Sſſſ, Tttt, Vvvv, Xxxx, Yyyy, Zzzz. Aaaaa. Singulęq; connexiones, aut (quemadmodùm à typographis vocãtur) ſignaturæ ſunt aut ſignant terniones: exceptis duernionibus duobus, videlicet, d & e.

Sequentes hos paginarum numeros, 43. 479. 789. 803. 804. 948. 3075. 1079. reſtituat lector ſedulus locis ſuis.

Admonendus hic venit diligens Lector, in conficiendo huius Tomi Indice nonnihil erroris alicubi obrepſiſſe. Nè igitur, dum fortè in ea loca inciderit, quod quærebat, non inueniens, incaſſo labore fatigetur, (id quod in ijs omnibus vſu veniret, quæ paginam 1 0 7 8. & deincèps ſeqq. vſque ad 1 0 9 5. adſcriptam habuerint) paginam proximam binario minorem capias: vndè futurum eſt, vt etiam hac in parte ſe voto ſuo minimè fruſtratum ſentiat.

A01 1471613

Digitized by Google